ΓΑΛΗΝΟΥ Γ́

GALENI LIBRORVM PARS TERTIA, QVORVM INDICEM VIII. PAGINA CONTINET.

ALDVS. M. R.

Ne quis alius impune, aut Venetiis aut usquam locorum hos Galeni libros imprimat, & Clementis VII. Pont. Max. & Senatus Veneti decreto cautum est.

IOANNI MATTHAEO GIBERTO EPISCOPO VERONENSI CLEMENTIS. VII. PONT. MAX. DATARIO FRANCISCVS ASVLANVS. S.

q Vum ipse mecum sæpe multa reputans e' quadam uelut animi specula intueor quæ nunc sit, & quæ olim fuerit rerum humanarum species atq; condicio, Giberte urbis, ac orbis pariter nostri decus eximium, ita demum fit: ut uideã semper apud omnes omnium nationum gentes, ac populos, egregiæ cuilibet, spectatæq; uirtuti, non humanos tantum, uerum & diuinos quoq; honores solitos fuisse præberi. Nam, quia uulgus hominum fortitudinem, quæ metu mortis amoto, in periculis alacriter adeundis eluceſsit: in primis admiratur: factum est, ut antiquitas suos heroas haberet: quibus non tantum uiuentibus parere uellet: sed mortuis etiam, ut auspicibus suis, ac præsidibus ludos, & sacra faceret, lucosq; & templa dicaret. Rursusq;, quoniam solertia quorundam, & ingenii acumine uitam hominum ex agresti, atq; inculta, ad elegantiam subinde maiorem perduci ueteres animaduerterent: liberum patrem, Cererem deam, & alios id genus artium inuentores, summis honoribus, æternaq; gloria, ac nominis immortalitate dignos esse duxerunt. quæ res in nostra etiam religione effecisse manifesto uidetur, ut quicunq; pro ea mori non dubitarit, aut sapientia sua uel auxerit eius auctoritatem, uel contra insidias impii alicuius, calumniasq; defenderit, is inter diuos relatus, non ad proprias tantum aras, quæ positæ multis innumeræ propemodum sunt, uerum & passim summa cum ueneratione colatur ab omnibus. Et certe, cum in unoquoq; mortalium uis quædam diuinæ mentis inesse, uel ipsa tot simul tamq; uaria intelligendi facultate censeatur: par est ut ii maxime inter alios, ad eam uideantur accedere: qui optime omnium quæcunq; præstare inter humana putentur, faciant. quæ cum ita sint, non'ne merito cunctis ego impius habear? si te talem iampridem, tantumq; uirum, qualem iam inde usq; ab ultima antiquitate repetitum, uix alterum reperiam, quo possim, honore non persequar? etenim nemo fere' omnium est toto orbe terrarum, qui non audiuerit saltem aliquando te, uix dum uiginti annos natum, ea ingenii ui, eaq; prudentia uisum esse pollere: ut secundũ suam dignitatem apprime Leo Decimus fore duceret: si totius nominis christiani maxima, difficillimaq; negotia tuæ curæ traderet: ac forsan (ut aiunt poetæ) uelut cœlũ Herculi fessus Atlas, quandoq; tibi tota cõmitteret: in quibus te ea diligentia ac probitate, eaq; quam pauci admodum arridẽte fortuna seruare didicerũt, modestia gessisti: ut Clemẽs Septimus, nõ magis Pontificũ Maximus, quam Principum sapientissimus, eodem te loco habere pergat: insuperq;, præfectum signandis libellis, quem Datarium appellant, interim fecerit, dum maioris dignitatis adhibẽdæ adsit occasio: quã te meritũ esse tot reges summa cũ fide, grauissimis de rebus aditi, tot inuiæ quãuis rupes celeriter pro rei necessitate transmissæ, tot laboriose emensa maria, dũ christianæ reipublicæ, quod semper summa ope niteris, prodesse studes, testãtur: mitto pietatem, diuiniq; cultus studium singulare ab ineunte statim ætate susceptũ. mitto morum integritatem ab omni uiciorum non labe tantum, sed etiam suspicione semotam. mitto quotidianam illam erga pauperes beneficentiam: quæ digna christiano quidem antistite, sed longe maiore, summam

in te bonitatem, sanctimoniamq; declarat. Quantæ uero munificentiæ est, q tuis sumptibus multa præclara ingenia, ut sapientiæ studiis uacare liberius possint, facias? multos bonarum litterarum professores domi alas. Nemo præterea, cui nominis celebritatem aliquam doctrina pepererit, uel destinato Vrbem adit, uel in eam spectaculi gratia ex itinere diuertit, qui tuā animi magnitudinē, aut hospicio acceptus, aut munere aliquo donatus, testari, ac cæteris prædicare non queat: uerum omnino esse uulgatum illud affirmans, docti doctos iuuabunt, si ipsi erunt docti. Quare nō mediocre mihi operæpretium facere uisus sum: si te, ubi primū liceret, inter eorum nomina reponerem: quos ante alios omnes uirtutem præcipue admiratus colo, atq; suspicio: Feci autem id tertiam hanc Galeni scriptorum partem tuo nomini dicando: quoniam & opus ipsum fere maximum est eorum quæ hactenus edidi: & auctor eius is est: ut, si in manus eruditorum tandem perueniat, plurimum toti generi humano prodesse posse uideatur. Pulchræ igitur conuenit ut uiro nullam magis in rem, q̄ ad iuuandos mortales naturæ benignitate formato, tā utilis futurus auctor dicetur. Decetq; tuam humanitatem munus hoc, paruum licet, te dignum existimare: siquidem ea sum ipse fortuna, ut, etiam si maxime uelim, maiora cuiquam offerre non possim. Vale.

[illegible] Sanctæ Romanæ Ecclesiæ [illegible]

[illegible]

[illegible] Datum Romæ apud Sanctum Petrum [illegible] Die XXVII. Ianuarij MDCXXV. [illegible]

[illegible]

[illegible] Quare [illegible] chirurgi possint, [illegible] cui nomen [illegible] vel in tam [illegible]

[illegible] Vale.

CLEMENS PAPA VII.

DILECTI filii salutem & apostolicam ben. Exponi nobis nuper fecistis uos ad imitationem quondam Aldi Manutii Pii, Romani, cuius impressoriæ artis successores estis: nouos quotidie libros, tam græcos, q̃ latinos eisdem met characteribus, quorum ipse Aldus primus inuentor & author fuit: cura & impensa uestra impressos in lucem edere, ac per eos publicæ utilitati non parum consulere: Nunc uero Galeni medici opera omnia græca imprimi curare: ex quibus propter eximiam frugem, & singularem doctrinam in illis contentam, medicinæ ars humano generi ualde necessaria, plurimum iuuari, atq; illustrari posset: ac in animo habere, diligentem operam adhibere, ut Hippocratis principis medicorum ac Pauli Eginitæ, necnon Aëtii, & Oribasii insignium Græcorum medicorum opera nunq̃ hactenus impressa, q̃ emẽdatissime imprimantur: desiderareq;, ne de laboribus uestris, quos ad communem hominum utilitatem suscipitis: alii speratos a uobis fructus auferant, per nos oportune prouideri. Nos ad officium nostrum pertinere putantes omnia procurare, quibus bonæ artes temporibus nostris maxime floreant: illarumq; fautores ad noua semper excogitanda, & studiosis publicanda iustis gratiarum prærogatiuis alliciantur, & inuitentur. Et propterea desiderio uestro, qui bono publico non sine magnis laboribus, & impensis studere non desistitis: ne ab aliquibus iusto, & honesto lucro defraudemini, annuere uolentes, Vniuersis & singulis cuiuscunq; dignitatis, gradus, & cõditionis existant: sub excõmunicationis latæ sententiæ, nostris uero & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ subditis, præterea etiam mille ducatorum pœna, pro una tertia parte Fabricæ Basilicæ Principis apostolorum de Vrbe, pro altera uobis, pro reliqua uero Iudicibus seu officialibus, qui præsentium executores fuerint, applicandorum: tenore præsentium committimus, & mandamus, ne dicti Galeni & aliorum medicorum Græcorum opera per uos impressa uel imprimenda infra decem annos, postq̃ impressa fuerint, imprimere, seu imprimi facere, aut quoquomodo uendere, siue uendi facere præsumant. Mandantes in uirtute sanctæ obedientiæ auditori cameræ apostolicæ, & Vrbis nostræ gubernatori, necnon Senatori, ac omnibus & singulis aliis gubernatoribus, ac magistratibus & officialibus nostris quibuscunq;, ut a uobis, seu uestris agentibus in præmissis & circa ea requisiti, contra eos, qui dicta opera contra præsentium tenorem impresserint, seu imprimi fecerint, aut uendiderint, seu uendi fecerint, ad declarationem incursus dictæ pœnæ procedant, & pœnam ipsam pecuniariam a quibus exigenda erit, irremissibiliter exigant, ac alia faciant, & exequantur in præmissis quomodolibet necessaria, uel oportuna: Inuocato etiam ad hoc, si opus fuerit, auxilio brachii secularis. Volumus autem præsentiũ literarum nostrarum transumptis, manu Notarii publici subscriptis, & sigillo alicuius Prælati ecclesiastici munitis, eandem prorsus fidem in iudicio, & extra adhiberi, quæ præsentibus originalibus adhiberetur, si exhibitæ forent uel ostensæ. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus apostolicis, cæterisq; contrariis quibuscunq;. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo piscatoris. Die. XXVII. Ianuarii. MDXXV. Pont. Nostri Anno Secundo.

Be. El. Rauenñ.

A tergo.

Dilectis filiis Andreæ de Torresanis de Asula, & hæredibus quondam Aldi Manutii Ro. in Ciuitate Venetiarum commorantibus.

περὶ τῶν σφυγμῶν τοῖς εἰσαγομένοις βιβ. α΄.	de pulsibus ad eos qui introducuntur.	lib. unus.
περὶ διαφορᾶς σφυγμῶν βιβλία. δ΄.	de differentia pulsuum	libri. iiii.
περὶ διαγνώσεως σφυγμῶν βιβλία. δ΄.	de pulsuum dignotione	libri. iiii.
περὶ αἰτίων σφυγμῶν βιβ. δ΄.	de causis pulsuum	libri. iiii.
περὶ προγνώσεως ἐκ σφυγμῶν βιβ. δ΄.	de prænotione ex pulsibus	libri. iiii.
περὶ χρείας σφυγμῶν βιβλίον. α΄.	de usu pulsuum	liber. i.
περὶ χρείας ἀναπνοῆς βιβλίον. α΄.	de usu spirationis	liber. i.
περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων βιβλίον. α΄.	de causis spirationis	liber. i.
περὶ δυσπνοίας βιβλία. γ΄.	de difficultate spirationis.	libri. iii.
περὶ διαφορᾶς νοσημάτων βιβλίον. α΄.	de differentia morborum	liber. i.
περὶ τῶν ἐν τοῖς νοσήμασιν αἰτίων βιβλίον. α΄.	de causis morborum.	liber. i.
περὶ διαφορᾶς συμπτωμάτων βιβ. α΄.	de differentia symptωmatum	liber. i.
περὶ αἰτίων συμπτωμάτων βιβλία. γ΄.	de causis symptωmatum	libri. iii.
περὶ τῶν πεπονθότων τόπων βιβλία. ϛ΄.	de locis affectis	libri. vi.
περὶ διαφορᾶς πυρετῶν βιβλία. β΄.	de differentia febrium.	libri. ii.
περὶ πλήθους βιβλίον. α΄.	de plenitudine	liber. i.
περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων βιβλίον α΄.	de tumoribus præter naturam	liber. i.
περὶ μελαίνης χολῆς βιβλίον. α΄.	de atra bile	liber. i.
περὶ τρόμου, καὶ παλμοῦ, καὶ σπασμοῦ, καὶ ῥίγους βιβλίον. α΄.	de tremore, & palpitatione, et conuulsione, & rigore.	liber. i.
περὶ μαρασμοῦ βιβλίον. α΄.	de tabe	liber. i.
περὶ τῶν ἐν ταῖς νόσοις καιρῶν βιβ. α΄.	de temporibus morborum.	liber. i.
περὶ τῶν ὅλου τοῦ νοσήματος καιρῶν βιβ. α΄.	de temporibus morbi totius	liber. i.
πῶς δεῖ ἐξελέγχειν τοὺς προσποιουμένους νοσεῖν.	quomodo coarguẽdi sint qui fingunt se ægrotare.	
περὶ κρίσεων βιβλία. γ΄.	de iudiciis	libri. iii.
περὶ κρισίμων ἡμερῶν βιβλία. γ΄.	de diebus iudicialibus	libri. iii.
περὶ τοῦ προγινώσκειν βιβ. α΄.	de prænotione.	liber. i.
περὶ τῆς ἐξ ἐνυπνίων διαγνώσεως. βιβ. α΄.	de dignotione ex insomniis	liber i.
πρὸς τοὺς περὶ τύπων γράψαντας, ἢ περὶ περιόδων. βιβ. α΄.	aduersus eos qui de formis siue circuitibus scripserunt.	liber. i.
περὶ τύπων. βιβ. α΄.	de formis.	liber. i.
τέχνη ἰατρική. βιβ. α΄.	ars medica.	liber. i.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΤΩΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΓΛΩΣΣΩΝ ΕΞΗΓΗΣΙΣ.

Ἃς παρ' Ἱπποκράτει γλώσσας, ὦ Τεύθρα, βουληθέντι σοι διὰ βραχυτάτων ἡμᾶς
* ἐξηγήσασθαι, προθύμως ὑπήκουσα τοῖς τοιούτοις ἐπιθυμήμασιν, ὑπηρετεῖσθαι
τε κάλλιστα, κάλλιστον εἶναι νομίζων. ἔσται δὲ ὡς αὐτὸς ἐκέλευσας, ἡ τάξις τῷ λό-
γῳ κατὰ τὴν τῶν γραμμάτων τάξιν, ἀφ' ὧν γλῶτται τὴν ἀρχὴν ἔχουσι. πρό-
T τερόν τε διωρισαμένοις ἡμῖν, ὅπῃ διαφέρει τοῦ πᾶσαν ἐξηγήσασθαι τὴν Ἱππο-
κράτους λέξιν, τὰς γλώττας μόνας. ὅσα τοίνυν τῶν ὀνομάτων ἐν μὲν τοῖς πάλαι
χρόνοις ἦν συνήθη, νυνὶ δ' οὐκέτι ἐστί, τὰ μὲν τοιαῦτα γλώττας καλοῦσι, καὶ ταύ-
10 τας ἐξηγησάμενος ἔρχομαι. τὰ δὲ ἄλλα πάντα ὅσα ζητήσεως μὲν οὐχ ἧττονος
προσδεῖται, συνήθη δέ ἐστιν καὶ εἰς τόδε, κατὰ τὰς τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν
ἐξηγήσεις ἄμεινον ἐπισκοπεῖσθαι. τίς γὰρ ἡ κρίσις, καὶ τί τὸ θεῖον, καὶ τί τὸ, ἀρτίως, καὶ τίς ἡ ἐπ' ἄκρον εὐεξία,
καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα, λόγου μὲν παμμήκους εἰς ἐξήγησιν δεῖται. συνήθη δέ ἐστιν. οὐδὲν ἧττον, βίος, καὶ βραχὺς,
καὶ τέχνη, καὶ μακρὰ, καὶ καιρὸς, καὶ ὀξὺς, καίτοι καὶ τούτων ἔνια δεῖται τινὸς ἐξηγήσεως. ὅθεν ἔμοιγε καὶ θαυμάζειν
ἐπῆλθε τῶν ἅπασαν ἐξηγεῖσθαι τὴν Ἱπποκράτους λέξιν ἐπαγγειλαμένων, εἰ μὴ ζωίασιν, εἰ μὴ πλείω παρα-
λείπουσιν, ὧν διδάσκουσιν.   γοῦν βιβλία Διοσκουρίδης γράψας   ἐπικληθεὶς ἐκεῖνος ὁ Ἡρο-
φίλιος. ἀλλ' ὁ νεώτερος ὁ κατὰ πατέρας ἡμῶν. οὐχ ὅπως τὸ ἥμισυ μέρος, ἀλλ' οὐδὲ τὸ τρίτον ἢ τέταρτον ἐξηγή-
σατο τῆς ὅλης λέξεως. τούτῳ μέν γε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ δύο ταῦτα ἐξ ἐπιμέτρου καθ' ὅλον πεπλημμέλη-
ται τὸν λόγον. ὀνομάτων τε σαφεστάτων μνημονεύειν, μὴ ὅτι πολλῆς, ἀλλὰ μηδὲ ἐλαχίστης ἐξηγήσεως δεομένων,
20 καὶ τούτων αὐτῶν πλεονάκις. ταῦτά τε οὖν ἡμεῖς περιίδωμεν, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὸ διηγεῖσθαι τὴν ἰδέαν
ἑκάστου φυτοῦ, καὶ βοτάνης, καὶ τῶν μεταλλευομένων. ἤδη δὲ καὶ τῶν ἰχθύων, καὶ τῶν ζώων ὅλων ὅσων ἂν ἑκά-
στοτε τύχῃ μεμνημένος ὁ Ἱπποκράτης. ἅπερ ὁ Διοσκουρίδης οὐκ αἰδεῖται μεταγράφων, ἐκ τῶν Νίγρου τε καὶ
Παμφίλου καὶ Διοσκουρίδους τοῦ Ἀναζαρβέως, καὶ πρὸ τούτων Κρατεύα τε καὶ Θεοφράστου, καὶ Ἡρακλείδου τοῦ
Ταραντίνου, καὶ ἄλλων μυρίων. οὕτως δὲ καὶ πόλεων ὀνόματα διηγεῖται γνωριμωτάτων, καὶ ἄστρων ὁμοίως ἐπιφα-
νεστάτων, ἃ μηδὲ οἱ παῖδες ἀγνοήσειαν. ταῦτα δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἐξηγησαμένων ἁμαρτάνουσιν. εἰ τοίνυν ταῦτα
τις περιέλοι πάντα, τὰς γλώττας ἂν ἐξηγήσατο μόνας, ὥσπερ ὁ Ἡρόφιλος ἐποίησε καὶ Βακχεῖος Ἀριστάρχου
τοῦ γραμματικοῦ, τὸ πλῆθος αὐτῷ τῶν παραδειγμάτων ἀθροίσαντος, ὥς φασιν, ἡμεῖς δὲ ὡς οἶδα πλείω κἀκεί-
νων, ἐκλείψαντες ἐν ὑπομνήμασιν ἔχομεν. ἃ τάχα ἂν εἰ βουληθείης καὶ αὐτὰ διὰ μακροτέρας διεξόδου συν-
θείημέν σοι. νυνὶ δὲ τὸ κεκριμένον καὶ δι' ἐκείνων τῶν μακρῶν ὑπομνημάτων ἀποδεδειγμένον, ἀξιώσαντί σοι διὰ
30 κεφαλαίων ἔχειν, ὁ λόγος ὅδε σύγκειται. περιέχων οὐ μόνον ὅσα τοῖς ἄλλοις παλαιοῖς ὑπάρχει τὰ συνήθη τῶν
ὀνομάτων, οὐκέτι ἐστὶν ἐν ἔθει νῦν, ἀλλὰ καὶ ὅσα κατά τινα τρόπον ἴδιον αὐτὸς ἐποίησεν ὁ Ἱπποκράτης, ἢ μετενεγκὼν
ἀπὸ τοῦ συνήθους, ἢ σχῆμα περιθεὶς ἕτερον, ἢ τὸ σημαινόμενον ὑπαλλάξας. ὅτι γὰρ ἐποίουν οἱ παλαιοὶ πολλὰ τῶν
ὀνομάτων αὐτοῖς, δέδεικται μὲν ἱκανῶς, καὶ πρὸς Ἐρατοσθένους, ἐν τοῖς περὶ ἀρχαίας κωμῳδίας. δείξαι-
μι δὲ ἂν σοι κἀγὼ νῦν διὰ βραχέων ἐπὶ παραδειγμάτων. ὀλίγων ἐχόντων γιγνώσκειν ἐναργέστερον, οἷον μέν τι ἡ
γλῶττά ἐστιν, οἷον δέ τι καὶ τὸ παραπλήσιον αὐτῇ, τὸ γεγονὸς ὑπό τινος τῶν παλαιῶν, νομίζω δή σοι τὰ ὑπὸ
Ἀριστοφάνους ἀρκέσειν, τὰ ἐκ τῶνδε τελέως ὧδέ πως ἔχοντα. πρὸς ταῦτά σοι λέξων Ὁμήρου. γλώττας τί κα-
λοῦσι κόρυμβα. προβάλλει γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ δράματι, ὁ ἐκ τοῦ δήμου τῶν Δαιταλέων πρεσβύτης τῷ ἀκολάστῳ υἱεῖ.
πρῶτον μὲν τὰ κόρυμβα τί ποτ' ἐστὶν ἐξηγήσασθαι. μετὰ δὲ τοῦτο τί καλοῦσιν ἀμενηνὰ κάρηνα. κἀκεῖνος μέντοι
ἀντιπροβάλλει τὸν ἐν τοῖς Σόλωνος ἄξοσι γλωττῶν εἰς δίκας διαφερούσας ὧδέ πως. ὁ μὲν οὖν σὸς, ἐμὸς δὲ οὗτος
40 ἀδελφὸς, φρασάτω τί καλοῦσιν ἰδύουσι τι. ἐφεξῆς προβάλλει. τί ποτ' ἐστὶ τὸ εὖ ποιεῖν. ἐξ ὧν δῆλον. ὡς ἡ γλῶττα
παλαιόν ἐστιν ὄνομα τῆς συνηθείας ἐκπεπτωκός. ὅτι δὲ καὶ αὐτὸς ἕκαστος τῶν παραλείως ἐχόντων ἔξει οὐ ποιεῖν
ὀνόματα καινὰ, δηλοῖ μὲν καὶ Ἀντιφάνης ἱκανῶς. ὅς γέ πως αὐτὰ ποιητέον ἐκδιδάσκει. δηλοῖ δὲ καὶ αὐτὸς οὗτος
ὁ Ἀριστοφάνης ἐν ταυτῷ δράματι, διὰ τῶνδε. ἅλις, ὀφέλη, καὶ μύρον, καὶ ταινίαι. εἶτα ὁ πρεσβύτης ἐπισκώ-
πτων. ἦλου σωρέλη. τοῦτο παρὰ Λυσιστράτου. πάλιν δὲ αὐτοῦ τοῦ ἀκολάστου υἱέος εἰπόντος. ἡμῶν ἴσως οὐ κατα-
πληγήσῃ τῷ χρόνῳ. καὶ τοῦθ' υἱοῦ ὁ πρεσβύτης ἐπισκώπτων, ὀρέι. τὸ καταπληγήσῃ τοῦτο παρὰ τῶν ῥητόρων.
εἶτ' αὖθις ἐκείνου φάντος, ἀποβήσεταί σοι ταῦτα ποῖ τὰ ῥήματα. πάλιν ὁ πρεσβύτης καὶ τοῦτο σκώπτει.
παρ' Ἀλκιβιάδου τοῦτο ἀποβήσεται, καὶ μέν γε καὶ ὁ υἱὸς, οὐδέπω παυόμενος οὐδὲ αἰδούμενος τὸν γέροντα φησί,
τί ὑποτεκμαίρῃ καὶ κακοὺς ἄνδρας λέγοις καλοκἀγαθεῖν ἀσκοῦντας. εἶτα ὁ πρεσβύτης, οἴμοι ὦ Θρασύμαχε
τίς τούτων τῶν ξυνηγόρων, τερύεται. δῆλον οὖν ἐκ τούτων οἶμαί σοι γεγονέναι ὡς εἶπον, εἶτε τρόπον τῶν γλωττῶν
50 ἢ τοῦ κοινοῦ πᾶσιν ὀνόματος ἐκπεσόντος τῆς ἐπικρατούσης συνηθείας. ἢ τοῦ γενομένου πρός τινος τῶν παλαιῶν
μὴ παραδεχθέντος ὅλως εἰς τὴν συνήθειαν. οὕτως οὖν καὶ Ἱπποκράτης τὰ μὲν ἐκ τῶν ὄντων τῶν συνήθων ὀνομάτων
παραλαμβάνει, τὰ δὲ αὐτὸς ποιεῖ. τὰ δὲ καὶ τοῖς σημαινομένοις ὑπαλλάττει. καὶ δίκαιον ἕκαστον αὐτῶν ἡμᾶς ἐξη-
γεῖσθαι μετὰ τῶν γλωττῶν, ὅταν γε φαίνηται τοῦ νῦν ἔθους ἐκπεπτωκὸς, οὕτως οὖν εἰ καί τινος ὀνόματος. φυτοῦ,
καὶ ζώου, καὶ πόλεως ἀσαφὲς ἱκανῶς εἴη, καὶ τοῦτο σοὶ ἐν ταῖς γλώτταις ἐξηγησόμεθα, καὶ καθόλου στοχασόμεθα,
ὡς μὴ σοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις, τοῖς τὰ πρῶτα γράμματα μεμαθηκόσι, χρήσιμον ἐστὶ τὸ βιβλίον. εἰ δέ τις
οὐκ οἶδε τί ποτ' ἐστὶν, ἀθρήσομεν, καὶ ἀπὸ, πρόσω καὶ ἄμφω, καὶ ἀμφίεσμα, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα τοιαῦτα, πρὸς
Διοσκουρίδην τε καὶ τοὺς ὁμοίους ἀποπέμψομεν. ὡς ἂν οὐκ ἀξιοῦντας οὐδὲ ταῦτα ἐκδιδάσκειν. διωρισμένου
δὴ σαφῶς, τί μέν ἐστι γλῶττα, τί δὲ λέξις, εἰρημένου δὲ ὅτι καὶ χωρὶς ἀποδείξεως, αὐτὸ μόνον ἠξίωσας

γεγραφῆναί σοι τὸ κεκριμένον τε καὶ ἀποδεδειγμένον ἡμῖν ἐν ἑτέροις, ἐπὶ τὴν ἐξήγησιν ἤδη τῶν γλωττῶν
ἀφιξόμεθα, πάντων τῶν ἱπποκράτους ἐπιγεγραμμένων βιβλίων ἐκλέγοντες αὐτὰς οὐκ ἐκ τῶν γνη-
σίων μόνων. ὅτι δὲ πολλαὶ τῶν Βακχείῳ παραλελειμμένων, ἐνταῦθα εἰσὶ γεγραμμέναι, καὶ ὅτι μηδὲ μίαν
ἡμεῖς γλῶτταν παρελίπομεν, αὐτὸ διδάξει τὸ βιβλίον. ὥσπερ καὶ ὅτι κατὰ τὴν χρείαν τοῦ λόγου. ποτὲ
μὲν παραγράφομεν αὐτὴν τὴν ῥῆσιν ἐξ ἧς ἂν ἐξηγησόμεθα τὴν γλῶτταν, ἐν πλείοσι δὲ παραλείπο-
μεν, ὅταν εἰ καὶ χωρὶς ἐκείνης ἐλπίζομεν ἔσεσθαι σαφῆ τὴν ἐξήγησιν.

Ἀρχὴ τῶν λέξεων. τοῦ ἄλφα.

Ἀγκυλιδωτὸν, ἀγκύλην ἔχον, εἴρηται δὲ ἐπὶ ἅρματος. Ἀγκυρομήλη, ἄγκυστρον. Ἀγκλιδὲς, τὰ μόρια
τοῦ σπονδύλου τῆς κεφαλῆς. Ἀγριὴ κολοκυνθὴ, ἡ κολοκύνθη ὡς καὶ Κρατεύας καὶ Διοσκουρίδης καὶ Πάμ-
10 φιλος. Ἀγροφιν, ὀρεινόν. Ἀγυία, ἀσθένεια. Ἀγχόμενος, πνιγόμενος. Ἀδάξασθαι, δάκνεσθαι κνησμωδῶς.
Ἀδωνέως, ἀφροντίστως. Ἀέτωμα, τὸ εἰς ὕψος ἀνιστάμενον τῆς ὀροφῆς ὥσπερ περιστερεών. Ἀθέλγηται, πα-
ρεῖται, διεκλύεται. Ἀθὴρ, τό, τε τῆς κριθῆς ὀξὺ, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μικροτέρῳ, καὶ τοῦ
ἐν τῇ ἀκίδι πώγωνος τὸ ἄκρον, ὡς ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν ἐπιδημιῶν. Ἀθώρηκτος, ὁ μὴ μεθύων. Ἀγλίης, ἡ ἐν τοῖς
ὀφθαλμοῖς ὑπόλευκος οὐλὴ, καθάπερ ἐν τῷ μείζονι προρρητικῷ, καὶ οἱ λευκανθίζοντες ἐπίπαγοι, ὡς ἐν κωακαῖς
προγνώσεσι. Αἰγοκέρας, ὅπερ καὶ βουκέρας καὶ τῆλις. Αἰγύπτιον ἔλαιον, ὅπερ αὐτοὶ καλοῦσι κίκινον. οἱ
μέντοι παλαιοὶ τὴν κίκι καὶ κίκινον. Αἰγύπτιον ἔλαιον λευκὸν, τὸ ἀπὸ τῶν κρίνων σκευαζόμενον. ὅπερ καὶ
κρίνινον τε καὶ σούσινον ἔλαιον ὠνόμασται. Αἰγύπτιον μύρον λευκὸν, ὅπερ καὶ μενδήσιον ὠνόμασται. σκευαζόμενον
διά τε κρίνων καὶ ἀρωμάτων. διὰ τοῦτο καὶ μύρον οὐκ ἔλαιον προσαγορεύεται. τὸ δ' αὐτὸ καὶ κρινόμυρον καὶ
σούσινον μύρον ὠνόμασται. Αἰγύπτιον μύρον, τὸ διὰ τῆς αἰγυπτίας τοῦ ἄνθους ἀκάνθης. ὅπερ καὶ μετώπιον ὠνό-
20 μασται. Αἰγυπτίην στυπτηρίαν, ἣν δὴ καὶ σχιστὴν, καὶ τριχιστὴν ὀνομάζομεν. Αἰεὶ σημαίνει ποτὲ παρὰ τῷ ἱππο-
κράτει καὶ τὸ ἕως καὶ παρὰ πολλοῖς τῶν παλαιῶν. Αἴθαλον, ὅπερ καὶ λιγνύς. Αἰθιοπικὸν, ὑπακουστέον τὸ
κύμινον. Αἰθόλικες, οἱ ἐπιπολῆς τοῦ δέρματος κύκλοι ὅμοιοι τοῖς ἀπὸ πυρὸς συνισταμένοις ἐρυθροῖς κύκλοις
ἀπὸ τοῦ αἴθειν ὠνομασμένοι. καὶ αἰθολικώδεα δηλονότι τὰ τούτοις ὅμοια. ἃ οἱ πολλοὶ προσαγορεύουσιν αἰμάλωπα.
Αἱματοφλοιβοιστάσιες, οἱ περὶ τὸν Διοσκουρίδην γράφοντες τὰς ἐπισχέσεις τοῦ ῥέοντος αἵματος ἡγού-
μενοι δηλοῦσθαι. ὅτι καὶ ἀλλαχοῦ φησὶν ἐν τῇσι φλεξούσῃσι αἱμορραγίῃσι χρῆμα εὑρετὸν, οἱ πλείους μέντοι γρά-
φουσιν αἱμοφλεβοιστάσιες. καὶ δηλοῦσθαι νομίζουσιν ἐκ τοῦ ὀνόματος τὰς πλήρεις αἵματος κεκυρτωμένας
φλέβας. Αἱμώδας, ἐπιπάξας, ἀμύξας. Αἱμοκέρχνα, ἐπὶ αἵματος ἐκχύσει κέρχνον ἐμποιοῦντος. τοῦτο δὲ
ἐστὶ δῆξίς τις ὑπότραχυς ἐρεθίζουσα κατὰ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν. Αἰνιάτης, ἀπὸ Αἴνου τῆς ἐν Θρᾴκῃ πόλεως
τὸν δὲ αὐτὸν καὶ αἰνιστικὸν ἐστὶν ὅτε καλεῖ. Αἰόλλεσθαι, τὸ οἷον πλάζεσθαι καὶ πλανᾶσθαι. Αἰὼν, ὁ βίος. Ἀκα-
30 λήφη, ἥπερ καὶ κνίδη. Ἀκεστὰ, τὰ ἰατὰ, καὶ γὰρ ἄκη τὰ ἰάματα. Ἀκήρατος, ὁ ἀδιάφθορος. Ἀκὶς, οὕτως
ὀνομάζεται τὸ σίδηρον τοῦ βέλους. Ἀκόνη ἐν τοῖς προσκειμένοις ἐν τῷ περὶ διαίτης οὕτως ὠνόμασε τὴν θύμον
ὡσαύτως δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Θεόφραστος ἐν τῷ περὶ φυτῶν ὀγδόῳ. Ἀκουσα, πεπληρωμένη. Ἀκράλεα. ἄκρεα.
Ἀκρέσπερον, ἄκρας ἑσπέρας τουτέστι πρώτης καὶ ἀρχομένης. Ἄκρητον, τὸ ἄκρατον, οὕτως γὰρ ὀνομάζεται
πᾶν τὸ ἀμιγὲς ἑτέρου, καὶ τὴν αὐτοῦ φύσιν διασωζόμενον εἰλικρινῆ, τὸν ἄκρατον ἀθροίζοντας χολήν. Ἄκριτον
πάγος, ὃ οἷον ἀδιάκριτον, εἴρηται δὲ ἐν τῷ περὶ ἑβδομάδων ἐπὶ τοῦ μετὰ τὸν κόσμον ἤτοι ἀπείρου ἢ οἷον ἀδιατύπωτον
κενοῦ. Ἀκρόπλοα, τὰ ἐπιπολῆς, τὰ οἷον ἐπ' ἄκρου ἐμπλέοντα. οὕτως δὲ καὶ οἱ ἀκρόπλοοι. Ἀκρωπὶς, γλῶσσα
οὕτως εἴρηται ἐν τῷ ἑβδόμῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἡ οἷον ἄκρα ἑαυτῆς διατυποῦσα τουτέστιν ἡ ἀδιάρθρωτος ὑπὸ
δυσκινησίας. Ἀκροσαπὲς, τὸ ἐπὶ πολὺ μεταβεβηκός. Ἀκρόψιλον, τὸ ἐπὶ τοῦ ἄκρου ψιλὸν, τουτέστι γυμνόν.
Ἀλαία φθίσις, οὕτως ὠνόμασεν ἐν τῷ περὶ τόπων τῶν κατὰ ἄνθρωπον. ἡ οἷον τυφλὴ καὶ ἀόρατος. Ἀλαπίης, ὁ
40 ἐξαλάπτων, χωρίον δὲ ἐστὶ τῆς Θρᾴκης τὰ Ἀλάπτα. Ἀλάστορες, αὐτοί τε οἱ ἄνθρωποι οἱ τὰ ἄληστα ἐργασάμενοι,
καὶ οἱ τιμωροὶ αὐτῶν δαίμονες. Ἀλγήματα, πολλάκις καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ νοσήματος ἐπιφέρει τοὔνομα καὶ τὸ
ἀλγεῖν ὁμοίως ἀντὶ τοῦ νοσεῖν τι καὶ πάσχειν καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἀπ' αὐτοῦ. Ἀλαιάζειν, θερμαίνειν. Ἀλεὸν ὕδωρ, τὸ
ἠθροισμένον ἐξ ὄμβρου ἀθρόου. Ἄλειφα, ἔλαιον ἢ στέαρ. Ἀλεξητήρια, βοηθήματα, καὶ γὰρ τὸ ἀλέξασθαι,
βοηθεῖν ἐστίν. Ἀλαῖον, ἠθροισμένον ἀθρόον. Ἀλεότητα, ἄθροισιν. Ἀλέουσιν, ἀθροίζουσι. Ἀλέως ἀθρόως. Ἀλη-
θέωσι, πλανῶσι. εἴρηται δὲ καὶ περὶ τὴν ἄλην. Ἀλθεῖν, ὑγιάζειν. Ἄλθεξις, ἡ ἴασις. Ἀλθίσκειν, ὑγιάζειν.
Ἄλκαρ, βοήθημα. Ἀλλογνοῶν, ὁ παραφρονῶν, ὁ οἷον ἄλλα γινώσκων παρὰ τὰ ὄντα, οὕτω δὲ καὶ τὸ ἀλλοφρο-
νήσας εἴρηται πρὸς αὐτοῦ. Ἀλλοιστροπῆ, τρέπεται ποικίλως. Ἀλλόκοτον ἀσαφὲς καὶ ἄγνωστον. Ἀλλο-
φάσσοντες, παραπαίοντες, παραφρονοῦντες. Ἀλαοὶ. τυφλοὶ, ὅτι καὶ ἀλαὸς ὁ τυφλός. Ἀλυκὸν, ἁλμυρόν.
Ἀκρητόχολον, οὕτως δὲ ὀνομάζει ὅπερ καὶ ἀκρόχολον. Ἀλυκτὶ, ὡσαύτως ἀπορεῖται ῥιπτάζεται. οὕτως δὲ καὶ
50 τὸ ἀλύξει ἐπὶ τοῦ μέλλοντος εἴρηται. Ἀλυσμὸν, ὅπερ καὶ ἀλύκην τινὰ καὶ ἀπορίαν, ὃ δὴ καὶ ῥιπτασμὸν κα-
λοῦσι καὶ ἡ ἀλυκὸς ταυτὸν τοῦτο. Ἄλφιτα. οὐ μόνον τὰ ἀπὸ τῶν κριθῶν οὕτως καλεῖται. ἐν τε γὰρ τῷ πρώτῳ
τῶν γυναικείων ἄλφιτα πύρινα εἴρηται ἐν τῷ περὶ νούσων δευτέρῳ τῷ μείζονι καὶ φακῶν καὶ ὀρόβων πεφρυγμένων.
ἄλφιτα τοίνυν πᾶν τὸ ἀληλεσμένου καρποῦ τὸ σύμμετρον τῷ μεγέθει θραῦμα οὕτως ὀνομάζεται. τὰ μὲν γὰρ μείζω
κρίμνα. τὰ δὲ ἐλάττω, ἄλευρα. Ἄλφιτα προκώνου, τὰ πρὸ τῆς τοῦ κώνου στάσεως τουτέστι τὰ ἐκ τῶν νέων ἔτι
καὶ ἁπαλῶν κριθῶν. κῶνος γάρ τις ἐν ταῖς ἅλωσιν ἔτι καὶ νῦν ἵσταται καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἐπόμβροις χώραις
ξύλον ὀρθὸν, ἐφ' ᾧ συντίθενται οἱ καρποὶ κωνοειδῶς. Ἀμαλδύνεται, αὐτῷ σύνηθες, τὸ οἷον ἀφανίζεται. καὶ τὸ οἷον
ἀμαυροῦται. καθάπερ ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικείων, ὄμματα ἀμαλδύνεται. Ἁμαλῶς, τό, τε ἁπαλῶς. ὅπερ ἴσον
δύναται τῷ μετρίως, ὡς ἐν τῷ περὶ ἐμπύων, τοῦτο δὲ ὁμαλῶς ἐπαλλέουσι, καὶ τὸ ῥᾳδίως, ὥσπερ ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων,

τῷ μείζονι,

τῷ μείζονι, καὶ τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν οὐχ ὁμαλῶς ὁρᾷ καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ μείζονι, καὶ τὰ σιτία οὐχ ὁμαλῶς προ-
σίεται. Αμαμηλίδας, εἶδος τι μεσπίλου πλεῖστον ἐν ἰταλίᾳ γινόμενον, ὡς καὶ Διοσκουρίδης λέγει. τινὲς δὲ
τὰς ἐπιμηλίδας ἃς δεῖ εἶναι μῆλα σμικρὰ ἄγρια. Αμμη, ὀφρυώδης ἐπανάστασις. Αμβλυωσμὸς, ἤτοι ἔκτρω-
σις, παρὰ τὸ ἀμβλίσκειν. ἀλλὰ καὶ ἀμβλυωπία, ὡς ἐν τῷ μείζονι προείρηται. Αμβλυσπώτερα, τὰ ἀμβλύτε-
ρον ὁρώμενα τουτέστιν ἀμυδρότερον. Αμέρσαι, ἀφαιρεῖν καὶ λαμβάνειν. Αμενηνὲς, ἀσθενές. Αμῇ κατά τινα
τρόπον ἔκ τινος μέρους μετρίως. Αμοίη, οὕτως ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον Διοσκουρίδης γράφει, ἀμοίη ὅτι πιέζει πα-
ραλλάξαι ἐκκλίνειεν τὴν αὔξησιν καὶ ἀνάπλασιν τῶν σαρκῶν ποιήσεται. οἱ δὲ ἄλλοι γράφουσιν, ἀλλοίη. φησὶ
δὲ Διοσκουρίδης τὸ ἀμοίη μέτρια εἶναι. μαρτύριον δὲ οὐδὲν παρατίθεται. Αμυστὶ, ἀθρόως ἄνευ τοῦ μύσαι τοῖς
χείλεσι. Αμφιβραγχίων, τῶν περὶ τὰ παρίσθμια καλουμένων χωρίων. Αμφίδεμον, τὸ τοῦ στόματος τῆς
10 μήτρας τὸ ἐν κύκλῳ ἄκρον ὅπερ καὶ σικύας χείλεσιν ἔοικε, κατὰ μεταφορὰν τὴν ἀπὸ τῶν γυναικῶν ψελλίων
ὠνομασμένον. ἃ καὶ αὐτὰ ἀμφίδια καλοῦνται ἀπὸ τοῦ περιλαμβάνειν ἐν κύκλῳ, καὶ οἷον ἀμφίδια. Αμφιδέ-
ξιος, ἡ οἷον ἀμφοτέρωθεν δεξία τουτέστιν ἡ ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶν ὡς δεξιαῖς χρωμένη. τοιοῦτος γὰρ καὶ ὁ πα-
ρὰ τῷ ποιητῇ περιδέξιος, οὕτως δὲ καὶ ὁ ἱππῶναξ ἔλεγεν ἀμφιδέξιος γάρ εἰμι καὶ οὐκ ἁμαρτάνω. τινὲς δὲ
ἀμφιδέξιον ἀκούουσιν οὐ καλῶς τὴν ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τῆς μήτρας κυουμένην. Αμφιμήτριον σημεῖον, οὕ-
τως ὠνόμακεν ἐν τῷ β'. τῶν ἐπιδημιῶν τὸ δηλωτικὸν τῶν περὶ τὰς μήτρας διαθέσεων. Αμῶς, κα-
τά τινα τρόπον ἔκ τινος μέρους μετρίως. Αναγνῶναι, μεταπεῖσαι μεταδιδάξαι. Ανάγε, εἰς τὸ ἄνω μέ-
ρος ὥσπερ ἐπὶ ἱερὸν δὲ κάτω ἐξ ὀρέων ἐπάγει. Ανακηκίουσιν, ἀναπηδῶσι. Ανακῶς, φυλακτικῶς. Ανα-
κωχὴ, ἀνοχὴ ἀναβάσταξις. Αναλδὲς ἄτροφον ἀναυξανές. Ανάλμυροι, ἄναλοι ἢ οὐχ ἁλμυρὰ Διοσκουρίδης οὕτως,
διαιροῦντες δὲ ἀναγινώσκουσιν οἱ πολλοί. Ανάλτοι, τό τε χωρὶς ἁλῶν καὶ οὐχ ἁλμυρόν. Αναπλάξεις, δι-
20 πλάξεις. Αναπρῆσαι, ἀνατεῖναι ἐκπρῆσαι. Ανάρρινον, τὸ διὰ τῶν ῥινῶν παλίσσυτον ἰόν, ἔνιοι δὲ διαι-
ροῦσιν ἀνάρρινον εἶναι ἀνὰ τὸ δέρμα. Ανανδεῖς, διαλέγεσθαι ἀδυνάτους. Αφωνος δὲ ὁ φωνεῖν μὴ δυνάμενος. ἐν
τῷ τρίτῳ τῶν ἐπιδημιῶν, ἐφεξῆς ἀλλήλων ἐπὶ πυθίων εἴρηται. οὕτως ἔχει καὶ τὸ παρὰ τῷ ποιητῇ ἐπὶ
τοῦ ἵππου, αὐδήεντα ἔθηκας θεὰ λευκώλενος ἥρη. Αναφέρειν, δηλοῖ ποτὲ καὶ τὸ ἀπολύζειν ἀναπνέον-
τα, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ μικροτέρῳ καὶ ἀναφέρειν ὥσπερ τὰ παιδία τὰ πεπαυμένα κλαίον-
τά τε καὶ τὰς ῥῖνας ἀνέλκοντα τὸ πνεῦμα. ἔστι ταυτὸν ἐστὶ τὸ πνεῦμα προσαπίπτειν ἐν τῇ ἔξω φορῇ ἔμπα-
λιν τὸ διπλῆ εἴσω ἐπανάκλασιν. Αναχαίνεται, ἀναξαίνεται. Αναχελιάσεται, ἀναξαίνεται. Ανδρογένειαν,
τὴν κατὰ ἄνδρας διαδοχὴν τοῦ γένους, ἡ μέντοι κατὰ τὰς γυναῖκας διαδοχὴ τοιοῦτον ἕτερον οὐδὲν ὄνομα κέ-
κτηται ὅμοιον. Ανηκήξατο, μετὰ βηχὸς ἀνέπτυσεν. Ανειλήματο, τοὺς στρόφους ἀνειλιχθῶσιν, εἰς τὸ ἄνω εἰ-
λῖσθαι συστραφῶσιν. Ανειρυαθέωσιν, ἀνασπασθῶσιν. Ανείσας, ἐν ὕψει ἀνωτάτω. σύγκειται γὰρ ἐκ τοῦ
30 ἄνω καὶ τοῦ ἴσας. Ανεμοῦται, ἐμπνευματοῦται. Ανερίκτων, ἀδιασείστων. Ανεστραμμένα, ἀνατεταρα-
γμένα, εἴρηται δὲ ἐπὶ οὔρων. Ανεος, ἄφωνος καὶ τὸν νοῦν ἐμπεπλησμένος. Ανήνιος, ἄλυπος, καὶ ἀβλα-
βής. Ανηρείκτῳ, μὴ διηρημένῳ εἰς λεπτὰ, ἀλλ' ἐξ ἄκρων κείμενον συγκειμένῳ. Ανθεα, οὐ μόνα ταῦτα
τὰ εἰς τὸ στέφανον. ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα πάντα οὕτως ὀνομάζει, καὶ τὰ σπέρματα δὲ ὡσαύτως ἐνίοτε καλεῖ,
ὥσπερ καὶ ἐν δευτέρῳ γυναικῶν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐρυθήματα ὡς ἐν κωακαῖς, καὶ πτύσματα δὲ ἀνθηρὰ τὰ
ἐρυθρὰ καὶ ὕφαιμα λέγει ἐν τῷ ς'. τῶν ἐπιδημιῶν. Ανθίνην, οἶνον ἤτοι τὸν ἀνθισμένον ὀνομαζό-
μενον, ἢ τὸν ἐκ τῶν ἀνθῶν ἡδυσμένον. ὥσπερ καὶ κυκεῶνα ἀνθινὸν ὠνόμασεν ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων
τῷ μείζονι. Ανθινὸν ἔλαιον. τὸ κρίνινον καὶ ἴρινον λέγεται. τὸ δὲ αὐτὸ, καὶ σούσινον καλεῖται. Ανθινὸν
μύρον. ὅπερ καὶ σούσινον μύρον καὶ κρίνινον μύρον. διαφέρει δὲ τοῦ ἀνθίνου ἐλαίου τοῦ προσγεγραμμένου τῇ
ποικιλίᾳ τῶν ἀρωμάτων. Αναθυῶ, ἤγουν εἰς τὸ ἄνω ἀπευθύνωτο. Ανωργισμένον, τό τε ἀναμεμαλαγμένον.
40 ἐπειδὴ καὶ τὸ μαλάξαι ὀργάσαι, καὶ τὸ οἷον παρεγγυῶ καὶ ὀργυιῶ ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι.
Αντικοντάσιος, τῆς διὰ τοῦ κοντοῦ ἀντερείσεως, ὅπερ καὶ σκίμπων καλεῖται. Αντίρρινα, πόα τις ἣν καὶ βού-
κρανον καὶ λυχνίδα ἀγρίαν ὀνομάζουσιν. Αορτρον, τὸ ἀπηρτημένον τοῦ πνεύμονος μέρος ἑκατέρωθεν, ὡς ἐν
τῷ περὶ νούσων τῷ μείζονι. ἔτι δὲ καὶ ἀρτηρίαν τὸ αὐτὸ ἔστιν ἐνίοτε καλεῖται. ὡς Διοσκουρίδης οἴεται, οὐ πά-
νυ σαφές ἐστιν. Απαρτίως, ἀπηρτισμένως καὶ ἀκριβῶς. Διοσκουρίδης δὲ ἔφη ὅτι καὶ πᾶν τὸ ἐναντίον δηλοῖ.
ὡς ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων. ἐν οἷς φησὶ καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπάρτι ἐν τοῖσι τοιούτοισι καιροῖσι μεταβάλλου-
σιν εἰς τὰ ῥοφήματα. ἐμοὶ δὲ καὶ ταύτῃ δοκεῖ τὸ ἀπηρτισμένον τε καὶ ἀκριβῶς δηλοῦν, τὸ δὲ καὶ οἱ ἀττικοὶ τὸν
αὐτὸν τρόπον χρῶνται τῷ ὀνόματι μυρία παραδείγματα διὰ τῶν σμικρῶν ὑπομνημάτων ἔχεις. Απε-
βράσατο, ἐν τῷ πέμπτῳ τῶν ἐπιδημιῶν οὕτως Διοσκουρίδης γράφει, καὶ φησὶ αὐτὸς δηλοῦσθαι τὸ, ἀπε-
βράσατο καὶ ἀπεβιάσατο. τῶν ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων ἀπεβιάσατο γραφόντων, ὁ γάρ τοι Διοσκουρίδης οὕτως
50 καὶ ὁ ἀρτεμίδωρος δὲ ὁ ἐπικληθεὶς καπίτων, ἐκ τοῦ συνήθους τοῖς ἄλλοις ὀνόματα πολλὰ μετεκόσμησαν, οὐδὲν
ἀλλοιότερον δηλοῦντα τῆς ἀρχαίας γραφῆς, ὧν ἀνάγκην ἔχομεν καὶ ἡμεῖς μνημονεύειν. Απιλλῆθη, συγκλει-
σθῇ ἴλλειν γὰρ τὸ συγκλείειν. Απερχθῇ, ἀποκλεισθῇ. Απόγονα, τὰ γόνιμα, ἔνιοι δὲ ἤκουσαν τὰ ἄγονα. Αποκε-
καρπωκός. ἀποβεβλαστηκός. Αποκεκριμένῃσι, κεχωρισμέναις. Αποκηδέστερον, ἀφροντιστότερον. Αποκναίειν,
μάλιστα μὲν τὸ ἀποξύειν, ἤδη δὲ καὶ τὸ καταφθείρειν καὶ τὸ κατισχναίνειν. Απομυλλήνας, προβάλλων τὰ χείλη
συνηγμένως. Απονενοημένως, ἀνεπιστρέπτως. Αποπαλλήσιος, ἀποπάλσεως, ἐντεῦθεν καὶ τὸ ἀποπαλῶσαι.
ποτὲ μὲν τὸ ἐνεργητικὸν τὸ ἀποπάλλειν σημαίνει καθάπερ ἐν πρώτῳ τῶν γυναικῶν, ἔστιν ὅτι καὶ τὸ παθητικὸν τὸ ἀπο-
παλλήσεται ὡς ἐν τῷ περὶ φύσιος ἀνθρώπου. Απορέγει, προτείνει. Αποσαεὶς, ἀποσοβηθείς. Αποσιτικὰ,

ἀποσιτίας καὶ ἀνορεξίας ποιητικά. Ἀποσκήψει, τὰς ἀποστάσεις ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι. Ἀπο-
σκηρωσεῖ, σκελετεύει. Ἀποπαρθάζουσιν, ἀπαίρουσιν, ἢ σφύζουσιν ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων. Ἀπόσφαγμα, τὸ
φυτῶδες παρέγχυμα ὃ καὶ ὑπόσφαγμα. Ἀπτίσων, εἰς ὁλοχερῆ. Ἄλευρα, διῃρημένων ἐλλιπῶς κεκομμένων μὴ
ἀποβεβρασμένα τὸ πιτυρῶδες. Ἀπυρωμήλη, τῇ πυρῆνα μὴ ἐχούσῃ, τουτέστι τῇ μηλωτρίδι. Ἀρακίδας, πυρή-
νας ἀρακοείδους, ὄσπριον δέ ἐστιν ὁ ἄρακος. Ἀρβύλαι, ὑποδήματα τὰ βαθέα. Ἀργής, ὄφις τις οὕτως ὀνομα-
ζόμενος. Ἄρδας, ῥύπος τις καὶ ἀκαθαρσία, καὶ ἀρδαλῶσαι τὸ ῥυπᾶναι. Ἀρθρικὸν, τὸν τοῖς ἄρθροις ἁρμόττον-
τα. Ἀρικύμων, ἡ ταχέως ἐγκύμων γινομένη. Ἀρὶς οὐ μόνον τὸ ὄργανον, ἀλλὰ καὶ βοτάνη τις οὕτως ὀνομά-
ζεται. Ἄρκτιος, ὁ ἀπὸ τῆς ἄρκτου πνέων, ἔνιοι δὲ ἄρκτιον ἄντικρυς γράφουσι. Ἁρμῆς, τῆς ἐν τῇ κεφαλῇ
ῥαφῆς. Ἀρμοῖ, παραχρῆμα, δώριος δὲ ἡ λέξις. Ἀρροίας, ἐποχῆς ἐμμήνων. Ἀρτίζωα, ὀλιγοχρόνια.
10 Ἀρτίστομα, πανταχόθεν ὁμαλῆ. Ἀσκαρίδες, ἕλμινθες ἰσχναὶ καὶ μακραὶ ἐν τῷ ἀπευθυσμένῳ ἐντέρῳ
γινόμεναι. Ἀσκοὺς, κεράμεις οὓς καὶ πυριάτους καὶ φακοὺς ὀνομάζουσι. Ἀσᾶται, ποτὲ πυροῦται ὡς
ἐν πρώτῳ γυναικῶν, καὶ τὸ προσκόρως καὶ ἐπαχθῶς διατίθεται. ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι.
Ἀτέραμνα, τὰ δυσκατέργαστα καὶ σκληρά. Ἄτρακτον, οὐ μόνον τὸν εἰς τὸ ἱστουργεῖν χρήσιμον, ἀλλὰ καὶ τὸ
ξύλον τοῦ βέλους. Ἀττικὸν ἀγγεῖον· ἀττικὴν χύτραν, καὶ μήποτε τὸν καλούμενον ἐχῖνον. Αὐαντὴ ἡ αὔανσίς τις
ξηραντικὴ νόσος. Αὐτίτην, τὸν ἴδιον αὐτοετίτην, τὸν ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους. Αὐτόδρομον, αὐτοκίνητον, ὡς ἐν τῷ
περὶ ἑβδομάδων. Ἀφὰς, τὰ ἅμματα παρὰ τὸ ἅψαι. Ἀφασσόμενα, ψηλαφούμενα, καὶ ἀφησαμένη ψη-
λαφήσασα. Ἀφράζει, ἀφραίνει, ἀσυνέτως. Ἀφρεῦντα, ἀφρίζοντα πομφολυγώδη. Ἀφυεῖ, ἀπολευκαίνε-
ται, καὶ ὥσπερ ἀφύης τὸ χρῶμα ἴσχει, οὕτως δὲ καὶ ἀφυῶδες καλεῖται τὸ ἀφυές, χρώματι ἐοικός. Ἀχιλληΐ-
δας κριθὰς, τὰς εὐτραφεῖς καὶ μεγάλας, ἀπό τινος ἀχιλλέως ὠνομασμένας, ὡς φασὶ γεωργοῦ βαβρωνίου.
20 Ἀψίρροον, εἰς τοὐπίσω ῥέον. Ἀψυχὴ, λιποθυμίη, καὶ ἀψυχίη, ἡ λιποψυχία.

B

Βάκχαρις, ἴδιόν τι μύρον. Βαλβὶς, κοιλότης παραμήκης. Βαλοῖος, ὁ ἀπὸ Βαλοίας πόλεως Μακεδονικῆς.
Βδέλλῳ, ἐν τῷ μείζονι προρρητικῷ καὶ δευτέρῳ πρός τινων ἐπιγραφομένων τὴν κιρσώδη φλέβα φασὶν οὕτως
ὀνομάζεσθαι Διοσκουρίδης, ἐμοὶ δὲ δοκεῖ κυρίως εἰρῆσθαι τοὔνομα κατ' αὐτοῦ τοῦ ζώου· καὶ γὰρ παρέτυχον ποτὲ
τοῦτον κατὰ τὸ βιβλίον ἐκεῖνο λεγόμενον, καὶ ἀπορουμένων γε πολλῶν ἐπὶ τῶν γινομένων προσέγνων ἐγὼ μό-
νος ἐκ τοῦ γράμματος ὁρμηθεὶς τἀληθές. Βηκείοις, προβατίοις. Βησσικὴ, τῇ ἀπὸ βησσῶν ἐν θράκῃ οὕτως.
Βλακεύειν, ὀλιγωρεῖν. Βλαβοραὶ, ὑγραὶ μυξώδη. Βληχροὶ, ἄπειροί τι. Βουάνθεμον, τὸ βούφθαλμον· τὸ δὲ
αὐτὸ καὶ χρυσάνθεμον ὀνομάζεται. Βόλβιον, οἷον ἐστὶ τὸ αὐτό. Ἱπποκράτης ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικῶν διδά-
σκει, κακῶς οὖν τινὲς τὸν νάρκισσον ᾠήθησαν δηλοῦσθαι διὰ τὸν βολβόν. Βολβιτία, τὰ ὑπὸ τῶν πολλῶν
30 ὡς μυλία προσαγορευόμενα, γένος δέ ἐστι τῶν μικρῶν πολυπόδων. Βολιτὸν, βόλβιτον. Βομβυλιὸν, ἔκ-
πωμά τι στενὸν ἔχον τὸ στόμα, ἢ πῶμα παρὰ τὸ βομβεῖν ὠνομασμένον. Βοὸς θαλασσίου, σελαχώδης ἐστὶν ὁ ἰχθὺς
οὗτος. Βουβάλιον, σικυὸς ἄγριος. Βουκέρας, ἡ τῆλις, μνησθεὶς ἐν ταῖς ὀνομασίαις τῶν φαρμάκων, καὶ τὴν ἀνα-
γαλλίδα οὕτως προσαγορεύεσθαί φησι. Βούπρηστις, τό τε ζῷον τὸ τῇ κανθαρίδι παραπλήσιον, καί τι λά-
χανον ἄγριον, οὗ μέμνηται Διοσκουρίδης ἔν τε τῷ πρώτῳ τῶν ὑγιεινῶν, καὶ τῷ περὶ λαχάνων. Βρῆγμα, τὸ
μετὰ βηχὸς ἀναπτυόμενον ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι, καὶ βρήσσειν τὸ μετὰ βηχὸς ἀναπτύειν, ἔνιοι
ταῦτα χωρὶς τοῦ ρ γράφουσι. Βρόγχος, τῆς χονδρώδους ἀρτηρίας. Βοτράχου, τοῦ βατράχου λέγει· τινὲς
δὲ ἄντικρυς βατράχου γράφουσι. Βρυγμὸς, ὁ ἀπὸ τῶν ὀδόντων συγκρουομένων ψόφος, καὶ βρύχειν τὸ οὕτως
ψοφεῖν. Βύζην, ἀθρόως ἢ πυκνῶς.

Γ

40 Γαλλιάγκωνες, οἱ σμικρὸν μὲν καὶ ἄτροφον ἔχοντες τὸν βραχίονα, τὰ δὲ κατὰ τὸν ἀγκῶνα ὀγκωδέστερα ὥσπερ
καὶ αἱ γαλαῖ, οἱ δὲ φάσκοντες γαλλὸν τὸ λεπτὸν ὀνομάζεσθαι, καὶ τοῦτό γε κεῖσθαι τῷ ὀνόματι, τάχα ἂν δόξειαν
παρακούειν· οὐ γὰρ γαλλιαγκῶνας, ἀλλὰ γαλλιοβραχίονας ἐχρῆν αὐτοὺς ὀνομάζεσθαι. Γαμψοὺς, καμπὰς ἔχον-
τας τινάς. Γαυσὸς, κυρτὸς εἰς τὸ ἔσω. Γιγγλυμωτὰ, αὐτὰ ἐμβαίνουσιν εἰς ἀλλήλους ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς θύραις
οἱ γίγγλυμοι. Γῇ σμηκτίδι, τῇ κιμωλίᾳ. Γῇ κεραμίτιδι, τῇ ἀργίλῳ. Γῇ χαλκίτιδι, οὐδὲν πλέον δηλοῖ
τῆς χαλκίτεως. Γήχυτον, τὸ ἔξωθεν μέρος τῆς γῆς τὸ μαλακὸν καὶ ἥκιστα λιθῶδες. Γλαμυροὶ, γλημώδεις
καὶ ὑγροί. Γλοιάζειν, τὸ ἐπιμύοντας παραδινεῖν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τὸ γλοῖος ἀνάλογος ὅσει καὶ ἰυσακτι-
κῶς ἔλεγον. Γλυκύμης βοτάνης· τῆς γλυκυρρίζης καλουμένης. Γόγγρωνα, βρογχοκήλην ἀπὸ τῶν ἐν
τοῖς πρέμνοις τῶν δένδρων ἐπιγινομένων στρογγύλων ἐξοχῶν, ὡς καὶ Θεόφραστος ἐν τῷ πρώτῳ περὶ φυτῶν
ὡδί λέγων· ἔνια δὲ καὶ ἴσχει τοὺς καλουμένους ὑπό τινων γόγγρους, ἢ τὸ ἀνάλογον οἷον ἡ ἐλαία. Γογγύλιον, στρογ-
50 γύλιον, καὶ γογγυλίδια τὰ σμικρὰ σφαιρία ὥσπερ ὁρεῖ κατὰ πότια. Γριφόμενα, ἐπανειλούμενα περὶ τὸν γρῖ-
φον τὸ ἁλιευτικὸν δίκτυον.

Δ

Δακτύλιος, κύκλος φοχίσκος ἐν τῷ περὶ ἀφόρων. Δατίδα, μεγάλαι λαμπάδες καιόμεναί τε λέγονται·
καταχρωμένοις δέ ποτε σημαίνει καὶ τὴν τοῦ σκορόδου κεφαλήν· διὰ τὸ ἐκ πολλῶν ἀγλίθων συγκειμένην πα-
ραπλησίως συνδεδέσθαι ταῖς λαμπάσι. Δίαυγος, διαφανὴς ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι. Διακνέει,
ὅπερ καὶ ἀποκναίει· τὸ δὲ αὐτὸ καὶ διακναίει λέγεται. Διαπεπληγμένα, τὰ ἐπὶ πολὺ κατὰ τὴν πλεχάδα
διεστῶτα, πλεχὰς δὲ τὸ μεταξὺ τῶν σκελῶν τῆς ἐκφύσεως. Διάστημα, τὴν ὥσπερ ἐρίοις ἐοικυῖαν αὐτῷ τῷ σώματι
σύνθεσιν.

συνθέσει. Διασταμορτείδα, μάλιστα τὴν διαστέλλουσαν. Διαφλύξιες, ὑπερβλύσεις. Διαφλυσθεῖσα: διαχυθεῖσα ὑγρανθεῖσα. Διαφλυχθέν, ὑγρανθέν. Διαφλύοντα, ὑγραίνοντα. Δίαφρες, ἀφείζων. Διὰ χωρίου. ἀπὸ διαστήματος. Διδύμη, ῥίζα τῆς βοτάνης, ἥ τις καὶ ὄρχις ὀνομάζεται. Διεβλήθησαν. ἐξηπατήθησαν. Διῆσαι, διασεῖσαι ἐν δευτέρῳ γυναικῶν δηλοῖ καὶ τὸ διηθῆσαι καὶ τὸ διελεῖν. Δίιδρος. νοτηρὰ καὶ διιδροῦσα. Δίκλειδες, διμερής, ὡς δύνασθαι τοῦ κάτω μέρους κεκλεισμένου τὸ ὑπερκείμενον ἀνοῖξαι. Δίκρουν, τὸ οἷον δίκρανον. ὅπερ καὶ διχηλὲς ὀνομάζουσι. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἤδικρον δηλοῖ. Διόπτος, νεὼς ἐπιμελητὴς παρὰ τὸ διοπτεύειν, ἢ διέπειν τὰ ἐν αὐτῷ. Διορώσιος, τῆς εἰς τὸ ὀρρῶδες καὶ ὑδατῶδες μεταβολῆς. Δίπνος, ῥήματα τῶν εἰς τὰ κενὰ συντετραμμένων, καὶ οἷον κατὰ δύο στόματα ἀναπνεόντων. Δόρπου, τοῦ δείπνου. Δραπιᾷ, ἐπαραγμένα. Δυσήνιος, ὁ μὴ εὐκόλως ἀνιώμενος ἢ ὁ δυσκολώτατος Κριτίας ἐν τῷ περὶ φύσεως
10 ἔρωτος ἢ ἀρετῶν, οὕτως ἐξηγεῖται τοὔνομα δυσανίης δέ ἐστιν ὅς τις ἐπὶ τοῖς σμικροῖς ἀνιᾶται καὶ ἐπὶ τοῖς μεγάλοις μᾶλλον ἢ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι ἢ πλείω χρόνον.

E

Εβλημάθη, ἐμαλάχθη. ἐδασσίμυθοι, οἱ κεκλεισμένου τοῦ στόματος φθεγγόμενοι τὸ δοκεῖν ἐκ τῆς γαστρός. Εγκάς, ἐν βάθει. Εγγενές, συγγεγενημένον οἰκεῖον. Ἐγκέλεϊς, ἐν ἐρήσει καὶ ἔγκεια μμεῖοι οἱ ἐοικότες καὶ γρυπνοὶ, εἴρηται δὲ ἐπὶ ὀνύχων. Εγχαλινῶται, χαλινοῖς ἐμφερῶς περίκειται. Εγλευκισμένος ὁ ὑπόγειος πεπαυμένος τοῦ λευκὸς εἶναι. Εγρησις, ἡ ἐγρήγορσις. Εέρχαται, ἐναπολαμβάνονται. Εθρασεν, ἔνυξεν, ἐκίνει. Εκβρήσει, ἐκβάλλει, ἐκαράσει. Ἔκδεξιν, διαδοχήν. Εκκολύψας, ἀπολεπίσας. Εκλούσθω σημαίνει ποτὲ καὶ τὸ προσκλυζέσθω ὡς ἐν τῷ περὶ ἀφόρων καὶ τοῖς προκειμένοις τῶν περὶ τῶν ἐν κεφαλῇ τρωμάτων. Εκμαγμα, τό, τε συνεσταμμένον φύραμα καὶ τὸ κροκόμαγμα ὡς ἐν τῷ περὶ ἀφόρων. Εκμάξαι, καὶ τὸ ἀναπλάσαι
20 ἐστιν ὅτε δὲ ἡ ἀλλοίωσις τῷ περὶ ἀφόρων ὡς ἔν τε δακτύλῳ ἐκμάξαι τουτέστιν ὡς τὸ κυκλίσκον ἀναπλάσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκθλῖψαι ὡς ἐν τῷ περὶ νούσων τῷ πρώτῳ τῷ μείζονι ἐπί τε σπόγγου καὶ τῆς λινοζώστιδος καὶ ἀκτῆς τῶν φύλλων. Εκματεῖσθαι, ἀναζητεῖν. Εκμίονται, ἀποκρίνει τὸ σπέρμα. Εκνεφίας ὄμβρος, ὁ μετὰ ἡλίου γινόμενος. Εκνεφίας πυρετὸς ὁ ὑγρὸς ἅμα καὶ πυρώδης ὥσπερ καὶ ὁ ἥλιος ἐκνεφίας. Εκνυξεν, ἐψόφει, ὠνοματοπεποίηται δὲ ἀπὸ τοῦ ψόφου. Εκνύπη, ἐξηπλωμένη. Εκπεπληγμένον, ἐκτετραμμένον. ἐκρήγμασιν, ἀποσχίσμασι ῥακῶν. Εκσυριγγοῦνται, ἀναστομοῦνται. Εκτόμου, ἐλλεβόρου μέλανος. Εκτρεψιν, τὴν εἰς τὰ σπλάγχνα οὖσαν παράλλαξιν. Εκφλυνδάνει, ἐξορμᾷ. Εκβράσει, οὕτω δὲ καὶ τὸ ἐκφλύει. Εκχύμωσις, χυμῶν ἔκχυσις. Ελαιον, ῥόδινον τὸ μὴ ἠρωματισμένον. Ελατήριον, οὐ μόνον τὸ ἀπὸ τοῦ ἀγρίου σικύου γινόμενον, ἀλλὰ καὶ πᾶν τὸ τὴν κατὰ κοιλίαν καθαῖρον. Ελεια, ἄγρια. Ελιθερές τὸ ὡς ἀπὸ ἡλίου θερμόν. Ελιθερεῖσθω, ἡλιούσθω. Ελινύειν, ἡσυχάζειν. Ελληχυνευσάμην, ἐπὶ πλεῖστον διελέχθην. Ελκυστῆρι, ἐμβρυουλκῷ. Ἔλυ-
30 θρα, σκεπάσματα. Εμβάφιον, ὀξυβάφιον. Εμαι, ἔμετοι, ἀττικὸν τὸ ὄνομα. Εμπλην, πλησίον. Εμπύους μοτούς, τοὺς στρεπτοὺς ἢ τοὺς λημνίσκους. Εμυκώθη, διοσκουρίδης μέν φησι, τὸ συνέμυσεν οἱ πλεῖστοι δὲ τὸ ἐπιφύσεις ἔχω πλαδαράς, ὥσπερ καὶ οἱ μύκητες. Εμυλώθη, ἐσκληρώθη. Εμυλήθη, κατεμαράνθη. Ενθλάσει, ἐνθρᾷ. Ενθράσει, ἐγκείμενον νύττει. Εξαλίπτης, κονιάτης, χρίστης. Εξαλίζοιτο, ἐκκενοῖτο. Εξαίτις, ὑγιής. Εξάραγμα, σύντριμμα. Εξαιρέαται, ἐκκενοῦται ἐκθλίβεται, τινὲς δὲ τὸ ἐξώρμησεν. ἀπειλὴν ποιεῖται. Εξάρυσις, ἀπάντλησις. Εξαστίας, ἔνιοι μὲν τὰ ἐπανιστάμενα ἐξ ἄκρων τῶν σχισθέντων ὀθονίων λινά, καὶ ἀπὸ τῶν ῥακῶν τὰς κρόκας. ἐμοὶ δὲ καὶ τὰ πρὶν σχισθῆναι προύχοντα τὸν αὐτὸν τρόπον ὀνομάζειν δοκεῖ. Εξηριασμένον, τὸ διὰ ἠτρίου ἠθημένον. λεπτὸν δέ τι ὕφασμα τὸ ἤτριον τε καὶ ἄγριον. Εξείνει, ἐκκενοῖ. Εξουρα, εἰς στενὸν συνηγμένα. ἃ δὴ καὶ μύουρα ὀνομάζουσιν. Επακρα, τὰ εἰς στενὸν τελευτῶντα, ἅπερ καὶ ἔξουρα. Επαλλάσσων, ἐπιπάσσων, ἐπιπάττεται, καὶ ἐπὶ τοῦ μᾶλλον. Επικόρσας. τῆλιν, ἔνιοι δὲ ἄλλην τινὰ βοτάνην οὕτως ὀνομαζομένην. Επι-
40 κτένιον, ἐπὶ μὲν τῶν γυναικῶν τὸ ἐπίσιον καλούμενον. ἐπειδὴ ὑπὲρ τὰ τέκνα ἐστίν. ἐπὶ δὲ τοῦ στυππείου ἢ τοῦ λίνου, τὸν τῷ κτενὶ προσιζάνοντα χνοῦν ἐν τῇ ἐργασίᾳ. Επιμηλίδα, διοσκουρίδης μὲν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ὕλης εἶδος μεσπίλου τὸ καὶ σητάνιον ὀνομαζόμενον. ἔνιοι δὲ τὰ μῆλα τὰ σμικρὰ τὰ ἄγρια, ἅπερ καὶ ἀμαμηλίδες ὀνομάζονται. Επιμυλίδης, τὴν ἐπιγονατίδα τὴν μύλην. Επισκληρῶς, τοῖς κατεσκληκόσι ἐπίσημος. Επισπαστικὴ συνόδους ἐφυκτική. Επίχνουν, ἐπίπαγον χνοώδη. Επορεξάμεναι, ἐπεκταθεῖσαι. Επόχλιον, κλῆμα ἐξ οὗ πέφυκέ τι ὥσπερ καὶ τῆς σικυώνης. Επιειδές, δυσῶδες τὸ οἷον ἐπόζον. Επωκεστέρη, τῷ ὄξει πλέονι κεχρημένη. Ερευγῇ, ἐρύγγιον. ἀπόβλημα. Ερείκιδες, αἱ ἀδρομερῶς διηρημέναι κεῖσθαι, τινὲς δὲ τὰς δίχῃ διηρημένας. καὶ γὰρ τὸ ἐρειγμὸν ἀπὸ τοῦ δίχῃ διηρεῖσθαι φασὶν ὠνομάσθαι. ἐμοὶ δὲ παρὰ τὸ ἐρείκειν πάντα τὰ τοιαῦτα δοκεῖ γεγονέναι. ὅπερ οὐ τῷ δίχῃ διαιρεῖν ἐστίν, ἀλλὰ τῷ θραύειν ἁπλῶς. ὅθεν καὶ τὸ ἰτεῖον ἐρείκιον ὀνομάζεται καὶ αὐτὸ διότι εὔθραυστον. Ερειξι, εἴρηται μὲν καὶ ἐπὶ τοῦ ἥπατος. γέγραπται δὲ ἐν τοῖς
50 πλείστοις εἶναι θρίξ, δηλοῖ δὲ τὸ μέρος τοῦ ἥπατος τὸ ἄνω καθ' ὃ ἀπ' ἀλλήλων σχίζονται οἱ λοβοί. Ερευγματώδης, ἡ ἐρευγμῶν ἀπεργαστικὴ νόσος ἡ πνευματοῦσα. Ερυθροῦν στέαρ, τὸ ἔναιμον. Εσαφάσας, εἰς τὸ ἔσω χαλάσας ὥστε μασᾶσθαι ὅ ἐστι ζητῆσαι. Εσφηκωμένα, συνδεδεμένα. συνεσφιγμένα. Εσχέρα, δηλοῖ καὶ τὸ πλησίον. Ετνος, πᾶν τὸ ἀπὸ ὀσπρίου ἐρειγμένον ἕψημα. Εὐάνθημον, ὅπερ καὶ πανθημὲς λέγεται, καὶ χαμαίμηλον. Εὐθεσίην τὴν ἐγχεστὴν τοῦ σώματος ἕξιν. ὥς που καὶ ἐνιαυτὸς εὐθεσίης καλεῖται, ὁ εὐφορίας ἀπεργαστικός. Εὐκάρδιον. εὐστόμαχον. Εὐνὴν οὐ μόνον δηλοῖ τὴν κοίτην, ἀλλὰ καὶ τὴν συνουσίαν, ὡς ἐν δευτέρῳ τῶν γυναικῶν, καὶ ἄχει τὰ σφοδρότατα εὐνήν. Εὐοργητοτέρα, εὐτροπωτέρα. ὀργαὶ γὰρ οἱ τρόποι. Εφλυμον, ἐχαλάσθησαν. Εχέτλωσις, ἡ λευκὴ βελονία. Εψηλον, ὅπερ καὶ σίρεον ἑψηλὸν δὲ εἶδος ἰχθύων.

Ξ

Ξείας, ὀλύρας.

Η

Ἠγκίστρευται, ἔγκατα πέφυκεν. Ἠγκυροβόληται, ἔγκατα πέφυκεν ἀγκύρας ὁμοίως. Ἠ δὲ, ἔτι δέ. Ἠδέλφισται, οἰκείωται. Ἡδὺ, τὴν πίσσαν ἠρωματισμένην· ἕψεται δὲ ὕδατι καὶ ἀρώματα. Ἡδυντὸν, στέαρ τὸ ἐν ὕδατι καὶ ἀρώματι ἑψηθὲν, καὶ τὰ ἀρώματα καὶ ἡδύσματα. Ἡμίοπον, ἥμισυ. Ἡμιτύβιον, ὀθονίου παχέος μέρος. Ἦναι, κόψαι καὶ ἡνίων τῶν κεκομμένων. Ἠοίας, τὰς πρωΐας. Ἠραχνίωκεν, λεπτοῖς ἅμα καὶ πολλοῖς φλεβίοις, ὥσπερ ἀράχνης ὑφάσματα διαπέπλοχεν. Ἠρμάσθαι, ἐρηρεῖσθαι ἢ ἡρμόσθαι. Ἤσας, ἠθήσας.

Θ

10 Θαλερὸν πνεῦμα, μέγα καὶ δεδιωγμένον. Θαλερὸν, θερμὸν ὡς ἀπὸ ἡλίου· παρὰ γὰρ τὸ θέρεσθαι γέγονε τοὔνομα. Θέρετρον, τόπος ἐν διατρίβειν θέρους ἐπιτήδειος· ἔνιοι δὲ θέναρον γράφουσι. Θημὼν, σωρός. Θηρίον, τήν τε ἕλμινθα καὶ τὸ ἄγριον ἕλκος· ὡς ἐν τῷ περὶ τόπων τῶν κατὰ ἄνθρωπον· θηρίον ὅτι τὸ σῶμα ἐπέρχεται διὰ τόδε· καὶ ὁπόταν ἀφίκηται ὁ ἰχὼρ ἀπορέων σήπει καὶ μετεωρίζει. ἐν μέντοι τῷ περὶ χυμῶν ὅθεν αὐξάνεται προειπὼν, εἴτε ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ τὸ θηρίον εἰπὼν, τὰ ἐν τοῖς ἐντέροις συνιστάμενα, δηλοῖ τὰς ἕλμινθας δηλονότι, καὶ τὰς ἀσκαρίδας· ὥσπερ καὶ ὅταν εἴπῃ φθινοπώρων τὸ θηριῶδες, ἀπό τινος τῶν εἰρημένων ὀνομάζει. δοκεῖ δὲ ἐνίοτε καὶ τὸ φθινῶδες οὕτως προσαγορεύειν. Θλάσιν, τῷ ἐμβρυοθλάστῃ, ὅπερ καὶ πίεστρον καλεῖται τοὔνομα ἐν πρώτῳ γυναικείων. Θλασπιδίοις, ἀντὶ τοῦ θλάσπεως τῆς οὕτως ὀνομαζομένης βοτάνης. γράφεται δὲ καὶ θρὶξ· τρίχας δὲ καλοῦσιν οἱ θύται ἐπειδὰν φαίνηται κατὰ τὰ σιμὰ τοῦ ἥπατος ὑπὸ τοῦ δεξιοῦ λοβοῦ φλέβιον στενὸν εὐθὺ μελαινοῦν. Θύη, θυμιάματα, ἀρώματα. Θύματα, θυμιάματα. Θυμβραίαν· οὕτως
20 ὀνομάζει τὴν θύμβραν. Θύμου, τοῦ ἀπὸ θυμοῦ· ἔτι δὲ ὅσοι τοῦτο θερμικόν. Θώρηξις, οἴνωσις, ἤτοι ἡ μέθη.

Ι

Ἰδνοῦται, λοξοῦται συνιζάνει. Ἰθαγενὲς, γνήσιον· ἀλλά με ἶσον ἰθαγενέεσσιν ἐτίμα. Ἴκταρ, ἐγγὺς παρὰ γοῦν τοῖς Ἀττικοῖς· παρὰ δὲ τῷ Ἱπποκράτει ἐν δευτέρῳ τῶν γυναικείων, τὸ τῆς γυναικὸς αἰδοῖον δὴ καλεῖται. Ἰλλέειν, διαστρέφειν τοὺς ὀφθαλμούς. Ἱμερωθεῖσαι, ἀνδρὶ μιγεῖσαι. Ἰνδικοὶ, οἱ μὲν γράψαντες τὰς ὀνομασίας τῶν φαρμάκων, καθάπερ Μενεθεύς τε καὶ Ἀνδρέας ὁ τοῦ Χρύσαρος καὶ Ξενοκράτης καὶ Διοσκουρίδης ὁ Ἀλεξανδρεὺς ἰνδικὸν ὀνομάζουσι τὸ ζιγγίβερι, πλανηθέντες ὅτι ἐκ τοῦ τινὰς οἴεσθαι ῥίζαν αὐτὸ τοῦ πεπέρεως ὑπάρχειν. ἀλλὰ Διοσκουρίδης δὲ ὁ Ἀναζαρβεὺς, σαφῶς διώρισέ τε καὶ ἀπεφήνατο περὶ ζιγγιβέρεως καὶ πεπέρεως. ὁ τοίνυν Διοσκουρίδης ὁ νεώτερος ὁ γλωττογράφος φυτὸν εἶναι φησὶν ἐν Ἰνδίᾳ παραπλήσιον τῷ τοῦ πεπέρεως, οὗ ὁ καρπὸς ὀνομάζεται μυρτίδανον ὅτι μύρτῳ ἔοικεν. Ἰνέει, κενοῖ. καὶ ἰνηθμὸς, κένωσις, καὶ ἰνεῖται, κενοῦται.
30 Ἰξάλην, τελείου αἰγὸς δέρμα. Ἴξιαι, κιρσοί. Ἶξιν, εὐθυωρίαν ἢ ἄφιξιν. Ἰξίον, φύλλον τοῦ λευκοῦ χαμαιλέοντος. Ἰξύας, τὸ μεταξὺ τῶν ἰσχίων καὶ τῆς ὀσφύος. Ἶπος, ἡ πόσις ἐν μοχλικῷ. Ἱπποφέως τοῦτο οὐ μόνον ἱπποφαὲς ὀνομάζεται, ἀλλὰ καὶ κνάφον καὶ στύβον. Ἰσαινύουσαι, ἰσάζουσαι μεσήλικες οὖσαι. Ἰσάλλην, διφθέραν, δέρμα. Ἰσχαλαῖαι, ἰσχναὶ καὶ ἰσχναλέον τὸ ἰσχνόν. Ἰχθυήματα, λεπίσματα φλοιῶν. Ἰχθύην, ῥίνης θαλάττης δέρμα ξηρὸν, δύναται δὲ καὶ τὸν σιδηροῦν ὄνυχα δηλοῦν, ᾧπερ εἰς τὰς ἐμβρυοτομίας χρώμεθα, διὰ τὴν πρὸς τὰς λεπίδας τῶν ἰχθύων ὁμοιότητα.

Κ

Καθαπτόμενοι, αἰσθανόμενοι σφοδρῶς. Καθετῆρι, τῷ στρεπτῷ μοτείῳ, ἀπὸ τοῦ καθίεσθαι· ἐν δευτέρῳ
* γυναικείων μοτοῦ ὁμολίνου καθετῆρι. Κακαγγελίη, κακορρημοσύνη κακολογία· κακοήθεα, κακοήθης. Κακοσιτώτατα, ἐπιβλαβέστατα. Καλλίφυτα, ὅπερ καὶ καλλίτριχον καὶ ἀδίαντον ὀνομάζεται. Καλλιωνύμου,
40 ἰχθύος τινὸς οὕτως ὀνομαζομένου. Κάμμορον, τό, τε τῇ σμικρᾷ καρίδι ἐοικὸς ζῷον, καὶ ἀπὸ τῆς πρὸς τοῦτο τῶν ῥιζῶν ὁμοιότητος τὸ ἀκόνιτον, ἀλλὰ οὐδέτερον αὐτῶν ἀκοῦσαι δυνατὸν, ἐν τῷ περὶ τόπων τῶν κατὰ ἄνθρωπον καυσουμένων, παραλαμβανομένου τοῦ καμμόρου. ὅθεν βρωτῶν οὐ μόνον αὐτὸ τὸ ζῷον κάμμορον, ἀλλὰ καὶ τὸ παρακείμενον αὐτῷ βρύον, οὕτως ὀνομάζεσθαι φησί. Ζήνων δὲ ὁ Ἡροφίλειος τὸ κώνειον. Ζεῦξις δὲ φάρμακον ψυκτικόν. Κανόνιαι, ὀρθοὶ καὶ προεσταλμένοι τὰς γαστέρας. Καρικὸν, καὶ εἰκότι οὕτως ὀνομάζει οὗ καὶ τὴν σκευασίαν ἐν τῷ περὶ ἑλκῶν γράφει. Καρυκοειδὲς, ὕφασμα καλοῦσι δὲ αὐτὸ ἰδίως οἱ ἰατροί. * Καρύκκη δὲ λύδιον ἔδεσμα ποικίλον, ἐξ αἵματος σκευαζόμενον. Καρχήσιοι, τῷ ἐπ' ἄκρῳ τῷ ἱστῷ· ἔχει δὲ τροχιλίαν, καὶ καρχήσιοι ἐπ' αὐτοῦ κάλοι οἱ τεταμένοι. Καταβλακεύουσι, καταλιγωροῦσι. Κατάβλημα, περίβλημα ἐξ ἐπιμελήσεως ἕνεκα τοῦ συνέχειν τὰ ὑποκείμενα. Καταγυιοῖ, εἰς ἔσχατον ἀχρηστίας ἢ ἀσθενείας ἄγει. Κατακόρεα, καλεῖ μὲν οὕτως καὶ τὰ ἄκρατα χολῆς διαχωρήματα. καὶ στήθεα κατακόρεα τὰ τοῦ τοιούτου χυμοῦ
50 γεννητικά. τινὲς μέντοι τὰ λάσια ἤκουσαν. ἀλλὰ καὶ κατακορεῖς ἀνθρώπους ὁμοίως ὀνομάζει. φάρμακον μέντοι κατακορὲς, ἢ διὰ τὸν κενούμενον ὑπ' αὐτοῦ χυμὸν, ἢ διὰ τὴν ἰδίαν χροιάν. ὀνομάζει δὲ καὶ δίψαν πού κατακορῆ, τὴν ἤτοι διὰ τὸν τοιοῦτον χυμὸν γεγενημένην σφοδρὰν ἢ εἰς ἄκρον ἐπιτεταμένην. ὥσπερ οὖν καὶ ἐκλύειν, κατακορεῖν. Κατακούρην, τοῦ ξηροῦ τὴν τομὴν, οὕτως ἄμεινον γράφειν ὁ Διοσκουρίδης φησὶν οὐ κατὰ κορυφὴν, κουρηδὴν τομὴν, καὶ τὸ κείρειν ἐντεῦθεν, καὶ παρὰ τῷ Θεοφράστῳ ἡ κουριζομένη ἐλάτη ἀντὶ τῆς τεμνομένης. Κατακρούειν, καταχίζειν. Καταλείφειν, καταχρίειν. Καταμώσας, καθεὶς ἕνεκα τοῦ ζητῆσαι· γέγονε γὰρ ἡ λέξις παρὰ τὸ ματεύειν· ὥσπερ καὶ τὸ καταματτούμενος. Καταναισιμοῦται, καταναλίσκεται. Κατάστημα, τὸ οἷον κατάστεγμα καὶ ἀπόσκεμμα ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν, καὶ καταστῆσαι ἀποσκήπτειν. Καταφρονέοντα, τὸν ἐν ἔτει αἰσθανόμενον ἐν τῷ μείζονι προρρητικῷ· κατὰ τὰ χλόα· ἄγαν χλοώδη. Καταπαλλόμεναι, σπαθιζόμεναι.

συνδεδεμέναι. Κατηνόει, ἐσωφρόνει, ᾐσθάνετο. Κατεπλήσσετο, ἀποπληκτώδης ἐγένετο. Κατηβολῇσι,
περιοδικαῖς ἀρχῶν παροξυσμῶν. Κατήρτητο, καθειστήκει, ἐσωφρόνει. Κατίηξεν, τὰ κατὰ τὴν χειρουργίαν.
Κατοπτῆρι, τῷ καλουμένῳ ἑδροδιαστολεῖ· ὥσπερ γε καὶ διόπτρα ὁ γυναικῶν διαστολεύς. Κατωμισαι δέω·
ὑπακουστέον κώμισαι ὥσπερ κατωσωσαι λέω. Καυλός, ἡ μὲν ῥίζα τῆς πόας σίλφιον ὀνομάζεται. καυλὸς δὲ καὶ
* τόπος ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων γράφει γοῦν αὐτὸς ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, ἢ σίλφιον, ἢ ὁ τόπος ἢ καυλός. Καύ-
σωμα, τὴν πύρωσιν ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ σμικροτέρῳ. Καυτῆρα, χάλκεον καλαμίσκον τινὰ τε-
τρημένον κατὰ τὸν πυθμένα, δι' οὗ καίειν ἐστὶ καυτήριον διαφανὲς καθιείς. Κάχρυος ῥίζαν, τῆς λιβανώτι-
δος. ὅταν δὲ πληθυντικῶς εἴπῃ τὰς κάχρυς, τὰς πεφρυγμένας κριθὰς ἀκουστέον. Κέδματα, τὰς ἐκ ῥεύματος
χρονίους διαθέσεις ἤτοι περὶ τὰ ἄρθρα σύμπαντα ἢ ἐξαιρέτως περὶ τὰ κατ' ἰσχίον. ἰδίᾳ δέ σοι τοῦτ' ἐξηγησά-
10 μεθα, ὥσπερ καὶ ἄλλας τινὰς λέξεις. Κεκωμᾶσθαι, ἐν κώματι εἶναι. Κερχαλέον, κέρχνου ποιητικόν, οὕ-
τως δὲ ἥ τε τραχύτης ὀνομάζεται τῆς φάρυγγος, καὶ ὁ ἐν τῷ πνεύμονι ψόφος, καὶ τὸ κέρχειν δὲ καὶ τὸ κέρχεται,
καὶ οἱ κερχνασμοὶ τὸ ἀνάλογον δηλοῦσιν. Κεφαλοειδοῦς, κεφαλὴν ἐχούσης. Κιγκλισμός, βραχέων συνε-
χὴς κεκλημένος, ἀπὸ τοῦ κίγκλου τοῦ ζῴου. Κιθαρόν, θώρακα. Κίων, τὸ ἐκ τῶν θηρειδίων ἄθροισμα τῶν
σῖτον διαβιβρωσκόντων, ὧν ἕκαστον κῖκον ὀνομάζεται. ἐπὶ τελευτῆς τοῦ δευτέρου γυναικείων τοὔνομα. Κλεῖ-
θρον, ὁ περὶ τὴν κατάποσιν τόπος ἐν τοῖς παρισθμίοις. Κλιμακέου τοῦ παλαιῶς ἐν ταῖς κλίμαξι ξύλου.
ἔνιοι δὲ κλιμακίου γράφουσι χωρὶς τοῦ ε. καὶ ἡ διὰ τοῦ κλιμακίου ἐμβολή τις τοιαύτη. Κλισμὸν κλίνην ἐν τῷ
δευτέρῳ τῶν γυναικείων. Κνημέου τοῦ τῆς κνήμης. Κνήματα, ξύσματα καὶ κνῆσαι τὸ ξύσαι, κνῆστρον, ὥσπερ
καὶ κνέωρον. Κνήστρῳ, τῇ τυροκνήστιδι. ἔστι δὲ μαχαίριόν τι, ᾧ ξύεται ὁ τυρός. Κνιδώσιες, κνήξεις τινὲς κνησμώδεις
οἷαι καὶ ἀπὸ κνίδης γίνονται. Κνιπότητα, κνησμόν, ἔνιοι δὲ τὴν ξηροφθαλμίαν ἤκουσαν. Κνῦμα, ὠνοματοπε-
20 ποίηται μιμήσει τοῦ ψόφου. ἀλλὰ καὶ ὁ ἠρέμα στενάζων. Κνυζούμενος ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ, καὶ ὁ ἐπὶ τῶν κυνῶν κνυ-
ζηθμός. Κόγχην κεραμύδα οὐδὲν πλέον δηλοῖ τοῦ κεραμυδίου. Κόγχον, τὴν χήμην. Κόκκαλον, οἱ μὲν πλεῖ-
στοι τὸν πυρῆνα τοῦ στροβίλου. Διοσκουρίδης δὲ τὸν κνίδιον κόκκον ὑποκοριστικῶς. Κόκκωνα, κόκκον τὸν κοινῶς
ὀνομαζόμενον, οὐ τὸν κνίδιον. ὃ καὶ αὐτὸν ἐστὶ κόκκον ἄνευ προσθήκης ὀνομάζειν. Κόλλικας, τοὺς τροχίσκους καὶ
τὸ ἐν Ἀχαρνεῦσι κολλικοφάγε Βοιώτιε ἐπὶ τῶν σμικρῶν ἀρτίσκων εἴρηται. Κολοκυνθὴν, ἀγρίαν τὴν κολο-
κυνθίδα. Κοπρίων, μελικηρῶν. οἱ δὲ πλεῖστοι γράφουσι κηρίων. δηλοῖ δὲ τῶν ἀποπιεσμάτων. Κορὼ τὴν πόαν
ἥ τις καὶ ὑπερικὸν ὀνομάζεται, ἔχει δὲ τὸν καρπὸν κορίῳ ὅμοιον. Κορούς τὰς ἀπὸ τῶν κλάδων παραφύσεις
τὰ νέα βλαστήματα. Κορυφάδων, τῶν κορυφῶν τῆς πρὸς τῷ ὀφθαλμῷ συναγωγῆς. Κότιδι, τῷ ἰνίῳ τῇ πα-
ρεγκεφαλίδι. Κότινα, ἀγρίαν ἐλαίαν. Κοτυλίδα, τὴν κοτύλην τοῦ ἰσχίου ἔν τε τοῖς προκειμένοις τῷ μο-
χλικῷ, καὶ τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι. Κοτυληδόνας δὲ τὰ στόματα τῶν εἰς τὰς μήτρας καθηκόντων
30 ἀγγείων, ὡς καὶ τοῖς παρὰ τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς ἀποδέδεικται. Κοχώνην, τὴν σύζευξιν τῶν ἐν τοῖς ἰσχίοις
τὴν πρὸς τὴν ἕδραν, δι' ἣν καὶ πᾶς ὁ περὶ τὴν ἕδραν τόπος οὕτως ὀνομάζεται. Κράδαι, συκῆς οἱ ἀκρέμονες.
Κραίνουσι, λήγουσι. Κραμβίῳ, κράμβης ἀφεψήματα. Κρέκειν ὀνοματοπεποίηται. ἣν μιμεῖται τοῦ ἤχου ἐν τῷ δευ-
τέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι. Κρήγυον, τὸ ἀγαθόν. Κρημνοί, τὰ χείλη τῶν ἑλκῶν, ὡς ἐν τῷ περὶ τόπων κατὰ
ἄνθρωπον, καὶ τὰ πτερυγώματα τοῦ γυναικείου αἰδοίου. Κρησέρα, ἡ ἀλευρόπτισις ὀνομαζομένη. μαρσίππος
δέ τις ἐστὶν αὕτη λινοῦς. Κριμνὸν τὰ ἀδρομερέστερα τῶν ἀλφίτων. ὅταν δ' εἴπῃ κριμνὰ ἄλφιτα ἀδρά, τὰ μέγι-
στα τῶν ἀλφίτων δηλοῖ. Κρότωνος, τὰ ἐν τῷ πνεύμονι χονδρώδη βρόγχια. ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων. Κρό-
τωνος, ῥίζα, ἣν οἱ αἰγύπτιοι κίκι ὀνομάζουσι. Κυάμου καρπὸν, ὁ μὲν Διοσκουρίδης ὑοσκυάμου φησὶ λέγειν
αὐτὸν, οὕτως ἐν τῷ πρώτῳ τῶν γυναικείων. ἔνιοι δὲ τοῦ αἰγυπτίου ἀκούουσιν. Κύαρ, τὸ τῆς βελόνης τρῆμα. Κύ-
βιτον, τὸ ὀλέκρανον ὥσπερ καὶ ἀγκῶν. Διοσκουρίδης δὲ τὸν κόνδυλον τοῦ βραχίονος οὕτως ὠνομάσθαι φησί. Κύκλοι
40 προσώπου τὰ μῆλα ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι. Κυλιχνίδα, τήν τε σμικρὰν κύλικα, καὶ τὴν ἰατρι-
κὴν πιθάκνην. Κυρβασίην, πῖλον ὀξὺν, ὥσπερ καὶ τιάραν. Κυρηβία, ἄχυρα. δηλοῖ δὲ καὶ τὰ πίτυρα. καὶ τὰ
τῶν κριθῶν ἀποβράσματα. Κυρίῃσιν, ἡμέρῃσι ταῖς τὰ τοιαῦτα κρίνειν πεπιστευμέναις. Κύρσεαι, φωκτοί.
Κύστιδα, κύστιν σμικράν. Κώδεις, κώδυα. Κωλεός, τὸ κῶλον ἐν τῷ σώματι καὶ βέλτιον ἐξαιρέσιος. Κῶμα, κα-
ταφορά. γέγραπται δὲ ὡς οἶσθα περὶ τούτου βιβλίδιον. Κωνίαν, οἶνον ἐν ᾧ πισσίτην ἐσβάλλεται σὺν τῷ φλοιῷ
τῆς πεύκης ἡμικοτύλιον εἰς τὸ κεράμιον, καὶ οἱ μὲν ἀφαιροῦσι μετὰ τὸ ζέσαι. οἱ δὲ καταλείπουσιν. Κωφαί, οἱ ἀμαυροὶ
καὶ ἀσθενεῖς. τὸ δὲ κατὰ τὴν τρίτην συζυγίαν ῥῆμα προσώπου τρίτου τὸ κωφοῖ, ἀμαυροῖ καὶ ἀμβλυώσει δηλοῖ.

Λ

Λαβή, ἐπισημασία, μάλιστα δὴ ἐκ περιόδου. Λαγνεία, δηλοῖ ποτὲ καὶ αὐτὸ τὸ σπέρμα. ὡς ἐν τῷ περὶ παί-
δων φύσεως, οὕτως δὲ καὶ τὸ λάγνευμα. Λαγώπυρος, ἡ λαγωστάτη καλουμένη βοτάνη. Λαμπτήρ, ὃν οἱ πολλοὶ
50 φανὸν ὀνομάζουσιν, ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι. παρὰ μέντοι τοῖς ἄλλοις καὶ μάλιστα τοῖς ἀττικοῖς ἐν
ᾧ ξύλα τε κατεκαίετο παρέξοντα φῶς. ἀλλὰ καὶ ὁ δαλὸς καὶ ὁ λύχνος ἐστὶν ὅ, τε λαμπτὴρ ὀνομάζεται.
Λαπαχθῆναι. κυρίως μὲν τὸ κενωθῆναι, διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὸ μαλαχθῆναι. Λαμπτῆρα, τὰ ἀφρώδη. λάμπει γὰρ
ὁ ἀφρός. Λάσιον, σινδόνην. Λεβηρίδα, τὸ τοῦ ὄφεως γῆρας. ἔνιοι δὲ κόγχην κενήν. Λέγνα, τὰ ἄκρεα τοῦ στο-
μίου τῆς ὑστέρας ἐκ μεταφορᾶς. οὕτως γὰρ τὰ περὶ τὰς ᾤας καλεῖ τῶν ἱματίων. ὀνομάζει δὲ ἀλλαχόθεν τὰ ἄ-
κρεα ταῦτα καὶ ἀμφίδια. Λέκιθον, φακῶν τὸ ἔνδον τοῦ λέπους. Λεπάδες, αἱ ταῖς πέτραις προσεχόμεναι
κόγχαι. Λυπρὰ ψιλὰ καὶ ξηρὰ χωρία. Λεπτά, οὕτως ἔστιν ὅτε καλεῖ τὰ ἀραιά, ὡς ἐν τῷ περὶ τόπων τῶν κατὰ
ἄνθρωπον. Λευκὴν, ῥίζαν, τὴν τοῦ δρακοντίου. Λευκοΐου καρπὸν, τὸν τοῦ ἴου λευκοῦ σπέρμα φησὶν οὕτως εἰρῆσθαι
ὁ Διοσκουρίδης. Λέως, παντελῶς, ἅπαν. Λιβανωτοῦ καρπὸν, αὐτὸν ἴσως τὸν ὀνομαζόμενον οὕτως λιβανωτὸν,

ἐπεὶ τό γε σπέρμα τοῦ φυτοῦ οὐ γινώσκομεν εἰς χρῆσιν ἀγόμενον. Λίβη, ὑγρῷ. Λίβος, ἐπιστάγματι τῶν ὀμμάτων ἐγχυτιζομένῳ. γέγονε δὲ ἀπὸ τοῦ λίβειν ὃ κυρίως δοκεῖ τὸ στάζειν δηλοῦν. Λιχνιώδης, ἡ μελαίνουσα, καὶ γὰρ ἡ λιγνὺς μέλαινα. Λίθον μέλαιναν ὃν καὶ μυλίτην ὀνομάζουσι κοχλακα. Λιμακώδεις, οἱ ὑγροὶ καὶ βοτανώδεις. Λίπα, τὸ ἔλαιον. ἐν δευτέρῳ γυναικῶν. Λίριον τὸ κρίνινον, τὸ δ' ἔλαιον ἐστὶν ἀπ' αὐτοῦ. οἱ μὲν, λίρινον μετὰ τοῦ ν. γράφουσιν. οἱ δὲ, χωρὶς τοῦ ν. λίριον. καλεῖται δὲ οὐ μόνον κρίνινον, ἀλλὰ καὶ σούσινον καὶ ἀνθινόν. Λοῦν, οὐ μόνον τὸ λούειν ἀλλὰ καὶ τὸ λοῦσαι. οὕτως δὲ καὶ τὸ λοῦσθαι δύο σημαίνει παρ' αὐτῷ καὶ τὰ ἄλλα τὰ ὅμοια. Λύσιας, διαστάσεις καθ' ἃς ἀπολέλυνται ἀλλήλων τὰ ἄρθρα. Λυῶδες, παρακοπτικόν.

Μ

Μαγίδα, τό τε δὴ μάγμα καὶ φύραμα καὶ τὴν χειρόπληθη μαγδαλίαν. Μακρόπνους, ἤτοι μακρὸν ἀναπνέων ἢ διὰ μακροῦ. Μαλακείοισιν, οὕτως καλεῖται ὅσα τῶν ἐνύδρων ἀκάνθας οὐκ ἔχει. καθάπερ ὁ πολύπους καὶ τευθὶς καὶ σηπίως καὶ ἀμαλίφη. ταῦτα δὲ καὶ ἄναιμα καὶ ἄσπλαγχνα ἐστί. Μαλθώδεα, μαλακτικὰ ἢ κηρώδη. μάλθη γὰρ ὁ κηρὸς, καὶ μάλιστα ὁ μεμαλαγμένος. Μαρίλη, ἣν οἱ πολλοὶ θερμοσποδίαν ὀνομάζουσιν. Μάθλης, θέρμης. Μάσσειν, οὐ μόνον τὸ ἀναδεύειν ἢ φυρᾶν, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐκθλίβειν. ὡς ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι. Μάσσον, πλέον ἐν τῷ μείζονι προρρητικῷ. Μάτος, κτήσιος. καὶ τὸ ζητεῖν ματίεσθαι. Μαχαιρίδι ὀξυβελεῖ, τῷ φλεβοτόμῳ. Μαχαιρίδι στηθοειδεῖ, σμιλίῳ ἰατρικῷ γαστρώδει. Μέλαινα, λέγεται τις καὶ νόσος οὕτως ἀπὸ μελαίνης χολῆς συνισταμένη. Μέλαιναν ῥίζαν, τὴν τοῦ ἀσπαλάθου τὴν τῆς ἀρωματικῆς καλουμένης. Μελαίνης, προειρημένως ὁ διοσκουρίδης ἀναγινώσκειν ἀξιοῖ μελαίνης αἰγὸς καὶ βοὸς μελαίνης, καὶ δηλοῦσθαί φησι τὴν ἐκ μελαινῶν. πόλις δὲ αὕτη κατὰ τὸ κρισαῖον πεδίον προκειμένη τῷ κρισαίῳ, νομὰς ἀγαθὰς ἔχουσα καὶ εὐγαλάκτους ὥς φησιν ὁ διοσκουρίδης. Μελανέειν, τὸ ἐν τῷ προγνωστικῷ. τινὲς μὲν ὑφ' ἓν ἀναγινώσκουσιν ἵν' ᾖ τὸ μελανοῦν. ἔνιοι δὲ διαιροῦσι χλωρὸν ἢ μέλαν ἐὸν ἀντὶ τοῦ ὄν. Μέλανι φαρμάκῳ, ὅπως σκευάζεται, ἐν τῷ διὰ τοῦ περὶ ἑλκῶν αὐτὸς ἐδίδαξεν. Μέλαν τὸ κύπριον, τὴν κυπρίαν σποδὸν ἢ πρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς χρώμεθα. Μελεδαίνοντι, ἐπιμελουμένῳ θεραπεύοντι, καὶ μελεδαίνειν ἡ ἐπιμέλεια. οὐχ ὡς παρ' ὁμήρῳ ἡ λύπη. Μελιηδέα, οὐ μόνον τὸν ἡδύν, ἀλλὰ καὶ τῷ μέλιτι μεμιγμένον. ὡς ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι. ἐν δὲ τῷ αὐτῷ καὶ μελίχρουν ὀνομάζει καὶ τὸν τοιοῦτον οἶνον. Μεμύρηκεν, συνείληκεν ἀπὸ τῶν μυρομένων ἐρίων. Μεμιασμένον, μεμολυσμένον ὡς καὶ παρὰ τῷ ποιητῇ. Μεμολυσμένους. ἔνιοι μὲν, τοὺς κατεψυγμένους. ἔνιοι δὲ, τοὺς ἐσκιρρωμένους, καὶ λιθώδεις ἐνόησαν. Μεμωρωμένα, τὰ ἀναίσθητα. Μεσοδμὴ, ἡ καθ' ἕνα οἶκον εἰς δύο μεμερισμένον διείργουσα τοῦ δοκοῦ ἕρξις δὴ μεσοδμή τις οὖσα. τινὲς δὲ καὶ τὸ ὑπερκείμενον στέγος, μεσόδμην καλοῦσι. Μεσόβλημα, ὡς εἰ καὶ μεσότητα ἔλεγον. Μετακέρασον, ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, τὸ γαλακτῶδες σὺν κρᾶμα. Μηκώνιον, τὸν πέπλον καλούμενον, ὃν καὶ μηκωνίτην ὀνομάζει. Μήλην διαστρωματίδα, τὸν διαστολέα. Μήλην ὑπωτίδα, τὴν μηλωτίδα. Μήλην ἰσχυρὴν, τὴν φαρμακικὴν μήλην. Μήλη πλατύη, τῇ σπαθομήλῃ. Μήλης τῷ πλάτει, τῷ κυαθίσκῳ τῆς ὀφθαλμικῆς μήλης. Μῆλα τὰ πρόβατα. Μηλίαν ἡ ἀπὸ μήλης τῆς νήσου. ἀλλὰ καὶ μηλίαν λέγει. Μηλιάδα ὠμῆς, τῆς ἀπὸ μήλη χαλκίτεως ἢ στυπτηρίας. Μηλιάδα, ἐν τῷ πρώτῳ περὶ νούσων τῷ σμικροτέρῳ. τῇ κιμήλῃ λέγει τῇ ἀπὸ μήλης τῆς νούσου. Μίσφη, κάλυμμα καὶ οἷον ἔλιγμά τι ἢ ἐπιδιδυμὶς ὀνομαζομένη. ἔστι δὲ κιρσώδης τις ὄγκος, κατὰ τὴν κορυφὴν ἐπικείμενος τῷ διδύμῳ. Μηνίειν, μασᾶσθαι ἐσθίειν. Μύκη, μύσις. Μυοχανὴ, ἐπίθετον χαρούσης, ἡ δὲ μυσχανὴ γράφοιτο ἡ ἐπὶ μυρίοις ἂν εἴη χαυνουμένη. Μύρραν, αἰολικῶς τὴν σμύρναν β̄. γραφαί. Μυρτίδανον, οἱ πλεῖστοι μὲν τὸ πέπερι. διοσκουρίδης δὲ ὁ ἀναζαρβεὺς ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ὕλης ἐπίφυσιν ἀνώμαλον καὶ ὀχθώδη, περὶ τὸ τῆς μυρσίνης πρέμνον. ὅ γε μὴν ἱπποκράτης τὸν καρπὸν οὕτως ὀνομάζει ἐκ τοῦ φυτοῦ. ὅπερ αὐτός φησιν ὑπὸ περσέως ὠνόμασται πέπερι. Μύτις, καλεῖται μὲν οὕτως καὶ τὸ ἐν τῇ σηπίᾳ ἐνωρουχός. ἀλλὰ καὶ ἰχθύς τις ὑπὸ τοῦ ἱπποκράτους δηλοῦται. Μυττωτὸν ὑπότριμμα διοσκουρίδης ἢ κρομμύου. Μώλυζα σκόροδον ἁπλῆν τὴν κεφαλὴν ἔχον, καὶ μὴ διαλυομένην εἰς ἄγλιθας. τινὲς δὲ τὸ μῶλυ. Μωλυόμενα, κατὰ βραχὺ ἀπομαραινόμενα.

Ν

Ναυσιώσιες, αἱ παρεκχύσεις τοῦ αἵματος. ἃς δὴ καὶ ἐκχυμώσεις ὀνομάζει. μετενήνεκται δὲ ἀπὸ τῶν ἐπὶ ταῖς ναυτίαις ἐμούντων τοὔνομα αἷμα. Νεῖον, τὸ νέον. Νεόμενον, τὸ νηχόμενον. παρὰ τὸ νῦν τὸ παραγινόμενον ἀπὸ τοῦ νεῖσθαι. ἐν πρώτῳ τῶν γυναικῶν ἄμφω. τὸ μὲν ἐπὶ τοῦ χορίου, τὸ δέ, ἐπὶ τοῦ ἐμβρύου. Νηπέλει, ἀδυνατεῖ. Νυκτάλωψ, οἱ τῆς νυκτὸς ἀλαοί.

Ξ

Ξηρῇ σηπεδονώδει. ἤτοι τῇ γαγγραίνῃ ἢ τινὶ ταύτης γενικωτέρῳ. Ξυμὴ ὃ καλεῖται κνησμός.

Ο

Ὄσα, τὰ πρὸς τῶν πολλῶν οὖα καλούμενα. Οἰναρέῳ, ἀμπέλῳ. Οἰναρίδων, ἀμπέλου κλημάτων. Οἴσπη αἰγὸς, ὁ παρὰ ταῖς θριξὶ τῆς αἰγὸς ἐγγινόμενος ἐν τῇ ἕδρᾳ ῥύπος, καὶ μάλιστα ταῖς κατὰ τὴν ἕδραν συνεστάμμενος ῥύπος. Οἰσυσίδας προβάτου ῥύπον. ἤγουν ἐρίου ῥυπαρόν. Οἰσοφάγος, ὁ τῆς γαστρὸς στόμαχος. οἷον οἰσοφάγος τις ὤν. Οἰσυπίδας, προβάτων ῥύποι συνεστραμμένοι. δηλοῖ δὲ καὶ ἐρίου ῥυπαροῦ μαλλόν. Ὀκρὶς, ἐξοχὴ προμήκης. Ὄλερον θολῶδες ἢ μέλαν ἀπὸ τοῦ τῶν σηπίων ὄλου. Ὀλιθράζοντα, ὀλισθαίνοντα. Ὀλοκωνίτης, βοτάνη τις ἀγρία λαχανώδης. Ὄλον, τὸ μέλαν τῆς σηπίας. Ὀλώδεα, θολερὰ ἢ μέλανα. Ὀλοφλυκτίδες, φλυκταίναι. Ὀνεύεσθαι, ἤγουν δι' ὄνων ἐπιστροφῆς τείνειν. ὄνοι δὲ ὀνίσκοι οἱ ἄξονες. γράφεται δὲ καὶ κατονεύεσθαι. Ὅπλα, κάλοι ἀπὸ στύπου ἢ λίνου ἢ καννάβεως. Ὀπὸς, τοῦ σιλφίου κατ' ἐξοχὴν, ὥσπερ καὶ καυλὸν,

καλεῖ δὲ σίλφιον τὴν ῥίζαν μόνην. Ὀποῦ καρπὸν, σιλφίου σπέρμα καὶ φύλλον οἶμαι, καὶ μάγυδαρις ὑπό τι-
νων καλεῖται. Ὀργάσασθαι, ἀναμίξαι συγκεράσαι. Ὀρθοπρίονι, τῇ χοινικίδι. Ὀρεοκόντιδι, ἑτέρα γραφὴ
τῆς ὀλοκωνίτιδος, περὶ ἧς ἔμπροσθεν εἴρηται. φησὶ δὲ Διοσκουρίδης τὴν ἐν ὄρει γινομένην ὀρεοκόνιτον ὀνομάζε-
σθαι. Ὀρρωδέων, τῶν ἄχρι τοῦ ὄρρου ἐκτεινομένων. Ὄρρος δὲ τοῦ ἱεροῦ ὀστέου τὸ πέρας. ὅπερ καὶ ὀρροπύγιον
καλεῖται. Ὄρχια, ὄρχεις. Ὄσχῳ, τῇ περὶ τὸ στόμα τῆς μήτρας ἑλικοειδεῖ ἐπαναστάσει. ὄσχος γὰρ καὶ μόσχος
τὰ κλήματα καὶ αἱ ἕλικες. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἀμφίδιον ὀνομάζει καὶ λέγνα. Ὀτίδος τοῦ ὀρνέου, ὁ Ἀριστοτέλης
ὠτίδα διὰ τοῦ ω. καλεῖ. Ξενοφῶν δὲ ἐν τῷ πρώτῳ Κύρου ἀναβάσεως ὀτίδα διὰ τοῦ ο.

Π

Παλίνορσα, τὰ ἀπὸ τοῦ ἡλίου ἀπεστραμμένα πάλιν αὖ, * ἐπιτάσσει. Παράλαμψις, ἡ ἐν τῷ μέλανι τῶν
10 ὀφθαλμῶν ἐπιλάμπουσα οὐλὴ, διὰ τὸ ἡσυχῇ παχυτέρα εἶναι τῆς αἰγίδος. Παράλιον, εἶδος τιθυμάλου. κα-
λεῖται δὲ καί τι κράμβιον παράλιον. Παραστάτας τὰς ἐπιδιδυμίδας. ἐν τῷ περὶ φλεβῶν ὃ πρόκειται
τῷ μοχλικῷ. Παραφᾶσαι, παράψασθαι μεταχειρίσεως. ὥσπερ τὸ ἐσάφασα, ἐσβάλλοντα τὴν χεῖρα ἅψασθαι.
ἐντεῦθεν δὲ καὶ τοὺς κρυπτοὺς τόπους τοὺς κατὰ τὸ γυναικεῖον, παραφάσιας ὀνομάζουσι. Παραφάσσειν, παρα-
φρονεῖν ὡς καὶ ἀλλοφάσσειν. ψιλῶς δ' ἀναγνωστέον. οὐχ ὥσπερ τὸ πρὸ αὐτοῦ παραφᾶσαι. ἔγκειται γὰρ ἐν
ἐκείνῳ τὸ τῆς ἁφῆς ὄνομα. Παρθένιον, τὸ σμικρόφυλλον. καλεῖται δὲ παρθένιον καὶ ἡ ἀρτεμισία καὶ ἡ ἐλξίνη
καὶ ἡ λινόζωστις καὶ τὸ ἀμάρακον. ἀλλὰ καὶ Διοσκουρίδης μή ποτε φησὶν ἀκουστέον ὅτι ἤτοι τῆς ἐλξίνης ἢ τῆς λι-
νοζώστεως τὸ εἶδος τὸ σμικρόφυλλον. Πασπαλέτης, ὁ κεγχραλέτης. πασπάλος γὰρ ὁ κέγχρος. Πασπαλίσκῳ,
τῷ σμικρῷ πασπάλῳ ὑποκοριστικῶς. Παφλάζουσι, ὀνοματοπεποίηκε τοὺς πταίοντας καὶ ἐπαναλαμβάνον-
τας ἐν τῷ διαλέγεσθαι δηλῶσαι βουλόμενος. Πέζαι, ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικῶν οὕτως γέγραπται, καὶ
20 οἱ πόδες οἰδίσκοντες αἱ πέζαι. μάλιστα μὲν οὖν Ζηνόδοτος ἐν ταῖς ἐθνικαῖς λέξεσι πέζαν φησὶ τὸν πόδα καλεῖν,
Ἀρκάδας καὶ Δωριεῖς. ὁ δὲ Ἱπποκράτης ἔοικεν ἢ τὸ παιδίον καλούμενον τοῦ ποδίου οὕτως ὠνομακέναι, ἢ τὰ
σφυρά. Πέλλα, πελιὰ ὑπόκιρρα. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ πελιτὰ ὀνομάζει. Ζηνόδοτος δὲ ἐν ταῖς ἐθνικαῖς λέξεσι Σικυω-
νίους φησὶ τὸ κιρρὸν πέλλον ὀνομάζειν. Πεμφιγώδεες, ἤτοι νοτίδος μεστοὶ καὶ ὑγρότητος ἢ καὶ πνευματώδεις.
Πέπλιον ὅπερ καὶ πέπλις καὶ ἀνδράχνη ἀγρία. Πέπλος, τὸ αὐτὸ καὶ χαμαισύκη καὶ μήκων ἀφρώδης καὶ
μηκώνιον. Περιηθείῳ, ἠθμοειδεῖ τῷ ἠθεῖ, καὶ ὀξεῖ. ἔστι γὰρ καὶ ἕτερον ἠθάνιον. Περιεστέλλετο, τοῖς περιβο-
λαίοις ἑαυτὸν ἔσκεπεν. Περικεκαλυμμένοι, περικεκαμμένοι. γρυποὶ καὶ ἐπικαμπεῖς. Περινήματα, παρα-
κλύσματα. Περινήλματος, περικλύσματος. Περινεῖ, περικλύζει περινήχεται. Περινῷ, περινέῳ. ἔστι δὲ ὁ
τόπος ὁ μεταξὺ τοῦ ὄσχου, καὶ τῆς ἕδρας ἔνθα τῆς κύστεως ὁ τράχηλος. Περιξύσας, ἐν κύκλῳ περιαμύξας.
Περιποδίην, τὴν ἐν κύκλῳ ὑπὸ πόδας οὖσαν καὶ κάτω. Περιρρηγέες, περικεκλασμένου ἐφ' ἑκάτερα. Περκ-
30 ναὶ, μελαινοῦσαι πελιδνοῦσαι. Περόνην, ποτὲ μὲν ὀστοῦ ὅλον κῶλον. ποτὲ δὲ ἐπίφυσιν ὀστοῦ ποτὲ δὲ ἀπο-
φύσεως ἐπανάστασιν. Περσυάσ, ὁ περσυνὸς οἶνος. ὅθεν περσυαστής ὢν ὡς καὶ αὐτίτην ὀνομάζει τὸν αὐτοετίτην.
Πήσμα, τὸν περίναιον. ἐν δὲ τῷ περὶ αἱμορροΐδος καὶ συρίγγων καὶ τὴν ἕδραν. Πιέστρῳ, τῷ ἐμβρυοθλάστῃ κα-
λουμένῳ. Πικέριον, βούτυρον. Πιτυΐδι, πιτυΐνῃ ῥητίνῃ. Πιτύλοις, εἰρεσίαις ἢ κώπαις. Πλαταμῶν ἔφα-
λος πέτρα λεία ταπεινὴ, περὶ ἣν πλατύνεται τὰ κύματα. Πλεκτανέων, πλεγμάτων ἀπειρτημάτων περι-
πλεκτικῶν. Πλενεραὶ, μυξώδεις, καὶ πλένια ἡ μύξα. Πλαδῶμαι, πλαδαρώδεις γίνεται ἢ φθίνει. Πλαδῶμος,
φθόη ἢ τὸ πλαδαρῶδες πάθος. Πλήμην, φοχοῦ χοινικίδα. Πλησιάσας, παρθήκας, παρὰ τὸ πλησιάσειν.
Πλευματώδης, ὅτε ἐμπεφυσημένος καὶ ὁ δύσπνους. λέγει γὰρ πολλάκις καὶ αὐτὴν τὴν δύσπνοιαν πνεῦμα.
Ποίην, τὸ φύλλον ὅμοιον οἰνάρῳ τὴν φύσιν, ὡς τὸ τῆς κισσαμπέλου καλουμένης εἶδος. Πολυγράω, πολυφάγω,
καὶ γένος αἰζιῶν ἔγραψε σημαίνει μόνα Καλλίμαχος ἀντὶ τοῦ κατέφαγον. Πολύκαρπον, τὸ κρατόγονον ὀνομαζό-
40 μενον. Πομφοὶ, ἐπαναστάσεις τοῦ δέρματος. ὀχθώδη τε ἅμα καὶ πλαδαραὶ, καὶ ἐν ἐρυθήσεις. Πόσω, ὀλίγω. Πο-
τένια, τὰ πρόσφατα οἱ Δωριεῖς. Πότι, πότε. Πρὸς, πρόσθε. Πράμνιος οἶνός τις οὕτως ὀνομάζεται μέλας
καὶ αὐστηρός. Πρηνὲς, τὸ πρὸς τὴν γῆν νενευκός, πρήσμα, ἐμφύσημα, καὶ πρησίως τῆς ἐμφυσήσεως, καὶ πρησι-
κώτατον τὸ ἐμφυσητικώτατον. Προαυξέας, νόσους τινὰς οὕτως ὀνομάζει. τὰς τοῖς προβεβηκόσι κατὰ τὴν
ἡλικίαν γινομένας, ὅτι καὶ αὐτοὺς οὕτως ἐνίοτε καλεῖ τοὺς προβεβηκότας. Προίκα, ἐξαίφνης. Προκώνια, τὰ
ἐκ τῶν νέων κριθῶν ἄλφιτα. τινὲς δὲ τὰ ἐκ τῶν ἀφρύκτων μόνα. Προκίδι, μαχαιριδίῳ, τῷ φλεβοτόμῳ. Προ-
μυλλαίνη, προπεπτώκει προέχει εἰς τοὔμπροσθεν. Προμυλλήνας, προτείνας ἔξω τὰ χείλη. Προσέχει ἡ νοῦσος,
ἀντὶ τοῦ παραμένει, ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι. Προφέπεσθαι, μεταβάλλειν. Προσωδεστέρου, δυ-
σωδεστέρου ἄνευ τοῦ ι. τὸ δὲ μετὰ τοῦ ι. προσῳδεστέρου παρὰ τὸ οἴδημα γεγονὸς τὸ οἰκωδέστερον, δῆλον ὡς ἐν δευ-
τέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι. Προτιθέμενοι, προτείνοντες. Πρόφυσιν, βλάστημα. Πυθμενόθεν, οὐδὲ ὅλως,
50 γέγονε δὲ τοὔνομα παρὰ τὸν πυθμένα τῶν ἀγγείων. ὡσεὶ καὶ ὁλοκλήρως ἔλεγεν, ἢ τελέως ἢ παντάπασιν, ἢ ἐξ
ἀρχῆς ἢ παντελῶς. Πυίη, τὰ πρωτογάλακτα τὰ ἐξ ἑαυτῶν πηγνύμενα. Πυρείας, τοὺς διαπύρους κόχλα-
κας, ἢ θερύμματα διακαῆ ἀπὸ σκωρίας σιδήρου. Πυρήνας, τοὺς χόνδρους. εἴρηται δὲ ἐπὶ λιβανωτοῦ. Πυρὸς
ἀγρίου, τοῦ ἐρυσιπέλατος.

Ρ

Ραγεῖσα, δηλοῖ ποτὲ καὶ τὸ ἀθρόως ὁρμήσασα ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ νούσων τῷ μείζονι, καὶ ἡ αἱμορραγία
αὕτη παρὰ τοῦτο σύγκειται. Ραιβοειδέα, καμπύλον. Ρᾷον, ἑτοιμότατον καὶ εὐχερέστερον, ἔνιοι μέντοι τὸ
εὐφορώτερον ἤκουσαν. Ραφίῳ, τῷ κεντητηρίῳ. ᾧ διακεντοῦντες οἱ τεχνῖται τῶν τοιούτων ἐπιτηδείους ὀπὰς
τῇ τοῦ λίνου διέρσει παρασκευάζουσι. Ρέγξιν, καὶ ῥέγκος ὀνοματοπεποίηται περὶ τὸν γινόμενον ψόφον ὥσπερ

καὶ τὸ ῥέγκειν. Ῥέμβει, πλανᾷ τινὶ καὶ ἄλλως παρὰ τὸ ῥέμβεσθαι. Ῥηγεῖσι, σχίσμασι ῥήγμασι. Ῥημέσιν, ἀρτίασι. Ῥίνεσιν, ἀρνίοισι. Ῥήνικας, ἀρνακίδας. Ῥηνός, ἀρνιός. Ῥηχίησι, ὅσον πλημμυρεῖ καὶ γὰρ καὶ ἡ ῥηχίη ὅσον πλημμύρα τίς ἐστιν. Ῥίζα, οὕτως καλεῖται βοτάνιόν τι ἄκαυλον καὶ ἀνανθὲς καὶ ἄκαρπον, ἔχον τεία φύλλα κατὰ πάντα προμήκη, κατὰ τῆς γῆς κείμενα, δυοῖν δακτύλοιν τὸ μέγεθος. ἐοικότα τοῖς τῆς ἀγχούσης, ῥίζαν δὲ λεπτὴν ἀσθενῶς καθαίρουσαν. Ῥίζαν λευκὴν, τὴν τοῦ δρακοντίου. Ῥικνόν, ῥυσόν. Ῥοικά, καμπύλα. Ῥόμματος, ῥοφήματος ἢ ῥύσεως. Ῥόον, τὸν ἐκ τῆς συκαμίνου τὰ μόρα τὰ ἄωρα ξηρανθέντα καὶ κοπέντα τοῖς ὄψοις ἐπιπάττεται. καθάπερ καὶ ὁ κυρίως ὀνομαζόμενος ῥοῦς ὡς καὶ ὁ Διοσκουρίδης ἐν τῷ πρώτῳ περὶ ὕλης λέγει. Ῥόπτων, ῥοφημάτων ἢ πάντων τῶν ὁπωσοῦν ῥοφουμένων. Ῥύμα, παρὰ τὸ ῥύεσθαι τὰ βοηθήματα. Ῥωγματίης, ὁ ἄρρωστός τι τῶν ἐντὸς ἔχων ὃν δὴ καὶ ῥηγματίαν ὀνομάζει.

10

Σ

Σαράπους, ἡ διεστηκότας καὶ διεστῶτας ἔχουσα τοὺς δακτύλους τῶν ποδῶν. Σαρκάζειν, κυρίως μὲν τὸ διὰ τῆς τῶν χειλῶν δήξεως χλευάζειν. ὁ δὲ Ἱπποκράτης, καὶ τὸ ἄκροις τοῖς χείλεσι συναγομένοις ἀποτίλλειν τι. Σατυρισμοὶ, οἱ περὶ τὰ ὦτα προμήκεις ὄγκοι τῶν ἀδένων. ἔνιοι δὲ τὰς τῶν αἰδοίων ἐντάσεις ἤκουσαν. Σαυρίδιον ἡ καρδαμὶς βοτάνη ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ σχῆμα ὁμοιότητος. ἡ αὐτὴ καὶ καρδάμωμον ὀνομάζεται. Σελάχεσιν, οὕτως καλεῖται ὅσα λεπίδας οὐκ ἔχει καὶ ζωοτοκεῖ. Σεσηρός, τὸ ἐκτετραμμένον καὶ διεστηκὸς ἐπὶ πλεῖστον τοῖς χείλεσιν. ὅπερ καὶ ἐκπεπληγμένον ὀνομάζεται. Σηριγγώδη, χαῦνα ἀραιὰ πολλοῖς τρήμασι διῃρημένοις. ταῦτα τὰ τρήματα σήριγγές τε καὶ σήραγγες ὀνομάζονται. καὶ τὸ τοιοῦτον σῶμα σηριγγῶδές τε καὶ σηραγγῶδες. Σησαμὶς, τῆς σησαμίδος ὀνομαζομένης. Σιτανίῳ, τῷ ἐκ τοῦ ἐνεστηκότος ἔτους πυρῷ, τουτέστι τῷ κατὰ τὸ ἔαρ ἐσπαρμένῳ. Σιτανῶδι, ἤτοι ἐκ τῶν σιτανίων πυρῶν ἢ διασεσησμένων καὶ λε-

20 πτῶν ἀλεύρων τουτέστι καθαρῶν. Σιάλου δαιδὸς, καὶ σιάλου αἰγὸς τοῦ λιπαροῦ. Σιαλώδεα, λιπαρὰ πίονα. Σιδιοειδέες ὠχρὰς ὡς σιδίον. Σικύην ἄτμητον, κολοκυντίδα ἀδιαίρετον. Σικυώνην, τέτταρα σημαίνει παρ' αὐτῷ. τὴν κολοκυντίδα. τὴν ἀπιοειδῆ. κολοκύντην. τὴν ἰατρικήν. Σικύαν τὸ ἀπύθμενον, καὶ κωνοειδῆ σικύαν. Σικυώνης σπόγγον, κολοκυντίδος τὸ εἶδος. Σιπύδα, πυξίδα. δηλοῖ δὲ ἄλλως τοὔνομα, καὶ κεραμεοῦν τι σκεῦος εἰς ὃ ἄλφιτον ἐμβάλλεται. Σιτάμορα, τὰ κακοήθη. Σιραίῳ, τῷ γλυκεῖ ἑψήματι. Σικανὸς, ποιήρευμα ἐσοφουτικὸν ἀγγεῖον κεκρυμμένον. Σκαφίδα, ἀττικὸν μὲν τὴν ποιμενικὴν σκάφην, καθώς που λέγουσι, γαυλοί τε σκαφίδες τε τετυγμένα τοῖσιν ἀμέλγουσιν, Ἱπποκράτης δὲ τὴν θαλασσίαν κόγχην τὴν παραμηκεστέραν, ἣν οἱ πολλοὶ μύακα προσαγορεύουσι. Σκέθρη, ἀκριβεῖς. Σκελιφρὸς, ξηρὸς προεσταλμένος. Σκεπαρνηδὸν, ἐκκεκλασμένως, καὶ γὰρ ὁ σκέπαρνος αὐτὸς ἐπίδεσμος, ἀπὸ τῶν τεκτονικῶν ὠνομάσθαι σκεπάρνων δοκεῖ. Σκῆμψις, ἀπόσκημψις ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν ἐπιδημιῶν. Σκιαυγεῖ, ἀμβλυώττει. Σκιμπτέσθω, κα-

30 τακλινέσθω. Σκίμφθη, δύο δηλοῖ παρ' αὐτῷ. τό, τε διαιρεθῇ καὶ τὸ ἐμπελάσει. Σκύμψαι, τύψαι. καταξᾶσαι διελεῖν. Σκηλήμχτι, σκελετείᾳ συμπτώσει. Σκληρὰ, κατεσκληκότα καὶ τὰ ἀπ' αὐτοῦ πάντα κατὰ τὸν αὐχμαλέον. Σκληρύνει, σκελετεύει καὶ σκληρύνεται σκελετεύεται. Σκορδινᾶσθαι, διατείνεσθαι καὶ μάλιστα μετὰ χάσματος. Σκῦρος, πῶρος, καὶ σκυρωθῶσι πωρωθῶσι. Σκύτα, τὰ κατὰ τὸν αὐχένα. Σμηκτίδα γῆν. τὴν κιμωλίαν. Σμωδίκου, μωλωπικοῦ, τοῦ πρὸς τὰς μώδικας. ὅπερ ἐστὶ μώλωπι ἁρμόζοντος. Σπάδων, σπάσμα θηλυκὸν τοὔνομα. Σπαργᾷ, ὀργᾷ. Σπατίλη, τὸ ὑγρὸν διαχώρημα. Σπέρμα, δηλοῖ καὶ τὸν καρπόν. Σπερχνή, ἐπείγουσα συνεχής. Σπόγγοι, οἱ κατὰ τὴν φάρυγγα ἀδένες ὡς ἐν τετάρτῳ τῶν ἐπιδημιῶν. Σποδίτῃ ἄρτῳ, τῷ ἐγκρυφίᾳ καλουμένῳ. Σποράδες, διάφοροι οὐχ ὁμογενεῖς ἄλλαι ἄλλαις συμβαίνουσαι. Σταδιαῖς, Διοσκουρίδης φησὶ σταδίοις ἀναμετρῶν τὸν περίπατον. Σταλαγμοῦ κατα στάσεως ἀπὸ τῆς κεφαλῆς. Στέαρ ἡδύ, τὸ ἐν ἀρώματι καὶ ὕδατι ἑψηθέν. Στεῖλαι, ἐπικαλύψαι

40 ἐπιχρῖσαι. Στενυγρῶσαι, στενῶσαι. τινὲς δὲ τῷ συναγαγεῖν τῶν ὑγρῶν τὰς διεξόδους καὶ ξηρᾶναι. Στηθοειδεῖ, μαχαιρίῳ τῷ σμιλίῳ. Στηπώδες στεατώδες. Στῖον, ψηφὶς, λίθος, στῖαι γὰρ αἱ παρὰ τῇ θαλάσσῃ ψηφῖδες, καὶ στιώδες ἐντεῦθεν τὸ σκληρόν. Στιφραί, ξηραὶ προεσταλμέναι. Στοίβης καρπὸν, τὸ ἱππόφεως σπέρμα. Στλιδωδέστερον, ῥυσώτερον. Στομάργου, ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν ὁ Διοσκουρίδης οὕτως γράφει, καὶ δηλοῦσθαί φησι τοῦ λαλοῦντος μανικῶς, οἱ δὲ ἄλλοι στυμάργου γράφουσι, καὶ ὄνομα κύριον ἀκούουσι. Στόμβον, βαρύηχον βαρύφθογγον. Στρεβλοὶ, οὓς καὶ στραβοὺς ὀνομάζουσι. Στρέφει, στρόφον παρέχει. Στρέφηται. τὸ οἷον ἐν οἴκῳ ἐν τῷ περὶ ἀέρων καὶ τόπων καὶ ὑδάτων. Στρογγύλον μῆλον, τὴν σπαθόμηλον. Στρογγύλου, τοῦ μαρτιδανοῦ αὐτὸς γὰρ οὕτως γράφει καὶ τὸ ἰνδικὸν, ὃ καλοῦσι πέρσαι πέπερι. ἐν τούτῳ δὲ τῷ στρογγύλῳ ὃ καλοῦσι μυρτίδανον. Σφυβλήν. στρεπτόν τι ἐν τῷ περὶ αἱμορροΐδων καὶ συρίγγων. Σφυμάργου, οἶδε καὶ ταύτην τὴν γραφὴν ὁ Διοσκουρίδης, οὐ μόνον τὴν στομαργὴν ἀλλὰ καὶ ταύτην οὐχ ὡς κύριον ὄνομα

50 ἐξηγεῖται, ἀλλὰ τὸν μανικῶς ἐπτοημένον περὶ τὰ ἀφροδίσια δηλοῦσθαί φησιν, εἰρῆσθαι γὰρ παρὰ τῷ Ἱπποκράτει καὶ ἄλλα πολλὰ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπίθετον. καθάπερ μυοχαίτης ἀρχίπους, γρυπαλώπηξ. ἀλλὰ καὶ παρ' Ἐρασιστράτῳ φησὶν ὁ ῥινοκολοῦρος. Στυπτηρίη χαλκῖτις. ἣν ἁπλῶς οὕτως ὀνομάζομεν χαλκῖτιν. Συγκομιστοὶ, ῥυπαροὶ διὰ τὸ πάντα ἅμα τὰ ἄλευρα συγκομίζεσθαι καὶ διακρίνεσθαι. Σύκα, ἐπανάστασις σαρκώδης ἐντὸς τῶν βλεφάρων. Συκίον, τὸ τῶν ἰσχάδων ἀφέψημα. Συκῆς ἐν πρώτῳ τῶν γυναικείων καὶ πυρίαν συκῆς. ἀπὸ ῥίζης ἐν ἴσῳ τῷ συκίνης τουτέστι συκαμίνου. ὅπερ ἑτέρωθι ὥσπερ ἐξηγούμενος φησὶ μορέου ῥίζης. Συλλοχίαι, ἀθροίσματα, ἡ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν εἰς λόχον συνειλεγμένων. Σύναγμα, ἤτοι ἐπίπαγός τις ἢ ἐναιώρημα ἢ ὑπόστασις ἢ πῶρος, καὶ ἄμεινον ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν ἐπιδημιῶν λέγει. Συναρθμοῦται, συναρμόζεται. Σύνδεσις, δηλοῦται ποτὲ καὶ ἡ οἷον πυκνότης καὶ σφίγξις. Συνδιαίνεται, συνδιπλοῦ-

ται. Συνεκλυμένῳ, συμμιγνύειν καὶ κατακεραννύναι τοῖς ὑπιοῦσι χυμοῖς. Συνόρξει, τῇ οἷον συγκλήσει. Συνηρεφὲς, ἐπικεκαλυμμένον, συνεσκιασμένον. Συνηρεδόμενα, συνηρμοσμένα ὡς καὶ ἐν τῷ μοχλικῷ. Σύνομα, τὰ συνόντα. Συρμαΐα, ἡ μετρίως τῶν περὶ τὴν γαστέρα κάθαρσις. Σύσταθμον, ἰσόσταθμον. Συστροφὰς, φύματα σκληρίας. Σφαδάζει, δυσφορεῖ. Σφάκελος, φθορὰ πᾶσα καθ' ὃν ἂν γίγνηται τρόπον. οἶδα δὲ ὅτι καὶ περὶ τούτου διὰ πλειόνων ἡμῖν ἀποδέδεικται. Σφάκερος, ἐν τοῖς προκειμένοις τῶν περὶ τῶν ἐγκεφάλων τρωμάτων. κεφαλαλγὲς δὲ καὶ σφάκερος ἦν ἢ, κρόμμυα πολέμιοι. ἐν δὲ τοῖς πλείστοις αὔτικρυς σφάλδρος γράφεται. Σφενδόνην, ἐν μὲν τῷ περὶ παθῶν, τὸ ἀπὸ τῆς τοὺς λίθους βαλλούσης σφενδόνης ὠνομασμένην εἰς ἀνάληψιν κώλου χρήσιμον. ἐν δὲ τῷ περὶ ἀφόρων τὸν καλούμενον φύλακα. δηλοῖ δὲ καὶ τὸ γυναικεῖον περίσφυρον, ὅσα τε τούτῳ παραπλήσια. Σπυράδες, τὰ τῶν αἰγῶν καὶ προβάτων ἀποπατήματα. Σχά-
10 σαι, τρία σημαίνει, ἀμύξαι, ἐκκεῖναι, χαλάσαι. Σχελίδα, τὴν ἄγχουσαν. λέγει γὰρ καὶ οὕτως. Σχέσει τῇ οἷον συνοχῇ ἐν περιχώσει καὶ χώσει καὶ ἐπιδέσει. καὶ πήξει. ὅταν δὲ εἴπῃ διαφορὰ μέντοι τι καὶ σχέσει σώματος τὴν οἷον ἕξιν δηλοῖ. Σχινδυλήσει, σχίσματα καλάμου, οὕτως δὲ δοκεῖ καὶ ὁ σκινδαλαμὸς εἰρῆσθαι παρὰ τὸ σχίζεσθαι. Σχῖνον, οὐ μόνον τὸ θαμνῶδες φυτὸν, ἀλλὰ καὶ εἶδός τι σκίλλης εἰ μὴ ἄρα καὶ πάσης σκίλλης τὸν βολβόν. Σχοῖνον, ἡδύοσμος, τὴν ἀρωματικὴν σχοῖνον.

Τ

Τάμισον, πυτίαν. Τέγγειν, διαβρέχειν. Τελεῖν, ἀναλίσκειν, ὡς ἐν τῷ περὶ παθῶν λέγει. Τέλσον, πέρας καὶ ἔσχατον. Τέρμινθοι, οἱ τῷ τῆς τερμινθώνης καρπῷ παραπλήσιοι, κατὰ τὸ δέρμα συνιστάμενοι παρὰ φύσιν ὄγκοι. Τέρθρον, κυρίως μὲν οὕτως ὀνομάζεται τὸ ἄκρον τῆς κεραίας. καὶ τέρθριοι οἱ κάλοι. ἐντεῦθεν ἐπὶ τὰ ἄκρα τοῦ ἱστίου παρήκοντες. ὁ δ' Ἱπποκράτης ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικῶν ἐπὴν ἐνθάδε φησὶ τὸ τέρθρον ἢ τοῦ πά-
20 θεος. ἐν ἴσῳ τὸ ἄκρον καὶ ἀνώτατον καὶ ἐπιμελείας μάλιστα δεόμενον. Τετάρσονται, πεπλάτυνται. ταρσὸς γὰρ πᾶν τὸ πεπλατυσμένον. Τετράγωνα βέλη, τὰ τέσσαρα ἔχοντα γλωχῖνας. Τετραινώ, τινὲς μὲν ταῖς διεισκομέναις κατὰ τὸ σῖμα πλαξὶ, τινὲς δὲ αὐτὸ τὸ σῖμα. Τετρεμαίνει, τρέμει. Τετρομὸς, τρόμος ῥιγώδης. Τέως, τὸ ἕως καὶ τὸ τηνικαῦτα καὶ τὸ πρότερον. Τηλέφιον εἶδος βοτάνης, ὅπερ καὶ ἀείζωον ἄγριον, καὶ ἀνδράχνην ἀγρίαν ὀνομάζουσι, Ῥωμαῖοι δὲ ἰλλεκέβραν. Τὴν ἐν τῷ ἀλδίρῳ βοτάνην ῥοφεῖον τὴν λινόζωστιν ἔοικε λέγειν. ἐπειδὴ καὶ ἀλλαχοῦ ἔφη ῥοφήσαντα δὲ λινόζωστιν. Τομεῖον τομεὺς καλεῖται σιδηροῦν ὄργανον δίχηλον. ᾧ οἱ χαλκεῖς πρὸς ἄλλα τέ τινα καὶ πρὸς τὸ ἀναβάλλειν καὶ μοχλεῦσαι ἥλους χρῶνται. Τοξεύματα, βέλη. Τορνεύματα, ξύσματα. Τρωλὶς, ὁ ψόφος παχύς. Τρομώδεες, ἔχον ἐμφερόμενα τινὰ πεπηγότα παρὰ τὸ φέρεσθαι ὅθι πήγνυσθαι. Τροχοὶ, δρόμοι. Τρυχνοῦν, καταποιεῖν. ἰσχναίνειν. Τρώειν, τιτρώσκειν ἀποσχάζειν ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικῶν. Τρωθεῖ βλαβεῖ κακωθεῖ, καὶ τρῶμα ἡ βλάβη. Τρώσκεσθαι
30 ἐκτιτρώσκειν. Τρωκτοῖσιν, ὠμοῖς ἐσθιομένοις. Τύρσιν, πύργον καὶ μάλιστα τὸν ἐν τοῖς τείχεσι. Τυφλώδης, ὄχεος καὶ καθεζόμενος. Τυφωμανίη, μικτὸν ἐκ φρενίτιδος καὶ ληθάργου πάθημα.

Υ

Ὑβοὶ, κυρτοὶ, καὶ ὕβωμα τὸ κύρτωμα. Ὑδατοινούσῃσιν, ὑδερώδεσιν ἢ διὰ ὑδατούσαις τὸ αἷμα καὶ ὑδατώδει καθαιρομέναις. Ὑδατόχλοα ὡσεὶ καὶ ὑδατόχλωρα ἔλεγε. Ὑδατώδεας, ὑδρωπικούς. Ὑδρεῖον ἡ μικρὰ ὑδρεία ὑποκοριστικῶς. Ὕδρωψ, Διοσκουρίδης ἐν δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν ὀξύτονον ἀναγινώσκει, καὶ δηλοῦσθαί φησι τὸν ὑδροποειδῆ. Ὑπαλείπτρον, ἐλασμάτιον ᾧ ἄν τις ὑπαλείψαιτο τοὺς ὀφθαλμούς. Ὑπάλειπτον, ἔγχριστον φάρμακον. Ὑπεξύωται, ὑπέζωνται. Ὑπειλιθέωσιν, ὑποσωρευθῶσιν. Ὑπέρινος, ὁ ὑπερκεκαθαρμένος ἄνθρωπος, καὶ αὕτη ἡ πείνησις. οὕτω γοῦν ἐξηγήσαντο τινὲς, καὶ τὸ ὑπέρινος ἰσχναίνει δοκεῖ δὲ καὶ τὸ μακρόπνους καὶ τὸ βραχύπνους διχῶς ὡσαύτως λέγεσθαι. Ὑπερτονεῖ, ὑπερτείνεται. Ὑπέρυδρον,
40 ἄγαν πλήρη τοῦ παρεγκεχυμένου ὕδατος. Ὑπερχολήσει, πολλῆς πληρωθήσει χολῆς. Ὑπερψυχθῇ, μετρίως ὑπανελθεῖν τῆς πυρεκτικῆς θερμότητος. Ὑπνοῦσα, ὑπνωτικῶς ἔχουσα. Ὑπνῶσα, ὑπνωτικῶς ἔχουσα ὕπνῳ ἐκ κοιμάτων γράφεται δὲ καὶ ὕπνον. Ὑπολείβεται, ὑποστάζει ὑπορρεῖ. Ὕπομβρον, ὕφυγρον ὑπόπυον. Ὑπομύσηρα, δυσώδη καὶ ἄξια τοῦ μυσάττεσθαι. Ὑπονηξαμένη, ὑποκολυμβήσασα ὑπελθοῦσα. Ὑπόξηρα, ὑπόκοιλα ταπεινότερα ὄντα. Ὑπόξυρος, γρυπὸς τὴν ῥῖνα διὰ τὸ ταπεινότερα τὰ πέριξ εἶναι τοῦ ὑψώματος. Ὑποξύρους, ταπεινοτέρας προεσταλμένας. εἴρηται δὲ ἐπὶ γαστέρων ἐν τῷ μείζονι προρρητικῷ. Ὑπόσφαγμα, ὅλον τοῦ μέλανος τῆς σηπίας τὸ οἷον ὑπόφυγον. Ὑποτροπὴ, οὐ μόνον ἡ ὑποστροφὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐναλλὰξ μεταβολὴ, ὥσπερ ὅταν εἴπῃ κωματώδεα ἐν ὑποτροπῇ. Ὑπόψαφαρα, ζοφοειδῆ ὑπομέλαινα. Ὑποψάφαρα, τραχύτερα. τὸ γὰρ ψαφαρὸν ἔγκειται τῷ ὀνόματι. Ὑπωμίη, τὸ ὑποκείμενον ἂν οὕτω λέγοιτο ἤτοι τῇ ἐπωμίδι ἢ καὶ τῷ ὤμῳ. Ὑφέδρους, τοὺς ὑδεριῶντας.
50

Φ

Φαγέδαινα, ἕλκος ἀναβιβρωσκόμενον. Φαίνηται, σημαίνει καὶ τὸ διαφανὲς ἐν τῷ πτυέλῳ γίγνηται ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικῶν. Φαλακρὰ, τὰ στρογγύλα μετὰ λειότητος. Φαρκιδώδης, ῥυτιδώδης. Φαῦσιγγες, κυρίως μὲν οἱ ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἐν ταῖς κνήμαις ἐπανιστάμενοι κύκλοι ἐρυθροί. καταχρηστικῶς δὲ καὶ οἱ λοιποί. Φέρβεται, βιβρώσκει καταναλίσκει. Φῆρεα, αἱ περιμήκεις ὑπὸ τὰ ὦτα ἀδενώδεις ἐξοχαὶ καὶ οἱ ἀσκαῖοι σάτηροι σάτυροι ἔχουσιν. ἔνιοι δὲ καὶ φῆρες καὶ θῆρες καλοῦνται ἵν' ᾖ οἷον φυλακτικῶς εἰρημένον. Φθίνει, δηλοῖ· συντήκεται. ἰσχναίνεται μειοῦται ἀτροφεῖ. Φθόεις, τροχίσκους. Φιαρὴν, λαμπρὸν ὑπὸ ὑγρότητος. Φιβάλιος, εἶδος συκῆς. Φιλεταίρειος, ἣν καὶ ἀπαρίνην ὀνομάζουσι. Φιλίσιον, τὸ αὐτὸ καὶ τοῦτο ἔοικεν εἶναι τῇ ἀπαρίνῃ καὶ φιλεταιρείῳ. Φλάζουσιν, ἀσαφῶς καὶ ἀδιαρθρώτως φθέγγονται πεποίηται τοὔνομα. Φλεβοτο-

μίαν, οὐ μόνον τῆς συνήθους ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἄλλην ὁπωσοῦν γινομένην τῶν φλεβῶν κένωσιν τοῦ αἵματος, καὶ τὸ φλεβοτομηθῆναι ὡσαύτως. Φλέγμα, οὐ μόνον τὸν χυμὸν ἐστὶ τὸν λευκὸν καὶ ψυχρὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν φλόγωσιν δηλοῖ. Φλέγυρον, πυρῶδες τὸ οἷον φλέγειν. Φλεδονώδεα, φλύαρον, φλεδόνες γὰρ αἱ φλυαρίαι. Φλήου, φλεολεσχμῶδες τ' ἐστὶν ἐστὶ καὶ παπυρῶδες φυτὸν, ὅπερ καὶ πλεκόμενον περιτίθεται τοῖς ἐλαιηροῖς κεράμοις. Φληνύουσα, φλυαροῦσα. Φληναφώδεις, φλύαροι. Φλιάς, ξύλα ὀρθὰ καταντικρὺ πεπηγότα, καθάπερ καὶ αἱ τῶν θυρῶν φλιαί. Φλεγεαί, ἐρυθραί. Φλογιᾷ, πυροῦται μετὰ ἐρυθήματος. Φλυδᾷ, ὑγραίνεται, μυδᾷ. Φλυδαρὴν, ὑγραί. Φλυέται, ὑγραίνεται. Φλυζούσῃσι, βλυούσαις. Φλυζάκια, ψυδράκια. Φλύσιος, ἐξανθήσεως τῆς ἐπὶ πλεονεξίᾳ γινομένης, τοῦ κατὰ τὸ σῶμα ὑγροῦ. Φοινίκεος, ἀπὸ τοῦ χρώματος οὕτως εἰρῆσθαι τὴν ἐλεφαντίασιν ὑπονοήσειεν ἄν τις. Φοινικίη νόσος, ἡ κατὰ Φοινίκην, καὶ κατὰ τὰ ἄλλα ἀνατολικὰ μέρη πλεονάζουσα. δηλοῦσθαι δὲ κἀνταῦθα δοκεῖ, ἡ ἐλεφαντίασις. Φολλικώδεα, τὰ οἷον θυλακώδεα καὶ σομφά. Φόναι, φονῶσαι ἐπιθυμεῖ. Φορίνη, δέρμα. Φόρος, εὐσύληπτος. Φρυξαλέες, φρύξαντες. Φύλλα, τὰ κηπώδη καὶ βοτανώδη, χλωρὰ ἡδύσματα. Φύλλια, ἡδύσματα κηπαῖα, ἃ τοῖς ὠνουμένοις τὰ λάχανα προσεπιτιθέασιν. οἷον κορίαννον. ἡδύοσμον. πήγανον. σέλινον. Φύλλια, τὸ τοῦ σιλφίου σπέρμα διὰ τὸ πλάτος εἶναι ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν γυναικῶν. προστίθησι δὲ καὶ αὐτὸ ἐν τῷ λόγῳ ποτὲ μὲν λιβυκὸν, ποτὲ δὲ αἰθιοπικόν. Φύσιγγα τὸ καλούμενον ἐκκαύλημα, καὶ μάλιστα τὸ κοῖλον. Φυταῖοι, ὁ τοῦ φυτεύειν καιρός. Φυτευτηρίων, τῶν εἰς τὴν γῆν φυτευομένων ξύλων. Φωΐδες, αἱ φαύσιγγες ὑπὲρ ὧν εἴρηται. Φωνὴ περιπνευμονικὴ, ἡ κερχνώδης.

X

Χαλκίτης στυπτηρίη, ἴσον τῷ χαλκίτιδι. Χαραδρώσιος, διέκρουν χῶσιν. Χαράκτωρ, ὀξυσμείῳ ἀπὸ τοῦ χαρακτῆρος. Χάσκων, περιασπῶν. ὁ Διοσκουρίδης αἰχπνώσκει καί φησιν οὕτως εἰρῆσθαι τὰς μήτρας διὰ τὸ ἀνασομοῦσθαι. Χειμὴ, ψῦχος ῥῖγος. Χειμιοῦσα, ψυχομένη, ῥιγῶσα. Χελίσκιον ξηρὸν, ὑποκοριστικῶς εἴρηται τὸ χελίσκιον τὸ βραχὺ βηχίον. ξηρὸν δέ ἐστιν, ὅταν μηδὲν ὑγρότητος ἀναχρεμπτομένης εἰς τὸ στόμα παραγίνεται. Χαραδέως, ἀθρόως. γέγονε δὲ ἀπὸ τοῦ ἀλιχαράδος, καὶ ἀπὸ τοῦ δὲ ἀλχέρα. Χῆς,* κατασκευάς. Χηλὴν, μύλην δίκροον κατὰ τὸ ἄκρον ἐκτετμημένην ἐμφερῶς χηλῇ. Χήλωμα, τὴν διχηλὴν γλυφίδα τοῦ βέλους ἣ προστιθέασιν ἐν τῷ τοξεύειν τῇ νευρᾷ τοῦ βέλους. Χήμην, χηραμυῶτιν τὴν κοιλοτέραν κόγχην καὶ μείζονα. Χλοηροῖσι, λαχανοῖς τοῖς κηπαίοις ἡδύσμασι. Χλοιοῦνται, ὡσεὶ καὶ χλωραίνονται ἔλεγε. Χλοῦς, ἡ χλωρότης. Χλοώδες, χλωρόν. Χλώρασμα, λαμπρόν. Χλωρότης, διαυγουμένη καὶ ἐπὶ τὸ ὑδερῶδες ῥέπουσα. Χολήιον, χολῆς ἀγγεῖον. Χυτλάζηται, ὡσεὶ καὶ κλύζηται ἔλεγε. Χυτρίδεαι, χύτραι. Χυτρίδεον, χύτραι. Χύτρινον, χύτραι. Χωλώσειεν, ἀνάπηρον κατὰ τὸ τῶν ἄρθρων ποιήσειεν.

Ψ

Ψάγδας, εἶδός τι μύρου. Ψαίρειν, ἐννήχεσθαι προσψαύειν. Ψαιστὴν μᾶζαν, τὴν ἐν μέλιτι καὶ ἐλαίῳ πεφυραμένην. ὅτι καὶ τὰ ψαιστὰ, οὕτως λέγεται. Ψαφαρὸν, ψαδυρόν. Ψέφαρα, ψοφοειδῆ μελανίζοντα, ψέφος γὰρ τὸ σκότος. Ψόφου καθαπτόμεναι, ψόφου ῥαδίως αἰσθανόμενοι, καὶ μέντοι καὶ πτοούμεναι ὡσεὶ καὶ ψοφώδεις ἔλεγεν.

Ω

Ωδεῖ. αὔξει ἠρακλ.* Ωδὶ τοῦ κακοῦ. Ἀρκεσιλάῳ δὲ καὶ κακὸν ὧδε, δῆλον ὅτι χωρὶς τοῦ ι. γράφεται. οὐχ ὡς τὸ μετ' αὐτοῦ σὺν τῷ ι. Ωδεῖ, οἰδαλεαίνει, δῆλον δὲ ὡς σὺν τῷ ι. ἐστὶ γράφεται. ὅτι καὶ τὸ οἰδεῖν. Ωμηλύσιν, τὰ ἀπὸ τῶν ἀφρύκτων κριθῶν ἄλφιτά τε καὶ ἄλευρα. τὸ οἷον ὠμὸν ἄλευρον κυρίως φασὶν ὠμήλυσιν ὀνομάζεσθαι. καταχρηστικώτερον δὲ καὶ τὸ ἄλλο πᾶν ἄλευρον. Ωρεόντων, φροντιζόντων, ὅτι καὶ ἡ φροντὶς ὤρη. Ωρου, ἐνιαυτῷ. Ωρουσαν, ὥρμησαν. Ωτειλὰς οὐ μόνον τὰς οὐλὰς, ἀλλὰ καὶ τὰ ἕλκη. Ωχετευται, ἐκρύσεις καὶ διεξόδους κέκτηται.

Τέλος.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΦΥΣΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΤΟΥ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ α.

Περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων, πάλαι ποθ' ὑπόμνημα τῶν ἑταίρων τινὶ πρὸς ἀπο-
δημίαν στελλομένῳ, γράψας ἐπιδέδωκα, τῆς ἐκείνου στοχαζόμενος ἕξεως. ἅπερ οὖν ἤδειν
αὐτὸν ἀκριβῶς ἐπιστάμενον, οὔτ' ἀπέλεξα κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ συγγράμματος, οὔτ'
ἀνέμνησα. καίπερ εἰωθὼς οὕτω πράττειν, ὅταν κοινὸς ὁ λόγος ἅπασι τοῖς ἀναγνωσομέ-
νοις αὐτὸν, ἔσεσθαι μέλλοι. φθάσαντος δ' οὐκ οἶδ' ὅπως, εἰς πολλοὺς ἐκπεσεῖν τοῦ συγγράμ-
ματος, οὐκέθ' ἕτερον ἐπ' αὐτῷ ποιεῖν ἔδοξέ μοι, καὶ τὴν ἐξήγησιν τοῦ περὶ φύσιος ἀνθρώπου
10 βιβλίου, διὰ τοῦτ' ἀνεβαλλόμην, ὅτι τὰ συνέχοντα πάντα διὰ τοῦ προεκδοθέντος ὑπο-
μνήματος, ὃ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων ἐπιγέγραπται, σαφῶς ἐδέδεικτο. νυνὶ οὖν ἐπειδὴ καὶ αὐτοῦ τοῦ
Ἱπποκρατείου συγγράμματος ἐξήγησιν, οὐ μόνον τῶν ἀναγκαίων εἰς τὸ δόγμα λέξεων, ὡς ἐν ἐκείνῳ πρότερον ἐπε-
ποιήμην, ἀλλ' ἁπασῶν ἐφεξῆς ἐδεήθησαν οἱ ἑταῖροι παρ' ἐμοῦ λαβεῖν, ἀρχόμενος τῆς ἐξηγήσεως, ἐκεῖνα λέξω
πρότερον, ὅσα παρέλιπον εἰπεῖν, ἐν ἀρχῇ τοῦ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων, ἐπειδὴ γινώσκειν αὐτὰ τὸν
ἑταῖρον ἠπιστάμην. ἓν μὲν δὴ καὶ πρῶτόν ἐστιν εἰπεῖν, ὅ τί ποτε σημαίνεται πρὸς τοῦ τῆς φύσεως ὀνόματος, ἀφ' οὗ καὶ τῶν
παλαιῶν φιλοσόφων ἔνιοι παρονομασθέντες, ἐκλήθησαν φυσικοί. γνώσεται δ' ἧς μὲν οὖν ἕνεκεν, λέγω δὲ τοῦτο, δῆλον,
ἀναγνοὺς τὰ περὶ φύσεως αὐτοῖς γεγραμμένα βιβλία. φαίνεται γὰρ ἐξηγούμενα τὴν πρώτην οὐσίαν ὁποία τίς
ἐστιν, ἣν ἀγένητόν τε καὶ ἀΐδιον εἶναι φασὶν, ὑποβεβλημένην ἅπασι τοῖς γεννητοῖς τε καὶ φθαρτοῖς σώμασι. τὰ θ' ὑ-
πάρχοντα κατὰ τὸν ἴδιον λόγον, ἑκάστῳ τῶν γεννωμένων τε καὶ φθειρομένων, οἷς γνωσθεῖσιν ἕπεται καὶ ἡ τῶν ἄλλων
20 γνῶσις. ὅσα μὴ κατὰ τὸν ἴδιον λόγον ἑκάστῃ τῶν κατὰ μέρος οὐσιῶν συμβαίνει. τελεία μὲν οὖν διδασκαλία τῆς ἑκά-
στου τῶν ὄντων φύσεως, οὕτω γίγνεται. κἂν ἐν δή τις, ἢ δύο τῶν ὑπαρχόντων τινὶ διέρχηται, καὶ οὕτω εἰθισμένοι λέγειν
εἰσὶν οἱ ἄνθρωποι, ἐν τῷ περὶ τῆς τοῦ πράγματος φύσεως, ἀποφαίνεσθαί τι. καθάπερ καὶ ὁ ποιητής. πρόσει πὼν γὰρ,

Ὣς ἄρα φωνήσας, πόρε φάρμακον ἀργειφόντης, Ἐκ γαίης ἐρύσας, καί μοι φύσιν αὐτοῦ ἔδειξεν. Ἐφεξῆς
φησί. Ῥίζῃ μὲν μέλαν ἔσκε, γάλακτι δὲ, ἴκελον ἄνθος. Οὕτω δὴ καὶ οἱ περὶ τῶν βοτανῶν γράψαντες, ἢ ὅλως
περὶ φυτῶν, ἐκδιδάσκουσι τὴν αἰσθητὴν αὐτῶν φύσιν, ὁποῖον ἐστὶν ἕκαστον, ἁπτομένῳ καὶ γευομένῳ καὶ ὀσμωμένῳ καὶ
βλέποντι, διηγούμενοι. τίνα τ' ἔχει δύναμιν, ἢ εἴσω τοῦ σώματος λαμβανόμενον, ἢ ἔξωθεν ἐπιτιθέμενον. ἐν τού-
τοις γὰρ ἡ αἰσθητὴ φύσις ἑκάστου τῶν ὄντων ἐστὶν, ἡ δὲ τούτων ἀνωτέρω καὶ πρώτη, περὶ ἧς εἴρηται προειρημένα. καὶ Πλάτων
ἐπαινεῖσθαι συμβουλεύει τὸν βουλόμενον ὁτιοῦν πρᾶγμα μεθόδῳ μεταχειρίζεσθαι. παραγράψω δέ σοι καὶ τὴν ῥῆσιν
» αὐτοῦ. ψυχῆς οὖν φύσιν ἀξίως λόγου κατανοῆσαι οἴει δυνατὸν εἶναι ἄνευ τῆς τοῦ ὅλου φύσεως; εἰ μὲν οὖν Ἱππο-
30 κράτει τῷ τῶν Ἀσκληπιαδῶν δεῖ τι πείθεσθαι, οὐδὲ περὶ τοῦ σώματος ἄνευ τῆς μεθόδου ταύτης, καλῶς γὰρ ὦ ἑταῖρε
» λέγει. χρὴ μέντοι πρὸς τῷ Ἱπποκράτει τὸν λόγον ἐξετάζοντες σκοπεῖν, εἰ συμφωνεῖ φημί. καὶ τί ποτε λέγει
» Ἱπποκράτης τε καὶ ὁ ἀληθὴς λόγος; ἆρ' οὐχ ὧδε; δεῖ διανοεῖσθαι περὶ ὁτιοῦν φύσεως, πρῶτον μὲν εἰ ἁπλοῦν, ἢ
» πολυειδές ἐστιν, οὗ πέρι βουλησόμεθα εἶναι αὐτοὶ τεχνικοὶ, καὶ ἄλλους δυνατοὶ ποιεῖν. ἔπειτα δὲ ἂν μὲν ἁπλοῦν ᾖ, σκο-
» πεῖν τὴν δύναμιν αὐτοῦ τίνα, πρὸς τί πέφυκεν εἰς τὸ δρᾶν ἔχον, ἢ τίνα εἰς τὸ παθεῖν ὑπὸ τοῦ. ἐὰν δὲ πλείω εἴδη
» ἔχῃ ταῦτ' ἀριθμησάμενον, ὅπερ ἐφ' ἑνὸς, τοῦτ' ἰδεῖν ἐφ' ἑκάστου, τῷ τί ποιεῖν αὐτὸ πέφυκεν, ἢ τῷ τί παθεῖν ὑπὸ τοῦ.
αὕτη σοι καὶ ἡ τοῦ Πλάτωνος ῥῆσις, ἐκ τοῦ Φαίδρου. διδάσκουσα τοῦ τε τῆς φύσεως ὀνόματος τὸ σημαινόμενον. ὅπως
τε χρὴ μεθόδῳ τὴν οὐσίαν αὐτῆς ἐπισκοπεῖσθαι. τοιαῦτα δ' εὕροις ἂν ἅπαντα τὰ περὶ φύσεως ἐπιγεγραμ-
μένα βιβλία τῶν παλαιῶν φιλοσόφων. Ἐμπεδοκλέους. Παρμενίδου. Μελίσσου. Ἀλκμαίωνος. Ἡρακλείτου. τινὲς
δ' οὐχ ἓν, ἀλλὰ πλείονα βιβλία τῆς θεωρίας ἐποιήσαντο ταύτης. ἔνιοι δὲ καὶ πάνυ πολλὰ, καθάπερ Ἐπίκουρος. ἄρ-
40 χεται δὲ καὶ αὐτὸς, ὥσπερ οὖν καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, ἀπὸ τοῦ ζητῆσαι πότερον ἕν τι καὶ ἁπλοῦν ἐστιν, οὗ τὴν φύσιν εὑρεῖν
ἐπιχειροῦμεν, ἢ σύνθετον ἔκ τινων ἑαυτοῦ προτέρων ἁπλῶν, ἅπερ οἱ μετ' αὐτοὺς τοὺς παλαιοὺς, εἰθίσθησαν ὀνομά-
ζειν στοιχεῖα. καθάπερ εἰώθασι τῆς φωνῆς οἱ γραμματικοὶ, τέτταρα καὶ εἴκοσί φασιν εἶναι στοιχεῖα. τοῦτ' ἔστιν ἁπλᾶ τε καὶ
πρῶτα μόρια, μηκέτι εἰς ἄλλα διαιρεῖσθαι δυνάμενα, καθάπερ αἱ συλλαβαί. τῆς γοῦν στρα συλλαβῆς ἐστιν ἀφε-
λόντι σοι τὸ πρῶτον στοιχεῖον τὸ σ τὴν ὑπόλοιπον ἔχειν τὴν τρα μένουσαν ἔτι συλλαβήν. οὕτω δὲ κἂν εἰ αὐτῆς
πάλιν τῆς τρα, τὸ πρῶτον ἀφέλῃς γράμμα τὸ τ, τὸ ταύτης ὑπόλοιπον ἕξεις διαιρεῖσθαι δυνάμενον, τὴν ρα,
οὐ μὴν τήν γε α διαιρήσεις ἔτι. καὶ δείξεις ἐκ δυοῖν ἢ τριῶν φθόγγων, ὥσπερ ἄλλας πολλὰς, συγκειμένην. ἀλλ' ἔστιν εἷς
αὐτῆς ἀδιαίρετος φθόγγος, οὐ κατὰ ποσὸν ἁπλῶς, ὡς ἑτέρωθι δεδείχαμεν ἡμεῖς τε καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν φιλοσό-
φων, ἀλλὰ κατὰ μόνον τὸ εἶδος. οὕτω δὲ καὶ οἱ τὰ τέτταρα στοιχεῖα τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ σωμάτων εἶναι λέγοντες
ἀέρα, καὶ πῦρ, καὶ γῆν, καὶ ὕδωρ, ἐπεὶ μηκέτι δυνατόν ἐστιν ἕκαστον αὐτῶν εἰς εἴδη πλείω τμηθῆναι, διὰ τοῦτο τῆς
50 φυσιολογίας, ἀρχὰς αὐτὰ τίθενται. πρώτη μὲν γάρ ἐστι σωμάτων ἐλαχίστων ἔννοια κατὰ ποσόν. ἐφεξῆς δ' ἄλλη
δευτέρα κατὰ τὸ ποιὸν, ὡς ἐπὶ τῶν τῆς φωνῆς στοιχείων ἐδείχθη. καὶ διέστησάν γε πρὸς ἀλλήλους οἱ φυσικοὶ φιλόσο-
φοι. τινὲς μὲν κατὰ τὸ ποσὸν ὑποτιθέμενοι τὰ στοιχεῖα τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ σωμάτων ἐλάχιστα μόρια. τινὲς δὲ κα-
τὰ τὸ ποιόν. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ σημαινομένου πρὸς τῆς στοιχείου φωνῆς, ἐν τῷ πρώτῳ περὶ τῶν ἰατρικῶν ὀνομάτων,
ἐπὶ πλεῖστον εἴρηται, καθάπερ γε καὶ περὶ τῆς φύσεως, ἐν τῷ πέμπτῳ. νυνὶ δὲ οὐ περὶ προσηγοριῶν ἢ σημαινομένων,
ἀλλὰ περὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ὁ λόγος ἡμῖν ἐστιν. ἐξ ὧν ἐλαχίστων εἴτε κατὰ μέγεθος, εἴτε κατ' εἶδος, ἡ πρώτη σύνθε-
σις γίνεται τῶν γεννητῶν σωμάτων, ἅπερ Ἀριστοτέλης καὶ ἡμεῖς ὀνομάζομεν ὁμοιομερῆ. δευτέρα γὰρ ἐκ τούτων ἄλλη σύνθεσις
γίγνεται σωμάτων, ἃ καλοῦμεν ὀργανικὰ, χειρὸς, σκέλους, ὀφθαλμοῦ τε καὶ γλώττης, καὶ πνεύμονος, καὶ καρδίας, ἥπα-
τός τε καὶ σπληνὸς, καὶ νεφρῶν, καὶ γαστρὸς, καὶ μήτρας, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα, σύγκειται γὰρ ἐκ τῶν πρώτων καὶ
ὁμοιομερῶν, ἃ δὴ καὶ πρωτόγονα καλεῖν εἴωθεν ὁ Πλάτων, ἡ πρώτη τῶν τοιούτων ὀργάνων φύσις. περὶ τούτων

τῆς διαφορᾶς, εἴρηται μὲν ἤδη καὶ καθ' ἕν τι γράμμα. εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν, ἐπὶ κεφαλαίων, ἕνεκα σαφοῦς διδα-
σκαλίας. ὁμοιομερὲς μὲν ἐστὶν, ὀστοῦν. καὶ χόνδρος. καὶ σύνδεσμος. ὁμοιομερὲς δὲ καὶ ὑμὴν καὶ πιμελὴ καὶ σὰρξ,
ἥ τε τῶν μυῶν ταῖς ἰσὶ περιπεπλασμένη, καὶ αὐταῖς οὔσαις ὁμοιομερέσιν, ἥ τ' ἐν τοῖς σπλάγχνοις, ἣν δὴ καὶ
παρέγχυμα καλεῖν Ἐρασίστρατος εἴωθεν. ἐδείχθη δ' εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς πραγματείας ἐν ᾗ τὴν θεραπευτικὴν μέ-
θοδον, ὁποία τίς ἐστιν, ἀπεδείκνυον, ἀδύνατον ὂν ἐνδεικτικῶς θεραπεύειν περὶ τῶν ὁμοιομερῶν σωμάτων ἄνευ
τοῦ γνῶναι πότερον ἁπλοῦν ἕκαστον αὐτῶν ἐστιν, ἢ ἐκ πλειόνων σύγκειται. καὶ πότερον ἐκεῖνα κέκραται δι' ὅλων,
ἢ ψαύει μόνον. ἐδείχθη δὲ καὶ ὡς ἔνιοι τῶν ἰατρῶν, ὧν ἐστι καὶ ὁ Ἐρασίστρατος, ἐξ ἡμίσεως μέρους εἰσὶ δογματικοί.
τὰ μὲν τῶν ὀργανικῶν μορίων νοσήματα, λογικῶς θεραπεύοντες. τὰ δὲ τῶν ὁμοιομερῶν, ἢ οὐδ' ὅλως, ἢ ἐμπει-
ρικῶς. οἱ πλεῖστοι δ' αὐτῶν οὐδ' ὅτι διαφέρει τὰ τῶν ὀργανικῶν νοσήματα τῶν ἐν τοῖς ὁμοιομερέσι γιγνομένων,
10 ἐπίστανται, καθάπερ οὐδὲ περὶ τοῦ καθ' ἑκάτερον αὐτῶν ἀριθμοῦ. ἀλλ' ὑμεῖς γε ὦ ἑταῖροι καὶ περὶ τῆς τῶν νο-
σημάτων διαφορᾶς, ἔν τι τῶν ἡμετέρων ὑπομνημάτων ἔχετε. καὶ τῶν ἰαμάτων οὐ σμικρὰν πραγματείαν,
ἣν ἐπέγραψα μέθοδον θεραπευτικήν. ἀλλὰ καὶ ταῦτα, καὶ τὰ ἄλλα, τὸν περὶ τῆς φύσεως τοῦ σώματος ἡμῶν,
ἀπαιτοῦσι λόγον, ὃς ἐν τῷ προκειμένῳ συγγράμματι διδάσκεται. διὸ καὶ θαυμάσειεν ἄν τις ἐκείνων ἔτι νο-
μίζουσι τὸ περὶ φύσιος ἀνθρώπου βιβλίον, οὐκ εἶναι τῶν γνησίων Ἱπποκράτους. ἀλλ' ὡς αὐτοὶ καλεῖν εἰώθασι,
νόθον. ἀπατηθέντες ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ διεσκευασμένων τε καὶ παρεγγεγραμμένων, ὑπὲρ ὧν ἐπὶ πλέον μὲν ἐν
αὐτοῖς τούτοις ἐπιδείξω τοῖς ὑπομνήμασιν. ἀρκεῖ δὲ νῦν εἰπεῖν ὅσα κἂν τῷ γνησίῳ, ἢ καὶ νόθῳ Ἱπποκράτους
συγγράμματι εἴρηται, κατὰ λέξιν οὕτως ἔχοντα. Τούτου τοῦ βιβλίου τὸ μὲν κατὰ τὸ ἓν γράμμα μέρος τὸ
πρῶτον, εἰς διακοσίους καὶ τεσσαράκοντα στίχους ἐξήκει, δεικνύον ἐκ θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ
τὰ τῶν ζώων σώματα γεγονέναι, μετὰ τοῦ καὶ διδάξαι περὶ τῆς τῶν χυμῶν φύσεως. τὸ δὲ ἀπὸ τοῦδε, ποικίλον
20 τ' ἐστί. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον αὐτοῦ μέρος, διακρίνει τὰς σποραδικὰς ὀνομαζομένας νόσους, ἀπὸ τῶν ἐπιδημιῶν γε
καὶ λοιμωδῶν, ἰδίαν τε θεραπείαν ἑκατέρου τοῦ γένους ἐν τῷ καθόλου διδάσκει. τὸ δὲ μετ' αὐτὸ, ἀνατομὴν φλε-
βῶν διέρχεται. κἄπειτα περὶ νοσημάτων ἐστὶ ποικίλη διδασκαλία. καὶ μετὰ ταῦτα ὑγιεινὴ δίαιτα, πρὸς ἰδιώ-
τας γεγραμμένη. κἄπειτ' ἐφεξῆς, ὅπως ἄν τις τοὺς παχυτάτους ἀνθρώπους, λεπτύνειεν, ἢ τοὺς λεπτοτάτους
σαρκώσειεν. εἶτ' ἔζευκται διδασκαλία περὶ ἐμέτων. εἶτα τὶς ὑπογραφὴ διὰ βραχέων, διαίτης παιδίων. καὶ
μετὰ ταῦτα γυναικῶν. εἶτα τῶν γυμναζομένων. εἶτ' ἐπὶ τέλει πρόσκειται διὰ στίχων ὡς δέκα, περὶ τῶν ἐγκε-
φάλου νόσων, εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε προσερριμμένων. εὔδηλον οὖν ὅτι τὸ μὲν ὅλον βιβλίον ἐκ πολλῶν διεσκεύασται
καὶ σύγκειται. σχεδὸν εἰς ἑξακοσίους στίχους, ἢ βραχύ τι πλέον ἐκτεταμένον. ἔχει δὲ τὸν μὲν πρῶτον λόγον, ἐν ᾧ περὶ
τῶν στοιχείων καὶ τῶν χυμῶν διέρχεται, παντοίως ἐχόμενον τῆς Ἱπποκράτους τέχνης. ὥσπερ γε καὶ τὸν δεύτε-
ρον, τὸν διακριτικὸν τῶν ἐπιδημίων τε καὶ σποραδικῶν νοσημάτων. τὸν δὲ περὶ τῆς τῶν φλεβῶν ἀνατομῆς, ἐναρ-
30 γῶς παρεγκείμενον, ἔχει μοχθηρὸν ὅλον. οὔτε γὰρ τοῖς φαινομένοις ὁμολογεῖ, καὶ τοῖς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπι-
δημιῶν εἰρημένοις μάχεται. τῶν δ' ἑξῆς τὰ μὲν παρέγκειται, περὶ ὧν, ὅτ' ἐξηγούμεθά σοι τὸ βιβλίον, ἀκρι-
βωθήσεται. τὰ δὲ ἐστὶν ἀξιόλογα, καὶ διὰ βραχέων καλῶς εἰρημένα, καὶ τῆς Ἱπποκράτους ἐχόμενα τέχνης. ὥσ-
περ ὅσα περὶ τῆς ὑγιεινῆς διαίτης εἴρηται. τὸ μὲν ὅλον τὸ βιβλίον, ἐκ τούτων σύγκειται. τὸ δὲ πρῶτον αὐτοῦ
μέρος ἁπάσης τῆς Ἱπποκράτους τέχνης ἔχει τὴν κρηπῖδα. διὸ καὶ θαυμάζειν ἔφην ἐνίων ἀξιούντων αὐ-
τὸ, τῆς τοῦ Ἱπποκράτους ἐννοίας. οἱ πλεῖστοι μὲν γὰρ τῶν γνόντων Ἱπποκράτειον τέχνην τοῖς γνησίοις αὐτὸ συγ-
καταριθμοῦσι, νομίζοντες τοῦ μεγάλου Ἱπποκράτους σύγγραμμα. τινὲς δὲ Πολύβου τοῦ μαθητοῦ τε ἅμα καὶ διαδε-
ξαμένου τὴν τῶν νέων διδασκαλίαν, ὃς οὐδὲν ὅλως φαίνεται μετακινήσας τῶν Ἱπποκράτους δογμάτων, ἐν
οὐδενὶ τῶν ἑαυτοῦ βιβλίων. ὥσπερ οὐδὲ Θεσσαλὸς ὁ αὐτοῦ υἱὸς, θαυμάσιος μὲν ἀνὴρ καὶ οὗτος γενόμενος, ἀλλ' οὐ
καταμείνας ἐν τῇ πατρίδι, καθάπερ ὁ Πόλυβος. Ἀρχελάῳ γὰρ τῷ Μακεδονίας βασιλεῖ, συνεγένετο. πεπι-
40 στεύκασι μὲν οὖν, ὡς ἔφην, καὶ ἄλλοι σχεδὸν ἅπαντες ἰατροὶ, πλὴν ὀλίγων δή τινων, Ἱπποκράτους εἶναι τὸ περὶ
φύσιος ἀνθρώπου βιβλίον. οὐκ ἀγνοεῖ δὲ, οὐδὲ Πλάτων αὐτός. γράφει γοῦν ἐν Φαίδρῳ προγεγραμμένην ῥῆσιν
ὀλίγον ἔμπροσθεν. ἔσθ' ἡ ἀρχή. Ψυχῆς οὖν φύσιν ἀξίως λόγου κατανοῆσαι οἴει δυνατὸν εἶναι ἄνευ τῆς τοῦ ὅλου
φύσεως; εἰ μὲν οὖν Ἱπποκράτει τῷ τῶν Ἀσκληπιαδῶν, δεῖ τι πείθεσθαι, οὐδὲ περὶ τοῦ σώματος ἄνευ τῆς μεθό-
δου ταύτης. ταύτην τὴν ῥῆσιν ἐχρῆν ἀναγνόντας τοὺς εἰκῇ φλυαροῦντας, ἐπισκέψασθαι τίνι τῶν βιβλίων Ἱππο-
κράτους, ἡ ὑπὸ Πλάτωνος ἐπαινουμένη μέθοδος, γέγραπται. φανεῖται γὰρ οὐ καθ' ἓν ἄλλο, παρὰ τὸ προκεί-
μενον ἡμῖν σύγγραμμα τὸ περὶ φύσιος ἀνθρώπου. ἔπειτα δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ὧν ὁ Πλάτων διῆλθεν, ἃ
κἀγὼ διά τε τοῦ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων ἐδίδαξα, καὶ νῦν οὐκ ἧττον ἔρχομαι δείξων. ἐπειδήπερ ἡμῖν
οὕτως ἔδοξεν, ἐκεῖνο δ' οὖν ἔτι προσθεὶς τῷ λόγῳ, πρὸς τὴν ἐξήγησιν ἀφίξομαι, τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ ῥήσεων. ἐκ-
πεσόντος εἰς πολλοὺς τοῦ γραφέντος μοι ποτὲ βιβλίου περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων, ἐπαινεθέντος τε πρὸς
50 ἁπάντων τῶν πεπαιδευμένων, ὀλίγοι τινὲς τῶν ἀπαιδεύτων, ὅσοι τῶν μὲν ἐν αὐτῷ γεγραμμένων ἀποδεί-
ξεων οὐδὲ μίαν ἠδυνήθησαν ἐλέγξαι, καίτοι γ' ἐπιχειρήσαντες. ἀπεπνίγοντο δὲ ὑπὸ τοῦ φθόνου, ὑπὲρ ᾠήθησαν
ἱκανὸν εἶναι πρὸς διαβολὴν, ὡς οὐκ ἔστιν Ἱπποκράτους αὐτὸ τὸ σύγγραμμα. τοίνυν ἔστω μήθ' Ἱπποκράτους, μήτ' αὐτοῦ
Πολύβου. μηδ' εἰ βούλοιντο γεγράφθω τὴν ἀρχὴν τὶ σύγγραμμα περὶ φύσιος ἀνθρώπου, δεικνύον ἐκ θερμοῦ,
καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ τὰ σώμαθ' ἡμῶν γεγονέναι. εἰ γὰρ καὶ τοῦτ' αὐτοῖς χαρισόμεθα, τό γε ἐκ
τούτων συγκεῖσθαι τὰ σώμαθ' ἡμῶν γεγονέναι Ἱπποκράτους ἐστὶ δόγμα. φαίνεται γὰρ ἐν τοῖς γνησιωτάτοις
ἑαυτοῦ βιβλίοις, οὐ μόνον τὰς τῶν νόσων διαφορὰς ἀκολούθως ταῖς ἀρχαῖς ταύταις ποιούμενος, ἀλλὰ καὶ τοὺς
τῶν ἰάσεων τρόπους, ἐντεῦθεν εὑρίσκων. τὰ νοσήματα μὲν γὰρ αὐτῶν κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρὸν, ὑγρόν
τε καὶ ξηρὸν, ἀλλήλων διαφέρει. ἡ θεραπεία δὲ γίγνεται, τῶν μὲν θερμῶν, ψυχομένων. τῶν δ' ὑγρῶν, ξη-
ραινομένων, ὥσπερ γε καὶ τῶν μὲν ψυχρῶν, θερμαινομένων. τῶν δὲ ξηρῶν, ὑγραινομένων. ἔτι τε τούτων

ἔμπροσθεν

ἔμπροσθεν αὐτῶν τῶν κατὰ τοὺς ἀνθρώπους φύσεων, τὰς μὲν θερμὰς ἡγεῖται, τὰς δὲ, ψυχρὰς, τὰς δὲ, ὑγρὰς, τὰς δὲ ξηράς. ἡλικίας τε ὡσαύτως καὶ χώρας. καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀλλήλων διαφέρειν ὑπολαμβάνει. μηδὲν τούτων Ἐρασιστράτου ποτὲ φθεγξαμένου καθάπερ οὐδὲ ἄλλου τινὸς, ὅτι τὸ θερμὸν ἐπίκτητον οὐ σύμφυτον εἶναι νομίζουσιν. οὕτω δὲ καὶ τἄλλα πάντα τὰ κατὰ μέρος, ὁ μὲν Ἱπποκράτης εἰς τὰς ἀρχὰς ταύτας ἀνάγει, οὐ φυλάττει δ' Ἐρασίστρατος. ὡς διὰ τοῦτο καὶ τῶν φυσικῶν ἔργων ἀνεπιζήτητα καταλιπεῖν ἔνια, καθάπερ ἐδιδάξαμεν ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν. ἐπεὶ δὲ οἱ πάντα λωβώμενοι τοῖς καλοῖς ἐγκαλοῦσι τῷ μήκει τοῦ λόγου, πάντα μᾶλλον, ἢ ὑπομνήματα γράφειν ἡμᾶς εἰπόντες, ἔγνωκα καὶ ταύτην αὐτῶν ἀποκόψαι τὴν ἐπήρειαν, ἰδίαν γράψας ἑτέραν πραγματείαν, ἐν ᾗ δείξω τὴν αὐτὴν δόξαν Ἱπποκράτει ἐμὲ διαφυλάττοντα, τῇ κατὰ τὸ περὶ φύσεως ἀνθρώπου γεγραμμένῃ καὶ κατὰ τὰ ἄλλα πάντα συγγράμματα. οἶδα δὲ πάλιν ὥσπερ ἐν ἅπασι τοῖς ἀποδεικνυμένοις ὑφ' ἡμῶν, οἱ βάσκανοι διαβάλλειν αἰσθανθέντες τὰ πρὸς ἁπάντων ἐπαινούμενα, * μέμψονται τινὰ θεωρήματα τῶν κοινωνούντων αὐτοῖς, οὕτω καὶ νῦν πράξαντας αὐτούς. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν γραφησομένων βιβλίων, ἐροῦσι χρῆσθαι μὲν ὄντως Ἱπποκράτην σκοποῖς στοιχειώδεσι τῷ θερμῷ, καὶ ψυχρῷ καὶ ξηρῷ, καὶ ὑγρῷ. οὐ μὴν γ' ἀληθῶς, ὑπολαμβάνειν αὐτόν. ὅταν δ' ἀποδεικνύῃ πάλιν, ἐκ τούτων τὰ σώμαθ' ἡμῶν συγκεῖσθαι, μὴ δοκεῖν Ἱπποκράτει τοῦτο ἐροῦσιν. οὐ γὰρ εἶναι τὸ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίον Ἱπποκράτους. ὥσπερ οὖν ἐκεῖνοι κακουργοῦντες οὐ παύονται, οὕτω καὶ ἡμεῖς μεμνῆσθαι τῶν προκειμένων ἐν ἑκάστῳ τῶν ὑπομνημάτων, ἀναμιμνήσκειν αὐτοὺς, καὶ μήθ' ὅταν ἀποδεικνύωμεν Ἱπποκράτην κατὰ πάντα τὰ συγγράμματα θεμέλιον τῆς ἑαυτοῦ τέχνης τιθέμενον ἐν τῇ περὶ τῶν εὑρημένων στοιχείων ἐπιστήμῃ, καταλιπόντες τοῦτο, περὶ τῆς ἀληθείας αὐτῶν ζητῶσι. μήθ' ὅταν περὶ τῆς ἀληθείας ζητῶμεν, ἢ καὶ ἀποδεικνύωμεν, ἀποχωρείτωσαν ἐπὶ τὴν περὶ τῆς γνώμης αὐτοῦ σκέψιν. ἀλλ' ἰδίᾳ μὲν εἰ ἀληθὴς ὁ περὶ τῶν στοιχείων λόγος ἐξεταζέτωσαν. ἰδίᾳ δὲ εἰ ταῦθ' Ἱπποκράτης ἐτίθετο στοιχεῖα. δυοῖν οὖν ὄντοιν τούτοιν τοῖν προβλημάτοιν, τὸ πρότερον ἔν τε τῷ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων, κἂν τῷ νῦν προκειμένῳ λόγῳ, σκοπείτωσαν. ἐκ περιουσίας δὲ κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῖς οὐκ ἴσως ἑτοίμοις φαίνεται τὰ αὐτὰ τιθέμενος ἀεὶ στοιχεῖα, τό, τε βιβλίον τὸ νῦν ἡμῖν προκείμενον αὐτὸς γράψας.

Ὅστις μὲν εἴωθεν ἀκούειν λεγόντων ἀμφὶ τῆς φύσιος τῆς ἀνθρωπίνης προσωτέρω, ἢ ὁκόσον αὐτῆς ἐς ἰητρικὴν ἀφήκει, τουτέῳ μὲν οὐκ ἐπιτήδειος ὅδε ὁ λόγος ἀκούειν. οὔτε μὲν γὰρ τὸ πάμπαν ἠέρα λέγω τὸν ἄνθρωπον εἶναι, οὔτε πῦρ, οὔτε ὕδωρ οὔτε γῆν, οὔτε ἄλλο οὐδὲν, ὅτι μὴ φανερόν ἐστιν ἓν ἐὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. ἀλλὰ τοῖσι βουλομένοισι ταῦτα λέγειν, παρίημι.

Ὅσον ἐπὶ τῇ ῥήσει ταύτῃ, γνῶναι σαφῶς τὴν τοῦ συγγραφέως γνώμην, οὐ πάνυ τι δόξει δυνατὸν εἶναι. μέμφεται γὰρ τοῖς προσωτέρω τὸν περὶ τῆς φύσεως λόγον ἀπάγουσι τῆς ἰατρικῆς χρείας. προσωτέρω δ' ἀπάγειν ὑπονοήσειεν ἄν τις ἐκείνους ὅσοι τε πῦρ, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀέρα, καὶ γῆν εἶναι λέγουσι τὰ στοιχεῖα τῆς ἀνθρώπου φύσεως, εἰ μὴ μηνύουσι τὰ στοιχεῖα. ὅσοι τε τούτων, τὸ στοιχεῖον ἕν τι. κατὰ μὲν τὴν πρόχειρον φαντασίαν, ἐπὶ τὸ πρότερον ἀφικνουμένων ἡμῶν. κατὰ δὲ τὴν ἀκριβεστέραν σκέψιν ἐπὶ τὸ δεύτερον. τοὺς γὰρ ἐκ πυρὸς καὶ γῆς ὕδατός τε καὶ ἀέρος ἀλλήλοις κραθέντων ἡγουμένους τὰ σώμαθ' ἡμῶν γεγονέναι, μοχθηρῶς ἄν τις ἀξιώσειε κελεύεσθαι, ὕδωρ, ἢ πῦρ, ἢ γῆν, ἢ ἀέρα δεικνύντας ἐν ἡμῖν, ἢ μὴ δεικνύντας, ἐξελέγχεσθαι φάσκειν. ὅμοιον γὰρ τοῦτο τῷ κατὰ τὴν τετραφάρμακον δύναμιν ἀξιοῦν, ἢ τὸν κηρὸν ἢ πίτταν, ἢ στέαρ, ἢ ῥητίνην εἰλικρινῆ δεικνύντα, ἢ μὴ δυναμένους δεῖξαι, μὴ συγχωρεῖν ἐκ τούτων αὐτὴν συγκεῖσθαι. ἐν γὰρ τῷ κεκρᾶσθαι φάναι τὰ τέτταρα, τὸ μηδὲν εἰλικρινὲς αὐτῶν εἶναι δηλοῦται. δυνατὸν μὲν οὖν ἐστιν ἀμφοτέρως νοῆσαι κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν. ἐν δὲ τοῖς ἑξῆς εἰρησομένοις φαίνεται τὸ δεύτερον ὑπὸ τοῦ συγγραφέως κατασκευαζόμενον. εἰ δέ τις ἀκριβῶς προσέχοι τὸν νοῦν, καὶ κατ' αὐτὴν τήνδε τὴν λέξιν. ἔνθα φησίν. οὔτε γὰρ ἠέρα τοπάμπαν εἶναι τὸν ἄνθρωπον, οὐ τοῦτο φησὶν ὡς οὐκ ἔστιν ὅλως ἐν ἡμῖν ἀήρ. ὥσπερ οὐδ' ὅτι πῦρ, ἢ ὕδωρ, ἢ γῆ, ἀλλ' ὡς τοπάμπαν. ἐκ δὲ τῆς φωνῆς ταύτης, σημαίνεται τὸ μὴ παντελῶς, οὐ τὸ μηδ' ὅλως. οὐ γὰρ ἀναιρεῖται παντάπασιν ὑπὸ τῆς τοῦ πάμπαν λέξεως τὸ πρᾶγμα περὶ οὗ ποιούμεθα τὸν λόγον, ἀλλὰ τὸ τέλειον αὐτοῦ καὶ ἄμικτον, παραθραύεται.
» Φαίνεται γοῦν ὅ, τε ποιητὴς κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον χρώμενος τῇ πάμπαν φωνῇ. δι' ὧν φησίν, οὐδ' ὅ γε
» πάμπαν ἤθελε λαὸν ὀλέσσαι Ἀχαϊκὸν Ἰλιόθι πρό. αὐτός θ' Ἱπποκράτης, ἡνίκα ἂν λέγῃ. τῶν ὀξέων νοσημάτων οὐ
» πάμπαν ἀσφαλέες αἱ προαγορεύσιες, οὔτε τῆς ὑγιείης, οὔτε τοῦ θανάτου. ὁ μὲν γὰρ ποιητὴς τὸν Δία φησὶ χαριζόμενον τῇ Θέτιδι, πολὺν μὲν ὄλεθρον ἐθέλειν ἐργάσασθαι τῶν Ἑλλήνων, οὐ μὴν παντελῶς γ' αὐτοὺς διαφθεῖραι. ὁ δ' Ἱπποκράτης πολλὰς μὲν τῶν προρρήσεων εἶναι βεβαίας, ὡς ἐπεδείξαμεν ἐν τοῖς εἰς τὸ προγνωστικὸν ὑπομνήμασιν, οὐ μὴν ἁπάσας γε, βέλτιον ἀκούειν. ὅπερ καὶ διὰ τῶν ἐφεξῆς δηλοῦται, μὴ συγχωρεῖν τὸν Ἱπποκράτην τοῖς ἀέρα μόνον εἶναι λέγουσι τὸ στοιχεῖον τοῦ ἀνθρωπείου σώματος, ὥσπερ οὐδὲ τὴν γῆν μόνην, ἢ ὕδωρ, ἢ πῦρ. οὐδὲ γὰρ ἕν τι τούτων ἐστὶν, ἀλλ' ἅπαντα στοιχεῖα. διὸ καὶ τὴν κατὰ τὸ τέλος τῆς ῥήσεως φωνὴν ἀμφίβολον οὖσαν ἐν τῷ παρὰ διαίρεσιν καὶ σύνθεσιν γένει ἀμφιβολίας, ἄμεινόν ἐστι κατὰ διαίρεσιν ἀναγνώσκειν. ἔνθα φησίν. οὔτ' ἄλλο οὐδὲν, ὅτι μὴ φανερόν ἐστιν ἓν ἐὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. τὸ γὰρ ἓν ἐόν, οὐχ ὡς οἱ τὴν προτέραν τῶν ἐξηγήσεων πρεσβεύοντες οἴονται, μέρος ἕν ἐστι λόγου, λεγόμενον ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐν δυοῖν συλλαβαῖν, ἐνὸν, ὑπὸ δὲ τῶν Ἰώνων ἐν τρισὶν, ἐνεόν, ἀλλὰ δύο ἐστὶ λόγου μέρη. τὸ μὲν ἕτερον ὄνομα μονοσύλλαβον, ὡς ἐπειδὰν λέγωμεν ἀριθμοῦντες ἕν, δύο, τρία. τὸ δ' ἕτερον ὄ, ὅπερ ἡμεῖς μὲν ὂν λέγομεν. οἱ δ' Ἴωνες, ἐὸν ἐν δυοῖν συλλαβαῖν. ἐπιδειχθήσεται γὰρ ἐν τοῖς ἑξῆς ὁ Ἱπποκράτης ἀντιλέγων οὐ τοῖς περιέχεσθαι κατὰ τὸ σῶμα, τῶν τεσσάρων στοιχείων ἕκαστον οἰομένοις, ἀλλὰ τοῖς ἓν μόνον ἐξ αὐτῶν τὴν φύσιν εἶναι τοῦ ἀνθρώπου νομίζουσι. πῶς οὖν

φησί τις προσωτέρω, ἢ κατὰ τὴν ἰατρικὴν ὁ λόγος οὗτος ἀναχωρεῖ; καθ' ὃν ἓν ὁτιοῦν στοιχεῖον ὑποτίθενται τινὲς εἶναι τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου. ὅτι καθάπερ αὐτὸς ὀλίγον ὕστερον φησί, ταύτῃ τῇ δόξῃ τὸ μή ποτε ἀλγεῖν τὸν ἄνθρωπον ἕπεται. καίτοι κἂν τοῦτο τις συγχωρήσῃ, ἓν καὶ τὸ ἰώμενον εἶναι. φαίνεται δὲ ἀλγοῦν, καὶ θεραπευόμενον πολυειδῶς, ὥς τε ψευδὴς ἀληθῶς. ἴδωμεν οὖν τῶν εἰρημένων ἕκαστον ἐν ταῖς ἐφεξῆς ῥήσεσιν, ὅπως αὐτὰ κατασκευάζει.

Οὔτε γὰρ τὸ πάμπαν ἠέρα λέγω τὸν ἄνθρωπον εἶναι, οὔτε ὕδωρ, οὔτε γῆν. | οὔτε ἄλλο οὐδὲν, ὅτι μὴ φανερόν ἐστιν ἐὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ἀλλὰ τοῖσι βουλομένοισι ταῦτα λέγειν παρίημι. |

Ἀρτεμίδωρος ὁ ἐπικληθεὶς Καπίτων, ἔκδοσιν ἐποιήσατο τῶν Ἱπποκράτους βιβλίων, εὐδοκιμήσασαν οὐ μόνον παρὰ Ἀδριανῷ τῷ αὐτοκράτορι, ἀλλὰ καὶ νῦν ἱκανῶς ὑπὸ πολλῶν σπουδαζομένην, ὥσπερ καὶ ἡ τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ Διοσκουρίδου. πολλὰ μὲν οὖν ἀμφότεροι μετέγραψαν ὑπαλλάττοντες τὰς παλαιὰς γραφάς, ἃς μόνας ἴσασιν οἱ ἐξηγησάμενοι τὰ Ἱπποκράτους βιβλία. πρὸς δὲ τοῖς πολλοῖς καὶ τήνδε τὴν νῦν προκειμένην λέξιν, ὑπήλλαξε Καπίτων, ὧδέ πως γράψας. οὔτε γὰρ τὸ πάν ἠέρα λέγω τὸν ἄνθρωπον εἶναι, οὔτε πῦρ, οὔτε ὕδωρ. ἐπειδὴ γὰρ οὔτε βιβλίον εὕρισκεν ἀνδρὸς παλαιοῦ, τὴν γῆν μόνην εἰπόντος εἶναι στοιχεῖον, οὔτε παρὰ τοῖς μάλιστα τὴν τοιαύτην ἱστορίαν ἀναλεξαμένοις ἀνδράσι τοῖς περιπατητικοῖς, ἱστορούμενον τῆς δόξης ταύτης προστῆναι, τινὰ τὴν λέξιν ὑπήλλαξε τολμηρῶς. ἄμεινον δ' ἦν ἐπιτιμῆσαι τοῖς φιλοτίμως ἐζητηκόσι τίνος ἦν ἀνδρὸς ἡ περὶ τῆς γῆς, ὡς μόνης στοιχείου, δόξα. παραπλήσιον γάρ ἐστι τοῦτο ζητῆσαι τίς ποτε ἦν ὁ ἀξιῶν ἐκτετραμμένην ἐπιδεῖσθαι τὴν χεῖρα ὑπτίαν. καί τις μὲν ὁ τὴν τῆς πτέρνης ἐπίδεσιν ἑτέρως, ἢ ὡς Ἱπποκράτης, ἀξιῶν ποιεῖσθαι. τίς δὲ ὁ τὴν τῆς κλειδὸς, ἢ τίς ὁ τὰ μεθ' ἕλκους κατάγματα, κατ' αὐτὸ μὲν τὸ ἕλκος οὐκ ἐπιδῶν ἑκατέρωθι δὲ ἐπιδῶν. ἢ τίς ἐν τῷ καίειν τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον, οὐκ ἐν οἷς χρὴ μέρεσιν ἐτίθει τὰς ἐσχάρας. ἢ τίνες ἦσαν οὓς ἐν τῷ περὶ ἀρχαίων λόγῳ μέμφεται. πολλὰ γὰρ τοιαῦτα κατά τε τὸ περὶ ἀγμῶν καὶ περὶ ἄρθρων εἴρηται τῷ Ἱπποκράτει. ποτὲ μὲν ὡς ἑνός. ἐνίοτε δ' ὡς πολλῶν ἁμαρτανόντων. ὥσπερ κἀν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων. ἅμα γὰρ κἀκεῖ πολλοὺς ἰατροὺς μεμφόμενος, ἔγραψεν ὧδέ πως. Οἶδα δὲ ἰητροὺς τὰ ἐναντιώτατα, ἢ ὡς δεῖ ποιέοντας. βούλονται γὰρ πάντες ὑπὸ τὰς ἀρχὰς τῶν νούσων προταριχεύσαντες τοὺς ἀνθρώπους ἢ δύο ἢ καὶ τρεῖς ἢ καὶ πλείους ἡμέρας, οὕτω προσφέρειν καὶ τὰ ῥοφήματα καὶ τὰ ποτά. τίνες οὖν ἦσαν οἱ διαιτῶντες οὕτω, δεικνύτωσαν ἡμῖν οἱ ἐξηγηταί. τίνες δὲ οἱ νομίζοντες φλέγμα μόνον εἶναι τὸν ἄνθρωπον. τίνες οἱ ξανθὴν χολὴν, ἢ τίνες οἱ μέλαιναν. ἐφεξῆς γάρ τοι κατὰ τοῦτο αὐτὸ, τὸ περὶ φύσιος ἀνθρώπου βιβλίον, εἶναι τινὰς φησίν, οἳ οὕτως ἐδόξαζον. ἄμεινον μὲν οὖν εἰρῆσθαι τοῖς ἐξηγηταῖς, ὡς τάχα μὲν οὐδ' ἔγραψαν πάντες οὗτοι τὰς ἑαυτῶν δόξας. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ γραψάντων αὐτῶν, μὴ διασωθῆναι. φαίνεται γὰρ τοῦτο κατὰ πλείους αἰτίας γινόμενον. ἔνιοι μὲν γὰρ τοὺς διαδεξαμένους αὐτῶν τὴν διδασκαλίαν, οὐκ ἔσχον. ἔνιοι δὲ οὐκ ἐξέδοσαν ζῶντες τὰς βίβλους, εἶτα ἀποθανόντων αὐτῶν ἓν ἢ δύο που σωζόμενα τῶν αὐτογράφων, ἀπώλετο. δυνατὸν δέ ἐστι καὶ διότι κατεφρονήθη τὰ συγγράμματα αὐτῶν ἀμεληθῆναί τε καὶ τῷ χρόνῳ τελέως ἀπολέσθαι. καὶ μέντοι καὶ φθονεροί τινες ἤτοι κατακρύπτουσι, ἢ τελέως ἀφανίζουσι τὰ τῶν πρεσβυτῶν βιβλία. τινὲς δ' ὑπὲρ τοῦ λέγειν ὡς ἴδια τὰ ἐν αὐτοῖς γεγραμμένα, πράττουσι τ' αὐτό. ἢ καὶ τί θαυμαστὸν ἀπολέσθαι τῶν ἀλλοκότους δόξας γραψάντων, ὅπου γε καὶ παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις εὑρίσκονταί τινες εὐδόκιμοι ἠγωνισμένοι κωμικοί τε καὶ τραγικοὶ ποιηταὶ δράμασιν οὐκέτι διασωζομένοις. ἵνα γὰρ παραλείπω τὰς ἄλλας ἁπάσας αἰτίας, δυοῖν δὲ μόνων τῶν ἔναγχος ἐν Ῥώμῃ γινομένων, μνημονεύσω. πολλάκις μὲν ἐμπρησθέντες σηκοί. πολλάκις δὲ ἐν σεισμοῖς καταπεσόντες. ἢ κατ' ἄλλην αἰτίαν, οὐκ ὀλίγων βιβλίων ἀπωλείας αἴτιοι γεγονέναι φαίνονται. κακῶς μὲν ὁ Καπίτων, ἐτόλμησε μεταγράψαι τὴν παλαιὰν ῥῆσιν. οὔκουν οὐδὲ τοῦτο προσθεὶς ὡς ἐνεδέχετο τὸν πρῶτον βιβλιογράφον ἁμαρτεῖν, ἀντ' ἄλλου γράψαντ' ἄλλο. κακῶς δὲ καὶ τῶν ἐξηγητῶν ἔνιοι κατεψεύσαντο Ξενοφάνους, ὥσπερ καὶ Σαβῖνος ὧδέ πως γράψας αὐτοῖς ὀνόμασιν. οὔτε γὰρ πάμπαν ἀέρα λέγω τὸν ἄνθρωπον, ὥσπερ Ἀναξιμένης. οὔτε ὕδωρ, ὡς Θαλῆς. οὔτε γῆν, ὡς ἔν τινι Ξενοφάνης. οὐδαμόθεν γὰρ εὑρίσκεται ὁ Ξενοφάνης, ἀποφηνάμενος οὕτως. ἀλλὰ καὶ ὁ Σαβῖνος αὐτὸς, εὔδηλός ἐστιν ἐκ τῶν αὐτοῦ καταψευδόμενος, οὐχ ὑπ' ἀγνοίας ἐσφαλμένος, ἢ πάντως ἂν ὀνόματι προσέγραψε τὸ βιβλίον ἐν ᾧ ταῦτα ἀπεφήνατο. νῦν δ' οὕτως ἔγραψεν. οὔτε γῆν, ὡς ἔν τινι Ξενοφάνης. καὶ Θεόφραστος δ' ἂν ἐν ταῖς τῶν φυσικῶν δοξῶν ἐπιτομαῖς, τὴν Ξενοφάνους δόξαν εἴπερ οὕτως εἶχεν, ἐγεγράφει, καὶ σοὶ πάρεστιν εἰ χαίροις τῇ περὶ τούτων ἱστορίᾳ, τὰς τοῦ Θεοφράστου βίβλους ἀναγνῶναι, καθ' ἃς τὴν ἐπιτομὴν ἐποιήσατο τῶν φυσικῶν δοξῶν. ὥσπερ γε πάλαι εἰ τὰς τῶν παλαιῶν ἰατρῶν δόξας ἐθέλοις ἱστορῆσαι, πάρεστί σοι τὰς τῆς ἰατρικῆς συναγωγῆς ἀναγνῶναι βίβλους, ἐπιγεγραμμένας μὲν Ἀριστοτέλει, ὁμολογουμένας δὲ ὑπὸ τοῦ Μένωνος, ὃς ἦν μαθητὴς αὐτοῦ γεγράφθαι. διὸ καὶ Μενώνεια προσαγορεύουσιν ἔνιοι ταυτὶ τὰ βιβλία. δῆλον δὲ ὅτι καὶ ὁ Μένων ἐκεῖνος ἀναζητήσας ἐπιμελῶς τὰ διασωζόμενα κατ' αὐτὸν ἔτι τῶν παλαιῶν ἰατρῶν βιβλία τὰς δόξας αὐτῶν ἐκεῖθεν ἀνελέξατο. τῶν δ' ἤδη διεφθαρμένων παντάπασιν, ἢ σωζομένων μὲν, οὐ θεωρηθέντων δ' αὐτῷ τὰς γνώμας, οὐκ ἠδύνατο γράψαι. κατὰ ταῦτ' οὖν τὰ βιβλία, χολὴν ξανθὴν ἢ μέλαιναν ἢ φλέγμα στοιχεῖον ἀνθρώπου φύσεως, οὐκ ἂν εὕροις οὐδ' ὑφ' ἑνὸς εἰρημένον. αἷμα δὲ, καὶ τῶν μεθ' Ἱπποκράτην φαίνονται πολλοὶ μόνον εἶναι νομίζοντες ἐν ἡμῖν. ὥς τε καὶ τὴν πρώτην γένεσιν ἡμῶν ἐξ αὐτοῦ γίγνεσθαι, καὶ τὴν μετὰ ταῦτα κατὰ τὴν μήτραν αὔξησιν, καὶ ἀποκυηθέντων τελείωσιν. ἀλλ' ὅ γε Ἱπποκράτης ὀλίγον ὕστερον ἔγραψεν. ὡς ὄντων τινῶν οἳ καὶ φλέγμα καὶ χολὴν, ἐνόμιζον εἶναι τὸν ἄνθρωπον. οὐκ ἂν οὕτω γράψας, εἰ μή τινες ἦσαν ἤτοι κατ' αὐτὸν, ἢ πρὸ αὐτοῦ, δοξάζοντες οὕτως.

Δ γινώσκειν δέ μοι οὐκ ὀρθῶς γινώσκειν οἱ τὰ τοιαῦτα λέγοντες. γνώμῃ μὲν γὰρ αὐτέῃ πάντες χρέονται, λέγουσι δὲ οὐ ταὐτά. ἀλλὰ τῆς μὲν γνώμης τὸν ἐπίλογον τὸν αὐτὸν ποιέονται. φασὶ γάρ ἕν τι εἶναι ὅ, τι ἐστὶ, καὶ τοῦτ᾽ εἶναι τὸ ἕν τε καὶ τὸ πᾶν. ὁ δὲ, πῦρ. ὁ δὲ, ὕδωρ. ὁ δὲ γῆν. καὶ ἐπιλέγει ἕκαστος τῷ ἑωυτοῦ λόγῳ, μαρτύριά τε καὶ τεκμήρια, ἅ ἐστιν οὐδέν. ὅτι μὲν γὰρ τῇ αὐτέῃ γνώμῃ πάντες χρέονται, λέγουσι δὲ οὐ ταὐτὰ, δῆλον ὅτι οὐδὲ γινώσκουσιν αὐτά. γνοίη δ᾽ ἂν ὧδέ τις μάλιστα, παραγενόμενος αὐτέοισιν ἀντιλέγουσι. πρὸς γὰρ ἀλλήλους ἀντιλέγοντες οἱ αὐτοὶ ἄνδρες, τῶν αὐτέων ἐναντίον ἀκροατέων, οὐδέποτε τρὶς ἐφεξῆς ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος περιγίνεται ἐν τῷ λόγῳ, ἀλλὰ ποτὲ μὲν οὗτος ἐπικρατέει, ποτὲ δ᾽ οὗτος, ὅτῳ ἂν τύχῃ μάλιστα ἡ γλῶσσα ῥυεῖσα πρὸς τὸν ὄχλον. καίτοι δίκαιόν ἐστι τὸν φάντα ὀρθῶς γινώσκειν περὶ τῶν πρηγμάτων, ἐπαγγελλόμενον παρέχειν ἀεὶ ἐπικρατέοντα τὸν λόγον τὸν ἑωυτοῦ, εἴπερ ἐόντως γινώσκει, καὶ ὀρθῶς ἀποφαίνεται. ἀλλ᾽ ἐμοί γε δοκέουσιν οὗτοι οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ σφᾶς αὐτοὺς καταβάλλειν ἐν τοῖσιν ὀνόμασι τῶν λόγων αὐτέων ὑπὸ ἀξυνεσίης. τὸν δὲ Μελίσσου λόγον ἐπανορθοῦν. περὶ μὲν οὖν τουτέων ἀρκέει μοι τὰ εἰρημένα.

Ὡς πρὸς εἰδότας ἃ λέγουσιν οἱ στοιχεῖον ἓν ὑποτιθέμενοι, ποιεῖται τὸν λόγον, οἵ τε γὰρ τὸ πῦρ εἶναι στοιχεῖον λέγοντες, ἐκ τούτου βούλονται τὰ ἄλλα γεννᾶσθαι, πυκνουμένου τε καὶ συναγομένου καὶ πιλουμένου. τῆς μὲν ὀλίγης αὐτοῦ πιλήσεως, ἀέρα γεννώσης. τῆς πλείονος δὲ, ὕδωρ. τῆς τελεωτάτης τε καὶ πλείστης, γῆν. οἵ τε τὸ ὕδωρ. οἵ τε τὸν ἀέρα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐκ τοῦ πιλεῖσθαι καὶ χεῖσθαι τἄλλα γεννᾶσθαι λέγουσι. πιληθὲν μὲν γὰρ τὸ ὕδωρ, γῆν γεννᾶσθαι φασίν. χυθὲν δ᾽ ἀέρα. καθάπερ γε καὶ τὸν ἀέρα πιληθέντα μὲν, ὕδωρ. χυθέντα δὲ, πῦρ. ὥστ᾽ ἐκ τῆς εἰς ἄλληλα μεταβολῆς τῶν τεττάρων, ὁ λόγος ὁρμᾶται τῶν ἓν ὁτιοῦν ὑποτιθεμένων εἶναι στοιχεῖον. καὶ διὰ τοῦτο γνώμῃ μὲν τῇ αὐτῇ φησὶν αὐτοὺς χρῆσθαι, λέγειν δ᾽ οὐ ταὐτά. φανερῶς οὖν ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ παντὶ τοῖς ἕν τι μόνον τῶν τεττάρων στοιχείων ἡγουμένοις εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ἀντιλέγει. καὶ φησὶν αὐτοὺς ἁμαρτάνειν. ὅτι γὰρ μηδὲν ἀποδεικνύουσιν, ἐσχάτως πιθανὸς ἦν ὁ λόγος αὐτῶν. ἓν μὲν γὰρ τῶν τεττάρων εἶναι τὸν ἄνθρωπον, οὐ κατασκευάζουσι. τὸν δὲ Μελίσσου λόγον ὀρθοῦσιν, ἡγουμένου μὲν ἓν εἶναι καὶ αὐτοῦ, τοῦτο. οὐ μὴν ἐκ τῶν τεττάρων γ᾽ ἕν τι τούτων, ἀέρος καὶ γῆς, ὕδατός τε καὶ πυρός. ἔοικε δὲ ὁ ἀνὴρ οὗτος, ἐννοῆσαι μὲν εἶναι τινὰ οὐσίαν κοινὴν, ὑποβεβλημένην τοῖς τέτταρσι στοιχείοις, ἀγέννητόν τε καὶ ἄφθαρτον, ἣν οἱ μετ᾽ αὐτὸν, ὕλην ἐκάλεσαν. οὐ μὴν διηρθρωμένως γε δυνηθῆναι τοῦτο δηλῶσαι. ταύτην δ᾽ οὖν αὐτὴν τὴν οὐσίαν ὀνομάζει τὸ ἓν, καὶ τὸ πᾶν. ἀληθὴς δὲ οὐδ᾽ οὗτος ὁ λόγος ἐστὶν, οὐ γὰρ ἕν τι μόνον ἐστὶν ἐκεῖνο τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ σωμάτων ἀρχὴ, καθάπερ ὑπέλαβεν ὁ Μέλισσος. ἀλλὰ πρὸς αὐτῷ ποιότητες τέτταρες. ψυχρότης ἄκρα, καὶ ξηρότης, καὶ θερμότης, καὶ ὑγρότης. οὐ μὴν στοιχεῖα γε ταῦτ᾽ ἐστὶν, οὔτε τῶν ἄλλων, οὔτ᾽ ἀνθρώπου φύσεως, ἀλλὰ ἀρχαί. συγκέχυται δέ τι τοῦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. οὐδ᾽ εἰς ἔννοιαν ἀφιγμένοις τῆς διαφορᾶς ἀρχῆς τε καὶ στοιχείου, διὰ τὸ δύνασθαι χρῆσθαι τῇ τοῦ στοιχείου προσηγορίᾳ, κατὰ τῶν ἀρχῶν. ἀλλὰ δὲ δύο πράγματα ἐστὶ φανερῶς ἀλλήλων διαφέροντα. τὸ μὲν ἕτερον, ἐλάχιστον μόριον τοῦ ὅλου. τὸ δὲ ἕτερον, εἰς ὃ διέλῃ τις, κατ᾽ ἐπίνοιαν αὐτὸ τοῦτο ἐλάχιστον. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ πῦρ οὐχ οἷόν τε διελεῖν εἰς δύο σώματα, καὶ δεῖξαι κεκραμμένον ἐξ ἐκείνων, ὥσπερ οὐδὲ τὴν γῆν, ἢ τὸ ὕδωρ, ἢ τὸν ἀέρα. νοῆσαι μέντοι δυνατὸν ἑτέραν μὲν εἶναι τοῦ μεταβάλλοντος τὴν οὐσίαν. ἑτέραν δὲ τὴν μεταβολὴν αὐτοῦ, οὐ γὰρ ταυτόν ἐστι τὸ μεταβάλλον σῶμα, τῇ κατ᾽ αὐτὸ μεταβολῇ. τὸ μὲν γὰρ μεταβάλλον ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον. ἡ μεταβολὴ δὲ αὐτοῦ κατὰ τὴν τῶν ποιοτήτων ἀμοιβὴν γίγνεται. θερμότητος μὲν γὰρ ἄκρας ἐγγινομένης αὐτῷ, πυρὸς ἀποτελουμένου. καθάπερ γε καὶ ὕδατος ὅταν ἄκραν ὑγρότητα δέξηται. κατὰ ταῦτα δὲ γῆς μὲν γιγνομένης, ἐπειδὰν ἐκεῖνο τὸ ὑποκείμενον ἅπασαν κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἄποιον ὑπάρχον εἰς ἑαυτὸ δέξηται ξηρότητα, χωρὶς θερμότητος. ὕδατος δ᾽ ὅταν ὑγρότητα. περὶ μὲν γὰρ τοῦ πρώτου ψυχροῦ, ζήτησις οὐ σμικρὰ γέγονεν. ἧς οὐκ ἔστι χρεία, εἰς τὰ τῆς ἰατρικῆς τέχνης ἔργα μηδὲν συντελούσης. τὸ γάρ τοι χρήσιμον ἐστὶν ἐν τῷ ζητῆσαι πότερον ἓν ἁπλοῦν ἐστι τὸ σῶμα τῶν ἀνθρώπων, ἢ σύνθετον ἐξ ἁπλῶν τεττάρων. ὡς ἥ τε τοῦ Πλάτωνος ἐδίδαξε ῥῆσις, ἡμεῖς τε κατὰ τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον ἐδιδάξαμεν εὐθὺς ἐν τοῖς πρώτοις αὐτῆς. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου, καὶ αὖθις εἰρήσεται. νυνὶ δὲ ἀναμνήσομαι, ὡς ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει τὴν ἀντιλογίαν ἐποιήσατο πρὸς τοὺς ἕν τι τῶν τεττάρων εἶναι λέγοντας τὸν ἄνθρωπον, οὐ πρὸς τοὺς τέτταρα. βελτίων οὖν ἀνάγνωσις εἰκότως ἐλέγετο κατὰ τὴν πρώτην ῥῆσιν. ἡ δασύνουσα κατὰ τὴν ἐκφώνησιν τὴν πρώτην συλλαβὴν τοῦ ἓν ἐόν. ὅτι γὰρ οὐχ ἕν ἐστιν, ἀλλὰ πλείω τὰ συντεθέντα τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν, ἐπιδείκνυσιν ὁ Ἱπποκράτης. οὐ μὴν ὅτι γε μηδὲν ἢ τῶν τεττάρων στοιχείων εἰλικρινὲς ἐν τῷ σώματι. τὴν ἀρχὴν γὰρ οὐδὲ λέγουσιν οἱ τῆς δόξης ταύτης ἡγεμόνες τοῦτο, ἐν δή τι παρὰ τὰ τέτταρα τὸ ἐξ αὐτῶν συγκείμενον, ἀποφαίνονται. ὥς γε τὴν τετραφάρμακον δύναμιν οὔτε κηρὸν, οὔτε πίτταν, οὔτε ῥητίνην, οὔτε στέαρ. ἀλλά τι παρὰ ταῦτα ἓν ἄλλο ἐξ ἁπάντων κραθέντων, γέγονεν. οὔσης δὲ πάλιν καὶ αὐτῆς τῆς δόξης διττῆς, ἔνιοι μὲν γὰρ τὰς τέτταρας ποιότητας μόνας κεράννυσθαι δι᾽ ὅλων ἀλλήλαις. ἔνιοι δὲ τὰς οὐσίας ἀπεφήναντο. περιπατητικοὶ μὲν, τῆς προτέρας δόξης προστάντες. στωικοὶ δὲ τῆς δευτέρας. ἔτι τε τούτων ἔμπροσθεν Ἐμπεδοκλῆς ἐξ ἀμεταβλήτων τῶν τεττάρων στοιχείων ἡγεῖτο γίγνεσθαι τὴν τῶν συνθέτων σωμάτων φύσιν. οὕτως ἀναμεμιγμένων ἀλλήλοις τῶν πρώτων, ὡς εἴ τις λειώσας ἀκριβῶς, καὶ χνοώδη ποιήσας ἰὸν, καὶ χαλκίτην, καὶ καδμίαν, καὶ μίσυ, μίξειεν ὡς μηδὲν ἐξ αὐτῶν δύνασθαι μεταχειρίσασθαι χωρὶς ἑτέρου.

Τῶν δὲ ἰητρῶν οἱ μέν τινες λέγουσιν, ὡς ὁ ἄνθρωπος αἷμά ἐστιν, οἱ δὲ αὐτῶν, χολήν φασιν εἶναι τὸν ἄνθρωπον. ἔνιοι δέ τινες φλέγμα.

Ἀντειπὼν ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ τοῖς φιλοσόφοις, οἳ ἢ πῦρ μόνον, ἢ ὕδωρ, ἢ γῆν, ἢ ἀέρα τὴν φύσιν εἶναι νομίζουσι τοῦ σώματος ἡμῶν, καὶ ἐπὶ τοὺς ἰατροὺς μετέβη κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν, ἐπιδεικνὺς καὶ τούτους ὁμοίως ἁμαρτάνειν ἐκείνοις, ὅσοι νομίζουσιν ἢ αἷμα μόνον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ἢ χολὴν, ἢ φλέγμα. προφανῶς οὖν ἤδη διώρισται τὸ κατὰ τὴν πρώτην ἁπασῶν ῥῆσιν ἀμφίβολον εἶναι δόξαν. οὐ γὰρ τοῖς τὰ τέτταρα στοιχεῖα τιθεμένοις, ἀλλὰ τοῖς ἕν τι μόνον ἐξ αὐτῶν, ἀντιλέγων ἀεὶ φαίνεται. παραλείπεται δ' ἐνταῦθα δόξα τις ἰατρῶν ἀνάλογον ἔχουσα τῇ τοῦ Μελίσσου, τῶν λεγόντων ἓν εἶναι τὸν ἄνθρωπον. ὃ μεταβάλλον, ἕκαστον τῶν εἰρημένων γίγνεται.

Ἐπίλογον δὲ ποιέονται καὶ οὗτοι πάντες τὸν αὐτὸν, ἓν γὰρ εἶναί φασιν, ὅ, τι ἕκαστος βούλεται ὀνομάσαι αὐτέων· καὶ τοῦτο ἓν ἐὸν μεταλλάσσειν τὴν ἰδέην, καὶ τὴν δύναμιν, ἀναγκαζόμενον ὑπό τε τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ, καὶ γίνεσθαι γλυκὺ, καὶ πικρὸν, καὶ λευκὸν, καὶ μέλαν, καὶ παντοῖον, ἐμοὶ δὲ οὐδὲ ταῦτα δοκέει οὕτως ἔχειν.

Καὶ τοὺς ἰατρούς φησιν ὅσοι χυμὸν ἕνα μόνον ἔφασαν εἶναι κατὰ φύσιν, ἐπίλογον ποιεῖσθαι τὸν αὐτὸν ἀλλήλοις τε καὶ τοῖς φιλοσόφοις. ἐπιδεικνύντας τὸν ἕνα τοῦτον χυμὸν, ὃν ἂν ἕκαστος αὐτῶν ὑποτίθεται, μεταβάλλειν εἰς τοὺς ἄλλους. ἃ δὲ κατασκευάζων ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ δόξαν, ἔλαβεν, οὐδένα τῶν τεττάρων χυμῶν ἀποδείκνυσιν εἶναι κατὰ φύσιν. ἕτερον δὲ ἀντ' αὐτῶν τινὰ πρότερον, ἐξ οὗ μεταβάλλοντος, οὗτοι γίγνονται. δόγματος τινὸς τοιοῦδε μὴ δυναμένου συστῆναι κατὰ τὴν ἰατρικὴν θεωρίαν, ἀνάλογον τῇ τοῦ Μελίσσου, κατὰ τὴν φυσικήν. ἐν οἷς γοῦν φασὶ τὸ ἓν τοῦτο μεταβάλλειν ἀναγκαζόμενον ὑπὸ τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ, καὶ γίγνεσθαι γλυκὺ, καὶ πικρὸν, καὶ λευκὸν, καὶ μέλαν, οὐδὲν ἐκ τούτων τῶν τεττάρων εἰπεῖν ἐοίκασιν ἐκεῖνοι, πρὸς οὓς ἀντιλέγων οὐ τὸ κατὰ φύσιν εἶναι φάσκει, ἀλλ' ἕτερόν τι μεταβάλλον εἰς ταῦτα. γλυκὺ μὲν γάρ, τὸ αἷμα. πικρὰν δὲ, τὴν ξανθὴν χολήν. καὶ λευκὸν μὲν, τὸ φλέγμα. μέλαν δὲ, τὴν μέλαιναν εὐλόγως εἰρῆσθαι νῦν, εἰς ἃ τὸ ἓν ἐκεῖνο μεταβάλλειν φησὶν ἀναγκαζόμενον ὑπὸ τοῦ θερμοῦ καὶ τοῦ ψυχροῦ. τὸ δὲ ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ λόγου προσκείμενον, τὸ, καὶ παντοῖον, τοὺς ἐν ταῖς χαλεπαῖς οὔσαις νόσοις γιγνομένους ἰχῶρας, ἐνδείκνυται. φαίνεται γοῦν καὶ ἰώδης, καὶ φαιὰ χολὴ, καλοῦσι δ' αὐτὴν ἰσατώδη, καὶ τις ἐρυθρὰ, καὶ πρασοειδὴς, ἄλλαι τέ τινες ἀνώνυμοι. καὶ μάλιστα ὅταν ᾖ σηπεδονῶδες τὸ νόσημα.

Ἐγὼ δέ φημι, εἰ ἓν ἦν ὁ ἄνθρωπος, οὐδέποτ' ἂν ἤλγεεν. οὐδὲ γὰρ ἂν ἦν ὑφ' ὅτευ ἀλγήσειεν ἓν ἐόν. εἰ δ' οὖν καὶ ἀλγήσει, ἀνάγκη καὶ τὸ ἰώμενον ἓν εἶναι.

Ἔμπροσθεν μὲν, αὐτοὺς τοὺς λόγους διέβαλλεν, οὓς ἐλέγχοι οἱ ἓν εἶναι τὸν ἄνθρωπον ὑπολαβόντες, ἀποδείξας οὐ μόνον ἀναποδείκτους, ἀλλὰ καὶ ἀπιθάνους. ταννῦν δὲ, τὴν δόξαν αὐτῶν ἀνατρέπει τῶν ἓν οἰομένων εἶναι τὸν ἄνθρωπον. ἔστι δὲ οὐ ταυτὸν ἢ λόγον προτεινόμενον ἐλέγχειν, ἢ δόξαν, ὡς οὐκ ἀληθῆ, διαβάλλειν. ἐνδέχεται γὰρ ἀληθῆ μὲν εἶναι τὴν δόξαν, οὐκ ὀρθῶς δὲ ὑπό τινων συνηγορεῖσθαι. καὶ διὰ τοῦτο μὴ τῆς δόξης τὸν ἔλεγχον, ἀλλὰ τῶν συνηγορησάντων αὐτῇ, γεγονέναι. νῦν οὖν ἐάσας τοὺς λόγους αὐτῶν, ἐλέγχει τὴν δόξαν αὐτὴν μόνην ἀφ' ἑαυτοῦ, οὐ μόνον ἰσχυροτάτῳ χρησάμενος ἀλλὰ καὶ βραχυτάτῳ λόγῳ. εἴπερ γὰρ ἓν ἦν ὁ ἄνθρωπος, οὐκ ἂν ἤλγει, ὅν τινα λόγον ἔφαμεν ἐξελέγχειν καὶ τοὺς ἄτομα, καὶ ἄναρμα, καὶ ἐλάχιστα στοιχεῖα τιθεμένους. ἓν γὰρ τῷ εἴδει καὶ κατὰ τούτους ἐστὶ τὸ ὄντως ὄν. οὕτω δὲ ὠνόμασται τὸ πρῶτον σῶμα τὸ ἀγέννητόν τε καὶ ἄφθαρτον, ἐπειδὴ τἄλλα πάντα τὴν γένεσιν ἐκ τῆς ἐκείνου συνθέσεως λαμβάνει. γενήσεται γὰρ ἡ ἐκ τούτων δόξα τὴν γένεσιν ἡμῶν ἐν ποιᾷ συνθέσει τῶν ἀϊδίων ἐκείνων σωμάτων τιθεμένη. καθάπερ ἡ Ἱπποκράτους ἐν τῇ κράσει τῶν τεττάρων στοιχείων, ἣν Ἀριστοτέλης τε καὶ οἱ Στωϊκοὶ προσήκαντο. ὅτι δὲ εἴπερ ἓν ἦν ἁπλοῦν στοιχεῖον, οὐκ ἂν ἤλγει τὸ συγκείμενον ἐκ τοῦ τοιούτου στοιχείου σῶμα, τεκμήριον εἶναί φησι, τὸ μηδὲν ἕτερον ὑπάρχειν δεύτερον, εἰς αὐτὸ δρᾶσαι δυνάμενον. οὐ γὰρ δὴ αὐτό γε ὑφ' ἑαυτοῦ πάσχειν ἐγχωρεῖ τὸ ἓν ἐκεῖνο σῶμα, πρὸς τῷ καὶ εἰ συγχωρήσειέ τις ἀλγεῖν αὐτὸ, πάσχον ἐξ ἑαυτοῦ, τὴν ἴασιν ἁπλῆν ἔσεσθαι. οὐκ ὄντων γὰρ πολλῶν παρ' αὐτῷ, πολλοὺς τρόπους ἰάσεως ἀδύνατον γενέσθαι.

Νῦν δὲ πολλά, πολλὰ γάρ ἐστιν ἐν τῷ σώματι ἐνεόντα, ἃ ὁκόταν ὑπ' ἀλλήλων παρὰ φύσιν θερμαίνηταί τε καὶ ψύχηται, ξηραίνηταί τε καὶ ὑγραίνηται, νούσους τίκτει. ὥστε πολλαὶ μὲν, ἰδέαι τῶν νοσημάτων. πολλὴ δὲ, ἴησις αὐτέων ἐστί.

Ἐν μὲν τῇ πρὸ ταύτης ῥήσει, τοὺς ἕν τι λέγοντας εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ὅπερ ἐστὶ ταυτὸν τῷ φάναι, τὸ συνθετικὸν αὐτοῦ στοιχεῖον, ἓν εἶναι, διήλεγξεν ἐκ τῶν ἀκολουθούντων ἀτόπων τῇ δόξῃ. οὐ γὰρ ἠλγήσαμεν ποτὲ μηδενὸς ὄντος δευτέρου τοῦ διαθεῖναι τὸ ἓν ἐκεῖνο δυναμένου. εἶτ' εἰ καὶ τοῦτο συγχωρήσαιμεν, ἡ ἴασις ἂν γένοιτο, μονοειδὴς, οὐ πολυειδής. ἐκ δὲ ταύτης τῆς νῦν ἡμῖν προκειμένης ῥήσεως, δῆλον ὅσα μέλλει δείξειν ὄντα πρώτως, ὑφ' ὧν τἄλλα πάντα γίγνεται. ταῦτα δ' ἐστὶ θερμὸν καὶ ψυχρὸν ξηρόν τε καὶ ὑγρόν, ἃ ὅταν μὲν ἀλλήλοις κραθῇ συμμέτρως, ὑγιαίνει τὸ ζῶον. ὅταν δ' ἄλληλα θερμαίνῃ, καὶ ψύχῃ, καὶ ξηραίνῃ, καὶ ὑγραίνῃ, τὰς ὀδύνας γεννᾶν πέφυκεν, οὐχ ἑνὶ τρόπῳ θεραπείας ἰωμένας. ἔνιαι μὲν γὰρ αὐτῶν, θερμαινομένων τῶν ὀδυνωμένων μορίων. ἔνιαι δὲ, ψυχομένων, ἢ ξηραινομένων, ἢ ὑγραινομένων παύονται. δέδεικται δὲ περὶ τούτων ἐπὶ πλεῖστον, ἔν τε τοῖς περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως, κἀν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασι. χεῖρον δ' οὐδὲν εἰπεῖν τι καὶ νῦν βραχύ. πρόδηλον ἔχοντα τὴν ἔνδειξιν τοῦ διὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρὸν, ὑγρόν τε καὶ ξηρὸν ἀλγεῖν τε ἡμᾶς καὶ θεραπεύεσθαι. τίς γὰρ οὐκ οἶδε τὴν γιγνομένην ὀδύνην ὅταν ἐν χειμῶνι τις ἰσχυρῷ προελθεῖν ἔξω τῆς οἰκίας ἐπιχειρήσῃ; τίς δ' ὅταν ἐν καύματι σφοδρῷ; τίς οὐκ ὀδυνᾶται διψῶν; ἢ τίς πληρωθεὶς ποτοῦ; τοῦ μὲν διψῆν ξηραινομένων ἡμῶν γιγνομένου. τοῦ δ' ὑπερεμπεπλῆσθαι τὴν ἐναντίαν διάθεσιν ἐργαζομένου. καὶ αἱ φλεγμοναὶ δὲ, καὶ πάντες οἱ ὀδυνηροὶ, καὶ παρὰ φύσιν ὄγκοι, ποτὲ μὲν ὑπὸ περιττῆς ὑγρότητος εἰς τὸ μόριον ἐπιρρυήσεις, γίγνονται. ποτὲ δὲ, τῷ τοὺς χυμοὺς ἤτοι θερμοὺς παρὰ φύσιν, ἢ ψυχροὺς εἶναι. καὶ μέντοι καὶ αἱ ἰάσεις τῶν μὲν ὑγρότητος ὑπερπληρωθέντων σωμάτων, διὰ κενώσεως γίγνονται.

γίγνονται. τῶν δὲ παρὰ φύσιν ξηραινομένων δι᾽ ὑγρῶν προσφορᾶς, ὥσπερ καὶ τῷ μὲν διὰ κρύους ὀδυνωμένῳ θερμανθέντι, τῷ δὲ διὰ θάλπους ἀμέτρου, ψυχθέντι. δέδεικται δὲ καὶ τὰ φάρμακα πάντα, διὰ τοῦ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ξηραίνειν, ἢ ὑγραίνειν ἐνεργοῦντα. πρῶται γὰρ αὗται αἱ ποιότητες εἰσὶ δραστικαί τε καὶ ἀλλοιωτικαὶ τῶν σωμάτων, ὡς ἐπιδεῖξαι μὲν ἐν τῷ περὶ τῶν καθ᾽ Ἱπποκράτην στοιχείων. ἕπονται δὲ αὐταῖς αἵ τε κατὰ γεῦσιν ποιότητες, ὧν ὀνόματα, στύψις, καὶ αὐστηρότης, καὶ στρυφνότης, καὶ πικρότης, ἁλυκότης τε καὶ δριμύτης, ὀξύτης τε καὶ γλυκύτης, καὶ λιπαρότης. αἵ τε κατὰ χροιὰν, ἐν λευκότητι, καὶ μελανότητι, καὶ ἐρυθρότητι, καὶ ταῖς ὁμογενέσιν. αἵ τε κατὰ τὴν ἁφὴν, ἐν σκληρότητι, καὶ μαλακότητι, καὶ κραυρότητι, καὶ γλισχρότητι. ταῖς γευσταῖς δ᾽ ἰσάριθμοί πως εἰσὶν, καὶ αἱ κατὰ τὴν ὄσφρησιν. ἀλλ᾽ οὐκ ἔστιν αὐτῶν τὰ ὀνόματα κατ᾽ εἶδος. ἡ γὰρ κατ᾽ εὐωδίαν τε καὶ δυσωδίαν διαφορὰ τῶν ὀσμῶν, αὐτὴ δὴ γένους διαφορὰ προσηκόντως ἂν νομίζοιτο καὶ λέγοιτο πολλοῖς 10 εἴδεσιν ἑπομένη. τὰ μὲν δὴ κεφάλαια τοῦ λόγου ταῦτα. δέδεικται δὲ τινὰ μὲν αὐτῶν, ἐν τῷ περὶ τῶν καθ᾽ Ἱπποκράτην στοιχείων. τινὰ δὲ ἐν τῇ περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείᾳ. οἱ πολλοὶ δὲ, τὰς μὲν ἀποδείξεις, ὀκνοῦσι μανθάνειν, ἀντιλέγουσι δὲ οἷς οὐκ ἴσασιν ἑτοίμως. οὐ τοὐναντίον οἱ φιλομαθεῖς τε καὶ ἀληθείας ἐρασταὶ πράττουσι, φιλοπόνως ἐκμανθάνοντες τὰς ἀποδείξεις, ὀκνηρῶς δὲ ἀντιλέγοντες.

Α ξιῶ δ᾽ ἔγω γε τὸν φάσκοντα αἷμα μοῦνον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἄλλο μηδὲν δεικνῦναι αὐτὸν, μὴ μεταλλάσσοντα τὴν ἰδέην, μηδὲ γίγνεσθαι παντοῖον ἀλλὰ ὥρην τινὰ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἢ τῆς ἡλικίης τῆς τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ᾗ αἷμα ἐνεὸν φαίνεται μοῦνον ὁ ἄνθρωπος. εἰκὸς γάρ ἐστι, εἶναι μίαν γέ τινα ὥρην, ἐν ᾗ φαίνεται αὐτὸ ἐφ᾽ ἑωυτῷ ἐνεόν. τὰ αὐτὰ δὲ λέγω περὶ τοῦ φάσκοντος φλέγμα εἶναι τὸν ἄνδρα, καὶ περὶ τοῦ χολὴν φάσκοντος.

Ἔτι καὶ νῦν ἀντιλέγει, πρὸς τοὺς ἓν εἶναι φάσκοντας τὸν ἄνθρωπον. ὅπερ δὴ ἀρχῆς ἔφην αὐτῷ προσκεῖσθαι. 20 καὶ πρώτους δὲ ἐλέγχει τοὺς αἷμα φάσκοντας αὐτὸν εἶναι. μάλιστα μὲν γὰρ ἐχρῆν φησὶ τοὺς ὑγιαίνοντας ἀνθρώπους, αἷμα μόνον ἔχειν ἐν τῷ σώματι χωρὶς χολῶν τε καὶ φλέγματος, εἴπερ ἡ φύσις αἷμα μόνον ἐστὶν ἐν τῷ σώματι. ἔπειτα δὲ εἰ καὶ συγχωρηθείη ποτ᾽ ἐπικτᾶσθαι χολὴν καὶ φλέγμα, καὶ ἡλικίαν μίαν τινὰ, ἢ ὥραν τοῦ ἔτους εὑρίσκεσθαι καθ᾽ ἣν αἷμα μόνον ἐστὶν ἐν τῷ σώματι χωρὶς τῶν ἄλλων χυμῶν. ὡσαύτως δὲ ἐλέγχει καὶ τοὺς ἤτοι χολὴν ἢ φλέγμα φάσκοντας εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ὅπερ ἐστὶ τὸ κατὰ φύσιν εἶναι αὐτὸ μόνον, ἡγουμένους δὲ ἐν τούτῳ καὶ τὴν πρώτην γένεσιν ἐκ τούτου τοῦ χυμοῦ γεγονέναι.

Ε γὼ μὲν γὰρ ἀποδείξω, ἃ ἂν φήσω τὸν ἄνθρωπον εἶναι. καὶ κατὰ τὸν νόμον, καὶ κατὰ τὴν φύσιν, ἀεὶ ταῦτα ἐόντα ὁμοίως, καὶ νέου ἐόντος, καὶ γέροντος, καὶ τῆς ὥρης ψυχρῆς ἐούσης καὶ θερμῆς. καὶ τεκμήρια παρέξω, καὶ ἀνάγκας ἀποφανέω, δι᾽ ἃς ἂν ἕκαστον αὔξηταί τε καὶ φθίνῃ ἐν τῷ σώματι.

30 Δείξειν ἐπαγγέλλεται διαπαντὸς μὲν ἐν τῷ σώματι περιεχόμενα τὰ πρὸς αὐτοῦ τιθέμενα στοιχεῖα, κατὰ τὰς ἡλικίας, καὶ τὰς ὥρας, αὔξησίν τε καὶ φθίσιν, ὅπερ ἐστὶ μείωσιν, ἴσχοντα. κατὰ τὸν νόμον μὲν οὖν ἐστι, τὸ πρὸς τῶν ἀνθρώπων νομιζόμενόν τε καὶ δοξαζόμενον. οὕτως εἰωθότων ὀνομάζειν τῶν παλαιῶν. κατὰ φύσιν δὲ, τὸ κατ᾽ αὐτὴν τῶν πραγμάτων τὴν ἀλήθειαν.

Π ρῶτον μὲν οὖν ἀνάγκη τὴν γένεσιν αὐτέου γενέσθαι μὴ ἀφ᾽ ἑνός. πῶς γὰρ ἂν ἕν ἐόν τι, γεννήσειεν ἄλλο εἰ μὴ τινὶ μιχθείη.

Ὁ μὲν οὖν Ἱπποκράτης, ἀεὶ τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις ἀκολουθεῖ, διὰ τοῦτο καὶ νῦν ἔφη, μηδὲν ἀφ᾽ ἑνὸς γεννᾶσθαι χωρὶς τοῦ μιχθῆναι τινὸς ἔξωθεν ἑτέρου, καὶ τούτου συμμέτρως ἔχοντος τῆς πρὸς αὐτὸ κράσεως. ἔνιοι δὲ τῶν φυσικῶν ὀνομασθέντων φιλοσόφων, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως ἐτόλμησαν ἀποφήνασθαι δόξαν ἀλλόκοτον, ἅπαξ ἀνατρέπουσαν τὴν φυσικὴν θεωρίαν. ὁ ἓν γὰρ εἶναι τὸ πᾶν εἰπὼν, ἀναιρεῖ τῷ λόγῳ γένεσιν ἅπασαν. εἴπερ γὰρ ἕν, τὸ γε-40 νόμενον, οὐκ ἦν ἔμπροσθεν. ὥσπερ οὐδὲ ἔσται μικρὸν ὕστερον, οὔτε γὰρ ὁ Θαλῆς, οὔθ᾽ ὁ Μέλισσος οὔθ᾽ ὁ Ἡράκλειτος ἔμπροσθεν ἦσαν. ἢ νῦν εἰσίν. ἆρ᾽ οὖν ἀληθῶς ἄν τις εἴποι μὴ γεγονέναι τούτους τοὺς ἄνδρας. ἢ ἐγένοντο μὲν καὶ ἔζησαν ἔτεσιν οὐκ ὀλίγοις ἕκαστος. οὐκ ἦσαν δὲ καθ᾽ ὃν ἔζων χρόνον; ἢ τὸ μὲν εἶναι κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον αὐτοὺς συγχωρήσομεν, ὄντας δὲ οὐκ εἶναι φήσομεν, ἡνίκ᾽ ἦσαν; καὶ μὴν εἴπερ ὄντας τις αὐτοὺς ὁμολογήσει, ὁμολογήσει καὶ γεγονέναι. πῶς δὲ πλάτανος, καὶ λίθος, καὶ λέων οὐκ ἦσαν πάλαι γένεσιν ἔχοντα καὶ φθοράν. εἴπερ δὲ ἔστι γένεσις τοῦ πρότερον οὐκ ὄντος, ἀναγκαῖον αὐτὴν ἔκ τινος ὑποκειμένης οὐσίας γενέσθαι. ταύτην δ᾽ ὁρῶμεν, οὐ δυναμένην αὐτὴν καθ᾽ αὑτὴν μόνην ὁτιοῦν γεννῆσαι. τὰ γοῦν τῶν φυτῶν σπέρματα, καὶ ὑγρότητος, καὶ θερμασίας συμμέτρου τῆς ἔξωθεν δεῖται, πρὸς τὸ γεννῆσαί τι. μόνον γὰρ εἴπερ ἐπεφύκει γεννᾶν τὸ σπέρμα μηδενὸς ἄλλου προσδεόμενον ἔξωθεν, οὐκ ἂν διέμενεν, οὐδὲ ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ χωρὶς τοῦ γεννᾶν. ἀλλ᾽ εὐθὺς ἂν ἔφυετο. φαίνεται δὲ διαμένοντα πολλάκις οὐ μῆνας μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐνιαυτοὺς, οὐκ ὀλίγα τῶν σπερμάτων. οὐ γὰρ δὴ ἑαυτῷ μόνον 50 ἔχει τὸ γεννᾶν, ἀλλὰ δεῖται τινὸς ἔξωθεν ἐπικουρίας. καὶ ταύτης, οὐ κατὰ θίξιν ἁπλῆν γιγνομένης, ἀλλὰ κατά τινα τοῦ ψαύοντος δύναμιν, εἴσω διαδιδομένην εἰς ὅλον τὸ ψαυόμενον. εἴ γε δι᾽ ὅλου φαίνεται τὴν ἀλλοίωσιν ἴσχον ἐν ταῖς γενέσεσι τὸ σπέρμα, κατά τε τὰ δένδρα καὶ τὰς πόας καὶ τὰ ὅλα φυτά. πολὺ δὴ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ζώων ἐναργῶς φαίνεται. μήτ᾽ ἐξ ἄρρενος μόνου, μήτ᾽ ἐκ θήλεος, ἄνευ τοῦ μιχθῆναι δυνάμενόν τι γενέσθαι.

Ε πειτα οὐδ᾽ ἂν μὴ ὁμόφυλα ἐόντα μίγνυται, καὶ τὴν αὐτὴν ἔχοντα δύναμιν γεννᾷ, οὐδ᾽ ἂν ταὐτὰ ἡμῖν ξυντελέοιντο.

Οὐ μόνον δὴ ἐξ ἑνὸς ἀδύνατον εἶναι γεννηθῆναί τι φασὶν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐκ δυοῖν, εἰ μὴ ὁμόφυλα ἔχοντα μίγνοιτο, τοῦτ᾽ ἔστιν οἰκειότητα τῆς οὐσίας ἔχοντα. φαίνεται δὲ καὶ ταῦτα σαφῶς ἐπὶ τῇ τῶν ἑτερογενῶν ζώων γενέσει γι-

γνόμενα. καθάπερ αὐτίκα ἵππων ἔχει καὶ ὄνων, ἀλωπέκων τε καὶ κυνῶν. ἐκ γὰρ τῆς τούτων ἐπιμιξίας γεννᾶται τὸ ζῷον, ὃ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν. ὅσα δ' αὐτίκα πολὺ διεστῶσαν ἀλλήλων ἔχει τὴν φύσιν, οὐδ' ἂν μιχθῇ ποτε, δύναται γεννῆσαί τι. τὸ δ' αὐτίκα τῇ τελευτῇ τῆς ῥήσεως προσκείμενον, οὐδ' ἂν τὰ αὐτὰ ἡμῖν ξυντελέοιτο, παρορῶνται μὲν ὡς σαφὲς, οἱ ἐξηγησάμενοι τὸ βιβλίον. ἀσαφὲς δέ ἐστιν, ἢ μὴ καλῶς ἡρμηνευμένον ὑπὸ τοῦ γράψαντος. ἢ διὰ τοὺς μεταγράψαντας, ἡμαρτημένον. ὃ δ' οὖν μοι δοκεῖ βούλεσθαι δηλοῦν, ἐστὶ τοιόνδε. κἂν μὴ ὁμοειδὲς ᾖ τὸ μιγνύμενον ζῷον ἕτερον ἑτέρῳ, κοινωνίαν δή τινα τῆς φύσεως φησὶν εἶναι. οὐ γὰρ ἂν τὰ αὐτὰ ἡμῖν συντελέοιντο, τουτέστιν, οὐκ ἂν γένεσις ἐκ τῆς συνόδου γένοιτο, ζῴου τοῖς γεννήσασιν ὁμοίου. τάχα δὲ καὶ ἡ ῥῆσις, οὐχ οὕτως εἶχεν, οὐδ' ἂν τὰ αὐτὰ ἡμῖν συντελέοιτο.

Καὶ πάλιν εἰ μὴ τὸ θερμὸν τῷ ψυχρῷ, καὶ τὸ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ, μετρίως πρὸς ἄλληλα ἕξει καὶ ἴσως, ἀλλὰ τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου πολὺ προέξει, καὶ τὸ ἰσχυρότερον τοῦ ἀσθενεστέρου, ἡ γένεσις οὐκ ἂν γένοιτο.

Ἐμπεδοκλῆς μὲν ἔοικε μὴ δύνασθαι γόνιμον γένεσιν ἀποτελεσθῆναι μηδὲν, εἰ μὴ ὁμόφυλα εἴη τὰ συνιόντα. καὶ αὐτὴ δὲ τῶν ὁμοφύλων ἡ σύνοδος, οὐκ ἐξ ἀνάγκης γεννᾷ. λέλεκται δὲ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς ὁ λόγος οὗτος αὐτῷ τέλειος, ἔνθα φησίν. Ὁκόσαι ψυχρὰς καὶ πυκνὰς τὰς μήτρας ἔχουσιν, οὐ κυΐσκονται. καὶ ὁκόσαι καθύγρους ἔχουσι τὰς μήτρας, οὐ κυΐσκονται. ἀποσβέννυται γὰρ ὁ γόνος. καὶ ὁκόσαι ξηρὰς μᾶλλον καὶ περικαέας, ἐνδείᾳ γὰρ τῆς τροφῆς, φθείρεται τὸ σπέρμα. ὁκόσαι δὲ ἐξ ἀμφοτέρων τῇ κράσει ἔχουσι συμμέτρως, ἐπίτεκνοι γίγνονται. ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ διδάσκει μὲν καὶ διὰ τίνας αἰτίας ἄγονοι γίγνονται γυναῖκες. ἐνδείκνυται δὲ καὶ τὸ τούτῳ συνεπόμενον, ὑπὲρ οὗ καὶ ἡμεῖς ἑτέρωθι, καὶ ἄλλοι πολλοὶ πρὸ ἡμῶν, ἔγραψαν. ἐδήλωσε δὲ καὶ Πλάτων οὐ σμικρὰν τέχνην εἰπὼν εἶναι, καθ' ἣν ἐπίσταταί τις ξυνάγειν τοὺς ὁμόλογον κρᾶσιν ἔχοντας εἰς γένεσιν ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας. ἃ γὰρ αὐτίκα τῶν κράσεων τῆς μήτρας εἶπε, ταῦτα καὶ περὶ τῆς τοῦ σπέρματος κράσεως, εἰρῆσθαι χρή. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο, ποτὲ μὲν ὑγρότερόν ἐστι τοῦ δέοντος, ἢ ψυχρότερον. ἔστι δ' ὅτε ξηρότερον, ἢ διακαέστερον. οἰκεῖον δέ ἐστι τῇ μὲν ξηροτέρᾳ μήτρᾳ, τὸ ὑγρότερον σπέρμα. τῇ δὲ ὑγροτέρᾳ, τὸ ξηρότερον, ὥσπερ γε καὶ τῇ μὲν θερμοτέρᾳ, τὸ ψυχρότερον. τῇ δὲ ψυχροτέρᾳ, τὸ θερμότερον. ὑπὲρ ὧν αὐτίκα πλέον ἐν γε τῷ περὶ τεκνολογίας λόγῳ διερχόμεθα. νυνὶ δ' ἀρκεῖ γιγνώσκειν, ὅτι μή τε δυνατόν ἐστιν ἐξ ἑνός τι γίγνεσθαι, μήθ' ὅταν ἐκ δυοῖν, ἢ καὶ πλειόνων συνιόντων γίνηται, χωρὶς οἰκειότητος τῆς πρὸς ἄλληλα, καὶ συμμετρίας τινὸς κράσεως, τῆς ἐκ τῶν συνιόντων ἀποτελουμένης, οἷόν τε ἐστὶ γεννηθῆναι τοῦτο.

Ὥστε πῶς εἰκὸς ἀπὸ ἑνός τι γεννηθῆναι; ὅπου γε οὐδὲ ἀπὸ τῶν πλειόνων γίγνονται, εἰ μὴ τύχῃ καλῶς ἔχοντα τῆς κρήσιος, τῆς πρὸς ἄλληλα.

Τὰ μὲν ἄλλα τῆς ῥήσεως, ἐκ τῶν προειρημένων ἐστὶ δῆλα. μεμνῆσθαι δὲ χρὴ τοῦ κατ' αὐτὴν ὀνόματος εἰρημένου τοῦ τῆς κράσεως, ὅπερ διὰ τοῦ κρήσιος εἶπεν. ὅτι πρῶτος ὧν ἴσμεν Ἱπποκράτης ἀπεφήνατο κεράννυσθαι τὰ στοιχεῖα, καθάπερ καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἐλέχθη. καὶ ταύτῃ διήνεγκεν Ἐμπεδοκλέους. κἀκεῖνος γὰρ ἐκ μὲν τῶν αὐτῶν στοιχείων, ὧν καὶ Ἱπποκράτης γεγονέναι φησὶν ἡμᾶς γε καὶ τὰ ἄλλα σώματα πάντα τὰ περὶ τὴν γῆν, οὐ μὴν κεκραμένων γε δι' ἀλλήλων, ἀλλὰ κατὰ μικρὰ μόρια παρακειμένων τε καὶ ψαυόντων. ὅτι δὲ καὶ ἥδε ἡ δόξα τοῦ αὐτοῦ ἐλέγχους ἔχει ταῖς ἐξ ἀναισθήτων καὶ ἀπαθῶν τῶν πρώτων σωμάτων τὸ αἰσθητικὸν σῶμα γεννώσαις δόξαις, ἐπιδέδεικται διὰ τοῦ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων ὑπομνήματος. ἐν ᾧ καὶ πασῶν σχεδὸν τῶν φυσικῶν δοξῶν ἐμνημόνευσα, ὅσαι περὶ τῶν πρώτων ἀρχῶν, ἢ στοιχείων γεγόνασιν.

Ἀνάγκη τοίνυν τῆς φύσιος τοιαύτης ὑπαρχούσης, καὶ τῶν ἄλλων πάντων, καὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου, μὴ ἓν εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἕκαστον τῶν ξυμβαλλομένων εἰς τὴν γένεσιν ἔχειν τινὰ δύναμιν ἐν τῷ σώματι οἵην περ ξυνεβάλετο.

Προειρηκὼς ὁ Ἱπποκράτης, εἰ μὴ τὸ θερμὸν τῷ ψυχρῷ καὶ τὸ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ μετρίως κραθείη, τὰς γενέσεις τῶν γεννητῶν δηλοῖ ὅτι σωμάτων ἀδύνατον εἶναι γενέσθαι, νῦν δὴ σαφῶς οὐκ ἀνθρώπου μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντων ὅσα γένεσιν ἔχει καὶ φθορὰν σώματος, ἐκ τῶν αὐτῶν εἶναι τὴν γένεσιν, φησίν. ἐκ θερμοῦ γὰρ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ πάντα γέγονε, καὶ διὰ τοῦτο κοινὰ πάντων εἶναι ταῦτα στοιχεῖα. τὰ δὲ ἴδια τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεως, αἷμα, καὶ φλέγμα, καὶ χολὴ ξανθή τε καὶ μέλαινα. καί τοι γ' οὐδὲ ταῦτα ἴδια καλῶς ἂν λέγοιτο, κοινὰ γάρ ἐστιν ἁπάντων τῶν ἐναίμων ζῴων. εὔδηλον δ' ὅτι καὶ τούτων ἕκαστα ἐκ τῶν πρώτων τεττάρων γέγονεν, ἅπερ ἀπὸ τῶν ποιοτήτων ὀνομάζοντες, ὑγρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ψυχρὸν καὶ θερμὸν λέγομεν. ἴδια δὲ τῆς οὐσίας αὐτῶν ἐστιν ὀνόματα, πῦρ, ἢ ὕδωρ, ἢ ἀὴρ, ἢ γῆ. πρόδηλον γὰρ ὅτι τὰ στοιχεῖα κατὰ τὰς ἁπλᾶς καὶ ἀμίκτους ποιότητας καλεῖται. θερμότητος μὲν ἄκρας, ὑπαρχούσης ἐν πυρί. καθάπερ γε καὶ ὑγρότητος ἐν ἀέρι. ψυχρότητος δὲ ἐν ὕδατι. ξηρότητος δὲ ἄκρας ἅμα πιλήσει τε καὶ ψύξει, κατὰ τὴν γῆν. πῶς οὖν οἴονταί τινες ὑγρὸν μὲν καὶ ξηρὸν καὶ ψυχρὸν καὶ θερμὸν, Ἱπποκράτει τίθεσθαι τὰ στοιχεῖα; φαίνεσθαι γὰρ ἐν ἀνθρώπῳ ταῦτα. πῦρ δὲ καὶ ὕδωρ ἀέρα τε καὶ γῆν μὴ προσίεσθαι, διότι μηδὲ φαίνεσθαί τι τούτων ἐν ἀνθρώπου σώματι. μὴ παρακολουθοῦντες μὲν, ὅτι τὰ φαινόμενα περὶ τὸ σῶμα μὲν, αὐτίκα τὰ φαινόμενα, καθάπερ τὸ σῶμα, θερμὰ καὶ ψυχρὰ καὶ ξηρὰ καὶ ὑγρά. τίς αὖ ταῦτα τολμήσειε φάναι κοινὰ στοιχεῖα πάντων εἶναι σωμάτων; οὐδεὶς δήπου τῶν καὶ βραχυτάτων. εἰρηκότος τοῦ Ἱπποκράτους. ἀνάγκη τοίνυν τῆς φύσιος τοιαύτης ἐούσης καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων καὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου, μὴ τὰ βλεπόμενα κατὰ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου θερμὰ καὶ ψυχρὰ καὶ ξηρὰ καὶ ὑγρὰ λέγειν αὐτὸν οἴεσθαι νῦν, ἀλλὰ τὰ τέτταρα στοιχεῖα. ταῦτα γὰρ ἄκρας ἔχει καὶ ἀμίκτους ποιότητας, ἐξ ὧν ἀλλήλαις κεραννυμένων,

νυμένων, τὰ μεταξὺ σώματα πάντα γίγνεται κατ᾽ ἐπικράτειαν. οὐ κυρίως ὀνομαζόμενα θερμὰ καὶ ψυ-
χρὰ, καὶ ξηρὰ καὶ ὑγρὰ. ὡς εἴ γε ταῦτα τὰ ἤδη κεκραμμένα στοιχεῖα θήσομεν τὰ τὰς ἄκρας ἔχοντα ποιότητας,
οὐκ οἶδ᾽ ὅτι φύσομεν εἶναι, καὶ κατὰ τὴν ἐχομένην δὲ ῥῆσιν, ἐναργέστερον ἔτι τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἐνδείκνυται
πρὸς ἣν ἤδη μεταβῶμεν.

Κ. αὖ πάλιν γὰρ ἀνάγκη ἀποχωρέειν εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἕκαστον, τελευτῶντος τοῦ σώματος τοῦ ἀνθρώπου, τό τε ὑγρὸν
πρὸς τὸ ὑγρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν πρὸς τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ θερμὸν πρὸς τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν πρὸς τὸ ψυχρόν.

Ἀποχωρεῖν φησὶ διακρινόμενον ἐν τῇ τελευτῇ τοῦ ἀνθρώπου, πρὸς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, ἕκαστον τῶν προειρημένων
στοιχείων, ἀ θερμὸν ἐκάλει καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν, οὐδέπω λέγων τὸ αἷμα πρὸς τὸ κατὰ τὸν κόσμον αἷμα,
10 καὶ τὸ φλέγμα πρὸς τὸ φλέγμα, καὶ τὴν χολὴν πρὸς τὴν χολὴν, καὶ τὴν ἀρτηρίαν πρὸς τὴν ἀρτηρίαν, καὶ
τὴν σάρκα πρὸς τὴν σάρκα, καὶ τὴν φλέβα πρὸς τὴν φλέβα, καὶ τὸ νεῦρον ἀπιέναι πρὸς τὸ νεῦρον. ἀλλὰ τὸ
καθ᾽ ἕκαστον τούτων θερμόν τε καὶ ψυχρὸν ὑγρόν τε καὶ ξηρὸν, εἰς τὰ κοινὰ πάντων ἀπέρχεσθαι στοιχεῖα. σύγκειται
γάρ δή που καὶ τὸ νεῦρον, ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ τῶν στοιχείων δηλονότι, οὐ γὰρ δὴ ἐξ ἄλ-
λου γε νεύρου, καθάπερ οὐδ᾽ ἡ φλὲψ ἐξ ἄλλης φλεβός. ὅτι μηδ᾽ ἐπινοηθῆναι δύναται κεραννύμενα δι᾽ ὅλων ἀλ-
λήλων ταῦτα, σὰρξ, καὶ φλὲψ, καὶ ὀστοῦν, καὶ ἀρτηρία, καὶ τὰ ἄλλα μόρια. βούλεται δ᾽ αὐτὸς κεκρᾶσθαι
δι᾽ ὅλων ἀλλήλοις, τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρὸν ἔτι μεμνῆσθαι τῶν ὀλίγων ἔμπροσθεν εἰρημέ-
νων. ὥστε οὐ τὰ σαφῶς βλεπόμενα κατὰ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, θερμὰ καὶ ψυχρὰ, καὶ ξηρὰ καὶ ὑγρὰ μόρια,
στοιχεῖα τῆς τοῦ ἀνθρώπου φύσεώς ἐστιν, ἀλλὰ τὰ τούτων αὐτῶν συνθετικά τε καὶ γεννητικά. ταῦτα δέ ἐστιν ὕδωρ
20 τε, καὶ πῦρ, ἀήρ τε καὶ γῆ. ἀποδέδεικται γοῦν περὶ τούτων ἱκανῶς, ἐν τῷ περὶ τῶν καθ᾽ Ἱπποκράτην στοιχείων.

Τ. οιαύτη δὲ καὶ τῶν ζώων ἐστὶν ἡ φύσις, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων.

Τοιαύτη, φησὶν, οὐ μόνον ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἐκ θερμοῦ δηλονότι, καὶ ψυ-
χροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ κεκραμμένη τῶν ἁπλῶν καὶ ἄκρων. τὰ γοῦν ἐν τῷ μεταξὺ πάντα, τὴν κρᾶσιν ἐκ τού-
των ἔσχηκεν, ἀδιανόητον οὖν γίγνεται τὸ λέγειν ἐκ τῶν μεταξὺ τὴν κρᾶσιν γίγνεσθαι τῶν ἐν τῷ μεταξύ. ὥσπερ
δ᾽ οὐκ αἰσθάνονται λέγοντες, οἱ ἐκ τῶν κατὰ τὸ σῶμα βλεπομένων ὑγρῶν καὶ ξηρῶν, θερμῶν τε καὶ ψυχρῶν,
τὴν φύσιν ἡμῶν συγκεῖσθαι φάσκοντες. ἔτι δὲ ἀδιανοητότερον, εἰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ζώων τε καὶ φυτῶν,
ἐκ τούτων λέγοιμεν εἶναι τὴν φύσιν. Ἱπποκράτης μὲν γὰρ εἴρηκε φανερῶς ἐν τῇ ῥήσει καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων
τὴν τοιαύτην εἶναι φύσιν. οἱ δ᾽ οὐκ οἶδ᾽ ὅτι φήσουσιν. ὅταν γοῦν εἰς τὴν γῆν ἐκβληθέντος σπέρματος συκῆς, εἰ
30 τύχῃ, γένηται μέγιστον δένδρον, ἀδιανόητόν ἐστι λέγειν, οὐκ ἐκ γῆς καὶ ὕδατος, ἀλλ᾽ ἑτέρωθεν αὐτῇ τὴν τοσαύ-
την οὐσίαν ὑπάρξαι, καὶ μὴν ἡ γῆ κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον, ἄκρως ἐστὶ ψυχρὰ, θερμότητα δ᾽ ἔχει πολλὴν ἡ συκὴ
δι᾽ ἣν ζῇ. καὶ διὰ τοῦτο κἂν τοῖς ἰσχυροῖς χειμῶσι καταψυχομένη, οὐ νεκροῦται. δῆλον οὖν ὅτι μὴ μόνον ἐξ ὕδατος
καὶ γῆς συνέστηκε τὸ σῶμα τῆς συκῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς πυρώδους φύσεως μετείληφεν. εὔδηλον δ᾽ ὅτι καὶ τῆς ἀε-
ρώδους εἴ γε σαφῶς ἐστι τὸ ξύλον αὐτῆς, οὐ μόνον τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ ὕδατος κουφότερον. ἐκ τῶν τεσσάρων οὖν
ἐστὶ καὶ ἡ συκῆ, καὶ εἴπερ αὐτὴ, καὶ τὸ σῦκον. οὕτω δὲ καὶ οἱ καρποὶ πάντες. εἰσὶ δὲ οἱ πυροὶ καὶ αἱ κριθαὶ, καὶ οἱ
κύαμοι, καὶ τὰ ἄλλα δημήτρεια σπέρματα, τῶν καρπῶν μόρια. καὶ αὐτὰ τοίνυν ἐκ τῶν τεσσάρων συνεστήκασι.
γῆς, πυρὸς, ὕδατός τε καὶ ἀέρος. ἐπεὶ δὲ ἐκ τῆς τῶν καρπῶν τε καὶ φυτῶν ἐδωδῆς, οἱ ἐν ἡμῖν γίγνονται χυμοὶ,
καὶ οὗτοι δηλονότι τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς γενέσεως ἕξουσιν, ὕδωρ καὶ γῆν, ἀέρα τε καὶ πῦρ. ἀλλ᾽ ὅπερ ἔφην, ἀπο-
40 δέδεικται καὶ ταῦτα ἐν τῷ περὶ τῶν καθ᾽ Ἱπποκράτην στοιχείων, ὥστ᾽ ἤδη μεταβαίνειν καιρὸς, ἐφ᾽ ἑτέραν ῥῆσιν.

Γ ίνεταί τε ὁμοίως πάντα, καὶ τελευτᾷ ὁμοίως πάντα.

Οὐδὲ μαντευσάμενός τις ἔσεσθαι τινὰς ἀνθρώπους, οἳ παρακούσουσιν αὐτοῦ, τοσαυτάκις αὖ εἶπε ταὐτὸν δόγμα,
καθάπερ νῦν ὁ Ἱπποκράτης ἐποίησε. πάντα φάσκων οὐ μόνον ἀνθρώπους ὁμοίως γίγνεσθαι καὶ τελευτᾶν, ὥσπερ
εἴρηται ἐκ τῶν τεττάρων δηλονότι στοιχείων, οὐ τῶν ἐν τῷ σώματι μορίων θερμῶν ἢ ψυχρῶν ἢ ξηρῶν ἢ ὑγρῶν.
ἀλλ᾽ εἰσί γε οὕτω τινὲς ἀναίσθητοι λέξεως ἑλληνικῆς, ὡς οἴεσθαι τὸ κατὰ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, θερμὸν καὶ
ψυχρόν τε καὶ ξηρὸν αἰσθητῶς διαγιγνωσκόμενα, πάντων εἶναι τῆς γενέσεως κοινὰ στοιχεῖα.

Ξ υνίσταται γὰρ αὐτέων ἡ φύσις ἀπὸ τουτέων τῶν εἰρημένων πάντων, καὶ τελευτᾷ κατὰ τὰ εἰρημένα ἐς τὸ ἑωυ-
τὸ, ὅθεν περ ξυνέστη ἕκαστον, ἐνταῦθα οὖν καὶ ἀπεχώρησεν.

50 Ἐπιμένει τῷ δόγματι τὴν φύσιν ἁπάντων ἐκ τῶν εἰρημένων τεττάρων συνίστασθαι, καὶ τελευτᾶν εἰς αὐτὰ
βουλόμενος ὅθεν γοῦν ἕκαστον τῶν ὄντων συνέστη, φησὶν, ἐνταῦθα καὶ ἀπεχώρησεν, εἰς τὰ κοινὰ δηλονότι στοιχεῖα
τοῦ κόσμου, γῆν, ὕδωρ, ἀέρα τε καὶ πῦρ. ἐσχάτως οὖν ἀγνοοῦσι τὴν Ἱπποκράτους γνώμην, καὶ τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν
εἰρημένον. οὔτε γὰρ τὸ πάμπαν ἠέρα λέγω τὸν ἄνθρωπον, οὔτε ὕδωρ, οὔτε πῦρ, οὔτε γῆν. αὐτίκα μηδόλως ἀκούειν
τις. ἔφαίη γοῦν, οὐ τὸ μηδόλως εἶναι τὰ κοινὰ πάντων στοιχεῖα κατὰ τὸ σῶμα βουλόμενος τοῦ ἀνθρώπου ὁ Ἱπποκρά-
της, ἀλλὰ τὸ ἓν μόνον ἐξ αὐτῶν λέγοντας, μεμφόμενος.

Τ ὸ δὲ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐν ἑαυτῷ αἷμα, καὶ φλέγμα καὶ χολὴν διττὴν ξανθήν τε καὶ μέλαιναν καὶ ταῦ-
τά ἐστιν αὐτέῳ ἡ φύσις τοῦ σώματος, καὶ διὰ ταῦτα ἀλγέει καὶ ὑγιαίνει.

Συντελέσας τὸν περὶ τῶν κοινῶν στοιχείων λόγον, ἤδη τὰ τῶν ἐναίμων ζώων, ὧν ἐστὶ καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἐν τῇ προ-
κειμένῃ ῥήσει μετέβη. βουλόμενος ἐξ αἵματος, καὶ φλέγματος, καὶ χολῆς διττῆς, τήν τε ἐξ ἀρχῆς γένεσιν ἡμῶν

γίνεσθαι, καὶ τὴν ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ διαμονὴν ἐκ τούτων ὑπάρχειν, καὶ ταῦτα τὴν ὅλην φύσιν εἶναι τοῦ ἀνθρώπου. τῶν μὲν χυμῶν, ἐν τοῖς στερεοῖς περιεχομένων. αὐτῶν δὲ τῶν στερεῶν ἐν τῇ πρώτῃ διαπλάσει κυουμένου τοῦ ζώου, τὴν γένεσιν ἐκ τούτων ἐχόντων. ἐκ γὰρ τοῦ καταμηνίου πάντα τὰ μόρια γέγονεν, οὐκ εἰλικρινοῦς αἵματος ὄντος, ἀλλ' ἔχοντος ἐν ἑαυτῷ διττὰς χολὰς, καὶ φλέγμα. δείξει γὰρ ὀλίγον ὕστερον τοῦτο, καὶ μέντοι καὶ τὸ ὑγιαίνειν ἡμᾶς ἀλγεῖν τε καὶ νοσεῖν ἐκ τούτων φησὶ γίγνεσθαι κατὰ τὸν τρόπον, καθ' ὃν γίνεται ταῦτα διὰ τῆς ἐχομένης ῥήσεως.

Ὑγιαίνει μὲν οὖν μάλιστα, ὁκόταν μετρίως ἔχῃ ταῦτα τῆς πρὸς ἄλληλα δυνάμεως καὶ τοῦ πλήθεος, καὶ μάλιστα ἢν μεμιγμένα ᾖ.

Κατὰ πάντας ἰατρούς τε καὶ φιλοσόφους τοὺς τελείους δογματικοὺς, ἡ συμμετρία τῶν στοιχείων, ὑγείαν ἐργάζεται διττῆς. δ' οὔσης τῷ γένει τῆς ἐν ταῖς λοιπαῖς αἱρέσεσι στοιχειώσεως, ἡ μὲν ἑτέρα κατὰ παράθεσίν τε καὶ περιπλοκὴν τῶν πρώτων σωμάτων, τὰς γενέσεις τῶν συνθέτων γενέσθαι φησίν. ἡ δὲ ἑτέρα, κατὰ κρᾶσιν. ἡ μὲν οὖν προτέρα τὴν συμμετρίαν, ἐν τῇ ποσότητι τίθεται. ἡ δ' ἑτέρα, κατὰ τὴν εὐκρασίαν τῶν στοιχείων, ὑγιαίνειν ἡμᾶς φησιν. ἧς δηλονότι δόξης, ὁ Ἱπποκράτης ἐστὶν ἡγεμών. οὔσης δὲ διττῆς συμμετρίας, τῆς μὲν ἐν τῇ δυνάμει τῶν κεραννυμένων, τῆς δὲ ἐν τῷ ποσῷ τῆς οὐσίας, ἑκατέρας ἐμνημόνευσεν Ἱπποκράτης εἰπών, τῆς τε δυνάμεος καὶ τοῦ πλήθεος. τὸ δ' ἐπὶ τέλει τῆς ῥήσεως εἰρημένον, τὸ, καὶ μάλιστα ἢν μεμιγμένα ᾖ, τὴν ἀκρίβειαν τῆς δι' ὅλων αὐτῶν κράσεως, ἐνδείκνυται. κατὰ γὰρ τὴν τελείαν ἀμεμπτοτάτην τοῦ σώματος διάθεσιν, οὐ μόνον ἡ συμμετρία τῶν τεττάρων στοιχείων, ἀλλὰ καὶ ἡ δι' ὅλων κρᾶσις, ἀκριβοῦται. κατὰ δὲ τὰς φαυλοτέρας κράσεις τοῦ σώματος, ἐνδέχεταί ποτε καθ' ἕν τι μόριον οὐκ ἴσως οὐδ' ὁμοίως, οὐδὲ δι' ὅλων ἀλλήλοις κεκρᾶσθαι τοὺς χυμοὺς, ἀλλ' ὅταν γε μηδέπω σαφῶς ἐνέργεια βλάπτεται, μεμπτὴ μὲν ἐστὶν ἡ ὑγεία, νόσος δὲ, οὐδέπω.

Ἀλγέει δ' ὁκόταν τι τουτέων ἔλασσον, ἢ πλέον γένηται, ἢ χωρισθῇ ἐν τῷ σώματι, καὶ μὴ κεκρημένον ᾖ τοῖς πᾶσι.

Ὥσπερ ἐπὶ τῆς ὑγείας τὴν ἀκριβῆ συμμετρίαν, ἐν ποσότητί καὶ δυνάμει καὶ τῇ δι' ὅλων ἔθετο κράσει. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῆς νόσου, τὰ τούτων ἐναντία τίθεται. τὸ μὲν ἔλασσον ἢ πλέον εἴς τε τὸ ποσὸν τῆς οὐσίας καὶ τὴν δύναμιν ἀνάγων. τὸ δὲ μὴ κεκρᾶσθαι τοῖς πᾶσιν, εἰς δυσκρασίαν ἢ ἀνωμαλίαν κράσεως, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλοι.

Ἀνάγκη γὰρ ὁκόταν τι τουτέων χωρισθῇ καὶ ἐφ' ἑωυτοῦ στῇ, ἔνθεν τε ἐξέστηκεν, οὐ μόνον τοῦτο τὸ χωρίον ἐπίνοσον γίγνεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἔνθα στῇ καὶ ἐπιχυθῇ ὑπερεκπιπλάμενον ὀδύνην τε καὶ πόνον παρέχειν.

Ὅταν τῶν τεττάρων τις χυμῶν αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἵστηταί που κατά τι μόριον, ἀποχωρισθεὶς τῶν ἄλλων, καὶ μὴ κεκραμμένος ᾖ ὅλος δι' ὅλων αὐτοῖς, ὀδυνᾶται τὸ ζῷον. ἐν δυσκρασίᾳ γενομένων ἀμφοτέρων τῶν μορίων. ἔνθεν τε ἐξέστη, καὶ εἰς ὃ μετέστη. καὶ μάλιστα τοῦτο γίνεται κατὰ τοὺς ἰσχυρὰς ἔχοντας τὰς δυνάμεις, χυμούς. οὗτοι γὰρ οὐ μόνον τῷ ποσῷ βαρύνοντες τὸ μόριον, εἰς ὃ κατέσκηψαν, ἀλλὰ καὶ τῷ ποιῷ τὴν ὀδύνην ἐργάζονται, θερμαίνοντες ἢ ψύχοντες σφοδρῶς.

Καὶ γὰρ ὁκόταν τι τουτέων ἔξω τοῦ σώματος ἐκρυῇ πλέον τοῦ ἐπιπολάζοντος, ὀδύνην παρέχει ἡ κένωσις.

Ἀντὶ τοῦ πλεονάζοντος ἀκουστέον εἰρῆσθαι νῦν τὸ ἐπιπολάζοντος, ἢ εἴπερ μὴ τοῦτό τις ἀκούειν ἐθέλοι, τὸ μὴ κεκραμμένον ἅπασι τοῖς ἄλλοις ἐπιπολάζον, οἰητέον εἰρῆσθαι. πιθανὸν γὰρ ἑκάτερον αὐτῶν.

Ἤν τ' αὖθις ἔσω ποιήσηται τὴν κένωσιν, καὶ τὴν μετάστασιν, καὶ τὴν ἀπόκρισιν ἀπὸ τῶν ἄλλων, πολλή γ' αὐτέῳ ἀνάγκη διπλῆν τὴν ὀδύνην παρέχειν κατὰ τὰ εἰρημένα ἔνθεν τε ἐξέστηκε, καὶ ἔνθα ὑπερέβαλεν.

Ὅτι προείρηται τοῦτο, καὶ αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπὼν κατὰ τὰ εἰρημένα. τῇ λέξει γὰρ, οὐ τῇ δυνάμει τῆς νῦν εἰρημένης ῥήσεως διήνεγκεν, ἡ μικρὸν ἔμπροσθεν ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένη, καθ' ἣν οὕτως εἶπεν. ἀνάγκη γὰρ ὅταν τι τουτέων χωρισθῇ, καὶ ἐφ' ἑωυτοῦ στῇ, ἔνθεν τε ἐξέστηκεν οὐ μόνον τοῦτο τὸ χωρίον νοσερὸν γίγνεσθαι ἀλλὰ καὶ ἔνθα ἂν στῇ καὶ ἐπιχυθῇ ὑπερεμπιπλάμενον, ὀδύνην τε καὶ πόνον παρέχειν. εἰπὼν δὲ, ἃ ἂν φήσω τὸν ἄνθρωπον εἶναι ἀποφαίνειν ἀεὶ ταῦτα ἐόντα κατὰ νόμον καὶ κατὰ φύσιν. κατὰ νόμον μὲν εἶπε, δηλῶσαι βουλόμενος τὴν τῶν ἀνθρώπων δόξαν, ἣν ἔχουσι περὶ αὐτῶν. κατὰ φύσιν δὲ, τὴν τῶν αὐτῶν πραγμάτων ἀλήθειαν. προσέχωμεν οὖν ἤδη ταῖς ἑξῆς ῥήσεσιν. ἵνα γνῶμεν εἰ ὅπερ ὑπέσχετο κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ συγγράμματος, νῦν ἀποδίδωσι.

Φημὶ δὴ εἶναι αἷμα καὶ φλέγμα, καὶ χολὴν ξανθήν τε καὶ μέλαιναν καὶ τουτέων μὲν πρῶτον κατὰ νόμον τὰ ὀνόματα διωρίσθαι φημὶ, καὶ οὐδενὶ αὐτέων τὸ ωὐτὸ οὔνομα εἶναι. ἔπειτα κατὰ φύσιν τὰς ἰδέας κεχωρίσθαι, καὶ οὔτε τὸ φλέγμα οὐδὲν ἐοικέναι τῷ αἵματι, οὔτε τὸ αἷμα τῇ χολῇ, οὔτε τὴν χολὴν τῷ φλέγματι. πῶς γὰρ ἂν ἐοικότα εἴη ταῦτα ἀλλήλοισιν; ὧν οὔτε τὰ χρώματα ὅμοια φαίνεται προσορώμενα, οὔτε τῇ χειρὶ ψαυόμενα ὅμοια δοκέει εἶναι, οὔτε γὰρ θερμὰ ὁμοίως ἐστὶν, οὔτε ψυχρὰ, οὔτε ξηρὰ, οὔτε ὑγρά.

Καὶ σαφὴς ὁ λόγος αὐτοῦ πᾶς ἐστι, καὶ ἀποδείκνυσιν ὃ προὔθετο. κατὰ μὲν γὰρ τὴν προκειμένην ταύτην ῥῆσιν, ἔδειξε τέτταρας εἶναι χυμοὺς ἐν τῷ σώματι διαφέροντας ἀλλήλων. ἐν δὲ ταῖς ἐφεξῆς ὅτι καὶ κατὰ φύσιν εἰσὶν οὗτοι πάντες, οὐχ εἷς ἐξ αὐτῶν. ἀλλ' ἔν γε τῇ προκειμένῃ ταύτῃ ῥήσει, καὶ χροιᾷ, καὶ συστάσει, καὶ θερμότητι, καὶ ψυχρότητι διαφέρειν ἀλλήλων φησὶ τοὺς χυμοὺς, καὶ γὰρ καὶ φαίνεται σαφῶς ταῦτα. προσκρούεται δ' ἴσως τισὶ, τὸ, καὶ ξηρότητι χυμὸν χυμοῦ διαφέρειν, ἁπάντων τῶν χυμῶν ὑγρῶν ὄντων. ἀναιρείτωσαν οὖν οὗτοι

τὸ μὴ δ' ὑγρότητι διαφέρειν αὐτῶν. ἐπεὶ δ' ὑγρότερον ἕτερον ἑτέρου συγχωροῦσιν εἶναι, καὶ μέντοι καὶ φαίνεται σαφῶς τοῦτο, κατὰ πάντας τοὺς χυμούς. ἥ τε γὰρ ξανθὴ χολὴ πολλάκις μὲν, ὀξυγραίνεται σφοδρῶς, ἡνίκα μηδὲ ξανθὸν, ἀλλ' ὠχρὸν αὐτῆς γίνεται τὸ χρῶμα. πολλάκις δ' ὥσπερ λέκυθος γίνεται παχεῖα, διότι καὶ λεκυθώδης, ὀνομάζεται πρός τινων. ἥ τ' αὖ μέλαινα διὰ παντὸς ἐστι παχυτέρα τῆς ὠχρᾶς τε καὶ ξανθῆς. οὐκ ὀλίγον δὲ οὐδὲ κατ' αὐτὴν ἐστι τὸ μᾶλλον τε καὶ ἧττον, ὥσπερ γε καὶ τὸ αἷμα. φαίνεται γὰρ τοῦτο ποτὲ μὲν οὕτως ὑγρὸν, ὡς ῥεῖν. ποτὲ δ' ἱκανῶς παχύ. τὸ φλέγμα δὲ ἔχει τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἰδεῖν ἐστι τῇ κατὰ τοὺς εἰρημένους χυμούς. ὑπαλλάττεται γὰρ ἐν πάχει καὶ λεπτότητι ποτὲ μὲν, ὑδατῶδες ὄν. ἔστι δ' ὅτε, παχυνόμενον, ὡς ἐοικέναι πύῳ. συμβαίνει δὲ τοῦτο τοῖς χυμοῖς, ὡς ἂν οὐκ οὖσιν ὄντως στοιχείοις. ὥσπερ ὕδωρ καὶ γῆ, ἀὴρ καὶ πῦρ ἐστιν, ἕκαστος γὰρ αὐτῶν ἐκ τῶν τεττάρων τούτων γέγονεν ἐπικρατοῦντος ἄλλου κατ' ἄλλον αὐτῶν, ὡς δὴ πολ-
10 λάκις ἐμάθετε.

A νόκη τοίνυν ὅτι τοσοῦτον διήλλακται τήν ἰδέην τε καὶ τὴν δύναμιν ἀλλήλων, μὴ ἓν αὐτὰ εἶναι, εἴπερ μὴ πῦρ γε καὶ ὕδωρ, ἕν ἐστιν.

Ἀλλόκοτος μὲν ἡ δόξα τῶν ἡγουμένων ἓν εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ὅμως ὁ Ἱπποκράτης ἀντιλέγων αὐτῇ φαίνεται διὰ σπουδῆς. ἴσως τινῶν κατ' αὐτὸν ὄντων ἐπιφανῶν ἀνδρῶν οἳ ταύτην ἐπρέσβευον τὴν δόξαν. ὅπου γὰρ καὶ συγγράμματα πλεῖστα παλαιῶν ἀνδρῶν οὐκέτι σώζεται, πολὺ δὴ μᾶλλον, οὐδὲ τὰς ἀγράφους δόξας εἰκός ἐστιν αὐτῶν διασώζεσθαι, καὶ μάλισθ' ὅτι μὴ δ' ἔγραψαν ἔνιοι σύγγραμμα μηδὲν, ὥσπερ Σωκράτης, καὶ ὁ Πυθαγόρας, καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἐνδόξων ἰατρῶν Κοΐντος. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐστι πιστεῦσαι πολλοὺς ἄνδρας ἐπιφανεῖς γεγονέναι ζῶντας, ἀποθανόντων δ' αὐτῶν, ἀπολωλέναι τὰς περὶ τῶν δογμάτων ὑπολήψεις. ὁπότε καὶ Πλάτωνος
20 τοσαῦτα συγγράμματα γράψαντος, ὅμως οἱ μαθηταὶ λέγουσιν εἶναί τινα παρὰ τὰ γεγραμμένα, τῶν ἀγράφων δογμάτων αὐτοῦ. ὥσπερ δὲ τοῖς μαθηταῖς ἄγραφα δόγματα λέγουσιν εἶναι πιστεύομεν, οὕτω καὶ τῷ Ἱπποκράτει πιστεύομεν εἶναι τινὰς οἳ γῆν μόνην ἔλεγον εἶναι κοινὸν ἁπάντων στοιχεῖον. ἐν ἀνθρώπῳ δὲ χολὴν, ἢ φλέγμα, καὶ γὰρ καὶ νῦν οἶδά τινας ἄλλα γράφοντας, ὧν τὰ συγγράμματα, τοῖς μὲν δὴ συναπέθανεν. τοῖς δὲ συναπεθανήξεται, καθάπερ καὶ τοῦ λέγοντος ἁπάντων εἶναι μητέρα, καὶ τιθήνην, καὶ ἀρχὴν, καὶ στοιχεῖον τὴν γῆν, αὐτὴν γὰρ καὶ τὸν οὐρανὸν γεννῆσαι, καθάπερ Ἡσίοδος φησὶ, καὶ τὰ ζῶα τὰ κατ' αὐτήν. καὶ τῶν ἀρχιγενείων δέ τις, ἀνὴρ οὐ φαυλότατος ἐπεπίστευσε, μήτ' ἐν ταῖς εἰσπνοαῖς εἴσω τοῦ σώματος ἰέναι τὸν ἀέρα, μήτ' ἐν ταῖς ἐκπνοαῖς ἔξω. καὶ ἄλλος τις ἐβούλετο τὸν πρῶτον καὶ στοιχειώδη χυμὸν, εἶναι φλέγμα. μὴ τοίνυν ζητήσωμεν ὀνόματα τῶν τὰς ἀλλοκότους δόξας ταύτας πρώτων ἀποφηναμένων. εἰ γὰρ ὅτι Θαλῆς ἀπεφήνατο στοιχεῖον μόνον εἶναι τὸ ὕδωρ ἐκ συγγραμμάτων αὐτοῦ δεικνύναι οὐκ ἔχομεν, ἀλλ' ὅμως ἅπασι καὶ τοῦτο πεπίστευται.

Γ νοίης δ' ἂν τοῖσδε, ὅτι οὐχ ἓν ταῦτα πάντα ἐστὶν, ἀλλὰ ἕκαστον αὐτέων ἔχει δύναμίν τε καὶ φύσιν τὴν ἑωυτέου.
30 εἰ γάρ τινι διδοίης ἀνθρώπῳ φάρμακον ὅτι φλέγμα ἄγει, ἀπεμέεταί σοι φλέγμα. καὶ ἢν διδοίης φάρμακον ὅτι χολὴν ἄγει, ἐμέεταί σοι χολήν. κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ χολὴν μέλαιναν καθαίρεται, ἢν διδῷς φάρμακον ὅτι χολὴν μέλαιναν ἄγει. καὶ ἢν τρώσῃς αὐτοῦ τοῦ σώματος μέρος τι, ὥστε ἕλκος γενέσθαι, ῥυήσεταί αὐτέῳ αἷμα, καὶ ταῦτα ποιήσει πάντα σοι πᾶσαν ἡμέρην τε καὶ νύκτα, καὶ χειμῶνός τε καὶ θέρεος, μέχρις ἂν δύνηται τὸ πνεῦμα ἕλκειν ἐς ἑωυτὸν, καὶ πάλιν μεθιέναι. ἔστ' ἂν τινος τουτέων στερηθῇ τῶν ξυγγεγονότων. ξυγγέγονε δὲ ταῦτα τὰ εἰρημένα. πῶς γὰρ οὐ ξυγγέγονε; πρῶτον μὲν γὰρ φανερῶς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ἔχων ἐν ἑωυτῷ ταῦτα πάντα αἰεὶ, ἕως ἂν ζῇ. ἔπειτα δὲ γέγονεν ἐξ ἀνθρώπου, ταῦτα πάντα ἔχοντος. ἔπειτα τέθραπται ἐν ἀνθρώπῳ, ταῦτα πάντα ἔχοντι, ὁκόσα ἐγὼ φημί τε καὶ ἀποδείκνυμι.

Ἐν μὲν τῇ προτέρᾳ ῥήσει δέδεικται πρὸς αὐτοῦ σαφῶς τε ἅμα καὶ ἀληθῶς, ὡς ἔχει ἐν ἑαυτῷ πάντα, χολὰς, καὶ φλέγμα, καὶ αἷμα. κατὰ δὲ τὴν προκειμένην, οὐ τοῦτο μόνον ἐπιδεικνύει, ἀλλ' ὅτι καὶ κατὰ φύσιν ἐστίν. οὐ καθάπερ
40 ἔνιοί φασιν ἐξ αὐτῶν. αἱ μὲν οὖν ἄλλαι δόξαι τῶν ἕνα λεγόντων εἶναι κατὰ φύσιν ἐν τῷ σώματι χυμὸν, εὐέλεγκτοι. ἡ δὲ, τῶν τὸ αἷμα φασκόντων, οὐκ εὐκαταφρόνητος, ἀλλὰ μεγάλου τινὸς ἀγῶνος δεῖται πρὸς τὸ καταβάλλειν αὐτήν. ἐνστήσασθαι δὲ καιρὸς ἤδη, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ πρόσθεν εἰρημένου τἀνδρὶ ποιησαμένους. λέγει δὲ, ὧδέ πως.

A ξιῶ δ' ἔγωγε τὸν λέγοντα αἷμα μοῦνον εἶναι τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἄλλο μηδὲν, δεικνύναι αὐτὸν, μὴ μεταλλάσσοντα τὴν ἰδέην, μηδὲ γίγνεσθαι παντοῖον ἀλλ' ἢ ὥρην τινὰ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἢ τῆς ἡλικίης τ' ἀνθρώπου, ἐν ᾗ αἷμα ἐνεὸν φαίνεται μοῦνον ὁ ἄνθρωπος. εἰκὸς γάρ ἐστιν εἶναι μίαν γέ τινα ὥρην ἐν ᾗ φαίνεται αὐτὸ ἐφ' ἑωυτῷ ἐνεόν.

50 Ἐὰν οὖν τούτῳ τῷ λόγῳ προσθήσῃς τὸ κατὰ τὴν νῦν ἡμῖν προκειμένην ῥῆσιν ἀποδεικνύμενον, ὁλόκληρον ἐργάσῃ τὸ δόγμα τοῦ Ἱπποκράτους. ἀποδείκνυται γὰρ ἐνταῦθα, μήτε ὥραν ἐνὸν εἶναι τινὰ τοιαύτην, μήθ' ἡλικίαν, ἐν ᾗ τὸν ἄνθρωπον ἐπιδείξει τις οὐ μετέχοντα τῶν ἄλλων χυμῶν. ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν καθάρσεων, καὶ γὰρ ἂν διδῷς τινὶ φάρμακον ἤτοι χολὴν ἄγον, ἢ φλέγμα, κενούμενον ὄψει τὸ πρὸς αὐτοῦ πεφυκὸς ἕλκεσθαι, ὡς ἐν παντὶ καιρῷ πάντων περιεχομένων ἐν τῷ σώματι. τούτῳ δὲ ἐνίστανται τῷ λόγῳ τινὲς, οὐ συγχωροῦντες ἕλκειν τὸ καθαρτικὸν ἐκ τοῦ σώματος τὸν οἰκεῖον χυμὸν, ἀλλὰ μεταβάλλειν εἰς ἣν αὐτὸ πέφυκεν ἰδέαν. ἀλλ' ὅτι γε ψευδὴς ὁ λόγος αὐτῶν, ἐπιδέδεικται μὲν ἡμῖν καθ' ἓν ὑπόμνημα περὶ τῆς τῶν καθαιρόντων φαρμάκων δυνάμεως ἰδίᾳ γεγραμμένον, εἰρήσθω δὲ καὶ νῦν ἕν τι τῶν ἐν ἐκείνῳ λελεγμένων, ἕνεκα παραδείγματος. ἐθεάσασθε γὰρ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων τῆς τέχνης, οὐκ ὀλιγάκις ἐλεγχομένους τοὺς συγχωροῦντας ἕλκεσθαι τὸ κενούμενον ὑπὸ τοῦ

καθαιρόντων φαρμάκων. οἱ ὑδεριῶντες τῷ ἀσκίτῃ καλουμένῳ, λαβόντες μὲν ὑδραγωγὸν φάρμακον, ἐκκενοῦνται πλῆθος οὐκ ὀλίγον ὑδατώδους ὑγρότητος, καὶ προστέλλονται τὸν ὄγκον τῆς γαστρός. εἰ δὲ χολῆς ξανθῆς, ἢ μελαίνης ἀγωγὸν αὐτοῖς τις δοίη φάρμακον, ὀλιγοστὸν τ' ἐκκενοῖ τὸν χυμόν, ὅ τ' ὄγκος αὐτοῖς τῆς γαστρὸς οὐ μόνον οὐδὲν ἐλάττων, ἀλλὰ καὶ μείζων γίνεται. τοὐναντίον δὲ συμβαίνει, ἐπὶ τῶν διὰ ἔμφραξιν ἥπατος ἰκτεριώντων, ἐθεάσασθε. προεμφραχθέντος γὰρ αὐτοῖς τοῦ σπλάγχνου διὰ τῶν ἐκφρακτικῶν δυναμένων φαρμάκων, ὅταν ἐπιδοθῇ τὸ χολαγωγόν, ἥ τε κένωσις παμπόλλη γίνεται τοῦ πλεονάζοντος χυμοῦ παύεταί τε παραχρῆμα τὸ πάθημα. τὸ δὲ τούτοις ἀνάλογον ἴστε, κἀπὶ τῶν ἐπὶ φλέγματος ἢ χολῆς μελαίνης ὀχλουμένων γινόμενον. καὶ γὰρ κενοῦται πάμπολυς ὁ λυπῶν χυμός. οἵ τε κάμνοντες ὀνίνανται μεγάλως. εἰ τοίνυν ἕλκονται μὲν ἐκ τῶν καθαρτικῶν τοιαῦτα, τά τε φάρμακα κατὰ πᾶσαν ἡλικίαν τε καὶ ὥραν καθαίρει, διαπαντὸς εἰσὶν οἱ τέτταρες χυμοὶ κατὰ τὸ σῶμα τ' ἀνθρώπου. ἐχρῆν γὰρ καθάπερ ἔμπροσθεν ἐλέχθη, κἂν μίαν γοῦν τινὰ ὥραν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἢ τῆς ἡλικίας τοῦ ἀνθρώπου φαίνεσθαι μόνον ἔχουσαν τὸ αἷμα. τῆς δόξης ἀληθοῦς ὑποτεθείσης εἶναι τῶν ἀποφηναμένων αἷμα μόνον εἶναι τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν. ὅπερ ἐστὶ ταυτὸν τῷ ἐξ αἵματος μόνου διαπεπλάσθαι πάντ' αὐτοῦ τὰ μόρια. φέρεσθαί τε διαπαντὸς αἵματι μόνῳ. διττῶς δὲ τοῦ αἵματος λεγομένου, τοῦ μὲν, ὅπερ ἐν ταῖς φλεβοτομίαις καὶ τοῖς τρώμασι κενούμενον φαίνεται, μετέχοντος ὡς ἐδείκνυμεν ἀμφοτέρων τε τῶν χολῶν καὶ τοῦ φλέγματος, ἑτέρου δὲ τοῦ καθαροῦ τε καὶ εἰλικρινοῦς, ἀμίκτου τε τῶν ἄλλων χυμῶν, ἐκ μὲν τοῦ κατὰ τὸ πρότερον σημαινομένου αἵματος, ἀληθὲς ἴσως ἐστὶ, διαπλάττεσθαι τὸ κυούμενον. ἐκ δὲ τοῦ κατὰ τὸ δεύτερον, οὐκ ἀληθές. οὐδέποτε γὰρ ἐν ταῖς κυούσαις μόνον γίγνεσθαι τοῦτο. διὰ τί δὲ προσέθηκα τῷ λόγῳ τὸ ἴσως, οἶμαι γινώσκειν ὑμᾶς. ἐν γὰρ τοῖς περὶ σπέρματος ὑπομνήμασιν, ἐδείχθη τὰ πλεῖστα μόρια τοῦ σώματος ἐκ τοῦ σπέρματος γινόμενα, μόνων τῶν σαρκωδῶν ἐξ αἵματος διαπλασσομένων. ἀλλ' ἐπεὶ μὲν τοῦ σπέρματος, ὀλίγος ἐστὶν ὁ καταβαλλόμενος εἰς τὰς μήτρας ὄγκος, ἡ τροφὴ δὲ αὐτῷ καὶ ἡ αὔξησις ἐκ τοῦ αἵματος γίγνεται, διὰ ταῦτ' ἄν τις ὀλίγου δεῖν ἐξ αἵματος φαίη διαπλάττεσθαι τὰ μόρια, καθ' ὅσον δὲ τὸ σπέρμα τὴν γένεσιν ἐξ αἵματος ἔχει, κατὰ τοῦτο ἄν τις ἐξ αἵματος εἶναι λέγων τὴν γένεσιν τοῦ κυουμένου, δόξειεν ἀληθεύειν. ἀλλ' οὐκ ἐξ εἰλικρινοῦς αἵματος ἀμίκτου τῶν ἄλλων χυμῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ κατ' ἐπικράτειαν ὠνομασμένου. τοιαύτη μέν τις ἐστὶν ἡ ὅλη διάνοια τῆς προκειμένης ῥήσεως. τῶν δὲ κατὰ μέρος ἐν αὐτῇ πρῶτον μὲν ἐπισημήνασθαι προσήκει τὸ κοινὸν οὐ μόνον ἰατρῶν ἔθος, ἀλλὰ καὶ πάντων ἑλλήνων ὀνομαζόντων χολὴν, ἄνευ προσθήκης, ὅταν τὴν ὠχρὰν ἢ τὴν ξανθὴν δηλῶσαι βουληθῶσιν. ὅτι δὲ ταῦτα ἄμφω ὀνόματα καθ' ἓν εἶδος χυμοῦ λέγεται διαφέροντος ὑγρότητι καὶ ξηρότητι, μικρὸν ἔμπροσθεν εἴρηταί μοι. τὰς δὲ ἄλλας ἁπάσας χολὰς, μετὰ προσθήκης ὀνομάζουσιν ἰώδη καλοῦντες, ἢ μέλαιναν, ἢ ἐρυθρὰν, ἢ πρασοειδῆ. δεύτερον δ' ἐπὶ τῷδε κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν ἐπισημήνασθαι προσήκει. ἔνθα φησὶ μέχρις ἂν ἕλκειν δύναιτο ἢ τὸ πνεῦμα εἰς ἑαυτὸν καὶ πάλιν μεθιέναι. δῆλον γάρ ἐστι τὴν μὲν εἰσπνοὴν ἑλκόντων τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων τὸν ἔξωθεν ἀέρα βούλεσθαι γιγνομένην, τὴν δ' ἐκπνοὴν μεθιέντων, εἶτα τρίτον ἔνθα φησίν. ἔστ' ἂν τινὸς στερηθῇ τῶν ξυγγεγονότων. βούλεται γὰρ οὐ μόνον ὅταν αἵματος στερηθῇ τὸ ζῷον ἀποθνήσκειν ἀλλὰ καὶ φλέγματος, ἢ ξανθῆς, ἢ μελαίνης χολῆς.

Οἱ δὲ λέγοντες ὡς αἷμά ἐστιν ὁ ἄνθρωπος δοκέουσί μοι ταύτῃ τῇ γνώμῃ χρῆσθαι ὁρέοντες τοὺς πίνοντας τὰ φάρμακα, ἀπολλυμένους ἐν τῇσιν ὑπερκαθάρσεσι. τοὺς μὲν χολὴν ἐμέοντας. τοὺς δέ τινας φλέγμα. τοῦτο ἕκαστος αὐτέων ἐνόμισαν εἶναι τὸν ἄνθρωπον, ὅτι καθαιρόμενον αὐτὸν εἶδον ἀποθανόντα. καὶ οἱ τὸ αἷμα φάντες εἶναι τὸν ἄνθρωπον τῇ αὐτέῃ γνώμῃ χρέονται, ὁρέοντες ἀποσφαζομένους τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὸ αἷμα ῥέον ἐκ τοῦ σώματος, τοῦτο νομίζουσιν εἶναι τὴν ψυχὴν τῷ ἀνθρώπῳ. καὶ μαρτυρίοισι τουτέοισι πάντες χρέονται ἐν τοῖσι λόγοισιν.

Οἱ δὲ λέγοντες, φησὶν, ὡς ἕν ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, ὡς πολλῶν ὄντων τῶν λεγόντων οὐχ ἑνός. ἐξ ὧν δηλοῖ ἑαυτοὺς ἐπιπείκεσαν οἱ τῶν τεττάρων χυμῶν ἕνα τινὰ νομίσαντες ἱκανὸν εἶναι γεννῆσαι τὸν ἄνθρωπον, αὐτὸς ὁ ἱπποκράτης ἐδήλωσεν. ἀπιθάνων μὲν ἡ μὲν, ὡς ἔφην, ἐκείνοις δὲ δηλονότι πιθανῶν φαινομένων. ἐν γὰρ ταῖς ὑπερκαθάρσεσιν ἄλλους ἄλλον ὑπ' ἄλλου καὶ ἄλλου χυμοῦ τελέως ἐκκενωθέντος ὁρῶντες ἀπολλύμενον ἐκεῖνον μόνον ἐνόμισαν εἶναι τὸν χυμὸν τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου.

Καίτοι πρῶτον μὲν ἐν τῇσιν ὑπερκαθάρσεσιν, οὐδείς πω ἀπέθανε, χολὴν μούνην καθαρθείς. ἀλλ' ὁκόταν πίῃ τις φάρμακον ὅ, τι χολὴν ἄγει, πρῶτα μὲν, χολὴν ἐμέει. ἔπειτα δὲ καὶ φλέγμα. ἔπειτα δ' ἐπὶ τῇ χολῇ ἐμέουσι καὶ χολὴν μέλαιναν ἀναγκαζόμενοι. τελευτῶντες δὲ καὶ αἷμα ἐμέουσι καθαρόν.

Κἀνταῦθα πάλιν σαφῶς ἐδήλωσε τὸ ἔθος τῶν ἑλλήνων. χολὴν μὲν ὀνομαζόντων πολλάκις ἄνευ προσθήκης τὴν ξανθήν. τὴν μέλαιναν δὲ μετὰ προσθήκης ἀεί. τὸ δ' ἐν ὅλῃ τῇ ῥήσει δηλούμενον, σαφές. οὐδένα γάρ φησιν ἀποθανεῖν, ἕνα μόνον χυμὸν ἐκκαθαρθέντα. συνεκκενοῦσθαι γὰρ ἀεὶ καὶ τοὺς ἄλλους αὐτῷ.

Τὰ αὐτὰ δὲ πάσχουσι καὶ ὑπὸ τῶν φαρμάκων, τῶν τὸ φλέγμα ἀγόντων. πρῶτον μὲν φλέγμα ἐμέουσιν ἔπειτα ξανθὴν χολήν. ἔπειτα μέλαιναν, τελευτῶντες δὲ, αἷμα καθαρόν. ἐφ' ᾧ ἀποθνήσκουσιν.

Μετὰ τὸ κενωθῆναι τὸν οἰκεῖον τῷ ποῦ καθαρτικῷ φαρμάκῳ χυμὸν, ἐφεξῆς αὐτῷ πρῶτος ὁ τῶν ἄλλων ἑτοιμότατος ἕπεται. μετ' ἐκεῖνον δὲ ὁ τὴν δευτέραν ἐν τούτῳ τάξιν ἔχων. κἄπειτα τὸ αἷμα πάντων ὕστατον, ὡς ἂν οἰκειότατος ὢν τῇ φύσει χυμός. ἀσφαλὲς γὰρ φάναι περὶ αὐτοῦ τό γε τοσοῦτον. ὡς εἰ καὶ μὴ μόνος ἐστὶν ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' οἰκειότατός γε ἁπάντων τῶν ἄλλων.

Τὸ γὰρ φάρμακον ὁκόταν εἰσέλθῃ ἐς τὸ σῶμα, πρῶτον μὲν ἄγει. ὃ ἂν αὐτέῳ κατὰ φύσιν μάλιστα ᾖ, τῶν ἐν τῷ

σώματι ἐνεόντων. ἔπειτα δὲ καὶ τὰ ἄλλα ἕλκει τε καὶ καθαίρει. ὥσπερ τὰ φυόμενά τε καὶ σπειρόμενα ὁκόταν ἐς τὴν γῆν ἔλθῃ, ἕλκει ἕκαστον τὸ κατὰ φύσιν ἑωυτῷ ἐνεὸν ἐν τῇ γῇ. ἔνι δὲ καὶ ὀξὺ, καὶ γλυκὺ, καὶ πικρὸν, καὶ ἁλμυρὸν, καὶ παντοῖον. πρῶτον μὲν οὖν πλεῖστον τουτέου εἵλκυσεν ἐς ἑωυτὸ, ὅ, τι ἂν ᾖ αὐτῷ κατὰ φύσιν μάλιστα. ἔπειτα δ᾽ ἕλκει καὶ τὰ ἄλλα. τοιοῦτον δέ τι καὶ τὰ φάρμακα ποιέει ἐν τῷ σώματι. ὁκόσα γὰρ τὴν χολὴν ἄγει, πρῶτον μὲν ἀκρητεστάτην ἐκάθηρε τὴν χολὴν, ἔπειτα δὲ μεμιγμένην, καὶ τὰ τοῦ φλέγματος φάρμακα. πρῶτον μὲν ἀκρητέστατον τὸ φλέγμα ἄγει. ἔπειτα δὲ μεμιγμένον. καὶ τοῖσιν ἀποσφαζομένοισι τὸ αἷμα ῥέει πρῶτον μὲν θερμότατόν τε καὶ ἐρυθρότατον. ἔπειτα δὲ ῥέει φλεγματωδέστερον καὶ χολωδέστερον.

Σαφὴς ἡ ῥῆσις ἐστὶ γράφοντος αὐτοῦ τὰ μαρτύρια τοῦ προκειμένου λόγου. καθ᾽ ἓν ἔφη τὸ φάρμακον ὅταν εἰς τὸ σῶμα ἔλθῃ, πρῶτον μὲν τὸν οἰκεῖον ἕλκειν αὐτῷ χυμόν. ἔπειτα δὲ, καὶ τοὺς ἄλλους. μεμνῆσθαι δὲ χρὴ καὶ
10 περὶ τῶν φυτῶν αὐτοῦ λέγοντος ἕλκειν καὶ ταῦτα εἰς ἑαυτὰ τὸ κατὰ φύσιν ἕκαστον αὐτῷ. περιέχεσθαι γὰρ ἐν τῇ γῇ καὶ ὀξὺ καὶ γλυκὺ καὶ πικρὸν καὶ ἁλμυρὸν καὶ παντοῖον. ὥσπερ δηλονότι καὶ κατὰ τὸν ἄνθρωπον. ὀξὺ μὲν, τὴν μέλαιναν χολήν. πικρὰν δὲ, τὴν ξανθήν. γλυκὺ δὲ, τὸ αἷμα. καὶ ἁλμυρὸν, τὸ φλέγμα, καὶ γὰρ τοιοῦτόν ἐστι τὶ φλέγμα, καθάπερ ἄλλο γλυκὺ, καὶ ἕτερον ὀξύ. καίτοι ἕτερον μηδεμίαν ἔχον ἐπίσημον ποιότητα. διὰ τοῦτό μοι δοκεῖ καὶ κατὰ τὸ τέλος τῆς ῥήσεως προσθεῖναι, τὸ, καὶ παντοῖον. οὐ μόνον ἐν τῷ φλέγματι διαφορὰς ὁρῶν παμπόλλας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς ἄλλους χυμούς. ὥσπερ γὰρ ὀξὺ καὶ γλυκὺ καὶ πικρὸν καὶ ἁλμυρὸν, οὕτω καὶ στρυφνόν τι, καὶ αὐστηρὸν, καὶ δριμὺ, καὶ λιπαρὸν εἶδος ἐστὶ χυμῶν, ἔν τε τοῖς ζώοις, καὶ τοῖς φυτοῖς, καὶ δηλονότι καὶ κατὰ τὴν γῆν, ἀνάλογον αὐτοῖς.

A Αὔξεται δὲ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ μὲν φλέγμα, τοῦ χειμῶνος. τοῦτο γὰρ τῷ χειμῶνι κατὰ φύσιν μάλιστα, τῶν ἐν
20 τῷ σώματι ἐνεόντων, ψυχρότατον γάρ ἐστι. τεκμήριον δὲ τουτέου ὅτι τὸ φλέγμα ψυχρότατον, εἰ ἐθέλοις ψαῦσαι φλέγματος, καὶ χολῆς καὶ αἵματος τὸ φλέγμα εὑρήσεις, ψυχρότερον ἐόν. καίτοι γλισχρότατόν ἐστι. καὶ βίῃ μάλιστα ἄγεται μετὰ χολὴν μέλαιναν. ὁκόσα δὲ βίῃ ἄγεται, θερμότερα γίνεται, ἀναγκαζόμενα ὑπὸ τῆς βίης. ἀλλὰ ὅμως καὶ πρὸς ταῦτα πάντα ψυχρότατον ἐὸν τὸ φλέγμα φαίνεται ὑπὸ τῆς φύσιος τῆς ἑωυτοῦ. ὅτι δὲ ὁ χειμὼν πληροῖ τὸ σῶμα φλέγματος, γνοίης ἂν τοῖσδε. οἱ ἄνθρωποι πτύουσί τε καὶ ἐκμύσσονται φλεγματωδέστατον τοῦ χειμῶνος. καὶ τὰ οἰδήματα αὐτοῖς λευκὰ γίνεται, μάλιστα κατὰ ταύτην τὴν ὥρην. καὶ τὰ ἄλλα νοσήματα φλεγματώδεα.

Σαφὴς ἡ ῥῆσις ἐστὶ, καὶ προσέχοντος δεομένη τοῦ ἀναγινώσκοντος, οὐκ ἐξηγητοῦ σαφηνίζοντος αὐτήν. τὸ δ᾽ ἐπὶ τῇ τελευτῇ γεγραμμένον, καὶ τὰ ἄλλα νοσήματα φλεγματώδεα, κατὰ μὲν οὖν τὴν τοῦ αὐτοῦ γραφὴν,
30 ὁ νοῦς ἔσται τῆς λέξεως τοιοῦτος. τὰ οἰδήματα λευκὰ γίγνεται μάλιστα κατὰ τὸν χειμῶνα. καὶ τὰ ἄλλα δὲ νοσήματα φλεγματώδη γίγνεται, κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον. ἀμέλει καὶ οἱ πυρετοὶ καθάπερ ἐν θέρει χολωδέστεροι τοῦ πά- παν, οὕτως ἐν χειμῶνι φλεγματωδέστεροι.

T Τοῦ δὲ ἦρος, τὸ φλέγμα ἔτι μένει ἰσχυρὸν ἐν τῷ σώματι καὶ τὸ αἷμα αὔξεται. τά τε γὰρ ψύχεα ἐξανίει, καὶ τὰ ὕδατα ἐπιγίνεται, καὶ τὸ αἷμα κατὰ τὰ αὐτὰ αὔξεται. ὑπό τε τῶν ὄμβρων, καὶ τῶν θερμημεριῶν. κατὰ φύσιν γὰρ αὐτέῳ ταῦτ᾽ ἐστὶ μάλιστα τοῦ ἐνιαυτοῦ, ὑγρόν τε γάρ ἐστι καὶ θερμόν. γνοίης δὲ ἂν τοῖσδε. οἱ ἄνθρωποι τοῦ ἦρος καὶ τοῦ θέρεος μάλιστα ὑπό τε τῶν δυσεντεριῶν ἁλίσκονται, καὶ ἐκ τῶν ῥινῶν τὸ αἷμα ῥέει αὐτέοισι, καὶ θερμότατοί εἰσι καὶ ἐρυθρότατοι.

Ἔστι μὲν καὶ τῆσδε τῆς ῥήσεως, ἡ λέξις σαφής. εἴρηται δ᾽ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν περὶ κράσεων, ὅτι βέλτιον ἦν
40 τὸ ἔαρ εὔκρατον, οὐχ ὑγρὸν καὶ θερμὸν λέγεσθαι. διά τινα τε τὴν αἰτίαν εἰς τὸ θερμὸν καὶ ὑγρὸν λέγειν αὐτὸ τῶν ἰατρῶν ἔνιοι καὶ τῶν φιλοσόφων ὑπήχθησαν. ὡς ἐν ὥραις μὲν γὰρ τοῦτο λέγουσιν ὑγρὸν καὶ θερμὸν, ὡς ἐν γένει τῶν δ᾽ ἐν σώμασι, τὰ ζῶα. ταῦτα δὲ ὡς πρὸς τὰ φυτὰ παραβάλλοντες. τὸ δὲ ἔαρ τῷ φθινοπώρῳ, τὸ ἄριστον ἐν ταῖς ὥραις, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις μόνον ἀκριβῶς κατὰ φύσιν τῷ παρὰ φύσιν ἔχοντι. τοῦ δὲ πλεονάζειν αἷμα κατὰ τὸ ἔαρ σὺν τοῖς ἄλλοις γνωρίσμασι, καὶ τὸ δυσεντερίας ἔσεσθαι τότε, τὰς αἱματηρὰς δηλονότι λεγομένας, οὐχ ὅσαι διὰ χολὴν ἑλκοῦσι τὰ ἔντερα. λέλεκται δέ μοι περὶ τῆς αἱματηρᾶς ταύτης δυσεντερίας, ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν εἰς τὸ περὶ ἄρθρων ὑπομνήματι, δηλοῦντι τὸ πάθημα τοῦτο, πλήθους αἵματος ὄντος ἐν ταῖς φλεψὶν, εἶτα ἐκκρινούσης ἀθρόως τῆς φύσεως διὰ τῶν ἐντέρων, γίγνεσθαι πολλάκις, ὥσπερ καὶ ταῖς γυναιξὶ διὰ μήτρας. ἐνίοις δὲ διὰ ῥινῶν, ἢ δι᾽ αἱμορροΐδων, ἢ ἐμέτων. παρενέθηκε δὲ καὶ τὸ θέρος τῷ ἦρι, κατά τε τὸν τῶν δυσεντεριῶν λόγον καὶ τὴν ἐρυθρότητα τῆς χρόας. διὰ γὰρ τὴν ἑαυτοῦ θερμότητα τὸ γεννηθὲν αἷμα κατὰ τὸ ἔαρ, ἐρυθράν τε τὴν χρόαν ἐργάζεται τοῦ παντὸς σώματος. ἐκκρίνεταί τε διὰ τῆς ἕδρας ἐνίοις. θερμοὶ δ᾽ ἁπτομένοις
50 οἱ ἄνθρωποι τηνικαῦτα φαίνονται, καὶ διὰ τὸ αἷμα μὲν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ περιέχον.

T Τοῦ δὲ θέρεος τό, τε αἷμα ἰσχύει ἔτι καὶ ἡ χολὴ αἴρεται ἐν τῷ σώματι, καὶ παρατείνει ἐς τὸ φθινόπωρον. ἐν δὲ τῷ φθινοπώρῳ τὸ μὲν αἷμα ὀλίγον γίνεται, ἐναντίον γὰρ αὐτέῳ τὸ φθινόπωρον τῇ φύσει ἐστίν. ἡ δὲ χολὴ τὴν θερείην κατέχει τὸ σῶμα καὶ τὸ φθινόπωρον. γνοίης δὲ ἂν τοῖσδε. οἱ ἄνθρωποι αὐτόματοι ταύτην τὴν ὥρην χολὴν ἐμέουσι, καὶ ἐν τῇσι φαρμακοποσίῃσι χολωδέστερα καθαίρονται. δῆλον δὲ καὶ τοῖσι πυρετοῖσι, καὶ τοῖσι χρώμασι τοῖσι τῶν ἀνθρώπων. τὸ δὲ φλέγμα τῆς θερείης ἀσθενέστερόν ἐστιν αὐτὸ ἑωυτοῦ. ἐναντίη γὰρ αὐτέου τῇ φύσει ἐστὶν ἡ ὥρη. ξηρή τε γάρ ἐστι καὶ θερμή.

Ἐν τῷ θέρει καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ, τοῖς πλείστοις αἷμα πλεονάζει, τὸ κατὰ τὸ ἔαρ αὐξηθέν.

ὡς ἂν μηδέπω διαπεφορημένον ὑπὸ τῆς τοῦ περιέχοντος θερμότητος. αὔξεται δὲ καὶ χολὴ διὰ τὸ παρὰ φύσιν ἐκθερμαίνεσθαι τὸ σῶμα, κατὰ τήνδε τὴν ὥραν. ὀνόμασε δὲ πάλιν ἐνταῦθα χολὴν, ἄνευ τοῦ προσθεῖναι τὸ τῆς χρόας ὄνομα, τὴν ξανθήν. οὐδέ ποτε τὴν μέλαιναν, ἁπλῶς ὀνομάζων. ἀλλ' ἀεὶ μετὰ τοῦ προσθεῖναι, τὸ τῆς χρόας ὄνομα. τὰ δὲ κατὰ μέρος ἐν τῇ ῥήσει, δῆλα τοῖς γε προσέχουσι τὸν νοῦν.

Τὸ δ' αἷμα, τοῦ φθινοπώρου ἐλάχιστον γίγνεται ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. ξηρὸν γάρ ἐστι τὸ φθινόπωρον, καὶ ψύχειν ἤδη ἄρχεται τὸν ἄνθρωπον. ἡ δὲ μέλαινα χολὴ τοῦ φθινοπώρου πλείστη τε καὶ ἰσχυροτάτη ἐστί.

Κατὰ μὲν τὴν πρὸ ταύτης ῥῆσιν εἴρηται ἐν τῷ φθινοπώρῳ τὸ μὲν αἷμα, ὀλίγον γίγνεσθαι· ἐναντίον γὰρ αὐτοῦ τὸ φθινόπωρον τῇ φύσει ἐστίν. ἡμεῖς δὲ ὅπως ἐναντίον ἐστὶν, ἐδιδάξαμεν. ἐπείπερ γὰρ τὸ μὲν αἷμα θερμὸν καὶ ὑγρὸν ἐστὶν ὁμοίως τῷ ἦρι. τὸ δὲ φθινόπωρον ὡς αὐτὸς ἔφη, ξηρόν τε ἐστὶ, καὶ ψύχειν ἤδη ἄρχεται τὸν ἄνθρωπον, εἰκότως ἐναντίον τ' ἐστὶ τὸ φθινόπωρον τῷ ἦρι, καὶ τὸν χυμὸν ἔχει τὸν ἐναντίον τῷ αἵματι πλεονάζοντα τὸν ξηρὸν καὶ ψυχρόν. ἐγένετο δ' εἰκότως τοιοῦτος, διὰ τὸ προκατωπτῆσθαι τοὺς χυμοὺς τῷ θέρει. τὸ δ' ὑπόλειμμα τῶν ὀπτηθέντων. ὅταν δηλονότι σβεσθῇ τὸ θερμὸν, αὐτίκα γίγνεται ψυχρόν τε καὶ ξηρόν. ψυχρὸν μὲν διὰ τὴν τοῦ θερμοῦ σβέσιν. ξηρὸν δὲ, ὅτι κατὰ τὴν ὄπτησιν ἐξεδαπανήθη πᾶν τὸ ὑγρὸν ἐξ αὐτοῦ.

Ὁκόταν δὲ ὁ χειμὼν καταλαμβάνῃ, ἥ τε χολὴ ψυχομένη ὀλίγη γίνεται καὶ καὶ τὸ φλέγμα αὔξεται. πάλιν ἀπό τε τῶν ὑετῶν τοῦ πλήθεος, καὶ ἀπὸ τῶν νυκτῶν τοῦ μήκεος.

Τὸν ἐπικρατοῦντα χυμὸν ἐν ἑκάστῃ τῶν τεττάρων ὡρῶν, ὅμοιον εἶναι βούλεται κατὰ τὴν κρᾶσιν, αὐτῇ τῇ ὥρᾳ. καὶ διὰ τοῦτο ψυχρὸν μὲν καὶ ὑγρὸν ὀνομάζεται τὸ φλέγμα, παραπλησίως τῷ χειμῶνι. θερμὸν δὲ καὶ ὑγρὸν τὸ αἷμα καθάπερ τὸ ἔαρ. τὴν δὲ ξανθὴν χολὴν, ὥσπερ τὸ θέρος, εἶναι φησὶ, θερμὴν καὶ ξηράν, καὶ τὴν μέλαιναν ὁμοίως τῷ φθινοπώρῳ, ψυχρὰν καὶ ξηράν. ὅτι μὲν οὖν ἐν αἷς εἶπεν ὥραις ἕκαστος τῶν χυμῶν αὔξεται, πρόσθεν ἐπιστώσατο. νυνὶ δὲ τὴν αἰτίαν λέγει, δι' ἣν χειμῶνι πλεονάζον ἐστὶ τὸ φλέγμα. ὑπό τε γὰρ τῶν ὑετῶν τοῦ πλήθεος φησὶ, καὶ τῶν νυκτῶν τοῦ μήκεος. ὅπερ ἐστὶ διὰ τὸ τὴν ὥραν ταύτην ὑπάρχειν ὑγρὰν καὶ ψυχράν. ὑγρὰν μὲν οὖν εἶναι δηλοῦται, διὰ τὸ πλῆθος τῶν ὑετῶν, ψυχρὰν δὲ διὰ τὸ μῆκος τῶν νυκτῶν. τῆς γὰρ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος θερμασίας, ἣν ἴσχει κατὰ τὸ θέρος, ὁ ἥλιος αἴτιος. ἐγγύς τε τῶν κατὰ κορυφὴν ἡμῶν ἀφικνούμενος, καὶ μακροτέραν τὴν ἡμέραν ποιούμενος. οὕτω δὲ καὶ τῆς ἐν χειμῶνι ψυχρότητος ὁ αὐτὸς αἴτιος. λοξὸς καὶ ταπεινὸς ἐν ὀλίγῳ τε χρόνῳ τὴν ὑπὲρ γῆς φορὰν ποιούμενος. ὁ δ' Ἱπποκράτης βούλεται συνδιατίθεσθαι τὰ τῶν ζώων σώματα τῇ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος καταστάσει. ξηραινόμενα μὲν, ἐν ταῖς ξηραῖς αὐτοῦ κράσεσιν. ὑγραινόμενα δὲ ἐν ταῖς ὑγραῖς. οὕτως δὲ καὶ θερμαινόμενα, ἐν ταῖς θερμαῖς. ψυχόμενα δ' ἐν ταῖς ψυχραῖς. ἐπείπερ οὖν ὁ χειμὼν ὑγρὸς καὶ ψυχρός ἐστιν, εὐλόγως ἐν αὐτῷ τὸ φλέγμα πλεονεκτεῖ, ψυχρὸν, καὶ ὑγρὸν ὑπάρχον. ἔδειξε γὰρ καὶ τοῦτο πρόσθεν αὐτός. ὁμολογεῖν δὲ ὁ λόγος αὐτῷ φαίνεται καὶ ταῖς ἄλλαις ὥραις. ἐν μὲν γὰρ τῷ θέρει τῆς ξανθῆς χολῆς πλεοναζούσης. ἐπειδὴ ξηρὰ καὶ θερμὴ τὴν δύναμίν ἐστιν. ἐν ἦρι δὲ, τοῦ αἵματος, ὑγροῦ καὶ θερμοῦ χυμοῦ. καὶ γὰρ καὶ τὸ ἔαρ ἔφη θερμὸν εἶναι καὶ ὑγρόν. ἐν φθινοπώρῳ δὲ τῆς μελαίνης χολῆς, ξηρᾶς ὑπαρχούσης ὁμοίως τῇ ὥρᾳ. ἔστι μὲν οὖν τις οὐ σμικρὰ ζήτησις, καὶ περὶ τῆς τοῦ ἦρος κράσεως, ὅπως λέγεται θερμὸν καὶ ὑγρόν. ἣν διῆλθον ἐπιδεικνὺς ἄμεινον εἶναι λέγειν εὔκρατον αὐτό, καὶ δῆλον ὅτι καὶ τὸ αἷμα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον οὐ θερμὸν καὶ ὑγρόν, ἀλλ' εὔκρατον. ἔτι δὲ μείζων ζήτησις γένοιτο, παραλελειμμένη τοῖς ἐξηγησαμένοις τὸ βιβλίον, περὶ τοῦ φλέγματος. ὑγροῦ μὲν καὶ ψυχροῦ τὴν σύστασιν ὄντος, ἐν χειμῶνι δὲ γενωμένου. διατί δὲ ἔφην οὐ σμικρὰν ἔσεσθαι ζήτησιν, ἤδη σοι φράσω. κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης εἶπεν. "αἱ κοιλίαι χειμῶνος καὶ ἦρος, θερμόταται φύσει, καὶ ὕπνοι μακρότατοι. ἐν ταύτῃσι τῇσιν ὥρῃσι, καὶ τὰ προσάρματα πλείω δοτέον, καὶ γὰρ τὸ ἔμφυτον θερμὸν πολύ. τροφῆς οὖν πλείονος δεῖται. σημεῖον δὲ αἱ ἡλικίαι, καὶ οἱ ἀθληταί, καὶ πάλιν, θέρεος καὶ φθινοπώρου σιτία δυσφορώτατα φέρουσι, χειμῶνος ῥᾷστα, ἦρος δεύτερον." εἴπερ οὖν ἀληθῆ ταῦτα ἐστὶ, γινώσκομέν τε τὸ φλέγμα ψυχρὸν ὄντα χυμὸν οὐκ εὔκρατον, ὥσπερ τὸ αἷμα, πῶς ἐν χειμῶνι γενήσεται πλεῖον. ἐχρῆν γὰρ ἐκ τῆς καλῶς πεφθείσης τροφῆς, αἷμα γενέσθαι μᾶλλον, οὐ φλέγμα. τίς οὖν ἡ λύσις τῆς ἀπορίας; ἐμοὶ μὲν δοκεῖν. θερμόταται μὲν αἱ κοιλίαι χειμῶνός εἰσι, τῷ κατὰ φύσιν θερμῷ, τουτέστιν εὐκρατώταται. τὰ δὲ μόρια τοῦ σώματος, ψύχεται μᾶλλον ἐν χειμῶνι. τισὶ δὲ καὶ ἡ γαστὴρ αὐτὴ δι' ὁδοιπορίαν, ἢ ἔνδειαν ἀμφιεσμάτων, ἢ ἐπιτηδευμάτων ἰδέαν, ἢ τοιοῦτόν τι. καταδύεται γοῦν ἅπασα μὲν ἡ τοῦ περιέχοντος ψύξις, ἕως πλείστου. τισὶ δὲ καὶ μέχρι τῶν κατὰ τὴν γαστέρα χωρίων ὡς εἴρηται. ὥστε κἂν πεφθῇ καλῶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τὰ ληφθέντα σιτία κατά γε τὴν ἐν ἥπατι μεταβολὴν, οὐκ ἀκριβῆ τὸν τῆς αἱματώσεως λαμβάνει κόσμον, ἀλλ' ἀποτυγχάνεται τι κατ' αὐτήν. ἔτι δὲ μᾶλλον αἱ καθ' ὅλον τὸ σῶμα φλέβες οὐχ ὁμοίως αὐτὸ μεταβάλλουσιν, ἐψυγμέναι. προσέρχεται δὲ τούτῳ καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐδεσμάτων ὧν προσφέρονται χειμῶνος ἅμα ταῖς ποιότησι φλεγματικωτέραις οὔσαις. χεδροπὰ γὰρ ἐσθίουσιν ἐν χειμῶνι πολλὰ. ἄρτου τε πολὺ πλέον, ἢ κατὰ τὰς ἄλλας ὥρας. σεμίδαλίν τε, καὶ ῥυφήματα, καὶ λάχανα, γογγυλίδας τε καὶ κρέα πολλά. τινὰ μὲν, αὐτίκα φλεγματώδη καθάπερ τὰ προβάτεια, τινὰ δὲ εἰ μὴ καλῶς κατεργασθείη, καθάπερ τὰ τῶν ὑῶν, καὶ μάλιστα τῶν χοίρων. καὶ βολβοὺς δὲ καὶ κοχλίας, καὶ τυρὸν, ἄλλα τέ τινα τοιαῦτα πολλὰ δι' ὅλου τοῦ χειμῶνος ἐσθίουσιν ἑτοίμως φλεγματούμενα. καὶ μέντοι καὶ πίνουσι πλεῖστοι τὸν νέον οἶνον ἐπιτήδειον ὄντα καὶ αὐτὸν εἰς φλέγματος γένεσιν. ὥστε καὶ διὰ ταῦτα, φλέγμα πλεονάζει κατὰ τὸν χειμῶνα.

Ἔχει μὲν οὖν ταῦτα πάντα αἰεὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου. ὑπὸ δὲ τῆς ὥρης περιισταμένης, ποτὲ μὲν πλείω γί-

γίνεται αὐτὰ ἑωυτῶν· ποτὲ δὲ, ἐλάσσω, ἕκαστα κατὰ μέρος τε καὶ κατὰ φύσιν.

Ἅπαντα φησὶν ἔχει τὰ εἰρημένα, τουτέστι τοὺς τέσσαρας χυμοὺς, τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου διὰ παντὸς τοῦ βίου.
τὸ γὰρ αὐτῷ σημαίνει τὰ ἀΐδια. πλείω δὲ γίνεται καὶ ἐλάττω ταῦτα, κατὰ τὰς τῶν ὡρῶν μεταβολάς. τῆς
γοῦν ἀπὸ τῆς ὥρης προειρημένης, ταυτὸν δηλοῖ τῷ μεθισταμένης. ὥσπερ ἐστὶ μεταβαλλούσης τε καὶ καθισταμένης
εἰς ἑτέραν τινὰ τὴν ἐχομένην αὐτῆς. πλείω δὲ καὶ ἐλάττω ταῦτα γίνεσθαι φησὶ κατὰ μέρος τε καὶ
κατὰ φύσιν. ἔνιοι μὲν ἤκουσαν τὸ κατὰ μέρος, ἀντὶ τῶν τοῦ σώματος εἰρῆσθαι μορίων. ἔνιοι δὲ, τὸ ἐναντίον, τῷ κα-
τὰ φύσιν, ἵν' ὁ λόγος ᾖ τοιοῦτος. τοὺς εἰρημένους τέτταρας χυμοὺς ἔχει μὲν ἀεὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου. πλείους δὲ
καὶ ἐλάττους κατά τε τὰ μέρη τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ κατὰ τὴν φύσιν. ὥσπερ ἂν ἐξαλλάξας τις τὴν λέξιν εἴπῃ, τὴν
διάνοιαν ἕξει χρησίμην τε καὶ ἀληθῆ. τὸ γὰρ πλῆθος τῶν χυμῶν ὑπαλλάττεται κατά τε τὰς ὥρας κατὰ φύσιν
10 διοικουμένου τοῦ ἐνιαυτοῦ. καὶ κατὰ τὰ μέρη τοῦ ὅλου ἐνιαυτοῦ, κἂν μὴ κατὰ φύσιν διοικῆται, διαφορὰ κατὰ
τὴν ποσότητα γίνεται τῶν χυμῶν. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ κατὰ τῶν ὡρῶν ἀκοῦσαι τὰ μέρη.

Ὥσπερ γοῦν ὁ ἐνιαυτὸς, μετέχει μὲν πᾶς πάντων καὶ τῶν θερμῶν, καὶ τῶν ψυχρῶν, καὶ τῶν ξηρῶν, καὶ τῶν ὑ-
γρῶν. οὐδὲ γὰρ ἂν μένοι ἐν τουτέῳ οὐδὲν οὐδένα χρόνον ἄνευ πάντων τῶν ἐνεόντων ἐν τῷδε τῷ κόσμῳ, ἀλλ' εἰ ἕν τι
ἐκλίποι, πάντα ἂν ἀφανισθείη. ἀπὸ γὰρ τῆς αὐτῆς ἀνάγκης πάντα ξυνέστηκέ τε καὶ τρέφεται ἀπ' ἀλλήλων.

Τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ὑγρὸν οὐ τὸ κατὰ τὴν ἐπικράτειαν ὀνομαζόμενόν τε καὶ νοού-
μενον, ἀλλὰ τὸ στοιχειῶδες λέγων, καὶ κατὰ τὴν προκειμένην λέξιν ἐδήλωσε τὸν ἐνιαυτὸν εἰπὼν ἅπαντα
πάντων μετέχειν. οὐ γὰρ τῶν κατ' ἐπικράτειαν ἁπάντων ἅπας ὁ ἐνιαυτὸς μετέχει, ἀλλὰ τῶν στοιχειωδῶν. ὅλος μὲν
χειμὼν, ὑγροῦ καὶ ψυχροῦ. τὸ δὲ θέρος, τῶν ἐναντίων, ξηροῦ τε καὶ θερμοῦ. ἡ δὲ, ψυχροῦ τε καὶ ξηροῦ. ἔτι δὲ σα-
20 φέστερον ἐδήλωσε τοῦτο, κἂν τῷ φάναι διαφθαρήσεσθαι καὶ τὰ ἄλλα, φθαρέντος ἑνὸς ἐξ αὐτῶν ἀπολέσθαι. τῶν
μὲν γὰρ στοιχείων ἑνὸς ἀπολλυμένου, διαφθαρήσεσθαι τὸ ἐξ αὐτῶν συγκείμενον, ἀληθὲς φάναι. τῶν δὲ κατ' ἐπι-
κράτειαν οὐκ ἀληθές. αὐτὸ γὰρ τοὐναντίον ἀληθές ἐστιν. ὅταν ἀπόλληται τι τῶν κατ' ἐπικράτειαν λεγομένων,
σώζεσθαι τὸ ἀντικείμενον αὐτῷ. θέρους μὲν γοῦν οὐκ ὄντος, ὁ χειμών ἐστι. χειμῶνος δὲ, τὸ θέρος. καὶ τοῦ μὲν ἦρος,
τὸ φθινόπωρον. τοῦ δὲ φθινοπώρου, τὸ ἔαρ. εἰ δὲ τελέως ἀπόλλυτο τὸ θερμὸν στοιχεῖον, παγήσεται μὲν τὸ ὑγρὸν,
ὅτι μηκέτι θερμὸν ὑπάρχει. ἀπολεῖται δὲ παντάπασιν ὁ ἥλιος, οὐδὲν δὲ οὔτε φυτὸν, οὔτε ζῶον ἀπολειφθή-
σεται. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον εἰ τὸ ψυχρὸν ἀπόλλοιτο στοιχεῖον, ἅπαντα πῦρ ἔσται. καὶ εἰ τὸ ξηρὸν, ὕδωρ ἔσται
πάντα. καὶ οὕτω διαφθαρήσεται τὰ κατὰ τὸν κόσμον ἅπαντα γεννητὰ σώματα. διὰ τοῦτ' οὖν ἐξ ἀλλήλων
ἔφη τρέφεσθαι τὰ κατ' αὐτὸν σώματα στοιχειώδη. τὸ μὲν γὰρ ἀκριβὲς στοιχεῖον, ἐπινοεῖται μᾶλλον ἢ ὑπάρχει. τὸ δ' ὀ-
λίγου δεῖν ἐκείνῳ ταυτὸν, ἕν τι τῶν ὑπαρχόντων ἐστίν. ἐὰν γοῦν ἀκριβῶς ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν ἐπινοήσῃς γιγνό-
30 μενον τὸ ὕδωρ, οὐδὲ ὕδωρ ἔτι φυλαχθήσεται. παγήσεται γοῦν αὐτίκα καὶ στήσεται καὶ ῥέον παύσεται. καὶ
τὴν γῆν ὡσαύτως νοήσῃς ἀκριβῶς ξηρὰν καὶ ψυχρὰν, σκληρότερον ἀδάμαντος ἔσται τὸ τοιοῦτον σῶμα, καὶ μὴν
εἰ τοιαύτη γένοιτο, τῶν φυτῶν ἡ γένεσις παύσεται. παυσαμένης δ' αὐτῆς, καὶ ἡ τῶν ζώων διαφθαρήσεται
τροφὴ, καὶ εἴπερ αὐτὴ, δηλονότι καὶ αὐτὰ τὰ ζῶα. κατ' ἐπικράτειαν οὖν νοουμένου στοιχείου τοῦ ξηροῦ καὶ ψυ-
χροῦ, καὶ ἡ ἐν τῷ κόσμῳ γῆ, λέγεται ξηρὸν εἶναι καὶ ψυχρὸν σῶμα, καὶ τὸ ὕδωρ, ὑγρόν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ
πῦρ μετέχει τινὸς ἀερώδους οὐσίας, ὥσπερ καὶ καπνώδους, καὶ μέντοι καὶ προφανῶς ὑγρότητος εἰς θρέ-
ψιν δεῖται. καθάπερ αἱ κατὰ τοὺς λύχνους φλόγες δηλοῦσι. τὰ τοῦ κόσμου οὖν στοιχεῖα τὴν τροφὴν ἐξ ἀλλήλων
» ἔχοντά εἰσι, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ πλάτων εἶπεν. αὐτὸ γὰρ ἑαυτῷ τροφὴν τὴν ἑαυτοῦ καὶ φθίσιν παρέχον, καὶ
» πάντα ἐν αὐτῷ καὶ ὑπ' αὐτοῦ καὶ πάσχον καὶ δρῶν, ἐκ τέχνης γέγονεν.

Οὕτω δὲ καὶ εἴ τι ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκλίποι τουτέων τῶν συγγεγονότων, οὐκ ἂν δύναιτο ζῆν ὁ ἄνθρωπος.

40 Συγγεγονότα κέκληκε, τὸ αἷμα, καὶ τὸ φλέγμα, καὶ τὰς χολάς. ἐπειδὴ τὴν πρώτην διάπλασιν ἔχει τὸ κυού-
μενον ἐκ τοῦ τῆς μητρὸς αἵματος ἁπάντων μετέχοντος, αὔξησίν τε καὶ τροφὴν ὁμοίως. ἐὰν μὲν οὖν ἀπόλλυται παντά-
πασιν ἐκ τοῦ σώματος ἡμῶν ἤτοι τὸ ὑγρὸν ἢ τὸ ξηρὸν ἢ τὸ θερμὸν ἢ τὸ ψυχρὸν, αὐτίκα οἱ χυμοὶ διαφθαρήσονται.
κατ' ἐπικράτησιν οὐκ εἰλικρινῶς, οὐδ' ἀκριβῶς ὄντες ὑγροὶ καὶ ξηροὶ καὶ θερμοὶ καὶ ψυχροί. τὸ γοῦν φλέγμα
ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν εἶναι λέγομεν, οὐχ ὡς μὴ μετέχον τῶν ἐναντίων, ἀλλ' ὡς ἐπικρατουμένων ὑπὸ τούτων, καὶ
εἴγε ψυχρὸν ἀκριβῶς ἦν μόνον, ὡς κρύσταλλος ἂν ἐπεπήγει. καθάπερ γε καὶ εἰ ἀκριβῶς ὑγρὸν ἦν, οὐκ ἂν εἶχε
πάχος, οὐδὲ γλισχρότητα. κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν χολῶν. ἥτε γὰρ ξανθὴ, ξηρά. ἥτε μέλαινα, ξηρὰ καὶ γεώ-
δης εἶναι λέγεται μετέχουσα δηλονότι καὶ ὑγρότητος. ἢ οὐκ ἂν ἦν χυμὸς, ἀλλὰ καὶ στερρὸν σῶμα, ὡς ὁ ἀδάμας.
οὕτω δὲ καὶ ψυχρὰ λέγεται, διότι πλείων ἐν αὐτῇ ψυχρότης ἐστὶν, ἢ θερμότητος. εἰ γοῦν ἀκριβῶς ἦν ψυχρὰ,
50 κρυστάλλου ἂν δίκην ἐπεπήγει, καὶ τί δεῖ περὶ τούτων λέγειν, αὐτὸ γὰρ τὸ αἷμα τὸ δοκοῦν εὐκρατότατον λέγε-
ται τοιοῦτον, ὅτι μηδὲν ἐπικρατεῖ μεγάλως ἐν αὐτῷ τῶν ἐναντίων ἀλλήλοις. μήτε τὸ θερμὸν, τοῦ ψυχροῦ. μήτε
τὸ ψυχρὸν, τοῦ θερμοῦ. μήτε τὸ ὑγρὸν, τοῦ ξηροῦ, μήτε τὸ ξηρὸν, τοῦ ὑγροῦ. ἐπεὶ τοίνυν δεῖται καὶ τὸ αἷμα αὐτὸ
τῶν τεττάρων ποιοτήτων ὑγρότητος καὶ ξηρότητος καὶ θερμότητος καὶ ψυχρότητος, εὔδηλον ὅτι καὶ τῆς τῶν
ἄλλων χυμῶν δεήσεται μίξεως. καὶ διὰ τοῦτο τὸ εὐκρατότατον αἷμα μεθέξει τι καὶ φλέγματος, καὶ χολῆς ξαν-
θῆς, καὶ μελαίνης. ἔστι δὲ καὶ ἕτερος τις λόγος φυσικὸς, οὐ σμικρὰν ἔχων πιθανότητα, καθ' ὃν εἰς ἠθῶν ἐπιτηδείων
γένεσιν, οἱ τέτταρες ἀποδείκνυνται χυμοὶ χρήσιμοι. προαποδεῖξαι δὲ χρὴ πάλιν ἐν αὐτῷ ταῖς τοῦ σώματος κρά-
σεσιν ἑπόμενα τὰ τῆς ψυχῆς ἤθη, περὶ οὗ καὶ ἡμῖν ἑτέρωθι γέγραπται. τούτου τοίνυν ὑποκειμένου, τὸ μὲν
ὀξὺ καὶ συνετὸν ἐν τῇ ψυχῇ, διὰ τὸν χολώδη χυμὸν ἔσται. τὸ δ' ἑδραῖον καὶ βέβαιον, διὰ τὸν μελαγχολικόν. τὸ

δ' ἁπλοῦν καὶ ἡ λιθωδέστερον, ὥσπερ τὸ αἷμα. τοῦ δὲ φλέγματος ἡ φύσις, εἰς μὲν ἠθοποιΐαν, ἄχρηστος, ἀναγκαία δὲ φαίνεται τὴν γένεσιν ἔχειν ἐν τῇ πρώτῃ μεταβολῇ τῶν σιτίων.

Ἰσχύει δὲ ἐν τῷ ἐνιαυτῷ τοτὲ μὲν, ὁ χειμὼν μάλιστα τοτὲ δὲ, τὸ ἔαρ. τοτὲ δὲ, τὸ θέρος, τοτὲ δὲ, τὸ φθινόπωρον. οὕτω δὲ καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. τοτὲ μὲν τὸ φλέγμα ἰσχύει. τοτὲ δὲ, τὸ αἷμα, τοτὲ δὲ, χολὴ πρῶτον μὲν, ἡ ξανθή. ἔπειτα δὲ, ἡ μέλαινα.

Σαφὴς ἡ ῥῆσίς ἐστιν ἐπιδεικνυμένη πειρωμένου τὸν ὅρον, ὥσπερ ἐν τῷ ἐνιαυτῷ ποτὲ μὲν ὑγρὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐπικρατεῖ καὶ καλεῖται χειμὼν ἡ τοιαύτη τοῦ ἔτους ὥρα. ποτὲ δὲ τὸ ὑγρὸν καὶ θερμόν, ἡνίκα τὸ ἔαρ ἐστί. ποτὲ δὲ τὸ ξηρὸν καὶ θερμόν, ὅπερ ὀνομάζεται θέρος. ὕστατον δ' ἐπ' αὐτοῖς τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐν τῷ φθινοπώρῳ. οὕτω καὶ κατὰ τὸν ἄνθρωπον ἐπικρατεῖ φλέγμα μὲν ἐν χειμῶνι. ψυχρὸς καὶ ὑγρὸς χυμός. αἷμα δὲ ἐν ἦρι. θερμὸς καὶ ὑγρὸς χυμός, καὶ χολὴ ξανθὴ μὲν ἐν τῷ θέρει ξηρὰ καὶ θερμὴ, τὴν δύναμιν οὖσα. μέλαινα δ' ἐν τῷ φθινοπώρῳ ξηρὰ καὶ ψυχρὰ. καθάπερ καὶ αὐτὸ τὸ φθινόπωρον.

Μαρτύριον δὲ σαφέστατον, εἰ ἐθέλοις δοῦναι τῷ αὐτῷ ἀνθρώπῳ τὸ αὐτὸ φάρμακον τετράκις τοῦ ἐνιαυτοῦ. ἐμέεταί σοι τοῦ μὲν χειμῶνος, φλεγματωδέστατα, τοῦ δὲ ἦρος, ὑγρότατα. τοῦ δὲ θέρεος, χολωδέστατα, τοῦ δὲ φθινοπώρου, μελάντατα.

Μαρτύριον δὲ σαφέστατον εἶναί φησι τοῦ προειρημένου λόγου καθ' ὃν ἐπικρατεῖν ἐν ἑκάστῃ τῶν ὡρῶν ἕνα τινὰ τῶν χυμῶν εἰρήκει, τὸ δοθέντος ἐμετικοῦ φαρμάκου αὐτῷ τετράκις ἐν μὲν τῷ χειμῶνι, φλεγματωδέστερον εἶναι τὸν ἔμετον. ὑγρότερον δὲ ἐν ἦρι. καὶ χολωδέστερον μὲν, ἐν τῷ χειμῶνι. μελάντερον δὲ, ἐν τῷ φθινοπώρῳ.

Ὀφείλει δὲ τουτέων οὕτως ἐχόντων, ὁκόσα μὲν τῶν νοσημάτων χειμῶνος αὔξεται, θέρεος φθίνειν. ὁκόσα δὲ θέρεος αὔξεται, χειμῶνος λήγειν, ὁκόσα μὴ αὐτέων ἐν περιόδῳ ἡμερέων ἀπαλλάσσεται. τὴν δὲ περίοδον αὖθις φράσω τὴν τῶν ἡμερέων. ὁκόσα δὲ ἦρος γίνεται νοσήματα, προσδέχεσθαι χρὴ φθινοπώρου τὴν ἀπάλλαξιν ἔσεσθαι αὐτέων. ὁκόσα δὲ φθινοπωρινὰ νοσήματα, τουτέων τοῦ ἦρος ἀνάγκη τὴν ἀπάλλαξιν γενέσθαι. ὅ τι δ' ἂν τὰς ὥρας ταύτας ὑπερβάλλῃ νόσημα, εἰδέναι χρὴ ἐνιαύσιον αὐτὸ ἐσόμενον.

Ἡ ἀρχὴ τῆς ῥήσεως διττὴν ἔχει γραφήν. ἐνίων μὲν, ὀφείλει. ἐνίων δὲ γραφέντων, ὀφείλει γοῦν τουτέων οὕτως ἐχόντων. ἐν ἴσῳ τῷ προσήκει. χρῆται γὰρ ἐνίοτε τῇ φωνῇ ταύτῃ κατὰ τοῦ προσήκει. τὰ δ' ἄλλα τῆς ῥήσεως δῆλα. βούλεται γὰρ αὐτὸς ὅσα χρονίζει νοσήματα καὶ μὴ κατὰ περιόδους ἡμερῶν, ἀλλὰ μηνῶν γίνεται, λύεσθαι ταῦτα, κατὰ τὴν ἐναντίαν ὥραν, ἣ συνέστη τουτέστιν ἑβδόμῳ μηνί. μὴ λυθέντων δ' αὐτῶν οὕτως ἐνιαύσιον γίνεσθαί φησι τὸ νόσημα, τὸ δ' ἐνιαύσιον ὄνομα δύναται μὲν δηλοῦν καὶ τὸν μετὰ ἐνιαυτὸν τῆς πρώτης ἑαυτοῦ γενέσεως λυόμενον. δύναται δὲ καὶ τὸ κατὰ περίοδον ἐνιαυτῶν ἑπτά, ὡς τὰ μηνῶν. ἔλεγε γοῦν καὶ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς ὧδε. τὰ πλεῖστα τοῖσι παιδίοισι πάθεα κρίνεται. τὰ μὲν, ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι. τὰ δ' ἐν ἑπτὰ μησί. τὰ δὲ, ἐν ἑπτὰ ἔτεσι. τὰ δὲ, πρὸς μὲν ἥβην προσάγουσι.

Καὶ τὸν ἰητρὸν οὕτω χρὴ ἵστασθαι πρὸς τὰ νοσήματα, ὡς ἑκάστου τουτέων ἰσχύοντος ἐν τῷ σώματι κατὰ τὴν ὥρην τὴν ἑαυτοῦ κατὰ φύσιν ἐοῦσαν μάλιστα.

Τὸ χρήσιμον ἅπαντος τοῦ προκειμένου κατὰ τὰς ὥρας λόγου νῦν ἐδίδαξεν ἐν τῇ προκειμένῃ τῇ ῥήσει. δηλῶν ὅτι καὶ τὴν αὐτὴν χρείαν ἔχει καὶ ὁ περὶ τῶν ἡλικιῶν καὶ χωρῶν ἐπιτηδευμάτων τε καὶ τῆς ἐφημέρου διαίτης λόγος. πρὸς ἅπαντα γὰρ ταῦτα τὸν ἰατρὸν ἀποβλέποντα χρὴ στοχάσασθαι. τίς ἐπικρατῶν ἐστιν ὁ χυμὸς ἤτοι κατὰ τὸ ποσὸν ἢ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν. ἐν τίνι τε μορίῳ τοῦ σώματος μάλιστα πλεονάζει. τὴν γάρ τοι θεραπείαν ἀρίστην οὕτω ποιεῖτο, καθάπερ κἀν τοῖς θεραπευτικοῖς λογισμοῖς δείκνυται. Ὁ Ἱπποκράτης τοῦ σώματος ἡμῶν τὴν φύσιν, ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ προυθέμενος εὑρεῖν, ἐχρήσατο μεθόδῳ πρὸς τὴν εὕρεσιν, τῇδε. πρῶτον μὲν ἐζήτησεν, πότερον ἁπλοῦν, ἢ πολυειδές ἐστιν. ἐπειθ' εὑρὼν ὅτι πολυειδές, ἐσκέψατο τῶν ἁπλῶν ἐν αὐτῷ τὴν οὐσίαν, ὁποία τίς ἐστιν. τουτέστιν ἥν τινα δύναμιν ἔχει πρὸς τὸ παθεῖν ὑπό τινος ἢ δρᾶσαι, καὶ μετὰ τοῦτο τῶν θ' ὡρῶν τῶν θ' ἡλικιῶν ἐμνημόνευσεν ἐπισκοπούμενος ὅπως ἔχει τὰ εὑρεθέντα στοιχεῖα πρὸς αὐτάς. εὗρε δὲ καὶ ὅτι τάς τε προρρήσεις τῆς λύσεως τῶν νοσημάτων καὶ τὰς θεραπείας ἐπὶ τοὺς αὐτοὺς ἀναφέρειν χρὴ σκοπούς, ἐν δὲ τῷ ζητεῖν τὰ συνθετικὰ τοῦ σώματος ἡμῶν στοιχεῖα, καὶ τῶν τοῦ παντὸς ἐμνημόνευσεν, ἅπερ ὄντως ἐστὶ στοιχεῖα. λέγεται γὰρ ἐνίοτε καταχρωμένων ἡμῶν, καὶ τὰ καθ' ἕκαστον πρᾶγμα πρὸς διάρτησιν ἁπλᾶ καὶ πρῶτα μόρια στοιχεῖα τοῦ πράγματος ἐκείνου. καθάπερ ἁρμονικὰ στοιχεῖα, καὶ ῥυθμητικὰ, καὶ γεωμετρικὰ, καὶ ἀριθμητικὰ, καὶ λόγου, καὶ φωνῆς, καὶ ἀποδείξεως εἰρήκασιν. οὕτω δὲ καὶ ἁμάξης ἑκατὸν εἶναι στοιχεῖα φησὶν ὁ Πλάτων ὑφ' Ἡσιόδου λελέχθαι γράψαντος. ἑκατὸν δέ τε δοῦρα θ' ἁμάξης. ἅπαντα μέντοι τὰ οὕτω λεγόμενα στοιχεῖα καθ' ἕκαστον τῶν πραγμάτων, οὐκ ἀκριβῶς ἐστιν ἁπλᾶ καὶ πρῶτα. τὰ δὲ κοινὰ πάντων τῶν ὄντων. ἁπλᾶ τε καὶ πρῶτα κατ' ἀλήθειαν εἰσίν, καὶ κυρίως ὀνομάζεται στοιχεῖα. καλεῖ δὲ ἀπὸ τῶν ποιοτήτων ὁ Ἱπποκράτης αὐτὰ θερμὸν καὶ ψυχρόν, ὑγρόν τε καὶ ξηρόν. οὐ τὰ μεταξὺ τῶν ἄκρων ἀλλ' αὐτὰ τὰ ἄκρα. πῦρ δηλονότι, καὶ γῆν, ὕδωρ τε καὶ ἀέρα. ταύτην οὖν τὴν μέθοδον, ὁ Πλάτων ἀξιοῖ μιμεῖσθαι καὶ τὸν περὶ φύσεως ψυχῆς ἐπισκοπούμενον. οὐδὲν γὰρ δύνασθαι τῶν κατὰ μέρος, ἄνευ τῆς τοῦ ὅλου φύσεως ἀκριβῶς γνωσθῆναι. παραγράφω δέ σοι καὶ αὐτὴν τὴν τοῦ Πλάτωνος ῥῆσιν ἔχουσαν οὕτως. ψυχῆς οὖν φύσιν ἀξίως λόγου κατανοῆσαι οἴει δυνατὸν εἶναι, ἄνευ τῆς τοῦ ὅλου φύσεως; εἰ μὲν οὖν Ἱπποκράτει τῷ τῶν Ἀσκληπιαδῶν δεῖ τι πείθεσθαι, οὐδὲ περὶ σώματος ἄνευ τῆς μεθόδου ταύτης. καλῶς γὰρ ὦ ἑταῖρε λέγει. χρὴ μέντοι πρὸς τῷ Ἱπποκράτει τὸν λόγον ἐξετάζοντας,

γυμνάζοντας, σκοπεῖν εἰ συμφωνεῖν φημί. τί ποτε λέγει Ἱπποκράτης τε καὶ ὁ ἀληθὴς λόγος, ἆρ' οὐχ ὧδε, διανοεῖσθαι χρὴ περὶ ὁτουοῦν φύσεως, πρῶτον μὲν, εἰ ἁπλοῦν, ἢ πολυειδές ἐστιν, οὗ πέρι βουλησόμεθα εἶναι αὐτοὶ τεχνικοὶ, καὶ ἄλλους δυνατοὶ ποιεῖν. ἔπειτα δὲ ἂν μὲν ἁπλοῦν ᾖ, σκοπεῖν τὴν δύναμιν αὐτοῦ, τίνα πρός τι πέφυκεν εἰς τὸ δρᾶν ἔχον, ἢ τίνα εἰς τὸ παθεῖν ὑπό του. ἐὰν δὲ πλείω εἴδη ἔχῃ, ταῦτα ἀριθμησαμένους, ὅπερ ἐφ' ἑνὸς, τοῦτ' ἰδεῖν ἐφ' ἑκάστου, τὸ τί ποιεῖν αὐτὸ πέφυκεν, ἢ τὸ τί παθεῖν ὑπό του. ἀλλὰ ταῦτα Πλάτωνος οὑτωσὶ γράψαντος, ἐπιδειξάτω τις ἢ μὴν ἐν τίνι βιβλίῳ τοῦ Ἱπποκράτους ἑτέρῳ παρὰ τὸ περὶ φύσεως ἀνθρώπου τὴν μέθοδον ταύτην ἐστὶν εὑρεῖν. ἢ εἴπερ οὐκ ἔχει, μηδὲ ζητείτω Πλάτωνος ἀξιοπιστότερον μάρτυρα τοῦ γνήσιον εἶναι τὸ βιβλίον τοῦτο. τά τε γὰρ ἄλλα, καὶ τοῖς χρόνοις ἐγγυτάτω γέγονεν ὁ Πλάτων τοῖς Ἱπποκράτους μαθηταῖς, ὧν εἴ τινος ἦν τὸ βιβλίον ἐπιγέγραπτο ἂν τοῦ γράψαντος αὐτὸ τοὔνομα. πρὶν γὰρ τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τε καὶ Περγάμῳ γενέσθαι βασιλεῖς, ἐπὶ κτήσει παλαιῶν βιβλίων φιλοτιμηθέντας, οὐδέπω ψευδῶς ἐπιγέγραπτο σύγγραμμα. λαμβάνειν δ' ἀρξαμένων μισθὸν τῶν κομιζόντων αὐτοῖς συγγράμματα παλαιοῦ τινὸς ἀνδρὸς, οὕτως ἤδη πολλὰ ψευδῶς ἐπιγράφοντες ἐκόμιζον. ἀλλ' οὗτοι μὲν οἱ βασιλεῖς, μετὰ τὸν Ἀλεξάνδρου γεγόνασι θάνατον. ὁ δὲ Πλάτων ἀνωτέρω τῆς Ἀλεξάνδρου βασιλείας ἔγραφε ταῦτα. μηδέπω πεπανουργευμένων τῶν ἐπιγραφῶν, ἀλλ' ἑκάστου βιβλίου τὸν ἴδιον γραφέα διὰ τοῦ ἐπιγράμματος δηλοῦντος. Πλάτων μὲν οὖν ὁμολογεῖ κατὰ τὴν Ἱπποκράτους μέθοδον ἐπισκέπτεσθαι περὶ ψυχῆς φύσεως, ὡς ἐκεῖνος περὶ σώματος. ἀδύνατόν τε φησὶν ἄλλως τοῦτο γενέσθαι, πρὸ τοῦ γνῶναι τὴν φύσιν τοῦ παντός. ἔνιοι δὲ τοσοῦτον ἡμαρτήκασιν ὡς τὴν οὕτω θαυμαστὴν μέθοδον, ἄλλου τινὸς εἶναι νοεῖν. τῷ μὴ δ' ἀποκνῆσαι γράψαι τὸν εὑρόντα πρῶτον οὕτω μέγα καὶ σεμνὸν πρᾶγμα τὴν ἀπόδειξιν αὐτοῦ. πῶς γὰρ οὐ μέγα καὶ σεμνὸν, ἁπάντων γεννητῶν καὶ φθαρτῶν σωμάτων εὑρεῖν στοιχεῖα; πῶς δὲ οὐ πολὺ μεῖζον, ἀποδείξεσι πιστώσασθαι; καὶ ταῦτα μηδ' ἐν στίχοις ὅλοις τριακοσίοις, ἀλλ' ἐλάττοσι πολλῷ, παραληφθῆναι δυναμένῳ. οὐ γὰρ εἰκός ἐστιν ἐν ἅπασι τοῖς θεραπευτικοῖς καὶ προγνωστικοῖς εὑρήμασιν ὡς ἀποδεδειγμένοις χρῆσθαι τοῖς στοιχείοις τὸν Ἱπποκράτη, μηδαμόθι τὴν ἀπόδειξιν αὐτῶν εἰρηκότα. ταῦτα μὲν οὖν ἐκ περιουσίας εἴρηταί μοι, δεικνύντι γνήσιον Ἱπποκράτους εἶναι τὸ βιβλίον. οὐ μὴν ὡς ἐν ἔργῳ γε τοῦτο σπουδαστέον, ἀλλὰ περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ἐν αὐτῷ γεγραμμένων σκεπτέον ἀκριβῶς. τοῦτο δ' ἡμεῖς ἐν τῷ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτους στοιχείων ἐπράξαμεν. ὃ παρὰ πᾶσι τοῖς πεπαιδευμένοις εὐδοκιμοῦν ὁρῶντες οἱ βάσκανοι, ψυχρὰν αὐτοῦ ἀπολογίαν ἐποίησαν, οὐκ εἶναι φάσκοντες Ἱπποκράτους τὸ βιβλίον. ἀλλ' ὅτι γε ταῦτα ἐτίθετο, καὶ πρὸς ταῦτα ἀποβλέπων ἀεὶ, τὰ κατὰ μέρος ἔγραψε πάντα, τῶν ὁμολογουμένων ἐστίν. ἐπεὶ δὲ ὑπὸ ἀναισχυντίας καὶ τοῖς ὑπὸ πάντων ὁμολογουμένοις τε καὶ συμφωνουμένοις ἀντιλέγουσιν οἱ βάσκανοι, διὰ τοῦτο πραγματείαν ἑτέραν ἐποίησα, τοὐπίγραμμα τοιοῦτον ἔχουσαν. ὅτι καὶ κατ' ἄλλα συγγράμματα τὴν αὐτὴν δόξαν ὁ Ἱπποκράτης ἔχων φαίνεται, τῇ κατὰ τὸ περὶ φύσεως ἀνθρώπου.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΦΥΣΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΥΠΟΜΝΗΜΑ γ'.

ὅτι μὲν τὸ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίον, ἐν τῷ προτέρῳ τῶν δὲ τῶν ὑπομνημάτων ἐξήγημαι. νυνὶ δὲ τὰ προσκείμενα κακῶς αὐτῷ προχειριοῦμαι, συγκείμενα καὶ αὐτὰ μετὰ διασκευῆς. ἐν μὲν γάρ ἐστι μικρὸν βιβλίον ἐν ᾧ περὶ τῆς τῶν ὑγιαινόντων διαίτης γέγραπται, καὶ δοκεῖ Πολύβου εἶναι σύγγραμμα, τοῦ Ἱπποκράτους μαθητοῦ. τὸ δὲ μεταξὺ τούτου τε καὶ τοῦ περὶ φύσεως ἀνθρώπου, διεσκεύασται παρεγγεγραμμένον ὑπὸ τοῦ πρώτου συνθέντος ἐς ταὐτὸν τὰ δύο ταῦτα βιβλίδια. τὸ περὶ φύσεως ἀνθρώπου τοῦ Ἱπποκράτους αὐτὸ σύγγραμμα, καὶ τὸ Πολύβου, περὶ διαίτης ὑγιεινῆς, ἐν γὰρ τῷ κατὰ τοὺς Ἀτταλικούς τε καὶ Πτολεμαϊκοὺς βασιλέας χρόνῳ πρὸς ἀλλήλους ἀντιφιλοτιμουμένους περὶ κτήσεως βιβλίων, ἡ περὶ τὰς ἐπιγραφάς τε καὶ διασκευὰς αὐτῶν ἤρξατο γίνεσθαι ῥᾳδιουργία τοῖς, ἕνεκα τοῦ λαβεῖν ἀργύριον, ἀναφέρουσιν ὡς τοὺς βασιλεῖς, ἀνδρῶν ἐνδόξων συγγράμματα. μικρῶν οὖν ὄντων ἀμφοτέρων τῶν βιβλίων τοῦ περὶ φύσεως ἀνθρώπου, καὶ τοῦ περὶ διαίτης ὑγιεινῆς, εὐκαταφρόνητον ἑκάτερον τοῦτ' ἦν εἶναι τις δόξας διὰ τὴν σμικρότητα, συνέθηκεν ἐς ταὐτὸν ἄμφω. καὶ τις ἴσως ἄλλος, ἢ καὶ αὐτὸς ὁ πρῶτος αὐτὰ συνθεὶς παρενέθηκέ τινα μεταξὺ τῶν δύο, ταυτὶ τὰ νῦν προχειριεῖσθαι μέλλοντα.

E εἰδέναι χρὴ καὶ τάδε πρὸς ἐκείνοισιν. ὅτι ὁκόσα πλησμονὴ τίκτει νουσήματα, κένωσις ἰῆται. ὁκόσα δὲ ἀπὸ κενώσιος γίνεται νουσήματα, πλησμονὴ ἰῆται. ὁκόσα δὲ ἀπὸ ταλαιπωρίης γίνεται, ἀνάπαυσις ἰῆται. ὁκόσα δὲ ὑπὸ ἀργίης νουσήματα τίκτει, ταλαιπωρίη ἰῆται. τὸ δὲ ξύμπαν γνῶναι δεῖ τὸν ἰητρὸν, ἐναντίον ἵστασθαι τοῖσι καθεστηκόσι, καὶ νουσήμασι, καὶ εἴδεσι, καὶ ὥρῃσι, καὶ ἡλικίῃσι, καὶ τὰ ξυντείνοντα λύειν, καὶ τὰ λελυμένα ξυντείνειν. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τὸ κάμνον ἀναπαύοιτο. ἥ τε ἴησις τοῦτο μοι δοκέει εἶναι.

ταύτης ὅλης τῆς ῥήσεως ἑκάστου στίχου Διοσκουρίδης προέγραψε σημεῖον, ὃ καλοῦσιν ὀβελόν. οἵῳ σημείῳ καὶ Ἀρίσταρχος ἐχρήσατο παρὰ τῷ ποιητῇ πρὸς τοὺς ὑποπτευομένους ὑπ' αὐτοῦ στίχους. ταῦτα μὲν ὁ Διοσκουρίδης ἔγραψεν, εἰκάζων εἶναι τὴν προκειμένην ῥῆσιν Ἱπποκράτους τοῦ Θεσσαλοῦ υἱέος. δύο γὰρ υἱοὶ οὗτοι γεγόνασι τοῦ μεγάλου Ἱπποκράτους Θεσσαλὸς καὶ Δράκων, ὧν ἑκάτεροι πάλιν Ἱπποκράτεις ἐγέννησαν. ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὴν ῥῆσιν εἰρημένα, προσήκει δέ που καὶ ἡμῖν ἐπισκέψασθαι περὶ αὐτῶν, ἑκάστην τῶν λέξεων ἰδίᾳ προχειρισάμενοι.

Ὁκόσα πλησμονὴ τίκτει νοσήματα, κένωσις ἰῆται. Οὐ ταυτὸν ἐστὶ φάναι συνεκτικὸν αἴτιον νόσων
εἶναι πλησμονήν τε καὶ κένωσιν ἑκαστόν τε καὶ τῶν ἐφεξῆς εἰρημένων, τῷ γίγνεσθαί τι διὰ πλησμονὴν, ἤ τι
τῶν ἄλλων. ἀληθὲς μὲν γὰρ, τὸ, γίγνεσθαι τινὰ νοσήματα διὰ πλησμονὴν, ἢ ἀπὸ πλησμονῆς. οὐδὲν γὰρ διή-
νεγκεν οὕτως, ἢ ἐκείνως εἰπεῖν. οὐκ ἀληθὲς δὲ συνεκτικὸν αἴτιον εἶναι νοσήματος, πλησμονήν. ἡ μὲν γὰρ νόσος
αὐτὴ διάθεσις τίς ἐστιν ἐν ζώου σώματι πρώτως βλάπτουσα τὴν ἐνέργειαν, ὡς ἐν τῷ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων
διαφορᾶς γράμματι δέδεικται. πλησμονὴ δὲ, πρώτως μὲν, ἐνέργειαν οὐ βλάπτει, καθότι δέδεικται καὶ τοῦτο
πάλιν ἐν τῷ περὶ πλήθους λόγῳ. διὰ μέσης δέ τινος ἑτέρας διαθέσεως, ἥν τινα διάθεσιν, Ἐρασίστρατος μὲν,
ἑτέρως. Ἀσκληπιάδης δ᾽, ἑτέρως. οἱ πνευματικοὶ δ᾽ ὀνομασθέντες ἰατροὶ, κατ᾽ ἄλλον τρόπον προστίθενται γίγνε-
σθαι. λέλεκται δὲ καὶ ἡμῖν ἤδη πλέον, ὅπως ὑφ᾽ ἑκατέρου πλήθους νοσήματα γίγνεται. διττὸν γὰρ ἐδείχθη
10 τὸ πλῆθος. ὡς μὲν πρὸς τὴν δύναμιν, ἕτερον. ὡς δὲ πρὸς τὴν κοιλότητα τῶν ἀγγείων, ἕτερον. τὸ μὲν οὖν ὡς
πρὸς τὴν δύναμιν, εἰς διαφθορὰς τούς τε χυμοὺς ἄγει, καὶ ῥεύματα τοῖς ἀσθενεστέροις ἐν τῷ σώματι μορίοις, ἐπιπέμ-
πει. τὸ δ᾽ ὡς πρὸς τὸ ἔγχυμα, τάς τ᾽ ἀναστομώσεις τε καὶ τὰς ῥήξεις τῶν ἀγγείων ἐργάζεται. καί ποτε θανάτους
ἐξαιφνιδίους, ὅταν ἀποφράξῃ τὰς διαπνοὰς τοῦ σώματος. ἴασις οὖν λέγεται, καὶ τῶν ποιούντων τὰς νόσους, οὐ
μόνον αὐτῶν τῶν ἤδη γεγενημένων νόσων. εἰ δὲ τῷ κυρίῳ κατ᾽ αὐτῶν ὀνόματι χρῷτό τις, προηγούμενα τῶν
νόσων ἐρεῖ τὰ τοιαῦτα τῶν αἰτίων, ὥσπερ Ἀθήναιος. ὑφ᾽ οὗ δὲ πάλιν αὐτὰ ταῦτα τὰ προηγούμενα γίγνε-
ται, προκαταρκτικά τε καὶ προκατάρχοντα καλέσεις. πλῆθος γὰρ ἐδεσμάτων, ἀπεψίαι τε καὶ λουτρὰ, καὶ
γυμνάσια μὴ κατὰ καιρὸν γιγνόμενα, καὶ πάνθ᾽ ὅσα διῆλθον ἐν τῷ περὶ τῶν προκαταρκτικῶν αἰτίων ὑπο-
μνήματι, τῶν προηγουμένων αἰτίων ἑκάστης νόσου, γίνεται ποιητικά. Ὁκόσα δὲ ἀπὸ κενώσιος γίγνεται
νοσήματα πλησμονὴ ἰῆται. Οὐ κυρίως δοκεῖ κεχρῆσθαι τῷ τῆς πλησμονῆς ὀνόματι νῦν, ὁ γράψας τὴν
20 ῥῆσιν ταύτην, πάντων εἰωθότων οὐ μόνον ἰατρῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἑλλήνων τὸ τῆς πλησμονῆς ὄνομα μᾶλλον
πως ἐπιφέρειν ταῖς ὑπερβολαῖς τῆς συμμέτρου ποσότητος, οὐ μήν γε τὴν κένωσιν ἐπανορθοῦσθαι διὰ τῆς
ἐναντίας ἀμετρίας. ἄκουσον οὖν ἐφεξῆς τὸν συναγορεύοντα ταῖς ἀμετρίαις λόγον. εἴπερ γάρ τινων συμμέ-
τρων σιτίων, ὡς πρὸς τὴν τοῦδέ τινος ἕξιν, ὑγιαίνοντος μὲν, ἔνδεια καὶ ὑπερβολὴ κατὰ τὴν πρὸς ταῦτα παρα-
βολὴν νοηθήσεται. ὁ δὲ κενωθεὶς εἰ μέλλοι πληροῦσθαι τὴν ποσότητα τῆς ἔμπροσθεν ὑπαρχούσης αὐτῷ συμ-
μετρίας αὐξηθήσεται. ἐὰν γὰρ ὅσα πρὶν κενωθῆναι προσεφέρετο τὰ σιτία, τοσαῦτα καὶ νῦν προσφέρηται,
τὸ κενωθὲν οὐδέποτε ἀναπληρώσει. τεχνίτου δὲ ἐστὶ μετρίως ποιήσασθαι τὴν παραύξησιν αὐτῶν, καὶ μήτε
παρὰ καιρὸν ἐμπιπλάναι, μήτ᾽ ἐξαίφνης τε καὶ ἀθρόως τὸ κενωθέν. δοκοῦσι δ᾽ ἔνιοι τῶν ἰατρῶν τὰς κενώσεις,
μηδέποτε νόσων αἰτίας γίγνεσθαι. μόνας γὰρ ἐργάζεσθαι φασὶν αὐτὰς, τῆς μὲν, δυνάμεως, ἀρρωστίαν. τῆς
δὲ ἕξεως τοῦ σώματος, ἰσχνότητα, μηδὲν δὲ τῶν νοσημάτων, ὑπ᾽ ἐνδείας γίγνεσθαι. ἀλλ᾽ οὗτοι γε οὐχ ὁρῶσι τὰς
30 γιγνομένας νόσους, τοῖς ἀμέτρως κενωθεῖσιν. ἑτοίμως τε γὰρ καὶ ἐπὶ ταῖς τυχούσαις προφάσεσι καταψύ-
χονται. καὶ πάλιν ἐκκαίονται ταχέως. καὶ κόποις ἁλίσκονται ῥᾳδίως, καὶ πᾶσι τοῖς ἔξωθεν αἰτίοις. ὥσπερ
γε καὶ ὑπὸ ἀγρυπνίας, καὶ λύπης, καὶ ἀπεψίας, καὶ ὀργῆς εἰς νόσους ἄγονται μᾶλλον οὗτοι τῶν εὐεκτούντων.

Ὁκόσα δὲ ἀπὸ ταλαιπωρίης γίγνεται, ἀνάπαυσις ἰῆται. Ταλαιπωρίας δηλονότι κέκληκεν,
τὰς κατὰ τὰς ἀμέτρους κινήσεις γινομένας. ὅτι δ᾽ ἀναπαύεσθαι χρὴ τοὺς οὕτω διατεθέντας, ἅπαντες οἱ ἄνθρω-
ποι γινώσκουσι καὶ πράττουσι, μηδὲ πυθέσθαι τῶν ἰατρῶν δεόμενοι. δέδεικται δ᾽ ἡμῖν ὅτι καὶ τὰ ἄλογα ζῶα,
οὐ μόνον ἄνθρωποι διὰ τῶν ἐναντίων ταῖς βλάψεσι τὰς βλάβας ἐπανορθοῦνται. Ὁκόσα δὲ ὑπὲρ ἡ
ἀργίη νουσήματα τίκτει, ταλαιπωρίη ἰῆται. Οὐ δι᾽ ἡ ἀργία πρώτως τε καὶ δι᾽ ἑαυτῆς, ἀλλὰ διὰ μέσου τοῦ
πλήθους ἐργάζεται τὰς νόσους, ἧττον τε γὰρ διαφοροῦνται τοῖς ἀργοῦσι τὰ τοῦ σώματος μόρια, ἀρρωστότερά τε
γίγνονται ὡς ἑκάτερον ὑπ᾽ αὐτῆς γίγνεσθαι πλῆθος. ἡ τοίνυν ἀμετροτέρα κίνησις, ἰσχυροτέραν μὲν, οὐκ ἐργάζεται
40 τὴν δύναμιν, ἐκκενοῖ δὲ τὴν περιουσίαν τῶν ἀθροισθέντων ὑγρῶν. εὔδηλον οὖν ὅτι εἰ καὶ κατ᾽ αὐτὴν βραχὺ
πλεονάσειεν, ἣ προσήκει τῆς συμμέτρου κινήσεως, κοπώδη μὲν ἠρέμα διὰ ταύτης γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον, οὐ
μὴν πυρέξαι γε. Τὸ δὲ ξύμπαν γνῶναι δεῖ τὸν ἰητρὸν ἐναντίον ἵστασθαι τοῖσι καθεστηκόσι νουσήμασι, καὶ
εἴδεσι, καὶ ὥρῃσι, καὶ ἡλικίῃσιν. Εἴδεσιν ἔοικε λέγειν, ταῖς τοῦ σώματος φύσεσιν, ὧν τὴν οὐσίαν ἐν τῇ τῶν
τεττάρων στοιχείων κράσει δεδείχαμεν εἶναι. νοσήματα μὲν οὖν ἅπαντα διὰ τῶν ἐναντίων ταῖς δυνάμεσιν, ὃ
ταῖς προχείροις φαντασίαις ἐδείχθη θεραπευόμενα. φύσις δὲ σώματος, ὅπερ ἐστὶν ἡ κρᾶσις, οὐ πᾶσα διὰ τῶν ἐναν-
τίων ἐπανορθοῦται, ὥσπερ οὐδ᾽ ὧραι, καὶ ἡλικίαι. γίγνονται μὲν γάρ τινες εὔκρατοι, καθάπερ καὶ δύσκρατοι
τινὲς ἕτεραι. τῶν μὲν εὐκράτων ἡ εὐκρασία φυλάττεται, διὰ τῶν ὁμοίων. τῶν δὲ δυσκράτων, ἡ δυσκρασία, διὰ
τῶν ἐναντίων ἐπανορθοῦται. δέδεικται δὲ περὶ τούτων, ἐν τῇ τῶν ὑγιεινῶν πραγματείᾳ. Καὶ τὰ ξυντεί-
νοντα λύειν. καὶ τὰ λελυμένα, ξυντείνειν. Οὐ κατὰ τὸ πρέπον ἐποιήσατο τὴν τῶν νοσημάτων ἀντίθεσιν.
50 τῷ μὲν γὰρ ξυντείνοντι, τὰ λύοντα. τῷ δὲ λελυμένῳ, τὰ ξυντεταμένα κατὰ ἀντίθεσιν οἰκείως ὀνομάζεται.
λέγεται δὲ τὰ μὲν ξυντείνοντα καὶ λύοντα κυρίως ἐπὶ τῶν αἰτίων, οὐκέτ᾽ ἐπ᾽ αὐτῶν τῶν βλαπτομένων σω-
μάτων. ἔμπαλιν δὲ τὰ συντεταμένα καὶ λελυμένα, κατὰ τῶν ἤδη βεβλαμμένων. ἔπειτα τὰ συντεινόμενα
καὶ λυόμενα, σωμάτων ἐστὶν οὐ νοσημάτων ὀνόματα συντεινομένων καὶ λελυμένων. ὥσπερ γε καὶ τὸ σκληρὸν,
καὶ τὸ μαλακὸν, ἀραιόν τε καὶ πυκνὸν, ὑπὲρ ὧν εἴρηται κάλλιον ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν ἐπιδημιῶν. ἐν τῇ δὲ τῇ λέξει.
Δέρματος σκληροῦ, μάλαξις. συντεταμένου, χάλασις. εἴρηται δὲ ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ κατὰ τὸ συνεχὲς καὶ
ἐπὶ τοῦ στεγνῶσαι, ὅπερ ἐστὶν ἐναντίον τῷ ἀραιῶσαι. τοῦτο δ᾽ αὖ πάλιν τῷ πυκνουμένῳ τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν.
ὥσπερ γε καὶ τὸ πεπυκνωμένον τῷ ἐστεγνωμένῳ.

Αἱ δὲ νοῦσοι γίγνονται, αἱ μὲν, ἀπὸ διαιτημάτων. αἱ δὲ ἀπὸ τοῦ πνεύματος, ὃ εἰσαγόμενοι, ζῶμεν.

Διαιτήματα καλοῦσιν ἐνίοτε μὲν αὐτὰ μόνα τὰ σιτία, καὶ τὰ ποτά. πολλάκις δὲ περιλαμβάνουσιν ἐν τῇ προσηγορίᾳ καὶ τὰ ἄλλα ἐπιτηδεύματα. καὶ νῦν οὕτως εἰρῆσθαι νομιστέον. οὐ γὰρ ἀπὸ μόνων ὧν ἐσθίομέν τε καὶ πίνομεν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ λουτρῶν, καὶ γυμνασίων, ἀργίας τε καὶ ἀγρυπνίας, καὶ λύπης, καὶ θυμοῦ, καὶ ψύξεως, καὶ ἐγκαύσεως αἱ νόσοι γίγνονται. πολλάκις δ' ἀπὸ τοῦ πνεύματος μόνου κατὰ τὴν εἰσπνοὴν ἡ βλάβη γίγνεται. καθάπερ ἐν τοῖς Χαρωνείοις ὀνομαζομένοις χωρίοις.

Τὴν δὲ διάγνωσιν ἑκατέρων, ὧδε χρὴ ποιέεσθαι· ὁκόταν μὲν ὑπὸ ἑνὸς νοσήματος πολλοὶ ἄνθρωποι ἁλίσκονται κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον τὴν αἰτίην χρὴ ἀνατιθέναι τουτέῳ, ὅτι ἂν κοινότατόν ἐστι, καὶ μάλιστα αὐτέῳ πάντες χρεώμεθα. ἔστι δὲ τοῦτο, ὃ ἀναπνέομεν. φανερὸν γὰρ δὴ ὅτι τά γε διαιτήματα ἑκάστου ἡμέων οὐκ αἴτιά ἐστιν. ὅτε ἅπτεται πάντων ἡ νοῦσος ἑξῆς καὶ τῶν νεωτέρων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ γυναικῶν, καὶ ἀνδρῶν. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν θωρησσομένων, καὶ τῶν ὑδροποτεόντων, καὶ τῶν μάζαν ἐσθιόντων, καὶ τῶν ἄρτον σιτεομένων, καὶ τῶν πολλὰ ταλαιπωρεόντων, καὶ τῶν ὀλίγα. οὐκ ἂν οὖν τά γε διαιτήματα αἴτια εἴη, ὁκόταν διαιτώμενοι οἱ ἄνθρωποι πάντα τρόπον ἁλίσκονται ὑπὸ τῆς αὐτῆς νούσου. ὁκόταν δ' αἱ νοῦσοι γίνωνται παντοδαπαὶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, δῆλον ὅτι τὰ διαιτήματα ἐστὶν αἴτια, ἕκαστα ἑκάστοισιν.

Ὅτι μὲν τὸ κοινὸν πολλοῖς νοσήμασι κοινὴν ἔχει τὴν αἰτίαν, ὀρθῶς εἶπεν. ὥσπερ γε καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ κατὰ τὴν ῥῆσιν. οὐ μὴν ὀρθῶς εἰς μόνον τὸν ἀέρα τὴν τῶν κοινῶν νοσημάτων ἀνέφερε γένεσιν. εἴπερ οἱ ἐν Αἴνῳ ἐν λιμῷ ὀσπριοφαγέοντες σκελέων ἀκρατέες ἐγένοντο. ἀτὰρ καὶ οἱ ὀροβοφαγέοντες, γονυαλγέες. ἴσμεν δ' ἔτι καὶ πυροὺς ἡμισαπεῖς διὰ λιμὸν ἀναγκασθέντες ἐσθίειν τινές, κοινὸν ἀπὸ τῆς κοινῆς αἰτίας ἐνόσησαν νόσημα. καί που στρατόπεδον ὅλον ὕδατι μοχθηρῷ χρησάμενον, ὁμοίως ἐν ἅπασι τοῖς στρατιώταις τὴν βλάβην ἔσχε. τὰ δ' ἄλλα τῆς ῥήσεως δῆλα.

Καὶ τὴν θεραπείην χρὴ ποιέεσθαι ἐναντιούμενον τῇ προφάσει τῆς νούσου, ὥσπερ μοι πέφρασται καὶ ἑτέρωθι καὶ τῇ τῶν διαιτημάτων μεταβολῇ. δῆλον γὰρ δὴ ὅτι οἷσί γε εἴωθε χρέεσθαι ὁ ἄνθρωπος διαιτήμασιν, οὐκ ἐπιτήδειά οἱ ἐστίν, ἢ πάντα, ἢ τὰ πλείω, ἢ ἕν γέ τι αὐτέων. ἃ χρὴ καταμανθάνοντα μεταβάλλειν, καὶ σκεψάμενον τοῦ ἀνθρώπου τήν τε ἡλικίην, καὶ τὸ εἶδος, καὶ τὴν ὥρην τοῦ ἔτεος, καὶ τῆς νούσου τὸν τρόπον, τὴν θεραπείην ποιέεσθαι. ποτὲ μὲν, ἀφαιρέοντα. ποτὲ δὲ, προστιθέντα. ὥσπερ μοι καὶ πάλαι εἴρηται, πρὸς ἑκάστας τῶν ἡλικιέων, καὶ τῶν ὡρέων, καὶ τῶν εἰδέων, καὶ τῶν νούσων, ἔν τε τῇ φαρμακείῃ προτρέπεσθαι, καὶ ἐν τοῖσι διαιτήμασιν. ὁκόταν δὲ νοσήματος ἑνὸς ἐπιδημίη καθεστήκῃ, δῆλον ὅτι οὐ τὰ διαιτήματα αἴτιά ἐστιν, ἀλλ' ὃ ἀναπνέομεν, τοῦτ' αἴτιόν ἐστι. καὶ τοῦτο δῆλον ὅτι νοσερήν τινα ἀπόκρισιν ἔχον ἂν εἴη. τοῦτον οὖν χρὴ τὸν χρόνον τὰς παραινέσιας ποιέεσθαι τοῖσιν ἀνθρώποισι τοιάσδε. τὰ μὲν διαιτήματα, μὴ μεταβάλλειν, ἐπεί γε οὐκ αἴτια ἐστὶ τῆς νούσου. τὸ δὲ σῶμα ὁρῆν ὅκως ἔσται ἀογκότατον καὶ ἀσθενέστατον. τῶν τε σιτίων ἀφαιρέοντα, καὶ τῶν ποτῶν, οἷς εἰώθασι χρέεσθαι κατ' ὀλίγον. ἢν γὰρ μεταβάλλῃ ταχέως τὴν δίαιταν, κίνδυνος καὶ ἀπὸ τῆς μεταβολῆς νεώτερόν τι γίνεσθαι ἐν τῷ σώματι. ἀλλὰ χρὴ τοῖσι μὲν διαιτήμασιν οὕτω χρῆσθαι, ὅτε γε φαίνεται οὐδὲν ἀδικέοντα τὸν ἄνθρωπον. τοῦ δὲ πνεύματος, ὅκως ἡ ῥύσις ὡς ἐλαχίστη ἐς τὸ σῶμα ἐσίῃ, καὶ ὡς ξενοτάτη ἔσται προμηθέεσθαι. τῶν δ' αὖ χωρίων τοὺς τόπους, μεταβάλλοντα ἐς δύναμιν, ἐν οἷσιν ἂν ἡ νοῦσος καθεστήκῃ, καὶ τὰ σώματα λεπτύνοντα. οὕτως γὰρ ἂν ἥκιστα πολλοῦ τε καὶ πυκνοῦ πνεύματος χρήζοιεν οἱ ἄνθρωποι.

Ἐλλιπῆ τὴν ἴασιν ἔγραψε τῶν κοινῶν νοσημάτων, ὅταν ὑπὸ τοῦ περιέχοντος γίγνηται. πολλάκις μὲν γὰρ ἀναθυμιάσεις τινὲς ἐξ ἑλῶν, ἢ λιμνῶν, ἢ τελμάτων, ἢ γῆς τοιαύτης αἰτίαι γίγνονται τῶν τοιούτων νοσημάτων. ἔστι δ' ὅτε μόνη τῶν ὡρῶν ἡ κρᾶσις. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἀναθυμιάσεων, ἰδιότητι μᾶλλον ὅλης τῆς οὐσίας, οὐχ ἁπλῇ ποιότητι λυμαινομένων τοῖς σώμασιν, ὀρθῶς ἔγραψε τὴν θεραπείαν, εἰς διττοὺς ἀνάγων σκοπούς· ἀμοιβήν τε τοῦ χωρίου, καὶ χρείαν ὀλίγης τῆς εἰσπνοῆς. ἐπὶ δὲ τῶν ἀπὸ ποιότητος βλαπτομένων, οὐ μόνον ἡ θεραπεία τῶν γεγονότων ἤδη νοσημάτων, ἀλλὰ καὶ ἡ προφυλακὴ τοῦ μὴ δ' ὅλως συστῆναι, διὰ τῶν ἐναντίων ἔσται ποιοτήτων. εἰ μὲν ἀπὸ θερμότητος ἀμέτρου βλάπτοιτό γε τὸ σῶμα, διὰ τῶν ψυχόντων. εἰ δὲ ὑπὸ ψύξεως, διὰ τῶν θερμαινόντων, ἐπί τε τῶν ἄλλων ποιοτήτων ἁπλῶν τε καὶ συνθέτων, ἀνάλογον. περὶ δὲ τῆς ἀπό τε τῶν ἡλικιῶν, καὶ τῶν ὡρῶν, καὶ τοῦ σώματος κράσεων ἐνδείξεως, εἴρηταί μοι πρόσθεν. τὸ δὲ τῇ φαρμακείῃ προτρέπεσθαι, δοκεῖ μοι λελέχθαι νῦν, ἀντὶ τοῦ προσφέρεσθαι τοῖς νοσήμασιν ἐξ ὑπεναντίου. λέγεται δὲ καὶ νῦν ἔτι κατὰ τὴν Ἀσίαν, ὁ δεῖνα τις ἄνθρωπος, προσφέρεσθαι τῷδε χρηστῶς, ἢ φιλικῶς, ἢ ἀπίστως, ἢ ἀπηνῶς.

Ὁκόσα δὲ τῶν νοσημάτων γίνεται ἀπὸ τοῦ σώματος τῶν μελέων τοῦ ἰσχυροτάτου, ταῦτα δεινότατά ἐστι. καὶ γὰρ ἢν αὐτοῦ μένῃ ἔνθα ἂν ἄρξηται, ἀνάγκη τοῦ ἰσχυροτάτου τῶν μελέων πονεομένου, πᾶν τὸ σῶμα ὀχλέεσθαι. καὶ ἢν ἐπὶ τῶν ἀσθενεστέρων τι ἀφίκηται ἀπὸ τοῦ ἰσχυροτάτου, χαλεπαὶ αἱ ἀπολύσιες γίνονται. ὁκόσα δ' ἂν ἀπὸ τῶν ἀσθενεστέρων ἐπὶ τὰ ἰσχυρότερα ἔλθῃ, εὐλυτώτερά ἐστιν, ὑπὸ γὰρ τῆς ἰσχύος ἀποκλείσεται ῥηιδίως τὰ ἐπιρρέοντα.

Εἴτε μόριον, εἴτε σῶμα λέγειν ἐθέλοι τις ἰσχυρότατον, κυρίως μὲν ἐρεῖ τὸ πρὸς τὰς δραστικὰς ἐνεργείας μάλιστα κατεσκευασμένον, ὥς που καὶ τὸν Ἡρακλέα λέγομεν ἰσχυρότατον γεγονέναι. καθ' ἕτερον δὲ τρόπον ὡς πρὸς τὴν δεῖνά τινα ἐνέργειαν ἰσχυρὸν τοῦτο τὸ σῶμα, καὶ τὸ μόριον. ὡς πρὸς ἑτέραν δέ, ἄλλο. καὶ κατὰ μὲν πάντα ἰσχὺς ἐν ἑκάστῃ τῶν ἐνεργειῶν ἐστι τῷ δρᾶν. ἄλλο δὲ κατ' ἄλλην αὐτῶν ἰσχυρὸν γίγνεται. μία μὲν οὖν ἐστιν ἡ ἐνέργεια τῶν καθ' ὁρμὴν τῶν ζώων κινήσεων. ὡς ἤτοι φέροντος, ἢ συμπλεκομένου ζώοις τισίν, ἢ διασπῶντός τι τῶν σωμάτων τῶν ἐμψύχων, ἢ τῶν ἀψύχων, ἢ ἀποσπῶντος ὡσαύτως ὁτιοῦν. μία δ' ἄλλη δύναμις καὶ κατ' αὐτὴν ἐνέργειαν ζωτικήν, καθ' ἣν αἱ ἀρτηρίαι καὶ

ἡ καρδία σφύζουσιν. ἐπὶ δὲ ταῖς κατὰ γένος ἀλλήλων, διαφερούσαις ἄλλαι τινὲς εἰσὶν ὁμογενεῖς, οὐκ ἐν τοῖς
ζώοις μόνον, ἀλλὰ κἂν τοῖς φυτοῖς, διὸ καὶ φυσικὰς ὀνομάζομεν αὐτάς, ἑλκτικὴ, καὶ ἀλλοιωτικὴ καὶ καθεκτικὴ, καὶ
ἀποκριτική. δύναται τοιγαροῦν ἄλλο τι κατ᾽ ἄλλο καὶ ἄλλο σῶμα, ἢ γαστὴρ εἰ τύχῃ δύναμιν ἰσχυροτάτην ἔχειν. ὡς
πρὸς τὴν ἐνέργειαν, ἐπὶ ἤτοι τὴν καθεκτικὴν, ἢ τὴν ἀλλοιωτικὴν, ποτὲ δὲ τὸ ἧπαρ ἢ σπλῆνα, ἢ τι τῶν ἄλλων.
ἔμπαλιν δὲ κατὰ τὸ αὐτὸ ζῶον, ἡ μὲν γαστὴρ, ἀσθενεστάτην ἔχει, ἤτοι τὴν ἑλκτικὴν, ἢ τὴν ἀποκριτικὴν δύναμιν
ἰσχυροτάτην δὲ τὸ ἧπαρ. παρῆκε δὲ νῦν ὁ γράψας τὴν προκειμένην ῥῆσιν. ἰσχυρὸν δ᾽ εἰπεῖν μοι δοκεῖ, ὃ πρὸς
τὸ μὴ ῥᾳδίως πάσχειν ὑπὸ τῶν τὰς νόσους ἐργαζομένων αἰτίων, ἔτι ἰδία καὶ τοῦτο προσέστι τὸ διὰ τῆς ἀπο-
κριτικῆς δυνάμεως. ὅταν ἐν αὐτῷ τις ἀθροισθῇ περιουσία χυμῶν εἰς ἕτερον αὐτὴν ἀποπέμπειν μόριον. εἶναι
δὲ δηλονότι χρὴ τοῦ δεξαμένου τὸ πέμπον, ἰσχυρότερον. ἔσται τοιγαροῦν καθ᾽ ἕκαστον σῶμα, τὸ μέντοι, ἀσθενέστα-
10 τον μόριον. τὰ δ᾽ ἰσχυρότατα, ὥσπερ ἀμέλει καὶ πᾶσιν ὁμολογεῖται τοῖς ἰατροῖς, καὶ τοῖς ἰδιώταις, ἀσθενεστά-
τους μὲν γὰρ εἶναι λέγουσι τοὺς πόδας, τοῖς ποδαγρικοῖς. ὥσπερ γε σύμπαν τὸ τῶν ἄρθρων γένος, τοῖς ἀρθρι-
τικοῖς. ἀσθενεστάτην δὲ κεφαλὴν, τοῖς κεφαλαλγικοῖς, οὕτως δὲ καὶ τὸν σπλῆνα, τοῖς φύσει σπληνώδεσι, καὶ
τοὺς ὀφθαλμούς, ὅσοι ῥᾳδίως ὀφθαλμίαις ἁλίσκονται, καὶ καθ᾽ ἕκαστον μέρος ὡσαύτως. ὄντων δὲ κατὰ γένος διτ-
τῶν τῶν τὰς νόσους ἐργαζομένων αἰτίων, τὰ μὲν γὰρ ἔξωθέν ἐστι. τὰ δὲ, ἐξ αὐτῶν ἡμῶν ὁρμᾶται. καὶ πρὸς
μὲν τὰς ἔξωθεν βλάβας, ἄλλα μόρια τῶν ἐν ἡμῖν ἐστιν ἐνίοτε ἀσθενῆ. πρὸς δὲ τὰς ἔνδοθεν, ἄλλα. διότι καὶ τῶν
αἰτίων αὐτῶν αἱ δυνάμεις, ἑτερογενεῖς εἰσίν. ἐξ ἡμῶν μὲν κατὰ πλῆθος χυμῶν, ἢ μοχθηρίαν, αἱ νόσοι γίγνον-
ται. τὰ δ᾽ ἔξωθεν αἴτια, τὰ μὲν, τῷ δυσκρασίαν τινὰ ἐργάζεσθαι. τὰ δὲ, τῷ θλᾶν, ἢ τέμνειν ἀδικεῖ τὰ τῶν ζώων
σώματα. τὸ γὰρ τῶν ἐξαρθρημάτων πάθος, ὑπ᾽ ἀμφοτέρων ἔοικε γίγνεσθαι καὶ γὰρ αὐτὸς εἷς μόνος αὑτοῦ συμ-
πλοκῆς τῆς πρὸς ἕτερον ἔξαρθρον ἐποίησεν, ἤτοι γόνυ βαδίζων, ἢ γένυν χασμώμενος, ἢ τι τῶν ἄλλων ἄρ-
20 θρων, ἢ ὁπωσοῦν ἐνεργῶν, ἢ περιστρεφόμενος. ἤδη δὲ καὶ κάταγμά τις ἔπαθεν αὐτοῦ τῆς ἔξωθεν αἰτίας,
ἐν περιστροφαῖς ἀθρόαις, ἢ τῷ πηδῆσαι σφοδρότερον, ὥσθ᾽ ὅσα γένη τῶν αἰτίων ἐστὶ, τοσαῦτα καὶ τῆς τῶν
πασχόντων ῥᾳδίως, ἢ μὴ πασχόντων μορίων ἀσθενείας τε καὶ ἰσχύος. αἱ μὲν οὖν ἐκ τῶν χυμῶν ὁρμώμεναι νό-
σοι κατὰ τὴν ῥώμην τε καὶ ἀσθένειαν ἅπασι γίγνονται τῶν ἀποκριτικῶν δυνάμεων. συμπεφυκότων γὰρ ἀλλή-
λοις τῶν τοῦ ζώου μορίων, ἐκ τῶν ἀπωθεῖσθαι δυνατωτέρων, εἰς ἕτερα μεταρρέουσιν οἱ νοσοποιοὶ χυμοὶ καὶ πά-
λιν ἐξ ἐκείνων εἰς ἕτερα, μέχρις ἄν τινι τῶν ἀσθενεστέρων στηριχθῶσιν, ὃ μηκέτ᾽ ἔχει μηδὲν ἀσθενέστερον ἑαυτοῦ μόριον
ὥστε πέμψαι τὸν λυποῦντα χυμόν. ἐὰν μὲν οὖν ἐκροὰς ἔχῃ τοῦτο τὸ μόριον, ὡς ἔντερά τε καὶ γαστὴρ, καὶ κύστις, καὶ
μήτρα, δι᾽ ἐκκρίσεως ἐκκενωθῇ τὸ λυποῦν αἴτιον. ἐάν γε λεπτότερον ᾖ κατὰ τὴν σύστασιν, τῶν ἐκροῶν τοῦ μορίου
πολλάκις καὶ ἀναρραγέντων, ἢ καὶ ἀναστομωθέντων ἀγγείων, ἐπὶ πλέον ἡ κένωσις ἐγίνετο. καθάπερ ἐν ταῖς ἐκ τραυ-
μάτων αἱμορραγίαις. ἐὰν δὲ μὴ ἀναστομωθῇ, μήτ᾽ ἀναρραγῇ, παχὺς ἢ γλίσχρος κατασκήψας χυμὸς, ὄγκον ἐργά-
30 ζεται παρὰ φύσιν ἐν τῷ μορίῳ. τοιαύτη μὲν οὖν τις ἐστὶν ἰσχὺς καὶ ἀσθένεια τῶν μελῶν τοῦ σώματος ἐν τοῖς πά-
θεσιν, ὅσα τὴν γένεσιν ἐξ ἡμῶν αὐτῶν ἔχει. τὰ δὲ ὑπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτίων πάσχοντα, κατὰ τὸ θερμαίνεσθαι,
καὶ ψύχεσθαι, καὶ ξηραίνεσθαι, καὶ ὑγραίνεσθαι τοὐπίπαν ἔοικε πάσχειν. σπάνια γάρ ἐστι τὰ διὰ τοῦ θλᾶν, ἢ τέ-
μνειν, ἢ τι τοιοῦτον ποιεῖν, εἰς νόσους ἄγοντα τὰ τῶν ζώων σώματα. γίνεται τοίνυν ἐν ταῖς τοιαύταις νόσοις
ἄλλο πρὸς ἄλλην αὐτῶν ἀσθενές τε καὶ ἰσχυρόν. ὅσα μὲν γάρ ἐστι φύσει ψυχρότερα μόρια, ταῦτα πείσεται ῥᾳ-
δίως ὑπὸ τῶν ψυχόντων αἰτίων. ὅσα δὲ θερμότερα, πρὸς τῶν θερμαινόντων, ἀνάλογον δὲ τούτοις ἐπὶ τῶν
καθ᾽ ὑγρότητα καὶ ξηρότητα δυσκράτων. ἐνδέχεται δὲ αὐτῶν τούτων, ἔνια μὲν ὑπὸ τῶν θερμαινόντων, ἢ
ψυχόντων, ἢ ξηραινόντων, ἢ ὑγραινόντων αἰτίων ἑτοίμως πάσχειν, ἰσχυροτέραν δ᾽ ἕτερον μόριον ἔχειν τὴν ἀπο-
κριτικὴν δύναμιν, εὐθέως ἀποπέμπειν εἰς ἐκεῖνα τὸ σφέτερον κακόν. ἐπεὶ τοίνυν οὐχ ἁπλῶς γίγνεταί τε καὶ
νοεῖται μόριον ἰσχυρότερον, ἢ ἀσθενέστερον, ἀλλὰ κατὰ πλείονας τρόπους ἑτερογενεῖς, οὐχ οἷόν τέ ἐστι κρῖναι
40 τὴν προκειμένην ῥῆσιν, οὐδ᾽ ἀποφήνασθαι πότερον ἀληθὴς, ἢ ψευδής. ἐκεῖνο γε μὴν ἐστὶν, καὶ περὶ τῆσδε, καὶ
περὶ τῶν ἄλλων ἁπασῶν εἰπεῖν ὅσαι περὶ τῶν πολλαχῶς λεγομένων τε καὶ νοουμένων ἀδιορίστως ἀποφαί-
νονται, συγκεχυμένην τε καὶ ἀδιάρθρωτον εἶναι τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν. ὡς μηδένα τῶν ἀκουσάντων αὐτῆς
ὠφελεῖσθαι, καὶ μέντοι καὶ ἀντιλογίαν ἰσχυρὰν ἔχει τὸ κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν εἰρημένον, ἔνθα φη-
σίν. ὁκόσα δ᾽ ἂν ἀπὸ τῶν ἀσθενεστέρων ἐπὶ τὰ ἰσχυρότερα ἔλθοι, εὐλυτώτερά ἐστιν, ὑπὸ γὰρ τῆς ἰσχύος ἀπο-
κλείεται ῥηϊδίως τὰ ἐπιρρέοντα. διὸ καὶ διαφόρως ἔγραψαν οἱ ἐξηγηταὶ, τὴν τοῦ ἀποκλείεται ἐξήγησιν.
ἔνιοι μὲν, ἀποκλείεται γράψαντος. ἔνιοι δὲ, ἀποκλείεται. τινὲς δὲ, ἀποπαγιώσεται, τὴν τρίτην συλλαβὴν
τοῦ ἀποπαγιώσεται ῥήματος, διὰ τοῦ ω. προσενεγκάμενοι. τινὲς δὲ διὰ τοῦ ι. καὶ ο. καθάπερ ὁ Διο-
σκουρίδης, ἀπὸ τοῦ παγιοῦσθαι φησὶν, ἀντὶ τοῦ ἀποκρούεσθαι εἰρῆσθαι τοῦτο τὸ ῥῆμα. ἀλλ᾽ εἴπερ ἀπὸ τῶν ἀσθε-
νεστέρων μορίων ἐπί τι τῶν ἰσχυροτέρων ἀφικνούμενος ὁ λυπῶν χυμὸς ἀποκρουσθείη, πάλιν ὑπ᾽ αὐτοῦ πλέον
50 οὐδὲν, οὔπω γε τῷ κάμνοντι γένοιτο. βέλτιον οὖν γράφειν τὴν λέξιν, ὧδέ πως ἀπὸ γὰρ τῆς ἰσχύος ἀναλώσεται
τὰ ἐπιρρέοντα. τουτέστιν ἀναλωθήσεται πεττόμενά τε καὶ διαφορούμενα. τινὲς δὲ τὰ κυριώτατα μόρια φασὶν
εἰρῆσθαι νῦν ἰσχυρότατα, ψευδῆ ποιοῦντες τὸν λόγον, ἀπὸ γὰρ τῶν κυριωτέρων μορίων εἰς ἀκυρότερα μεθίστα-
σθαι τοὺς λυποῦντας χυμοὺς, οὐκ ἀπὸ τῶν ἀκυροτάτων εἰς τὰ κυριώτατα βέλτιόν ἐστι. πολλάκις δ᾽ ἤδη τε-
θέαμαι τῶν ἐπὶ τὰ κῶλα φερομένων χυμῶν ἐν ἀρθρίτισί τε καὶ ποδάγραις ἀποκρουσθέντων ἐκεῖθεν. εἶτ᾽
ἐπί τι κύριον ἐλθόντων ἀποθανόντα τὸν ἄνθρωπον. εἶναί τε μίαν ἐλπίδα σωτηρίας, ἐὰν δυνηθῶμεν αὖθις ἐπὶ
τὸ κῶλον αὐτοὺς ἀντισπάσαι.

Αἱ παχύταται τῶν φλεβῶν ὧδε πεφύκασιν, τέσσαρα ζεύγεά ἐστιν ἐν τῷ σώματι, καὶ ἓν μὲν δὴ αὐτέων ἀπὸ τῆς
κεφαλῆς ὄπισθεν διὰ τοῦ αὐχένος ἔξωθεν ἐπὶ τὴν ῥάχιν ἔνθεν τε καὶ ἔνθεν ἐς τὰ ἰσχία ἀφικνέεται, καὶ ἐς τὰ
σκέλεα.

σκέλεα. ἔπειτα διὰ τῶν κνημέων, ἕως τῶν σφυρῶν τὰ ἔξω καὶ ἐς τοὺς πόδας διήκει. δεῖ οὖν τὰς φλεβοτο-
μίας τὰς ἐπὶ τῶν ἀλγημάτων, τῶν ἐν τῷ νώτῳ, καὶ τοῖσιν ἰσχίοισιν ἀπὸ τῶν ἰγνύων ποιέεσθαι, καὶ ἀπὸ τῶν σφυ-
ρῶν ἔξωθεν. αἱ δὲ ἕτεραι φλέβες ἔχουσαι τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς παρὰ τὰ οὔατα διὰ τοῦ αὐχένος αἱ σφα-
γίτιδες καλεόμεναι, ἔσωθεν ἀπὸ τῆς κοίλης παρὰ τὴν ῥάχιν ἑκατέρωθεν φέρονται παρὰ τὰς ψόας καὶ ἐς
τοὺς ὄρχιας, καὶ ἐς τοὺς μηρούς, καὶ διὰ τῶν ἰγνύων ἐκ τοῦ ἔξωθεν μέρους. ἔπειτα διὰ τῶν κνημέων ἐπὶ
τὰ σφυρὰ τὰ ἔξωθεν, καὶ ἐς τοὺς πόδας. δεῖ οὖν τὰς φλεβοτομίας ποιέεσθαι πρὸς τὰς ὀσφύας, τὰς
ἀπὸ τῶν ψοῶν, καὶ τῶν ὀρχέων, ἀπὸ τῶν ἰγνύων καὶ ἀπὸ τῶν σφυρῶν ἔξωθεν. αἱ δὲ τρίται φλέβες ἐκ
τῶν κροτάφων διὰ τοῦ αὐχένος ὑπὸ τὰς ὠμοπλάτας. ἔπειτα ξυμφέρονται ἐπὶ τὸν πνεύμονα, καὶ ἀφι-
κνέονται. ἡ μὲν, ἐκ τῶν δεξιῶν εἰς τὰ ἀριστερὰ ἡ δὲ, ἐκ τῶν ἀριστερῶν ἐπὶ τὰ δεξιά, καὶ ἡ μὲν δεξιὰ ἀφικ-
10 νέεται καὶ ἐκ τοῦ πνεύμονος ὑπὸ τὸν μαζὸν καὶ ἐς τὸν σπλῆνα καὶ ἐς τὸν νεφρόν. ἡ δὲ ἐκ τῶν ἀριστε-
ρῶν ἐπὶ τὰ δεξιά, ἐκ τοῦ πνεύμονος ὑπὸ τὸν μαζόν, καὶ ἐς τὸ ἧπαρ, καὶ ἐς τὸν νεφρόν. τελευτῶσι δὲ ἐς τὸν ἀρ-
χὸν αὗται ἀμφότεραι. αἱ δὲ τέταρται ἀπὸ τοῦ ἔμπροσθεν τῆς κεφαλῆς, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν, ὑπὸ τὸν αὐχένα
καὶ τὰς κληῖδας. ἔπειτα δὲ ἀπὸ τῶν βραχιόνων ἄνωθεν ἐς τὰς ξυγκαμπάς. ἔπειτα δὲ διὰ τῶν πήχεων καὶ
ἐπὶ τοὺς καρποὺς καὶ τοὺς δακτύλους. ἔπειτα ἀπὸ τῶν δακτύλων πάλιν διὰ τῶν στηθέων καὶ διὰ τῶν πηχέ-
ων τῶν χειρῶν ἄνωθεν ἐς τὰς ξυγκαμπάς, καὶ διὰ βραχιόνων τοῦ κάτωθεν μέρεος ἐς τὰς μασχάλας, καὶ ἀπὸ
τῶν πλευρέων ἄνωθεν. ἡ μὲν, ἐς τὸν σπλῆνα ἀφικνέεται. ἡ δὲ, ἐς τὸ ἧπαρ. ἔπειτα ὑπὲρ τῆς γαστρὸς ἐς τὸ αἰδοῖ-
ον τελευτῶσιν ἀμφότεραι, καὶ αἱ μὲν παχύταται τῶν φλεβῶν ὧδε ἔχουσιν. εἰσὶ δὲ καὶ ἀπὸ τῆς κοίλης φλέ-
βες ἀνὰ τὸ σῶμα πάμπολλαί τε καὶ παντοῖαι δι᾽ ὧν τῷ σώματι τροφαὶ ἔρχονται.

Τῶν κατὰ τὰς τέχνας ἀμφισβητουμένων, ἔνια μὲν αἴσθησις ἔνια δὲ ἀπόδειξις, κρίνει. τὰ μὲν οὖν αἰσθήσει
20 κρινόμενα, τῆς κρινούσης αἰσθήσεως ἐρρωμένης δεῖται. τὰ δ᾽ ἀποδείξει, τοῦ λογισμοῦ γεγυμνασμένου. περὶ μὲν
οὖν τῆς τῶν σιτίων πέψεως, τῆς ἐν γαστρί, καὶ τῆς μετὰ ταύτην τῶν χυμῶν γενέσεως ἀναδόσεώς τε καὶ θρέ-
ψεως, ὅσα τ᾽ ἄλλα τοιαῦτα, λογισμοῦ δεόμεθα τοῦ κρίνοντος τὰς εἰρημένας ὑπὸ τῶν παλαιῶν δόξας. εἰ δὲ
τέτταρας ἔχει κοιλίας, τὰ μηρυκάζοντα ζῶα, τὰ δ᾽ ἀμφόδοντα μίαν, αἰσθήσεως, οὐκ ἀποδείξεως χρεία. ἔμ-
παλιν οὖν ἔχει τὸν ἔλεγχον τῶν ψευδομένων τά τε αἰσθήσει κρινόμενα, καὶ τὰ τῷ λογισμῷ. τὰ μὲν γὰρ αἰ-
σθήσει κρινόμενα, τοῖς διαλεγομένοις πρὸς ἀλλήλους ἑτοιμοτάτην φέρει τὴν κρίσιν ἐπὶ τὸ φαινόμενον, ἐν
ταῖς ἀνατομαῖς ἀφικνουμένοις. τὰ δ᾽ ἀποδείξει καὶ χωρὶς ἀνατομῆς κρίνεσθαι δύναται γραφομένης τῆς ἀπο-
δείξεως. ἐπεὶ οὖν τις ἀναγκάζηται διὰ γραμμάτων ἀντιλέγειν τοῖς ἀναισχυντότατά τε καὶ ἀμαθέστατα τολ-
μήσασιν ἀποφήνασθαι περί τινος ἀνατομικοῦ θεωρήματος αἰσθήσει τὴν κρίσιν ἔχοντας, οἱ μὴ γινώσκοντες τὸ
φαινόμενον ἐν ταῖς ἀνατομαῖς ἀδυνατοῦσι διακρίνειν ἀπὸ τῶν ἀληθευόντων τοὺς ψευδομένους. ὥσπερ γὰρ ἐάν
30 τις λέγῃ Κρήτην οὐκ εἶναι νῆσον, ὑπὸ πάντων τῶν ἀκουόντων καταγινώσκεται, διότι γινώσκουσιν αὐτὴν εἶναι
νῆσον. οὕτως ἐάν τις λέγῃ τέτταρας μὲν ἔχειν τὰς κοιλίας τοὺς κύνας μίαν δὲ τὰ μηρυκάζοντα, καταγελᾶται
πρὸς τῶν ἑωρακότων ἐν μὲν τοῖς μηρυκάζουσι τέτταρας. ἐν δὲ τοῖς κυσί, μίαν. τοιοῦτόν ἐστι, καὶ περὶ τῆς τῶν
φλεβῶν ἀνατομῆς ἐστι. οὐ γὰρ ἀποδείξεως ἡ κρίσις, ἀλλ᾽ αἰσθήσεως δεῖται. μέχρι δ᾽ ἂν οἱ διαφωνοῦντες ἐν τοῖς ἰδί-
οις χαρτίοις γράφωσιν, ἅπερ ἂν ἐθέλωσιν, ἄδηλός ἐστιν ἡ ἀλήθεια τοῖς ἀπείροις ἀνατομῆς. εἰς τοιαύτην γοῦν ἀφι-
γμένοι διαφωνίαν ἡμεῖς ἐν τῷ παρόντι λόγῳ πρὸς τοὺς τολμήσαντας εἰπεῖν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς εἰς τὸ σῶμα τέτ-
ταρα ζεύγη φλεβῶν καταπίπτειν τοῖς ἀγνοοῦσι τὰ κατὰ τὰς ἀνατομάς. οὐδὲ μίαν δυνάμεθα διὰ τῆς γραφῆς ἰσχυ-
ρὰν εἰπεῖν ἀπόδειξιν. ὅτι μηδὲ λογικῆς ὅλως ἀποδείξεως, ἀλλ᾽ αἰσθήσεως μόνης ἐπιστημονικῆς ἡ κρίσις δεῖται.
εἰ δὲ μή τις ἄρα τὰ περὶ κρίσεως ἱστορίας γεγραμμένα καὶ ἄλλοις μὲν πᾶσιν ἰατροῖς τε καὶ φιλοσόφοις, οὐχ
ἥκιστα δὲ τοῖς ἐμπειρικοῖς ἐθέλοι προχειριζόμενος κατὰ ταῦτα πείθεσθαι τὴν κρίσιν. ἐγὼ μὲν γὰρ οὐ φεύγω
40 τὸ παλαιὸν κριτήριον καὶ τὴν συμφωνίαν τῶν ἱστορησάντων, καὶ μάλιστα ἂν ἔμπειροι τῆς ἱστορουμένης ὕλης ὦσιν,
ὥσπερ Εὔδημος μὲν, καὶ Ἡρόφιλος ἀνατομῆς. Κρατεύας δὲ καὶ Διοσκουρίδης τῶν μεταλλικῶν φαρμάκων. εἰ δέ
τις ἐκφύγῃ τὴν κρίσιν ταύτην οὐ μόνον ὀκτὼ φλέβας ἀδυνατήσει δεικνύειν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς καταφερο-
μένας, ἀλλ᾽ οὐδὲ τρεῖς, ἢ δύο. μία γάρ ἐστι μόνη μεγίστη φλέψ, ἣν κοίλην ὀνομάζουσι διὰ δὲ τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπα-
τος ἐκτεταμένη κατὰ τὸ τοῦ ζώου μῆκος. ὁριζουσῶν δηλονότι τῶν φρενῶν τὸ κάτω, καὶ τὸ ἄνω τοῦ ζώου. φέρε-
ται δ᾽ ἡ κοίλη φλὲψ αὕτη, διὰ τῶν φρενῶν. ἄνω μὲν, ἐπὶ τὴν καρδίαν. κάτω δ᾽ ἐπὶ τὴν ῥάχιν κατὰ τὸ κυρτὸν τοῦ
ἥπατος διεξερχομένη. κἄπειθ᾽ οὕτως ἀπὸ μὲν τῆς ἄνω φερομένης ἀποφυόμεναι φαίνονται σαφῶς ἀπὸ στελέχους
αἱ ἄνω τοῦ διαφράγματος ἅπασαι φλέβες. ἀπὸ δὲ τῆς ἐπὶ τὴν ῥάχιν καμπτομένης, αἱ κάτω, καὶ ταῦτα γέ-
γραπται μὲν καὶ ὑφ᾽ Ἱπποκράτους ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν, ἡπατῖτιν ὀνομάζοντος αὐτοῦ τὴν κοίλην
φλέβα. γέγραπται δὲ καὶ ὧδε καὶ πρὸς ἁπάντων τῶν ἀνατομικῶν. οὐδεὶς δ᾽ ἄλλος ἰατρὸς εἶπεν ὀκτὼ φλέβας
50 ἀπὸ κεφαλῆς ἐπὶ τὰ κάτω τοῦ σώματος ἥκειν, οὔτε τῶν ἧττον, οὔτε τῶν μᾶλλον ἀκριβῶς ἀνατεμνόντων, οὐ Διο-
κλῆς, οὐ Πραξαγόρας, οὐκ Ἐρασίστρατος, οὐ Πλειστόνικος, οὐ Φιλότιμος, οὐ Μνησίθεος, οὐ Διευχής, οὐ Χρύσιππος,
οὐκ Ἀντιγένης, ἢ Μήδειος, ἢ Εὐρυφῶν, οὐκ ἄλλος τις ἰατρὸς τῶν ἀρχαίων. τί δεῖ λέγειν ἔτι περὶ τῶν μετ᾽ αὐτοὺς
ἐπὶ πλεῖστον αὐξησάντων τὴν ἀνατομικὴν θεωρίαν; ὡς Ἡρόφιλός τε καὶ Εὔδημος, ὅσις εἰς τὴν μέθοδον, οὐκέτι
οὐδεὶς προσεξεῦρεν οὐδέν, ἄχρι Μαρίνου τε καὶ Νουμισιανοῦ, οὐδ᾽ Ἡρακλειανὸς ᾧ συνεγενόμην ἐπὶ τῆς Ἀλεξαν-
δρείας οὐκ ἐν παρέργῳ μαθητὴς ὢν. τῶν δὲ τ᾽ ἄλλων τῶν δὲ πολλοί τε καὶ ἄλλοι διαπρεπέστατοι δὲ Νουμισιανοῦ μὲν, ὁ διδά-
σκαλος ἡμῶν Πέλοψ. Μαρίνου δὲ, Κόιντος. ἀλλὰ Κόιντος μὲν, οὔτ᾽ ἄλλο τι βιβλίον, οὔτ᾽ ἀνατομικὸν ἔγραψε, τῶν δ᾽ ἄλ-
λων ἀπὸ τῶν ἀνατομικῶν ἔχομεν οὐκ ὀλίγας βίβλους. ἀλλὰ καὶ τοῦ Κοΐντου μαθητοῦ ἐστιν ἀνατομικὰ συγγράμματα.
καθάπερ τὰ Σατύρου τε τοῦ ἡμετέρου διδασκάλου καὶ Λύκου πρώτων τῶν ἁπάντων καὶ πρὸς τούτοις ἄλλων πολλῶν

ἀνατομὰς γεγραφότων, οὐδεὶς οἶδε τέτταρα ζεύγη φλεβῶν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ὁρμᾶσθαι. τοῦτο γοῦν ὅμοιόν ἐστι
τῷ λέγειν ὀκτὼ κατὰ τὴν τῶν ἀθηναίων πόλιν ἀκροπόλεις εἶναι, μιᾶς οὔσης μόνης. κατὰ μέν γε τὴν ῥωμαίων
πόλιν ἐγχωρεῖ τινὰ φάναι τοὺς ᾠκισμένους λόφους ὑπάρχειν ὀκτὼ, καθάπερ κἂν ἓξ τις φήσῃ. παρ' ἕνα γοῦν ἑκα-
τέρως ἐψεύσατο. εἰ δέ τις ἀντὶ τῶν ἑπτὰ ἓν εἶναι φήσει τὸν ᾠκισμένον λόφον, ἢ ἔμπαλιν ἀθήνησιν ἀντὶ μιᾶς ἀκρο-
πόλεως, ὀκτὼ, πολλῷ μᾶλλον ψεύσεται τοῦ παρ' ἕνα τἀληθῆ εἰπόντος. διαφερομένης οὖν ἀπὸ τῶν κυρτῶν τοῦ
ἥπατος εἰς τὰ τοῦ σώματος ἄνω μιᾶς φλεβὸς. ἢ κἂν ἄνωθεν ἄρξηταί τις ἀνατέμνειν οὐκ ἀναφέρεσθαι, ἀλλὰ κα-
ταφέρεσθαι λεχθήσεται. μία δ' ὡσαύτως φανεῖται. γελοιότατος ἂν εἴη τις ὀκτὼ λέγων ἄνωθεν κάτω φέρε-
σθαι φλέβας. εἴτε γὰρ ἄνωθεν κάτω βουληθείης λέγειν. εἴτ' ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἄνω φέρεσθαι τὴν ἡπατίτιν
ἢ κοίλην ὀνομαζομένην φλέβα, μία πάντως ἐστὶν αὐτὴ διὰ τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος ἐκτεταμένη. εἰ μὲν οὖν
10 ἑτέρου τινὸς εὑρεθῇ βιβλίον ἀνατομὴν ἔχον τοιαύτην, οὐδ' ἂν ἐποιήσατό τις ὑπὲρ αὐτοῦ λόγον. οὐδ' ἀναγνῶναι
τὰ κατὰ μέρος ὑπέμεινεν, ἀλλὰ τοῦτο μόνον ἀκούσας ὡς ἐστὶ τέσσαρα ζεύγη φλεβῶν ἐν τῷ σώματι καταγνοὺς ὡς
ἐμπλήκτου τῆς ἐπαγγελίας, ἀπεχώρησεν εὐθέως. ἐπεὶ δ' ἱπποκράτους συγγράμματα παρενέθηκέ τις τὸν
λόγον, ἀνάγκην ἡμῖν παρέχει ἀπολύειν τὸν χρόνον αὐτόν τε τοῦτον ὃν ἀναλίσκομεν ἐλέγχοντες αὐτόν. ἔτι τε
πρὸς τούτοις καθ' ὃν ἀναγινώσκομεν τὰ κακῶς ἐπιγεγραμμένα. ἀπὸ τῶν ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς φησὶ ζεῦγός τι
φλεβῶν ὡρμῆσθαι φέρεσθαι διὰ τοῦ αὐχένος. εἶτ' ἐκ τῶν ἔξω μερῶν περὶ τὴν ῥάχιν, ἀφικνούμενον ἐπὶ τὰ ἰσχία.
τοὐντεῦθεν δὲ διὰ τῆς κνήμης ἐπὶ τὰ τῶν σφυρῶν ἔξω παραγίνεται. ἕτερον δ' ἄλλο ζεῦγος ἄρχεται μὲν φησὶν
ἐκ τῶν παρὰ τὰ ὦτα χωρίων, κατέρχεται δὲ, διὰ τοῦ τραχήλου τῶν σφαγιτίδων ὀνομαζομένων φλεβῶν. εἶθ' ὥσπερ
τὸ πρότερον ζεῦγος ἐκ τῶν ἔξω μερῶν περὶ τὴν ῥάχιν, οὕτως ἐκ τῶν ἔνδον τοῦτο πρός τε τοὺς ὄρχεις καὶ τοὺς
μηροὺς ἥκει. κἄπειτα διὰ τῶν ἰγνύων, ἐπὶ τὰ τῶν σφυρῶν ἔνδον ἀφικνεῖται. τίς ἀνάσχοιτο ταῦτα ἀκούων ἡμέ-
20 ρᾳ μιᾷ τεθεαμένος ἀνατομὰς ζώου. πολλὰ μὲν γάρ ἐστι καὶ δύσδεικτα θεωρήματα κατὰ τὰς ἀνατομὰς ὑπὲρ
ὧν εἰκὸς ἀγνοεῖν τινὰ τῶν μὴ πάνυ τετριμμένων, ἐν τῷ πράγματι. καὶ διὰ τοῦτο διαφωνία γέγονεν ἐπ' αὐτῶν.
τὸ δὲ τῆς μεγίστης φλεβὸς οὕτως ἐστὶ πρόδηλον, ὡς μή τέ τινα λαθεῖν δύνασθαι τῶν δυνηθέντων ἐξ ἀνατομῆς τι
μαθεῖν. ὡμολόγηται τε πᾶσιν ἄχρι τοῦ καὶ τοὺς ποιητὰς αὐτοὺς γινώσκειν. Ὅμηρος γοῦν φησίν. ἀπὸ δὲ φλέβα πᾶ-
σαν ἔκερσεν. Ἥτ' ἀνὰ νῶτα θέουσα διαμπερὲς αὐχέν' ἱκάνει. μίαν οὖν αὐτὴν οἶδας, ὥσπερ οὖν καὶ ἐστὶν, οὐ
τέσσαρας. ἔξωθεν μὲν τῆς ῥάχεως, δύο. δύο δὲ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐκείναις, παρατεταμένας ἑκατέρωθι τῇ
» ῥάχει ἄλλας. ἀλλὰ τὰς μὲν τέσσαρας ὡς ὁ διαπλάσας τὴν ἐνταῦθα γεγραμμένην ἀνατομὴν ἔγραψεν, οὐδὲν
» ἔχει ζῷον. ἀπὸ δὲ τῆς μιᾶς φλεβὸς τῆς μεγίστης ἀποφύσεις γίνονται καθ' ὅλων τῶν μεταξὺ τῶν τοῦ νωτιαίου πε-
ράτων ὡς ἱπποκράτης ἔγραψεν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν. τό τ' ἄνω πρὸς ταῖς κλεισὶ πέρας αὐτῆς, καὶ
τὸ κάτω πρὸς τῷ ἱερῷ ὀστέῳ. καὶ τὸ μὲν εἰς τὰς σφαγίτιδας φλέβας σχίζεται. τὸ δ' εἰς ἐπὶ τὰ σκέλη φερόμενος.
πῶς οὖν ὁ τοῦτο τὸ δεύτερον ζεῦγος γράψας δύο διαμενούσας τὰς σφαγίτιδας φλέβας οἴεται παρὰ τὴν
ῥάχιν ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν ἐπὶ τὰ σκέλη φέρεσθαι; πῶς δ' ἐπὶ τὰ τῶν σφυρῶν ἔνδον ἥκειν; μιᾶς καὶ μόνης φλε-
30 βὸς εἰς ἑκάτερον τῶν σκελῶν ἀφικνουμένης, οὐκ ἄλλης μέν τινος ἔνδον τῶν σφυρῶν. ἄλλης δ' ἔξωθεν. ἀλλὰ τῆς
αὐτῆς εἰσὶν ἀποβλαστήματα. ἔτι δὲ τούτων ἐστὶ γελοιότερον, τὸ τρίτον ζεῦγος τῶν φλεβῶν, ἃς ἐκ τῶν κροτάφων
ὁρμηθείσας φέρεσθαι φησὶ διὰ τοῦ αὐχένος ὑπὸ τὰς ὠμοπλάτας εἰς τὸν πνεύμονα. κἄπειτ' ἐντεῦθεν ὑπαλλατ-
τούσας τὸ κατ' εὐθὺ τῆς φορᾶς ἐκτρέπεσθαι πρὸς τὰ πλάγια, τὴν μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν μερῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ μετερ-
χομένην. εἶθ' ὑπὸ τὸν μαζόν, ἐπί τε τὸν σπλῆνα, καὶ τὸν ἀριστερὸν ἀφικνουμένην νεφρόν. τὴν δ' ἐκ τῶν ἀριστερῶν μερῶν
ὑπὸ τὸν δεξιὸν νεφρόν. ἀμφοτέρας δ' αὐτὰς εἰς τὸν ἀρχὸν τελευτᾶν. ἀλλὰ καὶ ὁ ἀρχὸς, ὦ βέλτιστε, φαίη ἄν τις
εἰκότως πρὸς τὸν ταῦτα γράψαντα, παρὰ τῆς κατ' ὀσφὺν κοίλης ἀποφύσεις λαμβάνει, κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον
ἔνθα καὶ τὰς εἰς ἑκάτερον μέρος ἀποφυομένας τῆς κοίλης, ὥσπερ τινὰς κλάδους μεγάλους ἐπὶ τὰ σκέλη φέ-
ρεσθαι. τῷ δὲ πνεύμονι, τίς ἀγνοεῖ μὴ ὅτι τῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν μαγείρων ἀπὸ καρδίας χορηγούμενον αἷμα διὰ
μιᾶς φλεβὸς, τῆς καρδίας οὐδαμόθι μέμνηται κατὰ τὸν λόγον ὁ τὸ τρίτον ζεῦγος αὐτὸ πλάσας. ἀλλ' ἣν ἔνιοι τῶν
40 ἀνατομικῶν ἀνδρῶν ἀρχὴν εἶναι φασὶν τῶν καθ' ὅλον τὸ σῶμα φλεβῶν, ταύτην ἡ προκειμένη ῥῆσις, οὐδεμίαν
οἶδεν ἔχουσαν φλέβα. καὶ γοῦν οὖν καὶ τὸ τέταρτον ζεῦγος ἄρχεσθαι μὲν, ἀπό τε τῶν πρόσω τῆς κεφαλῆς καὶ
τῶν ὀφθαλμῶν ἔφησεν, ὑπὸ δὲ τὸν αὐχένα καὶ τὰς κλεῖς ἐνεχθὲν αὐτὰς ἐπιβαίνειν τῷ βραχίονι καθ' ἑτέραν
δηλονότι χεῖρα μίαν. εἶτ' ἐκ τῶν ἄνω μερῶν ἐπὶ τοὺς δακτύλους ἐνεχθείσας, αὖθις ἀναφέρεσθαι διὰ τῆς ὅλης
χειρὸς ἐπὶ τὴν μασχάλην. ἐντεῦθεν τε διὰ τῶν πλευρῶν ἰέναι. τὴν μὲν ἑτέραν, ἐπὶ τὸ ἧπαρ. τὴν δ' ἑτέραν, ἐπὶ
τὸν σπλῆνα. κἄπειτα φερομένας ἀπὸ τῆς γαστρὸς εἰς τὸ αἰδοῖον ἀμφοτέρας τελευτᾶν. ὥστε οὐδ' αὗται δι-
δόασι τι τῇ καρδίᾳ μέρος. πῶς οὖν εἰς τέλος ἐπελάθετο τηλικούτου σπλάγχνου τῆς καρδίας ὁ ταῦτα δια-
πλάττων ὡς καινὸς ὄντως προμηθεύς. οὐ μὴν οὐδ' ἐγκεφάλου μνήμην ἐποιήσατο. δῆλον γὰρ ὅτι καὶ οὗτος ἀτιμότερος
ἦν τῶν σφυρῶν. ὑπὲρ ἅπασαν δὲ τυφλότητα τὸ κατὰ τοὺς νεφρούς ἐστίν, ἐφ' οὓς ἀπὸ τῆς κοίλης μέγισται φέρονται
φλέβες, ἃς παραλιπὼν ἀναπλάττει τινὰς ἀπὸ τοῦ πνεύμονος ἐπ' αὐτοὺς φέρεσθαι. δῆλον οὖν ἐστὶν ἐξ ἁπάντων, οὐχ
50 ὥσπερ ἔνιοι τῶν ἀνατεμνόντων παρεῖδόν τινα καὶ αὐτὸς οὗτος παρεωρακὼς, ἀλλ' ὅλως οὐδὲν ἑωρακώς. ὁ γὰρ τὰ μέγιστα
μὴ βλέπων οὐ παραβλέπειν, ἀλλ' ὅλως οὐ βλέπειν ἀληθῶς ἂν λέγοιτο. ὅτι μὲν οὖν ἐνυπνίοις μεθυόντων ἔοικεν ὁ περὶ τῶν
ἀπὸ τῆς κεφαλῆς εἰς ὅλον τὸ σῶμα καταφερομένων φλεβῶν λόγος, οὐδεὶς ἀγνοεῖ τῶν ὅλως ἐπιχειρησάντων τι
θεάσασθαι κατὰ τὰς ἀνατομάς. ἄλλας μὲν γάρ τινας μικρὰς παρωφθαι τοῖς ἀνατομικοῖς εἰκός, οὐ μὴν ἔγραψέ τις
ἄλλην ἄλλως, οὐδὲ παρέλιπε τὰ καὶ τοῖς τυφλοῖς δυνάμενα γενέσθαι γνώριμα τοὺς δακτύλους τῆς χειρὸς ἐπι-
βάλλουσι. μία γοῦν ἐστὶ φλὲψ δι' ἧς ἐξ ἥπατος εἰς ὅλον τὸ σῶμα φέρεται τὸ αἷμα, καθάπερ ἀπὸ στελέχους κλάδων
πολλῶν ἀποφυομένων ἀπ' αὐτῆς φλεβῶν σμικρῶν, αἳ διανέμουσιν αὐτὸ τοῖς τοῦ ζώου μορίοις ἅπασιν. εἰ μὲν οὖν

ποταμῷ

ποταμῷ παρεικάσαις τὸ κατὰ τὴν κοίλην αἷμα, τὸ δ' ἀπ' αὐτῆς φερόμενον εἰς τὰ μόρια τοῦ σώματος ὀχετῷ,
οὐδ' οὕτως ψευσθήσῃ τῆς εἰκόνος. ἀλλ' εἴτε ποταμῷ προσεοικέναι φαίη τις, εἴτε πρέμνῳ τὴν μεγάλην φλέβα
τό γε μίαν αὐτὴν εἶναι πᾶσι τοῖς ἰατροῖς ὡμολόγηται, πλὴν τοῦ τολμηρότατα παραγράψαντος τῷ βι-
βλίῳ τούτῳ τὰ τέσσαρα ζεύγη. πρὸς γὰρ αὖ τοῖς ἄλλοις ὥσπερ τὴν καρδίαν ἀμνημόνευτον ἔασεν, οὕτω καὶ
αὐτὴν τὴν κοίλην φλέβα. καίτοι τῶν γε σφαγιτίδων μνημονεύσας εἰς ἃς αὕτη σχίζεται κατὰ τὸ τοῦ θώρακος
ἀνώτερον. ὅσον γάρ ἐστι μεταξὺ τούτου τε τοῦ χωρίου, καὶ τοῦ τῆς ῥάχεως πέρατος, ἡ μεγάλη φλὲψ αὐτὸ κατεί-
ληφεν, ἀποφύουσα φλέβας ἑκατέρωθεν. σχίζεται δὲ διχῇ, καθ' ἑκάτερον τῶν περάτων καὶ τῶν μορίων αὐτῆς.
ἄνω μὲν γὰρ διὰ τοῦ τραχήλου φέρονται μέγισται φλέβες, αἱ σφαγίτιδες ὀνομάζονται. κάτω δὲ, ἐφ' ἑκάτερον
σκέλος, ὡς εἴρηται μία μὲν, μεγίστη δὲ φλέψ. τῶν δὲ διὰ τοῦ τραχήλου φερομένων, αἳ καλοῦνται σφαγίτιδες ἐν
10 τῷ δευτέρῳ ζεύγει μνημονεύσας ὁ νέος οὗτος Προμηθεὺς, ἄγνοιαν καὶ τόλμαν ἐπεδείξατο μεγίστην. οὐδὲ μόνῃ τῆς
κοίλης φλεβὸς σχιζομένης ἐξ ἧς αὗται γεννῶνται, μνημονεύσας. ἐχρῆν γὰρ εἴπερ ἑωράκει τι σμικρὸν ἐν ταῖς
ἀνατομαῖς ἐς ταυτὸν ἀλλήλαις φάναι τὰς σφαγίτιδας, ἰούσας μίαν ἀποτελεῖν φλέβα τὴν ἡπατῖτιν, ἢ κοί-
λην, ἢ ὅπως ἄν τις ἑτέρως ὀνομάζειν ἐθέλει νῦν. εἰ δ' ὡς δύο μενουσῶν αὐτῶν ὁ λόγος αὐτῷ γέγραπται φάσκειν
τι διὰ τῶν ἔνδον μερῶν παρὰ τὴν ῥάχιν ἐπὶ τὰ τῶν σφυρῶν ἔσω καταφέρεσθαι. τί ἂν οὖν ἔτι μνημονεύσῃ τις,
τῶν μετὰ τέτταρα ζεύγη γεγραμμένων φλεβῶν; ἃς ἀπὸ τῆς κοίλης ἀναφέρειν εἰς ὅλον τὸ σῶμα τὴν τροφὴν
ἡγεῖται, ὥσπερ τῶν εἰρημένων τεττάρων ζευγῶν, ἄλλου τινὸς ἕνεκεν ὑπὸ τῆς φύσεως γεγονότων. ἀλλ' οὐχὶ
μίαν ἁπασῶν φλεβῶν ἐχουσῶν χρείαν κοινὴν ἀναφέρειν ἐξ ἥπατος ἅπασι τοῖς τοῦ ζώου μέρεσι αἷμα. τῶν δ' ἐκ
τῆς κοιλίας, καὶ τῶν ἐντέρων ἀνακομιζουσῶν εἰς ἧπαρ τε ἐκ τῶν ἐδεσμάτων χυλόν, οὐδὲ μία προσωτέρω τοῦ
ἥπατος ἀνέρχεται. ἀλλ' οὐδὲ κατὰ πολλοὺς τοῦ ἥπατος τόπους φαίνονται. καίτοι πάμπολλαι τὸν ἀριθμὸν οὖσαι
20 καθ' ἃ τῇ γαστρὶ καὶ τοῖς ἄλλοις ἐντέροις ὁμιλοῦσιν, ἀλλ' εἰς ἕνα τόπον, ὃν ὀνομάζουσι πύλας ἥπατος. ἀφικνοῦν-
ται δὲ πᾶσαι. τοῦ θεμένου πρώτου, πύλας ὄνομα, τῷ χωρίῳ τούτῳ. πόλει μὲν, ἢ οἰκίᾳ τινὶ μεγάλῃ τὸ ἧπαρ
παρεικάσαντος. ἀγροῖς δὲ, τά τε ἔντερα, καὶ τὴν κοιλίαν, ἐξ ὧν ὥσπερ δι' ὁδῶν τινῶν, πολλῶν τῶν φλεβῶν εἰς
τὰς πύλας τῆς πόλεως, ἢ τῆς οἰκίας κομίζεται τὰ σιτία. ληρεῖ τοίνυν ὁ νέος Προμηθεὺς ἐν ᾧ διαπλάττει ζῶον
κατὰ τὸν ἑαυτοῦ λόγον. οὐ γὰρ δὴ τοῖς ἔργοις γε διέπλασέ τις ζῶον, ἐν ᾧ φλέβες ἐκ τῆς κοιλίας καὶ τῶν ἐν-
τέρων, εἰς ὅλον ἀναφέρουσι τὸ σῶμα τὴν τροφήν. εἰς ἕνα γὰρ ἀφικνοῦνται τόπον ἅπασαι τὰς πύλας τοῦ ἥπατος.
ἐντεῦθεν τε πάλιν αἱ κατὰ τὸ σπλάγχνον ὑποδεχόμεναι φλέβες τὴν ἀνενεχθεῖσαν τροφὴν εἰς τὴν κοίλην
φλέβα παράγουσιν, ἐξ ἧς, ὡς ἔφην ὀλίγον ἔμπροσθεν, εἰς ὅλον τὸ σῶμα διανέμεται τὸ αἷμα.

Φέρουσι δὲ καὶ ἀπὸ τῶν παχειῶν φλεβῶν, εἰς τὴν κοίλην καὶ ἐς τὸ ἄλλο σῶμα, καὶ ἀπὸ τῶν ἐξωτάτω ἐς τὸ ἔσω,
30 καὶ ἐς ἀλλήλας διδόασιν αἵ τε ἔσωθεν, ἔξω. καὶ αἱ ἔξωθεν, ἔσω.

Ἤρκει μὲν τῷ νέῳ Προμηθεῖ τὰ τέτταρα ζεύγη τῶν φλεβῶν οὐ μὴν ἠρκέσθη γε αὐτοῖς, ἀλλ' ὑπ' ἀπληστίας
ἤχθη μόνης, προσθεὶς αὐτοῖς τὰς ἐκ τῆς κοίλης φερούσας τὴν τροφὴν εἰς τὸ σῶμα. νυνὶ δ' αὖθις ἐπήνεγκε τῷ
λόγῳ τὸν κολοφῶνα περὶ τῆς κοινωνίας τῶν φλεβῶν εἰπὼν ἀληθές. οὐδὲ μία γὰρ τῶν ἀπὸ τῆς κοίλης ἀποπε-
φυκυιῶν φλεβῶν, ἃς παχείας ὠνόμασεν, εἰς ἕτερα ζεύγη διανεμηθεῖσα εἰς κοιλίαν, ἢ ἔντερα φαίνεται, κατα-
πεφυκυῖα. καθάπερ γοῦν ἐπὶ τῆς νῦν εἰρημένης ἀνατομῆς οὐδὲν ὅλως οὐδ' ἄχρι ῥήματος ἑνὸς ἀληθὲς εἶπεν ὁ
πλάστης αὐτῶν, οὕτως ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν οὐδὲν ὅλως ὁ Ἱπποκράτης ἐψεύσατο. πα-
ραφρονοῦσιν οὖν ὅσοι οὐδ' ὄναρ ἀνατομῆς ἁψάμενοι τῶν Ἱπποκράτους βιβλίων, ἐξηγήσεις ἐπιχειροῦσι ποιεῖ-
σθαι. καὶ μάλιστ' αὐτῶν, οἱ καλοῦντες ἑαυτοὺς Ἱπποκρατείους, ἑνὸς ἀνδρὸς ἡγούμενοι καὶ τοῦτον εἶναι τὸν λῆρον
ἅπαντα τῆς τῶν φλεβῶν ἀνατομῆς, καὶ τὴν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἀκρίβειαν. εἰ μὲν γὰρ ἐπεξεύρη-
40 ταί τι κατὰ τὸ ἕτερον αὐτῶν, ἐγχωρεῖ τὸν αὐτὸν ἄνδρα τοῦ χρόνου προϊόντος ἑαυτοῦ βελτίονα γενόμενον, ἐφ' οἷς
ἔμπροσθεν εἰρήκει καλῶς ἕτερα προσθεῖναι. ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν Ἱπποκράτης αὐτὸς ἀκριβῶς φαίνεται γράψας οὐ
μόνα τὰ σαφῶς ὁρώμενα πᾶσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ δυσθεώρητα. μὴ βλέπων δὲ καὶ ὁ τὴν ἐνθάδε συνθεὶς ἀνατομὴν,
ἃ καὶ ψηλαφῶν ἄν τις εὕροι, πῶς ἐγχωρεῖ φάναι τὸν αὐτὸν ἀμφότερα γεγραφέναι. κατὰ τί δ' εὔλογον ὅλον
ἀναπληρώσας τὸν περὶ τῶν στοιχείων τοῦ ἀνθρώπου λόγον, ἐφεξῆς αὐτῷ συνῆψε, τὸν περὶ τῶν φλεβῶν. ἢ γὰρ
πάσας ἐχρῆν τὴν ἀνατομὴν γράφειν, ἢ μὴ δὲ τὴν περὶ τῶν φλεβῶν. ὑποτυπώσεσι μὲν γὰρ ἃς ἑαυτοῖς ἀνα-
μνήσεως ἕνεκα γράφομεν, οἰκεῖον ἐστὶν ὅτε τοιαύτη ποικιλία θεωρημάτων γίνεται. συγγράμματι δὲ οὐδαμῶς
ἐστὶν οἰκεῖον ἐπὶ πεπληρωμένῃ τῇ προτέρᾳ διδασκαλίᾳ, μόριον τι τῆς δευτέρας προσγράψαι. κἄπειτα τοῦτο
καταλιπόντα, μικρὸν ὕστερον ἄλλο τι γράφειν. εἶτ' αὖθις ἄλλο. καθάπερ ἐν τούτοις τοῖς ὑποκειμένοις ἐν τῷ
50 περὶ φύσιος ἀνθρώπου.

Τὰς οὖν φλεβοτομίας ποιέεσθαι κατὰ τούτους τοὺς λόγους.

Οὓς αὐτὸς προείρηκε δηλονότι τῷ μὲν πρώτῳ ζεύγει τῶν φλεβῶν ἐν τῇ τελευτῇ προσθεὶς, κατὰ λέξιν
ταυτί. δεῖ οὖν τὰς φλεβοτομίας ἐπὶ τῶν ἀλγημάτων τῶν ἐν τῷ νώτῳ, καὶ ἐν τοῖσιν ἰσχίοισιν ἀπὸ τῶν ἰγνύων
ποιέεσθαι, καὶ ἀπὸ τῶν σφυρῶν ἔξωθεν. τῷ δὲ δευτέρῳ ζεύγει ταυτί. προσγράψας. δεῖ οὖν τὰς φλεβοτο-
μίας ποιέεσθαι πρὸς τὰς ὀδύνας τὰς ἀπὸ τῶν ψοῶν καὶ τῶν ὄρχεων. ἀπὸ τῶν ἰγνύων, καὶ ἀπὸ τῶν σφυρῶν
ἔσωθεν. ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου καὶ τετάρτου ζεύγους οὐδὲν προσέθηκε περὶ φλεβοτομίας, ὥς τε καὶ κατ' αὐτὰ τὸν
λόγον ἐλλιπῆ πεποίηκε, πολλὰ μόρια τοῦ σώματος παραλιπὼν, ἐφ' ὧν ἐχρῆν εἰρηκέναι τὰς τμηθησομένας φλέ-
βας, ἀλλ' ὥσπερ τῆς ὅλης ἀνατομῆς βραχύ τι μόριον ἀποσπάσας ἔγραψεν οὕτως καὶ τοὺς περὶ φλεβοτομίας λόγους.

Ἐπιτηδεύειν δὲ χρὴ τὰς τομὰς ὡς προσωτάτω τέμνειν ἀπὸ τῶν χωρίων ἔνθα ἂν αἱ ὀδύναι μεμαθήκωσι γίνεσθαι, καὶ τὸ αἷμα συλλέγεσθαι. οὕτω γὰρ ἂν ἥκιστα ἥ τε μεταβολὴ γίγνοιτο μεγάλη ἐξαπίνης, καὶ τὸ ἔθος μεταστήσαις ἄν, ὥστε μηκέτι εἰς τὸ αὐτὸ χωρίον συλλέγεσθαι.

Ὅτι μὲν τομὰς εἴρηκε τῶν φλεβῶν, ἃς ἐν συνηθείᾳ προσηγορίᾳ φλεβοτομίας ὀνομάζομεν, ὀρθῶς ἤκουσαν οἱ ἐξηγηταί, καὶ γὰρ ὁμολογοῦσι πάντες τοῦτο. ὅτι δὲ οὐ διωρίσατο, πότερον ὀδυνωμένων δὴ τῶν μορίων ἀξιοῖ πόῤῥω τὴν ἀντίσπασιν γίνεσθαι τῶν ἐπιῤῥεόντων χυμῶν, ἢ κατὰ τὸν τῆς ὑγείας χρόνον, ἐν τούτῳ μέμψαιτ' ἄν τις αὐτῷ. ἐμοὶ δ' οὖν δοκεῖ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων εἰρῆσθαι, βουλομένου τοῦ γράψαντος ταῦτα προσδείξειν εἰς ἄλλα μόρια φέρεσθαι τοὺς πλεονάζοντας χυμούς.

Ὁκόσοι πύον πολλὸν πτύουσιν ἄτερ πυρετοῦ ἐόντες καὶ ὁκόσοισιν ὑπὸ τὸ οὖρον πύον ὑφίσταται πολλὸν ἄτερ ὀδύνης ἐοῦσιν, καὶ ὁκόσοισι τὰ ὑποχωρήματα αἱματώδεα, ὥσπερ ἐν τῇσι δυσεντερίῃσι, καὶ χρόνια, ἀνέοισιν ἐοῦσι πέντε καὶ τριήκοντα ἐτέων, καὶ γεραιτέροισι, τουτέοισι πᾶσιν ἀπὸ ταὐτομάτου τὰ νοσήματα γίνεται. ἀνάγκη γὰρ τουτέους ταλαιπώρους γίνεσθαι καὶ φιλοπόνους τῷ σώματι, καὶ ἐργάτας νεανίσκους ἐόντας. ἔπειτα δ' ἐξαφεθέντας τῶν πόνων σαρκωθῆναι μαλθακῇ σαρκί, καὶ πολὺ διαφερούσῃ τῆς προτέρης, καὶ πολλὸν διακεκριμένον ἔχειν τὸ σῶμα τό τε προϋπάρχον, καὶ τὸ ἐπιτραφέν, ὥστε μὴ ὁμολογεῖν. ὁκόταν οὖν νόσημά τι καταλάβῃ τοὺς οὕτω διακειμένους, τό τε μὲν παραχρῆμα διαφεύγουσιν. ὕστερον δὲ μετὰ τὴν νοῦσον, χρόνῳ τήκεται τὸ σῶμα, καὶ ῥέει διὰ τῶν φλεβῶν, ᾗ ἂν εὐρυχωρίη μάλιστα τύχῃ ἰχωροειδές. ἢν μὲν οὖν ὁρμήσῃ ἐς τὴν κοιλίην τὴν κάτω σχεδόν τι οἷόν περ ἐν τῷ σώματι ἐνῇ, τοιοῦτον καὶ τὸ διαχώρημα γίνεται. ἅτε γὰρ τῆς ὁδοῦ καταντεος ἐούσης, οὐχ ἵσταται πολλὸν χρόνον ἐν τῷ ἐντέρῳ. ὁκόσοισι δ' ἄν, ἐς τὸ στῆθος ἐσρυῇ, ὑπόπυοι γίνονται, ἅτε τῆς καθάρσιος ἀνάντεος ἐούσης, καὶ χρόνον ἐναυλιζόμενον πολλὸν ἐν τῷ στήθει κατασήπεται καὶ γίνεται πυοειδές. ὁκόσοισι δ' ἂν ἐς τὴν κύστιν ἐξερεύγηται, ὑπὸ τῆς θερμότητος τουτέου τοῦ χωρίου λευκὸν γίνεται, καὶ διακρίνεται, καὶ τὸ μὲν ἀραιότατον, ὑφίσταται ἄνω· τὸ δέ, παχύτατον, κάτω, ὃ δὴ πύον καλεῖται.

Τὰ μὲν εἰρημένα κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν ἅπαντ' ἐστὶ σαφῆ, καὶ δεῖται τοῦ προσέχοντος αὐτοῖς τὸν νοῦν, οὐκ ἐξηγητοῦ σαφηνίζοντος. εἰ δ' ἀληθῆ πάντ' ἐστί, βασανίζειν χρή, τὸ μέν, τῇ πείρᾳ· τὸ δέ, τῷ λόγῳ. τῇ πείρᾳ μέν, εἰ χωρὶς τοῦ πυρέξαι τινὲς ὤφθησαν ἢ ἀποπτύοντες πύον, ἢ τοῖς οὔροις ἐκκρίνοντές τι. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, εἰ ταλαιπωρήσαντες ἐν τῷ πρόσθεν βίῳ, νῦν ἐπαύσαντο χρόνῳ συχνῷ. καὶ εἰ νοσήσαντες μὲν οὗτοι διεσώθησαν. ὕστερον δ' αὐτοῖς αἱ εἰρημέναι πυώδεις ἐκκρίσεις ἐπιγίγνονται. ταῦτα μὲν οὖν τῇ πείρᾳ κριθῆναι χρή. τῷ λόγῳ δὲ τὴν αἰτίαν, ὑφ' ἧς γίνεσθαι φησὶν ὁ γράψας αὐτάς, πότερον ἀληθής, ἢ ψευδής ἐστιν. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔχει τὸ ἐξ ἀνάγκης τὰ εἰρημένα πρὸς αὐτοῦ, πρόδηλόν ἐστι τοῖς γεγυμνασμένοις ἐν ἀποδεικτικαῖς μεθόδοις. εἰ δὲ τὸ πιθανόν γ' οὖν ἔχει, καθ' ἑαυτὸν ἕκαστος σκοπείσθω. κινδυνεύει γὰρ ἐν τῷ πρός τι τὸ πιθανὸν εἶναι. περὶ μὲν οὖν τῶν διὰ πείρας φαινομένων ἔχοιμ' ἄν σοι κἀγὼ φάναι τό γε τοσοῦτον· ὡς αἱματώδεις μὲν ἐκκρίσεις διὰ γαστρὸς εἶδον οὐκ ὀλίγας γινομένας τισὶ τῶν καταλυσάντων ἔθος γυμνασίων σφοδρῶν, οὐδὲ μίαν δὲ ἔκκρισιν πυώδη. μυξώδη μέντοι πολλάκις ἐκ περιόδων τινῶν ἀτάκτων τε καὶ τεταγμένων, οὐρούμενά τε καὶ διὰ γαστρὸς ἐκκρινόμενα τούτοις ἐθεασάμην, ὥσπερ γε καὶ πτύσματα, πέπονα μέν, οὐ μὴν πυώδη γε.

Γίνονται δὲ καὶ λίθοι τοῖσι παιδίοισι, διὰ τὴν θερμότητα τοῦ χωρίου τε τουτέου, καὶ τοῦ ὅλου σώματος, τοῖσι δὲ ἀνδράσιν οὐ γίνονται λίθοι διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ σώματος.

Τοῦ χωρίου δηλονότι τῆς κύστεως, ὑπὲρ ἧς κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς προτέρας ῥήσεως, ὧδέ πως ἔγραψεν. ὁκόσοισι δ' ἂν ἐς τὴν κύστιν ἐξερεύγηται, ἀπὸ τῆς θερμότητος τουτέου τοῦ χωρίου λευκὸν γίνεται. τοὺς οὖν παιδίοις φησὶ τοὺς λίθους γίνεσθαι, διὰ τὴν θερμότητα τῆς τε κύστεως, καὶ ὅλου τοῦ σώματος. εἶτα ἐπιφέρων ἐρεῖ περὶ τῆς θερμότητος τῶν παιδίων.

Εὖ γὰρ χρὴ εἰδέναι ὅτι ὁ ἄνθρωπος τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερέων θερμότατός ἐστιν αὐτὸς ἑωυτοῦ. τῇ δ' ὑστάτῃ, ψυχρότατος.

Ἀπλῶς τῶν λεγόντων θερμότατον ἄνευ διορισμοῦ τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν εἶναι τὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἀληθὴς ὁ λόγος ἐστί, μετὰ διορισμοῦ δ' ἀληθής. θερμότατος γὰρ ἄν γε ῥηθῇ τῷ ἐμφύτῳ. τοῦτο γάρ ἐστι πλεῖστον τοῖς παιδίοις. ὁ δὲ γράψας τὴν προκειμένην ῥῆσιν, αὐτὸ τὸ κυριώτατον ἐν τῷ λόγῳ παρακήκοεν. ὡς διὰ τῆς ἑπομένης ῥήσεως ἔσται δῆλον. εὑρεθήσεται γὰρ οὐχ ὡς Ἱπποκράτης τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχειν τὸ ἔμφυτον θερμὸν ἔφη, καὶ αὐτὸς οὕτως γινώσκων. ἀλλ' ἄνευ τοῦ ἐμφύτου ἡγούμενος ἁπλῶς εἶναι θερμὰ τὰ αὐξανόμενα.

Ἀνάγκη γὰρ αὐξανόμενον καὶ χωρέον τὸ σῶμα πρὸς βίην θερμὸν εἶναι.

Ἱπποκράτους εἰπόντος τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν. οὗτος ἔοικεν ἁπλῶς ἀκηκοέναι θερμὸν εἶναι τοῖς αὐξανομένοις τὸ σῶμα, μὴ προσκειμένου τῷ λόγῳ τοῦ ἔμφυτον. χωροῦν γὰρ αὐτό φησι πρὸς βίαν θερμὸν γίνεσθαι. τὸ δὲ πρὸς βίαν χωρεῖν, τοιόνδε τι βούλεται δηλοῦν· ἔοικεν αὐτῷ δοκεῖ βίαιόν τι καὶ ἰσχυρὸν ἡ αὔξησις εἶναι. ὥσπερ αὖ τἄλλα τῶν ἰσχυρῶν ἔργων ἐκθερμαίνει τοὺς ἐνεργοῦντας, οὕτω καὶ ἡ αὔξησις. ἀλλ' ἔμπαλίν γε ἐχρῆν αὐτὸν εἰρηκέναι, διὰ τὸ ἔμφυτον θερμὸν αὔξεσθαι τοὺς παῖδας, οὐ διὰ τὴν αὔξησιν γίνεσθαι θερμούς. τὸ γὰρ ἔμφυτον θερμόν, οὐ μόνον εὔκρατον θερμόν, ἀλλὰ καὶ ὑγρόν. εἰκότως οὖν αὔξεται τὰ τοιαῦτα σώματα. διατεινόμενα γὰρ εἰς τὰς τρεῖς διαστάσεις οἱονεὶ καὶ διαφυσώμενα, τὴν εἰς ἁπάσας αὐτὰς ἐπίδοσιν λαμβάνει. διατείνει μὲν οὖν ἡ φύσις αὐτὰ πάντη πρὸς τοῦτο ὀργάνῳ συμφύτῳ,

χρωμένη

χωμένη τῷ θερμῷ. διατείνεται γὰρ ἑτοίμως, διὰ τὴν ὑγρότητα. τά γε μὴν πολλὰ τῶν παίδων ἀδηφαγοῦντα πλεῖστον, ἀθροίζει τὸν ἰδίως ὀνομαζόμενον ὠμὸν χυμόν. ἐξ οὗ ῥᾳδίως ὁ λίθος γεννᾶται. τούτου μὲν ὕλης ἔχοντος λόγον, ἐξ οὗ ὁ λίθος γεννᾶται. ποιητικοῦ δὲ αἰτίου, τῆς θερμασίας.

Ὁκόταν δ' ἄρξηται μαραίνεσθαι τὸ σῶμα καταρρέον πρὸς εὐπέτειαν, ψυχρότερον γίνεται.

Κἀνταῦθα πάλιν ὅτε δὲ μηκέτι αὔξεται τὸ σῶμα τοῖς παρακμάζουσι, διὰ τὴν ἀργίαν αὐτὸ φησὶ γίνεσθαι ψυχρότερον. ἔμπαλιν δὲ ἄμεινον αἰτιολογεῖν. ἐλάττονος γὰρ αὐτῷ γινομένου τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ, καὶ αὔξησις ἐπαύσατο. σαφέστερον δὲ τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἐδήλωσεν ὁ γράψας ταῦτα διὰ τῆς ἐχομένης ῥήσεως.

Καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὁκόσον τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερέων πλεῖστον αὔξεται ἄνθρωπος, τοσοῦτον θερμότατος γίνεται. καὶ τῇ ἐσχάτῃ τῶν ἡμερέων ὁκόσον πλεῖστον καταμαραίνεται, τοσοῦτον ψυχρότερον ἀνάγκη εἶναι.

Ὀρθῶς οὖν ἡμεῖς ἐξηγησάμεθα τὴν προκειμένην ῥῆσιν, ἐν ᾗ φησίν. ἀνάγκη γὰρ αὐξανόμενον καὶ χωρέον τὸ σῶμα πρὸς βίην, θερμὸν εἶναι. ἐχρῆν γὰρ ἔμπροσθεν αὐτὸν εἰπεῖν, διὰ τὸ ἔμφυτον θερμὸν αὔξεσθαι τὸ αὐξανόμενον. ἀλλ' οὐ διὰ τὴν αὔξησιν γίνεσθαι θερμόν. ἀνάλογον δὴ τούτου κἀπὶ τοῦ παρακμάζοντος. ἐπεὶ μηκέτ' αὔξεται ψυχρὸν αὐτὸ νομίζειν γίνεσθαι διὰ τὴν ἀργίαν τῆς πρότερον μὲν, ἐνεργούσης αὐξήσεως, νυνὶ δὲ, παυομένης.

Ὑγιέες δὲ γίνονται αὐτόματοι οἱ οὕτω διακείμενοι. πλεῖστοι μὲν ἐν τῇ ὥρῃ, ἣν ἄρχονται τήκεσθαι πέντε καὶ τεσσαράκοντα ἡμερέων. ὁκόσοι δ' αὖ τὴν ὥρην ταύτην ὑπερβάλλωσιν, ἐνιαυτῷ αὐτόματοι, ἢν μή τι ἐς ἄλλο κακουργῆται ὁ ἄνθρωπος.

Τίνας λέγει τοὺς οὕτω διακειμένους οὓς προειρήκει δηλονότι καταλύσαντας τὰ γυμνάσια, διὰ τὴν ἀργίαν, ἀποπτύειν τε, καὶ οὐρεῖν πῦον, ἁλίσκεσθαί τε δυσεντερίαις. ἐγὼ δὲ ἔφην ἁλισκομένους μὲν δυσεντερίαις αἱματηραῖς ἑωρακέναι πολλοὺς τῶν εἰς ἄπονον μεταστάντων ἐκ ταλαιπωρικοῦ, καὶ ἐργαστικοῦ τοῦ πρόσθεν βίου. πῦον δὲ, οὔτ' ἀναβήττοντας, οὔτ' οὐροῦντας ὦφθαί μοι τινάς. ἀλλ' οὗτός γέ μοι δοκεῖ τὸν ὠμὸν ὀνομαζόμενον χυμὸν ὅταν παχὺς ᾖ γε, πῦον εἶναι. καὶ τί θαυμαστὸν ὅπου γε καὶ ὁ Ἐρασίστρατος τὰς ἐν τοῖς οὔροις ὑποστάσεις ἐπὶ τῶν πυρεσσόντων, οὐ τὸν αὐτὸν εἶναι τὸν χυμὸν, ἀλλὰ πῦον ἡγεῖται, μή δ' ὅτι τῶν ὑγιαινόντων τοῖς ἀδηφαγοῦσιν ὑφίστασθαι πολὺ τὸ τοιοῦτον γινώσκων. τεθεάμεθα γοῦν παμπόλλους τῶν ἀργῶς βιούντων διὰ χρόνων τινῶν ἐκκενουμένους διὰ τῶν οὔρων, τῇ καλουμένῃ μύξῃ παραπλήσια πάμπολλα. καί τισιν αὐτῶν βραδεῖαν ποιησαμένην τὴν διέξοδον, πύῳ παραπλήσιον φαίνεται τὸ ἐκκενούμενον. καθάπερ γε κἀπὶ τῶν ἀναπτυστικῶν διὰ τὸ, πλείονι χρόνῳ κατεχόμενα πέττεσθαι τὰ τοιαῦτα. τούτου δ' οὖν καὶ αὐτὸς εἶπε τὴν αἰτίαν ἔμπροσθεν ἐπὶ μὲν τῆς δυσεντερίας, τὸ κάταντες τῆς ὁδοῦ, ταχείας διεξόδου τῶν περιττῶν αἴτιον εἶναι φάσκων. ἐπὶ δὲ τῶν ἀναπτυομένων, τὸ ἀνάντες, τῆς βραδείας. ἐπὶ δὲ τῶν οὔρων, τὴν θερμασίαν τοῦ χωρίου. εἰ δέ τις οὐ συγχωρεῖ διαφέρειν ὠμοῦ χυμοῦ πῦον ἐν οὔροις, ἢ πτύσμασιν, ἢ διαχωρήμασι, δυοῖν θάτερον οὗτος πέπονθεν, ἢ ἑκὼν πανουργεῖν διὰ ἀκολουθίαν τὴν πρὸς τὸ δόγμα, καθάπερ Ἐρασίστρατος ἐπὶ φλεγμονῇ γίνεσθαι βουλόμενος ἅπαντας τοὺς πυρετοὺς, ἢ σοφιστής ἐστιν ἀνομίλητος τοῖς ἔργοις τῆς τέχνης, οὓς ὀρθῶς ὀνομάζουσιν οἱ παλαιοὶ, λεπταφεῖς. ἕτερον γάρ ἐστι καὶ χρόᾳ, καὶ συστάσει, καὶ ὀσμῇ, τὸ πῦον ὠμοῦ χυμοῦ. καὶ γίνεται δὲ καὶ διὰ ῥινῶν καὶ διὰ στόματος ἐν περιόδοις τισὶν ἀτάκτοις τε καὶ τεταγμέναις, ἔκκρισις ὠμῶν χυμῶν ἐκκαθαίρουσα τὸν ἐγκέφαλον, ἧς οὐκ ἐμνημόνευσεν, ὁ ταύτην τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν γράψας. εἰκότως δὲ ἔφησεν αὐτομάτως ὑγιάζεσθαι τοὺς προειρημένους, ὅπερ ἐστὶν οὐδὲν ἡμῶν πραξάντων. αὐτάρκως γὰρ ἡ φύσις αὐτοὺς ἐκκαθαίρει. προθεσμίαν δὲ τῆς ἐκκαθάρσεως ἔθετο διττὴν αὐτοῖς. τὴν μὲν ἑτέραν, κατὰ τὴν ὥραν τοῦ ἔτους ἐν ᾗ τὴν εἰρημένην ἔκκρισιν αὐτοῖς ἄρξασθαι συνέβη. τὴν δὲ ἑτέραν, εἰς ἐνιαυτὸν ἐκτεινομένην. ἀλλὰ καὶ τὴν ὀλιγοχρόνιον εἰς πέντε καὶ τεσσαράκοντα προσῆκεν ἡμέρας. τινὲς δὲ οὐ πέντε καὶ τεσσαράκοντα γράφουσι, ἀλλὰ τεσσαράκοντα. πολλοὺς δὲ ἐγὼ θεασάμενος οὕτω καθαιρομένους ὑπὸ τῆς φύσεως, οὐ δύο μόνον ὅρους τῆς κενώσεως εἶδον, ὥς οὗτος ἔγραψεν, ἀλλὰ καὶ πάνυ πολλάς. ἄλλος γὰρ ἐν ἄλλῃ προθεσμίᾳ, τελέως ἐξεκαθάρθη. τινὲς μὲν τετταράκοντα ἡμέρας. τινὲς δὲ καὶ μέχρι μηνῶν προὔβησαν, οὐκ ἴσων τῶν ἀριθμῶν. ἔστι δὲ οἳ, καὶ δι' ὅλου τοῦ ἔτους παραμένον ἔχοντες τὸ σύμπτωμα.

Ὁκόσα δὲ τῶν νουσημάτων γίγνονται ἐξ ὀλίγου, καὶ ὁκόσων αἱ προφάσιες εὔγνωστοι, ταῦτα δὲ ἀσφαλέστατά ἐστι προαγορεύεσθαι. τὴν δὲ ἴησιν χρὴ ποιέεσθαι αὐτέων ἐναντιούμενον τῇ προφάσει τῇ νούσου, οὕτω γὰρ ἂν λύοιτο τὸ τὴν νοῦσον παρέχον ἐν τῷ σώματι.

Τούτῳ μάχεσθαι δοκεῖ, τὸ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς εἰρημένον. τῶν ὀξέων νοσημάτων, οὐ πάμπαν ἀσφαλέες αἱ προδιαγορεύσιες, οὔτε τῆς ὑγιείης, οὔτε τοῦ θανάτου. καὶ Σαβῖνος αὐτὸ πειραθεὶς λῦσαι περιελάλησε μὲν, οὐδὲν δὲ εἶπε πιθανόν. οὕτω δὲ καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον, δοκοῦσι δή μοι, μὴ συνηκέναι τί σημαίνει τὸ ἐξ ὀλίγου νομίζουσι γοῦν ἐπὶ τῶν ὀλιγοχρονίων καὶ ὀξέων γίνεσθαι τὸν λόγον. ἔοικε δὲ οὐ περὶ τούτων λέγειν νῦν, ἀλλὰ περὶ τῶν ἐξ αἰτίων προδήλων τὴν γένεσιν ἐσχηκότων πρόσφατον. ἐξ ὀλίγου χρόνου, καὶ οὐκ ἐκ πολλοῦ κατασκευασθεῖσαν. ἐπὶ τούτων γὰρ ἡ πρόρρησις τοῦ γενησομένου ῥᾴστη, ὅτι καὶ τὸ αἴτιον ὁποῖόν τε καὶ πηλίκον ἐστὶν, ἔγνωσται. ὅσα δὲ ἐκ πολλοῦ χρόνου κατὰ βραχὺ γινόμενα μηδεμίαν ἔσχον αἰτίαν προφανῆ τῆς γενέσεως, οὐχ ὁμοίως ἐπὶ τούτων ἡ πρόγνωσις ἀσφαλής. ὑπόγυοι δὲ αἰτίαι νοσημάτων εἰσὶν, ἐγκαύσεις, ψύξεις,

ἀγρυπνίαι, λῦπαι, φροντίδες, ἀπεψίαι, σκληροκοιτίαι, κόματοι, μέθαι, καὶ τἆλλα τὰ τοιαῦτα. διὰ τοῦτ' οὖν καὶ τὴν ἴασιν ἔφη τῶν τοιούτων ποιεῖσθαι, διὰ τῶν ἐναντίων τῇ προφάσει τοῦ νοσήματος. εἰ γὰρ ἐξεκαύθη, ψύχονται. εἰ ἐψύχθη, θερμαίνονται. εἰ ἔκαμον, ἀναπαύονται. εἰ ἤργησε παρὰ τὸ ἔθος, ὡδὶ πλέον γυμνάζονται. εἰ ἐπληρώθη, κενοῦνται. εἰ ἐκενώθη, πληροῦνται. καθάπερ καὶ πρόσθεν εἶπε κατὰ τὴν ῥῆσιν, ἧς ἡ ἀρχή· ὁκόσα πλησμονὴ τίκτει νουσήματα, κένωσις ἰῆται.

Ὁκόσοισι δὲ ψαμμώδεα ὑφίσταται, ἢ πῶροι ἐν τοῖσιν οὔροισι, τουτέοισι τὴν ἀρχὴν φύματα ἐγένετο πρὸς τῇ φλεβὶ τῇ παχείῃ, καὶ διεπύησεν. ἔπειτα δὲ αὐτέων οὐ ταχέως ἐκραγέντων τῶν φυμάτων, πῶροι συνεστράφησαν ἐκ τοῦ πύου. οἵτινες ἔξω θλίβονται διὰ τῆς φλεβὸς σὺν τῷ οὔρῳ ἐς τὴν κύστιν.

Γένοιτο μὲν ἄν ποτε καὶ καθ' ἣν εἶπεν αἰτίαν, οὖρα τοιαῦτα. γένοιτο δ' ἂν καὶ αὐτοῦ τοῦ νεφροῦ παθόντος ὁμοίως, ἄνευ τῆς μεγάλης φλεβός. ὡς τὸ πολὺ δὲ χωρὶς φυμάτων συμβαίνουσιν αἱ εἰρημέναι διὰ τῶν οὔρων ἐκκρίσεις, ὅταν παχὺς, ἢ γλίσχρος ἱκανῶς χυμὸς βραδεῖαν ποιούμενος τὴν διέξοδον, ὑπὸ τῆς ἐν τῷ πάθει θερμασίας ξηραινόμενος παγῇ.

Ὁκόσοισι δὲ αἱματώδεα μοῦνον τὰ οὐρήματα, τουτέοισιν αἱ φλέβες πεπονήκασι.

Τὸ πεπονήκασιν ἄδηλον ἐστὶν ἐπὶ τινος εἴρηται, δύναται γὰρ καὶ τὸ κεκμήκασι δηλοῦν, ὡς ἐκλύτους γεγονυίας αὐτὰς, ἢ μὴ πεπτόν τι γεννᾶν αἷμα, καὶ μεθιέναι τοῦτο ῥαδίως δι' ἀτονίαν, ἢ ὡς ἀλλότριον ἀποκρίνειν. δύναται δὲ κοινῶς τὸ πεπόνθασιν ἐκ τοῦ πεπονήκασι δηλοῦσθαι, μηδὲν αὐτῶν τῶν νεφρῶν πεπονθότων, ἀλλ' ἐν μόναις ταῖς φλεψὶν οὔσης τῆς διαθέσεως. οὐ μὴν ὁποία τίς ἐστιν ἐκ τῆς τοιαύτης ἐξηγήσεως δηλοῦται. πρόδηλον δὲ ἐστιν, ὡς οὔθ' Ἱπποκράτης, οὔτε Πόλυβος εἶπεν ἂν οὐρήματα, δυνάμενοί γε εἰπεῖν· ὁκόσοισι δὲ αἱματώδεα τὰ οὖρα. καὶ πολλάκις γε πάνυ τι γράφων ὁ Ἱπποκράτης οὖρα, κατ' οὐδὲ μίαν λέξιν εἶπεν οὔρημα. καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ τῶν παρεγγεγραμμένων ἐνδείκνυται σαφῶς αὐτὰ μήθ' Ἱπποκράτους εἶναι, μήτε Πολύβου.

Ὁκόσοισι δὲ ἐν τῷ οὐρήματι παχεῖ ἐόντι σαρκία σμικρὰ τριχοειδέα συνεξέρχεται· ταῦτα ἀπὸ τῶν νεφρῶν ἰδέναι χρὴ ἐόντα, [καὶ ἀπὸ τῶν ἀρθριτικῶν.]

Τὸν ἀφορισμὸν ἐνταῦθα μετέφρασε τόνδε. ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ παχεῖ ἔχοντι σαρκία σμικρὰ, ἢ ὥσπερ τρίχες συνεξέρχονται, τουτέοισιν ἀπὸ τῶν νεφρῶν ἐκκρίνεται.

Ὁκόσοισι δὲ καθαρὸν τὸ οὖρον ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε οἷον γε πίτυρα ἐκφέρεται ἐν τῷ οὐρήματι, τουτέοισιν ἡ κύστις ψωριᾷ.

Πάλιν κἀνταῦθα τὸν ἀφορισμὸν ἐκεῖνον παρέφρασεν. ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ παχεῖ ἐόντι πιτυρώδεά τι συνεξέρχεται, τουτέοισιν ἡ κύστις ψωριᾷ.

Οἱ πλεῖστοι τῶν πυρετῶν γίνονται ἀπὸ χολῆς, εἴδεα δὲ αὐτέων εἰσὶ τέσσαρες χωρὶς τῶν ἐν τῇσιν ὀδύνῃσι τοῖσιν ἀποκεκριμένοισιν. οὐνόματα δ' αὐτέων ἐστὶ, σύνοχος, καὶ ἀμφημερινὸς, καὶ τριταῖος, καὶ τεταρταῖος. ὁ μὲν οὖν σύνοχος καλεόμενος ἀπὸ πλείστης χολῆς καὶ ἀκρητεστάτης, καὶ τὰς κρίσιας ἀκρητεστάτας ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ ποιέεται. τὸ γὰρ σῶμα, οὐ διαψυχόμενον οὐδένα χρόνον, συντήκεται ταχέως ἅτε ὑπὸ πολλοῦ τοῦ θερμοῦ θερμαινόμενον. ὁ δὲ ἀμφημερινὸς μετὰ τὸν σύνοχον ἀπὸ πλείστης χολῆς γίνεται, καὶ ἀπαλλάσσεται τάχιστα τῶν ἄλλων, μακρότερον δ' ἐστὶ τοῦ συνόχου, ὅτι ἀπ' ἐλάσσονός τε γίνεται χολῆς, καὶ ὅτι ἀνάπαυσιν ἔχει τὸ σῶμα, ἐν δὲ τῷ συνόχῳ οὐκ ἀναπαύεται οὐδένα χρόνον. ὁ δὲ τριταῖος μακρότερός ἐστι τοῦ ἀμφημερινοῦ, καὶ ἀπὸ χολῆς ἐλάσσονος γίνεται. ὁκόσῳ δὲ πλείονα χρόνον ἐν τῷ τριταίῳ, ἢ ἐν τῷ ἀμφημερινῷ τὸ σῶμα ἀναπαύεται, τοσούτῳ χρονιώτερος οὗτος ὁ πυρετὸς τοῦ ἀμφημερινοῦ ἐστίν. οἱ δὲ τεταρταῖοι τὰ μὲν ἄλλα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, χρονιώτεροι δέ εἰσι τῶν τριταίων ὁκόσον ἔλασσον μετέχουσι μέρος τῆς χολῆς, τῆς τὴν θέρμην παρεχούσης, τοῦ δὲ διαψύχεσθαι τὸ σῶμα πλέον μετέχουσι. προσγίνεται δὲ αὐτέοισιν ἀπὸ μελαίνης χολῆς τὸ περιεὸν τοῦτο καὶ δυσαπάλλακτον. μέλαινα γὰρ χολὴ τῶν ἐν τῷ σώματι ἐνεόντων γλισχρότατον, καὶ τὰς ἕδρας χρονιωτάτας ποιέει. γνοίης δὲ τόδε ὅτι οἱ τεταρταῖοι πυρετοὶ μετέχουσι τοῦ μελαγχολικοῦ, φθινοπώρου γὰρ μάλιστα ἁλίσκονται οἱ ἄνθρωποι ὑπὸ τῶν τεταρταίων, καὶ ἐν τῇ ἡλικίῃ τῇ ἀπὸ πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτέων, ἐς τὰ πέντε καὶ τεσσαράκοντα, ἡ δὲ ἡλικίη αὕτη ὑπὸ μελαίνης χολῆς κατέχεται μάλιστα πασέων τῶν ἡλικιῶν. ἥ τε φθινοπωρινὴ ὥρη μάλιστα πασέων τῶν ὡρέων. ὁκόσοι δ' ἂν ἁλῶσιν ἔξω τῆς ὥρης ταύτης, καὶ τῆς ἡλικίης ὑπὸ τοῦ τεταρταίου, εὖ χρὴ εἰδέναι μὴ χρόνιον ἐσόμενον τὸν πυρετὸν, ἢν μή τι ἄλλο κακουργῇ ὁ ἄνθρωπος.

Ὅμοιόν τί μοι δοκοῦσι πεπονθέναι οἱ πολλοὶ τῶν ἐξηγητῶν, ἐν οἷς ἐστὶ καὶ Σαβῖνος, τῷ νοσοῦντι μὲν ὑδερικῶς ἀνθρώπῳ, παρωνυχίαν δὲ αὐτοῦ θεραπεῦσαι φιλότιμον τὸν ἰατρὸν ἀξιοῦντι. δυοῖν γοῦν θάτερον, ἢ οὐκ ἔβλεπεν οὗτος, ὅπως εἶχεν ὅλως κακῶς, ἢ οὐκ ᾤετο δεῖσθαι θεραπείας. οὕτως οὖν καὶ τοὺς ἐξηγητὰς, ἢ τυφλώττειν τὸν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμὸν νομιστέον, ἢ τὰ μὲν σμικρὰ τῶν ἐγκλημάτων ἡγεῖσθαι θεραπείας τινὸς δεῖσθαι. τὰ μεγάλα δὲ, οὐδὲ μιᾶς χρῄζειν βοηθείας. ὥσπερ γὰρ ἐξ ὕπνου βαθέος ἐγερθέντος ᾔσθοντο τῆς πρὸς Ἱπποκράτους μάχης τῆς κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν εἰρημένον τὸν ἀμφημερινὸν ὀλιγοχρονιώτερον ἀποφαινούσης αὐτοῦ τοῦ τριταίου, σαφῶς εἰρηκότος Ἱπποκράτους ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν, κἀν τοῖς ἀφορισμοῖς τάχιστα κρίνεσθαι τὸν τριταῖον, ὅπερ φασὶν Ἱπποκράτειον εἶναι τὸ βιβλίον, ὡς καὶ φανερῶς ψευδοῦς ὄντος τοῦ λεγομένου καὶ διαφερομένου τοῖς ἑτέρωθι γεγραμ-

μένοις ὑφ' Ἱπποκράτους. εἰ δ' ἐν τούτῳ μόνον ψευδόμενόν τι ἅμα καὶ μαχόμενον Ἱπποκράτει, τὸν παρεγγράψαντα τὰ μεταξὺ κατανόησαν ἐοίκασι τῷ τὴν παρωνυχίαν ὁρῶντι, τὸ δ' ὅλον σῶμα, μὴ βλέποντι κάκιστα διακείμενον. ὁ μὲν γὰρ ἀγνοήσας τὸν ἀμφημερινὸν τοῦ τριταίου χρονιώτερον εἶναι, ἐνδείκνυται μὲν ἑαυτὸν οὐκ εἶναι τρίβωνα τῶν ἔργων τῆς ἰατρικῆς. οὐ μὴν ἐξ ἀτονίας γέ τινος ἀναισχύντου τὸ ψεῦσμα διέπλασεν, ἀλλ' ἐκ πιθανοῦ λόγου κινηθείς, καὶ μάλιστα ἐπειδή τισι τῶν παλαιῶν, ὧν καὶ Πλάτων ἐστίν, ἐδόκει τοὺς μὲν συνεχεῖς πυρετούς, ἐξ ὑπερβολῆς τοῦ πυρὸς γίνεσθαι. τοὺς δὲ ἀμφημερινούς, ἀέρος. καὶ τριταίους μέν, ὕδατος. τεταρταίους δέ, γῆς. ἡ γάρ τοι τοῦ Πλάτωνος ῥῆσις αὐτοῖς ὀνόμασιν οὕτως ἔχει. τὸ μὲν οὖν ἐκ πυρὸς ὑπερβολῆς μάλιστα νοσῆσαν σῶμα, συνεχῆ καύματα, καὶ πυρετοὺς ἀπεργάζεται. τὸ δὲ ἐξ ἀέρος, ἀμφημερινούς. τριταίους δ', ὕδατος, διὰ τὸ νωθέστερον ἀέρος καὶ πυρὸς εἶναι. τὸ δὲ γῆς τέταρτον ὄν, νωθέστατον τούτων ἐν τετραπλασίαις χρόνου περιόδοις καθαιρόμενον, τεταρταίους πυρετοὺς ποιῆσαν, ἀπαλλάττεται μόγις. εἴπερ οὖν ὁ Πλάτων τὸ νωθέστατον στοιχεῖον ὅπερ ἐστὶν ἑδραιότατόν τε καὶ δυσκινητότατον ἐν τετραπλασίαις χρόνου περιόδοις ἐκκαθαίρεσθαι φησί, πιθανὸν ἔδοξεν εἶναι, καὶ τἄλλα διαφέρειν ἀλλήλων κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ὡς γείτονι. ἐφεξῆς τε τῷ γεώδει στοιχείῳ. τοῦτο δ' αὖ ὕδωρ εἴη, τὴν ἐφεξῆς τῇ τετάρτῃ περιόδῳ γεννᾷν. τὸ δὲ τούτου πάλιν ἐφεξῆς, ὅπερ ἐστὶν ἀήρ, τὴν ἀμφημερινήν. τὸ δὲ ὀξυκινητότατον, ὅπερ εὔδηλον ὅτι τὸ πῦρ ἐστιν, ἐργάζεσθαι τὸν συνεχῆ πυρετόν. ἀλλὰ τούτου πιθανώτερος ἐστὶν ὁ λόγος ὁ τῷ φύσει θερμῷ στοιχείῳ τουτέστι τῷ πυρὶ τὴν αἰτίαν ἀνατιθεὶς τῆς γενέσεως αὐτῶν. οὐ γὰρ εὔλογον ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ στοιχείου πλεονάσαντος ἐν τῷ σώματι, τὸ θερμότατον πάθος γίνεσθαι. τοίνυν εὔλογον μὲν ἐστὶ τοῦ θερμοῦ στοιχείου τῇ πλεονεξίᾳ, θερμὸν γίνεται πάθος. ἀλλήλων δὲ διαφέρουσιν οἱ πυρετοὶ ταῖς αὐτῶν διαφοραῖς, ἃς τῷ ποσῷ τῆς αἰτίας ἀνατίθεσθαι προσήκει. τοῦτο δ' εἰ συγχωρήσομεν, ὁ μὲν συνεχέστατος καὶ θερμότατος πυρετός, ὑπὸ πλείστου γενήσεται πυρός. ὁ δὲ ἐφεξῆς αὐτῷ, δευτέραν ἔχει χώραν ἐν ποσότητι. καὶ τρίτην μέν, ὁ τριταῖος. τετάρτην δέ, ὁ τεταρταῖος. αἵ τε λύσεις αὐτῶν ἀκολούθως ταῖς αἰτίαις ἔσονται τάχισται μὲν αἱ τοῦ θερμοτάτου πυρετοῦ. δεύτεραι δέ, κατὰ τὸν χρόνον αἱ τῶν ἀμφημερινῶν, καὶ τρίται αἱ τῶν τριταίων, καὶ τέταρται, αἱ τῶν τεταρταίων. ὥσθ' ὅσον μὲν ἐπὶ τῷ πιθανῷ καλῶς εἴρηται ταῦτα. τὸ δὲ ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων ἱστορίας ἐλέγχει τὸν λόγον. ἐπὶ δὲ τῆς προγεγραμμένης τῶν φλεβῶν ἀνατομῆς, οὐδὲν ἔχων εἰπεῖν πιθανὸν ὁ συνθεὶς αὐτήν, οὐχ ἕν, ἢ δύο, ἢ τρία φαίνεται ψευσάμενος, ἀλλὰ πάνυ πολλά. πρὸς τὸ μηδὲν κατὰ τύχην ἔτι τῶν ἐν αὐτοῖς ἀληθῶς εἰρῆσθαι. θαυμαστὸν οὖν ὅπως ἐπ' ἐκείνων μέν, οὐδὲν ἐνεμέμψαντο τῷ γράψαντι τὰ μετὰ τὸ περὶ φύσιος ἀνθρώπου μέχρι δεῦρο πάντα. νυνὶ δέ, νέμφεται, καὶ διὰ τοῦτο αὐτῷ οὐκέτι δοκεῖ τὸ βιβλίον Ἱπποκράτους εἶναι. Σαβίνου δὲ καὶ τῶν πλείστων ἐξηγητῶν, ἔτι καὶ τοῦτ' ἄν τις θαυμάσειεν. ὅτι τὰ προγεγραμμένα πάντα ἐπαινοῦντες ἀεί. θαυμασίως εἰρῆσθαι, τὸ δέ τι πανσόφως. καὶ δαιμονίως, τὸ δέ τι. καὶ θείως, τὸ δέ τι, νῦν ἐξαίφνης μὲν ἐκείνων ἁπάντων ἐπελάθοντο διὰ μίαν δ' ἀντιλογίαν, οὐκέτ' αὐτοῖς Ἱπποκράτους εἶναι τὸ βιβλίον δοκεῖ, ἀλλὰ μετακινοῦσιν ἐπὶ Πόλυβον. ὡς αὐτοὶ μὴ ἀνεγνωκότες τοὺς ἀφορισμούς, καὶ τὸ πρῶτον τῶν ἐπιδημιῶν, οὐκ ἀνεγνωκότες δὲ ταῦτα Πολύβου, ἐν ᾧ δυνατὸν ἦν μαθητὴν Ἱπποκράτους ὄντα, μὴ οὐ πολλάκις μὲν ἀκηκοέναι παρ' αὐτοῦ περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν πυρετῶν. ἀνεγνωκέναι δὲ οὐκ ὀλιγάκις αὐτοῦ τὰ συγγράμματα ἐν οἷς καὶ αὐτὸν ἐπὶ τῶν ἀρρώστων τεθεᾶσθαι ταχυκρισιμώτατον μέν, τὸν τριταῖον. χρονίζοντα δέ, τὸν ἀμφημερινόν. οὐ γὰρ δὴ τῶν ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας προφητευσάντων, εἷς τις ἦν ὁ Πόλυβος, οἳ μηδένα πώποτε θεασάμενοι νοσοῦντα σχολαστικοῖς ἐπέτριβον, οὐδὲν ὑγιὲς λέγοντες, οὐδ' ὧν οἱ τρίβωνες ὁρῶσι φαινομένων ἐναργῶς ἐπὶ ἀρρώστων. ὥσθ' ὁ ταῦτα γράψας, ἤτοι οὗτος ἦν σοφιστής, ἢ πανοῦργος ἄνθρωπος ὡς ἔοικε, παραγράψας τὸ ψεῦδος, ἕνεκα τοῦ προσάψασθαι ψόγον τῷ παλαιῷ. τοῦ δὲ νεώτερον εἶναι τὸν παραγράψαντα ταῦτα, καὶ ἡ τοῦ συνόχου προσηγορία τεκμήριον ἐστίν. οὐδαμόθεν γὰρ οὔθ' Ἱπποκράτης, οὔτε τις τῶν παλαιῶν τὸν συνεχῆ πυρετὸν ὠνόμασε σύνοχον, ὥσπερ οὐδὲ οὐρήματα, τὰ οὖρα, ἀλλὰ ταῦτα ὀνόματα νεωτέρων ἐστὶν ἰατρῶν, ὅσοι τὴν παλαιὰν λέξιν ἠγνόησαν. ἀπολιπόντες οὖν ἤδη τὰ παραγεγραμμένα ταυτί, μεταβῶμεν ἐπὶ τὸ περὶ διαίτης ὑγιεινῆς, ὃ Πολύβου φασὶν εἶναι σύγγραμμα.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΤΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ.

Ἐν τοῦτο ἐστὶ βιβλίον, ἰδίαν ἐπαγγελίαν ἔχον, ὥσπερ τὸ πρῶτον μέρος ὅλου τοῦ προκειμένου βιβλίου. καθ' ὃ περὶ φύσιος ἀνθρώπου διαλέγεται. συντετέλεσται γὰρ ἐν ἐκείνῳ τὸ ἐπαγγελθέν, οὐδὲ μιᾶς ἔτι προσθέσεως δεόμενον. ἐν τούτῳ δὲ πάλιν ἃ προὔθετο, διδάσκει δι' ὅλου τοῦ βιβλίου, καὶ διὰ τοῦτο τῶν μεταξὺ τῶν δύο βιβλίων τούτων ἐξαιρεθέντων, προσηκούσης ἐπιγραφῆς ἰδίας, ἔτυχε τὸ σύμπαν, ἣν ἐπέγραψαν τινὲς αὐτῷ, περὶ φύσιος ἀνθρώπου, καὶ διαίτης, ὥσπερ δὲ ἄμεμπτον μὲν ἐστὶ πάντη τὸ περὶ φύσιος ἀνθρώπου. μεμπτὰ δὲ πάντη, τὰ παρεγγεγραμμένα μεταξὺ τῶν δύο βιβλίων, οὕτω τὸ περὶ διαίτης ὑγιεινῆς. ἐν τοῖς πλείστοις μέν, ἄμεμπτόν ἐστιν, ἐχόμενον ἀεὶ τῆς Ἱπποκράτους στοιχειώσεως. ἔν τισι δ' ἄν τις αὐτῷ μέμψαιτο παντελῶς ὀλίγοις. ὑποκείσθω δ' εἶναι Πολύβου, καθότι πολλοῖς ἔδοξε.

Τοὺς ἰδιώτας ὧδε χρὴ διαιτᾶσθαι.

Τινὰς δὲ ἰδιώτας λέγει, παραλελοίπασιν οἱ ἐξηγησάμενοι τὸ βιβλίον, ὅσοις γε δὴ παρέτυχον ὑπομνήμασι.

οὐ μὴν οὐδὲ ἐπεζήτησέ ποτε κατὰ τὴν παρὰ τοῖς διδασκάλοις ἀνάγνωσιν τοῦ βιβλίου. νυνὶ δὲ γράφειν ἐξήγησιν αὐτοῦ προυθέμενος, ἐπενόησα κακῶς παραλελεῖφθαι τοῖς τε διδασκάλοις ἡμῶν, καὶ τοῖς ἐξηγηταῖς ἐπισκέψασθαι, τίνας ἰδιώτας λέγει. δῆλον γὰρ δὴ ὅτι τὴν ἐφεξῆς γεγραμμένην δίαιταν, οὐ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ μόνοις τοῖς ἰδιώταις συνεβούλευσεν ὁ Πόλυβος, καὶ μὴν εἰ μόνοις τοῖς ἰδιώταις ὑποθήκας ἔγραψεν, οὐκ ὀρθῶς οἱ ἐξηγησάμενοι τὸ βιβλίον ἀδιορίστως ἤκουσαν, ὡς κοινῇ πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις εἰρημένων αὐτῶν. εὑρίσκομεν γοῦν δὴ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἰδιώτας ὀνομαζομένους, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἐν τῷ πρός τι. ἕνα μὲν γάρ τινα λέγουσιν ἰδιώτην εἶναι τῆσδε τῆς τέχνης. τὸν δέ τινα, τοῦδε τοῦ ἐπιτηδεύματος. ἐνίοτε δὲ, πρὸς τοὺς ἔθνος ἢ πόλιν διοικοῦντας, ἢ ὅλως πράττοντας τι δημόσιον, ἀντιδιαιρούμενοι, τοὺς τὰ ἰδιοπραγοῦντας, ὠνόμαζον ἰδιώτας. ἐπισκεπτομένῳ δή μοι τίνας τούτων νῦν ὁ Πόλυβος ἰδιώτας εἴρηκε. τοὺς μὲν ἀθλητὰς, αὐτίκα ἔδο-
10 ξε τῶν ἄλλων ἀνθρώπων ἀφαιρεῖν, ἐπειδὴ μίαν ἔχουσιν ἐκεῖνοι δίαιταν ὡρισμένην ἐν ἄρτῳ καὶ κρεῶν ἐδωδῇ. τούτων δ' ἑξῆς ὅσοι πολεμοῦσιν, ἢ ὁδοιποροῦσιν, ἢ καὶ μάχονται. καὶ γοῦν τούτοις, οὐκ ἐγχωρεῖ διακρίνειν ἃ χρὴ προσφέρεσθαι, καὶ μὴ προσφέρεσθαι σιτία. χρῆσθαι γὰρ ἀναγκαῖον αὐτοῖς, οἷς ἂν εὐπορήσωσιν ἑκάστοτε. τάχα δὲ, καὶ τοὺς ὁπωσοῦν ἐπειγομέναις ὁδοιπορίαις χρωμένους, ἀδύνατόν ἐστιν ὡς ὁ Πόλυβος κελεύει διαιτᾶσθαι, καὶ ὅλως τοὺς ἐν ἀσχολίαις πολιτικαῖς ὄντας, ἢ τῷ καλουμένῳ πρακτικῷ βίῳ. μόνοις οὖν τοῖς τὰ ἴδια πράττουσιν, οὓς ὀνομάζουσιν ἰδιοπραγοῦντας, ἡ ῥηθησομένη δίαιτα γίνεται.

Τὸν μὲν χειμῶνος ἐσθίειν ὡς πλεῖστα. πίνειν δὲ, ὡς ἐλάχιστα. εἶναι δὲ χρὴ τὸ πόμα, οἶνον ὡς ἀκρητέστατον. τὰ δὲ σιτία, ἄρτον. τὰ δὲ ὄψα, ὀπτὰ πάντα. λαχάνοισι δὲ, ὡς ἐλαχίστοισι χρέεσθαι ταύτην τὴν ὥρην. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα τὸ σῶμα θερμόν τε ἦ καὶ ξηρόν.

20 Τὸ κεφάλαιον εἰπὼν τῆς ὅλης διαίτης, ὀρθῶς ἐποίησε προσγράψας ἤδη τῇ τελευτῇ τῆς ῥήσεως, διατί τῶν εἰρημένων ἕκαστον αἱρεῖται. θερμαίνειν μὲν γὰρ ἀξιοῖ τὸ σῶμα καὶ ξηραίνειν, διὰ τὴν ἀμετρίαν τῆς κατὰ τὴν ὥραν κράσεως. ὡς εἴγε ἦν σύμμετρος, ὡς κατὰ τὸ ἔαρ ἐστὶ, σύμμετρον ἂν ἐκέλευσε καὶ τὴν δίαιταν ποιεῖσθαι. φυλάττειν μὲν γὰρ προσήκει, τὰ συμμέτρως διακείμενα. μεταβάλλειν δὲ, τὰ ἀμέτρως. μεταβολὴ δὲ οὐκ ἄλλως ἂν, ἢ ἐκ τῶν ἐναντίων ἀμετριῶν γίνοιτο. τὸ μὲν γὰρ ἀμετρότερον, ἢ τεθερμασμένον, ἢ θερμαινόμενον σῶμα, ψύχειν προσήκει. τὸ δὲ ἐψυγμένον, ἢ ψυχόμενον, θερμαίνειν. ὡσαύτως δὲ, καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ ὑγρόν τε καὶ ξηρὸν ἀμετρίας, διὰ τῆς τῶν ἐναντίων προσφορᾶς, τὰς νοσαζούσας ὑπερβολὰς καθαιρεῖν χρή. τὴν ἐναντίαν ἀμετρίαν προσφέροντος τοσοῦτον ἀπέχουσαν τοῦ μέσου τε καὶ συμμέτρου, ὅσον ἀφέστηκεν ἡ νοσάζουσα. κατὰ τοῦτο γοῦν ἐν τῷ χειμῶνι ψυχρῷ καὶ ὑγρῷ τὴν κρᾶσιν ὄντι συμφέρει ἐσθίειν μὲν, ὡς πλεῖστα. πίνειν δὲ, ὡς ἐλάχιστα. πλεῖστα δ' ἀκουστέον, οὐχ ὡς πρὸς τὴν δύναμιν, ἀλλ' ὡς πρὸς τὰς ἄλλας ὥρας. ὡσαύτως δὲ καὶ πίνειν ὡς ἐλάχιστα, πρὸς τὰς
30 ἄλλας ὥρας ἀναφέροντα τὴν παραβολήν. ὁμοίως δὲ εἴρηται καὶ τὸ τὸν οἶνον ἀκρατέστατον εἶναι δεῖν, ὡς πρὸς τὴν ἐν ταῖς ἄλλαις ὥραις κρᾶσιν αὐτοῦ. τῷ μέντοι πρὸς τὴν δύναμιν μέτρῳ, καὶ τῷ πρὸς τὴν ἐντεῦθεν ὠφέλειαν προσέχων τὸν νοῦν, ἀεὶ τὸ σύμμετρον οἴνου τε καὶ σιτίου δώσεις, ὥσπερ γε καὶ ὕπνου, καὶ γυμνασίων, καὶ πάντων ἁπλῶς τῶν καλουμένων ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἐπιτηδευμάτων. ὅτι δ' οἶνος ὁ ἀκρατέστερος, καὶ ὅτι τὰ ὀπτὰ κρέα θερμαίνει καὶ ξηραίνει παραβαλλόμενα μάζῃ τε καὶ λαχάνοις, οὐδεὶς ἀγνοεῖ. παραπλησίως δὲ καὶ ὁ ἄρτος, εἰ παραβάλλοιτο μάζῃ, θερμαίνειν τε καὶ ξηραίνειν λεχθήσεται. ταῦτα οὖν ὡς παραδείγματα νομιστέον εἰρῆσθαι τἀνδρί. σὺ δὲ καὶ τῶν ὀσπρίων ἐπιλέξῃ τὰ θερμαίνοντα καὶ ξηραίνοντα, καθάπερ τὴν φακῆν. ἀλλὰ καὶ τῶν λαχάνων, ὅσα ταύτην ἔχει τὴν δύναμιν, ὥσπερ ἡ κράμβη. καὶ τῶν κρεῶν ὡσαύτως, οἷά τὰ τῶν ἀγρίων ζώων
40 ἐστὶ, καὶ τὰ ταριχευθέντα. ταῦτα δὲ λέλεκταί μοι πάντα παραδείγματος ἕνεκεν. ἡ δὲ σύμπασα κατὰ μέρος ὕλη τῶν τροφῶν, ἐν τρισὶν ὑπομνήμασι σύγκειται, τὴν δὲ ἐπιγραφὴν ἔχουσα περὶ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων. ὥσπερ οὖν ταῦτα καλῶς εἴρηται περὶ τῆς κατὰ τὰς ποιότητας αἱρέσεώς τε καὶ φυγῆς σιτίων, οὕτω καὶ τὰ περὶ τῆς τῶν σιτίων ποσότητος. ἐσθίειν γοῦν ὡς πρὸς τὰς ἄλλας ὥρας πλεῖστα συγχωρητέον ἐν χειμῶνι
» μεμαθηκότας ἐν ἀφορισμοῖς ὀρθῶς εἰρῆσθαι. θέρεος καὶ φθινοπώρου σιτία δυσφορώτατα φέρουσι. χειμῶνος
» ῥήϊστα. ἦρος δεύτερον. εἰ δὲ καὶ διατί γίνεται ταῦτα μαθεῖν ἐθέλοι τις, ἐδίδαξε καὶ τοῦτο κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς εἰπών. αἱ κοιλίαι χειμῶνος καὶ ἦρος θερμόταται φύσει, διότι τὸ περιέχον ψυχρὸν ὂν, ἀποστέγει στεγανοῦν, καὶ κατακλείει τὸ ἔμφυτον θερμὸν ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος. ἐν δὲ τῷ θέρει διαφορεῖται μὲν τοῦτο διὰ τῆς διαπνοῆς. διὰ τῆς ἀναπνοῆς δὲ ἕλκεται τὸ περιέχον θερμόν. ὀνομάζων δὲ ἀναπνοὴν μὲν, τὴν διὰ τοῦ στόματος ἔξω τε καὶ εἴσω φορὰν τοῦ πνεύματος. διαπνοὴν δὲ, τὴν δι' ὅλου τοῦ σώματος ὁμοίως γιγνομένην.

Ὅταν δὲ τὸ ἔαρ ἐπιλαμβάνῃ, τότε πόμα χρὴ πλέον ποιέεσθαι καὶ ὑδαρέστερον καὶ κατ' ὀλίγον, καὶ τοῖσι σιτίοισι
50 μαλθακωτέροισι χρέεσθαι, καὶ ἐλάσσοσι, καὶ τὸν ἄρτον ἀφαιρέοντα μάζαν προστιθέναι καὶ τὰ ὄψα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἔκ τε τῶν ὀπτῶν ἑφθὰ ποιέεσθαι, καὶ λαχάνοισιν ἤδη χρέεσθαι τοῦ ἦρος ὀλίγοισιν ἕως ἐς τὴν θερινὴν καταστήσεται ὁ ἄνθρωπος. τοῖσί τε σιτίοισι πᾶσι μαλακοῖσι χρεόμενος, καὶ τοῖσιν ὄψοισιν ἑφθοῖσι, καὶ λαχάνοισιν ὠμοῖσι καὶ ἑφθοῖσι, καὶ τοῖσι πόμασιν, ὡς ὑδαρεστάτοισι καὶ πλείστοισι, καὶ ὅκως μὴ μεγάλη ἡ μεταβολὴ ἔσται ἐξαπίνης χρεομένῳ.

Πλεῖον εἶπε καὶ ὑδαρέστερον, οὐ πλεῖστον, οὐδὲ ὑδαρέστατον, ἐν τῷ ἦρι τὸ πόμα προσφέρεσθαι. τὸ γὰρ πλεῖστον καὶ ὑδαρέστατον ἐν τῷ θέρει κελεύει πίνειν. ὡς ἐναντίαν ἔχοντι τὴν κρᾶσιν, ἧς ὁ χειμὼν ἔχει. τὸ δὲ ἔαρ, ὥσπερ ἐν τῷ μεταξὺ τῶν ἄκρων ἔχει τὴν κρᾶσιν, οὕτω καὶ τῆς διαίτης μέσης δεῖται ψυχροτέρας μὲν καὶ ὑγροτέρας, ὡς πρὸς τὸν χειμῶνα. θερμοτέρας δὲ καὶ ξηροτέρας, ὡς πρὸς τὸ θέρος. ἐκ τούτων οὖν δῆλον ἐστὶν ὅπως

ἀκούειν χρὴ τῆς κατὰ τό θέρος τε καὶ φθινόπωρον εἰρημένης ὑπ' αὐτοῦ διαίτης. ὥστ' ἐμοὶ μὲν ὑπερβαίνειν αὐτὸ προσήκει. τοῖς δ' ἀναγινώσκουσι πολλάκις ἐπιμελῶς τε προσέχουσι τὸν νοῦν, εἴρηται πάντα σαφῶς ὡς μηδὲ μιᾶς ἐξηγήσεως δεῖσθαι περὶ τὰς ἄχρι δεῦρο λελεγμένας.

Τ τοῦ δὲ θέρεος τῇ τε μάζῃ μαλακῇ φέρεσθαι, καὶ τῷ ποτῷ ὑδαρεῖ καὶ πολλῷ, καὶ τοῖσιν ὄψοισι πᾶσιν ἑφθοῖσι, καὶ οὕτω δεῖ χρέεσθαι τουτέοισιν ὁκόταν τὸ θέρος ᾖ, ὅκως ψυχρὸν ᾖ τὸ σῶμα καὶ μαλακόν. καὶ γὰρ ἡ ὥρη θερμή τε καὶ ξηρὰ, καὶ ποιέει τὰ σώματα καυματώδεα καὶ αὐχμηρά. δεῖ οὖν τοῖσιν ἐπιτηδεύμασι τουτέοισιν ἀλέξασθαι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, ὥσπερ ἐκ τοῦ χειμῶνος εἰς τὸ ἦρ, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ ἦρος, εἰς τὸ θέρος καταστῆσαι. τῶν μὲν σιτίων ἀφαιρέων. τῷ δὲ ποτῷ προστιθεὶς, καὶ οὕτως τὰ ἐναντία ποιέοντα καταστῆσαι ἐκ τοῦ θέρεος εἰς τὸν χειμῶνα. ἐν δὲ τῷ φθινοπώρῳ πάλιν τὰ μὲν σιτία, πλείω ποιεόμενον καὶ ξηρότερα, καὶ τὰ ὄψα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον. τὰ δὲ ποτὰ, ἐλάσσω τε καὶ ἀκρητέστερα. ὅκως ὅ τε χειμὼν ἀγαθὸς ἔσται, καὶ ὁ ἄνθρωπος διαχρήσεται τοῖσί τε πόμασιν ἀκρητεστέροισι καὶ ὀλίγοισι, καὶ τοῖσι σιτίοισιν ὡς πλείστοισί τε καὶ ξηροτάτοισιν. οὕτω γὰρ ἂν καὶ ὑγιαίνοι μάλιστα καὶ ῥιγοίη ἥκιστα. ἡ γὰρ ὥρη λίαν ψυχρή τε καὶ ὑγρή.

Τὰ παρόντα δὲ ταῦτα τεμάχια οὔτε τινὸς ἐξηγήσεως δέονται, πᾶσι δῆλα τοῦ Πολύβου ποιήσαντος, οὔτε τινὰ μέθοδον ἀκραιφνῆ ζητοῦντος, ἀλλὰ καθὰ κεῖται, αὐτὰ καὶ μόνα δῆλα καθεστήκασι.

Τ οἷσι δὲ εἴδεσι τοῖσι σαρκώδεσι καὶ πλείω μαλακοῖσι καὶ ἐρυθροῖσι. ξυμφέρει δὴ τὸν πλείονα χρόνον τοῦ ἐνιαυτοῦ ξηροτέροισι διαιτήμασι χρέεσθαι, ὑγρὴ γὰρ ἡ φύσις τῶν εἰδέων τουτέων.

Ὥσπερ αἱ διαφοραὶ τῶν ὡρῶν ἐνδείκνυνται διάφορον δίαιταν, οὕτω καὶ τοῦ σώματος αἱ ἕξεις, ἐφ' ἃς νῦν ἥκει συντελέσας τὸν περὶ τῶν ὡρῶν λόγον, ὥσπερ δὲ ἐν ταῖς ὥραις ἐνεδείκνυτο τὴν προσήκουσαν δίαιταν, οὕτω κἂν ταῖς τοῦ σώματος ἰδέαις. οἱ μὲν γὰρ σαρκώδεις, καὶ μαλακοὶ, καὶ ἐρυθροὶ, διὰ τὴν τῆς κράσεως ὑγρότητα τοιοῦτοι γεγόνασιν. οἱ δὲ ἐναντίως αὐτοῖς διακείμενοι, περὶ ὧν ἐφεξῆς ἐρεῖ, διὰ τὴν ξηρότητα. προσήκει τοιγαροῦν τοὺς μὲν ὑγροὺς, ξηροτέρᾳ χρῆσθαι διαίτῃ. τοὺς δὲ ξηροὺς ὑγροτέρᾳ. καὶ εἴπερ ταῦτα ἀληθῶς εἴρηται, πρόδηλον ὅτι καὶ τοὺς εὐκράτους, εὐκράτῳ χρῆσθαι προσήκει τῇ διαίτῃ. λέγω δὲ εὐκράτους, οὓς οὔτε σαρκώδεις, οὔτε ἀσάρκους, ἀλλ' εὐσάρκους ὀνομάζουσι.

Τ τοὺς μὲν στρυφνοὺς καὶ προσεσταλμένους, καὶ πυῤῥοὺς, καὶ μέλανας τῇ ὑγροτέρῃ διαίτῃ χρὴ τὸν πλείω διαιτᾶσθαι χρόνον, τὰ γὰρ σώματα ταῦτα ὑπάρχει ξηρὰ ἐόντα.

Τὰ τῶν κράσεων γνωρίσματα γέγραπταί μοι τελέως ἐν τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνήμασιν, ἐν οἷς ὅτι μὲν οἱ στρυφνοὶ, τουτέστιν οἱ σκληροὶ, καὶ οἱ προσεσταλμένοι, τουτέστιν οἱ ἰσχνοὶ ξηροτέρας εἰσὶ κράσεως ὡς ἐδιδάξαμεν, ὥσπερ γε καὶ οἱ μέλανες. οὐ μὴν γε τούς γε πυῤῥοὺς εἶναι ἔφαμεν ξηροὺς τὴν κρᾶσιν, ἀλλὰ τοὺς πλησιάζοντας αὐτοῖς, κατὰ τὴν χροιὰν, οὓς ξανθοὺς ὀνομάζουσιν. ἐπεί γε καὶ ξανθὴ χολὴ τὴν κρᾶσιν, ξηρά ἐστι. χρώμενοι δὲ ἐνίοτε τοῖς ὀνόμασιν, οὐκ ἀκριβῶς ἔνιοι τῶν βιβλία γραψάντων, τὴν τῶν πραγμάτων διδασκαλίαν ταράσσουσιν. οὕτως γοῦν τινὲς ὀνομάζουσι τοὺς Γερμανοὺς ξανθοὺς, καίτοι γε οὐκ ὄντας ξανθοὺς, ἐὰν ἀκριβῶς τις ἐθέλοι καλεῖν, ἀλλὰ πυῤῥούς. τὰ δ' ἄλλα τῆς προκειμένης ῥήσεως ἀληθῶς τε ἅμα καὶ σαφῶς εἴρηται.

Κ τοῖσι νέοισι τῶν σωμάτων ξυμφέρει μαλακωτέροισί τε καὶ ὑγροτέροισι χρέεσθαι τοῖσι διαιτήμασιν, ἡ γὰρ ἡλικίη ξηρὴ, καὶ τὰ σώματα πέπηγεν ἔτι. τοὺς δὲ πρεσβυτέρους τῷ ξηροτέρῳ χρὴ τρόπῳ τὸ πλεῖον τοῦ χρόνου διάγειν, τὰ γὰρ σώματα ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίῃ ὑγρὰ, καὶ μαλθακὰ, καὶ ψυχρά.

Ἐπὶ τὰς ἡλικίας μεταβὰς, ἐλλιπῆ τὸν διορισμὸν ἐποιήσατο μὴ τεμὼν εἰς τέσσαρας διαφορὰς αὐτὰς, ἀλλ' εἰς δύο μόνας. ἐχρῆν δ' εἴπερ ἀπὸ τῶν κατὰ τὰς ἡλικίας κράσεων ἔνδειξιν ἔμελλε λήψεσθαι τοῦ τρόπου τῆς διαίτης ὥσπερ αἱ κράσεις τέτταρές εἰσιν, οὕτω καὶ τὰς ἡλικίας εἰς τέτταρα τεμεῖν, ὑγρὰν μὲν καὶ θερμὴν τὴν τῶν παίδων εἰπόντα. ξηρὰν δὲ καὶ θερμὴν, τὴν τῶν ἀκμαζόντων. καὶ ξηρὰν μὲν καὶ ψυχρὰν τὴν τῶν παρακμαζόντων. ὑγρὰν δὲ καὶ ψυχρὰν, τὴν τῶν γερόντων. ἀλλὰ τὴν μὲν τῶν παίδων, ὑγρὰν εἶναι προσήκει, μὴ δυναμένης γε τῆς αὐξήσεως ἐν ἑτέρᾳ κράσει γίνεσθαι. τὴν δὲ τῶν ἀκμαζόντων, ἐπειδὴ παρὰ τὸ προσῆκον τέ ἐστι θερμοτέρα καὶ ξηροτέρα, συμφέρει χρῆσθαι τοῖς ἐναντίοις διαιτήμασι, καθάπερ γε καὶ τὴν τῶν παρακμαζόντων. ἐπὶ δὲ τῆς τῶν γερόντων ἡλικίας οὐ σμικρόν ἐστι ζήτημα σχεδὸν ἅπασιν ἠμελημένον, ὑπὲρ οὗ μικρὸν ὕστερον ἐρῶ, τὸν περὶ τῶν ἔμπροσθεν ἡλικιῶν, συντελέσας λόγον. εἰ γὰρ ὡμολόγηται τὰ παιδία, πλέον μὲν ἔχειν ὑγρότητος, ἢ συμφέρει τοῖς ἀβλαβῶς ὑγιαίνουσι, πλέον δὲ θερμότητος, οὐχ ἁπλῶς ἐστι θερμὰ καθάπερ οἱ ἀκμάζοντες, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἔμφυτον θερμασίαν, ἥτις εὔκρατός ἐστιν, ἐν αἵματι χρηστῷ τὴν ὕπαρξιν ἔχουσα. τὸ μεταξὺ τῶν παίδων τε καὶ τῶν ἀκμαζόντων, ὅπερ ἐστὶν ἐφήβων τε καὶ μειρακίων, εἴη ἂν ἐν τῇ ἀρίστῃ κράσει. τῆς δ' ἀρίστης μέσης οὔσης, καὶ τὰ διαιτήματα, μέσα τῇ κράσει προσήκει ποιεῖσθαι, μήθ' ὑγρότερον ἐργαζομένους, μήτε ξηρότερον, ἢ θερμότερον, ἢ ψυχρότερον αὐτῶν τὸ σῶμα. τὸ μέντοι τῶν παιδίων, εἰ καὶ πλεῖον ὡς πρὸς ὑγιεινὴν ἕξιν ἔχει τὸ ὑγρὸν, ὅμως οὐ χρὴ ξηραίνειν, ἀναυξῆ γὰρ αὐτὰ ποιήσομεν. ἐπὶ δὲ τῶν γερόντων, ἐπειδὴ τινὲς μὲν αὐτοὺς, ὑγροὺς εἶναι λέγουσι, τινὲς δὲ, ξηροὺς, ἀδιορίστως ἑκάτεροι, διοριστέον ἡμῖν ἐστι κατά τι μὲν αὐτοὺς ὄντας, ξηροὺς. κατά τι δὲ, ὑγρούς. ἐδείχθη δὲ τοῦτο ἐν τοῖς περὶ κράσεων. αὐτοῖς μὲν γὰρ τοῖς στερεοῖς τοῦ σώματος μορίοις, ἐδείχθησαν ὄντες ξηροί. περιττώματα δ' ἔχοντες διὰ τὴν ψυχρότητα τῆς κράσεως πολλὰ, καὶ δι' αὐτὰ ὑγροὶ λεγόμενοι. κατὰ λόγον οὖν ἡ ἔνδειξις ἐναντία τε καὶ διττὴ γίνεται τοῖς ἰατροῖς ἀπὸ τῆς ἡλι

νίας ταύτης διὰ μὲν τὴν ξηρότητα τῆς τῶν στερεῶν κράσεως, ὑγραίνεσθαι δεομένων αὐτῶν. διὰ δὲ τὴν πε-
ριουσίαν τῶν ὑγρῶν, ξηραίνεσθαι, πῶς μὲν οὖν ἀμφοτέρων ἄν τις στοχάζοιτο, τελέως εἴρηται κατὰ τὴν ὑγιει-
νὴν πραγματείαν. ἐν δὲ τῷ παρόντι λόγῳ τὸ κεφάλαιον, ὧν ἐν ἐκείνῃ γεγράφαμεν εἰπεῖν ἀρκέσει. τὰ μὲν σι-
τία καὶ ποτὰ καὶ τἄλλα πάντα, σκοπὸν ἐχέτω τό θ' ὑγρὸν καὶ τὸ θερμὸν, ὡς δέον ὑγραίνειν τε καὶ θερμαί-
νειν τῶν γερόντων τὰ στερεὰ μόρια τοῦ σώματος, ἅπερ καὶ μόνα, κυρίως ὀνομαζόντων, ἐστὶ μόρια. προνοητέον δὲ πά-
λιν ἔτι τῆς τῶν φλεγματωδῶν περιττωμάτων κενώσεως. ἐπεὶ οὖν ἐκ μὲν τῆς περὶ κράσεων πραγματείας
ἀναλέξαις τε καὶ μάθοις ἔτι ἐπιστημονικῶς ψυχρὰν καὶ ξηρὰν εἶναι τὴν οἰκείαν τῶν γερόντων κρᾶσιν, ἐπίκτητον
δὲ ἴσχειν αὐτοὺς ὑγρότητα, διὰ τὴν τῶν φλεγματωδῶν περιττωμάτων γένεσιν, ἐλθὼν δὲ ἀπ' ἐκείνων ἔτι τὰ τῶν
ὑγιεινῶν ὑπομνήματα, προσεπιμάθοις ὅπως χρὴ διαιτᾶν τοὺς γέροντας, εὔδηλον ἔσται σοι τὸ τῆς νῦν προκει-
10 μένης ῥήσεως ἀδιόριστον. οὔτε γὰρ εἰς δύο ἐχρῆν διαιρεῖσθαι τὸν ἀνθρώπινον βίον, οὔτε ἔτι τῶν γερόντων ὑγρὰ
καὶ μαλακὰ σώματα εἰρῆσθαι, οὐδ' ὅτι ξηροῖς τὴν κρᾶσιν ἐδέσμασι διαιτητέον αὐτούς. τοὺς μέντοι νέους πεπη-
γότα φύσει ἔχειν τὰ σώματα, καὶ τὴν κρᾶσιν εἶναι ξηρούς, εὔδηλός ἐστιν ἔτι τῶν ἀκμαζόντων μόνων τὸν λόγον
πεποιημένος, καὶ τούτους ὀνομάσας νέους, παρέλιπεν οὖν τήν τε τῶν παίδων ἡλικίαν, καὶ τὴν παρακμαζόν-
των, ὡς δὲ ἐγὼ φημὶ καὶ τὴν εὐκρατοτάτην γε ἥτις ἐστὶν ἐν τῷ μεταξὺ τῶν παίδων τε καὶ τῶν ἀκμαζόντων.
εὔδηλος δ' ἐστὶ καὶ αὐτὸς ὑποπτεύων τὸν ἑαυτοῦ λόγον. οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπε τοὺς πρεσβυτέρους τῷ ξηροτέρῳ
χρὴ τρόπῳ διαιτᾶν, ἀλλὰ προσέθηκε τὸ πλέον τοῦ χρόνου. τοῦτο δὲ ταυτόν ἐστι, τῷ φάναι μὴ διαπαντός. ὅπερ
οὔτε τῇ ἕξει τοῦ σώματος, οὔτε τῇ ἡλικίᾳ προσῆκεν ἑτέρᾳ. διαπαντὸς γὰρ χρὴ τὴν οἰκείαν ἑκάστῳ σώματι,
δίαιταν αἱρεῖσθαι.

Δεῖ οὖν πρὸς τὴν ἡλικίην, καὶ τὴν ὥρην, καὶ τὰ ἔθεα τὰ διαιτήματα ποιέεσθαι ἐναντιούμενον τοῖσι καθιστα-
20 μένοισι, καὶ θάλπεσι, καὶ χειμῶσιν· οὕτως γὰρ ἂν μάλιστα ὑγιαίνοιεν.

Καθόλου ὁ λόγος οὗτος εἴρηται πρὸς αὐτοῦ, καὶ σαφῶς, καὶ ἀληθῶς ἤδη πολλάκις ἐν πολλοῖς ἡμῖν δηλούμενος.

Καὶ ὁδοιπορέειν τοῦ μὲν χειμῶνος, ταχέως χρή. τοῦ δὲ θέρεος, ἡσυχῆ ἔχειν, ἢν μὴ διὰ ἡλίου ὁδοιπορέειν.

Πῶς ὁδοιπορεῖν χρὴ διδάσκει, καθ' ἑκάστην τῶν ὡρῶν. τοῦ μὲν χειμῶνος, αἱρούμενον τὸν ξηραίνοντά τε καὶ
θερμαίνοντα περίπατον. τοῦ θέρους δὲ, τὸν ἐναντίον σκοπὸν ποιεῖν. ἢν μὴ διὰ ἡλίου, φησὶν, ὁδοιπορεῖν. τηνικαῦτα
γὰρ ἐπείγεσθαι χρὴ θᾶττον ἀπαλλαγῆναι τῆς γιγνομένης, κατὰ τὴν τοιαύτην ὁδοιπορίαν ξηρότητός τε καὶ
θερμότητος ἐν τῷ σώματι.

Δεῖ δὲ τοὺς μὲν σαρκώδεας, θᾶττον ὁδοιπορέειν τοὺς δὲ ἰσχνούς, ἡσυχέστερον. [λουτροῖσι δὲ χρὴ πολλοῖσι χρέεσθαι τοῦ
θέρεος. τοῦ δὲ χειμῶνος ἐλάσσοσι τοὺς ἰσχνοὺς χρὴ μᾶλλον λούεσθαι τῶν σαρκωδέων.]

30 Ἡ ταχεῖα κίνησις τὴν θερμασίαν ἔτι πλέον αὐξάνουσα, τήκει τὸ σῶμα. κατὰ δὲ τὰς βραχείας κινήσεις ἡ
σύμμετρος θερμασία καὶ τὴν αἱμάτωσιν καὶ τὴν θρέψιν ἐργάζεται βελτίω, καὶ διὰ τοῦτο συναίρεται τοῖς ζώ-
οις εἰς εὐτροφίαν.

Ἠμφιέσθαι δὲ χρὴ τοῦ μὲν χειμῶνος, καθαρὰ ἱμάτια. τοῦ δὲ θέρεος, ἐλαιοπινέα.

Τὶ μὲν οὖν ἐπὶ τούτοις ἐπενόησεν ὁ γράψας, τοῦ τοῖς ἐξηγηταῖς εἰρημένου πᾶσιν, αὐτὸς ἂν εἰδείη. εἰ δὲ τὰ μὲν
καθαρὰ διὰ τὸ μᾶλλον θερμαίνειν, ἢ καὶ διὰ τὰς διαπνοὰς μὴ κωλύειν, ἀξιοῖ τοῦ χειμῶνος ἀμφιέννυσθαι. τὰ δὲ
ἐλαιοπινῆ, τοῦ θέρους, ἢ διὰ τὸ ψύχειν, ἢ τὰς διαπνοὰς ἀποφράττειν, οὐκ ἐπαινῶ τὸν λόγον, καὶ γὰρ τῶν καθα-
ρῶν ἱματίων, ὅσα πυκνὴν ἔχει τὴν ὑφὴν, καὶ μάλιστα δὲ ἂν ᾖ τετριβανά, ψύχει, τούτων οὖν ἄμεινον χρῆσθαι. τὰ
40 γὰρ ἐλαιοπινῆ ῥυπαρὰ πάντως ἐστίν. οὐδεὶς δὲ τῶν καθαρίων ἀνθρώπων ἀνέχεται ῥυπαρῶν ἱματίων, καὶ μάλι-
στα θέρους, καὶ μέντοι θερμαίνει χρονίσαντα τὰ ἐλαιοπινῆ μᾶλλον τῶν καθαρῶν, εἰ καὶ κατὰ τὴν πρώτην
πρόσπτωσιν εἴη ψυχρότατα.

Τοὺς δὲ παχέας χρὴ ὅσοι βούλονται λεπτοὶ γενέσθαι τὰς ταλαιπωρίας νήστιας ἐόντας ποιέεσθαι ἁπάσας,
καὶ τοῖσι σιτίοισιν ἐπιχειρέειν ἔτι ἀσθμαίνοντας, καὶ μὴ ἀνεψυγμένους, καὶ προπεπωκότας οἶνον κεκραμ-
μένον, καὶ μὴ σφόδρα ψυχρὸν, καὶ τὰ ὄψα σκευάζειν σησάμοισιν ἢ ἡδύσμασι, καὶ τοῖσιν ἄλλοισι τοῖσι τοιουτοτρό-
ποισι. πλέονα δὲ ἔστω τὰ προσαγόμενα ὄψα, οὕτω γὰρ ἂν ἀπό γε ἐλαχίστων πεμμάτων ἀνεμπίπλανται.

Τὸ κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς ῥήσεως εἰρημένον, τὸ, οὕτω γὰρ ἀπὸ ἐλαχίστων ἐνεμπίπλαται. τινὲς μὲν, ἐπὶ πάν-
50 των τῶν προειρημένων εἰρῆσθαί φασι. τινὲς δὲ, ἐπὶ τῶν ὄψων μόνων, ἃ διὰ σησάμων τε καὶ τῶν ὁμοίων σκευά-
ζεσθαι κελεύει, καὶ ἄλλων τινῶν πολλῶν. τὰ προειρημένα δ' ἐστὶ, τό τε νήστιν γυμνάζεσθαι, καίτοι γὰρ φανερῶς τοῦ-
το, καθάπερ πληροῖ, τὸ μετὰ τροφήν. ἔτι τε πρὸς τούτοις, τὸ ἀσθμαίνοντας ἀπὸ τῶν γυμνασίων, ἐσθίειν, οὐδέ-
πω τῆς ἐπ' αὐτοῖς θερμασίας διαπεφορημένης, οὐδὲ ἀνεψυγμένου τοῦ σώματος. ὅπερ ὅτι μὲν αἴτιον γίγνεται
τοῦ ταχέως ἐμπίπλασθαι, σαφῶς φαίνεται. εἰ δὲ κατ' ἄλλον τινὰ λόγον ὁ τοῦ βιβλίου συγγραφεὺς βούλεται
λεπτύνειν αὐτό, τοῦθ' ἡμῖν ἄδηλόν ἐστιν. ὅτι μέντοι πολλοῖς τοῦτο, τῶν ἐν τοῖς σπλάγχνοις ἐμφράξεων αἴτιον
ἐγένετο, καὶ μάλιστα τῶν κατὰ τὸ ἧπαρ, ἀκριβῶς οἶδα, καθάπερ γε καὶ τὰ μετὰ τροφὴν ὀξέα γυμνάσια. καὶ
μέντοι καὶ τὰ λουτρὰ τοῖς στενὰς ἔχουσι κατὰ τὸ ἧπαρ διεξόδους τῆς τροφῆς, ἐμφράξεις ἐργάζεται. λέλεκται
δέ μοι περὶ τούτων ἁπάντων ἅμα τοῖς οἰκείοις διορισμοῖς ἐν τῇ τῶν ὑγιεινῶν πραγματείᾳ. λοιπὸν δ' ἂν εἴη πε-

εἰ αὐτῆς τῆς λέξεως διασκέψασθαι, καθ' ἥν φησι, καὶ πεπτωκότας οἶνον μὴ πάνυ ψυχρόν. ὡς γὰρ ψυχρὸν
μὲν εἶναι κελεύων αὐτὸν, οὐ πάνυ δὲ ψυχρὸν, οὕτως ἐποιήσατο τὸν λόγον. οὐ πάνυ δὲ ὅλως ἀξιοῖ μετὰ τὰ γυ-
μνάσια πίνειν οἶνον εὐθέως, ἀλλ' ὕδωρ πρότερον, ὥσπερ καὶ οἱ ἀθληταὶ ποιοῦσι ταυτὶ τῇ πείρᾳ διδιδαγμένοι.
κεφαλῆς τε γὰρ ἅπτεται οἶνος, καὶ εἰ μετὰ τὸ βαλανεῖον εὐθέως πίνοιτο, πρότερος τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐδεσμά-
των τε καὶ πομάτων. οὐ μὴν οὐδ' ἡ τοῦ ψυχροῦ πόσις ἐπὶ τοῖς γυμνασίοις ἄνευ τοῦ προπιεῖν θερμὸν, ἀβλαβές ἐστι·
βλάπτει γὰρ καὶ αὐτὴ σαφῶς τήν τε γαστέρα καὶ τὸ ἧπαρ, σπλῆνά τε, καὶ τὰ νεῦρα. καὶ μέντοι καὶ τὰς ἕξεις, ὁ
ψυχρὸς οἶνος ἐπιτονοῖ. βούλεται δὲ ὁ ταῦτα γράψας, ἐκλύειν αὐτάς. μήτι οὖν ἑτέρως μὲν ἦν γεγραμ-
μένον, ἥμαρτε δὲ ὁ μεταγραψάμενος αὐτό. πολλὰ γὰρ ὁρᾶται τοιαῦτα καὶ νῦν γινόμενα, καὶ δέος ἀντὶ τοῦ μήθ'
ὅλως θερμὸν αὐτὸν γράψαι, μὴ λίαν ψυχρόν. οἱ γὰρ ἀσθμαίνουσιν ἔτι διδόναι τὴν τροφὴν ἀξιῶν ἀτμῶν πολλῶν ὄν-
10 τος μεστοῦ τοῦ σώματος. βουλήσεται δὲ καὶ δι' οἴνου πόσεως θερμοῦ πληρῶσαι μᾶλλον αὐτούς. πεφυκότος δὲ τοῦ
πάνυ θερμοῦ παραπλησίως τῷ ψυχρῷ συνάγειν καὶ τονοῦν τὴν γαστέρα, φυλάττεται πρᾶξαι τοῦτο.

Κ αὶ μονοσιτέειν, καὶ ἀλουτέειν, καὶ σκληροκοιτέειν, καὶ γυμνὸν περιπατέειν, ὅσοι οἷόν τε μάλιστ' ἂν εἴη.

Κάλλιον ἂν ἦν εἰρῆσθαι πρὸς αὐτῷ μὴ μονοσιτέειν, ἀλλ' ὀλιγοσιτεῖν. ἔνιοι γὰρ τῶν μονοσιτούντων, πολὺ πλείω
προσφέρονται τῶν δὶς σιτουμένων. ὥσπερ δὲ τὸ λουτρὸν ἐκθερμαῖνον τὸ σῶμα, καὶ μάλιστα τοὐκτὸς, εἰς ἀνάδοσίν τε
τροφῆς καὶ πρόσθεσιν τῶν ἀναδοθέντων συντελεῖ, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἡ ἀλουσία τοῖς ἐναντίοις συναίρεται,
καὶ ἡ σκληροκοιτία, δὲ λυπεῖ καὶ συνέχει καὶ σφίγγει τὸ σῶμα, καὶ διὰ τοῦτο τὴν εἰς πᾶν μέρος ἐπίδοσιν αὐτοῦ
κωλύει. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τὸ γυμνὸν περιπατεῖν ψύχει μὲν ἅπαντα τὰ μετὰ τὸ δέρμα μόρια. συνε-
λαύνει δὲ εἰς τὸ βάθος καὶ τὰ σπλάγχνα καὶ τὴν θερμασίαν, ὡς πέττεσθαι μὲν καλῶς, τὰ σιτία. τὴν δὲ πάντη
20 φορὰν αὐτῶν κωλύειν.

Ὅσοι δὲ βούλονται λεπτοὶ ἐόντες παχύτεροι γενέσθαι, τά τε ἄλλα ποιέειν τἀναντία ἐκείνοισι καὶ νήστιας
μηδεμίαν ταλαιπωρίην ποιέεσθαι.

Τἀναντία τῶν εἰρημένων τοῖς παχέσιν ἐστὶ, τὸ μήτε ἀσθμαίνοντας ἐπιχειρεῖν τοῖς σιτίοις, ἀλλ' ὅταν ἤδη κατὰ
φύσιν ἀναπνέωσι, μήτε μονοσιτεῖν, ἀλλ' ἤτοι δὶς ἐσθίειν, ἢ καὶ τρίς. οὕτω δὲ καὶ ταῖς ἀλουσίαις, ὁ τἀναντία ποι-
ῶν, λούσεται δὶς, μετὰ πάντως μὲν ἐπὶ χρόνου τροφῇ. τὸ δ' αὖ πρότερον λουτρὸν περιλαμβάνων ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ τὸ πρῶ-
τον. οὕτω δὲ καὶ τὰ γυμνάσια, βραχέα τε γυμνάσεται, καὶ βραδέα, καὶ μετὰ τροφήν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ
τὸ μαλακῶς κοιμᾶσθαι, καὶ μὴ γυμνὸν ὁμιλεῖν τῷ περιέχοντι τούτοις ἐστὶ χρήσιμον. διὰ τοῦτο γοῦν καὶ οἱ γυμνα-
σταί. τὰ μὲν μετὰ τοῦ προσάπτεσθαι καὶ σωματομαχεῖν, οὕτω γὰρ ὀνομάζουσιν αὐτοὶ, τινὰ γινόμενα γυμνάσια πε-
30 ριλαμβάνουσιν, ἐφ' ὧν σαρκῶσαι θέλουσι φυλαττόμενοι γυμνοὺς γυμνάζειν αὐτῶν τὸ σῶμα, καὶ μὴ μετὰ συμ-
πλοκῆς. ἔμπαλιν δὲ ὅσους λεπτῦναι βούλονται, μετὰ τοῦ ταχέος γυμνασίου καὶ χωρὶς τῆς πρώτης συμπλο-
κῆς, γυμνάζουσιν.

Τ οῖσι δὲ ἐμέτοισι χρὴ καὶ τοῖσι κατακλύσμασι τῆς κοιλίης, ὧδε χρέεσθαι. ἓξ μῆνας τοὺς χειμερινοὺς ἐμέειν. οὗτος
γὰρ ὁ χρόνος φλεγματωδέστερος τοῦ θερινοῦ, καὶ τὰ νουσήματα γίνεται περὶ τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ χωρίον τοῦ-
το τὸ ὑπὲρ τῶν φρενῶν. ὅταν δὲ ἡ τὰ θάλπεα τοῖσι κατακλύσμασι χρέεσθαι. ἡ γὰρ ὥρη καυματώδης καὶ χο-
λωδέστερον τὸ σῶμα, καὶ αἱ βαρύτητες ἐν τῇ ὀσφύϊ, καὶ ἐν τοῖσι γούνασι καὶ θέρμη γίνεται, καὶ ἐν τῇ γαστρὶ στρό-
φοι γίνονται. δεῖ οὖν τὸ σῶμα, καὶ τὰ μετεωριζόμενα κάτω ὑπάγειν ἀπὸ τῶν χωρίων τουτέων.

Τίνα καλεῖ κατακλύσματα, διὰ τοῦ ἐφεξῆς ἐδήλωσεν αὐτός. τά τε ἀπὸ τοῦ γάλακτος εἰπὼν καὶ τὸ ἀπὸ τῶν ἐρε-
βίνθων ἑψημένον ὕδωρ, ἅλμην τε καὶ θάλασσαν. ἕτερα γάρ ἐστι τούτων τὰ καθαίροντα φάρμακα κοινωνικὰ τοῦ
40 παντὸς σώματος ὄντα. ὥσπερ οὖν τὰ βαλανεῖα κατακλύζειν οἱ βαλανεῖς λέγουσι τῶν ἐν αὐτοῖς λίθων ἀπο-
πλύνοντες τὸν πηλὸν, καὶ τὸν ῥύπον, οὕτω καὶ τὰ τῆς γαστρός τε καὶ τῶν ἐντέρων κατακλύσματα, περιπλύνει τὸ
φλέγμα, καὶ τὴν χολὴν αὐτῶν. ἐπεὶ τοίνυν ἐν τῷ χειμῶνι φλέγμα γεννᾶται κατὰ τὴν κοιλίαν, ἐκκενοῦν αὐτὸ διὰ
τῶν ἐμέτων συμβουλεύει. τοῦ θέρους δὲ τὴν ἐπιπολάζουσαν ἄνω χολὴν, ἀντισπᾶν κάτω. καθαίρειν μέντοι τὸ σύμ-
παν σῶμα βουληθέντι σοι, θέρους μὲν διὰ τῆς ἄνω. χειμῶνος δὲ διὰ τῆς κάτω κοιλίας φαρμακευτέον. ὡς ἐν
» ἀφορισμοῖς εἴρηται. τὰ μὲν γὰρ ἤδη πλεονάζοντα, ἡ κάθαρσις ἰᾶται, διὰ τῶν χωρίων ᾗ ῥέπει τὴν κάθαρσιν ποιού-
» μενος. ἀντισπᾷ γὰρ ᾗ ῥέπει διὰ τῶν συμφερόντων χωρίων. ὅσα δὲ κωλῦσαι θέλεις αὐξηθῆναι, διὰ τῶν ἀντικει-
μένων χωρίων ἀντισπᾶν προσήκει.

Ε στω δὲ τὰ κατακλύσματα τοῖσι μὲν παχυτέροισι καὶ ὑγροτέροισι ἁλμυρώτερα καὶ λεπτότερα. τοῖσι δὲ ξηροτέ-
50 ροισι, καὶ προεσταλμένοισι καὶ ἀσθενεστέροισι λιπαρώτερα καὶ παχύτερα. ἔστι δὲ τῶν κατακλυσμάτων λιπα-
ρὰ καὶ παχέα τὰ ἀπὸ τῶν γαλάκτων, καὶ ἀπὸ ἐρεβίνθου ὕδωρ ἑφθὸν, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιουτέων. λεπτὰ δὲ
καὶ ἁλμυρὰ κράμβη καὶ θάλασσα, καὶ τὰ τοιαῦτα.

Τὰ τμητικώτερα μὲν ἐπὶ τῶν παχυτέρων ἀξιοῖ προσφέρειν, φλεγματικώτεροι γὰρ οὗτοι. τὰ λειότερα δ' ἐπὶ
τῶν ἰσχνῶν ὡς ἂν χολωδεστέρων ὄντων. ὁποῖαι δ' εἰσὶν ἑκατέρων αἱ ὗλαι, διὰ τῆς ἐχομένης ῥήσεως, ἐδήλωσεν
ἐξηγήσεως οὐ δεομένης. διὸ καὶ παραλιπὼν αὐτὴν, ἐπὶ τὰ συνεχῆ τρέψομαι.

Τ οὺς δὲ ἐμέτους ὧδε χρὴ ποιέεσθαι. ὅσοι μὲν τῶν ἀνθρώπων παχέες εἰσὶ, νήστιες ἐμεόντων δραμόντες ἢ ὁδοιπορήσαν-
τες διὰ τάχεος κατὰ μέσον ἡμέρης.

Ἐκπεθερμάνθαι βούλεται τὸ σῶμα τοῖς παχέσιν, ἐμεῖν μέλλουσιν, ἕνεκα τῆς χύσεως τῶν φλεγματικῶν χυμῶν, οὓς πλείους ἔχουσιν οἱ παχεῖς. ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν ἀγγείων ἀναστόμωσις ἁπάντων τε τῶν κατὰ λεπτὸν πόρων χαλάσεις, οὕτως ἂν μάλιστα γένοιτο. χρήσιμα δὲ ταῦτα πάντα πρὸς τὸ ῥᾳδίως τε καὶ ἀλύπως γίνεσθαι τὸν ἔμετον.

Ἔστω δὲ ἡμικοτύλιον ὑσσώπου τετριμμένου ἐν ὕδατος χοεῖ, καὶ τοῦτο ἐκπιέτω, ὄξος παραχέων καὶ ἅλας παραβάλλων, ὅκως ἂν μέλλῃ ἥδιστον ἔσεσθαι.

Ὅτι τμητικὸν εἶναι βούλεται τὸ πόμα καὶ δι' ἥν τινα αἰτίαν, οὐκ ἄδηλον. ἐπεὶ γὰρ οἱ παχεῖς ἄνθρωποι καὶ τοὺς χυμοὺς ἔχουσι τοὐπίπαν παχεῖς τε καὶ ψυχροὺς καί τινας αὐτῶν καὶ γλίσχρους, διὰ τοῦτο τμητικὸν εἶναι κελεύει τὸ ποτὸν αὐτοῦ. ὁπόσον δέ τι τὸ πλῆθος δίδωσιν οὗ συντίθησι πόματα, οὐκ ἀκριβῶς ἔχω φάναι διὰ τὸ, μέχρι ἔστιν ὅτε, ὃ καλοῦσι χοέα, μὴ τὸ αὐτὸ μέγεθος ἔχειν παρὰ πᾶσιν. εἰ δὲ τὸν Ἀττικὸν κελεύει πίνειν, οὐ πάνυ συντίθεμαι τῷ ἔθει, πολὺ γὰρ εἶναί μοι δοκεῖ. συνῆθες μέντοι τοῖς παλαιοῖς ἦν, εἴτε ὀρρῷ γάλακτος, εἴτε τοιούτῳ τινὶ κατακλύσματι προείλοντο χρῆσθαι, πάνυ πολὺ τῷ πλήθει διδόναι.

Γινέσθω δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἡσυχαίτερον, ἔπειτα δὲ ἐπὶ θᾶσσον.

Ἐὰν μὲν οὖν ἐν ἀρχῇ πίῃ λάβρως, εὐθέως ἐμεῖται, πρὶν ἐκπίῃ τὸ πᾶν, ἀποῤῥύψαι τε τοὺς ἐν τῇ γαστρὶ χυμοὺς, εἰς συνεκκενοῦνται καὶ οἱ κατὰ τὰς πρώτας φλέβας. ἐὰν δὲ ἐν ἀρχῇ μὲν ἡσυχαίτερον, ὕστερον δὲ πλεῖον πάντως πίῃ, οὕτω διαυξήσεται χρόνῳ τε συμμέτρῳ κατὰ χύσιν. ὁρμήσει τε πρὸς ἔμετον ἐν καιρῷ διὰ τὸ πίνειν ἀθροώτερον ὕστερον.

Οἱ δὲ λεπτότεροι, καὶ ἀσθενέστεροι, ἀπὸ σιτίων ποιείσθωσαν τὸν ἔμετον τρόπῳ τοιῷδε. λουσάμενοι θερμῷ προπιέτωσαν ἀκρήτου κοτύλην. ἔπειτα σιτία παντοδαπὰ ἐσθιέτωσαν, καὶ μὴ πινέτωσαν ἐπὶ τῷ σιτίῳ, μηδὲ ἀπὸ τοῦ σιτίου, ἀλλ' ἐπισχέτωσαν, ὅσον τέσσαρα στάδια διελθεῖν. ἔπειτα δὲ συμμίξας οἴνους τρεῖς πίνειν διδόναι αὐστηρὸν καὶ γλυκὺν καὶ ὀξύν. πρῶτον μὲν, ἀκρητέστερον καὶ κατ' ὀλίγον, καὶ διὰ πολλοῦ χρόνου. ἔπειτα δὲ ὑδαρέστερόν τε καὶ θᾶσσον καὶ κατὰ πολλόν.

Λουσαμένους θερμῷ προπίνειν ἀξιοῖ, πόματος ἀκρατεστέρου, λογισμῷ τοιῷδε χρώμενος, ὡς ἂν ἐννοήσειέ τις, ἐκ τοῦ θερμοῦ λουτροῦ θερμαίνεται πᾶν τὸ σῶμα, καὶ οἱ χυμοὶ χέονται, καὶ χαλαρὰ γίνεται τὰ ἀγγεῖα. τὰ αὐτὰ δὲ ταῦτα καὶ ὁ ἀκρατέστερος οἶνος ἐργάζεται, μετὰ τοῦ καὶ ῥωννύναι τὴν δύναμιν, ἧς μάλιστα φροντίζειν ἔοικεν ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν. ἔπειτα φησὶ σιτία παντοδαπὰ ἐσθιέτωσαν. τούτου δὲ λογισμὸν οὐ τὸν αὐτὸν πάντες ἔγραψαν οἱ ἐξηγησάμενοι τὸ βιβλίον. ἐνίοις μὲν γὰρ αὐτῶν δοκεῖ διδόναι παντοδαπὰ, διότι στασιάζοντα πρὸς ἄλληλα, ῥᾷον εἰς ἔμετον ὁρμᾷ. τισὶ δὲ, ὑπὲρ τοῦ πλείω προσενέγκεσθαι. τὰ γὰρ ἁπλᾶ καὶ μονοειδῆ ταχέως ἐμπιπλᾶσιν. οὐκ ἐᾷ δὲ πίνειν εὐθέως αὐτοὺς, ἵνα μὴ ταχέως ἐπιπολάσῃ τὰ σιτία, ὃ οὐ βούλεται, διὰ δὲ τὸ μὴ γενέσθαι τοῦτο, καὶ χρόνον τινὰ μεταξὺ πρὸς τὴν θρέψιν αὐτάρκη διατρίβειν ὁρίζει, καὶ τὸν χρόνον δὲ αὐτὸν εἶπεν, ὅσον τεσσάρων σταδίων διελθεῖν. ἐπὶ δὲ τούτοις, οὕτω προαχθεῖσι, δίδωσι τὸ ποτὸν, οἴνους τρεῖς, διαφέροντας ἀλλήλων κατὰ ποιότητα. κελεύει γὰρ εἶναι τὸν μέν τινα τῶν οἴνων, αὐστηρόν. τὸν δὲ, γλυκύν. τὸν δὲ, ὀξύν. οὐκ εἰπὼν οὐδὲ ἐνταῦθα τὴν αἰτίαν δι' ἣν οὕτως ἐκέλευσεν. οἱ δ' ἀπομαντευόμενοι τῆς γνώμης αὐτοῦ, φασὶ τὸν μὲν αὐστηρὸν διδόναι, ῥώμης ἕνεκα τῶν ὀργάνων, δι' ὧν ὁ ἔμετος ἔσται. τὸν δὲ γλυκὺν, ἵνα εἰς ἔμετον ὁρμήσῃ, καὶ διὰ τὸ χέειν τοὺς χυμοὺς τὸν γλυκὺν οἶνον. τὸν δ' ὀξὺν, ἵνα ἀποῤῥύψῃ τὰ ἐμπεπλασμένα τῇ γαστρί. τάχα γοῦν καὶ τὰ σιτία παντοδαπὰ κατὰ τὰς ποιότητας ἐκέλευσε λαμβάνειν αὐτοὺς ἵνα τὰ μὲν, ῥώσῃ τὴν γαστέρα. τὰ δὲ, εἰς ἔμετον παρορμήσῃ. τὰ δὲ ἀποῤῥύψῃ τοὺς ἐμπεπλασμένους χυμούς. ὅπερ δὲ λέγω πολλάκις, ἐν ταῖς πρὸς τοὺς ἑταίρους τε καὶ τοὺς ἄλλους φίλους συνουσίαις, ὁρῶ καὶ νῦν οὐ σμικρά μοι δοκοῦσιν ἁμαρτάνειν, οἱ τὴν δογματικὴν αἵρεσιν ἄνδρες προεστῶτες, ἄνευ τοῦ τὸν λογισμὸν εἰπεῖν ἃ συμβουλεύουσιν, ἀποφαινόμενοι καθάπερ τινὰ προστάγματα βασιλικά. βέλτιον γὰρ ἦν ἑκάστου τῶν προσταττομένων, αὐτὸν τὸν γράψαντα τὸ βιβλίον εἰπεῖν
» τὴν δύναμιν ὡς Ἱπποκράτης ἐποίησεν ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, ἐπὶ τῆς πτισάνης εἰπών. τὸ γὰρ γλίσχρον
» αὐτῆς λεῖον, καὶ προσηνὲς, καὶ συνεχές ἐστι, καὶ ὀλισθηρὸν, καὶ πλαδαρὸν μετρίως, καὶ ἄδιψον, καὶ εὐέκπλυ-
» τον, εἴ τι καὶ τούτου προσδέοι, καὶ οὔτε στύψιν ἔχον, οὔτε ἄραδον κακὸν, οὔτε ἀνοιδίσκεται ἐν τῇ κοιλίᾳ. οὕτως δὲ καὶ περὶ μελικράτου, καὶ οἴνου, καὶ ὀξυμέλιτος, ἔτι τε λουτροῦ ἔγραψεν. ὥστε ἀρχὴν ἔχειν ἡμᾶς τῆς ὁδοῦ καθ' ἣν ἀκολούθως τῷ συγγραφεῖ, τῶν οὐκ εἰρημένων ὑπ' αὐτοῦ προσθῶμεν τινὰ, καὶ νῦν οὖν εἰρηκότος αὐτοῦ τἄλλα, χωρὶς τοῦ τῆς αἰτίας λογισμοῦ, καὶ μέντοι ὡς ἤδη πίνειν ἔνεστι τὸν οἶνον πρῶτον μὲν ἀκρητέστερον, καὶ κατ' ὀλίγον, καὶ διὰ πολλοῦ. ἔπειτα δὲ, ὑδαρέστερόν τε καὶ θᾶσσον καὶ κατὰ πολλόν. ἡμᾶς δεῖ στοχάζεσθαι τῆς γνώμης αὐτοῦ καθ' ἣν ἔγραψεν. ἔστι δὲ καὶ ἄλλως μὲν ἅπας στοχασμὸς, ἀμφίβολον πρᾶγμα. μάλιστα δὲ, ὅταν ἑτέρου ἀνθρώπου γνώμη ἡγῆται. τὸ μὲν οὖν ὑδαρέστερον πίνειν τὸν οἶνον καὶ θᾶσσον, καὶ κατὰ πολλὸν, εἰκότως ἂν εἰρῆσθαι δόξειεν ἐπὶ τῶν ἐμεῖν ἐθελόντων. εἴπερ γε καὶ τἀναντία τοῖς κατασχεῖν βουλομένοις καὶ πέψαι τὴν τροφὴν ἐστὶν ἐπιτήδεια, τό τε ἀκρατέστερον, καὶ καθ' ὀλίγον, καὶ διὰ πολλοῦ. διά τι δ' ὅλως τὰ πρὸς τὸ κατασχεῖν ἁρμόττοντα πρῶτα παρέλαβεν ἐπὶ τοῦ μέλλοντος ἐμεῖν ὀλίγον ὕστερον, οὐκ ἔχομεν εἰπεῖν τι πιθανόν. ἴσως δ' ἐκείνῳ τῷ γράψαντι ταῦτα, πιθανὸν ἐδόκει τὸ καὶ τῶν ἐξηγητῶν ἐνίοις ἀρέσκον. ἐπειδὴ βούλεται μὴ καταλύεσθαι τὴν δύναμιν τῶν λεπτῶν ἀνθρώπων ὑπὲρ ὧν ταῦτα γράφει, διὰ τοῦτ' οὖν πρώτην ἐκείνην ῥωννύουσιν. εἶθ' οὕτως ἐπὶ τὰ τὸν ἔμετον κινοῦντα, παραγίνεται. ἀλλ' εἰς τὸ ῥωσθῆναι τὴν δύναμιν, αὐτάρκης ἦν ὁ τοῦ

τῇ τῶν σιτίων προσφορᾷ, χρόνος. ἄλλο δὲ ἄλλῳ πιθανόν. ὡς ἔφην, ἐστὶν οὐκ ἀποτετμημένον ὡς ἔστι καθάπερ τὸ ἀναγκαῖον, ὃ κατὰ τὰς ἐπιστημονικὰς ἀποδείξεις βεβαιοῦται.

Ὅστις δὲ εἴωθε τοῦ μηνὸς δὶς ἐμέειν, ἄμεινον ἐξῆς ποιέεσθαι τοὺς ἐμέτους ἐν δυσὶν ἡμέρῃσι μᾶλλον, ἢ διὰ πεντεκαίδεκα. οἱ δὲ πᾶν τοὐναντίον ποιοῦσι.

Καὶ τοῦτον τὸν λογισμὸν αὐτὸν ἔδει τὸν γράψαντα προστεθεικέναι μάλιστα. ἐπειδὴ καὶ χωρὶς διορισμοῦ περὶ τῶν δὶς ἐμούντων εἶπεν ἐν τῷ μηνὶ, τινὰς μὲν γὰρ ὁρῶ κενώσεως ἕνεκεν ἐμοῦντας, ὥσπερ καὶ νηστεύοντας ἄλλους ἐν τῷ μηνὶ μίαν ἡμέραν. ἐνίοις δὲ, ὅταν ἐνιζηκότα τῇ γαστρὶ χυμὸν, ἢ γλίσχρον, ἢ παχὺν ἐκκαθαραι, κωλύει δ' οὐδὲν ἀμφότερα ἐκ διαλείματος αὐτὰ ποιεῖν οὐκ ἐφεξῆς ἡμέραις δύο.

Ὁκόσοι μὲν ἀνεμέειν ἐπιτήδειοι τὰ σιτία, ἢ ὁκόσοισιν αἱ κοιλίαι οὐκ εὐδιέξοδοι, τουτέοισι πᾶσι συμφέρει πολλάκις τῆς ἡμέρης ἐσθίειν καὶ παντοδαποῖσι βρώμασι χρέεσθαι, καὶ ὄψοισι πάντας τρόπους ἐσκευασμένοισι, καὶ οἴνους πίνειν δισσοὺς ἢ τρισσούς. ὁκόσοισι δὲ μὴ ἀνεμέουσι τὰ σιτία, ἢ καὶ κοιλίας ἔχουσιν ὑγρὰς, τουτέοισι πᾶσιν ἐναντίον τουτέου τοῦ τρόπου ξυμφέρει ποιέειν.

Ἐπιτηδείους μὲν ἀνεμεῖν τὰ σιτία τοῖς ἤτοι διακρῖναι βουλομένοις τὴν κοιλίαν, ἢ κένωσιν μετρίαν ποιήσασθαι τοῦ παντός. ἀξιοῖ δὲ τούτους ἐσθίειν τε πολλάκις καὶ ποικίλα, καὶ οἴνους πλείονας πίνειν. ἔμπαλιν δὲ τοὺς μήτε ἐμεῖν βουλομένους, ὑγροτέρας τε τοῦ προσήκοντος ἔχοντας κοιλίας, ὡς ἐπισχέσεως δεῖσθαι, μήτε πολλάκις ἐσθίειν, μήτε πολυειδῆ σιτία τε καὶ οἴνους προσφέρεσθαι. τὸ μὲν γὰρ ἅπαξ φαγεῖν ἔτι μονοειδὲς, ἕνα τε πίνειν οἶνον, εἰς τὸ κατασχεῖν αὐτὰ τὴν γαστέρα τε καὶ πέψαι συντελεῖ. τὰ δὲ ἐναντία πεφθῆναι τε δυσχερέστερα, καὶ μεῖναι κατὰ τὴν γαστέρα. παρὰ δὲ τὴν ποιότητα τῶν προσενηνεγμένων, καὶ τὴν τάξιν τῆς προσφορᾶς, ἤτοι γ' ἐπιπολάζειν αὐτὸ, ἢ ὑπέρχεσθαι κάτω συμβαίνει.

Τὰ παιδία χρὴ τὰ νήπια βρέχειν ἐν θερμῷ ὕδατι πουλὺν χρόνον, καὶ πίνειν ὑδαρέα τὸν οἶνον διδόναι, καὶ μὴ ψυχρὸν παντάπασι. τοῦτον δὲ διδόναι, ὃς ἥκιστα τὴν γαστέρα μετεωριεῖ, καὶ φῦσαν παρέξει. ταῦτα δὲ ποιέειν, ὅκως οἵ τε σπασμοὶ ἧσσον ἐπιλαμβάνωσι καὶ μείζονα γίνεται καὶ εὐχροώτερα.

Αὐτὸς εἶπε τοὺς σκοποὺς τῆς εἰρημένης διαίτης, ἵνα γὰρ οἵ τε σπασμοὶ ἧσσον ἐπιλαμβάνωσι, καὶ μείζονα γίγνηται καὶ εὐχροώτερα. τὰ γὰρ ἐν ὕδατι θερμῷ βρεχόμενα παιδία πλείονι χρόνῳ, μαλακὰ διαμένει. τοῦτο δ' εἰς τὸ μὴ σπᾶσθαι συντελεῖ. τοὺς γὰρ σπασμοὺς αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης τοῖς ἐντεταμένοις σώμασι μᾶλλον γίγνεσθαι φησὶ τῶν ἀνειμένων καὶ χαλαρῶν. αὔξεται δὲ τὰ μαλακὰ σώματα ῥᾷον, ἐπειδὴ καὶ πάντῃ τὴν διάστασιν εὐκολωτέραν ἴσχει. ὅτι δὲ τὰ μήτε σπασμοῖς ἁλισκόμενα, καὶ καλῶς αὐξανόμενα τὴν ὅλην ἕξιν ὑγιεινὴν ἴσχει, πρόδηλον παντὶ, τοῦτ' οὖν αὐτῷ δεδήλωται δι' ἑνὸς γνωρίσματος οὐ μικροῦ τῆς εὐχροίας. ἀλλὰ καὶ τὸν οἶνον ὑδαρῆ κελεύει πίνειν αὐτὰ, μὴ βουλόμενος ὑπερθερμαίνεσθαι, καὶ μάλιστα διὰ τὸ σπᾶσθαι πολλάκις αὐτὰ, ὃ πάλιν αὐτοῖς, διὰ τὴν τῶν νεύρων ἀσθένειαν γίνεται, καὶ τὴν ἀδδηφαγίαν, διὰ τοῦτ' οὖν αὐτὸς καὶ μὴ ψυχρὸν αὐτὰ πίνειν κελεύει, τὸ δὲ τοιοῦτον δεῖν εἶναι τὸν οἶνον, ὃς ἥκιστα φυσώδης ἐστὶν, ἅπασι κοινῇ συμφέρει τοῖς ἀνθρώποις, οὐ μόνον τοῖς νηπίοις.

Τὰς δὲ γυναῖκας χρὴ διαιτᾶσθαι τῷ ξηροτέρῳ τρόπῳ καὶ γὰρ τὰ ξηρὰ σιτία ἐπιτηδειότερα πρὸς τὴν μαλθακότητα τῶν σαρκῶν καὶ τὰ πόματα ἀκρητέστερα. ἀμείνω πρὸς τὰς ὑστέρας, καὶ τὰς κυηφορίας.

Τὰς γυναῖκας ἀξιώσας διαιτᾶσθαι τῷ ξηροτέρῳ τρόπῳ, ὁποῖός τε ἐστὶν οὗτος, αὐτὸς ὑπέγραψεν. ἔχει δὲ ἀντιλογίαν ἡ δόξα τἀνδρός. εἰ μὲν γὰρ παρὰ φύσιν ἦν ταῖς γυναιξὶν ὑγραῖς εἶναι, καθάπερ ἐπί τε τῶν δυσκράτων φύσεων καὶ τῶν νοσούντων ὑγρὸν νόσημα, καλῶς ἂν αὐτὰς ἐξήραινεν. ἐπειδὴ δὲ τοῦτο κατὰ φύσιν αὐταῖς ἐστὶ, φυλάττειν αὐτὸ χρὴ, πλὴν εἰ τὴν ὑγιεινὴν ποτὲ συμμετρίαν ὑπερβαίη. ἀλλὰ τοῦτό γε, κἀπὶ τῶν ἀνδρῶν ἐσκοπούμεθα, καὶ γὰρ καὶ τούτοις ξηροτέροις μὲν εἶναι τῶν γυναικῶν κατὰ φύσιν ἐστίν. ἐπειδὰν δὲ τῆς προσηκούσης ξηρότητος ἐπὶ πλέον προέλθωσι, τότ' αὖ τὴν δυσκρασίαν ἐπανορθούμεθα διὰ τῶν ἐναντίων.

Τοὺς γυμναζομένους χρὴ χειμῶνος καὶ τρέχειν καὶ παλαίειν. τοῦ θέρεος παλαίειν μὲν, ὀλίγα. τρέχειν δὲ, μή, περιπατέειν δὲ πολλὰ κατὰ ψύχος.

Γυμνασίων διαφορὰς οἰκείων ταῖς ὥραις διδάσκει, τοῦ μὲν χειμῶνος θερμαίνειν καὶ ξηραίνειν δυναμένων. τοῦ δὲ θέρους, ἔμπαλιν.

Ὁκόσοι κοπιῶσιν ἐκ τῶν δρόμων τουτέους παλαίειν χρή. ὁκόσοι δ' ἂν παλαίοντες κοπιῶσι, τουτέους χρὴ τρέχειν οὕτω γὰρ ἂν ὁ ταλαιπωρέων τῷ κοπιῶντι τοῦ σώματος, διαθερμαίνοιτο καὶ διαναπαύοιτο μάλιστα.

Εἰ οὕτως ἐγέγραπτο πάντα τοῖς δογματικοῖς ἰατρικοῖς, οὐκ ἂν εἶχον ἀφορμὴν πολυλογίας, οἱ ἐξηγηταί. λέγω δ' οὕτως, ὡς προσθεῖναι τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ὧδέ πως ἐκέλευσε πράττειν ἡμᾶς, ὅπερ νῦν ἐποίησεν ὁ Πόλυβος.

Ὁκόσους γυμναζομένους μάλιστα διάρροιαι λαμβάνουσι καὶ τὰ ὑποχωρήματα σιτώδεα καὶ ἄπεπτα, τουτέοισι τῶν τε γυμνασίων ἀφαιρέειν, μὴ ἔλασσον τοῦ τρίτου μέρεος, καὶ τῶν σιτίων τοῖσιν ἡμίσεσι χρέεσθαι. δῆλον γὰρ ὅτι ἡ κοιλίη ξυνθάλπειν οὐ δύναται τὸ πλῆθος τῶν εἰσιόντων σιτίων. ἔστω δὲ τουτέοισι τὰ σιτία ἄρτος ὡς ἐξοπτότατος ἐν οἴνῳ ἐντεθρυμμένος, καὶ τὰ πόματα ὡς ἐλάχιστα καὶ εὐκρητέστατα, καὶ περιπάτοισι μὴ χρέεσθωσαν ἀπὸ τοῦ σιτίου. μονοσιτέειν δὲ χρὴ ὑπὸ τοῦτον τὸν χρόνον, οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα ξυνθάλποιτο ἡ κοιλίη, καὶ τῶν εἰσιόντων ἐπικρα-

πίοι. γίνεται δὲ ὁ τρόπος οὗτος τῆς διαῤῥοίης τῶν σωμάτων μάλιστα τοῖσι πυκνοσάρκοισιν, ὅταν ἀναγκάζηται ὁ ἄνθρωπος κρεηφαγέειν τῆς φύσιος ὑπαρχούσης τοιαύτης. αἱ γὰρ φλέβες πυκνωθεῖσαι, οὐκ ἀντιλαμβάνονται τῶν σιτίων τῶν εἰσιόντων.

Οὐ περὶ τῶν τῆς ὑγείας ἕνεκα γυμναζομένων ἔοικε ποιεῖσθαι τὸν λόγον νῦν, ἀλλὰ περὶ τῶν γυμναστικῶν τι μετιόντων ἐπιτηδευμάτων καὶ μήτε παύεσθαι τελέως αὐτῶν δυναμένων, μήτε εἰς πάνυ βραχὺ συστεῖλαι, διὰ τοῦτο αὐτῶν ἀφαιρεῖ τοῦ μὲν γυμνασίου τὸ τρίτον μέρος. τῶν δὲ σιτίων, τὸ ἥμισυ. τοσοῦτο γὰρ ἐλπίζει κρατήσειν αὐτοὺς ὡς μηκέτι ἀπεπτεῖν τε καὶ διαῤῥοιζεσθαι. ὀρθῶς δ' ἐποίησε κἀνταῦθα προσγράψας αὐτῶν τὸν λογισμόν, ᾧ χρώμενος, αὐτά τε ταῦτα καὶ τὰ τούτοις εἰρημένα συνεβούλευσε. γίνεται γάρ φησιν ὁ τρόπος οὗτος τῆς διαῤῥοίης τοῖσι πυκνοσάρκοισι, ὅταν κρεηφαγέειν ἀναγκάζωνται. δηλώσας οὖν ταῦτα περὶ τῶν γυμναστικῶν ἐστὶν ἐκ λόγου αὐτοῦ, κρεηφαγεῖν γὰρ ἀναγκάζουσι τούτους. εἶτ' ἐφεξῆς φησιν, αἱ φλέβες πυκνωθεῖσαι, οὐκ ἀντιλαμβάνονται τῶν σιτίων τῶν εἰσιόντων. ἀσαφῶς δὲ εἶπε τοῦτο, καὶ διὰ τοῦτο ἠναγκάσθησαν ὑπολαβεῖν οἱ ἐξηγηταὶ τὸ τὰς πυκνωθείσας αὐτὸν λέγειν, ἀντὶ τοῦ σκληρὰς γενομένας καὶ δυσπεπτάτους, ὡς μὴ παραδέχεσθαι τὴν τροφήν, καὶ σημαίνεσθαι τοῦτό φασιν, ἐκ τοῦ οὐκ ἀντιλαμβάνονται τῶν σιτίων. ἀλλὰ τοῦτό γε, τὴν ἀνάδοσιν μᾶλλον, οὐ τὴν πέψιν εἴωθε βλάπτειν. ὥστε διαχωρεῖν μὲν αὐτοῖς ὑγρά, οὐ μὴν ἄπεπτα. προείρηται δὲ ὑπ' αὐτοῦ σιτώδη καὶ ἄπεπτα, τοὺς τοιούτους διαχωρεῖν. ὁπόταν δὲ προσγράψαντος αὐτοῦ τὸν λογισμὸν ᾧ πιστεύσας συνεβούλευσεν, ἃ συνεβούλευσεν, ὅμως ἀπορία τις ὑπολείπεται, τί χρὴ νομίζειν γίνεσθαι κατ' ἐκείνους τῶν λόγων ἐν οἷς οὐ προσέγραψε τὴν αἰτίαν, ὧν κελεύει ποιεῖν ἡμᾶς. ἐγὼ δὲ εἰ μὲν μὴ προσγεγράφει περὶ τῶν πυκνοσάρκων, ὡμολόγουν ἀναπορεῖν παντάπασιν, ὡς ἐπὶ πολλῶν ἄλλων ἐν οἷς οὐδὲν τοιοῦτον προστεθέντος τοῦ συγγραφέως, ἀποφαίνονται πλημμελέστατα τὸ ἐπελθὸν αὐτοῖς οἱ ἐξηγηταί. ἐπεὶ δὲ αὐτὸς ἐμνημόνευσε τῶν πυκνοσάρκων, ἀφορμὴν ἔδωκε τοῦ γράψαι τι καὶ αὐτὸν χρήσιμον ἐπὶ τῶν τοιούτων φύσεων, ἀθροίζουσι γὰρ οὗτοι τάχιστα πλῆθος, ἐλλιπῶς διαπνεόμενοι, καὶ διὰ τοῦτο τῆς ἀναδόσεως ἰσχομένης αὐτοῖς, ὑγρὰ μὲν πάντως γίνεται τὰ διαχωρήματα. ποτὲ δ' οὐχ ὑγρὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄπεπτα, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἀδδηφαγούντων. ὅταν μὲν γὰρ ἀναδίδωσί τι τῶν καταποθέντων, ἑτοιμότερον ἡ γαστὴρ πέττει τὰ κατάλοιπα. διαμένοντος δὲ ἐν αὐτῇ, τοῦ πλήθους τῶν σιτίων, ὅταν ποτὲ βαρύνηται πρὸς αὐτῶν ἀποτρίβεται πάντα, πρὶν πεφθῆναι. ἴσως δὲ καὶ διὰ τὴν σκληρότητα τῶν φλεβῶν, ἡ τῆς τροφῆς ἀνάδοσις ἐκωλύετο, μὴ δυναμένων αὐτῶν ἐπὶ πλέον διαστέλλεσθαι. ἀλλὰ τήν γε τῶν τοιούτων φύσεων ἐπιμέλειαν ἐχρῆν αὐτὸν γεγραφέναι διὰ τῆς εἰς τοὐναντίον ἀγωγῆς. ἀραίωσίς τε γὰρ καὶ μάλαξις ὅλης τῆς ἕξεώς εἰσιν οἱ σκοποί. διὰ μαλακῆς τρίψεως καὶ λίπους πολλοῦ ἐν ταῖς πυέλοις γινόμεναι. ὁ δέ γε πρὸς τὸ σύμπτωμα μόνον ἵσταται παραλιπὼν αὐτοῦ τὴν οἷον ῥίζαν ἐκκόψαι. λέλεκται δὲ κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν καὶ τοῦτο αὐτῷ. δῆλον γὰρ ὅτι ἡ κοιλία συνθάλπειν οὐ δύναται, καὶ μὴν εἴπερ ἀληθῶς ᾐτιάσατο τὴν πυκνότητα τῆς ἕξεως, καὶ τὰς φλέβας οὐκ ἀντιλαμβανομένας τῆς τροφῆς, οὐκ ὀρθῶς αἰτιᾶται τὴν κοιλίαν. εἰ μέντοι τις αὐτῷ συγχωρήσειεν ἀληθεύειν ἐν τούτῳ, συγχωρήσειε καὶ τὴν ἐφεξῆς γεγραμμένην δίαιταν ὀρθῶς εἰρῆσθαι. τὸν ἔξοπτον ἄρτον καὶ τὸ ποτὸν εὔκρατον, ἔλαττον δὲ καὶ τὴν μονοσιτίαν, καὶ τὸ μὴ περιπατεῖν ἐπὶ τοῖς σιτίοις.

Ἔστι δὲ αὕτη μὲν, ὀξέη ἡ φύσις καὶ τρέπεται ἐφ' ἑκάτερα, καὶ ἀκμάζει ὀλίγον χρόνον ἡ εὐεξίη ἐν τοῖσι τοιουτοτρόποισι τῶν σωμάτων.

Εὐεξίαν εἶπε τὴν τῶν πυκνοσάρκων φύσιν, ἐν ἴσῳ τῷ ταχείας ποιουμένην τὰς μεταβολάς. ἐπιφέρων γοῦν ὀξέη καὶ τρέπεται ἐφ' ἑκάτερα. τουτέστιν ἐπί τε τὴν εὐεξίην καὶ τοὐναντίον. ἐφεξῆς δ' ἔτι φησὶ καὶ ἀκμάζει ὀλίγον χρόνον ἡ εὐεξίη ἐν τοῖσι τοιουτοτρόποισι τῶν σωμάτων. ἐδείχθη γὰρ ἐν τοῖς εἰς τοὺς ἀφορισμοὺς ὑπομνήμασιν, ὅτι ἡ τῶν γυμναστῶν εὐεξία μετὰ πληρώσεως αἵματός τε καὶ σαρκῶν τὴν ῥώμην φυλάττουσα τῶν φυσικῶν δυνάμεων. ἀλλ' ὥσπερ ἐκεῖ τὴν ἐπ' ἄκρον εὐεξίαν ἐδείκνυμεν εἶναι σφαλεράν, οὐ ταχέως γιγνομένην ἐν τοῖς ἀραιοῖς σώμασιν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πυκνοσάρκων, ἐπεὶ τάχιστα γίνεται διὰ τὸ δυσδιαφόρητον, ἀναγκαζομένη δηλονότι μεταπίπτειν, εὐθέως ὀξεῖαν ποιεῖται τὴν γένεσιν καὶ τὴν λύσιν.

Τὰ δὲ ἀραιότερα τῶν εἰδέων καὶ δασύτερα, καὶ τὴν κρεηφαγίην δέχεται καὶ τὰς ταλαιπωρίας μᾶλλον, καὶ χρονιώτεραι γίνονται αὐτέοισιν αἱ εὐεξίαι.

Ὅτι τὰ δασύτερα τῶν σωμάτων ἀραιότερον ἔχει τό τε δέρμα, καὶ τὸ σαρκῶδες γένος, ἐμάθομεν ἐν τοῖς περὶ κράσεων. ταῦτ' οὖν εἰκότως φησὶ καὶ τὴν κρεηφαγίαν ἀνέχεσθαι μᾶλλον ὡς ἂν διαπνεόμενα, καὶ τὰς ταλαιπωρίας, ἧσσον γὰρ ἁλίσκεται κόποις. ἐμάθομεν καὶ τοῦτο ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς. εἰ δὲ ταῦτα, καὶ τὰς εὐεξίας ἕξει χρονιωτέρας, ὡς ἂν μὴ εἰς ἄκρον ἀφικνουμένας ἑτοίμως.

Καὶ ὁκόσοι τὰ σιτία ἀνερεύγονται τῇ ὑστεραίῃ, καὶ τὰ ὑποχόνδρια μετεωρίζεται, αὐτέοισιν ὡς ἀπέπτων τῶν σιτίων ἐόντων, τουτέοισι καθεύδειν μὲν πλείονα χρόνον ξυμφέρει. τῇ δὲ ἄλλῃ ταλαιπωρίῃ ἀναγκάζειν χρὴ αὐτῶν τὰ σώματα, καὶ τὸν οἶνον ἀκρητέστερον πινόντων καὶ πλείω, καὶ τοῖσι σιτίοισιν ἐλάσσοσι χρέεσθαι ὑπὸ τοῦτον τὸν χρόνον. δῆλον γὰρ δὴ ὅτι ὑπ' ἀσθενείης καὶ ψυχρότητος ἡ κοιλίη, οὐ δύναται τὸ πλῆθος τῶν σιτίων καταπέσσειν.

Καλῶς ἐποίησεν ἐνταῦθα, προσθεὶς αὐτὸς ἐπὶ τῷ τέλει. δῆλον γὰρ δὴ ὅτι ὑπὸ ἀσθενείης καὶ ψυχρότητος ἡ κοιλία, οὐ δύναται τὸ πλῆθος τῶν σιτίων καταπέσσειν. ὡς πρὸς τοῦτον γὰρ ἀποβλέπων τὸν σκοπόν, ἐκθερμαίνειν αὐτὴν πειρᾶται, καὶ κατὰ τοῦτο καθεύδειν τε πλείω χρόνον αὐτοῖς συμβουλεύει, καὶ γυμνά-

ζεσθαι καὶ τὸν οἶνον ἀκρατέστερον πίνειν καὶ πλείονα. καὶ τοῖς σιτίοις ἐλάττοσι χρῆσθαι καθ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον καθ' ὃν ἂν ἠπεπτηκότες τυγχάνωσιν. ὡς ἂν γε τῷ λοιπῷ γυμναζόμενοί τε καὶ κινούμενοι, καὶ πίνοντες τὸν οἶνον ὡς εἰρήκαμεν, οὐδέν τι δέονται τῆς συμμέτρου ποσότητος τῶν σιτίων ἀφαιρεῖν.

ο κόσους δὲ δίψαι λαμβάνουσιν τουτέοισι τῶν τε σιτίων, καὶ τῶν ταλαιπωριῶν ἀφαιρέειν, καὶ τὸν οἶνον πινέτω ὑδαρέα τε καὶ ὡς ὅτι ψυχρότατον.

Νῦν μὲν οὕτως εἴρηται τὸ γνώρισμα τῶν θερμῶν φύσεων, ἐν δὲ τῷ ἕκτῳ τῶν ἐπιδημιῶν κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. ἐν θερμῇ φύσει ψυχρὸν ποτὸν ὕδωρ ἐλιννύειν. αὐτὸς γὰρ ὀνομάσας τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματος, ἐφεξῆς ἔγραφε τὴν δίαιταν, ἧς χρήζουσιν οἱ οὕτω διακείμενοι, κεφάλαιον μὲν ἔχουσαν, τὴν ψύξιν. ἐν δὲ τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ τῆς διαίτης τὰ δραστικώτερα, ἥ τε ὑδροποσία ἐστὶν, καὶ ἡ ἀγυμνασία. κατὰ δὲ τὴν προκειμένην ῥῆσιν. τὸ μὲν ἐλιννύειν, ἕτερον ὠνόμασεν εἰπὼν καὶ τῶν ταλαιπωριῶν, ἀφαιρέειν. ἀντὶ δὲ τοῦ πίνειν ὕδωρ γράψας, καὶ τὸν οἶνον πινόντων ὑδαρέα τε καὶ ὡς ὅτι ψυχρότατον, καὶ μοι δοκεῖ κάλλιον ἐνταῦθα παραινέσαι. τὸ γὰρ ὑδαρὲς πόμα καὶ ψυχρὸν, οὐκ ἐστέρηται μὲν τοῦ ἐμψύχειν. προσείληφε δὲ, καὶ τὰς ἐκ τοῦ οἴνου ὠφελείας.

ο κόσοισι δὲ ὀδύναι γίγνονται ἐκ τῶν σπλάγχνων, ἢ ἐκ γυμνασίης, ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς ὀδοιπορίης, τουτέοισι ξυμφέρει ἀναπαύεσθαι ἀσίτοισι. πόματι δὲ χρέεσθαι ὅτι ἐλάχιστον εἰς τὸ σῶμα ἐσελθὸν, πλεῖστον οὖρον διάξει. ὅπως αἱ φλέβες αἱ διὰ τῶν σπλάγχνων πεφυκυῖαι, μὴ κατατείνωνται πληρώμεναι. ἐκ γὰρ τῶν τοιουτέων, τὰ φύματα γίνονται καὶ οἱ πυρετοί.

Περὶ πασῶν δὲ τῶν ὑποθηκῶν, ἐν τῇ τῶν ὑγιεινῶν πραγματείᾳ τελέως διελήλυθα, καὶ νῦν ὅσον ὑπομνήσεως ἕνεκα, καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, οὕτως καὶ κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν εἰρήσεται. πολλοῖς γὰρ τῶν ἀπυρέτων ὀδύναι ἐπιγίνονται κατὰ τὰ σπλάγχνα, καὶ μάλιστα κατὰ τὸ ἧπαρ ὅταν ἤδη σιτίοις γυμνασάμενοι τύχωσιν ἢ λουσάμενοι, καὶ γίνεται τοῦτο, διὰ στενοχωρίαν μὲν τῶν ἐν τῷ σπλάγχνῳ διεξόδων, πάχος τε τῶν ἀναφερομένων χυμῶν. ἐμφραττόμενοι γὰρ καὶ ἐνισχόμενοι τοῖς στενοῖς πέρασι τῶν φλεβῶν, καθ' ἃ ἡ μετάληψις γίνεται τοῦ αἵματος ἐκ τῶν σιμῶν τοῦ ἥπατος εἰς τὰ κυρτὰ, κωλύουσι μὲν τὰς διεξόδους. διατείνουσι δὲ, δηλονότι τὰς κατὰ τὰ σιμὰ τοῦ ἥπατος φλέβας, ἐφ' αἷς οὕτω πασχούσαις ὀδυνῶνται χωρὶς τοῦ πυρέσσειν. ἀναπαύεσθαι δὲ τούτους χρὴ καθ' ὃν ἂν ἀλγῶσι χρόνον, καὶ πίνειν τι τῶν οὐρητικῶν, καὶ τὸ ἧπαρ ἐκφραττόντων, ἂν γὰρ μὴ οὐρήσωσι, φύματα καὶ πυρετοὶ ταῖς τοιαύταις προφάσεσιν ἐπιγίνονται.

ο κόσοισιν αἱ νοῦσοι ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου γίνονται, ναρκὴ πρῶτον ἴσχει τὴν κεφαλὴν, καὶ οὐρέει θαμινὰ καὶ τἄλλα πάσχει ὁκόσα περ ἤδη στραγγουρίη. οὗτος ἐφ' ἡμέρας ἐννέα τοῦτο πάσχει, καὶ ἢν μὲν ῥαγῇ κατὰ τὰς ῥῖνας, ἢ κατὰ τὰ ὦτα ὕδωρ ἢ βλέννα ἀπαλλάσσεται τῆς νούσου καὶ τῆς στραγγουρίης παύεται. οὐρέει δὲ ἀπόνως πουλὺ καὶ λευκὸν. ἐς ἂν εἴκοσιν ἡμέρας παρέλθῃ καὶ ἐκ τῆς κεφαλῆς ἡ ὀδύνη ἐκλείπει τῷ ἀνθρώπῳ, ἐσορέοντι δὲ κλέπτεται οἱ ἡ αὐγή. Ἄνδρα δὲ χρὴ ὃς ἐστὶ συνετὸς συλλογισάμενος, ὅτι τοῖσιν ἀνθρώποισι πλείστου ἀξιόν ἐστιν ἡ ὑγίη, ἐπίστασθαι ἐκ τῆς ἑωυτοῦ γνώμης ἐν τοῖσι νούσοισιν ὠφελέεσθαι.

Εἰκότως ὑποπτεύουσι ταύτην τὴν ῥῆσιν. ἔνιοι δὲ, καὶ τελέως κατεγνώκασιν, ὡς οὔτε Πολύβου γεγραφότος αὐτὴν, οὔτε πολὺ μᾶλλον Ἱπποκράτους. ἥ τε γὰρ ἀρχὴ τοῦ λόγου παντάπασιν ἀδιόριστος, ἀξιοῦσα τὰς ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου νάρκην τε καὶ στραγγουρίαν ἐπιφέρειν. οὔτε εἴπερ ἡγήσαιτό τις αὐτὸν οὐ πάσας τὰς ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου νόσους ἀποφαίνεσθαι τοιαύτας ὑπάρχειν, ἀλλὰ μόνας ἐφ' ὧν κατὰ τὰ ὦτα, καὶ τὰς ῥῖνας, ὕδωρ ἢ βλέννα ῥυεῖσα τὴν νόσον ἔπαυσεν, ἀληθὲς τὸ λεγόμενον, οὔτε γὰρ ἀεὶ φαίνεται τοῦτο γιγνόμενον. οὔθ' ὡς ἤδη τὸ πολύ.

ἱ ξυγγράψαντες τὰς Κνιδίας καλεομένας γνώμας, ὁκοῖα μὲν πάσχουσιν οἱ κάμνοντες ἐν ἑκάστοισι τῶν νοσημάτων ὀρθῶς ἔγραψαν, καὶ ὁκοίως ἔνια ἀπέβαινεν αὐτέων, καὶ ἄχρι μὲν τουτέων, καὶ μὴ δὲ ἰητρὸς δύναιτ' ἄν τις ὀρθῶς ξυγγράψαι, εἰ εὖ παρὰ τῶν καμνόντων ἑκάστου πυθοίατο, ὁκοῖα πάσχουσιν. ὁκόσα δὲ προκαταμαθεῖν χρὴ τὸν ἰητρὸν μὴ λέγοντος τοῦ κάμνοντος, τουτέων τὰ πολλὰ παρεῖται, ἄλλα ἐν ἄλλοισι, καὶ ἐπίκαιρα ἔνια ἐόντα ἐς τέκμαρσιν.

10 Οὐ μόνον οὖν ὧν οἱ κάμνοντες πάσχουσι παρέλιπον οἱ τὰς Κνιδίας γράψαντες γνώμας, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω τοῦ προσήκοντος ἐνίων ἐμνημόνευσαν, ὡς ὀλίγον ὕστερον δείξω. καὶ οὔπω τοῦτο τέχνης ἔργον, εἰ μηδὲν παρέλιπον τῶν καὶ τοῖς ἰδιώταις γνωσθῆναι δυναμένων. οὐ γὰρ οὗτος ὁ σκοπὸς τοῖς τεχνίταις ἐστὶν, ἀλλὰ τὸ, τὰ χρήσιμα πρὸς τὴν θεραπείαν ἅπαντα γράφειν. ὥς τε καὶ προσθεῖναι τινὰ δεήσει πολλάκις, ὧν μὴ γινώσκουσιν οἱ ἰδιῶται πάντως, ἀφελεῖν τε πολλὰ τῶν γινωσκομένων αὐτοῖς, ἐὰν μηδὲν φαίνοιτο συνεργοῦντα, πρὸς τὸ τῆς τέχνης τέλος.

Καὶ ἐπίκαιρα ἔνια ἐόντα ἐς τέκμαρσιν.

Τέκμαρσίς ἐστιν, ἡ διὰ τεκμηρίου γνῶσις. τεκμήριον δὲ ὀνομάζουσιν οἱ παλαιοὶ τὸ συλλογιστικὸν σημεῖον. τεκμήριον δὲ οὐχ ἁπλῶς ἅπαν σημεῖον, ὡς ἐν τῷ περὶ τεκμηρίου καὶ σημείου δέδεικται λόγῳ. τὰ οὖν εἰς τὴν τοιαύτην γνῶσιν ἀναγκαῖά τε καὶ χρήσιμα τοῖς ἰατροῖς, οὐχ ἅπαντα φησὶ γεγράφθαι κατὰ τὰς Κνιδίας γνώμας, ἀλλὰ
20 παραλελεῖφθαι πολλά.

Ὁκόταν ᾖ ἐς τέκμαρσιν λέγηται ὡς χρὴ ἕκαστα ἰητρεύειν, ἐν τούτοισι πολλὰ ἑτεροίως γινώσκω, ἢ ὡς ἐκεῖνοι ἐπεξήεσαν.

Ἐπειδὴ πολλὰ παραλελεῖφθαι τοῖς Κνιδίοις ἰατροῖς εἶπεν εἰς τέκμαρσιν χρήσιμα, τίνα λέγει τέκμαρσιν, αὐτὸς ἐφεξῆς ἐδίδαξεν, ὡς χρὴ εἰπὼν ἕκαστα ἰητρεύειν. εἰς γὰρ τὴν τούτων εὕρεσιν, ὅτι περ ἂν ᾖ χρήσιμον, ἐκ τῆς τέχνης ἐστίν. ἴσως οὖν τις δόξειε παραλελεῖφθαι τὰ πρὸς τὴν διάγνωσίν τε καὶ πρόγνωσιν διαφέροντα τεκμήρια. τὸ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει. περιέχεται γὰρ ἐξ ἀνάγκης ταῦτα τοῖς εἰς θεραπείαν διαφέρουσιν. ὡς εἴ γε μηδὲν εἰς τὴν τῆς χρείας θεραπείας εὕρεσιν ἡ διάγνωσις τῶν νοσημάτων, ἢ ἡ πρόγνωσις τῶν ἀποβησομένων συντελοῦς, παντάπασιν ἂν ἦσαν περιτταί. νυνὶ δὲ ὅτι συντελοῦσι διὰ τοῦτο εἰσὶ χρήσιμαι. ὅτι μὲν οὖν ἡ διάγνωσις τῶν παθῶν ἀναγκαιοτάτη πρὸς τὴν θεραπείαν ἐστὶν, οὐδὲ λόγου δεῖ. πρῶτον γὰρ διαγνῶναι χρὴ τί ποτέ ἐστι τὸ πάθος, εἶθ' οὕ-
30 τως ἐπιχειρεῖν αὐτὸ θεραπεύειν. ὅτι δὲ καὶ ἡ πρόγνωσις εἰς τὴν θεραπείαν χρήσιμος, κατὰ τὸ προοίμιον ἐδίδαξεν αὐτὸς τοῦ προγνωστικοῦ. ὥς τε ἄν τις λέγῃ πάντα τὰ κατὰ τὴν ἰατρικὴν, ἤτοι γε εἰς διάγνωσιν, ἢ εἰς θεραπείαν εἶναι χρήσιμα, ἢ εἰς πρόγνωσιν, δυνάμει λέγει ταὐτόν. ἡ μὲν γὰρ θεραπεία δι' ἑαυτὴν ἀσκεῖται τοῖς ἰατροῖς. ἡ δὲ πρόγνωσις καὶ διάγνωσις, ἕνεκα τῆς θεραπείας. ὅθεν οὐδὲ τὸ τέλος τῆς τέχνης διάγνωσιν ἢ πρόγνωσιν εἶπεν εἶναι τὶς, ὥσπερ τὴν θεραπείαν. ἄκουε δὲ νῦν, τὴν θεραπείαν, τὴν τῶν νοσημάτων ἀναίρεσιν ἤδη γεγενημένην, οὐ γινομένην ἔτι. γέγραπται δὲ περὶ τούτων ἁπάντων ἱκανῶς, ἐν τῷ περὶ τοῦ τέλους τῆς ἰατρικῆς βιβλίῳ. καὶ νῦν οὐ χρὴ τὸ πάρεργον ἔργον ποιεῖσθαι, τὴν γνώμην τοῦ παλαιοῦ κατανοήσαντας ἤδη, καὶ χωρὶς τῆς περὶ τοῦ τέλους ἀκριβολογίας. γεγραμμένης δὲ τῆς προκειμένης ῥήσεως καὶ καθ' ἕτερον τρόπον ἐν πολλοῖς τῶν ἀξιοπίστων ἀντιγράφων, οὐκ ἄκαιρόν ἐστι κἀκείνης μνημονεῦσαι. διαφέρει δὲ τῆς προγεγραμμένης ἑνὶ γράμματι, τῷ ἦτα, κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον ἔχουσα. ὁκόταν δὲ εἰς τέκμαρσιν λέγηται ἢ ὡς χρὴ ἕκαστα ἰητρεύειν. οἱ δ' οὕτω γράφοντες, τέκμαρσιν μὲν
40 τὴν διάγνωσίν τε καὶ πρόγνωσιν ἀκούουσι. τὸ δὲ, ὡς χρὴ ἕκαστα ἰητρεύειν, τὴν θεραπείαν, οὐ βουλόμενοι ταύτην περιέχεσθαι ἐν τῷ τῆς τεκμάρσεως ὀνόματι. εἰ δέ γε τοῦθ' οὕτως ἔχει κατὰ τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν, ἐν ᾗ φησιν πολλὰ παρεῖται, ἄλλα ἐν ἄλλοις, καὶ ἐπίκαιρα ἔνια ἐς τέκμαρσιν, οὐκ ὀρθῶς ἔσται παραλελοιπὼς τὸ θεραπευτικὸν μέρος τῆς τέχνης. εὔδηλον δὲ ὅτι φήσουσιν ἐκεῖνοι δι' αὐτὸ τοῦτο πάλιν ἐπαναλαβεῖν καὶ γράψαι τὴν ἑξῆς ῥῆσιν, ἵνα προσθῇ καὶ τὸ θεραπευτικόν. ἔνθα δὲ οὐκ ἔστι περὶ πράγματος εἰς θεραπείαν χρησίμου διαφωνία, περιττὸν τὸ μακρολογεῖν. ἐπ' ἐκεῖνα τοίνυν σπεύσωμεν ἐν οἷς καὶ διδάσκει τὰ πρὸς τὴν θεραπείαν χρήσιμα.

Καὶ οὐ μόνον διὰ τοῦτο οὐκ ἐπαινέω, ἀλλ' ὅτι καὶ ὀλίγοισι τὸν ἀριθμὸν τοῖσιν ἀκέεσιν ἐχρέοντο. τὰ γὰρ πλεῖστα αὐτέοισιν εἴρηται πλὴν τῶν ὀξέων νούσων, φάρμακα ἐλατήρια διδόναι καὶ ὀῤῥὸν καὶ γάλα τὴν ὥρην πιπίσκειν. εἰ μὲν οὖν ταῦτ' ἦν ἀγαθὰ καὶ ἁρμόζοντα τοῖσι νοσήμασιν, ἐφ' οἷσιν παρῄνεον διδόναι, πολὺ ἂν ἀξιώτερα ἦν ἐπαί-
50 νου, ὅτι ὀλίγιστα ἐόντα αὐτάρκεά ἐστιν. νῦν δὲ οὐχ οὕτως ἔχει.

Καὶ ὀλίγοις τὸν ἀριθμὸν τοῖς ἰάμασιν αὐτοὺς φησὶ κεχρῆσθαι πλὴν τῶν ὀξέων νοσημάτων, ὡς ἐν τούτοις εἰρηκότων πολλά. καὶ γὰρ οὕτως εἰρήκασι. τὰ δὲ ἐπὶ τῶν χρονίων ὄντως πάλιν καὶ ταῦτα. καὶ γὰρ δι' ἐλατηρίων, καὶ ὀῤῥοῦ, καὶ γάλακτος ὡραίως πινομένων αὐτοῖς, περαίνεται.

Οἱ μέντοι ὕστερον ἐπιδιασκευάσαντες, ἰητρικώτερον δή τι ἐπῆλθον περὶ τῶν προσοιστέων ἑκάστοισι.

Ἐπιδιεσκευάσθαι λέγεται βιβλίον ἐπὶ τῷ προτέρῳ γεγραμμένῳ, τὸ δεύτερον γραφὲν, ὅταν τὴν ὑπόθεσιν ἔχῃ τὴν αὐτὴν, καὶ τὰς πλείστας τῶν ῥήσεων τὰς αὐτὰς, τινὰ μὲν ἀφῃρημένα τῶν ἐκ τοῦ προτέρου συγγράμματος ἔχει, τινὰ δὲ προσκείμενα, τινὰ δὲ ὑπηλλαγμένα. παράδειγμα δ' εἰ βούλει τούτου σαφηνείας ἕνεκα, τὸ δεύ-

τέρου Αὐτόλυκον Εὐπόλιδος ἔχεις ἐκ τοῦ προτέρου διεσκευασμένον. οὕτως δὲ καὶ τὰς Κνιδίας γνώμας ἐπὶ ταῖς προτέραις δευτέρας ἐξέδοσαν οἱ ἀπὸ τῆς Κνίδου ἰατροί, τινὰ μὲν, ἐχούσας τὰ αὐτὰ πάντη, τινὰ δὲ, προσκείμενα, τινὰ δὲ, ἀφῃρημένα, καθάπερ γε καὶ ὑπηλλαγμένα. τοῦτ' οὖν τὸ δεύτερον βιβλίον ὁ Ἱπποκράτης ἰατρικώτερον συγκεῖσθαι φησὶ τοῦ προτέρου.

Ἀτὰρ οὐδὲ περὶ διαίτης οἱ ἀρχαῖοι συνέγραψαν οὐδὲν ἄξιον λόγου, καίτοι μέγα τοῦτο παρῆκαν.

Η διὰ τῶν συνήθων ὑλῶν ἀγωγὴ τῆς θεραπείας, ὀνομάζεται δίαιτα. καθάπερ ἡ διὰ τῶν συνήθων τομῶν καὶ καύσεων, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα διὰ τῶν χειρῶν ἐνεργεῖται χειρουργία. καὶ τρίτη γε ἐπ' αὐτοῖς μοῖρα τῆς ἰατρικῆς ἐστιν, ἡ φαρμακευτική, διὰ φαρμάκων καὶ αὐτὴ δηλονότι περαινομένη. μέμφεται δὲ τοῖς ἑαυτοῦ πρόσθεν ὁ Ἱπποκράτης, ὡς οὐδὲν ἄξιον λόγου περὶ διαίτης γεγραφοῦσι. τοῦτο δὲ εἶπεν οὐχ ὡς οὐδὲν αὐτῶν συγγραψάντων διαιτητικὸν θεώρημα, γεγράφουσι γάρ, ἀλλ' ὡς οὐκ ἄξιον λόγου. δείξει δ' αὐτὸς, ὁποῖόν τι τὸ ἄξιον λόγου, διὰ τῶν ἐφεξῆς.

Τὰς μέντοι πολυτροπίας τὰς ἐν ἑκάστῃ τῶν νούσων καὶ τὴν πολυσχιδίην αὐτέων, οὐκ ἠγνόουν ἔνιοι.

Οὐ μόνον οὐκ ἠγνόουν τὰς πολυτροπίας τῶν νοσημάτων, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω τοῦ προσήκοντος ὑπὲρ αὐτῶν ἔγραψαν, ὡς ἐφεξῆς δείξω.

Τοὺς δὲ ἀριθμοὺς ἑκάστου τῶν νοσημάτων σάφα ἐθέλοντες φράζειν, οὐκ ὀρθῶς ἔγραψαν. μὴ γὰρ οὐκ εὐαρίθμητον ᾖ, εἰ τουτέῳ τις σημαίνεται τὴν τῶν καμνόντων νοῦσον, τὸ ἕτερον ἑτέρου διαφέρειν τι, μήτ' ωὐτὸ δὲ νόσημα δοκέειν εἶναι ἢν μὴ τωὐτὸ ὄνομα ἔχει. ἐμοὶ δὲ ἀνδάνει μὲν ἐν πάσῃ τέχνῃ προσέχειν τὸν νόον. καὶ γὰρ ὁκόσα ἔργα καλῶς ἔχει ἢ ὀρθῶς, καλῶς ἕκαστα χρὴ ποιέειν καὶ ὀρθῶς. καὶ ὁκόσα ἔργα ταχέως, ταχέως. καὶ ὁκόσα καθαριότητος, καθαρίως. καὶ ὁκόσα ἀνωδύνως δεῖ διαχειρίζεσθαι, ὡς ἀνωδυνώτατα ποιέειν. καὶ τὰ ἄλλα πάντα τὰ τοιουτότροπα διαφερόντως τῶν πέλας ἐπὶ τὸ βέλτιον ποιέειν χρή. μάλιστα δὲ ἂν ἐπαινέσαιμι ἰητρὸν, ὅς τις ἐν τοῖσιν ὀξέσι νοσήμασιν, ἃ τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων κτείνει, ἐν τουτέοισι, διαφέρων τι τῶν ἄλλων εἴη ἐπὶ τὸ βέλτιον. ἔστι δὲ ταῦτα ὀξέα ὁκοῖα ὠνόμασαν οἱ ἀρχαῖοι, πλευρῖτιν, καὶ περιπλευμονίην, καὶ φρενῖτιν καὶ λήθαργον, καὶ καῦσον, καὶ τὰ ἄλλα νοσήματα, ὁκόσα τουτέων ἐχόμενά ἐστιν, ὧν οἱ πυρετοὶ τὸ ἐπίπαν ξυνεχέες ἐόντες κτείνουσιν.

Εἶπον ὀλίγον ἔμπροσθεν, ὅτι κατ' ἀρχὰς εὐθέως ἔγραψαν οἱ ἀπὸ Κνίδου χολῆς νοῦσοι ζ'. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ κατωτέρω πάλιν, ἀπὸ τῆς κύστεως νοῦσοι ιβ'. καὶ πάλιν ἔτι κατωτέρω νεφρῶν νοσήματα δ'. καὶ μετὰ τοῦτο πάλιν ἀπὸ τῆς κύστεως νοῦσοι στραγγουριῶν τέσσαρες. εἶτα πάλιν ἐφεξῆς τέτανοι γ'. καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ἴκτεροι δ'. εἶτα μετὰ τοῦτο φθίσεις γ'. εἰς γὰρ τὰς τῶν σωμάτων ποικιλίας ἔβλεπον, ὑπὸ πολλῶν αἰτίων ἐξαλλασσομένας, παρέντες σκοπεῖσθαι τῶν διαθέσεων τὴν ταυτότητα, καθάπερ ὁ Ἱπποκράτης ἐποίησε, μεθόδῳ χρησάμενος εἰς τὴν εὕρεσιν αὐτῶν, ᾗ μόνον δυνατόν ἐστιν εὑρεῖν νοσημάτων ἀριθμόν. ἐπιδέδεικται δὲ ὑφ' ἡμῶν ἡ μέθοδος αὕτη κατ' ἀρχὰς εὐθέως τῶν τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου βιβλίων. εἴρηται δὲ κἀν τῷ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων ἐπ' ὀλίγον. ἐν συντόμῳ δὲ λόγῳ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων διαφορᾶς, ἐν ἔχεις ὑπόμνημα ἡμέτερον. νυνὶ δ' ἀκολουθεῖν προσήκει ταῖς ῥήσεσιν. οὗτος γὰρ ὁ σκοπὸς τῆς ἐξηγήσεως. ὡς εἴ γε τις ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι τὰς ἀποδείξεις γράφοι, μακρὸν ἀνύσας λόγον, ἕνεκα τῆς τῶν νοσημάτων ἰάσεως, τὸ κυριώτατον ἀφεὶς ἔσται μέρος, ὅτι περ ἂν εἰς τὴν ἴασιν τῶν ὀλεθριωτάτων νοσημάτων, διαφέρει. τὸ μὲν κεφάλαιον τῆς προκειμένης ῥήσεως, τοῦτο ἐστί. τὸ δὲ κατὰ μέρος τῆς λέξεως, ἐφεξῆς δίειμι.

Ὁκόταν γὰρ, μὴ λοιμώδεος νούσου τρόπος τις κοινὸς ἐπιδημήσῃ, ἀλλὰ σποράδες ἔωσιν, αἱ νοῦσοι, καὶ μὴ παραπλήσιοι, ὑπὸ τουτέων τῶν νοσημάτων ἀποθνήσκουσι πλείους ἢ ὑπὸ τῶν ἄλλων τῶν συμπάντων.

Δηλοῖ δὲ διὰ τοῦ λόγου τούτου, τὰ μέν τινα πολλὰ γίνεσθαι νοσήματα, καθ' ἕνα χρόνον, ἅπερ ὅταν μὲν ὀλέθρια γένηται, λοιμὸν ὀνομάζουσιν. ὅταν δὲ ἐπιεικέστερα, ἑτέρα τινὶ προσηγορίᾳ δηλοῦσιν, ἐπίδημα καλοῦντες, ὥς τε τὸ μὲν ἐπίδημον νόσημα, τὸ κατὰ χρόνον τινὰ πλεονάζον ἔν τινι χωρίῳ, τὸν δὲ λοιμὸν, ἐπιδημίαν ὀλέθριον. ἔστι δὲ καὶ ἄλλο γένος νοσημάτων κοινὸν πολλοῖς, ὅπερ ἐστὶ τὸ καθ' ὥραν ἐπιγινόμενον, τὰ ἔνδημα καλούμενα. τούτοις δὲ ἀντίκειται πᾶσιν αἱ σποράδες νόσοι, διαφερόντως ἐνοχλοῦσαι τοὺς νοσοῦντας οὐ κατὰ τὸν κοινὸν τρόπον συνιστάμεναι. τί ποτ' οὖν ἐστι τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ. ἀλλὰ σποράδες ἔωσιν αἱ νοῦσοι καὶ παραπλήσιοι. τοὐναντίον γὰρ ἐχρῆν εἰρῆσθαι, καὶ μὴ παραπλησίας αὐτὰς ἀλλήλαις ὑπάρχειν, ὅπερ ἐστὶ μὴ ὁμοίας, εἴ γε τι τῶν νοσημάτων ὁμοιότητι τὸ ἔνδημον, καὶ τὸ ἐπίδημον καὶ τὸ λοιμῶδες ἐκείνετο. δυοῖν οὖν θάτερον, ἢ βελτίονα νομιστέον τὴν τοιαύτην γραφὴν, ἀλλὰ σποράδες ἔωσιν αἱ νοῦσοι, καὶ μὴ παραπλήσιοι, ἢ παραπλησίας αὐτὰς εἰρῆσθαι χρὴ δοκεῖν οὐκ ἀλλήλαις, ἀλλὰ ταῖς ἔμπροσθεν εἰρημέναις, τουτέστι ταῖς συνήθεσιν. ἐπειδὴ σπανιώτερα μὲν ἐπιδήμιά τε καὶ λοιμικὰ γίνεται νοσήματα. τὰ δ' ὑπ' αὐτοῦ καλούμενα σποραδικὰ συνήθως, ὑπὲρ ὧν καὶ νῦν ὁ λόγος αὐτῷ γενήσεται, καθάπερ ὑπὲρ τῶν ἐπιδημίων μὲν, ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν βιβλίοις. τῶν ἐνδήμων δὲ κατὰ τὸ περὶ ὑδάτων καὶ ἀέρων καὶ τόπων. ἴδιον δὲ οὐδὲν ἐξαίρετον ἐποίησε σύγγραμμα περὶ λοιμῶν, ἐπειδὴ τῶν ἐπιδημίων ἐν ὑπάρχειν αὐτὸ δι' ἐκείνων ἐδίδαξεν.

Οἱ μὲν οὖν ἰδιῶται, οὐ κάρτα γινώσκουσι τοὺς ἐς ταῦτα διαφέροντας τῶν πέλας.

Τοὺς ἐς ταῦτα τὰ νοσήματα φησὶ διαφέροντας τῶν πέλας ἰατροὺς, οὐ πάντη γνώσκειν τοὺς ἰδιώτας. δῆλον δὲ ὅτι τὰ ὀξέα λέγει, περὶ ὧν προείρηκε.

Ε τέρων τεόντες, μᾶλλον ἐπαινέται ἰημάτων καὶ ψέκται εἰσίν.

Οὐ τῶν προσηκόντων, οὐδὲ τῶν ἀξίων ἐπαινεῖσθαι θεραπειῶν διαγνωστικοὺς εἶναι φησὶ τοὺς ἰδιώτας, ἀλλὰ τῶν ἑτέρων μᾶλλον, ὅθεν οὐδ᾽ ἐπαινεῖν αὐτοὺς ὀρθῶς, οὐδὲ ψέγειν. εἶτ᾽ ἐφεξῆς ὡς προστιθεὶς ἀπόδειξιν ὧν εἶπεν, τάδε γράφει.

Ἐπεί τοι μέγα σημεῖον τόδε, ὅτι οἱ μὲν δημόται ἀξυνετώτατοι αὐτοὶ ἑωυτῶν περὶ τουτέων νοσημάτων εἰσὶν. ὥς τε μελετητέα εἶναι. οἱ γὰρ μὴ ἰητροὶ, ἰητροὶ δοκέουσιν εἶναι, μάλιστα διὰ ταύτας τὰς νούσους. ῥηΐδιον γὰρ τὰ ὀνόματα ἐκμαθεῖν ἐστὶν ὁκοῖα νενόμισται προσφέρεσθαι πρὸς τοὺς τὰ τοιάδε κάμνοντας. ἢν γὰρ ὀνομάσῃ τις πτισάνης χυλὸν καὶ οἶνον τοῖον, ἢ τοῖον, ἢ καὶ μελίκρητον, ἅπαντα τοῖσι δημότῃσι δοκέουσιν οἱ ἰητροὶ τὰ αὐτὰ λέγειν, οἵ τε
10 βελτίους καὶ οἱ χείρους. τὰ δὲ οὐχ οὕτως ἔχει. ἀλλ᾽ ἐν τουτέοισι δὴ καὶ πάνυ μέγα διαφέρουσιν ἕτεροι ἑτέρων.

Ἐπεὶ ταῖς τοιαύταις ὕλαις τῶν διαιτημάτων οἵ τε βελτίους ἰατροὶ καὶ οἱ χείρους χρῶνται, διὰ τοῦτο τοῖς ἰδιώταις ἀδιάγνωστός ἐστιν ὁ βελτίων, οὐκ εἰδόσι διακρίνειν, τινὲς μὲν ἐν καιρῷ, καὶ μετὰ τῆς δεούσης ποσότητος τὰς ὕλας τῶν βοηθημάτων τοῖς κάμνουσι προσφέρουσι. τινὲς δὲ ἔμπαλιν τούτων. ἀλλ᾽ οὖν ἐνταῦθα περιγράψας
ὁ Ἱπποκράτης τὸ δεύτερον προοίμιον, ἄρχεται τῶν ἐχομένων ἐπὶ τῆς προκειμένης ῥήσεως.

Δοκέει δέ μοι ἄξια γραφῆς εἶναι μάλιστα, ὁκόσα τε ἀκαταμάθητα ἐστὶ, τοῖσιν ἰητροῖσιν ἐπίκαιρα ἐόντα εἰδέναι. καὶ ὁκόσα μεγάλας ὠφελείας φέρει, ἢ μεγάλας βλάβας. ἀκαταμάθητα οὖν καὶ τάδε ἐστί. διὰ τί ἄρα ἐν τῇσιν ὀξείῃσι νούσοισιν, οἱ μὲν τῶν ἰητρῶν ἅπαντα τὸν αἰῶνα διατελοῦσι πτισάνας διδόντες ἀδιηθήτους, καὶ νομίζουσιν ὀρθῶς ἰητρεύειν. οἱ δέ τινες περὶ παντὸς ποιέονται ὅπως κριθὴν μηδεμίαν καταπίῃ ὁ κάμνων. μεγάλην γὰρ
20 βλάβην ἡγέονται εἶναι. ἀλλὰ δι᾽ ὀθονίου τὸν χυλὸν διηθέοντες, διδόασιν. οἱ δ᾽ αὖ τινες αὐτέων, οὐδ᾽ ἂν πτισάνην παχεῖαν, δοῖεν, οὔτε χυλόν. οἱ μὲν μέχρις ἂν ἑβδομαῖος γένηται ὁ κάμνων, οἱ δὲ καὶ διὰ τέλεος ἄχρις ἂν κριθῇ ἡ νοῦσος.

Δόξει μὲν εἶναι λεπτότερον τὸ προβεβλημένον ὑπ᾽ αὐτοῦ, δυναμένων ἡμῶν καὶ χωρὶς τῶν τοιούτων σκεμμάτων ἰατρεύειν ὀρθῶς. ἐκ γὰρ τοῦ μαθεῖν τὰ ποιητέα, τὸ καλῶς ἰᾶσθαι τὰς νόσους* περιγίνεται τοῖς ἰατροῖς, οὐκ ἐκ τοῦ ζητῆσαι τὴν αἰτίαν τῆς διαφωνίας τῶν διαφόρους θεραπείας γραψάντων ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς νοσήμασιν. ἔστι δὲ κατ᾽ ἀλήθειαν οὐ μόνον χρησιμώτατον, ἀλλὰ καὶ πρῶτον ἁπάντων, καὶ ζητεῖσθαι δεόμενον, ὡς δείξω προϊόντος τοῦ λόγου. πρότερον γὰρ ὅτι τε ζητήσεως ἄξιόν ἐστιν ὃ προβάλλει, καὶ ὅπως αὐτὸ λύει, διελθεῖν ἄμεινον. ὅτι μὲν οὖν ἄξιόν ἐστι ζητήσεως, ἐντεῦθεν μαθήσῃ. τῆς μὲν γὰρ τῶν φιλοσόφων διαφωνίας, οὐδὲν ἔργῳ μὲν ἐμφανὲς τεκμήριον. οὔτε γὰρ εἰ γεννητὸς ὁ κόσμος, οὔτ᾽ εἰ φθαρτὸς, οὔτ᾽ εἰ μὴ κενόν ἐστιν ἔξωθεν αὐτοῦ, οὔτ᾽ εἰ ἄπει-
30 ρος, οὔτ᾽ εἰ μόνος οὗτος εἷς ἐστὶν, οὔτ᾽ εἰ πλείους, οὔτε πόσοι τὸν ἀριθμὸν, εἴπερ πλείους, οὔτ᾽ εἰ πλήθους ἀπεριλήπτου, ἢ ἄπειρον αὐτῶν, ἐναργεῖ τεκμηρίῳ κρῖναι δυνατόν. οὕτως δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν κατὰ φιλοσοφίαν ζητουμένων, ἔνια μὲν οὐδ᾽ ὅλως ἐπικρίνειν δυνάμεθα, τινὰ δὲ μετὰ πολλῆς ἐπισκέψεως. περὶ δὲ τῶν ὠφελούντων τοὺς κάμνοντας, οὐχ ὁμοίως ἔχει. τὸ μὲν γὰρ εὑρεῖν αὐτὰ χρόνου δεῖται μακροῦ, διαφέροντός τε τῶν πολλῶν ἀνδρός. ὅσα δὲ εὑρήκασί τινες ἐπαγγέλλονται δόξει ταῦτα ῥᾳδίαν ἔχειν τὴν κρίσιν. εἰ μὲν γὰρ ὠφέλησε προσαχθέντα τοῖς κάμνουσιν, ἐπαινεῖν αὐτὰ χρὴ, καὶ προσίεσθαι. βλάψαντα δὲ, φεύγειν τε καὶ ἀποτρέπεσθαι. μηδὲν δὲ ἀξιόλογον
εἰς βλάβην, ἢ εἰς ὠφέλειαν ἐργασάμενα, τῶν οὐδετέρων ὑπολαμβάνειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἰατροὺς ἀφίστασθαι τῶν ἐναργῶς βλαπτόντων. ὅσα μὲν οὖν ὀλίγην ἔχει τὴν διαφορὰν, οὐδὲν θαυμαστὸν ἐπιμένειν αὐτοῖς, τοὺς ὁπωσοῦν ἐξ ἀρχῆς δόξαντας. ὅσα δὲ πάμπολυ διέστηκεν, ὡς ἐπαινεῖσθαι μὲν ὑφ᾽ ἑτέρων, ψέγεσθαι δὲ ὑπ᾽ ἐνίων, ἐπὶ τούτων ἄν τις θαυμάσειεν, ἢ τοὺς ἐπαινοῦντας τὰ μεγάλην ἔχοντα βλάβην, ἢ τοὺς ψέγοντας τὰ κατ᾽
40 τὰ ἀλήθειαν ὠφέλιμα. τοῦτ᾽ οὖν ἐστιν αὐτὸ τὸ νῦν προβαλλόμενον ὑπὸ Ἱπποκράτους ἐφ᾽ ἑνὸς τῶν κατὰ μέρος ὑποδειγμάτων. εἴρηται δὲ καὶ ὑπὸ Ἐρασιστράτου κατὰ τὸ πρῶτον βιβλίον περὶ πυρετῶν, αὐτό τε καὶ ἡ λύσις αὐτοῦ, διὰ ταχέων τε καὶ σαφῶς, ἀκολουθήσαντος αὐτοῦ τῷ Ἱπποκράτει πάντῃ. διελθὼν γὰρ ἐν τῷ προειρημένῳ βιβλίῳ τοὺς ἐναντιώτατα ταῖς ἀγωγαῖς ἐπὶ τῶν πυρεττόντων χρωμένους ἰατροὺς, τούς τε μακραῖς ἀσιτίαις καταπονοῦντας τοὺς κάμνοντας, καὶ τὸν πρῶτον τὸν κρέα τε καὶ οἶνον διδόντα, ἐπιφέρων φησὶ κατὰ λέξιν οὕτως. ἐπὶ πολλῶν μὲν οὖν, πάνυ μεγάλαις πληγαῖς περιέπιπτον. εἰ δὲ πάντες κακῶς ἀπηλλάττοντο πυρέττοντες ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀγωγῇ τῆς θεραπείας, πεπαυμένοι ἂν ἦσαν τοῦ θεραπεύειν οἱ ἰατρεύοντες οὕτως. ἀλλ᾽ ὡς ἔοικεν οὐκ ἐφαρμόζει πᾶσι τοῖς πυρετοῖς, ἡ αὐτὴ ἀγωγὴ τῆς θεραπείας. ἐπαινεῖν οὖν χρὴ καὶ τὸν Ἐρασίστρατον καὶ τοὺς ἄλλους, οἳ προβάλλοντες τοῦτο τὸ ζήτημα, καὶ τὴν λύσιν ἔγραψαν. ἐπαινεῖν δὲ καὶ τὸν πρῶτον αὐτὸ προβαλόντα, καὶ γινώσκειν, οὐ μᾶλλον τι περὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων, ἢ τῶν ἁπάντων προβάλλεσθαι.
50 καὶ λύεσθαι τοῦτο τὸ ζήτημα. καὶ γὰρ ἡ ἀπόκρισις κοινὴ περὶ πάντων ἐστί. οὐ γὰρ ἐπὶ τῶν ὀξέων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων νοσημάτων ἐν τῇ θεραπείᾳ διεφώνησαν οἱ ἰατροί. καὶ διὰ τοῦτο μέχρι πολλοῦ ταῖς ἑαυτῶν ἀγωγαῖς ἕκαστοι προσμένουσιν, ὅτι θεῶνται τινὰς ἐπ᾽ αὐτῶν ἐναργῶς ὠφελουμένους. ἐπὶ τῶν ἄλλων οὖν ὅσοι μηδὲν ὀνίνανται, τάχα μὲν ὑπονοοῦσι καὶ τοὺς κάμνοντας τι λαθραίως ἁμαρτάνειν, οὐ μὴν ἀλλ᾽ ὅπερ εἶπε καὶ αὐτὸς Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν, ἐπὶ τῶν κακῶς ἐπιδούντων τὰ μεθ᾽ ἕλκους κατάγματα, καὶ διὰ τοῦτο βλαπτόντων. οὐ γὰρ οἴονται φησὶ τὴν ἐπίδεσιν αἰτίην εἶναι. ἀλλὰ ἄλλην τινὰ ἀτυχίαν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ δίαιταν εἰκὸς αὐτοὺς ὑπολαμβάνειν. ὃ δὲ εἶπε νῦν ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει πρόδηλόν ἐστιν, ἐάν τις αὐτὴν ἀναγνῷ δὶς καὶ τρὶς αὐτὸς ἐφ᾽ ἑαυτοῦ προσέχων τὸν νοῦν. εὑρήσει γὰρ ἐπὶ μερικοῦ παραδείγματος, τὸν κοινὸν διδασκόμενον λόγον, ὃν δὴ καὶ καθόλου καλεῖν εἰώθασιν οὐχ οἱ φιλόσοφοι μόνον,

ἀλλὰ καὶ σχεδὸν οἱ ἀπὸ πασῶν ἤδη τῶν λογικῶν τεχνῶν. ὁ μὲν οὖν Ἐρασίστρατος, ἐναντιωτάτων ἀπασῶν ἐμνημόνευσεν, ὁ δὲ Ἱπποκράτης τὰς ἀλλοκότους ἐάσας, ἐπὶ τὰς μετριωτέρας ἧκεν. ἀλλόκοτοι γάρ εἰσιν αἵ τε διὰ λιμαγχονίας ἐσχάτης, καὶ αἱ διὰ τὸ πληροῦν ἀμέτρως, ὡς ὁ Πετρωνᾶς. μέτριαι δὲ τούτων, ὧν ἐμνημόνευσεν ὁ Ἱπποκράτης ἐπὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων γινόμεναι ὑπὸ τῶν ἀξιολόγων ἰατρῶν, ἔνιοι μὲν γὰρ τὴν κριθώδη πτισάνην ἐπ' αὐτῶν διδόασιν. ἔνιοι δὲ τὸν χυλὸν μόνον. ἔνιοι δὲ οὐδὲ τοῦτον, ἐπὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων. καὶ πρὸ τῆς κρίσεως. ἔνιοι δ' ὕδατος διήρκουν μόνον, ἄχρις ἂν ἡ νόσος κριθῇ, διαιτῶντες ἐν τῷ μεταξὺ πόμασι μόνοις, ὕδατί τε καὶ μελικράτῳ, καὶ εἰ δοίησαν ὀξυμέλιτι. ἡ μὲν οὖν αἰτία τῆς διαφωνίας ἐστὶν, ἣν αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ἐφεξῆς ποιήσεται. καὶ καλῶς εἴρηται αὐτὴν ὑπ' Ἐρασιστράτου κατὰ τὸ πρῶτον εἰρῆσθαι περὶ πυρετῶν. ἔστι δὲ αὕτη, τὸ τινὰς τοῦ χυλοῦ μόνου δεῖσθαι τῆς πτισάνης, τινὰς δὲ καὶ τῆς κριθώδους πτισάνης. ἐνίους δὲ μηδετέρου τούτων, ἀλλ' ἐπὶ πομάτων μόνον ἄχρι τῆς κρίσεως ὠφελίμως διαφυλάττεσθαι. καὶ δείξει γε ἐφεξῆς τίνες μὲν εἰσὶν οἱ τῆς κριθώδους πτισάνης δεόμενοι. τίνες δὲ οἱ πτισάνης χυλοῦ. τίνες δὲ οἱ μηδετέρου τούτων.

Μάλα μὲν οὖν οὐδὲ προβάλλεσθαι τὰ τοιαῦτα ζητήματα εἰθισμένοι εἰσὶν οἱ ἰητροί. ἴσως δὲ οὐδὲ προβαλλόμενα εὑρίσκεται.

Ὅτι πρῶτος αὐτός ἐστιν ὁ τὸ ζήτημα προβαλὼν τοῦτο, καὶ λύσας, εὔδηλόν ἐστιν ἐκ ταύτης τῆς ῥήσεως. οὐδὲ γὰρ εἴθισται φησὶ τὰ τοιαῦτα προβάλλεσθαι παρὰ τοῖς ἰατροῖς, εἰ δὲ καὶ προβάλλοι τις αὐτοῖς ἴσως οὐδὲ τὴν λύσιν εὑρήσει.

Καίτοι διαβολήν γ' ἔχει ὅλη ἡ τέχνη πρὸς τῶν δημοτέων μεγάλην, ὡς μηδὲ δοκέειν ὅλως ἰητρικήν.

Καὶ κατὰ ταύτην τὴν ῥῆσιν, ἐπὶ μετρικοῦ παραδείγματος διδάσκει τινὰ τῶν κατ' ἄδηλον, πρῶτον μὲν ὡς ἡ τῶν μετιόντων ὁπουοῦν ἐπὶ τὰ ἄδηλα διαφωνία, δικαίως ὑποψίαν ἀγνοίας ἐνδείκνυται. δεύτερον οὖν πάλιν ὡς ἡ συμφωνία δικαίαν μεγάλην ἐλπίδα γνώσεως, ὅπερ μεγάλα καὶ ταῖς γραμμικαῖς ἀποδείξεσι συντέλεσεν, οὐ μόνον γὰρ αὐτοὺς τοὺς μανθάνοντας πείθουσιν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἰδιώταις δόξαν ἔχουσιν ὡς ἀληθέσταται. γραμμικαῖς οὖν ἀποδείξεσι κεχρῆσθαι φησὶν τοὺς ἐναργῶς τι καὶ ἀναμφιλέκτως δείξαντας. ἐξεργάζεται δὲ τὸν περὶ τῆς διαφωνίας λόγον ἐπὶ τῆς ἐχομένης ῥήσεως.

Ὥστ' ἔν γε τοῖς ὀξυτάτοις τῶν νοσημάτων τοσόνδε διοίσουσιν ἀλλήλων οἱ χειρώνακτες, ὥστε ἃ ὁ ἕτερος προσφέρει ἡγεύμενος ἄριστα εἶναι, ταῦτα νομίζειν ἤδη τὸν ἕτερον κακὰ εἶναι, καὶ σχεδὸν κατά γε τοῦτο, τὴν τέχνην φαίην ὁμοιοῦσθαι τῇ μαντικῇ. ὅτι καὶ οἱ μάντιες τὸν αὐτὸν ὄρνιθα, εἰ μὲν ἀριστερὸς εἴη, ἀγαθὸν εἶναι νομίζουσιν, εἰ δὲ δεξιὸς, κακόν. καὶ ἐν ἱεροσκοπίῃ δὲ τὰ τοιάδε, ἄλλα ἐπ' ἄλλοισι. ἀλλ' ἔνιοι τῶν μάντεων τὰ ἐναντία τουτέων, φημὶ δὴ πάγκαλον εἶναι τοῦτο τὸ σκέμμα, καὶ ἠδελφισμένον τοῖσι πλείστοισι τῶν ἐν τῇ τέχνῃ καὶ ἐπικαιροτάτοισι.

Μαντικὴν μὲν ὠνόμασε τὴν οἰωνιστικήν. καὶ ἱεροσκοπίαν δὲ, τὴν θυτικὴν, ὑπὸ τῶν πολλῶν καλουμένην, ἣν ὄντως καὶ οἱ ἄλλοι παλαιοὶ καλοῦσιν ἱεροσκοπίαν, ἐπειδὴ σκοποῦντες τὰ ἱερεῖα, προλέγουσιν ἐξ αὐτῶν οἱ περὶ ταῦτα δεινοὶ τὰ γενησόμενα. ἱερεῖα δὲ ἴσμεν ὀνομαζόμενα ἅπαντα τὰ τοῖς θεοῖς εἰς τιμὴν γινόμενα, οἷα τὰ τῶν θυομένων ἱερείων, ὧν τὰ σπλάγχνα θεώμενοι προλέγουσιν οἱ ἱεροσκόποι. τοὺς δὲ διὰ τῆς τῶν ὀρνίθων πτήσεως μαντευομένους, οὓς οἰωνιστάς τε καὶ οἰωνοσκόπους ὀνομάζουσι, τούτους νῦν μάντεις ἐκάλεσεν ὁ Ἱπποκράτης. καίτοι τὸ τοῦ μάντεως ὄνομα καὶ ἡ μαντικὴ κατὰ πασῶν τῶν οὕτω προλεγουσῶν τεχνῶν ἐπιφέρεται. μάντεις μὲν γὰρ καλοῦνται οἵ τε ἱεροσκόποι καὶ οἱ οἰωνισταὶ, καὶ οἱ γενεθλιακοὶ προσαγορευόμενοι, καὶ οἱ διὰ συμβόλων, καὶ οἱ διὰ ἱερείων προλέγοντες τὰ ἐσόμενα. πρὸς τούτοις γε χρησμολόγοι καὶ θεομάντεις. ἔνιοι δὲ καὶ τοὺς ὀνειροπόλους ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ κληθέντας, ἐν τοῖς μάντεσι καταλέγουσιν. ἀλλ' ὅ γε Ἱπποκράτης δῆλος ὅτι τοὺς οἰωνιστὰς μόνους ὀνομάζει μάντεις, ὡσαύτως τῷ ποιητῇ καὶ γὰρ κἀκεῖνος ἐν πολλοῖς μέρεσι τῆς ποιήσεως ἐνδεικνύμενος τὴν οἰωνιστικὴν τέχνην, πρόγνωσιν εἶναι τῶν γενησομένων. ὁμοίως ἐν ἀρχῇ τοῦ ἄλφα φησί. ἀλλ' ἄγε δή τινα μάντιν ἐρείομεν, ἢ ἱερῆα, ἢ καὶ ὀνειροπόλον. καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστιν. ἱερέα μὲν λέγων τὸν ἱεροσκόπον. ὀνειροπόλον δὲ τὸν περὶ τοὺς ὀνείρους ἔχοντα. μάντιν δὲ δηλονότι τὸν οἰωνιστήν. οὐ γὰρ δὴ παρέλιπεν αὐτὸν εἰς τὰ μάλιστα, πολλαχόθι τῆς ποιήσεως, καὶ τῇ περὶ τοὺς οἰωνοὺς τέχνῃ χρώμενος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἴσως καὶ πλείω τοῦ δέοντος εἴρηταί μοι περὶ τῆς τοῦ μάντεως προσηγορίας. ἐπ' αὐτὸ δὲ τὸ λεγόμενον, μεταβαίνειν ἤδη καιρός. ὃ δὲ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. οἱ τὰς μαντικὰς τέχνας μετιόντες, οὐδὲν ἧττον ἀλλήλοις διαφέρονται τῶν ἰατρῶν, ἐν πολλοῖς τῶν κατὰ μέρος. ἐγὼ γ' οὖν ποτὲ διαφερομένους οἰωνιστὰς εἶδον ἐπ' αὐτῶν τούτων τῶν πτήσεων, ὧν καὶ νῦν ὁ Ἱπποκράτης ἐμνημόνευσεν, ἀριστερᾶς καὶ δεξιᾶς. ἦν δὲ ὁ μὲν ἕτερος αὐτῶν ἄραψ, ὁ δὲ ἕτερος Ἕλλην, ἐξ Ἀσίας τῆς ἡμετέρας. ἔλεγεν οὖν ὁ μὲν ἄραψ τὸν δεξιὸν οἰωνὸν γυναῖκας σώζειν νοσούσας. τὸν ἀριστερὸν δὲ ἄνδρας. ὁ δὲ ἐκ τῆς Ἀσίας, τὸν μὲν δεξιὸν ἐπ' ἀνδρῶν νοσούντων φανέντα, τοῖς ἐρωτῶσιν εἰσωθήσεσθαι καταφάσκων τὴν ἐρώτησιν. ἀποφάσκειν δὲ τὸν ἀριστερόν. ἠρόμην οὖν αὐτοὺς εἰ τὸν ὁπωσοῦν πετόμενον ἀριστερὸν ἢ δεξιὸν ὄρνιθα, ταύτην ἔχειν φασὶ τὴν δύναμιν, οὐδὲν ἡγούμενοι διαφέρειν, εἰ ὑψηλότατός ἐστιν ἢ προσγειότατος ἢ μεταξύ. καὶ εἰ ἐν τῷ μεταξὺ ἐγγυτέρω ἄρα τοῦ ὑψηλοτάτου, ἢ ἐν μέσῳ. ὡσαύτως δὲ, καὶ περὶ τοῦ πλησίον τε καὶ πόῤῥω διεστάναι τὸν οἰωνὸν ἠρόμην, εἰ μή δε ἐν αὐτοῖς διαφέρει. ὁ μὲν οὖν ἄραψ ἔφασκεν, ὅπως ἂν ἔχῃ τῆς εἰς ὕψος, ἢ μῆκος, ἢ πλάτος ἀποστάσεως, οὐδὲν διαφέρειν. ὁ δὲ Ἕλλην διωρίζετο καὶ περὶ τοῦ συμμέτρου, δεξιοῦ τε καὶ ἀριστεροῦ, καὶ γεγράφθαι ταῦτα τοῖς οἰωνισταῖς ἔλεγε. τὰς δὲ ἀμέτρους ἀποστάσεις, ἐναντίας εἶναι ταῖς ἐμμέτρως ἐχούσαις. ἐδείκνυε δὲ καὶ Ἀπόλλητος καὶ Ἀθηναίου καὶ Χαιρήμονος καὶ Ἀρτεμιδώρου τοῦ Φακᾶ, ἄλλων τε τινῶν οἰωνιστῶν ἐνδόξων, βίβλους αὐτῷ μαρτυρούσας. ἔγνων οὖν ἀδιόριστον μὲν τὸν ἄραβα, διωρισμένον δὲ καὶ τεχνικὸν τὸν Ἕλληνα

τέχνης γὰρ ἐμπειρία τὴν κρίσιν τῶν θεωρημάτων ἐχούσης, ἡ διαφωνία κατὰ τὸ διωρισμένον τε καὶ ἀδιόριστον
γίγνεται. καὶ τοῦτο μεμαθηκὼς ἐγὼ παρ' Ἱπποκράτους, ἐκεῖνα τὸν Ἕλληνα τεχνικώτερον ἀποφαίνεσθαι περὶ τῆς
πτήσεως τῶν οἰωνῶν. ἐξ ἐπιμέτρου δὲ τοὺς ἐνδοξοτάτους τῶν οἰωνιστῶν μάρτυρας παρεχόμενος, ἔτι μᾶλλον ἦν
ἀξιόπιστος. ἐπαγγελλομένου δὲ καὶ τοῦ ἄραβος πολλοὺς μάρτυρας ὧν προεῖπεν ἀληθῶς νοσούντων, εἶπον αὐτῷ
τῆς ὡς τὸ πολὺ γεγενημένης ἐπιτυχίας τὴν αἰτίαν. εἰ γὰρ ὁ μὲν ἔμμετρος δεξιὸς σώζει τοὺς ἄνδρας, οἱ δὲ ἄμετροι
τὰς γυναῖκας, εἰσὶ δὲ πάμπολλοι μὲν οἱ ἄμετροι, μόνος δὲ εἷς ὁ ἔμμετρος, εἰκότως ἐπὶ πολλῶν μὲν ἐπέτυχεν,
ὀλιγάκις δὲ ἀπέτυχεν. ὅ γε μὴν Ἕλλην οἰωνιστής, καὶ ἄλλους τινὰς διορισμοὺς προσετίθει, καθ' οὓς κἂν ὁ δεξιὸς ἄμε-
τρος ᾖ δηλώσει ποτὲ σωθήσεσθαι τὸν νοσοῦντα. τὸ γοῦν κίναιδον καὶ τὸ γυναικεῖον ἐπιτήδευμα μετιόντα, καθάπερ
τὸν ἱερουργὸν τοῖς τῶν γυναικῶν ἔφη σχήμασι σώζεσθαι. καὶ τοῦτ' αὖ πάλιν ἐδείκνυε παρὰ τοῖς ἀρίστοις οἰωνισταῖς
10 γεγραμμένον. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις, καὶ ἄλλους τινὰς διορισμοὺς προσετίθει, περὶ ὧν οὐδὲν ἐφαίνετο γινώσκειν ὁ
ἄραψ. εἴρηται δέ μοι ταῦτα διὰ τὴν ἐφεξῆς ῥῆσιν, ἣν οὐδεὶς ἐξηγήσατο προσηκόντως ὥσπερ οὐδὲ τὴν προγε-
γραμμένην αὐτῆς, ἔνθα φησί. μᾶλλον μὲν οὐδὲ προβάλλεσθαι τὰ τοιαῦτα ζητήματα ἔθισαν τοῖς ἰατροῖς, ἴσως
δὲ οὐδὲ προβαλλόμενα εὑρίσκεται. σαφῶς γὰρ εἰπόντος αὐτοῦ, τὰ τοιάδε, ὅ ἐστι, τὰ οὕτω διαφωνούμενα, τινὲς
μὲν ἐπὶ τῆς πτισάνης μόνης ἤκουσαν οὐκ ὀρθῶς, ἔνιοι δὲ βραχὺ τούτων ἄμεινον ἐπὶ τῆς τῶν ὀξέων διαίτης, ἔνιοι
δὲ ἐπὶ πάσης ἁπλῶς. ἔνιοι δὲ ἐπὶ θεραπείας ἁπάσης, βέλτιον μὲν τῶν προτέρων, οὔπω δὲ οὐδ' αὐτοὶ τε-
λέως. αἰτίαν γοῦν ὡς εἶπον ὁ Ἱπποκράτης ἐπεζήτησεν ἁπάσης διαφωνίας ἐπὶ πάσης τέχνης τῇ πείρᾳ κριθῆναι
δυναμένης. ὅτι δὲ οὕτως ἔχει τοῦτο, μαθήσῃ σαφῶς διὰ τῆς ἐφεξῆς ῥήσεως.

Κ αἱ γὰρ τοῖς νοσέουσι πᾶσιν ἐς ὑγίην μέγα τι δύναται, καὶ τοῖς ὑγιαίνουσιν ἐς ἀσφαλείην, καὶ τοῖς ἀσκέουσιν ἐς
20 εὐεξίην. καὶ ἐς ὅ τι ἕκαστος ἐθέλει.

Οὗτος ὁ λόγος ἐξελέγχει καὶ τοὺς περὶ πτισάνης μόνης οἰομένους αὐτὸν προβεβληκέναι τὴν προγεγραμ-
μένην ῥῆσιν, καὶ τοὺς περὶ διαίτης, ἤτοι περὶ τῆς ἐπὶ τῶν ὀξέων, ἢ καὶ πάσης ἁπλῶς. ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς περὶ
θεραπείας ἁπάσης ὑπειληφότας εἶναι τὸ πρόβλημα. προσδήλως γὰρ ἡ νῦν ἡμῖν προκειμένη ῥῆσις ἐλέγχει,
τοὺς μὲν ἤτοι περὶ πτισάνης, ἢ τῆς ἐπὶ τῶν ὀξέων διαίτης μόνης, ἢ τῆς ἐπὶ πάντων τῶν νοσημάτων οἰομένους
εἶναι τὸν λόγον ἐν τῷ προσγεγράφθαι. καὶ γὰρ τοῖς γε νοσέουσι πᾶσιν ἐς ὑγίην μέγα τι δύναται. πάντες γὰρ οἱ
νοσοῦντες ὑπὸ διαίτης μόνης οὐ θεραπεύονται, διὰ τὸ πολλοὺς δεῖσθαι καὶ χειρουργίας καὶ φαρμακείας. ἔτι δὲ
μᾶλλον οὐδὲ ὑπὸ πτισάνης μόνης, οὔτε περὶ διαίτης μόνης ὀξέων, οὔτε περὶ διαίτης ἁπλῶς τῆς ἐπὶ πάντων
τῶν νοσημάτων, ὁ λόγος αὐτῷ νῦν ἐστιν, οὐδὲ περὶ τῆς ἐν τούτῳ διαφωνίας μόνης. ἀλλὰ περὶ πάσης ἁπλῶς
τέχνης τῇ πείρᾳ κρίνεσθαι πεφυκυίας. ὅ τι τὸ κοινὸν καὶ καθόλου κριτήριον εὑρών, ἐκείνῳ κρίνει τὰ κατὰ μέρος.
30 ἓν δέ τι τῶν κατὰ μέρος ἐστὶ καὶ τὸ περὶ πτισάνης, τοῖς ἰατροῖς διαπεφωνημένον, ὥσπερ γε καὶ τὸ περὶ διαίτης. οὐ
μόνον ἐπὶ τῶν ὀξέων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων νοσημάτων, ἔτι τε γενικώτερον ὑπὲρ ἁπάσης θεραπείας, καὶ τούτου
γενικώτερον ὑπὲρ ἁπάσης προνοίας σώματος, κἂν ἐφ' ὑγιείας ἄν πως γίγνηται. δέονται γὰρ καὶ οὗτοι τῆς τέχνης
ἐπιστατούσης οὐκ εἰς τὸ κτήσασθαι τὴν ὑγίειαν, ἀλλ' εἰς τὸ φυλάττειν, ὅπερ ὁ Ἱπποκράτης εἶπε. καὶ τοῖς ὑγιαίνουσιν ἐς
ἀσφαλείην. τὸ γοῦν φυλάττειν ὁτιοῦν, ἀσφαλείας δεῖται. χρήσιμον δ' εἶναί φησι τὸ σκέμμα καὶ τοῖς ἀσκέουσιν εὐεξίην.
ὥσπερ γοῦν ἡ τῶν νοσούντων θεραπεία τοῦ προβεβλημένου νῦν ὑπ' αὐτοῦ δεῖται σκέμματος, οὕτως καὶ ἡ τῶν ὑγιαινόντων
ἀσφάλεια, φυλακῆς ἕνεκα τῆς ὑγιείας. καὶ ἡ τῶν ἀσκούντων πρόνοια, κτήσεως ἕνεκα τῆς εὐεξίας. ταῦτα μὲν οὖν
πάντα τῆς περὶ τέχνης ἐστί. τὸ δ' ἐφεξῆς εἰρημένον ἐπὶ πᾶσαν τέχνην ἐκτέταται. τί γάρ φησι, καὶ ἐς ὅ τι ἕκαστος
ἐθέλει. καὶ γὰρ ὁ οἰωνιστὴς καὶ ἱεροσκόπος καὶ μουσικὸς καὶ ῥήτωρ καὶ πᾶς τεχνίτης ἁπλῶς τῆς κατὰ τὴν ἑαυτοῦ τέχνην
διαφωνίας τὴν αἰτίαν εἴσεται, μίαν οὖσαν ὅταν ἕκαστος τὸ κατὰ μέρος ἐπὶ τὸ καθόλου μεταφέρῃ. οὕτως γοῦν
40 καὶ τὴν τῶν οἰωνιστῶν διαφωνίαν ἔγνων γινομένην, ἐκεῖνά τε τὸν ἀληθέστερα λέγοντα, καὶ τούτου χάριν ὀλίγον
ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσα τοῦ τε ἄραβος καὶ τοῦ Ἕλληνος οἰωνιστοῦ. πάσης γὰρ τέχνης σύστασις ἐν διορισμῷ γίνεται τῶν
ἰδίων ἀπὸ τῶν κοινῶν. ὁ γὰρ ταῦτα διορίσασθαι δυνάμενος, ἄριστος τεχνίτης ἐστίν. ὥσπερ δὲ καὶ ἡ σύστασις, οὕτως
καὶ ἡ κρίσις ἐν τῷ διορισμῷ τὴν ὕπαρξιν ἔχει. σφάλλονται γὰρ οἱ συνιστάμενοι τὰς τέχνας, ὅταν τὸ τινὶ συμβε-
βηκός, ἤτοι γε ἐπὶ πάντας ἐκτείνωσιν, ἢ πλείονάς γε τῶν προσηκόντων. τὸ μὲν γὰρ ὅλως μηδενὶ συμβεβηκός, οὐδεὶς
ἂν ἐν τέχνῃ τοιαύτῃ, πείσειεν ἑαυτὸν ἀληθὲς εἶναι. κατὰ τοῦτο γάρ, ἡ ὄντως γίγνεται διαφωνία. κατὰ τὸ πεῖθον ἕκα-
στον ἑαυτόν, οὐ κατὰ τὸ προσποιούμενον, καὶ κατὰ πλαττόμενον ἐρίζειν φιλονεικοῦντα, καθάπερ ἔνιοι περί τινων
ἑτέρως ἢ ὡς κατὰ τὴν ψυχὴν διάκεινται. καὶ οἱ φάσκοντες ἄδηλον εἶναι, πότερον ἐγρηγόραμεν, ἢ κοιμώ-
μεθα, καὶ σωφρονοῦμεν ἢ μαινόμεθα, καὶ εἰ τοῦτό γε συγχωρηθείη δῆλον εἶναι, ἀλλ' ὁπότεροί γε μᾶλλον ἀληθεύουσιν,
ἄδηλον ὑπάρχειν φασίν, εἴθ' οἱ ἐγρηγορότες τῶν κοιμωμένων, εἴτε τῶν μαινομένων μᾶλλον οἱ μὴ μαινόμενοι. πεπεισμένος
50 γ' ἀληθῶς οὕτως, οὐδὲ δοξάζων ἐν τῇ ψυχῇ, τοὺς λόγους τούτους, ἀλλ' ἐρίζων ποιεῖται. κατὰ τὴν ἰατρικὴν δὲ τέχνην
τινὲς μὲν ἐπεχείρησαν καινοτομεῖν, οὐ δυνάμενοι βέλτιόν τι τῶν ἔμπροσθεν εὑρηκέναι. καταγνωκότες δὲ τὸ τῶν ἰδιωτῶν
πάθος, ὅπερ Ἱπποκράτης εἶπε. τὸ γὰρ ξενοπρεπὲς οὔπω συνιέντες εἰ χρηστόν, ἐπαινοῦσι μᾶλλον, ἢ τὸ σύνηθες, ὃ οἴδα-
σιν ὅτι χρηστόν. ἔνιοι δὲ καὶ διὰ τῶν ἡδίστων διαιτημάτων ἐπαγγελίας ἀναπείθοντες προσάγονται τοὺς κάμνοντας,
εἰδότες μέν, ὅτι πανουργοῦσιν, ἀλλ' ἤτοι διὰ φιλοχρηματίαν, ἢ διὰ φιλοδοξίαν ἐπιχειροῦντες πανουργεῖν τὰ τοιαῦ-
τα. τῆς οὖν ἄχρι λόγου διαφωνίας, ὁποία καὶ ἡ τῶν τοιούτων ἀνδρῶν ἐστιν ἐξηγημένης, ἡ κατ' ἀλήθειάν τε καὶ
ὄντως διαφωνία γίγνεται, παρὰ τὸ μὴ διορισθῆναι τὴν ἀπόφασιν, ἀλλ' ἤτοι περὶ πλειόνων ἢ προσῆκε, ἢ περὶ
πάντων ὡς ὁμοίως ἐχόντων ἀποφήνασθαι. καὶ κατὰ τοῦτο ἐπαινεῖσθαι δίκαιόν ἐστι τὸν Ἱπποκράτην, τῆς ὄντως διαφωνίας
μνημονεύσαντα μόνης, ἣν οἱ κατ' ἀλήθειαν ἐθέλοντες τέχνην τινὰ συστήσασθαι πάσχουσιν ἐν ταῖς ἑαυτῶν ψυχαῖς

διαφόρως δοξάζοιτε, οὐκ ἄχρι λόγου προσποιητῶς ἀπὸ πανουργίας διὰ φιλοδοξίαν, ἢ φιλοχρηματίαν. οὐδεὶς γὰρ οὕτως τῇ πείρᾳ κρίνων τὰς ἐπινοίας, ἐπὶ τὴν παράδοξον ἀγωγὴν ἀφίξεται, κρέα διδοὺς ὀπτὰ, καὶ οἶνον μέλανα τοῖς ὀξέως πυρέττουσιν. ὥσπερ δὲ οὐδὲ δίψει τὸν τοιοῦτον κολάζων αὐτοὺς, ὡς κοτύλης ὕδατος εἰκοστὸν μέρος διδόναι. τὰ γὰρ τοιαῦτα διαιτήματα παντάπασιν ἄτοπα, καὶ δυοῖν θάτερον ἢ διὰ τὸ ξενοπρεπὲς ἐπιτηδευόμενα πανούργοις ἀνθρώποις, ἢ δι' ἔκπληξιν ἐσχάτην, εἴπερ ὄντως ᾤοντο μόνοι τὴν ἀλήθειαν εὑρηκέναι. τὰ δ' ὑφ' Ἱπποκράτους γε γεγραμμένα, καὶ περὶ τοὺς ἀληθῶς σπουδάζοντας τέχνην συστήσασθαι φρονίμους ἄνδρας γίνεσθαι δύναται, διὰ τὸ μὴ φέρειν μεγίστην βλάβην, ὅταν οἷς οὐ χρὴ προσενεχθῇ. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα δυσδιάκριτον ἔχει τὴν ἐκ τῆς πείρας κρίσιν. τὰ δὲ πολὺ διαφέροντα, ῥᾳδίαν. τὴν οὖν ἐν τοῖς ὀλίγον ἀλλήλων ὑπερέχουσι κρῖναι διαφωνίαν, καὶ δεῖξαι τίσι μὲν ἐπὶ πτισάνης μόνης διαιτητέον ἐστὶ τῶν ὀξέως νοσούντων, τίσι δὲ [illegible] δοτέον, τίσι δ' οὐδ' ὅλως, ἀλλ' ἐπὶ ποτοῦ μόνου διαιτητέον ἄχρι κρίσεως, ἄξιοί ἐστι τῆς Ἱπποκράτους συνέσεως.

Γ Πτισάνη μὲν οὖν μοι δοκέει ὀρθῶς προκεκρίσθαι τῶν σιτηρῶν γευμάτων, ἐν τουτέοισι τοῖσιν ὀξέσι νοσήμασι. καὶ ἐπαινέω γε τοὺς προκρίναντας. τὸ γὰρ γλίσχρασμα αὐτῆς λεῖον, καὶ συνεχὲς, καὶ προσηνές ἐστι, καὶ ὀλισθηρὸν, καὶ πλαδαρὸν μετρίως, καὶ ἄδιψον, καὶ εὐέκπλυτον, εἴ τι καὶ τουτέου προσδέοι. καὶ οὔτε στύψιν ἔχει, οὔτε ἄραδον κακὸν, οὔτε ἀνοιδίσκεται ἐν τῇ κοιλίῃ. ἀνῴδηκε γὰρ ἐν τῇ ἑψήσει ὁκόσον πλεῖστον ἐπεφύκει διογκοῦσθαι.

Τοῦτον τὸν λόγον ἀναγνῶναι μοι δοκοῦσι μόνον, οἱ περὶ πτισάνης ἐπιγράψαντες τὸ βιβλίον, ὥσπερ αὖ πάλιν οἱ, πρὸς τὰς κνιδίας γνώμας, τὸ πρῶτον προοίμιον. ἐλέγχει γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ μηκέτι πρὸς τοὺς κνιδίους ἰατροὺς τὸν λόγον ποιούμενος, ἀλλὰ προτρέπων ἐπὶ τὴν ἄσκησιν τῆς τῶν ὀξέων νοσημάτων θεραπείας. ὁ δὲ δὴ τρίτος λόγος, ὃν ἄχρι δεῦρο διῆλθεν αὐτῆς τῆς διαιτητικῆς τέχνης τῶν ὀξέων νοσημάτων ἐστίν. οὐ μὴν ἐς μόνην γε αὐτὴν χρήσιμος, ἀλλ' ὑποπεπτωκὼς ἑτέρῳ γενικωτέρῳ. δέδεικται δέ μοι κἀν τοῖς περὶ ἀγμῶν καὶ ἄρθρων, ἔθος Ἱπποκράτῃ τοὺς ὑποπεπτωκότας λόγους ἑτέροις τισὶ καθολικωτέροις, ἐπισημαίνεσθαι, καὶ τήν γε διδασκαλίαν τῶν καθόλου δι' αὐτῶν ποιεῖσθαι προκειμένων, ὡς παραδειγμάτων. οὕτως γοῦν οὔτε ἀποχωρεῖ τοῦ προκειμένου σκέμματος, οὔτε πολλαχῶς διδάσκει τὸ κοινὸν πολλῶν. ὥσπερ δὲ ἐπὶ τῆς πτισάνης τὸν λόγον ἐποιήσατο, τὴν αἰτίαν τῆς περὶ αὐτῆς διαφωνίας, καὶ ζητήσας καὶ κρίνας, οὕτω καὶ περὶ διαίτης ἁπάσης τῶν ὀξέων τὴν κρίσιν ὀρθὴν ἐποιήσατο. καὶ γὰρ καὶ περὶ φλεβοτομίας, καὶ περὶ καθάρσεως, καὶ βαλανείου, καὶ κλυστῆρος χρήσεως, ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ καταπλασμάτων καὶ πυριαμάτων, οἴνου τε καὶ μελικράτου, καὶ ὀξυμέλιτος, καὶ λουτροῦ χρήσεως, οὐ σμικρὰ διαφωνία γέγονε τοῖς ἰατροῖς, ὑπὲρ ὧν ἁπάντων ὁ Ἱπποκράτης ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ διῆλθε, κατὰ μίαν μέθοδον, ἣν ἀρτίως εἶπον, ἧς τὴν δύναμιν ἐοίκασιν ἐγνωκέναι, καὶ οἱ ἐμπειρικοὺς ἑαυτοὺς ὀνομάσαντες, διορισμοῖς χωρίζοντες ἀπὸ τῶν κοινῶν τὰ ἴδια. καλεῖν δὲ εἰώθασι διαστολὰς μᾶλλον ἢ διορισμοὺς τοὺς ἀπὸ τοῦ κοινοῦ τὸ ἴδιον ἀποκρίναντάς τε καὶ χωρίζοντας λόγους. ἃ μὲν οὖν ἤδη τὰ περὶ τῆς πτισάνης εἰρημένα τῷ Ἱπποκράτει. δοκέουσιν οὖν μοι φησὶν οἱ πρόσθεν ἰατροὶ προκρῖναι πτισάνην ὀρθῶς τῶν σιτηρῶν γευμάτων ἐν τοῖς ὀξέσι νοσήμασι. σιτηρὰ δὲ γεύματα λέγει τὰ ἐκ σίτου γινόμενα. σῖτον δὲ ὀνομάζουσιν οἱ ἄνθρωποι, μάλιστα μὲν τοὺς πυρούς. ἤδη δὲ καὶ τὰς κριθὰς τούτοις προσνέμουσι, καὶ τὰς ζειάς. ἐπὶ πλεῖον δὲ ἐκτείνοντες τὴν προσηγορίαν, καὶ τὰ δημήτρια καλούμενα σπέρματα συγκαταλέγουσι, φακοὺς δηλονότι, καὶ κυάμους, καὶ θέρμους, καὶ λαθύρους, ἔλυμόν τε καὶ κέγχρον, καὶ πισὸν, καὶ τῆλιν, καὶ βρόμον καὶ τίφας, ἐρεβίνθους τε καὶ ὅσα τἄλλα τοιαῦτα. τούτων οὖν πάντων τῶν σιτηρῶν γευμάτων, τὰ μὲν ἄλλα καὶ πρὸς τῶν ἰδιωτῶν κατέγνωσται, διὰ τὸ παραχρῆμα μεγάλην ἐπιφέρειν βλάβην. ἄρτος δὲ μόνος καὶ χόνδρος ἐπὶ τῶν ὀξέως νοσούντων δίδοται. καὶ πρὸς ταῦτα ἐστὶ μόνα παραβάλλειν τὴν πτισάνην. ἡ γάρ τοι φακὴ, καὶ ἡ κέγχρος καὶ ἡ τῆλις ὡς φάρμακά ποτε φέρεται, διά τινα τῶν κατὰ κοιλίαν νοσημάτων, οὐχ ὡς σιτία, τροφῆς ἕνεκα. τῶν οὖν σιτηρῶν ἐδεσμάτων ὀρθῶς προκεκρίσθαι φησὶ τὴν πτισάνην, ἄρτου δηλονότι, καὶ χόνδρου, καὶ ζειῶν, ἐξ ὧν ὁ καλούμενος τράγος γίνεται. τοὺς γὰρ οἰομένους μηδέπω χόνδρον εἶναι κατὰ τοὺς Ἱπποκράτους χρόνους, ἀγνοοῦντας ἐλέγξεις ἐκ τοῦ, τῶν παλαιῶν κωμικῶν ἐνίους ἐμνημονευκέναι χόνδρου, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Ἱπποκράτην κατὰ τὸ περὶ διαίτης ὑγιεινῆς. εἰ γὰρ καὶ μὴ Ἱπποκράτους ἐστὶν ἐκεῖνο τὸ βιβλίον, ἀλλ' Εὐρυφῶντος ἢ Φάωντος, ἢ Φιλιστίωνος ἢ Ἀρίστωνος, ἤ τινος ἄλλου τῶν παλαιῶν, εἰς πολλοὺς γὰρ ἀναφέρουσιν αὐτὸ, πάντες ἐκεῖνοι τῶν παλαιῶν ἀνδρῶν εἰσὶ, ἔνιοι μὲν Ἱπποκράτους πρεσβύτεροι, τινὲς δὲ συνηκμακότες αὐτῷ. μνημονεύω δὲ Ἱπποκράτους καὶ τοῦ Ἡρακλείδα υἱέος, οὗ τοῦτ' ἔστι τὸ βιβλίον. ὁ γάρ τοι πάππος αὐτοῦ ὁ Γνωσιδίκου υἱὸς Ἱπποκράτης, κατά τινας μὲν ὅλως οὐδὲν ἔγραψε. κατά τινας δὲ δύο μόνα τὸ περὶ ἀγμῶν, καὶ τὸ περὶ ἄρθρων. διὰ τί δὲ ὀρθῶς ἡ πτισάνη προκέκριται τῶν σιτηρῶν ἐδεσμάτων ἀποδειχθήσεται δι' ὧν ἐπιφέρει αὐτὸς λέγων ὅσα γὰρ αὐτῇ πρόσεστιν ἀγαθὰ πρὸς τὴν τῶν ὀξέων νοσημάτων ἴασιν, οὐδενὶ τῶν ἄλλων ὑπάρχοντα εὑρήσεις. ὀρθὴ δ' ἄν σοι γένοιτο κρίσις ἐννοήσαντι τήν τε τῶν ὀξέων νοσημάτων φύσιν, καὶ τὴν τῆς πτισάνης δύναμιν. ἡ μὲν οὖν τῶν ὀξέων νοσημάτων φύσις ἐστὶν, ὡς αὐτὸς εἶπεν ὀλίγον ἔμπροσθεν, ὧν οἱ πυρετοὶ τοὐπίπαν εἰσὶ συνεχεῖς. ἡ δὲ τοῦ πυρετοῦ γένεσις, ἐκτροπὴ τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἐπὶ τὸ πυρῶδές ἐστιν, ὡς ἐν ἄλλοις τέ τισιν ἔχει δεῖξαι, καὶ νῦν δηλώσει λέγων ἐπ' αὐτοῦ. ἄρχεσθαι μὲν γὰρ ἐκ τοῦ θώρακος, εἰς τὴν κεφαλὴν δὲ ἀναπέμπειν τὴν φλόγα. καὶ μὲν δὴ κἀν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν τὸν μέγαν πυρετὸν ὀνομάζειν εἴωθε πῦρ, ὡς οὐκ ἄλλην τινὰ φύσιν ἔχοντα παρὰ τὴν τοῦ πυρὸς οὐσίαν. εἴπερ οὖν τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα, τὸ τῶν πυρετῶν ἴδιον ἴαμα, δύναμιν χρὴ ἔχειν ψύχουσάν τε καὶ ὑγραίνουσαν. τοῦτο γὰρ ὑπεναντίον ἔσται τῇ φύσει τοῦ πυρετοῦ, θερμῇ τε οὔσῃ καὶ ξηρᾷ. τοιοῦτον *γὰρ τὸ πῦρ. καὶ μὲν δὴ καὶ *τῶν διὰ τὴν τῶν χυμῶν σηπεδόνα γιγνομένων τῶν πυρετῶν οὐ σμικρὰν φροντίδα πεποιῆσθαι χρὴ, τοῦ πεφθῆναι μὲν αὐτῶν ὅσον ἂν ἐγχωρεῖ δέξασθαι τὴν πέψιν, ἐκκριθῆναι δὲ τὸ κατωπτημένον ἤδη, καὶ μηκέτ' οἷόν τε πεφθῆναι, καὶ εἴ-

περ τοῦ ταῦτα ἐργάσασθαι δυναμένου σιτίου, τοῖς πυρέττουσιν ἐστὶ χρεία, ἐὰν καὶ τὸ ῥᾳδίως πέττεσθαί τε καὶ ἀναδίδοσθαι παρῇ, πάντα ἂν ἤδη τὰ τοιαῦτα ὧν χρῄζομεν ἔχοι. τίς οὖν ἐστιν ἡ τῆς πτισάνης δύναμις, ἀκούσωμεν αὐτοῦ. τὸ γλίσχρασμα φησὶ λεῖον. τὸ λεῖον ἀντίκειται τῷ τραχύνοντι. τραχύνει δὲ τὰ δριμέα, καὶ ὀξέα, καὶ στύφοντα. δριμέα μὲν οὖν ἅπαντ' ἐστὶ τὰ θερμαίνοντα, καθάπερ ὄροβος, καὶ τῆλις. ὀξέα δὲ τὰ μὲν ἄλλα παρείσθω, τὸ δ' ὀξύμελι μόνον ἐν λόγῳ γινέσθω. καθάπερ γε τῶν στυφόντων παρείσθωσαν ἀχράδες, καὶ μέσπιλα, καὶ ὅσα τοιαῦτα. τῶν δὲ σιτηρῶν ἡ φακή ἐστι, καὶ τὰ τοιαῦτα. ἐκπέφευγεν οὖν ἡ πτισάνη τὴν τῶν τραχυνόντων κακίαν, ἔχουσα καὶ πρὸς τῷ κατὰ τὴν ἁφὴν λείῳ, καὶ τὸ κατὰ δύναμιν λεῖον. ἔστι δὲ καὶ συνεχὴς ἡ γλισχρότης αὐτῆς, ὁμοίως ἑαυτῇ κατὰ πάντα ὑπαρχούσης τὰ μόρια, διὰ τὸ τῆς ἑνώσεως ἀκριβές, ὅπερ οὐχ ὑπάρχει ταῖς ζειαῖς. ἔπαινος δὲ οὐ μικρὸς τῆς πτισάνης, καὶ τὸ προσηνές, ἐναντίον ὑπάρχον τῷ ἀπηνεῖ,
10 τουτέστι τῷ κατὰ τὴν λῆψιν ἀηδίαν τινὰ ποιοῦντι. καθάπερ ἀμέλει καὶ ὁ ἄρτος, ἀηδής ἐστι λαμβανόμενος, εἰ μὴ διαβρέξειας αὐτὸν ἱκανῶς. ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀπολείπεται τοῦ κατὰ τὴν πτισάνην προσηνοῦς, ὡς ἂν μηδὲ μασήσεως δεομένης, ἀλλ' ὁμοίως τοῖς ποτοῖς καταπίνεσθαι δυναμένης. οὐ σμικρὸν δὲ πλεονέκτημα, καὶ τὸ ὀλισθηρὸν αὐτῆς, καὶ μάλιστα τοῦ χυμοῦ. διεξέρχεται γὰρ τὸν θώρακα, μηδὲ μόριον αὐτοῦ καταλιπὼν μηδὲν τῇ διόδῳ, καθάπερ τὰ δυσαπολύτως ἐμπλαττόμενα, καὶ σχεδὸν ἅπαντα τὰ γλίσχρα πλὴν τῆς πτισάνης, πέπονθε τοῦτο, ὅπου γε καὶ τὸ ἐκ τοῦ χόνδρου ῥόφημα, τὸ μὲν γλίσχρον ἔχει, τὸ δὲ ὀλισθηρὸν, οὐκ ἔχει. τῇ πτισάνῃ δ' ὑπάρχει τὸ ὀλισθηρὸν καὶ τὸ ῥυπτικόν. οἱ δ' οὖν ἰατροὶ πρὸς τὸ διαρρύψαι γλίσχρον χυμὸν ἐμπεπλασμένον τῇ γαστρὶ, τοῖς ἀπὸ τοῦ χυλοῦ τῆς πτισάνης ἐμέτοις χρῶνται, καθὰ τοῖς ἀπὸ τοῦ μελικράτου. καὶ ὠμὴν δὲ λειοῦντες, ἐπιχρίουσι τοῖς προσώποις οἱ ἀνδραποδοκάπηλοι, ῥύψεως ἕνεκα τῆς ἐν αὐτοῖς ἀχροίας κατὰ τὸ δέρμα συνισταμένης. τοῦτ' οὖν τὸ ῥυπτικὸν αὐτῆς, καὶ πρὸς τὴν ὑποχώρησιν ἐπιτήδειον, καὶ πρὸς τὴν ἀνάδοσιν, καὶ
20 μάλισθ' ὅταν ἐκ τῶν σιμῶν τοῦ ἥπατος, εἰς τὰ κυρτὰ δέῃ μεταληφθῆναι τὴν ἀναδιδομένην τροφὴν, ἐνταῦθα γὰρ ἐμπλάττεται τὰ κακόχυμα καὶ κολλώδη πάντα, καὶ διὰ τοῦτο χόνδρος οὐκ ἐπὶ τῶν μόνον τοῦτο τὸ σπλάγχνον πεπονθότων βλαβερώτατός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν μηδέπω μὲν ἐχόντων αὐτὸ βεβλαμμένον, ἐν δὲ τῇ φυσικῇ διαπλάσει στενοπόρον. ὅσοι γὰρ οὕτω διάκεινται φύσει, τὰ κολλώδη καὶ παχύχυμα πάντα αὐτοῖς ἐμπλάττεται. καὶ διὰ τοῦτο βάρους αἰσθάνονται κατὰ τὸ σπλάγχνον ἐν ταῖς ἀναδόσεσιν αὐτῶν καὶ μὲν δὴ καὶ πλαδαρὸν ἐστὶ τὸ γλίσχρασμα τῆς πτισάνης, οὐ σφοδρῶς ὡς ὕδωρ, καὶ μελίκρατον,, καὶ πρὸς τούτοις γε τό, τε ἐκ χόνδρου ῥόφημα καὶ τὰ ῥοφούμενα τῶν ᾠῶν. ἅπαντα γὰρ ταῦτα τὸν στόμαχον ἐργάζεται ὕπτιον τοῖς κάμνουσιν αὐτοῖς ἐπιδήλως, ὡς ἀνατετράφθαι φάσκειν αὐτόν.

Η δὲ πτισάνη τὸ ὑγραίνειν ἔχουσα, τὸ ἀνατρέπειν τὸν στόμαχον οὐκ ἔχει.

30 Στόμαχον δὲ ἀκουστέον νῦν, ὡς ἔθος νῦν τοῖς ἀνθρώποις λέγειν ἐστὶν, οὐ μόνον τὸν πόρον, ἀλλὰ καὶ τὸ στόμα τῆς γαστρός. ὅταν οὖν ἄτονον τοῦτο καὶ ἔκλυτον γίνηται, μέχρι πολλοῦ μένει κατ' αὐτὸ τὸ ἐδηδεσμένον, ἐπιπλάζον αὐτῷ. τοὐναντίον δὲ συμβαίνειν πέφυκεν ὅταν ἀποστραφῇ ὑπό τινος τῶν κακοστομάχων ἐδεσμάτων, ἀπωθῆται τὸ περιεχόμενον. αὐτίκα γὰρ ὁ πλάδος, αὐτῷ συνεπέρχεται καὶ πέττεται καὶ ὑποχωρεῖ τὸ οὕτως ἀπωθὲν, ὥσπερ ἄπεπτόν τε μένει, καὶ οὐ διαχωρεῖται ταχέως, τὸ κατὰ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ἐπιπλάζον, ὀρέγεσθαι γὰρ ἔργον οὐ πέττειν ἐστὶ τοῦ δε τοῦ μορίου. τὰ μὲν οὖν στύφοντα τῶν ἐδεσμάτων, ὥσπερ ἔχουσι τὸ ῥωννύειν τὸ στόμα τῆς γαστρὸς, οὕτω καὶ ξηραίνει περαιτέρω τοῦ προσήκοντος. οὕτω δὲ καὶ ῥόφημα τὸ ἐκ χόνδρου καθάπερ ὑγραίνειν, οὕτω καὶ ὑπτιάζειν πέφυκεν. ἡ τοίνυν πτισάνη τὴν ἀρετὴν τῶν ὑγραινόντων ἔχουσα, τὴν κακίαν ἐκπέφευγεν. ἐφεξῆς δὲ τί φησιν ὁ Ἱπποκράτης. καὶ ἄδιψον αὐτὴν εἶναι. μέγιστόν τι καὶ τοῦτο μαρτυρῶν, ἐν νοσήματι διακαίοντί τε καὶ ξηραίνοντι πᾶν τὸ σῶμα. κατὰ τοῦτο μὲν οὖν καὶ τοῦ μελικράτου πολὺ κρεῖττον ἡ
40 πτισάνη, καίτοι τὸ εὐέκκριτον, ὅπερ ἐφεξῆς εἶπεν ὑπάρχειν αὐτῇ παραπλησίως τῷ μελικράτῳ κεκτημένη. καὶ εἴ γε παραβάλεις πτισάνην μελικράτῳ, πλεονεκτοῦσαν εὑρήσεις ἐπὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐπὶ προσήκοντι τῷ λόγῳ δείξω. τὸν δὲ περὶ πτισάνης λόγον, ἐπὶ τέλος ἀγαγεῖν καιρός. εὐέκπλυτον γὰρ αὐτὴν εἶπε μετὰ τοῦ προσθεῖναι, εἴ τι καὶ τούτου προσδέοι. ὡς οὐκ ἐπὶ πάντων νοσημάτων ὀξέων, χρῃζόντων ἡμῶν ἐδέσματος εὐεκπλύτου. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα πάντα τὰ εἰρημένα τῆς πτισάνης ἀγαθὰ, διαπαντὸς εἰσὶ χρήσιμα τοῖς ὀξέσι νοσήμασι. τὸ δ' εὐέκπλυτον ἐφ' ὧν ὑπιέναι βουλόμεθα τὴν γαστέρα, βραδυνόντων κατὰ τὴν διέξοδον τῶν σιτίων, ἐπιτήδειόν ἐστιν. οὐκ οὖν ὡς ἐναντίον τῇ διαθέσει τοῦ πυρετοῦ, τὸ εὐέκπλυτον, οὐδ' ὡς ἕν τι τῶν οἰκείων βοηθημάτων, ἀλλ' ὡς ἐπανορθούμενόν τι σύμπτωμα, χρήσιμον ὑπάρχει. ἐφεξῆς δέ φησι.

Κ αὶ οὔτε στύψιν ἔχειν, οὔτε ἄραδον κακόν.

50 Τὸ γλίσχρασμα δηλονότι τῆς πτισάνης. οὕτω γὰρ ἤρξατο τοῦ περὶ αὐτῆς λόγου. τὸ μὲν δὴ μὴ ἔχειν στύψιν ἀγαθόν ἐστιν ἐνίοις μάλιστα, πλὴν γὰρ ἢ διὰ σύμπτωμα συγκοπτικὸν, ἢ γαστρὸς ἄμετρον ῥύσιν οὐκ ἄν τις χρήσαιτο τῶν στυφόντων ἐδεσμάτων οὐδενί. συνάγει γὰρ καὶ στεγνοῖ τὰ σώματα, καὶ μύειν ἀναγκάζει τὰς διεξόδους τῆς ἀναδόσεως καὶ τῆς τροφῆς, καὶ τῆς εἰς τοὐκτὸς διαπνοῆς, ἃς ἀνεῷχθαι συμφέρει. τὸ δὲ μηδὲ ἄραδον ἔχειν, τουτέστι τὸ μηδεμίαν ἐν τῷ πέττεσθαι ταραχὴν ἐμποιεῖν, εἰς ἔπαινον καὶ αὐτὸ διαφέρει τῆς πτισάνης, ὅπερ ἐπὶ πολλῶν ἐδεσμάτων γίνεται, τῶν μὲν δακνόντων τὴν γαστέρα, τῶν δὲ φυσώντων. ἐνίων δὲ καὶ ἐκ μαχομένων ταῖς δυνάμεσι μορίων, συγκειμένων. ὅπερ ἀμέλει καὶ ἐπὶ τῆς φακῆς ἐστὶ καὶ τῆς κράμβης. αὐτὸ μὲν γὰρ αὐτῶν τὸ στερεὸν σῶμα τῶν ἐφεκτικῶν γαστρός ἐστιν. ὁ δὲ χυλὸς, τῶν ἐρεθιστικῶν τε καὶ ὑπακτικῶν. οὕτω δὲ καὶ οἱ τὸν ἐγκέφαλον ἀρτύοντες ἐλαίῳ καὶ γάρῳ, τὸ σύμπαν ἐξ αὐτῶν ἀνομοιομερές τε καὶ στασιάζον ἑαυτῷ ποιοῦσι, τῷ

μὲν ἐγκεφάλου τὸ στάσιμον καὶ βραδύπορον ἔχοντος, τῶν δὲ μιχθέντων αὐτῷ πρὸς τὴν ἔκκρισιν ὁρμᾶν χρησίμων. ὡσαύτως καὶ ᾠὸν, εἴτε μετὰ μέλιτος, εἴτε μεθ' ἁλῶν, εἴτε μετὰ γάρου λαμβάνοιτο, τὸ συγκείμενον ἐξ αὐτῶν, διαφόρους ἔχει τὰς δυνάμεις, οἵ τε ζωμοὶ σχεδὸν ἅπαντες. ὅθεν καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου τὸ γλίσχρασμα τῆς πτισάνης ἐπαινῶν ἔφη, συνεχές· ὅπερ οὐκ ἂν γίνοιτο χωρὶς τοῦ τὸ σύμπαν ὁμοιομερὲς εἶναι. νυνὶ δὲ τῷ ἀγαθῷ καὶ τὸ κακὸν προσέγραψεν, οὐκ ἁπλῶς εἰπὼν, οὐκ ἔχειν ἀγαθὸν τὴν πτισάνην, ἀλλὰ προσθεὶς τὸ κακόν. οὐδὲν γὰρ τῶν δὲ μᾶλλον ἐναντιοῦται πέψει σιτίων. ὥστε καὶ οἱ περὶ πέψεως γράψαντες, τὴν ποικιλίαν τῶν ἐδεσμάτων, καὶ μάλιστα ὅταν ἐξ ἐναντίων ταῖς δυνάμεσι σύγκειται, βλαβερωτάτην εἶναί φασι κωλύουσαν τὰ ληφθέντα πέττεσθαι καλῶς. φυλάττονται δὲ αὐτὸ μάλιστα καὶ οἱ γυμνασταί. καὶ οἵ γε νομίμως ἀθλοῦντες, ἐπὶ μὲν τοῦ ἀρίστου, τὸν ἄρτον μόνον ἐσθίουσιν, ἐπὶ δὲ τοῦ δείπνου τὸ κρέας. ἐπὶ πλέον δ' ἄν σοι περὶ τούτων ἔλεγον, εἰ μὴ καὶ κατὰ σεαυτὸν δυνατὸς ἦσθα εὑρίσκειν αὐτὰ, ὁρμώμενος ἐκ τῶν εἰρημένων περὶ πέψεως ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν. εἰ δὲ οὐκ ἐξεμελέτησας ἐκεῖνα, μάτην καὶ τούτοις ὁμιλεῖς. διὸ περὶ μὲν ἀγαθοῦ παύομαι λέγων. ἐπὶ δὲ τὸ πάντων ὕστατον εἰρημένον ὑπ' αὐτοῦ, μεταβήσομαι, λέγοντος ἔτι περὶ τῆς πτισάνης. οὔτ' ἀνειλίσσεται ἐν τῇ κοιλίῃ. γινώσκων γὰρ ὅτι μέμφονται τῆς πτισάνης πολλοὶ τὸ φυσῶδες, εἰκότως προσέθηκεν. ἀνῴδηκε γὰρ ἐν τῇ ἑψήσει, ὅσον πλεῖστον ἐπεφύκει διογκοῦσθαι, τῇ προσθήκῃ καὶ τὸ ἔγκλημα συνενδειξάμενος, καὶ τὴν λύσιν εἰπὼν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἕψησιν διδάξας. γράφει δ' οὐδὲν ἧττον ἔτι κἀν τοῖς ἐχομένοις περὶ τῆς ἑψήσεως. ἀλλὰ νῦν γε τοσοῦτον προσθήσω τῷ περὶ πτισάνης λόγῳ, πτισάνην μὲν ἑψήσας ἐπὶ πλεῖστον ἄφυσον ἔδεσμα ποιήσεις. ἔτνος δὲ κυάμινον, οὐδ' εἰ τρισὶν ἡμέραις καθεψήσαις, ἄφυσον ἐργάσῃ ποτέ. ἐκ γὰρ τῆς οἰκείας οὐσίας ἔχει τὸ φυσῶδες, οὐχ ὥσπερ ἡ πτισάνη διὰ τὸ τῆς ἑψήσεως ἐλλιπές. εἰθισμένοι γοῦν εἰσὶν οἱ ἕψοντες αὐτὴν, ἀφίστασθαι θᾶττον ἤδη, καὶ μάλιστα οἱ τῶν πλουσίων μάγειροι. τρίβοντες γὰρ αὐτὴν ὠμὴν ἐν θυίᾳ, καὶ μετὰ ταῦτα θερμήναντες ἐπ' ὀλίγον. οὐ γὰρ ἑψήσαντές γε προσφέρουσι τοῖς δεσπόταις. ἀλλὰ περὶ μὲν ἑψήσεως πτισάνης, ὡς ἔφην, καὶ αὖθις εἰρήσεται. νυνὶ δὲ ἐπεὶ τὴν δύναμιν ἐδήλωσεν αὐτῆς, ἑξῆς ἐρεῖ τὸν διορισμὸν τῆς χρήσεως, ἐφ' ὃν κἀγὼ μεταβήσομαι προαναμνήσας, ὅτι τὸν περὶ τῆς παραβολῆς πρός γε μελίκρατον καὶ τἄλλα, τῆς πτισάνης λόγον, ἐν τοῖς ἑξῆς ὑπέχομαι τελέως ποιήσασθαι.

Ὁκόσοι μὲν οὖν πτισάνῃσι χρέονται, ἐν τούτοισι τοῖσι νοσήμασιν, οὐδὲ μιῇ ἡμέρῃ κενεαγγητέον, ὡς ἔπος εἰρῆσθαι, ἀλλὰ χρηστέον καὶ οὐ διαλειπτέον, ἢν μή τι δέῃ, ἢ διὰ φαρμακείην, ἢ *καῦσιν διαλιπεῖν.

Ἐντεῦθεν ἄρχεται τῆς τοῦ ζητουμένου λύσεως, ἀλλ' ἐλλιπῶς χρησάμενος τῇ κατὰ τὴν λέξιν ἑρμηνείᾳ, διὰ τοῦτο ἀσαφῆ ἐποίησε τὸν λόγον. ἐγὼ τοίνυν εἰπεῖν πειράσομαι, καθ' ὃν μάλιστα τρόπον ἑρμηνευθεὶς, οὐδὲν ἂν ἔσχεν ἀσαφές. ἀναλήψομαι δὲ ἀπ' ἀρχῆς αὐτὸν ὧδέ πως. τίς ἡ αἰτία τῆς διαφωνίας ἐστὶν, ὥστε τοὺς μὲν, ταῖς κριθώδεσι πτισάναις ἐπὶ τῶν ὀξέων χρῆσθαι, τοὺς δὲ τῷ χυλῷ μόνῳ, τοὺς δὲ οὐδὲ τούτῳ μέχρι κρίσεως. τουτὶ μὲν οὖν τὸ πρόβλημα. τῆς λύσεως δὲ ἐφεξῆς ἄκουε. τῶν ὀξέως νοσούντων ἔνιοι μὲν ἀπὸ τοῦ χυλοῦ μόνου, ἔνιοι δὲ ἀπὸ τῆς πτισάνης, ἔνιοι δὲ ὑπ' οὐδετέρου τούτων ὠφελοῦνται. προπετέστερον οὖν ἀπεφήνατο περὶ πάντων τῶν ὀξέως νοσούντων, ἕκαστος τῶν ἰατρῶν, ἐξ ὧν οὐκ ἐπὶ πάντων ἐπειράθη. ἀλλ' ἐγὼ διοριοῦμαι καὶ δείξω, τίνες μὲν, ἀπὸ τῆς πτισάνης ὀνίνανται. τίνες δὲ, ἀπὸ μόνου τοῦ χυλοῦ. τίνες δὲ, οὐδετέρου χρήζουσιν. ὅλαις μὲν οὖν πτισάναις δέονται χρῆσθαι τῶν νοσούντων ὀξέως, οἳ μήτε βοηθείας ἑτέρας χρήζουσι πρότερον, ἤτοι διὰ φλεβοτομίας, ἢ γαστρὸς ὑπαγωγῆς, ἢ τινὸς τῶν τοιούτων, μήτ' οὖν ἐστὶν αὐτῆς τι κινδυνῶδες σύμπτωμα. χυλῷ δὲ οἱ τούτων ἔχοντές τι σφαλερώτερον. οὓς δ' ἤτοι διακενῶσαι διὰ φλεβοτομίας, ἢ γαστρὸς ἀναγκαῖον ἐστὶν, ἢ ὀδυνωμένους παῦσαι, τούτοις μὴ πρότερον δίδου πτισάνην, ἢ τὸν χυλὸν αὐτῆς, πρὶν ἂν ὧν εἶπον τι πράξῃς. ταῦτ' οὖν ἐχρῆν προγράψαντα τὸν Ἱπποκράτην, τῶν κατὰ μέρος ἀφ' ἑκάστου πάλιν ἀρξάμενον, οὕτω πεποιῆσθαι τὸν λόγον, εἴπερ ἔμελλεν ἔσεσθαι σαφής. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐποίησεν, εἰκότως ἀσαφὴς ἐγένετο τὴν προσήκουσαν ἀποβαλὼν τάξιν. ἀκολουθήσαντες οὖν αὐτοῦ ταῖς λέξεσιν, ἀνάγομεν ἑκάστην εἰς τὰ προειρημένα κεφάλαια. καὶ πρώτην γε τὴν προκειμένην ῥῆσιν ἐξεργαστέον. ἄκουσον δέ μου παραφράζοντος αὐτοῦ τὴν λέξιν, ἅμα τῷ παρεντιθέναι τινὰ ῥήματα σαφηνείας ἕνεκα. ὅσοι μὲν ἀρξάμενοι πτισάνῃ χρῶνται ἐν τούτοις τοῖς νοσήμασιν, ἐρῶ δὲ ὀλίγον ὕστερον τίνες εἰσὶν οἱ χρησόμενοι, τούτοις μὲν, οὐδεμία ἡμέρα κενεαγγητέον ἐστὶν ὡς ἔπος εἰρῆσθαι, εἰ μή τι δέοι διὰ φαρμακείην, ἢ κλύσιν διαλιπεῖν. τούτοις οὖν καὶ δὶς διδοὺς, ἂν δεήσῃ, καλῶς πράξεις. καὶ πλῆθος ὅσον ἂν ἡ τοῦ σώματος δύναμις φέρῃ. ὑφηγήσομαι δέ σοι σκοποὺς πρὸς οὓς ἀποβλέπων, ἢ διὰ γαστρὸς, ἢ διὰ φλεβὸς αὐτοὺς κενώσεις, ἢ πυρίαις, ἢ καταπλάσμασι χρήσῃ. ταῦτ' εἴπερ οὕτω προεῖπεν, εἶθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐφεξῆς ἀναλαμβάνων κατὰ τὴν προσήκουσαν τάξιν ἡρμήνευσεν, οὐκ ἀσαφὴς ὁ λόγος ἐγεγόνει. νυνὶ δὲ τὸ παρεμπῖπτον ἀεὶ τελέως διεξέρχεσθαι προαιρούμενος, ἄχρι πολλοῦ τὸν λόγον αἰωρούμενον ἐάσας, εἰκότως ἐποίησεν ἀσαφῆ. μαθήσῃ δὲ ἀληθεύοντα, τὰς κατὰ μέρος ῥήσεις ἁπάσας εὑρίσκων σαφεῖς, τὸν δ' ὅλον λόγον ἀσυνάρτητόν τε καὶ διὰ τοῦτο ἀσαφῆ.

Καὶ τοῖσι μέν γε εἰθισμένοισι δὶς σιτέεσθαι τῆς ἡμέρης, δὶς δοτέον. τοῖσι δὲ μονοσιτέειν εἰθισμένοισιν, ἅπαξ δοτέον τὴν πρώτην. ἐκ προσαγωγῆς δὲ, ἢν ἐνδέχηται καὶ τούτοισι δὶς διδόναι, εἰ δοκέει προσδεῖν.

Δὶς αὐτοὺς σιτεῖσθαι φησὶν, εἴπερ οὕτως εἰθισμένοι εἰσὶ διαιτᾶσθαι, χρείας δὲ οὔσης δὶς λαμβάνειν, καὶ τοῖς ἅπαξ εἰθισμένοις ἐσθίειν, δὶς δώσεις τὴν πτισάνην, ἀρξάμενος μὲν, ἀπὸ τοῦ ἅπαξ, κατὰ βραχὺ δὲ προελθὼν ἐπὶ τὸ δὶς, τὸ γὰρ ἐκ προσαγωγῆς, τοῦτο δηλοῖ. καὶ γίνεται τὸν τρόπον τοῦτον ἅπαξ μὲν δώσεις αὔταρκες. ἐλάχιστον δὲ τὸ κατὰ τὴν ἑτέραν δόσιν. εἶτα παραυξήσεις κατὰ βραχὺ, καὶ τοῦτο μέχρις ἂν εἰς ἴσον ἀμφοτέρας τὰς τροφὰς καταστήσεις.

ἡ δὲ τοῦ

ἡ δὲ τοῦ λόγου πίστις, οὔπω σαφής ἐστι τῷ τὸ βιβλίον ἀναγνώσκοντι τοῦ Ἱπποκράτους, διὰ τὸ μὴ προδεδηλῶσθαι παρ' αὐτοῦ, τίνες εἰσὶν οἱ πτισάνῃ χρώμενοι συμφερόντως. ἀλλ' ἐγὼ προειρηκὼς τοὺς μετρίως νοσοῦντας, οὕτως ὑπ' αὐτοῦ διαιτᾶσθαι, δείξω μικρὸν ὕστερον καὶ αὐτὸν τὸν Ἱπποκράτην τοῦτο βουλόμενον. αὕτη μέν σοι τῆς προκειμένης ῥήσεως ἡ ἐξήγησις. οἱ πλείους δὲ γράφουσιν αὐτὴν κατὰ τήνδε τὴν λέξιν. τοῖσι δὲ μονοσιτέειν εἰθισμένοισιν ἅπαξ δοτέον τὴν πρώτην ἐκ προσαγωγῆς. ἢν δ' ἐνδέχεται, καὶ τουτέοισι δὶς διδόναι εἰ δοκέει προσδεῖν, ἀλλ' οὐκ ἔχει νοῦν ἡ λέξις αὕτη. τὸ γὰρ τὴν πρώτην ἐκ προσαγωγῆς, ἀδύνατόν ἐστι γενέσθαι, τοῦ ἐν προσαγωγαῖς, ἐν πλείοσι προσφοραῖς γίνεσθαι πεφυκότος, οὐχ ἅπαξ οὐδὲ εὐθέως ἐν τῇ πρώτῃ.

Πλῆθος δ' ἀρκέει κατ' ἀρχὰς διδόναι μὴ πολὺ, μὴ δὲ ὑπέρπαχυ, ἀλλ' ὁκόσον εἵνεκα τοῦ ἔθεος ἐσιέναι τι, καὶ κενεαγγείην μὴ γίνεσθαι πολλήν.

Ὅσοι τοὺς νοσοῦντας ἐμπιπλᾶσί φασιν Ἱπποκράτην, διὰ τὸ καθ' ἑκάστην ἡμέραν τοῖς ἀκινδύνως διάγουσι δὶς διδόναι τῆς πτισάνης, εἰ προσέχον ᾧ κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν εἴρηκε, κατέγνωσαν ἂν ἑαυτῶν. τοσοῦτον γὰρ ἀξιοῖ δίδοσθαι τοῦ ῥοφήματος, ὅσον εἵνεκα τοῦ ἔθους εἰσιέναι τροφὴν τῷ σώματι, καὶ μὴ πολλὴν γίνεσθαι τὴν κένωσιν. ἐὰν οὖν συγχωρήσωσιν ὀξύβαφον πτισάνης δὶς ἑκάστης ἡμέρας διδόμενον ἄχρι τῆς ἑβδόμης, ἢ τῆς ἐνάτης, ἐλάττονα δύναμιν ἔχειν, ἧς αὐτὴν φέρουσιν ἅπαξ τροφῆς, ἡγοῦμαι παύσασθαι φλυαρεῖν αὐτούς. ἀλλὰ τοῦτο γε μικρὸν ἂν ὕστερον δείξω. νῦν δὲ ἐξηγήσομαι τὸ, κατ' ἀρχάς. οὐ τοῦτο γάρ φησιν ὅτι κατ' ἀρχὴν τοῦ νοσήματος, ἀλλ' ἔτι γενικώτερον ἄκουε σημαινόμενον ἐκ τοῦ κατ' ἀρχάς. ὁπόταν γὰρ ἄν σοι δόξῃ, πρῶτον ὁ κάμνων δεῖσθαι τῆς πτισάνης, τηνικαῦτα μὴ πολὺ, μὴ δὲ ὑπέρπαχυ δίδου παραχρῆμα. φυλάττεται γὰρ ὁ Ἱπποκράτης τὸ κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης πληροῦν, ἢ κενοῦν.

Περὶ δὲ τῆς ἐπιδόσιος ἐς πλῆθος τοῦ ῥοφήματος, ἢν μὲν ξηρότερον ᾖ τὸ νόσημα, ἢ ὡς ἄν τις οἴοιτο, οὐ χρὴ ἐπὶ πλέον διδόναι, ἀλλὰ προπίνειν πρὸ τοῦ ῥοφήματος, ἢ μελίκρατον, ἢ οἶνον. ὁκότερον ἂν ἁρμόζῃ. τὸ δ' ἁρμόζον ἐφ' ἑκάστοισι τῶν τρόπων εἰρήσεται.

Ξηρότερον νόσημα πολυειδῶς γνωρίζεται, καίτοι τόν γε καθόλου καὶ κοινὸν λόγον ἔχον τὸν αὐτόν. ἡ μὲν περιπνευμονία καὶ ἡ πλευρῖτις, καὶ ὅλως τὰ κατὰ τὸν πνεύμονα καὶ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, ὅταν μηδὲν ἀπὸ τῶν πεπονθότων μορίων ἀποπτύηται. ἥπαρ δὲ προπεπονθὸς, ἢ μεσάραιον, ἤ τι τῶν κατὰ κοιλίαν, ἢ νῆστιν, ἢ ἔντερον, ἢ σπλῆνα, ἢ γαστρὸς ἐπεχομένης τελέως, ἢ πρὸς ἀνάγκην ἐκκρινούσης σκληρὰ καὶ ξηρὰ καὶ πυρακτώδη περιττώματα. τὰ δὲ κατὰ τὰς ἀρτηρίας καὶ τὰς φλέβας ξηρὰ νοσήματα γνωρίζεται, τῇ τε τῆς γλώττης ξηρότητι, καὶ τῷ τοῦ παντὸς σώματος αὐχμῷ. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἤδη τοῖς ἔξω καὶ προφανῶς ὁρωμένοις ἕλκεσιν αἱ φλεγμοναὶ γίγνονται ξηραὶ, μηδενὸς ἐξ αὐτῶν ἰχῶρος χωροῦντος. καὶ τῶν ὀφθαλμῶν δὲ πολλάκις φλεγμοναὶ ξηραὶ συνίστανται, μηδὲν ἐκκρίνουσαι, καὶ τὰ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ὡσαύτως πάθη, μήτε διὰ ῥινῶν, μήτε δι' ὑπερῴας ἐκκαθαιρόμενα, ξηρὰ προσηκόντως ἂν λέγοιντο, καὶ τοῦτ' οὖν ἴδιον ἁπάντων τῶν ξηρῶν νοσημάτων ὑπάρχειν γνώρισμα, τὸ μηδὲν ἐκκρίνεσθαι τῶν περιττωμάτων. προσηκόντως οὖν ὁ Ἱπποκράτης ἐπ' αὐτῶν πρὸ τῆς πτισάνης ἀξιοῖ λαμβάνεσθαί τι τῶν ὑγραινόντων, ἤτοι μελίκρατον, ἢ οἶνον, ὡς μᾶλλον τούτων ὕδατος ὑγραινόντων. ἐπεὶ δὲ ἐπαγγέλλεται περὶ τῆς δυνάμεως αὐτῶν ἐρεῖν, ἀναβεβλήσθω, καὶ ἡμῖν ἡ πρὸς ὕδωρ αὐτῶν παραβολὴ, γενησομένη κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ συγγράμματος, ἐν ᾧ διδάσκει τὰς δυνάμεις αὐτῶν.

Ἢν δ' ὑγραίνηται τὸ στόμα, καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ πνεύμονος ἔῃ ὁκοῖα δεῖ, ἐπιδιδόναι ἐς πλῆθος τοῦ ῥοφήματος, ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰρῆσθαι. τὰ μὲν γὰρ θᾶσσον καὶ μᾶλλον πλαδῶντα ταχυτῆτα σημαίνει κρίσεως. τὰ δὲ βραδύτερον καὶ ἧττον βραδυτέρην σημαίνει τὴν κρίσιν.

Ἀπὸ τοῦ γένους τῶν ξηρῶν νοσημάτων ἤδη τἀναντία μεταβὰς, εἶθ' ἑνὸς μνημονεύσας αὐτοῦ τὸ προσθεῖναι πάντα, παράδειγμα κοινὸν γενέσθαι τὸν ἑαυτοῦ λόγον ἁπάντων ὁμογενῶν ἐνθείς, εἰκότως ἀσάφειαν εἰργάσατο. τὸ γὰρ ὑγραίνεσθαι τὸ στόμα, καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ πνεύμονος ἀναπτύεσθαι, νοσήματος οὐχ ἁπλῶς ἐστιν ὑγροῦ γνωρίσματα παντὸς, ἐν παντὶ μορίῳ τοῦ σώματος ἀλλὰ μετὰ τοῦ πεπονθέναι τι τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων. διὰ τοῦθ' ὡς ἔφην, ἀσαφὴς ὁ λόγος ἐγένετο. τό γε μὴν εἰρημένον αὐτῷ, παντὸς μᾶλλον ἀληθέστερόν ἐστιν, ὡς τὰ μὲν ἐκκαθαιρόμενα διὰ τῶν πτυσμάτων οἵων χρὴ πτυομένων, ταχέως κρίνεται, τὰ δ' ἐναντία δυοῖν θάτερον, ἢ εἰς ὄλεθρον, ἢ εἰς μῆκος χρόνου τελευτᾷ. διδόναι οὖν χρὴ τοῖς καλῶς ἐκκαθαιρομένοις πτισάνης, ἕνεκα τοῦ ῥωσθῆναι τὴν δύναμιν, καὶ ἐξαρκεῖν ταῖς διὰ τῶν βηχῶν γιγνομέναις ἀναπτύσεσι τῶν ἐκ τοῦ πνεύμονος ὑγρῶν. τὸ γὰρ ὁκοῖα δεῖ τὰ τῆς πέψεως ἐστὶν ἔχοντα γνωρίσματα, περὶ ὧν τελεώτατα εἰρήκαμεν ἔν τε τοῖς περὶ κρίσεων, καὶ περὶ τῶν ἐν ταῖς νόσοις καιρῶν, ἔτι δὲ ἐν ἐξηγήσει τοῦ ἀφορισμοῦ, ἔνθα διδάσκων ὁ Ἱπποκράτης ὅπως χρὴ διὰ τῶν ἐπιφαινομένων τὰς προγνώσεις ποιεῖσθαι, παράδειγμα τοῦ λόγου τὴν πλευρῖτιν ἔγραψεν ὧδέ πως εἰπών· οἷον ἐν πλευριτικοῖσι πτύελον, ἢν μὲν αὐτίκα ἐπιφαίνηται, ἀρχομένου μὲν βραχύνει. ἢν δ' ὕστερον ἐπιφαίνηται, μηκύνει.

Καὶ ταῦτα μὲν καθ' ἑαυτὰ τοιάδε τὸ ἐπίπαν ἐστί. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἐπίκαιρα παρεῖται, οἷσι προσημαίνεσθαι δεῖ, ἃ εἰρήσεται ὕστερον.

Εἴπου κἀγὼ λείπειν τῷ λόγῳ τῶν χρησίμων εἰς διορισμὸν οὐκ ὀλίγα, περὶ ὧν καὶ αὐτὸς ἐρεῖν ἐπαγγέλλεται. νυνὶ δὲ ἀξιοῖ περὶ τῶν εἰρημένων ἀκούειν μόνον. αὐτὰ γὰρ καθ' ἑαυτὰ τοιαῦτα ἐστὶν, ὁποῖα διῆλθεν αὐτός.

Καὶ ὁκόσῳ ἂν πλείων ἡ κάθαρσις γίγνηται, τοσῷ δὲ χρὴ πλείονα διδόναι μέχρι κρίσιος. μάλιστα δὲ κρίσιος ὑπερβολῆς δύο ἡμερέων, οἷσί γε ἢ πεμπταίοισιν, ἢ ἑβδομαίοισιν, ἢ ἐναταίοισι δοκέει κρίνειν, ὡς καὶ τὸ ἄρτιον καὶ τὸ περιττὸν προμηθὲς ᾖ. μετὰ δὲ ταῦτα τῷ μὲν ῥοφήματι τῷ ἐς πρωὶ χρηστέον, ἐς ὀψὲ δὲ ἐς σιτία μεταβάλλειν.

Κρίσιν νῦν εἴρηκεν ἤτοι τὴν τελείαν λύσιν τοῦ νοσήματος, ἤτοι τὴν εἰς τοσοῦτον ἀξιόλογον μεταβολὴν, ὡς ἤδη κινδύνου παντὸς ἐκτὸς καθεστηκέναι. ἐπιμετρεῖν δὲ ἀξιοῖ τῇ κρίσει δύο ἡμέρας, ἵνα καὶ τὰς ἐν ἀρτίοις καὶ τὰς ἐν ταῖς περιτταῖς ἡμέραις περιόδους τῶν παροξυσμῶν φυλαξώμεθα. συμβαίνει γὰρ ἐνίοτε θαρσοῦντας ὡς λελυμένου τοῦ νοσήματος ἀκριβῶς, εἶτα διαιτηθέντας ἀμελέστερον ἀφορμὴν ἀναμνήσεως τῆς κατὰ περίοδον γιγνομένου παροξυσμοῦ παρασχεῖν. ἀσφαλὲς οὖν ἐστι κἂν ἤδη δοκῇ κεκρίσθαι τὸ νόσημα, φυλάττειν ἄχρι δυοῖν ἡμερῶν τὴν ἀκρίβειαν τῆς διαίτης, ᾗ χρώμενος ὁ κάμνων ἦν, κἂν ἤδη δοκῇ κεκρίσθαι τοῖς κάμνουσι τα. παρελθουσῶν δὲ τῶν μετὰ τὴν κρίσιν δυοῖν ἡμερῶν, ἤδη ἀσφαλὲς διαιτᾶν ἁδρότερον, οὐδὲ τότε τὴν μεταβολὴν ἀθρόως ποιουμένους, ἀλλ' ἕωθεν μὲν, τῷ ῥοφήματι χρωμένους, ὕστερον δὲ προϊούσης τῆς ἡμέρας ἤδη καὶ σιτώδη τροφὴν προσφέροντας. εὔδηλος οὖν ἐστι μήτ' ἄλλο τι διδοὺς τοῖς κάμνουσι πρὸ τῆς εἰρημένης ἄρτι προθεσμίας, μήτ' ἄρτον, ἀλλὰ πτισάνῃ διαπαντὸς ἀρκούμενος, ὅπερ οὐκ ἔστιν ἐμπιπλάντος. ἀλλὰ μᾶλλον ἐγκαλεῖ εἴ τις βούλοιτο, λεπτότερον ἢ προσήκει διαιτῆν τινας. ἀλλ' οὔτε λεπτότερον, οὔθ' ἁδρότερόν ἐστι τοῦ προσήκοντος, οὕτω διαιτᾶν ὁ λ' ἀκριβῶς τὸ μέσον τῶν ὑπερβολῶν καὶ ἄριστον. ἀπόδειξις δὲ τοῦ μέσον ὑπάρχειν αὐτὸ, καὶ τὸ τῶν ἐγκαλούντων τἀναντία φιλονεικία. τούτων γὰρ οἱ μὲν περὶ τὸν Θεσσαλὸν ἐγκαλοῦσιν, ὡς ἐμπιμπλῶντι τοὺς κάμνοντας, οἱ δὲ περὶ τὸν Ἐρασίστρατον ὡς λιμαγχονοῦντι τῷ Ἱπποκράτει. τὰ γὰρ εἰς Ἀπολλώνιον καὶ Δέξιππον τοὺς Ἱπποκράτους μαθητὰς εἰρημένα κατὰ τὸ πρῶτον περὶ πυρετῶν Ἐρασιστράτῳ, τὴν διαβολὴν τῆς λιμαγχονίας εἰς Ἱπποκράτην τὸν διδάσκαλον ἀναφερομένην ἔχει. τούτοις οὖν μᾶλλον ἐστι συγχωρητέον, ὡς εἰκότα λέγουσι. τοὺς δ' ἐμπιπλάναι φάσκοντας αὐτὸν, ἀξίους εἶναι Θεσσαλοῦ νομιστέον ἀνδρὸς, οὔτ' ἄλλο τι τῶν Ἱπποκράτους γνόντας, οὔτε τὰ περὶ διαίτης εἰρημένα.

Ξυμφέρει δὲ τὰ τοιάδε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τοῖσιν ὅλῃσι πτισάνῃσιν αὐτίκα χρεομένοισιν.

Ἐάν τε ὅλας, ἐάν τε κριθώδεις, ἐάν τε ἁπλῶς πτισάνας εἴπῃ, ἓν καὶ ταυτὸν ἐκ τῶν τριῶν σημαίνεται λέξεων, τὰς τὰς ἀληθῶς τοὺς πτισάνας δηλοῦντος. μετὰ γὰρ τὴν ἕψησιν, ἐάν τις αὐτὰς διηθήσας, ἔπειτ' ἰδίᾳ τὸν χυλὸν ἀποκρίνας, ἐκεῖνον διδῷ, οὐθ' ὅλαις πτισάναις, οὔτε κριθώδεσι πτισάναις ὁ τοιοῦτος λεχθήσεται χρῆσθαι, χυλῷ δὲ μόνον πτισάνης. πάλιν δὲ καὶ νῦν ἀναμνήσω, τίνες εἰσὶν οἱ πτισάναις ὅλαις ἐξ ἀρχῆς δεόμενοι χρῆσθαι. σύντομος δὲ ἡ ἀνάμνησις, εἰ μὴ παντάπασιν ἀργῶς ἤκουσας τῶν προειρημένων. ὅτι τῶν ἀναπτυομένων χρηστῶν ὄντων, ἐὰν μήτε φαρμακείας, μήτε κλύσματος ὁ κάμνων φαίνηται δεόμενος, ἐπὶ πτισάνῃ αὐτὸν ἀξιοῖ διαιτᾶσθαι, καὶ τὸν λοιπὸν δὲ τῆς συμβουλῆς αὐτὸς προσέθηκεν εἰπών.

Λ ἔτι γὰρ ὀδύναι ἐν τοῖσι πλευριτικοῖσιν αὐτίκα παύονται αὐτόματοι ὅταν ἄρξωνται πτύειν τι ἄξιον λόγου καὶ ἐκκαθαίρεσθαι. αἵ τε γὰρ καθάρσιες πολλῷ τελεώτεραι εἰσὶ, καὶ ἔμπυοι ἧσσον γίνονται, ἢ εἰ ἄλλοίως τις διαιτῷ, καὶ αἱ κρίσιες ἁπλούστεραι καὶ εὐκρινέστεραι, καὶ ἧσσον ὑποστροφώδεες.

Γίνεται δὲ ταῦτα πάντα καλῶς ἀπὸ τῆς πτισάνης, διὰ τὸ ὑγραίνεσθαι, καὶ τέμνεσθαι μετρίως, τὰ δεόμενα τῆς ἀναπτύσεως ὑγρὰ, καὶ διὰ τὸ τὴν δύναμιν ῥώννυσθαι. συνελθόντων γὰρ ἅμα ἀμφοτέρων ἐκκαθαίρονται ταχέως τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων οἱ μοχθηροὶ χυμοὶ, ὧν τὸ μὲν ὑγραίνειν τε καὶ τέμνειν ὑπάρχει καὶ τῷ μελικράτῳ, ὁμοίως δὲ τῇ πτισάνῃ ῥωννύναι τὴν δύναμιν οὐχ ὑπάρχει. τἀναντία δ' ἄρτῳ τε καὶ χόνδρῳ, τῷ ῥωννύναι τὴν δύναμιν ἔχοντι, τὸ ὑγραίνειν καὶ τὸ τέμνειν οὐκ ὑπάρχει, καθάπερ οὐδὲ ἄλλῳ τινὶ τῶν εἰθισμένων δίδοσθαι τοῖς ἀρρώστοις ἀπὸ τῶν νῦν ἰατρῶν, οἷον ὠῶν, καὶ ὀρχέων ἀλεκτρυόνων, καὶ πτερῶν, ἰχθύων τε καὶ περιστερῶν νεογνῶν, ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα, καὶ ὁ τὴν φακῆν διδοὺς ἰατρὸς ἐσκευασμένην δι' ὄξους ἐπὶ πλευριτικοῦ τελέως ἤδη παρηκμακότος, ὡς μηδενὸς ἄλλου δεῖ, ἀλλ' ἢ ἀναπτύσεως τῶν πεπεμμένων, εἰκότως ἔδοξεν αἴτιος γενέσθαι θανάτου τῷ κάμνοντι, πνιγέντι διὰ τῆς ἑπομένης νυκτός. ἀλλὰ φακὴν οὐδ' ἂν τις δοίη τῶν ἐχόντων νοῦν. χωρὶς ἀμέλει δὲ μελίκρατον καὶ πτισάνην τοῦ κάμνοντος, οἱ πετραῖοι τῶν ἰχθύων ἐπιτηδειότατοι, σκευαζόμενοι δι' ὕδατος καὶ πράσου, καὶ ἀνήθου, καὶ ἁλῶν, ἐλαίου τε συμμέτρου. τῶν δὲ μὴ πετραίων, οἱ ὀνίσκοι. προσδιδόναι δ' αὐτῷ, ὀξύμελι, κακοστόμαχον γὰρ οὐδὲν ἔχει τοῦτο, πλὴν εἰ πεπονθότων ἐπί τινος ἀρρώστου τῶν νεύρων, καὶ τῆς μήτρας ἐπὶ γυναικὸς, ἀντ' αὐτοῦ δ' εἰ βούλοιο, τῶν ἄλλων τι διδόναι φαρμάκων, οἷον ἐστι τὸ διὰ πρασίου τε καὶ ἴρεως, καὶ αὐτὴ μέν γε καθ' ἑαυτὴν, ἅμα μελικράτῳ πινομένη, ἐκκαθαίρει καλῶς τὰ κατὰ τὸν θώρακα καὶ πνεύμονα περιττώματα καὶ πρὸς τὰς ἀναπτύσεις παρασκευάζει.

Τὰς δὲ πτισάνας χρὴ ἐκ βελτίστων τέως κριθέων εἶναι, καὶ ὡς βέλτιστα ἡψῆσθαι, καὶ ἄλλως ἢν μὴ τῷ χυλῷ μούνῳ μέλλῃς χρέεσθαι.

Βέλτισται κριθαὶ πρὸ μὲν τῆς πείρας κριθήσονται διὰ μόνου τοῦ πλήρεις εἶναι, καὶ μηδὲν ἔχειν ἐν ἑαυταῖς ῥυσσόν. αἱ δὲ τῇ πείρᾳ κεκριμέναι, διὰ τῆς ἑψήσεως, ὅταν ἐπὶ πλεῖστον ἀνοιδίσκωνται, καὶ χυλὸν ποιῶσι πλεῖστον. ὅπερ δὴ καὶ βέβαιόν ἐστι τῆς ἀρετῆς αὐτῶν γνώρισμα. τὸ γὰρ ἀπὸ τῆς εὐχροίας, οὐκ ἐπιστημονικὸν, οὐδὲ διαπαντὸς ἀληθὲς, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατορθούμενον. ἀξιοῖ δὲ τὰς πτισάνας, ἀεὶ μὲν εἶναι βελτίστας, μάλιστα δὲ ἐὰν μὴ μόνον τῷ χυλῷ χρῆσθαι μέλλωμεν, ἀλλὰ καὶ ὅλαις αὐταῖς. διατί δὲ τοῦτο ἀξιοῖ σαφῶς αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπών.

Μετὰ γὰρ τῆς ἄλλης ἀρετῆς τῆς πτισάνης, τὸ ὀλισθηρὸν τὴν κεχυλωμένην καταπινομένην ποιέει μὴ βλάπτειν. οὐδαμῆ τε προσίσχεται, οὐδὲ μένει κατὰ τὴν τοῦ θώρακος ἕξιν.

Εἴσομεν δὲ ἔτι τὴν ἕξιν ὡς τὸ πολὺ μὲν, τὴν εὐθυωρείαν, ἐνίοτε δὲ καὶ αὐτὴν λέγει τὴν φοράν. ἡ δὲ διὰ τοῦ θώρακος εὐθυωρεία τε καὶ φορὰ τῆς καταπινομένης πτισάνης ἄχρι τῆς γαστρὸς, εὔδηλον ὅτι διὰ τοῦ στομάχου γίνεται. καὶ ἐν τούτῳ βούλεται μηδὲν αὐτῷ προσίσχειν. ἐν γὰρ τοῖς κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα πάθεσι θερμασίας οὔσης πολλῆς, προσισχόμενοι τινες, ξηραινόμενοί τε καὶ δυσαπολύτως προσπλαττόμενοι, ἄσην τέ τινα καὶ δίψαν ἐπιφέρει.

Ὀλισθηροτάτη τε καὶ ἀδιψοτάτη δὲ καὶ εὐπεπτοτάτη καὶ ἀσθενεστάτη ἐστὶν ἡ κάλλιστα ἑφθὴ, ὧν πάντων δεῖ.

Τὴν καλῶς ἑψημένην πτισάνην, οὐ μόνον ὀλισθηροτάτην τε καὶ ἀδιψοτάτην καὶ εὐπεπτοτάτην εἶναι φησὶν, ἀλλὰ προσέθηκε τῷ τέλει καὶ ἀσθενεστάτην. τὸ μὲν οὖν ὀλισθηροτάτην τὴν καλῶς ἑψημένην, ἤδη προείρηται. τὸ δὲ ἀδιψοτάτην αὐτὴν ὑπάρχειν, ἐνταῦθα πρόσκειται, διὰ τὴν τῆς κριθῆς φύσιν γινόμενον. ἔστι δὲ ψυχρὰ τὴν κρᾶσιν. ὅπως δὲ χρὴ κρίνειν ψυχρὰν καὶ θερμὴν οὐσίαν, ἐπὶ μὲν τῶν ζώων, ἐν τοῖς περὶ κράσεων εἴπομεν, ἐπὶ δὲ τῶν ἀψύχων, ἐν τοῖς περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως. ἀλλὰ καὶ εὐπεπτοτάτην εἶναι φησὶ τὴν τοιαύτην πτισάνην, ὡς ἂν διαλελυμένην τε καὶ μηδὲν ἔτι σκληρόν τε καὶ δυσκατέργαστον ἔχουσαν ἄφυσόν τε γεγενημένην ἤδη διὰ τὸ τῆς ἑψήσεως μῆκος. ὃ δὲ ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ῥήσεως εἶπεν, ὀνομάσας ἀσθενεστάτην τὴν οὕτως ἑψημένην, εἰ μηδὲν προείρηκε περὶ αὐτῆς ὡς εὐπεπτοτάτης, ἕτοιμον ἂν ἦν φάναι πρὸς τὴν ἐν τῇ γαστρὶ κατεργασίαν ἀναφέρεσθαι τὸν λόγον, ἀσθενεστάτης αὐτῆς εἰρημένης, ὡς εἰ καὶ ῥᾷστα νικωμένην εἰρήκει, καὶ κατεργαζομένην ὑπὸ τῆς γαστρὸς, καὶ μεταβαλλομένην. ἐπεὶ δὲ τοῦτο προείρηται, τὴν ἀσθένειαν αὐτῆς ἤτοι διότι βραχεῖαν τροφὴν τῷ σώματι δίδωσιν, ἀκουστέον ἐστὶν, ἢ ὅτι ποιότητα μηδεμίαν ἔχει σφοδρὰν, ὡς ἤτοι τῶν νεύρων, ἢ τῆς γνώμης ἅπτεσθαι, καθάπερ ὄξος τε καὶ ὁ οἶνος.

Ἢν μὲν οὖν μὴ προσιμωρήσῃ τις ὁκόσου δέεται αὐτάρκης εἶναι ὁ τρόπος τῆς τοιαύτης πτισανορροφίης, πολλαχῇ βεβλάψεται.

Ἄρχεται τοίνυν τῆς διδασκαλίας ὧδε, περὶ ὧν ἐρεῖν ἐπηγγείλατο μικρὸν ἔμπροσθεν ἡνίκ' ἔφη. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἐπίκαιρα παρεῖται, οἷς προσημαίνεσθαι δεῖ, ἃ εἰρήσεται ὕστερον. ὅτι δὲ τὸ τιμωρῆσαι παρά τε τοῖς ἄλλοις παλαιοτέροις, καὶ αὐτῷ τῷ Ἱπποκράτει πολλάκις ἀντὶ τοῦ βοηθῆσαι λέλεκται, καὶ κατὰ τὰ ἄλλα συγγράμματα δέδεικται, διὰ τῶν γεγραμμένων ἡμῖν ἐξηγήσεων εἰς αὐτά.

Ὁκόσοισι τε γὰρ σῖτος αὐτίκα ἐγκατακέκλεισται, εἰ μή τις ὑποκενώσας τὸ ῥόφημα δοίη, τὴν ὀδύνην ἐνεοῦσαν προσπαροξύνειεν ἄν. καὶ μὴ ἐνεοῦσαν, εὐθὺς ἐμποιήσειεν. καὶ πνεῦμα πυκνότερον γένοιτ' ἄν. κακὸν δὲ τοῦτο, ξηραντικόν τε γὰρ πνεύμονος καὶ κοπῶδες ὑποχονδρίου, καὶ ἤτρου, καὶ φρενῶν.

Σῖτον εἶπε τὸ ἀπὸ σιτίων περίττωμα περιεχόμενον ἐν τοῖς ἐντέροις, ὃ δὴ καὶ σκύβαλον ὀνομάζουσι καὶ κόπρον. εἰ τοίνυν ἐγκατακεκλεισμένου, τούτου τουτέστιν ἐκ πολλοῦ χρόνου μὴ διακεχωρηκότος, ἐπὶ τὴν τῆς πτισάνης προσφορὰν ἀφίκοιτό τις, ἀναγκαῖον ἐστὶ βλάβην γενέσθαι τῇ πλευρᾷ, διὰ τὴν ἔμφραξιν τῶν ἐντέρων, ἣν ἐκ τῆς ἠθροισμένης ἐν αὐτοῖς ἔσχηκε κόπρου, μή τε φύσεως διεξερχομένης ἐπὶ τῇ προσφορᾷ τῆς πτισάνης ἀναδόσεώς τε μοχθηρᾶς γιγνομένης ἐπὶ τὸ πεπονθὸς μέρος ὥστε ἀναγκαῖόν ἐστι τὴν ὀδύνην εἰ μὲν εἴη λελωφηκυῖα, παραυξηθῆναι πάλιν. εἰ δὲ πεπαυμένη, γεννηθῆναι, καὶ γὰρ ἀτμοὶ, καὶ πνεῦμα φυσῶδες, ἀναθυμιάσεις τε τῶν σκυβάλων ἐπὶ τὴν πλευρὰν ἀφικόμεναι, τὴν ὀδύνην αὐτῆς καὶ γεννήσει καὶ παραυξήσει. ἐπὶ τούτοις δὲ καὶ ἡ ἀναπνοὴ πυκνοτέρα γενήσεται. κέκληκε δὲ τὴν ὅλην ἀναπνοὴν, πνεῦμα, κἀν τῷ προγνωστικῷ συγγράμματι, καὶ τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν. πυκνωθεῖσα δὲ ἀναπνοὴ θερμασίαν ἐν τοῖς ἀναπνευστικοῖς ὀργάνοις ἐργάζεται πλείονα διὰ τὸ συνεχὲς τῆς κινήσεως, ἐφ' ᾗ θερμασίᾳ ξηραίνεται μὲν ὁ πνεύμων καὶ τὸ διάφραγμα, συνξηραίνεται δὲ καὶ συνθερμαίνεται καὶ τὰ καθ' ὑποχόνδριόν τε καὶ περιτόναιον μόρια τοῦ ζώου. πάντα γὰρ συγκινεῖται τῷ θώρακι κατὰ τὰς ἀναπνοάς. τὸ δὲ ἐν ἀρχῇ τῆς ῥήσεως εἰρημένον, οἷσί τε γὰρ σῖτος αὐτίκα ἐγκατακέκλεισται, τὴν αὐτίκα φωνὴν ἐνηλλαγμένην ἔχει κατὰ τὴν τάξιν. ἀπολαβούσης δ' αὐτῆς τὴν οἰκείαν σύνθεσιν, ὁ λόγος ἔσται τοιόσδε. μὴ προσβοηθησάντων δὲ ἡμῶν τῷ προειρημένῳ τρόπῳ τῆς πτισανορροφίης, πολλαχόθι γενήσεται βλάβη. αὐτίκα γοῦν οἷς σῖτος ἐγκατακέκλεισται, εἰ μή τις ὑποκενώσας πρότερον αὐτὸν, οὕτω δοίη τὸ ῥόφημα, βλάβην ἐργάσεται μεγίστην τοῦτο.

Τοῦτο δὲ ἢν ἔτι τῆς ὀδύνης τοῦ πλευροῦ συνεχέος ἐούσης, καὶ πρὸς τὰ θερμάσματα μὴ χαλώσης, καὶ τοῦ πτυέλου μὴ ἀνιόντος, ἀλλὰ καταγλισχραινομένου ἀσαπέως, ἢν μὴ λύσῃ τις τὴν ὀδύνην ἢ κοιλίην μαλθάξας, ἢ φλέβα τεμὼν, ἢ ὁκότερον ἂν τουτέων συμφέρῃ. τὰς δὲ πτισάνας ἢν οὕτως ἔχουσι διδῷς, ταχέες οἱ θάνατοι τῶν τοιουτέων γίγνονται.

Ἀναμνησθῶμεν ὅτι περὶ πλευρίτιδος ἐποιεῖτο τὸν λόγον παραδείγματος. ἐδείχθη δὲ αὕτη γιγνομένη διὰ τὴν φλεγμονὴν τοῦ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκότος ὑμένος. ἐὰν οὖν ἀκμαζούσης τῆς φλεγμονῆς, πτισάνης τις διδῷ, μεγάλως βλάψει τὸν κάμνοντα. τοῦ δ' ἀκμάζειν αὐτὴν γνώρισμα, τό, τε συνεχὲς τῆς ὀδύνης, καὶ τὸ μηδὲν ἐνδιδόναι πρὸς τὰ θερμάσματα. πρόσκειται δὲ τῷ λόγῳ καὶ ἄλλο γνώρισμα πλευρίτιδος, οὐ μόνον μεγάλης, ἀλλὰ καὶ κακοήθους, τὸ, γλίσχρον ἱκανῶς γινόμενον τὸ πτύελον εἴργεσθαι τῆς κενώσεως, ἐμπλαττόμενόν τε καὶ

προσεχόμενον τοῖς πεπονθόσι μέρεσι. τὸ γὰρ καταγλισχραίνεσθαι, πλέον τι σημαίνει, τῆς συνεστώσης γλισχρότητος ἐνδεικνυμένης τῆς ῥήσεως, ἐν τῷ προσλαβεῖν τὴν κατὰ πρόθεσιν. ἤρκει μὲν οὖν καὶ διὰ τῆς προσθήκης αὐτῆς ἀφορίσαι τὸ οὕτω γλισχραινόμενον τοῦ πεπτομένου. γλίσχρον μὲν γὰρ γίνεται κἀκεῖνο μετρίως οὐ μὴν καταγλισχραίνεται, τουτέστιν οὐκ ἐσχάτως, οὐδ᾽ ἄκρως πάχει. ὑπὲρ τοῦ δὲ μὴ παρακοῦσαί τινα, τούτου χάριν οὐκ ὤκνησε τῷ λόγῳ προσγράψαι, καὶ τὸ ἀσαπῶς, ὅπερ ταυτὸν δηλοῖ τῷ ἀπέπτως. τὸ γὰρ καταγλισχραινόμενον ἀπέπτως μοχθηρόν. ἐν τούτῳ δὴ καθεστῶτος τοῦ κάμνοντος, εἰ πτισάνην τις προσφέροι πρὶν λῦσαι τὴν ὀδύνην, ἢ διὰ φλεβοτομίας, ἢ διὰ κενώσεως γαστρὸς, ἀναιρήσει τὸν ἄνθρωπον. εἰρηκὼς γὰρ ἤδη τῆς προκειμένης κατὰ τὸν λόγον τοῦ δὲ πλευρίτιδος, ὡς οὐδὲν ἐνδιδούσης πρὸς τὰ θερμάσματα, δύο λοιπὰ τῆς ὀδύνης ἔχει τὰ αὐτίκα βοηθήματα, φλεβοτομίαν καὶ κάθαρσιν. ἡ γὰρ τῶν δι᾽ ὀπίου καὶ ὑοσκυάμου καὶ μανδραγόρου σκευα-
10 ζομένων φαρμάκων χρῆσις, οὐ τὴν ὀδυνώδη διάθεσιν ἰᾶται τῆς πλευρίτιδος, ἀλλὰ τὴν αἴσθησιν νεκροῖ. νυνὶ μὲν οὖν ἁπλῶς ἐμνημόνευσε φλεβοτομίας τε καὶ καθάρσεως κοιλίας, ἐφεξῆς δὲ διοριεῖται περὶ τῆς ἑκατέρου χρήσεως.

Διὰ ταύτας οὖν τὰς προφάσιας καὶ ἑτέρας τοιαύτας ἔτι μᾶλλον, οἱ ὅλησι χρώμενοι πτισάνῃσιν, ἑβδομαῖοι καὶ ὀλιγημερώτεροι θνήσκουσιν. οἱ μέντοι καὶ τὴν γνώμην βλαβέντες, οἱ δὲ ὑπὸ τῆς ὀρθοπνοίης, καὶ τοῦ ῥέγχεος ἀποπνιγέντες.

Ὅτι πολλάκις ὀνομάζει τὰς αἰτίας προφάσεις, ἐδείχθη κἀν ταῖς τῶν ἄλλων συνταγμάτων αὐτοῦ ἐξηγήσεσι. τίνας δ᾽ ἑτέρας προφάσεις παρὰ τὰς εἰρημένας αὐτῷ συνεπιφέρειν φησὶ τοὺς ὀλιγημερίους θανάτους, προσθεῖναι τῷ λόγῳ χρή. νῦν μὲν γὰρ εἴρηκε τήν γε τῆς πτισάνης προσφορὰν πρὶν λῦσαι τὴν ὀδύνην, καὶ τὴν
20 ἤδη τῷ πυκνῷ πνεύματι γλισχρότητα τοῦ πτυέλου, δι᾽ ἣν καὶ ἀποπνίγονται. βλαβῆναι δέ φησιν, εἰ καὶ οἴνου προσενήνεκτο, πρὶν, ὡς ὑπέθετο, κενωθῆναι. καὶ μελικράτου καὶ ὀξυμέλιτος. περὶ γὰρ τῶν ἄλλων ἁπάντων οὐδὲ τοῖς ἰδιώταις ἄδηλον. εἰκότως οὖν ἔφη καὶ τὴν γνώμην βλαβέντας ἐνίους αὐτῶν ἀπόλλυσθαι πέφυκεν, οἴνῳ τε καὶ τοῖς οἰνώδεσιν ἀκαίρως προσενεχθεῖσι.

Μάλα δὲ τοὺς τοιουτέους οἱ ἀρχαῖοι βλητοὺς ἐνόμιζον εἶναι, διὰ τόδε μάλιστα, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ ὅτι ἀποθανόντων αὐτέων ἡ πλευρὴ πελιὴ εὑρίσκεται, ἴκελόν τι πληγῇ.

Καὶ διὰ τὸ τάχος μὲν τῆς ἀπωλείας, ἡ τοιαύτη δόξα τοὺς ἀρχαίους εἰσῄει, καὶ διὰ τὸ πελιδνοῦσθαι ἤδη τὴν πλευρὰς ἐνίους, ἕνεκα δηλονότι τῆς φλεγμονῆς ἣν ἡ ῥίζα. τοῦ γὰρ ἔξω αὐτὴν αἵματος ἀφικνουμένου διὰ τὴν ὀδύνην, ὅσον ἐμπερίεσθη πρὸς τὸ δέρμα. τοῦτ᾽ ἐν τῷ θανάτῳ ψυχθὲν, ἐμελαίνθη γινόμενον, ἴκελον, τουτέστιν ὅμοιον, τοῖς
30 ἐκ πληγῆς οὕτω διατεθεῖσι.

Αἴτιον δὲ τούτου ἐστὶν, ὅτι πρὶν λυθῆναι τὴν ὀδύνην θνήσκουσι. ταχέως γὰρ πνευματίαι γίνονται.

Ὅτι δὲ τοιοῦτον ἀναπνέουσιν αὐτὸς ἐφεξῆς ἐδήλωσεν εἰπών.

Ὑπὸ δὲ τοῦ πολλοῦ καὶ πυκνοῦ πνεύματος ὡς ἤδη εἴρηται καταγλισχραινόμενον τὸ πτύελον ἀπέπτως, κωλύει τὴν ἐπάνοδον γίνεσθαι.

Τὸ ἔμπροσθεν αὐτῷ ῥηθὲν ἀσαπὲς, τοῦτο νῦν ἄπεπτον ὠνόμασε, μαρτυρῶν ἡμῖν, ὅτι καλῶς καὶ τότε, τὴν
40 μετάληψιν ἐποιησάμεθα τῆς φωνῆς.

Καὶ γὰρ αὐτὸ τὸ πτύελον ἐνισχόμενον κωλύει μὲν τὸ πνεῦμα εἴσω φέρεσθαι, ἀναγκάζει δὲ ταχέως ἔξω φέρεσθαι.

Οὐ πᾶν δὲ τὸ πνεῦμα κωλύεται κατὰ τὰς τοιαύτας διαθέσεις εἴσω φέρεσθαι, ἐπεὶ εἰ γένοιτο παραχρῆμα τὸν ἄνθρωπον ἀποθανεῖν ἀναγκαῖον ἐστὶν, ὡσαύτως τοῖς ἐπαγξαμένοις, ἀλλὰ τὸ συμφέρον δηλονότι τῇ χρείᾳ τῆς ἀναπνοῆς εἴσω φέρεσθαι, κωλύεται. διὸ καὶ μέχρι τινὸς ἐξαρκοῦσιν. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ, τῆς ἐνδείας ταύτης αὐξανομένης ἀπόλλυνται.

Καὶ οὕτως ἐς τὸ κακὸν ἀλλήλοισι συντιμωρέουσι τό, τε γὰρ πτύελον ἐνεχόμενον, πυκνὸν τὸ πνεῦμα ποιέει ὅτε δὲ πυκνὸν ἐὸν, ἐπιγλισχραίνει τὸ πτύελον, καὶ κωλύει ἀπολισθαίνειν.

Ὅτι τὸ τιμωρεῖν ἀντὶ τοῦ βοηθεῖν, οἵ τ᾽ ἄλλοι παλαιοὶ καὶ ὁ Ἱπποκράτης κέχρηνται, πολλάκις ἔμπροσθεν εἴρηται, καὶ νῦν οὖν τὸ συντιμωρεῖν ἀλλήλοις εἰς τὸ κακὸν εἶπεν, ἀντὶ τοῦ συμπράττειν καὶ λυσιτελεῖν. πῶς
50 δὲ συμπράττει καὶ λυσιτελεῖ, σαφῶς μὲν καὶ αὐτὸς ἐδήλωσεν. εἰρήσεται δὲ καὶ πρὸς ἡμῶν. τὸ πτύελον ἰσχυρῶς ἐν τοῖς τοῦ πνεύμονος βρόγχοις, στενοχωρίαν ἐργάζεται ταῖς διεξόδοις τοῦ πνεύμονος. καὶ διὰ ταύτην τὴν στενοχωρίαν, ἧττον εἰσπνέουσιν οἱ κάμνοντες. ὅσῳ δ᾽ ἂν ἧττον εἰσπνέουσιν, τοσῷδε μᾶλλον ἀπλήρωτον ἐργάζεται τὴν χρείαν τῆς ἀναπνοῆς, καὶ διὰ τοῦτο πρωϊαίτερον ἤδη τὴν δευτέραν εἰσπνοὴν ἀπὸ τῆς προτέρας ἥκουσιν, ὅπερ ὀνομάζουσι πυκνὸν πνεῦμα.

Καταλαμβάνει δὲ ταῦτα οὐ μόνον ἢν πτισάνῃσιν ἀκαίρως χρῶνται, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον, ἢν τι ἄλλο φάγωσιν, ἢ πίωσιν, πτισάνης ἀνεπιτηδειότερον.

Εἴρηται μικρὸν ἔμπροσθεν περὶ τούτου ἡνίκα ἔλεγε διὰ ταύτας οὖν τὰς προφάσεις καὶ ἑτέρας τοιαύ-

τας. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἐμνημονεύσαμεν ἡμεῖς οἴνου τε καὶ μελικράτου, καὶ ὀξυμέλιτος. ἐνταυθοῖ δὲ καὶ τὴν ἄλλως ἀκούειν προσήκει τῶν οὕτω διδομένων τοῖς οὕτω κάμνουσιν ὑπὸ τῶν πολλῶν ἰατρῶν, ἃ δὴ καὶ μᾶλλον ἔβλαπτε μελικράτου τε καὶ ὀξυμέλιτος, καὶ οἴνου.

Μάλα μὲν ἔτι τὰ πλεῖστα παραπλήσιοι εἰσὶν αἱ τιμωρίαι, τοῖσί τε ὅλῃσι πτισάνῃσι χρεομένοισι τοῖσί τε χυλῷ αὐτέων. τοῖσι δὲ μηδετέρῳ τουτέων, ἀλλὰ ποτῷ μούνῳ, ἔστιν ὅπῃ καὶ διαφερόντως τιμωρητέον.

Αἱ βοήθειαι φησὶ παραπλήσιαι γίνονται τοῖς πτισάνῃ τε καὶ τῷ χυλῷ χρωμένοις αὐτῆς. τοῖς δὲ ποτῷ μόνῳ, ἔστιν ὅπῃ καὶ διαφερόντως χρὴ βοηθεῖν. ποία δέ τις ἡ διαφορὰ γίνεται, διὰ τῶν ἑξῆς διδάσκει.

Χρὴ δὲ τό γε πάμπαν οὕτως ποιέειν. ἣν μὲν νεοβρῶτι αὐτέῳ ἐόντι, καὶ κοιλίης μήπω ὑποκεχωρηκυίης, ἄρξηται ὁ πυρετός. ἤν τε ξὺν ὀδύνῃ, ἤν τε ἄνευ ὀδύνης, ἐπισχεῖν τὴν δόσιν τοῦ ῥοφήματος, ἔστ' ἂν οἴηται ὑποκεχωρηκέναι εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ ἐντέρου τὸ σιτίον.

Ἤσθητο δὲ καὶ αὐτὸς, ἐπαραχῶς κατὰ μόρια τὸν λόγον, οὐ συνεχῶς ἐφεξῆς ἐν τάξει τῇ προσηκούσῃ πεποιημένος, καὶ διὰ τοῦτο νῦν ἀναλαμβάνων αὐτὸν ἐπὶ τὴν προσήκουσαν ἀρχὴν ἀφικνεῖται. τοῦτο δὲ ἔπαθεν, ἐπειδὴ τὸ περὶ διαφωνίας ζήτημα λύειν ἐπιχειρήσας, ἐμνημόνευσεν ἐν τῇ λύσει θεραπευτικῶν λογισμῶν. ἀλλ' ἐχρῆν αὐτὸν αἰσθανόμενον οὗ πέπονθεν, ἐξαλεῖψαι μὲν ἐκεῖνα, διελθεῖν δὲ ἑτέρως ἀπ' ἀρχῆς τὸν λόγον. οὕτω γοῦν κἀμοὶ συμβαίνειν κάλλιον ἔδοξεν αὖθις ἑτέρως γράψαι περὶ τῶν αὐτῶν, ἐξαλείψαντι τὰ πρότερον γεγραμμένα. πῶς οὖν ἐχρῆν αὐτὸν ἅμα τε λῦσαι τὸ προβληθὲν ὑπ' αὐτοῦ ζήτημα, καὶ τάξει διδάξαι τὸν λόγον, ἐγὼ δηλώσομαι τοῖς βουλομένοις ἑρμηνεύειν τὰ τοιαῦτα, σαφῶς τὴν ὁδὸν διηγούμενος. ἤδη τοίνυν πρόσεχέ μοι τὸν νοῦν, ὡς ἐξ ἀρχῆς ἀκουσόμενος τοῦ λόγου. διατί τοῖς ἀξιολόγοις ἰατροῖς ἐνίοτε διαφωνεῖν συμβαίνει περὶ τῆς θεραπείας, ὅτι τὸ πειραθὲν ἐπί τινων, περὶ πάντων ᾠήθησαν ἁρμόττειν. οὕτω γοῦν καὶ τοῖς περὶ διαίτης τῶν ὀξέων νοσημάτων διαφωνοῦσιν, ἔνιοι μὲν ἐπὶ τῷ χυλῷ πτισάνης ἄχρι κρίσεως φυλάττοντες τοὺς νοσοῦντας, ἔνιοι δὲ τὴν πτισάνην αὐτὴν διδόντες, ἔνιοι δὲ οὐδέτερον, ἐκ μέρους μὲν ἀληθεύοντες ἅπαντες, ἐκ μέρους δὲ σφαλόμενοι. τινὲς μὲν γὰρ τῶν ὀξέων νοσούντων, πτισάνης δέονται. τινὲς δὲ, χυλοῦ. τινὲς δὲ, οὐδετέρου τούτων ἄχρι κρίσεως. ἕνεκα δὲ σαφηνείας ἐφ' ἑνὸς τῶν ὀξέων ὡς ἐπὶ παραδείγματος ἐγὼ ποιήσομαι τὸν λόγον. προκείσθω δὴ περὶ ἑνὸς εἴδους εἰπεῖν θεραπείας, εἴπερ οὐ πρὸ πολλοῦ χρόνου τοῦ κάμνοντος ἐδηδοκότος, οὐδέπω τῆς κοιλίας ὑποκεχωρηκυίας ὁ πυρετὸς ἄρξαιτο, μὴ διδόναι τούτῳ ῥόφημα, μέχρις ἂν ἡ δοθεῖσα τροφὴ διεξιοῦσα ἐξελθοῦσα τὰ πλεῖστα τῶν ἐντέρων, ἐν τοῖς ὑστάτοις αὐτῶν ᾖ. ταύτην τὴν ἀρχὴν τῷ λόγῳ ποιησάμενός τις, εἶτ' ἐφεξῆς ἅπαντα κατὰ τὴν οἰκείαν τάξιν ἐπιὼν ἐπὶ τούτων οὐκ ἂν ἀσαφῆ τὴν διδασκαλίαν ἐργάσαιτο.

Χρέεσθαι δὲ ποτῷ, ἢν ἄλγημά τι ἔχῃ, ὀξυμέλιτι, χειμῶνος μὲν θερμῷ, θέρους δὲ ψυχρῷ. ἐὰν δὲ πολλὴ δίψα ᾖ, καὶ μελικρήτῳ καὶ ὕδατι.

Διψώδους ὄντος τοῦ κάμνοντος, ἄλλως φυλαττομένους ὀξύμελι πάνυ πολύ. διὰ τοῦτο ἐφεξῆς τοῦ τε μελικράτου καὶ ὕδατος ἐμνημόνευσεν. ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ τῷ πάθει, μᾶλλον ὀξυμέλιτι χρηστέον. εἰ δὲ αὐταρκὲς αὐτοῦ λαμβάνων, ἔτι διψῶν ὁ κάμνων εἴη, μελίκρατον ἐπιδοτέον. εἰ δὲ καὶ μετὰ τοῦτο διψήσει, τὸ ὕδωρ προσενεκτέον. αὐτὸ γὰρ ἐφ' ἑαυτοῦ τὸ ὕδωρ πινόμενον μέμφεται. μαθήσῃ δὲ ἐν τοῖς ἐφεξῆς τὰς αἰτίας, δι' ἃς μέμφεται τὸ ποτὸν τοῦτο, κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τοῦ συγγράμματος, ὅταν ὁ λόγος αὐτῷ περὶ δυνάμεως ὕδατος γίγνεται. νῦν δὲ ἐπισκεψώμεθα περὶ τοῦ προστεθέντος αὐτῷ ἐν τῷ προκειμένῳ λόγῳ, κελεύοντος αὐτοῦ χειμῶνος μὲν χρῆσθαι θερμῷ, θέρους δὲ ψυχρῷ τῷ ὀξυμέλιτι. τοῦτο γὰρ ἡμᾶς ποδηγήσει πρὸς τὴν ἀγωνιστικῶς γινομένην ἐπὶ τῶν ὀξέως νοσούντων ὕδατος ψυχροῦ πόσιν, ἣν τελέως δοκεῖ παραλελοιπέναι, καὶ μέμψαιτο μὲν ἄν τις αὐτῷ κατὰ τοῦτο. διδασκαλείας γὰρ ἄξιος ἦν ὁ λόγος, οὐ κατὰ τὸ πάρεργον προσερρῖφθαι. ἣν μὲν οὖν γνώμην εἶχε περὶ ψυχροῦ πόσεως ὕδατος ἐκ τοῦ νῦν λόγου κατανοῆσαι δυνατόν. οὗτος γὰρ εἰ ὀξύμελι διψῶσι ποτὲ δίδωσι ψυχρόν, εὔδηλον ὅτι καὶ ὕδωρ δώσει. τοῦτο γὰρ εἰ καὶ μὴ ὅλως εἰρήκει περὶ ψυχροῦ πόματος, ἀκόλουθον ἦν αὐτοῦ τοῖς δόγμασι, τὸν μὲν πυρετὸν, ἐκπυρουμένης τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἡγουμένου γίγνεσθαι, τὰ δ' ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα ὑπάρχειν. θερμοῦ δὲ καὶ ξηροῦ τοῦ πυρὸς ὑπάρχοντος, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῦ πυρετοῦ, τὸ ὕδωρ ἐναντιώτατόν ἐστι τῇ φύσει τοῦ πυρετοῦ, ψύχον τε καὶ ὑγραῖνον τὸ σῶμα. καὶ τοίνυν καὶ φαίνονται σβεννύμενοι πυρετοὶ ὑπ' αὐτοῦ παραχρῆμα δοθέντος ἐν καιρῷ. εἴρηται μὲν οὖν αὐτάρκως ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν, εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν τό γε κεφάλαιον αὐτοῦ. ὅταν οὖν ὁ πυρετὸς ᾖ δυνάμεως οὔσης, οὐ μόνον οὐκ ἂν βλάψῃς τηνικαῦτα δοὺς τὸ ψυχρὸν, ἀλλὰ καὶ μεγάλως ὠφελήσεις. ἡ μὲν δὴ τοιαύτη πόσις τοῦ ψυχροῦ τοσαύτη τὸ πλῆθος ἐστὶν, ὅσον ὁ κάμνων, οἷός τ' ἦ πιεῖν τὸ ψυχρὸν ὕδωρ ἐπισπασάμενος ἀναπνεῦσαι. τὸ δ' ὀξύμελι βραχὺ διδόμενον, οὐ πλέον ἢ μύστρου καθ' ἑκάστην προσφοράν. οὐχ ὁμοίως οὖν ὁ τῆς δόσεως σκοπὸς ἐπὶ τούτου, διὰ τὸ σβεννύσθαι βούλεσθαι τὸν πυρετὸν, ἀθρόως πινομένου ψυχροῦ, μέχρι τοῦ πληρωθῆναι τὸν κάμνοντα. τὸ μὲν γὰρ ὕδωρ οὕτως πινόμενον, ἰάσεως ἕνεκα γίγνεται. τὸ δὲ ὀξύμελι θέρους ὥρᾳ δίδοται ψυχρὸν, ἕνεκα τοῦ μὴ παροξύναι τὴν δίψαν τοῦ κάμνοντος, ἀλλά τι καὶ συντελεῖν οἷόν τε πρὸς τοὐναντίον. διὰ τοῦτο καὶ πρὶν πεφθῆναι τὴν νόσον ὀξυμέλιτος ψυχροῦ διδόναι φησὶ ὡς ὥρᾳ θέρους, οὐκ ἂν δώσοντες ὕδωρ ψυχρὸν εἰς κόρον ἐν τῇ τοιαύτῃ διαθέσει. πυκνώσει γὰρ τὴν φλεγμονὴν ὅταν ἐπὶ φλεγμονῆς πυρέττωσιν. ἀπέπτους δὲ ἐργάζεται ψύξει τοὺς χυμοὺς, ὅταν ἐπὶ τούτοις νοσῶσιν. ἀλλ' ὑπὸ τοῦ γε ὀξυμέλιτος ἐπανορθωθήσεται, δύναμιν ἔχοντος τμητικήν. ἐναντίον γάρ ἐστι τὸ τέμνον καὶ διεξερχόμενον, τῷ πυκνοῦντι καὶ συνάγοντι τὰ σώματα.

Ἔπειτα μέντοι ἢν μὲν ἄλγημά τι ἐνῇ, ἢ τῶν ἐπικινδύνων τι ἐμφαίνεται, διδόναι τὸ ῥόφημα μήτε πολὺ, μήτε

παχύ. μετὰ δὲ τὴν ἑβδόμην ἢ ἐνάτην ἢν ἰσχύῃ.

Ταύτην τὴν ῥῆσιν οἱ ἐμπιπλάντες περὶ παράγοντας τὸν Ἱπποκράτην φαύλως, οὔπω γὰρ αὐτοὶ κέχρηνται τῷ ῥή-
ματι, παρελθεῖν μοι δοκοῦσιν, ὥσπερ πάλιν οἱ λιμοκτονεῖν αὐτὸν εἰπόντες, ἀνεγνωκέναι μόνην φαίνονταί ταύ-
την. εἰ δέ γε ἀμφότεροι ἑκάτεροι προσέσχον τὸν νοῦν, ἐμνημόνευόν τε τῶν καλῶς ὑπ᾽ αὐτοῦ λελεγμένων, ὡς φύσεις
φύσεων μέγα διαφέρουσιν, ἴσως ἂν ᾐδέσθησαν ἐγκαλεῖν αὐτῷ τἀναντία, εἰ καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων ἐμνημόνευον
ὧν ἔδειξε, καὶ χώρας χωρίων πάμπολυ διαφέρειν ἐπιδείξας, καὶ ὥρας ὡρῶν, καὶ ἡλικίας ἡλικιῶν καὶ ἔθη
ἐθῶν, καὶ τὴν περὶ τοῦ νοσῆσαι δίαιταν ἑκάστῳ τῶν καμνόντων ἰδίαν γεγονυῖαν. ἐὰν οὖν παραβάλλῃς ἀλλήλοις
τοὺς ἐναντίως ἔχοντας ἐν ἅπασι τοῖς εἰρημένοις, τὰς ἐν τῇ διαίτῃ μεγίστας διαφορὰς εὑρήσεις, ἃς κατ᾽ ἀντικρὺ
τάξας ἀλλήλαις, οὕτως ἤδη καὶ τὰς ἐν τῷ μέσῳ παμπόλλας οὔσας ἀκριβῶς θεωρήσεις. λέλεκται μὲν οὖν
10 περὶ τῆς ἐν τούτοις διαφορᾶς τελέως ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν. εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν ἐν κε-
φαλαίῳ αὐτῶν. ὑποκείσθω δή τις φύσει ξηρὸς μὲν τὴν ἕξιν τοῦ σώματος, πυκνὸς δὲ τὴν ἐπιφάνειαν, καὶ φλέ-
βας εὐρείας ἔχων, καὶ τὴν ζωτικὴν δύναμιν ἰσχυρός, εἰθισμένος ἐσθίειν οὐ πολλά, νοσεῖν ἐν χειμῶνι μὴ πά-
νυ ψυχρῷ κατὰ χωρίον τοιοῦτον, πρὶν νοσεῖν, ἀργότερόν τε καὶ ἀπληστότερον, ἐν πολυτρόποις ἐδέσμασι διῃ-
τημένος, ὑπαρχέτω δ᾽ αὐτῷ ζωῆς τύπος, ἰσχυρὸν τὸ στόμα τῆς γαστρός, ὅπερ καὶ στόμαχον ἔνιοι καλοῦσι. ὁ δ᾽ ὑπ᾽
ἐναντίου τούτῳ διακείμενος, ὑγρὸς μὲν καὶ μαλακὸς καὶ τὴν ζωτικὴν δύναμιν ἀσθενής, καὶ πλείω προσφέρε-
σθαι σιτία μεμαθηκώς, νοσεῖν δὲ ἐν θέρει πνιγηρῷ, καὶ χωρίῳ τοιούτῳ. ὑποκείσθω δὲ τούτοις καὶ ταλαιπω-
ρεῖσθαι πρὸ τῆς νόσου τὸν ἄνθρωπον, ἐν φροντίσι καὶ πράξεσι διηνεκέσιν, ἐδηδοκέναι τε παρὰ τὸ ἔθος ὀλίγα, λα-
χανώδη τε καὶ ἄτροφα, καὶ τὸ τῆς γαστρὸς στόμα μὴ ἰσχυρόν, ἀλλ᾽ ἀσθενὲς ἔχειν φύσει. καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων,
ἀμφότεροι τὴν αὐτὴν νόσον ὑποκείσθωσαν νοσεῖν, εἰ βούλει, τὴν ὑφ᾽ Ἱπποκράτους προκεχειρισμένην, ὡς ἐν πα-
20 ραδείγματι κατὰ τὸν λόγον τοῦτον, πλευρῖτιν, ἆρά σοι δοκεῖ προσήκειν ἕνα καὶ ἕνα διαίτης ἐπ᾽ ἀμφοτέρων
ὁρίζειν, ἢ τὸν μὲν δεύτερον εἰρημένον ἀπὸ πρώτης ἡμέρας τρέφειν, τὸν δὲ πρότερον ἄχρι τῆς ἑβδόμης, ἐπὶ
πομάτων μόνων διαιτᾶν, ὅταν ἐλπίζῃς μὴ προσωτέρω ταύτης ἀφίξεσθαι τὴν νόσον. ἐγὼ μὲν γάρ σοι φημὶ πο-
λυχρονίῳ τῇ πείρᾳ κεκρικὼς ἀμφότερα, βελτίστην οὕτως ἔσεσθαι τὴν δίαιταν. εἰ δ᾽ ὑπαλλάξαις ἐπὶ τἀναν-
τία τὸν πρῶτον εἰρημένον ἀπ᾽ ἀρχῆς τρέφειν ἐγχειρῶν, τὸν δὲ δεύτερον ἄχρι τῆς ἑβδόμης φυλάττειν, ἀμφοτέ-
ρους ἀναιρήσεις πρὸ τῆς τετάρτης ἡμέρας, τὸν μὲν ἀποπνίξας τάχιστα, τὸν δὲ συγκόψας τὴν δύναμιν. πρόσθες
οὖν, εἰ βούλει, καὶ τὴν ἡλικίαν ἐναντίαν ἑκατέρῳ, τεσσαρακοντούτην μὲν ὑποθέμενος εἶναι τὸν πρότερον, παῖ-
δα δὲ τὸν δεύτερον. οὕτως γὰρ ἔτι καὶ μᾶλλον ἐπειχθήσεται πρὸς τὸν ὄλεθρον ἑκάτερος αὐτῶν. ἀλλὰ ταῦτά
γε πάντα τὰ νῦν εἰρημένα, πρὸς ἕνα σκοπὸν ἀναφέρεται, τόν, ὑφ᾽ Ἱπποκράτους ἐν ῥήματι δηλωθέντα. τί γάρ
φησι; δίδοσθαι τὸ ῥόφημα μετὰ τὴν ἑβδόμην, ἢν ἰσχύῃ. ῥῆμα μὲν γάρ ἐστιν ἕν. εὑρίσκεται δὲ ὡς ἂν εἴποι ἄρτι συμ-
30 πάντων. εἰ γὰρ ἰσχύῃ μέχρι τῆς ἑβδόμης ἡμέρας ἐπ᾽ ὀξυμέλιτι καὶ μελικράτῳ καὶ ὕδατι διαιτώμενος ἐξαρ-
κέσαι, δι᾽ ὧν εἶπον ἁπάντων, ἐλευθερωθήσεταί τε καὶ ὑγιασθήσεται. ὡς εἴγε τὰ μὲν αὐτοῦ παρείη, τὰ δέ, ἀπείη,
τὴν δύναμιν τῶν παρόντων, τῇ δυνάμει τῶν ἀπόντων ἀντιπαραβάλλων, ἔστι ποσαῖς ἡμέραις ὁ κάμνων ἐξαρ-
κέσαι δυνήσεται τῷ εἴδει τῆς διαίτης ἔλεγχε. ταῦτ᾽ οὖν ἀποδεδειγμένα κατὰ τὴν ἡμετέραν πραγματείαν. εἰ
μὲν ἀνέγνωκας, ἀναμνήσθητι νῦν, εἰ δ᾽ οὐκ ἀνέγνωκας, ἐπ᾽ ἐκεῖνα μετάβηθι πρότερον, εἰ βούλει τὴν ἀλήθειαν τῆς
Ἱπποκράτους γνώμης κατανοῆσαι. πάντα γὰρ ὑφ᾽ ἡμῶν εἴρηται κατὰ πάσας τὰς πραγματείας, ἑπομέ-
νων αὐτοῦ τοῖς δόγμασιν ἀληθεστάτοις οὖσι. ἀλλὰ γὰρ οὐχ οἷόν τε ἐστὶν ἄνθρωπον ἕνα τὴν προσήκουσαν διδάξαι τε
μέθοδον καὶ τὰ κατὰ μέρος ἐν αὐτῇ ἅπαντα. διὸ μηδὲ παρ᾽ Ἱπποκράτους ἀκούειν ἅπαντα, τὰ κατὰ μέρος
ἀξιώσῃς, ἀλλὰ μᾶλλον μέμφου τοὺς δέον ἐργάζεσθαι τὰ καλῶς ὑπ᾽ αὐτοῦ διδαχθέντα, διὰ φιλοδοξίαν ἑτέραν
αἵρεσιν συνισταμένους. ἀλλ᾽ ἡμεῖς τιμῶντες ἀλήθειαν, ἔν τε τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐπαινοῦμεν Ἱπποκράτην, καὶ τῷ
40 τὸν οἰκεῖον ἑκάστῳ πράγματι διδάξαι σκοπόν, ὡς διαπαντὸς ἀποβλέποντα, τινὰ πρὸς αὐτὸν ὡρισμένην ἔχειν τὴν
ὁδὸν τῆς εὑρέσεως τῶν βοηθημάτων. οὕτω γοῦν καὶ τοῦ τροφὴν προσφέρεσθαι σκοπὸν ἕνα κοινὸν ἐπὶ πάντων
ἐδείξαμεν, ὑγιαινόντων τε καὶ νοσούντων. ἔστι δ᾽ οὗτος ἡ φυλακὴ τῆς ζωτικῆς δυνάμεως, ἣν νῦν ἐνεδείξατο σα-
φῶς εἰπών, ἢν ἰσχύῃ. διὰ ταύτην γάρ τοι τὴν δύναμιν, ἐσθίομέν τε καὶ πίνομεν ὑγιαίνοντες, ἅπαντά τε τἄλλα
πράττομεν, ὅσα διαφέρει πρὸς τὴν ζωήν. διὰ δὲ τὴν αὐτὴν ταύτην καὶ νοσοῦντες ἐπὶ τροφὴν καὶ πόμα παρα-
γινόμεθα. τὸ μὲν γὰρ νόσημα αὐτὸ τῆς ἑαυτοῦ διαθέσεως ἐνδείκνυται τὰ βοηθήματα φλεβοτομίαν, καὶ κλύ-
σμα, καὶ κατάπλασμα, καὶ κάθαρσιν, ὀξύμελί τε καὶ μελίκρατον, ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων. ἡ δὲ τῆς δυνάμεως φυ-
λακή, μόνην τὴν τροφὴν ἐνδείκνυται. εἰ μὲν οὖν ἔβλαπτε μηδέποτε τὴν νοσώδη διάθεσιν ἡ τροφή, πρὸς μόνην ἂν
ἀποβλέποντες τὴν δύναμιν, ὡς ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων ἐτρέφομεν τοὺς νοσοῦντας, ἐπεὶ δὲ βλάπτει πολλάκις, ὡς
ἐδείξαμεν, ἐπισκοπούμεθα διὰ τοῦτο τῆς νόσου τὴν διάθεσιν, οὐχ ὡς ἐνδεικνυμένην ποτὲ τροφήν, ἀλλ᾽ ὡς κωλύου-
50 σαν. ὅταν οὖν μὴ κωλύῃ, κελεύῃ τε ἡ δύναμις, τηνικαῦτα τρέφομεν. οὐδέποτε γὰρ ἡ τροφὴ κατὰ τὸν ἑαυτῆς λό-
γον ὀνίνησι τὴν νοσώδη διάθεσιν. εἶπον δὲ τοῦτο, διότι πολλάκις ὕλη μία καὶ τροφῆς καὶ φαρμάκου δύναμιν
ἔχει, καθάπερ ἡ τῆς πτισάνης. καθ᾽ ὅσον μὲν γὰρ ῥώννυσι τὴν δύναμιν, ὡς τροφὴ τοῦτο ἐργάζεσθαι πέφυκεν.
ἐπεὶ δὲ καὶ τέμνειν καὶ ὑγραίνειν τὰ τῆς ἀναπτύσεως δεόμεθα, φαρμάκου λόγον ἔχει κατὰ τοῦτο. χόνδρος μὲν
οὖν τροφὴ μόνον ἐστὶ πλευριτικοῦ. ὀξύμελι δὲ φάρμακον. ἀμφοτέρων δὲ ἡ πτισάνη καὶ τὴν δύναμιν ἔχει, καὶ
τὴν χρείαν παρέχει τοῖς κάμνουσιν ἀλλ᾽ ὡς μὲν τροφὴ φυλακῆς ἕνεκα τῆς δυνάμεως. ὡς φάρμακον δὲ λύσεως ἕνε-
κα τῆς νόσου προσφέρεται. ὅταν οὖν ἡ δύναμις ἐξαρκῇ μέχρι τῆς τοῦ νοσήματος κρίσεως, ἄνευ τοῦ ῥοφῆσαι πτι-
σάνην, ὀξύμελι καὶ μελίκρατον ἀρκεῖ, τὸ μὲν ὀξύμελι φαρμάκου μόνον δύναμιν ἔχον, τὸ μελίκρατον δὲ καὶ τρο-
φῆς ὀλίγης τε καὶ ἀσθενοῦς. ἐὰν μὲν οὖν θᾶττον τῆς ἑβδόμης ἡμέρας ἐλπίζῃς ἔσεσθαι τὴν κρίσιν, ὅ,τι εἰ τύχῃ περὶ

τεταρταίην ἢ πεμπταίην, πολλοὺς τῶν καμνόντων εὑρήσεις ἐξαρκέσαι δυναμένους, ἄνευ τοῦ ῥοφῆσαι πτισάνην. ἐὰν δὲ εἰς τὴν ἑβδόμην ἐκτείνηται, παντάπασιν ὀλίγοι, ὅσοι τήν τε δύναμιν ἰσχυρὰν ἔχουσι, καὶ τὴν τοῦ σώματος ἕξιν σκληρὰν καὶ δυσδιαπνευστον, καὶ τοὺς χυμοὺς παχεῖς ἢ γλίσχρους, τό, τε περιέχον μὴ εἴη θερμόν. εἰ μὲν γὰρ μηδὲν ἀπέῤῥει τοῦ σώματος ἡμῶν, οὐκ ἂν ἐδεόμεθα τροφῆς, ἐπεὶ δὲ ἀποῤῥεῖ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦδε, καὶ τὸ τῆς τροφῆς ποσὸν ὁριούμεθα. τοῖς οὖν ὀλίγον διαπνεομένοις ἐγχωρεῖ ἄκραν ἀσιτίαν συμβουλεύειν. ἔτι δὲ μᾶλλον πρὸς τοῦτο, ἐὰν καὶ τὴν δύναμιν ἐξ ἀρχῆς ἔχωσιν ἰσχυράν. ὡς ἥγε ἀσθενής, ὥσπερ ἐπὶ τῶν γερόντων ἔχει, εἰ καὶ ὀλίγον διαπνέεται τὸ σῶμα, ταχέως κάμνει. διὸ καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσα τῶν ἔτη π γεγονότων, οὐ τῶν ἑβδομήκοντα.

Ην δὲ μὴ ἐπεληλύθει ὁ παλαιότερος σῖτος νεοβρώτῳ ἐόντι, ἢν μὲν ἰσχύη τε καὶ ἀκμάζῃ τῇ ἡλικίῃ, κλύσαι. ἢν δὲ
10 ἀσθενέστερος ᾖ, βαλάνῳ προσχρήσασθαι, ἢν μὴ αὐτόματα διεξίῃ καλῶς.

Πάλιν ἐνταῦθα τὴν μὲν ἔνδειξιν τοῦ βοηθήματος, ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ σῶμα διαθέσεως ἔλαβε. συνεπεσκέψατο τὴν δύναμιν, οὐχ ὡς ἐνδεικνυμένην ποτὲ τὴν χρῆσιν τοῦ βοηθήματος, ἀλλ᾽ ὡς ἀντενδεικνυμένην, ἐνίοτε δὲ καὶ κωλύουσαν. οὐ γὰρ ὅτι τὴν δύναμιν ἰσχυρὸς ὁ κάμνων, διὰ τοῦτο δεῖται κλύσματος. ἀλλ᾽ ἡ τοῦ κλύσματος ἔνδειξις, ἐκ τῆς κατὰ τὴν γαστέρα διαθέσεως. ἡ δύναμις δὲ ἰσχυρὰ μὲν ὑπάρχουσα, συγχωρεῖ κενοῦν. ἄῤῥωστος δὲ οὖσα, κωλύει. πρόσεχε πάλιν αὐτοῦ τῷ ἔθει, ποτὲ μὲν τῆς δυνάμεως μόνης ἐπὶ τῶν τοιούτων μνημονεύοντος, ὥσπερ ἐπὶ τῆς προγεγραμμένης ῥήσεως, ποτὲ δὲ καὶ τὴν ἡλικίαν προστιθέντος. κυριώτατος μὲν γὰρ ὁ τῆς δυνάμεως σκοπός. εἰς δὲ τὴν διάγνωσιν αὐτοῦ, καὶ ἡ τῆς ἡλικίας γνῶσις συντελεῖ, ταχέως μὲν ἐπὶ τῶν παίδων καμνούσης τῆς δυνάμεως διὰ τὸ τῆς ἀποῤῥοίας πλῆθος, ἐπαρκούσης δὲ ἐπιπλέον ἐν τοῖς ἀκμάζουσιν. ἀλλ᾽ ὥσπερ
10 ἐπὶ τῶν παίδων ἡ τοῦ σώματος οὐσία μαλακή τε οὖσα καὶ ὑγρά, διαφορουμένη αἰτία γίγνεται τοῦ καταλύεσθαι τὴν δύναμιν, οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν χωρίων ἔχει καὶ ὡρῶν, καὶ γὰρ τούτων αἱ θερμαί, ταχέως τε καὶ εὐθέως καταλύουσι τὴν δύναμιν, τῷ πλήθει τῆς κενώσεως. εἰκότως οὖν ἐνίοτε ἐπὶ μόνης τῆς δυνάμεως ὁ Ἱπποκράτης ποιεῖται τὴν διδασκαλίαν τῶν τοιούτων διορισμῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ τῶν ἄλλων τι προστίθησι, συναναμιμνήσκων αὐτοῖς καὶ τὰ λοιπά.

Καιρὸν δὲ τῆς δόσιος τοῦ ῥοφήματος τόνδε μάλιστα φυλάττεσθαι κατ᾽ ἀρχάς, καὶ διαπαντὸς τοῦ νοσήματος. ὅταν μὲν οἱ πόδες ψυχροὶ ἔωσιν, ἐπισχεῖν χρὴ τοῦ ῥοφήματος τὴν δόσιν. μάλιστα δὲ τοῦ ποτοῦ ἀπέχεσθαι. ὅταν δὲ ἡ θέρμη καταβῇ ἐς τοὺς πόδας, τότε διδόναι. καὶ νομίζειν μέγα δύνασθαι τὸν καιρὸν ἐν πάσῃσι τῇσι νούσοισι, οὐχ ἥκιστα δ᾽ ἐν τῇσιν ὀξείῃσι, μάλιστα δ᾽ ἐν τοῖσι μᾶλλον πυρετώδεσι καὶ ἐπικινδυνοτάτοισιν.

30 Ὥσπερ ἔφην ἕνα μὲν ὑπάρχειν σκοπὸν τῆς τροφῆς, τὴν φυλακὴν τῆς δυνάμεως, ἀναγκαῖον δὲ εἶναι συνεπισκοπεῖσθαι καὶ τοῦ νοσήματος τὴν διάθεσιν, οὕτω καὶ αὐτοῦ τοῦ καιροῦ τῆς προσφορᾶς ἡ εὕρεσις, ἐκ τοῦ μὴ κωλύειν τὴν νόσον γίνεται. ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ τῷ πρώτῳ σκοπῷ τῆς δυνάμεως, ἡ χρεία τῆς τροφῆς ἐνίοτε καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν παροξυσμῶν ἐστίν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων, ὁπότε πρῶτον ἐπὶ τῶν φυσικῶς γιγνομένων κενώσεων, ἐγγύς ἐστι τις τοῦ κάμνειν ἀναλήψεως αὐτῷ χρεία. ἐπεὶ δ᾽ ἐν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἀναβάσεσι τῶν παροξυσμῶν, ἡ προσενεχθεῖσα τροφὴ βλάπτειν πέφυκε μεγάλα, διὰ τοῦτ᾽ ἀναβαλλόμεθα τὴν δόσιν αὐτῆς, καίτοι τοῦ σώματος ἤδη δεομένου. τίς οὖν ἄριστος καιρὸς τροφῆς ἐπὶ τῶν νοσούντων, ἐν ᾧ δῆλον μετριώτατα διάκειται τά τε κατὰ τὸν θώρακα καὶ τὴν γαστέρα. τίς δὲ χείριστος, ἐν ᾧ χείριστα διάκειται ταῦτα. πότε γοῦν ἔχει χείριστα, κατὰ τὰς ἀρχὰς τῶν παροξυσμῶν. πότε δὲ μετριώτατα, κατὰ τὰς παρακμάς. εὔδηλον οὖν ὅτι καιρὸς τροφῆς ἐστιν ἄριστος ἐν ταῖς παρακμαῖς τῶν νοσούντων. ἡ μὲν οὖν ἀρχὴ τῶν παροξυσμῶν γίγνεται συνελθόντος
40 τος εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὸν θώρακα ἐξ ὅλου τοῦ σώματος, τοῦ θερμοῦ παντός. ἡ δ᾽ ἐπίδοσις, ἐκτεινομένου κατὰ βραχὺ πρὸς τὰ πέρατα τοῦ σώματος. ἡ δ᾽ ἀκμή, δι᾽ ὅλου τοῦ σώματος ὁμαλῶς ἐκτεινομένου. παρακμὴ δ᾽ ἔμπαλιν τῇ ἀρχῇ, διαπνεομένης γε τῆς θερμασίας γίγνεται, καὶ τὰ μέσα τοῦ σώματος ἀπολειπούσης, ὅπερ ἐδήλωσεν δι᾽ ἑνὸς ῥήματος εἰπών, ὅταν ἡ θέρμη καταβῇ ἐς τοὺς πόδας. οὐ γὰρ ταυτόν ἐστι τὸ θερμοὺς ἐκ ψυχρῶν γενέσθαι τοὺς πόδας, καὶ μεταβῆναι τὴν θερμασίαν εἰς αὐτούς. τὸ μὲν γὰρ καταβῆναι, τὴν μετάστασιν δηλοῖ τῆς θερμασίας ἐξ ἑτέρου μορίου εἰς ἄλλο, τὸ δὲ θερμανθῆναι τοὺς πόδας, ἐγχωρεῖ γενέσθαι καὶ μενούσης ἐν τοῖς μέσοις τῆς θερμασίας, ὅπερ ἐπὶ τῆς ἀκμῆς συμβαίνει.

Χρῆσθαι δὲ πρῶτον μάλιστα μὲν χυλῷ, ἔπειτα δὲ πτισάνῃ κατὰ τὰ τεκμήρια τὰ προγεγραμμένα ἀκριβῶς θεωρῶν.

50 Προειρηκὼς ὁπότε μὲν ἐπὶ τούτῳ μόνῳ χρὴ διαιτᾶν τοὺς κάμνοντας, ὁπότε δὲ ἐπὶ πτισάνῃ, νῦν διορίζει πότε μόνῳ χυλῷ χρηστέον ἐστὶ καὶ πότε αὐτῇ τῇ πτισάνῃ. σύντομος δὲ καὶ σαφὴς ὁ διορισμός. ὅταν γὰρ οἷς εἶπον τεκμηρίοις προσέχων, εὑρήσεις τινὰ τῶν καμνόντων δύνασθαι χρῆσθαι πτισάνῃ, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ χυλοῦ ποιησάμενος, οὕτως ἐπ᾽ αὐτὴν μεταβήσῃ κατὰ βραχύ. λέγω δὲ κατὰ βραχύ, πρῶτον μὲν αὐτῷ μόνῳ τῷ χυλῷ χρησάμενος, εἶτα τούτου μὲν δοὺς πλείονος, ὀλίγον δὲ τῆς πτισάνης, εἶτ᾽ ἴσον ἑκατέρου, κἄπειτα τῆς πτισάνης πλεῖον. εἶτα μόνην αὐτήν, ἐπιστάμενος εἰς μὲν τὴν θρέψιν τοῦ σώματος καὶ ῥῶσιν τῆς δυνάμεως, τὴν πτισάνην πλεονεκτεῖν, εἰς δὲ τὸ πεφθῆναί τε καὶ κατεργασθῆναι ῥᾳδίως τὸν χυλόν. ὅταν οὖν βλέπῃς προχωροῦντα ἐπὶ τὰ βελτίω τήν τε τοῦ νοσήματος διάθεσιν, καὶ τὴν τῆς δυνάμεως ἰσχύν, αὔξανε καὶ σὺ τὴν προσφορὰν τῆς πτισάνης.

ὀδύνη τε πλευροῦ ἤν τε κατ' ἀρχὰς γένηται, ἤν τε ὕστερον, θερμάσμασι μὲν τὸ πρῶτον, οὐκ ἀπὸ τρόπου ἐστὶ χρησάμενον πειρηθῆναι διαλῦσαι τὴν ὀδύνην.

Ὅπερ εἴρηταί μοι πολλάκις, ἄμεινον ἀναμνῆσαι καὶ νῦν. ὡς ἡ μὲν ἐξήγησις ἐπὶ τῶν ἀσαφῶν γίγνεται λέξεων, οὐ μὴν οἵ γε ἐξηγηταὶ τοῦτο μόνον ἐν τοῖς ὑπομνήμασι πράττουσιν, ἀλλὰ καὶ κατασκευάζουσι τὰ λεγόμενα διὰ τῶν συγγραμμάτων εἰς ἃ τὰς ἐξηγήσεις ποιοῦνται. δι' οὖν τοῦτο τὸ ἔθος, ἀναγκάζομαι κἀγὼ συναγορεύειν οἷς οὐκ ἀρέσκομαι, προσαποφαίνεσθαί τε τῆς ἐξηγήσεως δεομένοις ὡς τὰ πολλὰ καὶ τὴν ἐμὴν γνώμην, οὐ μὴν τὰς ἀποδείξεις γράφω τῶν ἀληθῶν μοι δοξάντων εἶναι κατὰ τὰ τοιαῦτα ὑπομνήματα. γέγραπται γὰρ ὑπὲρ τούτων ἰδίᾳ καθ' ἕκαστον. ἀλλὰ τὰ κεφάλαια μόνα τῶν ἀποδεδειγμένων ἐν ἑτέραις πραγματείαις ἀναμιμνήσκω, καθάπερ καὶ νῦν ἐπὶ τῆς ὀδύνης ποιήσω. περὶ οὖν ὀδύνης γενέσεως εἴρηται μέν μοι κἀν τῷ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων. εἴρηται δὲ κἀν ταῖς τῶν συμπτωμάτων αἰτίαις, ὡς ἐν τοῖς αἰσθητικοῖς σώμασιν ἡ ὀδύνη γίγνεται, μεταβολὴν ἀθρόαν εἰς τὸ παρὰ φύσιν λαμβάνουσι, καὶ ὡς ἐστὶν ἡ μεταβολὴ διττή, ποτὲ μὲν ἀλλοιουμένων αὐτῶν ἀθρόως τε καὶ βιαίως κατὰ ποιότητα, ποτὲ δὲ συνεχείας λυομένης. ἀλλοιοῦται μὲν οὖν ἀθρόως κατὰ τὰς δραστικὰς ποιότητας, θερμαινόμενα καὶ ψυχόμενα καὶ ξηραινόμενα καὶ ὑγραινόμενα. διαφθείρεται δ' αὐτῶν ἡ συνέχεια τεμνομένων σφοδρῶς, ἢ θλιβομένων. οὕτως οὖν καὶ τῆς πλευρᾶς ὀδύνη γίγνεται κατὰ τὰ πλευριτικὰ πάθη, περὶ ὧν ὁ λόγος ἐστὶν αὐτῷ, τῆς ἐν τούτοις τοῖς χωρίοις φλεγμονῆς, καὶ τῷ πλήθει τῆς παρὰ φύσιν θερμασίας ἀνιώσης τὰ μόρια κατὰ δυσκρασίαν, καὶ τῇ πληρώσει διατεινούσης τὰ φλεγμαίνοντα σώματα. πρώτης οὖν ἀξιοῖ βοηθείας εἰς τὴν τῆς ὀδύνης ἴασιν ἢ παρηγορίαν, ἀποπειραθῆναι τῆς διὰ τῶν θερμασμάτων. ταῦτα γὰρ εἴωθεν ἀραιόν τε τὸ δέρμα πρὸς τὰς διαπνοὰς ἐργάζεσθαι, καὶ τὸ κατὰ τὴν φλεγμονὴν αἷμα λεπτύνειν τε καὶ διαφορεῖν. εἰ μὲν οὖν ταῦτα πραχθείη, κενωθήσεταί τι τοῦ αἵματος, ἧττόν τε διατεινόμενα τὰ πεπονθότα μόρια, πρὸς τοῦ λοιποῦ πρᾳότερον ὀδυνήσεται. μὴ γιγνομένου δὲ ἐλάττονος τοῦ κατὰ τὴν φλεγμονὴν αἵματος, ἢ καὶ πνεύματος ἀτμώδους ἐκ τῆς θερμασίας γεννηθέντος, αὐξάνεσθαι συμβαίνει τὴν ὀδύνην. οὐ γίγνεται δὲ ἔλαττον τὸ αἷμα, διὰ τὴν ἐν τῷ παντὶ σώματι περιουσίαν τῶν χυμῶν. ἐπεὶ γὰρ τὸ θερμαινόμενον μέρος ἕλκεται πλέον, ἢ διαφορεῖται, φύσιν ἐχόντων τῶν θερμαινόντων ὥσπερ διαφορεῖν τὸ περιεχόμενον οἷς ἂν πλησιάζει μορίοις, οὕτως ἕλκειν τὸ περιττεῦον ἐκ τῶν γειτνιώντων. ὅταν οὖν τὰ θερμάσματα μὴ λύῃ τὴν ὀδύνην, προκενωτέον ἐστί σοι τὸ πᾶν σῶμα διὰ κενώσεως, ἀξιόλογος δὲ κένωσις ἐπὶ τῶν ὀξέων νοσούντων, ἥ τε διὰ τῆς γαστρὸς, καὶ ἡ διὰ τῆς φλεβοτομίας, ὧν τὴν ἑτέραν ἀξιοῖ παραλαμβάνειν ὁ Ἱπποκράτης, διδάσκων σκοποὺς τῆς μᾶλλον ὠφελῆσαι δυναμένης. τὸ μὲν οὖν κεφάλαιον τοῦ προκειμένου λόγου τοῦτό ἐστι. τῶν δὲ κατὰ μέρος αὐτῷ λεγομένων, ὅσα μὴ σαφῆ τοῖς πολλοῖς ἐστι, διὰ τῶν ἐφεξῆς διηγήσομαι. τοῖς πολλοῖς δὲ εἶπον, ἐπειδὴ τοῖς προγεγυμνασμένοις ἀκούειν λέξεως παλαιᾶς, ὀλίγα παντάπασιν ἀσαφῆ γίνεται, ἀλλ' οὐ στοχαζόμεθα τούτων μόνον ἐν τοῖς ὑπομνήμασι.

Θερμασμάτων δὲ κράτιστον τὸ ὕδωρ θερμὸν ἐν ἀσκῷ, ἢ ἐν κύστει, ἢ ἐν χαλκῷ ἀγγείῳ, ἢ ὀστρακίνῳ.

Θερμάσματα δηλονότι καλεῖ τὰ θερμαίνοντα τὸ σῶμα καθ' ὁντινοῦν τρόπον. ἔστι δὲ αὐτῶν ἔνια μὲν ὑγρὰ τελέως. ἔνια δὲ ξηρά. τινὰ δὲ ἐξ ἀμφοῖν μικτά. δακνώδη δὲ ἄλλα ἢ ἄδηκτα, καί τινα τρίτα κἀνταῦθα σύμμικτα. τὸ μὲν οὖν πρῶτον εἶδος αὐτῶν, ὃ κατὰ τὴν ῥῆσιν ἔγραψεν, ἄδηκτόν τε ἐστὶ καὶ ὑγρόν. τὸ δὲ δεύτερον μικτὸν ἐξ ἀμφοτέρων ξηροῦ τε καὶ ὑγροῦ, δακνώδους τε καὶ ἀδήκτου. τὸ δὲ τρίτον ξηρὸν μὲν, ἀλλ' ἤτοι δακνῶδες ἢ ἄδηκτον. εἰ δὲ καὶ τὰς διαθέσεις αὐτὸς εἰρήκει τὰς ἑκάστου τῶν εἰρημένων δεομένας, τοσούτῳ βελτίων ἂν ἦν ὁ λόγος, ὅσῳ καὶ ὠφελιμώτερος τοῖς ἀναγινώσκουσιν. ἐπεὶ δ' οὐκ εἶπεν, ἦν μὲν οὐδ' ἡμῖν ἀναγκαῖον, ἀλλοτρίαν διδασκαλίαν σαφηνίζουσιν, οὐκ ἰδίαν διερχομένοις, ἐπεὶ δ' ἔμπαλιν τοῖς ἄλλοις ἐξηγηταῖς ἔχει τοὐμόν, ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐπιπείρουσι ταῖς ἐξηγήσεσι τὰ σοφιστικὰ ζητήματα, μηδὲν εἰς τὸ τέλος τῆς τέχνης ὠφελοῦντα τοὺς μανθάνοντας. ἐγὼ δ' ἀεὶ πειρῶμαι τὰ χρησιμώτατα διεξέρχεσθαι, διὰ τοῦτο καὶ νῦν οὐκ ὀκνήσω προσθεῖναι τῇ τοῦ Ἱπποκράτους διδασκαλίᾳ, τὰ παραλελειμμένα μὲν ὑπ' αὐτοῦ, τῇ δ' ὅλῃ γνώμῃ καὶ τοῖς δόγμασι καὶ τοῖς καθόλου παραγγέλμασιν ἑπόμενα. πυρία μὲν οὖν πᾶσα καθ' ὅντινα λόγον ὀνίνησι πολλάκις ὀδύνας, ἔμπροσθεν εἴρηται. λέλεκται δὲ καὶ περὶ τῶν οὐδὲν ὠφελουμένων ὑπὸ πυρίας ὀδυνῶν, εἰ μὴ προκενωθείη τὸ πᾶν σῶμα. κοινῶν δ' ὄντων τούτων ἁπάσαις πυρίαις, αἱ μὲν ὑγραὶ φλεγμοναῖς ἁρμόζουσιν, ὑπὸ παχυτέρων ὑγρῶν γεγονυίαις, αἱ δὲ ξηραὶ ταῖς ὑπὸ λεπτοῦ καὶ ὑδατώδους αἵματος. ἀεὶ γὰρ χρὴ μεμνῆσθαι, τοῦ τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα εἶναι. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν σκοπὸν, αἱ μὲν ἄδηκτοι πυρίαι τοῖς δακνώδεσιν ἁρμόττουσι χυμοῖς. αἱ δὲ δακνώδεις, ἐπειδὴ λεπτύνουσι, τοῖς παχέσι καὶ γλίσχροις. ὥστε καὶ σὺ πειρῶ στοχάζεσθαι, τίς ἐστιν ὁ κατὰ τὸ φλεγμαῖνον μέρος ἐπικρατῶν χυμὸς, ἐξ ὧν εἶπον ὁρμώμενος, ἡλικίας τε τοῦ κάμνοντος, καὶ φυσικῆς κράσεως, ὥρας τε καὶ χώρας, καὶ τοῦ προηγουμένου βίου. φαινομένης δέ σοι τῆς φλεγμονῆς, κἀκ τῶν συμβεβηκότων αὐτῇ κατά τε χροιὰν καὶ μέγεθος, ἀντιτυπίαν τε καὶ μαλακότητα. πλευρῖτιν δὲ καὶ περιπνευμονίαν θεραπεύων κἀκ τῶν ἀναπτυομένων. στοχαστικῆς δ' οὔσης οὐκ ἐπιστημονικῆς, οὐδὲ βεβαίας τῆς εἰρημένης ἁπάσης διαγνώσεως, καὶ μάλισθ' ὅταν ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος ᾖ τὸ τὴν ὀδύνην ἔχον μόριον, ἄρξαι μὲν ἀπὸ τῶν δοξάντων σοι μᾶλλον

ἑτέρων

ἑτέρων ὠφελήσειν. ἐὰν δὲ μηδὲν ἀνύσῃ καὶ ἐπὶ τἄλλα μετάβαινε. μὴ παυσαμένης δὲ τῆς ὀδύνης, εὐθὺ τὴν τοῦ παντὸς σώματος ἀθροικὴν κένωσιν. φαίνεται τοιγαροῦν ὁ Ἱπποκράτης ἀπὸ τῆς ἀκινδυνοτάτης ἀρξάμενος πυρίας, ἥ τις ἐστὶν ἀδηκτοτάτη τε καὶ ὑγρά. κἂν γὰρ ὠφελήσῃ μηδὲν, ἀλλ' οὐ βλάψει γε μεγάλως. αἱ δὲ δι' ὄξους, ἢ ὀρόβων, ἢ ἁλῶν, ἐὰν μὴ τύχωσιν εὐθετικῆς διαθέσεως, οὐ μόνον οὐδὲν ὠφελοῦσιν, ἀλλὰ καὶ μεγάλως παροξύνουσι δραστήριον ἔχουσαι δύναμιν.

Προϋποτιθέναι δὲ χρὴ μαλθακόν τι πρὸς τὴν πλευρὴν προσηνέως εἵνεκεν.

Ἐπειδὴ τὸ ὕδωρ ἐν ἀσκῷ, ἢ κύστει, ἢ ἀγγείῳ χαλκῷ, ἢ ὀστρακίνῳ προσφέρειν ἠξίωσε ταῖς πλευραῖς, ὅπως ἀθλιπτός τε ἢ καὶ τελέως ἄλυπος ἡ τῶν προσφερομένων ὁμιλία, μαλακόν τι προϋποτιθέναι κελεύει κατὰ τῶν πλευρῶν ἐπιβάλλοντας. εἴριον δ' ἂν εἴη τοῦτο τὸ μαλακὸν, ἢ τὸ πολύπτυχον ἱμάτιον, ἢ καί τι τῶν ἁπαλῶν ὑπαρχόντων. μικρὸν γοῦν ἐφεξῆς τῆς διὰ τοῦ σπόγγου πυριάσεως μνημονεύων, οὐδὲν ἀξιοῖ προϋποτιθέναι.

Ἀγαθὸν δὲ καὶ σπόγγος μαλθακὸς, μέγας, ἐξ ὕδατος θερμοῦ ἐκπεπιεσμένος προστίθεσθαι. περιστέγειν δὲ ἱματίῳ τὴν θάλψιν χρή. πλείω τε γὰρ χρόνον ἂν διαρκέσει, καὶ παραμενεῖ. καὶ ἅμα ὡς μὴ ἡ ἀτμὶς πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ κάμνοντος φέρηται, ἢν μὴ ἄρα δοκέῃ καὶ τοῦτο χρήσιμον πρός τι εἶναι. ἔστι γὰρ ὅτε δεῖ πρός τι.

Τὰ μὲν ἄλλα τῆς ῥήσεως δῆλα. περὶ δὲ τῆς ἀτμίδος εἰπεῖν χρὴ, πολὺ τὸ ἀσῶδες καὶ ἀνιαρὸν ἐχούσης, παροξυνούσης τε τὴν δύσπνοιαν αὐξήσει τῆς θερμασίας, καὶ τὴν κατὰ τὸν πνεύμονα στενοχωρίαν, ἣν ἐκ τῆς ὑγρᾶς ἀτμίδος πληρούμενος ἴσχει. μόναις οὖν ταῖς ξηραῖς καὶ ἀπτύστοις πλευρίτισιν ἐπιτήδειος ἐστὶν, ἡ τῆς ἀτμίδος εἰσπνοὴ, πλέον ἔχουσα τοῦ βλαβεροῦ τὸ ὠφέλιμον. ἐνταῦθα μὲν οὖν ἐπιγέγραπται τὸ πρῶτον εἶδος τῆς πυριάσεως. ἐφεξῆς δὲ εὐθὺ τὸ δεύτερον μεταβαίνων ἐρεῖ.

Ἔτι δὲ καὶ κριθαὶ ἢ καὶ ὄροβοι ἐν ὄξει κεκραμένῳ, σμικρῷ ὀξυτέρῳ ἢ ὡς ἂν πίῃ τις διέντα καὶ ἀναζέσαντα, ἐς μαρσίππια ἀπορράψαντα προστιθέναι, καὶ πίτυρα τὸν αὐτὸν τρόπον.

Καὶ κριθὰς καὶ ὀρόβους οὐχ τὰ σπέρματα κελεύει δι' ὄξους καὶ ὕδατος ἕψειν, ἀλλὰ κόψαντας πρότερον. δῆλον δὲ καὶ ἐκ τοῦ λέγειν διέντα. καὶ ἄλλως δ' ἂν τις ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος διδαχθείη, τοῦτο βούλεσθαι τὸν Ἱπποκράτην. καὶ γὰρ οὖν προσηνέστερον οὕτως ἔσται τὸ πυρίαμα καὶ δραστικώτερον. ἀμέλει καὶ πίτυρα κατὰ τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον σκευάζειν κελεύει. δραστικωτέρα δὲ τῆς πρόσθεν, ἡ τοιαύτη πυρία τῇ τοῦ ὄξους γίνεται δυνάμει. εἰ δὲ δι' ὀρόβων σκευάζοιτο, καὶ οὗτοι συντελοῦσιν οὐ μικρόν. ἱκανὴ γὰρ ἡ δύναμις αὐτῶν, τέμνειν καὶ καθαίρεσθαι καὶ διαφορῆσαι πάχος χυμῶν. διὸ καὶ παραληπτέον τὰς τοιαύτας πυρίας, ὑφ' ὧν ὑπονοοῦμεν παχεῖς ἢ γλίσχρους χυμοὺς ἠθροῖσθαι κατὰ τὸ φλεγμαῖνον μόριον. ἔσται δέ σοι δῆλον τοῦτο, ἔκ τε τῆς προηγησαμένης διαίτης εἰ τοιούτων χυμῶν εἴη γεννητική, καὶ ἐκ τῆς τοῦ κάμνοντος κράσεως, ὥρας τε καὶ χώρας καὶ ἡλικίας. ἔτι δὲ καὶ ἐκ τοῦ τὰς προτέρας πυρίας, ὧν πρῶτον ἐμνημόνευσε μηδὲν ἠνυκέναι. διορισμὸν γάρ σοι περὶ τοῦ κατὰ πᾶν τὸ σῶμα πλήθους, ὅταν μὴ φαίνηται μὲν τὰ τούτου γνωρίσματα, τὰ δὲ ἐπιεικῆ θερμάσματα μηδὲν ἀνύει, πάχος ἐστὶ χυμῶν εἰς ἀτμοὺς τὸ πνευματῶδες λυόμενον, ὃ διέξοδον οὐκ ἔχον αἴτιον. καὶ τοῦτ' οὖν αὐτὸ, καὶ τοὺς γεννῶντας αὐτὸ χυμοὺς αἱ εἰρημέναι πυρίαι διαλύουσι, καὶ μάλιστα ἡ διὰ τῶν ὀρόβων. ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ἐμμέτρου κράσεως τοῦ ὄξους πρὸς τὸ ὕδωρ ἐμνημόνευσε σαφέστατά τε ἅμα καὶ κάλλιστα, διελθὼν τὸν λόγον. οὕτω γὰρ αὐτὸ κεκρᾶσθαι φησὶ δεῖν, ὡς εἶναι μικρῷ ὀξύτερον, ἢ ὡς ἂν πίῃ τις, ὅπως ἀποχωρήσει μὲν τοῦ δριμυτέρου, διὰ τὸ δακνῶδες, ἀποστῇ δὲ καὶ τοῦ ὑδατωδεστέρου διὰ τὸ ἄπρακτον. ὅσον μὲν οὖν ἐπιτομῆς δεῖσθαι καὶ διαφορήσεως τοὺς παχυτέρους τε καὶ γλισχροτέρους χυμοὺς, ἐπιτηδειότερον ἂν εἴη τοῦ ὑδατώδους ὀξυκράτου τὸ δριμύτερον. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀνέχεται τὰ φλεγμαίνοντα τῶν τοιούτων φαρμάκων, διὰ τοῦτο μέσην ἀμφοτέρων τῶν ὑπερβολῶν τὴν κρᾶσιν αὐτοῦ πεποίηται. τοῦτο σοι καὶ τὸ δεύτερον εἶδος τῶν πυριάσεων ἐστὶν, ὧν ἐξ ἀρχῆς διείλομεν τριχῶς.

Ξηρῶν δὲ θερμασμάτων, ἅλες, κέγχροι πεφρυγμένοι ἐν εἰρινέοισι μαρσιππίοισιν ἐπιτηδειότατοι. καὶ γὰρ κοῦφον καὶ προσηνὲς ἡ κέγχρος.

Ἐπὶ τὸ τρίτον εἶδος τῶν πυριάσεων, ὧν ἐξ ἀρχῆς διείλομεν μετέβη, ἁλῶν, καὶ κέγχρων μνημονεύσας. ἔστι δὲ ἀμφοτέρων κοινὸν μὲν, ἡ ξηρότης. ἴδιον μὲν τῶν ἁλῶν, τὸ δακνῶδες, τῶν δὲ κέγχρων τὸ ἄδηκτον.

Μάλθαξις δὲ λύει ἡ τοιήδε, καὶ τὰς πρὸς κληῖδα τεραιούσας ἀλγηδόνας.

Ἐκ τοῦ προσθεῖναι τὸν, καὶ, σύνδεσμον, ἐδήλωσεν ὅτι καὶ τὰς ἄλλας ὀδύνας λύει, τουτέστι τὰς πρὸς ὑποχονδρίων τεραιούσας.

Τομὴ μέντοι γε οὐχ ὁμοίως λύει ὀδύνην, ἢν μὴ πρὸς κληῖδα παραίνοιτο ἡ ὀδύνη.

Τομὴ λέγει, δηλονότι τὴν τῆς φλεβὸς, ἣν οὐχ ὁμοίως εἰπὼν λύειν, συνεχώρησε καὶ αὐτὴν ὠφελεῖν. ἐπιπλέον δὲ περὶ τούτου τοῦ βοηθήματος ἐν τοῖς ἐφεξῆς γράφει.

Ἢν δὲ μὴ λύηται πρὸς τὰ θερμάσματα ὁ πόνος, οὐ χρὴ πολὺν χρόνον ἐκθερμαίνειν. ξηραντικὸν γὰρ τοῦ πνεύμονος τοῦτο, καὶ ἐμπυητικόν.

Ποικίλα θερμάσματα διελθὼν, τὰ μὲν ὑγρὰ, τὰ δὲ ξηρὰ, τὰ δὲ ἄδηκτα, τὰ δὲ δακνώδη, μετὰ τὴν ἐπ' ἐκείνων ἀπόπειραν, ἐὰν ὁ πόνος μὴ ὠφελεῖται, κενώσει χρῆται παντὸς τοῦ σώματος, ἀφιστάμενος τῶν θερμασμάτων, ὡς καὶ τὸν πνεύμονα ξηραινόντων, καὶ τὸ καλούμενον ἐμπύημα ποιούντων. γίνεται γὰρ τοῦτο τῆς κατὰ τὴν

πλευρᾶς φλεγμονῆς μὴ διαφορηθείσης, ἀλλ᾽ εἰς πύον μεταβαλλούσης, εἶτα τούτου συρρέοντος εἰς τὴν μεταξὺ θώρακός τε καὶ πνεύμονος χώραν.

Ἀλλ᾽ ἢν μὲν συμβάλλῃ ἡ ὀδύνη ἐς κληΐδα, ἢ ἐν βραχίονι βάρος, ἢ περὶ μαζὸν, ἢ ὑπὲρ τῶν φρενῶν, τάμνειν χρὴ τὴν ἐν ἀγκῶνι φλέβα τὴν εἴσω, καὶ μὴ ὀκνεῖν συχνὸν ἀφαιρέειν, ἕως ἂν ἐρυθρότερον πολλῷ ῥυῇ, ἢ ἀντὶ καθαροῦ τε καὶ ἐρυθροῦ πελιδνόν. ἀμφότερα γὰρ γίγνεται.

Κατὰ τὴν ῥοπὴν τῶν ἐργαζομένων χυμῶν τὴν φλεγμονὴν, ποιεῖται τὰς κενώσεις. τὸ γὰρ, ἀκτέα ῥέπει τῶν συμφερόντων χωρίων, ἀληθέστατον. συμβαίνει δὲ ἐνίοτε τοῦτο κατὰ τὴν διαφορὰν τῶν μορίων τοῦ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκότος ὑμένος. τὰ μὲν γὰρ ἀνωτέρω μέρη τούτου φλεγμαίνοντα, πρὸς τὴν κλεῖν καὶ τὸν βραχίονα καὶ τὸν μαστὸν ἐκτείνει τὴν συμπάθειαν. τὰ δὲ κάτω, πρὸς τὰς φρένας τε καὶ τὸ ὑποχόνδριον. ἄνω μὲν οὖν τῆς συμπαθείας διασημαινούσης, φλέβα χρὴ τέμνειν ἐν ἀγκῶνι τὴν μᾶλλόν τε καὶ θᾶττον ἀπὸ τοῦ πεπονθότος μορίου δυναμένην ἀντισπάσαι τε καὶ κενῶσαι τὸ αἷμα. κάτω δὲ διὰ καθάρσεως τὴν κένωσιν ποιεῖσθαι προσήκει. οὐ δὲ εἴποτε βάρος γίγνεται περὶ τὸν βραχίονα καὶ οὐ πόνον. τοῦ μὲν γὰρ ἐνταῦθα μᾶλλον ἠθροῖσθαι τὸ αἷμα καὶ ῥέπειν σημεῖον ἐστὶ τὸ βάρος, ἐπὶ πλήθει γιγνόμενον. αἱ δὲ τάσεις καὶ κατὰ συμπάθειαν μόνην εἰώθασι γίγνεσθαι, τῶν συνεχῶν τοῖς φλεγμαίνουσι τεινομένων ἄνευ τοῦ πλεονάζειν ἐν αὐτοῖς τὸ αἷμα. διὰ τοῦτο οὖν αὐτὸ κενοῦν κελεύει τὸ πλεονάζον αἷμα, τέμνοντα φλέβα τὴν ἔνδον. εἰσὶ δ᾽ ἔνδον ἐν τῇ κατ᾽ ἀγκῶνα διαρθρώσει, πλείους φλέβες, ἃς τέμνειν εἰώθαμεν. εἴρηται δὲ περὶ αὐτῶν αὐτάρκως κατά τε τὸ τρίτον γράμμα τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων, κἂν τῇ τῶν φλεβῶν τε καὶ ἀρτηριῶν ἀνατομῇ καθ᾽ ἓν ἄλλο βιβλίον ἰδίᾳ γεγραμμένον. ἐπὶ κεφαλαίων δὲ καὶ νῦν ἀναγκαῖον εἰπεῖν, ἀπ᾽ ἀρχῆς ἀγαγόντας τὸν λόγον. ἡ κοίλη φλὲψ ἐκ τῶν κυρτῶν τοῦ ἥπατος ἐπὶ τὸ δεξιὸν οὖς τῆς καρδίας ἀναφέρουσα τὸ αἷμα, διανέμει μέν τι καὶ τοῖς μεταξὺ μορίοις ὀλίγον, αὐτῇ δὲ τῇ καρδίᾳ δίδωσι τὸ πλεῖστον. ἔπειτα ἐντεῦθεν ὡς ἐξ ἀρχῆς ὡρμημένη κατ᾽ εὐθὺ φερομένη πρὸς τὸν τράχηλον εἰς ὀρθίους σχίζεται κατὰ τὸ τοῦ θώρακος μέρος δύο φλέβας μεγάλας, ἃς ὀνομάζουσι σφαγίτιδας. ἀποφύσεις δὲ αὐτῆς πρὶν ἐπὶ τὴν καρδίαν ἀφικέσθαι, μεγάλων μὲν φλεβῶν εἰς τὸ διάφραγμα, σμικρῶν δὲ εἰς τὸ τοῦ θώρακος αὐτοῦ κάτω μόριον τῶν ὀκτὼ πλευρῶν, ὃ ἀπὸ μιᾶς ἀζύγου φέρεται φλεβὸς, ἐπὶ μὲν ἐνίων ζώων ἀνωτέρω τῆς καρδίας ἀποφυομένης, ἐπ᾽ ἐνίων δ᾽ ὥσπερ καὶ ἐπ᾽ ἀνθρώπων, καθ᾽ ὃ μόριον ἤδη ψαύει τοῦ τῆς καρδίας ὠτὸς ἡ κοίλη φλέψ. ἐντεῦθεν γὰρ ἀποφυομένη ταπεινοτέρα φέρεται διὰ τῆς καρδίας ἐπὶ τὴν ῥάχιν κατακαμπτομένη. αὕτη μὲν οὖν ἡ φλὲψ εἰς τὰ κάτω μέρη τοῦ θώρακος μερίζεται ταῖς ὀκτὼ πλευραῖς ἑκατέρωθεν ἄχρι τοῦ διαφράγματος. αἱ δ᾽ ὑπόλοιποι τοῦ θώρακος ὑψηλαὶ πλευραὶ τέσσαρες, ὑπὸ συζυγίας ἄλλης τρέφονται φλεβῶν, ἀποφυομένων τῆς κοίλης, πρὶν εἰς τὰς σφαγίτιδας σχισθῆναι. τούτων οὖν τῶν δύο φλεβῶν ἀκολούθως ἐφεξῆς εἰσιν αἱ εἰς τὰς χεῖρας ἀφικνούμεναι διὰ τῶν μασχαλῶν. αἱ δ᾽ ὠμιαῖαι καλούμεναι μετὰ τὸ σχισθῆναι εἰς σφαγίτιδας τὴν κοίλην, ἀφ᾽ ἑκατέρας μία πεφύκασιν, ἐκτὸς ἤδη τοῦ θώρακος. ἔχουσι δὲ τὰς ῥίζας κοινὰς, ταῖς ἐπιπολαίοις σφαγίτισιν, ἀπὸ μὲν τῶν ἐπιπολῆς σφαγιτίδων τὰ ἐπιπολῆς σχεδὸν ἅπαντα μόρια τὰ κατὰ τὸν τράχηλον καὶ τὴν κεφαλὴν τρέφεται. καθάπερ γε καὶ τὰ διὰ βάθους ἀπὸ τῶν διὰ βάθους σφαγιτίδων πάντα. τὰ δὲ κατὰ τὰς ὠμοπλάτας τε καὶ τὸν ἐν τῷ τραχήλῳ νωτιαῖον ἐκ τῶν κάτω μορίων τῆς εἰρημένης ῥίζης κοινῆς, ἔχει τὰς φλέβας ἀνερχομένας ἐπ᾽ αὐτά. λέγω δὲ κοινὴν ῥίζαν, ἣν ἀρτίως εἶπον εἶναι ταῖς τε ἐπιπολαίοις σφαγίτισι καὶ ταῖς ὠμιαίαις. εἰκότως οὖν ἡ μὲν ὠμιαία τὰ τῶν κλειδῶν ἄνωθεν μέρη κενοῖ θᾶττόν τε καὶ μᾶλλον, ὅσα κατὰ τράχηλόν τέ ἐστι καὶ κεφαλήν. ἡ δὲ διὰ τῆς μασχάλης, τὰ κατὰ τὸν θώρακα, καὶ τούτων αὐτῶν μᾶλλον τὰ ὑψηλὰ καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐπειδὴ τὰ ταπεινὰ πάντα μία φλὲψ ἑτέρα τρέφει κατωτέρω τῆς καρδίας ἀποφυομένη τῆς κοίλης φλεβός. ταύτης δὲ τῆς τὰ ταπεινὰ τοῦ θώρακος τρεφούσης παρὰ τὰς ῥίζας τῶν πλευρῶν κατάντους φερομένης ἐκ τῶν ἀριστερῶν μορίων ἄχρι τοῦ διαφράγματος, αἱ καθ᾽ ἕκαστον μεσοπλεύριον ἀριστερόν τε καὶ δεξιὸν ἀπονεμήσεις γίγνονται. καὶ μέντοι καὶ τὸ λείψανον αὐτῆς διεκπίπτει πρὸς τὸ διάφραγμα τοῖς πρώτοις μετ᾽ αὐτὸ διανεμόμενον σώμασιν. αἱ δὲ διὰ τῶν μασχαλῶν ἐπὶ τὰς χεῖρας φερόμεναι, τὰς ῥίζας ἔχουσιν ἐγγυτάτω ταῖς τρεφούσαις φλεψὶ τὰς ὑψηλὰς τοῦ θώρακος τέτταρας πλευρὰς, οὐκ ὀλίγῳ μείζους οὖσαι τῶν κατὰ τὸν ὦμον εἰς τὰς χεῖρας ἡκουσῶν. ἐπιβαίνουσι δὲ κατὰ τὴν ἔνδον χώραν ἑκατέρου βραχίονος. φέρονται δὲ δι᾽ αὐτῶν κατάντεις, ἀπονεμήσεις μεγάλας διδοῦσαι τοῖς ἐνταῦθα μυσίν. ἐπειδὰν δὲ πλησίον ἑκατέρα γένηται τῆς κατ᾽ ἀγκῶνα διαρθρώσεως, ἀποφύει τὰς ἔνδον τοῦ βραχίονος φλέβας, παρὰ τὸν ἐνταῦθα κόνδυλον αὐτοῦ τοῦ πήχεος ὀστοῦ. τῷ δ᾽ ἄλλῳ παντὶ δίχα σχισθεῖσα φέρεται διὰ τῆς κατ᾽ ἀγκῶνα καμπῆς, ἐπιπολῆς μὲν ἐργαζομένη τὴν τεμνομένην ἐνταῦθα φλέβα, διὰ βάθους δὲ πολλοῦ τὴν κατασχιζομένην τῇ ἀρτηρίᾳ. τέμνεται δὲ καὶ ἄλλη φλὲψ ἡ ἐν ἀγκῶνι λοξὴ καθάπερ ἡ δὲ καθ᾽ ἑκατέραν χεῖρα μία τῆς ὠμιαίας οὐ σμικρὸν μόριον. διεξελθοῦσα γὰρ αὕτη κατὰ τὸν βραχίονα προφανὴς ὑπὸ τῷ δέρματι, σχίζεται καὶ αὕτη κατὰ τὴν ἐν ἀγκῶνι διάρθρωσιν ἐν τοῖς ὑψηλοτάτοις μέρεσιν αὐτῆς, ἐσχηματισμένης δηλονότι τῆς χειρὸς, ὡς Ἱπποκράτης ἐδίδαξεν ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν. ὅσον μὲν οὖν μετὰ τὴν σχίσιν αὐτῆς ὑψηλὸν μέρος ἐπὶ τὰ τοῦ πήχεος ἐκτὸς φέρεται, τοῦτο παρὰ τὴν σχίσιν αὐτὴν τέμνεται, κατ᾽ εὐθὺ μάλιστα κείμενον τῇ πρώτῃ ῥίζῃ τῆς φλεβός. διὸ καὶ τάχιστα κενοῖ τὰ τῶν κλειδῶν ὑψηλότερα χωρία. τὸ δ᾽ εἰς τὴν καμπὴν φερόμενον λοξὸν, ἧττον μὲν τοῦδε, μᾶλλον δὲ τῶν ἄλλων κενοῖ ταῦτα. τὸ δὲ ἀπὸ τῆς ἔνδον τῆς μεγάλης φερόμενον καὶ αὐτὸ λοξὸν, ἥκιστα μὲν τὰ προειρημένα κενοῖ μόρια, μάλιστα δὲ τὰ τοῦ θώρακος ἄνω. ταύτην οὖν ἀξιοῖ τέμνειν, πρὶν εἰς ταυτὸν ἀφικέσθαι καὶ συμφῦναι τῇ τῆς ὠμιαίας ἀποσχισμένῃ. μὴ φαινομένης δ᾽ ἐνίοτε ταύτης, ἀντ᾽ αὐτῆς τέμνομεν τινὰ τῶν ἔνδον, ἃς ἐπὶ τὸ τοῦ πήχεως ὀστοῦν κατ᾽ ἴξιν καταφέρεσθαι μεμαθήκαμεν. μὴ φαινομένων δὲ μηδὲ τούτων, ἐπὶ τὴν γιγνομένην ἐκ τῆς συμφύσεως τῶν εἰρημένων δύο φλεβῶν τῶν λοξῶν ἀφικνούμεθα.

οἰκονομεῖσθαι. δυναμένης δέ ποτε καὶ ταύτης μὴ φαίνεσθαι, τῆς δ' ὠμιαίας φαινομένης, κἀκείνην τέμνε,
γινώσκων τὰς κενώσεις ὅθεν ἂν γίνωνται, ἀναδιδομένας μὲν εἰς τὸ σῶμα τῶν ζώων ὅλον, οὐ μὴν οὔτε ταχέως,
οὔθ' ὁμοίως ἐξ ἁπάσης φλεβός. ὑμεῖς δὲ καὶ ταχέως καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων μορίων, κενῶσαι σπεύδομεν τὸ
φλεγμαῖνον, καὶ μάλιστ' ἐπὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων, ὅπερ ἡ ἔσω φλὲψ ἡ ἐν ἀγκῶνι ποιεῖ, καὶ πολὺ μᾶλλον,
ὅταν τὴν ῥοπὴν αὐτῷ τὸ πλεονάζον αἷμα φαίνηται ποιούμενον, ἢ καὶ τὰ τοῦ θώρακος ἐστὶν ὑψηλὰ πεπονθότα·
τηνικαῦτα γάρ τοι τὸ βάρος μᾶλλον ἐν βραχίονι γίνεται, καὶ κατὰ τὸν μαστόν. αἱ δ' ἐν τοῖς κάτω μέρεσι τοῦ θώ-
ρακος φλεγμοναὶ πλησίον οὖσαι τοῦ διαφράγματος, εἰς ὑποχόνδριον εἰκότως διαπέμπουσι τὰς ὀδύνας. οὐκ
οὖν αὐτὰς ὀνίνησι μεγάλως, ἡ ἀπ' ἀγκῶνος κένωσις, ἐν τῷ μεταξὺ τῆς καρδίας κειμένης. ἤκουσας γὰρ ἄρτι τὴν
τὰ κάτω τοῦ θώρακος φέρουσαν φλέβα κατωτέρω τῆς καρδίας ἀποφύεσθαι. ταῦτα μὲν εἴρηταί μοι περὶ
10 τοῦ καλῶς ὑπ' αὐτοῦ γεγράφθαι, τέμνειν τὴν φλέβα τὴν ἐν ἀγκῶνι τὴν ἔσω. τῆς δὲ κενώσεως τοῦ αἵματος
ὅρον αὐτοῦ θεμένου, τὴν μεταβολὴν τῆς χροιᾶς, ἐφεξῆς ἂν εἴη καὶ περὶ τοῦδε ῥητέον. ὅσον μὲν οὖν ἐν τῇ φλε-
γμονῇ αἷμα ἐστί, τοῦτο διὰ τὸ πλῆθος τῆς θερμασίας ὑπαλλάττεται τῇ χροιᾷ. τὸ δ' ἄλλο παραπλήσιον ἐν ἅπασι
τοῖς μορίοις διαμένει. ὥστε τοῦ μὲν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι φλεγματικωτέρου τυγχάνοντος, ἐρυθρότερον ἔσται τὸ
κατὰ τὴν φλεγμαίνουσαν πλευράν· ἐκείνου δ' ὄντος ἐρυθροῦ, κατοπτώμενον τοῦτο πρὸς τὸ μέλαν ἐκτραπήσε-
ται. τῆς δ' εἰς τὸ μέλαν ἐξ ἐρυθροῦ μεταβολῆς ἐν τῷ μεταξὺ τὸ πελιδνόν ἐστι. σημεῖον οὖν ἱκανόν ἐστι τῆς ἐκ τοῦ
φλεγμαίνοντος μέρους μεταλήψεως τοῦ αἵματος, ἡ τῆς χροιᾶς ὑπαλλαγή. τὸ μὲν οὖν οἰκεῖον τῷ πάθει μέτρον
τῆς κενώσεως εἴρηται. τῆς δυνάμεως δέ ποτε κωλυούσης ἄχρι τοσούτου κενοῦν, εἰδέναι μὲν χρὴ τὴν ὠφέλειαν
ἥττονα ἐσομένην τῷ φλεγμαίνοντι μορίῳ, μᾶλλον δὲ ἀπέχεσθαι προσήκει τοῦ καταλῦσαι τὴν δύναμιν, ἢ τοῦ
20 κενῶσαι τὸ πλεονάζον αἷμα.

Ἢν δὲ ὑπὸ τὰς φρένας ᾖ τὸ ἄλγημα, ἐς δὲ τὴν κληῗδα μὴ σημαίνει, μαλθάσσειν χρὴ τὴν κοιλίην ἢ μέλανι ἐλ-
λεβόρῳ, ἢ πεπλίῳ. μέλανι μὲν δαῦκον, ἢ σέσελι, ἢ κύμινον, ἢ ἄνισον, ἢ ἄλλο τι τῶν εὐωδέων μίσγοντα. πεπλίῳ
δὲ ὀπὸν σιλφίου. ἀτὰρ καὶ τὰ μισγόμενα ἀλλήλοισιν, ὁμοιότροπα ταῦτά ἐστιν. ἄγει δὲ μέλας μὲν, καλλίω καὶ
κρισιμώτερα πεπλίου. πέπλιον δὲ μέλανος μᾶλλον φυσῶν καταρρηκτικώτερόν ἐστιν. ἄμφω δὲ ταῦτα ὀδύνην
παύει. παύει δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ὑπηλάτων. κράτιστα δὲ ταῦτα ὧν ἐγὼ οἶδά ἐστιν, ἐπεὶ καὶ τὰ ἐν τοῖσι ῥοφή-
μασι διδόμενα ὑπήλατα ἀρήγει, ὁκόσα μὴ ἄγαν ἐστὶν ἀηδέα λύειν, ἢ διὰ πικρότητα, ἢ δι' ἄλλην τινὰ ἀηδείην, ἢ διὰ
πλῆθος, ἢ χροιὴν, ἢ ὑποψίην τινά.

Ὅτι τὰ καθαρτικὰ φάρμακα διὰ τῆς πείρας εὑρίσκεται, τίνα τε καθαίρει χυμὸν, καὶ εἰ ὅλως καθαίρει, με-
μάθηκας ἐν τοῖς περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως. ὅτι μέντοι χρεία καθάρσεώς ἐστιν, εἰ ῥέπουσιν οἱ
30 πλεονάζοντες χυμοὶ κάτω, καὶ τῷ λόγῳ μὲν ἐπενοήθη, τὴν μαρτυρίαν δὲ καὶ βεβαίωσιν ἐκ τῆς πείρας ἔχει.
αὐτὸς οὖν ὁ Ἱπποκράτης ἐδίδαξέ σε τὰς δυνάμεις ὧν δίδωσι φαρμάκων ἐν τοῖς τοιούτοις πάθεσι, τὸν μέλανα
ἐλλέβορον ἐκκενοῦν εἰπὼν κρισιμώτερα. τὸ δὲ πέπλιον, φυσῶν εἶναι καταρρηκτικώτερον. εἴη δ' ἂν τὰ κρι-
σιμώτερα λεγόμενα, τὰ μᾶλλον κρίσιν ποιοῦντα τοῦ νοσήματος, ὅπερ ἐστὶ δυνάμει ταυτὸν τῷ ὠφελιμώτερα.
ἁπάντων δὲ τῶν καθαιρόντων φαρμάκων κακούντων τὴν γαστέρα, καὶ μάλιστα ταύτης τὸ στόμα, διότι νευρωδέ-
στατόν τε καὶ αἰσθητικώτατόν ἐστιν, ἡ μίξις ἐπενοήθη τῶν εὐωδῶν, ὅπως μὴ μόνη, μηδ' ἀκραιφνὴς ἡ δύναμις τῶν
καθαιρόντων φαρμάκων, ἅπτηται τοῦ στόματος τῆς γαστρός. μιγνύμενα δ' ἀλλήλοις τό τε πέπλιον καὶ τὸ ἐλλέβο-
ρον, ὁμοιότροπα φησὶν εἶναι, τουτέστιν ὁμολογεῖν ταῖς δυνάμεσι, καὶ κατὰ μηδὲν στασιάζειν. ἡ γάρ τοι στάσις, ἐν ταῖς
μίξεσι τῶν καθαιρόντων γίνεται φαρμάκων, οὐχ ὅταν αὐτῶν τὸ μὲν, χολῆς εἰ τύχῃ, τὸ δὲ φλέγματος ᾖ κενωτι-
κὸν, ἀμφότερα γὰρ κενοῦσθαι δύναται κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἀλλ' ὅταν τὸ μὲν εὐθέως, τὸ δὲ μετὰ πολὺ τῆς
40 προσφορᾶς πέφυκε κινεῖν τὴν κάθαρσιν. ἀνώμαλος γὰρ οὕτως ἡ κένωσις γίνεται προσενεχθέντων ἅμα. λέγω δὲ
ἀνώμαλον, ὅταν ἤδη παύεσθαι δοκούσης, ἀρχὴ πάλιν ἑτέρας κενώσεως γίνεται. τὸ γὰρ θᾶττον εἰωθὸς καθαί-
ρειν φάρμακον συνεκκενοῖ τι καὶ ἐκ θατέρου, ὥστε ὀλίγον αὐτοῦ καταλειπόμενον, ἀσθενέστερον γινόμενον, ἔτι καὶ
μᾶλλον ὀψιαίτερον τῆς οἰκείας καθάρσεως ἄρχεται. τῇ γοῦν προθεσμίᾳ τῆς κενώσεως, ὁμοιότροπόν ἐστι τῷ
ἐλλεβόρῳ τὸ πέπλιον, ὑπάγειν τε καὶ αὐτὸ πέφυκε, παραπλησίως ἐλλεβόρῳ, μέλανα χυμόν. τὰ δ' ἄλλα καὶ τῆς
δὲ τῆς ῥήσεως, καὶ τῶν ἐφεξῆς δῆλα. γινώσκειν μὲν οὖν αὐτὰ χρὴ καὶ μεμνῆσθαι, χρῆσθαι δ' οὐ διαπαντὸς ἐπὶ τῶν
» πλευριτικῶν, ἀναμιμνησκομένους ἐκείνου τοῦ ἀφορισμοῦ καθ' ὃν φησιν ἐν τοῖς ὀξέσι πάθεσιν ὀλιγάκις καὶ ἐν ἀρχαῖς
» χρηστέον εἶναι ταῖς φαρμακείαις. ὅταν οὖν φησὶ μὴ μόνον ὀξὺ τὸ πάθος ᾖ, καθάπερ ἐστὶν ἡ πλευρῖτις, ἀλλὰ καὶ μετὰ
πυρετοῦ σφοδροτάτου, πολλῷ μᾶλλον εὐλαβητέον ἐστὶ τὴν δόσιν τοῦ καθαίροντος φαρμάκου, καὶ διὰ φλεβοτομίας
κενωτέον μᾶλλον, εἰ καὶ πρὸς ὑποχόνδριον ἐστὶν ἡ ὀδύνη περαινομένη. μικροτέρας μὲν ὠφελείας ἢ τῆς διὰ κα-
50 θάρσεως ἑπομένης, ἀσφαλεστέρας δὲ μακρῷ, μᾶλλον δὲ κίνδυνον μὲν οὐδ' ὁντινοῦν τῆς διὰ φλεβοτομίας ἐχού-
σης, μεγίσταις δὲ ἀποτυχίαις τῆς διὰ καθάρσεως περιπιπτούσης, καὶ μάλιστα ὅταν ἀπείρως τις ἔχῃ τῆς τοῦ κά-
μνοντος φύσεως. ἔνιοι μὲν γάρ εἰσι φύσει δυσκάθαρτοι, τινὲς δ' ἐπὶ βραχείᾳ φαρμάκου πόσει δαψιλῶς καθαί-
ρονται. ὅσοις δ' εὔλογον ἐστὶ διδόναι, τὸ πλῆθος τοῦ φαρμάκου τοσοῦτον ἔστω, ὅσον ἐπὶ τῶν πλείστων οἶδα, καὶ
πεπείρασαι συμμέτρως κενοῦν. ἀγνοοῦντα δ' ὅπως ἔχει φύσεως ὁ ἄνθρωπος, κίνδυνος ἢ πλείονα κένωσιν ἐργά-
σασθαι τῆς προσηκούσης, ἢ οὐδ' ὅλως κινῆσαι τὴν κάθαρσιν, ἢ κινῆσαι μὲν, οὐ μὴν ἱκανῶς κεκενῶσθαι. ταῦτα δὲ πάν-
τα, μεγίστας βλάβας φέρει τοῖς ὀξέως νοσοῦσιν, οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἀπυρέτων ἐπανορθοῦται ῥᾳδίως. ὅταν οὖν ὁ πυρετὸς
ᾖ μὴ σφοδρὸς, ἔμπειρός τε ᾖς τῆς τοῦ κάμνοντος φύσεως, ἐς τὴν τοῦ καθαίροντος φαρμάκου δόσιν ἀφίξει, χρώ-
μενος ἤτοι τοῖς ὑπὸ Ἱπποκράτους εἰρημένοις, ἢ καί τισιν ἄλλοις τῶν ὁμοιοτρόπων, ὧν ἐστι καὶ τὸ διὰ τῆς κολοκυν-

θιδος, ἱερὰν δ' αὐτὴν ἤδη συνήθως ὀνομάζουσι. ποικίλως δ' αὐτῆς σκευαζομένης, ἢ τὸν ἐλλέβορον μετειληφυῖα, ἢ τὴν σκαμμωνίαν δ' οὐκ ἔχουσα, κάλλιστόν ἐστι φάρμακον, ἐπὶ τῶν δυναμένων ὅλως λαβεῖν φάρμακον ὑπήλατον.

Τ ἢν μέντοι πτισάνῃ ὁκόταν πίῃ τὸ φάρμακον ἐπιρροφεῖν αὐτίκα χρὴ διδόναι, μηδὲν ἔλασσον ἀξίως λόγου, ἢ ὁκόσον εἴθισται.

Καὶ ἄλλως μὲν χρὴ προνοεῖσθαι τοῦ στόματος τῆς γαστρὸς, ὃ δὴ καὶ στόμαχον ὀνομάζουσιν, ὡς διαμένειν ἀβλαβὲς ἐν ταῖς τῶν καθαιρόντων φαρμάκων πόσεσι. μάλιστα δ' ὅταν ἐπὶ τῶν πυρεττόντων δίδοται τι τοιοῦτον. μία δὲ τοῦ μὴ βλαβῆναι φυλακὴ, τὸ μὴ μόνον εἶναι τὸ καθαῖρον φάρμακον, ἄκρατόν τε καὶ ἄμικτον ἑτέρων τῶν ἀμβλύνειν αὐτοῦ τὴν κακίαν πεφυκότων. ἐναντία γάρ ἐστιν ἡ φύσις ἁπάντων τῶν καθαιρόντων φαρμάκων

10 ταῖς τῶν καθαιρομένων σωμάτων, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ὀλέθριός τε καὶ δηλητήριος αὐτῶν. ὥσπερ δὲ ὀποῦ μήκωνος μανδραγόρου τε καὶ ὑοσκυάμου καὶ ἄλλων πολλῶν τοιούτων φαρμάκων ἐναντίων ταῖς τε οὐσίαις καὶ ταῖς δυνάμεσιν ὄντων ἡμῶν, καὶ φθείρειν πεφυκότων τὰ σώματα, βραχύ τι μέρος λαμβάνοντες ἀπολαύομεν ἐξ αὐτῶν μεγάλας ὠφελείας, οὕτω καὶ τῶν καθαρτικῶν ἐναντίας οὔσης τῆς φύσεως τῇ τῶν ἡμετέρων σωμάτων, ὀλίγον τι τῆς οὐσίας μέρος ἀποτεμνόμενοι πρὸς ὠφέλειαν χρώμεθα. καθάπερ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ πίνειν αὐτὰ, μίγνυταί τινα τῶν εὐωδῶν σπερμάτων, ἃ καὶ τὴν κακίαν πέφυκεν ἀμβλύνειν, καὶ τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν μὴ κωλύειν, λεπτυντικῆς τε καὶ τμητικῆς ὄντα δυνάμεως, ὡς καὶ τοὺς παχεῖς χυμοὺς τέμνεσθαι, καὶ τὰς ὁδοὺς αὐτῶν δι' ὧν ἐκκενοῦνται διοίγειν τε καὶ ἀναστομοῦν, οὕτω καὶ μετὰ τὸ ληφθῆναι συμφέρει τῆς πτισάνης ἐπιρροφεῖν. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ καθαρτικὸν φάρμακον, ὡς ἂν ὀλίγον ὂν, εἰς τὸν πυθμένα τῆς κοιλίας ἀφικνεῖται κατὰ δὲ τὴν δίοδον ὁ στόμαχος, ὅσον τε ὑψηλότερον τῆς γαστρὸς, οὐ μόνον τῆς ποιότητος τοῦ καθαίροντος φαρ-

20 μάκου, ἀλλὰ καὶ τῆς οὐσίας προσιζούσης ἐν τῇ διόδῳ μεταλαμβάνων, μεγάλως βλάπτεται. χρήσιμος οὖν ὁ χυλὸς τῆς πτισάνης ἐπιρροφούμενος, ὡς ἂν ἀπορρύψαι μὲν καὶ κατασῦραι κάτω τὸ προσεπλασμένον ἐν τῇ διόδῳ δυνάμενος, ἐπικεράσαι δὲ καὶ ὑπαλλάξαι τὴν ἐνεχθεῖσαν τοῖς μορίοις ποιότητα τοῦ φαρμάκου. διὰ ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ τῇ τοῦ καθαρτικοῦ πόσει κελεύει πτισάνης ἐπιρροφεῖν. ἀρξαμένης δὲ γίνεσθαι τῆς καθάρσεως, οὐκέτι βούλεται δίδοσθαι τῆς πτισάνης, εὐλαβούμενος ἐκλυθῆναι τὴν ἐνέργειαν τοῦ καθαίροντος φαρμάκου καὶ διὰ τοῦτό φησιν.

Ε πεὶ καὶ κατὰ λόγον ἐστὶ, μεσηγὺ τῆς καθάρσιος μὴ διδόναι ῥοφήν. ὅταν δὲ λήξῃ ἡ κάθαρσις τότε ἔλασσον ῥοφεέτω, ἢ ὁκόσον εἴθισται. μετὰ δὲ τοῦτο ἀναγέτω ἀεὶ ἐπὶ τὸ πλεῖον, ἤν ἥ τε ὀδύνη πεπαυμένη ἔῃ, καὶ μηδὲν ἄλλο ἐναντιῶται.

30 Ἐναντίως ἐγίνωσκε περὶ τούτου τοῖς πολλοῖς τῶν νῦν ἰατρῶν, ὁ Ἱπποκράτης. οὗτοι μὲν γὰρ ὅταν κενώσωσι, τρέφουσι δαψιλῶς. ὁ δ' Ἱπποκράτης ἔλασσον ἀξιοῖ δίδοσθαι τῆς πτισάνης μετὰ τὴν κάθαρσιν. ἡ γάρ τοι τῶν καθαρθέντων σωμάτων δύναμις ἐν τῇ καθάρσει κεκμηκυῖα, φέρειν οὐ δύναται τὴν τροφὴν, οὐδὲ κατεργάζεσθαι καλῶς, εἰ μὴ παντελῶς εἴη βραχεῖα. τοσοῦτον οὖν τοῖς καθαρθεῖσι διδόναι τοῦ χυλοῦ χρὴ τὴν πρώτην, ὅσον κρατῆσαι δύνανται. εἶτ' εὐθὺς κατὰ βραχὺ παραυξάνειν. ἐὰν ἥ τ' ὀδύνη φησὶ παύσηται, καὶ μηδὲν ἄλλο κωλύει. τὸ μὲν οὖν τῆς ὀδύνης, πρόδηλόν ἐστι. τὸ μηδὲν ἄλλο κωλύειν, ἀκουστέον ἐπὶ τοὺς προειρημένους διορισμοὺς ἀναφέροντα, ἐν οἷς ἐδίδαξεν ὁπηνίκα χρὴ διαιτᾶν τοὺς ὀξέως νοσοῦντας ἄνευ ῥοφημάτων. ἔστι δ' αὐτῶν τὸ κεφάλαιον ὅταν ἤτοι προκριθήσεσθαι τὴν νόσον ἐλπίσωμεν ἄνευ τοῦ δεηθῆναι ῥοφήματος, ἢ ἐφ' ὧν παντελής ἐστιν ἡ ἀπεψία τοῦ κατὰ τὴν φλεγμονὴν χυμοῦ,

Α ὑτὸς δέ μοι λόγος ἐστὶ, καὶ ἢν χυλῷ δέῃ πτισάνης χρέεσθαι.

40 Παραπλήσιον τῇ τε πτισάνῃ καὶ τῷ χυλῷ τὸν καιρὸν τῆς δόσεως ἔφησεν εἶναι καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν, ἐν μόνῳ τὴν διαφορὰν αὐτῶν ἀφορισάμενος, τῷ τὴν ἀρχὴν τῆς δόσεως ἀπὸ τοῦ χυλοῦ ποιεῖσθαι.

Φ ημὶ γὰρ ἄμεινον εἶναι αὐτίκα ἄρξασθαι τὸ ἐπίπαν ῥοφεῖν, μᾶλλον ἢ προκενεαγγήσαντα ἄρξασθαι τοῦ ῥοφήματος, ἢ τεταρταῖον, ἢ πεμπταῖον, ἢ ἑκταῖον, ἢ ἑβδομαῖον, ἤν γε μὴ προκριθῇ ἡ νοῦσος ἐν τουτέῳ τῷ χρόνῳ.

Ο κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς ἔγραψε τούτῳ καὶ νῦν ἀκολουθεῖ, βουλόμενος ἐν πάσῃ νόσῳ τὸ λεπτότατον τῆς διαίτης ἐν τῇ τοῦ νοσήματος ἀκμῇ παραλαμβάνεσθαι. ἐὰν οὖν αὕτη τῇ πέμπτῃ τῶν ἡμερῶν μέλλῃ γίνεσθαι, καὶ μὴ δύνηται τοῖς πόμασι μόνοις χρώμενος ὁ κάμνων ἐξαρκέσαι, βέλτιον εἶναι φησὶν εὐθέως ἀπ' ἀρχῆς αὐτῷ δίδοσθαι τῆς πτισάνης, οὐ κατὰ τὴν τρίτην ἢ τὴν τετάρτην ἡμέραν ἄρξασθαι τῆς δόσεως. οὕτως οὖν

50 καὶ τοὺς ἐν τῇ. ε. τῶν ἡμερῶν ἢ τῇ. ϛ. ἢ τῇ. ζ. τοῦ ῥοφήματος ἀρχομένους ἁμαρτάνειν φησὶν, ἐάν γε μὴ τύχῃ προκριθὲν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ τὸ νόσημα. τῆς κρίσεως ὡς ἔφην ἀκουομένης οὐ μόνον τῆς τελείας ἀπαλλαγῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀξιολόγου μεταβολῆς.

Α ἱ δὲ προπαρασκευαὶ καὶ τούτοισι παραπλήσιοι ποιητέαι. ὁκοῖαι περ εἴρηνται. περὶ μὲν οὖν ῥοφήματος προσάρσιος οὕτως γινώσκω.

Καὶ εἰ ἀπ' ἀρχῆς μέλλεις διδόναι τὸ ῥόφημα, τὴν προπαρασκευὴν ὁμοίως ἀξιοῖ γίνεσθαι, τουτέστιν εἴ τε φλεβοτομίας ἐστὶν, εἴ τε κλύσματος, ἢ βαλανείου χρῆσις, ἐκεῖνο πράττειν κελεύει πρότερον.

Α ὑτὰρ καὶ περὶ ποτοῦ, ὁκοῖον ἄν τις μέλλῃ πίνειν τῶν γεγραμμένων, αὐτός μοι λόγος τὸ ἐπίπαν ἐστί.

Καὶ χωρὶς

κἂν χωρὶς πτισάνης ἐπὶ τῶν πομάτων μόνων διαιτώης τοὺς κάμνοντας, τὰς εἰρημένας προπαρασκευὰς ἀξιοῖ ποιεῖσθαί σε, τουτέστιν ἢ φλεβοτομεῖν, ἢ κλύζειν, ἢ βαλανίῳ χρῆσθαι.

Οἶδα δὲ καὶ τοὺς ἰητροὺς τὰ ἐναντιώτατα ἢ ὡς δεῖ ποιέοντας. βούλονται γὰρ ἅπαντες ὑπὸ τὰς ἀρχὰς τῶν νούσων προταριχεύσαντες τοὺς ἀνθρώπους ἢ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας ἢ καὶ πλείονας, οὕτω προσφέρειν τὰ ῥοφήματα, καὶ τὰ ποτά. καὶ ἴσως τι καὶ εἰκὸς δοκέει αὐτοῖς εἶναι, μεγάλης τῆς μεταβολῆς γινομένης τῷ σώματι, μέγα τι κάρτα καὶ αὖ τι μεταβάλλειν. τὸ δὲ μεταβάλλειν μὲν, εὖ ἔχει μὴ ὀλίγον. ὀρθῶς μέντοι μεταβιβαστέη χ' ἡ μεταβολή. καὶ ἔκ γε τῆς μεταβολῆς ἡ πρόσαρσις τῶν γευμάτων ἔτι μᾶλλον.

Μέμφεται τοὺς ἰατροὺς, ὅσοι ταῖς πρώταις ἡμέραις ἐν ἀσιτίᾳ παντελεῖ φυλάξαντες τοὺς κάμνοντας, 10 ἀθρόως μετάγουσιν ἔνιοι μὲν, ἐπὶ τὴν τῶν ῥοφημάτων προσφοράν. ἔνιοι δὲ, ἐπὶ τὴν τῶν ποτῶν. οὐ μὴν ἐμνημόνευσέ γε τῶν ἔτι καὶ τούτων αὐτῶν τροφὰς ἰσχυροτέρας διδόντων πρὸ τοῦ πεφθῆναι τὴν νόσον. εἴωθε γὰρ ὥσπερ καὶ πρόσθεν ἔφην, ἐνίοτε τὰ μέγιστα τῶν διαμαρτημάτων ἀνεξέλεγκτα καταλείπειν, ἐξ ὧν τὰ μικρότερα διέβαλε, καὶ τὴν ἀπ' ἐκείνων ἐνδεικνύμενος βλάβην. ὅτι δ' οὕτω μεταβάλλουσιν, ἴσως οἴονταί φησι κατὰ λόγον μεταβάλλειν, ἐπὶ μεγάλῃ τῇ τοῦ σώματος μεταβολῇ, ἀξιόλογον καὶ τὴν τῆς διαίτης ὑπαλλαγὴν ποιούμενοι. τοῦτο μὲν οὖν αὐτὸ καλῶς ὑπειλήφασί φησιν αὐτούς. οὐ μὴν ἅπαξ γε μεταβολὴν, ἀλλά τινα οἰητέον εἶναι, περὶ ἧς, τὸ μέντοι προείρηκε, τὸ δ' ἔτι, καὶ λέξει κατασκευάζων τῷ λόγῳ φυλάττεσθαι τὰς ἀθρόας μεταβολάς.

Μάλιστα μὲν οὖν βλάπτοιντο ἂν, εἰ μὴ ὀρθῶς μεταβάλλοιεν οἱ ὅλῃσι τῇσι πτισάνῃσι χρεόμενοι. βλάπτοιντο δ' ἂν καὶ οἱ μούνῳ τῷ χυλῷ χρεόμενοι. ἥκιστα δὲ οὗτοι.

20 Τὴν εἰρημένην ὀλίγον ἔμπροσθεν ἀθρόαν μεταβολὴν τῆς διαίτης, καθ' ἣν ταῖς πρώταις ἡμέραις ἐν ἀσιτίᾳ παντελεῖ φυλάξαντες τοὺς κάμνοντας ἄρχονται φέρειν περὶ τετάρτην ἡμέραν, μάλιστα μὲν βλάπτειν φησὶν, ἐὰν ἐπὶ τὴν ὅλην πτισάνην μεταβάλλωσιν. ἔλαττον δ' ὅταν ἐπὶ τὸν χυλόν. ἥκιστα δὲ, τουτέστιν ἐλάχιστα βλάπτειν, τοὺς ἐπὶ μόνα τὰ ποτὰ παραγινομένους. κατὰ γὰρ τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως τοῦ προσφερομένου, καὶ τὸ τῆς βλάβης γίνεται μέγεθος.

Χρὴ δὲ καὶ τὰ μαθήματα ποιέεσθαι ἐν τῇ διαίτῃ τῶν ἀνθρώπων ἔτι ὑγιαινόντων οἷα ξυμφέρει. εἰ γὰρ δὴ τοῖσί γε ὑγιαίνουσι φαίνονται διαφέροντα μεγάλα τὰ τοῖα ἢ τοῖα διαιτήματα, καὶ ἐν ἄλλῳ πού τινι καὶ ἐν τῇσι μεταβολῇσι, πῶς οὐχὶ καὶ ἐν τῇσι νούσοισι διαφέρει μεγάλα; καὶ τουτέων ἐν τῇσιν ὀξυτάτῃσι μάλιστα.

Ἀποδεικνύειν ἤρξατο τὴν προειρημένην ὑπ' αὐτοῦ περὶ τῆς διαίτης δόξαν, ἐλέγχων ἅμα καὶ τοὺς ἐναντίως 30 διαιτῶντας. ἵνα δὲ σαφὴς ὁ λόγος γένηται, τὸ κεφάλαιον αὐτοῦ σύμπαν ἄμεινον μοι δοκεῖ προειπεῖν. ἔστι δὲ τῶν εἰς αὐτὸ λαμβανομένων λημμάτων τὸ μὲν ἕτερον ἀξίωμα καθόλου τοιοῦτον. ἐὰν τοῖς ὑγιαίνουσι βλάβην φέρουσιν αἱ ἀθρόαι τῆς διαίτης ἐπὶ τἀναντία μεταβολαὶ, πολὺ μᾶλλον τοῖς νοσοῦσιν. ὃ καὶ πολυειδῶς ἐστιν ἑρμηνεύειν, ἄλλο τε εἰς ἄλλην λέξιν μεταλαμβάνοντας, ὧδ' οὕτως. ἐπὶ τῶν κατὰ δίαιταν ἀθρόων μεταβολῶν οἱ ὑγιαίνοντες ἧττον βλάπτονται τῶν νοσούντων. ἢ οὕτως. οἱ νοσοῦντες βλάπτονται μᾶλλον τῶν ὑγιαινόντων. ἢ οὕτως. τὰ βλαβερὰ τοὺς ὑγιαίνοντας ἧττον βλάπτει τῶν νοσούντων. γενικώτερον δὲ, τοὺς ἰσχυροτέρους ἧττον βλάπτει, τοὺς δ' ἀσθενεστέρους, μᾶλλον τὰ βλαβερά. ἔξεστι δὲ καὶ ἄλλως ἑρμηνεύειν τὴν αὐτὴν τοῦ λόγου δύναμιν, ἤτοι τὸ καθ' αὑτὸ καὶ πρώτως χρήσιμον εἰς τὸ ἀποδεικνύμενον, ἢ διά τινος τῶν περιεχόντων ἀξιωμάτων ἢ λημμάτων αὐτό. τοιοῦτον μὲν δή σοι τὸ ἕτερον τῶν λημμάτων ἐστὶν ἐξ αὑτοῦ πιστὸν, ἅπερ δὴ καὶ καλεῖν ἔθος ἐστὶν ἀξιώματα τοῖς περὶ τὸν Ἀριστοτέλην. τὸ δὲ ἕτερον ἐξ ἐμπειρίας ἐγνωσμένον, ἐφεξῆς ἄκουε. καὶ τοὺς ὑγιαίνοντας 40 ἡ ἀθρόα μεταβολὴ τῆς διαίτης βλάπτει. τούτοις δ' ἀμφοτέροις τοῖς λήμμασιν, ἕπεται τὸ συμπέρασμα, τὸ βλάπτεσθαι μειζόνως τοὺς νοσοῦντας ὑπὸ τῆς ἀθρόας ἐν τῇ διαίτῃ μεταβολῆς. καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἔτι τοὺς ὀξέως νοσοῦντας. αὕτη μὲν ἡ τοῦ λόγου δύναμις. ὁ δὲ Ἱπποκράτης, τὸ μὲν ἕτερον τῶν λημμάτων, ἐξ ἑαυτοῦ πρότερον πιστότερον ὂν, ἄντικρυς λαμβάνει χωρὶς κατασκευῆς, τὸ δὲ ἕτερον, ἐκ τῶν διὰ τῆς ἐμπειρίας κατὰ μέρος ἑωραμένων πιστοῦται. καὶ τοῦτο αὐτὸ δηλοῖ καὶ ὁ ἐφεξῆς λόγος.

Ἀλλὰ μὴν εὐκαταμάθητόν ἐστιν, ὅτι φαύλη δίαιτα βρώσιος καὶ πόσιος αὐτὴ ἑωυτῇ ἐμφερὴς ἀεὶ, ἀσφαλεστέρη ἐστὶ τὸ ἐπίπαν ἐς ὑγείην, ἢ εἴ τις ἐξαπίνης μέγα μεταβάλλοι ἐς ἄλλο κρέσσον.

Τὸ ἕτερον τῶν εἰς τὴν ἀπόδειξιν τοῦ προκειμένου λόγου διαφερόντων λημμάτων ἤρξατο νῦν κατασκευάζειν ἐκ πολλῶν τῶν κατὰ μέρος παραδειγμάτων, εἰς ἓν κεφάλαιον ἀθροίζων αὐτοῦ τὴν πίστιν. ἔστι δὲ 50 τοῦτο, τοῖς ὑγιαίνουσι τὰς παρὰ τὸ ἔθος ἐξαπίνης μεγάλας μεταβολὰς, οὐ μικρὰν ἐργάζεσθαι βλάβην. ὁ λόγος μὲν οὕτως ὑπάρχει σαφής. ὅμως δ' εἴ τι παρεμπίπτειν δόξειεν ἐξηγήσεως δεόμενον, τοῖς ἀγυμναστοτέροις εἰς τὴν ἐν τούτοις ἀκολουθίαν, οὐκ ὀκνήσωμεν ἐξηγήσασθαι. καὶ τοῦτο γὰρ ὑπόμνημα φιλανθρωπότερόν ἐστι, τῷ ἔσεσθαι μὴ μόνον τῶν γεγυμνασμένων ἐν λόγοις, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀγυμναστοτέρων. εἰ δέ τις ἀμαθὴς καὶ ἄπειρός ἐστι τῶν προειρημένων μαθημάτων, ἄλλ' ὅτι πραττέτω.

Ἐπεὶ καὶ τοῖσι δὶς σιτεομένοισι τῆς ἡμέρης, καὶ τοῖσι μονοσιτέουσιν, αἱ ἐξαπίναιοι μεταβολαὶ βλάβας καὶ ἀῤῥωστίην παρέχουσι. καὶ τούς γε μὴ μεμαθηκότας ἀριστᾶν ἢν ἀριστήσωσιν εὐθέως ἀῤῥώστους ποιέει, καὶ βαρέας ὅλον τὸ σῶμα καὶ ἀσθενέας καὶ ὀκνηρούς. ἢν δὲ καὶ ἐπιδειπνήσωσιν, ὀξυρεγμιώδεας. ἐνίοισι δὲ ἂν καὶ σπατίλη

γένοιτο, ὁκόταν παρὰ τὸ ἔθος ἀχθοφορήσῃ ἡ κοιλίη, εἰθισμένη ἐπιξηραίνεσθαι, καὶ μὴ δὶς διεκποιέεσθαι, μὴ δὲ δὶς ἐψᾶν τὰ σιτία.

Οὐ μόνον ὅτι βλάπτονται μεγάλα κατὰ τὰς τῶν ἐθῶν ἐξαιφνιδίους μεταβολὰς, ἀλλὰ καί τινες αἱ βλάβαι γίνονται γράφων, τίνα δὲ τρόπον ἐπανορθωτέον ἑκάστην ἐστὶν, εἰς μῆκος ἐκτείνει τὸν λόγον, ὥς εἴ γε μόνον ὅτι βλάπτονται μεγάλα κατὰ τὰς τῶν ἐθῶν ἐξαιφνιδίους μεταβολὰς ἐπεδείκνυε, βραχὺς ἂν αὐτῷ ὁ πᾶς λόγος ἐγεγόνει. πρώτη μὲν οὖν ἐστι μεταβολὴ, ἡ νῦν προκεχειρισμένη τοῦ ἔθους, ἐπὶ τῶν εἰθισμένων μὲν ἀριστᾶν, ἀριστησάντων δέ ποτε. φησὶ γὰρ ἀῤῥώστους τε καὶ βαρέας ὅλον τὸ σῶμα γίγνεσθαι καὶ ἀσθενέας καὶ ὀκνηρούς. συμβαίνει δὲ αὐτοῖς ταῦτα, βαρυνομένης τῆς δυνάμεως ὑπὸ τῆς τροφῆς ὡς ὑπὸ φορτίου. οὐ γὰρ δὴ κατά γε τὸν ἴδιον λόγον ἀῤῥωστούσης, ὡς ἐπὶ τῆς ἐνδείας εἴωθε γίγνεσθαι. διὰ τοῦτο οὖν ἐνταῦθα μὲν προστέθεικε τῷ λό-

10 γῳ, τὸ βαρέως ὅλον τὸ σῶμα γίγνεσθαι καὶ ὀκνηροτέρους τοὺς δὶς διαιτηθέντας. ἐπὶ δὲ τῶν εἰθισμένων ἀριστᾶν, οὐκ ἀριστησάντων δὲ, τὴν μὲν ἀσθένειαν τῆς δυνάμεως ἔγραψε, τὸ δὲ βάρος οὐ προσέγραψε. κατὰ γὰρ τὸν ἑαυτῆς λόγον ἡ δύναμις ἐν ταῖς τοιαύταις μεταβολαῖς ἀῤῥωστεῖ. καίτοι καὶ ὀκνηροὺς εἰπὼν γίνεσθαι κατὰ τὴν νῦν ἡμῖν προκειμένην μεταβολὴν τῆς διαίτης, ἐπὶ τῆς ἐναντίας εἶπε δειλοὺς, ὡς πᾶν ἔργον μισεῖν, ὡσεὶ καὶ φοβουμένους τῶν ἔργων ἅψεσθαι εἰρήκει. οὕτως γὰρ ἔχει, καὶ κατ᾽ ἀλήθειαν αἰσθανομένων τῆς κατὰ δύναμιν ἀσθενείας τῶν οὕτως ἐχόντων, καὶ διὰ τοῦτο μὴ τολμώντων ἐνεργεῖν, ὡς ἐν ἔργῳ ἔμπροσθεν ἑτοίμως ἐνεργείας. ἀλλὰ μὴν καὶ ἐκκρεμάσθαι δοκεῖν τὰ σπλάγχνα τοῖς ἐνδεῶς διαιτηθεῖσι φησὶ, καὶ οὐρέειν θερμόν τε καὶ χλωρόν. θερμὸν λέγων δηλονότι τοῦ συνήθους θερμότερον. χλωρὸν δὲ κατά τι τῶν ἐπὶ τῆς ἀσίας ἑλλήνων ἔθος, ὅ ἐστι καὶ νῦν διασωζόμενον. ὠχροὺς γάρ τινας ἰδόντες, ἐρωτῶσι τὴν αἰτίαν, δι᾽ ἣν οὕτω γεγόνασι χλωροὶ, μηδὲν διαφέρειν ἡγούμενοι χλωρὸν εἰπεῖν καὶ ὠχρόν. ἑωρακέναι τέ τινα χλωρότερον ἑαυτοῦ φασὶ,

20 τὸν ὠχρότερον οὕτω δηλοῦντες. ἔστιν δὲ τὸ ὠχρὸν χρῶμα κατ᾽ ἀλήθειαν τοιοῦτον, οἷον περ καὶ τὸ τῆς καλουμένης ὤχρας, ὀξυνομένης κατὰ τὴν προσηγορίαν τῆς πρώτης συλλαβῆς. καὶ γίγνεται τοιοῦτον ἐπιμιγνυμένης τῷ ὑδατώδει περιττώματι τῆς ὠχρᾶς τε καὶ πικρᾶς καὶ ξανθῆς ὀνομαζομένης χολῆς. ὅσον γὰρ τοῦ ἐρυθροῦ χρώματος ἐπὶ τὸ λευκότερον ἀποκεχώρηκε τὸ ξανθὸν, τοσοῦτον τούτου τὸ ὠχρόν. ἔγραψε δέ τινα καὶ ἄλλα συμπτώματα γιγνόμενα τοῖς οὕτω διατεθεῖσι, περὶ ὧν ὅταν ἀφικώμεθα ἐπὶ τὴν ῥῆσιν ἐπισκεψόμεθα. νυνὶ δὲ τὴν προκειμένην ῥῆσιν ἐξεργαστέον. οἷς ἔφη συμβαίνειν ἐπὶ τῶν ἀήθως ἀριστησάντων, ἔτι καὶ τοῦτο προσέθηκεν. ἢν δὲ καὶ ἐπιδειπνήσωσιν, ὀξυρεγμιώδεες. ἐμάθομεν δὲ ὅτι διά τε τὴν ψύξιν τῆς γαστρὸς αἱ ὀξυρεγμίαι γίνονται, καὶ διὰ φλέγμα πολλάκις ἠθροισμένον ἐν αὐτῇ, καὶ διὰ πλῆθος σιτίων, ἢ καὶ συμμέτρων μὲν ὄντων, ἀλλὰ ψυχρῶν τῇ δυνάμει. πάντων δὲ τῶν προειρημένων, κοινόν ἐστι τὸ νικᾶσθαι τὴν ἔμφυτον θερμασίαν τῆς γαστρὸς ὑπὸ τῶν σιτίων, οὐ νικᾶν, οὐδὲ κρατεῖν, οὐδὲ κατεργάζεσθαι δυναμένην καλῶς αὐτὰ, καθάπερ εἰ καὶ φλογὶ

30 μικρᾷ, πλῆθος ἐπισωρεύσαις ξύλων, ἢ καὶ χωρὶς πλήθους ἐπιθείης χλωρὰ καὶ ὑγρά. τισὶ δὲ τούτων τῶν οὕτω διαιτηθέντων, καὶ σπατίλην φησὶ γίνεσθαι, τουτέστιν ὑγρὰν διαχώρησιν. ἐν πολλοῖς δὲ τῶν ἀντιγράφων οὐ σπατίλης γεγραμμένης εὑρήσεις, ἀλλ᾽ ἄσης, ἵν᾽ ἀκούσωμεν δηλονότι τὸν ῥιπτασμὸν τοῦ σώματος ἀσωμένου, διὰ τὸ πλῆθος τῆς τροφῆς τοῦ διαιτηθέντος οὕτως, καὶ δυσφοροῦντος ἐν τῇ κατακλίσει καὶ μεταβάλλοντος ἑαυτόν. ἐπὶ δὲ τῆς τελευταίας ῥήσεως ἀπεφήνατο σαφῶς, ὅτι δεῖ τὴν πέψιν εἶναι παραπλησίαν ἑψήσει, ὡς ὑπὸ θερμοῦ γιγνομένου, οὐ ξηροῦ καὶ αὐχμώδους, ὁποῖον ἐστὶ τὸ τῶν πυρετῶν, ἀλλ᾽ ὑγροῦ καὶ ἀτμώδους. οἷον τὸ κατὰ φύσιν ἐν τοῖς ζώοις ἐστίν.

Ῥέγει οὖν τουτέοισιν ἀνασηκῶσαι τὴν μεταβολήν. ἐγκοιμηθῆναι γὰρ χρὴ ὥσπερ νύκτα ἀνάγοντα μετὰ τὸ δεῖπνον τοῦ μὲν χειμῶνος, ἀριγέως. τοῦ δὲ θέρεος, ἀθαλπέως. ἢν δὲ καθεύδειν μὴ δύνωνται, βραδεῖαν συχνὴν περίοδον πλανηθέντα μὴ στασίμως, δειπνῆσαι μηδὲν, ἢ ὀλίγα, καὶ μὴ βλαβερά. ἔτι δὲ ἔλασσον πίνειν καὶ μὴ ὑδαρές. ἔτι

40 δὲ μᾶλλον ἂν πονήσειεν ὁ τοιοῦτος εἰ τρὶς σιτέοιτο τῆς ἡμέρης ἐς κόρον. ἔτι δὲ μᾶλλον εἰ πλεονάκις. καίτοι γε πολλοί εἰσιν οἳ εὐφόρως φέρουσι τρὶς σιτεόμενοι τῆς ἡμέρας εἰς πλῆθος, οἳ ἂν οὕτως ἐθισθῶσιν.

Οὐκ ἦν ἀναγκαῖον εἰρῆσθαι νῦν ταῦτα. προὔκειτο γὰρ αὐτῷ διδάξαι τὰς ἐξαπιναίας μεταβολὰς τῶν ἐθῶν βλάπτειν ἡμᾶς, οὐχ ὅπως χρὴ τὰς τοιαύτας βλάβας ἐκθεραπεύειν. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτο ἔδοξεν αὐτῷ πρᾶξαι. καὶ ἡμεῖς ἀκολουθήσομεν οἷς ἔγραψε, μάλιστα μὲν ἐπὶ πλέον κοιμηθῆναι κελεύων, εἰ δὲ καθεύδειν μὴ δύναιντο, περιπατῆσαι σχολαίως συχνὴν περίοδον ὡς μὲν οἱ πλεῖστοι τῶν ἐξηγουμένων λέγουσι, μετὰ δεῖπνον. ὡς δὲ ἡ διάνοια τῶν εἰρημένων βούλεται, μετὰ τὸ ἄριστον. τὸ γὰρ ὥσπερ νύκτα ἀγαγόντα περὶ τῶν ἡμερινῶν ὕπνων, οὐ τῶν ἐν τῇ νυκτὶ προσῆκε λέγεσθαι. καὶ μέντοι τὸ γεγραμμένον ἐφεξῆς ἐνθα φησὶν, ἢν δὲ καθεύδειν μὴ δύνωνται, βραδεῖαν συχνὴν περίοδον πλανηθέντα, μὴ στασίμως, δειπνῆσαι μηδὲν ἢ ὀλίγα, μαρτυρεῖ τὸ μετὰ τὸ ἄριστον

50 αὐτὸν ἀξιοῦν κοιμηθῆναι. δυοῖν οὖν θάτερον ἢ ἐπανορθωτέον ἐστὶν ὡς ἡμαρτημένην μετὰ τοιαύτην γραφὴν, καὶ ὅπως γραπτέον. ἐγκοιμηθῆναι γὰρ χρὴ ὥσπερ μετὰ τὸ ἄριστον ὡς νύκτα ἀγαγόντα. τοῦ μὲν χειμῶνος ἀριγέως, τοῦ δὲ θέρεος, ἀθαλπέως. ἢ εἴπερ φυλάττοιμεν τὴν μετὰ τὸ δεῖπνον οὕτως ἀκουστέον τῆς λέξεως. ἐγκοιμηθῆναι γὰρ χρὴ, ὥσπερ μετὰ τὸ δεῖπνον ἐκοιμᾶτο πρόσθεν, οὕτω νῦν μετὰ τὸ ἄριστον, ὥσπερ νύκτα ἀγαγόντα. τὸ δὲ κελεύειν αὐτὸν ἤτοι μηδὲν ὅλως ἢ ὀλίγα καὶ κοῦφα δειπνῆσαι, πρόδηλος ὁ λογισμός. ἡσυχάσαι γὰρ βούλεται τὴν γαστέρα, καὶ ἀνακτήσασθαι τὸν κάματον ὃν ἔκαμνε βαρυνθεῖσα, διὰ τὸ παρὰ τὸ ἔθος ἀριστῆσαι τὸν ἄνθρωπον. ἀκόλουθον δὲ τούτῳ καὶ τὸ πίνειν μὲν ἧττον, οὐ μὴν ὑδαρές γε. τόν τε γὰρ κλύδωνα καὶ τὴν ὑγρότητα καὶ ψύξιν φυλάξασθαι χρὴ βεβαρημένης τῆς γαστρὸς ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν σιτίων. αὐτὸ δὲ τὸ διδόμενον πόμα μὴ ὑδαρὲς, ἀλλ᾽ ἐκθερμαῖνον τε καὶ ῥωννύον εἶναι τὴν γαστέρα. τὰ δὲ ἄλλα τὰ συνεχῆ τῇ ῥήσει, δῆλα.

Ἀλλὰ

Ἀλλὰ μὴν καὶ οἱ μεμαθηκότες δὶς σιτεῖσθαι τῆς ἡμέρας, ἢν μὴ ἀριστήσωσιν, ἀσθενέες καὶ ἄῤῥωστοί εἰσι καὶ δειλοὶ ἐς πᾶν ἔργον καὶ καρδιαλγέες. κρεμᾶσθαι γὰρ δοκέει τὰ σπλάγχνα αὐτέοισι, καὶ οὐρέουσι θερμὸν, καὶ χλωρόν. καὶ ἡ ἄφοδος συγκαίεται. ἔστι δ᾽ οἷσι καὶ τὸ στόμα πικραίνεται. καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ κοιλαίνονται. καὶ οἱ κρόταφοι πάλλονται. καὶ τὰ ἄκρα διαψύχεται.

Ταύτης τῆς ῥήσεως τὰ μὲν ἄλλα διὰ τῆς παραβολῆς, ὧν τοῖς ἀριστήσασι παρὰ τὸ ἔθος συμβαίνειν ἔφησιν, ἐξήγημαι. περὶ δὲ τῶν ὑπολοίπων, νῦν ἐρῶ. τὴν ἄφοδον αὐτῶν, τουτέστι τὸ ἀπόπατημα, συγκαίεσθαι φησὶν, ὑπὸ τῆς θερμασίας δηλονότι κατοπτώμενον. ξηρότερόν τε γὰρ ἑαυτοῦ καὶ πυρωδέστερον γίνεται τὸ σῶμα, τοῖς ἐκλείπουσι τὸ εἰθισμένον ἄριστον. ἐνίοις δὲ καὶ τὸ στόμα πικρὸν γίγνεται, φησίν. εἰσὶ δ᾽ οὗτοι, χολωδέστεροι φύσει. καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ κοῖλοι γίγνονται τοῖς τοιούτοις, ξηραινόμενοι κατὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, τὴν συγκαίουσαν τὸ διαχώρημα. διὰ δὲ τὴν αὐτὴν τὸ πυρῶδες ἐν ταῖς πικροχόλοις φύσεσιν ἐκτροπὴν τῆς ἐμφύτου θερμασίας, καὶ οἱ κρόταφοι πάλλονται, τουτέστιν αἱ κατὰ τοὺς κροτάφους ἀρτηρίαι, σφύζουσιν ἐπιφανῶς. καὶ τὰ τοῦ σώματος ἄκρα ψυχρότερα γίγνεται, χολωδῶν ἰχώρων ἐμπιπλαμένης τῆς γαστρὸς, ὑφ᾽ ὧν δακνομένη τε καὶ ἀνιωμένη καταλύει τὴν δύναμιν, καὶ καταψύχει τὰ ἄκρα τοῦ σώματος.

Καὶ οἱ μὲν πλεῖστοι τῶν ἀνηριστηκότων, οὐ δύνανται κατεσθίειν τὸ δεῖπνον. δειπνήσαντες δὲ βαρύνουσι τὴν κοιλίην, καὶ δυσκοιτέουσι πολὺ μᾶλλον, ἢ εἰ καὶ προηριστήκεισαν.

Οἱ πικρόχολοι φύσει παρὰ τὸ ἔθος ἀνάριστοι μείναντες ἀποστρέφονται τὰ σιτία, κακωθείσης αὐτῆς τῆς γαστρός. ὅσοι δ᾽ ἂν βιαζόμενοι, λάβωσι, βαρύνονταί τε καὶ διὰ τοῦτο δυσκοιτοῦσιν, ὡς αὐτὸς εἶπεν. ὅπερ ταυτὸν σημαίνει, τῷ μοχθηρῶς ἔχοντας αὐτοὺς ἐν τῇ κοίτῃ διατελεῖν.

Ὁπότε οὖν ταῦτα τοιαῦτα γίγνεται τοῖς ὑγιαίνουσιν εἵνεκεν ἡμίσεως ἡμέρης διαίτης μεταβολῆς παρὰ τὸ ἔθος, οὔτε προσθεῖναι λυσιτελέειν φαίνεται, οὔτε ἀφελέειν.

Μεταξὺ δὲ πάλιν τῆς διηγήσεως τῶν συμβαινόντων τοῖς ὑγιαίνουσιν, ὅσοι γε τὸ ἔθος ὑπήλλαξαν ἀθρόως, τὸ κεφάλαιον τοῦ λόγου παρενέθηκεν, οὗ χάριν ταῦτα πάντα διηγεῖται τὰ τοῖς ὑγιαίνουσι συμβαίνοντα. δῆλον γὰρ ὡς εἴπερ τοῖς ὑγιαίνουσιν ἡ τῆς ἡμίσεως ἡμέρας μεταβολὴ τῆς διαίτης εἰς τοσοῦτόν ἐστιν ἀνιαρὰ, πῶς οὐχ ἥδε, πολλή γε τοῖς νοσοῦσιν. ἐφεξῆς γε πάλιν ἐπὶ τὴν διήγησιν τῶν συμβαινόντων τοῖς ὑγιαίνουσιν ἐπανέρχεται κατὰ τὴν ἐχομένην ῥῆσιν ἔχουσαν οὕτως.

Εἰ τοίνυν οὗτος ὁ παρὰ τὸ ἔθος μονοσιτήσας ὅλην τὴν ἡμέραν κενεαγγήσας δειπνήσειεν ὁκόσον εἴθιστο, εἰκὸς αὐτὸν, εἰ τότε ἀνάριστος ἐὼν, ἐπόνεε καὶ ἠῤῥώστει, δειπνήσας δὲ τότε βαρὺς ἦν, πολὺ μᾶλλον βαρύνεσθαι. εἰ δέ γε ἔτι πλείονα χρόνον κενεαγγήσας, ἐξαπίνης μεταδειπνήσειεν, ἔτι μᾶλλον ἂν βαρύνοιτο.

Ὃ λέγει τοιοῦτόν ἐστιν. εἰ ὁ παρὰ τὸ ἔθος ἀνάριστος μείνας, εἶτα δειπνήσας τῶν εἰθισμένων ἐλάττω, τῆς νυκτὸς ἐβαρύνθη, πολὺ μειζόνως βαρυνθήσεται ὁ πλείω ἢ ὅσα εἴθιστο δειπνήσας. ὁ δ᾽ ἐπὶ πλείονα χρόνον κενεαγγήσας, εἰ ἐξαπίνης μεταδειπνήσειεν ἔτι μᾶλλον ἂν βαρυνθείη. τῶν γὰρ ἀναριστήτων μενόντων παρὰ τὸ ἔθος, ἔνιοι μὲν ἐπ᾽ ἐλάττονα χρόνον ἐκτείνουσι τὴν ἀσιτίαν, ἔνιοι δὲ ἐπὶ πλείονα. τούτους οὖν φησὶν ἔτι μᾶλλον βαρυνθήσεσθαι.

Τὸν μὲν οὖν παρὰ τὸ ἔθος κενεαγγήσαντα, συμφέρει ταύτην τὴν ἡμέρην ἀντισηκῶσαι ὧδε. ἀριγέως καὶ ἀθαλπέως καὶ ἀταλαιπώρως. ταῦτα γὰρ ἅπαντα βαρέως ἂν ἐνέγκοι. καὶ τὸ δεῖπνον συχνῷ ἔλασσον ποιήσασθαι ἢ ὅσον εἴθιστο. καὶ μὴ ξηρὸν, ἀλλὰ τοῦ πλαδαρωτέρου τρόπου. καὶ πιεῖν ταῦτα, πιεῖν μὴ ὑδαρὲς, μήτε ἔλασσον ἢ κατὰ λόγον τοῦ βρώματος, καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ὀλίγα ἀριστῆσαι, ὡς ἐκ προσαγωγῆς ἀφίκηται εἰς τὸ ἔθος.

Ὥσπερ τῶν ἀριστησάντων οὐκ εἰθισμένως ἐπηνώρθου τὴν βλάβην, οὕτως καὶ τοὺς παρὰ τὸ ἔθος κακωθέντας ἐκ μονοσιτίας, ἀξιοῖ πρῶτον μὲν θάλπους καὶ ψύχους καὶ ταλαιπωρίας ἀπέχεσθαι. ταῦτα γὰρ ἂν φησὶ πάντα βαρέως ἐνέγκοιεν. ἔτι τε ἀξιοῖ ἐπ᾽ ἔλαττον ἢ ὅσον ἦσαν εἰθισμένοι δειπνῆσαι. καίτοι τούτου ἐναντιώτατον οἱ πολλοὶ ποιοῦσι. κωλυθέντες γὰρ ὑπό τινος ἀσχολίας ἀριστῆσαι, κατὰ τὸ δεῖπνον ἀξιοῦσιν ἀπολαμβάνειν καὶ τὴν παραλελειμμένην ἐπὶ τοῦ ἀρίστου τροφὴν, οὐκ εἰδότες ὅτι δεῖται μὲν ὄντως τὸ σῶμα τῆς παραλελειμμένης τροφῆς, οὐ δύναται δὲ αὐτὴν ἡ γαστὴρ κατεργάσασθαι βεβλαμμένη διὰ μακροτέραν ἀσιτίαν. ἀλλ᾽ ὅ γε Ἱπποκράτης, ὥσπερ ἐλάττονα κελεύει δοθῆναι τὴν τροφὴν, οὕτως καὶ ὑγροτέραν. αὕτη γὰρ οἰκεῖον ἴαμα τῇ τε γαστρὶ καὶ παντὶ τῷ σώματι γενήσεται κατεξηρασμένοις. ἐπιῤῥῶσαι δ᾽ αὐτῶν βούλεται τὴν γαστέρα, καὶ τῇ τοῦ οἴνου πόσει, μήθ᾽ ὑδαρὲς, μήτ᾽ ἔλαττον τῆς κατὰ τὴν τροφὴν ἀναλογίας κελεύων πιεῖν. τὸ μὲν γὰρ ὑδαρὲς, ἐκλύσει τὸν τόνον τῆς γαστρός. τὸ δ᾽ ἔλαττον ἀνεπιτήδειον τῇ ἐξηρασμένῃ. καὶ κατὰ τὴν ὑστεραίαν δέ τι προνοήσασθαι τῆς διαίτης ἀξιοῖ τὸν οὕτω βλαβέντα, τροφῆς τῆς συνήθους ἐλάττω προσενεγκάμενον, ὅπως ἐκ προσαγωγῆς, τουτέστι κατ᾽ ὀλίγον εἰς τὸ παλαιὸν ἔθος, ἐπανέλθοι.

Αὐτοὶ μέντοι σφῶν αὐτῶν δυσφορώτερον δὴ τὰ τοιαῦτα φέρουσιν οἱ πικρόχολοι τὰ ἄνω.

Εἶπον ἤδη καὶ τῷ πρὸ μικροῦ περὶ τῶν πικροχόλων, ὡς δυσφορώτεροι γίγνονται τῶν φλεγματωδῶν ἐν τῷ μεταβάλλειν ἀθρόως τὴν δίαιταν ἐπὶ τὴν ἔνδειαν. ἐκχολοῦται γὰρ αὐτοῖς θᾶττον, ἥ θ᾽ ὅλη τοῦ σώματος ἕξις, καὶ ἡ κατὰ

τὴν γαστέρα. διατί δὲ οὐχ ἁπλῶς εἶπεν οἱ πικρόχολοι, ἀλλὰ προσέθηκε, τὰ ἄνω; ὅτι τῆς ξανθῆς χολῆς, ἣν δὴ καὶ ὠχρὰν καὶ πικρὰν ὀνομάζουσιν, ἐπιπολαζούσης μὲν τῇ ἄνω γαστρὶ, πικροχόλους εἰκότως ἐροῦμεν εἶναι τὰ ἄνω τοὺς τοιούτους, ὑπιούσης δὲ δι' ἕδρας, πικροχόλους τὰ κάτω. Γαύλῳ μὲν γὰρ τῷ ῥήτορι φλεγματώδη τὴν ὅλην ἕξιν τοῦ σώματος ἔχοντι, καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπεπόλαζεν ἡ ξανθὴ χολὴ, καὶ πρῶτον αὐτὴν ἤμει μετὰ τὸ λουτρὸν οὐκ ὀλίγην. Εὐδήμῳ δὲ τῷ φιλοσόφῳ χολώδει τὴν κρᾶσιν ὄντι, διὰ τῆς ἕδρας ὑπῄει κάτω. καὶ σπανίως ποτ' οὗτος ἤμει χολὴν ὠχράν. ἦν δ' ὥσπερ τῷ Γαύλῳ τὰ διαχωρήματα χολῆς ὀλίγης ἔχοντα, οὕτω τῷ Εὐδήμῳ, πάμπολυ. τοῖς οὖν ἐκλείπουσι παρὰ τὸ ἔθος τὸ ἄριστον, ἐὰν μὲν τήν τε ὅλην ἕξιν τοῦ σώματος ὦσι πικρόχολοι, τήν τε ἄνω γαστέρα, συμβαίνει ἀναγκαῖον ἐστὶ πάνθ' ὅσα προεῖπεν ὀλίγον ἔμπροσθεν. ὅσοι δὲ τὴν ἄνω γαστέρα μόνην ὑπάρχει πικροχόλοις εἶναι, τὰ μὲν τῆς δυσφορίας, συμβήσεται ὁμοίως. τὰ δὲ ἄλλα συμπτώματα, τινὰ
10 μὲν οὐδ' ὅλως ἔσται. τινὰ δὲ μετριώτερα. προείρηκε δὲ τοὺς ἐκλείποντας τὸ ἄριστον παρὰ τὸ ἔθος, δειλοὺς ἐς πᾶν ἔργον γίνεσθαι, καὶ καρδιαλγίας, καὶ κρεμᾶσθαι δοκεῖν αὐτοῖς τὰ σπλάγχνα. καὶ οὐρεῖν θερμὸν καὶ χλωρὸν, καὶ τὴν ἄφοδον συγκαίεσθαι. τισὶ δ' αὐτῶν καὶ τὸ στόμα πικρὸν γίνεσθαι, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς κοίλους, καὶ τοὺς κροτάφους πάλλεσθαι, καὶ τὰ ἄκρα διαψύχεσθαι. τούτων δὲ τινὰ μὲν, τοῖς ὅλην τὴν ἕξιν πικροχόλοις μᾶλλον συμβαίνει. τινὰ δὲ, τοῖς τὴν ἄνω γαστέρα. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ πρὸς τὰς ἐνεργείας ἀτολμία, καὶ ἡ τῶν ἄκρων ψύξις, τό, τ' οὐρεῖν θερμόν τε καὶ χλωρὸν, καὶ τὰ διαχωρήματα συγκαίεσθαι, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς κοίλους γίνεσθαι, καὶ τοὺς κροτάφους πάλλεσθαι, τοῖς τὴν ὅλην ἕξιν πικροχόλοις. ἀμφοτέροις δὲ τό, τε δοκεῖν κρεμᾶσθαι τὰ σπλάγχνα καὶ τὸ στόμα πικραίνεσθαι. διὰ μὲν γὰρ τὴν παρὰ τὸ ἔθος ἔνδειαν, αἴσθησιν ἴσχουσιν ἀστηρίκτων τῶν σπλάγχνων, διὰ δὲ τὴν ἐπικράτειαν τῆς χολῆς πικρὸν γίνεσθαι τὸ στόμα, τοῖς τὸ πᾶν σῶμα πικροχόλοις, οὐχ ὡς τοῦ παθήματος ἐν τῷ στόματι γινομένου μᾶλλον, ἀλλ' ὅτι τῆς αἰσθήσεως αὐτὸ μόριον ἡ φύσις ἐποίησε χυμῶν
20 ἰδέας διαγνωστικόν. ἡ δὲ γαστὴρ συγκαίεται μᾶλλον μὲν, οἷς ἡ ἐξ ἥπατος εἰς αὐτὴν καταρρέουσα χολὴ τὸ ἐπιπολάζειν ἔσχηκεν. ἧττον δὲ οἷς ὑπάρχει ταῦτα κάτω. τούτοις μὲν γὰρ ἐρεθίζει τὸ ἔντερον εἰς ἀπόκρισιν, ἐκείνοις δὲ τὸν στόμαχον, ἀδικεῖ. διὸ καὶ ὁ Εὔδημος ἑκάστης ἡμέρας διεχώρει δὶς, ἔστι δ' ὅτε καὶ τρίς. ὁ δὲ Γαῦλος ἐνίοτε οὐδόλως ἐξέκρινεν. εἰ μὴ γὰρ ἐρεθίζοιτο πρός τινος δάκνοντος, ἢ τῷ πλήθει τῆς κόπρου βαρύνοιτο τὰ ἔντερα, προθυμίαν ἐκκρίσεως οὐ λαμβάνει. τούτων δ' οὐδέτερον τοῖς παραλείπουσι τὸ ἄριστον. οὔτε γὰρ δάκνονται τὰ ἔντερα τῆς χολῆς ἐπὶ τὸ στόμα ἀνενεγμένης. οὐκ ἐκεῖνα δακνούσης καὶ ἀνιώσης, οὔτε βαρύς ἐγγίνεται τοῖς μηδὲ ὅλως ἐδηδοκόσι.

T ἢν δέ γε ἀσιτίην τὴν παρὰ τὸ ἔθος οἱ φλεγματίαι τὰ ἄνω, εὐφορώτερον φέρουσι τὸ ἐπίπαν, ὥστε καὶ μονοσιτίην τὴν παρὰ τὸ ἔθος, εὐφορώτερον οὗτοι ἂν ἐνέγκαιεν.

30 Ἔμπροσθεν μὲν εἰρήκει τοὺς πικροχόλους τὰ ἄνω, δυσφορώτερον φέρειν τὴν μονοσιτίην. νυνὶ δὲ πρὸς τοὺς φλεγματώδεις μεταβὰς, ἀντὶ τῆς μονοσιτίας, πρότερον ἐμνημόνευσε τῆς ἀσιτίας, ἐκ τοῦ σαφεστέραν ἔχοντος τὴν βλάβην, τὴν μετάβασιν ἐπὶ τὸ βλάπτον ἧττον, ποιησάμενος ἐξ ἀναλογίας. εἰ γὰρ δὴ μᾶλλον μὲν εἰκὸς βλάπτεσθαι τοὺς ὅλην τὴν ἡμέραν ἀσιτήσαντας παρὰ τὸ ἔθος, ἧττον δὲ τοὺς ἐκλείποντας τὸ ἄριστον, εὐφορώτερον δὲ τῶν πικροχόλων οἱ φλεγματώδεις φέρουσι τὴν μονοσιτίαν, εὔδηλον ὡς καὶ τὴν ἀσιτίαν εὐφορώτερον οἴσουσιν. ἡ δὲ αἰτία τοῦ ῥᾷον φέρειν τὴν μονοσιτίαν τοὺς φλεγματώδεις, ἐκ τῶν προειρημένων ἐπὶ τοῖς χολώδεσι, πρόδηλον. ὁ μὲν γὰρ τῆς χολῆς χυμὸς ἐν ταῖς ἀσιτίαις ἑαυτοῦ γίνεται πικρότερος. ὁ δὲ τοῦ φλέγματος ἐν τῷ χρόνῳ πεπτόμενος, γίνεται αἷμα, τῶν χολῶν οὐδετέρας ἐπανελθεῖν εἰς αἵματος οὐσίαν δυναμένης, ἐπειδὴ τοῦ μὲν αἵματος ἐν αὐτῷ θερμανθέντος ἐπὶ πλέον, ἡ ξανθὴ γεννᾶται χολή. τούτου δ' αὐτοῦ κατοπτηθέντος, ἢ καὶ τοῦ παχέος αἵματος, ἡ μέλαινα. τοῦ δὲ φλέγματος ἡ γένεσις ἐν τοῖς φλεγματώδεσιν ἐδέσμασιν ἀεὶ προηγεῖται τοῦ
40 αἵματος, καὶ διὰ μέσης τῆς τούτου γενέσεως, ἡ εἰς αἷμα μεταβολὴ γίνεται τοῖς σιτίοις. καὶ τοῦτο συμβέβηκεν οὐ μόνον τοῖς μοχθηροτέροις ἐδέσμασιν, ἀλλὰ καὶ τῶν πάνυ δοκούντων ἐνίοις ὑγιεινῶν εἶναι. καθάπερ ἄρτῳ τε καὶ χόνδρῳ καὶ σεμιδάλει. ἐγὼ μὲν οὖν ἐξήγημαι τὴν ἀρίστην εἶναι μοι δοκοῦσαν γραφήν. αὐτό τε γὰρ καθ' αὑτὸ τὸ ἐν αὐτῇ διδασκόμενον ἀληθές ἐστι, καὶ τοῖς προηγουμένοις ἀκόλουθον, οἵπερ εἰσὶ σκοποὶ τῆς ἀρίστης ἐξηγήσεως. οὐ μὴν ἐν ἅπασί γε τοῖς ἀντιγράφοις, εὑρήσεις τὴν τοιαύτην γραφὴν, ἀλλ' ἐναντίως μὲν καὶ ἀλλήλοις, ἑτέρως δὲ ἐν ἅπασι σχεδόν τι τοῖς βιβλίοις ἐστὶν εὑρεῖν ἐγγεγραμμένην τὴν ῥῆσιν ταύτην, καὶ ψευδοῦς γινομένου τοῦ λόγου καὶ τοῖς προειρημένοις οὐδεμίαν ἀκολουθίαν σώζοντος.

T ἱκανὸν μὲν οὖν καὶ τοῦτο σημεῖον, ὅτι αἱ μέγισται μεταβολαὶ τῶν περὶ τὰς φύσιας ἡμῶν καὶ τὰς ἕξιας συμβαινόντων, μάλιστα νοσοποιέουσι.

50 Πολλὰ μὲν οὖν σημαίνει παρ' αὐτῷ, τὸ τῆς φύσεως ὄνομα. νῦν μέντοι τὴν κρᾶσιν αὐτῆς ὑπολάβοι δηλοῦσθαι, καθάπερ γε καὶ τὴν αὐτῶν τῶν μορίων κατασκευὴν, ἕξιν ὀνομάζεσθαι. νῦν ἐν ᾗ κατασκευῇ καὶ τὸ ἐπιπολάζειν ἄνω τὴν χολὴν ἐστὶ, καὶ ὑποχωρεῖν κάτω, καὶ τὸ κρεμάμενα μᾶλλον ἔχειν ἢ ἐστηριγμένα τὰ σπλάγχνα. μεγάλη μὲν γὰρ οὖσα φύσει ἡ γαστὴρ, στηρίζει τὰ σπλάγχνα, κἂν κενὴ ἡ γαστὴρ σιτίων ᾖ. σμικρὰ δ' ὑπάρχουσα, σιτίων μὲν πληρωθεῖσα, στηρίζει, κενωθεῖσα δὲ καταλείπει συνιζάνουσα, κἀντεῦθεν αἴσθησις αὐτοῖς γίγνεται τοῦ κρεμᾶσθαι τὰ σπλάγχνα. περὶ δὲ τοῦ τὴν ξανθὴν χολὴν ἐπιπολάζειν τισὶν ἄνωθεν πρόσθεν εἴρηται, τοῦ καταφέροντος αὐτὴν εἰς τὴν τῆς γαστρὸς ἔκφυσιν ἐξ ἥπατος πόρου διαφέρουσαν ἴσχοντος τὴν κατασκευήν. ἔσθ' ὅτε γὰρ τισὶν ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὴν γαστέρα παραγίνεται μόριον. τούτοις μὲν οὖν ἐπιπολάζει τὸ χολῶδες περίττωμα. τοῖς δ' ἄλλοις ὑπέρχεται κάτω πᾶν.

Οὐ δὲ οἷόν τε

οὐδὲ οἷόν τε παρὰ καιρὸν, οὔτε σφοδροτάτας κενεαγγίας ποιέειν, οὔτε ἀκμαζόντων τῶν νοσημάτων, καὶ ἐν φλεγμασίῃ ἐόντων προσφέρειν. οὔτ᾽ ἐξαπίνης οἷόν τε ὅλῳ τῷ πρήγματι μεταβάλλειν, οὔτε ἐπὶ τὰ, οὔτ᾽ ἐπὶ τά.

Ἀτάκτως ἡ ῥῆσις αὕτη γέγραπται, συνῆφθαι γὰρ αὐτὴν ἐχρῆν τῇ πρὸ αὐτῆς γεγραμμένῃ, ἵνα ὁ σύμπας λόγος γένηται τοιοῦτος. αὐτοὶ μέντοι σφῶν αὐτῶν δυσφορώτερον δὴ τὰ τοιαῦτα φέρουσιν οἱ πικρόχολοι τὰ ἄνω. τὴν δέ γε ἀσιτίαν τὴν παρὰ τὸ ἔθος οἱ φλεγματίαι τὰ ἄνω εὐφορώτερον φέρουσι τὸ ἐπίπαν. ὥστε καὶ τὴν μονοσιτίην τήν γε παρὰ τὸ ἔθος εὐφορώτερον ἂν οὗτοι ἐνέγκαιεν. οὐδὲ οἷόν τε παρὰ καιρὸν, οὔτε σφοδρὰς τὰς κενεαγγίας ποιέειν, οὔτ᾽ ἀκμαζόντων τῶν νοσημάτων καὶ ἐν φλεγμασίῃ ἐόντων προσφέρειν. συμπληρώσας γὰρ τὸν λόγον, ἐν ᾧ τὰς μεγάλας μεταβολὰς τῆς διαίτης ἐδείκνυεν καὶ αὐτοὺς τοὺς ὑγιαίνοντας βλαπτούσας οὐχ ὅπως τοὺς νοσοῦντας εἰκότως ἐπήνεγκεν, οὗ χάριν ἐμνημόνευσεν ἁπάντων τούτων εἰπὼν. οὐδὲ οἷόν τε παρὰ καιρὸν, οὔτε σφοδρὰς τὰς κενεαγγίας ποιέειν. ἀποδεδειγμένου δ᾽ ἱκανῶς αὐτῷ τοῦ προκειμένου καὶ διὰ τῶν εἰρημένων, ὅμως φαίνεται μεταβάλλων καὶ ἐφ᾽ ἕτερον λόγον ἀφικνούμενος ταῦτα, ἐκ περιουσίας χρώμενος ταῖς πίστεσιν. ἀρχὴ τοίνυν ἐστὶν εἰκότως τοῦ δευτέρου λόγου τούτου ἡ ῥῆσις ἥδε. ἱκανὸν μὲν οὖν καὶ τοῦτο σημεῖόν ἐστιν ὅτι αἱ μέγισται μεταβολαὶ τῶν περὶ τὰς φύσιας ἡμέων καὶ τὰς ἕξιας συμβαινόντων, νοσοποιέουσιν, ᾧ λόγῳ συνεχὴς ἂν εἴη καὶ ἀκόλουθος οὗτος.

ἀλλὰ δ᾽ ἄν τις ἠδελφισμένα τουτέοισι τῶν ἐς κοιλίαν καὶ ἄλλα εἴποι.

Ταύτην μὲν οὖν τὴν ῥῆσιν ἐξηγήσομαι. νυνὶ δὲ ἐπὶ τὴν προκειμένην ἐπανήξω, τὴν δὲ διάνοιαν ἔχουσαν. οὐχ οἷόν τε ἐστὶ παρὰ καιρὸν οὔτε σφόδρα λιμαγχονεῖν, οὔτ᾽ ἐν ταῖς ἀκμαῖς τῶν νοσημάτων μεταβάλλειν τὴν δίαιταν ἐξ ἐνδείας ἐπὶ προσφοράν. ὥσπερ οὐδ᾽ ἐπὶ τοὐναντίον ἀθρόως, οἷς ἕπεται δηλονότι τὸ τοιαύτην ποιεῖσθαι τὴν δίαιταν, οἵαν οὗτος ἐκέλευσε. κεφάλαιον δὲ αὐτοῖς ἐστι πεφυλάχθαι τὰς ἀθρόας μεταβολὰς ἐπὶ τἀναντία.

ἀλλὰ δ᾽ ἄν τις ἠδελφισμένα τουτέοισι τῶν ἐς κοιλίην καὶ ἄλλα εἴποι, ὡς εὐφόρως μὲν φέρουσι τὰ βρώματα ἃ εἰθισμένοι εἰσὶν, ἢν καὶ μὴ ἀγαθὰ ἦ φύσει, ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ποτά. δυσφόρως δὲ φέρουσι τὰ βρώματα, ἃ μὴ εἰθισμένοι εἰσὶν, ἢν μὴ καὶ κακὰ ἦ. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ποτά.

Τὰ ὁμοιούμενα καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ἱκανῶς συγγενῆ, καλεῖν ἠδελφισμένα συνῆθες αὐτῷ. διότι τῶν συγγενῶν οἰκειότατοί τε εἰσὶ καὶ συγγενέστατοι πάντων οἱ ἀδελφοί. καὶ γὰρ αἱ ἄλλαι συγγένειαι, πόρρω τούτων εἰσὶν ὕστεραι, θεῖοι τε καὶ θεῖαι καὶ ἀνεψιοὶ καὶ ἀνεψιαὶ, καὶ ἄλλα ὅσα τοιαῦτα. τὰ δ᾽ ἄλλα τῆς ῥήσεως δῆλα, δείκνυντος αὐτοῦ τὸν αὐτὸν λόγον, ὃν ἀπ᾽ ἀρχῆς ἐδείκνυε, κεφάλαιον ἔχοντα, μέγιστα μέντοι δύνασθαι τὰ ἔθη, τὴν δ᾽ ἀθρόαν μεταβολὴν, οὐ σμικρὰ βλάπτειν τὰ σώματα.

οἷα ὁκόσα μὲν κρεηφαγίη πολλὴ παρὰ τὸ ἔθος βρωθεῖσα ποιέει, ἢ σκόροδα, ἢ σίλφιον, ἢ ὀπὸς, ἢ καυλὸς, ἢ ἄλλα ὁκόσα τοιουτότροπα μεγάλας δυνάμιας ἔχοντα ἰδίας, ἧσσον ἄν τις θαυμάσειεν, εἰ τὰ τοιαῦτα πόνους ἐμποιέει τῇσι κοιλίῃσι μᾶλλον τῶν ἄλλων. ἀλλ᾽ εἰ καταμάθοις ὁκόσον μᾶζα τε ὄχλον καὶ ὄγκον καὶ φῦσαν καὶ στρόφον κοιλίῃ παρέχει παρὰ τὸ ἔθος βρωθεῖσα τῷ μὴ μαζοφαγέειν εἰθισμένῳ, ἢ αὐτός γε ὁ ἄρτος θερμὸς βρωθεὶς οἵην δίψην παρέχει, καὶ ἐξαπιναίην πληθώρην, διὰ τὸ ξηραντικόν τε καὶ βραδύπορον, καὶ οἱ ἄγαν καθαροί τε καὶ συγκομιστοὶ παρὰ τὸ ἔθος βρωθέντες διαφέροντα ἀλλήλων ποιέουσι, καὶ μᾶζά τε ξηρὴ παρὰ τὸ ἔθος ἢ ὑγρὴ ἢ γλίσχρη, καὶ τὰ ἄλφιτα, οἷόν τι ποιέει τὰ ποτάνια τοῖσι μὴ εἰωθόσι, καὶ τὰ ἑτεροῖα τοῖσι τὰ ποτάνια εἰωθόσι, καὶ οἰνοποσίη καὶ ὑδροποσίη παρὰ τὸ ἔθος εἰς θάτερα μεταβληθέντα ἐξαπίνης, καὶ ὑδαρής γε οἶνος καὶ ἄκρητος ἐξαπίνης ποθείς. ὁ μὲν γὰρ πλάδον τε ἐν τῇ ἄνω κοιλίῃ ἐμποιήσει, καὶ φῦσαν ἐν τῇ κάτω, ὁ δὲ παλμόν τε φλεβῶν καὶ καρηβαρίαν καὶ δίψην, καὶ λευκός τε καὶ μέλας οἶνος παρὰ τὸ ἔθος μεταβάλλοντι, εἰ καὶ ἄμφω οἰνώδεες εἶεν, ὅμως πολλὰ ἂν ἑτεροιώσειαν κατὰ τὸ σῶμα, ὡς δὴ γλυκύν τε καὶ οἰνώδεα, ἧσσον ἄν τις φαίη θαυμαστὸν εἶναι, μὴ τωὐτὸ δύνασθαι ἐξαπίνης μεταβληθέντα.

Τὴν ὅλου τοῦ λόγου τοῦδε διάνοιαν εἰπὼν πρότερον, οὕτως ἐπὶ τὰς κατὰ μέρος ἐν αὐτῇ λέξεις ἀφίξομαι. διάνοια μὲν οὖν ὅλου τοῦ λόγου τοιαύτη τίς ἐστι. τὴν μὲν οὖν εἰς τὰ μεγάλην ἔχοντα δύναμιν ἐδέσματά τε καὶ πόματα, μεταβολὴν τῆς διαίτης, οὐκ ἄν τις θαυμάσειε βλάπτουσαν ὁρῶν τὰ σώματα. περὶ δὲ τῆς εἰς τὰ μικρὰ μεταβολῆς οὐδὲ τῆς ἀβλαβοῦς γινομένης, εἰκότως ἄν τις θαυμάσειε. τοιαύτη μὲν ἡ τοῦ παντὸς λόγου διάνοια. κατὰ μέρος δὲ, τῆς ὅλης ῥήσεως ἡ ἀρχὴ τῶν ἰσχυρὰν δύναμιν ἐχόντων σιτίων ὀνόμασι μέμνηται, κρεηφαγίης τε καὶ σκορόδων καὶ σιλφίου καὶ ὀποῦ καὶ καυλοῦ. δηλονότι τοῦ σιλφίου, καὶ γὰρ ὅλον τὸ σίλφιον ἰσχυρὰν ἔχει δύναμιν, καὶ κατὰ μέρος ὁ ὀπὸς αὐτοῦ καὶ ὁ καυλὸς. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἁπλῶς εἶπον. ἐπὶ δὲ τῆς κρεηφαγίας προσέθηκε καὶ τὸ πολλή. μεγάλην γὰρ οὕτως ἕξει δύναμιν, οὐκ ἔχουσα μεγάλην εἰ σύμμετρος ἦ. ἡ δ᾽ ἐφεξῆς, τῆσδε λέξις ἐπὶ τὰ σμικρὰν ἔχοντα δύναμιν ἐδέσματα μεταβαίνει, μᾶζαν καὶ ἄρτον θερμὸν ἢ ψυχρὸν ἢ καθαρὸν, ἢ συγκομιστὸν, ὅτι δὲ τὸν μὴ καθαρὸν ὀνομάζει συγκομιστὸν, εὔδηλόν ἐστι κἀκ τῆς πρὸς τὸν καθαρὸν ἀντιθέσεως. οἵ γε μὴν νῦν ἄνθρωποι τὸν τοιοῦτον ἄρτον αὐτόπυρον ὀνομάζουσιν, οὐ διακρινομένου τοῦ πιτυρώδους ἀλεύρου κατ᾽ αὐτὸν, συναναφυρομένου δὲ τῷ καθαρῷ. τούτοις ἐφεξῆς καὶ τῆς ἐν τοῖς ἀλφίτοις διαφορᾶς ἐμνημόνευσε. τὰ δὲ πρόσφατα, ποτάνια κέκληκε τῇ τῶν Ἰώνων φωνῇ, καὶ τῇ τῶν παλαιοτέρων. οἰνοποσίας τε καὶ ὑδροποσίας παρὰ τὸ ἔθος ὑπαλλαττομένων, ἀκρατεστέρου καὶ ὑδαρεστέρου πόματος. ἐφ᾽ ὧν καὶ προσέθηκεν, ὡς ὁ μὲν ὑδαρὸς οἶνος, πλάδον ἐν τῇ ἄνω κοιλίᾳ, τουτέστιν ὑγρότητα καὶ ἀτονίαν ἐμποιήσει, καὶ φῦσαν ἐν τῇ κάτω. ὁ δ᾽ ἄκρατος παλμὸν κροτάφων καὶ καρηβαρίαν, καὶ δίψος, οὗτος μὲν τῇ θερμότητι ταῦτα ἐργαζόμενος, ὁ δ᾽ ὑδαρὴς τῇ θ᾽ ὑγρότητι καὶ τῇ ψύξει, τἀναντία, καὶ τῶν οἴνων δ᾽ αὖ τῶν ἐμνημόνευσε τῆς διαφορᾶς, ἐξ ἁπάντων τούτων

ἀθροίζων τὸ προκείμενον ἐξ ἀρχῆς αὐτῷ καθόλου, πάθημ' ἐξάλλαξιν ἔθους ἀθρόως γινομένην, οὐ μικρὰν βλάβην κατὰ τὸ σῶμα ἐργάζεσθαι.

Τιμωρητέον δὲ τοιόνδε τι μέρος τῷ ἐναντίῳ λόγῳ. ὅτι ἡ μεταβολὴ τῆς διαίτης τουτέοισιν ἐγένετο, οὐ μεταβάλλοντος τοῦ σώματος, οὔτε ἐπὶ τὴν ῥώμην. ὥστε προσθέσθαι δεῖν σιτία, οὔτ' ἐπὶ τὴν ἀῤῥωστίην, ὥστ' ἀφαιρεθῆναι.

Τὸ μὲν τιμωρητέον, δηλωτικόν ἐστι τοῦ βοηθητέον. ἡ βοήθεια δ' οὐκ ἂν ἄλλη τις εἴη τῷ λόγῳ, παρὰ τὴν συνηγορίαν ὡς ἀληθεύει. δυοῖν γὰρ τοῖν λόγοιν, τοῦ μὴ ἀρέσκοντος αὐτῷ, τοῦ δὲ ἐναντιουμένου τούτῳ, συνηγόρησε μὲν ἄχρι τοῦδε τῷ ἀρέσκοντι. νυνὶ δὲ καὶ πρὸς τὴν θατέρου συνηγορίαν ἐτράπετο, καθ' ὃν εἰκὸς εἶναι φήσειεν ἄν τις ὠφελεῖσθαι τοὺς νοσοῦντας ὑπὸ τῆς ἐν τῇ διαίτῃ μεταβολῆς μεγάλως, ἐπειδὴ καὶ ἡ τοῦ σώματος ὑπήλλακται διάθεσις εἰς τοὐναντίον, οἷς γε πρόσθεν μὲν ὑγίαινε. νυνὶ δὲ νοσεῖ. ἀλλά γε πρὸς τοῦτον τὸν λόγον καὶ ἔμπροσθεν μὲν εἶπεν ἐν τῷ καθόλου. τὸ δὲ μεταβάλλειν μὲν, εὖ ἔχει. ὀρθῶς μέντοι γε μεταβιβαστέη οὐχ ἡ μεταβολή. καὶ τί ποτ' ἐστὶ τὸ ὀρθῶς, ἐδήλωσε διὰ πλειόνων, ὃ, συγκεφαλαιούμενος εἶπεν. οὐ δὴ οἷόν τε παρὰ καιρὸν, οὐδὲ σφοδρὰς κενεαγγίας ποιεῖν, οὔτ' ἀκμαζόντων τῶν νοσημάτων, καὶ ἐν τῇ φλεγμασίῃ ἐόντων προσφέρειν, οὔτ' ἐξαπίνης οἷόν τε ὅλῳ τῷ σώματι μεταβάλλειν, οὔτ' ἐπὶ τὰ οὔτ' ἐπὶ τὰ, ὥστ' ἤδη φθάνει λελυκέναι ἀμφιβολίαν, ἣν εἶπεν ἄρτι συναγορεύων τῷ λόγῳ, προσθήσει δ' αὐτῇ τι, καὶ νῦν λέγων, προσεκμαρτυρέει δὴ καὶ ἡ ἰσχὺς, καὶ ὁ τρόπος τοῦ νοσήματος ἑκάστου, καὶ τἄλλα ὅσα τούτοις ἐφεξῆς εἶπεν. ἃ κατὰ τὴν ἐφεξῆς ῥῆσιν διηγήσομαι.

Προσεκμαρτυρέει δὴ καὶ ἡ ἰσχὺς καὶ ὁ τρόπος τοῦ νοσήματος ἑκάστου, καὶ τῆς φύσιος τοῦ τ' ἀνθρώπου καὶ τοῦ ἔθεος τῆς διαίτης τοῦ κάμνοντος, οὐ μόνον σιτίων, ἀλλὰ καὶ ποτῶν.

Εἰς τὸ προσηκόντως ἐπὶ τῶν ὀξέως νοσούντων καταστήσασθαι τὴν δίαιταν, ὡς ἐδίδαξε, προστίθεσθαι κελεύει, τήν τε τῆς ἰσχύος ἐπίσκεψιν, καὶ τοῦ νοσήματος τὸν τρόπον. ἔτι δὲ τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὸ ἔθος αὐτοῦ. τὸ μὲν γὰρ κεφάλαιόν ἐστιν, ὃ κατασκευάζει, μὴ μεταβάλλειν τὸ τῆς διαίτης εἶδος, πρὸ τοῦ γενέσθαι σαφῆ τὰ τῆς πέψεως σημεῖα. τοῦτο δ' ἔσται προγνόντος σου πόσαις ἡμέραις τὸ νόσημα πρὸς τὴν ἀκμὴν ἀφίξεται. διαμενούσης δὲ τῆς διαίτης ἣν ἐξελέγξω κατὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ τὸ ἧττον ἐξαλλάττεσθαι, διὰ τὸ καὶ τοὺς κάμνοντας ἀλλήλων διαφέρειν κατά τε ῥώμην, καὶ ἀῤῥωστίαν τῆς δυνάμεως, καὶ τὴν φυσικὴν κρᾶσιν, καὶ τὸν τρόπον τοῦ νοσήματος, καὶ τὸ προγεγονὸς ἔθος, εἰς ταῦτα ἀποβλέποντά σε τεχνικῶς ὑπάρξει στοχάζεσθαι τοῦ τε μᾶλλον καὶ ἧττον τοῦ τῆς διαίτης εἴδους, εἰ ἐπ' ὀξυμέλιτος, ἢ, μελικράτου τὸν κάμνοντα χρὴ διαιτᾶν ἢ ὕδατος μόνου διδόναι πιεῖν, ἄχρι τῶν τῆς πέψεως γνωρισμάτων, ἢ πτισάνην δοτέον, ἢ μόνον τὸν χυλὸν αὐτῆς, εἴτ' οὖν δὶς, εἴτε καὶ ἅπαξ τῆς ἡμέρας. τὸ δὲ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἐν τῇ διαίτῃ προστεκμαίρεσθαι χρὴ, δι' ὧν εἶπε νῦν. οὐ δή που γὰρ ἐὰν εὕρῃς τὸν κάμνοντα χυλοῦ δεόμενον, ἤδη γνώσῃ καὶ ὁπόσον τούτου δοτέον ἐστὶν, ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπ' ὀξυμέλιτος τε καὶ μελικράτου καὶ ὕδατος. ἀλλ' ὥσπερ εἰς τὴν εὕρεσιν τοῦ τῆς διαίτης εἴδους ἐδεήθης διαγνῶναι, πότερον ἄῤῥωστος ἢ εὔρωστος ἐστὶν ἡ δύναμις τοῦ κάμνοντος, ἐν πόσαις τε τῶν ἡμερῶν ἡ πέψις ἔσται τοῦ νοσήματος, οὕτω καὶ νῦν προσεπισκεπτέον μέχρι πόσου τὰ τῆς ἰσχύος, ἢ τὰ τῆς ἀσθενείας αὐτῇ συμβέβηκε. παμπόλλη γὰρ ἡ διαφορὰ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἰσχὺν τῆς δυνάμεως, ἐπεὶ καὶ κατὰ τὴν ἀσθένειαν, ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. οὕτως δὲ καὶ ἡ τοῦ νοσήματος διαφορὰ προσεκμαρτυρεῖ. χρὴ γὰρ οὐ μόνον ὅτι πλευρῖτις, ἢ περιπνευμονία γινώσκειν, ἀλλὰ καὶ ποία τίς ἐστιν αὕτη κατά τε τὰς ὀδύνας καὶ τοὺς πυρετοὺς καὶ τὰ πτύσματα, καὶ γὰρ τῶν ὀδυνηρῶν πλευριτίδων, αἱ μὲν μᾶλλον, αἱ δὲ ἧττόν εἰσι τοιαῦται, καὶ τὸν σφοδρὸν πυρετὸν, ἧττόν τε καὶ μᾶλλον ἔχουσι τοιοῦτον αἱ κατὰ μέρος πλευρίτιδες. ἐν δὲ τοῖς πτύσμασιν, οὐ σμικρὰ διαφορὰ, καθότι κἀν τῷ προγνωστικῷ λέλεκται. ποικιλλομένων οὖν τῶν κατὰ μέρος ἀῤῥώστων ἐν ταῖς εἰρημέναις διαφοραῖς, οὐχ οἷόν τε κατὰ τὰς τῶν ἐμπειρικῶν ὀνομαζομένας συνδρομὰς ποιήσασθαι τὴν διδασκαλίαν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ γράψαι δυνατόν ἐστι τὰς διαφορὰς τῶν κατὰ δύναμιν ὑπεροχῶν, ἢ τὰς τῶν σφοδροτέρων τοῦ πυρετοῦ, καὶ τὸ ποσὸν ἐν τοῖς πτύσμασι, καὶ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἐν τοῖς κατὰ μέρος χρώμασιν, ἢ ἀνομοιοτρόποις ἀναγωγαῖς, ἀλλ' ἑκάστου πράγματος ἐγνωκότα τὴν δύναμιν, ἰδίᾳ καὶ κατὰ μέρος αὐτὸν χρὴ παραβάλλειν γε πάσας ἀλλήλαις, ἀθροίζειν δέ τι κεφάλαιον ἐξ αὐτῶν. ἐν τούτῳ γάρ ἐστι καὶ τὸ βελτίονας καὶ χείρονας γίγνεσθαι τοὺς ἰατροὺς, εἰ καὶ τὰ αὐτὰ μεμαθηκότες εἶεν. οἱ γὰρ ὀξύτεροι τὸν λογισμὸν, τῶν ἀμβλυτέρων, οἵ τε φιλοπονώτεροι τῶν ῥαθυμοτέρων, οἵ τε τριβακώτεροι τῶν ἀπειροτέρων οἵ τε μνημονικώτεροι τῶν ἀμνημονεστέρων, ἄμεινον οὖν ἐκ τῆς τῶν κατὰ τὸ μέρος πάντων δυνάμεως, ἀθροίζειν εἰς ἓν κεφάλαιον ὅλον τὸ χρήσιμον, καὶ τὸ καθ' ἑκάστην τροφὴν ποσόν. ἡ μὲν γὰρ ἀσθένεια πλεονάκις μὲν ἀλλὰ κατ' ὀλίγον διδόναι τὴν τροφὴν ἐνδείκνυται. συνεπιμαρτυρεῖ δὲ τούτῳ, καὶ τὸ δὶς ἐσθίειν εἰθίσθαι τὸν κάμνοντα. τοὐναντίον δὲ πάλιν ἡ ῥώμη τῆς δυνάμεως, ἐὰν ἐπ' ἀνθρώπου μονοσιτεῖν εἰθισμένου φαίνεται, θρεπτέον ἅπαξ τοῦτον. ἐνδείκνυται δὲ ἄμφω τὰ τεκμήρια. οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν εὐδιαφόρητον σῶμα, πρὸς τὸ διδόναι τροφὴν παρορμᾷ. τὸ δὲ δυσδιαφόρητον, ἐπὶ τἀναντία ἄγει. καὶ τὸ μὲν λεπτοὺς ἔχον τοὺς χυμοὺς, ἐπὶ τὸ διδόναι τροφήν. τὸ δὲ μὴ τοιοῦτον, ἐπὶ τἀναντία. καθ' ἕκαστόν τε τῶν εἰρημένων τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον, ἀνάλογον ἑαυτῷ καὶ τὴν τοῦ βοηθήματος χρῆσιν, αὔξει τε καὶ ἀνίησι. λέλεκται δὲ περὶ τῶν τοιούτων ἐν τῇ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου πραγματείᾳ πάνθ' ἑξῆς κατὰ τάξιν, ὡς μαθεῖν τε δύνασθαι τάχιστα, καὶ μνημονεῦσαι ῥᾷστα, δι' ἑνὸς γὰρ βιβλίου τοῦ νῦν ἡμῖν προκειμένου πάντα καλῶς εἰπεῖν τὸν Ἱπποκράτην, καὶ μετὰ τάξιν διδάξαι τῶν ἀδυνάτων ἦν, καὶ μάλιστα αὐτοῦ πρώτου τὴν εὕρεσιν αὐτῶν ποιουμένου. τῷ δὲ παρ' αὐτοῦ μὲν αὐτὰ μαθόντι διεσπαρμένως τε καὶ ἀτάκτως, ὅλον τε τὸν ἑαυτοῦ βίον ἀναθέντι πρὸς τὴν τῶν ἔργων ἄσκησιν διδαχθεῖσαν, οὐκ ἀδύνατον καὶ σαφήνειαν καὶ τάξιν τῇ διδασκαλίᾳ προσθεῖναι, ἐὰν δὲ καὶ διὰ πλειόνων βιβλίων ὑπάρξῃ τοῦτο πρᾶξαι, δῆλόν ἐστι, πόση γίγνεται τῆς σαφηνεί-

ἀς τῶν διαιτημάτων μεταβολὴ, μὴ τοίνυν ἀθυμείτω τις ἐὰν ἐνταῦθα συγχεῖται περικλυζόμενος ἀθρόως τῷ πλήθει τῶν σκοπῶν, ἀλλ' ἐννοήσας ὅτι κατὰ μέρος ἕκαστον τούτων δέδεικται πρὸς ἡμῶν ἐν τῇ θεραπευτικῇ πραγματείᾳ, μεταβὰς ἐπ' ἐκείνην ἐκμαθέτω φιλοπόνως ἕκαστον, αὐτά τε τὰ νῦν ἀτάκτως λεγόμενα σαφῶς εἴσεται, καὶ τὴν θεωρίαν ἐν τοῖς τῆς τέχνης ἔργοις ἀσκῶν, ἐπαινέσει τὴν ἀλήθειαν αὐτῆς.

Π ολλῷ δὲ ἧσσον ἐπὶ τὴν πρόσθεσιν ἰτέον. ἐπεὶ τήν γε ἀφαίρεσιν ὅλως ἀφελεῖν πολλαχοῦ λυσιτελέει, ὅπου διαρκέειν μέλλει ὁ κάμνων, μέχρις ἂν τῆς νόσου ἡ ἀκμὴ πεπανθῇ.

Ἐπεὶ τοῦ καθ' ἑκάστην δίαιταν εἴδους ἐξ ὧν εἶπεν ἔμπροσθεν εὑρισκομένου προστεκμαίρεσθαι χρὴ τὰ κατὰ τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν, εἰρημένα, χάριν τοῦ τὸ ποσὸν εὑρίσκειν ἐν ἑκάστῃ διαίτῃ, διὰ τῆς νῦν προκειμένης λέξεως πολλῷ δὲ ἧσσον ἐπὶ τὴν πρόσθεσιν ἰτέον, ἐπεὶ τήν γε ἀφαίρεσιν ὅλως ἀφελεῖν πολλαχοῦ λυσιτελέει γιγνώσκων ὅτι τὸ ποσὸν ἑκάστου βοηθήματος, στοχασμοῦ δεῖται τεχνικοῦ. στοχάζεσθαι δὲ τεχνικῶς, ἀνδρός ἐστιν ἐκμεμαθηκότος τάς τε δυνάμεις ἁπάντων τῶν κατὰ τὴν τέχνην καὶ μεμνημένου καὶ φιλοπόνως ἐπὶ τῶν ἔργων τετριμμένου. τοιοῦτοι δὲ ὀλίγοι παντάπασιν εἰσὶν, εἰκότως προσέγραψε ταυτὶ τὰ νῦν εἰρημένα κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν λέξιν. τότ' ἐπὶ τὸ ἔλαττον ἐπὶ τῇ ποσότητι μᾶλλον ὅταν τις ἁμαρτάνῃ τοῦ προσήκοντος μέτρου παραγίγνεσθαι παραινῶν, ἤπερ ἐπὶ τὸ πλέον. τὸ μὲν γὰρ πλέον ἀεὶ δυσεπανορθώτους ἐνίοτε τὰς βλάβας ἐργάζεται. τὸ δ' ἔλαττον εὐεπανόρθωτόν ἐστι, δυναμένων ἡμῶν ἐὰν ἡ δύναμις ὀκλάζειν φαίνηται, τροφῆς ὀλίγου ἐπιδιδόναι. τῆς δὲ φθασάσης εἰς τὴν γαστέρα καταπεπόσθαι τὸ περιττὸν ἀφελεῖν, οὔτ' ἄλλως ῥᾴδιον, καὶ πολὺ μᾶλλον ἐν τοῖς ὀξέσι νοσήμασιν, ἐπεὶ τήν γε ἀφαίρεσιν ὅλως ἀφελεῖν, πολλαχοῦ λυσιτελέει, ὅκου διαρκέειν μέλλει ὁ κάμνων μέχρι ἂν τῆς νόσου ἡ ἀκμὴ πεπανθῇ, τῆς προγεγραμμένης ῥήσεως τοῦτο τὸ μέρος αὖθις ἀνέλαβεν, ἀναμνῆσαι βουλόμενος τοῦ συνήθους αὐτοῦ σκοποῦ κἀνταῦθα, καὶ κατὰ τοὺς ἀφορισμούς. ἐὰν γὰρ φαίνηται δυνάμενος ὁ κάμνων ἄνευ τροφῆς ἐξαρκέσαι τῇ τοῦ νοσήματος ἀκμῇ, διὰ παντελοῦς ἀσιτίας αὐτὸν ἐπὶ τὸν ποτὸν μόνον διαιτήσεις, ὅπου περ ἂν εἶναι σοι δόξει χρεία.

Ε ὁκοίοισιν δὲ τὸ τοιόνδε ποιητέον γέγραπται.

Δῆλός ἐστι προειρημένος μετὰ τὸ διδάξαι τὴν καθόλου δίαιταν, ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ μεταβῆναι πρὸς τὰ ἄλλα σύμπαντα τὰ ὀξέα, ὃ μὴν εὑρίσκεται γε τοιοῦτον τὸ σύγγραμμα. τὰ δὲ προκείμενα ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ μετὰ τὸ λουτρὸν, εἰ μὲν ὡς ἐν τύπῳ τις ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένα, ταῦτα παρασκευάσαντος εἰς ἀνάμνησιν ἑαυτῷ, εὑρὼν ἐπὶ τῆς οἰκίας ἐξέδωκε μετὰ θάνατον τοῦ ἀνδρὸς, ἴσως ἄν τινα λόγον ἔχοι, ὡς σύγγραμμα δ' οὐκ ἔστιν ἄξιον τῆς Ἱπποκράτους δυνάμεως. ὥσπερ οὐδὲ τὰ περὶ νόσων τε καὶ περὶ παθῶν ἐπιγραφόμενα, καίτοι πολλὰ καλῶς ἐν αὐτοῖς εἴρηται. διορισούμεθα δὲ τὸ αὐτὸ καὶ διακρινοῦμεν ἐν ταῖς εἰς αὐτὰ γεγραμμέναις ἐξηγήσεσι,

Π ολλὰ δ' ἄν τις καὶ ἄλλα ἠδελφισμένα τοῖσιν εἰρημένοισι γράφει.

Πάλιν ἐπὶ τὸν αὐτὸν λόγον ἐπανῆλθεν, ὃν διὰ πολλῶν παραδειγμάτων ἐπιστώσατο δεικνὺς τὴν τοῦ ἔθους μεταβολὴν βλάπτειν τοὺς νοσοῦντας, ἀλλ' ἐπειδήπερ ἀπὸ τῶν ὑγιαινόντων μετέβαινεν ἐπ' αὐτοὺς, διὰ τοῦτ' εἶπεν ἠδελφισμένα, τὰ ὅμοια καλῶς. ὃ δὲ ἐφεξῆς ἐρεῖν μέλλει, μαρτύριον ἐστὶ τοῦ λόγου τούτου, οὐκέτι παραπλήσιον, οὐδ' ὅμοιον, οὐδ' ὡς αὐτὸς ὀνομάσειεν ἂν ἠδελφισμένον, ἀλλὰ τὸ ζητούμενον αὐτό. σαφὴς δ' ἡ γνώμη τοῦ ἀνδρὸς ἔσται σοι, κατὰ τὴν ἐξήγησιν τῆς ἐχομένης ῥήσεως.

Τ ό γε μὴν κρέσσον μαρτύριον. οὐ γὰρ ἠδελφισμένον ἐστὶ τῷ πρήγματι περὶ οὗ πλεῖστός μοι λόγος εἴρηται, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πρῆγμα ἐπικαιρότατόν ἐστι διδακτήριον. οἱ μὲν γὰρ ἀρχόμενοι τῶν ὀξέων νούσων, ἔστιν ὅτε οἱ μὲν, σιτία ἔφαγον αὐθημερὸν, ἠργμένοι, ἤδη οἱ δὲ καὶ τῇ ὑστεραίῃ. οἱ δὲ, καὶ ἐρρόφεον τὸ προστυχόν. οἱ δὲ καὶ κυκεῶνα ἐρρόφεον. ἅπαντα δὲ ταῦτα κακίω μέν ἐστιν, ἢ εἰ ἑτεροίως τις διαιτηθείη. πολλῷ μέντοι ἐλάσσω βλάβην φέρει ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ ἁμαρτηθέντα, ἢ εἴ τις τὰς μὲν πρώτας ἡμέρας δύο ἢ καὶ τρεῖς κενεαγγήσειε τελείως, τεταρταῖος δὲ ἂν τοιάδε διαιτηθείη, ἢ καὶ πεμπταῖος. ἔστι μέντοι κάκιον εἰ ταύτας πάσας τὰς ἡμέρας προκενεαγγήσας, ἐν τῇσιν ὕστερον ἡμέρῃσιν οὕτω διαιτηθείη, πρὶν ἢ πέπειρον γενέσθαι τὴν νόσον. οὕτω μὲν γὰρ θάνατον φέρει φανερῶς, τοῖσι πλείστοισιν εἰ μὴ πάμπασιν τις ἡ νοῦσος εὐήθης εἴη. αἱ δὲ κατ' ἀρχὰς ἁμαρτάδες οὐχ ὁμοίως ταύτῃσιν ἀνήκεστοι εἰσὶν, ἀλλὰ πολλῷ εὐακεστότεραι.

Ἔμπροσθεν ἀπὸ τῶν τοῖς ὑγιαίνουσι συμβαινόντων ἐν τῇ μεταβολῇ τῶν ἐθῶν, ἐπὶ τοὺς νοσοῦντας μετῄει καθ' ὁμοιότητα. μεταβήσεσθαι δὲ μέλλει καὶ νῦν, καὶ αὐτὸ δείξειν ἄντικρυς οὕτως ἔχειν τὸ προκείμενον. τί δ' ἦν τοῦτο; τὸ μὴ ἐξ ἀρχῆς μηδ' ἐν ταῖς πρώταις ἡμέραις προταριχεύοντα τοὺς νοσοῦντας, ὅταν ἤδη πλησίον ἥκωσι τῆς ἀκμῆς, ἐμπιπλάναι. δι' ὧν οὖν εἶπε καθ' ὅλην τὴν ῥῆσιν, ἐπιδεῖξαι βούλεται μείζονα γιγνομένην βλάβην τοῖς νοσοῦσιν ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἁμαρτήμασιν, ὅταν ἐγγὺς ἤδη τῆς ἀκμῆς ἁμαρτηθῇ, ἢ ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῶν νοσημάτων. φησὶ γὰρ πολλῷ μέντοι ἐλάσσω βλάβην φέρει ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ τὰ ἁμαρτηθέντα, ἢ εἴ τις τὰς μὲν πρώτας ἡμέρας δύο ἢ τρεῖς κενεαγγήσειε τελείως. τεταρταῖος δὲ ὢν, τοιάδε διαιτηθείη, ἢ καὶ πρὶν πέπειρον γενέσθαι τὴν νόσον. εὔδηλον δ' ὅτι πέπειρον ὀνομάζει τὴν πεπεμμένην, εὐήθεις δὲ νόσους εἴρηκεν οὐ τὰς κακοήθεις ἀλλὰ τὰς εὐτρέπτους. ἴσμεν γὰρ ὅτι οὕτως κέχρηνται τῇ λέξει πολλοὶ τῶν παλαιῶν, καὶ οὕτως ὁ Ἱπποκράτης πολλάκις, ὡς ἐν ἑτέροις δέδεικται.

Τοῦτ' οὖν ἡγεῦμαι μέγιστον διδακτήριον, ὅτι οὐ στερητέαι αἱ πρῶται ἡμέραι τοῦ ῥοφήματος ἢ τοίου ἢ τοίου, τοῖσι μέλλουσιν ὀλίγον ὕστερον ῥοφήμασιν, ἢ τοίοις ἢ τοίοις χρέεσθαι.

Κἀνταῦθα τὸν αὐτὸν λόγον πάλιν εἶπεν, ὃν πολλάκις ἔμπροσθεν ἀπεφήνατο, τρέφειν ἐξ ἀρχῆς κελεύων τοὺς μὴ δυναμένους ῥοφήμασιν ἐξαρκέσαι μέχρι τῆς ἀκμῆς ἄνευ τοῦ λαβεῖν τῆς πτισάνης. συμβήσεται γὰρ ἤ μὴν ἀναγκασθῆναι τρέφειν αὐτοὺς ἐγγὺς τῆς ἀκμῆς, ὁπότε ἐχρῆν, εἰ καὶ ἔμπροσθεν ἁδρότερον διῃτῶντο, μεταβαίνειν πρὸς τὸ λεπτότερον εἶδος τῆς διαίτης.

Πυθμενόθεν μὲν οὖν οὐκ ἴσασιν οὐδ' οἱ τῇσι κριθώδεσι πτισάνῃσι χρεόμενοι, ὅτι αὐτέῃσι κακοῦνται ὁκόταν ῥοφέειν ἄρξωνται, ἢν προκενεαγγήσωσι δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ἢ καὶ πλείους. οὔτ' αὖ οἱ τῷ χυλῷ χρεόμενοι γινώσκουσιν ὅτι αὐτέοισι βλάπτονται ῥοφέοντες, ὁκόταν μὴ ὀρθῶς ἄρξωνται τοῦ ῥοφήματος. τόδε μὴν φυλάσσουσι καὶ γινώσκουσιν ὅτι μεγάλην τὴν βλάβην φέρει, ἢν πρὶν πέπειρον γενέσθαι τὴν νοῦσον, κριθώδεα πτισάνην ῥοφήσῃ ὁ κάμνων, εἰθισμένος χυλῷ χρέεσθαι. πάντ' οὖν ταῦτα μεγάλα μαρτύρια, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ἄγουσιν ἐς τὰ διαιτήματα οἱ ἰητροὶ τοὺς κάμνοντας. ἀλλ' ἐν ᾗσί τε νούσοισιν οὐ χρὴ κενεαγγέειν τοὺς μέλλοντας ῥοφήμασι διαιτᾶσθαι, κενεαγγέουσιν. ἐν ᾗσί τε οὐ χρὴ μεταβάλλειν ἐκ κενεαγγείης ἐς ῥοφήματα, ἐν ταύτῃσι μεταβάλλουσι.

Πυθμενόθεν μὲν, ἤτοι τὸ παντελῶς, ἢ τὸ ἐξ ἀρχῆς αὐτῷ δηλοῖ. φησὶ γὰρ ἀγνοεῖν τοὺς ἰατροὺς ὁπότε χρὴ πρῶτον ἤτοι πτισάνην ἢ χυλὸν διδόναι τοῖς κάμνουσιν, ἐπίστασθαί γε μὴν αὐτοὺς, πρὸ τοῦ πεφθῆναι τὸ νόσημα εἰ κριθώδη πτισάνην δώσουσι βλαβήσεσθαι τὸν κάμνοντα. τὴν δὲ ἐχομένην τῆσδε τῆς ῥήσεως ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἀποφαινομένην τὰ αὐτὰ τοῖς πολλάκις εἰρημένοις, ἑκὼν ὑπερβήσομαι διὰ σαφήνειαν.

Καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπάρτι. ἐνίοτε δὲ ἐν τοῖσι τοιούτοισι καιροῖσιν ἐνίοτε ἐν τοῖσι καιροῖσι μεταβάλλουσιν ἐς τὰ ῥοφήματα ἐκ τῆς κενεαγγίης, ἐν οἷς πολλάκις ἀρήγει ἐκ τῶν ῥοφημάτων πλησιάζειν τῇ κενεαγγίῃ, ἢν οὕτως τύχῃ παροξυνομένη ἡ νοῦσος.

Τὸ ἀπάρτι καὶ παρὰ τοῖς ἀττικοῖς συγγραφεῦσιν ἐπὶ τοῦ ἀπηρτισμένως εἴρηται, καὶ παρ' αὐτῷ τῷ Ἱπποκράτει. καὶ νῦν οὖν αὐτῷ κέχρηται βουλόμενος δηλοῦν ἐν ἐκείνῳ μάλιστα τῷ καιρῷ τοὺς ἰατροὺς μεταβάλλειν τὴν δίαιταν ἐκ τῆς ἀσιτίας εἰς τὰ ῥοφήματα, ἐν ᾧ συμφέρει πλησιάζειν τῇ ἀσιτίᾳ, σαφέστατα κἀνταῦθα δηλῶν· ὁκόταν ἀκμάζῃ τὸ νόσημα, τότε καὶ τῇ λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρέεσθαι.

Ἐνίοτε δὲ καὶ ὠμὰ ἐπισπῶνται, ἀπό τε κεφαλῆς καὶ τοῦ περὶ θώρακος τόπου χολώδεα. ἀγρυπνίαι τε συμπίπτουσιν αὐτέοισι, δι' ἃς οὐ πέσσεται ἡ νοῦσος. περίλυποί τε καὶ πικροὶ γίγνονται, καὶ παραφρονέουσι, καὶ μαρμαρυγώδεα σφέων τὰ ὄμματα, καὶ αἱ ἀκοαὶ ἤχου μεσταὶ, καὶ ἀκρωτήρια κατεψυγμένα, καὶ οὖρα ἄπεπτα, καὶ πτύσματα λεπτὰ καὶ ἁλυκὰ καὶ κεχρωσμένα ἀκρήτῳ χρώματι σμικρά. καὶ ἱδρῶτες περὶ τράχηλον καὶ διαπορήματα, καὶ πνεῦμα προσπταῖον ἐν τῇ ἄνω φορῇ, πυκνὸν ἢ μέγα λίην. ὀφρύες δεινώσιος μετέχουσαι. λειποψυχώδεα, πονηρά, καὶ τῶν ἱματίων ἀπορρίψιες ἀπὸ τοῦ στήθεος. καὶ χεῖρες τρομώδεες. ἐνίοτε δὲ χεῖλος τὸ κάτω σείεται.

Ταῦτα πάντα συμβαίνειν φησὶ τοῖς κακῶς διαιτηθεῖσιν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, ὅσοι προταριχεύσαντες ἐν ταῖς πρώταις ἡμέραις τοὺς κάμνοντας, ἤτοι κατὰ τὴν γ. ἢ δ. ἢ ε. ἢ τὴν ς. ἐπὶ σιτία μετέβησαν ἀθρόως, οὔπω τῆς ἀκμῆς τοῦ νοσήματος γεγονυίας. ὡς εἰ γέγονε, προσηκόντως αὐτοὺς ὑπηλλαχέναι φησὶ τὴν δίαιταν. ὅπερ οὖν ἔλεγεν ὅτι μεταβάλλειν μὲν δεῖ τὴν δίαιταν τῶν ὑγιαινόντων ἐν ταῖς νούσοις, οὐ μὴν ὡς ἔτυχέ γε τοῦτο ποιητέον, ἤδη νομίζω γεγονέναι σαφὲς ἐκ τῶν προειρημένων. οὔσης γὰρ καταστάσεως τοῦ σώματος μιᾶς μὲν τῆς ὑγιεινῆς, ἑτέρας δὲ τῆς ἐν ἀρχῇ τοῦ νοσήματος ἄχρι τῆς ἀκμῆς, εἶτ' ἄλλης ἄχρι τῆς παντελοῦς λύσεως, καὶ μετ' αὐτὴν τῆς ἀναλήψεως ἄχρι τῆς καθ' ἕξιν ὑγείας, ἐν ἑκάστῃ τῶν τεττάρων καταστάσεων οὐ χρὴ ποιεῖσθαι μεγάλας μεταβολὰς τῆς διαίτης, πρὶν εἰς ἕτερον εἶδος ἀφικέσθαι καταστάσεως. οἱ τοίνυν τοὺς κάμνοντας ἐν ἀρχῇ τῶν νοσημάτων ἐν ἀσιτίᾳ παντελεῖ φυλάττοντες, εἰ μὲν ἄχρι τῆς ἀκμῆς δύναιντο διαφυλάξαι τὸ τοιοῦτον τῆς διαίτης εἶδος, οὐκ ἄν τις αὐτοῖς μέμψαιτο, μὴ δυνάμενοι δὲ πρᾶξαι τοῦτο διὰ τὸ καταλύεσθαι μεταξὺ τὴν δύναμιν τῶν νοσούντων, εὔδηλον ὅτι κακῶς ἐχρήσαντο ταῖς ἀσιτίαις προταριχεύσαντες τοὺς κάμνοντας. ἐνδείκνυται δὲ ἐναργῶς διὰ τῆσδε τῆς προσηγορίας τὴν ἀκαιρίαν τῆς ἀσιτίας, καταξηραίνουσαν τὸ σῶμα περαιτέρω τοῦ προσήκοντος. ὅπου γὰρ ἐν ᾧ χρὴ καιρῷ λεπτότερον διαιτᾶν ἐγγὺς οὔσης τῆς ἀκμῆς, ἐν τούτῳ προσφέρειν ἠναγκάσθησαν σιτία, πρόδηλόν ἐστι κατεξηράνθαι διὰ τῆς ἀσιτίας ἀμέτρως τοὺς κάμνοντας. ὅπερ ὀνομάζει ταριχεύεσθαι. διὰ τοῦτ' οὖν φησιν ἕπεσθαι συμπτώματα τῷ τοιούτῳ τρόπῳ τῆς διαίτης πολλὰ καὶ μοχθηρά. καταλέγει δὲ ἐφεξῆς αὐτὰ πάντα, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ χολωδῶν ὠμῶν ποιησάμενος. ὠνόμασε γὰρ οὕτως αὐτὰ, διότι καὶ τὴν τῶν περιττωμάτων ὀνομάζει πέψιν, εἰ καὶ μὴ δυνατὸν μεταβληθέντα θρέψαι τὸ σῶμα, καθάπερ αἱ χολαὶ καὶ οἱ ἰχῶρες. ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ κρατεῖ καὶ τῶν τοιούτων ἡ φύσις, εἴωθεν ὀνομάζειν πεπεμμένα μὲν, τὰ κρατηθέντα τῶν τοιούτων περιττωμάτων ὑπὸ τῆς φύσεως, ἄπεπτα δὲ τὰ μὴ κρατηθέντα. διὰ τοῦτο καὶ τὸ πῦον ἐπὶ ταῖς πεττομέναις φλεγμοναῖς γίγνεσθαί φησι, καίτοι μηδενὸς μορίου τὴν ἐκ πύου θρέψιν ἀναλαμβάνοντος, ὥσπερ τὴν ἐκ τῶν ὠμῶν ὀνομαζομένων χυμῶν καὶ τοῦ φλέγματος, ἅπερ ἀναδεξάμενα τὸ λεῖπον τῆς κατεργασίας, καὶ πεφθέντα τελείως, τρέφειν δύναται τὸ ζῶον. οὕτως οὖν καὶ τῶν χολωδῶν πέψις χυμῶν ἐστιν, ὥσπερ καὶ τοῦ κατὰ φλεγμονὴν αἵματος εἰς πῦον μεταβάλλοντος, κατὰ τὸ γενικώτερον σημαινόμενον τῆς πέψεως ἀκουόντων ἡμῶν τῆς προσηγορίας. γενικώτερον δ' ἐστὶν, ὅταν ἡ φύσις τῶν αἰτίων ἰσχυροτέρα ᾖ, καὶ μεταβάλλει αὐτὰ κατὰ τὴν ἑαυτῆς ἰσχύν. τὰ δ' ὡς ἐν ἀψύχῳ σώματι σηπόμενα, μηδὲν συντελούσης αὐτοῖς τῆς ἐμφύτου θερμότητος εἰς τὴν ἀλλοίωσιν, ἐκπέπτωκε τοῦ πέττεσθαι. τοῦτ' οὖν ἐνίοτε καὶ τοῖς ὑδατώδεσιν ἰχῶρσι συμβαίνει δι' οὔρων ἐκκενουμένοις, καὶ διὰ τοῦτο καὶ οὖρα τὰ ἄπεπτα, πέττεσθαι φαμὲν, καίτοι μὴ δυναμένου τοῦ σώ-

μικτος ἐκ τῶν πεπεμμένων οὔρων φέρεσθαι. τῷ δὲ γενικῷ τούτῳ σημαινομένῳ τῆς πέψεως χρώμεθα, ἐπειδὰν καταῤῥοῦν, ἢ κόρυζαν, ἢ τοὺς ἐκ τούτων ῥέοντας ἰχῶρας, ἢ τοὺς ἐν ταῖς ὀφθαλμίαις, ἤτοι γε ἀπέπτους, ἢ πεπεμμένους εἶναι λέγωμεν. οὕτως γοῦν καὶ χολὴν ἢ ὠμὴν ἢ ἄπεπτον ἢ πεπεμμένην εἶναί φαμεν. ἡ μὲν γὰρ ὠμὴ ξανθή τε ἐστὶν ἱκανῶς καὶ δριμεῖα, καὶ δυσώδης. ἡ πεπεμμένη δέ, ὠχροτέρα τε καὶ ἥκιστα δυσώδης. ἄπεπτον οὖν χολὴν φησὶν εἰς γαστέρα συῤῥεῖν ἀναγκάζεσθαι, διὰ τὴν κακήν τε δίαιταν ἔκ τε τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ θώρακος ἑλκομένην, καθ' ἕτερον μὲν καιρὸν ἐν ᾧ λιμαγχονοῦσιν οὐδενὶ χρηστῷ παραμυθούμενοι τὴν γαστέρα. καθ' ἕτερον δὲ καιρόν, καθ' ὃν ἀκαίρως μεταβαίνουσιν ἐκ τῆς ἀσιτίας εἰς ἰσχυρὰ σιτία πλησίον τῆς ἀκμῆς. ἐφεξῆς δὲ καὶ ἄλλα συμπτώματα καταλέγει διὰ τὴν μοχθηρὰν δίαιταν γινόμενα, πρώτας μὲν τὰς ἀγρυπνίας ἑπομένας δηλονότι ἀσιτίαις μακραῖς, καὶ τροφαῖς ἀκαίροις ἅπερ ἀμφότερα μέμφεται τῆς διαίτης τῶν ἰατρῶν. ὅτι δὲ ταῖς ἀγρυπνίαις ἡ ἀπεψία τοῦ νοσήματος ἕπεται, πρόδηλον, εἴγε καὶ τοῖς ὕπνοις ἡ πέψις. ἀλλὰ καὶ περίληψιν φησὶ γίγνονται κατ' ἀμφότερα δηλονότι, τήν τε μακρὰν ἀσιτίαν καὶ τὴν ἰσχυρὰν τροφὴν τὴν ἐξαίφνης, ὑφ' ἧς ἡ γαστὴρ βαρύνεται. βαρυνομένη δὲ καὶ δυσθύμους τε καὶ λυπηροὺς ἀπεργάζεται τοὺς κάμνοντας, ἀλλὰ καὶ πικροὺς αὐτοὺς ἔφη γίγνεσθαι, δηλονότι παραπλήσιόν τι τῷ προειρημένῳ. καθάπερ γὰρ ἔνιοι δυσθυμοῦνται μελαγχολικῶς, οὕτως ἕτεροί τινες ὀξυθυμοῦνται πολλάκις, ὡς ἀθροιζομένης αὐτῆς τῆς χολῆς κατὰ τὸν στόμαχον, ἢ καὶ τὴν ἐν τῷ στόματι γινομένην αὐτοῖς ἐκ τῆς τοιαύτης χολῆς πικρότητα, δηλοῖ, διὰ τὸ φάναι πικροὺς αὐτοὺς γίγνεσθαι. αἱ παραφροσύναι δὲ καὶ ἐπὶ ταῖς ὀξυθυμίαις καὶ τῇ πικρᾷ χολῇ κατὰ τὸν στόμαχον, ἢ τὸν ἐγκέφαλον ἀθροιζομένῃ, πεφύκασιν ἕπεσθαι. τὰ δ' ὄμματα μαρμαρυγώδη γίγνεται διά τε τὴν ἀπὸ τῆς γαστρὸς ἀναθυμίασιν καὶ διὰ πλῆθος αἵματος ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναφερομένου. τούτων δὲ τὸ μὲν πρότερον ἐπ' ἀκαίροις ἐνίοτε γίγνεται προσφοραῖς τῆς τροφῆς. τὸ δὲ δεύτερον, ἢ δι' αἱμοῤῥαγίαν κρίσιμον, ἢ παραφροσύνην ἐφεδρεύουσαν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ ὦτα πληροῦται τοῦ ἤχου διά τε τοὺς ἐκ τῆς γαστρὸς ἀναφερομένους ἀτμούς, καὶ διὰ πνεῦμα φυσῶδες, ἐν αὐτῇ τῇ κεφαλῇ γινόμενον. τὰ δ' ἀκρωτήρια τοῦ σώματος ἅπερ ἐστὶ πόδες τε καὶ χεῖρες, ἴσμεν ἑτοίμως καταψυχόμενα, κακοπαθοῦντος τοῦ στόματος τῆς γαστρός, ὅταν ἤτοι διὰ μακρὰν ἀσιτίαν δάκνηται σφοδρῶς ὑπὸ δακνωδῶν ἰχώρων, ἢ διὰ πλῆθος ἄκαιρον τροφῆς βαρύνεται. πάσχει δ' ἀμφότερα κατὰ τὴν προειρημένην δίαιταν ἐν ᾗ προταριχεύσαντες ἐν ταῖς πρώταις ἡμέραις τοὺς κάμνοντας οἱ ἰατροί, μεταβαίνουσιν ἀθρόως ἐπὶ σιτώδεις τροφάς, ἐν ᾧ καιρῷ ἐχρῆν αὐτούς, λεπτοτέραν διαιτᾶν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, οὐδ' οὖρα πέττεται διαιτωμένων οὕτως, ἐν μὲν τῷ προταριχεύειν αὐτοὺς τοῦ προσφέρειν ἢ χυλὸν πτισάνης ἢ μελίκρατον ἢ ὀξύμελι, τοῦ αἵματος ἐπιχολουμένου διὰ τὸ μὴ καθαίρεσθαι, διὰ δὲ τὴν ἀθρόαν μεταβολὴν ἐπὶ σιτία βαρυνθείσης μὲν τῆς γαστρός, συγκαμνούσης δ' αὐτῇ καὶ τῆς ζωτικῆς δυνάμεως, ὡς αἱ στομαχικαὶ καλούμεναι συγκοπαὶ σαφῶς ἡμῖν ἐνδείκνυνται τὴν συμπάθειαν τῆς ζωτικῆς δυνάμεως πρὸς τὸ τῆς γαστρὸς στόμα. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ μᾶλλόν τε καὶ πρῶτον ἐν ταῖς ἀκαίροις ἀσιτίαις τε καὶ προσφοραῖς κακούμενον. διὰ τοῦτο οὖν καὶ τὰ πτύσματα λεπτὰ καὶ ἁλυκὰ καὶ σμικρὰ καὶ κεχρωσμένα χρώμασιν ἀκράτοις γίγνεσθαι φησί: καὶ ἱδρῶτας περὶ τράχηλον μόνον ἀπορίαν τε καὶ δύσπνοιαν. ἄπεπτον γὰρ μένει τὸ νόσημα, δι' ἑκατέραν τὴν ὑπερβολήν, ἀσιτίαν τε μακρὰν καὶ τροφῆς προσφορὰν ἄκαιρον. τῇ δ' ἀπεψίᾳ συνέπεται καὶ τὰ καταλελεγμένα πτύσματα. καθάπερ καὶ οἱ περὶ τράχηλον ἱδρῶτες, καὶ διὰ λιμαγχονίαν καταλυομένης τῆς δυνάμεως. καὶ διὰ τροφὴν ἄκαιρον βαρυνομένης. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ἀπορία κοινὸν ἀμφοῖν ἐστὶ σύμπτωμα, καὶ διὰ μακρὰν ἀσιτίαν ἐμπιπλάντων ἰχώρων τὴν γαστέρα, καὶ διὰ τροφὴν ἄκαιρον βαρυνοῦσαν. ἥ γε μὴν δύσπνοια καθ' ἣν τὸ πνεῦμα προσπταίει, διὰ τροφὴν ἄκαιρον γίνεται μᾶλλον ἢ δι' ἔνδειαν. ἔστι γὰρ στενοχωρίας τε καὶ σπασμοῦ γνώρισμα, προσκόπτειν τε καὶ ἵστασθαι τὸ πνεῦμα κατὰ τὴν εἰσπνοήν. ἡ γὰρ ἄνω φορὰ τὴν ἐκπνοὴν ποιεῖται. τῷ τοιούτῳ δὲ πνεύματι τὸ ἐναντίον ἐν τῷ δευτέρῳ καὶ ἕκτῳ τῶν ἐπιδημιῶν αὐτὸς δεδήλωκεν εἰπών. διπλῆν ἔσω ἐπανάκλησιν οἷον ἐπιπνέουσιν. ὅτι δὲ διὰ τὴν ἄκαιρον τροφήν, οὐ διὰ τὴν ἔνδειαν ἡ τοιαύτη γίγνεται δύσπνοια, δῆλον ἐστὶ καὶ ἐκ τοῦ φάναι τὸν Ἱπποκράτην πυκνὸν ἢ μέγα λίαν τοῖς κακῶς διαιτηθεῖσι γίγνεσθαι τὸ πνεῦμα, καὶ γὰρ τὸ πυκνὸν καὶ τὸ μέγα, στενοχωρουμένου τοῦ διαφράγματος ὑπὸ τῆς ἐν τῇ κοιλίᾳ περιεχομένης γίνεται τροφῆς, ὅταν μὴ κρατουμένη, μηδὲ κατεργαζομένη καλῶς ὑπὸ τῆς γαστρὸς ἐργάσηται πνευματώσεις. ἀναγκαῖον γάρ ἐστι τηνικαῦτα διά τε τὴν στενοχωρίαν τοῦ διαφράγματος, ἔλαττον εἰσπνεῖσθαι τὸ πνεῦμα, καίτοι διαστολὴν διαστελλομένου τοῦ θώρακος ἧς πρόσθεν διεστέλλετο. τοῦτ' οὖν ὅσον λείπεται τὸ νῦν πνεῦμα τοῦ πρότερον, ἐνδεῖ τὴν χρείαν τῆς ἀναπνοῆς ἐργάζεται καὶ διὰ ταύτην τὴν ἔνδειαν ἤτοι μείζονα τὴν ἀναπνοὴν ἀναγκάζει ποιεῖσθαι τὸ ζῶον ἢ πυκνοτέραν, ἢ ἀμφότερα. λέλεκται δὲ περὶ πασῶν δυσπνοιῶν ἐπὶ πλεῖστον, ἐν τοῖς περὶ δυσπνοίας ἐν οἷς καὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων δυσπνοιῶν τὰς αἰτίας σὺν ταῖς οἰκείαις ἀποδείξεσιν ἐγράψαμεν. ἀλλ' εἴς γε τὸ παρὸν ἀρκεῖ ταῦτα. φησὶ δὲ τῆς κακῆς διαίτης καὶ τὰς ὀφρῦς γίγνεσθαι, διεινώσιος μετεχούσας. γέγραπται δὲ διττῶς ἐν τισὶ μὲν τῶν ἀντιγράφων κατὰ τὸν ἑνικὸν ἀριθμόν. ὀφρὺς διεινώσιος μετέχουσα. καθ' ἕτερα δὲ πληθυντικῶς ὀφρύες διεινώσιος μετέχουσαι. δηλοῦται δὲ ἐκ τῆς λέξεως τὸ παρεσπάσθαι πως αὐτὰς ἢ ἀνεσπάσθαι καὶ γίνεται τοῦτο, ποτὲ μὲν ἀμφοτέρων τεινομένων σπασμωδῶς, ἢ τῆς ἑτέρας μόνης. ποτὲ δὲ τῆς ἑτέρας παραλελυμένης. εἶθ' ἑξῆς φησὶ λειποψυχώδεα πονηρά. τὸν λόγον ἀναφέρων ἐπὶ τὰ συμπτώματα, καθὰ καὶ τῶν ἱματίων ἀποῤῥίψεις γίνονται, διακαιομένων τῶν καμνόντων. ἐνίοτε δὲ καὶ χεῖρες ὅλαι τρομώδεις, ἐπιπλέον αὐξανομένου τοῦ κακοῦ. τὸ δὲ κάτω χεῖλος σειόμενον, ἐνδείκνυται δῆξιν εἶναι σφοδρὰν ἐν τῷ στόματι τῆς γαστρὸς διὸ καὶ σημεῖον ἐστὶν ἐμέτου δριμέων χυμῶν τὸ τοιοῦτον σύμπτωμα.

Τ αὐτὰ δ' ἐν ἀρχῇσιν ἐπιφαινόμενα, παραφροσύνης εἰσὶ δηλωτικὰ σφοδρῆς καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀποθνήσκουσι.

Τὰ εἰρημένα φησὶ συμπτώματα κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν νοσημάτων γινόμενα, παραφροσύνης εἰσὶ δηλωτικὰ

σφοδρᾶς. ἀρχὴν δὲ νόσου νῦν ἀκούειν σε χρὴ, τὸν χρόνον ἐκεῖνον ὅλον, ἐν ᾧ μηδέπω πέψεως εἰσὶ γνωρίσματα. εἴρη-
ται γὰρ ἐν τοῖς περὶ κρίσεων, ὅτι τε πλείω σημαίνει τὸ τῆς ἀρχῆς ὄνομα. καὶ ὅτι τὸ νῦν εἰρημένον σημαινόμε-
νον τῆς ἀρχῆς ἐστὶ κατὰ τὴν τοιαύτην διαίρεσιν γινόμενον, ἐν ᾗ τοὺς τοιούτους καιροὺς τῶν νοσημάτων διαιρούμε-
νοι λέγομεν, ἐξ ἀρχῆς αὐτὰ, καὶ ἀναβάσεως καὶ ἀκμῆς καὶ παρακμῆς συγκεῖσθαι. τῶν οὖν εἰρημένων ἄρτι
συμπτωμάτων ὅταν ἐγγὺς τῆς ἀκμῆς φαίνεται κρίσιν ἐσομένην προδηλούντων ἐν πεπεσηκόσι δηλονότι νοσή-
μασιν, ὅταν ἐν ἀρχῇ γίνηται, κρίσιν μὲν οὐ δηλοῖ, κριθῆναι γὰρ ἐν ἀρχῇ οὐδὲν δύναται, παραφροσύνης δ' ἐστὶ
γνωρίσματα, καὶ γέγραπται περὶ αὐτῶν ἱκανῶς ἐν τοῖς περὶ κρίσεων. ἐξ ἐκείνων οὖν καὶ σὺ μάνθανε τὸν
ὅλον ὑπὲρ αὐτῶν λόγον. ἔστι γὰρ μακρότερος, ἢ ὡς νῦν ἅπαντα διελθεῖν αὐτόν, ἀλλ' ἀρκέσει καθάπερ ἐπὶ
τῶν ἄλλων, οὕτω κἀπὶ τούτων, τὸ κεφάλαιον εἰπεῖν, ὡς ἐπειδὰν ἡ φύσις ἐπείγηται πρὸς ἔκκρισιν, ἀξιόλογος
10 ἐν τῷ σώματι γίνεται ταραχή. δι' ἣν τὰ τοιαῦτα φαίνεται συμπτώματα μετὰ τῶν τῆς πέψεως σαφεστάτων
σημείων. χωρὶς δὲ τοῦ παρεσκευάσθαι τὴν φύσιν εἰς τὴν τῶν λυπούντων ἔκκρισιν, ὁμοία ταραχὴ γιγνομένη
κινδυνωδέστατόν ἐστι σημεῖον. εἴρηται δὲ καὶ δι' ἄλλων ὑπομνημάτων ἤδη περὶ κρισίμων συμπτωμάτων, ὁποῖά
τέ τις ἡ φύσις αὐτῶν ἐστὶ, καὶ ὅπῃ διαφέρει τῶν ἐπιφαινομένων καλουμένων, ἐν οἷς ἔσται καὶ τὰ τῆς πέψεως
σημεῖα. τό, τε γὰρ προγνωστικὸν καὶ τὸ περὶ χυμῶν καὶ τοὺς ἀφορισμοὺς ἤδη προεξηγήμεθα πρὸ τοῦδε τοῦ βι-
βλίου. μακρολογοῦντος οὖν ἐστιν ἀεὶ περὶ τῶν αὐτῶν λέγειν τὰ αὐτά.

Οἱ δὲ διαφεύγοντες, ἢ μετὰ ἀποστήματος, ἢ αἵματος ῥύσιος ἐκ τῆς ῥινὸς, ἢ πύον παχὺ πτύσαντες διαφεύγουσιν. ἄλ-
λως δὲ οὔ.

Ἐπειδὴ θνήσκειν αὐτοὺς εἶπεν, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ προσέγραψεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, διὰ τοῦτο ἀκόλουθον ἦν εἰπεῖν
20 ὅπως ἐξ αὐτῶν ἔνιοι σώζονται. τούτους οὖν νῦν διεξέρχεται. καί φησιν ἢ δι' αἱμοῤῥαγίας, ἢ δι' ἀποστήματος,
ἢ διὰ πύου πτύσεως ἱκανῶς πεπεμμένου, σώζεσθαι τινὰς ἐξ αὐτῶν. συνενδεικνύμενος ἐξ ὧν εἶπε διὰ πλῆθος ἐν
ἐν τοιούτοις περιπίπτειν συμπτώμασι τοὺς κάμνοντας.

Οὐδὲ γὰρ τῶν τοιουτέων ὁρέω ἐμπείρους τοὺς ἰητροὺς, ὡς χρὴ διαγινώσκειν τὰς ἀσθενείας ἐν τῇσι νούσοισιν, αἵ τε διὰ
κενεαγγίην ἀσθενέονται, αἵ τε δι' ἄλλον τινὰ ἐρεθισμὸν, αἵ τε διὰ πόνον, καὶ ὑπὸ ὀξύτητος τῆς νούσου. ὁκόσα τε ἡμέ-
ων ἡ φύσις καὶ ἡ ἕξις ἑκάστοισιν ἐκτεκνοῖ πάθεα, καὶ εἴδεα παντοῖα. καίτοι σωτηρίην ἢ θάνατον φέρει γινωσκό-
μενα ἢ ἀγνοούμενα τὰ τοιαῦτα.

Ἐπεὶ περί τε τῆς ἰσχύος τοῦ κάμνοντος πεποίηται καὶ περὶ τῆς ἀσθενείας λόγον, ταῦτα δ' εἰσὶ τῶν ἐκ τῆς διαί-
της σκοπῶν οὐχ οἱ φαυλότατοι, διὰ τοῦτο νῦν ἀναλαμβάνει τὸν ὑπὲρ αὐτῆς λόγον τῆς κατὰ τὴν δύναμιν
30 ἀσθενείας, ὅντινα τρόπον γίγνεται διαγνωστικοὺς λέγων δεῖν εἶναι τοὺς ἰατροὺς, ὅτι ἔνιαι μὲν τῶν ἀσθενειῶν, διὰ
τὴν τῶν ἀγγείων κένωσιν ἀποτελοῦνται. τοῦτο γὰρ ἡ κενεαγγία σημαίνει κυρίως τε καὶ πρώτως, καὶ διὰ τοῦτο
ἡ ἀσιτία κενεαγγία πολλάκις εἴρηται ὡς τῷ τοῦ γένους ὀνόματι καὶ ἐπὶ τοῦ εἴδους, συνηθέστατα χρωμένων ἁπάντων
τῶν ἀνθρώπων. ἔνιαι δὲ διὰ πόνον ἤτοι τὸν ἰδίως λεγόμενον, ὥσπερ ἐστὶν ὁ αὐτὸς ταῖς ὀδύναις, ἢ τὴν ὡς ἂν εἴποι τις
κακοπάθειαν, ἣν κακοπαθοῦσιν οἱ κάμνοντες ἐν ταῖς ὀξείαις νόσοις. ἐνίας δὲ καὶ δι' ἄλλον τινὰ γίγνεσθαι φη-
σὶ ἐρεθισμόν. εἰ μὲν γὰρ δὴ τὴν δῆξιν ἔφερεν ἤτοι γε τῆς γαστρὸς, ἢ τῶν ἐντέρων, δόξειεν ἂν ὑποπεπτωκέναι τὸ σύμ-
πτωμα τοῦτο ταῖς ὀδύναις. εἰ δὲ ἀγρυπνίαν, ἤτι τοῦ στόματος τῆς κοιλίας πάθος, οὐ κυρίως ἂν δόξειεν εἰρημένον.
ἥ γε μὴν δύναμις ὁρᾶται καταλυομένη διά τε κένωσιν ἐξ αἱμοῤῥαγιῶν, ἢ ἐμέτων, ἢ διαχωρημάτων, ἢ ἱδρῶτος,
καὶ δι' ἀσιτίαν μακροτέραν τοῦ προσήκοντος, καὶ διὰ ἄλγημα τι καὶ ἀγρυπνίαν, ἐξαναστάσεις τε συνεχεῖς ἀποπα-
τήσεως ἕνεκα, καὶ πρὸς τούτοις ὅταν ποτὲ πάθῃ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς, οὕτως ἐπαπειλεῖν συγκοπάς. τοῦτο μέν γε
40 καὶ διὰ τροφῆς πλῆθος βαρυνούσης, ἢ τινὰ τῶν ἀνιαρῶν αὐτῆς ποιοτήτων, αὐτοί τε κάμνουσι καὶ συγκαταλύει
τὴν δύναμιν ἑαυτῇ τάχιστα, πᾶσαι μὲν οὖν αὗται διὰ φανερῶν αἰτιῶν γίγνονται αἱ βλάβαι τῆς δυνάμεως ἕτεραι
δ' εἰσὶν ἀφανεῖς. ὥσπερ ὅταν ἄνευ κενώσεως φανερᾶς, ἢ ἀγρυπνίας, ἢ λιμαγχονίας, ἢ καὶ τῆς κατὰ τὸ στόμα
κοιλίας αἰσθήσεως, οἱ κάμνοντες εἰς τοιαύτην ὑποσυροῦνται τοῦ σώματος διάθεσιν, οἵαν ἐν τῷ προγνωστικῷ κα-
τὰ τὴν ἀρχὴν αὐτὸς ἔγραψε λέγων. ῥὶς ὀξεῖα. ὀφθαλμοὶ κοῖλοι. κρόταφοι συμπεπτωκότες. ὅσα τε τούτων ἐφε-
ξῆς. αὕτη γοῦν τοῦ σώματος ἡ κατάστασις γίνεται μὲν καὶ δι' ἀγρυπνίαν, καὶ δι' ἔκκρισίν τινα πολλὴν, καὶ λιμαγ-
χονίαν. γίνεται δὲ καὶ χωρὶς τούτων, ὅταν οἵ τε ἐν τῷ σώματι χυμοὶ λεπτοὶ τυγχάνωσιν ὄντες, ἥ τε τοῦ πυρετοῦ θερ-
μασία δριμεῖα. διαφοροῦνται γὰρ οἱ οὕτως λεπτυνόμενοι κατὰ τὸ ἄδηλον. ἐνίοις δὲ καὶ κατὰ τὴν δυσκρασίαν
μιᾶς τῶν ἀρχῶν παθούσης, ἀσθενὴς ἡ δύναμις γίγνεται. πρώτη μὲν οὖν ἡ πρώτως παθοῦσα κάμνει. κατὰ
συμπάθειαν δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ δύο, μεμάθηκας γὰρ ἄλλην μὲν εἶναι κατὰ τὰ νεῦρα δύναμιν ἀρχὴν ἔχουσαν τὸν
50 ἐγκέφαλον, ἄλλην δὲ κατὰ τὰς ἀρτηρίας, ἧς ἡ ἀρχὴ καρδία, καὶ τρίτην κατὰ τὰς φλέβας ἐξ ἥπατος ὁρ-
μωμένην. ἐνίοτε γοῦν τῶν μορίων ἑνὸς οὑτινοσοῦν δυσκρασία τὴν οἰκείαν δύναμιν ἐκάκωσεν, ᾗ συνεπάθησαν αἱ
λοιπαὶ δύο δυνάμεις. τάχιστα μὲν οὖν ἀπώλειαι γίγνονται, τῆς καρδίας παθούσης. ἐφεξῆς δὲ τοῦ ἐγκεφάλου.
βραδεῖαι δὲ αἱ ἀπὸ τοῦ ἥπατος. ὥσπερ δὲ ταῦτα τὰ μόρια κατὰ δυσκρασίαν παθόντα, μεγίστην βλάβην βλά-
πτεται τῆς οἰκείας ἕκαστον δυνάμεως, οὕτως ἔνια πλησίον ἑκάστης ἀρχῆς κείμενα κατὰ δυσκρασίαν ἰσχυρῶς νο-
σήσαντα, τὰς ἀρχὰς τῶν δυνάμεων εἰς συμπάθειαν ἑαυτοῖς ἄγει. τινὰ δὲ κἂν μὴ πλησίον ᾖ κείμενα, διὰ τὴν κα-
τὰ γένος κοινωνίαν, ἢ τινὰ διαθέσεως ἰδιότητα, τὰς ἀρχὰς τῶν δυνάμεων ἔχοντα βλάπτει μόρια. τὸ μὲν οὖν
στόμα τῆς γαστρὸς ὅταν μὲν ζωτικὴν δύναμιν εἰς συμπάθειαν ἄγει, συγκοπὰς ἐπιφέρει. ὅταν δὲ τὴν ἰδίως ψυ-
χικὴν ὀνομαζομένην, παραφροσύνας, ἢ σπασμούς. ἡ δὲ μήτρα ποτὲ μὲν ἀπνοίας, ποτὲ δὲ συντάσεις νεύρων, ἀλ-

λὰ συμπληρωθέντα μὲν ἕκαστα τούτων, ἁπλῶς γνώριμα, συνιστάμενα δὲ καὶ αὐξανόμενα κατὰ βραχὺ λανθάνει τοὺς πολλοὺς τῶν ἰατρῶν. χρὴ δὲ οὐχ ὅταν ὑπὸ μεγέθους ἀβοήθητα γένηται, τότε γνωρίζειν αὐτὰ, τοῖς ἰδιώταις ὡσαύτως, ἀλλὰ ἀρχόμενά τε καὶ γιγνόμενα. τοῦτο γὰρ κάλλιστον. εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' αὐξανόμενά γε πάντως. ἅπαντα οὖν τὰ τοιαῦτα δοκεῖ μοι δηλῶσαι διὰ τῆσδε τῆς λέξεως ὁ Ἱπποκράτης, ἐν ᾗ φησιν. ὅσα τε ἡμέων ἡ φύσις καὶ ἕξις ἑκάστοισιν ἐκτεκνοῖ πάθεα καὶ εἴδεα παντοῖα. καὶ νῦν φύσιν λέγει τὴν κρᾶσιν. ἕξιν δὲ αὐτοῦ τοῦ σώματος τὴν κατασκευήν. οἱ μὲν γὰρ ἀραιότεροι φύσει διαφοροῦνται καὶ συγκόπτονται ῥᾳδίως, οἱ δὲ πυκνότεροι χρονίζουσιν ἐν ταῖς νούσοις. οὕτω δὲ καὶ μόρια τὰ μὲν, ἔχουσί τινες ψυχρότερα. τὰ δὲ θερμότερα, καὶ τὰ μὲν ξηρότερα. τὰ δὲ, ὑγρότερα. ἅπασι δὲ οἰκεῖον τῇ κράσει τὸ νόσημα.

ἔζει μὲν γὰρ νεικόν ἐστι ἢν διὰ τὸν πόνον καὶ τὴν ὀξύτητα τῆς νούσου ἀσθενέοντι προσφέρει τις ποτὸν, ἢ ῥόφημα 10 πλεῖον ἢ σιτίον οἰόμενος διὰ κενεαγγίην ἀσθενέειν. ἀεικὲς δὲ καὶ διὰ κενεαγγίαν ἀσθενέοντα, μὴ γνῶναι, καὶ πιέζειν τῇ διαίτῃ. φέρει μὲν γάρ τινα κίνδυνον καὶ αὕτη ἡ ἁμαρτὰς, πολλῷ δὲ ἥσσω τῆς ἑτέρης. καταγελαστοτέρη δὲ πολλῷ αὕτη μᾶλλον ἡ ἁμαρτὰς τῆς ἑτέρης. εἰ γὰρ ἄλλος ἰητρὸς, ἢ καὶ ἰδιώτης ἐσελθὼν καὶ γνοὺς τὰ ξυμβεβηκότα, δοίη καὶ φαγεῖν καὶ πιεῖν ἃ ὁ ἕτερος ἐκώλυσεν, ἐπιδήλως ἂν δοκέῃ ὠφεληκέναι. τὰ δὲ τοιάδε μάλιστα καθυβρίζεται τῶν χειρωνακτέων ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων. δοκέει γὰρ αὐτέοισιν ὁ ἐσελθὼν ἰητρὸς, ἢ ἰδιώτης, ὥσπερ καὶ τεθνεῶτα ἀναστῆσαι.

Διὰ τὰς ὀδύνας πολλάκις οἱ κάμνοντες ἄσφυκτοι γίγνονται, καὶ λιποψυχοῦσι, καὶ κίνησιν οὐδεμίαν οἷοί τε κινηθῆναι. κατὰ ταὐτὰ δὲ καὶ διὰ τὴν ὀξύτητα τῆς νόσου. τινὲς δὲ οὐ διὰ ταῦτα κάμνουσι τὴν δύναμιν, ἀλλὰ διὰ κένωσιν ἀγγείων ὁπωσοῦν γεγενημένην. εἴτ' οὖν δι' ἔκκρισιν, πρόσδηλον αἰσθήσει, εἴτε διαφόρησιν, εἴτε καὶ διὰ λιμαγ- 20 χονίαν. οὗτοι μὲν οὖν δέονται τροφὴν προσάρχεσθαι ὅτι τάχιστα. τοὐναντίον δὲ αὖ, οἱ δι' ὀδύνην, ἢ δι' ὀξύτητα τῆς νόσου, κενώσεως ἐνίοτε χρῄζουσι, μᾶλλον ἢ πληρώσεως. ἀλλὰ τούτοις μὲν ὁ τροφὴν διδοὺς, μέγιστόν τι κακὸν ἐργάζεται. τοὺς δὲ διὰ κενεαγγίην ἀσθενοῦντας εἰ πιέζει διαίτῃ λεπτῇ, βλάψειεν, οὐχ ὁμοίως δὲ ἐπιφανῶς ἢ ὀξέως. ἀεικὲς τὸ μήν ἐστιν ἀγνοῆσαι τὸ διὰ κένωσιν ἀσθενοῦντας μᾶλλον, ἢ τὸ δι' ὀδύνην. τὰ δ' ἄλλα τῆς ῥήσεως, σαφῆ.

ἐγγεγράψεται οὖν καὶ περὶ τούτων σημεῖα, οἷσι δεῖ ἕκαστα τουτέων διαγινώσκειν,

ἐπαγγέλλεται οὖν πάλιν καὶ ταῦτα ὥσπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἕτερόν τι γράψαι περὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων βιβλίον.

ἀρχαπλήσια μέντοι τοῖσι κατὰ κοιλίην ἐστὶ καὶ ταῦτα, καὶ γὰρ ἢν ὅλον τὸ σῶμα ἀναπαύσηται πολὺ παρὰ τὸ ἔθος, οὐκ αὐτίκα ἔρρωται μᾶλλον. ἢν δὲ δὴ καὶ πλείονα χρόνον διελινύσας, ἐξαπίνης εἰς τοὺς πόνους ἔλθοι, 30 φλαῦρόν τι πρήξειεν ἐπιδήλως. οὕτω δὲ καὶ ἓν ἕκαστον τοῦ σώματος, καὶ γὰρ ἢν πόδες, τοιόνδε τι πρήξειαν, καὶ τὰ ἄλλα ἄρθρα μὴ εἰθισμένα πονέειν, ἢν διὰ χρόνου ἐξαπίνης εἰς τὸ πονέειν ἔλθῃ. ταὐτὰ δ' ἂν καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ οἱ ὀδόντες πάθοιεν καὶ πᾶν ὁτιοῦν. ἐπεὶ καὶ κοίτη παρὰ τὸ ἔθος μαλακὴ πόνον ἐμποιέει, καὶ σκληρὴ παρὰ τὸ ἔθος καὶ ὕπαιθρος παρὰ τὸ ἔθος εὐνὴ σκληρύνει τὸ σῶμα.

Πάλιν ἐνταῦθα τὸ προκείμενον ἐπανῆλθε συμπληρώσας τὸν κατὰ παρέκβασιν αὐτῷ λόγον ἐμπεσόντα περὶ τῆς κατὰ τὴν δύναμιν ἀσθενείας, καὶ φησὶν ὅτι τοῖς κατὰ τὴν κοιλίαν ἔμπροσθεν εἰρημένοις, τὰ νῦν λεχθησόμενα παραπλήσια πώς ἐστι. συντείνει γὰρ εἰς ταὐτὸ, τὸ κεφάλαιον, ἐν ᾧ κατασκευάζει τὰς ἀθρόας μεταβολὰς μεγάλην φέρειν τοῖς κάμνουσι βλάβην. αὐτὸ δ' ὃ νῦν γράφει τοιόνδε ἐστίν. ὥσπερ ἡ κοιλία πλείονα χρόνον παντάπασιν ἀργήσασα καλῶς ἐνεργεῖν οὐ δύναται, πρὶν κατὰ βραχὺ πάλιν ἐθισθῆναί τε καὶ προσαχθῆναί τε 40 ταῖς οἰκείαις ἐνεργείαις, οὕτω καὶ πᾶν τὸ σῶμα, καὶ τῶν ἄλλων μορίων ἕκαστον. εἶτα καὶ μορίων ἐνίων ἐφεξῆς ὀνόμασι μνημονεύει. ἐνταῦθα δὲ τῇ τελευτῇ τοῦ λόγου καὶ τῆς κατὰ τὴν κοίτην μεταβολῆς ἐμνημόνευσεν, ἔτι δὲ καὶ νῦν κατασκευάζων τὸ προκείμενον ἐξ ἀρχῆς αὐτῷ περὶ τῆς τῶν ἐθῶν μεταβολῆς.

ὑπὲρ καὶ τῶν τοιῶνδε πάντων ἀρκέει παραδείγματα γράψαι. εἰ γάρ τις ἕλκος λαβὼν ἐν κνήμῃ, μήτε λίην ἐπίκαιρον μήτε λίην εὔηθες, μήτε ἄγαν δυσελκὴς ὢν, μήτε ἄγαν εὐελκὴς, αὐτίκα ἀρξάμενος ἐκ πρώτης κατακείμενος ἰητρεύοιτο, καὶ μηδαμῇ μετεωρίζει τὸ σκέλος, ἀφλέγμαντον ἂν οὕτω εἴη, καὶ ὑγιὴς πολλῷ θᾶσσον οὕτω γένοιτο, ἢ εἰ περιπλανώμενος ἰητρεύοιτο. εἰ μέντοι ε. ἢ ς. ἢ καὶ ἔτι ἀνωτέρω, ἀναστὰς ἐθέλοι προβαίνειν, μᾶλλον ἂν πονέοιτό τε, ἢ εἰ αὐτίκα ἐξ ἀρχῆς πλανώμενος ἰητρεύοιτο. εἰ δὲ καὶ πολλὰ ταλαιπωρήσειεν ἐξαπίνης, πολλῷ ἂν μᾶλλον πονήσειεν ἢ ἐκεῖνος ἰητρευόμενος ταῦτα, ταλαιπωρήσειεν ἐν ταύτῃσι τῇσιν ἡμέρῃσι.

50 Ἔτι τε περὶ τῆς ἀθρόας μεταβολῆς ποιεῖται τὸν λόγον, ὥσπερ ἔμπροσθεν ἐπ' ἄλλων παραδειγμάτων, οὕτως καὶ νῦν ἐπὶ ἕλκους. εἰ γάρ τις φησὶν ἕλκος ἔχων ἐν κνήμῃ δέον ἡσυχάζειν τε καὶ κατακεῖσθαι περιέρχοιτο βαδίζων ἠρέμα, τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ πλανώμενος ἰητρεύοιτο, βλάπτοιτο μὲν ἐξάπαντος, ἀλλ' ἧττον τοῦ ἐν ταῖς πρώταις ἡμέραις ἡσυχάσαντος ἐξαίφνης περὶ ε. ἢ ς. ἢ ἔτι ἀνωτέρω τοῦ περὶ γ. ἢ δ. ἀρξαμένου βαδίζειν. ἔνιοι δὲ τὸ ἀνωτέρω νομίζουσιν ἐνταῦθα τῶν ἐφεξῆς ἡμερῶν εἰρῆσθαι τῆς ζ. καὶ η. καὶ θ. οὓς ἐχρῆν εἰ τοῦτ' αὐτοῖς ἤρεσκε, διὰ τοῦ σ. καὶ τοῦ ξ. γράμματος τὴν ἀρχὴν τῆς λέξεως γράφειν ἐξωτέρω καὶ οὐκ ἀνωτέρω διὰ τοῦ α. καὶ ν. τί οὖν φήσουσιν; οὐχὶ καὶ τοιοῦτο γένοιτ' ἂν ποθ' ἕλκος. ὥστε κἂν ἑβδόμης τις ἢ ὀγδόης ἡμέρας ἄρξηται βαδίζειν ἡσυχάσας ἔμπροσθεν οὐ σμικρῶς βλαβῆναι, καὶ μεγάλως φαίην ἂν, εἴ γε μέγα τὸ ἕλκος ᾖ, ἢ ὁ κάμνων εἴη δυσελκής; μᾶλλον δ' εἰ ἄμφω συνέλθοι. εἰ δὲ μήτε μέγα τὸ ἕλκος, μήτε ὁ κάμνων δυσελκὴς εἴη, ἰητρεύοιτο δὲ προσηκόντως, καὶ τί καὶ τοῦτο χρὴ προσυπακούεσθαι τῷ λόγῳ, περὶ τὴν

ζ΄. ἂν ἢ η΄. ἡμέραν ἤδη καλῶς ἔχοι, καὶ βαδίζειν ἀβλαβῶς δύναται. διὰ τοῦτ᾽ οὖν προσέθηκε τῷ λόγῳ περὶ μὲν τοῦ ἕλκους αὐτοῦ μήτε λίην ἐπίκαιρον, μήτε λίην εὐῆθες, τὸ ἁπλοῦν δηλονότι καλέσας εὐῆθες. περὶ δὲ τοῦ ἀνθρώπου μήτε ἄγαν δυσελκής, ὁ γὰρ τοιοῦτος εἰ μηδὲν ἄλλο περὶ τὴν θεραπείαν ἁμαρτάνοι, μόνον δὲ τὸ βαδίζειν τὰ μέτρια δέον ταῖς κατακεῖσθαι, βλαβείη μὲν ἄν, οὐ μὴν οὕτως γε μεγάλως, ὡς εἰ ταῖς πρώταις ἡμέραις ἡσυχάσας, περὶ τρίτην ἢ δ΄. ἢ ε΄. ἢ ϛ΄. ἤρξατο περιπατεῖν. ὁ δὲ μέγα τὸ ἕλκος ἔχων καὶ δυσελκὴς ὢν οὐ μετρίως, ἀλλὰ μεγάλως, ἂν βλαβείη περιπατῶν ἐξ ἀρχῆς, ὥσπερ καὶ πάλιν ὁ μικρόν γε τὸ ἕλκος ἔχων, καὶ λίαν ἂν εὐελκὴς ἐν ταῖς πρώταις ἡμέραις ἡσυχάσας περὶ τὴν ε΄. ἢ ϛ΄. ἤρξατο περιπατεῖν, οὐκ ἂν μεγάλως, ἀλλὰ μετρίως βλαβείη. διὰ ταῦτ᾽ οὖν ὁ Ἱπποκράτης ἐπὶ τῆς μέσης ἔχοντος ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ἀντιθέσεσι τὸν λόγον ἐποιήσατο, λέγει δὲ ἀντίθεσιν τήν τε κατὰ τὸ μέγα καὶ μικρὸν ἕλκος, καὶ τὴν κατὰ τὸ δυσελκῆ καὶ εὐελκῆ εἶναι τὸν ἄνθρωπον. εὔδηλον δ᾽ ὅτι διαφέρει μηδὲν ἐπίκαιρον ἕλκος εἰπεῖν ἢ μέγα, καθάπερ οὐδὲ μικρὸν ἢ εὐῆθες. τὸ γὰρ ἐπίκαιρον, ἢ διὰ τὴν τοῦ χωρίου φύσιν γίνεται τοιοῦτον, μέγα κατὰ δύναμιν ἀποτελούμενον εἰ καὶ τῇ διαιρέσει τοῦ χρωτὸς εἴη μικρόν, ἢ καὶ κατ᾽ αὐτὸ τὸ τῆς διαιρέσεως μέγεθος ἐπίκαιρον γίνεται. τὸ δ᾽ εὐῆθες ὅπερ ἁπλοῦν ἐστι καὶ μικρόν, ἢ διὰ τὴν τοῦ χωρίου φύσιν ἄκυρον οὖσαν, ἢ κατ᾽ αὐτὴν τὴν διαίρεσιν βραχεῖαν γενομένην.

Διατελέες οὖν μαρτυρέει ταῦτα πάντα ἀλλήλοισιν ὅτι πάντα ἐξαπίνης μέζω πολλῷ τοῦ μετρίου μεταβαλλόμενα, καὶ ἐπὶ τὰ καὶ ἐπὶ τὰ βλάπτει.

Ἐφ᾽ ἑκάστῳ τῶν παραδειγμάτων ἀναμιμνήσκει τοῦ προκειμένου λόγου καὶ νῦν οὖν ἐπὶ τοῦ κατὰ τὸ ἕλκος παραδείγματος, ἐποίησεν αὐτό. τὸ γὰρ διατελέες ταυτὸν σημαίνει τὸ διαπαντὸς καὶ ἀεί.

Πολλαπλασίη μὲν οὖν κατὰ κοιλίην ἡ βλάβη ἐστὶν, ἢν ἐκ πολλῆς κενεαγγίης ἐξαπίνης πλέον τοῦ μετρίου προσάρηται, ἀτὰρ καὶ κατὰ τὸ ἄλλο σῶμα, ἢν ἐκ πολλῆς ἡσυχίης ἐξαίφνης ἐς πλείω πόνον ἔλθῃ, πολὺ πλείω βλάψει, ἢ εἰ ἐκ πολλῆς ἐδωδῆς ἐς κενεαγγίην μεταβάλλοι. δεῖ μέντοι καὶ τὸ σῶμα τουτέοισιν ἐλινύειν, κἢν ἐκ πολλῆς ταλαιπωρίης ἐξαπίνης ἐς σχολήν τε καὶ ῥᾳθυμίην ἐκπέσῃ, δεῖ δὲ καὶ τουτέοισι τὴν κοιλίην ἐλινύειν πλήθεος βρώμης. εἰ δὲ μὴ, πόνον ἐν τῷ σώματι ἐμποιήσει, καὶ βάρος ὅλου τοῦ σώματος.

Ὃ πρῶτον ἁπάντων ἀποδεῖξαι προύθετο τοῦτ᾽ ἔστιν αὐτὸ, τὸ περὶ τῶν κατὰ κοιλίην ἀθρόων μεταβολῶν, εἶτ᾽ ἀπ᾽ αὐτοῦ πρὸς τὸ γενικώτερον, ὃ δὴ καὶ καθολικώτερον ὀνομάζουσι μεταβὰς, περὶ πάσης ἔθους ἐξαλλαγῆς ἀθρόας διαλέγεται μέχρι δεῦρο, περιεχομένων γὰρ τῶν εἰδικωτέρων ἐν τοῖς γενικωτέροις, καὶ τῶν κατὰ μέρος ἐν τοῖς καθόλου, καὶ ἡ τῶν κατὰ τὴν κοιλίην ἐξαλλαγὴ συναποδέδεικται τῇ τῶν πάντων ἀθρόᾳ μεταβολῇ, ἀλλὰ νῦν πάλιν ἐπὶ τὴν κοιλίαν ἀφικόμενος, τῶν ἐν αὐτῇ μεταβολῶν τὰς διαφορὰς διδάσκει, καὶ φησὶ πολλαπλασίαν εἶναι τὴν βλάβην ἐν τῇ μεταβολῇ τῆς διαίτης, ὅταν ἐκ πολλῆς ἀσιτίας ἀθρόως προσενέγκηται πλείω τῶν συμμέτρων, ἤπερ ὅταν ἐκ πολλῆς ἐδωδῆς εἰς ἀσιτίαν μεταβάλλει. τούτῳ δ᾽ αὖθις πάλιν ὅμοιον παρενέλαβε περὶ τὸ πᾶν σῶμα γινόμενον. ἧττον γὰρ βλάπτονται μεταβάλλοντες ἐξαίφνης εἰς ἡσυχίαν ἐκ κινήσεων, ἤπερ ὅταν εἰς κίνησιν ἐξ ἡσυχίας. πάλιν δὲ κἀνταῦθα προσέγραψεν ἐπανορθώματα τῆς ἀκαίρου μεταβολῆς, ὥσπερ κἀν τοῖς ἔμπροσθεν. οὐκ ἀναγκαῖον δὲ οὐδὲ τοῦτο, τῷ προκειμένῳ σκέμματι. ἃ δ᾽ οὖν προσέγραψε ταῦτα ἐστί. τοὺς μὲν εἰς ἀργίαν μεταβαίνοντας ἐκ κινήσεως τε καὶ πράξεως, ἐλινύειν ἀξιοῖ, τουτέστιν ἡσυχάζειν τῷ παντὶ σώματι, τοῦτο δὲ ταυτόν ἐστιν ἐκείνῳ τῷ, ὅκου λιμὸς, οὐ δεῖ πονέειν. τοὺς δ᾽ εἰς ἡσυχίαν ἐκ πολλῆς ταλαιπωρίας, ὀλιγώτερα προσφέρεσθαι. τοῦτο δ᾽ αὖ πάλιν ἐστὶν ἐλινύειν τὴν κοιλίην, ὡς εἴ γε μὴ πονῶν ὅλῳ τῷ σώματι προσφέροιτο τὰ συνήθη, πλῆθος ὑποθρέψει. διὸ βαρυνθήσεται τὸ πᾶν σῶμα καὶ πονήσειε. σημαίνει δ᾽ αὐτῷ νῦν ὁ πόνος τὴν βλάβην γενικῶς νοούμενος, πολλαῖς ταῖς κατ᾽ εἶδος βλάβαις.

Ὁ δὴ οὖν πλεῖστος μοι λόγος γέγονε περὶ μεταβολῆς τῆς ἐπὶ τὰ, καὶ ἐπὶ τὰ. ἐς πάντα μὲν οὖν εὔχρηστον ταῦτ᾽ εἰδέναι. ἀτὰρ καὶ περὶ οὗ ὁ λόγος ἦν, ὅτι ἐν τῇσιν ὀξείῃσι νούσοισιν ἐς τὰ ῥοφήματα μεταβάλλουσιν ἐκ τῆς κενεαγγίης. μεταβλητέον γὰρ ὡς ἐγὼ κελεύω ἤδη. ἔπειτα οὐ χρηστέον ῥοφήμασι, πρὶν ἡ νοῦσος πεπανθῇ, ἢ ἄλλο τι σημεῖον φανῇ, ἢ κατὰ ἔντερον κενεαγγικὸν, ἢ ἐρεθιστικὸν, ἢ κατὰ τὰ ὑποχόνδρια ὁκοῖα γεγράφεται σημεῖα.

Συνήγαγε πάλιν αὐτὸς εἰς ἓν κεφάλαιον ἅπαντα τὸν λόγον, ἀξιῶν ἐπὶ μὲν τῶν ὡσαύτως ἐχόντων, μὴ μεταβάλλειν τὴν δίαιταν. ἐπὶ δὲ τῶν ἐξ ὑγείας εἰς νόσον μεταβάλλειν μὲν, οὐ μὴν ὡς ἄλλοι μεταβάλλουσιν. εἶτα καὶ διὰ συντόμων ἐδήλωσε τὸν σκοπὸν τῆς ἐπὶ τῶν ὀξέως νοσούντων διαίτης. εἰ μὲν γὰρ πεπανθῇ τὸ νόσημα, μεταβαίνειν ἐπὶ τὴν τοῦ χυλοῦ δόσιν ἐκέλευσεν. εἰ δ᾽ ἄπεπτον εἴη, μὴ μεταβαίνειν. εἰ μὴ ἄρα συμπτώματι καθαιρετικὸν τῆς δυνάμεως ὀφθείη, ἢ κενώσεως κατὰ γαστρὸς πλείονος, ἢ ἄλλου τινὸς προσερεθίσει προσγινομένου. κοινῷ δὲ ὀνόματι τῷ τοῦ ἐρεθισμοῦ, περιέλαβε πάντα τὰ καθ᾽ ὁντινοῦν τρόπον εἰς ἀρρωστίαν ἄγοντα τὴν δύναμιν ἐν οἷς ἐστι καὶ ἡ δῆξις ὑπὸ δριμέων χυμῶν, ἤτοι κατ᾽ ἔντερον, ἢ κατὰ γαστέρα γενομένη, καὶ μάλιστ᾽ αὐτῆς κατὰ τὸ στόμα, καὶ ἀγρυπνία, καὶ ὀργὴ, καὶ λύπη, καί τινες ἕλμινθες ἐκ τῶν ἐντέρων ἀναβᾶσαι πρὸς τὴν γαστέρα καὶ κνήσεις τοῦ δέρματος ἅπαντος, ἢ καὶ μορίων τινῶν ἐπιθεμένη διὰ νυκτὸς, ὡς μὴ μόνον αὐτῷ τὸ ἐρεθίζειν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγρυπνίαν καταλῦσαι τὴν δύναμιν. καὶ τὰ ὑποχόνδρια δέ φησι διαγεγράψεται, καὶ αὐτὰ συνενδείξεται τὸ διδόναι ῥοφὴν ἢ μὴ διδόναι. δυνατὸν γὰρ ὑπακούειν ἀμφότερα. μᾶλλον μέντοι τὸ ἕτερον, ἴσον κατὰ τὴν τῶν λόγων ἀκολουθίαν. κελεύων γὰρ ἀπέχεσθαι πτισάνης πρὸ τοῦ πεφθῆναι τὴν νόσον ὅταν γε δηλονότι δυνατὸν ᾖ τὸν κάμνοντα διαρκέσαι, προσέθηκε πλὴν εἰ μὴ σημεῖον τι φανείη, κατ᾽ ἔντερον κενεαγγικὸν ἢ ὑπο-

χόνδρια,

χόνδρια, διαγεγράψεται, ὡς τούτων τι τῶν προφερομένων ἤδη τῶν τοῦ χυλοῦ δόσιν πρὸ τοῦ πεφθῆναι τὴν νόσον. ἴσως δὲ τὰ κατεξηρασμένα σφοδρῶς ὑποχόνδρια, καὶ ἰσχυρῶς αὐχμώδη λέγει. τοιαῦτα γὰρ συμπίπτει καὶ τῷ κατὰ τὸ προγνωστικὸν εἰρημένῳ νεκρώδει προσώπῳ, περὶ οὗ φησὶ ῥὶς ὀξεῖα. ὀφθαλμοὶ κοῖλοι. κρόταφοι συμπεπτωκότες. αὕτη γὰρ ἡ συνδρομὴ τῶν σημείων ὑποχόνδρια ἔχει προσεσταλμένα ἱκανῶς. ὥς τε τινὰ τῶν μὴ τετριμμένων, ὡς ἀνεσπασμένων ἐξαπατῆσαι. οὐ ταὐτὸν δέ ἐστι προσεστάλθαι τε σφοδρῶς διὰ ξηρότητα καὶ ἀνεσπάσθαι διὰ φλεγμονήν, εἴ γε μὴν ὑπερβάλλουσα ξηρότης τοῦ σώματος ἐργαζομένη ἐστὶ πᾶσιν ἐν τῷ διαφράγματι πλείονα, καὶ τῷ ὑποχονδρίῳ. μάλιστα δὲ προσέχειν δεῖ καὶ διορίζειν ἀπὸ τῆς ξηρότητος τὴν φλεγμονήν, ἐπειδὴ καὶ ἡ θεραπεία διάφορός ἐστι. τοῖς μὲν γὰρ διὰ φλεγμονὴν ἔχουσι τὸ τοιοῦτον αὐτό, λεπτοτάτης ἐστὶ χρεία διαίτης. τοῖς δὲ διὰ ξηρότητα, τῆς ἐναντίας, ἐν ᾗ πλεονάκις ὀλίγον δίδομεν χυλὸν πτισάνης.

Ἀγρυπνίη ἰσχυρὴ, πόμα καὶ σιτία ὠμὰ καὶ ἀπεπτότερα ποιέει. καὶ ἡ ἐπὶ τὰ ἕτερα αὖ μεταβολὴ, διαλύει τὸ σῶμα καὶ ἑφθότητα καὶ καρηβαρίην ἐμποιέει.

Πολλάκις ἐνενόησα τοῦτο τὸ βιβλίον ἐν τύποις εὑρεθὲν, ἐκδίδοσθαι μετὰ τὸν Ἱπποκράτους θάνατον. ἡ γὰρ ἀταξία τῶν λόγων οὐκ ἄλλως ἔοικεν, ἢ οὕτως γεγονέναι, προγεγραμμένων μὲν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους ἐν τῷ βιβλίῳ τῶν εὑρισκομένων αὐτῷ παραδειγμάτων εἰς τὴν τοῦ καθόλου πίστιν, ἐνίων μὲν ἐπὶ τοῦ μετώπου, ἐνίων δὲ κατὰ τοῦ νώτου. μὴ δυνηθέντος δὲ τοῦ ἐγγραφομένου τὴν οἰκείαν ἑκάστῳ τάξιν ἀποδοῦναι. τὸ γοῦν ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ φανερωτάτην ἔχει ἀταξίαν. οὐ γὰρ νῦν ἀλλὰ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἦν ὁ καιρὸς αὐτοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν λόγον ἐν ᾧ περὶ τῆς παρὰ τὸ ἔθος εἰς τοὐναντίον μεταβολῆς ἔγραψε παραδείγματα. προσγράψαι γὰρ ἐκείνοις ἐχρῆν καὶ τοῦτο, τῆς μὲν εἰς ἀγρυπνίαν ἀήθους μεταβολῆς ἀπεπτότερα ποιούσης τὰ προσφερόμενα σιτία τε καὶ ποτά. τῆς δ' εἰς ὕπνον πολὺν ἀήθως, καὶ τοῦτον ἐπὶ τῇ λυθέντα, νωθρότητα τοῦ σώματος καὶ καρηβαρίαν ἣν δὴ εἶπεν ἑφθότητά τε καὶ διάλυσιν καὶ καρηβαρίαν, ἐν ῥήματι περιληφθεῖσαν τὴν ἔκλυσιν δηλοῖ τοῦ τόνου. συνενδείκνυται δὲ καὶ τὸ τῆς ἑφθότητος ὄνομα δι' ὑγρότητα θερμὴν γιγνομένης, οὐ διὰ ξηρότητα πεφυκυίας διαφορεῖν μὲν καὶ ξηραίνειν τῆς ἐγρηγόρσεως, μὴ πέττειν δὲ κατὰ τὸ βάθος ὑγραίνειν δὲ τὸ * πνεῦμα καὶ τὰς ἀπορροίας κατέχειν τοῦ ὕπνου. κατὰ λόγον οὖν τὰ ἀτμώδη περιττώματα πλεονάζει ἐν τῷ σώματι τῶν ἀήθως ἐπὶ πολὺ κοιμηθέντων. καὶ διὰ ταῦτα τὴν ὅλην αὐτῶν κατάστασιν ἔκλυτον ὁμοίως γίγνεσθαι τοῖς ἑψηθεῖσι.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΤΗΣ ΟΞΕΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ γ'.

Γλυκὺν δὲ οἶνον καὶ οἰνώδεα, καὶ λευκὸν, καὶ μέλανα, καὶ μελίκρατον καὶ ὕδωρ καὶ ὀξύμελι τοῖσι δὲ σημαινομένοισι χρὴ διορίζειν ἐν τῇσιν ὀξείῃσι νούσοισιν.

Οὐ μόνον ἀτάκτως ἀλλὰ καὶ ἐλλιπῶς τὸν κατάλογον ἐποιήσατο τῶν οἴνων. ἔστι γὰρ αὐτῶν μία μὲν, ἡ κατὰ τὰς χρόας διαφορά. ἑτέρα δὲ ἡ κατὰ τὴν γεῦσιν ποιότης. καὶ τρίτη κατὰ τὴν σύστασιν. καὶ τετάρτη κατὰ τὴν ὀσμήν. καὶ ε. κατὰ τὴν δύναμιν. ἡ μὲν οὖν κατὰ τὴν χρόαν, εἰς λευκὸν καὶ μέλανα καὶ κιρρὸν καὶ ξανθὸν, καὶ ἐρυθρὸν τέμνεται, οὐ τῶν μὲν, καὶ ἄλλων μεταξὺ διαφορῶν. ἀλλ' ὥσπερ κατὰ τὴν χρόαν, οὕτω καὶ κατὰ τὴν δύναμιν ἐπιμίκτων οὐσῶν. ἡ δὲ κατὰ τὴν γεῦσιν διαφορὰ τῶν οἴνων, εἰς γλυκὺν καὶ αὐστηρὸν τέμνεται, δηλονότι κἀνταῦθα τὸν ἀμφοῖν μέσον, ὃς οὐδετέραν ἔχει σαφῆ ποιότητα. καὶ πρός γε τούτῳ τὸν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν ποιοτήτων σύνθετον. ἔτι τε τὸν δριμὺν ὀνομαζόμενον. ἡ δὲ κατὰ τὴν σύστασιν διαφορὰ τῶν οἴνων, εἴς τε τὸν ὑδατώδη καὶ λεπτὸν, καὶ εἰς τὸν πάνυ παχὺν τέμνεται, καὶ δηλονότι καὶ εἰς τὸν μέσον τούτων. εἶτ' αὖθις ὅσοι μεταξὺ τοῦ τε μέσου καὶ τῶν ἄκρων εἰσί. καὶ ἡ κατὰ τὴν ὀσμὴν δὲ διαφορὰ τῶν οἴνων, καθ' ὅσον οἱ μὲν εὐώδεις εἰσὶν, οἱ δὲ οὐκ εὐώδεις. ἀλλὰ πληκτικήν τινα καὶ ἀηδῆ τὴν ποιότητα κέκτηνται. τινὲς δὲ οὐδόλως ἔχουσιν ὀσμὴν, ἀλλ' εἰσὶν ὥσπερ ὕδωρ, ἄοσμοι. ἡ δὲ κατὰ τὴν δύναμιν διαφορὰ τῶν οἴνων ἐστὶ καθ' ὅσον ὁ μὲν, ἰσχυρός. ὁ δὲ ἀσθενής. ὁ δέ τις μέσος. ὁ δέ τις μεταξὺ τοῦ τε μέσου καὶ τῶν ἄκρων ἐστὶν ἰσχυρὸς μὲν ὁ θερμαίνων σφοδρῶς καὶ ταχέως τὸ σῶμα, καὶ τὴν κεφαλὴν πληρῶν. ἀσθενὴς δὲ ὁ ἐναντίος. οἱ δ' ἐν τῷ μεταξὺ δῆλοι, τῶν ἄκρων ἀφωρισμένοι. ὀνομάζεται δὲ ὁ μὲν ἰσχυρὸς οἰνώδης. ὁ δ' ἀσθενὴς, ὑδατώδης. ᾧ γὰρ ὕδατος οἶνος πλεονεκτεῖ μᾶλλον, τοῦτο ὅταν ἔν τινι θεασώμεθα σφοδρότατον ὑπάρχον, εἰκότως οἰνώδη καλοῦμεν. ὥσπερ γε καὶ τοὐναντίον ὑδατώδη, τῷ ὕδατι μάλιστα κατὰ πάντα ἐοικότα. καὶ τῇ λεπτότητι, καὶ τῇ χρόᾳ, καὶ τῷ ἀόσμῳ, καὶ τῷ μὴ θερμαίνειν ἐπιφανῶς. αὗται μὲν οὖν αἱ κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν εἰσὶν, ἐν τοῖς οἴνοις διαφοραί. προστιθέασι δ' αὐταῖς, ἔνιοι τὴν κατὰ τὸν χρόνον, ἐπειδὴ τινὲς μὲν ὑπάρχουσιν ἱκανῶς παλαιοί, τινὲς δὲ νέοι, τινὲς δὲ ἐν τῷ μεταξὺ τούτων. εὔδηλον δ' ὅτι τῶν ἔξωθεν εἰσὶ συμβεβηκότων αἱ τοιαῦται διαφοραί. καθ' ὅσον γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ δριμύτεροί τε καὶ θερμότεροι γίγνονται μεταβάλλοντες ἅμα τούτοις καὶ χρόαν καὶ σύστασιν καὶ ὀσμὴν, κα-

τὰ τοσοῦτον ὁ χρόνος διαφορὰν τινὰ ἐν τοῖς οἴνοις ἐργάζεσθαι δοκεῖ. εἰ δέ γε καὶ μηδὲν τούτων ὑπήλλακται, οὐδ᾽ ἂν ἐλέγετο πρός τινων παλαιὸς ὁ οἶνος ἢ νέος, ἀλλ᾽ οὐδὲ νῦν οὕτω λέγουσιν, ὡς τῶν ἐτῶν αὐτοῦ δεόμενοι κατὰ πρῶτον λόγον, ἀλλ᾽ ὡς ἅμα τοῖς ἔτεσιν ἐνδεικνύμενοι τὴν δύναμιν. οὐ γὰρ διὰ τὸν χρόνον οἱ οἶνοι τὰς ὠφελείας καὶ βλάβας ἔχουσιν, ἀλλ᾽ ἐκ τῆς τῶν οἰκείων διαφορῶν τούτων ὑπαλλαγῆς. κατὰ συμβεβηκὸς οὖν τοῦ χρόνου μνημονεύομεν, ἐν ταῖς τῶν οἴνων διαφοραῖς, οὐ κυρίως, οὐδὲ πρώτως. καὶ αὐτῶν μέντοι τῶν οἰκείων ἐν αὐτοῖς διαφορῶν, αἱ μὲν εἰς ὠφέλειάν τε καὶ βλάβην ἀναφέρονται κατὰ τὸν ἴδιον λόγον. αἱ δὲ οὐ κατὰ τὸν ἴδιον, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, γλυκύτης μὲν καὶ αὐστηρότης κατὰ τὸν ἴδιον λόγον. οὕτω καὶ ἡ ἰσχὺς καὶ ἀσθένεια καὶ λεπτότης καὶ πάχος. αἱ δὲ κατὰ τὴν χρόαν τε καὶ ὀσμὴν, οὐ πρώτως, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός. ἐπεὶ τῶν οἴνων οἱ μὲν, ὑδατώδεις τε εἰσὶ καὶ λευκοὶ καὶ κιῤῥοὶ καὶ μέλανες, οἱ δὲ ὑδατώδεις καὶ ἄοσμοι ὥσπερ ὕδωρ, ἢ εὐώδεις ὥσπερ ἄρωμα καὶ μύρον. ὥσπερ οὖν τῶν κοινῶν αὗται εἰσὶν αἱ διαφοραὶ, ἤ κατά τε τὴν οἰκείαν δύναμιν ἀριθμούμεναι καὶ κατὰ συμβεβηκὸς, εὔδηλον ἤδη σοι περὶ τῆς ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει κατά τε τὴν τάξιν αὐτῶν καὶ τὸν ἀριθμὸν ἐνδείας. ἀλλ᾽ ἐὰν φαίνεται κατὰ τὸν ἑξῆς λόγον ἁπασῶν τῶν χρησίμων διαφορῶν μνημονεύων ὁ Ἱπποκράτης, συγχωρήσομεν αὐτοῦ τῇ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ἐνδείᾳ.

Ο μὲν γλυκὺς ἧσσον ἐστὶ καρηβαρικώτερος τοῦ οἰνώδεος, καὶ ἧσσον φρενῶν ἁπτόμενος, καὶ διαχωρητικώτερος δή τι τοῦ ἑτέρου κατ᾽ ἔντερον. μεγαλόσπλαγχνος δὲ σπληνὸς καὶ ἥπατος. οὐκ ἐπιτήδειος οὖν οὐδὲ τοῖσι πικροχόλοισι. καὶ γὰρ οὖν διψώδεις τοῖσί γε τοιουτέοισιν ἐστίν. ἀτὰρ καὶ φυσώδης ἐντέρου τοῦ ἄνω. οὐ μὴν πολέμιός γε αὖ τῷ κάτω ἐντέρῳ κατὰ λόγον τῆς φύσεως. καί τοι γε οὐ πάνυ πορίμη ἐστὶν ἡ ἀπὸ τοῦ γλυκέος οἴνου φῦσα. ἀλλ᾽ ἐγχρονίζει περὶ ὑποχόνδρια.

Κατὰ τὴν γευστικὴν ποιότητα γλυκὺς οἶνος ὀνομάζεται, καθ᾽ ἣν καὶ αὐστηρός ἐστι καὶ δριμὺς, ἵνα τὸν ὑδατώδη παραλίπωμεν, οὐκ ἐκπεπτωκότα τελείως τοῦ στύφειν, εἰ καὶ παντάπασιν ἐκλελυμένην ἔχει τὴν ποιότητα τῆς στύψεως. εἰ γὰρ ὕδατι παραβάλλοις αὐτὸν, αἰσθήσῃ σαφῶς ἐκ τῆς παραβολῆς τὴν γεῦσιν τῶν τοιούτων οἴνων γεγονέναι βραχεῖαν στύψιν εἰληφότων. ὑδατώδη δὲ καλοῦσιν οἶνον οἱ ἄνθρωποι τὸν ἐοικότα κατά τε χρόαν καὶ σύστασιν τῷ ὕδατι. διαφανής τε γὰρ ὡς ἐκεῖνο καὶ λαμπρὸς καὶ καθαρὸς καὶ τῇ συστάσει λεπτὸς φαίνεται. εὐθὺς δὲ καὶ τῇ δυνάμει παραπλήσιός ἐστιν ὁ τοιοῦτος ὕδατι, μήτε κεφαλῆς ἀσθενοῦς ἁπτόμενος, μήτε νεύρων ἀσθενῶν, ὅτι μὴ δὲ θερμαίνει σαφῶς. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου καὶ αὖθις εἰρήσεται. ὁ δὲ γλυκὺς οἶνος, ὠνόμασται μὲν οὕτως, ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν γεῦσιν ποιότητος. παμπόλλῳ δ᾽ ὕδατος ἀφέστηκε κατὰ τὴν χροιὰν καὶ τὴν σύστασιν. οὔτε γὰρ λεπτὸν ἀκριβῶς, οὔτε λευκὸν ὄψει γλυκὺν οἶνον ποτὲ, ἀλλὰ μᾶλλον μὲν καὶ ἧττον ἀφεστηκότα τῶν εἰρημένων, οὐδέτερον δὲ αὐτῶν ἔχοντα. γλυκεῖς γοῦν οἶνοι διαφερόντως εἰσὶν ὁ θηραῖος καὶ σκυβελίτης ἀμφότεροι παχεῖς τε καὶ μέλανες ὄντες. γλυκεῖς δὲ καὶ οἱ κατὰ τὴν μαιονίαν γινόμενοι. ὁ θήραινος τε καὶ καρυΐνος, τοσούτῳ πάχει τε καὶ μελανότητι διαφέροντες τῶν εἰρημένων, ὅσον καὶ γλυκύτητι λίπονται. καὶ μέντοι καὶ τὸ καλούμενον ἕψημα καὶ σίραιον ἐκ τοῦ γλεύκους ἑψομένου γιγνόμενον, ὅσῳ γλυκύτερον ἀποτελεῖται τοῦ οἴνου, τοσούτῳ καὶ μελάντερον τῇ χρόᾳ, καὶ παχύτερον τῇ συστάσει φαίνεται. δέδεικται μὲν οὖν κἀν τῷ τετάρτῳ περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως, ἅπας ὁ γλυκὺς χυμὸς ὑπὸ θερμασίας γιγνόμενος, οὐ μὴν ἀμέτρου τε καὶ σφοδρᾶς οὔσης. ὥσπερ ὁ δριμὺς ἐν τοῖς σφοδρῶς θερμαίνουσιν. ἀχώριστος γὰρ τούτων ἡ δριμύτης. ἀλλὰ κατὰ τὴν χρῆσιν ὁ γλυκὺς οἶνος φαίνεται θερμαίνων μετρίως. καὶ τὸ διψῶδες αὐτῷ διά τε τὴν θερμασίαν ὑπάρχει καὶ τὸ πάχος. οὕτως γοῦν καὶ τὸ γλεῦκος, εἰς ὅσον ὁμιλήσει τῷ πυρὶ πλέονι χρόνῳ παχύτερόν τε καὶ μελάντερον καὶ γλυκύτερον γίνεται, τό γε μὴν ὑπεροπτηθὲν εἰς πικρότητα μεταβάλλει, καθάπερ καὶ τὸ μέλι καί τοι πάντων γλυκύτατον ὂν, ἀλλ᾽ ὅμως καὶ τοῦτο πικρότητα προσλαμβάνει κατὰ τὴν ἤδη πλεῖστον ἕψησιν. εἴρηται δ᾽ ὡς ἔφην ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ τετάρτῳ περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως, ὑπὲρ ἁπασῶν τῶν γευστῶν ποιοτήτων. καὶ νῦν ὥσπερ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐξηγήσεσι τῶν Ἱπποκράτους βιβλίων, οὐ τὰς ἀποδείξεις, ἀλλὰ τὰ συμπεράσματα αὐτῶν λέγω μόνον. θερμαίνοντος οὖν τοῦ γλυκέος οἴνου τὸ σπλάγχνον, ὄντος δ᾽ ὡς εἴρηται καὶ παχέος κατὰ τὴν σύστασιν, αἱ κατὰ μέρος αὐτοῦ δυνάμεις, ἃς ἤδη δείκνυται πινόμενος ἀκολουθεῖ ταῖς δευτέραις ποιότησιν. ἡ γὰρ χρόα κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον οὐδεμίαν ἔχει δύναμιν εἰς ὄφελος ἢ βλάβην. εἰς ὅσον οὖν παχύς τ᾽ ἐστὶ κατὰ σύστασιν ὁ τοιοῦτος οἶνος τοσοῦτον καὶ βραδύπορος, ὡς οὐ μόνον οὐκ ἐκφράξει τι τῶν ἐμπεφραγμένων μορίων, ἀλλὰ καὶ προσεμφράξει. καὶ διὰ τοῦτο βλαβερώτατος ἥπατι πάσχοντι, καὶ μάλισθ᾽ ὅταν ἤτοι φλεγμονή τις, ἢ σκίῤῥος, ἢ κατὰ τοῦτο. μετριωτέραν δ᾽ ἐργάζεται τὴν βλάβην, ὅταν ὑπὸ παχέως χυμῶν ἐμφράττηται τὸ σπλάγχνον, ἢ δι᾽ ἀτονίαν πάσχει, καθάπερ ἐν τοῖς ἰδίως ἡπατικοῖς ὀνομαζομένοις πάθεσιν. ἐφεξῆς δὲ ἥπατι βλάπτεται σπλὴν ὑπὸ παχέων οἴνων. οὐ μὴν ὅ γε πνεύμων, ὅταν ἐν τοῖς βρογχίοις ἔχει παχὺν χυμόν. κατὰ μὲν γὰρ τὸ ἧπαρ ἐξ εὐρέων ἀγγείων τῶν ἤδη ταῖς πύλαις εἰς στενὰ παραγίνεται πέρατα τῶν ἐν τοῖς σιμοῖς αὐτοῦ μέρεσι. καὶ τῶν ἐν τοῖς κυρτοῖς, καθὰ καὶ ἡ μετάληψις ἁπάντων τῶν ἀναδιδομένων εἰς ὅλον τὸ σῶμα γίγνεται. κατὰ δὲ τὸν πνεύμονα, τοὐναντίον συμβαίνει. διὰ πολλῶν γὰρ φλεβῶν ἀναδοθεὶς καὶ προκατεργασθεὶς ἐν αὐταῖς ἐμπίπτει ταῖς εὐρυχωρίαις τῶν βρογχίων, προτέραις μὲν ταῖς τῶν μικροτέρων, ἐξ ἐκείνων δ᾽ εἰς τὰ μείζονα παραλαμβάνεται, συναναφέρων ἑαυτῷ καὶ τοὺς παχεῖς χυμοὺς, ὧν οὐ μόνον θερμότερος, ἀλλὰ καὶ λεπτότερός ἐστιν. ἔμαθες δ᾽ ὅτι ὑπὸ τῶν

ὑπὸ τῶν βηχῶν, ὁ πνεύμων ἐκκαθαίρεται τοὺς παχεῖς χυμοὺς καὶ γλίσχρους. ὅσοι γὰρ ὑδατώδεις εἰσὶ καὶ ἀκρι-
βῶς λεπτοὶ, περιῤῥέουσι τῷ κατὰ τὰς βῆχας ἐκπεμπομένῳ πνεύματι. δεῖ γὰρ οἱονεὶ χεῖρά τινα εἶναι ἀνα-
φέρουσαν τοὺς παχεῖς χυμοὺς ἅμα αὐτῷ. προσήκει δὲ δηλονότι τὸ πάχος τῶν χυμῶν εἶναι τοιοῦτον, ὡς ὑπὸ τοῦ
πνεύματος ἄνω φέρεσθαι δύνασθαι, καὶ μὴ, καθάπερ πηλὸν ἐμπεπλάσθαι τοῖς βρόγχοις. διὰ τοῦτο γε καὶ
τοὺς γλίσχρους χυμοὺς αἱ βῆχες οὐκ ἐκκαθαίρουσι, καὶ γὰρ μένουσι, καὶ ἔνδον ἔχονται τῶν βρογχίων, ἐξ οὗ δί-
κην. ὑγρότητος οὖν συμμέτρου δεῖ τοῖς μέλλουσι φαρμάκοις εἰς τὴν ἀναγωγὴν τῶν ἐν πνεύμονι περιεχομένων
παχέων χυμῶν ἐπιτηδείοις ἔσεσθαι. γλίσχρων δ' ὄντων αὐτῶν οὐχ ὑγρότητος μόνον, ἀλλὰ καὶ ῥύψεως ἐστὶ
χρεία γινομένης ὑπὸ τῶν ὀξέων χυμῶν. καὶ διὰ τοῦτο μελίκρατον μὲν ἐπιτηδειότατόν ἐστι τοῖς παχέσι χυ-
μοῖς εἰς ἀνάπτυσιν. ὀξύμελι δὲ τοῖς γλίσχροις. ἐφεξῆς δὲ τῷ μελικράτῳ πτισάνη. καὶ μετὰ ταύτην ὁ γλυκὺς οἶνος
10 ἤδη πεπεμμένης τῆς περιπνευμονίας τε καὶ πλευρίτιδος πινόμενος, οὐ φλεγμαινόντων ἔτι τῶν σωμάτων.
εἰ δὲ δυψώδης εἴη πινόμενος ὁ τοιοῦτος οἶνος, ἧττον ἐπιτήδειος εἰς τὴν ἀνάπτυσιν γίνεται. συνελόντως δὲ φάναι,
γλυκὺς οἶνος ἐν ὀξεῖ νοσήματι εἰς ἀνάπτυσιν ἐπιτήδειός ἐστι, κατά γε τὰς εἰρημένας ἐνεργείας αὐτοῦ, καὶ κα-
τὰ τὸν κοινὸν ἁπάντων οἴνων λόγον ἐκ τοῦ ῥωννύναι τὴν δύναμιν. μάλιστα δὲ τοῖς ἀναπτύουσι τῶν ἐν τῷ θώ-
ρακι καὶ πνεύμονι περιεχομένων ὑγρῶν ὁτιοῦν. ἔμαθες γὰρ αὐτὰ ποικίλα ταῖς συστάσεσι, καὶ ταῖς ποιότη-
σι, καὶ ταῖς δυνάμεσιν ὄντα κατὰ τὸ προγνωστικὸν βιβλίον, ἔνθα τὰς τῶν πτυσμάτων ἔλεγον διαφοράς. ἄλλο
δ' οὐδὲν ἀγαθὸν ὁ τοιοῦτος οἶνος ἔχει πυρέττουσι διδόμενος, ἀλλ' ἧττον μὲν τοῦ σφοδρῶς θερμαίνοντος οἰνώδους,
βλάπτειν δυνήσεται. χρὴ δ' οὐδὲν ἄλλο παρὰ τὰ προειρημένα, ὅτι μὴ συλλαμβάνει τι βραχὺ τῇ διεξόδῳ
τῶν κατὰ τὴν γαστέρα. διὰ τοῦτο οὖν ὁ Ἱπποκράτης ἀφ' ὧν ἧττον βλάπτει τὴν ἀρχὴν τῆς διδασκαλίας ποιη-
σάμενος, ὄντων πολλῶν, ἐπὶ τὰς ἰδίας ὠφελείας αὐτῶν μετέβη κατὰ τὴν τοῦ λόγου τελευτὴν ὀλίγας,
20 οὔσας. ἐπέλθωμεν οὖν ἃ λέγει, ταῖς λέξεσιν ἀκολουθήσαντες αὐτοῦ, ἧττον αὐτῶν ἅπτεσθαι φρενῶν φησὶν, ἢ
οἱ ἰσχυροὶ τῶν οἴνων, τουτέστιν ἧττον ἐργάζεσθαι παραφροσύνας. οἱ γὰρ ἰσχυροὶ σφοδρῶς θερμαίνοντες ἐμπι-
πλᾶσι τὴν κεφαλὴν καὶ χυμῶν καὶ ἀτμῶν καὶ θερμασίας. εἰς ὅσον οὖν ἀπολείπονται σφοδρᾶς θερμότη-
τος οἱ γλυκεῖς, εἰς τοσοῦτον ἧττόν τε καὶ καρηβαρίαν ἐργάζονται, καὶ βλάβην τῆς φρενήσεως. διαχωρητι-
κωτέρους δὲ αὐτοὺς εἶναι φησὶ τῶν ἄλλων, καὶ μεγαλοσπλάγχνους, τουτέστιν αὐξάνοντας τῶν σπλάγχνων
τοὺς ὄγκους. εἴρηταί μοι περὶ τούτων ὀλίγον ἔμπροσθεν. οὐκ ἐπιτήδειόν γε μὴν τὸν γλυκὺν οἶνον οὐδὲ τοῖς πι-
κροχόλοις εἶναι φησὶ, τουτέστι τοῖς τὴν πικρὰν χολὴν ἀθροίζουσιν. εἴθισται γὰρ τοῖς ἰατροῖς χολὴν μὲν ἁπλῶς
ὀνομάζειν, τὴν ὠχράν τε καὶ ξανθήν. τὴν μέλαιναν δὲ χολὴν ὅλον τοῦτο λέγειν, οὐχ ἁπλῶς χολὴν, ἀλλ' αὕτη μὲν
ὀξεῖα, πικρὰ δ' ἡ ξανθή. καὶ διὰ τοῦτο τοὺς πικροχόλους Ἱπποκράτης ὀνομάζει τοὺς πλεονάζουσαν ἔχοντας τὴν
τοιαύτην χολήν. ἐπιμιγνυμένη μὲν οὖν ὑδατώδεσιν ἰχῶρσιν, ὑγροτάτη τε καὶ ὠχρὰ φαίνεται. μόνη δ' οὖσα,
30 παχεῖα καὶ ξανθή. θερμαὶ δὲ καὶ ξηραὶ κράσεις εἰσὶν αἱ γεννῶσαι τὴν τοιαύτην χολήν. ἐπιτήδειοι γε μὴν εἰς
γένεσιν αὐτῆς εἰσὶ πάντες οἱ γλυκεῖς χυμοί. διὰ τοῦτο καὶ τὸ μέλι πάντων αὐτῶν ἐκχολοῦται μάλιστα, διότι
γλυκύτατον. εἶθ' ἑξῆς οἱ γλυκεῖς οἶνοι. οὐ μόνον δ' ὅτι ἡ πολλὴ θερμασία τοὺς τοιούτους χυμοὺς ἐργάζεται πικρούς,
ἀνεπιτήδειός ἐστιν ὁ γλυκὺς οἶνος τοῖς πυρέττουσι, καὶ μάλισθ' ὅταν ὦσι θερμοὶ καὶ ξηροὶ τὴν κρᾶσιν, ἀλλὰ καὶ
διότι παχεῖς ὄντες, οὔτ' ἐπ' οὖρα διεξέρχονται ταχέως, οὔτε διαπνέονται ταχέως. ὥστ' οὐ συνάγουσιν αὐτοῖς,
οὐδὲ συνεκκενοῦσι τοὺς χολώδεις χυμούς. ἓν οὖν αὐτοῖς τούτοις μόνοις ἀγαθὸν ὑπάρχει τὸ τὴν γαστέρα λαπάτ-
τειν, ὥς ἄν γε μὴ ποιήσωσι τοῦτο παντοίως βλάπτουσι. πρὸς δὲ τούτοις καὶ διψώδεις ἐστὶν, αὐτὸ τοῦτο δηλοῦντες
ὡς ἐκχολοῦνται ῥᾳδίως. λέγει δὲ τὸν τοιοῦτον εἶναι καὶ φυσώδη. θερμαινόμενοι γὰρ οἱ παχεῖς χυμοὶ πνεῦμα
γεννῶσιν ἑαυτοῖς ὅμοιον ἀτμῶδές τε καὶ παχύ. τοιοῦτον δὲ ἐστὶ τὸ τὰς πνευματώσεις ἐργαζόμενον. ὡς ἔκ γε
τῶν λεπτῶν οἴνων οὔτε γεννᾶται πνεῦμα, κἂν γεννηθῇ δέ ποτε λεπτομερές τε καὶ ἀερῶδες, οὐκ ὀμιχλῶδές τε
40 καὶ ἀτμῶδες. τῶν δὲ κάτω ἐντέρων τὸν γλυκὺν οἶνον οὔ φησιν εἶναι βλαβερὸν, καίτοι βραδυπόρου οὔσης τῆς
ἀπ' αὐτοῦ φύσεως καὶ χρονιζούσης περὶ ὑποχόνδριον. αὐτὸ δὲ δὴ τοῦτ' ἐστὶν, δι' ὃ μὴ μεγάλως ἐνοχλεῖ τὰ κάτω
τῶν ἐντέρων, ὅτι χρονίζει περὶ τὸ ὑποχόνδριον ἄχρις ἂν ἐκπεφθῇ τε καὶ λεπτυνθῇ τελέως. εἰ δ' ἅπαξ πε-
φθείη, ποιεῖ μαλακωτέραν τε καὶ λεπτομερεστέραν ἴσχει καὶ τὴν φύσιν. ὥστε καθ' ὃν λόγον ἐκ τῶν ἄνω μορίων ἀπω-
θεῖ κάτω, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐκτὸς ὑπὸ τούτων ἐκπέμπεται.

Καὶ γὰρ οὖν ἧσσον οὗτος διουρητικὸς γίνεται ἤπερ τοῦ οἰνώδεος λευκοῦ.

Τίνα κέκληκεν οἰνώδεα λευκὸν ἐπισκεψώμεθα. λέλεκται γὰρ ἔμπροσθεν οἰνώδης οἶνος εἶναί τε καὶ λέγε-
σθαι προσηκόντως ὁ τοῖς ὑδατώδεσιν ἀντικείμενος. ἰσχυρῶς οὖν αὐτὸν δεῖ θερμαίνειν καὶ κεφαλὴν πλη-
ροῦν, καὶ παραφροσύνας ἐργάζεσθαι καὶ τὴν πυρετώδη θερμασίαν αὐξάνειν. ἀλλ' ὁ τοιοῦτος οἶνος. οὐκ ἔστιν
50 λευκὸς, οὔτε νέος ὢν οὔτε παλαιωθεὶς, ὅτι μηδὲ ἄλλος τις τῶν παλαιουμένων οἴνων διαμένει λευκὸς, κἂν
ὅτι μάλιστα κατ' ἀρχὰς ὑπάρξῃ τοιοῦτος, ἀλλ' ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἑαυτοῦ κιῤῥότερος γίγνεται, τελευταῖον δὲ
καὶ ξανθός. ἔοικεν οὖν ὁ Ἱπποκράτης εἰρηκέναι λευκὸν οἰνώδη, τὸν αὐστηρὸν, ὃς οὐ δι' αὐτός ἐστιν οὐρητικὸς,
ἀλλ' ἐὰν μὲν παχὺς ᾖ ὁ τοιοῦτος, χρονίζει περὶ ὑποχόνδριον, ἐὰν δὲ μὴ παχὺς, οὐδὲ χρονίζει μέχρι πολλοῦ, κα-
θάπερ ὁ μέλας, οὐδ' ὁμοίως ἐπ' οὖρα διεξέρχεται τοῖς λευκοῖς τε ἅμα καὶ μετρίως αὐστηροῖς. οὐρητικοὶ γὰρ
οὗτοι, διότι πεφεύγασιν ἀμφοτέρας τὰς ἰδέας, τοῦ βραδέως ἐπ' οὖρα διεξέρχεσθαι, τήν τε τοῦ ὕδατος, ἣν διὰ
ψυχρότητα πέπονθε, καὶ τὴν τοῦ μέλανος οἴνου, διὰ τὸ πάχος. ὁ γὰρ λευκὸς οἶνος καὶ αὐστηρὸς ἥκιστα θερμὸς
ὡς ἐν οἴνοις ἐστί. καὶ διὰ τοῦτο τοῖς κατὰ γαστέρα ῥεύμασιν ἐπιτήδειος, οὐ μὴν οὐρητικός τε ἱκανῶς ὁ τοιοῦτος ἐστίν.
ἴσως οὖν τούτῳ παραβάλλων, τὸν μέλανα φησὶν ἧττον οὐρητικὸν ὑπάρχειν.

Πτυέλου δὲ μᾶλλον ἀναγωγός ἐστι τοῦ ἑτέρου ὁ γλυκύς.

Ἑτέρου ποίου λέγει; πότερον τοῦ προκειμένου πρὸς ὃν παραβάλλων τὸν γλυκὺν ἔφη; καὶ γὰρ οὕτω ἔοικεν
οὗτος οὐρητικός ἐστι τὸ ἐπίπαν τοῦ οἰνώδεος λευκοῦ, ἢ οὐ τούτου μόνου, ἀλλ᾽ ἁπλῶς παντὸς τοῦ μὴ γλυκέος. ὄντος
δ᾽ ἀσαφοῦς, ὅσον ἐπὶ τῇ λέξει, τοῦ δὲ καὶ μᾶλλον ὄντος πιθανοῦ, περὶ τοῦ οἰνώδεος λευκοῦ τὸν λόγον αὐτῷ νῦν
γίγνεσθαι, πάλιν ἑτέρα τις ἀσάφεια προσέρχεται διὰ τὸ μὴ πάνυ τι σαφὲς εἶναι, τίς ἐστιν οἰνώδης λευκός.
ἄρα γε ὁ θερμαίνων σφοδρῶς, ἢ ὀλίγον στύφων, ὃν καὶ στρυφνὸν ὀνομάζουσιν οἱ Ἕλληνες. τὸν δὲ μετριώτερον,
αὐστηρόν. ὅπως οὖν ἔχει τὰ κατὰ τὴν λέξιν, ἐγὼ τοῦ προκειμένου γράμματος ἐρῶ τὴν ἀλήθειαν. ἀναγωγὸς
τοῦ πτυέλου μάλιστα πάντων οἴνων ἐστὶν ὁ γλυκύς, ὅταν σφόδρα μὴ παχὺς ᾖ, καθάπερ γε κἄπειτα δὲν μὴ πολὺ ᾖ
10 πρὸς τὸν κιῤῥὸν ἀποκεχωρηκώς, ὡς ἐκλελύσθαι τὸ πάχος αὐτοῦ καὶ τὴν γλυκύτητα. μοχθηρὸς δὲ ὁ κιῤῥὸς
οἶνος ἐστὶν εἰς ὠφέλειαν τοῦ πυρετοῦ, θερμὸς ἱκανῶς ὑπάρχων. ὁ δὲ μετὰ τὸν οὐκ ἐσχάτως παχὺν οἶνον γλυκὺν
ἐπιτήδειος εἰς τὴν τῶν ἐκ πνεύμονος ἀναγωγήν, ὁ ὑδατώδης οἶνος ἐστί, τήν τε δύναμιν ῥωννὺς, καὶ τοὺς χυμοὺς ὑ-
γραίνων τε καὶ τέγγων μετρίως. ὁ δ᾽ αὐτὸς καὶ τοῖς πυρέττουσιν ἀκινδυνότερον δίδοται τῶν ἄλλων οἴνων
ἁπάντων.

Καὶ οἷσι μὲν διψώδης ἐστὶ πινόμενος ἧττον ἂν τούτοισιν ἀνάγοι, ἢ ὁ ἕτερος οἶνος. οἷσι δὲ μὴ διψώδης, μᾶλλον ἀνάγοι
ἂν τοῦ ἑτέρου.

Ἕτερον οἶνον εἶπε νῦν τὸν μὴ διψώδη ταύτῃ. διότι δ᾽ ὁ διψώδης οἶνος ἔοικεν ἀνάγειν τὰ πτύσματα ῥᾳδίως
εὑρήσεις τῶν προειρημένων μνημονεύων. ἡ γάρ τοι δίψα παραμένει τισὶ τοῖς τὸν γλυκὺν οἶνον πίνουσι, διὰ τὸ, τὴν
20 πυρώδη θερμασίαν ἐν αὐτοῖς εἶναι κακοηθεστέραν. οὖσα δὲ τοιαύτη, ξηραίνουσα τὸ πτύελον, ἐργάζεται πα-
χύτερόν τε καὶ γλισχρότερον. ὅτι δὲ τὸ τοιοῦτον δυσανάγωγόν ἐστιν, οὐδὲ λόγου δεῖται.

Ὁ δὲ λευκὸς οἰνώδης οἶνος ἐπῄνηται μὲν καὶ ἔψεκται τὰ πλεῖστα καὶ τὰ μέγιστα, ἤδη ἐν τῇ τοῦ γλυκέος οἴνου διη-
γήσει, ἐς δὲ κύστιν μᾶλλον πόριμος ἐὼν τοῦ ἑτέρου. καὶ διουρητικὸς δὲ ὢν καὶ καταῤῥηκτικὸς ἀεὶ, πολλὰ πρὸς ὠ-
φέλειαν ἐν ταύτῃσι τῇσι νούσοισι. καὶ γὰρ εἰ πρὸς ἄλλα ἀνεπιτηδειότερος τοῦ ἑτέρου πέφυκεν, ἀλλ᾽ ὅμως ἡ κα-
τὰ τὴν κύστιν κάθαρσις ὑπ᾽ αὐτοῦ γιγνομένη, ῥύεται ἢν προτρέπηται ὁκοίων δεῖ. καλὰ δὲ ταῦτα τεκμήριά ἐστι, τῆς
περὶ οἴνου ὠφελείης καὶ βλάβης ὁκόσα ἀκατάμαθητα ἦν τοῖσιν ἐμεῦ γεραιτέροισιν.

Εἴρηταί μοι περὶ τοῦ δὲ τοῦ οἴνου κατὰ τὸν περὶ τοῦ γλυκέος οἴνου λόγον, ἐπειδὴ παρέβαλέ τε καὶ ἀντεξή-
τασε τὰς δυνάμεις αὐτῶν. εἶπον ὅτι ζήτημά ἐστιν οὐ σμικρὸν, εἴτε λευκὸν ἅμα καὶ αὐστηρὸν οἶνον οἰνώδη λευκὸν
30 εἴρηκεν, εἴτε τὸν θερμαίνοντα σφοδρῶς, ὡς ἐν λευκοῖς οἴνοις ἰσχυρῶς μὲν γὰρ θερμαίνειν οὐδεὶς δύναται
τῶν λευκῶν οἴνων. ὁ μὲν γὰρ ἄκρως θερμὸς οἶνος, εὐθὺς καὶ ξανθός ἐστιν, ὥσπερ γε καὶ ὁ ἐφεξῆς αὐτοῦ κιῤῥός.
εἶτ᾽ ἐπ᾽ αὐτοῖς ὁ ἐρυθρός. εἶθ᾽ ὁ γλυκύς. ὁ δὲ λευκὸς, ἧττον μὲν ἁπάντων τούτων θερμαίνει. διαφορὰς δ᾽ ἐν αὐτῷ
κατὰ μέρος ἔχει καθὰ καὶ τἄλλα πάντα διαστήματα κατὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. ὁ δὴ τοιοῦτος οἶνος ὅτι πορι-
μώτερός ἐστιν ἐπὶ κύστιν τοῦ γλυκέος, εἴρηται πρόσθεν. ἀνεπιτηδειότερον δ᾽ αὐτὸν εἰς ἄλλα τοῦ γλυκέος, φησὶν
εἶναι. ταῦτα δ᾽ ἐστὶν ὑπαγωγή τε γαστρὸς καὶ πτυσμάτων ἀναγωγή. καλὰ δ᾽ ἔφη ταῦτα τεκμήρια εἶναι, του-
τέστι γνωρίσματα τῆς τῶν οἴνων δυνάμεως.

Κιῤῥῷ δὲ οἴνῳ καὶ μέλανι αὐστηρῷ ἐν ταύτῃσι τῇσι νούσοισιν ἐς τάδε ἂν χρήσαιο, εἰ καρηβαρίη μὲν, μὴ ἐνείη, μη-
δὲ φρενῶν ἅψις. μηδὲ τὸ πτύελον κωλύοιτο τῆς ἀνόδου. μηδὲ, τὸ οὖρον ἴσχοιτο. τὰ διαχωρήματα δὲ πλαδαρώ-
τερα, καὶ ξυσματωδέστερα εἴη. ἐν δὴ τοῖσι τοιουτέοισι πρέποι ἂν μάλιστα μεταβάλλειν ἐκ τοῦ λευκοῦ. καὶ ὁκόσα του-
40 τέοισιν ἐμφερέα.

Ὁ μὲν γλυκὺς οἶνος εὐθὺς καὶ μέλας ἐστὶν, οὐ μὴν ὅ γε μέλας εὐθέως ἅπας καὶ γλυκύς. ἀλλ᾽ αὐστηροί τινες
ἐξ αὐτῶν ὑπάρχουσιν, οἷοι παρ᾽ ἡμῖν ἐν Ἀσίᾳ πλησίον Περγάμου, καὶ κατὰ περπερίνάν τε καὶ αἰγάς. ὁ
δὲ κατὰ τὴν Κιλικίαν *ἀναβάτης, αὐστηρός τε ἅμα καὶ γλυκύς ἐστιν, ἐξ ἐναντίων ποιοτήτων συγκείμενος.
διὸ καὶ μοχθηρὸς ὑπάρχει, μήτ᾽ ἀναδιδόμενος, μήθ᾽ ὑπερχόμενος, ἀλλ᾽ ἐπιπλέον τε παραμένων τῇ ἄνω
γαστρὶ, καὶ πνευμάτων αὐτήν. ὅ γε μὴν ἄνευ τοῦ γλυκὺς εἶναι μέλας οἶνος αὐστηρὸς, εἰς τὰ κατὰ τὴν γαστέ-
ρα χρήσιμος, ὅταν ἤτοι πλείω τοῦ προσήκοντος ὑπέρχηται κατ᾽ αὐτὴν, ἢ ξυσματώδη. τηνικαῦτα γὰρ ἐπι-
τήδειος ἐστὶν, ὥσπερ γε καὶ ὁ λευκὸς οἶνος ὁ αὐστηρὸς, ὅσα τἄλλα φάρμακα στύφοντα πρὸς δὴ ταῦτα φησὶ
καὶ τὸν κιῤῥὸν οἶνον ἁρμόττειν, οὐχ ἁπλῶς ἅπαντα λέγων τὸν κιῤῥὸν, ἀλλὰ τὸν αὐστηρὸν κιῤῥόν. ἐπ᾽ ἀμ-
50 φοτέρων γὰρ ἀκούειν γε χρὴ τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ῥήσεως εἰρημένον οὕτως. κιῤῥῷ δ᾽ ἂν οἴνῳ καὶ μέ-
λανι τοῖς αὐστηροῖς ἐς τάδε ἂν χρήσαιο. διττὸς γὰρ ὁ κιῤῥὸς, ὥσπερ καὶ ὁ μέλας, ὁ μὲν, γλυκύς. ὁ δὲ, αὐστη-
ρὸς. ὄντος καὶ τρίτου παρ᾽ ἑκατέρῳ, ἐξ ἐπιμιξίας ἀμφοτέρων τῶν ποιοτήτων. ἀλλ᾽ ὅ γε μίαν ἔχων ποιότητα,
διττὸς μὲν ἑκατέρα τῇ χροιᾷ. κεφαλῆς δὲ καὶ γνώμης ὁ κιῤῥὸς μᾶλλον ἅπτεται. διότι καὶ θερμότερός ἐστι τοῦ
μέλανος τῷ δ᾽ αὐτῷ λόγῳ καὶ τοὺς πυρετοὺς αὐξάνει. τούτοις γὰρ ἐπιτήδειοι μόνοι τῶν οἴνων εἰσὶν, οἱ ὑδα-
τώδεις. εἰκότως οὖν ἐκώλυσε χρῆσθαι τοῖς αὐστηροῖς οἴνοις, εἴτε κιῤῥοὶ τὴν χρόαν, εἴτε μέλανες εἰσίν. ἐν δὲ ταῖς κα-
ρηβαρίαις καὶ ταῖς βλάβαις τῶν φρενῶν, τουτέστι ὅπου ὁ πυρετὸς αὐτῶν ἥψατο. καὶ προσέτι γε κἀκεῖνα τῶν
κατὰ θώρακά τε καὶ πνεύμονα νοσημάτων, ἐν οἷς ἴσχεται τὸ πτύελον, ἀνεπιτηδείους τοὺς τοιούτους οἴνους εἶναι
φησὶ, καὶ τῶν οὔρων ἐπεχομένων διὰ τὸ πάχος δηλονότι καὶ τὴν *ψύξιν.

Προξενοιεῖαι

Γ ροξυνιέναι δὲ δεῖ, ὅτι τὰ μὲν ἄνω πάντα, καὶ τὰ κατὰ τὴν κύστιν ἧσσον βλάψει, ἢν ὑδαρέστερος ᾖ· τὰ δὲ
κατ' ἔντερον καὶ μᾶλλον ὀνήσει, ἢν ἀκρητέστερος ᾖ.

Ὁ ἀκρατέστερος οἶνος, ὡς εἴρηκε, κατ' ἔντερον μᾶλλον ἐπιτήδειός ἐστιν. εἰκότως οὖν ὀνίνησιν αὐτά, τῷ λόγῳ
τῆς στύψεως, δι' ἣν καὶ τὸ βοηθεῖν ὅλως ἔχει. ἀλλὰ ταύτην γε τὴν στύψιν, ἐκλύει κεραννύμενος ὑδαρῆς, καὶ
διὰ τοῦτο ἧττον ὀνίνησιν αὐτά. καθάπερ δὲ ταῦτα μᾶλλον ὀνίνησι τῷ λόγῳ τῆς στύψεως ὅταν ἀκρατέστερος ᾖ,
οὕτω τὰ κατὰ θώρακα καὶ κεφαλὴν μᾶλλον βλάπτει. ταῦτα δ' ἐστὶν, ἃ ἐδήλωσεν εἰπών· τὰ μὲν ἄνω βλάπτει
πάντα. βλάπτει δὲ καὶ τὰ δεόμενα δι' οὔρων ἐκκαθαίρεσθαι τὰ σώματα. πασῶν γὰρ τῶν ἐκκρίσεων, ἐφεκτι-
κός ἐστιν ὁ αὐστηρὸς οἶνος. ταῦτα περὶ οἴνων ὁ Ἱπποκράτης εἰπὼν, εὐθὺς ἐπὶ μελίκρατον μεταβαίνει, τὰ μὲν
ἄλλα σχεδὸν ἅπαντα τὰ περὶ τῶν οἴνων δείξας, ἓν δὲ παραλιπὼν ἀνεξέργαστον, ὃ δὴ λαθὸν ἐγὼ κατὰ τὸ πάρερ-
10 γον, ὅτι τοῖς πυρέττουσιν οἶνος ἐπιτηδειότατός ἐστιν ὁ ὑδατώδης. ἔστι δ' οὗτος, ὁ λευκὸς μὲν, τὴν χρόαν. λεπτὸς
δὲ, τὴν σύστασιν, ἐπιφανῆ μηδεμίαν ἔχων ποιότητα τῶν τοῖς ἄλλοις οἴνοις ὑπαρχουσῶν, μήτ' αὐστηρότητα, μήτε
στρυφνότητα, μήτε γλυκύτητα, μήτε δριμύτητα, μήτ' ὀσμήν. τῷ γὰρ τοιούτῳ καὶ τὰς τοῦ ὕδατος κακίας, καὶ
τὰς τοῦ οἴνου ἐκπεφευγέναι μόνῳ τῶν πάντων οἴνων ὑπάρχει. γεννῶνται δὲ καθ' ἕκαστον ἔθνος ἔνιοι τοιοῦτοι, κατὰ
μὲν τὴν Ἰταλίαν, ὁ ἄτονος σαβῖνος, ὃν καὶ δίδωσι τοῖς πυρέττουσιν. ἐν Ἀσίᾳ δὲ ὅ, τε Τιτακαζηνὸς καὶ Τι-
βηνός. ἀκηκοὼς δὲ αὐτοῦ τὰ γνωρίσματα, ῥᾳδίως εὑρήσεις καθ' ἕκαστον ἔθνος οἴνους τοιούτους. ἐν οἷς χωρίοις πάνυ
τι λεπτοὶ καὶ ὑδατώδεις οἶνοι γίγνονται. ἐγὼ γοῦν καὶ κατὰ τὴν Κιλικίαν καὶ Φοινίκην καὶ Παλαιστίνην καὶ
Σκῦρον καὶ Κρήτην εὗρον οἴνους τοιούτους. ἀλλ' ὅμως δι' ἃ εἴρηκα καὶ κατὰ πάντα τὰ χωρία τεθέαμαι. καὶ τό γε
θαυμασιώτερον, ὅτι καὶ κατ' Αἴγυπτον. παχεῖς γὰρ οἶνοι καὶ ὀσμὴν ἔχοντες καὶ ἰσχυροὶ σφόδρα, ἐν τοῖς θερμοῖς
χωρίοις γεννῶνται. κατὰ δὲ τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Βιθυνίαν, καὶ τὴν Ἀσίαν, θαυμαστὸν οὐδέν ἐστι, πολλοὺς ὑδα-
20 τώδεις γίνεσθαι. ζητήσει δ' ἄν τις διατί παρέλιπεν ὁ Ἱπποκράτης ἰδίᾳ περὶ τῶν τοιούτων οἴνων ἐν τῷ διηνυ-
σμένῳ λόγῳ, καίτοι γε ἀλυποτέρων ὄντων τοῖς πυρέττουσιν ἤπερ οἱ ἄλλοι πάντες. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτ' ἐστὶν εἰπεῖν,
ὡς ἠγνόει τὸν τοιοῦτον οἶνον. αὐτὸς γοῦν ὀλίγον ὕστερον ἐν τῷ τοῦ μελικράτου λόγῳ, τάδε γράφει. ἀτὰρ καὶ οἴνου
λεπτοῦ καὶ ὀλιγοφόρου καὶ ἀνόσμου, ἐν ᾗ μὲν ἰσχυρότερον, ἐν ᾗ δὲ καὶ ἀσθενέστερον. ταῦτ' εἶπε παραβάλλων τὸ με-
λίκρατον οἴνῳ λεπτῷ καὶ ὀλιγοφόρῳ, τουτέστιν ὀλίγον ὕδωρ φέροντι, καὶ ἀνόσμῳ. σαφῶς γοῦν καὶ ἀκριβῶς
εἰπὼν τὰ γνωρίσματα τοῦ οἰνώδους οἴνου, καὶ διελθὼν ὡς καὶ κεφαλῆς ἅπτοιτο καὶ φρενῶν, ἱκανὴν ἐνόμισεν
εἶναι καὶ περὶ τοῦ ἐναντίου αὐτῷ τοῦ ὑδατώδους τὴν διδασκαλίαν, ἡμῶν δυναμένων λογίσασθαι τὰ ἐναν-
τία ὑπάρχειν αὐτῷ.

Μ ελίκρητον δὲ πινόμενον διὰ πάσης τῆς νόσου ἐν τῇσιν ὀξείῃσι νούσοισι τὸ ἐπίπαν μὲν τοῖσι πικροχόλοισι καὶ με-
γαλοσπλάγχνοισιν, ἧσσον ἐπιτήδειον, ἢ τοῖσι μὴ τοιούτοισι.

30 Τὸ, διὰ πάσης τῆς νόσου, δηλωτικόν ἐστι, τοῦ τὸν λόγον αὐτῷ γίγνεσθαι, περὶ τῶν νοσημάτων ἐκείνων, ἐφ' ὧν
ἐδίδαξεν ἀνεπιτήδειον εἶναι φέρειν χυλῷ πρὸ τοῦ τὴν ἀκμὴν τῆς νόσου παρελθεῖν. εἰ γὰρ μήτε τῶν κατὰ θώ-
ρακα καὶ πνεύμονά τι νοσημάτων εἴη πυρέττοντος τοῦ κάμνοντος ὀξέως, ἥ τε δύναμις ἰσχυρὰ καὶ περαιτέρω τῆς
πέμπτης ἡ νόσος οὐ μέλλει γενήσεσθαι, μελίκρατον αὔταρκές ἐστι μόνον πινόμενον ἐξαρκέσαι ποιῆσαι τὸν κά-
μνοντα. τοῖς μὲν οὖν ἄλλοις ἅπασιν ἐπιτηδειότατόν ἐστιν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις νοσήμασι τὸ μελίκρατον. ἧττον δὲ
τοῖς πικροχόλοις ὠφέλιμον. ἐκχολοῦται γὰρ ἐν αὐτοῖς, ἐὰν μὴ φθάσῃ διεξελθεῖν, ἢ κατ' ἔντερον, ἢ κύστιν. ὡς εἴ γε
διεξέλθοι, πρὸς τὸ μὴ βλάψαι μηδὲν, ὀνίνησι μέγιστα. συνυπάγει γὰρ αὐτῷ χολώδη περιττώματα. συνεδείξα-
το γοῦν τῷ λόγῳ τῷδε, καὶ περὶ τῆς κράσεως αὐτοῦ. συμφέρει γὰρ αὐτοῦ ὑδαρέστερον ἐπὶ τῶν τοιούτων φύσεων
δίδοσθαι τὸ μελίκρατον, ὅπως μήτε διψῶδες εἴη, μήτε χολοποιόν. ὥσπερ δὲ τοῖς πικροχόλοις, οὕτως καὶ τοῖς
μεγαλοσπλάγχνοις οὐκ ἐπιτήδειον ἡγήσατο αὐτό. μεγαλοσπλάγχνους δὲ νῦν εἶπεν, οὐκ οἷς φύσει μεγάλα σπλάγχνα
40 εἰσὶν, ἀλλ' οἷς κατά τι πάθος εἰς ὄγκον ἤρθη σκιρρούμενα, καὶ φλεγμαίνοντα, καὶ οἰδισκόμενα. μοχθηρὸν γὰρ
ἐν τούτοις γίγνεται, μὴ δυνάμενον γε διεξέρχεσθαι ταχέως αὐτά, ἐκχολούμενόν τε ῥᾳδίως, καὶ μάλιστα ἐν
ταῖς φλεγμοναῖς, διὰ πλῆθος τῆς θερμασίας. ὡς ἔν γε τοῖς ἄλλοις παρὰ φύσιν ὄγκοις, ἧττον ἐστὶ βλαβερόν.

Δ ιψῶδές γε μὴν ἧσσον τοῦ γλυκέος οἴνου. πνεύμονός τε γὰρ μαλθακτικόν ἐστι, καὶ πτυέλου ἀναγωγὸν μετρίως. καὶ βη-
χὸς παρηγορικόν. ἔχει γὰρ σμηγματῶδές τι, ὃ μᾶλλον τοῦ μετρίου καταγλισχραίνει τὸ πτύελον.

Διατὶ μὲν ἧττον οἴνου ἐστὶ γλυκέος διψῶδες, ἔμπροσθεν εἴρηταί μοι, δηλονότι καθ' ὅσον μὲν εἰσὶν ἄμφω γλυκέα,
κατὰ τοσοῦτον ἐκχολοῦσθαι ῥᾳδίως αὐτά. καθ' ὅσον δὲ λεπτότερόν τ' ἐστὶ, καὶ ποτιμώτερον, ὡς ἰέναι ταύτῃ τὸ
50 μελίκρατον κατὰ τοῦτο ἧττον αὐτοῦ γίνεσθαι διψῶδες. ὡς εἴ γε ποτὲ κατὰ τὴν γαστέρα μείνῃ χρόνῳ πλείονι, καὶ
αὐτὸ διψῶδες οὐχ ἧττον ἔσται τοῦ γλυκέος οἴνου. τουτὶ μὲν αὐτῷ σπανίως συμβαίνει. τὸ δὲ θᾶττον οἴνου γλυκέος
διεξέρχεσθαι τὴν γαστέρα καὶ τὸ ἔντερον ἅπαν, ἔτι δὲ καὶ τὸ ἧπαρ ἄχρι νεφρῶν καὶ κύστεως οὐ σπανίως,
ἀλλὰ διαπαντὸς ὑπάρχει τῷ μελικράτῳ. διὰ ταῦτα μὲν οὖν ἧττόν ἐστι διψῶδες τοῦ γλυκέος οἴνου. ὁ δὲ
Ἱπποκράτης οὐχ οὕτως εἶπεν, ἀλλ' ἑτέρως ταυτὸν, ἐνδειξάμενος αὐτοῦ τὴν δύναμιν ἐξ ὧν ἐργάζεται,
κατὰ τὸν πνεύμονα. δῆλον γὰρ ὡς οὐκ ἂν εἰργάζετο ταῦτα, μὴ διεξερχόμενόν γε καὶ διαρρύπτον αὐτοῦ τὰς
ὁδούς. πτυέλου δ' ἀναγωγὸν οὐχ ἁπλῶς εἶπε τὸ μελίκρατον, ἀλλ' ὅτι μετρίως προσέγραψε. τὸ γὰρ ἰσχυ-
ρῶς ἀνάγειν, οὐκ ἔχει καθάπερ τὸ ὀξύμελι. τό γε μὴν παρηγορικὸν ἔχει, μηδόλως ἔχοντος αὐτὸ τοῦ ὀξυ-
μέλιτος. ἐπεγείρει γὰρ ἐκεῖνο τὰς βῆχας, ἐρεθίζον τε καὶ τραχῦνον, ἐκ τοῦ ῥύπτειν σφοδρῶς. μελικράτῳ

δὲ καὶ μάλιστα τῷ ὑδαρεῖ, τῆς ῥυπτικῆς δυνάμεως ὀλιγίστης μέτεστιν. καλεῖται δ' ἡ τοιαύτη καὶ σμηκτική. καὶ νῦν ὁ Ἱπποκράτης ἀπ' ἐκείνης ἐποιήσατο τὸ σμηγματῶδες ὄνομα, περὶ τοῦ μελικράτου γράψας. ἔχει γὰρ σμηγματῶδές τι. μετρίας αὐτῷ μετεῖναι τῆς τοιαύτης δυνάμεως ἐνδεξάμενος ἐκ τοῦ προσθεῖναι τὸ σμηγματῶδες, τό, τι βραχύτητα δηλοῦν, οἷς αὖ οὕτω προσκεῖται. τοῦτ' οὖν τὸ βραχὺ τοῦ μελικράτου σμηγματῶδες, οὐχ ὅτι σμηγματῶδες, διὰ τοῦτ' ἄκρατον, ἀλλ' ὅτι βραχύ, δεῖ γὰρ ἐπὶ τοῦ γλίσχρου πτυέλου σφοδρῶς εἶναι σμηγματῶδες τὸ φάρμακον, ἀπορρύψαι δυνάμενον τὸν ἐνιζηκότα τοῖς βρόγχοις τοῦ πνεύμονος γλίσχρον χυμόν. εἰ δὲ μεταξὺ θώρακός τε καὶ πνεύμονος, εἴη τοιοῦτός τις ἠθροισμένος, ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον ἐστὶ χρεία πρὸς τὸ καλῶς ἀναπτυσθῆναι τμητικῆς τε καὶ σμηκτικῆς δυνάμεως, ἥ τις καὶ ἀπορρύψει τε τοῦ ὑπεζωκότος αὐτό, καὶ διατέμνει καὶ λεπτυνεῖ. μεταληφθῆναι γὰρ ἄλλως ἀδύνατόν ἐστι τὸ τοιοῦτον, διὰ τοῦ περιέχοντος ὑμένος τὸ
10 σπλάγχνον ἐς τὰ βρόγχια τοῦ πνεύμονος. οὐ καλῶς οὖν ἐχρήσατο τῇ λέξει προσθείς, τό, ἔχει γὰρ σμηγματῶδές τι, τὸ ἐφεξῆς εἰρημένον, ὃ μᾶλλον τοῦ μετρίου καταγλισχραίνει τὸ πτύελον. ἄμεινον γὰρ ἦν εἰπεῖν. ἔχει τι σμηγματῶδές τι βραχὺ τὸ μελίκρατον ὃ μᾶλλον τοῦ μετρίου πολλάκις ἐπιτρέπει τῷ πτυέλῳ καταγλισχραίνεσθαι. οὐ γὰρ διὰ τὸ μελίκρατον συμβαίνει τῷ πτυέλῳ καταγλισχραίνεσθαι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οἰκεῖον ὑπάρχει τῷ γε τοιούτῳ πτυέλῳ. τὸ μελίκρατον δέ, οὐδὲν ὀνίνησιν, ἀλλὰ διαμένειν ἐᾷ τὴν τοιαύτην φύσιν τοῦ περιττώματος. διὰ τοῦτ' οὖν ἄμεινον ἦν εἰπεῖν μηδὲν ὀνίνασθαι τὸ γλίσχρον πτύελον, οὐ γίγνεσθαι τοιοῦτο ὑπὸ τοῦ μελικράτου. τὸ γὰρ καταγλισχραίνειν τὸ πρὸς Ἱπποκράτους εἰρημένον, ἔμφασιν ἔχει τοῦ γίνεσθαι τοιοῦτον ὑπὸ τοῦ μελικράτου τὸ πτύελον.

Ε̄ Ἔστι δὲ καὶ οὐρητικὸν τὸ μελίκρατον ἱκανῶς. ἢν μή τι τῶν ἀπὸ σπλάγχνων κωλύῃ.

Λέλεκταί μοι καὶ πρόσθεν, ὅτι τῷ διεξέρχεσθαι ῥᾳδίως ἁπάσας τὰς μεταξὺ κοιλίας τε καὶ νεφρῶν ὁδούς,
20 οὐρητικόν ἐστι τὸ μελίκρατον. ἐλέχθη δὲ καὶ ὅτι κακοπραγοῦντος τοῦ ἥπατος, οὐ προσήκει πίνειν αὐτό. βλάπτει δὲ καὶ σπλῆνα φλεγμαίνοντα. καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον αὐτό τε καὶ γαστέρα. ταχέως γὰρ ἐκπυρούμενον ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν φλεγμονὴν θερμασίας εἰς χολὴν μεταβάλλει. τάχα γὰρ διὰ τὴν γλυκύτητα χαίρει τὰ σπλάγχνα τῷ μέλιτι, καθάπερ καὶ ἡ γαστήρ, ὥστε θᾶττόν τε καὶ ἀθροώτερον ἐπισπᾶσθαι. καὶ γὰρ οὖν καὶ τἄλλα γλυκέα ταυτὸν ἔχειν, τούτῳ, λογίσαιτ' ἄν τις, ὃ ὡς δὲ πρὸς τὴν κοιλίαν οὕτω καὶ πρὸς τὰ σπλάγχνα πεποιθέναι. φαίνεται δ' ἡ γαστὴρ ἥδεσθαι τούτοις, καὶ γὰρ μετὰ τὸ καταπιεῖν αὐτά, φανερῶς πως ἐστὶν ἡδομένη, πρὸς τῶν ἐλημμένων, ὥσπερ αὖ πάλιν ἀνιωμένη, τοῖς τραχύνουσί τε καὶ πικροῖς, οὐκ ἐν αὐτῷ τῷ λαμβάνεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸ ληφθῆναι ἄχρι χρόνου τινός. ὅθεν οὐδὲ προσφέρεταί τις αὐτά, πλὴν εἴποτε ὡς φάρμακον διὰ χυμοὺς παρὰ φύσιν ἠθροισμένους ἐν τῇ γαστρί. κατὰ φύσιν δὲ ἐχούσης, ἀνιαρὰ πάντα αὐτῇ τὰ τοιαῦτά ἐστιν. ἡδέα δὲ μόνα, τὰ γλυκέα. καὶ μὲν δὴ κατὰ τὸν καλούμενον λαιμὸν ἐκ τῶν καταπινομένων γλυ-
30 κέων ἡδονὴ μεγίστη γίνεται, τοῦ κατ' αὐτὸ τὸ χωρίον σώματος οἰκείως ἔχοντος τῷ τοιούτῳ χυμῷ. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτ' ἐστὶ σῶμα, καὶ τῆς γαστρὸς ὁ ἔνδον χιτών, ὥσπερ γε καὶ ὁ τὴν γλῶτταν ἀμφιεννύς. ἀλλ' ἐν ταύτῃ μὲν ἐναργεστάτην ἔχει τὴν τῆς γλυκύτητος αἴσθησιν, ἐν δὲ τῷ λαιμῷ τὴν τῆς ἡδονῆς. αἴσθησις δὲ σαφής, ἐν τῷ παραχρῆμα γίνεται, καὶ ἐν τῷ στόματι τῆς γαστρὸς ἡδομένῳ τοῖς καταπινομένοις γλυκέσιν, ὅταν κατὰ φύσιν ἔχει τὸ ζῶον. οὕτως οὖν εἰκός ἐστι καὶ τὰ σπλάγχνα χαίρειν τῷ μὲν γλυκεῖ χυμῷ, ταχέως δ' αὐτοῦ καὶ πλεῖστον ἐπισπώμενα, καθ' ὃν μὲν ὑγιαίνει χρόνον, ἀπολαύειν τε καὶ τρέφεσθαι, καθ' ὃν δὲ πυρετώδη τέ ἐστι καὶ φλεγμαίνει, μεταβάλλειν ἐπὶ τὸ χολῶδες αὐτό. ὁρᾶται γοῦν καὶ τὰ καλούμενα συκωτὰ διὰ τῆς τῶν ἰσχάδων ἐδωδῆς, μέγιστά τε καὶ ἥδιστα γιγνόμενα προφανῶς τοῦ ἥπατος εὐφοροῦντος ἐπὶ τῇ τῶν γλυκέων ἐδωδῇ, ἀλλ' ἐν ταῖς φλεγμοναῖς τε καὶ τοῖς πυρετοῖς οὐκ εἰς εὐφορίαν, ἀλλ' εἰς χολῆς γένεσιν ἡ τῶν τοιούτων προσφορὰ μεταβάλλεται, τοῦ μὲν
40 πυρετώδους θερμοῦ πλεονάζοντος, ἐλλείποντος δὲ τοῦ κατὰ φύσιν ὅπερ εὔκρατον ἦν.

Κ αἱ διαχωρητικώτερον δὲ κάτω τῶν χολωδέων. ἔστι μὲν ὅτε καλῶς. ἔστι δ' ὅτε κατακορεστέρων μᾶλλον τοῦ καιροῦ καὶ ἀφρωδεστέρων. μᾶλλον δὲ τὸ τοιοῦτον τοῖσι χολώδεσί τε καὶ μεγαλοσπλάγχνοισι γίνεται.

Ἀναμνησθῶμεν τῆς προειρημένης λέξεως ἐν ᾗ παραβάλλων οἴνῳ γλυκεῖ τὸ μελίκρατον ἔλεγε. διψῶδες γε μὴν ἧσσον τοῦ γλυκέος οἴνου. καὶ νῦν οὖν πρὸς ἐκεῖνον εἶπε διαχωρητικώτερον εἶναι κάτω. χολωδέων γὰρ δὴ καὶ ὁ γλυκὺς οἶνος διαχωρητικός, ἀλλὰ τό γε μελίκρατον, ἐνίοτε μὲν καλῶς τῶν χολωδέων ὑπακτικόν ἐστιν, ἐνίοτε δὲ μοχθηρῶν ἅπερ ἐστὶν ἱκανῶς ἄκρατα χολώδη, τὰ πυρρὰν ἢ ξανθὴν ἔχοντα καὶ παχεῖαν χολήν. αὕτη τοίνυν ἀφρὸν προσλαμβάνει, πολλάκις μὲν κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὃν καὶ τοῖς ἐν πυρὶ θερμαινομένοις σφοδρῶς ἀφρὸς ἐπανθεῖ, πολλάκις δὲ καὶ τοῖς κοπτομένοις ὑγροῖς ὑπὸ πνεύματος. τούτων δὲ τὸ μὲν πρότερον ὧν εἶπον,
50 ὑπερβαλλούσης ἐστὶ θερμασίας γνώρισμα, τὸ δὲ δεύτερον στενοχωρίας τῶν ὀργάνων, καὶ ταραχῆς φυσώδους πνεύματος ἐναπειλημμένου, καὶ διέξοδον οὐ ῥᾳδίαν ἔχοντος. τοιαῦτα δ' ὑπάρχει τὰ χολώδη τοὐπίπαν ἐν τοῖς συντηκτικοῖς πυρετοῖς, ἐφ' ὧν ἐναντιωτάτη τε καὶ βλαβερωτάτη τε ἁπάντων σχεδόν ἐστιν ἡ τοῦ μελικράτου πόσις, ὥσπερ γε καὶ τοὐναντίον ἡ τοῦ ψυχροῦ πόσις ὕδατος ὠφελιμωτάτη. μᾶλλον δὲ τὸ τοιοῦτον διαχώρημά φησιν ὑπὸ τοῦ μελικράτου γίνεσθαι τοῖς φύσει μὲν χολώδεσι, τουτέστι τοῖς θερμοῖς ἀμέτρως, ἐν δὲ τοῖς νόσοις φλεγμονὴν ἔχουσι κατά τι τῶν σπλάγχνων. τὸ γάρ τοι κοινὸν ὄνομα, νῦν ἴδιον ἐγένετο τῶν φλεγμαινόντων. οὐ γὰρ δὴ διὰ σκίρρον γε, ἢ οἴδημα πυρετὸς ἐξάπτεται. πρόδηλον οὖν ὅτι κατὰ τὰς ὀξείας νόσους, ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος αὐτῷ ἐστιν, ὅταν ὄγκος ἐν σπλάγχνοις γένηται φλεγμονῆς ἐστιν, οὐκ οἰδήματος, ἢ σκίρρου τὸ σύμπτωμα. καὶ τούτους νῦν ὠνόμασε μεγαλοσπλάγχνους.

Γ τυέλου μὲν οὖν ἀναγωγὴν καὶ πνεύμονος μάλθαξιν τὸ ὑδαρέστερον μελίκρατον ποιέει μᾶλλον. τὰ μέντοι ἀφρώδεα διαχωρήματα, καὶ μᾶλλον τοῦ καιροῦ κατακορέως χολώδεα. καὶ μᾶλλον θερμά, τὸ ἄκρητον μᾶλλον τοῦ ὑδαρέος ἄγει.

Λέλεκται καὶ πρόσθεν ὡς ἔκχολον μὲν οὖν τοῦ μέλιτος ἐν ταῖς ὀξείαις νόσοις, καὶ κατὰ τοῦτο βλάπτοντος ἡμᾶς, βραδυπόρου δ᾽ ὄντος τοῦ ὕδατος, καὶ μένοντος ἐπὶ πλεῖστον ἐν τοῖς ὑποχονδρίοις, καὶ διὰ τοῦτο ἐντεῦθεν φευκτοῦ, τὸ μικτὸν ἐξ ἀμφοῖν ἐπιτήδειον γίνεται, κατὰ τὴν τοιαύτην κρᾶσιν συντιθέμενον, ἔνθα ὕδατι πλείονι μέλιτος μιχθῇ τοσοῦτον, ὡς εὔοδον ποιεῖν τε καὶ πρὸς τὴν ἀνάδοσιν ἄγειν αὐτό. τά τε γὰρ οὖρα προθυμότερα γίνεται, καὶ ἡ τῶν πτυέλων ἀναγωγή, θᾶττον, οὕτω κερασθέντων αὐτῶν. εἰ δὲ πολὺ τοῦ μέλιτος μιχθείη, δίψαν τε ποιεῖ καὶ γλισχραίνει τὸ πτύελον. καὶ διὰ ταῦτα μὲν ἐπιτηδειότερόν ἐστι τὸ ὑδαρέστερον μελίκρατον, εἴς τε
10 τὴν τῶν πτυέλων ἀναγωγήν, καὶ τὴν τῶν οὔρων διέξοδον. τὸ δ᾽ ἀκρατέστερον εἰς τὰς τῆς γαστρὸς ὑποχωρήσεις. ὅσῳ γὰρ ἂν ἐρεθιστικώτερον ᾖ, τοσούτῳ μᾶλλόν τε καὶ θᾶττον αὐτὴν ὑπάγει. καὶ διὰ τῶν κλυστήρων δὲ ἐνιέμενον ὅσῳ περ ἂν ἀκρατέστερον ᾖ, τοσοῦτον μᾶλλον ἐκκριτικὸν γίνεται τὸ τοιοῦτον, καὶ τῶν κατακορέως χολωδῶν, τουτέστι τῶν ἱκανῶς τοιούτων, καὶ τῶν ἀφρωδῶν διαχωρημάτων αἴτιον ὑπάρχει. ὃ γὰρ ἐπὶ πλεῖστον τὰ τοιαῦτα μᾶλλον ἔχει, τῷ δάκνειν τε καὶ ῥύπτειν ὃ εἴπερ. ἔτι δὲ καὶ αὐτὸ μεταβάλλον εἰς χολὴν ξανθὴν συναύξει καὶ κατὰ τοῦτο τῶν χολωδῶν διαχωρημάτων τὸ πλῆθος ὅθεν οὐδ᾽ ἐπαινεῖ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ. δηλοῖ δ᾽ ἐκ τοῦ προσθεῖναι καὶ μᾶλλον τοῦ καιροῦ κατακορέως χολώδεα. τὸ γὰρ μᾶλλον τοῦ καιροῦ σύνηθες αὐτῷ λέγειν, ἀντὶ τοῦ μᾶλλον τοῦ προσήκοντος. τὸ δὲ ἀφρῶδες διαχώρημα, καὶ κατὰ τὸ προγνωστικὸν ἐμέμψατο. καὶ τὰ κατακορέως δὲ τουτέστιν ἀκράτως χολώδη, μοχθηρά. χρὴ γὰρ οὐ κατακορέως, οὐδ᾽ ἀκράτως, ἀλλὰ μετρίως αὐτὰ τοιαῦτα εἶναι, μεμνημένος οὖν καὶ σὺ τούτων, ὅταν ἤτοι μελικράτου ποθέντος, ἢ καὶ χυθέντος αὐτοῦ, δια-
20 χωρῇ τις ἀφρώδη τε ἅμα καὶ κατακορέως χολώδη, συντηκτικὸν εἶναι τὸν πυρετὸν ἴσθι, καὶ διὰ τοῦτο ἀφίστασο τῆς τοῦ μελικράτου χρήσεως. ἐπὶ δὲ τὸν τῆς πτισάνης ἧκε χυλόν, ἐπιτηρῶν ἰδεῖν τι γνώρισμα κἂν βραχὺ διὰ τῶν οὔρων τῆς τοῦ νοσήματος πέψεως. ἐν ἐκείνῳ γὰρ τῷ καιρῷ διδοὺς καὶ τὸ ψυχρὸν ὕδωρ ὀνήσεις μέγιστα.

Τ ὁ δὲ τοιοῦτον διαχώρημα, ἔχει μὲν καὶ ἄλλα σίνεα μεγάλα. οὔτε γὰρ ἐξ ὑποχονδρίων καῦμα σβέννυσιν, ἀλλ᾽ ἐρμᾷ, δυσφορίην τε καὶ ῥιπτασμὸν τῶν μελέων ποιέει. ἑλκῶδες δ᾽ ἐστὶ καὶ ἐντέρου καὶ ἕδρης.

Σύνηθες αὐτῷ τὰς βλάβας σίνεα λέγειν, ὡς κἂν τῷ περὶ ἀγμῶν καὶ ἄρθρων ἐδείχθη. καὶ γάρ τοι σίνεσθαι λέγουσιν οἱ Ἴωνες ἀντὶ τοῦ βλάπτειν. ἀλλὰ καὶ τὰ βλαβερὰ σινόμωρα πολλάκις αὐτὸς ὠνόμασε. μεγάλας οὖν βλάβας ἔχει φησὶ τὸ προειρημένον διαχώρημα, τουτέστι τὸ κατακορὲς χολῶδες ἅμα τῷ καὶ ἀφρῶδες εἶναι. σύνηθες δ᾽ αὐτῷ πολλάκις ἐπὶ τῶν σημείων, χρῆσθαι ταῖς τῶν αἰτίων τε καὶ βλαπτομένων σωμάτων φωναῖς.
30 τὸ γοῦν τοιόνδε διαχώρημα, κάλλιον ἦν εἰπεῖν σημαίνειν, ἀλλ᾽ ἔχειν εἶπε. καίτοι τὰ μὲν πεπονθότα σώματα τὰς βλάβας ἴσχει, τὰ δ᾽ αἴτια ποιεῖ, τὰ δὲ σημεῖα δηλοῖ. τίνα γε μὴν ἐστὶν ἃ συμβαίνει πρὸς τῶν εἰρημένων διαχωρημάτων σίνεα, παρ᾽ αὐτοῦ ἄκουε λέγοντος. οὔτε γὰρ ἐξ ὑποχονδρίων καῦμα σβέννυσιν, ἀλλ᾽ ἐρμᾷ. τοῦτο δ᾽ εἶπε, ἐπειδὴ πολλάκις ἡ τῶν χολωδῶν ὑποχώρησις αὐτίκα σβέννυσι τὸ ἐξ ὑποχονδρίων καῦμα. διὰ τοῦτ᾽ οὖν ἐπὶ τῶν κακοήθων χολωδῶν προσέθηκεν, ὅτι μὴ σβέννυται, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν, αὐξάνεται τοῖς τὰ τοιαῦτα διαχωροῦσι. καὶ οὐ παύεται τὸ καῦμα ἐκ τῶν ὑποχονδρίων, ἀλλὰ καὶ σφοδρότερον γίγνεται. καὶ ῥιπτάζονται, τουτέστιν ἄσην τε καὶ δυσφορίαν ἔχουσιν, ἐπειδὴ τῆς ἐν τοῖς ὑποχονδρίοις διαθέσεως φλογώδους, τὰ τοιαῦτα διαχωρήματα σύμπτωματα. καὶ μέντοι καὶ ὅτι κατὰ τὴν τῶν ἐντέρων διέξοδον ἡ δριμύτης αὐτῶν ξυσματώδη διάθεσιν ἐργάζεται. ταύτης μὲν οὖν τῆς διαθέσεως αἴτια γίγνεται τὰ κατακορῆ χολώδη, τῆς δὲ ἐν τοῖς ὑποχονδρίοις, σημεῖα. ὅ γε μὴν Ἱπποκράτης, ὡς ἔφην, εἴωθεν ἐνίοτε καὶ τοῖς τῶν αἰτίων
40 ἐνδεικτικοῖς ῥήμασιν ἐπὶ τῶν σημείων χρῆσθαι.

Α λεξητήρια δὲ τουτέων γεγράψεται.

Ὅτι προήρηται καθ᾽ ἕκαστον εἶδος νοσήματος ἰάματα γράψαι, καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἐδήλωσε, καὶ νῦν οὐχ ἧττον. εἰ δ᾽ ἔστιν Ἱπποκράτους ἄξια τὰ προσκείμενα τῷδε τῷ βιβλίῳ, τὰ μετὰ τὸ λουτρόν, ὅσα τε ἐν τοῖς περὶ νόσων, ἢ περὶ παθῶν γέγραπται, κατὰ τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν ἐπισκεψόμεθα.

Α νθ᾽ ὧν μὲν οὖν ῥοφημάτων μελικρήτῳ χρεόμενος ἀντ᾽ ἄλλου ποτοῦ ἐν ταύτῃσι τῇσι νούσοισι πολλὰ ἂν εὐτυχέοις, καὶ οὐκ ἂν πολλὰ ἀτυχέοις. οἷσι δὲ δοτέον, καὶ οἷσιν οὐ δοτέον τὰ μέγιστα εἴρηται, καὶ δι᾽ ἃ οὐ δοτέον.

Ἐδήλωσε καὶ νῦν σαφέστατα μέχρι τοῦ κριθῆναι τὸ νόσημα μελικράτῳ μόνῳ χρῆσθαι συμβουλεύων. ἐν μόνοις γὰρ τοῖς συντηκτικοῖς νοσήμασιν, ἢ ἐφ᾽ ὧν ἀνθρώπων ἀδύνατόν ἐστιν ἐξαρκέσαι τὴν δύναμιν ἄχρι τῆς κρί-
50 σεως, ἐπὶ τὸν χυλὸν ἀφιξόμεθα. τὰ δ᾽ ἄλλα βέλτιον ἐπὶ μελικράτου μόνου διαιτᾶν.

Κ ατέγνωσται δὲ μελίκρητον ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὡς καταγυιοῖ τοὺς πίνοντας. καὶ διὰ τοῦτο ταχυθάνατον εἶναι νενόμισται. ἐλήφθη δὲ τοῦτο διὰ τοὺς ἀποκαρτερέοντας. ἔνιοι γὰρ μελικρήτῳ μόνῳ χρέονται ποτῷ. ὡς τοιουδὲ δῆθεν ἐόντος.

Οὐ ταυτόν ἐστι καταγυιοῦσθαι τε λέγειν ὑπὸ μελικράτου καὶ μηδόλως τρέφειν, ἢ ὀλιγότροφον εἶναι τὸ μελίκρατον, ἀλλ᾽ ἐπεὶ τρία ταῦτα πράγματα διαφέροντα ἀλλήλων ἐστί. τὰ μὲν γὰρ καθαιροῦντα τὴν δύναμιν ὡς αἱμορραγία καὶ διαχώρησις πολλὴ καὶ ἱδρὼς ἄμετρός τε, καὶ κατά τι συμβεβηκὸς ἀσιτία, καταγυιοῦν εἰκότως ἂν λέγοιτο. τὰ δὲ μηδόλως τρέφοντα καθάπερ τὸ ὕδωρ, οὔτε καταγυιοῦν, οὔτε ῥωννύναι τὴν δύναμιν ἀληθῶς ἄν τις εἴποι, πλὴν κατὰ συμβεβηκὸς ἐνίοτε. τὸ γὰρ ὕδωρ οὐχ ὡς τροφὴ τὴν δύναμιν ἀνακτᾶται τῶν καμνόντων,

ἀλλ' ὡς φάρμακον εἰς συμμετρίαν κράσεως ἄγον τὰ διὰ τὴν ἀμετρίαν αὐτῆς ἀρρωστοῦντα. τρίτα πρὸς τούτοις
τὰ βραχέως τρέφοντα. καὶ δύναιτο μὲν ἄν τις μόνοις αὐτοῖς χρώμενος ἀναθρέψαι, οὐ μὴν, ὡς καθαίρουσι τὴν
δύναμιν, ἀλλ' ὡς οὐχ ἱκανῶς ῥωννύουσιν. ἐκ τούτων οὖν ἐστὶ καὶ τὸ μελίκρατον. εἰ γάρ τις ἐν τέτταρσιν ἡμέραις
ἀσιτήσας ἀποθνήσκειν δύναιτ' ἂν οὗτος, μελικράτῳ χρώμενος, οὐ μόνον εἰς τὴν ε. ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ϛ. ἐξι-
κέσθαι. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τοῦ μέλιτος. ἡ γὰρ τούτου φύσις ἐστὶν, ἣ καὶ τὸ μελίκρατον ἐκ τῶν βραχέως τρε-
φόντων ἐργαζομένη. τὴν γὰρ ὑγρασίαν, τῆς τροφῆς ὄχημα, καὶ οὐ τροφὴν, οὐ μόνος ὁ Ἱπποκράτης, ἀλλὰ καὶ
σχεδὸν ἅπαντες οἱ ἄριστοι τῶν ἰατρῶν ἀπεφήναντο. ταῦτ' οὖν αὐτὰ τὰ νῦν εἰρημένα ὁ Ἱπποκράτης ἔγραψε πε-
ρὶ μελικράτου καὶ μέλιτος οὐκ ἀσαφῶς διὰ τῶν ἑξῆς.

Τὸ δ' οὖν παντάπασιν ὧδε ἔχει.

10 Οὐ γὰρ παντάπασιν ἀληθές ἐστι, τὸ διὰ τὸ μελίκρατον ἀποθνήσκειν τοὺς ἀποκαρτεροῦντας, ἀπέθανεν γὰρ
ἂν εἰ καὶ μόνον ὕδωρ ἔπινεν. ἀλλ' ὅτι βραχεῖαν τροφὴν δίδωσι τῷ σώματι, διὰ τοῦτο μόνον μὲν ὂν οὐχ ἱκανόν ἐστι
διαφυλάττειν τὴν ζωήν. ὥσπερ καὶ χυλῷ πτισάνης εἴ τις ἐθέλοι τρέφειν μόνῳ διὰ παντός.

Ἀλλ' ὕδατος μὲν πολλῷ ἰσχυρότερόν ἐστι πινόμενον μοῦνον, εἰ μὴ ἐκταράσσει τὴν κοιλίαν.

Ἐνδείκνυσθαι δοκεῖ διὰ τῆς ἰσχυρότερον φωνῆς, ὅτι ἔχειν τι καὶ τὸ ὕδωρ δύναται εἰς τὸ τρέφειν. ἐγχωρεῖ δὲ διὰ τὸ
τὴν ξηρότητα τοῦ σώματος τῆς γαστρὸς ἐπιτέγγεσθαι, διαρκεῖν ἐπὶ πλεῖον τοὺς πίνοντας ὕδωρ τῶν μηδόλως προ-
σφερομένων. ἀσφαλῶς δὲ προσέθηκεν εἰ μὴ ταράσσει τὴν κοιλίαν, ἐπὶ τοῦ μελικράτου τὸν λόγον ποιούμενος.
ἐκείνους γὰρ δεόντως καὶ χείρονας ἑαυτῶν ἐργάζεται διὰ τὴν κένωσιν, οἷς ταράσσει τὴν κοιλίαν, ἅμα καὶ τοῦ
20 ταράττειν ῥήματος οὐ τὴν σύμμετρον ὑποχώρησιν, ἀλλὰ τὴν πλεονάζουσαν δηλοῦντος. εἰδέναι μέντοι χρὴ τὸ μὲν
ὠμὸν μελίκρατον ὑπακτικώτερον εἶναι, τὸ δὲ καλῶς ἡψημένον τροφιμώτερον, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐγνώσθωσοι
κατὰ τὸ πάρεργον, ἴδωμεν δὲ ἃ ἑξῆς γράφει παραβάλλων οἴνῳ μελίκρατον.

Ἀτὰρ καὶ οἴνου λευκοῦ καὶ λεπτοῦ καὶ ὀλιγοφόρου καὶ ἀνόσμου, ἣ μὲν ἰσχυρότερόν ἐστιν, ᾗ δὲ ἀσθενέστερον.

Ἔνιοι χωρὶς τοῦ ἐστὶ γράφουσι τὴν ῥῆσιν οὕτως. ἀτὰρ καὶ οἴνου λεπτοῦ καὶ ὀλιγοφόρου καὶ ἀνόσμου. ᾗ μὲν ἰσχυ-
ρότερον. ᾗ δὲ ἀσθενέστερον. ἔνιοι δὲ αὐτὸ τοῦ ᾗ τὸ ἐνίῃ γράφουσιν οὕτως. ἀτὰρ καὶ οἴνου ὀλιγοφόρου καὶ λεπτοῦ καὶ
ἀνόσμου. ἐνίῃ μὲν ἰσχυρότερον. ἐνίῃ δὲ ἀσθενέστερον. ἐξ ἁπάντων γε μὴν ἡ αὐτὴ δηλοῦται δύναμις καὶ ἔννοια, κα-
τά τι μὲν λέγοντος ἰσχυρότερον εἶναι τὸ μελίκρατον τοῦ τοιούτου οἴνου, κατά τι δὲ ἀσθενέστερον. ἐγὼ μὲν ἐπεμνήσθην
οἴνου τοιούτου κατὰ τὸν περὶ τῶν οἴνων λόγον. ὁ δ' Ἱπποκράτης αὐτὸν, ὥσπερ οὐκ εἰδὼς, ἐσιώπησεν, ἀλλὰ νῦν γε
30 σαφῶς ἐδίδαξε τήν τε σύστασιν αὐτοῦ μηνύσας ἐκ τοῦ φάναι λεπτοῦ, καὶ τὴν τῆς δυνάμεως ἀσθένειαν ἐκ τοῦ
προσγράψαι καὶ ὀλιγοφόρου. καλεῖται γὰρ οὕτως ὁ τῆς τοῦ ὕδατος μίξεως ὀλιγίστης χρήζων εἰς τὸ ποθῆναι.
κατὰ τοὐναντίον γὰρ ὁ πολλοῦ δεόμενος ὕδατος εἰς εὐκρασίαν ὀνομάζεται πολυφόρος, ἐν ἴσῳ τῷ, πολὺ φέ-
ρειν ὕδατος δεόμενος εἰς τὴν εὔκρατον μίξιν. ὁ δ' ὀλιγοφόρος οἶνος ἔκλυτός τε καὶ ἀσθενὴς καὶ ἄχρηστος εἰς πότον
γίνεται, εἰ πλείονι κεράσεις ὕδατι, καὶ μὴν καὶ τὸ ἄοδμον αὐτοῦ μέγιστον γνώρισμα τῆς ἀσθενείας τε καὶ ψυχρό-
τητός ἐστιν, ὕδατι καὶ κατὰ τοῦτο ἐοικώς. ὥσπερ γε καὶ τῶν ἰσχυρὰν ἐχόντων ὀσμὴν, μέγιστον τοῦτ' ἐστὶ τῆς ῥώμης ση-
μεῖον. ὁ μὲν γὰρ ὑδατώδης οἶνος ὀλιγίστην μὲν ἐν τῷ ξύλου τῆς ἀμπέλου μεταβολὴν ἔσχηκεν, ὀλιγίστην δὲ καὶ τοῦ
γεώδους στοιχείου τὴν μίξιν, ὥστε ὕδωρ εἶναι, βραχὺ γεώδους τε καὶ θερμῆς οὐσίας προσειληφώς, εἴς τε τὴν τού-
των ἕνωσιν ὀλιγίστης κατεργασίας δεηθείς. ὁ δ' ἐναντίος οἰνώδης τε καὶ πολυφόρος, οὐθ' ὑπὸ βραχείας κατερ-
γασίας γίγνεται τοιοῦτος, ὡς ἂν ἐπὶ πλεῖστον ἀφιστάμενος ὕδατος. ἀξιόλογον δὲ διὰ τοῦτ' αὐτὸ τὴν θερμασίαν
40 καὶ τὴν ὀδμὴν ἐπικτᾶται.

Μέγα μὴν διαφέρει καὶ οἴνου καὶ μέλιτος ἀκρητότης ἐς ἰσχὺν ἀμφοῖν. ὅμως τοίνυν εἰ καὶ διπλάσιον μέτρον οἴνου
ἀκρήτου πίνοι τις, ἢ ὁκόσον μέλι ἐκλείχοι, πολλῷ ἂν δήπου ἰσχυρότερον εἴη ὑπὸ τοῦ μέλιτος μοῦνον εἰ μὴ ταράσσοι
τὴν κοιλίην. πολλαπλάσιον γὰρ καὶ τὸ κόπριον διεξίοι ἂν αὐτέῳ.

Εἰ μελικράτου λέλεκτο, καὶ μὴ μέλιτος, ἦν ἂν σαφέστερον. ὁ γάρ τοι λόγος ἦν αὐτῷ μέχρι δεῦρο περὶ μελι-
κράτου, καὶ τοῦτο παρέβαλεν οἴνῳ κεκραμένῳ δηλονότι μεθ' ὕδατος, οὐκ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ, ἀλλ' ὅπως ἡ παρα-
βολὴ δικαία γίγνοιτο, διὰ τοῦτο ἐπανήγαγε τὸν λόγον ἐπ' αὐτόν τε τὸν οἶνον καὶ τὸ μέλι. παραλογίζονται δ' ἔνιοι
κατὰ τὰς τοιαύτας παραβολὰς, οὐκ ἄλλους μόνον ἑκόντες, ἀλλὰ καὶ σφᾶς αὐτοὺς ἄκοντες. ἔνιοι δὲ πειραθέντες
οἴνων τινῶν ἀκρατεστέρων, οὐ τοῖς ἀκράτοις μόνοις, ἀλλὰ καὶ ὁπωσοῦν κεκραμένοις τὴν ἐπ' ἐκείνων προσά-
50 πτουσι δύναμιν. ὥσπερ αὖ πάλιν ἕτεροι πειραθέντες ὑδαρεστέρων, ἐξ ἐκείνων περὶ ἁπάντων ἀπεφήναντο τῶν
ὁπωσοῦν κεκραμένων. οὐ μὴν οὕτως ἐχρῆν ποιεῖσθαι τὰς κρίσεις τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ λογίσασθαι δεῖν ἀνά-
λογον τὸ μελίκρατον ἐν τῇ κράσει τῶν πινομένων οἴνων κατὰ τὴν τοῦ ὕδατος μίξιν, ὡς μὴ τὸν οἶνον ἀκρατέστε-
ρον εἶναι, τὸ δὲ μελίκρατον ὑδαρέστερον, εἰ μέλλοις δικαίαν ποιεῖσθαι τὴν παραβολὴν αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ χαλεπόν
ἐστι τὴν ἀναλογίαν ἀκριβῶς ἐν τῇ μίξει φυλάξαι, διὰ τοῦτο ἐπὶ αὐτὰ τὰ ὄντως ἄμικτα καὶ κυρίως ἄκρατα
καλούμενα, μετήνεγκε τὸν λόγον ὁ Ἱπποκράτης, οἴνῳ μηδόλως κεκραμένῳ παραβάλλων τὸ μέλι. καὶ φησὶ
διπλάσιον οἶνον πινόμενον ἧττον τρέφειν ἁπλοῦ πλήθους μέλιτος. ἐπὶ δὲ πλείω γένη τῶν οἴνων εἰσὶν οὐ τοὺς ἰσχυ-
ροὺς καὶ κεφαλὴν πλῆξαι δυναμένους, καὶ παραφροσύνας ἐργάσασθαι προεχειρίσατο κατὰ τὸν λόγον, ἀλλὰ
τὸν ἀσθενῆ καὶ ὑδατώδη, καὶ τούτῳ παραβάλλων τὸ μέλι τροφιμώτερον ἀπέδειξεν. ὅταν δὲ διπλασίῳ ὄγκῳ
οἴνου

οἴνου ἀξιώσῃ μέλιτος ἥμισυ παραβάλλειν οὐ δεῖν φησὶν ὅτι μόνον ἑκάτερον ὁ κάμνων αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ προσφέρεσθαι μὴ μιγνὺς ὕδωρ, ἀλλ' εἰ μετὰ τὸ μετρῆσαι τὸ πλῆθος, ἑκατέρου προσφέροιτο καθ' ὅτι βούλοιτο διαφέρει οὐδὲν ἧττον. δύναται γὰρ εἰ τύχοι κύαθον ἕνα μέλιτος, ἢ καθ' ἑαυτὸν λαμβάνειν, ἢ ὅσον βούλεται μιγνὺς ὕδατι προσφέρεσθαι, καὶ δεῖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν πιεῖν, ἢ πάλιν οἴνου κυάθους δύο ἑκάστης ἡμέρας ὡς αὐτὸς βούλεται κεραννὺς ὕδατι προσφέρεσθαι. γνωσθήσεται γὰρ ἐκ τῆς τοιαύτης πείρας ἐπὶ πλειόνων τῶν ἀνθρώπων ὁμοίως ἐχόντων κατ' ἄλλα. καὶ μέντοι καὶ μᾶλλον ἐφ' ἑνὸς κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἡ ἑκατέρου δύναμις ἀκριβής. εἰ γὰρ μὴ κατά τινα φύσεως ἰδιότητα ταράττοι τὴν γαστέρα τὸ μέλι, πλείοσιν ἡμέραις ἐξαρκέσουσιν οἱ τῷ μέλιτι χρώμενοι. διότι οὖν εἶπε δεῖν οὕτως ἔχει κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ῥήσεως εἶπον. ἀτὰρ καὶ οἴνου λεπτοῦ καὶ ὀλιγοφόρου καὶ ἀνόσμου, ἐνίῃ μὲν ἰσχυρότερον, ἐνίῃ δὲ ἀσθενέστερον εἶναι τὸ μελίκρητον. οὐ γὰρ ἐνίοτε μὲν ἰσχυρότερον, ἐνίοτε δὲ ἀσθενέστερον, ἀλλ' ἰσχυρότερον ἀεὶ φαίνεται κατὰ τὸν εἰρημένον ἄρτι λόγον. ὅτι περὶ τοῦ διορισθῆναι καὶ διδαχθῆναι πρὸς αὐτοῦ ὑπὸ τῆς δικαίας παραβολῆς ἀκριβῶς τοῦ λόγου περαινομένου, καλῶς καὶ ἀσφαλῶς εἶπεν εὑρεθήσεσθαι τὸ μέλι τοῦ οἴνου κατά τι μὲν, ἰσχυρότερον. κατά τι δὲ, ἀσθενέστερον. ἐὰν δὲ μὴ διορίσηται τὶς ἑκατέρου τὴν ἀναλογίαν τῆς κράσεως, ἐνίοτε μὲν ἀσθενέστερος ὁ οἶνος, ἐνίοτε δὲ τὸ μελίκρατον εἶναι δόξει. διορισθέντων δὲ ὡς εἴρηται, καὶ τῆς κατὰ τὴν γαστέρα ταραχῆς ἐπιβλεπομένης, τὸ μελίκρατον ἰσχυρότερον εἰς θρέψιν ἀεὶ φαίνεται τοῦ κεκραμένου κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν οἴνου. ἐὰν δὲ ὅτι καὶ τὸ κόπριον ἐκκρινόμενον ἐπὶ τῷ μελικράτῳ σύμμετρον, ὡς μὴ καταλύειν τὴν δύναμιν ἐννοήσεις, ἔτι καὶ μᾶλλον σοι φανεῖται πλείων ἡ ἐκ μελικράτου θρέψις, ἢ ἡ ὑπὸ τοῦ οἴνου γινομένη. εἰ γὰρ καὶ κόπρου πολλαπλασίου διεξιόντος, ὅμως ὁ κάμνων ἐξαρκεῖ πλείοσιν ἡμέραις ἐπὶ τῷ μελικράτῳ, δυνατώτερον δηλονότι πρὸς τὴν θρέψιν οἴνου φαίνεται τὸ μέλι.

Εἰ μέντοι ῥοφήματι χρέοιτο πτισάνῃ, ἐπιπίνοι δὲ μελίκρητον, ἄγαν πλησμονῶδες ἂν εἴη καὶ φυσῶδες, καὶ τοῖσι κατὰ τὰ ὑποχόνδρια σπλάγχνοισιν ἀσύμφορον προπινόμενον. μέντοι πρὸ ῥοφημάτων μελίκρητον οὐ βλάπτει ὡς ἐπιπινόμενον, ἀλλά τι καὶ ὠφελέει.

Περὶ τῆς τάξεως ὁ λόγος αὐτῷ ἣ κάλλιστ' ἄν τις χρῷτο τῷ μελικράτῳ τε καὶ πτισάνῃ. κοινὸς δὲ ἔστω σοι λόγος καὶ οὗτος ὡς ἐπὶ παραδείγματος ἑνὸς διδασκόμενος μελικράτου τε καὶ πτισάνης. ἀεὶ γὰρ χρὴ πρότερα μὲν προσφέρεσθαι, τά τε ῥᾳδίως διαφθειρόμενα, καὶ μᾶλλον ὑπιόντα. δεύτερα δὲ τὰ ἐναντία. πτισάνη δὲ μελικράτου δυσφθαρτοτέρα καὶ ὑπέρχεται βράδιον. πρώτου μὲν οὖν τοῦ μελικράτου ληφθέντος, οἷον ὑφήγησίς τις ἐξ αὐτοῦ γένοιτ' ἂν τῇ πτισάνῃ τῆς διαχωρήσεως. εἰ δὲ πτισάνη πρώτη ληφθείη, κωλυόμενον ὑπιέναι τὸ μελίκρατον, ἐμφυσήσει τε τὸ ὑποχόνδριον, εἶτα τὴν χολὴν μεταβληθὲν ἐν τῷ χρόνῳ καὶ τῷ πτισάνῃ τι λυμανεῖται.

Ἑφθὸν δὲ μελίκρητον ἐσπιεῖν μὲν πολλῷ κάλλιον τοῦ ὠμοῦ. λαμπρὸν γὰρ καὶ λεπτὸν καὶ λευκὸν, καὶ διαφανὲς γίγνεται. ἀρετὴν δὲ ἥν τινα αὐτέῳ προσθέω διαφέρουσάν τι τοῦ ὠμοῦ, οὐκ ἔχω, οὔτε γὰρ ἡδίον ἐστὶ, ἢν τυγχάνῃ γε τὸ μέλι καλὸν ἐὸν, ἀσθενέστερον μέντοι γε τοῦ ὠμοῦ, καὶ ἀκοπρωδέστερον ἐστίν. ὧν οὐδέτερον ἐς τιμωρίην προσδέεται μελίκρητον. ἄγχιστα δὲ χρηστέον αὐτῷ τοιῷδε ἐόντι, ἢν τὸ μέλι τυγχάνῃ πονηρὸν ἐὸν, καὶ ἀκάθαρτον καὶ μέλαν καὶ μὴ εὐῶδες. ἀφέλοιτο γὰρ ἂν ἡ ἕψησις τῶν κακοτήτων αὐτοῦ τὰ πλείονα τοῦ αἴσχεος.

Διαφορὰς ὠμοῦ τε καὶ ἑφθοῦ μελικράτου διδάσκει καθ' ὅλην τήνδε τὴν ῥῆσιν. δεῖται δ' ὁ λόγος οὐδεμιᾶς ἐξηγήσεως.

Τὸ δ' ὀξύμελι καλεούμενον ποτὸν, πολλαχοῦ μὲν εὔχρηστον ἐν ταύτῃσι τῇσι νούσοισιν εὑρήσεις ἐόν, καὶ γὰρ πτυάλου ἀναγωγόν ἐστι καὶ εὔπνοον.

Τὸ καλούμενον, καὶ τὸ καλεῖσθαι καὶ τὰ παραπλήσια τούτοις ἔμαθες αὐτὸν προστιθέντα, ποτὲ μὲν ὡς οὐδέπω συνήθους ἅπασι τοῖς ἕλλησι τῆσδε τῆς προσηγορίας οὔσης, ποτὲ δὲ ὡς ἀκύρως λεγομένης. ἐνίοτε δὲ ὡς ἐνδεικνυμένης τι τεχνικὸν, ὡς ἐπὶ τῶν κρασταΐτων καὶ μαστητήρων μυῶν ἐδιδάξαμεν. ἀλλ' ὅτι μὲν οὐδὲν ἐνδεικνυμένη τεχνικὸν ἡ προσηγορία τοῦ ὀξυμέλιτος, ἅπαντι δῆλον, ἀλλ' ἤτοι μεμφόμενος, ἢ ὡς οὐδέπω συνήθη, διὰ τῆς τοῦ καλουμένου ἐπισημαίνοιτο προσθήκης. ἐγχωρεῖ δ' ἑκάτερα. ἴσως μὲν γὰρ τότε πρῶτον εἰς χρῆσιν κοινὴν ἤρχετο. τάχα δὲ καὶ μέμφεται τῇ φωνῇ, ὡς ἐμφαινούσῃ ἤτοι ἐκ τοῦ ὄξους καὶ μέλιτος μόνων συγκεῖσθαι τὸ φάρμακον, ἢ ὡς μέλιτος διαφορὰν δηλούσῃ, ὡς εἰ καὶ οὕτως ἔλεγέ τις. τὸ δὲ μέλι τὸ ὀξὺ, δύναμιν ἔχει τοιάνδε. τοῦτο μὲν δὴ τὸ τοῦ καλουμένου προσθήκης, δῆλον. ἐπ' αὐτὸ δὲ τὸ χρήσιμον ἴωμεν. οὐ γὰρ ἐξ ὄξους καὶ μέλιτος μίξεως μόνον ἡ σύνθεσις γίγνεται τοῦ ὀξυμέλιτος, ἀλλ' ἐκ μελικράτου βραχὺ προσλαμβάνοντος ὄξους. ἕψεσθαι δὲ ἄμεινον αὐτό. καθαιρεῖται γὰρ ἡ δύναμις τοῦ ὄξους ὑπὸ τῆς ἑψήσεως, ὡς τὴν μὲν ὠφέλειαν τὴν παρ' αὐτοῦ λαμβάνειν τὸ μελίκρατον ᾧ μίγνυται, τὴν βλάβην δὲ οὐκ ἴσχειν. τὴν μὲν οὖν ὠφέλειαν κατὰ τὴν ἀρχὴν εἶπε τῆς ῥήσεως, καὶ μετὰ ταῦτα ἐρεῖ. τὴν βλάβην δ' ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς ὅλης ῥήσεως προσθήσει. κατὰ τὴν ἀρχὴν μὲν οὖν εἴρηται πτυέλου γὰρ ἀναγωγόν ἐστι καὶ εὔπνοον. ἐφεξῆς δ' ὅσα ταῖς λέξεσιν ἐπακολουθήσαντες αὐτοῦ μαθησόμεθα.

Καιροὺς μέντοι τοιούσδε ἔχει.

Τοὺς καιροὺς ἤτοι τοὺς τῆς χρήσεως αὐτοῦ λέγει, καθότι συνήθες, ἢ τοὺς τῆς ὠφελείας, ἐπειδὴ καὶ κατὰ δεῖν τὸ

ὅτι κᾳκεῖνο μόνον ἐλέγχει χρωμένους ἐνίοτε τῇ τοῦ καιροῦ προσηγορίᾳ.

Τὸ μὲν κάρτα ὀξὺ οὐδὲν ἂν μεῖζον ποιήσειεν πρὸς τὰ πτύελα, μὴ ῥηιδίως ἀνιόντα. εἰ γὰρ ἀνάγοι μὲν τὰ ἐγκέρχνοντα, καὶ ὄλισθον ἐμποιήσειε καὶ ὥσπερ εἰ διαπτερώσειε τὸν βρόγχον, παρηγορήσῃ ἂν τὸν πνεύμονα. μαλθακτικὸν γὰρ αὐτέου κἢν εἰ μὲν ταῦτα συγκυρήσειε, μεγάλην ἂν ὠφελείην ποιήσειεν, ἔστι δ' ὅτε τὸ κάρτα ὀξὺ οὐκ ἐκράτησε τῆς ἀναγωγῆς τοῦ πτυέλου, ἀλλὰ προσεγλίσχρηνέ τε καὶ ἔβλαψεν.

Ἐφ' ὧν ἐστι χρεία τοῦ ὀξέος ὀξυμέλιτος, ἐπὶ τούτων διδάσκει τὴν ἐξ αὐτοῦ γιγνομένην ἐνίοτε βλάβην. ἐφ' ὧν γὰρ ὅλως οὐδ' ἂν χρήσαιτό τις ὀξεῖ τῷ τοιούτῳ φαρμάκῳ, περιττὸν τὸ καταλέγειν τὰς τοιαύτας βλάβας. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἁπλῶς εἶπε περὶ ὀξυμέλιτος, ἀλλὰ καὶ κάρτα προσέθηκε, ὅπερ σημαίνει ταὐτὸ τῷ λίαν καὶ σφόδρα. τὸ τοιοῦτον οὖν ὀξύμελι μέσον οὐδὲν εἴωθεν ἐργάζεσθαι τοῖς κατὰ τὸν πνεύμονα παχέσι τε καὶ γλισχροῖς πτυέλοις, ἐφ' ὧν ἄν τις αὐτῷ χρήσαιτο μόνῳ, ἀλλ' ἤτοι τεμὸν αὐτὰ καὶ ἀπορρύψαν ἀνάγειν, ἢ τοῦτο μὴ πρᾶξαι μὴ δυνηθὲν, ἐξηράνειν. ὥσπερ γὰρ τμητικὸν τὸ τοιοῦτον φάρμακον, οὕτω καὶ ξηραντικόν. ἔστι μὲν δ' αὐτὸ ἐπὶ τῶν κατὰ τὸν πνεύμονα παχέων πτυέλων οὐχ ὡς ξηραῖνον, οὕτως γὰρ βλάψει, ἀλλ' ὡς τέμνον τε καὶ ῥύπτον. ὅταν μὲν οὖν ἀδυνατήσῃ ταῦτα ποιῆσαι, χρηστὸν μὲν οὐδὲν ἔπραξε, μεγίστην δὲ βλάβην εἰργάσατο. πότ' οὖν ἀποτυγχάνει ῥύπτειν καὶ τέμνειν αὐτὸ ἐφεξῆς ἐδίδαξε, νυνὶ δὲ βούλομαι περὶ τῆς γραφῆς τῆς ἐν πολλοῖς τῶν βιβλίων εἰπεῖν. οὐ γὰρ διὰ τοῦ σ τὴν δευτέραν συλλαβὴν τοῦ μέσου ὀνόματος, ἀλλὰ διὰ τοῦ ζ γεγραμμένην εὑρίσκομεν, ὡς εἶναι τὴν ὅλην λέξιν τοιάνδε. τὸ μὲν γὰρ κάρτα ὀξὺ οὐδὲν ἂν μέζον ποιήσειεν. ἔστι δὲ ἥπερ ψευδὴς αὐτὸς γὰρ ἐπιφέρων δείκνυσιν. ἐνίοτε μὲν μεγάλην ὠφέλειαν ἐξ αὐτοῦ γιγνομένην, ἐνίοτε δὲ βλάβην. ὥστ' ἀεὶ μέγα τι ποιεῖ, καὶ οὐδέποτε μικρόν. ἐφ' οὗ δὲ ἀληθὲς εἰπεῖν ἐστιν ἀεί τι γίγνεσθαι κακὸν μέγα ἢ ἀγαθὸν, περὶ τούτου κάλλιον, ἄν τις εἴποι καὶ μηδὲν μέσον ὑπ' αὐτοῦ γίγνεσθαι.

Μάλιστα δὲ ὑπερπάσχουσιν οἵπερ καὶ ἄλλως ὀλέθριοι εἰσὶ, καὶ ἀδυνατοῦσι βήσσειν τε καὶ ἀποχρέμπτεσθαι τὰ ἐνεχόμενα τὸ καταγλισχραίνεσθαι τὰ παχέα πτύελα, μηδὲν ὀνινάμενα τῇ προσφορᾷ τοῦ ὀξέως ὀξυμέλιτος ἐκείνοις φησὶ συμβαίνειν, οἵπερ καὶ ἄλλως ὀλεθρίως ἔχουσι, τουτέστιν ἐφ' ὧν ἄπεπτος ἱκανῶς ἐστὶν ἡ νόσος, οὗτοι γὰρ οὐδὲν ἀναπτύουσιν.

Ἐς μὲν οὖν τόδε, προστεκμαίρεσθαι χρὴ τὴν ῥώμην τοῦ ἀνθρώπου, κἢν ἐλπίδα ἔχῃ, διδόναι.

Ἐπειδὴ προείρηκεν ὑπὸ τοῦ ὀξέος ὀξυμέλιτος οὐδὲν ὀνίνασθαι τοὺς καὶ ἄλλως ὀλεθρίως ἔχοντας, ἔνιοι δὲ σπανίως ἐξ αὐτῶν σώζονται βοηθούμενοι, διὰ τοῦτο καὶ τὴν τούτου σπανίαν βοήθειαν οὐ παρέλιπεν. ἔστι δ' αὕτη διὰ τοῦ ὀξέος ἱκανῶς ὀξυμέλιτος, ὅταν ὁ κάμνων ἰσχυρὸς ᾖ τὴν δύναμιν. ἄλλως γὰρ οὐδὲν ὀνίνησι τὸ τοιοῦτον ὀξύμελι, δυοῖν θάτερον ἐργασάμενον, ἢ μηδόλως τεμὸν, ἀλλ' ἐπιγλισχραῖνον τὰ γλίσχρα, ἢ τεμὸν καὶ ἀπορρύψαν. ἀθρόαν δὲ ἀναγωγὴν καὶ κένωσιν κινῆσαν τῆς δυνάμεως μὴ φερούσης, ἀκολουθήσει πνιγῆναι τὸν ἄνθρωπον.

Διδόναι δὲ ἢν διδῷς ἀκροχλίαρον, κατ' ὀλίγον τὸ τοιόνδε καὶ μὴ λάβρως.

Ἢν μηδὲν ἀναπτύῃ τι διὰ πάχος καὶ γλισχρότητα τῶν πτυσμάτων, οὐ μὴν ἀσθενῆ γε τὴν δύναμιν, ὀξύμελι κελεύει δίδοσθαι τὸ λίαν ὀξὺ, κατ' ὀλίγον τε καὶ ἀκροχλίαρον, ὅπερ ἐστὶν ἄκρως χλιαρὸν. ἄκρως δὲ ἐστὶ χλιαρὸν, ὅπερ ἂν ᾖ μέσον ἀκριβῶς τοῦ τε ψυχροῦ καὶ τοῦ θερμοῦ. ἰσχυρὰν γὰρ ἔχον αὐτὸ τὴν δύναμιν, εὐλαβεῖται πολὺ προσφέρειν εἰς ἅπαξ. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ ψυχρὸν ἐν θέρει διδόναι, καθάπερ ἔμπροσθεν ἐκέλευσεν εὐλαβεῖσθαι, διὰ τὰς τῶν ἀπτύστων πτυσμάτων περιπνευμονίας καὶ πλευρίτιδας, ἀπέπτους εἶναι. τῇ πέψει δ' ἀεὶ τὸ μὲν θερμὸν συντελεῖν. τὸ δὲ ψυχρὸν ἐναντιοῦσθαι. τί δήποτ' οὖν καὶ τὸ θερμὸν ὀξύμελι φεύγει; ἢ ὅτι διὰ τὸ κακόηθες τοῦ νοσήματος, μήπως εὐθέως ἐν τῇ τοιαύτῃ προσφορᾷ, τοῦ τοιούτου πόματος, αὐτὸ μὲν τὸ πάθος ἄπεπτον ἔτι διαμείνῃ, συμβῇ δὲ τὸν ἄνθρωπον ὑπὸ τοῦ θερμοῦ ὀξυμέλιτος, διψωδέστερον γίνεσθαι ἑαυτοῦ. δέδεικται δ' ὅτι τὸ σύμπτωμα τοῦτο γλίσχρον ἐργάζεται πτύελον. ἀσφαλέστερον οὖν αὐτῷ δοκεῖ μετρίως χλιαρὸν εἶναι τὸ ὀξύμελι φεύγοντι τοῦ θερμοῦ τὴν ἐνδεχομένην ἀκολουθῆσαι βλάβην, τοῦ δὲ ψυχροῦ τὴν ἐξ ἀνάγκης ἑπομένην.

Τὸ μέντοι ὀλίγον ὀξύμελι, ὑγραίνει μὲν τὸ στόμα καὶ φάρυγγα. ἀναγωγὸν δὲ πτυέλου ἐστὶ, καὶ ἄδιψον. ὑποχονδρίῳ δὲ καὶ σπλάγχνοισι τοῖσι ταύτῃ εὐμενὲς, καὶ τὰς ἀπὸ μέλιτος βλάβας ταύτῃ κωλύει. τὸ γὰρ ἐν μέλιτι χολῶδες κολάζεται.

Περὶ τοῦ λίαν ὀξέος ὀξυμέλιτος συμπληρώσας τὸν λόγον, ἐπὶ τὸ μετρίως ὀξὺ μετέβη κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν ὑγραίνειν αὐτὸ λέγων τὸ στόμα, καὶ φάρυγγα, καὶ τῶν πτυέλων ἀναγωγὸν εἶναι καὶ ἄδιψον. ἅπαντα γοῦν ἔχον ὑφ' ὧν ὠφελεῖσθαι πεφύκασιν αἱ τοιαῦται νόσοι, τῶν βλαπτόντων οὐδὲν ἔχει, διὰ τὴν τῆς κράσεως ἀρετὴν ἐπειδὴ τοσοῦτον τῷ μελικράτῳ μέμικται τοῦ ὄξους, ὅσον ἱκανόν ἐστι τὸ χολῶδες ἐν αὐτῷ κολάσαι, τουτέστι καθελεῖν καὶ ταπεινῶσαι. δέδεικται γάρ σοι κατὰ τὸ τέταρτον γράμμα, περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως, ἐναντιωτάτην δύναμιν ἔχειν ὁ γλυκὺς χυμὸς τῷ ὀξεῖ. τῆς οὖν τοῦ μελικράτου δυνάμεως τὰ ἄλλα μὲν πάντα ἐχούσης, ὧν δεῖται τὰ τοιαῦτα νοσήματα, καθ' ἓν δὲ μόνον ἐναντιουμένης αὐτῆς, ὅταν ὑπερθερμανθὲν ἐκχολωθῇ, τὴν τοιαύτην αὐτοῦ μεταβολὴν ἡ τοῦ ὄξους μίξις κωλύουσα, κάλλιστον ἐργάζεται φάρμακον, ἄδιψόν τε γὰρ ἔσται, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰ πτύελα, τά γε μὴ παντάπασι παχέα καὶ γλίσχρα, ῥᾳδίως ἀνάξει. τούτοις δ' ἀμφοτέροις αὐτοῖς ἔργοις ἕπεται καὶ ἡ τῶν κατὰ τὸ στόμα καὶ τὴν φάρυγγα μορίων ὑγρότης. ᾧ δὲ

λόγῳ ταῦτα δρᾷ, τούτῳ δὲ καὶ πολλὴν καὶ ἧπατι προσφορώτατόν ἐστι, διακαθαῖρον ἀλύπως τὰ σπλάγχνα.

ἔστι δὲ καὶ φυσέων καταρρηκτικόν, καὶ ἐς οὔρησιν προτρεπτικόν.

Περὶ τοῦ μετρίως ὀξέος ὀξυμέλιτος ἔτι διαλεγόμενος, εἴρηκε ταῦτα, πολλὴν δὲ τὴν χρῆσιν ἔχοντος ἐπὶ τῶν κατὰ πνεύμονα καὶ θώρακα παθῶν, ἀξιολογωτάτην τε τὴν ὠφέλειαν, διὰ τὴν ἔμμετρον μίξιν ὕδατός τε καὶ ὄξους καὶ μέλιτος. τὸ γάρ τοι τοιοῦτον ὀξύμελι, τέμνον τε τὸ παχὺ καὶ φυσῶδες ἐν ὑποχονδρίῳ πνεῦμα, καὶ καταρρηγνύον τὰς φύσας, διακαθαῖρόν τε τὰς διεξόδους πάσας, ἐπ' οὖρα προσάγει τοῖς ὀρρώδεσί τε καὶ χολώδεσι περιττώμασιν.

ἑτέρου μέντοι τῷ κάτω μέρει πλαδαρώτερον καὶ ξύσματα ἐμποιέει.

Τὴν παρὰ τὸ κατὰ φύσιν ἐγγινομένην ὑγρότητα τοῖς μορίοις, ἴσμεν αὐτὸν ἀεὶ πλάδον ὀνομάζοντα. τοῦτ' οὖν ἐργάζεσθαί φησι τὸ ὀξύμελι. ξύειν τε τὸν ἄνωθεν ὅσον ἐμπλάττεται παχέων χυμῶν ἢ γλίσχρων. τέμνον δὲ τούτους καὶ ὑπάγον πρὸς τὴν ἔκκρισιν, ὑπὸ τῆς δὲ κατὰ τοιαύτην τὴν δύναμιν ἐργάζεται, καὶ τὰς διὰ ἥπατος ἐπαγωγὰς τῶν περιττωμάτων. ὥστε πασῶν τῶν ἄνωθεν ὑγροτήτων ἀθροιζομένων ἐν τοῖς ἐντέροις καὶ μάλιστα τοῖς κάτω, διὰ μὲν τὸ πλῆθος αὐτῶν οὖν πλάδον ἐγγίνεσθαι, διὰ δὲ τὴν ποιότητα ξύεσθαι τὸ ἔντερον, καὶ γὰρ τὸ ὀξύμελι ῥυπτικὴν ἔχον δύναμιν ἐν τῷ χρόνῳ ξύσειεν ἂν τὸ ἔντερον, καὶ τὸ συγκατερχόμενον αὐτῷ χολῶδες περίττωμα τὴν αὐτὴν ἔχον δύναμιν, ὅθεν καὶ χωρὶς ὀξυμέλιτος ἢν πλεονάζον ποτὲ τύχῃ, ξύει τὸ ἔντερον.

ἔστι δ' ὅτε καὶ φλαῦρον τοῦτο ἐν τῇσιν ὀξείῃσι νούσοισι γίνεται. μάλιστα μὲν, ὅτι φύσας κωλύει περαιοῦσθαι, ἀλλὰ παλινδρομέειν ποιέει. ἔτι δὲ καὶ ἄλλως γυιοῖ καὶ ἀκρωτήρια ψύχει.

Τὸ ξυσθῆναι τὸ ἔντερον, οὐκ ἀγαθόν ἐστιν, ἐνίοτε κατὰ τὰς ὀξείας νόσους. ἕλκωσις γάρ τις ἐπιπολῆς ἐστιν ἡ ξυσματώδης διάθεσις. οὖσα δὲ τοιαύτη, λυπεῖται πρὸς ἁπάντων τῶν διεξερχομένων, καὶ μάλιστα τῶν ἐχόντων τινὰ δῆξιν. λυπηθὲν δὲ τὸ ἔντερον, εἰ μὴ παραχρῆμα τὴν ἔκκρισιν τῶν δακνόντων ποιήσαιτο, πρὸς τὴν ἄνω χώραν ἀναπέμπει τὰ διεξερχόμενα. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν λόγον, καὶ ταῖς τούτου φύσαις ἄνω συμβαίνει παλινδρομεῖν. φυσικὴν καὶ ἐνέργειαν ἔχει τὰ ἔντερα τὴν περισταλτικὴν, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασι δέδεικται. ταχυτῆτος δ' ἔργον ἐστὶν, ἀποθεῖσθαι τὰ περιεχόμενα πρὸς τῶν μερῶν ἐκείνων ἐν οἷς περιέχεται. ὅταν μὲν οὖν ἄνωθεν ἡ κίνησις ἄρξηται, κάτω τὴν ἔκκρισιν ἴσχει τὰ περιεχόμενα. κάτωθεν δὲ ἀρξαμένης αὐτῆς, ἄνω φέρεται. καὶ τοῦτο γε σαφῶς φαίνεται κἀν τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν συμβαῖνον, ὅταν ὑπιούσης ἀθρόως ποτὲ χολῆς εἰς τὰ κάτω τῶν ἐντέρων ἐπέχομεν τὴν ἔκκρισιν, ἢ τῷ παρεῖναι τοιαύτην πρᾶξιν, ἣν μὴ διακόπτειν δυνατόν ἐστιν, ἢ τῷ μὴ παρεῖναι πλησίον ἀπόπατον. ἐν γὰρ τοῖς τοιούτοις καιροῖς ἀναφερούσης αἰσθανόμεθα τῆς χολῆς οὕτως, ὡς μηκέτι ἐκκριθῆναι. τινὲς μὲν οὖν ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ τῆς χολῆς ἀναδρομῇ, τὸν στόμαχον ἴσχουσι κακῶς. ἔνιοι δὲ συμπληροῦνταί τε καὶ δακνωδῶς ἀλγοῦσι τὴν κεφαλήν. ἔνιοι δὲ ἀμφότερα πάσχουσιν. οὕτως οὖν ἡ καὶ ξυσματώδης ἐν τοῖς ἐντέροις διάθεσις, ἐνίοτε μὲν τὴν ἔκκρισιν εἰς τὸ κάτωθεν ἐργάζεται ταχέως, οὐχ ὑπομένουσα τὴν τῶν παρόντων αἰτίαν. ἐνίοτε δὲ κάτωθεν πρὸς τὴν ἄνωθεν χώραν, ὅταν μὴ παραχρῆμα τὸ διεξερχόμενον ἐκπίπτῃ διὰ τῆς ἕδρας, ἀλλ' ὁ κατ' αὐτὴν μῦς, ὁ κυκλοτερῶς συστελεὶς, καὶ σφίγξας τὸ πέρας τοῦ ἀπευθυσμένου, τὴν ἀρχὴν τῆς περισταλτικῆς κινήσεως ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἄνω ποιήσηται. διὰ τοῦτο μὲν οὖν οὐ φῦσα μόνον, ἀλλὰ καὶ περίττωμα κατὰ τὰς τοιαύτας διαθέσεις παλινδρομεῖ. συμβαίνει δὲ καὶ τὴν δύναμιν βλάπτεσθαι διὰ τὴν ἑπομένην δῆξιν ἐν τῇ διόδῳ. τὰ γὰρ ξυόμενα κἂν βραχυτάτην ἴσχῃ τὸ διεξερχόμενον δῆξιν ἀνιᾶται σφοδρῶς. ἴσμεν δὲ ὅτι πᾶν ἄλγημα καταλυτικόν ἐστι δυνάμεως, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τῶν ἀκρωτηρίων ψυκτικόν.

αὐτὴν καὶ οἶδα μούνην βλάβην τὴν δι' ὀξυμέλιτος γινομένην ἥτις καὶ ἀξίη γραφῆς.

Ἐδίδαξεν ὁ λόγος ὀλίγον ἔμπροσθεν ἁπάσας τὰς ἐκ μελικράτου καὶ οἴνου καὶ ὕδατος βλάβας, ἐκπεφευγὸς τὸ μετρίως κεκραμένον ὀξύμελι. μόνον οὖν ὅταν βλάπτῃ τοῦτο βλάπτει τῷ ξύειν τὸ ἔντερον. ἐργάζεται δὲ τοῦτο ποτὲ τοῖς ἀσθενεστέραν ἔχουσι φύσιν, καὶ παθεῖν ἐπιτήδειον τὸ ἔντερον.

ὀλίγον δὲ τὸ τοιόνδε ποτὸν, νυκτὸς μὲν καὶ νήστει πρὸ ῥοφήματος ἐπιτήδειον πίνεσθαι. ἀτὰρ καὶ ὁκόταν πολὺ μετὰ ῥοφήματος, ἢ οὐδὲν κωλύει πίνειν.

Τὴν δύναμιν ἣν ἔχει διελθὼν, ἐπὶ τὸν τοῦ καιροῦ λόγον, ἐν ᾧ μάλιστ' ἄν τις αὐτὸ προσφέροιτο, νῦν ἀφίκετο, πότε μάλιστ' ἄν τις ὀξυμέλιτι χρῷτο τῶν ἐπὶ ῥοφήμασι διαιτωμένων. ἐφεξῆς δ' εἰ καὶ μὴ ῥοφήμασιν. ἀλλ' ἐπὶ τῷ ποτῷ μόνον διαιτώμενός τις εἴη, καὶ τὸν ἐπ' ἐκείνοις καιρὸν διδάσκει. φησὶν οὖν ἐπὶ τῶν ῥοφήματι χρωμένων, ἐκεῖνον μόνον φυλάττεσθαι δεῖ τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ ῥόφημα δεῖ προσφέρεσθαι, πτισάνης δὲ δηλονότι χυλός ἐστι ῥόφημα, χάριν τοῦ θρέψαι τὸ σῶμα, καὶ τὴν δύναμιν ῥῶσαι λαμβανόμενος. ἔστι δὲ ἐς ταῦτα καλὸς, εἰ μόνος ἐν τῇ γαστρὶ περιέχοιτο κατὰ τὸν τῆς θρέψεως καιρόν. ἔμαθες γὰρ ἔμπροσθεν, ὡς ἡ ποικιλία τῶν προσφερομένων, καὶ μάλιστα ὅταν ἀνόμοια ταῖς δυνάμεσιν εἴη, ταραχὴν ἐργάζεται κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ διὰ τοῦτ' οὖν ἄχρι πεφθῇ μὲν τὸν χυλὸν, οὐ χρὴ πίνειν ὀξύμελι. πεφθέντος δὲ ἔξεστι καὶ διὰ τῆς νυκτὸς λαμβάνειν, καὶ κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν πρὸ τοῦ ῥοφήματος. ἀρκεῖ δὲ τὸν μεταξὺ χρόνον τοῦ ῥοφήματος καὶ τοῦ ὀξυμέλιτος, ὥστε εἰς κοιλίαν τε ἅμα καὶ καθαρὰν ἐκ τοῦ προδιασμήχεσθαι τὴν γαστέρα τὸν χυλὸν τῆς πτισάνης ἐμπεσεῖν.

Τοῖσι δὲ ποτῷ μούνῳ διαιτωμένοισιν ἄνευ ῥοφημάτων, διὰ τόδε οὐκ ἐπιτήδειόν ἐστιν αἰεὶ διαπαντὸς χρέεσθαι τούτῳ· μάλιστα μὲν διὰ ξύσιν ἢ ψυχισμὸν τοῦ ἐντέρου. ἀκόπρῳ γὰρ ἐόντι μᾶλλον ἂν ἐμποιέῃ ταῦτα κενεαγγίης παρεούσης. ἔπειτα δὲ καὶ τὸ μελίκρητον τῆς ἰσχύος ἀφαιρέοιτ᾽ ἄν.

Τοῖς μὲν ἐπὶ πόματος μόνου διαιτωμένοις ἄνευ πτισάνης, οὐκ ἐπιτήδειόν ἐστι τὸ ὀξύμελι δι᾽ ὅλης τῆς νόσου πινόμενον, ὅτι τε σφοδρότερον ξύει τὸ ἔντερον γυμνὸν ὄν, ἐπαλείφεται γάρ πως ἀπὸ τῆς πτισάνης ὅταν ἐκείνης ῥοφήσουσι, καὶ ὅταν τῆς ἐκ μελικράτου ὠφελείας οὐδόλως μεταλάβῃ τὸ σῶμα. προείρηκε δὲ ἐν τῷ περὶ μελικράτου λόγῳ τὴν γινομένην ἐξ αὐτοῦ τοῖς σώμασιν ὠφέλειαν.

Ἢν μέντοι ἀρήγειν φαίνηται πρὸς τὴν ξύμπασαν νοῦσον πολλῷ ποτῷ τούτῳ χρέεσθαι, ὀλίγον χρὴ τὸ ὄξος παραχέειν, ὅσον μοῦνον γινώσκεσθαι. οὕτω γὰρ ἂν καὶ ὠφελέει. καὶ βλάπτον, ἥκιστα ἂν βλάπτῃ, καὶ ἃ δεῖται προσωφελοίη ἄν.

Ὅταν διψώδεις μὴ ἐργάζηται τὸ μελίκρατον, ἤτοι δὲ γλίσχρα πτύελα περιέχηται κατὰ τὰ βρόγχια τοῦ πνεύμονος, ἢ λίαν παχέα, τηνικαῦτα μόνου τοῦ ὀξυμέλιτος ἐστὶν ἡ χρεία, μεμνημένων ἡμῶν, ὅτι ταῦτα λέλεκται περὶ τῶν ποτῷ μόνῳ χρωμένων ἄνευ ῥοφήματος. ἐὰν οὖν ὡς ἔφην ὀξυμέλιτος ἡ χρεία, παραχέειν αὐτῷ τοῦ ὄξους ὀλίγον τῷ μελικράτῳ προσήκει, χάριν τοῦ καὶ χρείας ἀπολαύειν τοῦ ὄξους, καὶ φεύγειν τὴν ἐξ αὐτοῦ βλάβην, συνεψεῖν δὲ δηλονότι προσήκει μιγνύμενον τῷ μελικράτῳ τὸ ὄξος. ἀσθενέστερον γὰρ οὕτως εἰς τὸ βλάπτειν γίνεται.

Ἐν κεφαλαίῳ δὲ δεῖ εἰρῆσθαι. αἱ γὰρ ὄξεος ὀξύτητες πικροχόλοισι μᾶλλον, ἢ μελαγχολικοῖσι συμφέρουσι. τὰ μὲν γὰρ πικρὰ διαλύεται, καὶ φλεγματοῦται, μετεωριζόμενα ὑπ᾽ αὐτέου. τὰ δὲ μέλανα ζυμοῦται, καὶ μετεωρίζεται, καὶ πολλαπλασιοῦται. ἀναγωγὸν γὰρ μελαίνων ὄξος.

Πικροχόλους φύσεις ὀνομάζει, τὰς τὸν πικρὸν γεννώσας χυμόν, ὥσπερ ἐστὶν ὁ τῆς ξανθῆς χολῆς, αἷς ἐπιτήδειον εἶναί φησι τὸ ὄξος, ἐναντιώτατον ὑπάρχον ταῖς μελαγχολικαῖς, διότι καὶ τὴν μέλαιναν χολὴν αὐτὴν ὀξεῖαν εἶναι συμβέβηκεν, ὅταν γ᾽ ἤδη κατάκορος ᾖ παρὰ φύσιν ἔχοντος τοῦ σώματος, ὡς ὑγιαίνοντός γε, πλεῖον μέν ἐστι τῆς εἰρημένης ποιότητος, οὐ μὴν ἀκριβῆ γε αὐτὴν ἔχει. τὰ δ᾽ ἄλλα τῆς ῥήσεως σαφῆ. διδάσκει γὰρ ἐν αὐτῇ ὅπως ὠφελεῖ τὸ ὄξος τοὺς πικροχόλους ἐπικρατουμένους ἐν τῇ κράσει τῷ θερμῷ, ψυχρὸν ὑπάρχον αὐτό.

Γυναιξὶ δὲ τὸ ἐπίπαν πολεμιώτατον, ἢ ἀνδράσιν ὄξος. ὑστεραλγὲς γάρ ἐστιν.

Ὅτι μὲν τὸ ὄξος τὰ νεῦρα βλάπτειν πέφυκεν, ἥ τε πεῖρα μαρτυρεῖ καὶ ὁ λόγος δείκνυσιν. ἄναιμα γὰρ ὄντα καὶ διὰ τοῦτο ψυχρά, πάσχει ῥᾳδίως ἀπὸ τοῦ ψύχοντός τε ἅμα καὶ λεπτομεροῦς φαρμάκου. βλάπτεται μὲν γὰρ καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν ψυχόντων, ἀλλὰ τὸ τῆς τοῦ ὄξους οὐσίας λεπτομερὲς, εἰς τὸ βάθος αὐτῶν δύεται, καὶ διεξέρχεται διὰ παντὸς μέρους, ὡς μηδὲν μηδὲ τοὐλάχιστον ἀβλαβὲς ἐᾶν. οὕτως μὲν ὄξος τὰ νευρώδη μόρια βλάπτει. τὴν μήτραν δ᾽ ἅπαντες σχεδὸν οἱ ἀνατομικοὶ λέγουσιν εἶναι νευρώδη. καὶ χωρὶς δὲ τῆς ἐκείνων ἀποφάσεως, ἣν ἐκ τῆς ἀνατομικῆς αὐτοψίας ἐποιήσαντο, πάρεστί σοι συλλογίσασθαι περὶ αὐτῆς, ὡς ἐπὶ πλεῖστον μὲν διαστελλομένης, εἰς ἐλάχιστον δὲ συνιζανούσης. ἀεὶ γὰρ ὁπηλίκον ἂν εἴη τὸ ἔμβρυον ἐν κύκλῳ περιείληφεν αὐτό. καὶ πεπλήρωται τὸ πᾶν κύτος ὑπ᾽ ἐκείνου, κἂν μικρὸν ᾖ, καθάπερ καὶ ἡ γαστὴρ ἀπὸ τῶν σιτίων. ἀλλὰ ταύτης μὲν οὐ μεγάλη πρὸς τἀναντία ἡ μεταβολή. τῆς μήτρας δὲ μεγίστη. τὸ δ᾽ ἐπὶ πλεῖστον διαστέλλεσθαι, νευρωδῶν ἴδιόν ἐστιν σωμάτων, οὐ σαρκωδῶν.

Ὕδατι δὲ ποτῷ ἐν τῇσιν ὀξείῃσι νούσοισιν, ἄλλο μὲν οὐδὲν ἔχω ἔργον ὅ τι προσθέω. οὔτε γὰρ βηχός ἐστι παρηγορικὸν ἐν τοῖσι περιπλευμονικοῖσιν, οὔτε πτυέλου ἀναγωγόν. ἀλλ᾽ ἧσσον τῶν ἄλλων εἴ τις διαπαντὸς ὕδατι ποτῷ χρέοιτο. μεσηγὺ μέντοι ὀξυμέλιτος καὶ μελικρήτου, ὕδωρ ἐπιρρεόμενον ὀλίγον πτυέλου ἀναγωγόν ἐστι, διὰ τὴν μεταβολὴν τῆς ποιότητος τῶν ποτῶν. πλημμυρίδα γάρ τινα ἐμποιέει. ἄλλως δὲ οὐδὲ δίψαν παύει. ἀλλ᾽ ἐπιπικραίνει. χολῶδες γὰρ φύσει χολώδει, καὶ ὑποχονδρίῳ κακόν. καὶ κάκιστον ἑωυτοῦ, καὶ χολωδέστατον, καὶ ἐξαδυναμιώτατον, ὅταν ἐς κενεότητα ἐσέλθῃ, καὶ σπληνὸς δὲ αὐξητικὸν καὶ ἥπατός ἐστιν, ὁκόταν πεπυρωμένον ᾖ καὶ ἐγκλυδαστικόν τε, καὶ ἐπιπολαστικόν. βραδύπορόν τε γὰρ διὰ τὸ ὑπόψυχρον καὶ ἄπεπτον εἶναι, καὶ οὔτε διαχωρητικόν, οὔτε διουρητικόν. προσβλάπτει δέ τι καὶ διὰ τόδε, ὅτι ἄκοπρόν ἐστι φύσει. ἢν δὴ καὶ ψυχρῶν ποδῶν ἐόντων ποτὲ ποθῇ, ταῦτα πάντα πολλαπλασίως βλάπτει, ἐς ὅ τι ἂν αὐτέων ὁρμήσῃ.

Οὔτε τμητικὸν ἔχει τι τὸ ὕδωρ ὥσπερ τὸ ὄξος, ἀλλ᾽ οὔτε θερμὸν ὥσπερ τὸ μέλι. τούτῳ μέν γε πρὸς τῷ θερμαίνειν, ἔτι καὶ τὸ ῥύπτειν καὶ τέμνειν ὑπάρχει. βραδύπορον οὖν εἰκότως ἐστὶ καὶ δύσπεπτον, καὶ δυσυποβίβαστον κἂν ἄλλως ἄριστόν τε καὶ ἄμεμπτον ᾖ, τὸ γὰρ ἰλυῶδες, ἢ ἰλυσῶδες, ἢ ἁλικόν, ἢ τινὸς ἑτέρας φαρμακώδους ποιότητος ἔμφασιν ἔχον, οὐχ ἁπλῶς ὕδωρ ἐστὶν, ἀλλὰ μετὰ τοιοῦδέ τινος ἐπιμιξίας φαρμάκου. καθάπερ καὶ εἰ μέλι μοχθηρὸν, ἢ πτισάνην, ἢ ὄξος, ἢ οἶνον, ἤ τι τοιοῦτον προχειρίσαιο. μέμψῃ γὰρ οὐχ ὅλον ἔτι ἐκείνου τὸ γένος, ἀλλ᾽ αὐτὸ μόνον ὃ μεταχειρίζῃ. τοῦ λόγου τοίνυν ὄντος ἐφ᾽ ἑκάστου τῶν κρινομένων ὑπ᾽ αὐτοῦ περὶ τῶν ἀρίστων οὕτω καὶ νῦν ἄκουε, πρὸς τὸ κάλλιστον ὕδωρ ἕκαστον τῶν λεγομένων διαφορῶν, ὃ καθαρώτατόν ἐστι καὶ πάσης ἀλλοτρίας ἄμικτον ποιότητος. τοῦτ᾽ οὖν αὐτὸ κἂν ἄριστον ᾖ κατὰ τὴν γαστέρα, μένει πολλῷ χρόνῳ, κλύδωνας αὐτῇ τοὐπίπαν ἐργαζόμενον, ὡς ὅταν γε ᾖ χολώδης ἐκείνη συνδιαφθείρεται καὶ αὐτό, κἀπειδὰν ὑπέλθοι μόλις ἐκ τῆς κοιλίας εἰς τὴν κύστιν, ἀλλὰ ἀναδίδοται ῥᾳδίως, οὔτ᾽ εἰς ἧπαρ οὔτε πολὺ μᾶλλον εἰς νεφρούς, καὶ θώρακα καὶ πνεύμονα. διόπερ οὔτ᾽ οὖρα κινεῖν πέφυκεν, οὔτε πτύελον ἀνάγειν, ἀλλ᾽ οὐδὲ τὰς δι᾽ ὅλου τοῦ σώμα-

τος ἐργάζεται διαπνοάς. λεπτομεροῦς γὰρ οὐσίας ἔργον ἐστὶ τοῦτο, καὶ θερμῆς, οὐ ψυχρᾶς, καὶ παχυμεροῦς. οὐ
μὴν οὐδὲ δίψος παύει μένον ἐπὶ πλεῖστον ἐν ταῖς εὐρυχωρίαις τῶν κατὰ γαστέρα καὶ ἔντερα ὀργάνων τοῦ ζώου,
καὶ μὴ διαλυόμενον εἰς ὅλον τὸ βάθος αὐτῶν, μηδ᾽ ἐπιτέγγον τὸν αὐχμόν. ὅτι δ᾽ οὐ τρέφει πρόσθεν εἴρηται διὰ
τοι τοῦτο, οὐδὲ τὴν ζωτικὴν δύναμιν οἷόν τε ἐστὶ ῥωννύναι, καὶ ταῦτ᾽ ἐστὶ τὰ αἴτια δι᾽ ἃ πρός τε μελίκρατον Ἱπ-
ποκράτης ἀφικνεῖται, καὶ ὀξύμελι, καὶ οἶνον, ἐπὶ τῶν νοσούντων ἀποχωρῶν τοῦ ὕδατος, ὅσον μὲν οὖν ἐπὶ τού-
τοις οὐδέποτ᾽ ἄν τις αὐτῷ χρήσαιτο, χρῶνται δὲ καὶ ἄλλοι μὲν ἰατροί. καὶ μέντοι καὶ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης. ἀλλ᾽
ἧττον μὲν οὗτος, οἱ δ᾽ ἄλλοι μᾶλλον. ἐκ γὰρ τοῦ χρῆσθαι τοῖς ἄλλοις κακῶς, σφαλλόμενοι καταφεύγουσιν ἐπὶ
» τὸ ὕδωρ, οὐκ ἔχον μεγάλην ἀποτυχίαν, ὅτι μηδὲ τὴν δύναμιν. οὕτω γὰρ ὁ Ἐρασίστρατος ἔλεγεν. ἰσχυραὶ δυνά-
» μεις σίτων τε καὶ πομάτων, ἐγκαίρως μὲν παραλαμβανόμεναι μεγίστην ὠφέλειαν, ἀκαίρως δὲ μεγίστην βλάβην.
10 ἣν δέ φημι μοχθηρὰν εἶναι χρῆσιν ὀξυμέλιτός τε καὶ μελικράτου καὶ οἴνου, γίνεται μὲν καὶ διὰ τὰς ἀθρόας
μεταβολάς, ὡς αὐτὸς ἐδίδαξεν. γίνεται δὲ καὶ διὰ τὴν μίξιν ἄκρατον ὑπὸ τῶν ἰατρῶν γιγνομένην, ὡς τὸ πο-
λὺ διδόντος οὖν ἐμοῦ πρεσβύτῃ νοσοῦντι καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν οἴνου ὑδατώδους, παραγινόμενός τις τῶν τοιού-
των ἰατρῶν, εἶτ᾽ ἰδὼν ἐλάχιστον ἐπισταζόμενον αὐτοῦ τῷ ὕδατι γελάσας ἔφη, μὴ πίνειν οἴνου τὸν ἄρρωστον, ἀλλ᾽
ὁρᾷ μόνον, οὐκ εἰδὼς ὅτι τὸ μὲν ἡδονῆς ἕνεκα τὸν οἶνον διδόναι ἑτέραν ἔχει συμμετρίαν τῆς πρὸς ὕδωρ αὐτοῦ
μίξεως, τὸ δ᾽ ὠφελείας, ἄλλην. ὥσπερ γὰρ ὁρμήν τινα πρὸς τὴν ἀνάδοσιν ἐφελκομένην τὸ ὕδωρ, ἐπιμίγνυ-
σθαι χρὴ τὸν οἶνον ἐλάχιστον παντελῶς, ὡς παῦσαι τὸ ὕδωρ αὐτὸ τοῦτο μόνον εἰλικρινὲς εἶναι, οὐχ ὥστε καὶ
οἶνον αὐτὸ ποιῆσαι. οἱ πολλοὶ δὲ τῶν ὑγιαινόντων, πίνουσιν οἶνον ὑδατωμένον, οὐ μὴν προσήκει τὸ ὕδωρ ἐπικρα-
τεῖν κατὰ τὴν γεῦσιν, ἀλλὰ τὸν οἶνον, ἐπὶ δὲ τῶν νοσούντων ἔτι καὶ μᾶλλον, ὡς ἔμφασιν εἶναι τοῦ οἴνου βραχεῖ-
αν, οὕτως δὲ καὶ περὶ τοῦ ὀξυμέλιτος, ὀλίγον αὐτὸς ἔμπροσθεν ἔλεγεν ἐπαινῶν τὸ ὑδαρές. καὶ μελικράτῳ δ᾽ ἄν
20 τις ἀκινδυνότερον χρῷτο τῷ ὑδαρεῖ. τὸ γὰρ ἄκρατον εἰ μὴ φθάσειεν ὑπαγαγεῖν τὴν γαστέρα, βλαβερώτερον γί-
γνεται, καὶ μάλιστ᾽ ἐν τοῖς πικροχόλοις τε καὶ μεγαλοσπλάγχνοις, ἐφ᾽ ὧν καὶ τὸ ὕδωρ ἐστὶ βλαβερὸν, ὅταν ἐκ-
χλωθῇ μεῖναι ἐπὶ πλεῖον ἐν τοῖς ὑποχονδρίοις. πρὸς γοῦν δὴ τούτοις ἅπασιν οἷς ἔχει κακοῖς, ἔτι καὶ ἄκοπρον
ὄν, οὐδ᾽ ὑπαγωγήν τινα τῆς γαστρὸς ἐργάζεται. τὸ δ᾽ ἐν ἀρχαῖς τῶν παροξυσμῶν αὐτὸ πινόμενον βλάπτειν,
ὅπερ ἐδήλωσε διὰ τοῦ φάναι, ἣν δὲ δή ποτε καὶ πολλῶν ἐόντων ψυχρῶν ποτε ποθῇ ταῦτα πάντα πολλαπλασί-
ως βλάπτει, τῶν γινωσκομένων τε πᾶσι καὶ ὁμολογουμένων ἐστί. πότ᾽ οὖν χρήσιμόν ἐστιν ὕδωρ πινόμενον; ὅταν
ἐπὶ μόνῳ ποτῷ, ὁ κάμνων διαιτώμενος ᾖ, μηδέπω χυλὸν πτισάνης λαμβάνων, τό τε γὰρ μεταξὺ τῶν ἄλλων
ποτῶν, ὕδωρ ἄν τις ἐν καιρῷ προσφέροι, καὶ μάλισθ᾽ ὅταν ὁ κάμνων ᾖ διψώδης. πλημμυρίδα γάρ τινα ποιεῖν
αὐτό φησι, τουτέστι πλῆθος ὑγροῦ τινός. διὸ καὶ μεταξὺ μελικράτου τε καὶ ὀξυμέλιτος δίδωσιν ὀλίγον, εἰς
ὑγρότητα τοῖς ἀναπτυσθησομένοις συντελές. ἀλλὰ καὶ ἐπειδὰν ὁ οἶνος ᾖ μεγάλως βλαβερὸς, καὶ τότε δίδωσιν
30 ὕδατος. ἀκούωμεν δ᾽ αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους ὅπως ἀπεφήνατο περὶ τούτου.

Υ ποπτεύοντι μέντοι ἐν ταύτῃσι τῇσι νούσοισιν, ἢ καρηβαρίην ἰσχυρὴν, ἢ φρενῶν ἅψιν, παντάπασιν οἴνου ἀπο-
σχετέον. ὕδατι δὲ ἐν τῷ τοιῷδε χρηστέον, ἢ ὑδαρέα καὶ λευκὸν παντελῶς δοτέον οἶνον καὶ ἄοσμον παντάπασιν,
καὶ μετὰ τὴν πόσιν αὐτοῦ, ὕδωρ μεταποτέον ὀλίγον. οὕτω γὰρ ἂν ἧσσον τὸ ἀπὸ τοῦ οἴνου μένος ἅπτοιτο τῆς
κεφαλῆς καὶ γνώμης.

Ἅπτεσθαι φρενῶν λέγεται τηνικαῦτα, ὅταν ὁ κάμνων πυρέσσων παραφρονῇ, καὶ νῦν οὖν φρενῶν ἅψιν
ἔφη τὴν παραφροσύνην, ἐν ᾗ φεύγειν κελεύει τὸν οἶνον. ὡσαύτως δὲ κἀν ταῖς ἰσχυραῖς κεφαλαλγίαις. εἴρηται
δὲ περὶ ἀμφοῖν πρόσθεν. ἀλλὰ νῦν γε προειπὼν παντάπασιν ἀποσχετέον εἶναι τοῦ οἴνου κατὰ τὰ προειρημένα συμ-
πτώματα, φησὶν ἐφεξῆς ὑδαρέα καὶ κιρρὸν παντελῶς, δοτέον καὶ ἄοσμον. τὸ μὲν οὖν ὑδαρῆ καὶ ἄοσμον δι-
40 δόναι, καλῶς εἴρηται. τὸ δὲ κιρρὸν οὐ πάνυ προσίεμαι. βελτίων γὰρ ὁ ὑδατώδης εἰς ταῦτα λευκὸς ὢν δηλονότι.
τό γε μὴν ἡνίκα δοίημεν ποτὲ ἐπὶ τῶν οὕτως ἐχόντων οἶνον, εὐθέως ἐπιπίνειν ὕδωρ, ἀσφαλῶς συνεβούλευσεν·
ἧσσον γὰρ ἄν φησι τὸ ἀπὸ τοῦ οἴνου μένος ὅπερ ἐστὶν ἰσχὺς, ἅπτοιτο τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς γνώμης, ἅπτοιτο μὲν
εἰπὼν κατὰ τὸ συνῆθες αὐτῷ, καὶ δηλώσας ὅτι καὶ τὴν ἅψιν τῶν φρενῶν ἀπὸ τούτου τοῦ ῥήματος ἐποίησε συνη-
θεστέρου τοῖς ἀνθρώποις ὄντος, ἢ τὸ τῆς ἅψεως ὄνομα. κεφαλῆς δὲ καὶ γνώμης εἶπεν ἅπτεσθαι τὸν οἶνον, διότι θερ-
μὸς ὤν. αὐτός τε διὰ ταχέων ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναφέρεται, καὶ συναναφέρει τοὺς ζέοντας ἐν τῷ σώματι χυ-
μούς. ὅτι δὲ τὴν κεφαλὴν κακοῖ, διατίθησι καὶ τὴν γνώμην. ἐν ταύτῃ γάρ ἐστι τὸ φρονοῦν καὶ λογιζόμενον μόριον
τῆς ψυχῆς.

Ε Οἷσι δὲ μάλιστα αὐτῷ ποτῷ χρηστέον, καὶ ὁκότε πολλῷ κάρτα, καὶ ὅκου μετρίῳ καὶ ὅκου ψυχρῷ, καὶ ὅκου θερ-
50 μῷ, τὰ μέν που καὶ πρόσθεν εἴρηται, τὰ δὲ ἐν αὐτέοισι τοῖσι καιροῖσι ῥηθήσεται.

Ἐρασίστρατος μὲν ἐν τοῖς περὶ πυρετῶν κακοήθως πάνυ διαβάλλει τὸν Ἱπποκράτην, τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ δῆ-
θεν μεμφόμενος Ἀπολλώνιόν τε καὶ Δέξιππον, οὕς φησι κελεύειν κυάθους δώδεκα ποιήσαντας εἰς τὴν ἕκτην μοῖ-
ραν τῆς κοτύλης κύαθον, εἶτα τούτων ἢ δύο ἀπομετρεῖν τοῖς πυρέττουσιν. ὁ δ᾽ Ἱπποκράτης οὐκ ἐν ταῦτα μόνον, ἀλ-
λὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἔμπροσθεν εὔδηλός ἐστι δαψιλέσι χρώμενος ἅπασι τοῖς ποτοῖς. νυνὶ δὲ καὶ διὰ τῆς λέξεως σα-
φῶς ἐδήλωσεν εἰπών. οἷσι δὲ μάλιστα αὐτῷ ὕδατι χρηστέον, καὶ ὁπότε κάρτα πολλῷ, δηλοῖ καὶ γὰρ τὸ κάρτα
πολλῷ, τὸ λίαν πολλῷ. ἤρκει δ᾽ εἰπεῖν καὶ, πολὺ δίδοσθαι ποτὲ τὸ ὕδωρ, χωρὶς τοῦ προσθεῖναι τὸ κάρτα, πρὸς
τὸν ἔλεγχον τῆς Ἐρασιστράτου κακοηθείας, ὃς Ἀπολλωνίου μὲν καὶ Δεξίππου μνημονεύει, μηδὲν ἔχων αὐτῶν δεῖξαι
βιβλίον. Ἱπποκράτους δὲ καὶ αὐτοῦ λέγοντος σαφῶς οὐκ ἀκούει χρῆσθαι δ᾽ ἐνίοτε πολλῷ κάρτα τῷ ὕδατι καὶ μέν

Ὅτι καὶ ἀνωτέρω μετ' ὀξυμέλιτος αὐτὸ διδοὺς ἔφη χρήσιμον εἶναι, ὅτι πλημμυρίδα τινὰ ἐμποιεῖ, τουτέστι πλῆθος ὑγρότητος, καὶ μελικράτου τε καὶ ὀξυμέλιτος τῶν ὑδαρῶν ἔμπροσθεν, ὡς ὑγραινόντων τὸ στόμα καὶ οὖρα κινούντων ἔγραψεν, οὐ δήπου κύαθον αὐτῶν διδοὺς, ἀλλὰ πλῆθος ἀξιόλογον, ἀφ' οὗ καὶ τὸ στόμα δυνατὸν ὑγρανθῆναι καὶ τὰ οὖρα κινηθῆναι, καὶ ἐκ πνεύμονος ἀναχθῆναι. ἐπὶ δ' ὀξυμέλιτος, καὶ οὕτως ἔγραψεν. ἢν μέντοι ἀρήγειν φαίνηται, πρὸς τὴν ξύμπασαν νοῦσον, πολλῷ τούτῳ χρέεσθαι. προσθεὶς κἀνταῦθα, τὸ πολλῷ. περὶ μὲν οὖν τῆς Ἐρασιστράτου πρὸς Ἱπποκράτην κακοηθείας, ἀρκεῖ καὶ ταῦτα. μεμνήμεθα δὲ ἡμεῖς ὅτι καθάπερ ἔμπροσθεν, οὕτω καὶ νῦν ὁ Ἱπποκράτης ἐπαγγέλλεται καθ' ἕκαστον νόσημα διδασκαλίαν ἰδίαν ποιήσασθαι, ὡς οὐχ ἱκανῶς ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ τὴν διαιτητικὴν τέχνην ἐξειργασμένος, ἀλλὰ τὰ καθόλου μόνα διεληλυθὼς ἐπὶ παραδείγματος ἑνὸς νοσήματος τῆς πλευρίτιδος.

Περὶ δὲ τῶν ἄλλων ποτῶν, οἷον τὸ κρίθινον, καὶ τὰ ἀπὸ χλόης ποιεύμενα, καὶ τὰ ἀπὸ σταφίδος καὶ στεμφύλων καὶ πυρῶν καὶ κνήκου καὶ μύρτων καὶ ῥοιῆς, καὶ τῶν ἄλλων. ὅταν οὖν αὖ τινος αὐτέων καιρὸς ᾖ χρέεσθαι, γεγράψεται παρ' αὐτῷ τῷ νοσήματι, ὅκωσπερ καὶ τὰ ἄλλα τῶν συνθέτων φαρμάκων.

Καὶ ἥδε ἡ ῥῆσις ἐπαγγελίαν ἔχει διδασκαλίας ἑτέρας ἑκάστου τῶν νοσημάτων ἰδίᾳ. τοι πρόδηλον οὖν ὡς ἢ οὐ σώζεται τὰ γραφέντα ὑπ' αὐτοῦ βιβλία θεραπευτικὰ τῶν ὀξέων νοσημάτων ἑκάστου κατὰ μέρος, ἢ ὅλως οὐκ ἐγράφη. ταυτὶ γὰρ τὰ νῦν φερόμενα, τῆς Ἱπποκράτους ἀξίας οὐκ ἔστιν. ἔχει μέντοι πολλὰ τῆς γνώμης αὐτοῦ, καθάπερ καὶ ταῦτα αὐτὰ τὰ προκείμενα τῷδε τῷ βιβλίῳ, τὰ μετὰ τὸ λουτρόν. κάλλιον δ' ὡς ἔφην ὑπὲρ ἑκάστου σκεψώμεθα, κατὰ τὰς ἐξηγήσεις αὐτῶν.

Λουτρὸν δὲ συχνοῖσι τῶν νοσημάτων ἀρήγοι ἂν χρεομένοισιν, ἐς τὰ μὲν ξυνεχέως, ἐς τὰ δ' οὔ. ἔστι δ' ὅτε ἧσσον χρηστέον διὰ τὴν ἀπαρασκευασίην τῶν ἀνθρώπων. ἐν ὀλίγῃσι γὰρ οἰκίῃσι παρεσκεύασται τὰ ἄρμενα, καὶ οἱ θεραπεύσοντες ὡς δεῖ. εἰ δὲ μὴ παγκάλως λούοιτο, βλάπτοι ἂν οὐ σμικρά, καὶ γὰρ σκέπης ἀκάπνου δεῖ, καὶ ὕδατος δαψιλέος, καὶ λουτροῦ συχνοῦ, καὶ μὴ λίην λάβρου, ἢν γε μὴ οὕτω δέῃ.

Ἔοικε κατὰ τοὺς Ἱπποκράτους χρόνους οὐδέπω ταυτὶ τὰ βαλανεῖα κατασκευάσθαι, τότε τ' ἐν ὀλίγαις οἰκίαις λέγει αὐτὸν παρασκευάσθαι, τά τε ἄρμενα καὶ τοὺς θεραπεύσοντας ὡς δεῖ. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι καὶ σκέπης ἀκάπνου χρείαν εἶναι, καὶ ὕδατος δαψιλοῦς, καὶ τἆλλα ὅσα τούτοις ἐφεξῆς εἶπεν, ὡς ἐν ταῖς οἰκίαις ἔτι θερμαινομένου τοῦ ὕδατος ἐν λέβησιν, εἶτ' ἐγχεομένου τῶν ἐμβατῶν ταῖς πυέλοις, ἔνδειξιν ἔχει. τὸ δὲ ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ῥήσεως εἰρημένον, ὡς καὶ λουτροῦ συχνοῦ χρεία ἐστὶ μὴ λίαν λαύρου, ἢν γε μὴ οὕτω δέῃ, εἴγε μεμνήμεθα παραφυλάττειν δεῖ κατὰ τὴν ἑξῆς διδασκαλίαν. αὐτὸς γὰρ ἐρεῖ τίνες εἰσὶν οἱ λαύρου ποτὲ δεόμενοι τοῦ λουτροῦ, τουτέστι καταντλουμένου τοῦ κάμνοντος ὕδατι πολλῷ. εἰ γὰρ μὴ φαίνοιτο λέγων αὐτὸς, ἡμεῖς ζητήσομεν οὐχ ἁπλῶς, οὐδ' ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ μετὰ τοῦ ἀκολουθίαν φυλάττειν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένοις.

Καὶ μᾶλλον μὲν μὴ σμήχεσθαι. ἢν δὲ σμήχηται, θερμῷ χρέεσθαι αὐτέῳ, καὶ πολλαπλασίῳ ἢ ὡς νομίζεται, σμήγματι, καὶ προσκαταχεῖσθαι μὴ ὀλίγῳ, καὶ ταχέως μεταγχέεσθαι.

Οὐ δεῖται τοῦ σμήχεσθαι κάμνων οὐδεὶς ὅταν λούηται, πλὴν εἰ ῥυπῶν ἢ καὶ κνησμώδης. χρήζουσι γὰρ οἱ κάμνοντες ἀκοπώτατα, καὶ ἀοχλητότατα διαβραχῆναι τῷ ὕδατι. τὸ δὲ σμήχεσθαι διὰ ῥυμμάτων γίγνεται, δακνωδῶν ὄντων αὐτῶν καὶ ξηραντικῶν. ὥστε ἐναντιώτατόν ἐστι τοῦτο τῇ δυνάμει τε καὶ χρείᾳ τοῦ λουτροῦ. δεομένου μέντοι σμήχεσθαι τοῦ κάμνοντος, ἢ διὰ ῥύπον, ἢ διὰ κνησμὸν, ἐκλύειν δύναμιν τοῦ σμηκτικοῦ φαρμάκου μίξει πλείστου ὕδατος, ἐπεμβάλλοντας καὶ τοῦ ἐλαίου, καὶ διὰ τοῦτ' εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης, πολλαπλασίῳ δεῖ χρῆσθαι ἢ ὡς νομίζεται, τῷ σμήγματι, τουτέστιν, ἢ ὡς εἰθίσαι πρὸς τῶν ὑγιαινόντων, οὐ τὴν δὴ τὴν οὐσίαν τοῦ σμήχοντος φαρμάκου κελεύει πολλαπλασίαν ἐπὶ τῶν νοσούντων παραλαμβάνειν, ὥς γε καὶ τὸ μὴ σμήχεσθαι μᾶλλον αἱρεῖται τοῦ σμᾶσθαι, ἀλλὰ τὸ πλῆθος τοῦ σμήγματος ἀξιοῖ πολλαπλάσιον ἐπὶ τῶν νοσούντων γίγνεσθαι κατὰ τὴν τοῦ ὕδατος αὔξησιν. ὁ γὰρ αὐτὸς λογισμὸς ὑπαγορεύει καὶ τὸ φεύγειν τὰ σμῶντα, μὴ κνήσεως ἢ ῥύπου κατεπείγοντος, καὶ τὸ δριμέσιν αὐτοῖς καὶ ἀκράτοις μὴ χρῆσθαι. ὥσπερ δὲ τῷ πλήθει τῆς τοῦ ὕδατος μίξεως ἐξέλυσε τὴν ἐκ τοῦ σμῶντος φαρμάκου δριμύτητα, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὅλου σμήγματος ἐκλύει τὴν δύναμιν ἐπικαταχέον ὕδωρ αὐθέως θερμὸν καὶ καθαρὸν δαψιλές. εἶτ' αὖθις ἐπιτάττει πάλιν ἕτερα.

Δεῖ δὲ καὶ τῆς ὁδοῦ βραχείης ἐς τὴν πύελον, καὶ ἐς εὐέμβατον, καὶ εὐέκβατον.

Τοῦτο τὸ κοινόν ἐστι, ἐάν τε ἐν βαλανείῳ λούῃς τὸν ἄνθρωπον, ἐάν τε ἐν οἴκῳ τινὶ πυρὰν ποιήσας, καὶ πύελον ὕδατος πληρώσας, ὅπερ καὶ νῦν ἐν τοῖς στρατοπέδοις γίνεται πολλάκις, ὁπόταν δέῃ μέν τινα λούεσθαι, βαλανεῖον δ' ὁ τόπος οὐκ ἔχει. καὶ εἰς εὐέμβατον, καὶ εὐέκβατον. παντελῶς τε ἄκοπον φυλαχθῆναι βούλεται τὸν κάμνοντα. διὰ τοῦτο καὶ τὴν πύελον εὐέμβατον καὶ εὐέκβατον ὑπάρχειν ἀξιοῖ. γένοιτ' ἂν τοῦτο μήτε ὑψηλοῦ περιέχοντος τοίχου τὸ ὕδωρ, μήτε στενοῦ. κάλλιον δὲ καὶ ἀκοπώτατόν ἐστι τὸ κατὰ τὰς κολυμβήθρας ἐν τοῖς αὐτοφυέσιν ὕδασιν, ἃς ταπεινὰς ποιοῦνται σχεδὸν ἅπαντες οὕτως, ὡς μηδὲν ὑπερέχειν τοῦ πλησίον ἐδάφους.

Εἶναι δὲ τὸν λουόμενον κόσμιον καὶ σιγηλὸν, καὶ μηδὲν αὐτὸν ἐργάζεσθαι, ἀλλ' ἄλλους καὶ καταχέειν καὶ σμήχειν.

Καὶ ταῦτα μὲν τῶν συντελούντων ἐστὶν εἰς τὸ τοῦ κάμνοντος ἄκοπον, ὁμοίως τοῖς προειρημένοις. ἤδη δὲ καὶ πρὸς τὸ χαλασθῆναί τε καὶ μαλαχθῆναι μᾶλλον ἐν τῷ λουτρῷ τὸ σῶμα χρήσιμόν ἐστιν ἡ τοῦ κάμνοντος ἡσυχία. πει-

νονται γὰρ ἐν ταῖς κινήσεσιν οἱ μύες, οἵτινες ἧττον μαλάττονται καὶ χαλῶνται.

Καὶ μετακέρασμα πολὺ ἑτοιμάσθαι.

Ἔνεστι μὲν καὶ ὑφ' ἓν ἀναγνῶναι μετακέρασμα, δυνατὸν δὲ καὶ καθ' αὑτὴν ἀκοῦσαι τὴν μετὰ πρόθεσιν, ἰδίᾳ δὲ πάλιν τὸ κέρασμα, καὶ γὰρ ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ καὶ ἐν ἄλλοις, Ἱπποκράτης φαίνεται χρώμενος τῇ μετὰ προθέσει, κατὰ τὸ τῶν Ἰώνων ἔθος ἐλλειπτικῶς. ἔστι δὲ τὸ πλῆρες τοιοῦτο, καὶ μετὰ ταῦτα κέρασμα πολὺ ἑτοιμάσθαι. εἴτε δὲ ὑφ' ἓν ἀκούει τις μετακέρασμα, εἴτε καὶ διελὼν, ἀντὶ τοῦ μετὰ ταῦτα κέρασμα, μία διάνοια κοινὴ τῶν λέξεων ἀμφοτέρων ἐστίν. ἑτοιμάσθαι γὰρ βούλεται κέρασμα μέλλων καταχεῖσθαι τοῦ λουομένου μετὰ τὸ χρήσασθαι τῷ κατὰ τὴν πύελον λουτρῷ, ὅπερ καὶ νῦν εἰώθασι πάντες οἱ ἰατροὶ ποιεῖν, ὅταν ἀσθενοῦντα λούσωσιν. οὐ γὰρ εἰς τὴν ψυχρὰν δεξαμενὴν ἐμβῆναι ἐπιτρέπουσιν, ἀλλ' ἀντ' ἐκείνης ἐπιχέουσιν ὕδωρ χλιαρόν. ἔνιοι δὲ καὶ πυέλους ὅλας ὕδατος τοιούτου πληροῦσιν. ὥσπερ γὰρ ἐχαλάσθη καὶ ἠραιώθη τὸ σῶμα κατὰ τὸ θερμὸν λουτρὸν, οὕτως αὖ πάλιν ἠρέμα συναγαγεῖν αὐτὸ βούλεται καὶ σφίγξαι. τοῦτο γὰρ εἰς ῥώμην δυνάμεως συντελεῖ, καὶ πρὸς τὸ μὴ ῥᾳδίως βλάπτεσθαι τὸν ἄνθρωπον, εἴ τις ἐξαιφνίδιος ἐν τῷ περιέχοντι γίγνοιτο πρὸς τὸ ψυχρὸν μεταβολή. κατὰ τοῦτο γοῦν καὶ ὑγιαίνοντες εἰς τὸ ψυχρὸν ὕδωρ ἑαυτοὺς ἐμβάλλουσι μετὰ τὸ θερμὸν λουτρόν. ἀλλ' οἵ γε ἀσθενοῦντες, οὐ φέρουσι τὴν ὁμιλίαν τοῦ ψυχροῦ ἀβλαβῶς. διὸ θραύομεν αὐτὸ θερμὸν ἐπιμιγνύντες. ἡ δὲ τῆς μίξεως ποσότης εὑρίσκεται, πρῶτον μὲν εἰς τὴν τοῦ σώματος ἡμῶν ἀποβλεπόντων διάθεσιν. εἶτ' ἐξῆς εἰς τὴν οἰκείαν τοῦ κάμνοντος φύσιν, ἡλικίαν τε καὶ ὥραν καὶ χώραν, καὶ τὴν παροῦσαν κατάστασιν τοῦ περιέχοντος. κάλλιον δὲ ποιήσουσιν ὅσοι τῶν τριῶν οὐκ ἐλάττω παρασκευάζουσι τὰ μετὰ τὸ θερμὸν λουτρὸν ὕδατα χλιαρὰ διαφέροντα ἀλλήλων, ὡς τὸ μὲν πρῶτον ἱκανῶς εἶναι χλιαρὸν, τὸ δὲ δεύτερον ἧττον ἐκείνου χλιαρὸν, τὸ δὲ τρίτον ἔτι καὶ μᾶλλον ἀποκεχωρηκὸς ἐπὶ τὸ ψυχρόν. ἔοικε δὲ ὁ Ἱπποκράτης τοιοῦτόν τι βούλεσθαι, κελεύων τὸ μετακέρασμα πολὺ παρασκευάζειν. οὐ γὰρ μόνον ἁπλῶς πολὺ, ἀλλὰ καὶ πολυειδὲς ἄμεινον εἶναι τὸ παρασκευασμένον, ὡς ἀπὸ τοῦ θερμοῦ κατὰ βραχὺ πρὸς τὸ ψυχρὸν ἔρχεσθαι, τὴν ἀθρόαν ἐπὶ τοὐναντίον μεταβολὴν οὐ φέροντα τοῦ κάμνοντος.

Καὶ τὰς ἐπαντλήσιας ταχείας ποιέεσθαι.

Τὸ ταχείας ἀκούειν προσήκει καὶ κατ' αὐτῆς μὲν τῆς γιγνομένης ἐνεργείας ἐν τῷ καταχεῖν, οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ κατὰ τοῦ μεταξὺ τῶν ἐνεργειῶν χρόνου, ὡς μὴ διαλείπειν πολὺ τὴν δευτέραν ἐπάντλησιν ἀπὸ τῆς προτέρας, ὅπερ ὀνομάζων τις κυρίως οὐ ταχείας, ἀλλὰ πυκνὰς ποιεῖσθαι τὰς ἐπαντλήσεις εἴποι. συγκέχυται γε μὴν παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἡ χρῆσις τῶν ὀνομάτων, τοῦ τε πυκνοῦ, καὶ τοῦ ταχέος, ἔστιν ὅτε τὰς πυκνὰς ἐνεργείας ταχείας ὀνομάζουσιν.

Καὶ σπόγγοισι χρέεσθαι ἀντὶ στλεγγίδος.

Οὐδὲ οἱ νῦν ἰατροὶ χρῶνται στλεγγίσιν ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων, οὐ μὴν οὐδὲ σπόγγῳ, ἀλλ' ἐνειλίττουσιν αὐτοὺς μετὰ τὸ λουτρὸν εἰς ὀθόνην. οἱ δὲ, εἰς ἱμάτια, καὶ μάλιστά γε τὰ ἄγναπτα περιστέλλουσι πανταχόθεν, ὡς ἱδρῶσι πλεῖστον. ἔστι δ' οὐκ ἀεὶ χρεία τοῦ πλεῖστον ἱδροῦν μετὰ τὸ λουτρὸν τὸν κάμνοντα. πολλάκις γὰρ οὐ τοῦ κενῶσαι τὸ σῶμα χάριν ἐπὶ τὸ λουτρὸν τὸν κάμνοντα ἄγομεν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν, ὑγρᾶναί τε καὶ τέγξαι δι' ὅλου κατεξηρασμένον ἀμετρότερον, ἐπὶ τῶν τοιούτων οὖν οὔτ' ἔνδον κατὰ τὸ βαλανεῖον ἱδρῶτας αὐξομένους χρὴ πολλοὺς, ἀλλ' ὅτι τάχιστα τῷ κατὰ τὴν πύελον ἐμβαλεῖν ὕδατι, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελθόντας ἐκ τοῦ λουτροῦ διὰ ταχέων ἐκμάττειν.

Καὶ μὴ ἄγαν ξηρὸν χρίεσθαι τὸ σῶμα.

Καὶ οὗτος ὁ λόγος εἴρηται μὲν ἐφεξῆς τῷ, καὶ σπόγγῳ χρῆσθαι ἀντὶ στλεγγίδος. οἰκειότερον δ' ἄν τις ἀκούσειεν αὐτοῦ, περὶ τῆς ἐν τῷ λουτρῷ χρίσεως τοῦ λίπους, ἵνα μὴ δόξῃ τι παραλελειπέναι τῶν ἀναγκαίων ῥηθῆναι. μετὰ γὰρ τὸ λουτρὸν ἀποσπογγίσας τὸ ὕδωρ ὁ Ἱπποκράτης, ἄδηλον μὲν εἰ καὶ ἔχρισέ πω, πρόδηλον δὲ καὶ καθύγρου τοῦ σώματος ὄντος ἀλείφειν τὸν κάμνοντα, πλὴν εἰ τοῦτό τις φησὶν, ὅτι πάλιν ἀπομάττει τοῦτ' αὐτὸ τὸ μετὰ τοῦ ὕδατος ἔλαιον. ἔστι μὲν οὖν χρήσιμον ἐσκέφθαι καὶ περὶ τῆς κατὰ τὸ λουτρὸν χρήσεως τοῦ λίπους, ἀναγκαιότερον δὲ τὸ κατὰ τὸ λουτρὸν, εἴθ' ἱδρώσαντι τῷ λουομένῳ, περιχεῖν προσήκει τὸ ἔλαιον, εἴτε καὶ πρὶν ἱδρῶσαι ξηρὸν παραχρῆμα μετὰ τὸ ἀποδύσασθαι, ἢ ποτὲ μὲν οὐδέτερον, ὅταν δ' ἄρξηται νοτίζεσθαι, καὶ ὅστις μέμνηται τῶν εἰρημένων περὶ δυνάμεως ἐλαίου κατὰ τὴν τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείαν, οἶδεν ἀκριβῶς αὐτὸς, ἄριστον εἶναι τὸν εἰρημένον τρίτον καιρὸν ἐλαίου χρήσεως ἐπὶ τῶν λουομένων. οἶδε δὲ καὶ ὅτι προτεθερμασμένον χρὴ προσφέρεσθαι τῷ τοῦ λουομένου σώματι, καὶ γὰρ μαλάττει τοῦτο καὶ ἀραιοῖ τὸ σῶμα, τοῦ ψυχροῦ κατὰ τὴν θίξιν οὐ μόνον οὐδέτερον τούτων ἐργάζεσθαι πεφυκότος, ἀλλὰ καὶ φρικώδεις τοὺς λουομένους ἀποτελοῦντος.

Κεφαλὴν μέντοι ἀνεξηράνθαι χρὴ ὡς οἷόν τε μάλιστα, ὑπὸ σπόγγου ἐκμασσομένην.

Τὸ μὲν ἐπὶ τῷ λουτρῷ τὴν κεφαλὴν ἀκριβῶς ἐκμάττειν, ὡς μηδὲ τοὐλάχιστον ὑπολείποιτο τῆς ὑγρότητος, εὔδηλόν ἐστι. τὸ γὰρ ὑπολειπόμενον ἅπαν, ψύχειν εἴωθεν, οὐ μὴν ὑπὸ σπόγγου τοῦτο ποιεῖν ἔτι δυνατὸν, ὅτι μὴ κατ' ἀρχὰς εὐθέως μετὰ τὸ χρήσασθαι τῷ μετακεράσματι. βέλτιον δὲ οὕτω τὸ δι' ὀθόνης ἐκμάττειν τῆς κεφαλῆς τὸ ὕδωρ.

Καὶ μὴ διαψύχεσθαι τὴν κεφαλὴν, μήτε τἄκρεα, μήτε τὸ ἄλλο σῶμα.

Τοῦτο μοι δοκεῖ μικρὸν ἢ καθ᾽ ἑαυτὸν εἰρηκέναι. πρόδηλον οὖν ἅπασιν ὡς οὐδὲν δεῖ μέρος ἐπὶ πολὺ γυμνοῦσθαι, καθ᾽ ὃν καιρὸν ἐκμάττουσι τῶν λουομένων, τὸ μετὰ τὸ λουτρὸν ὕδωρ. ἴσασι γὰρ ἅπαντες ὅτι ταχέως ψύχεται τὰ οὕτως γυμνούμενα.

Καὶ μήτε νεορρόφητον μήτε νεόποτον λούεσθαι.

Οὐ μόνον ἐπὶ τῶν νοσούντων, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑγιαινόντων οὐ χρὴ μετὰ τὸ προσενέγκασθαι ῥοφήν, ἢ πόμα παραχρῆμα λούεσθαι. τῶν μὲν γὰρ πεπωκότων ἡ κεφαλὴ πληροῦται. τῶν δ᾽ ἐδηδοκότων, οὐκ αὐτὴ μόνη, ἀλλὰ καὶ τὸ πᾶν σῶμα τὴν τροφὴν ἕλκει εἰς ἑαυτὸ, πρὶν πεφθῆναι.

Μήτε ῥοφεῖν μήτε πίνειν ταχὺ μετὰ τὸ λουτρόν.

Ἀναμένειν δεῖ καταστάσης τῆς ἐκ τοῦ λουτροῦ ταραχῆς, ἐσθίειν καὶ πίνειν, ὥσπερ καὶ τῆς μετὰ τὰ γυμνάσια. τὸ γὰρ εὐθέως προσφέρεσθαι σιτία καὶ πόματα, τήν τε κεφαλὴν πληροῖ, καὶ τὸ καταπεφθὲν ἐνίοτε ἐπιπολάζειν ποιεῖ.

Μέγα μὲν δὴ μέρος χρὴ νέμειν τῷ κάμνοντι ἢν ὑγιαίνων εἴη φιλόλουτρος ἄγαν, καὶ εἰθισμένος λούεσθαι, καὶ γὰρ ποθέουσι μᾶλλον οἱ τοιοίδε. καὶ ὠφελέονται λουσάμενοι. καὶ βλάπτονται μὴ λουσάμενοι.

Ταῦτα διόλου σχεδόν τι τοῦ δευτέρου τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων ἐδείχθη. τὰς λέξεις ἡμῶν ἐξηγουμένων, ἐν αἷς ἐπὶ πλεῖστον αὐτὸς ἐδήλωσε τὴν δύναμιν τῶν ἐθῶν.

Ἁρμόζει δ᾽ ἐν περιπλευμονίῃσι μᾶλλον ἢ ἐν καύσοισι τὸ ἐπίπαν, καὶ γὰρ ὀδύνης τῆς κατὰ πλευρὴν καὶ στῆθος καὶ μετάφρενον παρηγορικόν ἐστι τὸ λουτρὸν, καὶ πτυέλου πεπαντικὸν καὶ ἀναγωγὸν, καὶ εὔπνοον, καὶ ἄκοπον. μαλθακτικὸν γὰρ καὶ ἄρθρων, καὶ τοῦ ἐπιπολαίου δέρματος, καὶ οὐρητικὸν δὲ καὶ καρηβαρίην λύει, καὶ ῥῖνας ὑγραίνει. ἀγαθὰ μὲν οὖν λουτρῷ τοσαῦτα πάρεστι, ὧν πάντων δεῖ. εἰ μέντοι τῆς παρασκευῆς ἔνδειά τις ἔσται ἑνὸς ἢ πλειόνων. κίνδυνος μὴ λυσιτελέειν τὸ λουτρὸν, ἀλλὰ μᾶλλον βλάπτειν. ἓν γὰρ ἕκαστον αὐτέων μεγάλην φέρει βλάβην μὴ παρασκευασθὲν ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν ὡς δεῖ.

Διατί μᾶλλον περιπνευμονίας ἢ καύσους ὠφελεῖ τὸ λουτρὸν, αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπὼν, καὶ γὰρ ὀδύνης τῆς κατὰ πλευρὰν καὶ στῆθος καὶ μετάφρενον παρηγορικόν ἐστι τὸ λουτρὸν, καὶ πτυέλου ἀναγωγὸν, καὶ πεπαντικὸν, καὶ εὔπνοον. διὰ ταῦτα γὰρ πάντα περιπνευμονικοῖς ἐστιν ὠφελιμώτατον. θεραπεύονται γοῦν ἀναπτύοντες τὰ κατὰ πνεύμονα περιεχόμενα πτύελα. πλευριτικοὶ δὲ καὶ τῷ παρηγορεῖσθαι τὰς ὀδύνας ὀνίνανται μεγάλως. διὸ καὶ δυοῖν θάτερον, ἢ οὕτω γέγραπται ἐστιν. ἁρμόζει δὲ περιπνευμονίῃσι καὶ πλευρίτισι μᾶλλον ἢ ἐν καύσοισιν, ἢ προσυπακούειν χρὴ τῇ περιπνευμονίῃ τὴν πλευρῖτιν αὕτη γὰρ ὀδύνην ἔχει κατὰ τὴν πλευράν. οὐχ ἡ περιπνευμονία φέρει. μᾶλλον δ᾽ ἁρμόττειν μετὰ περιπνευμονίαις ἢ καύσοις εἰπὼν τὸ λουτρὸν, ἐδήλωσεν ὅτι καὶ τῶν καυσουμένων ἐνίους ὠφελεῖ. διορισμοῦ δὲ χρεία δηλονότι πρὸς τὴν λέξιν ταύτην, ὃν οὔπω δυνάμεθα ποιήσασθαι, διὰ τὸ μηδὲν εἰρῆσθαι περὶ τοῦ καιροῦ, καθ᾽ ὃν δὴ κελεύει λούειν τοὺς κάμνοντας. τίνας οὖν οὐδ᾽ ὅλως ἀξιοῖ λούειν, πρότερον ἀκούσωμεν αὐτοῦ κατὰ τὴν ἑξῆς ῥῆσιν ἐρεῖν μέλλοντος. οὕτως ἀφιξόμεθα πρὸς τὸν περὶ τοῦ λουτροῦ καιρόν.

Ἥκιστα δὲ λούειν καιρὸς τούτοισιν οἷσιν ἡ κοιλίη ὑγροτέρη τοῦ καιροῦ ἐν τῇσι νούσοισιν. ἀτὰρ οὐδὲ οἷσιν ἕστηκε μᾶλλον τοῦ καιροῦ, καὶ μὴ προσεληλύθει, οὔτε τοὺς γεγυιωμένους χρὴ λούειν, οὔτε τοὺς ἀσώδεας, ἢ ἐμετικούς, οὔτε τοὺς ἐπανερευγομένους χολῶδες. οὔτε τοὺς αἱμορραγέοντας ἐκ ῥινῶν, εἰ μὴ ἔλασσον τοῦ καιροῦ ῥέοι. τοὺς δὲ καιροὺς οἶδας. ἢν δὲ ἔλασσον τοῦ καιροῦ ῥέοι, λούειν. ἤν τε ὅλον τὸ σῶμα πρὸς τὰ ἄλλα ἀρήγῃ, ἤν τε τὴν κεφαλὴν μούνην, ἢν οὖν αἱ παρασκευαὶ ἐπιτήδειοι, καὶ ὁ κάμνων μέλλει εὐδέξασθαι τὸ λουτρὸν, λούειν χρὴ ἑκάστης ἡμέρης.

Οἷς μὲν ὑπέρχεται τὰ κατὰ τὴν γαστέρα πλείονα, τὸ βαλανεῖον ἵστησιν, αὐτίκα γὰρ τῶν αὐτὰ πρὸς ὅλον τὸ σῶμα καὶ ταύτῃ βλάπτεται. τοῖς δὲ μηδ᾽ ὅλως διακεχωρηκόσιν, ὅτι προεκκενῶσαι βέλτιόν ἐστι τὴν παλαιὰν κόπρον, οὐδεὶς ἀγνοεῖ, καθάπερ οὐδ᾽ ὅτι τοὺς γεγυιωμένους, τουτέστι τοὺς καταλελυμένους τὴν δύναμιν, ἐπικαταλύει τὸ βαλανεῖον. ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀσώδεις φησὶ καὶ ἐμετικοὺς οὐ λούειν, καὶ γὰρ τούτους ἐξαίφνης καταλυθῆναι φόβος, ὥστε τὴν καλουμένην ἀκολουθῆναι στομαχικὴν συγκοπήν. ἐγγὺς δ᾽ αὐτοῖς εἰσὶ καὶ οἱ ἐκκεχολωμένοι τὸ στόμα τῆς κοιλίας, οὓς διὰ τοῦ γνωρίσματος ἐδήλωσεν εἰπών. οὐδὲ τοὺς ἐπανερευγομένους χολῶδες. ὡσαύτως οὐδὲ τοὺς αἱμορραγοῦντας ἐκ ῥινῶν αὐτάρκως, προσήκει λούειν. εὔλογον γὰρ οὖν ἐὰν ἐλλιπέστερον αἱμορραγῶσιν, λούειν αὐτούς. οὗτοι δέ εἰσι καὶ οἱ μάλιστα τοῦ λουτροῦ δεόμενοι κινήσεως σφοδροτέρας ἕνεκα τοῦ μετὰ τὴν κεφαλὴν αἵματος. ὡσαύτως δὲ λούσωμεν εἰ χρῄζοντες αἱμορραγίας μηδ᾽ ὅλως αἱμορραγοῖεν. ἐκ δὲ τοῦ προσθεῖναι, ἤν τε ὅλον τὸ σῶμα πρὸς τὰ ἄλλα ἀρήγῃ, ἤν τε τὴν κεφαλὴν μοῦνον, ἔτι σαφέστερον ἐδήλωσεν, ὡς πολλάκις ἐν οἴκῳ τεθερμασμένῳ καθίζων τὸν κάμνοντα χωρὶς τοῦ πυέλου καταντλεῖ τὴν κεφαλὴν μόνην χωρὶς τοῦ λοιποῦ σώματος ὕδατι θερμῷ.

Τοὺς δὲ φιλολουτρέοντας, οὐδ᾽ εἰ δὶς τῆς ἡμέρας λούσῃς, οὐδὲν ἂν ἁμαρτοίης.

Καὶ ταύτην μετὰ τὴν ῥῆσιν ὁ δοῦλος ἰατρὸς βίκτωρ ἐν τῷ ῥώμῃς ὑπάρχων τὸ περὶ τῆς καθ᾽ Ἱπποκράτους διαίτης, καὶ ἄλλας τινὰς ἐξ ἡμισείας ἐνέγραψε τῷ βιβλίῳ, καθάπερ καὶ ἐκείνην ἐν ᾗ φησὶν, ὅτι οὐχ ὑστερῆται αἱ πρῶται ἡμέραι τοῦ ῥοφήματος. ἔστι δὲ πρὸς αὐτῇ καὶ τοῖσι μέν γε εἰθισμένοισι δὶς σιτέεσθαι τῆς ἡμέρης, δὶς δοτέον. ἀλλὰ τούτων μετὰ τῶν δύο ῥήσεων. ἑκατέρας ἀφεῖλε τὸ ἥμισυ μέρος. τῆς δὲ νῦν προκειμένης, ἀφεῖλε μὲν, οὐδὲν. οὐ προσέθηκε δὲ τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ τοὺς φιλολουτροῦντας ἐπιλέγειν, τοὺς ἐν τῷ τῆς ὑγείας χρόνῳ χαίροντας τῷ λούεσθαι καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις λουομένους. οὗτοι γὰρ εἰς τὸ λούσασθαι, προσλαμβάνουσι τὸν ἐκ τοῦ ἔθους σκοπόν. ἐφεξῆς γοῦν ἀκούσωμεν αὐτοῦ τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ κελεύει λούεσθαι τοὺς κάμνοντας.

Χρέεσθαι

χρέεσθαι δὲ λουτροῖσι τοῖσιν ὅλῃσι πτισάνῃσι χρεομένοισι παρὰ πολὺ μᾶλλον ἐνδέχεται, ἢ τοῖσι χυλῷ μούνῳ χρεομένοισι. ἐνδέχεται δὲ καὶ τούτοισιν ἐνίοτε. ἥκιστα δὲ καὶ τοῖσι ποτῷ μούνῳ χρεομένοισιν.

Ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ τὸν καιρὸν ἐδήλωσεν, ἐν ᾧ προσήκει λούεσθαι καὶ εἴπερ ἐν ἀρχῇ προείρητο, πολλὰ ἂν οὕτω τῶν μεταξὺ λεγομένων, οὐκ ἦν ἀσαφῆ. πτισάνας γὰρ ὅλας δίδωσι τοῖς ἐπιεικῶς ἔχουσιν. ὅσοι δ' αὖ τῶν φαυλότερον διάγουσι, χυλὸν μόνον. ὅσοι δὲ καὶ τούτων ἔτι σφαλερώτερον, ἢ ὀξύτερον νοσοῦσι, μόνα τὰ ποτά. καὶ ὅτι δὲ τὸν λόγον ὡσεὶ τῶν κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα παθῶν ἐν ὅλῳ τῷ συγγράμματι πεποίηται τὰ πλεῖστα τῶν καθόλου διδάσκων, ὡς ἐπὶ παραδειγμάτων ἐν τοῖς δὲ τοῖς μέρεσι τῶν νοσημάτων, καὶ μάλιστα τῆς πλευρίτιδος, ἐπιδέδεικται πολλάκις. ἐδείχθη δὲ ὅτι καὶ πεφθέντων τῶν παθῶν, χρῆσθαι κελεύει τῇ πτισάνῃ. τότ' οὖν καὶ τὸ λουτρὸν ἀκινδύνως προσάγεται, μάλιστα συντελοῦν εἰς τὴν ἐκκάθαρσιν τῶν περιεχομένων πτυέλων, ἐν θώρακι καὶ πνεύμονι. τοῖς οὖν οὕτως ἔχουσιν, ὅταν καὶ ἡ ἀπὸ ἔθους ἔνδειξις προσέλθῃ, διπλασιάσαι τὸ λουτρὸν, οὐδὲν κωλύει. τοῖς μέντοι ποτῷ μόνῳ χρωμένοις, ἥκιστα φησὶν ἁρμόττειν τὸ λουτρὸν, ὅπερ σημαίνει τὸ ἐλάχιστον, καὶ οὐχ ὡς ἔνιοί φασι τὸ οὐδαμῶς. ἐπιφέρων γοῦν ἐρεῖ.

51 Δ' ὅσοι καὶ τουτέων μὲν ἐνδέχεται, τεκμαίρεσθαι δὲ χρὴ τοῖσι προγεγραμμένοισι. οὕς τε μέλλει λουτρὸν ὠφελέειν ἐν ἑκάστοισι τῶν τρόπων τῆς διαίτης, οὕς τε μή. ὅσοι μὲν γὰρ προσδέεται τινὸς κάρτα τουτέων, ὁκόσα λουτρὸν ἀγαθὰ ποιέει λούειν. καὶ ὅσα αὖ λουτρῷ ὠφελέεται. ὅσοι δὲ τούτων μηδενὸς προσδεῖ, καὶ προσέστιν αὐτέοισι τῶν σημείων ἐφ' ὅσοισι λούεσθαι ξυμφέρει, δεῖ λούειν.

Οὐ προσέθηκε δὲ τὸ πότε τούτους ἐνδέχεται χρῆσθαι λουτρῷ, λεκτέον οὖν ἡμῖν ἑπομένοις αὐτοῦ τῇ ὅλῃ διανοίᾳ. ποτοῖς μόνοις διαιτᾷ ὁ Ἱπποκράτης τοὺς ὀξέως νοσοῦντας, ὅταν ἐλπίζῃ τὴν δύναμιν αὐτῶν ἐξαρκέσαι εἰς τὴν τοῦ νοσήματος ἀκμὴν, ἤ τις ἐνίοτε ἅμα τῇ πέψει γίνεται, καθάπερ ἐπὶ τῶν κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα. πεφθέντων γὰρ τῶν ἐργαζομένων τὰ πάθη χυμῶν, εὐθέως ἀναπτύουσιν. ἂν δ' ἄρξωνται μόνον πτύειν οἷα δεῖ, κατ' οὐδέτερον ἔτι τῶν τρόπων ἡ νόσος αὐξηθήσεται, οὔτε κατὰ τὴν διάθεσιν, οὔτε κατὰ τὰ συμπτώματα, πολλάκις γὰρ ἡ μὲν διάθεσις αὐτὴ καθ' ἣν νοσοῦσιν, ἐπιεικεστέρα γίγνεται, τὰ δὲ συμπτώματα αὔξεται καθάπερ ἐπὶ τῶν φλεγμαινόντων μορίων ὡς αὐτὸς εἶπε, περὶ τὰς γενέσιας τοῦ πύου, τοὺς πόνους καὶ τοὺς πυρετοὺς συμπίπτειν μᾶλλον ἢ γενομένου. πολλάκις δ' ἀλλήλοις συναυξάνεται, καὶ συμμειοῦται τά τε τῶν συμπτωμάτων μεγέθη, καὶ τὸ τῆς διαθέσεως, καὶ γίγνεταί γε τοῦτο κατ' ἐκείνας τὰς φλεγμονάς. ἐν αἷς ἐκροὴν ἔχει τὸ γινόμενον πῦον, ὡς ἐπὶ τραυμάτων τέ τινων εἴωθε γίνεσθαι, καὶ κατὰ τὰς περιπνευμονίας τε καὶ πλευρίτιδας, ἐνδέχεται οὖν ἐν τούτοις τοῖς νοσήμασιν ἔτι διαιτωμένους τοὺς κάμνοντας ἐπὶ ποτοῖς μόνοις, οὐκ ἀνωφελῶς χρῆσθαι τοῖς λουτροῖς, ἐπειδὴ καὶ τῆς ὀδύνης αὐτῶν ἔφη παρηγορικὸν εἶναι τὸ λουτρὸν, καὶ πτυέλου πεπαντικόν. ἀλλὰ δηλονότι προκενώσαντα, τοῦτο χρὴ ποιεῖν, εἰδότας ἐν τῷ καθόλου περὶ λουτρῶν δυνάμεων, ὡς ἐὰν μὴ προκεκενωμένῳ τῷ σώματι προσάγηται, ῥευματίζει τὰ πεπονθότα· κεκενωμένῳ δὲ προσφερόμενον, τῇ πέψει συνεργεῖ, δύναμιν ἔχον προσκενοῦν, προκεκενωμένου τοῦ ὅλου σώματος. διὸ καὶ τοῖς καυσωδῶς νοσοῦσιν, ἐκείνοις ἁρμόσει μόνοις, ὅσοι χωρὶς ὄγκου φλεγμονώδους, ἢ ἐρυσιπελατώδους νοσοῦσι, ζεούσης αὐτοῖς τῆς ἐν ὅλῳ τῷ σώματι χολῆς. ἐὰν δὲ καὶ πέψεως ἔχωσι γνωρίσματα, πολλῷ μᾶλλον αὐτοῖς ἁρμόσει. γινομένου δὲ καυσώδους πυρετοῦ καὶ δι' ἁλικὸν φλέγμα σηπόμενον, ἴσθι ἐπ' ἐκείνων ἐναντιώτατον ὑπάρχειν τὸ βαλανεῖον. οὔτε γὰρ διαφορεῖται κατὰ τὸ δέρμα, καθάπερ ὁ πικρόχολος χυμὸς, οὕτω καὶ ὁ φλεγματικὸς, διὰ τὸ παχύς τε καὶ γλίσχρος ὑπάρχειν, οὔτε σβέννυται πολυχρονίου πέψεως δεόμενος. μέμνημαι κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐξηγήσεως τοῦ βιβλίου τούτου πρὸς τοὺς κνιδίους ἰατροὺς εἰπόντος Ἱπποκράτους. ὁκόσα δὲ προσήκει τὰ μαθεῖν δεῖ τὸν ἰατρὸν μὴ λέγοντος τοῦ κάμνοντος, τούτων τὰ πολλὰ παρεῖται. ταῦτα οἱ μὲν δογματικὸν εἶναι νομίζοντες τὸν Ἱπποκράτην, τοὺς πεπονθότας τόπους ἔφασαν εἶναι, καὶ τὰς διαθέσεις αὐτῶν, καὶ τὰς αἰτίας. οἱ δ' ἐμπειρικὸν, ὥρας τε καὶ χώρας καὶ ἡλικίας, ἔθη τε καὶ καταστάσεις τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος. ἔστω δὲ καὶ ταῦτα μὲν ἅπαντα, χρήσιμα τοῖς ἰατροῖς εἴδε, τά θ' ὑπὸ τῶν δογματικῶν εἰρημένα, καὶ τῶν ἐμπειρικῶν, ἀλλὰ κατά γε τὸ βιβλίον τοῦτο σκοποὺς εἰπὼν ὁ Ἱπποκράτης πολλοὺς, πρὸς οὓς ἀποβλέπων τις εὑρήσει τὰ διαιτήματα, τῶν εἰρημένων οὐδενὸς ἐμνημόνευσεν, ὅτι μὴ τῶν ἐθῶν. ἀλλὰ δέ τινα προεχειρίσατο, περὶ ὧν ἀναμνήσεως ἔδει, καὶ διὰ ταῦτα τὸν λόγον ἀνεβαλλόμην, ἵνα διὰ συντόμων ἑρμηνεύων, ὅμως ἔχω παρακολουθοῦντας τῷ λόγῳ τοὺς ἀνεγνωκότας ὅλον τὸ βιβλίον. εἷς μὲν δὴ καὶ πρῶτος αὐτῷ σκοπὸς ὡς ἐπὶ παραδείγματος τοῦ νοσήματος τῆς πλευρίτιδος οὗτος εἴρηται κατὰ λέξιν. ἢν μὲν ξηρότερον ᾖ τὸ νόσημα ἢ ὡς ἄν τις οἴοιτο, οὐ χρὴ ἐπὶ πλέον διδόναι, ἀλλὰ προπίνειν πρὸ τοῦ ῥοφήματος ἢ μελίκρητον, ἢ οἶνον, ἢ ὁκότερον ἁρμόζει. καὶ μετὰ τοῦτο πάλιν ἐφεξῆς τάδε λέγει, ἢν δὲ ὑγραίνηται τὸ στόμα καὶ τὰ ἀπὸ τοῦ πνεύμονος εἴη ὁκοῖα δεῖ, χρὴ ἐς πλῆθος ἐπιδιδόναι τοῦ ῥοφήματος, ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰρῆσθαι. ταῦτα μὲν οὖν καὶ τὰ τούτοις ἐφεξῆς οὐ διώρισται παρὰ τοῖς κνιδίοις ἰατροῖς. ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα τῇ πέψει τοῦ νοσήματος φησὶ χρῆναι προσέχειν. καὶ ὁ σκοπὸς οὗτος αὐτῷ σχεδὸν ἐστὶ τοῦ τε παντὸς εἴδους τῆς διαίτης, ὅσαι τε κατὰ μέρος ἐν αὐτῷ γίνονται μεταβολαί. ἀλλὰ καὶ τούτων ἐφεξῆς ἄλλους διορισμοὺς τοιούτους λέγει. ὅσοισι γὰρ σῖτος ἐγκατακέκλεισται, ἢν μή τις ὑποκενώσας, τὸ ῥόφημα δοίη, τὴν ὀδύνην ἐνοῦσαν, παροξυνέειεν ἄν. καὶ μὴ ἐνοῦσαν, εὐθέως ποιήσειεν. καὶ πάλιν ἐφεξῆς. τοῦτο δ' ἢν ἔτι τῆς ὀδύνης τῆς πλευρῆς συνεχέος ἐούσης, καὶ πρὸς τὰ θερμάσματα μὴ χαλώσης, καὶ τοῦ πτυέλου μὴ ἀνιόντος, ἀλλὰ καταγλισχραινομένου ἀσαπέως, ἢν μὴ λύσῃ τις τὴν ὀδύνην, ἢ τὴν κοιλίην μαλθάξας, ἢ φλέβα τεμὼν, ὁκότερον ἂν τούτων σημαίνῃ. τὰς δὲ πτισάνας ἢν οὕτως ἔχωσι διδῷς, ταχέως οἱ θάνατοι τῶν τοιουτέων γίγνονται. μετὰ ταῦτά γε πάλιν διοριζόμενος φησίν. ἢν μὲν νεοβρότῳ αὐτῷ ἐόντι

καὶ κοιλίης μή πω ὑποκεχωρηκυίης ἄρξηται ὁ πυρετὸς, ἤν τε ξὺν ὀδύνῃ, ἤν τε ἄνευ ὀδύνης, ἐπισχεῖν τὴν δόσιν τοῦ ῥοφήματος, ἐς ἂν οἴηται κεχωρηκέναι ἤδη τοῦ κάτω μέρος τοῦ ἐντέρου τὸ σιτίον. καὶ πάλιν ἐφεξῆς. εἰ δὲ μὴ ὑπεληλύθει ὁ παλαιότερος νεοβρώτῳ ἐόντι, εἰ μὲν ἰσχύει τε καὶ ἀκμάζει τὴν ἡλικίαν, κλύσαι. ἢν δὲ ἀσθενέστερος ᾖ, βαλάνῳ προσχρῆσθαι, ἢν μὴ αὐτόματα διεξίῃ καλῶς. ἐνταῦθα οὖν προσέθηκε καὶ τὸν ἀπὸ τῆς δυνάμεως σκοπὸν, ὥσπερ κἂν τοῖς ἐφεξῆς πολλάκις ἅμα καὶ τοῦτο κελεύων ἐπισκοπεῖσθαι τίς αἰτία καὶ διάθεσις ἐστὶν, ἡ καταβάλλουσα τὴν δύναμιν. ἔνθα καὶ προσέθηκεν ὡς ἀγνοοῦνται ταῦτα τοῖς ἰατροῖς. καὶ μέντοι καὶ ὅτι τοῖς μὲν ὑποχόνδριον τὴν ὀδύνην περαιουμένην ἔχουσι, ἡ κάθαρσις ἡ διὰ τῶν τοιῶνδε φαρμάκων ὠφέλιμός ἐστι. τοῖς δὲ πρὸς βραχίονα καὶ στῆθος ἀνατεινομένην αὐτὴν μετὰ βάρους ἔχουσι, φλεβοτομία. ταῦτα τε οὖν καὶ ἄλλα τοιαῦτα, καὶ ἔτι τὰ περὶ τῶν ἐθῶν προειρημένα παραλέλειπται παντάπασιν ὑπὸ τῶν κνιδίων ἰατρῶν, καὶ πολὺ μᾶλλον τούτων αἱ φύσεις, καὶ αἱ κράσεις τῶν σωμάτων, ὧν πολλάκις ἐμνημόνευσεν ἐν τῷ βιβλίῳ. τοὺς μὲν, πικροχόλους ὀνομάζων. τοὺς δὲ, μελαγχολικοὺς, ἐχόμενος δὲ τῶν σκοπῶν τούτων, καὶ περὶ τῆς τῶν ὑγιαινόντων ἐν τῇ διαίτῃ μεταβολῆς, ἐδίδαξεν ὅπως ἐπανορθωτέον ἐστὶ, καὶ περὶ τῆς τῶν καμνόντων, ἔν τε τῷ περὶ οἴνου, καὶ μελικράτου, καὶ ὀξυμέλιτος, καὶ ὕδατος λόγῳ, τῶν αὐτῶν τούτων ἐμνημόνευσε σκοπῶν. ἐμνημόνευσε δὲ καὶ περὶ τῆς πέψεως τοῦ νοσήματος πολλάκις, οὐ μικρὸν σκοπὸν οὐδὲ τοῦτον ποιούμενος, ὅλης τε τῆς διαίτης, καὶ τῶν ἐν ταύτῃ μεταβολῶν. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ ἀκμῆς νοσήματος εἶπέ τι. καὶ πρὸς τοῦτον ἀποβλέπων, φέρει, οὐχ ὡς πρὸς τὸν φαυλότατον σκοπὸν ἐν διαίτῃ. πάντα ταῦτα καὶ ἄλλα τοιαῦτα παραλέλειπται τοῖς κνιδίοις ἰατροῖς, ἃ χρὴ προσκαταμανθάνειν τὸν ἰατρὸν, μὴ λέγοντος τοῦ κάμνοντος.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΔΙΑΙΤΗΣ ΟΞΕΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ Δ'.

Ν τῷ περὶ διαίτης τὰ μετὰ τὸν τῶν λουτρῶν λόγον εἰρημένα προσηκόντως ὑπώπτευσαν οὐκ ὀλίγοι τῶν ἰατρῶν, οὐχ ὡς Ἱπποκράτους ὄντα. καὶ γὰρ τῇ τῆς ἑρμηνείας δυνάμει, καὶ τῇ τῶν θεωρημάτων ἀκριβείᾳ λείπεται πολὺ τῶν ἔμπροσθεν. οὐ μὴν οὐδ' ἀλόγως ἐκινήθησαν, οἱ νομίσαντες Ἱπποκράτους εἶναι καὶ ταῦτα. κατὰ γὰρ τὴν ἐκείνου προαίρεσιν ἡ διάνοια τῶν γεγραμμένων ἐστὶν, ὡς ὑπονοῆσαι μαθητήν αὐτοῦ τινα γεγραφέναι. πολλὰ δὲ ἐν αὐτοῖς καὶ τὴν λέξιν ἄμεμπτον ἔχει μετὰ τῆς διανοίας, ὡς ὑπονοῆσαι πάλιν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους αὐτὰ γεγράφθαι, παρασκευαζομένου συνθεῖναι βιβλίον, ὡς ὑπέσχετο κατὰ τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, ἐν ᾧ κατὰ μέρος ἑκάστου τῶν ὀξέων νοσημάτων τὴν θεραπείαν διδάξει. καὶ μὲν δὴ καὶ ἄλλας ἐστὶ ῥήσεις εὑρεῖν ἐν τῷ προκειμένῳ βιβλίῳ φανερῶς οὐκ οὔσας ἀξίας Ἱπποκράτους, ὡς ὑπονοῆσαι παρεγγεγράφθαι τοῖς γνησίοις. ὥσπερ καὶ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς ἐφάνησαν ἔνιοι τοιοῦτοι πρὸς τοῖς τελευταίοις μέρεσι τοῦ βιβλίου. τῷ γὰρ ἐν μνήμῃ πολλοῖς εἶναι τὰ πρῶτα τῶν συγγραμμάτων οἱ παρεγγράφοντες εἰς τὰ τελευταῖα παρεγγράφουσι. τοῦτο γοῦν αὐτὸ καὶ κατὰ τὸ περὶ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τρωμάτων ἐφάνη γεγονός. ἔτι δὲ κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὸ νῦν ἡμῖν προκείμενον βιβλίον ἐστὶν εὑρεῖν παρεγκείμενα. καὶ μᾶλλον ἔτι πρὸς τοῖς τελευταίοις. τετραχῶς οὖν ὡς εἴποι τις εἰδῶν ὄντων ἐν αὐτῷ, τοῦ μὲν, ἀξίου καὶ κατὰ τὴν λέξιν καὶ κατὰ τὴν διάνοιαν Ἱπποκράτους, τοῦ δὲ καθ' ἕτερον μόνον, ἤτοι τὴν λέξιν, ἢ τὴν διάνοιαν, ἐνίων δὲ κατ' οὐδέτερον, σημαινοῦμεν τοῦτ' αὐτὸ καθ' ἑκάστην τῶν προχειριζομένων εἰς τὴν ἐξήγησιν λέξεων.

Καῦσος δὲ γίνεται ὁκόταν ἀναξηρανθέντα τὰ φλεβία ἐν θερινῇ ὥρῃ ἐπισπάσηται δριμέας καὶ χολώδεας ἰχῶρας ἐς ἑωυτά.

Θερινὴν ὥραν εἴρηκε τὴν θερμὴν καὶ ξηρὰν, ἥτ' ἤδη τῇ τελευτῇ τοῦ ἔαρος, ἥ τε ἐν ἀρχῇ τοῦ θέρους, ἥτ' ἐν τοῖς μέσοις, ἢ τοῖς τελευταίοις, ἥ τε κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ φθινοπώρου ᾖ. δέδεικται δ' ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τῶν ἐπιδημιῶν, ἡ τοῦ περιέχοντος ἀέρος κρᾶσις, ἑαυτῇ συμμεταβάλλουσα τὴν τοῦ σώματος διάθεσιν, ἡ μὲν ξηρὰ πρὸς τὸ ξηρότερον, ἡ δ' ὑγρὰ πρὸς τὸ ὑγρότερον. ἐπιδέδεικται δὲ καὶ ὅτι τὴν κατὰ φύσιν κρᾶσιν, σύμμετρος ὥρα φυλάττει, τῶν ἄλλων δηλονότι πάντων ὡσαύτως ἐχόντων, ὅσα κατὰ τὴν ὅλην δίαιταν οἱ ἄνθρωποι πράττουσιν. ἐπιδέδεικται δὲ καὶ ὅτι τῆς κατὰ φύσιν τε καὶ συμμέτρου καταστάσεως ἐξιστάμενον τὸ σῶμα, καθότι ἂν ἐξίστηται τε καὶ μεταβέβληται. κατὰ τοῦτο καὶ τῆς οἰκείας ἐπικουρίας δεῖται, ξηραινόμενον μὲν, ὑγραίνεσθαι, ὑγραινόμενον δὲ, ξηραίνεσθαι, θερμαινόμενον δὲ ψύχεσθαι, ψυχόμενον δὲ θερμαίνεσθαι. ὅτε οὖν κατά τινα περίστασιν πραγμάτων, ὧν αὐτὸς ἐρεῖ παραδείγματα συμβῇ τινὰ ξηρανθῆναι φλεβία καθ' ὁτιοῦν μέρος τοῦ σώματος, ἐπισπᾶται ταῦτα τὰς ἐκ τῶν πλησιαζόντων μορίων ὑγρότητας. ἐὰν μὲν οὖν ὡς τῇ συστάσει φύσιν ὑγρὰν ἔχωσιν, οὕτω καὶ τὴν δύναμιν ὑγραντικὴν, αἱ εἰς τὰς ξηρανθείσας φλέβας ὑγρότητες ἐνεχθεῖσαι, τὴν κατὰ φύσιν εὐκρασίαν ἀναλαμβάνει τὸ μόριον. ἐὰν δὲ δριμεῖα μὲν ᾖ κατὰ τὴν ποιότητα, ξηραντικὴ δὲ κατὰ τὴν δύναμιν ἡ ὑγρότης, ἐκπυροῦται τὸ σῶμα. καθάπερ εἰ καὶ ἡμῶν τις αὐτῶν διψήσας, ἐκπίῃ χανδὸν ἢ οἶνον τεθαλασσωμένον ἄκρατον, ἢ ὕδωρ ἁλμυρόν. ἐγὼ γοῦν οἶδα καὶ αὐτὸς ποτὲ ἐξ ὁδοιπορίας θερινῆς διψώδης γενόμενος, εἶτα πιὼν οἴνου παλαιοῦ κύλικα μίαν ἀκρατεστέραν βραχὺ, παραυξήσας μᾶλλον, οὐ παύσας ἐπ' αὐτῇ τὸ δίψος.

ὥσπερ

ὥσπερ οὖν ἡμεῖς καίτοι τὸν λογισμὸν ἔχοντες ἐπὶ τὰ τοιαῦτα ταῖς ὀρέξεσιν, ἐνίοτε μὲν ἀμελέστερον, ἐνίοτε δὲ προπετέστερον, ἔστι δ' ὅτε τῷ μὴ παρεῖναι βέλτιον, ἠναγκάσθημεν ἐπί τι τῶν ἁλμυρῶν καὶ δριμέων ἀφικέσθαι ποτῶν, οὕτως καὶ ἡ ἐν ταῖς φλεψὶ δύναμις ἑλκτική, διὰ παντὸς ἐπισπᾶται τὴν ἐκ τῶν πλησιαζόντων ὑγρότητα, μὴ διακρίνουσα τὴν οὐσίαν αὐτῆς ὁποία τίς ἐστιν, οὐ γὰρ ἔχει λογισμόν, ὡς σκέψασθαί τι περὶ τοῦ βελτίονος. ἀλλ' ὥσπερ τὰ παιδία καὶ τὰ βοσκήματα τὸ προστυχὸν ὑγρὸν αἱρεῖται διψῶντα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον κἀκείνη. ἐὰν μὲν οὖν καθ' ἕν τι μόριον τοῦ σώματος ἡ διάθεσις αὕτη γένηται, κατὰ τοῦτο μόνον ἐρυσιπελατῶδές τι πάθος ἔσται. αἱ δὲ καὶ καθ' ὅλον τὸ σῶμα φλέβες ὑπερξηρανθεῖσαι, τὰς ἐκ τῶν σαρκῶν ὑγρότητας ἐπισπάσωνται θερμὰς οὔσας, ἐν ὅλῳ τῷ σώματι γίγνεται καυσώδης διάθεσις. ἀλλ' ὅ γε καῦσος ἰδίως καλούμενος. οὐ μόνον τῇ σφοδρότητι τῆς καθ' ὅλον τὸ σῶμα γινομένης θερμασίας διαφέρει, ἀλλὰ καὶ τῷ δίψει. βίαιόν τε
10 γάρ ἐστιν ἐν τούτῳ καὶ ἄπαυστον. ἐλλείπει τοίνυν τῇ προκειμένῃ ῥήσει, περὶ τῆς τοῦ καύσου γενέσεως, ὁ περὶ τῶν μορίων λόγος, ὃν ἡμεῖς ἀρτίως προσεθήκαμεν. ἐνίοτε μὲν γὰρ καθ' ἕν ὁτιοῦν, ἐνίοτε δὲ καὶ καθ' ὅλον τὸ σῶμα καῦσος γίγνεται, ἐπὶ μὲν τοῦ καθ' ὅλον τὸ σῶμα γινομένου, ἐξ ἅπαντος δίψαν ἐργάζεται. ἐπὶ δὲ τῶν καθ' ἕν τι μόριον οὐκ ἐξ ἀνάγκης, εἰ μὴ αὐτὸ τὸ μόριον τὴν δίψαν ἐργάζεται. πάντων μὲν πρῶτον καὶ μάλιστα, τὸ στόμα τῆς γαστρός. ἐφεξῆς δὲ ἡ γαστήρ. καὶ μετὰ ταύτην ὁ στόμαχος. εἶτα πνεύμων. εἶτα νῆστις. ἆρ' οὖν οὕτως μόνον γίγνεται καῦσος, ὡς εἶπεν, ὅταν ἐπισπάσηται τὰ φλεβία δριμεῖς καὶ χολώδεις ἰχῶρας ἐς ἑαυτά, ἢ καὶ τῆς σαρκὸς ταὐτὸ τοῦτο παθούσης ἔσται καῦσος; εἴτ' οὖν καθ' ἕν μόριον, εἴτε καθ' ὅλον τὸ σῶμα συμβῇ παθεῖν αὐτήν. ἐλλείχει γὰρ καὶ αὕτη δύναμιν ἑλκτικὴν ἔχουσα τῶν * ἐνδεόντων αὐτῇ. καὶ μέντοι καὶ καθ' ἕτερον τρόπον ἐγχωρεῖ γενέσθαι τὴν ὁμοίαν διάθεσιν. ἕτερον δὲ τρόπον λέγω, ὅταν πέμπηται πρός τι μόριον ἀσθενέστερον ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων τὰ περιττώματα. δέδεικται γὰρ ὥσπερ ἑλκτικὴ δύναμις ἐν ἑκάστῳ τῶν μορίων
20 ἐστίν, οὕτω καὶ ἀποκριτική. οὐκ ἀδύνατον οὖν ἐστιν ἐνίοτε μὲν ἐξ ἑνὸς μέρους, ἐνίοτε δὲ ἐκ πλειόνων δριμεῖς καὶ χολώδεις ἰχῶρας ἀποκριθέντας ἐπιχυθῆναι τῶν εἰρημένων μορίων, ὅ, τι περ ἂν αὐτῶν ἀσθενέστερον ᾖ. ὅτι δὲ ἰχῶρας ὀνομάζει τὰς λεπτὰς ὑγρότητας εὔδηλον.

Καὶ πυρετὸς πολὺς ἴσχει τό τε σῶμα, ὥσπερ ὑπὸ ὀστεοκόπου ἐχόμενον κοπιᾷ καὶ ἀλγέει.

Πυρετὸν μὲν οὖν πολὺν ἔχει διὰ τὴν τῶν ἰχώρων φύσιν, οὓς δριμεῖς ἔφη καὶ χολώδεις. τοῖς τοιούτοις γὰρ οἱ σφοδρότατοι τῶν πυρετῶν ἐπιγίγνονται, τουτέστιν οἱ πολλήν τε καὶ δριμυτάτην ἔχοντες τὴν θερμασίαν, ὥσπερ γε καὶ οἱ τὴν ἐλάττονά τε καὶ ἧττον δριμεῖαν, τοῖς φλεγματώδεσιν ἑπόμενοι χυμοῖς. κοπιᾷ δὲ τὸ σῶμα σύμπαν διὰ τὴν δριμύτητα τῶν ἰχώρων, τὸν ἑλκώδη κόπον. εἴρηται δὲ τελέως περὶ τῆς τῶν πάντων τῶν κό-
30 πων διαφορᾶς, ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς.

Γίγνεται δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἐκ ποείης μακρῆς, καὶ δίψεος μακροῦ. ὁκόταν ἀναξηρανθέντα τὰ φλεβία δριμέα καὶ θερμὰ ῥεύματα ἐπισπάσηται πρὸς ἑαυτά.

Καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν εἴρητο, καὶ νυνὶ δ' αὖ, τὸ ἀναξηρανθῆναι προσέθηκε, τὰς προκαταρκτικὰς καλουμένας αἰτίας δηλῶν, ὡς ἐν παραδείγματι. πᾶσαι μὲν γὰρ αἱ θερμαὶ καὶ ξηραὶ τοὺς καύσους ἐργάζεσθαι δύνανται. τινὰς γοῦν οἶδα διὰ πόσιν οἴνου τεθαλασσωμένου πλείονος ἁλόντας καύσῳ, καθάπερ ἄλλους διὰ ταρίχων, καὶ ταριχηρῶν κρεῶν, καὶ τινῶν ἄλλων ἁλικῶν ἐδωδὴν ἄμετρον. ἕτερος δέ τις ἐξ ὁδοιπορείας τε καὶ καύματος ἥκων, ἐλούσατο μὲν πρῶτον, ἀφικόμενος δ' οἴκαδε, καὶ πιὼν οἴνου κατὰ τὴν κρᾶσιν ἔχοντος τὸ πλεῖον, ἤρξατο πυρέττειν αὐτίκα καυσώδη πυρετόν. καὶ ἄλλος δέ τις σφοδρῶς ὀργισθείς, καὶ ἄλλος ἀγρυπνήσας.

Γίγνεται δὲ ἡ γλῶσσα τρηχεῖη καὶ ξηρὴ, καὶ μέλαινα κάρτα. καὶ τὰ περὶ τὴν νηδὺν δακνούμενος ἀλγέει. τά θ'
40 ὑποχωρήματα ἔξυγρα καὶ ὠχρὰ γίγνεται. καὶ δίψαι σφοδραὶ ἔνεισι καὶ ἀγρυπνίαι. ἐνίοτε δὲ καὶ παραλλάξιες φρενῶν.

Τὰ παρακολουθοῦντα τοῖς καύσοις ἐν τῷδε τῷ λόγῳ διῆλθεν, ἃ δὴ καὶ συνεδρεύοντα καλοῦσιν. ἔστι δὲ ταῦτα γλῶσσα ξηρὰ καὶ τραχεῖα καὶ μέλαινα. δῆξις τε ἐπὶ τῆς γαστρός. ὑποχωρήματα ὠχρά. καὶ δίψαι σφοδραί. καὶ ἀγρυπνία. ποτὲ δὲ καὶ παραφροσύνη. ἡ μὲν οὖν γλῶσσα ξηρὰ γίγνεται διότι καὶ ἡ διάθεσις ὅλη τοῦ σώματος ξηρά ἐστι καὶ θερμή, καὶ ὁ πυρετὸς αὐτὸς τοιοῦτος. ἡ δὲ δῆξις τῶν κατὰ τὴν γαστέρα, διὰ τὴν τῶν εἰς αὐτὴν συρρεόντων ἰχώρων δριμύτητα. τὰ δὲ διαχωρούμενα, κατὰ τὸν πλεονάζοντα χυμόν. ἔξυγρα δὲ εἶπεν αὐτά, τὸ μηδὲ ὅλως πεπέφθαι δηλῶν. ἡ γάρ τοι πέψις ἅπαντα συνάγει τε καὶ παχύνει. τὸ δὲ ἀγρυπνεῖν τοῖς οὕτω πάσχουσι συμβαίνει, διὰ τὴν ξηρότητα. δέδεικται γὰρ ἡ μὲν ἄμετρος ὑγρότης, τὰς καταφορὰς. τὰς δὲ ἀγρυπνίας, ἡ πολλὴ ξηρότης ἐργαζομένη. προσέρχεται δὲ καὶ ἀπὸ τῶν
50 ἄλλων συμπτωμάτων ταλαιπωρία, τῆς ἀγρυπνίας αἰτία γιγνομένη. παραφροσύνη δὲ ἐμάθομεν γίγνεσθαι, διά τε χολὴν ἀναδραμοῦσαν ἐπὶ κεφαλήν, καὶ διὰ ξηρότητα καὶ θερμότητα κράσεως. ὅτι δ' ὅταν εἴποι τὶς ἁπλῶς χολήν, ἡ πικρὰ δηλοῦται, προείρηται. καὶ ὅτι γε τὴν αὐτὴν χολὴν ὠχράν τε καὶ ξανθὴν ὀνομάζουσιν. ὥσπερ οὖν οὐδὲν παραλέλειπται τῶν κατὰ τὸν χολώδη καῦσον, ὅτι γε μὴ καὶ κατὰ τὴν ἐπίρρευσιν τῶν ἰχώρων αὐτόν, οὐ μόνον διὰ τὴν ὁλκὴν γίγνεσθαι, οὕτως αὐτάρκως γέγραπται τινά. τῶν γάρ τοι λελεγμένων ἔνια μέν ἐστι παθογνωμονικὰ συμπτώματα τῶν καύσων, ἔνια δὲ συνεδρεύοντα. τῶν γινομένων δὲ αὐτοῦ, τὰ μέν ἐστι προηγούμενα, τὰ δὲ προκαταρκτικά γε καλούμενα ὑπὸ τῶν ἰατρῶν. πάντων γοῦν ὧν εἶπε προηγουμένων συμπτωμάτων ἔξεστί σοι τὸν κατάλογον, ὡς ἂν ἐθέλοις ποιεῖσθαι. ἀλλ' ὅ γε γράψας τὸ βιβλίον ἤρξατο μὲν ἀπὸ τῶν προηγουμένων. τὸ γὰρ ἀναξηρανθῆναι τὰ φλεβία, προηγούμενον αἴτιόν ἐστιν. ἐφεξῆς δὲ δέον

εἰπεῖν τὰ προκαταρκτικά, δι' ὁδοιπορίαν μακρὰν, καὶ δίψος, οὐ ταῦτ' εἶπεν, ἀλλὰ τῶν παθογνωμικῶν τι, τὸν
πολὺν πυρετόν. ἐχρῆν δὲ ἐνταῦθα προσθεῖναι καὶ τὸ σφοδρὸν δίψος, ὃ μετὰ ταῦτα ἅμα τοῖς ἄλλοις εἶπε συμ-
πτώμασι τοῖς συνεδρεύουσιν ὀνομαζομένοις. ὧν τὰ μὲν ἐνίοτε, τὰ δὲ ἀεὶ ὑπάρχει τοῖς καύσοις. τοῦτο δὲ καὶ αὐ-
τὸς ἐδήλωσεν εἰπών. ἐνίοτε δὲ καὶ παραλλάξιες φρενῶν. τὸ γὰρ ἐνίοτε, τῷ διαπαντὸς ἀντίκειται. ἐγὼ δὲ φημὶ
καὶ τὸ, τὰ περὶ τὴν νηδὺν ὀδύνεσθαι καὶ διαχωρεῖν χλωρὰ, οὐ τῶν διαπαντὸς συνόντων τοῖς καύσοις εἶναι.
διὰ γὰρ τὸ μέγεθος τοῦ νοσήματος καὶ τὴν ἔσω ῥοπὴν τῶν δριμέων ἰχώρων, ταῦτα συμβαίνει τοῖς κατὰ γα-
στέρα καὶ ὑπαρέχουσι τὴν οὐσίαν τοῦ καύσου. τοῖς δὲ κατὰ πνεύμονα, ταῦτα μὲν, οὐ πάνυ συμπίπτει. τὰ δὲ
κατὰ τὰς γλώσσας εἰρημένα, καὶ τὰς παραφροσύνας μᾶλλον. ἀλλὰ καὶ δυσπνοοῦσιν οὗτοι τὴν κατὰ τὸ πυ-
κνὸν καὶ μέγα πνεῦμα δύσπνοιαν, ἐκφυσῶσί τε συνεχῶς ἀνοιγνῦντες τὸ στόμα, καὶ τῇ τοῦ πυρώδους πνεύματος
10 ἀποχύσει κουφιζόμενοι. τὸ μὲν οὖν τῆς δυσπνοίας ὅλον παραλέλειπται, καίτοι γε ἐν προγνωστικῷ λελεγμέ-
νον ἡμεῖς ἐδείκνυμεν. ἀτάκτως δ' εἴρηται τὰ κατὰ τὴν γλῶσσαν συμπτώματα. πρότερον μὲν γὰρ ἐχρῆν γε-
γράφθαι τὴν ξηρὰν, δεύτερον δὲ τὴν τραχεῖαν. διὰ γὰρ τὴν ἄμετρον ξηρότητα, τραχεῖαν συμβαίνει γίγνεσθαι
τὴν γλῶσσαν ὥστε τὴν τραχεῖαν οὖσαν πάντως καὶ ξηρὰν. ὅτι δὲ καὶ μελαίνεται διὰ τὴν ἄμετρον θερμασίαν,
ὥσπερ τοῖς ἡλιοθεροῦσι τὸ δέρμα προμεμαθήκαμεν ἤδη.

Τῷ τοιῷδε πίνειν ὕδωρ τε καὶ μελίκρητον ἑφθὸν δίδου ὑδαρὲς ὁκόσον ἐθέλει.

Τοῦτο τὸ βιβλίον εἰ καὶ μὴ Ἱπποκράτους ἐστὶ σύγγραμμα, παλαιὸν γοῦν ἐστὶν ὡς κατὰ τοὺς Ἐρασιστράτου χρό-
νους ἤδη προσκεῖσθαι τῷ γνησίῳ. θαυμαστὸν οὖν ὅπως ἐτόλμησεν εἰς Ἀπολλώνιον καὶ Δέξιππον ἀποσκῶψαι τὰ
20 περὶ τῶν κυρηναίων κυλίκων ὁ Ἐρασίστρατος. ὁ γὰρ ταῦτα γράψας τὴν Ἱπποκράτους γνώμην ἄμεινον Ἐρασιστρά-
του γινώσκων, ὁπόσον ἐθέλουσι πίνειν ἐπιτρέπει καὶ τοῖς καυσουμένοις. ἔδειξα δὲ καὶ κατὰ τὸ γνήσιον μέρος τοῦ
συγγράμματος οὕτω γινώσκοντα τὸν Ἱπποκράτην. περὶ μὲν οὖν τῆς τοῦ Ἐρασιστράτου κακοηθείας ἱκανὰ καὶ ταῦτα.
σκοπῶμεν δὲ ἤδη τὰ κατὰ τὴν ῥῆσιν εἰρημένα. κελεύει γὰρ, μήτε ὑφ' ὕδατος μόνου, διαιτᾶν τοὺς καυσουμέ-
νους, μήτ' αὖθις μελικράτου μόνου. τὸ μὲν γὰρ ὕδωρ ἔμαθες, ὡς τῇ φύσει ψυχρὸν ὂν, βραδύπορον ἐστὶν, καὶ μένειν
ἐν ὑποχονδρίῳ πλεῖστον χρόνον, διαφθείρεσθαι κατὰ τοὺς ὀξεῖς πυρετοὺς, τὸ δὲ μέλι ῥᾳδίως ἐκχολοῦσθαι.
διὰ τοῦτο ἀξιοῖ ὑδαρὲς διδόναι τὸ μελίκρατον, ἵνα τὸ ὕδωρ μὴ μηκύνῃ κατὰ τὴν ἄνω γαστέρα ποδηγούμενον ὑπὸ
τοῦ μιγνυμένου μέλιτος εἰς τὴν ἀνάδοσιν. διὰ δὲ ταῦτα αὐτὰ καὶ ἑφθὸν αὐτὸ δίδωσιν. ἀδιψότερον γὰρ καὶ
ἀφυσότερον τοῦτο τοῦ ὠμοῦ, καὶ τὴν οὔρησιν μᾶλλον κινοῦν, ὥσπερ γε τὴν διαχώρησιν τὸ ὠμὸν, ἧττον γὰρ γίνε-
ται δριμὺ, τὸ ἑψημένον, οὐ μόνον τῷ πέττεσθαι κατὰ τὴν ἕψησιν, ἀλλὰ καὶ τῷ τὸ ἀφρῶδες αὐτοῦ πᾶν ἀφαι-
30 ρεῖσθαι, καθότι τὸ δριμὺ καὶ φυσῶδες ἐστὶν ἐν τῇ τοῦ μελικράτου οὐσίᾳ. τὸ δ' ἑψημένον ἄδηκτόν τε καὶ ἄφυσον γι-
γνόμενον ἀναδίδοται μᾶλλον, ἢ ὑπέρχεται κατ' ἔντερα. ὥστε καὶ διὰ τοῦτο τρέφει μᾶλλον τοῦ ὠμοῦ. χρήζουσι
δ' οὕτω νοσοῦντες ὡς ἂν μὴ λαμβάνοντες τὸν χυλὸν τῆς πτισάνης, ἐκ τοῦ μελικράτου τρέφεσθαι. προείρηται δὲ
ἐν τῷ γνησίῳ μέρει τοῦ βιβλίου περὶ τοῦ χρῆναι διαιτᾶν ἐν τοῖς ὀξυτάτοις νοσήμασιν αὖθις μόνῳ τῷ πομάτων.
καὶ ταῦτα μοι πάντα τὰ κατὰ τὴν ἐξήγησιν, τοῦ δὲ τοῦ νῦν προκειμένου γράμματος τοῖς προανεγνωκόσι τε
καὶ μεμνημένοις τὰς ἐν ἐκείνοις γεγονυίας ἐξηγήσεις, οὕτως λέλεκταί τε καὶ λεχθήσεται.

Κἢν πικρὸν τὸ στόμα γίγνηται, ἐμέειν συμφέρει, καὶ τὴν κοιλίην ὑποκλύσαι.

Ἡ πικρία τῆς χολῆς, πικρὸν ἐργάζεται τὸ στόμα. κοινὸς γὰρ καὶ εἷς χιτών ἐστιν, ὅ,τ' ἔνδον τῆς γαστρὸς καὶ ἅπας
40 ὁ ὑπαλείφων τὸ στόμα, κατὰ λόγον οὖν ὁ συγγραφεὺς ἐκκενοῖ τὴν χολὴν, δι' ἐμέτων τε καὶ κλύσματος.

Ἢν δὲ πρὸς ταῦτα μὴ μύηται, γάλα ὄνου ἑψήσας κάθαιρε.

Ἐπειδὴ πάντως μὲν ἐκκενῶσαι βούλεται τὴν εἰς τὴν γαστέρα χολὴν, εὐλαβεῖται δὲ τὰ καθαίροντα φάρ-
μακα, διότι δριμέα καὶ θερμὰ παντελῶς ἐστι, διὰ τοῦτ' αὖθις τὸ τῆς ὄνου γάλα παραγίνεται, δριμύτητα μὲν οὐ-
δεμίαν ἔχον, ὥσπερ οὐδ' ἄλλο οὐδὲν, ἀλλὰ πλεονεκτοῦν τῇ ὑγρότητι μόνον τῶν ἄλλων ἁπάντων, καὶ διὰ τοῦτο
μόνον ὑπάρχει. προσεφθὸς δὲ αὐτὸ διὰ τὸ φυσῶδες, ἀλλὰ σύ γε καὶ μόνῳ τῷ ὀῤῥῷ δυνήσῃ χρῆσθαι, χωρίζων
αὐτὸν, ὅταν τὸ γάλα προαφεψήσῃς διὰ ὀξυμέλιτος, ἐγκαθεὶς ἀγγεῖον χαλκοῦν ὕδατος πλῆρες ψυχροῦ συνε-
χῶς εἰς τὸ γάλα. καὶ γὰρ αὕτη καλῶς ἡ κάθεσις γιγνομένη χωρίζει τὸν ὀῤῥὸν τοῦ τυρώδους.

Ἁλμυρὸν δὲ μηδὲν μήτε δριμὺ προσφέρειν, οὐ γὰρ ὑποίσει.

50 Ὁ μὲν ἁλμυρὸς χυμὸς ὁποῖός τις ἐστὶν ἐν τοῖς ἁλσὶ φαίνεται. περὶ δὲ τῆς τοῦ δριμέος οὐσίας τε καὶ δυνά-
μεως, εἴρηται κατὰ τὸ τέταρτον βιβλίον τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, ὅτι πέπερι καὶ νάπυ καὶ πύρεθρον, ὅσα
τ' ἄλλα θερμὰ ταῖς δυνάμεσιν ἐστὶ καὶ δριμέα γευομένοις φαίνεται. ὡς οὖν συναυξάνοντα τὴν διάθεσιν τῶν
καυσωδῶν, φεύγειν κελεύει τὰ δριμέα καὶ τὰ ἁλμυρά, ταῦτα δὲ καὶ ξηραίνει μᾶλλον τῶν δριμέων εἰ καὶ μὴ
παραπλησίως ἐκείνοις θερμαίνει, ἀλλ' ἧττον.

Ῥόφημα δὲ ἐς ἂν ἔξω τῶν κρίσεων γένηται, μὴ δίδου.

Ὡς προσυπακουσθησομένου τοῦ τὴν δύναμιν ἐῤῥῶσθαι, τὸν λόγον ἄκουε ποιεῖται. γὰρ οὔπω τὴν διδασκαλίαν
καὶ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ὡς τὰ πολλὰ τὰ καθ' ἕκαστον σκοπεῖν ὑπαγορευόμενα γράφων. εἶθ' οὕτως ἅπαξ εἰπὼν
ἀλλήλοις χρῆναι παραβάλλειν τὰ δεδειγμένα τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἐπισκοπουμένου. ὅτι δὲ οὐ προσήκει διδόναι

ῥόφημα

ἔρφημα περὶ τῆς κρίσεως, ἐὰν ἡ δύναμις ὑπάρχῃ, κατὰ τὸ πρῶτον μέρος τοῦ βιβλίου δεδήλωται τὸ γνήσιον.

Καὶ ἢν αἷμα ἐκ τῶν ῥινῶν ῥέῃ, λύεται τὸ πάθος. καὶ ἢν ἱδρῶτες ἐπιγένωνται κριτικοὶ γνήσιοι μετ' οὔρων λευκῶν καὶ παχέων καὶ λείων ὑφισταμένων.

Ἐν τοῖς ὀξέσι πυρετοῖς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν φέρεται τὸ ζέον τοῦ αἵματος. ὅταν οὖν ἀναῤῥήξασα τὰς φλέβας ἡ φύσις ἀποχέῃ τοῦτο μετὰ τῶν συναχθέντων ἀτμῶν, ἑτοιμότερον κρατεῖ τῶν λοιπῶν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον ὅταν καὶ διὰ τῶν ἱδρώτων ἀποχέῃ τοὺς ζέοντας ἰχῶρας, ἰᾶται τὴν νόσον, ὅταν γε πεπεμμένου τοῦ νοσήματος ἐπιγίγνωνται. λέλεκται γὰρ ἤδη περὶ τούτου πολλάκις ἐν ἄλλοις τέ τισιν ὑπομνήμασιν ἐξηγητικοῖς καὶ ἐν τοῖς περὶ κρίσεως. ὥσπερ οὖν ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ δε τοῦ βιβλίου τῷ κατὰ πάντας ὁμολογημένῳ γνη-
10 σίῳ, τὸν ἀπὸ τῆς πέψεως τοῦ νοσήματος σκοπὸν ὡς χρήσιμον εἰς δίαιταν παρέλαβεν, οὕτω καὶ νῦν εἰς πρόῤῥησιν, αὐτὸ μὲν οὐκ ἔγραψε τὸ τῆς πέψεως ὄνομα, τὸ δὲ βεβαιότατον αὐτοῦ σημεῖον ἐν τοῖς οὔροις ἔγραψεν. ἄριστον μὲν οὖν ἐστι τὸ λευκήν τε καὶ λείαν ἔχον τὴν ὑπόστασιν οὖρον, ὡς ἐν τῷ προγνωστικῷ δεδήλωται, οὐ μὴν ἀξιώσεις γε ἀεὶ φαίνεσθαι, ἀλλ' ἀρκέσει σοι πολλάκις ἐπὶ τῇ κατὰ φύσιν χροιᾷ τε καὶ συστάσει, χρηστὸν ἐναιώρημα φανὲν, εἰς τὴν τῆς σωτηρίας ἐλπίδα. καὶ δὴ τούτων οὕτως ἐχόντων, πεπλεόνασται κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ἡ λέξις. ὑπὸ γὰρ τῶν εἰρημένων οὔρων δηλοῦται, καὶ τὸ κριτικοὺς εἶναι τοὺς ἱδρῶτας. ὥστε ἐκ περιττοῦ προσκεῖται. οἱ δὲ γνήσιοι, οὐ κυρίως ἐπ' αὐτῶν λέγονται. κατὰ γὰρ τὰς τῶν νοσημάτων ἰδέας ἐπιφέρειν εἰώθασι τὴν τοιαύτην προσηγορίαν, οἵ τ' ἄλλοι τῶν ἀρίστων ἰατρῶν, καὶ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης.

Ἢν ἀποστήματί τι γένηται.

Σπανιώτατόν ἐστι τὸ δι' ἀποστήματος κριθῆναι καῦσον. ἔτι δὲ μᾶλλον εἰ χωρὶς τοῦ μέρος τι τοῦ σώματος προσθῆ-
20 ναι, τὴν ἀπόφασίν τις ποιοῖτο. παρ' ὀλίγοις μὲν γὰρ οἶδα τινὰς καύσους κριθέντας, ἀλλ' οὐ τοὺς γνησίους. τοῦτο δ' ὀλίγον ὕστερον μαθήσῃ, μετὰ τὴν ἐξήγησιν.

Ἢν δ' αὖ τούτων λυθῇ, ὑποστροφὴ πάλιν ἔσται τῆς ἀῤῥωστίης, ἢ ἰσχίου, ἢ σκελέων ἄλγημα συμβήσεται. καὶ πτύσεται παχέα, ἢν μέλλῃ ὑγιὴς ἔσεσθαι.

Αἱμοῤῥαγίας καὶ ἱδρῶτος μνημονεύσας, ἂν χωρὶς τούτων ὁ καῦσος παύσηται, φησὶν ἄπιστον εἶναι τὴν λύσιν. ὑποστρέψει γὰρ ὀλίγον ὕστερον. ἔσται γάρ φησι κατὰ τὴν ὑποστροφὴν ἄλγημα σκελέων, ἢ ἰσχίου. καὶ πτύσει παχέα. τὸ μὲν γὰρ αἱμοῤῥαγίας ἢ ἱδρῶτος, ἢ ἀποστήματος δεῖσθαι τὸν μέλλοντα κριθῆναι, δύναιτ' ἄν τις εἰρῆσθαι δοκεῖν ὑγιῶς. ἐάν τε προστεθῇ τοῖς εἰρημένοις, ἃ θεραπεύων αὐτὸς ἔγραψε, ἐμεῖν τε κελεύων καὶ τὴν κοιλίαν ὑπάγειν, διδούς τε ποτὸν ὕδωρ καὶ μελίκρατον ὑδαρὲς ἑφθόν. ὥστε ἐὰν μετὰ τούτων τις λέγῃ τὴν αἱμοῤῥαγίαν καὶ τὸν ἱδρῶτα καὶ τὸ ἀπόστημα λύειν τὸν καῦσον, ἄλλως δὲ μὴ δύνασθαι λυθῆναι, τάχα δόξει λόγον
30 τινὰ ἐπιεικῆ λέγειν. ἐπιεικῆ δὲ εἶπον, ὡς μετρίως ἀληθεύοντα καὶ μᾶλλον τοῦ πρόσθεν, οὐ μὴν ἀμεμπτόν γε παντάπασιν. οὐ γὰρ ἀληθής ἐστιν ὁ λόγος. τὸ γὰρ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς εἰρημένον, ὑπὸ καύσου ἐχομένῳ ῥίγεος ἐπιγινομένου λύσις, ἀληθέστατόν ἐστιν. ἕπεται δ' ἐξ ἀνάγκης τῷ ῥίγει τούτῳ ποτὲ μὲν ἱδρὼς μόνος, ἐνίοτε δὲ ἔμετος χολωδῶν μόνος, ἢ κάτω διαχώρησις μόνη. πολλάκις δὲ τῶν εἰρημένων τριῶν, γίγνεται τὰ δύο. καί ποτε πάλιν τὰ τρία. τῶν γὰρ δύο τούτων ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐπὶ τοῦ καύσου γίνεσθαι θάτερον, εἰ μέλλοι λυθήσεσθαι τελέως, ἢ ἐκκριθῆναι τοὺς τελέως χολώδεις χυμοὺς, ἢ σβεσθῆναι. διὸ καὶ παραλελεῖφθαι δόξει τὸ κυριώτατον ἴαμα τῶν καύσων, ἡ τοῦ ψυχροῦ πόσις, ᾧ διαπαντὸς ἡμεῖς ἐθεραπεύσαμεν τοὺς καύσους, οὐδενὸς ἀποθανόντος, ᾧ ψυχρὸν ὕδωρ ἐδώκαμεν ἐν τῷ προσήκοντι καιρῷ, περὶ οὗ τὴν ἐξήγησιν τοῦ προτέρου μέρους τοῦ δε τοῦ βιβλίου διῆλθον ἐπ' ὀλίγον, ἐν ἄλλοις δὲ ὑπομνήμασί τε καὶ συγγράμμασιν ἐπὶ πλέον. ἴσως οὖν οἴσεταί μέ τις λέγειν μηδένα τῶν καυσουμένων τεθνήξεσθαι πίνοντα ψυχρὸν ὕδωρ ἐν τῷ προσήκοντι καιρῷ, καίτοι οὐ τοῦτο αὐτὸς
40 εἶπον, ἀλλ' ὅτι πᾶσιν οἷς ἔδωκα παμπόλλοις οὖσιν ὡς μὴ δὲ μεμνῆσθαι τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, ἠκολούθησεν ὠφέλειά τε καὶ σωτηρία. τοῦτο δ' οὐ ταὐτόν ἐστι τῷ πάντας τοὺς καυσουμένους ἂν πίωσι ψυχρὸν ὕδωρ σωθήσεσθαι. οὓς γὰρ ὀλεθρίως τε καὶ ἀσώστως ἔχοντας, οὔτε δι' ἄλλου τινὸς, οὔτε δι' ὕδατος σῶσαι δυνατόν ἐστι, τούτοις οὐδ' ἐπεχείρησα δοῦναι. τὸ δ' ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ῥήσεως εἰρημένον, καὶ πτύσεται παχέα, ἢν μέλλῃ ὑγιὴς ἔσεσθαι, παραφυλακτέον ἐστί σοι κατ' ἐκείνους μόνους τοὺς καύσους, ὁπόσοι πεπονθότος τοῦ πνεύμονος, γίγνονται.

Καύσου γένος ἄλλο. κοιλίη ὑπάγουσα. δίψης μεστή. γλῶσσα τρηχεῖα, ξηρή, ἁλικώδης.

Τὸ τοῦ γένους ὄνομα τοὺς παλαιοὺς Ἕλληνας εὑρίσκω καὶ κατὰ τῶν ὁμωνύμως λεγομένων ἐνίοτε φέροντας, τῶν μὲν ἓν ἐχόντων τὸ σημαινόμενον, ἐκ δὲ τῆς κατ' αὐτὸ τομῆς εἰς διαφορὰς πλείους ἀφικνουμένων, ἐφ' ὧν πολλάκις εἰώθαμεν λέγειν γενικὰς εἶναι διαφορὰς τοῦ δε τοῦ πράγματος δύο, ἢ τρεῖς, ἢ τέσσαρας, ἢ ὅσας
50 δυνατόν. ὄντων δὲ καὶ τῶν ὁμωνύμων διττῶν, τινῶν μὲν μηδόλως ἀλλήλοις κοινωνούντων, ὡς ὅταν κύνα τόν τε ἐπίπεδόν τε καὶ τὸν ἐνάλιον λέγωμεν, ἐνίων δὲ κοινωνούντων κατά τι τοῖς συνωνύμοις, ὅταν ἀφ' ἑνὸς ἔχωσι τὴν προσηγορίαν γεγενημένην, ἢ πρὸς ἕν ποτ' ἀναφέρονται, προσεπισκεπτέον ὡς εἴρηται τὰ δύο γένη τῶν καύσων. γνωσθήσεται δ' ἀκριβῶς τοῦτο τοῦ κατὰ τοὔνομα λόγου τῆς οὐσίας ἑκατέρου δηλωθείσης. ἐπεὶ δ' ὁ λόγος ὑπὸ τῆς ἐννοίας κρίνεται, σκεπτέον εἰ τὴν ἔννοιαν ἔχομεν τοῦ καύσου πυρετοῦ σύμφωνον οὕτως, ὥσπερ ἀνθρώπου καὶ βοὸς καὶ ἵππου. ἐκπίπτειν δὲ τοῦ λόγου μέλλοντος εἰς μῆκος μεῖζον ἢ καθ' ὑπόμνημα, συνελεῖν αὐτὸν, ὥσπερ καὶ τοὺς ἄλλους εἰς βραχὺ κεφάλαιον [illegible], ἀρχὴν τῷ λόγῳ τήνδε ποιησάμενοι. τὸν καῦσον πυρετὸν εὑρίσκω τοὺς ἰατροὺς λέγοντας, ὅταν ἡ θερμασία διακαίῃ τὸν ἄνθρωπον, ἄπαυστόν τε τὸ δίψος ἔχῃ. καὶ εἴπερ οὕτως ἔχει τοῦτο, τὸ μὲν ἄνευ τοῦ διακαίειν τὸ σῶμα, δίψαν παρηγορουμένην ἔχοντα, καῦσον μὲν ἁπλῶς

ἀκριβῆ δὲ καὶ γνήσιον οὐκ ἐροῦμεν. ἐξ ἡμίσεος δ᾽ ὄντα τοιοῦτον, οὐ χεῖρον ὀνομάσαι, συντόμου διδασκαλίας
ἕνεκα, νόθον καῦσον. ὥσπερ ἐπὶ τῶν τεταρταίων πυρετῶν εἰώθαμεν χρῆσθαι ταῖς προσηγορίαις, οὕτως ἀκου-
σόμεθα τοῦ δύο εἶναι γένη καύσων πυρετῶν, ὡς εἴ γε καὶ γένη τεταρταίων τις εἴποι δύο, τὸν μὲν ἀκριβῆ τε καὶ
γνήσιον, ἕτερον δὲ νόθον, ᾧ τινὰ μὲν πάρεστι τῶν τούτου συμπτωμάτων, ἔνια δ᾽ οὔ. ὅτι δ᾽ ὁ δεύτερος καῦσος, περὶ
οὗ νῦν πρόκειται λέγειν, ἐλλιπής τίς ἐστι, καὶ οὐ τελέως διακριβώμενος, εἴσῃ σαφῶς προσέχων τὸν νοῦν
τοῖς ὑπ᾽ αὐτοῦ συγγραφέως εἰρημένοις συμπτώμασιν ὑπ᾽ αὐτοῦ γίνεσθαι. κατὰ μὲν γὰρ τὴν ἀρχὴν ἔφη, κοιλίη
ὑπάγουσα, δίψης μεστή, γλῶσσα τρηχείη, ξηρή, ἁλικώδης, μὴ προσθεὶς ὃ προσέθηκεν ἐπὶ τοῦ προτέρου. ὁ γὰρ
νόθος τῶν τοῦ γνησίου καύσου συμπτωμάτων τὸ μὲν ἕτερον ἔχει, τὸ δ᾽ ἕτερον οὐκ ἔχει. πάλιν δ᾽ ἐφεξῆς εἰπὼν
τὴν γλῶτταν εἶναι τραχεῖαν καὶ ξηράν, οὐ προσέθηκε τὸ μέλαιναν, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ προτέρου, ἀλλ᾽ ἀντὶ τούτου
10 τοῦ συμπτώματος, εἶπεν ἁλικώδη. ὥσπερ γὰρ ὅταν ἡ γλῶττα γένηται πικρά, τὴν ξανθὴν ἐνδείκνυται πλεο-
νάζειν χολήν, οὕτως ὅταν ἁλική, τὸν ἁλικόν τε καὶ ἁλμυρὸν ὀνομαζόμενον χυμόν, ὅς τις ἕν τι τῶν τοῦ φλέγμα-
τος ἐστὶν εἰδῶν τεττάρων ὄντων, ὡς ἔμαθες, ὀξέος, ἁλμυροῦ, γλυκέος. ὥσπερ οὖν ὁ πρότερος καῦσος ἐπὶ τῇ πικρᾷ
χολῇ συνιστάμενος, ἐκκρίσεις ὠχρὰς εἰργάζετο κατὰ διττὴν αἰτίαν, ὅτι τε λεπτὸς ἦν, ὅτι τε κατ᾽ αὐτὸν ὁ δια-
καὴς πυρετὸς ηὐξάνετο, προσεπιγενομένης ἐν αὐτῷ τῆς ξανθῆς χολῆς, οὕτω νῦν ὁ φλεγματώδης χυμὸς οὔτ᾽
εὔκριτος ὤν, οὔτε αὐξάνει τοὺς πυρετούς, οὔτε φλογώδη τὴν δίψαν ἔχει, οὔτε ἐμπνευματοῦται. καὶ διὰ τοῦτ᾽ εἴ-
ρηκεν ἐπ᾽ αὐτοῦ. κοιλίη ὑπάγουσα. διαχωρεῖν αὐτὴν μόνην, δηλώσας, ἐναντίον ὂν τῷ μὴ διαχωρεῖν. ὑπέρχεται
μὲν γὰρ τούτοις ἡ γαστήρ. οὐ μὴν κατὰ χυμοῦ τινὸς ἰδέαν, ἀλλ᾽ αὐτῶν τῶν προσφερομένων ἐν τροφῆς μοίρᾳ, δια-
φθειρομένων. οὐ γὰρ ἐπὶ πομάτων οὗτοι διαιτῶνται, καθάπερ οἱ πλεῖστοι τῶν τὸν πρότερον καῦσον νοσού-
των, ἐπειδὴ σύντομον ἐκεῖνοι τὴν κρίσιν ἔχουσιν, ἐπὶ λεπτῷ καὶ ζέοντι χυμῷ συνιστάμενοι. βραδεῖαν δ᾽ οὗτοι
20 διὰ τὸ ψυχρὸν καὶ γλίσχρον καὶ παχὺ τῆς τοῦ φλέγματος οὐσίας. οὐκ οὖν ἐνδέχεται ποτῷ μόνῳ χρῆσθαι τοὺς
οὕτως νοσοῦντας. ἔμπροσθεν γὰρ ἐμάθομεν ἐπὶ τῶν μελλόντων παύεσθαι περὶ τὴν ε. ἢ τὴν ζ. ἡμέραν, ἰσχυ-
ρᾶς οὔσης δηλονότι τῆς δυνάμεως, εἰ δ᾽ εἰς τὴν ι. ἢ ιδ. ἢ κ. ἐμπίπτειν μέλλει τὸ νόσημα, χυλῷ πτισάνης ἐξ ἀρ-
χῆς ἐπ᾽ αὐτοῦ χρώμεθα.

Οὔρων ἀπόληψις.

Εἴωθε λέγεσθαι παρ᾽ αὐτοῖς ὅταν ἢ οὐκ ἀξιόλογος, ἢ μηδ᾽ ὅλως φέρηται. γίγνεται δὲ τοῦτο κατὰ τὸν προ-
κείμενον ἐν τῷ λόγῳ καῦσον, ἐπὶ τῷ πάχει τοῦ χυμοῦ.

Ἀγρυπνίη.

Τοῦτο κοινὸν ἀμφοτέρων τῶν καύσων. καὶ διὰ τοῦτο κατὰ τὸν πρότερον ἐμνημόνευσεν αὐτοῦ. καὶ γὰρ γί-
30 νεται μᾶλλον ἐπ᾽ ἐκείνου, διότι καὶ ἡ κεφαλὴ μᾶλλον ἐκπυροῦται.

Ἀκρωτήρια ἐψυγμένα.

Τοῦτο τὸ σύμπτωμα τοῦ δευτέρου ἐστὶ καύσου. οὐ δεῖ δὲ ἁπλῶς εἰρῆσθαι τὸν λόγον, ἀλλὰ μετὰ διορισμοῦ τινός.
οὐ γὰρ ἀεὶ τοιοῦτός ἐστιν, ἀλλ᾽ ὅταν κακοήθης ᾖ. κατὰ μὲν γὰρ τοὺς χολώδεις καὶ διακαεῖς πυρετοὺς ἄχρι τῶν περάτων
τοῦ σώματος ἐκτείνει τὴν θερμασίαν, κἂν μὴ κακοήθης ὁ καῦσος ᾖ. κατὰ δὲ τοὺς φλεγματικοὺς ἡ καπνώδης τῆς
θερμασίας οὐσία, ὅταν ἐν τοῖς κατὰ γαστέρα χωρίοις, ἢ τὸ ἧπαρ, ἢ τὸν πνεύμονα γένηται σῆψις ἁλικοῦ χυμοῦ,
δι᾽ ἐκείνην μὲν ἡ πυρώδης θερμασία γίγνεται, κακοηθευομένου δὲ τοῦ νοσήματος, ἀκρωτήρια ψύχεται διὰ τὴν
ἀρρωστίαν τῆς δυνάμεως, καὶ τὸ μέγεθος τῆς φλεγμονῆς ἐφ᾽ ἑαυτὴν ἑλκούσης πᾶν τὸ αἷμα. χωρὶς γὰρ τούτων
οὐκ ἂν ὀλέθριον γένηται ποτὲ τὸ νόσημα.

Τῷ τοιούτῳ ἢν μὴ αἷμα ἐκ ῥινὸς ῥυῇ, ἢ ἀπόστημα περὶ τὸν τράχηλον γένηται, ἢ σκελέων ἄλγημα, καὶ πτύσματα
παχέα πτύσῃ. ταῦτα δὲ ξυστάσης τῆς κοιλίης γίνεται. ἰσχίων ὀδύνη. ἢ αἰδοίου πελίωμα, οὐ κρίνεται. καὶ ὄρχις
40 ἐνταθεὶς κριτικόν.

Ὅτι δι᾽ ἀποστημάτων μᾶλλον ἢ ἐκκρίσεων, οἱ ἐπὶ φλέγματι σηπομένῳ γινόμενοι πυρετοὶ τὴν λύσιν ἔχου-
σι, πολλάκις δέδεικται. κατὰ δὲ τὸν προκείμενον καῦσον, οὐκ ἀποστημάτων μόνον ἐμνημόνευσεν, ἀλλὰ καὶ προ-
σέθηκεν καὶ αἱμορραγίαν γινομένην ἐπ᾽ ἐκείνων μᾶλλον τῶν καύσων, ἐφ᾽ ὧν ἡ τοῦ πάθους σύστασις ἐν τῷ πνεύ-
μονι γίγνεται. θερμαινομένη γὰρ ἐν ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν ἡ κεφαλή, πληροῦται τοῦ αἵματος, ἀποχεῖ τε
τὸ πλεονάζον αὐτοῦ, ῥηγνυμένων, ἢ ἀναστομουμένων τῶν φλεβῶν. διὰ δὲ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καὶ περὶ τὸν τρά-
χηλον ἀποστήματα καὶ παρωτίδες γίνονται τοῖς οὕτω πάσχουσιν. ὅσοις δὲ τοῦ πάθους ἡ σύστασις ἐν τοῖς κατὰ τὴν
νῆστιν, ἢ τὸ ἧπαρ ἐγένετο μέρεσι, κάτω μᾶλλον αἱ ἀποστάσεις τούτοις συμπίπτουσιν. ὥς τε καὶ ἡ τῶν ἰσχίων ὀδύνη,
καὶ τὸ τοῦ αἰδοίου πελίωμα, καὶ ἡ τοῦ ὄρχεως ἔντασις, τοῖς οὕτω κάμνουσι μᾶλλον συμβαίνει. γίνεται δ᾽ ἔντασις
ὄρχεως, ἐνίοτε μὲν ὑπὸ τῆς καθ᾽ ἑαυτὸν φλεγμονῆς, ἐνίοτε δὲ ὑπό τινος τῶν ἄνω φλεγμαινόντων ἑλκωμένου.
50 τὸ δὲ καὶ πτύσματα παχέα πτύειν ἐνίους αὐτῶν, ἐπὶ τῶν κατὰ τὸν πνεύμονα πάθος ἐχόντων εἴρηται, πέψεως
ἤδη γεγονυίας. εὔδηλον οὖν ἐκ τούτου τὸ συγκεχυμένον, καὶ ἄτακτον, καὶ ἀδιόριστον τῆς διδασκαλίας, ὅπερ
ὑποτυπώσει μὲν ἕνεκα συγγραμμάτων γιγνομένῃ πρέπει, συγγράμματι δ᾽ οὐδαμῶς ἐστὶν οἰκεῖον. ἐπὶ γὰρ
πολλοῖς μέρεσι πεπονθόσι γιγνομένων τοιούτων πυρετῶν, ἐχρῆν ἐφεξῆς τῶν συμπτωμάτων γεγράφθαι τὸν κατά-
λογον, καὶ μὴ ἀδιορίστως τε καὶ ἀτάκτως, ἀλλ᾽ ἢ κατὰ τὸ οἰκεῖον προκείμενον νόσημα ποιεῖν. καὶ τὸ κοιλίη ὑπάγουσα
κατὰ τὸν αὐτὸν εἴρηται τρόπον. οὐχ ὡς ἀεὶ τοῖς καύσοις ὑπάρχοντος τοῦ συμπτώματος, ἀλλ᾽ ὡς ἐνίοτε τοῖς γὰρ ἐν τῇ
γαστρὶ τὴν εἰρημένην διάθεσιν ἔχουσι, διαφθειρομένων τῶν σιτίων αἱ διαχωρήσεις ὑγραί, τοῖς δ᾽ ἐν τῷ πνεύμονι ἔχουσι,
τῆς γαστρὸς ἀπαθοῦς ὑπαρχούσης, οὐκ ἀνάγκη τὰ διαχωρούμενα τοιαῦτα εἶναι. τοὐναντίον γὰρ ἐνίοτε τοῖς
οὕτω διακειμένοις συμβαίνει σκληρὰν καὶ δυσδιαχώρητον εἶναι τὴν γαστέρα. καὶ μὴν δὴ καὶ οἷς κατὰ τὸ ἧπαρ

ἐστὶν ἡ δι

ἐστὶν ἡ δὲ ῥίζα τοῦ καύσου, καὶ τοῖς διὰ τὸ ὑπερκαυσουμένοις, ποτὲ μὲν ἔκκρισις ὑγρά, ποτὲ δὲ ξηρὰ τὰ διαχωρήματα αὐτῶν ἐκκρίνεται, ἔτι τὰ καλούμενα πυραθώδη, κατωπτημένων δηλονότι τῶν σκυβάλων ὑπὸ τῆς ἐν τῷ σπλάγχνῳ φλεγμονῆς. ὅταν μὲν οὖν φλεγμαίνῃ μόνον, τοῦτο ἐργάζεται. ὅταν δὲ σὺν τῇ φλεγμονῇ ἢ καὶ ἡ ἀτονία, ὑγρὰ διαχωροῦσι, μὴ δυναμένου τοῦ σπλάγχνου πρὸς ἑαυτὸ τὴν τροφὴν ἕλκειν. διορίζεται δὲ τὰ τοιαῦτα διαχωρήματα τῶν ἀπὸ τῆς γαστρὸς πεπονθυίας γινομένων, τῷ κεχυλῶσθαι.

Ρ ῥοφήματα ὑποσπαστικὰ δίδου.

Ὃ πολλάκις εἴωθα λέγειν, ὡς ἀσαφὴς λέξις οὐδὲν διδάσκει, τοῦτο καὶ νῦν ἐρῶ. τοῖς γὰρ διὰ φαυλότητα φλέγματος νοσοῦσι, ποτὸν μὲν ὀξύμελι χρησιμώτατόν ἐστι. ῥοφὴ δέ, χυλὸς πτισάνης. ἀλλ' ὅμως ἐγὼ καίτοι γινώσκων ταῦτα, καὶ παρ' ἑτέρου μαθὼν οὐδενός, οὐκ ἔχω μαντεύεσθαι, τίνα ποτὲ λέγει τὰ ὑποσπαστικὰ
10 ῥοφήματα. τὸ γὰρ ὀξύμελι τμητικόν τε καὶ διαιρετικὸν καὶ ῥυπτικὸν ἐγχωρεῖ λέγειν. ἐπισπαστικὸν δ' οὐδαμῶς, ὅτι γε οὐ δυνάμεθα δεῖξαι τὸ ἐπισπώμενον ὑπ' αὐτοῦ. οὕτως οὐδὲ τὸν τῆς πτισάνης χυλὸν ἐπισπαστικὸν ἂν φαίημεν. ἴσως οὖν ἐρεῖ τις κελεύειν αὐτὸν τὴν γαστέρα ὑπάγειν τοῖς ἐπισπαστικοῖς, τουτέστι τοῖς ἐπισπωμένοις τὸν παχὺν χυμόν, ὁποῖός ἐστι καὶ ὁ τοῦ φλέγματος. ἀλλ' οὐκ ἂν εἴποι ῥοφήματα. φαρμάκων γὰρ τὸ τοιοῦτον ἔργον, οὐ ῥοφημάτων ἐστίν, ὥσπερ οὐδὲ πομάτων. πρόδηλον οὖν γέγονεν, ὡς ταῖς ἀσαφέσι λέξεσιν, οὐδὲ γινώσκομεν βέβαιον. καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ ταύτῃ τῇ λέξει ἐπιχειροῦμεν. οὐδὲν γὰρ ὡρισμένον, οὐδὲ βέβαιον παρ' αὐτῆς ἐστιν εὑρεῖν. ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως οἱ ἄνθρωποι, καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ φανερῶς ἁμαρτάνουσιν, οὕτω καὶ τὸ χαίρειν τοῖς ἀσαφῶς εἰρημένοις. καίτοι πάντες ὥσπερ ἐξ ἑνὸς στόματος, τὴν μὲν σαφήνειαν ἀρετὴν εἶναι ἑρμηνείας λέγουσι, τὴν δὲ ἀσάφειαν κακίαν.

Τ Τὰ δὲ ὀξέα πάθεα, φλεβοτομήσεις, ἢν ἰσχυρὸν φαίνηται τὸ νόσημα, καὶ οἱ ἔχοντες ἀκμάζωσι τῇ ἡλικίῃ, καὶ ῥώ-
20 μη παρῇ αὐτέοισιν.

Οὗτος ὁ λόγος ἄξιος ἐστὶν Ἱπποκράτους. θαυμάζω δὲ πῶς οὐκ ἔγραψεν αὐτὸν ἐν ἀφορισμοῖς. ἐν ὀλίγῃ γὰρ τῇ λέξει δύναμις ἐστὶ μεγάλη, καθάπερ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς. περὶ γοῦν τῶν φλεβοτομίας χρηζόντων, εἴρηται πολλάκις τοῖς ἰατροῖς, ὧν τὰ δοκοῦντα πιθανώτατα περὶ φλεβοτομίας ἀσφαλῶς εἴρηται, διὰ δυοῖν βιβλίων ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένων. τὸ μὲν οὖν ἕτερον αὐτῶν, ἐπιγέγραπται περὶ φλεβοτομίας, ἐν ᾧ τὰ πάντα χρήσιμα διδάσκεται. τὸ δ' ἕτερον γέγραπται, ὡς ἔφην, τοῖς ἰατροῖς, τοῖς τε ἐμπειρικοῖς καὶ δογματικοῖς. οἱ δ' ἀμέθοδοι Θεσσάλειοι, καθάπερ καὶ τἄλλα χωρὶς ἀποδείξεως ἁπλῶς λέγουσιν, οὕτω καὶ τὴν φλεβοτομίαν ἀπεφήναντο, χαλαστικὸν εἶναι βοήθημα. τὸ χαλαστικὸν δ' αὐτό, διαφόρως ἐξηγοῦνται καθὼς δέδεικταί μοι διὰ τῶν ἐμῶν ὑπομνημάτων, περὶ τῆς μεθοδικῆς αἱρέσεως ἐπισκεπτομένῳ. τῷ μὲν οὖν ἅπασαν ἀναλέξασθαι τὴν περὶ τῆς φλεβοτομίας ἱστορίαν βουλομένῳ, πάρεστιν ἀναγνῶναι τά θ' ἡμέτερα καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἰατρῶν βιβλία.
30 νυνὶ δὲ αὐτὸ τὸ κεφάλαιον αὐτῆς ἄκουσον εἰς ὀλίγους τινὰς ἀνηνεγμένον σκοπούς. φλεβοτομήσεις γάρ, πρῶτον, εἴ σοι φαίνοιτο μέγα τὸ νόσημα, φανερῶς ἀπὸ τοῦ νοσουμένου πηλίκου τῷ βοηθήματι χρῆται διὰ τὰ ἰσχυρὰ πάθη. οὐ διαφέρει γε μὴν ἰσχυρόν, ἢ μέγα νόσημα φάναι. δεύτερος σκοπὸς τῆς φλεβοτομίας ἐστίν, εἰ ἀκμάζει κατὰ τὴν ἡλικίαν ὁ κάμνων. οὔτε γὰρ παῖς, οὔτε γέρων, φέρουσι τὴν φλεβοτομίαν, οὐδ' ἂν μέγα νόσημα νοσῶσιν. ὁ δὲ δὴ τρίτος σκοπὸς εἴρηται τῷ συγγραφεῖ, τῆς ζωτικῆς δυνάμεως ἡ ῥώμη. καὶ γὰρ καὶ τῶν ἀκμαζόντων ἐν ταῖς νόσοις οὐ διὰ παντὸς ἡ ῥώμη ἐμφαίνεται. ἴσως οὖν τινι δόξει τὰ δύο ἀρκεῖν μόνα, σκοποὺς ὑποθέσθαι φλεβοτομίας, μέγεθος νοσήματος, καὶ ῥώμην δυνάμεως. ὁ γάρ τοι γέρων οὐ διὰ τὴν πολυετίαν αὐτὴν καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς δυνάμεως οὐ φέρει τὴν φλεβοτομίαν. ἀλλ' οἵ γε παῖδες ἰσχυροὶ τὴν ζωτικὴν δύναμιν ὄντες, ὅμως οὐδ' αὐτοὶ τὴν φλεβοτομίαν ἀνέχονται. διαφορεῖται γὰρ αὐτῶν ἑτοίμως ἡ οὐσία διά τε τὴν ὑγρότητα, καὶ διὰ τὴν θερμότητα τῆς κράσεως. οὐκοῦν δέονται φλεβοτομίας, σύμφυτον
40 ἔχοντες τὴν ἐκ τῆς κράσεως κένωσιν. διὰ ταῦτα γὰρ οὖν οὐκ ἀρκεῖ μέγεθος νοσήματος καὶ ῥώμην δυνάμεως σκοποὺς εἶναι φλεβοτομίας, ἀλλ' ἄμεινον ἐστὶ προστιθέναι καὶ τὴν τῶν ἀκμαζόντων ἡλικίαν. τό γε μὴν ἐν ἀρχῇ τῆς ῥήσεως ἄξιον ἐπισκέψασθαι, ὅπως εἴρηται. τὰ ὀξέα πάθεα φλεβοτομήσεις. τῶν δὲ χρονίων πῶς οὐκ ἐμνημόνευσεν; ἐπειδὴ περὶ τῶν ὀξέων αὐτῷ νῦν ἐστιν ἡ διδασκαλία, καὶ διὰ τοῦτο περὶ τούτων μόνον ἐμνημόνευσε. δέονται γὰρ καὶ τῶν χρονίων πολλὰ φλεβοτομίας, ὅταν καὶ αὐτὰ τοῖς εἰρημένοις τρισὶν ὑπάγηται σκοποῖς. ὀρθῶς δὲ πάντων τούτων εἰρημένων, οὐκ ὀρθῶς ὑποληπτέον κεχρῆσθαι πρός τινων, ὧν ἐστι καὶ Μηνόδοτος ὁ ἐμπειρικός, ἐπὶ μόνῃ τῇ πληθωρικῇ καλουμένῃ συνδρομῇ, φάσκων τε τηρεῖσθαι φλεβοτομίαν. ἡμεῖς δὲ καὶ μὴ παρούσης αὐτῆς φλεβοτομοῦμεν, ὅταν ὀδύνη σφοδρὰ καταλαμβάνῃ τὸν ἄνθρωπον ἐξαίφνης, ἢ θλασθῇ τι μόριον, ἢ ὁτουοῦν ἐξωσθῇ κατὰ ἄρθρον, ἢ ἄλλο τι ἄρθρον συναρθῇ. οὐ φλεβοτομοῦμεν δὲ ἀεί, καίτοι τῆς πληθωρικῆς συνδρομῆς γινομένης, διὰ δὲ τρίψεως καὶ λουτρῶν πλειόνων, καὶ διαίτης ἐνδεοῦς, ἡμέραις δύο ἢ καὶ
50 τρισὶν εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἄγομεν. εἴρηται δὲ περὶ τούτων ἐπὶ πλέον ἐν τῷ περὶ πλήθους, καὶ ἐν τῷ περὶ φλεβοτομίας. ἔτι δὲ ἐν τῷ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου βιβλίῳ. ἱκανὰ μὲν οὖν καὶ ταῦτα εἰς τὸ παρόν, ὡς ἐν ὑπομνήματι περὶ φλεβοτομίας εἰρῆσθαι. προσθήσω δὲ ἕνεκα τοῦ μηδὲν λείπειν, τὸν ἀπὸ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος σκοπόν, ὅταν ᾖ θερμὸς ἱκανῶς καὶ ξηρός, ὡς διαφορεῖσθαι ταχέως ὑπὸ τούτου τὸ σῶμα. τηνικαῦτα γὰρ ἀφιστάμεθα τῆς φλεβοτομίας, εἰ καὶ μέγα τὸ νόσημα, καὶ ἀκμάζων ὁ ἄνθρωπος εἴη. τοῦτ' οὖν ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου παρέλειψε μόνον γράψας τὰ λοιπά, καὶ τὴν ἕξιν αὐτοῦ τοῦ πάσχοντος σώματος, ἀλλ' ἐπεὶ προσηκόντι γε τῷ γράμματι καὶ τῆς ἕξεως ἐμνημόνευσε δυναμένης καὶ τὰς τῆς ἡλικίας διαφορὰς ἐν ἑαυτῇ περιλαβεῖν, ὡς δείξω.

Ην μὲν οὖν συνάγχη ᾖ, ἐκλεικτῷ ἀνακάθαιρε, ἤ τ' ἄλλο τι τῶν πλευριτικῶν. ἢν δὲ ἀσθενέστεροι φαίνωνται, ἢν καὶ πλεῖον τοῦ αἵματος ἀφέλῃς, κλυσμῷ κατὰ κοιλίην χρέεσθαι διὰ τρίτης ἡμέρας, ἕως ἂν ἐν ἀσφαλείῃ γένηται ὁ νοσέων ἢ καὶ λιμοῦ χρήζοι.

Ἡ συνάγχη τῶν κατὰ τὴν φάρυγγα μερῶν ἐστὶ φλεγμονὴ, δυναμένη μετὰ τὴν φλεβοτομίαν ἐκλεικτοῖς ἀνακαθαίρεσθαι, τουτέστιν αὐτὰ τὰ περιεχόμενα κατὰ τὰ φλεγμαίνοντα μόρια, κενοῦσθαι διὰ τῶν πτυσμάτων. τὸ δ' ἀκάθαρτον σῶμα καὶ περιττωματικὸν ἐκκενούμενον, εἰκότως ἄν τις καθαίρεσθαι λέγοι. τὰ δ' ἄλλα νοσήματα τὰ ὀξέα παραλείψας, περὶ τῆς πλευρίτιδος εἴρηκεν, ὡς κἀν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ βιβλίου πεποίηκεν. ἢν δὲ ἀσθενέστεροι φησὶν εἶναι σοι δοκοῦσιν, ἢ διὰ τὸ πλῆθος τοῦ κατὰ τὴν φλεβοτομίαν ἀφαιρεθέντος αἵματος, ἢ καὶ ἄλλως, ἀντὶ τοῦ καθαίρεσθαι, κλυστῆρι χρῶ διὰ τρίτης ἡμέρας. χαλασθέντος γὰρ τοῦ σώματος ὑπὸ τῆς φλεβοτομίας, ὅσον ὑπολείπεται κατὰ ποιότητα μοχθηρὸν τῶν νοσαζόντων χυμῶν, τοῦτο διὰ τῶν κλυστήρων ἐκκενῶσαι βούλεται. πρόδηλον δὲ ἐστὶν ὅτι σκοπὸν ἔχει οὐ μόνον ὑπάγειν τὰ περιττώματα τῆς τροφῆς, ἀλλὰ καὶ τὸν πεπονθότα τόπον ἐκκαθαίρειν. τὸ δὲ προσκείμενον ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ λόγου, τὸ, ἢ καὶ λιμοῦ χρήζοι, δῆλον τοῖς μεμνημένοις τῶν ἐν τῷ πρώτῳ μοι βιβλίῳ διδαχθέντων.

Φλεγμαίνοντα ὑποχόνδρια μὴ πνευμάτων ἀπολήψει, φρενῶν ἐντάσιες ἢ πνευμάτων περιτάσιες. ὀρθοπνοίης ξηρῆς, ὅσοι μὴ πύον ὕπεισιν. ἀλλὰ ἀπὸ πνευμάτων ἀπολήψιος τὰ παθήματα ταῦτα ἐπιγίνεται. μάλιστα δὲ καὶ ἥπατος περιωδυνίαι, καὶ σπληνὸς βάρεα, καὶ ἄλλαι φλεγμασίαι τε καὶ ὑπὲρ φρενῶν περιωδυνίαι τε καὶ ξυστροφαὶ νοσημάτων, οὐ δύνανται λύεσθαι, ἤν τις πρότερον ἐπιχειρέῃ φαρμακεύειν, ἀλλὰ φλεβοτομίη τῶν τοιῶνδε ἡγεμονικόν ἐστιν. ἔπειτα δὲ ἐπὶ κλυσμὸν, ἢν μὴ μέγα, καὶ ἰσχυρὸν τὸ νόσημα ᾖ. εἰ δὲ μὴ, καὶ ὕστερον φαρμακείης δεῖ. δέεται δὲ καὶ ἀσφαλείης καὶ μετριότητος μετὰ φλεβοτομίην φαρμακείη.

Κατάλογός ἐστι νοσημάτων, φλεβοτομίας μὲν πρότερον, ἐπ' αὐτῆς δὲ καθάρσεως δεομένων, ὧν πρῶτον ἁπάντων γέγραπται φλεγμαίνοντα ὑποχόνδρια. οὐ κατὰ τὸ τοῦ Ἱπποκράτους ἔθος ἄκουε τῆς φλεγμαίνοντα φωνῆς. καὶ γὰρ πάντα τὰ φλογώδη καὶ θερμὰ δηλοῦνται τῶν νοσημάτων. ἐρυσιπέλατα. ἕρπητες. ἄνθρακες. αὗται αἱ ἰδίως ὀνομαζόμεναι φλεγμοναί. ἅπαντες δὲ οἱ νεώτεροι τῶν ἰατρῶν, καθ' ἓν εἶδος τῶν φλεγμαινόντων σωμάτων, ἐπιφέρουσι τὸ πάλαι ἁπάντων κοινὸν ὄνομα, καὶ καλοῦσιν οὕτως μόνον ἐκεῖνον τὸν ὄγκον ὃς ἀντίτυπός τε καὶ ὀδυνηρός ἐστι, μετὰ θερμασίας πολλῆς. ὄντων δὲ καὶ ἄλλων ὄγκων παρὰ φύσιν, οἷον τοῦ τε σκίρρου καὶ τοῦ καλουμένου παρὰ τοῖς νεωτέροις ἰατροῖς οἰδήματος, ἦν γὰρ καὶ τοῦτο πάλαι κοινὸν ὄνομα πάντων τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων, ἔτι δὲ καὶ τῆς ἐμπνευματώσεως. εἴρηται μὲν ἡμῖν ἑτέρωθι δι' ἑνὸς βιβλίου περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων. ἐν δὲ τῷ νῦν ἐνεστῶτι λόγῳ καθάπερ τὰ ἄλλα, διὰ κεφαλαίων, καὶ τοῦτ' εἴρηται. σκίρρος μὲν ὁ ἀντίτυπος ὄγκος καὶ ἀνώδυνος. ἡ δὲ πνευμάτωσις γίνεται διττῶς, ἤτοι κατά τινας αἰσθητὰς κοιλότητας ἀθροιζομένου πνεύματος φυσώδους, ἢ λόγῳ θεωρητάς. ἐνίοτε γοῦν τινες ὄγκους παρὰ φύσιν ἐν μυσὶν ἔτεμον, ὡς ἐν βάθει πύον εὑρήσοντες, εἶθ' εὗρον οὐδὲν ἄλλο πλὴν πνεύματος ἐν ἁπάσῃ τῇ σαρκὶ κατὰ μικρὰ παρεσπαρμένου. καὶ μέντοι καὶ θρόμβους ἐνίοτε μόνους οἱ οὕτω τέμνοντες, ἢ γλίσχρον ὑγρὸν εὗρον, ἢ μυξῶδες. ἀλλ' ἐπὶ τῶν τοιούτων ὁ ὄγκος κατὰ τὸν θρόμβον, ἢ τὴν μύξαν ἦν, ὡσαύτως φαινομένης διακεῖσθαι τῆς σαρκός. τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ βραχὺ ἐστὶ διεσπαρμένον ἐν ταύτῃ. κατὰ τοίνυν τὴν προκειμένην ἐν τῷ λόγῳ ῥῆσιν, τὰ φλεγμαίνοντα ὑποχόνδρια φαίνεταί μοι μὴ κατὰ τὸ σύνηθες Ἱπποκράτει σημαινόμενον εἰρῆσθαι. τίνα γὰρ ἕξει νοῦν τὸ προσκείμενον αὐτῇ, μὴ πνευμάτων ἀπολήψει, τῆς φλογώδους θερμασίας ἐν ὑποχονδρίοις, ἄν τε μετὰ πνεύματος ᾖ, ἄν τε μὴ, τὴν αὐτὴν ἔνδειξιν ἐχούσης. οὐ μὴν οὐδ' οὕτως ἔοικεν εἰπεῖν, ὡς ἐπὶ συνόδου λέγεσθαι φλογώσεώς τε καὶ πνευμάτων ἀπολήψεως γιγνομένων. ὅπερ ἐστὶ ψεῦδος. οὐδέποτε γὰρ ἡ τοῦ πνεύματος ἀπόληψις ἐπιφέρει φλογώδη διάθεσιν ἐν ὑποχονδρίῳ. ἔοικεν οὖν ὁ γράψας ταῦτα φλεγμαίνοντα λέγειν ὑποχόνδρια τὰ εἰς ὄγκον ἠρμένα. τούτοις ἐφεξῆς ἐμνημόνευσε, φρενῶν ἐντάσεως. εἶτα πνευμάτων περιτάσεως. ἡ μὲν οὖν τῶν φρενῶν ἔντασις, εὔδηλός ἐστιν. τὰ δὲ περιτεταμένα πνεύματα ἔοικε λέγειν, τὰ ἐνσκηπτόμενα, περὶ ὧν ἐν τῷ προτέρῳ μέρει τοῦ βιβλίου τοῦδε γέγραπται, πνεῦμα προσπταῖον ἐν τῇ ἄνω φορῇ. καὶ λέλεκται περὶ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐξήγησιν ἐκείνης τῆς λέξεως. ξηρὰς δὲ ὀρθοπνοίας εἴρηκε τὰς χωρὶς πτυσμάτων, ἢ ἄνευ βήξεως, ἰσχυρὰς οὕτω δύσπνοιας, ὡς μὴ φέρειν τὴν κατάκλισιν, ἀλλὰ ἀνίσχεσθαι, περὶ ἧς ἔμαθες ὡς ὑπὸ στενοχωρίας γίνοιτο τῶν κατὰ τὸν πνεύμονα κοιλιῶν τοῦ πνεύματος, αἵτινες τοῦτο πάσχουσι κατακειμένων μὲν μᾶλλον, ἑστώτων δ' ἧττον. ἀνακαθημένων γε δηλονότι πάντων ὀρθῶς τῶν κατὰ τὸν θώρακα. διὸ καὶ καλεῖται ὀρθόπνοια. γιγνομένης δ' αὐτῆς ἐνίοτε μὲν διὰ φλεγμονὴν τοῦ σπλάγχνου, καθάπερ ἐν περιπνευμονίαις, ἐνίοτε δὲ τῶν βρόγχων πεπληρωμένων, φλεβοτομίας δεῖσθαι φησὶ τοὺς ὀρθόπνοιαν πάσχοντας, οἷς μὴ πύον ἤθροισται. πρόδηλον γὰρ ὡς ἐκεῖνοι κενωθῆναι χρήζουσι τὸ πύον. τοὺς δ' ὑπὸ πνεύματος ἀπολήψεως, ὅπερ ἐστὶ στενοχωρουμένου τοῦ * πνεύμονος, ταῦτα πάσχοντας, φλεβοτομητέον ἐστί. ὡσαύτως δὲ καὶ ἥπατος περιωδυνίας, καὶ σπληνὸς καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας φλεγμασίας ὀνίνησιν ἡ φλεβοτομία καὶ συμπάσας τὰς συστροφὰς τῶν νοσημάτων. εἰκὸς δ' ἐστὶ συστροφὰς εἰρῆσθαι νοσημάτων ὑπ' αὐτοῦ, τὰς ὑπὸ τοῖς ὀγκουμένοις μορίοις γιγνομένας. ἀκούω γὰρ καὶ νῦν πολλῶν ὀνομαζόντων οὕτως, ἐπὶ τῆς ἡμετέρας Ἀσίας πάντας τοὺς παρὰ φύσιν ὄγκους. ἐπὶ τούτων γὰρ ἀπαγορεύεσθαι, δεῖ καθαίρειν πρὸ τοῦ φλεβοτομῆσαι. καίτοι τοῦτο τὸν λοιπὸν ἐφεξῆς αὐτὸς ἐρεῖ, κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν.

κόσοι δὲ τὰ φλεγμαίνοντα, ἐν ἀρχῇ τῶν νούσων εὐθέως ἐπιχειροῦσι λύειν φαρμακείῃ, τοῦ μὲν ξυντεταμένου καὶ φλεγμαίνοντος, οὐδὲν ἀφέρουσιν. οὐ γὰρ διαδιδοῖ, ὠμοῦ ἐόντος τοῦ πάθεος. τὰ δ' ἀντέχοντα τῷ νοσήματι, καὶ

ὑγιεινά,

ὑγιεία, συντήκουσιν. ἀσθενέος δὲ τοῦ σώματος γιγνομένου, τὸ νόσημα ἐπικρατεῖ. ὁκόταν δὲ τὸ νόσημα ἐπικρατήσει τοῦ σώματος, τὸ τοιόνδε ἀνιήτως ἔχει.

Ἐν τῷ, ἔπειτα φαρμακεύειν καὶ κενέειν προεξήγημαι τὸν ἀφορισμὸν τοῦτον ἐν τοῖς αὐτοῖς συμπτώμασι λέγοντος, ὅς περ καὶ νῦν, ὀρθῶς ἤδη φλεβοτομίαν ἥκειν ἀξιοῖ πρότερον, ὅταν τινὲς χυμοὶ μοχθηροὶ συῤῥέωσί τε καὶ ἀθροίζωνται κατά τι μόριον ὅπως, ὡς ἔφην, συσσρέφεσθαι λέγεται ἐν τῷδε τῷ μορίῳ. τὸ δ᾽ ἤδη τῷ τέλει τῆς προγεγραμμένης ῥήσεως, ἔνιοι ποιοῦσιν ἀδιάγνωστον οὐκ ὀρθῶς γράφοντες, τὸ τῆς φαρμακείας ὄνομα κατὰ τὴν τελευτὴν εἰρηκότος τοῦ συγγραφέως, ἀπαλείας μὲν, καὶ μετέωρος δεῖσθαι φλεβοτομίαν μετὰ φαρμακείαν, τὴν καλουμένην αἰτιατικὴν πτῶσιν, αἰτιατικῆς ποιοῦντες. ἐν ὅλῃ γὰρ τῇ ῥήσει, τοῦτ᾽ ἔστιν αὐτὸ τὸ συμβουλευόμενον, ἤδη φλεβοτομίαν ἥκειν πρότερον. εἶθ᾽ ἑξῆς ἤδη φαρμακείαν, οὐχὶ τοὐναντίον ὡς ἐκεῖνοι γράφουσιν, ἤδη φαρμακείαν πρότερον παραληφθεῖσαν, εἶθ᾽ οὕτως ἤδη φλεβοτομίαν ἀφικνεῖσθαι. τὰ δ᾽ ἄλλα τῆς ῥήσεως, δῆλα, τοῖς γε προσέχουσιν ἀκριβῶς τὸν νοῦν οἷς εἴρηκα.

Τὸ δὲ ἀφώνους ἐξαίφνης γενέσθαι φλεβῶν ἀπολήψιες ποιέουσιν, ἢν ὑγιαίνοντι τοῦτο ξυμβῇ ἄνευ προφάσιος, ἢ ἄλλης αἰτίης ἰσχυρῆς.

Ἀπολήψεις φλεβῶν ὠνόμασεν τὰς πληρώσεις τῶν φλεβῶν ὑπὸ πλήθους γινομένας. ὅταν οὖν αὗται ὑπερπληρωθῶσι, βαρυνθῆναί τε τὴν δύναμιν, ἀνάγκη, καὶ εἰς κίνδυνον ἀφικνεῖσθαι τὴν ἔμφυτον θερμασίαν τοῦ ἀποσβεσθῆναι, πνιγμῷ τινι παραπλήσιον παθοῦσαν ὑπὸ τοῦ πλήθους. ἐπιληψίαι τε γὰρ καὶ ἀποπληξίαι καὶ καρδιακαὶ συγκοπαὶ γίγνονται, δι᾽ ἑνὸς γὰρ συμπτώματος κοινοῦ τῆς ἀφωνίας, τὰ τοιαῦτα συμπτώματα ἐδήλωσε. προσέθηκε δὲ τῷ λόγῳ, τὸ, ἢν ὑγιαίνοντι τοῦτο συμβῇ, ἄνευ προφάσιος ἢ ἄλλης αἰτίας ἰσχυρᾶς, πρόφασιν μὲν λέγω τὴν φανερὰν αἰτίαν, ὥσπερ εἰ καὶ παλαίων τις ἢ παγκρατιάζων ἐκ περιθέσεως τῶν πήχεων εἰς κίνδυνον παραχθείη τοῦ πνιγῆναι. αἰτίαν δ᾽ ἄλλην ἰσχυρὰν οἷα τοῖς ἐκπληττομένοις διὰ φόβον, ἢ λύπην μεγίστην γίνεται. ἤδη δὲ τῶν νοσούντων ἡ ἀφωνία γενέσθαι δύναται, καὶ αὐτῶν μόνων ἐνίοτε τῶν φωνητικῶν ὀργάνων βεβλαμμένων, ἢ καὶ τῶν ἀναπνευστικῶν. δύναται δ᾽ αὖ καὶ δι᾽ ἔκλυσιν τινὰ πρόσφατον καὶ κάκωσιν τῆς δυνάμεως ἀπὸ τῶν τοιούτων ἀφωνιῶν διορίζόμενος τὴν ἐν τῷ λόγῳ προκειμένην, διὰ τοῦτο προσέθηκεν, ἢν ὑγιαίνοντι συμβαίνῃ.

Φλεβοτομέειν οὖν χρὴ τὸν βραχίονα τὸν δεξιὸν τὴν ἔσω φλέβα.

Τάχιστα καὶ πλεῖστον ἐκ τῶν κυριωτάτων μορίων ἡ φλὲψ αὕτη κενοῖ τὸ σῶμα, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἐπ᾽ αὐτὴν ἀφικνεῖται ἐν τοῖς ὀξυτάτοις νοσήμασι.

Κἀφαιρέειν τοῦ αἵματος κατὰ τὴν ἕξιν καὶ τὴν ἡλικίην διαλογιζόμενος τὸ πλέον καὶ τὸ ἔλασσον.

Ἔμπροσθεν μὲν ὁπότε τοὺς σκοποὺς τῆς φλεβοτομίας ἔλεγεν τὴν ἕξιν τοῦ σώματος παρέλειπε, νυνὶ δὲ τὴν δύναμιν οὐκ εἶπεν. οἴονται δέ τινες ἀντὶ τοῦ τῆς δυνάμεως ὀνόματος, τὸ τῆς ἕξεως εἰρῆσθαι. καθ᾽ ἑνὸς ἀμφότερα λεγόμενα πράγματος, οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνοντες. τὴν μὲν γὰρ ἕξιν ἤδη τὴν τοῦ σώματος σύστασιν φέροντες λέγομεν, ὅταν ὁ μέν τις ἢ μαλακὸς, ὁ δὲ σκληρός. τὴν δ᾽ ἰσχὺν τῆς δυνάμεως, τῇ τῶν ἐνεργειῶν σφοδρότητι γνωρίζομεν. ὥστε δύο τ᾽ εἰσὶν οὗτοι σκοποὶ, τὴν μὲν ἔνδειξιν τοῦ κενοῦν ἐκ τοῦ κοινοῦ ὄντως ἔχοντες. ἀλλήλων δὲ διαφέροντες. ὥσπερ γε καὶ ἀπὸ τῆς ἡλικίας. ἐγχωρεῖ δὲ μᾶλλον εἰς τὴν τοῦ σώματος ἕξιν ἀναφέρειν τὴν ἡλικίαν, οὐ τὴν δύναμιν, καὶ γὰρ τὰ παιδία διὰ μαλακότητα τῆς ἕξεως, εὐδιαφόρητά γε εἰσὶ, καὶ οἱ πρεσβύτεροι διὰ ξηρότητα καὶ ψυχρότητα δυσδιαφόρητοι, καὶ δύναταί τις λέγειν, ἀρκεῖσθαί φησι τούτοις σκοποῖς τῆς φλεβοτομίας ἔκ τε τοῦ κατὰ τὸ θεραπευόμενον πάθος μεγέθους, ἔνδειξιν λαμβανόντων ἡμῶν, ἔκ τε τῆς ἕξεως καὶ τῆς δυνάμεως. εἴρηται δ᾽ ἔμπροσθεν ὅτι καὶ τὸ περιέχον ὅπως ἔχει κράσεως, ἐπισκοπεῖσθαι χρή.

Ξυμπίπτει δὲ τοῖσι πλείστοισιν αὐτέων τοιάδε. ἐρυθήματα προσώπου, καὶ ὀμμάτων στάσιες καὶ διαστάσιες χειρῶν, τρισμοὶ ὀδόντων. σφυγμοί. σιαγόνων συναγωγὴ, καὶ καταψύξιες ἀκρωτηρίων. πνευμάτων ἀπολήψιες ἀνὰ τὰς φλέβας.

Τῶν ἐφεξῆς συμπιπτόντων, τὰ προγεγραμμένα προσώπου μόνου ἐρυθήματα, πλῆθος αἱματικὸν ἐνδείκνυται. στάσις ὀμμάτων τουτέστιν ἀκινησία καὶ διαστάσιες χειρῶν, βεβλάφθαι μὲν καὶ αὐτὰς συμβαίνει, διὰ τὴν ἀρχὴν τῶν νεύρων, ἀλλ᾽ ἕτερον τρόπον τῆς στάσεως τῶν ὀφθαλμῶν. αὕτη μὲν γὰρ οἷον νάρκην τινὰ περὶ τὰς ἐνεργείας δηλοῖ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῶν νεύρων. αἱ δὲ διαστάσεις τῶν χειρῶν καὶ οἱ τρισμοὶ τῶν ὀδόντων οὐδ᾽ ἡσυχίαν οὐδὲ δι᾽ ἀκινησίαν τῆς ἀρχῆς, ἀλλὰ διὰ πλημμελῆ γίνονται κίνησιν. οἱ δὲ σφυγμοὶ τί ποτε δηλοῦσιν, οὐ πάντη δῆλον ἐστιν, ἐπειδὴ κατὰ τῶν ἐν τοῖς φλεγμαίνουσι μορίοις ὀδυνηρῶν κινήσεων ἐπέφερον οἱ παλαιοὶ τοὔνομα, καὶ κατὰ τῶν παλμῶν, καὶ προσέτι καὶ ταύτης τῆς ἐν ταῖς ἀρτηρίαις σφοδρᾶς κινήσεως. ἡ δὲ τῶν σιαγόνων συναγωγὴ, σπασμῶδές ἐστι σύμπτωμα, καὶ ἡ τῶν χειρῶν διάστασις, καὶ οἱ τρισμοὶ τῶν ὀδόντων. ἥ γε μὴν τῶν ἀκρωτηρίων ψύξις ἐν τοῖς τοιούτοις πάθεσιν ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν χυμῶν βαρύνεσθαι δηλοῖ τὴν ἔμφυτον θερμότητα. τὸ δὲ ἤδη τῇ τελευτῇ τῆς ῥήσεως εἰρημένον πνευμάτων ἀπολήψιες ἀνὰ τὰς φλέβας, εἰκός ἐστιν ἤδη τῆς ἀσφυξίας λέγεσθαι. φλέβας γὰρ ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ τὰς ἀρτηρίας. ἀπολήψεις οὖν πνευμάτων τὰς οἷον καταλλήσεις τε καὶ ἡσυχίας δυνατὸν λέγειν. ἔνιοι δὲ δευτέρας ῥήσεως ἑτέρας ἐχούσης διάνοιαν, ἀρχὴν τίθενται ταύτην τὴν λέξιν, ἣ συνάπτουσι τὴν ἐφεξῆς γεγραμμένην.

Ὁκόταν ἀλγήματα προσγένηται μελαίνης χολῆς, καὶ δριμέων ῥευμάτων ἐπιῤῥύσιες γίνονται. ἀλγέει δὲ τὰ ἐντὸς δακνόμενα. δηχθεῖσαι δὲ καὶ λίην ξηραὶ γενόμεναι αἱ φλέβες ἐντείνονταί τε καὶ φλεγμαίνουσαι ἐπισπῶνται τὰ ἐπιῤῥέοντα, ὅταν διαφθαρέντος τοῦ αἵματος, καὶ τῶν πνευμάτων οὐ δυναμένων ἐν αὐτῷ τὰς κατὰ φύσιν ὁδοὺς βαδίζειν, καταψύξιες γίνονται ἀπὸ τῆς στάσιος, καὶ σκοτώσιες, καὶ ἀφωνίη, καὶ καρηβαρίη, καὶ σπασμοὶ ἢν, ἤδη ἐπὶ τὴν καρδίην ἢ τὸ ἧπαρ, ἢ ἐπὶ τὴν φλέβα ἔλθῃ. ἔνθεν ἐπίληπτοι γίνονται, ἢ παραπλῆγες ἢν ἐς τοὺς περιέχοντας τόπους ἐμπέσῃ τὰ ῥεύματα, καὶ ἀπὸ τῶν πνευμάτων οὐ δυναμένων διεξιέναι καταξηρανθῇ.

Ἐκ τούτου τοῦ γένους τῶν προειρημένων λόγων καὶ ὁ νῦν ἐστι, καὶ ἔνιοι γε τούτων ἐκείνοις συνάπτουσι. καὶ διττὴ γε καὶ ἡ γραφὴ διττὴ τοῦ προσγένηται ῥήματος εὑρίσκεται, τῶν μὲν συναπτόντων τὸν ἐνεστῶτα λόγον τῷ προειρημένῳ, τὴν πρὸς συλλαβὴν γραφόντων μετὰ τοῦ σ. στοιχείου, τῶν δὲ μὴ συναπτόντων διὰ τῆς πρὸ, χωρὶς τοῦ σίγμα. τὸ δὲ λεγόμενον ἐστι τοιοῦτον. ἡ τῶν ἀλγημάτων κίνησις, εἴωθε κινεῖν ἐπιῤῥεῖν ὑγρῶν, ἐπὶ τὸ τὴν ὀδύνην ἔχον μόριον. ὅταν οὖν κακοχυμότερον ᾖ τὸ σῶμα, μελαίνης τε χολῆς καὶ δριμέων ἄλλων χυμῶν ἐπιῤῥύσεις γίνονται, δι᾽ ἃς ἔτι καὶ μᾶλλον ἀλγεῖ τε ὁ κάμνων, καὶ δάκνεται τὰ ἔνδον. ἀπὸ δὲ τῶν εἰρημένων χυμῶν, αἱ ἐν τῷ πεπονθότι μορίῳ φλέβες, ἀνιῶνται δακνόμεναι, καὶ ἔστιν αὐτὸ ἑτέρου γίνεται αἴτιον ἐναντίου. πληρωθέντος γὰρ τοῦ πάσχοντος μορίου ἀπὸ τῶν τοιούτων ῥευμάτων, διαφθείρεται μὲν αὐτὸ τὸ αἷμα πρότερον, ἐπιπληροῦνται δὲ τὰ ἀγγεῖα, καὶ ἔστιν πάσας ἐν αὐτῷ τὰς τῶν πνευμάτων διεξόδους κωλύει. σαφῶς γὰρ ἔστι γε αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπὼν, τῶν πνευμάτων οὐ δυναμένων ἐν αὐτῷ τὰς κατὰ φύσιν ὁδοὺς βαδίζειν, ὅπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐκάλεσεν πνευμάτων ἀπόληψιν. ὅταν δὲ ἐστι τὸ αἷμα, καὶ ζέῃ αὐτῷ δηλονότι τὸ πνεῦμα, καταψύξεις γίνονται, σκοτώσεις, ἀφωνίαι, καρηβαρίαι, καὶ σπασμοί. τούτοις δ᾽ ἕπονται καὶ παραπληξίαι τε καὶ ἐπιληψίαι, ὅταν εἰς τοὺς περιέχοντας τόπους τὰς πληρωθείσας φλέβας ἐμπέσῃ τὰ ῥεύματα. τόπους δὲ εἴρηκε δηλονότι τὰ μόρια τοῦ σώματος, ἃ προσέγραψεν αὐτὸς, καρδίαν καὶ ἧπαρ καὶ φλέβα τὴν συνάπτουσαν δηλονότι τὰ εἰρημένα σπλάγχνα, τὴν κοίλην ὕστερον ἀπὸ τῶν ἰατρῶν ὀνομασθεῖσαν, ἐπειδὴ τῶν κατὰ τὸ σῶμα τοῦ ζώου φλεβῶν ἐστιν εὐρυτάτη. εἰκότως οὖν τὸ ἐν τούτοις τοῖς τόποις αἷμα διὰ τὸ πεπληρῶσθαι τὰς φλέβας οὐκ ἐπιτρέπει τὸ διεξέρχεσθαι τὸ πνεῦμα, ἀλλὰ καθάπερ ἐν νεκρῷ τῷ σώματι πήγνυται. ἔστι δὲ καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς ἐδήλωσε καὶ τῶν πνευμάτων οὐ δυναμένων διεξιέναι καταξηρανθῇ. κυριώτερον δ᾽ ἦν εἰπεῖν ἀπὸ τῶν. πήγνυται μὲν γὰρ δὴ καὶ τὰ ξηραινόμενα καὶ τὰ ψυχόμενα. νυνὶ δὲ οὐ διὰ τὸ ξηραίνεσθαι πήγνυται τὸ αἷμα, καὶ οἱ ἐπιῤῥέοντες εἰς αὐτὸ μοχθηροὶ χυμοὶ, ἐξ ὑπερχομένων ἐν αὐτῷ, ἄσηπτόν τε ἅμα καὶ κεχυμένον ἐν τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν ἐργάζονται τὸ σύμπαν αἷμα. στάντων οὖν αὐτῶν καὶ τὸ σύμφυτον θερμὸν ἀποβαλλόντων καὶ σβεννυμένων, ἡ πῆξις τοῦ αἵματος ὡς ἐν νεκρῷ τῷ σώματι γίγνεται. φλεβοτομηθέντων οὖν αὐτῶν τῶν οὕτως καμνόντων, ψυχρὸν καὶ παχὺ καὶ μόγις ἐκρέον τῶν φλεβῶν ὁρᾶται τὸ αἷμα, διά γε τὴν ψύξιν ταύτην. ἐνίοτε δὲ δι᾽ ὅλου γίγνονται τοῦ σώματος οἱ σπασμοὶ καὶ πρὸς ἀγαθοῦ γε, καὶ συμφέρουσιν ἔστιν ὅτε. κλονοῦντες γὰρ ὅλον τὸ σῶμα πάντα τὰ μόρια θερμαίνουσιν, ὥστε τὸ μὲν διαφορεῖσθαι τοῦ πλήθους, τὸ δὲ ὠθεῖσθαι πρός τινα τῶν ἀκυρωτέρων μορίων ἐνίοις ὅταν δυσλύτως σφηνωθῇ, τὴν παραπληξίαν ἐργάζεται. δέδεικται γὰρ ὡς οὕτως ὁ Ἱπποκράτης ὀνομάζει τὰς ἐξ ἀποπληξίας, ἢ ἐπιληψίας εἴς τινα τῶν ἀκυρωτέρων μορίων ἀποσκηπτούσας παραλύσεις. ἐνίοτε καὶ χωρὶς σπασμοῦ τῆς ἀποπληξίας γενομένης, εἰς μορίου παράλυσιν ἐνίοις ἐτελεύτησε τὸ πάθος, ὃ παραπληξία καλεῖται. τὰ δ᾽ ἄλλα τῆς ῥήσεως δῆλα.

Ἀλλὰ χρὴ τοὺς τοιούτους προπυριῶντας φλεβοτομέειν ἐν ἀρχῇσιν εὐθέως μετεώρων ἐόντων πάντων τῶν λυπεόντων πνευμάτων καὶ ῥευμάτων. εὐβοηθότερα γάρ ἐστι.

Προπυριᾶν δεῖ τοὺς οὕτως ἔχοντας, ἐπειδὴ πέπηγεν ἐν αὐτοῖς τὸ αἷμα καὶ δυσροοῦν ἐστιν. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ καὶ ῥιπή τις ἐν τῷ προπυριᾶν γίγνεται, κάλλιον πράττειν, ὅπερ ἡμᾶς ἐγράψαμεν ἀεὶ τέμνειν αὐτίκα τὴν ἐν ἀγκῶνι φλέβα τὴν ἔνδον. οὐ γὰρ ἀεὶ πεπηγὸς οὕτως, ὡς μὴ δύνασθαι ῥεῖν εὑρίσκεται τὸ αἷμα. τρίβειν δ᾽ ἐν αὐτῷ τῷ χρόνῳ διὰ πολλῶν ἀνθρώπων ἅπαντα τοῦ σώματος τὰ μόρια, κἂν μὲν ῥυῇ σύμμετρον, αὖθις ῥίψαντα πάλιν ἐπαφαιρεῖν. εἰ δὲ μὴ, τρίβειν τε καὶ πυριᾶν, ἄχρις ἂν ῥέῃ. ἔνθα δ᾽ εἰς παραπληξίαν κατέσκηψε τὸ πάθος, ἐγχωρεῖ τρίβειν ἐν χρόνῳ βραχεῖ, καὶ πυριᾶν καὶ τρίβειν αὖθις καὶ πυριᾶν μέχρις ἂν τάχιστα παυθῇ ταῦτα, ἔτι μετεώρων ὄντων τῶν πνευμάτων, καὶ κενωθῆναι μὴ δυσλύτων.

Καὶ ἀναλαμβάνοντα, καὶ τὰς κρίσιας ἐπιθεωρέοντα φαρμακεύειν, ἢν μὴ κουφίζηται ἄνω. τὴν δὲ κάτω κοιλίην, ἢν μὴ ὑποχωρέῃ, κλυσμῷ ὄνου γάλα ἑφθὸν διδοὺς, καὶ πινέτω μὴ ἔλασσον δώδεκα κοτύλων, ἢν δὲ ῥώμη περιέχῃ, πλεῖον ἑκκαίδεκα.

Μετὰ τὴν ἐκ φλεβοτομίας κένωσιν, ἀνακτᾶσθαι κελεύει, καὶ ῥωννύναι τὸν ἄνθρωπον, ὅπως εἰ μηδὲν φαίνοιτο κεκουφισμένος, ἐπὶ κάθαρσιν ἀχθῇ, τὴν διὰ τῶν ἄνω μορίων, ὅπερ ἐστὶ τὴν δι᾽ ἐμέτων. παραλέλοιπεν δ᾽ εἰπεῖν ὀνόματι τὸ καθαρτικὸν φάρμακον, οὐδ᾽ ἐνέφηνε μὲν ποιησάμενος αὐτοῦ τὴν ἔκλεξιν. εὔδηλον γὰρ ὅτι πρὸς τὸ τοῦ νοσήματος μέγεθος, καὶ τῆς δυνάμεως τὴν ῥώμην ἀποβλέποντες, ἢ τὸν λευκὸν ἐλλέβορον, ἤ τι τῶν ἄλλων τῶν τὸν ἔμετον κινούντων, δώσομεν. τὰ δὲ περὶ τῆς κάτω κοιλίας εἰρημένα, πρόδηλα. μὴ θαυμάσῃς δὲ τὸ πλῆθος τοῦ γάλακτος. οὕτω γὰρ πᾶσι τοῖς παλαιοῖς ἦν συνήθες. εἴρηται δὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. ὅτι δι᾽ ὑγρότητα δίδωσι τὸ ὄνου γάλα, καὶ πρὸς τοῖς ἄλλοις οὐδὲ ἐστι πηγνύμενον ὅταν ποθῇ, καθάπερ τὰ παχέα. προσμιγνύναι δ᾽ αὐτῷ μέλιτός τε καὶ ἁλῶν προσήκει.

Σύναγχος δὲ γίνεται ὁκόταν ἐκ τῆς κεφαλῆς ῥεῦμα πολὺ καὶ χολῶδες ὥρῃ χειμερινῇ, ἢ ἐαρινῇ ἐς τὰς σφαγίτιδας φλέβας ἐπιῤῥυῇ, καὶ τὸ πνεῦμα πλεῖον διὰ τὴν εὐρύτητα ἐπισπάσωνται. ὅταν δὲ ψυχρόν τε

ἐὸν καὶ κολλῶδες, ἐμφράξει τοῦ τε πνεύματος τὰς διεξόδους, καὶ τοῦ αἵματος ἀφαιρέει, πήγνυσι τὰ συνεγγὺς
τοῦ αἵματος, καὶ ἀκίνητον καὶ στάσιμον ποιεῖ, φύσει ψυχρὸν ἐὸν καὶ ἐμφρακτικόν. διὰ τοῦτο πνίγονται, τῆς γλώτ-
της ἀποπελιουμένης, καὶ στρογγυλουμένης, καὶ ἀνακαμπτομένης διὰ τὰς φλέβας, τὰς ὑπὸ τὴν γλῶσσαν.
τῆς γὰρ ὑποτεμνομένης σταφυλῆς, οἱ δὲ κιονίδα καλέουσιν, ἑκατέρωθεν φλὲψ παχεῖα. ὁκόταν οὖν πληρέες
αὗται ἐοῦσαι ἐς τὴν γλῶσσαν ἀναποστηρίζονται, ἀραιὴν ἐοῦσαν καὶ σπογγώδεα διά γε τὴν ξηρασίην. ἡ δ' ὑπὸ
βίης τὸ ἐκ τῶν φλεβῶν δεχομένη ὑγρὸν, ἐκ πλατείης μὲν στρογγύλη γίνεται. ἐξ εὐχρόου δὲ πελιδνή. ἐκ μαλθα-
κῆς δὲ σκληρή. ἐξ εὐκάμπτου δὲ, ἄκαμπτος. ὥστε ταχέως ἀποπνίγεσθαι, ἢν μή τις ταχέως βοηθῇ, φλεβοτομίην
τε ποιεύμενος ἀπὸ βραχιόνων, καὶ τὰς ὑπὸ τὴν γλῶσσαν φλέβας ὑποτεμὼν καὶ φαρμακεύων τοῖσιν ἑλ-
κτικοῖσι, καὶ ἀναγαργαρίζων θερμοῖσι, καὶ κεφαλὴν ὑποξυρῶν, καὶ κήρωμα τραχήλῳ καὶ κεφαλῇ περιτιθέ-
10 ναι, καὶ εἰλεῖσι περιελίσσειν, καὶ σπόγγοισι μαλθακοῖσι, ἐν ὕδατι θερμῷ ἐκπιέζοντα πυριῆν, πίνειν τε ὕδωρ
καὶ μελίκρητον, μὴ ψυχρά. χυλὸν δὲ προσφέρειν, ὁκόταν ἐκκεκλείσεις ἐν ἀσφαλείῃ ἤδη ᾖ.

Εἴτε συνάγχην ἐθέλοις λέγειν, εἴτε κυνάγχην, ἢ τὸ μὲν ἕτερον αὐτῶν συνάγχην, τὸ δ' ἕτερον κυνάγχην, εἴτε
συνάγχην ἄμφω καλέσεις, εἰδέναι δεῖ δύο λόγου εἶναι κυνάγχης. πρὸς γὰρ τὴν θεραπείαν οὐδὲν τῶν ὀνομά-
των δεόμεθα. εἴωθε γὰρ διδάσκειν αὐτὴν ἄμεινον μακρῷ, τῶν ἐν τοῖς ὀνόμασι τερατευομένων. ὑπογράψω δέ σοι
διὰ βραχέος λόγου τὴν τῆς τοιαύτης διδασκαλίας ἰδέαν, ἀρχὴν τήνδε ποιησάμενος τῶν ἐκ τῆς κεφαλῆς
καταφερομένων ῥευμάτων, ἔνια μέν ἐστι λεπτὰ κατὰ τὴν σύστασιν, ἔνια δ' ἐκ παχέων καὶ γλίσχρων χυμῶν. ὅσα
μὲν οὖν τῶν λεπτῶν ἐστι, διερχόμενα τὰς εὐρείας φλέβας ἐπὶ ταῖς στενωτέραις ἴσχεται. τοιαῦται δ' εἰσὶ
αἱ κατὰ τὸν λάρυγγα. τὸ δ' ἐναντίον, ἐπὶ τῶν παχέων συμβαίνει τῷ μὴ ἐνδύεσθαι πάσαις ταῖς λίαν στεναῖς φλε-
ψὶ, φθανόντων δὲ κατὰ τὰς εὐρυχώρους αὐτῶν ἴσχεσθαι. ἐσφηνωμένων οὖν, τῶν τοιούτων χυμῶν ἐν ταῖς κα-
20 τὰ τὴν φάρυγγα φλεψὶν, εἰς ὄγκον αἴρεται τὸ μόριον, ὥσπερ ὁ λάρυγξ ἐπὶ τοῖς ἑτέροις, ἅτε δὴ παμπόλλῳ
στενῶν ὄντων τῶν τοῦ λάρυγγος ἢ τοῦ φάρυγγος. εἶναι δὲ χρὴ ἀπείραστον τὸ πᾶν σῶμα καὶ μὴ πληθωρικὸν, δυοῖν
ἕνεκα, τῆς τε πρὸς τὸ κενὸν ἀντισπάσεως, καὶ διότι κενωθέντος, ἐπὰν ἀποκρουώμεθα τὸ πεπονθότος τόπου τὸ ἐπιρρέ-
ον, ἐπιδέξεται ῥᾳδίως, εἴτε διαφορεῖν ἐθέλοιμεν θερμαίνοντες, οὐδὲν τῷ θερμαινομένῳ τόπῳ χορηγήσει. τὸ
μὲν οὖν ὅλον σῶμα χρὴ κενοῦσθαι διὰ φλεβοτομίας, καὶ καθάρσεως, καὶ κλυστήρων. αὐτὰ δὲ τὰ πάσχοντα
μόρια διὰ μὲν τῶν στυφόντων φαρμάκων, ἀποκρουομένων τούς τε παραρρέοντας χυμοὺς, καὶ τῶν ἐστηριγμένων
ὅσοι γε μὴ σφοδρῶς εἰσὶν ἐμπεφραγμένοι, καὶ πάνυ γλίσχροι καὶ παχεῖς, διά τε τῶν θερμῶν καὶ δριμέων δια-
φορούντων, τοὺς κατὰ τὰ πεπονθότα μόρια περιεχομένους χυμούς. ἄνευ δὲ φαρμάκων, αἱ ὑπὸ τὴν γλῶτταν φλέ-
βες ἐντεμνόμεναι τὴν ἐν τῇ φάρυγγι φλεγμονὴν ἐκκενοῦσιν. ἐπεὶ δὲ τῶν χυμῶν ἔνιοι παχεῖς εἰσὶ καὶ γλίσχροι, πο-
λὺ δραστικωτέρων τούτοις ἐστὶ φαρμάκων χρεία, τέμνειν δηλονότι, καὶ διαιρεῖν εἰς λεπτὰ, καὶ κατακερμίζειν τὰ γλί-
30 σχρα καὶ τὰ παχέα δυναμένων, καὶ πρὸς τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν ἀντισπᾶν χρὴ τοὺς χυμοὺς, περιτιθέντας τῷ
τραχήλῳ φάρμακα δύναμιν ἔχοντα ἑλκτικήν. βέλτιον γὰρ τὰ κατὰ τὸ δέρμα μᾶλλον, ἢ τὸ βάθος πάσχειν
τοῦ τραχήλου, διότι τὸ μὲν πνεῦμα, κατὰ μὲν τὰς εἰσπνοὰς ἐμπίπτει τῇ φάρυγγί τε καὶ τῷ λάρυγγι κατὰ. τὰς δὲ τὰς
ἐκπνοὰς ἔξω δι' αὐτῶν φέρεται. πολλάκις μέντοι τὰ παραπιόμενα ἐς τὰ προειρημένα μόρια ῥεύματα, μεθίσταν-
ται πρὸς ἄλλα τινὰ μόρια, τῆς φύσεως ἀπωθούσης αὐτά. καί ποτε κατ' ἀρχὰς εὐθέως οὕτως ἔσχεν, ὥστε
πάλιν ἄλλας διαφορὰς γίνεσθαι τοῦ τε κατὰ τὴν φάρυγγα, καὶ κατὰ τὸν λάρυγγα ῥεύματος. εὔδηλον δ' ὅτι
τὰ πρὸς τὸ δέρμα χωρίζοντα πολὺ τῶν εἰς τὸ βάθος κατασκηψάντων ἐστὶν εὐιατότερα. κοινὸν δ' ἐπ' ἀμφοτέρων
βοήθημα, τῶν τε κατὰ τοῦ τραχήλου καὶ τῆς κεφαλῆς ἀφ' ἧς ὁρμᾶται τὰ ῥεύματα, πυριάσθω σοι, οὕτως ὁ λό-
γος ἐδίδαξε τά τε τῶν συνάγχων ἤδη καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν καὶ τοὺς πεπονθότας τόπους, καὶ τὰς θεραπείας
οὐδὲν δεηθεὶς ὀνομάσαι συνάγχην τε κυνάγχην, ὥσπερ οὐδὲ συνάγχον τε καὶ κυνάγχην. ὁ τοίνυν γράψας τὸ βι-
40 βλίον τοῦτο, μηδὲν φροντίζων τῶν ὀνομάτων, ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν φάρυγγα καὶ τὸν λάρυγγα συνιστάμενα
πάθη, καὶ στενοχωροῦντα τὴν ἀναπνοὴν ὀνομάσας συνάγχας, δύο φησὶν αὐτῶν ὑπάρχειν εἴδη. τὸ μὲν ἕτερον ὑπὸ
κολλώδους τε καὶ ψυχροῦ ῥεύματος γινόμενον. ὅπερ ἐστὶ καλεῖν φλεγματικὸν, τὸ δ' ἕτερον ὑπὸ θερμοῦ καὶ δρι-
μέος, ὅπερ οὖν πάλιν πικρόχολον ὀνομάζων, ἢ χολῶδες ἁπλῶς, οὐκ ἂν ἁμαρτοις κατασκήπτειν δέ φησι τὸ
πρότερον τῶν εἰρημένων ῥευμάτων εἰς τὰς εὐρυτέρας φλέβας, ἐνδεικνύμενος ὅτι. καθ' ἕτερον τὸ χολῶδες εἰς
τὰς λεπτοτέρας ἀφικνεῖται. τὰ δ' ἄλλα τῆς ῥήσεως δῆλα. δεῖ δὲ προσέχειν οἷς εἶπον τὸν νοῦν. εἰ δὲ μὴ νοήσεις τὴν
πρώτην, δὶς καὶ τρὶς ἀναγνοὺς νοήσεις. ἐγὼ δὲ μεταβήσομαι πρὸς τὸ δεύτερον εἶδος τοῦ συνάγχου.

0 κόταν ἐν θερινῇ, ἢ μετοπωρινῇ ὥρῃ ἐκ κεφαλῆς θερμὸν τὸ ῥεῦμα καταρρυῇ καὶ νιτρῶδες, ἅτε ὑπὸ τῆς ὥρης
δριμὺ καὶ θερμὸν γεγενημένον, δάκνει δὲ τὸ τοιόνδε ἐὸν, καὶ ἑλκοῖ καὶ πνεύματος ἐμπίπλησι, καὶ ὀρθόπνοια
παραγίνεται, καὶ ξηρασίη πολλὴ, καὶ τὰ θεωρεύμενα ἰσχνὰ φαίνεται.

50 Πῶς καὶ διατί; ὅτι ἀπὸ θερμῶν καὶ δριμέων. τὸ μὲν γὰρ πρότερον ῥεῦμα τὸ φλεγματικὸν ἐν χειμῶνι κα-
θεῖ κατασκήπτειν ἔφη τουτὶ δὲ τὸ δεύτερον ἐν μετοπωρινῇ, ἢ ἐν θερινῇ ὥρῃ. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων ὡρῶν ἀνάλογον,
ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται. ὀρθόπνοιαν δὲ τούτῳ τῷ εἴδει τῆς συνάγχης προσεῖναί φησιν, ἥτις ὀρθόπνοια μεγάλης ἐστὶ
στενοχωρίας γνώρισμα, κατά τι τῶν ἀναπνευστικῶν μορίων ἐνοχλούσης, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείκνυμεν. ἐὰν δὲ κελεύ-
σῃς τούτους διοῖξαι μέγιστον τὸ στόμα, καὶ καταστείλῃς τὴν γλῶτταν ὑπὲρ τοῦ κατασκέψασθαι τὰ κατὰ τὴν φά-
ρυγγα, τοιοῦτον οὐδένα παρὰ φύσιν ὄγκον, οἷον ἐπὶ τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις, εὑρήσεις, ἔδειξε δὲ ὁ συγγραφεὺς
τοῦτο, διὰ τὸ φάναι καὶ τὰ ὁρώμενα ἰσχνὰ φαίνεται. τὸ γὰρ φλεγμαῖνον ἐν τῷ πόρῳ τῆς φάρυγγος, ἀόρατον ἐστὶ
ὅσον δ' ὁρατὸν ἀνοιξάντων, τοῦτο πᾶν ἀφλέγμαντόν τε, καὶ ἰσχνὰ τὰ μόρια. τὸ γὰρ ἰσχνὸν, ἐνίοτε λέγεται πρὸς
ἀντίθεσιν τῶν παρὰ φύσιν ὀγκουμένων. ἔνιοι δὲ μὴ νοήσαντες τὸ σημαινόμενον ἐκ τῆς ἰσχνὰ φωνῆς ὅπως εἴρηται

ναι, ἐξηγοῦνται τὴν λέξιν γελοίως. τινὲς δὲ καὶ κατασκευάζουσιν, ὥσπερ καὶ εἰ οὕτω γράφοι τις, καὶ τὰ ἐρω-
μένα ἄχρηστα φαίνεται, τοῖς γε μὴν οὕτω διακειμένοις ἐνίοτε τοῦ ῥεύματός τι καὶ εἰς τοὺς πλησιάζοντας τῷ λάρυγγι
μερίζεται μῦς, ὄπισθεν αὐτοῦ τεταγμένους, ἔνθα καὶ ὁ στόμαχος, ὃς καὶ αὐτὸς συνδιατίθεται πολλάκις. μετὰ
τούτων γοῦν ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει καὶ τοῦτο γέγραπται.

Καὶ τοὺς ὄπισθεν τένοντας ἐν τῷ τραχήλῳ ξυντείνεται, καὶ δοκέει οἷον τέτανος ἐντετᾶσθαι.

Τὸ δ' ἐφεξῆς εἰρημένον ἔτι καὶ μᾶλλον ἐνδείκνυται τὸ πεπονθέναι τὸν λάρυγγα. δέδεικται γὰρ ἐν τούτῳ τοῦ
ζώου τῷ μορίῳ, τῆς φωνῆς ἡ γένεσις ἀποτελεῖσθαι διὰ τούτων γοῦν ἔφη.

Καὶ ἡ φωνὴ ἀπέρρωγε καὶ τὸ πνεῦμα σμικρόν.

Ἡ μὲν γὰρ φωνὴ παντάπασιν ἀπέρρωγε, τουτέστιν ἀπόλλυται, παθόντος ὡς εἴρηται τοῦ λάρυγγος. ἡ δ' ἀνα-
10 πνοὴ μικρὰ γίγνεται, διὰ τὴν στενοχωρίαν τοῦ πόρου. λέγεται δὲ ἐν τοῖς περὶ δυσπνοίας, ὅτι μακροτέρα τῷ χρό-
νῳ καὶ τοῖς διαλείμμασι πυκνοτέρα τούτων δι' αὐτὸ ὁ συγγραφεὺς οὕτως ἡρμήνευσεν.

Καὶ ἡ ἀντίσπασις τοῦ πνεύματος πυκνὴ καὶ βιαίη παραγίνεται.

Πνεῦμα, καὶ τὴν μετὰ τὴν εἰσπνοὴν δευτέραν ἐκπνοὴν, καὶ τὴν μετὰ τὴν ἐκπνοὴν δευτέραν εἰσπνοὴν, ἐπει-
ἑκατέρως γὰρ πυκνὸν γίγνεται τὸ πνεῦμα, καὶ γὰρ ἡ μετὰ τὴν εἰσπνοὴν ἠρεμία βραχυχρόνιός ἐστι τοῖς οὕτω
διακειμένοις, καὶ ἡ μετὰ τὴν ἐκπνοὴν πρὸ τῆς εἰσπνοῆς. τὰς δ' ἀποδείξεις τούτων ἐν τοῖς περὶ δυσπνοίας ἔχεις
εἰρημένας.

Οἱ τοιοίδε τὴν ἀρτηρίαν ἕλκουσι, καὶ τὸν πνεύμονα ἐμπίπρανται οὐ δυνάμενοι τὸ ἔξωθεν πνεῦμα ἐπάγεσθαι. τοῖσι
τουτέοισι δὲ ἢν μὴ ἐς τὰ ἔξω μέρεα τοῦ τραχήλου ἑκουσίη ἀποτρέπηται, δεινοτέρη καὶ ἀφυκτοτέρη ἐστὶ διὰ τὴν ὥρην
καὶ ὅτι ἀπὸ θερμῶν καὶ δριμέων.

20 Ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρτηρίαν ἕλκεσθαι τοῖς οὕτω διακειμένοις εἴρηται καὶ διὰ τὴν τοῦ χυμοῦ δριμύτητα δηλονότι
τὸν δὲ πνεύμονα ἐμπίπρασθαι στερουμένου ἔφη, συνάπτων τὸν λόγον ἀληθεῖ δόγματι. δέδεικται γὰρ ἐν τῷ περὶ
χρείας ἀναπνοῆς, οὐκ ἐνδείᾳ τῆς οὐσίας ἀπολλύμενον τὸ ζῶον, ἐπὶ τῇ στερήσει τῆς ἀναπνοῆς, ἀλλ' ὅτι τὴν
ἔμψυξίν τε καὶ ῥίπισιν ἀπόλλυσι τὸ ἔμφυτον θερμόν. εἰκότως οὖν ἀμετρίας ἐχόμενον ἐμπίπρησι τὸν πνεύμονα
τούτων τοιγαροῦν τὸ τῆς κυνάγχης εἶδος δεινότερόν τε καὶ ἀφυκτότερον εἶναί φησι τοῦ προτέρου, διά τε τὰ προειρη-
μένα, καὶ διὰ τὸ θερινήν τε καὶ φθινοπωρινὴν ὥραν εἶναι, ὅτι τε δριμυτέροις ἐπιγίνεται χυμοῖς. ἀμείνων οὖν ἐστιν
ἡ μετὰ τοῦ καὶ συνδέσμου γραφὴ, τῆς ἄνευ τοῦ καὶ συνδέσμου. συνεμφαίνει δ' εὐθὺ τοῖς προειρημένοις τὸ καὶ,
διὰ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ γίνεται καὶ διὰ τὸν χυμὸν, ὑφ' οὗ χαλεπώτερον εἶναι τὸ εἶδος τὸ δεύτερον τῆς συνάγχης. οὐχ
ἁπλῶς οὖν εἶναι γραπτέον, ὅτι δεινότερον, καὶ ἀφυκτότερόν ἐστι διὰ τὴν ὥραν. εἰ δὲ καὶ τὴν ἄνευ τοῦ συνδέσμου
γραφὴν ἐθέλοι τις φυλάττειν, ἀναγκαῖον ἔσται καὶ οὕτως προσυπακούειν αὐτὸν, ὡς εἰ καὶ κατὰ τὴν λέξιν
30 εἴρητο. πολλὰ γὰρ καὶ ἄλλα κατὰ τὸν ἐλλειπτικὸν τρόπον εὑρίσκεται παρὰ τοῖς παλαιοῖς γεγραμμένα.

Ἢν πυρετὸς λάβῃ παλαιῆς κόπρου ὑπεούσης ἢ νεοβρῶτι ἐόντι, ἤν τε ξὺν ὀδύνῃ πλευροῦ, ἤν τε μὴ ἡσυχίην ἄγειν
μέχρις οὗ καταβῇ τὰ σιτία πρῶτον, ἐς τὴν κάτω κοιλίην.

Καὶ διὰ τῶν τοιούτων ῥήσεων, ἔνδειξις γίνεται τοῦ τὰ προσκείμενα τῷ περὶ διαίτης ὀξέων, οὐκ εἶναι τοῦ Ἱπ-
ποκράτους αὐτοῦ συγγράμματα. οὐκ ἔδει γὰρ τὰ τελεώτατα διεληλυθὼς ἐν τῷ γνησίῳ μέρει τοῦ βιβλίου
γεγραμμένα περὶ τῶν πλευριτικῶν, ἐνταῦθα πάλιν ὀλίγα παραθεῖναι.

Πόματι δὲ χρῆσθαι ὀξυμέλιτι. ὁκόταν δὲ ἐς τὴν ὀσφὺν βάρος ἥκῃ, κάτω λύεται κλυσμῷ, ἢ καθαίρειν φαρμάκῳ.
ὁκόταν δὲ καθαρθῇ, διαιτᾶν ῥοφήματι πρῶτον, καὶ πόματι μελικρήτῳ. ἔπειτα σιτίοισι καὶ ἰχθύσιν ἑφθοῖσιν
καὶ οἴνῳ ὑδαρεῖ ἐς νύκτα ὀλίγῳ. ἡμέρῃ δὲ ὑδαρὲς μελίκρητον. ὁκόταν δὲ αἱ φῦσαι δυσώδεες ἔωσιν οὕτως, ἢ βα-
λάνῳ ἢ κλυσμῷ. εἰ δὲ μὴ ἐπέχειν ὀξύμελι πινόντα, ἕως ἂν καταβῇ ἐς τὴν κάτω κοιλίην εἶθ' οὕτως κλύσμα-
40 τι ὑπαγαγεῖν.

Ἀδιορίστως εἴρηται, καίτοι διώρισται ἐν τῷ γνησίῳ μέρει τοῦ βιβλίου τὸ γεγραμμένον ἐν τῷδε, καὶ τὰ με-
τὰ τούτων, μέχρις οὗ καὶ τῶν ἰχθύων ἐμνημόνευσεν ὁ Ἱπποκράτης, ἐπειδὴ ἔτι περὶ τῶν νοσούντων ὁ λόγος αὐ-
τῷ κατὰ τὸ βιβλίον ἦν, οὐ περὶ τῶν ἀναλαμβανομένων ἐκ νόσου τὰ δ' ἄλλα τῆς ῥήσεως δῆλα.

Ἢν δὲ λαπαρῷ ἐόντι καῦσος ἐπιγένηται, ἤν σοι δοκέῃ φαρμακεύειν, ἐπιτηδείως ἔχειν, ἔσω τριῶν ἡμερέων μὴ φαρ-
μακεύειν, ἀλλ' ἢ τεταρταῖον.

Ὅτι μὲν ἀκαίρως ἐνταῦθα πάλιν μέμνηται τοῦ καύσου, προειρημένων ἐν ἀρχῇ τῶν τε διαφορῶν αὐτοῦ καὶ
τῶν θεραπειῶν, εὔδηλον, καὶ γὰρ αἱ ῥήσεις αὗται κατὰ τὴν γνώμην ἐκείνου τοῦ ἀφορισμοῦ εἰσὶ, τοῦ, πέπονα φαρ-
» μακεύειν, καὶ κινέειν μὴ ὠμὰ, μηδ' ἐν ἀρχῇσιν, ἢν μὴ ὀργᾷ, τὰ δὲ πλεῖστα οὐκ ὀργᾷ. τινὲς ἑτέρως γράφουσιν ἐν
ἀρχῇ τοὺς καύσους ἀξιοῦντες φαρμακεύειν, ὡς εἶναι τὴν ῥῆσιν τοιαύτην. ἔσω τριῶν ἡμερῶν φαρμακεύειν. προ-
50 σήκειν οὖν οὐχ ὡς πάντα μετὰ τὰς τρεῖς, ἀλλ' ὥσπερ ὁ ἀφορισμός ἐστι τοῖς ἐν τοῖς ὀξέσι πάθεσιν ὀλιγάκις, καὶ ἐν
» ἀρχῇσι τῇσι φαρμακείῃσι χρέεσθαι. καὶ χρὴ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς διορίζεσθαί τε καὶ σκέπτεσθαι, πότε κατ' ἀρχὰς
ἐστὶ χρηστέον τῇ φαρμακείᾳ, καὶ πότε τὴν πέψιν ἀναμείναντι τοῦ νοσήματος. ἐὰν δέ τις ἤτοι κατ' ἀρχὰς εἴποι ἁπλῶς
ἢ μὴ διορισάμενος, ἑκατέρως σφάλλεται.

Ὁκόταν δὲ φαρμακεύσῃς, τοῖσι ῥοφήμασι χρῶ, διαφυλάσσων τοὺς παροξυσμοὺς τῶν πυρετῶν, ὅκως μηδέποτε
προσοίσῃς ἐόντων, μηδὲ μελλόντων ἔσεσθαι, ἀλλὰ ληγόντων, ἢ παυσαμένων, καὶ ὡς πορρωτάτω ἀπὸ τῆς ἀρ-
χῆς. ποδῶν δὲ ψυχρῶν ἐόντων, μήτε ποτὸν μήτε ῥόφημα, μήτε ἄλλο μηδὲν δίδου τοιόνδε. ἀλλὰ μέγιστον ἡγοῦ τοῦτ'
εἶναι διαφυλάσσεσθαι, ἕως ἂν διαθερμανθῇ σφόδρα. εἶθ' οὕτως τὸ ξυμφέρον πρόσφερε. ὡς γὰρ εὐθὺ τὸ πολὺ ση-
μεῖόν ἐστι μέλλοντος παροξύνεσθαι τοῦ πυρετοῦ ψύξις ποδῶν. εἰ δὲ ἐν τοιούτῳ καιρῷ προσοίσεις ἅπαντα τὰ μέ-

γίνεται ἐξαμαρτήσεις. τὸ γὰρ νόσημα αὐξήσεις οὐ μικρῶς. ὁκόταν δὲ ὁ πυρετὸς λήγῃ, τοὐναντίον οἱ πόδες θερμότεροι γίνονται τοῦ ἄλλου σώματος. αὔξεται μὲν γὰρ ψύχων τοὺς πόδας, ἐξαπτόμενος ἐκ τοῦ θώρακος εἰς τὴν κεφαλὴν ἀναπέμπων τὴν φλόγα. συνδεδραμηκότος δὲ ἄλεος τοῦ θερμοῦ ἅπαντος ἄνω, καὶ ἀναθυμιωμένου ἐς τὴν κεφαλὴν, εἰκότως οἱ πόδες ψυχροὶ γίνονται, ἄσαρκοι καὶ νευρώδεες φύσει ἐόντες. ἔτι δὲ καὶ πολὺ ἀπέχοντες τῶν θερμοτάτων τόπων ψύχονται συναθροιζομένου τοῦ θερμοῦ εἰς τὸν θώρακα, καὶ πάλιν ἀνάλογον λυομένου τοῦ πυρετοῦ καὶ κατακερματιζομένου ἐς τοὺς πόδας καταβαίνει. κατὰ τὸν δὲ οὖν τὸν χρόνον ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ θώρηξ κατέψυκται τουτέων εἵνεκεν τουτέου προσεκτέον, ὅτι ὁκόταν οἱ πόδες ψυχροὶ ἔωσιν, θερμὴν ἀνάγκη τὴν κοιλίην εἶναι, καὶ πολλῆς ἄσης μεστὴν. καὶ ὑποχόνδριον ἐντεταμένον, καὶ ῥιπτασμὸν τοῦ σώματος διὰ τὴν ἔνδον ταραχὴν. καὶ μετεωρισμὸν γνώμης καὶ ἀλγήματα, καὶ ἕλκεται καὶ ἐμέειν ἐθέλει, καὶ ἢν πονηρὰ ἐμέῃ, ὀδυ-
10 νᾶται. θέρμης δὲ καταβάσης εἰς τοὺς πόδας, καὶ οὔρου διελθόντος, καὶ ἢν μὴ ἱδρώσῃ, πάντα λωφᾷ. κατὰ τὸν δὲ οὖν τὸν καιρὸν, δεῖ τὸ ῥόφημα διδόναι. τότε δὲ ὄλεθρος.

Περὶ τοῦ κατὰ μέρος καιροῦ τῆς τροφῆς εἴρηται μὲν κἀν τῷ γνησίῳ μέρει τοῦ βιβλίου διὰ ταχέων. οὐδὲν δ' ἧττον καὶ νῦν λέγεται διὰ μακροτέρων καὶ σαφεστέρων, ὥστε εἶναι τὸν λόγον τοῦτον ἐξήγησιν ἐκείνου, φυλαττομένης τῆς Ἱπποκράτους γνώμης, ἣν ἔν τε τοῖς ἄλλοις εἴρηκε καὶ ἐν τοῖς περὶ τοῦ τὸν πυρετὸν ἐκ μὲν τοῦ θώρακος ἐξάπτεσθαι, τουτέστιν ἐκ τῆς καρδίας, εἰς τὴν κεφαλὴν δὲ ἀναπέμπειν τὴν φλόγα.

0 κόσοισι δὲ διὰ τέλεος ἡ κοιλίη ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ὑγρὴ, τουτέοισι διαφερόντως τοὺς πόδας θερμαίνειν, καὶ περιστέλλειν κηρώμασι, καὶ τενίδιοις περιελίσσων πρόσεχε ὡς μὴ ἔσονται ψυχρότεροι τοῦ ἄλλου σώματος. θερμοῖσι δ' οὖσι, θέρμασμα μηδὲν προσφέρε, ἀλλὰ παρατήρει, ὅκως μὴ ψυχθήσονται. πόματι δὲ χρέεσθαι ὡς ἐλαχίστῳ ὕδατι ψυχρῷ ἢ μελικράτῳ.

20 Τὸ διατελέος, τὸ διαπαντὸς τοῦ χρόνου ταὐτὸν σημαίνει. πολλῶν δ' οὐσῶν διαθέσεων, ἐφ' αἷς συμβαίνει δι' ὅλης τῆς νόσου τὰς κοιλίας ὑγρὰς εἶναι, καὶ παρ' αὐτῶν μὴ δυναμένων μίαν ἔχειν θεραπείαν ὡς δέδεικται πολλάκις, οὐ μόνον οὐδέν ἐστιν ἐκ τῆς ῥήσεως διδαχθῆναι χρηστὸν, ἀλλὰ καὶ βλαβῆναι, πιστεύσαντα ἕνα γε γεγραμμένον τρόπον τῆς θεραπείας ἐπὶ πολλῶν διαθέσεων ἁρμόττειν. ἵνα γὰρ τἄλλα παραλείπω, τῆς κοιλίας ὑγρᾶς εἶναι δυναμένης, καὶ διὰ φλεγμονὴν τὴν κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ διὰ συντηκτικὸν πυρετὸν, ἡ τοῦ ψυχροῦ πόσις ἐναντιωτάτη ἐστὶ τῇ φλεγμονῇ, συμφορωτάτη δὲ τοῖς συντηκτικοῖς πυρετοῖς καθ' ὃν ἔμαθες καιρὸν γιγνομένη.

0 κόσοισι δὲ ἐν πυρετοῖς κοιλίη ὑγρὴ καὶ γνώμη τεταραγμένη, καὶ οἱ πολλοὶ τῶν τοιουτέων τὰς κροκίδας ἀφαιρέουσι, καὶ τὰς ῥῖνας σκάλλουσι, καὶ κατὰ βραχὺ μὲν ἀποκρίνονται τὸ ἐρωτώμενον. αὐτοὶ δὲ ἀφ' ἑωυτῶν οὐδὲν λέγουσι κατηρτημένον. δοκέει οὖν μοι τὰ τοιάδε μελαγχολικὰ εἶναι. ἤν δὲ τῶν τοιῶνδε ἐόντων, ἡ κοιλίη ὑγρὴ ᾖ καὶ συν-
30 τήκῃ, δοκέει μοι τὰ ῥοφήματα ψυχρότερα καὶ παχύτερα προσφέρειν, καὶ τὰ πόματα σταλτικὰ καὶ οἰνωδέστερα, ἢ καὶ στυπτικώτερα.

Ἀλλὰ μέν εἰσι τὰ τῶν φρενιτικῶν συμπτώματα. τὸ δὲ τῆς ὑγρᾶς κοιλίας, γίνεται μὲν ποτὲ, καὶ μετὰ φρενίτιδος, οὐ μὴν ἴδιον ταύτης ἐστίν. ὥστε τὴν μὲν ὑγρὰν κοιλίαν ἐκ τῶν διωρισμένων θεραπεύειν προσήκει, τὴν δὲ φρενῖτιν ἰδίας θεραπείας ἑτέρας ἀξιοῦν, ἣν δ' οὗτος ἔγραψε θεραπείαν, οὐδόλως στοχάζεται τῆς φρενίτιδος, ἀλλὰ μᾶλλον μοι δοκεῖ βούλεσθαι θεραπεύειν τινὰ διάθεσιν, ἐκ μὲν τοῦ κατὰ κοιλίην ὁρμωμένην, εἰς συμπάθειαν δὲ τὴν κεφαλὴν ἐπισπωμένην, ὡς παραληρεῖν ἐπὶ τῷ πάθει τῆς κοιλίας. οὐκ ὀρθῶς δὲ εἴρηται μελαγχολικὰ τὰ τοιαῦτα εἶναι. μᾶλλον γὰρ ἀπὸ τῆς ξανθῆς χολῆς τὰ τοιαῦτα γίγνονται, τῆς γαστρὸς ἐπεχομένης.

0 κόσοισι δὲ τῶν πυρετῶν δῖνοί τε ἀπ' ἀρχῆς, καὶ σφυγμοὶ κεφαλῆς εἰσὶ καὶ λεπτὸν, τουτέοισι δεῖ προσδέχεσθαι πρὸς τὰς κρίσιας παροξυνόμενον τὸν πυρετὸν, οὐ θαυμάσαι μὴ δ' ἂν, οὐδ' εἰ παραφρονήσειαν.

40 Ὅταν ἡ κεφαλὴ περιφέρεσθαι φαντάζηται δῖνος ὀνομάζεται τὸ πάθος. ὅταν δὲ καὶ σκοτώδης ἡ ὄψις ἅμα τῷδε φαίνεται, σκοτόδινος καλεῖται, καὶ γίνεται διὰ κίνησιν ἄτακτον φυσώδους πνεύματος, ἢ κατὰ τὴν κεφαλὴν ἔχοντος τοπικὴν γένεσιν, ἢ κάτωθεν ἀναφερομένου. πᾶσαι δὲ τῶν τοιούτων πνευμάτων γενέσεις, ταραχῆς εἰσὶ δηλωτικαὶ, δι' ἃς καὶ κρίσεις γίνονται μετὰ τῶν συμπτωμάτων θορυβωδῶν. εἰδέναι γὰρ χρὴ τὰς τοιαύτας διαθέσεις μεταξύ πως οὔσας τῶν τε ἀκινδύνων καὶ τῶν ὀλεθρίων. ἐπιχειρεῖ μὲν γὰρ ἡ ἔμφυτος θερμασία διαλύειν τε καὶ χεῖν τοὺς κατὰ τὸ σῶμα χυμοὺς, λεπτύνειν δὲ ἀκριβῶς αὐτοὺς καὶ κατὰ τὸ ἄδηλον αἰσθήσει ἐκκενοῦσθαι οὐ δύναται. τελέως δὲ ἀρρωστήσασα, τὴν ἀρχὴν οὐδ' ἐπιχειρεῖ τῇ λύσει, καὶ κατὰ τοῦτο, πνεῦμα φυσῶδες οὐκ ἀρρωστούσης ἐσχάτως τῆς ἐμφύτου θερμασίας γεννᾶται. τὸ μὲν οὖν ἀρρωστεῖν ἀκινδυνότατόν ἐστιν. ὑπερέχει γὰρ ἡ φύσις τοῦ νοσήματος. τὸ δ' ἐσχάτως ἀρρωστεῖν, ὀλέθριον. ὑπερέχεται γὰρ οὐ σμικρῶς. ὅταν δὲ μὴ ὑπερέχηται, τὰ εἰρημένα γίνεται συμπτώματα, καὶ μετὰ τὸ νοσῆσαι, κρίσεις ἀποτελοῦνται, τινὲς μὲν εἰς ὑγείαν. τινὲς δὲ εἰς
50 θάνατον. οἵ γε μὴν σφυγμοὶ κατὰ τὴν κεφαλὴν γινόμενοι, τουτέστιν αἱ τῶν ἀρτηριῶν αἰσθηταὶ κινήσεις, θερμασίας εἰσὶ πολλῆς συμπτώματα, δι' ἃς καὶ παραφροσύναι γίνονται πολλάκις. οὕτως οὖν ἐχόντων ἐν τῷ καθόλου τῶν εἰρημένων, ὅταν ἀρξαμένου τινὸς ἀσθενεῖν, ἀπὸ μὲν τῆς τῶν οὔρων λεπτότητος, ἄπεπτον εἶναι δηλοῦται τὸ νόσημα. τὴν δὲ κεφαλὴν ἐμπεπλῆσθαι πνεύματος φυσώδους σημαίνουσιν οἱ δῖνοι μετὰ τῶν σφυγμῶν εἰδέναι χρὴ, τὴν φύσιν οὐχ ἡσυχάζουσαν, ἀλλ' ἐπιθησομένην ποτὲ τοῖς περιεχομένοις ἐν τῷ σώματι μοχθηροῖς χυμοῖς, ὡς διακρῖναί τε τῶν χρηστῶν αὐτοὺς, ἐκκρῖναί τε καθ' ὁντινοῦν τρόπον, ἢ εἰς ἄκυρον ἀποθέσθαι μόριον. ὁ τοίνυν εἰρημένος λόγος χρησιμώτατός ἐστιν εἰς πρόγνωσιν τῶν εἰρημένων. ἐνίοτε γὰρ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ νοσήματος, οἱ μὲν πυρετοὶ μέτριοι γίγνονται, συμπτώματα δὲ τοιαῦτα κατὰ τὴν κεφαλὴν ἐστὶ δι' ἔγκαυσιν ἢ ἀναθυμίασιν ἐκ τῶν κατὰ τὸ σῶμα τῆς κοιλίας περιεχομένων χυμῶν. τὴν οὖν ἄλλως ὁπωσοῦν ἐχομένης αὐτῆς, τῆς κεφαλῆς μόνης

θερμότητα, τῇ τοιαύτῃ διαθέσει τῆς κεφαλῆς. λουτρὸν ὀνίνησι, καὶ τὸ ῥόφημα δ' ἀρκέσει, χυλὸς ὢν τῆς πτισάνης. ὅταν δ' ἐκ τῆς τῶν χυμῶν μοχθηρίας, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναφέρηται θερμὸν πνεῦμα φυσῶδες, οὐ λουτρὸν συμφέρει τούτοις. ἁπλῶς δὲ προσήκει ταῦτα πράττειν ἕκαστα. διορισμὸς δὲ τῶν διαθέσεων εἷς μόνος ἐστὶν, ἐκ τῆς τῶν οὔρων ἀπεψίας τε καὶ πέψεως, ὧν ὀρθῶς ὁ συγγραφεὺς ἐμνημόνευσεν, εἰπὼν οὖρον λεπτὸν, ὅπερ εἴρηται πολλάκις, ἀπεψίας εἶναι σημεῖον. ὥστ' οὐδεὶς ἰατρὸς ἐν τοῖς τοιούτοις νοσήμασιν ὀμελεῖ τῆς τῶν οὔρων ἐπισκέψεως.

Οἷσι δ' ἐν ἀρχῇ τὰ οὖρα νεφελοειδέα, ἢ καὶ παχέα, τοὺς τοιούσδε ὑποκαθαίρειν, ἢν καὶ τ' ἄλλα συμφέρῃ. ὁκόσοισι δὲ ἐν ἀρχῇ τὰ οὖρα λεπτὰ, μὴ φαρμάκευε τοὺς τοιούσδε, ἀλλ' ἢν δοκέῃ κλύσαι, τούτους συμφέρει οὕτως θεραπεύεσθαι.

10 Εἴτε συνάπτει ταῦτα τοῖς κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν εἰρημένοις, εἴτε καὶ μὴ τὸ, ὅπερ ἐξ αὐτῶν χρήσιμον, ἔχειν δυνάμεθά τις κοινὸν, ὡς φυλάττεσθαι καθαίρειν τὰ σώματα παντελῶς ἀπεψίας οὔσης ἐν τοῖς χυμοῖς, ἐδήλωσεν εἰπών. οὖρα λεπτά. ὡς τά γε παχέα πέψεως ἔχουσιν, ἤδη τοῦτ' αὐτὸ τὴν σύστασιν καὶ τὸ νεφελοειδέα δὲ τὰ τὰς νεφέλας ἔχοντα δηλονότι δηλοῖ. προσετίθει γὰρ μέλαινας, εἴπερ ἐκείνας ἀκούειν ἡμᾶς ἐβούλετο. πολλὰ γὰρ τῶν κοινῶν ὀνομάτων ἄνευ διορισμῶν λέγειν εἰώθασιν, ὅταν τὸ βέλτιον ἐν τοῖς σημαινομένοις ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων δηλῶσαι βουληθῶσιν. οὕτως οὖν ὅταν εἰς σωτηρίαν τελευτῶσιν αἱ κρίσεις λέγουσιν, ἁπλῶς ἐκρίθη, ἀποθανόντος δὲ τοῦ κριθέντος, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὅλον τοῦτο λέγουσι, κριθεὶς ἀπέθανε. καὶ χολὴν δὲ ὅταν τις ἐκκριθῆναι ἁπλῶς εἴπῃ, τὴν ὠχρὰν οὐ τὴν μέλαιναν νοοῦμεν. οὕτως οὖν καὶ νῦν ἀκουστέον οὖρα νεφελοειδέα τὰ λευκὰς ἔχοντα τὰς νεφέλας, αἵπερ εἰσὶ πέψεως σημεῖα. ἐπεὶ τοίνυν τὰ πέπονα φαρμακεύει, διὰ τοῦτο καὶ νῦν οὕτως ἔγραψεν ὁ τούτου τοῦ βιβλίου συγγραφεὺς, συμφέρει τουτέοισι οὕτως θεραπεύεσθαι. μηδὲν

20 δ' εἰπὼν οὗτος περὶ φλεβοτομίας, τὰ κατὰ μέρος διεξέρχεται πάντα ἐφεξῆς, οὐχ ὡς ἄν ποτε οὕτως ἐχόντων μὴ δεῖσθαι φλεβοτομίας ἀλλ' ὡς καὶ νῦν τὰ ἄλλα διδάξαι βουλόμενος μόνα. περὶ γὰρ τῆς φλεβοτομίας αὐτάρκως ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἴρηται οὕτως θεραπεύεσθαι.

Τῷ σώματι ἡσυχίην ἄγοντα ἀλείφοιτό τε καὶ περιστέλλοιτο ὁμαλῶς. ποτῷ δὲ χρέεσθαι μελικρήτῳ ὑδαρεῖ. καὶ ῥοφήματι χυλῷ πτισάνης ἐς ἑσπέρην. κοιλίην δ' ὑπάγειν κατ' ἀρχὰς κλυσμῷ. φάρμακα δὲ μὴ προσάγειν τουτέοισιν. ἢν γάρ τι κινήσῃς κατὰ κοιλίην, τὸ οὖρον οὐ πεπαίνεται. ἀλλ' ἀνίδρος τε καὶ ἄκριτος ὁ πυρετὸς ἐπὶ πολὺν χρόνον ἔσται.

Καὶ τόνδε τὸν λόγον διεξέρχεται ὁ σκοπὸν ἔχων ἐν αὐτῷ, τὴν μετὰ συμμέτρου θάλψεως ἡσυχίαν. χυλοῦ δὲ πτισάνης δίδωσιν ἀπ' ἀρχῆς, ὡς ἂν μὴ δυνάμενον ἐξαρκέσαι μέχρι τῆς ἀκμῆς τε καὶ κρίσεως ἐπὶ τῷ μελικράτῳ, ἐπειδὰν ἄπεπτος μὲν ἡ νόσος, οὐκ ἐγγὺς δὲ οἱ πεπασμοὶ, δίδωσι δὲ καὶ μελίκρατον ὑδαρὲς, ἐπειδὴ τὸ ὕδωρ

30 ἐδείχθη μηδὲν ἀγαθὸν ἔχειν αὐτὸ καθ' αὑτὸ μόνον. εἰς ἑσπέραν δὲ ἀξιοῖ διδόναι τὴν πτισάνην, ὅπερ τὸ μελίκρατον προμεμαθηκότων δ' ἡμῶν ἔμπροσθεν ἐν τῷ γνησίῳ μέρει τοῦ συγγράμματος, ὡς ὑστέραν χρὴ τὴν πτισάνην προσφέρεσθαι τοῦ μελικράτου, ἄμεινον ἦν καὶ νῦν οὕτως εἰρῆσθαι, μελίκρατον μὲν πρῶτον, ὕστερον δὲ χυλὸν πτισάνης προσφέρεσθαι. ὅταν δὲ ἀντὶ τοῦ ὕστερον φαίνῃ, τὸ εἰς ἑσπέραν εἴπῃ, μερικωτέραν τὴν διδασκαλίαν ποιεῖται οὐ καθολικωτέραν. διατί δὲ κελεύει μὴ καθαίρειν ἐφ' ὧν ἀπεψία παντελής ἐστι, τὴν αἰτίαν αὐτὸς εἶπεν, ἐπιλογιστικὴν μᾶλλον, ἤπερ ἀναλογιστικήν. ἔστι γοῦν αὐτὴν εἰπεῖν, καὶ τῷ χωρὶς ἐνδείξεως λογικῆς ἐξ ἐμπειρίας μόνης τὸ γιγνόμενον, ἐγνωκότι. δογματικοῦ δ' ἀνδρὸς ἦν διδάξαι διατί καθαιρόντων ἡμῶν τοὺς οὕτως ἔχοντας οὔτε πεπαίνεται τὸ οὖρον, ἀνίδρος τε καὶ ἄκριτος ὁ πυρετὸς διαμένει. τελεώτερον μὲν οὖν ἐν ἑτέροις περὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων ἐπεσκέμμεθα, νυνὶ δὲ ἐπὶ κεφάλαιον εἰρήσεται τὸ χρήσιμον εἰς τὰ παρόντα. σὺ δέ μοι πρόσεχε τὸν νοῦν. τεττάρων οὐσῶν δυνάμεων ὡς ἔμαθες, οὐκ ἐλαχίστην δ' ἐν αὐταῖς ἰσχὺν ἐχούσης καὶ τῆς ἀλλοιωτι-

40 κῆς, καθ' ἣν ἐξομοιοῖ τοῖς ὑφ' αὑτῆς διοικουμένοις σώμασι τὴν τροφὴν, ἡ φύσις αὕτη, πέψις ὀνομάζεται, κατὰ ποιότητα μεταβολὴ τῆς μελλούσης θρέψειν οὐσίας οὖσα. δεῖται τοίνυν ἡ φύσις ὥσπερ εἰς γαστέρα καταποθείσης τῆς τροφῆς ἡσυχίας μὲν ἀπὸ τῶν ἄλλων κινήσεων, ἵνα τῇ περὶ τὴν πέψιν ἐνεργείᾳ μόνῃ σχολάσῃ, βοηθείας δέ τινος ἔξωθεν, ὅταν ἀσθενεστέρα γένηταί ποτε, κατὰ τὸν τοιόνδε τρόπον ἐπὶ τῆς ἐν ταῖς φλεψὶ πέψεως τῶν χυμῶν, ἡσυχίας μὲν δεῖται πρὸ τῆς δευτέρας θερμασίας, ἐκ τοῦ θερμανθῆναι καὶ ψυχθῆναι ἢ ξηρανθῆναι καὶ ὑγρανθῆναι καθ' ἄλλον καὶ ἄλλον δηλονότι χρόνον, ἑκάστου τῶν δὲ γιγνομένου. κατὰ τοῦτ' οὖν ὁ γράψας ταῦτα συνεβούλευσεν ἡσυχίαν ἄγοντα τῷ σώματι, θεραπεύεσθαι τὸν ἄνθρωπον, ἀλειφόμενόν τε καὶ περιστελλόμενον ὁμαλῶς τοῖς ἱματίοις. πρὸς γὰρ τὴν τοῦ πυρετοῦ δύναμιν, ἀντίρροπον ἡγήσατο ἂν εἶναι τὴν ἐκ τῶν ἀλειμμάτων ὑγρότητα, πρὸς τῷ μήτε θερμαίνειν ἰσχυρῶς, μηδὲ ψύχειν, ἀλλὰ λεαίνειν, ὧν μάλιστα δεῖται τὰ πεττόμενα, καὶ εἴπερ ταῦτα συντελεῖ τῇ πέψει τῶν χυμῶν, αἱ καθάρσεις ἐναντίαι εἰσί. κινοῦσαι μὲν γὰρ σφοδρῶς

50 τὸ σῶμα, ξηραίνουσι. τοιαύτης γὰρ δυνάμεως ἅπαντ' ἐστὶ τὰ καθαίροντα φάρμακα. αὕτη μὲν οὖν ἐστιν ἡ αἰτία τοῦ τὰς καθάρσεις ἐναντιοῦσθαι ταῖς πέψεσι. πρὸς δὲ τὸ συνεχὲς ἴωμεν ἤδη τοῦ λόγου τοῦδε.

Τὰ δὲ ῥοφήματα ὁκόταν τῆς κρίσιος ἐγγὺς ᾖ, μὴ δίδου, ἢν θορυβῆται. ὁκόταν δ' αὖ καὶ ἐπιδιδῷ ἐπὶ τὸ βέλτιον. φυλάσσεσθαι δὲ χρὴ καὶ πάντων τῶν πυρετῶν τὰς κρίσιας, καὶ ἀφαιρέειν τὰ ῥοφήματα κατὰ τοῦτον τὸν καιρόν.

Φυλάττει κἀνταῦθα τὴν Ἱπποκράτους γνώμην, ὁ τοῦ βιβλίου συγγραφεὺς ἐν ἀρχῇ μὲν ἐπὶ μελικράτου καὶ χυλοῦ πτισάνης διαιτῶν. ἐγγὺς δὲ τῶν κρίσεων, ἀφελὼν τὸν χυλόν.

Μεμνθήκασι δὲ μακροὶ οἱ πυρετοὶ οἱ δὲ γίγνεσθαι καὶ ἀποστήματα ἴσχουσιν. ἢν μὲν τὰ κάτω ψυχρὰ ᾖ, περὶ ὦτα καὶ τράχηλον, ἢν δὲ μὴ ψυχρὰ ᾖ, ἀλλ' ἴσχωσι μεταβολάς. ῥέει δὲ αἷμα ἐκ ῥινῶν καὶ κοιλίαι τοῖσι τουτέοισι ἐκταράσσονται.

Οἷς ἐστι λεπτὸν τὸ οὖρον διὰ τὴν ἀπεψίαν τῶν χυμῶν, εἰκότως μηκύνουσιν οἱ πυρετοὶ, μὴ δυνάμενοι λυθῆναι

περὶ τῆς πέψεως. ὅτι δ᾽ ἀποσκήμμασιν οἱ τοιοῦτοι κρίνονται, πολλάκις ἤδη λέλεκται. σπανιώτερον δέ που καὶ δι᾽ ἐκκρίσεως αἱ λύσεις αὐτῶν γίνονται. πότερον δ᾽ ἄνω τοῦ σώματος, ἢ κάτω τὸ ἀπόστημα γενήσεται, τοῖς ἐν τῷ προγνωστικῷ γεγραμμένοις ὡμολόγηται τὰ νῦν εἰρημένα.

Οκόσοισι δὲ πυρετοὶ ἀσώδεες εἰσὶ, καὶ ὑποχόνδρια συντείνουσι καὶ κεκλιμένοι οὐκ ἀνέχονται ἐν τῷ αὐτέῳ καὶ τὰ ἄκρεα ψύχονται πάντα, πλείστης ἐπιμελείης καὶ φυλακῆς δέονται. διάγειν δὲ τούτοισι προσφέροντας μηδὲν ἄλλο ἢ ὀξύμελι ὑδαρές. ῥόφημα δὲ μὴ προσφέρε, ἕως ἂν λήξῃ, καὶ οὖρον πεπανθῇ.

Ἀσώδεις ὀνομάζει πυρετοὺς, ἐν οἷς οἱ κάμνοντες ἀσῶνται καὶ ἀνδίας ἔχουσι. τὸ δὲ δυσφορεῖν ἑπόμενον ἐστὶν ἐνίοτε μὲν, τῷ μόνιμον εἶναι τὸν πυρετὸν καὶ καυσώδη, πολλάκις δὲ καὶ τῇ τοῦ στομάχου κακώσει, στόμα δὲ τῆς γαστρὸς, οὕτως ἄκουέ μου λέγοντος νῦν. ἤρξατο μὲν οὖν ἀπ᾽ αὐτῶν πυρετῶν, ἀσώδεις εἰπὼν αὐτοὺς, ὑποχόνδρια τε συντείνοντας. ἐφεξῆς δὲ ἐπὶ τοὺς πυρέσσοντας μετέβη. τὸ γὰρ, κεκλιμένοι οὐκ ἀνέχονται ἐν τῷ αὐτῷ κατὰ τῶν πυρεττόντων εἴρηται, καθάπερ καὶ τὸ τὰ ἄκρα ψύχονται. τὸ μὲν οὖν μὴ ἀνέχεσθαι κεκλιμένους ἐν τῷ αὐτῷ τῶν ἀσώντων τε καὶ δυσφορούντων ἐστὶ γνώρισμα. τὸ δὲ ψύχεσθαι τὰ ἄκρα, φλεγμονῆς μεγάλης ἐν τοῖς σπλάγχνοις ἐπὶ παχέσι χυμοῖς, ὡς ἔμπροσθεν ἐδείκνυον, ἡνίκα περὶ τοῦ δευτέρου τῶν καύσων εἴδους ὁ λόγος ἦν. καὶ εἴπερ σφοδρὰ ἡ κατάψυξις εἴη τεκμήριον ἤδη σοι τοῦ καὶ τὴν δύναμιν εἶναι ἄρρωστον ἰσχυρῶς. εἰκότως οὖν ἔφη φυλακῆς πλείστης καὶ ἐπιμελείας δεῖσθαι τοὺς κάμνοντας οὕτω. εἰκότως δὲ καὶ ὀξύμελι δίδωσιν αὐτοῖς ὑπὸ παχέων τε καὶ γλίσχρων χυμῶν ἐνοχλουμένοις. προσέθηκε δὲ τῷ λόγῳ ὑδαρὲς, ὡς πρὸς τὸ διδόμενον οἷς ἐν πνεύμονι τοιοῦτοι περιέχονται χυμοί. πολὺ γὰρ ὀξύτερον ἐπ᾽ ἐκείνων εἶναι προσήκει, ἐπειδὴ διὰ τὸ μῆκος τῆς κατὰ τὴν ἀνάδοσιν φορᾶς ἐπὶ τὸ πεπονθὸς μέρος, ἀναγκαῖον ἐστὶν ἐκλυθῆναι τὴν δύναμιν. τοῖς δὲ καθ᾽ ὑποχόνδριον εὐθέως προσπίπτει, τοιοῦτον, οἷον ἐπόθη. τὸ δὲ μηδόλως διδόναι ῥόφημα τοῖς οὕτως ἔχουσι, πρὶν πεπανθῆναι τὴν νόσον, ἀδιορίστως εἴρηται, φυλαττόντων γε ἡμῶν ὃ ἐδίδαξεν ὁ Ἱπποκράτης. προσκεῖσθαι δεῖ τῷ λόγῳ, τὴν ἀρκέειν δυναμένων, ὅπερ ὡς φανερὸν, ἴσως παραλέλοιπεν.

Κατακλίνειν δὲ εἰς ζοφερὰ οἰκήματα, καὶ κατακεκλίσθαι ὡς ἐπὶ μαλθακωτάτοισι στρώμασι πολὺν χρόνον ἐπὶ τὰ αὐτὰ καρτερέοντα, καὶ ὡς ἥκιστα ῥιπτάζειν. μάλιστα γὰρ τοὺς τοιούς δε ὠφελέει.

Τὴν ἐν ζοφεροῖς οἰκήμασι κατάκλισιν, οὐχ ὡς πεπαντικὸν βοήθημα συνεβούλευσε νῦν, ἀλλ᾽ ὡς τῆς διὰ τὴν ἄσην γινομένης δυσφορίας ἐπανορθωτικὸν, ἧς ἕνεκα καὶ τῆς μαλθακῆς στρωμνῆς ἐμνημόνευσε. τὸ δὲ πειρᾶσθαι μὴ ῥιπτάζειν ἑαυτὸν ἀλλ᾽ ἡσυχάζειν, ἑκατέρως χρήσιμον τῷ κάμνοντι, καὶ ὡς τῇ πέψει τῆς ὅλης νόσου συντελοῦν καὶ ὡς διαφυλάττον τὴν δύναμιν.

Ἐπὶ δὲ τὸ ὑποχόνδριον λίνου σπέρμα ἐγχρίων ἐπιτίθει. φυλασσόμενος, ὅκως μὴ φρίξῃ προσιθέμενον. ἔστω δὲ ἀκροχλίαρον ἑφθὸν ὕδατι καὶ ἐλαίῳ.

Μαλακτικόν ἐστι τὸ λινόσπερμον, καὶ μὴ θερμαῖνον ἐπιφανῶς, ὧν μάλιστα δεῖται φλεγμονὴ πᾶσα, καὶ μέντοι κατὰ τὴν θίξιν, αὐτὸ παρασκευάζει τοιοῦτον, ὁποῖον καὶ κατὰ τὴν δύναμιν ἐστὶν, ἀκροχλίαρον ἀξιῶν προσφέρειν. καὶ ἡ μίξις δὲ τοῦ ἐλαίου καὶ τοῦ ὕδατος χλιαρᾶς θερμασίας ἐστὶ γεννητικὴ, μετὰ τοῦ μαλάττειν τε καὶ παρηγορεῖν μετρίως ὑπάρχον δυνάμεως, ὁποίας μάλιστα ἐδείχθη δεῖν εἶναι τὰ πέττοντα τε καὶ διαφοροῦντα.

Τεκμαίρεσθαι δὲ ἐκ τῶν οὔρων τὸ μέλλον ἔσεσθαι. ἢν μὲν γὰρ παχύτερα καὶ ὠχρότερα ᾖ, βελτίω. ἢν δὲ λεπτότερα καὶ μελάντερα πονηρότερα.

Οὐ πᾶν τὸ μέλλον ἔσεσθαι διδάσκει ἐκ τῶν οὔρων, ἀλλὰ σωτηρίαν ἢ θάνατον. σωτηρίαν μὲν οὖν δηλοῖ τὰ παχύτερα καὶ ὠχρότερα. σαφῶς δὲ τὰ παχύτερα τοῖς λεπτοῖς παραβάλλων εἶπεν, οὐ τοῖς κατὰ φύσιν, ὡς καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἠξίουν ἀκούειν. οὔτε γὰρ ἂν παχέα λέγοι τις ἑρμηνεύειν ὀρθῶς ἐθέλων, οὔτε λεπτὰ τὰ κατὰ φύσιν οὖρα. τά γε μὴν λεπτὰ καὶ μέλανα χείριστα. πρὸς γὰρ τῶν λεπτῶν μόνον γινομένων, ἀπεπτίον δηλοῦται τὸ νόσημα. τὸ γὰρ ἀκριβῶς λεπτὸν, ὑδατῶδες ἐστὶν, ὥστε καὶ λευκόν. αἱ δὲ τῶν οὔρων προγνώσεις ἐν τοῖς εἰς τὸ προγνωστικὸν ὑπομνήμασιν εἴρηται.

Ἢν δὲ μεταβολὰς ἔχει, χρόνον τε σημαίνει, καὶ ἀνάγκη τῷ νοσήματι μεταβάλλειν καὶ ἐπὶ τὰ χείρω καὶ ἐπὶ τὰ βελτίω τὴν ἀνωμαλίην.

Καὶ τοῦτο γὰρ φυλάττων ἐπὶ τῶν νοσούντων εὑρήσεις ἀληθὲς εἰς χρόνον πλείονα, καὶ μεταβολὰς μεταξὺ γινομένας, ἐμπίπτοντα τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τοῖς ποικίλοις οὔροις. πλείους γὰρ αἱ διαθέσεις δηλοῦνται αἱ μὴ τῆς αὐτῆς θεραπείας δεόμεναι. οὐδὲ τὴν ἴσην ἔχουσι προθεσμίαν τῆς λύσεως.

Τοὺς δὲ ἀκαταστάτους τῶν πυρετῶν, ἐᾶν μέχρις ἂν στῶσιν. ὁκόταν δὲ στῶσιν ἀπαντῆσαι διαίτῃ καὶ θεραπείῃ τῇ προσηκούσῃ κατὰ φύσιν θεωρέων.

Ἀκαταστάτους πυρετοὺς εἴρηκεν ἐφ᾽ ὧν μηδέν ἐστι καθεστηκὸς, ὅπερ σημαίνει τὸ βέβαιον. ἔστι δὲ βέβαια τὰ ἐν ταῖς περιόδοις φαινόμενα, καὶ τοῖς οὔροις. ἔτι δὲ καὶ ταῖς ἠκριβωμέναις ἰδέαις τῶν πυρετῶν. αἱ μὲν οὖν περίοδοι τὴν ἀρχὴν οὐδὲ φαίνονται ταῖς πρώταις ἡμέραις. τὰ δὲ ἐπιγίνεται ἄλλοτε ἄλλα, καὶ πολλάκις δὶς καὶ τρὶς καὶ τετράκις οὐρεῖν διά γε τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς συμβαίνει, καὶ ἀνόμοια φαίνεται τὰ οὖρα πρὸς ἄλληλα. τὴν τοίνυν ἰδέαν τοῦ τοιούτου πυρετοῦ ἀκατάστατον εἶναι φησίν. ὅπερ ταυτὸν ἐστὶ σημαίνειν, τῷ μὴ διασώζοντι τὴν ἰδέαν μίαν ἀκριβῶς, ἐδήλωσα δέ σοι τὰς ἀκριβεῖς ἰδέας τῶν πυρετῶν, ἔν τε τοῖς περὶ διαφορᾶς αὐτῶν ὑπομνήμασι, κἀν τῷ δευτέρῳ περὶ κρίσεων. ἐπὶ τῶν τοιούτων οὖν πυρετῶν ἀξιοῖ μὴ κατ᾽ ἀρχὰς τῇ διαίτῃ χρῆσθαι ἀλλ᾽ ἐᾶν ἕως ἂν ἴδω μεν ποῖοι τινές εἰσι, καὶ τηνικαῦτα τὸ τῆς διαίτης εἶδος ὁρίζειν.

Εἰσὶ δὲ ὄψιες πολλαὶ τῶν καμνόντων.

Ὄψιας εἴρηκεν ὡσανεὶ διαφορὰς, ἢ τρόπους, ἢ ἰδέας. τῶν καμνόντων δὲ ἀντὶ τοῦ τῶν τοῖς κάμνουσι γινομένων

νοσημάτων ἐδιδάχθη τε ἤδη πολλάκις ὡς ἅπασι τοῖς παλαιοῖς ἔθος ἐστὶν ἀπό τε τῶν παθημάτων ἐπὶ τοὺς πάσχοντας αὐτοὺς μεταφέρειν τὰς προσηγορίας, ἀπό τε τῶν πασχόντων ἐπὶ τὰ πάθη, ὡς μηδὲν διαφέρειν, τῶν πυρετῶν εἰπεῖν διαφορὰς ἢ τῶν πυρεττόντων. οὕτως δὲ καὶ πλευριτικῶν, ἢ συναγχικῶν, ἢ πλευρίτιδος ἢ συνάγχης. ὁμοίως οὖν ἐπὶ καμνόντων, ἐπειδὴ τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοὺς θεωροῦντες, εὑρίσκομεν τὰς διαφοράς.

Δ ιὸ προσεκτέον τῷ ἰωμένῳ, ὅκως μὴ διαλήσεται τὶς τῶν προφάσεων.

Ἐμάθομεν ὅτι τὰς φανερὰς αἰτίας ὀνομάζει προφάσεις. ἀλλὰ καὶ νῦν εὔδηλός ἐστιν ἐπὶ τούτου φέρων τὴν προσηγορίαν. ἐπιφέρει γοῦν.

Μ ήτε τῶν κατὰ λογισμὸν μήτε ὁκόσαι ἐς ἀριθμὸν ἄρτιον ἢ περισσὸν δεῖ φανῆναι.

Ὡς τῶν αἰτίων τὰς μὲν φανερὰς ἁπάντων γινωσκόντων ἄνευ τεχνικοῦ λογισμοῦ. τὰς δὲ, μόνων τῶν χρωμένων τῷ τεχνικῷ λογισμῷ. προσέχειν δὲ δεῖ φησὶ κἀκείναις, ἃς ἐς ἄρτιον ἢ περιττὸν φανῆναι δεῖ.

Μ άλιστα μὲν οὖν δεῖ τὸν περισσὸν ἀριθμὸν εὐλαβέεσθαι. ὡς αὗται αἱ ἡμέραι ἑτεροῤῥεπέας ποιοῦσι τοὺς κάμνοντας.

Οὐχ ἁπλῶς ἀκουστέον ἐστὶν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων μέγα δύνασθαι τὰς περισσὰς ἡμέρας, ὡς μεταβολὰς ἑκατέρας ἀξιολόγους ἐμποιούσας εἰς ὑγείαν τε καὶ θάνατον. τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ἑτεροῤῥεπέας ἐπὶ μὲν τῶν ὀξέων, ἡ γ. καὶ ἡ ε. καὶ ζ. καὶ θ. καὶ ια. καὶ ιδ. καὶ ιζ. ἐπὶ δὲ τῶν χρονίων ξ. καὶ π. μέσαι δ' αὐτῶν εἰσὶ κ. καὶ. λδ. καὶ μ. περιτταὶ δὲ καὶ αὗται.

Φ υλάττεσθαι οὖν δεῖ τὴν πρώτην ἡμέραν ἐξ ἧς ἤρξατο ἀσθενέειν ὁ κάμνων, ἰδόντα τὴν ἀρχὴν ἐξ ὅτου καὶ ὅτε. ἡγέεται γὰρ τοῦτο τὸ πρῶτον εἰδῆσαι, ὁκόταν δὲ ἔλθῃς αὐτὸς καὶ διασκέψῃ πάντα, πρῶτον μὲν κεφαλὴν ὅπως ἔχει, ἀνάλγητος καὶ μὴ βαρὺς ἔχει ἐν ἑωυτῇ. ἔπειτα ὑποχόνδρια καὶ τὰ πλευρὰ, εἰ ἀνάλγητα. ὑποχόνδριον μὲν γὰρ εἰ ἐπίπονόν ἐστιν, ἢ ἐπηρμένον, ἢ ἔχει τινὰ σκολιότητα ἢ κόρον, ἢ πλευροῦ ἀλγηδὼν ἐνείη, καὶ ἅμα τῷ ἀλγήματι ἢ βηχίον, ἢ στρόφος, ἢ πόνος κοιλίης. ὁκόταν δέ τι τούτων παρέῃ ἐν ὑποχονδρίῳ, μάλιστα λύειν τὴν κοιλίην κλυσμοῖσι. πινέτω δὲ μελίκρητον θερμὸν ἀφηψημένον. καταμανθάνειν δὲ καὶ ἐν τῆσιν ἐξαναστάσεσιν, εἰ λειποθυμέει, καὶ εἰ τοῦ πνεύματος εὐφορίην αὐτὸς ἔχει. ἰδὼν δὲ διαχώρησιν μήτι μέλαν ἰσχυρῶς διεχώρησεν χρῶμα, ἢ καθαρὸν, ὁκοῖα ὑγιαίνοντος ἂν εἴη διαχωρήματα. καὶ ὁ πυρετὸς εἰς τὴν τρίτην ἐπιπαροξυνόμενος. κατιδὼν δὲ εὖ μάλα τοὺς τρόπους δὲ ἐν ταύτῃσι τῇσι νούσοισι τριταίους, πρὸς ταῦτα ἤδη καὶ τὰ ἄλλα συνορᾷν, καὶ ἢν ἡ τετάρτη τῇ τρίτῃ ἡμέρῃ ὅμοιον ἔχει τι τῶν αὐτῶν τούτων, κινδυνώδης ὁ κάμνων γίγνεται. τὰ δὲ σημεῖα, ἡ μὲν μελαίνη διαχώρησις, θάνατον σημαίνει. ἡ δὲ ὁμοίη τῷ ὑγιαίνοντι, ὁκόταν ἀνὰ πάσας τὰς ἡμέρας φαίνηται, σωτήριον.

Φυλάττεσθαί φησι χρῆναι, πρῶτον μὲν τὴν πρώτην ἡμέραν, ἐν ᾗ γνῶναι κελεύει τὴν αἰτίαν τοῦ νοσήματος. τὸ γὰρ ἐξ ὅτου καὶ ὅτε, τὸ τί ποτ' ἐστὶ τὸ νόσημα δηλοῖ. πυνθάνεσθαι δὲ κελεύει, πρῶτον μὲν τὴν κεφαλὴν ὅπως ἔχει. ἔπειτα ὑποχόνδρια, καὶ πλευράς. ὑποχόνδριον μὲν, εἴ τις ἐστὶν ὀδύνη, ἢ ἐξήρτηται, ἢ τινὰ ἔχει σκολιότητα. τουτέστιν ἀνωμαλίαν, ὅπερ ἐν τῷ προγνωστικῷ κατὰ τήνδε τὴν λέξιν ἔγραψεν, εἰ ἀνωμάλως διακείμενον τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ, ἢ εἰ κόρον ἔχει φησί. τοῦτο δέ μοι δοκεῖ τὴν πλήρωσιν τῶν σιτίων εἶναι. ἐρωτᾷν δὲ ἀξιοῖ καὶ τὰ ἄλλα περὶ τὴν ἑξῆς λέξιν. κἄπειτα κελεύει τῶν μὲν ὑποχονδρίων πεπονθότων λύειν τὴν κοιλίαν κλυσμοῖς. πίνειν δὲ μελίκρατον θερμὸν ἀφηψημένον. ἀδιορίστως δὲ ταῦτ' εἰπὼν ἐφεξῆς γράφει. καταμανθάνειν δὲ χρὴ καὶ τὰ ἐν ταῖς ἐξαναστάσεσιν εἰ λειποθυμεῖ, καὶ ἣν τοῦ πνεύματός φησιν εὐφορίην αὐτὸν ἔχει. τοῦτο δ' ἀντίκειται τῷ λειποθυμοῦντι. ὁρᾷν δ' ἀξιοῖ καὶ τὸ διαχώρημα πότερον μέλαν ἐστὶν ἢ καθαρὸν, καὶ ἄμεμπτον, ὁποῖον τῶν ὑγιαινόντων. ὥσπερ καὶ εἰ ὁ πυρετὸς, εἰς τὴν τρίτην ἡμέραν ἐπιπαροξύνεται. τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐὰν ἡ δ. τῇ γ. παραπλήσιον ἔχει τι κατὰ τὸν παροξυσμὸν, κινδυνώδη δηλονότι ταύτην φησί. τῷ γὰρ καὶ τὴν δ. ἡμέραν ἐπίδηλον οὖσαν τῆς ζ. νεωτερίσαι τι, τῶν χαλεπῶν ἐστὶ σημείων. ὁ δὲ νεωτερισμὸς δῆλος. εἰ γὰρ τῇ α. τῶν ἡμερῶν καὶ τῇ γ. παροξυσμὸς ἐγένετο, τῇ β. δὲ οὐκ ἐγένετο, προσῆκον ἦν τὴν ε. ἔχειν παροξυσμὸν, τὴν δὲ δ. μὴ ἔχειν. ἔχουσα τοίνυν καὶ αὐτὴ, κακοῦ τινος ἑτέρου γένεσιν ἐνδείκνυται. εἰ δὲ καὶ μέλανα διαχωρήσειε, θάνατον ἔσεσθαι δηλοῖ. μέμνησο δὴ τούτου, παραλιπὼν τὰ πολλὰ τῶν εἰρημένων. εἰ γὰρ τῇ α. τῶν ἡμερῶν ἡ γ. τὸν ἀνάλογον ἤνεγκε παροξυσμὸν, νεώτερον μὲν, εἰ καὶ ἡ δ. παρόξυνεν. εἰ δὲ καὶ μέλανα διεχώρησεν, ὀλέθριόν ἐστι τὸ σημεῖον. ἐὰν δὲ πάλιν ὅμοια τοῖς ὑγιαίνουσιν ἀνὰ πάσας τὰς ἡμέρας διαχωρῇ, σωτηρίαν ἔλπιζε τοῦ κάμνοντος ἔσεσθαι.

Ο κόταν δὲ μὴ ὑπακούῃ τῇ βαλάνῳ, ἐνῇ δὲ τοῦ πνεύματος εὐφορίη, διαναστὰς ἐπὶ τὸν θρόνον, ἢ αὐτοῦ ἐν τῇ κλίνῃ ἀνάψυχιν ἐνῇ. ταῦτα δὲ ὁκόταν προσῇ τῷ κάμνοντι ἢ τῇ καμνούσῃ κατ' ἀρχὰς, παραφροσύνην προσδέχου ἐσομένην.

Συγκέχυται τῆς ῥήσεως ταύτης ἡ διάνοια. τὸ γὰρ ὅταν βάλανος μηδὲν ἀνύῃ, δοκεῖ δ' εὐφόρως ἔχειν ὁ κάμνων, εἴ γε κἂν ταῖς διαναστάσεσι λειποψυχεῖ, παραφροσύνην προσδέχεσθαι, κακῶς εἰρῆσθαι μοὶ δοκεῖ. μήτε τῆς ἐμπειρίας μαρτυρούσης αὐτῷ, μήτε τοῦ λογισμοῦ. γένοιτο γὰρ ἄν ποτε καὶ τοιοῦτόν τι. αἱ δὲ προγνώσεις εἰσὶν οὐ τῶν σπανίως γιγνομένων ἀλλὰ τῶν διαπαντὸς, ἢ ὡς τὸ πολύ.

Π ροσέχειν δὲ χρὴ καὶ τῇσι χερσίν. ἢν γὰρ τρομέωσι προσδέχου τῷ τοιῷδε ἀπόσταξιν αἵματος ἐκ ῥινῶν ἐσομένην.

Καὶ οὗτος ὁ λόγος, οὐ τὸ διηνεκὲς, οὐδ' ὡς τὸ πολύ τι γιγνόμενον, ἀλλὰ τὸ σπάνιον διδάσκει.

Ο ρῆν δὲ χρὴ αὐτοὺς τοὺς μυκτῆρας, ἢν ὁμοίως τὸ πνεῦμα δι' ἀμφοτέρων ἕλκηται, καὶ ἢν πολὺ φέρηται ἐκ τῶν μυκτήρων, φιλέει γίνεσθαι σπασμὸς, ἢν δὲ σπασμὸς γένηται, τῷ τοιῷδε θάνατος προσδόκιμος. καὶ καλῶς ἔχει προλέγειν.

Οὐ σπανίως τῶν χειρῶν τρομωδῶν, οὕτω τε προσῆκον εἰπεῖν, εἰ τὸ πνεῦμα πολὺ φέρεται δι' ἀμφοτέρων τῶν μυκτήρων σπασμὸν ἐπιγίνεσθαι φησίν. εἴωθε δ' οὕτως καλεῖν τὴν σπασμώδη διάθεσιν, γινομένην κατὰ τῶν τὰ πτερύγια τῆς ῥινὸς κινούντων μυῶν.

Ἢν δ' ἐν πυρετῷ

Ἢν δ᾽ ἐν πυρετῷ χειμερινῷ ἡ γλῶσσα τραχεῖα γένηται, καὶ ἀψυχίαι ἐνέωσι, φιλέει τῷ τοιῷδε καὶ ἐπανέσιες εἶναι τοῦ πυρετοῦ· ἀλλ᾽ ἔμμορος τοῦ τοιοῦδε παραφυλάσσειν τῇ λιμοκτονίῃ, καὶ ὑδατοποσίῃ καὶ μελικρήτου πόσει καὶ χυλοῖσι παραφύλασσε, μηδὲ πιστεύων τῇ ἀνέσει τοῦ πυρετοῦ· ὡς οἱ τὰ τοιάδε ἔχοντες σημεῖα, ἐπικίνδυνοι εἰσὶ θνήσκειν· ὁκόταν δὲ ταῦτα συνειδῇς, οὕτω προλέγειν ἤν σοι ἀρέσκῃ, θεωρήσας εὖ μάλα.

Χειμερινὸν πυρετὸν ἔνιοι μὲν ἁπλῶς ἤκουσαν τὸν ἐν χειμῶνι γινόμενον, ἔνιοι δὲ τὸν οἰκεῖον φύσει χειμῶνι. εἴη δ᾽ ἂν ὁ τοιοῦτος ἐπὶ φλέγματι, καθάπερ θερινὸς ἐπὶ χολῇ. ἐὰν οὖν φησὶν ἐπὶ τῷ τοιῷδε πυρετῷ, γλῶσσα γένηται τραχεῖα, καὶ λειποθυμίαι, συγγινώσκειν αὐτὸν ὄντα κινδυνώδη. καὶ διὰ τοῦτο μὴ πιστεύειν ταῖς ἐπανέσεσι τοῦ πυρετοῦ, ὅταν μετὰ συμπτωμάτων ἢ σημείων μοχθηρῶν γίγνωνται, καθάπερ νῦν ἅμα τῇ λειποθυμίᾳ τε καὶ τῇ τῆς γλώττης τραχύτητι. μὴ τοίνυν φησὶν ἀμελῶς διαιτᾶν τοὺς κάμνοντας, ἀλλ᾽ ὕδωρ τε καὶ μελίκρατον καὶ χυλὸν πτισάνης ῥοφεῖν δίδου. δόξει δὲ ταῦτα μάχεσθαι τῷ χρῆναι λιμοκτονεῖν. ἡ γὰρ λιμοκτονία μάλιστα μὲν ἀσιτίαν παντελῆ σημαίνει. εἰ δ᾽ οὖν, ἀλλὰ τήν γε ἐπὶ τοῖς πόμασι μόνοις δίαιταν. οὕτως δὲ καὶ μελίκρατον καὶ χυλὸν πτισάνης συνεχέστερον δίδοσθαι. δοκεῖ δέ μοι διὰ τοῦτο λιμοκτονεῖν λέγειν αὐτὸν, ὅτι χρονίζουσι τὰς ἐπανέσεις τοῦ πυρετοῦ ἴσχοντες εὐφορωτάτας. ὡς ἐξαπατηθέντας τινὰς, τροφὴν ἰσχυροτέραν δοῦναι, καὶ μάλιστα διὰ τὴν λειποθυμίαν. ὡς πρὸς τοιαύτην οὖν δίαιταν ἡ διὰ τοῦ μελικράτου τε καὶ τοῦ χυλοῦ πτισάνης, ἐν πολλαῖς ἡμέραις εἴρηται ὀρθῶς λιμοκτονία.

Ὁκόταν δ᾽ ἐν πυρετοῖσι φοβερόν τι γένηται πεμπταίοισιν ἐοῦσιν, ἢ κοιλίη ἐξαίφνης ὑγρὰ διαχωρήσει, καὶ ἀψυχίη γένηται, ἢ ἀφωνίη ἐπιλάβῃ, ἢ σπασμώδης γένηται ἢ λυγμώδης, ἐπὶ τούτοισιν ἀσώδης φιλέει γίνεσθαι. καὶ περὶ ὑπορρίνιον καὶ μέτωπον ἱδρῶτες καὶ αὐχένα, ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς. οἱ δὲ ταῦτα πάσχοντες θνήξουσι πνευματωθέντες οὐκ ἐς μακράν.

Τῶν ἐκ τηρήσεως ἐμπειρικῶς γεγραμμένων τοῖς ἰατροῖς ἔνια τοιαῦτα ἐστὶ, τουτέστιν ἐκ τῶν ὀφθέντων ἅπαξ, ἢ δὶς ἀπόφασιν ἔχει καθόλου τρόπου, ὡς πλειστάκις ἐπὶ τῶν αὐτῶν, καὶ ὡσαύτως δυνάμενα θεωρηθῆναι. τοιοῦτον δέ τι καὶ τοῦτο ἐστὶ τὸ νῦν λεγόμενον. ἑωρακὼς γὰρ ἔγραψε ταῦτα πεμπταῖόν τινα διαχωρήσαντα μετά τινα ὑγρὰ διαχωρήματα λειποψυχήσαντα δὲ καὶ ἄφωνον γενόμενον. ἕτερον δὲ σπασμώδη, καὶ μετὰ τοῦτον, ἤτοι γε ἀμφοτέρους, ἢ τὸν ἕτερον ἀσώδη. καὶ τὰ περὶ τὸ πρόσωπόν τε καὶ τὸν αὐχένα ἀφιδρώσαντας, εἶτα ἀποθανόντας, ἔγραψεν, ὡς οἴεται συνδρομὴν σημείων ἐμπειρικῶν. ἔστι δ᾽ αὐτὰ δυνάμενα καὶ στομαχικῆς προηγεῖσθαι συγκοπῆς. δυνάμενα δὲ καὶ διὰ πλῆθος γίνεσθαι θλιβομένης τῆς δυνάμεως, ἢ καὶ ἄλλως ἀρρωστούσης. ἕκαστον γάρ τοι τῶν εἰρημένων, καθ᾽ ἑαυτὸ μοχθηρόν ἐστι, μήτοι γε συνελθόντα πάντα. τὸ γὰρ ἐπὶ τῇ ἐξαίφνης διαχωρήσει λιποθυμεῖν, ἐπικίνδυνόν ἐστιν. ὥσπερ καὶ τὸ ἄφωνον γενέσθαι καὶ ἀσώδη. οὐκ ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸ περὶ τὸ πρόσωπόν τε καὶ τὴν κεφαλὴν, ἱδροῦν μόνα. καθάπερ οὖν ταῦτα πολλὰ καὶ μοχθηρὰ συμπτώματά ἐστιν, οὕτω καὶ τἄλλα τὰ ἐν τῷ προγνωστικῷ γεγραμμένα. καὶ δύναταί τις ἐπιπλέκων αὐτὰ ἀλλήλοις, δοκεῖν τι διδάσκειν νεώτερον. ἐὰν δέ που καὶ λέξις ἀσαφὴς μίξῃ τῷ λόγῳ, καθάπερ αἴνιγμα, τοῖς μὲν πολλοῖς, καὶ τούτου σοφώτερος εἶναι δόξει. θαυμάζουσι γὰρ ἃ μὴ νοοῦσιν. ἀνθρώπῳ δὲ ἐγνωκότι διακρίνειν ἀπὸ τῆς παθογνωμονικῆς συνδρομῆς τὰ ἐπιγινόμενα φωραθήσεται ποικίλος μὲν, ἄχρηστος δὲ ὁ λόγος. ἡ μὲν γὰρ παθογνωμονικὴ συνδρομὴ, τὸ τοῦ νοσήματος εἶδος ἐνδείκνυται. τὰ δὲ ἐπιγινόμενα συμπτώματα τὴν ἐπιείκειάν τε καὶ κακοήθειαν αὐτοῦ. καὶ χρὴ μαθόντα τὴν τοῦ συμπτώματος ἑκάστου τὴν δύναμιν, ἐκλογίζεσθαί τε καὶ παραβάλλειν ἀλλήλοις τὰ φανέντα. κἂν μὲν ἰσχυρότερά τε καὶ πλείω φαίνηται τῶν ἀγαθῶν τὰ μοχθηρὰ, γινώσκειν ἐν κινδύνῳ τὸν ἄνθρωπον ὑπάρχειν. εἰ δὲ τὰ ἀγαθὰ τῶν φαύλων ἰσχυρότερά τε εἴη καὶ πλείω, καλὴν προσδοκίαν ἔχειν, ἐπὶ τῷ κάμνοντι. τοῦτο δέ σε καὶ αὐτὸς Ἱπποκράτης ἀξιοῖ πράττειν. ἐν γοῦν τῷ προγνωστικῷ παντὸς τοῦ συμπτώματος καὶ τοῦ σημείου ἑκάστου κατὰ μόνας ἐδίδαξε τὴν δύναμιν. ἐπὶ τῇ τελευτῇ δὲ τούτου τοῦ συγγράμματός φησι· χρὴ δὲ τὸν μέλλοντα ὀρθῶς προλέγειν τούς τε περιεσομένους καὶ τοὺς ἀποθανουμένους, οἷς τε ἂν μέλλοι πλέονας ἡμέρας παραμένειν τὸ νόσημα, καὶ οἷς ἂν ἐλάσσους, τὰ σημεῖα ἐκμανθάνοντα πάντα κρίνειν ἐκλογιζόμενον τὰς δυνάμεις αὐτῶν πρὸς ἀλλήλας ὥσπερ διαγέγραπται. τὰς δυνάμεις ἀξιοῖ τῶν σημείων ἐκλογιζόμενον προγινώσκειν ἐξ αὐτῶν τὸ ἀποβησόμενον. ἔνθα μὲν οὖν ἀγαθὰ μοχθηροῖς μέμικται, παρισούμενά πως ταῖς δυνάμεσι γεγυμνασμένου μὲν ἀνδρὸς δεῖται τεθεωρηκότος ἐπὶ τῶν ἀρρώστων αὐτὰ πολλάκις. ἔνθα δ᾽ ἐστὶν ἤτοι πάντα κακὰ, καθάπερ νῦν, ἢ πάντα καλὰ, καταδῆλον ἅπαντι τὸ γενησόμενον. οὗτος γὰρ καὶ καθ᾽ αὑτὸ σημεῖον κακοῦ τοῦ διαχωρήσαντος τῆς κοιλίας λειποψυχῆσαι, κακοῦ δ᾽ ὡσαύτως καὶ τῆς ἀφωνίας, ἐὰν πρὸς τούτοις, καὶ σπασμώδης ἢ λυγμώδης ἢ ἀσώδης ὁ κάμνων γένηται, σαφέστερον ἐνδείξεται τὸν κίνδυνον. ἐὰν δὲ καὶ ἄλλο τι μοχθηρὸν αὐτῷ σημεῖον ἐπιγένηται, καθάπερ οἱ περὶ τὸν αὐχένα καὶ τὸ πρόσωπον ἱδρῶτες, ἔτι καὶ μᾶλλον, ἅπερ εἴρηται νῦν ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ γράψαντος τὸ βιβλίον, οὐδενὸς ἀγαθοῦ σημείου μεμιγμένου τοῖς κακοῖς. ὅτι μὲν ὁ τοιοῦτος ἐξ ἀνάγκης τεθνήξεται, πρόδηλον ἐκ τοῦ τῶν κακῶν ἀθροίσματος σημείων. τὸ δὲ καὶ πνευματωθήσεται, τῇ τελευτῇ τῆς ῥήσεως ὥσπερ αἴνιγμα προσέρριπται ταύτης, ὥς τι τῶν ἐξ ἀνάγκης ὡμολογημένων ἔσεσθαι, ὅ τι περ ἂν σημαίνῃ τὸ πνευματωθήσεται, εἴτε τὸ τοῦ κατὰ τὴν γαστέρα πνεύματος πλῆθος, ὡς ἐνὸν γαστέρα φυσηθῆναι πᾶσαν αὐτὴν, εἴτε τὴν μεγάλην καὶ πυκνὴν ἀναπνοὴν, ἀλλὰ καὶ ταύτην ἐμάθομεν, αἷς ἕπεσθαι διαθέσεσιν, οὐκ ἀγαθόν. ὥσπερ γε καὶ τὴν τῆς γαστρὸς, ὡς οὐ χρὴ ζητεῖν ἄλλα σημεῖα, τούτων ἐξ ἀνάγκης προηγουμένων. ἐπὶ τούτοις γὰρ οὐκέτι ὡς ἐπ᾽ ἐνίοις τοῖς κατὰ τύχην γινομένοις ἡ τῶν ἀποβησομένων ἀσφαλής τις γίγνεται πρόγνωσις.

Ὁκόσοισι δὲ ἐν πυρετοῖσι τὰ σκέλεα γίνεται φυματώδεα, καὶ ἐν χρονιζομένοισι μὴ ἐκπεπαίνεται ἐόντων ἐν πυρετοῖσι, καὶ προσπέσοι πνιγμὸς ἐν φάρυγγι. ἰσχνῶν ἐόντων τῶν περὶ φάρυγγα καὶ μὴ ἐκπεπαίνηται, ἀλλὰ σβεσθῇ, φιλέει τῷ τοιῷδε αἷμα ἐκ ῥινῶν ῥέειν, κἢν μὲν πολὺ ῥυῇ, λύσιν σημαίνει τῆς νόσου, ἢν δὲ μὴ, μακρήν. ὁκόσον δ᾽ ἂν ἔλασσον ῥυῇ, τοσῷδε χεῖρον καὶ μῆκος. εἰ δὲ τἄλλα ῥήϊστα γένηται, προσδέχεσθαι τῷ τοιῷδε, ἐς πόδας ἀλγήματα. ἢν δ᾽ ἅψηται τῶν ποδῶν καὶ ἐπώδυνος γινόμενος παραμένει, πυριφλεγὴς γινόμενος καὶ μὴ λυθῇ, κατὰ σμικρὸν ἥξει καὶ ἐς αὐχένα ἀλγήματα καὶ ἐς κληΐδα καὶ ἐς ὦμον καὶ ἐς στῆθος καὶ ἐς ἄρθρον. καὶ τούτῳ δοκήσει φυματῶδες γενέσθαι. σβεννυμένων δὲ τούτων, ἢν αἱ χεῖρες ἐφέλκωνται, ἢ τρομεραὶ γένωνται, σπασμὸς τὸν τοιόνδε ἐπιλαμβάνει καὶ παραφροσύνη. ἀτὰρ καὶ φλυζάκια ἐπὶ τὴν ὀφρύν. καὶ ἐρυθήματα ἴσχει. καὶ βλέφαρον τὸ ἕτερον παρὰ τὸ ἕτερον παραβλαστάνει, καὶ σκληρὴ φλεγμονὴ κατέχει. καὶ οἰδέει ἰσχυρῶς ὁ ὀφθαλμός. καὶ παραφροσύνη μέγα ἐπιδιδοῖ. αἱ δὲ νύκτες μᾶλλον ἐπισημαίνουσιν, ἢ αἱ ἡμέραι, τὰ περὶ τὴν παραφροσύνην. τὰ δὲ σημεῖα μάλιστα γίνεται πολλὰ ἐπὶ τὸν περισσὸν ἀριθμὸν, ἢ ἐπὶ τὸν ἄρτιον. ὁκοτέρῳ δ᾽ ἂν τούτων τῶν ἀριθμῶν γένηται, ὀλέθριοι ἐπιγίνονται.

Καὶ πάντα ταῦτα τὰ νῦν εἰρημένα,

δοκεῖ μοι τεθεαμένος ἐφεξῆς ἀλλήλων ὁ συνθεὶς τὸ γράμμα τουτὶ, καθολικόν τινα ἐκ τῆς ἐν μέρει τηρήσεως λόγον πεποιηκέναι προπετῶς. ἄμεινον μὲν, ὡς Ἱπποκράτης ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν εἰώθει γράφειν, οὕτω καὶ αὐτὸν πεποιηκέναι προειπόντα μὲν ἐν ἀρχῇ τὸ τοῦ παθόντος ὄνομα. καὶ μετὰ ταῦτα καὶ τὰς ἡμέρας ἐν αἷς ἕκαστον ἐγένετο, καθάπερ ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ νῦν εἰρημένων συμπτωμάτων ἔνεστι ποιῆσαι. γενήσεται γάρ τινι φυματώδη τὰ σκέλη, καὶ μὴ πεπαίνεσθαι. προσυποκείσθω δὲ καὶ πυρετώδης εἶναι καὶ πνιγώδης γενόμενος παύεσθαι. προσδοκήσειεν ἄν τις αὐτῷ γεγονέναι μετάστασιν τῶν ἐν σκέλεσι χυμῶν, ἥτις ἐν ταῖς παρόδοις πνιγώδη τὸν ἄνθρωπον ἐποίησεν. ἐὰν οὖν ὁ τοιοῦτος, ὡς Ἱπποκράτης εἶπεν, ἐστὶ περιεστηκὼς, αἱμορραγῆσαι συνήσεται διὰ ῥινῶν, καὶ ἐὰν πολὺ ᾖ τὸ αἷμα, λύσει τὴν νόσον. εἰ δ' οὔ, χρονίσει καὶ εἴτ' ἄλλα καλῶς γένοιτο πάλιν εἰς τοὺς πόδας ἀλγήματα τούτῳ κατασκῆψαι δυνατόν ἐστιν. ὑποκείσθω δὲ καὶ τοῦτο γεγονέναι, καθάπερ καὶ τὸ πυριφλεγὲς τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ τούτοις γενέσθαι, ὅπερ ἤτοι θερμασίαν πολλὴν περὶ τοὺς πόδας δηλοῦν εἴωθεν, ἢ πυρετὸν πολὺν καὶ πυρώδη, καὶ εἰ ἐπὶ τούτοις μὴ λυθείη τὰ συμπτώματα, πάλιν ἀναχωρῆσαν αὖ ὡς μᾶλλον τὸ πλῆθος, ἀλγήματα γενήσει κατὰ τοὺς αὐχένας καὶ κλεῖς, καὶ τὸν ὦμον, καὶ τὸ στῆθος. ὡς δὲ πάντα συνέβη ταῦτα αὐτῷ ἀλόγως, τό τε ἦν τὸ σβεσθῆναι, τὰς χεῖρας ὑποκείσθω γενέσθαι τρομώδεις, ἔπειτα σπασμὸν ἐπακολουθῆσαι, τοῦ πλήθους ἀποσκήψαντος εἰς τὰ νευρώδη μόρια, καὶ αὐτὴν τὴν ἀρχὴν αὐτῶν καταλαβόντος. ἐντεῦθεν τε αἱ παραφροσύναι. θεασάμενος οὖν ὁ γράψας τοῦ οὕτως τινὰ νοσήσαντα φλυκταίνας ἔχοντα κατὰ τὴν ὀφρὺν ἅπερ σημαίνει τὰ φλυζάκια, προπετῶς ἀπεφήνατο πᾶσι τοῖς οὕτως ἔχουσιν ἐσόμενον τοῦτο τὸ σύμπτωμα, καὶ περὶ τῶν δὲ τῶν ἐφεξῆς γεγραμμένων, ὁ αὐτὸς λόγος. ὃ γὰρ ἐγένετο τινὶ τῶν οὕτω νοσούντων, εἴτε δυοῖν, ἐπὶ πάντας ἐκτείνων, ἔφη καὶ ἐρυθήματα ἴσχειν αὐτοὺς, καὶ τὸ βλέφαρον ἕτερον παρὰ τὸ ἕτερον παραβλαστάνειν, καὶ ξηρὰ γίνεσθαι τὴν φλεγμονὴν, καὶ εἰλεῖν ἰσχυρῶς τοὺς ὀφθαλμούς. τούτων δὲ τὰ μὲν ἄλλα σαφῆ, τὸ δὲ παραβλαστάνειν τὸ βλέφαρον τὸ ἕτερον ἀσαφές ἐστι πότερον ἐκ μέρους αὐτοῦ τινὰ γινομένην σύμφυσιν, ἢ σαρκῶδές τι βλάστημα, θατέρου μὲν ἐκφυόμενον, ἐπὶ δὲ θάτερον ἐκτεινόμενον ἠβουλήθη δηλῶσαι. εἰ δέ τι χρήσιμον ἦν τῆς εὑρέσεως αὐτοῦ σχεῖν, πλέον ἂν περὶ αὐτοῦ διεσκεψάμην.

Τοὺς τοιούτους δὲ ἢν μὲν ἐξ ἀρχῆς φαρμακεύειν προαιρῇ, πρὸ τῆς ε΄. ἢν βορβορύζῃ ἡ κοιλίη. ἢν δὲ μὴ, ἐᾶν ἀφαρμακεύτους εἶναι. ἢν δὲ διαβορβορύζῃ, καὶ τὰ ὑποχωρήματα χολώδεα ᾖ, σκαμμωνίῃ ὑποκάθαιρε μετρίως. τῇ δὲ ἄλλῃ θεραπείῃ ὡς ἐλάχιστα προσφέρειν, ποτὰ καὶ ῥοφήματα. ἵνα βελτιόνως ἔχῃ. ἢν μὴ ὑπερβῶσι τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην (ἐπαινέοντες.

Θεραπείαν γράφει προειρημένης τῆς συνδρομῆς. ὀνομάζει δ' αὐτήν. ἐμοὶ μὲν ὡς εἴρηκα, οὐδὲ τοῦτο δοκεῖ. καὶ ἡ θεραπεία δὲ οὐδὲν κοινὸν ἔχει παρὰ τὰ πρόσθεν ἤδη εἰρημένα πολλάκις. προσεπισκεψάμενον γὰρ εἰ ἔρχεται καὶ τὰ ἐν τῇ γαστρὶ, καὶ γνωρίσαντα ταῦτα διὰ τῶν βορβορυγμῶν, καθαίρειν. εἰ δὲ καὶ χολώδη τὰ κάτω ῥέποντα εἴη, σκαμμωνίαν δίδωσι, φάρμακον χολώδη καθαῖρον. ἐν δὲ τῇ ἄλλῃ θεραπείᾳ κελεύει προσφέρειν ἐλάχιστα ῥοφήματα, μέχρις ἂν ἐπανιῶσιν ὑπερβαίνοντες τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην ἡμέραν. τούτῳ δὲ τῷ λόγῳ συνενδείκνυται πρὸ (τῆς ιδ΄. μὴ δύνασθαι πεφθῆναι τὴν νόσον.

Ὁκόταν πυρέσσοντι τεσσαρεσκαιδεκαταίῳ ἐόντι ἀφωνίη προσγένηται, οὐ φιλέει λύσις ταχείη, οὐδ' ἀπαλλαγὴ τοῦ νοσήματος γίνεσθαι. ἀλλὰ χρόνιον τὸ τοιόνδε σημαίνει. ὁκόταν δὲ φανῇ ἐπὶ τῇ ἡμέρῃ ταύτῃ μακρότερον συμπίπτει.

Οὗτος ὁ λόγος περιττός ἐστι τοῖς μεμαθηκόσι τὰ μοχθηρὰ συμπτώματα μείζονα δύναμιν ἔχειν ἐν κρισίμοις ἡμέραις φαινόμενα. τούτῳ γὰρ τῷ καθόλου κέχρηται καὶ νῦν ὁ γράψας τὸ βιβλίον ἐφ' ἑνὸς τῶν κατὰ μέρος πραγμάτων τῆς ιδ΄. ἡμέρας. ὡς γὰρ ἐν ταῖς ἄλλαις κρισίμοις, οὕτω καὶ ἐν ταύτῃ, εἰ φανῇ τι μοχθηρὸν σύμπτωμα, μείζονα τὴν δύναμιν ἔχει, χρὴ δὲ τὴν ἀπόφασιν τοῦ γενησομένου μὴ δ' ἁπλῶς, μηδ' ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ μετὰ διορισμοῦ ποιεῖσθαι. εἰ μὲν γὰρ τινὰ τῶν ἀγαθῶν σημείων, μείζονα δύναμιν ἔχοντα παρείη τῷ κάμνοντι νοσήσας πλειόνως δυνηθήσεται σωθῆναι. μηδενὸς δὲ ὄντος τοιούτου, τεθνήξεται μὴ δυναμένης τῆς δυνάμεως ἐξαρκέσαι τῇ πέψει τοῦ νοσήματος. κακῶς οὖν ὁ ταῦτα γράψας ἔφη, μακρότερον πάντως ἔσεσθαι τὸ νόσημα. δύναται γὰρ καὶ διὰ ταχέων ἀποθανεῖν ὁ τὴν ἀφωνίαν ἐν τῇ ιδ΄. ἔχων ἡμέρᾳ, μετὰ τῶν χαλεπῶν ἄλλων σημείων γενομένου τοῦ συμπτώματος.

Ὁκόταν δὲ πυρέσσοντι τεταρταίῳ γλῶσσα ἐκπεταραγμένα διαλέγηται, καὶ ἡ κοιλίη χολώδεα ὑποχωρέει ὑγρὰ, φιλέει παραληρεῖν ὁ τοιόσδε, ἀλλὰ χρὴ παραφυλάσσειν παρεπόμενον τοῖς ἀποβαίνουσι. (κείνη γενησόμενα.

Ἀλλὰ καὶ ἐν ἄλλῃ τινὶ τῶν ἡμερῶν. ἐὰν δὲ καὶ τεταρταία φανῇ πρῶτον, κινδυνωδεστέραν εἶναι τὴν ζ΄. δηλοῖ τουτέστι τὰ ἐ-

Θερινῆς καὶ μετοπωρινῆς ὥρης ἐπὶ τῶν ὀξέων, αἵματος ἀπόσταξις ἐξαπίνης, συντονίην καὶ πολλὴν φλεγμασίην κατὰ τὰς φλέβας δηλοῖ. καὶ ἐς τὴν ὑστεραίην λεπτῶν οὔρων ἐπιφάσιας. καὶ ἢν ἀκμάζῃ τῇ ἡλικίῃ, καὶ τὸ σῶμα ἐν γυμνασίῳ, ἢ εὐσαρκώσιος ἔχῃ ἢ μελαγχολικός. ἢ ἐκ πόσιος χεῖρες τρομεραί. καλῶς ἔχει παραφροσύνην προειπεῖν ἢ σπασμόν.

Καὶ αὕτη πάλιν ἡ ῥῆσις ἐπιπλοκὴν ἔχει συμπτωμάτων πολλῶν οὐ συνιεμένων ἐν ἅπαντι ἀνθρώπῳ νοσοῦντι. διὸ καὶ ἄχρηστα τὰ οὕτως γραφόμενα, τῆς χρησίμου διδασκαλίας, διὰ τῶν καθόλου γινομένης, ὡς Ἱπποκράτης εἴωθε ποιεῖν. εἴρηται δ' ὅτι τῶν καθόλου, τὰ μὲν διηνεκῆ τὴν α΄. ἔχει δύναμίν τε καὶ χρείαν, τὰ δ' ὡς τὸ πολὺ, τὴν β΄. εἰ τι δ' ἀμφίδοξον, ἢ σπάνιόν ἐστιν, ἄχρηστον ἐς τὴν διδασκαλίαν. ἃ γοῦν εἶπεν ἐπισκεψώμεθα κατὰ μέρος καὶ πρῶτόν γε τὸ πρῶτον εἰρημένον θερινῆς καὶ μετοπωρινῆς ὥρης ἐπὶ τῶν ὀξέων, αἵματος ἀπόσταξις ἐξαπίνης, συντονίην καὶ πολλὴν φλεγμασίην κατὰ τὰς φλέβας δηλοῖ. καὶ ἐς τὴν ὑστεραίην λεπτῶν οὔρων ἐπιφάσιας καὶ ἢν ἀκμάζῃ τῇ ἡλικίῃ καὶ τὸ σῶμα ἐκ γυμνασίων ἢ εὐσαρκώσιος ἔχῃ, ἢ μελαγχολικὸς, ἢ ἐκ πόσιος, χεῖρες τρομεραὶ, καλῶς ἔχει παραφροσύνην προειπεῖν ἢ σπασμόν. βέλτιον οὖν ἦν εἰπεῖν τὴν συντονίαν ἐνδείκνυσθαι, θεραπείας χρῄζειν τὰς φλέβας, ἐπιστάμεθα δ' ὅτι τὰς στάξεις τοῦ αἵματος ἐκ τῶν μυκτήρων, μοχθηρὸν ἀεί τι φησὶν εἶναι, διὰ τὴν φύσιν μὲν ἐφίεσθαι ἐκκρίνειν τὸ περιττὸν, ἀδυνατεῖν δὲ δι' οἰκείαν ἀρρωστίαν, ἢ πάχος τοῦ αἵματος, ἢ πύκνωσιν τῶν μορίων, ἢ τινὰ τούτων, ἢ πάντα συνελθόντα. μοχθηροῦ δ' ὄντος ἀεὶ τοῦ σημείου, μᾶλλον δέ τι καὶ κατὰ θέρους καὶ φθινοπώρου τὰ πρῶτα, τὴν δύναμιν αὐτοῦ συμβέβηκεν ἐπιτείνεσθαι, ἐν ταύταις γε ταῖς ὥραις. ἥ τε ξανθὴ πλεονάζει χολὴ, καὶ τὸ περιέχον θερμόν ἐστιν ὥστε εὔρουν ἐχρῆν δι' ἄμφω εἶναι τὸ αἷμα, μέγεθος οὖν αἰτίας δηλοῦται, δι' ἣν κωλύεται ῥεῖν, ἣν τὴν συντονίαν εἶναι φησὶν, ἴσως τὴν πύκνωσιν οὕτως ὀνομάζων. τό γε μὴν θεραπεύεσθαι δεῖσθαι κατὰ φλέβας τοὺς οὕτως ἔχοντας, οὐδὲν οὐδέπω διδάσκει, πρὶν εἰπεῖν ἥν τινα λέγει θεραπείαν. οὐ μὴν εἶπε. πρόρρησιν δὲ μόνην πρώτην ἔγραψε, λεπτῶν οὔρων ἐπιφάσιας γίνεσθαι κατὰ τὴν ὑστεραίαν, οὐ κατὰ μόνην ταύτην ἐξ ἀνάγκης φαινομένων αὐτῶν ἀπέπτων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἔμπροσθεν αὐτῆς. καὶ σπασμόν

[illegible] καὶ παραφροσύνην ἔσεσθαι τοῦ κάμνοντος ἀκμάζοντος κατὰ τὴν ἡλικίαν οὕτως. ἔτι πρὸς τούτοις καὶ γυμνασίου καὶ τῆς εὐσαρκίας αὐτοῦ μέμνηται καὶ τῆς κράσεως. οἱ γὰρ μελαγχολικοί, κράσεως ὄνομα καὶ μέντοι καὶ ἐκ φύσεως φησὶν αὐτόν, χεῖρας ἴσχειν τρομεράς. τὰ μὲν οὖν συμπτώματα ταῦτα δυνατὰ ἐστὶν ἀλλήλοις ἐπιπεπλέχθαι, οὐ μὴν ἐξ ἀνάγκης γε, ἢ ὡς τὸ πολὺ τούτοις ἐπακολουθήσει παραφροσύνη καὶ σπασμός.

Καὶ ἢν μὲν ἐν ἀρτίῃσιν ἐπιγένηται, βέλτιον. ἐν κρίσει δέ, ὀλέθριον, ἢν μὴ πουλὺ ἄλις ἐπιστυφθὲν αἷμα ἐξόδιον ποιήσηται τῆς πλεονεξίης κατὰ ῥῖνας, ἢ καθ' ἕδραν ἐμπυήσεις μεταστάσεις, ἢ ἀποστάσεις, ἢ πόνους ὑποχονδρίων, ἢ ἐς ὄρχιας, ἢ ἐς σκέλεα. πεφθέντων δὲ τουτέων ἔξοδοι γίγνονται. πτυσμοὶ παχέων οὔρων, ἢ λείων λευκῶν.

Δύο γραφαί εἰσι τῆς ἐπιγίγνεσθαι λέξεως, μία μὲν διὰ τοῦ τ. στοιχείου τῆς τρίτης συλλαβῆς γεγραμμένης. ἄλλη δὲ διὰ τοῦ γ. ἀλλ' ἐάν τε κατὰ τὴν προτέραν ἐπιτείνεσθαι λέγῃ τοὺς κάμνοντας ἐν ἀρτίαις ἡμέραις. ἐάν τε κατὰ τὴν β. ἐπιτείνεσθαι τὰ εἰρημένα συμπτώματα κατὰ τὰς ἀρτίας ἡμέρας, οὐκ εὐθέως ἐστὶ καὶ βέλτιον. τοῦτο δ' αὐτὸς εἶπεν. οὐ δὲ τί εἰ ἄρτιοι προσήκει σκοπεῖν. ἀλλ' εἰ καὶ κρίσιμοι. τὴν γοῦν τετάρτην ἡμέραν ἀρτίαν οὖσαν καὶ αὐτὸς ἐξ ἧς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπεν ὅτι μεγίστην δύναμιν ἔχει. τό γε μὴν ἐφεξῆς εἰρημένον ἀληθές. ἐὰν γὰρ αἷμα πολὺ καθ' ὁντινοῦν τρόπον ἐκκενωθῇ, σωτηρίας ἔχειν ἐλπίδα, καὶ δι' ἀποστάσεως αὐτὸν καὶ μεταστάσεως φησὶ σώζεσθαι, τὴν μὲν ἀπόστασιν ἄντικρυς διὰ τῆς ἰδίας προσηγορίας δηλώσας, τὴν δὲ μετάστασιν διὰ τοῦ φάναι, πόνους ἐν ὑποχονδρίῳ, ἢ ἐς ὄρχιν, ἢ σκέλεα. διαφέρει δ' ἀλλήλων, τῷ, τὴν μὲν ἀπόστασιν, αὐτὴν τὴν κρίσιν ἐπιφέρειν καὶ ἀπαλλάττειν ἁπάντων τῶν ὀχληρῶν τὸν κάμνοντα, τὴν δὲ μετάστασιν, ἑτέρων ἴσχειν ἀρχὴν παροξυσμῶν τε καὶ πόνων, ὡς δεῖσθαι πάλιν ἄλλου χρόνου πρὸς τὴν πέψιν τὸν τόπον τοῦ σώματος, εἰς ὃν ἡ μετάστασις ἐγένετο τῶν λυπούντων χυμῶν, διὸ καὶ προσέθηκε. πεφθέντων δὲ τούτων, αἱ διέξοδοι γίγνονται πτυσμῶν ἢ παχέων οὔρων λείων, λευκῶν. σημεῖα διδάσκων, τοῦ πεπέφθαι τὴν μετάστασιν ἐκ τῶν πεπεμμένων πτυσμάτων τε καὶ οὔρων.

Πυρετῷ λυγγώδει ὀπὸν σιλφίου, ὀξύμελι, δαῦκον τρίψας, πιεῖν δίδου καὶ χαλβάνην ἐν μέλιτι καὶ κύμινον ἐκλικτικὸν καὶ χυλὸν πτισάνης ἐπὶ τουτέοισι ῥοφέειν. ἄφυκτος δ' ὁ τοιοῦτος ἢν μὴ ἱδρῶτες κρίσιμοι καὶ ὕπνοι ὁμαλοὶ ἐπιγίνονται. καὶ οὖρα παχέα καὶ δριμέα κατὰ δραχμήν, ἢ εἰς ἀπόστασιν στηρίξῃ.

Τὰς λύγγας εἰώθασι καὶ λυγμοὺς ὀνομάζειν. εἰσὶ δὲ κινήσεις τινὲς τοῦ στομάχου σπασμώδεις. γίγνεσθαι δέ φασι δι' ἄμετρον κένωσιν ἢ πλήρωσιν. οἱ μὲν οὖν διὰ κένωσιν γιγνόμενοι σχεδὸν ἀνίατοι τυγχάνουσιν ὄντες. οἱ δὲ διὰ πλήρωσιν, ὑπὸ τῶν τεμνόντων καὶ ῥυπτόντων τὰ ἐμπεπλασμένα βοηθημάτων θεραπεύονται. τοιαῦτα δέ εἰσι καὶ τὰ νῦν γεγραμμένα. φαίνεται δὲ νῦν ἡ λέξις αὕτη γιγνομένη καὶ διὰ δριμύτητα δάκνουσαν τὸν στόμαχον, ὡς ἐπειδάν τις πέπερι πλέον ἤ τι καὶ τοιοῦτον καταπίῃ. καὶ μέντοι καὶ τῶν πυρεσσόντων ἔνιοι λύγξαντες ἤμεσαν διαβρωτικὸν καὶ δριμύτατον χυμόν, ἐφ' ᾧ τελέως ἐπαύσαντο τοῦ συμπτώματος. ἀλλ' ὅ γε τοιοῦτος πυρετός, οὐ καλεῖται λυγγώδης. ἐπὶ πλέον γὰρ δεῖ παραμένειν τὸν λυγμόν, ἢ καὶ διόλου τοῦ νοσήματος εἶναι συμπαροξυνόμενον τοῖς πυρετοῖς, ἵνα λυγγώδης ὀνομασθῇ. τὸν τοιοῦτον πυρετόν, ὑφ' ἱδρώτων κρισίμων καὶ ὕπνων ὁμαλῶν καὶ οὔρων δριμέων καὶ παχέων ἐκκενωθέντων θεραπεύεσθαι φησίν, ἤτοι γε ἐκκενωθέντων τῶν τοιούτων. ἢ εἰς ἀπόστημα στηριχθῇ.

Κόκκαλος καὶ σμύρνα ἐκλικτόν. πίνειν δὲ τοῖσι τοιουτέοισιν ὀξύμελι δίδου ὡς ἐλάχιστον.

Ἀτάκτως τοῦτο γέγραπται. βέλτιον γὰρ ἦν αὐτὸ μικρῷ πρόσθεν γεγράφθαι κατ' ἐκεῖνο τοῦ λόγου τὸ μέρος. ἔνθα ἐθεράπευσε τοὺς δεομένους τὸν θώρακα καὶ πνεύμονα διὰ πτυσμάτων ἐκκαθαίρεσθαι, οὐ πρὸς τὸν λυγγώδη πυρετόν. ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ εἰρημένον ἀσαφές. ὁ μὲν γὰρ κόκκαλος ὑπ' αὐτοῦ λελεγμένος, οὐχ οὕτως, ἀλλὰ κῶνος μᾶλλον ὑπὸ τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ὠνομάζετο, καθάπερ ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν σχεδὸν ἁπάντων στρόβιλος. εἰώθασι δὲ ἐξ αὐτοῦ σκευάζειν ἐκλικτόν, ὅταν ᾖ λιπαρὸς μάλιστα, τουτέστι πολλὴν ἐν κύκλῳ περικεχυμένην ἔχῃ ἰδίαν ῥητίνην. ἕψομενοι δ' αὐτὸν ἐν ὕδατι μετὰ πτισάνης προσφάτου, εἶτα τῷ ἀφεψήματι μιγνύντες μέλι σύμμετρον, ἕψοντές τε πάλιν τοῦτο, μέχρι μελιτώδους συστάσεως, οὕτω τῷ γινομένῳ φαρμάκῳ χρώμεθα πρὸς τὰς ἐκ θώρακος καὶ πνεύμονος πτύσεις. ὥσπερ δὲ καὶ ἄλλα τινὰ προσεμβάλλομεν τούτῳ τῷ φαρμάκῳ πολλάκις, οὕτως ἐστὶν εἰκὸς καὶ τὸν ταῦτα γράψαντα σμύρναν ἐπεμβάλλειν. εἶτα διὰ συντόμου δεδήλωκε καὶ τοῦτο, κόκκαλον καὶ σμύρναν ἐκλικτὸν εἰπών. δύναται δὲ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐσθιομένους κώνους μετὰ σμύρνης διδόναι, τάχα κἀνταῦθα πάλιν ὑπακουσάντων ἡμῶν, οὐ κακῶς μίγνυσθαι μέλι τῷ φαρμάκῳ. τινὲς μὲν οὖν χωρίσαντες τῆς προγεγραμμένης ῥήσεως, ταύτην αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν γράφουσι. τινὲς δὲ τὸ πέρας αὐτῆς ἀρχὴν ποιοῦσι κατὰ τόνδε τὸν τρόπον. ἢν δὲ ἀποστήματα στηρίζῃ, κόκκαλος καὶ σμύρνα ἐκλικτόν, ἵνα τῶν εἰς ἀπόστημα στηριζόντων νοσημάτων ἀκούωμεν αὐτὸ φάρμακον ὑπάρχειν. ἔστι δὲ ἄλογον τοῦτο, καὶ μάλιστα διὰ τὸ ἐπιφερόμενον, ἐν ᾧ φησί, πίνειν δὲ τοῖσι τοιουτέοισιν. ὀξύμελι δίδου ὡς ἐλάχιστον. τῷ μὲν γὰρ τοῦ λυγμώδους πυρετοῦ, λόγον ἔχει δεδιέναι τὸ ὄξος. τῶν δὲ εἰς ἀπόστημα στηριζόντων οὐδέν. καὶ διὰ τοῦτο τινὲς ἄλλοι κατά τι μὲν συνάπτουσι τὴν ῥῆσιν ταύτην τῇ προγεγραμμένῃ, κατά τι δέ, διαζευγνύουσι. προστιθέντες τὸν δὲ σύνδεσμον, καὶ γράφοντες οὕτως. ἢν δὲ εἰς ἀπόστημα στηρίζῃ. ἐπὶ τοῦ λυγμώδους πυρετοῦ τοῦ προειρημένου καὶ τοῦτ' ἐστὶ λεγόμενον, συμβουλεύσαντος τοῦ γράψαντος τὸ βιβλίον, ἐὰν εἰς ἀπόστημα ποτὲ συμβῇ στηρίξαι τὸν λυγγώδη πυρετόν, κόκκαλον μετὰ σμύρνης διδόναι καὶ φυλάττεσθαι τὴν δαψιλῆ πόσιν τοῦ ὀξυμέλιτος. τὸ δ' εἴτε διὰ τοῦ ζ. γράμματος ἡ τελευταία συλλαβὴ τοῦ στηρίζῃ γράφοιτο, εἴτε διὰ τοῦ ξ. μεγάλην οὐδὲ μίαν ἐξαλλαγὴν ὁ λόγος ἔχει.

Ἢν δὲ διψώδεες σφόδρα ἐῶσι τοῦ κριθείου ὕδατος.

Ὅτι μὲν ὡς ἄδιψον πόμα εὔδηλόν ἐστιν. ἄμεινον δ' ἦν εἰρῆσθαι πρὸς αὐτοῦ πῶς χρὴ σκευάσαι τὰς κριθὰς πότερον ἀποβρέξαντας ἁπλῶς, ἢ ὡς οἱ νῦν ἐξ αὐτῶν ζῦθον ποιοῦντες, ἢ κατ' ἄλλον τινὰ τρόπον.

Τὰ δὲ περιπνευμονικὰ καὶ πλευριτικὰ ὧδε χρὴ σκέπτεσθαι. ἢν ὀξύς τε ὁ πυρετὸς ᾖ, καὶ τὰ ὀδυνήματα τοῦ πλευροῦ τοῦ ἑτέρου ἢ καὶ ἀμφοῖν, καὶ τοῦ πνεύματος ἄνω φερομένου. ἢν πονέῃ καὶ βῆχες ἐνέωσι καὶ πτύσματα ἀνέῃ πυρρὰ ἢ πελιὰ ἢ καὶ λεπτὰ καὶ ἀφρώδεα καὶ ἀνθηρά, καὶ εἴ τι ἄλλο διάφορον ἔχει, παρὰ τὰ μεμαθηκότα τούτοισιν, οὕτω χρὴ διάγειν.

Τὰ μεγάλα καὶ ἀξιόλογα πλευρίτιδος καὶ περιπνευμονίας διώρισται ἅπαντα κατὰ τὸ γνήσιον μέρος τοῦ

βιβλίου. τὰ δὲ πᾶσιν ἰατροῖς γιγνωσκόμενα παραλέλειπται. τοιαῦτα δέ ἐστιν ἃ νῦν οὗτος γράφει, καὶ πρῶτον μὲν τὴν συνδρομὴν ὀνομαζομένην ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἐμπειρικῶν, οἱ παλαιοὶ δὲ συνεδρεύοντα τοῖς πάθεσιν ἐκάλουν τὰ τοιαῦτα συμπτώματα. πυρετὸς οὖν ὀξὺς καὶ ὀδύνη πλευροῦ θατέρου, ἢ ἀμφοτέρων, μάλιστα κατὰ τὴν ἐκπνοὴν γιγνομένην, ταῦτα γάρ ἐστι καὶ τοῦ πνεύματος ἄνω φερομένου, ἢν ποιέῃ, καὶ βῆχες, καὶ πτύελα πυῤῥὰ, ἢ πελιδνὰ, καὶ λεπτὰ, καὶ ἀφρώδη, καὶ ἀνθηρὰ, καὶ ὁπωσοῦν ἄλλως ἐξηλλαγμένα παρὰ τὰ συνήθη, ταῦτα γὰρ δηλοῖ λέγων, καὶ εἴ τι ἄλλο διαφέρον ἔχει, παρὰ τὰ μεμαθηκότα, πάντα τοῖς πλευριτικοῖς τε καὶ περιπνευμονικοῖς ἐμφαίνεσθαι φησὶ συμβαίνοντα, τουτέοισιν οὕτω χρὴ διάγειν.

Ην μὲν ὀδύνη ἄνω τείνῃ πρὸς κληΐδα, ἢ περὶ μαζὸν καὶ βραχίονα, τέμνειν χρὴ τὴν ἐν τῷ βραχίονι φλέβα τὴν εἴσω, ἐπ᾽ ὁκότερον ἂν ᾖ τῶν μερέων, κατὰ τόδε.

Κἀνταῦθα πάλιν ἐργάζεται τὴν τοῦ γνησίου μέρους γνώμην. ἐπεὶ παραλέλειπται τὸ συνεπινοούμενον τοῖς εἰρημένοις αὐτῷ, προστίθει, ὅτι καὶ ταῦτα, κατ᾽ εὐθὺ τῆς πεπονθυίας πλευρᾶς ποιεῖσθαι τὴν φλεβοτομίην, ὅπερ ἐδήλωσεν εἰπών. τέμνειν χρὴ τὴν ἐν τῷ βραχίονι φλέβα τὴν εἴσω, ἐπ᾽ ὁκότερον ἂν ᾖ τῶν μερέων, κατὰ τό δέ. προδήλως συντέμνων, τῆς ἑρμηνείας ἀμελεῖ. δέον γ᾽ εἰπεῖν τὴν κατ᾽ ἀγκῶνα φλέβα, τὴν ἐν τῷ βραχίονι λέγει.

Ἀφαιρέειν δὲ κατὰ τὴν τοῦ σώματος ἕξιν καὶ ὥρην καὶ ἡλικίην καὶ χροιὴν πλέον καὶ θαρσέων. ἢν ὀξὺ τὸ ἄλγημα ᾖ ἀγαγεῖν πρὸς λειποψυχίην.

Ἐνταῦθα πάλιν πλέον τοῦ μέτρου τοὺς σκοποὺς τῆς φλεβοτομίας ἅπαντας εἰπεῖν φιλοτιμηθεὶς, ὅμως παραλέλοιπέ τινας. οὔτε γὰρ τῆς δυνάμεως ἐμνημόνευσεν, οὔτε τῆς μεταβολῆς τοῦ αἵματος, ἀλλ᾽ οὐδὲ χώρας ἢ καταστάσεως. πλέον δ᾽ ἀφαιρεῖν κελεύων, καὶ θαῤῥεῖν μέχρι λειποθυμίας ἄγειν, ἥμαρτεν ἐν τῇ λέξει. προσθεὶς, διὸ θαῤῥεῖν προσήκει. διὰ μὲν γ᾽ τὴν ὀξύτητα τοῦ ἀλγήματος, οὐδὲ τὸ πλέον ἐκκενοῦν τοῦ αἵματος ἀφικνούμεθα. τὸ δ᾽ ἐὰν ῥεῖν, οὐκ ἐκ τῆς ὀξύτητος ἀλλ᾽ ἐξ ἄλλων ἔχομεν, ἐάν ἥ τε δύναμις ἐῤῥωμένη, καὶ ἡ τοῦ ἀκμάζοντος ἡλικία καὶ τὸ πλῆθος αἱματικὸν καὶ ἡ τοῦ κάμνοντος φύσις πυκνοτέρη τε καὶ σκληροτέρη, καὶ δυσδιαφορητοτέρα καὶ πολύαιμος, ἥ τε ὥρα τοῦ ἔτους, καὶ ἡ κατάστασις εὔκρατος. οὕτω γ᾽ καὶ ἡ χώρα. τὸ γ᾽ ἄχρι λειποθυμίας ἄγειν τὰ θαῤῥεῖν, ἐκ τούτων ἡμῖν προσγίνεται.

Ἔπειτα ὑποκλύζειν μετὰ ταῦτα.

Μετὰ τὴν φλεβοτομίαν κλύζειν κελεύει. βέλτιον δὲ ἦν προστεθεικέναι τὸν Ἱπποκράτειον διορισμὸν, ἢν μὴ αὐτόματα διεξίῃ καλῶς.

Ην δὲ ὑποκάτω τοῦ θώρακος τὸ ἄλγημα ᾖ, καὶ συντείνῃ λίην, τῷ πλευριτικῷ τὴν κοιλίην ὑποκάθαιρε. μεσηγὺ δὲ τῆς καθάρσιος μηδὲν δίδου. μετὰ κάθαρσιν δὲ ὀξύμελι. φαρμακεύειν δὲ τεταρταῖον. τὰς δὲ ἐξ ἀρχῆς τρεῖς ὑποκλύζειν. κἢν μὴ κουφίζῃ, οὕτως ὑποκάθαιρε. φυλακὴ δὲ ἔστω ἕως ἀπυρέτου καὶ ἑβδόμης. ἔπειτα ἢν ἀσφαλὴς ἐὼν φαίνηται, οὕτω χυλῷ ὀλίγῳ καὶ λεπτῷ τὸ πρῶτον, καὶ μέλιτι μίσγων δίδου. ἢν δὲ ἀνάγηται ῥηϊδίως, καὶ εὔπνοος ᾖ καὶ ἀνώδυνος ᾖ τὰ πλευρὰ, κατὰ σμικρὸν παχυτέρῳ τε καὶ πλείονι καὶ δὶς τῆς ἡμέρης.

Πλευριτικὸν ὠνόμασε τὸ εἰρημένον ὑφ᾽ Ἱπποκράτους ἐν τῷ γνησίῳ μέρει βιβλίου, ἐν ᾧ καθαίρει τοὺς οὕτως ἔχοντας πλευριτικούς. σκευάζει δὲ αὐτὸ διττῶς. τὸ φαρμακεύειν δὲ τεταρταῖον ἀδιορίστως εἴρηκε καὶ τοῦτ᾽ αὐτό. τὴν γὰρ ἀρχὴν οὐδὲν τῶν τοιούτων βοηθημάτων προσακτέον τῷ κάμνοντι, σκοπὸν ποιησάμενον ἡμερῶν ἀριθμόν. ἀλλ᾽ ὅπερ Ἱπποκράτης εἶπεν, ἤτοι κατὰ τὴν ἀρχὴν εὐθέως πρὶν στηριχθῆναι τοὺς χυμοὺς κελεύει φαρμακεύειν, ἢ ὕστερον ὅταν πεφθῶσιν. ὥς τε καὶ περὶ τὴν πρώτην ἡμέραν. ἐνίοτε δὲ καὶ β. καὶ δ. ἐνίοτε δὲ καὶ ε. ἐφαρμακεύσαμεν. οὐκ ἐν τῇ τετάρτῃ μόνῃ, καθάπερ οὗτος ἔγραψεν.

Ην δὲ μὴ ῥηϊδίως ἀπαλλαγῇ, ἔλασσόν τε τὸ πόμα, καὶ τὸ ῥόφημα ὀλίγον, χυλὸν λεπτὸν, καὶ ἅπαξ. ἐν ὁκοτέρῃ ἂν ὥρῃ βέλτιον διάγῃ. γνώσῃ δὲ ἐκ τῶν οὔρων. δεῖ δὲ ῥόφημα προσφέρειν τοῖσιν ἐκ τῶν νοσημάτων μὴ πρότερον, ἢ πέπονα τὰ οὖρα ἢ πτύσματα ἴδῃς γεγενημένα. ἢν δὲ φαρμακευθεὶς συχνὰ καθαρθῇ, ἀναγκαῖον διδόναι. ἔλασσον δὲ καὶ λεπτότερον. οὐ γὰρ δυνήσεται ὑπὸ κενεαγγείης ὑπνώσσειν οὐδὲ πέσσειν ὁμοίως οὐδὲ τὰς κρίσιας ὑπομένειν. ἀλλ᾽ ἐπειδὰν ξυντήξιες ὠμῶν γένωνται, καὶ τὰ ἀντέχοντα ἀποβάλλῃ, ἀνθέξει οὐδέν.

Περὶ τοῦ κατὰ μέρος καιροῦ τῆς τροφῆς ἐπισκοπούμενος ὁ Ἱπποκράτης, καὶ αὐτὸς δὲ οὗτος ὁ ταῦτα γράψας ἐν τοῖς ἄνω γεγραμμένοις αὐτῷ, θερμασίᾳ προσέχειν ἠξίου τῇ κατά τε τὸν θώρακα καὶ τοὺς πόδας. ἡ γ᾽ τῶν οὔρων ἐπίσκεψις εἰς τὴν καθόλου δίαιταν οὐκ εἰς τὴν τοῦ μερικοῦ μέρους τῆς τροφῆς ἐστὶ χρήσιμος. ὥς τε οὐκ ὀρθῶς εἶπε νῦν χυλὸν λεπτὸν ἅπαξ διδόναι καθ᾽ ἣν ὥρην βέλτιον διάγει. γνώσεσθαι δ᾽ ἐκείνην ἐκ τῶν οὔρων. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα βραχεῖαν ῥοπὴν οὐδὲ τὸ βέλτιον ἴσχει τὰ οὖρα κατὰ τοὺς μερικοὺς παροξυσμοὺς, ἀλλ᾽ οὐχ οὕτως γε μακρὸς ὁ χρόνος ἐκεῖνος ἐστὶν, ὡς ἀποθέσθαι ταῦτα ἡμᾶς, καὶ περιμεῖναι, πότερον νεφέλας ἐπαιωρουμένας, ἢ κάτω χωρούσας ἴσχει. ταῦτα γὰρ ἐν πολλῷ χρόνῳ γίγνεται. τρέφεσθαι δ᾽ ἐν τοῖς ὀξέσι νοσήμασι τοὺς κάμνοντας ἐνίοτε ἀναγκαῖον ἐστὶ καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς παρακμῆς.

Πέπονα δ᾽ ἐστὶ τὰ μὲν πτύελα, ὁκόταν γένηται ὅμοια πύῳ. τὰ δὲ οὖρα τὰς ὑποστάσιας ἔχοντα ὑπερύθρους, ὁκοῖον ὀρόβων. οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ πρὸς τὰ ἄλλα ἀλγήματα τῶν πλευρέων χλιάσματα προστιθέναι καὶ κηρώματα. ἀλείφειν δὲ τὰ σκέλη καὶ ὀσφὺν θερμῷ, καὶ λίπος ἐγκαταλείπειν. οὐδὲ δὲ ὑποχόνδρια λίνου σπέρματι καταπλάσσων ἕως μαζῶν. ἀκμαζούσης δὲ τῆς περιπλευμονίης, ἀβοήθητον μὴ ἀνακαθαιρομένου, καὶ πονηρὸν ἢν δύσπνοος ᾖ. καὶ οὖρα λεπτὰ καὶ δριμέα καὶ ἱδρῶτες περὶ τράχηλον καὶ κεφαλὴν γίγνονται. οἱ τοιοίδε ἱδρῶτες πονηροὶ, ὑπὸ πνιγμοῦ καὶ ῥωγμῆς καὶ βίης ἐπικρατεόντων τῶν νοσημάτων. ἢν μὴ οὖρα πολλὰ καὶ παχέα ὁρμήσῃ, καὶ πτύσματα πέπονα ἔλθῃ. ὅτι δ᾽ ἂν τούτων αὐτοματίσει. λύει τὸ νόσημα.

Οὔτε αὐτοῦ μέμνηται διὰ τῶν ἔμπροσθεν οὕτω γράψαντος περὶ τῶν πεπεμμένων οὔρων, οὔθ᾽ Ἱπποκράτους ἄλλως εἰπόντος. οὖρον δὲ ἄριστον, ὁκόταν ὑπόστασις λευκή τε καὶ λεία καὶ ὁμαλή. τὰ δ᾽ ἄλλα τῆς ῥήσεως τὰ περὶ τῶν πλευριτικῶν καὶ περιπνευμονικῶν εὔδηλα, καὶ χωρὶς τῆς ἐμῆς ἐξηγήσεως, ὅπη τε τῶν ὑφ᾽ Ἱπποκράτους

εἰρημένων

εἰρημένων ὁ ταῦτα γράψας ἀποχωρεῖ, καὶ ὅπῃ μάλιστα πάντῃ, ἢ ἐκ μέρους γέ τινος ἕπεται.

Γ ὀρθοπνοίης ἐκλικτὸν κόκκαλον χαλβάνην ἐν μέλιτι ἀττικῷ. ἀβρότονον ἐν ὀξυμέλιτι. περὶ δὲ ἐλλέβορον μέλανα ἀποζέσας καὶ πλευριτικῷ ἐν ἀρχῇσι περιωδυνέοντι πίνειν δίδου. ἀγαθὸν δὲ καὶ πάνακα ἐν ὀξυμέλιτι ἀναζέσαντα καὶ διηθέοντα διδόναι πίνειν. καὶ ἡπατικοῖσι καὶ τῇσι ἀπὸ τῶν φρενῶν περιωδυνίῃσι, καὶ ὁκόσα δεῖ ἐς κοιλίην ἢ ἐς οὔρησιν ἐν οἴνῳ καὶ μέλιτι. τὰ δὲ ἐς κοιλίην ξὺν ὕδατι ῥεῖ μελικρήτῳ πίνειν πλεῖον δίδου.

Καὶ τὸ τῶν φαρμάκων. α. καὶ δεύτερον, ἀναγωγὰ πτυέλων ἐστί. τὸ δὲ διὰ τοῦ μέλανος ἐλλεβόρου, γαστρὸς ὑπακτικόν. τὸ δὲ διὰ τοῦ πάνακος, οὐ προσεῖπεν, ἐς ὅ ἂν χρήσιμον ὑπάρχει.

Δ υσεντερίη ἀπόστημα ἢ ἐπάρματι, παυσαμένη ποιήσει, ἢν μὴ ἐς πυρετὸν, ἢ ἱδρῶτας, καὶ οὖρα παχέα καὶ λευκὰ καὶ λίαν ἐπιφανῆ, ἢ ἐς τριταίους. ἢ εἰς κιρσὸν, ἢ ἐς ὄρχιν. ἢ ἐς σκέλεα ἀλγήματα, ἢ εἰς ἰσχίον στηρίξῃ ὀδύνη.

Καὶ οὗτος ὁ λόγος ἀδιόριστός ἐστιν, οὐδ' ὁποίαν λέγει δυσεντερίαν ἐνδειξαμένου τοῦ συγγραφέως, οὔτε πᾶσα ἐπαύσατο ταῦτ' ἐπιφέρουσα.

Ε ἰ πυρετῷ χολώδει πρὸ τῆς ζ'. ἡμέρας μετὰ ῥίγεος ἴκτερος ἐπιγενόμενος λύσει τὸν πυρετὸν, ἄνευ δὲ ῥίγεος ἢν ἐπιγένηται ἔξω τῶν καιρῶν, ὀλέθριον.

Οὐ δή που πρὸ τῆς ζ'. μετὰ ῥίγους ἐπιγενόμενος ἴκτερος λύει τὸν πυρετόν. οὐχὶ δὲ μετὰ τὴν ζ'. ἀλλ' ὁ διορισμός ἐστι τοιόσδε. τοῖς πυρέττουσιν ἴκτερος ἐπιγίνεται, ἐνίοτε μὲν ὡς σύμπτωμα τῆς κατὰ τὸ ἧπαρ διαθέσεως, ἐνίοτε δὲ τὴν χολὴν τῆς φύσεως ἐκκρίνειν διὰ τοῦ δέρματος ἐπιχειρησάσης, εἶτα μὴ δυνηθείσης αὐτὸ, καθάπερ εἴωθεν ἐπὶ πάντων γίνεσθαι τῶν ἀποστημάτων. εἴρηται δὲ περὶ τῶν τοιούτων ἰκτέρων ἐν ἀφορισμοῖς.

Τ έτανος δὲ ὀσφύος, καὶ ὑπὸ μελαγχολικῶν διὰ φλεβῶν πνευμάτων ἀπολήψιες ὅταν ἔωσι, φλεβοτομίη λύεται.

Ὅταν δέ φησι διὰ μελαγχολικὸν αἷμα, πλεονάζον ἐν ταῖς φλεψὶ πνευμάτων ἀπολήψιες γίνονται, φλεβοτομία ταῦτα λύει. πνευμάτων δὲ ἀπόληψιν εἰ μὲν τῶν κατὰ τὰς ἀρτηρίας λέγει, καὶ γὰρ καὶ ταύτας φλέβας ὠνόμαζον οἱ παλαιοί, τί ἄλλο, ἢ ἀσφυξία γένοιτ' ἂν τὸ πάθος. εἰ δὲ τῶν κατὰ τὸν πνεύμονα, πάλιν ἐνταῦθα τὴν καλουμένην ἄπνοιαν αἰνίττεται. δύναται δὲ καὶ πλῆθός τε καὶ πάχος αἵματος, οὐ μόνον τὰς ἀρτηρίας πνευματῶσαι ποτὲ καὶ διέξοδον οὐκ ἔχειν, ἀλλὰ καὶ ταύτας τὰς ἰδίως ὀνομαζομένας φλέβας.

Ο κόταν δὲ ἀπὸ τῶν τενόντων σφοδρῶς ἔμπροσθεν ἀντισπῶνται. καὶ περὶ τὸν τράχηλον καὶ πρόσω πεν ἱδρῶτες ὑπὸ τοῦ πόνου δακνομένων καὶ ξηραινομένων τῶν τενόντων, τῶν οὐρωδέων οἱ παχύτατοι μὲν ῥάχιν συνέχουσιν. οἱ *μέγιστοι σύνδεσμοι καταπεφυκότες, ἕως εἰς πόδας ἀποτελευτῶσι τῷ τοιῷδε. ἢν μὴ πυρετὸς καὶ ὕπνος ἐπιγένηται, καὶ ἑπόμενα οὖρα πέψιν ἔχοντα ἔλθῃ, καὶ ἱδρῶτες κριτικοί, πίνειν οἶνον κρητικὸν οἰνώδεα, καὶ ἄλητον ἑφθὸν ἐσθίειν, καὶ κηρωτῇ ἀλείφειν καὶ ἐγχρίειν τὰ σκέλεα περιειλίσσειν ἕως τῶν ποδῶν θερμῷ βρέχων ἐν σκάφῃ. καὶ βραχίονας ἕως δακτύλων κατειλίσσειν. καὶ ὀσφὺν ἀπὸ τοῦ τραχήλου ἕως τῶν ἰσχίων πάλιν ἐγκηρώσας μαλακῷ δέρματι, ὅπως καὶ τὰ ἔμπροσθεν περιέξῃ, καὶ διαλείπων πυρία τοῖσιν ἀσκίοισι. θερμὸν δ' ὕδωρ ἐγχέων, καὶ περιτείνων σινδόνιον, ἐπανάκλινε αὐτόν. κοιλίην δὲ μὴ λίην λύσῃς ἢν μὴ παλαιῷ, ἢ μὴ πολλὸν χρόνον ἡ ἀδιαχώρητος ἐοῦσα, καὶ ἢ μέν τοι σοὶ ἐπιδιδῷ ἐπὶ τὸ βέλτιον. εἰ δὲ μὴ τοῦ μήδου τῆς ῥίζης τρίβων ἐν οἴνῳ ὠώδει καὶ δαῦκον πίνειν δίδου πρωῒ νήστει πρὸ τοῦ βρέχειν. καὶ ταχὺ ἐπὶ τούτοισι τὸ ἄλευρον, ἑφθὸν, χλιαρὸν, ἐσθιέτω ὡς πλεῖστον. καὶ οἶνον ὁκόταν βούληται εὔκρητον ἐπιπινέτω. καὶ ἢν μέν σοι ἐπιδιδῷ ἐπὶ τὸ βέλτιον. ἢν δὲ μὴ προλέγειν.

Καὶ οὗτος ὁ λόγος ἀδιορίστως εἴρηται μετὰ τοῦ καὶ ἀκύρως ἔνια τῶν ὀνομάτων γεγράφθαι. τὸ γὰρ ὑπὸ τοῦ πόνου δάκνεσθαι τοὺς τένοντας, ἀκύρως λέλεκται, δριμέσι χυμοῖς πρέποντος τοῦ δάκνειν ῥήματος, οὐ τοῖς πόνοις. καὶ μέν τοι καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ῥήσεως, ἐπὶ τοῦ σφοδρῶς ἔμπροσθεν ἀντισπᾶσθαι, μετὰ ταῦτα φησὶ ξηραινομένων τῶν τενόντων οὐρωδέων οἱ παχύτατοι τὴν ῥάχιν συνέχουσι. τοὺς ἄχρι τοῦ οὐραίου καλέσας οὕτως. ὀνομάζουσι δὲ οὐραῖον τὸ πέρας τοῦ ὀστέου. εἰ δ' ἀμφότερα τὰ μέρη δηλῶσαι βούλεται τεινόμενα, καὶ περὶ τὰ πρόσω καὶ ὀπίσω τέτανον ἐπιτείνεσθαι δυνατὸν, καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔφη. τετάνοισι δὲ ὀσφύος, οὐκ ἀσφαλῶς δὲ οὐδὲ τῇ πέψει τῶν οὔρων τὴν ῥαστώνην τῶν παθῶν προγινώσκει. πυρετώδους γὰρ νοσήματος ἀπεψίαι διὰ τῶν οὔρων δηλοῦνται σαφῶς. τῶν δὲ κατὰ τοὺς μῦς οὐκ ἀσφαλὴς ἡ διὰ τῶν οὔρων σημείωσίς ἐστι. ἀλλὰ τοῦτο μὲν μικρόν. τὸ οἶνον δ' αὐτοῖς διδόναι χωρὶς τοῦ διορίσασθαι, πότερον ὑπὸ ψύξεως ἔπαθον, ἢ δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν, οὐ σμικρὸν ἁμάρτημά ἐστιν, ἀλλὰ καὶ πάνυ προπετές. ἀλόγως δ' εἴρηται καὶ τὸ κοιλίην δὲ μὴ λύειν, εἰ μὴ παλαιῷ. λυθεῖσα γὰρ ἄν ποτε ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ὠφέλιμος. τὰ δ' ἄλλα τῆς ῥήσεως δῆλα.

Τ ὰ δὲ νοσήματα πάντα λύεται, ἢ κατὰ στόμα, ἢ κατὰ κοιλίην, ἢ κατὰ κύστιν ἢ τινος ἄλλου τοιοῦδε ἄρθρου. εἰ δὲ τοῦ ἱδρῶτος εἶδος κοινὸν ἁπάντων:

Οὐκ ἔστιν ὁ λόγος καθόλου, οὐδὲ κοινῶς ἁπάντων. οὐ γὰρ διὰ τούτων μόνων, ἀλλὰ καὶ διὰ μήτρας, καὶ διὰ τῆς ἐκ τῶν ῥινῶν αἱμορραγίας γινομένης αἱ λύσεις γίνονται τῶν νοσημάτων.

Ε λλεβορίζειν δὲ χρὴ, οἷς ἀπὸ κεφαλῆς φέρεται ῥεῦμα.

Οὐκ ἀναγκαῖον ὅσοις ἀπὸ κεφαλῆς φέρεται ῥεῦμα πάντας ἐλλεβορίζειν, ἀλλ' ἐνίοτε τῆς κεφαλῆς μόνης ποιεῖσθαι πρόνοιαν εἰθίσμεθα.

Ο κόσοι δ' ἐξ ἀποστημάτων, ἢ φλεβορραγίης, ἢ δι' ἀκρασίην ἢ δι' ἄλλην τινὰ ἰσχυρὰν αἰτίαν ἔμπυροι γίγνονται. μὴ δίδου ἐλλέβορον τοῖσι τοιούτοισιν. οὐδὲν γὰρ ὠφελήσει καὶ ἤν τι πάθῃ, αἴτιον δόξει εἶναι ὁ ἐλλέβορος. ἢν δὲ διαλύηται τὸ σῶμα, ἢ πόνος ἐν κεφαλῇ, ἢ ἐμπεπλασμένα τὰ ὦτα ἢ ῥὶς, ἢ πτυαλισμὸς, ἢ τῶν γονάτων βάρος, ἢ σώματος ὄγκος παρὰ τὸ ἔθος, ὅ, τι ἂν συμβαίνῃ, μήθ' ὑπὸ πότων μήθ' ὑπὸ ἀφροδισίων, μήθ' ὑπὸ λύπης, μήθ' ὑπὸ φροντίδων, μήθ' ὑπὸ ἀγρυπνιῶν. κἢν μέν τι τούτων ἔχῃ αἴτιον, πρὸς τοῦτο ποιέεσθαι τὴν θεραπείαν.

Φλεβορραγίην μὲν λέγει τὴν ῥῆξιν τῶν φλεβῶν. ὅτι δ' οὔτε τοὺς ἐκ τοιαύτης αἰτίας ἐμπύους γινομένους

ἐλλεβορίζειν προσέθηκεν, οὔτε τοὺς διὰ ἀχρηματίαν, οὔτε τοὺς διὰ ἄλλης αἰτίας, εὔδηλον. οἱ δὲ δι' ἀκρασίαν ἔμπυοι
κακῶς ἐν τῷ νῦν εἰρημένῳ καταλόγῳ, τῆς ἀκρασίας αὐτῆς καθ' ἑαυτὴν βλαπτούσης τοὺς ἀκρατεῖς, διὰ πλησμο-
νῆς, ἀπεψίας, οἰνοφλυγίας, ἀφροδισίων πολλῶν καὶ ἀγρυπνιῶν, ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα. προειπὼν δὲ τίσιν ἐλλέ-
βορον οὐ χρὴ διδόναι φησίν. ἢν διαλύηται τὸ σῶμα τουτέστιν ἐὰν ἔκλυτον ἱκανῶς γένηται χωρὶς προφάσιος δη-
λονότι, ἢ πόνος ἐν κεφαλῇ χρόνιος καὶ δύσλυτος, ὑπακοῦσαι γάρ σε δεῖ κἀν τῷ τῆς κεφαλῆς χρονίῳ πόνῳ, καὶ τοῖς
ἐφεξῆς εἰρημένοις ἅπασι τοῖς ἐμπεπλασμένοις, ὥσπερ καὶ ῥινὶ καὶ τῷ πτυαλισμῷ. προστίθησι δὲ τοιάνδε βάρος
καὶ πόνον καὶ στόματος ὄζειν παρὰ τὸ ἔθος. ἐπὶ πάντων τε τούτων αὐτῶν τὰς αὐτὰς αἰτίας γινομένας, ἐλλεβορί-
ζειν συμβουλεύει, διελών τε τὸν καθόλου λόγον εἰς τὰ κατὰ μέρος, ἔφη. μήθ' ὑπὸ ἀφροδισίων, μήθ' ὑπὸ
φροντίδος, ἢ ἀγρυπνιῶν τῶν εἰρημένων γεγονότων. εἰ γὰρ ἐκ τούτων τινὸς εἴη γεγονότα, πρὸς τὸ ποιῆσαν αἴτιον
10 ἁρμόττεσθαι κελεύει. τίνα δ' ἐκ τούτων ἁπάντων ὧν εἶπον ἀληθῶς ἀκριβῶς εἴρηται, καὶ τίνα μή, μεμαθήκατε
κἀν τῶν Ἱπποκράτους βιβλίων, καὶ τῶν ἡμετέρων πραγματειῶν.

Τὰ ἐκ πορείης ἀλγήματα πλευρέων, νώτου, ὀσφύος ἰσχίων, καὶ ὁκόσα ἀναπνέοντες ἀλγέουσι πρόφασιν ἔχοντες.
πολλάκις γὰρ μεμάθηκε φοιτᾶν ἐκ κραιπαλέων καὶ βρωμάτων φυσωδέων ἀλγήματα. καὶ ἐς ὀσφὺν καὶ ἐς ἰ-
σχία. οἷς δ' αὖ αὐτῶν ἡ τοιάδε δυσουρέεται. τούτων δὲ πορείη αἰτίη καὶ κορυζέων καὶ βράγχων.

Οὐ τεταγμένως ἡρμήνευσε ταῦτα, προειπὼν γὰρ τὰ ἐκ πορείης ἀλγήματα, πλευρῶν, νώτου, ὀσφύος, ἔμ-
φασιν ἐποίησεν, ὡς μέλλων ἐρεῖν, ὅπως τὰ τοιαῦτα θεραπεύηται. κἄπειτα παρενθείς, πολλάκις γὰρ μεμάθη-
κε φοιτᾶν ἐκ κραιπαλέων καὶ βρωμάτων φυσωδέων, μετὰ ταῦτα ἐπήνεγκεν, ὅσα αὐτῶν τοιάδε δυσουρέεται. καὶ
μετὰ ταῦτα πάλιν ἐφεξῆς ἔφη. τούτων δὲ πορείη αἰτίη καὶ κορυζέων καὶ βράγχων, ἀκέφαλον ὡς ἂν εἴποι τις ἐρ-
γασάμενος τὸν λόγον.

Ὅσα δὲ ἀπὸ διαιτημάτων τὰ μὲν πολλὰ ἕκαστος ὡς ἂν παρὰ τὸ ἔθος διαιτηθῇ μάλιστα ἐπισημαίνει. καὶ γὰρ ὁκόσοι
20 ἂν μὴ μεμαθηκότες ἀριστᾶν, ἢν ἀριστήσωσιν, εὐθέως πλῆθος αὐτοῖς τῆς γαστρὸς καὶ νυσταγμὸς καὶ πληθώρη. ἢν δὲ ἐπι-
δειπνήσωσι κοιλίη ἐκταράσσεται ξυμφέρει δὲ τουτέοισιν ἐκλουσαμένοις καθεύδειν. κοιμηθέντας δὲ περιπα-
τῆσαι βραδέως συχνὴν περίοδον. καὶ ἢν μὲν λαπαχθῇ δειπνῆσαι, καὶ πιεῖν οἶνον ἐλάσσονα ἀκρητέστερον. ἢν δὲ μὴ
λαπαχθῇ, ὑποχρισάσθω τὸ σῶμα θερμῷ. κἢν διψῇ, ὑδαρέα οἶνον λευκὸν ἢ γλυκὺν ἐπιπιόντα ἀναπαυέσθω. ἢν δὲ
μὴ ἐγκοιμηθῇ πλείω ἀναπαυέσθω. τὰ δὲ ἄλλα ὁμοίως τοῖσιν ἐκ κραιπάλης διαιτάσθω. τὰ δὲ ἀπὸ πομάτων, ὁκόσα
μὲν ὑδαρέα, βραδυπορώτερά ἐστι, καὶ ἐγκυκλέεται καὶ ἐπιπλάζει περὶ ὑποχόνδρια, καὶ ἐς οὔρησιν οὐ καταρρέει.
τοιούτου δὲ πόματος πληρωθείς, μηδὲν ἔργον ὀξέως διαπρήξῃ. ὁκόσα τῷ σώματι ξυνταθέντι βίῃ ἢ τάχει πο-
νέειν ξυμβαίνει. ὡς μάλιστα δὲ ἡσυχαζέτω μέχρι καταπεφθῇ μετὰ τῶν σιτίων. ὁκόσα δὲ τῶν πομάτων ἀκρητέ-
στερά ἐστιν ἢ αὐστηρότερα παλμὸν ἐν τῷ σώματι καὶ σφυγμὸν ἐν τῇ κεφαλῇ ἐμποιέει, τουτέοισι καλῶς ἔχει ἐπικοι-
30 μηθῆναι, καὶ θερμόν τι ῥοφέειν πρὸς ἃ ἄχθονται μάλιστα. νηστείη δὲ πονηρὸν πρὸς τὴν κεφαλαλγίην, καὶ
κραιπάλην. ὁκόσοισι δὲ μονοσιτέουσι, κενεοὶ καὶ ἀδύνατοί εἰσιν, καὶ οὐρέουσι θερμὸν παρὰ τὸ ἔθος κενεαγγέοντες.
γίνεται δὲ καὶ στόμα ἁλυκὸν καὶ πικρόν, καὶ τρέμουσιν ἐν παντὶ ἔργῳ, καὶ κροτάφοις ἐπιξυντείνονται, καὶ τὸ
δεῖπνον οὐ δύνανται πέσσειν, ὁμοίως ὥσπερ ἢν ἠριστηκότες ἔωσιν. τουτέοισι δὲ χρὴ πίνειν ἔλασσον, ἢ μεμαθήκασιν, καὶ
ὑγροτέρην μᾶζαν ἀντὶ ἄρτου, καὶ λαχάνων λάπαθα, ἢ μαλάχην, ἢ πτισσάνην καὶ σεῦτλα. πίνειν δὲ κατὰ τὸ
σιτίον οἶνον ὁκόσον σύμμετρον, καὶ ὑδαρέστερον. καὶ ἀπὸ δείπνου περιπατῆσαι ὀλίγον ἕως οὖρα καταδράμῃ καὶ
οὐρήσει. χρήσθω δὲ καὶ ἰχθύσιν ἑφθοῖσι. βρώματα δὲ μάλιστα ἐπισημαίνει.

Μεμνήμεθα δήπου τούτων ἁπάντων τὸν λόγον ἐπὶ τῷ γνησίῳ μέρει τοῦ συγγράμματος ἱκανῶς ἐξειργα-
σμένον. διὰ ἐκείνων γοῦν δυνήσῃ, ὡσαύτως εἰρημένα, καὶ ταῦτα διαγνῶναί τε καὶ κρῖναι. ἐμοὶ δ' οὐκ ἀναγκαῖον ἐν
τοῖς τοιοῖσδε μηκύνειν. βρώματα δὲ μάλιστα ἐπισημαίνει οὐκ ἐκ λόγου τινός, ἀλλ' ἐμπειρίᾳ προσήκει κρίνεσθαι
40 τὴν ἐδεσμάτων τὴν δύναμιν. οὐ διοίσει δὲ νῦν βρώματα λέγειν ἢ ἐδέσματα. καὶ μέντοι καὶ ὁ γράψας ταυτί,
τοιοῦτόν τι δηλοῖ διὰ τοῦ ἐπισημαίνειν. ἐπίσημος γάρ φησι τοῖς σώμασι γίνεται καθ' ἑκάστην ἀλλοίωσιν διὰ ἰσχυ-
ρῶν ἐδεσμάτων. εἶθ' ἑξῆς αὐτὰ καταλέγει.

Σκόροδον, φῦσαν καὶ θέρμην περὶ τὸν θώρηκα. καὶ κεφαλῆς βάρος καὶ ἄσην, καὶ ἔτι ἄλλο ἄλγημα εἴη μεμαθη-
κὼς πρόσθεν, παροξυνέει ἄν, οὐρητικὸν δὲ καὶ τοῦτο ἔχει ἀγαθόν. ἄριστον δ' αὐτοῦ φαγέειν ἢ μέλλοντι ἐς πόσιν
ἰέναι, ἢ μεθύοντι.

Εἰ τῇ πείρᾳ χρὴ κρίνειν ἓν ἕκαστον τῶν ἐσθιομένων, οὐκ ἂν ὀρθῶς λέγοιτο φυσῶδες εἶναι τὸ σκόροδον. οὐδὲ θέρ-
μης πλείονος ἢ κατὰ κρόμμυον αἴσθησιν φέρον τοῖς φαγοῦσιν, οὔτ' ἐν ἄλλῳ τινὶ μέρει τοῦ σώματος, οὔτ' ἐν τῷ θώρα-
κι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδ' ἄσης. καὶ μάλιστα ἄν τις αὐτὸ βραχὺ προαποζέσας προσφέρηται. τὰ δὲ πολλὰ
τῶν ἐδεσμάτων, ὅταν μὲν πληθωρικὸν ᾖ τὸ σῶμα, θερμαίνει. ὅταν δὲ προκεκενωμένον ᾖ ξηραίνει γε ἱκανῶς.
50 ἡμάρτηκεν οὖν ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου, χωρὶς διορισμοῦ τὴν ἀπόφασιν ποιησάμενος. ἄμεινον γὰρ ἦν διορίσαι
καθὸ λέλεκται. νυνὶ δὲ ἁπλῶς εἰπὼν ἀπεφήνατο περὶ σκορόδου. βέλτιον δ' ἦν εἰπεῖν ξηραίνειν καὶ θερμαίνειν
αὐτὸ καὶ ἄφυσον εἶναι. οὐ κατὰ γὰρ ἀδιορίστου ἀποφαίνεσθαι ἔθος ἐστίν. προσυπακούειν δ' ὅταν ἐν καιρῷ δοθῇ,
ὃ τῷ προπαρεσκευασμένῳ τῷ σώματι δηλοῖ. προπαρασκευάζεται δὲ μήτε πληθωρικὸν μήτε κακόχυμον ὄν.
οὐκ ὀρθῶς οὖν οὐδὲ κεφαλῆς βάρος ὑπ' αὐτοῦ γίνεσθαι φησίν. ἐὰν γὰρ προκενώσας τὸ σῶμα, προσενέγκῃ σκό-
ροδον καὶ κεφαλῆς βάρος ἰᾶται καὶ παντὸς ἄλλου μορίου. θαυμάζω δὲ πῶς ἄμα μέχρι τοῦ νῦν διέλαθεν ἐπ' αὐτοῦ
προειπὼν ἐφεξῆς εἰπεῖν. ἄριστον δ' αὐτὸ φαγεῖν μέλλοντι ἐπὶ πόσιν ἰέναι, ἢ μεθύοντι. φαίνεται δὲ ἐκ τούτων οὔτε
κραιπάλην οὔτε μέθην ἐργαζόμενον, ἀλλὰ καὶ προφυλακτικὴν αὐτὸ ὑπάρχειν, ὡς καὶ βάρος ὦσαι δύνασθαι.
καὶ θεραπευτικὸν γίνεσθαι φυσῶν. ἀληθῆ μὲν ταῦτα εἶπε καὶ προσέτι τῶν οὐρητικῶν εἶναι φαρμάκων αὐ-
τό. ψευδῶς δὲ τἆλλα προσέθηκεν ἅμα καὶ τῷ μαχόμενα λέγειν αὐτά.

Τυρὸς δὲ φῦσαν καὶ στεγνότητα, καὶ σιτίων ἔξαψιν ποιέει ὠμὸν καὶ ἄπεπτον. κάκιστον δ' ἐν τῷ ποτῷ φαγεῖν πεπληρωμένοισι.

Φυσώδης μᾶλλον ἐστὶ τοῦ ξηροῦ ὁ μαλακὸς καὶ νέος τυρὸς, καὶ ἧττον στεγνοῖ, τουτέστιν ἵστησι τὴν γαστέρα τοῦ ξηροῦ, τούτῳ γὰρ ὑπάρχει φυσώδει μὲν ἧττον εἶναι μᾶλλον δ' ἱστάναι τὴν γαστέρα, καὶ μέντοι καὶ διψώδεις μᾶλλόν ἐστιν, ὅπερ ἐδήλωσεν εἰπὼν σιτίων ἔξαψιν ποιεῖ. τὸ δ' ὠμὸν καὶ ἄπεπτον μεταξὺ παρέγκειται κατὰ τὴν ῥῆσιν οὐκ ἐπιμελῶς ἑρμηνευόμενον. ἐμφαίνει γὰρ ὅτι τὸ κατὰ τὸ σῶμα συνιστάμενον πᾶν ὠμὸν καὶ ἄπεπτον ἐν χυμοῖς ἐκ τοιούτων ἐδεσμάτων πέφυκε γίνεσθαι, ὁποῖος ἐστὶ καὶ ὁ τυρὸς, ὠμὸν καὶ ἄπεπτον ἔδεσμα, ὡς εἰ καὶ οὕτως ἔλεγε· τυρὸς δὲ καὶ φῦσαν καὶ στεγνότητα τῆς γαστρὸς ἐργάζεται, καὶ καυσώδης ἐστὶν, ἔτι δ' ὠμὸν καὶ ἄπεπτόν ἐστιν ἔδεσμα, καὶ χυμῶν τοιούτων γεννητικόν. κάκιστον δέ φησι καὶ πεπληρωμένον μετὰ πόματος φαγεῖν αὐτὸ, ὅπερ εὔδηλόν ἐστι καὶ τοῖς ἰδιώταις. ἔστι μὲν γὰρ καὶ ἄλλως οὐκ ἀγαθὸν ἔδεσμα τυρὸς ὡς ἂν παχύχυμος καὶ δύσπεπτος ὑπάρχων. εἰ δ' ἐν τῷ οἴνῳ αὐτῷ τις χρήσαιτο πεπληρωμένος ὢν, χείριστος ἁπάντων τῶν ἐδεσμάτων γίνεται, βαρύνων τε τὸ στόμα τῆς γαστρὸς, αὐτός τε πρῶτος διαφθειρόμενος, εἶθ' ἑαυτῷ συνδιαφθείρων καὶ τἄλλα.

Ὄσπρια δὲ πάντα φυσώδεα, καὶ ὠμὰ καὶ ἑφθὰ, καὶ πεφρυγμένα, ἥκιστα δὲ βεβρεγμένα ἢ χλωρά. τουτέοισι δὲ μὴ χρέεσθαι εἰ μὴ μετὰ σιτίων. ἔχει δὲ καὶ ἰδίας μοχθηρίας ἕκαστον αὐτέων.

Ἐμπίπλησι τὴν κοιλίαν πάντα τὰ ὄσπρια. πρὸς τούτοις δὲ καὶ δυσπεπτότατα αὐτῶν ἐστι τὰ ὠμά. τὰ δὲ πεφρυγμένα, φυσώδη μὲν ἧττον. ἄπεπτα δ' οὐδὲν ἧττον. ὅσα δὲ πλεῖστον ἥψηται, μετριώτερα. τὸ δὲ ἐφεξῆς ἔν τισι μὲν τῶν ἀντιγράφων γέγραπται, καὶ βεβρεγμένα καὶ χλωρά. ὡς καὶ τῶν τοιούτων τὰς προειρημένας κακίας ἐχόντων. ἐν τοῖς πλείστοις δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ἐφ' ἑτέρας ἀρχῆς. ἥκιστα δὲ βεβρεγμένα. χλωρὰ μὲν οὖν λέγεται τὰ μὴ ξηρὰ, μηδὲ ἀκριβῶς ἤδη τέλεα. βεβρεγμένα δὲ, τὰ ὕδατι βρεχθέντα. συμβουλεύει τοίνυν ἄνευ σιτίων ὀσπρείοις μὴ χρέεσθαι· σιτία δηλονότι, μάλιστα μὲν τοὺς ἐκ πυρῶν ἄρτους λέγων, ἢ ἁπλῶς ἅπαντα τὰ ὁπωσοῦν σκευαζόμενα. τάχα δὲ καὶ τἄλλα πάντα ἐξ ὅσων ἄρτοι γίνονται, ζειὰς, καὶ τίφας, καὶ κριθάς. οἱ δ' ἀγροῖκοι καὶ ἀπὸ τῶν κέγχρων ἄρτους ποιοῦνται.

Ἐρέβινθος φῦσαν μὲν ὠμὸς καὶ πεφρυγμένος, καὶ πόνον ἐμποιέει.

Τινὲς γράφουσι διὰ τὸ αὐτῶν φυσώδη, ὡς ἐντείνοντα τὰ αἰδοῖα τὸν ἐρέβινθον. διὰ μέντοι τὸν ὑπογεγραμμένον τῆς λέξεως τὸν πόνον, φέρομεν αὐτὴν διὰ τὴν ἐμφυσήσεως ὀδύνην.

Φακὸς δὲ στύφει καὶ ἄραδον ἐμποιέει, ἢν μετὰ τοῦ φλοιοῦ ᾖ.

Τὴν ἄραδον φωνὴν ἔφην σημαίνειν ταραχήν τινα, καὶ οἷον μάχην ἐν τῇ γαστρὶ γινομένην ἐκ τῶν διαφόρων ταῖς δυνάμεσι σιτίων. ὥσπερ καὶ νῦν ὅταν μετὰ τοῦ φλοιοῦ προσενέγκηται, πολὺ τῆς σαρκὸς αὐτῆς ἐστι δυσπεπτοτέρα.

Θέρμος δὲ ἥκιστα τουτέων κακὰ ἔχει.

Τὸ ἥκιστα τοὐναντίον ἐνταῦθα σημαίνει, τῷ μάλιστα δηλονότι. τὸ θερμὸν ἐλάχιστα τῶν προειρημένων ἔχειν φησὶ τὰ κακά.

Σιλφίου δὲ καυλὸς καὶ ὀπὸς, ἔστι μὲν οἷσι μάλιστα, τοῖσι δὲ ἀπείροισιν οὐ διέρχεται τῇ κοιλίῃ ἀλλὰ καλέεται ξηρὴ χολέρη.

Τὴν ῥίζαν τοῦ σιλφίου καλεῖν ἔθος τοῖς αὐτοῖς ὁμωνύμως ὅλῃ τῇ βοτάνῃ. ταύτην οὖν φησι, καὶ προσέτι τὸν ὀπὸν τῆς πόας, τοῖς ἀπείροις, τουτέστι τοῖς ἀήθεσι ξηρὰν ἐργάζεται χολέραν. ἥτις δ' ἐστὶν αὕτη, μετ' ὀλίγον αὐτὸς διδάξει γράφων ὧδε. χολέρης δὲ ξηρῆς ἡ γαστὴρ πεφύσηται καὶ ψόφοι ἔνεισιν. εὔδηλον οὖν ὅτι πνεῦμα φυσῶδες ἀθροίζεται κατὰ τὴν κοιλίην, ἐκ τῆς τοῦ σιλφίου προσφορᾶς, ἔστι δὲ δριμὺ καὶ καυσῶδες τοῦτο. τί δὴ οὖν σημαίνει τὸ ἔστι μὲν οἷσιν, οὐδὲν ἐκ τῆς λέξεως σαφὲς, καὶ διὰ τοῦτο ἐξηγούμενός τις, ἕκαστον τούτων εὑρεῖ τὸ πιθανώτατον ἑαυτῷ φαινόμενον. ἄπορον γὰρ τὸ κατὰ λόγον εὑρεῖν ἐν τοῖς τοιούτοις.

Μάλιστα δὲ γίγνεται ἢν μετὰ πολλοῦ τυροῦ μιχθείη, ἢ κρεηφαγίης βοείων κρεῶν.

Τὴν ξηρὰν χολέραν αὐτῷ κεκλημένην μάλιστα γίγνεσθαί φησι τοῖς τὸ σίλφιον ἅμα τῷ τυρῷ πλέον προσενεγκαμένοις, ἢ βοείοις κρέασιν. ἡ γὰρ ἐκ τοῦ σιλφίου γεννωμένη φῦσα, τοῖς ἐμπλαστικοῖς καὶ βραδυπόροις ἐδέσμασι μιχθεῖσα μένει κατὰ τὴν γαστέρα μὴ διεξερχομένη.

Τὰ μὲν γὰρ μελαγχολικὰ καὶ παροξυνθείη ἂν παθήματα, ὑπὸ βοείων κρεῶν ἐδωδῆς. ἀνυπέρβλητος γὰρ ἡ φύσις αὐτῶν, καὶ οὐ τῆς τυχούσης κοιλίης καταπέψαι.

Ἦν μὲν αὐτῷ περὶ σιλφίου δυνάμεως ὁ λόγος. ἐπέμιξε δὲ τούτῳ τὴν τῶν βοείων κρεῶν ἐδωδὴν, καὶ μετὰ ταῦτα ἑξῆς ἐπ' αὐτὰ μεταβὰς τὰ μελαγχολικὰ πάθη παροξυνθήσεσθαι φησὶν ὑπ' αὐτῶν. εἶθ' ἑξῆς ὡς ἂν ἐπαναδιπλοῦς αἰτίας ἀποδιδοὺς τοῦτο φησὶν ἀνυπέρβλητος γὰρ ἡ φύσις αὐτῶν. ἐχρήσατο μὲν οὖν τῷ γὰρ συνδέσμῳ. καθάπερ οἱ τὰς αἰτίας, ὧνπερ εἰρήκασι λέγοντες. οὐ μὴν αὐτῶν τε παροξυνέσθαι τὰ μελαγχολικὰ πρὸς τῶν βοείων κρεῶν εἶπεν. αἰτίαν τινὰ δὲ ἄλλην κοινοτέραν, τὴν κατὰ τὸ δυσκατέργαστον τῆς φύσεως καὶ ἰσχυρόν. ἡ γὰρ ἀνυπέρβλητος φύσις ἐστὶν, ἣν οὐκ ἄν τις ὑπερβάλλοιτο.

Βέλτιστα δὲ ἂν ἀπαλλάσσοιεν, εἰ διέφθοισί τε χρέοιντο, καὶ ὡς παλαιοτάτοισι.

Καὶ τοῦτο καθολικωτέραν ἔχει τὴν συμβουλὴν, οὐ κατὰ τὰ μελαγχολικά. τοῖς γὰρ βοείοις κρέασιν ἄμεινον χρῆσθαι διέφθοις τε καὶ παλαιοῖς, ὥσπερ τοῖς ἄλλοις ἅπασι δυσπέπτοις. οὐ κυρίως δὲ ἐχρήσατο τῇ βέλτιστα λέξει, οὔτε γὰρ οἱ μελαγχολικῶς νοσοῦντες, οὔτ' ἄλλος τις ἄνθρωπος ὑγιαίνων, ἢ νοσῶν, βέλτιστα ἂν ἀπαλλάσσοι βόεια διέφθα καὶ παλαιὰ προσφερόμενος. τῶν γὰρ ἐσθιόντων εἰσὶν αὐτὰ πάντων, οὐκ ἀγαθὴ τροφή. ἀλλ' ἧττον τῶν ἄλλων οἱ τὰ τοιαῦτα προσφερόμενοι βλάπτονται. μεταθεὶς οὖν τὸ βέλτιστα, καὶ ποιήσας, ἥκιστα, τὸν λόγον ἄμεμπτον ἐργάσῃ.

Αἴγεια δὲ κρέα, ὅσα τε ἐν βοείοισιν ἔνι κακὰ, ἅπαντ' ἔχει, τήν τε ἀπεψίαν, καὶ φυσωδέστερα καὶ ἐρευγματωδέστερα καὶ χολέρην ποιέει. ἔστι δὲ τὰ εὐωδέστατα στερρεὰ καὶ ἥδιστα. μὴ ταῦτ' ἄριστα διέφθα καὶ ψυχρά. τὰ δ' ἀηδέστατα, καὶ δυσώδεα καὶ σκληρὰ. ταῦτα κάκιστα, καὶ τὰ πρόσφατα. βέλτιστα δὲ ὥδη τῇ θερινῇ. μετοπωρινῇ δὲ κάκιστα.

Κἀνταῦθα πάλιν εἶπε τὴν αἰτίαν τοῦ τῶν βοείων κρεῶν ἧττον φαυλότερα τὰ αἴγεια. δυσπεπτότερα γὰρ ὁμοίως ὄντα τὰ αἴγεια, φυσωδέστερα τῶν βοείων εἰσὶν, ἐρυγάς τε πολλάκις ποιεῖ μοχθηρὰς ἐχούσας ποιότητα. δριμύτερα δ' ὄντα καὶ θερμότερα τῶν βοείων, εἰ ἀπεπτηθῇ, καὶ χολέρας ἐργάζεται. διὸ καὶ ψυχρὰ μᾶλλον ἢ θερμὰ δεῖν ἐσθίειν αὐτά. βέλτιστα δ' ἐστὶ τῇ θερινῇ· μετοπωρινῇ δὲ, κάκιστα. βέλτιστα δ' εἶναί φησι σφῶν αὐτῶν τὰ κρέα τῶν αἰγῶν· οὐ γὰρ δὴ τῶν ἄλλων γε κρεῶν. ἐχρῆν μὲν οὖν ὅσον ἐπὶ τῇ ὥρᾳ, φαυλότατα διὰ τὴν κρᾶσιν εἶναι· συμβαίνει δὲ βελτίονα τὴν τροφὴν αὐταῖς κατὰ τὸ θέρος εἶναι, καθάπερ τὰ ποηφάγα τῶν ζώων, μοχθηρὰ, διὰ τὸ μηκέτι ἔχειν τὴν πόαν χλωράν. ταῖς δ' αἰξὶν ἐπιτηδειοτάτη τροφὴ, τῶν δένδρων οἱ βλαστοὶ καὶ καυλοί εἰσιν, οὓς ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ ἦρος, ἔχει δαψιλεῖς κατὰ θέρος. ὅτι δὲ τροφὴ πλεῖστον δύναται, πρὸς τὴν τῶν κρεῶν ἐπιτηδειότητα, κἀκ τῶν ἀλωπέκων ἔνεστί σοι μαθεῖν ἐν φθινοπώρῳ μάλιστα καλλίστην ἐχουσῶν διὰ τὰς σταφυλὰς σάρκα. οὕτως δὲ καὶ τὸ στρουθίον ἢ συκαλὶς καλλίστην ἔχει τὴν σάρκα. φθινοπώρου τοίνυν αἱ αἶγες ἀποροῦσαι τροφῆς ἐπιτηδείου, χειρίστην καὶ ἰσχνοτάτην ἔχουσι τὴν σάρκα. κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα πάλιν ἀμείνω τὴν τοῦ αἵματος ἕξιν ἴσχουσι, τὴν φυσικὴν δυσκρασίαν ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν ὥραν κράσεως ἐπανορθούμεναι.

Χοίρου δὲ πονηρὰ, ὁκόταν ἢ ὠμότερα καὶ περικαῆ. χολώδεα δ' ἂν εἴη καὶ ταρακτικά. ὕεια δὲ βέλτιστα τῶν κρεῶν πάντων. κράτιστα δὲ, τὰ μὴ ἰσχυρῶς πίονα μήτε λεπτὰ, μήθ' ἡλικίην ἱερείου παλαιοῦ. ἐσθίειν δὲ ἄνευ τῆς φορίνης, ἢ καὶ ὑπόψυχρα.

Χοίρους ἐξαιρέτως ὠνόμαζον οἱ παλαιοὶ τοὺς μικροὺς λίαν, ὥσπερ παρὰ τῷ ποιητῇ ἔστιν εὑρεῖν· ἔσθιε νῦν ὦ ξεῖνε, τά τε δμώεσσι πάρεστι χοίρε'· ἀτὰρ σιάλους γε σύας μνηστῆρες ἔδουσιν. οἱ δὲ μνηστῆρες οὐκ οἶδ' ὅπως τοὺς σιάλους ἤσθιον, τοὺς γὰρ ὑπὲρ τοὺς τελείους οὕτως ὠνόμαζον. ἀναισθητότατοι πάντων ὄντες οἱ μνηστῆρες εἰς διάγνωσιν εὐπέπτων τε ἅμα καὶ ἡδέων ἐδεσμάτων, ὥσπερ κἂν τῷ τὰς γαστέρας τῶν αἰγῶν ἐσθίειν, τὰς ἐμπλησθείσας αἵματος καὶ λίπους, οὐ δυσπεπτότερόν τι ἂν εὕροις ἔδεσμα. κάλλιστον δὲ κρέας εἰς ἡδονὴν καὶ πέψιν ἐστὶ τὸ τῶν μέσων κατὰ τὴν ἡλικίαν. τὸ δὲ καὶ γεννητικόν ἐστιν αἵματος χρηστοῦ. χεῖρον δέ ἐστι τὸ τοῦ παλαιοτάτου, καὶ τὸ τοῦ μετὰ τὴν ἀποκύησιν εὐθέως ἐσθιομένου, τοῦτο γὰρ σχεδὸν ἁπάντων ὧν ἄνθρωπος ἐσθίει ζώων χερσαίων, ὑγροτάτην ἔχει τὴν σάρκα, καὶ διὰ τοῦτο ὑπερβαλλόντως ὑγρὰ ἡ σὰρξ τῶν ἀρτιγενῶν οὖσα φλέγμα γεννᾷ πλεῖστον. ἐὰν δὲ καὶ ὠμότερα τύχῃ, πολὺ μᾶλλον. τῷ δ' αὐτῷ τούτῳ λόγῳ καὶ τὴν τῶν ὑείων λιπαρωτάτην οὖσαν σάρκα, χείρονα νομίζει τῆς τῶν μέσων εὐσάρκων, ὑποπτεύων αὐτῆς τὴν ὑγρότητα, δι' ἣν καὶ πᾶσα πιμελὴ τῆς ὁμογενοῦς σαρκὸς χείρων ἐστὶν, εἰς πέψιν τε καὶ θρέψιν, καὶ τὰ περικεκαυμένα δὲ κατὰ τὴν ὄπτησιν ἀνεπιτήδεια πρὸς εὐχυμίαν τε καὶ πέψιν ἐστὶ, καὶ χολέρας ποιητικὰ διὰ τὴν προσελθοῦσαν αὐτοῖς δριμύτητα. κοινὴ γὰρ αὕτη κακία τῶν χολερωδῶν ἐδεσμάτων ἐστὶν, ὅταν ὑγρά τε εἴη καὶ δριμέα. διαφθείρεται γὰρ ὁμοίως τὰ τοιαῦτα, καὶ τῇ δριμύτητι τὰ στόματα τῶν καθηκόντων εἰς τὴν κοιλίαν ἀγγείων ἀναδάκνοντα, τῶν ἐξ ὅλου τοῦ σώματος εἰς αὐτὴν ῥευμάτων αἴτια γίνεται. τὸ δ' ἄνευ τῆς φορίνης δεῖν ἐσθίειν τὰ χοίρεια, τουτέστιν ἄνευ τοῦ δέρματος, πρόδηλον. οὐ γὰρ ὁμοίως τῇ σαρκὶ τοῦ ζώου τὸ δέρμα πέττεσθαι πέφυκεν, ὡς ἂν ψυχρότερον ὑπάρχον. ὑπόψυχρα δὲ καὶ ταῦτα ἀξιῶν ἐσθίειν δῆλός ἐστι τὰ θερμὰ πάντα εὐλαβούμενος κρέα, νομίζων ἴσως αὐτὰ καυσωδέστερα καὶ φυσωδέστερα τῶν ὑποψύχρων εἶναι. ἐγὼ δ' ἐπὶ μὲν τῶν αἰγείων κρεῶν, ὅσα τε ἄλλα φύσει θερμὰ, προσίεμαι τὸν λόγον. ἐπὶ δὲ τῶν εὐκράτων κατὰ θερμότητα καὶ ψύξιν, οἷα τῶν ὑείων ἐστὶν, ἁπλῶς οὕτως λεγόμενον ἀδιορίστως οὐ προσίεμαι. διορισαμένῳ γὰρ ἐπιτηδειότερα γένοιτο τὰ θερμὰ τῶν ψυχρῶν.

Χολέρης δὲ ξηρῆς ἡ γαστὴρ πεφύσηται, καὶ ψόφοι ἔνεισι, καὶ ὀδύνη πλευρέων καὶ ὀσφύος. διαχωρέει δὲ οὐδὲν κάτω, ἀλλ' ἀπεστέγνωται.

Τὴν ἁπλῶς ὀνομαζομένην ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων χολέραν, ὑγρότητι διορίζει τῆς ξηρᾶς χολέρας. ὀνόματι δὲ κοινῷ κατ' ἄμφω κέχρηται, πρὸς τὸν τῆς γενέσεως τρόπον ἀποβλέπων ὄντα κοινόν. ὡς γὰρ ὑγρὰ χολέρα γίνεται δριμέων χυμῶν ἐκ τῆς διαφθορᾶς τῶν ἐδηδεσμένων γεννηθέντων, οὕτως ἡ ξηρὰ πνεύματος φυσώδους δριμέος. διὸ καὶ τὰ πλησιάζοντα τῇ γαστρὶ νευρώδη σώματα δακνόμενά τε καὶ τεινόμενα πόνον ποιοῦσι. δυναμένων δὲ τῶν πνευμάτων τούτων ποτὲ μὲν ἴσχεσθαι, ποτὲ δὲ διεξιέναι, διὰ τί ἰσχόμενα πνεύματα τὴν ξηρὰν χολέραν ἐπιγεννᾶσθαι, οὐκ ἔχω φάναι. πιθανώτερον γὰρ ἦν οὕτως ὀνομάσαι τὰ διεξερχόμενα.

Τὸν τοιόνδε διαφύλαξον ὅπως μὴ ἐμέῃ, ἀλλὰ κοιλίη ὑπελεύσεται, κλύσον οὖν ὅτι τάχος θερμῷ καὶ ὡς λιπαρωτάτῳ, καὶ ἐς ὕδωρ ἀλείφων, ὡς πλεῖστον κάθιζε θερμὸν ἐν σκάφῃ κατακλίνων, καὶ τοῦ θερμοῦ κατὰ μικρὸν παράχεε, καὶ ἢν θερμαινομένῳ αὐτῷ ἡ κοιλίη ὑπίῃ, λέλυται.

Τὸ μὲν ὅτι τάχιστα κλύζειν, καὶ κωλύειν ἐμεῖν, κοινὰ παραγγέλματα πάντων τῶν ἐν κοιλίᾳ περιεχομένων παρὰ φύσιν, ἃ σπουδάζομεν ἐκκενωθῆναι κάτω. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τῷ θερμῷ κλύζειν κλύσματι. προσελκτικὸν γὰρ τὸ θερμὸν ὥσπερ ἀποκρουστικὸν τὸ ψυχρόν. τὸ δὲ λιπαρὸν εἶναι τὸ κλύσμα τῆς ξηρᾶς ἴδιον ἴαμα, διότι καὶ τὴν δύναμιν ἐναντίον ἐστὶν, ὑγραῖνον τὴν ξηρότητα, παρηγοροῦν τε τὴν δῆξιν, τῶν αὐτῶν ἔχεται σκοπῶν καὶ τὸ δι' ὕδατος καὶ δι' ἐλαίου θερμαίνειν τε καὶ παρηγορεῖν ἐν τῇ σκάφῃ πυριῶντα.

Ξυμφέρει δὲ καὶ ἐγκοιμᾶσθαι τῷ τοιῷδε.

Ἄδηλον πότερον ἐν τῇ σκάφῃ πυριώμενον αὐτὸν, ἢ καὶ χωρὶς ἐκείνης κοιμᾶσθαι κελεύει. αὐτὸ δὲ καθ' ἑαυτὸ σκοπουμένῳ πρόδηλον ὅτι πᾶσι τῆς ἐξ ἀπεψίας ὠφελιμώτατόν ἐστι.

Καὶ πίνειν οἶνον, λεπτὸν καὶ παλαιὸν, καὶ ἀκρητέστερον.

Οἶνον μὲν ὡς τῇ πέψει συντελοῦντα δίδωσι. λεπτὸν δὲ, ὡς μὴ μένοι κατὰ τὴν γαστέρα. παλαιὸν δὲ καὶ ἀκρατέστερον ἕνεκα τοῦ θερμαίνειν μᾶλλον. ἅπας γὰρ οἶνος θερμαίνει τὴν ἕξιν, μᾶλλον δὲ ὁ παλαιός.

Καὶ ἔλαιον δίδου, ὥστε ἡσυχίη καὶ ἡ κοιλίη ὑπίῃ καὶ λέλυται.

Τῶν δριμέων δὲ πραϋντικὸν τὸ ἔλαιον, καὶ τῆς ξηρότητος ἐπανορθωτικόν. ὑπάγει δὲ μετρίως τὴν κοιλίην,

ὧν ἁπάντων δεῖ τῷ θεραπευομένῳ·

Σιτίων δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀπεχέσθωσαν. Οἷς ἔνδεια μὲν οὐδεμία ἐστὶ κατὰ τὸ σῶμα, οὐδὲ χρεία προσθέσεως. ἄπεπτα δέ
τινα περιέχεται πέψεως δεόμενα, τούτοις ἡσυχίας μὲν ἐστὶ χρεία. σιτίων δὲ οὔ, πρὶν πεφθῆναι μετρίως τὰ περιεχόμενα.

Ην δὲ μὴ αὐτῇ ὁ πόνος, ὄνου γάλα διδοὺς πιεῖν ἕως καθαρθῇ. Εἰ δὲ τὸ προειρημένον ποιοῦντός σου, ὁ πόνος μὴ λύοι,
πλείων ἐστὶν ἡ δριμύτης τοῦ λυποῦντος αἰτίου, καὶ διὰ τοῦτο καθᾶραι προσήκει τὸ σῶμα. ὄνου δὲ χρῆσθαι γά-
λακτι προστάττει, τῶν μὲν καθαρόντων ἁπάντων φαρμάκων ὄντι πραϋτέρῳ καὶ ἀπρακτοτέρῳ, τῶν δὲ τῶν ἄλλων
γαλάκτων ὑγρότερόν τ' ἐστὶ καὶ ὑπακτικώτερον.

Ην δὲ ὑγρὴ ἡ κοιλίη ᾖ, καὶ χολὴ ὑποχωρέῃ, καὶ στρόφοι καὶ ἔμετοι καὶ πνιγμοὶ τουτέοισι κράτιστον ἀτρεμίζειν. πίνειν δὲ με-
λίκρητον καὶ μὴ ἐξεμέειν. Ἄδηλον εἴτε περὶ τῆς ξηρᾶς χολέρας ἔτι καὶ νῦν ἐστὶν ὁ λόγος, ἢ τοῦτο ἀκούειν χρὴ καθ'
10 ἑαυτό. ὁποτέρως δ' ἂν ἔχῃ, φαίνεται δὴ χολὴ δριμεῖα δυσεκνιπτοτέρα περιέχεσθαι κατὰ τὴν γαστέρα. ταύτην δὲ ὑ-
πάγειν πειρᾶται μετρίως, ἅμα τῷ συμπέττειν, τὰ περιεχόμενα κατ' αὐτήν. ὑπαχθήσεται μὲν οὖν μετρίως τῷ με-
λικράτῳ. πεφθήσεται δὲ τῇ ἡσυχίῃ. πολλάκις δὲ ἐπὶ τῶν τοιούτων διαθέσεων ἀγωνιστικῶς βοηθῶν, ἀθρόως ἐκκαθαίρει
τὴν κακοχυμίαν ἰσχυρῷ φαρμάκῳ, προσεπισκεψάμενος τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἕξιν τοῦ νοσοῦντος, καὶ τὴν ὥραν
καὶ τὴν ἡλικίαν, καὶ τὴν κατάστασιν. τὸ δ' ἐπὶ τέλει τῆς ῥήσεως εἰρημένον, πίνειν δὲ μελίκρητον, καὶ ἐξεμέειν, ὡς
βουλομένου τοῦ συγγραφέως ἐκκαθᾶραι τὴν ἄνω κοιλίαν εἴρηται, ἄμεινον δὲ ἡ ἑτέρα γραφὴ ἡ μετὰ τοῦ μή. ῥυπτι-
κὸν γὰρ ὂν τὸ μελίκρατον, ἐπὶ τὴν κατὰ φύσιν ὁδὸν προτρέπεται τὰ διεφθαρμένα χωρὶς τοῦ βλάβην καὶ
κινδυνεῦσαι τὸ στόμα τῆς κοιλίας κατὰ τοὺς ἐμέτους.

Υδρώπων δύο φύσιες. ὧν ὁ μὲν ὑποσαρκίδιος, ἐγχειρέων γίνεσθαι ἄφυκτος· ὁ δὲ μετ' ἐμφυσημάτων πολλῆς εὐτυ-
χίης δεόμενος. μάλιστα δὲ ἀπὸ ταλαιπωρίης καὶ πυρίης, καὶ ἐγκρατίης. ξηρὰ δὲ καὶ δριμέα ἐσθιέτω. οὕτω γὰρ ἂν οὐρη-
20 τικώτατος εἴη, καὶ ἰσχύοι μάλιστα. ἢν δὲ δύσπνοος εἴη καὶ ἡ ὥρη θερινὴ ἐοῦσα τύχῃ, καὶ ἡ ἡλικίη ἀκμάζῃ καὶ ῥώμη ᾖ, ἀπὸ
τοῦ βραχίονος αἷμα ἀφαιρέειν. εἶτα θερμοὺς ἄρτους ἐξ οἴνου μέλανος καὶ ἐλαίου ἀποβάπτων ἐσθιέτω. καὶ ὡς ἐλά-
χιστα πίνων ὡς πλεῖστα πονεέτω. καὶ κρέα ὕεια σαρκώδεα ἐσθιέτω μετὰ ὄξους ἑφθά, ὅκως πρὸς τοὺς προσάντεας
περιπάτους ἀντέχῃ. Τινὲς οὐχ ὑποσαρκίδιον, ἀλλ' ἐπισαρκίδιον γράφουσιν, ἐγὼ μὴν ἀνὰ σάρκα τε καὶ κατὰ
σάρκα γεγραμμένον εὗρον που, καίτοι καὶ τῶν νεωτέρων οὕτως ὀνομαζόντων. εἰπόντος δ' αὐτοῦ δύο φύσιας εἶναι
ὑδρώπων, καὶ περὶ μὲν τοῦ δευτέρου τὰ ἐμφυσήματα γράψαντος ἄλλο δ' οὐδὲν σύμπτωμα προσθέντος, ἐπὶ
δὲ τοῦ προτέρου οὐδὲν παντάπασιν εἰπόντος, δῆλον ἐστὶν ὅτι κατά τι συγκέχυται καὶ σφάλλεται, κατὰ τὴν
τῶν ὑδέρων διαφοράν. ἔνιοι μὲν οὖν τῶν ἰατρῶν, τέτταρας λέγουσιν εἶναι διαφορὰς τῶν ὑδέρων, ὑπερ-
βαίνοντες τὸ προσῆκον. ἀλλ' οὐ νῦν καιρὸς ἐλέγχειν αὐτούς. ὁ δὲ ταῦτα γράψας ἐλλείπει φανερῶς. ἐστὶ
γὰρ τῶν ὑδέρων, ὁ μέν τις ὑγροῦ λεπτοῦ κατὰ τὴν σύστασιν ἀθροίζων πλῆθος ἐν τῷ κάτω τοῦ θώρακος
30 χωρίῳ παντί. τοῦ παρακεντοῦντες ἐνίοτε τὸ ὑγρὸν ἐκκενοῦμεν. ἄλλος δ' οὐχ ὕδατος, ἀλλὰ πνεύματος
ἔχει τὸ χωρίον τοῦτο μεστόν, καὶ σχεδὸν τὰ ἄνω πάντα διοιδισκόμενα, τοῦτον τυμπανίαν προσαγορεύουσιν.
ὁ δέ τις φλέγματος ἔχει τὴν ὅλην ἕξιν μεστήν. τοῦτον ὑποσαρκίδιον ἔνιοι προσαγορεύουσιν. ὥστε ἐλλιπῶς εἶπε τῶν
ὑδέρων εἶναι δύο φύσεις. οὐ μὴν οὐδ' ὀρθῶς εἶπε τὸ ἐγχειρέων γίγνεσθαι, ἀληθέστερον γὰρ ἂν εἶπεν, οὕτω γράψας ἀπο-
κτείνει δ' εὐθὺς ὁ ὕδερος ἐπὴν γένηται. γέγραπται δ' ἡ λέξις οὕτω, κακῶς γεγραμμένη παρὰ τοῦ πρῶτον γρά-
ψαντος τοῦ γε μὴν ἑτέρου τῶν ὑδρώπων, ὃν μετ' ἐμφυσημάτων φησὶ γίγνεσθαι, θεραπείαν γράφει, τὸ μέν τι κοινὸν ἔχου-
σαν πάντων ὑδέρων, ὡς κατὰ τὴν ἀρχὴν ἔγραψε ταλαιπωρίαν, καὶ πυρίαν καὶ ἐγκράτειαν, συμβουλεύων ἐσθίειν
θερμὰ καὶ ξηρά, τὸ δ' ἔτι μόνου τοῦ ἀνὰ σάρκα, ὃν ὡς ἀθεράπευτον ἀπέλιπεν, οὗτος γὰρ μόνος ἀρχόμενος ἐνίοτε δεῖ-
ται φλεβοτομίας ὅταν γ' ἐξ αἱμορροΐδος ἐπισχέσεως, ἢ καταμηνίων ταῖς γυναιξὶν, ἢ τινὸς ἄλλου πληθωρικοῦ
αἰτίας ἀρξάμενος συνίσταται. τὸν δὲ τυμπανίαν, ἢ τὸν ἀσκίτην ὕδερον, οὐδεὶς ἐτόλμησε διὰ φλεβοτομίας ἰά-
40 σασθαι. ἐπὶ γοῦν τοῦ δεομένου τῆς φλεβοτομίας ἡ ἐφεξῆς θεραπεία θερμαίνουσα καὶ ξηραίνουσα γίγνοιτ' ἂν
ταῦτα μὲν οὖν γράψας τοῦ προσήκοντος ἐστοχάσθαι φαίνεται, καὶ ὁ ταῦτα γράψας, οὐ μὴν ὀρθῶς γε εἶπεν, ἢν
δὲ δύσπνοος ᾖ ὁ κάμνων, φλεβοτομίας χρήζει, μὴ διὰ πληθώραν ὄντως εἰς τὸν ὕδερον ἐμπίπτων, κινδυνευούσης
δηλονότι σβεσθῆναι τῆς ἐμφύτου θερμασίας ὥσπερ τὸ πῦρ ὥς τι τὸ πῦρ κινδυνεύει σβεσθῆναι, ἐπιβληθέντων αὐ-
τῷ ξύλων ὑγρῶν πολλῶν, εἰ μή τις τοῦ πλήθους ὑφέλοιτο. οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ διὰ πλῆθος αἵματος ψυχροτέρου
σβεσθῆναι κινδυνεύοντος ἐμφύτου θερμοῦ μέγιστον ἐστὶν ἴαμα, ἡ φλεβοτομία καθ' ἣν ὥραν ὁ κίνδυνος οὕτως κα-
ταλάβῃ. κακῶς οὖν πρόσκειται τῷ λόγῳ, καὶ ὥρα θερινὴ ἐοῦσα. τοῦ μὲν τι πλέον ἢ ἔλασσον ἀφελεῖν, ἀλλά τέ τινα
εἴρηται ἂν, ὥσπερ καὶ ἡ ὥρα σκοπὸς, αὐτοῦ δὲ τοῦ βοηθήματος ἡ τοῦ πάθους φύσις. ἔνιοι δὲ ὥσπερ καὶ Διοσκορίδης,
οὐ θερινὴν ὥραν, ἀλλ' ἐαρινὴν ἔγραψαν, ὑποπτεύοντες τῆς μὲν θερινῆς τὴν διάλυσιν τῆς δυνάμεως, τῆς δὲ χει-
μερινῆς τὴν προσγενησομένην τῷ πάθει ψύξιν. ἰδιωτικῶς δὲ καὶ ἀρχαίως πάνυ θερμοὺς ἄρτους ἐξ οἴνου μέ-
50 λανος καὶ ἐλαίου δίδωσιν ἐσθίειν τῷ φλεβοτομηθέντι, σκοπὸν μὲν ἔχων ἀληθῆ, ῥωννύναι τὴν δύναμιν ὅπως ἐξ-
εξαρκέσῃ ταῖς κατὰ τὰ γυμνάσια ταλαιπωρίαις. οὐχ εὗρον δὲ τὴν ὕλην ἀξίαν τοῦ σκοποῦ. μέλας γὰρ οἶνος
πλεῖστον αἷμα γεννᾷ, τοσοῦτον δὲ ὡς περιττὸν καὶ μελαγχολικὸν γενέσθαι. ἐκείνῳ βέλτιον δ' ἐστὶ κιρρὸν οἶνον διδό-
ναι, λεπτὸν μὲν τὴν σύστασιν, ὅπως καὶ τὴν οὔρησιν κινῇ, τὴν δ' ἡλικίαν μὴ νέον, ὥσπερ οὖν καὶ τὰ πολλὰ συμβαίνει.
τῶν νέων τι οἴνων οὐδεὶς ἔσται κιρρὸς, ἀλλ' ἤτοι λευκὸς, ἢ ἐρυθρὸς ἢ μέλας, παλαιούμενοι δὲ κιρροί τε γίνονται καὶ ξαν-
θοί. τό γε μὴν ὡς ἐλάχιστον πίνοντα πλεῖστον πονεῖν, ὀρθότατα εἴρηται, ξηραίνει γὰρ ἡ τοιαύτη δίαιτα καὶ θερ-
μαίνει. τὰ δ' ὕεια κρέα καθ' ὃν εἴρηται τρόπον ἐσθιόμενα ἀκμάζουσι, καὶ ἰσχυροῖς οὐ κακῶς ἂν δοθείη. τῶν δ' ἄλλων
οὐδεὶς ἂν δύναιτο πέψαι καλῶς αὐτά, ἤδη κινδυνεύων, σβεσθῆναι τὴν ἔμφυτον θερμασίαν. ἄμεινον οὖν ὅσα
καλῶς πέψουσι διδόναι τοῖς ἔχουσιν οὕτως.

Ὁκόσοι κοιλίας τὰς κάτω θερμὰς ἔχουσι, καὶ δριμέα τὰ ὑποχωρήματα καὶ ἀνώμαλα διέρχεται ἀπὸ συντήξεως

αὐτέοισιν, ἢν μὲν δυνατοὶ ἔωσιν, ἐλλεβόρῳ τῷ λευκῷ ἀντισπάσαι. ἢν δὲ μή, ὁ χυλὸς τῶν σητανείων πυρῶν παχύς, ψυχρός, καὶ τὸ φάκινον ἔτνος, καὶ ἄρτοι ἐγκρυφίαι καὶ ἰχθύες πυρέσσοντι μὲν ἑφθοί, ἀπυρέτῳ δ' ἐόντι ὀπτοί, καὶ οἶνος μέλας ἀπυρέτῳ, ἢν δὲ μή, ὕδωρ ἀπὸ μεσπίλων, ἢ μύρτων, ἢ μήλων, ἢ οὔων, ἢ φοινικοβαλάνων, ἢ οἰνάνθης ἀμπέλου.

Κυριώτερον ἀνείρηκεν τὰ διαχωρήματα τούτοις ὑπὸ συγκαύσεως οὐχ ὑπὸ συντήξεως διέρχεσθαι. σύντηξις μὲν γὰρ ἐν αὐτῷ γίνεται διὰ πυρετὸν καυσώδη τηκομένης τῆς πιμελῆς, ἢ καὶ σαρκὸς τῆς ἁπαλῆς. σύγκαυσις δὲ ἐν τῇ γαστρὶ τῶν ἐδηδεσμένων ὑπὸ θερμασίας δριμείας, δι' ἣν καὶ πυρέττειν συμβαίνει, τούτῳ οὖν ἐλλέβορον διδόναι κελεύει λευκόν, ἐνεδείξατο γὰρ τοῦτο διὰ τοῦ ἀντισπάσαι ῥήματος, ἐπειδὴ διὰ τῆς ἄνω γαστρός. ἢν δὲ μὴ δύναιτο δι' ἥντινοῦν αἰτίαν ἐλλέβορον λαβεῖν δριμύτητος ἐπικρατούσης ὁ ἄνθρωπος, ἐδέσματα κελεύει διδόναι καὶ πόματα στύφοντα καὶ ψύχοντα. προστίθησι δὲ τοῖς ἐδέσμασι, καὶ ξηραίνειν δυνάμενα, καθάπερ τοὺς ἐγκρυφίας ἄρτους καὶ τοὺς ὀπτοὺς ἰχθῦς. τούτων οὕτως εὐλόγως εἰρημένων, ἐπισκεπτέον τίνα λέγει τὴν ἄνω κοιλίαν. ἐνίοτε μὲν γὰρ οἱ παλαιοὶ τὸν θώρακα τὴν ἄνω κοιλίαν ὀνομάζοντες, τὸ μετὰ τὸ διάφραγμα πᾶν τῆς τροφῆς ἀγγεῖον, κάτω κοιλίαν προσαγορεύουσιν. ἐνίοτε δ' ἄνω κοιλίαν ὀνομάζοντες, εἰς ἣν καταπίνομεν τὰ σιτία ποτὲ μὲν, τὰ μετ' αὐτὴν ἅπαντα, κοιλίαν μὲν οὖν καλοῦσι κάτω. ἐνίοτε δὲ μόνα τὰ παχέα τῶν ἐντέρων. εἰσὶ δ' οἳ τὸ κῶλον μόνον ὀνομάζουσι τὴν κάτω κοιλίαν. ἴσως μὲν οὖν ἂν ἐζητήσαμεν, τί τῶν εἰρημένων μορίων, ἢ τίνα πιθανώτερον καὶ νῦν ἀκοῦσαι ἐλπίζομεν, εἰ μέγα τι κερδαίνειν ἐμέλλομεν. ἐπεὶ δ' ἡ τῶν τοιούτων εὕρεσις, οὐδὲν μὲν ἡμᾶς διδάσκει, πλέον ὧν ἴσμεν τε καὶ κρίναμεν αὐτοί, περὶ τῶν τίνα μὲν ὀρθῶς εἴρηται, τίνα δ' οὔ, περιεργασίαν δὲ ἔχει μᾶλλον γνώσεως ἤπερ ὠφέλειαν, ἄμεινον ἀπολιπεῖν διὰ ταχέων, καὶ μάλιστα ὅπου μηδὲ γνήσιον αὐτοῦ ἐστι τὸ σύγγραμμα.

Ἢν δὲ πυρετὸς μὴ ἔχῃ καὶ στρόφοι ἔωσι, γάλα ὄνειον θερμὸν ὀλίγον τὸ πρῶτον. ἔπειτα ἐκ προσαγωγῆς πλείους, καὶ λινόσπερμον, καὶ πύρινα ἄλφιτα, καὶ τῶν αἰγυπτίων κυάμων ἐξελὼν τὰ πικρὰ καταλέσας ἐπιπάσσων πινέτω, ἢ ᾠὰ ἡμίπηκτα ἐσθιέτω ὀπτὰ καὶ σεμίδαλιν καὶ κέγχρον, καὶ χόνδρον ἑφθὸν ἐν γάλακτι ἑφθῷ ψυχρὰ ἐσθίειν καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, καὶ ποτὰ καὶ ἐδέσματα προσφερέσθω. Οἱ μὲν πλεῖστοι τῶν ἐξηγουμένων, βέλτιον τοῖς προειρημένοις συντάττουσι ταῦτα περὶ τῶν ὁρμὴν ἐχόντων τὴν κάτω κοιλίαν ἡγούμενοι καὶ νῦν ἔτι γίγνεσθαι τὸν λόγον. ὀλίγοι δέ τινες ἀποχωρίζοντες, ἴδια ταῦτα ἐξηγοῦνται, σκοπὸς δὲ ἐστιν αὐτοῖς, τὸ μέντοι καθαίρειν τῆς κακοχυμίας, τὸ δ' ἐπικεράσαι. τὸ δ' ἐπιξηρᾶναι. τὸ δ' ἐμψύξαι. τὸ μὲν οὖν γάλα τὸ ὄνειον, καθαίρειν δύναται καὶ ἐπικεραννύναι. τὸ δὲ τοῦ λίνου σπέρμα ξηραίνειν τε καὶ ψύχειν. τὰ δ' ἐκ τῶν πυρῶν ἄλφιτα, τὸ ἐπικεραστικὸν ἔχει. καλῶς δ' αὐτοῖς ἀναμέμικται καὶ τὰ κρίθινα, ξηραίνοντά τε καὶ ψύχοντα. οἱ δὲ αἰγύπτιοι κύαμοι, μετρίως ψύξαι δύνανται. τὰ δὲ ᾠὰ καὶ ἡ σεμίδαλις καὶ ὁ χόνδρος, παχύχυμα καὶ εὔχυμα καὶ ἐπικρατητικά, καὶ ξηραίνει δὲ ἱκανῶς ὡς ἐν ἐδέσμασιν ἡ κέγχρος, ὥσπερ δὲ καὶ ψύχει. ταῦτα δὲ πάντα δίδωσι ψυχρὰ διὰ τὴν δριμύτητα καὶ θερμότητα τῶν τὸ πάθος ἐργαζομένων χυμῶν.

Τῆς διαιτητικῆς ἐστὶ μέγιστον, παρατηρεῖν καὶ φυλάσσειν, ὥσπερ ἐν τοῖσιν ὀξέσι καὶ ἐν τοῖσι μακροῖσιν ἀρρωστήμασι καὶ τὰς ἐπιτάσιας τῶν πυρετῶν καὶ τὰς ἀνέσιας, ὥστε τοὺς καιροὺς διαφυλάττειν, ὁπότε μὴ δεῖ τὰ σιτία προσενεγκεῖν, καὶ ἀσφαλέως, ὁκόταν δὴ προσενεγκεῖν εἰδέναι. ἔτι δ' ὁκόταν πλεῖστον ἀπέχωσι τῆς ἐπιτάσιος. Διαιτητικῆς τέχνης μέγιστον εἶναι φησί, τὸ, τὸν κατὰ μέρος καιρὸν γνῶναι τῆς τροφῆς. αὐτὸς οὖν ἕνα σκοπὸν φησί, πλεῖστον ἀπέχειν τὸν καιρὸν ἐκεῖνον, ἐν ᾧ τὴν τροφὴν δεῖ διδόναι τῆς ἐπιτάσεως. εἴη δ' ἂν ἐπίτασιν λέγων, τὴν ἀρχὴν τοῦ παροξυσμοῦ. τοῦτο δ' οὐ μόνον ἐπὶ τῶν χρονιζόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν ὀξέων, ἀληθὲς εἶναι δοκεῖ. διατί οὖν προσέθηκε τοῖς μακροῖς ἀρρωστήμασιν; ὅτι μᾶλλον ἐπὶ τούτων ἐναργὴς ὁ σκοπός, ἢ τάχα καὶ μόνον. ἐπὶ γὰρ τῶν ὀξέων αὔταρκες ἦν γνώρισμα καιροῦ τροφῆς, καταλαβεῖν τὴν θέρμην εἰς τοὺς πόδας οὐ μὴν ἐπὶ τῶν χρονίων γε θρεπτέον οὕτως, ἀλλὰ περιμένειν προσήκει τὰ βέλτιστα τῆς ἀνέσεως κατὰ γὰρ τὰς ὀξείας νόσους ἀναμένειν οὐκ ἐγχωρεῖ φόβῳ τῆς μελλούσης διὰ ταχέων ἐπιτάσεως ἔσεσθαι. ἔνιοι δὲ τὴν λέξιν γράφουσιν οὕτω. τῆς διαιτητικῆς ἐστι μέγιστον, τὸ παρατηρεῖν καὶ παραφυλάσσειν ὥσπερ ἐν τοῖς ὀξέσιν, οὕτω καὶ ἐν τοῖς χρονίοις, τὸ ἐπίστασθαι ὁπηνίκα χρὴ τρέφειν. ἔνιοι δὲ τὴν τελευτὴν ταύτης τῆς ῥήσεως, οὕτω γράφουσιν. ἔτι δὲ ὅταν πλεῖστον ἀπέχωσι τῆς ἐπιτάσεως εἰδέναι, ὡς πρὸς τοῖς ἄλλοις, οἷς ἐκέλευσεν ἡμᾶς ἐπισκέψασθαι περὶ τὸν ἄρρωστον, καὶ τοῦτο συμβάλλοντος αὐτοῦ. φαίνεται δὲ εἰ αὐτό τις ἐξετάζει τοῦτο, μὴ συνάπτων τῇ κατὰ μέρος εὑρέσει τοῦ καιροῦ τῆς τροφῆς, ἄκαιρον τὸ περὶ τῆς τροφῆς παράγγελμα καὶ οὐδενὸς ἄξιον.

Εἰδέναι δὲ τοὺς κεφαλαλγικοὺς ἐκ γυμνασίων, ἢ δρόμων ἢ πορειῶν ἢ κυνηγεσίων, ἢ ἄλλου τινὸς πόνου ἀκαίρου, ἢ ἐξ ἀφροδισίων, τοὺς ἀχρόους, τοὺς βραγχαλέους, τοὺς σπληνώδεας, τοὺς λειφαίμους, τοὺς πνευματώδεας, καὶ ξηρὰ βήσσοντας καὶ διψώδεας. καὶ φλεβῶν ἀπολήψιας. ἐντεταμένους ὑποχόνδρια καὶ πλευρὰ καὶ μετάφρενον καὶ τοὺς ἀπονεναρκωμένους, καὶ ἀμαυρὰ βλέποντας, καὶ οἷς ἦχοι τῶν ὤτων ἐμπίπτουσι, καὶ τῆς οὐρήθρας ἀκρατῶς διακειμένους. τοὺς ἰκτερώδεας. καὶ ὧν αἱ κοιλίαι ὠμὰ ἐκβάλλουσιν. αἱμορραγέοντας ἐκ ῥινῶν ἢ καθ' ἕδρην σφοδρῶς, ἢ ἐν ἐμφυσήμασιν ἐόντας, ἢ πόνος αὐτοῖς ἐπιτρέχει σφοδρός, καὶ μὴ ἐπικρατέωσι τοῦ τοιούτου μηδένα φαρμακεύειν. κίνδυνός τε γὰρ ἐξ ἑξῆς, καὶ οὐδὲν ὀνήσεις. τάς τε ἀπὸ τῶν αὐτομάτων ἀπαλλάξιας καὶ κρίσιας ἀφαιρήσεις.

Ὅτι μὲν ἀτάκτως καὶ τρόπον ὑπομνήσεως παρασκευῆς, ἅπαντα τὰ κατὰ τὸ βιβλίον τοῦτο γέγραπται, πρόδηλον οἶμαι παντί. πολλὰ δ' οὖν ὡς ἔφην ἐν αὐτῷ καλῶς εἴρηται, διὰ καὶ τοῖς εἰρημένοις οὐκ ὀρθῶς ἐπείθοντο ἔνιοι, καὶ μᾶλλον ὅσοι συνῄδεσαν ἑαυτοῖς, ὡς οὐκ ἔχουσιν ἐπιστήμην κριτικὴν τῶν γεγραμμένων. τὰ δ' οὖν ἐν τῇδε τῇ ῥήσει λεγόμενα κατὰ λόγον ἔχει τῶν ἀνεπιτηδείων φαρμακεύεσθαι. τὸ καθαίρεσθαι δέ, τῷ φαρμακεύεσθαι συμβαίνει ἐς ταυτὸ, ὥσπερ γε καὶ φαρμακεύειν ἐν τῷ καθαίρειν. ἴδωμεν οὖν τίνας ἀπ' ἀρχῆς ἀπαγορεύει καθαίρειν, τοὺς κεφαλαλγικοὺς φησὶν ἐκ γυμνασίων, ἢ ἄλλου τινὸς πόνου ἀκαίρου. συντόμως οὖν ἀκούσας τοὺς ἐξ ἀκαίρων πόνων κεφαλαλγικοὺς γενομένους μὴ κάθαιρε. ἄκαιροι πόνοι πάντως εἰσὶν οὓς ἡ παροῦσα κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον διάθεσις τοῦ σώματος οὐ δύναται φέρειν. ἀναμνήσω δέ σε νυνὶ εἰς πολλὰ χρησίμου πράγματος, οὗ διαπαντὸς ἀξιῶ μεμνῆσθαι τοῦ σώματος ἡμῶν παρασκευῆς μετέχοντος, ἐγγὺς τοῦ συμπληρωθῆναι, τῶν ἔξωθέν τι

προσιὼν, ἐξήλεγξε τὴν διάθεσιν αὐτῶν πυρετὸν ἀνάψαν, ἢ κεφαλαλγίαν, ἢ κατάῤῥουν, ἢ βῆχα κινήσαν, ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο. κἄπειτα ἐκ τούτου κατὰ τὸ συνεχὲς ἐπὶ τὴν παρασκευὴν τῆς νοσώδους διαθέσεως ἀθροιοῦσιν ἐπικινδύνως οὕτω δρόμος τὴν νόσον γεννήσαντος. ὅλως τῆς ἰσχυρᾶς κινήσεως ὥσπερ οὐδὲ τῆς ἀκρασίας, ἢ τῆς ψύξεως, ἤ τινος ἄλλου τῶν τοιούτων. οὐδὲν γὰρ αὐτῶν ἱκανόν ἐστι κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν, ἀθροίσαν ἐργάζεσθαι σφοδρῶς, ἀλλ᾽ εἴτε πυρεξῃ ὑπό τινος αὐτῶν γένοιτο, τῶν ἐφημέρων ὀνομαζομένων ὁ τοιοῦτος ἐστὶ πυρετὸς, εἴτ᾽ ἄλλό τι σύμπτωμα, ὀλιγοχρόνιον ἔσται πολλάκις, καὶ ὅσον γε ὡς ἔξω διὰ τὴν τοῦ σώματος διάθεσιν, ἕκαστον τῶν τοιούτων οὐκ αἴτιον τοῦ νοσήματος, ἀλλὰ πρόφασις γίγνεται. κυρίως γὰρ ἄν τις μάλιστα τὰς τοιαύτας αἰτίας ὀνομάζοι προφάσεις, οὐχ ἁπλῶς φανερὰς, ὡς πολλάκις εἰώθασιν αὐτοὶ καλεῖν, ὅταν ὑπό τινος τῶν φανερῶν αἰτίων βλάβη γένηται σαφὴς ἐν τῷ σώματι. μὴ δὲ μιᾶς γὰρ ἑτέρας διαθέσεως νοσώδους ὑποκειμένης, οὔτε νόσος ἀξιόλογος ἀκολουθή-

10 σει, καὶ τῆς γινομένης ἐν τῷ σώματι βλάβης, τὸ ποιῆσαν αὐτὴν αἴτιόν ἐστι. ἴσθι τοίνυν αὐτῷ τὸν ἐνεστῶτα λόγον ἐπὶ τοῖς τοιούτοις αἰτίοις γενόμενον, ἃ μὴ κατὰ τὸν ἑαυτῶν λόγον βλάπτει τὸ σῶμα κεφάλαιον δ᾽ αὐτῶν ἐστιν ἐν μὲν καὶ πρῶτον οἱ πόνοι. πολυειδεῖς κατὰ μέρος ὄντες δρόμοι, καὶ πάλαι, καὶ παγκράτια. ἀφροδίσια, φρίκες. ἔγκαυσις. ψύξις. ἀγρυπνία. θυμοί. λῦπαι. φόβοι. τῶν μὲν οὖν ἀφροδισίων ἐμνημόνευσε. τὰ δ᾽ ἄλλα, παρέλειπε, καίτοι τὴν αὐτὴν δύναμιν ἔχοντα. τὰ γὰρ, ὡς εἴρηται, τὸ συνδύμα ταράττοντα. καθάρσεως οὐ δεῖται διὰ τὸ μὴ δι᾽ ὑπὸ κακοχυμίας γεγονέναι τὴν νόσον ταύτην. μεταβὰς δὲ ἀπὸ τούτων τῶν γνωρισμάτων αὐτὸς ἐδήλωσεν, οὓς πρότερον εἶπεν. ἰδίως δὲ καλοῦσιν ἀχρώους τοὺς λειφαίμους, ἔτι τε δ᾽ ἄλλην, οὐ κατὰ τὴν φύσιν ἔχοντας τὸ σῶμα. κακοχρόους ὀνομάζουσιν. οὗτοι τοίνυν οἱ ἄχροοι θερμαίνεσθαι δέονται, διά τε γυμνασίων, καὶ πόσεως οἴνου θερμοῦ τῇ δυνάμει, καὶ σιτίων παραπλησίων. ἀλλὰ καὶ τοὺς βραγχαλέους φησί. καὶ εἰ καὶ τοῦτο τὴν ὑγρότητα καὶ ψύξιν τοῦ καταστήψαντος εἰς τὸν λάρυγγα ῥεύματος, ἰάσασθαι προσήκει τὴν κεφαλὴν ξηραίνοντας, καὶ τὰ πεπονθότα μόρια, διὰ τῶν

20 τοπικῶν βοηθημάτων. ἀλλὰ καὶ τοὺς σπληνώδεας φησὶν οὐ δεῖσθαι καθάρσεως. ὅπερ μοι δοκεῖ μὴ λέγειν ὀρθῶς. δέονται γὰρ εἴπερ τινὲς ἄλλοι καὶ οὗτοι καθαίρεσθαι, μέλανα. τούτοις ἐφεξῆς τῶν λειφαίμων μνημονεύει, τουτέστι τῶν ἐνδεὲς ἐχόντων αἷμα, κἂν μηδέπω σαφῶς ὦσιν ἄχροοι. μετ᾽ αὐτοὺς δ᾽ ἐμνημόνευσε τῶν πνευματωδῶν. καὶ ξηρὰ βήσσοντων, δι᾽ ψαδιόν, ἀσαφῶς ἑρμηνεύσας, ὡς μὴ δηλῶσαι πότερον ἑκάστου κατὰ μόνας ἀκουστέον ἐστὶν, ἢ τῶν τριῶν ἅμα γινομένων. ἔστι δ᾽ οὐδὲ καθ᾽ ἓν ἕκαστον αὐτῶν λεγόμενον σαφὲς, ὡς καὶ πρόσθεν ἤδη λέλεκται. πνευματώδεις γὰρ ὡς πολὺ μόνον ὀνομάζουσι τοὺς κατὰ τὴν εἰσπνοὴν ἀέρος δεομένους, ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ τοὺς ἐμπνευματουμένους. ἀλλ᾽ ἑκάτερον αὐτῶν πολλὰς αἰτίας ἔχει, καὶ εἰ πάσας ἐπεξίω μακρότερος ὁ λόγος ἔσται, πρὸς τῷ καὶ φανῆναι τινὰς μὲν αὐτῶν φλεβοτομίας δεομένους. τινὰς δὲ καθάρσεως. τινὰς δ᾽ ἄλλου βοηθήματος. οὕτω δὲ καὶ οἱ ξηρὰ βήσσοντες, οὐ κατὰ μίαν γίγνονται διάθεσιν. οὐδ᾽ οἱ διψώδεις αὐτῶν. οὕτως δὲ οὐδ᾽ ἐπὶ τῶν πυρεσσόντων διψωδῶν ὁ λόγος ἐστὶν αὐτῷ, ἐπίστασθαι νῦν ἡμᾶς, ἢ περὶ τῶν ἀπυρέτων, ἢ ἀμφοτέρων. κἂν εἰ ἐν οἷς αὐτῶν μνημονεύσω κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς εἰρημένον,

30 τὸ καθόλου διαβεβλήσεται. λέλεκται δὲ ἐν ἀφορισμοῖς ὧδε. ἀπυρέτῳ ἐόντι ἀποσιτίη καὶ καρδιωγμὸς, καὶ σκοτόδινος καὶ στόμα ἐκπικρούμενον, ἄνω φαρμακείης δεῖσθαι σημαίνει. ἐὰν δὲ ἐκπικροῦται τὸ στόμα. διψώδεις εἰσὶν. οὕτως δὲ καὶ οἱ φυσώδεις πρῶτον μὲν οἵτινες ὑπ᾽ αὐτοῦ λέγονται ἀγνοῶ. εἰ ζητῶ ἢ φλεβῶν ἀπολήψιας τοὺς γεγονότας φυσώδεις ἀκούομενοι, ἐνίων ἀναγιγνωσκόντων καθ᾽ ἑαυτὸ κἂν μεταβάλλειν εἶχον τῆς λέξεως ταύτης ἕκαστον, ἢ δυνάμην ἂν ἅπαντα, ὅσα γιγνώσκειν χρήσιμον ἐστὶ διδάξαι μὴ πολλὰ πληρῶν βιβλία, καθάπερ καὶ περὶ τῶν ἑξῆς λεγομένων φησὶ γὰρ ἐκτεταμένους ὑποχόνδρια καὶ πλευρὰ καὶ μετάφρενον καὶ ἀμαυρὰ βλέποντας, καὶ οἷς ἦχοι τῶν ὤτων εἰσί, καὶ ὅσοι τὰς οὐρήθρας ἀκρατῶς διάκεινται. καὶ ἕκαστον εἰ τοῦτο τῶν παθημάτων, αἰτίαι τε καὶ διαθέσεις εἰσὶ πολλαὶ καὶ θεραπειῶν διαφερουσῶν δεόμεναι. αὐτῶν γοῦν ἐσθ᾽ ὅτε καὶ καθάρσεως δεηθήσονται τινὲς, τῆς διὰ χολαγωγοῦ φαρμάκου. περὶ πάντων οὖν τούτων ἔτι τε τῶν ἐφεξῆς εἰρημένων οὐκ ἀποφάσεις ἀδιορίστους, ἀλλὰ διορισμούς τε καὶ σαφεῖς διδασκαλίας τῇ τε μακρᾷ πείρᾳ κεκριμένας, ἐν ταῖς ἡμετέραις ἔχεις πραγματείαις, ἃς ἀναλεξάμενος ἱκανὸς ἔσῃ κρίνειν ἅπαντα τὰ τούτῳ λεγόμενα, μετὰ τῶν μεμνῆσθαι τοῦ μέρους, ὃ γνήσιον ὡμολόγητο καὶ παρ᾽ ἡμῶν, διδασκαλίας ἔχον ὠφε-

40 λούσας. ἅπαντα γὰρ ἐν αὐτῷ γέγραπται, σὺν ἀποδείξει τε καὶ σαφηνείᾳ, καὶ διορισμοῖς τοῖς προσήκουσι. τὰ δ᾽ οὕτως ἐπαρικά, καθάπερ ἡ νῦν ὑποκειμένη ῥῆσις, οὐδὲν ὀνίνησιν. ἐὰν μὲν γὰρ νῦν ἀκούῃ τις ἁπλῶς ἑκάστου τούτων ἄνευ τοῦ διορίσασθαι, πολλὰ κακῶς πράξει κατὰ τὴν τέχνην. ἐὰν δὲ ἕκαστον ὡς χρὴ διορίσηται, γνώσεται πρῶτον μὲν οὐδὲν ἐντεῦθεν εἰς τὴν εὕρεσιν αὐτῶν ὠφελούμενος, εἶτα πολλῶν βιβλίων δεόμενος, εἰς τὴν περὶ τῶν προκειμένων σκέψιν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἔστι πεῖσαι τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων ἐπέρχεσθαι μὲν τὰ σαφῆ τῶν γραμμάτων μόνα, καταλιπεῖν δὲ τοῖς γράψασι τὰ μὴ τοιαῦτα. καὶ εἰ δίκαιον ἐστιν, εἰ μηδὲ μίαν ἐκεῖνοι φροντίδα τοῦ γνώσκειν ἡμᾶς ἃ γεγράφασιν ἐποιήσαντο, μηδ᾽ ἡμᾶς λιπαρῶς προσκεῖσθαι, ζητοῦντας τε καὶ καταμαντευομένους ὧν λέγουσιν.

Ην δὲ αἷμα τινὶ ξυμφέρει ἀφαιρέειν, στερεὴν ποιέειν τὴν κοιλίην, καὶ οὕτως ἀφαιρέειν, καὶ λιμοκτονέειν, καὶ οἶνον ἀφαιρέειν αὐτοῦ. ἔπειτα διαίτῃ τῇ προσηκούσῃ τὰ ἐπίλοιπα αὐτῶν. καὶ πυρίῃσι ἐνίκμοισι θεράπευσε.

Μὴ ῥεούσης τῆς κοιλίης ἀφελεῖν τοῦ αἵματος. ἐὰν εἰ ἐπιρροὴ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἀθρόως ἐοῦσα καταλύει τὴν δύνα-

50 μιν, τό, τε λιμοκτονεῖν, ὧν ἀφέλῃς τοῦ αἵματος, οἴνου τε ἀπέχειν, ὀρθῶς εἴρηται, καθάπερ καὶ τὸ τῇ διαίτῃ τῇ προσηκούσῃ χρῆσθαι, τὸ δὲ καὶ ταῖς πυρίαις ταῖς ἐνίκμοις θεραπεύειν, εἰ μὲν ἐπὶ πάντων λέγοιτο τῶν ἀφαιρουμένων αἷμα, ψεῦδος ἐστιν, (εἰ δ᾽ ἐπί τινων, ἔχρην εἰπεῖν.

Ην δ᾽ ἔσοι κατὰ πυκνὸς ἡ κοιλίη δοκῇ εἶναι, μαλθακῷ κλύσματι ὑπόκλυζε.

Οὐκ ἄξιον συγγράμματος ἐστι. πρόδηλον γάρ ἐστιν ἅπασιν.

Ην δὲ φαρμακεῦσαι, ἐλλεβόρῳ ἀσφαλέως ἄνω καθαίρε. κάτω δὲ μηδενὶ τῶν τοιούτων. Ως προειρηκὼς τὸ πάθος ἐφ᾽ οὗ κελεύει ταῦτα πράττεσθαι, τὸν λόγον ποιεῖται, καίτοι οὐδὲν προείρηκεν, ἢ οὖν ἀπόλωλέ τις ῥῆσις ἐν ᾗ τὸ πάθος ἐδηλοῦτο, ἢ ἐπιλήσμων ἦν ὁ ταῦτα γράψας καὶ τοιοῦτος, οἷος ὁ νῦν ὀνομαζόμενος ὑπὸ τῶν παλαιῶν μετέωρος.

Κράτιστον δὲ ἐς οὔρησιν καὶ ἐς ἱδρῶτας καὶ ἐς περιπάτους ἄγειν καὶ τρίψει ἡσύχῳ χρέο, ἵνα μὴ πυκνώσῃς τὴν ἕξιν ἢν δὲ κλινοπετὴς ᾖ, ἄλλοι τριβέτωσαν αὐτόν. Καὶ ταῦθ᾽ οὕτως, ὡς προειρηκὼς τὸ πάθος ἔγραψεν.

Καὶ ἢν μὲν ἐν τῷ θώρακι ὑπὲρ τῶν φρενῶν λυπέῃ τὸ πάθος αὐτῶν, ἀνακαθιζέσθω ὡς πολλάκις, καὶ ἥκιστα προσκλινέσθω, ἐς ὅτι

δυνατοὶ εἰσὶ, καὶ καθίζονται ἀνατρίβοιτο πολὺν χρόνον πολλῷ θερμῷ. ἣν δὲ τῇ κάτω κοιλίῃ ὑπὸ φρένας ἔχῃ τὰ ἀλγήματα, ἀνακέεσθαι ξυμφέρει, καὶ μηδεμίαν κίνησιν κινέεσθαι τῷ τοιῷδε σώματι ξυμφέρει ἔξω τῆς ἀνατρίψιος.

Ἐκ ταύτης τῆς ῥήσεως τεκμαίροιτ' ἄν τις ταῦτα καὶ τὰ πρὸ τούτων ἅπαντα περὶ ἀλγημάτων γεγράφθαι. τὰ μὲν οὖν ἐν ἀρχῇ τῆς ῥήσεως παραλέλειπται, ἁμαρτόντος τοῦ πρώτου βιβλιογράφου, καὶ μετὰ ταῦτα μείζονος τῆς ἁμαρτίας, ὥστ' οὐδ' ἐξετάσειν τὴν ἐν τοῖς εἰρημένοις ἀλήθειαν οἷόν τε, μήτι γε κἂν ἐν τοῖς τοιούτοις ἐπὶ πλέον ἐκτείνεσθαι.

Τὰ δὲ ἐκ τῆς κάτω κοιλίης λυόμενα δι' οὔρων καὶ ἱδρώτων, ἢν ὀλισθήσωσι μετρίως ὑπὸ αὐ- (ταφίκεας σύξωμα.) τοματισμοῦ λύεται τὰ μικρὰ, τὰ σφόδρα δὲ πονηρόν. οἱ τοιοίδε γὰρ ἢ ἀπόλλυνται, ἢ αὐτῶν κοινῶν ἄλλων οὐ γίνονται ὑγιέες, ἀλλ' ἀποστηρίζει καὶ τὰ τοιουτότροπα.

Καὶ διὰ ταύτης τῆς ῥήσιος ἔνεστι τεκμαίρεσθαι περὶ ἀλγημάτων θεραπείας ἅπαντα αὐτῷ τὰ προγεγραμμένα λελέχθαι. Πόμα ὑδρωπιῶντι· κανθαρίδας τρεῖς ἀφελὼν τὴν κεφαλὴν καὶ πτέρυγας καὶ πόδας, καὶ τρίψας ἐν τρισὶ κυάθοις ὕδατος τὰ σώματα. ὅταν δὲ πονῇ ὁ πίνων, θερμῷ βρεχέσθω, ὑπαλειφόμενος δὲ πρότερον. νῆστις δὲ πινέτω, ἐσθιέτω δὲ ἄρτους θερμοὺς ἐξ ἀλείατος. Ταύτην τις ἀγνοῶν τὴν ῥῆσιν ἰατρὸς τολμηρὸς, ἀφελὼν τὰ προειρημένα μόρια τῶν κανθαρίδων, ἔδωκεν ὑδρωπιῶντι, καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἀπὸ [illegible] εἰς τὴν γαστροκνημίαν, εἶτα μετὰ τρεῖς ἄλλας τμηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ πλείστου ῥυέντος ὕδατος, ἔδοξε τεθεραπεῦσθαι. προσεστάλη γὰρ ἐν τῷ παραυτίκα τὸ πλεῖστον τοῦ παρὰ φύσιν ὄγκου. ἀλλ' ὅμως ἀπέθανεν, οὐ μετὰ πολλὰς ἡμέρας. ἐπετίμησεν οὖν τις τῷ ἰατρῷ κακῶς φάσκων δεδόσθαι τὰ σώματα τῶν κανθαρίδων. ἐχρῆν γὰρ ἀφελόντα τὰ σώματα δοῦναι πιεῖν τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς πόδας καὶ τὰ πτερὰ, καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ κατὰ τὸ βιβλίον εἰρημένον. οὐκ ὀκνήσας οὖν ὁ εὔτολμος ἰατρὸς, ἐπ' ἄλλου πάλιν δέδωκεν οὕτως. εἶτ' ἀποσκήμματος ὁμοίως κατὰ τὸν μηρὸν γενομένου καὶ τμηθέντος αὐτοῦ, μετὰ πολλὰς ἡμέρας ἀποθανεῖν συνέβη καὶ τοῦτον. ἔστι γε μὴν οὐρητικῷ φαρμάκῳ διὰ κανθαρίδων σκευαζομένῳ κεχρημένους τινὰς ἄνευ βλάβης τῶν πινόντων αὐτό.

Ἴσχαιμον· ὀπὸν συκῆς ἐν εἰρίῳ προσθεῖναι ἔσω πρὸς τὴν φλέβα, ἢ πιτύην συστρέψαντα ἐμβῦσαι ἐς τὸν μυκτῆρα, ἢ χαλκίτιδος τῷ δακτύλῳ προσπιπασάμενος πίεσον, καὶ τοὺς χόνδρους ἔξωθεν προσπίεζε ἑκατέρωθεν, καὶ τὴν κοιλίην λῦσαι ὄνου γάλακτι ἑφθῷ, καὶ τὴν κεφαλὴν ξυρῶν, στυπτικὰ πρόστιθει ἢν ὥρη θερμὴ γίγνηται.

Σησαμοειδὲς ἄνω καθαίρει· ἡ πόσις ἡμιόλιον δραχμῆς ὁ σταθμὸς ἐν ὀξυμέλιτι τετριμμένος. ξυμμίσγεται δὲ καὶ τοῖσιν ἐλλεβόροισιν καὶ ὅσον πνίγει τὸ τρίτον μέρος τῆς πόσιος. Τριχώσιος· ὑποθεὶς τὸ ῥάμμα τῇ βελόνῃ τῇ τὸ κύαρ ἐχούσῃ, κατὰ τὸ ὀξὺ τῆς ἄνω ταρσοῦ τοῦ βλεφάρου ἐς τὸ κάτω διακεντήσας διες. καὶ ἄλλο ὑπὸ κάτω τούτου. ἀνατείνας δὲ τὰ ῥάμματα, ῥάψον καὶ καταδεῖ, ἕως ἂν ὑποπέσῃ. κἢν μὲν ἱκανῶς ἔχῃ. εἰ δὲ μὴ, ἢν ἐλλείπῃ, ὀπίσω ποιέειν τὰ αὐτά. καὶ τὰς αἱμοῤῥοΐδας τὸν αὐτὸν τρόπον διώσεις, τῇ βελόνῃ ὡς παχύτατον εἰρίου ὑπερείσας ῥάμμα, καὶ ὡς μέγιστον ἀποδήσας. ἀσφαλεστέρη γὰρ γίνεται ἡ θεραπείη. εἶτα ἀποσαπείσας τῷ σηπτῷ χρέο, καὶ μὴ βρέχε πρὶν ἀποπέσῃ, καὶ αἰεὶ μίαν καταλίμπανε, καὶ μετὰ ταῦτα ἀναλαβὼν ἐλλεβορίσαι, εἶτα γυμναζέσθω καὶ ἀφροδισιαζέτω. γυμνασίοισί τε τρίψεσι πολλῇσιν ἀπ' ὄρθρου. δρόμου δὲ ἀπεχέσθω καὶ μέθης, καὶ τῶν δριμέων ἔξω ὀριγάνου. ἐμεέτω δὲ ἑπτὰ ἡμερέων, ἢ τρὶς ἐν τῷ μηνί. οὕτω γὰρ ἂν ἔχοι ἄριστα τὸ σῶμα. Οἶνον δὲ κιῤῥὸν, αὐστηρὸν, ὑδαρέα τε καὶ ὀλίγον πινέτω. Τοῖσι δὲ ἐμπυοῦσι σπλῆνας κατατάμων κυκλίσκους ἕψειν ὕδατι, καὶ ἀποζέσας εὖ μάλα ἀπόχεον, καὶ ἐπιχέας ἄλλο ἕψεε, ὡς ἀναπιομένῳ δίεφθον καὶ μαλθακὸν φανῇ. εἶτα τρίψας λεῖον, ξύμμισγε κύμινον πεφρυγμένον, καὶ λευκὰ σήσαμα, καὶ ἀμυγδάλας νέας τρίψας ἐν μέλιτι ἐκλικτὸν δίδου, καὶ ἐπὶ τούτῳ οἶνον γλυκύν. ῥοφήματα δὲ μήκωνος τῆς λευκῆς ὑποτρίψας ὁκόσον λυκίσκιον ὕδατι δεύσας σταιτίου πλήματι ἀλεύρου ἑψήσας, μέλι ἐπιχέας χλιηρὸν ἐπιῤῥοφείτω, οὕτω διαγέτω τὴν ἡμέρην. εἶτα ἐς τὰ ἀποβαίνοντα λογιζόμενος τὸ δεῖπνον δίδου. Κυάμων καθαρῶν τεταρτημόριον, καὶ ἐρυθροῦ δαύκου δυοκαίδεκα καρφέλλια ξυμμίξαντα καὶ ἑψήσαντα λιπαρὰ διδόναι ἐκλείχειν.

Σποδὸς πεπλυμένη λιπαρῶς πεφυρημένη, ὡς στέαρ μὴ ὑγρὸν λεῖον τρίψας ὀμφακίῳ τῷ πικρῆς ὄμφακος ἀναγρήνας ἐν ἡλίῳ ἀναξηραίνας ὑγραίνειν ὡς ἐγχλύπτον. ὁκόταν δὲ ξηρὸν γένηται, λείῳ τετριμμένῳ ξηρῷ ὑπάλειφε τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ παράπασσε τοὺς κανθούς. Ἐβενίου δραχμήν. χαλκοῦ κεκαυμένου ἐννέα ὀβολοὺς ἐπ' ἀκόνης τρίβων, κρόκου τριώβολον. ταῦτα τρίψας λεῖα παράχεε οἴνου γλυκέος κοτύλην Ἀττικήν, κἄπειτα ἐς τὸν ἥλιον θεὶς κατακαλύψας, ὁκόταν συνεψηθῇ, τούτῳ χρέο. Ἔστω χαλκίτιδος δραχμὴ σταφυλῆς. ὁκόταν δύο μέρεα λειφθῇ, ἐκπιέσας σμύρναν καὶ κρόκον τρίψας, ξυμμίξας τὸ γλεῦκος, ἕψησον ἐν τῷ ἡλίῳ, καὶ τούτῳ ἐπάλειφε τοὺς περιωδυνέοντας. ἔστω δὲ ἐν χαλκῷ ἀγγείῳ. Ὑπὸ ὑστερικῶν πνιγομένων γνῶσις· πίεσαι τοῖσι δακτύλοισι. καὶ ἢν αἴσθηται, ὑστερικόν ἐστιν, ἢν δὲ μὴ, σπασμώδεα. Τοῖσιν ὑδρωπιώδεσιν. μηκώνιον λευκίσκιον Ἀττικὸν στρογγύλον. πόσις. λεπίδος μηλιάδος τρεῖς τῷ πλάτει, καὶ ἀλέκτου σηταρίου κολλήβματα, ταῦτα λεῖα τρίψας κατὰ ποτὰ ξυστρέψας δίδου, κάτω ὕδωρ καθαίρει κοιλίην, ἐκκοπροῖ ἐς ἰσχάδα. ὀποῦ τοῦ τιθυμάλλου ἀπόσταζε ὁκόσον ἑπτάκις ἐς ἕκαστον καὶ παιδίοισιν. εἶτα ἐς κενὸν ἄγγος συνθεὶς ταμιεύεσθαι δίδου πρὸ τῶν σιτίων. καὶ τὸ μηκώνιον, τρίβων, ὕδωρ ἐπιχέων διηθέων, ἄλευρον φυρῶν, ἴτριον ὀπτῶν, μέλι ἑφθὸν παραχέων, τοῖσιν ὑδρωπικοῖσι φαγεῖν δίδου, καὶ ἐπιπίνειν γλυκὺν ὑδαρέα, ἢ μελίκρητον ὑδαρὲς, τὸ ἀπὸ τῶν κοπρίων μηκώνιον ξυλλέγων ταμιεύου καὶ θεράπευε.

Φανερῶς ἐκ τῶν τοιούτων δηλοῦται τοῦτο τὸ βιβλίον, ὑπόμνημα σύμμικτον εἶναι θεωρημάτων ἀτάκτως τῆς μεταβάσεως ἀπ' ἄλλων πρὸς ἄλλα γιγνομένης, ὥσπερ καὶ νῦν ἐπειδὴ τὰ ἐκ τῶν μυκτήρων αἱμοῤῥαγίας γέγραπται βοηθήματα, τὰ μὲν αὐτῷ τῷ μορίῳ τῷ αἱμοῤῥαγοῦντι προσφερόμενα, τὰ δὲ ἀντισπαστικὰ, καθάπερ ἡ γαστὴρ λυομένη. τὰ δὲ τῆς κεφαλῆς πυκνωτικὰ, καὶ στυπτικὰ καθάπερ τὰ ψύχοντα. τὰ δ' ἐφεξῆς τούτων ἅπαντα φαρμάκων ἔχει γραφὰς, καί τινα παραμεμιγμένα βοηθήματα. ἐπεὶ πρῶτον μὲν οὖν τὸν λόγον ποιεῖται καλουμένου σησάμου. ἐφεξῆς δὲ τριχῶν ἐν τοῖς βλεφάροις χειρουργίαν ἔγραψεν, ἣν ὀνομάζουσιν ἀναβροχισμόν, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ὁμοίως αἱμοῤῥοΐδων καὶ τῆς ἄλλης ἰάσεως. εἶτ' ἐμπύων. φάρμακά τε καὶ ῥοφήματα καὶ μετὰ ταῦτα, σκευασίας φαρμάκων ὀφθαλμικῶν. εἶτα περὶ τῶν ὑστερικῶν γινομένων. εἶτα καὶ περὶ τοῦ μήκωνος. εἶθ' ἑξῆς ὑδραγωγὸν φάρμακον. εἶτ' ἐκκοπρωτικόν. εἶθ' ἑξῆς ὑδερικοῖς ὑδερικοῖς τε δίδωσι διὰ μηκωνίου καὶ ἰτρίων. ἔστιν οὖν ἐφεξῆς τῶν εἰρημένων τὰ μὲν πλεῖστα σαφῆ. παρέγκειται δέ τινα καὶ ἀσαφῆ περὶ ὧν ἐφεξῆς ποιήσομαι τὸν λόγον.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΝΩΣΤΙΚΟΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ α′.

Τὸν ἰητρὸν δοκέει μοι ἄριστον εἶναι πρόνοιαν ἐπιτηδεύειν.

Ὅτι μὲν αὐτὶ τῆς προγνώσεως εἴρηκε τὴν πρόνοιαν, αὐτίκα δηλοῖ. ἐπιφέρων γοῦν φησί, προγινώσκων γάρ, καὶ προλέγων παρὰ τοῖσι νοσέουσι. ἔδοξε δὲ αὐτῷ προοιμίου κατὰ τοῦτο τὸ σύγγραμμα, καίτοι γε οὐ πάνυ τι προοιμίοις χρωμένῳ διά τινας ὡς εἰκὸς ἰατροὺς τῶν κατ' αὐτόν, οἷοι καὶ νῦν εἰσὶ τῶν μεθοδικοὺς ἑαυτοὺς ὀνομαζόντων. ἰατροῦ μὲν ἔργον εἶναι φάσκοντες ἤτοι φυλάττειν τὴν οὖσαν ὑγείαν, ὡς ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων. ἢ ἀναλαμβάνειν τὴν διεφθαρμένην, ὡς ἐπὶ τῶν νοσούντων. μάντεως δὲ τὸ προλέγειν τὸ γενησόμενον. ἐπιδείκνυσιν οὖν ὁ Ἱπποκράτης διὰ τοῦ προοιμίου χρήσιμον ἰατρῷ, τὸ προγινώσκειν ὑπάρχειν. εἰς τρία κεφάλαια τὸν λόγον ἀνάγων. ἓν μέν, ὅτι τοὺς νοσοῦντας, εὐπειθεστέρους ἕξει τοῖς ἐφ' ἑαυτοῦ προσταττομένοις. δεύτερον δέ, ὅτι προειδὼς τὰ συμβησόμενα τοῖς κάμνουσιν, ἐκ πολλοῦ πρὸς αὐτὰ παρασκευάσεται. καὶ τρίτον, ὅτι θανάτου τῶν νοσούντων αὐτὸς ἀναίτιος ἀπολειφθήσεται. βούλεται δ' οὐδὲν ἧττον ὑπάρχειν αὐτῷ τοῦτο, τὸ καὶ τῆς ὑγείας αἴτιον νομίζεσθαι. προσχῶμεν οὖν ἤδη ταῖς ῥήσεσιν, ἐξ ὧν ἕκαστον τῶν εἰρημένων κεφαλαίων κατασκευάζει.

Προγινώσκων γὰρ καὶ προλέγων παρὰ τοῖσι νοσέουσι, τά τε παρεόντα, καὶ τὰ προγεγονότα, καὶ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι ὁκόσα τε παραλείπουσιν οἱ ἀσθενέοντες ἐκδιηγεύμενος. πιστεύοιτ' ἂν μᾶλλον γινώσκειν τὰ τῶν νοσεόντων πράγματα.

Τὸ πρῶτον τῶν κεφαλαίων ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ κατασκευάζειν τολμᾶν φάσκων τοὺς ἀνθρώπους, ἐπιτρέπειν ἑαυτοὺς τῷ ἰατρῷ, διὰ τὴν τῆς προρρήσεως ἐπιτυχίαν. ἕπεται γὰρ ταύτῃ τὸ πιστεύεσθαι γινώσκειν τὸν ἰατρὸν ἀκριβῶς ἅπαντα τῶν νοσούντων τὰ πράγματα. τουτέστιν ὁποῖα ποτὲ τούτοις ἡ κατασκευὴ τοῦ νοσήματος ὑπάρχει. ὥστ' εἶναι τὸ συνεχὲς τῆς ἀποδείξεως ὧδέ πως περαινόμενον. ὁ ἰατρὸς ἐξ ὧν προλέγει, πιστεύεται γινώσκειν τὴν φύσιν τοῦ νοσήματος. ὁ πιστευόμενος γινώσκειν τὴν φύσιν τοῦ νοσήματος, εὐπειθεστέρους ἔχει τοὺς κάμνοντας. ὁ τοὺς κάμνοντας εὐπειθεστέρους ἔχων, μᾶλλον ἰᾶται τὰς νόσους. Ὁκόσα τε παραλείπουσιν οἱ ἀσθενέοντες, ἐκδιηγεύμενος. παραλείπουσιν οἱ ἀσθενοῦντες, οὐχ ἃ μηδόλως ἐπίστανται, καθάπερ ἔνιοι τῶν ἐξηγητῶν γράφουσι. τοὺς ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος τόπους πεπονθότας, ἢ τὰς αἰτίας τε καὶ διαθέσεις αὐτῶν. ἀλλὰ τῶν μὲν αἰτιῶν, τὰ προκαταρκτικὰ λεγόμενα μόνα. τῶν δὲ περὶ τὸ σῶμα συμπτωμάτων, τὰ φαινόμενα. τούτων μὲν οὖν ὅσα κατὰ τὴν διήγησιν οἱ κάμνοντες οὐκ εἶπον, ἐὰν ἀκούσωσι παρὰ τῶν ἰατρῶν, εὐλόγως αὐτοὺς θαυμάζουσι. τίνι δὲ μεθόδῳ χρώμενοι τοῦτο πράξομεν, ἐπιδείξω τοῦ λόγου προϊόντος.

Ὥστε τολμᾶν ἐπιτρέπειν τοὺς ἀνθρώπους σφέας ὠυτοὺς τῷ ἰητρῷ. τὴν δὲ θεραπείην ἄριστ' ἂν ποιέοιτο, προειδὼς τὰ ἐσόμενα ἐκ τῶν παρεόντων παθημάτων. ὑγιέας μὲν οὖν ποιέειν ἅπαντας τοὺς ἀσθενέοντας, ἀδύνατον. τοῦτο γὰρ τοῦ προγινώσκειν τὰ μέλλοντα ἀποβήσεσθαι, κρέσσον ἂν ἦν.

Τὴν δευτέραν χρείαν ἐνταῦθα διεξέρχεται τῆς προγνώσεως. ἐκ γὰρ τοῦ γινώσκειν ἀκριβῶς τὴν διάθεσιν τοῦ κάμνοντος, ἔνια μὲν κωλύσει τῶν εἰωθότων αὐτῇ παθημάτων ἀκολουθεῖν. ἐνίων δὲ κωλύσει τὸ μέγεθος. ἅπασι δὲ κοινῇ καλῶς ἀντιτάξεται προπαρασκευαζόμενος ὡς ἀγαθὸς κυβερνήτης μέλλοντος ἔσεσθαι χειμῶνος.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄνθρωποι ἀποθνήσκουσιν. οἱ μὲν πρὶν ἢ καλέσαι τὸν ἰητρὸν ὑπὸ ἰσχύος τῆς νούσου. οἱ δὲ καὶ ἐσκαλεσάμενοι, παραχρῆμα ἐτελεύτησαν. οἱ μέν, ἡμέρην μίην ζήσαντες, οἱ δέ, ὀλίγῳ πλέονα χρόνον πρὶν ἢ τὸν ἰητρὸν τὴν τέχνην πρὸς ἕκαστον νόσημα ἀνταγωνίσασθαι. γνόντα οὖν χρὴ τῶν παθέων τῶν τοιουτέων τὰς φύσιας, ὁκόσον ὑπὲρ τὴν δύναμιν εἰσὶ τῶν σωμάτων. ἅμα δὲ καὶ εἴ τι θεῖον ἔνεστιν ἐν τῇσι νούσοισι, καὶ τουτέου τὴν πρόνοιαν ἐκμανθάνειν. οὕτω γὰρ ἂν θαυμάζοιτό τε δικαίως, καὶ ἰητρὸς ἀγαθὸς ἂν εἴη. καὶ γὰρ οὓς οἷόν τε περιγίνεσθαι, τούτους ἔτι μᾶλλον δύναιτ' ἂν ὀρθῶς διαφυλάσσειν. ἐκ πλείονος χρόνου προβουλευόμενος πρὸς ἕκαστα, καὶ τοὺς ἀποθανουμένους τε καὶ σωθησομένους προγινώσκων τε καὶ προαγορεύων, ἀναίτιος ἂν εἴη.

Ἐν τούτῳ λόγῳ τὰ προειρημένα δύο κεφάλαια τῆς κατὰ τὴν πρόγνωσιν χρείας, ἔτι κατασκευάζει. τὸ δὲ τρίτον, αὐτοῖς προσέθηκεν. ἀναίτιον εἶναι λέγων τὸν ἰατρόν, ἐὰν τοὺς σωθησομένους τε καὶ τεθνηξομένους προλέγῃ. νεανίσκον γοῦν τις ἰατρὸς ἔναγχος ἀρξάμενον νοτίζεσθαι συγκοπτικῶς, ἀγνοήσας εἰς βαλανεῖον εἰσήγαγεν. εἶθ' ἱδρώτων πολλῶν γινομένων, ἐγκληθεὶς μὲν ὡς ἐστοχασμένος ἀκριβῶς τοῦ καιροῦ. μικρὸν δὲ ὕστερον ἀποθανόντος, πρὸς τῶν οἰκείων ὡς αὐτὸς ἀποκτείνας ἐνεκαλεῖτο. ἄχρι μὲν οὖν τοῦδε, τὴν ἐξήγησιν ἐποιησάμην τοῦ προοιμίου, πλὴν τοῦ κατὰ τὸ θεῖον σημαινομένου, διὰ βραχυτάτων. ὅπερ εἶδος ἐξηγήσεως λόγων, ἁρμόττει τοῖς πεπαιδευμένοις μὲν τὰ πρῶτα, σπεύδουσι δέ, ἐπὶ τὸ χρήσιμον τοῦ βιβλίου. τοῖς δέ γε ἤτοι λέξεως ἑλληνικῆς ἀήθεσιν, ἢ καὶ τοῖς τῆς ἐν λόγοις ἀκολουθίας ἀμαθέσιν, ἢ τῶν χρησιμωτάτων μὲν ἀμελοῦσι, διατρίβουσι δὲ καὶ νῦν ἔτι ὄντες ἐν τοῖς σοφιστικωτέροις τῶν λόγων, ἕτερος ἰδιαίτερος ἐξηγήσεως ἐστὶ τρόπος, ὁ διὰ μακροτέρων περαινόμενος. ὃν ὑπερβαίνειν ὅλον ἔξεστι, τοῖς ἐπὶ τὸ χρήσιμον σπεύδουσιν. ἐπιλείψασι τὸ μεταξὺ τοῦ βιβλίου, μέχρι περ ἄν, ἐπ' ἐκείνην ἀφίκωνται τὴν ῥῆσιν. ἧς ἡ ἀρχή. σκέπτεσθαι δὲ ὧδε χρή, ἐν τοῖσι ὀξέσι νοσήμασι.

Τὸν ἰητρὸν δοκέει μοι ἄριστον εἶναι πρόνοιαν ἐπιτηδεύειν. Οὐ κατὰ τὸ κοινὸν ἔθος τῶν ἑλλήνων, ὁ Ἱπποκράτης δοκεῖ κεχρῆσθαι τῷ τῆς προνοίας ὀνόματι. τὴν γάρ τοι φροντίδα καὶ τὴν ἐπιμέλειαν, οὕτως ὀνομάζουσιν. ὥσπερ ἀμέλει καὶ ὁ Εὐριπίδης ἐδήλωσεν εἰπών. ἡ δὲ καὶ θνήσκουσ' ὅμως, πολλὴν πρόνοιαν εἶχεν εὐσχήμως πεσεῖν. καὶ μὲν δὴ καὶ τό, προνοεῖσθαι, ῥῆμα κατὰ πάσας τὰς ἐγκλίσεις, ἄπειρον τῷ πλήθει

παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐστίν, ἀντὶ τοῦ φροντίζειν τινός, ἢ προπαρασκευάζειν ἀεὶ, τὸ συμφέρον λεγόμενον. ἀλλὰ καὶ τὸ
προνοίᾳ τὸν κόσμον διοικεῖσθαι. τοῦτο δὴ τὸ πολυθρύλλητον πρόβλημα, ταὐτὸν ἐνδείκνυται σημαινόμενον. ὁ
δέ γε Ἱπποκράτης, οὐχ οὕτως. ἀλλά γε ἀντὶ τῆς προγνώσεως, εἶπε τὴν πρόνοιαν. ἐμοὶ δοκεῖν οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἀ-
πό τινος κοινοῦ σημαινομένου, κατ' ἀμφοτέρας τὰς προσηγορίας. ἀπὸ γάρ τοι τοῦ νοῆσαι τὰ πράγματα
πρὶν ἔσεσθαι, τό τε προνοῆσαι ῥῆμα παρ' Ὁμήρῳ, καὶ τὸ τῆς προνοίας ὄνομα γέγονε παρὰ τούτῳ. ἀπ' αὐτοῦ
δὲ τούτου καὶ τὸ προγνῶναι καὶ ἡ πρόγνωσις. ὅσα μὲν οὖν αἰσθητά εἰσι φύσει, τῷ λογισμῷ δ' αὐτὰ θηρεύομεν
πρὸ τοῦ θεάσασθαι, προνοεῖν ταῦτα δεόντως ἂν εἴποιμεν. ἐνδεικνύμενοι διὰ τοῦ ῥήματος, τὸ πρὶν ἔσεσθαι
νοεῖν. διὰ τοῦτο καὶ τῶν πραγμάτων, τὰ μὲν ἐξαίφνης ἀκούσια καὶ ἀπρονόητα. τὰ δὲ ἐκ τοῦ βουλεύεσθαι, μετὰ
» προνοίας λέγουσι πεπρᾶχθαι. τοιοῦτον γοῦν ἐστὶ καὶ τὸ παρὰ τῷ Σόλωνι. δικάζειν δὲ τὴν βουλὴν τὴν ἐν Ἀρείῳ
10 πάγῳ, φόνου καὶ τραύματος καὶ πυρκαϊᾶς, ἐκ προνοίας. καὶ φάρμακον ἐάν τις ἀποκτείνῃ δούς. καὶ μέντοι
καὶ παρὰ τοῖς ῥήτορσι τοῖς παλαιοῖς, παμπόλλη χρῆσις ἐστὶ, τῶν τοιούτων ὀνομάτων τε καὶ ῥημάτων. ἐν οἷς τὰ
κατὰ πρόνοιαν ἀντιδιαιροῦνται, τοῖς ἄνευ τοῦ προβουλεύεσθαι γιγνομένοις. οἷον ἄκων εἴ τις, ἐπήρωσεν. ἢ ἐνθυμω-
θεὶς, ἐπάταξεν, οὐ γὰρ ἐκ προνοίας γεγονέναι ταῦτα φασίν. εἰ δὲ προβουλευσάμενος ἐκ πολλοῦ, καὶ προδια-
σκεψάμενος ὅπως πραχθείη τοὔργον ἐποίησεν, ἐκ προνοίας ἤδη τοῦτο πεπρᾶχθαι λέγουσι. κοινὸν οὖν τοῦτο ἤδη
σημαίνεται παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐκ τοῦ τῆς προνοίας ὀνόματος, ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν ἔργων. οὐχ ὡς ἔνιοι νομί-
ζουσιν, ἐπὶ τῶν ἀγαθῶν μόνων εἴωθε λέγεσθαι. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ πρόβλημα, πότερον τύχῃ τινὶ τὰ
κατὰ τὸν κόσμον διοικεῖται ἢ προνοίᾳ, κατὰ τὸ κοινὸν εἴρηται σημαινόμενον. ὡς δῆλον ἐκ τῆς πρὸς τὴν τύ-
χην ἀντιθέσεως. ἔνιοι δ' οὐ τύχην, ἀλλὰ τὸ αὐτόματον ἀντιδιαιροῦνται τῇ προνοίᾳ. ταὐτὸν σημαίνοντες ἑκα-
τέρᾳ τῇ προσηγορίᾳ. καὶ μέντοι καὶ λέγεται πολλάκις ὑπὸ τῶν φιλοσόφων ὁ κόσμος διοικεῖσθαι τῇ τοῦ βελ-
20 τίονος προνοίᾳ. προστιθέντων αὐτῶν τῇ τοῦ βελτίστου. διότι τὸ τῆς προνοίας ὄνομα κοινὸν ἐποίησαν, χείρονός τε
καὶ βελτίονος. εἴπερ οὖν ἡ πρόνοια κατὰ τοῦτο τὸ κοινὸν εἴρηται, δῆλον ὡς ἀπὸ τοῦ πρὶν ἔσεσθαι νοεῖν, ὠνόμα-
σται. τὴν αὐτὴν δὲ καὶ τὸ τῆς προγνώσεως ὄνομα γένεσιν ἔσχηκεν. ὅσα γὰρ αἰσθητὰ κατὰ τὴν ἑαυτῶν ὑπάρ-
χοντα φύσιν, ἔκ τινων σημείων ἀνευρίσκομεν, εἰκότως ταῦτα προνοεῖν φαμέν. ὡς εἰ καὶ πρὸ τοῦ θεάσασθαι
νοεῖν ἔφαμεν. καί μοι δοκεῖ ἡ ἀντιθέτως λεγομένη τῇ τύχῃ πρόνοια μὴ εἰρῆσθαι κατὰ τὸ κοινὸν σημαινόμενον.
ἡ γὰρ οὕτως λεγομένη πρόνοια, τῶν ἀγαθῶν λέγεται μόνων. ἡ γὰρ τοῦ παντὸς πρόνοια, οὐκ ἔστι κακῶν ἔρ-
γων. καὶ διὰ τοῦτο τῶν κατὰ τοὺς τρεῖς χρόνους ἡ πρόγνωσίς ἐστιν. οὐ μόνον τῶν κατὰ τὸν μέλλοντα. μάντις δ' οὐ-
δὲν ἧττον ἐστὶ θαυμαστὸς, ὃς ὡς ὄντα τὰ γεγονότα, λέγοι μὴ θεασάμενος, τοῦ τὰ μέλλοντα γενήσεσθαι λέγοντος.
οὕτω δὲ καὶ ὁ τὰ νῦν πραττόμενα πρὶν θεάσασθαι λέγων, οὐδὲν ἧττον ἐκείνων ἀγαθός ἐστι μάντις. τοῦτο οὖν καὶ
αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ἐνεδείξατο λέγων. προγινώσκων γὰρ καὶ προλέγων παρὰ τοῖς νοσέουσι τά τε παρεόν-
30 τα καὶ τὰ προγεγονότα καὶ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι. τῆς αὐτῆς γοῦν τέχνης ἐστὶ καὶ τὰ προγεγονότα, μὴ θεα-
σάμενον εἰπεῖν ὡς ἐγένετο. καὶ τὰ παρόντα καὶ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι. τῇ χρείᾳ δ' ἀλλήλων πάμπολυ διαφέρει.
τῶν μὲν γὰρ ἔσεσθαι μελλόντων, ἡ πρόγνωσις χρησιμωτάτη. τῶν δ' ἤδη γεγονότων, ἄχρηστος μὲν εἰς τὰ ἄλλα,
μόνῳ δὲ τῷ δεῖξαι βουλομένῳ τὴν ἑαυτοῦ τέχνην ἰατρῷ, χρησίμη τετύχηκεν οὖσα. ταῦτα μὲν οὖν εἰ καὶ μὴ τῆς
ἰατρικῆς τέχνης ἐστὶν ἴδια, τῆς γοῦν ἐξηγήσεως, ἐστὶν οἰκεῖα τὰ σημαινόμενα τῶν ἐν τοῖς συγγράμμασιν ὀνο-
μάτων, ἐξαπλούσης. ἐκ περιττοῦ δ' ὡς πρὸς τὴν ἐξήγησιν καὶ πρὸς ἄλλο τι χρήσιμα ἐστὶν, ὅσα λέγουσιν ἔνιοι τῶν
ἐξηγητῶν εἰς τὸ τοῦ συγγραφέως ἦθος. ὥσπερ καὶ ἐνταῦθα τὸ μέτριον ἐπαινοῦντες ἐν τῷ φάναι δοκεῖ μοι ἄριστον
εἶναι. δυνατὸν γὰρ αὐτῷ φασὶν εἰρηκέναι, τὸν ἰητρὸν ἄριστόν ἐστι πρόνοιαν ἐπιτηδεύειν. ὁ δὲ καὶ ἐνταῦθα, τὸ, δοκέει
μοι προσέθηκε. καίτοι μέλλων ἀποδείξεις γράφειν τῆς ἀποφάσεως. ἀλλ' οἱ περὶ τὸν Ἡρόφιλον εἰρήκασι διορί-
ζοντες τὴν πρόγνωσιν τῆς προρρήσεως, οὐ μόνον ἄχρηστά ἐστιν ἢ ἀνοίκεια τὰ σημαινόμενα, ἀλλὰ καὶ σοφιστικὰ καὶ
40 ψευδῆ. καίτοι δοκοῦσί γε διαφορὰς πραγμάτων διδάσκειν, οὐ σημαινόμενα νομοθετεῖν. ἁμαρτάνοντες ἐν αὐτῷ
τούτῳ πρῶτον, ὅτι ἀγνοοῦσι περὶ σημαινομένων ποιούμενοι τὸν λόγον, οὐ περὶ πραγμάτων φύσεως, ἰατρικῇ
χρησίμων. ἡ γάρ τοι γνῶσις ἡ κατὰ τὸ τῆς προγνώσεως ὄνομα περιεχομένη, λέγεται μὲν ὡς τὰ πολλὰ κατὰ
τὸ βέβαιον. ἔστι δ' ὅτε μὴν εἰ καὶ λείπει τι πρὸς τὸ βεβαιότατον αὐτῇ, καὶ τόθ' ὡσαύτως ὀνομάζεται. διόπερ
ἐνίοτε καὶ μετὰ προσθήκης λέγουσιν οἱ διηγούμενοι τὰ κατ' αὐτήν. ἔστιν ὅτε μὲν, ἀκριβῆ γνῶσιν. ἐνίοτε δὲ, ἀσφαλῆ.
καί ποτε βεβαίαν. ἢ καὶ διηνεκῆ προσαγορεύοντες. ἐξ αὐτῆς τῆς προσθήκης ἐνδεικνύμενοι, τὸ μὴ σημαίνεσθαι
τὸ βέβαιον ἀεὶ πρὸς τὸ τῆς γνώσεως ὀνόματος. οὕτως οὖν καὶ ἡ πρόγνωσις ἐστὶ διττή. βεβαία μὲν, ὅτι μετὰ τὸν χει-
» μῶνα γενήσεται τὸ ἔαρ. εἶθ' ἑξῆς, θέρος. εἶτα φθινόπωρον. οὐ βεβαία δὲ, ἐν οἷς ὁ Ἄρατος ἔγραψεν, ἐπὶ τῆς σε-
» λήνης. εἰ δέ κεν οἱ κεράων τὸ μετέωρον ἐπινεύοι, δειδέχθαι βορέω. ὅτε δ' ὑπτιάησι νότοιο. ὡς τὸ πολὺ μὲν γὰρ, οὕτως
ἀποβαίνειν τετήρηται. γίνεταί γε μὴν ἐστὶν ὅτε, καὶ οὐχ οὕτως. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἡρόφιλον ἡγοῦνται τὴν μὲν πρόγνω-
50 σιν τὸ βέβαιον ἔχειν. τὴν πρόρρησιν δὲ, οὐκέτι. πολλὰ γὰρ τῶν προρρηθέντων, οὐ γίνεσθαι φασίν. ὥσπερ δυνα-
μένου τινὸς προειπεῖν ἄνευ τοῦ προγνῶναι. ἢ ἄλλό τι τὸ διὰ τῆς φωνῆς ἑρμηνευόμενον. ὅ, τι μὴ τὸ κατὰ τὴν ψυ-
χὴν γινωσκόμενον. εἰ δ' οὐ γινωσκόμενον ἐθέλοιεν ὀνομάζειν αὐτὸ, πάντως γε δοξαζόμενον ἐροῦσιν ὡς προηγή-
σασθαι κατὰ τὴν ψυχὴν τοῦ προλέγοντος. εἰ καὶ μὴ πρόγνωσιν, ἀλλὰ προσδόξασιν. οὐ μὴν ὀνομάζουσί γε προσδόξασιν
οἱ Ἕλληνες. ὥσπερ οὐδ' οἱ περὶ τὸν Ἡρόφιλον αὐτοὶ, καίτοι πλεῖστα βαρβαρίζοντες. ἢ νομοθετήτωσαν τὸ λέ-
γεσθαί τι προσδόξασιν, ἕτερόν τι τῆς προγνώσεως ἅμα τῷ καὶ τοὺς ἀνθρώπους πεῖσαι παραδέξασθαι τὴν νομο-
θεσίαν αὐτῶν, ἢ τοῦτο πρᾶξαι μὴ δυνάμενοι, τὰ σημαινόμενα τῶν ὀνομάτων, ὡς εἴθισται νοείτωσαν. εἴθισται δὲ
καὶ τὴν ὡς τὸ πολὺ περὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι ἐλπίδα, καὶ τὴν ἀσφαλῆ, καλεῖσθαι πρόγνωσιν. ἀγαθῶν δὲ
ἰατρῶν ἐστιν ἔργον, οὐ τὰ τοιαῦτα ζητεῖν, ἀλλ' ὅπως ἂν ὁ προλέγων τὰ συμβησόμενα τοῖς κάμνουσι, πλειστάκις
μὲν ἐπιτυγχάνῃ.

μὲν ἐπιτυγχάνει, ὀλιγάκις δὲ ἀποτυγχάνει. φωνὴ μὲν γὰρ μία ἐστὶν ἡ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. παμπόλλη δὲ τοῖς πράγ-
μασιν ὑπάρχει διαφορὰ κατὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. εἰ γοῦν τις ἐν εἴκοσι προρρήσεσιν ἅπαξ ἀποτύχει, τοῦ
μὲν διηνεκοῦς ἀφήμαρτεν, ἀμείνων δὲ ἐστὶ τοῦ δὶς ἀποτυχόντος. κἀκεῖνος τοῦ τρὶς ὥσπερ γε πάλιν ἐκεῖνος τοῦ τε-
τράκις. καίτοι γε πάντες κοινὸν ἔχουσι τὸ τυχεῖν ὡς τὸ πολύ. τὰς μὲν δὴ τοιαύτας διδασκαλίας ἐξ ὧν ἄν τις
ὁρμώμενος ἑτέρου μᾶλλον ἐπιτυγχάνοι προσίεσθαι δεῖ. τὰς δ' ἐν τοῖς σημαινομένοις περιεργείας, ἀπο-
τρέπεσθαί τε καὶ φεύγειν. ὡς Πρόδικος ὁ τηλικοῦτος σοφιστὴς ἀσπαζόμενος, ἐπαχθὴς τοῖς πεπαιδευμένοις
ἐγίνετο. καὶ ἐσκώπτετο συνεχῶς ὑπὸ τοῦ παρὰ τῷ Πλάτωνι Σωκράτους. καίτοι γε τὰ ἄλλα ἐπαινούμενος.
ἴσως δὲ κακῶς ἐποίησα, τὴν ἀρχὴν μνημονεύσας τῶν περὶ τὸν Ἡρόφιλον. ἄμεινον γὰρ ἐστὶ δηλοῦν τἀληθῆ ὅτι τά-
χιστα τοῖς σπεύδουσιν ἐπὶ τὰ τῆς τέχνης ἔργα. καὶ μὴ κατατρίβειν αὐτοὺς διττῶς. ἐν μὲν χρόνῳ διδάσκοντα
τοὺς λήρους τῶν σοφιστῶν. ἑτέρῳ δ' ἐξελέγχοντα. κάλλιον οὖν μοι δοκεῖ διὰ τῶν δὲ τῶν ὑπομνημάτων, αὐτὰ
τὰ χρήσιμα μόνα διελθεῖν. ἐξετάσαι δὲ αὖθις ἐπὶ σχολῆς πλείονος ἐν ἑτέρᾳ πραγματείᾳ καὶ διασκέψασθαι
περὶ τῶν ὑπὸ Ἡροφίλου πρὸς τὸ προγνωστικὸν Ἱπποκράτους ἀντειρημένων. Ὁκόσα τε παραλείπουσιν οἱ
ἀσθενέοντες, ἐκδιηγούμενοι πιστεύοιτ' ἂν μᾶλλον γινώσκειν τὰ τῶν νοσεόντων πρήγματα. Ἔδει τοὺς ἐξηγεῖσθαί
τι τῶν τοιούτων ἐπιχειροῦντας, ἔργῳ πρότερον ἐπιδειξαμένους αὐτούς, τολμᾶν οὕτω γράφειν. ἕτοιμον γάρ, ὃ
βούλεταί τις γράψαι. δύσκολον δὲ, δεῖξαι τοιαύτην θεωρίαν, ἐξ ἧς ἐπιδείξεται πολλά, παρὰ τοῖς κάμνου-
σι λέγων, οὐ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν προγεγονότων, οἷς αὐτὸς οὐ παρεγένετο. καὶ τῶν νῦν
ὄντων περὶ τοὺς κάμνοντας, ἃ μήτε ἤκουσε παρ' αὐτῶν μηδέπω. μήτ' οἶδεν αὐτός, ὥσπερ καὶ ἡμεῖς ἐν οἷς ἐροῦ-
μεν, εἰκότως ἂν εἴημεν πιστοὶ, τοῖς ἔργοις αὐτοῖς προαποδεδειγμένοι τὸ τῆς θεωρίας ἀληθές. ὅπως δὲ μὴ δὶς
ἀναγκαζοίμην περὶ τῶν αὐτῶν γράφειν, ἔν τε τῇ τοῦ προοιμίου νῦν ἐξηγήσει καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῇ τῶν κατὰ μέ-
ρος, ἄμεινον εἶναι μοι δοκεῖ, φυλάττειν ἅπαντα τὰ τοιαῦτα, ταῖς μελλούσαις ἡμῖν γενήσεσθαι τῶν κατὰ
τόδε τὸ βιβλίον, ἰατρικῶν ῥήσεων ἐξηγήσεσι. καὶ μάλισθ' ὅτι μηδ' ἐποίησέ τις αὐτὸ τῶν ἐξηγησαμένων τὸ
βιβλίον, ἀναγκαιότατον ὑπάρχον. ὃ γὰρ ἀξιοῖ τὸν ἰατρὸν ἀσκεῖν ὁ Ἱπποκράτης, ὅσον ἐπὶ τούτοις παραλέλοι-
πε, μὴ δείξας ὅπως ἐχρῆν τῶν προγεγονότων ἢ παρόντων μὲν οὐκ ἐγνωσμένων δὲ δι' αἰσθήσεων ἡμῖν, τὴν πρό-
γνωσιν ποιεῖσθαι. Ἅμα δὲ καὶ εἴ τι θεῖον ἔνεστιν ἐν τῇσι νούσοισι, καὶ τούτου τὴν πρόνοιαν ἐκμανθάνειν, Τί
ποτ' ἐστὶ τὸ θεῖον, οὗ κελεύει ποιεῖσθαι τὴν πρόγνωσιν, διαπεφώνηται τοῖς ἐξηγησαμένοις τὸ βιβλίον. ἔνιοι
μὲν γὰρ οἴονται, διὰ θεῶν τινα ὀργὴν γίγνεσθαι τοῖς ἀνθρώποις νοσήματα. καὶ λέγουσί γε μαρτυρίαν τῆς δό-
ξης ταύτης, παρὰ τῶν γραψάντων τὰς καλουμένας ἱστορίας ἄλλων λόγων. μηκέτ' ἐπιδεικνύντες, εἰ τῆς δό-
ξης ταύτης μετεῖχεν ὁ Ἱπποκράτης. ὅπερ ἦν ἔργον ἀγαθῶν ἐξηγητῶν. οὐ γὰρ ἁπλῶς πρόκειται λέγειν ἐν
ταῖς ἐξηγήσεσιν, ὅ τι περ ἂν ἡμῖν ἀληθὲς εἶναι δοκῇ. ἀλλὰ τὸ κατὰ τὴν τοῦ συγγραφέως γνώμην, κἂν ψευ-
δὲς ᾖ. φαίνεται γοῦν ὁ Ἱπποκράτης, οὐδὲ καθ' ἓν τῶν ἑαυτοῦ συγγραμμάτων, εἰς θεοὺς ποτὲ ἀναφέρων αἰτίαν
νοσήματος. ὥς τε καὶ τοὺς βλητοὺς καλουμένους, οὓς ἀπό τινος ὁρμηθέντες οὕτως ὠνόμασαν οἱ παλαιοί, διῆλθεν ἐν
τῷ περὶ διαίτης ὀξέων. τοῦτο μὲν οὖν τὸ σύγγραμμα τῶν ὁμολογουμένων γνησίων ἐστίν. ἐν δὲ τῷ περὶ ἱερῆς νό-
σου, καὶ πλείω γέγραπται πρὸς ἔλεγχον τῶν οἰομένων ὑπὸ θεῶν γίνεσθαι τὰ νοσήματα. μήτ' οὖν οἰώμεθα
τὴν ἐπιληψίαν θεῖον εἶναι νόσημα, μήτε τὸν ἔρωτα. καὶ γὰρ καὶ τοῦτον τινὲς ὑπολαμβάνοντες, ἀληθῆ μὲν
ἔγραψαν ἱστορίαν ὡς Ἐρασίστρατος ἐφώρασε δι' ἔρωτα τὸν τοῦ βασιλέως ἀρρωστοῦντα υἱόν. θεῖον δ' οὐκ ἐδίδαξαν,
οὔθ' ὑπὸ Ἐρασιστράτου καλούμενον, οὔθ' ὑπὸ Ἱπποκράτους, οὔθ' ὑπ' ἄλλου τινὸς ἰατροῦ τὸν ἔρωτα. τοὺς δ' ἤτοι
καταλεπτυνομένους, ἢ ἀχροοῦντας, ἢ ἀγρυπνοῦντας, ἢ καὶ πυρέξαντας ἐπὶ προφάσεσιν ἐρωτικαῖς, ἐν
ἐκείνῳ τοῦ λόγου τῷ κεφαλαίῳ περιλαμβάνουσιν οἱ παλαιοί, καθὸ περὶ τῶν προκαταρχόντων αἰτίων διε-
ξέρχεται. πλειόνων γὰρ ὄντων ἐν τούτοις γενῶν, ἓν ἐξ αὐτῶν ἐστὶ καὶ ἡ λύπη. λυποῦνται δὲ οἱ μὲν, ἀποθανόν-
των τέκνων, ἢ οἰκείων, ἢ συγγενῶν, ἢ φίλων. οἱ δὲ προσδοκῶντες ἑαυτοὺς ἢ μόνους παθεῖν ἢ καὶ τὴν πατρίδα
πᾶσαν, ἀνάστατον ἔσεσθαι. λυποῦνται δὲ καὶ οἱ φιλοχρήματοι, χρημάτων στερούμενοι. καὶ οἱ φιλότιμοι, τιμῆς.
καὶ τῶν ἄλλων ὡς ἕκαστος. ἐκ τούτων οὖν εἰσὶ καὶ οἱ δι' ἔρωτα λυπούμενοι. θεῖον οὐδὲν πεποιθότες, ἀλλ' ἀνθρώ-
πινον πάθος. εἰ μὴ ἄρα τις οὕτως πείθεται τοῖς μυθολογουμένοις, ὡς νομίζειν ὑπὸ δαίμονος τινὸς μικροῦ
καὶ νεογενοῦς λαμπάδας ἔχοντος καιομένας, εἰς τοῦτο ἄγεσθαι τὸ πάθος ἐνίους τῶν ἀνθρώπων. ὁ δὲ τὸ τῶν
κρισίμων γένος ἡμερῶν εἰπὼν εἶναι θεῖον, ἑαυτοῦ τι πάθος ὡμολόγησεν. οὐ μὴν Ἱπποκράτους γε τὴν
γνώμην ἔδειξεν. οὔτε γὰρ ἁπλῶς, ὅσα ἀγνώστους, ἢ παραλόγους ἔχει τὰς αἰτίας, θεῖα προσαγορεύομεν.
ἀλλ' εἴπερ ἄρα θαυμαστὰ μόνον, οὔθ' Ἱπποκράτης ἠγνόει τὰς αἰτίας τῶν κρινουσῶν ἡμερῶν ὡς ἐν τοῖς περὶ κρι-
σίμων ἡμερῶν ὑφ' ἡμῶν ἐπιδέδεικται. ὅπερ οὖν εἶπον ἔμπροσθεν ὡς οὐ χρὴ μνημονεύειν ἐν τοῖσδε τοῖς ὑπο-
μνήμασι τῶν μοχθηρῶς εἰρημένων ἁπάντων, ἀλλ' ὅσα πιθανοῦ τινὸς ἔχεται, διὸ καὶ τὰ κακῶς ὑπὸ Ἡρο-
φίλου γεγραμμένα πρὸς τὰς Ἱπποκράτους προγνώσεις, ἀνεβαλλόμην ἐπισκέψασθαι, τοῦτο καὶ νῦν καὶ
καθ' ὅλον τὸν ἐφεξῆς λόγον, αὐτός τε ποιήσω καὶ τοὺς ἐντυγχάνοντας ἀξιώσω πράττειν. ὡς μὴ μέμφεσθαί
μοι παραλιπόντι πολλὰ τῶν τοῖς ἐξηγηταῖς εἰρημένων μοχθηρῶς. εἰ δ' ἐπιμελῶς ἀναγνώσονται τὰ πρὸς
ἡμῶν εἰρημένα, δυνήσονται καὶ καθ' ἑαυτοὺς ἐκεῖνα δοκιμάζειν. ἐάσαντες οὖν ἤδη τοὺς ληρήσαντας περὶ
τοῦ θείου, πειραθῶμεν αὐτοὶ κατὰ τὴν Ἱπποκράτους γνώμην εὑρεῖν τὸ λεγόμενον. ὅτι μὲν οὖν εἴ τι τῶν
κατὰ τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἐστὶ χρήσιμον τὸ θεῖον, τοῦτο, καὶ μὴ μόνον ἐπιμνῆσθαι τὴν γνῶσιν αὐτοῦ πρὸς Ἱπποκρά-
τους, ἀλλὰ καὶ δεδεῖχθαι, πρόδηλον παντί. ληρώδης γὰρ ἂν εἴη συγγραφεὺς ἐπαινῶν πράγματος γνῶσιν,
ὃ μὴ δι' ὅλων ἐδίδαξεν. ὥστε τῶν ὑφ' Ἱπποκράτους γεγραμμένων ἔν τι καὶ τὴν τοῦ θείου πρόγνωσιν εἶναι χρή.
λύωμεν οὖν ἤδη θαρροῦντες οὐκ ἄλλο τι τοῦτ' εἶναι παρὰ τὴν τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος κατάστασιν. ὑπὸ

ἧς ἐν ἀφορισμοῖς, οὕτως ἔγραψεν. ἢν μὲν ὁ χειμὼν αὐχμηρὸς τε καὶ βόρειος γένηται, τὸ δ' ἔαρ ἔπομβρον καὶ νότιον, ἀνάγκη τοῦ θέρεος πυρετοὺς ὀξεῖς, καὶ ὀφθαλμίας, καὶ δυσεντερίας γίνεσθαι. μάλιστα τῇσι γυναιξὶ καὶ τοῖσιν ὑγρὰς ἔχουσι τὰς φύσιας. ταῦτα καὶ τούτοις ἐφεξῆς γεγραμμένα, προγνώσεις εἰσὶ τῶν ἐκ τῆς τοῦ περιέχοντος αἰτίας ἐν ἡμῖν γινομένων. περὶ ὧν ἐν μὲν τοῖς ἀφορισμοῖς ἐν κεφαλαίοις βραχέσιν ἐδίδαξεν. ἐν δὲ τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν βιβλίοις, ἐπὶ πλεῖστον διῆλθεν. ἐν μέντοι τῷ προγνωστικῷ τῷδε παρέλιπε, καίτοι ταύτης τῆς θεωρίας ὄντα. βέλτιον οὖν ἦν ἐζητηκέναι τὴν αἰτίαν τοῦ παραλιπεῖν τὸ περὶ θέσιν λέγειν, ἢ ψευδῶς ἐξηγεῖσθαι. δοκεῖ δέ μοι μέγεθος τῆς πραγματείας μὴ προσθεῖναι τῷδε τῷ βιβλίῳ τὴν περὶ τῶν ἐπιδημίων νοσημάτων διδασκαλίαν. συντελέσας οὖν αὐτὸ, κατὰ τὴν τελευτὴν ἔγραψε ταυτί· χρὴ δὲ καὶ τὰς φορὰς τῶν νοσημάτων ἀεὶ τῶν ἐπιδημεόντων ταχέως ἐνθυμέεσθαι. καὶ μὴ λανθάνειν τῆς ὥρης τὴν
10 κατάστασιν. ὅτι μὲν οὖν χρὴ γινώσκειν τὸν ἰατρὸν εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν εἰς τὰς προγνώσεις διαφερόντων, οὕτως καὶ τὸ περὶ τῆς τῶν ἐπιδημίων νοσημάτων γενέσεως ἐδήλωσεν. ἰδίαν δ' αὐτοῖς ἀνέθηκε διδασκαλίαν. ἐν ἀφορισμοῖς μὲν ὡς εἴρηται, διὰ βραχέων κεφαλαίων διδάξας. ἐν δὲ τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν, ἐπὶ πλέον ἐξεργασάμενος. ὅθεν εἰκότως ἔνιοι τῶν ἐξηγητῶν, ἐφεξῆς τῷδε τῷ βιβλίῳ τὰ τῶν ἐπιδημιῶν ἐξηγήσαντο. καὶ ἡμεῖς οὕτω ποιήσομεν.

Σκέπτεσθαι δὲ χρὴ ὧδε ἐν τοῖσιν ὀξέσι νοσήμασι. πρῶτον μὲν τὸ πρόσωπον τοῦ νοσέοντος, εἰ ὅμοιόν ἐστι τοῖσι τῶν ὑγιαινόντων. μάλιστα δὲ εἰ αὐτὸ ἑωυτῷ, οὕτω γὰρ ἂν εἴη ἄριστον. τὸ δὲ ἐναντιώτατον τοῦ ὁμοίου δεινότατον.

Ὅτι μὲν οὖν ὁ λόγος αὐτῷ περὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ γεγένηται, σαφῶς ἐδήλωσεν. ἄρχεται δὲ τῆς διδασκαλίας ἀπὸ τῶν κατὰ τὸ πρόσωπον σημείων, ὡς ἂν πρώτων τε φαινομένων καὶ μεγάλην
20 ἐχόντων δύναμιν. ὅτι μὲν οὖν πρῶτα φαίνεται ταῦτα, πρόδηλον παντί. ὅτι δὲ καὶ μεγάλην ἔχει δύναμιν εἰς πρόγνωσιν, ἐφεξῆς μαθήσῃ. πρῶτον δ' ἀναμνήσθητί μοι τοῦ κοινοῦ τῆς τέχνης ὅλης αὐτοῦ προοιμίου. γράφοντος ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον, ἢ ὅμοια ἢ ἀνόμοια ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τῶν μεγίστων. εἶτα ἀπὸ τῶν ῥηΐστων. οὐ γὰρ ἡ πρόγνωσις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν ποιητέων ἔνδειξις, ἀπὸ τούτων ἄρχεται. περὶ οὖν τῶν ποιητέων ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς εἴρηται μεθόδου γράμμασι. περὶ δὲ τῶν προγνώσεων, ἐνταυθοῖ σκόπει. πάλιν ἀναμνησθεὶς ὡς οὐ τὰ μέλλοντα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ προγεγονότα, καὶ τὰ νῦν ὄντα κατὰ τὸ σῶμα διά τινων σημείων εὑρίσκειν, ἐκ τοῦ προγνωστικοῦ μέρους τῆς τέχνης ἐστίν. ἀλλὰ τήν γε τῶν ἐνεστώτων γνῶσιν, ἰδίᾳ προσηγορίᾳ καλεῖν εἰθίσμεθα, διάγνωσιν. ἐπισκέπτεσθαι δὲ κελεύει τὸ πρόσωπον τοῦ νοσέοντος ἐξ ἀρχῆς εἰ ὅμοιον ἢ ἀνόμοιόν ἐστι τῷ τῶν ὑγιαινόντων. ἔτι δὲ μᾶλλον εἰ αὐτὸ ἑωυτῷ. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τὸ σημεῖον, τῶν Ἱπποκράτους δογμάτων ἐστίν. ὡς μὴ μόνον ἀπὸ τῆς κοινῆς φύσεως ἁπάντων, ἀλλὰ καὶ τῆς ἰδίας ἑκάστου σκέπτεσθαι πάντα κατὰ τὴν τέ-
30 χνην. καὶ γὰρ ὁπότε παραβάλλειν ἠξίου τὰ πεπονθότα μόρια τοῖς ὑγιαίνουσι, συνεβούλευε μὴ τὰ ἀλλότρια καθορᾶν, ἀλλὰ τοῦ πεπονθότος αὐτοῦ. ἄριστον μὲν οὖν ἐστι πρόσωπον ἀνθρώπου κάμνοντος, ὅταν ὁμοιότατον ἑαυτῷ διαμένῃ. χαλεπώτατον δὲ, ὅταν ἐναντιώτατον γένηται. τὰ δὲ ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ ἀρίστου τε καὶ χειρίστου διά, σὸν ἔργον ἤδη σκοπεῖσθαι, τῶν ἄκρων ἀφωρισμένων. τὰ μὲν καὶ ἐγγυτέρω τοῦ ἀρίστου, βελτίω, τὰ δ' ἐγγυτέρω τοῦ χειρίστου, χείρω. μέσα δ' ἀμφοῖν ἐστι τὰ μηδ' ἑτέρου πλέον ἀφιστάμενα. τὸ μὲν οὖν ἄριστον πρόσωπον ἐν κεφαλαίῳ περιλαβὼν, ἐδήλωσε. τὸ γὰρ ὁμοιότατον τῷ κατὰ φύσιν, ἄριστον. τὸ δ' ἐναντιώτατον, ὡς ἂν οὐδὲ [illegible] ἡμῖν ὑπάρχον. τοῦ δὲ προγινωσκομένου αὐτὸς ἐκ τῶν κατὰ μέρος ἐδίδαξε γνωρισμάτων. ὧν ἕκαστον ἰδίᾳ προχειριοῦμαι διὰ τῶν ἐφεξῆς γεγραμμένων.

Εἴη δ' ἂν τὸ τοιόνδε, ῥὶς ὀξεῖα.

40 Τῶν κακῶν σημείων ἕν τι τοῦτο πρῶτον ἔγραψε. τὴν ὀξεῖαν ῥῖνα. χρὴ δὲ ὡς πρὸς τὴν κατὰ φύσιν ἑκάστου παραβάλλοντα καθότι προείρηται, σκοπεῖσθαι. τοῦ τε γὰρ σιμοῦ φύσει, φανεῖται πάντως ἡ ῥὶς αὐτῆς ὀξυτέρα. καθάπερ καὶ τοῦ γρυποῦ. καὶ δηλονότι καὶ τοῦ τὴν εὐθεῖαν ἔχοντος. ἀλλὰ χρή σε μεμνημένον εἰς ὅσον ἀποκεχώρηκε τῆς κατὰ φύσιν ἰδέας, εἰς τοσοῦτο μοχθηρὰν αὐτὴν εἶναι νομίζειν. ὀξυνομένη δὲ ἡ ῥὶς, ἐναργῶς ὁρᾶται καὶ τοῖς ἐν χρονίῳ νόσῳ καταλεπτυνθεῖσι, καὶ τοῖς ὑπὸ καμάτου ταλαιπωρημένοις, ἢ ὁπωσοῦν ἐκλυομένοις, ἢ λειποψυχοῦσι. καὶ δὴ καὶ τοῖς τεθνεῶσιν ἅπασιν, ὥστ' εἰκότως ἄν τις ἐπιλογίσαιτο τῷ κοινῷ πάντων ἀνθρώπων χρώμενος λόγῳ, μοχθηρὸν εἶναι τὸ σημεῖον ἐν κακῇ διαθέσει γινόμενον. ἥτις δὲ ἐστὶν ἡ διάθεσις αὕτη καθ' ἣν ἡ ῥὶς ὀξύνεται, δογματικῆς ἤδη θεωρίας ἔργον. ἀναλογισμῷ μόνῳ φωραθῆναι δυναμένης. ἀλλὰ πρῶτον ἐπιλογιστικῶς τῶν εἰρημένων σημείων σκεψώμεθα περὶ ἑκάστου. πολὺ γὰρ ἄμεινόν ἐστι διὰ συμφωνουμένου καὶ κοινοῦ πάντων ἀνθρώπων λόγου ποιήσασθαι, τὴν πρώτην διδασκαλίαν. ἤπερ εὐθέως ἐπὶ τὸν
50 ἀναλογισμὸν ἔρχεσθαι.

Ὀφθαλμοὶ κοῖλοι. κρόταφοι συμπεπτωκότες. ὦτα ψυχρὰ καὶ συνεσταλμένα, καὶ οἱ λοβοὶ τῶν ὤτων ἀπεστραμμένοι. καὶ τὸ δέρμα τὸ περὶ τὸ μέτωπον σκληρόν τε καὶ περιτεταμένον καὶ καρφαλέον ἐόν. καὶ τὸ χρῶμα τοῦ ξύμπαντος προσώπου χλωρόν τε ἢ καὶ μέλαν ἐὸν | καὶ πελιὸν ἢ μολιβδῶδες. |

Καὶ ταῦτα πάντα τὰ σημεῖα, περὶ τὸ πρόσωπον γίνεται κατά τε τὰς χρονίας νόσους καὶ τοὺς καμάτους, καὶ τὰς λειποψυχίας, καὶ πολὺ μᾶλλον ἔτι κατὰ τοὺς θανάτους. εὐεπιλόγιστον οὖν ἐστι τὰ ἀνόμοια τοῖς κατὰ φύσιν, κακοῦ τινος εἶναι δηλωτικά. κειμένου γε τοῦ κατ' ἀρχὰς εὐθέως ὁμολογουμένου. ὡς τὰ μὲν ἐναντιώτατα τοῖς κατὰ φύσιν ὀλέθρια. τὰ δὲ ὅμοια σωτήρια ἐστὶ σημεῖα. ταῦτα μὲν οὖν ἐπιλογιστικῶς ἡμῖν περὶ

αὐτῶν εἰρήσθω· σκεψώμεθα δ' ἀκριβῶς ὑπὲρ ὅλης αὐτῶν τῆς φύσεως. γίνονται τοίνυν αἱ τοιαῦται διαθέσεις, ἤτοι διά τινα αἰτίαν συντήκουσάν τε καὶ διαφθείρουσαν τὰ σαρκώδη μόρια τῶν ζώων, ἢ δι' ἀρρωστίαν τῆς ἐμφύτου θερμασίας μηκέτ' ἀποτείνεσθαι δυναμένης αὐτῆς ἐπὶ τὰ πέρατα τοῦ σώματος, ἀλλ' ἐν τοῖς σπλάγχνοις μόνοις ὀλίγης διασωζομένης. ἀκολουθεῖ δὲ τούτῳ δηλονότι καὶ τὸ μήθ' αἵματος ἔτι, μήτε πνεύματος ἐπιρρεῖν τοῖς ἄκροις τοῦ σώματος, ὅσον ἔμπροσθεν ἐπέρρει κατὰ φύσιν ἐχόντων. διὰ τοῦτ' οὖν ἐν τῷ προσώπῳ φαίνεται μεγίστη σαφῶς ἡ τοῦ κατὰ φύσιν ἐξαλλαγή. παρακειμένων γὰρ ἀλλήλοις τῶν τε ὀστείνων μορίων, καὶ τῶν ὑγροτέρων τε καὶ σαρκωδῶν, εἶτα τῶν μὲν ὀστείνων διὰ τὸ γεῶδες τῆς οὐσίας ὁμοίων διαμενόντων, τῶν δὲ ὑγροτέρων καὶ σαρκωδῶν, συντήκεσθαί τε ῥᾳδίως δυναμένων καὶ συμπίπτειν εἰς ἑαυτά, διά τε τὴν ἔνδειαν τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ αἵματος, ἀφωριστάτη ἡ διάθεσις γίνεται. τῆς μὲν γὰρ ῥινός, κατὰ τὰ καλούμενα πτερύγια
10 μόνα σαρκοειδής ἐστιν ἡ οὐσία. τὸ δ' ἄλλο πᾶν ὀστῶδες. εἰκότως οὖν ὅταν ἤτοι τακὲν ᾖ τὸ σαρκῶδες, ἢ κενωθὲν συνιζήσῃ, τὸ πέρας αὐτῆς φαίνεται λεπτόν. οὕτω δὲ κἂν ψυχθῇ σφοδρῶς. ὃ δὴ τοῖς ἀποθνήσκουσιν ἤδη συμβαίνει. πιλουμένης γὰρ ἐν τῇ ψύξει τῆς οὐσίας τῶν σαρκωδῶν μορίων, ἰσχνὴ κατ' ἄκρας ἑαυτῆς εἰκότως γίνεται. καὶ μὴν οὐκ ἄλλην τινὰ ὀξεῖαν ὀνομάζομεν ῥῖνα, πλὴν τὴν κατὰ τὸ πέρας ἰσχνῆς. οὕτως μὲν οὖν ἡ ῥὶς ὀξεῖα φαίνεται. κοῖλοι δὲ ὀφθαλμοί, διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας. ἀλλ' ὅσῳ τῆς ἄκρας ῥινὸς εἰσὶν ὑγρότεροί τε καὶ μαλακώτεροι, τοσούτῳ θᾶττον κοιλαίνονται. ἀλλὰ καὶ πνεύματος ψυχικοῦ παμπόλλου μετέχουσι. καὶ θερμασίας οὐκ ὀλίγης, ὧν ἀπολειπόντων αὐτούς, εἰκότως συστέλλονται. αὕτη δὲ ἐστὶν ὀφθαλμῶν κοιλότης. οὕτω δὲ καὶ οἱ κρόταφοι συμπίπτουσιν. ὅτι μόνοι τῆς ἄλλης κεφαλῆς ἔχουσι μῦς, οὓς ὀνομάζουσι κροταφίτας. ἡ δ' ἄλλη πᾶσα κεφαλή, παντάπασιν ἄσαρκος ἐστίν. ὦτα δὲ ψυχρὰ καὶ συνεσταλμένα. διότι χονδρώδη, καὶ ἄσαρκα, καὶ ὀλίγαιμά ἐστι. τάχιστα οὖν καταψύχεται παρεσκευασμένα πρὸς τὸ πάθος ὑπὸ τῆς οἰκείας φύσεως. διὰ τίνα
20 δὲ αἰτίαν ἀπεστρέφεσθαι συμβαίνει τοὺς λοβοὺς αὐτῶν; ἤ, ὅτι μαλακωτέραν ἔχουσι τὴν οὐσίαν, οὐχ ὥσπερ τὸ ἄλλο σύμπαν. ὅπερ ἀκριβῶς λεπτὸς χόνδρος ἐστί, λεπτῷ δέρματι σκεπόμενος. ὥσθ' ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἔμπροσθεν αἰτίων οἱ λοβοὶ λεπτύνονταί τε καὶ συστρέφονται, καὶ ξηραίνονται, καὶ πήγνυνται. ταῦτα δὲ πάσχοντες ὀπίσω τείνονται μᾶλλον ἐπὶ τὰς ἀρχὰς τῶν τὴν αἴσθησιν αὐτοῖς παρεχόντων νεύρων. τὸ μὲν γὰρ σπᾶσθαι, τοῖς ἱμαντώδεσιν ἅπασι ξηραινομένοις, κοινόν. ἴδιον δ' ἑκάστῳ τῶν ἐν τῷ σώματι μορίων, ἐπ' ἐκεῖνο τὸ μέρος διαστρέφεσθαί τε καὶ περισπᾶσθαι μᾶλλον, ἔνθα τῶν ἐμφυομένων αὐτῷ νεύρων ἐστὶν ἡ ἀρχή. θεάσασθαι γοῦν ἐστιν ἐναργῶς τοῦτο, καὶ κατὰ τοὺς δακτύλους ἐναργῶς. ἐπὰν μὲν ὁ ἔνδον τένων ὑπό τινος αἰτίου παθῇ, καμπτομένους τοὺς δακτύλους σαφῶς ἐστιν ἰδεῖν. ἐπὰν δὲ ὁ ἔξωθεν, ἐκτεινομένους. διὰ δὲ τὴν δὲ τὴν αὐτὴν ξηρότητά τε καὶ πῆξιν, ὅλον τὸ δέρμα τὸ περὶ τὸ πρόσωπον πᾶν σκληρόν τε φαίνεται καὶ περιτεταμένον. ἐναργέστερον δὲ ὁρᾶται τὸ πάθος αὐτοῦ κατὰ τὸ μέτωπον. ὅτι σαρκοειδὴς οὐσία λεπτὴ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ὑποβέβληται
30 τῷ δέρματι. πάσχει δὲ ὑπὸ τῶν εἰρημένων αἰτίων, ἡ σαρκωδεστέρα μᾶλλον φύσις τῆς δερματώδους. ἡ δὲ τῆς χροιᾶς μεταβολὴ μοχθηροτάτη μέν ἐστιν, ἡ ἐπὶ τὸ μέλαν, ὡς ἂν ἀποψυχομένου τοῦ αἵματος. ὥσπερ ὅταν ἐκτὸς ἐκχυθέν, θρομβωθῇ. μετριωτέρα δέ, ἡ ἐπὶ τὸ χλωρόν. εἰώθασι δὲ οὕτως ὀνομάζειν οἱ παλαιοί, ποτὲ μέν, τὸ ὠχρόν. ἐνίοτε δὲ ὡς οἱ πολλοὶ κράμβας τε καὶ θριδακίνας καλοῦσι χλωράς. ὅπερ χρῶμα μελάντερον ἐστὶν ἐρυθροῦ. καὶ ἔστι ἀρχή τις τοῦ μελαίνεσθαί τε καὶ πελιδνοῦσθαι, ψύξεως ἐργαζομένης αὐτό, καθάπερ καὶ τὸ μέλαν. ὥστ' εἰκότως καὶ τὸ πρόσωπον ἐν ᾧ πάντ' ἐστὶ τὰ προειρημένα, προσαγορεύεται νεκρῶδες. καὶ τοῦτο ἐν μὲν τοῖς κεχρονισμένοις νοσήμασι, πολλάκις ὁρᾶται γιγνόμενον. ὀλιγάκις δ' ἐν ἀρχῇ. διὸ καὶ κινδυνωδέστατόν ἐστιν, ὡς ἂν μὴ δὲ τὴν ἀπὸ τοῦ χρόνου πρόφασιν ἔχον. ἐπὶ μακρῷ μὲν γὰρ χρόνῳ συντακῆναί τε τὸ σῶμα, καὶ ψύχεσθαι ἀκρωτηρίων τινά, θαυμαστὸν οὐδέν. ἐν ἀρχῇ δὲ καὶ μάλιστ' ἐν ὀξεῖ νοσήματι, πάντως ὀλέθριον. εἰ μὴ διά τινα αἰτίαν ἑτέραν ἡ τοῦτο γεγονός, ὁποῖαι δ' εἰσὶν αἱ τοῦτο ποιεῖν δυνάμεναι κατὰ τὴν ἑξῆς ῥῆσιν αὐτὸς ἐδίδαξε. νυνὶ δὲ ὃ
40 χρὴ προσθεῖναί με παραλελεῖφθαι δοκοῦν ὑπ' αὐτοῦ, πρότερον ἄκουσον. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς χρονίοις νοσήμασι τοιοῦτον γίνεσθαι πρόσωπον οὐκ ἂν εἴη μεγάλως ὀλέθριον, οὕτως οὐδ' ἐν ψυχρῷ χωρίῳ, καὶ χειμῶνι, καὶ καταστάσει ψυχρᾷ. καὶ γεροντικῇ καθάπερ ἐμάθομεν ἐν ἀφορισμοῖς. ὡς ἐν τῇσι νούσοισιν ἧσσον κινδυνεύουσιν οἷσιν ἂν οἰκείη τῆς φύσιος καὶ τῆς ἡλικίης καὶ τῆς ἕξιος. καὶ τῆς ὥρης ἡ νοῦσος ᾖ μᾶλλον. ἢ οἷσιν ἂν μὴ οἰκείη κατά τι τούτων ᾖ.

Ην μὲν οὖν ἐν ἀρχῇ τῆς νούσου τὸ πρόσωπον τοιοῦτον ᾖ, καὶ μή πω οἷόν τε ᾖ τοῖσιν ἄλλοισι σημείοισι ξυντεκμαίρεσθαι, ἐπανέρεσθαι χρὴ μὴ ἠγρύπνηκεν ὁ ἄνθρωπος, ἢ τὰ τῆς κοιλίης ἐξυγρασμένα ᾖ ἰσχυρῶς, ἢ λιμῶδές τι ἔχει αὐτόν· καὶ ἢν μέν τι τουτέων ὁμολογέει, ἧσσον νομίζειν δεινὸν εἶναι. κρίνεται δὲ τὰ τοιαῦτα ἐν ἡμέρᾳ τε καὶ νυκτί, ἢν διὰ ταύτας τὰς προφάσιας τὸ πρόσωπον τοιοῦτον ᾖ. ἢν δὲ μηδὲν τουτέων φησὶν εἶναι, μηδ' ἐν τῷ χρόνῳ τῷ προειρημένῳ καταστῇ, εἰδέναι χρὴ τοῦτο τὸ σημεῖον θανατῶδες ἐόν.

50 Ὀλέθριον μὲν ἐσχάτως ἐστὶ καὶ ἀνίατον νόσημα, καθ' ὃν νεκρῶδες εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τὸ πρόσωπον ἐγένετο χωρὶς τῆς ἔξωθεν αἰτίας. τούτου δ' ἧττον ἐστὶ κινδυνῶδες, εἰ διά τινα αἰτίαν προφανῆ καθάπερ εἰ τύχοι διὰ σφοδρὰν ἀγρυπνίαν, ἢ ἔνδειαν τροφῆς, ἢ ῥεῦμα γαστρός. ἄμεινον μὲν τὸ, μὴ δ' ὑπὸ τῶν τοιούτων αἰτίων, ἐσχάτως καταλύεσθαι τὴν δύναμιν ἐν ἀρχῇ τοῦ νοσήματος. ἧττον δέ ἐστι κινδυνῶδες, εἰ διά τι τούτων εἴη γεγονός, ὅλλ' οὐ διὰ τὴν τοῦ νοσήματος κακοήθειαν. ἥτις δέ ἐστιν ἡ διάθεσις τοῦ σώματος, ἐν ᾗ τοιοῦτον ἀποτελεῖται τὸ πρόσωπον εὐθὺς ἐν ταῖς πρώταις ἡμέραις, ἤδη σοὶ φράσω σαφῶς διὰ βραχέων. ὁπόταν ἀρρωστία τῆς καθεκτικῆς τοῦ ζώου δυνάμεως εἰς ταὐτὸ ἀφίκηται λεπτότητι χυμῶν ἅμα θερμῷ πυρετῷ, διὰ μὲν τὴν ἀρρωστίαν, ἀποκρίνεταί τι συνεχῶς ἀόρατον ὑπὸ σμικρότητος ἔξω τοῦ δέρματος, ὡσανεὶ λεπτομερῶν ἀπορρεόντων τῶν χυμῶν. ὁ δὲ πυρετὸς ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον ἐκδαπανᾷ μὲν τοὺς λεπτοτάτους χυμοὺς ἐπιλεπτύνει δέ, τοὺς ἧττον τοιούτους, ὡς μὴ διαλείπειν τὴν κένωσιν, ἀλλ' ἐοικέναι συνεχεῖ.

ἐμέτοις, ἢ διαῤῥοίαις γαστρὸς, ἢ τῇ δι᾽ ἱδρώτων ἀμέτρῳ κενώσει. πλὴν ἐκεῖναι μὲν αἱ κενώσεις αἰσθηταὶ, καὶ ταύτῃ δια-
φέρουσιν. ἣν δὲ νῦν ἐγὼ διηγησάμην, διὰ λεπτότητα τῶν κενουμένων, ἀόρατός ἐστιν. οὐκοῦν δὲ συνέστη ποτὲ τὸ τοιοῦ-
τον πρόσωπον ἐπὶ φλεγματώδει νοσήματι. καθάπερ οὐδ᾽ ἐπὶ πληθωρικῷ, διὰ πλεονεξίαν αἵματος. ἀλλ᾽
ἐνδεᾶ τε μᾶλλον εἶναι δεῖ κατὰ τὸ σῶμα, καὶ κόπους τινὰς προηγεῖσθαι, καὶ φροντίδας. ἐπὶ τοιούτῳ γὰρ
ἀθροίζεται χυμὸς πικρόχολος. εἰ δὲ καὶ τὸ χωρίον εἴη θερμὸν, καὶ ἡ ὥρα τοῦ ἔτους θερινὴ, καὶ ἡ κατάστα-
σις θερμὴ καὶ ξηρὰ, τότε δὴ καὶ μᾶλλον ἕτοιμον ἁλῶναι τοιαύτῃ διαθέσει. καὶ πολὺ μᾶλλον, εἰ χολωδέ-
στερος ὁ ἄνθρωπος εἴη φύσει. καὶ μὴν καὶ ῥᾳδίως οὗτοι διαφοροῦνταί τε καὶ διαπνέονται. καὶ οἱ τὸ στόμα τῆς
γαστρὸς ἔχοντες ἀσθενές. ὥσπερ εἰ καὶ αὐτὰ συνέλθοι τοῖς προειρημένοις, ἑτοιμότατον ἁλῶναι. τὸ τοιοῦ-
τον σῶμα τῇ τὸ νεκρῶδες πρόσωπον ἐργαζομένῃ διαθέσει. τοῦτ᾽ οὖν γινώσκων τις, οὐκ εἰς πρόγνωσιν μόνον,
10 ἀλλὰ καὶ εἰς θεραπείας εὕρεσιν ὁδηγηθήσεται. σκοπὸν ἔχων στηρίζειν τὴν δύναμιν εὐστομάχοις τροφαῖς. ἀλλὰ
ταῦτα μὲν ὡς ἐν ὁδῷ τι πάρεργον οὐ σμικρὸν εἰρήσθω. περὶ δὲ τῶν ἔξωθεν αἰτίων ἐπισκεπτέον ἀκριβέστερον. ἔστι
δὲ ὧν μὲν αὐτὸς ὀνόμασι ἐμνημόνευσε, λιμὸς, ἀγρυπνία, καὶ διάῤῥοια. προσθεῖναι δ᾽ ἔξεστί σοι, καὶ τὰ τού-
τοις ὅμοια. κένωσιν ἄμετρον αἵματος ἐκ ῥινῶν, ἢ μήτρας, ἢ αἱμοῤῥοΐδος, ἢ τραύματος, ἢ ὁπωσοῦν ἑτέρως, ἔτι τε
λύπην σφοδρὰν, ἐφ᾽ αἷς τισιν αἰτίαις, συστῇ. τάχα δ᾽ εὔλογον ταύτην ὑπολαμβάνειν εἰρῆσθαι δυνάμει πρὸς
Ἱπποκράτους, ἐν τῷ τῆς ἀγρυπνίας λόγῳ. γίνεται μὲν γὰρ καὶ δι᾽ ἄλλας αἰτίας, ἀγρυπνία. γίνεται
μὲν δὴ καὶ διὰ λύπην. ὡς ἐπὶ πλέον ἥκειν λύπης ἀγρυπνίαν. καὶ διὰ τοῦτο περιέχειν αὐτὴν εἰκότως λε-
χθήσεται. οὕτω δὲ καὶ ἡ γαστὴρ ἰσχυρῶς ὑπελθοῦσα, παράδειγμά σοι πάσης ἀμέτρου κενώσεως ἔστω. τῷ γε
μὴν ἐπιμελῶς τοῖς ἔργοις τῆς τέχνης ὡμιληκότι καὶ τρίβωνι τῆς ἑκάστου τῶν πραγμάτων ἰδέας, ἐμ-
φαίνεται πολλάκις ἡ ποιήσασα τὸ πρόσωπον τοιοῦτον αἰτία. δύσρητα δ᾽ αὐτῶν ἐστι τὰ γνωρίσματα. καὶ
20 διὰ τοῦτο διδάσκειν αὐτὰ λόγῳ, κἂν ἴδωσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν, ἀφίστανται. πρὸς ἡμῶν δ᾽ εἴρηται
πάντα κατὰ τὰς οἰκείας πραγματείας. ὥστε καὶ σὺ μαθὼν αὐτὰ, δυνήσῃ ποτὲ καὶ αὐτὸς εἰσελθὼν πρὸς
ἄῤῥωστον, ἀποφήνασθαι περὶ τῆς τὸ τοιοῦτον πρόσωπον ἐργασαμένης αἰτίας. καὶ μᾶλλον εἰ καὶ τὴν προη-
γησαμένην ἅπασαν δίαιταν εἰδείης τοῦ κάμνοντος, ἐπεσκεμμένος δ᾽ ἔτι, περὶ τῆς κράσεως εἴης αὐτοῦ. καὶ
πολὺ μᾶλλον, εἰ καὶ τῆς τῶν ἀρτηριῶν κινήσεως ἐμπειρίαν ἔχοις. ἔτι τε τῆς τοῦ πυρετοῦ ποιότητος. ὑπο-
κείσθω γάρ τις ἕνεκα παραδείγματος. ὥρᾳ θέρους ἐν καταστάσει θερμῇ καὶ ξηρᾷ χολώδης φύσει νεανίσκος
ἐκ ταλαιπωρίας τε καὶ ἐνδείας καὶ λύπης ἠργμένος νοσεῖν. ἔστω δὲ αὐτοῦ καὶ ἡ θερμασία, δάκνουσα
σφοδρῶς τὴν ἁφὴν ἡμῶν. τὸ δ᾽ οὖρον χολῶδες. ὅ, τε σφυγμὸς, ἀῤῥωστίαν δυνάμεως ἐνδεικνύμενος, ὑπό-
πτευσον τὸν τοιοῦτον, ἐν τῇ προκειμένῃ κατὰ τὸν λόγον τόνδε γενήσεσθαι καταστάσει, δι᾽ ἣν τὸ πρόσωπον νε-
κρῶδες ἐν τάχει ἕξει, μὴ τροφῶν γε προσηκόντως φέρεσθαι. μὴ τοίνυν ἔστω ταῦτα περὶ τὸν κάμνοντα μήτε
30 προγεγονότα, μήτε κατὰ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν ἡμέραν πεφηνότα. τῇ τρίτῃ δ᾽ ἀφικομένῳ σοι, φαι-
νέσθω τὸ πρόσωπον, οἷον εἴρηται νῦν ὑφ᾽ Ἱπποκράτους. ἴσθι τοῦτον ἐπί τινι τῶν ἔξωθεν αἰτίων, οὕτως πεπον-
θέναι. διάσκεψαι οὖν παρὰ σαυτῷ, τί ποτε μᾶλλον αὐτῷ ἐνδέχεται γεγονέναι. πότερον ἔκκρισιν τινὰ πολ-
λὴν, ἢ ἀγρυπνίαν. ἐπ᾽ ἐνδείᾳ μὲν γὰρ οὐδ᾽ ἂν ἐγίνετο τοιοῦτον ἀθρόως ἄνευ τοῦ τά τε προηγησάμενα τῆς νό-
σου τοιαῦτα ὑπάρχειν, οἷα λέλεκται. καὶ τὴν φύσιν εἶναι τοιοῦτον, οἷος εἴρηται. εἰ μὲν οὖν κατὰ τὴν
προτεραίαν αὐτὸς ἑωρακὼς εἴης αὐτὸν, οὐδ᾽ ἂν ἔλαθέ σε μέλλουσα γενήσεσθαι πολλάκις ἔκκρισις αὐτομάτη.
βεβαιότατα γὰρ αὐτῆς ἐστι τὰ γνωρίσματα. καὶ λέλεκται πρὸς ἡμῶν ἔν τε τοῖς περὶ κρίσεων ὑπο-
μνήμασι, καὶ τῆς διὰ τῶν σφυγμῶν προγνώσεως. ὥστε ἔξεστί σοι παραχρῆμα θεασαμένῳ τὸν ἄνθρωπον,
ἀποφήνασθαι σφοδρὰν ἀγρυπνίαν γεγονέναι. καὶ γὰρ δὴ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ θεάσῃ ξηροὺς ἱκανῶς.
ἐπὶ ταῖς ἀμέτροις αἰσθηταῖς κενώσεσιν οὐ γινομένους τοιούτους, ὥσπερ ἐπ᾽ ἀγρυπνίᾳ. ὄψει δὲ καὶ τὰ βλέφα-
40 ρα δυσχερῶς ἀνατεινόμενα καὶ τοιαύτην ἔχοντα τὴν ἰδέαν ἐν τῷ καταφέρεσθαι, καὶ ἀστήρικτα ὑπάρχειν.
οἷα τοῖς καματώδεσι γίγνηται. καὶ μὴν δὴ καὶ πρῶτον σοὶ τότε φαινομένου τοῦ κάμνοντος, ἔμπροσθεν δὲ οὐδ᾽ ὅ-
λως ἑωραμένου, τά τε τοιαῦτα γνωρίσματα καὶ τὰ τῶν σφυγμῶν, ἐνδείξεταί τινα διάκρισιν. ἐπὶ μὲν ἀ-
μέτροις ἐκκρίσεσι, σώζοντός τι κἂν ὀλίγον ἐστὶν γνώρισμα τῆς ἰδέας, τοῦ δηλοῦντος αὐτάς. ἐπὶ δὲ ταῖς ἀγρυ-
πνίαις, ξηρᾶς τεταμένης ἔμφασιν ἔχοντος. τῷ δ᾽ ἐξ ἐνδείας μόνης εἰς τὴν εἰρημένην τοῦ προσώπου διάθε-
σιν ἀφικομένῳ, τῶν εἰρημένων γνωρισμάτων, οὐδέτερα πάρεστιν, οὔτε τὰ τῆς ἐκκρίσεως, οὔτε τὰ τῆς ἀγρυ-
πνίας. ὥστε ἐκ συμβεβηκότων μᾶλλον, ἤπερ ἐξ οἰκείων σημείων, ἐπ᾽ ἐκείνων ἡ πρόγνωσις ἔσται σοι, τῶν δι᾽ ἔνδει-
αν τροφῆς εἰς τοιαύτην αὐτὸν ἥκειν διάθεσιν. ἔτι δὲ μᾶλλον, ἐὰν ὁ πυρετὸς τὴν ἰδιότητα τῆς διαφορητικῆς
θερμασίας ἀκριβῶς ἐπισκεπτομένῳ σοι, μὴ προσβάλλῃ. ὡς ἐάν γε φαίνηται τοιαύτη, δι᾽ ἐκείνην μᾶλλον ἤ τι
τῶν ἔξωθεν ὑποπτεύειν ἰσχνὸν οὕτω γεγονέναι τὸ πρόσωπον. χρονίζειν δὲ προσήκει ἁπτόμενον, ὅλην τὴν
50 χεῖρα. περιβάλλοντα μὴ τῷ καρπῷ μόνῳ τοῦ κάμνοντος, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀνωτέρω μορίοις. ἀκριβῶς προσ-
έχοντα τὸν νοῦν, εἰ μὴ δριμεῖα μόνον ἐστὶν, ἀλλὰ συναναφέρει πολλὴν οὐσίαν ἅμα ἑαυτῇ σωματοειδῆ, καθάπερ τινὰ
φλόγα διεξερχομένην, τότε δέρμα τῆς σῆς χειρὸς ἣ ψαύεις τοῦ, τοῦ κάμνοντος δέρματος, ἐγκαταβαίνουσάν τε
σαφῶς τῷ βάθει. τοιοῦτοι γάρ εἰσιν οἱ τὸ προειρημένον πρόσωπον ἐργαζόμενοι πυρετοί. ταῦτα δ᾽ ὡς ἔφην δύσρη-
τα μέν ἐστιν, οὐ μὴν ἄῤῥητά γε παντάπασιν. οὐ δὲ δυσδιάγνωστα τοῖς γυμνασθεῖσιν ἀμφ᾽ αὐτά. καὶ πολλάκις
ὑπ᾽ ἐμοῦ τεθεαμένοις τὰ τοιαῦτα προλεγόμενα πάντα. πολύ τε μᾶλλον ἀσκοῦσι γνωρίζειν, ἐπὶ τῶν ἑτέρων
ἃ διὰ τῶν προγνωστικῶν ἐδιδάχθησαν πραγματειῶν. ἐκ μὲν τοῦ θεάσασθαι τὰ προλεγόμενα, τὸ δυνα-
τὸν αὐτῶν, ἔργῳ μεμαθηκότες· οὐ προαποπιστώσαντες δὲ, ἃ ἐν ἀρχῇ φαίνεται δυσδιάγνωστα. διδύμους γὰρ
ἀδελφοὺς ὁμοιοτάτους, ἅπαξ ἢ δὶς θεασάμενος, οὐ διαγινώσκει τις. τῶν δ᾽ οἰκείων οὐδεὶς ἀγνοεῖ. ταῦτα μὲν

οὖν ἐρήσθω μοι, προτροπῆς ἕνεκα τῶν νέων. καὶ μᾶλλον ὅσοι μὴ τεθέανται τῶν λεγομένων τὰ τοιαῦτα πάνθ'
ὑφ' ἡμῶν. οὐ γὰρ μόνον ἀγρυπνίαν ἔχουσιν εἰπεῖν, ἀλλὰ καὶ ὅτι διὰ λύπην ἤδη τῷ δέ τινι γεγενημένην. οὐ δὲ
γὰρ Ἐρασίστρατος ἰδὼν κορώνας πετομένας ἢ κόρακας, ἐφώρασε τὸν ἔρωτα τοῦ νεανίσκου. οὐ μὴν οὐδ' ὥς
τινες ἔγραψαν. ἐρωτικὸν σφύζουσαν ᾔσθετο τῶν ἀρτηριῶν τοῦ νεανίσκου. οὐδεὶς γὰρ ἐστὶ σφυγμὸς, ἴδιος
ἔρωτος, ἐξαίρετος. ἀλλ' ὥσπερ καὶ μοί ποτε ἐφάνη τῷ καρπῷ μὲν ἤδη βεβληκότι τοῦ νοσοῦντος τὴν χεῖρα. γυ-
ναικὸς δέ τινος ὀφθείσης τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν, αὐτίκα μέντοι ἀνώμαλός τε καὶ ἄτακτος γινόμενος, ὀλίγῳ δὲ
ὕστερον εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανελθὼν, ἅμα τῷ διαχωρῆσαι τὴν ὀφθεῖσαν. ὁ γὰρ οὕτω φερόμενος σφυγμὸς,
10 κοινὸν ἐνδείκνυται ταραχῶδές τι πάθος ἐν τῇ τοῦ κάμνοντος γεγονέναι ψυχῇ. τὸ δὲ ταραχῶδες τοῦτο, διακρί-
νειν προσήκει, διὰ τῶν ἅμα τούτῳ λεγομένων ἢ ὁρωμένων. καὶ γὰρ αὖ καὶ λεγομένων τινῶν εἰς ἀνωμα-
λίαν οἱ σφυγμοὶ φέρονται, τῶν ἀρρώστων παραπτομένων ἐφ' οἷς ἤκουσαν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, ἰδίᾳ μοι
γέγραπται κατὰ μίαν πραγματείαν. ἡ περὶ τοῦ προγινώσκειν, ἤδη γέγραπται. νυνὶ δὲ ἤδη τὸ προκείμενον
ἐπανίωμεν. ἦν δὲ τὸ προκείμενον, ὅτι πολλὰ τῶν προγεγονότων τε καὶ παρόντων ἰατρὸς δύναται παρὰ τοῖς
κάμνουσι λέγων θαυμάζεσθαι, καθάπερ καὶ τὰ νῦν προκείμενα, κατὰ τὸν νῦν λόγον. ἀγρυπνίαν, διάρροιαν,
λιμόν. ἐνίοτε δὲ τὸ μὲν ἓν ἐξ αὐτῶν, ἀφωρισμένως εἰπεῖν, δύσκολον γίνεται. ὅτι δὲ ἐκ τῶν δυοῖν θάτερον, ἢ
ἐκ τῶν τριῶν γε πάντως ἕν τι, δυνατὸν ἔσται βεβαίως προγνῶναι. φέρει δὲ καὶ τοῦτο παρὰ τοῖς ἀκούσασιν
ἔπαινον, ἐν ἐπερωτήσει τῆς προγνώσεως, γινομένης ὧδέ πως. ἆρά γε δι' ἀγρυπνίαν σφοδράν. ἢ ἔνδειαν τρο-
φῆς, οὕτω λελέπτυνται. πολλάκις μὲν γὰρ ὁμολογοῦσιν ἀμφότερα. καὶ θαυμάζουσι διττῶς τὸν ἰατρόν. ἐνίοτε
20 δὲ τὸ ἕτερον αὐτῶν ἀποκρίνονται, θαυμάζοντες ἔτι καὶ οὕτω. τοῦτ' οὖν ἐστὶ τὸ πρὸς Ἱπποκράτους εἰρημένον. ἐ-
πανέρεσθαι δὲ, μὴ ἠγρύπνησεν ὁ ἄνθρωπος; ἢ πολλὰ διεχώρησεν, ἢ λιμώττει. εἶτα τί φησι. καὶ ἢν μέν τι του-
τέων ὁμολογέῃ, ἧσσον δεινὸν εἶναι νομίζειν δεόντως. βέλτιον μὲν γὰρ ἦν οὕτως ἰσχυρὰν εἶναι τὴν δύναμιν, ὡς
ὑπὸ μηδενὸς τῶν ἔξωθεν αἰτίων νικᾶσθαι. ἧττον μέντοι δεινὸν, εἰ διά τι τούτων καὶ μὴ διὰ τὴν τοῦ νοσήματος
κακοήθειαν, ἡ τοσαύτη γένηται σύντηξις. ἀλλ' ἐπειδὴ δυνατόν ἐστιν, ἄμφω συνελθεῖν, αἰτίαν τέ τινα τῶν ἔξωθεν,
ὡς εἴρηται, λυποῦσαν τὸ σῶμα, καὶ πυρετὸν συντηκτικὸν, ὁ διορισμός σοι γινέσθω διὰ τῆς ἐπιούσης ἡμέρας τε
καὶ νυκτός. εἰ μὲν γὰρ ἀπὸ μόνης τῆς ἔξωθεν αἰτίας εἴη γεγονὸς ὡς εἴρηται τὸ πρόσωπον, ἐπανορθώσεως ἐν ἡ-
μέρᾳ καὶ νυκτὶ τεύξεται. εἰ δ' ἀπὸ τῆς ἐν τῷ σώματι διαθέσεως, ἤτοι μενεῖ τοιοῦτον, ἢ καὶ χεῖρον ἔσται. ταυτὶ
μὲν οὖν ἅπαντα φαίνεται δεόντως εἰρῆσθαι τῷ Ἱπποκράτει. διατί δὲ εἶπεν, ἢν μὲν ἐν ἀρχῇ τῆς νόσου τοιοῦ-
τον τὸ πρόσωπον ᾖ, καὶ μή πω οἷόν τε τοῖσιν ἄλλοισι σημείοισι συντεκμαίρεσθαι, ἐφεξῆς σκεψώμεθα. δυοῖν γὰρ
30 θάτερον. ἢ ὡς οὐ γινομένων αὐτῶν ἐν ἀρχαῖς, ἢ ὡς οὐδὲν βέβαιον δηλούντων, οὐχ οἷόν τέ ἐστι χρῆσθαι τοῖς τοιού-
τοις σημείοις εἰς τοὺς τῶν ἀμφιβόλων διορισμούς. ἐγὼ τοίνυν φημὶ μήτε γίνεσθαι διαπαντὸς ταῦτα, μήτ' εἰ
γίνοιτο, βέβαιον δηλοῦν. ὅτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, κατὰ τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν διδάξω διὰ τῆς ἐχομένης ῥή-
σεως ταύτης.

Ην δὲ καὶ παλαιοτέρου ἐόντος τοῦ νοσήματος, ἢ τριταίου τὸ πρόσωπον ᾖ περὶ τουτέων ἐπανέρεσθαι περὶ ὧν
καὶ πρότερον ἐκέλευσα. καὶ τἄλλα σημεῖα σκέπτεσθαι τά τε ἐν τῷ ξύμπαντι προσώπῳ. καὶ τὰ ἐν
τῷ σώματι.

Τὸ τῆς ἀρχῆς ὄνομα δηλοῖ μὲν, καὶ τὴν πρώτην εἰσβολὴν τοῦ νοσήματος, οὐδὲν οὔπω πλάτος ἔχουσαν. δη-
λοῖ δὲ καὶ τὴν εἰς τινα χρόνον ἐκτεταμένην, οὐ πολὺν τοῦτον. ἔτι τε πρὸς τούτοις, τὸν πρῶτον καιρὸν τοῦ νοσή-
ματος. ἐφ' ᾧ καὶ δεύτερον ἀριθμοῦσι, τὸν τῆς ἀναβάσεως. καὶ τρίτον, τὸν τῆς ἀκμῆς. καὶ τέταρτον τὸν τῆς παρακμῆς.
40 εἰπὼν οὖν ὁ Ἱπποκράτης ὀλίγον ἔμπροσθεν, ἢν μὲν οὖν ἐν ἀρχῇ τῆς νόσου τὸ πρόσωπον τοιοῦτον ᾖ, κατ' ἐκείνην
μὲν αὐτὴν λέξιν οὐκ ἐδήλωσε, τίνος τῶν εἰρημένων τριῶν ἀρχῶν μνημονεύει. νυνὶ δὲ γράψας, ἢν δὲ καὶ πα-
λαιοτέρου ἐόντος τοῦ νοσήματος ἢ τριταίου τὸ πρόσωπον τοιοῦτον ᾖ, δῆλος ἐγένετο περὶ τῆς κατὰ πλάτος ἀρ-
χῆς προειρηκώς. αὕτη γὰρ μέχρι τῆς τρίτης ἡμέρας ἐκτείνεται. τηνικαῦτ' οὖν οἷς εἶπεν ἔμπροσθεν, προστιθέναι
ἀξιοῖ, τὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων σημείων διορισμόν. ὥσπερ ὧν εἰρήκει καὶ μή πω οἷόν τε τοῖσιν ἄλλοισι σημείοισι συντεκ-
μαίρεσθαι. καταλέγει δὲ ἐφεξῆς αὐτὰ διὰ τῶν ἐχομένων ῥήσεων, τούτων.

Καὶ τὰ ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν, ἢν γὰρ τὴν αὐγὴν φεύγωσιν, ἢ δακρύωσιν ἀπροαιρέτως, ἢ διαστρέφωνται ἢ ὁ ἕτερος
θατέρου ἐλάσσων γίνηται. ἢ τὰ λευκὰ ἐρυθρὰ ἴσχωσιν. ἢ πελιδνὰ ἢ μέλανα φλέβια ἐν αὐτέοισιν ἔχωσιν. ἢ λῆμαι φαί-
νονται περὶ τὰς ὄψιας. ἢ καὶ ἐνεωρεύμενοι, ἢ ἐξίσχοντες, ἢ ἔγκοιλοι ἰσχυρῶς γινόμενοι. ἢ αἱ ὄψιες αὐχμῶ-
50 σαι καὶ ἀλαμπεῖς. ἢ τὸ χρῶμα τοῦ ξύμπαντος προσώπου ἠλλοιωμένον ᾖ, ταῦτα πάντα κακὰ νομίζειν καὶ
ὀλέθρια εἶναι.

Τὰ εἰρημένα συμπτώματα, κοινὸν μὲν ἔχει τὸ παρὰ φύσιν εἶναι. διαφέρει δ' ἀλλήλων. τῷ τὰ μὲν, ἁπλῶς ἐναν-
τία τοῖς κατὰ φύσιν ὑπάρχειν. ἔνια δ' ὡς αὐτὸς ἔμπροσθεν εἶπεν, ἐναντιώτατα. διὸ καὶ κατὰ τὸν κοινὸν ἐπιλο-
γισμὸν, ἅπαντα μὲν ὀλέθρια νομισθήσονται. κατὰ δὲ τὴν ποσότητα τῆς ἐναντιώσεως, ἧττόν τε καὶ μᾶλλον ἕξει
τοῦτο. τάς γε μὴν διαθέσεις ἐφ' αἷς γίνεται κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἀφ' Ἱπποκράτους δογμάτων, ἄμεινόν ἐστιν
ἐπισκέψασθαι. τὸ τοίνυν φεύγειν τὴν αὐγὴν, ὅπερ ἐστὶν ἀποστρέφεσθαι, δι' ἀσθένειαν γίνεται τῆς ὀπτικῆς δυνά-
μεως. ἐνίοτε μὲν ἤδη τῇ τῶν ὀργάνων διαθέσει καμνούσης, ὥσπερ ἐν ταῖς ὀφθαλμίαις. ἐνίοτε δ' αὐτῆς καθ'
αὑτὴν, ἡνίκα ὀλέθριόν ἐστι τὸ σημεῖον. οὕτως δὲ καὶ τὸ δακρύειν. ἐὰν μὲν ἤτοι δι' ὀφθαλμίαν ἢ διά τι ῥεῦμα κα-
ταφερόμενον ἐκ τῆς κεφαλῆς γίνηται, παρὰ φύσιν μέν ἐστιν. οὐ μὴν θανατόν γε σημαίνει πάντως. ἐὰν δὲ δι' ἀῤῥω-

στίαν τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως, ὀλέθριον τέ ἐστι καὶ θανατῶδες. αἵ γε μὴν διαστροφαὶ τῶν ὀφθαλμῶν, σπωμένων γίνονται τῶν κινούντων αὐτοὺς μυῶν. ὅπερ ἐὰν μὲν αὐτῶν ἢ μόνων ἐκείνων πάθος, οὐδὲν ἄτοπον. ἐὰν δὲ τῆς ἀρχῆς τῶν νεύρων, ἥπερ ἐστὶν ἐγκέφαλος, ἐσχάτως ὀλέθριον. αἰσθάνονται γὰρ τῶν κατὰ τὴν ἀρχὴν παθημάτων, οἱ πλησιάζοντες μύες, πρότεροι τῶν ἄλλων. ἐνίοτε μὲν, οἱ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὑπὲρ ὧν νῦν λέγει. ποτὲ δὲ καὶ οἱ κροταφῖται καλούμενοι, περὶ ὧν ἐν τῷ περὶ ἄρθρων ἐδίδαξε. καὶ μὴν τὸ γενέσθαι τινὰ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ κατὰ φύσιν ἐλάττω, ὀλέθριον σύμπτωμα. νεκροῦσθαι γὰρ δηλοῖ τὴν διοικοῦσαν αὐτὸν δύναμιν. τὸ δὲ τὰ λευκὰ τῶν ὀφθαλμῶν ἐρυθρὰ φαίνεσθαι, καθάπερ ἐν ὀφθαλμίαις τέ πως καὶ τῶν μεθυσθέντων ἐνίοις, ἐνδεικτικόν ἐστι τοῦ τε κατὰ τὸν ἐγκέφαλον καὶ μήνιγγας πλήθους. ἔστι δ' ὅτε δὲ καὶ φλεγμονῆς ἐν αὐτοῖς γεγενημένης. ἑκατέρως γὰρ ἀποθλίβεται τὸ αἷμα, πρὸς τὰς ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς φλέβας. διὸ ἐρυθρὸν φαίνεται τὸ λευκὸν ἐν αὐτοῖς μέρος. ὅπερ ἐστὶ τὸ πέριξ τῆς στεφάνης ὀνομαζομένης, ἣν ἐμάθομεν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς ἁπάντων τῶν κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν ὑμένων τε καὶ χιτώνων σύνδεσμόν τινα οὖσαν. ἐμάθομεν δὲ ὡς καὶ τοῦ περικρανίου πέρας ἐπὶ ταύτην ἐξήκει, μετὰ τῶν ἐν αὐτῷ φλεβῶν. ὅτι δὲ διὰ ταῦτα ἔφη τὸ λευκὸν ἐρυθρὸν γίνεσθαι, σαφῶς ἐδήλωσε, διὰ τῶν ἐπιφερομένων εἰπών. ἢν πελιὰ ἢ μέλανα φλέβια, ἐν αὐτοῖς ἔχωσι. ἔστι δὲ τοῦτο πάντων ὀλέθριον. ἐρυθρὰ μὲν γὰρ φαίνεται τὰ φλέβια, καὶ διὰ πλῆθος ὡς ἔφην, ἤ τινα φλεγμονὴν τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον. μελαίνεται δὲ καὶ πελιδνοῦται, ψυχόμενα. ψύχεται, δὲ νεκρούμενα. καὶ διὰ τοῦτο ὀλέθρια δὴ τὰ τοιαῦτα χρώματα διαπαντός ἐστι. αἵ γε μὴν λῆμαι, γίνονται μὲν ὡς ἴσμεν, καὶ διὰ τὸ τῶν ὀργάνων πάθος, ὡς ἐν ὀφθαλμίαις τε καὶ ἄλλως, οὐδένα κίνδυνον δηλοῦσαι. γίνονται δὲ καὶ δι' ἀρρωστίαν τῆς διοικούσης τὰ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς δυνάμεως φυσικῆς. ἀδυνατούσης ἐκπέττειν τὴν τροφὴν τῶν ὀφθαλμῶν. ἔοικε γὰρ ἡμιπέπτου τροφῆς ἡ λήμη περίττωμα. κατὰ μὲν οὖν τὰς ὀφθαλμίας, διά τε τὸ πλῆθος τῆς παρὰ φύσιν ὑγρότητος, καὶ διὰ τὸ πάθος τῶν ὀργάνων, εἰκός ἐστι μὴ πέττεσθαι καλῶς τὴν τροφὴν αὐτῶν. ἔνθα δ' ἔνδεια σαφής ἐστι, δηλουμένη διὰ τῆς κοιλότητος, ἡ μὲν ἀπὸ τοῦ πλήθους αἰτία, παντάπασιν οἴχεται. καταλείπεται δὲ ἡ τῆς δυνάμεως ἀσθένεια μόνη. καὶ οὐδ' ἡ τυχοῦσά τις αὐτή γε, ἀλλ' ἰσχυρὰ πάνυ. μηδὲ τὴν ὀλιγίστην τροφὴν τῶν ὀφθαλμῶν, ἱκανῶς πέττειν ἰσχύουσα. οἵ γε μὴν ἐναιωρούμενοι, τουτέστιν ἀστήρικτοι καὶ κινούμενοι διαπαντὸς ὀφθαλμοὶ, γνωρίσματά εἰσιν, ἢ παραφροσύνης ἢ τρόμου τῶν περὶ αὐτοὺς μυῶν, ὧν ἑκάτερον ἐπὶ τῆς προκειμένης διαθέσεως, ὀλέθριόν ἐστιν. αἵ τε γὰρ μετ' ἐνδείας παραφροσύναι, χαλεπώταται. καὶ οἱ διὰ ξηρότητα τῶν ὀργάνων τρόμοι, παντάπασιν ἀνίατοι. καὶ μὴν καὶ τοὺς ἐξίσχοντας ὀφθαλμοὺς ἢ κοίλους ἰσχυρῶς γινομένους, μέμφεται. τὸ μὲν οὖν τῶν ἐξισχόντων σύμπτωμα καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ νοσήματος γίνεται. καὶ μάλιστα τοῖς ἐμέσασιν ἐπὶ πολυφαγίᾳ τε καὶ πολυποσίᾳ. τὸ δὲ τῶν ἰσχυρῶς ἐγκοίλων, οὐ γίνεται. διόπερ οὐδὲ τούτου κατ' ἀρχὰς ἐμνημόνευσεν. ἡνίκα ἔλεγε ῥὶς ὀξεῖα. ὀφθαλμοὶ κοῖλοι. τοῦ μὲν, ὅτι μηδ' ὅλως ἐν τῷ νεκρώδει προσώπῳ φαίνεται. πῶς γὰρ ἂν ἅμα κοῖλοί τε καὶ ἐξίσχοντες εἶεν οἱ ὀφθαλμοί; τοῦ δὲ, ὅτι μηδ' ὅλως γίνεται τηνικαῦτα. καὶ δόξει γε τὸ κατὰ τοὺς ἐξέχοντας ὀφθαλμοὺς, μάχεσθαι τοῖς προειρημένοις. εἰρηκὼς γὰρ ἐπὶ τοῦ νεκρώδους προσώπου, ῥῖνα ὀξεῖαν, ὀφθαλμοὺς κοίλους, εἶτα ἐπιδιοριζόμενος αὐτὰ τοῖς μετὰ τὴν τρίτην ὁρωμένοις, οὐκ ὀρθῶς προσέθηκε τοὺς ἐξίσχοντας. ὃ δέ μοι δοκεῖ γεγονέναι κατὰ τήνδε τὴν λέξιν ὑπ' αὐτοῦ, καὶ δὴ φράσω. μεταβαλὼν ὅλην τὴν ῥῆσιν αὐτοῦ εἰς τοιάνδε λέξιν. ἢν δὲ καὶ παλαιοτέρου ἐόντος τοῦ νοσήματος ἢ τριταίου τὸ πρόσωπον τοιοῦτον ᾖ, περί τε τουτέων ἐπανέρεσθαι, περὶ ὧν καὶ πρόσθεν ἐκέλευσα, καὶ τἄλλα σημεῖα σκέπτεσθαι. τά τε ἐν τῷ σύμπαντι σώματι καὶ τὰ ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς. ἔστι δὲ τὰ γινόμενα σημεῖα ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ὀλέθρια μετὰ τὴν τρίτην ἡμέραν, τοιάδε. φεύγειν τὴν αὐγήν. δακρύειν. διαστρέφεσθαι. τὸν ἕτερον ὀφθαλμὸν ἐλάττονα γίνεσθαι θατέρου. τὰ λευκὰ μέρη κατ' αὐτοὺς, ἐρυθρὰ φαίνεσθαι. φλέβας ἔχειν ἤτοι μελαίνας ἢ πελιδνάς. ἢ λήμας εἶναι. ἐναιωρεῖσθαί τε ἢ ἐξίσχειν. ἢ κοίλους ἰσχυρῶς εἶναι. τοῦ τε προσώπου παντὸς ἠλλοιοῦσθαι τὸ χρῶμα. πάντα γὰρ ταῦτα ἐστὶν ὀλέθρια. καὶ ὅ, τι περ ἂν αὐτῶν, ἐπὶ τῷ προειρημένῳ γίνηται προσώπῳ, τεκμήριον οὐ σμικρόν ἐστι τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι θανάτου. κατ' αὐτὴν οὖν τὴν διάνοιαν, δοκεῖ μοι συγκαταριθμεῖσθαι τοῖς ἄλλοις σημείοις ὅσα τῷ νεκρώδει προσώπῳ δύνανται συνυπάρχειν. καὶ τοὺς ἐξέχοντας ὀφθαλμοὺς, καὶ μὴ δυναμένους συνυπάρχειν. ὅτι μὴ μόνον προκείμενον ἦν αὐτῷ τὰ τῷ νεκρώδει σώματι συνυπάρχοντα λέγειν, ἀλλὰ καὶ τῶν ὀλεθρίων σημείων ὅσα κατὰ τὸ πρόσωπον φαίνονται ποιήσασθαι κατάλογον. ὥς εἰ μὴ μόνον ἓν, ἀλλὰ καὶ πλείω τῶν εἰρημένων δυνατὸν ἦν μὴ συνυπάρξαι τῷ νεκρώδει προσώπῳ, μηδὲ μίαν εἶναι μάχην ἐπὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ τῶν μοχθηρῶν ἅπαντα μεταβεβηκότος. ὅτι δ' ὡς ἔφην ὀρθῶς εἶπε καὶ μή πω οἷόν τε ᾖ τοῖσιν ἄλλοισι σημείοισι συντεκμαίρεσθαι, σκοπεῖν, ἤδη σοι, ἐπὶ μὲν κεφαλαίῳ κοινῷ τῷδε. τῶν εἰρημένων ἕκαστον ἢ οὐ γίνεται κατ' ἀρχὰς, ἢ οὐκ ἐξ ἅπαντος ἐστὶν ὀλέθριον. ἰδίᾳ δὲ καθ' ἕκαστον ἐπισκοπουμένῳ σοι, φανεῖται τοῦτ' ἀληθέστατον. ἐκ πολυποσίας γοῦν ἐνίοτε καὶ σφοδρῶν ἐμέτων ἐν ἀρχῇ τῶν νόσων συμβαίνει, τὸ τὴν αὐγὴν φεύγειν. οὕτω δὲ καὶ τὸ δακρύειν. καὶ τὸ διαστρέφεσθαι, ἢ ἐναιωρεῖσθαι, ἢ ἐξέχειν. ἢ τὸ τὰς φλέβας ἐρυθρὰς ἔχειν. ἡ δ' ἐπὶ τὸ πελιδνὸν ἢ μέλαν χρῶμα μεταβολὴ τῶν φλεβῶν, οὐκ ἐν ἀρχῇ γένοιτο ποτέ. καθάπερ οὐδ' ὑπερβάλλουσα κοιλότης. οὐδὲ τὸ λημᾶν. ἀλλὰ τοὐλάχιστον ἢ τριῶν ἢ τεττάρων ἡμερῶν εἰς τὸ γενέσθαι δεῖται.

Σκοπεῖν δὲ χρὴ καὶ τὰς ὑποφάσιας τῶν ὀφθαλμῶν ἐν τοῖσιν ὕπνοισιν, ἢν γάρ τι ὑποφαίνηται τοῦ λευκοῦ, τῶν βλεφάρων μὴ συμβαλλομένων. μὴ ἐκ διαῤῥοίης ἢ φαρμακοποσίης ἐόν τι. ἢ μὴ εἰθισμένῳ οὕτω καθεύδειν φλαῦρον τὸ σημεῖον καὶ θανατῶδες σφόδρα.

Ἀπὸ τοῦ ὑποφαίνεσθαι ῥήματος, τὴν ὑπόφασιν τοὔνομα πεποίηκεν. οὗ τὸ πληθυντικὸν, αἱ ὑποφάσεις γίνεται, ἀφ' ὧν κατὰ διαίρεσιν ἰωνικὴν, αἱ ὑποφάσιες. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἀρτεμίδωρον καὶ Διοσκουρίδην, οὐκ οἶδα

πόθεν

πόθεν ἑρμηνεύοντες ἔγραψαν ὑποφύσιας μετὰ τοῦ υ. τὸ μὲν οὖν εἰρημένον ὑφ᾽ Ἱπποκράτους δῆλον ἐστίν. αὐτὸς γὰρ ἐξηγήσατο τί ποτε λέγει τὴν ὑπόφασιν εἰπών· ἢν γάρ τι ὑποφαίνηται συμβαλλομένων τῶν βλεφάρων, τοῦ λευκοῦ. ἀλλὰ καὶ διορισμὸν εἰς ἀκρίβειαν τοῦ λεγομένου, προσέθηκεν αὐτὸς εἰπών. μὴ ἐκ διαῤῥοίης, ἢ φαρμακείης ἐόντι. προσυπακούειν δὲ καὶ ἡμᾶς ἄμεινον ἐστὶ τῷδε, καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐχόντων τοιάνδε τὴν αὐτὴν δύναμιν. ἐν γὰρ κεφαλαίῳ περιλαβὼν αὖ τις εἴποι τὸ σύμπτωμα τοῦτο, δι᾽ ἀῤῥωστίαν γίγνεσθαι τῆς κινούσης τὰ βλέφαρα δυνάμεως, ὅπερ ὀλέθριόν ἐστιν, ἐπειδὰν χωρὶς τῆς ἔξωθεν αἰτίας συστῇ. ταῦτα δ᾽ εἶναι χρὴ δηλονότι τοιαῦτα τὴν φύσιν, ὡς καταλύειν τὴν δύναμιν. οἷον ἤτοι διάῤῥοιαν, ἢ κάθαρσιν, ἐκ καθαίροντος φαρμάκου προσφορᾶς, ἢ λύπην σφοδρὰν, ἢ ἀγρυπνίαν ἢ ἔνδειαν τροφῆς. ἢ αἱμοῤῥαγίαν πολλήν. ἢ τινὰ ἁπλῶς ἑτέραν κένωσιν ἄμετρον. ὃ δ᾽ ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον ὡς τὸν ὀλεθρίων ἁπάντων σημείων ποιεῖται τὸν κατάλογον. οὐ μόνον ὅσα πρὸς τῷ νεκρώδει προσώπῳ γίνεται, δῆλον ἐποίησεν ἐνταῦθα, προσθεὶς μὴ ἐκ διαῤῥοίης ἢ φαρμακείης ἐόντι. προειρήκει γὰρ ἐπὶ τοῦ νεκρώδους προσώπου τὸν διορισμὸν τοῦτον, ἢ τὰ τῆς κοιλίης ἐξυγρασμένα ἰσχυρῶς. τὸ γὰρ ἐξυγρασμένον τοῦτο, κοινόν ἐστι διαῤῥοίης τε καὶ φαρμακείας. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ πάλιν ἀφ᾽ ἑτέρας ἀρχῆς ἁπάντων ποιεῖται τῶν ὀλεθρίων σημείων ἐξαρίθμησιν, εἰκότως ἑκάστῳ τοὺς οἰκείους προσδιορισμοὺς, προστίθησιν.

Ἢν δὲ καμπύλον γένηται ἢ πελιὸν ἢ ὠχρὸν βλέφαρον ἢ χεῖλος, ἢ ῥὶς μετά τινος τῶν ἄλλων σημείων, εἰδέναι χρὴ ἐγγὺς ἐόντα θανάτου. θανατῶδες δὲ καὶ τὰ χείλεα ὑπολυόμενα καὶ κρεμάμενα καὶ ψυχρὰ καὶ ἔκλευκα γινόμενα.

Τὰ μὲν οὖν πλεῖστα τῶν ἀντιγράφων, οὕτως ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς ῥήσεως. ἔνια δὲ ἀντὶ τοῦ καμπύλον τὸ ῥικνὸν, ἵν᾽ ᾖ τὸ δηλούμενον ἐκ τῆς φωνῆς ταύτης, τὸ συνεσταλμένον, ὁμοίως τοῖς κατεψυγμένοις ὑπὸ κρύους. τοῦτο μὲν οὖν νεκρώσεως ἐστὶ σημεῖον. ὥσπερ καὶ τὸ πελιδνόν. τὸ δὲ καμπύλον, τάσεως τινὸς σπασμώδους, ἢ παραλύσεως θατέρου τῶν κλειόντων μυῶν τὸν ὀφθαλμόν. ἑκάτερα δ᾽ ἐστὶν ὀλέθρια, μαρτυρούμενα πρὸς τῶν ἄλλων σημείων ὅπερ ἐδήλωσεν εἰπὼν, μετά τινος τῶν ἄλλων σημείων, ὡς οὐχ ἱκανὸν ἐν μόνον τῶνδε, τὸν θάνατον δηλῶσαι.

Κεκλιμένον δὲ χρὴ καταλαμβάνεσθαι τὸν νοσέοντα ὑπὸ τοῦ ἰητροῦ, ἐπὶ τὸ πλευρὸν τὸ δεξιὸν ἢ τὸ ἀριστερὸν καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τὸν τράχηλον, καὶ τὰ σκέλεα ὀλίγον ἐπικεκαμμένα ἔχοντα, καὶ τὸ ξύμπαν σῶμα ὑγρὸν κείμενον. οὕτω γὰρ καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ὑγιαινόντων κατακλίνονται. ἄρισται δὲ εἰσὶ τῶν κατακλισίων αἱ ὅμοιαι τῇσι τῶν ὑγιαινόντων.

Καὶ τοῦτο μαρτυρεῖ τῷ κατάλογον εἶναι τῶν ὀλεθρίων σημείων ἐν τῷ χωρίῳ τοῦ βιβλίου τῷδε παντί. φαίνεται γὰρ καὶ νῦν οὐκ ἀφ᾽ ἑτέρας ἀρχῆς περὶ τῶν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι σημείων ὁ ἀνὴρ διδάσκων. ἀλλὰ συνάπτων αὐτὰ τοῖς προειρημένοις. προειρηκὼς γὰρ ἔμπροσθεν ἐπὶ τοῦ νεκρώδους προσώπου, καὶ τὰ ἄλλα σημεῖα σκέπτεσθαι, τά τε ἐν τῷ σύμπαντι σώματι καὶ τὰ ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν, ἐφεξῆς πάνθ᾽ ἃ διεξέρχεται συνάπτων ἀλλήλοις. αὐτὸ δὲ τὸ δεῖν εὑρίσκεσθαι τὸν ἄῤῥωστον ὑπὸ τῶν ἐπισκεπτομένων ἰατρῶν, οὐχ ὕπτιον κείμενον ὥσπερ τινὰ παρειμένον, ἀλλ᾽ ἐπὶ θατέρου πλευροῦ, καθ᾽ ὃ ἂν ὁ ἰατρὸς αὐτῷ προσείη, καὶ διὰ τοῦτο ἐστὶν ἀγαθὸν, ὅτι ῥώμην ἐνδείκνυται τῆς στηριζούσης διὰ τῶν μυῶν τὸ σῶμα δυνάμεως. ὥσπερ αὖ πάλιν ἀῤῥωστίαν, εἰ μὴ δύναιτο τὴν ἐπὶ τοῦ πλευροῦ κατάκλισιν φέρειν. αὐτὸς δ᾽ Ἱπποκράτης προσέθηκε τῷ λόγῳ τὸν κοινὸν ἐπιλογισμὸν, εἰπών. οὕτω γὰρ καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ὑγιαινόντων κατακλίνονται. καὶ δῆλον ὅτι μάλιστα κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ὁ ἰατρὸς αὐτοὺς ἐπισκοπεῖ. προσυπακοῦσαι γὰρ ἄμεινόν γε τῷ λόγῳ, τοῦτο δυνάμει λεγόμενον ὑπ᾽ αὐτοῦ, κατὰ τὴν λέξιν ἔνθα φησὶ κεκλιμένον δὲ χρὴ καταλαμβάνεσθαι τὸν νοσέοντα ὑπὸ τοῦ ἰητροῦ. οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν ἐπὶ πλευρῷ χρῆναι κεκλίσθαι τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ᾽ ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ καταλαμβάνεσθαι κεκλιμένον οὕτως. προσέθηκε δὲ καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τὸν τράχηλον, καὶ τὰ σκέλεα, ὀλίγον ἐπικεκαμμένα ἔχοντα. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο σύνηθές ἐστι τοῖς πλείστοις τῶν ὑγιαινόντων, καί μοί τι καὶ κατ᾽ αὐτὸ τοῦτο τὸ προσθεῖναι τὸ πλεῖστοι, ἀνέμνησέ σε διορισμοῦ τινὸς ἑτέρου κεφάλαιον ἔχοντος, εἰς πολλὰς προγνώσεις χρήσιμον, οὗ μεμνῆσθαι σε δεῖ, κἂν παραλείπηται ποτέ. τί δ᾽ ἐστὶ τοῦτο, καὶ δὴ φράσω. ὅσα τισὶ τῶν ἀῤῥώστων, ἰδίως ὑπάρχει παρὰ τοὺς ἄλλους ἐξαίρετα, ταῦτ᾽ οὐ χρὴ κατὰ τὸ πάρεργον ἐπισκοπεῖσθαι, ἐὰν μὴ γὰρ ὥρης κατακείμενον αὐτὸν ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν ὑγιαινόντων, ἀγάπα τὴν κατάκλισιν. ἐὰν δὲ ἐναντίως, οὐ χρὴ καταγινώσκειν εὐθέως, ὡς κακοῦ τοῦ σημείου. προσεπισκέπτεσθαι δὲ, μὴ συνηθές ἐστι τὸ σχῆμα τοῦτο τῷ κάμνοντι. τὸ δὲ ὑγρὸν κεῖσθαι τὸ σῶμα πρὸς ἀντίθεσιν αὐτῷ λέγεται τοῦ τεταμένου, τὰ τέτταρα κῶλα. τουτέστι τὰ σκέλη καὶ αἱ χεῖρες, ὀλίγον ἐπικεκαμμένα ἔχειν καὶ τὸ σύμπαν σῶμα, τὸν αὐτὸν τρόπον κεῖσθαι, τῶν ὑπερβολικῶν σχημάτων ἔξω καθεστηκός. ὑπερβολικὰ δ᾽ ὀνομάζεται σχήματα, τὰ μετὰ μακρᾶς ἐκτάσεως ἢ κάμψεως, ἤτοι τῶν κώλων, ἢ τῆς ῥάχεως ἧς μόρια εἰσὶ καὶ οἱ κατὰ τὸν τράχηλον σπόνδυλοι. τὰ μὲν οὖν ὑπερβολικὰ σχήματα, τεινομένων ἰσχυρῶς γίνεται τῶν νεύρων ὡς ἐν τῷ περὶ κινήσεως μυῶν ἐπιδέδεικται λόγῳ. τὸ δ᾽ ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὑπερβολικῶν, ἄνευ τάσεως ἐστὶ, διὸ καὶ προσηγόρευσεν αὐτὸ ὑγρόν. τῶν ὑγρῶν σωμάτων οὐ πεφυκότων τείνεσθαι.

Ὕπτιον δὲ κεῖσθαι, καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τὸν τράχηλον, καὶ τὰ σκέλεα ἐκτεταμένα ἔχοντα ἧσσον ἀγαθόν.

Ἡ τοιαύτη κατάκλισις, οὐκ ἔστιν ὅλως ἀγαθή. διόπερ οὐδ᾽ ἧσσον ἀγαθή. ᾗ γὰρ μηδ᾽ ὅλως ὑπάρχει τὸ ἀγαθὴν εἶναι, πῶς ἂν αὕτη λέγοιτο προσηκόντως, ἧσσον ἀγαθὴ εἶναι; δηλοῖ δὲ καὶ αὐτὸς, ὡς οὐδ᾽ ὅλως ἐστὶν ἀγαθὴ, λέγων ἐφεξῆς.

Εἰ δὲ καὶ προπετὴς γένοιτο καὶ καταῤῥέοι ἀπὸ τῆς κλίνης ἐπὶ τοὺς πόδας, δεινότερόν ἐστιν.

Ὥσπερ γὰρ καὶ τῆς προειρημένης κατακλίσεως δεινῆς οὔσης, οὕτω περὶ αὐτῆς ἔφη ὡς δεινότερον ἐστίν. ἐμοὶ

δὲ δοκεῖ τὴν κατάκλισιν ταύτην ἐν τοῖς οὐδετέροις τίθεσθαι σημείοις. ὥσπερ οὐδὲ πρὸς ὑγείαν ἀξιόλογον ἔχει δύναμιν, οὐδὲ πρὸς θάνατον. ἀλλ' ἤτοι μέσα τελέως ἐστὶν, ἢ σμικρά τις αὐτοῖς ἐστὶ ῥοπὴ πρὸς τὸ ἕτερον. ὥστε τοὺς ἀμελέστερον ὑπὲρ αὐτῶν ἑρμηνεύοντας, ἀμφοτέροις αὐτὰ παραβάλλειν δύνασθαι. ὅπερ καὶ νῦν ἐποίησεν ὁ Ἱπποκράτης. ἧττον μὲν ἀγαθὴν εἶναι εἰπὼν τῆς προειρημένης, τὴν τοιαύτην κατάκλισιν μοχθηροτέραν δ' αὐτῆς, τὴν ἐφεξῆς λεγομένην. ἀναμιμνήσκων καὶ νῦν τοῦ διορίζεσθαι κατὰ πάντα τὰ τοιαῦτα, μή τι συνηθές ἐστιν, ὑπτία κατάκλισις τῷ κάμνοντι. ἐὰν γὰρ καὶ τοῦτ' ᾖ, καὶ μὴ πάνυ τι φροντίζῃ τοῦ εἰσιόντος ἰατροῦ, τότ' ἂν, οὐδ' ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν ὀρθῶς ὑπολαμβάνοιτο κατακλίσεων, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀγαθῶν μᾶλλον. εἰ δὲ μὴ δ' ἐν τούτῳ τῷ σχήματι κατακλίνοιτο συνήθως, αἰδῶ τε πολλὴν ἔχει πρὸς τὸν ἰατρὸν, οὐκ ἀγαθὸν τὸ σημεῖον. ἔτι δὲ καὶ μᾶλλον, εἰ καὶ φύσει τῶν αἰδημονεστέρων εἴη. διὰ ταῦτ' οὖν ἅπαντα, τὴν τοιαύτην κατάκλισιν, ἐν μὲν τῷ μέσῳ

10 θετέον ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν, ὅσον ἐφ' ἑαυτῇ. μεταπίπτειν δ' ἐφ' ἑκάτερα κατὰ τὴν φύσιν τοῦ κάμνοντος. εἰ δὲ καὶ προπετὴς γίνοιτο καὶ καταῤῥέοι ἀπὸ τῆς κλίνης ἐπὶ πόδας δεινότερόν ἐστι, ὥσπερ ἡ ἐπὶ τὰς πλευρὰς κατάκλισις ἔχεταί τινος ἐνεργείας, οὕτως καὶ ἡ ἀῤῥεπος ὑπτία. καθ' ὃν τρόπον ἅπαντες κλινόμεθα. διὸ καὶ ἐπὶ τῆς ἑτέρας τῶν πλευρῶν κατακλίνης νεκρὸν σῶμα, περιτραπήσεται πάντως ἤτοι πρὸς τὸ πρηνὲς ἢ τὸ ὕπτιον σχῆμα. καθάπερ εἰ καὶ ἀῤῥεπον αὐτὸ σχηματίσαις. ἐπὶ πόδας γὰρ οὕτως κατενεχθήσεται. εἰκότως οὖν ἔφη μοχθηρὸν εἶναι τὸ σημεῖον τοῦτο. νέκρωσιν τινὰ τῆς διοικούσης τὸ σῶμα δυνάμεως, ἐνδεικνύμενον.

Εἰ δὲ καὶ γυμνοὺς τοὺς πόδας εὑρίσκοιτο ἔχων, μὴ θερμοὺς κάρτα ἐόντας, καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὸν τράχηλον καὶ τὰ σκέλεα ἀνωμάλως διεῤῥιμμένα καὶ γυμνὰ κακόν. ἀλυσμὸν γὰρ σημαίνει.

Ὀρθότατα διωρίσατο τὸν λόγον. εἰπὼν μὴ θερμοὺς κάρτα ἐόντας. ἐν γὰρ τοῖς θερμοτάτοις πυρετοῖς ἅμα τοῖς ἄλλοις μορίοις, καὶ τῶν ποδῶν διακαιομένων, ἀναγκάζονται γυμνοῦν αὐτοὺς οἱ κάμνοντες. εἰ δὲ μὴ τοιοῦτος ὁ

20 πυρετὸς εἴη, τὸ γυμνοῦν τοὺς πόδας, ἢ μαλακίας ἐστὶ τοῦ νοσοῦντος, ἢ ἄλυος σημεῖον. εἰ δὲ καὶ τὰς χεῖρας ἅμα τῷ τραχήλῳ καὶ τοῖς σκέλεσι, φαίνοιτο μὴ κατὰ τρόπον ἐσχηματισμένας ἔχων ὡς ἔμπροσθεν εἶπεν, ἀλλὰ διεῤῥιμμένα πως ἀνωμάλως εἴη ταῦτα τὰ μόρια, κακὸν τὸ σημεῖον. ἀλυσμὸν γὰρ ἔφη σημαίνεσθαι. τοῦτο δ' αὐτὸ τοὔνομα δηλοῖ τὸ δυσφορεῖν ἅπαντι σχήματι, καὶ μεταβάλλειν ἄλλοτε εἰς ἄλλο, καὶ εἴγε σοῦ παρόντος ὡς εἴρηται κατακείμενος ὁ κάμνων αὐτίκα μεταβάλλοι τὸ πρότερον σχῆμα πρὸς ἕτερον, ἅμα τῷ καὶ τὰ κῶλα διεῤῥιμμένα ἀνωμάλως ἔχειν, ἢ καὶ τὴν τοῦ τραχήλου θέσιν, ἴσθι τοῦτον ἢ διὰ τὴν τοῦ στομάχου κάκωσιν, ἢ διαῤῥωστίαν δυνάμεως ἀλύοντα. προσεπισκεπτόμενος κἀνταῦθα, τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ μή τις τῶν μαλακωτέρων εἴη, καὶ πρὸς ἅπαν ἑτοίμως ἐνδιδόντων τοῖς καὶ νικωμένων εἰ καὶ μικρότατον ὑπάρχοι.

Θανατῶδες δὲ καὶ τὸ κεχηνότα καθεύδειν αἰεί.

Ἐπεὶ ἀτονίας καὶ τοῦτο σημεῖόν ἐστι, τῶν κλειόντων μυῶν τὸ στόμα καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐπὶ τῶν τὰ βλέφαρα συν-

30 ναγόντων ἐῤῥέθη. ἡ γραφὴ μὲν οὕτως ἔχει καθότι γέγραπται νῦν ὑπ' ἐμοῦ, καὶ τά τε παλαιὰ τῶν ἀντιγράφων, οὐκ ἄλλως ἔχει. τινὰ δ' ὥσπερ καὶ τὰ τῶν περὶ Διοσκουρίδην, οὐ ταύτην. ἀλλὰ τήνδε. χαλεπὸν δὲ καὶ τὸ κεχηνότα καθεύδειν αἰεί. σημείων ἔχουσα σύνοδον δύο. ἑνὸς μὲν τοῦ κεχηνέναι αἰεί. δευτέρου δὲ τοῦ καθεύδειν αἰεί. τὸ μὲν οὖν δεύτερον ὅτι μοχθηρόν ἐστι, κἂν χωρὶς τοῦ κεχηνέναι γίνηται, δεδήλωται πρὸς αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὸν ἀφορισμὸν ἐκεῖνον

» ἔνθα φησὶν, ὕπνος ἀγρυπνίη ἀμφότερα μᾶλλον τοῦ μετρίου γινόμενα, κακόν. τὸ δὲ κεχηνέναι, πιθανώτερον μέν ἐστιν εἰρῆσθαι, μετὰ τοῦ καθεύδειν. οὕτως γὰρ ὡς τὰ πολλὰ φαίνεται γινόμενον. εἰ δὲ καὶ χωρὶς τοῦ καθεύδειν τινὶ συμβαίνῃ, πολὺ μείζονα τὴν κάκωσιν ἐνδείξεται.

Καὶ τὰ σκέλεα ὑπτίου κειμένου ξυγκεκαμμένα εἶναι ἰσχυρῶς καὶ διαπεπλεγμένα.

Γράφεται γὰρ ἑκατέρως διὰ τοῦ γ. καὶ διὰ χ. σημαίνει δὲ τὰ διεστῶτα μέχρι πλείστου, καὶ εἴη ἂν ἄτοπος ἡ τοιαύτη κατάκλισις ὡς παραφροσύνην ἐμφαίνειν. οὐδενός γε οὕτως εἰθισμένου κοιμᾶσθαι. ὥσπερ οὐδ' εἰ

40 περιπεπλεγμένα γράφοιτο, καὶ γὰρ οὕτως ἀλλόκοτος ἡ κατάκλισις. ἐὰν ὕπτιός τις κείμενος, ἔχῃ τὰ σκέλη συγκεκαμμένα τε καὶ ἀλλήλοις περιπεπλεγμένα.

Ἐπὶ γαστέρα δὲ κεῖσθαι ᾧ μὴ ξύνηθές ἐστι, καὶ ὑγιαίνοντι οὕτω κοιμᾶσθαι παραφροσύνην σημαίνει, ἢ ὀδύνην τῶν ἀμφὶ τὴν κοιλίην τόπων.

Ἀναμιμνήσκει συνεχῶς ἡμᾶς τοῦ τοῖς ἅπασι συνεζευγμένου διορισμοῦ, τοῦ κατὰ τὴν συνήθειαν τοῦ νοσοῦντος γινομένου, καὶ γὰρ καὶ τὸ νῦν ἐπὶ τὴν γαστέρα κατακεῖσθαι παρὰ τὸ ἔθος, ἤτοι παραφροσύνην σημαίνει, καθάπερ ἐπὶ τῆς προειρημένης κατακλίσεως, ἢ ὀδύνην τινὰ τῶν ἐνταῦθα τινὸς μορίων. φαίνονται γὰρ οὐκ ὀλίγοι τῶν ὀδυνωμένων τὴν γαστέρα, τοῦθ' αἱρούμενοι τὸ σχῆμα.

Ἀνακαθίζειν δὲ βούλεσθαι τὸν νοσέοντα τῆς νόσου ἀκμαζούσης πονηρὸν μὲν ἐν πᾶσι τοῖσιν ὀξέσι νοσήμασι, κάκιστον δ' ἐν τοῖσι περιπλευμονικοῖσι.

50 Αὐτοὶ λέγουσιν οἱ περιπνευμονικοὶ, στενοχωρίας αἰσθάνεσθαι κατὰ τὸν θώρακα, καὶ πνεύμονα, πολλῆς. ἐν ταῖς ὑπτίαις κατακλίσεσιν. εὐπνούστεροι δὲ, ἀνακαθίζοντες γίνεσθαι. καταφέρεται γὰρ ὡς ἐπὶ τὴν ῥάχιν ἐπὶ ταῖς ὑπτίαις κατακλίσεσι, τὰ κατὰ τὸ στέρνον μέρη τοῦ θώρακος. ὑφ' ὧν συμβαίνει στενοχωρεῖσθαι τε τὸν πνεύμονα καὶ μὴ δέχεσθαι τὸν ἱκανὸν ἀέρα, διὰ τῆς εἰσπνοῆς. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις νοσήμασιν, ὅταν ἀκμάζῃ. τούτῳ γὰρ μάλιστα χρὴ σε προσέχειν τὸν νοῦν, ὡς οὐκ εἰκῆ προσειλημμένῳ, χαλεπώτατόν ἐστιν ἀνακαθίζειν ἐθέλειν τὸν κάμνοντα. βούλονται γὰρ τηνικαῦτα μάλιστα κεκμηκότες, ἀκίνητοι κεῖσθαι. κἂν ἐπεγείρῃ τις αὐτοὺς, ἄχθονται τεκμαίρου τοίνυν, ἤτοι γε ὑπὸ δυσπνοίας σφοδρᾶς ἢ ἄλυος ἢ παραφροσύνης, ἀνακαθίζειν ἐπιχειρεῖν τὸν κάμνοντα, κατὰ τὴν ἀκμὴν τῆς νόσου.

Ὀδόντας δὲ πρίειν ἐν πυρετοῖσιν ὁκόσοισι μὴ ξυνηθές ἐστιν ἀπὸ παιδίου, μανικὸν καὶ θανατῶδες. ἀλλὰ προλέγειν

ἐπ' ἀμφοῖν κίνδυνον ἐσόμενον. ἢν δὲ καὶ παραφρονέων τοῦτο ποιῇ, ὀλέθριον γίνεται κάρτα ἤδη.

Σπασμωδῶς κινουμένων τῶν κροταφιτῶν τε καὶ μασητήρων μυῶν αἱ πρίσεις τῶν ὀδόντων γίνονται. τισὶ μὲν αὐτῶν μόνων πεπονθότων τῶν μυῶν, ἤτοι ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ γενέσεως, ἢ κατά τινα αἰτίαν ὕστερον. ἐνίοις δέ, τῆς ἀρχῆς τῶν νεύρων εἰς διάθεσιν ἀχθείσης τοιαύτην, ὑφ' ἧς μάλιστα δύνανται γίνεσθαι τῶν ὑπ' αὐτῆς πεφυκότων σπασμοί. ἐννοῆσαι γάρ σε χρὴ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἑκάστου κατασκευὴν τῶν μορίων, ἰδίαν ἑκάστῳ γιγνομένην. περὶ ἧς εἴρηται μὲν ἐν ἄλλοις ἐπὶ πλέον. ἀρκέσει δὲ καὶ νῦν ἅπαξ εἰπεῖν ἐν τῷδε κελεύσαντα μεμνῆσθαι τὸν λοιπὸν πρὸς τὸ μὴ θαυμάζειν, ὅπως τῆς κοινῆς ἁπάντων νεύρων ἀρχῆς παθούσης ἄλλοτε ἄλλος μῦς, ἤτοι τρομώδης γίνεται, ἢ σπασμώδης. ὥσπερ γὰρ ἐναργῶς ὁρῶμεν ἐνίοις μὲν σώμασιν, ἀρίστην κατασκευὴν ὑπάρχουσαν σκελῶν, ἐνίοις δὲ χειρῶν εὐθὺς κατ' ἀρχάς, ὡς τοὺς μὲν ὠκύτατα θεῖν, τοὺς δὲ μόγις ἵστασθαι, καὶ κατ' ἄλλα μόρια ὡσαύτως, οὕτω δὲ καὶ τὸ βλάπτεσθαι ῥᾳδίως ἐπὶ μικραῖς προφάσεσιν. ἐνίους μέν, τὰ σκέλη. τινὰς δὲ ἄκρους πόδας, ἢ ὀφθαλμούς, ἢ κεφαλήν, ἤ τι τῶν ἄλλων, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἕπεται ταῖς κατασκευαῖς τῶν σωμάτων. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν εἰ καὶ τῶν μυῶν. ἐνίοις μὲν ἀσθενεῖς, οἱ τοὺς ὀφθαλμοὺς κινοῦντες. ἐνίοις δέ, οἱ τὰς γένυας εἰσί. δι' οὓς οὗτοι μέν, ἢ ἀεὶ πρίουσι τοὺς ὀδόντας, ἢ ἐπὶ μικραῖς προφάσεσιν. ἐκεῖνοι δέ, διὰ παντὸς κινοῦσι τοὺς ὀφθαλμούς. τὸ μὲν γὰρ φύσει πρίειν τοὺς ὀδόντας, ὅμοιόν ἐστι τῷ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς πάθει συγγινομένῳ τισίν, ὃ προσαγορεύουσιν ἵππον. οὐ δυναμένων αὐτῶν ἑδραίων μεῖναι χρόνον οὐδένα. σαλευομένων δὲ ἀεί, τρομωδῶς. τὸ δὲ ἐν ταῖς πυρετώδεσι νόσοις, ἐπὶ τῷ τῆς ἀρχῆς πάθει γίνεσθαι τὸν σπασμὸν αὐτοῖς, ὅμοιόν ἐστι πάλιν ἐκείνῃ τῇ κατασκευῇ, τῶν κατὰ τῶν ὀφθαλμῶν μυῶν, ἐφ' ὧν εἶπεν, ἢ ἐναιωρούμενοι φαίνονται. κατά τινα μὲν γὰρ σώματα θᾶττον ἀπολαμβάνουσι τῶν τῆς ἀρχῆς παθημάτων, οἱ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς μύες. κατά τινα δέ, οἱ κροταφῖται, καὶ οἱ μασητῆρες. εἰκότως οὖν ἔφη τὸ σύμπτωμα τοῦτο, καὶ μανικὸν εἶναι καὶ θανατῶδες. μανικὸν μέν, ὡς εἰ καὶ παρακοπτικὸν ἰσχυρῶς εἰρήκει. θανατῶδες δέ, διὰ τὴν τῆς ἀρχῆς βλάβην. ἀλλ' ἐκεῖνό γε ζητήσεως ἄξιον. ὅπως εἰπὼν αὐτός, εἶναι μανικὸν αὐτό, μετὰ ταῦτά φησιν. ἢν δὲ καὶ παραφρονέων τοῦτο ποιῇ, ὀλέθριον κάρτα ἤδη γίνεται. πρόδηλον γὰρ ὡς εἴπερ ἀγγέλλει παραφροσύνην τὸ πρίειν τοὺς ὀδόντας, οὐκέτι παύσεται. ἀλλὰ καὶ σφοδρότερον γένοιτο τῆς παραφροσύνης ἀφικνουμένης. ζητῶ καὶ ἄλλους τινὰς μύας εἰς τὴν αὐτὴν ἀχθῆναι τηνικαῦτα διάθεσιν. ἔοικεν οὖν ἡ διάνοια τοῦ λόγου, τοιαύτη τις εἶναι. τὸ πρίειν τοὺς ὀδόντας, οἷς οὐκ ἦν ἔθος ἐξ ἀρχῆς, παραφροσύνης ἐσομένης σύμπτωμά ἐστιν. εἰ μέντοι ποτὲ ἐπ' ἄρρωστον ἀφικόμενος, εὕροις αὐτόν, ἀμφότερα πάσχοντα, παραφρονοῦντά τε καὶ πρίοντα τοὺς ὀδόντας, ἐγγὺς ἤδη τοῦτον ἥκειν ὀλέθρου, τεκμαίρου. ὥστε κατὰ μὲν τὸν πρότερον λόγον, ὅτε οὔπω παραπαίων ἔπριε τὸν κάμνων τοὺς ὀδόντας, ἁπλῶς, αὐτὸ τοῦτο προδηλοῦσθαι μόνον. ὡς παρακοπτικόν τέ ἐστι καὶ ὀλέθριον αὐτῷ τὸ σημεῖον. ἡνίκα δ' ἤδη παραφρονεῖ ζητῶ τῷ πρίειν τοὺς ὀδόντας, ὑπόγυιον ἐνδείκνυται θάνατον. ἐδήλωσε δὲ τοῦτο σαφῶς αὐτός, ἐν τῷ προσθεῖναι τὸ ἤδη. ὅτι μὲν γὰρ ἐστὶ θανατῶδες τὸ σύμπτωμα, καὶ κατὰ τὸν ἔμπροσθεν εἰρήκει λόγον. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ, τό, τε κάρτα καὶ τὸ ἤδη, προσέθηκεν εἰπὼν ὀλέθριον ἤδη κάρτα γίνεται. τουτέστι λίαν ὀλέθριον. ὅπερ ἐστὶν οὐκ εἰς μακράν. ἀλλὰ διὰ ταχέων τεθνήξεσθαι τὸν κάμνοντα.

Ἕλκος δὲ ἤν τε καὶ προγεγονὸς τύχῃ ἔχων, ἤν τε καὶ ἐν τῇ νούσῳ γένηται καταμανθάνειν χρή. ἢν γὰρ μέλλῃ ἀπόλλυσθαι ὁ ἄνθρωπος, πρὸ τοῦ θανάτου πελιδνόν τε καὶ ξηρὸν ἔσται, ἢ ὠχρόν τε καὶ ξηρόν.

Ξηρὸν μὲν ἔσται πάντως τὸ ἕλκος, ἀρρωστίᾳ τῆς φερούσης τὸ σῶμα δυνάμεως. χρόα δ' οὐδὲ μία διαπαντὸς αὐτῷ γενήσεται, ἀλλὰ παρά τε τὸ διαφερόντως ἔχειν τὰ σώματα, πρὸς ἄλληλα τοῖς χυμοῖς, καὶ παρὰ τὸ ποσὸν τῆς βλάβης, ὑπαλλαχθήσεται. τῶν μὲν γὰρ χολωδῶν ἐπικρατούντων, ὠχρὸν ἔσται τὸ χρῶμα. τῶν δὲ μελαγχολικῶν, ἤτοι πελιδνὸν ἢ κατὰ τὸ ἕτερον τῶν σημαινομένων χλωρόν. εἴπομεν δὲ ἔμπροσθεν ὡς τὸ χλωρὸν ἐνίοτε μέν, σημαίνει ταυτὸν τῷ ὠχρῷ. ἐνίοτε δὲ τὸ οἷον ἰῶδες τῇ χρόᾳ. καθ' ὃ σημαινόμενον εἰώθασι καὶ κράμβας χλωρὰς λέγειν οἱ ἄνθρωποι. οὕτω δὲ καὶ ἡ βλάβη, πελιδνὸν μέν, ἡ μείζων ἐργάζεται, πλησίον γὰρ ἔσται τοῦτο τοῦ μέλανος. ἐρυθρὸν δὲ καὶ χλωρόν, ἡ ἐλάττων. διὸ καὶ τὴν τελευτὴν τῆς ῥήσεως ἔνιοι μὲν οὕτως γράφουσιν, ἢ ὠχρόν τε καὶ ξηρόν. ἔνιοι δέ, ἐκείνως ἢ χλωρόν τε καὶ ξηρόν.

Περὶ δὲ χειρῶν φορῆς, τάδε γινώσκειν χρή. ὁκόσοισιν ἐν πυρετοῖσιν ὀξέσι, ἢ περιπνευμονίῃσιν, ἢ ἐν φρενίτισι, ἢ ἐν κεφαλαλγίῃσι πρὸ τοῦ προσώπου φερομένας, καὶ θηρευούσας διακενῆς καὶ ἀπὸ καρφολογούσας, καὶ κροκίδας ἀπὸ τῶν ἱματίων ἀποτιλλούσας, καὶ ἀπὸ τοῦ τοίχου ἄχυρα ἀποσπώσας, πάσας εἶναι κακὰς καὶ θανατώδεας.

Αἱ τῶν χειρῶν φοραί, τουτέστιν ἐνέργειαί τε καὶ κινήσεις, οἷς εἴρηκε νῦν, ἐπὶ φαντασίαις γίνονται, παραπλησίως τῇ τῶν ὑποχεομένων. ἐκεῖνοί τε γὰρ ὅσα κατὰ τὴν μεταξὺ χώραν ὁρῶσι τοῦ τε κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ, καὶ τοῦ περὶ τὴν κόρην κερατοειδοῦς χιτῶνος, ἐκτὸς ὑποκεῖσθαι δοξάζουσιν. ἐπειδὴ διαπαντὸς εἰθίσθησαν, ἐν τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν, ὁρᾶν τὰ πράγματα κατὰ τὸν ἔμπροσθεν ἑαυτῶν ἀέρα. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον οἱ νῦν οὗτοι περὶ ὧν Ἱπποκράτης ἔγραψεν, ἐν πυρετοῖσιν ὀξέσι καὶ περιπνευμονίῃσι καὶ φρενίτισι καὶ κεφαλαλγίῃσι, ὁρᾶν δοκοῦσιν ὡς ἐκτὸς ὑποκείμενα, τὰ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἔνδον ἐόντα. δέδεικται γὰρ ὅτι τὸ πνεῦμα, τὸ ὀπτικὸν αὐγοειδὲς ὄν, ἑαυτῷ συνομοιοῖ, τὸ μεταξὺ τοῦ τε κρυσταλλοειδοῦς, καὶ τῆς κόρης ὑγρόν, λεπτὸν καὶ καθαρὸν ὑπάρχον. ὁμοιότατον τῷ περιεχομένῳ κατὰ τὰ ὠά. ᾧ καὶ κατὰ τὰς ὀφθαλμίας χρώμεθα. δέδεικται δ' ὅτι καὶ διὰ τούτου τοῦ ὑγροῦ φέρεται τὸ πνεῦμα κατὰ τὸ τῆς κόρης τρῆμα, πρὸς τὸν ἀέρα τὸν ἐκτός. συμπαγὲς αὐτῷ γινόμενον, ἀλλὰ καὶ ὅτι τούτῳ τῷ ἀέρι συμφωτισθέντι χρῆται καθάπερ ὀργάνῳ συμφυεῖ τοιούτῳ τὴν δύναμιν ὄντι, ὁποῖον ἐν τῷ σώματι τὸ νεῦρον ἐστίν, ἐπιδέδεικται καὶ τοῦτο κατὰ τοὺς ἰδίους τῆς ὄψεως λόγους. ὡς ἐν τῷ

τρισκαιδεκάτω περὶ χρείας μορίων καὶ ἐν τῷ ἑβδόμῳ περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ἔγραψα. λέλεκται δ' οὐκ ὀλίγα περὶ αὐτοῦ, καὶ κατὰ τὸ δέκατον τῶν περὶ χρείας μορίων. ὡς οὖν διὰ τοῦ νεύρου τῶν κατὰ τὸν δάκτυλον ἢ τύχῃ τοῦ ποδὸς αἰσθάνεται παθημάτων ὁ ἐγκέφαλος, οὕτω καὶ διὰ τοῦ ὀπτικοῦ, τῶν ἐκτὸς ὑποκειμένων ὁρατῶν, ὅσα γε σύμμετρον ἀφεστήκασιν αὐτοῦ. τὰ τοίνυν ὑποχύματα, κατὰ τοῦτο γίνεται τὸ ὑγρὸν. ὃ παραπλήσιόν ἐστιν ὡς ἔφην τῷ λευκῷ τε καὶ λεπτῷ τοῦ ᾠοῦ. ὃ μεταξὺ κεῖται τῆς κόρης καὶ τοῦ κρυσταλλοειδοῦς. κατὰ τοῦτο δὲ καὶ τῶν ἀπεπτούντων ἐνίοις, φαντασίαι παραπλήσιαι τοῖς ὑποχεομένοις γίνονται. ὅπου γὰρ αὐτίς ἐστι τι μέλαν ὑγρὸν ἢ παχὺ κωλῦον ἔξω διεκπίπτειν, τὴν ὀπτικὴν αὐγὴν, ἐκεῖ φαντασίαι γίνονται, κατὰ τὴν τοῦ συνεστῶτος ὑγροῦ φύσιν. ἐνίοτε μὲν, δὴ τριχῶν τινων, ἢ κροκύος, ἢ συμμορίας. ἐνίοτε δὲ κωνωπίων μελάνων, ἢ μυιῶν παραπέτασθαι δοκούντων. ἔστιν ὅτε δὲ καὶ φακοῖς ὁμοίων ἢ κέγχροις μέλασιν. οὕτως οὖν συμβαίνει κατὰ τοὺς ὀξεῖς πυρετοὺς καὶ κατὰ τὰς περιπνευμονίας, ἄνω ἀναθυμιωμένων ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῶν ἐν τῷ σώματι χυμῶν, συναπολαύειν τῆς ἀναθυμιάσεως αὐτῶν, τὸ κατὰ τὴν κόρην ὑγρὸν ἐκεῖνο τὸ καθαρὸν. ὅπη δ' ἂν καὶ ὅπως αὐτὸ θολωθῇ, τὰ προειρημένα γίνεται φαντάσματα. κατὰ δὲ τὰς ἰσχυρὰς κεφαλαλγίας. ὥσπερ οὖν καὶ κατὰ τὰς φρενίτιδας, διὰ τὸ πεπληρῶσθαι τὴν κεφαλὴν ἀφικνουμένων τε τῶν χυμῶν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς, τῶν αὐτῶν συμπτωμάτων αἴτιον γίνεται, καὶ τό γε κροκιδίζειν καὶ καρφολογεῖν εἰθισμένα τοῖς ἰατροῖς ἅπασι, ῥήματα κατὰ τῶν φρενιτιζόντων λέγεσθαι, τὴν θέσιν ἐντεῦθεν ἔλαβεν. ἔνιοι γοῦν ἡρμήνευσαν ἡμῖν, τήν τε τῶν κροκίδων, καὶ τὴν τῶν ἀχύρων φαντασίαν, ἐν αὐτῷ τε τῷ γίνεσθαι καὶ μετὰ ταῦθ' ὕστερον ἀπομνημονεύσαντες. ἔστι δ' αὐτῶν ἡ διαφορὰ διττή. τινὲς μὲν γὰρ ἐν αὐταῖς ταῖς αἰσθητικαῖς φαντασίαις τὸ παραφρονεῖν ἐκτήσαντο, τῆς κριτικῆς δυνάμεως ἐρρωμένης. ἔνιοι δὲ καὶ διὰ φρόνησιν ὑπερβάλλουσαν, ὅμως καίτοι πεπονθότες, ἐπὶ βραχὺ τὴν κριτικὴν δύναμιν, αὐτίκα καὶ ἀνήνεγκαν, ὡς ἐκνικῆσαι τε καὶ ἀπομαχέσασθαι καὶ παρακολουθῆσαι τοῖς γιγνομένοις. αὐτοὶ τοίνυν ἐδήλωσαν ἡμῖν ἐπὶ τίσι φαντάσμασιν ἐκίνουν τὰς χεῖρας, ὡς Ἱπποκράτης ἔγραψεν. ἐξέχειν γὰρ αὐτοῖς ἐδόκουν, αἱ τῶν ἱματίων κροκίδες πολλαχόθι, καὶ τοῖς τοίχοις ἄχυρα προσκεῖσθαι, πολλάκις δὲ καὶ κάρφη πολλὰ κατὰ τὴν στρωμνὴν ἐπικεῖσθαι, καὶ παραπέτασθαι ζῷα μικρὰ πλησίον τῶν ὀφθαλμῶν. ταῦτα μὲν οὖν θηρεύειν ἐπιχειροῦσι, περιφέροντες τὰς χεῖρας ὡς τι ληψόμενοι, τὰ δ' ἄλλα ἐξέχειν φαινόμενα, τὰ μὲν, ἀπὸ τῶν ἱματίων ἀφαιρεῖν ἐπιχειροῦσι. τὰ δ' ἀπὸ παντὸς τοῦ τοίχου. χαλεπαὶ δ' εἰσὶν εἰκότως, αἱ ποιοῦσαι τὰ τοιαῦτα συμπτώματα διαθέσεις, ὡς ἂν τοῦ μὲν ὀξέος πυρετοῦ καὶ τῆς περιπνευμονίας καὶ τῆς κεφαλαλγίας διὰ μέγεθος χυμῶν ἐργασαμένων αὐτά. τῆς δὲ φρενίτιδος διὰ τὸ κύριον τοῦ πεπονθότος μορίου. ταύτης μὲν γὰρ ὅλον τὸ γένος, ὀλέθριον. οἱ πυρετοὶ δὲ καὶ αἱ περιπνευμονίαι καὶ αἱ κεφαλαλγίαι, κατὰ τὸ μέγεθος, ὡς εἴρηται.

Πνεῦμα δὲ πυκνὸν μὲν ἐὸν πόνον σημαίνει ἢ φλεγμονὴν ἐν τοῖσιν ὑπὲρ τῶν φρενῶν χωρίοισι, μέγα δὲ ἀναπνεόμενον καὶ διὰ πολλοῦ χρόνου, παραφροσύνην δηλοῖ. ψυχρὸν δὲ ἐκπνεόμενον ἐκ τῶν ῥινῶν, καὶ τοῦ στόματος, ὀλέθριον κάρτα ἤδη γίνεται.

Ταύτην τὴν ῥῆσιν ὅλην, ἐν τῷ τρίτῳ τῶν περὶ δυσπνοίας ἐξήγημαι τελεώτατα. διὸ καὶ νῦν ἐρῶ μόνα τὰ κεφάλαια. πνεῦμα μὲν ὀνομάζει κατὰ τόνδε τὸν λόγον ὁ Ἱπποκράτης, ὅλην τὴν ἀναπνοήν. φησὶ δὲ πυκνὴν αὐτὴν γινομένην, ἐνίοτε μὲν, ἄλγημα συμβαίνειν. ἐνίοτε δὲ τῶν κατὰ θώρακα μορίων φλόγωσιν. ἅπερ ἐστὶ καρδία τε καὶ πνεύμων ὑπὲρ τὸ διάφραγμα τὴν θέσιν ἔχοντα. φρένας γὰρ καὶ διάφραγμα ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ, ταυτό. ἐν μὲν οὖν τοῖς ἀλγήμασιν ἐδείχθη τούτῳ μικρὸν καὶ πυκνὸν γινόμενον τὸ πνεῦμα. κατὰ δὲ τὰς φλογώσεις, πυκνὸν καὶ μέγα. ταύτας γὰρ εἰώθασιν ὀνομάζειν φλεγμονάς. τὸ δ' ἀραιὸν πνεῦμα τουτέστι τὸ διὰ πολλοῦ, μετὰ μεγέθους μὲν, παραφροσύνην σημαίνει. μετὰ δὲ σμικρότητος, σβέσιν τῆς ἐμφύτου θερμότητος. ἀλλὰ ταύτην γε τὴν διάθεσιν, ἐκ τοῦ συμβεβηκότος ἐδήλωσεν εἰπών. ψυχρὸν δὲ ἐκπνεόμενον ἐκ τῶν ῥινῶν καὶ τοῦ στόματος, ὀλέθριον κάρτα ἤδη γίνεται. ὅτι δὲ τούτων τῶν δυσπνοιῶν, ἐμνημόνευσε μόνον ἐν τῷ προγνωστικῷ, τὴν διδασκαλίαν περὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων ποιούμενος. ἔτι τε κατὰ τὰ τῶν ἐπιδημιῶν, ὡς περὶ πλειόνων δυσπνοιῶν οὐσῶν ἐποιήσατο τὸν λόγον ἐν τῷ τρίτῳ περὶ δυσπνοίας, ἐπιδέδεικται.

Εὔπνοιαν δὲ χρὴ νομίζειν κάρτα μεγάλην δύναμιν ἔχειν ἐς σωτηρίην ἐν ἅπασι τοῖσιν ὀξέσιν νοσήμασιν, ὁκόσα ξὺν πυρετοῖσίν ἐστι καὶ ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι κρίνεται.

Τὴν κατὰ φύσιν ἀναπνοὴν εὔπνοιαν εἴρηκεν. ἐνδεικνυμένην μήτε θώρακα, μήτε καρδίαν καὶ πνεύμονα, μήτε τὰς φρένας, ὀδυνηρόν τι πάθος ἔχειν, ἀλλὰ μὴ δὲ τῶν συνηρτημένων αὐτοῖς μορίων τινά. κινούμενα γὰρ κατὰ τὰς ἀναπνοὰς ὀδυνᾶται καὶ αὐτὰ φλεγμαίνοντά τε καὶ ὁπωσοῦν ἔχοντά τι πάθος ὀδυνηρόν. ἔστι δὲ ταῦτα κοιλία, σπλὴν, ἧπαρ. ὅταν οὖν μήτε τι τούτων πάσχῃ, μήτε θερμασίας πλῆθος ᾖ τοσοῦτον ὡς διακαίεσθαί τε καὶ φλέγεσθαι δοκεῖν, ἀλλὰ μὴ δὲ τοὐναντίον ὡς ἤδη σβέννυσθαι τὴν ἔμφυτον θερμότητα, πῶς οὐκ ἄν τις φαίη τὸ νοσοῦντα πολλὰς ἐλπίδας ἔχειν σωτηρίας; ἐπεί γε τῶν ὀξέων νοσημάτων, ἐφ' ὧν ἤτοι διὰ τὸ μέγεθος τῶν πυρετῶν ἢ διὰ τὴν ἰδίως ὀνομαζομένην φλεγμονὴν οἱ κίνδυνοι γίνονται. τὰ μέντοι χρόνια καὶ χωρὶς τούτων, τῷ καταλύειν τὴν δύναμιν, οὐκ ἀκίνδυνα. διὰ τοῦτ' οὖν ἐξεῖλεν αὐτὰ τοῦ λόγου, καὶ περὶ μόνων ἀπεφήνατο τῶν ὀξέων. ὄντων δὲ τούτων διττῶν, ἐπειδὴ τὰ μὲν, ἁπλῶς τε καὶ πρώτως ἐστὶν ὀξέα τὰ δὲ, ἐκ μεταπτώσεως τούτων γίνεται, περὶ ἀμφοτέρων ἐδήλωσεν εἰπών. ὁκόσα ξὺν πυρετοῖσίν ἐστι, καὶ ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι κρίνεται. τὸ μὲν οὖν ξὺν πυρετοῖς προσθεὶς, ἵνα χωρίσῃ ταῦτα σπασμοῦ, καὶ τετάνου καὶ χολέρας. ὅσα τἆλλα χωρὶς πυρετῶν ἐστὶν ὀξέα. τὸ δὲ ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν κρίνεσθαι, χάριν τοῦ συγκαταριθμῆσαι τοῖς ἁπλῶς τε καὶ κυρίως λεγομένοις ὀξέσι, τὰ ἐκ μεταπτώσεως ὀξέα. γίνεται δὲ ταῦτα, κατ' ἀρχὰς μὲν, ὀξέως νοσησάντων, ὕστερον δὲ κατὰ τὴν ιδ. ἡμέραν, ἢ

καὶ περὶ αὐτῆς κριθέντων οὐ τελέως. ἄλλως τέ τι λείψανον τῆς νόσου μέχρι τῆς τεσσαρακοστῆς ἡμέρας ἐκταθῆναι. μετάπτωσις μὲν γὰρ ἐν ταῖς ἐλλιπέσι κρίσεσι γίνεται, τῶν ὀξέων νοσημάτων, οὐκ εἰς ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν χρονίων ἔνια, καὶ μάλιστα εἰς μαρασμὸν καὶ τεταρταῖον ἐμπύημά τε καὶ φθόην, καὶ ὕδρωπας. ἀλλ' ὅγε Ἱπποκράτης ὑφαιρεῖ τοῦ παρόντος λόγου κἀκεῖνα. μόνοις τοῖς ἁπλῶς ὀξέσιν, ὅσα σὺν πυρετῷ γίνεται καὶ τοῖς ἐκ μεταπτώσεως αὐτῶν εἰς τεσσαρακοστὴν ἡμέραν ἀφικνουμένοις, ἄριστον εἶναι σημεῖον ἀφορισάμενος τὴν διάνοιαν· οὔτε δὲ τοῖς ἄνευ πυρετῶν ὀξέσιν ἅπασιν, οὔτε τοῖς χρονίοις. ὥστ' εἶναι τὰ πάντα τρία γένη τῶν νοσημάτων ἐν τῇ κατὰ χρόνον διαφορᾷ, ἓν μὲν τῶν ὀξέων τεσσαρεσκαίδεκα κρινόμενον ἡμέραις ἀντικειμένων αὐτῷ τῶν χρονίων. ἐπαμφοτερίζον καὶ δὴ ἐν μεθορίῳ τεταγμένον ἀμφοῖν, ἄλλο τρίτον, οὗ πέρας ἐστὶ τῶν κρισίμων ἡμερῶν, ἡ τεσσαρακοστή. ταῦτα μὲν οὖν ἐγὼ λέγω τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις περὶ τῆς νόσου αὐτῆς, ὁμολογοῦντα. καὶ ὅστις αὐτὰ ἐπ' ἐκείνων βασανίσει, γνώσεται τὴν τῶν πραγμάτων φύσιν, οὕτως ἔχουσαν. ὅσοι δὲ καὶ τὸ ἐν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρῃσι κρίνεσθαι τὰ ὀξέα νοσήματα, λέγουσιν εἰρῆσθαι, τὸν ἀριθμὸν τῶν κρισίμων ἡμερῶν διδάσκοντος ἡμᾶς τοῦ παλαιοῦ, πρὸς τῷ μὴ γινώσκειν, ἃ μάλιστα ἐχρῆν αὐτοὺς ἐπίστασθαι, καὶ τῶν λέξεων οὐκ ἀκούουσι. εἰ γὰρ καὶ τὸ τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέραις κρίνεσθαι τὰ ὀξέα νοσήματα, δηλωτικόν ἐστι τοῦ πλήθους τῶν κρισίμων ἡμερῶν ὁπόσον ἐστὶ, καὶ τὸ ἐν τεσσαράκοντα ἡμέραις κρίνεσθαι, τὸν ἀριθμὸν δηλώσει τῶν κρισίμων ἡμερῶν. ζητησάτωσαν οὖν ὥσπερ ἐν ταῖς τεσσαρεσκαίδεκα ποιοῦσι τὰς ἕως τῆς τεσσαρακοστῆς, οὕτως καὶ τὰς εἰρημένας τεσσαράκοντα ποιῆσαι.

Οἱ ἱδρῶτες ἄριστοι μὲν εἰσὶν ἐν πᾶσι τοῖσιν ὀξέσι νοσήμασιν, ὁκόσοι ἂν ἐν ἡμέρῃσί τε κρισίμοισι γίνωνται, καὶ τελείως τὸν πυρετὸν ἀπαλλάξωσι. ἀγαθοὶ δὲ ὁκόσοι διὰ παντὸς τοῦ σώματος γινόμενοι, ἀπέδειξαν τὸν ἄνθρωπον εὐπετέστερον φέροντα τὸ νόσημα. οἳ δ' ἂν μὴ τουτέων τι ἐξεργάσωνται, οὐ λυσιτελέες. κάκιστοι δὲ οἱ ψυχροί τε καὶ μοῦνον περὶ τὴν κεφαλὴν γινόμενοι καὶ τὸ πρόσωπον καὶ τὸν αὐχένα. οὗτοι γὰρ ξὺν μὲν ὀξεῖ πυρετῷ θάνατον προσημαίνουσι. ξὺν δὲ πρηυτέρῳ μῆκος νόσου, καὶ οἱ κατὰ πᾶν τὸ σῶμα ὡσαύτως γινόμενοι τοῖσι περὶ τὴν κεφαλὴν. οἱ δὲ κεγχροειδέες καὶ μοῦνοι περὶ τὸν τράχηλον γινόμενοι, πονηροί. οἱ δὲ μετὰ σταλαγμῶν καὶ ἀτμίζοντες ἀγαθοί. κατανοεῖν δὲ χρὴ τὸ σύνολον τῶν ἱδρώτων. γίνονται γὰρ οἱ μὲν δι' ἔκλυσιν σώματος. οἱ δὲ, διὰ συντονίην φλεγμονῆς.

Ἐπὶ μὲν τῶν ἀρίστων ἱδρώτων, δύο γράψας γνωρίσματα, τὸ τρίτον παρέλειπεν. ὡς ἐξ ἀνάγκης ἑπόμενον δὶς εἰπεῖν. ὅσοι γὰρ ἐν ἡμέραις τε κρισίμοις γίνονται, καὶ τελείως τοῦ πυρετοῦ ἀπαλλάξουσι τοὺς κάμνοντας, οὗτοι καὶ δι' ὅλου τοῦ σώματός εἰσιν. ἐν δὲ τοῖς ἀγαθοῖς μὲν οὐ μὴν ἀρίστοις γε, τὸ δι' ὅλου τοῦ σώματος γίνεσθαι καὶ τὸ καθελεῖν τι τῆς νόσου γράψας, οὐδὲν ἔτι προσέθηκε περὶ τῶν κρισίμων ἡμερῶν. ὡς ἐξ ἀνάγκης αὖ πάλιν καὶ τούτου συνεπομένου τοῖς ἀγαθοῖς ἱδρῶσι. τρίτη δ' ἄλλη τάξις ἱδρώτων ἐστὶ μετρίως κακῶν, ὑπὲρ ὧν εἶπεν. οἳ δ' ἂν μηδὲν τουτέων ἐργάσωνται, οὐ λυσιτελέες. τουτέστι τό τε δι' ὅλου τοῦ σώματος γίνεσθαι καὶ τὸ μὴ τοὺς κάμνοντας ποιεῖν εὐπετέστερον φέρειν τὴν νόσον. αὐτῶν δὲ τούτων εὔδηλον ὅτι χείρους μέν εἰσιν οἱ μηδέτερον τούτων ἐργασάμενοι. μετριώτεροι δὲ, οἱ τὸ ἕτερον. αὖθις δὲ πάλιν αὐτῶν τούτων, οἱ μὲν εὐπετέστερον φέρειν τὴν νόσον ἐργασάμενοι, μετριώτεροι, κἂν μὴ δι' ὅλου τοῦ σώματος γίνωνται. χείρους δ' οἱ βαρύτερον ἀποδείξαντες τὸ νόσημα κἂν εἰς ὅλον ἐκταθῶσι τὸ σῶμα. τούτοις μὲν οὖν ἅπασιν ὑπάρχει τοῖς ἱδρῶσι, θερμοῖς εἶναι, καὶ διὰ τοῦτ' οὐδὲ κατὰ μίαν τῶν τριῶν τάξεων ἐδήλωσεν αὐτὸ, παραλείπειν εἰθισμένος, ὅσα τε ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τισὶ καὶ ὅσα διὰ τῆς τῶν ἐφεξῆς λεγομένων ἀντιθέσεως δηλοῦται. πᾶσι δὲ τοῖς προειρημένοις κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἱδρῶσι ἀντιτίθησι τοὺς ψυχρούς. εἰπὼν ὧδε. κάκιστοι δὲ καὶ οἱ ψυχροὶ, καὶ σὺν αὐτοῖς κακοὺς εἶναί φησιν, ὅσοι περὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν αὐχένα γίνονται κἂν μὴ ψυχροὶ τυγχάνωσιν ὄντες. ἀπειλοῦσι γὰρ οὗτοι, συγκοπήν. εἰ δ' ἅμα τε περὶ ταῦτα γίνηται τὰ μέρη, καὶ ψυχροὶ φαίνονται, χείριστοι πάντων εἰσίν. οὐ γὰρ ἔτι μέλλειν ἀλλ' ἔρχεσθαι δηλοῦσιν ἤδη τὴν συγκοπήν. ἐπιδιορίζονται δὲ, τῇ σφοδρότητι τοῦ πυρετοῦ. εἰ μὲν γὰρ ὀξεῖς ὑπάρχουσι θάνατον οἴσουσι πάντως οἵ τε ψυχροὶ, κἂν δι' ὅλου γίνωνται τοῦ σώματος, οἵ τε περὶ τὸν τράχηλον, καὶ κεφαλὴν εἰ καὶ θερμοὶ τύχοιεν ὄντες. εἰ δὲ καὶ πρᾶος ὁ πυρετὸς εἴη, δυνήσεταί ποτε πέψαι τοὺς μοχθηροὺς, ἡ δύναμις ἐν τῷ χρόνῳ, μὴ φθάσασα προκαταλυθῆναι τῇ τῶν πυρετῶν ὀξύτητι. περὶ μέντοι τῶν κρισίμων ἡμερῶν, οὐκέτι οὐδὲν εἶπεν ἐπὶ τῶν ἄλλων ἱδρώτων, καίτοι γε ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀρίστων εἶπεν ἐν ἀρχῇ. δι' ὅτι τε μέλλει δύναμίν τινα τῶν κρισίμων ἐν τῷ περὶ αὐτῶν λόγῳ διδάσκειν ἐν αὐτῇ τε τῇ ῥήσει συνενεδείξατο. μία γὰρ αὐτῶν ἐστὶν ἡ δύναμις πιστὴν ἐργάσασθαι τὴν κρίσιν, ἄν τε εἰς ἀγαθὸν, ἄν τε εἰς κακὸν τελευτήσῃ. γινώσκειν δὲ χρὴ τὴν τελευτὴν τῆς προκειμένης ῥήσεως ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Διοσκουρίδην γεγραμμένην, κατὰ τήνδε τὴν λέξιν. κάκιστοι δ' οἱ ψυχροὶ καὶ μόνοι περὶ τὴν κεφαλὴν γινόμενοι, καὶ τὸν αὐχένα. οὗτοι γὰρ θάνατον σημαίνουσιν ἢ μῆκος νόσου. δῆλον δ' ὅτι καὶ ἡ τοιαύτη γραφὴ, συντομωτέρα μέν ἐστι τῆς προτέρας. δύναμιν δὲ τὴν αὐτὴν ἔχει, καὶ δεήσει προσθεῖναι τὸν ἐξηγητὴν. ὅπερ ἐπὶ τῆς προτέρας ἤδη γέγραπται. σὺν μὲν ὀξεῖ πυρετῷ θάνατον. σὺν δὲ πρηυτέρῳ, μῆκος νόσου. ἐφεξῆς τούτων γέγραπται τινὰ περὶ ἱδρώτων, ἃ οὐκ εἰσὶν ἐν ἅπασι τοῖς ἀντιγράφοις. ἃ καλῶς ἄλλοι τε τινὲς ἐξεῖλον ὡς οὐχ Ἱπποκράτους, καὶ οἱ περὶ τὸν Ἀρτεμίδωρόν τε καὶ Διοσκουρίδην.

Ὑποχόνδριον δὲ ἄριστον ἀνώδυνόν τε ἐὸν καὶ μαλθακὸν καὶ ὁμαλὸν καὶ ἐπὶ δεξιὰ καὶ ἐπ' ἀριστερά. φλεγμαῖνον δὲ, ἢ ὀδύνην παρέχον, ἢ ἐντεταμένον, ἢ ἀνωμάλως διακείμενα τὰ δεξιὰ πρὸς τὰ ἀριστερὰ, ταῦτα πάντα φυλάσσεσθαι χρή.

Ἐπὶ μὲν λόγῳ βραχυτάτῳ, περιλαβὼν ἄν τις εἴποι, τὸ τῷ κατὰ φύσιν ὁμοιότατον ὑποχόνδριον, ἄριστον εἶναι· κατὰ μέρος δὲ αὐτοῦ διδάσκων ὁ Ἱπποκράτης τὰ γνωρίσματα τὸ μὲν πρῶτον αὐτῶν ἐκ τῶν οὐχ ὑπαρχόν-

των εἶπεν. ἃ δὴ καλεῖν ἔθος ἐστὶ τοῖς νεωτέροις, ἀσυμβεβηκότα. τὰ δ' ἐφεξῆς δύο γνωρίσματα τῶν συμβεβηκότων ἐστὶ τοῖς ὑποχονδρίοις. ἀνώδυνον μὲν γὰρ ὑποχόνδριον, ἐκ τοῦ μὴ συμβεβηκότος αὐτῷ λέλεκται. μαλθακὸν δὲ καὶ ὁμαλὸν, ἐξ ὑπαρχόντων τινῶν. ἀλλὰ τὸ μὲν μαλθακὸν, ἐκ τοῦ συμμέτρου τῆς ἀντιβάσεως γνωρίζεται. τὸ γὰρ ἀντικείμενον αὐτῷ, τὸ σφοδρῶς ἀντιβαῖνον, σκληρόν ἐστι. τὸ δ' ὁμαλὸν, οὐ κατὰ μίαν μόνην τὴν δεικνυμένην ποιότητα. δύναται γὰρ ὁμοίως μὲν εἶναι μαλθακὸν ἅπαν. ἤτοι δὲ κατά τι μὲν ἀνώδυνον ὑπάρχειν, κατά τι δ' ὀδυνώμενον, ἢ τὸ μὲν ἑαυτοῦ θερμότερον εἶναι, τὸ δὲ ψυχρότερον, ἢ τὸ μὲν ὑψηλότερον, τὸ δὲ ταπεινότερον. ὅσα ἀντιτίθεται τῷ ἀρίστῳ καὶ ὁμαλῷ, τὰ τοῦ χείρονος καὶ ἀνωμάλου γνωρίσματα, φησὶν, φλεγμαῖνον δὲ ἢ ὀδύνην παρέχον ἢ ἐντεταμένον ἢ ἀνωμάλως διακείμενον τὰ δεξιὰ πρὸς τὰ ἀριστερά. τὸ μὲν φλεγμαῖνον εἶπε, καθ' ὅλου τοῦ ὑποχονδρίου. σημαίνει δὲ δηλονότι τοῦτο τὸ ῥῆμα τὸ φλεγμαίνειν, ὡς εἰ καὶ διακαίεσθαι καὶ φλέγεσθαι καὶ πεπυρῶσθαι λέγοιτο. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τὸ τὴν ὀδύνην παρέχον ἐφ' ὅλου λέγεται τοῦ ὑποχονδρίου. καὶ ἔτι πρός γε καὶ τὸ ἐντεταμένον. ἐφ' ὅλου γὰρ εἴρηται καὶ τοῦτο. τὸ δ' ἀνωμάλως διακείμενον ὅταν μή πως ἔχῃ τὸ ὑποχόνδριον τὴν αὐτὴν διάθεσιν ἢ κατὰ θερμασίαν ἢ κατὰ ψύξιν ἢ κατ' ὀδύνην τε καὶ ἀνωδυνίαν, ἢ κατ' ἰσχνότητα καὶ χαλαρότητα καὶ τάσιν. γίνεται γάρ ποτε τάσις ὑποχονδρίου χωρὶς τῆς ἰδίως ὀνομαζομένης φλεγμονῆς, ποτὲ μὲν ἤτοι διὰ ξηρότητα σφοδρὰν οὐ μόνον τῶν κατ' αὐτὸ μορίων, ἀλλὰ καὶ τῶν κατὰ τὸν ὑπεζωκότα τὰς πλευρὰς ὑμένα, καὶ τὰς φρένας, ἢ διὰ τὰς μετ' ὄγκου φλεγμονὰς αὐτῶν τῶν κατὰ τὸ ὑποχόνδριον μυῶν. ἔξω τῆς ἰδίας ὀνομαζομένης φλεγμονῆς καθεστώτων. ἥτις ἐστὶν ὄγκος ὀδυνηρός.

Ην δὲ καὶ σφυγμὸς ἐνέῃ ἐν τῷ ὑποχονδρίῳ, θόρυβον σημαίνει ἢ παραφροσύνην. ἀλλὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπικατιδεῖν χρὴ τῶν τοιούτων. ἢν γὰρ αἱ ὄψιες πυκνὰ κινέωνται, μανῆναι τούτους ἐλπίς.

Εὑρίσκεται μὲν ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων, οὐ σφυγμὸς ἀλλὰ παλμὸς γεγραμμένος. ἡμᾶς δὲ μὲν δὲ ἔτι τὸ σύμπτωμα τοῦτο, διὰ πνεῦμα γίνεται φυσῶδες, ἀλλ' ἐν τοῖς πλείστοις γέγραπται σφυγμός. ἤτοι γε ὁ συμβαίνων ταῖς μεγάλαις φλεγμοναῖς, ἢ καὶ τῆς κατὰ ῥάχιν ἀρτηρίας τῆς μεγάλης ἡ διαισθητὴ κίνησις, τῷ κάμνοντι, ὥς που κἀν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν εἶπεν ὁ ἀνήρ, ὅταν ἡ φλὲψ ἡ κατ' ἀγκῶνα σφύζῃ, μανικὸς ἢ ὀξύθυμος. εὔδηλος γάρ ἐστι κἀνταῦθα τὸ σφύζειν ἐπὶ τῆς μεγάλης, οὕτω καὶ σφοδρᾶς κινήσεως τῶν ἀρτηριῶν ἐπιφέρων. ὡς καὶ πρὸ τοῦ τὴν ἁφὴν ἐπιβάλλειν αὐταῖς, αἰσθητὴν εἶναι τὴν κίνησιν. ἐνίοτε μὲν αὐτῷ τῷ πάσχοντι μόνῳ, ἐνίοτε δὲ καὶ τοῖς ἔξωθεν ὁρῶσιν, ὅ, τι δ' ἂν ᾖ τούτων τῶν συμπτωμάτων, οὐκ ἀγαθόν ἐστι σημεῖον, καὶ γὰρ ἡ μεγάλη ἀρτηρία, τῶν κυριωτάτων μορίων ὑπάρχει, καὶ ἡ γαστὴρ, καὶ τὸ ἧπαρ. ὥσπερ γε καὶ τὸ διάφραγμα. πάντως δὲ τούτων ἕν ἐστι τὸ πάσχον. εἴτε παλμὸς εἴη γεγραμμένος, εἴτε σφυγμός. ἀλλὰ τὸ μὲν διάφραγμα, παραφροσύνην ἐπιμονωτάτην φέρει, διόπερ καὶ προσαγορεύεσθαι φησὶν αὐτὸ, φρένας ὑπὸ τῶν παλαιῶν. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς, ὅταν μεγάλως φλεγμαίνῃ. τὰ δ' ἄλλα μόρια τὰ τῇδε, πάσχοντά τι τῶν εἰρημένων παθημάτων, ἐν ἐπικινδύνῳ γίνεται διαθέσει. διὸ καὶ Ἱπποκράτης εἰκότως, ἤτοι θόρυβον ἔφη σημαίνεσθαι πρὸς τοῦ συμπτώματος, ἢ παραφροσύνην. θόρυβον μὲν, ἐν κοινῷ συμβεβηκότι, πασῶν τῶν κινδυνωδῶν διαθέσεων, ἐφ' αἷς οὐ τοῖς κάμνουσι μόνον. ἀλλὰ καὶ τοῖς ἰατροῖς θορυβεῖσθαι συμβαίνει. παραφροσύνην δὲ, διά τε τὸ διάφραγμα, καὶ τὸ τῆς γαστρὸς στόμα. περὶ μέντοι τῶν καθ' ὑποχόνδριον μυῶν ἐπισκεπτέον ἐστίν. οὔτε γὰρ παραφροσύνην ἐξ ἀνάγκης, οὔτε κίνδυνον ἐπιφέρουσιν, οὗτοι, σφύζοντες ἢ παλλόμενοι. μή τι οὖν ἰδιώτερον ἀκοῦσαι χρὴ, τοῦ ἐνέῃ ῥήματος ἐν τῇ λέξει καθ' ἣν εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης. εἰ δὲ καὶ σφυγμὸς ἐνέῃ ἐν τῷ ὑποχονδρίῳ, τὸν ἐν τῷ βάθει τοῦ ὑποχονδρίου γινόμενον παλμὸν ἢ σφυγμὸν, ἐκ τῆς ἐνέῃ φωνῆς ἐνδείξασθαι βουληθέντος αὐτοῦ. ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπικατιδεῖν χρὴ τῶν τοιούτων. ἢν γὰρ αἱ ὄψιες πυκνὰ κινέωνται, μανῆναι τούτους ἐλπίς. ἐπειδὴ θόρυβον ἢ παραφροσύνην ὑπὸ τοῦ συμπτώματος ἔφη δηλοῦσθαι. διορίζεται νῦν καὶ διδάσκει, πηνίκα μὲν παραφροσύνην, πηνίκα δὲ θόρυβον ἔσται μόνον. ὁ διορισμὸς δ' ἀπὸ τῆς τῶν ὀφθαλμῶν κινήσεως. οὐκ ἐπὶ τούτου μόνον ἀλλὰ κἀπὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι συμπτώμασιν, ἐφ' ὧν ὑποπτεύεις ἔσεσθαι παραφροσύνην, ἀκριβῶς ἐπισκέπτου. τὸ γὰρ ἀστήρικτον αὐτῶν, ἐκείνης ἐστὶ δηλωτικόν. ἐνταῦθα οὐχ ἁπλῶς ἔφη παραφρονῆσαι τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ μανήσεσθαι, σφοδράν τινα παραφροσύνην ἐπὶ τῶν εἰρημένων σημείων γενήσεσθαι δηλῶν. ὅτι δὲ ἡ πυκνὴ κίνησις τῶν ὀφθαλμῶν τὴν ὑποψίαν τῆς παραφροσύνης βεβαιοῖ, δῆλον οἶμαί σοι κἀκ τῶν ἤδη λεγομένων ἐπινοεῖν. ἡνίκα γὰρ περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς μύας ἐλέγομεν αἰσθάνεσθαι πρώτως τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον παθῶν. αὐτὸς δὲ ὁ ἐγκέφαλος ἐπὶ διαφράγματι καὶ στόματι κοιλίας πάσχει καθότι κἀπὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς νευρώδεσι. ἐξ ἐκείνου γὰρ ἁπάντων τῶν νεύρων πεφυκότων, ὅσα μόρια πλειόνων αὐτῶν, ἢ μεγίστων μετέχει, ταῦτ' εἰκότως εἰς συμπάθειαν ἄγει τὴν ἑαυτῶν ἀρχήν.

Οἴδημα δὲ ἐν τῷ ὑποχονδρίῳ σκληρόν τε ἐὸν καὶ ἐπώδυνον κάκιστον μὲν, εἰ παρ' ἅπαν εἴη τὸ ὑποχόνδριον. εἰ δὲ εἴη ἐν τῷ ἑτέρῳ, μετρίως ἀκινδυνώτερόν ἐστιν ἐν τῷ ἐπ' ἀριστερά.

Οἴδημα μὲν γὰρ εἰώθει καλεῖν, τὸν παρὰ φύσιν ὄγκον ἅπαντα, τῶν νεωτέρων ἰατρῶν, ἐκεῖνα μόνον οὕτως ὀνομαζόντων ὄγκον, ὅς ἐν τῷ πιέζειν ἀνώδυνός τε καὶ μαλακός ἐστι. ἣν δὲ πάλιν ἰδίως ὀνομάζουσι, φλεγμονὴν, οἱ νεώτεροι, ταύτην Ἱπποκράτης συνθέτῳ λέξει σκληρὸν καὶ ἐπώδυνον οἴδημα καλεῖ. τὸ γὰρ τῆς φλεγμονῆς ὄνομα, κατὰ τῆς φλογώσεως ἔλεγεν. εὔδηλον δ' ὅτι ἡ τοιαύτη διάθεσις, ἐν ὑποχονδρίῳ γινομένη, χείρων μέν ἐστιν ἐν τοῖς δεξιοῖς, διὰ τὸ ἧπαρ. ἐπιεικεστέρα δὲ ἡ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς διὰ τὸν σπλῆνα. χειρίστη δὲ ἡ ἐν ἀμφοτέροις ἅμα γινομένη.

Σημαίνει δὲ τὰ τοιαῦτα οἰδήματα ἐν ἀρχῇ μὲν κίνδυνον θανάτου ὀλιγοχρονίου ἔσεσθαι.

Τὰ εἰρημένα καθ' ὑποχόνδριον οἰδήματα σκληρὰ, καὶ ἐπώδυνα, τὰ πρὸς τῶν νεωτέρων ἰατρῶν ἰδίως ὀνομαζόμενα φλεγμοναὶ, κίνδυνόν φησι σημαίνειν θανάτου ταχέως ἐσομένου. τοῦτο δὲ ἐὰν μὴ καὶ τῶν ἔνδον τι συνεπι-

πονθεν, ψεῦδός ἐστι. τὰ δ' εἶδον ἴσμεν ὅτι τό θ' ἧπαρ ἐστὶ καὶ ἡ γαστὴρ καὶ ὁ σπλὴν, καὶ τὸ περιτόναιον. ὥς ὅ γε μύες οἱ καθ' ὑποχόνδριον φλεγμήναντες, οὐχ ἱκανοὶ θάνατον ἐπενεγκεῖν. εἰ μή τι ἄρα ποτὲ σπανίως, ἤτοι διὰ μέγεθος ὑπερβαλλούσης φλεγμονῆς, ἢ δι' ἀρρωστίαν δυνάμεως, ἢ καὶ τῶν ἰατρῶν κακῶς θεραπευόντων, ἢ τοῦ κάμνοντος ἁμαρτάνοντος. συγκεχυμένως οὖν καὶ ἀδιορίστως ταύτην τὴν ῥῆσιν ἔγραψεν.

Ην δὲ ὑπερβάλλῃ εἴκοσιν ἡμέρας ὅ τε πυρετὸς ἔχων, καὶ τὸ οἴδημα μὴ καθιστάμενον, ἐς διαπύησιν τρέπεται.

Ἅπαντες οἱ παρὰ φύσιν ὄγκοι, διαφθειρομένων τῶν ἐργαζομένων αὐτοὺς χυμῶν, θεραπεύονται καὶ καθίστανται. πρόδηλον οὖν ὡς ἐπειδὰν μὴ καθιστῶνται, διαμένουσιν οἱ χυμοί, καὶ πάντως ἐν τῷ χρόνῳ, μεταβολή τις ἔσται αὐτῶν κατὰ ποιότητα, ποτὲ μὲν ἤδη τὸ σηπεδονῶδες, ὅταν ὡς ἐν νεκρῷ σώματι μηδὲν εἰς τὴν πέψιν αὐτοῦ ἡ φύσις ὑπ' ἀρρωστίας ἐνεργῇ, ποτὲ δὲ ἐκείνης ἰσχυούσης, εἰς πῦον ἡ μεταβολὴ γίνεται. διόπερ οὖν εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης ἐὰν μή τε καθίστηται τὰ φλεγμαίνοντα, καὶ ὁ πυρετὸς ἔχει αὐτὰ, ἐς διαπύησιν τρέπεται. παυσαμένου γὰρ τοῦ πυρετοῦ, σκοπεῖσθαι χρὴ, μή τις σκιρρώδης φλεγμονὴ γίνηται. πολλάκις γὰρ εἴωθεν οὕτως συμβαίνειν, ὅταν τῶν ἐργασαμένων αὐτὴν χυμῶν τὸ μὲν λεπτομερέστερον, διαπνευσθῇ. τὸ δὲ παχὺ ἔτι καὶ γλίσχρον ἐν αὐταῖς ἐμπλασθῇ ταῖς κατὰ λεπτὸν εὐρυχωρίαις τῶν οὕτω παθόντων σωμάτων. διὰ τί δὲ τὴν κ. ἡμέρας ὅρον ἔθετο τῆς τῶν τοιούτων ἀποστημάτων ἐκπυήσεως. ἐν τῷ περὶ κρισίμων ἡμερῶν, ἐροῦμεν λόγῳ, κατὰ τὸ δεύτερον ὑπόμνημα.

Γίνεται δὲ τουτέοισιν ἐν τῇ πρώτῃ περιόδῳ, καὶ αἵματος ῥῆξις ἐκ τῶν ῥινῶν καὶ κάρτα ὠφελέει. ἀλλ' ἐπανερωτᾶν χρὴ εἰ τὴν κεφαλὴν ἀλγέουσιν ἢ ἀμβλυωποῦσιν, ἢν γάρ τι τουτέων εἴη ἐνταῦθα ῥέποι.

Ὅτι τῶν καθ' ὑποχόνδριον φλεγμονῶν, ἀδιορίστως ἐμνημόνευσεν, καὶ διὰ τῆσδε τῆς ῥήσεως φαίνεται διοριζόμενος αὐτήν. αἱμορραγίας τε γὰρ ἐπ' αὐτοῦ γίνεσθαι φησὶν ἐκ ῥινῶν. ὠφελεῖσθαι τε πάνυ πρὸς αὐτῶν. ὅπερ ἤδη τοῦ καθ' ἧπαρ τε καὶ σπλῆνα φλεγμονῶν συμβαίνει μάλιστα. τὸ ὡς ἀλλαχοῦ καὶ τὸ κατ' ἴξιν αἱμορραγεῖν, ἐπαινεῖ, καὶ τὸ ἀνάπαλιν δὲ μέμφεται, διδάσκων αὐτὸς, τί δή ποτε λέγει τὸ ἀνάπαλιν, οἷον τοῦ σπληνὶ μεγάλῳ αἷμα ἐκ δεξιοῦ μυκτῆρος ῥέειν. αἱμορραγίας ἐν τῇ πρώτῃ περιόδῳ γίνεσθαι φησὶ τῶν κρισίμων ἡμερῶν, δηλονότι, καὶ γέγραπται διττῶς ἡ λέξις, ἑνικῶς τε καὶ πληθυντικῶς. ἑνικῶς μὲν, ἐν τῇ πρώτῃ περιόδῳ. πληθυντικῶς δὲ, ἐν τῇσι πρώτῃσι περιόδοισιν. εἰ μὲν οὖν ἑνικῶς εἴη γεγραμμένον, ἑβδόμην ἐνδείκνυται περίοδον. εἰ δὲ πληθυντικῶς, ἐγχωρεῖ μὲν καὶ τὴν ἑβδομαδικήν. ἐνίοις γὰρ ἡ αἱμορραγία κατὰ τὴν δευτέραν ἑβδομάδα, γίνεται. μᾶλλον δ' ἀκουστέον ἐστὶ τὰς κατὰ τετράδας περιόδους ἐν τῇ τοιαύτῃ γραφῇ. οἱ πλεῖστοι μὲν γὰρ αἱμορραγοῦσιν ἐν ταῖς πρώταις ἡμέραις ἑπτά. κατὰ δὲ τὴν ἐνάτην καὶ ἑνδεκάτην ὀλίγοι. σπανιώτατοι δὲ, οἱ ἐν τῇ ιδ. τῆς δ' ἄνω ῥοπῆς τῶν χυμῶν, ἐφ' ἣν τὰς αἱμορραγίας γίνεσθαι συμβαίνει, προστίθησι σημεῖα. τό τε κεφαλὴν ἀλγεῖν, καὶ τὸ ἀμβλυώττειν. ἀλλ' ἐν τοῖς ἑξῆς τελεώτερον ὑπὲρ αὐτοῦ διεξέρχεται, καθ' ὃν τόπον καὶ ἡμεῖς, ὅλον ἐξεργασάμεθα τὸν περὶ αἱμορραγίας λόγον.

Μᾶλλον δὲ τοῖσι νεωτέροισι πέντε καὶ τριήκοντα ἐτέων τὴν τοῦ αἵματος ῥῆξιν χρὴ προσδέχεσθαι.

Τὸν ἀπὸ τῆς ἡλικίας διορισμὸν εἰς τὴν τῆς αἱμορραγίας πρόγνωσιν διδάσκει μᾶλλον τὸ ἐλπίζειν ἔσεσθαι χρὴ τὴν αἱμορραγίαν, ἤδη τῶν νεωτέρων πέντε καὶ τριάκοντα ἐτῶν, ἐν ταύτῃ τε γὰρ αἷμα τὸ πλεῖστον ἐστὶ, καὶ ἡ δύναμις ἰσχυροτάτη, καὶ ἡ θερμασία δαψιλής.

Τὰ δὲ μαλθακὰ τῶν οἰδημάτων καὶ ἀνώδυνα καὶ τῷ δακτύλῳ πιεζόμενα καὶ ὑπείκοντα χρονιωτέρας τὰς κρίσιας ποιέεται, καὶ ἧσσον ἐκείνων δεινότερά ἐστιν.

Ταῦτα ἐστὶν ἃ καλοῦσιν ἰδίως οἱ νεώτεροι τῶν ἰατρῶν οἰδήματα, περὶ ὧν ἐνίοτε μὴ ἀρκοῦνται λέγοντες οἱ παλαιοὶ τὰ δὲ μαλθακὰ τῶν οἰδημάτων ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ ἀνώδυνα προστιθέασιν. ὁπότε γε μὴν αὐτὸ παραλίποιεν ὡς συνεκφαινόμενον τοῖς μαλθακοῖς ὑπερβαίνουσιν. ἀνώδυνα γάρ ἐστι τὰ μαλθακά. νῦν δ' ὁ Ἱπποκράτης, οὐ τοῦτο προσέθηκε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπείκοντα, καὶ αὐτὸ πᾶν περιέχεσθαι δοκοῦν, ἐν τῷ μαλθακά. πλὴν εἰ τὰ βοθρούμενα κατὰ πίεσιν, ἐνδείκνυται νῦν ὅπερ οὐχ ἁπλῶς ἅπασι συμβέβηκε τοῖς ἔχουσι, γίνεται δὲ ταῦτα, τοῦ δέρματος οἰδισκομένου. διότι δὲ ἐστὶ φλεγματικὰ πάντα τὰ τοιαῦτα, διὰ τοῦτο καὶ χρονίζει, καὶ ἧττον ἐπιφέρει κινδύνους. χρονίζει μὲν οὖν ὅτι ψυχρότερα. θερμῷ γὰρ αἱ πέψεις γίνονται. ἧττον δὲ ἐστὶ κινδυνώδη, διότι καὶ ἀνώδυνα. καταλύουσι γὰρ αἱ ὀδύναι τὴν δύναμιν.

Εἰ δὲ ὑπερβάλλοι ἑξήκοντα ἡμέρας ὅ τε πυρετὸς ἔχων καὶ τὸ οἴδημα μὴ καθίσταται, ἔμπυον ἔσεσθαι σημαίνει καὶ τοῦτο καὶ τὸ ἐν τῇ ἄλλῃ κοιλίῃ κατὰ τὸ αὐτό.

Ἔμπροσθεν μὲν ἤδη τῶν φλεγμονωδῶν οἰδημάτων ὡς ἂν θερμοτέρων ὄντων, εἰ μήθ' ὁ πυρετὸς παύοιτο μετὰ τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν ἔφη τὰς ἐκπυήσεις ἔσεσθαι. νυνὶ δὲ περὶ τῶν ψυχροτέρων, τὴν ἑξηκοστὴν, ὅρον τίθεται τῆς ἐκπυήσεως. εἴη δ' ἂν καὶ ἕτερα τινὰ μεταξὺ τούτων, τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν ὅρον ἔχοντα. τόν γε μὴν σύμπαντα λόγον ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἁπάντων, εἰς τὸν περὶ τῶν κρισίμων ἡμερῶν τόπον ἀνεβαλόμην. οὐ μόνον δὲ τὰ καθ' ὑποχόνδριον οἰδήματα χρονίζοντα, διαπυήσειν φησὶν, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τὴν ἄλλην κοιλίαν. ὡς καὶ τοῦ ὑποχονδρίου κατά τι σημαινομένου, ἐκ τῶν τῆς κοιλίας μερῶν ὄντων.

Ὁκόσα μὲν οὖν ἐπώδυνά τέ ἐστι καὶ σκληρὰ καὶ μεγάλα σημαίνει κίνδυνον θανάτου ὀλιγοχρονίου ἔσεσθαι. ὁκόσα δὲ μαλθακά τε καὶ ἀνώδυνα καὶ τῷ δακτύλῳ πιεζόμενα ὑπείκει χρονιώτερα ἐκείνων.

Πλέον οὐδὲν ἐν τῇδε τῇ ῥήσει διδάσκει, τῶν προειρημένων. πλὴν ὅτι προσέθηκε τοῖς ἐπωδύνοις τε καὶ σκληροῖς οἰδήμασι, τὸ μέγεθος, ὅπερ ἡμεῖς ἔμπροσθεν εἰρήκαμεν. ἡνίκα ἐλέγομεν οὐδὲν ἔχειν κινδυνῶδες τὰς τῶν ἐν

ὑποχονδρίῳ φλεγμοναὶ μυῶν, εἰ μή τι πάνυ σφόδρα μεγάλαι γενηθεῖεν.

Τὰς δὲ ἀποστάσιας ἧσσον τὰ ἐν τῇ γαστρὶ οἰδήματα ποιέεται τῶν ἐν τοῖσιν ὑποχονδρίοισιν, ἥκιστα δὲ τὰ ὑποκάτω τοῦ ὀμφαλοῦ ἐς ἐκπύησιν τρέπεται.

Τῶν μὴ διαφορηθέντων οἰδημάτων ἐκπυήσεις, οὐ μόνον θᾶσσον ἀλλὰ καὶ μᾶλλον γίνονται κατὰ τὰ ὑποχόνδρια, ὅτι θερμότερόν ἐστι τὸ χωρίον. ὅσα δ' αὖ ἀποχωρεῖ τούτου πρὸς τὰ κάτω, καὶ τοῦ ἧττον, καὶ τοῦ μᾶλλον ὑφαιρεῖ. καὶ διὰ τοῦτο τὸ κάτω τοῦ ὀμφαλοῦ, σπανίως ἐκπυΐσκεται.

Αἵματος δὲ ῥῆξιν ἐκ τῶν ἄνω τόπων μάλιστα προσδέχεσθαι.

Ἐνίοις μὲν ἀντιγράφοις ἡ ῥῆσις γέγραπται μετὰ τοῦ. καί. συνδέσμου. συνεπιδείκνυται δὲ τὴν ἐκ τῶν ῥινῶν αἱμορραγίαν, οὐ μόνον ἐπὶ τοῖς ὑποχονδρίοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς κατωτάτω γενέσθαι. ἐνίοις δ' ἄνευ τοῦ. καί. συνδέσμου. ἐνδείκνυται μὲν καὶ τούτοις, ἀλλ' ἧττον. ἀλλ' ἐνίοις μὲν, χωρὶς τοῦ μάλιστα κατὰ τοιάνδε λέξιν. αἵματος δὲ ῥῆξιν ἐκ τῶν ἀνωτάτω τόπων προσδέχεσθαι χρὴ τὰ κάτωθεν ἐκείνων, οὐ βούλεται φάναι αἱμορραγίας. ἔστι δὲ τὸ ἀληθὲς ἐπὶ μὲν τῶν κατὰ τὸν ὀμφαλὸν, ἥκιστα τὰς αἱμορραγίας. αὐτῶν δὲ τούτων, ἐπὶ μὲν τοῖς ἄνω, μᾶλλον. ἐπὶ δὲ τοῖς ἀνωτάτω, μάλιστα. λεχθήσεται δὲ καὶ περὶ αἱμορραγίας αὐτῷ, κατὰ τὴν ἑξῆς, ἡνίκα καὶ ἡμεῖς ἀναλαβόντες ὅλον τὸν λόγον ἐροῦμεν τελεώτερον.

Πάντων δὲ χρὴ τῶν οἰδημάτων χρονιζόντων περὶ ταῦτα τὰ χωρία ὑποσκέπτεσθαι τὰς ἐμπυήσιας.

Ἑνὶ κεφαλαίῳ περιλαβὼν εἴρηκεν ἃ καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἐδήλωσε κατὰ μέρος. ὥστε οὐδὲν δεῖν περαιτέρας ἐξηγήσεως τῇ ῥήσει.

Τὰ δὲ διαπυήματα ὧδε χρὴ σκέπτεσθαι τὰ ἐντεῦθεν. ὁκόσα μὲν ἔξω τρέπεται ἄριστά ἐστιν. μικρά τε ἐόντα καὶ ὡς μάλιστα ἐκκλίνοντα ἔξω καὶ ἐς ὀξὺ ἀποκυρτούμενα. τὰ δὲ μεγάλα τε ἐόντα καὶ πλατέα καὶ ἥκιστα ἐς ὀξὺ ἀποκορυφούμενα, κάκιστα.

Ὅτι μὲν οὖν ὅταν ἀθροισθὲν τὸ πῦον συστῇ, περιεχομένου τινὸς ὄγκου τῶν παρὰ φύσιν, ἐκπυήματά τε καὶ διαπυήματα καλεῖ τὸ τοιοῦτον σύμπτωμα, πρόδηλόν σοι γενήσεται πάντα τὸν ἀναγνόντι τὸν λόγον αὐτοῦ, καθ' ὃν περὶ τῶν ἐν ὑποχονδρίοις οἰδημάτων, ἐποιήσατο τὴν διδασκαλίαν. ἀθροίζεται δὲ τὸ καθ' αὐτὸ πῦον, ἐνίοτε μὲν, ὑπὸ τῷ δέρματι, πολλάκις δὲ, τῷ βάθει κατὰ διττὴν αἰτίαν. ἢ τὸ διαπυῆσαν μόριον ἐνὸς τοῦ περιτοναίου τὴν διάθεσιν ἔχειν. ἢ τὸ κἂν μῦς ὁ πεπονθὼς ᾖ, τὸ πῦον ὑπὸ τῶν ἀμφιεσμάτων αὐτοῦ καταλαμβάνεσθαι, μὴ φθάζον εἰς τὴν ἐκτὸς χώραν ἀφικέσθαι διὰ γλισχρότητα, ἢ πάχος, ἢ τὴν τοῦ περιέχοντος χιτῶνος πυκνότητα. προθυμεῖται μὲν γὰρ ἡ φύσις, ἐκκρίνειν τὸ πῦον ἀπωσαμένη τῶν πεπονθότων σωμάτων, καὶ τυγχάνει τούτου πολλάκις. ὅταν εὐτυχήσῃ πόρων ἐπιτηδείων εἰς ἔκκρισιν. ἤδη δ' ὀχετῶν τινῶν. οὐ μὴν ἀεί γε τούτων ἐπιτυγχάνουσα, συνωθεῖ τὸ πῦον, εἰς τὰς παρακειμένας χώρας καὶ ὅταν μικραὶ τυγχάνωσιν οὖσαι, ὑπεγείρει τὸ περιέχον αὐτὰς σκέπασμα, τὴν δ' ὑπ' αὐτὸ χώραν εὐρύνουσα. δῆλον οὖν ὅτι τῶν οὕτω διαπυησάντων, ἐπιεικέστερα ἐστὶ τὰ τὴν ῥοπὴν ἔξω καὶ οὐκ ἔσω ποιησάμενα, καὶ τούτων αὖ τῶν, ὅσα μὴ πολὺν ἐπιλαμβάνει τόπον εἰς τὸ πλάτος ἐκτεινόμενα. συνεσταλμένα δ' ὅταν πρός τινα κορυφὴν, ἀποτείνεται, κωνοειδεῖ τῷ σχήματι γινόμενα. ταῦτα δὲ ἅμα μὲν ἐνδείκνυται ῥώμην τῆς ὠθούσης ἔξω τὸ πῦον δυνάμεως, ἅμα δ' οὐ πολλῷ διαφθείρει μέρει ὧν διαβιβρώσκει σωμάτων. εἴτε δ' εἰς ὀξὺ ἀποκυρτούμενα, εἴτ' εἰς ὀξὺ ἀποκορυφούμενα γεγραμμένον εἴη, δῆλον ὅτι μία κατ' ἀμφοτέρας τὰς λέξεις, ἐστὶ καὶ ἡ αὐτὴ διάνοια.

Ὁκόσα δὲ ἔσω ῥήγνυται, ἄριστά ἐστιν ἃ τῷ ἔξω χωρίῳ ἐπικοινωνέει. ἀλλ' ἔστι προσεσταλμένα καὶ ἀνώδυνα καὶ πᾶν τὸ ἔξω χωρίον ὁμόχροον φαίνεται.

Οὐχ ἁπλῶς ἐστὶν ἄριστα τὰ τοιαῦτα τῶν ἐμπυημάτων, ἀλλὰ τῶν ἔσω τε καὶ ἔξω ῥηγνυμένων ἄριστα. ἐπεί τοι χείρω ταῦτά ἐστιν τῶν ἐκτὸς ῥηγνυμένων. αὕτη τε γὰρ ἡ ῥῆξις εἰς πολλῷ κυριώτερα μόρια γίνεται τοῦ καθ' ὑποχόνδριον δέρματος. ἔτι τε φάρμακον, οὐχ ὁμοίως ἐπιθεῖναι δυνάμεθα θεραπευτικὸν, ὅταν ἔσω συρραγῶσιν, ἥ τ' ἔκκρισις τοῦ πύου διὰ τῶν ἐντέρων γινομένη, δάκνει καὶ ξύει ταῦτα, καὶ δυσεντερίαν ἐργάζεται. καὶ εἴποτε, κατὰ τὴν νῆστιν ἢ τὰ λεπτὰ τῶν ἐντέρων γένοιτο, τῇ τῆς τροφῆς ἀναδόσει λυμαίνεται. κατὰ δὲ τὴν γαστέρα, καὶ τῇ πέψει. πρόδηλον οὖν ὡς χείριστα πάντων ἐστὶν ὅσα πρὸς ἀμφοτέρους ἐξάγει τοὺς τόπους ἔσω τε καὶ ἔξω. διπλασιάζεται γὰρ οὕτω τὸ κακόν. ἕδραν τε γὰρ καὶ ἤδη ἀρχὴν ἀναθρέψεως, οὐδὲ μίαν ἡ φύσις ἔχει τότε τοῦ ποιήσασθαι τοῖς ἐῤῥωγόσιν οὐδ' ἤδη ἐπ' ἐδάφει τινὶ, βέβαια θεμέλια βάλλεσθαι τῆς σαρκώσεως.

Τὸ δὲ πῦον ἄριστον λευκόν τε εἶναι καὶ ὁμαλὸν καὶ λεῖον καὶ ὡς ἥκιστα δυσῶδες. τὸ δὲ ἐναντίον τουτέου, κάκιστον.

Ὅτι μὲν ὡς ἥκιστα δυσῶδες εἶναι προσήκει τὸ πῦον, ἄντικρυς δῆλον. ἡ γὰρ ὑπερβάλλουσα δυσωδία, σήψεως ἐστὶν, οὐ πέψεως σημεῖον. ὅτι δὲ καὶ λευκὸν, ἐὰν μὲν τὴν γένεσιν αὐτοῦ μάθοις, ἐπιστήσει σε ὁ λόγος ἐπὶ τοῖς προαποδεδειγμένοις, ἑτέρωθι. ἅπαντα γὰρ ἐν ἅπασιν ἀποδεικνύειν, ἀδολεσχίας ἐστὶ μᾶλλον, ἢ διδασκαλίας, ἴδιον. ἔστι δὲ τὰ δι' ἑτέρων πραγματειῶν ἀποδεδειγμένα ταυτί. κατὰ μὲν γὰρ τὴν περὶ τῶν φυσικῶν δυνάμεων βίβλον, ὅτι μία τίς ἐστιν αὐτὴ καὶ ἀλλοιωτικὴ δύναμις ἥτις καὶ τὴν ἐν γαστρὶ καὶ τὴν ἐν ἥπατι ἐργάζεται πέψιν, μεταβαλλομένης τῆς τροφῆς ἐν ἥπατι μὲν εἰς αἷμα. κατὰ δὲ τὴν κοιλίαν, εἰς ἐπιτήδειον αἵματι χυμόν. ὅτι τε τῶν τοῦ ζώου μορίων ἕκαστον, εἰς τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἄγει τὸν αὐτῷ πλησιάζοντα χυμόν. ἡ δ' ἐσχάτη πέψις, ἐν τῷ προστίθεσθαί τε καὶ ἐξομοιοῦσθαι τῷ τρέφοντι, τῷ τρεφομένῳ γίνεται. δῆλον οὖν ὅτι προπαρασκευάζεται χρόνῳ πλείονι πρὸς

ταύτην τὴν

ταύτην τὴν ὁμοίωσιν. ἐλέχθη δὲ καὶ ἐν τοῖς περὶ σπέρματος, ὡς ἐν τοῖς τῶν ἀγγείων χιτῶσιν, ὑφ' ὧν οἱ ὄρχεις τρέ-
φονται, πολλάκις φαίνεται ἐναργῶς μεταβεβλημένον ἤδη τὸ αἷμα περὶ τὴν τοῦ σπέρματος γένεσιν. οὐ
γὰρ οὐ δι' αὐτὸν τῶν ἀγγείων τὸν χιτῶνα, εἰκὸς ὑπ' ἄλλου τινὸς τρέφεσθαι. καὶ καλοῦσιν ἔνιοι τῶν ἰατρῶν τὴν τοιαύτην
ὑγρότητα, θορώδη. διὸ καὶ τὸ σπέρμα αὐτὸ θορὸν ὀνομάζουσι. καὶ μάλιστα ὅσοι τὴν δύναμιν αὐτοῦ, σπέρμα κα-
λοῦσιν, οὐ τὴν σωματικὴν οὐσίαν. ἀλλὰ μὴν καὶ ὅτι τὰς φλεγμονὰς ἐργάζεται τὸ κατασκῆψαν αἷμα τοῖς φλεγμαίνου-
σι μορίοις, ὡς ἐν ἀρχῇ μὲν αὐτὰ μόνα τὰ ἀγγεῖα πληροῦσαί τε καὶ διατεῖναι. μετὰ ταῦτα δὲ καὶ τὰς παρακει-
μένας αὐτοῖς κενὰς χώρας πολλὰς καὶ μικρὰς οὔσας καθ' ἕκαστον μόριον, ἐν τῷ περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων δέ-
δεικται. λέλεκται δὲ κἀν τῷ περὶ τῆς ἀνωμάλου δυσκρασίας. τοῦτο γοῦν τὸ κατὰ μικρὰ μόρια παρεσπαρμένον
τοῖς φλεγμαίνουσι μορίοις, ὡς ἂν ἔξω τῶν ἰδίων ἀγγείων γεγενημένον, ἐπανελθεῖν μὲν εἰς τὴν ἀρχαίαν φύσιν
10 οὐκέτι δύναται. μεταβάλλεται δὲ καὶ σήπεται καθότι καὶ πάνθ' ὅσα θερμαίνεται σφοδρότερον ἐν ἀλλοτρίῳ χω-
ρίῳ. ἐὰν μὲν οὖν αὐτῷ πλεῖστον ἐξεστηκὸς τῆς οἰκείας εὐκρασίας τὸ ἔμφυτον θερμὸν, ὡς ἐν ἀψύχῳ σώματι, σήπεται
τὸ αἷμα. διασώζοντος δ' αὐτοῦ τινὰ δύναμιν, ἐπίμικτός τις αὐτοῦ ἡ μεταβολὴ πρός τε τῆς παρὰ φύσιν αἰτίας, καὶ
τῆς κατὰ φύσιν ἀποτελεῖται. σηπούσης μὲν, τῆς παρὰ φύσιν αἰτίας. πεττούσης δὲ, τῆς κατὰ φύσιν. ὁποτέρα δ' αὐτῶν
μᾶλλον κρατήσει, κατ' ἐκείνην αὐτὴν ἐξ ἀνάγκης καὶ τὰ γνωρίσματα προσέρχεται, τά τε τῆς χρόας καὶ ὀδμῆς καὶ
συστάσεως. ἐκ δὲ τούτων ὡς ἔφην ἀποδεδειγμένων ἐν ἑτέραις πραγματείαις, ἀκόλουθόν ἐστι συλλογίσασθαι τὸ
καλῶς μεταβεβλημένον εἰς πῦον αἷμα. πρῶτον μὲν, μὴ σεσῆφθαι. μᾶλλον δὲ πεπέφθαι. δεύτερον δὲ συνεμ-
φαίνεσθαι μέν τι τῆς παρὰ φύσιν ἐν αὐτῷ σηπεδόνος, ὀλίγον δ' εἶναι τοῦτο. καὶ καθάπερ Ἱπποκράτης εἶπεν ὡς ἥκι-
στα δυσῶδες. τὸ γὰρ ὡς ἥκιστα ταυτὸν σημαίνει, τῷ ὡς ἐλάχιστα. πρὸς τούτοις δῆλον ὅτι καὶ τὴν χρόαν αὐτοῦ πα-
ραπλησίαν, εἰκός ἐστι γίνεσθαι τῷ σπέρματι. λευκὴν μὲν οὐ μὴν ἀκριβῶς γε τοιαύτην ὁποία τῆς χιόνος ἐστὶν εἰς γὰρ
20 τὴν τῶν στερεῶν σωμάτων ἄγεται χρόαν ὑπὸ τῆς φύσεως. ἀκριβῶς μὲν, τὸ σπέρμα. μετρίως δὲ, τὸ πῦον. ἐπειδὴ
τῷ μὲν σπέρματι τῆς παρὰ φύσιν αἰτίας, οὐδὲν μέμικται. τῷ πύῳ δ' οὐκ ἀεὶ μὲν ἴσον, ὡς ἐρρέθη. μέμικται
δ' οὖν τι πάντως, ἔξω τῶν οἰκείων ὀργάνων γινομένου τοῦ αἵματος. αὕτη μὲν οὖν ἡ αἰτία τοῦ λευκὸν γίνεσθαι τὸ
σπέρμα καὶ τὸ πῦον. ὁμοιοῦται γάρ πως τοῖς στερεοῖς σώμασι καὶ τὸ πῦον. ἅπερ ἐστὶν οἵ τε τῶν ἀγγείων χιτῶνες. καὶ τὰ
νεῦρα. καὶ οἱ σύνδεσμοι. καὶ οἱ ὑμένες. οἵ τε χόνδροι. καὶ τὰ ὀστᾶ. ἡ δ' αὐτὴ, καὶ τοῦ τὸ ὑφιστάμενον ἐν τοῖς οὔροις λευ-
κὸν ὑπάρχειν αἰτία. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο, τῷ πύῳ τὴν γένεσιν ἀνάλογον ἔχει, μεταξὺ τεταγμένην ἐκείνου τε καὶ τῶν κατὰ
φύσιν χυμῶν. ὅσον γὰρ τῆς τροφῆς, ἐν τῇ τοῦ αἵματος γενέσει τὴν ἀπὸ τῆς φύσεως ἐνέργειαν διέφυγε, τοῖς οὔροις
ὑφίσταται. οὔθ' ὡς τὸ αἷμα μεταβληθὲν ὑπ' αὐτῆς, οὔθ' ὡς τὸ πῦον τῆς παρὰ φύσιν αἰτίας ἐν τῇ γενέσει μεταλαβόν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΝΩΣΤΙΚΟΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ. β'.

30

Οἱ δὲ ὕδρωπες οἱ ἐκ τῶν ὀξέων νουσημάτων πάντες κακοί. οὔτε γὰρ τοῦ πυρὸς ἀπαλλάσσου-
σιν ἐπώδυνοί τε εἰσι κάρτα καὶ θανατώδεες. ἄρχονται δὲ οἱ πλεῖστοι μὲν ἀπὸ τῶν κενεώνων
καὶ τῆς ὀσφύος, οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ ἥπατος.

Κατὰ μὲν τὴν ἀρχὴν τοῦ συγγράμματος αὐτὸς ἔφη. σκέπτεσθαι δὲ ὧδε χρὴ ἐν τοῖς ὀξέ-
σι νοσήμασι πρῶτον μὲν, τὸ πρόσωπον τοῦ νοσέοντος εἰ ὅμοιον ἐστὶ, τοῖσι τῶν ὑγιαινόντων.
ὅθεν ἔνιοι φασὶν, οὐ περὶ τοῦ νεκρώδους προσώπου μόνον ὡς ἐν ὀξεῖ νοσήματι, ἀλλὰ περὶ τῶν
ἑξῆς ἁπάντων, γεγονέναι τὸν λόγον αὐτῷ, μὴ δὲ τὸ κατὰ τὴν τελευτὴν τοῦ συγγράμμα-
τος εἰρημένον, ἀναγνῶντες. ἔνθα φησί. ταῦτα δὲ λέγω περὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων, καὶ ὅσα ἐκ τούτων γίνεται. καὶ
μέντοι καὶ φαίνεται περί τε τῶν ἐμπυημάτων εἰρηκὼς ἔμπροσθεν. οὐ μόνον ἐκείνων ὅσα κατὰ τὴν εἰκοστὴν ἡμέ-
40 ραν ῥήγνυσθαι πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς τὴν τριακοστήν τε καὶ τεσσαρακοστὴν, καὶ ἑξηκοστὴν ἀφικνουμένων. ἔτι τε πρό-
σθεν περὶ τῶν ἄχρι τῆς τεσσαρακοστῆς ἡμέρας ἐκτεινομένων νοσημάτων. ἔνθα φησίν. εὔπνοιαν δὲ χρὴ κάρτα νομί-
ζειν μεγάλην δύναμιν ἔχειν, εἰς σωτηρίαν ἐν ἅπασι τοῖσιν ὀξέσι νοσήμασιν, ὁκόσα ξὺν πυρετοῖς τε ἐστὶ, καὶ ἐν
τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι κρίνεται. καὶ νῦν ἄντικρυς εἶπεν οὐ περὶ πάντων ὑδρώπων ποιούμενος τὸν λόγον. ἀλλ'
ὅσοι περ ἂν αὐτῶν, ἐκ τῶν ὀξέων νοσημάτων γένωνται. καὶ περὶ μὲν τῶν ἐμπύων τε καὶ φθινωδῶν, καὶ ἐν τοῖς
ἑξῆς ἐρεῖ, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι καὶ περὶ τεταρταίων ὁμολογουμένων. καὶ τούτων, χρονίων νοσημάτων. οἱ γοῦν
ἐκ τῶν ὀξέων νοσημάτων ὕδρωπες ὅτι πάντες εἰσὶ κακοὶ, μήτε τὸν πυρετὸν παύοντες, ὀδυνηροί τε διαμένοντες,
αὐτὸς εἶπεν. ἐδίδαξε δὲ καὶ τὰς γενέσεις αὐτῶν, ἥπατος μὲν ἄντικρυς ὀνομαστὶ μνημονεύσας. ἐν δὲ κοινῷ λόγῳ τῶν
ἐν τοῖς κενεῶσι μορίων. ἅπερ ἐστὶ νῆστις καὶ μεσεντέριον, ἔντερά τε λεπτά. προσαγορεύειν γὰρ εἰκός ἐστιν αὐτὰ ἐκεῖνα
τὰ μόρια κενεῶνας, ὅσα μεταξὺ τῆς τε τοῦ θώρακος ἐσχάτης πλευρᾶς ἐστὶ, καὶ τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ. καὶ γάρ τοι
50 καὶ κενὸν ἅπαν φαίνεται τοῦτο τὸ χωρίον, εἰ παραβάλλοις αὐτὸ τοῖς ἄνωθεν αὐτοῦ μέρεσι καὶ κάτωθεν ὀστώδεσιν ὑ-
πάρχουσιν ἀμφοτέροις. ἔστι δὲ καὶ λαπαρὸν ἅπαν τοῦτο τὸ μόριον, ὅταν γε μὴν πρὸς ὀλίγον τις ἐμπεπλησμένος ᾖ,
σιτίων τε καὶ ποτῶν. καί μοι δοκεῖ καὶ ὁ ποιητὴς, αὐτὰ ταῦτα τὰ μόρια τοῦ σώματος, ὀνομάζειν λαπάρας. ὑδρώ-
πων μὲν οὖν ἁπάντων ἡ κοινὴ γένεσις, ἀποτυχία τοῦ τῆς αἱματώσεως ἔργου γίνεται. καθάπερ γὰρ καὶ ἐν γαστρὶ πέττεται
τὰ σιτία, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐν ἥπατι καὶ φλεψὶν, ἡ ἐν τῇ κοιλίᾳ προπεφθεῖσα τροφή. καὶ μέντοι καὶ ὡς ἐν τῇ
κοιλίᾳ ποτὲ μὲν ἧττον ἀποτυγχάνεται τὸ τῆς πέψεως ἔργον, ἔστιν ὅτε δὲ μᾶλλον, οὕτω καὶ τῷ ἥπατι. πάσχει γὰρ
τὸ ἧπαρ ἐνίοτε μὲν αὐτὸ καθ' αὑτὸ πρῶτον. ὥσπερ καὶ ἡ γαστήρ. ἐνίοτε δὲ κατὰ συμπάθειαν ἑτέρων μορίων. εὔδηλον
οὖν ὅτι τὰ πάντα συμπαθοῦντα ἀλλήλοις, ἢ τῷ γειτνιᾶν ἢ τῷ κοινωνίαν ἔχειν μεγάλην κατὰ τὰ ἀγγεῖα καὶ νεῦρα
πάσχει. οὕτω τοίνυν καὶ τὸ ἧπαρ διά τε φλεβῶν μεγάλων, συνῆφθαι φαίνεται, καὶ σπληνὶ. καὶ γαστρὶ. καὶ ἐντέροις. ἤ τε

θέσιν καὶ τῶν οὕτω πλησίον, οἷα μὲν ἅπτεσθαι, τινὰ δὲ ὀλίγου δεῖν ψαύειν αὐτῶν. σπληνὸς μὲν οὖν οὐκ ἐμνημόνευσεν ὁ Ἱπποκράτης, ἐπειδὴ περὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων, ὁ λόγος ἦν αὐτῷ. φαίνεται δὲ τοῦτο τὸ σπλάγχνον ὅταν ἐν χρονίοις νοσήμασι, σκιῤῥώδη λάβῃ διάθεσιν, εἰς συμπάθειαν τε τὸ ἧπαρ ἄγειν, ὑδέρους τε δι' ἐκείνου μέσου τῷ παντὶ σώματι κατασκευάζειν. ἥπατος δὲ καὶ τῶν κενεώνων μέμνηται. καὶ διδάσκει τὰς διαφορὰς τῶν ἐπ' αὐτῶν γινομένων ὑδέρων. ὡς διὰ τῆς ἑξῆς λέξεως ἔσται δῆλον.

Οἷσι μὲν οὖν ἀπὸ τῶν κενεώνων καὶ τῆς ὀσφύος αἱ ἀρχαὶ γίνονται τῶν ὑδρώπων. οἵ τε πόδες οἰδέουσι καὶ διάῤῥοιαι πολυχρόνιοι ἴσχουσιν. οὔτε τὰς ὀδύνας λύουσαι τὰς ἐκ τῶν κενεώνων τε καὶ τῆς ὀσφύος, οὔτε τὴν γαστέρα λαπάσσουσαι.

Τὸ μὲν οὖν οἰδεῖν τοὺς πόδας, ἁπάντων κοινὸν ὑδέρων. ἀμέλει καὶ τοῖς ἐφ' ἥπατι συνεδρεύειν αὐτὸ φησί. γινώσκομεν δ' ὅτι καὶ τοῖς ἐπὶ σπληνί. καὶ ἁπλῶς ἅπασι τοῖς ἄλλοις. τὸ δὲ τῆς διαῤῥοίας, ἴδιον ἐξαίρετον ἐστὶ τοῖς ἐπὶ κενεῶσιν ὑδέροις ὅσοι τῆς νήστεως ἢ τοῦ μεσεντερίου φλεγμαινόντων γίνονται. μάλιστα γὰρ δὴ τούτοις, ἀκρατεῖς
10 αἱ φλέβες εἰσί, δι' ὧν ἕλκει τὸ ἧπαρ εἰς αὐτὸ, τὴν τροφήν. ὥστ' οὐχ ὑπηρετεῖν τῷ σπλάγχνῳ πρὸς τὴν ἀνάδοσιν, οὔτε μένειν ἐν τῇ νήστει καὶ τοῖς λεπτοῖς ἐντέροις τὴν τροφήν. κἂν εἰ ἀῤῥώστως οὕτω τύχῃ, βαρυνόμενα πρὸς αὐτῆς, ὠθεῖ κάτω παραχρῆμα πᾶσαν αὐτήν. καὶ αὕτη τῆς διαῤῥοίας αἰτία. καὶ δὴ καὶ διαφθείρεσθαι τὴν τροφὴν ἀθροίζεσθαί τε πολὺ τὸ χολῶδες, εἰκὸς ἐστὶ διὰ τὴν τῶν φλεγμαινόντων μορίων θερμότητα. δῆξις οὖν οὐ σμικρὰ γίνεται διὰ ταῦτα, τοῖς ἐντέροις, ἐρεθίζουσα πρὸς τὴν ἀπόκρισιν τῶν περιεχομένων ἐν αὐτοῖς. καὶ αὕτη πάλιν αἰτία δευτέρα τῆς διαῤῥοίας ἐστί. εἰκότως δ' αὐτὰς φησὶν, οὔτε τὰς ὀδύνας παύειν, οὔτε λαπάττειν. τουτέστι κενοῦν καὶ προστέλλειν τὰ τῆς γαστρὸς οἰδήματα. δηλῶν κἂν τούτοις, ὅτι μετ' ὀδύνης ἐκκρίνουσιν. ὅτι τε τὸ ὑπογάστριον ὅλον αὐτοῖς εἰς ὄγκον ἐξαίρεται. τὰς μὲν γὰρ ὀδύνας, ἀναγκαῖον ἐστὶ γίνεσθαι. διά τε τὰς φλεγμονὰς καὶ τὰς δήξεις. τὴν γαστέρα δ' ὅλην ἐξαίρεσθαι. τῶν ἐντέρων πληρουμένων πνεύματος φυσώδους, οὗ τὴν μὲν γένεσιν, εὔλο-
20 γον ἐστὶν ἕπεσθαι ταῖς ἀπεψίαις. τὸ δὲ μένειν ἔνδον, ἀῤῥωστίᾳ τῆς περισταλτικῆς δυνάμεως τῶν ἐντέρων γίνεται.

Ὁκόσοισι δὲ ἀπὸ τοῦ ἥπατος οἱ ὕδρωπες γίνονται, βῆξαί τε καὶ θυμὸς ἐγγίνεται αὐτέοισιν, καὶ οὐδέν τι ἄξιον λόγου. καὶ οἱ πόδες οἰδέουσι. καὶ ἡ γαστὴρ οὐ διαχωρέει εἰ μὴ σκληρά τε καὶ πρὸς ἀνάγκην καὶ περὶ τὴν κοιλίην γίνεται οἰδήματα. τὰ μὲν ἐπὶ δεξιά. τὰ δὲ ἐπ' ἀριστερὰ ἱστάμενά τε καὶ καταπαυόμενα.

Θυμὸν εἴρηκεν νῦν τὴν προθυμίαν, ἣν ἴσχουσι πρὸς τὸ βήττειν. ἐρεθιζόμενοι μὲν, ὡς πρὸς τὸ σύμπτωμα, παραχρῆμα δ' αὐτοῦ παυόμενοι. καὶ μόνον ἀρχῆς τοῦ βήττειν πειρώμενοι. ὁ γὰρ τοῦ ἥπατος ὄγκος ἐγκείμενος ταῖς φρεσὶ, στενοχωρίαν ἐργάζεται τῷ πνεύμονι. παραπλησίας οὖν διαθέσεως γινομένης, τῇ κατὰ τὰς ὅταν αὐτῷ στενοχωρίας, δι' ἃς φλεγμαίνων τε, καὶ καταῤῥοιζόμενος ἐκ τῆς κεφαλῆς, πάσχει. προθυμοῦνται μὲν βήττειν, ἐλπίζοντες ἐκ τοῦ κενῶσαι τὸ λυποῦν, ἰάσασθαι τὴν στενοχωρίαν. ἀρξάμενοι δὲ αὐτοῦ, παραχρῆμα παύονται. διὰ τῆς πείρας αὐτῆς εἰς γνῶσιν ἀκριβεστέραν ἀφικνούμενοι, τῆς διαθέσεως. αἰσθανόμενοί τε σφῶν αὐτῶν, ὅτι μάτην ἤλπισαν.
30 ἀλλὰ καὶ ἡ φύσις αὐτὴ καθ' αὐτὴν, ἐπάγει βῆχα, τὰς ἐμφράξεις τοῦ πνεύμονος ἐκκαθαίρουσα. κἂν ἡμεῖς μὴ προαιρώμεθα βήττειν. ὡς ἔργον δὲ ἐστὶν πολλάκις, ἀντισχεῖν τε καὶ κωλῦσαι τὸ σύμπτωμα. νυνὶ οὖν ὁπότε διὰ τὴν στενοχωρίαν, πρὸς τὸ βήττειν οἱ κάμνοντες ἔρχονται μάτην, ὡς ἐννοησάμενοί τι, τῆς ἐκ τῆς φυσικῆς δυνάμεως ὑπηρεσίας οὐκ ἔχοντες, αὐτίκα παύονται. διὰ ταῦτα μὲν γὰρ ἡ προθυμία γίνεται τοῖς οὕτω κάμνουσι τοῦ βήττειν. ἀπολείπει δ' αὐτοὺς ἐν τάχει πτύσμα, ὡς ἂν μηδὲν ἀποπτύοντας, ἄξιον λόγου. ἀλλὰ τοσοῦτον ὅσον εἰς τὰς τραχείας ἀρτηρίας ὀῤῥῶδές τε καὶ λεπτὸν ἐκ τῶν περιεχόντων ἀγγείων τὸ ὀῤῥῶδες αἷμα, συνθλίβεται δίκην ἱδρῶτός τινος, ταῦτ' οὖν οἱ ἀπὸ τοῦ ἥπατος ὕδρωπες ἀφορίζονται τῶν προειρημένων. ἔτι τε τῇ βραχύτητι καὶ τῇ ξηρότητι τῶν ὑποχωρουμένων κάτω, διερεθίζονται γὰρ ἐκεῖνοι πεπονθότων αὐτοῖς, ἤτοι τῶν ἐντέρων ἢ τοῦ μεσεντερίου. τοῖς δ' ἀπὸ τοῦ ἥπατος ὑδεριῶσιν, ὡς ἂν ἀπαθῶν ὄντων τούτων, οὔτε διαφθειρομένης τῆς τροφῆς, οὔτε βαρυνομένων ὑπ' αὐτῆς τῶν μορίων, ἔῤῥωνται γὰρ καὶ οὐ γίνονται διάῤῥοιαι, μένει πλεῖον αὐτόθι τὰ τῆς τροφῆς λείψανα. τὸ
40 μέντοι διαπέμπον τε πρὸς τὴν ἐκτὸς τοῦ περιτοναίου χώραν. τὸ δέ τι καὶ τῇ φλεγμονῇ τοῦ ἥπατος ἐξοπτώμενον. καὶ μέντοι καὶ τὸ δέρμα πᾶν αὐτοῖς ὡς ἂν ὑπὸ φλεγματώδους αἵματος τρεφόμενον, οἰδαλέον τε γίνεται, καὶ εἰ πιέσαις αὐτὸ τῷ δακτύλῳ, παραχρῆμα μὲν φαίνεται κοῖλον. ὀλίγον δ' ὕστερον, εἰς τὴν ἔμπροσθεν ἐπανερχόμενον κατάστασιν. οὐ μὴν εὐθέως ἐξ ἀρχῆς ἅμα τῇ μεταπτώσει τῆς ὀξύτητος, εἴωθε γίνεσθαι τὸ τοιοῦτον. ἀλλ' οἱ μὲν πόδες οἰδίσκονται πρῶτοι. πορρωτάτω τῶν θερμοτάτων μορίων ὄντες. ἐπαναβαῖνον δὲ τὸ σύμπτωμα, καὶ περὶ τὴν κοιλίαν πᾶσαν, τὴν αὐτὴν ἐργάζεται διάθεσιν. ὥς τε εἰ πιέσαις τὸ οἴδημα τῷ δακτύλῳ, κοιλαίνεσθαί τε καὶ οἷον βοθροῦσθαι τὸν τόπον. εἶτ' ὀλίγον ὕστερον, εἰς τὴν ἔμπροσθεν ἐπανέρχεσθαι κατάστασιν. ὅπερ Ἱπποκράτης εἶπε. καὶ περὶ τὴν κοιλίην οἰδήματα γίνεται, ἱστάμενά τε καὶ καταπαυόμενα. δύναιτο δ' ἂν εἰρηκέναι τοῦτο, καὶ περὶ τῆς πρώτης γενέσεως αὐτῶν ἔτι. καὶ γὰρ ἀρχόμενα συνίστασθαι, καθίστανται πολλάκις, ὡς δόξαι τινὶ, πεπαῦσθαι τελέως αὐτά. μετὰ ταῦτα δ' αὖθις ἐπαίρεται. καὶ πάλιν δὲ καθίστανται. καὶ
50 αὖθις πάλιν ἐπαίρεται. προελθόντος δὲ τοῦ χρόνου, μένει, μηκέτι καθιστάμενα. διαφέρει γε μὴν ταῦτα, τῶν προειρημένων ἐν τοῖς κενεῶσι, τῷ κοιλαίνεσθαι πιεζόμενα, φλεγματικὴν ἔχοντα τὴν φύσιν, οὐκέτι φυσώδει πνεύματι, καθάπερ ἐκεῖνα πιόμενα.

Κεφαλὴ δὲ καὶ χεῖρες καὶ πόδες ψυχρὰ ἐόντα κακὸν, τῆς τε κοιλίης καὶ τῶν πλευρῶν θερμῶν ἐόντων.

Ἐν μὲν τοῖς χρονίοις νοσήμασι καὶ μάλιστα χειμῶνι καὶ γέρουσιν, οὐ μόνον ἐν ταῖς εἰσβολαῖς τῶν πυρετῶν, ἃς ἔθος σημασίας ὀνομάζουσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς διαλείμμασιν, οὐδὲν θαυμαστὸν ἐστὶ περιψύχεσθαι τὰ πέρατα τοῦ σώματος. ὅσα ψυχρὰ θ' ὑπάρχοντα φύσει, καὶ πορρωτάτω κείμενα τῶν σπλάγχνων. ἀλλ' ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ περὶ τῶν χρονίων νοσημάτων οὐκ ἔστιν ὁ λόγος αὐτῷ. εἰ τὸ τοίνυν ἐν τοῖς ὀξέσι καταψύχεσθαι ταῦτα τὰ μόρια, κατὰ τὴν ἐναντίαν διάθεσιν. ὡς τὸ πολὺ γίνεται τῆς ἐν τοῖς χρονίοις ἐργαζομένης τὸ σύμπτωμα τοῦτο.

κατ' ἐκεῖνα

κατ' ἐκεῖνα μὲν γὰρ οὐκ ἐξικνεῖται μέχρι τῶν ἄκρων τοῦ ζώου μορίων, ἡ ἔμφυτος θερμότης, ὑπ' ἀρρωστίας. ἐν δὲ τοῖς ὀξέσι διὰ μέγεθος τῆς τῶν σπλάγχνων φλεγμονῆς. ὀλίγον μέντοι τῆς αἱματώδους οὐσίας, εἰς ὅλον ἥκει τὸ σῶμα. πλεῖστον δὲ αὐτοῖς ἐν τοῖς φλεγμαίνουσι κατακλείεται καὶ διὰ τοῦτο τὰ μέσα μόρια τοῦ σώματος, ἅπερ ἐστὶ θώραξ τε καὶ γαστὴρ, ἱκανῶς φαίνεται θερμά. γίνεται γε μὴν ἐνίοτε ἐν τοῖς ὀξέσιν ἐπισημασία μετὰ ῥίγους ἢ ψύξεως. οὐ μόνα τὰ πέρατα τοῦ σώματος, ἀλλὰ αὐτὸ καὶ τὸ περὶ θώρακα καὶ τὴν γαστέρα δέρμα. ψυχρὸν ἐργαζομένη. αὕτη μὲν οὐδὲν ἐνδείκνυται κατὰ τὰ σπλάγχνα φαῦλον. ὅταν δὲ μενόντων θερμῶν τῶν κατὰ τὰ πλευράς τε καὶ τὴν γαστέρα μορίων, ἢ καὶ τοῦ κατὰ φύσιν ἔτι θερμοτέρων γεγενημένων, ψύχηται τὰ τοῦ σώματος ἄκρα μόρια, μέγεθος φλεγμονῆς ἐνδείκνυται κατὰ τὰ σπλάγχνα. καὶ τάχα βέλτιόν ἐστιν, ἀκοῦσαι τὸ θερμῶν ἐόντων, ἐπί τε τῆς κοιλίας καὶ τῶν πλευρῶν, οὕτως εἰρημένον. ὡς ἐπιφανέστερον αὐτῶν τεθερμασμένων, ἢ ὁπότε κατὰ φύσιν εἶχεν. ἴσμεν δ' ὅτι καὶ ὁ καλούμενος λειπυρίας πυρετὸς, ἐκ τῆς τοιαύτης ἰδέας ἐστίν.

Δ εινὸν δὲ καὶ ἅπαν τὸ σῶμα θερμόν τε εἶναι καὶ μαλθακὸν ὁμαλῶς.

Χειρίστην προειρηκὼς κατάστασιν νοσήματος εἶναι, ὅταν τῶν μέσων τεθερμασμένων καταψύχηται τὰ πέρατα τοῦ σώματος. ἀντιπαραβάλλει νῦν αὐτῇ, τὴν ἀρίστην ἐν ᾗ μὲν, ἐν ᾗ θερμὸν ὁμαλῶς ἐστὶν, ὅλον τὸ σῶμα. μετὰ τοῦ καὶ μαλθακὸν ὁμαλῶς εἶναι. τὸ καὶ ὁμαλὸν ἀμφοτέρων ἐστὶ κοινόν. ὁμαλῶς μὲν οὖν θερμὸν γίνεται τὸ σῶμα, καὶ κατὰ τοὺς διακαεστάτους τῶν πυρετῶν. ἀλλὰ δακνῶδές τε καὶ ξηρὸν φαίνεται κατὰ τὰς τοιαύτας διαθέσεις, οὐ μαλακόν. εἰ δὲ ἅμα τε μαλακὸν εἴη καὶ θερμὸν ὁμαλῶς, ἀρίστην ἐνδείκνυται διάθεσιν τοῦ σώματος.

Σ τρέφεσθαι δὲ χρὴ ῥηιδίως τὸν ἀλγέοντα. καὶ ἐν τοῖσι μετεωρισμοῖσιν ἐλαφρὸν εἶναι.

Κεφάλαιον μὲν ἁπάσης προγνώσεως ἐστὶ τῶν τεθνηξομένων καὶ σωθησομένων ἡ παραβολὴ τῆς τοῦ νοσήματος ἰσχύος, πρὸς τὴν τοῦ κάμνοντος δύναμιν. ἰσχυροτέρου μὲν γὰρ ὄντος τοῦ νοσήματος, τεθνήξεται πάντως ὁ ἄνθρωπος. εἰ δ' ἀσθενέστερον εἴη τῆς τοῦ κάμνοντος δυνάμεως, οὐκ ἂν ἀποθάνοι, μηδενὸς ἁμαρτηθέντος. καὶ τοῦτο τὸ κεφάλαιον, αὐτὸς ἔγραψε κατὰ τὸν ἀφορισμὸν οὗ ἡ ἀρχή. »συντεκμαίρεσθαι δὲ χρὴ καὶ τὸν νοσέοντα, εἰ ἐξαρκέσει » τῇ διαίτῃ, πρὸς τὴν ἀκμὴν τῆς νόσου. τὸ μὲν οὖν κεφάλαιον τοῦτο, τῆς προγνωστικῆς θεωρίας ἐστίν. οὐσῶν δὲ δυνάμεων τριῶν κατὰ γένος ὑπὸ τρισὶν ἀρχαῖς, ἐγκεφάλῳ καὶ καρδίᾳ καὶ ἥπατι, διὰ τῶν ἐνεργειῶν ἑκάστης αὐτῶν, ἥ τ' ἀρρωστία καὶ ἡ ῥώμη γνωρίζεται. ἐνέργειαι δὲ, τῆς μὲν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἀρχῆς, αἱ μὲν ἡγεμονικαὶ, κατά τε μνήμας γίνονται, καὶ διαλογισμούς. αἱ δ' ὑπηρετικαὶ, κατά τε τὰς αἰσθήσεις καὶ τὰς καθ' ὁρμὴν κινήσεις. τῆς δὲ κατὰ τὴν καρδίαν, αἱ διὰ τῆς τῶν ἀρτηριῶν κινήσεως. τῆς δὲ κατὰ τὸ ἧπαρ, αἱ περὶ τὸ αἷμα καὶ τοὺς χυμούς. εἰς ταῦτ' οὖν τὰ κεφάλαια τῆς προγνωστικῆς θεωρίας τεμνομένης, ὅτι περ ἂν ὑφ' Ἱπποκράτους ῥηθῇ σημεῖον, ἐπισκοπεῖσθαι τίνος ἐστὶ γένους. διὸ καὶ νῦν ὑπὸ τοῦ ῥαδίως στρέφεσθαι τὸν κάμνοντα. καὶ διανιστάμενον ἐλαφρὸν ἑαυτῷ φαίνεσθαι. γνωρίσματα γάρ ἐστι ταῦτα τῆς καθ' ὁρμὴν κινούσης τὸ σῶμα δυνάμεως. ἴσμεν δ' ὅτι καθ' ὁρμὴν ἢ κατὰ προαίρεσιν ἢ βούλησιν ὀνομάζειν, οὐδὲν εἰς τὰ παρόντα διαφέρει. τούτου τοῦ γένους ἦν, καὶ τὰ περὶ τῆς κατακλίσεως ἔμπροσθεν εἰρημένα κατὰ τὴν ῥῆσιν ἧς ἡ ἀρχή. κεκλιμένον δὲ χρὴ καταλαμβάνεσθαι τὸν νοσέοντα. δείκνυσι μὲν γὰρ ὅτι ἡ τοιαύτη κατάκλισις, ὥσπερ καὶ ἡ ἀνάρροπος ἐνεργούντων γίνεται τῶν μυῶν. ὀνομάζειν δὲ αὐτὴν εἰώθασι τονικήν. εἴρηται δὲ περὶ αὐτῆς ὑπὸ πλέον, ἐν τοῖς περὶ μυῶν κινήσεως. ἔλεγε δὲ καὶ ὁ Διοκλῆς, ὅτι τὰ σώματα τῶν ζώων συνέστηκεν, ἐκ τοῦ φέροντος καὶ τοῦ φερομένου. φέρον οὖν ἐστὶν ἡ δύναμις. φερόμενον δὲ τὸ σῶμα. καθάπερ οὖν οἱ βαστάζοντες φορτίον. ἤτοι βαρυνόμενοι πρὸς αὐτοῦ κινοῦνται μόλις. ἢ κοῦφον εἶναι νομίζοντες ἀλύπως φέρουσιν, οὕτω καὶ ἡ δύναμις. ἡ μὲν ἰσχυρὰ ῥαδίως τὸ βάρος τοῦ σώματος φέρει, ὡς μηδὲν εἰς τὰς κινήσεις βλάπτεσθαι. ἡ δ' ἀσθενὴς βαρυνομένη, μόγις ἐξαίρει τὰ μόρια τοῦ σώματος.

Ε ἰ δὲ βαρὺς ἐὼν φαίνοιτο καὶ τὸ ἄλλο σῶμα καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὰς πόδας, ἐπικινδυνότερόν ἐστιν.

Ἐπιχειροῦντι κινεῖσθαι τὰς κατὰ προαίρεσιν ἐνεργείας, ἡ τῶν μορίων βαρύτης καταφανὴς γίνεται. σκελῶν μὲν, ἐν τῷ διανίστασθαι, καὶ βαδίζειν, ἢ καὶ μεταφέρειν ὅλως αὐτὰ πειρᾶσθαι κατακείμενον. οὕτω καὶ χειρῶν ἐν τῷ λαμβάνειν τι καὶ μεθιέναι, καὶ μεταφέρειν ἐπιχειρεῖν. ὡσαύτως καὶ τῶν κατὰ τράχηλον καὶ ῥάχιν. ἐν τῷ μετασχηματίζειν ἐπιχειρεῖν τὸ σῶμα κατὰ ταῦτα τὰ μόρια. καὶ μέγιστόν γε τοῦτ' ἐστὶ καὶ κυριώτατον ἀρρώστους δυνάμεως σημεῖον, ἡ βαρύτης τῶν μορίων. οὐ πάσης ὡς εἴρηται πρόσθεν, ἀλλὰ τῆς κατὰ μόνα τὰ νεῦρα καὶ τοὺς μῦς.

Ε ἰ δὲ καὶ πρὸς τῷ βάρει οἱ ὄνυχες καὶ οἱ δάκτυλοι πελιδνοὶ γίνονται, προσδόκιμος ὁ θάνατος αὐτίκα.

Δέδεικται μὲν δι' ἑτέρων ἡμῖν ὅπως ἀλλήλαις αἱ διοικοῦσαι τὸ ζῶον δυνάμεις, συναπόλλυνται. καὶ ὡς ἄχρις ἂν ἥτις οὖν αὐτῶν διασώζεται, ζῇ πάντως ὁ ἄνθρωπος. εἰρηκὼς οὖν ὁ Ἱπποκράτης γνωρίσματα τῆς καταλυομένης δυνάμεως, ὑφ' ἧς οἱ μύες κινοῦνται, νῦν αὐτοῖς προστίθησιν ἑτέρας δυνάμεως σβεννυμένης, ἴδια γνωρίσματα. τὸ γὰρ πελιδνοῦσθαι, σημεῖον τοῦ σβέννυσθαι τὴν ἔμφυτον θερμασίαν. ἥτις ἀπὸ καρδίας ὁρμᾶται. διὰ τοῦτο τοιγαροῦν οὐχ ἁπλῶς θάνατον ἔφησε δηλοῦν τὴν πελιδνότητα προσγινομένην τῷ βάρει τοῦ σώματος. ἀλλὰ παραχρῆμα καὶ οὐκ εἰς ἀναβολὴν ἔσεσθαι τοῦτο. ἐπειδὴ τῶν δυνάμεων ἀμφοτέρων νεκρουμένων, φαίνεται τὰ γνωρίσματα.

Μ ελαινόμενοι δὲ παντελῶς οἱ δάκτυλοι καὶ οἱ πόδες ἧσσον ὀλέθριοι τῶν πελιδνῶν εἰσίν. ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα σημεῖα σκέπτεσθαι χρή. ἢν γὰρ εὐπετέως φέρων φαίνηται τὸ κακὸν καὶ ἄλλο τι τῶν περιεστικῶν πρὸς τουτέοισι σημείοισιν ὑποδεικνύει τὸ νόσημα, ἐς ἀπόστασιν τρέπεσθαι ἐλπίς. ὥς τε τὸν μὲν ἄνθρωπον περιγενέσθαι, τὰ δὲ μελανθέντα τοῦ σώματος ἀποπεσεῖν.

Οὐκ ἧσσον ὀλέθριοι τῶν πελιδνῶν ἐχρῆν εἰπεῖν. ἀλλ' ὡς ἐνίοτε μὲν οὐδ' ὅλως. ἐνίοτε δὲ, ἐσχάτως εἰσὶν ὀλέθριοι. καὶ ἴσως ἄν τις ὑπονοήσειεν ἀγνοεῖν αὐτὸν τοῦτο, διὰ τὸ μὴ κυρίως χρῆσθαι τῇ λέξει. προσθεὶς δὲ ἑξῆς τὸν διορι-

σμὸν, καὶ διδάξας σαφῶς ἑκάτερον ὧν εἶπον. εὔδηλος ἐστὶ γινώσκων μὲν τὸ ἀληθές. οὐκ ἀκριβῶς δὲ, ἑρμηνεύσας. ἐνίοτε γὰρ ἀποσκήμματος λόγῳ μελαίνεταί τι μόριον. ἐνίοτε δὲ καὶ νεκρώσεως. ὅπως δ' ἄν τις αὐτὸ τοῦτο διαγνοίη, σαφῶς ἐδήλωσεν. ἢν γὰρ εὐπετῶς ὁ νοσῶν φαίνηται τὸ κακὸν, τουτέστιν εὐφόρως ὁ κάμνων ἔχῃ, καί τι ἄλλο σημεῖον αὐτῷ παρῇ τῶν σωτηρίων, ἀποσκήμματα ἐστίν. εἰ δὲ τἀναντία, νέκρωσις.

Ὄρχεις δὲ καὶ αἰδοῖα ἀνεσπασμένα πόνους ἰσχυροὺς σημαίνει καὶ κίνδυνον θανατώδεα.

Φαίνεται τοῖς ὀδυνωμένοις ἀνασπώμενα ταῦτα τὰ μόρια, καθάπερ καὶ τοῖς ἀποθνήσκουσι. καὶ λόγον ἔχει. νεκρουμένης γὰρ ἤδη τῆς ζωτικῆς δυνάμεως, καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὸ ἀποτείνεσθαι μέχρι τῶν περάτων τοῦ σώματος ἀδυνατούσης. ὀκλαζούσης δὲ, καὶ ἤδη τὴν ἑαυτῆς ἀρχὴν συναγομένης, ἀναγκαῖον ἐστὶν ἕπεσθαι καὶ τὰ μόρια τῇ δυνάμει καὶ συνέρχεσθαί τε καὶ συνάπτεσθαι πρὸς τὰ μέσα τοῦ σώματος. ὅτι δὲ καὶ οἱ πόνοι συστολὴν ἐργάζονται τῆς δυνάμεως εἰς ἑαυτὴν, ἐμάθομεν ἤδη πολλάκις. ὥστ' εἰκότως καὶ δι' ἐκείνους ἀνασπᾶσθαι τὰ μόρια, πρὸς τὴν ἀρχήν.

Περὶ δὲ ὕπνων ὥσπερ, καὶ κατὰ φύσιν ξυνήθεες ἡμῖν ἐστὶν τὴν μὲν ἡμέρην ἐγρηγορέναι χρή. τὴν δὲ νύκτα καθεύδειν. ἢν δὲ εἴη τοῦτο μεταβεβλημένον, κάκιον. ἥκιστα δ' ἂν λυπέοιτο, εἰ κοιμῷτο τὸ πρωῒ ἐς τὸ τρίτον μέρος τῆς ἡμέρης. οἱ δ' ἀπὸ τουτέου τοῦ χρόνου ὕπνοι, πονηρότεροί εἰσι.

Οὐ μόνον ὀρθῶς ἀπεφήνατο περὶ τῶν κατὰ τοὺς ὕπνους σημείων, ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν προσέθηκεν αὐτοῖς. εἰς μὲν τὸ κατὰ φύσιν, ἀναφέρων ὅσα χρηστά. τὰ δ' ἐναντία διότι παρὰ φύσιν εἰσὶ, διὰ τοῦτο μεμψάμενος. οὕτω δὲ καὶ κατὰ τὸ ἔθος ἔχει. τὸ μὲν γὰρ συνήθες, ἀγαθόν. τὸ δ' ἀσυνήθες, μοχθηρόν. ἀλλ' ἤδη τῶν Ἱπποκράτους χρόνων, οὐκ ἄλλο μὲν ἦν τὸ κατὰ φύσιν· ἄλλο δὲ τὰ ἔθη. νυνὶ δ' ἔμπαλιν, οἱ πλούσιοι δρῶσιν, ἐν ἄλλοις τέ τισι, καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους. τῆς μὲν ἡμέρας, κοιμώμενοι. νύκτωρ δὲ ἐγρηγορότες. ἤδη τούτων οὖν ὡς ἂν παρὰ φύσιν ἐθισμένων ζῆν, οὐκ ἀληθής ἐστιν ἡ εἰρημένη πρὸς Ἱπποκράτους διδασκαλία. κυριώτερον γὰρ ἔν γε τοῖς νῦν χρόνοις ἐστὶ, τὸ ἔθος τῆς φύσεως, οὐκ ἤδη τῶν πλουσίων γυναικῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀνδρῶν, οὐκ ὀλίγων.

Κάκιστον δὲ μὴ κοιμᾶσθαι, μήτε τῆς νυκτὸς, μήτε τῆς ἡμέρης. ἢ γὰρ ὑπὸ ὀδύνης τε καὶ πόνων ἀγρυπνίη. ἢ παραφροσύνη ἔσται ἀπὸ τουτέου τοῦ σημείου.

Τὸ μήτε ἡμέρας μήτε νυκτὸς κοιμᾶσθαι, τοῖς κατατεινομένοις ὑπό τινος ὀδύνης τε καὶ πόνου, γίνεται. καὶ τοῖς ἀρχομένοις παραφρονεῖν. ἀγρυπνίας γάρ ἐστι, καὶ αὕτη ποιητική. διὰ ξηρότητα τῆς κατὰ τὴν ἐγκέφαλον κράσεως.

Διαχώρημα δὲ, ἄριστόν ἐστι μαλθακόν τε καὶ ξυνεστηκὸς, καὶ τὴν ὥρην, ἥνπερ καὶ ὑγιαίνοντι ὑπεχώρει. πλῆθος δὲ πρὸς λόγον τῶν εἰσιόντων. τοιαύτης γὰρ ἐούσης τῆς διεξόδου ἡ κάτω κοιλίη ὑγιαίνοι ἄν.

Ἀπὸ συστάσεως καὶ ποσότητος καὶ χρόνου καθ' ὃν ἐκκρίνεται τὰ διαχωρήματα, τὴν διάγνωσιν ἐποιήσατο τῶν ἀρίστων διαχωρημάτων. οὐ μὴν τῶν γε κακίστων, ἀπὸ τούτων μόνων, ἀλλὰ προσέθηκεν αὐτοῖς τά τε ἀπὸ τῆς χροιᾶς γνωρίσματα, καὶ τὰ ἀπὸ τῆς ὀσμῆς. ἔτι τε πρὸς τούτοις, τοῦ κατὰ τὴν ἀπόκρισιν συνεξορμωμένου ψόφου. σύστασιν μὲν οὖν ἔχει τὴν κατὰ φύσιν, ὅσα μήτε σκληρὰ παντελῶς ἐστὶν ὡς λιθώδη, μήθ' ὑγρὰ τελέως, ὡς διαῤῥεῖν. ἀλλὰ μέχρι τοσούτου μαλακὰ, μέχρι τοῦ μένειν ἔτι συνεστῶτα. ἔστω δ' αὐτῶν καὶ τὸ πλῆθος, ἀνάλογον τῶν ἐδηδεσμένων. καὶ ὁ χρόνος ἐν ᾧ κενοῦνται συνήθης τῷ κάμνοντι. προσκείσθω δὲ, ὅτι καὶ ἡ χροιὰ, καὶ ἡ ὀσμὴ, φυλαττέσθω τὴν κατὰ φύσιν. ἅπερ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης οὐ προσέγραψεν. ὡς δ' ἐξ ὧν εἶπε εἰς τὸ παρὰ φύσιν, ἐπινοῆσαι σοι δυναμένῳ καὶ ταῦτα. συνήθες γὰρ αὐτῷ τοῦτο πολλάκις ἐδείξαμεν ὄν, ἐκ τῶν ἐναντίων, ἐνδείκνυσθαι τὰ ἐναντία. παραλείποντι τὰς προσηγορίας αὐτῶν. ὑγιαίνειν δὲ τὴν κάτω κοιλίην εἶπεν, ὡς πρὸς τὴν ἄνω παραβάλλων. ἵνα ἀκούσωμεν αὐτήν τε τὴν γαστέρα. καὶ τὴν νῆστιν ἅμα τῷ μετ' αὐτὴν ἐντέρῳ παντὶ κάτω κοιλίην. οὐ μὴν εὐθέως παρὰ φύσιν ἔχειν αὐτὴν ἐνδείξεται, τἀναντία διαχωρήματα. τοῦτο γὰρ οὔτ' αὐτὸς εἶπεν, οὔτ' ἄλλως ἀληθές. ἐγχωρεῖ γοῦν ὑγιαίνειν μὲν τὰ κατὰ τὴν κάτω κοιλίαν. ἤτοι δ' ἐξ ἥπατος. ἢ σπληνὸς, εἰς αὐτὴν τι συῤῥέον, ἀλλοιοῦν οὐ μόνον τὸ χρῶμα τὸ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν σύστασιν καὶ τὴν ὀσμὴν τῶν διαχωρουμένων. ὑπαλλαχθήσεται δ' ἐνίοτε καὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἐπιμιξίᾳ τῶν καταῤῥεόντων ὑγρῶν. οὐ φυλαχθήσεται δ' οὐδ' ὁ συνήθης χρόνος τῆς ἀποκρίσεως. τὸ μὲν οὖν, ὁμοιότατον τῷ κατὰ φύσιν διαχωρήματι, γνώρισμά ἐστιν οὐ μόνον τοῦ τὴν κάτω κοιλίαν ὑγιαίνειν, ὅπερ εἶπεν αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ τοῦ μηδὲν ἐκ τῶν εἰρημένων σπλάγχνων καταῤῥεῖν εἰς αὐτήν. τὸ δὲ παρὰ φύσιν ἔχον, ἔσθ' ὅτε μὲν, αὐτὰ μόνα τὰ κατὰ τὴν κοιλίαν ἐνδείκνυται πεπονθέναι. πολλάκις δὲ καὶ τῶν ἄλλοθεν εἰς αὐτὴν συῤῥεόντων, ἔχει γνωρίσματα. καὶ πολυειδῆ γε ταῦτα, τῷ τὸ ἧπαρ οὐ μόνον ἑαυτοῦ τινὰ περιττώματα καὶ ἰχῶρας καὶ χυμοὺς παρὰ φύσιν εἰς τὴν γαστέρα παραπέμπειν, ἀλλὰ καὶ τοῦ σώματος ὅλου. συνάπτεται γὰρ ἡ γαστὴρ δι' αὐτοῦ, πᾶσι τοῖς τοῦ ζώου μορίοις, καὶ δέχεται δι' ἐκείνου τὰ περιττώματα αὐτῶν. ἐνίοτε μὲν, ὡς ἀποσκήμματα, τὸ σύμπαν ἐκκαθαίροντα σῶμα. ἐνίοτε δὲ μορίου ἑνὸς, ἢ δυοῖν, ἢ πλειόνων ἅμα. πολλάκις δὲ ὡς συμπτώματα δηλωτικὰ τῶν παθημάτων. ἤτοι τοῦ σύμπαντος σώματος, ἢ μορίου τινὸς ἤ τινων. πρόσεχε μὲν τοίνυν ἐφεξῆς τοῖς λόγοις αὐτοῦ, περὶ τούτων διδάσκουσιν.

Εἰ δὲ εἴη ὑγρὸν τὸ διαχώρημα, ξυμφέρει μήτε τρύζειν, μήτε πυκνόν τε καὶ κατ' ὀλίγον ὑποχωρέειν. κοπιῷη γὰρ ἄνθρωπος ὑπὸ τῆς ξυνεχέος ἐξαναστάσιος, καὶ ἀγρυπνοίη ἄν. εἰ δὲ ἀθρόον πολλάκις διαχωρέει, κίνδυνος λιποθυμῆσαι.

Ὅτι μὲν διὰ τὸ μὴ γεγονέναι τὴν ἐκ τῆς κοιλίης εἰς ἧπαρ ἀνάδοσιν ἢ διὰ τὸ κατεῤῥυηκέναι τι τῶν ἐξ ἥπατος ἢ σπληνὸς περιττωμάτων εἰς αὐτήν, ὑγρὸν ἔσται τὸ διαχώρημα, πρόδηλον. ἀλλ' ἐγχωρεῖ μὲν, τὸ τοιοῦτον,

ἀγαθὸν

ἀγαθὸν μὲν ὑπάρχειν, ἐὰν ἐκκαθαίρηται τὸ ἧπαρ ἢ ὁ σπλὴν ἢ τὸ σύμπαν σῶμα δι' ἥπατος. οὐκ ἀγαθὸν δ' ὅταν ἐν συμπτώματος λόγῳ γίνηται, τῆς ἀναδόσεως ἀτυχηθείσης. ἢ τῶν ἐξ ἥπατος ἰόντων εἰς γαστέρα, διαθέσεως οὐκ ἀγαθῆς ἐχόντων γνωρίσματα. διορισμὸς δὲ τούτων ἐστὶν, εἰ μή γε τρύζει. γέγραπται δὲ καὶ μετὰ τοῦ σίγμα καὶ χωρὶς τοῦ σίγμα τοὔνομα. καθ' ἑκατέραν γραφὴν, ἀπὸ τοῦ γινομένου ψόφου πεποιημένον. ἔτι τε εἰ μὴ πυκνῶς, ἢ κατ' ὀλίγον διαχωρέει. τὰ γὰρ οὕτω διαχωροῦντα, συμπτώματος λόγον ἔχει. τὰ δὲ διὰ χρόνου πλείονος ἀθρωτέρα, πολλάκις ἀγαθῆς ἐκκρίσεως γνωρίσματα ἐστὶν, τῆς φύσεως ἀποτιθεμένης τὰ περιττὰ, κατὰ πλῆθος ἢ ποιότητα. ἢ τὸ σύμπαν ζῶον ἢ ἔν τι μόριον αὐτοῦ οἰκεῖον κενούσης· ἢ καθαιρούσης. ὀνομάζω δὲ κένωσιν μὲν τῶν οἰκείων ὅταν ὑπερβάλλῃ τῷ πλήθει. κάθαρσιν δὲ τὴν τῶν ἀλλοτρίων κατὰ ποιότητα. συνακολουθεῖ δὲ καὶ ἄλλα τινὰ τοῖς τοιούτοις διαχωρήμασιν ὧν ἐμνημόνευσεν ὁ Ἱπποκράτης εἰπὼν, κοπιῶν γὰρ ὁ ἄνθρωπος, ὑπὸ τῆς συνεχείας τῆς ἐξαναστάσιος, ἀγρυπνείη ἄν. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ πολὺ πολλάκις ἐκκρίνειν, ὡς καταλυτικὸν τῆς δυνάμεως μέμφεται. καὶ γὰρ σπανίως ποτὲ γίνονται ἐκκρίσεις ἀγαθαὶ τοιαῦται. τὸ γὰρ καταλύεσθαι τὴν δύναμιν, οὐκ ἀγαθὸν ὂν, αὐταῖς συνέζευκται. καθάπερ καὶ ταῖς κριτικαῖς μὲν, ἀμέτροις δ' αἱμοῤῥαγίαις.

Ἀλλὰ χρὴ κατὰ τὸ πλῆθος τῶν εἰσιόντων ὑποχωρέειν, δὶς ἢ τρὶς τῆς ἡμέρης, καὶ τῆς νυκτὸς ἅπαξ. πλεῖστον δ' ὑπείτω τὸ πρωῒ, ὥσπερ συνήθες ἐστὶ τῷ ἀνθρώπῳ.

Τοῦτο μὲν καὶ πρόσθεν ἐγεγράφει. βέλτιον δ' ἦν αὐτὸ εἰρηκέναι νῦν, τὸν περὶ τῶν κριτικῶν μὲν, ἀθρόως δὲ ἐκκρινομένων, λόγον. ὃν ἐγὼ διῆλθον ἄρτι. μέμφομαι δὲ ὡς περιττὰ τὸ δὶς ἢ τρὶς τῆς ἡμέρας. καὶ τῆς νυκτὸς ἅπαξ. ὅσα τ' ἄλλα πρὸς τούτοις, ἔγραψεν. ἤρκει γὰρ μόνον εἰπεῖν ὥσπερ συνήθες ἦν τῷ ἀνθρώπῳ κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς ῥήσεως ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένον. ἔν τισι μὲν ἀντιγράφοις, μετὰ τοῦ ὑπείτω. κατ' ἔνια δὲ, καὶ χωρὶς τούτου. κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον. πλέον ὑπὸ τὸ πρωῒ ὥσπερ συνήθες ἦν τῷ ἀνθρώπῳ. διαφέρει δὲ οὐδὲν ἢ οὕτως ἢ ἐκείνως γεγράφθαι. φυλάττεται γὰρ ἑκατέρως, ἄριστον εἶναι τὸ συνηθέστατον.

Παχύνεσθαι δὲ χρὴ τὸ διαχώρημα πρὸς τὴν κρίσιν ἰούσης τῆς νούσου.

Παχύνεται δηλονότι τὸ ὑδατῶδες καὶ λεπτόν. οὐ τὸ παχὺ καὶ σκληρόν. ὥστ' ἂν εἴη ὁ λόγος αὐτῷ περὶ τῶν ἐξ ἀρχῆς ὑγρὰ διαχωρούντων. ἴδιον δὲ τοῦτο βραχυλογίας παλαιᾶς καὶ μάλιστα συνήθες Ἱπποκράτους τὸ διὰ τῶν ἀντικειμένων ἔστιν ὅτε, συνενδείκνυσθαί τινα, παραλείποντι μνημονεύειν αὐτῶν ὀνόμασι.

Ὑπόπυῤῥον δὲ ἔστω καὶ μὴ λίην δυσῶδες.

Ἔπρεπε τούτῳ τῷ λόγῳ κατὰ τὴν ἀρχὴν εἰρῆσθαι, τῆς περὶ τῶν διαχωρημάτων διδασκαλίας. ὡς γενέσθαι τὴν ῥῆσιν τοιαύτην. διαχώρημα δ' ἄριστόν ἐστι μαλθακόν τε καὶ συνεστηκὸς, καὶ τὴν ὥρην ἥνπερ καὶ ὑγιαίνοντι ὑπεχώρει. πλῆθος δὲ πρὸς λόγον τῶν εἰσιόντων. ὑπόπυῤῥον δ' ἔστω καὶ μὴ λίαν δυσῶδες. ἵν' ὡς ἔφην ὀλίγον ἔμπροσθεν τήν τε σύστασιν αὐτῷ καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὸν καιρὸν τῆς ἀποκρίσεως. ἔτι τε τὰς ποιότητας ἀμφοτέρας τήν τε ὁρατὴν καὶ τὴν ὀσφραντὴν, ᾖ διωρισμένος. ὅτι δὲ τὸ κατὰ φύσιν, ὑπόπυῤῥόν ἐστι, δεχόμενον τὴν ἐξ ἥπατος εἰς γαστέρα καταῤῥέουσαν χολὴν, σύμμετρον μὲν τῇ ποιότητι ὀλίγην δὲ τῇ ποσότητι, πρόδηλόν τε ἐστὶ καὶ πᾶσιν ἰατροῖς ὁμολογούμενον. ἐὰν γὰρ ἄκρατος ἢ πολλὴ καταῤῥέῃ, ξανθὸν ἢ πυῤῥὸν ἐργάζεται. μὴ δ' ὅλως ἀφικνουμένης αὐτῆς εἰς τὰ ἔντερα ὡς ἤδη τῶν ἰκτεριώντων, λευκὸν ἔσται τὸ διαχώρημα

Ἐπιτήδειον δὲ καὶ ἕλμινθας στρογγύλας ἐξιέναι μετὰ τοῦ διαχωρήματος πρὸς τὴν κρίσιν ἰούσης τῆς νούσου.

Ὅταν δὲ καὶ ταύτας ἡ φύσις ἅμα τοῖς ἄλλοις περιττοῖς ὠθῇ κάτω, βέλτιόν ἐστιν ἤπερ ἄνω. καὶ ὅταν ἄλλοις ἤδη φαίνηται, λόγῳ συμπτώματος. εἴρηται δὲ ἤδη πλέον ἐν τοῖς περὶ κρίσεων ὑπομνήμασιν, ἡ διαφορὰ πᾶσα τῶν κρισίμως ἐπιφαινομένων.

Δεῖ δὲ ἐν παντὶ τῷ νοσήματι λαπαρὴν τὴν κοιλίην εἶναι καὶ εὔογκον.

Τὸ μὲν λαπαρὴν, ἀντίκειται τῷ τεταμένην ἢ πεπληρωμένην. τὸ δ' εὔογκον, τῷ ἐκτετηκυίᾳ. ἵνα τὸ μὲν πρότερον, ὑπὲρ τῶν ἐν αὐτῇ περιεχομένων διδάσκῃ. τὸ δὲ δεύτερον, ὑπὲρ αὐτῆς τῆς κοιλίας. ὡς εἰ καὶ οὕτως εἶπε. δεῖ δὲ ἐν παντὶ νοσήματι, συμμέτρως μὲν κενὴν εἶναι τὴν κοιλίην. εὔογκον δὲ κατὰ τὴν ἑαυτῆς οὐσίαν καὶ μὴ λεπτήν.

Ὑδαρὲς δὲ κάρτα, ἢ λευκὸν, ἢ χλωρὸν ἢ ἐρυθρὸν ἰσχυρῶς ἢ ἀφρῶδες διαχωρέειν. πονηρὰ ταῦτα πάντα.

Τὸ μὲν οὖν ὑδαρὲς ἀπεψίας ἐστὶ σημεῖον. τὸ δὲ λευκὸν ὡς εἴρηται πρόσθεν ἤδη, τοῦ μὴ κατιέναι τὴν ὠχρὰν χολὴν ἐξ ἥπατος ἐς τὰ κατὰ γαστέρα χωρία. τὸ δὲ χλωρὸν ἰσχυρῶς, ἐπειδὴ δύο σημαίνει τὸ χλωρὸν, ὡς καὶ τοῦτο εἴρηται πρόσθεν κατὰ μὲν τὸ ἕτερον τῶν σημαινομένων, τὴν ὠχρὰν χολὴν παμπόλλην μεμῖχθαι δηλώσει. κατὰ δὲ τὸ ἕτερον, τὴν ἰώδη. τὸ δὲ ἀφρῶδες, ποτὲ μὲν, πνεῦμα φυσῶδες ὑγρῷ δυσλύτῳ μεμῖχθαι. ποτὲ δὲ θέρμης ἐστὶ πολλῆς σημεῖον. ὁρᾶται γοῦν καὶ ἐπὶ τῶν ἐκτὸς οὕτω γινόμενον. ἐν μὲν τῇ θαλάσσῃ, διὰ τὰς τῶν ἀνέμων ἐμβολάς. ἤδη δὲ τῶν ἑψομένων λεβήτων, διὰ τὴν πολλὴν θερμασίαν.

Πονηρὸν δὲ καὶ σμικρόν τε ἐὸν καὶ γλίσχρον καὶ λευκὸν, καὶ ὑπόχλωρον καὶ λεῖον.

Δισσὴν ἰδέαν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ διδάσκει διαχωρημάτων. ἀμφοτέρων μὲν, ὑπὸ συντήξεως γινομένων. διαφερόντων δὲ, καθ' ὅσον ἡ μὲν μικρὰ καὶ γλίσχρα καὶ λευκὴ διαχώρησις, πιμελῆς τετηκυίας ὑπὸ πυρώδους

μὲν θερμότητος οὐ μὴν κακοήθους γε σφοδρῶς γίνεται. ἡ δὲ ὑπόχλωρος καὶ λεία, πιμελῆς μέν ἐστι καὶ ἥδε συντηκομένης. ἀλλ' ἤτοι διὰ θερμασίαν σφοδροτέραν, ἢ αὐτῆς τῆς πιμελῆς παλαιᾶς τε καὶ ἤδη ἰμισαπούς ὑπαρχούσης. ὁρᾶται γοῦν ἐκτὸς οὐχ ἡ πιμελὴ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ στέαρ, μεταβάλλοντα ἐν τῷ χρόνῳ τὸ πρόσθεν ἑαυτῶν χρῶμα, καὶ σαφῶς ὑπόχλωρα γινόμενα. εἰ δέ γε τὸ ὑπόχλωρον ἀπὸ τῆς ἰώδους χολῆς εἴη γεγενημένον. ἔστι γὰρ ὡς ἐδείχθη, δι' οὗ τρόπον καὶ διὰ τῆς χλωρᾶς φωνῆς σημαινόμενον, ἰσχυρᾶς συντήξεως ἔσται σημεῖον. λεῖον δὲ γίνεται, πᾶν ὁτιοῦν τῶν ἐκκρινομένων τοῦ σώματος. ἢ διὰ τὸ ὁμαλὴν πέψιν ἔχειν. ὥστε μηδὲν αὐτοῦ διαπεφευγέναι μόριον τὴν ἐκ τῆς φύσεως ἀλλοίωσιν, ἢ διὰ ἰσχυρὰν σύντηξιν. ὡς μηδὲν ἐνταῦθα μέρος τῆς ὕλης, ἀπαθὲς ἀπολειφθῆναι. ὥσπερ οὖν ὅσα χρηστὰ, βελτίω ταῦτ' ἐστὶν ὁμαλῶς φαινόμενα. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὅσα μοχθηρὰ χείρω καὶ ταῦτα πάντ' ἐστὶν, ὁμαλῶς ὄντα τοιαῦτα, δι' ὅλων γὰρ ἑαυτῶν ἑκάτερα φαίνεται, τὰ μὲν τὸν τῆς φύσεως κόσμον δεδεγμένα. τὰ δὲ τὸ τῆς μοχθηρίας αἶσχος. τὸ δὲ γλίσχρον ὅτι μὲν πολλάκις ἐπὶ τῶν πλείστων ἤδη τεθερμασμένων γίνεται, πρόδηλον. ἐνίοτε δὲ καὶ ἡ τῶν ἐδεσμάτων ποιότης, ἀπεργάζεται τοιούτους χυμούς. ἀλλ' οὗτοι μὲν ὅταν ἐπὶ τὴν ἔκκρισιν ὁρμήσωσιν, οὐκ εἰσὶν ὀλίγοι. τὸ δὲ κατ' ὀλίγον ἐκκρινόμενον, γλίσχρον ἀποκεχώρηκε μὲν τούτων. ᾠκείωται δὲ συντήξεσι μετρίαις. ἐνίοτε δὲ αἱ σφοδραὶ συντήξεις ἀθρόας γλίσχρας ἐργάζονται διαχωρήσεις. ἀλλ' αἱ τοιαῦται, πάντως εἰσὶ δυσώδεις. καὶ ταύτῃ διορίζονται τῶν ὠμῶν χυμῶν, οὐκ ὄντων δυσωδῶν.

Τουτέων δὲ θανατωδέστερα ἂν εἴη τὰ μέλανα, ἢ λιπαρὰ, ἢ πελιδνὰ, ἢ ἰώδεα καὶ κάκοσμα.

Τὰ μέλανα μὲν ἀπὸ μελαίνης χολῆς ἀκράτου χρώζεται. τὰ πελιδνὰ δὲ μετρίας τε καὶ μετρίως ἐπιμιγνυμένης αὐτοῖς γίνονται τοιαῦτα. λιπαρὰ δὲ διαχωρεῖται, συντηκομένης πιμελῆς ἀπὸ πυρώδους θερμασίας. τὰ δὲ κάκοσμα, σηπεδόνος ἐστὶ γνωρίσματα.

Τὰ δὲ ποικίλα, χρονιώτερα μὲν τουτέων, ὀλέθρια δὲ οὐδὲν ἧσσον. ἔστι δὲ τὰ τοιαῦτα ξυσματώδεα καὶ χολώδεα καὶ αἱματώδεα καὶ πρασοειδέα καὶ μέλανα ποτὲ μὲν, ὁμοῦ διεξερχόμενα ἀλλήλοισι. ποτὲ δὲ, κατὰ μέρος.

Τὰ ποικίλα πολλὰς εἶναι διαθέσεις ἐνδείκνυται. διὸ καὶ χρόνου δεῖται πρὸς τὴν πέψιν. πολλῶν γὰρ οὐσῶν διαθέσεων, εἰκὸς μὲν εἶναι τινὰς ἐξ αὐτῶν χρονίας. εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ πάντως γε πρὸς τὴν φύσιν. δεῖ οὖν ὥσπερ ἀνταγωνισταῖς πολλοῖς διαγωνιζομένην, ἀναλίσκειν πλείονα χρόνον.

Φῦσαν δὲ ἄνευ ψόφου μὲν καὶ πραδήσιος διεξιέναι ἄριστον. κρέσσον δὲ καὶ ξὺν ψόφῳ διελθεῖν ἢ αὐτοῦ ἀνειλέεσθαι, καὶ οὕτω διελθοῦσα σημαίνει ἢ πονέειν τι τὸν ἄνθρωπον ἢ παραφρονέειν, ἢν μὴ ἑκὼν ὁ ἄνθρωπος οὕτω ποιέηται τῆς φύσης.

Τὰς φύσας ἔνιοι μὲν, ἐκκρίνουσι μετὰ ψόφου. μηδὲν αἰσχυνόμενοι. τινὲς δὲ, ἀχθεσθεῖεν ἂν ἕλοιντο ἢ τοῦτο πρᾶξαι. τούτους μὲν οὖν ὅταν ἀκουόντων πολλῶν προΐωνται φύσας, εἰδέναι δεῖ, δυοῖν θάτερον. ἢ μὴ παρακολουθεῖν τοῖς πραττομένοις, ἢ διὰ μέγεθος ὀδύνης καταναγκάζεται πρᾶξαί τι τῶν ἀβουλήτων. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων, ὅσοι μηδόλως φροντίζουσι τῶν παρόντων, οὐδὲν μὲν σημαίνειν ἄτοπον ὑποληπτέον τὴν μετὰ ψόφου φῦσαν. ἄμεινον δ' εἶναι καὶ ἐπὶ τούτων, ἄνευ ψόφου, πάντως γὰρ ἤτοι πλῆθος ἐνδείκνυται τοῦ φυσώδους πνεύματος, ἢ στενοχωρίαν τῶν ὀργάνων. ὅταν δὲ τὸ πνεῦμα μὴ πάνυ πολὺ ᾖ, τὰ δ' ὄργανα δι' ὧν ἐκκρίνεται χαλαρὰ τελέως ᾖ, χωρὶς ψόφου τοῖς τοιούτοις ἡ τῆς φύσης ἀπόκρισις γίνεται.

Τοὺς δὲ ἐκ τῶν ὑποχονδρίων πόνους τε καὶ κυρτώματα, ἢν ᾖ νεαρὰ καὶ μὴ σὺν φλεγμονῇ, λύει βορβορυγμὸς ἐγγενόμενος ἐν τῷ ὑποχονδρίῳ. καὶ μάλιστα μὲν διεξιὼν ξὺν κόπρῳ τε καὶ οὔρῳ καὶ φύσῃ. εἰ δὲ μὴ καὶ αὐτὸς διαπεραιωθείς. ὠφελέει δὲ καὶ ὑποκαταβὰς ἐς τὰ κάτω χωρία.

Κυρτώματα τῶν ὑποχονδρίων ὠνόμασεν, ἃ διὰ τῶν ἔμπροσθεν οἰδήματα προσηγόρευσεν. ἔστι δὲ ταῦτα, πάντες οἱ παρὰ φύσιν ὄγκοι. χωρὶς μὲν φλεγμονῆς οὗτοι γινόμενοι, πνευματώδεις. καὶ μάλιστα ὅταν ὦσι πρόσφατοι. λύεσθαι δέ φησι βορβορυγμοῦ ἐπιγινομένου, κατὰ τὸ ὑποχόνδριον. ὁ γὰρ τοιοῦτος ψόφος, οὐ μόνον πνεύματός ἐστι σημεῖον, ἀλλ' ὑγρῷ συμμιγέντος, καὶ σώματι στερρεῷ. ὅταν οὖν ἤτοι διεξέλθῃ κάτω τὸ φυσῶδες τοῦτο πνεῦμα φῦσα γινόμενον, ἢ μὴ διεξελθὸν ὑποκαταβῇ κάτω πρός τι τῶν κάτω χωρίων, ἀπαλλάττει τὸ ὑποχόνδριον ἀμφοτέρων τῶν συμπτωμάτων, τῆς τ' ὀδύνης καὶ τοῦ οἰδήματος. ἔτι δὲ μᾶλλον, εἰ καὶ σὺν οὔρῳ καὶ κόπρῳ κενωθείη. καταλείπει γὰρ οὐδὲν ἔτι περιττὸν ἡ τοιαύτη κένωσις ἐν τοῖς ὑποχονδρίοις.

Οὖρον δὲ ἄριστόν ἐστιν ὅταν ᾖ λευκή τε ἡ ὑπόστασις καὶ λείη καὶ ὁμαλὴ παρὰ πάντα τὸν χρόνον ἔστ' ἂν κριθῇ ἡ νοῦσος. σημαίνει γὰρ ἀσφάλειάν τε καὶ νόσημα ὀλιγοχρόνιον ἔσεσθαι. εἰ δὲ διαλείποι καὶ ποτὲ μὲν καθαρὸν οὐρέει, ποτὲ δὲ ὑφίσταται τὸ λευκὸν καὶ λεῖον. χρονιωτέρα γίνεται ἡ νοῦσος καὶ ἧσσον ἀσφαλής.

Ὥσπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔφην ἐκ μὲν τῶν κατὰ προαίρεσιν ἐνεργειῶν γνωρίζεται μίαν δύναμιν, ὅπως ἔχῃ ῥώμης τε καὶ ἀρρωστίας. ἣν τῆς ἄνωθεν ἀρχῆς ἔλεγον ὑπάρχειν. ἣν ἔδειξα δι' ἑτέρων, ἐν ἐγκεφάλῳ καθιδρυμένην. οὕτω δὴ νῦν ἄλλης δυνάμεως φυσικῆς ὁ Ἱπποκράτης σημεῖα. τὰ μὲν ἤδη διῆλθεν. τὰ δὲ, καὶ κατὰ τὸν νῦν ἐνεστῶτα λόγον διεξέρχεται. καλεῖται δὲ ἡ δύναμις περὶ ἧς φημὶ προκεῖσθαι τὸν λόγον, ἀλλοιωτική τε καὶ πεπτική. τὰ μὲν οὖν τῆς κατὰ γαστέρα δυνάμεως σημεῖα, διὰ τῶν ὑποχωρουμένων ὁ σημειούμενος γνωρίζεται. τὰ δὲ τῆς καθ' ἧπαρ τε καὶ φλέβας ἐκ τῶν οὔρων. ἔστι γὰρ καὶ ἐν τούτοις ἐναργέστατα σημεῖα. τὰ μὲν,

ἀκριβοῦς

ἀκριβοῦς πέψεως. τὰ δὲ ἐλλιπῶς. τὰ δὲ καὶ τελέως ἀποτυγχανόμενα. ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς κατὰ γαστέρα. πρὸς τούτοις ἔξωθεν, ὥσπερ ἐκεῖ συνεκκρίνεται τινὰ γνωρίσματα διαθέσεων ἑτέρων, οὕτω κἀνταῦθα. τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν τῆς διδασκαλίας ὁ Ἱπποκράτης ἀπὸ τῶν τῆς πέψεως γνωρισμάτων ἐποιήσατο. συνάψει δ' αὐτοῖς ἐφεξῆς τἄλλα, πρῶτον οὖν καὶ ἡμεῖς λέγομεν ἃ πρῶτον διῆλθεν ἐκεῖνος, ἐν τῇ προκειμένῃ ταύτῃ ῥήσει. τὰς ὑποστάσεις τῶν οὔρων, σκέπτεσθαι κελεύων, εἰ λευκαὶ καὶ λεῖαι καὶ ὁμαλαὶ πᾶσαι τυγχάνουσιν οὖσαι. καὶ μὴ ποτὲ μὲν τοιαῦται, ποτὲ δὲ ἕτεραι. γίνεται γὰρ καὶ τοῦτο συνεχέστατα. καί τις οὐρήσας ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν ἄμεμπτον, ἕτερον οὔρησε κατὰ τὴν ἑξῆς νύκτα μεμπτόν. εἶτ' αὖθις ἄμεμπτον ὑπὸ τῆς τρίτης ἡμέρας ἕωθεν. εἶθ' ἑσπέρας μεμπτόν. ἐκ μὲν δὴ τῶν τοιούτων οὔρων, ἐμφαίνεται τὸ μέν τι πεττόμενόν τε καὶ κρατούμενον ὑπὸ τῆς φύσεως τῶν ἐν τοῖς ἀγγείοις χυμῶν. τὸ δὲ ἀπεπτούμενον, ἐὰν δὲ μηδὲ μικρὸν παρεμπίπτῃ τῷ πεπεμμένῳ τὸ ἄπεπτον, ἄριστον οὖρον ἐστὶ τὸ τοιοῦτον. εἰ μὲν οὖν ὑπόστασιν ἔχει, λευκήν τε εἶναι χρὴ ταύτην καὶ ὁμαλὴν καὶ λείαν, διὰ παντὸς τοῦ χρόνου, μέχρι λύσεως τοῦ νοσήματος ὁμοίως φαινομένην. εἰ δ' οὐκ ἔχει, πάντως μὲν ἕξει τινὰ νεφέλην λευκήν. ἐξ ἀνάγκης δὲ καὶ τῇ χροιᾷ συμμέτρως ὠχρὸν ἔσται. καὶ τῇ συστάσει, μεταξὺ τοῦ λεπτοῦ καὶ ὑδατώδους καὶ τοῦ παχέος, ὁποῖον ἐστὶ τὸ τῶν ὑποζυγίων. ἀλλὰ τὰ μὲν οὐδ' ὅλως ἔχοντα τὰς τοιαύτας ὑποστάσεις οὖρα τοῖς λεπτῶς πάνυ διαιτωμένοις γίνεται. τὰ δὲ πολλήν, τοῖς ἁδρῶς. τὰ δ' ὀλίγην τοῖς συμμέτρως. ἔτι δ' ἐν μὲν τοῖς χολώδεσι νοσήμασιν ἐπὶ τὸ ξανθότερον, ῥέπει κατὰ τὴν χρόαν. ἐν δὲ τοῖς ἐξ ὠμῶν χυμῶν γινομένοις, ἐπὶ τὸ λευκότερον. ὑπόστασιν δὲ τὰ μὲν ἐπὶ τοῖς ὠμοῖς χυμοῖς, ἴσχει δαψιλῆ. τὰ δ' ἐπὶ τοῖς χολώδεσιν, ἢ οὐδ' ὅλως ἢ παντάπασιν ἐλαχίστην. ἀλλ' ἱκανὸν ἐστὶν αὐτοῖς ἐναιώρημα ἔχειν. ὀνομάζω δὲ ἐναιώρημα τὸ παχύτερον μὲν καὶ λευκότερον, ἐν οὔρῳ, μήτ' ἐπιπολῆς αὐτοῦ, μήτ' ἐν τῷ πυθμένι τοῦ ἀγγείου. κατὰ δὲ τὴν μεταξὺ χώραν, ἐναιωρούμενον. ἤτοι μέσον ἀκριβῶς. ἢ κάτω μᾶλλον ἢ ἄνω. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα, συνήθες μοι καλεῖν, ἐναιωρήματα. πρὸς Ἱπποκράτους γε μὴν καὶ ταῦτα νεφέλαι προσαγορεύονται. τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν ἔχουσαι τοῖς οὔροις, ἣν αἱ ὄντως νεφέλαι πρὸς τὸν ἀέρα. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα, τοῦ περιέχοντος αὐτὰ ὑγροῦ, παχύτερα. κἀκεῖναι, τοῦ ἀέρος. πολλάκις οὖν ὡς ἔφην ἐφίσταταί τι τοῖς οὔροις ἄνωθεν. ὅπερ ἐγὼ νεφέλην ἰδίως ὀνομάζειν εἴωθα. ταῦτι μὲν οὖν ἐγνώσθω σοι καὶ μνημονευέσθω πρῶτα. μετὰ δὲ ταῦτα πρόσεχε τὸν νοῦν, οἷς ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης. τὸ γὰρ διὰ παντὸς ὑπόστασιν οἵαν εἴρηκε ποιούμενον οὖρον, ἀσφάλειάν τε σημαίνει. τουτέστιν ἀκίνδυνον εἶναι τὸ νόσημα. καὶ τελέως λυθησόμενον, ὡς μηκέτι ὑποστρέφειν. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι ταχεῖαν αὐτοῦ γενέσθαι τὴν λύσιν, ὥστ' εἰ καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν ἢ καὶ τὴν ἐχομένην αὐτῇ νύκτα φανείη, ὅμοιον διαμένοι, κατά τε τὴν δευτέραν ἡμέραν καὶ νύκτα, τῆς πρώτης περιόδου τῶν κρισίμων ἡμερῶν, οὐκ ἂν ἐξωτέρω προέλθοι τὸ νόσημα. λέγει δὲ ταῦτα δηλονότι, περὶ τῶν πυρετωδῶν νοσημάτων, οὐ τῶν ὅσα γε χωρὶς πυρετῶν, ἤτοι κατὰ τὸν ἐγκέφαλον καὶ τὰς μήνιγγας, ἢ κατὰ τὸν θώρακά τε καὶ πνεύμονα, συνίσταται δι' ἄλλων σημείων γνωριζόμενα, εἴτε ἐπιεικῆ τε καὶ ταχυκρίσιμα ἐστὶ. εἴτε κινδυνώδη τε καὶ χρόνια. διατί δὲ τὴν ὑπόστασιν τῶν οὔρων λευκὴν εἶναι χρὴ, ἔμπροσθεν ἐν τῷ περὶ πύου δέδεικται λόγῳ. κατὰ τὸ τέλος τοῦ πρώτου τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων.

Εἰ δὲ εἴη τό τε οὖρον ὑπέρυθρον, καὶ ἡ ὑπόστασις ὑπέρυθρός τε καὶ λείη. πολυχρονιώτερον μὲν τοῦτο τοῦ πρώτου γίνεται. σωτήριον δὲ κάρτα.

Ὅταν αἵματος ὀῤῥὸς συναπέρχηται τῷ οὔρῳ, φαίνεται μὲν καὶ κατὰ τὴν χρόαν ὑπέρυθρον. ἐνδείκνυται δὲ περιουσίαν αἵματος οὐκ ἀκριβῶς κατειργασμένου. διότι μὲν οὖν τοῦ χρηστοτάτου τῶν χυμῶν ἐστὶν ἡ πλεονεξία, διὰ τοῦτο ἀκίνδυνον ὑπάρχει. διότι δὲ ὑγροτέρου τε καὶ ὀῤῥωδεστέρου τούτου ὄντος, διὰ τοῦτο χρήζει πέψεως. ὥσπερ οὖν ἐν τῷ χρόνῳ οἱ πεπασμοὶ γίνονται, δεόντως τὸ τοιοῦτον οὖρον χρονιωτέραν ἔσεσθαι παρὰ τὸ πρότερον ἐνδείκνυται τὴν λύσιν τοῦ νοσήματος.

Κριμνώδεες δ' ἐν τοῖσιν οὔροισιν ὑποστάσιες, πονηραί, τουτέων δέ εἰσι κακίους αἱ πεταλώδεες. λεπταὶ δὲ καὶ λευκαὶ κάρτα φλαῦραι. τουτέων δὲ εἰσὶ κακίους αἱ πιτυρώδεες.

Κρίμνα καλεῖται τὰ τοῖς ἀλφίτοις ἐμφερόμενα τῆς πεφρυγμένης κριθῆς μόρια μεγάλα, διαπεφευγότα δηλονότι τὴν ἐν τῇ μύλῃ κατεργασίαν ἀκριβῆ. τοιαῦτα τοίνυν ὅταν ἐμφέρηται ταῖς ὑποστάσεσι τῶν οὔρων, οὐκ ἀγαθόν ἐστι σημεῖον. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἀλφίτοις τὸ μὴ καταθραυσθὲν εἰς ἄκρως λεπτὰ μόρια γίνεται κρίμνον, ἐν δὲ τοῖς οὔροις, ὃ δή που τῶν σιτίων τι συναναδοθὲν, ἔμεινεν ἔτι σκληρόν. ἀλλ' ἐξ ὑποπτήσεως αἵματος παχέος. ἢ συντηκομένων ἀνωμάλως τῶν σαρκῶν γίνεται ταῦτα. τὸ δὲ ἀνωμάλως ἐστὶν, ὅταν ὑπὸ πυρετώδους θερμασίας ὅσον μὲν ἁπαλόν τε ἐστὶ καὶ νεοπαγὲς τῆς σαρκὸς, εἰς ἰχῶρα ἀναλυθῇ. τὸ σκληρὸν δὲ, τοῖς πεφρυγμένοις ὑπὸ ταγήνου παραπλησίως συστῇ ξηρανθέν. πρῶτον μὲν γὰρ ἡ νέα καὶ ἁπαλὴ πιμελὴ, τήκεται κατὰ τοὺς τοιούτους πυρετούς. εἶθ' ἡ σκληροτέρα καὶ παλαιοτέρα. καὶ μετὰ ταύτην αἱ νέαι, καὶ ἁπαλαὶ σάρκες. εἶθ' αἱ σκληραὶ καὶ παλαιαί. καὶ τούτων ἐφεξῆς ἤδη τὰ στεῤῥὰ μόρια τοῦ σώματος. ὧν πάλιν ἀνωμάλως συντηκομένων, πεταλώδη μόρια τοῖς οὔροις συνεκκρίνεται. διὸ καὶ χείρω τὰ τοιαῦτα ἐστὶν οὖρα, τῶν τὰ κριμνώδη μόνον ἐχόντων. ἕτεραι δ' εἰσὶν ὑποστάσεις λεπταί. τουτέστιν οὐκ ἔχουσαι πάχος. ἀλλ' ὡς ἂν εἴποι τις ἀφρῷ παραπλήσιοι, εὐθέως δ' εἰσὶν αἱ τοιαῦται καὶ λευκαί. διότι δέχονται δι' ὅλων ἑαυτῶν τὴν τοῦ περιέχοντος αὐγὴν μᾶλλον, τῶν παχέων. ἡ γένεσις δ' αὐταῖς, ἐκ φυσώδους πνεύματος, ἀναμεμιγμένου δυσλύτως ἡμιπέπτῳ περιττώματι χυμῶν. ἴδιον γάρ ἐστιν αὐτῶν τῶν τελέως πεπεμμένων, ὃ καλεῖν εἴωθα ὁμαλές. γίνεται δὲ τὸ τοιοῦτον ὅταν ὁμοιομερὲς ὑπάρχῃ πᾶν. ὡς τό γε μεμιγμένον ἑτεροίῳ σώματι, διάφορα τὰ μόρια κατά τε τὴν σύστασιν ἔχει καὶ τὴν χροίαν. αὐτῶν δὲ τῶν ἀνωμάλων, τὰ κατὰ σμικρὰ μόρια, τῶν κατὰ μεγάλα τὴν ἀνωμα-

λίαν ἐχόντων, ἐστὶ χείρω. τὰ μὲν γὰρ κατὰ μεγάλα, μεγάλην τινὰ ῥώμην, τῆς φύσεως ἐνδείκνυται τοσαύτην, ὅσον περ ἐστὶ τὸ μέγεθος τῆς οὐσίας ἀκριβῶς κατειργασμένης. τὰ δὲ κατὰ σμικρὰ νικᾶσθαι πρὸς τῆς ὕλης τὴν δύναμιν ἐμφαίνει καὶ οἷον μάχην τινὰ ἔχειν ἐν αὐταῖς ἰσοσθενῆ. τοῦτο μὲν δὴ κοινὸν ἐπὶ πάντων ἐστὶ τῶν αἰωρημάτων. αἱ δὲ κατὰ μέρους ἐν αὐταῖς διαφοραὶ, παρά τε τὴν τοῦ πεφθέντος ἀρετὴν γίνονται καὶ τὴν κακίαν τοῦ μὴ πεφθέντος. ἐπὶ δὲ ταῖς εἰρημέναις οὖν τρισὶ διαφοραῖς τῶν ὑποστάσεων, ἄλλην τετάρτην λέγει, τὴν πιτυρώδη, χείρω τῆς τρίτης. ὡς ἂν καὶ αὐτὴν ἐνδεικνυμένην ὁμοίως τῇ τε πρώτῃ καὶ τῇ δευτέρᾳ τὴν θερμασίαν τοῦ πυρετοῦ φλογώδη καὶ συντηκτικὴν, ἣν οὐκ ἐχρῆν τετάρτην, ἀλλὰ τρίτην γεγράφθαι.

Νεφέλαι δὲ ἐμφερόμεναι τοῖσιν οὔροισι λευκαὶ μὲν ἀγαθαὶ, μέλαιναι δὲ φλαῦραι.

Περὶ τῶν ἐν ταῖς ὑποστάσεσι διαφορῶν εἰπὼν, ἑξῆς ἐπὶ τὰς νεφέλας μετέβη δηλώσας ὅτι τὸ ἐναιώρημα, νεφέλην ὀνομάζει, τῇ προσθήκῃ τοῦ ἐμφερόμεναι ῥήματος. ὧν ὅτι τὰς μελαίνας εἰκότως μέμφεται, δῆλον. εἴ γε δὴ τὸ μέλαν, ἢ διὰ ψύξιν ἰσχυρὰν γίνεται, καθ' ὃν λόγον καὶ τὸ αἷμα μελαίνεται, θρομβούμενον. ὅσα τε νεκροῦται ψυχέντα τελέως, ἢ δι' ὑπερβάλλουσαν θερμασίαν. καὶ γὰρ αὖ καὶ τὸ αἷμα μελαίνεται, καιόμενον. ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα σύμπαντα σώματα. καὶ οἱ πολλῷ χρόνῳ διατρίψαντες ἐν ἡλίῳ θερινῷ, μέλανες γίνονται.

Ἔστ' ἂν δὲ πυῤῥὸν ᾖ τὸ οὖρον καὶ λεπτὸν σημαίνει τὸ νόσημα ἄπεπτον εἶναι.

Τὸ κατὰ φύσιν οὖρον, μετρίως ἐστὶν ὠχρόν. ὡς ἂν ἐκ τοῦ πεφθέντος ὑγροῦ γεγονός. ὀλίγον δὲ τῆς ξανθῆς χολῆς προσειληφός. ὅταν δὲ ἤτοι πλείων ᾖ αὕτη τοῦ δέοντος ἢ ἄκρατος ἰσχυρῶς οὖσα προσαναμιχθῇ τῷ οὔρῳ, πυῤῥὸν φαίνεται. ἐὰν οὖν πρὸς τὸ τοιοῦτον εἶναι κατὰ χρόαν, ἔτι καὶ λεπτὸν εἴη κατὰ τὴν σύστασιν, ἄπεπτον εἶναι σημαίνει τὸ νόσημα. χρὴ γὰρ ὥσπερ ἐν τῇ χρόᾳ μετρίως ὠχρὸν ἔφαμεν εἶναι δεῖν τὸ κατὰ φύσιν οὖρον, οὕτως καὶ κατὰ τὴν σύστασιν ἔχειν μετρίως. μήθ' οὕτως λεπτὸν ὑπάρχον ὡς ὕδωρ. μήθ' οὕτως γεῶδες παχὺ, ὡς ἐοικέναι τοῖς τῶν ὑποζυγίων. εἴρηται δὲ τελέως ἅπαντα, περὶ τῆς τῶν οὔρων φύσεώς τε καὶ διαφορᾶς, ἐν τοῖς περὶ κρίσεων. ἐκεῖθεν οὖν αὐτὰ μανθάνειν, ὅστις ὄντως ἐρασθῇ τῆς προγνωστικῆς θεωρίας. ἐν γὰρ ταῖς ἐξηγήσεσι σκοπὸς ἐστὶ, σαφὲς ἐργάσασθαι, τὸ δοκοῦν ἀσαφῶς εἰρῆσθαι. τὸ δὲ καὶ διακρῖναι τίνα μὲν αὐτῶν ὡς ἀληθῶς εἴρηται, τίνα δ' οὒ, καὶ προσθεῖναι τὰς ἀποδείξεις ἑκατέροις, ἐκ περιουσίας γίνεται.

Ἢν δὲ καὶ πολυχρόνιον ᾖ τὸ νόσημα, τὸ δὲ οὖρον τοιοῦτον ἐὸν, κίνδυνος μὴ οὐ δυνήσεται ὁ ἄνθρωπος διαρκέσαι, ἔστ' ἂν πεπανθῇ τὸ οὖρον.

Ἐὰν ἐπὶ πλείονα χρόνον, ἄπεπτον διαμείνῃ τὸ νόσημα, κίνδυνος ἀπολέσθαι τὸν ἄνθρωπον, εἰ μή τι ἄρα τὴν ἀντέχουσαν τῷ νοσήματι δύναμιν, ἰσχυροτάτην ἔχει. δῆλον οὖν ὅτι κἀνταῦθα, τὸ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς εἰρημένον μεμνημένος, ἐπισκέψαι, πηλίκη μὲν ἐστὶν ἡ ῥώμη τῆς δυνάμεως. ὁπόσης δὲ πέψεως, δεῖται τὸ νόσημα. καὶ εἰ ὁ κάμνων ἐξαρκέσει μέχρι τῆς ἀκμῆς αὐτοῦ.

Θανατωδέστερα δὲ τῶν οὔρων τά τε δυσώδεα καὶ ὑδατώδεα καὶ μέλανα καὶ παχέα.

Τὰ ὑδατώδη, λεπτὰ μὲν τὴν σύστασιν ἐστί. λευκὰ δὲ τὴν χρόαν, ἀπεψίαν μὲν ἐσχάτην ἐνδεικνύμενα τῶν χυμῶν. ἀῤῥωστίαν δὲ τῆς πεπτικῆς δυνάμεως. περὶ δὲ τῶν δυσωδῶν ἁπάντων, εἴρηται πρόσθεν, ὥσπερ γε καὶ περὶ τῶν μελαινομένων. ταῦτα μὲν οὖν αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ καὶ σὺν ἀλλήλοις ἐστὶ θανατώδη. τὰ δὲ παχέα πότερον αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ καὶ ταῦτα θανατώδη νομιστέον, ἢ συμπλέξαι χρὴ τοῖς προειρημένοις αὐτὰ, καὶ τοῖς μέλασιν, ἄξιον ἐστὶν ἐπισκέψεως, ὅσα τοίνυν ἡμεῖς εἴδομεν, ἀκριβῶς παραφυλάξαντες, ἐροῦμεν. ἵνα ἐξ αὐτῶν τις ὁρμώμενος ἅμα μὲν, ἐπίσηται τὸ ἀληθές. ἅμα δὲ, καὶ τὴν βελτίω τῶν ἐξηγήσεων, ἕληται. τὰ μέλανα τῶν οὔρων, ὅσῳ περ ἂν ᾖ παχύτερα, τοσούτῳ χείρω παρεφυλάξαμεν ὄντα. τὰ δὲ τῆς κατὰ φύσιν χρόας μὴ ἐξιστάντα, παχέα, διττὴν ἔχοντα τὴν ἔκβασιν, ἐνίοτε μὲν ἐπ' ὄλεθρον, ἐνίοτε δὲ εἰς ὑγείαν ὑπόγυιον τελευτῶντα. καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν κατὰ φύσιν. ὡς ἂν ἐκκαθαίρηται δι' αὐτῶν τὸ σῶμα. δῆλον δ' ὅτι παχέα πρὸς αὐτοῦ λέλεκται, τὰ πάνυ σφόδρα τοιαῦτα. τὰ γὰρ ἁπλῶς παχύτερα τῶν κατὰ φύσιν, οὐ πάντως ἐστὶν ὀλέθρια.

Ἔστι δὲ τοῖσι μὲν ἀνδράσι καὶ τῇσι γυναιξὶ τὰ μέλανα τῶν οὔρων κάκιστα, τοῖσι δὲ παιδίοισι τὰ ὑδατώδεα.

Ἐν πάσαις μὲν ταῖς ἡλικίαις ὀλέθρια τά τε μέλανα τῶν οὔρων ἐστὶ, καὶ τὰ ὑδατώδεα. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τῶν ἀκμαζόντων, τὴν πρώτην ἔχει τάξιν, ὡς ἐν ὀλεθρίοις τὰ μέλανα. ἐπὶ δὲ τῶν παιδίων, τὰ ὑδατώδη. λέλεκται γὰρ ἔμπροσθεν αὐτῷ, τὰ ἐναντιώτατα τοῖς κατὰ φύσιν, ὀλεθριώτατα ὑπάρχειν. ἐναντιώτατα δὲ ἐστὶν ἐπὶ τῶν παίδων, οὐχ οὕτως τὰ μέλανα τοῖς κατὰ φύσιν, ὡς τὰ λεπτά. κατὰ φύσιν γὰρ αὐτοῖς ἐστὶν οὐρεῖν παχέα τε καὶ πολλὴν ὑπόστασιν ἔχοντα. τοῖς δ' ἀκμάζουσι καὶ λεπτότατα καὶ ὀλίγην ὑπόστασιν ἔχοντα γίνεται. διόπερ ἐπ' αὐτῶν ἐστὶν ὀλεθριώτατα, τὰ μέλανα τῶν οὔρων. ἐπὶ δὲ τῶν παιδίων καὶ δι' ἄλλην αἰτίαν ὀλέθρια ὑδατώδη. τάχιστα γὰρ ἐν αὐτοῖς πέπτεται πάντα, διὰ ῥώμην τῆς ἀλλοιωτικῆς δυνάμεως. αἱ πέψεις δὲ παχύνουσιν, οὐ οὖρα μόνον, ἀλλὰ καὶ διαχωρήματα τοῖς ἀπεπτοῦσι κατὰ γαστέρα. καὶ πτύσματα περιπνευμονικοῖς τε καὶ πλευριτικοῖς. καὶ φλέγματα ἐν κατάῤῥοις καὶ κορύζαις. καὶ λήμας ἐν ὀφθαλμίαις. καὶ πῦον ἐν ἕλκεσιν. ἐὰν οὖν φαίνηται τοῖς παισὶ τὸ οὖρον ὑδατῶδες, ἐπὶ πλείονα χρόνον παραμένον, ὡς μηδὲ μίαν μεταβολὴν ἴσχειν ἐπὶ τὸ παχύτερον, ὀλέθριον γίνεται τὸ σημεῖον.

Ὁκόσοι δ' ἂν οὖρα λεπτὰ καὶ ὠμὰ οὐρέωσι πολὺν χρόνον, ἢν τἄλλα ὡς περιεσομένοισι σημεῖα ᾖ, τουτέοισιν ἀπόστασιν δεῖ προσδέχεσθαι

δεῖ προσδέχεσθαι ἐς τὰ κάτω τῶν φρενῶν χωρία.

Ἀληθέστατα καὶ τοῦτ᾽ εἴρηται τῷ Ἱπποκράτει. τὰ μὲν γὰρ δυσπεπτότερα τῶν νοσημάτων, ὡς ἂν ἐπὶ παχυτέροις καὶ ψυχροτέροις γινόμενα χυμοῖς, εἰς ἀπόστασιν εἴωθε κρίνεσθαι. τὰ δὲ ἐπὶ θερμοῖς καὶ λεπτοῖς, ἐκκρίσεσιν. ὅταν οὖν ποτε χρόνῳ πλείονι παραμένῃ τὰ οὖρα μὴ πεττόμενα, διορίζεσθαι χρή, πότερον οὐκ ἐξαρκέσει τῷ μήκει τοῦ νοσήματος ὁ κάμνων, ἢ διὰ ἀπόστασιν κριθήσεται. ὁ διορισμὸς δὲ ἀπὸ τῶν ἄλλων σημείων γενήσεται. τὰ μὲν τὸν ὄλεθρον θάνατον δηλοῦσι. τὰ δὲ ἐπιεικῆ σωτηρίαν. αἵ γε μὴν ἀποστάσεις ἐν μὲν τοῖς πάνυ χρονίζουσιν, ἐς τὰ κάτω χωρία γίνονται, διά τε τὴν ψυχρότητα καὶ τὸ πάχος τῆς ὕλης καὶ τὴν τῆς δυνάμεως ἀρρωστίαν, κεκμηκυίας διὰ τὸν χρόνον. ἐν δὲ τοῖς ὀξυτέροις παρ᾽ ὦτα, καὶ γὰρ καὶ οἱ χυμοὶ τούτοις, ἧττον εἰσὶ παχεῖς, καὶ ἡ θερμασία πολλὴ, καὶ ἡ δύναμις εὐρωστοτέρα. τὰ δὲ μεταξὺ τούτων νοσήματα, τὰς ἀποστάσεις ἐπαμφοτερίζουσας ἔχει. καὶ οὐδέν ἐστιν ὅσον ἐπὶ τῷ χρόνῳ ζητεῖν, ἄνω μᾶλλον, ἢ κάτω ῥέψουσιν. ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἄλλων σημείων διορίζεσθαι προσήκει.

Καὶ τὰς λιπαρότητας δὲ τὰς ἄνω ἐφισταμένας ἀραχνοειδέας μέμφεσθαι, ξυντήξεως γὰρ σημεῖα.

Οἷον τι τοῖς λιπαροῖς ζωμοῖς ψυχομένοις ἐφίσταται, ὃ καλοῦμεν ὑπὸ τῶν πολλῶν γραῦς, τοιοῦτον καὶ τοῖς ἐκ τῆς συντήξεως οὔροις ὑπὲρ ὧν νῦν ἐποιήσατο τὸν λόγον αὐτὸς, καὶ τὴν αἰτίαν προσθείς.

Σκοπεῖν δὲ χρὴ τῶν οὔρων ἐν οἷσιν αἱ νεφέλαι, ἤν τε ἄνω ἤν τε κάτω ἔωσι. καὶ τὰ χρώματα ὁκοῖα ἴσχουσι, καὶ τὰς μὲν κάτω φερομένας ξὺν τοῖσι χρώμασιν οἷσιν εἴρηται, ἀγαθὰς εἶναι καὶ ἐπαινεῖν. τὰς δὲ ἄνω ξὺν τοῖσιν χρώμασιν, οἷσιν εἴρηται κακὰς εἶναι καὶ μέμφεσθαι τὰς τοιαύτας.

Ὅτι τὰ πρὸς ἐμοῦ κατὰ τὰ περὶ κρίσεων ὑπομνήματα πολλάκις ἐναιωρήματα λελεγμένα, καλεῖν αὐτὸς εἴωθε νεφέλας, ἐδήλωσε καὶ διὰ τῆς ῥήσεως, οὐκ ἀσαφῶς. ἀλλαχοῦ γε μὴν αὐτὸς ἐναιώρημα γονοειδὲς εἴρηκεν. ὥστε εἶναι δυοῖν θάτερον, ἤτοι γενικωτέρου πράγματος ὄνομα τὸ ἐναιώρημα τὴν τομὴν ἔχοντος εἴς τε τὰς νεφέλας καὶ τὰ γονοειδῆ. ἢ εἰ μηδέ ποτε, τὰς νεφέλας ἐναιωρήματα καλεῖσθαι πρὸς αὐτοῦ. ὅτι δὲ πάντα τὰ τοῖς οὔροις ἐμφερόμενα κάτω χρηστὰ καὶ ὅσῳ περ ἂν ὑφιζάνῃ κάτω, τοσούτῳ βελτίω γίνεται, λέλεκται δυνάμει πρόσθεν, ἡνίκα ἐλέγομεν ἀναμεμίχθαι τοῖς τοιούτοις ἐνίοτε φυσῶδες πνεῦμα. τὸ τοίνυν ἀκριβῶς πεπεμμένον καὶ διακεκριμένον, ὁμαλές τε καὶ ὁμοιομερὲς ὂν, ὡς ἂν οὐδὲν ἔχον πνεύματος, εἰς τὸν πυθμένα καταφέρεται, τοῦ τὸ οὖρον ἀνέχοντος. ὅσον δ᾽ ἐπίμικτόν ἐστιν ἀερώδει τινὶ καὶ ἀτμώδει φύσει, τοῦτο κουφιζόμενον ὑπ᾽ ἐκείνης, ἀνάλογον τῇ ποσότητι τοῦ κουφίζοντος, ἧττόν τε καὶ μᾶλλον ἄνω φέρεται.

Μὴ ἐξαπατάτω δέ σε ἤν τι ἡ κύστις τι νόσημα ἔχουσα τῶν οὔρων τοιαῦτα ἀποδιδῷ. οὐ γὰρ τοῦ ὅλου σώματος σημεῖον ἐστιν. ἀλλ᾽ αὐτὴ καθ᾽ ἑωυτῆς.

Κάλλιστα καὶ τοῦτο προσέγραψεν ἀναμιμνήσκων ἡμᾶς, ὃ τάχ᾽ ἂν ἐνίοτε παρελίπομεν ἐπὶ τῶν νοσούντων διορίσασθαι, καὶ χρὴ δηλονότι καὶ περὶ τῶν διαχωρουμένων κατὰ γαστέρα μεμνῆσθαι, τοῦ νῦν εἰρημένου διορισμοῦ. κοινὸν μὲν γὰρ ἀμφοτέραις ταῖς ἐκκρίσεσι, τό, τε τοῦ παντὸς σώματος ὑποδέχεσθαι τὰ περιττώματα ταῦτα, καὶ τὸ τῶν μορίων ἐκείνων δι᾽ ὧν ἐκκρίνεται. συμβέβηκε δὲ κατὰ φύσιν ἐχόντων ἡμῶν, τὰ μὲν τοῦ παντὸς σώματος ἐκκαθαίρεσθαι περιττώματα, δι᾽ οὔρων. τὰ δὲ τῶν κατὰ γαστέρα, συνεξέρχεσθαι τῇ κόπρῳ. παρὰ φύσιν δὲ ἐχόντων, τοῖς μὲν οὔροις, συνεκκρίνεσθαι τινὰ τῶν ἐν νεφροῖς καὶ κύστει νοσημάτων γνωρίσματα. τῇ δὲ κόπρῳ τοῦ παντὸς σώματος. οὐκ ὀλιγάκις γοῦν ἐπὶ τῶν οὐρησάντων πυώδη, ζήτησις ἐγένετο πόθεν ἥκει τὸ πύον. οὕτω δὲ καὶ πεταλώδη ποτὲ οὐρηθέντα, τὴν αὐτὴν ζήτησιν ἔχει, καὶ δριμέα δὲ καὶ δυσώδη καὶ χολώδη τὰ οὖρα, πολλάκις μὲν ἐγένετο, διὰ κύστιν τε καὶ νεφρούς. οὐκ ὀλιγάκις δὲ καὶ διὰ τὸ πᾶν σῶμα. τουτέστι τὴν ἐν ὅλῳ τῷ ζώῳ πεπτικὴν δύναμιν τῶν χυμῶν. ἥτις ὡς ἐδείξαμεν οἷον ἑστίαν καιομένην καὶ πηγὴν, ἔχει τὸ ἧπαρ. ἐνίοτε δὲ καὶ ταύτης αὐτῆς μηδὲν πεπονθυίας, ἐκκαθαίρεται διὰ νεφρῶν καὶ κύστεως, ὅλον τὸ ζῶον, ἢ μορίων τινῶν τῶν ἐν αὐτῷ τινὰ περιττώματα ταῖς φλεψὶν ἐμπίπτοντα, ἐκκαθαιρομένου τοῦ αἵματος ὑπὸ τῶν νεφρῶν συνεκκρίνεται. καθότι καὶ ἀποστήματα πολλαχόθι γινόμενα, δι᾽ οὔρων ἐκκρίνεται.

Ἔμετος δὲ ὠφελιμώτατος ὁ φλέγματος καὶ χολῆς ξυμμεμιγμένος ὡς μάλιστα καὶ μὴ παχὺς κάρτα μήτε πολὺς ἐμείσθω. οἱ γὰρ ἀκρητέστεροι, κακίους εἰσίν.

Καὶ διὰ ταύτης τῆς λέξεως ἐδήλωσεν ὁποῖον τι καλεῖ τὸ ἄκρατον, ἀντιτιθεὶς αὐτῷ τὸ μεμιγμένον. δηλωτικὸν δ᾽ οὐχ ἥκιστα καὶ αὐτὸ τοὔνομα ἐστὶ τοῦ πρὸς αὐτοῦ σημαινομένου, καὶ γὰρ οἶνον ἄκρατον εἶναι λέγομεν, ᾧ μὴ μέμικται τὸ ὕδωρ, ἢ παντάπασιν ὀλίγον μέμικται. καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ἄκρατον ἐστί τε καὶ λέλεκται πρὸς τῶν ἑλλήνων, ὅταν αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ μόνον ἀμιγὲς ἑτέρας οὐσίας ὑπάρχῃ. τὴν γοῦν ξανθὴν χολὴν ποτὲ μέν ἐστιν ἰδεῖν, παχεῖαν τε καὶ ἄκρως ξανθὴν ἐμουμένην τε καὶ κάτω διερχομένην, ἥνδη καὶ λεκυθώδη προσαγορεύουσιν ἔνιοι. πολλάκις δὲ ὑγροτέραν καὶ ἧττον ξανθὴν, ἥτις ἰδιαίτερον ὠχρὰ προσαγορεύεται, μεμιγμένας ἔχουσα, δι᾽ ὅλης ἑαυτῆς φλεγματώδη χυμὸν λεπτὸν, ἢ ὑδατῶδες τι περίττωμα. βούλεται τοίνυν ὁ Ἱπποκράτης μηδέτερον τῶν χυμῶν ἄκρατον φαίνεσθαι. μεμίχθαι δ᾽ ἀλλήλοις τοὺς αὐτούς. ὁ μὲν γὰρ χολώδης ἄκρατος, πολλὴν τὴν θερμασίαν ὁ δὲ φλεγματώδης, τὴν ψύξιν ἐνδείκνυται. καὶ μέντοι καὶ παχυτέροις ὑπάρχει τοῖς ἀκράτοις εἶναι. τῷ μὲν φλεγματώδει, διὰ ψύξιν οἱονεὶ πεπηγότι. τῷ δὲ χολώδει, διὰ τὴν τῆς θερμασίας ὑπερβολὴν, ἐξικμασμένῳ τε καὶ οἷον πεφρυγμένῳ. δύο γὰρ αἴτια ταῦτα ἐναντία τῶν παχυνομένων ἐστίν. τὸ θερμὸν πάνυ, καὶ τὸ ψυχρὸν, ἐξικμάζον μὲν, τὸ θερμόν. πηγνύον δὲ, τὸ ψυχρόν.

Εἰ δὲ εἴη τὸ ἐμεύμενον πρασοειδὲς ἢ πελιὸν ἢ μέλαν. ὅτι ἂν ᾖ τουτέων τῶν χρωμάτων νομίζειν χρὴ πονηρὸν εἶναι.

Περὶ μὲν οὖν τοῦ πελιδνοῦ καὶ μέλανος χρώματος, εἴρηται πρόσθεν, τοῦ πρασοειδοῦς δὲ νῦν πρώτως ἐμνημόνευσεν, οὐκ ἔχοντος μὲν οἰκεῖον ὄνομα, συγχρωμένου δὲ τῇ τῶν πρασῶν προσηγορίᾳ. εἰ μὴ ἄρα τις ἔμπαλιν, ἀπὸ τοῦ πρασοειδοῦς χρώματος ὀνομάσθαι φαίη τὸ πράσον οὐκ ἀπὸ τοῦ πράσου τὸ πρασοειδές. ἐπί τινων μὲν γὰρ εὔδηλος

ἡ παραγωγὴ τῶν ὀνομάτων. ὡς γνωρίζεσθαι τότε πρωτότυπον τῶν χρωματικῶν ὀνομαζομένων, καὶ τὸ παρηγμένον ἀπ' αὐτοῦ. καθάπερ ἐπὶ τοῦ γαλακτοειδοῦς χρώματος. ἐπί τινων δὲ οὐ δῆλον. ἔξεστι γὰρ λέγειν οὐκ ἀπὸ τοῦ φοίνικος ὠνομάσθαι, τὸ φοινικοῦν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ φοινικοῦ τὸν φοίνικα. καθάπερ γε καὶ τὸ κυανοῦν, οὐκ ἀπὸ τοῦ κυανοῦ μᾶλλον ἤπερ τὸ κυανοῦν ἀπ' ἐκείνου, καὶ ἡ ὤχρα δὲ καὶ τὸ ὠχρὸν χρῶμα τῆς αὐτῆς ἐστι συστοιχίας. ὤχραν δὲ εἴρηκα, οὐ τὴν ἐξωνομασμένην φωνήν. ὥσπερ ἂν εἴποι τις ὠχρὸν μὲν εἶναι τὸν νεανίσκον. ὤχραν δὲ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ τὴν παροξυνομένην. ἔστι γὰρ εἶδός τι, γῆς ὤχρα, καὶ μάλιστα ταύτης ἡ ἀττικὴ καλλίστη. ταυτὶ μὲν οὖν ἅπαξ εἰρήσθω μοι. ἀεὶ γὰρ μέμνησο, τοῦ σπουδάζειν ἐπὶ τοῖς ὀνόμασι τοσοῦτον, ὅσον εἰς σαφῆ δήλωσιν ὧν λέγομεν ἐξ αὐτῶν ἐστὶν ἐνίοτε ἀναγκαῖον. τὸ δ' ἐπέκεινα τούτου, περιττὸν ἢ γοῦν τὸν χρόνον εἰς τὴν τῶν βελτιόνων σπουδὴν καταθέμενος. γίνεται δή τις ἐν τῷ σώματι καθάπερ ὠχρὰ χολὴ κατὰ φύσιν ἐχόντων, οὕτω καὶ πρασοειδὴς ἑτέρα, πα-

10 ρὰ φύσιν, καὶ φαίνεται αὕτη πολλάκις μὲν, ἐν αὐτῇ τῇ γαστρὶ γεννωμένη. διά τινων ἀπεψίαν ἐδεσμάτων, ἢ λαχάνων. ὁποῖα καὶ τὰ τεῦτλα εἰσὶ καὶ τὰ κρόμμυα. καὶ αἱ κράμβαι. φαίνεται δ' ἐνίοτε καὶ χωρὶς τούτου, τοιοῦτόν τι προσσυνηνέχθαι, τῷ λόγῳ τοῦ νοσήματος ἐν ταῖς φλεψὶ γεννᾶσθαι, καὶ καταρρεῖν, ἤτοι γε εἰς τὴν ἄνω κοιλίαν, ἢ εἰς τὴν κάτω θερμασίαν γέ τινα ἐν τῷ σώματι παρὰ φύσιν δηλοῦσα καὶ περιττώματος ἰδιότητα τοιούτου τὴν κρᾶσιν, οἷος ὁ τῶν εἰρημένων λαχάνων ἐστὶ χυμός.

Ε ἰ δὲ καὶ πάντα τὰ χρώματα ωὑτὸς ἄνθρωπος ἐμέει, κάρτα ὀλέθριον ἤδη γίνεται.

Εἴτε ἐπὶ τῶν προειρημένων χρωμάτων τοῦ πρασοειδοῦς καὶ πελιδνοῦ καὶ μέλανος εἴρηται τὸ πάντα, εἴτε καὶ περὶ τῶν ἄλλων σὺν αὐτοῖς ὁπόσα χρώματα ἐστὶ παρὰ φύσιν, ἑκατέρως ὀλεθριώτατα ἐστὶν ἐνδεικνύμενα πολλὰς ἐν τῷ σώματι χαλεπὰς εἶναι διαθέσεις.

Τ άχιστα δὲ θάνατον σημαίνει τὸ πέλιον τῶν ἐμεσμάτων εἰ ὄζοι δυσῶδες.

20 Σηπεδόνα γὰρ ἐνδείκνυται μετὰ νεκρώσεως τὸ τοιοῦτον εἴ γε μεμνήμεθα τῶν προειρημένων.

Γ ᾶσαι δὲ ὑπόσαπροι καὶ δυσώδεες ὀδμαὶ, κακαὶ ἐπὶ πᾶσι τοῖσιν ἐμουμένοισιν.

Ἡ γὰρ ἀεὶ διαθέσει μιγνῦ σηπεδὼν, χείρω αὐτὴ ἑαυτῆς φαίνεται.

Γ τύελον δὲ χρὴ ἐπὶ πᾶσι τοῖσιν ἀλγήμασι, τοῖσι περὶ τὸν πνεύμονα καὶ τὰς πλευρὰς, ταχέως τε ἀναπτύεσθαι καὶ εὐπετέως.

Τὸ μὲν ταχέως ἐν ἀρχῇ τῆς νόσου δηλοῖ. τὸ δὲ εὐπετέως, ἀντὶ τοῦ ῥᾳδίως τε καὶ ἑτοίμως, οἱ ἕλληνες λέγουσι. συμβαίνει δὲ τοῦτο ταχέως τε καὶ ἀπόνως ἀναπτυόντων, τὸ γάρ τοι γίγνεσθαι, διττόν ἐστι. τὸ μὲν ἕτερον, ὅλου τοῦ νοσήματος τὸν πρῶτον καιρὸν ἐνδεικνύμενον. τὸ δὲ ἕτερον, τὸν ἐν ταῖς ἐνεργείαις ἐξευγμένον χρόνον. εὐπετὴς γὰρ ἀνάγκη πτύελου. τουτέστιν ἑτοίμη τε καὶ ῥᾳδία, γίνεται μήτ' ὅλως ἰσχυρᾶς οὔσης κατὰ τὸν θώρακα. διακόπτει γὰρ αὕτη καὶ καταπαύει μεταξὺ, πρὶν ἐκτελεσθῆναι γινομένην ἔτι τὴν τοῦ θώρακος ἐνέργειαν. ἀλλὰ μήδ'

30 ἀσθενοῦς ὑπαρχούσης τῆς δυνάμεως, ὀκλάζει γὰρ καὶ αὕτη μεταξὺ κατὰ τὴν ἐνέργειαν, ὡς ἡμιτελὲς ἀπολιπεῖν τὸ ἔργον. αὐτό τε τὸ ἀναπτυόμενον ἐὰν μὴ ἰσχυρῶς ᾖ γλίσχρον, ἐμπλάττεται δυσαπολύτως τοῖς μορίοις. ἀναφερόμενόν τε πολλάκις, ἐνίσχεται προσκολλώμενον, ταῖς σήραγξι τοῦ πνεύμονος. ὥσπερ γε καὶ ἐὰν ἱκανῶς ᾖ παχὺ δυσχερῶς ἀναφερόμενον. ἐν χρόνῳ τε πλείονι, κακοπαθεῖν ἀναγκάζει, καὶ που καὶ σφηνοῦται κατά τινας τῶν στενοχώρων ὁδῶν. ὅθεν καὶ τὸ πνιγῆναι τισὶ συνέβη. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ λεπτὸν ἱκανῶς ὡς ὑδατῶδες εἶναι, μόγις ἀναπτύεται, περιρρέον ἐν κύκλῳ τῷ πνεύματι. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ πρῶτον αἴτιον τῆς ἀναγωγῆς ὅπερ καὶ προσεχὲς ὀνομάζουσι. διττὸν γὰρ τὸ πρῶτον αἴτιον. ὡς ἐν τοῖς περὶ αἰτίων λόγοις διῄρηται. τό, τε φαῦλον τῆς ὕλης, καὶ τὸ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἔχον. ἡ μὲν οὖν ἀρχὴ τῆς κινήσεως, ἐπὶ τῶν βηττόντων, ἐκ τῆς τὸν θώρακα κινούσης δυνάμεως ἐστιν. ἐδείχθη γὰρ τοῦτο, ἐν ταῖς τῶν συμπτωμάτων αἰτίαις. ἡ συστολὴ δὲ αὐτοῦ βίαιος γινομένη τὴν ἔξω φορὰν τοῦ πνεύματος ἐργάζεται σφοδράν. ἡ δὲ ταύτης σφοδρότης, ἑαυτῇ συναναφέρει τὰ κατὰ τὰς σύραγγας τοῦ

40 πνεύμονος. αἵπερ εἰσὶν ἀρτηρίαι τραχεῖαι. ὅταν μὲν οὖν ὅ, τε θώραξ ἐνεργῇ ῥωμαλέως, τό, τε ἐν ταῖς σήραγξι τοῦ πνεύμονος ὑγρὸν, ὑπάρχει μετρίως παχὺ, ῥᾳδίως ἀναπτύεται. μηδ' ἑτέρου δ' ὄντος τοιούτου, χαλεπῶς καὶ μόγις. εἰ δὲ τὸ μὲν εἴη τῶν εἰρημένων αἰτίων, τὸ δ' οὐκ εἴη, μεταξὺ τοῦ ἀρίστου τρόπου καὶ τοῦ χειρίστου, τὴν κένωσιν τοῦ πτυέλου συμβήσεται γίγνεσθαι, καὶ ὅλως δὲ παρὰ τὸ μᾶλλον τε καὶ ἧττον ἐπιτετάσθαι τι τῶν αἰτίων ἢ ἐκλελύσθαι, τινὲς μὲν αὐτῶν ῥᾷον. τινὲς δὲ χαλεπώτερον ἀναπτύουσι. τὶ μὲν οὖν ἐστι τὸ εὐπετέως ἀναπτύεσθαι, δοκῶ μοι δεδεῖχθαι σαφῶς τε ἅμα καὶ ἀληθῶς. εἰ δ' ἀληθές ἐστι τοῦτο, καθάπερ οὖν καὶ ἐστιν, ἀληθὲς ἂν εἴη καὶ τὸ ταχέως, οὐ γὰρ τὸν ἐξευγμένον χρόνον αὐταῖς ταῖς βηξὶν, ἀλλὰ τὸν πρῶτον τοῦ νο-

» σήματος σημαίνειν καιρὸν ὥσπερ οὖν, καὶ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς εἶπεν. ἐν πλευριτικοῖσι πτύελον αὐτίκα ἢν ἐπι-

» φαίνηται ἀρχομένου, βραχύνει. ὡς εἴγέ τις ἐπὶ τοῦ χρόνου τῆς ἐνεργείας, ἀκούσειεν εἰρῆσθαι τὸ ταχέως, ὅπερ ἐλέχθη καὶ ἐν τῷ εὐπετέως περιεχόμενον. διττῶς ἁμαρτήσεται. τῷ τὸν μὲν, τῶν χρόνων, ἀναξίως εἰρῆσθαι δὶς

50 ὑπ' αὐτοῦ. τὸν δὲ ἕτερον ὃ κἀν τοῖς ἀφορισμοῖς ἐμνημόνευσε, παραλελεῖφθαι, καίτοι μεγίστην ἔχοντα δύναμιν. ὅτι δ' οὐ διὰ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ συνεχῶς εἰρημένα κατὰ τὴν ἑξῆς ῥῆσιν οὕτως ἀκούειν δεῖ, δειχθήσεταί σοι διὰ τῆς κατ' ἐκείνην αὐτὴν ἐξηγήσεως.

Ξ υμμεμιγμένον τε φαίνεσθαι τὸ ξανθὸν ἰσχυρῶς τῷ πτυέλῳ.

Τὸ ἰσχυρῶς, ἐπὶ τὸ ξυμμεμιγμένον, οὐκ ἐπὶ τὸ ξανθὸν φέρεσθαι χρὴ ὡς εἰ καὶ οὕτως εἴρητο, φαίνεσθαι δὲ χρὴ τὸ ξανθὸν συμμεμιγμένον ἰσχυρῶς τῷ πτυέλῳ. τό γε μὴν ἰσχυρῶς, αὐτῷ τῷ λίαν, καὶ μάλιστα, σημαίνει ταὐτόν. ὀλίγον μὲν οὖν εἶπεν ἔμπροσθεν, ἔμετος δὲ ὠφελιμώτατος φλέγματί τε καὶ χολῇ συμμεμιγμένος μάλιστα. νυνὶ δ' ἐπὶ τῶν πτυομένων, τὸ ἰσχυρῶς προσέθηκεν. ὅτι δ' ὀρθῶς ἐξηγησάμεθα, τῆς ἑξῆς ῥήσεως ἀκούσας μαθήσῃ.

Εἰ γὰρ πολλῷ ὕστερον μετὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ὀδύνης ἀναπτύοι τὸ ξανθὸν ἐὸν, ἢ πυρρὸν, ἢ πολὺν βῆχα παρέχον, καὶ μὴ ἰσχυρῶς ξυμμεμιγμένον, κάκιον γίνεται.

Κατὰ ταύτην τὴν ῥῆσιν ὑπεσχόμην ἀποδείξειν, ἀμφοτέρας τὰς ἔμπροσθεν ἐξηγήσεις ἀληθεῖς. τήν τε τοῦ ταχέως, καὶ τὴν τοῦ ἰσχυρῶς διάνοιαν. ἐνταῦθα γάρ τοι τἀναντία μεταβὰς, ὡς εἴωθε, τῷ μὲν ταχέως, ἀντέθηκε, τὸ εἰ γὰρ πολλῷ ὕστερον μετὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ὀδύνης ἀναπτύοιτο. τῷ δὲ συμμεμιγμένον ἰσχυρῶς, τὸ μὴ ἰσχυρῶς συμμεμιγμένον αὖ τέθεικε. καὶ τῷ εὐπετέως πτυομένῳ, τὸ πολλὴν βῆχα παρέχον, τὸ γὰρ ἀνωδύνως τε καὶ ταχέως ἀναφερόμενον, ὀλίγης δεῖται βηχός. εἴρηται γάρ μοι πρόσθεν, ἄμεινον εἶναι μεμίχθαι πως ἀλλήλοις τὰ κενούμενα, καὶ μηδὲν εἰλικρινῶς ἄκρατον ἐκκεκρίσθαι. λέλεκται δὲ καὶ περὶ τοῦ δεῖν ἐπιφαίνεσθαι ταχέως ἐν τοῖς πλευριτικοῖς, τὰ πτύσματα, κατά τε τὰ περὶ κρίσεων καὶ τῶν ἀφορισμῶν ὑπομνήματα.

Τό τε γὰρ ξανθὸν ἄκρητον ἐὸν, κινδυνῶδες. τό τε λευκὸν καὶ γλίσχρον καὶ στρογγύλον ἀλυσιτελές.

10 Οὐκ ἄλλο τι νῦν λέγει τοῦ πρόσθεν εἰρημένου. τὸ γὰρ μὴ συμμεμιγμένον, ἄκρατόν ἐστι, καὶ γίνεται ξανθὸν μὲν, διὰ τὴν ξανθὴν δηλονότι χολήν. λευκὸν δὲ καὶ γλίσχρον καὶ στρογγύλον, διὰ φλέγμα κατωπτημένον. ἐνθάδε δέδεικται δὲ ἤδη πολλάκις ὡς τὰ κατασκήπτοντα μέλεσι περιρρεύματα, καὶ φλεγμονὰς καὶ ἐρυσιπέλατα καὶ οἰδήματα καὶ σκίρρους καὶ καρκίνους ἐργαζόμενα, παρὰ τὰς διαφορὰς τῶν ἐπικρατούντων ἐν αὐτοῖς χυμῶν, εὐήθη τε καὶ κακοήθη γίνεται. τὰ μὲν γὰρ αἱματώδη καὶ φλεγματώδη, μέτρια. τὰ δὲ τῆς ξανθῆς ἢ μελαίνης χολῆς, χαλεπά. διαβρωτικοὶ μὲν γάρ ἐστιν ἄμφω τῶν σωμάτων, καὶ τοῦτ' αὐτοῖς κοινόν. ἴδιον δ' ἑκατέρου. τοῦ μὲν τῆς ξανθῆς χολῆς, τὸ πυρετοὺς ὀξεῖς ἐπιφέρειν. τοῦ δὲ τῆς μελαίνης, τὸ δύσλυτον ἐργάζεσθαι τὴν διάθεσιν. ἅτε γὰρ παχὺς ὢν καὶ γεώδης ὁ χυμὸς, οὕτως ἐμφράττεται τοῖς ὑποδεξαμένοις μέλεσιν αὐτὸν, ὡς δυσέκνιπτον εἶναι.

Κακὸν δὲ καὶ χλωρὸν ἐὸν κάρτα καὶ ἀφρῶδες.

20 Εἴρηται πολλάκις ὅτι τὸ χλωρὸν ἐπί τε τοῦ ὠχροῦ λέγειν εἴωθε καὶ τοῦ καλουμένου πρός τινων ἰώδους ὁπότερον δ' αὐτῶν ἄκρως ᾖ τοιοῦτον, ὅτι χαλεπόν ἐστιν, οὐδὲν ἔτι δέομαι λέγειν. εἰρηκὼς ἤδη περὶ πάντων τῶν ἀκράτων χυμῶν. πλὴν γὰρ τοῦ αἵματος, ὅς τις ἂν ἄκρατος ᾖ, μοχθηρὰν ἐνδείκνυται διάθεσιν, ἐνταῦθα θερμότητι φλογώδει τὴν γένεσιν ἔχων. ὁ μὲν ξανθὸς, ἐξοπτωμένης αὐτῆς τῆς ὀρρώδους ὑγρότητος, ἧς ἐπιμιγνυμένης ὠχρὸς ἐφαίνετο. ὁ δ' ἰώδης, διὰ ὑπεροπτήσεως ταύτης. ὁ δὲ μέλας, ἤτοι τῆς αὐτῆς ὑπεροπτηθείσης ἤπερ δὴ κακίστη τε καὶ διαβρωτικωτάτη γίνεται μέλαινα χολὴ, ἢ τοῦ παχέος αἵματος ὁμοίως ξηρανθέντος, ἢ λόγῳ νεκρώσεώς τε καὶ ψύξεως. ταῦτ' οὖν χρὴ μεμνημένον σε μὴ πολλάκις ἀξιοῦν ἀκούειν περὶ τῶν αὐτῶν τὰ αὐτά. τό γε μὴν ἀφρῶδες πτύελον, εἴρηται γὰρ καὶ τοῦτ' ἐν τέλει τῆς ῥήσεως ἐκ φλεγματικῆς τε ἅμα καὶ ἀερώδους οὐσίας ἐστὶ συμμιγές. ἐκ τούτων γὰρ καὶ ἡ γένεσίς ἐστιν ἀφρῷ παντί. κατὰ μὲν τὴν θάλασσαν, ὑπὸ βιαίας ἀνέμων ἐμπτώσεως εἰς πολλὰ καὶ μικρὰ μόρια θραυομένου τοῦ ὕδατος. ἐνταῦθα δὲ τῶν ἑψομένων, διὰ τὸ πλῆθος τῆς θερμασίας. κοινὸν 30 δ' ἐν ἀμφοῖν ἐστι, γένεσις, πομφολύγων πολλῶν τε καὶ μικρῶν. γίνονται δ' αὗται, δύσλυτοι, μάλιστα μὲν ἀμφοῖν συνελθόντων, ἀέρος τε θολεροῦ, καὶ ὀμιχλώδους ὑγρότητος γλίσχρον ἐχούσης τι καὶ παχύ. τὸ γὰρ λεπτὸν ὑγρὸν οἷόν πέρ ἐστι τὸ ἀκριβῶς ὕδωρ, ὅταν ἀέρα περιλάβῃ καθαρὸν, οὐ στέγει μέχρι πλείονος. ἀλλ' αὐτίκα ῥαγεισῶν τῶν πομφολύγων, εἰς τὴν ἑαυτοῦ χώραν ἄνωθεν ἐπιτρέπει. διὰ τοῦτο καὶ κατὰ τὴν θάλατταν ἀφρὸς, ἐν τάχει λύεται. τὸ δὲ παχὺ καὶ γλίσχρον ὑγρὸν, ὅταν ὡς εἴρηται θολερὰν καὶ ὀμιχλώδη τινὰ οὐσίαν ἔνδον ἑαυτοῦ κατακλείσῃ, μέχρι πλείστου κατέχει, μήτ' ἐκείνης ἐπειγομένης ἄνω, καθάπερ καὶ ὁ καθαρὸς ἀήρ. αὐτό τε δυσρηκτὸν ὑπάρχον. ὥσπερ γὰρ ἡ γένεσις ταῖς πομφόλυξιν, ἐξ ὑγρᾶς οὐσίας γίνεται, κατακλειούσης ἔνδον ἑαυτῆς ἀέρα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ λύσις αὐταῖς, ἐν τῷ ῥαγῆναι τὴν ὑγρὰν οὐσίαν ἐστί. ῥήγνυται μὲν οὖν ῥᾳδίως ὑπὸ τῆς ἀναφορᾶς, τοῦ λεπτοῦ πνεύματος. οὐ ῥήγνυται δὲ, ὅταν μήτε λεπτὸν ᾖ μήτ' ἄνω φέρηται. τοιοῦτον δ' ἐστὶ τὸ ὀμιχλῶδες, οὔτε ἀναχθὲν εἰς ὕψος, οὔτε λεπτὸν ὂν, ἀλλ' ἱκανῶς ὑγρόν. ὡς βαστάζειν δύνασθαι τὸ περιταθὲν 40 ὑγρὸν ἑαυτοῦ. διὰ τοῦτ' οὖν οὐδ' ὅταν ὕδωρ ἕψεται, δύσλυτος γίνεται πομφόλυξ. ἀλλ' ἐπειδὰν ἢ παχὺς ἢ λιπαρός ἐστιν ὁ χυμός. ἐξ οὗ τό, τε γεννώμενον πνεῦμα, φυσῶδές τε καὶ ἀτμῶδές ἐστι, τότ' ἐπιπολῆς τοῦ λέβητος ὑγρὸν, ἐλαιῶδές τε καὶ λιπαρὸν, καὶ γλίσχρον. οὕτως οὖν ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ κατὰ τὰ τῶν ζῴων σώματα, γενέσθαι τὸν ἀφρόν. οὔτε δὴ σφοδράς γε τινὰς ἀνέμων, ὥσπερ ἐν τῇ θαλάττῃ καταιγίδας, ὑπολαβεῖν ἐγχωρεῖ. θερμασίαν μέντοι πυρώδη συντήκουσάν τε ἅμα καὶ πνεῦμα φυσῶδες ἐργαζομένην, μονονοῦ καὶ αὐτοῖς ὀφθαλμοῖς ἐνταῦθα πολλῶν ἐστιν ἀρρώστων θεάσασθαι, ταῦθ' ἡμῖν μὲν αὐτάρκως εἰρήσθω. καί σοι δὲ μνημονευέσθω περὶ γενέσεως ἀφρωδῶν, εἴτ' ἐνταῦθα πτυσμάτων, εἴτε διαχωρημάτων, εἴτ' οὔρων, ἐφίσταται γάρ ποτε καὶ τούτοις ἡ καλουμένη πομφόλυξ, πρὸς τὸ μηκέτι ποθεῖν αὖθις ἀκούειν περὶ αὐτῶν.

Εἰ δὲ εἴη οὕτως ἄκρητον ὥστε καὶ μέλαν φαίνεσθαι, δεινότερόν ἐστι τούτων ἐκείνων. κακὸν δὲ κἢν μηδὲν ἀνακαθαίρη-50 ται. μηδὲ προΐῃ ὁ πνεύμων ἀλλὰ πλήρης ἐὼν ζέῃ ἐν τῷ φάρυγγι.

Εἴρηται πρόσθεν ἤδη περὶ τῶν ἀκράτων ἁπάντων κοινῇ, καὶ περὶ τῶν μελαινῶν ἰδίως τι καὶ εἰ μὴ μέμνηται τῶν εἰρημένων, αὖθις ἀναγνώσθω τὰ αὐτά. βέλτιον γὰρ τοῦτο τοῦ πολλάκις ἐμὲ γράφειν περὶ τῶν αὐτῶν τὰ αὐτά.

Κορύζας δὲ καὶ πταρμοὺς ἐν πᾶσι τοῖσι περὶ τὸν πνεύμονα νουσήμασι, καὶ προγεγονέναι καὶ ἐπιγενέσθαι κακόν, ἀλλ' ἐν τοῖσιν ἄλλοισιν νουσήμασιν τοῖσι θανατωδεστάτοισιν, οἱ πταρμοὶ λυσιτελοῦσιν.

Τὸ διὰ τῶν ῥινῶν ἐκκενούμενον ὑγρὸν λεπτὸν καὶ ἄπεπτον, ὀνομάζειν εἰώθασι, κόρυζαν πάντες οἱ παλαιοὶ ἰατροί, καθάπερ τὸ δι' ὑπερῴας τοιοῦτον, κατάρρουν, καὶ θαυμάζω γε πῶς ὁ Ἱπποκράτης οὐ τοὺς κατάρρους, ἀλλὰ τοὺς πταρμοὺς ταῖς κορύζαις προσέθηκε. αἱ μὲν οὖν κόρυζαι καθ' ἕνα λόγον εἰσὶ μοχθηραί, τοῖς τοιούτοις ἐπιπνό-

μέναι νοσήμασι μὲν αἴτια οἱ κατάρροι δὲ κατὰ δύο, καὶ λέλεκται πολλάκις ἡμῖν ἔμπροσθεν ἔνια μοχθηρά, κατὰ συμβεβηκὸς ἐν τοῖς κακοῖς ἀριθμεῖσθαι σημείοις. ἀλλὰ δ' ἄντικρυς, αὐτὸ δὴ τοῦτο μόνον ὄντα σημεῖα μοχθηρά, μηδὲν μὲν αὐτὰ κακὸν ἐργαζόμενα, δηλοῦντα δέ τινα χαλεπὴν διάθεσιν, ἐφ' ᾗ γίγνονται. ἄλλα δὲ πρὸς τούτοις ὄντα τρίτα τὰ κατ' ἄμφω μοχθηρά, καὶ ὡς σημεῖα, καὶ ὡς αἴτια· σημεῖα μέν, ὅταν ὑπὸ χαλεπῶν γίνηται διαθέσεων. αἴτια δέ, ὅταν αὐτὰ πάλιν ἑτέρας ἐργάζηται μοχθηρὰς διαθέσεις. ἐπιγίνονται μὲν οὖν κατάρροι καὶ κόρυζαι τοῖς περὶ τὸν πνεύμονα νοσήκασι, θερμοὺς ἀτμοὺς δεχομένης τῆς κεφαλῆς. ἀδικεῖται δὲ οὐχ ὑπ' ἀμφοτέρων ὁ πνεύμων ἀλλ' ἀπὸ τῶν καταρρόων μόνων. ἔξω γὰρ ἐκκρίνεται τὸ διὰ τῶν ῥινῶν φερόμενον ἐν ταῖς κορύζαις. διὸ δὴ καὶ χείρους εἰσὶν οἱ κατάρροι τῶν κορυζῶν. οὐκ οἶδα οὖν ὅπως ἐν τῷ προκειμένῳ λόγῳ, παρελείφθησαν ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους, εἰ μή τι ἄρα συνεπινοεῖν ἡμᾶς ἀξιοῖ ταῖς κορύζαις αὐτούς. ἴσως δὲ ἐν ἀρχῇ πρὸς τοῦ βιβλιογράφου
10 παρελείφθησαν. μνείαν τ' ἐρῶ καὶ νῦν γινόμενα τοιαῦτα. κορύζας μὲν οὖν καὶ καταρρόους, ἀεὶ χρὴ νομίζειν οὐκ ἀγαθὰ σημεῖα. προγινομένους μέν, ὡς ἂν πληροῦντας τὸν πνεύμονα κακοχυμίας, προήκοντος δὲ τοῦ νοσήματος ἐπιφαινομένους, ὡς ἂν τήν τε τοῦ πνεύμονος διάθεσιν ἐνδεικνυμένους μεγάλην ὑπ' αὐτῆς τε τὴν κεφαλὴν, βεβλάφθαι σημαίνοντας. οἵγε μὴν πταρμοὶ ταῖς κορύζαις ἕπονται τὰ πολλά, καὶ μὲν δὴ καὶ σείοντες σφοδρῶς ὅλον τὸν θώρακα, λυμαίνονταί τι καὶ τὸν πνεύμονα. ἐν μέντοι τοῖς ἄλλοις νοσήμασιν οὐ συνεισβάλλοντες οὐδέποτε, καθάπερ οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν σύμπτωμα, προσήκουσι δέ, ἐπιφαινόμενοι, ὅτι εἰ σημαίνουσι κἂν θανατώδης ὅσον ἐπὶ τοῖς ἄλλοις σημείοις, ἡ νόσος ὑπάρχῃ. πέψεως τε γάρ εἰσι γνωρίσματα, καὶ ῥώμης τῆς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἀποκριτικῆς δυνάμεως. ὑφ' ἧς εἰς τὴν ῥῖνα τῶν φυσωδῶν πνευμάτων ἐκκρινομένων, ἅμα τισὶν ὑγρότησιν ἐνίοτε μέν, αἰσθηταῖς τε καὶ σαφέσιν. ἐνίοτε δὲ ἀμυδραῖς τε καὶ δυσοράτοις, οἱ πταρμοὶ γίνονται.

Δ Αἵματι δὲ ξυμμεμιγμένον μὴ πολλῷ πτύελον ξανθὸν ἐν τοῖσι περιπνευμονικοῖσιν ἐν ἀρχῇ μὲν τῆς νούσου πτυό-
20 μενον περιεστηκὸς κάρτα ὠφελέει. ἑβδομαίῳ δὲ ἐόντι ἢ παλαιοτέρῳ, ἧσσον ἀσφαλές.

Κοινὸς καὶ οὗτος ὁ λόγος ἐστὶν ἐπὶ πασῶν φλεγμονῶν, ἤδη πολλάκις ἡμῖν ἐν πολλοῖς εἰρημένος, ὡς τοῦ κατασκήψαντος εἰς τὰ φλεγμαίνοντα μόρια χυμοῦ, διορροῦται τὸ λεπτότερον. ὅταν ἡ περιέχουσα τὸ φλεγμαῖνον ἐπιφάνεια, μὴ πυκνὴ τὴν φύσιν ὑπάρχῃ. καθάπερ τουτὶ τὸ ἐκτὸς δέρμα, καὶ διὰ τοῦτο ἄν τε κατὰ τοὺς πόρους τῆς ῥινός, ἢ τοὺς ὀφθαλμούς, ἢ τὸ στόμα φλεγμονὴ γένηταί τις, ἀπορρέουσιν αὐτῆς ὑγρότητες λεπταί, παραπλήσιαι ταῖς ἐπὶ τῶν ἑλκῶν ἰχῶρσιν. οὕτως οὖν καὶ ὁ πνεύμων φλεγμήνας, ἀποκρίνει τινὰς ὑγρότητας εἰς τὰς ἐντὸς ἑαυτοῦ κενὰς χώρας αἵπερ εἰσὶν αἱ τῶν τραχειῶν ἀρτηριῶν, αἵτινες ἀπὸ τῶν βηχῶν ἀναφερόμεναι πτύονται, τὰ γνωρίσματα φέρουσαι, τοῦ τὴν περιπνευμονίαν ἐργαζομένου ῥεύματος. ἐκείνου γάρ εἰσιν ὀρρός τις. ἔσονται τοιγαροῦν ἐὰν μὲν χολώδης ἱκανὸς ὁ χυμὸς εἴη, ξανθαὶ μόνον. ἐὰν δὲ αἱματώδης, ἐρυθραί. ἐὰν δὲ ἐξ ἀμ-
30 φοῖν μικτός, ἐρυθραί τε ἅμα καὶ ξανθαί. αὗται μὲν οὖν αἱ ὑγρότητες, ἀγαθαί. βραχὺ δὲ ἀπολείπονται αὐτῶν καθ' ἃς ἀναπτύουσιν εἰλικρινὲς αἷμα, καὶ τάχα τινὰ καταπλήξεται τὸ σημεῖον. ὥσπερ ὅταν ἕλκος ἐν πνεύμονι γίνεται ῥαγέντος ἀγγείου, καὶ γὰρ καὶ τότε πτύουσιν αἵματος. ἀλλὰ καὶ τὸ κατά τινας τῶν περιπνευμονικῶν ἐπιφαινόμενον αἷμα, παντελῶς ὀλίγον, ὅμοιον γίνεται τῇ κατὰ διαπήδησιν ὀνομαζομένῃ πρὸς τῶν ἰατρῶν αἵματος πτύσει. γίνεται γὰρ καὶ τοῦτο τὸ σύμπτωμα, κατασκήψαντος μὲν αἵματος εἰς τὸ στόμα λεπτοῦ τὴν σύστασιν. ἀραιῶν δὲ τῶν οὔλων ὑπαρχόντων ὡς μὴ στέγειν αὐτό. καὶ μέντοι κατὰ τὴν φάρυγγα δι' αἰτίαν τὴν αὐτήν, γίνεταί ποτε τοῦ αἵματος τοιαύτη ἔκκρισις ἐρρώδης. οὐδὲ οὖν ἄτοπον ἐστὶν οὐδὲν ὅταν ἐν τῷ πνεύμονι γένηταί τι τοιοῦτον. διαγνώσεις δ' αὐτὸ ῥᾳδίως. ἔκ τε τῆς συστάσεως τοῦ αἵματος, καὶ αὐτοῦ τοῦ πλήθους. οὔτε γὰρ παχὺ τὴν σύστασιν ἐστὶ τὸ οὕτως ἀναπτυόμενον, οὔτε πολύ. χρὴ δὲ μὴ παραμένειν τὸ σύμπτωμα, μέχρι τῆς ἑβδόμης ἡμέρας. ἀλλὰ μάλιστα ἐντὸς τῆς πρώτης τετράδος, ἀλλοιωθῆναι πεττόμενον. εἰ δὲ μή, ἀλλὰ πάντως γε πρὸ τῆς ἑβδόμης. εἰ δὲ δια-
40 μένει τοιοῦτον ἐστὶν ἐξ ἀρχῆς ἕως, εὔδηλον ὡς εἰς χρόνον πλείονα δηλοῖ τὸ νόσημα προήξειν. ὅπου γὰρ οὐδέπω μέχρι τῆς ἑβδόμης ἤρξατο πέττεσθαι, χρονιωτάτην ἔσεσθαι δηλοῖ τὴν τελείαν πέψιν. ἐν δὲ τῷ μακρῷ χρόνῳ πολλὰ μὲν καὶ τῶν ἄλλων ἀτόπων εἴωθε συμπίπτειν. ὅσα τε διὰ τὸν κάμνοντα, καὶ τοὺς ὑπηρετοῦντας αὐτῷ, τά τε ἄλλως ἔξωθεν ἀδοκήτως γινόμενα συμβαίνει, καὶ μέντοι καὶ διὰ τὸν ἰατρὸν αὐτὸν ἐνίοτε. κἂν τούτων μηδὲν γένηται, κίνδυνός ἐστι πρὸ τοῦ πεφθῆναι τὸ νόσημα, καταλυθῆναι τὴν δύναμιν, καὶ διὰ τοῦτο ἧττον ἀσφαλὲς τοῦτο δοκεῖ φησὶ διαμένειν τὰ τοιαῦτα πτύσματα, μέχρι πλειόνων ἡμερῶν.

Γ άντα δὲ πτύελα πονηρά ἐστι, ὁκόσα ἂν τὴν ὀδύνην μὴ παύῃ. κάκιστα δὲ τὰ μέλανα ὡς διαγέγραπται. τὰ παύοντα δὲ τὴν ὀδύνην πάντων ἀμείνω ἀναπτυόμενα.

Κοινὸς καὶ αὐτὸς ὁ λόγος ἐστὶν ἐπὶ πάντων τῶν ἐκκρινομένων ἐκ τοῦ σώματος. ὥσπερ οὖν καὶ κατὰ τὰ ἄλλα βιβλία καὶ κατὰ τοὺς ἀφορισμούς, εἶπεν αὐτός. ὡς τὴν εὐφορίαν μάλιστα θεάσασθαι χρή. πολλάκις γὰρ ἰσχύουσα ἡ φύσις νικήσασα τὴν μοχθηρὰν διάθεσιν, ἐκκαθαίρει τὸ σῶμα. κἂν τούτῳ καταπλήττονται πολλοὶ θεώμενοι τὴν
50 κακίαν τῶν ἐκκρινομένων. οὐκ εἰδότες εἴτε συμπτώματος λόγῳ γίγνεσθαι τὸ τοιοῦτον, εἴτε τῆς φύσεως ὠθούσης ἔξω τὰ μοχθηρά. κατὰ μὲν οὖν τοὺς ἀφορισμούς, τὴν τῆς εὐφορίας προσηγορίαν ἔγραψε μόνην. ἐνταυθοῖ δὲ τὴν ἀνωδυνίαν ἐνεδείξατο, δι' ἣν ἐπαινεῖ τὰ παύοντα τὴν ὀδύνην πτύσματα. μετ' ὀλίγον δέ, πάνθ' ἑξῆς ἐρεῖ τὰ γνωρίσματα τῶν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἰόντων νοσημάτων. ἃ τῷ τῆς εὐφορίας ὀνόματι περιέλαβε. καὶ μέντοι καὶ κατωτέρω κελεύει τῶν εἰρημένων ὑπ' αὐτοῦ σημείων ἁπάντων, ἀκριβῶς ἐξητακέναι τὰς δυνάμεις. ὅπως ἀλλήλοις αὐτὰ παραβάλλων τις, ἱκανὸς εἴη στοχάζεσθαι ἐκ τοῦ μεγέθους τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον τε καὶ βέλτιον ὅλου τοῦ σώματος ῥοπῆς. οἷόνπερ κἀν τῷδε τῷ λόγῳ τῷ νῦν ἡμῖν προκειμένῳ πεποίηκεν αὐτός. εἰ γὰρ ἐπὶ τοῖς πτυέλοις αἱ ὀδύναι μὴ λύονται, οὐκ ἀγαθὸν τὸ σημεῖον. οὐ μὴν ἀρκέσει γέ σοι μόνον τοῦτο γνῶναι πρὸς ἀκριβῆ τοῦ μελ-

λοιπὸς ἔσεσθαι πρόγνωσιν, ἀλλὰ θεάσασθαι χρὴ καὶ ἄλλα συμπτώματα. ἐπεὶ γοῦν ἐνεδείξατο τῶν μελαινῶν πτυσμάτων μνημονεύσας. ὄντος γοῦν τοῦ κοινοῦ σημείου τοῦ μὴ παύσασθαι τὴν ὀδύνην, εἰ μὲν ὠχρὸν εἴη τὸ ἐκπτυόμενον ἢ ἐρυθρόν, ἧττον ἐστὶ κινδυνῶδες. εἰ δὲ μέλαν, ὀλεθριώτατον. ὥσθ' ἅπαντα ἐπισκεψάμενος οὐ μόνον τὰ εἰρημένα, κεφάλαιον ἐν ἐξ αὐτῶν ἀθροίσεις, ἀκριβοῦς προγνώσεως, καὶ αὐτὸς δὲ ἐφεξῆς ὁ Ἱπποκράτης ἁπάντων τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν σημείων ἔγραψε κατάλογον, ἀναμιμνήσκων τῶν προειρημένων.

Ὁκόσα δὲ τῶν ἀλγημάτων ἐκ τουτέων τῶν χωρίων μὴ παύεται μήτε πρὸς τὰς τῶν πτυέλων καθάρσιας, μήτε πρὸς τὴν τῆς κοιλίης ἐκκόπρωσιν, μήτε πρὸς τὰς φλεβοτομίας τε καὶ διαίτας καὶ φαρμακείας, εἰδέναι δεῖ ἐκπυήσοντα.

10 Ὅσα τῶν ἀλγημάτων ἐκ τῶν κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα χωρίων, οὐ παύεται πρὸς τὰ βοηθήματα, καὶ τοῦτ' ἔχει μόνον ἄτοπον, οὐδενὸς ὀλεθρίου ζῶντος ἑτέρου γνωρίσματος, ἐκπυῆσαι αὐτὰ προσδοκᾶν. μέσα γάρ πως ἐστὶ ταῦτα τῶν τελυομένων ἐν τάχει καὶ τῶν ἀνιάτων.

Τῶν δὲ ἐκπυημάτων ὁκόσα μὲν ἔτι χολώδεος ἐόντος τοῦ πτυέλου ἐκπυΐσκεται, ὀλέθρια κάρτα, ἤν τε ἐν μέρει τὸ χολῶδες τῷ πύῳ ἀναπτύηται ἤν τε ὁμοῦ.

Τῶν ἐν τοῖς φανεροῖς μορίοις τοῦ σώματος ἐκπυισκόντων, ὅσα τοιαῦτ' ἐστίν. ὡς ἐν μέρει μέν τινι πῦον ἔχειν, ἐν ἑτέρῳ δ' εἶναι τὸ λοιπόν, οὐδὲν εὐίατόν ἐστιν. εἰ δὲ καὶ πρὸς τὸ μηδέπω τὸ πῦον ἔχειν ἔτι καὶ κακόηθές τι σημεῖον αὐτοῖς συνείη, πολὺ μᾶλλον ἐστὶ μοχθηρά. τούτων δὲ πολὺ μᾶλλον ὑποληπτέον εἶναι μοχθηρά, τὰ κατὰ τοὺς κυρίους τόπους γινόμενα. δηλοῦται γὰρ ἀθεώτατος τις ὢν ὁ λυπῶν χυμός, ὅπου τῆς φύσεως ἐνδειξαμένης ὅπως ἔχει τῆς εἰς τὸ πέττειν παρασκευῆς, οὐδὲν ὅλως εἶξεν αὐτῆς.

20

Μάλιστα δ' ἢν ἄρξηται χωρέειν τὸ ἔμπυημα ἀπὸ τουτέου τοῦ πτυέλου ἑβδομαίου ἐόντος τοῦ νοσήματος.

Καὶ τοῦτο κοινὸν ἁπάντων ἐστὶ τῶν ἐν ταῖς κρισίμοις ἡμέραις γινομένων. εἰς γὰρ τὸ βέβαιον τῆς προγνώσεως, ἡ κρίσιμος συντελεῖ. πότερον δ' ἀγαθὸν ἐστὶν ἢ κακὸν τὸ γινόμενον, ἐξ ἄλλων τεκμηρίων ἡ διάγνωσις. ἐάν τε γὰρ ἱδρὼς γένηται κατὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν. ἐάν τε διαχώρησις γαστρός. ἐάν θ' αἱμορραγία, βελτίω μὲν ἐργασάμενα τὸν κάμνοντα, τῶν ἀγαθῶν ἐστὶ σημείων. χείρω δέ, τῶν κακῶν, καὶ πιστῶς γε δηλοῖ τούτων ἑκάτερον, οὐχ ὡς εἰ κατ' ἄλλην ἡμέραν ἐγένετο. γέγραπται δέ μοι περὶ τούτων, ἐπὶ πλεῖστον ἔν τε τοῖς περὶ κρισίμων ἡμερῶν καὶ τοῖς περὶ κρίσεων. ἐν οἷς χρὴ προγεγυμνάσθαι, τὸν βουλόμενον ἀκριβῶς παρακολουθῆσαι τοῖς ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρημένοις.

30

Ἐλπὶς δὲ τὸν τὰ τοιαῦτα πτύοντα ἀποθανεῖσθαι τεσσαρεσκαιδεκαταῖον, ἢν μή τι αὐτῷ ἐπιγένηται ἀγαθόν.

Ἔργῳ τὴν τούτων ἀλήθειαν μεμαθήκατε, προλέγοντος ἐμοῦ πειραθέντες. ὥστε προσέχειν ἡμᾶς χρὴ τὸν νοῦν τοῖς λεγομένοις ὑφ' Ἱπποκράτους. μὴ τοιαῦτα νομίζοντες αὐτὰ ταῖς δυνάμεσιν ὑπάρχειν, ὁποῖα τοῖς πολλοῖς τῶν ἰατρῶν γέγραπται, μέχρι γραμμάτων καὶ λόγων τὸ πιθανὸν ἔχοντα. τοῖς δ' ἤδη τῶν νόσων ἔργοις ἐλεγχόμενα. πρὸς γάρ τοι τὸν εἰρημένον ὑπ' αὐτοῦ σκοπὸν ὄντα μέσον ἁπάντων τῶν ἄλλων, κακῶν τε καὶ ἀγαθῶν ἀποβλέπων, δυνήσῃ προλέγειν τὴν ἡμέραν, ἐν ᾗ τεθνήξεταί τις. ὑποκείσθω γὰρ ὁ κάμνων ἑβδομαῖος ἐπτυκὼς τὸ πυῶδες. οὐ μὴν μόνον, οὐδὲ δι' ὅλης ἡμέρας ἐφεξῆς, ἀλλ' ἤτοι σὺν αὐτῷ τὸ χολῶδες, ἢ μόνον ἐκεῖνο, χωρὶς τοῦ πυώδους. ἔστω δ' αὐτῷ καὶ τἄλλα πάντα μέσα. ἀπό τε τῆς ἡλικίας καὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς ὥρας καὶ τῆς χώρας καὶ τῆς οἰκείας δυνάμεως, ὡς μήτε ἰσχυροτάτην εἶναι τὴν δύναμιν, μήτ' ἀσθενεστάτην. ὡσαύτως δὲ καὶ τὴν κρᾶσιν αὐτοῦ τοῦ κάμνοντος, μήτε τὴν εὐκρατοτάτην εἶναι, μήτε τὴν δυσκρατοτάτην. οὕτως δὲ καὶ ὥραν καὶ χώραν καὶ κατάστασιν καὶ ἡλικίαν τοῦ κάμνοντος ἐν τῷ μέσῳ τετάχθαι τῶν ἀρίστων τε καὶ χειρίστων ὑποθώμεθα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον ἑκάστου γένους σημείων ὑπάρχειν ὑποκείσθω τῷ κάμνοντι τὰ μέσα. τοῦτον ἐλπὶς ἐστι τεθνήξεσθαι τεσσαρεσκαιδεκαταῖον. ὡς ταύτης μέσης οὔσης προθεσμίας τοῦ θανάτου. προσγινομένων δὲ σημείων, ἀγαθῶν μέν, ἤδη πλέονα χρόνον ἐκταθήσεσθαι τὴν προθεσμίαν τοῦ θανάτου. κακῶν δέ, θᾶττον, ἢ τεσσαρεσκαιδεκαταῖον τεθνήξεσθαι. τίνα δ' ἐστὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακά, δίηλθεν αὐτὸς ἐφεξῆς. τὰ μέν, ὀνομαστί. τὰ δέ, ἤδη κεφαλαίων, ἀλλὰ σύ γε μὴ δέ τι τούτων ἀκούσῃς ὡς ὁμότιμον ἁπάντων, ἀλλ' ἀναμνησθεὶς ὧν αὐτὸς ἔγραψε, καὶ ὧν ἡμεῖς προσεθήκαμεν, εἴς τε τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἀπόβλεπε, καὶ τὴν δύναμιν. ὅπου μὲν αὐτὸς εἶπε σωτήριον κάρτα, καὶ ὀλέθριον κάρτα, τῆς πρώτης τοῦτο δυνάμεως τιθείς. τὸ μὲν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς. τὸ δέ, ἐν τοῖς κακοῖς ὡσαύτως δὲ καὶ ὅπου τὸν θάνατον ὑπόγυον ἔφησεν ὑπάρχειν ἢ θανατωδέστατα προσέγραψεν, οὐχ ἁπλῶς εἶπε θανατώδη, καὶ μὲν δὴ

50 κἀπὶ τῶν ὑγιεινῶν σημείων, ὅταν εἴπῃ μεγάλην δύναμιν ἔχειν εἰς σωτηρίην, καὶ πάλιν. ἀσφάλειάν τε γὰρ σημαίνει, καὶ τὸ νόσημα ὀλιγοχρόνιον. ἤ τι τοιοῦτον προσέθηκε. τὰ δ' ἁπλῶς θανατώδη, καὶ πάλιν ἁπλῶς περιεστηκότα λεγόμενα, μέσης ἐστὶ τάξεως, ἀμφότερα κατὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν. ἐφ' ἑκάτερα δὲ τούτων, ὅσα παραβλητικῶς εἶπεν ἤτοι θανατωδέστερα, ἢ περιεστηκότα, ἢ τὸ μᾶλλον τε καὶ ἧττον ἑκατέροις προσέθηκεν. ἐὰν μὲν γὰρ ἐπιφανῇ τι τοῖς κατὰ τὴν πέμπτην ἢ ἑβδόμην ἡμέραν εἰρημένοις ὀλεθρίοις πτύσμασι τῶν τῆς πρώτης τάξεως κακῶν σημείων, οὐκ ἂν οὐδ' εἰς τὴν ἑνδεκάτην ἡμέραν ὁ κάμνων ἐξίκοιτο, καὶ μᾶλλον ἐὰν ἐν ὅσῳ πλείω γένηται ταῦτα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἐὰν τῶν ἱκανῶς ἀγαθῶν ἐπιφανῇ τινά, μέχρι τῆς τρίτης ἑβδομάδος ἐκταθήσεται τὸ νόσημα. μιχθέντων δ' ἀλλήλοις, ὀλεθρίων τε καὶ περιεστηκότων, ἢ τῶν μᾶλλον ἐν ἑκατέρῳ τῷ γένει τοῖς ἧττον, ἢ ὅπως οὖν ἄλλως ἤδη μετὰ τοῖς πλείοσί τε καὶ ἰσχυροτάτοις ἀγαθοῖς σημείοις, ἐλπὶς τὸν κάμνοντα πλείονα-

ζήσεσθαι χρόνον, ἐπὶ δὲ τοῖς ἐναντίοις, ἐλάττονα, κατὰ ταῦτα δὲ κἂν ἤτοι γέρων ἢ ἀσθενὴς τὴν δύναμιν, ἢ ἐν ὥρᾳ
καὶ χώρᾳ καὶ καταστάσει μοχθηρᾷ καὶ δυσκράτῳ νοσῇ τις, ἐπιταθήσεσθαι τοῦ θανάτου τὸ τάχος προσδοκᾶν,
μεγίστην πάλιν ἔχειν ἐν τούτοις ἰσχὺν ἡγούμενος τὸν ἀπὸ τῆς δυνάμεως σκοπόν.

Εἰ δὲ τὰ μὲν ἀγαθὰ τὰ δὲ, εὐπετέως φέρειν τὸ νόσημα, ἄπνουν εἶναι, τῆς ὀδύνης ἀπηλλάχθαι, τό, τε πτύελον ῥηϊ-
δίως ἀναβήσσειν. τό, τε σῶμα ὁμαλῶς φαίνεσθαι, θερμόν τε καὶ μαλθακόν. καὶ δίψαν μὴ ἔχειν, οὖρά τε καὶ δια-
χωρήματα καὶ ὕπνους καὶ ἱδρῶτας ὡς διαγέγραπται ἕκαστα εἰδέναι ἀγαθὰ ἐόντα ἐπιγίνεσθαι. οὕτω μὲν γὰρ
ἁπάντων τουτέων ἐπιγινομένων, οὐκ ἂν ἀποθάνοι ὁ ἄνθρωπος. ἢν δὲ τὰ μέν τοι αὐτέων ἐπιγίνοιτο. τὰ δὲ μὴ, οὐ πλεί-
να χρόνον ζήσας ἢ τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρας ἀπόλοιτ' ἂν ὁ ἄνθρωπος. κατὰ δὲ τἀναντία τουτέων, δυσπετέως
10 φέρειν τὴν νοῦσον, πνεῦμα μέγα καὶ πυκνὸν εἶναι. τὴν ὀδύνην μὴ παύεσθαι. τὸ πτύελον μόλις ἀναβήσσειν. διψῆν
κάρτα. τό, τε σῶμα ὑπὸ πυρὸς ἀνωμάλως ἔχεσθαι, καὶ τὴν μὲν κοιλίην καὶ τὰς πλευρὰς θερμὰς εἶναι ἰσχυρῶς
τὸ δὲ μέτωπον καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ψυχρούς. οὖρα δὲ καὶ διαχωρήματα καὶ ὕπνους καὶ ἱδρῶτας ὡς δια-
γέγραπται ἕκαστα εἰδέναι κακὰ ἐόντα οὕτως. εἰ γὰρ ἐπιγίνοιτό τι τῷ πτυέλῳ τουτέων ἀπόλοιτ' ἂν ἄνθρωπος πρὶν
ἢ ἐς τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρας ἀφικέσθαι, ἢ ἐναταῖος, ἢ ἑνδεκαταῖος. οὕτως οὖν ξυμβάλλεσθαι χρὴ ὡς τοῦ πτυέλου
τουτέου θανατώδεος ἐόντος μάλα καὶ οὐ περιάγοντος ἐς τὰς τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρας. τὰ δὲ ἐπιγινόμενα κακά
τε καὶ ἀγαθὰ ξυλλογιζόμενον ἐκ τουτέων χρὴ τὰς προρρήσιας προλέγειν, οὕτω γὰρ ἄν τις ἀληθεύοι μάλιστα.

Ἐντεῦθεν ἄρχεται τοῦ καταλόγου τῶν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν σημείων ὑπὲρ ὧν ἔμπροσθεν εἴρηται, καὶ δὴ
τεθ' ὑπερβὰς αὐτὰ, τὰ ἑξῆς προχειριοῦμαι. πρὸς μὲν οὖν τὸ περιγενέσθαι, πάντων δεῖ παρεῖναι τῶν ἀγα-
θῶν. πρὸς δὲ τὴν ἀπώλειαν, ἀρκεῖ καὶ ἓν παρεῖναι τῶν κακῶν. μόνου τοῦ θᾶττον καὶ βράδιον, ἀπολέσθαι, ἐκ τοῦ πλείω
20 ἢ ἐλάττω ἀγαθὰ ἢ κακὰ παρεῖναι δηλουμένου.

Αἱ δ' ἄλλαι ἐκπυήσιες ῥήγνυνται αἱ πλεῖσται μὲν εἰκοσταῖαι. αἱ δὲ τριηκοσταῖαι. αἱ δὲ τεσσαρακονθήμεροι. αἱ δὲ
πρὸς τὰς ἑξήκοντα ἡμέρας ἀφικνέονται.

Ἀσαφές ἐστιν ὁποίας ἄλλας λέγει. δυνατὸν μὲν γάρ ἐστι καὶ περὶ τῶν ἐν ἑτέροις μέρεσι γινομένων ἐκπυήσε-
ων, τὸν λόγον αὐτὸν ποιεῖσθαι, καταλιπόντα θώρακα καὶ πνεύμονα, περὶ ὧν ἄχρι δεῦρο διείλεκται. δυνατὸν
δὲ καὶ περὶ τῶν ἐν αὐτοῖς μὲν τοῖς ὀργάνοις, ἀλλ' οὐχ ὁμοίων ἐκπυήσεων ταῖς προειρημέναις. ἐνδέχεται δὲ καὶ
περὶ ἀμφοτέρων. ἐπεὶ δὲ οὐχ ὁμοίων ταῖς προειρημέναις εἶπον, ἐξηγήσασθαι χρὴ τοῦτο. φημὶ γὰρ οὐ περὶ πα-
σῶν ἐκπυήσεων αὐτὸν, ἀλλὰ τῶν ὡς αὐτὸς εἶπεν χολῶδες ἐχουσῶν τι μεμιγμένον, ἄχρι δεῦρο ποιεῖσθαι τὴν δι-
δασκαλίαν. οὐδὲ τούτων ἁπασῶν, ἀλλ' ὅσαι κατὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἐρράγησαν. ἔστι δὲ τοῦτο σπάνιον. αἱ πλεῖ-
σται γὰρ εἰκοσταῖαι ῥήγνυνται. τινὲς δὲ καὶ μέχρι πλείονος ἀφικνοῦνται χρόνου, περὶ ὧν νῦν διέρχεται. διαφο-
30 ραὶ δὲ πασῶν εἰσὶ δύο κοιναὶ δι' ἃς καὶ τῷ χρόνῳ παραλλάττουσιν ἀλλήλων, ἔκ τε τοῦ πάσχοντος μορίου καὶ τοῦ πλεο-
νάζοντος χυμοῦ. τὰ μὲν γὰρ θερμότερα καὶ μαλακώτερα μόρια, θᾶττον ἐκπυΐσκεται. τὰ ψυχρότερα δὲ καὶ σκληρό-
τερα, βραδύτερον. οὕτω δὲ καὶ τῶν χυμῶν. οἱ μὲν θερμότεροι, θᾶττον. οἱ δὲ ψυχρότεροι, βραδύτερον. αὗται μὲν
αἱ κατὰ τὴν τοῦ πράγματος τὴν οὐσίαν εἰσὶ διαφοραὶ, προσέρχονται δὲ ἔξωθεν, αἱ παρὰ τὴν ἡλικίαν τε καὶ τὴν φύ-
σιν, ὥραν τε καὶ χώραν, καὶ κατάστασιν. ἔτι δὲ καὶ δύναμιν τοῦ κάμνοντος. ἐν ἁπάσαις δ' αὐταῖς, οἱ μὲν θερ-
μότεροι χυμοὶ, θᾶττον. οἱ δὲ καὶ ψυχρότεροι, βραδύτερον, ἐκπυΐσκονται. ταῦτα μὲν οὖν κοινῇ περὶ πασῶν
ἐκπυήσεων ἐπίστασθαι καλόν. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ νῦν ἔτι περὶ τῶν κατὰ τὸν θώρακα καὶ τὸν πνεύμονα διέρχεσθαι.

Ἐπισκέπτεσθαι δὲ χρὴ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐμπυήματος ἔσεσθαι λογιζόμενον ἀπὸ τῆς ἡμέρης ᾗ ὁ πρῶτον ἄνθρωπος ἐπύ-
ρεξεν εἴποτε αὐτὸν πρῶτον ῥῖγος ἔλαβεν, καὶ εἰ φαίη ἀντὶ τῆς ὀδύνης βάρος αὐτῷ γεγενῆσθαι ἐν τῷ τόπῳ ἐν ᾧ
ἤλγει. ταῦτα γὰρ ἐν ἀρχῇσι γίνεται τῶν ἐμπυημάτων. ἐξ οὖν τουτέων τῶν χρόνων τὴν ῥῆξιν χρὴ προσδέχε-
40 σθαι τῶν ἐμπυημάτων ἔσεσθαι ἐς τοὺς χρόνους τοὺς προειρημένους.

Ἕν τι τῶν ὁμολογουμένων ἐστὶν ἅπασι σχεδὸν τοῖς ἰατροῖς, ἐπειδὴ καὶ φαίνεται σαφῶς, ὡς ὅταν αἱ κατὰ τὰ κύ-
ρια μέρη φλεγμοναὶ, μὴ διαφορηθῶσιν ὑπὸ τῶν βοηθημάτων ἀλλ' ἐκπυΐσκονται, ῥῖγος γενέσθαι τηνικαῦ-
τα καὶ πυρετὸν ἐπ' αὐτῷ. δέδεικται δὲ ἐν τοῖς περὶ ῥίγους λόγοις, ὡς ἡ δριμύτης τοῦ γινομένου πύου δάκνουσα
καὶ διαβιβρώσκουσα τὰ παρακείμενα σώματα, ῥῖγος ἐργάζεται παραπλησίως τοῖς δριμέσι φαρμάκοις. ὧν ἐνίο-
τε προσενεχθέντων ἕλκεσι κακοήθεσιν, ἤ τινι σηπεδονώδει διαθέσει, ῥιγῶσαί τε καὶ πυρέξαι συνέπεσεν. ἀκολου-
θεῖ δὲ τῷ τοιούτῳ ῥίγει πυρετός. ἀμέλει καὶ ὁ Ἱπποκράτης, ἀμφοτέρων ἐμνημόνευσε, καὶ προτέρου γε τοῦ πυρετοῦ.
λέγων. ἀπὸ τῆς ἡμέρης ἧς τὸ πρῶτον ὁ ἄνθρωπος ἐπύρεξεν οὐκ ἐκείνην ἑρμηνεύων τὴν ἡμέραν, ἥτις ὅλου τοῦ νο-
σήματος, ἐγένετο πρώτη. ἀλλὰ καθ' ἣν τὸ ῥῖγος ἅμα τῷ πυρετῷ συνέπεσεν, ἐναργῶς σφοδροτέρῳ δηλονότι τοῦ πρό-
σθεν ὄντος γινομένῳ. ἀλλὰ καὶ βάρους αἴσθησις γίνεται, τηνικαῦτα τοῖς κάμνουσι. τοῦ κατὰ πολλὰ καὶ σμικρὰ
50 μόρια παρεσπαρμένου τοῖς φλεγμαίνουσι σώμασι χυμοῦ, μετὰ τὴν εἰς πῦον μεταβολὴν ἀθροιζομένου, πρός τι-
να μίαν χώραν κενὴν, συνεχῆ τῷ φλεγμαίνοντι παντί. ἐκ τούτων οὖν φησὶ τῶν χρόνων ἐν οἷς ταῦτα πρῶτον
ἐγένετο, προσδέχεσθαι χρή. τὰ μὲν, εἰκοσταῖα. τὰ δὲ, τριακοσταῖα. τὰ δὲ, τεσσαρακοσταῖα. τὰ δὲ, ἑξηκοσταῖα ῥήγνυ-
σθαι τῶν ἐμπυημάτων. ἃ δ' εἶπε γνωρίσματα, τρία τὸν ἀριθμόν ἐστι. βάρος, καὶ ῥῖγος, καὶ πυρετὸς τοῦ πρόσθεν ὡς
ἔφην σφοδρότερος πολλῷ.

Εἰ δὲ εἴη τὸ ἐμπύημα ἐπὶ θάτερα μοῦνον, στρέφειν τε καὶ καταμανθάνειν χρὴ ἐπὶ τουτέοισι, μή τι ἔχῃ ἄλγημα ἐν τῷ
ἑτέρῳ πλευρῷ, καὶ ἢν θερμότερον ᾖ τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου, καὶ κατακλινομένου ἐπὶ τὸ ὑγιαῖνον πλευρὸν. ἐρωτᾶν
εἴ τι αὐτῷ δοκέει βάρος ἐκκρέμασθαι ἐκ τοῦ ἄνωθεν. εἰ γὰρ εἴη τοῦτο, ἐπὶ θάτερον ἐστι τὸ ἐμπύημα ἐπὶ ὁκοῖον ἂν
πλευρὸν βάρος ἐγγίνηται.

Ὅτι διαφράττουσιν ὑμένες τὸν θώρακα διήκοντες ἀπὸ τοῦ στέρνου μέχρι τῆς ῥάχεως, ὡς δύο ποιεῖν αὐτοῦ κοιλότητας, ἐν ταῖς ἀνατομαῖς ἐμάθομεν. ὅθεν οὐδὲ κοινωνεῖ τὰ κατὰ τὸ ἕτερον μέρος ἐμπυήματα, τοῖς κατὰ θάτερον, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐντὸς τοῦ περιτοναίου. κατ' ἐκεῖνο μὲν γὰρ ἐν κύκλῳ πᾶσι τοῖς ἐντέροις περιρρεῖ τὸ πῦον. ἐνταῦθα δ' οὔτε τὰ περὶ τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ θώρακος εἰς τὰ ἀριστερὰ δύναται μεταρρεῖν, οὔτ' ἔμπαλιν ὅσα ἐν τοῖς ἀριστεροῖς ἐστὶν, εἰς τὰ δεξιὰ μεταρρυῆναι. διὰ ταῦτ' οὖν ἀξιοῖ καταμανθάνειν, εἴτε ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἔχει τὸ πῦον ὁ κάμνων, εἴτε κατὰ τὸ ἕτερον μόνον. ἐν μὲν γὰρ ταῖς περιπνευμονίαις εἰς ἐμπύημα τρεπομέναις, κατ' ἄμφω μᾶλλον ἢ κατὰ θάτερον, ἀθροίζεται τὸ πῦον. ἐν δὲ ταῖς πλευρίτισι, κατὰ τὸ ἕτερον μέρος μᾶλλον, ἢ κατ' ἄμφω. διάγνωσις δὲ τοῦ πεπονθότος, ἔκ τε τῆς τῆς θερμασίας διαφορᾶς. θερμότερον γάρ ἐστι τὸ πεπονθὸς καὶ ἐκ τοῦ κατακλινόμενον τε αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἀντικείμενον πλευρὸν, καὶ ἐκ τοῦ αἰσθάνεσθαι βάρους ἐγκειμένου τῷ ὑψηλοτέρῳ μέρει. δῆλον γὰρ ὅτι τὸ πῦον ἠθροισμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει, τὴν τοῦ βάρους αἴσθησιν ἐργάζεται.

Τοὺς δὲ ξύμπαντας ἐμπύους γινώσκειν χρὴ τοῖσι δὲ τοῖς σημείοισι. πρῶτον μὲν εἰ ὁ πυρετὸς οὐκ ἀφίησιν. ἀλλὰ τὴν μὲν ἡμέρην λεπτὸς ἴσχει. τὴν δὲ νύκτα πλείων. καὶ ἱδρῶτες πολλοὶ ἐπιγίνονται, βῆξαί τε καὶ θυμὸς ἐγγίνεται αὐτέοισι, καὶ ἀποπτύουσιν οὐδὲν ἄξιον λόγου, καὶ οἱ μὲν ὀφθαλμοὶ ἔγκοιλοι γίνονται. αἱ δὲ γνάθοι ἐρυθήματα ἴσχουσι, καὶ οἱ μὲν ὄνυχες τῶν χειρῶν γρυποῦνται. οἱ δὲ δάκτυλοι θερμαίνονται, καὶ μάλιστα ἄκροι, καὶ ἐν τοῖσι ποσὶν οἰδήματα γίνονται, καὶ σιτίων οὐκ ἐπιθυμέουσι καὶ φλυκταῖναι γίνονται ἀνὰ τὸ σῶμα.

Ὅσοι πῦον ἀθρόον ἔχουσιν ἔνδον τοῦ σώματος εἴτ' οὖν ἔτι περιεχόμενον ἐν τῷ φλεγμαίνοντι μορίῳ πρόσθεν, εἴτε καὶ μετὰ τὸ ῥαγῆναι, δυνατὸν ἐστὶν ὀνομάζεσθαι τούτους ἐμπύους. ἀλλ' εἴθισται παρὰ τοῖς ἰατροῖς, μόνους ἢ μάλιστα τοὺς κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα τοιοῦτον ἔχοντας πάθος, ἐμπύους ὀνομάζεσθαι. περιέχεται δὲ μετὰ τὴν ῥῆξιν ἐν τῇ μεταξὺ θώρακός τε καὶ πνεύμονος χώρᾳ, τὸ πῦον τοῦτο, καὶ εἰ μὴ διὰ ταχέων ἀναπτυσθείη, φθινωδῶς ἀπόλλυνται. πυρέττοντες λεπτῶς μὲν, ἀεὶ δέ πως αὐξανομένης τῆς θερμασίας εἰς νύκτα, καὶ γίνεται τοῦτο πᾶσι τοῖς ἑκτικῶς πυρέττουσιν οὐ τῷ τῆς διαθέσεως λόγῳ τῆς νυκτὸς αὐξανούσης αὐτοῖς τὸν πυρετὸν ἀλλὰ κατά τι συμβεβηκός. ὅπερ ἐστὶ τοιοῦτον, ἐν τοῖς καλουμένοις ἑκτικοῖς πυρετοῖς, αὐτὰ τοῦ ζώου τὰ στερεὰ μόρια διάπυρα γίνεται. μετὰ τοῦτ' οὖν αὐτὸ, ἀεὶ παραπλήσιος ὁ πυρετὸς ἐν ἑαυτῷ μένει. τὴν θερμασίαν ἔχων, οἷόν περ ἡ τίτανος ἄνυδρος τοῖς ἁπτομένοις. ὅταν γοῦν φάγωσί τε καὶ πίωσιν, ὅμοιόν τι συμβαίνει, τοῖς γινομένοις κατὰ τὴν τίτανον ὕδατι βραχεῖσαν. ὥστε τοὺς ἁπτομένους ἔξωθεν, αἰσθάνεσθαι πολὺ θερμοτέρου τοῦ κάμνοντος. ἔδειξα δὲ τοῦτο πολλάκις ὑμῖν ἐπὶ τῶν ἀρρώστων, ἄλλοτ' ἄλλῳ καιρῷ θρέψας τοὺς οὕτω πυρέξαντας, ἵνα πεισθῆτε διὰ τὴν τροφὴν γίνεσθαι τοῦτ' αὐτοῖς. οὐ τῷ τῆς διαθέσεως λόγῳ. ἐναργῶς γὰρ φαίνεται συμμεταπίπτειν ἡ πυρετώδης θερμασία, τοῖς καιροῖς τῆς τροφῆς. αὐτίκα μὲν ἐπὶ ταῖς προσφοραῖς τῶν σιτίων, αὐξανομένη, σφοδροτάτη τε ἑαυτῆς φαινομένη κατὰ τὴν ἀνάδοσιν αὐτῶν. Διὰ δὲ τὴν ἀρρωστίαν τῆς δυνάμεως, ἱδρῶτες ἐπιγίνονται συνεχεῖς. διαφορουμένης τῆς ἀναδοθείσης τροφῆς. Ἀλλὰ καὶ βῆξαί τε καὶ θυμὸς αὐτοῖς γίνεται, τουτέστι προθυμία, καὶ ἀναπτύουσιν οὐδὲν ἄξιον λόγου. εἰ γὰρ ἔπτυον, οὐκ ἂν ἔμπυοι διέμενον. αἰτία δὲ τοῦ μηδὲν ἀναπτύειν ἄξιον λόγου, τριττή. τοῦ πύου μὲν αὐτοῦ, γλισχρότης καὶ πάχος. τοῦ δὲ περιέχοντος ὑμένος τὸν πνεύμονα, πυκνότης. ἀρρωστία δ' ἐπὶ τούτοις, τῆς τοῦ κάμνοντος δυνάμεως. ἀλλὰ καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ φησὶν ἔγκοιλοι γίνονται. κοινὸν τι τοῦτο, τῶν χρονίων ἁπάντων πυρετῶν, καὶ μάλιστα τῶν ξηραινόντων ἐπιφανῶς. ἐρυθραίνονταί τε τὰ μῆλα, διὰ τὴν ἐν τῷ πνεύμονι θερμότητα, καὶ διὰ τὰς βῆχας. ἄμφω γὰρ ταῦτα θερμαίνει τό, τε πρόσωπον καὶ ὅλην τὴν κεφαλήν. ἀπό τε τοῦ κατασκήψαντος εἰς τὸν πνεύμονα ῥεύματος, ἀτμῶν ἀναφερομένων εἰς αὐτά. Οἱ δ' ὄνυχες γρυποῦνται, τῶν στηριζουσῶν αὐτοὺς ἑκατέρωθεν σαρκῶν ἐκτηκομένων. Οἱ μὲν οὖν δάκτυλοι, καίτοι καταψυχόμενοι τοὐπίπαν ἐπὶ τῶν χρονίως νοσούντων, ὅμως ἐν πᾶσι τοῖς ἑκτικοῖς πυρετοῖς θερμοὶ διαμένουσιν ἐπειδὴ κατειλήφασιν οὗτοι, τὰ στερεὰ μάλιστα μόρια τοῦ σώματος, κατά γε μὴν ἄκρους ἑαυτοὺς ἐναργέστερον φαίνονται θερμότεροι. οὐκ ἐκ τῶν ἔξω μερῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔνδον, ἔνθα τὸ σαρκῶδες αὐτῶν ἐστὶ καὶ ἡ αἰτία πρόδηλος εἴγε μεμνήμεθα τῶν ἐπὶ ταῖς προσφοραῖς εἰρημένων. ἔνθα γὰρ ὑγρότης ἡ δαψιλεστέρα, σαφέστερος ἐν τούτοις χωρίοις ἡ θερμασία γίνεται. προήκοντός γε μὴν τοῦ χρόνου, καὶ οἱ πόδες αὐτῶν οἰδίσκονται. τῆς τοῦ σώματος ὅλου νεκρώσεως, ἐκεῖθεν ἀρχομένης, ὡς ἂν πορρωτάτω κειμένων μορίων τῆς ἀρχῆς. τηνικαῦτα ἤδη, καὶ ἀνόρεκτοι γίνονται, νεκρουμένης δηλονότι τῆς ὀρεκτικῆς δυνάμεως, ἅμα ταῖς ἄλλαις. Καὶ φλυκταῖναί τινες ἐπιγίνονται, διαβρωτικῶν ἰχώρων ἀθροιζομένων ἐν σώματι. Τοιαύτην γὰρ αὐτῶν ὁ Ἱπποκράτης
» ἐδίδαξε τὴν γένεσιν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν. ἡνίκα φησίν. ἐπιπίνονται μὲν ἐν τῷ δέρματι, ἰχῶρες. ἐγ-
» καταλαμβανόμενοι δὲ, θερμαίνονται. οἱ γὰρ ἰχῶρες οὗτοι τὸ μὲν ἄλλο τοῦ δέρματος ὅσον μανότερόν ἐστι
» διεξερχόμενοι, διὰ τὸ ἔξω πέρας αὐτοῦ πυκνότερον ὂν, ἴσχονται. δίστασι δὲ τοῦτο καὶ ἀφίστασιν, ἀπὸ τοῦ ἔνδον.
ἀθροιζόμενοί τε κατ' αὐτὸ, τὰς φλυκταίνας ἐργάζονται.

Ὁκόσα μὲν οὖν ἐγχρονίζει τῶν ἐμπυημάτων ἔχει τὰ σημεῖα ταῦτα, καὶ πιστεύειν αὐτέοισι χρὴ κάρτα. ὁκόσα δὲ ὀλιγοχρόνιά ἐστι σημαίνεσθαι τουτέων ἤν τι ἐπιφαίνηται οἷα καὶ τοῖσιν ἐν ἀρχῇσι γινομένοισιν. ἅμα δὲ καὶ ἤν τι δυσπνοώτερος ᾖ ὁ ἄνθρωπος.

Καλῶς εἶπε πιστεύειν χρῆναι τοῖς τῶν χρονιζόντων ἐμπυημάτων σημείοις. οὕτω γάρ ἐστιν ἰσχυρὰ τὴν δύναμιν ὡς μηδὲ μίαν ἀμφιβολίαν ἑαυτοῖς ἀπολείπεσθαι. τὰ δ' ὀλιγοχρόνια γνωρίζεσθαι, διὰ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων ἦν δ' ἐκεῖνα, τὸ ῥῖγος, καὶ ὁ πυρετὸς, καὶ τὸ βάρος. ἔτι τε τῶν ἐπὶ τοῖς χρονίοις εἰρημένων ἤδη φαίνεται, καὶ εἰ δυσπνούστερος ὁ κάμνων γένοιτο παρὰ τὸ πρόσθεν, ἀνάγκη δὲ τοῦτο συμβῆναι, διὰ τὴν στενοχωρίαν τοῦ πνεύμονος

ὅταν καταλάβῃ τὰς κενὰς χώρας τοῦ θώρακος τὸ πῦον.

Τὰ δὲ ταχύτερον αὐτέων καὶ βραδύτερον ῥηγνύμενα. τοῖς δὲ γινώσκειν χρὴ ἢν μὲν ὁ πόνος ἐν ἀρχῇσι γίνηται καὶ ἡ δύσπνοια καὶ ἡ βὴξ καὶ ὁ πτυελισμὸς διατελέῃ ἐς τὰς εἴκοσιν ἡμέρας ἔχων προσδέχεσθαι τὴν ῥῆξιν, ἢ καὶ ἔτι ἔμπροσθεν, ἢν δὲ ἡσυχέστερος ὁ πόνος ἔῃ, καὶ τ' ἄλλα πάντα κατὰ λόγον. τουτέοισι προσδέχεσθαι τὴν ῥῆξιν ἐς ὕστερον, προσγίνεσθαι δὲ ἀνάγκη καὶ πόνον καὶ δύσπνοιαν, καὶ πτυελισμὸν πρὸ τῆς τοῦ πύου ῥήξεως.

Ἐξ ὧν ὅτι ῥαγῆναι κινδυνεύει ἐστὶ τὸ διαπυισκόμενον, ἐνεστί σοι προγινώσκειν ἐκ τούτων καὶ ὅτι πότερον. ἔστι δὲ ταῦτα, πόνος, καὶ δύσπνοια, καὶ βὴξ, καὶ πτυελισμός. ἐὰν μὲν οὖν συνεχῆ τε γίνηται καὶ ἰσχυρὰ, ταχεῖαν ἔσεσθαι σημαίνει τὴν ῥῆξιν. ἐὰν δὲ μήτε συνεχῆ, μήτε ἰσχυρὰ χρονιωτέραν. ἀνάγκη δὲ διαβιβρωσκομένου τοῦ περιεχομένου τῷ πύῳ σώματος ὑπὸ τῆς δριμύτητος αὐτοῦ, πόνον μὲν γενέσθαι δι' αὐτὸ τοῦτο. βῆχα δὲ καὶ πτυελισμὸν ἰχῶρος τινὸς ἤδη λεπτοῦ διεξερχομένου τὸ περιέχον σῶμα. δυσπνοοῦσι δὲ καὶ διὰ ὅλην μὲν τοῦ νοσήματος τὴν κατάστασιν. ἐξαιρέτως δὲ, διὰ τὴν προσγινομένην ὀδύνην.

Περιγίνονται δὲ τουτέων μάλιστα μὲν οὓς ἂν ἀφῇ ὁ πυρετὸς αὐθημερὸν μετὰ τὴν ῥῆξιν, καὶ σιτίων ταχέως ἐπιθυμέωσι καὶ δίψης ἀπηλλαγμένοι ἔωσι, καὶ ἡ γαστὴρ σμικρά τε καὶ ξυνεστηκότα ὑποχωρέῃ, καὶ τὸ πύον λευκόν τε καὶ λεῖον ὁμόχροον ᾖ, καὶ φλέγματος ἀπηλλαγμένον, καὶ ἄτερ πόνου τε καὶ βηχὸς ἰσχυρῆς. ἄριστα μὲν οὖν οὕτως καὶ τάχιστα ἀπαλλάσσουσιν. εἰ δὲ μὴ, οἷσιν ἂν ἐγγυτάτω τουτέων γίνονται. ἀπόλλυνται δὲ οἷσιν ἂν ὅ, τε πυρετὸς μὴ ἀφιῇ, δοκέων αὐτέους ἀφιέναι αὖθις φαίνηται ἀναθερμαινόμενος, καὶ δίψαν μὲν ἔχωσι, σιτίων δὲ μὴ ἐπιθυμέωσι, ἡ κοιλίη ὑγρὴ ᾖ, καὶ τὸ πύον χλωρὸν καὶ πέλιον πτύῃ, ἢ φλεγματῶδες καὶ ἀφρῶδες. ἢν ταῦτα πάντα γίνηται ἀπόλλυνται. ὁκόσοισι δ' ἂν τουτέων τὰ μὲν ἐπιγένηται τὰ δὲ μὴ, οἱ μὲν αὐτέων ἀπόλλυνται. οἱ δὲ ἐν πολλῷ χρόνῳ περιγίνονται. ἀλλ' ἐκ πάντων τεκμηρίων τῶν ἐόντων ἐν τουτέοισι σημαίνεσθαι καὶ τοῖσιν ἄλλοισιν ἅπασιν.

Οὗτος ἅπας ὁ λόγος, ὁ ἀπὸ ταύτης τῆς λέξεως ἀρχόμενος, ὅλος ἐστὶ σαφὴς τοῖς μεμνημένοις τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων. ὑπερβὰς οὖν αὐτὸν, ἐπὶ τὰ συνεχῆ μεταβήσομαι.

Ὁκόσοισι δὲ ἀποστάσιες γίνονται ἐκ τῶν περιπνευμονικῶν νοσημάτων παρὰ τὰ ὦτα καὶ ἐκπυΐσκουσιν ἐς τὰ κάτω χωρία καὶ συριγγοῦνται, οὗτοι περιγίνονται.

Τὸ συριγγοῦνται μόνον ἀσαφές ἐστιν ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει, κατὰ μεταφορὰν εἰρημένον. αἱ γάρ τοι σύριγγες αἱ κυρίως ὀνομαζόμεναι, ταῦτα δὴ τὰ μουσικῶν ὄργανα, προμήκεις ἔχουσι κοιλιότητας. ἔστιν οὖν ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν ὅμοιαι παρὰ φύσιν γινόμεναι, διὰ τῆς αὐτῆς προσηγορίας δηλοῦνται. δοκεῖ δή μοι καὶ νῦν ὁ Ἱπποκράτης διὰ τὸ τῆς διεξόδου πρόμηκες, κεχρῆσθαι τῷ συριγγοῦνται ῥήματι. τὸ δὲ σύμπαν τοῦ λόγου κεφάλαιον, ἐστὶ περὶ τῶν ἐπιγινομένων τοῖς περιπνευμονικοῖς ἀποστάσεων. ἐνίοτε μὲν, ἐς τὰς ὑπὸ τοῖς ὠσὶν ἀδένας. ἐνίοτε δὲ εἰς τὰ κάτω τοῦ θώρακος χωρία.

Σκοπεῖσθαι δὲ χρὴ καὶ τὰ τοιαῦτα ὧδε ἢν ὅ τε πυρετὸς ἔχει καὶ ἡ ὀδύνη μὴ πεπαυμένη ᾖ καὶ τὸ πτύελον μὴ ἐκχωρέῃ κατὰ λόγον, μὴ δὲ χολώδεες αἱ τῆς κοιλίης διαχωρήσιες, μὴ δὲ εὔλυτοι καὶ ἄκρητοι γίνονται, μὴ δὲ τὸ οὖρον κάρτα πολύ τε καὶ παχὺ καὶ πολλὴν ὑπόστασιν ἔχον ὑπηρετέηται δὲ καὶ περιεστηκὸς ὑπὸ τῶν λοιπῶν πάντων τῶν περιεστηκότων σημείων. τουτέοισι χρὴ τὰς τοιαύτας ἀποστάσιας ἐλπίζειν ἔσεσθαι.

Τὰς προειρημένας ἀποστάσεις, ὅπως ἄν τις προγινώσκῃ, διδάσκει. διχῆ τεμὼν τὸν λόγον. ὡς τὸ μὲν πρότερον αὐτοῦ μόριον εἶναι, διδασκαλίαν τοῦ γενήσεσθαι τὴν ἀπόστασιν. τὸ δὲ δεύτερον, διορίζεσθαι πότερον ἄνωθεν τοῦ θώρακος εἰς τοὺς ὑπὸ τοῖς ὠσὶν ἀδένας, ἢ κάτω τῶν φρενῶν. ἀρξόμεθα οὖν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τοῦ προτέρου μορίου. ἐν ᾧ κεφάλαιον ἐστὶ, δύσπεπτον μὲν εἶναι τὸ νόσημα. μὴ μέντοι θανατῶδες. οὔτε γὰρ ἐὰν εὔπεπτον ᾖ, δι' ἀποστάσεως, ἀλλ' ἤτοι δι' ἐκκρίσεως, ἢ κατὰ βραχὺ, λυθήσεται πεπανθέν. οὔτε ἂν ὀλέθριον ὑπάρχῃ. γενήσεταί τις ἀπόστασις ἀγαθή. μέσον οὖν αὐτὸ χρὴ τῶν τε ἐπιεικῶν εἶναι καὶ τῶν ὀλεθρίων. ὅθεν εἰκότως ὁ Ἱπποκράτης ἔνια μὲν αὐτῶν τῶν γνωρισμάτων, ἔγραψεν ἐκ τῶν κακῶν σημείων. ἔνια δὲ ἐκ τῶν ἀγαθῶν. ἃ κατὰ μέρος ἤδη σοι δίειμι. τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ πρώτου ποιησάμενος. ὑπὲρ οὗ πρώτου κατὰ λέξιν οὕτω φησίν. Ἢν ὁ πυρετὸς ἔχῃ, τουτέστι κατείληφε τὸν ἄνθρωπον, ὡς εἰς ἀπυρεξίαν μηδέ ποτε ἀφικνεῖσθαι καὶ ἡ ὀδύνη μὴ πεπαυμένη ᾖ· παυσαμένης γὰρ αὐτῆς, οὐκ ἀποστάσεως ἐστὶ χρεία τις ἔτι πρὸς τὴν λύσιν, ὡς ἐπιεικοῦς τοῦ νοσήματος ὄντος. καὶ τὸ πτύελον φησὶ μὴ ἐγχωρέῃ, κατὰ λόγον. οὐδὲ γὰρ ὅλως ἀποστάσεως δεηθήσεται τὸ νόσημα, διὰ τῶν πτυσμάτων ἀεὶ καθαιρομένων. εἶτ' ἐφεξῆς μὴ δὲ χολώδεες αἱ τῆς κοιλίης διαχωρήσιες. εἴρηται γάρ σοι καὶ πρόσθεν ὡς ἐν τοῖς χολώδεσι νοσήμασιν, αἱ ἀποστάσιες οὐ γίνονται. χρὴ τοίνυν ὠμὴν καὶ παχεῖαν εἶναι τὴν τῶν χυμῶν ὕλην, ἵν' εἰς τε χρόνον πλείονα ἐκπέσῃ τὸ νόσημα καὶ μὴ δι' ἐκκρίσεως. ἀλλ' ἤτοι δι' ἀποστάσεως ἢ μόνης πέψεως ἰαθῇ. τὸ δὲ ἐφεξῆς τῷδε τινὲς μὲν οὕτω γράφουσι μὴ δ' εὔλυτοι καὶ ἄκρητοι γίνωνται ὥσπερ ἔφη μὴ δὲ χολώδεες αἱ τῆς κοιλίης διαχωρήσιες, οὕτω μὴ δὲ εὔλυτοι, καὶ ἄκρητοι γίνονται. τοῦ μὲν ἀκρήτου, πρὸς τὰς ἀμίκτους τῶν ἄλλων χυμῶν τινὶ ἀναφερομένου, διὰ τὸ μὴ ἔχειν αὐτὰς ποιότητα τὴν τῶν χολωδῶν. τοῦ δὲ μὴ δ' εὔλυτοι, πρὸς τὸ πλῆθος τῶν ἐκκρίσεων. ὡς εἴ τε καὶ χολώδεις εἶεν καὶ εὔλυτοι δι' ἐκκρίσεως μᾶλλον ἢ δι' ἀποστάσεως, καὶ ἐσομένης τῆς κρίσεως. ἔνιοι δὲ ἐναντίως γράφουσι τὴν λέξιν ὧδε, μὴ δὲ χολώδεες αἱ τῆς κοιλίης διαχωρήσιες. εὔλυτοι δὲ καὶ ἄκρητοι γίνωνται, εὐλύτους μὲν εἶναι βουλόμενοι, τὰς συμμέτρως ὑπερχομένας. ἀκρήτους δὲ, τὰς ὑδατώδεις καὶ ἀμίκτους. ἐρρέθη γὰρ ἔμπροσθεν, ὡς τὸ ἄκρητον, ἐπὶ τῆς ἀμίκτου λέγεται ποιότητος. ἀποφήσας οὖν ὁ Ἱπποκράτης, φησὶ τὰς χολώδεες διαχωρήσεις, ἐπὶ τῶν ἀκρήτων ὅπερ ἐστὶν ἀμίκτους καὶ οἷον ἄκρας κατὰ μίαν ποιότητα, δῆλός ἐστι τὰς ὑδατώδεις λέγων.

λέπτων. αἵπερ ἄπεπτοι εἰσίν. καὶ διὰ τοῦτο χρόνου δέονται πρὸς τὴν πέψιν. ἐν ᾧ καὶ αἱ ἀποστάσεις γίνονται. τὰ μὲν γὰρ ὀξέα, δι' ἐκκρίσεων μᾶλλον εἴωθε κρίνεσθαι. τὰ δὲ χρονίζοντα, δι' ἀποστάσεως. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς ἐν ταῖς εἰρημέναις γραφαῖς διαφορᾶς, ἔνεστί σοι καὶ αὖθις ἰδίᾳ σκέψασθαι κατὰ πολλὴν σχολήν. ἐν δὲ τῷ παρόντι, τὴν ὅλην τοῦ λόγου σπουδὴν, ὡς ἐς τὰ τῆς τέχνης ἔργα λαβεῖν ἐξ αὐτῆς τὸ χρησιμώτατον, ἐγώ σοι δίειμι. πρόκειται μὲν οὖν αὐτοῖς τεκμήρασθαί τι περὶ τῶν εἰς ἀπόστασιν ἡκόντων νοσημάτων. ἔστι δὲ ταῦτα χρὴ, πάντως μὲν ἐξ ὠμῶν καὶ παχέων χυμῶν. οὐ μὴν ὀλεθρίων γε. τὰ γὰρ τοιαῦτα χρονίζοντα, ποιεῖσθαι δεῖ τὰς ἀποστάσεις. εἴ γε μὴ κατὰ σύμπεψιν, οὕτω γὰρ ὀνομάζειν ἔθος ἐστὶ τοῖς ὑφ' Ἱπποκράτους, ἡ λύσις αὐτῶν γίνεσθαι φθάσει. γνώρισμα δὲ τῆς πέψεως, ἔσται τὸ οὖρον. αὐτό τε πολὺ γινόμενον. ὑπόστασίν τε πολλὴν ἔχον. ᾧ δ' ὑπόστασίς ἐστι πολλὴ, τοῦτο πάντως ἐστὶ καὶ αὐτὸ παχύτερον τοῦ κατὰ φύσιν. εἰκότως οὖν ἐγένετο διττὴ γραφὴ κατὰ τὴν λέξιν. ἐνίων μὲν, οὕτω γραψάντων. μὴ δ' οὖρον πολύ τε καὶ παχὺ καὶ ὑπόστασιν ἔχον πολλήν. ἐνίων δὲ, μὴ δ' οὖρον πολὺ κάρτα καὶ ὑπόστασιν πολλὴν ἔχον.

Γίνονται δὲ αἱ μὲν ἐς τὰ κάτω χωρία. οἷσιν ἄν τι περὶ τὰ ὑποχόνδρια τοῦ φλέγματος αὖ ἐγγίνηται, αἱ δὲ ἄνω, οἷσιν τὸ μὲν ὑποχόνδριον λαπαρόν τε καὶ ἀνώδυνον διατελέῃ. δύσπνοον δέ τινα χρόνον γινόμενον παύσηται. ἄτερ φανερῆς προφάσιος ἄλλης.

Προφάσεις εἴωθεν ὀνομάζειν ὁ Ἱπποκράτης, τὰς φανερὰς αἰτίας. ὅταν οὖν ἐξαίφνης γινομένη δύσπνοια κατὰ τὰς προειρημένας διαθέσεις. ἐξαίφνης πάλιν παύσηται, καὶ τὸ γενέσθαι καὶ τὸ παύσασθαι χωρὶς φανερᾶς αἰτίας ἔχουσα, τὴν ἐπὶ κεφαλὴν ῥοπὴν ἐνδείκνυται τῶν χυμῶν, ὥσπερ πάλιν τὴν ἐπὶ τὰ κάτω, θερμασία τις, ἐν τοῖς ὑποχονδρίοις ἐπιφανής. οὐ γὰρ δὴ τὸν χυμόν γε τὸν φλεγματικὸν, ἡγεῖσθαι χρὴ νῦν ὑπ' αὐτοῦ λέγεσθαι, κατὰ λέξιν ἐν ᾗ φησίν. οἷς δ' ἂν κατὰ τὸ ὑποχόνδριον τοῦ φλέγματος ἐγγίνηται. πολλοῦ γὰρ ὄμεινον ἀκούειν, ἐπὶ τῆς παρὰ φύσιν θερμασίας τῆς φλογώδους εἰρῆσθαι τὸ φλέγμα. γίνεται δὲ αὕτη δι' ἐρυσιπέλατος, ἢ τὴν ἰδίως ὀνομαζομένην φλεγμονήν. εἰ δέ γε τοὐναντίον εἴη, λαπαρὸν μὲν καὶ ἀνώδυνον τὸ ὑποχόνδριον, ἡ δ' ἄνω ῥοπὴ τῶν χυμῶν, ὑπὸ τῆς προειρημένης δυσπνοίας δηλουμένη, τὴν ἀπόστασιν γενήσεσθαι ἄνω προσδέχου.

Αἱ δὲ ἀποστάσιες αἱ ἐς τὰ σκέλεα ἐν τῇσι περιπνευμονίῃσι, τῇσιν ἰσχυρῇσί τε καὶ ἐπικινδύνοισι. λυσιτελέες μὲν πᾶσαι. ἄρισται δὲ αἱ τοῦ πτυέλου ἐν μεταβολῇ ἤδη ἐόντος γινόμεναι. εἰ γὰρ τὸ οἴδημα καὶ ἡ ὀδύνη γίνοιτο τοῦ πτυέλου ἀντὶ ξανθοῦ πυώδεος γινομένου καὶ ἐκχωρέοντος ἔξω, οὕτως ἂν ἀσφαλέστατα ὅ τε ἄνθρωπος περιγίνοιτο. καὶ ἡ ἀπόστασις ἀνώδυνος τάχιστα παύσεται. ἢν δὲ πτύελον μὴ ἐκχωρέῃ καλῶς, μηδὲ τὸ οὖρον ὑπόστασιν ἀγαθὴν ἔχον φαίνοιτο. κίνδυνος χωλὸν γενέσθαι τὸ ἄρθρον ἢ πολλὰ πρήγματα παρασχεῖν.

Ἐπὶ τῶν ἰσχυρῶν περιπνευμονιῶν, ἀποστάσεις ἐς τὰ σκέλη γίνεσθαι, πάντως μὲν ἀγαθόν ἐστιν. εἴ γε δὴ παντὸς μᾶλλον ἀληθὲς ὑπάρχει, τὸ κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν ὑπὲρ τῶν ἀγαθῶν ἀποστάσεων εἰρημένον. ὡς ἄρισται πασῶν εἰσιν, αἱ μάλιστα κάτω καὶ προσωτάτω τῆς νόσου. μᾶλλον δὲ ὅταν ἅμα πέψει γίνονται. καὶ γὰρ καὶ τοῦτ' ἐπήνεσεν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν εἰπών. πεπασμοὶ ταχυτῆτα κρίσιος, ἀσφάλειαν ὑγιεινὴν σημαίνουσιν. ἐνδείκνυται δὲ τὴν πέψιν, ἥ τε μεταβολὴ τοῦ πτυέλου καὶ ἡ κένωσις ἄλυπός τε καὶ δαψιλὴς γινομένη. τοῦτο γὰρ ἐδήλωσεν εἰπών. ἔτι τοῦ πτυέλου ἐκχωρέοντος ἔξω. εἰ δὲ καὶ χωρὶς τοῦ πεφθῆναι τὴν νόσον, ἀπόστασις ἐς τὰ σκέλη γένοιτο, ῥύσαιτο μὲν ἂν καὶ οὕτως ἐκ τοῦ κατὰ τὴν περιπνευμονίαν κινδύνου τὸν ἄνθρωπον. αὐτὸ δὲ τὸ ἄρθρον. εἰς ὃ κατέσκηψε, δυσίατον ἕξει τὸ ἀπόσκημμα. καὶ τάχ' ἂν ἐνίοτε χωλωθείη, κατὰ τοῦτο ὁ ἄνθρωπος. εἴρηται δ' αὐτοῦ πάλιν ἐνταυθοῖ οὐχ ἓν τῆς ἀπεψίας σημεῖον, ὥσπερ τῆς πέψεως. ἀλλὰ προσέθηκε τοῖς πτύσμασι, καὶ τὴν ἀπὸ τῶν οὔρων διάγνωσιν. ἐπ' αὐτῶν γε μὴν τῶν κακοηθῶν πτυσμάτων. οὐκέτι προσέθηκε, τὸ μὴ πεπέφθαι. καίτοι γε ἂν ἤρκειτο τοῦτο, τῷ πεπαίνεσθαι. μόνῳ δ' ἠρκέσθη, τῷ μὴ ἐγχωρεῖν. ἱκανὸν εἶναι γνώρισμα αὐτὸ τῆς κακοηθείας τοῦ νοσήματος ὑπολαβών. ὥστε τό γε πτύεσθαι μόνον ἢ πέπτεσθαι μόνον. οὐδέτερον ἱκανόν. ὅτι καὶ πτύεται πολλάκις αὐταρκῶς, ἀπέπτου τοῦ νοσήματος ὄντος. καὶ πέπτεται μὲν ἐνίοτε τὸ νόσημα. πτύεται δ' οὐκ αὐταρκῶς τὸ πτύελον. ποτὲ μὲν ἐπ' ἀρρωστίᾳ τῆς κινούσης τὸν θώρακα δυνάμεως. ἐνίοτε δὲ διὰ πάχος ἢ γλισχρότητα τοῦ πτυέλου. καί ποτε δι' ἀμφότερα συνελθόντα. τήν τε τῆς δυνάμεως ἀρρωστίαν καὶ τοῦ πτύου τὴν ποιότητα. χρὴ τοίνυν καὶ πεπέφθαι τὸ νόσημα καὶ πτύεσθαι καλῶς τὰ πτύελα, κατὰ τὰς ὑγιάζεσθαι μελλούσας διαθέσεις. κατὰ μέντοι τὰς ἐναντίας, ἱκανὸν γνώρισμα καὶ τὸ μὴ πτύεσθαι μόνον. ἐκ περιουσίας δ' ἂν ἐν αὐταῖς ταύταις ἡ διάγνωσις γένοιτο τῆς κακοηθείας τοῦ νοσήματος, εἰ ζῶν τῷ μὴ πτύεσθαι καλῶς, ἤγουν μὴ δὲ κενοῦσθαι τὰ κατὰ τὸν πνεύμονα καὶ θώρακα, προσείη τινὰ καὶ τῆς ἀπεψίας τοῦ χυμοῦ γνωρίσματα. πρόδηλον γὰρ ὅτι χαλεπωτέρα μένει ἡ διάθεσις ἐφ' ἧς οὔτε πτύουσιν. ἥ τ' ἀπεψία διαμένει. μετριωτέρα δὲ, καθ' ὧν πέπτεται μὲν, οὐχ ἱκανῶς δ' ἀποπτύουσιν. οὐδὲ καθαίρονται τελέως. ὅτι δ' εἰς ἄρθρα μάλιστα τὰς ἀποστάσεις γίνεσθαι συμβέβηκεν, ὅπερ κἀν ταῖς ἐπιδημίαις γέγραφεν, ἐδήλωσε κἀνταῦθα. κατὰ τὸ πάρεργον εἰπών, κίνδυνος γενέσθαι χωλὸν τὸ ἄρθρον. αἰτία δὲ τῶν τοιούτων ἀποστάσεων, ἡ εὐρυχωρία τῶν ἄρθρων ἐστὶν, ὑποδεχομένη τὰ καταπίπτοντα ῥεύματα. δύναται δέ τι, καὶ ἡ κίνησις αὐτῶν συντελεῖν. πρὸς γὰρ τὰ κινούμενά τε καὶ θερμαινόμενα, ῥᾷον ἀφικνοῦνται πάντες οἱ χυμοί.

Ἢν δ' ἀφανίζωνται καὶ παλινδρομέωσιν αἱ ἀποστάσιες τοῦ πτυέλου μὴ ἐκχωρέοντος, τοῦ τε πυρετοῦ ἔχοντος δεινῶς, κίνδυνος γὰρ ἂν μὴ παραφρονήσῃ καὶ ἀποθάνῃ ὁ ἄνθρωπος.

Τὸ ἀφανισθῆναι τινὰ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων εἰπεῖν. οὐ ταυτὸν σημαίνει τῷ παύσασθαι φάναι. γενικώτερον μὲν γάρ τι δηλοῖ τὸ παύσασθαι. καὶ ὃ ἐξαίφνης ἐστὶ δηλωτικόν. ἐνίοτε μὲν οὖν γίνεται τοῦτο, διὰ λεπτότη-

τα χυμοῦ καὶ ἀραιότητα μορίου. καὶ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος θερμότητα. καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ προσαχθέντος φαρμάκου. καὶ τῆς τοῦ κάμνοντος δυνάμεως τὴν ῥώμην. ἐὰν γὰρ ἅμα πάντα συνέλθοι τὰ εἰρημένα, διαφορηθήσεται ταχέως ὁ παρὰ φύσιν ὄγκος. ὡς τὰ πολλὰ δὲ τὸ ἀφανίζεσθαι τὰ τοιαῦτα, εἴωθε συμβαίνειν, μεταρρεόντων τῶν ἐργαζομένων αὐτὰ χυμῶν, ἤτοι γε εἰς τοὺς αὐτοὺς τόπους ὅθεν ὥρμησαν, ὅπερ ἰδίως ὁ Ἱπποκράτης ὀνομάζει παλινδρομεῖν, ἢ καί τινας ἄλλους ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος ὄντας. ὡς οὖν ὑπὸ τῶν ἐναντιωτάτων αἰτίων τὸ ἀφανίζεσθαι τοὺς παρὰ φύσιν ὄγκους γινόμενον, ἐναντιωτάτην ἔχει τὴν τελευτήν. ἤτοι γε ἀπαλλαγὴν τὴν μεγίστην, ἐνδεικνύμενον τῶν λυπούντων ἢ χειρίστην ἄθροισιν ἐπαιρομένων αὐτῶν ἐπὶ τὰ κύρια μόρια. ταῦτα μὲν οὖν κοινὰ πασῶν ὑποστάσεων. ὁ διορισμὸς δὲ κοινὸς μὲν καὶ αὐτός ἐστι τῶν ἀφανιζομένων. ἐπισκέπτεσθαι δὲ χρὴ τἄλλα σημεῖα καὶ μάλιστα τὰ τῶν πεπονθότων μορίων οἰκεῖα. νυνὶ δὲ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, ὁ ἴδιος εἴρηται διορισμός, πρὸς Ἱπποκράτους ἐχόμενος δηλονότι τῶν κοινῶν. ἔφη γοῦν οὕτως. ἢν δὲ ἀφανίζωνται αἱ ἀποστάσιες τοῦ πτυέλου μὴ ἐκχωρέοντος. πυρετοῦ τε ἔχοντος, δεινόν. δηλοῖ γὰρ ὅτι εἰς τὸ βάθος ἀποχώρησαν εἰς τόπους κυρίους. ὡς εἴ γε διεφορήθησαν, οὔτ᾽ ἂν ἐπύρεττον ἔτι, καὶ ῥᾳδίως ἔπτυον. εὔλογον οὖν ἐστιν ἐπὶ τὸν πνεύμονα τούτοις πάντως ἀποχωρῆσαι τὸ ῥεῦμα. διὸ καὶ παραφρονεῖν αὐτοὺς εἰκός ἐστιν. ἐπεὶ καὶ τοῦτο, ἕν τι τῶν ἐπὶ πνεύμονι τὰ τοιαῦτα πάθη πάσχουσι συμβαινόντων ἐστίν. ὅτι δὲ δυσπνοοῦντες τεθνήξονται, παρέλειπεν εἰπεῖν, εὐθὺς αὐτὸ νοηθησόμενον ἡμῖν, ἐκ τῶν προειρημένων.

Τῶν δ᾽ ἐμπύων τῶν ἐκ τῶν περιπνευμονικῶν νουσημάτων οἱ γεραίτεροι μᾶλλον ἀπόλλυνται. ἐκ δὲ τῶν ἄλλων ἐμπυημάτων, οἱ νεώτεροι μᾶλλον ἀποθνήσκουσι.

Γεραιτέρους οὐχ ἁπλῶς τοὺς γέροντας, ἀλλὰ παραβλητικῶς ἢ συγκριτικῶς ἢ ὅπως ἄν τις φίλον ὀνομάζειν, ἀκουστέον ἐστίν, ὡς πρὸς νέους. οἱ μὲν γὰρ ἤδη προήκοντες ἱκανῶς κατὰ τὴν ἡλικίαν, οὐδὲ ἐξ ἑνὸς νοσήματος, μᾶλλον τῶν νεωτέρων διασῴζονται. τοὺς δὲ μεταξὺ τούτων τε καὶ τῶν ἀκμαζόντων, οἵπερ εἰσὶν οἱ μεσαιπόλιοί τε καὶ ὠμογέροντες ὀνομαζόμενοι, διασῳζομένους ἐστὶν ἰδεῖν ἐνίοτε μᾶλλον τῶν ἀκμαζόντων. ὥσπερ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ἐδίδαξεν, ἐπί τε τῶν ἐν τοῖς οὖσι φλεγμονωδῶν διαθέσεων. καὶ νῦν ἐπὶ τῶν ἐκ περιπνευμονίας ἐμπύων. ἐν μὲν γὰρ τούτοις ἐπειδὴ διὰ τὸ πτύειν ἡ ἴασίς ἐστιν ἰσχυρᾶς δυνάμεως δεομένη, διὰ τοῦτο μᾶλλον οἱ νεώτεροι τῶν πρεσβυτέρων διασῴζονται. κατὰ δὲ τὰ ἄλλα συμβαίνει φθάνειν ἀποθανεῖν τοὺς νεωτέρους ἐπὶ τοῖς πόνοις τε καὶ πυρετοῖς, ὅπερ αὐτὸς εἶπεν ἐπὶ τῶν ὤτων. οἵ τε γὰρ πυρετοὶ καὶ αἱ παραφροσύναι ἧσσον αὐτοῖσιν ἐπιγίνονται κατὰ ὦτα, διὰ τοῦτο φθαίη ἐκπυηθέντα. οἱ δὲ νεώτεροι φησὶ πρὶν ἐκπυηθῆναι τὸ οὖς, οἱ πολλοὶ ἀπόλλυνται. ἐπεὶ ἤν γε ῥυῇ πύον ἐκ τοῦ ὠτὸς, ἐλπὶς περιγίνεσθαι. κατὰ τῶν ἄλλων δὲ ἐμπυημάτων, κατ᾽ αὐτὸν τὸν τοῦ διαπυΐσκεσθαι χρόνον, οἱ νεώτεροι φθάνουσιν ἀποθνήσκειν, ὑπὸ μεγέθους τῶν πυρετῶν καὶ τῆς ὀδύνης.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΟΓΝΩΣΤΙΚΟΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ γ΄.

Αἱ δὲ ξὺν πυρετῷ γινόμεναι ὀδύναι περὶ τὴν ὀσφύν τε καὶ τὰ κάτω χωρία. ἢν τῶν φρενῶν ἅπτωνται τὰ κάτω ἐκλείπουσαι ὀλέθριαι κάρτα. προσέχειν οὖν δεῖ τὸν νόον, τοῖσιν ἄλλοισι σημείοισιν. ὡς ἤν τι καὶ τῶν ἄλλων σημείων πονηρὸν ἐπιφαίνηται, ἀνέλπιστος ὁ ἄνθρωπος] A ὁκόσοισι δὲ τῶν ἐμπύων καίονται, ὅσοισιν ἂν μὲν καθαρὸν τὸ πύον ᾖ, καὶ λευκὸν, καὶ μὴ δυσῶδες, σῴζονται, ὅσοισι δὲ ὕφαιμόν τε καὶ βορβορῶδες, ἀπόλλυνται] εἰ δὲ ἀναΐσσοντος τοῦ νοσήματος ὡς πρὸς τὰς φρένας καὶ τἄλλα σημεῖα μὴ πονηρὰ ἐπιγίνηται, ἔμπυον ἔσεσθαι πολλαὶ ἐλπίδες εἰσίν.

Τὸ τῶν φρενῶν ἅπτεσθαι. τινὲς μὲν ἐπὶ τοῦ παραφρονεῖν εἶπον. ὡς εἰ καὶ οὕτως εἶπεν. αἱ δὲ ξὺν πυρετῷ ὀδύναι γινόμεναι περὶ τὴν ὀσφύν τε καὶ τὰ κάτω χωρία, ἐὰν ἐπαναβᾶσαι παραφροσύνην ἐργάζωνται, χαλεπαί. τινὲς δὲ ἄμεινον τούτων, τὸ μόριον τοῦ σώματος φρένας εἰρῆσθαι φασίν, ὃ δὴ καὶ διάφραγμα προσαγορεύεται. μαρτυρεῖ δὲ τῆς ἀληθείας τοῦ λόγου, τὸ κατὰ τὴν τελευτὴν τοῦ λόγου εἰρημένον, ἔνθα φησίν. ἔμπυον γενέσθαι πολλαὶ ἐλπίδες εἰσίν. βούλεται γὰρ ἀνελθόντος τοῦ νοσήματος ἐπὶ τὸν θώρακα, δυοῖν θάτερον, ἢ εὐθέως ἀπολέσθαι τὸν ἄνθρωπον, ἢ εἰ εἰς τὰ βέλτιστα προάγει, πάντως γοῦν ἔμπυον ἔσεσθαι. διορίζεται δὲ ταῦτα τοῖς ἄλλοις σημείοις, εἰ μὲν γὰρ εἴη μὴ πονηρὰ, γένοιτο ἂν ἔμπυος. εἰ δὲ καί τι μοχθηρὸν ἐπιφανείη, τεθνήξεται πάντως.

Κύστιες δὲ σκληραί τε καὶ ἐπώδυνοι δειναὶ μὲν παντελῶς καὶ ὀλέθριοι. ὀλεθριώταται δὲ ὁκόσαι ξὺν πυρετῷ συνεχεῖ γίνονται. καὶ γὰρ οἱ ἀπ᾽ αὐτέων τῶν κύστεων πόνοι, ἱκανοὶ ἀποκτεῖναι, καὶ αἱ κοιλίαι οὐ διαχωρέουσιν ἐν τουτέῳ τῷ χρόνῳ, εἰ μὴ σκληρά τε καὶ πρὸς ἀνάγκην.

Εἴρηταί μοι πολλάκις ὡς τὸ τῆς φλεγμονῆς ὄνομα, κατὰ τῆς φλογώσεως ὁ Ἱπποκράτης ἐπιφέρει. λέγω δηλαδὴ, ἣν ὁ Ἐρασίστρατος τε καὶ οἱ μετ᾽ αὐτὸν ὀνομάζουσιν μιᾷ προσηγορίᾳ φλεγμονήν. ὥσπερ ἀμέλει καὶ νῦν εἶπε. κύστιες δὲ σκληραὶ καὶ ἐπώδυνοι. διατί δὲ τὰς τοιαύτας ἔφη χαλεπὰς εἶναι διαθέσεις, καὶ μάλιστα ὅταν πυρετὸς ὀξὺς ᾖ, σαφῶς αὐτὸς ἐδήλωσεν τό, τε μέγεθος αἰτιασάμενος τῶν πόνων, καὶ τὴν τῶν διαχωρημάτων ἐπίσχεσιν. ἐπέχεται δὲ διὰ τὴν στενοχωρίαν τοῦ ἀπευθυσμένου, καὶ τὴν ὀδύνην τῆς κύστεως. ἀφίστανται δὲ οἱ κάμνοντες τῆς ἐνεργείας, ὅταν εὐθέως ἀρχομένης αὐτῆς, ὀδυνᾶσθαι συμβῇ. καὶ τοῦτο κοινὸν ἁπάντων τῶν πόνων ἐστί. τό γε μὴν ὀδυνᾶσθαι ποτὲ μὲν αὐτῶν τῶν ἐνεργούντων ὀργάνων φλεγμαινόντων. ἐνίοτε δὲ τῶν συνεχῶν αὐτοῖς γίνεται. οὕτω γοῦν ἀναπνέοντες ἀλγοῦσιν ἐπὶ φλεγμονῇ σπληνὸς ἢ γαστρὸς ἢ ἥπατός τε καὶ τῶν ἐν ὑποχονδρίῳ μυῶν.

δρίῳ μυῶν. καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκάζονται δυσπνοεῖν, ἄλλη δυσπνοίας ἐκείνῃ καθ' ὃ μικρὸν καὶ πυκνὸν γίνεται τὸ πνεῦμα. εἴρηται δὲ καὶ ταύτης τῆς δυσπνοίας, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἁπασῶν ἑκάστης ἡ αἰτία, κατὰ τὸ περὶ τῆς δυσπνοίας πρῶτον.

Δ ὑπὸ δὲ οὖρον πυῶδες οὐρηθὲν λευκὴν καὶ λείην ἔχον ὑπόστασιν.

Ο ταν ἡ τῆς κύστεως φλεγμονὴ πεφθῇ, συῤῥέουσιν εἰς τὴν ἔσω χώραν αὐτῆς, οἱ πεφθέντες χυμοὶ, καὶ συνεκκρίνονται δηλονότι τοῖς οὔροις. τὸ γνώρισμα τῆς ἀγαθῆς πέψεως ἐν ταῖς ὑποστάσεσιν ἔχοντες.

Η ν δὲ μήτε τῷ οὔρῳ μηδὲν ἐνδιδοίη μήτε ἡ κύστις μαλθάσσοιτο, ὅ, τε πυρετὸς ξυνεχὴς ᾖ. ἐν τῇσι πρώτῃσι περιό-
10 δοισι τοῦ νοσήματος ἐλπὶς τὸν ἀλγέοντα ἀπολέσθαι.

Τὸ μὲν μήτε τὴν κύστιν μαλαχθῆναι καὶ τὸν πυρετὸν διαμένειν εὔδηλον. τὸ δὲ οὖρον μηδὲν ἐνδοῦναι τῶν ἀσαφῶς εἰρημένων ἐστίν. εἴωθε γὰρ ἐπί τε τῶν διαθέσεων καὶ τῶν συμπτωμάτων φέρειν τοὔνομα. καθάπερ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες, οἱ μετ' αὐτὸν, ἐνδοῦναι τὴν φλεγμονήν. καὶ τὸν ὄγκον καὶ τὴν σκληρότητα. καὶ τὴν τάσιν καὶ τὴν ὀδύνην λέγοντες. οὐ μὴν τό γε οὖρον ἐνδοῦναί τις εἶπεν. ἴσως οὖν ἀπὸ τῶν προειρημένων ὁ Ἱπποκράτης μετήνεγκε τὴν προσηγορίαν ἐπὶ τὸ οὖρον. ἵνα τὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον αὐτοῦ μετάστασιν, οὕτως ἀκούσωμεν. εἴπερ εἰ συγχωρηθείη, καὶ τὴν διὰ ἐπιχύσεως κένωσιν εἰρῆσθαι πρὸς αὐτοῦ, δυνατόν ἐστιν. ἵνα ἐπινοήσωμεν ἐπὶ τῆς φλεγμαινούσης κύστεως ἐπισχεῖσθαι τὸ οὖρον. εἴωθε γὰρ καὶ τοῦτο ἐνίοτε συμβαίνειν. ὁπότε καὶ δεινῶς ὀλέθριον ἐστὶ τὸ νόσημα. καὶ σπανίως ὑπ' αὐτοῦ διασώζονται. αὕτη μὲν ἡ γραφὴ τῆς ῥήσεως ἐν ἄλλοις τόποις ἐστὶ καὶ τοῖς κατὰ τὸν Ἀρτεμίδωρόν τε καὶ Διοσκουρίδην ἀντιγράφοις. ἐν ἑτέροις δὲ ἡ λέξις οὕτως ἔχει. ἢν δὲ μήτε οὖρον ᾖ μηδὲν,
20 μήτ' ἐνδιδοίη ὁ πόνος, ὥς τε μηδὲν ἔχειν ζήτημα μηδ' ἀμφίβολον εἶναι τὸ λεγόμενον.

Ο δὲ τρόπος οὗτος ἅπτεται τῶν παιδίων μάλιστα τῶν ἑπταετέων, ἔς τ' ἂν πεντεκαιδεκαταῖα γίνεται,

Διὰ τὰς ἀκαίρους τε καὶ πολλὰς ἐδωδὰς, ἀθροίζεται πλεῖστος ὁ καλούμενος ὠμὸς χυμὸς ἐν τοῖς τῶν παιδίων σώμασιν. οὗτος οὖν διὰ τῶν νεφρῶν ἐκκαθαιρόμενος ὁσημέραι, καὶ μέντοι καὶ διὰ τῶν οὐρητήρων εἰς τὴν κύστιν ἀθροιζόμενος. ἐνίοτε μὲν λίθους ἐν αὐτῇ γεννᾶσθαι ποιεῖ. πολλάκις δὲ, καὶ φλεγμονάς. ὅταν ποτὲ ἡ κύστις τύχῃ σφοδρότερον ὑπὸ τῆς συνεχοῦς τῶν τοιούτων χυμῶν διεξόδου κακωθεῖσα.

Ο δὲ πυρετοὶ κρίνονται ἐν τῇσιν αὐτῇσιν ἡμέρῃσιν τὸν ἀριθμὸν ἐξ ὧν τε περιγίνονται οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐξ ὧν ἀπόλλυνται.

30 Δύο πραγματείας ἔχετε, πρὸς ὑμᾶς γὰρ λέγω τοῦτο τοὺς ἑταίρους, ὅσοι κατηναγκάσατέ με μὴ προηρημένον, ἐξηγήσεις γράψαι τῶν Ἱπποκράτους συγγραμμάτων. ἐν αἷς ἅπαντα, περί τε κρισίμων ἡμερῶν εἴρηται, καὶ κρίσεων. ἴστε δὲ ὅτι καὶ αὐτὰς οὐκ ἐκδοθησομένας, ἀλλ' ὥσπερ ὑμῖν μόνοις ἐσομένας, ἔγραψα. συνέβη δ' ἐκπεσεῖν αὐτὰς, καὶ παρὰ πολλοῖς εἶναι. καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἡμῖν γενομένων. ὅθεν οὐδ' ἐξηγεῖσθαι προῃρούμην ἐν ὑπομνήμασιν οὐδὲν τῶν Ἱπποκράτους βιβλίων. ὅσα γὰρ εἰς τὴν τέχνην χρήσιμα παρ' αὐτοῦ μαθεῖν ἔδει, γέγραπταί μοι κατὰ πολλὰς πραγματείας, ἅμα ταῖς οἰκείαις ἐξηγήσεσιν. ἐπεὶ δ' ἔνιαι καὶ τῶν λέξεων ἀσαφέστερον εἰρημέναι μοχθηρᾶς ἐξηγήσεως ἔτυχον, ὡς ἀρέσκειν ὑμῖν μηδένα τῶν γραψάντων ὑπομνήματα, βέλτιον δὲ αὐτῶν, στοχάζεσθαι τῆς Ἱπποκράτους γνώμης, ἐδόκουν ὑμῖν ἐγώ, διὰ τοῦτό με, καὶ διὰ γραμμάτων ἠξιώσατε παρασχεῖν ὑμῖν ἅπερ ἐν ταῖς διὰ λόγων συνουσίαις ἠκούσατε. τοῦτ' αὐτὸ κἀγὼ προεῖπον ὑμῖν, ὡς ἀναγκαῖον ἔσται τὰς ἐξηγήσεις ἀνωμάλους ἔσεσθαι, ἤτοι μὴ πάσας ὁμοίως ἐξηγουμένου τὰς λέ-
40 ξεις, ἀλλὰ τελεώτερον μὲν, ὑπὲρ ὧν οὐδὲ μόνον τῶν ἐμῶν πραγματειῶν ἐμνημόνευσα. διὰ κεφαλαίων δὲ, περὶ ὧν ἤδη τελέως ἐν ἐκείναις δίειλθον. ἵνα μὴ πολλάκις ὑπὲρ τῶν αὐτῶν πραγμάτων, ἀναγκαζώμεθα γράφειν. ἐπεὶ τοίνυν ἅπαντα τὸν περὶ κρισίμων ἡμερῶν λόγον, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν περὶ κρίσεων, ἐν δυσὶ πραγματείαις διῆλθον. ἐνταυθοῖ μόνα τὰ κεφάλαια τῶν ἐκεῖ γεγραμμένων, ἀναμνήσω. τὴν ἀρχὴν ἐνθένδε ποιησάμενος. ἡ γὰρ κατὰ τὰ νοσήματα κρίσις, ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς δικαστηρίοις μετενήνεκται. σημαίνουσα τὴν ὀξύῤῥοπον ἐν νόσῳ μεταβολήν. γινομένην κατὰ τέτταρας τρόπους. ἢ γὰρ ἀπαλλάττονται τῶν νοσημάτων εὐθέως, ἢ μεγάλην μεταβολὴν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἴσχουσιν. ἢ ἀποθνήσκουσιν εὐθέως. ἢ χείρους γίνονται πολλῷ. τὰς μὲν οὖν πρώτας δύο κρίσεις, ἁπλῶς ὀνομάζουσι κρίσεις. τὰς δὲ δευτέρας δύο, τὰ πολλὰ μὲν, ἅμα προσθήκῃ. κακὴν κρίσιν ἢ μοχθηρὰν κρίσιν. ἤ τι τοιοῦτον τῷ τῆς κρίσεως ὀνόματι προστιθέντες. ἔστιν ὅτε δὲ καὶ χωρὶς προσθήκης ἁπλῶς. ἐκάλεσε δὲ καὶ ὡς αἱ κρίσεις ἅπασαι, μετά τινος φανερᾶς γίνονται κενώσεως. ἢ ἀποστάσεως. ἐν γὰρ τῷ
50 σπανίῳ, παιδία μόνα δι' ὕπνων βαθέων καὶ μακρῶν ὀξείας ἐποιήσαντο μεταβολὰς ὡς ἐπὶ τὸ βέλτιον. ἃς ἔνιοι μὲν, ἀξιοῦσι καὶ αὐτὰς ὀνομάζειν κρίσεις. ἔνιοι δὲ οὐ συγχωροῦσιν. ἡμέρας δὲ κρισίμους καλοῦσιν, ἐν αἷς αἱ τοιαῦται μεταβολαὶ πισταί τε ἅμα καὶ πλεῖσται γίνονται. κατὰ δὲ τὰς ἄλλας ἡμέρας, οὔτε πιστὰς ὁρῶμεν γινομένας τὰς κρίσεις, οὔτε πολλάς. κατενόησε δ' οὐ πρῶτος μόνον ἀλλὰ καὶ μάλιστα, τὴν τῶν κρισίμων ἡμερῶν φύσιν, ὁ θαυμάσιος Ἱπποκράτης. ἐνεδείξατό τε τὴν αἰτίαν τῆς γενέσεως αὐτῶν, ἣν καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ περὶ κρισίμων ἡμερῶν πραγματείᾳ διήλθομεν. ἰσχυροτέραν μὲν ἐπιδεικνύντες τῶν περιόδων ἡμερῶν κρισίμων τὴν ἑβδόμην. δευτέραν δὲ δυνάμει, τὴν τετράδα γινομένην. ἐκ τοῦ δίχα τμηθῆναι τὴν ἑβδόμην, σημαίνεσθαι δὲ τὰς μελλούσας ἔσεσθαι κρίσεις ἐν ταῖς ἑβδοματικαῖς περιόδοις, ὑπὸ τῶν τετράδων. τὴν μὲν γὰρ τετάρτην ἡμέραν, τῆς ἑβδόμης εἶναι δηλωτικήν. τὴν ἑνδεκάτην δὲ τῆς ιδ. ὀνομάζει δ' αὐτὰς ὁ Ἱπποκράτης, ἐπιδήλους.

καὶ θεωρητικῶς. ἀριθμεῖσθαι μὲν τὰς ἑβδομάδας, τριχῶς δὲ τρόπῳ γε βούλεται. δύο μὲν ἐφεξῆς ἀλλήλων τὰς πρώτας, κατὰ διάζευξιν. ἕπεσθαι δ' αὐταῖς τὴν τρίτην κατὰ συνάφειαν. διάζευξις μὲν οὖν ἐστιν, ὅταν ἑτέρας ἡμέρας ληξάσης τῆς προτέρας ἑβδομάδος, ἡ μετὰ ταύτην ἀφ' ἑτέρας ἄρξηται. συνάφεια δὲ ὅταν ἡμέρα μία, κοινὴ τῶν ἑβδομάδων ἀμφοτέρων γένηται. τελευτώσης μὲν εἰς αὐτὴν τῆς προτέρας. ἀρχομένης δὲ τῆς δευτέρας ἀπ' αὐτῆς. καὶ διὰ τοῦτο τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν ἐσχάτην εἶναι τῆς τρίτης ἑβδομάδος. ὡς εἴ γε καὶ αὕτη κατὰ διάζευξιν ἠριθμεῖτο, τὴν πρώτην καὶ εἰκοστὴν ἡμέραν, οὐ τὴν εἰκοστὴν ἰσχυροτέραν ἐχρῆν εἶναι. φαίνεται δ' οὐχ οὕτω γινόμενον. ἡ γὰρ εἰκοστὴ καὶ πλεῖστα καὶ βεβαίως ὁρᾶται κρίνουσα. τριῶν οὖν ἑβδομάδων τὰς εἴκοσιν ἡμέρας συμπληρουσῶν. εἶτα τῆς τετάρτης ἑβδομάδος ἀρχομένης κατὰ τὴν εἰκοστὴν πρώτην ἐκ τῶν ἐφεξῆς τριῶν ἑβδομάδων, εἴκοσιν ἡμερῶν συμπληρουμένων, εἰκότως ὁ Ἱπποκράτης τὴν μ̄. ἡμέραν οὐ τὴν μ̄. δευτέραν κρίσιμον εἶναι φησίν. οὕτως δὲ καὶ τὴν ἑξηκοστὴν καὶ τὴν ὀγδοηκοστήν, οὐ τὴν ἑξηκοστὴν τρίτην, οὐδὲ τὴν π̄δ. αὕτη μὲν οὖν σοι τῶν ἑβδομαδικῶν περιόδων, ἡ συναρίθμησις. ἡ δὲ κατὰ τετράδας, ἀκόλουθος τῆσδε. τεμνομένης γὰρ ἑκάστης ἑβδομάδος εἰς τὰς ἐν αὐτῇ δύο τετράδας, ἡ τετάρτη μετὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ νοσήματος ἡμέρα, τελευτὴ μὲν ἔσται τῆς πρώτης τετράδος. ἀρχὴ δὲ τῆς δευτέρας. ἡ δὲ ἐφεξῆς τῇδε τρίτη τετράς, ἀπὸ τῆς ὀγδόης ἡμέρας ἄρξεται. διότι καὶ ἡ δευτέρα τῶν ἑβδομάδων, ὥστε συμβήσεται τὴν ἑνδεκάτην ἡμέραν, τελευτὴν μὲν εἶναι τῆς τρίτης τετράδος. ἀρχὴν δὲ τῆς τετάρτης. ἡ δὲ πέμπτη τετράς, ἀπὸ τῆς ιδ. ἡμέρας ἄρξεται. διότι καὶ ἡ τρίτη τῶν ἑβδομάδων ἀφίξεται. τοιγαροῦν εἰς τὴν ιζ. αὐτῆς τὸ τέλος. ἥτις ἐστὶ πάλιν, κοινὴ τῶν δύο τετράδων τῆς πέμπτης καὶ τῆς ἕκτης, εἰς ἃς ἡ τρίτη τῶν ἑβδομάδων ἐτμήθη. καὶ οὕτως εἰκοστὴ τοῦ νοσήματος ἡμέρα τέλος μέν, τριῶν ἑβδομάδων. ἓξ δέ, τετράδων. αὗται μὲν οὖν αἱ κατὰ περιόδους εἰσὶ κρίσιμοι. παρεμπίπτουσι δὲ αὐταῖς, καὶ ἕτεραι κατὰ τὰς ὀξείας νόσους, ὧν τὴν αἰτίαν τῆς παρεμπτώσεως, ἐν τοῖς περὶ κρισίμων ἡμερῶν, εἶπον. εἰσὶ δὲ αὗται, τρίτη. καὶ πέμπτη. καὶ ἐνάτη. παρεμπίπτει δέ ποτε καὶ ἡ ἕκτη κακὴ κρίσιμος οὖσα τῷ τε μετὰ συμπτωμάτων ἐνίοτε ποιεῖσθαι τὴν κρίσιν ἐπισφαλῶν. εἴς τε τὴν καλουμένην ὑπόληψιν ἐκπίπτειν. καὶ μέντοι καὶ τὸ μὴ τελέως ἀπαλλάττειν τῶν νοσημάτων, ἀλλ' ἐλλιπῶς. ἢ εἴ ποτε καὶ τελέως, ὑποστροφὰς πάντως ποιεῖσθαι. εἴρηται δὲ καὶ ταῦτα καὶ ἄλλα πολλὰ ἐν τοῖς περὶ κρισίμων ἡμερῶν, ὑφ' ἡμῶν. ἃ σύμπαντα σχεδὸν Ἱπποκράτης ἔγραψεν, ἄλλο τι κατ' ἄλλο βιβλίον. ὑπ' ἐμοῦ δ' εἰς ἓν ἤθροισται κατὰ τὴν περὶ κρισίμων ἡμερῶν πραγματείαν, ἅμα τῷ καὶ διορισθῆναι τὰ μὴ διωρισμένα, καὶ τελέως ἑρμηνευθῆναι τὰ δοκοῦντα ἐλλιπέστερον ὑφ' Ἱπποκράτους γεγράφθαι. τῷ μὲν οὖν θέλοντι προγινώσκειν ἀκριβῶς, ἀναγνωστέον ἐστὶ τὰς δύο πραγματείας ἐκείνας, τήν τε περὶ κρισίμων ἡμερῶν, καὶ τὴν περὶ κρίσεων. ἐν δὲ τῷ παρόντι, τὴν λέξιν μόνην ἐξηγήσασθαι πρόκειται τῶν εἰρημένων ὑφ' Ἱπποκράτους, κατὰ τὸ προκείμενον βιβλίον. ἐξ ὧν τε περιγίνονται οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐξ ὧν ἀπόλλυνται. τὸ μὲν ἐξ ὧν ἤτοι τῶν κρίσεων ἢ τῶν ἡμερῶν λέγει. καὶ βέλτιον μὴ τῶν ἡμερῶν ἀκούειν, ἀλλὰ τῶν κρίσεων. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα δυνατόν ἐστι, κἀπὶ τῶν ἡμερῶν λέγεσθαι τὸ ἐξ ὧν, ἀλλὰ πρώτως ταῖς κρίσεσιν ὑπάρχει, καὶ δι' ἐκείνας καὶ ταῖς ἡμέραις. τὸ δὲ ἐκ τούτων, ἤτοι περιγίνεσθαι τὸν ἄνθρωπον ἢ ἀπόλλυσθαι, δηλωτικόν ἐστι τοῦ τὴν κρίσιν ὀνομάζειν αὐτὸν ἐπὶ πάσης τῆς ὀξυῤῥόπου μεταβολῆς οὐ μόνης τῆς ἐπὶ σωτηρίαν.

Οἵ τε γὰρ εὐηθέστατοι τῶν πυρετῶν καὶ ἐπὶ σημείων ἀσφαλεστάτων βεβῶτες, τεταρταῖοι παύονται, ἢ πρόσθεν. οἱ δὲ κακοηθέστατοι καὶ ἐπὶ σημείων δεινοτάτων γινόμενοι, τεταρταῖοι κτείνουσιν, ἢ πρόσθεν.

Εὐήθεις ἄνθρωποι λέγονται μέν, καὶ οἱ κακοήθεις, ἐν ὑποκρίσει τινί. καθάπερ καὶ ὁ εὐήθης κακίας. λέγονται δὲ καὶ οἱ ἐπαινετὸν ἔχοντες τὸ ἦθος. ἀλλὰ τοῦ μὲν πρώτου παμπόλλη χρῆσίς ἐστι παρὰ τοῖς Ἕλλησι. τοῦ δὲ δευτέρου, σπανιωτέρα. λέγουσι δ' οὖν ποτε καὶ οὕτως οὐ τὸν εὐήθη μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν εὐήθειαν ἐπὶ τῆς εὖ τὸ ἦθος ἐχούσης διαθέσεως. Δείναρχος μὲν οὖν ἐν τῷ πρὸς Δίωνα οὕτως εἶπε. Διοικῶν δὲ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ κεφαλαίων μειρακιωδέστερον, καὶ φύσει χρηστὸς ἦν καὶ εὐήθης. ὁ δὲ Δημοσθένης, ἐν τῷ κατ' Αἰσχίνου τοῖς δικασταῖς διαλεγόμενος ἔφη. νῦν διὰ τὴν ὑμετέραν εὐήθειαν καὶ πρᾳότητα, εὐθύνας δίδωσι. καὶ ταῦτα ὁπηνίκα βούλεται. Πλάτων δὲ ἐν τῷ τρίτῳ τῆς πολιτείας φησίν. εὐλογία ἄρα καὶ εὐαρμοστία καὶ εὐσχημοσύνη καὶ εὐρυθμία καὶ εὐήθεια ἀκολουθεῖ. οὐχ ἣν ἄνοιαν οὖσαν ὑποκοριζόμενοι καλοῦμεν εὐήθειαν, ἀλλὰ τὴν ὡς ἀληθῶς εὖ τε καὶ καλῶς τὸ ἦθος κατεσκευασμένην διάνοιαν. οὕτως οὖν καὶ τὸν εὐήθη, κατὰ τὸν εὐθύδημον εἶπεν ἐπὶ τοῦ τὸ ἦθος ἔχοντος ἁπλοῦν καὶ κεκοσμημένον. καὶ ὡς ἐθαύμασεν, οὗτος ἐστὶ νέος τε καὶ εὐήθης. ἀρκεῖ ταῦτα παραδείγματος ἕνεκεν πρὸς τὸ γνῶναί σε τὴν τῶν ἀλλήλων συνήθειαν ἐπί τε τῷ τῆς εὐηθείας ὀνόματι καὶ τοῦ εὐήθους. κατὰ διττὸν σημαινόμενον γεγενημένην. καὶ νῦν ὁ Ἱπποκράτης κατὰ τὸ ἕτερον αὐτῶν εἶπε τοὺς πυρετοὺς εὐηθεστάτους ἐν ἴσῳ τῷ ἐπιεικεστάτους, καὶ ἁπλουστάτους καὶ μηδὲν ἔχοντας κακόηθες. καὶ ὅταν τὰ τῆς ἀσφαλείας σημεῖα παρῇ, τῆς πρώτης τετράδος, οὐκ ἂν ἐξωτέρω προέλθοιεν. ἀλλ' ἤτοι κατ' αὐτὴν ἢ θᾶσσον παύονται. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ κακοήθεις πυρετοί, καὶ μετὰ σημείων ὀλεθρίων γινόμενοι, τεταρταῖοι κτείνουσιν ἢ πρόσθεν. εὔδηλος οὖν ἐστι καὶ τὴν τρίτην ἡμέραν, ἐν ταῖς κρισίμοις τάττων. ἐν τῷ φάναι τεταρταῖοι παύονται ἢ πρόσθεν. οὕτω δὲ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἐγίνωσκεν, ἐν ταῖς κρισίμοις ἡμέραις πρώτην γράψας τὴν τρίτην. ἀσφαλέστατα δὲ σημεῖα λέγει τὰ κατὰ μέρος ἐπῃνημένα πρὸς αὐτοῦ μεγάλως, ὧν καὶ μετ' ὀλίγον ὀνόμασι μνημονεύσει παραδείγματος ἕνεκα.

Ἡ μὲν οὖν πρώτη ἔφοδος αὐτέων, οὕτω τελευτᾷ. ἡ δὲ δευτέρη ἐς τὴν ἑβδόμην περιάγεται. ἡ δὲ τρίτη ἐς τὴν ἑνδεκάτην, ἡ δὲ τετάρτη ἐς τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην. ἡ δὲ πέμπτη ἐς τὴν ἑπτακαιδεκάτην. ἡ δὲ ἕκτη ἐς τὴν εἰκοστήν. αὗται μὲν οὖν ἐκ τῶν ὀξυτάτων νουσημάτων διὰ τεσσάρων εἰς τὰς εἴκοσιν ἐκ προσθέσιος τελευτῶσιν.

πολλάκις εἰρημένην εὑρήσεις παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἔφοδον πολεμίων ἢ λῃστῶν, ἀφ᾽ οὗ νῦν οὕτως Ἱπποκράτης, μετενήνοχε τὴν προσηγορίαν ἐπὶ τὰς τῶν κρισίμων ἡμερῶν περιόδους. τὰ δ᾽ ἐφεξῆς πάντα, καὶ καθ᾽ ἑαυτὰ μέν ἐστι σαφῆ, καὶ πολὺ δὲ μᾶλλον τοῖς μεμνημένοις, ὧν ἄρτι προεῖπον.

Οὐ δύναται δὲ ὅλῃσιν ἡμέρῃσιν οὐδ᾽ ἐν τουτέων ἀριθμέεσθαι ἀτρεκέως, οὐδὲ γὰρ ὁ ἐνιαυτός τε καὶ οἱ μῆνες ὅλῃσιν ἡμέρῃσι πεφύκασιν ἀριθμέεσθαι.

Ἐπειδὴ τὰς τρεῖς ἑβδομάδας εἰς τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν περιήγαγε, διὰ τοῦτ᾽ ἔφη οὐ δύναται πλήρεσιν ἡμέραις ἀριθμεῖσθαι τὰ τοιαῦτα. μηδὲ γὰρ τὸν ἐνιαυτόν, μηδὲ τοὺς μῆνας ὅλαις ἡμέραις ἀριθμεῖσθαι. καὶ ἀληθῶς γε αὐτὰ εἶπεν. ὁ γὰρ ἐνιαυτός, οὐ τριακοσίων ἑξήκοντα πέντε μόνον ἡμερῶν ἐστίν, ἀλλὰ καὶ τετάρτου μέρους ἡμέρας. ἔτι δὲ πρὸς αὐτῷ μορίου τινὸς ἐγγύς πως ἑκατοστοῦ. τῶν μηνῶν δὲ ἕκαστος, ἐλάττων μέν ἐστι τριάκοντα ἡμερῶν, μείζων δὲ ἐννέα καὶ εἴκοσιν. ὀνομάζεται δὲ καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς Ἕλλησι, μὴν ὡς καὶ νῦν ἔτι κατὰ πολλὰς τῶν ἑλληνίδων πόλεων, ὁ μεταξὺ χρόνος δυοῖν συνόδοιν ἡλίου καὶ σελήνης. καὶ ὅς τις βούλεται τὸν χρόνον τοῦτον ἀκριβῶς ἐκμαθεῖν, ἅμα ταῖς οἰκείαις ἀποδείξεσιν ὁπηλίκος ἐστίν, ὅλον ἔχει βιβλίον ὑπάρχον γεγραμμένον ὥσπερ γε καὶ περὶ τοῦ ἐνιαυσίου χρόνου, σύγγραμμα ἡμέτερον, οὕτως οὖν καὶ τὴν ἑβδομάδα φησὶν ὁ Ἱπποκράτης. καὶ δῆλον ὅτι καὶ τὴν τετράδα, μὴ εἶναι τελείων ἡμερῶν. ἀλλ᾽ ἐνδεῖν τι μόριον τηλικοῦτον ὡς τὰς τρεῖς ἑβδομάδας, εἴκοσιν ἡμέρας περιγράφεσθαι. τίς δ᾽ ἐστὶν ἡ αἰτία τούτων, πειρασόμεθα ἡμεῖς εἰπεῖν ἐν τῷ τρίτῳ τῶν κρισίμων ἡμερῶν, οὐδενὸς τῶν ἔμπροσθεν οὐδ᾽ ἐπιχειρήσαντος εἰπεῖν.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τῷ αὐτῷ τρόπῳ κατὰ τὴν αὐτὴν πρόσθεσιν ἡ μὲν πρώτη περίοδος τεσσάρων καὶ τριήκοντα ἡμερέων. ἡ δὲ δευτέρη τεσσαράκοντα ἡμερέων. ἡ δὲ τρίτη ἑξήκοντα ἡμερέων.

Οὐ τοῦτο λέγει νῦν ὁ Ἱπποκράτης, ὅτι μετὰ τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν, ἄχρι τῆς τριακοστῆς τετάρτης, οὐδὲ μία παρεμπίπτει κρίσιμος. ἑαυτῷ τε γὰρ οὕτω μαχεῖται, μεταξύ τινων ἡμερῶν κρινουσῶν ἐν ἐπιδημίαις μεμνημένος, τά τε φαινόμενα κατὰ τοὺς ἀρρώστους, ἐξελέγχει τὸν λόγον αὐτοῦ. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ τριῶν ἑβδομάδων ἄχρι τῆς εἰκοστῆς ἡμέρας ἐφεξῆς ἀλλήλων ἠριθμημένων, οὐχ ἡ αὐτὴ γέγονε σύνθεσις. ἡ μὲν γὰρ δευτέρα διεζεύχθη τῆς πρώτης. καὶ κατὰ τοῦτο εἰς τεσσαρεσκαιδεκάτην ἡμέραν, ἐτελεύτησεν. ἡ τρίτη δὲ ταύτῃ συνήφθη. καὶ κατὰ τοῦτο, τὴν εἰκοστὴν ἔσχε τέλος. διὰ τοῦτο καὶ τὴν μετὰ τὴν εἰκοστὴν ἑβδομάδα ὁμοίως προσθεῖναι βουλόμενος. ὡς ἐκ δυοῖν μὲν διεζευγμένων. τῆς τρίτης δὲ συνημμένης εἴκοσιν ἡμέραις συμπληροῦσθαι. τὴν μὲν τεσσαρακοστήν, ὅρον ἔσχατον ἔθετο τῶν δευτέρων τριῶν ἑβδομάδων. ἐν αὐταῖς δὲ ταῖς δυσὶ περιέγραψε τὸν ὅρον, τὴν τριακοστὴν τετάρτην. καὶ κατὰ τοῦτο ταύτης ἐμνημόνευσε, πρὸ τῆς τεσσαρακοστῆς. καὶ κατά γε τὸν αὐτὸν λόγον αἱ μετὰ ταῦτα τρεῖς ἑβδομάδες, εἰς τὴν ἑξηκοστὴν περιάγονται. καὶ τὴν ὀγδοηκοστὴν δὲ κρίνουσαν, οἶδεν οὐ τὴν πδ. ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν. οὕτως αἱ τρεῖς ἑβδομάδες εἰκοσιημερῶν ἀριθμὸν συμπληροῦσι. καὶ γίνεται τοῦτο τῶν δύο ἡμερῶν, πρῶτον κατὰ διάζευξιν ἐν αὐταῖς ἀριθμουμένων ὡς εἰς τὴν ιδ. ἡμέραν τελευτᾶν. τῆς τρίτης δὲ συναπτομένης τῇ δευτέρᾳ ὡς καὶ ταύτην εἰς τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν, περιέχεσθαι.

Τούτων δ᾽ ἐν ἀρχῇσιν ἐστὶ καὶ χαλεπώτατα γινώσκειν τὰ μέλλοντα ἐν πλείστῳ χρόνῳ κρίνεσθαι. ὁμοιόταται γὰρ αἱ ἀρχαί εἰσιν αὐτέων. ἀλλὰ χρὴ ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρης ἐνθυμέεσθαι καὶ καθ᾽ ἑκάστην τετράδα προστιθεμένην ἐπισκέπτεσθαι. καὶ οὐ λήσῃ ὅπῃ τρέψεται τὸ νόσημα.

Κἀνταῦθα πάλιν ἐπὶ ἀμφοτέρων ἔταξε τὸ κρίνεσθαι. τῶν τ᾽ ἐπ᾽ ἀγαθῷ καὶ τῶν ἐπὶ κακῷ τὴν μεταβολὴν ποιουμένων. καί φησιν ἐν ἀρχῇ τῶν νοσημάτων, ὅσα μὲν ὀλιγοχρονίως μέλλει διακριθήσεσθαι, ῥᾴστην εἶναι τὴν διάγνωσιν αὐτῶν εἰς ὅ, τι τελευτήσει. καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔφη. περὶ τῶν ἐν τῇ πρώτῃ τετράδι μελλόντων κρίνεσθαι. τῶν τε γὰρ πυρετῶν αὐτῶν, ὁ μὲν ἀπαλλάττεσθαι μέλλων, ἐπιεικέστερος ἐστίν. ὁ δ᾽ ἀναιρεῖν τὸν κάμνοντα, κακοηθέστατος ἐστίν. ὅσα τε σύνεστιν ἑκατέρῳ σημεῖα. τὰ μὲν ἐν τῷ προτέρῳ πάντ᾽ εἶναι κάλλιστα. τὰ δ᾽ ἐν τῷ δευτέρῳ, χείριστα. συμβήσεται γὰρ οὕτω μηδέτερον αὐτῶν, ὑπερβῆναι τὴν τετάρτην ἡμέραν. ἐπειδὴ μεμαθήκαμεν ἀεὶ γίγνεσθαι τὴν κρίσιν. ἤτοι τῆς φύσεως ἐπικρατούσης τοῦ νοσήματος, ἢ νικηθείσης ὑπὸ αὐτοῦ. τῶν μὲν οὖν ἐπιεικεστάτων νοσημάτων ἡ φύσις, τάχιστα κρατεῖ. νικᾶται δὲ ὑπὸ τῶν χαλεπωτάτων ταχέως. κατὰ τοῦτ᾽ οὖν ἐναντιώτατα μὲν ἀλλήλοις ἐστί, τὰ διὰ ταχέων κρινόμενα. παραπλήσια δέ, τὰ παμπόλλου χρόνου δεόμενα πρὸς τὴν λύσιν. ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς ὀλιγοχρονίοις ὑπεροχὴ μεγάλη ποτὲ μὲν τῆς φύσεώς ἐστι, ποτὲ δὲ τοῦ νοσήματος, οὕτως ὅταν μηδέτερον ὑπερέχῃ μεγάλως οὐδετέρου. ἀλλ᾽ ὥσπερ ἀνταγωνισταί τινες ἰσόρροποι διαμάχονται, καὶ χρόνου δεῖ πλείονος εἰς τὴν θατέρου νίκην. οὕτω καὶ τοὺς παλαιστάς, οἱ παλαιστρικῆς ἔμπειροι διαγινώσκουσιν. εἰ μὲν ὑπεροχὴν θεάσονται πολλήν, αὐτίκα νικήσειν τὸν ἕτερον ἐλπίζουσιν. εἰ δὲ μηδέτερος ὑπερέχει μεγάλως, ὅτι μὲν ἐν χρόνῳ πλείονι διαπαλαίσουσι, βεβαίως εἰδότες. ὅς τις δ᾽ ὁ νικήσων ἔσται μηδέπω γινώσκοντες, ἀλλ᾽ ἐν τῷ χρόνῳ προϊόντι, καὶ τοῦτο. πρότεροι τῶν ἰδιωτῶν καταμανθάνουσιν. ὡς ἂν καὶ τῶν μικρῶν ὑπεροχῶν ὄντες διαγνωστικώτεροι. ᾧ γὰρ ὁ τεχνίτης ἀτέχνου διαφέρει μάλιστα, τοῦτ᾽ ἔστιν αὐτὸ τό, μικρῶν αἰσθάνεσθαι διαφορῶν. ἀλλ᾽ ἐπεί τινες οὐδόλως αἰσθηταὶ διὰ σμικρότητα τῆς ποσότητος. οὐδ᾽ ὁ τεχνίτης ἐστὶ γνωριστικός. ὅταν δ᾽ οὖν πρῶτον αἰσθηταὶ γίνονται, τηνικαῦτα γνωρίζονται. διὰ τοῦτ᾽ οὖν ὁ Ἱπποκράτης ἐκέλευσε καθ᾽ ἑκάστην τετράδα, διασκοπεῖσθαι τὴν μεταβολήν. οὐ γὰρ λήσει ὅπῃ τρέψεται. τουτέστι πότερον εἰς ὑγείαν τε καὶ σωτηρίαν τοῦ κάμνοντος, ἐπικρατησάσης τῆς φύσεως, ἢ κρατηθείσης, ἐπὶ θάνατον. τουτὶ μὲν τοῦ λόγου τὸ κεφάλαιον. ὅπως δ᾽ ἄν τις αὐτὸ πράττοι μάλιστα, κάλλιστα διὰ τῶν περὶ κρίσεων ὑπ᾽ ἐμοῦ γεγραμμένων ἐστί σοι μαθεῖν.

Γίνεται δὲ καὶ ἡ τῶν τεταρταίων κατάστασις ἐκ τοῦ τοιούτου κόσμου.

Ἠγνόηται καὶ τοῦτο τοῖς πλείστοις. καὶ διὰ τοῦτο θαυμάζουσιν. ἐκ μαντικῆς τέ τινος, οἴονται προλέγεσθαι πολλάκις ὑφ' ἡμῶν. ὡς οὔτε τις τεταρταῖον ἔχων πυρετὸν ἀπαλλαγήσεται μεθ' ἡμέρας εἰ τύχοι πεντεκαίδεκα. καίτοι γε ἐπὶ τῶν τριταίων, οὐ θαυμάζουσι τὴν πρόρρησιν. ἔστι δὲ κοινὸς ἀμφοῖν ὁ λόγος, ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν συνεχῶν πυρετῶν, ἀριθμοῦμεν ἁπάσας ἐφεξῆς τὰς ἡμέρας εἰς πρόγνωσιν τῆς ἐσομένης κρίσεως, οὕτως ἐπὶ τῶν διαλειπόντων τὰς ἐπισημασίας. ἵν' ὅπερ ἐπὶ τῶν συνεχῶν ἡ ἑβδόμη τῶν ἡμερῶν, τοῦτ' ἐπὶ τῶν διαλειπόντων ἡ ἑβδόμη περίοδος ἐργάσηται. κατὰ τοῦτο γέ τοι ὁ ἀκριβὴς τριταῖος, ἐν ἑπτὰ περιόδοις οὐχ ἡμέραις ἑπτὰ κρίνεσθαι πέφυκε. καὶ μὴν δὴ καὶ ὅπερ ἡ τετάρτη τῶν ἡμερῶν ἀπ' ἀρχῆς ἀριθμουμένη πρὸς τὴν ἑβδόμην ἐστί. τοῦθ' ἡ τετάρτη περίοδος, ὡς πρὸς τὴν ἑβδόμην περίοδον, ἐπίδηλος μὲν γὰρ ἡ τετάρτη τῶν ἡμερῶν ἐστι τῆς ἑβδόμης,
10 ἐπίδηλος δὲ καὶ ἡ τετάρτη περίοδος, τῆς ἑβδόμης περιόδου. λέλεκται δὲ καὶ περὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων, ἐν τοῖς περὶ κρίσεων, ὅθεν ἀρκέσει νῦν ἀκηκοέναι τό γε τοσοῦτον ὡς καὶ τῶν τεταρταίων πυρετῶν αἱ κρίσεις, κατὰ τὸν ἀριθμὸν γίνονται τῶν περιόδων, οὐ τῶν ἡμερῶν. ἐκ τοιούτου τοῦ κόσμου. κόσμον εἴρηκε τὴν τάξιν τῶν κρινουσῶν ἡμερῶν. ὥσπερ γὰρ ἀκοσμίας ἴδιον ἐστὶν ἡ ἀταξία, οὕτως ἡ τάξις τοῦ κόσμου. κατὰ τοῦτο γέ τοι, καὶ τόδε τὸ πᾶν, ὠνόμασαν οἱ ἄνθρωποι κόσμον. ἐπειδὴ τέτακται τὰ κατ' αὐτόν. ἐν μέσῳ μὲν αὐτῶν, τῆς γῆς κειμένης. ἔξωθεν δὲ ταύτης, περικεχυμένης τῆς θαλάττης. περιέχοντος δὲ ταύτην ἀέρος. ἐκεῖνον δὲ αἰθέρος. εἶτ' οὐρανοῦ, πᾶσι τούτοις κύκλῳ περιβεβλημένου. καὶ μὴν δὴ καὶ αἱ κινήσεις τῶν μὲν ἀπλανῶν ἀστέρων, τί δεῖ καὶ λέγειν εἰς ὅσον ἥκουσι κόσμου, διαπαντὸς ὡσαύτως ἔχουσαι, τῶν πλανωμένων δ' εἰ μὴ καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰσὶν ἴσαι, τὸ τεταγμένον ἔχουσιν, ἐν ἴσαις χρόνου περιόδοις. ἀεὶ τοὺς αὐτοὺς τόπους τοῦ ζωδιακοῦ διερχομένων αὐτῶν.

Τὰ δ' ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ μέλλοντα κρίνεσθαι εὐπετέστερα γινώσκεσθαι. μέγιστα γὰρ τὰ διαφέροντα ἀπ' ἀρχῆς αὐ-
20 τοῖσίν ἐστι. οἱ μὲν γὰρ περιεσόμενοι εὔπνοοί τε καὶ ἀνώδυνοί εἰσιν. καὶ κοιμώμενοι τὰς νύκτας. τά τε ἄλλα ἔχουσιν ἀσφαλέστατα. οἱ δὲ ἀπολλύμενοι, δύσπνοοι γίνονται. ἀλλοφάσσοντες, ἀγρυπνέοντες. τά τε ἄλλα σημεῖα σημεῖα κάκιστα ἔχοντες.

Τὸ μὲν εὐπετῶς, ἐρρέθη καὶ πρόσθεν. ἑτοίμως τε καὶ ῥᾳδίως σημαῖνον. τὸ δ' εὐπετέστερα, ῥᾴονα δηλονότι λέγει. καὶ πρὸς τὴν διάγνωσιν ἑτοιμότερα. πρὸ ὀλίγου μὲν οὖν εἶπεν. οἵ τε γὰρ εὐηθέστατοι τῶν πυρετῶν, καὶ ἐπὶ σημείων ἀσφαλεστάτων βεβῶτες, τεταρταῖοι παύονται ἢ πρόσθεν. ἀλλὰ νῦν γε ἐπανέλαβεν αὐτὸ, χάριν τοῦ, διὰ παραδειγμάτων ἐνδείξασθαι σαφέστερον. ὁποῖα τὰ σημεῖα τὰ κάλλιστα ἐστίν. αὐτὸς γοῦν ἐπιφέρων φησίν. οἱ μὲν γὰρ περιεσόμενοι εὔπνοοι, καὶ ἀνώδυνοι καὶ κοιμώμενοι τὰς νύκτας. οἱ δ' ἀπολλύμενοι, δύσπνοοι. ἀλλοφάσσοντες. ἀγρυπνέοντες ἐφ' ἑκατέρῳ τῷ λόγῳ προσέθηκε. τῷ μὲν πρώτῳ καὶ τἄλλα σημεῖα ἔχοντες ἀσφαλέστατα. τῷ δὲ δευτέρῳ, καὶ τἄλλα σημεῖα κάκιστα ἔχοντες. ἐπιδεικνύμενος σαφῶς, ὅτι παραδειγμάτων ἕνεκεν ἐμνημόνευσεν
30 ἑκατέρου γένους τῶν σημείων. εἰκότως δὲ καὶ τοῦτο προσέθηκε τῷ λόγῳ, μέγιστα γὰρ τὰ διαφέροντα αὐτοῖσιν ἀπ' ἀρχῆς ἐστί. ὅπερ εἴρηταί μοι καὶ πρόσθεν. ὡς παμπόλλη τίς ἐστιν ἡ διαφορὰ πρὸς ἄλληλα, τῶν μελλόντων ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ κρίνεσθαι νοσημάτων ἐπ' ὀλέθρῳ τε καὶ σωτηρίᾳ. καθάπερ τῶν εἰς πλείονα χρόνον ἐκτεινομένων, ὅτι παραπλήσια τὰ σημεῖα. τὸ δὲ ἀλλοφάσσοντες, εἴρηται γὰρ καὶ τοῦτο τοὔνομα κατὰ τὴν ῥῆσιν, οὐ πάνυ τι συνήθες ὄν. ἤτοι τοὺς παραφρονοῦντας ἢ τοὺς μεταπίπτοντας ἑαυτοὺς ὅπερ ἐστὶν ἀλυσσομένους, ἐνδείκνυται. βέλτιον δ' ὅσον ἐξ αὐτῆς τῆς φωνῆς οἷόν τε τεκμαίρεσθαι τὸ πρότερον. ἵν' ᾖ γεγονημένον τοὔνομα. τὸ δ' ἀλλοφάσσοντες, ἐκ τοῦ ἄλλοτε φάσκειν ἄλλα. τινὲς δὲ ἀπὸ τοῦ μεταβάλλειν ἄλλοτε εἰς ἄλλο σχῆμα τὰ φάη, τουτέστι τοὺς ὀφθαλμούς, γεγονέναι φασὶ τὴν προσηγορίαν.

Ὡς οὖν τουτέων οὕτω γινομένων, ξυμβάλλεσθαι χρὴ κατὰ τόνδε τὸν χρόνον, κατά τε τὴν πρόσθεσιν ἑκάστην ἐπὶ τὴν κρίσιν ἰόντων τῶν νουσημάτων.

40 Ὥσπερ ὅσα περὶ τῆς πρώτης τετράδος εἶπε κατὰ τὴν ἀρχὴν, ἐπανέλαβε μετὰ τοῦ προσθεῖναι καὶ παραδείγματα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον αὖθις ἐν τῇδε τῇ ῥήσει διέρχεται, τὰ κατ' ἐκείνην αὐτῷ γεγραμμένα. δι' ἧς φησίν. ἀλλὰ χρὴ ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας, ἐνθυμεῖσθαι καθ' ἑκάστην τετράδα προστιθεμένην σκέπτεσθαι. καὶ οὐ λήσει ὅπη τρέψεται.

Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τῇσι γυναιξὶν αἱ κρίσιες ἐκ τῶν τόκων γίνονται.

Καθ' ἣν ἂν ἡμέραν ἀποκυήσῃ, ἡ ἀρχὴ τῆς ἐξαριθμήσεως γινέσθω σοι, μὴ καθ' ἣν ἤρξατο πυρέττειν. ἐνίαις γοῦν ἤτοι περὶ δευτέραν ἢ τρίτην ἡμέραν ἄρχεται μετὰ τὸν τόκον, ἀφ' ἧς ἀριθμοῦσιν οἱ πολλοὶ, τὴν ἐσομένην κρίσιν. ἔχει δὲ οὐχ οὕτως. ἀλλ' ἀφ' ἧς ἀποκυήσει, τὴν συναρίθμησιν δεῖ γενέσθαι τῶν ἡμερῶν. ὁπότ' οὖν ταῦτα ἅπαντα περὶ τῶν κρισίμων ἡμερῶν ἐπὶ κεφαλαίων διῆλθεν ὁ Ἱπποκράτης, ἀναμνῆσαι σε βούλομαι τοῦ πολλάκις ἐν πολλοῖς ὑπ' ἐμοῦ λεγομένου. τί δ' ἐστὶ τοῦτο, τὸ τῶν ζητουμένων, ἔνια μηδὲν εἰς τὰ τῆς τέχνης ἔργα συμ-
50 βαλλόμενα, λογικὴν ἔχει τὴν σκέψιν. ἡ μὲν γὰρ χρεία τῆς προγνώσεως, ἐστὶν ἐν τῷ γνῶναι τὴν ἡμέραν ἐν ᾗ κριθήσεται τὸ νόσημα. τὸ δὲ, εἴτε ὀξὺ κλητέον, εἴτε κάτοξυ τὸ τοιοῦτον, εἴτε χρόνιον, εἴτε ὀξὺ παρηυξημένον, εἴτε κατὰ μετάπτωσιν ὀξὺ, περὶ ὀνομάτων ἐστὶ μᾶλλον ἢ περὶ πραγμάτων ζητεῖν. εἰ δὲ καὶ τῶν πραγμάτων ἐθέλοι τις εἶναι τὴν τοιαύτην ζήτησιν, ἀλλ' οὔτι γε τῶν τοιούτων πραγμάτων ἐστὶν ἐξ οἵων ἄν τις ὁρμώμενος ἢ προγνοίη τὸ γενησόμενον, ἢ θεραπεύσειεν ὀρθῶς. ὑποκείσθω γοῦν ἡμῖν προεγνῶσθαι ἀληθῶς τὸν νοσοῦντα, κατὰ τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν ἀπαλλαγήσεσθαι τοῦ νοσήματος. εἶτα γενομένου τοῦ πράγματος ὡς ἠλπίσθη, τὸ μέν τινα λέγειν ὀξὺ νόσημα γεγονέναι τῷ ἀνθρώπῳ. τινὰ δ' οὐκ ἐπιτρέπειν ὀξὺ προσαγορεύειν αὐτὸ, πέρας [illegible] τῶν ὀξέων τὴν ιδ. ἡμέραν. εἶτ' αὐτοὺς πάλιν ἀλλήλοις διαφέρεσθαι τῶν μέν τινος, ἐπειδὴ τῶν ὀξέων ἐξέπεσεν ἡ νόσος, ἄντικρυς αὐτὴν ὀνομάζοντος χρονίαν. τῶν

γὰρ οὐδὲ μίαν

ἢ οὐδὲ μίαν ἄλλην τρίτην διαφορὰν ἀπὸ χρόνου ποσότητος ἐν τοῖς νοσήμασιν ὑπολειπτέον. ἑτέρου δὲ, ἐκ μεταπτώσεως ὀξὺ τὸ τοιοῦτον νόσημα καλοῦντος. ἄλλου δὲ παρωξυμμένον ὀξὺ προσαγορεύοντος. ἄλλου δ᾽ οὐχ ἁπλῶς οὕτως, ἀλλὰ παρωξυμμένον ἐπ᾽ ὀλίγον ὀξὺ καλοῦντος. ἵνα γοῦν τις ἀκούσῃ, πρῶτον μὲν ἐκ τίνων πιθανῶν ἕκαστος τῶν διαφωνούντων ὁρμᾶται, διακρίνῃ δ᾽ ἐφεξῆς, ὅστις ἄμεινον αὐτῶν ἢ χεῖρον γινώσκει. κατατρίψει γοῦν οὐκ ὀλίγον χρόνον. ὀνήσεται δ᾽ οὐδὲν, εἰς τὴν τέχνην, ὥσπερ δὲ καὶ ὅστις μὴ οἶδε προγνῶναι κατὰ τὴν κζ. λυθησόμενον τὸ νόσημα, μὴ δύναται δ᾽ ἀποφαίνεσθαι πότερον ὀξὺ κλητέον, ἢ χρόνιον, ἢ παρωξυμμένον ὀξὺ, ἢ ἐκ μεταπτώσεως ὀξὺ, βέβλαπταί τι πρὸς τὴν τέχνην οὐδὲ οὗτος οὐδέν. ἄριστον μὲν γάρ ἐστιν ἐν ταῖς κατὰ χρόνον διαφοραῖς τῶν νοσημάτων, τοσοῦτον αὐτῶν ὑπολαμβάνειν εἶναι τὸν ἀριθμὸν, ὅσος περ καὶ τῶν κρινουσῶν περιόδων. ὡς εἶναι τὸ μὲν ὀλιγοχρονιώτατον, ἐν τῇ πρώτῃ τετράδι περιγραφόμενον. ἐφεξῆς δὲ τούτῳ, τὸ κατὰ τὴν δευτέραν. εἶθ᾽ ἑξῆς τὸ κατὰ τὴν τρίτην. εἶτα τὸ κατὰ τὴν τετάρτην. καὶ μετὰ ταῦτα τὸ κατὰ τὴν πέμπτην. ἐφεξῆς δὲ τούτῳ, τὸ κατὰ τὴν ἕκτην. ἥτις εἰς τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν ἀφικνεῖται. μετὰ δὲ ταύτην, ἐκλύεσθαι μὲν τὰς τετράδας. ἑβδομαδικὰς δὲ γίνεσθαι κρίσεις. εἶτα καὶ ταύτας ἐκλύεσθαι τοῦ χρόνου προϊόντος. ὡς δ᾽ εἴκοσιν ἡμερῶν τὰς λύσεις τῶν νοσημάτων ἀποτελεῖσθαι, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς ἀριθμὸν μεταβαίνειν μηνῶν, δύο γὰρ προθεσμίαι χρόνων εἰσὶ τοῖς νοσήμασιν. ὡς τὰ μὲν, ὀξέα. τὰ δὲ, χρόνια λέγεσθαι. ἀλλ᾽ ἕνεκα σαφοῦς διδασκαλίας, πολλάκις οὕτως ὀνομάζομεν. εἶθ᾽ ὑπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἀναγκαζόμεθα μεταξὺ πάλιν αὐτῶν, ἕτερα τιθέναι τὰ ἐκ μεταπτώσεως ὀξέα. καὶ ποιεῖν τρεῖς τὰς πάσας διαφοράς. αὖθις δὲ τούτων ἑκάστην τέμνειν. διευθὺς ἐπὶ πρώτων τῶν ὀξέων. τὸ μὲν, ἁπλῶς ὀξύ. τὸ δὲ, κάτοξυ πρὸς αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους ὠνόμασται. κάτοξυ μὲν τὸ τῆς ζ΄. ἡμέρας οὐκ ἐξωτέρω προϊόν. ἀλλ᾽ ἤτοι κατ᾽ αὐτὴν, ἢ καὶ προτέραν κρινόμενον. ὀξὺ δὲ τὸ μέχρι τῆς ιδ. ἐκτεινόμενον, εἶτα καὶ τούτων πάλιν αὐτῷ βραχύ τι προστιθέμενον, ὁρῶντες ἀπορούμεθα προσηγορίαν ἰδίαν οὐκ ἔχοντες θέσθαι, τῷ κατὰ τὴν ιζ. ἡμέραν κρινομένῳ νοσήματι. καθάπερ οὐδὲ τῷ κατὰ τὴν εἰκοστὴν, τῆς καλουμένης σωρητικῆς ἀπορίας κατὰ τὸ πρᾶγμα φαινομένης. ὥστ᾽ ἐνίοτε πιθανὸν ἡμῖν δοκεῖ τὴν κ. ἡμέραν ὅρον θέσθαι τῶν ὀξέων. ἢ τὴν ιδ. οὔσης καὶ ἄλλης οὐ σμικρᾶς ἀπορίας κατὰ τὸ πρᾶγμα. τὸ γὰρ ὀξὺ νόσημα, μετὰ μεγέθους τινὸς νοεῖται καὶ συνεχείας πυρετοῦ. τὸ γάρ τοι μὴ τοιοῦτον εἴ γε καὶ περὶ τὴν ιδ. ἡμέραν ἢ καὶ θᾶττον λυθείη, τῆς αὐτῆς προσηγορίας οὐκ ἀξιοῦμεν. αὗται μὲν οὖν αἱ διαφοραὶ, καὶ τοσαῦται περὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων εἰσὶ τῆς προθεσμίας. ἄλλαι δὲ περὶ τῶν μετὰ τὴν κ. ἡμέραν κρισίμων εἰς πλάτος ἱκανὸν ἐκτεταμένων. κἀκείνων δ᾽ εὔλογον οἶμαι τὰ μὲν, ἄχρις τῆς μ. ἡμέρας προϊόντα, κατά τινα διαφορὰν ἰδίαν τίθεσθαι. τὰ δ᾽ ἀπὸ τούτων, ἄχρι μηνῶν ἑπτὰ, κατ᾽ ἄλλην διαφοράν. ὥσπερ γε καὶ τὰ ἐνιαύσια, κατ᾽ ἄλλην αὖ πάλιν καὶ ταῦτα. καὶ πρός γε τούτοις ἔτι τὰ συναριθμήσεις ἐτῶν οὐ μηνῶν ἔχοντα. ὅπερ οὖν ἀεὶ λέγω, τὰ μὲν τοιαῦτα, παραληπτέον ἐστίν. ἀσκητέον δὲ αὑτὸν ἱκανὸν εἶναι προγινώσκειν, ὁπότε λυθήσεται τὸ νόσημα. φαίνεται γοῦν ὁ Ἱπποκράτης ἐφ᾽ ἑνὸς εἴδους νοσήματος, ὃ καλεῖν εἴωθεν ἐμπύημα, τισὶ μὲν αὐτῶν τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν ὅρον τῆς ῥήξεως τιθέμενος. ἐνίοις δὲ, τὴν λ. ἢ μ. ἢ ξ. ἐπιτρέψας οὖν τὰς προσηγορίας ἑτέροις ἐπ᾽ αὐτῶν τίθεσθαι, τοῖς τὰ τοιαῦτα δεινοῖς, αὐτὸς σπούδαζε προγινώσκειν. εἰς ἥν τινα τῶν προειρημένων ἡ προθεσμία τῆς ῥήξεως ἀφίξεται. ταύτης δὲ εὑρήσεις, διὰ δυοῖν ὥσπερ ὀργάνων, ἐμπειρίας τε καὶ λόγου. τῆς μὲν ἐμπειρίας, ἓν καὶ δεύτερον ἐμπύημα διδαξάσης. ἐῤῥωμένος ἑκατέρου ἰδίᾳ προθεσμίᾳ. τοῦ λόγου δὲ γινώσκοντος τήν τε τῆς ὕλης τῶν ἐμπυημάτων οὐσίαν, τό, τε δραστικὸν αἴτιον αὐτῆς. τά τε τούτῳ συντρέχοντα. θεασάμενος γάρ τις τὸ πρῶτον ἐμπύημα κατὰ τὴν μ. ἡμέραν εἰ τύχοι ῥαγὲν, ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ χυμοῦ γεγονός. εἶθ᾽ ὅτι μετρίως ψυχροῦ. καὶ καθ᾽ ὥραν ὡσαύτως μετρίως ψυχράν. ἡλικίαν τε καὶ χώραν. καὶ φύσιν ὅλου τοῦ σώματος. καὶ τοῦ πεπονθότος μορίου. καὶ πάλιν ἕτερον θεασάμενος ἐξηκοσταῖον διεῤῥωγὸς, ἐπὶ ψυχροτέροις ἅπασι τοῖς προειρημένοις. εἶτ᾽ εἰ οὕτως ἔτυχεν εἰκοσταῖον ἐπὶ θερμοτέροις, ἐκ τούτων ὁρμώμενος, ἱκανὸς ἔσται περὶ τῶν ἄλλων ἐμπυημάτων στοχάζεσθαι. σκοποῖς μὲν χρώμενος, τοῖς ἐμπείρως ὁραθεῖσι. παραβάλλων δὲ ἐκείνοις, τὰ νῦν γινόμενα κατὰ θερμότητα, καὶ ψύξιν. αὐτῶν τε τῶν μεταβαλλομένων χυμῶν. καὶ τῆς ἀλλοιούσης αὐτοὺς αἰτίας δραστικῆς, ἥτις ἐστὶ τὸ ἔμφυτον θερμόν. ὅσα τἄλλα ταύτῃ συνεργεῖ. κατὰ χώραν, καὶ ὥραν, καὶ κατάστασιν. αὐτῆς δὲ τῆς δραστικῆς αἰτίας τὸ μέγεθος ἔκ τε τῆς ἡλικίας τεκμαιρόμενος, ἔτι τε τῆς ἰδίας φύσεως αὐτοῦ καὶ τοῦ μορίου καθ᾽ ὃ συνέβη τὴν ἐμπύησιν γίνεσθαι, καὶ τῶν ἄλλων σημείων, ὅσα ῥώμην τε καὶ ἀῤῥωστίαν ἐνδείκνυνται τῆς κατὰ τὰς ἀρτηρίας τε καὶ φλέβας δυνάμεως. ὁ γὰρ μηδὲν τούτων ἐπιστάμενος, ἀλλὰ περιμένων ἐκ παρατηρήσεως διδαχθῆναι περὶ πάντων τῶν ἐμπυημάτων, ἐτῶν εἰς τοῦτο χιλίων χρόνος οὐκ ἐξαρκέσει. ὥσπερ αὖ πάλιν ὁ πρὸς τὴν ἔμφυτον ἀποβλέπων θερμασίαν, ὁπόση τίς ἐστι, καὶ ταύτῃ παραβάλλων τὴν φύσιν τῶν πεφθησομένων χυμῶν, ὁδὸν ἔχει τῆς εὑρέσεως, οὐ ζητῶν τυχαίου πράγματος. οὗτος οὖν ἐστιν ὁ δυνάμενος ἐξ ὧν οἶδε καὶ περὶ ὧν οὐκ οἶδε τεκμαίρεσθαι τεχνικῶς. οὗτος ἐρεῖ μόνος, ὡς περὶ μὲν τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν, ἐκπυήσει τὸ δέ τι περὶ δὲ τὴν λ. τὸ δέ τι καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως οὐδὲν ἔτι προστιθέναι δεόμενος, εἴτ᾽ ὀξὺ χρὴ καλεῖν. εἴτε χρόνιον. εἴτ᾽ ἐκ μεταπτώσεως ὀξὺ τὸ νόσημα, ταῦτα γὰρ ἔργον ἐστὶ διακρίνειν, οὐκ ἰατρῶν νὴ Δία περὶ τὰ τῆς τέχνης ἔργα σπουδαζόντων, ἀλλὰ σοφιστῶν λόγοις σχολαζόντων. καὶ διὰ τοῦτο περὶ μὲν τῶν τοιούτων προβλημάτων, ἐφ᾽ ὑψηλοῦ θρόνου καθήμενοι, σεμνῶς πάνυ καταντλοῦσι λόγοις, οἱ πολλοὶ τοὺς μαθητάς. ὁποῖον δέ τι γενήσεται τῷ κάμνοντι, μᾶλλον αὐτοὺς λέληθεν, ἢ οἱ τῆς θαλάττης χόες. ἕτεροι δὲ ἔμπαλιν, ἱκανοὶ μὲν εἰσὶ καὶ διαγνῶναι τὰ νοσήματα καὶ προγνῶναι τὰ γενησόμενα. λέγειν δ᾽ οὐδὲν ἔχουσιν εἰς τὰ λογικὰ ζητήματα. κἀκ ταύτης τῆς αἰτίας, ἄλλοι μὲν ἰατροὶ νομίζονται παρὰ τοῖς ἀνθρώποις. ἕτεροι δὲ, σοφισταί. καὶ λογιατροί. καλοῦσι γὰρ αὐτοὺς οὕτως κἂν θεάσωνται τινὰ βιβλίον ἀναγινώσκοντα, καὶ λόγῳ χρώμενον, εἰς ἑρμηνείαν τῶν χρησίμων φαρμάκων ὑποπτεύουσι, τοῦτον ἐκ τῶν λογιατρῶν εἶναι.

Κεφαλῆς δὲ ὀδύναι ἰσχυραί τε καὶ ξυνεχέες ξὺν πυρετῷ, ἢν μέν τι τῶν θανατωδέων σημείων προσγίγνοιτο, ὀλέθριον κάρτα, εἰ δὲ ἄτερ τῶν τοιούτων σημείων ἡ ὀδύνη ὑπερβάλλοι εἴκοσιν ἡμέρας, ὅ, τε πυρετὸς ἔχοι, ὑποσκέπτεσθαι χρὴ αἵματος ῥῆξιν διὰ ῥινῶν, ἢ ἄλλην τινὰ ἀπόστασιν ἐς τὰ κάτω χωρία. ἐς ὃ δὲ καὶ ἡ ὀδύνη ἦ νεαρὰ, προσδέχεσθαι χρὴ ὡσαύτως αἵματος ῥῆξιν διὰ ῥινῶν ἢ ἐκπύησιν. ἄλλως δὲ κἢν ὀδύνη περὶ τοὺς κροτάφους τε καὶ τὸ μέτωπον ἦ.

Ἀτακτότερον ἡρμήνευται χρησιμώτατον εἰς πρόγνωσιν ἓν πρᾶγμα. κατὰ τάξιν δὲ οὕτως ῥηθείη. κεφαλῆς δὲ ὀδύναι ἰσχυραί τε καὶ συνεχεῖς σὺν πυρετῷ. εἰ μέν τι τῶν θανατωδῶν σημείων προσγένηται, τελέως ὀλέθριον. εἰ δὲ μὴ ὧν ἔμαθες, ἐλπίζοις τι περὶ τοῦ νοσοῦντος ὡς σωθησομένου, κατ' ἀρχὰς μὲν ἄχρι τῆς ἑβδόμης ἡμέρας αἱμορραγίαν διὰ ῥινῶν προσδέχου. προελθόντος δὲ τοῦ χρόνου, καὶ τὴν μὲν ἔτι πύον δ' αὖ ἔλθῃ διὰ ῥινῶν ἢ διὰ ὤτων ἤδη σωτηρία τοῦ κάμνοντος. εἰ δὲ ἄχρι τῶν εἴκοσιν ἡμερῶν ἐκταθείη τὸ σύμπτωμα, τῆς κεφαλαλγίας, ἔτι καὶ τότε τὴν αἱμορραγίαν σπανιωτέραν ἔλπιζε. μᾶλλον δὲ ἐκπύησιν, ἢ ἀπόστασιν εἰς τὰ κάτω χωρία προσδέχου. κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν χρόνον, καθ' ὃν αὖ τὴν αἱμορραγίαν ἐλπίσῃς αὐξήσει σου τὴν ἐλπίδα, κατὰ τοὺς κροτάφους τε καὶ μέτωπον, ὀδύνη σφοδρὰ παραμένουσα.

Μᾶλλον δὲ χρὴ προσδέχεσθαι τοῦ αἵματος μὲν τὴν ῥῆξιν τοῖσι νεωτέροισιν πέντε καὶ τριήκοντα ἐτέων. τοῖσι δὲ γεραιτέροισι τὴν ἐκπύησιν.

Ἀπὸ τῆς ἡλικίας ὁ διορισμὸς εἰς τὸ μᾶλλον ἐλπίζειν διὰ ῥινῶν αἱμορραγίαν. ἡ δ' αἰτία πρόδηλος εἰρημένη πολλάκις, ὡς ἡ μέχρι πέντε καὶ τριάκοντα ἐτῶν ἡ ἡλικία πλεῖστον αἷμα γεννᾷ. πρόσεστι δὲ καὶ τὸ καὶ τὸ θερμότερόν τε καὶ χολωδέστερον εἶναι ἐν ταύτῃ τῇ ἡλικίᾳ τὸ αἷμα. λέλεκται δὲ καὶ πρόσθεν, εἰς τὰς ὑπὸ τῆς φύσεως γινομένας αἱμορραγίας, τὸ τοιοῦτον ἐπιτήδειον ὑπάρχειν. ἐπὶ δὲ τῶν γεραιτέρων τῶν πρεσβυτέρων τῶν τριάκοντα καὶ πέντε ἐτῶν μᾶλλον προσδοκῆσαι τὴν ἐκπύησιν.

Ὠτὸς δὲ ὀξείη ὀδύνη ξὺν πυρετῷ ξυνεχεῖ τε καὶ ἰσχυρῷ δεινόν. κίνδυνος γὰρ παραφρονῆσαι τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀπολέσθαι. ὡς οὖν τουτέου τοῦ τρόπου σφαλεροῦ ἐόντος. ταχέως δεῖ προσέχειν τὸν νόον καὶ τοῖσιν ἄλλοισι σημείοισι πᾶσιν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρης.

Οὐδέ ποτε γίνεται ὀδύνη σφοδρὰ ἐπὶ τῶν φαινομένων τούτων ὤτων. οὔτ' εἰ καὶ γένοιτο, κίνδυνος ἀκολουθήσει. μήτ' αὐτοῦ τι τοῦ μορίου κύριον ἔχοντος, μήτε κυρίῳ τινὶ συνεχοῦς ὄντος. ἀλλ' εἰώθασιν ὠταλγίας ὀνομάζειν. ὅταν ἐν τῷ βάθει κατὰ τὸν ἀκουστικὸν πόρον, ἡ τῆς ὀδύνης αἴσθησις γίνηται. τηνικαῦτα γὰρ αὐτὸ πάσχει τὸ ἀκουστικὸν ὀνομαζόμενον νεῦρον. οὐ διὰ μικροῦ συνάπτον τῷ ἐγκεφάλῳ. εἰκότως οὖν ἀπόλλυνται πολλοὶ κατὰ τὰς σφοδρὰς ὠταλγίας, εἰς συμπάθειαν ἐρχομένου τοῦ ἐγκεφάλου. διὸ καὶ παραφρονοῦσι τῶν καμνόντων ἔνιοι, καὶ μέντοι καὶ ἀποθνήσκουσιν αὐτῶν τινὲς ἐξαίφνης. ὃν τρόπον οἱ ἀπόπληκτοι, ὅταν ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀφίκηται ἀθρόως τὸ τὴν ὠταλγίαν ἐργαζόμενον ῥεῦμα.

Ἀπόλλυνται δὲ οἱ μὲν νεώτεροι τῶν ἀνθρώπων ἑβδομαῖοι καὶ ἔτι θᾶσσον ὑπὸ τοῦ νοσήματος τουτέου. οἱ δὲ γέροντες, πολλῷ βραδύτερον. οἵ τε γὰρ πυρετοὶ καὶ αἱ παραφροσύναι, ἧσσον αὐτέοισιν ἐπιγίγνονται. καὶ τὰ ὦτα διὰ τοῦτο φθάνει ἐκπυΐσκεσθαι. ἀλλὰ ταύτῃσι μὲν τῇσιν ἡλικίῃσιν ὑποστροφαὶ τοῦ νοσήματος ἐπιγενόμεναι ἀποκτείνουσι τοὺς πλείστους. οἱ δὲ νεώτεροι πρὶν ἐκπυῆσαι τὸ οὖς, ἀπόλλυνται. ἐπὴν γε ῥυῇ πύον λευκὸν ἐκ τοῦ ὠτὸς, ἐλπὶς περιγενέσθαι τῷ νέῳ, ἤν τι καὶ ἄλλο χρηστὸν αὐτέῳ ἐπιγένηται σημεῖον.

Τοῖς νέοις τῶν ἀνθρώπων, οἵ τε πυρετοὶ καὶ αἱ παραφροσύναι μᾶλλον γίνονται. διὰ τὸ χολῶδες καὶ θερμὸν τῆς κράσεως. εἰκότως οὖν ἀπόλλυνται θᾶσσον. ἢ ἐκπυΐσκονται τὰ ὦτα. τοῖς δὲ πρεσβύταις, ὅσον μὲν ἐπὶ τούτοις, ἧττον ὑπάρχει κινδυνεύειν. καὶ ὑποστροφαὶ δὲ αὐτοῖς γίνονται τῶν παθημάτων, ὅτι μὴ τελέως ἐκπέττεται, διὰ τὴν ψυχρότητα τῆς κράσεως, ὁ τὴν ὀδύνην ἐργαζόμενος χυμός. τὰ δ' ἄλλα τῆς ῥήσεως, ἱκανῶς ἐστὶ σαφῆ.

Φάρυγξ δὲ ἑλκουμένη ξὺν πυρετῷ δεινὸν, ἀλλ' ἤν τι καὶ ἄλλο σημεῖον γένηται τῶν προκεκριμένων πονηρῶν εἶναι, προλέγειν ὡς ἐν κινδύνῳ ἐόντος τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἑλκουμένη φάρυγξ, σημεῖον ἐστὶ κακοχυμίας διαβρωτικῆς. αἴτιον δὲ δυσκολίας οὐ σμικρᾶς διὰ τὸ μετὰ πόνου καταπίνειν. ἐπιβλέπειν οὖν χρὴ καὶ τὰ ἄλλα σημεῖα πρὸς ἀκριβεστέραν γνῶσιν τοῦ γινομένου. κοινὸν δὲ ἐπὶ πάντων ἔστω σοι παράγγελμα, μάλιστα δ' ἐπὶ τῶν μήτ' ἀκριβῶς ἀρίστων, μήτε χειρίστων. ἐφ' ὧν καὶ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης εἴωθεν ἀξιοῦν, συνεπισκέπτεσθαι καὶ τἄλλα σημεῖα.

Αἱ δὲ κυνάγχαι. δεινόταται μέν εἰσι, καὶ τάχιστα ἀναιρέουσιν. ὁκόσαι μήτ' ἐν τῇ φάρυγγι, μηδὲν ἔκδηλον ποιέουσι, μήτ' ἐν τῷ αὐχένι. πλεῖστον δὲ πόνον παρέχουσι καὶ ὀρθόπνοιαν, αὗται γὰρ καὶ αὐθημερὸν ἀποπνίγουσι, καὶ δευτεραῖον καὶ τριταῖον καὶ τεταρταῖον.

Ὅτι φάρυγγα τὴν προκειμένην χώραν στομάχου τε καὶ λάρυγγος ὀνομάζει, δῆλον ἐστὶ, κἀξ ὧν νῦν ἔγραψεν ἐκείνας τὰς κυνάγχας δεινοτάτας εἶναι λέγων, ὅσαι μήτ' ἐν τῇ φάρυγγι, μήτε κατὰ τὸν αὐχένα, διάθεσιν τινὰ παρὰ φύσιν ἐνδείκνυνται, κατὰ χροιάν τε καὶ θερμότητα. καὶ ὄγκον. αὐχένα μὲν γὰρ, τὸν τράχηλον λέγει. φάρυγγα δὲ, τὴν ἐν τῷ διανοῖξαι τὸ στόμα καὶ πιλῆσαι τὴν γλῶσσαν κάτω φαινομένην εὐρυχωρίαν, ἐν ᾗ τὰ δύο στόματά ἐστι, τό, τε τοῦ στομάχου καὶ τὸ τοῦ λάρυγγος. ὅταν οὖν ἐν μηδετέρῳ τούτων ἐπίδηλον ᾖ τι παρὰ τὸ κατὰ φύσιν, ἡγεῖσθαι χρὴ τῶν ἔνδον τοῦ λάρυγγος σωμάτων εἶναι φλεγμονὴν, ἐφ' ᾗ πνίγονται. στενῆς δ' οὔσης φύσει τῆς ὁδοῦ τοῦ πνεύματος, ἀναγκαῖον ἐστὶ πνίγεσθαι κλειομένης αὐτῆς τελέως διὰ τὴν φλεγμονὴν τῶν περιεχόντων σωμάτων. ἀναγκάζονται τοιγαροῦν ὀρθοῦντες τὸν τράχηλον ἀναπνεῖν ὑπὲρ τοῦ διοῖξαι κἂν ἐπὶ βραχὺ τὸν πόρον. αἱ γὰρ ὕπτιαι κατακλίσεις, ἀποκλείουσιν ἐσχάτως αὐτὸν, καταπιπτόντων μᾶλλον τῶν πρόσω σωμάτων. ὡς ἐπὶ τοὺς τοῦ τραχήλου σπονδύλους. διά τε οὖν τοῦτο, καὶ ὅτι φλεγμαίνουσιν οἱ κατὰ τὸν λάρυγγα μύες, εἰκότως ὀδυνῶνται.

Ὁκόσαι δὲ τὰ μὲν ἄλλα παραπλησίως πόνον παρέχουσιν, ἐπαίρονται δὲ καὶ ἐν τῇ φάρυγγι ἐρυθήματα ποιέουσιν, ὀλέθριαι μὲν κάρτα, χρονιώτεραι δὲ μᾶλλον τῶν πρόσθεν, ἢν τὸ ἐρύθημα μέγα γένηται.

Δευτέρας διαφορᾶς μέμνηται κυνάγχης, ἐν ᾗ συνεπαίρεται μὲν τὰ κατὰ τὸν αὐχένα, καὶ ἡ φάρυγξ ἐρυθραίνεται. πονοῦσι δ' ὁμοίως τοῖς προειρημένοις, ἡ μὴν ὀρθόπνοιά τις αὐτοῖς ἐστιν, ὅπερ ἐστὶν ἡ δυσπνοοῦσι σφοδρῶς, ἔτι μὴ δὲ φλεγμαίνουσιν ἰσχυρῶς οἱ κατὰ τὸν λάρυγγα μύες. εἰκότως οὖν αὐτὰς ὀλεθρίους φησὶν, οὐ μὴν ὁμοίως ταῖς πρὸ αὐτῶν ἀναιρεῖν ὀξύτατα.

Ὁκόσοισι δὲ ξυνεξερευθέη φάρυγξ καὶ ὁ αὐχὴν, αὗται χρονιώτεραι καὶ μάλιστα ἐξ αὐτέων περιφεύγουσιν, ἢν ὅτε αὐχὴν καὶ τὸ στῆθος ἐρύθημα ἔχῃ, καὶ μὴ παλινδρομέῃ τὸ ἐρυσίπελας ἔσω.

Τρίτην ταύτην ἑρμηνεύει κυνάγχην, ἣν ἔνιοι διὰ τοῦ σ. γράμματος ὀνομάζουσι συνάγχην, οὐ διὰ τοῦ κ. κυνάγχην. ἔφη γὰρ ἰσχυρῶς μὲν πνίγονται καὶ ὀδυνῶνται. φαίνεται δ' οὐδὲν οὔτε φλεγμονῶδες οὔτ' ἐρυσιπελατῶδες ἤτοι κατὰ τὸν τράχηλον ἢ τὴν φάρυγγα, κυνάγχην διὰ τοῦ κ. τὴν τοιαύτην διάθεσιν ὀνομάζουσιν. ἀλλ' ὅπερ ἀεὶ λέγων εἰμὶ, φαίνεται καὶ ὁ Ἱπποκράτης ποιῶν, οὐ μικρολογούμενος ἐν ὀνόμασιν. ὡς δ' ἂν ἐπέλθοι καλῶν. ἀμέλει καὶ γέγραπται κατά τινα τῶν παλαιῶν ἀντιγράφων, ἡ ἀρχὴ τῆς ῥήσεως διὰ τοῦ σ. γράμματος. αἱ δὲ συνάγχαι, ᾧ καὶ δῆλον ὡς οὐδὲν ὠφελεῖ, τὸ περὶ τοῦ κ. καὶ σ. διαφέρεσθαι, καθάπερ οἱ νεώτεροι πράττουσι τῶν ἰατρῶν. ὅπου γὰρ ὁμολογεῖται τὸ πρᾶγμα, σκαιόν ἐστι, τὸ περὶ τῶν ὀνομάτων ἐρίζειν. ὡμολόγηται δὲ τὸ πρᾶγμα τοῖς γινώσκουσι τὰ τῆς τέχνης ἔργα. τῶν γὰρ ἰσχυρῶς πνιγομένων, ὡς ἀνακαθίζειν ἀναγκάζεσθαι, χείριστα διάγουσιν, οἱ σφοδρῶς μὲν ὀδυνώμενοι, μηδὲν δὲ ἔχοντες ἐν τῷ τραχήλῳ καὶ τῇ φάρυγγι σύμπτωμα. τούτων δ' ἐφεξῆς οἱ μὴ δυσπνοοῦντες μὲν, ὀδυνώμενοι δὲ σφόδρα, μετὰ τοῦ συνεξερεύθεσθαι μὲν αὐτοῖς τὸν τράχηλον, ἐρυθροτέραν δὲ φαίνεσθαι τὴν φάρυγγα. τρίτοι δ' ἐπ' αὐτοῖς εἰσὶ περὶ ὧν κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν, ὁ Ἱπποκράτης ἐδήλωσεν. οἱ μήτε ὀδυνώμενοι σφοδρῶς μήτε δυσπνοοῦντες, ἀπαθοῦς μὲν αὐτοῖς διαμένοντος τοῦ λάρυγγος. ἤτοι δ' εἰς τὴν φάρυγγα τοῦ ῥεύματος ἢ εἰς τὸν τράχηλον ἢ εἰς ἄμφω ταῦτα τραπέντος. ἔσται δὲ τοὐπίπαν τὸ ῥεῦμα τοῦτο χολωδέστερον, ὡς ἤτοι αὐτίκα εὐθὺς ἐρυσίπελας ἢ φλεγμονὴν ἐρυσιπελατώδη ποιεῖν. ὅθεν καὶ αὐτὸς ἔφη εἰ μὴ παλινδρομέῃ τὸ ἐρυσίπελας ἔσω. φλεγματῶδες δὲ, εἴποτ' αὐτοῖς γένοιτο τὸ οἴδημα, τάχιστα θεραπεύεται, καὶ τὴν ἀρχὴν, οὐδὲ τῶν ὀξέων ἐστὶ τὸ τοιοῦτον πάθημα, τὰ δ' ἄλλα τῆς ῥήσεως δῆλα.

Ἢν δὲ μήτε ἐν ἡμέρῃσιν κρισίμοισιν ἀφανίζηται τὸ ἐρυσίπελας μήτε φύματος ξυστραφέντος ἐν τῷ ἔξω χωρίῳ μήτε πύον ἀποβήσσῃ, ῥηιδίως τε καὶ ἀπόνως θάνατον σημαίνει, ἢ ὑποστροφὴν τοῦ ἐρυθήματος.

Τὸ μὲν αὐτοῦ φύματος ἢ πτυσμάτων εὐπεπτῶν ἀναγομένων, ἀφανισθῆναι τὸ ἐρυσίπελας ἢ τὸ ἔρευθος, ἑκατέρως γὰρ γέγραπται, πρόδηλον ὅπως ἔσται μοχθηρόν. τὸ δὲ μήτ' ἐν ἡμέρῃσι κρισίμοισι, ἄξιον ἐπισκέψασθαι πότερον οὕτως ἀκουστέον ἐστὶν ὡς ἂν ἐν κρισίμοις ἡμέραις ἀφανίζηται μηδενὸς ἑπομένου μοχθηροῦ σημείου αὐτῷ, ἢ οὔ. ἐξηγήσαντο γὰρ αὐτὸ οὕτω τινὲς, ἢ συνάψαι χρὴ τοῦτο τοῖς ἐφεξῆς, ὡς κἀκεῖνα βουλομένου τοῦ Ἱπποκράτους ἐν ἡμέρᾳ γίνεσθαι κρισίμῳ χάριν τῆς βεβαίας πίστεως, ὅπερ ἀληθέστερόν ἐστιν. ἐὰν γὰρ ἐν κρισίμοις ἡμέραις ἡ μετάστασις εἰς τὸν πνεύμονα γένηται, παλινδρομοῦντος ἔσω τοῦ ἐρυσιπέλατος, οὐ διαφορουμένου κατὰ τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν, οὐ μόνον οὐκ ἀγαθόν ἐστι τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ μέγιστον κακὸν, ἐκ τοῦ τῆς ἡμέρας πιστοῦ τὸ βέβαιον τῆς κακίας προσλαμβανόμενον. εἰ δὲ μετὰ τοῦ φῦμα μὲν ἐκτὸς γενέσθαι, ῥᾳδίως δ' ἀποβήττειν, ἀπόλλυται τὸ ἐρυσίπελας ἢ τὸ ἐρύθημα, τηνικαῦτα θάνατον οὐκέτι προσδοκᾶν χρὴ τῷ κάμνοντι γενέσθαι.

Ἀσφαλέστερον δὲ τὸ οἴδημα καὶ τὸ ἐρύθημα ὡς μάλιστα ἔξω τρέπεσθαι. ἢν δὲ ἐς τὸν πνεύμονα τράπηται, παράνοιάν τε ποιέει καὶ ἔμπυοι ἐξ αὐτέων γίνονται ὡς τὰ πολλά.

Καὶ ταῦτα, καὶ τὰ τούτων ἐφεξῆς δῆλα τοῖς μεμνημένοις τῶν ἔμπροσθεν.

Οἱ δὲ γαργαρεῶνες, ἐπικίνδυνοι καὶ ἀποτάμνεσθαι καὶ διαποσχάζεσθαι, ἔστ' ἂν ἐρυθροί τε ἔωσι καὶ μεγάλοι, καὶ γὰρ φλεγμοναὶ ἐπιγίνονται τουτέοισι καὶ αἱμορραγίαι. ἀλλὰ χρὴ τὰ τοιαῦτα τοῖσιν ἄλλοισι μηχανήμασι κατισχναίνειν πειρᾶσθαι ἐν τουτέῳ τῷ χρόνῳ. ὁπόταν δὲ ἀποκριθῇ ἤδη πᾶν ὃ δὴ σταφυλὴν καλέουσιν, καὶ γένηται τὸ μὲν ἄκρον τοῦ γαργαρεῶνος μεῖζόν τε καὶ περιφερὲς, τὸ δὲ ἀνωτέρω λεπτότερον, ἐν τουτέῳ τῷ καιρῷ ἀσφαλὲς διαχειρίζειν. ἄμεινον δὲ καὶ ὑποκενώσαντα τὴν κοιλίην τῇ χειρουργίῃ χρῆσθαι, ἢν ὅ τε χρόνος ξυγχωρέῃ, καὶ μὴ ἀποπνίγηται ὁ ἄνθρωπος.

Προγνωστικῷ θεωρήματι μέμικται θεραπευτικόν τι σμικρόν. οὐ χωρὶς οὐχ οἷόν τε ἦν ἀσφαλῶς διδαχθῆναι τὸ προγνωστικόν. τοὺς γαργαρεῶνας εἰ φλεγμαίνοντας ἀποτέμνοις ἢ ἀποσχάζοις, ἀκολουθήσουσιν αἱμορραγίαι τε καὶ φλεγμοναί. ὅταν δ' ἀποκριθῇ ὃ δὴ σταφυλὴν καλοῦσι καὶ γένηται τὸ μὲν ἄκρον τοῦ γαργαρεῶνος, μεῖζόν τε καὶ περιφερὲς, τὸ δ' ἄνω λεπτότερον, ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ ἀσφαλὲς διαχειρίζειν, καὶ μάλιστα τῆς κοιλίας προϋπελθούσης δαψιλῶς εἴτ' οὖν αὐτομάτως εἴτε κατὰ πρόνοιαν τοῦ ἰατροῦ.

Ὁκόσοισιν οἱ πυρετοὶ παύονται μήτε σημείων γινομένων λυτηρίων μήτε ἐν ἡμέρῃσι κρισίμοισιν, ὑποστρέφειν προσδέχεσθαι χρὴ τουτέοισιν.

Ὅταν μηδέτερον ὧν εἶπε γένηται, τότε χρὴ προσδέχεσθαι τὴν ὑποστροφήν. οὐχ ὅταν τὸ ἕτερον μὲν αὐτῶν γένηται, τὸ δὲ ἕτερον μή. τὰ γὰρ ἀλόγως ῥαστωνήσαντα φιλυπόστροφα. κἂν ἐν ἡμέρῃσι κρισίμοις γένηται τοῦτο. δῆλον δ' ὅτι ταῦτ' ἀλόγως ῥαστωνῆσαι λέγοιτ' ἂν, ὅσα μήτε μετὰ σημείων λυτηρίων μήτ' ἐν κρισίμοις ἡμέραις, ἔδοξε πεπαῦσθαι.

O ἔτις δ' αὖ τῶν πυρετῶν μηκύνῃ περιεστικῶς διακειμένου τοῦ ἀνθρώπου, μήτε ὀδύνης ἐχούσης διὰ φλεγμονήν τινα, μήτε διὰ πρόφασιν ἄλλην μηδεμίην ἐμφανέα, τουτέῳ προσδέχεσθαι ἀπόστασιν, μετ' οἰδήματος καὶ ὀδύνης ἔς τι τῶν ἄρθρων. καὶ οὐχ ἧσσον τῶν κάτω.

Α διὰ τῶν ἔμπροσθεν εἶπε κατὰ μέρος περὶ πρώτων μὲν, τῶν καθ' ὑποχόνδρια, δευτέρων δὲ, τῶν κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα. ταῦτα νῦν ἐπαναλαβὼν, ἐπεφώνησε καθόλου. τρίτης γὰρ οὔσης τῆς αἰτίας τοῦ μηκύνειν τὸν πυρετὸν, ἢ διά τι μόριον πεπονθὸς δυσιάτως, ἢ διὰ χυμοὺς ὠμοὺς, καὶ παχεῖς, καὶ ἀπέπτους, ἢ διά τι τῶν ἡμαρτημένων, ἐὰν μήτε μόριον ᾖ πεπονθὸς, ἢ ἄλλό τι μηδὲν αἴτιον ἤτοι τοῦ κάμνοντος ἁμαρτάνοντος, ἢ τῶν θεραπευόντων αὐτὸν, ἢ διά τι τῶν ἔξωθεν, δι' ὥραν, χώραν, κατάστασιν, οἴκησιν μοχθηρὰν, ὀχλήσεις φροντίδας λύπας, ἀπολείπεται τούτων αὐτοῖς χυμοῖς ὠμοῖς, καὶ δυσπέπτοις μηκύνειν. τούτους οὖν εἴωθεν ἡ φύσις, εἰς τὴν τῶν ἀκυρωτέρων μορίων ἀποτίθεσθαι χώραν. ὅταν μὴ δυνηθῇ δι' ἐκκρίσεως ἔξω τοῦ σώματος ἀπώσασθαι. λέλεκται γὰρ ἤδη πολλάκις ὡς οἱ θερμότεροί τε καὶ λεπτότεροι τοῦ σώματος χυμοὶ, πρὸς τὰς ἐκκρίσεις εἰσὶν ἐπιτηδειότατοι· τοὺς δ' ὠμοὺς καὶ παχεῖς, ἤτοι δι' ἀποστάσεως ἢ κατὰ σύμπεψιν ἡ φύσις ἰᾶται. καὶ αὐτὸ δὲ τοῦτο τὸ κατὰ σύμπεψιν, ἔκκρισίς τίς ἐστι δι' οὔρων γινομένη τὰ πολλά. σπανίως δέ ποτε καὶ κατὰ γαστέρα.

M ἄλλον δὲ γίνονται καὶ ἐν ἐλάσσονι χρόνῳ αἱ τοιαῦται ἀποστάσιες τοῖσι νεωτέροισι τριήκοντα ἐτέων.

Εἴρηται πολλάκις ὡς αἱ μὲν ἐκ τῶν θερμοτέρων χυμῶν νόσοι μετὰ τῆς τοῦ κάμνοντος δυνάμεως ἰσχυροτέρας, δι' ἐκκρίσεως κρίνονται. ταύταις δὲ εἰσὶν ἐναντίαι διαθέσεις ἐφ' ὧν ἥ τε δύναμις ἀσθενὴς, οἵ τε χυμοὶ ψυχροί. μήτ' ἐκκρίσει, μήτ' ἀποστάσει κρινόμεναι. ἀλλ' ἤτοι διαφθείρουσαι τοὺς κάμνοντας, ἢ χρόνῳ παμπόλλῳ μόλις πεττόμεναι. μέσαι δ' ἀμφοῖν εἰσὶν, αἱ δι' ἀποστάσεως κρινόμεναι. καθ' ἓν τῶν εἰρημένων ἀντιθέσεων δυοῖν, τὸ μὲν ἕτερον ἐκ τῆς ἑτέρας ἐστί. τὸ δὲ ἕτερον, ἐκ τῆς λοιπῆς. αἱ μὲν γὰρ ἀντιθέσεις αἱ δύο. κατὰ μὲν τὴν τῶν χυμῶν φύσιν ἐστὶν ἡ ἑτέρα. κατὰ δὲ τὴν δύναμιν, ἡ ἑτέρα. καθ' ἑκάτερον δὲ αὐτῶν ἀλλήλοις ἀντίκειται δύο. κατὰ μὲν τὴν τῶν χυμῶν, οἱ θερμοὶ τοῖς ψυχροῖς. κατὰ δὲ τὴν τῆς δυνάμεως, ἡ ἀσθενὴς τῇ ἰσχυρᾷ. ἐὰν μὲν οὖν οἱ χυμοὶ θερμοὶ τύχωσιν ὄντες, οὐ χρὴ τὴν δύναμιν ὑπάρχειν ἰσχυρὰν εἰ μέλλει γενήσεσθαι τις ἀπόστασις. εἰ δὲ ψυχροὶ, δυνάμεως ἰσχυρᾶς αὐτοῖς δεῖ πρὸς τὰς ἀποστάσεις. ἡ διάγνωσις δὲ τῆς δυνάμεως ἥδε. ἡ μὲν οἰκειοτάτη, καὶ ἐναργεστάτη αὐτῶν, εἴρηται πρόσθεν, ἀπὸ τῶν ἐνεργειῶν. ἡ δὲ ἀπὸ τῆς ἡλικίας, κατὰ νεότητά τε καὶ γῆρας ἐστὶ, περὶ ἧς νῦν ὁ Ἱπποκράτης διορίζεται, καί φησι μᾶλλον δὲ γίνεσθαι καὶ θᾶσσον τὰς τοιαύτας ἀποστάσεις τοῖς νεωτέροις ἐτῶν τριάκοντα· τοῖς δὲ τούτων πρεσβυτέροις οὐ μὴν ἤδη που γέρουσιν, ἧττον τε γίνονται καὶ χρόνῳ πλείονι. τοῖς δὲ γέρουσιν ἥκιστα γίνονται. μεμνημένων ἡμῶν τῆς ἀρχῆς ὅλου τοῦ λόγου καθ' ὃν ὁ Ἱπποκράτης εἶπεν. ὅς τις δ' αὖ τῶν πυρετῶν, μηκύνῃ περιεστικῶς διακειμένου τοῦ ἀνθρώπου, μήτε ὀδύνης ἐχούσης διὰ φλεγμονὴν, ἢ δι' ἄλλην τινὰ πρόφασιν ἐμφανέα. τούτων οὖν ἡμᾶς ἀναμιμνήσκων, ἔφη τὰς τοιαύτας ἀποστάσεις ἔσεσθαι τοῖς νεωτέροις μᾶλλον.

Υ ποσκέπτεσθαι δὲ, χρὴ εὐθέως τὰς τῆς ἀποστάσιος, ἢν εἴκοσιν ἡμέρας ὁ πυρετὸς ἔχων ὑπερβάλλῃ.

Καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἤδη περὶ τῶν χρονιζόντων νοσημάτων διαλεγόμενος, ἐμνημόνευσε τῆς κ. ἡμέρας ὡς ἄχρι τοιαύτης μηδέπω χρονίων ὑπαρχόντων αὐτῶν. εἴρηται δὲ πρόσθεν ἡ αἰτία τοῦ μὴ δύνασθαί τινα βέβαιον ὅρον ἐνθέσθαι νοσημάτων ὀξέων. ὥστ' οὐδὲν θαυμαστὸν ἐστὶν, ἐν τεσσαρεσκαίδεκά τε λέγειν αὐτὸν ἡμέραις κρίνεσθαι τὰ ὀξέα τῶν νοσημάτων· αὖθίς τε, τῆς εἰκοστῆς μνημονεύειν, καὶ γὰρ καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς ἀφορισμοὺς ἔνθα τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην ἡμέραν ὅρον ἔσχατον ἔθετο τῆς κρίσεως τῶν ὀξέων νοσημάτων, ἐμνημόνευσε καὶ τῆς ιζ. ἔστι δ' ἀρχὴ μὲν ἐκείνου τοῦ ἀφορισμοῦ, τὰ ὀξέα τῶν νοσημάτων κρίνεται ἐν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρῃσι. τελευτὴ δὲ θεωρητὴ πάλιν ἡ ιζ. αὕτη γάρ ἐστι, τετάρτη μὲν ἀπὸ τῆς ιδ. ἑβδόμη δὲ ἀπὸ τῆς ια.

T οἷσι δὲ γεραιτέροισιν, ἧσσον γίνονται, πολυχρονιωτέρου ἐόντος τοῦ πυρετοῦ.

Δεόντως ἐπειδὴ καὶ τοῖς ἀποστάσει τινὶ μέλλουσι κρίνεσθαι, τὴν δύναμιν τόνον ἔχειν τινὰ προσήκει, καὶ μὴ παντάπασιν εἰς ἐσχάτην ἀτονίαν καταπεπτωκυῖαν. διὰ τοῦτ' οὖν εἰς ὅσον ἂν ἡλικίας προήκοιεν, τὰς ἀποστάσεις ἧττον γενέσθαι συμβαίνει. τοῖς γέρουσι δὲ, οὐχ ἧττον, ἀλλ' ἥκιστα. νυνὶ δ' οὐ τοὺς γέροντας ἁπλῶς εἶπεν, ἀλλὰ τοῖσι τριάκοντα ἔτεσι παραβάλλων γεραιτέρους ὠνόμασεν, τοὺς τούτων πρεσβυτέρους. ὅτι δ' οὕτω χρῆται τῇ τοῦ γεραιτέρου προσηγορίᾳ, καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἐλέχθη, καὶ διὰ τῶν ἑξῆς οὐδὲν ἧττον φανεῖται.

X ρὴ δὲ καὶ τὴν μὲν τοιαύτην ἀπόστασιν προσδέχεσθαι συνεχέος ἐόντος τοῦ πυρετοῦ. ἐς δὲ τεταρταῖον καταστήσεσθαι ἢν διαλείπῃ τε καὶ καταλαμβάνῃ πεπλανημένον τρόπον, καὶ ταῦτα ποιέων τῷ φθινοπώρῳ προσπελάσῃ.

Εἴρηται καὶ ἐν τοῖς περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν πυρετῶν ὡς ἐπὶ τῶν μελαγχολικῶν χυμῶν, γίνονται τεταρταῖοι. λέλεκται δὲ καὶ περὶ τῆς γενέσεως τοῦ χυμοῦ τοῦδε, διττῆς ὑπαρχούσης ἔκ τε τοῦ παχέος αἵματος· ὅπερ ἀνάλογόν ἐστιν ἐν ταῖς φλεψὶ τῇ κατὰ τοὺς πίθους τῶν οἴνων τρυγί, καὶ τῆς ξανθῆς ὑπεροπτηθείσης. αὕτη μὲν οὖν ἡ μέλαινα χολὴ τά τ' ἄλλα κακοήθης ἐστὶ, καὶ διαβιβρώσκει τὰ μόρια καθ' ἅπερ ἂν τύχῃ πλείων ἀθροισθεῖσα. ἡ δ' ἑτέρα μέλαινα πρᾳοτέρα τε ταύτης ἐστὶ, καὶ μάλιστα ἐπειδὰν μήπω τύχῃ κεχρονικυῖα κατὰ τὸ ζῶον, ἢ τινὶ θερμασίᾳ πλείονι, καὶ παρὰ φύσιν ὡμιληκυῖα. τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, ὅταν ὁ πυρετὸς ᾖ συνεχὴς, ὥσπερ ἐστὶ μὴ παυόμενος εἰς ἀπυρεξίαν εἰς τὰς προειρημένας ἀποστάσεις τρέπεται χρονίζων. ἐὰν δὲ διαλείπῃ, καὶ τοῦτ' αὐτὸ μάλιστα γίνεται κατὰ τὴν τελευτὴν τοῦ θέρους, εἰκός ἐστι μεταπεσεῖν τὴν νόσον, εἰς τεταρταίαν περίοδον. ὅσον γὰρ ἂν τῶν χυμῶν ζέσαν ὥρᾳ θέρους ἐν συνεχέσι πυρετοῖς ἐτελεύτησεν εἰς μέλαιναν χολὴν, ἐσβέσθη τρόπον τινὰ, καὶ κατὰ τοῦτο τῆς πυρετώδους θερμότητος ὁ κάμνων ἀπηλλάγη, καὶ μάλισθ' ὅταν ἱδρῶτες ἐπιγίνονται. ἀλλ' ἐὰν μὴ φθάσῃ

πως ἡ φύσις ἐκκρίνασα τὴν διὰ τέφραν τῶν ὑπεροπτηθέντων χυμῶν, αὐτὴ πάλιν μένουσα κατὰ τὸ σῶμα, καὶ θερμαινομένη, τινὰ σηπεδονώδη διάθεσιν ἐπικτᾶται. καὶ τοῦτ' ὅταν αὐτῇ γένηται, ζέσασα πυρετὸν ἤγειρεν. ἐφ' ᾧ πάλιν ἱδρῶτος γινομένου, συνδιέπνευσε, πρὸς τῷ τὸ ζέσαν τῆς μελαίνης εἶτ' αὖθις ἐπὶ τὸ λοιπὸν ὑπόλειμμα ζέσαν, αὖθις ἕτερον ἀνήγειρε πυρετόν. ἀτὰρ οὖν μήπω μίαν ἔχοντος παντὸς τοῦ σώματος διάθεσιν, ἀλλ' ἐν τισὶ μὲν μορίοις κοινουμένης ἔτι τῆς μελαίνης ἐν τισὶ δ' ἀκινήτου κειμένης. ἐν ἄλλοις δὲ, σηπομένης ἢ ζεῖν ἀρχομένης, ἀτάκτους ἀναγκαῖον ἐστὶ γίνεσθαι τοὺς πυρετούς. ὅταν δὲ ἐν ἁπάσαις ταῖς φλεψὶν ἡ αὐτὴ διάθεσις γένηται κρατούσης τῆς μελαίνης, ὁ τεταρταῖος συνίσταται πυρετὸς, καὶ μάλιστα ὅταν εἰς τὸ φθινόπωρον ἐκ τοῦ θέρους ἡ μεταβολὴ γινομένη, τῆς μὲν ἔξω φορᾶς τε καὶ διαπνοῆς ἐπίσχη τοὺς χυμοὺς. ἔσω δ' ἀποστρέφη πρὸς τὸ βάθος. ἣν τινα διάθεσιν ὁ χειμὼν διαδεξάμενος, ὡς ἂν ἐπιτείνων δηλαδὴ τὸ κῦρος τὴν ἔσω φορὰν τῶν χυμῶν, ἄχρι πάλιν ἑτέ-
10 ρας μεταβολῆς ἤδη τὸ θερμότερον ἐν ᾧ κατέλαβε νοσήματα φυλάττει τὸ σῶμα.

Ω σπερ δὲ τοῖσι νεωτέροισι τῶν τριήκοντα ἐτέων αἱ ἀποστάσιες γίνονται. οὕτως οἱ τεταρταῖοι μᾶλλον τοῖσι φιηκονταετέσι καὶ γεραιτέροισι.

Περὶ τῆς καθ' ἡλικίαν μεταβολῆς, εἴρηται μὲν ἤδη πλέον, ἑτέρωθι. διὰ κεφαλαίων δὲ νῦν εἰπεῖν, ἀρκέσει. τὰ μὲν παιδία, πλεῖστον ἔχει τὸν τοῦ αἵματος χυμὸν καὶ μόνον γε τοῦτον ἔχειν ἄν, ὅσον ἤδη τῇ κατὰ τὴν ἡλικίαν κράσει. πολλὰ δ' ἐσθίοντα, καὶ μέντοι καὶ ἀτακτότερα ὑπάρχοντα, ὑποτρέφει τι καὶ τῶν καλουμένων ὠμῶν χυμῶν. ὁπόταν δ' εἰς τὴν τῶν μειρακίων ἡλικίαν ἀφίκηται, τινὰ μὲν ἤδη καλῶς διαιτᾶται βελτίω ἄττα γὰρ εὐτυχήσαντα, καὶ οὕτως αὐτοῖς, αἷμα πλεονάζει μόνον. ἔνια δὲ τῶν μειρακίων, πολὺ χεῖρον ἢ οἱ σμικροὶ παῖδες καὶ τοίνυν νοσεῖ ταῦτα συνεχῶς τε ἅμα καὶ σφοδρῶς, ἀθροίζοντα πλῆθος ὠμῶν χυμῶν. τοῖς ἐφεξῆς δὲ τῇδε τῇ ἡλικίᾳ καὶ μάλιστα τοῖς κακῶς διαιτωμένοις, ὁ πικρόχολος ὑποτρέφεται χυμὸς. ὥστε πλεονάζειν τούτοις, οὐχ αἷμα
20 μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνον, ὅσπερ ὠχρά τε καὶ ξανθὴ χολὴ προσαγορεύεται. καὶ γίνεται τοῦτο τισὶ μὲν ἄχρι τριάκοντα ἐτῶν. ἐνίοις δ' ἄχρι πέντε καὶ τριάκοντα. πρῶτος μὲν γὰρ ὅρος ἐστὶ τῆς ἤδη τὸ ψυχρὸν μεταβολῆς, ὁ τῶν λʹ. ἐτῶν. ἔσχατος δὲ, ὁ τῶν πέντε καὶ τριάκοντα. πολλοῖς δὲ τῷ μεταξὺ διά τε τὴν ἐξ ἀρχῆς φύσιν ὅσα τε κατὰ τὰς περιστάσεις ἢ ἐτῶν ἢ προαιρέσεων διαφορὰς ὑπαλλάττεται, τὴν ἀκμαστικὴν ἡλικίαν περιεγράφη. διὰ τοῦτο οὖν καὶ ὁ Ἱπποκράτης, ἐνίοτε μὲν, τοῦ τριακοστοῦ μνημονεύει, καθάπερ ἄρτι. πολλάκις δὲ πέμπτου καὶ τριακοστοῦ. τῷ γὰρ ἄλλας ἄλλοις γίνεσθαι μεταβολὰς, οὐχ οἷόν τε ὁρίσαι βεβαίως, ἐν ἐφ' ἅπασι μέτρον, κοινόν. ἀλλὰ τούτου μὲν, ἀεί μοι μέμνησο λελεγμένου, καὶ πρόσθεν ἐν τῷ τρίτῳ περὶ κρισίμων ἡμερῶν λόγῳ. μεμνημένος γε μὴν αὐτοῦ, καὶ προσθεὶς τοῖς προειρημένοις, οὐ χαλεπῶς εὑρήσεις τὴν αἰτίαν, ὧν κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν ὁ Ἱπποκράτης ἔγραψεν. ὥσπερ γὰρ ἐν ταῖς ὥραις τοὺς ἐν τῷ θέρει θερμανθέντας ἤδη πλέον χυμοὺς, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ζέσαντας, ἀναγκαῖον ἦν γεννῆσαι τὸν μελαγχολικὸν χυμόν. ὃν διαδεξάμενον ἠθροισμένον ἐν τῷ
30 σώματι, τὸ φθινόπωρον, ἅτε ψυχρὸν ὂν, οὐκ ἐπιτρέπει διαπνεῖν ὁμοίως ἐκτὸς, οὐδὲ κενοῦσθαι ῥᾳδίως, οὕτως ἐν ταῖς ἡλικίαις ἡ παρακμὴ, ὅσον ἐν τῇ ἀκμῇ ζέσαν τῶν χυμῶν εἰς μέλαιναν χολὴν μετέβαλε, τοῦτο δυσκόλως αὐτὴ διαφοροῦσα, τοὺς τεταρταίους μᾶλλον ἐργάζεται πυρετοὺς, καὶ χρόνου γε πλείονος δεῖται, τοῖς κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην, πρὸς τὸ καθαρθῆναι τὸ σῶμα τῆς τοιαύτης χολῆς. ὅθεν ἄχρις τοῦ γήρως ἐν τῷ μεταξὺ, τὰ μελαγχολικὰ πάντα νοσήματα, τοῖς μὲν, μᾶλλον πλεονάζει. τοῖς δ', ἧττον, ἐλέφαντες, καρκῖνοι, λέπραι, μελαγχολίαι, καὶ τεταρταῖοι πυρετοί.

Τ ὰς δὲ ἀποστάσιας εἰδέναι χρὴ τοῦ χειμῶνος μᾶλλον γινομένας, χρονιώτερον τε παυομένας, ἧσσον τε παλινδρομούσας.

Τρεῖς ἀποφάσεις ἐποιήσατο περὶ τῶν ἀποστάσεων ὁ Ἱπποκράτης κατὰ τὸν ἐνεστῶτα λόγον. μίαν μὲν καὶ πρώτην, ὅτι γίνονται μάλιστα ἐν χειμῶνι. δευτέραν δ' ὅτι χρονιώτερον παύονται, καὶ τὴν τρίτην, ὅτι παλινδρομοῦσιν ἧττον. ὅτι μὲν οὖν ἐν τῷ χειμῶνι γίνονται μᾶλλον, ὁ πλεονάζων ἐν αὐτῷ χυμὸς ἐνδείκνυται. λέλεκ-
40 ται γὰρ ἤδη καὶ πρόσθεν, ἐκκρίσεσι μὲν, τοὺς θερμοὺς. ἀποστάσεσι δὲ, τοὺς ψυχροὺς κινεῖσθαι χυμοὺς. ὅτι δὲ καὶ χρονιώτερον παύονται, τήν τε τοῦ χυμοῦ φύσιν αἰτιατέον ἐστὶ, καὶ τὴν τοῦ περιέχοντος ψυχρότητα. διαφορηθῆναι μὲν γὰρ δεῖ πάντως, τὸν κατασκήψαντα χυμὸν ἵνα θεραπευθῇ τὸ ἀπόστημα. δυσδιαφορητότεροι τε εἰσὶν οἱ παχεῖς καὶ ψυχροὶ, καὶ μάλιστα ὅταν ᾖ καὶ τὸ περιέχον ψυχρὸν. διὰ δὲ τὰς τοιαύτας αἰτίας καὶ οὐ παλινδρομοῦσι, προσιέναι χρή. δυσκίνητοι δ' οἱ ψυχροί.

Ο στις δ' ἂν ἐν πυρετῷ μὴ θανατώδει φῇ τὴν κεφαλὴν ἀλγέειν, ἢ καὶ ὀρφνῶδές τι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν φαίνεσθαι, ἢ καὶ καρδιωγμὸς τουτέῳ προσγένηται, χολώδης ἔμετος παρέσται. ἢν δὲ καὶ ῥῖγος προσγένηται, καὶ τὰ κάτω τοῦ ὑποχονδρίου ψυχρὰ ἔχῃ, καὶ θᾶσσον ἔτι ὁ ἔμετος παρέσται. ἢν δέ τι πίῃ ἢ φάγῃ ὑπὸ τοῦτον τὸν χρόνον, κάρτα ταχέως ἐμεῖται.

Περὶ τῶν αὐτομάτως γινομένων ἐμέτων κρίσεως λόγῳ, διδάσκει νῦν ὁ Ἱπποκράτης. ἔστι δ' αὐτῷ πρῶτος μὲν
50 διορισμὸς, ἀπὸ τοῦ μὴ θανατῶδες εἶναι τὸ νόσημα. κέκληκε δὲ ἤδη περιεστηκὸς οὐκ ὀλιγάκις τὸ τοιοῦτον. δεύτερον δὲ, ἀπὸ τοῦ τὴν κεφαλὴν ἀλγοῦντι τῷ κάμνοντι, προφαίνεσθαί τι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν, ὀρφνῶδες. ὅπερ σημαίνει τὸ μέλαν, ἐξ ἀναθυμιάσεως χολῆς ξανθῆς ἀκράτου γενόμενον. αὐτὴ γὰρ ἤδη πλέον θερμανθεῖσα. καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ὑπεροπτηθεῖσα, μέλαιναν ἀναθυμίασιν, οἷον λιγνύν τινα, πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀναπέμπει, δι' ἣν αἱ κεφαλαλγίαι γίνονται. ὅσον δ' ἂν αὐτῆς ἤδη τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀφίκηται, θολερώτερον ἐργάζεται τὸ κατ' αὐτοὺς ὑγρὸν, λαμπρὸν φύσει καὶ καθαρὸν ὑπάρχον. ὡς γίνεσθαί τινα κατάστασιν ὁμοίως τῇ περὶ τὸν καθαρώτατόν τε καὶ φανότατον ἀέρα, δεχόμενον ἐξαίφνης εἰς ἑαυτὸν ἤτοι καπνώδη τινὰ ἢ λιγνώδη μελανότητα. ταύτης οὖν τῆς ἀναθυμιάσεως αἰσθανόμενον τὸ ἀπ' ἐγκεφάλου παραγενόμενον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ὀπτικὸν πνεῦμα, καθάπερ ἤδη τῶν ὑποχεομένων τὴν φαντασίαν ὧν εἶπεν ὀρφνωδῶν ἀποτελεῖ. γινομένης δ' ἐνίοτε καὶ τῶν κατὰ τὸν

πνευμονία, τί πῶν ἀναθυμιάσεως τοιαύτης, διακείμενον αὐτὴν τῆς ἄνω στομάχου, τὴν καρδιαλγία. πνεύμονα μὲν γὰρ οἱ τοιοῦτοι χυμοὶ λανθάνουσιν. ἢ δυσαίσθητον, ἢ παντελῶς ἀναίσθητον εἶναι. τὸ δὲ τῆς γαστρὸς στόμα καλεῖται δὲ ὑπὸ πολλῶν ὡς ἴσμεν καὶ καρδία, διὰ τὸ μέγεθος ὧν ἔχει νεύρων αἰσθητικῶν, οὐδὲν λανθάνει τῶν κατ' αὐτό. δακνόμενον οὖν ὑπὸ τοῦ πικροχόλου χυμοῦ, τὸν καλούμενον οὕτω καρδιωγμὸν ἐργάζεται. διὸ καὶ χολώδης ἔμετος αὐτοῖς γίνεται. τοιοῦτον γάρ καὶ Θουκυδίδης ἐδήλωσεν. ἔνθα φησί, καὶ ὁπότε ἐς τὴν καρδίαν στηρίξε, ἀνέστρεφέ γε αὐτὴν, καὶ ἀποκαθάρσεις χολῆς ὅπόσαι παρὰ τῶν ἰατρῶν ὠνομασμέναι εἰσὶν, ὑπῄεσαν. τὸ γὰρ ἀνέστρεφεν, ἀντὶ τῆς πρὸς ἔμετον ὁρμῆς εἶπεν. εὐθέως γε καὶ καρδίαν ὀνομάσας τὸ στόμα τῆς γαστρός. διὸ δὴ καὶ τὰς δήξεις αὐτοῦ, καρδιωγμοὺς, καὶ καρδιαλγίας ὀνομάζουσιν. ἐτέρωθι δ' ἱπποκράτης ἔγραψεν. ὡς τὸ κάτω χεῖλος τὸ αὐτὸ ἐπισημαίνει τοῖς οὕτως ἔχουσιν οὐχ ἡσυχάζον ἀλλὰ διασειόμενον. πῶς εἶπε δὴ δακνόμενος ὑπὸ τῆς χολῆς ὁ ἔνδον τοῦ στομάχου χιτὼν, τὴν τοιαύτην τὸ χεῖλος λαμβάνει κίνησιν. ἐμάθομεν γὰρ ἐκ τῆς ἀνατομῆς ἕνα τοῦτον ὅλον εἶναι τὸν χιτῶνα συνεχῆ, κατὰ πᾶν ἑαυτῷ, τῆς θ' ὅλης γαστρὸς καὶ τοῦ στομάχου καὶ γλώττης καὶ οὐρανίσκου καὶ ὑπερῴας. ὅλου τε τοῦ στόματος. οὗτος οὖν ἐστιν ὁ καὶ τὰ χείλη διασείων, ὅταν ὑπὸ δριμείας χολῆς ἠθροισμένης ἐν τῷ στόματι τῆς γαστρὸς δάκνηται. πέφυκε γὰρ οὗτος ὁ χυμὸς ἐπιπολάζειν, ὑπὸ κουφότητος, καὶ, διὰ τοῦτ' ἀντὶ τὸν στόμαχον ἀνέρχεται καταλιπὼν τὸν πυθμένα τῆς γαστρός. ἐμεῖταί τε ῥᾳδίως. ἂν δὲ καὶ ῥῖγος ἐπιλάβῃ τηνικαῦτα τὸν ἄνθρωπον, ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον ὁ ἔμετος οὐ θᾶττον μόνον, ἀλλὰ καὶ πλείονος ἔσται χολῆς. εἰωθότος ὡς τὰ πολλὰ τοῦ ῥίγους, ἔμετον χολῆς ἐργάζεσθαι. καθότι καὶ ἐν τῷ περὶ αὐτοῦ δέδεικται λόγῳ καὶ μὴν δὴ καὶ εἰ πίῃ τι καὶ φάγῃ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ὁ ἄνθρωπος, ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον ἐμεῖται ταχέως. ἐπειδὴ συνδιαφθείρεται τὰ ληφθέντα, κατὰ τὴν γαστέρα χολῇ.

Τουτέων δὲ οἷσιν ἂν ἄρξηται ὁ πόνος τῇ πρώτῃ ἡμέρῃ πιεζεῦνται τεταρταῖοι πιεζεῦνται μάλιστα καὶ πεμπταῖοι. ἐς δὲ τὴν ἑβδόμην ἀπαλλάσσονται. οἱ μέντοι πλεῦνες αὐτῶν ἄρχονται μὲν πονέεσθαι τριταῖοι. χειμάζονται δὲ μάλιστα πεμπταῖοι ἀπαλλάσσονται δὲ ἐνναταῖοι. ἢ ἑνδεκαταῖοι. οἳ δ' ἂν ἄρξωνται, πεμπταῖοι πονέεσθαι, καὶ τ' ἄλλα κατὰ λόγον αὐτέοισι τῶν πρόσθεν γίνονται ἐς τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην κρίνεται ἡ νοῦσος.

Τρεῖς διαφορὰς εἴρηκε κατὰ χρόνον ἀλγήματος κεφαλῆς, καὶ τρεῖς προθεσμίας τῆς κρίσεως αὐτῶν. πρώτη μὲν οὖν ἐστι διαφορὰ τῆς κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ νοσήματος, ἀρχομένης τῆς κεφαλαλγίας. δευτέρα δὲ, τῆς κατὰ τὴν τρίτην. τρίτη δὲ, τῆς κατὰ τὴν ε. ἁπάσαις γε μὴν αὐταῖς κοινόν ἐστιν, εἰς τὴν ζ. πως ἡμέρας ἀφ' ἧς ἤρξαντο, τελευτᾶν. ἡ μὲν οὖν κατὰ τὴν πρώτην ἀρξαμένη, τὴν ἑβδόμην ἔχει αὐτὴν κρίσιμον. ἡ δὲ κατὰ τὴν τρίτην, ὅσον ἐπὶ τῷ τῆς ἑβδομάδος ἀριθμῷ, τὴν δεκάτην. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔστιν αὕτη κρίσιμος εἰς τὴν θ. ἢ ἑνδεκάτην ἡ κρίσις ἀφικνεῖται τῆς ἑβδομαδικῆς προθεσμίας ἤτοι πρωϊαίτερον ἢ ὀψιαίτερον ἡμέραν μίαν, καί μοι μέμνησο πάλιν, ὅτι καὶ τῆς θ. ἡμέρας ὡς κρινούσης ἐμνημόνευσε νῦν. καθάπερ καὶ πρόσθεν ὡς ἔδειξα, τῆς τρίτης οὐ κατὰ τετράδων ἢ ἑβδομάδων περιόδων ἐχουσῶν τὸ κρίνειν, ἀλλὰ τῷ λόγῳ παρεμπιπτουσῶν ὡς ἐν τοῖς περὶ κρισίμων ἐδείχθη, καὶ μὴν δὴ καὶ ἡ τρίτη διαφορὰ τῆς κεφαλαλγίας, ἡ κατὰ τὴν πέμπτην ἡμέραν ἀρξαμένη, ἄχρι τῆς ιδ. ἐκτείνεται. διὰ τὸ μὴ πάνυ θερμή τις εἶναι καὶ κατεπείγουσα. δηλοῖ δ' ἐκ τοῦ κατὰ τὴν ε. ἡμέραν ἄρξασθαι, καὶ διὰ τὸ τῆς ἑβδομάδος προστεθείσης, ταῖς πρώταις πέντε, τὰς πάσας γίνεσθαι ιβ. κρίσιμον δὲ οὐκ ἔστι τὴν ιβ. οὐ μὴν οὐδὲ εἰς τὴν ἑνδεκάτην οἷόν ἐστι τὴν μίαν ἡμέραν. ἐδείχθη γὰρ τοῦτο τῶν ὀξύτατα κρινομένων ἴδιον εἰκότως οὖν εἰς τὴν ιδ. ἀφίκετο.

Γίνεται δὲ ταῦτα τοῖσι μὲν ἀνδράσι καὶ τῇσι γυναιξὶν, ἐν τοῖσι τριταίοισι μάλιστα. τοῖσι δὲ νεωτέροισι γίνεται μὲν καὶ ἐν τούτοισιν. μᾶλλον δὲ καὶ ἐν τοῖσι ξυνεχεστέροισι πυρετοῖσι, καὶ ἐν τοῖσι γνησίοισι τριταίοισι

Τοῖς μὲν ἤδη τελείοις, ἐφ' ὧν εἴωθε φέρειν τὴν τῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν προσηγορίαν, ἐν πᾶσι τοῖς τριταίοις πυρετοῖς, γίνεται τὰ τοιαῦτα, διὰ τὸ χολωδεστάτην εἶναι τὴν ἡλικίαν. ἐν δὲ τοῖς νεωτέροις αὐτῶν, οὐκ ἐν πᾶσιν ἀλλ' ἐν μόνοις τοῖς ἀκριβέσι τριταίοις. οἵπερ εἰσὶ χολωδέστατοι. γίνεται, δὲ κἂν τοῖς ὀξυτάτοις νοσήμασι, χολωδέστατα γὰρ καὶ ταῦτα. καὶ δῆλον ὅτι καὶ τοῖς τελείοις, πολλῷ μᾶλλον. ἀκόλουθον γὰρ ὂν τοῦτο τοῖς προειρημένοις, οὐδὲν προσέγραψεν. ὡς καὶ πρὸς ἡμῶν νοεῖσθαι δυναμένων.

Οἷσι δὲ ἂν ἐν τοιούτῳ τρόπῳ πυρετῷ κεφαλὴν ἀλγεῦσιν, ἀντὶ μὲν τοῦ ὀρφνῶδές τι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν φαίνεσθαι, ἀμβλυωγμὸς γίνεται, ἢ μαρμαρυγαὶ προφαίνονται ἀντὶ δὲ τοῦ καρδιώσσειν ἐν τῷ ὑποχονδρίῳ ἢ ἐπὶ δεξιὰ ἢ ἐπ' ἀριστερὰ ξυντείνεται. μήτε σὺν ὀδύνῃ μήτε ξὺν φλεγμονῇ. αἷμα δὲ διὰ ῥινῶν τουτέοισι ῥυῆναι προσδόκιμον. ἀντὶ τοῦ ἐμέτου, μᾶλλον δὲ καὶ ἐνταῦθα τοῖσιν νέοισι τοῦ αἵματος τὴν ῥῆξιν προσδέχεσθαι. τοῖσι δὲ τριήκοντα ἔτεσι καὶ γεραιτέροισιν ἧσσον ἀλλὰ τοὺς ἐμέτους τούτοισι προσδέχεσθαι.

Τοιοῦτόν τινα εἴρηκε πυρετὸν, ὃν κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου διὰ τῆσδε τῆς λέξεως, ἐδήλωσεν. ὅστις δ' ἂν ἐν πυρετῷ μὴ θανατώδει φησὶ τὴν κεφαλὴν ἀλγέειν. τοῦτ' οὖν κοινὸν ἀμφοτέροις φυλάξας τοῖς πυρετοῖς, κοινὸν αὐτοῖς ἔτι ἔσεσθαι τὸ κριθῆναι δι' ἐκκρίσεως, ἔφη. τὸ ἴδιον δ' ἑκατέρῳ προσέθηκεν, ἐν τῷ, τῆς ἐκκρίσεως εἴδει. χολώδη μὲν ἔμετον, τῷ προτέρῳ. αἱμορραγίαν δ' ἐν τῷ δευτέρῳ. τὰ δὲ τούτων δηλωτικὰ σημεῖα, τῷ μὲν προτέρῳ, τά τε φανταζόμενα θεάματα ὀρφνώδη, καὶ τὸν καρδιωγμόν. τῷ δὲ δευτέρῳ, ἀμβλυωπίαν τε καὶ μαρμαρυγάς. καὶ σύντασιν ἐν ὑποχονδρίῳ χωρὶς ὀδύνης καὶ φλεγμονῆς, γνωρίσματα μέγιστα τῆς ἄνω ῥοπῆς τῶν χυμῶν. εἴρηκε δὲ καὶ ἔμπροσθεν, αἱμορραγίας ἑπομένας κρισίμους ταῖς καθ' ὑποχόνδριον φλεγμοναῖς, καὶ μᾶλλον τοῖς νεωτέροις ἐφ' ὧν αἷμα πλεονάζει, καὶ αὖθις αὐτὸ τὸ τοῦτο νῦν προσέγραψε, καὶ ὡς οἱ χολώδεις ἔμετοι, τοῖς ἀκμάζουσι γίνονται. κατὰ δὲ τὸ πρῶτον τῶν ἐπιδημιῶν καὶ δακρύειν ἀκουσίως ἔφη τοὺς μέλλοντας αἱμορραγήσειν ἐκ ῥινῶν. ταῦτ' οὖν συνθεὶς πάντα, ἔτι προσθεὶς αὐτοῖς, ἃ δι' ἑτέρων εἶπεν, ἀεὶ προγνώσῃ γενησομένην αἱμορραγίαν, καὶ μάλισθ' ἐὰν ἐναργῶς σοι φανήσεταί ποτε τὰ κατὰ τοὺς σφυγμοὺς σημεῖον ἐκκρίσεως. ὃ πανταχοῦ προσ-

γίνεται τῶν κρισίμων αἱ μορξαγιῶν.

Τοῖσι δὲ παιδίοισι σπασμοὶ γίνονται, ἢν ὁ πυρετὸς ὀξὺς ᾖ, καὶ ἡ γαστὴρ μὴ διαχωρέῃ, καὶ ἀγρυπνέουσί τε καὶ ἐκπλαγέωσι, καὶ κλαυθμυρίζουσι, καὶ τὸ χρῶμα μεταβάλλουσι καὶ χλωρὸν ἢ πέλιον ἢ ἐρυθρὸν ἴσχωσι. γίνεται δὲ ταῦτα ἑτοιμότατα μὲν τοῖσι παιδίοισι. τοῖσι δὲ νεωτάτοισιν ἐς τὰ ἑπτὰ ἔτεα. τὰ δὲ πρεσβύτερα τῶν παιδίων καὶ οἱ ἄνδρες οὐκέτι ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν, ὑπὸ τῶν σπασμῶν ἁλίσκονται. ἢν μή τι τῶν σημείων προσγένηται τῶν ἰσχυροτάτων τε καὶ κακίστων, οἷάπερ ἐπὶ τῇσι φρενίτισι γίνεται.

Περὶ σπασμῶν αὐτῷ ὁ λόγος νῦν ἐστιν, οὐ τῶν ἐν ἑνὶ μορίῳ τοῦ σώματος γινομένων, ἀλλὰ τῶν ὅλον αὐτὸ καταλαμβανόντων. οἵτινες ἐπὶ μὲν τῶν παιδίων, ἑτοιμότατα γίνονται, καὶ μᾶλλον ἐπὶ θηλαζόντων. οὐχ ἥκιστα δὲ, καὶ δι' αὐτὸ τὸ γάλα, καὶ μᾶλλον ὅταν ᾖ παχὺ, καὶ ὅτι πλείστῃ τε χρῶνται καὶ ἀκαίρῳ τροφῇ, μηδὲν εἰδότες τῶν κατὰ τὸν βίον ἄλλο πλὴν ἐσθίειν. πᾶν γὰρ τὸ νευρῶδες αὐτῶν γένος, ἀσθενές ἐστι. τριῶν γὰρ οὐσῶν κατὰ γένος δυνάμεων, ἐφ' ὧν διοικεῖται τὸ σῶμα, ταῖς δυσὶ μὲν εἰσὶν ἰσχυρότερα τὰ παιδία τῶν ἄλλων. ἀσθενέστερα δὲ τῇ μιᾷ, τῇ κατὰ τὰ νεῦρα. διὸ καὶ σπᾶται μὲν ἑτοιμότατα. πάλιν δὲ εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανέρχεται ῥᾳδίως. τοῖς δὲ τελείοις οὔτε γίνεται ῥᾳδίως, οὔτε καθίσταται τὰ σπασμώδη πάθη διὰ τὴν ἰσχὺν τῆς κατὰ τὰ νεῦρα δυνάμεως. γίνεται μὲν οὖν σπασμὸς, καὶ χωρὶς πυρετῶν, ἐν ταῖς σφοδραῖς πάνυ ψύξεσι καὶ πλήθει χυμῶν ἀπέπτων τε καὶ παχέων. ἔτι τε φλεγμοναῖς ἐν νεύροις καὶ τένουσιν, ὅταν εἰς συμπάθειαν ἄγωσι τὴν ἀρχήν. ἀλλ' οὐ ὁ λόγος αὐτῷ, περὶ τῶν ἐν πυρετοῖς γινομένων σπασμῶν ἐστιν, ὥσπερ ἐξ ἀρχῆς ὑπέθετο διελθεῖν περὶ γνώσεις ἐπί τε τῶν ὀξέων νοσημάτων, καὶ ὅσα τούτων μεταπιπτόντων γίνεται. τοὺς μὲν οὖν ἐν τοῖς τοιούτοις νοσήμασι σπασμοὺς, ἐπὶ μὲν τῶν ηὐξημένων, ἐκεῖνα τὰ σημεῖα δηλώσει τὰ μάλιστα ταῖς χαλεπαῖς ἐπιφαινόμενα φρενίτισι, καὶ μάλιστ' αὐτῶν ὅσα διαστρεφομένων γίνεται τῶν ἐν τῷ προσώπῳ μορίων, ἢ ἐδόντων πριομένων ἢ ὀφθαλμῶν ἀστηρίκτων ἢ διεστραμμένων. ἐπὶ δὲ τῶν παίδων ἀρκεῖ καὶ τὸ ἀγρυπνεῖν μόνον. ἐνίοτε δὲ καὶ φοβηθῆναι σφοδρῶς, ὅπερ ὠνόμασεν, ἐκπλαγῆναι, καὶ τὸ κλαῦσαι μετ' ἐντάσεως σφοδροτέρας καὶ τὸ τὴν γαστέρα μὴ διαχωρῆσαι. ταῦτα μὲν οὖν ὡς αἴτια, σημεῖα δὲ τοῦ σπασθήσεσθαι, πρὸς τοῖς τοιούτοις αἰτίοις, τὰ παρὰ φύσιν χρώματα, δηλοῦντα τῶν χυμῶν τὴν μοχθηρίαν, ἐφ' οἷς εἴωθε σπᾶσθαι. χλωρὸν μὲν γὰρ ἢ πελιδνὸν, μοχθηρὸν τῇ ποιότητι δηλοῖ τὸν χυμὸν, ἐρυθρὸν δὲ, πλῆθος αἵματος ἐνδείκνυται.

Τοὺς δ' ἀπολλυμένους τε καὶ περιεσομένους τῶν παιδίων καὶ τῶν ἄλλων τεκμαίρεσθαι τοῖσι ξύμπασι σημείοισιν ὡς ἐφ' ἑκάστοισιν ἕκαστα διαγέγραπται.

Τοῦτο καὶ πρόσθεν εἴρηκε καὶ νῦν ἀναμιμνήσκει καὶ μετ' ὀλίγον αὖθις ἐρεῖ. διότι χρησιμώτατόν ἐστι, καὶ ὅμως οὐκ ἀκούουσιν αὐτοῦ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν. ἀλλ' ἐνίοτε θεασάμενοί τι τῶν κακῶν σημείων, ἐφ' ὧν συνέβη ζῆσαι τὸν ἄνθρωπον, ἐπεγκαλοῦσιν ὡς ψευσαμένῳ. καθάπερ αὖθις ἀγαθῶν φανέντων, ἀπολλυμένου τοῦ κάμνοντος, οὐκ ἀληθεύειν φασὶ τὸν Ἱπποκράτην. μηκέτ' ὁρῶντες ὡς ἐνίοτε μὲν ὑπὸ πολλῶν ἀγαθῶν σημείων ἐνικήθη κακὸν ἰσχυρόν. ἐνίοτε δὲ, ἔμπαλιν ὑπὸ πολλῶν κακῶν, ἓν ἀγαθὸν τὸ ἰσχυρόν.

Ταῦτα δὲ λέγω περί τε τῶν ὀξέων νοσημάτων καὶ ὅσα ἐκ τουτέων γίνεται.

Καὶ τοῦτο καθάπερ καὶ τὸ πρότερον ἔγραψεν Ἱπποκράτης ἀπομαντευσάμενος τῆς ἀμελείας τε ἅμα καὶ προπετείας τῶν ἀναγνωσομένων αὐτοῦ τὸ βιβλίον, καὶ ζητησόντων αὖ ὅπως ἐν αὐτῷ μνημονεύει τεσσαρακοστῆς τε καὶ ἑξηκοστῆς ἡμέρας, ἐμπύων τε καὶ ὑδερικῶν, καὶ τεταρταίων πυρετῶν. ὅπου γὰρ καὶ γράψαντος αὐτοῦ σαφῶς ὅτι μὴ περὶ μόνων τῶν ὀξέων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν μεταπτώσεως τούτων εἰς χρόνου μῆκος ἐκτεινομένων, ὁ λόγος αὐτῷ γέγονεν, ὅμως τοιαῦτα ζητοῦσι, τί ποτ' ἐξεπράξαντ' ἂν, εἰ μὴ τοῦτ' ἐποίησε.

Χρὴ δὲ τὸν μέλλοντα ὀρθῶς προγινώσκειν τοὺς περιεσομένους καὶ τοὺς ἀποθανουμένους. ὅσοισί τε ἂν μέλλῃ πλέονας ἡμέρας παραμένειν τὸ νόσημα καὶ ὅσοισιν ἂν ἐλάσσους. τὰ σημεῖα ἐκμανθάνοντα πάντα δύνασθαι κρίνειν λογιζόμενον τὰς δυνάμιας αὐτέων πρὸς ἀλλήλας ὥσπερ διαγέγραπται περί τε τῶν ἄλλων καὶ τῶν οὔρων καὶ τῶν πτυέλων, ὅταν ὁμοῦ πύον τε ἀναβήσσῃ καὶ χολήν.

Ὅτι μὲν ἀεὶ χρὴ πάντα θεάσασθαι τὰ σημεῖα, καὶ μὴ πιστεύειν ἑνὶ, καὶ διὰ τῶν ἔμπροσθεν εἶπεν, ἀλλὰ νῦν γε προσέθηκε τὸ χρησιμώτατον τοῦ λόγου. φησὶ δ' εἶναι τοῦτο, τὸ τὰς δυνάμεις ἐκλογίζεσθαι τῶν σημείων, οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ ταύτας, ἀλλὰ μετὰ τοῦ παραβάλλειν ἀλλήλαις. ἔστι μὲν γὰρ ἔνια τῶν σημείων καὶ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ μοχθηρὰ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον, ὧν τὰς δυνάμεις ἐκμετρεῖσθαι χρὴ τοῖς ῥήμασιν ὡς καὶ πρόσθεν ἐδείκνυεν, ἢ θανατῶδες εἰπὼν ἢ θανατωδέστερον ἢ ὀλέθριον κάρτα καί που προσθεὶς τὸ ἤδη. κἀπὶ τῶν ἀγαθῶν πάλιν ὁμοίως, ἢ σωτήριον ἢ περιεστικὸς ἁπλῶς ἢ μεγάλην δύναμιν ἔχον, ἢ καὶ μετὰ τοῦ κάρτα. πλέον γάρ ἐστι τὸ φάναι τὸ κάρτα μεγάλην δύναμιν ἔχειν εἰς σωτηρίαν, τοῦ ψιλοῦ καὶ μόνου μεγάλην δύναμιν ἔχειν. ἀλλὰ νῦν γε πρὸς ἀλλήλας φησὶ χρῆναι παραβάλλειν τὰς δυνάμεις οὐ τῶν ὁμογενῶν μόνων σημείων, οἷον ἀγαθῶν πρὸς ἀγαθὰ, καὶ κακῶν πρὸς κακὰ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀγαθῶν πρὸς κακά. διὰ γὰρ τῆς παραβολῆς ταύτης καὶ τὰ παρὰ λόγον γινόμενα ἠνίξατο. πρῶτον μὲν γὰρ γνωριοῦμεν, ὅτι παρὰ λόγον ἐγένετο. δεύτερον δ' οὐ καταπλαγησόμεθα. καὶ τρίτον ἐπισκεψόμεθα, διατί γέγονεν, ἢ τί δηλοῦν πέφυκεν. εἴρηται μὲν οὖν ἅπαντα ταῦτα, κατὰ τὰς ἡμετέρας πραγματείας, καὶ μάλιστα τὴν περὶ κρίσεων, οὐ χεῖρον δὲ τοῦ νῦν ἕνεκα παραδείγματος ἀναμνῆσαι τινῶν ἀπὸ κοινῆς ἀρχῆς ἀρξαμένων ἁπάσης τῆς προγνωστικῆς τέχνης. ἐπισκέπτεσθαι γάρ σε χρὴ πρῶτον ἁπάντων, εἴθ' ἓν ἐξαιρέτως πέπονθε μόριον. εἴτε τῶν ἐν τοῖς ἀγγείοις χυμῶν ἐστι τὸ νόσημα. δεύτερον δὲ κατά τινα μάλιστα δύναμιν ὁ κίνδυνός ἐστι τῷ κάμνοντι. προείρηται δ' ὅτι τρεῖς εἰσὶν, εἶθ' ἑξῆς τὰ τῆς δυνάμεως ἐκείνης ἀγαθά τε καὶ κακὰ γνωρίσματα. φέρε γὰρ ἀπαθῆ μὲν εἶναι τὴν ἀπ' ἐγκεφάλου δύναμιν. ἀπαθῆ δὲ καὶ τὰ μόρια τοῦ σώματος, τοῖς χυμοῖς δὲ μόνοις σηπομένοις, ἔχοντα τὴν ὑπόθεσιν ὅλου τοῦ νοσήματος, ὅπερ ἐστὶ πυρετώδους ὄντος εἶτα τοῦ-

των οὕτως ἐχόντων, ἀπ' ἀρχῆς φαίνεσθαι πάντα ἐν τοῖς οὔροις, ἀγαθὰ σημεῖα. τοῦτον γὰρ αὐτόν, ἀδύνατον ἀποθανεῖν. ὥστε κἂν ἐπιφαίνεταί τι σύμπτωμα φοβερόν, οὐ μόνον οὐ καταπλαγήσῃ καθάπερ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ καὶ κρίσεως αὐτὸ μηνυτικὸν ἡγήσῃ, κἂν γὰρ ὀδυνῶνται κεφαλήν, καὶ παρακούωσι καὶ βλέπωσιν ἐρυθρώδη τε καὶ ξανθὰ καὶ ἀμβλυώττωσι, καὶ καρδιαλγῶσι, καὶ δυσπνοῶσιν ὑποχόνδριά τε συντείνηται λόγῳ κρίσεως, αὖθις δὲ διαχωρήματα κακοήθη, καὶ πτύσματα καί τινες ἔμετοι γινόμενοι, καὶ μόρια μελαινόμενα, καὶ σηπόμενα, καὶ νεκρούμενα, τὰ οὖρα ἀποφαίνει κατὰ πάντα βελτίω, καὶ αὐτοὶ εὐπνούστεροι, καὶ εὐορεκτότεροι, καὶ εὐυπνότεροι, καὶ ἀνωδυνότεροι, καὶ κατὰ τὰς ἀναστάσεις κουφότεροι, καὶ τὸ σύμπαν εὐφορώτεροι πολλάκις ἐπὶ ταῖς τοιαύταις ἀποκρίσεσιν οἱ κάμνοντες ἐγένοντο. φανερὸν ὡς ἐνδεικνυμένων τῶν κενουμένων, ἐκκαθαίρεσθαι τὸ σῶμα, τῆς φύσεως ἐκ παραδόξου τὴν ἔμπροσθεν ἧττον ἀναμαχομένης. ἅπαντα δὲ ταῦτα, δυνάμει προείρηται καὶ διώρισται κατὰ τὸ βιβλίον τοῦτο, καὶ μόνα τὰ παρὰ τῶν σφυγμῶν αὐτοῖς γε χρὴ προσθεῖναι. γεγραμμένα πρὸς ἡμῶν ἐν τῇ περὶ τῶν σφυγμῶν πραγματείᾳ σαφῶς πάντα. μηδ' ὁμόθεν παρακειμένων σφιγγὸς αἰνιγμάτων. διὰ μυρία γεγράφασιν οἱ περὶ τὸν Ἀρχιγένην. ταῦτ' οὖν ὑπάρχει ἅπαντα πρόχειρα τῇ μνήμῃ φυλάττων ἐπίβλεπε παραβάλλων ἀλλήλοις ἐξ αὐτῶν τε διαγνώσῃ προλέγειν. καὶ τὰ παραλειπόμενα πρὸς τῶν ἀρρώστων, ἐνίοτε μηδ' αὐτοῖς τοῖς οἰκείοις αὐτῶν ἀκριβῶς γινωσκόμενα, ὡς ἐμὲ πολλάκις ἐθεάσασθε, τοτὲ μὲν ἐπὶ τῶν πρίονι τοὺς ὀδόντας εἰπόντα, φύσει τὸ σύμπτωμα τοῦθ' ὑπάρχειν αὐτοῖς. ὡς νομίσαι τοὺς ἀκούοντας οἰκείους οὐκ ἐξ ἰατρικῆς, ἀλλ' ἀπὸ μαντικῆς τέχνης γεγονέναι τὴν πρόρρησιν. ἐνίοτε δ' ἐπὶ τῶν καμμυόντων παρηνεῳγμένοις τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὅτι καὶ τοῦτ' ὑπάρχειν φύσει καί τινες τῶν γαστέρος κατακειμένων, καὶ τοῦ [illegible] αὐτῷ φύσει. γυναικὸς δέ τινος ὤφθη πόθ' ἡμῖν εἰσελθοῦσιν, ὁ δεξιὸς ὀφθαλμὸς ὑπερέχειν θατέρου πολλῷ δή τινι περὶ ἧς ἔφην, ἔμπροσθεν τῆς νόσου γεγονέναι τὴν προπέτειαν. ἐπ' ἄλλου δέ, κοιλότητα τοῦ κροτάφου μεγίστην ὁρωμένου κἀκείνου πρώτην τότε, κατὰ φύσιν ὑπάρχειν ἔφην αὐτήν. ἄλλων δὲ ὑφαίμους τοὺς ὀφθαλμοὺς εἶναι φύσει. παρεσπασμένον δ' ἐφ' ἑτέρου μέρος ὀφρύος, ἢ ὀφθαλμῶν ἢ χειλῶν εἶπον, ἔνια δὲ καὶ πρὸ τοῦ νοσήματος ἔκ τινος ἔξωθεν αἰτίας γεγονέναι. καὶ μὴν δὴ καὶ διαλείποντα σφυγμόν, ἑτεροσφυξίαν τε καὶ τοιαῦθ' ἕτερα, φύσει τισὶν ὑπάρχειν ἔφην, ἀγνοούμενα καὶ τοῖς κάμνουσιν αὐτοῖς, ἐνίοτε καὶ συνήθειαν τῶν αὐτῶν ὀφθεῖσαν παραμένοντα. φωνάς τε τραχείας ἢ βραγχώδεις ἢ κλαγγώδεις. τῶν μὲν, φύσει. τῶν δὲ πρὸς τῆς νόσου γενομένας περὶ ὧν τὸ πλεῖον ἐν τῇ περὶ τῆς προγνώσεως πραγματείᾳ διεληλυθώς, οὐδὲν δέομαι ἐπαναλαμβάνειν νῦν, ἀλλὰ τὸ κεφάλαιον ἀρκεῖ τῆς τοιαύτης αἱρέσεως εἰπόντα, καταπαῦσαι τὸν λόγον. ὅταν τι ἐκ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ἀκίνδυνον φαίνηται τὸ νόσημα, τὸ τοιοῦτον φοβερὸν σύμπτωμα φύσει παρεῖναι γίνωσκε, ἢ πάντως γε πρὸ τῆς νόσου γεγονέναι, διὰ φανεράν τινα αἰτίαν. ὥστε καὶ ἐμοὶ καὶ Ἱπποκράτει πιστεύσαντες, ἐπισκέπτεσθαι καθότι προείρηται, τὰς τῶν σημείων δυνάμεις ἐκλογιζόμενοι, καθάπερ φημί, προεῖπεν αὐτὸς τοῦ παραδείγματος γὰρ ἐμνημόνευσεν. ὅταν ὁμοῦ τε πῦον ἀναβήσσῃ καὶ χολήν. εἴρηται δ' αὐτῷ τοῦτο, κατά γε τὴν ῥῆσιν ἐκείνην ἧς ἡ ἀρχή. τῶν δὲ ἐμπυημάτων ὅσα μὲν ἔτι χολώδεος ἐόντος τοῦ πτυέλου ἐκπυΐσκονται, ὀλέθρια κάρτα. εἴτ' ἐν μέρει τὸ χολῶδες τοῦ πύου ἀναπτύοιτο, εἴτε ὁμοῦ. κατὰ ταύτην τε τὴν ῥῆσιν, ἠξίωσε θεωρεῖν ἀκριβῶς ἅπαντα τὰ τῷ κάμνοντι συνυπάρχοντα. καὶ διῆλθεν γε ἔνια αὐτῶν τῶν μὲν ἀγαθῶν οὕτως ἀρξάμενος. ἔστι δὲ τὰ μὲν ἀγαθὰ ταῦτα. εὐπετέως φέρειν τὸ νόσημα. εὔπνοον εἶναι. τῆς ὀδύνης ἀπηλλάχθαι. τὸ πτύελον ῥηϊδίως ἀναβήσσειν. εἶτα ἐφεξῆς αὐτὰ διελθὼν πάντα, τῶν κακῶν αὖθις ἀρχόμενος, φησὶ κακὰ δὲ τὰ ἐναντία τούτων, δυσπετέως φέρειν τὸ νόσημα. πνεῦμα μέγα καὶ πυκνὸν εἶναι, τὴν ὀδύνην μὴ παύεσθαι, τὸ πτύελον μόγις ἀναβήσσειν, δίψην κάρτα. τὸ σῶμα ὑπὸ τοῦ πυρὸς ἀνωμάλως ἔχεσθαι. αὕτη σοι καὶ ἡ τῶν μοχθηρῶν σημείων ἀρχὴ τῆς διδασκαλίας ἔμπροσθεν ὑπ' αὐτοῦ γεγενημένης, κατὰ τὴν προειρημένην ἐπὶ τῶν πτυσμάτων ὧν ἔγραψε ὑπόθεσιν. ὡς οὖν φησὶν ἐπὶ τούτων εἶπον, οὕτως ἐπὶ πάντων πρᾶττε μηδὲν παραλείπων. ἀλλὰ κατὰ μέρος ἐκλογιζόμενος ἑκάστου σημείου τὴν δύναμιν. εἶθ' οὕτως παραβάλλων ἀλλήλοις αὐτά.

Χρὴ δὲ καὶ τὰς φορὰς, τῶν νοσημάτων τῶν αἰεὶ ἐπιδημεόντων, ταχέως ἐνθυμεῖσθαι καὶ μὴ λανθάνειν τὴν τῆς ὥρης κατάστασιν.

Εἰς τὸ προγνῶναι τὰ γενησόμενα τοῖς κάμνουσι συμπτώματα μέγιστον συντελεῖ καὶ ἡ τῶν ἐπιδημούντων νοσημάτων γνῶσις ἤδη τε ἐνεστῶτα καὶ μέλλοντα ἔσεσθαι. διείλεκται δ' αὐτὸς ἐν κεφαλαίοις βραχέσι κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς τά τε καθ' ὥραν ἑκάστην πλεονάζοντα, καὶ τὰ τῇ παρούσῃ τε καὶ προγεγενημένῃ καταστάσει συνεπόμενα. τοῦ μὲν γὰρ ἦρος ἔφη πλεονάζειν τὰ μελαγχολικὰ καὶ τὰ μανικά, καὶ τὰ ἄλλα ἐφεξῆς ὅσα κατέλεξεν ἅ τε τοῦ ἦρος εἰσὶν ἴδια καὶ τῶν ἄλλων ὡρῶν ὅταν δηλονότι φυλάττωσι τὰς οἰκείας φύσεις. εἰ δὲ μὴ φυλάττοιεν ἐπιδημήσειν φησὶν ἕτερα νοσήματα τῇ γενομένῃ καταστάσει προσήκοντα. καὶ τούτων, ἐδίδαξε τινὰ μὲν ἐξ ὑστέρου γίνεσθαι. τινὰ δὲ εὐθὺς ἅμα τῇ πρώτῃ καταστάσει. περὶ μὲν οὖν τῶν ὕστερον ἐπιγινομένων, ὧδέ πως ἐδίδαξεν. ἢν μὲν ὁ χειμὼν αὐχμηρὸς ᾖ καὶ βόρειος γένηται, τὸ δὲ ἔαρ ἔπομβρον καὶ νότιον, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα τούτων ἐφεξῆς φησί. περὶ δὲ τῶν ἐν αὐταῖς ταῖς παρούσαις καταστάσεσιν, ἐν οἷς φησὶ τῶν δὲ καταστάσεων τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ μὲν ὅλον οἱ αὐχμοὶ τῶν ἐπομβρίων, εἰσὶν ὑγιεινότεροι, καὶ τἄλλα ὅσα τούτων ἐφεξῆς. ἐν ἀφορισμοῖς μὲν οὖν διὰ κεφαλαίων ἐδίδαξε περὶ τῶν ἐπιδημιῶν νοσημάτων. ἐν δὲ τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν βιβλίοις, ἐπὶ τὰ κατὰ μέρος ἧκεν. ὁπόση δ' ἐστὶ καὶ τούτων αὐτῶν ἡ χρεία. καί τι δοκούντων ἐν τοῖς καθόλου περιέχεσθαι, λεχθήσεται κατὰ τὰ τῶν ἐπιδημιῶν ὑπομνήματα. τούτοις ἀκολούθως γραφησόμενα. νυνὶ δὲ τὸ κεφάλαιον ὁρῶ τῆς ὅλης προγνώσεως, ὑπὲρ οὗ τὸν λόγον ὁ Ἱπποκράτης ἐποιήσατο κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν. οἷς γὰρ εἴρηκε σημείοις ἐν τῷ προγνωστικῷ τούτῳ βιβλίῳ τῶν νοσημάτων αὐτῶν ἰδίοις, τούτοις ἀξιοῖ προστίθεσθαι τὰ διὰ τὸ περιέχον γινόμενα, φέρε γὰρ ὦφθαι τινὰ σημεῖα κατὰ τὸν λόγον τοῦ νοσήματος, αἱμορραγίας. εἶναι δὲ καὶ τὴν ὥραν ἐαρινήν, ἔτι μᾶλλον ἐλπίσαις ἔσεσθαι τὴν αἱμορραγίαν. εἰ δὲ καὶ ἡ παροῦσα κατάστασις εἴη θερμὴ καὶ ὑγρά, πολλῷ δὴ μᾶλλον, καὶ ἡ τῶν προγεγενημένων δυοῖν ἢ τριῶν ὡρῶν κατάστασις, εἰ αἵματος εἴη γεννητική, ἔτι καὶ μᾶλλον ἐλπὶς ἔσεσθαι τὴν αἱμορραγίαν. ὥσπερ οὖν ὁ λόγος ἐπὶ τῆς αἱμορραγίας, οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. ἀρκέσει δὲ εἰπεῖν ἕν τι παράδειγμα γενησομένων ἱδρώτων.

ἐν καύμασιν ἀμυδροῖς, πυρετοὶ ἀϊσκώδεες τὰ πλεῖστα, τοῖσι δὲ αὐτοῖσι ψευδέσιν ἱδρωτικώτεροι γίνονται. δῆλον οὖν ὅτι πρὸς τοῖς ἄλλοις σημείοις, ὅσα τοῦ νοσήματός ἐστιν ἴδια, δηλωτικὰ γενησομένου ἱδρῶτος, ἔτι καὶ τοῦ περιέχοντος ἡ κατάστασις προσερχομένη, τὴν ἐλπίδα τοῦ γενησομένου, βεβαιοτέραν ὑπογράφει.

Ἦ μέν τοι χρὴ εἰδέναι περὶ τῶν τεκμηρίων καὶ τῶν ἄλλων σημείων, καὶ μὴ λανθάνειν, ὅτι ἐν παντὶ ἔτει καὶ πάσῃ ὥρῃ, τά τε κακὰ, κακὸν σημαίνει, καὶ τὰ χρηστὰ, ἀγαθόν.

Οὐ παρὰ τοῖς ἰατροῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ῥήτορσιν ἐζήτηται, τίνι διαφέρει σημείου τεκμήριον οὐκ ἐν τοῖς σημαινομένοις μόνον, ὡς ἄλλοθι τοῦ προβλήματος ἔχοντος τὴν σύστασιν, ἀλλὰ καὶ πράγματι ἐφαπτομένου. χρὴ γὰρ εὑρεῖν τινὰ φύσιν διττὴν πραγμάτων, ἀφ' ὧν οἱ μὲν ἰατροὶ προγινώσκουσιν. οἱ δὲ ῥήτορες ἀποδεικνύουσιν ἢ πείθουσιν. αὐτῶν μὲν οὖν τῶν εἰς τὰς ἀποδείξεις λαμβανομένων εἴτ' ἐπιστημονικὰς οὔσας, εἴτε πιθανὰς, ἡ διαφορὰ μὲν μία ἐστὶν ἀναγκαία τε καὶ διὰ παντὸς ἔχουσα τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ ἑπόμενον, ἐξ ὧν ἡ πρότασις σύγκειται. ἄλλη δ' οὐκ ἀναγκαίως, οὐδὲ διαπαντὸς, ἀλλ' ὡς ἐπὶ πολὺ μόνον. ἔτι δὲ κατ' ἄλλην διαφοράν. ἡ μὲν ἐκ τηρήσεώς ἐστιν ἐμπειρικῆς, ἡ δὲ ἐξ ἀκολουθίας λογικῆς ὅπερ ἐστὶν ἔνδειξις. αὕτη μέν ἐστι τῶν πραγμάτων ἡ διαφορά. τοῖς δ' ὀνόμασιν ἐπ' αὐτῶν, οὐχ ὁμοίως ἐχρήσαντο πάντες, ἀλλ' οἵ γε χαριέστεροι, παρίημι γὰρ ἐκ τῶν ἄλλους. αὐτοὶ μὲν τῇ προτέρᾳ τομῇ, κατὰ τοῦ διηνεκῶς μὲν ἐν ὁτιοῦν δηλοῦντος ἀξιοῦσι χρῆσθαι τῇ τοῦ τεκμηρίου προσηγορίᾳ, σημεῖον δ' ὀνομάζουσι τὸ ἕτερον. αὐτοὶ δὲ τῇ δευτέρᾳ τὸ μὲν ἐκ τηρήσεως, σημεῖον. τὸ δ' ἐξ ἐνδείξεως, τεκμήριον. ὅτι μὲν οὖν οὕτω χρῶνται τοῖς ὀνόμασιν οἱ Ἕλληνες, οὐκ ἰατροῖς μόνον ἐπίστασθαι χρήσιμον, ἀλλὰ καὶ ἐκείνοις, ὅσοις τῇ τέχνῃ προσήκει τὸ ἑλληνίζειν. ὅτι δὲ εἴς τε τὰς ἀποδείξεις καὶ τὰς προγνώσεις ἡ εἰρημένη διαφορὰ τῶν πραγμάτων ἐγνῶσθαι χρησιμωτάτη, πρόδηλον εἶναι παντὶ νομίζω. τό τε μὴν ἀμφότερα τὴν ἑαυτῶν ἀεὶ διαφυλάττει δύναμιν ὅσα τε ἀγαθόν τι δηλοῖ καὶ ὅσα τι κακὸν, ἄξιον ἐπισκέψεώς ἐστιν. ἐν γοῦν τοῖς ἀφορισμοῖς αὐτὸς εἶπεν. ἐν τῇσι νούσοισιν ἧσσον κινδυνεύουσιν οἱ νοσέοντες, οἷς ἂν οἰκείη τῆς φύσιος καὶ τῆς ἡλικίης, καὶ τῆς ἕξιος, καὶ τῆς ὥρης ἡ νοῦσος ᾖ μᾶλλον, ἢ οἷσιν ἂν μὴ οἰκείη κατά τι τουτέων. τοῦτ' οὖν πρὸς τὸ νῦν εἰρημένον, οὐ διαφέρεται, κακὸν μὲν γάρ τι σημαίνειν ἔφη τὰ κακὰ διαπαντός. οὐ μὴν ὅτι γε ὡσαύτως, ἢ οὐχ ὡσαύτως ἔτι προσέγραψεν ὁ εἰρημένος ἀφορισμός. οὐδ' ἕτερον δὲ μετατίθησιν εἰς τὴν ἐναντίαν φύσιν, ἀλλ' ἧττον καὶ μᾶλλον ὑπάρχειν αὐτοῖς τοῦτο, φησὶ παρά τε τὰς φύσεις καὶ τὰς ἡλικίας καὶ τὰ ἄλλα ὅσα κατέλεξεν. ὥστε κατὰ τοῦτο μὲν, οὐκ ἂν ἐναντία λέγοιτο, πρὸς Ἱπποκράτους. ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον ὅταν εἴπῃ, τοῖσι μὴ κατὰ λόγον κουφίζουσιν οὐ δεῖ πιστεύειν, οὐδὲ φοβεῖσθαι λίην, τὰ μοχθηρὰ γινόμενα παρὰ λόγον. τὰ γὰρ πολλὰ τῶν τοιουτέων, ἐστὶν ἀβέβαια, καὶ οὐ πάνυ τι διαμένειν, οὐδὲ χρονίζειν εἴωθεν. εἰ τοῦτο ἐστὶν αὐτό. διὸ καὶ προσέγραψεν ἐν τῷ προγνωστικῷ, τὴν νῦν ἡμῖν προκειμένην ῥῆσιν. ἐν μὲν γε τοῖς συμπτώμασι, γίνεταί τις μετάπτωσις. ἔκ τε τῶν πονηρῶν εἰς ἀγαθὰ. καὶ ἐκ τῶν ἀγαθῶν εἰς πονηρά. τῶν δὲ σημείων, οὐδὲν εἰς τοὐναντίον μεταπίπτειν πέφυκεν, ἀλλ' ἧττον μὲν καὶ μᾶλλον ἤτοι κακόν τι σημαίνειν, ἢ ἀγαθὸν. οὐ μὴν ἀγαθὸν μὲν νῦν, αὖθις δὲ κακὸν, ἢ κακὸν μὲν νῦν, αὖθις δ' ἀγαθόν. ὅσα γοῦν ἐν τοῖς οὔροις εἶπεν εἶναι κακὰ σημεῖα, ταῦτ' οὐκ ἄν ποτε ἀγαθὰ γένοιτο, καθάπερ οὐδὲ τῶν ἀγαθῶν οὐδὲν κακόν. οὕτως δὲ καὶ ὅσα περὶ τῶν πτυσμάτων ἢ διαχωρημάτων ὡς ἀγαθῶν ἢ κακῶν εἴρηκεν, οὐδὲν εἰς τοὐναντίον μεταπίπτει. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, οὐδ' ὅσα περὶ τὸ πρόσωπον εἶπε γίγνεσθαι σημεῖα κατὰ χρόαν ἢ ὄγκον ἢ σχῆμα, καὶ περὶ κατακλίσεων δὲ καὶ τοῦ πελιδνοῦσθαι καὶ μελαίνεσθαι μόρια ἢ ὁτιοῦν ἄλλο τοιοῦτον πάσχειν. ἅπαντα γὰρ διαφυλάττει τὴν οἰκείαν δύναμιν, οὐ κατὰ τὸ μέγεθος δηλονότι, προείρηται γὰρ ὅτι τὸ μᾶλλον δέχεται καὶ ἧττον, ἀλλὰ κατὰ γένος. ἐπεὶ μήτε τῶν ἀγαθῶν οὐδὲν, εἰς τὸ τῶν κακῶν μεταπίπτει γένος. ἐκείνων τε οὐδὲν, εἰς τὸ τῶν ἀγαθῶν. ὅταν γε δηλονότι μετὰ τῶν οἰκείων ἐξετάζηται διορισμῶν. οὐ μὴν ἐπί γε τῶν συμπτωμάτων οὕτως ἔχει. καὶ γὰρ δυσπνοοῦσιν ἔνιοι καὶ παραφρονοῦσι, καὶ ὑποχόνδριον ἀνασπῶνται, καὶ μαρμαρυγὰς ὁρᾶν οἴονται, καί τινα ἐρυθρώδη προσφαίνεσθαι κρίσεως λόγῳ, καὶ μὴν καὶ καρδιαλγεῖν καὶ χεῖλος τὸ κάτω σείεσθαι καὶ παρωτίδας, καί τινα ἑτέραν ἀπόστασιν ἔχειν. ἅπαντα γὰρ φαίνεται ταῦτα, ποτὲ μὲν ὡς εἴρηται κρίσεως λόγῳ γινόμενα. ποτὲ δὲ αὐξανομένοις νοσήμασιν ἑπόμενα. καθὸ καὶ κἀκεῖνος δεόντως εἴρηται πρὸς αὐτοῦ. τὰ κρίσιμα μὴ κρινόμενα τὰ μὲν, θανατώδεα. τὰ δὲ δύσκριτα. διώρισται δ' ἡμῖν ὑπὲρ ἁπάντων τῶν τοιούτων, ἐν ἄλλοις τέ τισι καὶ τοῖς περὶ κρίσεων. ὥστε μηδὲν εἰς τὸ προγινώσκειν ἐνδεῖν, καὶ διὰ τοῦτο ὅπερ ἀεὶ συμβουλεύω, καὶ νῦν διελθεῖν οὐκ ὀκνήσω. πρῶτα μὲν καὶ μάλιστα, σπουδάζειν φημὶ μαθεῖν, ὅσα τῆς ἰατρικῆς ἐστὶν ἔργα. τὰ δ' ἄλλα ὅσα τοιαῦτα, τινὰ μὲν ἐν φωνῇ καὶ σημαινομένῳ τὴν ζήτησιν ἔχοντα. τινὰ δὲ λογικῆς ἐχόμενα θεωρίας, ὕστερόν ποτε καὶ κατὰ πολλὴν σχολὴν μεταχειρίζεσθαι. καθάπερ καὶ νῦν αὐτῶν τῶν σημαινομένων, ἔκ τε τοῦ τεκμήριον ὀνόματος καὶ τοῦ σημεῖον. ἐπειδὴ γὰρ ὅσον ἐστὶ χρήσιμον εἰς τὴν τέχνην εἴρηταί μοι, προσθήσω τι καὶ περὶ τοῦ ἐξηγήσεως ἐχόμενον, ἕτερον ὧν ἔμπροσθεν εἶπον. ἔστι δὲ τοῦτο τοιόνδε. τῶν κρισίμων συμπτωμάτων, ἐγχωρεῖ κατηγορῆσαι τὸ σημεῖον ὄνομα. τὸ μέντοι τεκμήριον οὐκ ἐγχωρεῖ. μόνα γὰρ ἐκεῖνα σημεῖά τε ἅμα καὶ τεκμήρια καλοῦσιν οἱ Ἕλληνες ἐξ ὧν ἔνεστι τεκμήρασθαί τι περὶ τῆς σωτηρίας ἢ ἀπωλείας τοῦ κάμνοντος. ἃ περιλαβὼν ἄν τις ἐν κεφαλαίῳ, φαίη γνωρίσματ' εἶναι, τῶν διοικουσῶν τὸ σῶμα δυνάμεων. ὅπως ἔχωσιν ἀρρωστίας ἢ ῥώμης. ἐν οἷς δηλονότι, καὶ τὰ τῆς ἀπεψίας τε καὶ τῆς πέψεως σημεῖα. τῶν δὲ κρισίμων συμπτωμάτων, οὐδὲν ἔχει τοιαύτην φύσιν. ἀλλ' ὅτι μὲν ἔσται κρίσις δηλοῦται, πρὸς αὐτῶν. ὥσπερ ὅτι δι' ἐκκρίσεως, ἢ ἀποστάσεως. ἔτι τε πρὸς τούτοις, διὰ τίνος ἐκκρίσεως ἢ ἀποστάσεως οἷον αἱμορραγίας, ἢ ἐμέτου, ἢ παρωτίδων. εἴτε δὲ ἀγαθὴ γενήσοιτο κρίσις, ἢ κακὴ διὰ τῶν τοιούτων σημείων, οὐκ ἔνεστι τεκμήρασθαι. φαίνονται γὰρ οὐδὲν ἧττον ἢ εἰς ἀγαθὸν ἢ εἰς κακὸν αἱ τοιαῦται κρίσεις, ἅπασαι τελευτῶσαι, καὶ διορισμὸν αὐτῶν ἐδίδαξεν ἡμᾶς βεβαιότατον, οὐκ ἐκ συμπτωμάτων τινῶν γινόμενον, ἀλλ' ἐκ σημείων τε καὶ τεκμηρίων τινῶν. πεπασμοὶ γάρ φησι ταχυτῆτα κρίσιος, ἀσφάλειαν ὑγιεινὴν σημαίνουσιν, ὠμὰ δὲ καὶ ἄπεπτα ἐς κακὰς ἀποστάσιας τρεπόμενα, ἢ ἀκρισίας ἢ χρόνους ἢ πόνους ἢ θανάτους ἢ τῶν αὐτέων ὑποστροφάς. ὥσθ' ὅτι μὲν ἔσται κρίσις ἐκ τῶν κρισίμων συμπτωμάτων, ἃ δὴ καὶ σημεῖα κρίσιμα καλεῖν ἐγχωρεῖ, προγνῶναι δυνατόν ἐστι.

εἴτε δ᾽ εἰς ἀγαθὸν εἴτ᾽ εἰς κακὸν αὕτη τελευτήσει, διὰ τῶν πεπασμένων ἡ γνῶσις. ἐν οἷς πάλιν οὐ τῆς γενέσεως κρίσεως ἡ δήλωσις, ἀλλὰ τοῦ σωθήσεσθαι τὸν αὐτὸν, ἢ τεθνήξεσθαι. ἔστω δέ σοι, καὶ ἥδε πρὸς ταῖς εἰρημέναις ἐξήγησις τῶν προσηγοριῶν, ἅμα χρησίμοις πράγμασιν εἰς τὴν τέχνην εἰρημένη. μέμνησο δὲ ὅτι καὶ τὰ κρίσιμα σημεῖα, συμπτώματα ἐστὶ τῷ γένει, δηλοῦντα τὰς ἐσομένας ἐκκρίσεις, ἢ ἀποστάσεις. αὗται δὲ τοῦ λῦσαι τὴν νόσον ἢ καταλῦσαι τὴν δύναμιν, αἴτια μὲν πρώτως. κατὰ συμβεβηκὸς δὲ καὶ σημεῖα γίνονται.

Ἐπεὶ καὶ ἐν Λιβύῃ καὶ ἐν Δήλῳ καὶ ἐν Σκυθίῃ, φαίνεται τὰ προγεγραμμένα ἀληθεύοντα σημεῖα.

Οὐ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ συνήθη βραχυλογίαν, τὸν περὶ τῶν χωρῶν ἐποιήσατο λόγον. ἐξὸν γὰρ αὐτῷ τῇ πρὸ ταύτης ῥήσει δύο συλλαβὰς προστιθέντι, μηδὲν ἔτι δεῖσθαι ταύτης. προσθεὶς οὖν αὐτὰς ἐγὼ, δείξω σαφῶς ὁποῖός τις ἂν ὁ λόγος ἐγεγόνει. εὖ μέντοι χρὴ εἰδέναι περὶ τῶν τεκμηρίων καὶ σημείων καὶ μὴ λανθάνειν ὅτι ἐν παντὶ ἔτει, καὶ πάσῃ ὥρῃ, καὶ χώρῃ τά τε κακὰ, κακόν τι σημαίνει, καὶ τὰ χρηστὰ, ἀγαθόν. ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει τὸ χώρῃ προσθεὶς, ἔδειξά σοι περιττὴν εἶναι τὴν νῦν προκειμένην ῥῆσιν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο δι᾽ αὐτῆς ἐδιδάχθη ἢ τὰ σημεῖα τά τε ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ, ταὐτὸν ἑαυτοῖς σημαίνειν ἑκάστοτε, ἐν ἁπάσῃ ὥρῃ κἂν θερμὴ κἂν ψυχρὰ κἂν εὔκρατος ᾖ. Λιβύης μὲν ὡς θερμῆς. Σκυθίας δὲ, ὡς ψυχρᾶς. Δήλου δ᾽ ὡς εὐκράτου καὶ μέσης ἀμφοῖν ἕνεκα παραδείγματος ἐμνημόνευσεν.

Εὖ γοῦν χρὴ εἰδέναι, ὅτι ἐν τοῖς αὐτοῖσι χωρίοισιν, οὐδὲν δεινὸν τὸ μὴ οὐ τὰ πολλαπλασία αὐτῶν τυγχάνειν, ἢν ἐκμαθών τις αὐτὰ κρίνειν τε καὶ λογίζεσθαι ὀρθῶς ἐπίστηται.

Ὅπερ ἡμεῖς ἔμπροσθεν εἰρήκαμέν που, κατὰ τὴν τοῦ λόγου χρείαν, τοῦτο νῦν ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης. ὅτι τῷ καλῶς ἐκμαθόντι τὰς δυνάμεις τῶν σημείων, ὑπάρξει κἂν εἰ μὴ διαπαντὸς, ἀκριβῶς προγινώσκειν τὰ γινόμενα. τὸ γοῦν ἐπιτυγχάνειν πολλαπλάσιον τῶν ἀποτυγχανομένων, ἐν ᾧ δὴ καὶ βελτίων ἕτερος ἑτέρου τῶν ὁπωσοῦν προγινωσκόντων ἐστί. τὸ μὲν γὰρ μηδέ ποτε ἁμαρτάνειν, μεῖζον ἢ κατ᾽ ἄνθρωπον. τὸ δ᾽ ὡς ἥκιστα, τεχνίτου μόνου. πολλῆς δὲ οὔσης, καὶ κατ᾽ αὐτὸ τοῦτο διαφορᾶς, ὁ μὲν ἐν τοῖς εἴκοσιν ἅπαξ ἀποτυγχάνων, οὐκ ὀλίγῳ τινὶ βελτίων ἐστὶ τοῦ κατὰ δέκα διαμαρτάνοντος ἅπαξ. αὐτοῦ δὲ τούτου πάλιν, ὁ ἐν τοῖς ἑκατὸν ἅπαξ ἀποτυγχάνων. ὥσπερ γε καὶ τούτου πάλιν, ὁ ἐν τοῖς διακοσίοις. οὔκουν ὀρθῶς ἡμᾶς ἐρωτῶσιν οἱ ἐμπειρικοὶ, τί τῶν ὡς τὸ πολὺ θεωρημάτων ἐκ τῆς τοῦ λόγου προσθήκης ἀδιάπτωτόν τε καὶ διηνεκὲς ἐποιησάμεθα, εἶτ᾽ οὐκ ἔχοντες δεῖξαι, δοκοῦσιν ἐλέγχειν, ὡς ἐκ περιττοῦ τὸν λόγον προστιθέντας. εἰ γὰρ μὴ διηνεκῶς, ἀλλὰ πλεονάκις γ᾽ ἐκείνων τοῦ τέλους τῆς τέχνης τυγχάνομεν, ὥσπερ ἐν τῷ προγινώσκειν τὰ μέλλοντα γενήσεσθαι τοῖς κάμνουσιν, οὕτω κἂν τῷ θεραπεύειν αὐτούς.

Ποθέειν δὲ χρὴ οὐδενὸς νοσήματος ὄνομα, ὅ τι μὴ τυγχάνει ἐνθάδε γεγραμμένον, πάντα γὰρ ὁκόσα ἐν τοῖσι χρόνοισι τοῖσι προειρημένοισι κρίνεται, γνώσῃ τοῖσι αὐτέοισι σημείοισιν.

Τοῦτό μοι δοκεῖ προσθεῖναι κατὰ τὴν τελευτὴν τοῦ λόγου διότι περὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων καὶ ὅσα ἐκ τούτων γίνεται, τὴν διδασκαλίαν ἔφησε πεποιῆσθαι κατὰ τὸ προοίμιον. μεμνημένος οὖν ὅτι τὰ μὲν πλεῖστα τῶν εἰρημένων ὑπ᾽ αὐτοῦ σημείων ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν, ἁπλῶς εἴρηται κατὰ πάντων κοινῇ τῶν νοσημάτων, ὀλίγα δ᾽ ἐπ᾽ ἐνίων ἀφωρισμένων, ἀνέμνησε καὶ ἡμᾶς αὐτὸς μετὰ τοῦ προσθεῖναι τὸ μηδὲν παραλελεῖφθαι κατὰ τὸν λόγον. ὅ τάχα ἂν ἡμεῖς, ᾠήθημεν ψευδές. ἐπειδὴ τινῶν μὲν ἐμνημόνευσεν ὀνόμασι. τινῶν δ᾽ οὔ, τοῦτο γὰρ αὐτὸ δηλοῖ, μὴ μάτην ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγονέναι, μηδ᾽ ἄνευ τινὸς αἰτίας. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ παρὰ τὰ ἄλλα διδασκαλίας ἐξαιρέτου τινὰ τῶν νοσημάτων ἐδεῖτο, διὰ τοῦτ᾽ αὐτῶν ἐμνημόνευσεν ἰδίᾳ. τὰ δ᾽ ἄλλα πάντα τὰ παραλελειμμένα, τοῖς κοινοῖς ὑποπέπτωκε σημείοις, αὐτίκα γε τοῦτο πρῶτον ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγραμμένον, ὃ προσαγορεύουσι, νεκρῶδες πρόσωπον ἐπὶ παντὸς νοσήματος ὀξέος, ὀλέθριον ἀληθῶς εἴρηται. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, ὅσα περὶ κατακλίσεως ἔγραψεν ἢ ἀναπνοῆς, ἢ ὕπνων ἢ ἀγρυπνίας, ἢ τῶν ἄλλων, ὅσα κοινὰ πάντως ἐστὶ τῶν ἐν τοῖς προγεγραμμένοις χρόνοις κρινομένων. οὐ γὰρ δή γε περὶ τῶν χρονίων αὐτῷ τὸ σύγγραμμα ἐστὶν, ἀλλ᾽ ὡς αὐτὸς εἶπεν, ὀξέων τε καὶ τῶν ἐκ τούτων γινομένων. ὧν καὶ τοὺς χρόνους αὐτὸς ἐδήλωσεν. ἐπ᾽ ἐνίων μὲν, εἰκοστὴν ἡμέραν. ἐπ᾽ ἐνίων δὲ, τεσσαρακοστὴν ἢ ἑξηκοστὴν, ὅρον θέμενος.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΟ ΠΡΟΡΡΗΤΙΚΟΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ α'.

Οὐ μὴν οὐδὲ τὴν Ἡροφίλου νομοθεσίαν ἀποδεκτέον ἐπιχειροῦντος διωρίσθαι πρόγνωσιν προῤῥήσεως, τῷ βεβαίῳ τε καὶ οὐ βεβαίῳ. καὶ γὰρ καὶ προγινώσκομεν ἑκατέρως καὶ προλέγομεν ὥσπερ καὶ τ' ἄλλα πάντα κατὰ πάσας τὰς τέχνας. ὄμβρους γοῦν καὶ αὐχμοὺς, καὶ κρύος καὶ θάλπος, ἀνέμους τε καὶ νηνεμίας, ἔκ τινων σημείων προγινώσκουσι καὶ κυβερνῆται καὶ γεωργοί. καὶ ποτὲ μὲν ἀκριβῶς τε καὶ βεβαίως. ποτὲ δ' ἄχρι πιθανῆς ἐλπίδος. καὶ γέγραπται περὶ τῶν τοιούτων σημείων, ἄλλοις τε πολλοῖς, καὶ Ἀράτῳ, κατὰ τὰ τελευταῖα τοῦ τῶν ἐν ἀέρι φαινομένων βιβλίου. πῶς δ' ἂν δύναιτό τις ἑτέρως προειπεῖν ὁτιοῦν ὡς ἐσόμενον, ἄνευ τοῦ πρότερον αὐτὸς γνῶναι. τοῦτο γοῦν αὐτὸ καὶ Ἱπποκράτης ἐδήλωσεν ἐν ἀρχῇ τοῦ προγνωστικοῦ γράψας ὧδε. προγινώσκων γὰρ καὶ προλέγων παρὰ τοῖσι νοσέουσι. ἀλλ' ἡ μὲν πρόγνωσις, ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν. ἡ δὲ τῶν προγνωσθέντων τοῖς πολλοῖς πρόῤῥησις, διὰ τῆς φωνῆς γίνεται. καὶ δῆλον ὡς οὐκ ἄλλα μὲν, ἐν τῇ ψυχῇ δοξάζομεν, ἄλλα δὲ, προλέγομεν. ἀλλὰ γὰρ ὅπως ἂν ἔχῃ τὰ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ βιβλίου, καταλιπόντες ἑτέροις ἐπιζητεῖν, ὅσοι τῶν ἔργων τῆς τέχνης οὐ πάνυ τι πεφροντίκασιν. αὐτοὶ τῶν γεγραμμένων κατὰ τὸ βιβλίον ἕκαστον ἐπισκεψώμεθα. καθ' ὅτι κἀπὶ τῶν ἄλλων ἐποιήσαμεν ἃ προεξηγησάμεθα. τοῖς μὲν διορισμοὺς τινὰς ἀναγκαίους προστιθέντες, οὐκ εἰρημένους ὑπὸ τοῦ γράψαντος. ἔνια δὲ δεικνύντες οὐκ εἶναι καθόλου κἂν τῷ χαρακτῆρι τῆς λέξεως, ὡς περὶ τοιούτων ὁ συγγραφεὺς φαίνεται διαλεγόμενος.

Οἱ κωματώδεες ἐν ἀρχῇσι γινόμενοι μετὰ κεφαλῆς, ὀσφύος, ὑποχονδρίου, τραχήλου ὀδύνης, ἀγρυπνέοντες, ἆρά γε φρενιτικοί εἰσιν. μυκτὴρ ἐν τουτέοισιν ἀποστάζων ὀλέθριον, ἄλλως τε καὶ ἢν τεταρταίοισιν ἀρχομένοισιν.

Τὰ πλεῖστα τῶν παλαιῶν ἀντιγράφων, οὐκ ἔχει προσκείμενον τῷ φρενιτικοὶ τὸ εἰσίν. διὸ καὶ ζήτησις ἐγένετο, πότερον ἤδη φρενιτικοὺς τις ὀνομάσει τοὺς οὕτως ἔχοντας, ἢ γενήσεσθαι προσδοκήσει. προσκειμένου μέν τοι τοῦ εἰσὶ καὶ γεγραμμένης ὁμοῦ τῆς λέξεως. ἆρά γε φρενιτικοί εἰσιν. ἡ ζήτησις ἐστιν. πότερον εἰσὶν ἢ οὐκ εἰσὶν, οἱ οὕτως ἔχοντες ἤδη φρενιτικοί. ταύτῃ δὲ τῇ ζητήσει καὶ ἄλλη τις οὐ σμικρὰ συνάπτεται ζήτησις, ἣν καὶ περὶ τῆς ἀρχῆς τῶν πυρετικῶν παροξυσμῶν ἐποιήσαντο. καὶ γὰρ ἐν ἐκείνοις δῆλον εἶναι φαίνεται, μὴ τὸν ἐσόμενον ὕστερόν ποτε παροξυσμὸν προγινώσκειν ἡμᾶς, ἀλλὰ τὸν ἀρχόμενον ἤδη διαγινώσκειν ἐκ τῆς τῶν σφυγμῶν ἀλλοιώσεως. ἐπεὶ δὲ οὐδέπω μέγεθος ἀξιόλογον εἴληφεν, ὡς καὶ τῷ νοσοῦντι φαίνεσθαι σαφῶς. ἐκείνῳ μὲν, ὡς μέλλοντι λέγεσθαι. γινώσκεσθαι δ' ὑφ' ἡμῶν ὡς ἤδη γεγενημένον, ὁμοίου τοῦ πράγματος ὄντος τῇ διαγνώσει, τῶν ἄρτι τῆς γῆς ἀνισχόντων φυτῶν, ἃ γεωργός μέν τις ἢ διαγνωστικὸς ἁπάντων φυτῶν, εὐθέως γνωρίζει, τοῖς δ' ἄλλοις ἄγνωστά ἐστιν. πολλάκις γοῦν ὁρῶμεν ἀρούρας, ὁμοιοτάτας τὴν βλάστησιν ἐχούσας πόας, ἃς ἡμεῖς μὲν οὐ διαγινώσκομεν, οἱ γεωργοὶ δὲ ἴσασιν. τί μὲν ἐξ αὐτῶν ἐστι πόα. τί δὲ πυρὸς ἄρτι γεννώμενος. τί δὲ κριθή. τί δὲ ζειά. τί δὲ τῶν ἄλλων ἕκαστον. οὕτω δὲ κἀπὶ τῶν δένδρων ἔχει, καὶ γὰρ καὶ ταῦτα συμπεπληρωμένα πᾶσι τοῖς οἰκείοις μορίοις, ἅπαντες γνωρίζομεν, ἀρχόμενα δὲ φύεσθαι παντάπασιν ὀλίγοις γνωρίζεται. τοῦτον τε οὖν τὸν λόγον ὡς πάνυ πιθανὸν ἀποδεκτέον, ἐφεξῆς δὲ ζητητέον ἐστὶ περὶ τῆς κατὰ τὴν φρενῖτιν ἐννοίας. ἐν γὰρ τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν βιβλίοις, ὡς ἐπιδέδεικταί μοι διὰ τῶν εἰς αὐτὰ γεγραμμένων ὑπομνημάτων, ὁ Ἱπποκράτης φαίνεται τὴν ἐν ὀξεῖ πυρετῷ διηνεκῆ παραφροσύνην φρενῖτιν ὀνομάζων, διηνεκῆ δὲ εἶπον, ἐπεὶ ταῖς ἀκμαῖς τῶν σφοδρῶν πυρετῶν ἐνίοτε παραφροσύναι ἐπιπίπτουσιν, ἐν ταῖς παρακμαῖς εὐθέως παυόμεναι. μαίνεσθαι μὲν γὰρ ὀνομάζουσι πάντες ἄνθρωποι τοὺς ἄνευ πυρετοῦ παραφρονοῦντας. φρενιτίζειν δὲ, τοὺς ἐν πυρετῷ. τὸ δ' ἐν ἀκμῇ σφοδροῦ πυρετοῦ, παραφρονῆσαι παρακόψαι τε καὶ παραχθῆναι καὶ παραληρῆσαι, καὶ αὐτὸ δὴ τοῦτο, παραφρονῆσαι καλοῦσιν. φρενῖτιν δ' οὐκ ὀνομάζουσιν ἄνευ τοῦ πυρέσσειν, καὶ τοῦ διηνεκοῦς τῆς παραφροσύνης. τῷ διηνεκεῖ δὲ τῆς παραφροσύνης ὅταν ἅμα πυρετῷ γένηται, τὴν φρενῖτιν γνωριοῦμεν. οὐδὲν δὲ ἧττον ὁρῶμεν εἶναι φρενιτικοὺς ὅσοι κωματώδεις ὄντες σωφρονοῦσιν, ἀλλὰ παράφορά τε φθέγγονται, καὶ πρὸς τῶν παρόντων διεγερθέντες ἐκτεθαμβημένοις ἐοίκασιν. οὕτω γοῦν κἀν τῷ τρίτῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἔφη, ἐν δ' ἐξεμάνη τῶν φρενιτικῶν οὐδεὶς ὥσπερ ἐπ' ἄλλων, ἀλλ' ἄλλῃ τινὶ νωθρῇ καταφορῇ καρηβαρέες ἀπώλλοντο. καὶ τοῦτον οὖν τὸν λόγον ἐγὼ ὡς πιθανώτατον προσδέχομαι, καὶ καλεῖσθαι πάντας ὑφ' ἱπποκράτης ἡγοῦμαι φρενιτικοὺς, ὅσοι τὰς φρένας βεβλαμμένοι διηνεκῶς εἰσιν, ὥσπερ οἱ μαινόμενοι μόνῳ τῷ πυρέττειν αὐτῶν διαφέρονται. ἐπεὶ δ' ὡς τὰ πολλὰ τούτοις ὑπάρχει

καὶ τῶν βλεφάρων ἀνεῳγότων ἀγρυπνεῖν, οἱ πλεῖστοι τῶν ἰατρῶν ἐν τοῖς παθογνωμονικοῖς φρε-
νίτιδος, καὶ τὴν τοιαύτην ἀγρυπνίαν ἔγραψαν. εἶπον δὲ τοιαύτην, ἐπεὶ καὶ μετὰ κώματος ἀγρυπνία
γίνεται καθάπερ αὐτὸς ἐδήλωσεν ἐν τῷ γ΄. τῶν ἐπιδημιῶν εἰπών. ἦν δὲ τὸ κῶμα συνεχὲς οὐχ ὑπνῶδες,
ἢ μετὰ πόνων ἄγρυπνοι, ὡς εἶναι τὸ κῶμα τὴν εἰς ὕπνον καταφορὰν, οὐ δυναμένων τῶν ἐχομένων τῷ συμ-
πτώματι, τὰ τῶν ἐγρηγορότων πράττειν. ἀλλὰ κλείειν τε τὰ βλέφαρα δεομένων, ἐλπιζόντων τε κοιμη-
θῆναι. συμβαίνει δ' ἐνίοτε τοῦτο τισὶ μὴ δύνασθαι μηθῆναι κλεισθέντων τῶν βλεφάρων, ἀλλ' ἀγρυπνεῖν ἐπι-
πλεῖστον ὅπερ ὠνόμασεν ὁ Ἱπποκράτης οὐχ ὑπνῶδες κῶμα. τὸ μὲν οὖν τοῦ κατὰ κῶμα σημαινομένου βιβλίον
ὅλον ἔχεις ἡμέτερον, ἐν ᾧ διὰ πλειόνων μαρτυριῶν ἐπιδέδεικται πᾶσαν ὀνομάζων καταφορὰν ὁ Ἱπποκρά-
της κῶμα, καὶ νῦν οὐδὲν θαυμαστὸν, τοὺς αὐτοὺς ἅμα τε κωματώδεις εἰρῆσθαι καὶ ἀγρυπνοῦντας, ὡς εἰ γε κωμα-
10 τώδεις μὲν ἦσαν, ἀγρυπνίας δὲ χωρὶς, οὐδ' ἂν ἐζήτησα εἰ φρενιτικοὺς ὀνομαστέον αὐτοὺς εἴ τε ὄντας
ἢ γενησομένους, ἀεὶ γάρ οὕτως ἄκουέ μου διὰ τὰ προηγούμενα τῆς πρώτης γενέσεως ἁπάντων πρα-
γμάτων, οὐ μόνον τῶν παθῶν. οὐ μὴν οὐδ' εἰ τὰ νευρώδη μόρια κακῶς διέκειτο μετ' ἀγρυπνίας, ἐν
ἀρχῇ τοῦ νοσήματος, οὐκ ἂν οὐδ' οὕτως ἐζήτησα, εἰ φρενιτικοὺς ὀνομαστέον αὐτούς. οἵ τε γὰρ ἄνευ τῆς
ἀγρυπνίας κωματώδεις, οὐδ' ὅλως φρενιτικοὶ, οἵ τε ἄγρυπνοι χωρὶς κώματος, ὅταν ἐν ἀρχῇ τοῦτο
πάσχωσι μετὰ τῆς τῶν εἰρημένων μορίων ὀδύνης ἐξ ἀνάγκης φρενιτικοί. μιχθείσης δ' ἀγρυπνίας
τῷ κώματι, ἀμφιβολία γίνεται, καὶ διὰ τοῦτο τῷ λόγῳ, τὸν ἄρα σύνδεσμον προσέθηκεν, ὃν πε-
ρι[illegible]ντες τῷ τόπῳ λέγομεν, ὅταν περί τινων πραγμάτων ἀποροῦντες τύχωμεν. ὃ δὲ καὶ τοῖς ἐφε-
ξῆς δεῖ μεμνῆσθαι χρήσιμον, ἀκούσαντας ἅπαξ δεῖ ἀεὶ πρόχειρον ἔχειν, ἀφορίζοντας τὰ διά τι τῶν ἔξω-
θεν αἰτίων γεγονότα, καὶ τὰ κατὰ τὸν τοῦ νοσήματος λόγον ἐπιφαινόμενα. ἐὰν γὰρ ὁδοιπορήσας τις
20 συντόνως, ἢ κατ' ἄλλας τινὰς ἐνεργείας κοπωθεὶς, ἢ καὶ ἐν αὐτοῖς ἐκκαυθεὶς, ἅμα τε πυρέττειν ἄρ-
ξηται καὶ κεφαλὴν ἀλγεῖν, καὶ ὀσφὺν καὶ ὑποχόνδριον καὶ τράχηλον, μηδὲν ἐκ τούτων ἔλπιζε
μέγα λήψεσθαι γνώρισμα πρὸς διάκρισιν τῶν ἐσομένων, ἢ γινομένων ἤδη παθῶν. εἰ δ' ἄνευ τῆς
ἔξωθεν αἰτίας, ὀδύναι τῶν εἰρημένων εἶεν μορίων, εἰ μὲν ἀγρυπνίαι τῷ κάμνοντι χωρὶς καταφο-
ρᾶς συμβαίνοιεν, ἔλπιζε παραφρονήσειν αὐτόν. εἰ δὲ μετὰ κώματος συμβάλλει κατὰ τὸ παρὸν ἀναμέ-
νειν ἡμέραν μίαν, ἐν ᾗ τὴν κίνησιν τοῦ νοσήματος διαγνώσῃ. φρενῖτις μὲν γὰρ ἡ ἀκριβὴς καὶ ἄμικτος
ἑτέρῳ νοσήματι γίνεται, χολῆς ξανθῆς καταλαβούσης τὸν τόπον, ἐν ᾧ τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονοῦν
ἐστι. λήθαργος δὲ, τὸν αὐτὸν τόπον ὑγράναντός τε καὶ διαβρέξαντος φλέγματος. αἱ δ' ἐν ἑτέροις τισὶ
μέρεσι δυνάμεναι εἰς συμπάθειαν ἀγαγεῖν τὸν ἐγκέφαλον ἐκ χολῆς καὶ φλέγματος βλάβαι, τὸ διηνεκὲς οὐκ
ἔχουσιν. ὅταν οὖν ὑπ' ἀμφοτέρων τῶν χυμῶν ἐνοχλεῖσθαι συμβαίνῃ τὸν ἐγκέφαλον, ἐναντία συμ-
30 πτώματα καταλαμβάνει τὸν ἄνθρωπον, ὡς ἀγρυπνεῖν τε ἅμα καὶ καταφέρεσθαι κατ' ὀλίγον. ὅταν δὲ καὶ
καταφέρηται ἅμα καὶ παραφρονεῖ, τὴν μικτὴν διάθεσιν διαμένειν αὐτῷ, νομιστέον. ἐνίοτε δὲ εὐθὺ θά-
τερον ἐξέρρεψεν, ὡς ἤτοι τὴν χολὴν ἢ τὸ φλέγμα νικῆσαι, καὶ γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον, ἤτοι φρενιτι-
κὸν ἀκριβῶς, ἢ ληθαργικόν. ἐγὼ μὲν οὖν ὅταν ἄχρι τέλους, ἥ τε παραφροσύνη καὶ τὸ κῶμα διαμείνῃ,
μικτὸν ὀνομάζω τοῦτο τὸ πάθος φρενίτιδός τε καὶ ληθάργου. τινὲς δὲ τυφομανίαν ἐκάλεσαν, ὡς καὶ
τῷ περὶ νούσων Ἱπποκράτει γέγραπται. κατὰ μέντοι τὸ γ΄. τῶν ἐπιδημιῶν, ὡς ἔφην ἀρτίως, ἅ-
παντας ὀνομάζει φρενιτικοὺς ὁ Ἱπποκράτης, ὅσοι διηνεκῶς παραφρονοῦσι πυρέττοντες. ὑπόλοιπον δὲ
ἐστὶ ζητῆσαι διατί τῆς ῥήσεως ἀρχόμενος μὲν εἶπεν, οἱ κωματώδεες ἐν ἀρχῇσι. τελευτῶν δὲ πάλιν, ἄλ-
λως τε καὶ τεταρταίοισιν ἀρχομένοισι. τὸ γὰρ τῆς ἀρχῆς ὄνομα δηλοῖ μὲν καὶ τὴν πρώτην εἰσβο-
λὴν τοῦ νοσήματος, δηλοῖ δὲ καὶ τὴν ἐν πλάτει νοουμένην ἄχρι τῆς τρίτης, ἢ τετάρτης ἡμέρας. δη-
40 λοῖ δὲ καὶ τὸν πρῶτον καιρὸν τοῦ νοσήματος, ὅταν εἰς τέσσαρα μέρη διελόντες αὐτὸν εἴπωμεν, ἐξ ἀρχῆς
τε καὶ ἀναβάσεως, ἀκμῆς τε καὶ παρακμῆς συγκεῖσθαι. περὶ μὲν οὖν τοῦ σημαίνεσθαι ταῦτα πα-
ρὰ τοῦ τῆς ἀρχῆς ὀνόματος, ἐν τῷ πρώτῳ τῶν περὶ κρίσεων ἐπιδέδεικται. νυνὶ δὲ ἐπισκεψώμεθα,
κατὰ ποῖον αὐτῶν σημαινόμενον εἴρηται τοὔνομα. δοκεῖ δέ μοι κατὰ μὲν τὸ πρῶτον μέρος τῆς ῥή-
σεως ἀρχὴν εἰρηκέναι τὴν κατὰ πλάτος εἰσβολὴν ὅλου τοῦ νοσήματος. ἔνθα δὲ τῆς τελευτῆς ἔνθα
φησὶν, ἄλλως τε καὶ τεταρταίοισιν, ἀρχομένοισιν, ἄρχεσθαι τηνικαῦτα λέγειν μόνα τὰ προειρημέ-
να συμπτώματα, φθάνοντος ἤδη πυρέττειν ἐκ τεττάρων ἡμερῶν τοῦ νοσοῦντος, ἵν' ἐν τῇ κατὰ πλάτος
ἀρχῇ τὴν γένεσιν ἴσχει τό, τε κῶμα καὶ ἡ ἀγρυπνία, καὶ τὰ τῶν νευρωδῶν μορίων ἀλγήματα. κατὰ
μὲν γὰρ τὴν πρώτην ἢ δευτέραν ἡμέραν ἐκ πλήθους αἵματος ἔχοντος τινὰ δριμύτητα δακνώδη,
δι' ἐπιμιξίαν χολῆς, δύναται γενέσθαι κωματώδης τε καὶ ἄγρυπνος ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος, ὑπὸ μὲν τοῦ
50 πλήθους τοῦ αἵματος βαρυνομένης τῆς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον δυνάμεως, ὑπὸ δὲ τῆς χολῆς ἐρεθιζο-
μένης, ὡς ὕπνου κωλύεσθαι, κατὰ δὲ τὴν τετάρτην ἡμέραν τοῦ πλήθους ἤδη συνηρημένου, καὶ
μάλιστα ἐὰν ὁ ἰατρὸς αὐτὸ φθάσῃ κενῶσαι, καὶ τῆς δριμύτητος πεπεμμένης χρὴ ἀμφότερα παύεσθαι
τὰ συμπτώματα, καὶ τὸ κῶμα καὶ τὴν ἀγρυπνίαν. ὅταν οὖν ἐν ᾧ χρόνῳ πεπαῦσθαι ἐχρῆν αὐτὰ,
γινόμενα φαίνηται, χολὴν ἢ φλέγμα δηλοῖ κατειληφέναι τὸν ἐγκέφαλον, οὐχ αἵματος πλῆθος. εἴρηται
δὲ ἐν τῷ περὶ κρισίμων ἡμερῶν ἡ τῆς τετάρτης δύναμις, ἐξηγουμένων ἡμῶν ἐν αὐτοῖς τὴν Ἱπποκρά-
τους γνώμην, ὥσπερ καὶ τοῖς εἰς τὸ προγνωστικὸν ὑπομνήμασιν. ἐπίδηλον γὰρ εἶναι φησὶν αὐτὴν

τῆς ἑβδόμης.

τῆς ἑβδόμης. ὅπερ ἐστὶ προδηλοῦν πεφυκέναι ὁποία τις ἡ ἑβδόμη γενήσεται. μοχθηροῦ μὲν οὖν ἐν τῇ τετάρτῃ φανέντος σημείου, μοχθηρὰν ἀναγκαῖον ἔσεσθαι καὶ τὴν ἑβδόμην, σωτηρίου δὲ καὶ ἀγαθοῦ καὶ τὴν ἑβδόμην ἀγαθὴν γενήσεσθαι. κατὰ γὰρ τὴν ἀναλογίαν τῆς τοῦ σημείου δυνάμεως τὸ ἧττόν τε καὶ μᾶλλον ἀγαθὴν ἢ κακὴν γενέσθαι τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἀκόλουθον. δέδεικται γὰρ ἐν τῷ προγνωστικῷ τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δὲ ἧττον ὀλέθριά τε καὶ σωτήρια τῶν σημείων. καὶ τὴν ἑβδόμην οὖν ἀνάλογον κατὰ τὴν τετάρτην, ἤτοι μᾶλλον ἢ ἧττον ἀγαθήν τε καὶ κακὴν γενέσθαι συμβήσεται. τῆς οὖν ἀπὸ τῶν ῥινῶν στάξεως οὔσης ἀεὶ κακοῦ σημείου, τελειοτάτη κακία δηλοῦται τοῦ νοσήματος ἐὰν ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν γένηται. φαίνεται γὰρ ἐγκεχειρηκέναι μὲν ἡ φύσις ἀπορρίψασθαι τὸ κατὰ τὴν κεφαλὴν ἠθροισμένον πλῆθος, οὐ δεδυνῆσθαι δέ. πρόδηλον δ' ὅτι κάκιστόν ἐστι τὸ γένος τῶν τοιούτων σημείων. καὶ γὰρ ὅσα φύματα καὶ ἐξανθήματα πρὸς τὸ δέρμα τοῦ βάθους ἐξανθήσαντα παλινδρομεῖ, χαλεπώτατα πάντων ἐστί. καὶ οἱ ἀρξάμενοι μὲν ἱδρῶτες, εὐθέως δὲ παυσάμενοι, καὶ οὗτοι μοχθηροί. καὶ τὰ διαχωρήματα δ' ὁμοίως, ὅσα τε δι' αἱμορροΐδων, ἢ μήτρας ἐπὶ γυναικῶν κενοῦται. πάντα γὰρ ταῦτα χείρω τῶν μηδ' ὅλως ἐπιφανέντων, ὅταν ἀρξάμενα παύσηται. ἐνίοτε γὰρ συμβαίνει πέττουσαν ἔτι τὰ λυποῦντα τὴν φύσιν, οὐδέπω τῆς ἀποκρίσεως αὐτῶν ἔχεσθαι. τῶν δ' ἀρξαμένων μέν, εὐθέως δὲ παυσαμένων, ὥσπερ ὁρμή τις ἐμφαίνεται, τῆς φύσεως ἐκκρῖναι τὰ λυποῦντα σπευδούσης, καὶ οὕτως δι' ἀσθένειαν, μὴ δυναμένης ὃ προὔθετο κατεργάσασθαι.

Κοιλίης περίπλυσις ἐξέρυθρος, κακὸν μὲν ἐν πᾶσι τοῖσι νοσήμασι, οὐχ ἥκιστα δὲ ἐπὶ τοῖς προειρημένοις.

Ὁ μὲν οὖν Ἱπποκράτης ἔν τε τῷ προγνωστικῷ συγγράμματι τῶν σημείων ἑκάστου διδάσκει τὴν δύναμιν, ἐπὶ τέλει τε τοῦ βιβλίου συμβουλεύει τὰς δυνάμεις τῶν εἰρημένων σημείων, ἐκλογιζόμενον ὅπερ ἐστὶν ἀλλήλοις παραβάλλοντα, τὴν πρόγνωσιν οὕτω ποιεῖσθαι. τινὰ μὲν γὰρ ὁμοειδῆ τῶν σημείων ἐστί. ἄκουε δέ μου νῦν οὕτως ὁμοειδῆ λέγοντος, ὡσεὶ καὶ ὁμογενῆ φθάσας εἶπον. ἔνια δέ, οὔτε γένος ἔχει ταυτόν, οὔτε εἶδος. ὁμοειδῆ μὲν οὖν ἐστὶ τὰ καθ' ἕν τι πάθος γινόμενα. τὰ μὲν ἀναπτυόμενα τῆς κατὰ πνεύμονα καὶ θώρακα. καὶ τραχεῖαν ἀρτηρίαν καὶ λάρυγγα. συνελόντα δὲ φάναι, τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων διαθέσεως εἶναι σημεῖα. τῶν δ' αὐτῶν τούτων, ὅσα κατὰ τῆς ἀναπνοῆς πλημμελεῖται πρώτως. ἔξωθεν γὰρ αὐτῶν ἐστὶ τὰ κατὰ συμπάθειαν, ἐγκεφάλου τε καὶ μηνίγγων ὅπως διάκειται σημεῖα, διὰ μὲν τῶν ἐκκρινομένων, ὅσα διὰ μυκτήρων, ἢ ὑπερῴας κενοῦνται. διὰ δὲ τῶν βεβλαμμένων ἐνεργειῶν, ἐν καταφοραῖς, ἢ ἀγρυπνίαις, ἢ παραφροσύναις, ἢ σπασμοῖς, ἢ τρόμοις ὅλου τοῦ σώματος. ἐὰν οὖν ἅμα παραφρονεῖ καὶ σπᾶται τις, εὔδηλον ὅτι μείζων ἐστὶν ἡ διάθεσις, ἢ εἰ τὸ ἕτερον ἦν μόνον, οὕτω δὲ κἂν δυσπνοῶν εὐθὺς καὶ πτύει μέλαινα. καὶ ταῦτα μὲν οὖν ἴσως οὐκ ἄν τις ὀρθῶς ἀλλήλοις ἐπιπλέκει, διὰ τῆς ἐν τοῖς βιβλίοις διδασκαλίας. ἀρκεῖ γὰρ ἑκάστου τὴν δύναμιν εἰπεῖν ἐπιτρέψαντα τῷ μανθάνοντι, σκοπεῖσθαι πάντα ἐπὶ τῶν ἀρρώστων. ἡ δὲ τῶν ἑτερογενῶν σημείων ἐπιπλοκή, παντάπασιν ἄχρηστος, ἔν βιβλίοις τε γραφομένη, καὶ διὰ τῆς ἐν τοῖς λόγοις συνουσίας εἰς γυμνασίαν ἥκουσα. μετὰ γὰρ τὴν τῶν ἁπλῶν ἑκάστου δύναμιν ὁρισθεῖσαν, ἀρκεῖ μόνον ἐφεξῆς ἅπαξ εἰπεῖν ὅπερ εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης ὡς ἐκλογίζεσθαι δεῖ τῶν σημείων τὰς δυνάμεις, καὶ παραβάλλειν ἀλλήλοις, εἰς τὴν περὶ τῶν καμνόντων ἀπόφασιν. ἐὰν δέ τις εἰπὼν κακὸν εἶναι σημεῖον, οὖρα μέλανα, προσθῇ τούτῳ κάκιον εἶναι. κἂν πτύει μέλανα. καὶ τούτου πάλιν ἐφεξῆς φήσει, κἂν διαχωρήσει δὲ μέλανα. εἰ δὲ καὶ κατ' ἀρχὰς ἔτι κάκιον, ἐφεξῆς τε πάλιν ἔτι κάκιον εἶναι φήσει, τεταρταίῳ συμβῆναι τοῦτο, προσθῇ δὲ τούτοις καὶ τὸ κατ' ἀρχὴν τοῦ προγνωστικοῦ γεγραμμένον καὶ τὸ πρόσωπον νεκρῶδες ὅπερ ἰδίως ὀνομάζουσιν οἱ ἰατροί, ματαίαν ἐπιπλοκὴν γράψει σημείων, οὐδεὶς γάρ οὕτως ἐστὶν ἀδιανόητος, ὡς μὴ νοεῖν ἧττον μὲν ἔχειν κακῶς ᾧ περὶ πνεύμονα μόνον ἢ θώρακα διάθεσίς ἐστι νοσώδης. ᾧ δ' ἐν ἀμφοτέροις χεῖρον. ὧδε πρὸς τούτοις καὶ κατὰ γαστέρα μᾶλλον. εἰ δὲ καὶ καθ' ἧπαρ, ἢ ἐγκέφαλον, ἔτι καὶ μᾶλλον. ἅπερ οὖν ἅπαντες νοοῦσι καὶ χωρὶς τοῦ γραφῆναι, μάτην ταῦτα γράφεται. πλήν, εἰ χάρτας τις ἢ χρόνον ἀπολλύναι βούλεται. τούτου μὲν οὖν ἀεί μοι μέμνησο, πρὸς δὲ τὸ προκείμενον ἐπανέλθωμεν, τοῖς κεφαλὴν ὀδυνωμένοις, ὀσφύος μὲν ἀλγήματα, καὶ τραχήλου καὶ ὑποχονδρίου, προσθεῖναι λόγον ἔχει, πλειόνων γὰρ ὁμοειδῶν σημείων γινομένων ἅμα, οὐ μόνον τὸ τῆς διαθέσεως εἶδος ἢ γένος ἀσφαλέστερον, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγεθος αὐτοῦ γνωσθήσεται. προστεθέντος δὲ κώματος ἅμα παραφροσύνῃ, καὶ αὐτῶν ἐνδεικνυμένων τὰ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἔχειν κακῶς, ἥ θ' ἡμετέρα γνῶσις ἀσφαλεστέρα γενήσεται, καὶ ἡ διάθεσις μείζων φανεῖται. προσελθούσης δὲ τῆς ἀπὸ ῥινῶν στάξεως, οὐκ ἀσφαλεστέραν ἔτι φαίην διάγνωσιν εἶναι, ἀλλ' ἐπιστημονικὴν καὶ βεβαίαν, ἐνδεικνυμένων τῶν σημείων νενικῆσθαι τὴν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον δύναμιν, ὑπὸ τοῦ νοσήματος. εἰ δὲ καὶ τὸ τῆς τετάρτης ἡμέρας προστεθῇ, βεβαιότατα ἂν οὕτως εἰδείημεν, ἐν μεγάλῃ μὲν εἶναι διαθέσει τὸν ἐγκέφαλον, ὀλεθρίως δὲ

τὸν ἄνθρωπον ἔχειν. ἐὰν δέ τις τούτοις προσθῇ, ψυχρὸν δὲ ἐκπνεόμενον ἐκ τῶν ῥινῶν καὶ τοῦ στόματος. ἐλλείπει
μὲν ἐν πᾶσιν, οὐχ ἥκιστα δὲ ἐν τοῖς προειρημένοις, ἀληθὲς μέντοι φησὶ περὶ τῶν πρὸς τὴν ἐν συγγράμματι
διδασκαλίαν, ὥσπερ εἰ καὶ τούτοις προσθείη μέλανα πτύσματα. κακὰ μὲν γὰρ καὶ ταῦτα. διαθέσεως δ' ἄλλης
ἐστὶ παρὰ τὰ προειρημένα γνωρίσματα. καθάπερ καὶ τὰ οὖρα. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα μελαινόμενα φαῦλον
ἐστὶ σημεῖον ἀλλ' ἑτέραν διάθεσιν ἐνδείκνυται. κατὰ μὲν οὖν τὸ προγνωστικὸν ἑκάστου τῶν σημείων δυνά-
μεις ἴδια δηλοῦται, καὶ συνεχῶς αὐτῶν ἐνίοτε γέγραπται, μίαν ἐνδεικνυμένων διάθεσιν. ὡς ἐν
ἀρχῇ μὲν ἐπὶ τοῦ νεκρώδους προσώπου. κατὰ τὸ τέλος δὲ ἐπί τε τῶν ἐμπυημάτων καὶ ἐπὶ ὑδέρων,
καί τινων ἄλλων. ἐνταυθοῖ δὲ πολλάκις ἐν μιᾷ συνδρομῇ τῶν ἑτερογενῶν ἐπιπλέκεται πολ-
λὰ περιττῶς. ἐξέρυθρος οὖν περίπλυσις ἐν ταῖς ἡπατικαῖς διαθέσεσι γινομένη, κακῶς ἔζευκται
10 καὶ τοῖς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ἔστι μὲν οὖν καὶ αὐτὴ καθ' αὑτὴν οὐκ ἀγαθὸν σημεῖον, ἀρρωστίαν ἥ-
πατος ἐνδεικνυμένη, προστεθεῖσα δὲ τῷ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον πάθει κατὰ δύο διαθέσεις ἰσχυρὰς ἐν-
δείξεται τὸν ἄνθρωπον κινδυνεύειν. ἀλλὰ τί τοῦτο; καὶ γὰρ ἐὰν πλευρῖτις καὶ περιπνευμονία καθ'
ἕνα γένηται χρόνον, ἐπικινδυνώτερόν ἐστιν ἢ εἰ θάτερον αὐτῶν μόνον ἐγεγόνει. κἂν δυσεντερικὸς ἐπὶ
τούτοις ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος γένηται ἔτι. κἂν ὁτιοῦν ἄλλο σὺν αὐτοῖς πάθῃ. ἀλλ' οὐδεὶς ἐν συγγράμ-
ματι τοιαύτας ἐπιπλοκὰς διδάσκει. περιπλύσεις δὲ ὀνομάζει κοιλίας τὰς τῶν λεπτῶν κατὰ τὴν
σύστασιν ὑγρῶν διαχωρήσεις. ὡσεὶ καὶ πλυνάς τις ὕδατι κοιλίαν ἡμαγμένην ἐκχέει τὸ ὕδωρ. οὕτω δὲ
καὶ χολώδης λέγεται περίπλυσις, ὅταν οἷον ἂν ἐξ ὕδατος ἐγένετο καὶ χολῆς ὀλίγης μιχθέντων
τοιοῦτον φαίνηται διαχωρούμενον, ἀρρωστία δὲ τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως τοῦ ἥπατος. ὡς τὰ πολ-
λὰ δὲ καὶ τῆς αἱματοποιητικῆς τὸ σύμπτωμα σὺν αὐτῇ, τοῦτο δὲ γίνεται τοῖς ἐμουμένοις περιτ-
20 τώμασιν ἀνάλογον. ὅταν γὰρ ἡ κατὰ τὴν γαστέρα πέψις ἄμεμπτος γίνηται, τοιοῦτον οὐδὲν ἕπεται
σύμπτωμα. βαρυνθείσης δὲ ὑπὸ πλήθους ἢ διαφθορᾶς αὐτῆς, ἢ καὶ περιττῶν ὑγρῶν ἀπολει-
φθέντων ἐν τῷ στόματι τῆς κοιλίας οὐ πάνυ τι χρηστῶν ἐπὶ τὴν ἀπόκρισιν αὐτῶν ἐξορμῶσα, τοὺς
ἐμέτους ἐργάζεται. τοιοῦτον δή τι καὶ κατὰ τὴν τοῦ αἵματος γένεσιν ἐν ἥπατι συμβαίνει. καὶ διὰ τοῦτο
ποτὲ μὲν αἱματώδεις γίνονται διαχωρήσεις, ἐνίοτε δ' ἐξέρυθροι περιπλύσεις, ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἥπατος ὑ-
δατώδους ἅμα καὶ αἱματώδους ἰχῶρος εἰς τὴν γαστέρα συρρέοντος ἢ βραχέως αἵματος δριμέος καὶ
δακνώδους, ὡς ἂν ἡμιπέπτου λεπτοῖς καὶ ὑδατώδεσιν ὑγροῖς ἀναμεμιγμένου, καὶ χρωννύντος
αὐτάς.

Αἱ δασεῖαι γλῶσσαι καὶ κατάξηροι, φρενιτικαί.

30 Ἄμεινον ἦν τραχεῖαι γεγράφθαι. σύμφυτον γὰρ ἐχούσης ὑγρότητα τῆς γλώττης, τὴν ἐκ τῶν ὀνομα-
ζομένων σιαλοχόων ἀγγείων τε καὶ ἀδένων, ἡ μὲν πρώτη ταύτης ἔνδεια, δασεῖαν αὐτὴν, ἡ δ' ἐπὶ πλέον,
τραχεῖαν ἐργάζεται, ἡ δ' ἀμφοτέρα ξηρότης, ῥήγνυσιν αὐτὴν, τουτέστι τὴν καθύγρον. ὥσπερ τὴν λι-
παρὰν γῆν ὁ πολυχρόνιος αὐχμός. οὔκουν οἷόν τε κατάξηρον ἅμα καὶ δασεῖαν εἶναι τὴν γλῶτταν.
ἀλλ' ἄμεινον ὡς ἔφην γεγράφθαι τραχεῖαν. ὥστε δυοῖν θάτερον, ἢ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς ἀμελῶς ἡρμή-
νευσεν, ἢ ὁ πρῶτος ἐγγραψάμενος τὴν ῥῆσιν ἥμαρτεν. ἀλλά γε ἡ τοιαύτη γλῶττα ξηρότητος ἐστὶν ἀ-
μέσου γνώρισμα, διὸ καὶ τοῖς καυσώδεσι πυρετοῖς ἐπιγίνεται, καὶ ἤρκει τοῦτο διδάξαι τῷ κατὰ τὸν
ἐν τῷ προγνωστικῷ νόμον ἐπὶ τὴν διδασκαλίαν ἀφικνουμένῳ. ἐνεῖ γὰρ ὁ μανθάνων κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον
εἴ τε τοῖς τοιούτοις πυρετοῖς γίνεσθαι, κἂν τῷ φρενιτικῷ τὴν κατάξηρον γλῶτταν. ἐπειδὴ καὶ τὸ φρενι-
τικὸν πάθος ὑπὸ τῆς ξανθῆς χολῆς γιγνόμενον, θερμὸν καὶ ξηρόν ἐστιν. ἐμοὶ μὲν οὖν ἄμεινον δοκεῖ,
40 τὴν λέξιν ἡμαρτῆσθαι φάναι, καθάπερ καὶ ἄλλας πολλὰς ἐν πολλοῖς τῶν παλαιῶν ἐπεδείξαμεν
ἡμαρτημένας, τῶν πρὸ ἐμοῦ γεγονότων οὐκ ἰατρῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ φιλοσόφων, καὶ γραμματι-
κῶν καὶ ῥητορικῶν, ἔνιοι δὲ τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον ἐπεχείρησαν αὐτῷ βοηθεῖν, γλώττας
εἰρῆσθαι φάσκοντες δασείας, τὰς ποιητικὰς τῆς δασείας φωνῆς. εἶναι γάρ τινας φασὶν οὕτως ὀνο-
μαζομένας φωνὰς, ἀφ' ὧν τοὺς φθεγγομένους ἀνθρώπους αὐτὰς δασυστόμους ὀνομάζεσθαι. τὰς οὖν
τοιαύτας φωνὰς μετὰ καταξήρου γλώττης, φρενιτικὰς εἶναί φασιν, ὥσπερ οὐ δυνηθέντος ἂν εἰρη-
κέναι τοῦ συγγραφέως. αἱ δασεῖαι φωναὶ μετὰ καταξήρου γλώττης φρενιτικαί, τὸ δ' ἀντὶ τῶν φωνῶν
γλῶτταν εἰπεῖν, ἀλλόκοτόν ἐστιν, οὕτω γὰρ ἄν τις εἴπῃ, καὶ βαρείας καὶ ὀξείας καὶ μεγάλας, καὶ μικρὰς
γλώττας, ὅταν ὀξεῖαν ἢ βαρεῖαν ἢ μικρὰν ἢ μεγάλην ἐθέλει δηλῶσαι φωνὴν, πρὸς τὸ μὴ δ' ἀκηκοέναι με
τινὰς ὀνομαζομένας φωνὰς δασείας, ὥσπερ ἤκουσα μελαίνας τε καὶ λευκὰς ἐκ μεταφορᾶς ὀνομαζόντων
50 ἐνίων. ὡς οὐ δὲ τίνας λέγουσι δασείας, οἶδα, τὰς μὲν γὰρ βραγχώδεις καὶ μελαίνας ἐν τοῖς περὶ φωνῆς ἔδειξα
δι' ὑγρότητα τῶν φωνητικῶν ὀργάνων γιγνομένας, τὰς δασείας δὲ εἰ μὲν ἄλλας τινὰς παρὰ ταύτας λέγουσιν,
ἐχρῆν ἑρμηνεῦσαι αὐτοὺς, εἰ δ' ἐκ τούτων τινὰς, δι' ὑγρότητα μᾶλλον, οὐ διὰ ξηρότητα τοιαῦται γίνονται φωναί,

καθάπερ

καθάπερ ὀξεῖαι καὶ κλαγγώδεις ἐπὶ ξηρότητι τῶν φωνητικῶν ὀργάνων, ἅπερ ἐστὶ τὰ κατὰ τὸν λάρυγγα. τὴν γλῶτταν δὲ οὐ φωνητικὸν, ἀλλὰ διαλεκτικὸν ὄργανον ἴσμεν οὖσαν, καὶ διὰ τοῦτο παθούσης αὐτῆς, τραυλίζειν τε καὶ ψελλίζειν συμβαίνει κατὰ τὰς διαλέκτους, οὐ βραγχώδη φωνὴν ἢ μέλαιναν ἴσχειν, οὐ γένους ὄντος ὑπονοῶ τινὰς εἶναι νομίζειν ἃς αὐτοὶ καλοῦσι δασείας φωνάς, ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἔφην οὐκ ἤκουσα καλοῦντος οὕτως οὐδένος, καίτοι πολλῶν ἀκούσας ἰατρῶν λεγόντων, δασέα βλέφαρα τὰ τραχύτητα ἔχοντα τινὰ μετρίως, καθάπερ ἡ δασεῖα γλῶττα. τὰς γὰρ ὁλοκλήρους δασύτητας ἐν τοῖς βλεφάροις, οὐκέτι δασύτητας ἀλλὰ τραχύτητας καλοῦσιν, ἀνάλογα οὖν πάλιν καὶ ταῦτα τῇ κατὰ τὴν γλῶτταν τραχύτητι.

T Τὰ ἐπὶ ταραχώδεσιν ἀγρύπνοισιν οὖρα ἄχροα μέλανα ἐναιωρούμενα ἐφ᾽ ἱδρῶτι, φρενιτικά.

10

Σολοικώδεις κατὰ τὴν λέξιν εἰσὶν οὐκ ὀλίγαι τῶν ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ ῥήσεις, ὡς καὶ διὰ τοῦθ᾽ ὑποπτεύειν αὐτὸ τινὰς εὐλόγως Ἱπποκράτους οὐκ εἶναι. διὰ βραχυλογίαν μὲν γὰρ ἀποκεχωρηκέναι τοῦ μοχλικοῦ ὄντος τῶν ὁμολογουμένων Ἱπποκράτους βιβλίων, οὐ μόνον τούτου ἀλλὰ καὶ τῶν ἀφορισμῶν. καίτοι διὰ βραχυτάτης λέξεως ἑρμηνευομένων κἀκείνων. οὐ μὴν σολοικώδης γέ ἐστιν ἡ ἑρμηνεία κατ᾽ αὐτὸ, μετὰ καὶ τοῦ περιπιέσθαι τῶν ἑρμηνευομένων, ὡς λέγειν δεινὸν ὄντα τὸν γεγραφότα τὸ βιβλίον ἐκεῖνο. τουτὶ δὲ τὸ προκείμενον ἡμῖν ἀλλόκοτον ἐν πολλαῖς ῥήσεσιν ἔχει τὴν ἑρμηνείαν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν οὔρων ἐν τῇ δε τῇ νῦν προκειμένῃ. οὕτω γὰρ ἀκύρως λέλεκται τὸ ἐναιωρούμενα γίνεται τὰ οὖρα, τῶν ἐμφερομένων αὐτοῖς ὀνομαζομένων οὕτως, οὐκ αὐτῶν τῶν οὔρων. διὸ καί τινες ὑπαλλάξαντες τὴν λέξιν οὕτως ἔγραψαν. τὰ ἐπὶ ταραχώδεσιν ἀγρύπνοισιν οὖρα ἄχροα μέλασιν ἐναιω-
20 ρούμενα. ἐγὼ δὲ καὶ κατὰ τήνδε τὴν γραφὴν τὸ σολοικοφανὲς κἂν ὅτι μάλιστα δοκῶσιν αὐτῷ φεύγειν, ὑπαλλάττοντες τὴν λέξιν. τὰ γὰρ ἐναιωρούμενα, φανερῶς ἐπὶ τὰ οὖρα τὴν ἀναφορὰν ἔχει. ταῦτα οὖν αὐτὰ καὶ φρενιτικὰ λέγεται, τουτέστιν ἤτοι σημαίνοντα φρενῖτιν, ἢ ποιοῦντα. τὸ μὲν οὖν ποιεῖν, οὐκ εὔλογον. τὸ δὲ σημαίνειν οὐκ ἄλογον. εἰ δὲ σημαίνει, αὐτῇ τῇ ποιούσῃ αἰτίᾳ τὴν φρενῖτιν κατά τι κοινωνεῖ αὐτά. δέδεικται δὲ τὰ μέλανα διὰ τὸν ὀρρὸν τῆς μελαίνης χολῆς τοῖς ὑδατώδεσι συναπερχόμενον περιττώμασι, γίνεσθαι. διττὴ δ᾽ ἐστὶν ἡ γένεσις τῆς μελαίνης χολῆς, ἢ τῆς ξανθῆς ὑπεροπτημένης, ἢ τοῦ παχέος αἵματος. ὑπεροπτᾶται δὲ διὰ θερμασίαν ἰσχυράν, εἰκότως οὖν ἔν τε τοῖς καύσοις ὀνομαζομένοις πυρετοῖς οὐρεῖται, κἀν τοῖς φρενίτισι ταῦτα τοιαῦτα. θερμὰ γὰρ καὶ ξηρὰ τὰ πάθη ταῦτα. χείρω δὲ τῶν οὔρων ἐστὶ τὰ δι᾽ ὅλων αὐτῶν μέλανα, τῶν ἐναιώρημα μόνον ἐχόντων μέλαν. ἀλλὰ κατὰ τὴν προκειμένην λέξιν, οὐ δὲ τοῦτο διήρθρωται σαφῶς, εἴθ᾽ ὅλα λέγει τὰ οὖρα μέλανα, εἴτε μόνα τὰ ἐναιωρήματα. βούλεται
30 οὖν ὁ γράψας τὴν προκειμένην ῥῆσιν ὅστις ἂν ᾖ, τὰ τοιαύτην ἔχοντα χροιὰν οὖρα γινόμενα ταραχώδεσί τε καὶ ἀγρύπνοις, φρενῖτιν σημαίνειν. ταραχώδεις ἀκουόντων ἡμῶν τοὺς ἀλόγως ταραττομένους, ὃ γίνεται βεβλαμμένης μετ᾽ ὀλίγον τῆς διανοίας. αὐξηθείσης δὲ τῆς ὀλίγης ταύτης βλάβης οὐ ταραχώδεις ἁπλῶς, ἀλλ᾽ ἤδη παραφρονοῦντες λέγονταί τε καὶ γίνονται. περὶ δὲ τῆς ἀγρυπνίας τί δεῖ καὶ λέγειν, ὡς ἕν τι τῶν φρενιτικῶν ἐστι συμπτωμάτων; ἐκ περιττοῦ δὲ πρόσκειται κατὰ τὴν ῥῆσιν τὸ ἄχροον ἐπὶ τῶν οὔρων, συνεδηλοῦτο γὰρ τοῖς μέλασι. τὸ δ᾽ ἐφ᾽ ἱδρῶσι, δηλοῖ μὲν ἱδρῶτας γίνεσθαι περὶ τὴν κεφαλὴν, σημαίνοντας αὐτὴν ὑπὸ πλήθους ἐνοχλεῖσθαι. καὶ εἴη ἂν καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο φρενιτικὸν σημεῖον. ἀκύρως δ᾽ ἡρμήνευται μὴ δυναμένων ἡμῶν ἐξευρεῖν τί νοῆσαι δεῖ ἐφ᾽ ἱδρῶτι, πότερον οὖρα, πιθανώτατον γοῦν τοῦτο δόξειεν ἀκούεσθαι, κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῆς ὅλης ἑρμηνείας. ἢ τὰ πεπονθότα σώματα, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὰ πάθη. ὅπως δ᾽ ἄν τις ἀκούοι, τό γε τῆς ἑρμηνείας ἄκυρον, οὐκ ἔστιν ἐκ-
40 φυγεῖν. ἀλλὰ καταλιπόντες ταύτην ὅπως ἂν ἔχει, περὶ τῶν γεγραμμένων ἐπισκεψώμεθα. τὰ μὲν οὖν τῆς ἀγρυπνίας τε καὶ ταραχῆς τῶν καμνόντων, ὄντως φρενιτικά. τὰ δὲ τῶν οὔρων τε καὶ τῆς ἐφ᾽ ἱδρώσεως, οὐδαμῶς. τῶν γὰρ κατὰ τὰς ἀρτηρίας τε καὶ τὰς φλέβας χυμῶν ὅπως ἔχουσι γνωρίσματ᾽ ἐστὶ τὰ οὖρα. τὰ δὲ φρενιτικὰ σημεῖα, τὴν περὶ τὸν ἐγκέφαλον ἐνδείκνυται διάθεσιν. ὥσπερ γε καὶ τὰ κατὰ τοὺς ἱδρῶτας ἄλλων μέν τινων ἐστὶ διαθέσεων γνωρίσματα, περὶ ὧν εἴρηται πολλάκις. οὐ μὴν ὅπως ἔχει τὰ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἱκανὰ δηλοῦν ἐστιν. ἔνιοι δὲ τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον, ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἐπιδημίαις γεγραμμένων ἀρρώστων ἐκλέγουσι τοὺς παραφρονήσαντας, οἷς συνέβη ἴσχειν τι τῶν ἐνταῦθα λεγομένων συμπτωμάτων τε καὶ σημείων, ἢ ἐν διαχωρήμασιν, ἢ ἐν οὔροις, ἢ ἐμέτοις, ἢ ἱδρῶσιν, ἢ ἐξανθήμασιν, ἢ πτύσμασιν, ἢ κατά τι μέρος ἐνοχλούντων. μὴ μέντοι γε ὄντων φρενιτικῶν τῶν τοιούτων σημείων, ὑπαρχόντων δὲ τοῖς ἀρρώστοις ἐξ ἀνάγκης. ἀδύνατον γὰρ ἦν ἐν αὐτοῖς μηδόλως εὑρεῖν ἢ τοῖον, ἢ μὴ τοῖον οὐ-
50 ρεῖν. ὡσαύτως δὲ κἀπὶ τῶν διαχωρημάτων καὶ πτυσμάτων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. ἐὰν οὖν ἅμα τοῖς φρενιτικοῖς σημείοις ἐπ᾽ ἀρρώστου τινὸς ὀφθῇ διαχώρημα τοῖον, ἢ τοῖον ἄλλο τι, κἄπειτα φρενιτικὸς ὁ ἄνθρωπος γένηται, μοχθηρῶς ἄν τις ἀποφαίνηται τὰ γινόμενα σημεῖα πάντα, φρενίτιδος εἶναι δηλωτικά. δυοῖν γὰρ θάτερον ὑπάρχειν δεῖ τοῖς ἰδίοις τῶν νοσημάτων σημείοις. ἤτοι διὰ παντὸς, ἢ μόνοις συμβαίνειν. ὅταν δὲ μήτε μόνοις ὑπάρχειν, μήτε διαπαντὸς, οὐκ ἔστιν ἐκείνων ἴδια καὶ τοίνυν καὶ τὰ φρενιτικὰ σημεῖα, βεβαιότατα μὲν ἐστὶν, ὅσα διαπαντός τε καὶ μόνοις ὑπάρχει τοῖς φρενιτικοῖς. εἶθ᾽ ἑξῆς, ὅσα διαπαντὸς μὲν, ἀλλ᾽ οὐ μόνοις. ὑφ᾽ ἡμῶν μὲν οὖν ἐν ταῖς περὶ τούτων πραγματείαις, διώρισται ταῦτα, καὶ δέδεικται μήτ᾽ ἐν οὔροις, μήτε ἐν διαχωρήμασι, μήτ᾽ ἐν ἱδρῶσι, μήτ᾽ ἐν πτύσμασι, μήτ᾽ ἐν τοῖς ἐμουμένοις φρενιτικὰ γίνεσθαι σημεῖα. τοῖς δ᾽ ἐξηγησαμένοις τὸ βιβλίον

ὀλίγου δεῖν ἅπασιν ἔθος ἐστὶν ὡς ἔφην παραγράφειν, τοὺς ἐκ τῶν ἐπιδημιῶν ἀῤῥώστους, οὐ μόνον ἐπὶ τῆς
προκειμένης ῥήσεως, ἀλλὰ καὶ τῶν ὁμοίων αὐτῇ πασῶν. διὰ τοῦτ' οὖν αὐτῶν οἱ ζηλωταὶ πολυλόγοι μὲν γίνον-
ται καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπὶ τῶν ἀῤῥώστων, ἰδιώταις δὲ ὅμοιοι φαίνονται προγνώσεως ἕνεκα, ὃ γοῦν συνεχές ἐστιν
ἐν ἅπασι τοῖς προγνωστικοῖς, τῆς τῶν νοσημάτων ἰδέας σημείοις, ἐν τῇ περὶ τῶν πεπονθότων τόπων μεθόδῳ
γεγυμνάσθαι, περὶ ἧς ἰδίᾳ μοι γέγραπται, καθάπερ γε καὶ περὶ τῶν τὰς κρίσεις σημαινόντων, ὧν ἀγύ-
μναστοι τινὲς ὄντες, ἐξηγεῖσθαι τολμῶσιν τὰς τῶν παλαιῶν ἰατρῶν βίβλους, οὐκ εἰδότες ὅτι τὸν ἀγαθὸν
ἐξηγητὴν ἱκανὸν εἶναι χρὴ κρίνειν πρότερον αὐτὸν ὅσα καλῶς ἢ μὴ καλῶς εἶπεν ὁ συγγραφεύς, ἵνα μὴ τοῖς κα-
κῶς εἰρημένοις συναγορεύων, ἀγνοίας ἢ φιλονεικίας ἀπενέγκηται δόξαν. ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον ἐν αὐτῇ τῇ ῥήσει,
τῇ νῦν προκειμένῃ παρατίθενται, τοὺς ἐκ τῶν ἐπιδημιῶν ἀῤῥώστους, ἀλλὰ καὶ δι' ὅλου τοῦ βιβλίου τοῦτο
10 πράττουσιν, ἄμεινον εἶναί μοι δοκεῖ τέλειον ὅλον ἐκπληρῶσαι τὸν ἐνεστῶτα λόγον. ἐὰν δέ τις ἄχθηται τῷ μή-
κει, νομίζων τῆς προκειμένης ῥήσεως ἴδιον αὐτὸν, οὐ κοινὸν ὑπάρχειν ὅλου τοῦ βιβλίου, παρ' ἡμῶν ἀκουσάτω
ὡς τοῖς μὲν ἐξηγηταῖς ἐν ἁπάσαις σχεδὸν ταῖς ἐξηγήσεσιν, ἐξ ὧν κακῶς παρατίθενται ῥήσεων, οὐ μόνον
μακρὸς, ἀλλὰ καὶ βλαβερὸς τοῖς μανθάνουσιν ὁ λόγος γίνεται, τὰ δ' ὑπ' ἐμοῦ νῦν ἅπαξ ῥηθέντα χρήσιμά
τε ταῦτά ἐστι καὶ τὴν τῶν μελλόντων ἁπάντων ἐξήγησιν σύντομον ποιεῖται, παύσεται μὲν ἐγκαλῶν τῷ μήκει
χάριν δ' εἴσεταί μοι τῆς τῶν διδαχθέντων ὠφελείας ἕνεκα, καὶ τῆς τῶν μελλόντων λεχθήσεσθαι συντομίας.
γενήσεται δ' ὁ λόγος ὡς ἐπὶ παραδείγματος τῆς φρενίτιδος, ἁπάντων νοσημάτων κοινὸς ὤν. ἐπεὶ τοίνυν
πρόκειται μεθόδῳ τὰ φρενιτικὰ σημεῖα πάνθ' εὑρεῖν, ἀπὸ τῆς τοῦ πάθους ἐννοίας ἀρξώμεθα, δέδεικται γὰρ
ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως ἀρίστη πάντων τῶν ῥηθήσεσθαι μελλόντων ἀρχὴ, τοῦ ζητουμένου πράγματος ἡ
ἔννοια. φρενῖτιν οὖν ὀνομαζόντων πάντων ἀνθρώπων τὴν τοιαύτην διάθεσιν, ἐν ᾗ τὰς φρένας ὁρῶσι βεβλαμ-
20 μένας, ἃς δὴ καὶ νοῦν καὶ διάνοιαν ὀνομάζουσιν, εὑρῆσθαι χρὴ πρότερον ἐν ᾧ τοῦ σώματος μορίῳ, τὸ φρονοῦν
τῆς ψυχῆς ἐστιν. ἐπιδέδεικται δ' ἡμῖν πρότερον τοῦτο, ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμά-
των, ὥστε κἀπ' αὐτῶν νῦν ἀρξάμενοι, διὰ κεφαλαίων εἴπωμεν, ἃ ἐπιτομήν τινα τῶν ἐν τῇ περὶ τῶν πεπον-
θότων τόπων πραγματείᾳ γεγραμμένων. ἀναγκαῖον γὰρ εἶναί φημι τῇ τε βλάβῃ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ πε-
πονθότος μορίου, καὶ τοῖς κατ' αὐτὸ φαινομένοις εὑρίσκεσθαι τὴν διάθεσιν, ἤτοι γ' ἀρχομένην, ἢ συντετελεσμένην.
εἴρηται δέ μοι καὶ πρόσθεν, ὡς τὰ τῆς ἀρχομένης γνωρίσματα προγνωστικὰ σημεῖα τῆς ἤδη συμπεπληρω-
μένης ἐστί. τίνα τοίνυν ἔργα τοῦ ἐγκεφάλου κατὰ φύσιν ἔχοντος ἐστὶν, ὁ γνοὺς, ἐκ τῆς βλάβης αὐτῶν εὑρίσκειν
δυνήσεται, πρῶτον μὲν ὅτι πέπονθεν, εἶθ' ὁποῖον τί τὸ πάθος ἐστὶν αὐτό. εὑρέθη δὲ ἡμῖν ταῦτα, ἥ τε κατὰ
προαίρεσιν ἐνέργεια, καὶ διανόησις, αἴσθησίς τε καὶ μνήμη. τούτων οὖν αἱ βλάβαι τὸν ἐγκέφαλον ἐνδείξονται
πάσχοντα τοιοῦτον πάθος, οἷον ἂν εἴη τὸ τῆς βλάβης εἶδος. οἷον αὐτίκα τῶν κατὰ προαίρεσιν ἐνεργειῶν ὄργανα
30 μὲν οἱ μύες εἰσί. γίνονται δ' αὗται τοῖς διά τε τῶν χειρῶν καὶ σκελῶν ἐνεργοῦσι, καὶ τὴν κεφαλὴν καὶ ῥάχιν
κινοῦσιν, διαλεγομένοις τε καὶ φωνοῦσιν, καὶ ἀναπνέουσιν, ἐδείχθη γὰρ καὶ ἥδε ἡ ἐνέργεια, τὴν πρώτην ἀρ-
χὴν τῆς κινήσεως ἔχουσα διὰ τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου νεύρων ἐπὶ τοὺς τοῦ θώρακος μῦς ἀφικνουμένων, ὅταν οὖν
τις ἐνέργεια τῶν εἰρημένων φαίνηται βεβλαμμένη, ζητητέον ἐστί σοι, πότερον τὸ ἴδιον πάθος ἐστὶ τῶν ἐργα-
ζομένων αὐτὴν μυῶν, ἢ διὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἀφικνουμένην ἐν αὐτοῖς δύναμιν ἡ βλάβη γίγνεται. εἶτ' ἂν
εὕροις ὅτι διὰ τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, ὑπόπτευε εὑρεθήσεσθαί τι νόσημα τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, ἐὰν ἡ φαινομένη βλά-
βη, μὴ μικρὰ, καὶ τὴν αὔξησιν ἀξιόλογον ἔχει, οἷον ἵνα σαφὴς ὁ λόγος γένηται τῆς ἀναπνοῆς ὑπὸ τῶν
κατὰ τὸν θώρακα μυῶν γινομένης, ὅταν ἀπαθεῖς ὦσιν οἱ τοιοῦτοι, ζήτησαι μή τι τῶν ἄλλων μορίων πέπον-
θε, δι' ὧν τὸ πνεῦμα κατὰ τὰς ἀναπνοὰς εἴσω τε καὶ ἔξω φέρηται. καὶ μηδὲν εὑρὼν ἐκείνων βεβλαμμένον,
ὑπόπτευε τὸν ἐγκέφαλον πεπονθέναι. ἵνα δὲ ἀκριβὴς ὁ διορισμὸς ᾖ, καὶ τὰ συγκινούμενα τῷ θώρακι μόρια
40 συνεπίσκεψαι, δέδεικται γὰρ ἐν τῷ περὶ δυσπνοίας καὶ ταῦτα βλάπτοντα τὴν ἀναπνοήν, ἐὰν οὖν
ἅπαντ' εὕροις αὐτὰ τελέως ἀπαθῆ, τηνικαῦτα τὸ τῆς δυσπνοίας εἶδος ἐπίσκεψαι. τίνα δύναται διάθεσιν ἐνδεί-
ξασθαι τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, οἷον ἵνα πλῆρες ᾖ τὸ παράδειγμα, φησὶν Ἱπποκράτης ἐν τῷ προγνωστικῷ.
» πνεῦμα δὲ πυκνὸν μὲν ἐὸν πόνον σημαίνει, ἢ φλεγμονὴν ἐν τοῖς ὑπὲρ τῶν φρενῶν χωρίοις, μέγα δὲ ἀναπνεό-
» μενον καὶ διὰ πολλοῦ χρόνου, παραφροσύνην δηλοῖ, ὀνομάζει δὲ τὸ διὰ πολλοῦ τοῦτο πνεῦμα, καὶ ἀραιὸν
αὐτὸ, ὡς ἐπιδέδεικταί μοι κατὰ τὰ περὶ δυσπνοίας ὑπομνήματα. τὸ μὲν γὰρ ἀραιόν, ἴδιόν τε ἅμα καὶ
ἀχώριστον παραφροσύνης σημεῖον. ἐπιδέδεικται δὲ καὶ κατὰ τὰ τῶν ἐπιδημιῶν βιβλία, ὡς ἅπαντες οἱ μέγα
καὶ ἀραιὸν ἀναπνέοντες παρεφρόνησαν. εἰ μὲν οὖν τις ἐν οὔροις, ἢ διαχωρήμασιν, ἢ πτύσμασιν, ἢ ἐμέτοις, ἢ
ἱδρῶσιν, ἤ τινι τῶν ἄλλων δύναται δεῖξαι τι σημεῖον, εἴ τε ἴδια μόνης τῆς παραφροσύνης ἐστὶν ἴδιον. εἴτε
μὴ καὶ μόνης, ἀλλ' ἀχώριστον αὐτῆς, εἰκότως αὐτὸ τοῖς φρενιτικοῖς συναριθμήσειε σημείοις. εἰ δ' οὔτ' ἐκ τῆς
50 τῶν πραγμάτων φύσεως ἀπόδειξιν εἰπεῖν αὐτῷ τινὰ δυνατόν ἐστιν οὔτ' ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν δεῖξαι πα-
ραφρονούσαις πάσαις, ἤτοι διαπαντὸς ὑπάρχον, ἢ εἰ μὴ διαπαντὸς, ἀλλὰ μόναις ὑπάρχον αὐταῖς. οὐκ εὐλό-
γως τὸ τοιοῦτον σημεῖον ἐν τοῖς φρενιτικοῖς τάττει. τοῦτ' ἔχων ἓν μόνον εἰπεῖν ὅτι τεθέαται ποτὲ φρενιτικοῖς τισὶν
ὑπάρξαν αὐτό. κατὰ γοῦν τὸν λόγον αὐτὸν, τἀναντία τοῖς φρενιτικοῖς νοοῦμεν σημεῖα εἶναι. φέρε γὰρ εἰκὸς
ἡμῖν ἑωρᾶσθαι φρενιτικοὺς, ὧν τοῖς μὲν τὰ κατὰ τὴν κοιλίαν ἐπισχεῖσθαι. τοῖς δὲ ἄλλοις καὶ πλείω τῶν
κατὰ φύσιν ἐκκρίνεσθαι, ἔγραψε δή που τις ἐν τοῖς φρενιτικοῖς σημείοις, καὶ τὴν τῆς γαστρὸς ἐπίσχεσιν.
εἶτα τινὰ τούτου μαρτύριον εἶναι νομίζει τῶν φρενιτισάντων ἐκείνους, οἷς προσεπισχέθη γαστήρ. προπε-
τοῦς γάρ τινος ἐν ταῖς ἀφοράσεσι γράψαντος ἐπισχεθεῖσαν κοιλίαν φρενιτικὸν εἶναι σημεῖον, ἔνεστιν ἄλλῳ

προπετεῖ

προσωπεῖ μὴ μαρτυρεῖν τῷ λόγῳ, φάσκοντι καὶ τοὺς δὲ φρενιτικούς. ὧν ἐκταραχθεῖσαν ἐθεάσατο τὴν γαστέρα. γράφοντος οὖν Ἱπποκράτους ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν ἅπαντα τὰ συμβαίνοντα τοῖς ἀῤῥώστοις, ἀναγκαῖον ἐστὶν ὥσπερ τοῖς φρενιτικοῖς, οὕτω καὶ τοῖς περιπνευμονικοῖς καὶ τοῖς κυναγχικοῖς, ἅπασί τε τοῖς ἄλλοις ἤτοι γ' ἐκταραχθείσης τῆς γαστρὸς ἢ ὑπελθούσης, ἐκεῖνο μὲν γράψαι σὺν τοῖς ἰδίοις τῶν παθῶν καὶ ταῦτα. τοὺς δ' ἐξηγητὰς ἡγεῖσθαι τοῦ νοσήματος αὐτὰ εἶναι σημεῖα. μὴ γινώσκοντες ἄλλα μὲν εἶναι τὰ παθογνωμονικὰ, καὶ προγνωστικὰ νοσήματος ἴδια. ἄλλα δὲ καὶ ἀχώριστα σημεῖα. καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔφην, ἐπὶ τῆς ἀναπνοῆς μεγάλης καὶ ἀραιᾶς γινομένης. ὅταν δὲ τούτων μὴ εὐπορῶμεν, τὸ μήτ' ἴδιόν τι ζητεῖν, ἢ ἀχώριστον τοῦ πάθους γνώρισμα, ἀλλὰ πότερον ὀλεθρίως ἢ σωτηρίως ὁ κάμνων ἔχει. τότε πάντων τῶν κατὰ τὸ σῶμα φαινομένων αὐτῷ σημείων τε καὶ συμπτωμάτων, ἡ ἐπίσκεψις ἀναγκαία γίνεται. περιέχεται δ' ἐν αὐτοῖς καὶ τὰ τῶν κρίσεων
10 δηλωτικά. πάλιν οὖν ἐπ' ἀρχὴν ἀναγαγόντες τὸν λόγον, εἴπωμεν ὡς κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν ὁ γράψας, τὰ ἐν τοῖς ταραχώδεσιν ἀγρύπνοις οὖρα ἄχροα μέλασιν, ἐναιωρούμενα ἐφιδρῶσι, φρενιτικά. τῶν μὲν ἰδίων τε καὶ ἀχωρίστων φρενίτιδος ἔγραψεν ἐν τῷ φάναι, τὰ ἐν τοῖς ταραχώδεσιν ἀγρύπνοις. τῶν δ' οὔτ' ἀχωρίστων, οὔτε μόνης αὐτῆς ἰδίων, τὴν ἐφίδρωσιν, ἀλλ' ὅμως αὐτὴ κατὰ τὸν πεπονθότα γινομένη τόπον, συνενδείκνυσθαι δύναται τοῖς προειρημένοις, τὰ δὲ περὶ τῶν οὔρων συνημμένα, κεχώρισται μὲν τῶν φρενιτικῶν, εἰς γοῦν τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ πότερον ὀλεθρίως ἢ σωτηρίως ὁ κάμνων ἔχει, συντελεῖ. εἴ γε προσήκει πρῶτον ἁπάντων ἐν ταῖς πρὸς τοὺς ἀσθενοῦντας εἰσόδοις εὑρεῖν, εἴτε μιᾶς ἐκ τῶν τριῶν ἀρχῶν νοσούσης εἴτε δυοῖν. ἢ καὶ πασῶν ὁ κάμνων ἔχει μοχθηρῶς. ἢ τῶν μὲν ἀρχῶν οὐδὲ μία πέπονθεν, τῶν δ' ἀπό τινος αὐτῶν ἐκπεφυκότων, ἢ ὁπωσοῦν ᾠκειωμένων τι. ἐὰν οὖν ἐν τοῖς ταραχώδεσιν ἀγρύπνοις ἐπισκεπτομένῳ σοι τὰ οὖρα μηδὲν ἐν αὐτοῖς σημεῖον μοχθηρὸν φαίνηται, ἀλλὰ μηδ' ἐν τοῖς σφυγμοῖς, ἕνεκα γοῦν ἀκριβεστάτης διαγνώσεως, ἀναγκαῖον ἐστὶ καὶ τοῦτο προσ-
20 θεῖναι, φρενιτικὸν μὲν οὐδὲν ἧττον ἐγχωρεῖ γενέσθαι τὸν οὕτως διακείμενον ἄνθρωπον. ἐπειδὴ τὰ τῆς φρενίτιδος αὐτῷ πάρεστι σημεῖα. κινδυνεύσει δ' ἧττον ἐκείνων, ἀβλαβεῖς τὰς κυριωτάτας ἐνεργείας τῶν ὑπολοίπων δυοῖν ἀρχῶν ἔχοντας. τοῦθ' ὡς ἔφην ἅπαξ μὲν εἰρήσθω μοι. μνημονευέσθω δὲ καθ' ὅλον τὸ βιβλίον ἵνα μὴ πολλάκις ἀναγκάζωμαι λέγειν τὰ αὐτά.

Ε ἐνύπνιά τε ἐν φρενιτικοῖσιν ἐναργῆ.

τοῦτο σάτυρος ὁ κοΐντου μαθητὴς ὃν ἐγὼ πρότερον ἔσχον διδάσκαλον πέλοπος, οὕτως ἐξηγεῖτο. τῶν ἐν τοῖς φρενιτικοῖς ἐναργῶς ὁρωμένων τε καὶ πραττομένων πρὸς αὐτῶν, ὅσα ὁρᾶσθαί τε καὶ πράττεσθαι δοκεῖ ἡμῖν, οὐκ ἔστι κατ' ἀλήθειαν ὕπαρ, ἀλλ' ἐνύπνια πάντα ἐναργῆ. ὅτι μὲν οὖν καὶ ἄλλοι τινὲς ἐκ τῶν ὕπνων ἀνιστάμενοι περιέρχονται κοιμώμενοι μὲν, ἀναπεπταμένους δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχοντες ὁμοίως τοῖς ἐγρηγορόσιν. ἐν πολλοῖς
30 ἱστόρηταί τε καὶ γέγραπται. εἰ δὲ τοιαῦτά ἐστι τοῖς φρενιτικοῖς τὰ πραττόμενα τῶν ἀδήλων ἡμῖν ἐστιν. ὅπως δ' ἂν ἔχῃ τὸ ἀληθὲς οὐδὲν εἰς πρόγνωσιν ὀνίνησιν ἡ ἐξήγησις αὕτη. εἰ δ' ἐγὼ τὰ προηγούμενα τῶν φρενιτικῶν ἐνύπνια βλέπεσθαι λέγω σαφῶς οὕτως ὡς ἐκθορεῖσθαι τῶν ὕπνων αὐτοὺς ἀναπηδῶντας, ἢ φθεγγομένους, διὰ τὴν ἐνάργειαν τῶν φαντασμάτων, χρήσιμον εἰς τὴν τοῦ πάθους τούτου πρόγνωσιν. ἡ γὰρ ξηρότης αὐτὴ τῆς ἀγρυπνίας ἐστὶν αἰτία, καὶ τῆς τῶν ὀνειράτων ἐμφάσεως, οὕτω γοῦν καὶ τοῖς μελαγχολικοῖς. διὰ τὴν ξηρότητα πάντη ἐναργῆ φαίνεται τὰ κατὰ τοὺς ὕπνους φαντάσματα. καὶ τῶν ὑγιαινόντων δὲ τοῖς μὲν ἐνδεῶς διαιτηθεῖσιν, ἐναργεῖς οἱ ὄνειροι γίνονται, τοῖς δ' ἐμπεπλησμένοις ἢ μεθύουσιν οὕτως ὡς ἀφάντασοι δοκεῖν εἶναι διαῤῥεόντων αὐτοῖς τῶν φαντασμάτων ὑπ' ἀμυδρότητος, ὡς μηδὲ ἴχνος αὐτῶν καταλιπεῖν εἰς μνήμην, οὕτω καὶ τῶν παθῶν, ὅσα μεθ' ὑγρότητος ἐγκεφάλου γίνηται, κωματώδη τέ ἐστι καὶ ὑπνώδη καὶ ἀφάντασα. μοχθηρὸς οὖν ἐστὶν ὁ λόγος τῶν οἰομένων οὐδ' ἐνύπνιον ὁρᾶσθαι τοῖς φρενιτικοῖς ἐναργὲς, εἴ γε φασὶ μηδ' ὅλως ὁρῶσιν ἐνύ-
40 πνιον, ὡς ἂν μὴ κοιμώμενοι. πρῶτον μὲν γὰρ ἑτοίμως λαμβάνουσι τὸ, τὰ συμπεπληρωμένα σὺν τοῖς οἰκείοις μεγέθεσι πάθη, μόνα καλεῖται ταῖς ἰδίαις προσηγορίαις, παριδόντες οὐ σμικροῦ λόγου τοῦ κατ' ἀρχὰς ἡμῖν ῥηθέντος, ὡς οὐδὲ προγινώσκεταί τι τοῖς ἰατροῖς μέλλον πάθημα. τῶν δὲ ἤδη μὲν ἀρχὴν γενέσεως ἐχόντων, οὐδέπω δὲ τοῖς πολλοῖς διὰ τὴν σμικρότητα γνωριζομένων, ἡ γινομένη τοῖς τεχνίταις γνῶσις, ἀπαγγελθεῖσα τοῖς ἰδιώταις, πρόγνωσις ὡς πρὸς ἐκείνους ἐστί. ὥς τε καὶ τοὺς φρενιτικοὺς ἤδη τοῖς τεχνίταις γνωρίζεσθαι τῆς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον διαθέσεως ἄρτι συνισταμένης, ἔπειτα δὲ εἰ καὶ μὴ συγχωρεῖ τις ὀνομάζειν φρενιτικοὺς ἤδη τοὺς μηδέπω σαφῶς παρακόπτοντας, ἀλλ' ὅτι γε φρενιτικοὶ γενήσονται, προγνῶναι δυνατόν ἐστι ἐκ τῶν ἐνυπνίων, ὡς κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν ἐγχωρεῖ λελέχθαι τὰ ἐν τοῖς φρενιτικοῖς ἐσομένοις ἐνύπνια προηγούμενα πᾶσιν αὐτοῖς ἐναργῶς ὁρᾶσθαι.

Δ ἀνάχρεμψις πυκνὴ, ἢν δή τι καὶ ἄλλο σημεῖον προσῇ, φρενιτικά.

50 βέλτιον ἦν ἴσως προσκεῖσθαι τῷ λόγῳ τὸ, μηδ' ἑνὸς ἀποπτυομένου κατ' αὐτὴν, ὡς εἴ τι ἀποπτύοιτο. καθάπερ ἐν καταῤῥοις ἐνίοτε συμπίπτει, διὰ τὸ συῤῥέον εἰς τὸ στόμα διὰ τῶν εἰς τὴν ῥῖνα συντρήσεων εἴωθε γίνεσθαι τοῦτο. συμβαίνει δ' ἐνίοτε καί τινος ἔξωθεν τῇ ῥώμῃ τῆς ἀναπνοῆς ἑλχθέντος, εἶτ' ἐν αὐτοῖς τοῖς κατὰ τὴν σύντρησιν πόροις ἐμπλασθέντος ἢ σφηνωθέντος ἀνάχρεμψιν γίνεσθαι πυκνήν. ἀλλ' ὅπερ ἔμπροσθεν ἔφην ὑπὸ τῶν ἀμελέστερον, ἢ ἀπλοικώτερον ἑρμηνευόντων ἀδιορισμοῦ, χρὴ μεμνῆσθαι τὰ λεγόμενα πάντα κατὰ τὰς τοιαύτας διδασκαλίας ὑπεξῃρημένων τῶν ἔξωθεν αἰτίων λέγεσθαι, διὰ τοῦτ' οὖν καὶ ἡ ἀνάχρεμψις ἔν τι τῶν προαιρετικῶν οὖσα ἔργων, γίγνεται πυκνὴ βλαβέντος τοῦ λογισμοῦ. καθάπερ καὶ ἄλλη τις τῶν προαιρετικῶν ἐνεργειῶν, ὡς ἔνιοι μέν γε κατὰ ψόφου φυσᾶν ἐκκρίνουσι. περὶ παντὸς αἴωθεν ποιούμενοι τοῦτο δρᾶν

ἀκούοντος τινός. ἔνιοι δὲ χεῖρα κινοῦσιν ἀλόγως, ἢ σκέλος, ἢ ὁτιοῦν ἄλλο τοιοῦτον πράττουσιν ἢ λέγουσι. κατὰ τὸν κοινὸν οὖν λόγον, ἁπασῶν τῶν προαιρετικῶν ἐνεργειῶν ἀλόγως πλεοναζουσῶν, ἢ ἐλλειπουσῶν, καὶ ἡ ἀναχρέμψις ἐν τοῖς φρενιτικοῖς σημείοις ἐστίν. οὐ μὴν οὕτω γε ἰσχυρὸν ὡς ἡ ἀγρυπνία. καὶ μάλιστα ἡ ταραχώδης, αὕτη γὰρ ἴδιος τῶν φρενιτικῶν. ἔστι δὲ ταραχώδης ὡς ἔφην, ἐν φαντασίαις ἐκβοώντων ἢ ἀναπηδώντων, καὶ μόλις γνωρίζουσι τοὺς οἰκείους. καλῶς οὖν προσέθηκεν ἐνθάδε τῆς ἀναχρέμψεως, εἰ δέ τι καὶ ἄλλο σημεῖον προσῇ. μικρὰν γὰρ ἔχον τὴν δύναμιν τοῦτο τὸ σημεῖον, ἑτέρων δεῖται μαρτυρούντων αὐτῷ. γινομένης δέ ποτε πυκνῆς ἀναχρέμψεως καὶ διὰ γλίσχρον πτύελον ἐμπεφραγμένον τοῖς εἰς τὸ στόμα πόροις ἐκ τῆς ῥινός, οὐκ ἀδύνατον οὐδ' ὅτ' ἐπὶ τῶν φρενιτίζειν μελλόντων συμπίπτειν αὐτήν, διὰ τὴν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον διάθεσιν ξηρὰν καὶ θερμὴν οὖσαν. τὸ δὲ ἐνθάδε τῷ τέλει τῆς ῥήσεως εἰρημένον, οὐχ ἑνικῶς φρενιτικόν, ἀλλὰ πληθυντικῶς φρενιτικά. πάντως πρὸς τὰ σημεῖα τὴν ἀναφορὰν, ἢ πρὸς τὰ πάθη λήψεται. καθ' ἑκάτερον δὲ, τὴν ἑρμηνείαν ἀλλόκοτον ἐργάζεται.

Τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα καύματα ἐν ὑποχονδρίῳ πυρετοῦ περιψυχθέντος, κακόν. ἄλλως τε κἢν ἐφ' ἱδρῶσι.

Ἀσφαλῶς εἶπε πυρετοῦ περιψυχθέντος, οὐ γὰρ ἀληθὲς ἦν φάναι πυρετοῦ παυσαμένου, διαμένει γὰρ ἐν τοῖς κυρίοις μορίοις, εἰ καὶ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ἐπαύσατο, πυρέττειν ἡμῶν μελλόντων οὐ μόνον τὸ κατὰ τὸ δέρμα καὶ τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν ἔχοντα πυρώδη θερμασίαν. ἀλλὰ καὶ πολὺ μᾶλλον τούτου τοῦ ἐν τῷ βάθει τε καὶ τοῖς σπλάγχνοις. ὁ μὲν οὖν ὀλέθριος καῦσος, τὰ μὲν ἔνδον ἐκκαίει. τὰ δ' ἔξωθεν οὐδὲ μετρίως θερμαίνει. καὶ μέμνηται τοῦ τοιούτου πυρετοῦ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης. ἐν ᾧ φησὶν, ἢν ἐν μὴ διαλείποντι πυρετῷ. τὰ μὲν ἔξω ψυχρὰ ᾖ. τὰ δ' ἔνδον καίηται. καὶ δίψαν ἔχῃ, θανάσιμον. τὸ δ' ἐφ' ἱδρῶσιν, ἐπειδή ποτε μὲν ἐνθάδε τοῖς κατὰ κεφαλὴν, ἢ θώρακα χωρίοις ἱδρώτων γινομένων εἰώθασι λέγειν. ἐνίοτε δὲ ἐνθάδε τῶν δι' ὅλου μὲν τοῦ σώματος, ἀλλ' ὀλίγων. ὁπότερον δ' ἂν εἴη νῦν εἰρημένον, οὐκ ἀγαθὸν ἐστὶ σημεῖον. οἱ μὲν γὰρ δι' ὅλου τοῦ σώματος ἱδρῶτες ἤτοι ἐπ' ὀλίγον οὕτω γινόμενοι. διότι μὴ λύουσι τὴν καθ' ὑποχόνδριον φλόγωσιν, οὐκ ἀγαθοί. οἱ δ' ἐν τοῖς ἄνω μέρεσιν, ἐπειδὴ κατὰ διττὸν γίνονται τρόπον, ἢ ἀῤῥωστούσης τῆς δυνάμεως, ἢ βαρυνομένης ὑπὸ πλήθους.

Αἱ προεξαδυνατησάντων παραφροσύναι, κάκισται, οἷον καὶ θρασυνόντι.

Οὕτως εἰσὶν αἱ προεξαδυνατησάντων παραφροσύναι κάκισται, ὡς οὐκ ἂν ἐλπίσῃς σωθῆναί τινα ἐξ αὐτῶν. ἀκούειν δὲ δηλονότι περὶ τῶν παραφροσυνῶν ἐκείνων προσῆκον, ὅσαι κατὰ διάθεσιν νοσώδεις γίγνονται, τοῦ φρενοῦντος ἐν ἡμῖν μορίου, πρόσκαιροι γὰρ ἕτεραι τινὲς συμπίπτουσιν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτίων, οἷον αἰθρίας καὶ θέρμης, ἢ οἴνου πόσεως. ἢ οἴκου, τὴν ἐκ τῆς τιτάνου διασώζοντος ποιότητα. βλαβεραὶ μὲν γὰρ καὶ κινδυνώδεις εἰσὶν καὶ αἱ τοιαῦται προεξαδυνατηκόσι συμπίπτουσαι. παντάπασι δ' ὀλέθριαι τῶν κατὰ διάθεσιν ἐγκεφάλου φρενιτικὴν παρακοπτόντων. μέγεθος γάρ τι τῆς κατὰ τὴν δύναμιν ἀῤῥωστίας ἐνδείκνυται, τὸ προεξαδυνατησάντων ὄνομα προσκειμένης τῆς ἐκ προθέσεως, τῷ προσαδυνατησάντων. ὃ καὶ αὐτὸ καθ' αὑτὸ βλάβην ἱκανὴν σημαίνει τῆς δυνάμεως καὶ κατά τινα τῶν ἀντιγράφων οὕτως εὑρίσκεται γεγραμμένον. οὐ μόνον δὲ αἱ παραφροσύναι δέονται δυνάμεως ἐῤῥωμένης, ἵνα καὶ μὴ νικῶνται ἐξαρκέσῃ τῇ ἀκμῇ τοῦ νοσήματος, ἀλλὰ καὶ περιπνευμονία καὶ πλευρῖτις καὶ κυνάγχη, καὶ τἄλλα τὰ μεγάλα πάθη. προέρχεται δὲ ἐξ ἐπιμέτρου τῇ παραφροσύνῃ καὶ ἀγρυπνία καταλύουσα τὴν δύναμιν οὐδὲν ἧττον τῶν αἰσθητῶν ἐκκενώσεων. ἤτ' ἐν κινήσεσι πολλαῖς καὶ ἀτάκτως γινομέναις πλημμέλεια. τὸ δ' οἷον καὶ θρασυνόντι, μᾶλλον ὑπομνήματι πρέπον ἐστὶν ἢ συγγράμματι. κατὰ γοῦν τὸ προγνωστικὸν καὶ τοὺς ἀφορισμοὺς, καὶ τὸ περὶ ἀγμῶν καὶ ἄρθρων. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὸ περὶ διαίτης ὀξέων. ἔτι τε τὸ περὶ τῶν ἐν κεφαλῇ τραυμάτων, οὐδαμόθεν φαίνεται μεμνημένος ὀνόματος. ὥσπερ γε οὐδ' ἐν τοῖς ἄλλοις ὅτι μὴ μόνοις τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν ἐν οἷς αὐτὸ τοῦτο μόνον προκείμενόν ἐστιν, ἐξετάσαι τὰ καθόλου διδαχθέντα διὰ τῶν κατὰ μέρος φαινομένων ἐφ' ἑκάστης ἀῤῥωστίας.

Τὰ φρενιτικὰ νεανικῶς, τρομώδεα τελευτᾷ.

Τὸ νεανικῶς δηλονότι ἀντὶ τοῦ γενναίως ἢ σφοδρῶς, ἢ ἰσχυρῶς εἴρηκε. μέσον δὲ τεταγμένον τοῦ τε φρενιτικὰ καὶ τοῦ τρομώδεα, δύναται μὲν ὅσον ἐνθάδε τῇ τάξει μεθ' ἑκατέρου λέγεσθαι. κατὰ δὲ τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν ἐξεταζόντων τὸν λόγον, οὐ δύναται τῷ τρομώδεα συντάσσεσθαι. γενήσεται γοῦν ἡ διάνοια τοιαύτη, ὅτι τὰ φρενιτικὰ πάθη τελευτᾶν εἴωθεν εἰς τρόμον σφοδρὸν, ὃ προφανῶς ψεῦδός ἐστι μόναις ταῖς σφοδροτάταις φρενίτισιν ἑπομένου τοῦ συμπτώματος. αἱ γὰρ ἀτονίαι τῶν νεύρων, διὰ τὴν τοῦ πάθους ξηρότητα τοῖς φρενιτικοῖς ὑπάρχουσιν ἄχρι πλείστου. καταλυθείσης δὲ τῆς δυνάμεως ἀγρυπνίαις τε καὶ πολλαῖς κινήσεσιν. ἅμα δὲ καὶ τῶν νεύρων ὑπερξηρανθέντων οἱ τρόμοι γίνονται.

Τὰ ἐν κεφαλαλγίῃσιν ἰώδεα ἐμέσματα μετὰ κωφώσιος ἀγρυπνώδεα, ταχὺ ἐκμαίνει.

Μεμνημένῳ σοι τῆς τῶν χυμῶν τῶν γε ἄλλων καὶ τῆς μελαίνης χολῆς, οὐ χαλεπὸν ἐννοῆσαι ἐπὶ τῶν ἰωδῶν ἐμεσμάτων ὡς κατὰ τὴν ἐνθάδε τὸν μέλανα χυμὸν ὁδοιπορίαν ποιεῖται. μεμάθηκας γὰρ ἔκ τε τῆς ξανθῆς χολῆς ὑπεροπτηθείσης καὶ τοῦ παχέος αἵματος γεννᾶσθαι τὴν μέλαιναν. ἡ ξανθὴ χολὴ δ' ὑπεροπτωμένη πρῶτον μὲν, εἰς τὸν ἰώδη τρέπεται χυμόν. ἔπειτα εἰς τὸν μέλανα. ὑπεροπτᾶται δὲ διὰ μέγεθος πυρετοῦ. κατειληφυίας οὖν τὸν ἐγκέφαλον χολῆς ξανθῆς ἐν τοῖς φρενιτικοῖς πάθεσι, ὅταν ἡ τοῦ πυρετοῦ σφοδρότης ὀπτῶσα τὸν χυμὸν τοῦτον ἐργάζηται μελαγχολικὸν, αἱ παραφροσύναι γίγνονται σφοδραί, διὰ τὴν κακοήθειαν τῆς μελαίνης χολῆς.

ἃς μανιώδεις

ἃς μανιώδεις κἀν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν βιβλίοις Ἱπποκράτης ὠνόμασεν. αὐτὸς οὖν ὁ ἰώδης χυμὸς ἄν τε δι' ἐμέ-
των, ἄν τε διὰ τῆς κάτω γαστρὸς, ἄν τε διὰ πτυσμάτων, ἄν τε δι' οὔρων ἐπιφανεῖται. τόν τε χυμὸν ἐξ οὗ γεννᾶται
δηλώσει, καὶ τὸ νόσημα θερμόν τ' εἶναι καὶ ξηρὸν ἰσχυρῶς. ἀδήλου δ' ὄντος, ὅσον ἐπὶ τῷ κενουμένῳ χυμῷ, πότερον
αὐτοῦ τό που πεπονθότος τινὸς ἐξαιρέτου, ἢ μετά τινος κυρίου μορίου φλεγμονὴν ἐρυσιπελατώδη ἔχοντος ἡ γένεσις
αὐτῷ γέγονε, διαγινώσκεται καὶ διορίζεται τοῦτο, τοῖς συνεζευγμένοις συμπτώμασι. καὶ γὰρ καὶ, δι' ἧπαρ οὕτω
φλεγμαῖνον, ἰώδης γεννᾶται χυμὸς οὗ νῦν μνημονεύει. τῇ κοινωνίᾳ γοῦν τῶν ἄλλων συμπτωμάτων ὅσα τῶν εἰρη-
μένων μορίων τε καὶ παθῶν ἐστὶν ἴδια τὴν διάγνωσιν αὐτῶν ποιεῖται. ἥ τε γὰρ ἀγρυπνία, καὶ ἡ κεφαλαλγία, καὶ
ἡ κώφωσις, ἐν τῇ κεφαλῇ δηλοῖ τὴν διάθεσιν εἶναι. χαλεπῶς δ' ἔχοντος τοῦ ἐγκεφάλου, πρὸς ἔμετον ὁρμᾷ. τὸ στόμα
τῆς γαστρὸς ἴσμεν, εἴρηται γὰρ ὑπὲρ τούτων πολλάκις. εὔλογον οὖν ἐστὶ παρακόψαι σφοδρῶς τὸν τοιοῦτον ἄν-
10 θρωπον ἐπὶ ξηρᾷ καὶ θερμῇ κατὰ τὴν κεφαλὴν δυσκρασίᾳ διὰ ξανθῆς χολῆς πλεονεξίαν ὑποτρεπομένης.
ἐν τάχει δὲ γενέσθαι τοῦτο, διά τε τὸ μέγεθος τῆς διαθέσεως, καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ πλεονεκτοῦντος χυμοῦ ὅσα μὲν
γὰρ ἐπὶ ψυχροῖς ἢ παχέσιν, ἢ γλίσχροις, ἢ ὅλως δυσκινήτοις χυμοῖς παθήματα γίνεται, βραδεῖαν ἴσχει τὴν ἐπὶ
τὴν ἀκμὴν ἀνάβασιν. ὅσα δ' ἐν λεπτοῖς μὲν τῇ συστάσει, θερμοῖς δὲ τῇ κράσει, δακνώδεσι δὲ τῇ ποιότητι χρόνον
οὐ πολὺν μένει πλείονα. καθάπερ οὐδὲ τὰ Φιλίσκῳ γενόμενα τῷ γεγραμμένῳ κατὰ τὸ τρίτον τῶν ἐπιδημιῶν.
ὃν ἐμέσαι μὲν ἔφη χλωώδεα ὀλίγα ξανθὰ πρότερον. μετὰ δὲ ταῦτα, ἰώδεα πλείω. εἶτα εἰπὼν ὅτι κώφωσις αὐτῷ
συνέπεσεν. ἐφεξῆς φησὶ ἐξεμάνη, καὶ νῦν οὖν ὀρθῶς οὐ μόνον ὅτι παρακόψουσιν οἱ οὕτως ἔχοντες, ἀλλὰ καὶ ὅτι
σφοδρῶς, ἐδήλωσε προσθεὶς τὸ ἐκμαίνει, μεγάλης παρακοπῆς δηλωτικὸν ῥῆμα.

T ὰ ἐν ὀξέσι κατὰ φάρυγγα ὀδυνώδεα ἰσχνὰ σμικρὰ πνιγώδεα ὅτε χάνοι μὴ ῥηιδίως συνάγειν τε καὶ ἐκλείειν τὸ στό-
μα. παρακρουστικὰ, ἐκ τοιουτέων, φρενιτικοὶ καὶ ὀλέθριοι.

20 Ὅτι μὲν οὖν ἐπὶ τοιούτοις συμπτώμασιν ἐνίοτε γίνεται φρενῖτις ὅτι τε γιγνομένη πάντως ἐστὶν ὀλέθριος, ὀρ-
θῶς εἴρηται. μὴ μέντοι παρυπονοήσας ἔσεσθαι τοῖς εἰρημένοις συμπτώμασιν ἐξ ἀνάγκης φρενῖτιν, οὐδὲν γὰρ πρό-
σκειται τῇ συνδρομῇ τῶν συνενδεικνυμένων πεπονθέναι τὸν ἐγκέφαλον. ἐκ δὲ τοῦ κατὰ τὸν φάρυγγα κα-
κῶς διακείμενον τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον ἔχειν αὐτοῦ τινὸς ὄγκου παρὰ φύσιν, οὐ δυνάμενον ὁπότε χάνῃ συνάγειν
ἑτοίμως τὴν γένυν, καὶ ἐκλύειν τὸ στόμα τεκμαίροιτ' ἄν τις ἐνίοτε πεπονθέναι τὴν ἀρχὴν τῶν νεύρων. ἄρχεσθαι
γὰρ εἰκός ἐστιν ὡς ἐπὶ τῶν φαινομένων μορίων τὰς διαθέσεις οὐκ ἀθρόως ὅλων ἤτοι φλεγμαινόντων, ἢ οἰδισκο-
μένων, ἢ ἐρυσιπέλατα ἰσχόντων, ἀλλὰ ἐφ' ἑνός τινος αὐτῶν τόπου. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῶν ἐν τῷ βάθει κει-
μένων. μέγεθος οὖν ἀξιόλογον ἔχοντος τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ πολλὰς νεύρων ἐκφύσεις, εἰκός ἐστιν ἄλλοτ' ἀπ' ἄλλων
αὐτῶν πρώτων ἄρχεσθαι τὴν φλεγμονὴν αὐτοῦ. καθ' ὅτι δ' ἂν μέρος πάθῃ, κατ' ἐκεῖνο καὶ τὰς τῶν νεύρων
30 ἐκφύσεις πασχούσας ἀδυνάτους γίνεσθαι κινεῖν τοὺς μῦς εἰς οὓς ἐμφύονται. τὴν τοίνυν κάτω γένυν ἑτέρων μὲν
μυῶν ἀνοιγόντων, ἑτέρων δὲ κλειόντων. ὅταν μὲν ἐν τοῖς τῶν διανοιγόντων μυῶν νεύροις ἡ διάθεσις γένηται, δυ-
σκόλως ἀνοιγνύουσιν. ὅταν δ' ἐν τοῖς τῶν κλειόντων, οὐ ῥαδίως κλείουσιν. ἐνδεχομένου δὲ ὄντος αὐτοὺς μόνους ἐνίοτε
τοὺς μῦς πεπονθέναι χωρὶς τῆς τῶν νεύρων ἀρχῆς, οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστι τοῖς εἰρημένοις συμπτώμασιν ἀκολουθεῖν φρε-
νῖτιν, οὐδὲ τὸ ὃ μάλιστα αὐτὸν ἔπεισεν ὑποπτεῦσαι πεπονθέναι τὴν ἀρχὴν τῶν μυῶν, ἔστι δὲ τοῦτο τῶν κατὰ τὸν
φάρυγγα χωρίων, ἡ ἰσχνότης, τῶν ἀναγκαίων ἐστὶ μορίων ἐγχωρεῖ γὰρ τοὺς ἐν τῷ φάρυγγι μῦς φλεγμαίνοντας
τὸ πνιγῶδες ἐργάζεσθαι σύμπτωμα, μὴ δυναμένους φανῆναι, μηδ' ἂν ἐπὶ πλεῖστον τις διανοίξῃ τὸ στόμα. ὡς εἴ γε
χωρὶς τῆς τούτων φλεγμονῆς γίνοιτο τὰ εἰρημένα συμπτώματα, σκοπεῖσθαι χρὴ μή τις τῶν μυῶν μόνων τῶν
κινούντων τὴν κάτω γένυν ἰδία τίς ἐστι διάθεσις. ἐὰν γὰρ μηδ' οὗτοι τι πεπονθότες ὦσι, μήθ' οἱ τοῦ λάρυγγος. εὐλόγως
ἄν τις αἰτιάσαιτο τὴν ἀρχὴν τῶν νεύρων. ἐὰν μέντοι διὰ τὴν ἀρχὴν ἢ τὰ τοιαῦτα συμπτώματα γεγονότα χα-
40 λεπωτάτην εὔλογον εἶναι τὴν διάθεσιν ὡς καὶ σπασμὸν ἀκολουθῆσαι. μεμαθήκαμεν γὰρ ἐπὶ ταῖς τῶν μυῶν
τάσεσι διὰ τὴν ἀρχὴν γινομέναις ἕπεσθαι σπασμόν. οὐκ ἐμνημόνευσε δὲ ἐν ᾧ δι' ἄλλων λόγῳ τῶν ἐπὶ τοῖς τοῦ τρα-
χήλου σπονδύλοις εἰς τὸ πρόσω ῥεύσασι κυναγχικῶν, διά τε τὸ σπάνιον τῆς διαθέσεως, ὅτι τέ μοι δοκοῦσι καὶ τό-
τε συμφλεγμαίνειν οἱ τοῦ λάρυγγος μύες.

E ν τοῖσι φρενιτικοῖσιν ἐν ἀρχῇ τὸ ἐπιεικές. πυκνὰ δὲ μεταπίπτειν, κακὸν δὲ τοιοῦτον, καὶ πτυελισμὸς κακόν.

Οὐδὲν ἐξαίρετον ἐπὶ φρενίτιδος ὁ λόγος ἔχει, καὶ γὰρ κἀπὶ τῶν ἄλλων παθῶν εἰ μεταπέσῃ τὸ ἐπιεικὲς, ἐνδεί-
κνυται τὴν δύναμιν ὑπὸ τοῦ νοσήματος νικᾶσθαι. τὸ δ' ἐν ἀρχῇ πρόσκειται τάχα μὴ δι' ἄλλως γενήσεσθαι δυνα-
μένου. ἐν ἀρχῇ γὰρ ὁρῶντες συνεχεῖς μεταπτώσεις οὐχ ὅταν χρονίζῃ τὰ νοσήματα, καὶ ταῦτ' εἰκὸς συμβαίνειν
ἐν ταῖς κατὰ πλῆθος ἢ ποιότητα μοχθηρῶν χυμῶν διαθέσεσι, ἄλλοτ' εἰς ἄλλο μόριον, ἐνίοτε μὲν εἰς κύριον μεθι-
σταμένων. ἐνίοτε δὲ εἰς ἄκυρον. αἱ μὲν οὖν εἰς τὰ κύρια μόρια μεταρροίαι, διαφθείρουσι τὸ ἐπιεικές. αἱ δὲ εἰς τὰ μὴ
50 κύρια δηλοῦσιν ἐν ᾧ καιρῷ μάλιστα χρὴ τὸν ἰατρὸν ἐπὶ τὰς κενώσεις ἰέναι τῶν λυπούντων χυμῶν ἢ κατὰ πλῆ-
θος ἢ ποιότητας. τοῦτο μὲν οὖν ὡς ἔφην ἁπάντων νοσημάτων κοινόν. ὁ πτυελισμὸς δὲ γίνεται μὲν καὶ διὰ τὸ στόμα
τῆς γαστρὸς ἀρρωστοῦν ἐφ' ὑγρότητι. γίνεται δὲ καὶ διὰ τὸν ἐγκέφαλον ἐμπεπλησμένον ὑγρῶν ἐξ ὧν συρρεῖ τι
καὶ εἰς τὸ στόμα, παραπλησίως τῷ κατὰ τοὺς φλεγμαίνοντας ὀφθαλμοὺς δακρύῳ λεπτῷ. νῦν οὖν ἐπειδὴ τοῖς φρε-
νιτικοῖς ἔφη γίνεσθαι τὸν πτυελισμὸν, ἐγκεφάλου κακοπραγοῦντος ἐστὶ σημεῖον. τουτέστι πεπληρωμένου ὄντος.

E ν φρενιτικοῖσι λευκὴ διαχώρησις, κακὸν ὡς καὶ Ἀρχεκράτει ἆρά γε ἐπὶ τούτοισι καὶ νωθρότης γίνεται, ῥί-
γος ἐπὶ τούτοισι κάκιστον.

Αἱ λευκαὶ διαχωρήσεις ὅτι καὶ δι' ἐδεσμάτων χρόαν γίνονται, πρόδηλον. ὁρῶμεν γὰρ ὅσοι γάλα προσενέγ-

καίτοι μόνον, ἢ ἄρτον καθαρὸν ἢ χόνδρον, ἢ θέρμους, ἤ τι τοιοῦτον, τὴν διαχώρησιν αὐτῶν λευκὴν γενομένην, εἰ
παραβάλλοιτο τοῖς φακῆν ἐδηδοκόσιν ἢ κράμβας, ἢ ἑφθὸν αἷμα λαγῷον, ἢ ζωμὸν μέλανα τῶν διὰ σιραίου πολ-
λοῦ σκευαζομένων. ἀλλ' ὅμως καὶ τοῖς ἐδέσματα λευκὰ προσενηνεγμένοις περισσεύοντός τι τῆς ξανθῆς
χολῆς, χρωννῦσι τὴν διαχώρησιν ὡς ὠχρότερον φαίνεσθαι τῶν ἐδηδεσμένων. ὅταν οὖν ἀκούσῃς τινὸς τῶν ἰατρῶν
ἐπὶ τῶν ἰκτεριώντων λέγοντος λευκὰ γίνεσθαι τὰ διαχωρήματα. δεῖ πρὸς τὰ κατὰ φύσιν ἔχοντα αὐτὰ πα-
ραβάλλειν, καὶ πρὸς παραβολὴν τούτων γεγονέναι τὸν λόγον αὐτῷ, καὶ καθάπερ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἰατρῶν
ἔγραψαν λευκὰ διαχωρήματα γίνεσθαι τοῖς ἰκτεριῶσιν, οὕτω καὶ νῦν οὗτος ἐπὶ τῶν φρενιτικῶν εἶπεν, ὡς εἰ
καὶ μὴ δι' ὅλως ἔχοντα τὴν ξανθὴν χολὴν εἴρηκε, γίνεσθαι δὲ τοῦτο μηκέτ' αὐτῆς εἰς τὴν γαστέρα συρρεούσης, ἀλλὰ
τῷ πρὸς ὅλον τὸ σῶμα φερομένῳ κατὰ τὴν ἀνάδοσιν αἵματι συναναφερομένης, διὰ στέγνωσίν τινα τοῦ κατα-
10 φέροντος αὐτὴν εἰς τὴν γαστέρα πόρου. καθάπερ ἐπὶ τῶν ἰκτεριώντων, ἢ διὰ σφοδρὰν ἕλξιν, ἐν τοῖς ἄνω τοῦ
ἥπατος μορίοις ἀναρπάζουσαν τὸ αἷμα σὺν τῇ χολῇ, κατὰ μὲν οὖν τὸν πρῶτον τρόπον ἀναφερομένης εἰς ὅλον
τὸ σῶμα τῆς χολῆς, ἡ βλάβη γίνοιτ' ἂν ἐξ αὐτῆς, τοῖς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ἤδη καὶ πρόσθεν ἐκκεχολωμέ-
νοις. κατὰ δὲ τὸν δεύτερον τρόπον, οὐ μόνον αἴτιον βλαβερὸν ἡ τῆς χολῆς ἀνάδοσις. ἀλλὰ καὶ σημεῖον ἔσται θερμα-
σίας παμπόλλης ἐνδεικνύμενον ὑπάρχειν ἐν αὐτῷ. τὸ δ' ὡς καὶ Ἀρχεκράτει, πρόσκειται, συγγράμματι μὲν οὐ
πάνυ προσιθέμενον ὡς ἔφην, ὑπομνήματι δὲ πρέπον, καὶ μάλιστα ὅταν ἑαυτὸν ὁ γράφων ἀναμιμνήσκειν
ἐθέλῃ τῶν δι' ἐξῆς εἰρημένων. τὸ μὲν, ἄρα γε ἐπὶ τούτοις καὶ νωθρότης γίνεται, δοκεῖ μοι προσγεγράφθαι, ὡς
τοῦ Ἀρχεκράτους, οὕτως διατεθέντος. ἀλλ' ἐπειδὴ μὴ διαπαντὸς ἥ τε πεῖρα δείκνυσι, ὅ, τε λόγος ἐνδείκνυται, λέ-
γεσθαι δεῖν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις νωθρότητα οὐ προσηκόντως· νωθρότης γὰρ ἐπὶ ψυχροῖς καὶ παχέσι καὶ γλίσχροις
καὶ ὅλως δυσκινήτοις χυμοῖς, οὐκ ἐπὶ θερμοῖς καὶ λεπτοῖς καὶ δριμέσιν οἷος ὁ τῆς ξανθῆς χολῆς εἴωθε γίνεσθαι
20 πλὴν εἰ θανάτῳ πλησίον ἥκοιεν, ὡς διὰ νέκρωσιν ἤδη τῆς δυνάμεως, ἡσυχάζειν. καὶ γὰρ διὰ νέκρωσιν τῆς δυ-
νάμεως, οὐ διὰ τὸν χυμὸν γίγνοιτ' ἄν. ἀδύνατον δὲ τοὺς οὕτω γενομένους νωθροὺς σωθῆναι, καὶ κοινὸν τοῦτο ἐστὶ σύμ-
πτωμα τῶν κατὰ δυσκρασίαν ἄμετρον ἀποθνησκόντων ἁπάντων, οὐκ ἴδιον τῶν φρενιτικῶν, ἐπεὶ οὖν ἐγένε-
το νωθρότης τῷ Ἀρχεκράτει, κατὰ τοῦτον ἂν ἐγένετο τὸν λόγον, καὶ πάντως ἀπέθανεν οὐκ ὅτι λευκὰ διεχώ-
ρησεν, ἢ τῆς νωθρότητος ἢ τοῦ θανάτου συμβάντι, ἀλλὰ διὰ τὸ μέγεθος τοῦ νοσήματος, οὗ σημεῖον ἡ λευκὴ διαχώ-
ρησις ἦν. τὸ μέντοι ῥῖγος αὐτοῖς εἶναι κάκιστον, οὐχ ἁπλῶς ἀκουστέον, ἐπιφαίνεται γὰρ ἐνίοτε καὶ κρίσιμον ῥῖ-
γος τοῖς φρενιτικοῖς ἱδρῶσι λῦον τὴν νόσον. ἀλλὰ καὶ τὸ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ῥῖγος, ἐρρῆσθαι χρὴ νομίζειν ὀλέ-
θριον. ἐν ᾧ διαχωροῦσι λευκά. δέδεικται γὰρ ἐν τοῖς περὶ κρίσεων ἐν ἀπέπτῳ νοσήματι μὴ δύνασθαι γενέ-
σθαι κρίσιν ἀγαθήν. ἄπεπτον δέ ἐστιν ἐν ᾧ συναναφέρεται τῷ αἵματι χολὴ καθ' ὃν ἂν χρόνον τοῦτο γίνηται, καὶ μᾶλ-
30 λον γε ὅταν ἀμετρίᾳ πυρώδους θερμασίας ἠθροισμένης ἐν ἐγκεφάλῳ, συμβαίνῃ τι τοιοῦτον.

Τ οἷσιν ἐξισταμένοισι μελαγχολικῶς, οἷσι τρόμοι ἐπιγίνονται, κακόηθες.

Μελαγχολικὴν ἔκστασιν ἀκουστέον τὴν σφοδρὰν καὶ θηριώδη. γίνεται δ' αὕτη διαβρεχούσης τὸν ἐγκέφαλον
ξανθῆς χολῆς κατωπτηθείσης. ἐμάθομεν δὲ ἐν τῷδε τὴν μεταβολὴν αὐτῆς εἰς τὸ μέλαιναν ποιεῖσθαι. ὅταν οὖν
ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ διαθέσει τρόμος γίνηται. μεγάλως ὑπεξηράνθαι δηλοῖ τὰ νεῦρα, καὶ διὰ τοῦτο τὸν ἄνθρωπον ὀλε-
θρίως ἔχειν. ἁπλῶς τοῦθ' ἡρμήνευσεν εἰπὼν κακόηθες. ἐσχάτως γὰρ ὀλέθριον ὂν τὸ σύμπτωμα, προσηγορίας ἑτέρας ἐδεῖ-
το, τοῦ γοῦν ἐκστάντα μελαγχολικῶς ἐπιγινομένου τρόμου βεβαίως τις ἀποθανεῖσθαι λέγων οὐκ ἂν ἁμάρτοι. κακοή-
θη δὲ νοσήματα καλοῦμεν, ὅσα κίνδυνον ἀπειλοῦντα τοῖς κάμνουσιν οὐκ ἀποκόπτει τὴν τῆς σωτηρίας ἐλπίδα.
βέλτιον οὖν εἰρῆσθαι τὴν γεγραμμένην συνδρομὴν, ὀλέθριον ἢ θανατικὴν, ἤ τι τοιοῦτον.

Ο ἱ ἐκστάντες ὀξέως, ἐπιπυρέξαντες σὺν ἱδρῶτι, φρενιτικοὶ γίνονται.

40 Ἀσύμφωνον μὲν καλοῦμεν, τὴν τοιαύτην ἑρμηνείαν. ἀσαφὴς δ' αὐτῶν ἡ διάνοια γίνεται δυναμένων ἀλλήλοις
ἁπάντων τῶν ὀνομάτων συνάπτεσθαί τε καὶ χωρίζεσθαι. μία μὲν γάρ ἐστι σύνθεσις αὐτῶν, οἱ ἐκστάντες ὀξέως.
εἶτ' ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς, ἐπιπυρέξαντες ὀξέως. ἄλλη δ' αὖ πάλιν σύνθεσις τὸ, σὺν ἱδρῶτι, ποτὲ μὲν τῷ πρὸ αὐτοῦ,
ποτὲ δὲ τῷ μετ' αὐτὸ συνταττόμενον. δύναται γὰρ καὶ οὕτως ἡ ῥῆσις ἀναγνωσθῆναι, ἐπιπυρέξαντες σὺν ἱδρῶ-
τι, κἄπειτα ἀφ' ἑτέρας ἀρχῆς, φρενιτικοὶ γίνονται. δύναται δὲ καὶ σὺν ἱδρῶτι φρενιτικοὺς αὐτοὺς γίνεσθαι λέ-
γειν ὁ γράψας ταῦτα. δῆλον οὖν ἐστιν ὅπερ ἀεὶ λέγω τὰς ἀσαφεῖς ἑρμηνείας οὐδὲν διδάσκειν. ἐννοήσαντας γὰρ
ἡμᾶς τὸ ἀληθὲς, ἐφαρμόσαι χρὴ δυναμένῃ λέξει προσέσθαι τὸν λόγον, ἢ κατατρίβειν μὲν χρόνον πάμπολυ.
οὐδὲν δ' ἡμᾶς ἐπιμαθεῖν. ἐν ᾗ γὰρ χρήσει παρ' αὐτοῦ χρὴ φέροντα. τὸ ἀληθὲς ἐφαρμόζειν πειρᾶσθαι ταῖς κατὰ
μέρος λέξεσιν, ἐν ταύτῃ βοήθεια μέν τις ἐξ ἡμῶν τῇ ῥήσει γίνεται, κινδυνευούσῃ φανῆναι μοχθηρᾷ. διδασκό-
50 μεθα δὲ οὐδὲν ἐξ αὐτῆς. ἀλλὰ καίτοι τούτων οὕτως ἐχόντων καὶ φαινομένης ἐναργῶς τῆς τῶν ἀσαφῶν ἀχρη-
στείας, ὅμως οὐκ ὀλίγοι τῶν σαφῶν συγγραμμάτων ἴδιον ὁμιλοῦσι τοῖς ἀσαφέσι. μὴ τοίνυν ἐμὲ τοῦ μήκους τῆς
ἐξηγήσεως μέμψαιτ' ἄν τις, ἀλλὰ τὴν ἑαυτοῦ ἄλογον ἐπιθυμίαν, ὅσοι τὰ τοιαῦτα βιβλία προθύμως ἀναγι-
νώσκουσιν. ἐγὼ μὲν γὰρ ὅτι οὐχ ἑκὼν ἐπὶ τὰς ἐξηγήσεις αὐτῶν ἥκω, οἱ ἑταῖροι πάντες ἴσασι καὶ μάλιστα οἱ τῶν
νῦν γραφομένων αἴτιοι. μοχθηρῶς δὲ πάντων ἐξηγησαμένων τὸ σύγγραμμα τοῦτο, κἀγὼ τοῖς ἀναγκάσασί με πει-
σθεὶς ἐπὶ τὴν ἐξήγησιν ἧκον ἧς αὖθις ἀρξάμενοι λέγομεν, ἐὰν μὲν συνάψαντες ἀλλήλοις, τό, τ' ἐκστάντες,
καὶ τὸ ὀξέως, ἔπειτα δὲ σιωπήσαντες, εἴπωμεν ἐπιπυρέξαντες σὺν ἱδρῶτι, καὶ πάλιν ἐφεξῆς φρενιτικοὶ γί-
νονται, τὴν ἐξήγησιν ποιησόμεθα, τοιάδε. πρῶτον μὲν ἐπισκεψώμεθα τὸ κοινὸν ἄπορον ἁπασῶν τῶν ἀναγνώ-
σεων. ἐκστάντας γὰρ ὀξέως εἶπεν ἐν ἀρχῇ οὓς κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς ῥήσεως ἔφη φρενιτικοὺς γίνεσθαι, ὥσπερ

οὐχὶ καὶ τῶν ἐκστάντων ἤδη φρενιτικῶν ὄντων. ἐροῦμεν οὖν κατεσπᾶσθαι τὴν λέξιν ἐνδεικνυμένην διὰ τοῦ ἐπι-
πυρέξαντες, τὸ, καὶ πρὸ τούτων αὐτῶν, οἵπερ ἐξέστησαν, ὀξέως πυρέττοντας ὕστερον παύεσθαι, κἄπειτα πάλιν
ἐξ ὑποστροφῆς πυρέξαι σὺν ἱδρῶτι. τούτους οὖν φησὶ φρενιτικοὺς γίνεσθαι, τὸ μὲν οὖν ἔτι γενήσονται φρε-
νιτικοὶ, λογισάμενος ἐκ τῆς ἔμπροσθεν αὐτοῖς γενομένης παρακοπῆς σφοδρᾶς, ἣν διὰ τῆς ἐκστάντες ἐδή-
λωσε φωνῆς. ἐκ δὲ τοῦ σὺν ἱδρῶτι τὴν ὑποστροφὴν γίνεσθαι βεβαιούμενος τὴν ὑπόνοιαν. ἐπειδὴ τὰς
τοιαύτας εἰσβολὰς τῶν πυρετῶν, αἵτ' ἐξ ἀρχῆς, αἵτε μεθ' ὑποστροφῆς γίνονται, πλῆθος ἴσμεν ἐνδει-
κνυμένας. ἐπεὶ τοίνυν ὅσα πλεονάζοντα κατὰ τοὺς χυμοὺς ἢ ἐν ποσότητι ἐν αὐτοῖς, ἢ ἐν ποιότητι ἀθροί-
ζεται κατὰ τὸ σῶμα, ταῦτα ἐπὶ τοὺς πεπονθότας εἴωθε ῥεῖν τόπους, ἐπεπόνθει δὲ τούτοις ὁ ἐγκέφαλος οὐκ
ἂν γὰρ ἐξέστησαν ὀξέως ἂν ἐπιπυρέξωσι, καὶ μάλιστα μεθ' ἱδρῶτος. εὔλογον οὖν ἐστιν ἐλπίσαι φρενιτικοὺς οὕτως
10 ἔσεσθαι. γνωσθήσεται γὰρ ἡ διάθεσις αὐτῶν ὅλη, τοιάδε τις οὖσα, πλήθους χολωδῶν δριμέων, εὐθὺς ἐν ἀρχῇ
ῥυέντος ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον, ἔκστασίς τινι συμβαίνει, τούτου δ' αὖθις εἰς ἕτερόν τι μόριον μεταρρυέντος, παύσα-
σθαι τὴν ἔκστασιν, ἂν δ' ἐπιπυρέξωσιν οὗτοι μεθ' ἱδρῶτος, ἐπὶ τὸ πεπονθὸς αὖθις παλινδρομήσει τὸ χολῶδες
πλῆθος, ὡς γενέσθαι φρενιτικούς. ἐὰν δὲ τὸ, ὀξέως, τῷ, ἐπιπυρέξαντες συντάξωμεν ὁ λόγος ἔσται τοιοῦτος. οἱ
ἐκστάντες, εἶτα παυσάμενοι, καὶ πάλιν ἐπιπυρέξαντες ὀξέως σὺν ἱδρῶτι φρενιτικοὶ γενήσονται. τῆς προῤῥή-
σεως καὶ ταύτης καὶ τῆς προειρημένης οὐκ ἐχούσης τὸ διηνεκὲς, ἀλλ' ὥσπερ καὶ ἄλλαι πολλαὶ, τὸ πλειστάκις,
ἐὰν δὲ τῷ σὺν ἱδρῶτι τὸ φρενιτικοὶ γενήσονται συντάξωμεν, ὁ λόγος ἔσται καθ' ἑτέραν ἀνάγνωσιν τῶν προειρη-
μένων κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ῥήσεως τοιόσδε. κατὰ μὲν τὴν προτέραν, οἱ ἐκστάντες ὀξέως, εἶτα ἐπιπυρέξαντες
φρενιτικοὶ σὺν ἱδρῶτι γίνονται, κατὰ δὲ τὴν β. οἱ ἐκστάντες φρενιτικοὶ σὺν ἱδρῶτι γίνονται, καὶ δύναται
μὲν ὁ γράψας ταῦτα τοιοῦτον ἄῤῥωστον ἑωρακέναι. τὸ, πολλάκις δὲ προειρημένον, οὐχ ἕξει. πολλὰ μέντοι καὶ ἄλ-
20 λα τῶν κατὰ βιβλίον τοῦτο γεγραμμένων, οὐκ ἔστιν ὡς ἐπιτοπολὺ γινόμενα. τοῦ γράψαντος αὐτὰ θεασα-
μένου μὲν τινὰς ἀῤῥώστους τοιούτους, οὔπω δὲ γιγνώσκοντος εἴτε τὸ διηνεκὲς ἔχουσιν, εἴτε τὸ, πλειστάκις. ἔοικε
γὰρ ἐκ τηρήσεως μᾶλλον, οὐ τῆς τῶν παθῶν οἰκείας κατασκευῆς ὁ γράψας ταύτας ἀποφάσεις ἐθέλειν ποιεῖ-
σθαι. τῷ δ' οὕτως ἀθροίζοντι τὴν ἰατρικὴν θεωρίαν, οὐχ ἑκατὸν, ἀλλὰ χιλιῶν ἐτῶν ἐστι χρεία, καὶ διὰ τοῦτο
τὴν μικρὰν καὶ ταπεινὴν ὁ Ἱπποκράτης εὗξηται ἐπὶ πλεῖστον, ὅς ἔκ τε τῆς ἱστορίας ἔμαθε καὶ αὐτὸς ἐθεάσα-
το τὴν λογικὴν κρίσιν προσθείς. ἐκ πολλῶν οὖν ὑπονοήσαιμεν τε αὖ τις οὐκ εἶναι τοῦ Ἱπποκράτους σύγγραμμα
τὸ βιβλίον τοῦτο, πολυλογεῖ τε ἐμπειρικῶς αὐτὸ συνθεὶς, μὴ δυνάμενος εἰς τὸ καθόλου λογικῶς ἀναγαγεῖν
τὰ θεωρήματα.

Οἱ φρενιτικοὶ βραχύποτε, ψόφου καθαπτόμενοι τρομώδεες.

30 Οὐκ αὐτοὶ ψόφου καθαπτόμενοι, βέλτιον ἦν εἰπεῖν ἀλλ' ὧν ὁ ψόφος καθάπτεται. τὸ μέντοι λεγόμενον, ἀλη-
θές ἐστιν, ὑπὸ γὰρ τῶν ψόφων θορυβοῦνται, παραπλησίως τοῖς δειλοῖς, ὅταν ἐξαίφνης ἀκούσωσι μεγάλης βροντῆς ἢ
θηρίον τι θεάσωνται πλησίον. ἀλλὰ καὶ βραχύποτε πάντως εἰσὶν οἱ φρενιτικοὶ καίτοι διάθεσιν ἔχοντες θερμὴν καὶ
ξηρὰν, ὥστε καὶ τὴν γλῶτταν ἔχειν διὰ τὴν πολλὴν ξηρότητα τραχεῖαν. ἐδίδαξε δὲ ὁ Ἱπποκράτης ἡμᾶς, ὅτι τού-
» τοις ἡ γνώμη νοσεῖ κατὰ τὸν ἀφορισμὸν ἐν ᾧ φησὶ, ὁκόσοι πονέοντές τι τοῦ σώματος, τὰ πολλὰ τῶν πόνων μὴ
» αἰσθάνονται, τουτέοισιν ἡ γνώμη νοσεῖ. καὶ μέντοι κἀν τῷ τρίτῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἐν τῇ λοιμώδει καταστάσει.
» περὶ τῶν φρενιτικῶν αὐτὸς εἶπεν, ἄδιψοι δὲ οὗτοι πάνυ ἦσαν. τρομώδεις δὲ οὐ πάντες ἐγίνοντο οἱ φρενιτικοὶ, ἄλλοι
χείριστα διακείμενοι, καθάπερ εἴρηται καὶ πρόσθεν. ἔνιοι δὲ βραχυπόται γράψαντες, ἀξιοῦσιν ἀκούειν τοὺς ὑπο-
τοπουμένους τὰ βραχύτατα, καὶ τοῦτο μαρτυρεῖν φασὶ, τὸ ψόφου καθαπτόμενοι, τουτέστι ταραττόμενοι διὰ
40 τὸ καὶ βραχύτατα ὑποτοπεῖσθαι τουτέστιν ὑποπτεύειν.

Τ ἀδ' ἐμέτου ἰώδεος, κλαγγώδης φωνὴ, ὄμματα ἐπίχνουν ἔχοντα, μανικά· οἷα καὶ ἡ Ἑρμοζύγου ἐκμανεῖσα ὀξέ-
ως ἄφωνος, ἀπέθανε.

Εἴ τινάς που θέρους ὥρᾳ καύματος ἰσχυροτάτου διὰ κόνεως ὁδοιπορήσαντας τεθέασαι ξηροὺς ἱκανῶς ἔχον-
τας τοὺς ὀφθαλμοὺς, ὡς δοκεῖν τοῦ καλουμένου χνοῦ μεστοὺς εἶναι, τούτους ἐν νῷ λαβὼν, νοήσεις ὃ βούλεται δη-
λοῦν ἡ προκειμένη ῥῆσις. ἔστι γὰρ τῶν κατ' αὐτὴν εἰρημένων τὸ κυριώτατον τοῦτο, κοινὸν μὲν οὖν τῶν τε μαραι-
νομένων, καὶ τῶν σφοδρότατα φρενιτιζόντων. οὐ μὴν δυσχερῆ τὴν γνῶσιν ἔχον, τῶν μαραινομένων ἑωρακότι
ποτὲ κἂν ἕνα. τοῖς μὲν γὰρ μαραινομένοις ἐκτέτηκε πᾶν ὅσον ἐστὶ κατὰ τὸ πρόσωπόν τε καὶ τοὺς κροτάφους σαρ-
κῶδες, ἅμα τῷ καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς κοίλους ἱκανῶς γεγονέναι. οἱ φρενιτικοὶ δὲ χωρὶς τούτων, τὸ ὀφθαλμὸν ἐπίχνουν
ἔχουσι. πρὸς τῷ καὶ τὸ βλέμμα θρασὺ μὲν τοῖς φρενιτικοῖς, δειλὸν δ' εἶναι τοῖς μαραινομένοις. ὁ δὲ ἰώδης
50 ἔμετος κοινὸν μὲν σύμπτωμα τοῖς τοιούτοις φρενιτικοῖς ἐστὶ πρός τινας τῶν κακοήθων πυρετῶν. ὥσπερ καὶ ἡ κλαγ-
γώδης φωνή. γίνεται δὲ ὁ μὲν ἰώδης ἔμετος. ἐπί τε χολώδει καὶ δακνώδει χυμῷ. ἡ φωνὴ δὲ, κλαγγώδης διὰ
ξηρότητα φωνητικῶν ὀργάνων, ὡς ἐν τοῖς περὶ φωνῆς ὑπομνήμασι δέδεικται. ὅταν οὖν τοῖς φρενιτικοῖς ταῦτα
συμπέσοι, μανιωδῶς παραπαίουσιν, ὅπερ ταυτὸν βούλεται σημαίνειν τῷ σφοδρῶς, καὶ γίνεται τοῦτο διά τε
τὴν κακοήθειαν τοῦ χυμοῦ καὶ τὴν ἄμετρον ξηρότητα, διὸ καὶ ἄφωνοι γίνονται.

Ε ἰ πυρετῷ καυσώδει ἤχων προσγενομένων μετὰ ἀμβλυωγμοῦ. καὶ κατὰ τὰς ῥῖνας, προσελθόντος βάρεος, ἐξί-
στανται μελαγχολικῶς.

Γίνεται μὲν ὁ καυσώδης πυρετὸς καὶ δι' ἄλλας αἰτίας, ὡσαύτως δὲ καὶ διὰ τὸν ἐγκέφαλον φλεγμαίνοντα

τούτῳ γὰρ ἕπεται καὶ ἡ διηνεκὴς παραφροσύνη, ἐκ τῶν οἰκείων τῆς φρενίτιδος σημείων. ἐκ δὲ τοῦ πλεονάζοντος ὑγροῦ τῇ κεφαλῇ, γεννᾶται πνεῦμα φυσῶδες, διὸ καὶ οἱ ἦχοι γίνονται. ὡσαύτως καὶ ἀμβλυωγμὸς παχέος τινὸς ὑγροῦ, ἢ πνεύματος ἐμπίπτοντος τοῖς ὀφθαλμοῖς. ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ῥῖνας ἐμπεσὸν ὑγροῦ πλῆθος, αἴσθησιν ποιεῖ βάρους ἐν αὐταῖς. εἰκὸς δ' ἐστὶν ὅτι γίνεσθαι τὴν τῶν εἰρημένων συμπτωμάτων συνδρομὴν, καὶ διὰ συνεχῆ πυρετὸν, χολώδους ὕλης ἐν φερομένης ταῖς φλεψὶ, καὶ στεγομένης ἐκεῖσε. ἐξῆς καὶ πνεύματα φυσώδη πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀναπέμποντα, πρὸς ὦτα τε καὶ ὀφθαλμούς. πλῆθός τε κατὰ τὰς ῥῖνας ὑγροῦ. εἰ δέ που ἐγκαυθῇ, εἴτ' ἐν τῇ κεφαλῇ ἡ ξανθὴ χολὴ, εἴτ' ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, πρὸς τὸ μελαγχολικώτερον ῥέπει, κἀκεῖθεν πρὸς αὐτὴν ἐκπέμπεται, καὶ διὰ τοῦτο ἐξίστανται μελαγχολικῶς.

Αἱ παρακρούσιες σὺν φωνῇ κλαγγώδει γλώσσης σπασμοὶ τρομώδεες, καὶ αὗται τρομώδεες γενόμεναι, ἐξίσταται. σκληρυσμὸς τουτέοισιν ὀλέθριον.

Ὅταν ἐπὶ φρενίτιδι παραφροσύνη γένηται θερμὸν οὖσα καὶ ξηρὸν πάθος. τῇ ἐν αὐτῇ δὲ ξηρότητι μεταδοθείσα τῇ τραχείᾳ ἀρτηρίᾳ, γίνεται ἡ φωνὴ κλαγγώδης. ὥσπερ γὰρ ταῖς ὑγρότησιν ἀναπεθείσαις, βραγχώδης, ἀλλ' οὐχ ὡς ἴδια τῆς φρενίτιδος, γίνονται γὰρ καὶ ἑτέροις νοσήμασιν. οὐδὲ γὰρ συμπάρχουσι διηνεκῶς τῇ φρενίτιδι. ὁ γοῦν τρόμος γίνεται τῇ γλώσσῃ, διὰ τὴν ἐκ τοῦ προειρημένου πάθους ξηρὰν δυσκρασίαν, ἀτονησάσης τῆς ψυχῆς δυνάμεως. σπασμοὶ δὲ, τῇ τῶν ἐν αὐτῇ μυῶν ξηρότητι ἕπονται, τῇ κεφαλῇ συμπασχόντων. ὥσπερ καὶ ἡ φωνὴ τρομώδης δι' ἀτονίαν, ὑπὸ τῆς αὐτῆς δυσκρασίας. ταῦτα δὲ σύμπαντα τὰ προειρημένα συμπτώματα δι' ἐπίτασιν γινόμενα τῆς ἐν τῇ κεφαλῇ ξηρότητος, ἔκστασιν δηλοῦσι γενέσθαι, τούτοις δὲ πᾶσι σκληρωθεῖσιν, ὀλέθριον, διὰ τὴν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ ἄμετρον γεγενῆσθαι ξηρότητα.

Αἱ τρομώδεες γλῶσσαι σημεῖον οὐχ ἱδρυμέναις γνώμαις.

Εἴρηταί μοι πολλάκις ὡς αἱ τρομώδεις γλῶσσαι, δι' ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς δυνάμεως γίνονται. σημεῖον δ' ἐστὶν οὐχ ἱδρυμέναις γνώμαις, διὰ τὸ ἤδη τῇ φρενίτιδι γίνεσθαι. πάσχοντος γὰρ τοῦ ἐγκεφάλου καὶ τοῦ πάθους ὄντος θερμοῦ ἠρεμεῖν οὐ δύναται, ὥσπερ γὰρ τοῦ ψυχροῦ ἐστι ποιεῖν στάσιμα δυσκίνητά τε καὶ ἀκίνητα ἐν οἷς ἐμφιλοχωρήσει, οὕτως τοῦ θερμοῦ τὸ κινεῖν ἀεὶ, καὶ μὴ ἐᾶν ἠρεμεῖν. μέλλων οὖν ὁ Ἱπποκράτης δηλῶσαι τὴν ἐν τῇ κεφαλῇ διάθεσιν ὁποία τίς ἐστιν, οὐχ ἱδρυμένην γνώμην ὠνόμασεν. οὐκ ἔστιν δὲ ἡ τρομώδης γλῶσσα τῶν οἰκείων τῆς φρενίτιδος σημείων ἐνταῦθα, ἀλλὰ τῶν κατὰ συμπάθειαν πασχόντων ἑτέρῳ τινὶ πρωτοπαθοῦντι, ἢ διὰ γειτνίασιν, ἢ διὰ κοινωνίαν τῶν ἐν αὐτῇ μορίων.

Ἐπὶ τοῖσι χολώδεσιν ἀκρήτοισι διαχωρήμασι, τὸ ἀφρῶδες ἐπάνθισμα κακόν. ἄλλως τε καὶ ὀσφῦν προπεπονηκότι, καὶ παρενεχθέντι.

Ὅτι μὲν ὁ ἀφρὸς γίνεται διὰ ψύξιν καὶ διὰ θερμότητα, δῆλον ἐκ τοῦ, τοὺς ἀνέμους ἀφροὺς ἐμποιεῖν τοῖς ὕδασιν καὶ τὴν ἐν τῷ λέβητι ζέουσαν θερμασίαν. τὸ γοῦν ἐν τοῖς χολώδεσιν διαχωρήμασιν ἀφρῶδες ἐπάνθισμα ὅτι ἀνθὸς ἄνωθεν ἐπικείμενον, ζέσιν οὐ μικρὰν ἐνδείκνυται τῆς τοιαύτης χολῆς. προοδυνῶνται δὲ τὴν ὀσφῦν, διὰ τὸ δριμεῖαν εἶναι καὶ δακνώδη τὴν ἐν τοῖς ἐντέροις διερχομένην χολήν. τοῦ γὰρ τοιούτου διαχωρήματος παρενεχθέντος τοῖς ἐντέροις, οὐ τοῖς κατ' ὀσφῦν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς λοιποῖς, ὀδύναι τούτοις ἐπακολουθοῦσιν.

Τὰ ἀραιὰ κατὰ πλευρὸν ἐν τουτέοισιν ἀλγήματα, παραφροσύνην σημαίνει.

Ἐλλιπῶς οὕτως καὶ ἀπροσδιορίστως ῥηθεὶς ὁ περὶ τῶν ἀλγημάτων τῶν πλευρῶν λόγος, ἀσάφειαν οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐμποιεῖ. ἀλλ' ἡμεῖς σπουδάζοντες ἐν σαφεῖ διδασκαλίᾳ τὰ πρὸς αὐτοῦ ἀσαφῶς εἰρημένα, διδάξαι, τῆς ἐξηγήσεως ἐφαψώμεθα. ἀραιὰ ὀδύνη γίνεται ἐν πλευραῖς, ὅταν τι φυσῶδες πνεῦμα γεννᾶται ἐν αὐταῖς, τοῦτ' οὖν καταλεπτυνθὲν καὶ διαφορηθὲν, παύει τὴν ὀδύνην. εἶθ' ὕστερον πάλιν ἕτερον γεννηθὲν, αὔξει ταύτην. ἡ γοῦν οὕτως ἀραιὰ γιγνομένη ὀδύνη παραφροσύνην οὐ σημαίνει. ὅταν δὲ φλεγμαίνῃ ἡ πλευρὰ καὶ ποτὲ μὲν συνεχοῦς αἰσθάνεται τῆς ὀδύνης ὁ κάμνων. ποτὲ δὲ διὰ χρόνου, δείκνυσι τὴν γνώμην νοσεῖν. οὐχὶ παντελῶς σημεῖον τοῦτο τὸ τοιοῦτο, παραφροσύνης.

Αἱ μετὰ λυγγὸς ἀφωνίαι κάκιστον.

Ἀφωνίαι γίνονται μὲν καὶ διὰ τὴν τῶν φωνητικῶν ὀργάνων βλάβην, καὶ διὰ τὴν ἀρχὴν τῶν νεύρων πεπονθυῖαν. ἡ δὲ λύγξ ὅτι σπασμώδης τίς ἐστιν τοῦ στόματος τῆς γαστρὸς διάθεσις, ὑπὸ πλήθους ὑγρῶν βαρυνομένου, ἢ δακνομένου, ἢ διὰ ψύξιν αἰωρουμένου. τι παθόντων οὖν τῶν φωνητικῶν ὀργάνων λύγξ ἐπηκολούθησεν, λείπεται οὖν ἢ πλῆθος ὑγροῦ τοῦ καὶ τὴν ἀφωνίαν ἐμποιήσαντος, παραῤῥυῆναι εἰς τὸ στόμα τῆς γαστρὸς, ἢ διὰ τὸ εἶναι δριμὺ ἢ ψυχρόν.

Αἱ μετ' ἐκλύσιος ἀφωνίαι κάκιστον. ἐν ἀφωνίῃ πνεῦμα ὅτι τοῖσι πνιγομένοισι πρόχειρον, πονηρόν. ἆρά γε καὶ παρακρουστικὸν τὸ τοιοῦτον.

Γίνονταί τε εἰκότως διότι ἀέρος πλῆθος οὐχ ὑπάρχει. φαινόμενόν τε λέγειν αὐτῷ ἔθος ἐστὶν τὸ τοιοῦτον πνεῦμα, φαίνονται δ' αὖ οὗτοι πάντες οἱ τὴν τοιαύτην εἰσπνοὴν εἰσπνέοντες ὅλας κινεῖν τὰς ὠμοπλάτας, ὡς καὶ διὰ τῶν ἀμφιεσμάτων, ἐναργῶς ὁρᾶσθαι τὴν κίνησιν, ὡς ἂν ἰσχυρῶς ἐνεργούντων αὐτῶν τοῖς ἄνω μέρεσι τοῦ θώρακος. εἰκότως οὖν ἐνταῦθα μὲν ὠνόμασεν πρόχειρον τὸ τοιοῦτον πνεῦμα. κατὰ δὲ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν με-

πώρου; πρόχειρον μὲν, ἐπειδὴ φαίνεται προχείρως, ὅπερ ἐστὶν ἑτοίμως τε καὶ ῥᾳδίως τοῖς τὸν κάμνοντα θεωμένοις. εἰωθότων ἡμῶν αὐτῶν ἀντιδιαιρεῖν τοῖς ἀποκεκρυμμένοις καὶ μὴ φαινομένοις τὸ πρόχειρον, μετέωρον δὲ ἐπειδὴ τὰ μετέωρα μόρια τοῦ θώρακος οἱ οὕτως ἀναπνέοντες φαίνονται κινοῦντες. δύναται τοιγαροῦν τὸ τοιοῦτο πνεῦμα καὶ διὰ τὴν τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων στενοχωρίαν γίνεσθαι, καὶ διὰ τὴν ἀρχὴν τῶν νεύρων πεπονθυῖαν. ἣν ἐλέγξαμεν ὀρθῶς τὸν Ἱπποκράτην βλαβεῖσαν ἡγεῖσθαι μεγάλην ἀναπνοὴν ἐργάζεσθαι. διαμενούσης οὖν καὶ τῆς ἀφωνίας, αὐτῶν τε τῶν φωνητικῶν ὀργάνων βεβλαμμένων, καὶ διὰ τὴν ἀρχὴν τῶν νεύρων πεπονθυῖαν γίγνεσθαι, καὶ τοῦ προχείρου πνεύματος ὁμοίως, ἄδηλον ἦν ὅσον ἐπὶ τούτοις, εἰ παραφρονήσουσι καὶ διὰ τοῦτο ἀμφιβάλλων εἶπεν, ἆρά γε καὶ παρακρουστικὸν τὸ τοιοῦτον. περὶ μέντοι τοῦ πονηρὸν εἶναι τὸ σημεῖον, οὐχ ὡς ἀμφιβάλλων ἀλλ' ὡς βεβαίως ἐπιστάμενος ἀπεφήνατο. εἰ γὰρ μὴ τῆς ἀρχῆς τῶν νεύρων πεπονθυίας, ἀλλ' αὐτῶν τῶν ἀναπνευστικῶν τε καὶ φωνητικῶν ὀργάνων βεβλαμμένων, ἡ ἀναπνοὴ τοιαύτη μετ' ἀφωνίας ἐγγίνηται, κίνδυνον οὐ τὸν τυχόντα φέρει, πνιγομένων ἐν τάχει τῶν οὕτω διακειμένων.

Αἱ ἐπ' ὀλίγον θρασεῖαι παρακρούσιες θηριώδεες εἰσὶ καὶ μόνου ἐὰν ἐπ' ὀλίγον χρόνον γένωνται.

Τάχ' ἂν εἴποι τις ἐγκαλῶν τῷ λόγῳ, τὰς ἐπὶ πολὺ γινομένας θρασείας παρακρούσεις μᾶλλον, τῶν ἐπ' ὀλίγον εἶναι θηριώδεις, ἀλλὰ καὶ ταύτας μὲν οὐδὲ δεόμεθα ἐπιγνῶναι, τὰς δ' ἐπ' ὀλίγον γινομένας θρασείας, εἶτα παυσαμένας, ὑποπτεύειν συμβουλεύει, καὶ μὴ πιστεύειν αὐταῖς, ὡς οὐκ ἐπανελευσομέναις. αἱ μὲν γὰρ ἐπὶ πυρετοῖς θερμοῖς γινόμεναι παρακρούσεις οὐκ ἔχουσι τὸ θρασὺ, ταῖς δὲ φρενιτικαῖς λεγομέναις, τοῦθ' ὑπάρχει. δυνάμει τοιγαροῦν ὁ λόγος ἔσται τοιοῦτος ὅταν ἴδῃς τινὰ θρασέως παρακρούσαντα κἂν ὀλίγον ὕστερον παύσηται, γίνωσκε τοῦτον οὐ πυρετοῦ λόγῳ βλαβέντα τὴν γνώμην, ἀλλὰ τῷ φρενιτικὴν ὑποτρέφεσθαι διάθεσιν ἥτις ὕστερον αὐξηθεῖσα, θηριώδης σοι φανεῖται, θηριώδεις δ' ὀνομάζει παραφροσύνας ἐν αἷς καὶ πατοῦσι, καὶ λακτίζουσι, καὶ δάκνουσιν, καὶ χολῶσιν ὡς ἐπιβούλους τοὺς εἰσιόντας νομίζοντες.

Αἱ μετὰ καταψύξιος, οὐκ ἀπυρέτῳ ἐφιδρώσιες τὰ ἄνω, δυσφορίαι φρενιτικαὶ, ὡς καὶ Ἀρισταγόρῃ, καὶ μέντοι καὶ ὀλέθριαι.

Τινὰ μὲν ὡς καὶ πρόσθεν ἔφην, βέβαια γνωρίσματα ἀρχομένων γίνεσθαι νοσημάτων. τινὰ δ' ἔστι μὲν ὡς τὸ πολὺ, ἀλλ' ἐγγὺς τῶν βεβαίων. ἔνια δ' οὐκ ἐγγὺς μὲν, οὐ μὴν ἤδη γε πόρρω. τινὰ δ' ἀμφίδοξα, καί τινα τούτων ἤδη κατωτέρω. περὶ ὧν ὅταν γράφει, ποτὲ μὲν ἀπορεῖν ὁμολογεῖ. ποτὲ δὲ ὀνόμασι μνημονεύει τῶν ἀνθρώπων, ἐφ' ὧν ἐθεάσατο γενόμενόν τι τοιοῦτον, ὥσπερ καὶ νῦν ἅπαντα ἃ δῆλα θεὶς συμπτώματα, καὶ ἄλλων ὄντων πυρετῶν, ἐγχωρεῖ γε μὴν καὶ φρενῖτιν ἐπ' αὐτοῖς, μάλιστα διὰ τὴν ἐφίδρωσιν τῶν ἄνω. τὸ δ' ὀλεθρίας εἶναι τὰς τοιαύτας διαθέσεις, ἐάν τε φρενῖτιν ἐνέγκωσιν, ἐάν τε μὴ, δῆλον ἐστὶ τοῖς τε τῶν ἄχρι δεῦρο λελεγμένων μὴ παρέργως ἀκηκοόσι καὶ μεμνημένοις τῶν ἐν τῷ προγνωστικῷ.

Τὰ ἐν φρενίτισι, πυκνὰ μεταπίπτοντα, σπασμώδεα.

Ἔμπροσθεν μὲν εἴρηκεν τὸ ἐπιεικὲς, ἐπὶ τῶν ἐν ἀρχῇ τῆς νόσου μεταπιπτόντων, οὐκ ἀγαθὸν σημεῖον εἶναι. νυνὶ δὲ προσέθετο, περὶ τίνων μεταπιπτόντων ὁ λόγος ἐστὶν αὐτῷ διαρθρῶσαι. δύναται γὰρ καὶ συμπτώματα ταῖς δυνάμεσιν ἐναντία, μεταβάλλειν εἰς ἄλληλα, καθάπερ ἐν τοῖς ἐφεξῆς αὐτὸς εἶπεν, ἀκρέα ἔσω ἀμφότερα ταχὺ μεταπίπτοντα, κακὸν, καὶ ἡ δίψα δὲ ἡ τοιαύτη, κακόν. ἐπ' ἀμφοτέρων ἀκουστέον. τῶν μὲν τῶν ἀκρέων ἐκθερμαινομένων σφοδρῶς, καὶ πάλιν ψυχομένων ἰσχυρῶς. ἐπὶ δὲ τῆς δίψης γινομένης σφοδρᾶς, καὶ μετ' ὀλίγον σβεσμένης τελέως, οὐ ταὐτὸν δὲ τοῦτ' ἐστὶ τὸ ἐπιεικὲς ταχὺ μεταπίπτειν. ἐπ' ἐκείνου μὲν γὰρ ἐξ ἀγαθοῦ πρὸς τὸ μοχθηρόν. αὖθις δ' ἐξ ἐκείνου πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἐπάνοδος γίνεται. κατὰ δὲ τὴν νῦν εἰρημένην ῥῆσιν, μετάπτωσις ἐκ μοχθηρῶν συμπτωμάτων, εἰς μοχθηρὰ δηλοῦται, αἱ τοιαῦται δὲ ἅπασαι μεταπτώσεις, ἐπὶ χυμοῖς μεταρρέουσι γίνονται. τοῖς μὲν γὰρ ἐνὶ μορίῳ στηριχθεῖσιν, ἓν εἶδος ἕπεται συμπτώματος οἰκεῖον τῇ τε τοῦ μορίου φύσει, καὶ τῇ τοῦ χυμοῦ δυνάμει, καὶ μὴν ἐκ τοῦ διαμένειν ἐπ' αὐτῶν τὴν φρενῖτιν ἐστηρίχθαι τις ἂν ἐν τῇ κεφαλῇ τὸν τὸ πάθος ἐργαζόμενον ὑπονοήσειε χυμόν. ὄντως οὖν κατ' αὐτὸν τὸν ἐγκέφαλον ἡ μετάρρυσις ἐστὶν, ἄλλοτε κατ' ἄλλο μόριον αὐτοῦ τι γινομένη, τὴν μὲν ἰδέαν τοῦ πάθους φυλάττουσα, κατὰ μόριον δ' ὑπαλλάττουσα τὰ συμπτώματα. καὶ νῦν ὁ γράψας τὸ προκείμενον βιβλίον, ἐπὶ τῶν τοιούτων μεταπτώσεων ποιεῖται τὸν λόγον, ἵνα κροκυδίζοντες, ἢ καρφολογοῦντες ἐφ' ἡσυχίας πολλῆς ὀλίγον ὕστερον ἀναπηδῶσιν, ἢ καί τι μανιῶδες πράξωσιν εἶτ' αὖθις ἡσυχάσωσιν, ἢ μέμψωνταί τι τῶν ἔξωθεν οὐ παρὸν, ὥσπερ οὖν κελεύουσιν ἀπενεχθῆναι τοὺς σαλπιστὰς ἢ τοὺς αὐλητὰς οὐδ' ἑνὸς τοιούτου παρόντος, ὡς γὰρ τὸ κροκυδίζειν καὶ τὸ καρφολογεῖν βλάβη τῆς ὀπτικῆς ἐστιν αἰσθήσεως, οὕτω ταῦτα τῆς ἀκουστικῆς, καὶ κατὰ τὴν ὀσφραντικὴν δὲ παραπλήσιον γίνεται σύμπτωμα, δυσώδεις τινὰς ὀσμὰς οὐ παρούσας αἰτιωμένων αὐτῶν. εἰσὶ δ' οἳ καὶ τῶν ἐπικειμένων τι κελεύουσιν αἴρειν, ὡς βαρυνόντων σφοδρῶς ἢ θερμαινόντων, ἢ δάκνον, ἢ ψύχον βαστάζοντες, τῆς ἁπτικῆς αἰσθήσεως ἐν τοῖς τοιούτοις συμπτώμασι βεβλαμμένης. εἰκὸς οὖν ἐστι τὸν συγγραφέα τοῦ βιβλίου τούτου, τὰς τῶν συμπτωμάτων μεταπτώσεις αἰτιᾶσθαι, διαμένοντος τοῦ φρενιτίζειν, ἑώρανται γὰρ ἡμῖν οὐκ ὀλιγάκις αἱ τοιαῦται παρακοπαὶ διὰ παντὸς μὲν ἐν τῷ παρανοεῖν ἔτι ὄντος τοῦ κάμνοντος. ὑπαλλαττόμεναι δὲ τοῖς τρόποις κατὰ πάντα τὰ γένη τῶν ψυχικῶν ἐνεργειῶν. ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν αἰσθητικῶν δεδήλωται, οὕτω κἀπὶ τῶν κατὰ λόγον καὶ γνώμην, μνήμην τε καὶ νόησιν ὁρῶμεν, ἐνίοτε τοῖς φρενιτικοῖς μεταπτώσεις γιγνομένας, ὥστε ποτὲ μὲν ὀργίζεσθαι, ποτὲ δ' ἀνήδεσθαι, ἢ σπουδαίως προσέχειν τοῖς λόγοις παραφρονοῦντας αὐτοὺς, καὶ γὰρ ῥήτορος ἤκουσα μελετῶντος ἐν παρακοπῇ καὶ γραμματικοῦ βι-

βλίον ἀναγινώσκειν οἰόμενοι βακχυλίδιον ἢ σαπφικόν. ἀριθμητικοῦ δέ τινες ἢ γεωμέτρου θεωρήματα διέρχονται τῆς αὐτῆς τέχνης. ἐὰν οὖν ταῦτα σεμνῶς λέγωσί τινες, ὀλίγον ὕστερον αἰσχρῶν καὶ ἀσελγῶν πραγμάτων μνημονεύουσιν· ὅπερ ἐν ταῖς ἐπιδημίαις αἰσχρομυθεῖν ἐκάλεσεν, ἡ μετάπτωσις οὐκ ἐκ φαύλων εἰς ἐπιεικῆ, ἀλλ' ἐκ μοχθηρῶν εἰς μοχθηρὰ γίνεται, καθάπερ ἐνίοτε θρασύτατοι κατά τινα καιρὸν ὀφθέντες οἱ παραφρονοῦντες, ὀλίγον ὕστερον φαίνονται δειλοὶ καὶ κατεπτηχότες. ὁρᾶται γὰρ τὰ τοιαῦτα περὶ αὐτοὺς συμπτώματα, ποτὲ μὲν μηδὲ τὰ φοβερώτατα φοβουμένους, ἐνίοτε δ' ἐπὶ τοῖς σμικροτάτοις ἐκπληττομένους. τὴν οὖν τοιαύτην μετάπτωσιν δοκεῖ μοι καὶ κατὰ τὴν ἑπομένην ῥῆσιν γεγραφὼς παράδειγμα, καθ' ἥν φησι τὰ οὐρούμενα, μὴ ὑπομνήσαντι λέθεια. νόει οὖν μοι τινὰ τὰς εἰρημένας μεταβολὰς ἁπάσας ἐσχηκότα, περί τε τὴν οὔρησιν καὶ τὰ ἄλλα, ὅσα κατὰ τὴν μνήμην σφάλλονταί τινες, νόησον δὴ καὶ κατὰ τὰς αἰσθητικὰς παρατυπώσεις ἁπάσας ἐν μέρει σφαλλόμενον, ὡσαύτως καὶ κατὰ τὰς διανοητικάς, ἐπὶ τοῦ τοιούτου κατὰ μὲν τὸν ἐγκέφαλόν ἐστι τὸ αἴτιον, ἄλλοτ' ἄλλον αὐτοῦ τόπον ἐνοχλεῖ μεταῤῥέον. ἐδείχθησαν δ' ἡμῖν αἱ τοιαῦται μεταῤῥύσεις γινόμεναι, τῶν δεχομένων μορίων ἑκάστου τὸ περιττὸν ὠθοῦντος εἰς ἕτερον ἀφ' ἑαυτοῦ, καὶ τοίνυν εἰκός ἐστιν ἐνίοτε ἄλλοτ' ἐξ ἄλλου μορίου τοῦ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον εἰς ἄλλο καταῤῥέων ὁ λυπῶν χυμὸς ὑπὸ παντὸς ὠθεῖται, τοῖς ἀποπεφυκόσιν αὐτοῦ νεύροις ἐμπεσὼν ποτὲ σπασμὸν ἐπενεγκεῖν, εἴρηκε δ' αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ὑπὸ πληρώσεως καὶ κενώσεως τὸ πάθος τοῦτο γίγνεσθαι.

Τὰ οὐρούμενα μὴ ὑπομνήσαντι λέθεια. ἆρά γε τουτέοισιν οὐρέεται, ὅτι ἐς τὴν ὑπόστασιν ἀναταράξεται;

Ἐπὶ φρενιτικῶν ἄκουε τοῦ λεγομένου, παραβάλλοντος αὐτοῦ τοὺς μετὰ τῆς ὑπὸ τῶν παρόντων ἀναμνήσεως οὐροῦντας τοῖς χωρὶς ταύτης. οἵτινες οὐδὲ ἀγγεῖον αἰτοῦσιν, ἀλλ' ἀτάκτως καὶ ἀλόγως εἰς τὴν στρωμνὴν προΐενται τὸ οὖρον. εὔδηλον δ' ὅτι πολὺ χεῖρον ἔχουσιν οὗτοι τῶν μηδ' ὅλως οὐρούντων εἰ μή τις αὐτοὺς ὑπομνήσειεν. ἐπ' ἐκείνων μὲν γὰρ ἐν γοῦν τι σώζεται τῶν κατὰ φύσιν ἔργων τῆς διανοίας φυλαττομένων, οὖρον εἰς τὴν στρωμνὴν ἀποκεῖσθαι, ἐπὶ τούτων δ' ἀπόλωλε καὶ τοῦτο. τὸ δὲ προσκείμενον ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς ῥήσεως, ἔνθα φησίν, ἆρά γε τουτέοισιν οὐρέεται, ὅτι ἐς τὴν ὑπόστασιν ἀναταράξεται, διὰ τοῦτό μοι δοκεῖ προστεθεικέναι, διότι τοιαύτην ἰδέαν οὔρων ἐφ' ἑνὸς ἢ δυοῖν ἐθεάσατο τῶν οὕτως οὐρούντων. ἀδύνατον οὖν ἐκ τῆς τοῦ πράγματος φύσεως ἐνδεικτικῶς ἀποφήνασθαι τὸ καθόλου, μετὰ τοῦ μηδ' ἐκ τῆς ἐμπειρίας ἐσχηκέναι τι πιστὸν ὀλιγάκις ἑωραμένου τοῦ πράγματος, εἰκότως τὸν τῆς ἀπορίας δηλωτικὸν προσέθηκε σύνδεσμον, τὸν ἆρα. τολμήσωμεν οὖν ἡμεῖς ἀποφήνασθαι τὸ καθόλου, καθάπερ ἔμπροσθεν ἐπ' ἄλλων ἐποιήσαμεν, ὡς τοῦ τῶν ὠμῶν χυμῶν πλήθους ἤτοι πεπτομένων ἢ πνευματουμένων, ἡ τοιαύτη τῶν οὔρων ἰδέα, σύμπτωμά ἐστιν, οὐ φρενίτιδος· ἀλλὰ καὶ τοῦτο καὶ γενέσθαι ποτὲ δύναται τοῖς φρενιτικοῖς, καὶ μὴ γενέσθαι, καθάπερ τι καὶ ἄλλο σύμπτωμα τῶν οὔτ' οἰκείων φρενίτιδι, οὔτ' ἐναντίων αὐτῇ.

Οἱ παλμώδεες δι' ὅλου, ἆρά γε ἀφώνως τελευτῶσιν;

Δῆλός ἐστι πάλιν ἐνταῦθα παλμώδη τινὰ τεθεαμένος, ἤτοι δι' ὅλου τοῦ σώματος ἢ τῷ τυχόντι μορίῳ. ἄδηλον γὰρ πότερον εἶπε τὸ δι' ὅλου, κἄπειτα πλησίον τοῦ θανάτου γενόμενον ἄφωνον ἰδὼν ὄντα, οὐ δυνάμενος ἐμπειρικῶς, οὔτε λογικῶς εὑρεῖν ἐξ ἀνάγκης ἀφωνίαν ἑπομένην τῷ παλμώδει παθήματι, καὶ διὰ τοῦτο ἐπιζητῶν καὶ ἀπορῶν, προστεθεικέναι τῷ λόγῳ τὸν ἆρα σύνδεσμον. ἡμεῖς οὖν πάλιν ἀποφαινόμεθα κἀνταῦθα τὸν παλμὸν καθότι δέδεικται, διὰ πνεῦμα φυσῶδες γινόμενον, τοῦ φυσώδους ἀθροιζομένου πνεύματος διὰ ψύξιν. ὅταν οὖν ὅλον τὸ σῶμα παλμῶδες γένηται, δυνατὸν τὸν οὕτως ἔχοντα διὰ ψύξιν ἀποθανεῖν ἄφωνον, μηκέτι τῶν τὸν λάρυγγα κινούντων μυῶν, ἢ τῶν εἰς τούτους ἐμβαλλόντων νεύρων ἐνεργεῖν δυναμένων, διὰ τοῦτο ἂν αὐτὸ βέλτιόν ἐστιν ἀκούειν, τοὺς δι' ὅλου τοῦ σώματος παλμώδη κίνησιν ἔχοντας, οὔτε γὰρ ἡ πεῖρα τοῦτο ἐδίδαξεν, οὔτ' εὔλογόν ἐστι τῷ τυχόντι μορίῳ παλμώδει γενομένῳ συμπάσχειν τὰ φωνητικὰ μόρια.

Τὰ ἐν τοῖσι φρενιτικοῖσι μετὰ καταψύξιος πτυελίζοντα μέλανα ἀναμέεται.

Ἐπεὶ μηδέν ἐστιν ἄλλο τι ὑπονοῆσαι σημαίνειν τὴν πτυελίζουσαν φωνήν, ὅτι μὴ τὸ πτύειν πολλάκις ἢ πληροῦσθαι συνεχῶς πτυέλου τὸ στόμα, διὰ τοῦτο κἀγὼ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες οὕτως ἤκουσαν ὅσοι τὸ βιβλίον ἐξηγήσαντο, καὶ μέντοι καὶ φαίνεται πληρούμενον σιάλου λεπτοῦ τὸ στόμα τοῖς μέλλουσιν ἐμεῖν, διὰ τὴν κοινωνίαν τοῦ χιτῶνος, ἑνὸς ὄντος αὐτοῦ συνεχοῦς, τοῦ τε τὸ στόμα πᾶν ἔνδον ὑπαλείφοντος τῇ φάρυγγι, καὶ τοῦ κατὰ τὸν στόμαχόν τε καὶ τὴν γαστέρα, καὶ διὰ τοῦτο ἐνίοτε τὸ κάτω σείεται χεῖλος, εἰς ἔμετον ὁρμῶντος τοῦ στόματος τῆς γαστρός. ἐνδείκνυται γὰρ ἡ σεῖσις τοῦ χείλους, δάκνεσθαί τε καὶ συστρέφεσθαι καὶ κλονεῖσθαι τὸν ἐκτεταμένον ἀπὸ τοῦ στόματος ἐπὶ τὴν γαστέρα χιτῶνα. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν δυναμένων εἰπεῖν ἃ πάσχουσιν, καὶ καρδιωγμός ἐστι σημεῖον οὐ σμικρὸν ἐμέτου μέλλοντος. ἀλγοῦσί τε καὶ κεφαλήν, καί τι καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς φαντάζονται ὀρφνῶδες. εἴρηται γοῦν ἐν τῷ προγνωστικῷ ταῦτα. ὅστις δ' ἂν ἐν πυρετῷ μὴ θανατώδει φησὶ κεφαλὴν ἀλγέειν, ἢ καὶ ὀρφνῶδές τι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν φαίνεσθαι, ἢν καρδιωγμὸς τουτέῳ προσγένηται, χολώδης ἔμετος παρέσται. τῶν φρενιτικῶν δ' οὐ δυναμένων ἃ πάσχουσι λόγῳ δηλοῦν, ἐξ ὧν αὐτοὶ θεώμεθα μόνων, ἐπιχειροῦμεν τῇ προγνώσει, θεώμεθα δὲ ἐπὶ τῶν φρενιτικῶν τὸ λεπτὸν τῇ συστάσει πτύελον ἱκανώτατον ἐνδείξασθαι τὸν ἔμετον. οὐ γὰρ ἂν ἄλλως ἐν ξηρῷ νοσήματι φρενίτιδι, καθ' ὃ καὶ ἡ γλῶττα πολλάκις γίνεται ξηροτάτη, περιττὸν ἐν τῷ στόματι φαίνοιτο τὸ λεπτὸν ὑγρόν. ἡ δὲ κατάψυξις αὐτῷ προσερχομένη, τὴν ποιότητα δηλοῖ, τοῦ μέλλοντος ἐμεῖσθαι χυμοῦ, διὰ μὲν οὖν τὸν πτυελισμόν, ὅτι γενήσεταί τις ἔμετος, διὰ δὲ τὴν κατάψυξιν ὅτι μελάνων ἔνεστι προγνῶναι.

Κώφωσις καὶ οὖρα ἀκατάστατα, ἐξέρυθρα, ἐναιωρούμενα, παρακρουστικά, τοῖσι τουτέοισιν ἰκτεροῦσθαι κακόν· κακὸν δὲ καὶ ἡ ἐπὶ ἰκτέρῳ μάρωσις, τούτους ἀφώνους μέν, αἰσθανομένους δὲ συμβαίνει γίνεσθαι, οἴομαι δὲ καὶ κοιλίαι καταῤῥήγνυνται ὅτι τουτέοισιν ἐγένετο Ἑρμίππῳ καὶ ἀπέθανεν.

Εἴρηταί μοι καὶ πρόσθεν ὡς ἐν οἷς πάθεσιν οὔτε τήρησιν ἐπὶ πολλῶν εἶχεν ἀῤῥώστων, οὔτε τῆς τοῦ πράγματος φύσεως ἔνδειξιν βεβαίαν, ἐπὶ τούτων εἴωθεν ἤτοι τοὺς ἀνθρώπους ὀνόμασι γράφειν ἐφ' ὧν ἐθεάσατο τὰ συμπτώματα, ἢ περὶ ὧν ἑκάστοτε ποιεῖται τὴν διήγησιν, ἢ ζητεῖν ἔτι καὶ ἀπορεῖν ὁμολογεῖ. πῆ ποτ' ἔχει τὸ ἀληθές, ἐάν-

κεν οὖν καὶ νῦν ἐπί τινος Ἑρμίππου θεάσασθαι τὰ κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν εἰρημένα συμπτώματα παρακρούσαντός τε καὶ ἰκτερωθέντος ἐπὶ κωφώσει καὶ οὔροις ἐξερύθροις ἀκαταστάτοις. ἡ μὲν δὴ κώφωσις ἔν τι τῶν ἐνδεικνυμένων ἐστὶ πεπονθέναι τὸ ἐγκέφαλον. ἐξέρυθρα δὲ οὖρα διαφέρει μὲν δήπου τῶν ὑπερύθρων, ἃ κατὰ τὸ προγνωστικὸν εἴρηται, χρόνου μὲν εἶναι σημεῖα, μὴ μέντοι κινδύνου, τίνα δ' ἄλλα νοήσειέ τις ἐξέρυθρα, ἢ τὰ καλούμενα πρὸς ἁπάντων αἱματώδη, πολλοῖς τῶν νεφριτικῶν οὐρούμενα. καὶ εἴπερ ταῦτα βούλεται δηλοῦν ἀνάλογόν τι σημαίνει τῷ πρόσθεν εἰρημένου κοιλίης περίπλυσις ἐξέρυθρος. ὥσπερ γὰρ ἐκείνην ἔφαμεν, ἢ ἥπατος ἀρρωστοῦντος γίνεσθαι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, τῶν νεφροῖς κακοπραγοῦσιν οὖρον ἐξερύθρον ἐροῦμεν γίνεσθαι τὸ δ' ἀκατάστατον αὐτοῦ μετὰ τοῦ φαίνεσθαι τινὰ παχύτερα τῆς ὅλης οὐσίας τῶν οὔρων ἐναιωρούμενα, ταραχὴν ἐνδείκνυται κατὰ τὰς φλέβας ὑπάρχειν, ἅμα θερμασίᾳ τινὶ παρὰ φύσιν οὐκ ὀλίγου πνεύματος ἠθροισμένου

10 φυσώδους. ὥσπερ οὖν ἐνδεχόμενόν ἐστιν ἐπὶ τῶν εἰρημένων συνόδων παρακροῦσαι τὸν ἄνθρωπον, οὕτως οὐκ ἀναγκαῖον. ἡ γὰρ ἐπιπλοκὴ τῶν σημείων, οὐχ ἁπάντων ἐστὶν ὁμογενής, τῆς μὲν κωφώσεως τὴν κεφαλὴν ἐνδεικνυμένης πεπονθέναι, τῶν δ' ἐξερύθρων οὔρων τοὺς νεφρούς, τῶν δὲ ἀκαταστάτων οὔρων ἐν τοῖς ἐναιωρήμασι, ὥσπερ τὸν μὲν ἐν ταῖς φλεψὶν ἀπέπτων χυμῶν ταραχὴν ἐνδεικνυμένων, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ καὶ τῇ τῆς παρακρούσεως γενέσει συντελούντων. τὸ δ' ἐφεξῆς τῶν εἰρημένων γεγραμμένον, τὸ τοὺς τοιούτους ἰκτεροῦσθαι κακόν. ἀληθὲς μέν ἐστιν. ἀλλ' ὅτι συνδρομὰς ἑτερογενῶν σημείων οὐ χρὴ ποιεῖσθαι κατὰ τὰς τοιαύτας διδασκαλίας ἔμπροσθεν δέδεικται, καὶ μὲν δὴ καὶ περὶ τοῦ κακὸν εἶναι μώρωσιν ἐπὶ τοῖς ἰκτέροις, εἴρηται πρόσθεν, ἡνίκα προειπὼν ἐν φρενιτικοῖς λευκὴ διαχώρησις κακόν, ἐπήνεγκεν ἆρά γε καὶ τούτοισι, νωθρότης γίνεται, καὶ γὰρ μεταλαμβάνει τὸν λόγον εἰς ἑτέρας φωνάς, ἀντὶ μὲν τῆς λευκῆς διαχωρήσεως ἥ τις ἐστὶν ἴδιον τῶν ἰκτερικῶν σύμπτωμα, τοῦ πάθους αὐτοῦ μνημονεύσας, ἀντὶ δὲ τῆς νωθρότητος, τὴν μώρωσιν εἰπών. τούτους οὖν φησὶν ἀφώνους μέν, αἰσθανομένους δὲ συμβαίνει

20 γίνεσθαι. φαίνονται δὲ τῶν ἀφώνων ἐν ὀξέσι νοσήμασι γιγνομένων, ἔνιοι μέν, οὐδ' αἰσθανόμενοι, διὰ τὸ τῆς ἀρχῆς πάθος ἀμφοτέρων αὐτοῖς τῶν συμπτωμάτων ἑπομένων. ἔνιοι δὲ μόνον ἄφωνοι γιγνόμενοι, καὶ τούτων οἱ μὲν ἅμα τῷ καὶ τὰς ἄλλας κινήσεις ὅσαι κατὰ προαίρεσιν γίνονται, βεβλάφθαι πάσας, οἱ δὲ τὴν φωνὴν μόνην. ἐὰν οὖν ἅμα τῇ φωνῇ καὶ τῶν ἄλλων ἐνεργειῶν ἡ βλάβη γένηται, τῆς ἀρχῆς τῶν νεύρων ἐστὶ τὸ πάθος. ἐὰν δὲ μόνης τῆς φωνῆς, μόνων τῶν φωνητικῶν ὀργάνων, ἀλλ' ἐπί γε τῆς προειρημένης συνδρομῆς, ὅταν πλησίον ἤδη ἥκωσι τοῦ θανάτου, τὸ τῆς ἀφωνίας αὐτῆς ἀκολουθεῖ σύμπτωμα. τὸ δ' ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ὅλης ῥήσεως εἰρημένον, καὶ κοιλίαι καταρρήγνυνται, ὃ ἐγένετο καὶ Ἑρμίππῳ καὶ ἀπέθανεν, οὕτως αὐτὸ εἰκὸς εἰρηκέναι διότι μήτε ἐπιτεθέαται πολλάκις ἑπόμενον τὸ σύμπτωμα τῇ προκειμένῃ συνδρομῇ, μήτ' αὖ λογικῶς εὑρεῖν ἠδυνήθη.

Κ κώφωσις ἐν ὀξέσι καὶ ταραχώδεσι παρακολουθοῦσα, κακόν.

Γίνεται μὲν καὶ διά τινα χυμὸν κατὰ τοὺς ἀκουστικοὺς πόρους σφηνωθέντα κώφωσις οὐδὲν ἔχουσα κακόηθες.

30 γίνεται δὲ ἐνίοτε καὶ τῆς ἀκουστικῆς δυνάμεως νενεκρωμένης, ἣν ἐν τοῖς ὀξέσιν ἅμα καὶ ταραχώδεσι νοσήμασιν ὁρῶμεν συμπίπτουσαν ὥσπερ καὶ νῦν ἀπεφήνατο κακὸν εἶναι λέγων αὐτὴν σύμπτωμα, οὔτε τὸ ἄρα προσθείς, οὔτ' αὐτὸ τὸ ὄνομα τοῦ νοσήσαντος οὕτως, ἐπειδὴ ἔνεστιν ἀποφήνασθαι περὶ τῶν τοιούτων συμπτωμάτων.

Λ Αἱ θρομβώδεες ἀσαφώδεες ψηλαφώδεες παρακρούσιες, πάνυ φρενιτικαί, ὡς καὶ τῷ Διδυμάρχῳ, ἐν Κῷ.

Γίνεταί τι τοιοῦτον παραφροσύνης εἶδος οὐκ ὀλιγάκις, ὡς ἡσυχάζοντα κατακεῖσθαι τὸν νοσοῦντα, μὴ ὅτι θορυβωδῶς κεκραγότα καὶ ἀναπηδῶντα καθάπερ ἔμπροσθεν. ἀλλὰ μηδὲ φθεγγόμενον ὅλως. μηδὲ τὸ τῆς κατακλίσεως σχῆμα μεταβάλλοντα, καὶ πολλάκις γε τοῖς οἰκείοις οὗτοι παρέχουσι δόξαν, ὡς εἰ γένοιτό τις σιγὴ κοιμηθησομένοις, συγκλείσαντες οὖν τὰς θυρίδας, ἡσυχάζουσιν ἐπιτηροῦντες, ἐν τούτοις τε τρίβεται χρόνος ἐνίοτε μακρός. τῶν μὲν οἰκείων τῶν καμνόντων ἐκ τοῦ μὴ φθέγγεσθαί τι, μηδὲ κινεῖσθαι τὸν νοσοῦντα τεκμαιρομένων κοιμᾶσθαι τὸν ἄνθρωπον. αὐτοῦ δὲ τοῦ νοσοῦντος μήτε κοιμωμένου, καὶ τὰς χεῖρας κινοῦντος ἀτρέμα, ὁμοίως τοῖς διὰ

40 ψηλαφίας ἠρεμαίας ἅψασθαί τινος ἢ εὑρεῖν τι βουλομένοις, ἔπειτα τούτων οὕτως ἐχόντων ἔνιοι μὲν κεκλεισμένων τῶν βλεφάρων ταῦτα πράττουσι, καὶ εἰ προσελθών τις αὐτοῖς διαλέγοιτο, τινὲς μὲν οὐδ' ὅλως ἀνοίγουσι τοὺς ὀφθαλμούς. ἔνιοι δὲ ἀνοίξαντες, ἤτοι μικρὸν ὕστερον ἔκλεισαν, ἢ ἀκινήτους φυλάττουσιν. ἔνιοι δ' οὐδ' ἂν ἐμβοήσῃ τις αὐτοῖς, ἢ νύξῃ, τὰ βλέφαρα διανοίγουσι. περὶ τοιούτων οὖν φρενιτικῶν ὁ Ἱπποκράτης κατὰ τὸ γ. τῶν ἐπι-

» δημιῶν οὕτως ἔγραψεν, οὐδ' ἐξεμάνη τῶν φρενιτικῶν οὐδεὶς ὥσπερ ἐπ' ἄλλοις, ἀλλ' ἄλλῃ τινὶ καταφορῇ νωθρῇ,

» καρηβαρέες ἀπώλοντο, τοὺς δ' αὐτοὺς τούτους φρενιτικοὺς κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν ὠνόμασεν ἀσαφεῖς. ὡς εἰ καὶ δυσγνώστους εἶπε τοῖς πολλοῖς, οὐ μόνον τῶν ἰδιωτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰατρῶν. οἴονται γὰρ ἐκείνους μόνους εἶναι φρενιτικούς, ὅσοι κεκράγασιν, ἢ ἀναπηδῶσιν, Ἱπποκράτους τοὺς βεβλαμμένους τὰς φρένας οὕτως ὀνομάζοντος, κἂν διαπαντὸς ἐν καταφορᾷ τινι τύχοιεν ὄντες. συνεισβάλλοι μὲν οὖν ἐξ ἀρχῆς παραφροσύνη κώματι. δέδεικται γὰρ ἐν τῷ περὶ τοῦ παρ' Ἱπποκράτους κώματος ἐπὶ ταυτὸν ἀναφέρων ἀμφοτέρας τὰς

50 προσηγορίας, τήν τε τῆς καταφορᾶς, καὶ τὴν τοῦ κώματος. ἀλλὰ τὸ μὲν τῆς ἡσυχίας ἀσαφές, αἱ τοιαῦται φρενίτιδες οὐκ ἔχουσιν, τὸ δ' ὡς εἴρηται νῦν ἀσαφὲς εἶδος φρενίτιδος ἐπὶ προήκοντι τῷ χρόνῳ γίνεται, καὶ πάντας οὓς εἶδον οὕτω παθόντας, ἄρρωστον, καὶ σκληρόν, καὶ στενὸν καὶ βραχὺν εἶχον τὸν σφυγμόν. ὡς τεκμαίρεσθαι κεκμηκυίας τῆς δυνάμεως αὐτοῖς γίνεσθαι τὴν ἡσυχίαν, οὐ δυναμένοις ἰσχυρότατα κινεῖσθαι. τινὲς δ' αὐτῶν ὥσπερ τὰς χεῖρας ἠρέμα κινοῦσιν, οὕτω καὶ φθέγγονται βραχύτατα καὶ τοῦτο λανθάνει τοὺς πολλούς, καὶ μόνοις γίνεται κατάδηλον ὅσοι περ ἂν ἐγγυτέρω γενόμενοι κατακύψωσιν εἰς αὐτούς, ἔστι δ' ὅτε πειρᾶται τις πρὸς τὸ κατακούειν σαφῶς πλησίον αὐτῶν τοῦ προσώπου καταθεῖναι τὸ οὖς, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν χειρῶν κίνησις αὐτοῖς βραχεῖα τρομώδης οὖσα λανθάνει τοὺς πολλούς, μόνοις τοῖς ἀκριβῶς κατασκεψαμένοις φαινομένη τεκμήριον μὲν οὖν τοῦτ' ἐστὶ τοῦ τὴν δύναμιν αὐτῶν ἀρρωστεῖν. ἑκτικὴν δέ τινα διάθεσιν

εἶναι φρενίτιδος, ὥσπερ πυρετῶν ἐκείνων, οὓς δι' αὐτὸ τοῦτο προσαγορεύομεν ἑκτικούς, εἴρηται δὲ περὶ αὐτῶν ἔν τε τοῖς περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν πυρετῶν ὑπομνήμασι, καὶ τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασι, καὶ μέντοι κἀν τῷ περὶ μαρασμοῦ, τὰ στερεὰ τοῦ ζώου μόρια κατειληφέναι τῶν τοιούτων πυρετοὺς ἐνδεικνυμένους οὐκ ἐπὶ χυμῷ σηπεδονώδει γίνεσθαι, καὶ τῆς φρενίτιδος οὖν ἐπὶ χολώδει χυμῷ τὴν γένεσιν ἐχούσης. ὅταν ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον οὗτος κατασκήψει, κατ' ἀρχὰς μὲν οὐδέ πω τοῖς ποιότητος αὐτοῦ κεκραμμένης ὅλῳ τῷ σώματι τοῦ ἐγκεφάλου, θορυβώδεις παραφροσύναι γίνονται. προσήκοντος δὲ τοῦ χρόνου, παραπλήσιόν τι πάσχει τοῖς ὑπὸ τῶν καλουμένων βαφέων ἐρίοις βαπτομένοις, καὶ γὰρ καὶ ταῦτα δευσοποιὰ γίνεται, τοῖς κατ' ἀρχὰς ἴδιον ἔχουσι τὸ χρῶμα παραπλησίως, καὶ ἡ τοιαύτη τοίνυν δὴ βαφὴ τοῦ ἐγκεφάλου τὴν παραφροσύνην ἑκτικὴν ἴσχει, καὶ διὰ τοῦτ' ἐστὶν ἡ διάθεσις αὐτῶν μοχθηρὰ τοῖς ἑκτικοῖς πυρετοῖς ὡσαύτως, οὓς ἐδείκνυμεν ἀρχομένους μὲν συνίστασθαι μόγις λυομένους. συστάντας δὲ ἀκριβῶς καὶ ἐκπληρωθέντας, οὐκέτι δύνασθαι λυθῆναι. ὀρθῶς οὖν εἴρηται τὰς τοιαύτας παρακρούσεις πάνυ φρενιτικὰς εἶναι. ταύτην τὴν ῥῆσιν ὥσπερ καὶ ἄλλας τινὰς τῶν ἰατρῶν παραφέροντες οἱ ἐξηγηταί, χρονίζουσιν ἐν τοῖς σοφιστικοῖς ζητήμασιν. ὀνομάζω δὲ ὡς ἴστε σοφιστικά, τὰ μηδὲν εἰς τὸ βέλτιον ἰᾶσθαι συντελοῦντα. τοιαῦτα δὲ οὐκ ὀλίγα καὶ κατὰ τὰς ἐξηγήσεις εὑρίσκεται. τινὰ μὲν μᾶλλον ἀποκεχωρηκότα τῆς πρὸς τὰς θεραπείας χρησίμου, τινὰ δὲ ἧττον, ὥσπερ ἀμέλει καὶ τὸ ζητῆσαι τὴν αἰτίαν, δι' ἣν προσέθηκεν ἐπὶ τῷ τέλει τῆς προκειμένης ῥήσεως, δὴ τῷ Διδυμάρχῳ ἐν Κῷ. δέδεικται γὰρ ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ, προσγράφειν ὀνόματι τοὺς νοσήσαντας ἐπ' ἐκείνων τῶν ῥήσεων ἐν αἷς οὐ τολμᾷ καθόλου τοῦ πράγματος ὑπὲρ οὗ ποιεῖται τὸν λόγον ἔν τι κοινὸν ἀποφήνασθαι. νυνὶ δὲ ἀληθής γε φαίνεται λέγων, καθόλου κατὰ πάντων τῶν οὕτως ἐχόντων ἀποφαινόμενος, οὐχ ὡς ἀμφιβάλλων, ἀλλ' ὡς πάνυ πεπεισμένος. προσέθηκε γοῦν τῷ λόγῳ, καὶ πάνυ φρενιτικαί, καίτοι δυνάμενος ἁπλῶς φρενιτικαὶ εἰπεῖν. δοκεῖ δέ μοι μαρτύριον τῷ λόγῳ προσγράψαι τὸν ἄῤῥωστον ὀνόματι, διὰ τό, πολλοὺς οὐ μόνον τῶν ἰδιωτῶν ἀλλὰ καὶ τῶν ἰατρῶν ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐξαπατᾶσθαι. καί μοι γοῦν ποτέ τις ἠμφισβήτησε περί τινος οὔπω φρενιτίζοντος, οὔτ' ὀλεθρίως ἔχειν αὐτὸν, οὔθ' ὅλως φρενιτικὸν εἶναι νομίζων. ἴσως δὲ καὶ αὐτῷ, τὸ προῤῥητικὸν τοῦτο γράψαντι, τοιαύτη τις ἀμφισβήτησις ἐγένετο πρός τινα, διὸ τοῦ παθόντος ἐμνημόνευσεν ὀνόματι.

Αἱ ἐκ ῥίγεος νωθρότητες, οὐ πάνυ παρ' ἑωυτοῖσι.

Οὐκ οἶδ' ὅπως ὁ γράψας τοῦτο τὸ βιβλίον, ἐν πολλαῖς ταῖς ῥήσεσιν ἀλλοκότῳ χρῆται τῇ λέξει. μεταβαίνων ἐνίοτε μὲν ἀπὸ τῶν παθῶν, ἐπὶ τοὺς πάσχοντας ἀνθρώπους. ἐνίοτε δὲ ἀπὸ τῶν πασχόντων, ἐπὶ τὰ πάθη, καὶ νῦν γοῦν προειπών, αἱ ἐκ ῥίγεος νωθρότητες, ἐπήνεγκεν, οὐ πάνυ παρ' ἑωυτοῖσιν καίτοι δυνάμενος εἰπεῖν οἱ ἐκ ῥίγεος νωθροὶ οὐ πάνυ παρ' ἑωυτοῖσιν. ὃ δ' οὖν λέγει τοιοῦτόν ἐστιν ὅταν ἀκολουθήσει ῥίγει νωθρότης, οὐ πάνυ τὴν διάνοιαν οὗτοι ἀβλαβεῖς γίνονται. δηλοῦται γὰρ ἐκ τοῦ συμβαίνοντος ἐψύχθαι τὸ σῶμα μεγάλως, ἐμάθομεν δ' ὅτι ταῖς καθ' ὅλον τὸ σῶμα δυσκρασίαις ἕπεται πολλάκις ἡ τῆς διανοίας βλάβη, παθόντος ὁμοίως τῷ παντὶ σώματι τοῦ ἐγκεφάλου.

Οἱ περὶ ὀμφαλὸν πόνοι παλμώδεες ἔχουσι μέν τι καὶ γνώμης παράφορον περὶ, κείσιν δὲ τουτέοισι πνεῦμα ἄλις ξὺν τόνῳ διέρχεται, καὶ οἱ κατὰ γαστροκνημίην πόνοι, ἐν τούτοισιν γνώμης παράφοροι.

Τινὲς οὐ μόνον ἄλις, ὅπερ ἀθρόον σημαίνει, γράφουσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ συχνὸν αὐτῷ προστιθέασιν, ἕτεροι δὲ τό, γόνῳ διέρχεται, διὰ τοῦ γ. γράφουσιν, οὐ διὰ τοῦ τ. καὶ προστιθέασιν αὐτῷ εἴκελον, ὅλην τὴν λέξιν ποιοῦντες τοιάνδε. γόνῳ εἴκελον διέρχεται. ἔνιοι δὲ αὖ τι τὸ πνεῦμα, φλέγμα γράφουσι. τὸν μὲν οὖν παλμὸν ἐδείξαμεν ὑπὸ φυσώδους πνεύματος γίνεσθαι, διὰ τοῦτο κατὰ μὲν τὸ διάφραγμα συστάντα, παραβλάπτει τι καὶ τὴν γνώμην, ἐπειδὴ τοῖς νευρώδεσι μορίοις ἡ ἀρχὴ συμπάσχειν εἴωθεν. ὅταν δὲ κατ' ἄλλο τι τῶν ἐνταῦθα μορίων γένηται, τὰ μὲν τῆς γνώμης ἀβλαβῆ μένει, διέρχεται δ' αὐτοῖς κριτικῶς φλέγμα συχνὸν κάτω μετὰ τόνου, τουτέστιν μετὰ προθυμίας ἰσχυρᾶς, ὁποία κατὰ τοὺς τεινεσμοὺς γίνεται. τοιαῦται δὲ τάσεις εἰώθασι συμβαίνειν ἐπὶ τοῖς παχέσι καὶ γλίσχροις χυμοῖς μόγις διερχομένοις εἰς τὰ ἔσω χωρία τῶν ἐντέρων. ἐν τισὶ δ' ὡς ἔφην τῶν ἀντιγράφων οὐ διὰ τοῦ τ. γέγραπται, τόνῳ διέρχεται τὸ κενούμενον, ἀλλὰ διὰ τοῦ γ. γόνῳ εἴκελος, τουτέστιν γόνῳ ὅμοιον, εἴτε δὲ κατὰ τὴν σύστασιν, εἴτε κατὰ τὴν χρόαν, εἴτ' ἄμφω βούλεται γόνῳ παραπλήσιον εἶναι τὸ κενούμενον, ἄδηλον ὑπάρχον ἐστίν. ὅ γε μήν, ὑπὸ Πραξαγόρου καλούμενος ὑαλώδης χυμός, ὅμοιος ὢν ὑέλῳ κεχυμένῃ, τοιοῦτός ἐστιν, ὡς ὀδύνας μεγίστας τονώδεις παρέχειν, ὅταν διεξέρχηται τοὺς χιτῶνας τῶν ἐντέρων. ἔστι δὲ τῇ κράσει ψυχρότατος ἁπάντων τῶν κατὰ τὸ σῶμα γεννωμένων χυμῶν. ὅτι δ' ἐκ τῶν παχυτέρων χυμῶν τὸ φυσῶδες πνεῦμα τὴν γένεσιν ἴσχει, καὶ τοῦτ' ἔμπροσθεν ἤκουσας ἐν τοῖς περὶ τοῦ παλμοῦ λόγοις, οὐ μὴν οἵ γε κατὰ γαστροκνημίαν πόνοι παραφροσύνην ἐν τούτοις σημαίνουσι διὸ κελεύουσιν ἡμᾶς οἱ βοηθοῦντες τῇ ῥήσει προσυπακοῦσαι κατὰ παυσάμενοι. τουτέστιν ἀλόγως ἐξαίφνης ἀφανισθέντες καὶ παρατίθενται τὸν ἐγγεγραμμένον ἄῤῥωστον, ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἐν τῷ Δεάλκους κήπῳ κατακείμενον, ἐφ' οὗ προειπὼν ὁ Ἱπποκράτης, ὅτι πύτατα καὶ κνήμας ἐπωδύνως εἶχεν, λωφησάντων αὐτῶν ἀκολουθῆσαι παραφροσύνην φησί. εἴρηται δέ μοι πρόσθεν ὡς οὐ χρὴ διὰ τοιούτων ἀῤῥώστων παραθέσεως ἐξηγήσεις ποιεῖσθαι. ταῦτα γὰρ ἔσται πάντων σημεῖα κατὰ τοῦτον τὸν λόγον, ἀλλὰ καὶ τὸ τοὺς κατὰ γαστροκνημίαν πόνους, γνώμης γενέσθαι παραφόρους, ἐπειδὰν ἀφανισθῶσιν. οὐ προκειμένου κατὰ τὴν ῥῆσιν τοῦ παύσασθαι τοὺς τοιούτους πόνους, ἄτοπωτάτην ἔχει τὴν ἐξήγησιν. οὕτω γὰρ ἔξεστι πᾶν ὅτι ἂν βουληθῶμεν εἰς τοὐναντίον ἕλκειν. ὥστε κἂν κεφαλαλγίαν εὕρω μέν που γεγραμμένην οὐ τὴν οὖσαν ἀλλὰ παυσαμένην ἀκούειν ἡμᾶς, καὶ βῆχα καὶ δύσπνοιαν, κἂν ἦχον ὤτων, κἂν ὁτιοῦν ἄλλο.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΟ ΠΡΟΡΡΗΤΙΚΟΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ Β'.

Ν ἐναιωρηθῇ τι τῷ οὔρῳ, τοῦ κατὰ τὸν μηρὸν ἀλγήματος ἀφανισθέντος, παρακρουστικόν, καὶ διὰ περὶ ἤχου τοιαῦτα.

Ἔστι μὲν οὐκ ὀλίγον ἐν ὅλῳ τῷ βιβλίῳ τὸ ἀσαφές, τὸ δὲ τῆς διανοίας ἐφεξῆς ἴδωμεν. ἐὰν ἐναιωρηθῇ τι τῷ οὔρῳ τοῦ κατὰ τὸν μηρὸν ἀλγήματος ὡς οἱ ἐξηγηταὶ λέγουσιν ἀφανισθέντος, ἀσφαλέστερόν τε καὶ βιαιότερον ἀποφαινόμεθα, περὶ τῆς ἐσομένης παραφροσύνης. οὐ μὴν γ' ἀληθὲς ὃ λέγουσιν, ἐὰν ὡς καθόλου λέγηται, τὸ γὰρ λευκὸν καὶ λεῖον καὶ ὁμαλὸν ἐναιώρημα, κάλλιστόν ἐστιν, οὔκουν ἁπλῶς χρὴ λέγειν, ἐὰν ἐναιωρηθῇ τι τῷ οὔρῳ, τοῦ κατὰ τὸν μηρὸν ἀλγήματος ἀφανισθέντος, ἔσεσθαι παραφροσύνην. ἀλλ' ἐὰν μοχθηρὸν ᾖ τὸ ἐναιώρημα, καὶ οὐδὲ τοῦτο αὔταρκες, ἀλλ' εἴ τι κἂν ἐν ἅμα τοῖς εἰρημένοις γένηται παρακρουστικὸν σημεῖον, ἐνδέχεται γὰρ τοῦ κατασκήψαντος εἰς τὸν μηρὸν χυμοῦ παλινδρομήσαντος, ἄλλο τι κατωτέρω τῆς κεφαλῆς μόριον ὑποδεξάμενον, αὐτὸ μὲν παθεῖν, κωλῦσαι δὲ βλαβῆναι τὴν κεφαλήν. ἐὰν ἀφανισθῇ μὲν τὸ κατὰ τὸν μηρὸν ἄλγημα, ἐναιώρημα δὲ φανῆται μηδὲν τῆς κεφαλῆς πασχούσης· ὅτι ἔστιν οὖρον ἄμεμπτον μὴ ἔχον ἐναιώρημα μόνον γὰρ ἓν ἐστὶν ἄμεμπτον, ὅπερ ἂν ᾖ, κατὰ μὲν τὴν χρόαν ὕπωχρον μετρίως, κατὰ δὲ τὴν σύστασιν σύμμετρον, ἐν τῷ μεταξὺ δηλονότι τοῦ τε παχέος οὔρου καὶ λεπτοῦ. ἐγὼ μὲν οὖν ἀεὶ προσδιορίζομαι τοῦ κατὰ τὸ βιβλίον ἀδιορίστως εἰρημένου. καὶ διὰ τοῦτο μέλλοντα βλάψαι τοὺς ἀναγινώσκοντας αὐτά, τοῖς δ' ἐξηγηταῖς ἀδιόριστος ἡ διδασκαλία γιγνομένη, βλάπτει μᾶλλον ἢ ὠφελεῖ τοὺς νέους. ἀρετὴν γὰρ ἐξηγήσεως νομίζουσιν εἶναι συναγορεύειν τοῖς γεγραμμένοις ἐξ ἅπαντος τρόπου, κἂν προφανῶς ὑπάρχει ψευδῆ ὅπου δὲ καὶ τοῦτο πράττουσιν ἑτοίμως ἐπὶ τῶν προφανῶν πολὺ δήπου μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἀφανῶν. οὐδὲν αὐτοῖς μέλλει τῆς ἀληθείας. τὸ δὲ ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ῥήσεως εἰρημένον, τὸ καὶ διὰ περὶ ἤχου τοιαῦτα. καλὸν ἦν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ γεγράφθαι, χωρὶς τῆς τῶν οὔρων ἐπισκέψεως ἵν' ὁ λόγος ᾖ μερικός, ὃν μικρὸν ἔμπροσθεν εἶπον ἐγὼ καθόλου. τὰ γοῦν κατὰ μηρὸν ἀλγήματα παλινδρομήσαντος τοῦ ποιήσαντος αὐτὰ χυμοῦ δύναταί ποτε παραφροσύνην ἐνεγκεῖν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀφικνουμένου τοῦ χυμοῦ. σημεῖον οὖν ἔσται τῆς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀνόδου, τὰ ἐν αὐτῇ συμπτώματα. ὧν ἐστὶ καὶ οἱ ἦχοι, γράφουσι δ' ἔνιοι καὶ ὅσα περὶ κύστιν τοιαῦτα. καὶ φασὶ δηλοῦν τὴν λέξιν, οὐ μόνον ἐναιωρήματος σκοπεῖσθαι τῶν οὔρων, ὡς παρακρουστικὸν σημεῖον, ἀλλὰ καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον φαίνοιτο τῶν ἐκ τῆς κύστεως ἀποκρινομένων, ὥσπερ οὐ δυνηθέντες αὐτοὶ τοῦτ' εἰπεῖν. ὁ συγγραφεὺς ἢ βουληθεὶς κατὰ τόνδε τὸν τρόπον ἑρμηνεῦσαι.

Ἄλλως τε καὶ ἢν οὖρον ἐναιωρηθῇ. καὶ ὅσα ἄλλα κατ' αὐτὸ γίγνεται παρακρουστικὰ σημεῖα.

Πάλιν κἀνταῦθα τοὺς νέους ἀναμνῆσαι ἀναγκαῖον, μηδὲν τῶν ἐν οὔροις σημείων γίγνεσθαι παρακρουστικόν. ἐνδείκνυται γὰρ ταῦτα διάθεσιν μορίων ἥπατος καὶ νεφρῶν καὶ κύστεως. καὶ τῶν τὸ αἷμα περιεχόντων ἀγγείων, ῥώμην τε καὶ ἀρρωστίαν, τῆς τοὺς χυμοὺς γεννώσης δυνάμεως. τῶν δὲ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον παθῶν, ἄλλα συμπτώματά ἐστι καὶ σημεῖα. περὶ ὧν ἔμπροσθεν ἤκουσας.

Ἐπὶ κοιλίῃ ὑγρῇ, κοπώδει, κεφαλαλγικῷ διψώδει, ἀγρύπνῳ ἀσαφεῖ, ἀδυνάτῳ. οἷσι τὰ τοιαῦτα, ἐλπὶς ἐκστῆναι.

Ἡ μὲν ὑγρὰ κοιλία. λέγοιτο δ' ἂν οὕτως ἐφ' ἧς ὑγρὰ διαχωρεῖται, καὶ ἡ κοπώδης αἴσθησις ἡ αὐτῷ τῷ κάμνοντι δηλονότι γιγνομένη, νοσώδη μὲν ἐστὶ συμπτώματα, παρακρουστικὰ δὲ οὐκ ἔστιν εἴ τι μεμνήμεθα τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων. ἔνθα δεδήλωται ὅπως χρὴ γνωρίζειν τὰ δηλωτικὰ τῶν νοσημάτων ἑκάστου σημεῖα. καὶ τ' ἄλλα πάντα τὰ κατὰ τὸ σῶμα τοῦ νοσοῦντος φαινόμενα. τινὰ μὲν ἕνεκα τοῦ τὰς ἐν ἑκάστῳ νοσήματι διαφορὰς ἀπ' ἀλλήλων χωρίσαι, τινὰ δὲ χάριν τοῦ γνῶναι τὸ ἦθος ἑκάστου τῶν παθῶν, ἢ τὴν ἐσομένην κρίσιν ὁποία τέ τις ἔσται. καὶ ὁπότε, τήν γε μὴν διδασκαλίαν ἑκάστου τῶν συμπτωμάτων τε καὶ σημείων ἐδείκνυον οὕτω χρῆναι ποιεῖσθαι. καθάπερ ὁ Ἱπποκράτης ἐν τῷ προγνωστικῷ πεποίηκε, ἑνὸς ἑκάστου κατὰ μόνας ἐκδιδάσκων τὴν δύναμιν, ἢ πάλιν ἅμα πλειόνων ὁμοειδῶν. ὥσπερ καὶ νῦν ὁ ταῦτα γράψας ἐμνημόνευσεν κεφαλαλγικῶν ὑπ' ἀγρύπνων, ἀσαφῶν. ἐὰν μὲν γὰρ ἀσαφεῖς ἀκούσωμεν εἰρῆσθαι τοὺς διαλεγομένους ἀσαφῶς ἤτοι διὰ τὴν τῶν διαλεκτικῶν ὀργάνων βλάβην. ἣν ἐκ τῆς τῶν νεύρων κακώσεως ἔχοι, ἢ διὰ τὴν τῆς διανοίας αὐτῆς, εἴη ἂν ὁμοειδῆ τὰ τρία σημεῖα, κεφαλαλγία μὲν ἄντικρυς, δηλοῦσα τὸν πεπονθότα τόπον, ἀγρυπνία δὲ τῷ γινώσκοντι κατὰ διαφερούσας ἐγκεφάλου διαθέσεις, ἐγρήγορσίν τε καὶ ὕπνον, ἀγρυπνίαν τε καὶ κῶμα γιγνόμενα. περὶ δὲ τῆς ἀσαφείας ἀρτίως εἶπον, ὅπως ἀκουόντων ἐστὶ παρακρουστική. ταῦτα μὲν οὖν ἐκ τοῦ γένους ἢ εἴδους, ἢ ὅπως ἂν ἐθέλει ὀνομάζειν, τῶν φρενιτικῶν ἐστὶ σημείων. ἐπεὶ δὲ ξηρὸν μάλιστα τὸ φρενιτικὸν πάθος ὁρῶμεν ὑπάρχον, ὅσα συμπτώματα ξηρότητα ἐν τοῖς πλησίον τῆς κεφαλῆς ὀργάνοις ἐστὶν, ἢ καθ' ὁντινοῦν αὐτῇ τρόπον κοινωνοῦσι, καὶ ταῦτα συνενδείκνυται τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι παραφροσύνην, ὧν σημείων κατὰ τὴν ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει νόσον εἴρηται τὸ, διψώδει. τὸ κοπῶδες διὰ τὸ πολλαχῶς γίγνεσθαι τὸν κόπον, ὡς ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς δέδεικται. σαφὲς ἡμῖν, οὐδὲν ἄλλο δηλοῖ, τοῦ μὲν οὖν ἑλκώδη τὴν αἴσθησιν ἔχοντος κόπου, διὰ χυμοὺς δακνώδεις τε καὶ δριμεῖς γινομένου. τοῦ δὲ τονώδη, διὰ πλῆθος, τοῦ δὲ φλεγμονώδη δι' ἄμφω. εἰ μὲν ἑλκώδης ἢ φλεγμονώδης ὁ κόπος εἴη, συντελέσει τι πρὸς τὴν ἐλπίδα τῆς γενέσεως τοῦ παρακοπτικοῦ πάθους, εἰ δέ, τονώδης οὐδέν, οὕτω δὲ καὶ ἡ ὑγρὰ κοιλία, χολῆς μὲν ξανθῆς ἀκράτου κενουμένης, ἢ καὶ τῶν ἐκ συντήξεων συνενδείξηταί τι περὶ τῆς τοῦ φρενιτικοῦ πάθους γενέσεως. καὶ μᾶλλον ἐὰν ἀφρώδη τὰ διαχωρήματα γίνηται. μὴ προστεθείσης δ' ἐν τῷ λόγῳ τῆς ποιότητος τῶν ἐκκρινομένων, ἀλλ' ἁπλῶς ὑγρᾶς κοιλίας ῥηθείσης, οὐδὲν ἂν ἔχοιμεν ἐξ αὐτῆς λαβεῖν εἰς πρόγνωσιν, τοῦ τοιούτου νοσήματος. ὡς γὰρ εἴρηται καὶ πρόσθεν ἐπὶ τοῖς ἰδίοις τοῦ πάθους σημείοις, ὅσα τοῦ γένους ἐν ᾧ τὸ πάθος ἐστὶ δηλωτικὰ

ἐνδείξεταί τι. πρῶτον μὲν γὰρ οὐ τοῦ πάθους αὐτοῦ δηλωτικὰ ταῦτα ἐστὶν, ἀλλὰ τοῦ γένους ἐν ᾧ περιέχεται τὸ πάθος ὅ ἐστι θερμὸν καὶ ξηρόν. ἐπεὶ δὲ ἕκαστον γένος ᾠκείωται τοῖς εἴδεσιν, χρήσιμον εἰς τὴν τῶν εἰδῶν γίνεται πρόγνωσιν, ὅταν τῶν ἰδίων τοῦ γένους σημείων φαίνηταί τινα. τὸ δὲ ἀδυνάτω προσκείμενον, ἐν τῇ συνδρομῇ τῶν εἰρημένων σημείων, οὐδὲν ὅλως εἰς τὴν τοῦ παρακοπτικοῦ πάθους πρόγνωσιν συντελεῖ, καθάπερ οὐδ' εἰς τὴν τοῦ μεγέθους αὐτοῦ γνῶσιν. εἰπὼν γὰρ, ἐλπὶς ἐκστῆναι, παρακοπτικὸν μὲν ἐδήλωσεν ἔσεσθαι πάθος, οὐ μὴν δὲ μικρὸν ἢ μέγα ἔσεσθαι. πόθεν οὖν ἔλαβεν αὐτοῦ τὸ μέγεθος, οὔτε ἰώδης ἔμετος, οὔτε μέλας, οὔτ' οὖρον, οὔτε διαχώρημα τοιοῦτον φαίνεται γεγονός· ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἄλλων ὅσα προείρηκεν αὐτὸς ἑκάστοτε σημεῖα. οὐ τοίνυν τὴν εἰρημένην ἄρτι συνδρομὴν ἐλπίζομεν, εἰς φρενῖτιν τελευτῆσαι, καὶ κινδυνώδη φρενῖτιν, ἐπειδὴ προσέθηκεν ἀδυνάτω, τοιαύτην δ' ἔπεσθαι φρενῖτιν, ὡς ἐκστῆναι μήτ' αὐτὸς προσδοκήσεις, μήτ' ἄλλω προειπεῖν τολμήσεις. ἐνδέχεται γὰρ ποτὲ μὲν γενέσθαι καὶ τοιαύτην, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῶν σπανίων σημείων ἡ πρόγνωσις. ἀλλ' ἐκ τῶν ἤτοι διηνεκῶν, ἢ πλειστάκις ἀληθευόντων γίνεται. βουλόμεθα γὰρ ἐν ταῖς προῤῥήσεσι μάλιστα μὲν, εἰ οἷόν τε, διαπαντὸς ἐπιτυγχάνειν, ὡς ἐάν γέ τις ὀκτάκις ἀποτυχὼν, ἐπιτύχῃ δὶς, ἰδιώτου φαυλότερος ἐστὶν· δύναται γοῦν ἰδιώτης ἐπὶ τῶν νοσούντων ἀποφαινόμενος ἀεὶ τὸ ἔπελθον, ἐὰν ἐπιτύχῃ πλεονάκις, ἀληθεύειν ἢ ψεύδεσθαι.

Οἱ ἐκλοφοῦντες καὶ μάλιστα κεφαλὴν ἐν ἕξεσιν ὑποδύσφοροι, κακόν. ἄλλως τε καὶ ἐπ' οὔροισι μέλασι, καὶ τὸ θολερὸν ἐπὶ τουτέοισι πνεῦμα κακόν.

Καὶ χωρὶς μὲν τῶν ἄλλων ὀλέθριόν ἐστι τὸ μέλαν οὖρον. εἰ δὲ κἀκεῖνα προστεθῇ, συνεπαυξήσει τὸ πλεῖστον τῆς προγνώσεως. τὸ δὲ θολερὸν πνεῦμα, τί ποτε δηλοῖ, τῶν ἀσαφῶν ἐστι. καὶ μάλιστα ὅτι μήτ' ἐν τῷ προγνωστικῷ, μήτ' ἐν ἀφορισμοῖς μήτε ἐν ἄλλω τινὶ τῶν γνησίων, ὁ Ἱπποκράτης συγγραμμάτων εἴρηκε πνεῦμα θολερὸν, ὥσπερ οὖρον. ἀλλὰ τὸ μὲν οὖρον ὁποῖον ἐστὶν τὸ θολερὸν ἡμεῖς τε νοοῦμεν ἀκούοντες ἑκάστοτε τῶν ἀνθρώπων λεγόντων θολερὸν ὕδωρ, καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἐδίδαξεν αὐτὸ εἰπὼν, οἷον εἰ τὴν ὑπόστασιν ἀναταράξειας. εἴκαζε δὲ αὐτὸ καὶ τοῖς τῶν ὑποζυγίων, οὐ μὴν ὁποῖον δή τι τὸ θολερὸν πνεῦμα χρὴ νοῆσαι δῆλον ἐστὶν, ἐπεὶ μηδεὶς λέγει ὥσπερ ὕδωρ θολερὸν, οὕτω καὶ ἀέρα. πλὴν εἴ τις ἀτμοῦ μεστὸν ἀκούσειε, ὥσπερ καὶ ἤκουσαν τινὲς τῶν ἐξηγησαμένων τὴν προκειμένην ῥῆσιν. καὶ λέγουσί γε ὥσπερ ἐκτὸς ἀποχεόμενον ἱδρῶτα κατὰ τὰς συγκοπὰς ὁρῶμεν, οὕτως ἔσω τὴν ῥύσιν τῶν ὑγρῶν, ἐπὶ τῶν ἔσω διαφορουμένων ἀῤῥώστων γίγνεσθαι. καὶ διὰ τοῦτο πάμπολυν ἀτμὸν ἐκπέμπεσθαι διὰ τῆς ἐκπνοῆς. καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ θολερὸν πνεῦμα. εἰ δ' ὡς ἔνιοι τὴν πρώτην συλλαβὴν οὐ διὰ τοῦ ο. γράφουσι θολερὸν, ἀλλὰ διὰ τοῦ α. θαλερὸν, οὐκέτι τεκμήρασθαι ποῖόν τι τὸ θαλερὸν πνεῦμα ἐστίν. πρόσωπον μὲν γὰρ θαλερὸν ὥσπερ εἴρηται, τάχ' ἄν τις ἤκουσε τὸ οἷον εὐεκτικὸν καὶ εὔχρουν. πνεῦμα δὲ θαλερὸν οὐκ ἔστιν νοῆσαι τί σημαίνει. πλὴν εἰ τὸ σφόδρα μέγα βούλεται δηλοῦν. ἡ γὰρ τῶν ὀνομάτων ἀλλόκοτος χρῆσις, ἀφορμὴν παρέχει τοῖς βουλομένοις νοεῖν ὡς ἂν ἐθέλωσι. τοιγαροῦν καὶ διὰ τοῦ ο. γεγραμμένον θολερὸν, τὸ δυσῶδες ἤκουσαν ἔνιοι. καθάπερ ἄλλοι τὸ βραγχῶδες. ἄλλοι δ' αὖ τὸ τεταραγμένον ὡς δύσπνοιαν ὑπ' αὐτοῦ δηλοῦσθαι. καθάπερ κἂν εἰ οὕτως εἶπε. καὶ δύσπνοιαν δὲ ἐπὶ τούτοις κακὸν, οὐ μὴν ἔοικεν ὁ συγγραφεὺς ἁπλῶς δύνασθαι δηλῶσαι δύσπνοιαν ἀλλά τινα μίαν ἐν αὐτῇ διαφοράν· εἴτε γὰρ διὰ τοῦ α. θαλερὸν, εἴτε διὰ τοῦ ο. θολερὸν εἴη γεγραμμένον, ἐμφαίνεται τῇ προσηγορίᾳ δηλῶσαι βουλόμενος ἓν εἶδος δυσπνοίας, οὐχ ἁπλῶς πᾶσαν δύσπνοιαν.

Ἡ παρὰ λόγον κενεαγγικὴ ἀδυναμίη, οὐκ ἐούσης κενεαγγίης, κακόν.

Οὔτε τὸ λεγόμενον ἀσαφὲς, οὔτε τὴν αἰτίαν αὐτοῦ χαλεπὸν εὑρεῖν. αὐτὸ μὲν γὰρ τὸ λεγόμενον ἐστὶ τοιοῦτον, τοὺς ἀδυνάτους καὶ ἀῤῥώστους κατὰ τὰς ἐνεργείας, ὁμοίως τοῖς ἐπὶ πολὺ κεκενωμένοις, ἐν κινδύνῳ καθεστάναι νόμιζε. μηδεμιᾶς αὐτῆς γεγενημένης ἀξιολόγου κενώσεως. ἡ δὲ κατὰ τὴν δύναμιν ἀῤῥωστία ὅταν ἐπὶ μηδεμιᾷ φανερᾷ κενώσει γένηται, πλῆθος ἐνδείκνυται βαρῦνον, ἢ δυσκρασίαν μιᾶς τῶν ἀρχῶν. τριῶν δὲ οὐσῶν ὡς ἔμαθες τῶν ἀρχῶν, τῆς μὲν τῶν προαιρετικῶν ἐνεργειῶν, ἐγκέφαλος. τῆς δὲ τῶν ζωτικῶν ὀνομαζομένων, καρδία, τῆς δὲ περὶ τὴν τροφὴν, ἃς δὴ καὶ φυσικὰς ὀνομάζουσιν ἧπαρ, ἡ τῆς φυσικῆς δυνάμεως καὶ ζωτικῆς ἀῤῥωστία, χειρίστη τέ ἐστι καὶ διὰ ταχέων ἀναιρεῖ. συγκαταλύεται γὰρ αὐτῇ καὶ ἡ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον εὐθέως. ἐκείνης μέντοι παρούσης, οὐκ εὐθέως ἡ καρδία βλάπτεται. μεμάθηκας δὲ περὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων, ἐν πολλαῖς τῶν ἡμετέρων πραγματειῶν.

Κοιλίαι ἀπολελαμμέναι, σμικρὰ δὲ μέλανα σπυραθώδεα πρὸς ἀνάγκην χαλῶσαι, μυκτὴρ ἐπὶ τουτέοισι ῥηγνύμενος, κακόν.

Σπυράθους ὀνομάζουσι τὰ τῶν αἰγῶν διαχωρήματα. ξηρὰ δ' ἐστὶ ταῦτα καὶ περιφερῆ κατὰ περιγραφὴν ἰδίαν ἕκαστον ἐκκεκριμένον. ὅταν οὖν τις ὁμοίως ξηρὰ καὶ περιγεγραμμένα διαχωρήσει, σπυραθώδη καλεῖται. καὶ γίνεται τοιαῦτα, διά τε τὸ χρόνω πλείονι κατέχεσθαι, καὶ διὰ θερμασίας πυρώδους πλῆθος. ἐὰν οὖν πρὸς τῷ τοιαῦτα εἶναι, καὶ μέλανα γίνηται, καυσώδη διάθεσιν ἐνδείκνυται περὶ τὰ μέσα τοῦ σώματος εἶναι. καὶ διὰ τοῦτ' ἔστι κακά. πρόσκειται δὲ τῷ λόγω, τὸ μυκτὴρ ἐπὶ τούτοις ῥηγνύμενος κακόν. ὥσπερ ἐν ἄλλαις πολλαῖς ῥήσεσι. τὸ κοινὸν πολλῶν ὡς ἴδιον γράφοντος αὐτοῦ. διὰ τὸ μὴ δύνασθαι περιλαβεῖν ἐνὶ λόγω καθόλου τὴν διδασκαλίαν. ἔστι δὲ τὸ κοινὸν ἐν αὐτοῖς τοιοῦτον, χολῆς πολλὴν κένωσιν, ὡς κλόνον σφοδρὸν χρήσιμον ἐπὶ πολλῶν γινόμενον νοσημάτων οὐ φέρουσιν οἱ καταξηρανθέντες, οὔτε ῥῖγος οὔτε γαστρὸς ἔκκρισιν οὔτε ἱδρῶτας, οὔτε παρωτίδας μεγάλας. ἤ τι τῶν ἄλλων ἀποσκημμάτων. οὕτω γάρ τοι τὰς ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν μεμφόμεθα γινομένας ἀποστάσεις, ἢ μείους ὡς ἔφην, ὡς μηδὲν ὠφελεῖν. ἢ μείζους ὡς μὴ δύνασθαι φέρειν, οὕτως οὖν καὶ τὰς αἱμοῤῥαγίας οὐ φέρουσιν οἱ προεξηραμμένοι. τοιαύτη δ' ἐστὶν ἡ προειρημένη διάθεσις, οὐ δι' ἐνὶ κατ' ἀρχὴν τῆς νόσου σπυραθωδῶν διαχωρημάτων ἐκκεκριμένων. καὶ τοῦτο οὐκ ἁπλῶς. ἀλλὰ μετὰ τοῦ πραγματεύεσθαί τι τὸν ἰατρὸν, ἢ διὰ κλυστῆρος. ἢ διὰ βαλάνου. τὸ γὰρ πρὸς ἀνάγκην τοιοῦτόν τι σημαίνει.

Ο ἔστι ὀσφύος ἄλγημα ἤδη πολὺ, καὶ τὰ καύματος ἀσώδεος, ἐφιδροῦντες οὗτοι, κακόν. ἆρά γε τουτέοισι τρομώδεα γίγνεται, καὶ φωνὴ δὲ ὡς ἐν ῥίγει αὐτόπτικη.

Πάλιν ἡ συνδρομὴ τῶν εἰρημένων συμπτωμάτων ἐστὶν, οὐ λογική. διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ἀπορῶν περί γε τούτου λέγει, ἆρά γε τούτοις τρομώδεα γίγνεται. κακὴν μέντοι φησὶ τὴν συνδρομὴν, οὐκ ἀπορῶν περὶ ταύτης, διὰ τὸ μετὰ καύματος ἀσώδους ἐπιπολὺ παραμένειν τὸ τῆς ὀσφύος ἄλγημα. καὶ ἡ ἐφίδρωσις δὲ τούτοις προσελθοῦσα, βεβαιοτέραν ἐργάζεται τὴν πρόγνωσιν, ἐάν τε γὰρ ὀλίγον ἱδρῶτα καθ' ὅλου τοῦ σώματος γιγνόμενον. ἀπὸ τοῦ τῆς ἐφιδρώσεως ὀνόματος δηλοῦσθαι νενοήσωμεν οὐκ ἀγαθὸν τὸ σημεῖον, ἐχρῆν γὰρ ὑπ' αὐτοῦ, κἂν εἰ μὴ τὸ τῆς ὀσφύος ἄλγημα. τό γε ἀσῶδες καῦμα λυθῆναι, ἐάν τε περὶ θώρακα καὶ κεφαλὴν ἱδρῶτας γινομένους, ἐμάθομεν, ὅτι διὰ παντὸς οὗτοι μοχθηροὶ, δυνάμεως ἀρρωστίαν, ἢ πλῆθος ἐν τοῖς τοιούτοις μορίοις ἐνδεικνύμενοι. διὰ μὲν δὴ ταῦτα πάντα, ἡ εἰρημένη συνδρομὴ τῶν σημείων ὑπάρχει κακή. πολλῶν δὲ κατὰ τὴν ὀσφὺν κειμένων μορίων, ἄδηλον ὅσον ἤδη τοῖς εἰρημένοις τὸ πεπονθός ἐστιν. ἐφ' ᾧ τὸ ἄλγημα διαμένει μέχρι πολλοῦ. καὶ τὸ καῦμα τὸ ἀσῶδες οὐ παύεται. διακρίνειν οὖν προσήκει τοῖς ἄλλοις σημείοις. εἰ μὲν οὖν οἱ νεφροὶ πεπόνθασιν, ἔμαθες ὅπως χρὴ γνωρίζειν διὰ οὔρων τὰ κατ' αὐτούς, εἰ δέ τις τῶν ἐνταῦθα μυῶν, ἢ κατὰ τὸν νωτιαῖον αὐτὸν, ἔτι δῆλον ἅμα τῷ προσγενέσθαι τι γνώρισμα καὶ ἄλλο. τοῦ γὰρ νωτιαίου παθόντος αἴσθησις ἔσται ναρκώδης ἐν τοῖς μορίοις ἐκείνοις ὅσα τοῦ πεπονθότος ἐκφύεται. ἔμαθες δὲ ἀπὸ τῆς τῶν τοῦ νωτιαίου νεύρων ἀνατομῆς τά τε καθ' ἕκαστον σπόνδυλον ἐκφυόμενα νεῦρα. τά τε τοῦ σώματος μόρια εἰς ἃ διασπείρεται, ἐὰν οὖν τί σοι γνώρισμα τοῦ νωτιαίου πεπονθότος γένηται, καὶ τρόμον ἔλπιζε καὶ πᾶν ἄλλο πάθος ἔσεσθαι νεύρων, ἓν δέ τι τούτων ἐστὶ καὶ ἡ τῆς τρομώδους φωνῆς βλάβη. τὸ γὰρ ὡς ἐν ῥίγει, τὴν τρομώδη φωνὴν δηλοῖ.

Α κρεα ἐπ' ἀμφότερα ταχὺ μεταπίπτοντα, κακόν. καὶ δίψα τοιαύτη πονηρόν.

Ἔνιοι τῇ προγεγραμμένῃ ῥήσει συνάπτουσι τὴν νῦν εἰρημένην. καὶ διὰ τοῦτο μετὰ τοῦ δὲ συνδέσμου γράφουσιν αὐτὴν κατὰ τόνδε τὸν τρόπον. ἄκρεα δὲ ἐπαμφότερα ταχὺ μεταπίπτοντα κακόν. ἔστι δὲ τὰ κατ' αὐτὴν λεγόμενα τῆς προειρημένης συνδρομῆς ἀφωρισμένα. διὸ καὶ ὁ συγγραφεὺς ἅμα ἐκείνοις αὐτὰ γεγραφὼς, καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ συνῆψεν ἀλλήλοις οὐκ ἀναγκαίαν ἔχοντα κοινωνίαν, ἡμᾶς οὖν αὐτῶν τὴν ἐξήγησιν ἰδίᾳ χρὴ ποιεῖσθαι, μεταπίπτοντα γὰρ ἐπ' ἀμφότερα ῥᾳδίως τὰ τοῦ σώματος ἄκρα, πονηρόν ἐστι σημεῖον. ἄκρεα δὲ δηλονότι πόδες καὶ χεῖρές εἰσιν, καὶ ὦτα καὶ ῥὶς, ἃ δὴ κἀν ταῖς μετὰ καταψύξεως εἰσβολαῖς τῶν παροξυσμῶν ἁπάντων πρῶτα ψύχεται. τὸ δ' ἐπ' ἀμφότερα, δηλονότι θερμασίαν τε καὶ ψύξιν λέγει. κατὰ φύσιν μὲν οὖν ἐχόντων ἡμῶν, εὐκράτως διάκειται τὰ τοῦ σώματος ἄκρα μηδεμιᾶς ἐξαιφνιδίου γινομένης μεταβολῆς ἐν αὐτοῖς, εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα χειμῶνος μὲν εἴη ψυχρὰ, θέρους δὲ θερμὰ, κατὰ βραχὺ τὴν τοιαύτην ἴσχει μεταβολήν. οὐ διὰ ταχέων οὐδ' ἰσχυρὰ ὡς ἤτοι κρυστάλλῳ παραπλησίως ἐψῦχθαι χειμῶνος. ἢ τοῖς παρὰ πυρὶ πολλῷ θαλφθεῖσιν ἐοικέναι τοῦ θέρους. ἐν δέ γε ταῖς κακοήθεσι ταύταις νόσοις, ἡ μετάπτωσις αὐτῶν, ἐν ὥρᾳ μιᾷ γίνεται πρὸς τἀναντία ποτὲ μὲν ὡς ἐν χειμῶνι ψυχρῶν γινομένων, ποτὲ δὲ ὡς ἐν θέρει θερμῶν, καὶ συμβαίνει τὸ τοιοῦτον τὴν μὲν οἰκείαν θερμασίαν οὐκ ἐχόντων αὐτῶν, ὑπὸ δὲ τῆς πυρεκτικῆς θερμαινομένων, ἥ τις ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ σώματος ἀρξαμένη, παραπλησίως φλογὶ πᾶν ἐπινεμομένη τὸ σῶμα, συνεκθερμαίνει τὰ πέρατα· διαπνευσάσης δ' αὐτῆς εὐθέως ψυχρὰ γίνεται, τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἐσβεσμένης. καὶ δίψα δέ φησιν ἡ τοιαύτη, κακόν. εὔδηλον δ' ὅτι τοιαύτην λέγει τὴν ἐπὶ τἀναντία μεταπίπτουσαν ἐν τάχει, παραπλησίως τοῖς ἄκροις. ἤδη δὲ τἀναντία μετάπτωσις γίνεται δίψης, ὅταν διψῶν ὀλίγον ἔμπροσθεν, ἄδιψος ἐν τῷ παραυτίκα γένηται. καὶ μετ' ὀλίγον αὖθις διψῶν ἔσται. μὴ παυομένης δηλονότι τῆς διψώδους διαθέσεως. ἀδύνατον γὰρ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἰσχυρῶς ἐξηραμμένον τὸν ἄνθρωπον, ὑγρανθῆναι τελέως, ὡς ἄδιψον γενέσθαι, τί ποτ' οὖν ἐστὶ τὸ συμβαῖνον ἤδη τῶν οὕτως ἐχόντων. ὅπερ καὶ ἐπὶ τῶν δι' ὅλης ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ἐνίοτε οὐδ' ὅλως οὐρησάντων, πρότερον μὲν γὰρ οὔτε παρηκολούθησε τοῖς κατὰ τὸ σῶμα παθήμασιν ἡ γνώμη τοῦ ἀνθρώπου. τό τ' ἀθροιζόμενον οὖρον, οὔπω διέτεινεν ἰσχυρῶς τὴν κύστιν. ἐπεὶ δὲ ἥ τε διάνοια παρηκολούθησεν, ἥ τε κύστις ἐπληρώθη, δι' ἄμφω ταῦτα τοῦ παθήματος ὁ κάμνων ᾔσθετο. καθάπερ οὖν τοῦτο παραφροσύνης ἐστὶ σημεῖον, οὕτω καὶ τὸ κατὰ τὴν δίψαν, ἐχόντων μὲν αὐτῶν ἀεὶ τὴν τοῦ διψῆν διάθεσιν. οὐκ αἰσθανομένων δὲ πρινὴ τήν τε ψυχὴν αὐτῶν αἰσθητικωτέραν γενέσθαι. τήν τε τοῦ διψῆν διάθεσιν εἰς ἄκρον αὐξηθῆναι. τὴν μὲν οὖν τῶν ἄκρων μετάπτωσιν ἤδη τἀναντία, κακὸν εἶναι νομιστέον, ἐνδεικνυμένην ἀρρωστίαν μὲν τῆς ἐμφύτου θερμασίας, εὐρωστίαν δὲ τῆς παρὰ φύσιν. τὴν δὲ τῆς δίψης μετάπτωσιν, ἀμαύρωσιν μὲν τῆς αἰσθητικῆς δυνάμεως, ἰσχὺν δὲ τῆς διψώδους διαθέσεως.

Ε κ κοσμίου, θρασεῖα ἀπόκρισις, κακόν.

Καὶ τούτου τοῦ λόγου, γενικώτερος ἄλλος ἐστὶ περιέχων οὐ τοῦτον μόνον, ἀλλὰ καί τινας ἄλλους πολλοὺς, τὸ γὰρ παρὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἅπαν κακὸν, γένος τούτων καὶ ἄλλων πολλῶν ὁ λόγος ἐστίν. ὅτῳ μὲν γὰρ ἡ οἰκεία φύσις κόσμιος, οὗτος οὐ μόνον ἐν ἀκόσμῳ παραφρονήσας, ὀλεθρίως ἔχειν ἐνδείκνυται τὴν διάθεσιν, ἀλλὰ καὶ θρασέως ἀποκρινόμενος εὐθὺς ἥκει φρενίτιδος. ὅτῳ δ' ἔμπαλιν ἀπόκρισις κόσμιος ἐν τῷ φύσει θρασεῖ, τοῦτον καταφορὰν ἢ λήθαργον ἐλπίζειν ἔσεσθαι.

Φ ωνὴ ὀξεῖα, ὑποχόνδρια τουτέοισιν εἴσω εἰρύαται.

Κατὰ φύσιν μὲν οὖν ἦν εἰπεῖν ὅτι ὀξύνεται νοσοῦσιν ἡ φωνὴ τούτων ἕλκεται τὰ ὑποχόνδρια πρὸς τὴν ἔσω χώραν, ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως χαίρει ταῖς ἀλλοκότοις ἑρμηνείαις ὁ τοῦ βιβλίου συγγραφεὺς, ἐάσαντες οὖν τὴν περὶ τούτων σπουδὴν, ἐπὶ τὴν τῶν εἰρημένων διάνοιαν ἔλθωμεν. οὐ δ' αὐτὴν μὲν οὖσαν καθόλου παραπλησίως ταῖς πολλαῖς τῶν κατὰ τοῦτο τὸ βιβλίον εἰρημένων. ἀληθῆ δ' ἂν ὧδέ πως λεχθησομένην, πολλοῖς τῶν

ὀξυφωνούντων ἐν ταῖς νόσοις, τὰ ὑποχόνδρια πρὸς τὴν ἔσω χώραν ἕλκεται. τοῦτο γὰρ δηλοῖ ὅτι σημαίνει τὸ
εἰρύαται οὐκ αὐτοῦ τοῦ ὑποχονδρίου προσέχοντος τοῖς ἔσω, κατά τινα διάθεσιν ἰδίαν, ἀλλ' ἐκείνων ἑλκόντων
αὐτὸ μᾶλλον. τὸ γάρ τοι διάφραγμα, τοῦ τοιούτου συμπτώματος αἴτιόν ἐστιν, ἤτοι φλεγμαῖνον, ἢ ξηραινόμενον
ὑπὸ τῆς πυρώδους θερμότητος, ἢ ἀνασπώμενον ὑπὸ τοῦ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκότος ὑμένος. αὐτοῦ πάλιν
ἐκείνου διὰ φλεγμονὴν ἢ ξηρότητα τεινομένου. καὶ οἱ μὲν πολλοὶ τῶν ἰατρῶν ἐν τοῖς συνεδρεύουσι τῇ φρενί-
τιδι, καὶ τὸ ἀνεσπασμένον ὑποχόνδριον ἔγραψαν. καὶ γὰρ καὶ φαίνεται τοῖς τῶν φρενιτικῶν πλείστοις, οὕτω
διακείμενον. ἀλλ' ἡ προκειμένη ῥῆσις οὐκ ἀνασπᾶσθαι τὰ ὑποχόνδρια φησὶν, ἀλλ' ἔσω ἕλκεσθαι. σὺ δ' εἰ βούλει
τελέως ἀληθεύειν, δι' ἡμίσεως ἀμφότερα συνθεὶς εὑρήσεις ἔσω τε καὶ ἄνω τὸ ὑποχόνδριον ἕλκεσθαι. καὶ τοῦτο
εἰκότως γίνεσθαι διὰ τὴν τοῦ διαφράγματος θέσιν λοξὴν οὖσαν. ἄρχεται γὰρ ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸ στέρνον πέρατος.
10 ἐντεῦθεν δὲ κατὰ βραχὺ λοξούμενον, ἔσω τε καὶ κάτω πρὸς τὴν ὀσφὺν ἀφικνεῖται. ὥστε τὸ πλεῖστον μὲν αὐτοῦ
τῆς ὅλης οὐσίας ὑποκεῖσθαι κατὰ τὸ βάθος τῶν ὑποχονδρίων, τὴν δ' ἄνωθεν ἀρχὴν ὑψηλοτέραν εἶναι. καὶ
τοίνυν διὰ ταῦτα φαίνεται πρὸς τὴν ἔσω τε καὶ ἄνω χώραν ἑλκόμενον. εἰ δὲ παραβάλλοις ἀλλήλοις
ταῦτα πλέον ἔσω μεθεστὼς, ἢ ἄνω σοι φανεῖται. τὴν οὖν φωνὴν παρὰ φύσιν ὀξυνομένην, διά τε τὴν τῶν ὀργά-
νων ξηρότητα, καὶ φλεγμονὴν τῶν μυῶν καταλιπὼν, ἐπειδὴ κυνάγχη τοῦτο τὸ πάθος προσαγορεύεται, ἀπὸ
τῆς ὀξυνομένης ἐν ταῖς ἄλλαις νόσοις φωνῆς ἀποφήνας, λέγω εἰρύσθαι κατὰ ταύτας ἔσω τὰ ὑποχόνδρια. δέ-
δεικται μὲν οὖν ἐν ταῖς περὶ φωνῆς ἐπὶ στενότητι τῶν φωνητικῶν ὀργάνων ὀξυνομένη φωνή. καὶ διὰ τοῦτο
εὐνοῦχοί τε καὶ παῖδες καὶ γυναῖκες ὀξυφωνοῦντές εἰσιν. ἀλλ' ἐν τοῖς πυρετώδεσι νοσήμασιν ἡ ξηρότης ἐργάζε-
ται τὴν στένωσιν αὐτῶν.

Ο μμα ἀμαυρούμενον φλαῦρον, καὶ τὸ πεπηγὸς καὶ ἀχλυῶδες κακόν.

20 Τὸ ἀμαυρούμενον ὄμμα, καθάπερ γε καὶ τὸ ἀχλυῶδες αὐτῷ τε τῷ κάμνοντι, καὶ τοῖς ὁρῶσι γίνεται δῆ-
λον. αὐτῷ μὲν τῷ κάμνοντι, μηκέτ' ἐναργῶς ὁρῶντι καθάπερ ἔμπροσθεν ἐν ταῖς ἀμαυρουμέναις ὄψεσιν, ὥσπερ
ἐν ταῖς ἀχλυώδεσι πρὸς τὸ βλέπειν ἀμαυρὸν, ἔτι καὶ διά τινος ἀχλύος οἰομένῳ βλέπειν. ἀχλὺν δ' ὀνομάζουσ,
δηλῶσιν ἀέρος, ἐν τῷ μεταξὺ νέφους τε καὶ ὁμίχλης ἔχουσαν τὸ πάχος. ὡς ὁμίχλης μὲν μᾶλλον πεπιλῆσθαι,
νέφους δ' ἧττον. καὶ γίνεται τὸ τοιοῦτον πάθημα κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ τῶν ἀπυρέτων μὲν οὐκ ὀλίγοις.
ὥσπερ καὶ ἡ ἀμαύρωσις ἀμυδρὰ τῶν ὀργάνων αἴσθησις οὖσα χωρὶς τῆς κατὰ τὴν ἀχλὺν φαντασίας. ἤδη καὶ
τῶν πρεσβυτῶν πολλοῖς. ἐστὶ δὲ γενικώτερον ἡ ἀμαύρωσις τῆς ἀχλυώδους ὄψεως. ἀμυδρῶς γὰρ ἀμφοτέρων ὁ-
ρώντων, προσέρχεται τοῖς μὲν κάμνουσιν αὐτοῖς αἴσθησις οἷον ἀχλύος τινὸς, ἐν ταῖς ἀχλυώδεσιν ὄψεσι. τοῖς δ' ἔξω-
θεν ὁρῶσι τῶν ὀφθαλμῶν, ὁ μὲν ἠμαυρωμένος οὐδεμίαν ἔχων φαίνεται σύστασιν ὑγροῦ παρὰ φύσιν. ἀπόλωλε
δ' ἀπ' αὐτοῦ τὸ λαμπρὸν καὶ στίλβον, ἐν τοῖς ὀξέως ὁρῶσιν ὀφθαλμοῖς ὑπάρχον, καὶ εἰσὶν οἱ ἀμαυρούμενοι πα-
30 ραπλήσιοι τοῖς τῶν νεκρῶν, καὶ πολλοῖς τῶν ἀποθνησκόντων ἔτι ζῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ τοιοῦτοι φαίνονται, καθάπερ
καὶ τοῖς ἐν ἐσχάτῳ γήρᾳ, ἀχλυώδεις δ' οὐ πᾶσιν, ἀλλ' οἷς μόνοις τεθολῶσθαι φαίνεται τὸ κατὰ τὴν κόρην ὑγρὸν,
ὃ λαμπρόν τε καὶ λευκὸν ἦν ὅθ' ὑγίαινον. ἐκ τούτων τῶν εἰρημένων εὔδηλον μοχθηρὰς τὰς διαθέσεις ἀμφοτέρας
εἶναι τῶν ὀφθαλμῶν. τὸ δὲ πεπηγὸς ὄμμα διὰ τὴν ἀκινησίαν γίνεται τῶν κινούντων τὸν ὀφθαλμὸν μυῶν. ἡ τῆς
ἀκινησίας διὰ παράλυσιν ἢ τάσιν ἰσόῤῥοπον ἁπάντων αὐτοῦ γίνεται τῶν μυῶν, ἢ διὰ τελείαν ἀῤῥωστίαν τῆς κινού-
σης αὐτοὺς δυνάμεως, ἐναντίας τῆς τοιαύτης καταστάσεως οὔσης τῇ τῶν ἐνδεδινημένων ὀφθαλμῶν. ἀστήρικτοι
γάρ εἰσι παραπλησίως ἐκείνοις, τοῖς τὸν καλούμενον ἵππον ἔχουσιν ὡς μηδέποθ' ἡσυχάζειν. ἔμπαλιν δ' αὐτοῖς
οἱ πεπηγότες οὐδέποτε κινοῦνται. τὰς οὖν αἰτίας ἀκηκοότι σοι τῆς τοιαύτης καταστάσεως τῶν ὀφθαλμῶν,
εὔδηλον ἐστὶ καὶ τὸ μοχθηρὰς αὐτὰς εἶναι. γράφουσι δ' ἔνιοι καὶ τὸ πεπηγὸς ἀχλυῶδες κακόν. ἀχλύν τινα πα-
ραπεπηγέναι βουλόμενοι τοῖς ὀφθαλμοῖς κατὰ τὴν τῆς διαθέσεως ξηρότητα καὶ θερμότητα.

Ο ξυφωνίη κλαγγώδης, πονηρόν.

40 Ενιοι μὲν κλαγγώδης, ἔνιοι δὲ κλαυθμώδης γράφουσιν. λέλεκται δὲ ὅτι κλαγγώδης γίνεται φωνὴ, τῆς ξη-
ρότητος ἐπιτεινομένης τῶν φωνητικῶν ὀργάνων. ἡ κλαυθμώδης δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ταύτην ἐπίτασιν νοεῖ-
ται, καὶ ἔστι χαλεπωτέρα τῆς κλαγγώδους ὅσῳ καὶ τὴν διάθεσιν ἐνδείκνυται μείζονα.

Ο δόντων πρίσις ὀλέθριον, οἷσι μὴ συνήθες καὶ ὑγιαίνουσιν. πνιγμὸς ἐν τούτοισι, πάνυ κακόν.

Τῶν ἐν τῷ προγνωστικῷ γεγραμμένων οὐκ εἰωθὼς μνημονεύειν ὁ τὸ βιβλίον τοῦτο γράψας, ἐμνημόνευσε νῦν
τῆς τῶν ὀδόντων πρίσεως. ἔτι προσθεὶς κατὰ τὸ τέλος αὐτῆς, τὸ, πνιγμὸς ἐν τούτοισι πάνυ κακόν. ἔμαθες δὲ καὶ
περὶ πρίσεως ὀδόντων ὅπως γίνεται, καὶ περὶ πνιγμοῦ. ὥστε οὐδὲν ἔτι κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν λέγεσθαι ἀ-
ναγκαῖον περιττότερον, αὐτὸς γὰρ ἐξ ἐκείνων νοήσεις ἅπαντα.

Π ροσώπου εὔχροια, καὶ τὸ λίην σκυθρωπὸν, πονηρόν.

Επειδὴ πολλάκις ἐξαπατᾶσθαι συμβαίνει, διὰ τὴν εὔχροιαν τοῦ προσώπου, καὶ νομίζουσιν, ἤτοι γε αἱ μοῤῥα-
50 γίας κρισίμου τῆς ἐκ τῶν ῥινῶν ἢ παρωτίδων αὐτὴν εἶναι δηλωτικὴν, εἰκότως ἔγραψεν, ὅταν ἅμα σκυθρωπό-
τητι πολλῇ γένηται, μοχθηρὸν εἶναι σημεῖον αὐτήν. εὐχροεῖν γὰρ ἐν νοσήμασιν, ὁμοίως τοῖς ὑγιαίνουσιν ἄριστα κατὰ μὲν
τὴν αὐτὴν ἐκείνοις διάθεσιν οὐκ ἐνδέχεται. καταλείπεται δ' ὑπὸ θερμασίας πολλῆς ἐξερύθρους αὐτοὺς γεγονότας
ὁμοίως τοῖς εὐχροοῦσι φαίνεσθαι. τὸ δ' ἐξέρυθρον ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἐπιτήδειον εἰς μελαγχολίαν εἶναι
φησίν. ἧς σημεῖον ἡ σκυθρωπότης ἐστίν. ὅταν δὲ καὶ τὸ λίαν αὐτῇ παρῇ, πολὺ δή που μᾶλλον. ὥσθ' ὅταν εὐανθὲς μὲν
φαίνηται τὸ πρόσωπον, ὁ δ' ἄνθρωπος ᾖ λίαν σκυθρωπὸς, ἐμφαίνεταί τις εἶναι κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἱκανῶς θερμὴ
διάθεσις ἐκκαίουσα τὸ αἷμα. καὶ διὰ τοῦτο γεννῶσα τὴν μέλαιναν χολὴν ὡς ἐπιδέδεικται. εὔδηλον δ' ἴσως
ἐστὶν ὥσπερ τινῶν εἰς ὅλον τὸ βιβλίον ἀδιακρίτων ἁπλῶς ἐμνημόνευσα, καὶ νῦν οὕτω ποιήσω, καὶ γράψω

τινὰ τῶν ἀδιανοήτων ἐξηγήσεων ἕνεκα παραδείγματος, ὑπὲρ ὧν οὐχὶ τὸν εἰπόντα πρῶτον ἐθαύμασα. κοινὸν γὰρ ἁμάρτημα ἐστὶ πάντων, ὥσπερ τοὺς υἱέας οὕτω καὶ τὰ πρὸς ἑαυτῶν ἐπινοούμενα στέργειν, πλὴν εἴ τις ἀσφαλὴς ἱκανῶς ὑπάρχων, ἐν μνήμῃ διαπαντὸς ἔχει τὸν αἰσώπιον μῦθον, ἐξῆφθαι δύο πήρας ἡμᾶς εἰπόντα ἔμπροσθεν μὲν τὴν τῶν ἀλλοτρίων κακῶν μεστὴν, ὄπισθεν δὲ τὴν τῶν ἰδίων, καὶ διὰ τοῦτο τὰ μὲν τῶν ἄλλων ἁμαρτήματα θεᾶσθαι, τὰ δὲ ἑαυτῶν μὴ βλέπειν. οὗτος γὰρ μόνος ἑαυτὸν ἀσκήσει πρὸς τὴν τῶν ἀληθῶν γνῶσιν. οὐκοῦν ὡς ἔφην θαυμάζω τοῦ πρῶτον γράψαντος τὴν ἐξήγησιν, ἀλλὰ τῶν ἀδιανοήτως τὰ ἐκείνου ἐπαινούντων. ὥσπερ καὶ νῦν τις ἐπαινεῖ τὴν ἐξήγησιν τῶν εἰπόντων ἀκούειν χρῆναι προσώπου μὲν εὔχροιαν, πρὸς τὴν τοῦ νοσοῦντος αὐτοῦ, τὸ δὲ λίαν σκυθρωπὸν ἐπὶ τοῦ ἰατροῦ θεωμένου τὴν παρὰ φύσιν εὔχροιαν, ὡς κακὸν σημεῖον. εἰ γὰρ τοῦτ᾽ ἐβούλετο διδάσκειν ὁ γράψας τὸ προρρητικὸν, οὕτως ἂν εἰρήκει προσώπου εὔχροια λίαν σκυθρωπὸν ἐργά-
10 ζεται τὸν ἰατρόν. ἐπὶ τούτῳ δὲ πονηρὸν οὐκ ἂν ἔτι προσεγέγραπτο κατὰ τὸ τέλος, ἀδιανόητον γ᾽ ἱκανῶς προσώπου λέγειν εὔχροιαν λίαν σκυθρωπὸν σημεῖον ἰατρῷ, πονηρόν. ἢ πάλιν οὕτω, προσώπου εὔχροια λίαν σκυθρωπὸν ἐργάζεται τὸν ἰατρὸν, καὶ πονηρόν ἐστι σημεῖον, ἤτοι γὰρ τὸ σκυθρωπὸν ἐργάζεται τὸν ἰατρὸν, καὶ πονηρόν ἐστι σημεῖον, ἢ πονηρὸν εἶναι τὴν εὔχροιαν ἤρκει λελέχθαι μόνον. ἀμφότερα δ᾽ ἅμα λέγειν, οὐκ ἐγχωρεῖ, μετὰ τοῦ καὶ τὸν σύνδεσμον προσκείμενον, ἐνδείκνυσθαι σαφῶς ἐν τῷ κάμνοντι ταῦτ᾽ ἄμφω συμβεβηκέναι. τήν τ᾽ εὔχροιαν τοῦ προσώπου καὶ τὸ λίαν σκυθρωπόν. ἵνα δέ τις ἐάσας τὴν ἀπὸ τῆς λέξεως ἔνδειξιν ἐπὶ τὸ λεγόμενον ἔλθοι, ψευδής ἐστιν ὁ λόγος τῶν οὕτως ἐξηγησαμένων. οὐ γὰρ ἐξ ἀνάγκης ἡ εὔχροια τοῦ προσώπου λίαν ἐργάζεται σκυθρωπὸν τὸν ἰατρὸν, ἀλλ᾽ ἔστιν ὅτε καὶ φαιδρότερον, ἢ πρόσθεν. ὅταν αἱ μοχθηρίας ἢ παρωτίδων κρισίμων ἐλπίσι σημεῖον εἶναι τὴν εὔχροιαν. εἰ μὲν οὖν ἀπόρου καὶ ἀσαφοῦς ἑκατέρως τῆς ῥήσεως οὔσης, ἐπενόουν τοιαῦτα τινὰ, ἴσως ἂν αὐτοῖς συνέγνωμεν. ἐπεὶ δὲ χρησιμώτατον πρᾶγμα διδάσκει σαφῶς διοριζόμενον, πότε μὲν ἀγα-
20 θόν ἐστι σημεῖον ἡ εὔχροια τοῦ προσώπου. πηνίκα δὲ οὐκ ἀγαθὸν, τίς αὐτοῖς συγγνώμη. καθάπερ τοῖς λέγουσι περὶ τῆς εἰς ἄλληλα μεταπτώσεως, τῆς τ᾽ εὐχροίας τοῦ προσώπου καὶ τῆς σκυθρωπότητος εἶναι τὸν ἐνεστῶτα λόγον, ἡγοῦνται μὲν γὰρ ὅταν ἄλληλα διαδέχηται ταῦτα, καὶ τῆς μὲν εὐχροίας παυσαμένης ὁ κάμνων γένηται λίαν σκυθρωπὸς, αὖθις δὲ τὴν σκυθρωπότητα γενομένην, εὔχροια διαδέχηται, χαλεπὸν εἶναι σημεῖον, ὡς οὐ δυναμένων ἀμφοτέρων ἅμα γίγνεσθαι, ἢ οὐ περὶ τῶν ἐναντίων ἔμπροσθεν εἰρηκότος αὐτοῦ, τὴν εἰς ἄλληλα μετάπτωσιν οὐκ ἀγαθὸν εἶναι σημεῖον. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἡ θατέρου γένεσις ἀναιρεῖ τὴν ὕπαρξιν θατέρου. καὶ διὰ τοῦτο ἀδύνατον αὐτοῖς ὑπάρχειν ἅμα. τῇ δ᾽ εὐχροίᾳ τοῦ προσώπου σκυθρωπότητα συνυπάρχειν ἅμα, οὐκ ἀδύνατον. ἐὰν μὲν οὖν ἐφ᾽ ἑκάστῃ τῶν ῥήσεων ὅσα κακῶς εἴρηται πᾶσιν ἐξελέγχωμεν, μέμψονται πολλοὶ τῷ μήκει τῶν ὑπομνημάτων. ἐὰν δ᾽ ἀνέλεγκτα παραλίπωμεν συμβήσεται τινὰς ἐφεξῆς ἀκούσαντας ἐξηγήσεως ξένης, ὡς παραλελειμμένης ὑπ᾽ ἐμοῦ μέμφεσθαι. καὶ μάλισθ᾽ ὅταν διακρίνειν οὐδέπω δύνανται κακίαν καὶ ἀρετὴν ἐξηγήσεως. ἐπεὶ τοίνυν
30 ἄφυκτόν ἐστιν ἐκφυγεῖν τὴν μέμψιν, ἢ ὡς μηκύναντα περιττῶς ἢ ὡς παραλιπόντα τι τῶν χρησίμων, εἱλόμην θάτερον ὃ τοῖς ἀναγνωσομένοις τὰς ὑπ᾽ ἐμοῦ γεγραμμένας ἐξηγήσεις ὠφελιμώτερον ἔσεσθαι πέπεισμαι.

Τὰ τελευτῶντα ὑποχωρήματα ἐς ἀφρώδεα ἄκρητα παροξυντικά.

Οὐκ οἶδ᾽ ὅπως οἱ ἐξηγησάμενοι τὸ βιβλίον, ὥσπερ ἄλλων πλειόνων παρακηκόασι λέξεων, οὕτω καὶ τῆσδε. τελευτῶντα γὰρ εἰπόντος αὐτοῦ τὴν ἐξήγησιν οὕτω ποιοῦνται, διαχωρημάτων ἀφρωδῶν ἀκράτων. οὐ ταὐτὸν δέ ἐστι, ἢ ὡς τὰ τοιαῦτα διαχωρεῖται παροξυνθήσεσθαι τὴν νόσον, ἢ ὡς τελευτήσουσι αἱ διαχωρήσεις εἰς τὰ τοιαῦτα. μοχθηρᾶς μὲν οὖν ἐστι διαθέσεως γνωρίσματα τὰ ἀφρώδη, καὶ τὰ ἄκρητα, μεμνημένων ἡμῶν ἄκρατα καλεῖσθαι διαχωρήματα, τὰ μόνον ἕνα τὸν ἀποκρινόμενον ἔχοντα χυμὸν ἄμικτον ἑτέροις. οὐ μὴν τοῖς ἐκκρίνουσι τὰ τοιαῦτα παροξυνθῆναι τὴν νόσον ἀναγκαῖον ἐστι. ἀλλ᾽ ἐγχωρεῖ καὶ λωφῆσαι κατὰ βραχὺ πεττομένης τῆς διαθέσεως, ἐφ᾽ ᾗ τὰ τοιαῦτα ἐξεκρίνετο. πότε οὖν ἀναγκαῖον παροξυνθήσεσθαι τὴν νόσον; ὅταν τὰ διαχωρή-
40 ματα πρὸς τῷ μὴ παύεσθαι τὴν μεταβολὴν εἰς ἀφρώδη τε καὶ ἄκρατα ποιήσηται. χείρονα γὰρ ὄντα τῶν ἔμπροσθεν ἐκκρινομένων, ταῦτα παροξυνθήσεσθαι δηλοῖ.

Αἱ ἐκ καταψύξιος ἐν ὀξέσιν οὔρων ἀπολήψιες κάκισται.

Τὰ ὀξέα νοσήματα γίνονται ἐπὶ θερμοτέραις ὕλαις. εἰ οὖν ἐπίσχεσις τῶν οὔρων ἐκ καταψύξεως γένηται τῆς κύστεως, κακόν. δηλοῖ γὰρ ἐκ τῆς τοιαύτης δυσκρασίας, ἀτονίαν γενέσθαι τῆς ἀποκριτικῆς ἐν τῇ κύστει δυνάμεως ἢ ἀναισθησίαν διὰ τὸ καταψυχθῆναι τὸ ἐν αὐτῇ νεῦρον. καὶ μὴ αἰσθάνεσθαι τῆς ἀνίας. ἡ δὲ κατάψυξις ἐν τῇ κύστει γίνεται τοῦ κατὰ φύσιν ἐν αὐτῇ θερμοῦ ὑπὸ τῆς παρὰ φύσιν θερμασίας διαφορηθέντος. ἴσως δ᾽ ἄν τις εἴπῃ. διὰ ποίαν αἰτίαν τοῦ πυρετοῦ ἐν ὅλῳ τῷ σώματι ὄντος ἐψύχθη ἡ κύστις; λύσις δὲ τούτων ἐστὶν ἡ τοῦ μορίου ἐπιτηδειότης, οὐ γὰρ ἅπαντα ὡσαύτως τῆς αὐτῆς ἔτυχε φύσεως.

Τὰ ὀλέθρια ἀσήμως ῥαστονήσαντα, θάνατον σημαίνει.

50 Χωρὶς σημείων ἤτοι ἐκκρίσεως ἢ πέψεως, ταὐτὸν δὲ δηλοῖ, τῷ καθόλου ἐν ἀφορισμοῖς εἰρημένῳ τῷδε. τοῖσι μὴ κατὰ λόγον κουφίζουσιν οὐ δεῖ πιστεύειν, οὐδὲ φοβεῖσθαι λίην τὰ μοχθηρὰ γινόμενα παραλόγως. ἡ γοῦν νῦν προκειμένη ῥῆσις ἀποχωρήσασα τοῦ καθόλου, τῶν ὑποπεπτωκότων αὐτῷ τι διδάσκει. περὶ γὰρ τῶν ὀλεθρίων ἀποφαίνεται μόνον, οὐχ ἁπάντων τῶν μοχθηρῶν. οὐκ ἐξ ἅπαντος δὲ πᾶν ὅτι περ ἂν ᾖ μοχθηρὸν, ἤδη τοῦτο καὶ ὀλέθριόν ἐστι. ἀπεδείξαμεν γὰρ ἐν τῷ προγνωστικῷ διαφορὰς πολλὰς τῶν μοχθηρῶν εἰρημένας, ἐφ᾽ ὧν αὐτὸν τὸν Ἱπποκράτην, προσθήκῃ τῶν οἰκείων ὀνομάτων ἐνδείκνυσθαι τὸ μέγεθος αὐτῶν. περὶ μὲν οὖν τῶν ἁπλῶς μοχθηρῶν, οὐ μὴν ὀλεθρίων γε ἀρκεῖ τοῦτο μόνον γινώσκειν, ὡς οὐ χρὴ πιστεύειν αὐτοῖς ἀσήμως παυσαμένοις ἐπανήξει μὲν γὰρ αὖθις, οὐ μὴν ἀποκτενεῖ γε τὸν ἄνθρωπον. ὅσα δὲ εἰς τοσοῦτον προήκει μοχθηρίας ὡς ἐν τοῖς ὀλεθρίοις εἶναι. ταῦθ᾽ ὅτι μὲν ἀπιστότερα τῶν μετρίως μοχθηρῶν ἐστι, οὐ δυνάμενα πιστῶς παύσασθαι χωρὶς ἐπιφανῶν σημείων, ἐν τοῖς περὶ κρίσεων ἐπι-

πλεῖστον μοι δέδεικται. κατασκευάσαι τε γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ τὰ τοιαῦτα βλάβην ἐκτικὴν καὶ ἄλυτον, ἐπαύξει
κατὰ τὸ μέγεθος τῆς αὐτῶν κακίας, ὃ τοῦ κινδύνου φοβεῖται μέγεθος. ἔνια γὰρ αἴτια τῶν κατὰ τὸ σῶμα γινο-
μένων, παραπλησίαν ἔχει δύναμιν, τῷ τε τῶν λυττώντων κυνῶν ἰῷ, καὶ τῶν θανασίμων φαρμάκων ἐκείνοις,
ὅσα κατὰ τὰ πεπονθότα ἐπιδήλως οὐδὲν ἐν τῷ παραυτίκα σύμπτωμα ἐργάζεται. μετὰ δὲ τέτταρας ἢ ἓξ μῆνας,
ἢ καὶ πλείονα χρόνον ἀναιρεῖ τὸν ἄνθρωπον. ἴσμεν δ᾽ ἐνίους καὶ τῶν ὑπὸ κυνὸς λυττῶντος δηχθέντων, ὕστερόν ποτε
δείσαντας τε τὸ ὕδωρ καὶ τελευτήσαντας, ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς ἐν ᾗ δηχθέντες ἔτυχον, μετὰ δύο μῆνας, ἢ
τρεῖς, ἢ τέτταρας, ἢ πολὺ πλείους. οἶδα γοῦν τινα καὶ μετὰ ἐνιαυτὸν εἰς τοῦτο δὴ τὸ πάθος ὃ καλοῦσιν ὑδροφό-
βον ἐμπεσόντα, περὶ οὗ πᾶσι τοῖς ἰατροῖς ἔδοξεν, ἐσχάτη γίνεσθαι ξηρότης ἐν τοῖς στερεοῖς τοῦ ζώου μορίοις, ἅμα τῷ
καὶ τὴν κατὰ φύσιν θερμασίαν παρεκνευκέναι, τεφραμμένην ὥσπερ ἡ πυρώδης. ταύτην οὖν τὴν διάθεσιν ὁ τοῦ κυνὸς
10 ἰὸς ἐργάζεται πολλῷ χρόνῳ κατὰ βραχὺ δηλονότι, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἐστὶν ἀνιατώτερον, διότι τῶν στερεῶν μορίων ἡ
οὐσία μεταβάλλεται καθάπερ εἴωθε καὶ ταῖς καλουμέναις λεύκαις γίνεσθαι, ἄχρι μὲν γὰρ ἐν τίσιν ἐστὶν ἡ παρὰ
φύσιν διάθεσις, ἀλλοιουμένων μὲν αὐτῶν τῶν στερεῶν σωμάτων, μηδέπω δ᾽ αὐτῶν ἠλλοιωκότων ἅμα τῷ κενωθῆναι
ταῦτα, καὶ ἡ τῶν στερεῶν ἀλλοίωσις παύεται, ποτὲ μὲν ἡμέρᾳ μιᾷ, ποτὲ δὲ καὶ θᾶττον εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπα-
νερχομένων. γινομένη γὰρ ἡ διάθεσις, καὶ οὔπω γεγενημένη, συντόμως ἀφανίζεται τοῦ ποιοῦντος αὐτὴν αἰτίου
χωρισθέντος. συμπληρωθείσης δ᾽ αὐτῆς, κἂν ἐκκενωθῇ τὰ ποιήσαντα τὴν διάθεσιν ὑγρὰ, πλέον οὐδὲν εἰς ὑγείας
λόγον. ὅμοιον γάρ τι συμβαίνει τῷ γινομένῳ περὶ τὰ ξύλα τὰ πλησίον τοῦ μαλθακοῦ κειμένου πυρός. θερ-
μαίνεται μὲν γὰρ μέχρι πολλοῦ, καίεται δὲ οὐδέπω, κἂν φθάσῃς ἀποχωρίσαι τοῦ πυρὸς αὐτὰ πρὶν ἄρξασθαι
καίεσθαι, ταχέως ἀποτίθεται τὴν γενομένην αὐτοῖς θερμότητα. δεξάμενα δ᾽ εἰς ἑαυτὰ τοσοῦτον ὡς ἄρξασθαι
καίεσθαι, κἂν ἀπαχθῇ τοῦ πυρὸς οὐδὲν ἧττον καίεται. κἂν εἰς αὐτὸ δὲ τὸ πῦρ τὸ ὑγρὸν ξύλον ἔλθοι, οὐκ εὐθέως ἅ-
20 πτεται, καθάπερ εἰ στυπεῖον εὐθέως ἢ κάλαμον ξηρὸν, ἢ θρυαλλίδα. καὶ εἰ μετὰ βραχὺ βαστάσειας τὸ τοιοῦτον ξύ-
λον ἀποθήσεται τὴν ἐκ τοῦ πυρὸς ἐν αὐτῷ γενομένην ἀλλοίωσιν οὐ μετὰ πολὺν χρόνον. οὔκουν ἀπεικὸς καὶ
γεννηθῆναι κατὰ βραχὺ τοιοῦτον ἐν τῷ σώματι χυμὸν ὁποῖος ὅ, τε τῶν λυττώντων κυνῶν ἐστὶ, καὶ τῶν ἐν χρόνῳ
πλείονι διαφθειρόντων φαρμάκων ὡς καὶ λανθάνει τοὺς πολλοὺς τῶν ἰατρῶν. ὡς οἷον τοῦ διὰ κόπον ὡς ἔδοξε με-
τριώτατον πυρέξαντος, ὃς μετὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν ἀπέκρινεν οὖρον τῇ μὲν συστάσει λεπτόν. τῇ χροιᾷ δὲ μέ-
λαν ὡς ἐοικέναι κατ᾽ ἄμφω τῇ γινομένῃ κράσει μέλανος ὀλίγου γραφικοῦ μιχθέντος ὕδατι πολλῷ καὶ ἄλλως
γε εἰ μὴ τὸ μέλαν αὐτὸ νοήσαιμεν μεμιγμένον, ἀλλὰ καὶ τὴν καλουμένην ὑπὸ τῶν πολλῶν ἀσβόλην, ἣν ἄ-
σβολον οἱ Ἕλληνες ὀνομάζουσιν. ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἔδοξεν ἔχειν καλῶς κατὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν ὡς καὶ λού-
σθαι ταῖς ἑξῆς ἡμέραις. εἶτα κατὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν εἰς ἑσπέραν ἀρξάμενος πυρέττειν, ἀπέθανε μαρανθείς.
τοῦτο καὶ κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν διδάσκεται τοῖς ἀρίστοις τῶν ἰατρῶν, ὠφέλειαν φέρειν οὐ τοῖς ἐπιτυ-
30 χοῦσιν. οὗτοι γὰρ οὐδὲ γινώσκουσι τὰ τῶν ὀλεθρίων νοσημάτων σημεῖα. νεανίσκος γοῦν τις ἐξέκρινεν ἅμα πυρετῷ
βληχρῷ περίπλυσιν ἐρυθρὰν, οὐκ ὀλίγην πολλάκις ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ καὶ νυκτὶ μετὰ χλιαροῦ πυρετοῦ. παυθεὶς δὲ
ἔδοξε μετριώτερον ἔχειν ὡς τῇ γ΄. τῶν ἡμερῶν ἀπύρετος εἶναι δοκεῖν. ἐγὼ μὲν οὖν ἐπισκοπούμενος αὐτοῦ
τὰ οὖρα λεπτὰ καὶ λευκὰ καθάπερ ὕδωρ ὄντα, τὴν κατὰ τὸ ἧπαρ ἀτονίαν ἐτεκμηράμην διαμένειν, ἐκέλευσά τε
τοῖς πρὸς αὐτὴν ἁρμόττουσιν ἐπιθέμασί τε καὶ βρώμασι καὶ συμπάσῃ τῇ διαίτῃ χρῆσθαι. καταγελάσας δέ μου
τῶν ἀπὸ Θεσσαλοῦ τις ἰατρῶν, οὐ μόνον αὐτὸς οὐδέποτε τὴν δι᾽ οὔρων ἐπίσκεψιν πεποιημένος, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπι
σκεπτομένους αὐτὰ γραΐδας ἀποκαλῶν, κεκώλυκε βοηθεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον, ἀναθρέψεως μόνης ἐπὶ κενώσει
χρῄζειν εἰπών. ἀλλὰ καὶ τοῦτο κατὰ τὴν ἑβδόμην ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἡμέραν ἐπελθὸν τὸ νόσημα φανερὸν ἐγένετο
πᾶσιν ἡπατικὸν ὑπάρχον. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα πάντα, παρατρέχουσιν οἱ ἐξηγηταὶ μεγάλως ὄντα χρήσιμα.
κατατρίβονται δ᾽ ἐνίοτε περὶ λεξείδια μηδόλως χρήσιμα.

T Τὰ ἐν ὀξέσι χολώδεσιν ἔκλευκα, ἀφρώδεα, περίχολα διαχωρήματα, κακόν. κακὸν δὲ καὶ οὖρα τοιαῦτα. ἆρα του-
40 τέοισιν ἢ παρεπώδυνοι;

Τὸ πολλάκις ἤδη καὶ πρόσθεν εἰρημένον ἐρῶ καὶ νῦν. ὁ συνθεὶς τὸ βιβλίον τοῦτο, φαίνεται μὲν ἀπὸ τῆς αὐτ-
ῶν Ἱπποκράτει τῷ μεγάλῳ τέχνης. ἀπολείπεται δ᾽ αὐτοῦ πάμπολλα. καὶ διὰ τοῦτο ἐνίοις μὲν ἔδοξε τοῦ Δράκοντος
Ἱπποκράτους, ἐνίοις δὲ, τοῦ Θεσσαλοῦ τὸ σύγγραμμα τοῦτ᾽ εἶναι. δύο γὰρ υἱεῖς τοῦ μεγάλου Ἱπποκράτους ὁμολογοῦν-
ται γεγονέναι, Δράκων καὶ Θεσσαλὸς, ὧν ἑκατέρου πάλιν Ἱπποκράτης. εἴτ᾽ οὖν ὑπὸ θατέρου τούτων, εἴτε
καὶ ὑπ᾽ ἄλλου τινὸς ἐγράφη τὸ βιβλίον, εἴτ᾽ ἔφθασεν ὁ γράψας αὐτὸ πρὶν ἐκδοῦναι τοῖς Ἕλλησιν ἀποθανεῖν,
περιττόν ἐστιν ἔργον ζητεῖν. ἱκανὰ γὰρ καὶ τὰ νῦν εἰρημένα περὶ αὐτοῦ. σπούδασμα δ᾽ ἔστω τοῖς ἀναγινώσκουσιν
αὐτὸ, τὴν διάνοιαν τῶν λεγομένων ἐξετάζειν. ἡ δὲ ἐξέτασις ἔστω διττὴ, πρός τε τὴν τῶν ὁμολογουμένων Ἱππο-
κράτους βιβλίων καὶ πρὸς τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν ἀναφερόντων ἡμῶν, ὅτι περ ἂν αὐτῷ λέγηται. καὶ νῦν
αὐτὸ τὸ προκείμενον οὕτως ἐξετάσωμεν ὡς ἤδη πλέκοντος ἐνίοτε συμπτώματα τοῦδε τοῦ ἀνδρὸς ὧν ἑκάστου
50 καθ᾽ ἑαυτὸ τὴν δύναμιν ἐμάθομεν ἐν τῷ προγνωστικῷ. τά τε ἔκλευκα καὶ τὰ ἀφρώδη διαχωρήματα, μοχθηρὰ
λέλεκται κατ᾽ ἐκεῖνο τὸ βιβλίον. ἀλλὰ καὶ ὅτι κινδυνεύουσιν ἐν ταῖς νόσοις ἧττον, οἷς ἂν οἰκείη τῆς φύσιος ἡ νόσος
ᾖ, μεμαθήκαμεν ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς. ὥσθ᾽ ὅσοις ἂν μὴ οἰκεία τύχῃ, μᾶλλον οὗτοι κινδυνεύουσιν. τοῖς οὖν χολώδεσιν,
εἴτ᾽ ἀνθρώποις εἴτε νοσήμασι, χολῶδες διαχωρεῖν, ἢ οὐρεῖν, οἰκεῖον. ἄχολα δὲ καὶ λευκὰ παρὰ τὴν φύσιν αὐτῶν ἐστὶν, καὶ
διὰ τοῦτο μοχθηρά. ἀφρώδη δὲ διαχωρεῖν, ἁπάσαις φύσεσι κακόν. εἰ μὲν δὴ ταῦτ᾽ εἴρητο μόνα κατὰ τὴν προκειμένην
ῥῆσιν, οὐδὲν ἂν ἦν ζήτημα. προσκειμένου δὲ τοῦ περίχολα μέγιστον γίνεται ζήτημα. πῶς γὰρ ἂν περίχολά τε ἅμα καὶ ἔκ-
λευκα διαχωρεῖσθαι δυνατόν ἐστι. ἐγὼ μὲν οὖν νομίζω καὶ ταύτην τὴν λέξιν ἡμαρτῆσθαι καθάπερ καὶ ἄλλας
πολλάς. ἄμεινον γὰρ ἦν, ἢ μὴ περίχολα γεγράφθαι κατὰ αὐτήν. ἢ μηδ᾽ ὅλως γεγράφθαι τὰ περίχολα. εἰ δὲ

περ

περ ἀναγκαζόμεθα τὴν λέξιν ὡς ἀναμάρτητον ἡγεῖσθαι, δυοῖν θάτερον, ἢ τὸν μὲν ἐν ἀρχῇ καιρὸν, ἔκλευκα διαχωρεῖσθαι νομιστέον, ἐν ἑτέρῳ δὲ περίχολα. ἢ εἴπερ ἐν ἑνὶ χρόνῳ βούλοιτό τις ἀμφότερα λέγειν ἐκκρίνεσθαι, τὰ μὲν ἔκλευκα τὴν ἐσώτων τε καὶ σκληρῶν διαχωρημάτων τὴν χρόαν δηλώσει. τὰ περίχολα δὲ, τὰ πέριξ αὐτῶν ἔχοντα χολὴν τῇ συστάσει λεπτήν. εἰώθασι δὲ ὀνομάζειν τὰς τοιαύτας ἐκκρίσεις, περιχόλους. τά γε μὴν οὖρα, τοιοῦτον μὲν ἔχειν οὐδὲν δύναται μεμιγμένον. ἤτοι δὲ θάτερον τῶν εἰρημένων ἐπ' αὐτῶν, ἢ τὸ ἕτερον ἀκούειν ἀναγκαῖον ἐστίν. ἄμφω δὲ μοχθηρὰ, τό τε ἔκλευκον καὶ τὸ περίχολον. ἀκοῦσαι δὲ ἐπὶ τῶν οὔρων τὸ περίχολον ἀναγκαῖον ἐστὶν αὐτὸ τὸ ἀκριβῶς χολῶδες. οὐ γὰρ οἷόν τε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὃν ἐπὶ τῶν διαχωρημάτων εἶπον ἐγχωρεῖν γενέσθαι τὰ περίχολα μετὰ τῶν ἐκλεύκων, οὕτω καὶ τῶν οὔρων ἀκούειν, ὃ ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ῥήσεως ἔγραψεν, ἆρά γε τούτοισι ἦν παρ' ἐπώδυνον, ὀρθῶς εἴρηται. τισὶ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐπώδυνον γίνεται. τισὶ δὲ οὔ. διὰ τὸ, καὶ διὰ φλεγμονὴν καὶ δι' ἔμφραξιν, καὶ διάθεσιν φλεγμονώδη, τά τε κατὰ τὴν γαστέρα. καὶ διὰ τῆς κύστεως ἐκκρίνεσθαι. λέλεκται δέ σοι περὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων, ἅμα ταῖς οἰκείαις ἀποδείξεσιν, ἐν ταῖς ἡμετέραις πραγματείαις. ὥστε οὐ χρὴ νῦν καθ' ἑκάστην ῥῆσιν ἀποδείξεις ἀκούειν φυσικάς. ἀλλ' ἀρκεῖσθαι μόνοις τοῖς ἐξ αὐτῶν ἀποδεδειγμένοις.

Αἱ ἐν πυρετοῖσιν ἀφωνίαι σπασμώδεα τρόπον ἐξίστανται σιγῇ, ὀλέθριον.

Ἁπάντων μὲν τῶν παλαιῶν ἀντιγράφων τὴν γραφὴν ταύτην ἐχόντων, ἁπάντων δὲ τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον δεχομένων αὐτήν, ἔνιοι τῶν χθὲς καὶ πρώην γεγονότων, μεταγράφουσιν εἰς τοιαύτην λέξιν, ἣν ἐξηγήσασθαι ῥᾷστον αὐτοῖς. ἐγὼ δὲ τὸν μὲν ἀπορροῦντα περὶ τῆς ἐξηγήσεως, ὑπονοῆσαί τε τὴν λέξιν ἡμαρτῆσθαι καὶ μεταγράψαι πρὸς τὸ φαινόμενον ἀληθὲς, οὐ μέμφομαι. τὸ δ' οὕτω γεγραμμένον ἐξ ἀρχῆς ὡς αὐτὸς ἐτόλμησε μεταγράψαι τὴν ἐξήγησιν ποιεῖσθαι, μέμψεως ἄξιον εἶναι νομίζω. πεποιηκότων δ' ἐνίων τοῦτο κατὰ πολλὰς λέξεις ἐπὶ πάντων μεμνῆσθαι τῆς ῥᾳδιουργίας αὐτῶν, μακρὸν εἶναι νομίζω. ὥσπερ δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν καθ' ὅλον τὸ βιβλίον γεγραμμένων, ἅπαξ ἢ δὶς ἐπισημηνάμενος, οὕτω καὶ τοῦτο. λέλεκται μὲν οὖν μοι ταῦτα διὰ τοὺς ὅλον ἀφελόντας τῆς προκειμένης ῥήσεως, τὸ σιγῇ ὀλέθριον. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι τὴν διάνοιαν εἶναι τοιαύτην. αἱ ἐν πυρετῷ ἀφωνίαι, ὅσαι κατὰ σπασμώδη τρόπον γίνονται τελευτῶσιν εἰς τὴν μετὰ σιγῆς ἔκστασιν, ὀλέθριοι. τὸ δ', εἴτε πάθος ἢ σύμπτωμα, προσυπακοῦσαι δεῖ τοῦτο, συνήθως οὕτως ἑρμηνεύοντος τοῦ γράψαντος τὸ βιβλίον. χρὴ τοίνυν τὸ σιγῇ, κατὰ δοτικὴν πτῶσιν ἀκούειν, συντάττοντας τὸ ἐξίστανται, τῷ σιγῇ, κατὰ δοτικὴν δὲ πτῶσιν ἀκουόμενον τὸ σιγῇ, οὐκέτι αὐτὸ σημαίνει μόνον τὸ ἐξίστανται μετὰ σιγῆς πάνυ κακόν. δῆλος γάρ ἐστι πάλιν ὑποτάξας τῷ σιγῇ, τὸ ὀλέθριον, ὅπερ ἀκουστέον ἀντὶ τοῦ λεληθότως τε καὶ ἀδήλως τοῖς πολλοῖς. γινομένων οὖν ἀφωνιῶν κατὰ πολλοὺς τρόπους, ὡς δέδεικται νῦν, οὕτως φησὶν, τὴν σπασμώδη τρόπον γινομένην ἀφωνίαν, εἰς τὴν μετὰ σιγῆς ἔκστασιν τελευτᾶν. τίνα τοίνυν σπασμώδη τρόπον ἀκούσομεν; εἴποι τις, τῶν φωνητικῶν ὀργάνων. ἃ καὶ τῷ παραλελύσθαι, καὶ τῷ μηδ' ὅλως ὑπὸ τῆς προαιρέσεως κινεῖσθαι, τῆς ἀφωνίας αἴτια γίγνεται. τούτων οὖν τὴν διάθεσιν ἀφορίζων τὴν σπασμώδη, διὰ τοῦτο εἶπεν, αἱ ἐν πυρετοῖς ἀφωνίαι, σπασμώδεα τρόπον. αὗται τοίνυν οὐ μετὰ θορύβου καὶ κραυγῆς, οὐ γὰρ δύνανται φωνεῖν οἱ ἄφωνοι γεγονότες. ἀλλὰ μετὰ σιγῆς, εἰς ἔκστασιν ἀφικνοῦνται. καὶ ζήτημα οὐδὲν ἐστι πῶς ἐξίστανται μετὰ σιγῆς οἱ μηδ' ὅλως φωνεῖν δυνάμενοι. πόθεν οὖν φασὶ γνῶμεν αὐτοὺς ἐξισταμένους, γελοιότατον ἐρωτῶντες ἐρώτημα, μόνοις πρέπον ἐκείνοις ἐρωτᾶν, ὅσοι μηδέποτε ἑωράκασι βεβλαμμένους τὴν διάνοιαν ἀνθρώπους. κἂν τι μὴ φθέγγονται, τῷ μὴ βλέπειν αὐτοὺς προσηκόντως τοὺς συνήθεις, μήτ' ἐρωτωμένους ἃ πεπόνθασι λέγειν, ἢ διὰ γραφῶν, ἢ νευμάτων, ἐνδείκνυσθαί τε κινήσεις, ἀλόγους, ἀναπηδῶντας, ἢ ἐσπασμένους ἀτάκτως, ἐνδεικτικόν ἐστι τῆς παραφροσύνης αὐτῶν, κἂν ἰσχυρῶς ἐκστατικὸν τούτων τι εἴη τὸ πάθος. οὐ παραφροσύνην ἁπλῶς, ἀλλ' ἔκστασιν εἰκότως ὀνομάζομεν.

Αἱ ἐκ πόνου ἀφωνίαι, δυσθάνατοι.

Τὸ δυσθάνατοι σημαίνει μέν ποτε καὶ τὸ βραδυθάνατοι. σημαίνει δὲ καὶ τὸ σὺν ὀδύνῃ θνήσκειν. ὅπερ εὔλογόν ἐστι κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν εἰρῆσθαι. καὶ μάλιστα ὅτι τοιαύτης ἀφωνίας ἐμνημόνευσεν, ἐν τῇ πρὸ αὐτῆς, ὀδυνηρὸν γὰρ πάθος σπασμός.

Οἱ ἐξ ὑποχονδρίων ἀλγημάτων πυρετοὶ, κακοήθεες.

Εἴθ' ὁ συνθεὶς τὸ βιβλίον, εἴτ' ἄλλος ἔγραψεν, αὐτὸς ταύτην δὲ τὴν ῥῆσιν οὐκ ἐπαινῶ. χωρὶς γὰρ διορισμοῦ λεγομένη, διττῶς ἐστι ψευδής. ὅτι καὶ διττοῦ διορισμοῦ δεῖται. πολλῶν γοῦν ἐν τοῖς ὑποχονδρίοις κειμένων μορίων, οὐκ ἐπὶ πᾶσιν αὐτοῖς οἱ πυρετοὶ κακοήθεις εἰσίν. ἀλλ' ἐπὶ διαφράγματι, καὶ γαστρὶ καὶ ἥπατι. γινώσκομεν δ' ὅτι καὶ τῶν μυῶν ἔνιοι τῶν ἐνταῦθα φλεγμαίνοντες, ἀνάπτουσι πυρετοὺς, οὐ μὴν οὐδ' ὅταν ἐφ' ἥπατος ἢ γαστρὸς, ἢ διαφράγματος φλεγμονὴ γίγνηται, πυρετὸς εὐθὺς οὗτος ἐστὶ κακοήθης. ἀλλ' ὀξὺς ἴσως ἂν εἴη, καίτοι γε οὐδὲ τοῦτο. κακοήθης δὲ οὐδέπω. διότι δὲ μηδ' ὀξὺν ἀεί φημι γίγνεσθαι, μαρτυρεῖ μὲν καὶ ἡ πεῖρα. καὶ ὁ λόγος δὲ ἀποδείκνυσιν, ἀπὸ τῶν ἐκτὸς φλεγμονῶν ἐναργῆ κομιζόμενος πίστιν. ἀνάλογοι γὰρ ἀεὶ τῷ μεγέθει τῶν φλεγμονῶν τῶν πυρετῶν ἀκολουθούντων. ὥσπερ οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον ἀεὶ φλεγμαίνειν ἰσχυρῶς τῶν ἐν ὑποχονδρίοις τι κυρίων μορίων. οὕτως οὐδὲ πυρετὸν ὀξὺν ἐπιφέρειν. ἀφίημι τοιγαροῦν τὴν λέξιν τοῖς καὶ τῶν ψευδῶς εἰρημένων αἰτίας ψευδεῖς ὡς ἀληθεῖς λέγουσιν. ἐμοὶ δ' ὡς ἔφην οὔτε συναγορεύειν τινὶ πρόκειται τῶν παλαιῶν. οὔτε φιλονείκως αὐτοῖς ἀντιλέγειν. ἀλλ' ἅπερ ἀληθῶς οἶδα γιγνόμενά τε καὶ φαινόμενα κατὰ τοὺς ἀρρώστους, ταῦτα καὶ τοῖς ἀκούουσι τὴν ἰατρικὴν τέχνην διέρχεσθαι.

Δίψα παραλόγως λυθεῖσα ἐν ὀξέσι, κακόν.

Μέρος ἐστὶ καὶ τοῦτο τοῦ καθόλου λόγου, καθ' ὃν πάντα τὰ παρὰ λόγον ῥηΐζοντα, πρῶτον μὲν ἄπιστα φησὶν
ὑπάρχειν, εἶτα καὶ κινδυνώδη πολλάκις, ὅταν καὶ αὐτὰ παρὰ λόγον ῥηΐζοντα τὰ κινδυνώδη συμπτώματα.
» εἴρηται δέ πως καὶ ἄλλος ἐν ἀφορισμοῖς καθόλου λόγος· ἐφ' ᾧ καὶ αὐτὸ λέλεκται τὸ νῦν εἰρημένον. ὁκόσοι γὰρ
» πονέοντές τι τοῦ σώματος, τὰ πολλὰ τῶν πόνων οὐκ αἰσθάνονται, τουτέοισιν ἡ γνώμη νοσεῖ. τὸ τοίνυν ἐν ὀξέσι νοσή-
μασι παραλόγως λυθῆναι δίψαν, ὅτι μὲν κακόν ἐστι σημεῖον αὐτὸ τὸ παραλόγως λυθῆναι, διδάσκει ἱκανῶς. ὅτι δὲ
καὶ τῆς γνώμης βλάβην σημαίνει, ἐκ τούτου δῆλόν ἐστι, ὅτι τῆς διαθέσεως ἔτι μενούσης ἀναίσθητός ἐστιν αὐτῆς,
καίτοι γε ὀδυνηρᾶς οὔσης διαθέσεως. τὸ δὲ παραλόγως ὁποῖόν τι δηλοῖ πολλάκις μὲν ἐν πολλοῖς εἶπον. οὐ χεῖ-
ρον δὲ καὶ νῦν ἀναμνῆσαι. ὅταν μήθ' ἱδρῶτος γενομένου, μήτε ἐμέτου, μήτε διαχωρήσεως, ἀλλὰ μηδὲ ἀποστή-
10 ματος κρισίμου, λυθῆναι συμβῇ τὴν δίψαν, οὐ τῷ πεπαῦσθαι τὴν διάθεσιν, ἀλλὰ τῷ τὴν αἴσθησιν ἠμαυρῶσθαι·
τοῦτο γιγνόμενον οὐκ ἀγαθόν ἐστι σημεῖον. ἐὰν δὲ γλώσσης ξηρᾶς μενούσης, καὶ τῶν οὔρων ἀπέπτων ὄντων ἡ δί-
ψα παύσηται, βεβαιότερον ἔτι διαγνώσῃ τὴν κακίαν τῆς διαθέσεως. ἐὰν δὲ καὶ χωρὶς τοῦ τὸν ἰατρὸν ἐπιθεῖναί τι
τῶν ψυχόντων τε καὶ ὑγραινόντων ἔξωθεν. ἐπειδὴ καὶ μᾶλλον τὰ τοιαῦτα τὴν ἐν ὀξέσι νοσήμασι δίψαν οὐ
παύειν, ἀλλὰ πραΰνειν πέφυκεν. παντοίως δὲ κακὸν τὸ παύεσθαι τελέως τὴν δίψαν ἐν ὀξέσι νοσήμασι. καί μοι
μέμνησο τῶν εἰρημένων ἄρτι, τῷ τοῦ παραλόγως λύεσθαι, παραδείγματι. ὅπως μὴ πολλάκις αὐτῶν χρήζῃς
ἀκούειν.

Ἱδρὼς πολὺς ἅμα πυρετοῖσιν ὀξέσι γινόμενος, φλαῦρος.

Τῷ, πολὺς, μάλιστα πρόσεχε τὸν νοῦν. ἐπεί τοι πολλάκις ἐν ὀξέσι νοσήμασιν, ἱδροῦντες ἀεὶ μετρίως, χρονί-
20 ζουσι μὲν, οὐ μὴν ἀποθνήσκουσιν. εἰ δὲ καὶ πολὺς ἱδρὼς γένοιτο, μὴ λύων τὸν πυρετὸν, εὔδηλον ὅτι καταλυθήσε-
ται ταχέως ἡ τοῦ κάμνοντος δύναμις.

Καὶ οὖρα δ' ἐπίπονα, πονηρόν.

Κατὰ τὰ πλεῖστα τῶν ἀντιγράφων, οὖρα ἄπεπονα γέγραπται. καὶ οἱ ἐξηγησάμενοι τὸ βιβλίον, οὕτως
ἴσασι γεγραμμένον. ὅτι μὴ Ῥοῦφος ὁ ἐφέσιος ἀνὴρ, φυλάσσειν μὲν ἀεὶ πειρώμενος τὰς παλαιὰς γραφάς. ἐν-
ταυθοῖ δὲ ἐπιτιμῶν Ζεύξιδι, τῷ παλαιτάτῳ ἐμπειρικῷ, τῷ εἰς ἅπαντα τὰ Ἱπποκράτους βιβλία γεγρα-
φότι ὑπομνήματα, τὰ δὲ φησὶν αὐτοῖς ὀνόμασι. Ζεῦξις δὲ, εἰ ἄρα δεῖ καὶ τούτου μνημονεῦσαι κατὰ πολὺ δια-
φθείρων τὸ ἀσύνετον, ἐνταῦθα διαπέφηνεν. ἐπιπεσὼν γὰρ ἁμαρτήματι ἐφύλαξεν αὐτό. βούλεται γὰρ γεγρά-
φθαι τὸ οὖρα ἄπεπονα, ὡσεὶ καὶ οὖρα πυώδη, καὶ πάχος ἔχοντα μοχθηρὸν, οὐκ εἰδὼς τοῦτο ὅτι ταῦτ' ἐν τοῖς μεγί-
30 στοις βοηθήμασι καταριθμεῖται. ταῦτα μὲν ὁ Ῥοῦφος οὐκ ὀρθῶς ἔγραψε πρὸς τὸν Ζεῦξιν, ἡμαρτῆσθαι λέγων
τὴν ἄπεπονα γραφήν. ταύτης δὲ τὴν τὰ ἐπίπονα προελόμενος, ἵνα σημαίνῃ τὰ μετὰ πόνου ἀποκρινόμενα.
τοῖς δὲ προσιεμένοις τὴν ἄπεπονα γραφὴν εἴρηται τινὰ μὲν ἀπίθανα, μηδὲ τοῦ μνημονεύειν αὐτῶν ἄξια. πι-
θανὸν δέ τι δυνάμενον παρακρούσασθαι τοὺς πολλοὺς τοιοῦτον. ἐπειδὴ φαίνεται λέγων ὁ Ἱπποκράτης, τὰ κρίσιμα
μὴ κρίνοντα τὰ μὲν θανατώδεα, τὰ δὲ δύσκριτα. διὰ τοῦτο φησὶ καὶ τὰ ἄπεπονα οὖρα, ὅταν μὴ λύει τὴν νόσον, οὐκ
ἀγαθὸν εἶναι σημεῖον. ἀγνοοῦσι δ' οὗτοι κρίσιμα μὲν ὑφ' Ἱπποκράτους ὀνομαζόμενα, συμπτώματά τε καὶ σημεῖα τὰ
σημαίνοντα κρίσιν ἢ καὶ ποιοῦντα παρ' ἑαυτῶν καθάπερ αἱμοῤῥαγία. ἢ διὰ γαστρὸς κένωσις. ῥῖγος τε καὶ πλῆ-
θος. ἔμετος. ἐπιμήνια. αἱμοῤῥοΐς. παρωτίδες. ἀποσκήματα. πᾶν ἄλλο. τούτων δὲ ἕτερα τὰ τῆς πέψεως σημεῖα
» περὶ ὧν αὐτὸς εἶπεν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν. οἱ δὲ πεπασμοὶ ταχύτητα κρίσεως ἀσφάλειαν εἰς ὑγείαν
» σημαίνουσιν. καὶ μέντοι κἀν τῷ προγνωστικῷ, ἐπὶ τῶν οὔρων αὐτὸς ἔγραψεν. οὖρον δὲ ἄριστον μέν ἐστιν, ὅταν ἡ
40 ὑπόστασις λευκή τε εἴη καὶ λείη καὶ ὁμαλὴ παρὰ πάντα τὸν χρόνον, ἐς τ' ἂν κριθῇ ἡ νοῦσος, σημαίνει τε γὰρ
» ἀσφάλειαν καὶ τὸ νόσημα ὀλιγοχρόνιον ἔσεσθαι. πάρεστι δέ σοι καὶ τήνδε τὴν τῶν νοσημάτων διήγησιν, ἐν τοῖς τῶν
ἐπιδημιῶν βιβλίοις ἀναγνόντα μαθεῖν, ὡς οὐδεὶς τῶν ἀποθανόντων οὔρησε πέπονα. χρὴ δὲ γινώσκειν σε κατὰ πολ-
λὰ τῶν ἀντιγράφων ἁπλῶς γεγραμμένον, καὶ οὖρα ἄπεπονα μὴ προσκειμένου τοῦ πονηρά. ἐπενήνεκται γὰρ
ὀλίγον ὕστερον καὶ τούτοις καὶ τοῖς ἐφεξῆς εἰρημένοις οὔροις, τὸ πονηρά.

Καὶ τὰ ἐρυθρὰ ἐκ τούτων ἐπανθίσματα κατεχόμενα, καὶ τὰ ἰώδεα πονηρά. καὶ τὸ, μικρὰ ἐπιφαίνεσθαι
οἷον σάξιας.

Περὶ τῶν εἰρημένων οὔρων ὁ λόγος, συνάψαι δὲ χρὴ ταῦτα σαφηνείας ἕνεκα, ὡς γενέσθαι τὴν ὅλην ῥῆσιν
τοιάνδε. καὶ οὖρα ἄπεπονα καὶ τὰ ἐρυθρὰ ἐκ τούτων ἐπανθίσματα κατεχόμενα, καὶ τὰ ἰώδεα πονηρά. τὸ τοίνυν
50 ἐκ τούτων, ἐκ τῶν ἐπιπόνων οὔρων βούλεται σημαίνειν, οὐκ ἐκ τῶν πεπόνων. οὐδέ γ' ἐφίσταται ποτὲ πεπαν-
θεῖσιν οὔροις, οὔτε ἐπανθίσματα κατὰ χροιὰν ἐρυθρὰ, οὔτ' ἰώδη. τὸ δὲ κατεχόμενα πρόσκειται τοῖς τοιούτοις οὔ-
ροις, ἤτοι μόγις ἐκκρινόμενα δηλοῦν, ἢ καὶ τελείως ἰσχόμενα. φαίη δ' ἄν τις ἴσως ἀδύνατον εἶναι τὰ κατεχό-
μενα διαγνῶναι τίνος ἐστὶ χροιᾶς. ἀλλ' ὅταν ἔφθανέ τε πρότερον οὐρεῖσθαι τοιαῦτα, καὶ μετὰ τὴν ἐπίσχεσιν
ἐκκριθῇ. βιασαμένων τῶν ἀῤῥώστων, ἢ καὶ πραγματευσαμένων τῶν ἰατρῶν, ἅμα τε τῷ τὰς χρόας αὐτῶν
ἐγνῶσθαι, καὶ τὸ κατέχεσθαι καὶ οὕτως ἀποκρίνεσθαι λέγων ἄν τις οὐ ψεύσηται. προσκειμένου δὲ τῷ λόγῳ,
καὶ τοῦ, μικρὰ ἐπιφαίνεσθαι οἷον σάξιας. ἔτι καὶ μᾶλλον, ἥ τε τῆς χροιᾶς αὐτῶν γνῶσις ἐστὶ σαφής. καὶ ἀληθὲς τὸ
κατέχεσθαι. μεμνῆσθαι δέ σε βούλομαι τῶν κατὰ τὸ προγνωστικὸν εἰρημένων ἐπὶ τῶν ὑπερύθρων οὔρων, κατὰ
» τήνδε τὴν λέξιν. εἰ δὲ εἴη τὸ οὖρον ὑπέρυθρον, καὶ ἡ ὑπόστασις ὑπέρυθρός τε καὶ λείη, πολυχρονιώτερον μὲν

τοῦτο τοῦ

ἔσεσθαι τοῦ πρόσθεν γίνεται, σωτήριον δὲ κάρτα. τῶν τοίνυν ὑπερύθρων οὔρων, ὧν νῦν μέμνηται, πάμπολυ διαφέρει τὸ κατὰ τὸ προγνωστικὸν ὑπόρυθρον λελεγμένον. τὸ μὲν γὰρ ὑπέρυθρον ἔτι τῶν ἀπέπτων ἐστὶ καὶ πρόσθεν ἐδήλωσε, τὸ δ' ὑπόρυθρον ἐπαινεῖ μὲν ὡς σωτήριον. χρόνου δὲ πλείονος εἶναι φησὶ σημεῖον. ὅτι δὲ καὶ τὸ ἐρυθρὸν οὖρον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τ' ὑπερύθρου καὶ τοῦ ὑπορύθρου τεταγμένον, ἐν ᾧ μεταξὺ καθ' ἑκάτερον αὐτῶν ἐστὶν ἐπαίνου τε καὶ ψόγου, πρόδηλον.

Κ αἱ ἔμετοι μετὰ ποικιλίας, κακόν. ἄλλως τε καὶ ἐγγὺς ἀλλήλων ἰόντων.

Υπαλλάξειεν ἄν τις τὸ τῆς ἑρμηνείας ἀλλόκοτον, ᾧ φαίνεται χαίρων ὁ γράψας τὸ βιβλίον. ὁ δὲ λόγος ἔσται τοιοῦτος, καὶ ἔμετοι κατὰ ποικιλίας τῶν ἐμουμένων, κακὸν σημεῖον ἐστὶν ἄλλως τε καὶ ἐγγὺς ἀλλήλων ἰόντων

10 τῶν ἐμουμένων, ὅπερ ἐστὶν οὐ μετὰ πολὺν χρόνον, καὶ διὰ τὸ προσθεῖναι ἔσεσθαι, τῆς ποικιλίας τῶν ἐμουμένων ἐμνημόνευσε. φαίνεται γὰρ οὐ πάντων τῶν ἐν τῷ προγνωστικῷ μνημονευθέντων, εἰ μή τις προσθεῖναι βούλοιτο. γέγραπται δὲ ἐν τῷ προγνωστικῷ περὶ τῶν ἐμέτων οὕτως. εἰ δὲ εἴη τὸ ἐμούμενον πρασοειδὲς, ἢ πελιδνὸν, ἢ μέλαν, ὅτι ἂν

» εἴη τούτων τῶν χρωμάτων, πονηρὸν χρὴ νομίζειν εἶναι. εἰ δὲ καὶ πάντα τὰ χρώματα ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος ἐμέοι, κάρτα

» ὀλέθριον γίνεται. τὰ μὲν ἐν τῷ προγνωστικῷ σαφῶς εἴρηται, μεμφομένου τοῦ Ἱπποκράτους τὴν ποικιλίαν τῶν

» ἐμουμένων, ἐπειδὴ πολλὰς διαθέσεις μοχθηρὰς κατὰ τὸ σῶμα τοῦ κάμνοντος ἐνδείκνυται. κατὰ δὲ τὴν προκειμένην ἐνταῦθα ῥῆσιν ὡς ἔφην ἄρτι πρόσκειται, τὸ συνεχῶς ἐπ' ἀλλήλοις ἐμεῖσθαι τοὺς παρὰ φύσιν ἐν τῷ σώματι πλεονάζοντας χυμούς. ὅτι δὲ οἱ συνεχῶς κενούμενοι χείρους εἰσὶ τῶν διαλειπόντων, εὔδηλον παντί. πολλοὶ μέντοι τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον τοῦτο, μίαν ῥῆσιν ἐξ ἁπάντων ποιοῦνται τῶν ἀπὸ τῆσδε τῆς ἀρχῆς προειρημένων. ἱδρὼς πολὺς ἅμα πυρετοῖς ἐν ὀξέσι γινόμενος, φλαῦρον. ἀλλήλοις ἅπαντα συνῆφθαι βουλόμενοι ἄχρι τοῦ ἄλλως τε καὶ

20 ἐγγὺς ἀλλήλων ἰόντων, ὡς ἐφ' ἑνὸς ἀρρώστου μίαν συνδρομὴν ἡγεῖσθαι τῶν γεγραμμένων μεταξὺ τῆς ἀρτίως ἀρχῆς εἰρημένης, καὶ τῆς ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει τελευτῆς, καὶ δυνατόν ἐστι κατὰ τὴν διάνοιαν ταύτην ὑπὸ τοῦ γράψαντος, τὸ βιβλίον ἐζεῦχθαι ταῦτα τὰ εἰρημένα συμπτώματα. φαίνεται γὰρ ἐξ ἀνομοιογενῶν ἐνίοτε συνδρομὰς ποιούμενος.

Ο κόσα ἐν κρισίμοις ἄλυσμοῦ ἀνιδρωτὶ περιψύχεται, κακὸν, καὶ τὰ ἐπιρριπτάζοντα ἐκ τούτων κακά,

Οὔτι καὶ τῶν κατὰ τὴν ῥῆσιν ταύτην ἐκ τῶν ὑφ' Ἱπποκράτους καταμόνας εἰρημένων ἤθροισε τὴν συνδρομὴν, εὔδηλον ἐστίν. ὅτε γὰρ ἀλυσμὸς, ἀεὶ κακὸν, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ περιψύχεσθαι, ὡς πρὸς ἔσεσθαι κακόν ἐστιν. τὸ δὲ κατὰ τὰς κρισίμους ἡμέρας τὰ φαινόμενα πάντα, πιστότερον τῶν ἄλλων εἶναι, παρ' ἐκείνου μεμαθήκαμεν. ἐνταυθοῖ δὲ πρόσκειται κακῶς τῷ ἀλυσμῷ τὸ ἀνιδρωτί. δόξει μὲν γὰρ ὁ μεθ' ἱδρῶτος ἀλυσμὸς οὐκ εἶναι κα-

30 κὸς ἢ εἴπερ ἐστὶν, οὐδὲν ἧττον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον κακὸς, οὐ μόνον ἐκ περιττοῦ φαίνεται τὸ δ' ἀνιδρωτὶ προσκείμενον ἀλλὰ καὶ πρὸς κακοῦ τῶν ἀναγνωσκόντων τὸ βιβλίον ἡγησαμένων τὸν χωρὶς ἱδρῶτος ἀλυσμὸν, κακοηθέστερον εἶναι τοῦ σὺν ἱδρῶτι. καὶ μέντοι καὶ τὸ κατὰ τὴν τελευτὴν εἰρημένον καὶ τὰ ἐπιρριπτάζοντα ἐκ τούτων κακὰ, ψεῦδός ἐστιν ἁπλῶς οὕτως ῥηθὲν ὡς εἴρηται νῦν. ἐὰν μὴ προστεθῇ καθάπερ τῷ ἀλυσμῷ, οὕτως καὶ τῷ ῥίγει, τὸ χωρὶς ἱδρῶτος, καὶ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ ῥίγους ἡ προσθήκη γνώριμός τε χρήσιμος. ὁ μὲν γὰρ ἱδρῶτος χωρὶς ἀλυσμὸς, ἧττον κακόν ἐστι, τὸ δὲ μὴ μεθ' ἱδρῶτος ῥῖγος, μεῖζον κακὸν, ὡς ἐάν γε κρίσιμον ῥῖγος ἐπ' ἀλυσμῷ γένηται, λύει τὴν νόσον, καὶ ἱδρώτων ἐπιγινομένων ἢ ἐμέτων χρηστῶν, ἢ γαστρὸς ὑπελθούσης.

Ε μέσματα ἄκρητα ἀσώδεα, πονηρά.

Σύγκειται πάλιν ἐνταῦθα δύο σημεῖα τῶν ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρημένων πονηρῶν, ἐμάθομεν γὰρ ἐν τῷ κα-

40 θόλου διδάσκοντος καὶ τὰς ἀκράτους τῶν χυμῶν κενώσεις, μοχθηρὰς, καὶ πᾶσαν ἄσην ἐν νόσοις, οὐ μόνον οὖν ἐμέσματα ἄκρητα ἀσώδη πονηρὰ, ἀλλὰ καὶ διαχωρήματα καὶ πτύσματα καὶ οὖρα καὶ ὁτιοῦν ἄλλο.

Τ ὁ καρώδες ἀρά γε πανταχοῦ κακόν.

Απορίαν ἡμῖν ἡ ῥῆσις κινεῖ διὰ τὸ μὴ σαφῶς εἰρῆσθαι τὸ σημαινόμενον, ἐκ τῆς κάρου φωνῆς, ὅταν οὖν εἰς οἴνου πόσει πλείονι κεκαρωμένον τινὰ λέγωμεν ὥσπερ ὁ Πλάτων ἐπὶ τοῦ παύλου κατὰ τὸ συμπόσιον εἶπεν, οὐδὲ μίαν ἐνδεικνύμεθα νοσώδη διάθεσιν. ὃ δ' οὖν εἰ ποιέ τις ἑρμηνεύων λόγῳ μακρότερον, βαθὺν καὶ δυσέγερτον ὕπνον, κάρος, ἐνταῦθα φαίνεται σημαίνειν οὐ χρηστόν. ἀλλὰ καὶ ζήτησις οὐ σμικρὰ γέγονε περὶ τοῦ νοσώδους κάρου, πότερον τὴν αὐτὴν κατὰ γένος αἰτίαν ἔχων τῷ διὰ τὸν οἶνον κάρῳ, τὸ δύσλυτον προσείληφεν, ἢ γένος ἕτερόν ἐστιν τῆς αἰτίας. εἰκότως οὖν ἀπορεῖ περὶ τοῦ κάρου, ζητῶν, εἴτε παντελῶς εἶναι χρὴ νομίζειν αὐτὸν, εἴτε ποτὲ

50 καὶ ἀγαθὸν καὶ μέσον ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν. ἐὰν γὰρ ὁ βαθύς τε καὶ δυσδιέγερτος ὕπνος ἀκούεται κάρος, οὐκ ἔχοντος ἑτέραν τῷ γένει διάθεσιν τοῦ νοσώδους κάρου. γένοιτ' ἄν ποτε ἀγαθὸν αἴτιόν τε καὶ σημεῖον ὁ κάρος. ἑωράκαμεν οὖν ἐπ' ἐνίων ἀρρώστων ἠγρυπνηκότων ἐφεξῆς ἡμέραις τρισὶν ἢ τέτταρσι, δυσδιέγερτον ὕπνον γενόμενον, ὡς ὅλης ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ὠφελήσαντα μεγάλως. ἐπὶ δὲ παιδίων εἶδον πολλάκις, οὐ μιᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ δυοῖν ἡμερῶν ἐφεξῆς, ἐπ' ὠφελείᾳ μεγάλῃ γενόμενον τοιοῦτον. ἐὰν δ' ἑτέρα τῷ γένει διάθεσις εἴη τοῦ νοσώδους κάρου, διαφέρειν μὲν ἐροῦμεν ὕπνον βαθὺν τοῦ κάρου. τὸ δὲ καρῶδες πανταχοῦ κακὸν εἶναι. δεδειγμένου δὴ ἡμῖν ἐγρήγορσιν μὲν γίνεσθαι διά τε ξηρότητα καὶ θερμότητα τοῦ πρώτου αἰσθητικοῦ μορίου, τουτέστιν τοῦ ἐγκεφάλου, τὸν δ' ὕπνον ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις, ὅταν ὑπὸ πλήθους ὑγροῦ χρηστοῦ βαρύνηται τὸ σῶμα. καθάπερ ἐν ταῖς μέθαις ὕπνος ἐστὶ βαθὺς ὃν ἔξεστι τῷ βουλομένῳ κάρον ὀνομάζειν. ὁμολογηθείσης δὲ τῆς διαθέσεως ἐν ὀνόματι μό-

νον ἡ διαφωνία γίνεται. ὅταν δ᾽ ὑπὸ φλέγματος ὁ ἐγκέφαλος ὑγρανθῇ καὶ ψυχθῇ, τὸ κατὰ τὰς ληθαργικὰς διαθέσεις ἔσται κῶμα, ὃ καλεῖν ἔξεστι τῷ βουλομένῳ καὶ κάρον. ἔνιοι δ᾽ ὅταν ἀκίνητος καὶ ἀναίσθητος ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ χρόνον τινὰ γένηται, κἂν νύττῃς αὐτὸν κἂν πλήττῃς, κἂν ἐκβοᾷς, ὀνομάζουσι κάρον. ὅπερ ἐνίοις γίνεται τῶν πληγέντων σφοδρῶς τὴν κεφαλὴν κατὰ τοὺς κροταφίτας μῦς, ὁρᾶται δὲ πολλάκις ἡμῖν καὶ κατὰ τὰς πυρετώδεις νόσους ἐν ἐπισημασίαις, καθ᾽ ἃς οὔτε νυττόντων οὔτε θλώντων οἱ κάμνοντες αἰσθάνονται, καὶ πολλῷ μᾶλλον βοώντων. ἐὰν οὖν τις τὸ μὲν τοιοῦτον πάθημα κάρον ὀνομάζῃ, τὴν δὲ δυσδιέγερτον κατάστασιν, κῶμά τε καὶ καταφοράν, τὸ δὲ τρίτον ἐπ᾽ αὐτοῖς περὶ οὗ πρῶτον δεδήλωται, ὕπνον βαθύν, οὔτε κῶμά ποτε ἀγαθὸν οὔτε πολὺ μᾶλλον αὐτὸν τὸν κάρον λέγεσθαι χρή. ἐὰν οὖν δή τις ἀμφισβητῇ περὶ τῶν εἰρημένων διαθέσεων, ἑτέρας γίνεσθαι λέγων αὐτάς, ἢ οὐχ ὡς ἐγὼ νῦν λέγω, ἐν πράγματι οὐ διαφωνήσει, συγχωρῶν δὲ ὡς εἴρηται γίνεσθαι, τοῖς ὀνόμασιν ἑτέρως χρώμενος, ἐν τούτοις μόνοις ἡμῖν διενεχθήσεται.

Μετὰ ῥίγεος ἄγνοια κακόν· κακὸν δὲ καὶ λήθη.

Εἴτε μετὰ ῥίγεος γεγραμμένον εἴη, ὡς γενικὴν δηλοῦσθαι πτῶσιν, εἴτε μετὰ ῥῖγος ὡς αἰτιατικήν, ἐγγὺς ἀλλήλων εἰσὶν αἱ διάνοιαι τῶν λόγων. ἑκατέρων νοεῖσθαί τι δηλοῖ τὴν ἔμφυτον θερμασίαν, ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸ σύμπτωμα ψύξεως ἡ μετὰ ῥίγους ἄγνοια καὶ λήθη. ἐμάθομεν γὰρ ὅτι καὶ τὸ μὴ γνωρίζειν τοὺς συνήθεις, καὶ τὸ μὴ μεμνῆσθαι τῶν πεπραγμένων, ἐπὶ τῇ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον γίνεται ψύξει, καὶ πρόδηλον ὡς ἑκάτερον καὶ καθ᾽ ἑαυτὸ μοχθηρόν ἐστι σύμπτωμα καὶ εἰ ἄμφω γίνηται, διπλασίως ἄτοπον.

Αἱ ἐκ ῥίγεος καταψύξιες, μὴ ἀναθερμαινόμεναι, κακαί.

Ἀσθένειαν δηλοῖ καὶ νέκρωσιν τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἡ τοιαύτη κατάψυξις.

Οἱ ἐκ καταψύξεως ἱδρώδεες ἀναθερμαινόμενοι, κακόν. ἐπὶ τούτοις ἐν πλευροῖς καῦμα ὀδυνῶδες, καὶ τὸ ἐπιρριγῶσαι, κακόν.

Ἀναθερμαινομένους ἀκοῦσαι νῦν χρὴ τοὺς ἀναπυρέττοντας. ἔστι δὲ ὁ λόγος τοιοῦτος. ἐὰν ἱδρώσας τις ἐν νόσῳ ψυχρότερος μὲν ἐν τῷ παραχρῆμα γένηται τοῦ κατὰ φύσιν, ἀναπυρέξει δ᾽ αὖθις, οὐκ ἀκινδύνως διάκειται. τοῦτο μὲν οὖν ὅτι καὶ αὐτὸ κακόν ἐστι, πρόδηλον παντί. συνάπτει δ᾽ αὐτῷ καθάπερ ἐπ᾽ ἄλλων συμπτώματά τινα διαφερούσαις ἑπόμενα διαθέσεσι. τὸ γὰρ ἐν τῇ πλευρᾷ καῦμα ὀδυνῶδες, σημεῖόν ἐστι τῆς ἐν ἐκείνῳ τῷ μορίῳ φλεγμονῆς, δι᾽ ἣν ἀνεπύρεξεν. ἐὰν δὲ καὶ ῥῖγος αὖθις ἐπιγένηται, καὶ διαπυῆσαι προσδόκα τὴν φλεγμονήν. ὥσπερ δὲ ἐπὶ πλευρᾷ φλεγμαινούσῃ δυνατὸν ἀναπυρέξαι τὸν ἄνθρωπον, οὕτω καὶ διὰ πνεύμονα, καὶ δι᾽ ἧπαρ, ἢ κοιλίαν ἢ ὁτιοῦν ἄλλο. μερικὸς οὖν καὶ αὐτὸς ὁ λόγος καὶ οὐ καθόλου, καὶ μέντοι καὶ κατὰ σύνθεσιν οὐχ ὁμογενῶν σημείων.

Τὰ καυματώδεα ῥίγεα, ὑπό τι ὀλέθρια, καὶ τὸ φλογῶδες ἐν προσώπῳ μεθ᾽ ἱδρῶτος ἐν τούτοις κακόν. ἐπὶ τούτοις ἡ ψύξις τῶν ὄπισθεν, σπασμὸν ἐπικαλέεται.

Εἴτε καυματώδεα γεγραμμένον εἴη, τῆς πρώτης συλλαβῆς διὰ τοῦ α καὶ υ γεγραμμένης, εἴτε κωματώδεα διὰ τοῦ ω, χαλεπὴν ἑκάτερον ἐνδείκνυται τὴν διάθεσιν. ἐν γὰρ τῷ καθόλου περὶ ῥίγους ἐγνωκότας χρὴ μεμνῆσθαι διαπαντός, ὡς ἐν μὲν τριταίῳ καὶ τεταρταίῳ γινόμενον, οἰκεῖόν ἐστι σύμπτωμα τῶν τοιούτων πυρετῶν· ἐν νόσοις δὲ ἐπιφαινόμενον, ἐὰν μὴ κρίσιν ἐπενέγκῃ, κάκιστον. ἔμαθες γὰρ ὡς τὰ κρίσιμα μὴ κρίνοντα, τὰ μὲν θανατώδεα, τὰ δὲ δύσκριτα. πάλιν καὶ τούτῳ συνῆψεν ἕτερα συμπτώματα διαθέσεων, οὐκ ἀναγκαίων ἅμα ῥίγει γίνεσθαι. λέλεκται δὲ καὶ πρόσθεν, ὡς ὅσῳπερ ἂν πλείονα συμπτώματα κινδυνώδη περὶ τὸν ἄνθρωπον γίνηται, τὴν ἐν αὐτῷ πρόρρησιν ἀξιοπιστοτέραν ἐργάζεται τοῖς ἰατροῖς, ὥσπερ εἰ καὶ τῶν σωτηρίων σημείων πολλὰ φαίνοιτο, καί τι καὶ οὕτω βεβαιοτέρα ἡ τῆς σωτηρίας ἐλπίς. ἴσμεν δ᾽ ὅτι καὶ χωρὶς τοῦ ῥίγους τὸ φλογῶδες ἐν προσώπῳ μεθ᾽ ἱδρῶτος κακόν ἐστι σημεῖον, ἓν γάρ τι τῶν κρισίμων καὶ ὁ ἱδρώς ἐστιν. ὅταν οὖν μὴ κρίνῃ, τὴν κακοήθειαν ἐνδείκνυται τοῦ νοσήματος. ἐπὶ τούτοις δὲ καταψυχθέντων τῶν ὀπίσω, σπασμὸν οὐκ ἄν τις ἀλόγως ἐλπίσειεν. ὅτι καὶ τὰ μέρη νευρώδη, καὶ ἡ ψύξις σπασμοῦ ποιητική.

Οἱ ἐφ᾽ ἱδρῶσιν ἄγρυπνοι, ἀναθερμαινόμενοι, κακόν.

Εἰ μέμνησθε τοῦ πολλάκις εἰρημένου περὶ τῶν οὕτω συμπλεκομένων τῆς παρ᾽ ἡμῶν ἐξηγήσεως, οὐκέτι χρήζετε. ὑπάγεται γὰρ ἐν ὀλίγῳ καθόλου πάντα τὰ τοιαῦτα, τῷ τὰ κρίσιμα μὴ κρίνοντα, τὰ μὲν θανατώδη, τὰ δὲ δύσκριτα.

Ἐξ ὀσφύος ἀναδρομῆς, ὀφθαλμοῦ εἴλωσις κακόν.

Οὐδὲν ἄλλο νοῆσαι δυνατόν ἐστιν, ἢ ὅτι τῶν κατ᾽ ὀσφὺν ἀλγημάτων, εἰς τὴν ἄνω χώραν μεταστάντων, ἐγχωρεῖ καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν νεύρων παθεῖν, ἧς σύμπτωμά ἐστιν ἡ τῶν ὀφθαλμῶν διαστροφή. τὰ γὰρ ἀπ᾽ ἐγκεφάλου λαμβάνοντα μόρια τὴν τῶν νεύρων ἔκφυσιν, οὐ νωτιαίου, πάσχοντά τι τοιοῦτον πάθος ἐνδεικτικὰ τῶν ἐν αὐτοῖς διαθέσεών ἐστιν. ὅμοιος δὲ ὁ λόγος οὗτος ὑπάρχει τοῖς κατὰ τὸ προγνωστικὸν ὧδέ πως εἰρημένοις. αἱ δὲ ξὺν πυρετῷ ὀδύναι γινόμεναι, περὶ τὴν ὀσφύν τε καὶ τὰ κάτω χωρία, ἢν τῶν φρενῶν ἅπτωνται τὰ κάτω ἐκλείπουσαι, ὀλέθριαι κάρτα.

Ὀδύνη εἰς στῆθος ἱδρυνθεῖσα σὺν νωθρότητι, κακόν, ἐπιπυρετήναντες οὗτοι καυσικοί, ὀξέως ἀποθνήσκουσι.

Ἔμιξε πάλιν ἐνταῦθα διαθέσεων συμπτώματα δυοῖν. ἡ μὲν γὰρ ἱδρυθεῖσα τουτέστι στηριχθεῖσα δυσλύτως κατὰ τὸ στῆθος ὀδύνη τὴν τοῦ θώρακος ἐνδείκνυται φλεγμονήν. ἡ δὲ νωθρότης, ὑγρότητα κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ἢ ψύξιν, ἢ ἄμφω. δῆλον δὲ ὅτι κατὰ τοὺς τοιούτους ἅπαντας λόγους, μεμνῆσθαι σε χρὴ τοῦ συνδέσμου τοῦτο σημαινόμενον ἔχοντος ὡς παραδιαζευκτικοῦ. οὐ μὴν ἀναγκαῖόν γε τοὺς οὕτω πάσχοντας, καυστικοὺς ὀξέως γενομένους ἀποθανεῖν. εἴγε τὸ καυστικοὶ, τὸ (οἱ) καυσώδεις σημαίνει. τινὲς μὲν οὖν νωθρότητα τὴν δυσκινησίαν τοῦ σώματος ἤκουσαν. ὅπερ γὰρ εἴρηταί μοι πολλάκις, ἐν ταῖς ἀσαφέσι ῥήσεσιν, ὡς ἂν ἐθέλοι τις ἀκούειν ἔξεστιν.

Οἱ ἐπανεμέοντες μέλανα ἀπόσιτοι, παράφοροι, καθ' ἥβην μικρὰ ὀδυνώδεες, ὄμμα θρασὺ κεκλεισμένον. τούτους μὴ φαρμακεύειν. ὀλέθριον γάρ.

Τὸ μὲν ὀλεθρίως ἔχειν ἅπαντας τούτους, ὅπερ ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς ῥήσεως εἴρηκεν, ἀληθές ἐστιν. ὥσπερ δή γε καὶ τὸ μὴ δεῖν φαρμακεύειν αὐτοὺς, ὅπερ ἐστὶ καθαίρειν. ἐδείχθη γὰρ ἤδη πολλάκις ἐπὶ τούτου λεγόμενον τὸ φαρμακεύειν. ἀλλ' ὅμοιός ἐστιν ὁ λόγος ὅδε τῷ τοιούτῳ λόγῳ τοὺς τετρωμένους καρδίαν οὐ χρὴ θεραπεύειν ἐπαγγέλλεσθαι, τεθνήξονται γάρ. εἴτ' οὖν ἕκαστον ὧν εἴρηκε κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν αὐτὸ καθ' αὑτό τις ἀκούσει, μοχθηρᾶς διαθέσεώς ἐστι σημεῖον. εἴτε πολλὰ ἅμα, παραπλησίως ἂν εἴη ὀλέθρια. τὸ γοῦν πρῶτον αὐτῶν εἰρημένον, τὸ ἐπανεμεῖν μέλανα, τῶν ὀλεθριωτάτων ἐστὶ σημείων, εἰ καί γε εἰς τῶν ἄλλων μόνον εἴη. ἐφεξῆς δὲ αὐτῷ γέγραπται τὸ ἀπόσιτοι, τουτέστι τὸ ἀνόρεκτοι πολύ γε μὴν ἧττον ἐκείνου κακὸν, ὅμως γε μὴν κακὸν καὶ αὐτό. καθάπερ καὶ τὸ παράφοροι τουτέστι παρανοοῦντές τι καὶ παραπαίοντες. τὸ δὲ καθ' ἥβην σμικρὰ ὀδυνώδεες, οὐδὲ σαφές ἐστι. τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον, οὐχ ὡσαύτως αὐτὸ νοησάντων, ἔνιοι μὲν γὰρ διελόντες ἑκάτερον ἰδίᾳ, τὸ μὲν καθ' ἥβην αὐτὸ, τὸ κατὰ τὴν ἡβικὴν ἡλικίαν ἤκουσαν. τὸ δὲ σμικρὰ ὀδυνώδεες, ἕν τι καὶ αὐτὸ τῶν συμπτωμάτων ὧν ἐποιήσατο κατάλογον. ἔνιοι δὲ καὶ καθ' ἥβην ὀδυνώδεες, ἐπὶ τοῦ μορίου εἰρῆσθαί φασιν, ἐν ᾧ καὶ ἡ κύστις κεῖται. βούλεται γὰρ αὐτὸς ἐνδείξασθαι πεπονθέναι μὲν αὐτὴν μεγάλως, παραφόρους δὲ ὄντας, τῷ τοὺς πάσχοντας σμικρὰν αἴσθησιν ἔχειν ἀπ' ἀρχῆς αὐτῆς. ἐφεξῆς δὲ πάλιν ἄλλα δύο συμπτώματα γράψας σαφῶς φρενιτικὰ τό τε θρασὺ, καὶ τὸ κεκλεισμένον ὄμμα. δύο γάρ ἐστι ταῦτα κἂν ἐφ' ἑνὸς μορίου λέγηται. δύναταί γε μὴν καθ' ἑαυτὸ συστῆναι τὸ ἕτερον αὐτῶν μόνον. ὥσπερ καὶ φαίνεται θρασὺ μέν ποτε γινόμενον, οὐ μὴν κεκλεισμένον γε τὸ ὄμμα. ποτὲ δὲ κεκλεισμένον μὲν, οὐ μὴν καὶ θρασύ. τὸ γὰρ κεκλεῖσθαι συμβαίνει τοῖς κατ' ὀφθαλμοὺς βλεφάροις, ἤτοι διὰ τάσιν σπασμώδη τῶν κλειόντων αὐτὰ μυῶν, ἢ δι' ἀρρωστίαν τῶν ἀνοιγνύντων αὐτά. τὸ τοίνυν τοὺς οὕτως ἔχοντας ἐπιχειρεῖν φαρμακεύειν, ἀμαθοῦς ἐστι καὶ τελέως ἰδιώτου τέχνης ἰατρικῆς. οὐχ ὁ συμβουλεύων δὲ μὴ φαρμακεύειν σοφὸς, οὐ μὴν οὐδὲ τὸ γνῶναι μέγα τι τούτους ὀλεθρίως ἔχοντας. ὥστ' οὐδὲν ἡμᾶς διδάσκει θεώρημα τεχνικὸν ἡ ῥῆσις ἄξιον συγγράμματος ὥσπερ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς μὲν ἐδίδαξεν ἐν τῷ καθόλου μὲν μία ῥῆσις ἐν ᾗ φησιν ἐν τοῖς ὀξέσι παθήμασιν ὀλιγάκις καὶ ἐν ἀρχῇσι τῇσι φαρμακείῃσι χρέεσθαι. δεύτερον δὲ καθ' ἣν λέγει τὰ ὀξέα φαρμακεύειν ἢν ὀργᾷ, αὐθημερόν. ἄξια γὰρ ἰατροῦ μεγάλου ταυτὶ, καθότι δέδεικται διὰ τῆς ἐξηγήσεως αὐτῶν. τὰ δὲ νῦν εἰρημένα περιττά. καθαίρειν γὰρ οὐδεὶς ἐπιχειρεῖ τοὺς οὕτω διακειμένους, ὡς ἡ ῥῆσις ἐδήλωσε, μετὰ τοῦ καὶ συνενδείκνυσθαι προήκοντος τοῦ νοσήματος ταῦτα γίνεσθαι, καὶ μὴ κατ' ἀρχὰς ἡνίκα μόνον τοῖς ὀξέσι τοῦ καθαίρειν ὁ καιρός.

Τοὺς ἐποιδέοντας σκοτώδεας, ἐν τῷ διανίστασθαι ἐκλείποντας ἀποσίτους ἀχρόους.

Ὥσπερ δεδιὼς ὁ τοῦ βιβλίου συγγραφεὺς εἰπεῖν τι σαφὲς, οὕτως ἐπιτηδεύει πανταχοῦ τὰ κύρια καὶ σαφῆ τῶν ὀνομάτων ὑπερβαίνων ἑτέροις χρῆσθαι, τοὺς γοῦν ἐν τῷ διανίστασθαι ἐκλείποντας εἰπὼν τούτους βούλεται σημαίνειν, τοὺς ὅσοι κἂν ἠρέμα κινοῦνται λειποψυχοῦσιν ἰσχυρῶς, ἐν ᾗ αὐτὸ διὰ τῶν νῦν ὀνομάτων ἐγὼ λέγων ἐτύγχανον ἑρμηνεῦσαι σαφῶς, ἔτι δὲ ἄμεινον εἰπεῖν οὕτως ἐν τῷ καθόλου τὸ πᾶσιν ἰατροῖς ὁμολογούμενον, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ τοῖς ἰδιώταις γινωσκόμενον ὡς οὐ χρὴ φαρμακεύειν τοὺς ἀσθενῆ τὴν δύναμιν ἔχοντας. ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ τῷ οἰδαλέους τε εἶναι καὶ σκοτώδεις, ὅπερ ἐστὶν ἐν ταῖς κινήσεσι σκοτουμένους, δόξαιεν δεῖσθαι καθάρσεως οἱ κατὰ τὴν προκειμένην δηλούμενοι ῥῆσιν. ὅσον δ' ἐπὶ τῷ καταπεπτωκέναι τὴν δύναμιν αὐτῶν, οὐκ οἴσουσι τὴν κένωσιν.

Μηδὲ τοὺς ἐν πυρετῷ κωματώδεες κατακεκλιμένους. ὀλέθριοι γάρ.

Τοὺς κατακεκλιμένους μᾶλλον ἐνταῦθα πάλιν εἰπεῖν εἵλετο διὰ τὴν ἀσάφειαν, ἐπειδὴ σαφὲς ἦν ἐκλύτους εἰπεῖν. ὑποπεπτώκασι δ' οὗτοι τῷ κοινῷ πᾶσι γινωσκομένῳ καθόλου λόγῳ. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ἢ τίς οὐκ εἴρηκεν ὡς τοὺς ἐκλύτους οὐ χρὴ καθαίρειν; ἐκ περιττοῦ τοίνυν, τὸ εἰ κωματώδεις πρόσκειται, διττῶς γραφομένης τῆς πρώτης συλλαβῆς, διά τε τοῦ κ. καὶ ω. καὶ διὰ τοῦ κ. καὶ α. καὶ υ. ὅπου γὰρ ὡμολόγηται, τὸ μηδένα τῶν ἐκλύτων φαρμακεύειν, ἔξεστιν ἡμῖν τῶν παθῶν ἕκαστον προσάπτουσιν αὐτῷ μυρίους ἐργάζεσθαι κατὰ μέρος λόγους.

Καρδίης πόνος ἅμα ὑποχονδρίου συντόνῳ, καὶ κεφαλαλγίη κακόηθες, καί τι ἀσθματῶδες, ἆρά γε ἐξαίφνης οὗτοι τελευτῶσιν; ὡς ἐν Δυσώδει τούτῳ καὶ οὖρα ἐξυγρωμένα, ἐγένετο βιαίως ὑπέρυθρα.

Δῆλον ἐστὶν ὡς ἐπὶ τῷ Δυσώδει ταῦτα εἶδε γενόμενα, ζητεῖν, εἴτε καθόλου περὶ αὐτῶν ἀποφήνασθαι προσῆκεν, εἴτε μή. λέλεκται δέ μοι περὶ τῶν τοιούτων ἔμπροσθεν ἐπιδεικνῦντι, τὰ μὲν ἐπὶ μιᾷ διαθέσει γινόμενα συμπτώματα προσηκόντως ἐφεξῆς ἀλλήλων διδάσκεσθαι, τὰ δ' ἐπὶ διαφερούσαις, οὐκ ὀρθῶς συνάπτεσθαι

μηδεμιᾶς διδασκαλίας τεχνικῆς ἐκ τῆς λέξεως αὐτῶν πορισαμένης. ἀλλὰ μέντοι τῶν τοσούτων τῶν χρησιμωτάτων οὐκ ἔστιν ἅπαντα σκέπτεσθαι, καὶ μηδὲν παραλιπεῖν, ἅπερ ἅμα ἑτέροις πεποίηκεν ὁ Ἱπποκράτης, ἐν μὲν τῷ προγνωστικῷ καὶ τοῖς ἀφορισμοῖς τὰς προγνώσεις διὰ τῶν καθόλου ποιούμενος, ἐν δὲ τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν ἅπαντα γράφων τὰ συμβάντα τοῖς ἀῤῥώστοις. ἔοικεν δέ τι καὶ κατ' αὐτὰ τὰ βιβλία τῶν καθόλου, χωρὶς ἀῤῥώστων διδασκόμενα. κατὰ μέντοι τὸ προῤῥητικὸν τοῦτο σύγγραμμα πολλαχόθεν συγκέχυται τὰ τῆς διδασκαλίας τῶν φανέντων κατὰ τοὺς νοσοῦντας, ἁπάντων εἰς μίαν ἀγομένων συνδρομήν, καὶ ὥσπερ διαθέσεσιν ἑτερογενέσι γίνεται. καθάπερ καὶ νῦν ὥσπερ τοῦ Διοσώδους καρδίας πόνον εἰπών, τουτέστι στόματος τῆς γαστρὸς, ἅμα ὑποχονδρίῳ συντόνῳ καὶ κεφαλαλγίαν, προσέθηκε τὸ ἀσθματῶδες. εἶτα μετὰ ταῦτα ὥσπερ τῇ τετάρτῃ καὶ οὖρα ἐζυμωμένα βιαίως, πρόσκειται γὰρ τῷ λόγῳ καὶ τὸ βιαίως ἵνα κἀνταῦθα ζητῶμεν εἴτε βιαίως ἐζυμωμένα φησὶ γεγενημένα τὰ οὖρα, τὸ βιαίως ἀντὶ τοῦ σφοδρῶς εἰπών, εἴτε προσυπακούσαι δεῖ τὸ βιαίως, τῷ οὐρούμενα, δηλοῦντος αὐτοῦ τὸ μόγις καὶ μετὰ βίας οὐρεῖν. ἀλλὰ καὶ τὰ ἐζυμωμένα κατὰ τὴν λέξιν εἴρηται μήτε κατὰ τὸ προγνωστικὸν γεγραμμένα, μήτε ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν. εἰ δ' ὅταν ἅπαντα διεξέλθωμεν, οὐδὲν ἡμῖν ἔστι πλέον, ὅμως δ' οὖν ἐπειδὴ κατέστημεν ὥσπερ τὸ σαφηνίζειν αὐτὰ, καὶ περὶ τῶν ἐζυμωμένων εἴπωμεν. ὅταν τοίνυν κατὰ τῆς γῆς ὄξος ἐκχυθῇ δριμὺ, πνευματούμενον αὐτίκα συναναφέρει τινὰ τῆς γῆς αὐτῆς μόρια, καὶ γίνεταί τις σύνθετον ἔκ τε τῆς γεώδους οὐσίας καὶ τῆς ὑγρᾶς τοῦ ὄξους, καὶ τοῦ γεννηθέντος ἀτμώδους πνεύματος. ὅμοιον δ' αὐτῷ συμβαίνει κἀπειδὰν καὶ μέλαινα χολὴ κατὰ τῆς γῆς ἐκχυθῇ, καὶ σαφῶς γε φαίνεται πνευματώδης τις κίνησις ἐπ' ἀμφοτέροις γινομένη, παραπλησία τῇ κατὰ τὸ ζέειν γινομένῃ. ὅμοιον δὲ τούτοις κατὰ τὴν ζυμουμένων ἄρτων ὁρῶμεν φαίνεται γινόμενον. ὅταν γὰρ ἀναμίξαντες ὕδατι τὸ τοῦ πυροῦ ἄλευρον, μίξαντές αὐτῷ καὶ τὴν ζύμην, ἐάσωσι διαφυσηθῆναι μετρίως, ἡ ζύμωσις φαίνεται γιγνομένη, χεομένης τε ἅμα καὶ πνευματουμένης τῆς ζυμουμένης οὐσίας. ὥστε καὶ τὰ ζυμούμενα τῶν οὔρων πάντως πάχος μὲν ἔχειν χρὴ ἀξιόλογον. εἶτα τούτου βραχεῖαν τινὰ ζέσιν ἐν τούτῳ καὶ κίνησιν λαβὸν τὸ πνευματῶδες, μείζονα τὸν ὄγκον ἔχειν, οὐ κατὰ τὴν ἔκκρισιν ἔχειν. οὖρα δὲ ὅτι τοιαῦτα γίνεται τῶν ὠμῶν χυμῶν ταραχωδῶς κινουμένων, ἐν τοῖς περὶ κρίσεων ἐμάθομεν. ὁ δ' αὖ προῤῥηθεὶς ἄῤῥωστος μετ' οὐ πολὺ ἴσως ἐξαίφνης τελευτήσας, ζήτησιν αὐτῷ παρέχει, εἴτε πάντας χρὴ τοὺς οὕτως ἔχοντας ἐξαίφνης φάναι τελευτᾶν, εἴτε μὴ πρόδηλον ἦν καὶ ὅπως ἡμᾶς ἀποκείναι προσήκει τοῖς οὕτως ἐρωτῶσιν ὡς ὁ γράψας εἶπεν, ἆρά γε ἐξαίφνης οὗτοί γε τελευτῶσιν. ἀποκεισόμεθα γὰρ ὡς εἰκάσαι μέν ἐστιν ἀποθανεῖν ἐξαίφνης αὐτὸν πνιγέντα. τοῦτο γὰρ ἐκ τοῦ ἄσθματος δηλοῦται. τίς δ' ἡ διάθεσις ἐφ' οὗ τοῦτο γίνεται τὸ σύμπτωμα, μαντείας δεῖσθαι, μηδὲν εἰπόντος αὐτοῦ συγγραφέως, καὶ γὰρ ὑπό τε πνεύματος καὶ φλέγματος κατενεχθέντος πολλοῦ διὰ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἐκ κεφαλῆς εἰς τὰ τοῦ πνεύμονος βρογχία, καὶ μεταστάσεως εἰς αὐτὰ γενομένης ἐκ πλευρίτιδος διά τε πάθος ἕτερον τι πλείω τὴν μεταξὺ χώραν τῶν δυοῖν καταλαβόντος ὀργάνων, ἀσθματώδης ὀξεῖα γίνεται δύσπνοια πυκνουμένης τε πάνυ τῆς ἀναπνοῆς καὶ τοῦ θώρακος ὥσπερ πολὺ διαστελλομένου. ὅταν οὖν τοιοῦτον γένηται δυσπνοίας εἶδος, ἐρυθρὸν εἰκότως ἀποτελεῖται τὸ πρόσωπον. ὅπου δὲ καὶ κεφαλαλγία σύνεστιν, οὐδὲν θαυμαστὸν ἐξέρυθρον αὐτὸ γενέσθαι. πᾶσαι γὰρ αἱ κατὰ τὰ τοιαῦτα νοσήματα κεφαλαλγίαι μετὰ θερμασίας πολλῆς εἰώθασι γίγνεσθαι.

Τραχήλου πόνος, κακὸν μὲν ἐν παντὶ πυρετῷ. κάκιστον δὲ οἷς ἐκμανῆναι ἐλπίς.

Καὶ τοῦτο τῶν κατὰ μέρος ὂν, ἔγραψεν ὡς καθόλου. ὁ γὰρ πόνος ἐὰν μὲν ἤτοι διὰ τὸ κακῶς ἔχειν τὸν ἐγκέφαλον, ἢ τὸν νωτιαῖον, ἢ τὰς περὶ αὐτὸν μήνιγγας γίνηται, μοχθηρόν ἐστι σημεῖον. ἐὰν δὲ τῶν ἔξωθεν περικειμένων τῷ σπονδύλῳ σωμάτων, οὐ κακόν. ἐφ' ὧν δὲ ἐλπὶς ἐκμανῆναι, τί ἂν ἔτι χεῖρον γένοιτο τοῦτο πάθος ἢ τοῦ ἐκμανῆναι.

Κωματώδεες, κοπιώδεες, ἀχλυώδεες, ἄγρυπνοι, ἐφιδροῦντες πυρετοὶ κακοήθεες.

Ἐκ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων καὶ ταῦτ' ἐστὶ δῆλα, κατάλογος ὄντα συμπτωμάτων κακῶν, οὐδὲ μίαν ἀνάγκην ἔχοντα ἅμα γίγνεσθαι.

Ἐκ νώτου φρῖκαι πυκναὶ, ὀξέως μεταπίπτουσαι, δύσφοροι, οὔρου ἀπόληψιν ἐπώδυνον σημαίνουσιν.

Ἔνεστι καὶ μέχρι τοῦ δύσφοροι τὸ πρῶτον μέρος τῆς ῥήσεως περιγράψαντα δεύτερον ἐπ' αὐτῷ λόγον ποιήσασθαι, τὸ οὔρου ἀπόληψιν ἐπώδυνον σημαίνουσιν ὡς εἰ καὶ οὕτως εἶπεν, ἐκ νώτου φρῖκαι πυκναὶ, ὀξέως μεταπίπτουσαι. δύσφοροί τε εἰσὶ, καὶ προσέτι σημαίνουσιν ἀπόληψιν, ὅπερ ἐστὶν ἐπίσχεσιν οὔρου ἐπώδυνον. ἀλλ' ἄμεινον ὥσπερ πᾶσι τοῖς εἰρημένοις τὴν τῶν οὔρων ἐπίσχεσιν αὐτὸν εἰρηκέναι σημαίνεσθαι. δῆλος γάρ ἐστιν ἑωρακώς τινα πεπονθότα τὸν κατὰ τὴν ὀσφὺν νωτιαῖον, ἢ τὰς ἀμφ' αὐτὸν μήνιγγας, ἢ ἀμφότερον, κἄπειτα κατὰ συμπάθειαν οὔρων ἀπόληψιν ἐπώδυνον ἐσχηκότα. πιθανὸν γὰρ καὶ τὰς ταχὺ μεταπιπτούσας φρίκας τὰς δυσφόρους, ὥσπερ φλεγμονῇ τῶν εἰρημένων μορίων γίγνεσθαι.

Καὶ οἱ ἀσώδεες ἀνεμέτως παροξυνόμενοι, κακοί.

Ἐχρῆν αὐτῷ προσθεῖναι πότερον ναυτιώδεις ὄντες ἢ οὔ. τινὲς μὲν γὰρ οὐκ ἐμοῦσι ναυτιῶντες. ἔνιοι δὲ ἀσώδεες ὄντες οὐδ' ὅλως ἐναυτίασαν, οὓς καὶ δοκεῖ μοι διὰ τῆς προκειμένης ῥήσεως ἐνδείκνυσθαι. διττῶς γὰρ γινομένων ἀσωδῶν τῶν καμνόντων, ἕνα μὲν τρόπον ὅταν ἡ δύναμις ὑπὸ τοῦ σώματος βαρύνηται, καὶ μηδὲν φέρειν δύνηται ῥᾳδίως. ἕτερον δὲ ὅταν τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ὑπὸ μοχθηρῶν δάκνηται χυμῶν. οἱ πρότεροι μὲν ὀλεθρίως διάκεινται. ναυτιώδεις δ' εἰσὶν οἱ δεύτεροι.

Κατάψυξις μετὰ σκληρυσμοῦ, σημεῖον ὀλέθριον.

Κατὰ διττὸν τρόπον σκληρύνεται τὰ σώματα· ποτὲ μὲν διὰ βάθος ὅλα σφοδρῶς ψυχόμενα. ποτὲ δ' ἰσχυρῶς ξηραινόμενα, καὶ ἡ κατάψυξις δὲ εἰ οὕτως εἴη βίαιος ὡς ὅλα δι' ὅλων ψύξαι τὰ σώματα, καὶ σκληρῦναι, νεκρώσεως ἐστὶ σημεῖον. εἰ δὲ καὶ ξηρότητα προσλάβοι, κατ' ἄμφω ἐστὶν οὐκ ἀγαθὸν σημεῖον. ἐὰν μὲν οὖν ἐν μόναις ταῖς ἐπισημασίαις γίγνοιτο τοῦτο, μετριώτερον ἐνδείκνυται τὸ κακόν. ἐὰν δὲ ἄχρι πολλοῦ παραμένει, μεῖζον. ἐὰν δὲ καὶ διαπαντὸς, ἐγγὺς ὁ θάνατος.

Ἀπὸ κοιλίης λεπτὰ μὴ αἰσθανομένῳ διιέναι, ἐόντι παρ' ἑωυτῷ κακόν. οἷον τῷ ἡπατικῷ.

Καλῶς ἐποίησεν αὐτὸς προσθεὶς οἷον τῷ ἡπατικῷ, καὶ γὰρ ἡμεῖς ἱστορήσαμεν ἐνίοις τῶν ἡπατικῶν, ἄδηκτα διαχωρήματα λεπτὰ γιγνόμενα καίτοι δακνόντων ὡς τὸ πολὺ τῶν τοιούτων διαχωρημάτων. ἔοικεν οὖν ἐπ' αὐτῶν ἢ μὴ γεννᾶσθαι χολώδεις χυμοὺς, ἀῤῥωστίᾳ τῆς ἐν ἥπατι θερμασίας, ἢ μὴ καταῤῥεῖν εἰς τὰ ἔντερα. ἐὰν δὲ κυρίως ἀκούσωμεν τοῦ, μὴ αἰσθανομένῳ, καὶ φῶμεν ἐπὶ τῶν ἀπροαιρέτως ἐκκρινομένων τὸν λόγον αὐτοῦ γεγονέναι νῦν οὐ περὶ τῶν ἀδήκτων. ἄτοπόν τι συμβήσεται. κατὰ διττὸν γὰρ τρόπον ἀπροαιρέτως ἐκκρινόντων ἢ διὰ τὸ τὴν γνώμην νοσεῖν, ἢ δι' ἀναισθησίαν τῶν μορίων, δι' ὧν ἡ ἔκκρισις γίγνεται. τὸ μὲν μὴ νοσεῖν τὴν γνώμην αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπὼν, ἐόντι παρ' ἑωυτῷ, τουτέστι κατανοοῦντι καὶ σωφρονοῦντι. τὸ δ' ὑπόλοιπον οὐ πιθανὸν ὑπολαβεῖν. μάταιον γὰρ ἔσται κατὰ τὸν λόγον εἰπὼν ἐπὶ τῶν διαχωρημάτων, τὰ λεπτὰ τῶν ἀναισθήτων μορίων ἐπὶ πᾶσι τοῖς διεξερχομένοις αὐτῶν ἀναισθήτως ἐχόντων οὐδενός τε συμπτώματος ἄλλου γεγραμμένου κατὰ τὴν ῥῆσιν, ὃ δύναται νεύρων ἐνδείξασθαι πάθος. τὸ γὰρ οἷον τῷ ἡπατικῷ, τοῖς μὲν ἄλλοις λεπτοῖς διαχωρήμασιν ἐζεῦχθαι δύναται νεύρων ἐπενεγκεῖν βλάβην κατὰ συμπάθειαν, οὐ δύναται διὰ τὸ μόνον ἐγκεφάλῳ τε καὶ νωτιαίῳ τὰς τῶν νεύρων ἀποφύσεις ὁρᾶσθαι συνυπαρχούσας. ἥπατι γὰρ οὐκ οἶδα μὲν ἑπομένην τὴν τοιαύτην συμπάθειαν, οὔτε ἡ φύσις ἐνδείκνυται, τοῦ σπλάγχνου νεύρων ἐλαχίστων μετέχοντος.

Τὰ σμικρὰ ἐμέσματα χολώδεα κακὸν, ἄλλως τε καὶ ἢν ἐπαγρυπνήσωσι· μυκτὴρ ἐν τουτέοισιν ἀποστάζων ὀλέθριον.

Ἐπὶ τῶν νοσούντων ἕν τι καὶ τοῦτο τῶν καθόλου μοχθηρῶν ἐστὶ σημείων, ἀποκρίνεσθαι σμικρά. εἴθ' αἷμα διὰ μυκτήρων, εἴτε κάτω διὰ τῆς γαστρὸς, εἴτε δι' ἐμέτων ὁτιοῦν περίττωμα. ταὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν ἱδρώτων ἐστὶ, καὶ τῶν διὰ μήτρας ἐκκρινομένων, οὐδὲν γὰρ τῶν κρισίμων σμικρὸν ἐκκρίνεσθαι προσήκει, ἀλλὰ πάντα τὰ οὕτω κενούμενα, δυοῖν θάτερον, ἢ μὴ στεγόμενα διὰ τὸ πλῆθος ἀποχεῖται τῶν πεπονθότων μορίων, ἢ τῆς φύσεως ἀσθένειαν ἐνδείκνυται, προελομένης μὲν ἐκκρῖναι τὰ περιττὰ, μὴ δυνηθείσης δέ. τοῦτο οὖν καθόλου γινώσκοντας ἐχρῆν τὰ κατὰ μέρος ἐξ αὐτῶν ἐξευρίσκειν, καὶ τοῦτ' ἔστι τὸ νῦν εἰρημένον ἐπὶ τῶν χολωδῶν. πρόσκειται δ' αὐτῷ τῶν ἰδίων γνωρισμάτων ἡ ἀγρυπνία. χολώδεσι μὲν ἑπομένη χυμοῖς. φλεγματώδεσι δ' οὐχ ἑπομένη. καταφοραὶ γὰρ ἐπὶ τῶν τοιούτων οὐχ ἀγρυπνίαι γίνονται. καὶ τοίνυν ὅταν μὲν ἐλάττον ἐμῆταί τι φλεγματῶδες, μακρότερον δὲ καὶ βαθύτερον τοῦ συνήθους ὑπνοῦντες φαίνονται, τῶν καταφορικῶν τι νοσημάτων προσδόκα, μεμνημένος τοῦ δὲ τοῦ ἀφορισμοῦ, ὕπνος, ἀγρυπνίη, ἀμφότερα μᾶλλον τοῦ μετρίου γιγνόμενα, κακόν.

Ἧις ἐκ τόκου γε λευκὰ, ἐπιστάντα δ' ἅμα πυρετῷ, κώφωσις, καὶ ἐς πλευρὸν ὀδύνη ὀξείη, ἐξίστανται ὀλεθρίως.

Καὶ τὸ νῦν εἰρημένον ὥσπερ καὶ τὸ πρὸ τούτου, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ γεγραμμένων ὑποπέπτωκε καθολικοῖς θεωρήμασιν. οὐ μόνον γὰρ τῶν λευκῶν τῶν ἐπὶ τῷ τόκῳ κενουμένων εἰ ἐπίστασις γένηται μοχθηρόν ἐστιν αἴτιον καὶ σημεῖον, ἀλλὰ καὶ τῶν χολωδῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ αἵματος, ἡ γάρ τοι λοχία κάθαρσίς ἐστιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὔνομα κάθαρσις τῶν ἀλλοτρίων ἃ κατὰ τὸν τῆς κυήσεως χρόνον ἠθροίσθη ἐν ταῖς φλεψὶ, δαπανωμένου μὲν εἰς τροφὴν τῷ κυουμένῳ τοῦ κατ' αὐτὰς χρηστοῦ αἵματος. μένοντος δὲ τοῦ φαυλοτέρου, ὃ καθ' ἕκαστον μῆνα πρότερον ἐξεκρίνετο διὰ τῆς μήτρας, ὅταν οὖν τοῦτο μὴ κενωθῇ τεκούσης τῆς γυναικὸς ἤτοι τὰς μήτρας εἰς φλεγμονὴν ἐξαίρει μεγάλην, ἢ πρός τινα τῶν ἀνωτέρω τόπων ἐνεχθὲν, οἰκεῖον τῷ δεξαμένῳ τό τε πάθος ἐπιφέρει καὶ τὸν κίνδυνον, ἐς ὅτι δὲ διήκει. διὰ τῶν ἐπιφαινομένων συμπτωμάτων εἴσῃ. καθάπερ καὶ νῦν ὅτε θώραξ καὶ ἡ κεφαλὴ, τὸ ἀπὸ τῶν ὑστερῶν ἀναφερόμενον ἐδέξατο πονηρὸν αἷμα.

Ἐν πυρετοῖσι καυσώδεσιν ὑποπεριψύχουσι διαχωρήμασιν, ὑδατοχόλοις, συχνοῖσιν. ὀφθαλμῶν ἴλλωσις, σημεῖον κακὸν, ἄλλως τε καὶ ἢν κάτοχοι γένωνται.

Κατάλογον πάλιν ἐνταῦθα σημείων τε καὶ συμπτωμάτων ἐποιήσατο μοχθηρῶν, ὧν ἕκαστον ἰδίᾳ καθ' ἑαυτὸ παρ' Ἱπποκράτους μεμαθήκαμεν εἶναι μοχθηρόν. ἐν μὲν τοῖς πάθεσι, τὸν καῦσον πυρετόν. ἐν δὲ τοῖς διαχωρήμασι, τὰ ὑδατόχολα. τῶν δ' ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς μοχθηρῶν σημείων, ἓν ἦν καὶ ἡ ἴλλωσις. περὶ δὲ τῆς κατοχῆς, τί δεῖ καὶ λέγειν; εἰ μὲν οὖν ἠθέλησεν ἅπαντα εἰπεῖν τὰ ὀνόματα τῶν μοχθηρῶν σημείων, πάμπολλα πλείω παραλέλοιπεν ὧν εἶπεν. εἰ δ' ὡς μίαν συνδρομὴν, οὐχ ἔστιν ὁμογενῆ τὰ εἰρημένα. καῦσος μὲν γὰρ πυρετὸς ὢν τῇ περιψύξει χαλεπώτατον σύμπτωμά ἐστι. τά τε διαχωρούμενα καὶ ὅλως τὰ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς, ταῦτα μὲν ἑτερογενῆ. ἡ κατοχὴ δὲ αὐτὴ μὲν, γένους ἄλλου συμπτωμάτων ἐστίν. ἡ δὲ συστροφὴ τῶν βλεφάρων, πάλιν ἑτέρας διαφορᾶς.

Τὰ ἐξαίφνης ἀποπληκτικὰ λελυμένως, ἐπιπυρετήναντι χρονίως ὀλέθρια. οἷον ὁ Νουμηνίου υἱός.

Καὶ ταῦθα μὲν ἐδήλωσεν εἰπὼν ἑαυτὸν ἐπὶ καθολικὴν ἀπόφασιν ἐφικνούμενον ἐξ ἑνὸς ἀῤῥώστου μετὰ τοῦ καὶ τὴν συνήθη τι περὶ τὴν λέξιν πρᾶξαι, τὸ γὰρ ἐπιπυρετήναντι λελυμένως, εἶπεν, ἀφίστασθαι πεπηρωμένως

τῶν κυρίων ὀνομάτων ἵνα ἔχωσιν ὕλην οἱ σοφισταὶ περὶ ἐξηγήσεων. ὃ μέλλω καὶ νῦν. ἔνιοι μὲν ἐπὶ τῶν ἀποπληκτικῶν ἀκούουσι τὸ λελυμμένως, ἀντὶ τοῦ μετρίως, ἄλλοι δὲ ἐπὶ τὰς ἰδίως παραπληγίας λεγομένας μεταφέρουσιν, ἐφ' αἷς εἰς ἀκινησίαν καὶ ἀναισθησίαν μορίων τινῶν κατασκήπτει τὸ νόσημα. ταύτας μὲν γὰρ καὶ νῦν βούλονται ἀποπληγίας εἰρηκέναι, καταχρησαμένου αὐταῖς, εἶτα διττῶς αὐτῶν γινομένων, ὡς διαστείλας ἐν τοῖς περὶ παραλύσεως εἶπεν, αἱ μὲν γὰρ συνάγουσι, καὶ συντείνουσιν, αἱ δὲ ἐκλύουσί τε καὶ χαλῶσι τὰς διαρθρώσεις, εἰρῆσθαί φασι νῦν ὑπ' αὐτοῦ, τὸ κατ' ἔκλυσίν τε καὶ χάλασιν τῶν νευρωδῶν σωμάτων εἶδος τῆς παραπληγίας. ἀλλ' ἐπεί γε τῶν τοιούτων ἁπάντων παθῶν ὅσα τῶν νευρωδῶν ὀργάνων ἔστιν ὑπὸ ψυχρῶν τε καὶ φλεγματικῶν γίνεται χυμῶν, ὥσπερ αἵ τε ἀποπληξίαι, καὶ αἱ παραπληγίαι, πυρετὸς ἐπιγινόμενος θερμὸς, οὐ σμικρὸν γίνεται βοήθημα. τὰ γοῦν ἐν ἀφορισμοῖς εἰρημένα, ἐνταῦθα ἡμᾶς διδάσκει. πρός γε, πυρετὸν ὑπὸ σπασμοῦ βέλτιον γενέσθαι, ἢ σπασμὸν ἐπὶ πυρετῷ, καὶ τὸ, ἢν μεθύων ἐξαίφνης ἄφωνός τις γένηται, σπασθεὶς ἀποθνήσκει, ἢν μὴ πυρετὸς ἐπιλάβοι, ἢ ἐς τὴν ὥραν ἐλθὼν καθ' ἣν αἱ κραιπάλαι λύονται φθέγξηται. συνέβη τι γὰρ οὖν ὡς ἡ ῥῆσις ἐνδείκνυται τῷ τοῦ νουμηνίου υἱῷ, γενομένης ἀποπληξίας, οὐκ ὀξὺν καὶ θερμὸν, ἀλλὰ βληχρὸν καὶ χρόνιον, ἀκολουθήσαντα πυρετὸν, μηδὲν ὠφελήσειν.

Ἐξ ὀσφύος ἀλγήματος ἀναδρομαὶ εἰς καρδίην, πυρετώδεες, φρικώδεες, ἀνεμοῦσαι, ὑδατώδεα λεπτὰ πολλά, παρενεχθεῖσαι ἄφωνοι, ἐμέσασαι μέλανα, τελευτῶσιν.

Ἤθροισται κἀνταῦθα συμπτώματα πολλὰ μοχθηρὰ, μετὰ τοῦ καὶ τὴν ἑρμηνείαν εἶναι κακόζηλον, αἱ γὰρ ἀναδρομαὶ φησὶν ἐμέσασαί τε καὶ παρενεχθεῖσαι, δέον αὐτοὺς ἐμέσαντάς τε καὶ παρενεχθέντας εἰπεῖν. ὅμως γε καὶ τοῦ συμπτώματος ἑκάστου τὴν δύναμιν εἰδὼς, οὐ χαλεπῶς εὑρήσεις εἰς ὅσον ὁ κάμνων ἥκει κινδύνου. τοῦτο δ' ἐπὶ τέλει τοῦ προγνωστικοῦ παραινέσας ὁ Ἱπποκράτης ἠρκέσθη.

Ὄμματος κατάκλεισις, ἐν ὀξέσι κακόν.

Ἤδη καὶ πρόσθεν ἐν ἀθροίσματι πλειόνων σημείων, ἃς συνδρομὰς ὀνομάζουσιν οἱ ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας, ὄμματος κατάκλεισιν ἔγραψαν. ἔνιοι δὲ διὰ τοῦ α. οὐ διὰ τοῦ ει. κατάκλασιν γράφουσιν. οὐ μεγάλης οὔσης διαφορᾶς ἐπὶ τὸ σημαινόμενον ἐξ ἀμφοῖν. βούλεται γὰρ δηλῶσαι τὸ κατακεκλασμένον ἢ τὸ κατακεκλεισμένον βλέφαρον, ἐφ' ᾧ δυοῖν θάτερον, ἢ τῇ συντονίᾳ τῶν κλειόντων αὐτὸ μορίων, ἢ ἀρρωστίᾳ τῶν ἀνοιγόντων ἕπεται τὸ πάθος.

Λ ράγω τοῖς ἀσώδεσιν ἀνεμέτοις. ὀσφυαλγέσιν, ἢν θρασέως παρακρούσωσιν, ἐλπὶς μέλανα διελθεῖν.

Ἀποκρινούμεθά σοι καὶ πρὸς τοῦτο ῥᾳδίως, ὅτι μὴ πᾶσιν ἀλλά τισιν αὐτῶν ἔσται τοῦτο, καθάπερ δέδεικται πρόσθεν.

Φάρυγξ ἐπώδυνος ἰσχνὴ μετὰ δυσφορίης, πνιγώδης ὀλέθριος ὀξέως.

Ἀναμνήσθητι τῆς ἐν τῷ προγνωστικῷ ῥήσεως, ἧς ἡ ἀρχή, αἱ δὲ κυνάγχαι δεινόταται μέν εἰσι καὶ τάχιστα ἀναιροῦσαι, ὅσαι μήτ' ἐν τῇ φάρυγγι μηδὲν ἔκδηλον ἐκποιέουσι, μήτ' ἐν τῷ αὐχένι πλεῖστόν τε πόνον παρέχουσι, καὶ ὀρθόπνοιαν. ἐνθάδε γοῦν καὶ παραβάλλειν ἐξέστιν ἑρμηνείαν ἐπισήμως ἀνδρὸς ὧν λέγει πραγμάτων τῇ τοῦ παραμυθοῦ κατὰ τὰς συνδρομὰς, ἀδυναμίᾳ τοῦ πρὸς τὸ καθόλου ποιεῖσθαι τὴν συναγωγήν. ὁ μὲν γὰρ Ἱπποκράτης τό τε τοῦ πάθους ὄνομα προεῖπεν, καὶ τὰς διαφορὰς ἁπάσας ἐφεξῆς εἶπεν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς χαλεπωτάτης αὐτῶν, ἧς νῦν παρέγραψα τὴν ῥῆσιν. ὁ δὲ τοῦτο τὸ βιβλίον γράψας πρῶτον μὲν ἥμαρτεν εἰπὼν τὴν φάρυγγα πνιγώδη δέον τὴν κυνάγχην. οὐδὲ γὰρ τοῦτ' ἔστιν εἰπεῖν, ὡς ἀντὶ τοῦ πάθους τῷ πεπονθότι μορίῳ κατεχρήσατο, τὴν ἀρχὴν οὐδὲ πέπονθέ τι τοῖς οὕτως ἔχουσι φάρυγξ ὡς Ἱπποκράτης ἐδήλωσε. δυνστάτας εἰπὼν εἶναι κυνάγχας, ὅσαι μήτε ἐν τῇ φάρυγγι εὔδηλον μηδὲν ποιοῦσι, μήτ' ἐν τῷ αὐχένι. ὁ δὲ τὸ προρρητικὸν τοῦτο γράψας, ἔφη, φάρυγξ ἐπώδυνος ἰσχνή. τὸ γὰρ ἰσχνὴ ταυτὸν τῷ μηδὲν εὔδηλον ἔχειν δύναται. προσέθηκε δὲ οὕτως μάτην τὸ μετὰ δυσφορίης, ἐξ ἑτέρου γένους ὑπάρχον συμπτωμάτων. εἶτα καὶ τὸ πνιγώδης. ὁ μὲν τοῦτο τὸ βιβλίον γράψας ἀδιορίστως τε καὶ κοινῶς εἶπεν. ὁ Ἱπποκράτης δὲ οἰκείῳ τῆς διαφορᾶς ὀνόματι, προσηγόρευσεν εἰπὼν, ὀρθόπνοιαν ἐπιφέρειν αὐτήν. ὀνομάζει δὲ καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ὀρθόπνοιαν ἐκεῖνο τὸ τῆς δυσπνοίας εἶδος ἐν ᾧ πνίγονται κατακείμενοι, καὶ μόλις ἐξαρκοῦσιν ὄρθιοι ἔχοντες τὸν θώρακα. κατὰ μηδενὸς ἐρηρεισμένου μεταφρένου. κατασχιζομένης γὰρ εἰς τὸν πνεύμονα τῆς τραχείας ἀρτηρίας τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ λάρυγγος ἐχούσης, ὅταν μὲν ἀνατείνωμεν ὄρθιον τὸν θώρακα σὺν τῷ τραχήλῳ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν ἐξευρύνεσθαι συμβαίνει, καὶ τὰς ἐξ αὐτῆς ἀποφύσεις ἁπάσας τὰς εἰς τὸν πνεύμονα κατασχιζομένας εὐρύνεσθαι. κἂν τοῦτο τὴν ἔνδον αὐτῷ χώραν αὐξάνεσθαι. διὰ τοῦτο μὲν οὖν κἀπὶ τοῖς περιπνευμονίας ἡ ὀρθόπνοια γίνεται, κἂν τοῖς καλουμένοις ἀσθματικοῖς πάθεσι. δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο κἀπὶ τῆς χαλεπωτάτης κυνάγχης, ἐν ᾗ φλεγμαίνοντες οἱ τοῦ λάρυγγος ἔνδον μύες ἀποφράττουσι τὴν ὁδὸν τῆς ἀναπνοῆς. ἐπιτείνεται γὰρ καὶ τοῦτο τὸ πάθημα κατακειμένων, αὐξανομένης τῆς στενοχωρίας. ἀλλὰ καὶ τῆς ἄλλης κυνάγχης διαφορὰς ὁ Ἱπποκράτης ἔγραψεν ἐν τῷ προγνωστικῷ, σαφέστατά τε καὶ ἀκριβέστατα κατ' ἐκεῖνο τοῦ βιβλίου τὸ χωρίον, ἐν ᾧ καὶ ἡ ῥηθεῖσά μοι νῦν εἴρηται ῥῆσις. ἐν δὲ τῷ προρρητικῷ τούτῳ. καίτοι πολλάκις φάρυγγος μνημονεύσας ὁ γράψας τὸ βιβλίον οὐδὲν ἡμᾶς σαφὲς οὐδὲ διηκριβωμένον ἐδίδαξε. περὶ τῶν κατὰ ταῦτα παθῶν.

Οἷς πνεῦμα ἀνέλκεται, φωνῇ δὲ πνιγώδης ὁ περίδηλος ἐγκάθηται, τουτέοισιν ἐπὶ τῶν τελευτῶν, ὡς συνῶντός τινος τὸ πνεῦμα γίνεται.

Περὶ δυσπνοίας ὑπομνήματα γέγραπταί μοι δεικνύντι πόσαι μὲν αἱ πᾶσαι διαφοραὶ κατ' αὐτήν εἰσιν ἑκάστη· τίνες δὲ αἰτίαι αἱ γεννῶσαι ἑκάστην, ὅτι τε σημαίνειν πεφύκασιν. ἐπιδέδεικται δὲ διὰ τῶν αὐτῶν ὑπομνημάτων καὶ περὶ τῶν ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρημένων δυσπνοιῶν, ἐν τοῖς ὁμολογουμένοις αὐτοῦ γνησίοις βιβλίοις. οὔτ' οὖν ἰδὼν διαφοράν τινα ἀνελκομένου πνεύματος εὗρον, οὔτε παρ' Ἱπποκράτους μαθών, ἐζήτουν οὖν εἴ τινά που λέγει τὴν δύσπνοιαν ταύτην ὁ γράψας τὸ βιβλίον τοῦτο. εἰσὶ μὲν οὖν καὶ ἄλλαι δύο γραφαὶ τῆς αὐτῆς λέξεως, ὧν ἡ μὲν σημαίνει ἑτέραν βραχὺ παραλλάττουσα κατὰ τὴν φωνήν, οὐ μὴν τήν γε διάνοιαν ὑπαλλάττουσα. πρόσκειται γὰρ ἐν αὐτῇ κατὰ τὴν ἀνέλκεται φωνήν, τὸ ω γράμμα μετὰ τὰ πρῶτα δύο τό τε α καὶ τὸ ν. ὡς γενέσθαι τὴν λέξιν τοιάνδε· οἷς πνεῦμα ἀνωέλκεται. πολὺ δὲ ἀποχωρήσαντες ἔνιοι τῶν νεωτέρων ἀνέρχεται γράφουσιν, οὐδ' ἑνὸς τῶν παλαιοτέρων ἐπισταμένου τὴν γραφήν. ταύτης μὲν οὖν τελευταίας μνημονεύσω, περὶ προτέρας δὲ διασκεψόμεθα τῶν ὁμολογουμένων εἰς ἃς οὐδεὶς εὗρεν οὐδὲν πιθανὸν εἰπόντα. τινὰς δὲ καὶ μεμψαμένους ἄντικρυς. ὥσπερ καὶ τοὺς μεταγράψαντας εἰς τὴν ἀνέρχεται φωνήν. ὥσπερ γὰρ ἀμφισβητήτων οὐσῶν τῶν προτέρων γραφῶν, ἐπὶ τὸ μεταγράφειν αὐτὰς ἀφίκοντο. δοκεῖ δέ μοι τὸ ἀνελκόμενον πνεῦμα, ἢ τὸ ἀνωελκόμενον λέγειν, ἐφ' οὗ κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ἔφην εἰρῆσθαι τό τε πρόχειρον καὶ τὸ μετέωρον ὅταν τοῖς ἄνω μέρεσιν ὁ θώραξ μεγάλην ποιῇ τὴν ἀναπνοήν, εἰσπνεόντων, ὡς φαίνεσθαι κινουμένας τὰς ὠμοπλάτας, καὶ διατί τὸν τρόπον τοῦτον ἀναπνέουσιν οἱ πνιγόμενοι πάντες ἐδήλωσεν, καὶ μέντοι καὶ περὶ τῶν πνιγωδῶς ἐνοχλουμένων, οὐ διὰ τὴν ἐν πνεύμονι στενοχωρίαν, οὔτε διὰ τὴν φλεγμονὴν τῶν ἐν τῷ λάρυγγι μυῶν, ἀλλὰ διὰ τὴν τῶν ἐπικειμένων μὲν τῷ λάρυγγι, καὶ τῷ στομάχῳ. τοῖς πρόσω δὲ μέρεσι τῶν ῥαχιτῶν μυῶν ἐπιβεβλημένων, ἔμπροσθέν τε καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο τὸ προῤῥητικὸν βιβλίον εἴρηταί μοι, καὶ δι' ὧν ἐξηγησάμην τὸ δεύτερον βιβλίον τῶν ἐπιδημιῶν ἔνθα φησί. ἦν δὲ τῶν κυναγχικῶν τὰ παθήματα τοιάδε. τοῦ τραχήλου οἱ σπόνδυλοι εἴσω ἔῤῥεπον. τοῖσι μὲν ἐπὶ πλέον. τοῖσι δὲ ἐπ' ἔλαττον, καὶ ἔξωθεν δ' ἦν δῆλος ἐγκοίλως ἔχων ὁ τράχηλος καὶ ἤλγει ταύτῃ ψαυόμενος. ἦν δὲ κατωτέρω τινὶ τοῦ ὀδόντος καλουμένου ὃ οὐχ ὁμοίως ὀξύ ἐστι. πρόδηλον δ' ὅτι τὸν δεύτερον σπόνδυλον ὅλον ἀπὸ μέρους ὀδόντα κέκληκεν, ἢ μόνην αὐτοῦ τὴν ἀπόφυσιν ἐκείνην, ἣν οἱ μὲν ὀδοντοειδῆ προσαγορεύουσιν, οἱ δὲ ἄντικρυς ὀδόντα. διότι παραπλήσιός πως φαίνεται τῷ καλουμένῳ κυνόδοντι. ἐπεὶ δὲ μετὰ τὸ εἰπεῖν, ἦν δὲ κατωτέρω τινὶ τοῦ ὀδόντος καλουμένου, προσέθηκεν, ὃ οὐχ ὁμοίως ὀξύ ἐστιν, ἐδήλωσε κίνδυνον οὐχ ὁμοίως ἐπιφέρειν ὀξὺν ὁ γράψας ταῦτα τὸν σπόνδυλον τοῦτον, ὥσπερ κἀπειδὰν ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς καταλέγων τὰ λεγόμενα πάθη τῶν παίδων εἴπῃ. σπονδύλου τοῦ κατὰ τὸ ἰνίον εἴσω ὤσιες, οὐκ ἄλλον σπόνδυλον ἀκούειν χρὴ παρὰ τὸν εἰρημένον ὅταν οἱ ἐπικείμενοι μύες ἐν τοῖς πρόσω μέρεσιν αὐτοῦ φλεγμήναντες ἢ ὁπωσοῦν ἐνταθέντες, πρὸς ἑαυτοὺς ἐπισπάσωνται ὅλον τὸν σπόνδυλον, ἡ μὲν ὀπίσω χώρα, κοιλοτέρα φαίνεται. θλίβεται δ' ὁ λάρυγξ, καὶ κατὰ τοῦτο πνίγονται. σπανιωτάτη δὲ ἡ τοιαύτη κυνάγχη γίνεται, καὶ νῦν οὖν ὁ σπόνδυλος αὐτὸς ἐγκαθεῖσθαι λέλεκται. τὸ δὲ κινδυνῶδες τοῦ πάθους δεδήλωται διὰ τῆς προκειμένης ῥήσεως ἔνθα φησί, τούτοισιν ἐπὶ τῇ τελευτῇ, ὡς σπῶντός τινος τὸ πνεῦμα γίνεται. τὸ γὰρ ἐπὶ τῇ τελευτῇ ὅταν ἀποθνήσκουσι δηλοῖ, τὸ δ' ὡς σπῶντος ἐπειδὴ σπασμώδης αὐτοῖς ἡ ἀναπνοὴ γίνεται, τελευτῶσι. σφοδρῶς μὲν ἕλκοντος τοῦ θώρακος, ὁδὸν δ' οὐκ ἔχοντες αὐτάρκη τοῦ πνεύματος. ἀλλὰ διὰ τῆς στενῆς ὀπῆς βιαίως εἰσπνεομένου. τοῦτ' οὖν ἡγούμενοι δηλοῦσθαι, καὶ τῆς ἀνέχεται φωνῆς, ἔγραψάν τινες, οἷς πνεῦμα ἀνέχεται.

Οἱ κεφαλαλγικοὶ κατόχως παρακρούοντες κοιλίης ἀπολελαμμένης, ὄμμα θρασύνοντες ἀνθηροὶ ὀπισθοτονώδεες γίνονται.

Ἐδείχθη καὶ πρόσθεν ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐξ ἀνομοιογενῶν σημείων γράφων συνδρομάς, ἃς ἐφ' ἑνὸς ἢ δυοῖν ἐθεάσατο, καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις αὐτῷ προστίθησι τὸν ἄρα σύνδεσμον, ὃν καὶ νῦν ἄμεινον ἦν αὐτῷ συντεθεικότι φάναι ἆρά γε ὀπισθοτονώδεες γίνονται. ἡ μὲν γὰρ κεφαλαλγία δηλοῖ πεπονθέναι τὴν κεφαλὴν αὐτήν. τὸ δὲ κατόχως τὸν ἐγκέφαλον αὐτόν. ὥσπερ δὴ καὶ τὸ παρακρούοντες, ἐδείχθη δὲ καὶ πρότερον ὡς οὐ μάχεται τὰ τοιαῦτα συμπτώματα, καθάπερ οἴονταί τινες. ἀδύνατον εἶναι φάσκοντες, ἅμα τε κατέχεσθαι καὶ παρακρούειν τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν τοιούτων διὰ τῶν ἔμπροσθεν εἶπον, ὁπηνίκα τὴν πρώτην ἁπασῶν ἐξηγούμην ῥῆσιν, καὶ τήν δὲ τρομώδεες, ψηλαφώδεες παρακρούσιες πάνυ φρενιτικαί. ὡς οὐδὲν ἔτι χρῆναι λέγειν περὶ αὐτῶν. βέλτιον δ' ἐπισημήνασθαι δύο ταῦτα ὑπόλοιπα τῶν προγεγραμμένων ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει, τὸ μὲν ἕτερον ἔνθα φησί. κοιλίης ἀπολελαμμένης, τὸ δ' ἕτερον, ὄμμα θρασύνοντες. αἱ μὲν γὰρ ἀπολελαμμέναι κοιλίαι τουτέστιν ἐπεχόμεναι, τῆς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον διαθέσεως οὐκ εἰσὶν οἰκεῖον σημεῖον. αὐξάνουσι μέντοι, καὶ χείρονα ποιοῦσιν αὐτήν. τὸ δ' ὄμμα θρασύνοντες ἀναγκαίως πρόσκειται τῇ συνδρομῇ. τοὺς γὰρ ἰδίως κατόχους καλουμένους, καὶ οἱ περὶ τὸν Ἀρχιγένην καὶ Φίλιππον ἴσασιν ἀναπεπταμένους ἔχοντας τοὺς ὀφθαλμούς, οὐχ ὡς οἱ κωματώδεις καὶ οἱ καταφορικοὶ κεκλεισμένους. ἐπ' ἐκείνων μὲν γάρ, ὑγρότης αἰτία τοῦ παθήματος, ἐκλύουσα τὸν τόνον τῶν νεύρων, ἐπὶ τούτων δὲ διὰ ξηρότητα τάσις γίνεται, καί τις τῶν ἡμετέρων συμφοιτητῶν κάμνων συχνῶς ποτε περὶ μαθήματα ἔπαθε τὸ πάθος τοῦτο. κατέκειτο γὰρ οἷόνπερ ξύλον ὅλον ἄκαμπτος, ἀποτεταμένος, ἐφαίνετό τε βλέπων ἡμᾶς ἀνεῳγότων τῶν ὀφθαλμῶν. ὡς μηδὲ σκαρδαμύττειν. οὐ μὴν ἐφθέγγετό τι. οὗτος μέντοι καὶ ἀκούειν ἔφη κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ὅσα λαλοῦντες ἐτυγχάνομεν. οὐ μὴν ἐναρθρῶς τε καὶ σαφῶς. ἔλεγε δέ τινα ἀναμεμνημένος. ἐμβλέπειν τ' ἔφη τοὺς παρόντας ἅπαντας, ὡς καὶ τὰς ἐνεργείας ἐνίων ἀπομνημονεύων διηγεῖσθαι. μήτε δὲ φθέγγεσθαι δύνασθαι, μήτε τι μέλος κινεῖν, διὸ καὶ νῦν ἐστιν ἀπορῆσαι τὸ κατὰ τὴν εἰρημένην συνδρομὴν τὸ παρακρούοντες ὅπως πρόσκειται. τὸ μὲν γὰρ ἐπὶ τῆς ῥήσεως, αἱ τρομώδεες ἀσαφώδεες, ψηλαφώδεες παρακρούσιες, οὐ

παντελῶς ἀκινήτους εἶναι τοὺς οὕτω διακειμένους, σημαίνει. ὥσπερ οὖν οὐδὲ τοὺς ἐν κώματι παραφρονοῦντας ἐπ' αὐτῶν δὲ τῶν κατόχων οὐδεμίαν κινήσει κινουμένων· οὐδὲ τὴν παραφροσύνην ἐστὶ γνωρίσαι. τάχ' οὖν οὕτως εἶδε κατόχου εἶδος, ὡς ἀκίνητον μὲν εἶναι καὶ πεπηγὸς ὅλον τὸ σῶμα βραχὺ δέ τι φθεγγόμενον τὸν ἄνθρωπον. ἐξ οὗ δυνατὸν ἦν γνωρίσαι καὶ παραφροσύνην, ἢ προηγησαμένης τῆς παραφροσύνης παρηκολούθησε ἡ κατοχή, καὶ γράπτεα ἐστὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἐξήγησιν. οἱ κεφαλαλγικοὶ, καὶ κατόχως παρακρούοντες ἐγχωρεῖ δὲ καὶ κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν σύστασιν ἐπιφθεγγομένων αὐτῶν δηλοῦσθαι τὴν παραφροσύνην. συμπληρωθείσης δὲ τῆς κατοχῆς, μηκέτι, φθέγγεσθαι τοὺς κάμνοντας, αὐθηροὺς δ' ὧν ὀνομάσειν ὡς εἰκὸς αὐτοὺς, ὥσπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐξερύθρους ἐκάλεσεν. σημεῖον δ' ἂν εἴη τοῦτο τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν πλήθους ἠθροισμένου μετὰ θερμότητος. ἐφ' ᾧ καὶ ἡ προηγησαμένη κεφαλαλγία. καὶ ὁ μετ' αὐτὴν ἀκολουθῶν ὀπισθότονος. ἀλλὰ καὶ ταῦτα μὲν εἰς τὴν γένεσιν αὐτῶν πρότερον αἱ πιελάβοι σημεῖον. δεύτερος δὲ τὴν ἀπολελαμμένην κοιλίαν, παροξύνουσαν ἀεὶ τὰ τῆς κεφαλῆς συμπτώματα.

Ἐν ὄμματι διαστροφὴ πυρετώδει, κοπιώδει, ῥῖγος ὀλέθριον καὶ οἱ κωματώδεες ἐν τούτοισι, πονηρόν.

Ἐδείχθη κἀν τοῖς ἔμπροσθεν ὁ ἀνὴρ οὗτος ἐπιπλέκων ἀλλήλοις χαλεπὰ συμπτώματα περὶ ὧν ἑκάστου κατὰ μόνας ἐχρῆν ἅπαξ εἰπεῖν ὡς ἡμῶν δυναμένων εἰδέναι, ὡς ἐπειδὰν ἀλλήλοις ἐπιπλέκηται πλείω, σφοδρότερον μὲν ἀποτελεῖσθαι κίνδυνον ἐξ αὐτῶν τοῖς κάμνουσι. βεβαιοτέραν δ' ἡμῖν γίνεσθαι τὴν πρόγνωσιν. οὐδὲν οὖν εἴρηται καινόν. μεμαθήκαμεν γάρ τήν τε τῶν ὀμμάτων διαστροφὴν, κατὰ τίνα γίνεται διάθεσιν τίνες τε τῶν κόπων αἱ διαφοραὶ, καὶ πότε χρὴ ῥῖγος ἐπιφαίνεσθαι χρήσιμος. ὁποῖον τε τὸ κῶμα, καὶ ἥτις αὐτὸ διάθεσις ἐγκεφάλου γεννᾷ.

Αἱ ἐν πυρετοῖσι πρὸς ὑποχόνδριον ὀδύναι, ἀναύδως, ἱδρῶτι λυόμεναι, κακοήθεες. τούτοισιν ἐς ἰσχία ἀλγήματα ἅμα καυσώδει πυρετῷ, καὶ ἢν κοιλίη καταῤῥαγῇ, ὀλέθριον.

Ἀπορίαν τοῖς ἀναγινώσκουσιν, αἱ ἀσαφεῖς τῶν ῥήσεων ἐργάζονται, καὶ τῶν σαφῶν ὅσαι τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις ἐναντίως ἀποφαίνονται. τινὲς δὲ καὶ κατ' ἀμφοτέρους τοὺς τρόπους ἀπορίαν ἐπιφέρουσιν, ὥσπερ καὶ ἡ νῦν προκειμένη. πλέον δὲ ἐν αὐτῇ τὸ μὴ συμφωνεῖν τοῖς φαινομένοις ἐπὶ τῶν νοσούντων, τὰ κατ' αὐτὴν λελεγμένα. προχείρως μὲν οὖν δοκεῖ τοιόνδε τὸν λόγον τινὰ δηλοῦν ἡ προκειμένη ῥῆσις. αἱ ἐν πυρετοῖς πρὸς ὑποχόνδρια ὀδύναι ἅμα ἀφωνίῃ, ἱδρῶτι λυόμεναι κακοήθεες. ψευδοῦς δ' εἶναι φαινομένου τοῦ τὰς μεθ' ἱδρῶτος λύσεις κακοήθεις εἰρῆσθαι, κατ' αὐτὸ τοῦτο πρῶτον ἀπορία τις ἡμᾶς καταλαμβάνει. τὰ μὲν γὰρ ἄνευ τινὸς ἤτοι τεχνικοῦ βοηθήματος ἢ φυσικοῦ παυσάμενα παθήματα, προσηκόντως ὡμολόγηται, τὴν λύσιν ἄπιστον ἔχειν. τὰ δὲ μετὰ τοιούτου τινὸς ὁποῖον καὶ νῦν ὁ ἱδρὼς εἴρηται. βεβαίως λελύσθαι φαίνεται. τοὐναντίον γὰρ ἅπαν ὅταν ἱδρῶτος ἢ τινὸς ἄλλου φυσικοῦ βοηθήματος γενομένου, μὴ λύηται, τὸ νόσημα κακόηθες νομίζεται. διὸ καὶ πιθανῶς τις ἐπ' αὐτῆς τῆς ῥήσεως ἔλεγε λείπειν ἀπόφασιν τὴν μὴ παραλελειμμένην, ὑπὸ τῶν πρώτων τὸ βιβλίον μεταγραψαμένων. καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ πολλάκις ἐν πολλοῖς βιβλίοις ὡμολόγηται. τὰ μὲν παραλελεῖφθαι, τὰ δὲ ὑπηλλάχθαι, μηδενὸς ὕστερον ἐπανορθῶσαι τὰ ἡμαρτημένα τολμήσαντος. ἀληθὴς γὰρ ὁ λόγος, ἐὰν οὕτω γράψωμεν, ἔσται. αἱ ἐν πυρετῷ πρὸς ὑποχόνδρια ὀδύναι ἀναύδως, ἱδρῶτι μὴ λυόμεναι, κακοήθεες, ἀλλὰ τὰ σαφῆ καὶ γνώριμα καταλιπόντες οἱ πολλοὶ τῶν νέων χαίρουσι τοῖς αἰνιγματωδῶς εἰρημένοις. ἔνιοι δὲ καὶ τοῖς προφανῶς ἡμαρτημένοις συναγορεύειν ἐπίδειγμα σοφίας ἡγοῦνται παραπλησίως τοῖς κατὰ τὰ δικαστήρια ῥήτορσιν. ἢ τοὺς φανερῶς ἤτοι φόνον εἰργασμένους ἢ τι τοιοῦτον κακὸν ῥύσαιντο τῆς προσηκούσης κολάσεως, ἐξαπατήσαντές τε καὶ παρακρουσάμενοι τοὺς δικαστὰς, ὅταν ἰδιῶται λόγων ὦσιν, καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς πανουργίας ἀγνοῶσιν. οὕτως οὖν κἀπὶ τῆς προκειμένης ῥήσεως ἐπενόησαν τινὲς ἀναύδως εἰρῆσθαι τὸ ἀλόγως. ἐπειδήπερ ὁ λόγος μὲν ἐν τῷ γένει τῆς φωνῆς ἐστι. λέγεται δὲ ἡ φωνὴ παρὰ τοῖς παλαιοῖς οὐχ οὕτω μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐδή. κατὰ δὲ τὴν μετάβασιν ταύτην τὸ ἀλόγως φαμὲν ἐκ τοῦ ἀναύδως σημαίνεσθαι. τὰ δὲ ἀλόγως παυσάμενα πάντα ἐστὶν ἄπιστα. μαχομένων δὲ καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ, τοῦ τε κακοήθεις εἰρῆσθαι τὰς τοιαύτας ἐκκρίσεις, οὐκ ἀπίστους, καὶ τοῦ μὴ δ' ἀλόγως λύεσθαι ταύτας ἱδροῦσιν ὡς αὐτὸς εἶπεν, ἕτεροί τινες ὑπερβαλλόμενοι τῇ σοφίᾳ τούτους, ἀλόγως λύεσθαι φασὶν, οὐ μόνον ὅσα χωρὶς τοῦ γενέσθαι τι βοήθημα τεχνικὸν ἢ φυσικὸν, ἐῤῥαστώνησαν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα τὰ γενόμενα μὲν, οὐ μὴν κατ' ἀξίαν τοῦ νοσήματος, ὥσπερ εἰρηκότος τοῦ συγγράψαντος ὀλίγον γενέσθαι τὸν ἱδρῶτα, καὶ μὴ χωρὶς ἁπάσης προσθήκης γράψαντα ἱδρῶτι λυόμενα, ἀλλὰ προσυπακοῦσαι φησὶ, τὸ ὀλίγῳ, τάχα δέ τις καὶ ἄλλος ἀναφανεὶς ποτὲ τούτων τολμηρότερος, ἀξιώσει τὸ, πολλῷ καὶ ἀμέτρῳ προσυπακούειν. εἶτα περὶ συμμετρίας ἀμαθέσι παισὶ καὶ ἀγυμνάστοις πάσης παιδείας ληρήσας μακρὰ δόξει τις εἶναι σοφός. εἰ δ' ὅλως οἵπερ ἔξεστι τῷ ἱδρῶτι λυόμεναι προστίθεσθαι τοιοῦτον, πολλῷ βέλτιον ἦν προστιθέντας μίαν συλλαβὴν τὴν μὴ, γράψαντας μὴ λυόμεναι, πραγμάτων ἀπηλλάχθαι. αἱ γὰρ σὺν πυρετῷ τῶν ὑποχονδρίων ὀδύναι, ἃς ἱδρὼς μὴ λύει κακοήθεις εἰσίν. ἔρχω τοίνυν ἐδείχθη μοι καὶ νῦν ὥσπερ ἤδη πολλάκις, τῶν ἐπὶ πολλῶν ἀσαφῶν ῥήσεων, οὐδὲν μὲν ὧν οὐκ ἴσμεν ὑπ' αὐτῶν διδασκόμενον, ἀνηλωμένον δὲ χρόνον ὥσπερ ἐπὶ τῶν αἰνιγμάτων, εἰ ἐφαρμόσωμεν ἃ γινώσκομεν τῇ λέξει. καὶ γὰρ οὖν καὶ τὸ κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς ῥήσεως εἰρημένον, οὐ μικρὰν ἔχει ζήτησιν αὐτῶν διατί ἐὰν ἡ κοιλίη καταῤῥαγῇ, τουτέστιν ἀθρόως ἐκκενωθῇ πολλῷ κακοηθέστερον εἶναι τὸ νόσημα δηλώσει. τὰ γὰρ χωρέοντα μὴ τῷ πλήθει τεκμαίρεσθαι φησὶν ὁ Ἱπποκράτης. ἀλλ' ὡς ἂν χωρέῃ, οἷα δεῖ καὶ φέρῃ εὐφόρως, οὕτως μὲν ὁ λόγος ὅτι καὶ σαφής ἐστιν, καὶ καθόλου τι διδάσκει, καταφρονεῖται. τὰ δ' αἰνιγματωδῶς εἰρημένα σπουδάζεται, τοῖς μὲν σοφισταῖς εἰκότως, ἵνα τι θαυμαστὸν διδάσκειν δόξωσι τοὺς μαθητὰς, αὐτοῖς δὲ τοῖς μαθηταῖς διὰ τὴν ἀπαιδευσίαν τῶν πρώτων μαθημάτων, ἐν οἷς οἱ παλαιοὶ τοὺς παῖδας ἔτρεφον. ἀγύμναστος δὲ ὢν ὁ λογισμὸς

αὐτῶν οὔθ' ἕπεται τοῖς λεγομένοις, οὔτε κρίναι τὴν ἐν αὐτοῖς ἀλήθειαν δύναται, ἐπεὶ τὶς ἀκούσας ἄνευ διορισμοῦ ἐπὶ καταρρηγνυμένης κοιλίας ἀπόφασιν ἡντιναοῦν, οὐκ εὐθέως μέμφεται τὸν λόγον, ὡς μηδὲν διδάσκοντα, κοιλία μὲν γὰρ ἐν ὁτῳοῦν νοσήματι καταρραγεῖσα, χωρὶς μὲν τῶν τῆς πέψεως σημείων ἃ πολλάκις ἀκήκοας οὐδὲν ὀνίνησι. ἐὰν δὲ δυσφορώτερον ἐργάσηται, πρὸς τῷ μηδὲν ὠφελεῖν ἔτι, καὶ βλάβην ἤνεγκεν. ἅμα δὲ τούτοις ὠφελεῖ, καὶ μᾶλλον ἐὰν ὁ λυπῶν ἐκκενῶται χυμὸς, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐὰν εὐφορώτερος ὁ κάμνων ἐπὶ τῇ κενώσει γίγνηται, καὶ βεβαιότερον ὅταν ἐν ἡμέρᾳ κρισίμῳ φανῇ τι προδεδηλωμένον διὰ τῆς ἐπιδήλου. ταῦτ' οὖν ὁ ἐπιγινώσκων, καὶ τῆς εἰρημένης ῥήσεως καταφρονεῖ καὶ τῶν ἄλλων ἁπασῶν ὅσαι τῶν συμπτωμάτων τῶν κατὰ μέρος, ἢ νοσημάτων μνημονεύουσιν, ἐφ' οἷς γὰρ αὕτη κοιλία καταρραγεῖ νοσήμασι, ἢ συμπτώμασιν, ἐν οἷς μεθ' ὧν εἶπον ἄρτι γένηται διορισμῶν, ἀσφαλῆ τὴν γνῶσιν ἐργάζεται, χωρὶς δὲ τούτων τῶν διορισμῶν, οὐδέποτε ἀληθὴς ὁ λόγος ἔσται, κοιλίαν λέγων καταρρηγνυμένην ὠφελεῖν, ἢ βλάπτειν, ἐπὶ πάντων γὰρ ἑκάτερον γίνεται, κατὰ δὲ τοὺς ὡρισμένους διορισμοὺς οὐδὲν ἔστιν εἰπεῖν, ἐπὶ μὲν ἥπατος φλεγμονῇ, φαῦλον εἶναι σύμπτωμα καταρραγεῖσαν κοιλίαν, ἐπὶ δὲ ἄλλου τινὸς ἀγαθὸν, ἀλλ' ἐπὶ πάντων ὡς εἴρηται καὶ ἀγαθὸν καὶ κακὸν γίνεται μετὰ τῶν οἰκείων διορισμῶν.

Οἷσι φωναὶ ἅμα πυρετοῖσιν ἐκλείπουσαι μετὰ κρίσιν, τρομώδεες καὶ κωματώδεες τελευτῶσιν.

Καὶ ἥδε ἡ ῥῆσις, ὁμοία ταῖς εἰς ἀσάφειαν ἐξεπίτηδες ἐπιτετηδευμέναις ἐστί. τὸ γοῦν ἐκλείπουσαι, ἔνιοι μὲν ἐπὶ τῶν φωνῶν μόνων ἤκουσαν. ἔνιοι δὲ καὶ τοὺς πυρετοὺς αὐταῖς προσέθηκαν, ἄμφω λέγοντες εἰρῆσθαι ἐκλείπειν, καὶ τὰς φωνὰς καὶ τοὺς πυρετοὺς, ὡς εἶναι τὸν λόγον τοιοῦτον, οἷς δόξαντος λελύσθαι τὸν πυρετὸν ἀφωνία γίνεται, καὶ μετὰ τὴν κρίσιν, οὗτοι τρομώδεες τελευτῶσιν, καὶ κωματώδεες, δηλονότι τῶν πυρετῶν οὐκ ἀσήμως, ἀλλὰ μετὰ κακῆς κρίσεως δοξάντων πεπαῦσθαι. κακὰς δ' ἴσμεν κρίσεις ἐκείνας λεγομένας, ὅσαι γινόμεναι μετὰ φυσικῶν κενώσεων ἢ ἀποστάσεων, οὐ μόνον οὐδὲν ὠφέλησαν τοὺς κάμνοντας, ἀλλὰ καὶ χεῖρον ἔχειν ἢ πρόσθεν ἐποίησαν. ἕτεροι δὲ, οὐδὲ τὰς φωνὰς ἅμα τοῖς πυρετοῖς, ἀλλὰ μόνας αὐτὰς νομίζοντες ἐκλείπειν, ὅλον τὸν λόγον τοιόνδε ποιοῦσιν, οἷσιν ἐκλείπουσι φωναὶ μενόντων τῶν πυρετῶν, εἰ τοῦτο γίνεται, μετὰ κρίσιν οὗτοι τρομώδεές τε ἅμα καὶ κωματώδεες, τελευτῶσιν. καίτοι κἀνταῦθα πάλιν ἑτέρα διαφωνία τοῖς ἐξηγουμένοις ἐγένετο, τινὲς μὲν γὰρ ὅταν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις τρομώδεις γένωνται, τελευτᾶν φασὶ τούτους καὶ κωματώδεις ἅμα καὶ τρομώδεις. τινὲς δὲ κωματώδεις γινομένους οὕτως ἀπόλλυσθαι, οὐδεὶς δ' αὐτῶν οὔτ' ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως ἀπόδειξιν ἔγραψε λογικὴν, οὔτε τὴν ἐμπειρίαν ἔχει δεῖξαι μαρτυροῦσαν, οὔτε γὰρ τρομώδεις οὔτε κωματώδεις ἐπὶ τοῖς προειρημένοις ὡς τὸ πολὺ φαίνονται τελευτῶντες, εἰ δέ τινες ἐν τῷ σπανίῳ γίνονται τοιοῦτοι, τοῦ προγνωστικοῦ τε καὶ προρρητικοῦ μέρους τῆς τέχνης ἐκπεπτώκασιν, οὐ γὰρ τῶν τοιούτων, ἀλλὰ τῶν ἢ διηνεκῶς ἢ ὡς τὸ πολὺ γινομένων εἰς τὰς προρρήσεις χρήζομεν, εἰ δὲ βούλει καὶ τῶν ἀμφιδόξως ἀποβαινόντων οὐ μήν γε σπανίως, οὐδεὶς γὰρ βούλεται πολλάκις ἀποτυχὼν ἅπαξ ἐπιτυχεῖν.

Οἱ καυστικοὶ μεμωρωμένα, κάτοχα, ποικίλλοντα ἀπὸ χόνδρια καὶ κοιλίην ἐπηρμένοι, σίτων ἀπολελαμμένοι, ἐφιδρῶσι, ἆρα τούτοις τὸ θολερὸν πνεῦμα, καὶ τὸ γονοειδὲς ἐπελθὸν, λύγγα διασημαίνει, καὶ κοιλίη δὲ ἔπαφρα χλώδεα προσδιέρχεται; τὸ λαμπῶδες ἐν τούτοισιν ὠφελέει ῥηθὲν, κοιλίη δὲ τούτοισιν ἐπιταράσσεται.

Ἤθροισε πάλιν ἐνταῦθα συμπτώματα διαθέσεων οὐχ ὁμογενῶν, ἐφ' ὧν ἐδείχθη πρόσθεν οὐδὲ μία διδασκαλία γινομένη τεχνική. πάντα μὲν γὰρ ἐπισκέψασθαι δεῖ τὰ κατὰ τὸν νοσοῦντα, καὶ μηδὲν μήτε παρορᾶν, μήτ' ἀργῶς ὁρᾶν, ἑκάστου δ' αὐτῶν ἰδίᾳ μεμαθηκέναι τὴν δύναμιν, ὅθεν εὐθέως τὰ καυστικὰ πρῶτα πάντων εἴρηται, δυναμένων μὲν ἀκούεσθαι καὶ παθῶν καυστικῶν, ὡς εἰ θερμῶν καὶ διακαῶν εἰρήκει. δυναμένων δὲ καὶ διαχωρημάτων λέγεσθαι τοιούτων, ὧν ἡ δύναμις ἐστὶν, ὀξύ τε τὸ νόσημα καὶ ταχὺ κρίσιμον ἐργάζεσθαι, καὶ μέντοι καὶ κινδυνῶδες, ἐὰν ἰσχυρῶς γένηται, καυστικά. μεμωρωμένα δὲ καλεῖ, τὰ μώρωσιν ἐμποιοῦντα τῇ διανοίᾳ, αὕτη δ' ἐστὶ χωρὶς παραφροσύνης σύμπτωμα, τοῖς φύσει μωροῖς ὁμοίως ἀποφαῖνον τοὺς νοσοῦντας ὁποίους καὶ τῶν λεγομένων ἀπογηρασάντων ἐνίους ἴσμεν γιγνομένους, ὧ παθήματι παραπλήσιον μέν ἐστιν οὐ μὴν ταὐτὸν ὅπερ ὀνομάζουσιν ἄγνοιαν, ὑπὲρ ἧς καὶ ὁ Θουκυδίδης ἔγραψεν, ἐπὶ τῶν ἐκ τοῦ λοιμοῦ διασωθέντων ὧδε, καὶ ἠγνόησαν σφᾶς τε αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐπιτηδείους. ὧ τινι δὲ διαφέρει τῆς λήθης, οὐκ ἀναγκαῖον εἰς τὰ παρόντα σκοπεῖσθαι. τά γε μὴν κάτοχα, τὰ τὴν καλουμένην κατοχὴν ἐπιφέροντα, νοσούντων ἡμῶν, ἕτεροι φασὶ τὰ βεβαίως ἱδρυμένα καὶ οἷον κατεχόμενα νοσήματα, κεκλῆσθαι κάτοχα. καὶ μέντοι καὶ ποικίλλοντα, τὰ συνεχεῖς ἐπὶ τἀναντία συμπτώματα τὰς μεταβολὰς ποιούμενα τινὲς ἤκουσαν, ἀποχωρίζοντες δὲ τῆς λέξεως ταύτης τὰ ἀπὸ χόνδρια, ὑφ' ἓν αὐτὸ πάλιν ἀναγινώσκουσι, τὸ κοιλίην ἐπηρμένοι. τινὲς δὲ ὑφ' ἓν, ἀγνοοῦντες τὰ ποικίλλοντα ὑποχόνδρια, καθ' ἑαυτὸ πάλιν ἀναγινώσκουσι, τὸ κοιλίην ἐπηρμένοι, καὶ φασὶν ἐπὶ τῶν ἀπὸ χονδρίων εἰρῆσθαι τὰ ποικίλλοντα, καθάπερ γὰρ εἴρηται ἔμπροσθεν ἐπὶ τῶν καθ' ὅλον τὸ σῶμα γιγνομένων ἐπὶ τἀναντία μεταπτώσεων, οὕτως ἐπὶ τῶν ἀπὸ χονδρίων ἐποίησαν. καὶ μὴν καὶ οἱ συνάπτοντες ὅλην τήνδε τὴν λέξιν, ἀπὸ χόνδρια καὶ κοιλίην ἐπηρμένοι, τοὺς παρὰ φύσιν ὀγκουμένους τὰ μέρη ταῦτα δηλοῦσθαι φασὶν, ὥσπερ καὶ σίτων ἀπολελαμμένων, ὧν ἐφεξῆς ἐμνημόνευσεν, ἔνιοι μὲν τοὺς ἀνορέκτους φασὶν εἰρῆσθαι νῦν, ὡς εἰ καὶ ἀποκεκλεισμένους εἰρήκει τῆς τῶν σιτίων προσφορᾶς, ἔνιοι δὲ τοὺς ἐπεσχημένους τὴν γαστέρα, καὶ γὰρ κἂν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων ἐπὶ τῶν διαχωρουμένων εἰρῆσθαι φασὶ τὴν φωνὴν ταύτην. ἅπαντα οὖν ταῦτα προειπὼν, ὁ γράψας τόδε τὸ βιβλίον εἶτα ἐπὶ τῷ τέλει προσθεὶς, ἐφιδρῶσιν, ὃ καὶ αὐτὸ πάλιν ὅλου τοῦ σώματος ὀλίγον ἱδρῶτα, καθάπερ νοτίδα δύναται δηλοῦν. ἢ τὸν περὶ θώρακα καὶ κεφαλὴν μόνην, ἐπήνεγκεν αὐτοῖς αἰνιγματωδεστέραν ἔτι καὶ τούτων αὐτοῦ ῥῆσιν.

εἰ πῶς ἄρα τούτοισιν τὸ θολερὸν πνεῦμα καὶ τὸ γονοειδὲς ἐπελθὸν λύσια σημαίνει, πάλιν γὰρ ἐνταῦθα τὸ θολερὸν
πνεῦμα καθάπερ ἤδη καὶ πρόσθεν εὕρομεν ἀμφισβήτητον μόνην ἔχον τὴν νόησιν. ἀλλ᾿ ἐν ἐκείνῃ μὲν τῇ ῥήσει τὸ κα-
τὰ τὴν ἔκπνοιαν θολερὸν πνεῦμα εἰρῆσθαι ὑπ᾿ αὐτοῦ ὡς λέλεκται πιθανὸν ἐφαίνετο. νῦν δὲ καὶ τὸ κατὰ τὰς
ἐρυγὰς ἔνιοι κελεύουσιν ἡμᾶς ἡγεῖσθαι λελέχθαι. καθάπερ ἄλλοι δὲ κατὰ τὰς φύσας. εἴρηται δὲ, καὶ πρόσθεν
ὅτι θολερὸν, οἱ μὲν τὸ δυσῶδες. οἱ δὲ ἀτμῶδες ἤκουσαν ὥσπερ καὶ τὸ θαλερόν. ἔνιοι διὰ τοῦ α. γράψαντες. τὸ
δὴ θάλλον καὶ ἀκμάζον καὶ μέγα λέγουσιν εἰρῆσθαι, προείρηται δέ μοι καὶ ὅτι πολλάκις ἐν τοῖς ὁμολογουμένοις
γνησίοις συγγράμμασιν ὁ Ἱπποκράτης εἰρηκὼς, ἄλλοτε ἄλλας δυσπνοίας διαφορὰς, ἐν τῷ δευτέρῳ, καὶ ἕκτῳ
πάσας ἐφεξῆς οὐδαμόθεν θολερὸν ὠνόμασε πνεῦμα καθάπερ οὐδὲ λύγγα θολερὰν, οὐδὲ φύσαν, οὐδὲ ἄλλό τι
τῶν τοιούτων, ἔτι δὲ μᾶλλον αἰνιγματωδῶς εἴρηται τὸ γονοειδὲς ἐπελθὸν, εἴτε οὖρον, εἴτε διαχώρημα καὶ μετὰ
ταῦτα διατί προσέθηκεν λύγγα, σημαίνει καὶ τὸ θολερὸν πνεῦμα καὶ τὸ γονοειδὲς ἐπελθὸν, ἄπορον εὑρεῖν. ἐν
γὰρ ταῖς τῶν συμπτωμάτων αἰτίαις ἡ λὺγξ ἐδείχθη γινομένη, τῆς γαστρὸς ὁρμώσης ἐκκρῖναι τὰ τοῖς χιτῶ-
σιν αὐτοῖς, ἤδη ἐμπεπλασμένα δυσλύτως ὑγρὰ, δύναμιν ἔχοντα δακνώδη. οὐκ ἀρκεσθεὶς δὲ τῷ πλήθει τῶν
συμπτωμάτων, ἐξῆς προσέθηκεν, κοιλίη ἔπαφρα χολώδεα προσδιεξέρχεται. ὃ πάλιν καὶ αὐτὸ διττῶς γράφουσιν.
ἔνιοι μὲν αὐτῇ τῆς πρώτης συλλαβῆς τὸ σῖγμα προστιθέντες, ἔνιοι δὲ ἀφαιροῦντες, ἀλλ᾿ εἰ μὲν προστεθείη τὸν ἐφεξῆς
χρόνον δηλώσει τῷ προειρημένῳ, εἰ δ᾿ ἀφαιρεθείη τὸν ἔμπροσθεν, οὐ μὴν ἴσον γε οὐδ᾿ ὅμοιον προσδιεξέρχεσθαι τὸ ἕτε-
ρον θατέρου λέγειν, ἢ ἐπιδιεξέρχεσθαι. τὸ μὲν γὰρ προσδιεξερχόμενον, σημεῖον ἔσται τοῦ μέλλοντος ἐκκρίνεσθαι, τὸ δ᾿ ἐκ-
κρινόμενον ὑπὸ τοῦ προελθόντος ἀπελθήσεται. τοσαύτης οὖν ἀσαφείας ἐν ἅπασι τούτοις ὑπαρχούσης, οὐδ᾿ ἐκ τῶν
ἐπιφερομένων αὐτοῖς ἔνεστί τι πρὸς τὴν τῶν παρόντων ἐξήγησιν λαβεῖν, ὥσπερ οὐδ᾿ εἰς ἐκεῖνα. φησὶ γὰρ τὸ λαμπώ-
δες ἐν τούτοισιν οὐρηθὲν, ὠφελεῖ. διττὴ δὲ καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἐστὶν ἡ ἀσάφεια. μία μὲν, ἡ τῶν λαμπῶδες τοῦ τί
σημαίνει. γραφομένους πρός τινων μὲν, διὰ τῶν δυοῖν ππ. πρός τινων δὲ, διὰ τοῦ μ. καὶ π. μία δ᾿ ἄλλη,
ἐν τούτοισιν. ἐν τίσι γὰρ λέγει. πότερον ἀναθήσει τοῖς προειρημένοις, ἢ τοῖς ἐσχάτοις. καὶ ποίοις ἐσχάτοις. δύναται
γὰρ ἔσχατα λέγεσθαι, καὶ πάνθ᾿ ὅσα μετὰ τὴν ἀρχὴν εἶπεν. ἆρα τούτοισι τὸ θολερὸν πνεῦμα καὶ τὸ γονοειδὲς
ἐλθὸν λύσια σημαίνει, ἢ μόνα ταῦτα ἔσχατα εἴρηκε. κοιλίη ἔπαφρα χολώδεα προσδιέρχεται. καὶ μέντοι καὶ
τούτοις ἅπασιν αὐτῇ τῷ τέλει προσθεὶς, κοιλίαι τουτέοισιν αὐτῇ ταράσσονται, καὶ καταπαύσας ἐνταῦθα τὸν
λόγον, οὐδ᾿ ἑνὸς ἕνεκα φαίνεται τῶν ἐν ἀρχῇ μνημονεύσας. τὰ γάρ τοι μεμωρωμένα καὶ τὰ κάτοχα μεγάλην
βλάβην ἐνδεικνύμενα τοῦ, τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικὸν ἔχοντος μορίου, μάτην εἰρῆσθαι φαίνεται, καὶ χωρὶς μὲν
τῶν καυσικῶν ἀποκτεῖναι δυνάμενα. ἐπ᾿ ἐκείνοις δὲ μᾶλλον, ἀλλ᾿ ὅμως οὐδ᾿ ἓν εἴρηται περὶ θανάτου, καθάπερ
ἐπ᾿ ἄλλων ἔμπροσθεν οὐκ ὀλίγων, ἀλλὰ μετὰ τὸ προσθῆναι ποικίλον τὸ ὑποχόνδριον, καὶ κοιλίην ἐπηρμένην
ὄντων ἀπολελαμμένων. συνάψας δ᾿ αὐτοῖς καὶ τὴν ἐφίδρωσιν, ἆρα τούτοισι φησὶ τὸ θολερὸν πνεῦμα καὶ τὸ γο-
νοειδὲς ἐλθὸν λύγγα σημαίνει, τίσι τούτοισιν, οἷς ἅπαντα τὰ προειρημένα συμπτώματα εἰσὶ, καὶ μὴν ἡ μετ᾿ ἐκεί-
νων ἁπάντων τὸ θολερὸν πνεῦμα γινόμενον, ἅμα τὸ γονοειδὲς ἐκκρίσει λύσια σημαίνει, κἂν ἓν ὁτιοῦν λείπει τῶν
εἰρημένων, ἡ λὺγξ οὐκ ἔσται, καὶ τάχα που τις ἅπαξ ἐν ἔτεσι πολλοῖς ἄρρωστον ὄψεται τοιοῦτον. ὃ δὲ πάντων
τῶν εἰρημένων ἐστὶν ἀτοπώτατον, ἤδη σοι φράσω, πολλοὺς μὲν ἀρρώστους τεθεαμένος, μυρία δὲ προειρηκὼς τῶν
ἐσομένων οὔτε διὰ τῆς πείρας ἔγνων ἐκ τῶν τοιούτων σημείων λύσια προεσομένην, οὔτ᾿ ἐκ τῆς τῶν πρα-
γμάτων φύσεως ἐνδεικτικῶς ἢ αὐτὸς εὗρον, ἢ τινὸς γράψαντος ἀνέγνων. ἀλλ᾿ ἔστιν ἡ προκειμένη ῥῆσις ἐοικυῖα τῷ
κατὰ τὴν παροιμίαν ἐν παιδιᾷ λεγομένῳ. ὤδινεν ὄρος καὶ ἔτεκε μῦν, πολλὰ γὰρ εἰπὼν παθήματα τινὰ μὲν
ἐσχάτως ὀλέθρια, τινὰ δ᾿ ἧττον ἐκείνων ἔνια δὲ μέτρια λυγμὸς πρότερον ἔγραψε πρόρρησιν. ἐφεξῆς δὲ τὸ λαμ-
πῶδες φησὶν ἐν τούτοισιν οὐρηθὲν ὠφελέει, τίσι φησὶ τούτοις τοῖς καυσικοῖς, τοῖς μεμωρωμένοις, ἢ τοῖς κατό-
χοις, ἢ οἷς ὑποχόνδριον ποικίλα καὶ ἡ γαστὴρ ἐπηρμένη, ἢ τοῖς ἀνορέκτοις, ἢ τοῖς ἐπηρμένοις τὴν κοιλίαν, ἢ οἷς
ἐφίδρωσις, ἢ οἷς τὸ πνεῦμα θολερὸν, ἢ οἷς αἱ ἐκκρίσεις γονοειδῆς, ἢ τοῖς λύζουσιν, ἢ οἷς ἡ γαστὴρ ἔπαφρα καὶ χο-
λώδεα προσδιῆλθεν, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο αὐτὸ διττῶς γέγραπται, μετά γε τοῦ σ. καὶ χωρὶς τοῦ σ. ἕκαστον τῶν εἰρη-
μένων προσήκει εἴτοι γὰρ οἷς ἕκαστον τῶν εἰρημένων, ἢ οἷς ἅπαντα, εἰρῆσθαι προσήκει δέξασθαι τὸ γὰρ τούτοισιν ἀκόλουθόν
ἐστι τοῖς καθ᾿ ἕκαστα, ὥστε συνεπινοεῖται πάντως, εἰ μὴ τύχῃ λεχθὲν, καὶ γὰρ ἐν ἕκαστον αὐτῶν ὠφελέει τὸ λαμπῶδες οὐ-
ρούμενον, κἂν δύο κἂν τρία κἂν πλείω συνέλθοι τὴν ὠφέλειαν αὐτοῖς παρέχει, θαυμαστὸν δ᾿ ἂν εἴη τοσαῦτα
παθήματα διαφερούσαις ἑπόμενα διαθέσεσιν ἄλλων καὶ ἄλλων μορίων, μετὰ τοῦ λαμπῶδες ὠφελεῖσθαι. πάντως
μὲν ἀφρώδους ὄντος εἴ γε λάμπειν ἴσμεν τὸ, τοῖς οὔροις ἐποχούμενον λευκὸν, οἱ δ᾿ ἀφρῶδες πάντες φασὶν ὀνομάζε-
σθαι. γινομένου δὴ τοῦ ἀφροῦ, πνευματικῆς οὐσίας ἀναμιγνυμένης, ἢ τοῖς ὠμοῖς καὶ φλεγματώδεσι χυμοῖς, ἢ
τηκεδόνι πιμελῆς, μετὰ καὶ τοῦ διορισμοῦ δεῖσθαι τὴν ἀπόφασιν οἵαν καὶ κατὰ τὴν πρὸ ταύτης ῥῆσιν αὐτῇ τῶν
κρισίμως ἐκκρινομένων εἶπον. ἅπαντα γάρ ἐστιν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν κρίσεων κοινὰ διοριζόμενα, μάλιστα μὲν
καὶ πρώτοις τοῖς τῆς πέψεως σημείοις. ἃ διαπαντὸς ἀγαθόν τι σημαίνει, ἐπ᾿ αὐτοῖς δ᾿ ὡς ἔφην, τῇ εὐφορίᾳ,
καὶ τῷ τὸν λυποῦντα χυμὸν ἐκκενοῦσθαι, καὶ τῷ τῆς ἡμέρας ἐν ᾗ ταῦτα γίνεται πιστῷ, παραλελειμμένου
ζητεῖν ἡμᾶς εἰ μὴ λαμπῶδες ἐπιγεγραμμένων διὰ τῶν δυοῖν ππ, σημαίνει τὸ λαμπῶδες. ὃ διὰ τοῦ μ, καὶ π.
γράφουσίν τινες, ὥσπερ γάρ ἐστι γεγραμμένον, διὰ τῶν αὐτῶν ἀπὸ τῆς λάμπης, οὕτω λαπῶδες ἀπὸ τοῦ
λάπτειν ὠνόμασται. ταῦτ᾿ οὖν ἅπαντα συμπεφόρηται καθάπερ αἰνίγματα κἂν διεξέλθοι τις αὐτὰ πάντα,
τοῦ κατὰ τὸ τέλος ὥσπερ ἐπῳδοῦ γεγραμμένου, καὶ κοιλίαι δὲ τουτέοισιν ἐπιταράσσονται, τὸν λογισμὸν οὐκ ἔστιν
εἰπεῖν. οὔτε γὰρ ὁ λόγος οὔθ᾿ ἡ πεῖρα τῶν ὡς αὐτῇ τὸ πολὺ τοῖς εἰρημένοις ἑπομένων ἔδειξε κοιλίαν ἐπιτα-
ρασσομένην.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΤΡΙΤΟΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΟ ΠΡΟΡΡΗΤΙΚΟΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ γ'.

Ἐς κῶμα γίνεται ἐπ' ἀφρῶν διελθόντων πυρετὸς παροξύνεται ὀξύς.

Τὴν πρώτην ἁπασῶν ῥῆσιν ἐξηγησαμένῳ τοῦ προκειμένου βιβλίου, γέγραπταί μοι
βιβλίδιον ἐπιγεγραμμένον περὶ τοῦ παρ' Ἱπποκράτει κώματι, ἐν ᾧ ἐπιδέδεικται τὸ
σημαινόμενον ὑπὸ τῆς φωνῆς ταύτης εἶναι τὴν εἰς ὕπνον καταφορὰν, ἐγρηγορσίας
μὲν ἀναπεπταμένοις τοῖς ὀφθαλμοῖς, οὐ δυναμένων τῶν κωματωδῶν. οὐκ ἐξ ἅπαντος δὲ
κοιμωμένων ἐπειδὰν μύσωσιν αὐτοὺς, ἀλλ' ἔστιν ὅτε καὶ ἀγρυπνούντων. ἔδειξα δὲ σημαί-
10 νεσθαι τοῦτο δι' ὧν εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης ἐν ὁμολογουμένοις γνησίοις βιβλίοις, τῷ τε πρώ-
τῳ καὶ τῷ τρίτῳ τῶν γνησίων ἐπιδημιῶν ἐκ τῶν συμφραζομένων ἢ φαινομένων, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέ-
λοι, τῷ τοῦ κώματος ὀνόματι. μόνως γὰρ οὕτως εὑρίσκεται τὸ σημαινόμενον ὑφ' ἑκάστης φωνῆς οὐ μὴν ἐν τούτῳ γε
τῷ βιβλίῳ δυνατὸν ἐγένετό μοι μέχρι δεῦρο διὰ τῶν συμφραζόντων εὑρεῖν τὸ σημαινόμενον ἐκ τοῦ κώματος.
ἁπασῶν δὲ τῶν ῥήσεων αἰνιγματωδῶς ἑρμηνευομένων. ἀλλ' οὐδ' ἐν τοῖς ἐφεξῆς οἷόν τε διὰ τῶν συντεταγμένων
ὀνομάτων αὐτῷ, τὸ δηλούμενον εὑρεῖν, ὅθεν ὡς ἐν ἀσαφέσι πάσαις ταῖς ῥήσεσιν, ἀσφαλέστερον ὑπέλαβον εἶναι
τῆς φωνῆς ἀκούειν ταύτης ὡς Ἱπποκράτης ἐχρήσατο. γίγνεσθαι δὲ καταφορὰν αὖ ὡς ἐν ἄλλοις τέ τισιν ὑπομνή-
μασι, κἀν τοῖς περὶ τῶν πεπονθότων τόπων ὑπέδειξα. τὸ μὲν, ὑπὸ πλήθους χρήσου βαρυνομένου τοῦ ἐγκεφάλου
καθάπερ ἐπὶ τῶν μεθυσθέντων. ἔστι δ' ὅτε διὰ φλεγματικὸν χυμὸν ἢ καὶ χωρὶς τοῦ χυμοῦ δύσλυτον ψύξιν. ὅταν
δ' ἀγρυπνίᾳ ζευχθῇ τὸ κῶμα, δακνώδους μίξει χυμοῦ τὴν τοιαύτην διάθεσιν ἐνδείκνυσθαι γίνεσθαι. κατὰ μὲν οὖν τὰ
20 τῶν ἐπιδημιῶν βιβλία, εἴτ' ἐκ τῶν συντεταγμένων εἴτ' ἐκ τῶν συμφραζομένων ἐθέλοι τις ὀνομάζειν, ἐδη-
λοῦτο τοῦ κώματος ἡ διαφορὰ, μετὰ τοῦ καὶ αὐτὸν τὸν Ἱπποκράτην διορίζεσθαι ποτὲ μὲν βαθὺ κῶμα λέγοντα,
ποτὲ δὲ ὑπνῶδες, ποτὲ δὲ ἄγρυπνον ἤ τι τοιοῦτον. κατὰ δὲ τοῦτο τὸ βιβλίον ὃ νῦν ἡμῖν πρόκειται, μήτ' ἐκ
τῶν τοιούτων διορισμῶν. μήτ' ἐκ τῶν συμφραζομένων ἡμῶν δυναμένων νοεῖν τὴν διαφορὰν τοῦ κώμα-
τος, οὐδὲ τὴν ἐξ αὐτῶν πρόγνωσιν οἷόν τε κατασήσασθαι βεβαίως. ἔνθα μὲν οὖν ἤτοι παραφροσύνην,
ἢ φρενῖτιν, ἢ μώρωσιν, ἢ κατοχὴν ἐξ ἧς ἔγραψε συνδρομῆς προλέγει, χρήσιμόν ἐστι τὴν διαφορὰν τοῦ κώ-
ματος ἐπίστασθαι. ἐν δὲ τῇ νῦν προκειμένῃ, παντάπασιν ἄχρηστος ἐστὶν ἡ τοιαύτη γνῶσις. ὥσπερ γὰρ ἐπ' ἄλλων
συνδρομῶν οὐκ ὀλίγα συμπτώματα προστίθησιν ὁ γράψας τὸ βιβλίον οὐδὲν εἰς ἣν ἀποφαίνεται πρόρρησιν
συντελοῦνται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ νῦν ἄχρηστος ἐστὶ πρὸς τὴν ἐνεστῶσαν κρίσιν τοῦ κώματος ἡ μνήμη. προ-
παροξυνόμενον γοῦν τὸν πυρετὸν ἐπὶ τοῖς ἀφρώδεσι διαχωρήμασιν, ἐγὼ μὲν διηνεκῶς εἶδον. ἕκαστος δὲ τῶν ἄλλων
30 ἀναμιμνησκέσθω τῆς ἰδίας αὐτοψίας, οὐ μὴν ἐπί γε τοῖς κώμασιν οἱ πυρετοὶ παροξύνονται πάντως. ἀλλ' ἴσως
ἐθεάσατό τινα κωματώδη ἅμα τε γενόμενον, ἀφρώδη τε διαχωρήσαντα. κἄπειτα παροξυνθέντα. καὶ διὰ τοῦτ'
ᾠήθη συντελέσαι τι τῷ κώματι τῷ γινομένῳ τοῦ πυρετοῦ παροξυσμῷ. καθάπαξ οὖν ἐγὼ μὲν ἀφρώδες ὠνόμα-
σα τὸ διαχώρημα καθάπερ Ἱπποκράτης ἐν τῷ προγνωστικῷ λέγων. ὑδαρὲς δὲ κάρτα, ἢ λευκὸν, ἢ χλωρὸν ἰσχυ-
ρῶς καὶ ἀφρῶδες διαχωρέειν, πονηρὰ ταῦτα πάντα. καὶ κατὰ τῶν ἐπιδημιῶν οὐκ ὀλιγάκις. ἐξηγητὴς δέ τις
τοῦ προκειμένου συγγράμματος, ἔπαφρα καλεῖν ἔφη τὰ τὸν ἀφρὸν ἄνωθεν ἐπικεχυμένον ἔχοντα. ὥσπερ
οὖν τῶν πνευμάτων ὄντων ἢ διαχωρημάτων ἢ οὔρων, ἢ χυμῶν. ἐφ' ὧν ἐν ἄλλῃ τάξει θέσθαι ὁ ἀφρὸς φαίνεται. διότι δὲ
τοῖς πνευματώδεσι πυρετοῖς μόνοις ἀφρώδεις διαχωρεῖται, λέλεκταί μοι πολλάκις. ὥσπερ γε καὶ ὅτι τὰ συνήθη τῶν
ὀνομάτων ἐξαλλάττειν. ὁ τοῦ προκειμένου βιβλίου συγγραφεὺς ἔργον πεποίηται. κἂν μὴ δύνηται τοῦτο πρᾶξαι.
τὰ σημαινόμενα γοῦν ὑπαλλάττειν μετὰ τοῦ καὶ τὴν σύνταξιν αὐτῶν ἐπιτηδεύειν ἐν σολοικώδεσι ποιεῖσθαι σχή-
40 μασιν. εἰ δὲ οὐ βούλει σύνταξιν ὀνομάζειν, ἔξεστί σοι σύνθεσιν αὐτὴν καλεῖν.

Αἱ ἐκ κεφαλαλγίης ἀφωνίαι ἅμα ἱδρῶσι πυρετώδεες χαλῶνται ἐφ' ἑαυτοῦ, ἐπανιόντα χρονιώτεροι ἐπιρρῶσαι
τούτοισιν οὐ πονηρόν.

Διαφωνία τις οὐ σμικρὰ γέγονεν πρὸς ἀλλήλους καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ῥῆσιν, ἄλλων, ἄλλως ἐξηγησαμένων αὐ-
τὴν, ἐγὼ δὲ ὅσα μὲν δυνατόν ἐστί μοι τῶν εἰρημένων ἐν αὐτῇ προσάγειν τοῖς ἀληθέσι, πειράσομαι τοῦτο πρᾶξαι.
τὸ δ' ὑπόλοιπον οὐκ ἐμὸν, ἀλλὰ τῆς τοῦ γράψαντος ἀσαφείας ἔγκλημα. τὸ γὰρ τοιούτων ἀνδρῶν μετὰ πολλῆς
σπουδῆς σαφηνίσαι τὰ λεγόμενα, καὶ συνκατορθῶσαι προελομένων, ἅπαντας ἀπιθάνους φανῆναι, αὐτοῦ τοῦ
συγγραφέως ἐστὶν ἔγκλημα. δοκεῖ δέ μοι τὸ μὲν ἐκ κεφαλαλγίης ἀφωνίαι, διὰ τοῦτο εἰρῆσθαι, διότι σημεῖον ἐστι βού-
λεται τὴν κεφαλαλγίαν τοῦ πεπονθέναι τὴν ἀρχὴν τῶν νεύρων, οὐ τοπικὴν ἐστι διάθεσιν τῆς ἀφωνίας. οἷαι γίνεσθαι
πολλάκις εἰώθασι, ἢ διὰ τὴν τάσιν σφοδρὰν, ἢ ἔκλυσίν τε καὶ χάλασιν τῶν τὴν φωνὴν ἐργαζομένων μυῶν τε καὶ νεύρων.
50 τὸ δὲ ἅμα ἱδρῶσι, πλῆθος ὑγρότητος λεπτῆς, ἢ τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως ἔκλυσιν ἐνδείκνυται. τὸ δὲ χαλῶνται
ἐφ' ἑαυτοῦ. εἰ μὲν ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν ἐξηγητῶν ἤκουσαν ὡς ἐπὶ τῶν ἀκουσίως διαχωρουμένων, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἀκουσό-
μεθα ἤτοι τῆς διανοίας ἐνδείξεται βλάβην, ἢ τῶν κλειόντων τὴν ἕδραν μυῶν τε καὶ νεύρων. εἰ δ' ὡς ἔνιοι νομίζουσι
δηλοῦται τὸ χαλαρὸν ἐπὶ τῆς διαθέσεως, ὅπερ ἐστὶ μετριωτέραν αὐτὴν ἐργάζεσθαι. διὰ μὲν τοὺς ἱδρῶτας φασὶν
ἐκεῖνοι συμβήσεται χρονιώτερον ἐργάζεσθαι τὸ νόσημα. διὰ τοῦτο παραλείπουσιν οὗτοι τὴν τοῦ ἐπανιέντος ἐξή-
γησιν, ἐπειδὴ ταυτὸν ἀναγκασθήσονται λέγειν, ὅπερ ἐπὶ τοῦ χαλῶντος προειρήκασιν. διὰ τοῦτ' οὖν ὑπαλλά-
ξαντες τὸ ε. γράμμα. καὶ γράψαντες τὸ ο, κατὰ τὴν πρὸ τέλους συλλαβὴν, ἐπανιόντα φασὶν εἰρῆσθαι. δη-
λοῦντες δι' αὐτοῦ, τὰ ἐπανερχόμενα νοσήματα, καλοῦσι δὲ ἐπανερχόμενα νοσήματα τὰ μετριάσαντα μὲν
ἐπ' ὀλίγον, αὖθις δὲ παροξυνθέντα. εἰ μέντοι τὰ χαλῶντα ἐφ' ἑαυτοῦ ἐπὶ τῶν διαχωρουμένων ἀπροαιρέτως
εἴρηται, ὁ σύμπας λόγος ἔσται τοιοῦτος. ἂν ἐπὶ κεφαλαλγίᾳ ἀφωνία γένηται τοῦ κάμνοντος πυρέξαντος σὺν

ἱδρῶτι, καὶ χωρὶς προαιρέσεως ἀποκρίνοντα τὰ περιττώματα, κἂν ἐπάνεσίς τις γένηται τῶν συμπτωμάτων ὁμοίως, εἰς χρόνον πλεῖστα ἐκπίπτει τὰ τοιαῦτα νοσήματα. πρόδηλον δὲ ὅτι χαλεπῶν συμπτωμάτων εἰρημένων οὐκ ἐχρῆν εἰπεῖν μόνον, ὅτι χρονιώτερον γίνεται, ἀλλὰ καὶ πρὸ αὐτοῦ πότερον ἐλπίζειν χρὴ σωθήσεσθαι τοὺς οὕτω νοσοῦντας, ἢ τεθνήξεσθαι. παραλιπὼν, ὁ γράψας αὐτὰ περὶ τοῦ χρονίσαι μόνον ἐδήλωσε. ἀλλὰ τούτῳ πάλιν ἐναντιοῦται τὸ κατὰ τὴν τελευτὴν εἰρημένον. ἐπιῤῥιγῶσαι τούτοισιν οὐ πονηρὸν, ὅπερ ἔνιοί φασιν ἡμαρτῆσθαι. χρῆν γὰρ ἄνευ τῆς ἀποφάσεως πονηρὸν, οὐ μετ' αὐτῆς οὐ πονηρὸν γεγράφθαι. συγχωρηθείσης δὲ, τῆς ἐν ἅπασι τῶν ἀντιγράφων εὑρισκομένης γραφῆς, ἥ τις ἐστὶ μετὰ τῆς ἀποφάσεως, εἰκότως φασὶν εἰρῆσθαι τὸ ῥῖγος οὐ πονηρὸν εἶναι διὰ τὴν φύσιν ἐκλελυμένην ἐπεγείρειν. ὅτι δὲ ἐκλέλυται, τήν τε ἀφωνίαν καὶ τὴν ἀκούσιον ἀπόκρισιν τῶν περιττῶν καὶ τοὺς ἱδρῶτας δηλοῦν.

Χ εῖρες τρομώδεες, κεφαλαλγέες τραχήλου ὀδυνώδεες, ὑπόκωφοι, οὐρέοντες μέλανα διεδασυσμένα οἷσι ταῦτα,
10 μέλανα προσδέχεσθαι ἥξειν ὀλέθρια.

Η μὲν κεφαλαλγία τούτοις τὴν κεφαλὴν ἐνδείκνυται πάσχειν ὥσπερ γε καὶ ἡ τῆς ἀκουστικῆς αἰσθήσεως βλάβη, τὸν ἐγκέφαλον αὐτόν. ὥς τε καὶ τὴν ὀδύνην τοῦ τραχήλου καὶ τὰς τρομώδεις χεῖρας τὴν τῶν νεύρων ἀρχὴν πεπονθυῖαν βεβλάφθαι. τὰ δ' οὖρα μέλανα πολλάκις εἴρηται τῆς ἑτέρας ἀρχῆς εἶναι πάθος. καὶ γίνεται ἐστὶν διὰ σφοδροτάτην θερμότητα. τὰ δ' οὖρα τὰ διεδασυσμένα, τῶν ἀσαφεστέρων εἰσὶν ἐπιτετηδευμένων. ὥσπερ καὶ ἄλλα πολλὰ κατὰ ὅλον τὸ βιβλίον, ἵνα κἀνταῦθα φλυαρεῖν ἔχωσιν οἷς φίλον ἐστί. κατὰ γοῦν τὸ προγνωστικὸν ἁπάσας τῶν οὔρων τὰς διαφορὰς αἳ γίνονται τοῖς ὀξέως νοσοῦσι διερχόμενος οὐκ ἐμνημόνευσε δασέων οὔρων. ὥσπερ οὐδ' ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν ἢ κατὰ τοὺς ἀφορισμούς, ἀλλ' οἵ γε τὰ τοιαῦτα μὲν ἀποφαίνεσθαι τολμηροὶ, περὶ ὧν οὐ τὴν γνῶσιν ἀκριβῆ λαβεῖν ἐστὶν, οὔτ' εἰ λάβοιμεν, ἔχειν τι πλέον ὧν ἐπιστάμεθα, τὰ δ' ὄντως χρήσιμα μὴ γινώσκοντες ἀνώμαλον ἔχειν φασὶ τὴν ἐπιφάνειαν τὰ δασέα τῶν οὔρων, ἐξοχαῖς βραχείαις τε
20 καὶ λευκαῖς, οἷόνπερ θριξὶ τετραχυσμένα, καὶ τινὲς μὲν αὐτῶν ὀφρυώδη φασὶν εἶναι τὰ τοιαῦτα τῶν οὔρων. ἀφρὸν λεπτὸν ἐπιπολῆς ἀνωμάλως διεσπασμένον ἔχοντα. τινὲς δὲ, παχέα μὲν αὐτὰ κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ἔχειν τα σκληρότητα, πάνυ λεπτὴν ὡς ψάμμον. ἀλλά γε ταῦτα πάντα διελθοῦσιν ἡμῖν οὐδὲν πλέον. αὐτὸς γὰρ ἐπὶ τῷ τέλος τῆς ῥήσεως ἔγραψε μέλανα προσδέχεσθαι ἥξειν. καὶ τούτῳ γε πάλιν αὐτῷ προσέθηκεν ὀλέθριον. εἴρηκε δὲ ἔμπροσθεν αὐτὸν οὐρεῖν μέλανα. τὸ γοῦν ἐλπὶς μέλανα ἥξειν ἀπολείπεται περὶ τῶν διαχωρουμένων, ἢ ἐμουμένων ἀκοῦσαι. περιττὸν δὲ ἀναμένειν ἐκεῖνα προῤῥήσεως ἕνεκεν, ὀλεθριώτερα αὐτὸν ἑωρακότα σημεῖα οὖρα μέλανα, πρὸς τῷ μήτε διαπαντὸς, μήτε ὡς τὸ πολὺ μελάνων οὔρων γινομένων ἐκκρίνεσθαι διὰ γαστρὸς ἢ ἐμεῖσθαι ἕπεσθαι διαπαντὸς μέλανα. διό μοι δοκεῖ καὶ ὁ Διοσκουρίδης ὑπομέλανα γράψαι τὰ τοιαῦτα οὖρα, προσθεὶς τὴν ὑπὸ πρόθεσιν, ἵνα προῤῥητικόν τι κἂν ὀλίγον ὁ λόγος ἔχῃ. περιττὴ δὲ παντοίως ἔσται τῶν ἄλλων συμπτωμάτων ἡ προσθήκη. τὰ γὰρ ὑπομέλανα οὖρα ῥοπὴν ἔχοντα πρὸς τὸ μέλανα γίνεσθαι τῆς ἰδέας δεῖται τοῦ
30 πυρετοῦ, διοριζομένης ἀσφαλεστέραν πρόῤῥησιν, ἑτέρου δὲ οὐδενός. ἐὰν γὰρ ἱκανῶς ᾖ δριμὺς καὶ πυρώδης ὁ πυρετὸς ἡ μετάπτωσις εἰς τὸ μέλανα τῶν ὑπομελάνων οὔρων ἔσται ῥᾳδίως. ἐὰν δὲ μὴ τοιοῦτος, οὐ πάνυ τι πυρώδης, τούτῳ τρομώδεις αἱ χεῖρες. ὥσπερ καὶ ἡ κεφαλαλγία καὶ τὸ ὑπόκωφον, καὶ τὸ τοῦ τραχήλου ὀδυνῶδες. ταῦτα γὰρ ἅπαντα φρενιτικὰ σημεῖα.

Δ ἱ μετ' ἐκλύσεως κατόχως ἀφωνίαι, ὀλέθριαι.

Πάλιν κἀνταῦθα λόγον ἔγραψε κατὰ μέρος ὥσπερ καὶ πρόσθεν ἡνίκα ἔλεγεν, αἱ παραφροσύναι κάκισται κοινῶς πᾶσι τοῖς τοιούτοις εἰσὶν, ὃ καὶ τοῖς ἰδιώταις δῆλον ὑπάρχει, τὸ, τὰ μεγάλα πάθη τοῖς προκεκμηκόσι τὴν δύναμιν ὀλέθρια γίνεσθαι. ἀλλ' ὅπερ ἐκεῖ προεξαδυνατησάντων ἐστὶν ἐνταῦθα μετὰ ἐκλύσεως εἶπε. δύναται δέ τις καὶ μετὰ ἐκλύσεως ἢ ἀσθενείας ἢ ἀῤῥωστίας εἰπὼν, ἐκπέμψαι φαντασίαν τοῖς πολλοῖς καὶ ἀμαθέσιν ἄλλο τι λέγειν. δύναται καὶ τῶν κατὰ μέρος παθῶν μνημονεύειν ἵνα ἐν τῷ δὲ δόξῃ λέγειν ἄλλοτε ἄλλα. καὶ γὰρ
40 αἱ περιπνευμονίαι καὶ αἱ πλευρίτιδες ἐν ἀσθενείᾳ δυνάμεως γινόμεναι καὶ πᾶν ὁτιοῦν πάθος ἰσχυρὸν, ὀλέθριόν ἐστιν. ὅπου γὰρ οὐδὲ οἱ τὴν δύναμιν ἰσχυροὶ διασώζονται πάντες ἐξ αὐτῶν, εὔδηλον ὡς τῶν ἀσθενῶν οὐδένα σωθῆναι δυνατόν ἐστι. νῦν μὲν οὖν ἐμνημόνευσε δύο συμπτωμάτων ἑπομένων τῇ βλάβῃ τοῦ ἐγκεφάλου. καὶ θάτερον δ' αὐτῶν μόνον εἰπὼν τις ἀληθεύει. καὶ γὰρ αἱ μετ' ἐκλύσεως κατοχαὶ μοχθηραὶ, καὶ αἱ μετ' ἐκλύσεως ἀφωνίαι παραπλησίως αὐταῖς.

Γ λευροῦ ἄλγημα ἐπὶ πτύσεσι χολώδεσιν ἀλόγως ἀφανισθὲν ἐξίστανται.

Καὶ τούτου τοῦ λόγου τὸ καθόλου πολλάκις εἴρηται πάντων τῶν ἀλόγως ἀφανισθέντων κακόν τι σημαινόντων καὶ ἐνταῦθα δὲ πρόσκειται τὸ κατὰ μέρος τι κακὸν γιγνόμενον ἐπὶ χολώδεσι πτύσμασιν ἐν πλευριτικοῖς πάθεσιν ἐξαίφνης ἀφανισθεῖσιν, οὐ μὴν διαπαντὸς ἢ πλειστάκις. ἀλλ' ὅταν ἡ μετάστασις τοῦ χολώδους ἐπὶ τὴν κεφαλὴν γένηται, τηνικαῦτα μόνον οἱ κάμνοντες ἐξίστανται. τῷ μέντοι συνήθει τῆς ἑρμηνείας ἤδη χρησάμενος ὁ γρά-
50 ψας τὸ βιβλίον, ἀλλόκοτον ἐποίησε τὴν λέξιν, οὐκ ἐχόντων ἡμῶν τινὶ τὸ ἐξίστανται συντάξομεν. ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ τῇ λέξει τῷ τῆς πλευρᾶς ἀλγήματι φαῦλος γε αὐτοῦ πλευροῦ ἄλγημα ἀλόγως ἀφανισθὲν ἐξίσταται. πάνυ δ' ἀκύρως ἂν εἴη λεγόμενον, τὸ τοῦ πλευροῦ ἄλγημα ἀλόγως ἀφανισθὲν ἐξίσταται. κἂν δ' ἀντὶ τοῦ ἐξίστανται, ἐξίσταται γράφωμεν χωρὶς τοῦ ν. τῆς πρὸ τέλους συλλαβῆς διὰ μόνου τοῦ τ, καὶ α. καὶ οὕτως ἄτοπος ἡ ἑρμηνεία γίνεται. καὶ πολὺ χείρων αὐτῆς. τὸ μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν παθῶν ἐπὶ τὸν κάμνοντα, σολοικώδης ἡ μετάβασις γίνεται. τὸ δ' ἄνευ τοῦ ν, λεγόμενον ἐξίσταται, τὴν ἀρχὴν οὐδ' οὕτως τι πρότερον σημαίνει δυνατὸν εὑρεῖν. κατὰ φύσιν δ' ἦν εἰρηκέναι πλευροῦ ἀλγήματος ἐπὶ πτύσμασι χολώδεσιν ἀλόγως ἀφανισθέντος, οἱ κάμνοντες ἐξίστανται. σημαίνοντος δηλονότι τοῦ ἐξίστανται, παρακοπὴν σφοδρὰν καὶ μανιώδη.

Ἐπὶ τραχήλου

Ἐπεὶ τραχήλου ἀλγήματι κωματώδει ἱδρώδει κοιλίη φυσηθεῖσα, εἰ δέ τι πρὸς ἀνάγκην ὑγρὰ, χαλῶσα, ὑποπεριπλυθεῖσα, ἐκ τουτέων ἄχολα ἐξίστανται, τὰ τοιαῦτα διασωζόμενα μακροτέρως διανοσέει. ἆρά γε εἰσὶν ἄχολοι περιπλύσιες εὐηθέστεραι, καὶ τὸ φυσῶδες ὄγκω προσωφελέοι;

Καὶ κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν ἀνωμοιογενῶν ἐστὶ συμπτωμάτων ἄθροισμα. τραχήλου μὲν γὰρ ἄλγημα μετὰ κώματος, ἐν τῇ κεφαλῇ νοσώδη διάθεσιν εἶναι σημαίνει. ὁ δ' ὡς σύμπτωμα καὶ μὴ κριτικὸς ἱδρὼς, ἤτοι πλῆθος ἢ ἀρρωστίαν ἐνδείκνυται τῆς ἑκτικῆς τε καὶ καθεκτικῆς ὀνομαζομένης δυνάμεως. ἐμφυσηθεῖσα δ' ἡ γαστὴρ, αὐτὸ δὴ τοῦτο πεπονθέναι τὸ μόριον δηλοῖ τὴν γαστέρα. τὸ δὲ πρὸς ἀνάγκην ὑγρὰ χαλᾶν, ὑποπεριπλυθεῖσαν δὲ τοῦτο ποιεῖν, τὸ ἧπαρ ἐνδείκνυται πεπονθέναι. ἐξίστασθαι δὲ ὅπερ ἐστὶ παρακόπτειν σφοδρῶς τούτοις φησὶ καίτοι μηδενὸς σημείου γενομένου τῆς ἐκστάσεως. τὸ γὰρ κωματῶδες εἴρηται μόνον ἐναντίου πάθους ὑπάρχειν ἐκστάσει. πλὴν εἰ τὸ τραχήλου τις ἄλγημα φησὶ τῆς ἐκστάσεως εἶναι σημεῖον. ὃ μηδὲ τὴν ἁπλῆν παραφροσύνην σημαίνειν δύναται μόνον αὐτό γε τοῦ καὶ ἄλλα προσελθεῖν αὐτῷ σημεῖα. οἷον ἀγρυπνίαν. κεφαλαλγίαν. ὄμμα θρασύ. θρασεῖαν ἀπόκρισιν. ὕπνους ταραχώδεις. ἤ τι κατὰ τὰς αἰσθήσεις, ἢ προαιρετικὰς κινήσεις βεβλαμμένον. εἰκότως οὖν αὐτί τοῦ ἐξίστανται ἔνιοι ἐφίστανται ὑπὲρ τῶν διαχωρημάτων εἰρῆσθαι φάσκοντες αὐτὰ, καὶ συνῆφθαι μᾶλλον ἐκείνοις. ὡς εἶναι τὸ συνεχὲς τῆς λέξεως, τοιόνδε. κοιλίη φυσηθεῖσα. εἰ δέ τι πρὸς ἀνάγκην ὑγρὰ χαλῶσα ὑποπεριπλυθεῖσα, ἐκ τουτέων ἄχολα ἐφίστανται. τούτοις οὖν ἐφεξῆς εἰπὼν, τὰ τοιαῦτα διασωζόμενα μακροτέρως διανοσέει. τελευταῖον ἔγραψεν. ἆρά γε ἄχολοι περιπλύσιες εὐηθέστεραι, καὶ τὸ φυσῶδες ὄγκω προσωφελέει. ὡς εἰ καὶ οὕτως εἶπε. καὶ φυσῶδες ὄγκωμα προσωφελοῦσι. τοῦτο δ' αὐτὸ πάλιν, ἴσον δύναται, τῷ, τοὺς φυσώδεις ὄγκους ὠφελεῖν. εἰ δὲ ἀλλόκοτός σοι ἡ σύνταξις εἶναι δοκεῖ, χρὴ συγγινώσκειν τοῖς οὕτως ἐξηγουμένοις. παμπολλα γὰρ ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ τοιαῦτα φαίνεται ἀσυνήθεσι τῶν ὀνομάτων ἑρμηνευόμενα. εἰκότως δὲ φαίνεται ζητῶν εἰ ἄχολοι περιπλύσεις τοὺς τοιούτους ὄγκους ὠφελέουσι. τεκμαιρόμενος τοὺς φυσώδεις οὐκ ὑπὸ χολῆς ἀλλ' ὑπὸ ψυχρῶν ὑγρῶν ὑδατωδῶν κατὰ τὴν σύστασιν ἅμα πνεύματι φυσώδει γίγνεσθαι. κατ' αὐτὴν μὲν οὖν τὴν ἐξήγησιν ὁμολογεῖν ἀλλήλοις φαίνεται ταῦτα. καὶ καλῶς ὑπό τινων γέγραπται τὸ συνίσταται, ἢ ἐφίσταται κατὰ τῶν διαχωρημάτων, καὶ μᾶλλόν γε αὐτὸ τὸ ἐφίσταται. διότι γάρ ἐστιν ἄχολα, διὰ τοῦτο ἐφίσταται καὶ πρὸς ἀνάγκην μόγις χαλᾶται, τουτέστι μετὰ τοῦ πραγματεύσασθαί τι τὸν ἰατρόν, ἐκ περιττοῦ δὲ πάλιν φαίνεται τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν ὑπὲρ τραχήλου ἀλγήματι κωματώδει συνῆφθαι. κατὰ μηδὲν συνημμένον τοῖς περὶ τὴν κοιλίαν συμπτώμασι. ἔοικεν οὖν ὥσπερ ἄλλας πολλὰς συνδρομὰς ἐφαίνετο τεθεαμένος ἐφ' ἑνὸς ἢ δυοῖν, ὑπὲρ τὸ γράφειν ἄρξασθαι, καὶ νῦν οὕτω πεποιηκέναι χωρὶς τοῦ προγράψαι τὸν ἄρρωστον ὀνόματι, καθάπερ ἐπ' ἄλλων ἐποίησε. καὶ εἴπερ τοῦθ' οὕτως ἔχει, δυνατόν ἐστιν ἐν ἀρχῇ μὲν τῆς νόσου, πλῆθός τι χυμῶν ψυχρῶν μὲν τῇ κράσει. λεπτῶν δὲ τῇ συστάσει, τὰ περὶ κεφαλὴν καὶ τράχηλον ἐνοχλοῦντα μόρια. μεταρρυέντα δὲ εἰς τὰ κατὰ τὴν γαστέρα, τόν τε φυσώδη κατ' αὐτὴν ἐργάσασθαι ὄγκον, καὶ τὰ διαχωρήματα λεπτὰ καὶ ὑδατώδη ποιοῦσαι, καὶ διὰ τοῦτο μένοντα κατὰ τὴν γαστέρα καὶ μὴ διεξερχόμενα καθάπερ τὰ χολώδη καὶ δάκνοντα. διαφέρει δὲ οὐ σμικρὸν, ἢ τὰ συμβάντα τινὶ διηγουμένου τοῦ, τὸ βιβλίον γράψαντος, αἰτίας αὐτῶν ἡμᾶς ἀποδιδόναι πιθανὰς, ὡς ἐν τῷ τῶν ἐπιδημιῶν ἐποιήσαμεν, ἢ ὡς καθολικοὺς τοὺς λόγους ἐξετάζειν. ἀρχὴ μὲν γὰρ τῆς κεφαλῆς εἰς τὴν γαστέρα μεταρρυῆναι τὶς δύναται χυμὸς, ὥσπερ γε καὶ εἰς τὸν φάρυγγα καὶ λάρυγγα καὶ πνεύμονα. καὶ εἰς θώρακα καὶ διάφραγμα. καὶ σπλῆνα καὶ ἧπαρ. καὶ ὁτιοῦν ἄλλο. καθάπερ γε κἀξ ἐκείνων γε ἑκάστου πάλιν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν ἀνενεχθῆναι. τὸ δ' ἤτοι διαπαντὸς ἢ πλειστάκις εἰς ἓν τῶν εἰρημένων τὴν μετάστασιν γίνεσθαι, ψεῦδος, ὅπερ αἱ πλεῖσται τῶν κατὰ τοῦτο τὸ βιβλίον ἐνδείκνυνται ῥήσεις, ἐφ' αἷς ἁπλῶς ἀποφαίνεται χωρὶς τοῦ προσθεῖναι τὸν ἐπαπορητικὸν σύνδεσμον, ἢ τὸν ἄρρωστον αὐτὸν ὀνόματι. ἀλλά γε κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν εἰπὼν, ἆρά γε εἰσὶν, αἱ ἄχολοι περιπλύσιες εὐηθέστεραι. δῆλος ἐγένετο μὴ θαρρεῖν ὡς καθολικῷ τῷ λόγῳ. τὸ δὲ εὐηθέστεραι ῥῆμα σημαίνει μὲν καὶ τὸ κακοηθέστεραι. καὶ πολλάκις κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον τούτῳ φαίνονται κεχρημένοι πολλοὶ τῶν παλαιῶν. σημαίνει δὲ καὶ τὸ εὔφοροι. κέχρηνται γὰρ καὶ τούτῳ τινὲς τῶν παλαιῶν καθὸ καὶ νῦν ἔοικεν εἰρῆσθαι συνεμφαίνει γὰρ τὸ κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς ῥήσεως εἰρημένον προσωφελέειν.

Κοιλίης περίτασις πρὸς ἀνάγκην ὑγρὰ, χαλῶσα, ταχὺ ὄγκου μένει ἔχει τι σπασμῶδες. οἷον καὶ τῷ Ἀσπασίου υἱῷ. τὸ ἐπιρριγῶσαι τούτοις ὀλέθριον. ἐκ τουτέων σπασμώδης γενηθεὶς καὶ ἐμφυσηθεὶς μακρότερον διανοσήσας, σώματι ὄψις χλωρὴ ἐπεγένετο.

Εἴρηταί μοι καὶ πρόσθεν ὡς ἡ διδασκαλία τῆς ἰατρικῆς θεωρίας ὑφ' Ἱπποκράτους διὰ τῶν καθόλου γέγονεν ἐν ἅπασι τοῖς γνησίοις βιβλίοις προχειριζομένου ποτὲ καὶ τῶν κατὰ μέρος ἕνια παραδείγματος ἕνεκα πρὸς σαφήνειαν τῶν μανθανόντων. ἐπεὶ δ' οὐκ ἀπόχρη τὰ καθόλου θεωρήματα μαθεῖν, εἰς τὸ διαγινώσκειν ἑτοίμως ὑπὲρ τῶν ὄντων αὐτὰ χωρὶς τοῦ γυμνάζεσθαι, διὰ τοῦτο γυμνασίας ἕνεκα, ἔγραψε τοὺς ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν ἀρρώστοις. ἐφ' ὧν οὐδὲν παρέλιπεν τῶν συμβάντων αὐτοῖς. ἡ δ' ὑπὸ τοῦ τὸ προρρητικὸν γράψαντος ἀνδρὸς ποιουμένη διδασκαλία, δέδεικται μὲν ἤδη πολλάκις οὐκ ἔχουσα τὸ καθόλου, πλὴν εἰ μὴ σπανίως. ἀπολειπομένη δὲ καὶ τῆς κατὰ μέρος ἀκριβοῦς διηγήσεως ὁποῖα γέγραπται κατὰ τοὺς ἐν τοῖς ἐπιδημιῶν ἀρρώστοις, ἔνθα πρῶτον μὲν ἐὰν ἐπίσημον ἐστί τι τῶν προκαταρξάντων αἰτίων ἐδήλωσε λέγων. οἷον εἴ τις ἐκ κόπων. ἢ γυμνασίων ἀκαίρων. ἢ μέθης ἤρξατο νοσεῖν. εἶθ' ὅτι, τὴν μὲν πρώτην τῶν ἡμερῶν, ἐγένετο ταυτὶ περὶ αὐτὸν, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ταυτὶ, καὶ οὕτως κατὰ τὴν τρίτην καὶ τὴν τετάρτην, καὶ τὰ ἐφεξῆς ἅπαντα διηγεῖται τὰ γενόμενα, τοῖς παρ' αὐτοῦ μεμαθηκόσι τὴν καθόλου θεωρίαν ἐφαρμόττειν προτρέπων τοῖς πεπονθόσι κατὰ τοὺς ἀρρώστους. μετὰ τοῦ καὶ αὐτὸν πολλάκις ἐνίοτε πρὸς τὴν γυμνασίαν, ὡς ἐπιδέδεικταί μοι κατὰ τὰς ἐξηγήσεις αὐτοῦ. ὁ γοῦν ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ

γράφων ἀῤῥώστους ἀπὸ τῆς τοιαύτης διηγήσεως. ἐπείπερ ὀφθεῖεν ἅπαξ ἤδη βούλεται καὶ δήλου θεωρήματα συνίστασθαι, σφαλλόμενος ἐν πολλοῖς οὐ σμικρὰ καθάπερ ἐν τῷ τὸ ἕτερον γινόμενον, ἑτέρῳ προσιέμενον ὥσπερ καὶ νῦν. τῷ γοῦν ἀπασίου υἱῷ τὰ περὶ τὴν γαστέρα συμπτώματα γράψας μόνον, σπασμώδη τινὰ κοινὰ ἔχειν αὐτά, τρία δ' ἐστὶν ἃ ἔγραψε συμπτώματα, πρῶτον μὲν κοιλίης περίτασις. ἐφεξῆς δ' αὐτῆς, τὸ πρὸς ἀνάγκην ὑγρὰ χαλᾶν. ὅπερ αὐτίκα διαχωρεῖν εἴωθε λέγειν. καὶ τρίτον ἐπ' αὐτοῖς, τὸ ταχέως ὀγκοῦσθαι. συνεκφαίνει δὲ τούτῳ καὶ τὸ μειοῦσθαι τὴν αὐτὴν ἴσως ἐπὶ τοῖς ὑγροῖς διαχωρήμασι. καὶ γὰρ ἐφεξῆς αὐτῶν εἴρηται τὸ ταχὺ ὀγκούμενον, τούτοις δὲ τοῖς συμπτώμασι μόνοις ἐλπίζεσθαι σπασμῶδές τι, ἐάν τις τῶν νοσούντων οὕτως ἀνθρώπων προσέχει, σφαλήσεται μὲν πάνυ πολλάκις. ἐπιτύχῃ δ' ἄν ποτε καὶ ἅπαξ ἐν τῷ σπανίῳ. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ταῦτα γράψας ὅμοια τοῖς νῦν εἰρημένοις συμπτώμασι κατὰ τὴν γαστέρα προειρηκὼς ἐν τῇ πρὸ ταύτης ῥήσει, περὶ σπασμοῦ λόγον πεποίηται οὐδένα. καίτοι τραχήλου πόνον εἰρηκὼς γεγονέναι μετὰ κώματος. ἔχει δ' ἡ ῥῆσις ὧδε. ἐπὶ τραχήλου ἀλγήματι κωματώδει ἱδρῶτι κοιλίη φυσηθεῖσα, εἰ δέ τι πρὸς ἀνάγκην ὑγρὰ χαλῶσα, ὑποπεριπλυθεῖσα. δῆλον οὖν ὅτι τὰ μὲν κατὰ τὴν κοιλίαν συμπτώματα, παραπλήσια τοῖς νῦν εἰρημένοις εἰσίν, ἔξωθεν δ' αὐτῶν, ἄλγημα τραχήλου πρόσκειται νευρώδους μορίου. καὶ πλησίον ἐγκεφάλου κειμένου, καὶ τὸν νωτιαῖον περιέχοντος, μετὰ τοῦ καὶ τὸν ἐγκέφαλον ἤδη πεπονθέναι. τὸ γὰρ κωματῶδες ἐκείνου σύμπτωμα πιθανώτερον ἦν ἐπὶ τοῦ κάμνοντος οὕτως γεγράφθαι τὸ ἔχειν τι σπασμῶδες. οὐκ ἐπὶ τοῦ νῦν. ἐφ' οὗ δυνατόν ἐστιν ἕτερον τι σύμπτωμα γεγονέναι τοῦ σπασμοῦ δηλωτικὸν ὃ παρέλιπεν ἐν τῇ διηγήσει. εἰ μὴ ἄρα τὸ ἐπιῤῥιγοῦν αὐτὸ εἰρημένον ἐν αὐτῇ νομίζει τις σπασμοῦ σημεῖον. εἴρηται γὰρ καὶ τοῦτο τῶν ἐξηγητῶν ἐνίοις. οὐδὲ τὰς ὁσημέραι τριταίας τε καὶ τεταρταίας περιόδους ὁρῶσι μετὰ σφοδροτάτου ῥίγους ἐνίοις γινομένας, οὐδὲν ἐχούσας σπασμῶδες. ἀλλ' οὕτως εἰσὶ σοφώτατοι τὰ τῆς ἰατρικῆς, οἱ τὰ τοιαῦτα γράφοντες, ὡς ἡγεῖσθαι νεύρων εἶναι τι πάθος τὸ ῥίγος ὡς σπασμὸν καὶ τρόμον. οὔτε δὲ διότι σπασμώδης ὁ τοῦ ἀπασίου υἱὸς ἐγένετο, δύναιτ' ἄν τις εἰπεῖν ἁπάντων μὴ γεγραμμένων τῶν συμβάντων αὐτῷ. οὔτε διατί χλωρὰ σηπεδὼν ἐν τοῖς κατὰ τὸ στόμα τόποις ἐγένετο. κακοχυμίας μὲν γὰρ ἔκγονα τὰ τοιαῦτα παθήματα. πόθεν δ' ἤθροισέ ποτ' αὐτήν, ἄδηλον. οὐκ εἰδότων ἡμῶν ὅπως διῃτήθη. οὐ μὴν οὐδὲ τὰ κατὰ τὴν κοιλίαν αὐτοῦ γινόμενα, σηπεδονώδους καὶ κακοχυμίας σημεῖον. πρὸς τῷ μηδὲ τίνα λέγει τὴν χλωρὰν σηπεδόνα γινώσκεσθαι σαφῶς. ἐπειδὴ χλωρὰ καὶ τὰ τὴν ἰώδη χροιὰν ἔχοντα καλοῦσι καὶ τὰ τὴν ὠχράν.

T Αἱ κατ' ὀσφὺν καὶ τὰ λεπτὸν χρόνια ἀλγήματα πρὸς ὑποχόνδριον γριφόμενα ἀποσιτικὰ ἅμα πυρετῷ. τούτοισιν εἰς κεφαλὴν ἄλγημα σύντονον ἐλθὸν κτείνει ὀξέως τρόπῳ σπασμώδει.

Εἴθ' ὑπὸ λεπτὸν ἢ κατὰ λεπτόν, ἑκατέρως γὰρ γράφουσιν, ἀσάφειαν ἔχει πολλήν, διὸ τινὲς ἔγραψαν ὑπὸ πλευρόν, οἱ δ' οὖν ὑπὸ λεπτόν, ἢ κατὰ λεπτὸν γράψαντες, ἐσχίσθησαν ταῖς γνώμαις. ἔνιοι μὲν, ἔντερον λεπτὸν εἰρῆσθαι λέγοντες. ἔνιοι δὲ τὸ πλατὺ καὶ ἱερὸν ὀνομαζόμενον ὀστοῦν. εἰσὶ δ' οἳ καὶ τρίτον τι τούτων ἐποίησαν. ὡς λέγειν ἄμφω ἅμα καὶ συνάπτουσι τὸν λόγον, τοῖς ἐπιφερομένοις. φασὶ γὰρ ἀπὸ τῆς ἐπιπολῆς ἥπατος φλεβὸς ἀποφύσεις τε καὶ κατασχίσεις παμπόλλας κατὰ τὸ μεσάραιον γίγνεσθαι. τούτων οὖν παχυνουσῶν, ὀδύνας ἕπεσθαι κατὰ τὴν ὀσφὺν οὐ συνεχεῖς. ἀλλὰ κατὰ λεπτάς τινας διαστάσεις. ἅς τινας ἀνάγεσθαί τε καὶ συνάγεσθαι. καὶ διὰ τοῦτο συσπᾶσθαι πρὸς τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον, ἐπὶ τὰς πύλας τοῦ ἥπατος. ἔνθα τὴν δὴ ῥίζαν εἶναι τοῦ πάθους ὑποτίθενται φλεγμαινούσης τῆς φλεβὸς ταύτης ἅμα ταῖς ἀποφύσεσιν ἁπάσαις. διατί δ' οὕτως ἀκούειν χρὴ τοῦ γριφόμενα, παραλείπουσι μὲν οὗτοι. λέγουσι δ' ἄλλοι τινὲς παρὰ τὸν γρῖφον ὠνομάσθαι. καλεῖται δ' οὕτως τι τῶν ἁλιευτικῶν δικτύων, οὐχ ὡς οὗτοι νομίζουσι διὰ τοῦ φ. γραφόμενον. ἕτερον γὰρ τὸ τῆς φωνῆς σημαινόμενον ταύτης. ἀλλὰ διὰ τοῦ π. διὸ καί τινες ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει γριπόμενα γράφουσι. τινὲς δὲ τοὺς εἰλουμένους ὑμένας, γριφομένους φασὶ λέγεσθαι συνήθως, ὅταν τις διαγράφῃ τε καὶ διαγινώσκῃ τῷ δακτύλῳ. ἐκ μεταφορᾶς οὖν τὰ τοῖς δακνομένοις τε καὶ διαγραφομένοις ἀλγήματα γινόμενα κεκλῆσθαι γριφόμενα. τινὲς δὲ καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ῥήσεως εἰρῆσθαί φασι τὰ κατὰ τὴν ὀσφὺν καὶ κατὰ λεπτὸν χρόνια ἀλγήματα, ὡς εἰ καὶ κατὰ τὸν δεύτερον τρόπον εἰρήκει, τὰ κατὰ σμικρὸν ἀλγήματα γινόμενα. τουτέστι τὰ ἀσθενῆ. συγχωρήσαντες οὖν καὶ τοῖς οὕτως ἐξηγουμένοις καὶ τοῖς τὰς πύλας τοῦ ἥπατος πάσχειν ὑπολαμβανομένοις ὀρθῶς εἰρῆσθαι πάντα. καὶ γὰρ τὸ ἀποσιτεῖν κατὰ τῶν ἀνορέκτων εἰρημένον, ἕν τι τῶν τεκμηρίων εἶναι φασὶ τοῦ πεπονθέναι τὸ ἧπαρ, ἀκούσωμεν παρ' αὐτοῦ τίς ἐκ τῶν οὕτως εἰρημένων ἡμῖν ὠφέλεια γενήσεται. φησὶ γὰρ ὁ γράψας τὴν ῥῆσιν. τούτοισιν ἐν κεφαλῇ ἄλγημα σύντονον ἐλθόν, κτείνει ὀξέως τρόπῳ σπασμώδει. ἆρ' οὖν συμβουλεύουσιν ἡμῖν προειπεῖν ἑπόμενα πάντα ταῦτα, τὸ μὲν γὰρ ὅτι δύναται μετάστασις, οὐ μόνον ἐπὶ κεφαλήν, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἄλλο μόριον γενέσθαι τῶν λυπούντων, εἴτ' οὖν τὸ μεσεντέριον εἴτε καὶ τὸ ἧπαρ πάσχειν βούλονται, συγχωρήσειεν ἄν τις. τὸ δ' ὅπως μεταστήσεται πρὶν γενέσθαι τινὰ τῶν ἰδίων τῷ μορίῳ συμπτωμάτων, τοῦτ' οὐκ οἷόν τε προγνῶναι. γινομένην μέντοι γνωρίσαι τὴν μετάστασιν. καὶ μάλισθ' ὅταν παύσηται τὰ πρότερον λυποῦντα. καὶ μέντοι καὶ τοιαῦται μεταστάσεις ἐπὶ ἀῤῥώστων ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν γεγραμμέναι εἰσί, καὶ ὅπερ καὶ νῦν ἐγέγραπτο. τῶν δὲ τινῶν εἰρημένων κατὰ τὴν κοιλίαν συμπτωμάτων, εἶτα ἀφανισθέντων ἐξαίφνης, ἤλγησεν ὁ κάμνων σφόδρα κατὰ κεφαλῆς, ἔφαμεν ἂν εἰς ταύτην γεγονέναι τὴν μετάστασιν. οὐ μὴν ὅ,τι περ ἂν ἐργάσηται βεβαίως ἦν εἰπεῖν, πρὶν ἄλλο τι φανῆναι σημεῖον ἢ καταφορᾶς ἢ παραφροσύνης. ἢ σπασμοῦ. δυνατὸν μὲν γὰρ καὶ τοῦτο γίγνεσθαι. δυνατὸν δὲ καὶ τὴν φύσιν ἰσχυροτέραν τοῦ νοσήματος εὑρεθεῖσαν, αἱμοῤῥαγίας ἐργάσασθαι διὰ ῥινῶν ἢ παρωτίδας ἐγεῖραι. μεμαθήκαμεν γὰρ τούτων ἁπάντων ἀρχομένων γίνεσθαι σημεῖα. πρὶν δ' ἄρξασθαι, τὸ τῆς κεφαλῆς ἄλγημα μόνον ὑπάρχον, ὑποψίαν μὲν πάντων παρέχει, βεβαίαν δὲ πρόγνωσιν οὐδενὸς ἐξ αὐτῶν.

Τὰ ἐπιδιϊδροῦντα καὶ ἐς νύκτα μᾶλλόν τι παροξυνόμενα ἄγρυπνα φλεβοδονώδεα ὄντα ἐν τοῖς ὕπνοις. ἔστιν ὅτε οὖρα ὑφ' ἑωυτοὺς χαλῶντα ἐς σπασμοὺς ἀποτελευτᾷ κωματώδεας.

Ἔοικεν ὁ ταῦτα γράψας πεποιῆσθαι καθ' ἑκάστην ῥῆσιν ἢ ὄνομά τι τῶν ἀήθων, ἢ σύνθεσιν ἐξευρίσκειν. ὥσπερ καὶ νῦν ἀσαφῶς πεποίηκεν. ἀλλὰ τὸ μὲν τῆς ἀήθους συνθέσεως ἐν ἑκάστῃ ῥήσει γινόμενον ἀπὸ τῶν παθῶν μεταβαίνοντος αὐτοῦ πρὸς τοὺς πάσχοντας, ἢ ἀπ' ἐκείνων ἐπὶ τὰ πάθη παραλελεῖφθαι ἡμῖν ἐστιν, ὅταν ὅσον ἐπὶ τούτῳ μηδὲ μίαν ἀσάφειαν ὁ λόγος ἔχῃ. τὸ δὲ φλεβονώδεα καινὸν καὶ ξένον ὄνομα κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν ἐποίησεν ἐμφαίνων ὅσον ἐπὶ τῇ φωνῇ φλέβας δονουμένας. εἴτε δὲ ὡς τινες ἔγραψαν αὐτὸ διὰ τοῦ φλεβονώδεα, τὰς τεινομένας φλέβας. εἴτε τὰς κυρίως ὀνομαζομένας φλέβας, εἴτε καὶ τὰς ἀρτηρίας. ὅτι ταύτας ἐνίοτε φλέβας ὀνομάζουσιν οἱ παλαιοί, δονουμένας ἢ τεινομένας ἀκούειν χρή, θαυμαστὸν ὅπως νῦν πρώτως αὐτῶν ἐμνημόνευσε. τὰς μὲν γὰρ ἀρτηρίας εἴπερ βούλεται σημαίνειν, ἤτοι τεινομένας, ἢ δονουμένας, ὅπερ ἐπὶ τῆς κλονώδους κινήσεως ἀκούειν χρὴ κατὰ πολλὰ τῶν ἀρρώστων ἐχρῆν αὐτὸν εἰρηκέναι τι περὶ αὐτῶν. εἰ γὰρ ἦν οὕτως ἐπιμελὴς ὁ ἀνὴρ περὶ τὴν τῶν ἀρτηριῶν κίνησιν, ὥστε καὶ κλονουμένας αὐτὰς καὶ τεινομένας παραφυλάττειν, οὐδήπου τὰς ἄλλας διαφορὰς τῶν σφυγμῶν ἠγνόει. πῶς οὖν οὐδὲν ὑπὲρ αὐτῶν ἔγραψεν. εἰ δὲ τῶν κυρίως ὀνομαζομένων φλεβῶν μνημονεύει τεινομένων, πῶς οὐχὶ καὶ τούτου τοῦ συμπτώματος ἤδη πρότερον ἐμνημόνευσεν, ἐν κεφαλαλγίαις σφοδραῖς γινομένου. φαίνονται γὰρ ἐν αὐταῖς καὶ μάλιστα ὅταν μετὰ πολλῆς θερμασίας γίνονται, σφύζουσαι καὶ οἱονεὶ κλονούμεναι αἱ κατὰ τοὺς κροτάφους φλέβες. πολλάκις δὲ καὶ τὰς ἐν τραχήλῳ σφαγίτιδας τὰς ἐπιπολῆς δηλονότι δονουμένας ἐθεασάμεθα σφυγμῷ τινι παραπλησίαν κίνησιν. καὶ δοκεῖ καὶ ἐν τοῖς κροτάφοις ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἀρτηριῶν ἡ κίνησις προσγίνεσθαι καθ' ὃν καιρὸν ἐκεῖναι μέγιστον σφύζουσι. ταύτας οὖν ἀπορίας ἔνιοι φυγεῖν βουληθέντες, ἀντὶ τοῦ φλεβοτονώδεα, φλεβοδονώδεα φασί, ποιήσαντες ἀπὸ τῶν φλεβοδόνων τοὔνομα. φλεβοδόνας δὲ ὅτι φλυαρίας καὶ λήρους ὠνόμασαν ἔνιοι τῶν παλαιῶν, οἴδατε. τὰ οὖν ἄγρυπνα ὄντα πάθη φησὶ καὶ παραληροῦντα κατὰ τοὺς ὕπνους ἀπροαιρέτως οὖρα χαλῶντες ὅπερ ἐστὶν ἀποκρίνοντες. ἀπὸ γὰρ τῶν παθῶν ἐπὶ τοὺς πάσχοντας μετέβη, καὶ πάλιν ἐπανελθὼν ἐπὶ τὸ πάθος φησίν, ἔστιν ὅτε εἰς σπασμοὺς τελευτᾷ κωματώδεας εἰπὼν ἔστιν ὅτε, πραγμάτων ἡμᾶς ἀπήλλαξε. πεπονθυίας γὰρ τῆς ἀρχῆς τῶν νεύρων ὡς ἥ τε ἀγρυπνία καὶ ἡ παραλήρησις, ἥ τε τῶν οὔρων ἀπροαίρετος κίνησις δηλοῖ, θαυμαστὸν οὐδέν ἐστι, καὶ φρενίτην ἐπ' αὐτοῖς γενέσθαι, καὶ κῶμα καὶ σπασμόν, καὶ ἀφωνίαν καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἄλλο πάθημα τοιοῦτον. περιττὰ τοίνυν ἐστί, καὶ πρὸς τὴν πρόρρησιν ταύτην, τότε ἐπιδιϊδροῦν καὶ τὸ εἰς νύκτα παροξύνεσθαι. ἀλλ' ὅπερ ἤδη πολλάκις ἐδείχθη, καὶ τὰ μηδὲν προσήκοντα ταῖς ὑφ' ἑαυτοῦ λεγομέναις προρρήσεσι, γράφει μὴ δυνάμενος ἀπὸ τῶν ἰδίων χωρίσαι τὰ κοινά.

Οἱ ἐξ ἀρχῆς ἐφιδροῦντες οὔροισι, πέποσι, καυστικοί, ἀκρίτως περιψυχθέντες, διὰ ταχέων περικαέες, νωθροί, κωματώδεες, σπασμώδεες, ὀλέθριοι.

Πάλιν ἐνταῦθα τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐφιδροῦντες σὺν οὔροις πέποσι, περιττόν. ἱκανὰ γὰρ ἀποκτεῖναι τὸν ἄνθρωπον τὰ καυστικὰ μετὰ τοῦ περιψύχεσθαι ἀκρίτως. ἔπειτα διὰ ταχέων γίνεσθαι διακαῆ καθάπερ γε καὶ τὰ τῆς ἑτέρας ἀρχῆς ἱκανὰ πάλιν αὐτὰ καθ' αὑτὰ διαφθεῖραι τὸν νοσοῦντα περὶ ὧν οὕτως ἔγραψε νωθροὶ κωματώδεες σπασμώδεες. ἐπὶ τούτοις οὖν ἑκατέροις τοὺς ἐξ ἀρχῆς ἐφιδροῦντας ἅμα πέποσιν οὔροις ἔγραψεν ὃ τοιοῦτόν ἐστιν οἷον εἴ καί τι λέγοι κινδυνεύειν ἀποθανεῖν τόνδε τινα τὸν ἄνθρωπον, ἐπεὶ τήν τε μήνιγγα τέτρωται, καὶ τὰ κατὰ τὸν θώρακα συντέτρηται, καὶ κατὰ τὸν μηρὸν ἑλκύδριον ἔχει σμικρόν, ἢ εἴ τις λέγοι κινδυνεύειν ἀποθανεῖν τόνδε τινα διὰ τὸν ὕδερον, καὶ τὴν παρωνυχίαν. τί οὖν ἔτι ζητοῦμεν ἀνθ' ὅτου πέπονα οὖρα λέγει πέπονα. περὶ ὧν ἔμπροσθεν ἔφην ἐπιτιμῆσαι τὸν Ἐφέσιον Ῥοῦφον, Ζεύξιδι τῷ ἐμπειρικῷ. ψεῦδος μὲν γὰρ εἶναι τοῦτο μηδέ ποτε κακόν τι τῶν τοιούτων οὔρων γινομένων, ἀληθὲς δὲ τὸ τὰ ἐπίπονα οὖρα κακόν τι σημαίνειν. δηλοῦσθαι γὰρ τὰ μετὰ πόνου κενούμενα. διὸ τοι ἐν μέντοι τούτῳ γεγραμμένον τὸ τῶν πεπόνων οὔρων, οὐκέτι πιθανόν ἐστιν, ὁμοίως κατ' ἀμφοτέρας τὰς ῥήσεις ἡμαρτῆσθαι τὴν λέξιν, ὡς ὁ Ῥοῦφος ἠξίου μεμφόμενος τὸν Ζεῦξιν. ἀλλ' ἴσως αὐτὸς ὁ γράψας τὰ παχέα καὶ λευκὰ πέπονα κεκληκώς ἐστιν, ἐπειδὴ τοιαύτην ὑπόστασιν ἑώρα καὶ ἐν τοῖς ἀληθῶς πέποσιν οὔροις. τὰ δ' ἀνατεταραγμένα παραπλησίως τοῖς τῶν ὑποζυγίων, οὐ πέπονα.

Ἧσιν ἐπιφόροισι κεφαλαλγικὰ καρώδεα μετὰ βάρεος γινόμενα, φλαῦρα, ἴσως δὲ ταύτῃσι καὶ σπασμῶδές τι παθεῖν ὀφείλει.

Πάλιν κἀνταῦθα τὴν σύνταξιν τῶν ὀνομάτων εἰδότες σολοικώδη, μετέγραψαν ἔνιοι τὴν ταύτῃσι· τοιάνδε ποιήσαντες τὴν λέξιν, ἴσως δὲ ταύτας καὶ σπασμῶδές τι παθεῖν ὀφείλει. ἀλλ' ὡς ἔφην καὶ πρόσθεν, ὅταν ἡ αὐτὴ σώζηται διάνοια, γράφειν ἐπιτρέψαντες ὡς ἂν ἕκαστος ἐθέλοι, περὶ τῆς ἀληθείας τῶν εἰρημένων σκοπῶμεν. ἀλλ' οὐδὲ περὶ ταύτης ἤδη σκοπεῖν ἐπιτρέπει παρεγκείμενον τῇ ῥήσει τοὔνομα τό, ἐπιφόροισιν ἐξηγήσεως δεόμενον. οὐ γὰρ μόνον ἀήθη σύνθεσιν ὀνομάτων, ὁ συγγραφεὺς εὑρίσκειν πειρᾶται καθ' ἑκάστην ῥῆσιν. ἀλλὰ καὶ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν, ἐν μέντοι τῶν πάντων, ἔστι δ' ὅτε καὶ δύο που καὶ τρία παρεντίθησιν, ἤτοι ξένα παντάπασιν, ἢ μὴ κατ' αὐτὸ τὸ σημαινόμενον, ὅπερ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εἴθισται. τὰς δ' οὖν ἐπιφόρους, ἔνιοι μὲν ἤκουσαν τὰς ἐγκυμονούσας ὅσαι πλησίον εἰσὶ τῆς ἀποκυήσεως. ἔνιοι δὲ τὰς ῥᾳδίως συλλαμβανούσας καὶ συνεχῶς κυούσας. ταῦτ' οὖν φησὶ κεφαλαλγικὰ καρώδη βάρεος μετὰ γινόμενα, φλαῦρα. τὸ κοινὸν δὲ ἁπάντων, τῶν οὕτως ἐχόντων τὸ ἐπιφορὰς ὄνομα προσέρριψεν. πῶς τῷ μετὰ βάρεος ἐνταῦθα, ἵνα ζητῶμεν, ἆρά γε μετὰ τοῦ τὸ σύμπαν σῶμα φαίνεσθαι βαρὺ τῇ καμνούσῃ, τούτῳ προσέθηκεν, ἢ κεφαλαλγικὰ μετὰ τοῦ βαρύνεσθαι τὴν κεφαλήν, ἢ κα-

ρώδη μετὰ βάρους. ἀλλὰ καὶ ταῦτα πάντα διεξελθών τις, οὐδὲν ἕξει πλέον εἰς πρόρρησιν οὐδὲ κατ' αὐτὸν τὸν γράψαντα. φησὶ γοῦν ἴσως γε ταύτῃσι καὶ σπασμῶδές τι παθεῖν ὀφείλει, ὅταν δ' ἀκούσῃς ἀνθρώπου λέγοντος ἴσως περὶ τὴν κατὰ μέρος ὡς καθόλου τὴν ἀπόφασιν πεποιημένου προπετῶς, γίνωσκε σαφῶς ἄπειρον εἶναι τοῦ πράγματος. λέλεκται δέ σοι πολλάκις ἐκπεπτωκέναι τὰ σπάνια τῆς προρρητικῆς θεωρίας. ἐὰν γὰρ ὡς ἐνδεχόμενα γίνεσθαι λέγῃ τις, ἀκήκοας ἤδη πολλάκις ἐγκέφαλον παθόντα, ἐνδέχεσθαι σύμπτωμα πᾶν ὁτιοῦν ἀκολουθῆσαι τὴν κατὰ τὰς αἰσθήσεις ἢ προαιρετικὰς κινήσεις. ἐὰν δ' ὡς πολλάκις γινόμενον, οὐ μόνον οὐ γίνεται πολλάκις, ἀλλ' οὐδὲ ἀμφιδόξως, ὃ νῦν εἶπεν.

T. Ἐν φάρυγγι ἰσχνῷ ἀλγήματα πνιγώδεα ἔχει τι σπασμῶδες, ἄλλως τε καὶ ἀπὸ κεφαλῆς ὁρμῶντα. ὅτι καὶ τῇ θρα-
10 σύνοντος αἰσχρῶς.

Καὶ κατὰ τὸ τοιοῦτόν τις οὐκ ἂν γνήσιον Ἱπποκράτους ὑπολάβοι τὸ σύγγραμμα καθ' ὃ ἔγραψε φάρυγγι ἰσχνῷ. ταύτην γὰρ ἔχει τὴν γραφὴν τά τε παλαιὰ τῶν ἀντιγράφων πάντα, καὶ τὰ τῶν ἐξηγησαμένων ὑπομνήματα. ἐπ' ἐνίων δὲ καὶ τοῦ γραφέως ἐστὶν ἁμάρτημα, καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ κατὰ πολλὰ τῶν ἀντιγράφων εὑρίσκεται. οἵ γε μὴν περὶ τὸν Ἀρτεμίδωρον καὶ Διοσκουρίδην ἀντικρυς ἔγραψαν τὰ ἐν φάρυγγι ἰσχνῇ. καὶ γὰρ τοῖς ἀνωτέρω πᾶσιν ὁμολογουμένη ἡ γραφὴ τῆς φάρυγγος ὡς θηλυκῶς λεγομένης. εὑρίσκεται καὶ κατὰ τήνδε τὴν λέξιν. φάρυγξ ἐπώδυνος ἰσχνὴ μετὰ δυσφορίης πνιγώδης. ὅτι δ' ἀρρώστους θεώμενος ἔγραφεν αὐτῶν τὰς συνδρομὰς οὐχ ὑπὲρ ὧν ἐθεάσατο τεχνώσας ἑαυτόν, οὐδ' εἰς τὸ καθόλου τὰ κατὰ μέρος ἀνάγων, εὔδηλος ἐστὶ κἀκ τούτου. φάρυγγος γὰρ οὐχ ἅπαξ ἐμνημόνευσε, καθάπερ ἐν τῷ προγνωστικῷ ἐποίησεν ὁ Ἱπποκράτους, ἅπαντα τὰ κατ' αὐτὴν διελθὼν ἐφεξῆς, οὐ πολλάκις, ἄλλοτε ἐν ἄλλῳ μέρει τοῦ συγγράμματος. ὁ δ' οὖν λέγει κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν ὁ
20 συγγραφεὺς, ἐν τῶν πολλάκις εἰρημένων ἰδίᾳ μέμνησαι, καὶ κατὰ ταύτην νοήσῃς ὅπως ἐκ τῶν κατὰ μέρος εὑρεθέντος, ἐπὶ τὴν καθολικὴν ἀπόφασιν ἐτόλμησε μεταβῆναι, μεμνημένος ὀνόμασι τῆς θρασύνοντος αἰσχρῶς, ἐφ' ἧς τὴν γεγραμμένην συνδρομὴν ἐθεάσατο.

T. Τὰ φρενιτικὰ σπασμώδεα γενόμενα ἐφ' ἱδρῶσι φιλυπόστροφα τούτοις ἡ κρίσις ἐπιρριγώσασιν. οὗτοι ἐπιρριγέουσι περὶ κοιλίην καύματι προκληθέντες.

Ταύτην τὴν ῥῆσιν ἔνιοι διαιροῦσιν εἰς δύο λόγους. ἕνα μὲν τόνδε. τὰ φρενιτικὰ σπασμώδεα γενόμενα. καὶ μέντοι καὶ ὁμολογοῦσιν αὐτοὶ κολοβὸν εἶναι τὸν λόγον τοῦτον, καὶ κελεύουσι προσυπακούειν αὐτῷ τι περὶ οὐ μικρὸν ὕστερον ἐρῶ. δεύτερον δὲ ἀφ' ἑτέρας ἀρχῆς ποιοῦσι τὰ ἐφ' ἱδρῶσι φιλυπόστροφα, τούτοις ἡ κρίσις ἐπιρριγώσασι. οἱ δέ γε συνάπτοντες ἀμφοτέρους τοὺς λόγους, χωρὶς τοῦ ἄρθρου τοῦ, τὰ, γράφουσι τὰ φρενιτικὰ σπασμώδεα γενό-
30 μενα ἐφ' ἱδρῶσι φιλυπόστροφα. ἕτερον μὲν ὅτι ψεῦδός ἐστι διὰ τὴν ἐξήγησιν κατέγνωσαι. τὸ δ' ἕτερον, ὅτι κολοβόν. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐλλιπὲς τῆς λέξεως, καὶ διὰ τὴν τοῦ γραφέως ἁμαρτίαν δύναται γεγονέναι. τὸ δὲ ψεῦδος οὐδὲ μίαν ἔχει παραμυθίαν. τὰ γὰρ φρενιτικὰ σπασμώδεα γενόμενα τοῖς ἐφ' ἱδροῦσι φιλυπόστροφα γίνεσθαι ψεῦδός ἐστιν, οὐ φιλυποστρόφων αὐτῶν, ἀλλ' ὀλεθρίων ὄντων ἐάν τε ἐφ' ἱδρῶσιν αὐτοῖς, εἴτε καὶ μή. θεασώμεθα δὲ αὐτὰ ἃ λέγουσιν οὗτοι. τὰ φρενιτικὰ σπασμώδεα γενόμενα, θάνατον ἐπιφέρει. δύναται δὲ καὶ οὕτως τὰ φρενιτικὰ ἢ σπασμώδεα καθ' ἑαυτὰ κελεύοντες ἀναγινώσκειν. δύνασθαι μὲν γάρ φασι καὶ οὕτω νοεῖσθαι. τὰ φρενιτικὰ σπασμώδεα γενόμενα, θάνατον ἐπιφέρει. δύνασθαι δὲ καὶ οὕτω. τὰ φρενιτικὰ ἢ σπασμώδεα γενόμενα μοχθηρά. ἵνα τὸ μὲν πρότερον, τὴν πάνυ τελείαν μετάπτωσιν ἐκ τῶν φρενιτικῶν εἰς τὰ σπασμώδη διδάσκῃ. τὸ δὲ δεύτερον, ὅταν τοῖς φρενιτικοῖς πάθεσιν ἐπιγένηται τὸ σπασμῶδες, ἕπεσθαι θάνατον. ἑκάτερον μὲν γὰρ ὀλέθριον, ἀλλὰ τὸ μὲν πρότερον, ὡς μεταπιπτόντων τῶν φρενιτικῶν εἰς τὰ σπασμώδη πρὶν ἀποθνήσκειν τὸν ἄνθρωπον, τὸ δὲ δεύ-
40 τερον, ὡς πάντως μὲν μετὰ τούτου γινομένου. ὁπότε δὲ γένηται βέβαιον, θάνατον ἐπιφέροντος, ὥστε ταῦτα φίλα, πάρεστιν αὐτοῖς χρῆσθαι. ἐγὼ δὲ μεταβήσομαι πρὸς τοὺς ἀφ' ἑτέρας ἀρχῆς ἀναγινώσκοντας ἅμα τῷ ἄρθρῳ τὴν ῥῆσιν. τὰ ἐφ' ἱδρῶσι φιλυπόστροφα, εἶτα διασιωπησάντων ἡμῶν, καὶ μετὰ ταῦτα ἀναγνόντων, τούτοις ἡ κρίσις ἐπιρριγώσασιν. ἵνα ὁ λόγος γένηται τοιοῦτος. τὰ ἐφ' ἱδρῶσι πεπαῦσθαι δόξαντα πάθη, καὶ πάλιν ὑποστρέψαντα, καὶ πάλιν ἀναπυρώσαντα, καὶ πάλιν ἱδρῶσι δόξαντα λυθῆναι, τὴν ἀληθῆ καὶ βεβαίαν ἴσχει λύσιν καὶ κρίσιν, ὅταν ἐπιρριγώσωσι. τὸ δ' ἑξῆς εἰρημένον, οὗτοι ἐπιρριγέουσι περὶ τὴν κοιλίαν καύματι προκληθέντες, ἕξει διάνοιαν τοιάνδε. καῦμα κατὰ τὴν κοιλίαν προηγεῖται μέλλοντος ἐπιγίνεσθαι τοῖς προειρημένοις τοῦ ῥίγους.

Ὀσφύος πόνος, καὶ κεφαλαλγικὸς καὶ καρδιαλγικὸς μετὰ ἀναχρέμψεως βιαίας, ἔχει τι σπασμῶδες.

50 Ἔνιοι μὲν ὡς ἅπαξ γεγραμμένου τοῦ, καὶ, συνδέσμου, τὴν ῥῆσιν ἐξηγοῦνται, βουλόμενοι τὸ ἔχειν τι σπασμῶδες, οὐκ ἐπὶ τοῖς προειρημένοις τέσσαρσι ὑπάρχειν, ἀλλὰ πᾶσιν ἀληθῶς προσλέγεσθαι. τέσσαρα δὲ λέγω, τόν τε τῆς ὀσφύος πόνον, καὶ τὴν κεφαλαλγίαν, καὶ τὴν καρδιαλγίαν, καὶ τὴν βιαίαν ἀνάχρεμψιν, διόπερ οὕτω γράφουσιν. ὀσφύος πόνος κεφαλαλγικῷ καὶ καρδιαλγικῷ, τινὲς δὲ γράφουσι τὸν καὶ σύνδεσμον δὶς, ὡς κἀγὼ τὴν ἀρχὴν εὐθέως ἔγραψα. διότι τὰ πλεῖστα τῶν ἀντιγράφων, οὕτως ἔχει. δηλώσει δὲ πάλιν ἡ διαγραφή, εἰ καὶ δέ τι τὸ τῆς ὀσφύος ἄλγημα. ἐάν τε καὶ κεφαλαλγικός τις. ἐάν τε καὶ καρδιαλγικὸς τίς, ἢ μετὰ ἀναχρέμψεως βιαίας ἔχει τι σπασμῶδες. καίτοι καὶ οὕτω γραφόμενον, ἐνδέχεται δηλοῦν αὐτὸ, συναμφότερον γεγονέναι τῷ κάμνοντι, καὶ τὸν τῆς ὀσφύος πόνον, καὶ τὴν κεφαλαλγίαν. ἐγὼ δ' οὐδ' ἐκ τῆς πείρας, ἀλλ' οὐδ' ἐκ τῆς τῶν πραγμάτων φύσεως, ἀκόλουθον τοῖς εἰρημένοις σπασμὸν ἀποφήνασθαι δύναμαι, καὶ μέντοι καὶ αὐτὸς ὁ γρα-

ψας ταῦτα προσέθηκεν. ἔχει τι σπασμῶδες. ὅπερ ἐστὶ ταὐτὸν τῷ φάναι σπασμώδη τὰ τοιαῦτα συμπτώματα ὑπάρχειν. εἴρηται δέ μοι καὶ πρόσθεν, ὡς οὐχ ὁμοίως ἀκούειν προσήκει λέγοντος εὐλαβοῦς ἀνθρώπου τὰς τοιαύτας φωνὰς, καὶ τοῦ ῥᾳδίως ἀποφαινομένου περὶ τῶν κατὰ μέρος ὡς καθολικῶν. ὅταν γὰρ ὁ προπετὴς ἀμφιβάλλων εἴπῃ ἔχει τι σπασμῶδες, ἐνδείκνυται σμικρὸν ἢ σπανίως γινόμενον εἶναι τὸ λεγόμενον. περὶ δὲ τῆς δυνάμεως ἑκάστου τῶν εἰρημένων συμπτωμάτων ἐν ταῖς δὲ ταῖς ῥήσεσιν ἁπάσαις ὅσας κατὰ τὸ τρίτον ὑπόμνημα τοῦτο μεταχειρίζομαι, λέλεκταί μοι διὰ βραχέων μὲν ἐν τῷ πρώτῳ καὶ δευτέρῳ τῶν δὲ τῶν ὑπομνημάτων, κατὰ διέξοδον δὲ, ἔν τε τοῖς εἰς τὸ προγνωστικὸν ὑπομνήμασι, καὶ μᾶλλον ἔτι κατά γε τὰ περὶ κρίσεων, καὶ τὰς τῶν συμπτωμάτων αἰτίας. οὐκ ὀλίγα δὲ καὶ ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν εἴρηται περὶ αὐτῶν. ἀρκέσει τοιγαροῦν ἐνταῦθα μόνην τὴν λέξιν ἐξηγεῖσθαι μετὰ τοῦ προσεπιφθέγγεσθαι, πότερον ἀληθὲς ἢ ψευδές ἐστι τὸ λεγόμενον, καὶ πότερον ὡς τὸ πολὺ, ἢ ἀμφίδοξον, ἢ σπάνιον, ἐφεξῆς δὲ τῷ ἔχει τι σπασμῶδες. γέγραπται τὸ ὑπάφωνον ὄνομα. τινῶν μὲν, συναπτόντων αὐτὸ τοῖς προειρημένοις ὡς γίνεσθαι τοιαύτην τὴν λέξιν, ἔχει τι σπασμῶδες ὑπάφωνον. τινῶν δὲ ἀρχὴν ἡγουμένων τῆς ἐπιφερομένης ῥήσεως καὶ τούτων αὐτῶν πάλιν ὑπαλλαττόντων τὴν γραφήν. ἔνιοι μὲν γὰρ ἄνευ τοῦ ἄρθρου γράφουσιν. ἔνιοι δὲ προστιθέασιν ἄρθρον οὐδέτερον, τοιάνδε ποιοῦντες τὴν λέξιν. τὸ ὑπάφωνον ἅμα κρίσει ῥῖγος ἀπὸ κοιλίης ὑποπέλια ταραχώδεα καὶ οὖρα λεπτά. τινὲς δὲ καὶ καθ' ἑαυτὸ μόνον ἀναγινώσκουσι τὸ ἅμα κρίσει ῥῖγος, οὔτε τοῖς προειρημένοις συντάττοντες, οὔτε τοῖς ἑπομένοις. ἔνιοι δὲ ὅλην ὑπαλλάξαντες τὴν λέξιν, οὕτως ἔγραψαν. ὑπόφοβον ἅμα κρίσει ῥῖγος. ἐφεξῆς οὖν σοι τὴν ἐξήγησιν ἑκατέρων ἀκριβῶς κατὰ μόνας γράψω. ἅμα κρίσει ῥῖγος. τοῦθ' ὡς ἔφην. ἔνιοι καθ' αὑτὸ τὸ γεγράφθαι βούλονται σημαῖνον κρίσεις πολλὰς γίνεσθαι σὺν ῥίγει. ὑπόφοβον ἅμα κρίσει ῥῖγος. εἶπον ἤδη καὶ πρόσθεν ὑπαλλάξαντας ἐνίους τὴν ὑπάφωνον γραφὴν, ὑπόφοβον γράψαι, τὴν ἐξήγησιν αὐτῆς διττὴν ποιοῦνται. τινὲς μὲν ἀντὶ τοῦ φοβερὸν ἅμα κρίσει ῥῖγος εἰρῆσθαι νομίζοντες. ἔνιοι δὲ τὸ μετρίως φοβερὸν, ἵν' ὅμοιον ᾖ τὸ ὑπάφωνον ἅμα κρίσει ῥῖγος, τῷ ὑπόφοβον. εἴη δ' ἂν καὶ τρίτη τις ἐξήγησις τῆς γραφῆς ταύτης, τοιάδε. τὸ συντίθεσθαι καθ' ὁντινοῦν τρόπον ῥῖγος οὐκ ἀγαθόν ἐστιν. οἷον, ἐὰν ἤτοι δι' αἱμορραγίας τις ἢ ἐμέτου ἢ γαστρὸς κενώσεως, ἢ ἱδρῶτος, ἢ αἱμορροΐδας κενούμενος, ἢ γυνὴ διὰ καταμηνίων ἐν ῥίγει γίνηται, τὸ μὲν προηγήσασθαι ῥῖγος ἐκκρίσεώς τινος ἀγαθῆς πολλάκις φαίνεται γινόμενον. τὸ δὲ ἐκκρινόντων ἤδη, ῥῖγος ἄρξασθαι, φαῦλον. τοῦτο δ' ὅτι μὲν ἀληθές ἐστιν, οἱ πολλοὺς ἀρρώστους τεθεαμένοι ἐπιμελῶς γινώσκουσιν. εἰ δ' ὁ γράψας τὸ προρρητικὸν οὕτως ἐνόησε, μαντείας δεῖται. τὴν ἀρχὴν γὰρ οὐδ' εἰ γέγραπται πρὸς ἐκείνου τὸ ὑπόφοβον, ἴσμεν. ἐν γοῦν τοῖς πλείστοις τῶν παλαιῶν ἀντιγράφων οὐχ οὕτως γέγραπται.

τὰ κοιλίης ὑποπέλια ταραχώδεα, καὶ οὖρα λεπτὰ, καὶ ὑδατώδεα, ὕποπτα.

Περὶ τούτων ἑκατέρων κατὰ μόνον ἐδίδαξεν Ἱπποκράτης ἐν τῷ προγνωστικῷ. τά τε κατὰ κοιλίαν ὑπαρχόμενα πελιὰ, μοχθηρὰ λέγων εἶναι, καὶ τὰ οὖρα τὰ λεπτὰ καὶ ὑδατώδεα. νυνὶ δ' οὕτως, ὥσπερ αὐτῷ σύνηθες, ἑτερογενῆ σημεῖα συμπλέκων, οὐδὲν πλέον διδάσκει. ἐξῆν γοῦν αὐτῷ καὶ τούτοις ἐπιζεῦξαι περὶ πτυσμάτων πονηρῶν, ἢ δυσπνοίας, ἢ τινος ἄλλου τῶν φαύλων σημείων. ἔνιοι μέντοι τῶν ἐξηγητῶν ταύτην τὴν ῥῆσιν ἐπισυνάπτουσι, τῷ ὑπάφωνον ἅμα κρίσει ῥῖγος, καὶ μίαν ὅλην ποιήσαντες αὐτὴν πᾶσι τοῖς εἰρημένοις φασὶ ἀπόφασιν γεγονέναι τῷ συγγραφεῖ, τὸ κατὰ τὸ τέλος εἰρημένον ὕποπτα, καὶ τούτοις μὲν τοῖς ἀπὸ κοιλίης ὑποπελίοις καὶ οὔροις λεπτοῖς ὑδατώδεσιν, οὐκ ἀλόγως ἐπιφέρεται τὰ ὕποπτα. τούτοις δ' αὖ τις προσθῇ καὶ τὸ ὑπάφωνον οὐχ ὕποπτον φήσει τὴν συνδρομὴν, ἀλλὰ καὶ κακὴν εἶναι σαφῶς.

φάρυγξ ψυχωθεῖσα ἐπ' ὀλίγον καὶ κοιλίη διαβορβορύζουσα κεναῖς ἐξαναστάσεσι, καὶ μετώπου ἀλγήματα, ψηλαφώδεες, κοπιώδεες, ἐν στρώμασι, καὶ ἱματίοις ὀδυνώδεες. τὰ ἐκ τούτων αὐξανόμενα δύσκολα. ὕπνος πολὺς ἐν τούτοισι σπασμώδης, καὶ τὰ εἰς μέτωπον ἀλγήματα βαρέα, καὶ οὔρησις δυσκολαίνουσα.

Καὶ τὴν διαβορβορύζουσαν κοιλίαν κεναῖς ἐξαναστάσεσιν, ἔνιοι φασὶν φρενιτικὸν εἶναι σύμπτωμα. διττὸν γὰρ ἁμαρτάνειν τρόπον αὐτοὺς, ἢ τῶν αἰσθητῶν οὐκ αἰσθανομένους. καί τοι σὺν ὀδύνῃ γινομένων πολλάκις, ἢ τῶν μὴ αἰσθητῶν αἰσθάνεσθαι δοκοῦντας. κατὰ δὴ τὸν δεύτερον τρόπον φασὶν ἐξανίστασθαι μὲν ὡς δακνομένους, μὴ ἐνεργεῖν δὲ. ἐπεὶ μηδὲ τὸ δάκνον ἐστί τι, δάκνεσθαι γὰρ οἴονται μὴ δακνώμενοι. τὸ δὲ ἐν στρώμασι καὶ ἱματίοις ὀδυνώδεες, κατὰ τὸ σύνηθες αὐτῷ εἶδος τῆς ἑρμηνείας, ἀλλοκότως εἴρηται, διάνοιαν ἔχον τοιάνδε. μὴ φέροντες τὴν ψαῦσιν τῶν ὑποβεβλημμένων τε καὶ ὑπεστορεσμένων αὐτοῖς, ἀλλ' ὀδυνώμενοι. πότερον μὲν καί γε διὰ τὸ βαρύνεσθαι ὑπὸ τῶν ἐπικειμένων. σκληρὰ γὰρ εἶναι δοκεῖ, ἢ δακνώδη τὰ ὑποβεβλημμένα, καὶ ὅσα περίκειται, δυσχεραίνουσι τοῖς ἱματίοις, ἢ δι' ἄλλο τι τοῦτ' αὐτοῖς συμβαίνει, παντάπασιν ἄδηλον. μετὰ δὲ ταῦτα, καὶ τῶν ἄλλων κατὰ λόγον ἐφεξῆς εἰπὼν, ὕπνος πολὺς ἐν τούτοισι σπασμώδης ἀφορμὴν παρέχει ζητήσεως τοῖς σοφισταῖς εἰ δύναταί ποτε βλάπτειν ὕπνος, ἢ γὰρ ὠφελεῖν αὐτοί φασιν, ἢ εἰ μηδὲν ὠφελεῖ, οὐ μὴν βλάπτει ποτέ. λέλεκται δέ μοι περὶ τούτου πρόσθεν ἐν τοῖς εἰς τοὺς ἀφορισμοὺς ὑπομνήμασιν. οὐ μὴν οὐδ' εἰ βλάπτει ὁ πολὺς ὕπνος, δοκεῖ σπασμῶν εἶναι ποιητικὸς, ἀλλὰ μόνον ὅτι κινδυνῶδές ἐστι τὸ νόσημα δηλοῖ. ἡ δὲ οὔρησις δυσκολαίνουσα. θαυμαστῶς εἰς ἀσάφειαν ἐπινενόηται τῷ συγγραφεῖ. ἵν' ὁ μέν τις εἴπῃ τῶν ἐξηγητῶν, τὴν μετ' ὀδύνης εἰρῆσθαι δυσκολαίνουσαν ὁ δέ τις τὴν ἐπεχομένην. ἄλλος δέ τις, τὴν μόγις γινομένην καὶ τὴν συνεχῶς, καὶ τὴν κατὰ στραγγείαν, τὴν δάκνουσαν δ' ἰσχυρῶς, ἄλλος. ὅταν δὲ δὴ πάντα διεξέλθωμεν, οὐδὲν ἀξιόλογον εἰς πρόγνωσιν εἰσόμεθα διὰ τὴν πολλάκις εἶπον αἰτίαν ἐπιπλέκοντος αὐτοῦ πάμπολλα τῶν ἀνομοιογενῶν συμπτωμάτων. ἀπόδειξις δὲ τούτου μεγίστη, καὶ τὸ τῶν ἐξηγησαμένων βιβλίον, ἐνίοις μὲν, ἄχρι τοῦ ὕπνος πολὺς αὐτὴν τοῖς σπασμώδεσιν ἐξήκειν οἴεσθαι τὴν ῥῆ-

σιν. ἀπ᾽ ἄλλης ἀρχῆς κελεύοντας ἀναπνώσκειν τὰ μετὰ ταῦτα. τινὲς δὲ συνάπτειν, καὶ τῶν συναπτόντων ἄλλους ἐπ᾽ ἄλλῳ μορίῳ τῶν ἐφεξῆς εἰρημένων ἀξιοῦν περιγράφεσθαι τὴν ῥῆσιν. ἐὰν οὖν ἅπαντα διέρχηταί τις, ἃ καθ᾽ ἑκάστην ὑπόνοιαν ἰδίως εἰρήκασιν οἱ ἐξηγηταί, μακρὸν μέντοι ἐργάσεται τὸν λόγον. ὀνήσει δ᾽ οὐδὲν τοὺς ἐντυγχάνοντας.

Οὔρου ἐπίστασις καὶ ὅσοι ῥίγεα ἐπὶ τούτοισι σπασμώδεσι, οἷον καὶ αὕτη φρίξασα ἐφιδρῶσιν.

Ἐὰν μεταθῶμεν τὸν καὶ σύνδεσμον, ὁ λόγος ἔσται σαφέστερος τοιοῦτος γενόμενος, οὔρου ἐπίστασις, ὅσοι ῥίγεα, καὶ ἐπὶ τούτοισι σπασμώδεσι. τὸ μὲν οὖν ὅσοι ῥίγεα, κἀν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν εἴρηται κατὰ τήνδε τὴν λέξιν, περὶ ῥίγεος αἱ σχέσεις τῶν οὔρων. ὅτι δὲ καὶ ἐπὶ τοῖς σπασμώδεσι πάθεσιν ἴσχεται τὰ οὖρα, προσέθηκεν οὗτος ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει. τὰ δ᾽ εἰρημένα ματαίως ἐνίοις τῶν ἐξηγησαμένων τήνδε τὴν ῥῆσιν, ἄμεινον σιωπᾶν. ἐγὼ δὲ ἐζήτησιν εἴπω ὠφελεῖν εἰς πρόγνωσιν ἱκανήν, καὶ οὕτως φρίξασα ἐφιδρῶσιν. καὶ ὁ Κόϊντος μὲν μόνην εἰδὼς τὴν γραφὴν ταύτην τὴν ἐν παλαιοῖς ἀντιγράφοις ὥς φησιν ὁμολογεῖ μὴ νοεῖν. ἐν δὲ τοῖς πλείστοις τῶν ἀντιγράφων γέγραπται καὶ αὕτη φρίξασα ἐφιδρῶσιν. ἵνα γυναικὸς ὄνομα τὴν αὐτὴν φωνὴν ἀκούσωμεν, ᾗ φριξάσῃ ἐφιδρῶσαι συνέβη.

Αἱ ἄκριτοι τελευτῶσαι καθάρσιες, τῇ μὲν παροξύνοντι καί. τούτοισι δὲ καὶ πάνυ ἐκ τοιούτων καὶ παρωτίδες ἀνίστανται.

Ἀντὶ τοῦ καθάρσιες, ἄμεινον ἦν εἰρῆσθαι κενώσιες, ὅταν γὰρ ἐκκρινούμενα τύχοι τὰ διεφθαρμένα, κάθαρσις γίνεται τοῦ σώματος. ὅταν ἐκκρίνηται τὰ τῷ λόγῳ τῆς νόσου γινόμενα. τίνι δὲ ὅτι περὶ τούτων λέγεται δῆλον ἐστὶν ἐκ τοῦ φάναι τελευτῶσαι. ὡς αἱ ἐκκαθαίρουσαι τὸ σῶμα κενώσεις τὴν ἀρχὴν μὲν ἴσχουσιν ἀπὸ τῶν ἀκρίτων ἐνίοτε, τελευτῶσι δὲ εἰς εὔφορα διαχωρήματα. τὸ δὲ ἐν τούτοισι δὲ καὶ πάνυ τὰς τοιαύτας κενώσεις ἐπὶ παροξυντικαῖς ἐπὶ τὰ προειρημένα τὴν ἀναφορὰν ἔχει. προείρηται δὲ οὔρου ἐπίστασιν ὅσοι ῥίγεα, καὶ ἐπὶ τοῖς σπασμώδεσι σφοδρῶς, ἡ πρόγνωσις δὲ ἐπὶ τούτου, τὴν παρωτίδας ἀνίστασθαι δυνάμενον μέν ποτε γενέσθαι καὶ διὰ τοῦτο γράφων ἐπειδὴ τινὶ παθόντι τὰ κατὰ τὴν εἰρημένην συνδρομὴν συνέβη ἔχειν παρωτίδα. οὐ μὴν διὰ παντὸς ἀλλ᾽ ὡς τὸ πολὺ τὴν προειρημένην συνδρομὴν τὰ παρωτίδας ἀκολουθεῖν εὔλογον. ἐμάθομεν γὰρ τὰ τῶν τοιούτων ἀποστάσεων σημεῖα.

Αἱ ταραχώδεες βραχύπνοοι τῆς ἐπεγέρσιες σπασμώδεες ἄλλως τε καὶ μεθ᾽ ἱδρῶτος.

Ἔμπροσθεν ἤδη τοιαύτας συνδρομὰς ἐξηγησάμεθα, οὐδὲν οὔτ᾽ ἐξ ἀνάγκης ἐχούσας, οὔθ᾽ ὡς τὸ πολύ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν προκειμένην ταύτην οἱ μὲν συνάπτουσι τοῖς ἐπιφερομένοις. οἱ δὲ διασπῶσι.

Καὶ αἱ τραχήλου καὶ αἱ μεταφρένου καταψύξιες δοκέουσαι καὶ ὅλου δὲ τοῦ σώματος ἐν τούτοισι καὶ ἀφρώδεες οὐρήσιες ἅμα ἀψυχίῃ. καὶ ὀμμάτων ἀμαύρωσις, σπασμὸν ἐγγὺς σημαίνει.

Ἐν πολλοῖς μὲν τῶν ἀντιγράφων ἡ ῥῆσις γέγραπται οὕτως, καταψύξιες δοκέουσαι. κατ᾽ ἔνια δὲ ἄμεινον ὧδε. δοκέουσαι δι᾽ ὅλου τοῦ σώματος ὡς ἀδύνατον ὅλον ἅμα καταψύχειν τὸ σῶμα, καὶ διὰ τοῦτ᾽ αὐτὸ καλῶς προσκείμενον ἐστὶ τὸ δοκέουσαι. τὸ δ᾽ ἐφεξῆς εἰρημένον οὐ μικρὰν διαφωνίαν ἔσχηκεν ἐν τῇ γραφῇ τινῶν μὲν ἀφρώδεες διαχωρήσιες γραφόντων. τινῶν δὲ πυώδεες. εὐλογώτερον δὲ ὡς πρὸς τὴν ὅλην διάνοιαν ἐστὶ τὸ ἀφρώδεες. αἱ μὲν γὰρ πυώδεις διαχωρήσεις ἐάν γε κυρίως ἀκούσωμεν, καὶ μὴ καθάπερ εἴωθεν ὁ τοῦ βιβλίου συγγραφεὺς ἀκύροις μεταφορᾶς ὀνομάτων χρῆσθαι, πύον ἐπιμεμίχθαι τοῖς οὔροις δηλοῦσι. πύου δὲ γένεσις, οὐ μόνον οὐ δύναται σημαίνειν σπασμόν, ἀλλὰ καὶ ὑποπτευομένῳ τινὶ σπασθήσεσθαι σημεῖον ἀγαθόν ἐστιν, πέττεσθαί γε δηλοῦσα τὴν νόσον. αἱ δὲ ἀφρώδεες, εἴτε διὰ σύνταξιν εἴτε διὰ ταραχήν τινα καὶ πνεῦμα γίγνοιντο φυσώδες ἑκατέρως ὕποπτοι πρὸς σπασμόν. οὐ μὴν αἱ πυώδεις ὁμοίως ταύταις. εἰ δ᾽ ἀκύρως πυώδεις εἴρηκε τὰς τῶν ὠμῶν καὶ παχέων οὔρων ἐκκρίσεις, οὐδ᾽ οὕτως ὕποπτοι, οὐ τελέως πρὸς τὴν τοῦ σπασμοῦ γένεσιν. ἡ δ᾽ ἀψυχία καὶ ἡ τοῦ ὄμματος ἀμαύρωσις, ἀῤῥωστούσης τῆς ψυχικῆς δυνάμεως εἰσὶ σημεῖα. τὸν οὖν σπασμὸν οὐκ αὐτὰ τὰ συμπτώματα προσγινόμενα τοῖς εἰρημένοις, ἀλλ᾽ ἐκεῖνα μόνα δύναται δηλῶσαι. λέγω δ᾽ ἐκεῖνα, τραχήλου καὶ μεταφρένου κατάψυξιν ἅμα τῷ παντὶ σώματι, καὶ πρὸς τούτοις, οὖρον ἀφρῶδες, ἢ ὠμὸν καὶ ἄπεπτον. ἡ δὲ τοῦ ὄμματος ἀμαύρωσις κατὰ συμβεβηκὸς ἐπιμαρτυρήσει τῇ προσδοκίᾳ τοῦ σπασμοῦ. διότι τὴν ἀρχὴν τῶν νεύρων πεπονθέναι σημαίνει. γνωστέον δὲ καὶ ταύτην τὴν συνδρομὴν τῶν δυνάμεων ἐνεγκεῖν σπασμόν. οὐ μὴν διηνεκῶς, ἢ ὡς τὸ πολύ. μᾶλλον δὲ ἀμφιδόξως, ἐὰν ἀφρώδη γράψωμεν. οὔτε πυωδῶν γραφέντων ἔμπαλιν ὡς εἴρηται τῆς προσδοκίας ἔσται διὰ μέσου δ᾽ ἀμφοῖν ὑπνωδῶν γραφέντων. ἐπὶ μᾶλλον δὲ τούτων εἰ ὠμὰ καὶ ἄπεπτα φαίνοιτο. τοῖς δ᾽ ἀναπαυσαμένοις ἐξ αὐτῶν ἐγγὺς εἶναι τὸν σπασμὸν καὶ τὸν θάνατον, ἥ τ᾽ ἀμαύρωσις τῶν ὀφθαλμῶν. καὶ ἡ ἀψυχία σημαίνει. λέγει δὲ δηλονότι τὴν λειποψυχίαν. διοσκουρίδης δὲ ἀντὶ τῆς ἀψυχίας ἅμα ἀποψυχῇ γράφει.

Γνήχεες ἀλγήματα μετὰ τραχήλου, σπασμώδεα. ἀπὸ προσώπου δὲ ταῦτα καὶ κατὰ φάρυγγα, ἤχοι συχνοὶ σκελίζοντες. ἐν τούτοισιν ὕπνοισιν ἱδρῶτες, ἀγαθοί. ἆρά γε καὶ τοῦ ἱδρῶτος κουφίζεως τοὺς πλείστους οὐ πονηρόν;

Τὸ ἀπὸ προσώπου δὲ ταῦτα, πάντες ἤκουσαν ἐν ἴσῳ τῷ ἀπὸ κεφαλῆς. καὶ γὰρ πρόσθεν εἴρηκε κατ᾽ ἄλλην ῥῆσιν ἄλλως τε καὶ κεφαλῆς ὁρμῶντα. διατί δὲ σπασμώδεα λέγει ταῦτα τὰ συμπτώματα, τοῖς μεμνημένοις τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, οὐκ ἄδηλον. ἔνιοι μέντοι τὸ πρῶτον μέρος τῆς ῥήσεως, αὐτὸ καθ᾽ αὑτὸ γράφουσί τε

καὶ ἀναπνώσκουσιν, ἵν' ὁ λόγος ᾖ τοιοῦτος· πήχεος ἀλγήματα μετὰ τραχήλου σπασμώδεα. ἀπὸ προσώπου δὲ ταῦ-
τα, μηκέτι δεομένων ἡμῶν εἰς τὴν πρόγνωσιν τοῦ σπασμοῦ τῶν ἐφεξῆς εἰρημένων. οὗτοι δὲ τὸν καὶ σύνδεσμον
ἀφελόντες, ἀρχὴν τῶν ἐφεξῆς γεγραμμένων ταύτην ἐποιήσαντο. κατὰ φάρυγγα ἦχοι συχνοί. τινὲς δὲ ἀντὶ
τοῦ ἦχοι γράφουσι κατὰ φάρυγγα ὄχλοι συχνοί, ὥσπερ ὁ Διοσκορίδης. ὁ δὲ Καπίτων οὕτως ἔγραψεν. ἴσω, καὶ κα-
τὰ φάρυγγα ὦχροι ἰχνοί. προχείρως γὰρ ὡς εἴρηται πολλάκις οἱ νεώτεροι οὗτοι τὸ μεταγράφειν, ἥκον ὡς
βούλονται τὰς παλαιὰς γραφὰς ἐν τοῖς ἀσαφέσι βιβλίοις. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅπως ἂν ἔχῃ τὰ συμπτώματα μο-
χθηρά, καὶ δοκεῖ τι συντελεῖν εἰς τὴν τῆς προκειμένης ῥήσεως ἀλήθειαν. ἄξιον δὲ ζητήσεως, διατί προσέθηκεν
οἱ ἐν ὕπνοις ἱδρῶτες, ἐν τούτοισιν, ἀγαθοί. οὐδὲν γὰρ ἐξαίρετον τοῖς οὕτω νοσοῦσιν ἀπὸ τῶν ἐν τοῖς ὕπνοις ἱδρώτων,
ὠφελοῦνται μόνοις. κοινὸν γάρ ἐστι τὸ τῶν ὠφελίμων ἱδρώτων, ἐπί τε τοῖς εἰρημένοις παθήμασιν, καὶ τοῖς
10 ἄλλοις ἅπασι, ἑτέρων διορισμῶν δεομένων. εἰ οὗτοι πέψει τοῦ νοσήματος. εἰ δι' ὅλου τοῦ σώματος. εἰ ἐν ἡμέραις
κρισίμοις. εἰ παύσουσι τούς τε πυρετοὺς καὶ τὰ συμπτώματα. τὸ δὲ ἐν ὕπνοις τοὺς ἱδρῶτας ἐγρηγορόσι γίνεσθαι.
περιττόν. ἔνιοι μέντοι βουλόμενοι τῷ λόγῳ βοηθεῖν, φασὶν οὗτοι τῶν σπωμένων ἱδρῶτας γίνεσθαι, διὰ τὴν
ἀτονίαν τοῦ παθήματος. ἐὰν οὖν ἐκλελυμένου καὶ κεχαλασμένου τοῦ σώματος, ὅπερ ἐν τοῖς ὕπνοις συμβαίνει
γίνηται τοῦτο, κατὰ φύσιν οἰητέον ἱδροῦν αὐτούς. τὸ δ' ἐφεξῆς εἰρημένον, ἔτι μείζονα τὴν ἀπορίαν ἔχει, γράψαν-
τος αὐτοῦ, ἆρά γε καὶ τῷ ἱδροῦντι κουφίζεσθαι τοῖσι πλείστοισιν οὐ πονηρόν. οὐδεμίαν γὰρ ἀμφιβολίαν ἔχει τοῦ-
το, προφανῶς ὑπάρχον ἀγαθόν. εἰ δὲ μή, ἀλλὰ πάντως γε οὐ πονηρόν.

Οἱ ἐς τὰ κάτω μέρη πόνοι, τούτοισιν εὔφοροι.

Τὸ ἐς τὰ κάτω λέγει, μὴ προσθέντος αὐτοῦ, συνέβη διττὴν ποιήσασθαι τοὺς ἐξηγητὰς τὴν γραφήν, ἐνίους μὲν εὔφο-
20 ροι γράψαντας, ἐνίους δὲ δύσφοροι. ἐὰν μὲν γὰρ εἰς τὰ περὶ θώρακα καὶ στόμα γαστρὸς ἀφικνῶνται πόνοι, δυσφο-
ρίαν ἐνθήσουσι μείζονα τῷ τραχήλῳ τε καὶ πήχεσιν. ἐὰν δ' εἰς τὰ σκέλη, μεγάλως ὀνήσουσιν ὅλην τὴν νοσώδη
διάθεσιν.

Οἱ ἐν πυρετοῖσιν ἐφιδροῦντες κεφαλαλγέες, κοιλίης ἀπολελαμμένης, σπασμώδεες.

Ἀπὸ βραχυτάτης προσδοκίας ἐνίοτε γράφει σπασμώδεις ἔσεσθαι. θεασάμενος γὰρ ἴσως ἅπαξ τινὰ τῶν οὕτως
ἐχόντων σπασθέντα, πολλάκις δὲ οὐκ ἰδών. ὅλον ὀλίγου δεῖν τὸ βιβλίον, εἰς παραφροσύνης καὶ σπασμοῦ πρόρ-
ρησιν ἀνήλωσεν. ἐὰν οὖν πιστεύσας αὐτῷ τις, τοὺς ἐν πυρετῷ κεφαλαλγοῦντας μετ' ἐφιδρώσεως καὶ κοιλίας
ἐπεχομένης, ἀποφαίνεσθαι τολμήσῃ σπασθήσεσθαι, πάνυ πολλάκις ἀποτυχών, ἅπαξ που τεύξεται.

Τὰ ὑπόψαθυρα ὑγρὰ διαχωρήματα περιψύχοντα, οὐκ ἀπύρως, φλαῦρα, τὰ οὗτοι τούτοισι ῥίγεα, κύστιν καὶ κοι-
30 λίην ἐπιλαμβάνοντα ὀδυνώδεα, ἆρά γε κωματώδες τούτοισιν ἔχειν τι σπασμῶδες, οὐκ ἂν θαυμάσαιμι;

Ψαθυρὰ διὰ μὲν τοῦ δ. οἱ Ἀττικοὶ γράφουσιν. διὰ δὲ τοῦ θ. ἅπαντες οἱ ἄλλοι τὰ κρέα τὰ τοῖς σκληροῖς καὶ
ἰνώδεσι καὶ δυσδιαλύτοις, καὶ δυσμασσήτοις, ἐναντίως διακείμενα, μάλιστα δὲ γίνεται τοιαῦτα, τὰ καλούμενα
πρὸς τῶν πολλῶν σαχνά, μίαν ἡμέραν ἢ δύο τιθέμενα μετὰ τὸ σφαγῆναι τὸ ζῶον. ἕωλα δὲ εἰώθασιν καλεῖν αὐτὰ
οἱ Ἕλληνες. ἑωλίζειν τε τὸ οὕτως προσηπεῖν, ὅθεν καὶ σιτίον νέον ἄκρως εἴρηται, τὸ οὗτοι βραχὺ προσεωλισμένον,
ἐνδηλον γὰρ ἐκ τοῦ μετ' αὐτὸ ῥηθέντος ὧδε. γέρουσι δὲ ἐς τέλος μεταβεβηκός. ἐγὼ μὲν οὖν ἐδήλωσα, τίνα λέγου-
σιν οἱ ἄνθρωποι ψαθυρά, ἐπὶ ἐδεσμάτων οὐ διαχωρημάτων ποιούμενοι τὸν λόγον. ὁ δὲ τοῦ βιβλίου συγγραφεὺς
αὐτὸς ἦν δίκαιον εἰπεῖν ἡμῖν τίνα λέγει διαχωρήματα ὑπόψαθυρα. δῆλον γὰρ ὅτι τὰ μετρίως ψαθυρά. πάν-
τως γὰρ ἦν ἐκείνου χρεία ἡμῖν δηλῶσαι τίνα λέγει τὰ ὑπόψαθυρα. τῶν προφητῶν δι' αὐτῶν διενεχθέντων ἀλλή-
40 λοις. ἔτι μείζων ἡμῖν ἀπορία γίνεται τοῖς μὴ προφήταις. ὁ μὲν γάρ τις τὰ ὑγρὰ φήσει ἁπλῶς εἰρῆσθαι νῦν. ὁ δὲ
τὰ ὑδατώδως ὑγρά, πάχος καὶ σύστασιν οὐδεμίαν ἔχοντα. τινὲς δὲ τὰ οὗτοι ἄλιπη. τινὲς δὲ τὰ οὗτοι ἄγλισχρα. τινὲς
δὲ οὐκ οἶδ' ὅτι δόξαν αὐτοῖς, τὰ μὴ μιγνύμενά φασιν ἑτέροις ὑγροῖς ὥσπερ τοὔλαιον. ἄλλοι δὲ τὰ ἐν ὑγρῷ δια-
χωρήματι χολώδη καὶ ἄπεπτα συστρέμματα. τινὲς δὲ τὰ εὐδιάλυτα. καθάπερ εἰ καὶ ψάμμον ὕδατι δεύσειας εἶτα
σφίγξας τοῖς δακτύλοις καταθείς, διαλυθεῖσαν εἴποις, καὶ δοκοῦσιν οὗτοι πιθανώτεροι τῶν ἄλλων εἶναι. τὰ δ' αὐτὰ
λέγουσιν αὐτοῖς δυνάμει, καὶ οἱ τὰ μὴ γλίσχρα φάντες. ἅπερ εἴποι τις ἐν μιᾷ συνθέτῳ φωνῇ οὗτοι ἄγλισχρα.
εἰ γὰρ ἀπὸ τῶν ψαθυρῶν ἐδεσμάτων ἐπὶ διαχωρήματα μεταφέρειν χρὴ τὴν ὁμοιότητα, πιθανώτερον ἂν εἴη
λέγειν ψαθυρὰ τὰ εὐδιάλυτα, καὶ μηδὲ μίαν ἕνωσιν ἔχοντα δύσλυτον, ἀλλὰ τά γε τοιαῦτα διαχωρήματα,
γένοιτ' ἂν καὶ ἀπ' ἐδεσμάτων ψαθυρὰν καὶ εὐδιάλυτον ἐχόντων τὴν οὐσίαν. εἶδον οὖν ἐγὼ ἐν ἀγρῷ που δίχα καθαροῦ σί-
του μὴ εὐποροῦντας, ἀπ' ἐκείνων δ' εὐποροῦντας ἐκ τῆς ἐκείνων ἐδωδῆς τοιαῦτα διαχωροῦντας. διὰ τὴν κέγχρον καὶ
50 τὸν ἔλυμον ἐσθίοντας, ἢ τοὺς κριθίνους ἄρτους, ὅμοια τούτοις ἀποπαθοῦσιν. εἰ δ' ἄρτους τις ἐκ πυρῶν ἐσθίων, τοιαῦ-
τα διαχωρήσειεν, ὑπονοήσειν χρὴ λεπτὴν καὶ διαλυτικὴν ὑγρότητα μεμίχθαι τοῖς ἀποπατήμασιν αὐτοῦ, κω-
λυούσαν ἀλλήλοις ἑνοῦσθαι. Διοσκορίδης δὲ ὥσπερ ἄλλα πολλὰ προχείρως ἐν τοῖς ἀσαφέσι βιβλίοις ὑπήλλα-
ξεν, οὕτω καὶ τὰ ὑπόψαθυρα μεταγράψας, ἐποίησεν ὑπόψεφαρα, καὶ φησὶν αὐτὸς οὕτως ὠνομάσθαι τὰ ὑπο-
μελανίζοντα· τὸ γὰρ σκότος ψέφας εἰρῆσθαι καὶ παρὰ Πινδάρῳ, μετὰ δὲ τὴν τῶν ψαθυρῶν μαντείαν, ἢ εἰκα-
σίαν, ἢ προπέτειαν, ὅτι γὰρ ἄν τις ἐν τοῖς τοιούτοις ὡς βεβαίως ἐγνωκὼς ἀποφαίνηται προπετές ἐστιν, οὗτοι τὰς ἑξῆς
ἴωμεν λέξεις, ἐν αἷς ἐστι πρώτη, περιψύχοντα οὐκ ἀπύρως. ὅπερ αὖ καὶ αὐτὸ βεβαίως γνῶναι τί βούλεται, προ-
πετοῦς ἐστιν ἀνθρώπου. στοχαζόμενοι δὲ ὥσπερ οὗτοι πολλῶν ἄλλων ἐποιησάμεθα ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ, καὶ περὶ τού-
του φήσομεν εἰρῆσθαι περιψύχοντα μὴ ἀπύρως τὰ κατὰ μὲν τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν περιψύχοντα διὰ βα-

θους δὲ τοῦ σώματος αἴσθησιν ἔχοντα πυρώδεος θερμασίας, ταῦτ' οὖν φησιν εἶναι φαῦλα. τίς δ' οὐκ οἶδεν ὅτι περιψυχόμενος μέν τις τὸ δέρμα, πυρώσεως δ' αἰσθανόμενος ἐν τῷ βάθει φαύλως ἔχει, καὶ χωρὶς τοῦ ζητῆσαι ἡμᾶς εἰ διεχώρησεν ὑπόψαθυρα; τοῖς γὰρ ἐν τῷ προγνωστικῷ γεγραμμένοις ἀρκούμενοι πρὸς διάγνωσιν ἀγαθῶν τε καὶ κακῶν διαχωρημάτων, οὐ σφαλησόμεθα. τούτοις δ' ἐφεξῆς γέγραπται κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν, ὥστε. τὰ ἐπὶ τούτοις ῥίγεα κύστιν καὶ κοιλίην ἐπιλαμβάνοντα. ὀδυνώδεα, ζητεῖν οὖν πάλιν ἐνταῦθα ἡμᾶς ὁ συγγραφεὺς βούλεται, τί σημαίνει τὸ ἐπιλαμβάνοντα. διὰ μὲν γὰρ τῶν ἔμπροσθεν, ἀπολήψεις τὰς ἐπισχέσεις ὠνόμασε. νυνὶ δὲ τὰ ἐπιλαμβάνοντα γράψας, ἐνίοις μὲν, ἐπὶ τούτου φέρειν δοκεῖν τοὔνομα, τὸ ἐπιλαμβάνοντα ταῖς ἀπολήψεσιν. ἐνίοις δὲ τὸ διὰ ἐπὶ πλέον ἐκτεινόμενα δηλοῦν. τὸ δέ γε ὀδυνώδεα προκείμενον, ἱκανὸν ἐνδείξασθαι κάμνωσιν τινὰ δηλοῦσθαι διὰ τῆς ἐπιλαμβάνοντα φωνῆς. ἐπὶ οὖν μὲν τῶν ἄλλων συγγραμμάτων τὰ πλεῖστα τῶν ἀπορουμένων, ἐκ τῶν ἐπιφερομένων γινώσκεται, κατὰ δὲ τὸ βιβλίον τοῦτο, μεῖζον ἀεὶ τοῦ πρόσθεν ἐπιφέρεται ζήτημα. καθάπερ καὶ νῦν εἰπόντος αὐτοῦ, ἆρα τὸ κωματῶδες, ἤτοι γὰρ τοιοῦτόν ἐστιν ὃ φησὶν ἐν τούτοις τοῖς εἰρημένοις, ἢ ἅπασί τε καὶ τοῖς ὑστέροις, καὶ τί καὶ τοῦτο δῆλον τὸ κωματῶδες πάθημα ξυνυπάρχόν τι ἔχειν καὶ σπασμῶδες. ὡς ἐν ᾧ μὲν αὐτὸ καὶ συνυπῆρξεν. ὅτι τοῖς εἰρημένοις ἕπεται τὸ κωματῶδες. ἀλλ' οὐδέτερον τούτων οὔτ' ἀναγκαῖόν ἐστιν, οὔθ' ὡς ἐπὶ πολύ, καὶ μέντοι καὶ αὐτὸς ὁμολογεῖ, προσέθηκε γὰρ τὸν ἀπορητικὸν ἆρα σύνδεσμον, εἴτ' ἐπιπεφώνηκεν αὐτῷ τὸ οὐκ ἂν θαυμάσαιμι. γέγραπται γὰρ οὕτως ἐν τοῖς πλείστοις καὶ ἀξιοπίστοις ἀντιγράφοις, ὥσπερ οὖν καὶ κατ' ἄλλα τινὰ μηδ' ὅλως γεγραμμένους εὑρίσκεται.

Τὰ ἐν ὀξέσι ἐμετωδῶς ἑλκόμενα φλαῦρα, καὶ αἱ λευκαὶ διαχωρήσεις δύσκολοι. ἄγλισχρα ἐκ τούτων διεξελθόντα ἐξίστανται καύματι πολλῷ. οἱ ἐκ τούτων κωματώδεες νωθροὶ, ἀπογίνονται. τὰ ἐκ τοιούτων μακρότερα ἐπινοσεῖ, ἆρα περὶ κρίσιν οὗτοι ξηρώδεες δύσπνοοι;

Τὰ ἐν ὀξέσι φησὶν ἐμετωδῶς ἑλκόμενα φλαῦρα. τοιοῦτον δέ τι καὶ πρόσθεν ἐγέγραπτο, καὶ ἡμεῖς ἐπὶ τῶν ὁμοίων ὅμοια λέγειν ἀναγκαζόμεθα. προσθήσω δὲ νῦν κἀκεῖνο πρότερον οὐκ εἰρημένον, ἣν καὶ ἔφασκον ἀποτείνεσθαι τὰ λυποῦντα τῆς γαστρὸς ὁρμώσης γίγνεσθαι τὴν ναυτίαν. τινὲς δὲ καὶ διὰ φλεγμονὴν αὐτῆς εἰρήκασι, ναυτιώδη γίγνεσθαι διάθεσιν, ὅπερ ἐμπεριέχεται τῷ πρόσθεν εἰρημένῳ λόγῳ τῷ καθόλου. φλεγμονὴ γὰρ εἰ κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον ἐποίει ναυτίαν οὐκ ἂν εὑρίσκετο ποτὲ φλεγμαίνουσα χωρὶς ναυτίας. συμπίπτει δὲ αὐτῇ τὸ σύμπτωμα τοῦτο φλεγμαινούσῃ ποτὲ, κατὰ διττὸν τρόπον. ἕνα μὲν, ὅταν ἀπορρέοντες τινὲς ἰχῶρες ἐκ τῶν φλεγμαινόντων μορίων εἰς τὴν ἐντὸς εὐρυχωρίαν ἀθροιζόμενοί τε κατ' αὐτὴν τὸ χωρίον ἀνιῶσιν αὐτοῦ τὸ στόμα. καθ' ἕτερον δ' ὅταν ἐπίμικτος ἡ διάθεσις γίνηται, δυοῖν ἀλλήλαις ἐπιπλεκομένων διαθέσεων ἐν ἑκατέρᾳ κατὰ μόνας γίνεται. τῆς οὖν τὸ ναυτιῶδες σύμπτωμα ποιούσης διαθέσεως ἐπιπλακείσης, τῇ φλεγμονῇ, διὰ τὴν ἑτέραν αὐτῶν οἱ κάμνοντες γίνονται ναυτιώδεις, οὐ διὰ τὴν φλεγμονήν. συμβαίνει δ' ἐνίοτε μὲν, τοῖς μετρίαις ναυτίαις ἔμετον αὐτίκα συμπίπτειν. ἐνίοτε δὲ συνταράττεσθαι μὲν, ἐπὶ πλεῖστόν τε καὶ πυκνὸν, ἐμεῖν δ' ἤτοι μηδὲν ἢ παντάπασιν ὀλίγον. ὅπερ ἐστὶν ἑκάστου, τὸ ἐμετωδῶς ἑλκόμενα δηλοῖ, ὅπερ εἴρηται κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν ἐν ἀρχῇ. μοχθηρὸν δ' ἐστὶ, οὐχ ὡς σημεῖον μόνον ἀλλὰ καὶ ὡς αἴτιον τὸ τοιοῦτον σύμπτωμα. καθ' ὅσον μὲν γὰρ ἐνδείκνυται κακοχυμίαν δυσίακτον ἐν τῷ στόματι τῆς κοιλίης περιέχεσθαι, κατὰ τοῦτο σημεῖόν ἐστι μοχθηρόν. ὅτι δὲ συνεχέσι σπαραγμοῖς ἀνιᾷ τὴν γαστέρα, κατὰ τοῦτο πάλιν ὡς αἴτιον αὐτῆς γενήσεται, τῆς μὲν οὐκ οὔσης φλεγμονῆς, ὡς γενέσθαι νῦν, τῆς δ' ἔμπροσθεν οὔσης, ὡς αὐξηθῆναι. ἀλλὰ καὶ αἱ λευκαὶ διαχωρήσεις. φησὶ δύσκολοι. ταῦτα δ' ἔνιοι μὲν, ἀπὸ τοῦ προειρημένου χωρίζουσιν. ἔνιοι δ' ἐκείνῳ συνάπτουσιν. εἰρήκαμεν δὲ, ὅπερ ἐπὶ τῶν προειρημένων διὰ τῶν ἔμπροσθεν, αὐτὸ καὶ περὶ τούτων. λευκαὶ γὰρ αἱ διαχωρήσεις γίνονται, μὴ καταρρεούσης ἐξ ἥπατος εἰς τὴν γαστέρα χολῆς. ἀλλὰ ταῦτά γε καὶ καθ' ἑαυτὸ δύναται, καὶ μετὰ τοῦ προειρημένου συστῆναι. διὰ μέντοι τὸ μιγνύειν αὐτὸν, ἀλλήλοις πολλὰ τῶν ἑτερογενῶν, ἔξεστι τοῖς ἀναγινώσκουσι συνάπτειν αὐτὰ, καὶ χωρίζειν ἀπ' ἀλλήλων. ἀλλὰ τό γ' ἐφεξῆς τοῖς λευκοῖς διαχωρήμασι γεγραμμένον, ἄγλισχρα ἐκ τούτων διεξελθόντα ἐξίστανται καύματι πολλῷ, τῶν ἅπαξ ἴσως ἢ δὶς ἑωραμένων ἐστὶν αὐτῷ, μηδεμίαν ἀναγκαίαν ἔχοντα τῆς ἀκολουθίας αἰτίαν, ἀλλ' ὡς εἴρηται πολλάκις ἤδη, γίνεσθαι δυνάμενα, ποτὲ μὲν τῷ μεθίστασθαι τοὺς λυποῦντας χυμοὺς. ποτὲ δὲ τῷ μερίζεσθαι. ποτὲ δὲ τῷ πλείονας ἐπιλαμβάνειν τόπους, αὐξανομένης τῆς διαθέσεως, ἔτι δὲ μᾶλλον οὐδὲ κωματώδεις αὐτοὺς γενέσθαι τῶν ἀναγκαίων ἐστὶν, ἀλλὰ τῶν ἐνδεχομένων, τοῦτο δὲ καὶ αὐτὸς ὡμολόγησεν εἰπὼν ἆρά γε ἐκ τοιούτων κωματώδεες, ἐφαίνετο γοῦν αὐτὸ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἀεὶ προσγράφων, ἐφ' ὧν οὐδ' αὐτὸς ἀποφήνασθαί τι τολμᾷ. καὶ μέντοι καὶ τἆλλα τὰ ἐφεξῆς ἄχρι τέλους τῆς ῥήσεως, ὁμοίως ἔχει τὴν ἀτοπίαν, ὡς ἴσως ἐχρῆν ἡμᾶς ἤδη πεπαῦσθαι τῆς ἐξηγήσεως τῶν ὑπολοίπων ἐν τῷ βιβλίῳ ῥήσεων, τοῖς μὲν γὰρ ἀκριβῶς ἐκμεμαθηκόσι τίνα τε ἐν τοῖς Ἱπποκράτους γέγραπται βιβλίοις, ὅσα τε κατὰ τὰς ἐξηγήσεις αὐτῶν ὑπ' ἐμοῦ λέλεκται, γινώσκειν τινὰ μέντοι τῶν σημείων ἔγραψεν, ἵνα ἔχῃ τὴν προγνωστικὴν ὡσαύτως ἔχουσαν ἀεί. τίνα δ' ὡς τὸ πολύ. τίνα δ' ἀμφίβολον. ἢ σπάνιον. ἔτι τε τὰς ἐν τούτοις αὐτοῖς ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον διαφορὰς, ὡς οὐδὲν ἐμοῦ πρὸς τὰ παρόντα δέονται. τοῖς δὲ πρὶν ἐκεῖνα μαθεῖν ἐπὶ ταῦτα ἐλθοῦσι, μακροῦ πάνυ λόγου καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐστι χρεία, ὥστε μὴ τριῶν ἀλλὰ τριάκοντα δεηθῆναι βιβλίων. ἐγὼ μὲν οὖν τὰς ἐν τοῖς πιστοῖς τῶν ἀντιγράφων ὁμολογουμένας γραφὰς ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει διῆλθον. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι πολλαὶ γραφαὶ ἄλλαι ἄλλως ὡς ἂν ἐθελήσωσιν. ἀλλ' εἰς ἄπειρον, ὡς ἔφην, μῆκος ἐκπεσεῖν ἀναγκασθήσομαι πασῶν μνημονεύων.

Τὰ δὲ ὀσφύος εἰς τράχηλον καὶ κεφαλὴν ἀναδιδόντα καὶ παραλύσαντα παραπληκτικὸν τρόπον σπασμώδεα παρακρουστικά, ἆρά γε καὶ λύεται τὰ τοιαῦτα σπασμῷ; ἐκ τῶν τοιούτων ποικίλως διανοσέουσι καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ἰόντες.

Καὶ κατὰ ταύτην τὴν ῥῆσιν ἄδηλόν ἐστιν ὅπως ἀναγινώσκειν ἡμᾶς ὁ γράψας ἠβουλήθη πότερον ἐφεξῆς ἅπαντα συνάπτοντας τὰ συμπτώματα, κἄπειτα ἐπ' αὐτοῖς λέγοντας, ἆρά γε καὶ τὰ τοιαῦτα λύεται σπασμῷ, ἢ μέχρι τοῦ παραλύσαντα παραπληκτικὸν τρόπον ἐφεξῆς ἀναγνῶναι, εἶτα διασιωπήσαντας, πάλιν ἐφεξῆς εἰπεῖν, σπασμώδεα παρακρουστικά. τινὲς μὲν γὰρ οὕτως. τινὲς δ' ἐκείνως ἀνέγνωσαν, ἐφεξῆς γάρ φησιν ἆρά γε καὶ τὰ τοιαῦτα λύεται σπασμῷ, τὸ μὲν οὖν τὰ σπασμώδη λύεσθαι σπασμῷ, τῶν ἀτόπων ἐστί, τὰ δὲ προειρημένα λύεσθαι σπασμῷ, πιθανώτερον ἄν τις ἀκούσειεν. ἔστι δὲ τὰ προειρημένα ταυτί, τὰ ἐξ ὀσφύος εἰς τράχηλον καὶ κεφαλὴν ἀναδιδόντα παραλύσαντα παραπληκτικὸν τρόπον, ὕστερον γενέσθαι σπασμώδη, καὶ γενόμενα τοιαῦτα λῦσαι τὴν παραπληγίαν. ταῦτα γὰρ ἔχειν τινὰ νοῦν φαίνεται, διὰ τὸ τὴν παραπληγίαν τοιοῦτον πάθος ὑπάρχειν ἑνὸς μορίου τοῦ σώματος, ὁποῖον ἐστὶν ἡ παραπληξία τοῦ παντός. τούτῳ γ' ἐναντιώτατον εἶναι κατά γε τὴν κίνησιν αὐτὴν πάθημα, τὸν σπασμόν, ἀκίνητα γὰρ ἐργαζομένης τὰ πεπονθότα μόρια τῆς παραπληγίας, ὁ σπασμὸς εἰς κίνησιν ἄγων σφοδροτέραν τῆς κατὰ φύσιν ὡς διασείεσθαι αὐτὰ βιαίως εἰ ἔμφραξις, ἢ σφήνωσις ὑγρῶν ἢ παχέων ἢ γλίσχρων ἐν τοῖς νεύροις εἴη, κατὰ τοῦτο δόξειεν ὠφελεῖν τὴν παραπληγίαν. τὸ δ' ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς ῥήσεως εἰρημένον, ἐκ τῶν τοιούτων ποικίλως διανοσέουσι καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ἰόντες, θεάσασθαί μοι δοκεῖ γεγονὸς ἐπί τινος, εἶδον οὖν ἅπαξ κἀγὼ παραπλησίως τινὰ διατεθέντα καὶ μετὰ πτῶσιν ἔχοντα ποικίλως ἄλληλα διαδεχομένων τῶν συμπτωμάτων, ἐγένετο δὲ κἀκείνῳ ταῦτα, προηγησαμένων ἀλγημάτων ὀσφύος, καὶ τραχήλου, καὶ κεφαλῆς, ἐφ' οἷς ἡ χεὶρ ὅλη δυσαίσθητός τε καὶ δυσκίνητος ἦν, ὥσπερ γε καὶ κατὰ ταύτην τὴν ῥῆσιν εἴρηται παραπληκτικὸν τρόπον, οὐκ οὔσης ἀκριβοῦς παραπληγίας, εἶτα σπασμὸς ἐπιγενόμενος, αἰσθητικωτέραν τε καὶ πρὸς τὰς κινήσεις ἑτοιμοτέραν αὐτὴν εἰργάσατο, παυσαμένου δὲ τοῦ σπασμοῦ, κατὰ βραχὺ πάλιν ἐγένετο χείρων. εἶτα καὶ τὰ κατ' ὀσφὺν καὶ τράχηλον καὶ κεφαλὴν αὖθις ἀλγήσας ἀθρόαν ἔσχεν αὔξησιν τῆς κατὰ τὴν χεῖρα παραπληγίας, εἶτ' αὖθις σπασμὸν ἔσχε πάλιν οὐ σμικρόν.

Οἱ ἐν ὑστερικαῖς ἀπύρως σπασμοὶ εὐχερεῖς, οἷοι καὶ Δορκάδι.

Κἀνταῦθα τὸ γινωσκόμενον ἡμῖν ἐφαρμόζομεν τῇ ῥήσει, μηδὲν ἀπ' αὐτῆς διδασκόμενοι, τὸ γὰρ εὐχερὲς ὄνομα, τῶν ἀμφιβόλων ἐστὶν ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ. δύναται γοῦν τις ἀκούειν ἐξ αὐτοῦ καὶ τὸ εὔλογον τῆς γενέσεως τῶν ἐπὶ ὑστερικοῖς παθήμασι γινομένων σπασμῶν, δύναται δὲ καὶ τὸ ἀκίνδυνον αὐτῶν εἰρῆσθαι, ὥστε αὐτὴ μὲν ἡ ῥῆσις οὐδὲν διδάσκει, καθάπερ οὐδ' ἄλλος τις λόγος ἀμφίβολος. οἱ φθάσαντες δ' ἐπίστασθαι τὴν ἐν τοῖς λεγομένοις πράγμασιν ἀλήθειαν, ἐφαρμόττουσιν ἑνὶ μέρει τῆς ἀμφιβολίας, ἐνίοτε δὲ καὶ δυσὶν ὥσπερ καὶ νῦν ἀναγινώσκουσιν οὗτοι. ταῖς γὰρ ὀνομαζομέναις ὑστερικαῖς γυναιξίν, αἳ ταῖς ὑστερικαῖς πνίξεσιν ἁλίσκονται, καὶ γίνονται συνεχεῖς ὅλου τοῦ σώματος συνολκαὶ σπασμώδεις, καὶ οὐχ ὁμοίως ἔχουσι τοῖς ἄλλοις σπασμοῖς κίνδυνον. ἐπεὶ δὲ καὶ ταῖς μεγάλαις τῆς μήτρας φλεγμοναῖς ἐνίοτε σπασμοὶ συνεδρεύουσι, τούτων ἀφώρισε τοὺς νῦν εἰρημένους προσθεὶς τῇ ῥήσει τὸ ἀπύρως ὅπερ ἐστὶ χωρὶς πυρετοῦ, πρόδηλον γὰρ ὅτι ταῖς φλεγμοναῖς τῆς μήτρας μεγάλαις ἕπονται πυρετοί. ἀλλ' οὐδὲ γίνονται πολλάκις ἐπὶ φλεγμονῇ μήτρας οἱ σπασμοί, γενόμενοι κινδυνώδεις εἰσί.

Κύστις ἀποληφθεῖσα ἄλλως τε καὶ μετὰ κεφαλαλγίης ἔχει τι σπασμῶδες, τὰ ναρκωδῶς ἐν τούτοισιν ἐκλυόμενα δύσκολα, οὐ μὴν ὀλέθρια. ἆρά γε καὶ παρακρουστικὸν τὸ τοιοῦτον;

Ἀπόληψιν οὔρων ὥσπερ καὶ διαχωρημάτων εἴωθεν ἀντὶ τῆς ἐπισχέσεως ὀνομάζειν, ἔχειν οὖν φησιν τι σπασμῶδες αὐτήν, ἐν ἴσῳ τῷ δύνασθαι σπασμόν ποτε ἐργάσασθαι, καὶ μάλισθ' ὅταν ἄλγημα προσγένηται κεφαλῇ, δηλοῖ γὰρ ἐν συμπαθείᾳ τῆς κύστεως τὴν τῶν νεύρων ἀρχὴν γεγονέναι. τὸ δ' ἐπιφερόμενον τούτῳ κατὰ τὴν ῥῆσιν ἐν ᾧ τὰ ναρκωδῶς ἐν τούτοισιν ἐκλυόμενα γέγραπται, διττῶς ἐξηγήσαντο, τινὲς μὲν ἐπ' αὐτῶν τῶν οὔρων εἰρῆσθαι φάσκοντες, ὡς εἰ ἐκ τῆς ἐπισχέσεως ναρκωδῶς ἐκκριθῇ, βούλονται γὰρ ἀντὶ τοῦ ἐκκρινόμενα ἐκλυόμενα λελέχθαι. τινὲς δὲ ἐπὶ μορίων τοῦ σώματος ἤκουσαν φάναι ἐκλύεσθαι. τινὲς δ' ἐφ' ὅλου τοῦ σώματος ἵνα φήσωμεν αὐτὸ κατὰ μὲν τὴν αἴσθησιν ναρκῶδες, κατὰ δὲ τὴν προαιρετικὴν κίνησιν, ἔκλυτον γεγονέναι, ταῦτ' οὖν βούλονται δύσκολα μὲν ἐν ἴσῳ τῷ ἀκίνδυνα λελέχθαι, οὐ μὴν ὀλέθριά γε. εἰ δὲ κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς ῥήσεως ἀχρειότερον ἀποφαίνεται παρακρουστικὸν εἶναι τὸ τοιοῦτον, ἢ μή, πολλάκις μεμαθήκαμεν αὐτοῦ τὴν γνώμην ἐν οἷς ἀχρεῖ.

Ἆρά γε καὶ περὶ κρόταφον ὀστέων διακοπαὶ σπασμὸν ἐπικαλέονται, ἢ τὸ μεθύοντα πληγῆναι, ἢ τὸ ῥυῆναι πολὺ ἐν ἀρχῇσι εἰ τοῦτο ποιεῖ σπασμώδεα;

Τὸ μὲν ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ῥήσεως εἰρημένον σπασμώδεα κατά τινα τῶν ἀντιγράφων οὐ πρόσκειται, διαφέρει δ' οὐδὲν ὡς πρὸς τὴν διάνοιαν, εἰ καὶ μὴ προσκέοιτο, συνυπακούεται τῷ κατ' ἀρχὴν εἰρημένῳ σπασμὸν ἐπικαλέονται. προφανῶς οὖν ἐδήλωσεν ἐνταῦθα τὸ φάναι αὐτὸ καθ' ἕκαστον ἀρρωστον, ὅταν ἄξιον

εἶναι αὐτῷ δόξῃ γραφῆς ἑρμηνεύειν, εἶτα ἐνίοτε μὲν ἀποφαινόμενος ὡς καθολικὸν, ἐνίοτε δὲ διαπορῶν, ὥσπερ καὶ νῦν ἐπί τινος διακοπέντος ἐκτοῦ τῆς κεφαλῆς κατὰ κρόταφον, ὃς ἐμέθυσε μὲν ἡνίκα ἐπλήγη, παραχρῆμα δὲ αἱμοῤῥαγήσας ἰσχυρῶς, ὕστερον ἐσπάσθη. τριῶν οὖν αὐτῷ προσγινομένων, ἑνὸς μὲν, τῆς κατὰ τὸ κρόταφον διακοπῆς, δευτέρου δὲ τοῦ μεθύοντος γενέσθαι τοῦτον, καὶ τρίτου τῆς αἱμοῤῥαγίας, ζητεῖ διὰ τί τούτων ὁ σπασμὸς ἐγένετο, καὶ τοίνυν ἀποκρινοῦμαι ῥαδίως αὐτῷ, περὶ μὲν τῆς κατὰ τὸν κρόταφον διακοπῆς Ἱπποκράτης λέγει, ὅτι καὶ πληγαὶ καίριοι καὶ καιροῦσαι, αἱ κροταφῖται γίνονται, καὶ μέντοι καὶ ὅτι ἐν σπασμοῖς καὶ τετάνοις οἱ κροταφῖται μύες πρῶτοι πάσχουσι, περὶ δὲ τῆς μέθης τὸν ἀφορισμὸν ἐκεῖνον εἰρῆσθαι, ἢν μεθύων τις ἐξαίφνης ἄφωνος γένηται, σπασθεὶς ἀποθνήσκει, περὶ δὲ τῆς αἱμοῤῥαγίας, ὅτι σπασμὸς γίνεται ὑπὸ πληρώσεως ἢ κενώσεως, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ
10 παντὸς σώματος, ἀλλὰ τῶν νεύρων αὐτῶν, ὅθεν ἐφ' αἱμοῤῥαγίᾳ οὐ σπῶνται, πλὴν εἰ καταψυχθείη ἤτοι διὰ τὴν τῶν παραμενόντων ἀμέλειαν, ἢ τὸ καταπαύειν ἐθέλειν τὴν αἱμοῤῥαγίαν διὰ τῶν ψυκτηρίων βοηθημάτων.

Ἐν ἱδρῶτι πτύελα παραῤῥέοντα πυρετώδει ἐόντι, ἀήθεα, ἆρά γε ἐπί τινας ἡμέρας κοιλίαι καθυγραίνονται; οἶμαι; ἆρά γε τούτοισιν εἰς ἄρθρον ἀπόστημα ἔσεσθαι.

Τινὲς τὸ πέρας τῆς προτέρας ῥήσεως ἀρχὴν ταύτης ποιοῦνται διττῶς, ἔνιοι μὲν μετὰ τοῦ ἄρθρου τὰ σπασμώδεα ἐν ἱδρῶτι πτύελα παραῤῥέοντα, διαφέρει δ' οὐδὲν ὡς πρὸς τὴν διάνοιαν ἐάν τε προσθῇ ἐάν τε ἀφέληται τὸ ἄρθρον. τὸ μέντοι προτάξαι τῶν ἐφεξῆς λεγομένων τὰ σπασμώδεα, μεγάλην ἐξαλλαγὴν ποιεῖ τῆς διανοίας. καὶ ταύτης γε ἔτι μᾶλλον κατὰ τὴν ἑτέραν γραφὴν, ἣν τινες τῶν νεωτέρων
20 ἔγραψαν, ἀντὶ τοῦ ἐν ἱδρῶτι ποιήσαντες ὄνομα σύνθετον ἀνιδρωτὶ, τουτέστι τὸ μὴ ἐν ἱδρῶτι ἢ ἄνευ τοῦ ἱδρώτειν, εἰ μὲν οὖν πολλάκις ἐν πολλαῖς ῥήσεσι, τὰ μηδὲ εἰς τὴν πρόῤῥησιν συντελοῦντα τοῖς συντελοῦσιν ἀντέγραφεν αὐτίκα, ἐμεμψάμην τοὺς προγράψαντας ἢ προτάξαντας τῇ ῥήσει τὰ σπασμώδεα. προστιθέντος δ' αὐτοῦ καὶ τοῦ μηδὲν συντελοῦντος, συγγινώσκω τοῖς γράψασι τὰ σπασμώδεα, καίτοι μηδὲν ἀξιόλογον εἰς τὰ παρόντα συντελεῖ. τὰ γὰρ ἐν πυρετοῖς ἅμα τοῖς ἀκαίροις ἱδρῶσι παραῤῥέοντα πτύελα, διὰ πλῆθος ἄμετρον, ἢ διὰ ἀῤῥωστίαν τῆς δυνάμεως γίνεται, καὶ διὰ τοῦτο ἐστὶν ἀήθη, καθάπερ εἰ καὶ ἀτροπά τις εἶπεν. ἀλλοιοτέρα δέ τι γένοιτ' ἂν ἡ διάνοια, γραφόντων ἡμῶν ἀνιδρωτί. καίτοι οἱ μεταθέντες τὴν παλαιὰν γραφὴν, ὥς τι σοφώτερον εὑρηκότες οὕτως ἔγραψαν, ἀντὶ τοῦ ἐν ἱδρῶτι ποιήσαντες αὐτό. τὸ δὲ ἆρά γε τούτοισιν ἐπί τινας ἡμέρας κοιλίαι καθυγραίνονται, τεθεαμένος ἐπ' ἀῤῥώστου δηλονότι γενόμενον οὕτως ἔγραψε, ζητῶν εἰ πολλοῖς δύναται τοῦτο συμβαίνειν, ἀποκρίνασθαι
30 δ' αὐτῷ βεβαίως, ὅσον ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, οὐδὲν ἔχομεν, ὅπως γὰρ ἔχει τὰ ἄλλα τῷ τοιούτῳ ἀῤῥώστῳ, χρὴ προσδιορίσασθαι, περὶ ὧν οὐδὲν εἴρηκε. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ περὶ τῶν ἀποστησομένων εἰς ἄρθρα, μεμάθηκας γὰρ ἐκ τίνων σημείων χρὴ τὰ τοιαῦτα διορίζεσθαι, περὶ ὧν οὐδὲν εἴρηται νῦν.

Τὰ ἐπ' ὀλίγον θρασέως παρακρούοντα, μελαγχολικὰ, ἢν δὲ ἀπὸ γυναικείων ᾖ, θηριώδεα, ἐπὶ πλέον δὲ ταῦτα συμπίπτει, ἆρά γε καὶ σπασμώδεες αὗται; ἆρά γε, καὶ αἱ μετὰ καρου ἀφωνίαι, σπασμώδεες αὗται; οἷον τῇ τοῦ σκυτέως θυγατρὶ, ἤρξατο γυναικείων παρεόντων.

Τίνα μὲν ὀνομάζει μελαγχολικὴν παραφροσύνην ἔμπροσθεν εἶπον, αὐτῆς ταύτης ἧς νῦν εἶπε ῥήσεως τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ γράψαντος. ὁ δὲ ἐνεστὼς λόγος ἐστὶν ὡς αὐτὸς ὡμολόγησεν, ἑωρακότος αὐτοῦ τὴν τοῦ σκυτέως θυγατέρα ἐξ ἐπιμηνίων ἐπισχέσεως παρακρούσασαν θηριωδῶς, ἐνεδείξατο δὲ διὰ τῆς φωνῆς ταύτης
40 ἐπίτασιν τοῦ μελαγχολικοῦ, ἑτοίμων γὰρ ὄντων εἰς τὸ κακουργεῖν τῶν πλείστων τῶν μελαγχολικῶς παρακρουόντων, ὅταν μεγάλας ποιῶνται τὰς κακουργίας, θηριώδεις αὐτὰς ὀνομάζει. ἀλλὰ τὸ ἐξ ἐπισχέσεως τῆς ἐμμήνου καθάρσεως τοιαύτην γίνεσθαι παραφροσύνην, οὔτε παντελῶς ἀληθὲς, οὔθ' ὡς τὸ πολύ. μελαγχολικοῦ γὰρ ὄντος τοῦ αἵματος, τὸ, ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ἰέναι τοιαύτην ἐργάζεται παρακοπὴν, πικροχόλου δὲ οὐκέτι τοιαύτην, ἀλλὰ τὴν συνήθως γινομένην, εἰ δὲ φλεγματῶδες εἴη τὸ πλῆθος, καταφορὰν καὶ λήθαργον μᾶλλον ἐργάσεται, μικτὸν δ' εἴπερ ἐκ τούτων εἴη, μικτὴν καὶ τὴν διάθεσιν ἐκ καταφορᾶς καὶ ἀγρυπνίας, ἢ παρακοπῆς ἀποτελέσει. ὥσπερ δὲ οὐδὲν τούτων ἐστὶ καθολικὸν αὐτοῖς, οὕτως οὐδὲ τῶν ἐφεξῆς εἰρημένων οὐδὲν, ὅσα τῇ τοῦ σκυτέως ἔγραψε συμβῆναι θυγατρί.

Οἷσιν ἐν σπασμώδεσιν ὀφθαλμοὶ ἐκλάμπουσιν ἀτενέως, οὔτε παρ' ἑωυτοῖσιν εἰσὶν, διανοσέουσί τε μακροτέρως.
50

Τὸ παρ' ἑωυτοῖσιν ἔνιοι γράφουσι, παρὰ σφίσιν αὐτοῖς εἰσὶν, εὔδηλον δ' ὅτι περὶ τῶν σωφρονούντων ἀμφότερα λέγεται. τό τε παρὰ σφίσιν αὐτοῖς εἶναι, καὶ παρ' ἑωυτοῖσιν εἶναι, τὸ δὲ οὐκ εἶναι παρ' ἑωυτοῖσιν τουτέστι μὴ κατανοεῖν, ἀλλὰ παραφέρεσθαι τῇ γνώμῃ τὴν διάγνωσιν, ἀγνοοῦσι δὲ ὥσπερ ἐξ ἄλλων τινῶν, οὕτω καὶ τῶν ἀτενῶς ἐκλαμπόντων ὀφθαλμῶν ἴσχειν, ἥκει δ' εἰς τοῦτο τὸ ὑπ' αὐτοῦ λελεγμένον ὄμματος θάρσος παρακρουστικὸν, ὡς καὶ τοῖς ἰδιώταις ἐστὶ δῆλον, ὅσοι γε μὴ παντάπασιν ἠλίθιοι, πρόδηλον γὰρ ὅτι τοῦτο προσυπακούειν ἀεὶ χρὴ, καλοῦμεν γὰρ εἰς τὰ τοιαῦτα πάντα μάρτυρας ἰδιώτας, ἀδιανοήτους ὄντας τε καὶ ὀνομαζομένους, ἀλλὰ μάλιστα μὲν εἰ οἷόν τε τοὺς φύσει συνετοὺς, εἰ δὲ μὴ, ἀλλά γε

μὴ τοὺς

μὴ τοὺς [illegible]ρούς, τὴν διάνοιαν. ἐν μέντοι τῷ νῦν λόγῳ, πρόσκειται τὸ ὑπερεκλάμπειν τοὺς ὀφθαλμούς, ὅπερ ἦν αὐτὸ καθ' αὑτὸ τῶν θυμουμένων γνώρισμα, ὃ τάχα συνελθὸν τῷ ἀτενεῖ ὄμματι, τουτέστι τῷ θρασεῖ, σφοδροτέραν ἐνδείξεται γενήσεσθαι τὴν παραφροσύνην. ἐκ περιττοῦ δὲ ὡς πρὸς τὴν τῆς παραφροσύνης αὐτοῦ τοιούτοις πρόρρησιν, ἐμνημόνευσε τῶν σπασμωδῶν, καὶ γὰρ καὶ χωρὶς αὐτῶν δύναται γενέσθαι παραφροσύνη, καὶ παρόντων αὐτῶν μὴ γενέσθαι. τὸ δὲ διανοσήσειν αὐτοὺς μακροτέρως, ἔτι καὶ μᾶλλον εἰκῆ λέλεκται, οἷς γὰρ σπασμώδεσιν ἐκλάμπουσιν ἀτενὲς οἱ ὀφθαλμοί, τούτους εὔλογον ὀξέως νοσῆσαι μᾶλλον, οὐ χρονίως.

Τὰ ἀνάπαλιν αἱμορραγέοντα κακόν, οἷον ἐπὶ σπληνὶ μεγάλῳ ἐκ δεξιοῦ ῥέειν, καὶ τὰ καθ' ὑποχόνδριον ὡσαύτως, ἐφιδροῦντι δὲ κάκιον.

Εἴτι καὶ ἄλλο πολλάκις αὐτὸς ἀποβαῖνον εἶδον, οὕτω καὶ τοῦτο. φαίνεται δὲ καὶ Ἱπποκράτης ἐκ πολλῆς πείρας ἠθροικέναι τὰ καθόλου ἐκ τῆς ἐπὶ μέρους αὐτῶν γειτονίας, καὶ γὰρ κατὰ τὰ τῶν ἐπιδημιῶν βιβλία πολλοὺς ἔγραψεν ἀρρώστους αἱμορραγήσαντας ἐπ' ἀγαθῷ, τοὺς δ' αὖ πάλιν ἐπὶ κακῷ. τὴν δ' αἰτίαν τούτων ἀποφηνάμενοι ἑτέρωθι σκεψώμεθα, νυνὶ δ' ἀρκέσει τοῦτο γινώσκειν ὡς οἱ φάσκοντες, ὥσπερ ἐκ τοῦ ἥπατος ἡ κοίλη φλὲψ ἀναφέρεται διὰ τοῦ θώρακος, οὕτω καὶ ἐκ σπληνὸς ἑτέραν ἀρχομένην διανέμεσθαι τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσιν, οὐκ ἀληθεύουσι, μία γάρ ἐστι μόνη φλὲψ ἐκ τῶν κάτω τοῦ διαφράγματος ἀναφερομένη. ζητεῖται δ' οὐκ ἀλόγως ὑπὸ τῶν ἐξηγητῶν, διατί προσέθηκε τῷ ἐπὶ σπληνὶ τῷ μεγάλῳ, καὶ φασὶν οἱ τὰ πιθανώτατα δόξαντες λέγειν, ἐπὶ σμικροῦ σπληνὸς, οὐ πάνυ σαφῆ γίνεσθαι τὴν ἐφ' ἑκάτερα ῥοπὴν ὠφελείας ἢ βλάβης, ἐμοὶ δὲ δοκεῖ προσθεῖναι τῷ λόγῳ τῷ μεγάλῳ ὡς ἂν καὶ ἐξηρμένῳ ἢ ὀγκωμένῳ ἢ φλεγμαίνοντι προσέγραψεν. εἰ γὰρ ἁπλῶς ἐπὶ σπληνὶ ἐγεγράφει, ζητήσεις πάλιν αὖ ἦν ἑτέρα τί πάσχοντος λέγει τοῦ σπληνός, εἰ δ' οὖν τοῦτο μὴ ζητῶμεν, ἀλλ' εἰδῶμεν ἐπὶ παντὸς ὄγκου τοῦ παρὰ φύσιν ἐν σπληνὶ τὴν ἀνάπαλιν αἱμορραγίαν βλαβερὰν οὖσαν, ἕνεκεν τοῦ διορισμοῦ προσέγραψε τὸ μεγάλῳ. παράδειγμα δέ ἐστιν τοῦτο αὐτὸ δηλονότι τοῦ σπληνὸς ἁπάντων τῶν ἀνάπαλιν αἱμορραγούντων, καὶ διὰ τοῦτο πρόσκειται τῷ λόγῳ τὸ οἷον, ὡς εἰ καὶ οὕτως εἰρήκει, οἷον ἐφ' ἥπατι μεγάλῳ ἐξ ἀριστεροῦ μυκτῆρος αἱμορραγία γινομένη, ἀλλ' οὕτως τῷ σπληνὶ ὡς παραδείγματι, ἐφ' ἧπαρ μεταβῆναι προφανὲς εἶναι δοκήσας, οὐκ ἔτ' ἐμνημόνευσε τοῦ ἥπατος, ὅτι δ' αὖ ἀπὸ σπλάγχνου πάλιν ἐπὶ σπλάγχνον ἡ μετάβασις ἐγίνετο, προσέθηκε τὸ ὑποχόνδριον, εἰπὼν καὶ τὰ καθ' ὑποχόνδριον ὡσαύτως, ἵνα μὴ μόνον ἐπὶ τοῖς σπλάγχνοις τὰς κατ' ἴξιν αἱμορραγίας ἀγαθὰς εἶναι νομίζωμεν, ἢ κακὰς τὰς ἀνάπαλιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑποχονδρίοις. οὔσης δὲ κακῆς τῆς ἀνάπαλιν αἱμορραγίας, ἔτι μοχθηρότερον γίνεται τὸ σημεῖον, ἐὰν μετ' ἐφιδρώσεως συμβαίνῃ, ἐφίδρωσιν δὲ πολλάκις μὲν ἤδη κατὰ τὸ βιβλίον ἔγραψεν, οὐδαμόθεν δὲ σαφῶς οὕτως ὡς γνῶναι πότερον τὴν περὶ θώρακα καὶ κεφαλὴν γινομένην ἱδρώτων ἐπιφάνειαν οὕτως ὠνόμασεν, ἢ καὶ τὴν δι' ὅλου τοῦ σώματος, ὅταν ὀλίγοι τε καὶ μηδὲν ὠφελοῦντες γίνονται. μοχθηρὸν μὲν οὖν ἑκάτερον αὐτῶν ἐστιν, μοχθηρότερον δὲ ἐν τοῖς ἄνω μέρεσι γίνεται. σημαινούσης γὰρ ἁπάσης ἐφιδρώσεως ἤτοι πλῆθος ἐν τοῖς ἐφιδροῦσι μορίοις, ἢ τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως ἀρρωστίαν. ὁπότερον, ἂν ᾖ τούτων ἐν τοῖς περὶ θώρακα καὶ κεφαλὴν τόποις μοχθηρότερον ἐστὶ σημεῖον, ἢ κατ' ἄλλο τι μέρος γενόμενον.

Ἐκ ῥινῶν μικροῖς ἱδρῶσι περιψυχόμενα κακοήθεα μοχθηρά.

Κἀνταῦθα πάλιν τῇ ἑρμηνείᾳ κέχρηται, μὴ προσθεὶς τὸ ἐκ ῥινῶν ἀεὶ αἱμορραγοῦσι, προσυπακοῦσαι δ' ἡμᾶς ἐξ ἀνάγκης αὐτῷ χρή, διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν ἄλλο νοῆσαι. γενήσεται γοῦν ὁ λόγος ὁλόκληρος ἑρμηνευθεὶς τοιόσδε. γινομένης ἐκ ῥινῶν αἱμορραγίας, ὅταν ἱδρῶτες, ἢ ὦσιν ἢ ἐπιγένωνται, περίψυξιν μὲν φέρουσι μηνύουσαν κακὸν εἶναι τὸ νόσημα, περιψύξεως δὲ, τῆς μὲν ἐν τοῖς ἄκροις γινομένης, τῆς δὲ καθ' ὅλον τὸ σῶμα, χαλεπωτέρα δηλονότι περίψυξις ἐστὶν ἡ καθ' ὅλον τὸ σῶμα.

Μεθ' αἱμορραγίαν μελαίνων διέξοδος, κακόν, πονηρὰ δὲ καὶ τὰ ἐξέρυθρα, εἰ δὲ ἆρά γε τεταρταίοισι ταῦτα αἱμορραγέει, κωματώδεες, ἐκ τοιούτων σπασμῶν τελευτῶσιν; ἆρα μελαίνων προδιελθόντων καὶ κοιλίης ἐπαρθείσης.

Συνέχει πάλιν κἀνταῦθα καθάπερ ἐν ἄλλοις πολλοῖς λόγον σαφῆ καὶ χρήσιμον ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρημένον, ἐστὶ δ' αὐτοῦ τὸ μὲν πρῶτον καθόλου τοιόνδε. τὰ κρίσιμα μὴ κρίνοντα, τὰ μὲν θανατώδεα, τὰ δὲ δύσκριτα, πολλῶν δὲ ὄντων κρισίμων, καθ' ἕκαστον αὐτῶν πάλιν ἴδιος γίνεται λόγος, ἐπὶ μέρους μὲν ὡς πρὸς τὸν εἰρημένον ἐν τῷ καθόλου, δὲ ὡς πρὸς τοὺς ὑποτεταγμένους, οἷός περ καὶ ὁ τοιόσδε. αἱμορραγία μὴ κρίνουσα θανατώδης, ἢ δύσκριτος, οὕτω δὲ καὶ ἱδρὼς, ἢ πλῆθος οὔρων, ἢ διαχωρημάτων, ἢ ἐμέτων, ἢ τὰ καθ' αἱμορροΐδας καὶ μήτρας ἐκκενούμενα, καὶ παρωτίδες ἅμα τοῖς ἄλλοις ἀποσκήμμασιν, ἅπαντα γὰρ ταῦτα μὴ κρίνοντα, ποτὲ μὲν θανατώδη, ποτὲ δὲ δύσκριτα γίνονται, τουτέστιν ἄκριτα ποιεῖ τὰ νοσήματα. κοινότατος μὲν οὖν ἐπ' αὐτοῖς ἐστι λόγος, καὶ καθολικώτατος, καὶ γενικώτατος, ὀνομαζέτω γὰρ ἕκαστος ὡς ἂν ἐθέλῃ, τὰ κρίσιμα μὴ κρίνοντα, τὰ μὲν θανατώδη, τὰ δὲ δύσκριτα. χρήσιμα δ' ἐνταῦθα διορίσασθαι ποτὲ θανατώδη καὶ ποτὲ δύσκριτα, δέδεικται δὲ καὶ τοῦθ' ὑφ' Ἱπποκράτους αὐτοῦ. τὰ μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς κρισίμοις, οὐδὲν ὠφελούμενα δύσκριτα, τὰ δὲ καὶ πρὸς τοὐναντίον ῥέποντα, θανατώδεα, μαρτυρεῖται δὲ τὰ πρὸς τοὐναντίον ῥέποντα ἐκ τῶν ἄλλων σημείων, ὥσπερ καὶ νῦν ἔγραψε τὰ κακοήθη διαχωρήματα. γένοιτο δ' ἄλλως τινὶ τοιοῦτον ἕτερον πάθος κακόηθες, οἷον ἔμετος ἢ οὖρα μοχθηρά, καθάπερ γε καὶ

περίψυξις δυσεκθέρμαντος, ἢ ὅλου τοῦ σώματος, ἢ τῶν ἀκρωτηρίων μορίων, οὕτω δὲ καὶ δίψος διὰ βάθους καὶ
καῦμα καὶ ἀχλὺς, καὶ δυσφορεία, καὶ ἀγρυπνία, καὶ τῶν ἄλλων τι τῶν μοχθηρῶν. ἔμαθες δὲ ταῦτα αὐτὰ πάντα
κατὰ τὰ περὶ κρίσεων ὑπομνήματα, καὶ τὰ τοῦ προγνωστικοῦ, τινὰ δὲ κἀν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν, ἔγραψε γ᾽ οὖν
κἀνταῦθα τὸν καθόλου λόγον ἐν ὃς εἴδους τῶν κατὰ μέρος, μνημονεύσας. ὁ γὰρ ἄρτι μανθάνων τὴν τέχνην, οἴε-
ται ταῦτα μόνα κακοήθη εἶναι περὶ ὧν ἤκουσεν, εἰ δὲ φύσει δριμύς ἐστιν ὑπονοῆσαι ἐνδέχεται τινὰ καὶ ἄλλα
τοιαῦτα εἶναι, καὶ περιμένειν χρόνον ἄλλον ἐν ᾧ κἀκεῖνα μαθήσεται, κἂν οὔπω τύχῃ μαθὼν, ἀλλὰ τὰ κατὰ
μέρος αὖθις περιμενεῖ μὴ γινώσκων ὁ πόσον ἔτι λείπει τῆς διδασκαλίας αὐτῷ, ὁ δὲ τὸ καθόλου μαθὼν ἅ-
παντα γινώσκει τὰ κατὰ μέρος. ἀλλ᾽ ὁ τὸ προῤῥητικὸν τοῦτο γεγραφὼς, ἐν τῷ κατὰ μέρος φέρεται, καὶ διὰ τοῦτο
ποτὲ μὲν ἐξ ἀνομοιογενῶν συμπτωμάτων ἀθροίζει συνδρομὴν, ποτὲ δ᾽ ἐξ ἑνὸς ἢ δυοῖν ἀῤῥώστοιν ἀπόφασιν ποιεῖται
10 καθόλου, ποτὲ δ᾽ ἀπορεῖ, καὶ ἀμφιβάλλει, καθάπερ καὶ νῦν εἰπὼν, ἆρά γε τεταρταίοισι ταῦτα αἱμοῤῥαγέει, ὡς
γὰρ ἑωρακὼς τινὰ τεταρταῖον αἱμοῤῥαγήσαντα, παραλειπὼν δὲ τοὔνομα γράψαι τὸν λόγον ἐποιήσατο, καί-
τοι τὰ περὶ τῶν ἡμερῶν καθόλου διδασκαλίαν ἔχων ἐν τῷ προγνωστικῷ, πάλιν δὲ τὰ κατὰ μέρος ἀποφαι-
νόμενος οὗτος ὁ τὸ προῤῥητικὸν γράψας οὐχ ὡς κατὰ μέρος ἀλλ᾽ ὡς καθόλου τὸν λόγον ἐποιήσατο, γράψας
ὧδε, κωματώδεες, ἐκ τούτων σπασμῷ τελευτῶσιν. οὐκ ἀναγκαίως γιγνόμενον εἰπὼν, ἀλλ᾽ ἔσθ᾽ ὅτε συμβαῖνον,
ὥσπερ καὶ ἄλλο τι τῶν ἀχρήστων ἐχόντων γένεσιν, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἁπλῶς ἀπεφήνατο, περὶ δὲ τῶν μελαίνων
προδιελθόντων, καὶ κοιλίης ἐπαρθείσης ἀποκρινόμεθα τοιγαροῦν αὐτῷ κἀνταῦθα, δύνασθαι μὲν καὶ ταῦτα
γενέσθαι, ἀλλ᾽ οὔτε διὰ παντὸς, οὐδ᾽ ὡς τὸ πολύ.

Τ αἱ αἱμοῤῥαγέοντα ἐφιδροῦντα, φώματα, κακοήθεα, διαλεγόμενοι, λαθραίως τελευτῶσιν.

20 Ἔνιοι μὲν ἔγραψαν φώματα, διὰ τοῦ τ. καὶ ρ. καὶ ω. τὴν πρώτην συλλαβὴν, ἔνιοι δὲ φρομώδεα, διὰ τοῦ τ.
καὶ ρ. καὶ ο. συνηθέστεραι μὲν αἱ γραφαὶ αὗται τοῖς τε ἐξηγηταῖς ἐγένοντο, καὶ τοῖς γραφεῦσι, σπάνιαι δὲ
ταῖς συνδρομαῖς ὥσπερ καὶ ἡ διὰ τοῦ τ. καὶ ρ. καὶ α. καὶ υ. τὴν πρώτην συλλαβὴν ἔχουσαι γεγραμ-
μένην. ἀρκτέον οὖν ἐστὶ καὶ ἡμῖν ἀπὸ τῆς συνήθους, ἣν διὰ τοῦ τ. καὶ ρ. καὶ ω. γεγραμμένην εὑρίσκομεν,
ταυτὸν σημαίνουσα τῇ διὰ τοῦ τ. καὶ ρ. καὶ α. καὶ υ. γεγραμμένῃ. φώματα γὰρ τὰς ἀπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτίων
βλάβας ὀνομάζει καὶ Ἱπποκράτης. εἰκὸς οὖν ἐστὶ καὶ νῦν τοῦτον τὸν λόγον, οὐ μόνον ἐπὶ φαυμάτων ἢ ἐξανθη-
μάτων ἢ ἀποστημάτων καὶ διαστάσεων γεγονέναι, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν αἱμοῤῥαγιῶν, συμφωνότεραι γάρ εἰσιν αἵδε,
ἐπὶ τοῖς φαύμασι, ταῦτα γὰρ αἱμοῤῥαγοῦσι μόνα. τινὲς δὲ φασὶν ὅτι περὶ τῶν ἐκ ῥινὸς αἱμοῤῥαγιῶν ἔτι καὶ νῦν ὁ
λόγος ἐστὶν αὐτῷ γιγνομένων, οὐκ ἐν πυρετοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄρτι λελεγμένοις πάθεσι θανατώδεσιν, ἐάν τ᾽ ἐστὶ
περί τε πάντων αὐτῶν ὁ λόγος, ἐάν τε καὶ περὶ φαυμάτων μόνον αἱ μετ᾽ ἐφιδρώσεως αἱμοῤῥαγίαι κακοήθεις
30 εἰσὶν, ὡσαύτως δὲ κἂν φρομώδεα γεγραμμένον ᾖ. τὸ δὲ διαλεγομένους αὐτοὺς ἐν ἄλλῳ φαυματώδεα λαθραίως
τελευτᾶν, τοιοῦτόν τι δηλοῦν φασὶ μηδὲν ἔχειν δοκοῦντες οἱ τοιοῦτοι κακὸν, ἀλλ᾽ ὡς ἐν ἀκινδύνῳ καθεστῶτες καὶ
διαλεγόμενοι τοῖς παροῦσιν, ἐξαίφνης τελευτῶσιν. εἰ δὲ τοῦτο αὐτοῖς βούλεται σημαίνειν, τὸ λαθραίως, ἄ-
κρως φαίνονται οἱ σπουδάζοντες ἐξαλλάττειν τὴν κατὰ φύσιν ἑρμηνείαν ἀλλοκότοις μεταφοραῖς, ἡγοῦνται
γὰρ ἀρετὴν εἶναι λόγου, τὸ διὰ παντὸς ὑφίστασθαι συνήθους, ὡς οὐδὲν διαφέρον, εἰ καὶ πρὸς τὸ χεῖρον τις ἀ-
φίσταται.

Η μεθ᾽ αἱμοῤῥαγίαν βραχεῖαν καὶ μελαίνων διαχώρησιν ἐν ὀξέσι κώφωσις κακὸν, αἵματος διαχώρησις ἐν τούτοισι,
ὀλέθριον, κώφωσιν δὲ λύει.

Γὰρ ἐρίζεταί τι κατὰ τὴν συνδρομὴν ταύτην ἀληθὲς καθολικὸν, ἐπεὶ γάρ τοι τοῖς μέλασι διαχωρήμασιν ἐν
40 τοῖς ὀξέσι νοσήμασιν, αὖ αἷμα διαχωρήσωσιν, ὀλέθριον ὄντως ἐστὶν, καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς εἴδομεν τοῦτο, καὶ ἄλλοι γε-
γηρακότες ἐν τοῖς τῆς τέχνης ἔργοις, καί μοι φαίνεται γίνεσθαι τὸ σύμπτωμα, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καθ᾽ ὃν ἐν ταῖς
ὑπερκαθάρσεσιν ὕστατον ἐκκρίνεται τὸ αἱματῶδες. ἀλλὰ τῶν κατὰ μέρος ἐστὶν, ἐν οἷς ὁ συγγραφεὺς ὠνόμασεν.

Θ ὀσφὺν ἐπωδύνῳ καρδιαλγικοῖ προσιόντα σημεῖα αἱμοῤῥατώδεα εἶμαι καὶ προγεγενημένον σημεῖον.

Οὐ καλῶς τὴν ῥῆσιν ταύτην ἐξηγήσαντο πολλοὶ τῶν γεγραφότων εἰς τὸ βιβλίον ὑπομνήματα, μετὰ τοῦ
καὶ διενεχθῆναι πρὸς ἀλλήλους. ἐμοὶ δ᾽ αὖ τις αὐτὴν δοκεῖ χρησίμως τοῖς μανθάνουσιν ἐξηγήσασθαι κατὰ τόν-
δε τὸν τρόπον οὐκ ἐμνημόνευσεν ἐν τῷ λόγῳ πυρετῶν ἢ ὀξέος νοσήματος ὥσπερ εἴωθεν. εἰκὸς οὖν ἐστὶν ἐπὶ τῶν ἀ-
πυρέτων αὐτὸν γίνεσθαι τὸν λόγον, ἐπ᾽ οὐδεμιᾷ προφάσει φανερᾷ πλείοσιν ἡμέραις ἐφεξῆς ὀδυνωμένων ὀσφὺν,
καὶ καρδιαλγούντων, ἐπὶ τούτων οὖν προσδοκᾶν χρὴ δι᾽ αἱμοῤῥοΐδων κενώσεως, δύναιο δ᾽ αὖ οὐ μόνον ὅτι γε-
50 νήσεται τοῦτο προλέγειν, ἀλλὰ καὶ δι᾽ ἐπίσχεσιν αἱμοῤῥοΐδων αὐτὰ γενέσθαι τεκμαίρεσθαι, καὶ μάλιστα εἰ
βλέποις τὴν κρᾶσιν τοῦ ταῦτα πάσχοντος μελαγχολικὴν, ὥστ᾽ ἔσοι τὴν ἐκ τῶν εἰρημένων πρόῤῥησιν, οὐ μόνον μέλλοντος
ἀλλὰ καὶ προγεγονότος εἶναι, καὶ τρίτον γε τοῦ ἐνεστῶτος. ὅταν γὰρ ἀπὸ τῶν ἄλλων διορισθῇ τὸ τῆς ὀσφύος ἄλγημα, καὶ
ἡ καρδιαλγία, προγεγονότος μὲν ἔσται πρόγνωσις ἐκ τοῦ γνῶναι καὶ πρόσθεν αὐτῷ γεγονέναι δι᾽ αἱμοῤῥοΐδος
κένωσιν, μέλλοντος δὲ ὅτι καὶ νῦν ἔσται, ἐνεστώσης δὲ τῆς διαθέσεως αὐτῆς, σαφῆ τὰ συμπτώματα, πλήθους γὰρ
ἠθροισμένου κατὰ τὰς φλέβας, λεπτὸς μὲν τις ὀῤῥὸς αὐτῷ συῤῥέων εἰς τὴν γαστέρα, τὰς καρδιαλγίας ἐργά-
ζεται, προσαναβαίνων ἐπὶ τὸ κατ᾽ αὐτὴν στόμα, πάντων σχεδὸν αἰσθητικώτατον ὑπάρχον τῶν μορίων, τὸ δὲ
πλεῖστον τοῦ πλήθους εἰς τὸ κάτω χωρίον ῥέπον ἐφ᾽ ὃ καὶ πρῶτον εἰώθασίν γε φέρεσθαι, τὰ τῆς ὀσφύος ἀλ-
γήματα γενήσεται.

τὰ τεταγμένοισι

Τὰ τεταγμένοισι χρόνοισιν αἱμορραγέοντα, διψώδεα, δύσκολα, ἐκλυόμενα, μὴ αἱμορραγήσαντα, ἐπιληπτικῶς τελευτᾷ.

Κἀνταῦθα πάλιν ἤρκει καθόλου φάναι πρῶτον μὲν ὅτι ἂν συνήθης κένωσις αἵματος ἐπίσχηται, τούτοις ἔσεσθαι νοσήματα πληθωρικά, ῥυέντος αὐτοῦ πρὸς ἐκεῖνα τὰ μόρια τοῦ σώματος, ὅσα πλησίον ἐστὶ τῶν ἐπισχημένων ἐκρύσεων, ἢ τῶν ἄλλων ἀσθενέστερα. κατὰ μέρος δὲ περὶ τῶν αἱμορροΐδων, ὡς ἂν μελαγχολικὰ περιττώματα, φερόντων ἤτοι μελαγχολίαν ἢ φθίσιν, ἢ ὕδερον, ἢ κιρσούς, ἢ καρκῖνον, ἢ ἐλέφαντα· τούτους δὲ ἔξωθεν ἑκάστῳ κατ᾽ ἐκεῖνο τὸ μόριον ἔσεσθαι τὸ πάθος, ὃ τῶν ἄλλων ἐστὶν ἤδη φανερῶς ἀσθενέστερον. οὐκ ὀρθῶς δὲ προσέθηκε ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει δυοῖν συμπτωμάτων τῆς δίψης καὶ τοῦ ἐκλύεσθαι τὴν ἐπίσχεσιν, τὸ μὲν γὰρ τῆς δίψης οὐδ᾽ ὅλως ἴδιον ἐπισχέσεως αἵματός ἐστι, τὸ δὲ ἐκλύεσθαι ταῖς ἀμέτροις ἐκρύσεσι τοῦ αἵματος οὐ ταῖς ἐπισχέσεσιν ἕπεται. καὶ καλῶς εἴρηται κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν αἵματος πολλοῦ ῥυέντος ἐκκλείεσθαι, ἔνθα καὶ τὸ σημαινόμενον ἐξηγησάμην ἐκ τῆς ἐκλύεται φωνῆς.

Τὰ ἀσώδεα, ταραχώδεα, ἄγρυπνα, ἀποστάξαντα ἐκ ταῦτα κουφισθέντα, νύκτα πονήσαντα, εἰς τὴν αὔριον ἐφιδρώσαντα, κατενεχθέντα παρακρούσαντα αἱμορραγήσει λάβρως, ἆρά γε τὸ ὑδατῶδες οὖρον τοιοῦτόν τι σημαίνει;

Ἐδήλωσε πάλιν ἐνταῦθα σαφῶς αὐτὸ ἐν ταῖς κατὰ μέρος συνδρομαῖς φαινόμενον, αἱμορραγίας γὰρ ἐστὶν ἴδια σημεῖα τὰ γεγραμμένα σαφῶς ἐφεξῆς ἐν τοῖς περὶ κρίσεων ὑπομνήμασι, νῦν δὲ ἐπ᾽ ἀνθρώπου λάβρως αἱμορραγήσαντος πάντα τὰ προηγούμενα τῆς αἱμορραγίας ἔγραψε.

Οἷσιν αἱμορραγίαι πλείους προεληλυθότος χρόνου κοιλίαι πονηρεύονται, ἢν μὴ τὰ οὖρα πεπανθῇ.

Ἐν μὲν τοῖς ἀφορισμοῖς ὁ Ἱπποκράτης εἶπεν, ὅσοισιν ἐν πυρετοῖσιν αἱμορραγέει πλῆθος ὁκόθεν οὖν, ἐν τῇσιν ἀναλήψεσιν, ἐν τούτοισιν αἱ κοιλίαι καθυγραίνονται, οὕτως δὲ ἁπλῶς ἔφη πονηρεύονται, τάχα περιλαβεῖν τῷ πονηρεύονται ῥήματι βουληθείς, καὶ τὸ ἐξυγραίνονται, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα κατὰ κοιλίαν πλημμελεῖται. τινῶν μὲν δακνομένων, τινῶν δὲ ἐμφυσωμένων, ἢ ὀξυρεγμίαις ἁλισκομένων, ἢ ὅλως ἀπεπτούντων. ἅπαντα δ᾽ ἕπεται τῇ τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἐνδείᾳ, δι᾽ ἣν καὶ τὸ οὖρον ὑδατῶδες φαίνεται.

Ἐν κρισίμοις περιψύξεσι τῶν αἱμορραγιῶν αἱ νεανικαὶ κάκισται.

Σαφὴς ὁ λόγος ἐστὶ καὶ ζήτημα οὐδὲν ἔχων νεανικαὶ καὶ κάκισται γεγραμμένον. ἀλλ᾽ ὡς ἔνια τῶν ἀντιγράφων ἀντὶ τοῦ κάκισται τὸ κράτισται γεγραμμένον ἔχει, μέγιστον γίνεται ζήτημα, καί τινες αὐτῷ συναγορεύοντες φασὶ τὸ δηλούμενον εἶναι τοιοῦτον, ὅσαι αἱμορραγίαι νεανικαὶ περιψύχονται ἐν κρισίμοις ἡμέραις, ἄρισται εἰσὶν, ὡς ἂν ἐπισχοῦσαι τὰς αἱμορραγίας. οὗτοι δὲ οὐ τὴν γεγραμμένην ἐξηγοῦνται ῥῆσιν, ἀλλ᾽ ἑτέραν, ἧς ἔδει τὴν λέξιν εἶναι τοιαύτην, αἱ ἐν κρισίμοις περιψύξεις τῶν νεανικῶν αἱμορραγιῶν κράτισται, πρὸς τῷ καὶ μάτην προσκεῖσθαι τὸ κρισίμοις, ἐν ᾗ γὰρ ἡμέρᾳ νεανικαῖς αἱμορραγίαις περιψύξεις ἤδη γένωνται, τὰς αἱμορραγίας ἱστῶσιν.

Οἱ καρηβαρικοὶ κατὰ βρέγμα ὀδυνώδεες, ἄγρυπνοι, αἱμορραγικοί, ἄλλως τε καὶ ἤν τι ἐν τραχήλῳ ἐντείνει.

Αἱμορραγοῦσι μὲν καὶ κατὰ τὰς τοιαύτας συνδρομάς, οὐ μὴν πολλοί γε. [illegible]

Τὰ ἀγρυπνήσαντα ἐξαίφνης ἀλυσμῷ αἱμορραγεῖ. ἄλλως τε καὶ ἢν μή τι προερρύη, ἆρά γε φρίξαντα;

Καὶ ταύτῃ τῇ συνδρομῇ τὸν αὐτὸν προσθήσω λόγον, ὡς ἔνιοι καὶ τούτων αἱμορραγοῦσι κατὰ τὰ κεφαλαλγικά.

Τραχήλου ὀδυνώδεα ὄμματα ἐξέρυθρα αἱμορραγικά.

Ὄντως ταῦτα συνελθόντα πολλάκις αἱμορραγίας ἤνεγκε, τὰ δ᾽ ἄλλα τὰ πρόσθεν ὀλιγάκις, ἐν αὐτοῖς δὲ μεγίστην δύναμιν ἔχει τὰ ἐξέρυθρα ὄμματα.

Οἷσι κοιλίης ἐπίτασις, αἱμορραγέει, καὶ ἐπιρρίγει. ἆρα κοιλίη λειεντεριώδης καὶ ἐπίσκληρος ἢ ἀσκαρίδες ἢ ἀμφότερον;

Τὸ αἱμορραγέει ἐμφαίνεται πολλάκις οὐχ ἅπαξ αἷμα ῥυῆναι ἐκ τῆς ῥινὸς ἀξιοῦν ἀκούειν, ἑωρακέναι δὲ μοι δοκεῖ τινὰ, ὡς ἐπιταθείσης τῆς γαστρὸς αἱμορραγεῖν. εἶτ᾽ ἐπιρριγοῦν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐγένετο λειεντεριώδης, τὸ δὲ καὶ ἐπίσκληρον ἅμα τῇ λειεντερίᾳ γενέσθαι τὴν γαστέρα μάχην ἐμφαίνει. ὅτι δὲ τινὲς μὲν ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ σώματος τῆς γαστρὸς αὐτὸ ἐπήκουσαν, τὸ ἐπίσκληρον, οὐκ ἤδη τῶν διαχωρημάτων. ἔνιοι δ᾽ οὐδὲν ἔφασαν κωλύειν φασί, τινὰς μὲν τῶν οὕτως αἱμορραγούντων ἔτι μᾶλλον, ἢ πρόσθεν ἐπισκληρωθῆναι τὴν γαστέρα, τινὰς δὲ λειεντεριώδεις γενέσθαι, καθάπερ γε καὶ σχεῖν ἀσκαρίδας. ἔνιοι δὲ δύνασθαι φασὶ λειεντερίαν ἐπισκλήρους γενέσθαι τῶν διαχωρουμένων οὐ μόνον ἀπέπτων ἢ ἀμεταβλήτων κατὰ ποιότητα μενόντων, ἀλλὰ καὶ σκληρῶν οἷα κατεπόθη μενόντων αὐτοῦ τοῦ διαβραχῆναι. Διοσκουρίδης δὲ τὴν προκειμένην ῥῆσιν ταύτην δίχη ἑλὼν, ἰδίᾳ μὲν ἔγραψε τὸ οἷσι κοιλίης ἐπίτασις αἱμορραγέει καὶ ἐπιρριγοῦσι ἆρά γε καὶ πρὸς τὸ αἱμορραγέει τοιοῦτον. μετὰ ταῦτα δὲ ἀφ᾽ ἑτέρας ἀρχῆς, κοιλίη λειεντεριώδης, ἢ ἐπίσκληρος, ἀσκαρίδες ἢ ἀμφότερον, γράφει δὲ οὐκ ἐπίσκληρος, ἀλλ᾽ ἐπίσκληρον διὰ τοῦ ν. καὶ κατ᾽ αὐτοῦ τὸ λ. ἄνωθεν ἐπιθεὶς, ἑκατέρωθεν ἐπιστίζει, βούλεται σημαίνειν τὴν ἐπίσκληρον ταύτην φωνὴν τὸ κατεσκληρυκὸς σῶμα.

Οἷσιν ἐξ ὀσφύος ἀναδρομαὶ ἐς κεφαλὴν καὶ χεῖρας ναρκώδεες, καρδιαλγικοί, ἰχωρώδεες, αἱμορραγοῦσι λάβρως, καὶ κοιλίη δὲ καταρρήγνυται, τούτοισι ταραχώδεσιν.

Ἐπὶ πολὺ πρόσεχε πάλιν ἐνταῦθα τὰς συνδρομὰς αὐτῷ γράφοντι, καθὼς ἐθεάσατο τινὰς αἱμορραγήσαντας, καὶ εἰ μέμνησαι τῶν ὑπ᾽ ἐμοῦ διδαχθέντων, αὐτὸς κρίνειν δυνήσῃ τίνα περιττῶς γέγραπται γινόμενα τοῖς αἱμορραγήσασι τὰ σημεῖα. τὰ μὲν οὖν ἄλλα τῆς ῥήσεως, ὡσαύτως οἱ πλεῖστοι γράφουσι, τὸ δὲ ἰχωρώδεες ἔνιοι χλώδεες ἔγραψαν, πρόδηλον δ᾽ ἐστὶ εἰ μέμνησαι τῶν ἔμπροσθεν, ὅπως ἑκάτερα δύναται συναγορεύεσθαι.

Οἷς ἐφ' αἱμοῤῥαγίῃ λαύρως πυκνῶν, μελαίνων συχνῶν διαχώρησις ἐπίστασις, αἱμοῤῥαγοῦσιν οὗτοι. κοιλίης ὀδυνώδεες ἅμα δέ τινι ῥύσει εὔφοροι. ἆρα οὗτοι ψυχροῖς ἐφιδρῶσι πολλοῖς, ἐν ἀρχῇ τι ταραχῶδες· ἐν τούτοισιν οὐ πονηρόν, οὐδὲ τὸ ἐφιστάμενον γονοειδές, ἐπίσχει δὲ οὗτοι ὑδατώδεα οὐρέουσιν.

Καὶ ταῦτα πάντα δῆλος ἐστὶ τεθεαμένος τὸ καθόλου συλλαβεῖν ἐπ' αὐτοῖς, διὰ τὸ μὴ γιγνώσκειν ἑκάστου τῶν εἰρημένων τὴν δύναμιν, ἣν ἔμαθες εἰ μέμνησαι τῶν ἔν γε τούτοις τοῖς ὑπομνήμασιν εἰρημένων, καὶ τῶν εἰς τὸ προγνωστικόν, ἔτι τε ἐν τοῖς περὶ κρίσεων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν αὐτοῖς ἄσκησίν τε καὶ γυμνασίαν εἰς τῶν ἐπιδημιῶν ἔμαθες, οὐ χρὴ δ' ἅπαξ, ἢ δὶς ἀναγνόντα τῶν τοιούτων οὐδὲν ἐᾶσαι τοῦ λοιποῦ θαῤῥήσαντα τῇ μνήμῃ, μόλις γὰρ ἄν τις ἑτοίμην τε καὶ πρόχειρον αὐτὴν σχοίη συνεχῶς μεταχειριζόμενος ἕκαστα τῶν ὑπομνημάτων.

Οἷς ἂν ἀπὸ ῥινῶν ἐκκώφωσις, καὶ νωθρείη μικρὰ ἡ ἀπόσταξις, ἔχει τι δύσκολον αἵματος, ἔμετος τούτοις συμφέρει καὶ κοιλίης ταραχή.

Οὐκ οἶδα ὅπως ἐκ μικροῦ κακοῦ τῆς ἐκ τῶν ῥινῶν ἀποστάξεως φρονεῖ, τὸ γὰρ ἔχει τι δύσκολον ἐπὶ τῶν μικρῶν εἰώθασι λέγειν οἱ ἄνθρωποι, τὸ δέ, ἔστιν οὐ σμικρὸν κακόν, εἰ καὶ χωρὶς κωφώσεως καὶ νωθρότητος γένοιτο σὺν τούτοις δηλωτικῶν οὖσι τοῦ πεπονθέναι τὸν ἐγκέφαλον, ὀλέθριον ἔσται σημεῖον ἡ ἀπὸ ῥινῶν στάξις. εἰ δ' ἔμετος ἢ κοιλίας ταραχὴ συμφέροι τούτοις, δυνατὸν οὐκ ἔστιν ἁπλῶς ἀποφήνασθαι χωρὶς διορισμοῦ, διορισμὸς δέ ἐστιν, εἰ ἴσοισιν ἐν ἀρχῇ τοῦ νοσήματος εἰ τὴν δύναμιν ἰσχυρά, ἢ αἵματος ἔχει πλῆθος, ἢ φλέγματος, ἢ χολῆς ὁποτέρας οὖν, εἰ γὰρ ἰσχυρῶς κενοῖ πλῆθος αἵματος ἔχοντος, εὔδηλον, ὅτι φλεβοτομίας οὐκ ἐμέτων ἢ γαστρὸς ταραχώδους δέονται καὶ τοῦτ' αὐτὸ κατὰ τὸν ἐμέτους. καὶ τὴν τῆς γαστρὸς ταραχήν, δῆλον ἐστὶν ὅπερ εἴρηται πρότερον, τὸν ἰατρὸν ἀξιοῦντα αὐτὸν κινεῖν ἔμετον καὶ τὴν γαστέρα ταράττειν, μὴ περὶ τῶν ὑπὸ τῆς φύσεως γινομένων ἀποφαινόμενον.

Οἷσιν ἐκ ῥίγεος πυρετοὶ κοπώδεες γυναικεῖα καταῤῥέχει, τράχηλος δ' ἐν τούτοις ὀδυνώδης, αἱμοῤῥαγικόν.

Καὶ χωρὶς τοῦ ῥιγῶσαι μετὰ τοῦ πυρετοῦ, ταῖς ὑγιαινούσαις γυναιξὶν ἡ ἔμμηνος κάθαρσις, εἴτε μετά τινος αἰσθήσεως κοπώδους, ὅταν οὖν καὶ ῥῖγος γένηται μείζονα τὴν κίνησιν ἐργαζόμενον ὅλου τοῦ σώματος, καὶ τοῦ κατ' αὐτὸ πλεονάζοντος αἵματος ἐπεγείρει τὴν φύσιν εἰς ἀπόκρισιν τοῦ περιττοῦ, μᾶλλον γ' ἐλπὶς γενέσθαι τὴν κένωσιν τῶν γυναικείων, ὅπερ ἐστὶ τῶν καταμηνίων, ἐὰν καὶ ἡ προθεσμία τῆς κατὰ περίοδον καθάρσεως ἐμπεφύκεν, ἐὰν μέντοι τράχηλος ὀδυνώδης ἐπὶ τοῖς προειρημένοις γένηται τῆς ἄνω ῥοπῆς αὐτοῦ τίθεται γνώρισμα.

Καὶ διὰ ῥινῶν αἱμοῤῥαγήσασιν ἐλπίζειν τὰ σείοντα κεφαλὴν καὶ τὰ ἠχώδεα, αἱμοῤῥαγέει ἢν γυναικεῖα καταβιβάζει, ἄλλως τε καὶ ἢν κατὰ ῥάχιν καῦμα, παρακολουθήσῃ, ἴσως δὲ καὶ περὶ δυσεντερικῶν.

Προσέγραψεν ἐνταῦθα πάλιν ἓν ἀμφίβολον ὄνομα, πᾶσαν ῥῆσιν ἔχειν ἔργον πεποιημένος τι ζήτημα, τίνα γάρ ἐστι τὰ σείοντα τὴν κεφαλήν, ἀσαφὲς πάνυ, τινὲς μὲν ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν κεφαλὴν συμπτώματά φασιν οὕτως εἰρῆσθαι γενικήν τινα φωνὴν ταύτην εὑρόντος αὐτοῦ, καθάπερ ἔμπροσθεν ἐπὶ τῆς κοιλίας τὸ πονηρεύεσθαι, τινὲς δὲ κατὰ τοὺς παλμοὺς ἢ σφυγμοὺς τῶν ἐν κροτάφῳ φλεβῶν κίνησίν τινα τῆς ὅλης κεφαλῆς, ἢ τρομώδεις, ἢ πῶς κλονώδεις, ταῦτ' οὖν τὰ σείοντα κεφαλήν, κινοῦντά ποτε, καὶ τὰς ἐκ τῶν ῥινῶν αἱμοῤῥαγίας, ὥσπερ γε καὶ καταμήνια, μᾶλλον δ' ἐλπίζει τοῦτ' ἔσεσθαι καύματος αἴσθησιν ἐχούσης ἐν τοῖς κατὰ ῥάχιν χωρίοις τῆς γυναικὸς ἐγχωρεῖν, διηγεῖσθαι τὴν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ῥοπὴν τῶν λυπούντων, εἰ μὴ διὰ τῆς μήτρας κενωθείη, καὶ δυσεντερίαν ἐργάσασθαι.

Καὶ οἱ κατὰ κοιλίην παλμοί, ὑποχόνδριον ἐν ταῖς ὑπὸ μακρῷ, ὀγκώδεις αἱμοῤῥαγικοί, φρικώδεες οὗτοι.

Ἄδηλόν ἐστιν ἐπὶ τίνος συμπτώματος εἴρηται τὸ τῶν παλμῶν ὄνομα, πρὸς γὰρ τὸ μηδὲ διακεκρίσθαι σαφῶς τὰς προσηγορίας τῶν παλαιῶν ὡς δηλοῖ καὶ τὸ περὶ παλμοῦ βιβλίον, ἐν ᾧ περὶ τῶν κατὰ τὰς ἀρτηρίας σφυγμῶν διαλέγεται, οὕτως καὶ ὁ γράψας τοῦτο τὸ βιβλίον εὐχερής ἐστιν εἰς θέσιν ὀνομάτων ἐκ καταχρήσεως ἢ μεταφορᾶς, ἴσμεν δ' ὅτι κατὰ τὸ προγνωστικὸν εἰπὼν Ἱπποκράτης· εἰ δὲ καὶ σφυγμὸς ἐνείη ἐν τῷ ὑποχονδρίῳ ἐπήνεγκε, θόρυβον σημαίνει, ἢ παραφροσύνην. ἤκουσαν δὲ κἀκεῖ τινὲς μὲν ἀντὶ τοῦ σφυγμοῦ, παλμὸν εἰρῆσθαι, τινὲς δὲ κυρίως ἐπὶ τῆς σφοδρᾶς κινήσεως τῆς κατὰ ῥάχιν ἀρτηρίας, ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ παλμὸν γράψαντες, οὐ μὴν αἱμοῤῥαγικὸν εἶναι σημεῖον, ἀπεφήνατο κατὰ τὸ προγνωστικὸν ὁ Ἱπποκράτης τὸν σφυγμὸν τοῦτον ὑπάρχειν, ἀλλ' ἐφεξῆς περὶ τῶν καθ' ὑποχόνδριον φλεγμονῶν γράψας, προσέθηκε τῷ λόγῳ, γίνεται δὲ τούτοισι καὶ αἵματος ῥῆξις διὰ ῥινῶν, καὶ κάρτα ὠφελέει, καὶ ἵνα γε μᾶλλον ἐλπίσῃ ἔσεσθαι τὴν ἐκ τῶν ῥινῶν αἱμοῤῥαγίαν, ἐπαναιρεῖσθαι φησίν, εἰ κεφαλὴν ἀλγέουσιν, ἢ ἀμβλυώττουσιν, εἰ γὰρ εἴη τούτων τι, ἐνταῦθα ἂν ῥέποι. καλῶς δ' εἰπόντος Ἱπποκράτους ἐπὶ τῶν καθ' ὑποχόνδριον φλεγμονῶν, γίνεται δὲ τούτοισι καὶ αἵματος ῥῆξις διὰ ῥινῶν, οὕτως κἀνταῦθα τὸν λόγον ἐκ τοῦ καθόλου μετήγαγεν ἐπὶ τὸ κατὰ μέρος εἰπών, ὑποχονδρίου ἐντάσει ὑπὸ μακρῷ, ἡ δὲ ὑπὸ αἵματος ἔντασις αὕτη τῶν μυῶν ἂν εἴη τῶν μέσων, οἵτινες ἀπὸ τοῦ θώρακος ἐπὶ τὰ τῆς ἥβης ὀστᾶ καταφέρονται, γίνεται δὲ καὶ σπληνὸς ὑπόμακρος φλεγμονή, ἀλλ' οὐκ ἄν τις φαίη μετὰ παλμοῦ γινομένου ταύτας τὰς φλεγμονὰς αἱμοῤῥαγικὰς εἶναι, τὴν δ' ἥπατος φλεγμονὴν τῶν ἄλλων μυῶν τῶν καθ' ὑποχόνδριον, ἓξ γάρ εἰσιν ὑπόλοιποι τῶν εἰρημένων δύο μυῶν, εἶτ' οὖν καὶ αὐτὰς τὰς αἱμοῤῥαγίας, ὅπερ οὖν ἐν πολλαῖς ῥήσεσιν ἐμεμψάμεθα τοῦ βιβλίον τοῦτο γράψαντος, οὐκ ἂν ὀκνήσαιμι καὶ τὰ νῦν μέμψασθαι, περὶ ὧν κατὰ μέρος ἀπόφασιν πολλὴν ποιησαμένου σύντομον δὲ καὶ ἀληθῆ διδασκαλίαν διὰ τῶν καθόλου παραλιπόντος, καὶ γὰρ καὶ κατὰ τὸ τέλος τῆς ῥήσεως οὕτω προσέθηκεν φρικώδεες, ὡς καθόλου καὶ τούτοις συμβαῖνον αὐτοῖς. καίτοι

γ' οὐ καὶ καθόλου. γίνεται μὲν γὰρ ἐπὶ ταῖς τοιαύταις συνδρομαῖς ἐνίοτε καὶ τοῦτο τὸ σύμπτωμα, διαπαντὸς δ' ἢ πλειστάκις οὐ γίνεται. χρὴ δὲ ταῦτα γράφειν ἐν τῇ προρρητικῇ διδασκαλίᾳ ὅσα διαπαντὸς ἢ πλειστάκις γίνεται. οὕτω μὲν ἐπὶ τοῦ προκειμένου καθάπερ ἐπὶ παραδείγματος ὁ λόγος γίνεται σαφής. εἴ τις φαίη τῶν κατ' ἐπιγάστριον μυῶν ἐξ τὸν ἀριθμὸν ὄντων τοὺς μέσους τοὺς ὀρθίους αἱμορραγικωτέρους τῶν ἄλλων εἶναι, πλέον τι διδάξει τῶν αἱμορραγίαις ἐπιγίνεσθαι λέγοντας. εἰ δὲ ἁπλῶς μόνους τούτους εἴπη φλεγμαίνοντας, εἴπερ καὶ ἄλλο τι τῶν αἱμορραγικῶν αὐτοῖς ἐπιγίνηται σημείων, ἐπιφέρειν αἱμορραγίαν.

Τὰ ἐκ ῥινῶν λαῦρα βίαια πολλὰ ῥυέντα ἐνίοισιν εἰς σπασμοὺς προσάγεται. φλεβοτομία λύει.

Εἰ ἁπλῶς εἰρήκει σπασμὸν προσάγεσθαι ταῖς τοιαύταις αἱμορραγίαις, ἐμεμψάμεθα ἂν αὐτόν, ὥσπερ ἐν ἄλλοις πολλοῖς οὕτω κἀνταῦθα τὸ κατὰ μέρος ἀξιωσάμενον ὡς καθόλου. ἐπεὶ δὲ προσέθηκεν ἐνίοτε, ὅθεν ἐπαινοῦμεν ἀληθεύει, καὶ γὰρ ἡμεῖς ὡς εἴδομεν πολλάκις ἐπὶ τοιαύταις αἱμορραγίαις σπασθέντας τινάς, οὐ μόνον διὰ τὴν ἀποκένωσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ψύξιν ἣν ψύχουσιν οἱ ἰατροὶ τὴν κεφαλὴν ἐπισχεῖν βουλόμενοι τὴν αἱμορραγίαν. τὸ δὲ ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς ῥήσεως εἰρημένον φλεβοτομία λύει τοιόνδε τι φαίνεται δηλοῦν τὰς τοιαύτας διαθέσεις, ἐφ' αἷς σφοδρῶς αἱμορραγοῦσι, φλεβοτομία λύει πρὸ τῆς αἱμορραγίας παραληφθεῖσα. δῆλον ὅτι βαρυνομένη τῷ πλήθει τοῦ αἵματος ἡ φύσις ὥρμησε μὲν ἐπὶ τὴν ἀπόκρισιν αὐτοῦ, κρατῆσαι δὲ τοῦ συμμέτρου μὴ δυνηθεῖσα τὴν καλουμένην ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν ὑπέρκρισιν εἰργάσατο. δύναται δὲ καὶ αὐτῆς τῆς σφοδρᾶς αἱμορραγίας βοήθημα τὴν φλεβοτομίαν εἰρηκέναι, καὶ γὰρ καὶ ἡμεῖς πολλάκις ἐπειράθημεν τοῦ βοηθήματος, ἐναργῶς ἱστάντα τὴν ἄμετρον φορὰν τοῦ αἵματος. εὔδηλον δ' ὅτι τὴν κατ' εὐθὺ χεῖρα τέμνειν χρὴ τοῦ μυκτῆρος, ἐξ οὗ ῥεῖ τὸ αἷμα λάβρως, καὶ ταύτης αὐτῆς τῆς χειρὸς τὴν ὠμιαίαν φλέβα διαιρεῖν, εἰ δ' ἐξ ἀμφοτέρων, οὐδὲν κωλύει διαιρεῖν ἀμφοτέρας· οὐ γὰρ ὑπὲρ τοῦ κενῶσαι δι' αὐτῶν, ἀλλ' ἀντισπάσεως ἕνεκα τὴν τομὴν ποιούμεθα.

Αἱ πυκναὶ οὖν καταμίκτου ἀνατάσιος ὑπόξανθοι γλίσχραι ἔχουσαι μικρὰ κοπώδεα καθ' ὑποχόνδριον ἀλγήματος, καὶ πλευροῦ ἰκτεριώδεες, ἄρα δὲ ἐπισταίνων αὐτῶν οὗτοι ἐκλύονται. ἅμα τε καὶ αἱμορραγέει; τούτοις τάσις ὀσφύος, ἀλγήματα ἐν τούτοισιν αἱμορραγικά.

Συνεφόρησε πάλιν ἐνταῦθα συμπτωμάτων πλῆθος οὐχ ὁμογενῶν, ὑπὲρ ὧν ἑώρα, οὐδ' αὐτὸς διατείνεται, ἑκάστου τὴν δύναμιν ἔμαθες ἐν οἷς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον Ἱπποκρατείοις μὲν συγγράμμασιν, ἡμετέροις δὲ ὑπομνήμασιν.

Ὑποχονδρίου τάσις μετὰ καρηβαρείης καὶ κωφώσιος καὶ τὰ πρὸς αὐτὰς ὀχλέοντα αἱμορραγικά.

Βούλεται δηλοῦν ἅπερ Ἱπποκράτους σκοτώδεα περὶ τὰς ὄψεις εἴρηκεν ὄντως ἐν τῇ εἰρημένῃ συνδρομῇ τῶν συμπτωμάτων αἱμορραγικῇ. καθὼς διὰ τῶν ἡμετέρων ὑπομνημάτων ἔμαθες. ἀναγινώσκειν γὰρ ἄρτι πάλιν ὧν πολλάκις ἐμνημονεύσαμεν εἰς μῆκος λόγου ἐκτείνειν δεῖ τὰ ὑπομνήματα.

Ἐγκατοισι στάξιες δύσκολαι ἄλλως τε καὶ ἢν ἐπίσταξις.

Τὸ μὲν ἐπὶ στάξει περιττόν· εἰ γὰρ καὶ τοῖς δ. καὶ ε. ὁμοίως ἄτοπον. ἁπασῶν δ' οὐσῶν τῶν ἀπὸ ῥινὸς στάξεων χαλεπῶν, ὅταν παχὺς καὶ μέλαινα ἀπόσταξις, ταύτας ὀλεθριωτάτους εὑρήσεις. εἰ δὲ κατά τινας τῶν ἐπιδήλων ἢ κρισίμων ἡμερῶν συμβαίνει τὸ τοιοῦτον, βεβαιότερον ἕξεις προδηλῶσαι. ἐπίδηλος δὲ καὶ ἡ ια. τῆς ιδ. ὥστε τοῦ λελεγμένου καθόλου θεωρήματος ὑπ' ἐμοῦ, νῦν ὁ γράψας τὸ βιβλίον, ὅτι τῶν κατὰ μέρος εἶπεν ἐνδεικτικῆς μνημονεύσας ἐν αὐτοῖς ἡμέρας, ἐν δὲ τῷ καθόλου περὶ τῶν ἐπιδήλων τε καὶ κρισίμων εἰρηκέναι τοῦτο.

Ἀφρίκησιν ἅμα ἱδρώσαντα κρίσιμος. εἰς δὲ τὴν αὔριον φρίξαντα παραλόγως ἀγρυπνεῖν τὰ σημαινόμενα αἱμορραγήσειν οἴομαι.

Καλῶς εἶπεν οἴομαι διατείνεσθαι περὶ τῆς προρρήσεως τῶν μήτε διηνεκῶς, μήθ' ὡς τὸ πολὺ γινομένων ἀφελῶν.

Οἷσιν ἐξ ἀρχῆς αἱμορραγίαι λάβροι, ῥίγεος ἱστέασι ῥύσιν.

Ῥῖγος δεῖ ὅτε μέτριον ἐθεασάμεθα προηγησάμενον αἱμορραγίαν ἐν πλήθει σώματος. ταραχὴν γὰρ ἐν αὐτῷ ποιοῦν ἐπεγείρει τὴν φύσιν ἀποκρῖναι τὸ λυποῦν. ὡς τὸ πολὺ μὲν οὖν ἱδρῶτες, ἔμετοί τε χολώδεις, καὶ διαχωρήσεις ἐπὶ τῷ ῥίγει γίνονται. συμβαίνει δ' ὡς ἔφην ἐνίοτε καὶ δι' αἱμορραγίας κενωθῆναι τὸ πλῆθος.

Ἐὰν δὲ ἐπιγίνηται λαῦρα αἱμορραγίη, ἀντισπᾶται ἐξ αἱμορραγίας, ῥίγεα μακρά.

Ὅταν μὴ παύσῃ τὴν νόσον ἡ αἱμορραγία, διαδέχεται δ' αὐτὴν ῥῖγος, ἑκάτερον γίνεται μακρὸν ἐκ τοῦ δυσεκθερμάντου εἶναι καὶ τοῦ περιμένειν ἐπὶ πλείοσιν ἡμέραις γινόμενον ἐκ περιόδου μὲν ὡς τὸ πολύ, συμβαίνει δέ ποτε καὶ πεπλανημένως.

Οἷσι κεφαλαλγίαι καὶ τραχήλου πόνος καὶ ὅλου δέ τις ἀκράτεια τοῦ σώματος τρομώδης. αἱμορραγίαι λύουσι, ἀτὰρ καὶ χρόνῳ οὕτως λύεται.

Πολλὰς ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ παντὶ συνδρομὰς ἐφεξῆς ἀλλήλων ἔγραψε, καὶ μὴ δυνάμενος ἐν ὀλίγῳ περι-

γράψαι τὴν καθόλου μέθοδον ἐπὶ τῶν αἱμοῤῥαγησάντων. ἐπισκέπτεσθαι δὲ χρὴ δύο ταῦτα πρῶτα· πυρετὸν θερμὸν ἱκανῶς, ὥσπερ οἱ καῦσοι, καὶ τὰ περὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ τραχήλου συμπτώματα, καὶ μάλιστα αὐτῶν τὰ πληθωρικά. συναριθμῶν δὲ δῆλον ὅτι τῇ κεφαλῇ καὶ τὸ κατὰ τὸ πρόσωπον, εἶθ' ἑξῆς αἵματος πλήθους ἐστὶν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι σημεῖα. καὶ τούτων οὐδὲν ἧττον ἐφ' ὥρα θέρους ἢ ἐαρινὴ χώρα τε τῶν εὐκράτων ἢ τῶν θερμοτέρων, καθ' ὑποχόνδρια φλεγμονή τις. ἐφεξῆς δὲ τούτων τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν καὶ τὸ πρόσωπον αἱμοῤῥαγικὰ σημεῖα, καὶ ἔτι κατὰ θώρακα καὶ ὑποχόνδρια τῆς αἰωρήσεως γνωρίσματα. ταῦτα γὰρ ἅπαντα διὰ τῶν πρόσθεν ὑπομνημάτων ἐξηγησάμην, καὶ μέντοι καὶ τῶν εἰς τὸ προγνωστικὸν καὶ τὸ πρῶτον ἐπιδημιῶν, ἐν οἷς καὶ διώρισται τά τε μελλούσης ὅσον οὔπω γενήσεσθαι τῆς αἱμοῤῥαγίας σημεῖα, καὶ τὰ μὴ τοιαῦτα.

Οὖρα τοῖσι παρ' ὦτα ταχὺ καὶ ἐπ' ὀλίγον πεπαινόμενα φλαῦρα, καὶ τὸ καταψύχεσθαι ὧδε πονηρόν.

Καὶ τὸ κατὰ ταύτην τὴν ῥῆσιν εἰρημένον ἐπὶ μέρους ἐστὶν ὑποπεπτωκὸς καθολικῷ λόγῳ τὰ οὖρα, κατὰ πᾶν νόσημα ταχὺ καὶ ἐπ' ὀλίγον πεπανθέντι, μετὰ ταῦτα δὲ παυσάμενον φλαῦρόν τι σημαίνει. πρόδηλον δ' ὅτι καὶ τὸ καταψύχεσθαι πονηρόν, οὐκ ἐν τούτοις μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν. οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τῶν κοινῶν πρόσεστιν ἐξαίρετόν τι καθάπερ ἐπὶ τῶν καύσων, οὗτοι γὰρ ὅτι διακαεῖς ὄντες, οὐκ ἐκθερμαίνουσι τὰ ἄκρα, κακοήθεις εἰσί, τῶν ἐπειδὰν ὅλον τὸ σῶμα διακαιόντων ὁμαλῶς.

Τὰ ὑποκαρώδεα ἱκτερώδεα οὐ πάνυ αἰσθανόμενα κοιλίη καταῤῥήγνυται, ἴσως καὶ ἐπίπασις οὔτι ἐκλύεται, ἆρα τούτοισι καὶ τὰ παρὰ τὰ ὦτα;

Εἰ ὑπ' ἡμῶν μεμάθηκας τά τε τῶν παρωτίδων ἴδια σημεῖα καὶ τὰ τῶν ὀλεθρίως ἐχόντων γνωρίσματα γνωριεῖς ῥᾳδίως τὰ νῦν εἰρημένα τῶν ἰδίων οὐκ ὄντα.

Τὰ ἐπιχειμαίνα μετὰ ῥίγεος οὖρα πονηρά, ἄλλως τε καὶ προκαρωθέντα παρ' οὖς. ἆρα ἐπὶ τούτοισιν ἐλπίς;

Ἐν μὲν ταῖς πρὸ τούτου ῥήσεσι γράφειν ἐβούλετο αἱμοῤῥαγιῶν μελλουσῶν συνδρομὰς οὐ δυνάμενος ὡς ἔφην ἐν ὀλίγῳ περιλαβεῖν αὐτῶν τὰ ἴδια. πάλιν ἤδη δεύτερον ἔγραψε ῥῆσιν ταύτην εἰς πρόῤῥησιν ἐσομένων παρωτίδων. ἔχει δ' οὐδὲν οὐδ' αὕτη τῶν ἰδίων, μετὰ τοῦ καί τινα τῶν ὀλεθρίων μεμῖχθαι συμπτωμάτων, ἐφ' οἷς σπανίως γίνονται παρωτίδες. ὅτι δὲ οὐδ' αὐτὸς ἐτόλμησεν ἀποφήνασθαι περὶ τῆς τῶν παρωτίδων γενέσεως, ἀλλὰ τὸ πρόδηλον διὰ τοῦ προσθεῖναι τὸν ἆρα σύνδεσμον.

Ἡ στροφώδης ὑπόστασις ἰλυώδης ὑποπέλιος καί, ἆρά γε ἐκ τῶν ὑποχονδρίων ὀδυνᾶται δεξιῶν δὲ ξύν ἐκλύεται; ἆρα τὰ παρ' ὦτα τοιούτοισιν ὀδυνώδεα ἐπ' ὀλίγῳ; κοιλίη καταῤῥαγεῖσα τούτοισιν ἐν ἅπασιν ὀλέθριον.

Ἐν ἅπασι τοῖς ἄλλοις ἀντιγράφοις εὗρον ἐκ στροφωδέων ἐν ἀρχῇ τῆς ῥήσεως γεγραμμένον, ὅτι μὴ τοῖς Διοσκορίδου καὶ Καπίτωνος. οὗτοι γὰρ ἔγραψαν ἐκ στροφωδέων, ὧν ὁ λόγος ἐστὶ οὔρων λέλεκται, καὶ διὰ τούτων τὰς ὑποστάσεις Ἱπποκράτην τε καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῶν σκοπεῖσθαι, μὴ τῶν διαχωρημάτων. αὐτὸς μὲν οὖν ὁ Διοσκορίδης τὰ στροφώδεα οὖρα λέγεσθαί φησι τὰ ἔχοντα τινὰ ἐν αὐτοῖς ἐμφερόμενα πεπηγότα παρὰ τὸ διαστρέφεσθαι ὅ ἐστι πήγνυσθαι γεγονότος τοῦ ὀνόματος. ἴσμεν γὰρ ὅτι καὶ ὁ ποιητὴς εἶπε πίδε τὸ, καὶ περιστρέφεται κυκλωδῶς δηλοῦν τὸ περιπήγνυται. οἱ δ' ἄλλοι σχεδὸν ἅπαντες ἐξηγηταί, τὰς ἐν τοῖς διαχωρήμασιν ἰλυώδεις καὶ ὑποπελίους ὑποστάσεις εἰρῆσθαί φασι νῦν, ὅταν ὑγραίνηται γαστήρ, καὶ τὰ στροφώδη συμφωνεῖν ἡγοῦνται. τοὐπίπαν γὰρ αἱ τοιαῦται διαχωρήσεις μετὰ στρόφων γίνονται. ἐφίστασθαι δή φησι τοῖς οὕτω διαχωρουμένοις ὑγροῖς οὖσιν, ὑποστάσεις ἰλυώδεις ὑποπελίους ὅταν μοχθηρὰ διάθεσις ἢ καθ' ἣν ἐκκρίνεται τὰ τοιαῦτα, καὶ τοὐπίπαν γε τοῖς τὰ τοιαῦτα διαχωροῦσι τὸ ἧπαρ πεπονθέναι φησί, καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸν τὸν γραφέα προστεθηκέναι τῇ ῥήσει ἆρα ἐκ τῶν ὑποχονδρίων ὀδυνᾶται δοκέω δεξιόν. ἀεὶ μὲν γὰρ ἡπατικὰ τοιαῦτα διαχωρήματα, οὐ μὴν μετὰ φλεγμονῆς ἀεὶ τοῦ σπλάγχνου, δι' ὅτι τῷ λόγῳ προσέθηκε τὸν ἆρα σύνδεσμον ὡς οὐ δυνάμενον διατείνεσθαι ὅταν τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον ἀεὶ ὀδυνᾶται τοῖς οὕτω πάσχουσιν. ἀλλὰ καὶ τὸ τούτοις ἐφεξῆς εἰρημένον τὸ ἐκλύεσθαι πρόδηλον ἡπατικὸν ἐστὶ σύμπτωμα καθ' ὅτι δέδεικται διὰ τοῦ δευτέρου τῶν ἐπιδημιῶν, μετὰ ταῦτα προσέγραψε περὶ τῶν παρ' ὤτων. φαίνεται δὲ ταύτας ἁπάσας τὰς ῥήσεις ἐπὶ συνδρομαῖς τισὶ προγνώσεις αὐτῶν γράφειν καὶ τοῦτ' εἶναι μάλιστα, καὶ κατὰ τὸ προκείμενον αὐτῷ, καὶ κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν ῥῆσιν. ἀλλ' οὐκ ἐτόλμησεν ἀποφήνασθαι περὶ αὐτῶν καίτοι γε εἰωθὼς ἐπὶ τῶν κατὰ μέρος ὡς πολλάκις καθόλου ἀποφάσεις γράφειν. ἀλλ' ἄν γέ φησι καὶ τὰ παρ' ὦτα τούτοισιν ὀδυνώδεα ἐπ' ὀλίγον ἐμφαίνων πάλιν ὡς ἑωρακὼς ἤ τινα τοιοῦτον ἄῤῥωστον ἐφ' οὗ ὑπὸ τῆς φύσεως ὁρμή τις ἐγένετο πρὸς γένεσιν παρωτίδων, οὐ μὴν ἐξίσχυσέ γε ἀποθέσθαι ταύτῃ τὰ λυποῦντα, καὶ συνέβη τὸν νοσοῦντα κοιλίης καταῤῥαγείσης ὀλέθριον ἔχειν ὡς ἂν μὴ κρίσεως λόγῳ τῆς φύσεως ἐκκρινούσης κάτω τοὺς λυποῦντας χυμούς, ἀλλὰ δι' ἀῤῥωστίαν τῆς ἡπατικῆς δυνάμεως.

Ἔστιν ἀσώδεσιν ἀγρυπνίῃσι τὰ παρ' οὖς μάλιστα;

Προσέθηκεν ἐνταῦθα διὰ τὸ πολλάκις ἑωρακέναι ταῦτα καὶ οὐχ ἅπαξ. ὥστε κατὰ τὴν πρὸς ταύτης ῥῆσιν ἀληθὲς ἐστίν, ἀσώδεις εἶεν, οἷς ἀνίστανται παρωτίδες. ἀλλ' οὐχ ἱκανὸν τοῦτο, καὶ γὰρ ὅτι παραφροσύνην ἀναγγέλλει τὰ τοιαῦτα συμπτώματα διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἐδήλωσε. ἐὰν οὖν ἅπερ ὁ Ἱπποκράτης ἡμᾶς ἐδίδαξε, προδιασκεψάμενος ἐλπίσῃς ἔσεσθαι παρωτίδας. εἶτ' ἀσώδη καὶ ἄγρυπνον ἴδῃς τὸν κάμνοντα, γενήσεσθαι τὰς

παρωτίδας, δι' ὧν δὲ σημείων ἐλπίσεις ἔσεσθαι τὰς παρωτίδας, ἐστὶ ταῦτα. πρῶτον μέν τοι τὸ κοινὸν ἁπα-
σῶν ἀποστάσεων, ὅτι χρονίζοντι παραμένει τῷ κάμνοντι. εἶθ' ἑξῆς, εἰ ἀργὴ καὶ κατάρροπος ἡ νόσος ἢ θερμὴ καὶ ἀνάρ-
ροπος, ἢ τὰ περὶ τράχηλον καὶ κεφαλὴν βαρή, καὶ τὰς ὀδύνας, καὶ τὸ ἐρευθὲς τοῦ προσώπου. ἀλλὰ τοῦτο γάρ
τοι προσελπίσαντι παρωτίδας ἔσεσθαι βεβαιοτέρα πρόγνωσις ἔσται τῶν κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν εἰρημένων
ἐπιφανέντων, ἐκείνου μὲν πρὸ πάντων μέμνησο τοῦ λόγου, μετὰ ταῦτα τοίνυν πάντα τὰ σημεῖα καθ' ἕκαστον
ἂν εἶπον πρὸς Ἱπποκράτους αὐτὰ γεγραμμένα δυοῖν ἤδη βιβλίοιν. ἐπιτάσσει δ' αὐτοῖς ὅσα διὰ σφυγμῶν
εἰς ἑκάστου πρόγνωσιν συντελεῖν παραλέλειπται μὲν πρὸς Ἱπποκράτους, ἔχεις δὲ καὶ ταῦτα γεγραμμένα πρὸς
ἡμῶν ἐν τῇ περὶ σφυγμῶν πραγματείᾳ.

Ε τοῖς ἐλεοῖσι δυσώδεσι πυρετῷ ὀξεῖ, ὑποχόνδρια μετέωρα χρονιώτερα, τὰ παρ' οὖς ἐπαρθέντα κτείνει.

10 Ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει γέγονε μέν τις ἀσάφεια, καὶ δι' αὐτὸν τὸν γράψαντα, γέγονε δὲ διά τινας ἐξηγητὰς ἠγνοη-
μένους ἄδηλον ἐστὶ πότερον καθ' ἕκαστον τῶν εἰρημένων συμπτωμάτων ὁ ἀνὴρ ἐλπίζειν ἡμᾶς ἀξιοῖ γενέσθαι παρωτί-
δας ἢ πάντα συνελθόντα. ἐν ἀρχῇ μὲν τούτου συγγράμματος ἔτ' ἀγνοουμένης τῆς γνώμης αὐτοῦ προσηκόν-
τως ἄδηλα τὰ τοιαῦτα ἄν τις εἶναι νομίσῃ, ἐν ὅλῳ δὲ τῷ βιβλίῳ πεῖραν ἱκανὴν ἐσχηκότων ἡμῶν τῆς προαι-
ρέσεως αὐτοῦ, καὶ γινωσκόντων ὅτι κατὰ συνδρομὴν ἔνθα τὰς προγνώσεις γράφει. δῆλος ἐστὶ καὶ νῦν ἐπὶ πᾶσι
οἷς ἔγραψεν ἅμα γενομένοις ἀξιῶν ἡμᾶς ἐλπίζειν τὰς παρωτίδας ἔσεσθαι. ἀλλ' ὅτι θανατώδεις εἰσὶν εἰ γένοιν-
το πρόδηλον. ὡς καὶ νῦν ἑωρακὼς τῶν οὕτω νοσούντων ὡς παρωτίδων γενομένων ἠκολούθησε θάνατος εἰ δὲ
τὰς παρωτίδας οὐκ ἐγεννήθη ἴσασθαι, ὅτ' ἰδεῖν ἐστὶ τοιαῦτα, δῆλον δ' ἐξ ὧν ἔγραψεν, ὅτι περὶ ὀξὺς πυρετὸς ἦν ἐκ
ἀκινδύνως ἔτι δ' ὡς ὀλέθριον πάθος, ἐπεὶ δ' οὐδὲν ὡς πλέον ἔγραψεν, ἀλλὰ δυσώδη τοῦτον εἶναι βούλεται, πο-
20 λὺ δὴ μᾶλλον. ὅπως γὰρ ἂν ἀκούσῃς δυσώδη τὸν ἐλεὸν ὀλεθριώτερος ἐστὶ τοῦ μὴ δυσώδους. ἀκοῦσαι δ' ἐγχωρεῖ δυ-
σώδεα, πρῶτον μὲν καθ' ὃν ἐμεῖται κόπρος, ὀλεθριώτατον σημεῖον. εἶτ' εἰ δυσώδης ἐστὶν ἡ ἐκπνοή. καὶ τρίτον,
εἰ δυσώδης ἡ ἐρυγή, καὶ τέταρτον, εἰ δυσώδους ἡ φῦσα, καὶ πέμπτον, εἰ δυσῶδες τὸ σῶμα καὶ γὰρ ὁ τοιοῦτος ἐ-
λεὸς ὤφθη ποθ' ἡμῖν.

Κωφώσιες ἐπιεικῶς τὰ παρ' ὦτα, ἄλλως τε καὶ ἢν ἀσῶδές τι ἐπιγένηται, καὶ τοῖσι κωματώδεσιν, ἐπὶ τούτοισι μᾶλλον.

Ἐπεὶ τὸ ἐπιεικῶς, ἐν τῷ μεταξὺ τῶν πολλὴν ἐλπίδα, καὶ τῶν ὀλίγην ἐχόντων, ἐπὶ πάντων συμπτωμάτων
λεγόμενον ἐστίν. οὕτω καὶ ἄνθρωπον ἐπιεικῆ καλοῦμεν τὸν μέτριον, ᾧ μηδὲν ἄγαν πράττεται κατὰ τὸν βίον.
ὁ τοίνυν ὅλος λόγος τοιόσδε τίς ἐστιν. ἐὰν κώφωσις γένηται παρ' οὖς, ἀσᾶσθαι μετρίως ἔλπιζε. προσθήσει δὲ τῇ
ἐλπίδι τοῦ κάμνοντος ἀσώδους γενομένου, καὶ μᾶλλον ὅταν καὶ κωματώδης ὁ αὐτὸς ἄρρωστος ᾖ. ἀλλὰ καὶ ταῦ-
30 τα καθάπερ καὶ τὰ πρὸ τούτων, οὐ μᾶλλον ἐστὶ παραφροσύνης καὶ φρενίτιδος, ἢ παρωτίδων σημεῖα, μὴ
προσθῶ ὁμοίως εἰπών, ἐπὶ μὲν χολώδεσι χυμοῖς ἐν ἀρχῇ νοσήματος, αὐτῆς παραφροσύνης μᾶλλον εἶναι ση-
* μεῖα, προϊόντος δὲ τοῦ νοσήματος ἐπὶ χυμοῖς ἀπέπτοις καὶ παχυτέροις, καὶ μᾶλλον ὅταν φαίνηται περιεστηκυῖα ἡ
τῶν παρωτίδων γένεσις. αὐτὸ γάρ τοι καθόλου κεφάλαιον ἐστὶν ἐπὶ τῶν παρωτίδων εἰ μὴ   περιε-
στηκὸς, ὡς κάμνων τὴν ῥοπὴν τῶν ἐνοχλούντων χυμῶν, εἰς τὸν περὶ τὴν κεφαλὴν ἔχει τόπον, ὥστε πάλιν ἐν-
ταῦθα δύναταί τις πλανώμενος, ἐφ' ἑκάστῳ τῶν τὴν ῥοπὴν ἄνω σημαινόντων γράφειν ὡς ἐν προρρήσει παρω-
τίδας ἐπομένας. ἔστι δὲ καὶ τὰ νῦν εἰρημένα, τῆς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ῥοπῆς, σημεῖα. λέγω δὴ τήν τε κώφωσιν,
καὶ τὸ κωματῶδες, οὐ τούτων μᾶλλον ἢ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα καὶ θώρακα πασχόντων. ὑπάρχειν σύμπτωμα
μεθ' ὁποτέρου ἂν γένηται, συναύξει τὴν ἐκείνων πρόγνωσιν.

Τὰ παρ' ὦτα φλαῦρα τοῖσι παραπληγικοῖς.

40 Τὰς παραπληγίας ἔμαθες εἶναι τοῖς ἀπὸ πάθους ἐνίοις τῶν ἐν τῷ ζώῳ μορίων, ὁποῖον τοῦ παντὸς σώματος
ἐστὶ πάθος ἀποπληξία. δοκεῖ δή μοι τεθεαμένος ἴσως καὶ δύο καὶ τρεῖς παραπληγικούς, μηδὲν ὠφεληθέντας ὑπὸ
παρωτίδων ἀποφήνασθαι φλαῦρον εἶναι σημεῖον αὐτάς, ἐγὼ δ' οὐκ ἂν ἁπλῶς ἀποφηναίμην μοχθηρὸν εἶναι ση-
μεῖον ἐπιγινομένας τοῖς παραπληγικοῖς παρωτίδας, ἀλλ' ἀρκεῖ τοῦτο μόνον εἰπεῖν ὡς ἐλάττων ἐστὶν ἡ ἀπόστασις
ἢ κατὰ τοῦ νοσήματος, ἐμάθομεν δὲ παρ' Ἱπποκράτους εἰπόντος ἀγαθὰς ὑποστάσεις εἶναι, ἀξίως τῆς περιβολῆς
τοῦ νοσήματος εἰς τὰ κάτω τοῦ σώματος γινομένης, ὧν οὐδ' ἕτερον αἱ παρωτίδες ἔχουσι, καὶ γὰρ σμικρότεραι τοῦ
πάθους εἰσί, καὶ οὐ κάτω. τοῦτ' οὖν εἰ ἀρκεῖ μόνον ὀλέθριον ἀποφήνασθαι τὰ σπασμώδη τρόπον παροξυνόμενα κατό-
χους τὰ παρ' οὖς ἀνίστησιν, ἔργῳ πάρεστί σοι μαθεῖν ὅπως ἐπὶ συνδρομῇ τήρησις οὐδὲν εὑρίσκει. χωρὶς γὰρ τοῦ
τὴν φύσιν ἐπισκέψασθαι τοῦ πράγματος, ἐφ' οὗ τὴν πρόγνωσιν εἰπεῖν θεραπείαν ποιησόμεθα, τὴν δύναμιν οὐκ
50 ἔστι τῶν σημείων ἑκάστου κρῖναι. χωρὶς δὲ τοῦ γνῶναι τῶν πραγμάτων ἑκάστου τὴν δύναμιν, ἀδύνατον ἐστὶν ἐπ'
αὐτοῖς συστήσασθαι, καὶ τοῦθ' ὑμᾶς ἐδίδαξα κατὰ πάσας τὰς τέχνας γινόμενον οὐ μόνον κατὰ τὴν ἰατρικήν. καὶ διὰ
τοῦτο καὶ Ἱπποκράτης ὅσον ὑπερεβάλλετο τοὺς πρὸ αὐτοῦ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων ἑκάστου τὴν δύναμιν ἐξ-
* ευρών, ὡς ἐν ἅπασι αὐτοῦ δέδεικται τοῖς συγγράμμασι. τοῦτο μὲν οὖν ἀεὶ μεμνῆσθαι χρή. πρὸς δὲ τὸν ἐνε-
στῶτα λόγον ἐπὶ μορίους ὄντα, τοσοῦτον πάλιν ἐκ τοῦ καθόλου προσήκει λαβεῖν ὅσον εἰς τὸν νῦν εἰρημένον
ἐστί. αἱ μὲν γὰρ κατοχαὶ πάθη εἰσὶν ὡς ἔμαθες ἐγκεφάλου, καθάπερ γε καὶ οἱ δι' ὅλου τοῦ σώματος σπασμοὶ περὶ
ὧν νῦν αὐτὸν εἰκὸς ἐστίν, οὐ γὰρ δὴ περὶ χειρὸς, ἢ σκέλους, ἢ τινὸς ἄλλου μορίου τὴν ἀπόφασιν ποιήσασθαι ἁπλῶς,
ἐπί τε τὰ σπασμώδη τρόπον παροξυνόμενα, καίτοι γε τὸν δὲ σπασμὸν ἐπὶ πληρώσεως κακὸν γίνεσθαι φησὶν
Ἱπποκράτης. ἴσμεν δ' ὅτι τὰ σπασμώδη πάθη καλεῖται ἐφ' ὧν ἐξ ἀρχῆς ἢ οὐ μετὰ πολύ γε ἀρξάμενα γίνεσθαι

σπασμοὶ διαδέχονται ἀπὸ πληρώσεως ἔχοντες τὴν γένεσιν, ὥσπερ αὖ πάλιν ἀπὸ κενώσεως οἱ μεθ' ἱδρῶτας πολλούς, ἢ ἐμέτους, ἢ διαχωρήσεις, ἢ αἱμοῤῥαγίας, ἢ λιμόν, ἢ ἀγρυπνίας, ἢ κινήσεις πολλὰς καὶ σφοδράς. οἱ μὲν γὰρ τοιοῦτοι σπασμοί, κενώσεσιν ἕπονται μᾶλλον. οἱ δ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς πληρώσεσιν. καὶ τοίνυν καὶ τὰς παρωτίδας εὔλογόν ἐστιν ἐπὶ τοῖς σπασμώδεσί τε καὶ κωματώδεσι χρονίζουσι γίνεσθαι, μέλλοντος τοῦ κάμνοντος.

Τὸ σπασμῶδες τρομῶδες ἀσῶδες, καὶ τὸ τραχέως μικρὰ παρ' οὖς ἐπιπαροξυνόμεναι.

Οὐκ ἐν πᾶσι τοῖς ἀντιγράφοις ἥδε ἡ ῥῆσις γέγραπται. τὴν αὐτὴν ἔχει λέξιν. ἀλλὰ κατὰ τινὰ μὲν ἐν αὐτῇ τῇ νῦν εἰρημένῃ γέγραπται λέξει, κατά τινα δὲ ἐν τῇδε τὰ σπασμοτρομώδεα τρόπον παροξυνόμενα κατόχως τὰ παρ' οὖς. ἐπαινῶ τοὺς μὴ γράψαντας ἐν τοῖς ἰδίοις ἀντιγράφοις τὴν ῥῆσιν, αὔταρκες γὰρ ἦν ἐπιπλέκοντος αὐτοῦ συμπτώματα πολλὰ πολλοῖς ὁμοιογενέσιν, ἄχρι δεῦρο πεπαυμέναι καὶ μὴ κάμνουσιν ἀποστῆναι. τὸ δὲ κατὰ τὴν λέξιν τὴν ἐπιπλοκὴν ποιεῖσθαι τῶν συμπτωμάτων ἀγνώστων τοῖς Ἕλλησιν, ἔσχατος ἀλλόκοτον κατ' αὐτό. μὴ δὲ πάνυ τι φαινόμενα κατὰ σπασμὸν τρομώδη συμπτώματα. ἐν γὰρ τοῖς σπασμοῖς ἀδύνατόν ἐστι φωραθῆναι τοὺς τρόμους κάμνουσιν, εἰ μή τοι ἄρα τοιαύτην τεθέαται συμπτωμάτων ἀμοιβήν, ὡς ἡνίκα μὲν οἱ σπασμοὶ διαλίποιεν τρομώδη γίνεσθαι τὸν ἄνθρωπον. ἡνίκα δ' ἐπιπέσοι σπασμὸς ἀδιάγνωστον ᾖ τὸν τρόπον κινοῦνται. ἐπιπλοκὴ τῶν συμπτωμάτων. ὁμογενὴς μὲν ἐστι περιττὴ δέ. τὸ δ' ἐπὶ κατόχῳ γίνεσθαι τὰς παρωτίδας εἰκὸς ἡμῖν εἰρῆσθαι συνεπαύξοντος τὴν ἐλπίδα τῆς κενώσεως αὐτοῦ τοῦ ἀσώδους. εἰ δὲ βούλει καὶ τὰ τῶν οὔρων πάθη, συνεπαυξέτω τὴν προσδοκίαν. ἀλλά τό γε σπασμοτρομῶδες ὄνομα, μοχθηρόν.

Ἆρά γε εἰσὶ τὰ πρῶτα κεφαλαλγικοί; ἆρά γε καὶ ἐξοιδέουσι τὰ ὦτα. εἶτα καὶ κοιλίη καταῤῥήγνυται, καί τι κωματώδεες; ἆρά γε καὶ ὑδατώδεα οὖρα ἐναιωρεύμενα λευκοῖς καὶ ποικίλως, ἔκλευκα δυσώδεα πως, εἶτα παρ' οὖς; ἆρά γε εἰσὶ τὰ αὐτὰ οὖρα, στάξιες πυκναί; ἆρά γε καὶ γλῶσσα τούτοις λείη;

Ἂν ὡς ἔφην, ἄρξηται τῆς προγνώσεως ἀφ' ὧν Ἱπποκράτης ἔγραψεν ἐν τῷ προγνωστικῷ καὶ ταῖς ἐπιδημίαις περὶ πασῶν ἀποστάσεων καθόλου γενήσεται καὶ τῶν εἰρημένων αὐτῷ τις εἰς ἀσφαλεστέραν ἀπόφασιν ὠφέλεια, ἐὰν γὰρ ἐλπίσῃς ἀπόστασιν ἔσεσθαι σκέπτου τὴν ῥοπὴν τῶν χυμῶν, εἰς ὅ, τι μέρος ποιοῦνται, καὶ οὕτως ἑκάστου τῶν περὶ τὴν κεφαλὴν συμπτωμάτων τὴν δύναμιν ἐκλεξάμενος, ἧττόν τε καὶ μᾶλλον ἐλπίσεις ἔσεσθαι τὰς παρωτίδας. ἕνεκα τοίνυν παραδείγματος, ὀλίγοι ἐπ' αὐτῶν, ὧν νῦν προεχειρίσατο μνημονεῦσαι τὸν λόγον. κεφαλαλγία αὐτῶν σημαίνουσα ἐστιν, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν γίνεσθαι τὴν ῥοπὴν τῶν χυμῶν. τὸ δὲ ἐξοιδοῦντες μικρὰν δύναμιν εἰς τὴν τοιαύτην πρόγνωσιν, ἔχει. μείζονα δ' αὐτοῦ τὸ ἐπιῤῥιγοῦν. τὸ δὲ καταῤῥήγνυσθαι τὴν κοιλίαν οὐκ οἶδα ὅπως ἄν τις φαίη δηλωτικὸν εἶναι τῆς τῶν παρωτίδων γενέσεως. ἀλλὰ τοὐναντίον ἐπὶ τὰ κάτω τὴν ῥοπὴν ἐργάζεσθαι τοῖς λυποῦσι χυμοῖς. τὸ κωματῶδες, ἀξιόλογόν ἐστι σημεῖον εἰς παρωτίδων γένεσιν. ἀλλὰ καὶ τὰ ὑδατώδη τῶν οὔρων οἷς ἐναιωρεῖται λευκὰ συντελεῖ κατὰ συμβεβηκὸς εἰς τὴν πρόγνωσιν ἐπειδὴ τὰ μὲν ὑδατώδη χωρὶς ἐναιωρημάτων λευκῶν ἄπεπτον εἶναι τὸ νόσημα δηλοῖ. τὰ δὲ καὶ τὴν σύστασιν κατὰ φύσιν ἔχοντα καὶ πρὸς τούτῳ ἐναιωρήματα ἴσχοντα λευκὰ πεπέφθαι δηλοῖ τὴν νόσον, χωρὶς ὑποστάσεως. χρὴ τοίνυν αὐτὰ μήτ' ἄπεπτα παντάπασιν εἶναι, μήτε πεπέφθαι τελέως ἵνα ἡ φύσις ἀπόστασιν ἐργάσηται. τὰ δὲ ποικίλως ἔκλευκα καὶ δυσώδεα, σπανίως μὲν ἀπόστασιν ἔχει γιγνομένην. εἰ δέ ποτε καὶ γένοιτο, κακὴν ἕξει. καλῶς οὖν προσέθηκεν ἀπορῶν ἆρά γε εἰσὶ τὰ τοιαῦτα οὖρα στάξιες πυκναί. κακοήθεια γὰρ ἐν τοῖς χυμοῖς οὔσης ἀπέπτοις, κἂν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀνενεχθῶσιν οὗτοι στάξεις μᾶλλον ἐκ ῥινῶν ποιοῦσι κακοήθεις, οὐ παρωτίδας. τὸ δὲ ἆρά γε καὶ ἡ γλῶττα τούτοισι λείη, ἀπορητικόν ἐστι, ἐπὶ γὰρ τοῖς προειρημένοις εὔλογόν τε ἐστι καὶ πυρετοὺς κακοήθεις γίνεσθαι, καὶ γλῶτταν τραχύνεσθαι.

Οἶσι πνευματουμένοισιν ἐοῦσιν ἰκτερικοί, καὶ πυρετοὶ ὀξέες μεθ' ὑποχονδρίων σκληρῶν κατεψῦχθαι, ἐς τὰ παρ' ὦτα μεγάλα ἵστανται.

Πνευματουμένους τοὺς μέγα καὶ πυκνὸν ἀναπνέοντας εἰρηκέναι δοκεῖ, ἐπειδὴ καὶ τῷ περὶ διαίτης ὀξέων οὕτως αὐτοὺς ὠνόμασεν ὁ Ἱπποκράτης, εἰκότως ἐλπίζει τὰ παρ' οὖς ἀναστήσεσθαι καὶ γὰρ λόγον ἔχει καὶ γινόμενον αὐτὸ πολλάκις εἴδομεν. εἰ δὲ τοὺς ἐμπνευματουμένους, τοὺς κατὰ τὴν κοιλίαν ὡς τινες ἤκουσαν οἵπερ καὶ πνευματώδεις γράφουσι καὶ πνεύματα οὐδὲν ἂν εἴη τοῦτο πρὸς τὴν τῶν παρωτίδων γένεσιν, ὥσπερ καὶ οἱ ἴκτεροι. περὶ δὲ πυρετῶν ὀξέων καὶ μάλιστα τῶν καύσων εἴρηται πρόσθεν ὡς αἱμοῤῥαγίας κινοῦσιν χέοντές τε τὸ αἷμα καὶ πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀναφέροντες. καὶ μέντοι καὶ τὰ ὑποχόνδρια τὰ σκληρὰ τίνα μὲν λέγει σαφῶς οὐκ ἔστι γνῶναι, διὰ τὸ μὴ προσκεῖσθαι ἐπώδυνα, τούτου γὰρ προσκειμένου φλεγμονὴν αὐτῶν ἤδη, μὴ προσκειμένου δὲ τὸν ὑπόψυχρον ὄγκον δηλώσει σκιῤῥώδη μᾶλλον, ἢ φλεγμαίνοντα. λύεται δὲ τὰ τοιαῦτα μᾶλλον ἀποστάσεσιν οὐχ αἱμοῤῥαγίαις. ἐπὶ γὰρ τῶν φλεγμαινόντων τὰς αἱμοῤῥαγίας ὁρῶμεν μάλιστα γιγνομένας. ἀλλὰ διὰ τὴν ἀλλόκοτον ἑρμηνείαν τοῦ συγγραφέως, οὐκ ἔστιν ἀκριβῶς γνῶναι, πότερον λέλειπται τὸ τῆς ὀδύνης, ἀσαφέστερον ἑρμηνευκότος αὐτοῦ ἅμα τε γράψαντος, ἢ ὄντως σκιῤῥώδη βούλεται τὴν ὑποχονδρίων σκληρότητα. τὸ δὲ κατεψῦχθαι, εἴρηται γὰρ καὶ τοῦτο, δύναται σημαίνειν οὐ τὸ λελύσθαι τὸν πυρετόν, ἀλλὰ τὰ κάτω μόρια τοῦ σώματος ἧττον εἶναι θερμά, παραβαλλόμενα τοῖς ἄλλοις ἵνα τὴν ἀναστροφὴν τῆς θερμασίας, ἐκ τούτου τεκμαιρώμεθα. τὸ δὲ μεγάλα τὰ παρ' οὖς, ἐπὶ τῶν αὐτῶν γίνεσθαι, δοκεῖ μοι τεθεαμένος ἐπί τινος, οὕτως ἀποφήνασθαι περὶ τῶν κατὰ μέρος ὡς καθόλου τὴν ἀπόφασιν ποιησάμενος. ἤρκει γὰρ καὶ χωρὶς τοῦ μεγάλας ἀπόφασιν γεγράφθαι.

Τὰ κωματώδεα, ἀσώδεα, ὑποχόνδρια ὀδυνώδεα, αἱματώδεα μικρά, ἐν τούτοισι τὰ παρ' οὖς ἐπανίσταται, πρόσθεν δὲ τὰ περὶ πρόσωπον.

ὅτι μέλλει γίνεσθαι τις ἀπόστασις, ἐλπίσεις ἐξ ὧν Ἱπποκράτης ἔγραψεν. ἐφεξῆς δὲ ἤτοι τὸ μόριον τοῦ σώματος εἰς ὃ γενήσεται χρήσιμον ἕξεις τὴν εἰρημένην συνδρομήν. τὸ μὲν γὰρ κωματῶδες εἴπερ καὶ ἄλλο σύμπτωμα προηγεῖται παρωτίδων. τὰ δὲ ὀδυνώδη ὑποχόνδρια φλεγμονὴν ἔχει, ἐάν τις ἐπισκέψηται. τούτων δ' οὕτως ἐχόντων συντελέσει πρὸς τὴν γένεσιν τά τε ἀσώδη, καὶ τὰ αἱματώδη συμπτώματα. τὸ δ' εὐθὺ τῆς τελευτῆς εἰρημένον τὸ ἔμπροσθεν τὰ περὶ πρόσωπον ἱκανῶς χρήσιμον, εἰ ὡς προσήκει τις ἀκούσειε τῆς λέξεως. προσήκει δ' οὕτως ἀκούειν, ὡς ἀληθῆ ποιεῖν τὸν λόγον. ἀληθὲς δ' ἔσται νοησάντων ἡμῶν νοεῖσθαι κατὰ τὴν δὲ τὴν διάνοιαν αὐτὴν, πρὸ τῆς τῶν παρωτίδων γενέσεως τὰ περὶ πρόσωπον σημεῖα προσήκει σκοπεῖσθαι. ταῦτα δ' ἐστὶν ἔρευθος, ὄγκος παρὰ φύσιν, ὑγρότης ὀφθαλμῶν, ἀχλυῶδες ὁρᾶν, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. εἰ δὲ καὶ μὴ πάντα τις ἀκούειν ἐθέλοι περὶ τὸ πρόσωπον, ἀλλὰ τόν γε παρὰ φύσιν ὄγκον ἀκούειν πάντως. εἰρηκὼς γὰρ ἐν τούτοισι παρ' οὓς ἐπανίσταται. ἔπειτα ἐφεξῆς εἰπὼν πρόσθεν δὲ τὰ περὶ πρόσωπον ἐμφαίνειν, ἂν δόξειεν ἀπὸ κοινοῦ δεῖν ἀκούειν τὸ ἐπανίσταται.

Κοιλίης μαλακὰ κοπρώδεα διείσης, κῶμα ἐπιφανὲν τὰ παρ' οὓς ἀνίστησιν.

Οὐκ ὀρθῶς ἔγραψαν ἔνιοι κοιλίης μέλανα κοπρώδεα χολώδεα διείσης, οὔτ' ἐν τοῖς παλαιοῖς ἀντιγράφοις εὑρόντες, οὔτε τις τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον ἐπίσταται τὴν γραφὴν ταύτην, ἀλλὰ καὶ χολώδεα κατὰ τῆς ὠχρᾶς χολῆς ἔθος τοῖς παλαιοῖς ἰατροῖς λέγειν, οὐκ ἂν εἴρηται κατὰ τὴν αὐτὴν ῥῆσιν, εἰς ἣν τὰ μέλανα διαχωρεῖ. τοῦ τοιούτου τὰ χολώδεα ταῦτα περιεξήρουν τὰ γεγραμμένα. μέλανα μὲν ὑπὸ Καπίτωνος ἐν αὐτῷ τῷ ἐδάφει, κατὰ δὲ τὸ μέτωπον ὑπὸ τοῦ Διοσκορίδους. δοκεῖ δέ μοι καὶ τὴν δὲ τὴν συνδρομὴν ὁ γράψας τὸ βιβλίον ἐπ' ἀρρώστου τεθεαμένος ὅλην θελῆσαι διηγήσασθαι, μὴ διελόντας τὰ κατά τινα συντυχίαν προηγησαμένου τοῦ συμβαίνοντος τὰς παρωτίδας, ἱκανὸν γὰρ αὐτῷ σημεῖον τὸ κῶμα.

Βῆχα μετὰ πτυελισμοῦ ὄντα τὰ παρ' οὓς ἀπαλλάσσει.

Δυνάται καὶ θώρηκος γράφειν, ἐγχωρεῖ γὰρ ἔσω ῥοπῆς γινομένης διὰ τοῦ φυσικοῦ πόρου ἐκκρίνειν τὸ λεπτότερον, τῶν τὰς παρωτίδας ἐργασαμένων χυμῶν εἰς τὴν τοῦ στόματος εὐρυχωρίαν καὶ οὕτως τὸν πτυελισμὸν γίνεσθαι. καθισταμένων δ' οὕτως εὔλογον μὲν, ἐπιεικῶς φαίνεσθαι τὰς παρωτίδας. τὸ γὰρ ἀπαλλάσσειν κυρίως κενοῦν σημαίνει, τῷ κενοῦσθαι δ' ἕπεται, τό τε προστέλλεσθαι καὶ τὸ μαλακώτερον γίνεσθαι.

Ἐν κεφαλαλγίῃς κῶμα, καὶ κώφωσις παρ' οὓς τι ἐξερεύγεται.

Ὄντως ἐστὶ ταῦτα σημεῖα παρωτίδων, ἐπεὶ προειλήφαμεν οὕτω γενήσεσθαί τινα ἀπόστασιν. οἱ γὰρ εἰς τὴν κεφαλὴν ἀναφερόμενοι χυμοὶ, θερμοὶ μὲν ὄντες καὶ λεπτοὶ παραφροσύνας καὶ αἱμοῤῥαγίας φέρουσι, παχεῖς δὲ καὶ ψυχροὶ κώματα καὶ παρωτίδας. ἡ κεφαλαλγία δὲ κοινὸν ἀμφοῖν, ὥσπερ καὶ ἡ κώφωσις. ἀλλὰ μᾶλλον μὲν τῶν θερμῶν ἡ κεφαλαλγία. τῶν δὲ ψυχρῶν, ἡ κώφωσις. ἀρκεῖ δὲ ὁ συγγραφεὺς τῷ τοῦ κώματος ὀνόματι, μηδαμόθεν γράψας ἐν ὅλῳ τῷ βιβλίῳ τὴν τοῦ ληθάργου προσηγορίαν.

Ὑποχονδρίου σύντασις μετὰ κώματος ἀσώδους καὶ κεφαλαλγίης, τὰ παρ' οὓς ἐπαίρει.

Πάλιν κἀνταῦθα τὸ μὲν κῶμα μετὰ τῆς κεφαλαλγίας, ἀξιόλογον ἐστὶ σημεῖον, ἐνδείξασθαι γένεσιν παρωτίδων. συνενδείκνυται δὲ καὶ ἡ τοῦ ὑποχονδρίου σύντασις. ἡ μὲν οὖν φλεγμονὴ δηλοῦται διὰ τῆς προσηγορίας ταύτης, οὐ μεγάλη γὰρ αὐτῆς ἡ ἔνδειξις. εἰ δ' ἄνευ φλεγμονῆς ἡ σύντασις γένοιτο κατὰ τὴν ἄνω ῥοπὴν τῶν χυμῶν, ἀξιόλογον ἐστὶ σημεῖον εἰς παρωτίδων γένεσιν ταύτην, αἱμοῤῥαγίαν σημαίνει. τὸ δὲ ἀσῶδες αὐτὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ παρωτίδας οὐδ' ὅλως δηλοῖ, τῇ δ' εἰρημένῃ συνδρομῇ μαρτυρεῖ συνεπιφαινόμενον.

Τὰ ἐπώδυνα ἀκρίτως καταμαλυνθέντα φλαῦρα.

Ἤδη πολλάκις ὁ λόγος οὗτος εἴρηται καὶ κατὰ μέρος καὶ καθόλου, καὶ βέλτιόν γε δηλοῦται προσκειμένου τοῦ ἐξαίφνης καὶ τοῦ ἀφανισθέντος. τὸ γὰρ καταμαλυνθέντα τὴν κατὰ βραχὺ λύσιν ἐνδείκνυται. τὸ δ' ἐξαίφνης ἀφανισθῆναι τὰς ὀδυνηρὰς διαθέσεις, ἄνευ τοῦ κατ' ἄλλο τι μέρος τῶν προφανῶν ἀπόστασιν γενέσθαι, πρὸς τὰ σπλάγχνα δηλοῖ τὴν μετάστασιν τῶν λυπούντων γεγονέναι.

ίος βραχὺς, ἡ δὲ τέχνη μακρὴ, ὁ δὲ καιρὸς ὀξὺς, ἡ δὲ πεῖρα σφαλερὴ, ἡ δὲ κρίσις χαλεπή. δεῖ δὲ οὐ μόνον ἑωυτὸν παρέχειν τὰ δέοντα ποιέοντα, ἀλλὰ καὶ τὸν νοσέοντα, καὶ τοὺς παρεόντας, καὶ τὰ ἔξωθεν.

Ὅτι μὲν οὖν οὗτος ὁ λόγος, εἴθ' εἷς ἀφορισμός ἐστιν, εἴτε δύο, προοίμιον ὑπάρχει τοῦ παντὸς συγγράμματος, ὡμολόγηται σχεδὸν ἅπασι τοῖς ἐξηγησαμένοις αὐτόν. τί δὲ βουλόμενος ὁ Ἱπποκράτης ἐχρήσατο τοιούτῳ προοιμίῳ, τῶν ἀπορωτάτων ἐστί. τάχα δ' ἂν εὕροιμεν αὐτὸ, τὰ κατὰ μέρος ἅπαντα τοῦ λόγου προδιασκεψάμενοι. τὸν μὲν οὖν βίον ὅτι τῇ τέχνῃ παραβάλλων ἔφη βραχὺν, ἅπασι σχεδὸν τοῖς ἐξηγησαμένοις τὸ βιβλίον πρόδηλον. τὴν τέχνην δ' αὐτὴν, διὰ τοῦτο ὑπολαμβάνω λέγεσθαι μακρὰν, ὅτι τόν τε καιρὸν ὀλίγου δεῖν ἁπασῶν τῶν κατὰ μέρος ἐνεργειῶν ὀλιγοχρόνιον ἔχει καὶ κατὰ τοῦτο δύσληπτον, ὡς μακρᾶς δεῖσθαι τριβῆς τὸν διαγνωσόμενον αὐτήν. ὀργάνοιν τε δυοῖν ὄντοιν ὑφ' ὧν εὑρίσκεται τὰ κατὰ τὰς τέχνας, τὸ μὲν ἕτερον, ἡ πεῖρα σφαλερόν ἐστι. τὸ δ' ἕτερον, ἡ ἐκ λόγου κρίσις, οὐκ εὐπετὲς, ἀλλ' εἴπερ τι καὶ ἄλλο τῶν δυσκολωτάτων. ὁ μὲν οὖν καιρὸς ἐστὶν ὀξὺς, διὰ τὸ τῆς ὕλης ῥευστὸν, ἣν ἡ τέχνη μεταχειρίζεται. εὐμετάβλητον γὰρ ἡμῶν τὸ σῶμα καὶ ῥᾳδίως ἀλλοιούμενον, οὐχ ὑπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτίων μόνων, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἑαυτοῦ. σφαλερὰ δὲ ἡ πεῖρα, διὰ τὸ τῆς ὕλης ἀξίωμα, οὐ γὰρ δὴ διὰ τὸ μεταβάλλειν ἑτοίμως, ἐν γὰρ τῷ τοῦ καιροῦ βραχυχρονίῳ, περιέχεται τοῦτο. τὴν κρίσιν δὲ, εἰ μὲν ὡς ἐγώ φημι τὸν λόγον ἀκούει τις, εὔδηλον δή που τὸ χαλεπώτατον αὐτοῦ μέχρι τήμερον ἔτ' ἀμφισβητούμενον, εἰ δ' ὡς ἔνιοι τῶν ἐμπειρικῶν ὑπονοοῦσι, τὴν τῶν ἀποβαινόντων ἐκ πείρας ἐπίκρισιν, καὶ οὕτως εὔδηλον τὸ δυσκατόρθωτον αὐτῆς. ἀλλ' ὅτι γε δογματικός ἐστιν ὁ γράψας τὸ βιβλίον, ἐν ὅλῳ τῷ συγγράμματι δειχθήσεται, τὸ μὲν οὖν πρότερον αὐτοῦ μέρος τοῦ προοιμίου, κατὰ τουτὶ τελευτᾷ. τὸ δὲ δεύτερον, οὐχ ὡς ἀποφαινόμενος ἀλλ' ὡς συμβουλεύων γράφει, δεῖ δ' οὐ μόνον ἑωυτὸν παρέχειν τὰ δέοντα ποιέοντα, ἀλλὰ καὶ τὸν νοσέοντα, καὶ τοὺς παρεόντας, καὶ τὰ ἔξωθεν. δυνάμει τοῦτο λέγων, ὡς εἰ μέλλεις ἐξετάζειν τε καὶ βασανίζειν τῶν ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ γεγραμμένων τὴν ἀλήθειαν, οὐ μόνον αὐτόν σε χρὴ τὸν ἰατρὸν ἅπαντα πράττειν προσηκόντως, ἀλλὰ καὶ τὸν νοσέοντα καὶ τοὺς ὑπηρετοῦντας αὐτῷ, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι, τὰ ἔξωθεν ἀμέμπτως ἔχειν ἅπαντα. γενήσεται τοίνυν ὁ μὲν πρότερος λόγος, ἐν τόδε τὸ κεφάλαιον ἔχων, ὁ βίος βραχὺς, ἡ δὲ τέχνη μακρὰ, τὰ γὰρ ἐξῆς ἅπαντα τοῦ μακρὰν εἶναι τὴν τέχνην, ἀπόδειξιν ἔχει. μετὰ δὲ τοῦτον καὶ ὁ δεύτερος, ὅστις συμβουλὴν, ἢ συνθήκην τινὰ πρὸς τοὺς ἀναγνωσομένους τε καὶ κρινοῦντας αὐτοῦ τὸ σύγγραμμα φέρων, τί δή ποτ' οὖν αὐτῷ βούλεται τὸ, προγράψαι ἐν ἀρχῇ τοῦ βιβλίου, τὸ, βραχὺν εἶναι τὸν βίον, ὡς πρὸς τὸ τῆς τέχνης μέγεθος, ἐξ ἀρχῆς γὰρ ἡμῖν τοῦτο προὔκειτο. ἔνιοι μὲν οὖν βούλονται, προτροπῆς ἕνεκεν τῶν ἀσκησόντων ἀξιολόγως τὴν τέχνην. ἔνιοι δ' ἀποτροπῆς. ἔνιοι δ' ὅτι ἀπὸ πείρας τινὸς καὶ διακρίσεως, τῶν τε ἀσκησόντων ἀξιολόγως τὴν τέχνην, καὶ τῶν μὴ, ἔτι δὲ, τὴν αἰτίαν ἀποδιδόναι φασὶν αὐτὸν, ἐν τῷδε, τοῦ δεῖν γράφειν συγγράμματα. τινὲς δὲ τοῦ ἀφοριστικοῦ. τινὲς δὲ οἴονται τοῦ στοχαστικοῦ τῆς τέχνης ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ τὰς αἰτίας αὐτὸν εἰρηκέναι. ἄλλοι δὲ παρ' ὅσας αἰτίας, ἀποτυγχάνουσιν οἱ ἰατροί. οὗτοι μὲν οὖν, ἵν' ἀπὸ τῶν ὑστάτων πρώτων ἄρξωμαι, παντάπασί μοι δοκοῦσιν, οὐδὲν πρὸς ἔπος ἀποφαίνεσθαι, τί γὰρ ἂν εἴη σοφὸν, ἢ τῆς Ἱπποκράτους ἄξιον γνώμης, ἀρχόμενον εὐθὺς τοῦ συγγράμματος, ἢ ὅτι στοχαστική τίς ἐστιν ἡ τέχνη διδάσκειν, ἢ ὅτι γε τοῦ τέλους ἁμαρτάνομεν, ἤτοι δι' ἡμᾶς αὐτοὺς, ἢ διὰ τὸ τῆς τέχνης αὐτῆς μέγεθος. ἀλλὰ καὶ τὸ, δεῖ δὲ οὐ μόνον ἑωυτὸν παρέχειν τὰ δέοντα ποιέοντα, ἀλλὰ καὶ τὸν νοσέοντα καὶ τοὺς παρεόντας καὶ τὰ ἔξωθεν, τοὐναντίον ἅπαν ἐνδείκνυται. πρέπει γὰρ ταῦτα πάντα γράφειν τῷ πάντα ἐπαγγελλομένῳ, τὰ κατὰ τὸ βιβλίον ὑπάρχειν ἀληθῆ μᾶλλον, ἢ ὅστις ὁμολογεῖ διὰ πολλὰς αἰτίας ἁμαρτάνειν τοῦ τέλους, οὐ γὰρ ἂν εἶπε δεῖ δὲ, ἀλλὰ μετὰ τὸ γράψαι ὁ βίος βραχὺς, ἡ δὲ τέχνη μακρὰ, ὁ δὲ καιρὸς ὀξὺς, ἡ δὲ πεῖρα σφαλερὰ, ἡ δὲ κρίσις χαλεπὴ, προσέθηκεν ἂν καὶ ὁ ἰατρὸς δὲ καὶ αὐτὸς ἁμαρτάνει, καὶ οἱ νοσέοντες, καὶ οἱ ὑπηρετοῦντες αὐτοῖς. οὐ μὴν οὐδ' ὅσοι φασὶν ἀποτρέπειν αὐτὸν, ἐξ ὧν τὸν μὲν βίον εἶπε βραχὺν, τὴν δὲ τέχνην μακρὰν, οὐδ' οὗτοί μοι δοκοῦσι προσηκόντως λέγειν, ἐσχάτης γὰρ ἠλιθιότητος ἅμα τε γράφειν συγγράμματα καταλείποντα τοῖς μετ' αὐτὸν ἀνθρώποις ὡς δή τι χρήσιμον, ἅμα τε κατὰ τὴν ἀρχὴν εὐθὺς ἀποτρέπειν, οὐχ ὅπως τῆς τοῦδε τοῦ συγγράμματος ἀναγνώσεως ἢ μαθήσεως τῶν γεγραμμένων, ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης τέχνης ἣν ἐπαγγέλλεται διδάσκειν. ὅσοι δὲ προτρέπειν φασὶν αὐτὸν ἐνθάδε τὸ φιλοπόνως ἀναλαμβάνειν τὴν τέχνην, μὴ γὰρ ἂν ἄλλως αὐτὴν δυνηθῆναι γνωσθῆναι πᾶσαν, ἐν βραχεῖ χρόνῳ, μακρὰν οὖσαν, εἰ καὶ ἀληθές τι λέγουσιν, ἀλλ' οὐκ ἄξιόν γε μοι δοκοῦσι τὸ προοίμιον ἀποφαίνειν, οὔτε τῆς γνώμης τἀνδρὸς, οὔτε τῶν κατὰ βιβλίον εἰρημένων. ὥσπερ οὐδ' οἱ πειραστικὸν εἶναι τῶν προσερχομένων τῇ τέχνῃ τὸν λόγον ὑπειληφότες. ἔστι μὲν γὰρ ἀληθὲς, ὥσπερ εἴρηται καὶ Πλάτωνι, τὸ πειρᾶν οὕτω μάλιστα γίνεσθαι τῆς προαιρέσεως τῶν ἀναληψομένων, ἥν τινα οὖν τέχνην, εἰ μεγάλην τε καὶ χαλεπὴν αὐτοῖς εἶναι τὴν διδασκαλίαν, ἐπιδεικνύοιμεν, ἀλλ' οὔτε διὰ βιβλίου τὸ τοιοῦτον, ἀλλ' ἐν ταῖς συνουσίαις γίνεται, οὔτε πρέπον μοι δοκεῖ εἶναι ἐν τῷ παρόντι συγγράμματι. χρὴ γὰρ τὸ προοίμιον οἰκεῖον εἶναι τῶν κατὰ τὸ βιβλίον εἰρησομένων. εἰ μὴ ἄρα πρώτους ἁπάντων ἀναγινώσκεσθαι βούλεται τοὺς ἀφορισμοὺς, καὶ διὰ τοῦτο κοινὸν ὅλης τῆς τέχνης ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ συγγράμματος ἐποιήσατο τὸν λόγον, ἐνδεικνύμενος διὰ τούτου, μὴ πάντων τῶν βουληθέντων εἶναι μάθημα τὴν ἰατρικὴν μακρὰν οὖσαν τέχνην, ἀλλὰ τῶν καὶ χρόνον ἱκανὸν ἐχόντων ἐν ᾧ μαθήσονται, καὶ φύσιν ἐπιτηδείαν. εἰ δ' ὅλως πιθανὸν εἶναι δόξειε τὸ, κοινὸν ἁπάσης τῆς τέχνης αὐτὸν πεποιῆσθαι τὸ προοίμιον, οὐδ' ἐκείνους ἄν τις μέμψοιτο τοὺς φάσκοντας αἰτίαν ἀποδίδοσθαι τοῦ συγγράφειν. ἐποιήσατο δὲ ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον,

ἁπασῶν τῶν ἀναγνώστων προοίμιον κοινὸν, ὡς ἐν τῇ, κατ' ἐκεῖνο τὸ βιβλίον ἐξηγήσει δείκνυται, ὅσοι τοίνυν ἢ
τοῦ τρόπου τῆς διδασκαλίας ἢ ὅλως τῆς χρείας τῶν συγγραμμάτων αἰτίαν ἀποδίδοσθαι κατὰ τὸ προοίμιον
φασὶν, οὗτοι μοι δοκοῦσιν ἄμεινόν τι τῶν ἄλλων γινώσκειν, τό γε γὰρ ἀφοριστικὸν εἶδος τῆς διδασκαλίας ὑπὲρ
ἐστὶ τὸ διὰ βραχυτάτων, ἅπαντα τὰ τοῦ πράγματος ἴδια περιορίζειν, χρησιμώτατον τῷ βουλομένῳ μακρὰν
τέχνην διδάξαι ἐν χρόνῳ βραχεῖ, τό τε ὅλως διὰ τοῦτο συγγράφειν, ὅτι ὁ βίος βραχύς ἐστιν, ὡς πρὸς τὸ τῆς τέχνης
μέγεθος, εὐλογώτατον, οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἱκανός ἐστι συστήσασθαί τε ἅμα καὶ τελειῶσαι τὴν τέχνην, ἀλλ' ἀγαπητὸν εἰ
τὰ πολλοῖς ἔτεσι τὰ τῶν ἔμπροσθεν οἱ μετέπειτα παραλαμβάνοντες, καί τι προστιθέντες, αὐτοὶ συντελέσαιμέν ποτε
τε αὐτὴν, ἤτοι γοῦν διὰ θάτερον τούτων, ἢ δι' ἄμφω δοκεῖ μοι τοιούτῳ τινὶ κεχρῆσθαι τῷ προοιμίῳ, ὡς εἰ καὶ
οὕτως ἔγραψεν, ἐπειδὴ τὸ τῆς τέχνης μέγεθος, ὑπὲρ τὸν βίον ἐστὶ τὸν ἀνθρώπινον, ὡς ἀδύνατον εἶναι, κἂν πάνυ
10 τις εἴη φιλόπονος ἀρξάσθαί τε ἅμα καὶ τοῦ τέλους τοῦ κατ' αὐτὴν ἐφικέσθαι, διὰ τοῦτ' ἄριστόν ἐστιν ὅσα τις ἔγνω,
τοῖς μετέπειτα καταλιπεῖν ἐν συγγράμμασιν, ἀκριβῶς τε ἅμα καὶ ταχέως καὶ σαφῶς ἅπασαν τὴν τῶν
διδασκομένων πραγμάτων φύσιν ἑρμηνεύοντα. τοῦ μέντοι τὴν τέχνην εἶναι μακρὰν ἀποδείξεις ἐστὶ τὰ ἐπιφερό-
μενα ταῦτα, ὁ δὲ καιρὸς, ὀξὺς, ἡ δὲ πεῖρα σφαλερὴ, ἡ δὲ κρίσις χαλεπὴ, ὡς εἰ καὶ οὕτως ἔλεγεν, ὁ βίος, βρα-
χὺς, ἡ δὲ τέχνη, μακρὰ, ὅτι ὁ καιρὸς, ὀξὺς, καὶ ἡ πεῖρα σφαλερὴ καὶ ἡ κρίσις χαλεπὴ, διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἡ τέχνη
μακρὰ. διότι καὶ ὁ τῶν πραττομένων καιρὸς ἐν αὐτῇ, ὀξύτατός ἐστι, τοῦτ' ἐστὶ στενότατός τε καὶ ὀλιγοχρονιώτατος,
καὶ πρὸς τούτοις τῶν ὀργάνων τῶν εὑρισκόντων τὰ βοηθήματα δυοῖν ὄντοιν λόγου, καὶ πείρας, ἐπισφαλὴς
μὲν, ἡ πεῖρα, χαλεπὸς δ' ὁ λόγος, τοῦτ' ἐστὶ οὐ ῥάδιον δυναμένους γνωσθῆναι θατέρῳ. ὅτι δ' ἀληθές ἐστιν ἕκαστον τῶν
εἰρημένων, οὐ χαλεπὸν ἐπιδεῖξαι διὰ βραχέων, ὁ μὲν γὰρ καιρὸς ὀξὺς, διὰ τὴν τῆς τέχνης ὕλην, λέγω δὲ τὸ σῶμα,
ῥέον ἀεὶ καὶ μεταβαλλόμενον ἐν ἀκαριαίῳ χρόνῳ, ἐπισφαλὴς δὲ ἡ πεῖρα, καὶ αὐτὴ διὰ τὴν ὕλην, οὐ γὰρ
20 πλίνθοι, καὶ πηλὸς καὶ ξύλα, καὶ λίθοι, καὶ κέραμος καὶ σκύτη, καθάπερ ἄλλων τεχνῶν, ἡ ὕλη τῆς ἰατρι-
κῆς ἐστι, ἐν οἷς ἄλυπον τὸ πειρᾶσθαι πολυειδῶς καὶ γυμνάζεσθαι παρὰ τὴν ὕλην ἀσκοῦντα, καὶ μελετῶντα
τὰ θεωρήματα, καθάπερ ἐν ξύλοις μὲν, οἱ τέκτονες, ἐν δέρμασι δ' οἱ σκυτοτόμοι, ξύλα μὲν γὰρ καὶ σκύτος διαφθείρεσθαι
κακῶς μεταχειριζόμενον, οὐδεὶς κίνδυνος. ἐπὶ ἀνθρωπείου δὲ σώματος πειρᾶσθαι τῶν ἀπειράστων, οὐκ ἀσφαλὲς, εἰς
ὄλεθρον ὅλου τοῦ ζώου τῆς κακῆς πείρας τελευτώσης, καὶ μὴν καὶ ἡ κρίσις, ὁ λόγος δ' ἂν ἡ κρίσις εἴη, τῷ κρίνε-
σθαι παρ' αὐτοῦ τὰ ποιητέα, χαλεπὸς καὶ δυσθήρατός ἐστιν ὅ, γε ἀληθὴς, ὡς δηλοῖ καὶ τὸ πλῆθος τῶν κατὰ τὴν
ἰατρικὴν τέχνην αἱρέσεων, οὐ γὰρ ἂν εἴπερ οἷόν τ' ἦν ῥᾳδίως εὑρεθῆναι τὸ ἀληθὲς, εἰς τοσοῦτον ἧκον ἀντιλογίας
ἀλλήλοις οἱ ζητήσαντες αὐτὸ τοιοῦτοί τε καὶ τοσοῦτοι γενόμενοι, τοῖς δ' ἐμπειρικοῖς, οὐχ ὁ λόγος εἰρῆσθαι δοκεῖ κρί-
σις, ἀλλ' ἡ τῶν διὰ τῆς πείρας εὑρισκομένων βοηθημάτων ἐπίκρισις, ὅπως γὰρ καὶ τοῦτο χαλεπὸν καὶ δυ-
σθήρατον, ὅταν πολλῶν ἰαμάτων τῷ κάμνοντι γεγενημένων, ἐν τούτῳ αὐτῶν αἰτιᾶται τῆς ὠφελείας ἢ βλά-
30 βης, εἰ γὰρ οὕτως ἔτυχε κοιμηθέντος καλῶς αὐτοῦ, καὶ καταιωνηθέντος ἐφεξῆς, καὶ καταπλασθέντος ἐπὶ
τούτῳ κἄπειτα κλυσθέντος ἢ αὐτομάτως τῆς γαστρὸς ἐνδούσης, εἶτα καὶ ῥοφήσαντος τοιᾶσδέ τινος ῥοφὰς,
συνέβη τὸν ἄρρωστον ἢ βλαβῆναι. διὰ ταῦτα οὖν ἅπαντα ἡ κρίσις χαλεπὴ, συγκεφαλαιωσώμεθα γοῦν ἤδη τὸν
λόγον, ἡ μὲν τέχνη μακρὰ γίνεται, ἐνὸς ἀνθρώπου παραμετρουμένη βίῳ, χρήσιμον δὲ τὸ καταλιπεῖν συγγράμ-
ματα, καὶ μάλιστα τὰ σύντομά τε καὶ ἀφοριστικὰ, εἴς τε γὰρ αὐτὴν τὴν πρώτην μάθησιν καὶ εἰς τὴν ὧν ἔμαθέ τις
καὶ ἐπὶ τούτοις ἅπασιν ὠφεληθέντος ἢ βλαβέντος, οὐ ῥάδιον εἰπεῖν, διατὶ τῶν γεγενημένων, ὠφεληθῆναι
μνήμην, καὶ εἰς τὴν ὧν, ἐπελάθετό τις, μετὰ ταῦτα ἀνάμνησιν, ὁ τοιοῦτος τρόπος τῆς διδασκαλίας ἐπιτήδειος.
ὁμολογεῖ δὲ τούτοις καὶ τὸ ἐπιφερόμενον, ὡς γὰρ ὑπὲρ τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ καὶ τῶν κατ' αὐτὸ λεχθη-
σομένων τοῦ προοιμίου γεγονότος, εἰκότως ἐπιφέρων, ἐρεῖ. Δεῖ δὲ οὐ μόνον ἑωυτὸν παρέχειν τὰ δέοντα ποιέον-
τα. ἀλλὰ καὶ τὸν νοσέοντα, καὶ τοὺς παρεόντας καὶ τὰ ἔξωθεν. Εἰ μέλλοι τις κρίνειν φησὶ ποτὲ τὰ κατὰ τὸ
40 βιβλίον εἰς ὅσον ἀληθείας ἥκει, οὐ μόνον ἑαυτὸν παρεκτέον ἐστὶ, τὰ δέοντα ποιέοντα καὶ μηδὲν τῶν χρησίμων
τῷ νοσοῦντι παραλείποντα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον εὐπειθῆ τε ἅμα καὶ μηδὲν ἰδίᾳ χαριζόμενον ἡδονῇ πεφυκέ-
ναι, καὶ μέντοι καὶ τοὺς ὑπηρετοῦντας ἐπιτηδείους, καὶ δὴ καὶ τὰ ἔξωθεν ἅπαντα συμπαρεσκευασμένα, καὶ γὰρ
δι' ἐκεῖνα πολλάκις ἤτοι τὴν πρόγνωσιν, ἢ τὴν θεραπείαν, ἢ ἄμφω, συνέβη διακοπῆναι, τὰ δ' ἔξωθεν ἐστὶ τά τε
κατὰ τὰς οἰκήσεις ἐπιτηδείους οὔσας, ἢ καὶ ἐνοχλουμένας, ἢ οὐκ ἐνοχλουμένας, καὶ ἔτι τὰ προσαγγελλό-
μενα καὶ πραττόμενα, θυμὸν, ἢ λύπην, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον, ἐργαζόμενα τῷ νοσοῦντι, καὶ προσέτι, τὰ νύκτωρ
αὐτῷ τὸν ὕπνον διακόπτοντα, μυρία ἐπὶ μυρίοις ὄντα, εἰ οὖν φησὶν ἅπαντα ταῦτα καλῶς καὶ ἀμέμπτως
ἔχει τῶν κατὰ τοῦτο τὸ βιβλίον αὐτῷ γεγραμμένων, οὐδὲν εὑρεθήσεται ψεῦδος.

Ἐν τῇσι ταραχῇσι τῆς κοιλίης, καὶ τοῖσιν ἐμέτοισι τοῖσιν αὐτομάτως γινομένοισιν, ἢν μὲν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρων-
ται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσιν, ἢν δὲ μὴ, τοὐναντίον, οὕτω δὲ καὶ ἡ κενεαγγείη, ἢν μὲν, οἵη δεῖ γίγνεσθαι
50 γίγνηται ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσιν, ἢν δὲ μὴ τοὐναντίον, ἐπιβλέπειν οὖν δεῖ χώρην καὶ ὥρην καὶ
ἡλικίην καὶ νούσους ἐν ᾗσι δεῖ, ἢ οὔ.

Οὐ περὶ ποσότητος αὐτῷ τῶν κενουμένων ἐστὶν ὁ λόγος ὥς τινες ᾠήθησαν, ἀλλὰ περὶ τῆς ποιότητος μόνης, ὡς δη-
λοῖ σαφῶς ἑκάτερον τῶν ὀνομάτων, τό τε, οἷα καὶ τὸ, οἵη, ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν αὐτομάτως γινομένων κενώσεων
προσεῖπεν, ἢν μὲν οἷα δεῖ, καθαίρεσθαι καθαίρονται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσιν, ἐπὶ δὲ τῶν ὑπὸ τοῦ
ἰατροῦ, ἢν μὲν οἵη δεῖ γίγνεσθαι γίγνηται, καί τοι δυναμένους εἰπεῖν, ἢν μὲν ὅσα δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρεται
καὶ πάλιν εἰ ἢν μὲν ὅσα δεῖ γίνεσθαι γίνηται, δηλοῦται δὲ τοῦτο καὶ διὰ τοῦ καθαίρεσθαι ῥήματος, οὐ γὰρ ἁπλῶς
εἶπεν ἢν μὲν οἷα δεῖ κενοῦσθαι, ἀλλὰ ἢν μὲν οἷα δὴ καθαίρεσθαι ἔφη, κάθαρσις δέ ἐστιν, ἡ τῶν λυπούντων κατὰ
ποιότητα κένωσις, ἐν γε δὴ τούτοις ἁμαρτάνουσιν οἱ πλεῖστοι τῶν ἐξηγητῶν οὐ συνιέντες οὔτε τῶν φωνῶν,

οὔτε τῆς

αὐτῆς τῆς γνώμης τἀνδρός. ἔτι δὲ μᾶλλον, ἐπειδὰν τὸ τῆς κενεαγγείας ὄνομα, τινὲς μὲν ἐπὶ τῆς ἀσιτίας τινὲς δὲ
ἐπὶ τῆς φλεβοτομίας, ἀκούωσιν. ὁ γὰρ Ἱπποκράτης ἅπασαν κένωσιν ὀνομάζει κενεαγγείαν ἀπὸ τοῦ συμβεβη-
κότος, ἐπειδὴ κενὰ τὰ ἀγγεῖα συμβαίνει γίνεσθαι κατὰ πάσας τὰς κενώσεις. ὁ μὲν δὴ λόγος αὐτῷ νῦν ἐστὶ περὶ
ποιότητος τῶν κενουμένων, ὥσπερ δὲ παρακελεύεται διὰ παντὸς ὅσα καλῶς ὑπὸ τῆς φύσεως γίνεται
ταῦτα μιμεῖσθαι τὸν ἰατρὸν, οὕτω καὶ νῦν ἐποίησε τὸν περὶ τῶν αὐτομάτων κενώσεων προτάξας λόγον, ἐν
αἷς ὅταν μὲν οἷα δεῖ κενῶνται, τουτέστι τὰ λυποῦντα, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσιν, εἰ δὲ ἄλλων τινῶν ἡ
κένωσις γίνηται καὶ μὴ τῶν λυπούντων, τὸ ἐναντίον, οὔτε συμφέρει, καὶ δυσφοροῦσιν οἱ κάμνοντες. οὕτως οὖν
εἰ καὶ ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ κένωσίς τις ἐπιτηδεύοιτο, τῶν λυπούντων αὕτη γιγνέσθω, καθάπερ καὶ ἐν ἄλλοις πα-
ρακελεύεται τὸν λυποῦντα συμβουλεύων κενοῦν χυμὸν, καὶ μὴ ἄλλον τινὰ πρὸ αὐτοῦ. φλέγματος μὲν οὖν
10 πλεονάζοντος, τοῦτο κενωτέον ἂν εἴη παντὶ τρόπῳ. χολῆς δὲ ξανθῆς, εἴτε μελαίνης ἐνοχλούσης, ἀφεκτέον μὲν
τοῦ φλέγματος, τὴν λυποῦσαν δὲ χολὴν κενωτέον. οὕτω δὲ κἂν αἱματικὸν ᾖ τὸ πλεονάζον, αἵματος ποιητέον
τὴν κένωσιν, καὶ δὴ καὶ εἰ ὀῤῥὸς αἵματος, ἐκείνου. τεκμαίρεσθαι δὲ δεῖ τὸν πλεονάζοντα χυμὸν, τῇ χροιᾷ, πλὴν
εἴ τις ὑποχωρήσειεν εἰς τὸ βάθος τοῦ σώματος, τὸ γὰρ χρῶμα, τῶν χυμῶν ἐοικὸς ἀνθεῖν, ὁκόσον μὴ
ἄμπω τίς ἐστιν. ἐπὶ τούτων οὖν μάλιστα τῶν ὑπονοστησάντων καὶ μὴ κεχυμένων ὁμαλῶς εἰς ὅλον τὸ σῶμα
προσεπιβλέπειν δεῖ ὥρην, καὶ χώρην, καὶ ἡλικίην, καὶ νούσους, ἐν ᾗσι δεῖ ἢ οὐ, τουτέστιν ἐν αἷς προσήκει, ἢ μὴ,
τουδέ τινος, ἢ τουδὲ χυμοῦ, ποιεῖσθαι τὴν κένωσιν. ἔχει μὲν γὰρ καὶ αὐτὸς ἕκαστος τῶν πλεοναζόντων ἐν τῷ
σώματι χυμῶν ἴδια γνωρίσματα, περὶ ὧν ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς ἑξῆς ἐροῦμεν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τελείαν
διάγνωσιν, ἐπιβλέπειν χρὴ καὶ τὴν ἐνεστῶσαν ὥραν τοῦ ἔτους καὶ τὸ χωρίον ἐν ᾧ νοσοῦσιν οἱ κάμνοντες, καὶ τὴν
ἡλικίαν αὐτῶν, καὶ τὴν ἰδέαν τῆς νόσου. ἔστω γὰρ εἰ οὕτως ἔτυχε χολῆς ξανθῆς, ἐν τῷ σώματι πλεονεκτούσης γνωρί-
20 σματα, συνεπιβλέπειν αὐτῇ δεήσει, καὶ εἰ ὥρα θερινὴ, καὶ εἰ τὸ χωρίον θερμὸν, καὶ εἰ ὁ κάμνων, ἀκμάζων,
οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ φλέγματος εἰ χειμὼν εἴη, εἰ τὸ χωρίον ψυχρὸν, εἰ πρεσβύτης ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ πρὸς
τούτοις ἅπασιν, αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς νόσου ἐπιβλεπτέον, διότι τριταῖος μὲν, εἰ οὕτως ἔτυχεν, ὑπὸ τῆς ξανθῆς
χολῆς ἐπικρατούσης γίνεται. τεταρταῖος δ' ὑπὸ τῆς μελαίνης. ἀφημερινὸς δ' ὑπὸ τοῦ φλέγματος, καὶ καρ-
κίνος μὲν, ὑπὸ τῆς μελαίνης χολῆς, ἐρυσίπελας δ' ὑπὸ τῆς ξανθῆς, τῶν τ' ἄλλων νοσημάτων, ὡσαύτως ἕκα-
στον. ἐὰν γὰρ ταῦτα πάντα διορισώμεθα, βεβαιότερον ἐπὶ τὴν τοῦ λυποῦντος χυμοῦ κένωσιν ἀφιξόμεθα.
πάντων οὖν ἀτοπώτατοι τῶν ἐξηγητῶν εἰσιν, οἱ νομίζοντες τὸν λόγον αὐτῷ ὑπὲρ ἀσιτίας γίνεσθαι μόνης τῆς ἐν
τοῖς πυρετοῖς, οὔτε γὰρ αὐτὸς ὠνόμασε πυρετὸν, ὅ, τε λόγος, ἐπὶ πάντων ἐστὶ καθόλου τῶν παρὰ φύσιν, ἐκ διδά-
σκων ἡμῶν σκοποὺς, οἷς προσέχοντας, εὑρίσκειν προσήκει τὸ ποιὸν τῆς κενώσεως, οὐ τὸ ποσόν. ὁ γὰρ ἐφεξῆς ἀφο-
ρισμὸς, ὑπὲρ τοῦ ποσοῦ διαλέγεται. κατὰ τίνα δὲ καιρὸν τοῦ νοσήματος ἐπιχειρεῖν δεῖ τῇ κενώσει καὶ τίνι τρό-
30 πῳ ποιητέον αὐτὴν, ἐν ἄλλοις ἀφορισμοῖς ἑξῆς ἐρεῖ, ὅθεν οὐδ' ἐμοὶ νῦν ἀναγκαῖον ἐστὶ λέγειν περὶ αὐτῶν. οὕτω
γὰρ ἂν οὐδὲν μὲν εἴην σοφώτερος διδάσκων, εἰς μῆκος δὲ λόγων, οὐκ ἀναγκαῖον, ἐκτείνων τὰ ὑπομνήματα.

Ἐν τοῖσι γυμναστικοῖσιν αἱ ἐπ' ἄκρον εὐεξίαι σφαλεραὶ, ἢν ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἔωσιν, οὐ γὰρ δύνανται μένειν ἐν τῷ αὐτέῳ,
οὐδὲ ἀτρεμέειν. ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀτρεμέουσιν, οὐκ ἔτι δύνανται ἐπὶ τὸ βέλτιον ἐπιδιδόναι, λείπεται οὖν ἐπὶ τὸ χεῖρον.
τουτέων οὖν εἵνεκα τὴν εὐεξίην λύειν ξυμφέρει μὴ βραδέως, ἵνα πάλιν ἀρχὴν ἀναθρέψιος λάβῃ τὸ σῶμα. μηδὲ
τὰς ξυμπτώσιας ἐς τὸ ἔσχατον ἄγειν, σφαλερὸν γὰρ, ἀλλ' ὁκοίη ἂν ἡ φύσις ᾖ τοῦ μέλλοντος ὑπομένειν, ἐς τοῦτο
ἄγειν. ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ κενώσιες, αἱ ἐς τὸ ἔσχατον ἄγουσαι σφαλεραὶ, καὶ πάλιν αἱ ἀναθρέψιες, αἱ ἐν τῷ ἐσχά-
τῳ ἐοῦσαι, σφαλεραί.

Τὸν μὲν πρὸ τούτου λόγον αὐτῷ περὶ ποιότητος εἶναι ἐδείξαμεν τῶν κενουμένων, ἐν τούτῳ δὲ καὶ τοῖς
40 ἐφεξῆς περὶ ποσότητος βούλεται διδάσκειν, καὶ ἄρχεταί γε παρὰ τῆς ἀμέτρου πληρώσεώς τε καὶ κενώσεως,
ἐν τῷδε, τῷ νῦν ἡμῖν προκειμένῳ ἀφορισμῷ, ὁμοίως τῷ πρόσθεν ὑποθέμενός τι παράδειγμα, καὶ πρὸς τοῦτο
κατευθύνων τὸν λόγον ὥσπερ ἔθος αὐτῷ. τὸ παράδειγμα δὲ αὐτῷ ἐστὶν, ἡ γυμναστικὴ εὐεξία, γυμναστικὴν δὲ εὐε-
ξίαν ὀνομάζει, τὴν τῶν αὐτὸ τοῦτο ἔργον πεποιημένων κατὰ τὸν βίον ἅπαντα διατρίβειν ἐν γυμνασίοις, τοῦ
καταβάλλειν ἑτέρους ἕνεκα, καθάπερ οἱ ἀθληταί. ἡ μὲν γὰρ ἁπλῶς εὐεξία λεγομένη ἣν καὶ τῶν ἀγροίκων
ἔχουσι πολλοὶ, σκάπτοντες καὶ θερίζοντες, καὶ τἆλλα ὅσα κατὰ τὸν βίον διαπονούμενοι, οὐχ ἥκει μέχρι πλη-
ρώσεως ἀμέτρου, τῆς δὲ τῶν ἀθλητῶν εὐεξίας, οὐ μικρὸν τοῦτ' ἐστὶν ἔγκλημα, τὸ περιβάλλεσθαι πειρᾶσθαι μέγεθος
ὄγκου κατὰ τὸ σῶμα, καὶ δηλονότι καὶ πλῆθος χυμῶν. παρασκευὴ γάρ οὗτοι τῆς τοῦ παντὸς εἰσὶ σώματος θρέ-
ψεως, καὶ οὐχ οἷά τε χωρὶς αὐτῶν ἑτοίμως παρεσκευασμένων, εἰς ὄγκον ἀρθῆναι τοῦ δέοντος μείζονα τὰ σώματα.
διὸ καὶ σφαλερὰν ἀναγκαῖον εἶναι τὴν τοιαύτην διάθεσιν. ὅταν γὰρ ὑπερπληρωθῇ τὰ ἀγγεῖα ποτῶν ἢ σιτίων, τοῦ
50 διαῤῥαγῆναι κίνδυνος αὐτοῖς, ἢ καταπνιγῆναι, ἢ καὶ σβεσθῆναι τὸ ἔμφυτον αὐτῶν θερμὸν, καθάπερ καὶ ἀπώλλον-
τό τινες ἐξαιφνίδιον ἤδη τῶν εἰς ἄκραν πλήρωσιν ἀφικομένων ἀθλητῶν. ἡ δ' εἰς τὰ κατὰ φύσιν ἔργα χρήσιμος
εὐεξία, τοιοῦτον οὐδένα κίνδυνον ἐπιφερόμενον κέκτηται, τὸ μὴ δ' εἰς ἄκρον ἥκειν ποτὲ τῆς πληρώσεως, ὅθεν οὐ-
δὲ λύειν αὐτὴν προσήκει καθάπερ τὴν τῶν ἀθλητῶν ὅταν εἰς ἄκρον ἥκῃ, ταύτην γὰρ χρὴ λύειν, μὴ βραδέως,
ἀλλὰ φθάνειν δηλονότι τὸν κίνδυνον. τὴν αἰτίαν δὲ αὐτὸς τοῦ χρῆναι λύειν αὐτὴν, τοιαύτην ἔγραψεν, οὐ γὰρ
δύνανται μένειν ἐν τῷ αὐτέῳ, οὐδ' ἀτρεμέειν εἰπὼν, ἀεὶ γὰρ τῆς φύσεως τὴν πέψιν, καὶ τὴν ἀνάδοσιν, καὶ
τὴν ἐξαιμάτωσιν, καὶ τὴν πρόσθεσιν, καὶ τὴν πρόσφυσιν, καὶ τὴν ἐξομοίωσιν, ἐργαζομένης, ὅταν μήτε
προσθεῖναί τι τοῖς στερεοῖς τοῦ σώματος μορίοις ἐγχωρῇ, μήθ' αἱ φλέβες ἔτι χώραν ἔχωσιν ὑποδέχεσθαι
τὴν ἀναδιδομένην τροφὴν, ἀνάγκη κίνδυνον καταλαβεῖν, ἢ ῥήξεως ἀγγείου τινὸς, ἢ ἐξαιφνιδίου θανάτου, ἵνα

οὖν ἔχῃ χώραν αὖθις ἀναθρέψασθαι τὸ σῶμα, λύειν χρὴ μὴ βραδέως τὴν εὐεξίαν, ἡ λύσις δὲ αὐτῆς, κένωσίς ἐστι δηλονότι, καὶ χρὴ ταύτην οὐ δι᾽ αὐτὴν ἀμέτρως ποιεῖσθαι, καὶ γὰρ καὶ τοῦτο σφαλερὸν, οὐχ ἧττον ἀμέτρου πληρώσεως, σκοπὸς δὲ τοῦ ποσοῦ τῆς κενώσεως, οὐ τὸ πλεονάζον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ φύσις ἂν εἴη, τουτέστιν ἡ δύναμις τοῦ κενουμένου ἀνθρώπου, ἄλλοι γὰρ ἄλλως εἰώθασι φέρειν μᾶλλον τὰς κενώσεις. ταῦτα μὲν οὖν αὐτῷ περὶ τῆς ἀθλητικῆς εὐεξίας εἴρηται, καὶ αὐτὰ μὲν καθ᾽ ἑαυτὰ χρήσιμα τοῖς βουλομένοις τὴν ἀθλητικὴν δύναμιν ἐκείνην μετέρχεσθαι, καὶ τοῖς ἰατροῖς δὲ ὡς παράδειγμα τοῦ λόγου τοῦ μέλλοντος λεχθήσεσθαι, φησὶ γὰρ, ὡσαύτως δὲ καὶ αἱ κενώσιες αἱ ἐς τὸ ἔσχατον ἄγουσαι, σφαλεραὶ, καὶ πάλιν, αἱ ἀναλήψιες αἱ ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἐοῦσαι, σφαλεραὶ, τοιοῦτόν τι βουλόμενος ἐνδείξασθαι καθόλου τὸν λόγον, ὡς ὅτι οὔτε κενοῦν, οὔτε πληροῦν ὑπερβαλλόντως προσήκει, μάθοιμεν δ᾽ ἂν τοῦτο μάλιστα, παρὰ τῆς ἀθλητικῆς εὐεξίας, ἧς καίτοι τἄλλα κεκτημένης οὐ μεμπτὰ καὶ γὰρ καὶ εὔχυμοι καὶ ἰσχυροὶ ταῖς δυνάμεσιν εἰσὶν οἱ γυμναστικοὶ, ὅμως τοῦτό γε αὐτὸ μέγιστόν ἐστιν αἴτιον κακὸν, τὸ εἰς ἄκρον ἥκειν πληρώσεως, διὸ καὶ λύεσθαι δεῖται συντόμως, ὥσπερ αὖ πάλιν, οὐ δὲ εἰς ἐσχάτην ἄγειν χρὴ κενώσεως τοὺς τοιούτους, οὕτως οὐ δὲ τοὺς ἄλλως δεομένους ἧστινοσοῦν κενώσεως, ὑπερκενοῦν προσήκει, καθόλου γὰρ εἰπεῖν ἐν πάσῃ κενώσει, στοχάζεσθαι προσήκει τῆς δυνάμεως, καὶ μέχρις ἂν αὐτὴ ἀντέχῃ καὶ μὴ κάμνῃ, πειρᾶσθαι τὸ περιττὸν ἀπάγειν, καταλυομένης δὲ, κἂν ἔτι λείπηταί τι τῶν περιττῶν φυλάττεσθαι χρὴ τὴν κένωσιν, τὸ δὲ καὶ πάλιν αἱ ἀναθρέψιες αἱ ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἐοῦσαι, σφαλεραὶ, εἰ μὲν ἀνταποδώσειν μέλλοι τις τῷ παραδείγματι τὸν λόγον, ὡς μὴ γίνεσθαι κολοβὸν, ἐνταῦθα τῆς ἐσχάτης πληρώσεως εἰρῆσθαι δόξει, παραινοῦντος αὐτὴν φυλάττεσθαι. καὶ μὴ μέχρι τοσούτου τὰς ἀναθρέψεις ποιεῖσθαι τῶν σωμάτων, μέχρις ἂν εἰς τὸ ἔσχατον ἀφίξονται τῆς πληρώσεως, εἰ δὲ τῷ τῆς λέξεως σχήματι προσέχοις τὸν νοῦν, ὥσπερ ἔνιοι τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον, περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, δὶς αὐτὸν, ἐπινοήσειε λέγειν, ἑτέρως, καὶ ἑτέρως, ὅταν μὲν οὖν εἴπῃ ὡσαύτως καὶ αἱ κενώσιες αἱ εἰς τὸ ἔσχατον ἄγουσαι σφαλεραὶ κατ᾽ αὐτὸ τοῦτο μόνον φεύγειν κελεύοντα τὰς ἀμέτρους κενώσεις, ὅτι πολὺ τὸ ἐπισφαλὲς ἔχουσιν, ἐπειδὰν δ᾽ ἐπιφέρων ἐρεῖ, καὶ πάλιν αἱ ἀναθρέψιες αἱ ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἐοῦσαι, σφαλεραὶ, διὰ τοῦτο ἀπαγορεύοντα τὰς ἀμέτρους κενώσεις, ὅτι καὶ αἱ ἀναθρέψεις αἱ ἀπ᾽ αὐτῶν, οὐκ ἀσφαλεῖς εἰσὶν, ὡς ἂν ἀσθενοῦς γεγενημένης τῆς φύσεως, καὶ μήτε πέττειν ἱκανῶς, μήτ᾽ ἀναδιδόναι, μήτ᾽ ἐξομοιοῦν δυναμένης, παραλείπεται δὴ φανερῶς, ἐὰν οὕτω τις δέξηται θάτερον αὐτῷ μέρος τῆς διδασκαλίας, τὸ περὶ τῆς ἄκρας πληρώσεως, καὶ μάτην ἔσται τῆς γυμναστικῆς εὐεξίας μεμνημένος, καὶ μὲν δὴ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ προσκείμενον ὄνομα κατὰ τὴν λέξιν τὸ, πάλιν, ἐνδείκνυσθαί μοι δοκεῖ τὴν εἰρημένην γνώμην, εἰπόντος αὐτοῦ καὶ πάλιν αἱ ἀναθρέψιες αἱ ἐν τῷ ἐσχάτῳ ἐοῦσαι, σφαλεραὶ, ὥσπερ γὰρ ὑπὲρ ἄλλου πράγματος τὸν λόγον ποιούμενος, οὕτως ἐμνημόνευσε τὸ, καὶ πάλιν.

Αἱ λεπταὶ καὶ ἀκριβέες δίαιται, καὶ ἐν τοῖσι μακροῖσιν αἰεὶ πάθεσι καὶ ἐν τοῖσιν ὀξέσιν, οὗ μὴ ἐπιδέχεται, σφαλεραὶ, καὶ πάλιν αἱ ἐς τὸ ἔσχατον λεπτότητος ἀφιγμέναι δίαιται, χαλεπαὶ, καὶ γὰρ αἱ πληρώσιες αἱ ἐς τὸ ἔσχατον ἀφιγμέναι χαλεπαί.

Ἐν τῷ πρόσθεν ἀφορισμῷ περὶ πάσης καθόλου διαλεχθεὶς ἀμέτρου πληρώσεώς τε καὶ κενώσεως, ἐν τούτῳ ἐπὶ τῆς τῶν νοσούντων διαίτης διεξέρχεται, κελεύων ἡμᾶς ἐν μὲν τοῖς μακροῖς ἀεὶ πάθεσι, φυλάττεσθαι τὰς λεπτὰς διαίτας, ἐν δὲ τοῖς ὀξέσιν, οὐκ ἀεί. φαίνεται γὰρ τὰ πλεῖστα τούτων, λεπτῆς διαίτης δεόμενα, ἔνια δ᾽ αὐτῶν, καὶ τῆς ἐσχάτης λεπτῆς, εἴη δ᾽ ἂν ἐσχάτως μὲν λεπτὴ δίαιτα, ἡ δι᾽ ἀσιτίας μόνης, ἢ μελικράτου μέχρι κρίσεως περιιοῦσα, λεπτὴ δὲ, δι᾽ ὀλίγων ἐδεσμάτων, ἢ δι᾽ ὀλιγοτρόφων, οἷόνπερ καὶ ὁ τῆς πτισάνης ἐστὶ χυλὸς, ὅρος δ᾽ αὐτῆς, ἡ τῆς δυνάμεως ἐστὶ καθαίρεσις ἧσπερ ἕνεκα καὶ φερόμεθα, ἐνταῦθα μὲν οὖν τῶν ὑγιαινόντων, ἀεὶ χρὴ τὴν ῥώμην τῆς δυνάμεως φυλάττειν, ἢ παραύξειν ταῖς τροφαῖς, οὐ καθαιρεῖν, καὶ εἴη ἂν ἡ μὲν παραύξουσα τροφὴ, ἁδρὰ, ἡ δὲ φυλάττουσα, σύμμετρος, ἡ δὲ καθαιροῦσα, λεπτὴ, ταύτην μὲν οὖν φεύγειν χρὴ ἀεί. τῶν δ᾽ ἄλλων ὁποτέρας ἂν δέηται τὰ παρόντα, χρῆσθαι ταύτῃ. ἐνταῦθα δὲ τῶν νοσούντων, σπάνιον μὲν ἐνίοτε τὴν δύναμιν ἰσχυροτέραν ἧς παρελάβομεν ἐργάζεσθαι, σπεύδομεν δὲ ὡς τὰ πολλὰ, φυλάττειν μὲν, ἐν τοῖς χρονίοις, μετρίως δὲ καθαιρουμένην διασώζειν ἐν τοῖς ὀξέσιν, εἰ γὰρ ἤτοι φυλάττειν αὐτὴν οἵαν παρελάβομεν ἐν τούτοις, ἢ προσαύξειν ἀεὶ σπεύδοιμεν, αὐξήσομεν τὴν νόσον, τίνα δ᾽ ἐστὶν ὀξέα νοσήματα, τὰ δεόμενα τῆς ἐσχάτως λεπτοτάτης διαίτης, καὶ τίνα λεπτοτάτης μὲν, οὐ μὴν ἐσχάτως, καὶ τίνα τῆς λεπτῆς, ἐπιπλέον μὲν ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων ὃ καὶ περὶ πτισάνης ἐπιγράφουσί τινες ὁ Ἱπποκράτης ἐδίδαξε, καὶ ἡμεῖς δὲ ἐν ταῖς εἰς ἐκεῖνο τὸ βιβλίον ἐξηγήσεσι τὸν ἅπαντα λόγον ἐξειργασόμεθα, νυνὶ δὲ ἀρκεῖ τό γε τοσοῦτον εἰπεῖν ὡς ἐφ᾽ ὧν μὲν ἂν νοσημάτων ἡ ἀκμὴ καὶ ἡ κρίσις ἐν τῇ πρώτῃ μέλλει γίνεσθαι τετράδι, τῆς δυνάμεως ἰσχυρᾶς ὑπαρχούσης, ἐνταῦθα ἀσιτίας παντελοῦς τούτους φυλαξόμεθα, ὅπερ ἐστὶν ἐσχάτως λεπτοτάτης διαίτης, ἐφ᾽ ὧν δὲ μὴ ἐξώτερον τῆς πρώτης ἑβδομάδος, ἰσχυρᾶς οὔσης τῆς δυνάμεως, ἀρκέσει μελικράτῳ μόνῳ χρήσασθαι, λεπτοτάτη δ᾽ ἂν εἴη καὶ αὕτη μόνη δίαιτα, οὐ μὴν ἐσχάτως γε μὴ θαρροῦντες δὲ τῇ δυνάμει, πτισάνης χυλῷ χρησόμεθα, λεπτὴ δ᾽ ἂν εἰκότως ἡ τοιαύτη δίαιτα καλοῖτο, καθάπερ ἡ διὰ τῆς κριθώδους πτισάνης. οὐκέτι μὲν ἀκριβῶς λεπτὴ, πλὴν εἰ μὴ παντελῶς ὀλίγην λαμβάνοιεν, οὐ μὴν ἤδη γε καὶ ἁδρὰ, ὥσπερ ἡ διὰ ὠῶν καὶ χόνδρου, καὶ ἰχθύων, καὶ ὅσα τοιαῦτα, τὸ, γίνεσθαι οὗ μὴ ἐπιδέχεται προσκείμενον ἐν τῷ περὶ τῶν ὀξέων, λόγῳ διὰ τὰ κάτοξεα λέγεται, περὶ τούτων γὰρ αὐτὸς ἐρεῖ. ὅκου μὲν οὖν κάτοξυ τὸ νόσημα αὐτίκα καὶ τοὺς ἐσχάτους πόνους ἔχῃ, καὶ τῇσι ἐσχάτως λεπτοτάτῃ διαίτῃ, ἀναγκαῖον χρέεσθαι.

Ἐν τῇσι λεπτῇσι διαίτῃσιν ἁμαρτάνουσιν οἱ νοσέοντες, διὸ μᾶλλον βλάπτονται. πᾶν γὰρ τὸ ἁμάρτημα ὃ ἂν γίνηται, μᾶλλον γίνεται ἐν τῇσι λεπτῇσι, ἢ ἐν τῇσιν ὀλίγον ἁδροτέρῃσι διαίτῃσι διὰ τοῦτο καὶ τοῖσιν ὑγιαίνουσι σφαλεραὶ αἱ πάνυ λεπταὶ καὶ καθεστηκυῖαι καὶ ἀ-

κριβέες δίαιται. ὅτι τὰ ἁμαρτανόμενα χαλεπώτερον φέρουσι. διὰ τοῦτο γοῦν αἱ λεπταὶ καὶ ἀκριβέες δίαιται σφαλεραὶ ἐς τὰ πλεῖστα τῶν σμικρῷ ἁδροτέρων.

Γράφεται δὲ καὶ ἑτέρως ἡ ἀρχὴ τοῦ δευτέρου ἀφορισμοῦ κατὰ τόνδε τὸν τρόπον. ἐν τῇσι λεπτῇσι διαίτῃσι τὰ πολλὰ ἁμαρτάνουσιν οἱ νοσέοντες, διὸ μᾶλλον βλάπτονται. καί τισιν ἀρέσκει μᾶλλον ἥδε τῆς ἑτέρας, ἡγουμένοις τοῦτο βούλεσθαι λέγειν τὸν Ἱπποκράτην, ὡς ἄρα ἐν ταῖς λεπταῖς διαίταις, ἁμαρτάνοντες οἱ νοσέοντες, διὸ μᾶλλον βλάπτονται, φέρεσθαι τε ἀναγκάζονται λάθρα τῶν ἰατρῶν δι᾽ αὐτὸ τοῦτο, διότι λεπτῶς ὑπ᾽ αὐτῶν διαιτῶνται. κἄντεῦθεν μειζόνως βλάπτονται, ἢ εἰ μὴ διῃτῶντο λεπτῶς. ὅτι δὲ ἁμαρτάνουσι δῆλον, ὅτι καὶ ἐπ᾽ ἀσθενεῖ τῇ δυνάμει, ὡς ἂν ἐν ταῖς ἐνδείαις προκεκμηκυίᾳ. ἀμείνων δὲ ἡ προτέρα γραφή, περιλαμβάνει γὰρ καὶ ταύτην, καὶ γενικώτερον ποιεῖται τὸν λόγον, περὶ ἁπάσης ἁμαρτίας ἐκδιδάσκουσα τῆς ἀκουσίως τε καὶ ἑκουσίως συμπιπτούσης τοῖς νοσοῦσιν, ὡς εἶναι τὸν λόγον τοιοῦτον. ὅτι ἂν ἁμάρτημα συμπέσῃ τοῖς λεπτῶς οὕτω διαιτωμένοις, σφαλερώτερον τοῦτο καθίσταται, παρ᾽ ὅσον ἥ τε δύναμις ἄρρωστος ὑπὸ τῆς τοιαύτης διαίτης γέγονεν, ἥ τ᾽ ἐπ᾽ αὐτὴν μετάβασις ἀήθης. μαρτυρεῖ δὲ τῇ προειρημένῃ γραφῇ καὶ τὰ περὶ τῶν ὑγιαινόντων εἰρημένα, σφαλερὰς γὰρ ἐπ᾽ αὐτῶν ἔφη τὰς λεπτὰς διαίτας ὑπάρχειν, ὅτι τὰ ἁμαρτανόμενα χαλεπώτερον φέρουσιν, οὐχ ὅτι διὰ τὸ λεπτὸν τῆς διαίτης ἁμαρτάνειν ἀναγκάζονται. τὰ δ᾽ ἐφεξῆς τοῦ ἀφορισμοῦ, σαφῆ.

Ἐς δὲ τὰ ἔσχατα νοσήματα, αἱ ἔσχαται θεραπεῖαι ἐς ἀκριβείην κράτισται.

Ἔσχατα νοσήματα κέκληκεν ὁ Ἱπποκράτης, τὰ μέγιστα, μεθ᾽ ἃ οὐκ ἔστιν ἄλλα. καὶ τούτων κελεύει τὴν θεραπείαν ὅλην ἐπ᾽ αὐτῶν ἀκριβεστάτην εἶναι. καὶ δηλονότι καὶ τὴν δίαιταν λεπτοτάτην, εἴη δ᾽ ἂν πάντως ταῦτα, κατόξεα, καὶ διὰ τοῦτο ἐπιφέρων τὸν ἑξῆς ἀφορισμόν, ἐρεῖ.

Ὅκου μὲν οὖν κατοξὺ τὸ νόσημα, αὐτίκα καὶ τοὺς ἐσχάτους πόνους ἔχει, καὶ τῇ ἐσχάτως λεπτοτάτῃ διαίτῃ χρέεσθαι ἀναγκαῖον, ὅκου δὲ μὴ ἀλλ᾽ ἐνδέχεται ἁδροτέρως διαιτᾶν, τοσοῦτον ὑποκαταβαίνειν, ὁκόσον ἂν ἡ νοῦσος μαλθακωτέρη τῶν ἐσχάτων ἦ.

Ὥσπερ ἔσχατα νοσήματα τὰ μέγιστα προσηγόρευσεν, οὕτω καὶ νῦν ἐσχάτους πόνους τοὺς μεγίστους καλεῖ, πόνους δὲ ἤτοι τοὺς παροξυσμούς, ἢ ἁπλῶς ἅπαντα τὰ συμπτώματα, καὶ γὰρ τοὺς παροξυσμοὺς καὶ πάνθ᾽ ἁπλῶς τὰ συμπτώματα, μέγιστα κέκτηται τὸ κατόξυ νόσημα κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας εὐθὺς τῆς νόσου, συνεμπίπτει τε αὐταῖς ἡ ἀκμή, οὐδὲν ἄλλο οὖσα, ἢ τὸ μέγιστον τοῦ νοσήματος, ὡς ἐν συμπτώμασι, καὶ δὴ καὶ κατόξυ νόσημα, τοῦτ᾽ ἂν εἴη, τὸ αὐτίκα ἀκμάζον. αὐτίκα δ᾽ ἀκουστέον, περὶ τὴν πρώτην τετράδα ἢ μικρὸν ταύτης ἐξώτερον. προσήκει δὴ διὰ τοῦτο διαιτᾶν ἐσχάτως λεπτῶς, εἴπερ γε χρὴ ἐν ταῖς ἀκμαῖς τῶν νοσημάτων λεπτότητα διαιτᾶν, ὡς ἔν τε τῷ περὶ διαίτης ὀξέων ἐδίδαξεν, καὶ κατ᾽ αὐτὸν τοῦτον τὸν ἀφορισμόν, ἡ δ᾽ ἀκμὴ τῶν κατόξεος νοσήματος, εὐθὺς ἐν ταῖς πρώταις ἡμέραις ἐστίν, ὅτι δ᾽ εὔλογον ἐν ταῖς ἀκμαῖς λεπτοτάτως διαιτᾶν, ἐπὶ πλέον μὲν ἐν ἑτέροις ἡμῖν δέδεικται, ἀρκέσει δὲ τό γε νῦν τοσοῦτον εἰπεῖν, ὡς εἴ γε διὰ τὰς φλεγμονὰς ἢ τοὺς πυρετοὺς τοὺς ἀχωρίστους τῶν ὀξέων νοσημάτων, δέδιέ τις διδόναι τροφὰς ἀξιολόγους, ἐν ταῖς ἀκμαῖς τοῦτο μᾶλλον ποιεῖν, εὐλαβηθήσεται, μέγισται γὰρ δὴ αἱ φλεγμασίαι τηνικαῦτα εἰσίν, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων ἔλεγε φλεγμασίας, εἴτ᾽ οὖν τὰς ἰδίως ὀνομαζομένας φλεγμονάς, ἐθέλοι τις ἀκούειν, εἴτε συμπεριλαμβάνειν αὐταῖς καὶ τοὺς πυρετοὺς κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος τῆς λέξεως, ἔτι τε πρὸς τούτοις ἄμεινον, ἐπιτρέψαι τῇ φύσει σχολάζειν τῇ πέψει τῆς νόσου κατὰ τὰς ἀκμάς, καὶ μὴ περιέλκειν αὐτὴν εἰς τὴν τῶν ἄρτι ληφθέντων σιτίων κατεργασίαν. διὰ ταῦτα μὲν δὴ κατὰ τὰς ἀκμάς, διαιτᾶν χρὴ λεπτότατα. ἐπεὶ δὲ τοῦθ᾽ ὑπόκειται, κἀντεῦθεν ἤδη τοῖς μὲν ἄλλοις νοσήμασιν, ὅσα τὴν ἀκμὴν ἐς ὕστερον ἀπολήψεσθαι μέλλει τὴν ἐσχάτως λεπτοτάτην δίαιταν, οὐχ οἷόν τε προσάγειν εὐθὺς ἀπ᾽ ἀρχῆς, φθάσει γὰρ οὕτως ἀποθανεῖν ὁ ἄνθρωπος, πρὶν εἰς τὴν ἀκμὴν ἀφικέσθαι. ἐν οἷς δ᾽ ἂν αὐτίκα ἡ ἀκμή, τουτέστι κατὰ τὴν πρώτην τετράδα μέλλει γίνεσθαι δυνατόν, ἐν τούτοις τῇ ἐσχάτως λεπτοτάτῃ διαίτῃ χρῆσθαι, φερούσης τῆς δυνάμεως καὶ ἀσιτίαν παντελῆ, καὶ μελικράτου μόνου προσφοράν, καὶ χυλὸν πτισάνης ὀλίγον παντελῶς. τοιαύτη μὲν οὖν τις ἡ λεπτοτάτη δίαιτα, ἡ δὲ ταύτης ἧττον λεπτή, ἣν καὶ ἁδροτέραν ὠνόμασε, τῶν εἰς ὕστερον μελλόντων ἀπολήψεσθαι τὴν ἀκμὴν νοσημάτων ἐστίν, ἐφ᾽ ὧν τοσοῦτον ἀποκαταβαίνειν τοῦ λεπτοῦ τῆς διαίτης κελεύει, ὅσον καὶ ἡ νοῦσος ἀπολείπεται τῶν ἐσχάτων, τουτέστι τῆς ἀκμῆς, ἐγγὺς μὲν γὰρ οὔσης τῆς ἀκμῆς, ὀλίγον ἁδρότερον διαιτήσομεν, ἐξωτέρω δὲ αὐτῆς, πλέον ἁδρότερον, καὶ ὅσῳ ἂν πορρώτερον μᾶλλον τὴν ἀκμὴν ἔσεσθαι προσδοκήσωμεν, τοσούτῳ καὶ τὸ τῆς διαίτης ὑπαλλάξομεν σχῆμα.

Ὁκόταν ἀκμάζῃ τὸ νόσημα, τότε καὶ τῇ λεπτοτάτῃ διαίτῃ ἀναγκαῖον χρέεσθαι.

Μόριον ἐστὶν αὐτῷ καὶ οὗτος ὁ λόγος τῆς διαιτητικῆς τέχνης, ὑπ᾽ ἐνίων μὲν ἰδίᾳ γραφόμενος ἐν τῇ νῦν εἰρημένῃ λέξει, προστιθέμενος δ᾽ ὑφ᾽ ἑτέρων τῷ πρόσθεν ἀφορισμῷ, καθότι προγέγραπται. διδάσκει δὲ ἡμᾶς ὅπως ἂν ἡ γεγραμμένος ἔν τι καὶ ταυτὸν θεώρημα κελεύοντος τοῦ παλαιοῦ τῷ λεπτοτάτῳ τῆς διαίτης ἐν τῷ τῆς ἀκμῆς χρῆσθαι καιρῷ, διά τε τὸ μέγεθος δηλονότι τῶν συμπτωμάτων, καὶ τὴν πέψιν τοῦ νοσήματος, οὐ γὰρ χρὴ περιέλκειν τὴν φύσιν εἰς ἑτέραν πέψιν πρόσφατον, ἐγκειμένην ἰσχυρῶς τῇ πέψει τῶν νοσοποιῶν χυμῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, καὶ μέλλουσάν γε, ὅσον οὔπω, κρατήσειν αὐτῶν. οὕτω γὰρ ἡμῖν ἐπιδέδεικται κἂν τῇ περὶ κρίσεων πραγματείᾳ, κατ᾽ ἐκεῖνα δηλονότι τὰ νοσήματα τοῦ λόγου παντὸς γινομένου, ἐφ᾽ ὧν ὅλως ἐγχειροῦμεν διαίτῃ τε καὶ θεραπείᾳ. ταῦτα δ᾽ ἐστὶν ἐν οἷς τὴν ἀκμὴν ἐνδέχεται παρακμή, ὡς ἐφ᾽ ὧν γε θάνατος ἀκμαζόντων ἀκολουθεῖ, τῷ προγνωστικῷ μέρει τῆς τέχνης προσχρώμεθα μόνῳ, προλέγοντες τὸ γενησόμενον, ὅπως

ὡς αἴτιοι τῶν ἀποβησομένων, εἴη μὲν. αὕτη μὲν οὖν σοι μία περὶ τῶν καιρῶν τοῦ νοσήματος ἔνδειξις εἰς τὸ τῆς διαίτης εἶδος. ἑτέρα δ' ἀπὸ τῆς δυνάμεως, ἣν κατὰ τὸν ἑξῆς ἀφορισμὸν διδάσκει.

Συντεκμαίρεσθαι δὲ χρὴ καὶ τὸν νοσέοντα εἰ ἐξαρκέσει τῇ διαίτῃ πρὸς τὴν ἀκμὴν τῆς νούσου, καὶ πότερον ἐκεῖνος ἀπαυδήσει πρότερον, καὶ οὐκ ἐξαρκέσει τῇ διαίτῃ, ἢ ἡ νοῦσος πρότερον ἀπαυδήσει, καὶ ἀμβλυνεῖται.

Ἐπειδὴ κατὰ τὸν ἔμπροσθεν ἀφορισμὸν, τοσοῦτον ὑποκαταβαίνειν ἐκέλευσε τῆς ἐσχάτως λεγομένης λεπτῆς διαίτης, ὁπόσον ἂν χρόνῳ ἡ νόσος μαλακώτερον τῆς ἀκμῆς ᾖ, νῦν ἐνταῦθα προστίθησιν ἕτερον σκοπὸν, εἰς ἀκρίβειαν τοῦ τὸ ποσὸν λαβεῖν τῆς ὑποκαταβάσεως, ἔστι δὲ ὁ σκοπὸς οὗτος, ἡ δύναμις, ἧς ἕνεκα καὶ τρέφειν ἐστὶν, οὐ γὰρ δὴ τοῦ νοσήματος αὐτοῦ χάριν, ὅταν μὲν τι οὕτως ἔχει ῥώμης, ὡς ἐλπίζειν ἡμᾶς ἐξαρκέσαι τῷ μεταξὺ χρόνῳ παντὶ μέχρι τῆς ἀκμῆς ἐπὶ τῷ τοιῷδε σχήματι τῆς διαίτης, ἔχει μὲν ἂν ἤδη τὸ ποσὸν ἀκριβῶς, ἂν δ' ἀσθενεστέρα φαίνηται, προσθετέον τι τῇ διαίτῃ, καὶ ἁδρότερον διαιτητέον, εἰς τοσοῦτον, εἰς ὅσον ἂν ἡ τῆς δυνάμεως ἀσθένεια κελεύῃ, διὰ δὲ τὸ γοῦν ποτὲ καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἀκμὴν ἐπιγινομένου συμπτώματος ἐκλυτικοῦ τῆς δυνάμεως, ἀναγκαζόμεθα τρέφειν. μόνος δ' ἂν εἴη, καὶ οὗτος ὁ λόγος, τοῦ περὶ διαίτης παντὸς, καὶ εἴ τις ἕνα τὸν σύμπαντα θείη τε καὶ τὸν προειρημένον καὶ τὸν ἐφεξῆς μέλλοντα ῥηθήσεσθαι ποιήσειεν, οὐχ ἁμαρτήσεται, ἐγὼ δὲ εἰς μέρη τέμνων ἐξηγοῦμαι, εἰς ὅσον δύναμαι, σαφηνείας ἕνεκα.

Ὁκόσοισι μὲν οὖν αὐτίκα ἡ ἀκμὴ, αὐτίκα λεπτῶς διαιτᾶν, ὁκόσοισι δὲ ἡ ἀκμὴ ὕστερον ἐς ἐκεῖνο καὶ πρὸ ἐκείνου σμικρὸν ἀφαιρετέον. ἔμπροσθεν δὲ πιοτέρως διαιτᾶν ὡς ἂν ἐξαρκέσει ὁ νοσέων.

Καὶ οὗτος ὁ λόγος τῆς αὐτῆς ἔχεται γνώμης. εἴρηται δὲ καθολικώτερον τοῦ πρόσθεν, ἔμπροσθεν μὲν γὰρ ἐπὶ τῶν κατοξέων νοσημάτων ἔλεγεν, ὡς αὐτίκα τῇ λεπτοτάτῃ διαίτῃ χρηστέον ἐπ' αὐτῶν, ἐν ταύτῃ δὲ ἁπλῶς ἀποφαίνεται περὶ πάντων τῶν νοσημάτων, ὧν αὐτίκα ἡ ἀκμὴ, τουτέστιν οὐ μετὰ πολὺ τῆς πρώτης εἰσβολῆς, ταύτῃ κελεύων λεπτῶς διαιτᾶν. τὰ δ' ἐφεξῆς δῆλα τῆς αὐτῆς ἐχόμενα γνώμης.

Ἐν δὲ τοῖσι παροξυσμοῖσιν ὑποστέλλεσθαι χρὴ, τὸ προστιθέναι γὰρ βλάβη, καὶ ὁκόσα κατὰ περιόδους παροξύνεται ἐν τοῖσι παροξυσμοῖσιν ὑποστέλλεσθαι χρή.

Τὸ μὲν τῆς ὅλης διαίτης εἶδος, ἐν ἑκάστῳ τῶν νοσημάτων, ἀπὸ δυοῖν σκοποῖν ἐκέλευσεν ἡμᾶς λαμβάνειν ἔκ τε τῆς μελλούσης τοῦ ὅλου νοσήματος ἀκμῆς καὶ τῆς τοῦ κάμνοντος δυνάμεως, ὡς δ' ἄν τις καὶ τὰς κατὰ μέρος προσφορὰς ποιοῖτο προσηκόντως, ἐν τῷδε τῷ λόγῳ διδάσκει, τοὺς παροξυσμοὺς ἀξιῶν φυλάττεσθαι. σαφέστερον δ' αὐτὸ ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων εἶπεν, ὡς ἂν μήτ' ὄντων ἤδη, μήτε ἔσον οὔπω μελλόντων ἔσεσθαι τῶν παροξυσμῶν, διδῶμεν τροφὰς, ἀλλὰ δηλονότι δεῖ διδόναι παρακμαζόντων τε καὶ παυομένων.

Τοὺς δὲ παροξυσμοὺς καὶ τὰς καταστάσιας δηλοῦσιν αἱ νοῦσοι, καὶ αἱ ὧραι τοῦ ἔτεος, καὶ αἱ τῶν περιόδων πρὸς ἀλλήλας ἀνταποδόσιες, ἤν τε καθ' ἡμέρην, ἤν τε παρ' ἡμέρην, ἤν τε καὶ διὰ πλείονος χρόνου γίγνωνται. ἀτὰρ καὶ τοῖσιν ἐπιφαινομένοισιν, οἷον ἐν πλευριτικοῖσι πτύελον ἢν αὐτίκα ἐπιφαίνηται ἀρχομένου, βραχύνει, ἢν δ' ὕστερον ἐπιφαίνηται, μηκύνει, καὶ οὖρα καὶ ὑποχωρήματα, καὶ ἱδρῶτες, καὶ δύσκριτα καὶ εὔκριτα καὶ βραχέα καὶ μακρὰ τὰ νοσήματα ἐπιφαινόμενα δηλοῖ.

Εἰ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων αὐτῷ περὶ διαίτης ἀναμνησθείημεν, ἐναργεστέρα ἡμῖν ἡ χρεία φανεῖται, τῶν νῦν λεγομένων, τὰ δὲ προειρημένα ταῦτα ἐστὶν, τὸ μὲν τῆς ὅλης διαίτης σχῆμα, πρὸς δύο σκοποὺς ἀποβλέπων ἐποιεῖτο, τήν τε δύναμιν τοῦ κάμνοντος, καὶ τὴν κατάστασιν τοῦ νοσήματος. τὸ γὰρ εἴτε κάτοξυ εἴτε ὀξὺ, εἴτε χρόνιον ἔσοιτο τὸ νόσημα, καὶ ὁπηνίκα μάλιστα τὴν ἀκμὴν ἀπολήψοιτο, τὴν κατάστασιν ἐστὶ τοῦ νοσήματος σκοπεῖν. τὰς δὲ κατὰ μέρος προσφορὰς τῶν σιτίων τοῖς κατὰ μέρος παροξυσμοῖς ἐτεκμαίρετο, τριῶν οὖν ὄντων σκοπῶν εἰς τὸ τελέως καὶ ἀνελλιπῶς διαιτᾶν, πρώτου μὲν, τῆς δυνάμεως τοῦ κάμνοντος, δευτέρου δὲ, τῆς καταστάσεως τοῦ νοσήματος, ἐπ' αὐτοῖς δὲ τρίτου, τῶν κατὰ μέρος παροξυσμῶν, τὴν μὲν δύναμιν, οἷόν τέ ἐστιν εὐθὺς εἰσελθόντα διαγινώσκειν ἀπὸ τῶν σφυγμῶν δηλονότι καὶ τῶν ἄλλων, ἅπερ αὐτὸς ἐν τῷ προγνωστικῷ διῆλθεν, ὅθεν οὐδὲ ἀδύνατον ἔφησέ τις εἶναι διαγνῶναι μέγεθος δυνάμεως, ἀλλ' εἰ καὶ μὴ δυνατὸν ἀκριβῶς αὐτῆς ἐξευρεῖν τὸ ποσὸν, τῷ τεχνικῷ γοῦν στοχασμῷ, πλησίον ἀφικνεῖσθαι συγχωροῦσιν ἅπαντες. τὴν δὲ τοῦ νοσήματος κατάστασιν ὁποία τις ἔσται, καὶ τοὺς κατὰ μέρος παροξυσμοὺς, πολλοῖς τῶν ἰατρῶν ἀδύνατον ἔδοξε διαγνῶναι, οὐ μὴν Ἱπποκράτει γε, ἀλλὰ κἀνταῦθα καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων πολλάκις μὲν ἀκριβῶς καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ἐπιστημονικῶς, πολλάκις δὲ στοχαστικῶς μὲν, ἀλλ' οὐκ ἀτέχνως, οὐδὲ πόρρω τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ἐγγὺς καὶ πλησίον ἀφιξόμεθα, τήν τε μέλλουσαν ἀκμὴν προγινώσκοντες, καὶ τὰς ἀνταποδόσεις τῶν παροξυσμῶν. ἐπὶ πλέον μὲν οὖν αὐτὰ διά τε τοῦ προγνωστικοῦ, καὶ διὰ τῶν ἐπιδημιῶν ἐκδιδάσκει, καὶ ἡμεῖς κατὰ τὴν γνώμην τοῦ παλαιοῦ μετὰ τῆς προσηκούσης ἐξηγήσεως τὰς ῥήσεις αὐτοῦ παρεθέμεθα, κατὰ τὸ πρῶτον περὶ κρίσεων δεικνύντες ὅπως ἄν τις μάλιστα δύναιτο προγινώσκειν τὴν μέλλουσαν ἀκμὴν, νυνὶ δὲ διὰ κεφαλαίων αὐτῷ τῷ Ἱπποκράτει, λέλεκται τὸ πᾶν, ἡμεῖς τε καθ' ὅσον οἷόν τε, διὰ συντόμων αὐτὰ σαφηνιοῦμεν. οἷς δὲ φροντὶς ἐπιμελῶς ἐκμαθεῖν ἅπασαν τὴν περὶ ταῦτα μάθησιν, ἐπὶ τὸ περὶ κρίσεων ὑφ' ἡμῶν γεγραμμένον πορευέσθωσαν. αὐταί τε αἱ νόσοι καὶ τὰς τῶν παροξυσμῶν ἀκολουθίας δηλώσουσι, καὶ τὰς ἑαυτῶν δὲ καταστάσεις, οὐδὲν ἧττον, οἷον, ἐν μὲν τοῖς διαλείπουσιν, ὅτι ὁ μὲν τριταῖος ταχυκρίσιμος, ὁ δ' ἀμφημερινὸς, ὅτι χρόνιος, ὁ δὲ τεταρταῖος ἔτι καὶ τοῦδε χρονιώτερος. ἐν δὲ τοῖς συνεχέσιν, οἱ μὲν καυσώδεις, ὀξεῖς, οἱ δὲ τυφώδεις χρονιώτεροι, μέσοι δ' ἀμφοῖν οἱ ἡμιτριταῖοι. ὡς δ' ἄν τις καὶ τούτους ἅπαντας τοὺς πυρετοὺς εὐθὺς εἰσβάλλοντας γνωρίζοι, διὰ τοῦ δευτέρου τῶν περὶ κρίσεων ἐπὶ πλεῖστον εἴρηται. οὐκοῦν χρὴ μεταφέρειν εἰς τόνδε τὸν λόγον ὅσα κα-

λῶς ἐν

λως ἐν ἄλλοις φθάνει ἤδη λελέχθαι, οὐδὲ πολλάκις ἐν πολλαῖς περὶ τῶν αὐτῶν πειρᾶσθαι λέγειν. ἀλλ' ἀνα-
μνῆσαι χρὴ μόνον ὡς ὥσπερ οἷόν τ' ἐστὶν ἐν ἀρχῇ γνωρίσαι τριταῖον εἰσβάλλοντα εὐθὺς πυρετὸν, ἔστι λαβεῖν ἀπ'
αὐτοῦ ὅτι τε ταχὺ κρίσιμος, ὅτι τε διὰ τρίτης οἱ παροξυσμοὶ, καὶ τοῦτ' ἐστὶ τὸ λεγόμενον ὑφ' Ἱπποκράτους
τοὺς δὲ παροξυσμοὺς καὶ τὰς καταστάσιας δηλώσουσιν αἱ νοῦσοι. τεταρταίων γοῦν πυρετῶν ἀρχὰς εὐθὺς
ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν ἡμεῖς γνωρίσαντες πολλάκις, οὐδὲν ἔτι τῆς αὐτῶν ἐπιδόσεως δεηθέντες, ἐξ ἀρχῆς κατε-
στησάμεθα τὸ τῆς διαίτης εἶδος, ὡς πρὸς νόσημα μετὰ πάμπολυν χρόνον, ἐξ οὗ λαβεῖν τὴν ἀκμήν. οὕτω δὲ καὶ ἀμ-
φημερινῶν, καὶ τριταίων ἑκατέρων κατὰ τὴν οἰκείαν προθεσμίαν τῆς ἐσομένης ἀκμῆς. ὥσπερ δὲ ἐπὶ τῶν πυ-
ρετῶν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων νοσημάτων, πλευρῖτις μὲν γὰρ καὶ περιπνευμονία καὶ φρενῖτις, ὀξέα νοσή-
ματα· συνάγχη δὲ, καὶ κυνάγχη καὶ χολέρα, καὶ τέτανος κατόξεα. ὕδερος δὲ, καὶ μελαγχολία, καὶ ἐμπύη-
10 μα, καὶ φθόη, χρόνια. καὶ οἱ παροξυσμοὶ δὲ πλευρίτισι μὲν καὶ φρενίτισι, διὰ τρίτης ὡς τὰ πολλά. τοῖς δὲ κατὰ
γαστέρα καὶ ἧπαρ ἐμπυήμασί τε καὶ φθίσεσι, καθ' ἑκάστην ἡμέραν, καὶ μᾶλλον εἰς νύκτα. τοῖς δ' ἀπὸ σπληνὸς
καὶ ὅλως μελαγχολικοῖς, διὰ τετάρτης. τὸ δὲ καὶ ὧραι τοῦ ἔτεος ἐφεξῆς εἰρημένον αὐτῷ πρὸς τὰ εἰρημένα
τὴν ἀναφορὰν ἔχει, καὶ γὰρ τὴν κατάστασιν τοῦ νοσήματος καὶ τοὺς παροξυσμοὺς αἱ ὧραι τοῦ ἔτεος ἅμα τῷ νοσήμα-
τι δύνανται δηλοῦν. οὐ γὰρ ἱκανὸν ὅτι τεταρταῖος εἰσβάλλει κατὰ τήνδε τὴν ἡμέραν, ἐπίστασθαι μόνον, ὥστ'
ἐξ ἀρχῆς προγνῶναι τὸ σχῆμα τῆς διαίτης, ὡς πρὸς χρόνιον νόσημα καταστήσασθαι, ἀλλὰ καὶ εἴτε χειμῶνος,
εἴτε ἦρος, εἴτε θέρους, εἴτε φθινοπώρου συνέβη τὴν ἀρχὴν ταύτην γενέσθαι, προσεπισκοπεῖσθαι χρὴ προσήκον-
τας, ὅτι οἱ μὲν θερινοὶ τεταρταῖοι, ὡς τὰ πολλὰ γίνονται βραχέες, οἱ δὲ φθινοπωρινοὶ μακροὶ, καὶ μᾶλλον οἱ πρὸς
τὸν χειμῶνα συνάπτοντες. ταῦτα γὰρ ἐν τοῖς ἑξῆς αὐτὸς ἡμᾶς διδάξει, καὶ μὲν δὴ καὶ ὁ τριταῖος πυρετὸς,
ἐστὶ μὲν καὶ ἄλλως ταχυκρίσιμος, ἀλλ' ἐν θέρει πολὺ μᾶλλον, ἤπερ ἐν τῷ χειμῶνι καὶ τῶν ἄλλων δὴ ἑκάστων νο-
20 σημάτων, τάχος μὲν, τὸ θέρος, βραδυτῆτα δὲ ὁ χειμὼν, προστίθησιν. ἀλλὰ καὶ οἱ παροξυσμοὶ, διὰ τρίτης μὲν,
τοὐπίπαν ἐν θέρει, διὰ τετάρτης δ' ἐν φθινοπώρῳ, καθ' ἑκάστην δ' ἡμέραν ἢ νύκτα, χειμῶνος. ὡς δ' ἐπὶ τῶν
ὡρῶν, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν κράσεων ἀνάλογον ἔχει, περὶ ὧν καὶ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης διεξῆλθε πολλάκις, οὐ μὴν
ἐνταῦθα γε εἶπεν ἐπιτρέψας ἡμῖν ἐξ ἑνὸς ἀναμνησθῆναι περὶ τῶν ἄλλων, ἃ γὰρ ἡ θερινὴ ὥρα ταῦτα καὶ ἡ κρᾶσις
τοῦ νοσοῦντος, εἰ φύσει θερμοτέρα καὶ ξηροτέρα ἦ, καὶ ἡλικία εἰ ἀκμάζουσα, καὶ τὸ χωρίον εἰ θερμὸν καὶ ξηρὸν
συνενδείξεται καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα δηλονότι, καὶ τὰ ἔθη τὰ ὁμοίως ἔχοντα, καὶ ἡ παροῦσα κατάστασις τοῦ
περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος, ὑπὲρ ὧν ἑξῆς διδάξει. οὕτως δὲ καὶ ὅσα περὶ φθινοπωρινῆς ὥρας, εἴς τε κατάστασιν
νοσήματος, καὶ εἰς αὐτῶν ἐπίδοσιν παροξυσμῶν ἐλαμβάνετο, ταῦτα καὶ περὶ τῆς τοῦ κάμνοντος ἡλικίας καὶ
φύσεως, ἐπιτηδευμάτων τε καὶ ἐθῶν, καὶ τῆς χώρας ἐν ᾗ νοσεῖ, καὶ τῆς τοῦ περιέχοντος ἐπιδημούσης κράσεως,
οἷόν τε ἐστὶ λαβεῖν, ἐκ μὲν δὴ τούτων, εὔδηλον ὅτι τήν τε κατάστασιν τοῦ νοσήματος, καὶ τοὺς παροξυσμοὺς γνωσό-
30 μεθα, τὴν μὲν κατάστασιν, εἰ κάτοξυ εἴη τὸ νόσημα ἢ χρόνιον, ὅπερ καὶ εἰς τὴν τῆς ἀκμῆς πρόγνωσιν, ἀναγκαῖον
ἐστὶ, τοὺς δὲ παροξυσμοὺς, ἢ διὰ τρίτης, ἢ διὰ τετάρτης, ἢ καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἢ τινὶ τῆς ἡμέρας, ἢ τῆς νυκτὸς εἰ-
σβάλλουσι ὥρᾳ. τὸ δ' ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ ἀφορισμοῦ γεγραμμένον, ἐφεξῆς ἴδωμεν, εἰ τῶν αὐτῶν τούτων, ὧν
εἰρήκαμεν, ἐπίδειξιν ποιεῖται. λέγει μὲν γὰρ ὁ Ἱπποκράτης οὕτως καὶ αἱ τῶν περιόδων πρὸς ἀλλήλας ἐπιδό-
σιες, ἤν τε καθ' ἡμέρην, ἤν τε παρ' ἡμέρην, ἤν τε καὶ διὰ πλείονος χρόνου γίγνονται, εὔδηλον δ' ὅτι ἐπιδόσεις τῶν
περιόδων, τὰς αὐξήσεις λέγει τῶν κατ' αὐτὰς παροξυσμῶν, αἵ τινες τόν τε χρόνον τῆς αὐξήσεως τοῦ νοσήμα-
τος ἐπιδείκνυνται καὶ τὴν προθεσμίαν τῆς μελλούσης ἀκμῆς, ἐνθάδε ἂν μάλιστα μάθοις, ἐπίδοσις δευτέρου πα-
ροξυσμοῦ πρὸς τὸν πρότερον ἐν τρισὶ τούτοις ὁρᾶται, τῇ ὥρᾳ τῇ παροξυντικῇ, τῷ μήκει τοῦ παροξυσμοῦ,
καὶ τῷ μεγέθει, διοίσει δ' οὐδὲν, οὐδ' εἰ σφοδρότητα λέγοις, ἄμφω γὰρ συνήθη τοῖς ἰατροῖς ἐστὶ τὰ ὀνόματα, καὶ
κατὰ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, ἐπιφέρουσιν αὐτὰ πολλάκις. ἐνίοτε μὲν μείζονα φάσκοντες τὸν πυρετὸν γεγονέναι
40 τοῦ πρόσθεν, ἐνίοτε δὲ σφοδρότερον, ἐνδέχεται δὲ τὸν σφοδρότερον τοῦτον πυρετὸν, ἤτοι τὰς ἴσας τῷ πρόσθεν
ὥρας κατασχεῖν, ἢ ἐλάσσους, ἢ πλείους, ὅπερ οὐ μέγεθος ἢ σφοδρότης, ἀλλὰ μῆκος ἔσται παροξυσμοῦ, πα-
ροξυσμὸν δὲ ἀκούειν σε χρὴ νῦν τὸ χεῖρον μέρος τῆς ὅλης περιόδου, τὸ ἀπὸ τῆς πρώτης εἰσβολῆς, ἄχρι τῆς
ἀκμῆς, ὥσπερ γε τὸ ὑπόλοιπον τὸ τῆς παρακμῆς ἄμεινον. ἐπειδὰν οὖν ὁ παροξυσμὸς εἴτε διὰ τρίτης, ἢ διὰ
τετάρτης, εἴτε καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινόμενος προλαμβάνῃ τὴν ἀναλογίαν, καὶ προλαβὼν ἐπὶ πλείονα χρόνον,
ἐκταθῇ, μετὰ τοῦ καὶ σφοδρότερον γενέσθαι, σαφὴς μὲν, ἡ αὔξησις τοῦ νοσήματος, εἰς ὁπόσον δὲ αὔξεται, τὸ καθ' ἕκα-
στον τῶν εἰρημένων ἐνδείξεται, ὁ μὲν γὰρ πλείονά τε χρόνον προλαμβάνων, καὶ πλείονα παροξύνων, καὶ πολ-
λῷ σφοδρότερον, ἀξιόλογον μὲν ἐνδείξεται τὴν αὔξησιν, ταχεῖαν τε τοῦ νοσήματος τὴν κίνησιν, ἐγγὺς δὲ τὴν
ἀκμήν. οὐ γὰρ ἐνδέχεται μεγάλας προσθήκας λαμβανόντων τῶν παροξυσμῶν, μὴ οὐχ ὑπόγυον ἔσεσθαι τὴν
ἀκμήν. ὁ δ' ἐναντίος παροξυσμὸς ὁ μικρὰς δηλονότι τὰς προσθήκας ποιούμενος, ἑκάστου τῶν εἰρημένων ὅσον
50 ἐπὶ τούτῳ τὴν ἀκμὴν ἐπιδείξεται, πορρωτέραν γενήσεσθαι, τοῦτο οὖν αὐτὸ διὰ τῆς τῶν περιόδων ἐπι-
δόσεως μαθησόμεθα, τοῦ στοχάσασθαι μετὰ πόσον ἔσται χρόνον, ἡ ἀκμὴ τοῦ νοσήματος, ἔτι τε τὴν ἀκριβῆ προθε-
σμίαν, τῆς εἰσβολῆς τοῦ παροξυσμοῦ. χρήσιμον δὲ τὸ μὲν πρότερον εἰς τὸ καταστήσασθαι τὴν ἰδέαν τῆς καθό-
λου διαίτης, τὸ δὲ δεύτερον, εἰς τοὺς κατὰ μέρος καιροὺς τῶν τροφῶν, ὧν ἐξ ἀρχῆς αὐτῷ προύκειτο διδάξαι τοὺς
σκοπούς. ὅτι δὲ περίοδον καλεῖ τὴν ἐπὶ τὸ αὐτὸ ὁμοίαν ἐπάνοδον, εὔδηλον δή που παντί. ἀλλὰ καὶ τοῖσιν ἐπιφαι-
νομένοισι φησὶ τεκμαίρεσθαι χρῆναι περί τε τοῦ παροξυσμοῦ, καὶ τῆς καταστάσεως ὅλου τοῦ νοσήματος,
εἴτε δὲ συμπτώματα καλεῖν, εἴτε σημεῖα βούλοιο ταῦτα τὰ ἐπιφαινόμενα, διήνεγκεν οὐδὲν, ἀλλ' ἐκεῖνο γινώ-
σκειν ὑπὲρ ἁπάντων τῶν συμπτωμάτων τε καὶ σημείων, ἄμεινον, ὡς τὰ μὲν, αὐτῶν ἐστὶ παθογνωμονικὰ, τὰ δὲ συνε-
δρεύοντα, τὰ δὲ κρίσιμα, τὰ δὲ, πέψεως, ἔνια δὲ, ἀπεψίας· καὶ τὰ μὲν, σωτηρίας, ἄλλα δὲ ὀλέθρου δηλωτικὰ, τὰ μὲν

οὖν παθογνωμονικὰ συνεισβάλλει τῷ νοσήματι, τὰ δὲ συνεδρεύοντα, ποτὲ μὲν, συνεισβάλλει, ποτὲ δ' ἐπιγί-
νεται. ποτὲ δ' οὐδ' ὅλως γίνεται. οὐ γὰρ ἀχώριστα ἐστὶ τοῦ νοσήματος, οὐδὲ τὴν οὐσίαν αὐτῶν συνίστησιν. ἀλλὰ τὰς
οἰκείας ἐργάζεται διαφοράς, τὰ δ' ὑφ' Ἱπποκράτους ὀνομαζόμενα κρίσιμα συμπτώματα, τῇ μὲν ἀκριβῶς πρώ-
τῃ τῶν νοσημάτων ἀρχῇ, συνεισβάλλειν οὐ πέφυκε, ταῖς δ' ἄλλαις δύο πέφυκε, περὶ ὧν ὀλίγον ὕστερον ἐρῶ,
πολλάκις δ' οὐδὲν ταύταις, ἀλλ' ἐν ταῖς ἀναβάσεσιν ἢ ἀκμαῖς τῶν νοσημάτων ἐπιφαίνεται, τὰ δὲ τῆς πέψεως
σημεῖα, συνεισβάλλει μὲν, οὐδὲ ταῦτα οὐδέποτε τῇ πρώτῃ τοῦ νοσήματος ἀρχῇ, περιορίζει (?) δὲ τὴν ὡς μέρους
ἀρχὴν ὅλης τῆς νόσου. τὰ δὲ τῆς ἀπεψίας συνεισβάλλει μὲν τῇ πρώτῃ τοῦ νοσήματος ἀρχῇ, καὶ μετὰ ταῦθ' ὕστερον ἔστιν
ὅτε γίνεται, καθάπερ γε καὶ τὰ τοῦ θανάτου, καὶ γὰρ καὶ τούτων ἡ γένεσις, ἐξ ὑστέρου τῆς τοῦ νοσήματος ἀρχῆς,
νοσήματος δὲ ἀρχὴν, ὡς ἐδιδάξαμεν ἐν τοῖς περὶ κρίσεων ὑπομνήμασι, τήν τε πρώτην εἰσβολὴν τὴν ἀπλα-
10 τῆ προσαγορευομένην, καὶ τὴν ὡς μέρους ὅλου τοῦ νοσήματος, ὅταν εἰς ἀρχὴν ἀνάβασίν τε καὶ ἀκμὴν, καὶ πα-
ρακμὴν τέμνηται, καὶ τὴν ἄχρι τῆς τρίτης ἡμέρας, ἐκτεινομένην, ἐδιδάξαμεν δὲ καὶ τὰς τῶν εἰρημένων
ἁπάντων συμπτωμάτων δυνάμεις, ἐν ἐκείνῃ τῇ πραγματείᾳ, μετὰ τοῦ καὶ τὰς ἀναγκαίας εἰς ταῦτα τῶν Ἱππο-
κράτους ἐξηγήσασθαι ῥήσεων. ἀλλὰ καὶ νῦν ὡς ἐν ἐπιτομῇ λεχθήσεται καὶ περὶ αὐτῶν, ὅς τις δ' ἂν ἐθέλῃ περὶ
ταῦτα τὴν ὅλην τέχνην Ἱπποκράτους ἐκμαθεῖν, ἐπ' ἐκείνην ἀφικνείσθω τὴν πραγματείαν. τοῖς οὖν ἐπιφαι-
νομένοις τεκμαίρεσθαι συμβουλεύει περὶ τῆς ὅλης καταστάσεως τοῦ νοσήματος, εἶτ' ἐξ αὐτῶν ἐν νόσημά τι προ-
χειρισάμενος φησὶν, ὅτι ἐν πλευριτικοῖσι πτύελον αὐτίκα ἢν ἐπιφαίνηται, ἀρχομένου, μὲν βραχύνει,
ἢν δ' ὕστερον ἐπιφαίνεται, μηκύνει, μάθοις δ' ἂν ὃ διδάσκει σαφῶς εἴ σοι παραγράψαιμι τὰ ἐκ τοῦ τρίτου
τῶν ἐπιδημιῶν ἤδη ἀναξίωνος εἰρημένα τοῦ πλευριτικοῦ, καὶ τοῦτον δὲ αὐτὸν ἐξηγησάμην τὸν ἄρρωστον
» ἐν τῷ πρώτῳ, τῶν περὶ κρίσεων. ἔχει δὲ Ἱπποκράτους ἡ ῥῆσις ὧδε. Ἐν Ἀβδήροις Ἀναξίωνα ὃς κατέκειτο παρὰ
20 τὰς θρηικίας πύλας. πυρετὸς ὀξὺς ἔλαβε. πλευροῦ δεξιοῦ ὀδύνη συνεχής. βὴξ ξηρὰ, οὐδ' ἔπτυε τὰς
» πρώτας. διψώδης. ἄγρυπνος. οὖρα δὲ εὔχροα. πολλὰ λεπτὰ, ἕκτῃ παράληρος. εἰς δὲ τὰ θερμάσματα, οὐδὲν
» ἐνεδίδου. ἑβδόμῃ ἐπίπονος. ὅτε γὰρ πυρετὸς ἐπέτεινεν, οὔτε πόνοι οὐ ξυνεδίδοσαν. αἵ τε βῆχες, ἠνώχλεον.
» δύσπνοος τε ἦν. ὀγδόῃ ἀγκῶνα ἔταμον. ἐῤῥύη πολὺ οἷον ἔδει. ξυνέδωκαν οἱ πόνοι. αἱ μέντοι βῆχες ξηραὶ πα-
» ρείποντο. ἐνδεκάτῃ ξυνέδωκαν οἱ πυρετοί. σμικρὰ περὶ κεφαλὴν ἵδρωσεν αἱ βῆχες, καὶ τὰ ἀπὸ πνεύμο-
» νος ὑγρά. ιζ. ἤρξατο σμικρὰ πέπονα πτύειν. κ. ἵδρωσεν ἀπύρετος ἐγένετο. μετὰ δὲ κρίσιν ἐκουφίσθη. δι-
» ψώδης τε ἦν, καὶ τῶν ἀπὸ πνεύμονος οὐ χρησταὶ αἱ καθάρσιες. ζ. καὶ κ. ὁ πυρετὸς ὑπέστρεψεν. ἔβησσεν
» ἀνῆγε πέπονα πολλά. οὔροις δ' ὑπόστασις πολλὴ λευκή. ἄδιψος ἐγένετο. ὕπνους. δ. καὶ λ. ἵδρωσε δι' ὅλου.
» ἀπύρετος ἐκρίθη πάντη. οὗτος οὖν ὁ Ἀναξίων ἐξ ἀρχῆς μὲν ἦν πλευριτικὸς. οὐ μὴν ἐξ ἀρχῆς ἀπέπτυεν. ἀλλὰ καὶ
κατὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἔτι αἱ βῆχες αὐτῷ ξηραὶ παρείποντο, ὡς φησιν Ἱπποκράτης. ὅθεν εἰκότως καὶ ἡ τοῦ
30 νοσήματος ὅλου δύναμις καὶ ὅλου λύσις κατάστασις. εἰς τὴν λδ. ἐξετάθη. καίτοι τῶν γε πλευριτικῶν
ὡς τὰ πολλὰ τὴν ιδ. ὅρον, ἐχόντων τῆς κρίσεως. εἰ δὲ καὶ μὴ ταύτην, ἀλλὰ πάντως γε τὴν εἰκοστήν. εἰ δὲ πρὸ τῆς
γ. ἡμέρας ἔπτυσεν, ἤτοι περὶ τὴν ζ. ἢ τὴν θ. ἢ πάντως γε τὴν ια. ἐκρίθη κἂν εἰ κατ' αὐτήν γε τὴν
τρίτην ἤρξατο πτύειν, οὐκ ἂν ἐξωτέρω τῆς ιδ. προὔβη. συμβαίνει γὰρ ἤδη τῶν φλεγμονῶν ἁπασῶν ἐὰν
μὴ καλύπτωνται σκεπάσματι πυκνῷ, καθάπερ αἱ κατὰ τὸ ἐκτὸς δέρμα, διιδροῦσθαι τινὰς ἰχῶρας. ἐν ἀρχῇ
μὲν, λεπτοὺς ἐς ὕστερον δὲ εἰ πέττοιντο, καὶ πρὸς τὸ βέλτιον ἔρχοιντο, παχυτέρους καὶ τούτων αὐτῶν τῶν πα-
χυτέρων, τοὺς μὲν, ἧττον, τοὺς δὲ μᾶλλον πεπέφθαι. ταῦτα κἀπὶ τῶν κατὰ τὸ σῶμα φλεγμονῶν ἁπασῶν ἐστι θεά-
σασθαι, κἀπὶ τῶν ὀφθαλμῶν. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ καθ' ἓν ὁτιοῦν ἄλλο μόριον. ὅταν ἅμα τῇ τοῦ δέρματος ὅλου δια-
ῥέσει φλεγμαίνῃ τι τῶν ἔνδον, καὶ ἐκ τῶν τοιούτων ἑλκῶν ἰχῶρες ἀποῤῥέουσιν οἵους εἶπον. ὅταν οὖν ποτε φλεγμονή
τις ᾖ μετὰ τοσαύτης στεγνώσεως, ὡς μηδὲν ἔξω ἀποχεῖν ἀνάγκη δύσπεπτόν τε καὶ χρονίαν γενέσθαι ἐκείνην. κα-
40 τὰ τοῦτον οὖν τὸν λόγον, κἀν ταῖς πλευρίτισιν, ἐπειδὴ καὶ τοῦτο τὸ νόσημα, φλεγμονή τις ὑπάρχει τῷ γένει,
προσέχειν, δεῖ τοῖς τῆς πέψεως σημείοις. ἀπεπτοτάτη μὲν γὰρ ἐφ' ἧς ὅλως οὐδὲν πτύεται. δευτέραν δ' ἔχει τάξιν
ἐφ' ἧς ἰχῶρες λεπτοί. τρίτην δ' ἐφ' ἧς παχύτεροι. καὶ τετάρτην ἐφ' ἧς εἰς τέλος ἐπέφθησαν. ἀλλ' οὗτοι μὲν εἰ πε-
ρὶ τρίτην. ἢ δ. ἡμέραν ἐπιφθανεῖεν, οὐκ ἐγχωρεῖ τῆς ἑβδόμης ἐξωτέρω προβῆναι τὸ νόσημα. τῶν δ' ἄλλων
ἕκαστον κατὰ τὸ τῆς πέψεως μέτρον, ἀναγκαῖον ἀκολουθῆσαι τὸν χρόνον. ὥσπερ οὖν τελείας ἐστὶ γνώρισμα τὸ πτύε-
λον πέψεως ὅταν ᾖ λευκόν τε καὶ λεῖον, καὶ ὁμαλὸν τῇ τε συστάσει μήθ' ὑπέρυγρον. μήθ' ὑπέρπαχυ, κατὰ τὸν
αὐτὸν τρόπον, ἀπεψίαν ἐνδείκνυται παντελῆ, τὸ μὴ δ' ὅλως πτυόμενον. εἰ δὲ πτύοιτο μὲν, ἀλλὰ καὶ λεπτὸν εἴη ἔτι,
πέψεως ἀμυδρᾶς ἐστι σημεῖον. εἰ δὲ ἄκρατον εἴη, ἢ ξανθὸν ἢ πυῤῥὸν, οὐκ ἀγαθόν. εἰ δὲ καὶ πελιδνὸν ἢ ἰῶδες ἢ μέλαν
ὀλεθριώτατον. διῃρημένων οὖν ἡμῖν τῶν τε τῆς πέψεως καὶ τῆς ἀπεψίας σημείων. ἔτι τε τρίτον ἐπ' αὐτοῖς
τῶν ὀλεθρίων, ἰστέον ὅτι τὰ μὲν τῆς πέψεως σημεῖα, διὰ παντὸς ἐστὶν ἀγαθά. λύσιν τοῦ νοσήματος ἐνδεικνύμενα τα-
50 χεῖαν. ὥσπερ γε καὶ τὸ τῶν ὀλεθρίων σημείων γένος, ὡς ἐν τάχει τὴν ἀπώλειαν ἔσεσθαι τοῦ κάμνοντος προδη-
λοῖ. τὰ δὲ τῆς ἀπεψίας σημεῖα χρόνιον μὲν ἐξ ἀνάγκης προσημαίνει τὸ νόσημα. τεθνήξεσθαι δὲ ἢ σωθήσεσθαι
τὸν ἄνθρωπον ὅσον μὲν ἐφ' ἑαυτοῖς, οὐ δηλοῖ. προλογιζομένῳ δέ σοι τὴν ῥώμην τῆς δυνάμεως. καὶ ταῦθ' ὑπάρ-
χει προγινώσκειν, ἄλλο δὲ γένος ἐστὶ σημείων τῶν κρισίμων ὑπ' αὐτοῦ προσαγορευομένων. ἱδρῶτες δ' ἐστὶ ταῦτα
αἱμοῤῥαγίαι τε καὶ ῥῖγος, καὶ γαστὴρ καταῤῥήξασα πολλὰ, καί τις ἔμετος τοιοῦτος, καὶ ἄλγημα κεφαλῆς ἐξ-
αιφνίδιον ἢ δύσπνοια παράλογος τε καὶ σφοδρὰ, ἢ καρδιωγμὸς ἢ τις ὑποχονδρίου σύντασις ἀνώδυνος. ἀγρυπνία
τε σφοδρὰ, καὶ παραφροσύνη, καὶ νὺξ ἀλόγως δύσφορος καὶ παροξυσμὸς προληπτικὸς, ἀλλὰ καὶ δάκρυ-
α ἀκούσια ἐν ἀπαθέσιν ὀφθαλμοῖς, ἄνευ λύπης ἐρυθρός τε καὶ τὸ κάτω χεῖλος σειόμενον. ἐνηλωμένα (?) καὶ σκο-
τεινὰ. ὀρφνώδη τε προφαινόμενα τῶν ὀφθαλμῶν, ἢ μαρμαρυγαί τινες, ἢ μῆλον, ἢ ῥὶς ἐξαίφνης ἐρυθρὰ γινό-
μενα,

μενα, καὶ παρωτίδες, ἢ ὅλως ἀποστήμματος εἰς ἄρθρον τινὸς γένεσις. ταῦτα τε οὖν σύμπαντα καὶ πρὸς τού-
τοις ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα, κατὰ μὲν τὴν αὐτῶν ἰδίαν οὐσίαν ὀνομαζόμενα συμπτώματα, καθότι δὲ μεταβο-
λὴν ὀξύῤῥοπον δηλοῖ, κρίσιμα σημεῖα προσαγορευόμενα διττὴν παρέξει σοι τὴν πρόγνωσιν. εἰ μὲν ἐπὶ πεπεμμέ-
νῳ τῷ νοσήματι γίγνοιτο, σωτηρίαν ὑπόγυον. εἰ δὲ ἔτι ἀπέπτῳ κρίσιν οὐκ ἀγαθήν. ἤτοι γε εἰς ὄλεθρον ἄξουσαν
ἢ εἰς χρόνου μῆκος, ὅτι δὲ ἄλλη μέν ἐστιν ἡ φύσις ἡ τῶν κρισίμων τούτων σημείων. ἄλλη δὲ ἡ τῶν τῆς πέψεως, ἐν-
» θένδε μάλιστα μάθοις, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν φησὶν Ἱπποκράτης. πεπασμὸν ταχυτῆτα κρίσεως ἀσφά-
» λειαν ὑγιεινὴν σημαίνουσιν. ὠμὰ δὲ καὶ ἄπεπτα καὶ εἰς κακὰς ἀποστάσιας τρεπόμενα, ἀκρισίας, ἢ πόνους, ἢ χρόνους,
» ἢ θανάτους, ἢ τῶν αὐτῶν ὑποστροφάς, οὕτω μὲν ἐπῄνεσε καθόλου τὴν τοῦ νοσήματος πέψιν. ἐν δὲ τῷ προγνω-
» στικῷ κατὰ μέρος ὧδέ πως ἅμα τῷ διδάσκειν αὐτῆς τὰ γνωρίσματα. οὖρον δὲ ἄριστον, ὅταν ᾖ λευκὴ ἡ ὑπόστα-
10 σις καὶ λείη καὶ ὁμαλὴ παρὰ πάντα τὸν χρόνον, ἐς ἂν κριθῇ ἡ νοῦσος. σημαίνει γὰρ ἀσφάλειαν ὑγιεινὴν, καὶ
» τὸ νόσημα ὀλιγοχρόνιον ἔσεσθαι. οὕτως πάλιν ἐπῄνεσεν, οὖρον ἐνδεικνύμενον πέψιν. ἐν τῷ, φλεβώδει γένει. αὖθις
» δ' ἐν τῷ λέγειν, διαχώρημα δὲ ἄριστόν ἐστι μαλθακόν τε καὶ ξυνεστηκὸς, καὶ κατὰ τὴν ὥρην. ἥνπερ καὶ ὑγιαίνοντι
» ὑπεχώρει. τὰ γνωρίσματα τῶν κατὰ γαστέρα πέψεων ἐπαινεῖ τε ἅμα καὶ διδάσκει. οὕτω δὲ, καὶ τὴν ἐν τοῖς ἀνα-
πνευστικοῖς πέψιν ἐπαινῶν τε ἅμα καὶ διδάσκων, εἶπε. πτύελον δὲ χρὴ ἐπὶ πᾶσι τοῖσιν ἀλγήμασι τοῖσι περὶ τὸ πνεύ-
μονά τε καὶ τὰς πλευρὰς ταχέως τε ἀποπτύεσθαι καὶ εὐπετῶς συμμεμιγμένον τε φαίνεσθαι τὸ ξανθὸν ἰσχυρῶς τῷ πτυέ-
» λῳ. τὰ μὲν τῆς πέψεως σημεῖα διὰ παντὸς ἀγαθά. τὰ δὲ τῆς κρίσεως, οὐκ ἔτι φησὶ, οὕτως. τὰ κρίσιμα μὴ κρίνον-
» τα, τὰ μὲν θανατώδεα. τὰ δὲ δύσκριτα, καί μέν τοι κἂν τῷ λέγειν τὰ κρίνοντα ἐπὶ τὸ βέλτιον μὴ αὐτίκα
ἐπιφαίνεσθαι, τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυται γνώμην. τὰ γὰρ τῆς πέψεως σημεῖα καθ' ὃν ἂν ἐπιφαίνηται χρόνον
ἀγαθά. διὰ παντός τι ἐστὶ τὸ γένος αὐτῶν ὅλον χρηστόν. οὔκουν μάχεται τῷ νῦν εἰρημένῳ τῷ, ἐν πλευριτικοῖσι πτύε-
20 λον αὐτίκα ἢν ἐπιφαίνηται. τὰ μὲν γὰρ κρίσιμα ποτὲ γίνεται κακὰ, πέψεως δὲ σημεῖον οὐδὲν οὐδέ ποτε μοχθη-
ρὸν, ἀλλ' ἀεὶ πάντα χρηστὰ, καὶ τοσοῦτον θᾶττον ὑγιασθήσεσθαι δηλοῖ τὸν ἄνθρωπον, ὅσῳπερ ἂν ἐπιφαίνηται θᾶτ-
τον, ἀρκεῖ τοσαῦτα πρός γε τὸ παρὸν ὡς ἐν ἐπιτομῇ λελέχθαι, τὴν δ' ὅλην περὶ αὐτῶν γνώμην τοῦ παλαιοῦ,
διὰ τῆς περὶ κρίσεων ἐδήλωσα πραγματείας, ἵνα δέ μοι τέλειος ὁ κατὰ τὴν διαίρεσιν, ὃν ἀρτίως εἶπον ὑπάρ-
χῃ λόγος, ὅπως τῶν εἰρημένων διαφέρει, τά τε παθογνωμονικὰ, καὶ τὰ συνεδρεύοντα καλούμενα δίειμι,
προχειρισάμενος ὡς ἐν παραδείγματι πάθος ἕν, αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ πρὸς Ἱπποκράτους ὠνομασμένον, ἐπὶ τοίνυν
τῆς πλευρίτιδος, ὁ μὲν ὀξὺς πυρετὸς ἅμα τῇ δυσπνοίᾳ, καὶ τῇ βηχὶ, καὶ τῷ κατὰ τὴν πλευρὰν ἀλγήματι νυ-
γματώδει, παθογνωμονικὰ σημεῖά ἐστι, τὸ δ' ἤτοι πρὸς ὑποχόνδριον ἢ πρὸς τὴν κλεῖν ἐξήκειν τὴν ὀδύνην
συνεδρεύοντα καθάπερ γε καὶ τὸ ῥᾷον ἐπὶ τοῦ πεπονθότος, ἢ θατέρου κατακλίνεσθαι πλευροῦ, γέγραπται
δὲ καὶ Πραξαγόρᾳ τῷ Νικάνδρου, δύο μὲν τῶν συνεδρευόντων βιβλία, τρία δ' ἐπιγινομένων, ἐν ἑτέροις, ὡς εἰ
30 καὶ ἐπιφαινομένων, ἐπιγέγραπται. ταῦτα οὖν τὰ ἐπιφαινόμενά φησιν ὁ Ἱπποκράτης, εὔκριτά τε καὶ δύ-
σκριτα, καὶ βραχέα καὶ μακρὰ τὰ νοσήματα ἐπιφαινόμενα δηλοῦν. ἐμνημόνευσε δὲ οὐ μόνον πτυέλων, ἀλλὰ καὶ
οὔρων. καὶ διαχωρημάτων, καὶ ἱδρώτων ἐν παραδείγματι δηλονότι τῶν ἐν τῷ προγνωστικῷ γεγραμμένων
ἀναμιμνήσκων ἡμᾶς, ἃ νῦν ἐνταῦθα μεταφέρειν περιττόν. ἔν τε γὰρ τοῖς περὶ κρίσεων εἴρηται, κἂν τοῖς εἰς τὸ
προγνωστικὸν ὑπομνήμασιν, ἐν οἷς ἔτι καὶ μᾶλλον ὑπὲρ αὐτῶν ἐξηγησάμεθα τὴν γνώμην τοῦ παλαιοῦ.

Γέροντες εὐφορώτατα νηστείην φέρουσι, δεύτερον οἱ καθεστηκότες, ἥκιστα μειράκια, πάντων δὲ μάλιστα παιδία. τού-
των δὲ αὐτέων, ἃ ἂν τύχῃ αὐτὰ ἑωυτῶν προθυμότερα ἐόντα.

Καὶ ἡ τῶν ἡλικιῶν διαφορὰ συμβάλλεταί τι πρὸς τὰ διαιτήματα. γέροντες μὲν γὰρ εὐφόρως ἀσιτοῦσι. παῖ-
δες δὲ δυσφόρως. ἔστι δὲ τὸ μὲν εὐφόρως κατά τε τὸ μὴ ὀρέγεσθαι, καὶ μὴ βλάπτεσθαι. τὸ δὲ δυσφόρως, κατὰ
40 τὰ ἐναντία, καὶ γὰρ ὀρέγονται καὶ βλάπτονται μᾶλλον οἱ παῖδες ἐν ταῖς μακραῖς ἀσιτίαις. αἱ δὲ μεταξὺ ἡλικίαι
τῆς τε τῶν παίδων καὶ τῆς τῶν γερόντων ἐφ' ὅσον ἂν ἐγγυτέρω τῆς ἑτέρας αὐτῶν ἥκουσιν, ἐπὶ τοσοῦτον, ἢ μᾶλλον, ἢ
ἧττον ἀνιῶνται, καὶ βλάπτονται κατὰ τὰς μακρὰς ἀσιτίας, τούτου δὲ τοῦ ἀφορισμοῦ τὴν αἰτίαν αὐτὸς ἐν τῷ
ἐφεξῆς διδάσκει. οὗ ἡ ἀρχή. τὰ αὐξανόμενα σώματα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν. ὥστε κἂν εἰ συνάπτειν
τις αὐτὸν βούλοιτο, καὶ μετὰ τοῦ τι ἐκφέρειν σύνδεσμον, γένοιτ' ἂν ὁ λόγος, εἷς τε ἅμα καὶ σαφὴς, οὕτως ἔχων.
γέροντες εὐφορώτατα νηστείην φέρουσι. δεύτερον οἱ καθεστηκότες. ἥκιστα μειράκια, καὶ μάλιστα πάντων παιδία τὰ γὰρ
αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν. καθεστηκότας δὲ λέγει δηλονότι τοὺς τὴν μέσην ἔχοντας ἡλικίαν,
ἀκμῆς τε καὶ γήρως. ὡς παύεσθαι μὲν ἤδη τὰ τῆς ἀκμῆς, μηδέπω δὲ μηδεμίαν, αἴσθησιν σαφῆ γήρως ἔχειν. οὕτω
δὲ καὶ Θουκυδίδης εἶπε τοὺς ἐν τῇ καθεστηκυίᾳ ἡλικίᾳ μεταξὺ δὲ ταύτης τε καὶ τῆς τῶν μειρακίων ἡλικίας, ἑτέ-
ρα τίς ἐστιν, ὥσπερ καὶ τῇ τάξει μέση τούτων, οὕτω καὶ κατὰ τὴν ἀφορίαν τε καὶ δυσφορίαν, ὡς μήτ' εὐφόρως ἡμᾶς
50 δύνασθαι φέρειν τὴν ἀσιτίαν καθάπερ οἱ καθεστηκότες καὶ γέροντες. μήτε δυσφόρως, ὡς τὰ μειράκιά τε καὶ οἱ παῖ-
δες. ἀλλ' οὐκ ἐμνημόνευσεν αὐτῆς ὁ Ἱπποκράτης ὡς νοεῖσθαι δυναμένης ἐξ ὧν εἶπεν. ἐν γὰρ τῷ φάναι, τούτων δὲ
αὐτέων ἃ ἂν τύχῃ αὐτὰ ἑωυτῶν προθυμότερα ἐόντα, τὰς φυσικὰς ἐνεφαίνετο διαφοράς. ὅσα γὰρ τῶν παιδίων
τὸ θερμὸν τὸ ἔμφυτον ἔχει πολὺ, ταῦτα καὶ προθυμότερα τῶν ἄλλων ἐστὶ περὶ τὰς τῶν σιτίων προσφορὰς, καὶ
κρατεῖν μᾶλλον αὐτῶν δύνανται, καὶ μὴ λαμβάνοντα, μᾶλλον βλάπτεται, τοιοῦτος μὲν ὁ Ἱπποκράτους λό-
γος. δεῖται μέν τοι καὶ βραχείας τινὸς ἔτι προσθήκης εἰς τὸ τέλειον. ἐπὶ μὲν τι τῶν ἐν ἀρχῇ τῆς γεροντικῆς ἡλι-
κίας, ὀρθῶς εἴρηται, τὸ, γέροντες εὐφορώτατα νηστείην φέρουσιν. ἐπὶ δὲ τῶν ἔσχατον ἡκόντων γήρας οὐκ, ἔτι ὀρ-
θῶς. ὅτι μὴ δὲ φέρουσιν ἐκεῖνοι τὰς μακρὰς ἀσιτίας, ἢ τοίνυν προσθετέον ἐστὶ τῷ ἀφορισμῷ βραχύ τι καὶ κατὰ τὸν δὲ
τὸν τρόπον αὐτὸν λεκτέον, γέροντες ἀφορώτατα νηστείην φέρουσι πλὴν τῶν ἐσχατογήρων. δεύτερον οἱ καθεστηκό-

τες, ἢ τὴν νηστείαν ὄνομα μεταθετέον εἰς ὀλιγοσιτίαν, καὶ οὕτως ῥητέον· γέροντες εὐφορώτερον ὀλιγοσιτίην φέρουσι, δεύτερον οἱ καθεστηκότες. εὑρεθήσονται γὰρ καὶ οἱ ἐν ἐσχάτῳ γήρᾳ, εἰ καὶ μὴ φέροντες τὴν μακρὰν ἀσιτίαν, ὀλιγοσιτίας γοῦν δεόμενοι. παραπλήσιον γάρ τι πάσχουσι τοῖς ἀποσβεννυμένοις λύχνοις οἳ καὶ συνεχεστάτης μὲν δέονται χορηγίας, ἀθρόας δὲ ἅμα καὶ πολλῆς οὐ δέονται, καὶ δὴ καὶ προσήκει τοῖς τοιούτοις διδόναι τὸ σύμπαν πλῆθος ὀλίγον, μερίζοντας δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτο, τὸ ὀλίγον, εἰς πλείω μέρη, καὶ μὴ μίαν ἀσιτίαν ἐπιφέρειν μακρὰν αὐτοῖς.

Τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμὸν, πλείστης οὖν δεῖται τροφῆς. εἰ δὲ μὴ, τὸ σῶμα ἀναλίσκεται. γέρουσι δὲ ὀλίγον τὸ θερμὸν, διὰ τοῦτο ἄρα ὀλίγων ὑπεκκαυμάτων δέονται, ὑπὸ πολλῶν γὰρ ἀποσβέννυνται. διὰ τοῦτο καὶ οἱ πυρετοὶ τοῖσι γέρουσιν οὐχ ὁμοίως ὀξέες, ψυχρὸν γὰρ τὸ σῶμα.

Εἴρηται ἡμῖν κἀν τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνήμασιν ἐπὶ πλέον, ὅπως οἱ ἀκμάζοντες ἐνίοις μὲν τῶν ἰατρῶν, ἐνίοις δ' οἱ παῖδες ἔδοξαν εἶναι θερμότεροι. ἔχουσι γὰρ, οἱ μὲν δριμύτερον τὸ θερμὸν, οἱ δὲ πλέον. ἀνάγκη δὲ καὶ νῦν εἰπεῖν, ὅσον εἰς τὰ παρόντα χρήσιμον ἐν ὀλίγοις ὡς οἷόν τε μακροὺς περιλαμβάνοντας λόγους. τὸ τοίνυν ὄνομα τουτὶ τὸ θερμὸν, ἐνίοτε μὲν ἐπὶ τὴν ποιότητα φέρομεν ἧς ἴδιον ὄνομα θερμότης ἐστὶν. ἐνίοτε δὲ παρωνύμως ἀπὸ τῆς ποιότητος, ὅλον τὸ σῶμα θερμὸν προσαγορεύομεν, καὶ ἔστιν ἡ χρῆσις ἥδε πολλὴ κατὰ τὸν βίον ἅπαντα, καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς, ὡς καὶ Θεόφραστος ἐδήλωσεν ἐν τῷ περὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ γράμματι. τῆς γὰρ τῶν σωμάτων οὐσίας δεχομένης ἐν μέρει τὰς ἐναντίας ταύτας ποιότητας, θερμότητά τε καὶ ψυχρότητα, καὶ ξηρότητα, καὶ ὑγρότητα. κατὰ μὲν τὴν δεδεγμένην οὐσίαν, ὅταν ὀνομάζωμεν θερμὸν, τὸ σῶμα λέγομεν. ὀλίγον τε ἢ πολὺ φαμὲν ὑπάρχειν τὸ θερμὸν, τῷ ποσῷ τῆς οὐσίας προσέχοντες τὸν νοῦν, καὶ τοῦτο ποιοῦμεν διττῶς. ἕνα μὲν τρόπον, ἐπὶ τῶν ἀμίκτων οὐσιῶν. ἕτερον δ' ἐπὶ τῶν μεμιγμένων. ἐπὶ μὲν τῶν ἀμίκτων, ὡς ἂν εἰ καὶ δυοῖν ἐχόντων ὕδωρ ὁμοίως θερμὸν ἐν δεξαμεναῖς ἀνίσοις περιεχόμενον, τὸ μὲν ἕτερον πλέον ἔχειν λέγομεν τὸ θερμὸν, ὧ μείζων ἡ δεξαμενὴ, τὸ δ' ἕτερον, ἔλαττον. ἐπὶ δὲ τῶν μεμιγμένων ὡς ἂν ἴσων μὲν ἀλλήλαις οὐσῶν. ἀνίσῳ δὲ μέτρῳ κεκραμμένων, ἐξ ὕδατός τε καὶ οἴνου. τὴν μὲν ἑτέραν αὐτῶν τὸν οἶνον ἔχειν πλείονα. τὴν δ' ἑτέραν τὸ ὕδωρ φαμέν. ὁ αὐτὸς τρόπος ἐστὶ κἂν ἀνίσους ὑποθώμεθα τὰς δεξαμενὰς, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν κεκραμμένας. ἐνίοτε δὲ οὐ πρὸς τὸ πλῆθος ἀναφέροντες τῆς οὐσίας τὸν λόγον, ἀλλὰ πρὸς τὴν ποιότητα μόνην τῷ μέν τινι πλέον εἶναι φαμὲν, τῷ δὲ, ἧττον τὸ θερμόν. ὡς καὶ δυοῖν δεξαμενῶν ἴσων ἀκριβῶς τὸ μέγεθος. τῆς μὲν θερμοτέρας πλέον εἶναι τὸ θερμὸν λέγομεν. τῆς δὲ ψυχροτέρας, ἧττον, οὐκέτι κυρίως ἐνταῦθα τὸ πλέον ἐπιφέροντες, ἄμεινον γὰρ τὸ μᾶλλον τε καὶ ἧττον, καὶ σφοδρότερον, καὶ ἀμυδρότερον, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα ταῖς ποιότησιν ἀναφέρειν ὀνόματα, τὸ δ' ὀλίγον καὶ πολὺ, κατὰ τοῦ ποσοῦ μόνον τῆς οὐσίας φυλάττειν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐνταῦθα μόνον αἱ τοιαῦται καταχρήσεις εἰσὶ τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ καὶ κατὰ ἄλλα πάμπολλα τῶν κατὰ τὸν βίον. οὐχ ἥκιστα δὲ, καὶ κατὰ τὴν ἰατρικὴν. αὐτίκα ἁπάσας γοῦν τὰς νόσους ὀνομάζουσι μεγάλας τε καὶ μικρὰς, καίτοι γε οὐκ οὔσας οὐσίας πυρετὸν μέγαν, πυρετὸν μικρὸν, ἀποπληξίαν μεγάλην, ἀποπληξίαν μικρὰν, ὡσαύτως δὲ πλευρῖτιν καὶ φρενῖτιν καὶ περιπνευμονίαν ἁπάσας τε τὰς ἄλλας. προσέχειν οὖν χρὴ ταῖς ὁμωνυμίαις καὶ σκοπεῖσθαι, τί ποθ' ἡ σύμπασα λέξις ἑκάστοτε βούλεται τοῦ λέγοντος. εἰ τ' ἐκείνου καθ' ἕτερον σημαινομένου τοὔνομα φέροντος, ἡμεῖς καθ' ἕτερόν τι δεξάμενοι τὸν λόγον εὐθύνομεν, οὐ τὸν εἰρηκότα δήπου κατά γε τὴν ἀλήθειαν, αὐτὴν ἐξελέγξομεν, ἀλλὰ τὴν ἡμετέραν ὑπόληψιν. ὥσπερ ἀμέλει κἀνταῦθα ποιοῦσιν ἔνιοι τῶν πρὸς Ἱπποκράτους παραδοθέντων ἀντιλέγειν, ἐπὶ γὰρ τὴν ποιότητα μεταφέροντες τοὔνομα τοῦ θερμοῦ, πειρῶνται δεικνύναι σφοδροτέραν ὑπάρχουσαν αὐτὴν τοῖς ἀκμάζουσιν, ἀλλ' Ἱπποκράτης οὐκ ἐπὶ ταύτην, ἀλλ' ἐπὶ τὴν οὐσίαν ἀναφέρει τοὔνομα κατὰ τὸν ἐνεστῶτα λόγον. ἡ γὰρ οὐσία τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ ἀερώδης, καὶ ὑδατώδης ὑπάρχει, ὡς ἐκ τοῦ σπέρματος ἔνεστι τεκμήρασθαι. παντάπασι μὲν ὀλίγης γεώδους οὐσίας μετέχοντος. τὸ πλεῖστον δ' ἐν αὐτῷ περιέχοντος ἀέρος θερμοῦ τε καὶ ὑγροῦ, ὡς κἀν τοῖς περὶ σπέρματος ὑπομνήμασι δεδήλωται. καὶ μὴν καὶ ἡ ἑτέρα τῆς γενέσεως ἡμῶν ἀρχὴ τὸ καταμήνιον ὑγρὸν δήπου τὴν φύσιν ἐστίν. ὅταν οὖν ἐπὶ τὸ γεωδέστερον μεταβάλλῃ τὸ σῶμα τοῦ ζώου, μεταβάλλει δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν αὐξανόμενον, τηνικαῦτα κἂν πάνυ σφόδρα θερμὸν ᾖ καὶ πυρῶδες, ἀλλὰ τήν γε οὐσίαν τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ, ὀλιγίστην ἔχει, ἐπεὶ οὕτως ἂν καὶ τοὺς πυρέττοντας εἴπομεν πλεῖστον ἔχειν τὸ ἔμφυτον θερμόν. οἵτινες οὐχ ὅπως πλέον, ἀλλ' οὐδὲ τὸ πρόσθεν ἴσον ἔχουσιν. εὔκρατος μὲν οὖν ἐστὶν ἡ οὐσία τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ πυρώδης δὲ ἡ τοῦ ἐπικτήτου, καὶ δὴ καὶ αἱ δι' ὅλου τοῦ σώματος ἡμῶν ἀπόρροιαι ἔπονται καπνώδεις μὲν καὶ λιγνυώδεις, καὶ ξηραὶ, καὶ δριμεῖαι τῷ ἐπικτήτῳ θερμῷ, ἀτμώδεις δὲ καὶ ἡδεῖαι καὶ εὔκρατοι, τῷ κατὰ φύσιν. καί σοι διὰ τῆς ἁφῆς ἔνεστι διαγνώσκειν ταῦτα. τὸ μὲν γὰρ τῶν ὑγιαινόντων θερμὸν, ἀτμῶδες ἐστὶ καὶ ἡδὺ καὶ οἰκεῖον τῇ ἁφῇ, μηδὲν ἀνιαρὸν μηδὲ τραχὺ, μηδὲ δακνῶδες ἔχον. τὸ δὲ τῶν πυρεττόντων, καὶ μάλιστα τοὺς ἑκτικοὺς πυρετοὺς, ἢ τοὺς ἐπὶ σήψει χυμῶν δριμὺ καὶ ἀηδὲς καὶ δάκνον καὶ διαβιβρώσκον ἡμῶν τὴν ἁφήν. ἀκριβοῦται δὲ ἡ ὑγιεινὴ ποιότης αὐτοῦ ἐν τοῖς παισίν. ὡς τῶν γε ἀκμαζόντων τοὺς πλείστους ἐστὶν εὑρεῖν δακνῶδες ἤδη τὸ θερμὸν ἔχοντας, καὶ οὐκ ἔθ' ὑγρὸν, οὐδὲ ἀτμῶδες, οὐδὲ ἀερῶδες, καὶ οὐδὲν θαυμαστόν. ὁμοίαν γὰρ εἶναι τὴν ἀπόρροιαν δεῖ τῇ ὑποκειμένῃ οὐσίᾳ. ἡνίκα μὲν ὑγρὰ καὶ ἀερώδης ἐστὶν ἡ οὐσία, καὶ τὸ ἀπορρέον αὐτῆς ἀτμῶδες ἐστὶ καὶ ἡδύ. ἡνίκα δὲ γεώδης καὶ ξηρὰ, τηνικαῦτα καὶ τὸ ἀπορρέον καπνῶδες γίνεται, καὶ λιγνυῶδες, καὶ δριμύ. ὥσπερ γε κἀπὶ τῶν ἐκτὸς, αἱ μὲν ἐξ ὕδατος ἀναθυμιάσεις γλυκέος τε καὶ θερμοῦ, χρησταὶ καὶ ἀτμώδεις εἰσίν. αἱ δ' ἔκ τινος τῶν στερεῶν σωμάτων καιομένου, καπνώδεις τε καὶ δριμεῖαι. διττῶν οὖν οὐσιῶν οὐσῶν, καὶ τῆς μὲν ἡδεῖαν ἐχούσης θερμότητα. τῆς δὲ, ἀνιαρὰν. τὴν μὲν ἑτέραν, πλείστην ἔχει τὰ παιδία. τὴν δ' ἑτέραν, οἱ ἀκμάζοντες ὡς πρὸς τὴν ὅλην τοῦ σώματος ἀναλογίαν δηλονότι. ἵνα δὲ καὶ φυσικώτερον ἔτι τὸν λόγον ἀναγαγὼν ἐπὶ

τὰ στοιχεῖα τὸ πᾶν, δίειξα μέν. τεττάρων ὄντων στοιχείων ἐξ ὧν τὰ πάντα σώματα κέκραται. τὸ μὲν τῶν παίδων ἥκιστα μετέχει τοῦ γεώδους, πλεῖστον ἐν ἑαυτῷ κεκτημένον τό τ᾽ ἀερῶδες, καὶ τὸ ὑδατῶδες. τὸ δὲ τῶν ἀκμαζόντων, ἔμπαλιν ὑπὸ ξηρότητος ἐπικρατεῖται γεώδους, ἐνδεῖ δ᾽ ἡ ὑδατώδης αὐτοῦ καὶ ἀερώδης οὐσία. ὥστ᾽ εἰ καὶ τὸ τέταρτον τὸ στοιχεῖον ἴσον πῦρ ἐν ἀμφοῖν θείημεν, ὡς ὁμοίως αὐτὰ λέγειν εἶναι θερμά, ἀλλ᾽ οὐ παραπλησίαν γε τὴν θερμὴν οὐσίαν ἐν ἀμφοτέροις αὐτοῖς ὑπάρχειν ἐροῦμεν. τῆς μὲν τῶν παίδων, ὑγρᾶς οὔσης, τῆς δὲ τῶν ἀκμαζόντων, ξηρᾶς. ἡ μὲν γὰρ ὑγρά, κατὰ τὸ ἔμφυτον θερμὸν μάλιστα, ἐξ ὑγροῦ γὰρ ἡ γένεσις ἡμῖν. ἡ δὲ ξηρά, κατὰ τὸ ἐπίκτητον. οὕτως οὖν οἱ μὲν ἄρτι γεγεννημένοι παῖδες, οὐσίας θερμῆς ὑδατώδους τε καὶ ἀερώδους πλείστης μετέχοντες, πλεῖστον ἂν ἔχειν λέγοιντο τὸ ἔμφυτον θερμόν. οἱ δ᾽ ἀκμάζοντές τε καὶ παρακμάζοντες εἰς ὅσον αὐταῖς μὲν ἐνδέουσι, πλεονεκτεῖ δὲ ἡ γεώδης, εἰς τοσοῦτον καὶ τὴν οὐσίαν ἔχουσιν ἐλάττονα τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ. ὅτι δ᾽ ἀπορρεῖν ἀναγκαῖον ἐστὶ τῆς ὑγρᾶς, καὶ ἀερώδους οὐσίας πλέον, ἤπερ τῆς γεώδους, κἂν ὁμοίως ἀμφότεραι θερμαὶ τυγχάνωσιν οὖσαι κατὰ τὴν ποιότητα, πρόδηλον παντί. θεάσασθαι γοῦν σοι, ἔστι κἀπὶ τῶν ἐκτὸς ἐναργῶς ὑπάρχει, τῶν γὰρ εἰς τὴν ὁμοίαν ἡκόντων θερμότητα σωμάτων, οὐκ ἴσον ἀπορρεῖν φαίνεται, ἀλλὰ τῶν μὲν ξηρῶν ἐλάχιστον. τῶν δ᾽ ὑγρῶν πλεῖστον. αὐτίκα γοῦν ὕδατος μὲν καὶ ἐλαίου θερμῶν μετρίως γινομένων, πλεῖστον ἀπορρεῖ καὶ διαφορεῖται. σιδήρου δὲ καὶ χαλκοῦ, καὶ λίθων, ἐλάχιστον, ὥστε καὶ εἰ καταθεῖναι βουληθείης εἰς ἥλιον θερμότατον ὕδωρ, εἰ οὕτως ἔτυχε, καὶ σίδηρον ἴσα τῷ σταθμῷ ποιήσας. εἶτα διελθούσης ὅλης τῆς ἡμέρας ἀμφω στῆσαι. τὸ μὲν ὕδωρ εὑρήσεις ἔλαττον ἑαυτοῦ παραπολὺ γεγενημένον. τὸν δὲ σίδηρον, ἴσον. οὕτως δὲ καὶ ἔλαιον εἰ θέλεις παραβάλλειν χαλκῷ καὶ σιδήρῳ, καὶ λίθῳ, τὸ μὲν, ἐκδαπανώμενον, εὑρήσεις. τὰ δ᾽ ὑπομένοντα, κατὰ τὸν ὄγκον τῆς οὐσίας. ἐντεῦθεν δὲ μεταβαίνων ἤδη κηρόν τε καὶ στέαρ, ἄσφαλτόν τε καὶ ῥητίνην, ὅσα τ᾽ ἄλλα πλείστης ὑγρᾶς οὐσίας μετέχει, θεάσῃ καὶ ταῦτα ἐν ἡλίῳ θερμῷ, πολὺ πλέον δαπανώμενα, καὶ ἀπορρέοντα ἤπερ τὰ λίθου τε καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου καὶ τῶν ἄλλων, τῶν οὕτω ξηρῶν. ὥστ᾽ εἴπερ ἡ χρεία τῆς τροφῆς ἀναπλήρωσις ἐστὶ τῶν ἀπορρεόντων ἐκ τοῦ σώματος, ἀπορρεῖ δὲ τῶν ὑγροτέρων τε καὶ ἀερωδεστέρων πλέον, ἀναγκαῖον καὶ τροφῆς πλείονος, δεῖσθαι τὰ τοιαῦτα. τὸ δὲ τῶν παίδων σῶμα, τοιοῦτον ἐστὶν ὑγρᾶς καὶ ἀερώδους οὐσίας πλέον μετέχον, οὐχ ὡς τὸ τῶν ἀκμαζόντων, καὶ παρακμαζόντων, καὶ γερόντων ξηρᾶς καὶ γεώδους. ὁ τοίνυν Ἱπποκράτης ἐπειδὴ προὔκειτο κατὰ τόδε τὸ βιβλίον αὐτῷ σύντομόν τε καὶ ἀφοριστικὴν ποιεῖσθαι τὴν διδασκαλίαν, οὐχ οὕτως διῆλθεν ἐν λόγοις ὡς ἐγὼ νῦν, ἀλλ᾽ αὐτό τε φάναι τὰ αὐξανόμενα κἂν ἴσον ἐν αὐτοῖς ἔχῃ θερμῆς οὐσίας καὶ πυρώδους τοῖς ἀκμάζουσιν, ἀλλὰ τῆς γε ὑδατώδους καὶ ἀερώδους οὐσίας πλέον ἔχει τὰ αὐξανόμενα, πλεῖστον εἶπεν ἔχειν τὸ ἔμφυτον θερμόν. ἅμα μὲν, ἀναμιμνήσκων ἡμᾶς τῆς οὐσίας αὐτῶν, ἅμα δὲ τὸ προκείμενον ἀποδεικνύς. ἐπειδὴ γὰρ ὑγρὰν καὶ θερμὴν ἔχει τὴν οὐσίαν τὰ αὐξανόμενα, διὰ τοῦτο πλεῖστον ἀπορρεῖν αὐτῶν, ἀναγκαῖον ἐστί, πλείστης τε δεῖται τροφῆς. εἰ δὲ μή, τὸ σῶμα ἀναλίσκεσθαι φησὶν εὐλόγως. ἔνθα γὰρ τὸ μὲν ἀπορρέον πλεῖστον, τὸ δ᾽ ἐπιρρέον ὀλίγον, ἐνταῦθα ἀναγκαῖον διαφθείρεσθαι τὴν ὑποκειμένην οὐσίαν. γέρουσι δ᾽ ὀλίγον τὸ θερμόν, τούτοις μέν γε κατ᾽ ἄμφω τὰ σημαινόμενα τῆς προσηγορίας, ὀλίγον ὑπάρχει τὸ θερμόν. εἴτ᾽ ἤδη τὴν ποιότητα τις ἀναφέροι τὸν λόγον, εἴτ᾽ ἤδη τὴν οὐσίαν, καὶ γὰρ καὶ ἡ ποιότης ἀμυδρά, καὶ ἡ οὐσία ἐλαχίστη, εἴπερ τι μεμνήμεθα τῶν προειρημένων. διὰ τοῦτ᾽ ἄρα φησὶν ὀλίγων ὑπεκκαυμάτων δέονται. ὑπεκκαύματα τὰς τροφὰς ὀνόμασεν, ἑπόμενος τῷ ἑαυτοῦ δόγματι καὶ σχεδὸν ἁπάντων τῶν ἐνδοξοτάτων φιλοσόφων, οἵτινες τῶν συντεθέντων στοιχείων τὰ ζῷα τὸ θερμὸν αἰτιώτατον νομίζουσιν εἶναι τῆς ζωῆς. ὥσπερ γὰρ αἱ λυχνιαῖαι φλόγες, καίτοι τροφὴν ἔχουσαι τοὔλαιον, ὅμως ἐὰν ἀθρόως τις ἐπιχέῃ σβέννυνται μᾶλλον ἢ τρέφονται, κατὰ τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον, καὶ τὸ ἐν τοῖς γέρουσι θερμόν, ὑπέκκαυμα μὲν ἔχει τὰς τροφάς. εἰ δὲ πολλαῖς καὶ ἀθρόαις ἐπισωρευθείσαις καταπνίγοιτο, σβεσθῆναι κίνδυνος αὐτό. καθάπερ εἰ καὶ σμικρῷ ἐπιθείη πυρὸς πλῆθος ἐπισωρευθείσαις ξύλων. καὶ διὰ τοῦτο καὶ οἱ πυρετοὶ τοῖς γέρουσιν οὐχ ὁμοίως ὀξέες. τὸ δ᾽ ἐπιφερόμενον τεκμήριον οὕτως ἐστὶ καὶ αὐτὸ τοῦ ψυχρὸν εἶναι τὸ τῶν γερόντων σῶμα, καὶ ὅτι μάλιστα ῥοπῇ τῆς ἐμφύτου θερμότητος, ἤδη τὸ πυρῶδες ὁ πυρετὸς γίνεται. ἀλλά τοι τηλικαύτην ῥοπὴν συμβῆναι τοῖς γέρουσιν, ὡς εἰς ἴσον ἀφικέσθαι τῇ τῶν νεωτέρων, οὐ πάνυ τι δυνατόν. τὸ μὲν γὰρ πολὺ θερμὸν ἑτοίμως ἐπιμήκιστον αἴρεται. τὸ δ᾽ ὀλίγον, οὐ ῥᾳδίως, ἀλλὰ μεγίστης δεῖται τῆς βιασομένης αἰτίας αὐτό. διὰ τοῦτο οὖν οὔτε πυρέττουσιν οἱ γέροντες, ὁμοίως τοῖς νέοις ὀξεῖς πυρετοὺς ὡς τὰ πολλά, καὶ εἴπου σπανίως γένοιτό τις ὁποῖος ἐν νέῳ, πάντως οὗτος εἰς ὄλεθρον τοῦ κάμνοντος τελευτᾷ. ἐνδείκνυται γὰρ ἐξαίσιόν τι μέγεθος τῆς ἐργαζομένης αὐτὸν αἰτίας. ταῦτα ἀρκεῖ τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσιν εἰς νόησίν τε καὶ πίστιν ὧν Ἱπποκράτης ἔγραψεν. ὅσοι δὲ οὐκ ὀρθῶς ἐνεκάλεσαν αὐτῷ καθάπερ καὶ Λύκος, ἓν ὅλον πρὸς ἐκείνους ὑπ᾽ ἐμοῦ γέγραπται βιβλίον ἀπολογούμενον ὑπὲρ ὧν ἐπηρεάζουσι τὸν ἀφορισμόν. ἐπιγέγραπται δὲ τὸ βιβλίον πρὸς Λύκον ὅτι μηδὲν ἡμάρτηται κατὰ τὸν ἀφορισμόν, οὗ ἡ ἀρχὴ τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν. ἐδόθη δέ μοι τὸ τοῦ Λύκου βιβλίον, ἤδη γεγραμμένων τῶν ὑπ᾽ ἐμοῦ ὑπομνημάτων. ὅθεν αὐτῆς μὲν τούτοις ἐνέθηκα, τὴν δὲ τὴν ῥῆσιν οὐκ οὖσαν ἐν τοῖς προεκδοθεῖσιν. ἰδίᾳ δὲ καθ᾽ ἕτερον βιβλίον ἀπελογησάμην ὑπὲρ ὧν ἐνεκάλεσεν Ἱπποκράτει.

Αἱ κοιλίαι χειμῶνος καὶ ἦρος θερμόταται φύσει καὶ ὕπνοι μακρότατοι. ἐν ταύτῃσιν οὖν τῇσιν ὥρῃσι καὶ τὰ προσάρματα πλείω δοτέον, καὶ γὰρ τὸ ἔμφυτον θερμὸν πλεῖστον ἔχουσι, τροφῆς οὖν πλείονος δέονται, σημεῖον αἱ ἡλικίαι, καὶ ἀθληταί.

Αἱ ὧραι τοῦ ἔτεος συντελοῦσιν εἰς τὴν δίαιταν οὐκ ὀλίγον. ἐν μὲν γὰρ τῷ χειμῶνι καὶ ὀρέγονται πλειόνων οἱ ἄνθρωποι, καὶ πέττουσι ῥᾷον αὐτά. κατὰ δὲ τὸ θέρος, ἔμπαλιν. τὴν δὲ αἰτίαν αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης εἶπεν ἀποφηνάμενος τὰς κοιλίας χειμῶνος καὶ ἦρος θερμοτάτας εἶναι φύσει. τί δὲ ἐστὶν αὐτῷ τὸ φύσει, καὶ ὅτι οὐ

μάτην αὐτῷ προσέθηκεν ἐν τῷδε τῷ ἀφορισμῷ ὀλίγον ὕστερον ἐξηγήσατο φάμενος, καὶ γὰρ τὸ ἔμφυτον θερ-
μὸν πολὺ, πλείστης οὖν τροφῆς δεῖται. αἱ γοῦν κοιλίαι χειμῶνος καὶ ἦρος θερμόταται οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ τῷ
φυσικῷ θερμῷ θερμόταται, οὗ τὴν οὐσίαν ἔμπροσθεν ἐδήλωσα. διατί δὲ τοῦ χειμῶνος αὔξεται τοῦτο, καὶ Ἀρι-
στοτέλης εἶπεν, ὑποφεύγει γὰρ διὰ τὸ περιϊστάμενον ἔξωθεν κρύος. ὥσπερ αὖ πάλιν ἐν τῷ θέρει, πρὸς τὸ συγγε-
νὲς ἀποτείνεται, καὶ οὕτω συμβαίνει διαφορεῖσθαι μὲν αὐτοῦ καὶ σκεδάννυσθαι τὴν οὐσίαν ἐν τῷ θέρει. συνέ-
χεσθαι δὲ καὶ σφίγγεσθαι καὶ εἰς βάθος ὑποχωρεῖν ἐν τῷ χειμῶνι. διὰ τοῦτο οὖν καὶ αἱ πέψεις, καὶ αἱ ἐξαι-
ματώσεις καὶ αἱ θρέψεις ἀμείνους εἰσὶν ἐν ταῖσδε ταῖς ὥραις. προσέθηκε δὲ καὶ ἄλλο τι συμβεβηκὸς αὐτοῖς, τὸ,
καὶ τοὺς ὕπνους μακροτάτους γίνεσθαι, διὰ τὸ μῆκος δηλονότι τῶν νυκτῶν. οὐ σμικρὸν οὐδ' αὐτὸ συντελοῦν εἰς
τὰς φυσικὰς ἐνεργείας. τὸ δ' ἐπὶ τέλει προσκείμενον. σημεῖον αἱ ἡλικίαι, καὶ οἱ ἀθληταὶ, τοῦ δεῖσθαι τροφῆς ἔνθα
10 πλεονάζει τὸ θερμὸν ἀξιόλογον τεκμήριον ἐστιν. οἵ τε γὰρ παῖδες διότι τὸ θερμὸν ἔχουσι πλεῖστον, διὰ τοῦτο καὶ δέ-
ονται πλειόνων καὶ περιγίνονται. οἵ τε ἀθληταὶ, διότι τοῖς γυμνασίοις αὐξάνουσι τὴν ἔμφυτον θερμασίαν:
διὰ τοῦτο καὶ τροφῶν ἀπολαύειν δύνανται πλειόνων. τὰ μὲν οὖν εἰρημένα κατὰ τὸν ἀφορισμὸν αὐτάρκως ἐξη-
γησάμεθα. περὶ δὲ τῆς ἐν αὐτοῖς ἀληθείας εἴ τις σκοποίη, μὴ κατὰ πάντων ἐκτεινέτω τῶν ζώων τὸν λόγον,
ἀλλ' ἀποχωριζέτω, τὰ φωλεύοντα. ταυτὶ γὰρ οὐ δεῖται πλείονος τροφῆς, ἐν τῷ φωλεύειν. εἴ γε καὶ μηδ' ὅλως
ἐσθίοντα διαρκεῖ, καὶ καθ' ὑπόθεσιν εἰ προσηνέγκατο τοσαύτην, ὅσην πρὶν φωλεύειν ἐχρῆτο, κακῶς ἂν αὐτὴν
ἔπεψεν. ὁποῖον γάρ τι κατὰ τὰς ψυχρολουσίας συμβαίνει τοῖς ἀνθρώποις, τοιοῦτον τοῖς ζώοις, ἐν τῷ χειμῶ-
νι. συμβαίνει δὲ τοῖς ἐν ψυχρῷ λουομένοις, οἷς μὲν ἀσθενὲς ἐστὶ τὸ σῶμα, ψύχεσθαί τε καὶ βλάπτεσθαι. οἷς δὲ ἰσχυρὸν
ἐν μὲν τῷ παραχρῆμα τὴν θερμασίαν εἰς τὸ βάθος ὑποφεύγουσαν ἀθροίζεσθαι, μετὰ δὲ ταῦτα πρὸς τὴν ἐκτὸς ἐπι-
φάνειαν ἐπανέρχεσθαι, καὶ πολὺ πλείονα τῆς ἔμπροσθεν ὑπαρχούσης αὐτῇ. οὕτω δὲ καὶ τῶν ζώων, ὅσα μὲν ἐστὶ
20 ψυχρότερα φύσει νικᾶται τούτων ὑπὸ τοῦ κατὰ τὸν χειμῶνα κρύους τὸ ἔμφυτον θερμὸν, ὡς ὀλίγου δεῖν αὐτὸ
ἀποσβέννυσθαι, καὶ διὰ τοῦτ' αὐτῶν τὰ πλεῖστα παραπλήσια νεκροῖς ἐστὶν ἰδεῖν, ἀναίσθητά τε ἅμα καὶ ἀκίνητα
κατὰ τοὺς φωλεοὺς κείμενα. τινὰ δὲ καὶ παντάπασιν ἐν τῷ τοιούτῳ πάθει διαφθείρεται. τὰ δὲ πολυαιμότε-
ρα καὶ θερμότερα τῶν ζώων, ὅμοιόν τι πάσχει κατὰ τὸν χειμῶνα, τῷ συμβαίνοντι τοῖς ἰσχυροῖς σώμασιν ἐπὶ
τοῖς ψυχροτέροις λουτροῖς. ἀθροίζεται γὰρ αὐτῶν ἐν τῷ βάθει τὸ θερμὸν, οὐ μὰ δία τῶν σαρκῶν ἀποφευγουσῶν εἰς
τοῦτο καὶ καταλιπούσης ἑκάστης ἣν ἐξ ἀρχῆς εἴληφε χώραν, ἀλλὰ τοῦ πνεύματος ἅμα τῷ αἵματι. τρία δ' ἐστὶ ταῦ-
τα σώματα τὰ τὴν ἀρχίγονον ἡμῶν οὐσίαν συμπληροῦντα, πνεῦμα, καὶ αἷμα καὶ ἡ ὀρρώδης ὑγρότης, ἐξ ἧς κα-
τ' ἀρχὰς μὲν ὡς ἐν τοῖς περὶ σπέρματος ἐδιδάξαμεν, ἡ γένεσις τοῖς στερεοῖς τοῦ ζώου μορίοις. ὕστερον δὲ ἡ αὔξησίς τε
καὶ θρέψις ἐν τούτοις προσέρχεται. ὅτι μὲν οὖν ἄμεινον ἐν τῷ χειμῶνι πέπτομεν, τοῦ αἵματος εἴσω καὶ τοῦ πνεύματος
εἰς τὸ βάθος ὑποκεχωρηκότων, εὔδηλον παντί. λέγει γοῦν οὐ τοῦτο μόνον ὁ Ἱπποκράτης, ἀλλ' ὅτι καὶ συμφορεῖ
30 πλείω λαμβάνειν. ἐν ταύτῃσι γάρ φησι τῇσιν ὥρῃσι τουτέστι χειμῶνος καὶ ἦρος, καὶ τὰ προσάρματα πλείω
δοτέον, καὶ μὴν εἴπερ γε ὀλίγον ἀπορρεῖ καὶ διαπνεῖται χειμῶνος εἰς τοὐκτὸς. οὐ δεῖται τὰ σώματα πολλοῦ
τοῦ θρέψαντος. ἀναπλήρωσις γάρ ἐστι τοῦ κενωθέντος ἡ θρέψις. ἀνάλογον οὖν εἶναι χρὴ τὸ ποσὸν τῆς τροφῆς, τῷ
ποσῷ τῆς διαπνοῆς. ὅτι μὲν οὖν ἐστὶν ἀληθὲς τὸ, μὴ μόνον ἐν χειμῶνι πέττειν ἡμᾶς ἄμεινον, ἀλλὰ καὶ λαμβάνον-
τας ὀλίγα καταψύχεσθαί τε καὶ διὰ τοῦτο βλάπτεσθαι, προσφερομένους δὲ πλεῖστα μηδενὶ τῶν πληθωρι-
κῶν ἁλίσκεσθαι νοσημάτων, αὐτὸ τὸ γινόμενον ἐναργῶς μαρτυρεῖ. τῆς δὲ αἰτίας ἡ ζήτησις ἐν κοινῷ προκεί-
σθω, οὐ γὰρ δὴ Ἱπποκράτη γε μόνῳ μάχεται τὸ προβεβλημένον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν. οὐδεὶς οὖν ἐστιν
ὃς οὐ φησὶ διαπνεῖσθαι τὰ τῶν ζώων σώματα, τῇ διὰ τῶν ἀδήλων αἰσθήσει διαπνοῇ πόρων. φανερὸν γὰρ τὸ εἰς
χρείαν ἥκειν τροφῆς, ὅτι κενοῦται. ὥστε εἴ γε μηδὲν ἡμῶν ἀπέρρει, διαπαντὸς δ' ἐφυλάττετο τῆς οὐσίας ὁ ἀρχαῖος
ὄγκος, οὐκ ἂν οὐδὲ τροφῆς ἐδεόμεθα. σκόπει τοίνυν εἰ καὶ ταῦθα, τοῖς μὲν ἄλλοις ἅπασιν ἄπορος ὁ λόγος, Ἱπποκρά-
40 τῃ δὲ καὶ τοῖς ἀπ' αὐτοῦ μόνοις, εὔπορος. οὐ γὰρ ἄλλο τι τὸ διαπλάσαν ἐξ ἀρχῆς τὸ ζῶον, ὥσπερ οὐδ' αὖθις αὐξῆ-
σαν, ἢ μέχρι τελευτῆς τρέφον, ὅτι μὴ τὸ θερμὸν τοῦτο τὸ ἔμφυτον, ὑπὲρ οὗ νῦν ὁ λόγος ἐστὶν αὐτῷ τοιγαροῦν τοῦτο
πάντων τῶν φυσικῶν ἔργων, αἴτιον ὑπάρχον, ἐπειδὴ πλεῖον ἐστὶν ἐν τῷ χειμῶνι, καὶ τὰς ὀρέξεις ἐπιτείνει, καὶ
τὰς πέψεις αὐξάνει, καὶ πλέον ἀθροίζει τὸ αἷμα, καὶ παχύνει τὸ σῶμα, καὶ τοῦ κενοῦν τὰ περιττώματα
προνοεῖται. τὸ μὲν γὰρ ἔξωθεν θάλπος, οὐ τὰ περιττὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάνθ' ὁμοτίμως ἐκκενοῖ, διαφο-
ροῦν ἅμα τοῖς περιττοῖς τῶν ἐν τῷ ζώῳ καὶ τὰ κατὰ φύσιν ἐν αὐτῷ περιεχόμενα, κατὰ τὴν ὑπὸ τῶν
ἰατρῶν ὀνομαζομένην ἄδηλον διαπνοήν, ἣν τὸ ἔμφυτον ἐργάζεται θερμόν. οὐ γὰρ δὴ ἄλλο τι τοῖς
ζώοις ἡ φύσις ἐστὶν, ἢ τοῦτο κατὰ τὸν Ἱπποκράτους λόγον. δέδεικται δ' ὑφ' ἡμῶν ἐν τοῖς περὶ φυσικῶν δυ-
νάμεων, οὐ μόνον ὀρεγομένη καὶ κατεργαζομένη, καὶ προστιθοῦσα τοῖς μορίοις ἡ φύσις ἑκάστῳ τὴν οἰκείαν τρο-
φὴν, ἀλλὰ καὶ διαφοροῦσα τὰ περιττώματα ταύτης, καὶ ὅσωπερ ἂν ᾖ ῥωμαλεώτερον τὸ ἔμφυτον θερμὸν, το-
50 σούτῳ μᾶλλον ἐκφεύγει τὴν αἴσθησιν ἡ διαπνοὴ, καὶ διὰ τοῦτο παρὰ φύσιν εἶναι τοὺς ἱδρῶτας ὁ Διοκλῆς εἶπεν ὅτι
καλῶς ὁ πάντων διοικουμένων τῶν κατὰ τὸ σῶμα, καὶ κρατουμένης τῆς τροφῆς ὑπὸ τῆς φύσεως, οὐκ ἄν ποτε
αἰσθητὴ διὰ τοῦ δέρματος ὑγρότης ἐκκενωθείη. ὅσα γὰρ ἐν βαλανείοις, ἢ γυμναζομένοις σφοδρῶς ἢ διὰ θερινὸν
θάλπος ἱδροῦσιν ἄνθρωποι, βιαίων αἰτίων εἰσὶν ἔγγονα. καλῶς οὖν ἐν τῷ χειμῶνι διοικεῖται πάντα τὰ κατὰ
τὸ ζῶον, ὅταν γε μέτριος ὑπάρχει δηλονότι. τὰς γὰρ ἀμέτρους δυσκρασίας καὶ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ἐν τοῖς
ἐφεξῆς μέμφεται. γνωρίσματα δὲ οὐ σμικρὰ τοῦ καλῶς διοικεῖσθαι πάντα τὰ κατὰ τὸ ζῶον ἐν τῷ χειμῶνι, τῆς
κατὰ φύσιν ἔρρωται ἡ ῥώμη. πέττεται μὲν γὰρ ἐν τῇ γαστρὶ τὰ σιτία, διότι πλεῖστον ἐστὶ τὸ κατὰ φύσιν θερμόν. ὕπνοις τε
ἅμα μακροτέροις, ἐκκαθαίρεται τὰ περιττώματα τοῦ σώματος, ὅσα μὲν ἀκριβῶς λελέπτυνται, διὰ τοῦ δέρμα-
τος. ὅσα δὲ ἀτμώδη, διὰ τῆς ἐκπνοῆς. ὅσα δ' ἱκανῶς παχέα, διὰ τῶν οὔρων. ὑφίσταται γὰρ αὐτοῖς πολὺ πλέον, ἢ κατὰ

τὸ θέρος πρὸς τῷ καὶ τὸ πλῆθος τῶν οὔρων ὅλων ἱκανῶς αὐξάνεσθαι κατὰ τὸν χειμῶνα, καὶ μὴν καὶ τρέφεται μὲν, καὶ σαρκοῦται τὰ σώματα μᾶλλον ἐν τῷ χειμῶνι, καὶ πλῆθος αἵματος ἀθροίζει χρηστοῦ, τοῖς γε μὴ παντάπασι μοχθηρῶς διαιτωμένοις. εἰ γὰρ ἐννοήσεις ὡς ὀλίγαιμόν τε καὶ ἰσχνὸν τὸ σῶμα ἡμῶν παρὰ τοῦ μετοπώρου, διαδεχόμενος ὁ χειμὼν εὔχυμόν τε καὶ παχύτερον ἀπεργάζεται, γνωρίσεις οἶμαι τὴν ῥώμην τῆς διοικούσης ἡμᾶς δυνάμεως, ἥτις ἐστὶ τὸ ἔμφυτον θερμόν. ἀλλ' εἰ μὴ τροφῆς ἀπολαύσει δαψιλοῦς τοῦτο, νικήσεται μὲν αὐτὸ πρῶτον, ὑπὸ τοῦ περιέχοντος κρύους, ἔξωθέν τε προσπίπτοντος, καὶ διὰ τῆς εἰσπνοῆς ἑλκομένου. συναρρωστήσει δ' αὐτῷ, καὶ πέψις σιτίων, καὶ γένεσις αἵματος χρηστοῦ, καὶ θρέψις τῶν τοῦ ζώου μορίων, καὶ περιττωμάτων κένωσις. εἰ δ' ὅσον κρατεῖν δύναται σιτίων ἀπολαύει τούτων δαψιλῶς, αὐτό τ' ἂν αὐξηθείη, καὶ πάνθ' ὅσα προείρηται διαπράξεται περὶ τὸ ζῶον. ὅτι δ' ἐκ τοῦ προσφέρεσθαι πλείω σιτία, καὶ κατεργάζεσθαι καλῶς οὐκ ἐν τῇ γαστρὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ταῖς φλεψὶ, καὶ παντὶ τῷ τοῦ ζώου μορίῳ, πολὺ μὲν εὐσαρκότερον ἕκαστον ἑαυτοῦ γίνεται, καὶ πολὺ δυναμώτερον ἱκανῶς ἐνδείκνυται καὶ τὸ διὰ τῆς πείρας ἐγνωσμένον τοῖς ἀνθρώποις, οὐκ ἐφ' ἑαυτῶν μόνων, ἀλλὰ καὶ τῶν ὑποζυγίων. πρὶν γὰρ ἄρξασθαι τὸ θέρος ἐν τοῖς τελευταίοις τοῦ ἦρος, αἷμα τοῖς ἀφαιροῦσιν ἑαυτῶν τε κἀκείνων, ἀναμιμνησκόμενοι τῶν καταλαμβανόντων αὐτοὺς νοσημάτων. ὅταν ἐξαίφνης ἐπιγένηται θέρος θερμὸν, ἐκτείνει γὰρ ἐπὶ πλεῖον τοῦτο καὶ χεῖ τὸ αἷμα, καὶ ὥσπερ τινὰ ζέσιν αὐτοῦ κατασκευάζει, ὡς μηκέτ' ἐν ταῖς φλεψὶ στέγεσθαι τὸ πρὶν σύμμετρον, ἀλλ' ἤτοι ῥηγνύειν αὐτὰς, ἢ ἀναβιβρώσκειν, καὶ ὅταν ἀμετρότερον ἐφ' ἕν τι μόριον, ὅπερ ἂν ἁπάντων ἀσθενέστερον ᾖ, ῥυῇ, φλεγμονὴν, ἢ ἐρυσίπελας, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον ἐν τούτῳ, νόσημα, ἐργάζεται. πολὺ γὰρ πλείω τε καὶ μείζω τῶν πληθωρικῶν νοσημάτων, ἐκ τῆς τῶν χειμώνων γίνεται χύσεως. ἅπαντα οὖν ταῦτα, μαρτυρεῖ τοῖς ἄλλοις ὅσα κατὰ τὸν προκείμενον ἀφορισμὸν ὁ Ἱπποκράτης ἐδίδαξε, καὶ τὸ μὴ μόνον δύνασθαι πέττειν πλείω σιτία κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην, ἀλλὰ καὶ δεῖσθαι τῶν πλειόνων. ἀνάλογον γὰρ ἀεὶ χρὴ εἶναι τὰ σιτία τῷ πλήθει τῆς ἐμφύτου θερμασίας, πλὴν εἴποτε ὡς ἔφην ἐκ τῆς τοῦ περιέχοντος θερμασίας ἀσθενὴς γινομένη ἡ φύσις, ἀφαιρεῖν ἀναγκάζει. διὸ καὶ περὶ τοῦ ἦρος ἀδιορισώτερον εἰπόντος Ἱπποκράτους, ἐγὼ διορίζομαι. πρῶτον μὲν ὅτι κατὰ τὴν ἀρχὴν ὅμοιόν ἐστι μᾶλλον κράσει χειμῶνος, ἢ θέρους. ἐπὶ δὲ τῆς τελευτῆς, ἔμπαλιν. εἶθ' ὅτι πολλάκις μὲν οἷον χειμὼν γίνεται ψυχρός. ἐνίοτε δὲ οἷόνπερ θέρος θερμόν. ἐν μὲν οὖν τοῖς πρώτοις αὐτοῦ μέρεσι κἀπειδὰν γένηται ποτὲ ψυχρὸν, ὁμοίαν τῇ χειμερινῇ ποιησόμεθα τὴν δίαιταν. ἐν δὲ τοῖς ὑστέροις μέρεσιν ἐπειδὰν γένηται ποτὲ θερμότερον, ὁμοίαν τῇ θερινῇ. μέσου δ' ὄντος τῇ κράσει, καὶ τὴν δίαιταν ἀνάλογον τῇ κράσει ποιησόμεθα. ταῦτα μὲν οὖν πάντα περὶ τῆς τῶν ὑγιαινόντων εἴρηται διαίτης. ἑξῆς δὲ περὶ τῆς τῶν νοσούντων λέγει.

Ὑγραὶ πᾶσαι δίαιται τοῖσι πυρεταίνουσι ξυμφέρουσι, μάλιστα δὲ παιδίοισι καὶ τοῖσιν ἄλλοισιν τοῖσιν οὕτως εἰθισμένοισι διαιτᾶσθαι.

Ἐν μὲν τοῖς ἔμπροσθεν ἀφορισμοῖς περὶ τοῦ κατὰ τὴν δίαιταν ποσοῦ τὴν διδασκαλίαν ἐποιήσατο. νυνὶ δὲ περὶ τοῦ ποιοῦ διεξέρχεται, πολλὰ καὶ χρήσιμα τῶν κατὰ τὴν τέχνην ἐν βραχυτάτῳ διδάσκων λόγῳ. πρῶτον μὲν ὅπως χρὴ διαιτᾶν τοὺς πυρέττοντας. εἶθ' ὅτι τὰς ἐνδείξεις τῶν ὑγιεινῶν διαιτημάτων, ἀπὸ τῶν παρὰ φύσιν ἐναντίας. ἀπὸ δὲ τῶν κατὰ φύσιν, ὁμοίας χρὴ ποιεῖσθαι. τῷ μὲν γὰρ πυρετῷ, διότι θερμὸν καὶ ξηρὸν ὑπάρχειν πάθος, ἐστὶ γὰρ τροπὴ τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἐπὶ τὸ πυρῶδες, ὑγρὰν δίαιταν συμβουλεύει, ταῖς δ' ὑγροτέραις φύσεσιν, εἴτε δι' ἡλικίαν εἴτε δι' ἔθος, οὐ τὴν ἐναντίαν, ἀλλὰ τὴν οἰκείαν. φυλάττεσθαι γὰρ αὐτῶν δεῖ διὰ τῶν ὑγρῶν τὴν φύσιν οὐκ ἀνασκευάζεσθαι, καθάπερ τὰ νοσήματα. ὅσοι δὲ τοὺς ἅμα πυρετοῖς ὑδέρους προχειριζόμενοι τῷ λόγῳ διαβάλλειν δέονται τὸν ἀφορισμὸν, ὡς οὐ χρῄζοντων ἐκείνων ὑγρᾶς, ἀλλὰ ξηρᾶς διαίτης, ἀγνοοῦσιν ἀναγκαιότατόν τι τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου κεφάλαιον, ὅπερ ἡμεῖς ἐπὶ πλέον ἐν ἐκείνῃ τῇ πραγματείᾳ διεληλύθαμεν, ὡς ἑκάστου μὲν τῶν ἁπλῶν παθῶν ἰδίας δεῖται θεραπείας. ἐπιπλεκομένων δ' ἀλλήλοις εἰς ὅσον ἂν ἐπιπλέκηται, εἰς τοσοῦτον ἕξει κοινὴν καὶ τὴν τῆς θεραπείας ἔνδειξιν. ἤτοι πρὸς τὸ κατεπεῖγον ἡμῶν ἱσταμένων μετὰ τοῦ μηδὲ ἑτέρων παντάπασιν ἀμελεῖν, ἢ ὁμοτίμως ἅπασι βοηθούντων. τὸ δὲ τῶν πυρεσσόντων ὑδρωπικῶν μεμνῆσθαι τοιοῦτόν ἐστιν, οἷον καὶ τὸ τῶν αἷμα πτυόντων πλευριτικῶν, καὶ γὰρ καὶ τούτων ἐναντίας μὲν δεῖται θεραπείας τὰ πάθη, αἵματος ἀναγωγὴ, καὶ πλευρῖτις. ἀλλ' εἴπερ ἅμα συμβαίη τινὶ πρὸς τὸ κατεπεῖγον ἵστασθαι, μᾶλλον ἐν αὐτοῖς χρὴ, μὴ ἀμελοῦντας μηδὲ τοῦ ἑτέρου. οὕτως οὖν εἰ πυρέττει τις ἅμα καὶ ὑδρωπικὴν ἔχει διάθεσιν, εἰς ἄμφω τὰ πάθη βλέποντες ἐναντίας θεραπείας δεόμενα, πρὸς ἑκάτερον αὐτῶν τῶν παθῶν ἀναγκαίως ἱστάμεθα, καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῖς οὕτως ἐπιπλεκομένοις. οὐκοῦν τοιοῦτον οὐδὲν οὐδ' ἡμεῖς ἐροῦμεν, οὐθ' ἑτέρου λέγοντος, προσοισόμεθα. καὶ εἴ τι μὴ ῥητῶς ὠνόμασται κατὰ τὸν ἀφορισμὸν ἐκ τῆς αὐτῆς ὑπάρχον τῆς εἰρημένης κράσεως, καὶ τοῦθ' ἡγητέον εἰρῆσθαι δυνάμει, ἡλικίας μὲν γὰρ ἐμνημόνευσε καὶ ἔθους. σὺ δ' ἂν καὶ τῆς φυσικῆς κράσεως, καὶ ὥρας καὶ χώρας εὐλόγως μνημονεύσεις. ἅπερ ἐνίοτε καὶ αὐτὸς μὲν Ἱπποκράτης προστίθησιν. ἐνίοτε δ' ἑνὸς ἢ δυοῖν μνημονεύσας, τὰ λοιπὰ τῶν ἐκ τῆς αὐτῆς συστοιχίας παραλείπει. γίνονται δὲ καὶ ἀπὸ τούτων ἐνδείξεις ὥσπερ ἔμπροσθεν ἀπό τε τῆς ἡλικίας ἐρρέθη, καὶ τοῦ νοσήματος. ὅσα μὲν ἄμεμπτα, φυλαττόντων ἡμῶν αὐτὰ τοῖς ὁμοίοις τῇ κράσει διαιτήμασιν. ὅσα δὲ μεμπτὰ, τοῖς ἐναντίοις ἐπανορθουμένων. εἴρηται δὲ τελεώτερον περὶ πασῶν ἐνδείξεων ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασι.

Καὶ οἷσιν ἅπαξ ἢ δὶς καὶ πλείω ἢ ἐλάσσω καὶ κατὰ μέρος. δοτέον δέ τι καὶ τῇ ὥρῃ, καὶ τῇ χώρῃ καὶ τῇ ἡλικίῃ καὶ τῷ ἔθει.

Ἐπειδὴ τὸν περὶ τῆς ποσότητος καὶ ποιότητος ἐποιήσατο λόγον, ἑξῆς ἡμᾶς διδάσκει, περὶ τοῦ τρόπου τῆς προσ-

σφοδρομένων. οὐ γὰρ ἱκανὸν αὐτὸ τοῦτο μόνον, ὅτι τῷ δὲ πλέον ἢ ἔλαττον δοτέον γινώσκειν, ἢ ὅτι ξηραινούσῃ χρήσιμος ἢ ὑγραινούσῃ τροφῇ, ἀλλ' εἰ καὶ ἅπαξ, ἢ καὶ πλεονάκις ἑκάστης ἡμέρας ἢ νυκτὸς, εὔλογον ἐστὶ προσφέρειν τὰς τροφὰς, ἀναγκαιότατα ἐσκέφθαι. καὶ πρὸς ταῦτ' οὖν ἀπό τε τῆς ὥρας καὶ τῆς ἡλικίας, καὶ τοῦ ἔθους, ἔνδειξιν λαμβάνειν. καθάπερ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ, καὶ τοῦ ποιοῦ. πρῶτοι μὲν οἱ σκοποὶ καὶ πρὸς ταῦτα, τά τε νοσήματα αὐτὰ καὶ ἡ τοῦ κάμνοντος δύναμις, ἔτι τε ἡ ἡλικία καὶ ἡ ὥρα καὶ ἔθος, ὅσα τ' ἄλλα τούτοις ἀνάλογα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης προσέθηκεν, τὸ, δοτέον δέ τι καὶ τῇ ὥρῃ καὶ τῇ χώρῃ καὶ τῇ ἡλικίῃ καὶ τῷ ἔθει. σαφῶς δηλῶν διὰ τῆς δοτέον δέ τι φωνῆς, ὡς οὔτε τὸ πᾶν, οὔτε τὸ μέγιστον ἀπὸ τῶν τοιούτων λαμβάνει. τὸ γὰρ εἴτε πολλάκις εἴτ' ὀλιγάκις, εἴτ' ὅλως χρὴ τρέφειν, ἀπό τε τοῦ νοσήματος καὶ τῆς δυνάμεως πρῶτον μάλιστα λαμβάνεται. μετὰ ταῦτα δὲ καὶ ἀπὸ τῆς ὥρας καὶ τῆς ἡλικίας, καὶ τῶν τοιούτων. εἰ μὲν γὰρ ἥ τε δύναμις εἴη τοῦ κάμνοντος ἀσθενὴς, καὶ ἡ κατὰ τὸ σῶμα διάθεσις ἤτοι κατὰ διαφθορὰν ἢ κατ' ἔνδειαν, ὀλίγην τροφὴν πολλάκις τοῖς τοιούτοις δώσομεν. ὀλίγην μὲν, ὅτι μὴ δύναται φέρειν, εἰς ἅπαξ ἀθρόον πλῆθος, ἄρρωστος δύναμις. πολλάκις δὲ ὅτι πολλῆς ἡ διάθεσις δεῖται. καὶ γὰρ ἡ ἔνδεια, τῆς προσθέσεως δεῖται, καὶ ἡ διαφθορὰ τῆς ἐπικράσεως, εἰ δ' ἀσθενούσης τῆς δυνάμεως, μήτ' ἔνδεια τις συνυπάρχει, μήτε διαφθορὰ, συμμετρία δὲ τῶν κατὰ φύσιν εἴη χυμῶν, ἢ καὶ πλῆθος ὀλιγάκις τε καὶ ὀλίγα τούτοις δώσομεν. ἔτι δὲ μᾶλλον εἰ τῆς δυνάμεως ἰσχυρᾶς ὑπαρχούσης, πλῆθος χυμῶν εἴη. εἰ δὲ μετ' ἐνδείας, ἢ διαφθορᾶς ἡ δύναμις ἐρρωμένη τύχοι, καὶ πολλὰ καὶ πολλάκις σιτία τοῖς οὕτω κάμνουσι δώσομεν, ὡς ἂν καὶ τῆς διαθέσεως δεομένης πολλῶν, καὶ τῆς δυνάμεως κρατεῖν αὐτῶν δυναμένης. μὴ συγχωρούντων δὲ τῶν παροξυσμῶν, μηδὲ πολλοὺς τῆς τροφῆς ἡμῖν καιροὺς παρεχόντων, ὀλιγάκις δώσομεν τὰ πολλά. τῆς μέντοι δυνάμεως ἰσχυρᾶς οὔσης μετὰ πληθωρικῆς διαθέσεως, ὀλιγάκις ὀλίγα δώσομεν. εἰ γὰρ καὶ τὸ κατεργαζόμενον ἔχοι μὲν εὔρρωστον, ἀλλὰ τῆς γε διαθέσεως μὴ δεομένης πολλῶν, εὔλογον ὀλίγα προσφέρειν. οὕτω μὲν ἀπό τε τοῦ νοσήματος καὶ τῆς δυνάμεως εἰς τὰ προκείμενα τὰς ἐνδείξεις ληπτέον. ἀπὸ δὲ τῆς ὥρας καὶ τῆς ἡλικίας, καὶ τοῦ ἔθους, καὶ ὅσα τ' ἄλλα τούτοις ἀνάλογα, ὧδε. κατὰ μὲν τὴν θερινὴν ὥραν, ὅσον ἐπ' αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, πολλάκις ὀλίγα δοτέον, ὅτι καὶ δέονται προσθήκης πλέονος, ὡς ἂν καὶ διαφορούμενοι, καὶ ὅτι ἡ δύναμις αὐτῶν ἐστὶν ἀσθενής. κατὰ δὲ τὴν χειμερινὴν πολλὰ μὲν διὰ τὴν ῥώμην τῆς δυνάμεως, οὐ πολλάκις δέ. οὐ γὰρ δέονται πάνυ πολλῆς προσθήκης οἱ κάμνοντες, ἅτε μὴ δὲ πολλὰ κενούμενοι. τοὺς γὰρ ὑγιαίνοντας ἔμπροσθεν ἐδείξαμεν ἱκανῶς κενουμένους ἐν χειμῶνι, διότι πλέον ἔχουσι τὸ ἔμφυτον θερμόν. κατὰ δὲ τὸ μέσον ἔτι τὸ ἔαρ, ἔτι δὲ καὶ μᾶλλον ὅταν ἐγγὺς ᾖ τοῦ θέρους ὀλίγοις τε καὶ διὰ πολλοῦ θρέψομεν. κινδυνεύει γὰρ ἥδε ἡ ὥρα πληθωρικῆς εἶναι διαθέσεως ἐγγὺς, διὰ τὴν τῶν ἐν χειμῶνι πεπηγότων χύσιν. ὥσπερ οὖν ἐν ταῖς πληθωρικαῖς διαθέσεσιν ὅταν ἡ δύναμις ἰσχυρὰ ᾖ, τὴν τροφὴν ὀλίγην τε καὶ διὰ πολλοῦ χρόνου δίδομεν, οὕτω καὶ κατὰ τὴν ἐαρινὴν ὥραν ποιητέον ἐπὶ τῶν πυρεττόντων μάλιστα, περὶ ὧν ὁ λόγος οὗτός ἐστι τῷ Ἱπποκράτει. τὴν γὰρ τῶν ὑγιαινόντων δίαιταν, ἔμπροσθεν ἐδίδαξε. τὸ δὲ φθινόπωρον τοῖς κατὰ διαφθορὰν ἐνοχλοῦσι νοσήμασιν ἔοικεν, διὸ καὶ τῆς χρηστοῦ προσθέσεως συνεχοῦς οἱ τότε πυρέσσοντες δέονται, κἂν ἡ δύναμις ἰσχυρὰ εἴη, πολλάκις καὶ πολλὰ δώσομεν αὐτοῖς. εἰ δ' ἀσθενὴς, ὀλίγα πολλάκις. παραπλησίως δ' ἄν τις καὶ ἀπὸ τῶν ἡλικιῶν καὶ ἀπὸ τῶν ἐθῶν καὶ τῶν ἀπὸ χωρῶν, λαμβάνει τὰς ἐνδείξεις εἰς τοὺς πρώτους δύο σκοποὺς ἀνάγων αὐτάς. ἕκαστον γὰρ τῶν εἰρημένων ἤτοι ἰσχυρὰν ἢ ἀσθενῆ τὴν δύναμιν ἐργάζεται, καὶ ἤτοι πληθωρικὸν, ἢ ἐνδεὲς, ἢ κακόχυμον τὸ σῶμα.

Θέρεος καὶ φθινοπώρου σιτία δυσφορώτατα φέρουσι, χειμῶνος ῥήϊστα, ἦρος δεύτερον.

Οὐ διὰ τὴν αὐτὴν, ὥς ἄν τις οἰηθείη, δίηλθεν, ἔμπροσθεν μὲν γράψας τὸν ἀφορισμὸν ἐκεῖνον οὗ ἡ ἀρχὴ, αἱ κοιλίαι χειμῶνος, καὶ ἦρος θερμόταται φύσει. νυνὶ δὲ πάλιν ὡς θέρεος καὶ φθινοπώρου σιτία δυσφορώτατα φέρουσι χειμῶνος ῥήϊστα. ἦρος δεύτερον. ἀλλ' ἐπειδὴ πρός τε τὸ ποσὸν τῆς διαίτης καὶ πρὸς τὸν τρόπον τῆς χρήσεως τῶν σιτίων, ἐπί τε τῶν ὑγιαινόντων καὶ τῶν νοσούντων ἀπὸ τῶν ὡρῶν ἔνδειξίν τινα λαμβάνει διττῶς ἐν ἀμφοτέροις, ἐμνημόνευσεν. ἐκεῖ μὲν δείξας, ὡς τὰ προσάρματα τοῖς ὑγιαίνουσι πλείω διδόναι χειμῶνος, διότι τὸ ἔμφυτον θερμὸν, πλεῖον, καὶ τρέφεσθαι δεῖται. νυνὶ δὲ ὅτι κἂν ἅπαξ αὐτοῖς πολλὰ δοίης οὐ βλάψεις. εὐφόρως μὲν γὰρ φέρουσιν ἅπαντες πλῆθος σιτίων ἐν χειμῶνι. δυσφόρως δ' ἐν θέρει. κατὰ τοῦτο ἐν χειμῶνι καὶ ὀλιγάκις τε καὶ πολλὰ προσφέρεσθαι σιτία συγχωρητέον. ἐν θέρει δ' ἐπειδὴ δυσκόλως φέρουσι τὰ σιτία, διότι τό πέττον αὐτὰ καὶ κατεργαζόμενον τὸ ἔμφυτον θερμὸν ὀλίγον ὑπάρχει, τὸ μὲν ἀθρόον διδόναι ἅπαντι τρόπῳ φυλακτέον, ἐπιχειρητέον δὲ συνεχέστερον ὀλίγα προσφέρειν. ἡ γὰρ τοῦ σώματος διάθεσις ὁμοία τῆς κατ' ἔνδειαν οὔσῃ νοσήματι προσθήκης δεῖται. χειμῶνος μὲν οὖν καὶ θέρους, οὕτως ἔχουσι. τῶν δ' ἄλλων δυοῖν ὡρῶν, τὸ μὲν φθινόπωρον, ἐφεξῆς θέρει. τὸ δ' ἔαρ, χειμῶνι, καὶ ἡ αἰτία πρόδηλος. ἐμψύχεσθαι μὲν γὰρ ἄρχεται καὶ συνάγεσθαι καὶ πυκνοῦσθαι τὰ σώματα τῷ φθινοπώρῳ. χαλᾶσθαι δὲ καὶ ἀραιοῦσθαι τῷ ἦρι. διά γε οὖν ταῦτα δὶς οὐκ εἴρηται ταὐτὸν περὶ τῶν ὡρῶν παράγγελμα, ἢ καὶ ὅτι κατ' ἐκεῖνον τὸν ἀφορισμὸν, περὶ τῶν ὑγιαινόντων ὁ λόγος ἦν αὐτῷ.

Τοῖσιν ἐν τῇσι περιόδοισι παροξυνομένοισι μηδὲν διδόναι μηδ' ἀναγκάζειν, ἀλλ' ἀφαιρέειν τῶν προσθεσίων πρὸ τῶν κρισίων.

Τριῶν οὖν ὄντων κεφαλαίων διαιτητικῶν τοῦ ποσοῦ τῶν σιτίων, καὶ τοῦ ποιοῦ, καὶ τοῦ τρόπου τῆς χρήσεως αὐτῶν. εἰς μὲν τὰ πρότερον δύο κεφάλαια παρὰ τῶν παροξυσμῶν, οὐδὲν ἡμῖν ἐγένετο λυσιτελές. εἰς δὲ τὸν τρίτον, ἔνεστί γε καὶ ἐκ τῶν παροξυσμῶν λαβεῖν. δεόντως οὖν καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἐμνημόνευσεν αὐτῶν ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ. τοὺς καιροὺς γὰρ τῶν κατὰ μέρος τροφῶν, οἱ παροξυσμοὶ μάλιστα διδάσκουσιν ἐν οἷς γε νοσήμασι πε-

ταγμένως ἀπαντῶσι· τουτέστι κατὰ περίοδον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς Ἱπποκράτης εἶπε· τῇσι ἐν τῇσι περιόδοισι παροξυνομένοισι μηδὲν διδόναι. εἰδὼς ὅτι καὶ ἄλλοι τινές εἰσιν οἱ παροξύνονται μὲν ἐν νόσοις, οὐ μὴν κατὰ περιόδους. τουτέστιν οὐ τεταγμένως. ἐπ᾽ ἐκείνων μὲν οὖν οὐδὲ δυνατόν ἐστιν ἀκριβῶς ἐξευρεῖν τὸν καιρὸν τῆς προσφορᾶς. ἐφ᾽ ὧν δὲ τὰ τῶν παροξυσμῶν τέτακται, φυλακτέον ἐστὶ τὰς ἀρχὰς αὐτῶν, τοῦτ᾽ ἔστιν ὅπως μήτ᾽ ἤδη γεγονότος, μήτε ὅσον οὔπω γενησομένου φέρομεν. τὸ δὲ πρὸ τῶν κρίσεων ἤτοι πρὸ τῶν παροξυσμῶν ἁπάντων ἁπλῶς, ἢ πρὸ τῶν κυρίως λεγομένων κρίσεων ἀκουστέον ἐστὶν, ἢ πρὸ τῶν ἀκμῶν. ἀληθῆ γὰρ τὰ τρία. μᾶλλον δ᾽ ἂν δόξειεν, ἁρμόττειν ἐν τοῖς προκειμένοις τὸ πρὸ τῶν παροξυσμῶν ἁπλῶς. περὶ γὰρ τῆς ἀκμῆς ἔμπροσθεν εἴρηται καὶ περὶ ἐκείνης, δηλονότι καὶ περὶ τῆς κρίσεως. ἐν ταῖς ἀκμαῖς γὰρ τοὐπίπαν αἱ κρίσεις.

Τὰ κρινόμενα καὶ τὰ κεκριμένα ἀρτίως μὴ κινεῖν μηδὲ νεωτεροποιέειν· μήτε φαρμακίοισι μήτ᾽ ἄλλοισιν ἐρεθισμοῖσι χρῆσθαι ἀλλ᾽ ἐᾶν.

Τὸν περὶ διαίτης συμπληρώσας λόγον, ἐφ᾽ ἕτερον μεταβαίνει κεφάλαιον. ἐν ᾧ διδάσκει πότε μὲν, ἐπιτρέπειν ἐστὶ τῇ φύσει τὸ πᾶν αὐτῇ. περὶ τοῦ νοσοῦντος διαπράττεσθαι. μηδὲν ἡμῶν ἄλλο διαπραγματευομένων, ὅτι μὴ τὸ κατὰ τὴν δίαιταν. ποτὲ δὲ οὐ μόνον τῇ φύσει τὸ πᾶν ἐπιτρεπτέον, ἀλλά τι καὶ αὐτοὺς πραγματεύεσθαι. εἰ οὖν μετὰ τὴν φύσιν, ἤτοι γέγονεν ἤδη τελεία ἡ κρίσις, ἢ γίνεται τῇ φύσει τὸ πᾶν, ἐπιτρέπειν χρὴ, καὶ μηδὲν αὐτοὺς νεωτεροποιεῖν. εἰ δὲ ἐλλιπῶς κρίνεται, τὸ λεῖπον αὐτοὺς προστιθέναι. τοῦτο δὲ ἔλεγε. κἀν τῷ περὶ χυμῶν κατὰ τήνδε τὴν λέξιν. τὰ κρινόμενα ἀπάρτι μὴ κινεῖν. μήτε φαρμακείοισι. μήτε ἄλλοισιν ἐρεθισμοῖσι νεωτεροποιεῖν. ὅπερ γὰρ ἀρτίως ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς ἔφη, τοῦτο ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ μεταβαλὼν ἀπάρτι ὠνόμασεν. ἔστι δὲ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις παλαιοῖς τοὔνομα τὸ ἀπάρτι, κατὰ τούτου τοῦ σημαινομένου τοῦ ἀπηρτισμένως καὶ ὁλοκλήρως, καὶ ἀνελλιπῶς. ὅπερ αὐτὸ καὶ τὸ ἀπαρτίως νῦν σημαίνει. οὐ γὰρ δὴ τό γε ἐν ἀρτίαις ἡμέραις. ψεῦδος γὰρ δὴ τοῦτο ἐναργῶς. εἴτις ἐν ἀρτίαις ἡμέραις ἢ ἐκρίθη, ἢ κρίνεται, μηδὲν ἐπὶ τούτων νεωτεροποιεῖν. οὐ μὴν οὐδὲ τὸ πρὸ ὀλίγου δηλοῖ τὸ ἀρτίως ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει. δῆλον δὲ μάλιστα μὲν, ἐκ τοῦ ῥητοῦ τοῦ ἐπιφερομένου. οὐ γὰρ εἶπεν ἁπλῶς τὰ κεκριμένα ἀρτίως. ἀλλὰ τὰ κρινόμενα, καὶ τὰ κεκριμένα. τούτων δὲ τὰ μὲν κεκριμένα τάχα ἂν ὁμολογήσειε τῷ ἀρτίως. τὰ δὲ κρινόμενα, κατ᾽ οὐδένα τρόπον. ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς ἀληθείας δῆλον. οὐ δή που γὰρ εἴτε τι πρὸ ὀλίγου κέκριται τοῦτο. οὐ χρὴ νεωτεροποιεῖν. ἀλλ᾽ εἰ μὲν τελέως τε καὶ ἀνελλιπῶς καὶ ὁλοκλήρως, ἀληθὲς ἂν εἴη, τὸ λεγόμενον, εἰ δ᾽ ἐλλιπῶς κατά τι, τὸ λεῖπον αὐτῶν χρὴ προστιθέναι. τὰ γὰρ μετὰ κρίσιν ὑπολειπόμενα. ὑποστροφὰς ποιεῖ. τίς οὖν ἐστιν ἡ τελεία καὶ ἀνελλιπὴς κρίσις, ἢ δηλονότι καθ᾽ ἣν πάντα καλῶς γίνεται, καὶ μηδὲ εἷς ἀριθμὸς ἐλλείπεται τῶν κριτικῶν. πρῶτον μὲν γὰρ ἀμείνων ἡ κατὰ κένωσιν τῆς κατὰ ἀπόστημα, εἶτα ἡ κατὰ τὸν λυποῦντα καὶ πλεονάζοντα χυμὸν, τῆς ἄλλον τινὰ, κενούσης, καὶ τρίτον, ἡ κατ᾽ ἴξιν, τῆς μὴ κατ᾽ ἴξιν δὲ αὐτὸς ὀνομάζει, τὸ κατ᾽ εὐθυωρίαν. ἐπὶ ταύταις ἡ μετ᾽ εὐφορίας, εἶθ᾽ ἡ μετὰ πέψεως, ἐν ἡμέρᾳ κρισίμῳ. ταῦτα γὰρ πάντα χρὴ παρεῖναι τῇ τελείᾳ κρίσει. ἀπόντος δ᾽ αὐτῶν τινὸς, ἢ καὶ πλειόνων οὐκ ἀκριβὴς, οὐδ᾽ ἀπηρτισμένη κρίσις ἂν εἴη.

Δεῖ ἄγειν ταύτῃ ἄγειν ὅκου ἂν μάλιστα ῥέπῃ ἡ φύσις διὰ τῶν ξυμφερόντων χωρίων.

Τίνα δή ποτε ἐστὶ δεῖ ἄγειν, δηλονότι τὰ μήτε κρινόμενα. μήτε κεκριμένα ἀρτίως. ταῦτα οὖν διὰ τίνος ἐκκενοῦν χρὴ μορίου διδάσκει, σκοπὸν ἡμῖν διδοὺς, διττόν. αὐτήν τε τοῦ μορίου τὴν φύσιν καὶ τὴν ῥοπὴν τοῦ χυμοῦ. ὅπως γὰρ ἂν φησὶ ῥέπῃ τῶν ξυμφερόντων χωρίων, ταύτῃ ἄγειν. ξυμφέροντα δ᾽ ἐστὶ χωρία κενώσεσιν ἔντερά τε καὶ γαστὴρ, καὶ κύστις, καὶ μήτρα, καὶ σύμπαν τὸ δέρμα, καὶ πρὸς τούτοις, αἵ θ᾽ ὑπερῷαί τε καὶ ῥῖνες. ὅταν ἤτοι τὸν ἐγκέφαλον ἐκκαθαίρωμεν, ἢ καθ᾽ αἱμοῤῥαγίαν ἡ κρίσις γίνεται, καὶ μάλιστα. εἰ κατ᾽ ἴξιν ὅπερ ἐστὶ κατ᾽ εὐθὺ τοῦ πεπονθότος μορίου τὰ γὰρ ἀνάπαλιν αἱμοῤῥαγοῦντα κακόν. εἰς ἀσύμφορα δὲ χωρία αἱ ῥοπαὶ, τῶν λυπούντων χυμῶν γίνονται, ὅταν ἤτοι κύρια ταῦτα τὴν φύσιν ὑπάρχει καὶ μείζων ἡ ἐξ αὐτῶν ἔσεσθαι βλάβη μέλλει, τῆς τοῦ κενουμένου νοσήματος ἀξίας, ἢ ὅταν μηδὲ μίαν ἔκκρισιν ἔχει. παραδείγματος δ᾽ ἕνεκα, τῶν καθ᾽ ἧπαρ λυπούντων ἐκκενοῦσθαι χρῃζόντων ἐπιτήδειοι ῥοπαὶ, διτταί. ἡ μὲν ἑτέρα κατὰ τὴν γαστέρα, καὶ ταύτης αὐτῆς βελτίων ἡ κάτω, τῆς δι᾽ ἐμέτων. ἡ δ᾽ ἑτέρα τῶν κατὰ νεφρούς τε καὶ κύστιν. οὐ μὴν ἥ γε εἰς πνεύμονα καὶ θώρακα καὶ καρδίαν ἀγαθή. προσέχειν οὖν χρὴ τὸν ἰατρὸν τῇ ῥοπῇ τῆς φύσεως εἴτ᾽ ἐπιτηδείως μὲν γινομένης ὑπηρετεῖν τε, ἅμα καὶ ζωπυρεῖν. εἰ δ᾽ ἐναντίως τε ἅμα καὶ βλαβερῶς γίγνοιτο, κωλύειν τε ἅμα καὶ μετάγειν καὶ ἀντισπᾶν.

Πέπονα φαρμακεύειν καὶ κινέειν, μὴ ὠμὰ, μηδ᾽ ἐν ἀρχῇσιν ἢν μὴ ὀργᾷ. τὰ δὲ πολλὰ οὐκ ὀργᾷ.

Τὸ μὲν φαρμακεύειν ἔθος ἐστὶν αὐτῷ λέγειν, ἀντὶ τοῦ χρῆσθαι φαρμάκῳ καθαίροντι. τὸ δ᾽ ὀργᾶν, ἀπὸ τῶν ὀργώντων ζώων μετενήνοχεν, ἐπὶ τοὺς χυμούς. καθ᾽ ὃν γὰρ τρόπον ἐκεῖνα, ἡσυχάζειν οὐ δύνανται γαργαλιζόμενά πως καὶ κινούμενα καὶ διανιστάμενα πρὸς τοῦ πάθους, οὕτω καὶ οἱ χυμοὶ πολλάκις ἐν κινήσει σφοδροτέρᾳ καὶ μεταῤῥύσει μορίων εἰς μόρια κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ νοσήματος ἐνοχλοῦσι τὸν ἄνθρωπον, κινοῦντες καὶ γαργαλίζοντες, καὶ ἡσυχάζειν, οὐκ ἐπιτρέποντες. ἀλλ᾽ αὐτοί τε κινούμενοι καὶ μεταῤῥέοντες, ἐνοχλοῦντες τε τῇ τοσαύτῃ φορᾷ τὸν κάμνοντα. τοὺς μὲν δὴ τοιούτους, ἐκκενοῦν προσήκει. τουτέστι τοὺς ἐν κινήσει καὶ φορᾷ καὶ ῥύσει. τοὺς δ᾽ ἤδη καθ᾽ ἕν τι μόριον ἐστηριγμένους, οὔτ᾽ ἄλλῳ τινὶ βοηθήματι χρὴ κινεῖν, οὔτε φαρμακεύειν πρὶν πεφθῆναι. τηνικαῦτα γὰρ ἤδη καὶ τὴν φύσιν ἕξομεν βοηθοῦσαν τῇ κενώσει. φαίνεται γάρ τοι καὶ αὐτὴ μετὰ τὰς πέψεις διακρίνουσά τε τοὺς χυμοὺς ἀπωθουμένη τε τὸ περιττὸν ἐν ᾧ δὴ καιρῷ καὶ αἱ κρίσεις γίνονται ἀλλὰ τελέως μὲν

αὐτῆς κινουμένης, οὐδενὸς δεῖ φαρμάκου. μετριώτερον δὲ καὶ ἀσθενέστερον ἐνεργούσης, τὸ λεῖπον αὐτοὺς χρὴ προστιθέναι φαρμακεύοντας, ἵνα δὲ ἀμφοῖν ἡ τοῦ λυποῦντος χυμοῦ γένηται κένωσις. ἀπωθουμένης μὲν τῆς φύσεως, ἕλκοντος δὲ τοῦ φαρμάκου. δέδεικται γὰρ ἡμῖν ἐν τοῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν. ἡ μὲν φύσις ἑκάστου τῶν μορίων τέτρασι δυνάμεσι χρωμένη, ἑλκτικῇ τε τοῦ οἰκείου, καὶ καθεκτικῇ τοῦ αὐτοῦ, καὶ πρὸς ταύτῃ πεπτικῇ, καὶ τετάρτῃ τῶν ἀλλοτρίων ἀποκριτικῇ. ἕκαστον δὲ τῶν φαρμάκων τὸν οἰκεῖον ἑαυτῷ χυμὸν ἐπισπώμενόν ἐστι. καλῶς δὲ προσέθηκε τῷ λόγῳ. τὰ δὲ πολλὰ οὐκ ὀργᾷ. καὶ χρὴ τοῦτο διδαχθῆναι παρὰ τῆς ἐμπειρίας, ὡς αἱ μεταρρύσεις ἄλλοτ᾽ εἰς ἄλλο μέρος τῶν χυμῶν, ὀλιγάκις γίνονται. τὰ πλεῖστα δ᾽ ἡσυχάζει καὶ μένει καθ᾽ ὅ τι μέρος, ἐν ᾧ καὶ πέπτεται παρ᾽ ὅλον τοῦ νοσήματος χρόνον, ἄχρι λύσεως. χρὴ δὲ γινώσκειν, ὅτι ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων, ὁ ἀφορισμὸς οὗτος οὐ γέγραπται. κατὰ μέντοι τὸν περὶ χυμῶν, ἐν ἅπασι γέγραπται.

Τὰ χωρέοντα μὴ τῷ πλήθει τεκμαίρεσθαι. ἀλλ᾽ ὡς ἂν χωρέῃ, οἷα δεῖ καὶ φέρῃ εὐφόρως, καὶ ὅκου δεῖ μέχρι λειποθυμίης ἄγειν καὶ τοῦτο ποιέειν, ἢν ἐξαρκέσει ὁ νοσέων.

Εἴθ᾽ ὑπὸ φύσεως, εἴθ᾽ ὑφ᾽ ἡμῶν ἡ κένωσις γίνοιτο, χρὴ πάντως ὁρίζεσθαι τι μέτρον αὐτῆς. ὡς γὰρ τὴν ποιότητα κατὰ τὸν λυποῦντα χρὴ κενοῦσθαι χυμὸν, οὕτω δηλονότι καὶ τὴν ποσότητα τῷ πλήθει τοῦ λυποῦντος ἀναμετρεῖν. ἀλλὰ τῆς μὲν ποιότητος τὰς διαγνώσεις, ἔμπροσθεν εἴπομεν, ἡνίκα τὸν ἀφορισμὸν ἐξηγούμεθα, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐν τῇσι ταραχῇσι τῆς κοιλίας καὶ τοῖσιν ἐμέτοισι. ποσότητος δ᾽ οὐδὲν ἴδιον ἔχομεν εἰπεῖν γνώρισμα. διὰ τοῦτ᾽ οὖν ἐπ᾽ αὐτοῦ ἔδειξεν ὁ Ἱπποκράτης ἡμῖν κριτήριον τὴν εὐφορίαν. εἰ μὲν γὰρ τὸ πλεονάζον ἐκκενοῖτο, κουφότερον ἑαυτοῦ γίνεσθαι τὸν κάμνοντα καὶ εὐφορώτερον ἀνάγκη γίνεσθαι. εἰ δέ τι καὶ τῶν κατὰ φύσιν ἐκκενοῖτο, καταλύεσθαί τε καὶ ἀρρωστεῖν αὐτοῦ τὴν δύναμιν, αἰσθάνεσθαί τε δυσφορίας. ὥστε μὴ τῇ προχείρῳ φαντασίᾳ τῆς ποσότητος τῶν κενουμένων προσέχειν τὸν νοῦν, ἀλλὰ τοῖς εἰρημένοις δύο γνωρίσμασιν. εἰ οἷα δεῖ κενοῦνται, καὶ εἰ μετ᾽ εὐφορίας. τὸ δ᾽ ἐφεξῆς εἰρημένον ὑπ᾽ αὐτοῦ. τὸ καὶ ὅκου δεῖ ἄγειν μέχρι λειποθυμίας, ὀρθῶς μὲν λέλεκται. προσγεγράφθαι δὲ χρὴ τὰ γνωρίσματα τῆς χρήσεως. ἐπεὶ τοίνυν ἐκεῖνος οὐκ εἶπεν, ἡμεῖς δὲ ὧν αὐτῇ τῇ τε πείρᾳ καὶ τῷ λόγῳ δοκοῦμεν εὑρηκέναι τὰς διαθέσεις, ἐφ᾽ ὧν ἁρμόττει τὸ μέχρι τῆς λειποθυμίας κενοῦν, ἐροῦμεν, καὶ πρότερόν γε τὸ μέχρι ποίας λειποθυμίας εἴρηται ὑπ᾽ αὐτοῦ, διορίσασθαι δίκαιον. οὐ γὰρ δὴ τάς γε τοιαύτας λέγει λειποθυμίας, ὅσαι φοβηθέντων ἐνίοτε τῶν καμνόντων, ἢ τὴν τῆς φλεβὸς διαίρεσιν, ἤ τι τοιοῦτον ἄλλο βοήθημα γίνονται. οὐ μὴν οὐδ᾽ ὅταν ἐν τῷ στόματι τῆς γαστρὸς ὑπάρχωσι δακνώδεις χυμοί τινες, ἤτοι πρότερον ἠθροισμένοι κατ᾽ αὐτὴν, ἢ κατὰ τὴν τοῦ βοηθήματος χρῆσιν συρρεύσαντες, λειποθυμίαν παρέχουσι. λειποθυμοῦσι μὲν γὰρ καὶ τότε, οὐ μὴν ἱκανόν γε μέτρον κενώσεως ἡ τοιαύτη λειποθυμία, πρὸ τοῦ δέοντος ἐνίοτε γινομένη. καθάπερ καὶ πρὸ αὐτοῦ τοῦ διαστῆναι τε καὶ καθίζειν πολλάκις ἐλειποθύμησάν τινες τῶν πυρεττόντων, διὸ δὴ καὶ κατακειμένους αὐτοὺς φλεβοτομοῦμεν. ἡ τοίνυν κατὰ τὸν λόγον τῆς κενώσεως ἐπιγινομένη λειποθυμία, νῦν εἴρηται πρὸς Ἱπποκράτους, μέτρον γινομένη τῆς κενώσεως, ἐπί τε μεγίστων φλεγμονῶν, καὶ πυρετῶν διακαεστάτων, καὶ ἀλγημάτων σφοδροτάτων. χρὴ δὲ ὡς καὶ αὐτὸς εἶπεν, ἐρρωμένης τῆς δυνάμεως ἐπιχειρεῖν ἐπὶ τοσοῦτον κενοῦν. καὶ ἡμεῖς πάνυ πολλάκις πεπειράμεθα τῶν τοιούτων κενώσεων ἰσχυρῶς ὠφελουσῶν. ἔν τε γὰρ τοῖς θερμοτάτοις πυρετοῖς, ἡ μέχρι λειποθυμίας φλεβοτομία, κατάψυξίν τε παραχρῆμα τῆς ὅλης ἕξεως ἐργάζεται, καὶ σβεννύσι τὸν πυρετὸν, καὶ δὴ καὶ ἡ γαστὴρ διαχωρεῖ τοῖς πλείστοις, καὶ ἱδρώς τις προχεῖται, καί τινες αὐτῶν ἐπὶ τούτοις ἐπαύσαντο τελέως. ἄλλοι δὲ μεγάλως ὠφεληθέντες ἐξέκοψαν τὸ σφοδρὸν τοῦ νοσήματος. ἔν τε ταῖς ἰσχυροτάταις ὀδύναις, οὐδὲν οἶδα μεῖζον βοήθημα τοῦ μέχρι λειποθυμίας ἐκκενῶσαι, διορισάμενος, εἴτε φλεβοτομεῖν, εἴτε καθαίρειν ἄχρι λειποθυμίας προσήκει, καθότι δεδήλωται ἐν τοῖς περὶ φλεβοτομίας ὑπομνήμασι.

Ἐν τοῖσιν ὀξέσι πάθεσιν ὀλιγάκις καὶ ἐν ἀρχῇσι τῇσι φαρμακείῃσι χρέεσθαι, καὶ τοῦτο προεξευκρινήσαντας ποιέειν.

Ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηκε πέπονα φαρμακεύειν καὶ κινέειν μὴ ὠμὰ, μηδὲ ἐν ἀρχῇσιν, ἢν μὴ ὀργᾷ, τὰ δὲ πολλὰ οὐκ ὀργᾷ. νῦν δὲ καὶ ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς μόνας τῶν ὀξέων νοσημάτων, ἐγχωρεῖ ποτε κάθαρσιν ποιήσασθαι συμφέρουσαν, ἐδίδαξεν ἡμᾶς. ἐν μὲν γὰρ τοῖς χρονίοις ἀεὶ χρὴ τὸν πεπασμὸν ἀναμένειν. ἐν δὲ τοῖς ὀξέσιν, ὅταν ὀργᾷ, καὶ κατ᾽ ἀρχὴν οἷόν τε φαρμακεύειν, καὶ αὐτὸ τοῦτο ἔγραψε μετὰ πολλῆς εὐλαβείας καὶ περισκέψεως. ὅθεν μοι δοκεῖ ὁ Ἱπποκράτης καλῶς προσθεῖναι τὸ, καὶ τοῦτο προεξευκρινήσαντας ποιέειν. εἴτε γὰρ προδιασκεψαμένους ἐπιμελῶς, εἴτε προπαρασκευάσαντας τὸν ἄρρωστον, εἴτε τὴν ἐνδεχομένην εὐκρίνειαν ἀναμείναντας, εἴτε καί τινα τούτων εἴτε καὶ πάντα σημαίνει τοὔνομα, τὴν εὐλάβειαν αὐτοῦ, τὴν περὶ τὰς τοιαύτας καθάρσεις, ἐνδείκνυται σαφῶς. κίνδυνος γὰρ οὐ μικρὸς ἐν ὀξεῖ νοσήματι κακῶς φαρμακεῦσαι. τῷ πάντα μὲν τὰ καθαίροντα φάρμακα θερμὰ ταῖς δυνάμεσιν εἶναι. δεῖσθαι δὲ τὸν πυρετὸν, ᾗ πυρετός ἐστι, κατὰ τὸν ἑαυτοῦ λόγον, οὐχ ὅπως τῶν θερμαινόντων καὶ ξηραινόντων, ἀλλὰ τῶν ἐναντιωτάτων αὐτοῖς, τουτέστι τῶν ὑγραινόντων τε καὶ ψυχόντων. οὐκοῦν οὐδ᾽ αὐτῆς ἕνεκα τῆς πυρώδους θερμασίας ἡ κάθαρσις ἡμῖν παραλαμβάνεται, ταύτην γὰρ ἴσμεν ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτῇ βλαπτομένην, ἀλλὰ τῶν ἐργαζομένων αὐτὴν ἕνεκα χυμῶν. χρὴ τοίνυν μείζονα τὴν ὠφέλειαν ἐκ τῆς τῶν λυπούντων χυμῶν κενώσεως γίγνεσθαι τῆς βλάβης, ἣν ἐξ ἀνάγκης βλάπτεται τὸ σῶμα πρὸς τοῦ καθαίροντος φαρμάκου. ἔστι δὲ ἡ ὠφέλεια μείζων ἐὰν ἀλύπως τε καὶ πᾶς ὁ βλάπτων καὶ λυπῶν ἐκκενωθῇ χυμός. ἵνα δὲ τοῦτο γένηται, πρῶτον μὲν δεῖ προσκέψασθαι εἰ ἐπιτηδείως ὁ κάμνων ἔχει πρὸς τὴν τοιαύτην κάθαρσιν, οἱ γὰρ ἐξ ἀπεψιῶν πολλῶν ἢ γλίσχρων ἢ παχέων ἐδεσμάτων, ὡσαύτως δὲ καὶ οἷς ὑποχόνδρια διατεταμένα πεφύσηται, ἢ ὑπερβαλλόντως ἐστὶ θερμὰ καὶ πυρρώδη τὰ οὖρα, καί τις αὐτόθι τῶν σπλάγχνων φλεγμονὴ, πάντες οὗτοι πρὸς τὰς καθάρσεις ἀνεπιτήδειοι. χρὴ τοίνυν ἀπεῖναι τε ταῦτα καὶ τοὺς χυμοὺς ὡς ἐνὶ μάλιστα τοῦ κάμνοντος ὀργουστάτους.

εὐρουστάτους εἶναι. τουτέστι λεπτοὺς, καὶ ἥκιστα μετέχοντας γλισχρότητός τινος. ἀναπεπταμένους τε τοὺς πόρους δι' ὧν ἡ κάθαρσις μέλλει γενέσθαι, καὶ μηδὲ μίαν ἔμφραξιν ἔχοντας. ταῦτα γὰρ καὶ ἡμεῖς προπαρασκευάζομεν, ἐπειδὰν μέλλωμεν καθαίρειν τινὰ, καὶ τοῦτ' ἔστιν αὐτὸ τὸ ὑφ' Ἱπποκράτης εἰρημένον ἐν ἐκείνῳ τῷ ἀφορισμῷ.

Τὰ σώματα χρὴ ὅκου τις βούλεται καθαίρειν, εὔροα ποιέειν.

Ἀλλ' ἔν γε τοῖς ὀξέσι νοσήμασι, κατ' ἀρχὰς εὐθὺς ἤτοι περὶ τὴν πρώτην ἡμέραν, ἢ οὐκ ἔξω τῆς δευτέρας μελλόντων ἡμῶν χρῆσθαι ταῖς καθάρσεσιν, ὅταν ὀργᾷ τὴν τοιαύτην παρασκευὴν, οὐκ ἐγχωρεῖ γενέσθαι. πλὴν εἰ μὴ ἄρα τις ἀξιοίη καιρὸν μελίκρατον δοῦναι πιεῖν, ἐναφεψήσας ὑσσώπου τι, ἢ ὀριγάνου, ἢ τραγοριγάνου, ἢ θύμου, ἢ γλήχωνος, ἤ τινος τῶν οὕτως λεπτυνόντων χυμοὺς, ὥστ' εὐλόγως εἶπεν ὀλιγάκις ἐν τοῖς ὀξέσι νοσήμασι κατ' ἀρχὰς ἔσεσθαι χρείαν ἡμῖν φαρμακείας, τῷ μήτε πολλάκις ὀργᾶν ἐν ἀρχῇ τοὺς λυποῦντας χυμοὺς, μήτ' εἰ καί τι τούτων ὑπάρχει τοῦ νοσοῦντος ἐπιτηδείου πρὸς τὴν κάθαρσιν ἔχοντα. ἀλλὰ μηδὲ καιρὸν ἡμῖν παρέχοντος τοῦ νοσήματος, ἐπιτήδειον αὐτὸν παρασκευάσαι.

Ἢν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρωνται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσι. τὰ δ' ἐναντία δυσχερῶς.

Φανερῶς οὗτος ὁ ἀφορισμὸς ἐν ἐκείνῳ περιέχεται καθ' ὃν ἔλεγεν ἐν τῇσι ταραχῇσι τῆς κοιλίας καὶ τοῖσιν ἐμέτοισι, τοῖσι αὐτομάτως γινομένοισιν, ἢν μὲν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρωνται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσιν. ἢν δὲ μὴ, τἀναντία. ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον τοῦ βιβλίου περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ γινομένων διελέγετο καθάρσεων, καὶ σχεδὸν ἅπαντας εἴρηκε τοὺς ἀναγκαίους διορισμοὺς, οὐκ ὤκνησεν οὐδὲ τοῦτον προσθεῖναι τὸν ἀφορισμὸν, οὐδὲν μὲν διδάσκοντα νεώτερον, ἀναμιμνήσκοντα δὲ ὧν ἔμπροσθεν ἐν ἑτέρῳ χωρίῳ τοῦ βιβλίου περὶ τῶν αὐτομάτων κενώσεων, προειρήκει, πρὸς τῷ κἀνταῦθα συμπεπληρῶσθαι τὸν περὶ τῶν καθάρσεων ἅπαντα λόγον.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΦΟΡΙΣΜΟΥΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ β'.

Ἐν ᾧ νοσήματι ὕπνος πόνον ποιέει, θανάσιμον. ἢν δὲ ὕπνος ὠφελέῃ, οὐ θανάσιμον.

Ὅτι μὲν ὁ πόνος αὐτῷ βλάβην σημαίνει νῦν, εὔδηλον ἐκ τῆς ἀντιθέσεως. φησὶ γὰρ ἢν δ' ὕπνος ὠφελέῃ οὐ θανάσιμον, οὔσης δὲ διττῆς τῆς ἐξ ὕπνου βλάβης. τῆς μὲν κοινῆς, ὅταν ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῶν παροξυσμῶν ἃς ἐπισημασίας ὀνομάζουσιν, οἱ κάμνοντες κοιμηθῶσι. τῆς δ' ἰδίας ὡς ἐπί τινων νοσημάτων, ὅταν ἐν ἄλλῳ τινὶ καιρῷ, περὶ ταύτης αὐτὸν ἡγητέον λέγειν. ἐκείνη γὰρ οὔτε θάνατον, οὔτ' ἄλλο τι σημαίνει δεινὸν ἑπομένη τῇ φύσει τοῦ καιροῦ. συνδύουσι γὰρ εἰς τὸ βάθος τοῦ σώματος ἐν ταῖς τῶν παροξυσμῶν ἀρχαῖς, ἥ τε θερμασία πᾶσα, καὶ οἱ χυμοὶ, καθάπερ αὐτὸς ἐδίδαξε. καὶ μᾶλλον ἐφ' ὧν ἤτοι φρίκη τις, ἢ ῥῖγος, ἢ ψύξις, τῶν ἔξω μερῶν ἰσχυρὰ γίνεται, καὶ διὰ τοῦτ' αὐτοῖς χρονίζει τὰ συμπτώματα κοιμηθεῖσιν ἐν ταῖς ἀρχαῖς, καὶ μόγις εἰς τὴν ἀκμὴν οἱ πυρετοὶ παραγίνονται, καὶ εἰ δή τις εἴη φλεγμονὴ περὶ σπλάγχνων, εἰκότως αὔξεται. καὶ εἰ χυμοί τινες εἰς τὴν γαστέρα συρρέουσιν, οὐχ ὁμοίως πέττονται, καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις ὕπνοις, ἀλλὰ πολλῷ πλείους γίνονται, διαμένοντες ἄπεπτοι. διὰ ταῦτά τοι καὶ παρακελευόμεθα τοῖς κάμνουσιν ἐγρηγορέναι τηνικαῦτα, τὴν ἀπὸ τῆς ἐγρηγόρσεως εἰς τὰ ἐκτὸς φορὰν τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ αἵματος, καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς θερμασίας ἀντιτάττοντες, ὡς μέγιστον ἴαμα τῇ κατὰ τὰς ἐπισημασίας ἐπιγινομένῃ πρὸς τὸ βάθος αὐτῶν φορᾷ. διὸ καὶ φαίη ἄν τις οὐκ ἀλόγως μὲν αὐτὰς τὰς βλάβας ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ γίγνεσθαι τῇ φύσει τοῦ παροξυσμοῦ, κωλυομένας δὲ ὑπὸ τῆς ἐγρηγόρσεως. ἐπειδὰν δὲ καὶ ταύτης στερηθῶσιν οἱ κάμνοντες, ἐναργεστέραν ἴσχειν τὴν βλάβην, οὐχὶ τῷ προσέρχεσθαί τινα διὰ τὸν ὕπνον ἑτέραν βλάβην, ἀλλὰ τῷ τὴν ἐκ τῆς ἐγρηγόρσεως ὠφέλειαν ἀπογίνεσθαι. οὗτος μὲν οὖν ὁ λόγος ἐπιδείκνυσι, μηδὲ μίαν ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῶν παροξυσμῶν βλάβην ἐξ ὕπνου γινομένην, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο μόνον ἀπουσίαν ὠφελείας. ὁ δ' ἕτερος λόγος ὁ καὶ τοῖς ὕπνοις συγχωρῶν ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ βλάβην ἐργάζεσθαι, τὴν διδασκαλίαν φησὶ γίνεσθαι νῦν Ἱπποκράτει ἀπὸ τῶν ἐν ἄλλοις καιροῖς ὑπνούντων, οἷς ἀκολουθεῖ τοὐναντίον ἐναργής τις ὠφέλεια. καὶ μάλιστα ὅταν ἐν ταῖς παρακμαῖς γενηθῶσιν. ὠφελοῦσι μὲν γὰρ ἐναργῶς ἐνίοτε καὶ κατ' αὐτὰς τὰς ἀκμὰς γινόμενοι. καί ποτε καὶ τοῖς τῶν ἀναβάσεων τῶν γινομένων ἐν τοῖς ἐσχάτοις ὅσαι συνάπτονται ταῖς ἀκμαῖς, ἀλλ' ἡ πασῶν ἐναργεστάτη τῶν ὠφελειῶν, ἐν ταῖς παρακμαῖς γίνεται. καὶ τοίνυν καὶ βλάπτοντες, ἧττον μὲν ὀλέθριοι, κατά γε τὴν ἀκμήν εἰσι, καὶ τὴν αὔξησιν τοῦ παροξυσμοῦ, μάλιστα δ' ἐν ταῖς παρακμαῖς ὀλέθριοι γίνονται. ἐν ᾧ γὰρ ἕκαστον ὠφελιμώτατόν ἐστιν, ἐὰν πρὸς τῷ μηδὲν ὠφελεῖν ἔτι καὶ βλάπτῃ, θάνατον εἰκότως δηλώσει. βλάβαι δ' ἐξ ὕπνων εἰσὶν αἱ ταῖς ὠφελείαις ἐναντίαι, τό τε τὸν πυρετὸν, ἢ μὴ λύεσθαι πρὸς αὐτῶν, ἢ καὶ παροξύνεσθαι, καὶ τὸ τὰς ὀδύνας ἐπιτείνεσθαι, καὶ τὰ ῥεύματα πλείω γίνεσθαι, καὶ τὰς φλεγμονὰς αὐξάνεσθαι. τινὲς δὲ

καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς ὕπνους φθέγγονται παρακοπτικῶς. καὶ ἢν ἐξεγείρωνται μέχρι πολλοῦ παραπαίουσι. ἐνίοις δὲ ἀρχὴ κώματος ἐν τῷ ὕπνῳ γίνεται, καὶ μόγις ἀνίστανται νυττόμενοι. συμβαίνει δὲ ταῦτα πάντα διὰ τὴν τῶν χυμῶν κακοήθειαν. οὓς ὅταν μὲν ἰσχυρότερον ᾖ τὸ ἔμφυτον θερμὸν ἡμῶν, ἐκπέττει κατὰ τοὺς ὕπνους. ὅταν δὲ ἀσθενέστερον, ἐνικήθη μὲν ὑπ' ἐκείνων. βαρύνεται δ' ὑπ' αὐτῶν τὰ σπλάγχνα. καὶ τοῖς εἰρημένοις ἁλίσκεται παθήμασιν ὁ ἄνθρωπος. αὐτὸς γάρ τοι ὁ Ἱπποκράτης βούλεται τὸν μὲν ἐγρηγορότα, ἔξωθεν θερμότερον εἶναι. τὸν δὲ καθεύδοντα, ἐναντίον, διδάσκων ἡμᾶς ὥσπερ καὶ ἄλλοις πολλοῖς τῶν φυσικῶν ἔδοξε, κατὰ τὰς ῥοπὰς τῆς ἐμφύτου θερμασίας, ἐγρήγορσίν τε καὶ ὕπνον γίνεσθαι. καὶ τοίνυν εἰκότως ἐπειδὰν ἐν τοῖς σπλάγχνοις ἀθροισθὲν τοῦτο, μὴ περιγίνηται τῶν νοσοποιῶν αἰτίων, ὄλεθρον σημαίνει. περιγινόμενον μέν τοι, οὐδέπω βεβαίας ἐστὶν ἀσφαλείας σημεῖον, πλὴν εἴ τις ὅσον ἐπὶ τούτῳ τῷ παύειν φάσκοι σωθήσεσθαι τὸν κάμνοντα καθ' ἑτέραν διάθεσιν ἀπολέσθαι δυνάμενον. εἰ γὰρ δὴ φθάνοι φλεγμονή τις εἶναι καθ' ὁτιοῦν τῶν κυρίων μορίων, δύσλυτος, ἐγχωρεῖ τὸν οὕτως ἔχοντα τεθνήξεσθαι, ὥστ' ἀσφαλέστερον μὲν εἰπεῖν, ὅταν ὑπὸ ὕπνου γίνεταί τις βλάβη, θανάσιμον εἶναι τὸ σημεῖον. ὅταν δ' ὠφέλεια, οὐ θανάσιμον. ὅτι δ' ὑπὸ ὕπνων γίνονταί τινες βλάβαι, κἀν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπών, ἐν τοῖς ὕπνοις πολλοὶ κωματώδεες ἦσαν καὶ παράφρονες. οἱ δ' ὑπὸ ὕπνου τοιοῦτοι ἐγίγνοντο.

Ὅκου παραφροσύνην ὕπνος παύει, ἀγαθόν.

Ἐὰν ἐφεξῆς ἀλλήλων εἴπωμεν ἀμφοτέρους τοὺς ἀφορισμούς, τοῦτόν τε καὶ τὸν προειρημένον, ὅλος ὁ λόγος γενήσεται τοιοῦτος. ἐν ᾧ νοσήματι ὕπνος πόνον ποιέει, θανάσιμον. ἢν δ' ὕπνος ὠφελέῃ, οὐ θανάσιμον, ὅκου γοῦν παραφροσύνην ὕπνος παύει ἀγαθόν. ἵνα δ' οἷον παραδείγματι τῶν κατὰ μέρος ἐν ἐπιφέρηται τῷ προειρημένῳ λόγῳ, τῷ καθ' ὅλου ὡς εἰ καὶ οὕτως εἶπεν. ὅκου ὀδύνην ὕπνος παύει, ἀγαθόν. ὅκου πυρετὸν ὕπνος παύει, ἀγαθόν. ὅκου γοῦν φλεγμονὴν παύει ὕπνος, ἀγαθόν. ἀλλ' ἠρκέσθη τὸ κινδυνωδέστερον εἰπεῖν νόσημα μόνον. ἐναργέστερον γὰρ ἡ τῶν καθ' ὅλου λόγων ἀλήθεια, διὰ τῶν τοιούτων ἐπιδείκνυται παραδειγμάτων.

Ὕπνος, ἀγρυπνίη ἀμφότερα μᾶλλον τοῦ μετρίου γινόμενα κακόν.

Ἐνίοις τῶν ἰατρῶν ἔδοξεν. ἡ μὲν ἀγρυπνία μᾶλλον τοῦ μετρίου γιγνομένη, κακὸν εἶναι καὶ σημεῖον καὶ αἴτιον. οὐ μήν γε ὁ ὕπνος. ἀεὶ γὰρ τοῦτον ἀγαθὸν εἶναι. καὶ μηδὲ γίνεσθαί ποτε μᾶλλον τοῦ μετρίου. τοὺς πολλοὺς δ' ἐξαπατᾶσθαι τὰς κωματώδεις διαθέσεις ἀρχομένας, νομίζοντας εἶναι ὕπνον μακρόν, ἀλλὰ μαθόντες οὗτοι παρ' ἡμῶν ὡς πρὸς τὸ τὸ δυσδιέγερτον ἔχειν, οὔπω κῶμα προσαγορεύεται, συγχωρήτωσαν ὕπνον ὀρθῶς ὀνομάζεσθαι μακρόν, ὅταν τῷ χρόνῳ μόνῳ ὑπερβάλλῃ τὴν κατὰ φύσιν συμμετρίαν, οὐδέπω τὸ δυσδιέγερτον ἔχων. γίγνεται δὲ ὁ τοιοῦτος ὕπνος, ἐπὶ ψύξει τοῦ πρώτου αἰσθητικοῦ, τουτέστι τοῦ ἐγκεφάλου. ἡ τις ψύξις ὅταν ἰσχυρὰ γένηται μετὰ μὲν ὑγρότητος μιχθεῖσα, τὰ ληθαργικὰ πάθη ποιεῖ. μετὰ δὲ ξηρότητος, τὰς καλουμένας καταλήψεις. οὕτω δὲ καὶ ἀγρυπνίαι γίνονται μὲν, διὰ θερμασίαν τοῦ πρώτου μορίου τῶν αἰσθητικῶν. ἀλλ' ἤτοι κατὰ δυσκρασίαν μόνην, ἢ καὶ χυμοῦ χολώδους πλεονάσαντος. αἱ δ' ἀποδείξεις ἁπάντων τῶν τοιούτων, ἐν ταῖς ἡμετέραις εἴρηνται πραγματείαις. νυνὶ δὲ ἀρκεῖ μόνα αὐτῶν λελέχθαι τὰ κεφάλαια. καθάπερ δὲ μόνον τὸν ὕπνον διὰ παντὸς οἴονται ἔνιοι σύμμετρον γίγνεσθαι, καὶ μηδέποθ' ὑπάρχειν ὕπνον ἄμετρον, οὕτως ἔνιοι πάλιν φασὶν ἀγρυπνίαν μηδέποτε γίγνεσθαι μετρίαν, ἀλλ' εἶναι τοὔνομα μόνης ἀμετρίας δηλωτικόν, ἐπιλελησμένοι τῆς τοῦ βίου συνηθείας. ὅτι καὶ κακὰ μέτρια λέγομεν ἐνίοτε τοῖς μεγάλοις ἀντιθέντες, οὕτω γοῦν καὶ ἀγρυπνίαν ἀκούειν χρὴ μετρίαν ἐν ἴσῳ τῷ μικράν.

Οὐ πλησμονή, οὐ λιμός, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν ἀγαθόν, ὅτι ἂν μᾶλλον τῆς φύσιος ᾖ.

Πάλιν οὗτος ὁ λόγος, ὥσπερ ὁ προγεγραμμένος ἀφορισμὸς ἐπὶ μιᾶς ὕλης, ὁ αὐτὸς ἐπὶ πασῶν ἀποφαίνεται. τῆς γὰρ ὑγείας συμμετρίας οὔσης, ἀνάγκης πάσας τὰς ἀμετρίας ὅσαι μὲν ἐπὶ πλεῖστον ἀποκεχωρήκασι τῆς συμμετρίας, ἤδη νοσήματα ὑπάρχειν. ὅσαι δ' οὐδέπω τὸ μέχρι πλείστου κέκτηνται, νοσημάτων ἐνδείκνυνται γένεσιν.

Κόποι αὐτόματοι, φράζουσι νούσους.

Οὐ τῆς ἐκ τῶν κινήσεων ἀμετρίας ὀνομάζειν ὁ κόποι, ἀλλὰ τῆς ἐγγινομένης διαθέσεως ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν, οὐ γινομένων γὰρ μνημονεύει κόπων, ἀλλὰ τῶν αὐτομάτων. ὅταν οὖν ἄνευ κινήσεως τοιαύτη γίνηται διάθεσις, οὐ κόπος ἁπλῶς, ἀλλὰ κόπος αὐτόματος ὀνομάζεται. τριῶν οὖν ὄντων κόπων ὡς ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς ἐδείξαμεν. ἑλκώδους. τονώδους. καὶ φλεγμονώδους τοῦ ἐκ τούτων συντιθεμένου. ὁ μὲν πρῶτος αὐτῶν, ὑπὸ κακοχυμίας. ὁ δὲ δεύτερος, ὑπὸ πλησμονῆς. ὁ δὲ τρίτος, ὑπ' ἀμφοτέρων ἅμα συνελθόντων πέφυκε γίνεσθαι. ἐδείχθη γὰρ οὕτω καὶ περὶ τούτων, ἐν τῇ τῶν ὑγιεινῶν πραγματείᾳ. εἰκότως οὖν οἱ αὐτόματοι κόποι, νόσους ἀπαγγέλλουσιν.

Ὁκόσοι πονέοντές τι τοῦ σώματος τὰ πολλὰ τῶν πόνων μὴ αἰσθάνονται, τουτέοισιν ἡ γνώμη νοσέει.

Πόνους εἴωθεν ὀνομάζειν ἐνίοτε τὰς διαθέσεις αὐτάς, ἐν αἷς ὀδυνώμεθα· κατὰ τοῦτο γοῦν ἔλεγεν ἐν ταῖς

ἐπιδημίαις

ἐπιδημίαις ἐν κρανῶνι. αἱ μὲν παλαιαὶ ὀδύναι, ψυχραὶ, αἱ δὲ νεαραὶ, θερμαί. οὐκ αὐτὰς δή που τὰς ὀδύνας θερμὰς καὶ ψυχρὰς ὀνομάζων, ἀλλὰ τὰς διαθέσεις ἐφ' αἷς γίνονται. καὶ νῦν οὖν ὡσαύτως εἴρηκε πόνους αὐτὰς τὰς διαθέσεις, ὅσαι μετ' ὀδύνης γίνεσθαι πεφύκασιν, ἐρυσίπελας δηλονότι καὶ φλεγμονὴν, καὶ τραῦμα. καὶ θλάσμα. καὶ ῥῆγμα, καὶ σπάσμα. καὶ πᾶν εἴ τι τοιοῦτον. ὧν ἐάν τινες ὑπάρχοντος ὁ κάμνων ἀναίσθητος ᾖ, τὴν γνώμην νοσεῖ. γνώμην δὲ λέγειν, ἢ διάνοιαν, οὐδὲν εἰς τὰ παρόντα διοίσει.

Τὰ ἐν πολλῷ χρόνῳ λεπτυνόμενα σώματα, νωθρῶς ἐπαναφέρειν. τὰ δ' ἐν ὀλίγῳ, ὀλίγως.

Τὰ μὲν γὰρ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ λεπτυνόμενα σώματα κενώσει τῶν ὑγρῶν καὶ τῶν πνευμάτων, οὐ συντήξει τῶν στερεῶν πέπονθε τοῦτο. τοῖς δ' ἐν πλείονι χρόνῳ λεπτυνθεῖσιν, ἐκτήκονται μὲν αἱ σάρκες. ἰσχνὰ δὲ γίνονται καὶ τὰ ἄλλα δι' ὧν ἥ τε πέψις τῶν ζώων ἐπιτελεῖται. καὶ ἡ ἀνάδοσις. καὶ ἡ ἐξαιμάτωσις. καὶ ἡ θρέψις. ὥστε οὐ δυνήσεται τοσαύτην κατεργάσασθαι τροφὴν, ὅσης δεῖται τὸ σῶμα, διὰ τοῦτ' οὖν ἐν χρόνῳ πλείονι χρὴ τὰ τοιαῦτα ἀναφέρειν, καὶ λεπτῶς, ὅπερ ὠνόμασε νωθρῶς. ἐφ' ὧν δὲ μόνα ἐκενώθη τὰ ὑγρὰ καὶ τὰ πνεύματα, ἐπὶ τούτων διὰ ταχέων ἀναφέρειν ἐγχωρεῖ, καὶ ἄκρως εὐθαρροῦντας* τῇ τῶν στερεῶν εὐρωστίᾳ. τὸ δ' ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ ἀφορισμοῦ, διχῶς γέγραπται. καὶ σημαίνει ταὐτὸν, ἄν τε ὀλίγῳ κατὰ δοτικὴν πτῶσιν γεγραμμένον ᾖ, ἄν τ' ἐπιρρηματικῶς ὀλίγως μετὰ τοῦ σ.

Ἢν ἐκ νούσου τροφὴν λαμβάνων τις μὴ ἰσχύῃ, σημαίνει ὅτι πλείονι τροφῇ τὸ σῶμα χρέεται. ἢν δὲ τροφὴν μὴ λαμβάνοντος τοῦτο γίνηται, χρὴ εἰδέναι ὅτι κενώσεως δεῖται.

Διὰ βραχυλογίαν καὶ συνήθειάν τινα λέξεως ὁποία καὶ νῦν ἔτι παρ' ἡμῖν ἐστὶν ἐν πολλαῖς τῶν κατὰ τὴν ἀσίαν πόλεων, ἀσαφὴς ὁ ἀφορισμὸς ἐγένετο. λέγειν γὰρ ἡμῖν ἔθος ἐστὶ μὴ λαμβάνειν μὲν τροφὴν τοὺς ἀνορέκτους, λαμβάνειν δὲ τοὺς ὀρεγομένους τε καὶ τρεφομένους ἄχρι κόρου. ὅσοι μὲν οὖν ὀρεγόμενοι καὶ τροφὴν δαψιλῆ προσφερόμενοι τὴν ὑγιεινὴν ἰσχὺν ἀδυνατοῦσιν ἀνακτήσασθαι, βαρύνονται μᾶλλον, οὐ τρέφονται πρὸς αὐτῆς. ὅσοι δ' οὐδὲ λαμβάνειν αὐτάρκως δύνανται, μοχθηροὺς ἔχουσι χυμοὺς, οὓς εἰ μὴ κενωθεῖεν, ἀδύνατον αὐτοῖς ἐστὶ τὴν ὑγιεινὴν ἰσχὺν ἀναλαβεῖν. ὁ δ' ἱπποκράτης, οὐ νῦν μόνον, ἀλλὰ κἀν τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ συγγράμμασιν, ὅταν μὲν ἀνάλογως ἀλλήλοις αὐξηθῶσιν οἱ χυμοὶ πάντες, αἵματος ἀφαιρέσει ποιεῖται τὴν βοήθειαν. ὅταν δ' εἷς τις ἐξ αὐτῶν πλεονάσῃ καθαρτικὸν ἐκείνῳ δίδωσι φάρμακον. ἅτε οὖν ταῦτα γινώσκων τε καὶ πολλάκις ἐν τοῖς ἑαυτοῦ συγγράμμασιν εἰρηκὼς, ὀρθῶς ἐπάγει τοὺς ἑξῆς ἀφορισμοὺς δύο περὶ τῆς αὐτῆς ἔτι διαθέσεως διδάσκων, περὶ ἧς καὶ κατὰ τὸν προκείμενον ἀφορισμὸν ἐδίδαξεν εἰπών. ἢν δὲ μὴ λαμβάνοντος τοῦτο γίγνεται εἰδέναι ὅτι κενώσεως δεῖται. καὶ τήν γε τάξιν τῶν ἐφεξῆς δυοῖν ἀφορισμῶν πεπλημμελῆσθαι νομίζω κατὰ τὰ πλεῖστα τῶν ἀντιγράφων. καὶ κάλλιον ἐν ἐκείνοις γέγραπται, καθ' ἃ ὁ πρότερος ἀφορισμὸς ἐξ αὐτῶν γέγραπται οὕτω. τὰ μὴ καθαρὰ σώματα ὁκόσῳ ἂν θρέψῃς μᾶλλον βλάψεις. ἵν' οὖν ὁ πᾶς λόγος ᾖ τοιοῦτος. ἢν δὲ μὴ λαμβάνοντος τοῦτο γίνηται, σημαίνει ὅτι κενώσεως δεῖται. τὰ γὰρ μὴ καθαρὰ σώματα ὁκόσῳ ἂν θρέψῃς, μᾶλλον βλάψεις. ἀλλ' ἡμεῖς τῇ κατὰ τὰ πλεῖστα τῶν ἀντιγράφων ἑπόμενοι τάξει, τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν οὕτω ποιησόμεθα.

Τὰ σώματα χρὴ ὅκου ἄν τις βούληται καθαίρειν εὔροα ποιέειν.

Οἱ μὲν οὖν πολλοὶ βούλονται εὔροα γίγνεσθαι τὰ σώματα, τῶν μὲν ἐμετηρίων φαρμάκων μελλόντων κενοῦσθαι διὰ τοῦ τῶν ἐμετηρίων ἐρεθισμοῦ. τῶν δ' ὑπηλάτων, διὰ τοῦ συνεχῶς ὑπάγεσθαι τὴν γαστέρα, καὶ διὰ τοῦτο τὴν διάθεσιν πᾶσαν ἑκατέροις. τοῖς μὲν, εἰς ὑπαγωγὴν γαστρὸς ἐπιτηδείαν παρασκευάζουσι. τοῖς δὲ, εἰς ἐμέτους. ἐγὼ δ' ἡγοῦμαι τὸν Ἱπποκράτην διδάσκειν ἡμᾶς νῦν οὐ τουτὶ τὸ σμικρὸν, ἀλλά τι μεῖζον ἕτερον, ὃ διὰ μακρᾶς πείρας ἡμεῖς ἐδιδάχθημεν οὕτως ἔχον. εἰ γάρ τις λεπτύνοι καὶ τέμνοι τοὺς παχεῖς καὶ γλίσχρους χυμοὺς ἐν τῷ σώματι, καὶ τοὺς πόρους δι' ὧν οὗτοι μεταλαμβάνονταί τε καὶ ἕλκονται πρὸς τῶν καθαρτικῶν φαρμάκων ἀναστομώσειεν, ἡ κάθαρσις ἀρίστη γίνεται κατὰ πάντα. τοῖς δὲ, τούτων μὲν ἀμελήσασιν. ἐμέτων δὲ καὶ γαστρὸς ὑπαγωγῆς προνοήσασιν, αἱ καθάρσεις δυσχερῶς ἀπαντῶσι. μετὰ στρόφων ἐνίοτε καί τινων ἰλίγγων, ἄσης τε τινὸς πολλῆς καὶ κακοσφυξίας. ἐκλύσεώς τε καὶ δυσκολίας. ἀλλ' ἡμεῖς γε τῇ λεπτυνούσῃ χρώμεθα ἀγωγῇ, περὶ ἧς ὅλον ἐστὶν ὑπόμνημα γεγραμμένον ἡμῖν. καὶ οὐδὲν οὔτε τούτων εἴωθε συμβαίνειν, αἵ τε κενώσεις ἁπάντων τῶν παρὰ φύσιν ἀλυπόταται, καὶ τάχισται γίνονται. διὰ τοῦτο τὸν Ἱπποκράτην φαμὲν τῷ λόγῳ προστεθηκέναι τὸ, ὅκου τις ἂν βούληται καθαίρειν, τὰ σώματα εὔροα ποιέειν. ὡς εἰ καὶ οὕτως εἶπεν. εἴτε καὶ δι' ἐμέτων, εἴτε καὶ δι' ὑπαγωγῆς γαστρὸς ἐθέλοις καθαίρειν, εὔρουν ὅλον ἐργασάμενος τὸ σῶμα, κάλλιστα ἂν οὕτω καθαρῇς. εὔρουν δ' ὡς εἴπομεν ἔσται, τῶν μὲν πόρων ἁπάντων ἀναστομωθέντων. τῶν δ' ὑγρῶν τμηθέντων καὶ λεπτυνθέντων, εἴ πού τι παχὺ καὶ γλίσχρον ὑγρὸν ᾖ κατὰ τὸ σῶμα.

Τὰ μὴ καθαρὰ τῶν σωμάτων ὁκόσον ἂν θρέψῃς, μᾶλλον βλάψεις.

Συνδιαφθείρεται γὰρ ἡ ἐπεισιοῦσα τροφὴ, τῇ προϋπαρχούσῃ κατὰ τὸ σῶμα κακοχυμίᾳ. ὥστ' αὐξάνεσθαι μὲν, αὐτῆς τὴν ποσότητα. φυλάττεσθαι δὲ, τὴν ποιότητα. καὶ μάλιστα γίγνεται τοῦτο, ὅταν ἡ γαστὴρ ἀναπεπλη-

σμένη μοχθηρῶν χυμῶν ἤ τινων. ὑφ' ὧν καὶ τὸ μικρὸν ἔμπροσθεν εἰρημένον σύμπτωμα, τοῖς ἀνακομιζομένοις ἐκ τῶν νοσημάτων συμβαίνει, τὸ μὴ δύνασθαι λαμβάνειν τροφάς.

Ῥᾷον πληροῦσθαι ποτοῦ ἢ σιτίου.

Ἐπειδὴ περὶ τῶν ἀναθρέψεως δεομένων ὁ λόγος αὐτῷ προείρητο, διὰ τοῦτο νῦν ἔγραψε τὰς διαφορὰς τῶν ὑλῶν, ὑφ' ὧν ἀνατρέφονται. γέγραπται δὲ καὶ ἐν τῷ περὶ τροφῆς ὧδε. ὁκόσοι ταχείης προσθέσιος δέονται, ὑγρὸν ἴημα ἐς ἀνάληψιν δυνάμεως, ἄριστον. ὅκου δὲ ἔτι ταχυτέρης, δι' ὀσφρήσιος. ἀκούειν δ' οὐχ ἁπλῶς χρὴ καθ' ἑτέρον βιβλίον. οὔτ' ἐκεῖ τὸ ὑγρὸν, οὔτ' ἐνταῦθα τὸ ποτὸν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν πεφυκότων τρέφειν ὑγρῶν καὶ ποτῶν. εἰ γὰρ ὁμοίως ταῦτα τοῖς στερεωτέροις τρέφει, πλεονεκτήσει τῷ τάχει. καθάπερ οἱ ταχύτεροι τῶν οἴνων. οἱ μὲν γὰρ ὑδατώδεις, ὀνομάζουσι δ' οὕτως τοὺς λευκοὺς καὶ λεπτοὺς ἰδεῖν ὕδατος, ὥσπερ τὴν ἰδέαν, εἰσὶν οὕτω καὶ τὴν δύναμιν. ὅθεν οὔρησιν μὲν κινοῦσιν, ἥκιστα δὲ τρέφουσιν. ὅσοι δὲ παχεῖς τ' εἰσὶ καὶ τὴν χρόαν ἐρυθροὶ, τροφιμώτατοι πάντων οἴνων εἰσὶν, ὑπάρχει δὲ τούτοις καὶ τὸ τάχιστα πληροῦν τὰ κεκενωμένα σώματα, καὶ διὰ τοῦτο προσθέσεως δεόμενα. ὅτι δ' ὑγρὰ τροφὴ καὶ μάλισθ' ὅταν φύσει θερμὴ ὑπάρχει ἀνατρέφει, πρόδηλον τοῖς ἐγνωκόσιν, ὅπως ἀνάδοσίς τε καὶ πέψις γίνεται.

Τὰ ἐγκαταλιμπανόμενα ἐν τῇσι νούσοισι μετὰ κρίσιν, ὑποστροφώδεα.

Καὶ οὗτος ὁ ἀφορισμὸς συνέζευκται τοῖς προειρημένοις. εἰρηκὼς γὰρ ὁ Ἱπποκράτης ἢν ἐκ νόσου τις τροφὴν λαμβάνων μὴ ἰσχύῃ, σημαίνει ὅτι τὸ σῶμα πλείονι τροφῇ χρέεται. ἢν δὲ τροφὴν μὴ λαμβάνοντος τοῦτο γίγνεται, σημεῖον ὅτι κενώσεως δεῖται. καὶ διὰ τοῦτο περὶ τῶν κενώσεων ἐφεξῆς διελθὼν, ἀποδείκνυσι τὴν αἰτίαν τοῦ δεῖσθαι κενώσεως τοὺς ἀνορέκτους μετὰ νόσον. ὡς εἰ καὶ οὕτως ὁ πᾶς εἴρηται λόγος αὐτῷ. ἢν δὲ μὴ λαμβάνοντος τοῦτο γίνεται, σημαίνει ὅτι δεῖται κενώσεως. τὰ γὰρ ἐγκαταλιμπανόμενα μετὰ κρίσιν, ὑποστροφώδεα. δηλονότι τὰ λείψανα τῶν μοχθηρῶν χυμῶν, ἐγκαταλιμπανόμενα κέκληκεν, ἅπερ ἀνάγκη σηπόμενα τῷ χρόνῳ, πυρετοὺς ἀνάπτειν. ἐπειδὴ πᾶν ὑγρὸν ἀλλότριον τῆς τοῦ περιέχοντος αὐτὸ σώματος φύσεως, οὔτε τρέφειν ἐκεῖνο πέφυκε, καὶ λοιπὸν ἐξ ἀνάγκης ἔχει, τὴν εἰς σηπεδόνα μεταβολήν. ὅταν δὲ καὶ θερμὸν ᾖ τὸ χωρίον, ἐν ᾧπερ ἂν ἠθροισμένον ὑπάρχει, τότε δὴ μάλιστά τε καὶ τάχιστα σήπεται.

Ὁκόσοισι ἡ κρίσις γίνεται τουτέοισιν ἡ νὺξ δύσφορος ἡ πρὸ τοῦ παροξυσμοῦ, ἡ δ' ἐπιοῦσα εὐφορωτέρη ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.

Ἡ μὲν κρίσις ὀξύῤῥοπός ἐστιν ἐν νόσῳ μεταβολὴ πρὸς ὑγείαν ἢ θάνατον. γίγνεται δὲ τῆς φύσεως διακρινούσης ἀπὸ τῶν χρηστῶν τὰ μοχθηρὰ, καὶ παρασκευαζούσης πρὸς τὴν ἔκκρισιν. εἰκότως οὖν ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ταραχῇ δυσφοροῦσι καὶ μᾶλλον καταφανὴς ἡ δυσφορία γίνεται κατὰ τὰς νύκτας, ἐν ταύταις γὰρ ἡμῖν ἔθος ἐστὶ κοιμᾶσθαι. διακοπτομένων οὖν τῶν ὕπνων ὑπὸ τῆς ταραχῆς, ἐναργῶς ἡ δυσφορία διαγινώσκεται. καίτοι τῆς ἡμέρας ὁμοίαν ἐχούσης ταραχὴν, ἐπειδὰν ἡ μετ' αὐτὴν νὺξ ἔχῃ τὴν κρίσιν. τὸ δ' ἐπὶ τέλει τοῦ ἀφορισμοῦ γεγραμμένον, ἡ δ' ἐπιοῦσα εὐφορωτέρη ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, κατὰ τὰ πολλὰ τῶν ἀντιγράφων οὐ φέρεται. βούλεται δ' ἡμᾶς διδάσκειν, ὡς ἡ μετὰ τὴν κρίσιν νὺξ εὐφορωτέρα τῆς προηγουμένης ἐστὶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, διὰ τὸ τῶν κρίσεων τὰς πλείους, εἰς ἀγαθὸν τελευτᾶν. ἴσμεν γὰρ ὡς τῶν νοσούντων οἱ σωζόμενοι, πλείους εἰσὶ τῶν ἀποθνησκόντων. πλὴν εἰ μή ποτε λοιμώδης ἡ κατάστασις γενηθείη.

Ἐν τῇσι τῆς κοιλίης ῥύσεσιν, αἱ μεταβολαὶ τῶν διαχωρημάτων ὠφελέουσιν. ἢν μὴ ἐπὶ πονηρὰ μεταβάλλῃ.

Αἱ μεταβολαὶ τῶν διαχωρημάτων πολλὰς ἰδέας ἐκκενοῦσαι χυμῶν, ἀκριβέστερον ἐκκαθαίρουσι τὸ σῶμα. πλὴν εἰ μὴ συντήξεως καὶ σηπεδόνος ἔχοιεν σημεῖα. περὶ ὧν ἐν τῷ προγνωστικῷ διῆλθεν αὐτὸς, ἔνθα καὶ λιπαρῶν, καὶ δυσωδῶν ἐμνημόνευσε, καὶ κακόσμων.

Ὅκου φάρυγξ νοσέει, ἢ φύματα ἐν τῷ σώματι ἐκφύεται. σκέπτεσθαι χρὴ τὰς ἐκκρίσιας. ἢν γὰρ χολώδεες ἔωσι, τὸ σῶμα ξυννοσέει. ἢν δὲ ὅμοιαι τοῖσιν ὑγιαίνουσι γίνωνται, ἀσφαλὲς τὸ σῶμα τρέφειν.

Δύο λόγους ἀλλήλοις ἀντιτιθεὶς, ἐν ἑκατέρῳ παραλέλειπται τὸ συνεμφαινόμενον τῷ λόγῳ. ὥστε τοῦ λείποντος ἑκατέρῳ προστεθέντος, ἡ σύμπασα λέξις ἐστὶ τοιαύτη, ὅκου φάρυγξ νοσέει, ἢ φύματα ἐν τῷ σώματι γίνεται, σκέπτεσθαι χρὴ τὰς ἐκκρίσιας. ἢν γὰρ χολώδεες ἔωσι, τὸ σῶμα συννοσέει. καὶ οὐκ ἀσφαλὲς τρέφειν αὐτό, ἢν δ' ὅμοιαι τοῖς ὑγιαίνουσι γίνονται, οὔτε ξυννοσέει τὸ σῶμα, καὶ ἀσφαλὲς τρέφειν αὐτό. διὰ τί δέ μοι δοκεῖ πεῖσαι ἑαυτὸν ὁ Ἱπποκράτης οὕτως ἀποφήνασθαι, καὶ δὴ φράσω. τῶν ζώων ἡ φύσις ἐστὶν ὅτε τοὺς ἐν τοῖς κυρίοις μορίοις μοχθηροὺς χυμοὺς ἐκκενοῦσα. τινὰς μὲν, δι' οὔρων. ἢ ἐμέτων. ἢ τῆς κάτω γαστρὸς, ἐκκρίνει. τινὰς δ' ἔξωθεν μὲν, ὡς ἐπὶ τὸ δέρμα. κενῶσαι δ' οὐ δυναμένη διὰ τὸ πάχος, ἀποτίθεται ταύτῃ. φύματά τε ἐν τῷ σώματι οὕτω γίνεται. πολλάκις δὲ ἥ τε φάρυγξ ὑποδεχομένη τοὺς ἐκ τῆς κεφαλῆς καταρρέοντας χυμοὺς, ἐνοχλεῖται. σκεπτέον οὖν ἐστὶ τηνικαῦτα καὶ διοριστέον εἴτε σύμπαν ἤδη τὸ περιττὸν ἡ φύσις ἀποτίθεται τοῖς πεπονθόσι μορίοις, εἴτ' ἐστὶν ἔτι καθ' ὅλον τοῦ ζώου τὸ σῶμα μοχθηρῶν χυμῶν περιουσία.

ρουσία. δῆλον δ' ἔσται τοῦτο, ταῖς ἐκκρίσεσιν. εἰ γὰρ ὅλως ἡ φύσις ὥρμησεν ἐκκαθαίρειν τὸ σῶμα, χολώδεις αὗται φανοῦνται. διότι καὶ τὰ φύματα θερμανθέντος αἵματος ὑπὸ τοῦ πικροχόλου χυμοῦ γίγνεσθαι πέφυκε. καὶ δηλονότι πρότερον καθάραι, οὐ τρέφειν χρὴ τὰ τοιαῦτα σώματα. τὰ γὰρ μὴ καθαρὰ σώματα ὁκόσῳ ἂν μᾶλλον θρέψῃς, μᾶλλον βλάψεις. εἰ δ' ὅμοιαι τοῖς τῶν ὑγιαινόντων αἱ ἐκκρίσεις εἶεν, ὑγιαῖνον ἐνδείκνυται τὸ ὅλον σῶμα, καὶ κίνδυνος οὐδεὶς ἐστὶ τρέφειν αὐτό.

Ὅκου λιμὸς, οὐ δεῖ πονέειν.

Λιμώττειν ἐκείνους φαμὲν, ὅσοι δι' ἀπορίαν σιτίων, εἰς ἄκρον ἥκουσι πείνης. οὕτως οὖν καὶ ὁ Ἱπποκράτης αὐτὸς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν, εἶπεν. ἐν Αἴνῳ ὀσπριοφαγέοντες ἐν λιμῷ, σκελέων ἀκρατέες ἐγένοντο. ἤδη μέντοι καὶ πᾶσαν τὴν σφοδρὰν ἔνδειαν τῶν σιτίων, εἰ καὶ χωρὶς ἀπορίας κατὰ προαίρεσιν ἢ πρόσταγμα γένοιτο, λιμὸν ὀνομάζειν εἴωθεν. ὅταν οὖν εἴπῃ τοῖσιν ὑγρὰς ἔχουσι τὰς σάρκας, λιμὸν ἐμποιέειν, λιμὸς γὰρ τὸ σῶμα ξηραίνει. καὶ ἐπειδὰν ἐν τῷ προγνωστικῷ. ἐπανέρεσθαι χρὴ, μὴ ἠγρύπνηκεν ὁ ἄνθρωπος ἢ τὰ τῆς κοιλίας ὑποκεχωρηκότα ἐξυγρασμένα εἴη ἰσχυρῶς. ἢ λιμῶδές τι ἔχει αὐτόν. ἐπὶ τῆς τῶν σιτίων ἐνδείας φέρει τοὔνομα. καὶ νῦν δὴ οὕτως εἴρηκεν. ὅκου λιμὸς, οὐ δεῖ πονέειν. ὡς εἰ καὶ οὕτως εἰρήκει τοῖς μὴ μέλλουσιν ἐσθίειν, μὴ δὲ πόνον τινὰ προσφέρειν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. πόνον δὲ νῦν ἀκούειν χρὴ τὴν σφοδρὰν κίνησιν, ἥνπερ καὶ γυμνάσιον, ὀνομάζουσιν. οὕτω γοῦν ἔλεγεν αὐτὸς, πόνοι σιτίων ἡγείσθωσαν. ἔστιν οὖν ὁ λόγος αὐτῷ κοινῶς ὑγιαινόντων τε καὶ νοσούντων. ὑγιαίνουσί τε γὰρ οὐ χρὴ προστάττειν γυμνάσια, ἅμα ταῖς ἀσιτίαις. ἐπί τε τῶν νοσούντων, μηδὲ μίαν σφοδρὰν κίνησιν ἐπάγειν τῷ σώματι σὺν ἀσιτίᾳ. μήτε φλεβοτομοῦντα. μήτε καθαίροντα. μήτε ἐμέτοις κενοῦντα. μήτε τρίψει χρώμενον πολλῇ, μήθ' ὅλως ἰσχυρᾷ κινήσει, ἢ ἀλλοιώσει τοῦ σώματος. ἐπὶ γὰρ ταῖς τοιαύταις κινήσεσιν ἁπάσαις ὅταν ἄνευ τροφῆς γένωνται, καταλύεσθαι πέφυκεν ἡ δύναμις. ἄν τε ὑγιαίνωσιν, ἄν τε νοσῶσιν οἱ ἄνθρωποι. πεφρόντικε δ' ἀεὶ μεγάλως ὁ Ἱπποκράτης τοῦ φυλάττειν ἐρρωμένην τὴν τὰ ζῷα διοικοῦσαν δύναμιν. ἐάν τε οὖν κατὰ τὸν ἑνικὸν ἀριθμὸν εἴπωμεν, δύναμιν, ἄν τε κατὰ τὸν πληθυντικὸν δυνάμεις, οὐ διοίσει. καὶ τοῦτο κατὰ τὸ περὶ τῆς τροφῆς αὐτὸς εἶπε, δύναμις μία. καὶ οὐ μία. κατὰ μὲν τὸ γένος δηλονότι ἐμφαίνων μίαν εἶναι τὴν δύναμιν. ἰδέας δὲ πλείους ἔχειν.

Ὅκου ἂν τροφὴ παρὰ φύσιν πλείων ἐσέλθῃ, τοῦτο νόσον ποιέει, δηλοῖ δὲ ἡ ἴησις.

Ὁ καθ' ἕτερον ἀφορισμὸν ἔφη καθόλου, τοῦτο νῦν ἐφ' ἑνὸς εἴδους διδάσκει. καθόλου μὲν γάρ ἐστιν, ὁ τοιοῦτος λόγος, οὐ πλησμονὴ, οὐ λιμὸς, οὐδ' ἄλλο οὐδὲν ἀγαθὸν, ὅ τι ἂν μᾶλλον τῆς φύσεως ᾖ. ὁ δὲ νῦν ἡμῖν προκείμενος ἀφορισμὸς, ὑπὲρ ἑνὸς ἀποφαίνεται πράγματος, τῆς πλησμονῆς. ἡ γὰρ πλείων τροφὴ τῆς τοῦ σώματος φύσεως ὀνομάζεται πλησμονή. πρός τι μὲν οὖν ἀεὶ τὸ πλέον. ἀλλ' ἔν γε τοῖς ἡμετέροις σώμασι διττόν. ἓν μὲν, ὡς πρὸς τὴν τῶν ἀγγείων εὐρυχωρίαν. ἕτερον δὲ, ὡς πρὸς τὴν διοικοῦσαν ἡμᾶς φύσιν, ὑπὲρ οὗ νῦν διδάσκων ἡμᾶς ὁ Ἱπποκράτης, ἔφη τὴν πλείονα τροφὴν εἶναι παρὰ φύσιν, ἵνα μήτε τοὺς ἐμπεπλησμένους εἰς τοσοῦτον σιτίων ὡς διατετάσθαι τὴν γαστέρα πάντως ὑπολαμβάνωμεν ἐκ τούτου βλαβήσεσθαι, μήτε τοὺς ἐνδεὲς ἔχοντας αὐτῆς τὸ κύτος, ὀλίγα δὲ προσενηνέχθαι, καὶ πάντως πέψαι καλῶς αὐτὰ, καὶ γὰρ τοὺς προτέρους ἐγχωρεῖ πέψαι τὰ πεπληρωκότα τὴν κοιλίαν, εἰ ῥωμαλέαν αὐτὴν ἡ φύσις ἔχει. καὶ τοὺς δευτέρους ἀπεπτῆσαι, δι' ἀρρωστίαν. καὶ μάλισθ' ὅταν εὔπεπτα μὲν οἱ πρότεροι. δύσπεπτα δ' οἱ δεύτεροι τὰ σιτία, προσενηνεγμένοι τύχωσιν. οὕτω δὲ καὶ ἐπὶ τῆς ἀναδοθείσης τροφῆς ἡ αἱματοῦσα δύναμις, ἀνάλογον τῇ πεττούσῃ κατὰ τὴν γαστέρα. ποτὲ μὲν, ὑπ' ἀρρωστίας οὐκ ἀλλοιοῦσα τὸν εἰς τὰς φλέβας ἀναδοθέντα χυμὸν, κἂν εἰ σύμμετρος εἶναι δοκῇ. ποτὲ δὲ τὸν τούτου πολλαπλάσιον ἑτοίμως αἱματώσει, διά τε τὴν ἑαυτῆς ῥώμην, καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα τοῦ χυμοῦ. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ τρίτη τροφὴ ἥνπερ δὴ καὶ κυριώτατα λέγομεν τροφὴν, ἡ προστιθεμένη τοῖς τοῦ ζῴου μορίοις, ὡς πρὸς τὴν δύναμιν, ἤτοι πλείων ἢ οὐ πλείων εἶναι λεχθήσεται. καὶ ἤτοι πεφθήσεται καλῶς καὶ θρέψει, ἢ οὒ καὶ κατὰ τοῦτο ἤτοι κρατηθήσεται πρὸς αὐτῶν. ἢ μὴ κρατουμένη διαφθαρήσεται καὶ νόσον γεννήσει. μία μὲν οὖν ἐξήγησις αὕτη. τὸ πλέον ὡς πρὸς τὴν διοικοῦσαν δύναμιν τὰ ζῷα ἀκουόντων ἡμῶν. ἑτέρα δὲ τὸ κατὰ ποιότητα παρὰ φύσιν, ἀληθὴς καὶ αὕτη. φέρεται γὰρ ἕκαστον μόριον ἐξ οἰκείας αὐτῷ τροφῆς. ἣν ὀρθῶς ἂν εἴποιμεν εἶναι κατὰ φύσιν ἑαυτῷ. ἐὰν οὖν ποτε εἰς αὐτὸ παραγένηται χυμός τις, ἑτέρῳ μὲν μορίῳ κατὰ φύσιν. ἀλλότριος δὲ καὶ παρὰ φύσιν ἐκείνῳ, μοχθηρὸν μὲν τὸ τοιοῦτον, οὐ μὴν πάντως γε καὶ νόσος ἀκολουθήσει, βραχείας αὐτῷ ὑπαρχούσης. ὅπου γὰρ οὐδὲ τὰ διαφθείρειν ἡμῶν τὸ σῶμα δυνάμενα φάρμακα. μανδραγόρας. καὶ μήκων. καὶ κώνειον. ἄνευ ποσότητος, οἷά τε βλάπτειν ἐστὶν ἤπου γε τοιοῦτος χυμὸς ὃς πρὸς τῷ μὴ διαφθείρειν ἔτι καὶ τρέφειν ἕτερα μόρια δύναται. τὴν ἀρχὴν γὰρ οὐδ' ἂν ὠνόμασε τροφὴν αὐτὸν εἰ μὴ τοιοῦτος ἦν, ὥσπερ ἐστὶν εἴ τι πόματος μέν τι βραχὺ διὰ τοῦ στομάχου κατενεχθὲν, εἰς τὴν γαστέρα τύχοι, τῆς δὲ πινομένης ὑγρότητος, ὀλίγιστον μὲν εἰς τὸν πνεύμονα διὰ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, οὔτ' ἂν ἡ γαστὴρ ὅσον ἐπὶ τούτῳ νοσήσῃ, οὔτε ὁ πνεύμων, οὕτως ἔχει καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ τὰ λοιπὰ μόρια τροφῆς. καὶ μὲν δὴ καὶ τρίτη τις ἐξήγησις εἴρηται πρός τινων, ἀκούειν ἡμᾶς ἀξιούντων τὸ παρὰ φύσιν, ἀντὶ τοῦ μεγάλως καὶ ὑπερβαλλόντως. ὡς εἰ καὶ οὕτως εἶπεν ὅκου ἂν τροφὴ πλείων ὑπερβαλλόντως εἰσέλθῃ, τοῦτο νόσον ποιεῖ. τὴν γὰρ ὀλίγον ὑπερβάλλουσαν τοῦ συμμέτρου μηδέπω δύνασθαι νόσον ποιεῖν, ἀλλ' ἔτι φυλάττειν τὸ σῶμα κατά γε τὸ τῆς ὑγιείας πλάτος. ἀληθὲς μὲν οὖν καὶ τοῦτο, χρὴ γὰρ τὴν μέλλουσαν ἐργάσασθαι νόσον τροφὴν, οὐ μικρῷ τινὶ τῆς ἀκριβοῦς συμμετρίας ὑπερέχειν, ἀλλ' οὐκ ἔστιν ἔθος τούτου ἕνεκα διορίζεσθαι τὸν λόγον. εἰώθασι γὰρ αὐτὸ

μόνον ἀποφαίνεσθαι τὸ γένος· ἔγκαυσιν· ἢ ψύξιν· ἢ κόπον· ἀπεψίαν τε καὶ φθορὰν χυμῶν. ἴσα τὲ καὶ
τοιαῦτα νοσοποιεῖν φάσκοντες, ὡς ἡμῶν ἑκάστω τῶν εἰρημένων συνεπινοούντων ἀξιόλογον ποσότητα. κα-
τὰ τὸν αὐτὸν οὖν τρόπον καὶ τὴν πλείονα τροφὴν νοσοποιεῖν λέγουσιν, ἄνευ τοῦ προσθεῖναι τὸ πλῆθ.
συνωσκόντων ἡμῶν ὡς ἐπὶ σφαγμῆς μοῖρα. τε. τὸ πλεῖον ἢ τοῦ συμμέτρου, νόσον οὐδέ πω δύναται κα-
τασκευάζειν, ἀλλὰ πολλαπλασιαζομένη τε καὶ αὔτη ποτὲ, ποιήσει νόσον. ἐκ γὰρ τοῦ γένους ἐστὶ μία τῶν κα-
τεργαζομένων αἰτίων τὰς νόσους. κατὰ ταῦτα μὲν οὖν ἡ τρίτη τῶν ἐξηγήσεων, ἢ καὶ ὅτι μάλιστα ἀληθής
ἐστι, πορρωτέρα μοι δοκεῖ τοῦ τῶν παλαιῶν ἔθους ὑπάρχειν μετὰ καὶ τοῦ βιαίως ἐξηγήσασθαι τῆς πα-
ρὰ φύσιν φωνῆς τὸ σημαινόμενον. ἡ δ' ἐπὶ τέλει τοῦ ἀφορισμοῦ προσγεγραμμένη λέξις ἔνθα φησὶ, δηλοῖ δὲ
ἡ ἴησις, ἄμεινον ἂν εἶχε μετὰ καὶ τοῦ, καὶ, συνδέσμου γεγραμμένη κατὰ τόνδε τὸν τρόπον. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ ἴη-
10 σις. οὐ γὰρ δὴ μόνον γε ἡ ἴησις δηλοῖ τὸ τὴν τροφὴν ἔνθα ἂν εἰσέλθῃ πλείω νοσοποιεῖν, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ πράγμα-
τος φύσις συνενδείκνυται, συνεπιμαρτυρούσης αὐτῇ, καὶ τῆς ἰάσεως. ἐν ἁπάσαις γὰρ ταῖς τέχναις τοῖς
καλῶς ἐπινοουμένοις, καὶ ἡ ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως μαρτυρία προσέρχεται. τίς οὖν ἐστιν αὕτη κατὰ τὸν προ-
κείμενον λόγον; ἡ ἐπὶ ταῖς κενώσεσιν ἴασις τῶν λυπούντων χυμῶν. ἥν τινα καὶ Ἡρόφιλος ἐν τῇ τειχό-
νῳ καλουμένῃ σημειώσει παρέλαβεν. εἰ γάρ τις ἐσθίων μὲν πλείω, τῶν συνήθων. ἤτοι δ' ἴσα τοῖς ἔμπρο-
σθεν, ἢ ἐλάττω γυμναζόμενος, βαρυνθείη τε τὸ σῶμα, καὶ ζωὴν ἐρυθρὰν, καὶ ὄγκῳ τῶν βλεφάρων ἄρξηται
πυρέττειν, οὐκ ἂν ἀλόγως τις αὐτὸν ἀπὸ πλήθους νοσῆσαι νομίζῃ. εἰ τοίνυν καὶ κενωθεὶς, ὠφεληθείη, βε-
βαίωσις καὶ παραχρῆμα τῆς περὶ τοῦ πλήθους γενήσεται δόξης, θάρσος τε πρὸς τὸ πάλιν ἐπὶ τῶν αὐτῶν
παραγένηται ὡσαύτως κενῶσαι, μὴ περιμείναντας τὴν τῶν ἐμπειρικῶν τήρησιν, ἣν αὐτοὶ τῶν πλειστάκις ἐπὶ
τοῖς αὐτοῖς ὡσαύτως ἀποβαινόντων εἶναί φασιν, ἴσως μὲν οὖν καὶ προσέκειτο κατὰ τὸν ἀφορισμὸν, ὁ καὶ σύνδεσμος
20 εἶτά τις ὡς περιττὸν, ἀφεῖλεν αὐτόν. ἴσως δὲ καὶ ἐξ ἀρχῆς αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης, ἁπλῶς ἔγραψε. χωρὶς τοῦ καὶ
συνδέσμου, δηλοῖ δὲ ἡ ἴησις, ὡς εἰ καὶ οὕτως εἰρήκει. τοῖς γὰρ προειρημένοις, οὕτως ἔχουσιν ὡς εἴρηται.
τουτέστι τροφῆς πλείονος παρὰ φύσιν ἐν τῷ σώματι περιεχομένης, ἐπειδὰν κενώσεως προσαχθείσης ὀνή-
μενοι ὠφεληθείη, δῆλον ἐστὶν ὡς εἰς νόσον ἧκει διὰ τὸ πλῆθος τῆς τροφῆς. ὅτι δὲ κένωσιν μὲν, ἁπλῶς εἴω-
θε λέγειν ὁ Ἱπποκράτης, ὅταν ὁμοτίμως ἅπαντες οἱ χυμοὶ κενῶνται, κάθαρσιν δὲ ὅταν οἱ μοχθηροὶ κα-
τὰ ποιότητα, μεμνῆσθαι χρὴ, καὶ ὅτι ἡ νῦν ἴασις ἀπὸ κενώσεως, οὐ καθάρσεως ἐστὶ γινομένη, μαρτυρεῖ
τῇ περὶ τοῦ πλήθους δόξῃ. κένωσις δ' ὁμοτίμως ἁπάντων τῶν χυμῶν, ἡ μὲν ἀκριβεστάτη, διὰ φλεβοτο-
μίας ἐστὶν, ἐγγὺς δ' αὐτῆς, ἥ τε ἀποσχαζομένων τῶν σφυρῶν ὥσπερ ἡμῖν εἴθισται. καὶ ἡ διὰ γυμνασίων.
ἢ τρίψεων. ἢ λουτρῶν. καὶ προσέτι κατὰ συμβεβηκὸς ἡ διὰ ἀσιτίας. κατὰ συμβεβηκὸς δ' εἶπον, ὅτι
μὴ δι' ἑαυτῆς ἡ ἀσιτία κενοῖ, καθάπερ ἕκαστον τῶν προειρημένων. ἀλλ' ἡ μὲν κένωσις γίνεται, τῷ φυσικῷ τρό-
30 πῳ τῆς διαπνοῆς, μὴ δὲ μιᾶς δὲ ἀντὶ τῶν κενωθέντων εἰσενεχθείσης τροφῆς, ἐναργῶς τηνικαῦτα φαίνεται
ἡ πρότερον λανθάνουσα. ταυτὶ μὲν οὖν αὐτάρκη πρός γε τὴν ἐξήγησιν τοῦ ἀφορισμοῦ. ὅς τις δὲ βούλεται τὸν
περὶ πλήθους λόγον, ἀκριβῶς ἀναλέξασθαι, βιβλίον ἔχει γεγραμμένον ὑφ' ἡμῶν, ἐν ὅλον, ὃ δὴ καὶ
περὶ πλήθους ἐπιγέγραπται. νυνὶ δ' ἀρκεῖ τό γε τοσοῦτον ἔτι προσθεῖναι τοῖς εἰρημένοις, ὡς ἄρξασθαι μὲν
δύναται τὸ πρὸς τὴν δύναμιν πλῆθος, ἄνευ τοῦ διεφθάρθαι. μεῖναι δ' οὐ δύναται, χρηστὸν, ἀνάγκη γὰρ πᾶ-
σα, μεταβαλεῖν αὐτὸ κατὰ ποιότητα, καὶ διαφθείρεσθαι τοῦ χρόνου προϊόντος. ἀλλὰ κἂν τοῦτο γίνεται,
μέχρι τοσούτου πλῆθος αὐτὸ καλέσομεν, μέχρι περ ἂν ἐπὶ τῇ κενώσει τοῦ περιττοῦ τὸ λοιπὸν δύνηται
γίνεσθαι χρηστὸν. ὁποῖον γὰρ κατὰ τοὺς ὀξυνομένους οἴνους συμβέβηκε, τοιοῦτόν τι καὶ κατὰ τὴν ἀλλοίω-
σιν τοῦ αἵματος. ἔστι δὲ τὸ συμβαῖνον ἐπὶ τῶν οἴνων, τοιόνδε. τελέως μὲν ὀξεῖς γενηθέντες, οὐκέτ' εἰς τὴν τοῦ
οἴνου φύσιν ἐπανέρχονται. βραχεῖαν δέ τινα ποιησάμενοι ῥοπὴν, ὡς ὀξύνεσθαι μὲν, ὄξος δ' οὐδέπω γεγο-
40 νέναι, πολλοὶ πολλάκις ἀνεκτήσαντο τὴν πρότερον φύσιν. οὕτως ἔχει κἀπὶ τοῦ αἵματος, καὶ γὰρ καὶ τοῦτο, με-
γάλης μὲν τῆς διαφθορᾶς γενομένης, οὐκέτ' ἐπανέρχεται πρὸς τὸ κατὰ φύσιν. ἐπὶ βραχὺ δὲ συμβάσης, ἐπειδὰν
τὸ περιττὸν ἀποκενωθῇ, τὸ κατάλοιπον ἀνακτᾶται, τὴν ἑαυτοῦ φύσιν. καὶ δὴ καὶ καλεῖν ἔθος ἐστὶ τὴν τοιαύ-
την διάθεσιν, οὐ διαφθορὰν, ἀλλὰ πλῆθος. ἐκείνης ὡς ἔφην μόνης ὀνομαζομένης διαφθορᾶς ἥτις ἂν οὕτως
ἀξιόλογον ἔχει τὴν εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐκτροπὴν ὡς μηκέθ' ὑπὸ φύσεως δύνασθαι πεττομένης χρηστὸς γίνε-
σθαι χυμός.

Τῶν τρεφόντων ἀθρόως καὶ ταχέως ταχεῖαι καὶ αἱ διαχωρήσιες γίνονται.

Ταχέως μὲν τρέφειν ἀκουστέον εἰρῆσθαι πρὸς αὐτοῦ, τὰ μετ' ὀλίγον χρόνον τῆς προσφορᾶς εὐθέως τρέφοντα
κατά γε τὴν ἑαυτῶν φύσιν. ἐξετάζεται δ' αὕτη κατά γε τοὺς ἀμέμπτως ὑγιαίνοντας. ἀθρόως δὲ τὰ μετὰ τὸ
50 ἄρξασθαι τρέφειν, ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πᾶσαν τὴν ἐξ αὐτῶν τροφὴν διδόντα τῷ σώματι. τὰ τοιαῦτα οὖν ὅσα ἐπὶ
τούτῳ μόνον τῷ τρέφειν ἀθρόως, καὶ διαχωρηθήσεται ταχέως. εἰ δ' ἤτοι δριμύτης τις αὐτοῖς ἐρεθίζουσα πρὸς
ἀπόκρισιν, ἢ γλισχρότης ὑπάρχει δι' ἣν ἐπὶ πλέον κατέχεται, τὰ μὲν, θᾶττον κατὰ τὴν διαχώρησιν ὁρμήσει. τὰ
δὲ, βραδύτερον τάχιστα μὲν οὖν καὶ ἀθροώτατα οἶνος τρέφει. βραδύτατα δὲ καὶ κατὰ βραχὺ βόειον κρέας. καὶ κο-
χλίαι. καὶ σπόνδυλοι θαλάττιοι. καὶ ἀκρίδες καὶ κάραβοι. καὶ ἀστακοί, καὶ συνελόντι φάναι, πάντα τὰ σκληρόσαρκα,
τῆς αὐτῆς ἐστι τούτοις φύσεως. καὶ σκληροὶ τυροί, καὶ τὰ τεταριχευμένα τῶν κρεῶν. καὶ φακοί, καὶ βολβοί. καὶ τὰ μέχρι
τοῦ σκληρωθῆναι τῶν ὠῶν ἀφεψημένα. ταυτὶ γὰρ πάντα μετὰ πολὺν χρόνον τοῦ προσαχθῆναι τρέφει κατὰ βραχὺ ἐν
μέρει δ' ἔστω σοι τοῦ τρέφειν ἤδη τὸ προσεννηνεγμένον, ἐν μὲν τοῖς σφυγμοῖς ἥ τε σφοδρότης καὶ τὸ μέγεθος. ἐν δὲ
ταῖς καθ' ὁρμὴν κινήσεσιν ἡ προστιθεμένη τοῖς τεθραμμένοις ῥώμη. μάλιστα δ' ἐξετάζειν αὐτὴν προσῆκον, ἐπὶ
τῶν

τῶν ἐκλελυμένων διὰ κένωσιν τινὰ αἰσθητὴν, ἢ διὰ κάματον, ἢ δι᾽ ἀσιτίαν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν προειρημένων ἁ-
πάντων αἱ κατὰ τὴν γαστέρα διαχωρήσεις βραδεῖαι γίνονται. τουτέστι μετὰ πολὺν τῆς προσφορᾶς χρόνον. ἐπὶ δὲ
τῶν ἐναντίων, ταχεῖαι. μάλιστα δ᾽ ἐναντίος ἁπάντων αὐτοῖς ἐστιν ὁ οἶνος ὡς εἴρηται τάχιστα φέρων. ἐφεξῆς δ᾽ αὐ-
τῶν κατὰ στοῖχον, ἀλλὰ περὶ ὧν ἐρῶ, πρῶτον γε περὶ τῶν οἴνων αὐτῶν διερχόμενος. οἱ μὲν γὰρ ὑδατώδεις
αὐτῶν, ἐλαχίστην τροφὴν τῷ σώματι διδόασιν. εἰσὶ δὲ οὗτοι, λευκοὶ μὲν τὴν χρόαν, λεπτοὶ δὲ τὴν σύστασιν. οἱ δὲ πα-
χεῖς καὶ κιρροὶ, πολὺ μὲν πλείονα τὴν τροφὴν τούτων διδόασι τῷ σώματι. ἀπολείπονται δὲ τῶν μελάνων
ἐς τοσοῦτον τροφῆς, ὅσον πλεονεκτοῦσιν εἰς τὸ ταχέως καὶ ἀθρόως φέρειν. ὅσοι δὲ λευκοὶ μὲν, ἀλλὰ παχεῖς
εἰσι ἀτροφώτεροι μὲν τοσοῦτον ὑπάρχουσιν, τροφιμώτεροι δὲ τῶν λεπτῶν τε καὶ λευκῶν. ἀλλ᾽ οὔτε ταχέως,
οὔτε ἀθρόως φέρουσιν. εἰς ὅσον δὲ ἐν τούτοις διαφέρουσιν, εἰς τοσοῦτον καὶ κατὰ τὴν διαχώρησιν. οἱ μὲν γὰρ
10 ὑδατώδεις, κατ᾽ οὖρα διαχωροῦσι τάχιστα, διὰ τὸ φθάνειν τάχιστα σχεδὸν ἀναλαμβάνεσθαι ὅλοι. τῶν
δ᾽ ἄλλων πάντων ὅσον ὑπάρχει τί κατὰ τὴν γαστέρα σαφὲς, ἀνάλογον τῷ χρόνῳ τῆς θρέψεως ἔχει τὴν
διαχώρησιν. οὕτω δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων συμβέβηκεν. ὁ μὲν γὰρ τῆς πτισάνης χυλὸς, οὐ μετὰ πολὺν
χρόνον τῆς προσφορᾶς φαίνεται φέρων, οὐ μὴν πολλὴν τροφὴν διδοὺς τῷ σώματι, καὶ ταύτην ἐν ὀλίγῳ
χρόνῳ παρέχων ἀθρόαν. ὁ χόνδρος δὲ οὔτ᾽ ὀλίγην, οὔτ᾽ ἀθρόαν, ἀλλ᾽ ἐν πολλῷ τε χρόνῳ, καὶ πολλὴν παρέχει τρο-
φήν. ὡσαύτως δὲ δηλονότι προσήκει τῇ συστάσει ἔχειν τὰ παραβαλλόμενα. καὶ μὴ τὸ μὲν, ἀκριβῶς εἶναι
ὑγρὸν, τὸ δὲ, ἄκρως ξηρόν. ἐπὶ μὲν οὖν τῆς πτισάνης καὶ χόνδρου καὶ πάντων τῶν τοιούτων ὅσα σκευάζου-
σιν ἐκ κέγχρων. ἢ κυάμων. ἢ τινῶν ἄλλων καρπῶν, ὁμοίως ἐχέτω τὰ παραβαλλόμενα, κατὰ τὸ ποιὸν τῆς συ-
στάσεως. ἐπὶ δὲ τῶν κρεῶν, ἰδία μὲν ἡ σύστασις ἑκάστου. παραβάλλεσθαι δὲ αὐτὰ χρὴ κατὰ τὸ ποιὸν τῆς σκευα-
σίας, ἢ ὀπτωμένων ἀμφοῖν, ἢ ἑψημένων ὡσαύτως. ἀφαιρείσθωσαν δὲ κατὰ τὴν σκευασίαν καὶ οἱ δακνώδεις χυ-
20 μοί, καθάπερ ἐπὶ κράμβης τε καὶ ὀσπρίων, εἰ μέλλεις ἀκριβῆ βάσανον αὐτῆς τῆς τρεφούσης οὐσίας λα-
βεῖν. ἡ δ᾽ ἀφαίρεσις τῶν χυμῶν, ἐκ τοῦ μετατίθεσθαι κατὰ τὴν ἕψησιν εἰς ἕτερον ὕδωρ ἐξ ἑτέρου γίνεται. ἐὰν οὖν
ἅπαντα ταῦτα διορισάμενος ἐξετάσῃς ἀκριβῶς, εὑρήσεις ὅσα μὴ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ φέρει. τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ, ἀθρόως.
καὶ μετ᾽ ὀλίγον χρόνον τῆς προσφορᾶς, τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ταχέως. τούτων καὶ τὴν διαχώρησιν ἐν τάχει γινομένην, ὅταν
γε ὡσαύτως ἔχουσιν ἀνθρώποις, δίδοται. καὶ τί καὶ τοῦτο ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων χρὴ προσδιορίσασθαι. τὰ δ᾽ ἐναν-
τίως ἔχοντα, βραδέως ὑποχωρεῖν. τὴν δ᾽ αἰτίαν τῶν γινομένων, μάθοις ἂν ἐκ τῶν ἀποδεδειγμένων ἐν τοῖς τῶν
φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν. ἡ γάρ τοι γαστὴρ ἀπολαύειν ἐνδείκνυτο τῶν σιτίων αὐτὴ πρώτως τὸν οἰκεῖον
ἐξ αὐτῶν ἕλκουσα χυμὸν, ἐναποτιθεμένη τε τοῖς ἑαυτῆς χιτῶσιν. εἶτ᾽ ἐπειδὰν τούτου κορεσθῇ τηνικαῦτα ἐκ-
πέμπει αὐτὰ πρὸς τὴν διαχώρησιν. ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ καὶ τὸ ἧπαρ ἐκ τῶν σιτίων ἕλκειν ἔδει, ἐπειδὰν ἐν-
δεῶς ἔχῃ τροφῆς. εἰ δὲ μὴ, χρῆσθαι τῇ προϋπαρχούσῃ. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, ἕλκειν αὖθις ἐκ τοῦ ἥπατος
30 ὅλον τὸ σῶμα, καθ᾽ ὃν ἂν χρόνον, καὶ τοῦτο ἀπορρεῖ τροφῆς. ὅθεν ἐφ᾽ ὧν ὅλον τὸ σῶμα κενόν ἐστι, μάλιστα ἄν τις
λάβοι τὴν πεῖραν τῶν ἀθρόως τε καὶ ταχέως τρεφόντων, οἷσπερ ὡς ἔφαμεν ὑπάρχει, καὶ τὸ πρὸς τὴν διαχώ-
ρησιν ἰέναι θᾶττον, ὅσον ἐπὶ τῷδε. τινὲς μέντοι τὴν ἐξ ὅλου τοῦ σώματος ἔφασαν κένωσιν, εἰρῆσθαι διαχώρη-
σιν. ἵνα ταυτὸν ᾖ τὸ νῦν διδασκόμενον, τῷ λελεγμένῳ κατὰ τὸ περὶ τροφῆς βιβλίον, ἔνθα φησὶν, ἢ δυσαλλοίωτος,
ἢ δυσεξανάλωτος ἢ εὐπρόσθετος, ἢ ἐξανάλωτος. ὅπερ ἀληθὲς αὐτὸ μέν ἐστιν. οὐ μὴν οἰκείως ἀκούσασθαί τε δοκεῖ τῇ
τῆς διαχωρήσεως προσηγορίᾳ. λέγεται γὰρ αὕτη μᾶλλον, ἐπὶ τῶν κατὰ γαστέρα μόνον δυνατὸν γε μὴν καὶ ἐπὶ τῶν
καθ᾽ ὅλον ἀκούειν αὐτὴν τὸ σῶμα. διαφέρει γὰρ ἢ ὑποχώρησιν ἢ διαχώρησιν εἰπεῖν. ἡ μὲν γὰρ ὑποχώρησις ἐπὶ τῶν κα-
τὰ τὴν γαστέρα μόνων λέγεται. κοινὸν δ᾽ ἀμφοῖν τὸ τῆς διαχωρήσεως ὑπάρχειν ἐγχωρεῖ ὄνομα. τὰ μὲν οὖν χοί-
ρεια κρέα καὶ ὅσα γλίσχρους καὶ παχεῖς ἔχει τοὺς χυμοὺς, ἐν χρόνῳ ποιεῖται τὴν ἐξ ὅλου τοῦ σώματος διαπνοήν,
λάχανα δὲ καὶ τῶν ἰχθύων οἱ πετραῖοι, καὶ ἁπλῶς ὅσα λεπτὸν ἔχει τὸν ἀναδιδόμενον χυμὸν, ἐν μὲν τῷ τά-
40 χει τῆς ἀναδόσεως, καὶ τῆς προσθέσεως πλεονεκτεῖ. μόνιμον δ᾽ οὐκ ἔχει τὴν φύσιν, ἀλλὰ διαπνεῖται ῥᾳδίως.

Τῶν ὀξέων νοσημάτων οὐ πάμπαν ἀσφαλέες αἱ προαγορεύσιες, οὔτε τοῦ θανάτου, οὔτε τῆς ὑγιείης.

Τὰ ὀξέα νοσήματα πρὸς τῷ κρίνεσθαι ταχέως, εὐθέως καὶ μέγεθος ἔχει. τοὺς γὰρ ἐφημέρους πυρετοὺς,
καίτοι ταχέως παυομένους, οὐ καλοῦσιν ὀξέα νοσήματα. διττὴ δέ ἐστιν ἡ τῶν ὀξέων νοσημάτων φύσις. ἢ γὰρ
ἐπὶ χυμοῖς μόνοις θερμοῖς οὐδένα τόπον ἐγκατειληφόσιν, ἀλλ᾽ ὁμοτίμως ἐν ἅπασι τοῦ ζώου τοῖς μορίοις γίνεσ-
θαι πεφυκόσιν, ἢ τόπου τινὸς πεπονθότος, ὡς ἐν πλευρίτιδι, καὶ περιπνευμονίᾳ, καὶ κυνάγχῃ. καὶ οἵ γε
πυρετοὶ τούτοις πᾶσιν, οἱ συνεχεῖς εἰσὶν ἐν τοῖς ὀξέσι νοσήμασι. σπάνια γὰρ τὰ χωρὶς πυρετῶν, ὁποῖα ἐστὶ
καὶ ἡ ἀποπληξία. τὰ δὲ χρόνια νοσήματα, διὰ χυμοὺς γίνεται παχεῖς καὶ γλίσχρους, καὶ ψυχροὺς, οὔτε
πεφθῆναι ῥᾳδίως δυναμένους, ἐμπλαττομένους τε καὶ σφηνουμένους ἐν τοῖς πεπονθόσι μορίοις. ὥς τε
50 καὶ σκιρρώδεις αὐτῶν μᾶλλον, ἢ φλεγμονώδεις εἶναι τὰς διαθέσεις. ὀλίγα δ᾽ ἐξ αὐτῶν γίνεται τὰ κα-
τὰ συμπάθειαν καὶ χωρὶς τόπου πεπονθότος, ἐν οἷς ὁμοτίμως ἁπασῶν τῶν φλεβῶν, ἤτοι μελαγχολι-
κοὺς ἢ φλεγματώδεις χυμοὺς ἐχουσῶν σηπομένους. ἐπὶ μὲν τούτων ἁπάντων ἔοικεν ὁ Ἱπποκράτης θαρρεῖν
ταῖς προγνώσεσιν. ἐπὶ δὲ τῶν ὀξέων, οὐχ ἁπάντων. ἀλλ᾽ ἔστιν ὅτε καὶ διαμαρτάνεσθαι τὴν πρόγνωσιν ὁμο-
λογεῖν. τοιοῦτον γὰρ ἐστὶ τὸ, οὐ πάμπαν, ἀπόφασις ὄν. τὸ γοῦν οὐ πάμπαν, τῷ οὐ παντελῶς ταυτὸν σημαίνει.
καὶ ἔστι τὸ, οὐ πάμπαν, ἴσον τῷ οὐκ ἐπὶ πάντων. ὅπερ ὅταν ὀλίγα τῶν πάντων ἐξαίρωσιν, ὀνομάζειν εἰώ-
θασιν. οἷον, οὐ πάντες ἄνθρωποι κακοί. δηλοῖ γὰρ ὁ τοῦτ᾽ εἰπὼν, ὀλιγοστοὺς εἶναι τοὺς ἀγαθοὺς, οὕτω γοῦν καὶ
νῦν ὁ Ἱπποκράτης ἐμφαίνει λέγων, οὐ πάμπαν ἀσφαλεῖς εἶναι τὰς προαγορεύσεις ἐπὶ τῶν ὀξέων, ὡς
ὀλιγάκις ποτὲ καὶ σφαλλομένου τοῦ ἰατροῦ. συμβαίνει δ᾽ αὐτὸ τοῦτο, διά τε τὴν ὀξύῤῥοπον ἐν κρίσει

μεταβολὴν, ἤ τις ἕπεται τῶν ἐργαζομένων αὐτὰ χυμῶν τῇ φύσει. καὶ διὰ τὸ μεταρρεῖν ἐνίοτε τοὺς λυποῦντας χυμοὺς, ἐξ ἑτέρων εἰς ἕτερα.

Ὁκόσοισι νέοισιν ἐοῦσιν αἱ κοιλίαι ξηραί εἰσι, τουτέοισιν ἀπογηράσκουσι ξηραὶ γίνονται, ὁκόσοισι δὲ νέοισιν ἐοῦσιν αἱ κοιλίαι εἰσι. τουτέοισι ἀπογηράσκουσι ὑγραίνονται.

Ὅτι μὲν ὡς τὸ πολὺ τοῦτο γίνεται, καὶ οὐ διαπαντὸς, ἐδήλωσεν αὐτὸς ἐν τοῖς κατωτέρω γράψας περὶ δὲ τὸν ἀφορισμὸν, ὁκόσοι τὰς κοιλίας ὑγρὰς ἔχουσι, νέοι μὲν ἐόντες, βέλτιον ἀπαλλάσσουσι, τῶν ξηρὰς ἐχόντων, ἐς δὲ τὸ γῆρας χεῖρον ἀπαλλάσσουσι. ξηραίνονται γὰρ ὡς ἐπιπολὺ ἀπογηράσκουσιν. ἀκουστέον δὲ δεῖ ξηρᾶς καὶ ὑγρᾶς κοιλίας, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς διαιτήμασιν, εἰ γάρ τις ἐν μὲν τῇ νεότητι, τῇ τῶν ἀλεξανδρέων χρῷτο διαίτῃ παρείχῃ τε καὶ πλεῖστα ἐσθίων, ἐπὶ πίνων τε ζύθον, ἐν δὲ τῷ γήρᾳ μηδὲν τούτων προσφέροιτο, φακὴν δὲ ἐσθίει, καὶ οἶνον αὐστηρὸν ἔτι πίνει, πῶς ἂν φαίημεν ὑπηλλάχθαι τούτῳ τὰ διαχωρήματα τῷ λόγῳ τῆς ἡλικίας, οὕτω δὲ καὶ ὁ μὲν κατὰ τὴν νεότητα, φακὴν ἐσθίων καὶ μέσπιλα, καὶ οἶνον αὐστηρὸν πίνων, ἐπὶ δὲ τοῦ γήρως, τῇ τῶν ἀλεξανδρέων χρώμενος διαίτῃ, συμμεταβάλλει ταῖς διαίταις, τὴν κατὰ τὴν διαχώρησιν, οὐκ ὀρθῶς ποιησόμεθα κρίσιν. ἀλλ' ὅταν ἁπάντων τῶν ἄλλων, οὐ μόνον τῶν κατὰ τὴν τροφὴν ὁμοίως πραττομένων ὑπηλλάχθαι τὰ κατὰ τὰς διαχωρήσεις, ἡ κρίσις ὀρθὴ γενήσεται τῶν ὑφ' ἱπποκράτους εἰρημένων, ὑπηλλαχθήσεται δὲ τὰ κατὰ τὰς διαχωρήσεις, ὅσον ἐπὶ τῇ φύσει τῶν ἡλικιῶν, κατὰ τὰς ἐν τῷ σώματι διαθέσεις ἀλλαττομένας, ὑφ' ὧν ἡ γαστὴρ ὑγροτέρα τε καὶ ξηροτέρα γίνεται. τίνες δὲ εἰσὶν αὗται, τῶν ζητουμένων δεῖ, καὶ οὕτω γε μακρὸν ἔσεσθαί μοι νομίζω τὸν λόγον, εἰ σὺν ταῖς οἰκείαις ἀποδείξεσι γράφειν αὐτὸν ἐπιχειρήσαιμι, ὡς θ' ἑνὸς ὅλου δεήσεσθαι βιβλίου. τοῦτο μὲν οὖν αὖθις ἔσται ποτὲ, νῦν δὲ διὰ βραχέων ἐρῶ τὰ κεφάλαια, συγχρησάμενος οἷς ἔν γε τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἀπέδειξα ὑπομνήμασι, καὶ τοῖς τῶν συμπτωμάτων αἰτίοις. ὑγροτέρα τοῦ συμμέτρου γίνεται ἡ γαστὴρ, ὅταν ἡ χυλωθεῖσα τροφὴ, κατ' αὐτὴν ἐνδεέστερον, ἀναδίδοται, ξηροτέρα δὲ πάλιν, τῆς κατ' αὐτὴν ὑγρότητος ἁπάσης εἰς τὸ ἧπαρ ἀναφερομένης. ἀλλὰ τὸ μὲν ἐνδεέστερον ἀναδίδοσθαι γίνεται, ποτὲ μὲν, πλείονα τροφὴν λαμβανόντων, ἢ ὅσης δεῖται τὸ ἧπαρ, ἔστι δ' ὅτε θᾶττον ἐπὶ τὴν διαχώρησιν ἰούσης αὐτῆς. τῆς μὲν γὰρ πλείονος ἀπολείπεται τὸ περιττὸν, ἐπειδὰν ἑλκύσει τὸ ἧπαρ, ὅσης δεῖται. τῆς δὲ ταχέως διεξιούσης, οὐ φθάνει τοσοῦτον ἕλκειν τὸ ἧπαρ, ὅσου δεῖται. θᾶττον δὲ ὑποχωρεῖται τὰ διαχωρούμενα. ποτὲ μὲν, διὰ τὸ πλῆθος τῆς καταρρεούσης εἰς τὴν γαστέρα χολῆς, ἐρεθιζούσης αὐτὴν εἰς ἀπόκρισιν, ἐνίοτε δὲ τῆς μὲν ἐν αὐτῇ τῇ γαστρὶ καθεκτικῆς δυνάμεως, ἀρρωστοτέρας γινομένης, τῆς δ' ἀποκριτικῆς ἐν ταύτῃ γε, καὶ τοῖς ἐντέροις ἰσχυρᾶς ὑπαρχούσης. πλειόνων μὲν οὖν ὀρεγόμεθα τοῦ σώματος τῆς γαστρὸς ἐνταῦθα γὰρ μάλιστα ἡ ὄρεξις δεῖ ψυχροτέραν τὴν κρᾶσιν ὑπάρχοντος, οὕτω δὲ καὶ τὸ ἧπαρ ἧττον ἕλκει διὰ ψυχρότητα. τὴν δὲ καθεκτικὴν ἡ γαστὴρ δύναμιν, ἀσθενεστέραν ἔχει δι' ὑγρότητα, καθάπερ δὴ καὶ τὴν προωστικὴν ἰσχυροτέραν διὰ ξηρότητα. γηρόντων οὖν ἐπειδὰν ψυχρότερον γένηται τὸ σῶμα, τὴν ἐν τῷ σώματι τῆς κοιλίας ὑγρότητα συμβαίνει γίνεσθαι ψυχρὰν ἐς τοσοῦτον, ὡς μεταπίπτειν εἰς ἀνορεξίαν, καὶ οὕτω ξηραίνεσθαι τὴν διαχώρησιν, ἐνδείᾳ τῶν προσφερομένων, ὡς πρὸς τὴν ἀνάδοσιν. οὕτω δὲ καὶ ὅσοι διὰ τὸ πλῆθος ἢ τὴν φύσιν τοῦ πικροχόλου χυμοῦ, τὴν κοιλίαν ὑγραίνονται, πρὸς τοὐναντίον μεταπίπτουσι, μηκέτι ἐν τῷ γήρᾳ τοῦ τοιούτου χυμοῦ πολλοῦ γινομένου. τοῖς μέντοι δι' ἀρρωστίαν τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως ὑγραινομένοις τὴν κοιλίαν, οὐχ ἅπασιν ἡ μετάπτωσις ἔσται, ἀλλὰ παρὰ τὸ ποσὸν τῆς συνεζευγμένης αὐτῇ θερμασίας. εἰ μὲν γὰρ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς εἴη ψυχροτέρα τὴν κρᾶσιν ἡ γαστὴρ εἰς ἀμετρίαν τῆς κατὰ ψυχρότητα δυσκρασίας ἐν τῷ γήρᾳ παραγινομένη, τὴν καθεκτικὴν δύναμιν ὁμοίως ἄρρωστον ἕξει. διὰ τὸ πᾶσαν ἄμετρον δυσκρασίαν ἐκλύειν τὰς ἐνεργείας. εἰ δ' οὐκ ἀκριβῶς εἴη θερμὴ μέχρι πλείστου τῆς ἡλικίας, ἰσχυρὰν ἕξει τὴν καθεκτικὴν ἐνέργειαν. ὡς ἂν μὴ δ' ἑτέραν ἴσχουσα τῶν δυσκρασιῶν ἀκριβῶς, μὴ δὲ τὴν κατὰ ξηρότητα. φύσει γὰρ ἦν ὑγροτέρα πάντως. ἢ οὐκ ἂν ἄρρωστον εἶχε τὴν καθεκτικὴν δύναμιν, μήτε τὴν κατὰ θερμότητα. τοῦτο γὰρ ὑπέκειτο. δῆλον οὖν ὡς ὀλίγου δεῖν ἅπασιν, οἷς ὑγρότεραι φύσει γαστέρες εἰσὶν, εἰς τοὐναντίον ἡ μετάπτωσις γίνεται γηράσκουσιν. οἷς δὲ ξηρότεραι, τούτοις ὑγρότεραι γενήσονται γηρῶσι, διὰ τὰς ἐναντίας κράσεις. ἤτοι γὰρ ὅταν ἐλάττονα τροφὴν προσφέρωνται τῆς κατὰ τὸ ἧπαρ δυνάμεως. ἢ δι' ἐξίκμασιν ἢ τὸ συρρέειν τῆς χολῆς εἰς τὴν κοιλίαν ὀλίγον, ἢ δι' ἀρρωστίαν τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως, ἡ διαχώρησις ἔσται ξηροτέρα. τούτων δὲ τὸ μὲν ἧττον ὀρέγεσθαι, καὶ θᾶττον ἐμπίπλασθαι, διὰ τὴν θερμότητα γίνεται τῶν ὀρεκτικῶν μορίων. τὸ δ' ἐξικμάζεσθαι τὴν τροφὴν ἤτοι συμμέτρως ἔχοντος ἐν τῇ κράσει τοῦ ἥπατος, ἢ καὶ βραχεῖ τινι θερμοτέρου τὴν κρᾶσιν ὑπάρχοντος. τὸ δ' ὀλίγην συρρεῖν εἰς τὴν γαστέρα χολὴν ὡς ἂν δηλονότι καὶ γινομένης ὀλίγης, ἐπὶ τῇ ψυχρότητι τοῦ σπλάγχνου συμβαίνει. ῥωμαλέα δ' ἡ καθεκτικὴ δύναμις γίνεται τοῖς νέοις, ἐπὶ τὸ ξηρότερον τῇ κράσει ῥέπουσιν. εἰκότως οὖν γηρόντων ἁπάντων τῶν προειρημένων, εἰς τἀναντία μετάπτωσις ἔσται. οἵ τε γὰρ ἀνόρεκτοι διὰ θερμότητα, προηκούσης τῆς ἡλικίας ὀρεχθήσονται πλειόνων, ἢ ὅσων δύναται κρατήσειν τὸ ἧπαρ. ὅσοις τε διὰ ξηρότητα σύμφυτον ἡ καθεκτικὴ δύναμις ἦν ἰσχυροτέρα, τούτοις γηρῶσιν ἀρρωστοτέρα γενήσεται, τῇ τῆς ξηρότητος ἀμετρίᾳ. καὶ διὰ τοῦθ' ἡ διαχώρησις ὑγρανθήσεται τῷ ταχύνειν τὴν διέξοδον τῶν σιτίων. ὅσοις δὲ, διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς χολῆς ἡ διαχώρησις βραδύνουσα τῷ πολυχρονίῳ τῆς διεξόδου τὸ πολὺ τῆς ὑγρότητος ἐξικμάζεται, δυνατὸν μὲν ἔτι μένειν τὴν αὐτὴν διάθεσιν, ἐγχωρεῖ δὲ καὶ διὰ ψύξιν ἄμετρον τοῦ ἥπατος, εἰς ἀρρωστίαν ἱκανὴν τῆς ἀναδόσεως ἀφικομένης, ὑγρὰ γίνεσθαι τὰ διαχωρήματα. ταῦτ' ἐν τῷ παρόντι περὶ τῆς αἰτίας εἰρήσθω μοι τῶν ἐν ταῖς ἡλικίαις μεταβολῶν, ὅσα ἴσχουσι διὰ ξηρότητα καὶ ὑγρότητα γαστρὸς, ἀσαφῆ διὰ βραχυλογίαν ἐσόμενα τοῖς μὴ προγεγυμνασμένοις ἐν οἷς εἶπον, ὑπομνήμασι

ὕστερον ποτὲ δι᾽ ὅλου βιβλίου σαφέστερον ὑπὲρ τῶν αὐτῶν εἰρήσεται. πρὸς μέν τοι τὴν ἐν τῇ τέχνῃ χρείαν,
ἱκανὸν καὶ τοῦτο μόνον ἐπίστασθαι, τὸ πρὸς Ἱπποκράτης εἰρημένον, ἄνευ τοῦ προσκεῖσθαι τὴν αἰτίαν.

Λ ιμὸν θώρηξις λύει.

Θώρηξιν οἴνου πόσιν αὐτὸς εἴωθεν ὀνομάζειν. ἐν γοῦν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου καὶ διαίτης, ὧδέ πως ἔγρα-
ψε. φανερὸν τε δὴ ὅτι τὰ διαιτήματα ἑκάστου ἡμῶν οὐκ αἴτιά ἐστιν ὅτι δι᾽ ἅπτεται πάντων ἡ νοῦσος ἑξῆς καὶ τῶν
νεωτέρων, καὶ πρεσβυτέρων, καὶ γυναικῶν, καὶ ἀνδρῶν, ὁμοίως καὶ τῶν θωρησσομένων, καὶ τῶν ὑδροποτεόντων.
ἐκ τῶν τοίνυν ἀντιθεῖναι τοῖς ὑδροποτέουσι τοὺς θωρησσομένους ἐδήλωσεν, ὅτι τοὺς οἰνοποτοῦντας ὀνομάζει θωρησσο-
μένους· ὥστε καὶ θώρηξις ἡ τοῦ οἴνου πόσις ὑπ᾽ αὐτοῦ λέγεται. ταύτην οὖν φησὶ λύειν, λιμόν. οὐ μὰ δία ἄπαξ ἐν
10 ἐνδείᾳ ὀνομάζων λιμόν, ὥστινες ὑπολαμβάνουσιν. οὐ μὴν οὐδὲ τὴν μετ᾽ ὀρέξεως, ἀλλὰ τὴν ἐπ᾽ αὐτῶν δὴ τοῦτο
πάθημα ἐχόντων ὄρεξιν σφοδρὰν καὶ ἄπαυστον σιτίων, ἣν ἔνιοι τῶν ἰατρῶν ὀνομάζουσι κυνώδη. τούτου γάρ τοι
τοῦ λιμοῦ, ἡ τοῦ οἴνου θώρηξις ἴαμά ἐστιν, οὐχ ὅς τις αὖ ἤτοι διὰ μακρὰν ἀσιτίαν, ἢ ῥύσιν γαστρὸς, ἢ αἱμοῤῥαγίαν, ἢ τι-
νὰ ἑτέραν κένωσιν ἦ γεγενημένος, οἱ μέν τοι διά τι τῶν τοιούτων ἐνδεεῖς, οὐχ ὅπως ἀγαθόν τι τῆς οἰνοποσίας ἀπο-
λαύουσιν, ἀλλὰ καὶ μέγιστα βλάπτονται σπασμοῖς καὶ παραφροσύναις ἁλισκόμενοι διὰ ταχέως, εἰ πρὸ τοῦ σι-
τία προσενέγκασθαι θωρηχθεῖεν. οἷς δέ ἐστι πάθος ὁ λιμὸς, ἴαμα τούτοις ἐστὶν, ἡ τοῦ οἴνου πόσις. οὐ τροφῆς πλῆθος
ἐπαγαγὼν οὕτως ἰασάμην ἐνίους τῶν ἀπαύστως λιμοκτονούντων οἶνον πίνειν διδοὺς ἀκρατῆ τῶν ἱκανῶς θερ-
μαινόντων. οὐ γὰρ δὴ οἱ στρυφνοὶ τῶν οἴνων, ἰῶνται τὸν τοιοῦτον λιμὸν, ὅτι μηδὲ θερμαίνουσιν. ἀλλ᾽ ὅσοι γε
κιῤῥοὶ τὴν χρόαν, ἢ ἐρυθροὶ, χωρὶς τοῦ στύφειν, οὗτοι μέγιστον ἴαμα τῶν τὴν κυνώδη καλουμένην ὄρεξιν ἐχόντων
εἰσί. χρὴ γὰρ αὐτοὺς ὅταν ἤδη τὸ ἄριστον ἀφίκωνται, πρῶτον μὲν διδόναι λιπαρὰ καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ἐλαιώδη τῶν
20 ἐδεσμάτων, καὶ τ᾽ ἄλλα δὲ πάντα, ἃ δι᾽ ἐλαίου πολλοῦ σκευάζονται. μάλιστα δὲ μηδὲν αὐστηρὸν, ἢ στρυφνὸν ἔστω. με-
τὰ δὲ ταῦτα, τῶν εἰρημένων οἴνων τινὰ, κἂν μηδέπω διψῶσι, κελεύειν προσφέρεσθαι. πραΰνεται μὲν τε αὐτοῖς
εὐθέως ὁ λιμὸς, ἤδη τῇ τοιαύτῃ διαίτῃ ἐν πλείονι δὲ χρόνῳ πραττόντων οὕτω, παύεται. καί μοι δοκεῖ τοῦτο μάλ-
λον ὁ Ἱπποκράτης ἐνδείκνυσθαι, κατὰ τὸν προκείμενον ἀφορισμόν. ἐπειδὴ γὰρ αἱ κυνώδεις ὀρέξεις ἤτοι διὰ δυ-
σκρασίαν μόνην τὴν ἤδη τὸ ψυχρότερον, ἢ διά τινας χυμοὺς ὀξεῖς γίνεσθαι πεφύκασιν ἀναποθέντας εἰς αὐτὸ
τὸ στόμα τῆς γαστρὸς. ἄμφω δ᾽ ἰᾶσθαι ταῦτα πέφυκεν ὁ εἰρημένος οἶνος, εἰκότως παύει τὰς κυνώδεις ὀρέξεις. ὅσοι
δ᾽ ἡγοῦνται τὸν καλούμενον βούλιμον εἰρῆσθαι λιμὸν νῦν ὑφ᾽ Ἱπποκράτους, ἀλλοτριώτερόν μοι δοκοῦσιν ἀκούειν τοῦ
λόγου. πρῶτον μὲν αὐτὶ γενικοῦ τε καὶ καθόλου, ποιοῦντες εἰδικόν τε καὶ κατὰ μέρος. εἶτα καὶ ψευδόμενοι κατάπτωσις
γάρ ἐστι δυνάμεως ὑπὸ τῆς ἔξωθεν ψύξεως ὁ βούλιμος. ἀρξάμενος μὲν ἀπὸ πείνης, οὐκ ἔτι δ᾽ ἔχων αὐτὴν συνοῦσαν.

Α πὸ πλησμονῆς ὁκόσα ἂν νοσήματα γένηται κένωσις ἰῆται, καὶ ὁκόσα ἀπὸ κενώσιος πλησμονὴ, καὶ τῶν ἄλ-
30 λων ἡ ὑπεναντίωσις.

Οὐκέτι γινόμενον ὑπὸ πλησμονῆς, οὐδὲ οὐκ ἔτι οὔσης αὐτῆς, ἔτι μένοι τοῦτο ἰᾶσεται κένωσις. ἀλλ᾽ ὅσα κα-
τὰ τὸν αὐτὸν γίνεται χρόνον ἐπιχειροῦμεν ἰᾶσθαι, κενώσεως χρῄζει. ὅτι μὲν οὖν πλῆθος ἐργάζεται νόσον,
ἔμπροσθεν εἴρηται. ὅτι δὲ ἡ ἴασις αὐτοῦ κένωσίς ἐστιν, οὐδὲ λόγου δεῖται. καθάπερ οὐδ᾽ ὅτι πάντων τῶν ποιούν-
των τὰς νόσους, ἡ ἐναντίωσις. οὐδὲ γὰρ ἐπινοῆσαι δυνατὸν ἄλλό τι παρὰ τοὐναντίον τῶν ποιούντων τὰς νόσους
αἰτίων. ὡς ἐπί γε τῶν νόσων αὐτῶν ἤδη γεγενημένων αὖθις ἐπισκεψόμεθα, καθάπερ γε καὶ περὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης
ἑπομένων αὐτοῖς συμπτωμάτων. ἀλλὰ νῦν γε περὶ τῶν ἔτι γινομένων ὁ λόγος ἐστὶ νοσημάτων. εὔδηλον οὖν ὡς ἅμα
τοῖς ποιοῦσιν αἰτίοις ἀναιρουμένοις, ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ αὐτὰ συναναιρεῖσθαι. τῶν ποιούντων δ᾽ αἰτίων ἡ ἀναίρεσις,
ὑπὸ τῶν ἐναντίων γίνεται. εἰ μὲν γὰρ τῷ ψύχειν τι νόσον ἐργάζοιτο, διὰ τοῦ θερμαίνοντος ἡ ἴασις. εἰ δὲ τῷ
40 θερμαίνειν, διὰ τοῦ ψύχοντος. οὕτω δὲ καὶ εἰ διὰ πλησμονὴν νόσος συνίσταται, τὸ τηνικαῦτα κενῶσαι χρὴ
τὴν πλησμονήν. ὥσπερ γε καὶ εἰ ὑπὸ κενώσεως, ἀναστρέφειν, ὅτι τάχιστα προσήκει. καί τι δοκεῖ τισὶν ὡς οὐδέ ποτε
ἐργάζεται κένωσις νόσον. ἡγοῦνται δ᾽ ὡς ἔοικεν οἱ τοιοῦτοι, μόνον τὸν πυρετὸν εἶναι νόσον. ὡς εἴ γε ἔγνωσαν, ὡς
ἅπασα διάθεσις ἐνέργειαν βλάπτουσα, νόσος ἐστὶ, καὶ ὡς αἱ σφοδραὶ δυσκρασίαι τὰς ἐνεργείας βλάπτουσιν, οὐκ
ἂν ἀμφισβήτουν περὶ τοῦ τὰς ἰσχυρὰς κενώσεις αἰτίας γίνεσθαι νόσων. αἷμα μὲν τε αὖτε διὰ μήτρας, αὖτε δι᾽ αἱμοῤῥοΐ-
δος, αὖτ᾽ ἐξ ἕλκους ῥυὲν δαψιλὲς, ἢ πάσας, ἢ τάς γε πλείστας ἐνεργείας, οἱ οὕτω παθόντες, βλάπτονται. τινὲς
δ᾽ ἐξ αὐτῶν οὐ μόνον ταῦτα πάσχουσιν, ἀλλὰ καὶ ὑδέροις ἁλίσκονται. μακραὶ δ᾽ ἀσιτίαι τοῖς φύσει πυρετωδέστερον
ἔχουσι τὸ θερμὸν, οὐ μόνον τὰς ἄλλας βλάβας, ἀλλὰ καὶ πυρετὸν ἐπιφέρουσιν. ὅσον μὲν οὖν ἀληθὲς ἅμα ἐστὶ καὶ
χρήσιμον, εἴρηται. προσθῶ μὲν δὲ αὐτῷ τι καὶ διὰ τοὺς ληροῦντας, οἷοί περ νεώτεροι εἰσὶ τῶν ἰατρῶν. ὑπὲρ ὀνο-
μάτων, μὲν ἐρίζοντες, οἰόμενοι δὲ, περὶ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ποιεῖσθαι τοὺς λόγους. οὗτοι τοίνυν εἰσὶν οἱ λέ-
50 γοντες, οὐκ εἶναι θεραπείαν τὴν ἀναίρεσιν τῶν ποιούντων τὰς νόσους αἰτίων, ἀλλὰ προφυλακήν. οἷς πρῶτον
μὲν ἐπιπληκτέον ἐστὶν, ὡς περὶ ὀνόματος ἐρίζουσιν. εἶθ᾽ ὅτι μηδὲ περὶ τούτου καλῶς. ἔνθα μὲν γὰρ οὐκ ἔστι τὸ ποιῆ-
σαν αἴτιον τὴν νόσον, ἐνταῦθα ἴασις μόνη τῶν γεγονότων ὑπολείπεται. ἔνθα δὲ οὐδέπω ποιεῖ τὸ ἐνυπάρχον
αἴτιον τῷ σώματι καθάπερ ἡ πληθώρα, τοῦτο προφυλακτικοῦ μέρους τῆς τέχνης ἐστὶν, ἡ τῶν τοιούτων αἰτίων
ἀναίρεσις. ὁπότε δ᾽ ἤδη ποιεῖ, μικτόν πώς ἐστι τὸ τοιοῦτον ἔκ τε προφυλακῆς καὶ θεραπείας. ὅσον γὰρ ἔμελλε
ποιήσειν, ἐκωλύθη γενέσθαι, καὶ τοῦτο ἐστὶ τοῦ προφυλακτικοῦ τῆς τέχνης. ὅσον δ᾽ ἤδη γέγονε τῆς νόσου, δεῖται
θεραπείας ἰδίας. ὅθεν ἐπειδὴ μικτὰ τὰ τοιαῦτα ἐστὶν ἔκ τε προφυλακῆς καὶ θεραπείας, ἴδιον οὐκ ἔχομεν
ὄνομα, καὶ διὰ τοῦτο ἄλλοτε ἄλλως αὐτὰ προσαγορεύουσιν οἱ ἰατροί, ποτὲ, μὲν, προφυλάττεσθαι λέγοντες. ὡς
μὴ τελειωθῆναι τὴν ὑπηργμένην ἤδη γενέσθαι νόσον. ἔστι δ᾽ ὅτε ἰᾶσθαι λέγοντες, ὡς ἤδη τῶν ὑπολυπτόντων

κινδύνους διηγημένων. ὅσα γὰρ ἐπ' αὐτῶν προσφέρεται φάρμακα, διττῶς ὀνομάζουσι· ποτὲ μὲν ἰάματα λύττης, ὡς εἰ καὶ τῆς γεννώσης αὐτὴν διαθέσεως ἐλέγοντο. ἐνίοτε δὲ οὐκ ἰάματα προσαγορεύουσιν, ἀλλὰ προφυλακτικὰ τῆς μελλούσης ἔσεσθαι λύττης.

Τὰ ὀξέα τῶν νοσημάτων κρίνεται ἐν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρῃσι.

Τὰ ὀξέα νοσήματα, μεγάλα τέ ἐστι καὶ πρὸς τὴν ἀκμὴν ἐπειγόμενα διὰ ταχέων. εἰκότως οὖν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ, καὶ τὰς μεταβολὰς ποιεῖται μεγάλας, ὅπερ ταὐτόν ἐστι τῷ κρίνεσθαι. τὰς γοῦν τοιαύτας μεταβολὰς ὅταν ἀθρόως ἐν νόσῳ γενηθῶσιν, αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ὀνομάζει κρίσεις. ἐνίοτε μὲν ἀθρόως ὑγιαζομένων τῶν νοσούντων, ἢ ἀποθνησκόντων. ἐνίοτε δὲ μεταβολήν τινα μεγάλην ποιησαμένων ἐπὶ σωτηρίαν, ἢ ὄλεθρον. οὐ μὴν παραχρῆμά γε σωθέντων, ἢ ἀποθανόντων. ὥστ' εἶναι δ. τὰς ὀξυῤῥόπους ἐν αὐτοῖς μεταβολάς, ἃς αὐτὸς ἐδίδαξεν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν εἰπών· ἐπὶ σωτηρίην, ἢ ὄλεθρον, ἢ ῥοπὴν, ἐπὶ τὸ ἄμεινον, ἢ τὸ χεῖρον. ὅτι δ' ἀνάγκη διὰ τὸ μέγεθος τῶν νοσημάτων, καὶ τὴν σφοδρότητα τῶν συμπτωμάτων, ἢ νικηθῆναι διὰ ταχέος τὴν δύναμιν, ὥστ' ἀπολέσθαι τὸν ἄνθρωπον, ἢ πρὸς τὴν τῶν λυπούντων ἔκκρισιν ὁρμήσασαν, εἰ μὴ κρατήσειεν ὧν προὔθετο, κρίσιν ἀγαθὴν. εἰ δὲ κρατηθείη, κακὴν ἐργάσασθαι, πρόδηλον παντί. διὰ τοῦτ' οὖν ἀδύνατον εἰς μακρὸν χρόνον ἐκπεσεῖν τὴν κρίσιν, ἐν τοῖς ὀξέσι νοσήμασιν. ὅρον οὖν ἐπὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων ὁ Ἱπποκράτης ἔθετο, τὸν τοῖν δυοῖν ἑβδομάδοιν χρόνον. ὡς ἔσχατον μὲν, οὐδενὸς προϊόντος. ἔμπροσθεν δὲ τῆς ιδ. πολλῶν κρίνεσθαι δυναμένων, καὶ γὰρ ἡ ια. καὶ θ. καὶ ζ. καὶ ἡ ε. πολλοὺς φαίνονται κεκρικυῖαι, κατὰ τὰ τῶν ἐπιδημιῶν βιβλία. κρίνει δὲ καὶ ἡ ϛ. τινάς· ἀλλ' οὐκ ἀγαθῶς, ὡς κἀν τοῖς περὶ κρισίμων ἡμερῶν ὑπομνήμασιν ἐπὶ πλέον ἐδείξαμεν, ἐν οἷς ἀξιοῦμεν τὸν μέλλοντα γεγυμνάσθαι παρακολουθήσειν οἷς Ἱπποκράτης διὰ βραχέων ἔγραψεν. ὅσαι δὲ τῶν κρίσεων οἷον ἡμιῤῥοποι γίνονται, ταύταις τὸ τέλος, ἄλλη τις τῶν ἑξῆς ἡμερῶν ἐπιτίθησιν, ἃς αὐτὸς ἐδίδαξεν ὁποῖαί τινες εἰσὶν ἐν τῷ προγνωστικῷ. διδάξει δέ τι κἀνταῦθα κατὰ τὸν ἑξῆς ἀφορισμὸν περὶ αὐτῶν, ἔστι δέ τις καὶ τούτων τῶν ἡμιῤῥόπων κρίσεων ὅρος ἄλλος ἔσχατος. μεθ' ὃν οὐκέτι προέρχεσθαι πέφυκεν ἡ μ. τῶν ἡμερῶν. ὅσα μὲν οὖν ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἐκκρίνει τελέως, ταῦθ' ἁπλῶς ὁ Ἱπποκράτης εἴωθε προσαγορεύειν ὀξέα. ὅσα δὲ ἡμιῤῥόπως κριθέντα τῶν ἐφεξῆς τινὰ κρισίμων ἡμερῶν ἄχρι τῆς μ. ἐφύλαξεν, ταῦτα οὐκέτι ἁπλῶς προσαγορεύειν ὀξέα εἴωθεν, ἀλλ' ἐν συνθέτῳ προσηγορίᾳ δι' ὅλης τῆς λέξεως ὀξέα τὰ ἐν μ. ἡμέραις κρινόμενα. σαφεστέρᾳ δ' αὐτὰ λέξει δηλοῦσιν οἱ προσαγορεύοντες, ἐκ μεταπτώσεως ὀξέα. περὶ τούτων μὲν οὖν ἐν τῷ προγνωστικῷ τάδε γράφει. » εὔπνοιαν δὲ χρὴ » νομίζειν κάρτα μεγάλην δύναμιν ἔχειν ἐς σωτηρίην, ἐν ἅπασι τοῖσιν ὀξέσι νοσήμασιν, ὁκόσα σὺν πυρετοῖς ἐστι » καὶ ἐν μ. ἡμέρῃσι κρίνεται. νυνὶ δὲ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς περὶ τῶν ἁπλῶς ὀξέων ἀποφαινόμενος, ἐν ιδ. ἐναι κρίνεσθαι αὐτὰ ἡμέραις οὐ μὰ Δία τοῦτο λέγων, ὥς τινες ὑπέλαβον. ὅτι ιδ. τὸν ἀριθμόν ἐστιν αἱ τὴν κρίσιν ἐπὶ τούτων τῶν νοσημάτων ἐργαζόμεναι. κατὰ τοῦτον γὰρ τὸν λόγον καὶ τὰ ἐκ μεταπτώσεως ὀξέα τὰς κρινούσας ἡμέρας μ. τὸν ἀριθμὸν ἕξει φήσομεν. ὡς ἡ αὐτή γε λέξις ἐπ' ἀμφοῖν ἐστιν. ἐνταυθοῖ μὲν εἰπόντος αὐτοῦ ἐν ταῖς ιδ. ἡμέραις κρίνεσθαι τὰ ὀξέα τῶν νοσημάτων. ἐν δὲ τῷ προγνωστικῷ, ὁκόσα σὺν πυρετοῖς ἐστι καὶ ἐν ταῖς μ. κρίνεται ἡμέραις. ἀλλ' οὗτοι μὲν οὐχ εὑρίσκοντες ὅπως ἀλλήλοις ἐπιδείξωσιν ὁμολογοῦντας τοὺς λόγους, τόν τε ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς, καὶ τὸν ἐν τῷ προγνωστικῷ γεγραμμένον, ἀλλόκοτον ταύτην ἐπενόησαν ἐξήγησιν, οὐδὲ γὰρ εἰς τὴν ιδ. μέχρι τῆς μ. αἱ κρίσιμοι. ἀλλὰ μετὰ μὲν τῶν ἐκ μεταπτώσεως, πλείους. αὗται δὲ ἐκείνων ἐλάττους ὡς ἡ περὶ κρίσεως ἡμερῶν ἐδίδαξε πραγματεία σαφῶς. αὐτὴ δὲ ἡ τῶν πραγμάτων φύσις, μαρτυρεῖ τῷ λογισμῷ, τῷ φάσκοντι τὰ ὀξέα τῶν νοσημάτων ὅρον ἔχειν τῆς κρίσεως τὴν ιδ. ἡμέραν. οὐδὲν γὰρ οὐδέπωτ' ὤφθη κινούμενον ἀπ' ἀρχῆς ὀξέως ὑπερβαῖνον τοῦτον τὸν ὅρον, ἀλλ' οὐδὲ ἐνδέξασθαί τινα τῶν εἰρημένων τεσσάρων κρίσεων μίαν. ὡς ἐνίοτε καὶ βληχρὰ, καὶ μικρὰ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας ὄντα, περὶ τὴν δ. ἢ τὴν ε. ἡμέραν ἀρξάμενα τῆς ὀξύτητος, εἰς τὴν κ. ἐτελεύτησεν. ἄλλα δὲ ἐπὶ τῆς ϛ. ἢ ζ. ἡμέρας ἀρξάμενα τῆς ὀξύτητος, εἰς τὴν κ. ἐτελεύτησεν. ὥστε μηδέποτε ὀξύτητα νοσήματος συνεχοῦς πλείους ἡμέρας δύνασθαι κατασχεῖν τῶν ιδ. τῶν δ' ἀνωμάλως ἐχόντων τὰς κινήσεις, ἐκτείνεται πολλὰ πρός τινα τῶν ὑστέρων προθεσμιῶν. λέγω δ' ἀνωμάλους ἐχόντων τὰς κινήσεις, ὅσα τισὶν ἡμέραις σφοδρωθέντα, μετὰ ταῦτα ἀσήμως ἐῤῥᾳστώνησαν. εἶτ' αὖθις ἐξαυξηθέντα τὴν συνέχειαν ἔλαβον. ἐὰν οὖν τις ὡς εἴρηκα τὴν τήρησιν ἐπὶ τῶν ἀῤῥώστων ποιῆται, πάντα εὑρήσει τὰ δι' ὅλων τοῖν δυοῖν ἑβδομάδοιν ὀξέως κινηθέντα, μὴ δέ πω ὑστέραν προερχόμενα.

Τῶν ἑπτὰ ἡ τετάρτη ἐπίδηλος. ἑτέρης ἑβδομάδος ἡ ὀγδόη ἀρχή. θεωρητὴ δὲ ἡ ἑνδεκάτη· αὕτη γάρ ἐστι τετάρτη τῆς δευτέρης ἑβδομάδος. θεωρητὴ δὲ πάλιν ἡ ἑπτακαιδεκάτη· αὕτη γάρ ἐστι τετάρτη μὲν ἀπὸ τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης, ἑπτὰ δὲ ἀπὸ τῆς ἑνδεκάτης.

Ἐπιδήλους καὶ θεωρητὰς εἴωθεν ὁ Ἱπποκράτης ὀνομάζειν ἡμέρας, ἐν αἷς τι σημεῖον φαίνεται δηλωτικὸν τῆς ἐσομένης κρίσεως ἐν ἑτέρᾳ τινὶ τῶν κρινουσῶν ἡμερῶν. ἅς τινας αὐτὸς ἐν τῷ προγνωστικῷ κατὰ τετράδα ἐποιήσατο, τέμνων ἑκάστην τῶν ἑβδομάδων δίχα. τὴν μὲν οὖν πρώτην τετράδα, τῆς ζ. ἡμέρας ἐπίδηλον εἶναί φησι. τὴν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ια. δὲ τῆς ιδ. ὅτι καὶ αὐτὴ δίχα τμηθεῖσα τῆς δευτέρας ἑβδομάδος ἐγένετο. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, ἡ ιζ. τῆς κ. ἐστὶν ἐπίδηλος ἐκ τοῦ τμηθῆναι τὴν γ. ἑβδομάδα δίχα γενομένην. πλὴν ὅτι ταύτην τὴν ἑβδομάδα συνάπτει, τῇ β. καίτοι τὴν δευτέραν ἀποχωρήσας τῆς α. ἀρχὴν γὰρ αὐτῆς ἔφησεν, εἶναι τὴν η. ἡμέραν. οὐ μήν γε τῆς γ. τὴν ιε. ὥς τινες τῶν μετ' αὐτὸν ὑπέλαβον. ὅτι μὴ δὲ τὴν κα. τὸ πέρας. ἀλλ' ἀρχὴν μὲν τῆς γ. ἑβδομάδος τὴν ιδ. ἡμέραν. τελευτὴν δὲ καὶ πέρας τὴν κ. διότι δὲ

τὰς πρώτας μὲν ἑβδομάδας κατὰ διάζευξιν ἀλλήλων ἔταξε. τὴν τρίτην δὲ τῇ δευτέρᾳ κατὰ συνέχειαν, ἐν τῇ περὶ κρισίμων ἡμερῶν πραγματείᾳ λέλεκται. κατὰ δὲ τὸ παρὸν, ἀρκεῖ καὶ χωρὶς τῆς αἰτίας ἐπίστασθαι τὸ διὰ τῆς πείρας μαρτυρούμενον, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἱπποκράτης παμπόλλους ἀρρώστους κατὰ τὴν τοιαύτην τάξιν τῶν κρισίμων, ἐν τοῖς περὶ τῶν ἐπιδημιῶν βίβλοις ἔγραψεν κεκριμένους. λέγω δὲ τοιαύτην τάξιν ὥστε τὰς πρώτας ἑβδομάδας τρεῖς εἰς τὴν κ΄. ἡμέραν περιάγεσθαι. τὰς δ᾽ ἐφεξῆς αὐταῖς τρεῖς εἰς τὴν μ΄. οὕτω δὲ καὶ τὴν ξ΄. καὶ τὴν π΄. ἔχομεν κρισίμους μεμαρτυρημένας καὶ αὐτὰς τῇ πείρᾳ, καθότι κἀν τοῖς περὶ κρισίμων ἀπεδείξαμεν. παραγράψαντες τοὺς ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν κεκριμένους κατὰ τὴν εἰρημένην τάξιν τῶν ἡμερῶν. ἐκείνους μὲν οὖν τοὺς ἀρρώστους ἐνταῦθα περιγράφειν, μακρόν. ἀρκέσει δὲ μόνον τὴν ἐκ τοῦ προγνωστικοῦ παραγράψαι ῥῆσιν τόνδε τὸν τρόπον ἔχουσαν. οἱ πυρετοὶ κρίνονται ἐν τῇσιν αὐτῇσιν ἡμέρῃσι τὸν ἀριθμὸν ἐξ ὧν τε περιγίνονται οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἐξ ὧν ἀπόλλυνται, οἵ τε γὰρ εὐηθέστατοι τῶν πυρετῶν, καὶ ἐπὶ σημείων ἀσφαλεστάτων βεβῶτες τεταρταῖοι παύονται ἢ πρόσθεν. οἵ τε κακοηθέστατοι καὶ ἐπὶ σημείων δεινοτάτων γινόμενοι τεταρταῖοι κτείνουσιν ἢ πρόσθεν. ἡ μὲν οὖν πρώτη ἔφοδος αὐτῶν, οὕτω τελευτᾷ. ἡ δὲ δευτέρα, εἰς τὴν ζ΄. περιάγεται. ἡ δὲ τρίτη εἰς τὴν ια΄. ἡ δὲ δ΄. εἰς τὴν ιδ΄. ἡ δὲ ε΄. εἰς τὴν ιζ΄. ἡ δὲ ς΄. εἰς τὴν κ΄. αὗται μὲν οὖν διὰ τεσσάρων. ἐκ τῶν ὀξέων εἰς τὴν κ΄. ἐκ προσθέσεως τελευτῶσιν. αὕτη σαφῶς ἡ ῥῆσις ἐδίδαξεν, ὅτι τὴν τρίτην ἑβδομάδα κατὰ συνάφειαν ἀριθμεῖ τῇ δευτέρᾳ, καὶ ὅτι τὴν ιζ΄. ἐπίδηλον ποιεῖται τῆς κ΄.

Οἱ θερινοὶ τεταρταῖοι, τὰ πολλὰ γίνονται βραχέες. οἱ δὲ φθινοπωρινοὶ μακροὶ, καὶ μάλιστα οἱ πρὸς τὸν χειμῶνα συνάπτοντες.

Οὐ μόνον τεταρταῖοι βραχεῖς γίνονται τοῦ θέρους, ἀλλὰ καὶ τ᾽ ἄλλα νοσήματα, διὰ τὸ χεῖσθαι περιττοὺς χυμοὺς, καὶ πάντη τοῦ σώματος φέρεσθαι, καὶ διαπνεῖσθαι. ἐφ᾽ ὧν μὲν οὖν ἡ δύναμις εἴη ῥωμαλέα, κενωθέντων τῶν λυπούντων, αἱ νόσοι παύονται. ἐφ᾽ ὧν δ᾽ ἀσθενὴς, ἅμα τοῖς λυποῦσι χυμοῖς κενουμένοις καὶ αὕτη διαλύεται. ὥστ᾽ εἰκότως οὐδὲν τῶν θερινῶν χρονίζει νοσημάτων. ὁ δ᾽ Ἱπποκράτης, ἐπὶ τοῦ χρονιωτάτου μόνου τὸν λόγον ἐποιήσατο, καθάπερ ἐπὶ παραδείγματος ἐνδεικνύμενος, ἐκ τούτου περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων. ὥσπερ δ᾽ ἐν τῷ θέρει, καὶ τοὺς χυμοὺς διαφορεῖσθαι καὶ τὴν δύναμιν διαλύεσθαι συμβέβηκεν, οὕτως ἐν τῷ χειμῶνι τοὐναντία, καὶ τοὺς χυμοὺς ἔνδον μένειν ὥσπερ φωλεύοντας, καὶ τὴν δύναμιν ἐρρωμένην διαμένειν. οὔτ᾽ οὖν λύεται τὰ νοσήματα, μενόντων τῶν ποιούντων αὐτὰ χυμῶν, οὔτ᾽ ἀποθνήσκουσιν, οἱ κάμνοντες, ἐξαρκούσης αὐτῶν τῆς δυνάμεως.

Γ πυρετὸν ἐπὶ σπασμῷ βέλτιον γενέσθαι, ἢ σπασμὸν ἐπὶ πυρετῷ.

Αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ἐν τοῖς ἑξῆς ἀφορισμοῖς ἐρεῖ. τὸν σπασμὸν ἐπὶ πληρώσεις γίνεσθαι καὶ κενώσει. ὅταν οὖν τινὶ τῶν ὑγιαινόντων ἐξαίφνης συμβῇ σπασθῆναι, τὸν τοιοῦτον σπασμὸν ἀναγκαῖον ἐπὶ πληρώσει γεγονέναι, καὶ τοίνυν πληροῦνται τὰ νεῦρα γλίσχρων καὶ ψυχρῶν χυμῶν, οἷς περ καὶ τρέφεται, ὥστε σπασμὸν ὑπομένειν. τούτοις οὖν ὁ πυρετὸς ἐπιγενόμενος εἴωθεν ὡς τὰ πολλὰ θερμαίνειν θ᾽ ἅμα λεπτύνειν καὶ διαφορεῖν. εἰ δ᾽ ἐκ πυρετοῦ διακαῶν ξηρανθῇ τὸ ὅλον σῶμα καὶ τὰ νεῦρα, κἄπειτα διὰ τὴν ξηρότητα σπασθείη, μέγιστόν τε τοῦτο κακόν ἐστι, καὶ σχεδὸν ἀνίατον. ἐπειδὴ χρόνου μὲν δεῖται μακροῦ τὰ νεῦρα πρὸς τὴν τῆς ξηρότητος ἴασιν. οὐκ ἀναμένει δὲ χρόνον ἡ συντονία τοῦ νοσήματος. ἀλλ᾽ ἐν τάχει καταλύει μὲν, τὴν δύναμιν. ὀξὺν δὲ, θάνατον ἐπιφέρει.

Ε οἷσι μὴ κατὰ λόγον κουφίζουσιν οὐ δεῖ πιστεύειν, οὐδὲ φοβεῖσθαι λίην τὰ μοχθηρὰ γινόμενα παρὰ λόγον. τὰ γὰρ πολλὰ τῶν τοιουτέων ἐστὶν ἀβέβαια, καὶ οὐ πάνυ τοι διαμένειν, οὐδὲ χρονίζειν εἴωθεν.

Ὅλος μὲν ὁ λόγος ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἁπάντων, ἐν τοῖς περὶ κρίσεων εἴρηται. νυνὶ δὲ ὅσον εἰς ἐξήγησιν τῶν προκειμένων ἱκανόν ἐστι λέγειν, λεχθήσεται. ὅταν εἰσβάλλῃ νόσημα σφοδρὸν εἶτ᾽ ἐξαίφνης ῥᾳστωνήσει, μήτε δι᾽ ἱδρῶτος, ἢ ἐμέτων, ἢ διαχωρημάτων, ἢ αἱμορραγίας κενωθέντος τοῦ σώματος. ἀλλὰ μηδὲ πέψεως φανέντων σημείων, ἄπιστον ἡγεῖται εἶναι τὴν τοιαύτην ῥᾳστώνην. ὥστ᾽ εἰ καὶ δυσπνοήσειεν ἀλόγως ἢ παραφρονήσειεν, ἢ πυρέξειεν σφοδρότερον, ἢ καὶ μεγάλῳ ῥίγει καταληφθείη, καὶ γὰρ καὶ ταῦτα ἐστὶν ἀβέβαια, καὶ τοσοῦτον δεῖ χαλεπὸν τὶ σημαίνειν, ὥστ᾽ ἐνίοτε κρίσιν ἀγαθὴν ὅσον οὔπω γενησομένην, καταγγέλλεται. ὅπως δὲ ταῦτα χρὴ διαγινώσκειν τε καὶ προγινώσκειν, ἐν τοῖς περὶ κρίσεων εἴρηται.

Τ ῶν πυρεσσόντων μὴ παντάπασιν ἐπιπολαίως τὸ διαμένειν καὶ μηδὲν ἐνδιδόναι τὸ σῶμα, ἢ καὶ συντήκεσθαι μᾶλλον τοῦ κατὰ λόγον, μοχθηρόν, τὸ μὲν γὰρ, μῆκος νούσου σημαίνει. τὸ δὲ ἀσθένειαν.

Τὸ μὴ παντάπασιν ἐπιπολαίως, διορισμοῦ χάριν ὁ Ἱπποκράτης προσέθηκε. εἰ γὰρ ἁπλῶς εἴρητο, τῶν πυρεσσόντων τὸ διαμένειν καὶ μηδὲν ἐνδιδόναι τὸ σῶμα μοχθηρὸν ὑπάρχειν, οὐκ ἂν ἦν ἀληθὴς ὁ λόγος. ἐγχωρεῖ γοῦν ἐν καταστάσει ψυχρᾷ διὰ πλῆθος τινὰ νοσοῦντα, μὴ συμπίπτειν τὸ σῶμα. μὴ δ᾽ ἰσχνοῦσθαι μικρῶν γινομένων αὐτῶν τῶν πυρετῶν. ἀλλ᾽ ὅταν γε μείζους ὦσι πάμπολύ τι πλῆθος ἐνδείκνυται. τὸ δὲ συντήκεσθαι μᾶλλον τοῦ κατὰ λόγον, μοχθηρόν ἐστι, καὶ χωρὶς τοῦ μὴ προστεθεικέναι τὸ μὴ παντάπασι ἐπιπολαίως. ἄν τε γὰρ ἐπιπολαίως πυρέττωσιν, ἄν τε καὶ μὴ σημεῖον ἀσθενείας ἐστὶν ἡ παράλογος ἰσχνότης. οὐ γὰρ δὴ τὸ λεγόμενον κυρίως συντήκεσθαι νῦν εἰρῆσθαι πρὸς αὐτοῦ νομιστέον ἐστὶ, ἀλλὰ καταχρῆσθαι μᾶλλον αὐτὸν τῷ ῥήματι. κάλλιστα δ᾽ εἶπεν ἐν τῷ δευτέρῳ μέρει τοῦ ἀφορισμοῦ, τὸ μᾶλλον τοῦ κατὰ λόγον, καὶ βέλτιον εἰρῆσθαι νομίζειν αὐτὸν κατὰ τοῦ προτέρου μέρους. ὥσθ᾽ ὅλον τὸν λόγον γενέσθαι τοιοῦτον. τῶν πυρεσσόντων, μὴ παντάπασιν ἐπιπολαίως τὸ διαμένειν τὸ σῶμα καὶ συντήκεσθαι μᾶλλον, τοῦ κατὰ λόγον, μοχθηρόν. ἵν᾽ ἀμφοῖν ᾖ κοινὴ κατηγορούμενον, τὸ μᾶλ-

λον τοῦ κατὰ λόγον καὶ βέλτιον εἰρῆσθαι νομίζειν αὐτό, καὶ κατὰ τοῦ προτέρου μέρους. ὥσθ' ὅλον τὸν λόγον γί-
νεσθαι τοιοῦτον. τῶν πυρεσσόντων, μὴ παντάπασιν ἐπιπολαίως, τὸ διαμένειν τὸ σῶμα καὶ συντήκεσθαι μᾶλ-
λον τοῦ κατὰ λόγον, μοχθηρόν. ἵν' ἀμφοῖν ἡ κοινὴ κατηγορουμένου, τοῦ μᾶλλον τοῦ κατὰ λόγον. αἴτε γὰρ διαμένω-
σι μᾶλλον τοῦ κατὰ λόγον, αἴτε ἰσχνοὶ γίνωνται, μοχθηρόν. αὐτὸ δὲ τὸ μᾶλλον τοῦ κατὰ λόγον, ἄμεινον μὲν ἦν εἰρῆσθαι
πρὸς αὐτοῦ, τίσι κρίνεται σκοποῖς, ἐπειδὴ ἀφοριστικόν ἐστι τὸ τῆς διδασκαλίας εἶδος ἐνταῦθα, καὶ κατὰ βραχυλογίαν
ἄκραν γινόμενον ἡμεῖς ἐξηγούμενοι τὸ κατὰ λόγον ἀνοίσομεν εἰς τὸ μέγεθος τοῦ πυρετοῦ καὶ τὸν χρόνον τῆς νόσου,
καὶ τὴν ἡλικίαν, καὶ τὴν χώραν καὶ τὴν ὥραν, καὶ τὴν τότε ὑπάρχουσαν κατάστασιν. ἔτι τε τὰς αἰσθητὰς κε-
νώσεις. ἀγρυπνίας τε καὶ φροντίδας, καὶ ἀσιτίας καὶ κινήσεις πλείστας. οἱ μὲν γὰρ μείζους τῶν πυρετῶν,
θᾶττόν τε καὶ μᾶλλον ἰσχνοὺς ἀποφαίνουσι τοὺς κάμνοντας. ὥσπερ γε καὶ τὸ τῆς νόσου μῆκος, καὶ ἡλικιῶν ἥτε τῶν
10 παίδων, καὶ ἡ τῶν ἐν ἐσχάτῳ γήρᾳ καθεστώτων, ἑκάτερα λόγῳ. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν παίδων, διά τε τὴν ὑγρότητα καὶ
τὴν θερμασίαν πλεῖστον ἀπορρεῖ, καὶ κενοῦται σώματα. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν ἐσχάτῳ γήρᾳ, διὰ τὴν τῆς δυνάμεως ἀῤῥω-
στίαν. ὡρῶν δὲ καὶ χωρῶν καὶ καταστάσεων, αἱ μὲν θερμαὶ καὶ ξηραί, μᾶλλον κενοῦσιν. αἱ δ' ὑγραὶ καὶ ψυχραί,
μᾶλλον. στρίγγουσι τὸ σῶμα καὶ κωλύουσι διαπνεῖσθαι τε καὶ κενοῦσθαι. περὶ δὲ τῶν αἰσθητῶν κενώσεων, τί δεῖ
λέγειν; οὐδένα γὰρ ἀγνοεῖν οἶμαι περὶ τοὺς δι' αἱμοῤῥαγίαν, ἢ διὰ ἱδρῶτας πολλούς, ἢ οὔρου πλῆθος, ἢ ἐμέτων, ἢ
διαχωρημάτων, ὥστ' εἰκότως ἐν τάχει λεπτύνεσθαι. παράκειται δὲ τοῖς εἰρημένοις αἰτίοις, καὶ ἡ ἀσιτία, καὶ μὴν
δὴ καὶ ἀγρυπνία καὶ φροντίς, ἱκανῶς λεπτύνουσιν. ὥσπερ γε καὶ κινήσεις πλείονες. ἀλλ' αὗται μὲν ὀλιγάκις
ἐπὶ τῶν πυρεττόντων γίνονται. κατάκεινται γὰρ ὡς τὰ πολλά, ἡσυχάζοντες. συμβαίνει γε μὴν ἔστιν ὅτε καὶ καθ' ὁδοι-
πορίαν ἀρξαμένου τοῦ ἀνθρώπου πυρέττειν, ἤτοι δι' ἀνάγκην, ἢ διὰ τὸ σπεύδειν οἴκαδε καταλῦσαι τὴν αὐτήν. ἀλ-
λὰ καὶ διὰ παραφροσύνην ἀνιστάμενοι συνεχῶς ἔνιοι τῶν νοσούντων, ἢ κατακείμενοι μέν, ἀεὶ δὲ κινοῦντές τι
20 μόριον, ἢ καὶ φθεγγόμενοι τι κατὰ λόγον ἐν ὀλίγαις ἡμέραις, ἰσχνοὶ γίνονται. ταυτὶ μὲν οὖν ἅπαντα τοὺς κά-
μνοντας, ἰσχνοὺς ἐργάζεται. καθάπερ γε τἀναντία τούτων ἐν ὄγκῳ μείζονι τὸ σῶμα φυλάττει. σημεῖον δὲ οὐδὲν
ἐστιν αὐτῶν, ἀσθενοῦς δυνάμεως. ἀλλὰ μόνον αἴτιον ἕκαστον. ἐπ' αὐτῶν γὰρ ὥσπερ τὸ σῶμα λεπτύνεται κατὰ λό-
γον, οὕτω καὶ ἡ δύναμις καθαιρεῖται. τὸ δ' ἄνευ τῶν εἰρημένων λεπτύνεσθαι τὸ σῶμα παρὰ λόγον, ἀσθενοῦς δυ-
νάμεως εἶναι φησὶ σημεῖον ὁ Ἱπποκράτης. ἥν τινα καὶ ἐπὶ τῶν πάνυ γερόντων αἰτιώμενοι ταχέως αὐτῶν ἐφά-
σκομεν ἰσχνοῦσθαι τὸ σῶμα, καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν ἐπὶ τῶν οὕτως ἐχόντων, τὴν μὲν ἀσθένειαν, αἰτίαν γίνεσθαι τῆς
ἰσχνότητος. τὴν δ' ἰσχνότητα, τῆς ἀσθενείας σημεῖον. οὕτω γὰρ ἐπὶ πάντων ἔχει τῶν ποιούντων καὶ ποιουμένων.
αὕτη μὲν ἡ τοῦ Ἱπποκράτους γνώμη, διὰ παντὸς ἡγουμένου, τὴν παρὰ λόγον ἰσχνότητα, σημεῖον ἀσθενείας ὑπάρ-
χειν. ἡμεῖς δὲ προσθῶμεν αὐτοῦ τῷ λόγῳ καὶ ἄλλην διάθεσιν ὡς αἰτίαν ἰσχνότητος, ἐν πυρετοῖς γινομένην. ἔστι δ' αὕτη
λεπτότης μὲν τῶν χυμῶν, ἀραιότης δὲ τοῦ σώματος. ὅταν γὰρ ἄμφω ταῦτα συνέλθῃ τάχιστα κενοῦται τὰ
30 σώματα κατὰ τὴν ἄδηλον καλουμένην διαπνοήν. ὥσπερ γε καὶ ἐπὶ τῆς ἐναντίας, τῷ πάχει τῶν χυμῶν, καὶ
τῇ πυκνώσει τοῦ σώματος, οὔθ' ἡ κένωσις γίνεται τῶν χυμῶν, καὶ τὸ διαμένειν, καὶ μηδὲν ἐνδιδόναι τὸν ὄγκον
αὐτοῦ τηνικαῦτα συμβαίνει. ταύτην μὲν οὖν τὴν διάθεσιν ἐδήλωσεν ὁ Ἱπποκράτης ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τοῦ ἀφο-
ρισμοῦ διὰ τοῦ φάναι, μῆκος νόσου σημαίνεσθαι. τὴν δ' ἀντικειμένην αὐτῷ παρέλειπεν. ἀλλ' ἡμεῖς μέν γε κα-
κείνην προσθέντες, ὁλόκληρον ἤδη τὸν λόγον εἴπωμεν, εἰς ὅσον οἷόν τε διὰ βραχέων. τῶν πυρεσσόντων μὴ παν-
τάπασιν ἐπιπολαίως τὸ διαμένειν καὶ μηδὲν ἐνδιδόναι τὸ σῶμα ἢ καὶ συντήκεσθαι μᾶλλον τοῦ κατὰ λόγον
μοχθηρόν. τὸ μὲν γὰρ ἐπιμένειν ἐπὶ τῇ πυκνώσει τοῦ δέρματος γίνεται, καὶ τῷ πάχει χυμῶν, καὶ διὰ τοῦτο μῆ-
κος νόσου σημαίνει. τὸ δὲ συντήκεσθαι, ποτὲ μὲν διὰ λεπτότητα χυμῶν καὶ μανότητα τοῦ δέρματος, ἔστι δ' ὅτε
καὶ διὰ μόνην ἀσθένειαν δυνάμεως.

Α ρχομένων τῶν νούσων ἤν τι δοκέῃ κινέειν, κίνει. ἀκμαζουσῶν δὲ ἡσυχίην ἄγειν βέλτιόν ἐστι.

40 Διατί τοῦτο συνεβούλευσεν, ὁ Ἱπποκράτης, ἐδήλωσε κατὰ τὸν ἑξῆς ἀφορισμόν, ὃν ἐὰν συνάψῃ τις τῷ προειρη-
μένῳ τὸν ὅλον λόγον ποιήσει τοιοῦτον. ἀρχομένων τῶν νούσων, ἤν τι δοκέῃ κινέειν, κίνει. ἀκμαζουσῶν δέ, ἡσυχίαν
ἔχειν, βέλτιον ἐστί. περὶ γὰρ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ τέλη πάντα ἀσθενέστερα. περὶ δὲ τὰς ἀκμάς, ἰσχυρότερα. προσ-
θεῖναι δ' αὐτῷ χρὴ πάντα τὰ συμπτώματα, περὶ γὰρ τούτων εἴρηκε τό, πάντα. ὡς ἥ γε διάθεσις ἡ ταῦτα γεν-
νῶσα, ἣν δὴ καὶ νόσον ὀνομάζομεν, οὐκ ἐξ ἅπαντος ἐν ταῖς ἀκμαῖς ἐστὶν ἰσχυροτέρα. ἀλλ' ἐπί γε τῶν σωθήσε-
σθαι μελλόντων πολλῷ βελτίων, ἢ ἐν ἀρχῇ τοῦ νοσήματος. ἐφ' ὧν καὶ συμβουλεύει νῦν Ἱπποκράτης, ἡσυχίαν ἔχειν
ἀρχομένων τῶν νούσων ἤν τι δοκέῃ κινούντων. τῶν γὰρ ὀλεθρίων νοσημάτων, οὐ μόνον ἐγγὺς τῆς ἀκμῆς οὐδὲν δεῖ
κινεῖν, ἀλλὰ κἂν τοῖς ἔμπροσθεν ταύτης καιροῖς, μεμνημένον ὡς οὐ χρὴ κεκρατημένοις ἐγχειρεῖν, ἀλλ' ἀφίστασθαι
δηλονότι προσαγορεύσαντα μόνον ἐς ὅτι τελευτήσει τὸ νόσημα. κατὰ δὲ τὰς ἀρχὰς ἐκείνων τῶν νοσημάτων ἐν
50 οἷς ἐλπίζει σωθήσεσθαι τὸν κάμνοντα, πειρᾶσθαι χρὴ τὰ μείζω βοηθήματα προσφέρειν. περὶ ὧν εἶπεν ὁ Ἱπ-
ποκράτης. ἤν τι δοκέῃ κινέειν κίνει. ἔστι δὲ ταῦτα μὲν μάλιστα, φλεβοτομία. ἐνίοτε δὲ καὶ ἡ κάθαρσις. ὧν οὐδέ-
τερον ἐν τῇ ἀκμῇ χρὴ παραλαμβάνεσθαι. ὡς γὰρ ἐν τῷ περὶ κρίσεων ἐδείξαμεν, αἱ πέψεις τῶν νοσημάτων τηνικαῦ-
τα γίνονται μάλιστα. πρὸς μὲν οὖν τὸ γίνεσθαι θᾶττον αὐτάς, ἄμεινον ἐν ἀρχῇ κενοῦν, ὅπως ἐλάττονα τὴν ὕλην
πιομένην, ῥᾷον ἡ φύσις δυνηθῇ πέψαι. κατὰ δὲ τὰς ἀκμάς, ὁπότ' ἤδη πέττει, περιττὸν τὸ κενοῦν. τά τ' ἄλλα καὶ
τῆς ψυχικῆς δυνάμεως κεκμηκυίας τοὐπίπαν ἐν ταῖς ἀκμαῖς. εἰ καὶ ὅτι μάλιστα κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ἡ ζω-
τική τε καὶ φυσικὴ δύναμις, ἰσχυρὰ διαμένοιεν.

Π ερὶ δὲ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ τέλη πάντα ἀσθενέστερα. περὶ τὰς ἀκμὰς ἰσχυρότερα.

Τὰ συμπτώματα πάντα περὶ τὰς ἀρχὰς καὶ τὰ τέλη φησὶν ὑπάρχειν ἀσθενέστερα, τοὺς παροξυσμοὺς δη-

λεῖόν τι τῶν πυρετῶν, καὶ τὰς ἀγρυπνίας, καὶ τὰ ἀλγήματα, καὶ τὴν ἄσην, καὶ τὸ δίψος. ὡς τάς γε διαθέσεις αὐτὰς ἐφ᾽ αἷς ταῦτα γίνεται, κατὰ τὰς ἀκμὰς, ἀναγκαῖον εἶναι βελτίους, ἤδη τῶν σωθήσεσθαι μελλόντων.

Τῷ ἐξ ἀρρωστίης εὐσιτέοντι μηδὲν ἐπιδιδόναι τὸ σῶμα, μοχθηρόν.

Ἔδει καὶ τοῦτον τὸν ἀφορισμὸν, καὶ τὸν ἐξῆς αὐτοῦ γεγραμμένον, ἐζεῦχθαι τοῖς ἀνωτέρω γεγραμμένοις, ἐν οἷς ἔλεγεν. ἢν ἐκ νόσου τροφὴν λαμβάνων τις μὴ ἰσχύῃ. κατ᾽ ἐκεῖνον μὲν οὖν τὸν ἀφορισμὸν, ἀντὶ τῆς νῦν εἰρημένης λέξεως, τῆς εὐσιτέοντι τροφὴν λαμβάνειν εἰπὼν, ἐδίδαξέ τι περὶ συμπτώματος τοῦ μὴ ἰσχύειν. ἐνταυθοῖ δὲ, τὸ μὲν λαμβάνειν τὰ σιτία, τὸ κοινὸν ἀμφοῖν ἐφύλαξε. τὸ σύμπτωμα δ᾽ ὑπήλλαξεν, ἀνάλογον ἐκείνῳ τι γράψας. τὸ γὰρ μηδὲν ἰσχύειν, τὸ μηδὲν ἐπιδιδόναι τὸ σῶμα παραπλήσιόν πώς ἐστιν. ἐκεῖνο μὲν γὰρ τῆς δυνάμεως τῆς διοικούσης τὸ σῶμα. τοῦτο δ᾽ αὐτοῦ τοῦ σώματός ἐστι πάθημα, καὶ γίνεται δηλονότι, τὸ μηδὲν εἰς εὐτροφίαν ἐπιδιδόναι τὸ σῶμα. ποτὲ μὲν, διὰ τὴν τῆς τρεφούσης αὐτὸ δυνάμεως, ἀρρωστίαν. ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ διὰ μοχθηρῶν χυμῶν περιουσίαν.

Ὡς τὰ πολλὰ πάντες οἱ φαύλως ἔχοντες κατ᾽ ἀρχὰς εὐσιτέοντες καὶ μηδὲν ἐπιδιδόντες πρὸς τῷ τέλει πάλιν ἀσιτέουσιν. οἱ δὲ κατ᾽ ἀρχὰς μὲν ἀσιτέοντες ἰσχυρῶς, ὕστερον δὲ εὐσιτέοντες, βέλτιον ἀπαλλάσσουσιν.

Ἔοικεν ἔτι καὶ οὗτος ὁ ἀφορισμὸς εἰρῆσθαι περὶ τῶν ἀνακομιζομένων ἐκ νόσου. τὸ γὰρ μηδὲν ἐπιδιδόναι, κατὰ τούτων εἰώθασι λέγειν, οἵ τ᾽ ἄλλοι, καὶ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης. ἐὰν οὖν τις εὐσιτῶν ἐν ἀρχῇ, μὴ ἀναθρέφηται, δι᾽ ἣν αἰτίαν τοῦτο πάσχει, διὰ ταύτην αὖθις ἔσται κακόσιτος. αἰτία δὲ ἐστὶ τοῦ κατ᾽ ἀρχὰς εὐσιτοῦντος, μηδὲν ἐπιδιδόναι, μοχθηρία μὲν ὅλου τοῦ σώματος, ἀρρωστία δὲ τῶν ὀρεκτικῶν μορίων. ἀλλ᾽ ἐν τῷ χρόνῳ, διὰ τὸ πλῆθος τῆς τροφῆς αὐξηθείσης τῆς ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μοχθηρίας, βλαβήσεταί τι καὶ τὸ τῆς ὀρέξεως ὄργανον. ὥστ᾽ ἀνορέκτους γενέσθαι τοὺς πρότερον ὀρεγομένους. καλῶς οὖν εὐσιτέοντας ὠνόμασεν. εἴρηκε δὲ κἀν τοῖς ἔμπροσθεν ἀφορισμοῖς αὐτὸ τοῦτο κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον. ἢν δὲ τροφὴν μὴ λαμβάνοντι γίγνεται, εἰδέναι ὅτι κενώσιος δεῖται. τοὺς μέντοι κατ᾽ ἀρχὰς μὲν ἀποσίτους ἰσχυρῶς γεννηθέντας, ὡς παντάπασιν ὀλίγον λαμβάνειν, ὕστερον δ᾽ εἰς τοὐναντίον μεταβάντας, ἄμεινον ἀπαλλάττειν φησί. συμβαίνει δὲ τοῦτο εἰ τοὐναντίον πεψάσης τῆς φύσεως, ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, καθ᾽ ὃν ἀνένδεως διῃτῶντο, τὴν αἰτίαν τῆς ἀποσιτίας διάθεσιν.

Ἐν πάσῃ νούσῳ τὸ ἐρρῶσθαι τὴν διάνοιαν, καὶ εὖ ἔχειν πρὸς τὰς προσφορὰς ἀγαθόν. τὸ δ᾽ ἐναντίον, κακόν.

Οὐδ᾽ ὅταν ἀγαθόν τι εἴπῃ τῶν κατὰ τὸ σῶμα πάντως ἡγητέον, ἐπ᾽ αὐτῷ σωθήσεσθαι τὸν ἄνθρωπον, οὐδ᾽ ὅταν κακὸν, τεθνήξεσθαι πάντως. καὶ γὰρ ἀγαθὸν σημεῖον ὑπὸ μείζονος κακοῦ, νικηθῆναι δυνατὸν, καὶ κακὸν ὑπὸ μείζονος ἀγαθοῦ. κατὰ τὰς τοιαύτας οὖν ἀποφάσεις, ἀκουστέον ἐστὶν ἐκείνου μόνου τοῦ λεγομένου. λέγεται δ᾽ ὅτι σημεῖον ἀγαθόν ἐστιν ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτῷ, τὸ δέ τι κατὰ σημεῖον κακὸν ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτῷ, τὸ δ᾽ ἐπὶ πᾶσι δὲ σωθήσεσθαι τὸν ἄνθρωπον, ἢ τεθνήξεσθαι, πάντων τῶν σημείων τὰς δυνάμεις ἐκλογισαμένους, οὕτω χρὴ ποιεῖσθαι τὴν ἀπόφασιν, ὡς κἀν τῷ προγνωστικῷ συνεβούλευσεν αὐτός. ὅπως οὖν καὶ νῦν τό τ᾽ ἐρρῶσθαι τὴν διάνοιαν, καὶ τὸ τὴν ὄρεξιν διαμένειν, ἀγαθὰ σημεῖα κατὰ πάσας τὰς νόσους. ἔνια γὰρ οὐκ ἐν ἁπάσαις ἐστὶν ἀγαθά. καθάπερ καὶ αὐτὸς εἴωθεν ἐπισημαίνεσθαι, λέγων. εὐπνοίαν δὲ χρὴ νομίζειν κάρτα μεγάλην δύναμιν ἔχειν ἐς σωτηρίην, ἐν πᾶσι τοῖς ὀξέσι νοσήμασιν. ὅτι δὲ τὸ τὴν διάνοιαν ἐρρῶσθαι σημεῖον ἀγαθόν ἐστιν, ἐντεῦθεν γνώσῃ. τὰ περὶ τὸν ἐγκέφαλόν τε καὶ τὰς μήνιγγας, ἔτι δὲ νωτιαῖον μυελὸν καὶ διάφραγμα, καὶ ὅλως τὰ νευρώδη μόρια, καὶ μάλισθ᾽ ὅσα πλησίον ἐγκεφάλου ἐστὶ, πάντως ὑγιεινὰ σημαίνεται, τῆς διανοίας ἐρρωμένης. ὥσπερ γε καὶ τὰ κατὰ γαστέρα τε καὶ ἧπαρ, αὐτήν τε τὴν καρδίαν, ὅταν ἕτοιμοι πρὸς τὰς τῶν σιτίων ὦσι, προσφοράς. πάντων δὲ τούτων ἐρρωμένων, οὐ μικρὰ τῷ κάμνοντι τῆς σωτηρίας ἐλπίς.

Ἐν τῇσι νούσοισιν ἧσσον κινδυνεύουσιν οἷσιν ἂν οἰκείη τῆς φύσιος καὶ τῆς ἡλικίης καὶ τῆς ἕξιος καὶ τῆς ὥρης ἡ νοῦσος ᾖ μᾶλλον, ἢ οἷσιν ἂν μὴ οἰκείη κατά τι τουτέων.

Τῆς φύσεως πολλαχῶς λεγομένης, ἀκουστέον νῦν ἐστὶν αὐτῆς κατ᾽ ἐκεῖνο τὸ σημαινόμενον, ᾧ κέχρηται πολλάκις αὐτὸς, ἐν ἑτέροις πολλοῖς, καὶ καθ᾽ ὅλον γε τὸ περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίον, ἐν ᾧ τὴν ἐκ τῶν πρώτων στοιχείων κρᾶσιν ὀνομάζει φύσιν. ὡς εἰ καὶ οὕτως ἔφη ἐν τῇσι νούσοισι ἧσσον κινδυνεύουσιν, οἷς ἂν οἰκεία τῆς πρώτης τοῦ σώματος κράσεως, καὶ τῆς νῦν διὰ τὴν ἡλικίαν, ἢ τὴν ἕξιν, ἢ τὴν ὥραν προσγεγενημένης ἡ νόσος ᾖ μᾶλλον ἢ οἷς ἂν μὴ οἰκεία κατά τι τούτων ᾖ. τῇ μὲν γὰρ θερμῇ φύσει, καὶ ἡλικίᾳ καὶ ἕξει, καὶ ὥρᾳ δηλονότι καὶ καταστάσει καὶ χώρᾳ, τὰ θερμότερα τῶν νοσημάτων ἐστὶν οἰκεῖα. ταῖς δὲ ψυχροτέραις, τὰ ψυχρότερα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ ταῖς μὲν ξηροτέραις τὰ ξηρότερα, ταῖς δ᾽ ὑγροτέραις, τὰ ὑγρότερα. τὸ δ᾽ ἐναντίον ὑπὸ Διοκλέους εἴρηται, κἀν τῷ περὶ ἑβδομάδων ὑπολαβόντων ὡς εἴρηται τῶν γεγραφότων ἀνδρῶν αὐτά. παροξύνεσθαι μὲν, ἀπὸ τῶν ὁμοίων τὰ νοσήματα. λύεσθαι δὲ, ἀπὸ τῶν ἐναντίων. ἐπειδὴ καὶ πρὸς αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους εἴρηται. τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων, ἰάματα. νομίζουσιν οὖν ἐν χειμῶνι συστάντα καῦσον, εὐιατότερον εἶναι τοῦ κατὰ τὸ θέρους. οὐκέτ᾽ ἐννοοῦντες, ὡς ἤδη μεγίστῃ διαθέσει γίνεται καῦσος ἐν χειμῶνι. μὴ δὲ γὰρ ἂν συστῆσαι τὴν ἀρχὴν αὐτὸν ἑτέρως, εἰ μὴ διὰ τὴν τῆς αἰτίας ἰσχὺν ἐνίκησε τὴν ἐκ τῆς ὥρας, ἐναντίωσιν. ὁπότ᾽ οὖν οὐ κατέχων ἡ ὥρα τὸ μέγεθος τῆς αἰτίας, καίτοι βοηθὸν ἔχουσα τὴν ὑγίειαν, ἤπου γ᾽ ἂν ἐν τῇ νόσῳ νικήσειεν αὐτὴν, μηδὲ τῆς ὑγιεινῆς ἰσχύος ἔτι παρούσης. ἀλλὰ καὶ δι᾽ αὐτῆς τῆς πείρας ἐναργῶς φαίνεται τοῦτο. τῶν γὰρ ἴσων τὸ μέγεθος καύσων, ὀλεθριώτερος ἐστὶν ὁ ἐν χειμῶνι συνιστάμενος. ὡς ὅταν γε συστῇ μὲν, ἐν θερμοτέρᾳ καταστάσει, μεταβολὴ δ᾽ ἐξαίφνης εἰς ψυχροτέραν γένηται, μεγάλως ὁ τοιοῦτος καῦσος ἀπὸ τῆς τοῦ περιέχον-

τος ὀνίναται ψύξεως. ἀμφοτέρων αὐτῷ γινομένων ἀγαθῶν. τῆς μὲν προτέρας κατὰ στάσεως ἐν ᾗ τὴν γένεσιν
ἔχων ὡς σημείου. τῆς δ᾽ ἑτέρας, ἐν ᾗ τὴν λύσιν ὡς αἰτίου. ταῦθ᾽ οὖν ἅπαντα μαρτυρεῖ μᾶλλον καὶ οὐ μάχεται
τῇ κατὰ τὸν ἀφορισμὸν γνώμῃ. καθάπερ οὐδὲ τὸ βράγχους καὶ κορύζας τοῖς σφόδρα πρεσβυτέροις, μὴ πεπαί-
νεσθαι, καίτοι γε οἰκεῖα παθήματα τῆς τῶν γερόντων ἡλικίας ὄντα. πρῶτον μὲν γὰρ οὐ ταυτόν ἐστι τῷ μὴ πε-
παίνεσθαι τὸ κινδυνῶδες ὑπάρχειν. εἶτα καὶ τὸ μηδ᾽ ἁπλῶς εἰρῆσθαι τοὺς πρεσβυτέρους, ἀλλὰ μετὰ τοῦ σφό-
δρα. πάντα γὰρ ἐκείνοις ἐστὶ κινδυνώδη, διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς δυνάμεως. οὐ μὴν οὐδὲ τὸ κατὰ τὸ πρῶτον
》 τῶν ἐπιδημιῶν γεγραμμένον, καὶ μάλιστα ἔθνησκον οἷς ἔρρεπεν ἡ φύσις ἐπὶ τὸ φθινῶδες, ἐναντιοῦται τοῖς εἰρη-
μένοις. οὐ γὰρ τὴν ἐκ τῶν στοιχείων κρᾶσιν εἴρηκε νῦν, ἀλλὰ τὴν τοῦ σώματος ἰδέαν. ἔστιν ὅτε γὰρ ὀνομάζουσι φύσιν
καὶ ταύτην, καὶ ὥσπερ ἀληθές ἐστι τὴν θερμὴν κρᾶσιν ἧττον ἐν τοῖς θερμοῖς κινδυνεύειν νοσήμασιν, οὕτως καὶ
10 τοὺς στενοθώρακας, οὐ μόνον μᾶλλον ἁλίσκεσθαι ὑπὸ φθίσεως, ἀλλὰ καὶ κινδυνεύειν ἁλόντας. ἔνιοι μέντοι τῶν
ἐξηγησαμένων τοὺς ἀφορισμοὺς ὑπὸ τῶν τοιούτων πιθανῶν ἀπατηθέντες, οἰκεῖον νόσημά τι τῇ τοῦ κάμνοντος φύ-
σει, τὸ κατὰ τὴν κρᾶσιν, ἐναντίον ἔφασαν, ὡς εἰ καὶ ἐπιτήδειον εἴρηται πάμπολυ καὶ τῆς τῶν πραγμάτων ἀλη-
θείας, καὶ τῆς Ἱπποκράτους γνώμης, ἁμαρτάνοντες ὡς δέδεικται.

Ἐν πάσῃ νούσῳ τὰ περὶ τὸν ὀμφαλὸν καὶ τὸ ἦτρον πάχος ἔχειν, βέλτιόν ἐστι. τὸ δὲ σφόδρα λεπτὸν καὶ ἐκτετηκὸς,
μοχθηρόν. ἐπισφαλὲς δὲ τὸ τοιοῦτον καὶ πρὸς τὰς κάτω καθάρσιας.

Ὅτι μὲν ἔξω εἶναι χρὴ πάσης διαθέσεως τῆς παρὰ φύσιν ἅπαντα τὰ κατ᾽ ἐπιγάστριον χωρία, πρόδηλον
ἐστὶ, καὶ λέλεκται κατὰ τὸ προγνωστικὸν ἔνθα φησὶν ὑποχόνδριον ἄριστον μὲν, ἀνώδυνόν τε εἶναι καὶ μαλθα-
κὸν, καὶ ὁμαλόν. ἀλλὰ καὶ τούτων αὐτῶν ἐστὶ τὰ μὲν, ἰσχνότερα. τὰ δὲ παχύτερα, περὶ ὧν νῦν τὸν λόγον ποιεῖται.
20 ὅσα μὲν παχύτερα, βελτίω ταῦτ᾽ εἶναι λέγων. ὅσα δὲ ἰσχνὰ, μοχθηρὰ, καὶ ὡς σημεῖα δηλονότι καὶ ὡς αἴτια. ὡς ση-
μεῖα μὲν γὰρ εἰσὶ τῆς ἐν τοῖς ἐκτετηκόσι μορίοις ἀσθενείας. ὡς αἴτια δὲ, τοῦ μὴ δὲ πέττεσθαι καλῶς ἐν τῇ γαστρὶ τὰ σι-
τία. μηδ᾽ αἱματοῦσθαι κατὰ τὸ ἧπαρ. ἄμφω γὰρ ταῦτα πάντα τὰ μόρια πρὸς τοῦ πάχους τῶν εἰρημένων σω-
μάτων ὠφελεῖται θαλπόμενα. τοσούτων οὖν εἰκός ἐστιν ἐκτακέντων αὐτῶν βλάπτεσθαι τὰς ἐνεργείας, ὅσον
ὑπαινόντων ὠφελοῦνται. ὅτι δὲ ἡ λεπτότης τῶν εἰρημένων μορίων καὶ πρὸς τὰς κάτω καθάρσεις ἐπισφαλὴς
ἐστὶ, πρόδηλον. ἰσχυρὰ γὰρ δεῖ εἶναι πάντα τὰ κάτω τοῦ θώρακος μόρια πρὸς τὸ καλῶς ὑπηρετεῖν ταῖς καθάρ-
σεσιν. εἰ δὲ μὴ, μεγάλαις περιπίπτειν βλάβαις. διατί δὲ μόνας εἶπε τὰς κάτω καθάρσεις, ἄξιον ζητῆσαι, καὶ γὰρ αἱ
ἄνω τουτέστιν, αἱ δι᾽ ἐμέτων, ἐπισφαλεῖς εἰσὶ τοῖς οὕτω διακειμένοις. ἢ ταύτας μὲν ὡς σαφεῖς παρέλειπεν, ἐκεί-
νων δ᾽ ὡς ἀσαφεστέρων, ἐμνημόνευσεν. ἦτρον δὲ ἰδίως ὀνομάζει, τὸ κάτω χωρίον τῆς γαστρὸς, ὅσον ἐστὶ μεταξὺ τοῦ αἰ-
30 δοίου, καὶ τοῦ ὀμφαλοῦ. ὡς εἰς τρία ταῦτα διαιρεῖσθαι τὸ σύμπαν ὑποχόνδριον τὰ περὶ τὸν ὀμφαλὸν, καὶ τὸ ἦτρον.

Οἱ ὑγιεινῶς ἔχοντες τὰ σώματα ἐν τῇσι φαρμακείῃσι καθαιρόμενοι ἐκλύονται ταχέως, καὶ οἱ πονηρῇ τροφῇ
χρεόμενοι.

Οἱ μὲν ὑγιεινῶς ἔχοντες τὰ σώματα δεόντως ἐν ταῖς φαρμακείαις ἐκλύονται ταχέως. συντήκονται γὰρ, οὐ
καθαίρονται. οἱ πονηρᾷ δὲ τροφῇ χρώμενοι, διὰ τὴν περιουσίαν τῶν μοχθηρῶν χυμῶν, ἐκλύονται ῥᾳδίως ἐπὶ
ταῖς καθάρσεσιν. εἴτε δὲ τὴν ἔξωθεν εἰσφερομένην τροφὴν τῷ σώματι, εἴτε τὴν ἐν αὐτῷ περιεχομένην
εἴρηκε μοχθηρίαν, ἑκάτερος ἀληθὴς ὁ λόγος, ἐπειδὴ καὶ τὰ μοχθηρὰ σιτία, μοχθηρὸν εἴωθεν αἷμα γεννᾶν. οὕτως
οὖν καὶ λέγεται μοχθηρὰ, τῆς ἀναφορᾶς γενομένης, ἐπὶ τὸ γεννηθησόμενον ἐξ αὐτῶν, αἷμα.

Οἱ εὖ τὰ σώματα ἔχοντες, φαρμακεύεσθαι ἐργώδεες.

40 Οὐ τὸ ὁτιοῦν φάρμακον προσφερομένους, φαρμακεύεσθαι λέγειν εἴωθεν ὁ Ἱπποκράτης, ἀλλ᾽ ἐπὶ μόνων τῶν
καθαιρόντων τούτῳ χρῆται τῷ ῥήματι. ὁ μὲν οὖν προγεγραμμένος ἀφορισμὸς, ἓν τῶν προσγινομένων αὐτοῖς
ἐδήλωσε σύμπτωμα, ἐκλύεσθαι γὰρ ἔφη ταχέως ἐν ταῖς καθάρσεσι τοὺς ὑγιεινῶς ἔχοντας. ἐν τῇ δὲ γενικωτέ-
ρᾳ λέξει περὶ τῶν αὐτῶν ἀπεφήνατο λέγων, αὐτοὺς ἐργώδεας εἶναι φαρμακεύεσθαι, καὶ γὰρ ἰλιγγιῶσι, καὶ
στροφοῦνται, καὶ δυσχερῶς αὐτοῖς ἡ κάθαρσις προχωρεῖ, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι ταχέως ἐκλύονται. γίνεται δὲ
ταῦτα πάντα τοῦ καθαρτικοῦ φαρμάκου τὸν οἰκεῖον μὲν ἕλκειν χυμὸν ἐφιεμένου, ἤτοι τὴν ξανθὴν, ἢ τὴν μέλαι-
ναν χολὴν, ἢ τὸ φλέγμα, ἢ τὸ ὑδατῶδες περίττωμα. τῷ δ᾽ ἀπορεῖν αὐτοῦ, τὸ αἷμα καὶ τὰς σάρκας ζωτικὰ, ἵν᾽
ἐξ ἐκείνων ἕλξῃ τὸ οἰκεῖον.

Τὸ σμικρῷ χεῖρον καὶ πόμα καὶ σιτίον, ἥδιον δὲ, τῶν βελτιόνων μὲν, ἀηδεστέρων δὲ μᾶλλον αἱρετέον.

50 Οὐ διὰ τὸ κεχαρισμένον μόνον τῷ κάμνοντι τοῦτο ποιητέον, ἀλλὰ καὶ ὡς ὠφελιμότερον αὐτῷ γινόμενον.
ὅσα γὰρ ἂν ἡδέως προσενεγκώμεθα, περιστέλλεσθαι τούτοις ἡ γαστὴρ εἴωθε, καὶ πέττει μᾶλλον αὐτὰ ῥᾳδίως. ἀπο-
χωρεῖν δὲ ἄχρι τῶν ἀηδῶν, ὡς ἤτοι ναυτίας ἐπιφέρειν, ἢ πνευματώσεις, ἢ κλύδωνας. ὅπερ οὖν ἐπὶ τῶν πλεί-
στων καὶ εὐχύμων ὄντων γίνεται, ὅταν ᾖ μικρῷ χεῖρον. ἐπὶ τῶν ἡδέως λαμβανόντων, οὐ μόνον οὐκέτι χεῖρον, ἀλλ᾽
ἐνίοτε καὶ βέλτιον γίνεται.

Οἱ πρεσβῦται τῶν νέων τὰ μὲν πολλὰ νοσέουσιν ἧσσον, ὁκόσα δ᾽ ἂν αὐτέοις χρόνια νοσήματα γένηται, τὰ πολ-
λὰ ξυναποθνήσκουσιν.

Οἱ πρεσβῦται τῶν νέων οὐ πάντες ἧσσον νοσοῦσιν, οὐδὲ γὰρ ἅπαντες ἐγκρατέστερον διαιτῶνται. ὅσοις δ᾽ ὑ-
πάρχει τοῦτο, μᾶλλον νοσοῦσιν, ἀσθενέστεροι τῶν νέων ὄντες. ὅτι δ᾽ αὐτοῖς τὰ πάμπολλα τῶν χρονίων νοσημάτων συν-

ποθνήσκει πρόδηλον, εἴγε καὶ ἡ δύναμις ἀσθενής, ὡς μήτε πέττειν ἔτι δύνασθαι ῥαδίως τὰς νόσους· καὶ ψυχρὰ πάντα ἐστὶ τὰ χρόνια νοσήματα· διὸ καὶ μᾶλλον γέρουσιν ἢ νεωτέροις γίνεται. τοῖς δ' οἰκείοις νοσήμασιν, εὐαλωτότεροι πάντες.

Βράγχοι καὶ κόρυζαι τοῖσι σφόδρα πρεσβύτῃσιν οὐ πεπαίνονται.

Ἐὰν συνάψωμεν ἀλλήλοις τοὺς ἀφορισμοὺς ἑκατέρου ὁ λόγος ἔσται τοιοῦτος. οἱ πρεσβύτεροι τῶν νέων τὰ μὲν πλεῖστα νοσοῦσιν ἧττον. ὅσα δ' αὐτοῖς χρόνια νοσήματα γίνεται, τὰ πολλὰ συναποθνήσκει. βράγχοι γοῦν καὶ κόρυζαι τοῖσι σφόδρα πρεσβύτῃσιν οὐ πεπαίνονται. ὥστε οἷόν τι παράδειγμα τὸν ἀφορισμὸν εἶναι τῶν προγεγραμμένων. συναποθνήσκει γὰρ οὐ ταῦτα μόνον τοῖς πρεσβυτέροις, ἀλλὰ καὶ νεφρίτις καὶ ποδάγρα, καὶ ἀρθρίτις, καὶ ἰσχιὰς. αἵ τε περὶ κῶλον, ἢ σπλῆνα διαθέσεις ψυχραί, καὶ πρὸς ταύταις, ἄσθματα, βῆχες, κυρτώσεις, λορδώσεις. σκολιώσεις, ὅσα τ' ἄλλα διὰ τοὺς ψυχροὺς γεννᾶται χυμούς, οὓς καὶ τῶν ἀκμαζόντων τισὶ, μὴ ὅτι πρεσβύταις χαλεπὸν ἐκπεφθῆναι.

Οἱ ἐκλυόμενοι πολλάκις καὶ ἰσχυρῶς ἄνευ φανερῆς προφάσιος ἐξαπίνης τελευτῶσιν.

Οὐ πάντες οἱ ἐκλυόμενοι ἐξαίφνης τελευτῶσιν, ἀλλ' εἰ προσθείης αὐτοῖς διορισμοὺς τρεῖς. ἕνα μὲν καὶ πρῶτον, ἵνα πολλάκις τοῦτο πάσχωσι. δεύτερον δὲ, ἵνα ἰσχυρῶς. καὶ τρίτον, ἄνευ φανερᾶς αἰτίας. ἐπεὶ γυνή τις ἐπὶ πλεῖστον ἐν τῷ βαλανείῳ διατρίβουσα χρόνον συνεχῶς ἐξελύετο διὰ τὸ μῆκος τοῦ χρόνου, καὶ ὅτι τὸ βαλανεῖον ὡς τὰ πολλὰ μοχθηροῖς ὑπεκαίετο ξύλοις, ἀλλ' οὐ νοσήματός που τοῦτο σημεῖον ἐπὶ φανερᾷ προφάσει γινόμενον. ἑτέρα δὲ καὶ ὑστερικοῖς ἐνοχλουμένη παθήμασιν, ἔπασχε τοῦτο. καί τις ἄλλος εἰ ἐπιπλέον ἀσιτήσας ἔτυχεν, ἐξελύετο λουόμενος. ἄλλος δὲ, εἰ μὴ προὔλαβεν ἄρτου τι, τοῦτ' ἔπασχεν, εἰ καὶ καθ' ὥραν ἐλοῦτο. τοῖς τοιούτοις μὲν οὖν ἢ ἀσθενὲς, ἢ αἰσθητικὸν ἱκανῶς ἐστὶ τὸ τῆς γαστρὸς στόμα. ὅσοι δὲ διὰ μηδὲν τούτων ἐκλύονται πολλάκις καὶ ἰσχυρῶς, οὗτοι δι' ἀρρωστίαν τῆς ψυχικῆς δυνάμεως, τοῦτο πάσχουσιν. ὥσπερ καὶ ἐκεῖνος, ᾧ μετὰ τῆς ἐκλύσεως παλμὸς ἐγένετο τῆς καρδίας ἰσχυρῶς, ἀπέθανεν ἐξαίφνης. ὥσπερ οἱ ταῖς ὀξυτάταις ἁλισκόμενοι καρδιακαῖς συγκοπαῖς.

Ἀποπληξίην ἰσχυρὴν λύειν μὲν ἀδύνατον, ἀσθενέα δὲ οὐ ῥηΐδιον.

Ἐν ταῖς ἀποπληξίαις ἐξαίφνης ἀναίσθητοί τε ἀκίνητοι γίνονται, πᾶν τὸ σῶμα, πλὴν μόνης τῆς ἀναπνοῆς. ὡς εἴγε καὶ αὕτη κωλυθῇ, ἡ μεγίστη τέ ἐστιν ἤδη καὶ ὀξυτάτη, τῶν ἀποπληξιῶν. ὅσοι δ' ἀναπνέουσι μὲν, ἀλλὰ μετὰ βίας σφοδροτάτης, ἰσχυρὰ τούτοις ἐστὶν ἡ ἀποπληξία, ἰσχυρὰ δὲ καὶ τοῖς τοιούτοις, ἀλλ' ἧττον, ὅσοι χωρὶς μὲν συντονίας καὶ βίας. ἀνώμαλον δὲ καὶ ἄτακτον, ἔτι δὲ διαλείπουσαν ἔχουσι τὴν ἀναπνοήν. ὡς ἐφ' ὧν γε διασώζει τινὰ τάξιν, ἀσθενὴς ἡ τοιαύτη, καὶ πλείστων ἀρχὴ πάντα, τάχα ἂν αὐτὴν ἰάσαιο. πᾶσαι μὲν οὖν αἱ ἀποπληξίαι γίνονται, τῆς ψυχικῆς δυνάμεως, ἐπιρρεῖν ἀδυνατούσης τοῖς κάτω τῆς κεφαλῆς. ἤτοι διὰ φλεγμονώδη τινὰ διάθεσιν ἐν αὐτῷ τῷ ἐγκεφάλῳ συστᾶσαν, ἢ τῶν κοιλιῶν αὐτοῦ ἐμπιπλαμένων, ὑγροτάτου φλέγματος πολλοῦ. ἀλλὰ τῷ μεγέθει τῆς αἰτίας, καὶ τὸ τοῦ πάθους ἕπεται μέγεθος. αἴτιον δ' ἐστὶν ὡς τὰ πολλὰ, διὰ τὴν βλάβην τῆς ἀναπνοῆς, καὶ θαυμάσαι γέ ἐστιν, ὅπως τῶν ἄλλων μυῶν ἁπάντων ἀκινήτων ἐν ταῖς ἀποπληξίαις γινομένων, οἱ τὸν θώρακα διαστέλλοντες, εἰ καὶ μόγις, ἀλλὰ κινοῦνταί γε πολλάκις. ἔοικε δὲ γίνεσθαι τοῦτο διὰ τὴν χρείαν τῆς ἀναπνοῆς ἐπεγειρούσης αὐτὴν τὴν ἐν τοῖς νεύροις δύναμιν ἐπὶ τὴν ἐνέργειαν, καὶ δι' αὐτό γε τοῦτο, πάντες ἅπαντες οἱ μύες ἐπὶ τῶν ἀποπλήκτων ἐνεργοῦσιν οἱ κινοῦντες τὸν θώρακα. καίτοι πρόσθεν ὀλιγάκις ἐνεργοῦντες ἅπαντες, ὥσπερ ἐν τοῖς σφοδροτάτοις γυμνασίοις, ἐπειδὴ πλείστης τῆς ἀναπνοῆς ἐστὶ χρεία κατὰ ταῦτα. ἀλλὰ τοῖς ἀποπλήκτοις, οὐ τῷ τὴν χρείαν ηὐξῆσθαι τῆς ἀναπνοῆς, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀρρωστίαν τῆς δυνάμεως συνεργεῖν ἀναγκάζονται πάντες οἱ τοῦ θώρακος μύες. ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλως ἐν πυρετῷ ἀσθενῆ τὴν δύναμιν ἐχόντων. δι' αὐτό γε τοῦτο καὶ κινεῖν ἀναγκάζονται πάντες ἑαυτοὺς εἰς ἓν ἀξιόλογον κεφάλαιον τὴν ἐξ ἁπάντων ἐνέργειαν ἀθροίζοντες.

Τῶν ἀπαγχομένων καὶ καταλυομένων, μήπω δὲ τεθνηκότων οὐκ ἀναφέρουσιν οἷς ἂν ἀφρὸς ᾖ περὶ τὸ στόμα.

Πᾶσα μὲν ἀφροῦ γένεσις, ἐκ μίξεως ἀποτελεῖται δυοῖν οὐσιῶν. τῆς μὲν ἑτέρας πνευματικῆς. ὑγρᾶς δὲ τῆς ἑτέρας. γίνεται δ' ἡ μίξις αὐτῶν, εἰς πολλὰ θραυσθείσης ἑκατέρας, καὶ πολλὰς ἐν τῇ συμπλοκῇ σμικρὰς πομφόλυγας ἐργαζομένων. ὅταν δὲ ἡ γλίσχρον τῇ συστάσει τὸ καταθραυσθὲν ὑγρὸν οὗ περιπλεκομένου τῷ πνεύματι τὰς πομφόλυγας γεννηθῆναι συμβῇ δύσλυτός τε, καὶ μόνιμος ὁ ἀφρὸς γίνεται. οἷον μάλιστα τοῖς δραμοῦσιν ἵπποις, ἢ τοῖς θυμωθεῖσι κάπροις ἀθροίζεται περὶ τὸ στόμα. τὴν δ' ἑκατέρων τῶν οὐσιῶν θραῦσιν τε καὶ μίξιν ἐνίοτε μὲν ἐργάζεται βιαία κίνησις. ἤτοι γ' ἀμφοῖν, ἢ μόνης τῆς ἑτέρας. ἐνίοτε δὲ ἰσχυρὰ θερμότης. εἰ μὴ ἄρα καὶ ταύτῃ τῇ κινήσει τις λέγοι τὸν ἀφρὸν ἐργάζεσθαι. ἀλλὰ τῷ γε τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις ἑπομένῳ, διττὴν ἀσφαλέστερον ἐστὶ φάναι τὴν γένεσιν εἶναι. κατὰ μὲν τοὺς σφοδροὺς ἀνέμους ἐμπίπτοντας τῇ θαλάττῃ, διὰ πληγὴν ἰσχυράν. ἐπὶ δὲ τῶν λεβήτων διὰ τὴν θερμασίαν. οὕτω τε κἀν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν. ἐν μὲν τοῖς ἐπιληπτικοῖς σπασμοῖς, ἡ συντονία τῶν κινήσεων, τὸν ἀφρὸν εἴωθε γεννᾶν. ἐπὶ δὲ τῶν κάπρων, ἡ θερμασία. κατὰ δὲ τοὺς δρόμους τῶν ἵππων ἄμφω φαίνεται σύντονα, συνεχῶς γὰρ εἴσω καὶ ἔξω τοῦ κατὰ τὰς ἀναπνοὰς ἀέρος φερομένου, τό τε σίαλον αὐτοῖς λεπτύνεται. καί τι κἀκ τοῦ πνεύμονος ἀτμοειδῶς ἀναφερόμενον, ἐπιμίγνυταί τε καὶ συμπλέκεται τῷ σιέλῳ, τοῦ γινομένου τὴν οὐσίαν ἀφροῦ συναύξον. ὅσοι δ' ἡγοῦνται τὸν ἀφρὸν τοῦ-

τον ἐκ τῆς κοιλίας ἀναφέρεσθαι, διαμαρτάνουσιν. οὔτε γὰρ ἀθρόως αὐτὸν ἐκεῖθεν ἥκειν ἐγχωρεῖ, μήτε ἐμοῦντος
τοῦ ζώου τηνικαῦτα, μήθ' ὅλως ναυτιῶντος ὧν συμπτωμάτων χωρὶς, οὐχ οἷόν τε ἐστὶν ἐκ τῆς γαστρὸς ἀνενεχθῆ-
ναί τι, καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἀδύνατον ἀναφέρεσθαί τινα ἀτμὸν ὁμοίως τῷ κατὰ τὰς ἀναπνοὰς, μὴ δὲ μιᾶς
τοιαύτης ἐκ τῆς γαστρὸς ἀναφερομένης οὐσίας οἵαν ὁ πνεύμων ἀναπνεῖ. καὶ γάρ τοι καὶ τὸ αἷμα, τὸ μὲν ἐκ
τοῦ πνεύμονος ἀναγόμενον ἀφρῶδες ὁμοίως ἐστὶ τῷ σπλάγχνῳ. τὸ δ' ἐκ τῆς γαστρὸς, οὐδ' ἐγγὺς τῷ τοιούτῳ. ἀλλὰ
μὲν ἅμα τῷ αἵματι ἐκ τοῦ πνεύμονος συναναφερόμενος ἀφρὸς, ἀθρόως τε καὶ μετὰ βηχὸς ἀνάγεται. ὁ δ' ἐκ τοῦ
τοιούτου χυμοῦ κατ' ὀλίγον ἐκπνεόμενος ἀτμὸς, οὐ κινεῖ βῆχας. περιβληθείσης γε μὴν ἀγχόνης τῷ τραχήλῳ,
δεῖται μὲν ἡ καρδία καὶ ὁ πνεύμων ἐκπνεῦσαι τὸ λιγνυῶδες περίττωμα. δέδεικται γὰρ τοῦτο ἡμῖν ἐν τῷ περὶ
χρείας ἀναπνοῆς γράμματι. κωλυόμενον δὲ διὰ τὴν ἀγχόνην βιαίως ὠθεῖ πᾶν αὐτὸ, καὶ ξὺν τῷ καὶ τῆς οἰκείας
10 ὑγρότητός τι συνεκβάλλει, καθάπερ κἀν ταῖς τοῦ αἵματος ἀναγωγαῖς. ὀλέθριον οὖν τοῦτο τὸ σημεῖον ἐστὶν ἐπειδὴ
βίας τοῦ πνεύμονος ἐστὶ δηλωτικὸν, ἣν πάσχει πνιγομένου τοῦ ζώου. μάλιστα δ' εἰκὸς αὐτῷ γίνεσθαι διὰ
τὴν ἐκ τῆς καρδίας εἰς αὐτὸν ὠθουμένην θερμασίαν, ὥστε καὶ τῇ ζέσει τοῦ θερμοῦ, καὶ τῇ τοῦ πνεύματος βιαίᾳ
κινήσει καὶ τῇ σφοδρᾷ τοῦ πνεύμονος συντονίᾳ τῆς ἀναγωγῆς γινομένης τοῦ ἀφροῦ, θανατῶδες τὸ σημεῖον. οἶμαι γε
μὴν ἐν τῷ σπανίῳ τῶν ἀπαγχομένων ἀπήνεγκαν ἀφροῦ φανέντος περὶ τὸ στόμα, καὶ ἴσως ὁ Ἱπποκράτης οὐχ ὡς
διαπαντὸς ἀπολλυμένων, ἀλλ' ὅτι τοὐναντίον σπανιώτατα, οὕτως ἀπεφήνατο. καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐδεί-
κνυτο, ἔνθα φησὶ κατὰ τὸν ἀφορισμὸν. ὁκόσοισι νέοισιν αἱ κοιλίαι ὑγραί εἰσι, τουτέοισιν ἀπογηράσκουσι ξη-
ραίνονται. τὸ γὰρ ὡς τὸ πολὺ παρέλιπεν ἐνταῦθα εἰπεῖν. ἐν τοῖς κατωτέρω προσθεὶς αὐτὸ ἔνθα φησὶν, ὁκό-
σοι τὰς κοιλίας ὑγρὰς ἔχουσι νέοι μὲν ὄντες, βέλτιον ἀπαλλάσσουσι, τῶν ξηρὰς ἐχόντων. ἐς δὲ τὸ γῆρας, χεῖρον
20 ἀπαλλάσσουσι. ξηραίνονται γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῖσιν ἀπογηράσκουσιν.

Οἱ παχέες σφόδρα κατὰ φύσιν ταχυθανατώτεροι μᾶλλον γίνονται τῶν ἰσχνῶν.

Τοὺς ἐκ τῆς πρώτης ἡλικίας παχεῖς καὶ ἰσχνοὺς ἀλλήλοις παραβάλλων ἀποφαίνεται περὶ τῶν παχέων,
ὡς εἰσὶ ταχυθανατώτεροι μᾶλλον τῶν ἰσχνῶν. ἄριστον μὲν γὰρ εὔσαρκον φῦναι τουτέστι σύμμετρον ὥστε μήτε παχὺν
εἶναι μήτ' ἰσχνὸν, οὕτω γὰρ ἂν δύναιτο καὶ εἰς μακρὸν ἀφικέσθαι γῆρας. εἰ δ' ὑπερβάλλοι τὸ σύμμετρον, ἀμείνων
μὲν ἡ ἰσχνότης. μοχθηρὰ δὲ ἡ εἰς πάχος, ὑπερβολή. στεναὶ γάρ εἰσι τούτων αἱ ἀρτηρίαι καὶ αἱ φλέβες καὶ διὰ τοῦ-
το καὶ αἷμα καὶ πνεῦμα, παντελῶς ὀλίγον ἔχουσιν. ὥστ' ἐπειδὰν προέρχωνται κατὰ τὴν ἡλικίαν, ταχέως
αὐτοῖς ἐπὶ μικρᾷ προφάσει ἡ ἔμφυτος θερμασία διαφθείρεται. οἱ δ' ἰσχνοὶ, ταύτῃ μὲν οὐ κινδυνεύουσι, τῷ δὲ διά-
κεῖσθαι τὰ κύρια μόρια μηδὲν ἔχοντα πρόβλημα, πρὸς τῶν ἔξωθεν αἰτίων, ἑτοίμως βλάπτονται. ὅσοι μέντοι
φύσει μὲν ἦσαν σύμμετροι, διαίτῃ δ' ἀργοτέρᾳ χρησάμενοι, παχεῖς ἐγένοντο, τούτοις εἰ καὶ σαρκὸς καὶ πιμε-
30 λῆς ἐπετράφη πλῆθος, ἀλλ' εὐρεῖαι αἵ τε φλέβες εἰσὶ καὶ αἱ ἀρτηρίαι καὶ διὰ τοῦτο μείζονα ἔχουσι τὴν ἔμφυτον
θερμασίαν.

Τῶν ἐπιληπτικῶν τοῖσι νέοισιν ἀπαλλαγὴν αἱ μεταβολαὶ μάλιστα τῆς ἡλικίης καὶ τῶν χωρίων καὶ τῶν βί-
ων ποιέουσιν.

Ἐγγύς πώς ἐστιν ἀποπληξίας, τὸ τῆς ἐπιληψίας πάθος ὡς ἂν τὸν πάσχοντα τόπον ἐχόντων ἀμφοῖν τὸν αὐτὸν
καὶ τὸν ποιοῦντα χυμὸν. ἀλλ' ἡ μὲν ἀποπληξία διὰ παντελῆ στέρησιν τῆς ἐπιρρεούσης δυνάμεως τοῖς νεύ-
ροις. ἡ δ' ἐπιληψία, διὰ πλημμελῆ κίνησιν γίνεται. ψυχρὸς δ' ἐστὶν ἀμφοῖν καὶ παχὺς χυμὸς, καὶ διὰ τοῦθ' ἡ τῶν νεα-
νίσκων ἡλικία ξηρὰ καὶ θερμὴ τὴν κρᾶσιν ὑπάρχουσα μέγιστον βοήθημα γίνεται τῶν ἐπιληπτικῶν διαθέσεων,
οὕτω δὲ καὶ τῶν χωρίων αἱ ἀνάλογοι μεταβολαί. λέγω δ' ἀνάλογον, ὅταν εἰς ξηρότητά τε καὶ θερμότητα
40 μεθιστῶνται. κατὰ ταῦτα δὲ καὶ τὸν βίον, οὐδὲ γὰρ αἱ τούτων μεταβολαὶ πᾶσαι, λύουσι τὴν ἐπιληψίαν, ἀλλ'
ὅσαι θερμοτέραν καὶ ξηροτέραν ἐργάζονται τὴν τοῦ σώματος ἕξιν. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ ἁπλῶς ἀκοῦσαι, τὴν μετα-
βολὴν τοῦ βίου τὰς ἐπιληψίας ὠφελεῖν. ἐπειδὴ τοὐπίπαν ἡ μοχθηρὰ δίαιτα γεννᾷ τὸ πάθος, ὥσθ' ἡ μετα-
βολὴ πάνυ εὐθὺ τὸ βέλτιον ἄγει.

Δύο πόνων ἅμα γιγνομένων μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον, ὁ σφοδρότερος ἀμαυροῖ τὸν ἕτερον.

Εἰ μὲν ἀκριβῶς ἀκούει τις τὸν αὐτὸν τόπον, οὐδέποτε δύο δύνανται πόνοι γίνεσθαι κατὰ τὸν αὐτόν. εἰ δ' ἐν
πλάτει, δυνατὸν λέγω δ' ἐν πλάτει, περὶ μόριον μεῖζον. οἷον ἢ περὶ βραχίονα, ἢ πῆχυν, ἢ μηρὸν, ἢ κνήμην. ἀλλ'
οὗτοι γε οἱ πόνοι συναύξουσιν ἀλλήλοις τὴν ἀνίαν τοῦ μορίου, μηδ' ἑτέρου τὸν κάμνοντα διαλαθάνοντος. εἰ δ' ἐν
διαφόροις τόποις εἶεν, ὁ μὲν εἰ τύχη κατὰ τὸν πῆχυν. ὁ δ' ἐν τῇ κνήμῃ. συμβαίνει τηνικαῦτα, πρὸς τοῦ σφοδρο-
50 τέρου τὸν ἕτερον ἀμαυροῦσθαι, τῆς αἰσθητικῆς δυνάμεως, ὅλης εὐθὺ τὸ σφοδρότερον ἀπαγομένης τε καὶ περιελ-
κομένης. τοῦτο γὰρ ἤ μὴν καὶ κατὰ τὰς λύπας εἴωθε συμβαίνειν, οὔσας καὶ αὐτὰς οἷον ἀλγήματά τινα τῆς ψυ-
χῆς, ἀλλ' οὐ τοῦ σώματος. κατακρύπτουσι γὰρ οὖν ἐν αὐταῖς αἱ σφοδρότεραι τὰς ἐλάσσους, ὅταν γε μὴ περὶ ἑνὸς
γίνωνται πράγματος. εἰ δὲ μή γε, ἀλλήλας κἀκεῖναι συναύξουσιν.

Περὶ τὰς γενέσιας τοῦ πύου οἱ πόνοι καὶ οἱ πυρετοὶ ξυμβαίνουσι μᾶλλον, ἢ γενομένου.

Τὸ πύον ἐξ αἵματος γίνεται μεταβάλλοντος εἰς ἥμι μόχθηρον, ὡς ἂν εἴποι τις μεταβολήν. ἡ μὲν γὰρ ἁπλῶς
μοχθηρὰ, μετὰ σηπεδόνος ἀποτελεῖται δυσώδους. ὥσπερ καὶ ἡ ἁπλῶς χρηστὴ, θρέψις ἐστὶ, τῶν τοῦ ζώου μορίων
ἡ δὲ τὸ πύον ἐργαζομένη μεταξὺ τούτων ἐστὶν, οὔθ' ὑπὸ τῆς παρὰ φύσιν μόνης, οὔθ' ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμα-
σίας ποιουμένη.

σεως ἐπομένη. μικτὴ γάρ πως ἐξ ἀμφοῖν ἐστιν ἡ τῆς φλεγμονῆς. πόνος μὲν γίνεται τεινομένου τε ἅμα καὶ θερμαινομένου παρὰ φύσιν τοῦ φλεγμαίνοντος μορίου. πυρετοὶ δ' ἕπονται τῆς ἀρχῆς συνεκθερμανθείσης, καὶ τοῦτ' ἄμφω συμβαίνει, κατὰ τὴν οἷον ζέσιν τε καὶ καῦσιν τοῦ αἵματος. ἐπειδὰν δὲ τελέως καυθῇ, τὸ λείψανον αὐτοῦ πῦον γίνεται. καθάπερ ἐπὶ τῶν καυθέντων ξύλων ἡ τέφρα. καὶ διὰ τοῦτο κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, οἵ τε πόνοι καὶ οἱ πυρετοὶ λωφῶσι, καὶ μάλιστα ὅταν ἐκκενωθῇ τὸ πῦον. ὡς ἂν ἤδη δεδαπανημένης μὲν, τῆς ὕλης, ἐσβεσμένης δὲ, τῆς φλογώδους θερμασίας.

Ἐν πάσῃ κινήσει τοῦ σώματος, ὅταν ἄρχηται πονέειν, τὸ διαναπαύειν εὐθὺς ἄκοπον.

Τὸ πονεῖν, σημαίνει μὲν καὶ τὸ ἀλγεῖν. σημαίνει δὲ καὶ τὸ κάμνειν. καὶ καθ' ἑκάτερόν γε ὁ λόγος αὐτῷ ἀληθής ἐστιν. ἐάν τε γὰρ ἀλγῶσιν ἤδη τὰ μόρια διὰ τὰς πλείονας κινήσεις, ἐάν τε καὶ κάμνωσιν, ὡς ἐνεργεῖν ἔτι μόγις δύνασθαι, τὸ διαναπαύειν εὐθὺς ἐστὶν ἄκοπον.

Οἱ εἰθισμένοι τοὺς συνήθεας πόνους φέρειν, κἢν ὦσιν ἀσθενέες ἢ γέροντες, τῶν ἀσυνήθων ἰσχυρῶν τε καὶ νέων ῥᾷον φέρουσι.

Ἄλλος ἄλλῳ συνήθης πόνος ἐστί. τῷ μὲν δρόμος, ἢ τις ἑτέρα κίνησις διὰ τῶν σκελῶν. τῷ δὲ τὸ χειρονομεῖν, ἢ τις ἄλλη διὰ τῶν χειρῶν ἐνέργεια. τοῖς δὲ, τὸ σκάπτειν. ἢ ἐρέσσειν. ἢ ἀροῦν. ἢ ἁπλῶς ὅτι οὖν ἄλλο. διαφορὰ δ' ἐν ἅπασι τοῖς τοιούτοις ἐστὶ πόνοις, παρά τε τὸ πλείοσιν, ἢ ἐλάσσοσιν ἐνεργεῖν μορίοις, καὶ παρὰ τὸ αὐτοῖς ἢ μᾶλλον, ἢ ἧττον. ἀλλὰ τό γε κοινὸν ἐπὶ πᾶσιν εὐτονώτερα τῶν ἄλλων γίνεσθαι τὰ γυμναζόμενα μόρια, καὶ διὰ τοῦτο ῥᾷον ὑπομένει τοὺς συνήθεις πόνους.

Τὰ ἐκ πολλοῦ χρόνου συνήθεα κἂν ᾖ χείρω τῶν ἀσυνήθων. ἧσσον ἐνοχλεῖν εἴωθε. δεῖ οὖν καὶ εἰς τὰ ἀσύνηθα μεταβάλλειν.

Οὐ περὶ τῶν γυμνασίων ἐστὶ μόνων, ὡς ὁ πρόσθεν, ἀλλὰ περὶ πάντων ἁπλῶς ἀποφαίνεται τῶν συνήθων, ὁ ἀφορισμὸς οὗτος. ἐδεσμάτων. πομάτων. λουτρῶν. ἀλουσίας. ἀγρυπνίας. ὕπνου. θάλψεως. ψύξεως. φροντίδων. ἧττον γὰρ ἕκαστον αὐτῶν βλάπτει, συνήθες γινόμενον, τοῦ φύσει μὲν ἀβλαβεστέρου, μηδέποτε δὲ εἰς ἔθος ἀφιγμένου. τὸ μὲν οὖν ἐπὶ τῶν γυμνασίων οὕτως ἔχειν, εἰς τὴν εὐρωστίαν τῶν ἐνεργούντων μορίων ἀναφέρεται, καθότι προείρηται. τὸ δ' ἐπὶ τῶν ἄλλων ὅπως γίνεται, νῦν ἐροῦμεν. ἐδέσματα μὲν καὶ πόματα φύσιν ἐπίκτητον ἐργάζεται. μάλιστα μὲν ἐν τῇ γαστρί. ἤδη ἐκείνῃ δέ πως ἤδη καὶ κατὰ τ' ἄλλα μόρια. καὶ γὰρ εἰ καὶ ὅτι μάλιστα κρατοῖτο καὶ μεταβάλλοιτο πρὸς τοῦ σώματος, ἀλλά τοι καὶ αὐτὰ διατίθησί πως αὐτὸ, κατὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν ὥστ' ἐν τῷ χρόνῳ πολλὴν γενέσθαι τὴν ἐναλλαγὴν, καὶ τὴν ὁμοίωσιν τοῖς φερομένοις συστῆναι πρὸς τὰ φέροντα. ἐπιδέδεικται γὰρ τοῦτο ἡμῖν, ἐν τῷ περὶ ἐθῶν βιβλίῳ. δέδεικται δὲ καὶ ὅτι πρὸς τῶν ὁμοίων ἕκαστον, ἧττον ἀλλοιοῦται. διὰ τοῦτ' οὖν ὅταν ὁμοιότερον γένηται, τῷ μεταβαλλομένῳ τὸ μεταβάλλον, ἀλλοιοῖ θᾶττον αὐτό. καὶ μὴν δὴ καὶ πρὸς τῶν ἄλλων ἁπάντων οἷς ὁμιλεῖ τὸ σῶμα, διατίθεταί πως, οἷον ἐν ἀέρι ψυχρῷ καὶ θερμῷ. πυκνούμενον μὲν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ. ἀραιούμενον δ' ὑπὸ τοῦ θερμοῦ. καὶ διὰ τοῦτο ἀνέχονται μὲν τῶν συνήθων. μᾶλλον ἐνοχλεῖται δ' ὑπὸ τῶν ἀηθῶν. εἰ γὰρ ἀραιῷ σώματι, διὰ τὴν πρὸς τὸ θερμὸν ὁμιλίαν, ἐξαίφνης προσπέσοι τὸ ψυχρὸν, εἰς τε τὸ βάθος αὐτοῦ διαδύεται, παραχρῆμα καὶ βλάπτει μεγάλως. ἡ μὲν οὖν αἰτία καθ' ἕκαστον τῶν συνήθων, ἐν τῷ περὶ ἔθους λέγεται γράμματι. τὸ δ' ἐκ τῆς πείρας ἐγνωσμένον, ἤδη γινώσκομεν. ὃ μόνον ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης, οὐκ ἀξιώσας προσγράψαι τὴν αἰτίαν. ἀλλ' ἡμεῖς καὶ πρὸς τὴν αὐτῆς εὕρεσιν, ἀφορμάς τινας δεδώκαμεν. ταῦτα μὲν οὖν ἱκανὰ πρός γε τὸ πρότερον μέρος, τοῦ κατὰ τὸν ἀφορισμὸν λόγου. τὸ δ' ἐπὶ τῇ τελευτῇ γεγραμμένον, ἐν ᾧ συμβουλεύει, μεταβάλλειν πως εἰς τὰ μὴ συνήθη χάριν ἀσφαλείας ὑπ' ἐκείνης εἴρηται. σφαλερὸν γάρ ἐστι πᾶν ἔθος μονοειδὲς, ἀδοκήτοις τύχαις πραγμάτων ὑποπεπτωκότων ἁπάντων ἀνθρώπων. ἵν' οὖν μήποτ' ἐξαίφνης περιπεσόντες ἀήθεσι πράγμασι μεγάλως βλαβῶμεν, ἄμεινον εἶναί φησιν ἁπάντων πεπειρᾶσθαι. γένοιτο δ' ἂν τοῦτο, μὴ μενόντων ἡμῶν ἐπὶ τοῖς συνήθεσι διὰ παντὸς, ἀλλὰ ποτὲ μὲν καὶ τῶν ἐναντίων ἀποπειρωμένων.

Τὸ κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης κενοῦν, ἢ πληροῦν, ἢ θερμαίνειν. ἢ ψύχειν, ἢ ὅλως ὁπωσοῦν τὸ σῶμα κινεῖν σφαλερὸν, καὶ πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον. τὸ δὲ κατ' ὀλίγον ἀσφαλὲς, καὶ ἄλλως ἢν ἐξ ἑτέρου μεταβαίνῃ εἰς ἕτερον.

Διατί τὸ κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης πληροῦν. ἢ κενοῦν. ἢ θερμαίνειν ἢ ψύχειν, ἢ ἄλλως ὁπωσοῦν κινεῖν τὸ σῶμα σφαλερόν ἐστιν αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπὼν, ἅπαν εἶναι τὸ πολὺ τῇ φύσει, πολέμιον. ἔστι γὰρ ἡ φύσις ἐν συμμετρίᾳ τῶν στοιχείων ἔχουσα τὴν οὐσίαν. εἰκότως οὖν τὸ πολὺ πᾶν ὡς ἂν φθείρων τὴν συμμετρίαν, διαλυτικόν ἐστι τῆς τοῦ ζώου συστάσεως. τὸ δὲ κατὰ μικρὸν φησὶ πληροῦν ἢ κενοῦν δηλονότι καὶ τ' ἄλλα ὅσα τούτης ἐξῆς εἶπεν ἀσφαλὲς, ἄλλως τε γινόμενον, καὶ μάλιστα ὅταν ἐξ ἑτέρου τινὸς τῶν ἐν ἔθει τὴν μεταβολὴν εἰς ἕτερον ποιώμεθα. συνεβούλευσε γὰρ ἐν τῷ πρὸ τούτῳ ἀφορισμῷ, καὶ ἐς τὰ ἀσυνήθη μεταβαίνειν. ἐν ταῖς τοιαύταις οὖν μεταβάσεσι. τὸ μὲν κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης σφαλερὸν ἱκανῶς ἐστι. τὸ δὲ κατὰ μικρὸν, ἀσφαλές.

Πάντα κατὰ λόγον ποιέοντι, μὴ γινομένων τῶν κατὰ λόγον, μὴ μεταβαίνειν ἐφ' ἕτερον, μένοντος τοῦ δόξαντος ἐξ ἀρχῆς.

Οὐ σμικρᾶς ἐπιστήμης ἔργον ἐστὶ τὸ μὴ μεταβαίνειν ἀπὸ τῶν ὀρθῶς δοξάντων, εἰ καὶ μήδέπω φαίνηται σαφὴς ἡ ὠφέλεια τοῖς οὕτω γινομένοις ἑπομένη. καθάπερ γὰρ ἐπὶ τοῦ πλήττοντος τὴν ὑποκειμένην πέτραν σταλαγμοῦ, παμπόλλῳ χρόνῳ μόγις αἰσθητὸν γίνεται τὸ τοῦ λίθου πάθος, οὕτω συμβαίνει κἀπὶ τῶν δυσπέπτων διαθέσεων ἐφ' ὧν ὁ κατὰ λόγον ὀρθὸν εὑρηκὼς τὸ συμφέρον, οὐκ ἀφίσταται τοῦ δόξαντος ἐξ ἀρχῆς, οὐδ' ἂν μηδὲν φαίνηται σαφὲς ἐπὶ τῇ χρήσει γεγενημένον.

Ὁκόσοι τὰς κοιλίας ὑγρὰς ἔχουσι, νέοι μὲν ὄντες βέλτιον ἀπαλλάσσουσι τῶν τὰς ξηρὰς ἐχόντων, ἐς δὲ τὸ γῆρας χεῖρον ἀπαλλάσσουσι· ξηραίνονται γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῖσιν ἀπογηράσκουσιν.

Καὶ σαφής ἐστιν ὁ ἀφορισμὸς, καὶ ὅσα χρὴ λεχθῆναι περὶ αὐτοῦ πρόσθεν εἴρηται, κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν ἀφορισμὸν οὗ ἡ ἀρχὴ, ἐν ὁκόσοισι νέοισιν ἐοῦσιν αἱ κοιλίαι ὑγραί εἰσι, τουτέοισιν ἀπογηράσκουσι ξηραίνονται.

Μέγεθος δὲ σώματος ἐννεάσαι μὲν ἐλευθέριον καὶ οὐκ ἀηδές ἐστιν, ἐγγηράσαι δὲ δύσχρηστον, καὶ χεῖρον τῶν ἐλασσόνων.

Μέγεθος σώματος κυρίως μὲν ὀνομάζεται, τὸ κατὰ μῆκος καὶ βάθος καὶ πλάτος ὑπὲρ τὸ σύμμετρον ηὐξημένον. ἤδη δὲ καὶ τὸ κατὰ μῆκος μόνον ἐπὶ πλέον ηὐξημένον σῶμα προσαγορεύομεν ἐνίοτε μέγα. καί τι τὸ κύριον ὄνομα τούτου, τὸ μακρόν ἐστιν. ὀνομάζουσι γὰρ ἐνίοτε καὶ τὸ κατὰ πλάτος τε καὶ βάθος ὑπὲρ τὴν ἀναλογίαν ηὐξημένον σῶμα μέγα. καίτοι καὶ τοῦτο παχὺ λέγεται κυρίως ὀνομαζόμενον. εἰ μὲν οὖν μέγεθος σώματος εἴρηκεν ὁ Ἱπποκράτης τὸ κυρίως λεγόμενον, οὐδὲν μᾶλλον τοῦ μικροτέρου χεῖρον ἐν γήρᾳ. εἰ δὲ τὸ μακρὸν ἢ παχὺ δηλοῖ, χείρω καὶ δυσχρηστότερα ταῦτα γερόντων γίνεται. ἀλλὰ τῷ γε πάχει οὐδ᾽ ἐννεάσαι καλὸν οὐδ᾽ ἐλευθέριον. ἐπὶ τοίνυν μόνου τοῦ μακροῦ τὸ ἐννεάσαι μὲν ἐλευθέριον, ἐγγηράσαι δὲ δύσχρηστον ἀληθῶς λέγοιτο. κυφοῦνται γὰρ τούτων γερόντων, καὶ μόλις δύνανται βαστάζειν, ὅπερ εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης δύσφορον.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΦΟΡΙΣΜΟΥΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ γ′.

[Ἐ]Ν τῷ πρὸ τούτου τῶν εἰς τοὺς ἀφορισμοὺς ὑπομνημάτων τῷ δε, περὶ τῶν κατὰ τὰς ὥρας τε καὶ ἡλικίας Ἱπποκράτει γεγραμμένων ἐξηγησόμεθα. μάλιστα μὲν οὖν ὅσον ἐν αὐτοῖς ἀσαφές ἐστι σαφηνίζοντες. ἔργον γὰρ τοῦτο ἴδιον ἐξηγήσεως. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπόδειξιν ἑκάστου τῶν ὀρθῶς εἰρημένων προστιθέντες. ἐπειδὴ καὶ τοῦτο ἐστὶν ἔθος, ἐν τοῖς ὑπομνήμασι, γίνεσθαι. θαυμάζω δὲ κἀνταῦθα τὴν ἀνωμαλίαν τοῦ Λύκου, γράφοντος μὲν ὡς φησὶν ἐξηγήσεις Κοΐντου τοῦ διδασκάλου. μηδεμίαν δὲ τῶν κατὰ τὰς ὥρας καὶ ἡλικίας εἰρημένων προσθέντος πίστιν ἀποδεικτικήν. ἀλλ᾽ εἰς ἐμπειρίαν καὶ τήρησιν ἀναπέμψαντος ἅπαντα. καίτοι γ᾽ ἄλλους πολλοὺς ἀφορισμοὺς ἐξηγούμενος αὐτὸς, ἐπισκέπτεται λογικῶς ὑπὲρ τῆς ἐν αὐτοῖς ἀληθείας, οὐκ ἀρκούμενος μόνῃ τῇ πείρᾳ. ὅτι δ᾽ οὐ δυνατόν ἐστι μόνῃ τῇ πείρᾳ, τοιαύτην ἀθροῖσαι θεωρίαν, Ἱπποκράτης τε αὐτὸς ἐνδείκνυται τοῦτο, καὶ προϊόντος ἐπιδειχθήσεται τοῦ λόγου.

Αἱ μεταβολαὶ τῶν ὡρέων μάλιστα τίκτουσι νοσήματα, καὶ ἐν τῇσιν ὥρῃσιν αἱ μεγάλαι μεταβολαὶ ἢ ψύξιος ἢ θάλψιος, καὶ τἄλλα κατὰ λόγον οὕτως.

Μεταβολὰς ὡρῶν ἔνιοι νομίζουσι λέγεσθαι καθ᾽ ἃς εἰς ἀλλήλας μεταβάλλουσιν, ὡς εἰ καὶ διαδοχὰς, τὰς μεταβολὰς εἰρήκει. χειμῶνος μὲν γὰρ ἐς ἔαρ μεταβάλλοντος, ἡ γένεσίς ἐστι τῶν εἰρημένων νοσημάτων. ὑπὲρ ὧν αὐτὸς ἐφεξῆς ἐρεῖ. τοῦ μὲν γὰρ ἦρος τὰ μανικὰ καὶ τὰ μελαγχολικὰ καὶ τὰ ἐπιληπτικά. τοῦ δ᾽ ἦρος πάλιν εἰς θέρος μεταβάλλοντος, ὅπερ ἐστὶν ἀρχομένου θέρους, πυρετοὶ συνεχεῖς φησὶ καὶ τεταρταῖοι καὶ καῦσοι, καὶ τἄλλα ὅσα τούτοις ἐφεξῆς κατέλεξε. καὶ περὶ φθινοπώρου δὲ καὶ χειμῶνος ὁμοίως ἔγραψεν ὥς φασιν οἱ τὰς μεταβολὰς ἐν ἴσῳ τῷ διαδοχὰς ἡγούμενοι λέγεσθαι, ἀλλὰ τὸ μάλιστα προσκείμενον ἐν τῇ λέξει τοῦ ἀφορισμοῦ, τὴν ἐξήγησιν ταύτην οὐ προσίεται. μεταβαλλουσῶν γὰρ ἐνίοτε εἰς ἀλλήλας τῶν ὡρῶν, ὥσπερ ἔνια συνίσταται νοσήματα, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ λύεται. καὶ τοῦτο αὐτὸς εἴρηκεν ὁ Ἱπποκράτης. ὥς τε οὐδὲν μᾶλλον αἱ διαδοχαὶ τῶν ὡρῶν τίκτουσι νοσήματα, ἢ λύουσι. πῶς οὖν οὐκ ἠρκέσθη μόνον εἰπὼν αἱ μεταβολαὶ τῶν ὡρῶν τίκτουσι νοσήματα, ἀλλὰ καὶ τὸ μάλιστα προσέθηκεν. ἄμεινον τοίνυν ἐστὶ διὰ τὴν προσθήκην τήνδε, μεταβολὰς ἀκούειν, τὰς κατὰ τὴν κρᾶσιν αὐτῶν ἀλλοιώσεις. αὗται γάρ εἰσιν αἱ μάλιστα τίκτουσαι νόσους. ὅταν ἐφεξῆς ἀλλοιώσεις ὦσι πλείους ὡς ἐν ταῖς ἐπιδημίαις ἔγραψε. καὶ νῦν δ᾽ ὀλίγον ὕστερον ἐρεῖ. ἡ δὲ μιᾶς ὥρας ἀλλοίωσις μόνης ἐργάζεται μὲν νόσους τινὰς ἀλλ᾽ οὐ μάλιστα, πότ᾽ οὖν μάλιστα νόσοι γίνονται, κατὰ μίαν ὥραν ἀλλοιωθεῖσαν, ὅταν συμβῇ μεγάλην ἔσεσθαι τὴν μεταβολήν. καὶ διὰ τοῦτ᾽ αὐτὸς εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης. καὶ ἐν τῇσιν ὥρῃσιν αἱ μεγάλαι μεταβολαί. ἢ ψύξιος. ἢ θάλψιος. ἢ τινὸς τῶν ἄλλων. οἷον ὑγρότητος. ἢ ξηρότητος. ἢ πνευμάτων ἢ ἀπνοιῶν. αὕτη μὲν οὖν ἡ ἐξήγησις ὀρθῶς εἴρηται τῆς προκειμένης γραφῆς. ἔστι δέ τις καὶ ἄλλη γραφὴ τοιάδε. αἱ μεταβολαὶ τῶν ὡρέων, τίκτουσι νοσήματα μάλιστα. μάλιστα δὲ καὶ ἐν τῇσιν ὥρῃσιν αἱ μεγάλαι μεταβολαί. καθ᾽ ἣν οὐδέν ἐστιν ἀσαφὲς καὶ μάλιστα τοῖς ἀκηκόοσιν ὧν ἄρτι πέπαυμαι λέγων. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλαι τινὲς γραφαὶ τῆς αὐτῆς ῥήσεως, ἃς καὶ νοήσεις καὶ δοκιμάσεις ἐξ ὧν εἶπον, ὁρμώμενος.

Τῶν φύσιων. αἱ μὲν πρὸς θέρος. αἱ δὲ πρὸς χειμῶνα εὖ ἢ κακῶς πεφύκασιν.

Φύσεις εἴρηκε νῦν ὁ Ἱπποκράτης κατὰ τὸ κυριώτατόν τε καὶ πρῶτον σημαινόμενον, ὃ κατ᾽ αὐτὴν μάλιστα τὴν οὐσίαν ἐστὶ τῆς φύσεως. ἐλέγομεν δ᾽ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν αὐτὴν κρᾶσιν εἶναι τῶν τεσσάρων στοιχείων, ὑγροῦ καὶ ξηροῦ, καὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ. καὶ μέντοι καὶ δέδεικται πρὸς ἡμῶν, ἐν τοῖς περὶ κράσεων. μία μὲν κρᾶσις ἡ εὔκρατός τε καὶ ἀρίστη. δύσκρατοι δὲ καὶ μοχθηραὶ τὸν ἀριθμὸν ὀκτώ. τέσσαρες μὲν κατὰ μίαν ἐπικρατοῦσαν ποιότητα. τέσσαρες δ᾽ ἄλλαι κατὰ δύο. κατὰ μίαν μὲν ἡ θερμή. καὶ ψυχρά. καὶ ξηρά. καὶ ὑγρά. κατὰ δύο δὲ, ἡ θερμὴ καὶ ξηρά. καὶ ὑγρὰ καὶ θερμή. καὶ ψυχρὰ καὶ ὑγρά. καὶ ψυχρὰ καὶ ξηρά. πρὸς μὲν δὴ τὸ θέρος, αἱ ψυχραὶ καὶ ὑγραὶ φύσεις, ἄριστα διάκεινται. πρὸς χειμῶνα δὲ, αἱ θερμαὶ καὶ ξηραί. καθάπερ γε καὶ κακῶς. αἱ μὲν θερμαὶ καὶ ξηραὶ, πρὸς θέρος. αἱ δὲ ψυχραὶ καὶ ὑγραὶ, πρὸς χειμῶνα. τελειότατα μὲν οὖν αἱ φύσεις αὗται πρὸς τὰς εἰρημένας ὥρας ἄριστά τε καὶ χείριστα διάκεινται. μετρίως δὲ αἱ καθ᾽ ὁτιοῦν, ἢ ὠφελούμεναι πρὸς τὰς ὥρας ἢ βλαπτόμεναι. καθάπερ ἡ ὑγρὰ καὶ θερμὴ, θέρους

καὶ χειμῶνος

καὶ χειμῶνος ἐπειδὴ κατὰ τὸ θέρος μὲν, ὡς ὑγρὰ βέλτιον διατίθεται. κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα πάλιν ὡς θερμὰ.

Τῶν νούσων ἄλλαι πρὸς ἄλλας εὖ καὶ κακῶς πεφύκασι. καὶ ἡλικίαι τινὲς πρὸς ὥρας, καὶ χώρας, καὶ διαίτας.

Ἀτακτότερον ἑρμηνεύεσθαι μοι δοκεῖ τὸν ἀφορισμὸν τοῦτον ὁ Ἱπποκράτης. ἄμεινον γὰρ ἂν οὕτως εἴρητο, τῶν νούσων καὶ τῶν ἡλικιῶν, ἄλλαι πρὸς ἄλλας ὥρας καὶ χώρας καὶ διαίτας, εὖ καὶ κακῶς πεφύκασι. νόσοι μὲν οὖν εὖ πεφύκασι πρὸς ὥρας, ὡς μὲν πρὸς γένεσιν, αἱ ὅμοιαι. ὡς δὲ πρὸς λύσιν, αἱ ἐναντίαι. διώρισται γὰρ ἡμῖν ὑπὲρ τούτων δὲ, πρόσθεν ἡνίκα ἐξηγούμεθα τὸν ἀφορισμὸν, οὗ ἡ ἀρχὴ. ἐν τῇσι νούσῃσιν ἧσσον κινδυνεύουσιν, οἷς ἂν οἰκείη τῆς φύσιος. ἡλικίαι δὲ ὥσπερ καὶ φύσεις, αἱ ψυχραὶ μὲν πρὸς θερμὰς, αἱ δὲ θερμαὶ, πρὸς ψυχρὰς, ἡ μὲν τῶν γερόντων πρὸς θέρος. ἡ δὲ τῶν ἀκμαζόντων, πρὸς χειμῶνα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ πρὸς τὰς χώρας, οὐχ αἱ
10 νοῦσοι μόνον ἀλλὰ καὶ αἱ ἡλικίαι διάκεινται. γίνονται γὰρ μᾶλλον ἐν ταῖς θερμοτέραις χώραις αἱ θερμαὶ νόσοι. καὶ ἧσσον εἰσὶ κινδυνώδεις. ὑγιαίνουσί τε μᾶλλον ἐν ταῖς ψυχροτέραις χώραις, αἱ θερμότεραι τῶν ἡλικιῶν. ἐπί τε τῶν ἄλλων ἀνάλογον. οὕτω δὲ καὶ πρὸς διαίτας ἄλλαι πρὸς ἄλλας εὖ καὶ κακῶς διάκεινται. νοῦσοι τε καὶ ἡλικίαι. αἱ μὲν γὰρ θερμότεραι, πρὸς τὰς ψυχροτέρας. αἱ δὲ ψυχρότεραι, πρὸς τὰς θερμοτέρας. καὶ αἱ μὲν ξηρότεραι, πρὸς τὰς ὑγροτέρας. αἱ δὲ ὑγρότεραι, πρὸς τὰς ξηροτέρας εὖ διάκεινται. καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, αἱ μὲν ἐναντίαι, πρὸς τὰς ἐναντίας, καλῶς. κακῶς δὲ αἱ ὅμοιαι πρὸς τὰς ὁμοίας. πλὴν εἰ ἡ σύμμετρος ἡλικία, συμμέτρῳ παραβάλλοιτο διαίτῃ τε καὶ ὥρᾳ καὶ χώρᾳ. μόνον γὰρ οὕτως ὑπὸ τῶν ὁμοίων, αἱ ὅμοιαι καλῶς διακείσονται. ταῖς δ᾽ ἀμετροτέρας ἐχούσαις ἡλικίαις κατὰ τὴν κρᾶσιν αἱ ἐναντίαι χῶραι καὶ ὧραι καὶ δίαιται, συμφορώτεραι. τῶν νόσων δ᾽ ἀμετρειῶν οὐσῶν ἁπασῶν, ἡ γένεσις μὲν ἐν ταῖς ὁμοίαις ὥραις καὶ χώραις. ἡ λύσις δ᾽ ὑπὸ τῶν ἐναντίων γίνεται.

Ἐν τῇσιν ὥρῃσιν, ὅταν τῆς αὐτῆς ἡμέρης, ὁτὲ μὲν, θάλπος. ὁτὲ δὲ, ψῦχος ποιέει. φθινοπωρινὰ τὰ νοσήματα προσ-
20 δέχεσθαι χρή.

Δεόντως, οὐ γὰρ αἱ προσηγορίαι τῶν ὡρῶν αἴτιαι τῶν νοσημάτων, ἀλλ᾽ αἱ κράσεις εἰσὶν, ὅταν οὖν αὗται μεταπέσωσιν, ἀναγκαῖον ἐστὶ συμμεταπίπτειν καὶ τὰ νοσήματα.

Νότοι βαρυήκοοι, ἀχλυώδεες, καρηβαρικοὶ, νωθροὶ, διαλυτικοὶ, ὁκόταν οὗτος δυναστεύῃ, τοιαῦτα ἐν τῇσιν ἀρρωστίῃσι πάσχουσιν. ἢν δὲ βόρειον ᾖ, βῆχες, φάρυγγες, κοιλίαι σκληραὶ, δυσουρίαι φρικώδεες, ὀδύναι πλευρέων, στηθέων. ὁκόταν οὗτος δυναστεύῃ, τοιαῦτα τῇσιν ἀρρωστίῃσι προσδέχεσθαι χρή.

Τὸ μὲν οὖν γινόμενον ἐδήλωσεν εἰπὼν ὅτι νότοι βαρυήκοοι. ἀχλυώδεις. καρηβαρικοί. νωθροί. διαλυτικοί. τὴν δ᾽ αἰτίαν προσγράψας, ὅταν οὗτος δυναστεύῃ, τοιαῦτα ἐν τῇσιν ἀρρωστίῃσι πάσχουσιν. ἀεὶ γὰρ χρὴ τὸν ἰατρὸν ἀποχωρίζειν τε καὶ διακρίνειν, τὸ διά τι τῶν ἔξωθεν, οὐ διὰ τὰς νόσους γιγνόμενον. ἵνα καὶ τὰς προγνώσεις ἀκριβεστέρας ποιῆται. τὴν δ᾽ αἰτίαν δι᾽ ἣν οἱ νότοι βαρυηκοΐαν ποιοῦσι. καὶ ἀχλυώδη τὴν ὄψιν οὐ χαλεπὸν ἐκ τῆς κράσεως αὐτοῦ
30 κατανοῆσαι, θερμοῦ καὶ ὑγροῦ τὴν φύσιν ὑπάρχοντος. πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα πληρωτικὰ τῆς κεφαλῆς ἐστὶ, διὰ τοῦτ᾽ οὖν τά τε τῶν αἰσθήσεων ὄργανα μετὰ πολλῆς ὑγρότητος ἀποφαίνουσι, καὶ καρηβαρίας ἐργάζονται. τῆς δ᾽ ἀρχῆς τῶν νεύρων ὑγρασμένης, ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ περὶ τὰς καθ᾽ ὁρμὴν ἐνεργείας γίνεσθαι νωθρότητα. καὶ ὥσπερ διαλελυμένον ἐν ἑαυτῷ φαίνεσθαι τὸν ἄνθρωπον. ἐξ ὑπεναντίου δὲ πάλιν ἐν τοῖς βορείοις ὡς αὐτὸς ἐρεῖ κατωτέρω πυκνοῦται τὰ σώματα. καὶ εὔτονα. καὶ εὐκίνητα. καὶ εὐηκοώτερα γίνεται. νυνὶ δὲ οὐκ ἂν τέθεικε ταῦτα τοῖς ὑπὸ τοῦ νότου περὶ τὸ σῶμα συμβαίνουσιν. ἐπειδὴ κατὰ τὸν ἀφορισμὸν τοῦτον αὐτῷ περὶ τῆς ἐξ ἑκατέρων τῶν ἀνέμων βλάβης διελθεῖν, προὔκειτο μόνον. ἵν᾽ εἰδότες ταῦτα, ἀποχωρίζωμεν ὅσα διὰ τὰς νόσους συμβαίνει. ἐν τοῖς βορείοις οὖν φησὶ γίνονται βῆχες, διὰ δυσκρασίαν δηλονότι τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων. καὶ διὰ τὴν τραχύτητα τῆς φάρυγγος. ὑπὲρ ἧς ἐνεδείξατο προσθεὶς τὸ φάρυγγες. ἵνα προσυπακούσωμεν τὸ πάσχουσι. καὶ γὰρ καὶ οὕτως εἴωθεν ἑρμηνεύειν ἐνίοτε. μετ᾽ ὀλίγα οὖν ἐρεῖ. τοῦ μὲν φθινοπώρου. καὶ τῶν θερινῶν τὰ πολλὰ, πυ-
40 ρετοί τε τεταρταῖοι. καὶ πλάνητες. καὶ σπλῆνες. ἔνεστι δὲ καὶ συνάπτοντας ἀναγνῶναι ἅμα τὰ δύο. φάρυγγες κοιλίαι σκληραὶ, καθάπερ ἔνιοι τῶν ἐξηγητῶν ἠξίωσαν. αἵ τε γὰρ φάρυγγες ἐν ταῖς βορείαις καταστάσεσι γίνονται σκληραὶ διὰ τὸ ξηραίνεσθαί τε καὶ ψύχεσθαι. καὶ ἡ γαστὴρ ἡ κάτω σκληρὰ διαχωρεῖ. διά τε τὴν κρᾶσιν τῆς καταστάσεως ἤδη ξηρότερον ῥέπουσαν, ὅλου τοῦ σώματος ξηραινομένου. καὶ μᾶλλον ἕλκοντος εἰς ἑαυτὸ, τὰς ἐκ τῶν σιτίων ὑγρότητας. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διότι χρόνῳ πλείονι μένοντα, τὰ μὴ διαχωρούμενα πάντα ἐξικμάζεται. καὶ αἱ δυσουρίαι δὲ γίνονται τῆς κύστεως βλαπτομένης ἐν τῷ βορρᾷ, διὰ τὴν ψύξιν. ἄνευρός τε γάρ ἐστι ψυχρὸς, καὶ διὰ ταῦτα πλέον ἢ τ᾽ ἄλλα μόρια τοῖς ψυχροῖς αἰτίοις εὐάλωτα. ἡ αὐτὴ δὲ τοῦ βορρᾶ ψυχρότης, καὶ τὰς τοῦ θώρακος ὀδύνας ἐργάζεται τῇ κοινῇ πρὸς τ᾽ ἄλλα μόρια βλάβῃ, καὶ τὴν ἐκ τῆς ἀναπνοῆς αὐτοῦ προσειληφότος. ἥ τις οὐχ ὁμοίως ἅπτεται πνεύμονός τε καὶ καρδίας, διὰ τὸ πλῆθος τῆς ἐν αὐτοῖς θερμασίας. τὸ δὲ φρικώδεις
50 γίνεσθαι τοὺς ἀνθρώπους ἐν τοῖς βορείοις καταστάσεσι, πρόδηλον. ὡς διὰ τὴν τοῦ περιέχοντος ἀκολουθεῖ κρᾶσιν.

Ὁκόταν θέρος γένηται ἦρι ὅμοιον ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἱδρῶτας πολλοὺς προσδέχεσθαι χρή.

Ὥσπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔλεγεν ὅταν τῆς αὐτῆς ἡμέρης ὁτὲ μὲν θάλπος. ὁτὲ δὲ ψῦχος ποιέῃ, φθινοπωρινὰ τὰ νοσήματα δεῖ προσδέχεσθαι, οὕτω νῦν πάλιν ὅταν θέρος ὅμοιον γένηται ἦρι, τουτέστι σύμμετρον τῇ κράσει προσδέχεσθαι φησὶ χρῆναι πολλοὺς ἱδρῶτας, ἐν τοῖς πυρετοῖς. εἰκότως, οὔτε γὰρ ἄνευ τοῦ θερμὸν εἶναι τὸ περιέχον, ἱδρῶτες δύνανται γίνεσθαι πολλοὶ, οὔτ᾽ ἄνευ τοῦ περιέχεσθαι τινὰ ὑγρότητα. περιττὴν ἐν τῷ σώματι. τούτων δὲ τὸ μὲν ἕτερον ἐστὶν, ἐν τῷ θέρει. τὸ δ᾽ ἕτερον, ἐν τῷ χειμῶνι. κατὰ δὲ τὸ φθινόπωρον οὐδέτερον, ἄμφω δ᾽ ἐν τῷ ἦρι. δεόντως οὖν. τὸ μὲν αὐχμηρὸν ἱκανῶς θέρος δαπανᾷ τε καὶ διαφορεῖ τὴν ὑγρότητα. τὸ δ᾽ ὅμοιον ἦρι. διὰ μὲν τὴν θερμασίαν, ἕλκει πρὸς τὸ δέρμα. διὰ δὲ τὴν ὑγρότητα, διαφορεῖν ἀτμοειδῶς, οὐ δύναται. ἀθρόως οὖν ἐν ταῖς τῶν νούσων κρίσεσι τὸ ὑγρὸν ἅπαν ἐκκρινόμενον, ἱδρῶτας πολλοὺς ἐργάζεται.

Ἐν τοῖσι αὐχμοῖσι πυρετοὶ ὀξέες γίνονται, καὶ ἢν μὲν ἐπὶ πλέον ἢ τὸ ἔτος τοιοῦτον ἐὸν, ὁκοίην καὶ τὴν κατάστασιν ἐποίησεν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ τὰ νοσήματα τοιαῦτα δεῖ προσδέχεσθαι.

Οὐ πολλοὺς πυρετοὺς ἐν τοῖς αὐχμοῖς γίνεσθαι φησὶν, ἀλλ᾽ ὀξεῖς, ἐπεί τοί γε μετ᾽ ὀλίγον ἐρεῖ, τῶν δὲ καταστάσιων τοῦ ἐνιαυτοῦ, τὸ μὲν ὅλον οἱ αὐχμοὶ τῶν ἐπομβρίων μᾶλλον εἰσὶν ὑγιεινότεροι, καὶ ἧσσον θανατώδεες. καὶ μετὰ ταῦτα ἐφεξῆς συνάπτων πάλιν ἐρεῖ. νοσήματα δὲ ἐν μὲν τῇσιν ἐπομβρίῃσιν ὡς τὰ πολλὰ γίνονται πυρετοί τε μακροὶ, διότι πως. ἡ μὲν γὰρ ὑγρότης τοῦ περιέχοντος, πύς τε φλεγματώδεις ἀθροίζει χυμοὺς, καὶ τῶν ὑδατωδῶν περιττωμάτων, οὐκ ὀλίγα. ἡ δὲ ξηρότης, ἐνδεεστέρους μὲν τῷ πλήθει τοὺς χυμοὺς ἐργάζεται. χολωδεστέρους δὲ τῇ ποιότητι. καὶ διὰ τοῦτο οἱ πυρετοὶ τὸν ἀριθμὸν μὲν εἰσὶν ἐλάττους τῶν ἐν ταῖς ἐπομβρίαις, ὀξύτεροι δὲ γίνονται. τὰ δ᾽ ἐξῆς τούτων εἰρημένα κατὰ τὸν ἀφορισμὸν, εὔδηλα.

Ἐν τοῖσι καθεστῶσι καιροῖς ἢν ὡραίως τὰ ὡραῖα ἀποδιδῶσιν, εὐσταθέες καὶ εὐκρινέσταται γίνονται αἱ νοῦσοι. ἐν δὲ τοῖσιν ἀκαταστάτοισιν, ἀκατάστατοι καὶ δύσκριτοι.

Καθεστῶτας καλεῖται καιροὺς, τὰς ὥρας τὰς ἐν τάξει τὴν οἰκείαν κρᾶσιν ἀπειληφυίας. τίνα καθεστῶτα καλεῖ τῶν ἐτῶν, ἔνεστί σοι μαθεῖν παρ᾽ αὐτοῦ λέγοντος, ἐν τοῖς περὶ ὑδάτων καὶ τόπων. καὶ ἀέρων, ὧδε. ἢν μὲν κατὰ λόγον γένηται, τὰ σημεῖα ταῦτ᾽ ἐπὶ τοῖσι ἄστροις δύνουσί τε καὶ ἐπιτέλλουσι. ἔν τε τῷ μετοπώρῳ, ἢν ὕδατα γένηται, καὶ ὁ χειμὼν μέτριος, καὶ μήτε λίαν εὔδιος, μήτε ὑπερβάλλων τὸν καιρὸν τῷ ψύχει, ἔν τε τῷ ἦρι γένηται ὕδατα ὡραῖα καὶ ἐν τῷ θέρει, οὕτω τὸ ἔτος ὑγιεινότατον εἰκὸς ὑπάρχειν. ὁπότ᾽ οὖν ἤδη μεμάθηκας ὁποῖόν τι τὸ καθεστὸς ἔτος εἶναι βούλεται, ῥᾷστόν σοι νοῆσαι τὸ ἀκατάστατον. ἅπαντα γὰρ ὅσα μὴ φυλάττει κατά τι τὴν τοῦ καθεστῶτος ἔτους ἀγωγὴν, αὐτά τε καλεῖ νῦν καὶ Ἱπποκράτης, ἀκατάστατα, καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς νόσους ὁμοίως προσαγορεύει. φησὶ δ᾽ αὐτὰς καὶ δυσκρίτους εἶναι, τουτέστι κακοκρίτους. ἢ γὰρ μετὰ κινδυνωδῶν συμπτωμάτων αἱ κρίσεις γίνονται τοῖς τοιούτοις νοσήμασιν, ἢ αὐτίκα ὀλέθριοι, ἢ πάντως ὑποτροπιάζουσιν.

Ἐν φθινοπώρῳ ὀξύταται αἱ νοῦσοι καὶ θανατωδέσταται ὡς ἐπίπαν. ἦρ δὲ ὑγιεινότατον καὶ ἥκιστα θανατῶδες.

Ὁπόταν, αἱ ὧραι τὴν προσήκουσαν ἅπασαν φυλάττωσι κρᾶσιν, ὑγιεινότατον μὲν ἐν αὐταῖς ἔσται τὸ ἔαρ ὡς ἂν εὔκρατον ὄν. ὀξυτάτας δὲ νόσους, καὶ θανατώδεις ὡς ἐν ὥραις οἴσει τὸ φθινόπωρον. ἐπειδὴ τὸ μὲν ἔαρ εὔκρατόν ἐστι. τῷ δὲ φθινοπώρῳ, πρῶτον μὲν ὑπάρχει τὸ τῆς αὐτῆς ἡμέρας, ὁτὲ μὲν θάλπος. ὁτὲ δὲ ψύχος ἴσχειν. ἔπειτα διαδέχεται τὴν θερινὴν ὥραν, ἐν ᾗ πολλοῖς μὲν οἱ χυμοὶ κατωπτήθησαν. ἐνίοις δὲ καὶ ἡ δύναμις ἐκάμνεν. οὐ μόνον δὲ κατὰ ταῦτα μοχθηρόν ἐστι τὸ φθινόπωρον, ἀλλὰ καὶ ὅτι πρῶτον μὲν, οἱ χυμοὶ τὴν ἐπὶ τὸ δέρμα κίνησιν ἐκινοῦντο, καὶ διεπνέοντο. κατὰ δὲ τὸ φθινόπωρον εἰς τὸ βάθος ὑπὸ τῆς τοῦ περιέχοντος ψύξεως ὠθοῦνταί τε καὶ συνελαύνονται. ταῦτα μὲν οὖν ἅπασιν ἀνθρώποις κοινὰ, τοῖς δ᾽ οὐκ ὀρθῶς διαιτωμένοις ἐξ ἐπιμέτρου προσέρχεται, τὸ κατὰ τὰς ὀπώρας ὧν ἀφθόνως ἐμπιπλάμενοι κακοχυμίας πληροῦνται.

Τὸ φθινόπωρον τοῖσι φθίνουσι κακόν.

Ἐμέμφετο μὲν καὶ ἄλλως τὸ φθινόπωρον ἐν τῷ πρόσθεν ἀφορισμῷ. νυνὶ δ᾽ ὡς ἐξαιρέτως αὐτοὺς βλάπτον τοὺς φθίνοντας, αὖθις μέμφεται. πότερον δὲ τοὺς φθόην νοσοῦντας μόνους ὀνομάζει φθίνοντας, οἷς ἥλκωται δηλονότι ὁ πνεύμων, ἢ πάντας τοὺς ὁπωσοῦν συντηκομένους, οὐχ οἷόν τε ἀμφιβάλλειν. ὅτι δ᾽ ἀμφοτέροις κακὸν τὸ φθινόπωρον, εὔδηλον, ἐπειδὴ ξηρόν τε ἐστὶ ἅμα καὶ ψυχρὸν καὶ ἀνώμαλον.

Περὶ δὲ τῶν ὡρέων ἢν μὲν ὁ χειμὼν αὐχμηρὸς καὶ βόρειος γένηται, τὸ δὲ ἔαρ ἔπομβρον καὶ νότιον, ἀνάγκη τοῦ θέρεος πυρετοὺς ὀξέες καὶ ὀφθαλμίας καὶ δυσεντερίας γίνεσθαι μάλιστα δὲ τῇσι γυναιξὶ, καὶ τοῖσιν ὑγρὰς ἔχουσι τὰς φύσιας.

Περὶ τῆς ἐν ταῖς ὥραις ἀλλοιώσεως ἐν τούτοις διδάσκει, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ χειμῶνος αὐχμηροῦ καὶ βορείου ποιησάμενος. ἦρος δ᾽ ἐπόμβρου καὶ νοτίου. μικραὶ μὲν οὖν αἱ τοιαῦται μεταβολαὶ, παρὰ φύσιν δ᾽ ὅμως εἰσὶ, διὸ καὶ εἰς τὸ θέρος ἔσεσθαι φησὶ νοσήματα πυρετοὺς ὀξεῖς. καὶ ὀφθαλμίας. καὶ δυσεντερίας. τὴν δ᾽ αἰτίαν τοῦ πλεονάζειν ἐπὶ τῇ προειρημένῃ καταστάσει. τοιαῦτα νοσήματα διῆλθεν αὐτὸς, ἐν τῷ περὶ ὑδάτων. τόπων. καὶ ἀέρων. ἔχει δ᾽ ἡ ῥῆσις ὧδε. Ην δ᾽ ὁ μὲν χειμὼν αὐχμηρὸς, καὶ βόρειος γένηται, τὸ δ᾽ ἔαρ ἔπομβρον καὶ νότιον, ἀνάγκη τὸ θέρος πυρετῶδες εἶναι. καὶ ὀφθαλμίας ἐγγίνεσθαι. ὅταν γὰρ τοῦ θέρεος ἐπιγένηται πνῖγος ἐξαίφνης, τῆς τε γῆς ὑγρᾶς οὔσης ὑπὸ τῶν ὀμβρίων τῶν ἠρινῶν. καὶ ὑπὸ τοῦ νότου, ἀνάγκη διπλόον τὸ καῦμα εἶναι, ἀπό τε τῆς γῆς διαβρόχου οὔσης καὶ θερμῆς. καὶ ὑπὸ τοῦ ἡλίου καίοντος. τῶν τε κοιλιῶν μὴ συνεστηκυιῶν τοῖς ἀνθρώποις. μήτε τοῦ ἐγκεφάλου ἀνεξηρασμένου. οὐ γὰρ οἷόν τε τοῦ ἦρος τοιούτου ἐόντος μὴ οὐ πλαδᾶν τὸ σῶμα καὶ τὴν σάρκα. ὥστε τοὺς πυρετοὺς συνεμπίπτειν ὀξυτάτους τοῖσιν ἅπασι, μάλιστα δὲ τοῖσι φλεγματίοισι. τὰς δὲ δυσεντερίας εἰκὸς γίνεσθαι τῇσι γυναιξὶ καὶ τοῖσιν ἀνδράσι τοῖσιν ὑγροτέροισι. ταῦτα μὲν οὖν ὁ Ἱπποκράτης εἴρηκεν, ἐν τῷ περὶ ὑδάτων. καὶ τόπων. καὶ ἀέρων. ἡμεῖς δὲ ἐπὶ πλέον ἐξεργασάμεθα τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ πρῶτον γε διατὶ, μήτ᾽ ἐν αὐτῷ τῷ χειμῶνι μήτ᾽ ἐν τῷ ἦρι κατὰ τὴν τοιαύτην κατάστασιν, ἐπιδημεῖν φησὶ νοσήματα. καίτοι γε ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν κατ᾽ αὐτὴν τὴν βεβλαμμένην ὥραν, ἐν κρανῶνι λέγων, γίνεσθαι τοὺς ἄνθρακας. ἔχει δ᾽ ἡ ῥῆσις οὕτως. ἄνθρακες ἐν κρανῶνι θερινοὶ, ὗεν ἐν καύμασιν ὕδατι λαύρῳ, δι᾽ ὅλου. ἐγίνοντο δὲ μᾶλλον νότῳ. δῆλον τοίνυν ἐξ ὧν εἶπε καὶ ἡ αἰτία τοῦ κατὰ τὸ θέρος ἐν κρανῶνι γίνεσθαι τοὺς ἄνθρακας. οὐ γὰρ ἐπὶ βραχὺ μετέστη τῆς κατὰ φύσιν κράσεως ὅλες τοιαύτην κατάστασιν ἥκεν ἐν ᾗ σήπεται ῥᾳδίως, ὅσα σήπεσθαι φύσιν ἔχει. ἱκαναὶ μὲν γὰρ ὑγρότητες χρόνοι γεννηθεῖσαι σήπειν, ὥσπερ αὐτὸς ἐρεῖ. νοσήματα δὲ ἐν μὲν ταῖς ἐπομβρίαις, ὡς τὰ πολλὰ γίνεται πυρετοί γε μακροὶ. καὶ κοιλίης ῥύσιες καὶ σηπεδόνες. ἔτι δὲ μᾶλλον αὐτῶν αἱ θερμότητες. ἐς ταῦτα

δ᾽ ἀμφοῖν

δὲ ἀμφοῖν ἀρθικομένων, οὕτως ἰσχυρῶν τε καὶ ἀμέτρων ὡς ἐν κρανῶνι, δυνατὸν ἄρα αἱ ὧραι οὐκ ἀναμένει τὸ σῶμα φθάνων ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ μέγιστα βλάπτεσθαι. κατὰ δὲ τὸν αὐχμηρὸν καὶ βόρειον χειμῶνα λυπηθέν μὲν ἄν τι τὰ σώματα τοιοῦτον, δι' αὐτὸς εἶπε. ἢν δὲ βόρειον ᾖ· βῆχες· φάρυγγες· κοιλίαι σκληραί· δυσουρίαι φρικώδεες· ὀδύναι πλευρέων· στηθέων· οὐ μὴν ἀξιόλογόν τι τὸ νόσημα συστήσεται. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις καὶ αἱ ξηρότεραι τῶν καταστάσεων, ὑγιεινότεραι. τὸ δ' ὅλον φησὶν οἱ αὐχμοὶ τῶν ἐπομβριῶν εἰσὶν ὑγιεινότεροι. καὶ ἧττον θανατώδεες. ὁ δὲ χειμὼν ὁ βόρειος καὶ αὐχμηρὸς, λυπήσει μὲν ὀρθοστάδην τοὺς ἀνθρώπους, εἰς βῆχάς τε καὶ γαστρὸς ἐποχὴν, καὶ δυσουρίαν, καὶ τὰς ὀδύνας τῶν κατὰ τὸν θώρακα χωρίων. οὐ μὴν πυρετοὺς ἢ δυσεντερίας ἤ τοιοῦτόν τι ἐργάσεται. τί δή ποτ' οὖν, οὐ δὲ κατὰ τὸ ἔαρ ἔπομβρόν τε καὶ νότιον γενόμενον ἐπιδημήσειν νοσήματα, ὅτι προϋπῆρχεν ὁ χειμὼν ἱκανῶς ψυχρός τε καὶ ξηρός. εἴρηκε δ' αὐτὸς, οὐχ ἁπλῶς χρὴ σκοπεῖσθαι τὰς ἐνεστώσας καταστάσεις, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐξ οἵων εἰς οἷα εἰσὶν αἱ μεταβολαὶ προσεπισκέπτεσθαι. προεξηρασμένον οὖν τὸ σῶμα κατὰ τὸν χειμῶνα γενόμενον αὐχμηρὸν καὶ βόρειον, οὐ μόνον οὐδὲν πείσεται τοῖς ὄμβροις τοῖς ἐαρινοῖς, ἀλλά τι καὶ προσωφεληθήσεται μέχρι τινὸς εἰς τὴν κατὰ φύσιν ἐπανερχόμενον συμμετρίαν. εἰ δ' ὅλον τὸ ἔαρ ὑγρὸν γενηθῇ πρὸς τὴν ἐναντίαν ἀχθήσεται τὸ σῶμα κατάστασιν, τῆς ἔμπροσθεν ὑπαρχούσης αὐτῷ τῆς ξηρᾶς, ὑπερβαῖνον τὴν ἐν τῷ μέσῳ συμμετρίαν. ὥσθ' ἕτοιμον αὐτὸ πρὸς βλάβην διαδέξεται τὸ θέρος, ἔτι τῆς γῆς ὑγρᾶς οὔσης. καὶ διὰ τοῦτο πνῖγος ἐργαζομένης, ἅτε μήτε τῶν ἐτησίων ἤδη πνεῖν δυναμένων. ὕστερον γὰρ ἐκεῖνοι καὶ μετὰ κύνα πεφύκασιν ἄρχεσθαι. ὥστε ὁ μεταξὺ χρόνος ἅπας, ἕξει τινάς τε πυρετοὺς ὀξεῖς τε διά τε τὴν ὑγρότητα καὶ θερμότητα σηπομένων τῶν ἐν τῷ σώματι χυμῶν, καὶ τὰς ὀφθαλμίας καὶ τὰς δυσεντερίας, κατά γε τὴν ἐπιτηδειότητα τῶν δυναμένων βλάπτεσθαι μορίων. ἄλλα γὰρ ἄλλων μᾶλλον εὐπαθῆ τέ ἐστι καὶ δυσπαθῆ κατὰ τὰς κράσεις τῶν σωμάτων. αἱ μὲν γὰρ ὀφθαλμίαι σχεδὸν ἅπαντας ἐνοχλοῦσι πληρουμένης τῆς κεφαλῆς, πλὴν εἴ τινες ἰσχυροὶ πάνυ τοῖς ὀφθαλμοῖς εἶεν. δυσεντερίαι δ' ὡς αὐτὸς εἴρηκε τοῖς ὑγρὰς ἔχουσι τὰς φύσεις καὶ ταῖς γυναιξὶν, ὑγρότεραι γάρ εἰσιν αὗται τῶν ἀνδρῶν. ἐπεὶ τοίνυν ὅλην τὴν κατάστασιν, ὡς σήπουσαν ἡμῶν τὰ σώματα μεμφόμεθα, πρόδηλον ὅτι μᾶλλον ἡ σηπεδὼν ἐν τοῖς ὑγροῖς ἔσται σώμασιν. αὐτὸ γὰρ δὴ τοῦτ' ἐστὶ τὸ σηπόμενον, ἐν τοῖς σώμασιν ὑγρὸν, ὡς ὕλη τις ὑπὸ δυνάμεως τῆς θερμότητος. ἡ δ' ὑγρότης ἡ τοῦ περιέχοντος ὅτι κωλύει ξηραίνεσθαι, τὴν ἐν τῷ σώματι περιουσίαν τῶν ὑγρῶν, κατὰ τοῦτο συντελεῖ τῇ σηπούσῃ δυνάμει. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν ἐν ταῖς τοιαύταις καταστάσεσι, μᾶλλον βλάπτεσθαι τὰς ὑγροτέρας φύσεις. διὰ τοῦτο καὶ τοὺς πυρετοὺς ἔφη τοῖς φλεγματώδεσι μᾶλλον γίνεσθαι. καὶ γὰρ καὶ τούτους ὑγροτέρους ἀναγκαῖον εἶναι. μενούσης μὲν οὖν ἐν τῷ σώματι τῆς σηπεδόνος, οἱ πυρετοὶ γίνονται. κενουμένης δὲ διὰ τῆς γαστρὸς, αἱ δυσεντερίαι. καὶ ταῦτ' ἔσται σοι δι' ὅλου τοῦ θέρους, ἐὰν μὴ μεταβολή τις περὶ κυνὸς ἐπιτολὴν γένηται. περὶ ἧς αὐτὸς ἐν τῷ περὶ ὑδάτων καὶ τόπων καὶ ἀέρων, ἐφεξῆς τῇ γεγραμμένῃ μικρὸν ἔμπροσθεν ῥήσει, διῆλθεν, ἧς ἐστι τελευτή. τὰς δὲ δυσεντερίας εἰκὸς γίνεσθαι ταῖς γυναιξὶ, καὶ τοῖς ἀνδράσι τοῖς ὑγροτέροις. τούτοις γὰρ συνάπτων ἐφεξῆς γράφει.

» Καὶ ἢν μὲν ἐπιγένηται περὶ κυνὸς ἐπιτολὴν ὕδωρ καὶ χειμὼν, καὶ ἐτησίαι πνεύσωσιν ἐλπὶς παύσασθαι. καὶ τὸ μετόπωρον ὑγιεινὸν γενέσθαι εἰ δὲ μὴ, κίνδυνος θανάτους γενέσθαι τοῖς παιδίοις καὶ ταῖς γυναιξίν. ἥκιστα δὲ τοῖσι πρεσβυτέροισι. τοὺς δὲ περιγενομένους εἰς τεταρταίους ἀποτελευτᾶν. καὶ ἀπὸ τῶν τεταρταίων εἰς ὕδρωπας.

Ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων, ὧν προσέθηκεν ἐν τῷ περὶ ἀέρων καὶ τόπων καὶ ὑδάτων, ὅταν εἰς ἐκεῖνο τὸ βιβλίον ἐξηγώμεθα, διασκεψόμεθα. περὶ δὲ τῶν κατὰ τὸν προγεγραμμένον ἀφορισμὸν, αὐτάρκως εἴρηται. πλὴν μιᾶς λέξεως, τῆς ἐξ ἀνάγκης, ἣν οὐ μόνον ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς προσέθηκεν, ἀλλὰ κἀν τῷ περὶ ὑδάτων καὶ τόπων καὶ ἀέρων ἐνδεικνύμενος, ὅτι τῇ φύσει τοῦ πράγματος πεπιστευκὼς, οὐ τηρήσει τινὶ γράφει ταῦτα. ποσάκις οὖν εἰκός ἐστιν ἑωρακέναι τοιαύτην αὐτὸν κατάστασιν, ἢ ἐν πόσοις χωρίοις. ἆρά γε δὶς ἢ τρὶς ἔσται, ἢ τετράκις. ἀλλ' οὐδ' εἰ πλεονάκις εἴ τις δυνατόν ἐστιν ἤδη εἰπεῖν, ὅτι διὰ παντὸς οὕτως ἔσται. καθάπερ οὐδ' εἰ κεκαθαρμένους ὑπὸ φαρμάκου τινὸς ἴδης ἀνθρώπους ϛ. ἢ ζ. δυνήσῃ διατεταγμένως εἰπεῖν, ὅτι πάντες οἱ μετὰ ταῦτα ἐξ ἀνάγκης καθαρθήσονται. δῆλον οὖν ἐστιν ὅτι τῇ φύσει τοῦ πράγματος ὁ Ἱπποκράτης ἑπόμενος, οὐ τηρήσει τινὶ προσέγραψεν εἰπὼν, ἀνάγκη τοῦ θέρους πυρετοὺς ὀξεῖς καὶ ὀφθαλμίας καὶ δυσεντερίας γίνεσθαι.

Ἢν δὲ νότιος ὁ χειμὼν καὶ ἔπομβρος καὶ εὔδιος γένηται τὸ δὲ ἔαρ αὐχμηρὸν καὶ βόρειον, αἱ μὲν γυναῖκες ἧσιν οἱ τόκοι πρὸς τὸ ἦρ ἐκ πάσης προφάσιος ἐκτιτρώσκουσιν. αἱ δ' ἂν τέκωσιν ἀκρατέα καὶ νοσώδεα τὰ παιδία τίκτουσιν. ὥστε ἢ παραυτίκα ἀπόλλυσθαι, ἢ λεπτὰ καὶ νοσώδεα ζῆν ἐόντα τοῖσι δὲ ἄλλοισι δυσεντερίαι καὶ ὀφθαλμίαι ξηραὶ γίνονται. τοῖσι δὲ πρεσβυτέροισι κατάρροι συντόμως ἀπολλύντες.

Ἔμπαλιν ἡ κρᾶσις ἔχει ταῖς κατὰ τὸν πρότερον ἀφορισμὸν, εἰρημέναις ὥραις δύο, πρὸς τὰς νῦν λεγομένας. οἷος μὲν γὰρ πρότερος ὁ χειμὼν ἐν ἐκείνῳ, τοιοῦτον νῦν ἐστὶ τὸ ἔαρ. ὁποῖον δὲ τὸ ἔαρ ἐν ἐκείνῳ, τοιοῦτος νῦν ἐστιν ὁ χειμὼν. ὅτι μὲν οὖν ἐπ' ἐκείνων οὐκ ἦν ἀναγκαῖον ἐν τῷ ἦρι νόσους ἐπιδημῆσαι σφοδρὰς, αὐτάρκως ἐλέχθη. νυνὶ δὲ ὅτι τοῦ χειμῶνος μὲν ὑγροῦ καὶ θερμοῦ γενομένου, τοῦ δ' ἦρος ξηροῦ καὶ ψυχροῦ, νοσεῖν ἀναγκαῖόν ἐστι τοὺς ἀνθρώπους ἐν αὐτῷ τῷ ἦρι δεικτέον ἐστίν. αἱ μὲν οὖν γυναῖκες αἷς ἂν ὁ τόκος ᾖ πρὸς τὸ ἔαρ, ἐπὶ ταῖς τυχούσαις προφάσεσιν ἐκτιτρώσκουσιν. ὑγρὰ γὰρ τὰ σώματα καὶ μαλακὰ, καὶ χαῦνα γεγονότα κατὰ τὸν εὔδιον χειμῶνα, ῥᾳδίως εἰς τὸ βάθος αὐτῶν διαδίδωσι τὴν ἐκ τοῦ περιέχοντος ψύξιν. ὥσθ' ὅσα τῶν παιδίων ἤδη πολυχρόνιον ἔθος ἔχων ἀέρος ἀλέας, ταῦτα πληττόμενα σφοδρῶς ὑπὸ τοῦ κρύους εἰκότως ἁλίσκεται. τὰ μὲν ἤδη νεκρά. τὰ δ' ἀποθνήσκοντα κατ' αὐτὸν τὸν τόκον. ἃ δ' ἂν αὐτῶν ζῶντα τεχθῇ, τὴν εἰς τοὐναντίον ἐξαιφνίδιον οὐ φέροντα μεταβολὴν, ἢ διὰ τάχους ἀποθνήσκει. ἢ λεπτὰ καὶ νοσώδεα γενόμενα, μόλις διαζῇ. τῶν δ' ἄλλων, τοῖς

μὲν φλεγματώδεσι καὶ ταῖς γυναιξὶ δυσεντερίας φησὶ γίνεσθαι, φλέγματος ἀπὸ τῆς κεφαλῆς εἰς τὴν γαστέρα καταρρέοντος. εἰκὸς γάρ δή που τοῦτο πολὺ γεννᾶσθαι κατὰ τὴν εἰρημένην κατάστασιν. ἐν μὲν τῷ χειμῶνι πληρωθείσης τῆς κεφαλῆς, ψυχθείσης δὲ ἀθρόως ἐν ἀρχῇ τοῦ ἦρος. ἐπειδὴ φλεγματικὰ περιττώματα πέφυκε γεννᾶν ὁ ἐγκέφαλος, ὅταν ψυχθεὶς ἀδυνατεῖ κρατεῖν τῆς τροφῆς. ὑπάρχει δὲ καὶ τοῦτο τῇ τοῦ φλέγματος γενέσει. τὸ μὲν γὰρ ὑπὸ ψύξεως ἰσχυρᾶς πηγνύμενον, ὀξὺ γίγνεται. τὸ δ' ὑπὸ θερμασίας πληρούσης τὴν κεφαλὴν ἁλυκὸν, ὥσπερ γε καὶ τὸ διὰ βραχεῖαν ψύξιν ἤ τι βραχὺ γλυκύτητος ἔχει, ἢ μηδὲ μίαν ἐναργῆ ποιότητα. τὸ τοίνυν ἐπὶ τῇ προκειμένῃ καταστάσει γινόμενον φλέγμα, διὰ τὴν ἐν τῷ χειμῶνι θερμασίαν ἁλυκὸν ἔσται. καὶ κατὰ τοῦτο μάλιστα γεννήσει δυσεντερίας, ὅταν ἐν χρόνῳ πλείονι δάκνον καὶ ξῦον κακώσῃ τὸ ἔντερον. ἅπτεται γὰρ διὰ τὴν γλισχρότητα κατὰ τὴν διέξοδον ἐν τοῖς ἐντέροις ἰσχόμενόν τι καὶ βραδῦνον, ἀεί τε ῥύπτον αὐτὸ διὰ τὴν ποιότητα, τὴν δυσεντερίαν ἐργάζεται. τοῖς μέντοι φύσει θερμοῖς καὶ χολώδεσιν, αὐτὸς φησὶν ὀφθαλμίας γίνεσθαι ξηράς, οὕτω δ' ὀνομάζει τὰς ἄνευ ῥεύματος. εἰκὸς δὲ δή που ταῖς θερμαῖς καὶ ξηραῖς φύσεσιν ἐν ξηρᾷ καὶ ψυχρᾷ καταστάσει διαδεξαμένῃ θερμὴν καὶ ὑγρὰν τοιαύτας γίνεσθαι τὰς ὀφθαλμίας. ἡ μὲν γὰρ κεφαλὴ πεπλήρωται πρόσθεν τῇ θερμῇ καὶ ὑγρᾷ καταστάσει. τὸ δὲ κρύος ἐπιπνεόμενον, ὥσπερ χείρ τις ἔξωθεν λαβοῦσα καὶ θλίψασα, καθάπερ τινὰ σπόγγον τὸν ἐγκέφαλον ἐκθλίβει τὴν κατ' αὐτὸν ὑγρότητα. φερομένη δ' αὕτη ἄλλοτε πρὸς ἄλλον τόπον τῶν εὐπαθῶν, πλείονα γεννᾷ τὰ νοσήματα. καὶ κατὰ τοῦτο καὶ ὀφθαλμίαι συμβήσονται, τοῖς ἀσθενέσι φύσει τοὺς ὀφθαλμούς, ἀπορρεύσει δὲ οὐδὲν αὐτῶν ἐκτὸς, διὰ τὴν ψυχρότητα τοῦ περιέχοντος, πυκνοῦντος τὴν ἐπιφάνειαν. ὅτι δ' αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης εἰς τάσδε τὰς αἰτίας ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἀναφέρει, δῆλον ἐξ ὧν ἔγραψεν ἐν τῷ περὶ ὑδάτων καὶ τόπων καὶ ἀέρων κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. τοῖσι μὲν οὖν φλεγματίοισι τὰς δυσεντερίας εἰκὸς γίνεσθαι. καὶ τῇσι γυναιξὶ φλέγματος ἐπικαταρρέοντος ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου διὰ τὴν ὑγρότητα τῆς φύσιος. τοῖσι δὲ χολώδεσιν, ὀφθαλμίας ξηρὰς διὰ τὴν θερμότητα καὶ ξηρότητα τῆς σαρκός. τὸ δ' ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ ἀφορισμοῦ γεγραμμένον. τοῖσι δὲ πρεσβυτέροισι κατάρροι συντόμως ἀπολλῦντες, κατὰ τήνδε τὴν λέξιν αὐτὸς ἔγραψεν ἐν τῷ περὶ ὑδάτων καὶ τόπων καὶ ἀέρων. τοῖσι δ' αὖ πρεσβυτέροισι καταῤῥόους διὰ τὴν ἀραιότητα καὶ τὴν ἔκτηξιν τῶν φλεβῶν. ὥστε ἐξαπίνης ἀπόλλυσθαι. τοὺς δὲ, παραπλήγας γίνεσθαι τὰ δεξιὰ ἢ τὰ ἀριστερά. διὰ τούτων ἔοικεν ὁ Ἱπποκράτης, οὐ τοὺς πάνυ συνήθεις λεγομένους καταῤῥόους δηλοῦν τοὺς ἐκ τῆς κεφαλῆς εἰς τὸν πνεύμονα διὰ τῆς τραχείας ἀρτηρίας γιγνομένους, ἀλλὰ πάντα τὰ καταφερόμενα ῥεύματα διὰ τῶν φλεβῶν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς εἰς τὰ κάτω μόρια. διὸ καὶ τὸ συντόμως ἀπολλῦντες, καλῶς δοκεῖ προσκεῖσθαι. διότι ταχεῖαν τὴν κρίσιν, οὗτοι ποιοῦνται, τῶν ἄλλων χρονιζόντων. ἔνιοι δὲ τῶν ἐξηγητῶν καταῤῥόους ἀκούσαντες, τοὺς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς εἰς τὸν πνεύμονα γιγνομένους διὰ φάρυγγος καὶ ἀρτηρίας μετὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς οὐ γράφουσι τὴν λέξιν. καταῤῥόους γίγνεσθαι τοῖς πρεσβυτέροισι, οὐ συντόμως ἀπολλῦντας, εἰκότως φάσκοντες. οὐ γὰρ πέττεται τὰ ψυχρὰ τῶν ῥευμάτων αὐτοῖς διὰ τὴν ἡλικίαν. ἐν τισὶ δὲ τῶν ἀντιγράφων γέγραπται συντόμως ἀπολλῦντες. ἐπειδὴ καὶ ἐν τῷ περὶ ὑδάτων καὶ τόπων καὶ ἀέρων αὐτὸς εἶπεν. ὥστε ἐξαπίνης ἀπόλλυσθαι.

Ἢν δὲ τὸ θέρος αὐχμηρὸν καὶ βόρειον γένηται. τὸ δὲ φθινόπωρον ἔπομβρον καὶ νότιον. κεφαλαλγίαι ἰσχυραὶ ἐς τὸν χειμῶνα καὶ βῆχες καὶ βράγχοι καὶ κόρυζαι. ἐνίοισι δὲ καὶ φθίσιες.

Τὴν αὐτὴν κρᾶσιν ἀνατέθεικε νῦν θέρει καὶ φθινοπώρῳ, τὴν μικρὸν ἔμπροσθεν εἰρημένην, περί τε χειμῶνος καὶ ἦρος. ἡνίκα ἔλεγεν, ἢν μὲν ὁ χειμὼν αὐχμηρὸς καὶ βόρειος γένηται, τὸ δ' ἔαρ ἔπομβρον καὶ νότιον. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἐπὶ ταύτῃ τῇ καταστάσει τοῦ θέρους ἔφησε, τοὺς πυρετοὺς ὀξεῖς, ὀφθαλμίας καὶ δυσεντερίας γίγνεσθαι. νυνὶ δὲ ἐν τῷ χειμῶνι κεφαλαλγίας καὶ βῆχας καὶ βράγχους καὶ κορύζας. προσέγραψε δὲ οὔτε ἐκεῖ τὴν τοῦ θέρους κατάστασιν. οὔτε ἐνταῦθα τὴν τοῦ χειμῶνος. ὡς ἐν τῇ κατὰ φύσιν ἀξιῶν φυλάττεσθαι κράσει, τὰς ὥρας ἀμφοτέρας. ἐὰν γὰρ ἔτι καὶ κατὰ ταύτας ἑτέρα τις γένηται δυσκρασία τοῦ περιέχοντος, ἔσται τι καὶ δι' ἐκείνην ἕτερον ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις νοσήμασι τῆς δυσκρασίας οἰκεῖον. ἀλλ' ἐπὶ μὲν ἐκείνης τῆς καταστάσεως ἐν ᾗ τὸν χειμῶνά φησιν αὐχμηρὸν καὶ βόρειον γίνεσθαι, τὸ δ' ἔαρ ἔπομβρον καὶ νότιον, αὐτὸς ἔγραψε τὰς αἰτίας τῶν εἰρημένων νοσημάτων ἐν τῷ θέρει γενέσθαι ἐν τῷ περὶ ἀέρων καὶ τόπων καὶ ὑδάτων βιβλίῳ. ἐπὶ δὲ τῆς νῦν προκειμένης οὐδὲν εἶπεν ἐν ἐκείνῳ. μετὰ γὰρ τὰς δύο τὰς προγεγραμμένας καταστάσεις. μίαν μὲν ἐν ᾗ τὸν χειμῶνα βόρειόν τε ἅμα καὶ αὐχμηρὸν ἀξιοῖ γενέσθαι, τὸ δ' ἔαρ ἔπομβρον καὶ νότιον. ἑτέραν δὲ, ἐν ᾗ τοὐναντίον ἔπομβρον μὲν καὶ νότιον τὸν χειμῶνα. τὸ δ' ἔαρ αὐχμηρὸν καὶ βόρειον. τὴν δ' ἐφεξῆς αὐταῖς τὴν δὲ τρίτην οὖσαν τροπὴν ὑπὲρ ἧς ὁ ἐνεστηκὼς λόγος, οὐκέτι προσέγραψεν, ἀλλ' ἀντὶ ταύτης ἑτέραν τοιαύτην. ἢν δὲ τὸ θέρος αὐχμηρὸν καὶ βόρειον γένηται, καὶ φθινόπωρον ὡσαύτως, ἀνάγκη τὸν χειμῶνα νοσερὸν εἶναι. εἶτ' ἐφεξῆς ἄλλας τινὰς, οὐδ' ἐκείνας ὡσαύτως τῇ νῦν προκειμένῃ. περὶ μὲν οὖν ἐκείνων ὅταν εἰς αὐτὰ ἐξηγησώμεθα, τὸν λόγον ποιησόμεθα. νυνὶ δὲ περὶ τῆς ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς εἰρημένης ὑπ' αὐτοῦ λέγομεν. ἀρχὴν τῷ λόγῳ τὴν αὐτὴν θέμενοι τὴν μικρῷ πρόσθεν εἰρημένην. φυλάττειν γὰρ εἰκὸς ἐστὶν αὐτὸν ὅμοιον τῷ κατὰ φύσιν τὸν χειμῶνα. τουτέστιν ὑγρόν τε καὶ ψυχρὸν, εἰς ὅσον αὐτῶν ἑκάτερον πρέπει τοῖς εὐκράτοις τῆς οἰκουμένης χωρίοις, ὑπὲρ ὧν ποιεῖται τὸν λόγον. ὡς ὀλίγον ὕστερον ὀνομαστὶ μνημονεύω, φυλάξαντός τε τὴν ἑαυτοῦ κρᾶσιν τοῦ χειμῶνος, οὐδὲν ἐν αὐτῷ συστήσεται ἰσχυρὸν νόσημα. κεφαλαλγίαι δὲ μόνον. καὶ βῆχες. καὶ βράγχοι. καὶ κόρυζαι, πεπληρωμένης τῆς κεφαλῆς συμπτώματα. εἰ μὲν οὖν ὡς καὶ πρόσθεν ἔφην ἀμφοτέραις ταῖς ὥραις, τῇ θερινῇ καὶ τῇ φθινοπωρινῇ τοὺς νοτίους ὄμβρους γενέσθαι συνέβη, τάχα μὲν ἂν καὶ κατ' αὐτὸ τὸ θέρος. εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ πάντως γε κατὰ τὸ φθινόπωρον ἐπεδήμησεν ἂν οἰκεῖα νοσήματα καταστάσεως ὑγρᾶς καὶ νοτίου. νῦν ἐπειδὴ τὸ θέρος αὐχμηρόν τε καὶ βόρειον

ὑπέκειτο

ὑπέθετο προγεγονέναι, τὸ δὲ φθινόπωρον ὑγρόν τε καὶ νότιον, εὔλογον οὐ μόνον αὐτίκα νοσεῖν ἄρξασθαί τινας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀμετροτέρας ἐν τῷ θέρει ξηρότητος ἴαμα ἔχειν οὐ σμικρὸν τὴν ἐν τῷ φθινοπώρῳ κατάστασιν ὑγρὰν γενομένην. ἐπεὶ δ᾽ ὅλον τὸ φθινόπωρον ἠκολούθησε τοιοῦτον, ἀναγκαῖον ἔσται τοῖς ὑγροτέραν ἔχουσι τὴν φύσιν ἱκανώτερον τοῦ μετρίου πληρωθείσης τῆς κεφαλῆς, ἀπαντήσαι κατὰ τὸν χειμῶνα τὰ προειρημένα νοσήματα. τισὶ δὲ αὐτῶν δηλονότι καὶ φθίσιν, ὅσοι πρὸς τὸ πάθος ἐπιτηδείως ἔχουσιν. οἵ τε κατὰ τὸν θώρακα στενοί, καὶ οἷς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς εἰς τὸν πνεύμονα καταφέρεται ῥεῦμα. τούτοις οὖν ἔσονται φθίσεις. τοῖς δ᾽ ἄλλοις οὐδὲν μὲν ἰσχυρὸν νόσημα. τὰ δὲ περὶ τὰς βῆχας, καὶ τοὺς βράγχους, ὅσα τ᾽ ἄλλα γενήσεται συμπτώματα, τοιαῦτα τῆς χειμερινῆς ὥρας πεπληρωμένας ἀπὸ τῶν νοτίων ὄμβρων κεφαλὰς διαδεξαμένης. ἔστ᾽ ἐνίων μὲν αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐργασαμένης, ὡς ἐν τῇ κεφαλῇ διαμένον τὸ περιττὸν, ἀλγήματος αἴτιον αὐτῇ γίνεσθαι. διαφέρει γοῦν οὐδὲν πλῆθος ὃ δὲ καθ᾽ ἓν μόνον ὁ χειμών. ἐπ᾽ ἐνίων δὲ συναχθείσης ἐπὶ πλέον, καὶ οἷον εἰ πληθείσης τῆς κεφαλῆς, ἐκθλιβόμενον τὸ περιττὸν εἰς τὰ κάτω τῆς κεφαλῆς ἰέναι χωρία. τούτοις μὲν οὖν, οἷον κάθαρσίς ἐστι καὶ κένωσις τῆς κεφαλῆς. ἐφ᾽ ὧν δὲ διὰ τὸ βαρυνθῆναι τῷ πλήθει προσκαμοῦσα τὸ τοῦ χειμῶνος οὐκ ἤνεγκε κρύος, ὑπὸ τούτου ψυχθεῖσα, κατὰ δυσκρασίαν ἤδη μειζόνων ῥευμάτων αἰτία τοῖς κάτω μέρεσιν ἑαυτῆς γίνεται.

Η ν δὲ βόρειον καὶ ἄνυδρον τοῖσι μὲν ὑγροῖσιν ἐοῦσι τὰς φύσιας καὶ τῇσι γυναιξὶ ξύμφορον. τοῖσι δὲ λοιποῖσιν ὀφθαλμίαι ἔσονται ξηραί, καὶ πυρετοὶ ὀξέες, καὶ κόρυζαι. ἐνίοισι δὲ καὶ μελαγχολίαι.

Οὗτος ὁ λόγος ὁ νῦν εἰρημένος εὔδηλον ὡς οὐκ ἔστι τέλειος ἀφορισμός, ἀλλ᾽ ἑνὸς ἀφορισμοῦ μέρος δεύτερον. οὗ τὸ πρότερον μέρος, ἄρτι πεπαύμεθα διεξερχόμενοι. μενούσης γὰρ κοινῆς τῆς κατὰ τὸ θέρος ὑποθέσεως ἀμφοτέροις τοῖς λόγοις, ὁ μὲν πρότερος, ἔπομβρον καὶ νότιον ἐπ᾽ αὐτῇ προυποτίθεται τὸ φθινόπωρον. ὁ δὲ δεύτερος ὁ νῦν ἐνεστώς, ἄνυδρον καὶ βόρειον. ὅτι δ᾽ οὐδὲν διαφέρει ξηρὸν, ἢ αὐχμηρὸν, ἢ ἄνυδρον εἰπεῖν, πρόδηλον παντί. γενομένων οὖν ἀμφοτέρων τῶν ὡρῶν αὐχμηρῶν τε καὶ ξηρῶν, αἱ μὲν ὑγραὶ φύσεις, οὐ μόνον οὐδὲν βλαβήσονται πρὸς τῆς τοιαύτης καταστάσεως, ἀλλὰ καὶ ὠφέλειά τις ἐν αὐταῖς γενήσεται. τὴν δ᾽ αἰτίαν αὐτὸς εἶπεν, ἐν τῷ περὶ ὑδάτων καὶ τόπων καὶ ἀέρων, οὕτω γράψας. τοῖσι δὲ φλεγματίῃσι ταῦτα πάντα ἀρωγά ἐστιν. ἀναξηραίνονται γὰρ καὶ εἰς τὸν χειμῶνα ἀφικνέονται, οὐ πλαδῶντες, ἀλλ᾽ ἀνεξηρασμένοι. τοῖσι δὲ λοιποῖσιν ὅσοι μὴ τοιοῦτοι, ξηραὶ μὲν ὀφθαλμίαι. πυρετοὶ δ᾽ ὀξέες ἕπονται καὶ κόρυζαι. τισὶ δ᾽ αὐτῶν καὶ μελαγχολίαι. τὴν δ᾽ αἰτίαν τῆς τούτων γενέσεως αὐτὸς εἶπεν ἐν τῷ προγεγραμμένῳ βιβλίῳ διὰ τῆσδε τῆς λέξεως. τοῖσι δὲ χολώδεσι τοῦτο πολεμιώτατον γίνεται, λίαν γὰρ ἀναξηραίνονται, καὶ ὀφθαλμίαι τούτοισιν ἐπιγίνονται ξηραί, καὶ πυρετοὶ ὀξέες καὶ πολυχρόνιοι. ἐνίοισι δὲ καὶ μελαγχολίαι. ἔστι γὰρ τῆς χολῆς τὸ μὲν ὑγρότατον καὶ ὑδαρέστατον, ἀποξηραίνεται καὶ ἀναλίσκεται. τὸ δὲ παχύτατον καὶ δριμύτατον λείπεται. καὶ τοῦ αἵματος κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἀφ᾽ ὧν ταῦτα τὰ νοσήματα αὐτοῖς γίνεται. ταῦτα μὲν οὖν ἡμῖν εἰς τὰς προκειμένας καταστάσεις αὐτάρκως εἰρήσθω. διατί δὲ μόνον τούτων τῶν καταστάσεων ἐμνημόνευσεν ὁ Ἱπποκράτης οὐχὶ δέ γε καὶ ἄλλων πολλῶν, οὐκ ἔχω φάναι. δηλῶσαι δὲ μᾶλλον βούλομαι τὴν μέθοδον ᾗ τις ἂν χρώμενος, συμπλέκοι πάσας τὰς καταστάσεις, οὖσαν τοιαύτην. ἄρξασθαι μὲν οὖν ἀναγκαῖόν ἐστιν, ὡς ἀπὸ στοιχείων τῶν ἁπλῶν δυσκρασιῶν τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος. διελόμενος δὲ αὐτὰς εἴς τε τὰς πάνυ μικράς, καὶ εἰς τὰς πάνυ σφοδράς, καὶ εἰς τὰς μέσας, καὶ μετὰ ταῦτα εἰπεῖν περὶ ἑκάστης τῶν εἰρημένων δυσκρασιῶν ἐν ἑκάστῃ τῶν ὡρῶν γενομένης, τίνα γεννήσει νοσήματα καθ᾽ ἑκάστην φύσιν. εἶθ᾽ ἑξῆς συμπλέκειν ἀλλήλαις δυοῖν ὡρῶν δυσκρασίαν, ὡς νῦν Ἱπποκράτης ἐπεχείρησε. διελθόντας δὲ καὶ ταύτας ἁπάσας, ἐφεξῆς τὰς τῶν τριῶν ὡρῶν δυσκρασίας συμπλέξαι πάσας πάσαις. εἶθ᾽ ἑξῆς τὰς τῶν τεσσάρων. οὕτως γὰρ ἂν ἡ γυμνασία γένοιτο τελεία. ταυτὶ μὲν οὖν ἴσως ποτὲ καὶ ἡμεῖς σχολῆς ἐὰν ἐπιλαβώμεθα πλείονος, ἰδίᾳ γράψω μεν. ἐν τῷ παρόντι δ᾽ ἀρκείτω μόνον τοῦτ᾽ εἰρημένον. ὡς ὀλίγας πάνυ συμπλοκὰς δυσκρασιῶν ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης, ὡς παράδειγμα δοκεῖν εἶναι μᾶλλον αὐτὰς, ἤ τι μέρος ἀξιόλογον ὅλης τῆς περὶ ταῦτα διδασκαλίας. ἐροῦμεν δ᾽ ἐπὶ πλέον ὑπὲρ αὐτῶν ἐπειδὰν ἐξηγώμεθα τό τε περὶ τῶν ὑδάτων καὶ ἀέρων καὶ τόπων σύγγραμμα. καὶ τὸ πρῶτον τῶν ἐπιδημιῶν. ὃ δὲ ὑπεσχόμην ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐρεῖν, ἤδη προσγράψας, ἐπ᾽ αὐτῷ καταπαύσω τὸν λόγον. ἀκούειν γὰρ ἡμᾶς χρὴ τῶν καταστάσεων ἁπασῶν, ὧν ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης ἐν τοῖς εὐκράτοις χωρίοις τῆς οἰκουμένης γινομένων. ἐξῃρημένων τοῦ λόγου. τῆς μὲν ἑτέρας, ὅσα τῆς θαλάττης ἀποκεχώρηκεν, ὑγρὰ γὰρ ταῦτα καὶ ψυχρὰ πέρα τοῦ μετρίου. καθάπερ τὰ κατ᾽ Αἴγυπτόν τε καὶ Λιβύην θερμὰ καὶ ξηρά, πλὴν κἀνταῦθα τῶν ἐπὶ τῇ θαλάττῃ κειμένων. ἐν γὰρ τοῖς ψυχροῖς χωρίοις ὁποῖα τὰ κατὰ τὴν Θρᾴκην ἐστὶ καὶ Πόντον, ἐπειδὴ τὰ πεινὰ τὰ πρὸς τῇ θαλάττῃ, διὰ τοῦτ᾽ ἐστὶ θερμότερα ταῖς κράσεσιν. ἐν δὲ τοῖς θερμοῖς ὁποῖα τὰ κατ᾽ Αἴγυπτόν τε καὶ Λιβύην, ἐπειδὴ τοῦ θέρους ἀναψύχεται τοῖς ἀρκτικοῖς ἀνέμοις, διὰ τοῦτ᾽ ἐστὶν ἧττον θερμὰ τῶν ἀποκεχωρηκότων εἰς μεσόγειον. ἡ δ᾽ ἀκριβῶς εὔκρατός τε καὶ μέση ζώνη τῆς οἰκουμένης ἐστὶν, ἡ διὰ Κνίδου καὶ Κῶ, καὶ ὅσα χωρία μὴ πολὺ τούτων ἀποκεχώρηκεν ἤτοι πρὸς ἄρκτον ἢ πρὸς νότον. ἐπινοῆσαι δέ σε χρὴ, δι᾽ ὧν εἴρηκα χωρίων ἐπ᾽ ἀνατολήν τε καὶ δύσιν εὐθεῖάν τινα τεταμένην γραμμὴν εἶναι τὴν εὔκρατον καλουμένην ζώνην, καὶ ὑπὸ τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα δεινῶν ἀκριβῶς νοήσεις. ὀνομάζουσι δ᾽ ἔνιοι τῶν ἀστρολόγων οὐ ζώνας, ἀλλὰ παραλλήλους τὰς τοιαύτας ἐπὶ τῆς γῆς ὁμοιότητας τῶν οἰκήσεων, ἀπ᾽ ἀνατολῆς ἕως δύσεως ἐκτεταμένας. ὁ μὲν οὖν λόγος τῷ Ἱπποκράτῃ περὶ τούτων ἐστὶ μάλιστα τῶν χωρίων. ἡ δὲ τῶν ὡρῶν τάξις, ὡς αὐτός τε πολλάκις ἐνδείκνυται διὰ τῶν ἐπιδημιῶν, οἵ τ᾽ ἄριστοι τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα δεινῶν ἔγραψαν, ἥδ᾽ ἐστί. ἐπιτολὴ πλειάδος ἀρχὴ θέρους ἐστὶ, μεθ᾽ ἣν κυνὸς ἐπιτολὴ τῆς καλουμένης ὀπώρας, ἣν δὴ καὶ αὐτὴν τὸ δεύτερον μέρος τοῦ θέρους τίθενται, μεθ᾽ ἣν ἀρκτούρου ἐπιτολὴν, ἀρχὴν ποιεῖται φθινοπώρου, κἄπειτα δύσις πλειάδων χειμῶνος ἀρχὴ γίνεται. εἶτα μετὰ τὸν χειμῶνα ἰσημερία τὴν ἀρχὴν ἔχει τοῦ ἦρος.

Τῶν δὲ καταστασίων τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ μὲν ὅλον οἱ αὐχμοὶ τῶν ἐπομβριῶν εἰσὶν ὑγιεινότεροι καὶ ἧσσον θανατώδεες.

Ὅτι βέλτιον ἦν τῶν προειρημένων ἀφορισμῶν ἐν οἷς διδάσκει περὶ τῶν ἐν ταῖς ὥραις καταστάσεως, γεγράφθαι τοῦτον πρῶτον τὸν ἀφορισμὸν, ὃν νῦν προκεχειρίσμεθα, δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐμάθομεν ἐν τῷ πιστοῦσθαι τοὺς προγεγραμμένους ἀφορισμοὺς, δεηθέντες αὐτοῦ. καὶ τοῦτο ἐξ ἀνάγκης ἐμάθομεν. ἐπειδὴ πρότερον ἐστὶ καὶ τῇ φύσει καὶ τῇ διδασκαλίᾳ, τὸ ἁπλοῦν τοῦ συνθέτου. μετ' ἐκεῖνον οὖν τὸν ἀφορισμὸν οὗ ἡ ἀρχὴ, ἐπὶ βαρυήκοοι, ἀχλυώδεες, καρηβαρικοὶ, νωθροὶ, διαλυτικοί. πρότερον μὲν τάξομαι οὗ ἡ ἀρχή· αἱ δὲ καθ' ἡμέραν καταστάσιες, αἱ μὲν βόρειοι τά τε σώματα συνιστῶσι. δεύτερον δὲ τὸν γεγραμμένον νῦν προκείμενον. ἐν ᾧ τῶν ὅλων τοῦ ἐνιαυτοῦ καταστάσεων προκρίνει τοὺς αὐχμοὺς τῶν ἐπομβριῶν, εἰκότως. ἐν μὲν γὰρ τοῖς αὐχμοῖς διαφορεῖται τὰ περιττὰ ὑγρά. κατὰ δὲ τὰς ἐπομβρίας ἔνδον τοῦ σώματος ἀθροιζόμενα, σήπεται. πλὴν εἴ τις αὐτὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀθροιζόμενα ἐκκαθαίρει τοῖς γυμνασίοις. οὐ μεγάλη γὰρ ἡ διὰ τῶν βαλανείων κένωσις καὶ μόνον σχεδὸν τι τῶν κατὰ τὸ δέρμα, τὰ δ' ἐν τῷ βάθει κατεσπαρμένα τῇ τε σαρκὶ καὶ τοῖς σπλαγχνικοῖς ὀργάνοις, οὐκ αὐτάρκως ἐκκενοῦται διὰ τῶν βαλανείων. οὐ μὴν οὐδὲ διὰ τῶν καθαρτικῶν φαρμάκων ἡ κένωσις γε τῶν περιττῶν ἐπιτήδειος. μεγάλως τε γὰρ δεομένοις χρήσιμος καὶ διὰ χρόνων μακρῶν. αἱ δὲ τῶν ὁσημέραι γινομένων ἐν τῷ σώματι περιττωμάτων κενώσεις ἐλάττους εἰσὶν ἢ κατὰ φαρμάκου καθαίροντος ἐνέργειαν. εἰ δὲ καὶ βουληθείη τις αὐτοῖς χρῆσθαι δὶς τοῦ μηνὸς, ἢ πάντως γε ἅπαξ, εὐλαβούμενος ἀθροισθῆναι πολλὰ τῶν περιττωμάτων, κακώσει τὸ σῶμα μετὰ καὶ τοῦ μοχθηροῦ περιβάλλειν ἔθει. τῆς γάρ τοι τροφῆς, τὸ μὲν, οἷον ὀρρώδες ἐστὶ καὶ ὑγρὸν, ὃ χάριν τῆς ἀναδόσεως αὐτῇ μέμικται. τὸ δὲ, οἷον λιγνυῶδες περίττωμα κατὰ τὰ πλεῖστα γε τῶν σιτίων ὅσα μοχθηρότερα, καὶ διαφεύγει τὴν ἐργασίαν τῆς φύσεως. ὡς μήθ' ὁμοιωθῆναι τῷ τε τρεφομένῳ σώματι, μήτε προστεθῆναι. ταῦτα οὖν πάντα κενοῦσθαι μὲν ἐφ' ἡμέρᾳ δεῖται. κενοῦται δὲ μᾶλλον ἐν ταῖς ξηραῖς καταστάσεσιν, ἤπερ ἐν ταῖς ὑγραῖς. καὶ διὰ τοῦτο ταύτας ὑγιεινοτέρας εἶπεν.

Νοσήματα δὲ ἐν μὲν τῇσιν ἐπομβρίῃσιν ὡς τὰ πολλὰ γίνεται. πυρετοί δὲ μακροὶ, καὶ κοιλίης ῥύσιες, καὶ σηπεδόνες, καὶ ἐπίληπτοι, καὶ ἀπόπληκτοι, καὶ κυνάγχαι. ἐν δὲ τοῖσιν αὐχμοῖσι φθινώδεες ὀφθαλμίαι, ἀρθρίτιδες, στραγγουρίαι. καὶ δυσεντερίαι.

Τὸ μὲν τοὺς μακροὺς πυρετοὺς ὑγρότητος ἕπεσθαι πλήθει, θαυμαστὸν οὐδέν. εἴ γε δέονται μὲν τῆς πέψεως οἱ κάμνοντες εἰς λύσιν τῶν νοσημάτων. τὰς πλείστας δὲ ὑγρότητας, εἰκὸς ἐν πλείονι χρόνῳ πέττεσθαι. πρόσεστι δὲ καὶ τὸ ψυχροτέρους, καὶ φλεγματικωτέρους ἐν ταῖς ἐπομβρίαις γίνεσθαι τοὺς χυμούς. ὥσπερ αὖ πάλιν ἐν τοῖς αὐχμοῖς χολωδεστέρους. ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο χρονιοῦσι μὲν ἐν ταῖς ἐπομβρίαις. ὀξύτεροι δὲ ἐν τοῖς αὐχμοῖς οἱ πυρετοὶ γενήσονται. τὸ δὲ καὶ τὰς ῥύσεις τῆς κοιλίας, εἰκότως ἐν ταῖς ἐπομβρίαις γίνεσθαι, τῆς ἐν τοῖς χυμοῖς περιουσίας ἐκκαθαιρομένης διὰ τῆς γαστρὸς, οὐκ ἄδηλον. ὥσπερ γε οὐδὲ τὰς σηπεδόνας. ἀσηπτότερα γὰρ ἐναργῶς ὁρᾶται τὰ ξηρὰ τῶν ὑγρῶν. εἰσὶ δὲ δή που καὶ αἱ ἀποπληξίαι, καὶ αἱ ἐπιληψίαι φλεγματικὰ νοσήματα. κυνάγχη δὲ γίνεται μὲν ἔστιν ὅτε καὶ αὐτοῦ τοῦ πλήθους τῶν περιττωμάτων ἐγχεομένου εἰς φάρυγγα. γίνεται δὲ ὡς τὰ πολλὰ καὶ τῶν ἐκ τῆς κεφαλῆς ῥευμάτων ἐν φάρυγγι στηριχθέντων. ὅτι δὲ ἐν ταῖς ἐπομβρίαις τά τε ἄλλα ῥεύματα καὶ μάλιστα τὰ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὁρμώμενα πλεονάζει, πρόδηλον ἐστὶ, καὶ λέλεκται πολλάκις. ἐν δὲ τοῖς αὐχμοῖς τάς τε φθινώδεις νόσους φησὶ πλεονάζειν. καὶ τὰς ὀφθαλμίας. ἀρθρίτιδάς τε καὶ στραγγουρίας. καὶ δυσεντερίας. ἀδιοριστότερον ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τὴν περὶ τούτων ἀπόφασιν ποιησάμενος. αἱ γὰρ φθινώδεις νόσοι δυσὶ ταύταις ἕπονται καταστάσεσι. τῇ τε ἄκρως ψυχρᾷ, καθ' ἣν καὶ ῥήγνυταί τι τῶν ἐν τοῖς ἀναπνευστικοῖς ὀργάνοις ἀγγείων τινὰ, καὶ τῇ μεθ' ὑγρότητος θερμῇ. καθ' ἣν ἡ κεφαλὴ πληρουμένη, καταπέμπει τῷ πνεύμονι ῥεύματα. τῇ δὲ ξηρᾷ μὲν ὅσον ἐπὶ τῇ θερμότητι καὶ ψυχρότητι κατὰ φύσιν ἐχούσῃ, πάντα μᾶλλον ἢ φθινώδεις ἀκολουθήσουσι νόσοι. διό μοι δοκοῦσί τινες ἀναγκασθῆναι τὸ περὶ τῶν ὀφθαλμιῶν ἀκοῦσαι τὸ φθινῶδες. ἵνα ὁ λόγος ᾖ τοιοῦτος. ἐν δὲ τοῖς ἀμέτροις αὐχμοῖς. αἵ τ' ὀφθαλμίαι φθινώδεις γίνονται, τουτέστιν εἰς φθίσιν ὀφθαλμῶν τελευτῶσι. καθ' ἣν ἀμαυρότεροι τε καὶ ξηρότεροι τῶν κατὰ φύσιν ἀποτελοῦνται, μετὰ τοῦ καὶ τὴν κόρην αὐτῶν στενὴν γίνεσθαι, ξηραινομένων δηλονότι τῶν ὑγρῶν. ὑφ' ὧν διατεινομένη μετρίως μὲν, ἐν τῇ κατὰ φύσει ἐφυλάττετο συμμετρίᾳ. μειζόνως δὲ, ἢ προσῆκεν εἰς πλάτος ἐξετείνετο μοχθηρόν. εἰ δ' αὐτὰς καθ' ἑαυτὰς ἀκούομεν εἰρῆσθαι τὰς ὀφθαλμίας, προσθήσομεν αὐταῖς τὰς ξηρὰς. εἴρηται δ' ὀλίγον ἔμπροσθεν ἡ αἰτία τοῦ ξηρὰς ὀφθαλμίας ἐν τοῖς ἀμέτροις αὐχμοῖς γίνεσθαι. καὶ μὲν δὴ καὶ τὰ ἀρθριτικὰ νοσήματα, τὰ μὲν ἐπὶ ῥεύμασιν οὐδὲ ὅλως ἔσται κατὰ τὰς ἀμέτρους ξηρότητας. τὰ δ' ὑπὸ δριμύτητός τινος, ἐὰν καὶ θερμότης ἄμετρος προσγένηται, τηνικαῦτα μόνον ἔσται. τίνας οὖν εἴρηκεν ἀρθρίτιδας, ἐν τοῖς αὐχμοῖς γίνεσθαι ζητητέον. ἐπεὶ γὰρ ἄμετροι γενηθέντες δαπανήσειαν ἐκ τῶν ἄρθρων τὴν ὑγρότητα, δυσκινησίαν μέν τινα κατὰ ξηρότητα ποιήσουσιν. ἴσως δ' ἄν ποτε καὶ ἄλγημα. τὴν μέντοι καλουμένην ἀρθρῖτιν, οὐκ ἂν ἐργάσαιντο. πλὴν εἰ πᾶν ἄρθρων ἄλγημα καλεῖν τὸ τοιοῦτον τις ἐθέλει. καίτοι αὐτὸς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν φησὶν, ἐν Αἴνῳ ἐν λιμῷ ὀσπριοφαγέοντες σκελέων ἀκρατέες ἐγένοντο. ἀτὰρ καὶ ὀροβοφαγέοντες γουναλγέες. οὐκ ἀρθριτικοὺς ἀλλὰ γουναλγεῖς ὠνόμασεν αὐτούς. ἴσως δ' ἄν τις λέγει μὴ τὸν ἑνὸς ἄρθρου πόνον, ἀλλὰ τὸν πολλῶν ἀρθρῖτιν ὀνομάζεσθαι. καὶ κατὰ τοῦτο μηδέ πω τοὺς γουναλγεῖς ἀρθριτικοὺς προσαγορεύεσθαι. περὶ μὲν οὖν τῆς ἀρθρίτιδος ἀρκείτω διηπορῆσθαι μέχρι τοσούτου. περὶ δὲ τῶν στραγγουριῶν ἐφεξῆς εἴπωμεν. οὐδὲ γὰρ οὐδ' αὗται τοῖς αὐχμοῖς ἁπλῶς ἕπονται. χρεὶς τοῦ διορίσασθαι τοὺς τρεῖς διορισμοὺς, ἕνα μὲν τὴν ἀμετρίαν τῆς ξηρότητος. ἕτερον δὲ, τὴν μετὰ θερμότητος, καὶ τρίτον τὴν μετὰ ψυχρότητος. ὧν οὐκ ἐμνημόνευσεν ὁ Ἱπποκράτης. ἀλλ' ἐάν τις ὡς ἔστιν ἐνδεχόμενον πασῶν τῶν ἐν ταῖς ὥραις καταστάσεων ἐρευνήσασθαι τὴν φύσιν, οὕτως αὐτῷ ποιητέον. ἔσται δὲ ὁ λόγος σαφὴς,

γος σαφὴς, ὑπὲρ παραδείγματος αὐτοῦ τοῦ νῦν προκειμένου σκέμματος. αὐχμὸς μὲν γὰρ ἄμετρος, ἐν
μὲν ταῖς εὐκράτοις φύσεσιν, ἑτέραν ἐργάζεται κατὰ τὸ σῶμα διάθεσιν. ἑτέραν δ᾽ ἐν ταῖς ξηραῖς ὥσπερ γε
κἀν ταῖς ὑγραῖς ἑτέραν. οὕτω δὲ καὶ κατὰ τὴν θερμήν τε καὶ ψυχρὰν, ἄλλην ἐν ἑκατέρᾳ διάθεσιν ἐργάσεται
καὶ κατὰ τὰς συζυγίας δὲ τῶν ἁπλῶν δυσκρασιῶν. ἄλλην μὲν, ἐν τῇ θερμῇ τε καὶ ξηρᾷ. διαφέρουσαν
δ᾽ αὐτῆς ἐν τῇ ψυχρᾷ τε καὶ ξηρᾷ. κἀπὶ τῶν ὑπολοίπων δυοῖν ὡσαύτως. ὥσπερ δὲ ἁπλῆν φυλάξαντες ἄρτι
τὴν τοῦ περιέχοντος δυσκρασίαν, καθ᾽ ἑκάστην φύσιν ἔφαμεν τινὰ ἰδίαν ἐργάζεσθαι διάθεσιν, οὕτω συνθέτους ὑπο-
θέμενοι καθ᾽ ἑκάστην αὖ πάλιν φύσιν ἐπισκεψόμεθα τὰς ἐσομένας διαθέσεις. ἔσται δὲ σύνθετος, ἡ ξηρὰ τοῦ περιέ-
χοντος κατάστασις, ὅταν ἤτοι μετὰ ψυχρότητος ἢ θερμότητος μιχθῇ, καίτοι γε ἡ ἁπλῆ, δόξειεν ἂν εἶναί πως
σύνθετος. ἐμίγνυτο γὰρ εὐκράτῳ καταστάσει μέσῃ τῶν ἀμετριῶν ἑκατέρων, τῆς τε κατὰ θερμότητα
10 καὶ τῆς κατὰ ψυχρότητα. συγκεχωρημένου δ᾽ ἐν ταῖς διδασκαλίαις, ἁπλᾶς μὲν δυσκρασίας γίγνεσθαι τὰς
κατὰ μίαν ποιότητα τοῦ κατὰ φύσιν ἐξισταμένας, οὐχ ἁπλᾶς δὲ τὰς κατὰ πλείους, εἰκότως. ὅταν ἐν μὲν τῇ
κατὰ τὸ ξηρόν τε καὶ ὑγρὸν ἀντιθέσει, δύσκρατον ᾖ τὸ περιέχον, ἐν δὲ τῇ κατὰ τὸ θερμόν τε καὶ ψυχρὸν εὔκρα-
τον, ἁπλῆν ἐροῦμεν εἶναι τὴν δυσκρασίαν. ὑφ᾽ ἁπάντων οὕτω σκοποῦσιν ἡμῖν, εὔδηλον εἰς ὅσον ἐκταθήσεται
μῆκος ὁ τ᾽ ἄλλος τῶν καταστάσεων λόγος, ὅ τε νῦν εἰρημένος ὑπὲρ τῆς κύστεως. αἱ γάρ τοι στραγγουρίαι γίγνονται
διά τε τὴν δριμύτητα τῶν οὔρων, καὶ ἀρρωστίαν τῆς ἐν τῇ κύστει καθεκτικῆς δυνάμεως, ἥτις πάλιν ἀρρωστία
γίνεται, δι᾽ ἄμετρόν τινα δυσκρασίαν. οὐσῶν δ᾽ ὀκτὼ τῶν ἀμετριῶν, καθ᾽ ἑκάστην αὐτῶν, ἄρρωστος τε ἡ κύστις ἔσται,
καὶ διὰ τοῦτο ἀκολουθήσουσιν αὐτῇ στραγγουρίαι, καὶ μὲν δὴ καὶ αἱ δριμύτητες τῶν οὔρων, ὑπὸ δυσκρασιῶν
γίγνονται τινῶν, καὶ μᾶλλον ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ θερμόν. ἐφεξῆς δ᾽ ἐπὶ τῆς κατὰ θερμότητά τε καὶ ὑγρότητα, καὶ τρί-
τον, τῆς καθ᾽ ὑγρότητος. γενήσεται γοῦν καὶ διὰ ταῦτα στραγγουρία τῶν αὐτῆς τῆς κύστεως παθῶν ἰδίων ἐξη-
20 ρημένων, οἷς ἀκολουθοῦσιν αἱ στραγγουρίαι λόγῳ συμπτώματος οἷον, ὅταν ἤτοι δι᾽ ἕλκος, ἢ ἐρυσίπελας. ἢ ἀπόστημα
κατ᾽ αὐτὴν γενόμενον, ἢ φλεγμονὴν, ἤ τι τῶν τοιούτων ἕτερον τῇ στραγγουρίᾳ συμπέσῃ. νυνὶ γὰρ οὐ περὶ
τούτων ὁ λόγος, ἀλλὰ μόνον τῶν ἐκ τῆς τοῦ περιέχοντος κράσεως γινομένων ἐστίν. ὥσπερ γε οὐδὲ περὶ τῶν ἐκ διαί-
της τινὸς, πλημμελοῦς, ἃ δὲ ὑπὲρ τῆς στραγγουρίας εἴρηται, ταυτά μοι νόει κἀπὶ τῆς δυσεντερίας εἰρῆσθαι
ἐφ᾽ ἧς οὐδ᾽ αὐτὸς συμφέρομαι τῷ Ἱπποκράτει. δυσεντερία δ᾽ οὐχ ἁπλῶς ἀκολουθήσει ταῖς ξηρότησιν αὐτοῦ τοῦ
διορίσασθαι πρῶτον μὲν, τὸ κατ᾽ αὐτὴν ἐσχάτως ἄμετρον, εἶτα τὴν θερμότητα καὶ ψυχρότητα τοῦ περιέχον-
τος ἐξαλλαγήν. εἶτα καὶ τὰς παρούσας φύσεις τῶν σωμάτων. ἔστι δ᾽ οὐχ οὕτως, ὑπὲρ Ἱπποκράτους ἀπορῆσαι
δίκαιον. ὅτι τηλικαύτην θεωρίαν πρῶτος συστησάμενος, οὐκ ἐξειργάσατο πᾶσαν. ὥσπερ Διοκλέους μὲν πρῶ-
τον, καὶ Μνησιθέου μετ᾽ αὐτὸν, εἶτα καὶ ἄλλων πολλῶν ἰατρῶν, ὅσοι ταῖς ἀληθέσιν ὁδοῖς Ἱπποκράτους χρώμενοι
πολλὰ τῶν κατὰ μέρος ἐξεργάσασθαι προύθεντο. δέον γὰρ αὐτοὺς εἴπερ τι καὶ ἄλλο τὴν περὶ τῶν καταστάσεων
30 θεωρίαν, ὡς ὑπεθέμην ἄρτι διαθρώσασθαι, καὶ πᾶσαν ἐξεργάσασθαι, παντελῶς ὠλιγώρησαν. ἀλλ᾽ ἡμεῖς αὐτὸ
πειρασόμεθα ποιῆσαι. γράψαντες ἑτέραν ἰδίαν πραγματείαν ὅλην περὶ τούτων. ἐνταῦθα δ᾽ ἡμῖν πρότερον
ὅσα μετὰ χεῖρας ἔχομεν συντελέσθη.

Α ἱ δὲ καθ᾽ ἡμέρην καταστάσιες, αἱ μὲν βόρειοι τά τε σώματα ξυνιστῶσι, καὶ εὔτονα, καὶ εὐκίνητα καὶ εὔχροα, καὶ
εὐηκοώτερα ποιέουσι, καὶ τὰς κοιλίας ξηραίνουσι, καὶ τὰ ὄμματα δάκνουσι, καὶ περὶ τὸν θώρακα ἄλγημα
ἤν τι προυπάρχῃ, πονέουσι μᾶλλον. αἱ δὲ νότειοι διαλύουσι τὰ σώματα, καὶ ὑγραίνουσι, καὶ καρηβαρί-
ας, καὶ βαρυηκοΐας, καὶ ἰλίγγους ποιέουσιν. ἔν τε τοῖσιν ὀφθαλμοῖσι, καὶ ἐν τοῖσι σώμασι δυσκινησίην, καὶ τὰς
κοιλίας ὑγραίνουσιν.

40 Ξηρὸς καὶ ψυχρὸς ἄνεμος ὑπάρχων ὁ βορρᾶς, ἀναλίσκει μὲν, ἅπαντα τὰ ἐκ τοῦ σώματος περιττά. τόνον
δ᾽ ἐντίθησι τοῖς ὀργάνοις αὐτοῖς, ἐκ τοῦ σφίγγειν τε καὶ συνάγειν αὐτὰ πιλήσει τῆς οὐσίας. διὰ τοῦτο γοῦν βελ-
τίω πάντα γίγνεται φησὶ κατά τε τὰς φυσικὰς καὶ τὰς ψυχικὰς ἐνεργείας. τὰς μὲν γὰρ ψυχικὰς, ἐνεδεί-
ξατο διὰ τοῦ φάναι, εὐκίνητα τε καὶ εὐηκοώτερα. τὰς δὲ φυσικὰς ἐνεργείας, ὅταν εὔχροα λέγῃ. κοινὸν δ᾽ ἀμφοῖν, ἡ
εὐτονία καὶ δῆλον ὡς ἐκ μιᾶς αἰσθήσεως τῆς ἀκοῆς ἐστὶ, παραδείγματος, ἐδήλωσε καὶ περὶ τῶν ἄλλων. ταυτὶ
μὲν οὖν ἀγαθὰ ταῖς βορείαις ὑπάρχει καταστάσεσι, καὶ μάλιστα τούτων ἀπολαύουσιν, οἱ ὑπεινῶς ἔχοντες τὰ σώ-
ματα, καὶ τούτων αὐτῶν οἱ ὑγρότεροι μᾶλλον. ὑπάρχει δέ τινα καὶ κακὰ ταῖς καταστάσεσι ταύταις, ἀλλὰ
μικρὰ καὶ οὐχ ὅμοια τοῖς νοτίοις. πῶς γὰρ οὐ σμικρὰ τότε ἐπισχεθῆναι τὴν γαστέρα, καὶ δηχθῆναι τοὺς ὀφθαλ-
μοὺς καὶ παροξυνθῆναι τὰς προυπαρχούσας ὀδύνας κατὰ τὸν θώρακα. γνώσῃ δ᾽ ἐναργέστερον αὐτῶν τὴν σμικρό-
τητα παραβάλλων ταῖς νοτίαις καταστάσεσιν, ἃς διαλύειν ἔφη τὰ σώματα. μέγιστον γὰρ τοῦτο κακὸν εἰς ἅπαν
ἐστὶν ἔργον ζωτικόν τε καὶ ψυχικόν. οὐ μικρὸν δ᾽ οὐδ᾽ ἡ καρηβαρία τε, καὶ δυσηκοΐα περὶ δὲ τῶν ἰλίγγων τί δεῖ
50 καὶ λέγειν. ἐγγὺς γὰρ οὗτοι εἰσὶν ἐπιληψίας τε καὶ ἀποπληξίας. ἴλιγγος γάρ ἐστιν ἡ σκοτοδινεία, ἥτις γί-
νεται ὑγροῦ μετὰ παχέος πνεύματος κινουμένου κατὰ τὴν κεφαλὴν, διὸ καὶ προηγεῖται ἐπιληψίας καὶ
ἀποπληξίας. ἀλλὰ καὶ δυσκινησίας φησὶ κατά τε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποτελοῦσι καὶ σύμπαν τὸ σῶμα. μοχθηρὰ δὲ
καὶ ταῦτα τὰ συμπτώματα. μόνον δ᾽ ἐν αὐτοῖς ὑπάρχει τὸ μέτριον. ὅτι τὰς γαστέρας ὑγροτέρας ἐργάζονται.
δρῶσι δὲ καὶ τοῦτο καὶ τὰ ἄλλα πάντα, μάλιστα μὲν διὰ τὴν ὑγρότητα. πρὸς ταῦτα δὲ, καὶ διὰ τὴν θερμότητα, καὶ
τό γε κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ λόγου γεγραμμένον, ἄμεινον ἦν ἐνηλλάχθαι τῇ τάξει, πρῶτον μὲν ἔχον ἐν ἑαυτῷ τὸ
ὑγραίνουσι. δεύτερον δὲ τὸ διαλύουσιν. εἶθ᾽ οὕτω τὰ ἐφεξῆς. εἰ γὰρ ὑγραίνουσι καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστον ποιοῦσι συν-
τελοῦσης εἰς ταῦτα καὶ τῆς θερμασίας. αἱ μὲν γὰρ ἐνέργειαι γίνονται διὰ τῶν στερεῶν τοῦ ζώου μορίων, ἅπερ
δὴ καὶ ὄντως ἐστὶν αὐτοῦ μόρια. βαρύνεται δὲ ταῦτα, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἐνεργεῖ χεῖρον ὑπὸ πλήθους τῶν ὑγρῶν.

Κατὰ δὲ τὰς ὥρας τοῦ μὲν ἦρος, καὶ ἄκρου τοῦ θέρεος οἱ παῖδες καὶ οἱ τούτων ἐχόμενοι τῇσιν ἡλικίῃσιν ἄριστά τε
διάγουσιν καὶ ὑγιαίνουσι μάλιστα. τοῦ δὲ θέρεος καὶ τοῦ φθινοπώρου μέχρι μέν τινος οἱ γέροντες, τὸ δὲ λοιπὸν τοῦ χει-
μῶνος οἱ μέσοι τῇσιν ἡλικίῃσι.

Οὐ μόνον ἐπὶ τῶν ἡλικιῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὅσα κατὰ κρᾶσιν ἤτοι συμμέτρως ἢ ἀμέτρως ἔχει,
τὸν εἰρημένον νῦν ὑπὸ Ἱπποκράτους λόγον ἐξετάζων, εὑρήσεις ἀληθῆ. ταῖς μὲν γὰρ εὐκράτοις φύσεσι καὶ ἡλι-
κίαις καὶ χώραις, ἀρίστη τῶν ὡρῶν ἐστὶν ἡ εὐκρατοτάτη, δεομένης γε οὐ μεταβολῆς ἧς ἔχουσιν ἕξεως, ἀλλὰ φυ-
λακῆς. ἐπειδὴ τῶν ὄντων ἕκαστον ὑπὸ μὲν τῶν ὁμοίων φυλάττεται. μεταβάλλεται δὲ ὑπὸ τῶν ἐναντίων.
ὥσθ' ἡ τῶν παίδων ἡλικία, καὶ τούτων μᾶλλον ἔτι ἡ τῶν μειρακίων, αὕτη γὰρ ἀρίστη τῶν ἡλικιῶν ἐστὶν, ἐν ἦρι μάλ-
λιστα διάγουσι, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὅσαι τῶν φύσεων ἢ τῶν χωρῶν εἰσὶν εὔκρατοι. προσέθηκε δὲ τῷ ἦρι τὴν
10 ἀρχὴν τοῦ θέρους ὁ Ἱπποκράτης, εἰς πλάτος ἐκτείνων τὴν χρείαν ἑκάστου τῶν θεωρημάτων. ἀκριβέστερον δ' ἦν
εἰπεῖν, τὰ μὲν μειράκια, τοῦ ἦρος, τοὺς δὲ παῖδας ἐν ἀρχῇ τοῦ θέρους ἄριστα διάγειν. ἐπὶ δὲ τῶν γερόντων διὰ
τὴν ψυχρότητα τῆς κράσεως, ὠφελιμώτατόν ἐστι τὸ θέρος. ὥσπερ γε καὶ τοῖς ἀκμάζουσιν ὁ χειμὼν ὠφελιμώτατος
ἐστιν. ἐναντίος γάρ ἐστι καὶ οὗτος τῇ κατὰ τούτους δυσκρασίᾳ χολώδεις ὄντας. οὕτω καὶ τῶν φύσεων. αἱ μὲν χολω-
δέστεραι, χειμῶνος ἄριστα διάγουσιν. αἱ δὲ φλεγματικώτεραι, θέρους. αἱ δ' εὔκρατοι, τοῦ ἦρος. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν
χωρῶν αἱ μὲν εὔκρατοι κάλλιστον ἔχουσι τὸ ἔαρ. αἱ δ' ἄλλαι, θέρους μὲν αἱ ψυχραί. χειμῶνος δ' αἱ θερμαί, καὶ μὲν
δὴ καὶ τὰς χειρίστας ὥρας ἑκάστῃ τῶν ἡλικιῶν καὶ τῶν φύσεων καὶ τῶν χωρῶν, ἐκ τῶν εἰρημένων ἔνεστιν εὑρεῖν.
ἐναντιώταται γάρ εἰσι ταῖς ἀρίσταις αἱ κάκισται. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τὰς μέσας τῶν ἀρίστων τε καὶ χει-
ρίστων εὑρήσεις. ἔτι δὲ κἀκείνῳ χρὴ προσέχειν ἀκριβῶς τὸν νοῦν, ὡς τὸ μὲν ἔαρ ἄριστον εἴρηται εἶναι τοῖς μειρακί-
οις. ἅπασι δὲ τοῖς ἄλλοις ἐστὶ μέσον. οὔτε γὰρ ἄριστον ὑπάρχει, οὔτε χείριστον. οὕτω δὴ καὶ πρὸς τὰς φύσεις ἔχει καὶ
20 τὰς χώρας. τό γε μὴν φθινόπωρον ἁπάσαις καὶ κακὸν ἡλικίαις καὶ φύσεσι καὶ χώραις, ἧττον δ' ἐν αὐταῖς τῶν
ἄλλων, αἱ ὑγραὶ καὶ θερμαὶ βλάπτονται κατὰ τὸ φθινόπωρον.

Νοσήματα δὲ πάντα μὲν ἐν πάσῃσι τῇσιν ὥρῃσι γίνονται, μᾶλλον δ' ἔνια κατ' ἐνίας αὐτέων καὶ γίνεται καὶ παροξύνεται.

Εἰ μὲν ἡ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος κρᾶσις ἦν αἰτία μόνη τῶν νοσημάτων, ἅπαντες ἂν ἐνόσουν μὲν ἐν ἑκάστῃ τῶν
ὡρῶν ἐκείνας τὰς νόσους, ὅσαι τῶν ὡρῶν εἰσὶν οἰκεῖαι. νυνὶ δὲ ἐπειδὴ καὶ διὰ τὰς ἐν τῷ βίῳ πλημμελείας αἱ νό-
σοι γίνονται πᾶσαι μὲν ἐν ἁπάσαις ἔσονται ταῖς ὥραις, πλείους δὲ καθ' ἑκάστην αὐτῶν αἱ οἰκεῖαι. συμβάλλεται
μὴν οὐ μικρὸν εἰς τοῦτο, καὶ ἡ τῶν φύσεων διαφορά. οὐ γὰρ ὁμοίως ὑπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας ὁ θερμὸς τῷ ψυ-
χρῷ βλάπτεσθαι πέφυκεν, ἢ ὁ ὑγρὸς τῷ ξηρῷ. καθάπερ οὐδὲ ὁ εὔκρατος ἑκάστῳ τούτων, οὔτε τοῖς κατὰ συζυ-
γίαν τινὰ δυσκράτοις, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται.

Τοῦ μὲν ἦρος τὰ μανικὰ καὶ τὰ μελαγχολικὰ, καὶ τὰ ἐπιληπτικὰ καὶ αἵματος ῥύσιες, καὶ κυνάγχαι, καὶ κόρυ-
30 ζαι, καὶ βράγχοι, καὶ βῆχες, καὶ λέπραι, καὶ λειχῆνες, καὶ ἀλφοὶ, καὶ ἐξανθήσιες ἑλκώδεες πλεῖσται, καὶ φύ-
ματα, καὶ ἀρθριτικά.

Καὶ πῶς ἂν ἔτι δόξειεν ὀρθῶς εἰρῆσθαι πρόσθεν, ἔαρ δ' ὑγιεινότατον καὶ ἥκιστα θανατῶδες, παμπόλλων πα-
θῶν ἐν αὐτῷ γιγνομένων. ἔοικε γὰρ μᾶλλον ἁπάσῃ ὥρᾳ ἐξισοῦσθαι κατὰ τὴν ποικιλίαν, ὧν γεννᾷ νοσημάτων,
αἱ μὲν γὰρ μανίαι καὶ αἱ μελαγχολίαι, ἐπιλήψιαί τε καὶ κυνάγχαι, φθινοπωρινὰ νοσήματα. κόρυζαι δὲ καὶ
βράγχοι, καὶ βῆχες, καὶ λέπραι, χειμερινά. περὶ δὲ τοῦ θέρους αὐτὸς ἐφεξῆς ἐρεῖ τὴν κοινωνίαν ἐνδεικνύμε-
νος αὐτοῦ τὴν πρὸς τὸ ἔαρ. τοῦ δὲ θέρεος ἔνια τουτέων τῶν τ' ἔστι τῶν προειρημένων κατὰ τὸ ἔαρ. ἐξ ἐπιμέτρου δὲ πα-
ρὰ τὰς ἄλλας τὸ ἔαρ αἵματός τε ῥύσεις, καὶ λέπρας, καὶ λειχῆνας, καὶ ἀλφοὺς, καὶ ἐξανθήσεις ἑλκώδεις
40 πλείστας ἐργάζεται καὶ φύματα καὶ ἀρθριτικά. ταῦτα μὲν οὖν ὅσα τῆς ἐαρινῆς ὥρας ἴδια διὰ πάντ' ἐστὶν ἀκίν-
δυνα, καὶ τοσούτου δεῖ, τὸν ἀφορισμὸν ἐκεῖνον ἀποφαίνειν ψευδῆ, καθ' ὃν εἶπεν αὐτὸς ἔαρ δὲ ὑγιεινότατον καὶ ἥκι-
στα θανατῶδες, ὥστε μαρτυρεῖν αὐτῷ μᾶλλον ἔοικεν. ἐκκαθαίρεται γὰρ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ τὸ βάθος τοῦ σώματος
ἀπὸ τῶν κυρίων μορίων, ἐπὶ τὸ δέρμα τῶν μοχθηρῶν χυμῶν ἀφικνουμένων. οὕτω γοῦν αἵ τε λέπραι καὶ οἱ
ἀλφοὶ καὶ αἱ λειχῆνες ἑλκώδεις τέ τινες ἐξανθήσεις πολλαὶ γίγνονται. καθ' ἕτερον δὲ τρόπον ἐν τοῖς φύμασι καὶ
ταῖς ἀρθρίτισι καθαίρεται τὸ βάθος τοῦ σώματος εἰς τὰ ἄκρα μόρια τῆς μεταστάσεως γινομένης τῶν μοχθηρῶν
χυμῶν. ὅτι δὲ καὶ αἱ τοῦ αἵματος ῥύσεις κενοῦσαι τὸ πλῆθος, καὶ τὴν κακοχυμίαν, κωλύουσι τὰς ἐν αὐτοῖς νό-
σους, ἄντικρυς δῆλον. εἰ δέ τι σῶμα εὔχυμον παρέλαβεν ἡ τοῦ ἦρος ὥρα, φυλάττει τοῦτο ὑγιεινότατον, οὐδὲν ἐκ
τῆς ἰδίας φύσεως νεωτερίζουσα. οὐ μὴν τό γε θέρος ἢ τὸ φθινόπωρον, ἢ ὁ χειμὼν, ταῦτα κἂν εἰ καθαρὸν τὸ σῶ-
μα καὶ παντοίως ἀμεμπτὲς παραλάβοι, τὸ μὲν τὴν ὠχρὰν εἴωθε χολὴν πλείονα τοῦ δέοντος γεννᾶν. τὸ δὲ τὴν μέ-
50 λαιναν. ὁ χειμὼν δὲ τὸ φλέγμα. παραπλήσιον δέ τι συμβαίνει κατὰ τὸ ἔαρ, ὁποῖον ἐπὶ τῶν γυμνασίων ὁρῶμεν
γιγνόμενον, καὶ γὰρ καὶ τοῦθ' ὑγιεινότατον μέν ἐστιν, ἀλλ' ἐὰν φλέγματος ἄνθρωπον μεστὸν, ἢ χολῆς ὠχρᾶς, ἢ μελαί-
νης, ἢ καὶ αὐτοῦ τοῦ αἵματος ἐθελήσεις γυμνάζειν, ἤτοι γε ἐπίπληκτον αὐτὸν, ἢ ἀπόπληκτον ἐργάσῃ τοῖς γυμνα-
σίοις, ἢ εἰ μὴ ταῦτα κινδυνεύσει ῥαγέντος ἀγγείου κατὰ τὸν πνεύμονα, περιπεσεῖν ἀνηκέστῳ κακῷ. πολλοὶ δὲ πυρέτ-
τειν ἀρξάμενοι, διὰ τὰ γυμνάσια νόσοις ὀξυτάταις ἑάλωσαν. ὅσοις δ' αὖ τι καθάρσεως τῶν ἐν τῷ βάθει χυμῶν
γίνεται τὸ γυμνάσιον, εἰς τὸ δέρμα τὴν κακοχυμίαν ἐκτεῖνον, ἕλκη καὶ ψώρας ἐργάζεται. κατὰ τοῦτο γοῦν
καὶ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ἔλεγεν ἕλκεα ἐκφύουσιν ἢν ἀκάθαρτος ἐὼν πονήσῃ, καὶ δὴ καὶ κατὰ τὸ ἔαρ ἡ ἐκ τοῦ περιέχον-
τος θερμασία χέουσα τοὺς χυμοὺς, ἐξάγει πρὸς τὸ δέρμα, καὶ τοῦτο τὸ ἔργον αὐτοῦ τοῖς γυμνασίοις ἐστὶ παρα-
πλήσιον. οὐ μόνον δὲ τοῖς τούτων ἔργοις ἔοικε τὰ τοῦ ἦρος, ἀλλὰ καὶ τοῖς τῆς φύσεως αὐτῆς, ταύτης γοῦν ἐστὶν

ἔργα τήν τε ἄδηλον διαπνοὴν ἐργάζεσθαι καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα, δι᾽ ἧς ἐκκενοῦται τὰ περιττὰ, καθαίρεταί τε τὸ σῶμα πολυειδῶς ἐν ταῖς νόσοις.

τ οὐ δὲ θέρεος ἔνιά τε τουτέων, καὶ πυρετοὶ, ξυνεχέες, καὶ καῦσοι, καὶ τριταῖοι πλεῖστοι, καὶ τεταρταῖοι, καὶ ἔμετοι, διάῤῥοιαι, καὶ ὀφθαλμίαι, καὶ ὤτων πόνοι, καὶ στομάτων ἑλκώσιες, καὶ σηπεδόνες αἰδοίων, καὶ ἵδρωα.

Τοῦ θέρους φησὶν ἔνια μὲν καὶ τῶν ἠρινῶν γενέσθαι νοσημάτων κατὰ τὴν ἀρχὴν δηλονότι αὐτοῦ. τὰ γὰρ συνάπτοντα τῷ τέλει τοῦ ἦρος ὥσπερ ὁμοιότητα τῆς κράσεως ἔχει πρὸς τὸ θέρος, οὕτω καὶ τὴν τῶν παθῶν γενέσεως. γενέσθαι μὲν γάρ φησι καὶ ἄλλα τινὰ τοῦ θέρους ἴδια πυρετοὺς συνεχεῖς, καὶ καύσους, καὶ τριταίους, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν ὅσα διὰ τὴν ξανθὴν χολὴν συμβαίνει πάσχειν τὰ σώματα. καὶ γὰρ οὖν καὶ οἱ ἔμετοι ταύτης ἐπιπολαζούσης, καὶ διάῤῥοιαι κάτω χωρούσης γίγνονται, καὶ ὀφθαλμίαι δὲ τοῦ θέρους πολλαὶ, ὡς ἂν τῆς κεφαλῆς πληρουμένης. οὕτω δὲ καὶ ὤτων πόνοι, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ὅμοια πάσχει τῷ θέρει τὸ σῶμα, διὰ τὴν πλήρωσιν τῆς κεφαλῆς, ἄλλοτε εἰς ἄλλο μέρος ἀποτιθεμένης τὸ περιττόν. αἱ δὲ ἑλκώσεις αἱ τῶν στομάτων, ὅτι διὰ τὸν χολώδη γίγνονται χυμὸν, εὔδηλόν ἐστιν. αἱ μέντοι σηπεδόνες τῶν αἰδοίων οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ᾽ ὅταν ὑγρότερον μᾶλλον ἢ αὐχμηρότερον, ἢ νοτιώτερον γένηται. τὸ μὲν γὰρ ἐπὶ πολὺ τοῦ κατὰ φύσιν ἀποκεχωρηκὸς εἰς ὑγρότητα, καὶ ἄπνοιαν, οὐκ αἰδοίων μόνων ἐργάζεται σηπεδόνας, ἀλλὰ καὶ παντὸς ἄλλου μορίου. καθάπερ ἥ τε ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐπιδημιῶν κατάστασις, ἥ τ᾽ ἐν τῷ δευτέρῳ κατὰ τὴν ἀρχήν. αἱ δ᾽ ἐπ᾽ ὀλίγον ἐκτραπεῖσαι τῶν αἰδοίων ἅπτονται δι᾽ ὑγρότητα καὶ θερμότητα σήπεσθαι πεφυκότων ἐπὶ ταῖς τυχούσαις προφάσεσιν. ὥστ᾽ ἐπειδὰν τὴν ἑαυτοῦ κρᾶσιν φυλάττει τὸ θέρος, ἐν περιττώμασιν ἐνοχλοῦνται πολλοῖς, ἐπειδὰν ῥυῇ ταῦτα κατά τινα πρόφασιν ἐπὶ τὰ αἰδοῖα τὰς σηπεδόνας αὐτῶν πάσχουσι. τὰ δ᾽ ἵδρωα τῶν κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ἐξανθημάτων ἐστὶν ἑλκωδῶς, τραχύνονται τὸ δέρμα, καὶ γίγνεται καθάπερ καὶ αὐτὸ τοὔνομα ἐνδείκνυται διὰ τοὺς πολλοὺς ἱδρῶτας, ὅταν χολωδέστεροι πως, ἢ ὅλως δακνωδέστεροι τυγχάνουσιν ὄντες. διαξοῦσι γὰρ οὗτοι τὸ δέρμα καὶ κνισμώδες ἐργάζονται, καὶ τραχύνουσιν ἑλκωδῶς.

τ ἐν δὲ φθινοπώρου καὶ τῶν θερινῶν τὰ πολλὰ καὶ πυρετοὶ τεταρταῖοι, καὶ πλάνητες, καὶ σπλῆνες, καὶ ὕδρωπες, καὶ φθίσιες, καὶ στραγγουρίαι, καὶ λειεντερίαι, καὶ δυσεντερίαι, καὶ ἰσχιάδες, καὶ κυνάγχαι, καὶ ἄσθματα, καὶ εἰλεοὶ, καὶ ἐπιληψίαι, καὶ τὰ μανικὰ, καὶ τὰ μελαγχολικά.

Ἐν τῷ φθινοπώρῳ φησὶ καὶ τῶν θερινῶν νοσημάτων γίνονται πολλὰ, μένοντος ἔτι κατ᾽ αὐτὸ τοῦ θερινοῦ χυμοῦ, δηλονότι τῆς ξανθῆς χολῆς. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐπὶ τῷ ἦρι τὸ θέρος γιγνόμενον ἐκκενοῖ τοὺς χυμοὺς, οὕτω καὶ τὸ φθινόπωρον, ἐκκενοῖ τοὺς θερινοὺς, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν, ἀπὸ τῶν ἐκτὸς μερῶν εἰς τὸ βάθος ἄγει. δεόντως οὖν τὸ μὲν θέρος ἔνια τῶν ἠρινῶν νοσημάτων φησὶ γεννᾶν. τὸ δὲ φθινόπωρον, οὐκ ἔνια τῶν θερινῶν, ἀλλὰ πολλὰ, καὶ μέντοι καὶ τεταρταίους πυρετοὺς ἐν ταύτῃ τῇ ὥρᾳ γίγνεσθαί φησιν ἐπὶ τῇ μελαίνῃ δηλονότι συνισταμένους χολῇ, διττὴν ἐχούσῃ τὴν γένεσιν. ἐκ μὲν τῆς ξανθῆς ὑπεροπτηθείσης τὴν ἑτέραν. ἐκ δὲ τοῦ παχέος αἵματος, τὴν ἑτέραν. γίνονται δὲ καὶ πλάνητες ἐν φθινοπώρῳ πυρετοὶ διὰ τὴν ἀνωμαλίαν τῆς κράσεως, καὶ σπλῆνες μεγάλοι, διὰ τὸ μελαγχολικὸν περίττωμα καὶ δὴ καὶ ὕδεροι διὰ τὸν σπλῆνα, καὶ ἔτι φθινώδεις ἀμφίβολοι, ἐν φθινοπώρῳ μάλιστα ἐξελέγχεται, διὰ τὴν ξηρότητα καὶ τὴν ψύξιν, καὶ τὴν ἀνωμαλίαν τῆς ὥρας. οὐδὲν δ᾽ ἧττον καὶ διὰ τὴν κακοχυμίαν. διὰ δὲ τὰ αὐτὰ ταῦτα καὶ αἱ στραγγουρίαι γίνονται μάλιστα κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην. ψύχεται γὰρ ἡ κύστις ἐν ταῖς ἀτάκτοις καὶ ἐξαιφνιδίοις ἐπὶ τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν μεταβολαῖς. αἵ τ᾽ ἐκ τῆς κακοχυμίας ἐνοχλοῦσιν αὐτὴν δριμύτητες, καὶ μάλιστα ὅταν ἐξαίφνης ἐπὶ τὸ ψυχρὸν γιγνομένης μεταβολῆς τοὺς τέως διαπνεομένους καὶ δι᾽ ἱδρώτων κενουμένους χυμοὺς ἀποστρέψῃ πρὸς τὴν κύστιν. αἱ λειεντερίαι δὲ ταχεῖαί τε εἰσὶ καὶ κατὰ πάντα ἀμετάβλητοι τῶν σιτίων διαχωρήσεις. ἤτοι δι᾽ ἕλκωσιν ἐπιπολῆς κατά γε τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα συνισταμένην τοιαύτην, οἷαί περ καὶ ἐπὶ τῶν παιδίων αἱ ἄφθαι καλούμεναι, δι᾽ ἀῤῥωστίαν τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως. ὧν τὸ μὲν πρότερον ἐπὶ δακνώδεσι χυμοῖς, ἢ λεπτοῖς τῇ συστάσει. τὸ δὲ δεύτερον ἐπὶ δυσκρασίᾳ μεγάλῃ, τῆς κοιλίας τε καὶ τῶν ἐντέρων γίγνεται. ἄμφω δὲ ταῦτα τῷ φθινοπώρῳ μάλιστα γίνεσθαι συμβαίνει. τὰς δ᾽ ἰσχιάδας εὔλογον ἐπί τε τῇ κακοηθείᾳ τῶν χυμῶν, καὶ τῇ ψύξει μάλιστα γίνεσθαι. κυνάγχαι δὲ ἐπὶ χολώδεσι χυμοῖς συνίστανται, κατασκήπτουσιν εἰς τὴν φάρυγγα, καὶ διαφέρουσι τῶν κατὰ τὸ ἔαρ ἐπὶ φλεγματωδέστεραί πως ἐκεῖναι, καὶ μὲν δὴ καὶ τὰ ἄσθματα, διά τε τὴν ἔσω κίνησιν τῶν χυμῶν, καὶ τὴν ψύξιν εἴωθε γίγνεσθαι. δι᾽ αὐτὰ δὲ ταῦτα καὶ οἱ εἰλεοὶ τῆς κάτω διεξόδου τῶν τῆς τροφῆς περιττωμάτων ἐπίσχεσις ὄντες, ἐπὶ φλεγμοναῖς τὰ πολλὰ μέρους τινὸς ἐντέρων γίγνονται μάλιστα δὲ εἰκὸς ἐν ψυχρῷ καὶ ἀνωμάλῳ καὶ κακοχύμῳ καιρῷ, βλάπτεσθαι τὰ κατὰ γαστέρα τε καὶ τὰ ἔντερα. λεπτοὺς γὰρ καὶ εὐκινήτους ἐν τῷ θέρει τοὺς χυμοὺς γιγνομένους, διαδεχόμενον τὸ φθινόπωρον, ψυχρόν τε ἅμα καὶ ἀνώμαλον ὑπάρχον, εἰς τὸ βάθος ἄγει τοῦ σώματος. ἐν τῷ βάθει δ᾽ ἐστὶ καὶ ἡ τῶν ἐντέρων θέσις. αἱ δ᾽ ἐπιληψίαι γίγνονται τοῖς ἐπιτηδείως ἔχουσι πάσχειν τὸ πάθος τοῦτο, διὰ τὴν ἐξαιφνίδιον ἐπὶ τἀναντία μεταβολήν. θάλπος μὲν γὰρ ἐν τοῖς μέσοις τῆς ἡμέρας. ψῦχος δ᾽ ἐν τοῖς πρωΐοις, καὶ τελευταίοις γίγνεται. οὐδὲν δ᾽ οὕτω τοὺς ἐπιληπτικοὺς παροξυμοὺς, ὡς ἡ τοιαύτη μεταβολὴ γεννᾶν πέφυκε. τὰ δὲ μανικὰ πάθη, διὰ τὴν ἐν τοῖς λεπτοῖς χολώδεσι χυμοῖς κακοήθειαν γίγνεται. καθάπερ γε καὶ τὰ μελαγχολικὰ, διὰ τὴν μέλαιναν, ὑπὲρ ἧς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται.

τ ἐν δὲ χειμῶνος πλευρίτιδες, περιπνευμονίαι, κόρυζαι, βράγχοι, βῆχες, πόνοι στηθέων, πλευρέων, ὀσφύος, κεφαλαλγίαι, ἴλιγγοι, ἀποπληξίαι.

Τὰ χειμερινὰ νοσήματα ἐξηγούμενος ἐφεξῆς τῶν φθινοπωρινῶν, οὐκέθ' ὁμοίως ὡς ἔμπροσθεν εἶπεν, οἷς ἔστι τῶν χειμῶνος τὰ πολλὰ τῶν φθινοπωρινῶν, καίτοι γ' ἔμπροσθεν ἐπὶ μὲν τῶν θερινῶν εἰρήκει παραβάλλων αὐτὰ τοῖς ἠρινοῖς, τῶν δὲ θέρεος ἔνιά τε τούτων. ἐπὶ δὲ τῶν φθινοπωρινῶν, τοῦ φθινοπώρου καὶ τῶν θερινῶν τὰ πολλά. ἀλλ' ἐπὶ τῶν χειμῶνος ἁπλῶς τὸν κατάλογον ἐποιήσατο τῶν νοσημάτων, ἤτοι γὰρ ἀπὸ κοινοῦ βουλόμενος ἡμᾶς καὶ ταῦτα προσυπακοῦσαι τι τῶν εἰρημένων, ἢ ἁπλῶς ἀποφαινόμενος ὡς κατὰ μηδὲν κοινωνούσης τῆς φθινοπωρινῆς ὥρας τῇ χειμερινῇ. καίτοι τά γε πρῶτα τοῦ χειμῶνος, εὔλογόν τε ἅμα καὶ διὰ τῆς πείρας φαίνεται κοινωνοῦντα τῷ φθινοπώρῳ. ἀλλὰ τά γε τοῦ χειμῶνος ἴδια ταῦθ' εἶναι βούλεται. πλευρίτιδας καὶ περιπνευμονίας διὰ τὸ κρύος βλαπτομένων τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, ἐπεὶ τὰ μὲν ἄλλα καὶ σκεπάσαι δυνατὸν οὕτως ἀκριβῶς, ὡς ἤτοι μηδὲν, ἢ ὡς ἥκιστα αἰσθάνεσθαι τῆς τοῦ περιέχοντος ψυχρότητος. τῆς δ' ἀναπνοῆς οὐδ' εἶρξαι τι δυνατὸν, οὐδ' ἀναπνεῖν ἑτέρωθεν ἐγχωρεῖ. διά τε οὖν ταύτην αὐτὴν τὴν ψύξιν. αἵ τε βῆχες ἐν χειμῶνι γίνονται μάλιστα, καὶ οἱ τῶν πλευρῶν πόνοι. διὰ δὲ τὴν αὐτὴν ταύτην ψύξιν καὶ ἡ κεφαλὴ βλαπτομένη, κόρυζάς τε καὶ βῆχας καὶ βράγχους ἐργάζεται. γίνονται δὲ ὥσπερ τῶν πλευρῶν οἱ πόνοι, διὰ τὴν ψύξιν, οὕτω καὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς ὀσφύος, καὶ ἁπλῶς τῶν νευρωδῶν. καὶ οἱ ἴλιγγοι δὲ ταῖς τῆς κεφαλῆς ἕπονται βλάβαις. ὥσπερ γε καὶ ἀποπληξίαι, καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τὸ πάθος, ὅταν ὁ ἐγκέφαλος ἐμπλησθῇ φλέγματος γίνεται.

Ἐν δὲ τῇσιν ἡλικίῃσι τοιάδε συμβαίνει, τοῖσι μὲν μικροῖσι καὶ νεογνοῖσι παιδίοισιν ἄφθαι, ἔμετοι, βῆχες, ἀγρυπνίαι, φόβοι, ὀμφαλοῦ φλεγμοναὶ, ὤτων ὑγρότητες.

Ἐπιμελέστερον ἐξείργασται τὰ κατὰ τὰς ἡλικίας ἢ κατὰ τὰς ὥρας, εἰς μικρὰ μόρια τέμνων αὐτάς. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν παιδίων τῶν νεογνῶν, ἄφθας φησὶ γίνεσθαι. καλοῦσι δὲ οὕτως τὰς ἐπιπολῆς ἑλκώσεις κατὰ τὸ στόμα, διὰ μαλακότητα μάλιστα τῶν ὀργάνων γινομένας. μὴ φέροντα μήτε τὴν ἀφὴν μήτε τὴν ποιότητα τοῦ γάλακτος. ἔχει τε οὐκ ὀλίγον ἐρεθιστικὸν ἐν αὐτοῖς, ῥυπτικὸν δ' ἐστὶ τοῦτο τὴν φύσιν. ὥστ' οὐδὲν θαυμαστὸν ἐν μαλακοῖς σώμασιν, ἐργάζεσθαί τινας ἐπιπολῆς ἑλκώσεις. τοὺς δ' ἐμέτους τηνικαῦτα εἰκὸς γίνεσθαι τούτοις διὰ τὸ πλῆθος οὗ προσφέρονται γάλακτος. ἀγρυπνίαι δ' αὐτοῖς οὐδαμῶς συνήθεις εἰσί. κοιμῶνται γὰρ τὸ πλέον τοῦ χρόνου, ἀλλ' ἢ εἰ δι' αὐτὸ τὸ πάθος νομίζει γινομένας ποτ' ἀγρυπνίας τοῖς παιδίοις, ἐπειδὴ τὸ πλῆθος τῶν ὕπνων κατὰ φύσιν ἐστὶν αὐτοῖς μάλιστα. οἱ φόβοι δὲ τοῖς παιδίοις γίνονται κατὰ τοὺς ὕπνους, καὶ μάλιστα ἐξ αὐτῶν τοῖς ἀδηφάγοις, ὅταν δυσαίσθητα μὲν ᾖ, ἀσθενῆ δ' ὑπάρχῃ φύσει τὰ κατὰ τὴν γαστέρα χωρία. διαφθείρεται δὲ ἡ τροφή. παρεφυλάξαμεν γὰρ οὐκ ἐπὶ τῶν τηλικούτων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἤδη τελείων ἐν τοῖς ὕπνοις γινομένας φαντασίας φοβεράς, ὅταν πολλοί τε ἅμα καὶ μοχθηροὶ χυμοὶ βαρύνουσι καὶ δάκνουσι τὰ κατὰ τὴν γαστέρα καὶ μάλιστα αὐτῆς τὸ στόμα, τοῦτο γὰρ αὐτῆς ἐστι τὸ αἰσθητικώτατον. αἱ δὲ τῶν ὀμφαλῶν φλεγμοναὶ τῶν ἀποτετμημένων, οὐ πρὸ πολλοῦ δηλονότι τοῖς νεογενέσι παιδίοις γίνονται, καθάπερ εἰ καί τι μόριον ἕτερον ἑλκωθείη. ἀλλὰ τάς γε μὴν τῶν ὤτων ὑγρότητας, ἐν παθήμασι τίθεται. καίτοι τάς γε τῆς ὑπερῴας καὶ τῆς ῥινὸς οὐ τιθέμενος, ὅτι κατὰ φύσιν μέν ἐστι διὰ ῥινῶν καὶ ὑπερῴας μεταχετεύεσθαι τὸ περίττωμα τοῦ ἐγκεφάλου καὶ γίνεται τοῦτο καὶ τοῖς τελείοις ἤδη, παρὰ φύσιν δὲ διὰ τῶν ὤτων. ἀλλὰ τοῖς γε βρέφεσι, καὶ διὰ τούτων ὁ ἐγκέφαλος ἐκκαθαίρεται, καὶ καλῶς ὁ Ἱπποκράτης ἐν τοῖς ἰδίοις τῆς ἡλικίας, ἔγραψε καὶ τὰς τῶν ὤτων ὑγρότητας. ὅτι μὲν οὖν καὶ ὅλον τὸ σῶμα τοῖς νεογενέσι παιδίοις ἐσχάτως ὑγρὸν, ὡς καὶ τὴν τῶν ὀστῶν φύσιν ἐν αὐτοῖς κηρώδη μᾶλλον ὑπάρχειν, ἢ λιθώδη. πολὺ δὲ μᾶλλον τῶν ἄλλων μορίων, ὁ ἐγκέφαλος ὑγρός ἐστιν ὡς ἂν καὶ τοῖς τελείοις ὑπάρχει τοιοῦτος. ὥστε εὐλόγως αὐτοῖς, ἐπειδὴ πλῆθός ἐστι τῶν περιττῶν, διὰ πάντων ἐκκρίνεσθαι τῶν πόρων.

Πρὸς δὲ τὸ ὀδοντοφυεῖν προσάγουσιν οὔλων ὀδαξυσμοὶ, πυρετοὶ, σπασμοὶ, διάρροιαι καὶ μάλιστα ὅταν ἀνάγωσι τοὺς κυνόδοντας, καὶ τοῖσι παχυτάτοισι τῶν παιδίων, καὶ τοῖσι τὰς κοιλίας σκληρὰς ἔχουσι.

Τὸ μὲν ὀδαξισμούς τινας γίνεσθαι τῶν οὔλων, ὅταν οἱ ὀδόντες φύειν μέλλωσι τοῖς παιδίοις, οὐδὲν θαυμαστόν. ὁ γὰρ ὀδαξισμὸς κνησμός τίς ἐστι μετὰ βραχείας τινὸς ἀνίας. οἱ πυρετοὶ δὲ καὶ οἱ σπασμοὶ καὶ αἱ διάρροιαι συμβαίνουσι τοῖς παιδίοις, ὀδοντοφυοῦσιν ἤδη, καὶ μηκέτι μέλλουσιν. ὡς καὶ αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπὼν, καὶ μάλιστα ὅταν ἀνάγωσι τοὺς κυνόδοντας. εὔλογον δὲ δή που, ὅτι διατιτραμένων τῶν οὔλων ὑπὸ τῶν ἀνιόντων ὀδόντων, ταῦτα γίνεσθαι τὰ συμπτώματα. καθάπερ ὅταν ἐμπεπαρμένος ᾖ σκόλοψ σαρκὶ, καὶ πλέον γ' ἐστὶ τὸ κατὰ τοὺς ὀδόντας, ἢ τοὺς σκόλοπας, τὸ τῆς ἀνίας. οἱ μὲν γὰρ σκόλοπες, ἡσυχάζουσιν ἐστηριγμένοι κατὰ τὸ μόριον ᾧ κατ' ἀρχὰς ἐμπεπήγασιν. οἱ δ' ὀδόντες ἀεὶ προχωροῦσι τοσοῦτον, ὅσον αὐξάνονται. πυρέττει μὲν οὖν ἐν τούτῳ τῆς ἡλικίας τὰ παιδία, διά τε τὰς ὀδύνας, καὶ τὰς ἀγρυπνίας, καὶ τὰς φλεγμονάς. οἱ σπασμοὶ δ' αὐτοῖς ἕπονται, διά τε ταῦτα, καὶ διὰ τὴν τροφὴν ἀπεπτουμένην, καὶ διότι μηδέπω τὰ κατὰ τὴν νεύρων φύσιν ἐστὶν ἰσχυρά. τούτοις ἅπασιν ἀκολουθοῦσιν ἐξ ἀνάγκης, καὶ αἱ διάρροιαι, διὰ τὸ μὴ πέττεσθαι καλῶς τὴν τροφὴν, μήτε ἀναδίδοσθαι. τὸ δὲ καὶ τοῖς παχυτάτοις τῶν παιδίων, καὶ τοῖς τὰς κοιλίας σκληρὰς ἔχουσιν, ἐπὶ τοὺς σπασμοὺς ἀναφέρεται. τούτοις μάλιστα λέγοντος αὐτοῦ τῶν παιδίων γίνεσθαι σπασμούς. ἅπερ ἂν ᾖ παχύτατα καὶ κοιλίας ἔχοντα σκληράς. πληθωρικὰ γάρ ἐστι τὰ τοιαῦτα καὶ περιττωματικὰ καὶ διὰ τοῦτο σπασμοῖς εὐάλωτα. μάλιστα δὲ σπασμοὶ τὰς τοιαύτας καταλαμβάνουσι φύσεις.

Πρεσβυτέροισι δὲ γινομένοισι παρίσθμια, σπονδύλου τοῦ κατὰ τὸ ἰνίον εἴσω ὤσιες, ἄσθματα, λιθιάσιες, ἕλμινθες στρογγύλαι, ἀσκαρίδες, ἀκροχορδόνες, σατυριασμοὶ, χοιράδες, καὶ τἄλλα φύματα, μάλιστα δὲ τὰ προειρημένα.

πρῶτον μὲν ἔγραψε περὶ τῶν νεογνῶν παιδίων. εἶθ' ἑξῆς τῶν ὀδοντοφυούντων. εἶτα νῦν περὶ τῶν μεταξὺ κατὰ τὴν ἡλικίαν ἤδη τῶν πεπαυμένων τοὺς ὀδόντας φύειν καὶ τῶν πλησίων τοῦ ἡβάσκειν, ἐφεξῆς γὰρ ἐκείνων. ἐπὶ τοῖς δὲ τετάρτων τῇ τάξει, μνημονεύει κατὰ τὸν ἑξῆς ἀφορισμόν. ἀλλὰ τήν γε τρίτην ἡλικίαν, ἥτις νῦν πρόκειται ἡμῖν, τὴν ἄχρι δωδεκάτου καὶ τρισκαιδεκάτου προϊοῦσαν ἔτους, ἁλίσκεσθαι πάθεσι φησίν. ὧν πρῶτα γράφει, παρίσθμια, φλεγμονὰς ὄντα τῶν κατὰ τὸν ἰσθμὸν χωρίων. ἀκούειν δὲ νῦν ἰσθμὸν χρὴ, τὸ μεταξὺ τοῦ στόματός τε καὶ τοῦ στομάχου μόριον. ἐκ μεταφορᾶς οὕτως ὠνομασμένον, ἀπὸ τῶν κυρίως λεγομένων ἰσθμῶν, οἳ δή τινές εἰσι στεναὶ γῆς διέξοδοι, μεταξὺ δυοῖν θαλαττῶν. τὰ δὲ παρίσθμια ταῦτα. ποτὲ μὲν, αὐτοῦ μόνου τοῦ κοινοῦ τῇ τε γαστρὶ καὶ τῷ στομάχῳ καὶ τῇ φάρυγγι, καὶ ὅλῳ τῷ στόματι χιτῶνός εἰσι φλεγμοναὶ ποτὲ δὲ, καὶ τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ μυῶν. ἡνίκα καὶ τοῦ κατὰ τὸ ἰνίον σπονδύλου συμβαίνουσιν αἱ εἴσω ῥοπαί. περὶ ὧν ἐφεξῆς ἐν τοῖς παρισθμίοις ἐρεῖ. σπονδύλου τοῦ κατὰ τὸ ἰνίον εἴσω ὤσιες. ἑλκόμενος γὰρ ὑπὸ τῶν φλεγμαινόντων μυῶν ὁ σπόνδυλος οὗτος, εἰς τὸ πρόσω τοῦ τραχήλου μέρος ἐπινεύει. κέκληκε δὲ οὐ πρόσω τοῦτο τὸ μέρος, ἀλλ' εἴσω νῦν ὁ Ἱπποκράτης, ὡς πρὸς τὸν σπόνδυλον ἀναφέρων τὸν λόγον, ὀπίσω κείμενον. ἡ γὰρ εἰς τὸ βάθος μετάστασις τοῦ σώματος ἐάν τε ἐκ τῶν ὀπίσω ἐάν τε ἐκ τῶν πρόσω γίνηται, διὰ μιᾶς φωνῆς δηλοῦται τῆς εἴσω. τί δή ποτ' οὖν ὁ Ἱπποκράτης ἐπὶ τῶν ἀρτιγενῶν παιδίων, οὔτε περὶ τῶν παρισθμίων, οὔτε περὶ τῆς εἴσω ῥοπῆς τοῦ κατὰ τὸ ἰνίον σπονδύλου διῆλθεν, οὐδὲν ἧττον κἀκείνων ὑγρὸν καὶ περιττωματικὸν ἐχόντων τὸν ἐγκέφαλον, ὡς ἐπιπέμπειν ῥεῦμα τοῖς ὑποκειμένοις μορίοις, ἢ ὅτι φθάνει τὰ τηλικαῦτα διαφθειρόμενα πρὶν ὑπομεῖναι φλεγμονὴν ἰσχυρὰν τοὺς ὑποκειμένους τῇ φάρυγγι μῦς ἅμα τοῖς νεύροις. καὶ ἄλλως ὅτι μαλακὰ ταῦτά ἐστιν αὐτοῖς τὰ μόρια, καὶ διὰ τοῦτο ἀδύνατα τάσιν ὑπομεῖναι σφοδρὰν ὡς ἐπισπᾶσθαι δύνασθαι τὸν σπόνδυλον, εἴσω πρὸς αὐτά. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ ἆσθμα, καλοῦσι δ' οὕτως οἱ Ἕλληνες, τὴν πυκνὴν ἀναπνοὴν οἵα συμβαίνει τοῖς δραμοῦσιν, ἢ ὁπωσοῦν ἑτέρως εἰς σφοδρὰν κίνησιν ἀχθεῖσιν, ἐπὶ μὲν τούτων γίνεται, δι' αὐτὸ τὸ γυμνάσιον ἀναπνοῆς πολλῆς τοῦ ζώου χρήζοντος. ἐπὶ δὲ τῶν ἄνευ γυμνασίου, διὰ τὴν στενοχωρίαν τῶν ἐν τῷ πνεύμονι κοιλιῶν. ἡ στενοχωρία δ' αὕτη πληρουμένου τοῦ σπλάγχνου τῶν ἄνωθεν ῥευμάτων γίνεται. τὰ δὲ ῥεύματα ταῦτα, πλείω μέν ἐστι τοῖς νεογνοῖς παιδίοις, ἀναιρεῖ δ' ὀξέως αὐτά, διότι καὶ ἄλλως ἔχει κακῶς. ἥ τε γὰρ ἐκ τῆς μήτρας εἰς τὸν πέριξ ἀέρα κατάστασις. ἥ τε τῆς τροφῆς ἑτερότης. ἥ τε φλεγμονὴ, κατ' ἀρχὰς μὲν τῶν κατὰ τὸν ὀμφαλὸν χωρίων, αὖθις δὲ διὰ τὴν τῶν ὀδόντων γένεσιν, ἀσθενῆ πάντα ποιεῖ τὰ τοιαῦτα, καὶ μόγις ἐφ' οἷς εἴρηκα διαρκεῖν, μή τί γε δὴ πρὸς ἐκείνοις ἔτι καὶ τὸ ῥεῦμα δυνάμενα φέρειν εἰς πνεύμονα κατασκῆπτον. αἱ δὲ λιθιάσεις ἴδιόν ἐστι τῶν παίδων πάθημα, διὰ τὴν ἀδδηφαγίαν ὠμοὺς χυμοὺς ἀθροιζόντων οὐκ ὀλίγους. ἐξ ὧν τὸ παχύτερον ἅμα τοῖς οὔροις εἰς τὴν κύστιν ἀφικνούμενον, ὕλη τῆς τῶν λίθων ἐστὶ γενέσεως, καὶ διὰ τὴν θερμασίαν τὴν πολλήν. ἀθροίζουσι μὲν γὰρ καὶ οἱ γέροντες οὐκ ὀλίγον ὠμὸν χυμόν, οὐ διὰ τὴν ἀδδηφαγίαν ὡς οἱ παῖδες ἀλλὰ διὰ τὴν ἀρρωστίαν τῆς πεπτικῆς δυνάμεως. οὐ μὴν τό γε θερμὸν ἔχουσιν ἰσχυρὸν ὃ τὴν παχεῖαν ὕλην ἐξατμίζον ἐργάζεται τοὺς λίθους. ἕλμινθες δὲ καὶ ἀσκαρίδες ἀνάλογον ἐοίκασι γίνεσθαι τοῖς ἄλλοις ζώοις, ὅσα τὴν γένεσιν οὐκ ἐκ σπερμάτων, ἀλλ' ἐκ σηπεδόνος ἔχει μόνον. μόνη γὰρ οὐχ ἱκανὴ ταῦτα γεννῆσαι σηπεδὼν, ἀλλὰ καὶ θερμασίας πολλῆς προσδεῖται. διαφθείρεται μὲν οὖν ἡ τροφὴ πολλάκις ἐν τῇ γαστρὶ, καὶ μάλιστα ἐν τῇ κάτω τοῖς παιδίοις. ἀλλ' ἡ θερμασία τοῖς μὲν πάνυ νέοις οὐδέπω τῆς ὕλης ἐγκρατής ἐστι. τῶν δὲ τηλικούτων καὶ τὴν ὕλην ἐπέχει τὴν ἐπιτήδειον εἰς ζώων τοιούτων γένεσιν ἔτι αὐτήν τε τὴν θερμασίαν προσείληφεν. ἀσκαρίδες μὲν οὖν εἰσὶ λεπταί τινες ἕλμινθες ἐν τῷ κάτω μάλιστα τοῦ παχέος ἐντέρου μέρει γεννώμεναι, καὶ φαίνονταί γε πλεῖσται σαφῶς ἐπὶ τῶν ἀπέπτων ἀποζυγίων γεννώμεναι. τὴν δ' ἀπεψίαν αὐτῶν ἡ δυσωδία τῶν διαχωρημάτων ἐνδείκνυται. τὸ δ' ἄλλο γένος τῶν ἑλμίνθων αἱ στρογγύλαι γεννῶνται μὲν ἐν τοῖς ἄνω μᾶλλον ἐντέροις, ὥστε καὶ εἰς αὐτὴν ἐπιβαίνουσιν ἔστιν ὅτε τὴν γαστέρα πολὺ δὲ πλείους αὗται τῶν ἀσκαρίδων ἐν τοῖς παισὶ γίγνονται. σπανιωτέρα δ' ἡ τῆς πλατείας ἕλμινθος γένεσίς ἐστιν, ἥτις καὶ μακροτάτη γίγνεται, παρεκτεινομένη πολλάκις ἅπασι τοῖς ἐντέροις. ἀλλὰ ταύτης μὲν οὐδόλως ἐμνημόνευσεν ὁ Ἱπποκράτης. ὅτι μηδὲ προὔκειτο περὶ πάντων αὐτῷ διεξέρχεσθαι τῶν παθημάτων, ὅσα συμβαίνει τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλ' ἐκείνων μόνων ὅσα γίνεται καθ' ἑκάστην τῶν ἡλικιῶν. διὰ τοῦτο γοῦν αὐτὸς μετὰ τῶν εἰρημένων κατάλογον, ἐφεξῆς ἀκροχορδόνας τε καὶ χοιράδας ἔγραψε κακοχύμου πλήθους ἔγγονα νοσήματα ῥέποντος ἔξω τε καὶ πρὸς τὸ δέρμα. πᾶν δὲ αὐτῶν τὸ γένος ὀνομάζει φύματα γράψας ἐφεξῆς οὕτως. ἀκροχορδόνες χοιράδες καὶ τἆλλα φύματα. λέγονται δ' ἐξαιρέτως ἔνια φύματα φλεγμοναί τινες αὐτόματοι. τάχιστα μὲν γεννώμεναι. τάχιστα δ' εἰς ὀξὺ καὶ ὑψηλὸν αἰρόμεναι. τάχιστα δὲ καὶ ἐκπυισκόμεναι. καὶ πλείστη γε καὶ ἡ τούτων γένεσίς ἐστιν ἐν βουβῶσι καὶ μασχάλῃ ὅτι καὶ ἀδένες ἐνταῦθα πολλοὶ φύσιν ἔχοντες εἰς ἑαυτοὺς ἑτοίμως δέχεσθαι τὰ περιττά. τούτων τῶν ἀδένων ἐστὶ πάθημα καὶ ἡ χοιράς, οὐχ ὑπὸ θερμῆς ὕλης, οὐδ' εἰς ἐκπύησιν ἐπειγομένης μάλιστα δὲ ψυχροτέρας τε καὶ φλεγματικωτέρας.

Τ Ἔτι δὲ πρεσβυτέροισι καὶ πρὸς τὴν ἥβην προσάγουσι τουτέων τε τὰ πολλὰ, καὶ πυρετοὶ χρόνιοι μᾶλλον καὶ ἐκ ῥινῶν αἵματος ῥύσιες.

Ἄρχονται μὲν ἡβάσκειν μετὰ τὸ τεσσαρεσκαιδέκατον ἔτος οἱ παῖδες. ὅσοι δὲ πλησίον ἥκουσι τῆς ἡλικίας ἐκείνης, εἶεν ἄν ποτε ἐτῶν δυοκαίδεκα, ἢ τρισκαίδεκα, καὶ μέντοι καὶ τεσσαρεσκαίδεκά τινες αὐτῶν. οὐ γὰρ ἁπάντων ἀκριβὴς μία προθεσμία τῆς ἥβης ἐστὶ διὰ τὴν θερμότητα καὶ ψυχρότητα τῆς κράσεως. οἱ μὲν γὰρ θερμοὶ πρωϊαίτερον. οἱ ψυχροὶ δὲ, ὀψιαίτερον ἡβάσκουσι. νοσοῦσιν δ' οἱ παῖδες οὗτοι, πολλὰ μὲν καὶ τῶν ἤδη προειρημένων, τῇ τῆς κράσεως ὁμοιότητι, καὶ μέντοι καὶ πυρετοὺς χρονιωτέρους τῶν ἔμπροσθεν. οὐ μὴν εἴρηκέ τι περὶ τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡλικίᾳ πλεοναζόντων πυρετῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ νῦν εἰρημένου δῆλός ἐστιν ἐνδεικνύμενος ὀξεῖς αὐτοὺς γίγνε-

σθαι. ἀλλοιοῦνται γὰρ αἱ διαθέσεις τῶν παίδων τάχιστα διὰ τὴν ὑγρότητα τοῦ σώματος καὶ τὴν τῆς φυσικῆς δυνάμεως ἀρρωστίαν. αἵματος δὲ ῥύσεις ἐκ τῶν ῥινῶν γίνονται τοῖς τηλικούτοις, ἐπειδὴ πλεονάζειν ἄρχεται κατὰ τὴν ἡλικίαν ἐκείνην ὁ χυμὸς οὗτος, οὐχ ὅτι πλείων γεννᾶται, ἢ πρόσθεν, ἀλλ᾽ ὅτι νῦν ἧττον ἀναλίσκεται διὰ τὸ καὶ τὴν αὔξησιν ὡς πρὸς τὴν ἀναλογίαν τοῦ σώματος, ἧττον κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην γίνεσθαι τῆς ἔμπροσθεν.

Τ Τὰ δὲ πλεῖστα τοῖσι παιδίοισι πάθη κρίνεται, τὰ μὲν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι, τὰ δ᾽ ἐν ἑπτὰ μησί, τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ ἔτεσι. τὰ δὲ πρὸς τὴν ἥβην προσάγουσιν. ὅσα δ᾽ ἂν διαμείνῃ τοῖσι παιδίοισι πάθεα καὶ μὴ ἀπολυθῇ περὶ τὸ ἡβάσκειν, ἢ τοῖσι θήλεσι περὶ τὰς τῶν καταμηνίων ῥήξιας χρονίζειν εἴωθεν.

Εἰ προσέκειτο τῷ λόγῳ τὰ χρόνια, κάλλιον ἂν ἦν. ὅθεν ἔνιοι τὸ τοῦ πάθους ὄνομα κατὰ τῶν χρονίων μόνων οἴονται λέγειν αὐτόν. ἀλλ᾽ ἐναντιοῦται γε αὐτοῖς τὰ τοιαῦτα κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς εἰρημένα. ἐν τοῖσιν ὀξέσι πάθεσιν ὀλιγάκις καὶ ἐν ἀρχῇσι τῇσι φαρμακείῃσι χρέεσθαι. καὶ αἱ λεπταὶ δίαιται καὶ ἐν τοῖσι μακροῖσιν αἰεὶ πάθεσι καὶ ἐν τοῖσιν ὀξέσι. δῆλον οὖν ἐκ τούτων ἐστίν, ὡς οὐ μόνον ἐπὶ τῶν χρονίων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ὀξέων λέγειν εἴωθεν ὁ Ἱπποκράτης τὸ τοῦ πάθους ὄνομα. φαίνεται γε μὴν νῦν ἤτοι κατὰ τῶν χρονίων αὐτὸ φέρων, ἢ τὸν λόγον ἐλλιπῆ πεποιημένος. ἀλλ᾽ ἡμεῖς γε ἀναπληρώσαντες αὐτόν, φήσομεν οὕτως. τὰ δὲ πλεῖστα τοῖσι παιδίοισι πάθη χρόνια κρίνεται, τὰ μὲν, ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι. τὰ δέ, ἐν ἑπτὰ μησί. τὰ δὲ ἐν ἑπτὰ ἔτεσι. τῶν μὲν οὖν ἡμερῶν ἡ τεσσαρακοστή, πρώτη μὲν τῶν χρονιζόντων ἐστὶ κρίσιμος. ἐσχάτη δὲ τῶν ἐκ μεταπτώσεως ὀξέων, ὡς καὶ πρόσθεν εἶπον. ὅσα δὲ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ὑπερβαίνει, κατὰ τὸν τῆς ἑβδομάδος λόγον ἴσχει τὴν κρίσιν. οὐκέθ᾽ ἡμερῶν ἑπτὰ συναριθμουμένων ἀλλὰ πρότερον μὲν μηνῶν, εἶθ᾽ ἑξῆς, ἐτῶν, καὶ μὲν δὴ καὶ ὅτι κατὰ τοῦτον ὑπερβαίνονται τὸν χρόνον εἰς τὴν τετάρτην ἡλικίαν ἀφικνεῖται, πρόδηλον. δευτέρα τε γὰρ ἑβδομὰς ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ συμπληροῦται, καὶ ἄλλως αἱ μεταβολαὶ τοῦ σώματος μεγάλαι γίνονται κατὰ τὴν ἥβην, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν θηλειῶν, διὰ τὴν τῶν καταμηνίων φοράν. ὥσθ᾽ ὅσα γε νοσήματα μηδὲ κατὰ ταύτην τὴν ἡλικίαν ἐλύθη, μέχρι πολλοῦ χρόνου παραμένειν εἴωθεν.

Τ Τοῖσι δὲ νεανίσκοισιν αἵματος πτύσιες, φθίσιες, πυρετοὶ ὀξέες, ἐπιληψίαι, καὶ τἄλλα νοσήματα· μάλιστα δὲ τὰ προειρημένα.

Λεπτομερῶς πάνυ διελθὼν τὰς πρώτας ἡλικίας ἄχρι τῆς τῶν ἡβώντων, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως ὑπερέβη τὴν τῶν μειρακίων, ἐν τῷ μεταξὺ τῆς τῶν ἡβώντων καὶ τῶν ἀκμαζόντων οὖσαν. ἀλλ᾽ ἐκ τῶν εἰρημένων, ἔνεστί σοί τι καὶ περὶ ταύτης τεκμήρασθαι. κοινούσης μὲν κατὰ πολλὰ ταῖς περιεχούσαις αὐτὴν ἑκατέρωθεν ἡλικίαις. ἴδιον δ᾽ ἐξαίρετον ἐχούσης ἐπὶ τῶν ἀρρένων, τὴν ἐκ ῥινῶν αἱμορραγίαν, ἣ σὲ μὴ μόνον ἐπὶ τῶν ἐγγὺς τῆς ἥβης. ἄρχεται μὲν γὰρ ἐπιφαίνεσθαι κατ᾽ ἐκείνην τὴν ἡλικίαν τοῦτο τὸ σύμπτωμα, μάλιστα δ᾽ ἀκμάζει τοῖς μειρακίοις. εἶθ᾽ ὑφίησιν ἀνδρουμένοις. ἀλλὰ ταύτην τὴν ἡλικίαν ὑπερβὰς ὁ Ἱπποκράτης, ἐπὶ τὴν τῶν νεανίσκων ἀφικνεῖται, καὶ πρῶτον μὲν, αἵματος πτύσιν, καὶ φθίσιν ἔγραψεν. εἶθ᾽ ἑξῆς πυρετοὺς ὀξεῖς, καὶ μετ᾽ αὐτοὺς ἐπιληψίαν. εἶτ᾽ ἐπὶ τούτοις ἔφη καὶ τὰ ἄλλα νοσήματα, μάλιστα δὲ τὰ προειρημένα. καλῶς μὲν τοῦτο προσγράψας, ὁρᾶται γὰρ οὕτως ἔχον. ἐλλιπῶς δὲ περὶ τῶν ὀξέων πυρετῶν διελθών, οὐ γὰρ ἁπλῶς ἐχρῆν εἰπεῖν. ὀξεῖς, καὶ οἵγε τοῖς παισὶν, οὐδὲν ἧττον ὁρῶνται γιγνόμενοι. ἀλλὰ τῶν ὀξέων τριταίους μάλιστα καὶ καύσους. ἔτι γὰρ χολωδέστατοί τε πυρετῶν ἁπάντων εἰσὶ καὶ πλεῖστοι τοῖς νεανίσκοις γίνονται. διότι καὶ ἡ ξανθὴ χολὴ πλεονάζει κατ᾽ αὐτὴν τὴν ἡλικίαν, ἐφ᾽ ἧς αἱ τοιαῦται νόσοι τοῖς ἀκμάζουσι γίνονται. φθίσεις δὲ καὶ πτύσεις αἵματος, οὐ κατὰ τὴν φύσιν τῆς ἡλικίας πάσχουσιν, ἀλλὰ κατά τι τῶν συμβεβηκότων αὐτῇ. διὸ καὶ πρόσθεν ἔλεγον οἱ πρεσβῦται τῶν νέων τὰ μὲν πλεῖστα νοσοῦσιν ἧττον, ἔνθα καὶ ἡμεῖς εἴπομεν, ὡς διὰ τὴν ἀκρασίαν τοῖς νέοις, οὐ διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς δυνάμεως τὰ νοσήματα γίγνεται πολλά. κατὰ τοῦτο οὖν καὶ τοῖς νεανίσκοις αἱ τοῦ αἵματος πτύσεις συμβαίνουσιν, ἤτοι διὰ τὸ πληγῆναι καὶ θλασθῆναι καὶ πηδῆσαι, καὶ κράξαι σφοδρῶς, ἢ διὰ ψύξιν καὶ χαμευνίαν, ἢ πλησμονὴν ἤ τι τοιοῦτον. ταῖς δὲ τοῦ αἵματος πτύσεσιν, ἕπονται φθίσεις. ὥστε καὶ διὰ ταῦτα νοσήσουσιν οἱ νεανίσκοι κατὰ συμβεβηκός, οὐ πρώτως, οὐδὲ τῷ λόγῳ τῆς ἡλικίας. ἐπιληψίαι δὲ καίτοι κακῶς διαιτωμένοις αὐτοῖς, ὅμως οὐ γίγνονται πολλαί, καὶ θαυμάζω πῶς καὶ ταύτας ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης αὐτὸς ἐν ἑτέροις. οὐ μόνον ὅτι πλεονάζουσι τοῖς παισὶν εἰπών, ἀλλὰ καὶ ὅτι διὰ τοῦτο παιδικὸν ὀνομάζεται τὸ πάθημα, καὶ ὅτι κατὰ τὴν μεταβολὴν τῆς ἡλικίας παύονται. γίνονται μὲν οὖν τισὶ καὶ τῶν νεανίσκων ἐπιληψίαι πρότερον οὐκ οὖσαι διὰ τὴν ἐν τῇ διαίτῃ πλημμέλειαν, ἥν ἔν τε τοῖς προσφερομένοις ποιοῦνται, καὶ ἣν ἐν τοῖς διαπραττομένοις ὑπ᾽ αὐτῶν ἔργοις, ἔν τε χαμευνίαις, καὶ ἡλιώσεσι, καὶ χειμῶσι, καὶ τοιούτοις. ἀλλ᾽ αὗταί γε οὐ πολλαί τινές εἰσι. καὶ γίγνεται δὲ καὶ ἄλλα τινὰ νοσήματα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὥστε κάλλιον ἦν ὧδέ πως εἰρῆσθαι τὸν ἀφορισμόν. τοῖς δὲ νεανίσκοις γίνεται καὶ τἄλλα σχεδὸν ἅπαντα τὰ ῥητὰ κατὰ τὰς ἄλλας ἡλικίας, ἐξαιρέτως δὲ οἵ τε καῦσοι καὶ οἱ τριταῖοι πυρετοί.

Τ Τοῖσι δὲ ὑπὲρ τὴν ἡλικίην ταύτην, ἄσθματα, πλευρίτιδες, περιπνευμονίαι, λήθαργοι, φρενίτιδες, καῦσοι, χολέραι, διάρροιαι χρόνιαι, δυσεντερίαι, αἱμορροΐδες.

Τῶν νεανίσκων ἡλικία, κατὰ τὴν πέμπτην ἑβδομάδα περιγράφεται. κατὰ τοῦτο γοῦν καὶ αὐτὸς ἔλεγεν ἐν τῷ προγνωστικῷ. μᾶλλον δὲ χρὴ προσδέχεσθαι, τοῦ μὲν αἵματος τὴν ῥύσιν τοῖσι νεωτέροισι πέντε καὶ τριάκοντα ἐτέων. ἡ γὰρ ἐχομένη τῶν νεανίσκων ἡλικία, ταῖς ἐφεξῆς ἑβδομάσι δύο παρεκτείνεται. πάντα μὲν ἔτι

πράττειν ἐπὶ χειρούντων αὐτῶν τὰ κατὰ τὸν βίον, παραπλησίως τοῖς ἀκμάζουσιν. οὐ μὴν ὁμοίως γε ἐξαρκοῦ-
σι τοῖς πόνοις. ὑπό τε γὰρ ἐγκαύσεως, καὶ ψύξεως καὶ χαμευνίας, ἀγρυπνίας τε καὶ πλησμονῆς, μᾶλλον
ἐκείνων βλάπτονται, καὶ μὴν δὴ καὶ ἡ κρᾶσις αὐτὴ τῶν τοιούτων μελαγχολικωτέρα πώς ἐστι, καὶ διὰ τοῦτο ἐν αὐτῇ μελαγ-
χολῶσι πολλοὶ καθάπερ τῶν ὡρῶν ἐν φθινοπώρῳ. ὡς τό γε ἐκεῖνο τὴν ἐν τῷ θέρει κατοπτηθεῖσαν ὠχρὰν χολὴν διαδέ-
χεσθαι ψυχρὸν ὄν, οὕτω καὶ ἡ τῶν παρακμαζόντων ἡλικία τὴν τῶν νεανίσκων, ἐπεὶ αὖ τὸ ἐοικὸς μάλιστα θέρει. καὶ θαυμάσαι γε
ἐστί, πῶς οὐκ ἔγραψεν ἐπ' αὐτῆς μελαγχολίαν. εὗρον γε μὴν ἐν τισὶ τῶν ἀντιγράφων, καὶ ταύτην γεγραμμέ-
νην, ἤτοι προσθεῖναι τὸ λεῖπον τολμήσαντός τινος ὡς παρεωραμένον ὑφ' Ἱπποκράτους, ἢ τῶν ἄλλων ἡμαρτη-
μένοις ἀντιγράφοις πιστευσάντων. ἀπόλλυνται δὲ καὶ τῶν φθινόντων πολλοὶ κατὰ ταύτην τὴν ἡλικίαν, καὶ τῶν
νεανίσκων ὅσοι ἐξ αἵματος πτύσεως ἁλίσκονται φθόῃ. κατὰ ταύτην ἀπόλλυνται. οὐ μὴν πτύουσί γε αἷμα πολ-
10 λοὶ κατὰ ταύτην, ὅτι μὴ δὲ πλῆθος αἵματός ἐστιν ἐπὶ τοῖς τηλικούτοις. ἄσθμασι δὲ καὶ περιπνευμονίαις καὶ
πλευρίτισιν ἁλίσκονται μᾶλλον τῶν νεανίσκων. ὡς ἂν τῇ μὲν διαίτῃ καὶ τοῖς πόνοις ὁμοίως χρώμενοι, πολὺ
δ' ἀσθενέστερον ἐκείνων ἔχοντες τὸ σῶμα. καὶ ὅλως ἃ παρέλιπεν ἐπὶ τῶν ἀκμαζόντων κατὰ λέξιν νοσήματα, ταῦ-
τα νῦν ἅπαντα διέρχεται, καὶ γὰρ αἱ φρενίτιδες, καὶ οἱ καῦσοι, καὶ αἱ χολέραι, καὶ αἱ δυσεντερίαι τοῖς νεανί-
σκοις οὐδὲν ἧττον, ἢ τοῖς παρακμάζουσι γίνονται τὴν ὑπόθεσιν τῆς γενέσεως ἐκ τῆς ὠχρᾶς χολῆς λαμβάνουσαι.
χρονιώτεραι δὲ ἐπὶ τῶν παρακμαζόντων αἱ διάρροιαι γίνονται, διὰ τὸ τῆς ἀναδόσεως ἐλλιπές. οὐδὲν γὰρ ἁπα-
σῶν τῶν ἡλικιῶν ἡ παρακμαστική, βραχυτάτων δεῖται τῶν ἀναλαμβανομένων εἰς τὴν ἕξιν. ὅτι καὶ τὸ διαφο-
ρούμενον ὑπ' αὐτῶν ὀλίγιστον, οὔτε γὰρ ἔτι θερμὸν ὁμοίως ἐστὶ τὸ σῶμα ὡς ἔμπροσθεν, οὔτε εἰς αὔξησιν ἔτι δαπανᾶται
κατ' αὐτήν. ἀλλ' οὐδὲ τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως ἱκανῶς ἐρρωσούσης, ὡς ἐπὶ τῶν γερόντων, ἀπορρεῖ τι πλέον, ἐκ τοῦ
σώματος. ἐπεὶ τοίνυν αἱ διάρροιαι γίνονται μὲν ἤτοι τῆς πέψεως ἢ τῆς ἀναδόσεως ἀποτυγχανομένων, γίνον-
20 ται δὲ καὶ διὰ χολῆς δριμύτητα ξυούσης τὸ ἔντερον, ἅπαντα δὲ ταῦτα ἐπὶ τῶν παρακμαζόντων ἐστὶν, εἰκό-
τως ἐπ' αὐτῶν αἱ διάρροιαι χρονίζουσιν. οἵ γε μὴν ληθαργικοὶ πυρετοὶ γίνονται μὲν ἐπὶ φλεγματώδει χυμῷ
κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἠθροισμένῳ. ταῖς δ' ἔμπροσθεν ἡλικίαις ἐνδεῖ μᾶλλον ὁ χυμὸς οὗτος, ἢ περιττεύει. κατά γε
μὴν τὴν τῶν γερόντων πάμπολυς μέν ἐστιν, ἀλλὰ διὰ τὸ ψυχρὸν τῆς ἡλικίας οὐκ ἐξάπτει πυρετόν. ἐπὶ δὲ τῆς
τῶν ἀκμαζόντων καὶ περιττεύει ὁ τοιοῦτος χυμὸς, καὶ ψυχρὸν οὐδέπω τὸ σῶμα ἐστίν. αἱ λειεντερίαι δὲ ἐδείχθη-
σαν αἱ μὲν, ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ φλέγματος. αἱ δὲ, ἀπὸ δυσκρασίας μόνης ἄρρωστον ἐργαζομένης τὴν καθεκτι-
κὴν τῆς γαστρὸς δύναμιν. αἱ δ' ὑπό τινος ἑλκώδους διαθέσεως γινόμεναι, καὶ ταῦτα πάντα πλεονάζει τοῖς
παρακμάζουσιν. αἱ δ' αἱμορροΐδες, οἰκεῖον, ὄντως εἰσὶ τῆς ἡλικίας ταύτης πάθος. ὥσπερ αἱ μελαγχολίαι. γίνονται
γὰρ ἀπὸ μελαίνης χολῆς, ἐπειδὰν εἰς τὰς κατὰ τὴν ἕδραν φλέβας ἀθροώτερον κατασκήψῃ. ἐμοὶ μὲν οὖν εἴρηται
τῶν καταλελεγμένων ἁπάντων παθῶν ἡ αἰτία. τὸ δ' ἐπιστημονικὸν τῆς πίστεως αὐτῶν ὑπάρξει τοῖς ἀναλεξαμέ-
30 νοις τὰς περὶ τούτων ἀποδείξεις, ἃς ἐν ταῖς ἡμετέραις πραγματείαις πεποιήμεθα. καταμαθήσεται δ' αὐτὰς
ὁ βουλόμενος ὁπόσαι τέ εἰσι, καὶ ὁποῖαι καὶ ἥν τινα θεωρίαν διδάσκουσα ἑκάστη, τὸ περὶ τῆς τάξεως τῶν ἡμε-
τέρων ὑπομνημάτων ἀναγνοὺς βιβλίον. ἐκ τούτων γὰρ ἑρμηνευθεὶς, εἴσεται πῶς ἑκάστην αὐτῶν ἀναγνωστέον ἐστί.

Τοῖσι δὲ πρεσβύτῃσι δύσπνοιαι, καὶ κατάρροοι, βηχώδεες, στραγγουρίαι, δυσουρίαι, ἄρθρων πόνοι, νεφρίτιδες, ἴλιγ-
γοι, ἀποπληξίαι, καχεξίαι, ξυσμοὶ τοῦ σώματος ὅλου, ἀγρυπνίαι, κοιλίης καὶ ὀφθαλμῶν καὶ ῥινῶν ὑγρότητες,
ἀμβλυωπίαι, γλαυκώσιες, βαρυηκοΐαι.

Τοὺς πρεσβύτας τῶν γερόντων ἔνιοι τῶν ἀφ' Ἱπποκράτους διορίζουσιν. ἐπὶ μὲν τῆς τελευταίας ἡλικίας,
τὸ τῶν γερόντων ὄνομα διορίζοντές τε καὶ διὰ παντὸς ἡγούμενοι λέγεσθαι. τὸ δὲ τῶν πρεσβυτῶν ἐπὶ τῆς πρὸ
αὐτῆς, ἥτις ἐστὶ μέση τῆς τε τῶν νεανίσκων καὶ τῆς τῶν γερόντων. ἀλλὰ νῦν γε σαφῶς ἐνεδείξατο πρεσβύτας
40 ὀνομάζων, τοὺς τὴν ἐσχάτην ἄγοντας ἡλικίαν. ἐν αὐτοῖς γοῦν καταπαύει τὸν λόγον, ὡς ἁπάσας ἤδη διεληλυθώς.
ἁλίσκονται δ' οὗτοι συνεχέστατα καταρρόοις βηχώδεσι, διά τε τὸ ῥᾳδίως ψύχεσθαι τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν
καὶ διὰ τὸ πολλὰ γεννᾶσθαι περιττώματα τούτοις φλεγματικὰ, ψυχρὰν τὴν κρᾶσιν ἱκανῶς ἤδη γινομένων
τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον. ἄσθματα δὲ, διά τε τοὺς καταρρόους τούτους καὶ ἄλλως τῶν ἀναπνευστικῶν ἰδίαν ἀρχὴν
ψύξεως πολλάκις λαμβανόντων. ἅτε δὴ πολλῶν τε καὶ παχέων ἐν αὐτοῖς περιττωμάτων γιγνομένων, καὶ προ-
σέτι τῆς δυνάμεως ἀσθενοῦς οὔσης, ἐμφράττονται πολλάκις οἱ νεφροὶ, καὶ τοὺς λίθους γεννῶσιν, ὅταν γλίσχρον ἢ
παχὺ περίττωμα μένον αὐτόθι πωρώδη λάβῃ σύστασιν. ἄρθρων δὲ πόνοι γίγνονται, ὅτε μὲν, ἐπιρρεόντων ἐνίοις
περιττῶν ἐνταῦθα. ἔστι δ' ὅτε καὶ τῇ ψύξει τῶν κινούντων ὀργάνων αὐτά. καὶ τοὺς ἰλίγγους δὲ πολλάκις μὲν
ἡ ἐν αὐτοῖς τοῖς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον χωρίοις ἀτμώδους πνεύματος ἄτακτος κίνησις ἐργάζεται. πολλάκις
δ' ἀθροισθέντων ἐν τῇ γαστρὶ περιττωμάτων μοχθηρῶν ἀτμώδης ἀναθυμίασις ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον φέρεται. περὶ
50 δὲ τῆς ἀποπληξίας, τί δεῖ καὶ λέγειν. οὐδὲν γὰρ οὕτως οἰκεῖον ἐστὶ νόσημα τῇ τῶν γερόντων ἡλικίᾳ. διὰ τὸ πλη-
ροῦσθαι τὸν ἐγκέφαλον αὐτοῖς φλεγματωδῶν περιττωμάτων. εἴ γε μὴν ἕλκος που γένηται γέροντι, δυσχε-
ρῶς ὑγιάζεται διὰ τὴν ἔνδειαν τοῦ αἵματος, καὶ κνῶνται πυκνῶς ὅπερ ὠνόμασε ξυσμοὺς, ὡς ἂν τῶν τὴν κνῆ-
σιν ἐργαζομένων περιττωμάτων, δυσχερῆ τὴν διὰ τοῦ δέρματος ἐχόντων κένωσιν. εἰκὸς γάρ που τῇ ψύξει καὶ τὸ
δέρμα πυκνούμενον αὐτοῖς εἶναι, καὶ τὰ περιττώματα πλείω γε ἅμα καὶ παχύτερα. οὐ γὰρ δὴ πάντες συ-
νεχῶς ἀγρυπνοῦσι, καὶ ἄλλως μὲν ὅτι φροντιστικὸν πῶς ὑπάρχει τὸ γῆρας. ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν τοῦ σώματος ξηρό-
τητα, διὸ καὶ μᾶλλον ἀγρυπνοῦσιν ὅταν ἀκριβῶς ὑγιαίνουσι. λέλεκται τοιγαροῦν ἡμῖν ἐν τοῖς περὶ κράσεων
ὑπομνήμασιν, αὐτὰ μὲν τὰ μόρια τοῦ σώματος ἐν τῷ γήρᾳ γίνεσθαι ξηρότατα. περιττωμάτων δὲ πλῆθος ἀθροί-
ζεσθαι φλεγματωδῶν, διὸ πρὸς τῶν πολλῶν εἰκότως ὑπολαμβάνεται ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν τὸ γῆρας. ἐν ᾧ μὲν

χρόνῳ ταῦτ' ἀθροισθῇ πλείω κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ὑπνώδεις γίγνονται μᾶλλον, εἰ δ' αὖ ἐκκρίνηται, καλῶς ἀγρυπνητικοί. συμβαίνει δὲ καὶ γηνᾶσθαι μείω, καὶ θᾶττον ἐκκρίνεσθαι μᾶλλον, καθ' ὃν αὖ ὑγιεινῶς διάγουσι χρόνον. ὅθεν καὶ μάλιστα πάθος ἴδιον δοκεῖ γεροντικῆς ἡλικίας ἀγρυπνία. αἱ δ' ὑγρότητες αὐτοῖς αἵ τε τῶν ὀφθαλμῶν καὶ τῶν ῥινῶν, εὔδηλον ὅτι διὰ τὰ τοῦ ἐγκεφάλου περιττώματα γίγνεται. τῶν δ' αὐτῶν τούτων καταφέρεται εἰς τὴν γαστέρα, καὶ αὐτὴ πολλάκις ὑγραίνεται. αἱ δ' ἀμβλυωπίαι, καὶ αἱ βαρυηκοΐαι, διὰ τὴν τῆς αἰσθητικῆς δυνάμεως ἀμαύρωσιν αὐτοῖς γίγνονται. γλαυκώσεις δὲ διὰ τὴν τῶν ὀργάνων ἄμετρον ξηρότητα, καὶ διὰ τὴν ἰδέαν τοῦ ὑποχύματος ἔχειν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΦΟΡΙΣΜΟΥΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ δ'.

τ ας κυούσας φαρμακεύειν ἢν ὀργᾷ τετράμηνα καὶ ἄχρι ἑπτὰ μηνῶν, ἧσσον δὲ ταύτας· τὰ δὲ νήπια καὶ πρεσβύτερα εὐλαβέεσθαι χρή.

Αἱ πρὸς τὰς μήτρας συμφύσεις τῶν ἐμβρύων, ἀνάλογον ἔχουσι ταῖς τῶν καρπῶν πρὸς τὰ φυτά. ταυτὶ γάρ τοι κατὰ μὲν τὴν πρώτην γένεσιν, ἀσθενέσι λαβαῖς συνέχεται, καὶ διὰ τοῦτ' ἀποπίπτει ῥᾳδίως, ἐπειδὰν σφοδρότερος ἄνεμος αὐτὰ διασείσῃ. μετὰ ταῦτα δὲ αὐξανόμενα, δύσλυτον ἔχει, τὴν πρὸς τὰ φυτὰ κοινωνίαν. ὥσπερ αὖ πάλιν ἐπειδὰν τελειωθῇ, καὶ χωρὶς τῆς ἔξωθεν βίας ἀποπίπτει. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ τὰ κυούμενα, ἐν μὲν τῷ πρώτῳ χρόνῳ τῆς καταβολῆς τοῦ σπέρματος, κἂν ἄλλεσθαί ποτε συμβῇ τὴν γυναῖκα, ἢ κατὰ πεσεῖν ὀλισθήσασαν, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλως σφοδρότερον, ἢ κατὰ ψυχὴν ἢ κατὰ σῶμα κινηθῆναι, ῥᾳδίως ἀπορρήγνυται. παραπλησίως δὲ καὶ ἐπειδὰν ἤδη τέλεια τυγχάνει ὄντα. ὁ δὲ μεταξὺ χρόνος, ἀσφαλεστέραν ἔχει τὴν σύμφυσιν. ὥστε καὶ κινήσεων σφοδροτέρων ἀνέχεσθαι τὴν κύουσαν, ἄνευ τοῦ βλαβῆναι τὸ ἔμβρυον. ἅπερ ἐνθυμούμενος ὁ Ἱπποκράτης, εἰκότως ἔφη. τὰς κυούσας φαρμακεύειν, ἢν ὀργᾷ τετράμηνα, καὶ ἄχρις ἑπτὰ μηνῶν. ὅπερ ἐστὶν ἐν τῷ μέσῳ τῆς κινήσεως. ἡνίκα ἀκριβῶς συνέχεται τῇ μήτρᾳ τὸ κυούμενον. οὐ μὴν οὐδ' ἐν τούτῳ πάσας ὅσαι δέονται καθάρσεως ἐπιτρέπει καθαίρειν, ἀλλ' ἢν ὀργᾷ φησι. τουτέστιν ἐπείγεται. μετενήνεκται γὰρ ἀπὸ τῶν ὀργώντων ἐπὶ συνουσίαν ζώων, ἡ προσηγορία. ὅταν οὖν κινῶνταί τε καὶ φέρωνται πάντη τοῦ σώματος οἱ πλεονάζοντες χυμοὶ μηδέπω καθ' ἕν τι μόριον ἐστηριγμένοι, τηνικαῦτα πρὸς τὴν ἀπόκρισιν αὐτῶν, ἡ φύσις ὁρμᾷ, καὶ δεῖται τινὸς ὀρέξοντος χεῖρα καὶ ποδηγήσοντος αὐτὴν τὴν ὁρμὴν ἐπὶ τὴν γαστέρα. τοὺς δὲ καθ' ἕν τι μόριον ἐστηριγμένους χυμοὺς, οὐ χρὴ κινεῖν. οὕτως γοῦν εἴρηται κἀκεῖνο. ὁκόσα
» δὲ τὰ φλεγμαίνοντα ἐν ἀρχῇσι τῶν νοσημάτων φαρμακείῃ λύειν ἐπιχειροῦσι, τοῦ μὲν ξυντεταμένου, καὶ φλε-
» γμαίνοντος, οὐδὲν ἀφαιρέουσιν. οὐ γὰρ ἐνδιδοῖ, ὠμὸν ἐὸν τὸ πάθος. τὰ δ' ἀντέχοντα τῷ νοσήματι, καὶ ὑγιεινὰ συν-
» τήκουσιν. ὅτι δὲ τῷ φαρμακεύειν ὁ Ἱπποκράτης, ἐπὶ τοῦ διὰ φαρμάκου καθαίρειν εἴωθε λέγειν ὡμολόγηται πᾶσιν, ὅσοι κἂν ἐπὶ βραχὺ τῆς λέξεως αὐτῶν συνιᾶσιν. ἵνα γὰρ ἐάσας τις τὰ ἄλλα βιβλία, τῶνδε γεγραμμένων ἀφορισμῶν μνημονεύσῃ, κατ' οὐδένα τρόπον οἷόν τ' ἐστὶν ἀκούειν ἐν αὐτοῖς ἄλλο τι σημαίνεσθαι πρὸς τῆς φαρμακεύειν φωνῆς, ὡς ὀλίγον ὕστερον ἔσται δῆλον.

Ε ν τῇσι φαρμακείῃσι τοιαῦτα ἄγειν ἐκ τοῦ σώματος ὁκοῖα καὶ αὐτόματα ἰόντα, χρήσιμα. τὰ δ' ἐναντίως ἰόντα παύειν.

Αὐτόματα κενοῦσθαι λέγομεν ἐκ τοῦ σώματος, ὅσα χωρὶς τοῦ πρᾶξαί τι τὸν ἰατρὸν ἐκκρίνεται. ποτὲ μὲν τῆς διοικούσης τὸ σῶμα φύσεως ἐκκαθαιρούσης αὐτά. ποτὲ δὲ δι' ἐρεθισμὸν ἢ τὸ μὴ στέγεσθαι πρὸς τῶν ἀγγείων. ὅτε μὲν οὖν ἡ φύσις ἐκκενοῖ τὸ περιττὸν, ὠφελεῖται τὸ ζῶον. ὅταν δ' ἄλλως ἀποκρίνηται λόγῳ συμπτώματος, οὔτ' ὠφέλειά τις ἕπεται, καὶ σημεῖον ἐστὶν ἡ τοιαύτη κένωσις μοχθηρᾶς διαθέσεως. εἰκότως οὖν ὁ Ἱπποκράτης συμβουλεύει μιμεῖσθαι τὴν φύσιν. ἡ μίμησις δ' ἐστὶν ἐν τῷ πειρᾶσθαι κενοῦν τοὺς τοιούτους χυμοὺς, ἐφ' ἑκάστῳ τῶν νοσημάτων, οἵους εἴδομεν ὠφελοῦντας ἐν ταῖς αὐτομάτοις κενώσεσιν. ἔμπροσθεν μὲν οὖν εἴρηται περὶ πάσης κενώσεως αὐτῶν γενικώτερον. οὕτω δὲ καὶ κενεαγγείῃ ἣν μὲν οἷα δεῖ γίγνεσθαι γίγνηται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσι. νυνὶ δὲ περὶ μόνης καθάρσεως τὸν αὐτὸν ἐποιήσατο λόγον, ἐπειδὴ περὶ ταύτης αὐτῷ προὔκειτο διδάσκειν ἐν τῷ χωρίῳ τῷδε τοῦ βιβλίου. βέλτιον δ' οὖν ἴσως ἐστὶ κἀμὲ ἀναλαμβάνειν τὸν λόγον ὑπὲρ ἁπασῶν κενώσεων ἃς οἱ ἰατροὶ μηχανῶνται περὶ τὰ τῶν καμνόντων σώματα. γίγνονται δὲ αὗται, ποτὲ μὲν διὰ τῶν καθαιρόντων ὅλον τὸ σῶμα φαρμάκων ἐμετηρίων τε καὶ ὑπηλάτων. ἐνίοτε δὲ μορίου τινὸς κενωτικόν ἐστι τὸ φάρμακον. ὅσα δι' ὑπερῴας καὶ ῥινῶς ἀπάγει τῆς κεφαλῆς τὰ περιττά. τοῦ γένους δ' ἐστὶ τῶν καθαιρόντων τὰ περιττὰ, καὶ ὅσα διὰ βηχὸς ἐκκαθαίρει τὰ κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα, καὶ ὅσα δι' οὔρων ἀπάγει τὸ τοῦ παντὸς αἵματος ὀρρῶδες περίττωμα. καὶ κλυστὴρ δ' ἂν ἐκ τοῦ τοιούτου γένους εἴη, καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἄλλο τῶν μὴ κενούντων ὁμοτίμως ὅλον τὸ σῶμα. καθάπερ ἥ τε φλεβοτομία κενοῦν πεπίστευται, καὶ ὅλως ἀφαίρεσις αἵματος πᾶσα, καθ' ὁντινοῦν γιγνομένη τρόπον. ἐκ τῶν τοιούτων δ' ἐστὶ κενώσεων, ἥ τε διὰ μήτρας, καὶ ἡ δι' αἱμορροΐδων ἥ τ' ἐπὶ τοῖς γυμνασίοις καὶ τρίψεσι καὶ πάσῃ κινήσει τε καὶ ἀλέᾳ, καὶ λουτροῖς θερμοῖς, καὶ μάλιστα εἰ νιτρώδη ἢ θειώδη, καὶ ἀσφαλτώδη τύχῃ, καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ἡ ἀσιτία. τὰ γὰρ τοιαῦτα πάντα, δοκεῖ μὲν ὁμοτίμως ὅλον τὸ σῶμα κενοῦν. καίτοι γε εἰ ἀκριβῶς τις ἐξετάζοι, εὑρήσει μὴ κενοῦν ὁμοτίμως. ἀλλ' ἐν τούτοις μὲν

ἐπειδὴ

ἐπειδὴ μικρὰ τοῦ ἑτέρου πρὸς τὸ παρὰ τὸ ἕτερόν ἐστιν ἡ ὑπεροχὴ κατὰ τὴν ποιότητα τῶν κενουμένων, ὅ μοί τι μέρος εἶναί μοι δοκεῖ. τὰ δὲ καθαρτικὰ καλούμενα φάρμακα φανερῶς διάφορον εἶδος ἐργάζεται κενώσεως, ὑπὲρ ὧν, ὡς ἔφην, νῦν αὐτῷ πρόκειται λέγειν. οὐ μὴν ὑπὲρ θατέρου γε διδάσκει. τί τῶν πασῶν κενώσεων αὐτῷ εἰρημένων. σκοπὸς γάρ ἐστιν ἁπάσαις εἷς ὁ πλεονάζων χυμός, οὗ πειρᾶσθαι διαγνωστικὸν ὑπάρχειν, ἔκ τε τῆς καθ' ὅλον τὸ σῶμα παρὰ φύσιν ἑκάστῳ γιγνομένης χρόας, ἔτι τε τῶν συμπτωμάτων καὶ τῶν νοσημάτων. ὥρας τε καὶ χώρας. καὶ ἡλικίας. καὶ καταστάσεως. καὶ φύσεως τοῦ κάμνοντος. ἐπιτηδευμάτων τε καὶ διαίτης. εἰ τύχῃ καθ' ὅλον μὲν τὸ σῶμα τῆς χρόας ὠχροτέρας γεγενημένης ὡς ἐν ἰκτέροις, οὐχ ὑποχωρούσης δὲ δι' ἑτέρας τῆς χολῆς. ἢ πλειόνων ἐξανθημάτων ἐν ὅλῳ τῷ σώματι γεγενημένων χολωδῶν. κατὰ μέρος δὲ δήξεως ἐν τῇ γαστρὶ καὶ ἄσης. καὶ ἀσιτίας. καὶ δίψης, ἐκπικρουμένου τε τοῦ στόματος, ἢ κατά τι μέρος ἐρυσιπέλατος, ἢ τριταίου πυρετοῦ κατέχοντος τὸν ἄνθρωπον, ἢ τῶν καυσωδῶν τοῦ πικροχόλου. πλεονάζει γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις ἅπασιν ἡ ξανθὴ χολή, καὶ διὰ τοῦτο ἐξάγειν αὐτὴν ἐπιχειρήσομεν ἐκείνοις τοῖς φαρμάκοις, ὅσα δι' αὐτὴν τὴν ἐνέργειαν ὀνομάζουσι χολαγωγά, καὶ τοῦτ' ἐστὶ τὸ ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρημένον. ἢν μὲν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρονται, ξυμφέρειν τε καὶ εὐφόρως φέρουσι. τὸ δ' οἷα δεῖ, τὸ πλεονάζον ἐστὶ τῶν λυπούντων δηλονότι κατὰ ποιότητα τὸν κάμνοντα. διὰ τοῦτ' οὖν συμφέρειν φησὶ τὰς τοιαύτας κενώσεις. ἀλλ' ἐπεὶ πάντες οἱ τεχνικοὶ στοχασμοὶ κατὰ τὰς πράξεις εἰσίν, ὅτε καὶ διαμαρτάνουσιν. αἱ γὰρ ὁμοιότητες ὡς αὐτὸς εἶπεν, οὐ μόνον τοῖς ἐπιτυχοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἰατροῖς φέρουσιν ἀπάτην. ἕτερον ἡμᾶς γνώρισμα ταῖς ἀγαθαῖς κενώσεσιν ἐζευγμένον ἐδίδαξε τὴν εὐφορίαν, ἵνα κἂν τούτῳ θαρρῶμεν ὀρθῶς ποιούμενοι τὴν κένωσιν. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῆς ξανθῆς χολῆς ὡς ἐπὶ παραδείγματος εἴρηκα, οὕτω μοι καὶ ἐπὶ τῆς μελαίνης νόει. καὶ γὰρ κατὰ ταύτης, ἡ μὲν καθ' ὅλον τὸ σῶμα χρόα πρὸς τὸ μελάντερον τρέπεται, τά τε ἐξανθήματα μέλανα, διὰ τὴν τῆς μελαίνης γίνεται χροιάν. ὅσα δὲ πάθη διὰ τὴν πλεονεξίαν αὐτῆς γίγνεται, φανερῶς ἐνδείκνυται τὸ πλῆθος τοῦ χυμοῦ, καθάπερ ἐλέφας τε καὶ καρκῖνος, καὶ μὴν καὶ ἡ τεταρταία περίοδος ἐπὶ τῷ μελαγχολικῷ γίγνεται χυμῷ, καὶ σπλὴν μέγας, καὶ κιρσοὶ μελαινόμενοι τῆς αὐτῆς ταύτης ἔγγονα πάθη. καθάπερ γε καὶ ἡ μελαγχολία καλουμένη, καὶ πᾶσα παραφορὰ διανοίας ὀργίλη καὶ θρασεῖα καὶ θηριώδης. Ἱπποκράτης δὲ καὶ ἐκ τῶν καταμηνίων ἐτεκμαίρετο τὸν πλεονάζοντα χυμὸν ταῖς γυναιξί, καὶ γέγραπται αὐτῷ τὰ γνωρίσματα κατὰ τὸ πρότερον τῶν γυναικείων. ἐκ τούτων μὲν οὖν ὅτι πλεονάζει μέλαινα, διαγινώσκειν χρή, καὶ τούτους ἔχοντά σε τοὺς σκοπούς, ἐπὶ τὴν κένωσιν αὐτῆς ἰέναι. δεύτερον δὲ κατ' αὐτὴν τὴν κένωσιν σκοπὸν ἔχειν τὴν εὐφορίαν. ὅσα δὲ ἐπὶ τῆς μελαίνης χολῆς καὶ ὠχρᾶς εἴρηται, ταῦτα καὶ ἐπὶ τοῦ φλέγματός μοι νόει. ὄγκους οἰδηματώδεις, ἐξανθήματά τε καὶ σύμπαν τοῦ σώματος τὸ χρῶμα κατὰ τὴν ἰδέαν τοῦ χυμοῦ, καὶ τῶν πυρετῶν τοὺς ἀμφημερινούς, καὶ τῆς διανοίας ἀργίας καὶ νωθρότητας. ἔτι τε καταφορὰς ὑπνώδεις, καὶ βάρη τῆς κεφαλῆς. ὀξυρεγμίας τέ τινας, ὅταν ἐν τῇ γαστρὶ πλεονάζῃ τὰ τοιαῦτα, προτρέψηται διδόναι φάρμακα ἐκκαθαῖρον τὸ φλέγμα, γενομένης δ' ἤδη τῆς καθάρσεως, ἡ εὐφορία ἐπιμαρτυρήσει τῇ τε διαγνώσει καὶ τῇ δι' ἐκείνην τολμηθείσῃ κενώσει, πρός τε τὴν διάγνωσιν καὶ ἐλπίδα τῆς κενώσεως ἔχεις αὖ τι συντελοῦσαν οὐχ ἡλικίαν μόνην, ἢ φύσιν τοῦ κάμνοντος, ἀλλὰ καὶ τὴν ὥραν τοῦ ἔτους. καὶ τὴν παροῦσαν κατάστασιν. ἔτι δὲ καὶ τὴν χώραν. καὶ τὴν προγεγενημένην δίαιταν ἅμα τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐπιτηδεύμασιν. ἔμαθες γὰρ ὡς καὶ τούτων ἁπάντων τὰ μὲν, τὸ φλέγμα. τὰ δὲ, τὴν ξανθήν, τὰ δὲ, τὴν μέλαιναν αὐξάνει χολήν. ταῦτα μὲν ὡς εἴρηται πάντα, σκοποὶ τοῦ προσάγειν τὸ καθαρτικὸν τοῦ λυποῦντος χυμοῦ φάρμακον. ἐν αὐτῇ δὲ τῇ κενώσει σκοπὸς ἔσται ἕτερος. ἤτοι μαρτυρῶν ἡμῖν ὅτι καλῶς διέγνωμεν. ἢ διελέγχων τὸ σφάλμα. μαρτυρῶν μὲν τῇ εὐφορίᾳ. διελέγχων δὲ τῇ δυσφορίᾳ. τῶν μὲν γὰρ λυπούντων κενουμένων, εὐφορήσουσιν οἱ κάμνοντες. εἰ δὲ ἕτερόν τι κενοῖτο, καὶ μὴ τὸ λυποῦν εἴη κενούμενον, ἀνάγκη πᾶσα δυσφορεῖν αὐτούς. ὅπερ οὖν ὡς ἔφην ἐν ἀρχῇ τοῦ βιβλίου δι' ἑνὸς ἐδίδαξεν ἀφορισμοῦ λέγων, οὕτω καὶ κενεαγγείην, ἢν μὲν οἵην δεῖ γίγνεσθαι γίγνηται, ξυμφέρειν τε καὶ εὐφόρως φέρουσι. τοῦτο νῦν ἐνταῦθα δίχα τεμὼν ἐν ταῖς φαρμακείαις. διὰ μὲν τοῦ προτέρου λόγου, τίνες εἰσὶν αἱ συμφέρουσαι κενώσεις, διδάσκει. διὰ δὲ τοῦ μετ' αὐτόν, ὅτι ταῖς τοιαύταις ἕπεται γνώρισμα βέβαιον, ἡ εὐφορία. παραδείγματα δ' αὐτὸς εἴρηκε τῶν αὐτομάτως γιγνομένων κενώσεων ἐπ' ἀγαθῷ. πάμπολλα μὲν ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν. ὀλίγα δὲ καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο τὸ βιβλίον τὸ τῶν ἀφορισμῶν, ὁποῖα καὶ ταῦτά ἐστιν, ὑπὸ ὕδρωπος ἐχομένῳ κατὰ τὰς φλέβας, εἰς τὴν κοιλίην ὕδατος ῥυέντος λύσις. ὀφθαλμιῶντα ὑπὸ διαρροίας ληφθῆναι ἀγαθόν. οἷσι χολώδεα διαχωρήματα κωφώσιος γινομένης, παύεται.

Ἢν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρωνται, συμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσι. τὰ δ' ἐναντία δυσχερῶς.

Προεξήγημαι τοῦτον ἐν τῇ κατὰ τὸν προγεγραμμένον ἀφορισμὸν ἐξηγήσει. γεγραμμένον κἂν τοῖς ἀνωτέρω τοῦ βιβλίου κατὰ τὴν αὐτὴν λέξιν. ὅθεν ἔνιοι καὶ περιαιροῦσιν αὐτὸν ἐντεῦθεν.

Φαρμακεύειν, θέρεος μὲν τὰς ἄνω μᾶλλον. χειμῶνος δέ, τὰς κάτω.

Προσυπακοῦσαι χρὴ δηλονότι κοιλίας. εἰκότως δὲ θέρους μὲν ἄνω καθαίρει. καὶ γὰρ ὁ πλεονάζων τηνικαῦτα χυμός, ἡ ξανθὴ χολή, καὶ ὅλως ἡ φύσις ἅπασα τοῦ ζώου, διὰ τὴν περιέχουσαν θερμασίαν ἄνω κινεῖται μᾶλλον. ἀκτέον δέ ἐστιν ἕκαστον τῶν περιττῶν ᾗ ῥέπει διὰ τῶν συμφερόντων χωρίων. ὡς αὐτὸς ἐν τῷ περὶ χυμῶν ἔγραψε. προσέθηκε δὲ τῷ κατὰ τὸν ἀφορισμὸν λόγῳ, μᾶλλον. καὶ οὐχ ἁπλῶς εἶπε φαρμακεύειν θέρεος τὰς ἄνω. χειμῶνος δέ, τὰς κάτω. καὶ γὰρ εἰ μὴ πολλάκις, ἀλλὰ σπανίως γοῦν ποτε θέρους ὥρᾳ φλεγματικὸς ὤφθη τις πλεονάζων χυμός, ὥσπερ ἐνίοτε τῆς ὠχρᾶς χολῆς χειμῶνος.

Ὑπὸ κύνα, καὶ πρὸ κυνὸς ἐργώδεες αἱ φαρμακεῖαι.

Ἐκπυρουμένη τε γὰρ ἡμῶν ἡ φύσις οὖσα τηνικαῦτα, τὴν ἀπὸ τῶν καθαρτικῶν οὐκ οἴσει δριμύτητα. διὸ
καὶ πυρέττουσι πολλοὶ τῶν ἐν τούτῳ τῷ καιρῷ καθαρθέντων. ἀσθενής τε οὖσα ἡ δύναμις διὰ τὸ καῦμα, προσ-
καταλυθήσεται τῇ καθάρσει. καὶ μέντοι καὶ ἡ κάθαρσις αὐτὴ γενήσεται μοχθηρά, ἀντισπώσης τῷ καθαρτι-
κῷ φαρμάκῳ τῆς τοῦ περιέχοντος ἀλέας πρὸς τοὐκτὸς τοὺς χυμούς, ὥσπερ γὰρ τὰ θερμὰ λουτρὰ ταῖς καθάρ-
σεσιν ἀντιπράττειν πέφυκεν, οὕτω καὶ ἡ κατὰ τὸ θέρος θερμασία καὶ μάλισθ' ὅταν ᾖ σφοδροτέρα ἑαυτῆς.

Τοὺς ἰσχνοὺς καὶ εὐημέας ἄνω φαρμακεύειν ὑποστελλομένους χειμῶνα.

Προσθεῖναι κἀνταῦθα χρὴ τὸ μικρὸν ἔμπροσθεν εἰρημένον τὸ μᾶλλον. ὡς τὸ πολὺ γὰρ οἱ ἰσχνοὶ, χολώδεις εἰσίν,
10 ἐὰν οὖν αὐτοῖς ὑπάρχῃ καὶ εὐημέσιν εἶναι, φαρμακευτέον ἄνω. πλὴν εἰ μὴ χειμὼν ἐναντιοῖτο, προείρηκα
γὰρ, ὡς θέρους μὲν μᾶλλον, τὰς ἄνω. χειμῶνος δὲ, τὰς κάτω φαρμακευτέον ἐστί.

Τοὺς δὲ δυσεμέας καὶ μέσως εὐσάρκους κάτω, ὑποστελλομένους θέρος.

Εἰ μὲν εὐεμής τε εἴη καὶ ἰσχνὸς, ἄνω φαρμακεύειν αὐτόν. πλὴν εἰ μὴ χειμὼν εἴη τουτέστι καὶ θέρους. καὶ φθι-
νοπώρου καὶ ἦρος. ἢν δὲ δυσεμὴς εἴη καὶ μέσως εὔσαρκος, κάτω φαρμακευτέον. κἂν ἐπείγῃ, μόνον τὸ θέρος φυ-
λαττόμενον. ἐν ἄλλῃ δ' ὥρᾳ, οὐ φυλακτέον.

Τοὺς δὲ φθινώδεας ὑποστελλομένους τὰς ἄνω.

Ἐπὶ τὰς ἄνω φησὶ φαρμακείας οὐδέποτ' ἄξεις εὐλαβούμενος δηλονότι τὴν ἐν τοῖς ἀναπνευστικοῖς αὐτῶν
ὀργάνοις ἀσθένειαν. ἀκουστέον δὲ φθινώδεας, ἤτοι τοὺς φθίσει τῇ νόσῳ ἑαλωκότας, ἢ τοὺς ἐπιτηδείως ἔχοντας πρὸς
20 τὴν φθίσιν. ὑπὲρ ὧν εἴρηκεν αὐτὸς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν. καὶ μάλιστα ἔθνησκεν, ὅσοισιν ἔρρεπεν ἡ φύσις
ἐπὶ τὸ φθινῶδες. στενὸς δὲ τούτοις ἐστὶν ὁ θώραξ, καὶ ὁ περιεχόμενος ἐν αὐτῷ, πνεύμων.

Τοὺς δὲ μελαγχολικοὺς ἁδροτέρως τὰς κάτω. τῷ αὐτῷ λογισμῷ τἀναντία προστιθείς.

Φαρμακεύειν τὰς κοιλίας δηλονότι τὰς κάτω τῶν μελαγχολικῶν ἁδροτέρως χρή, ἁδροτέρως δὲ εἴρη-
κεν ἀντὶ τοῦ σφοδρῶς, ὅτι δὲ κάτω ῥέπει ὁ χυμὸς οὗτος, εἰκότως αὐτὸν ἐκκενοῦν διὰ τῆς κάτω κελεύει γα-
στρὸς, ὥσπερ τὴν ξανθὴν χολὴν, διὰ τῆς ἄνω, κοῦφον ὄντα χυμὸν ἐπιπολάζοντά τε συνεχῶς αὐτόματον. ἐν ἀμ-
φοτέροις μὲν οὖν κοινὸν τὸ ἄγειν ᾗ ῥέπει διὰ τῶν ξυμφερόντων χωρίων. ἴδιον δὲ τοῦ μὲν ἑτέρου τῶν χυμῶν ἄνω
ποιεῖσθαι τὴν κένωσιν ὅτι ταύτῃ ῥέπει. τοῦ δ' ἑτέρου κάτω, διότι καὶ οὗτος ῥέπει ταύτῃ. ἐναντίον οὖν τὸ ἄνω
κενοῦν τῷ κάτω ὃ καθ' ἕνα γίγνεται λογισμὸν κοινὸν, διὸ καὶ προσηκόντως εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης τῷ αὐτῷ λογι-
30 σμῷ τἀναντία προστιθείς.

Φαρμακεύειν ἐν τοῖσι λίην ὀξέσιν ἢν ὀργᾷ αὐθημερὸν, χρονίζειν γὰρ ἐν τοῖσι τοιουτέοισι, κακόν.

Εἴρηταί μοι καὶ πρόσθεν ὅτι τὴν ὀργᾷ φωνὴν ὁ Ἱπποκράτης, ἀπὸ τῶν ζώων μετενήνοχε τῶν ἐπειγομένων
χρῆσθαι συνουσίᾳ. φυσικήν τινα ταύτην ἐπιθυμίαν ἰσχόντων αὐτῶν εἰς τὴν τοῦ σπέρματος ἀπόκρισιν. ἐδείχ-
θη γὰρ ἐν τοῖς περὶ σπέρματος λόγοις, καὶ τὸ θῆλυ κατὰ τὰς συνουσίας σπερμαῖνον. ὅταν οὖν ἤτοι γε ἐν ὅλῳ
τῷ σώματι παραπλησίας τῇ δὲ γένηται τῆς φύσεως ὁρμὴ πρὸς ἀπόκρισιν τῶν περιττῶν, ἢ εἰ καὶ μὴ καθό-
λου, ἀλλά γε κατὰ τὰ κυριώτατα μέρη, τὸ τοιοῦτον ὁ Ἱπποκράτης, ὀργᾶν ὀνομάζειν εἴωθεν, ἀξιοῖ τε διὰ φαρ-
μάκου κενοῦν αὐτίκα πρὶν ἤτοι κακωθῆναι τὴν δύναμιν. ἢ αὐξηθῆναι τὴν τοῦ πυρετοῦ θερμασίαν. ἢ εἰς κύριόν
τι κατασκῆψαι μόριον τοὺς ἀλλομένους κατὰ τὸ σῶμα χυμούς, ὅτι δὲ λίαν ὀξέα κέκληκε νῦν ἃ πρόσθεν ὠνό-
μασε κατόξεα, δῆλον παντί, καὶ μέντοι καὶ ὅτι τῆς τούτων κρίσεως, ὅρος ἐστὶν ἡ ἑβδομὰς ἡ πρώτη, λέλεκταί μοι
40 καὶ τοῦτο πρόσθεν.

Ὁκόσοισι στρόφοι, καὶ περὶ τὸν ὀμφαλὸν πόνοι, καὶ ὀσφύος ἄλγημα μὴ λυόμενον μήτε ὑπὸ φαρμακίης, μήτ' ἄλλως,
ἐς ὕδρωπα ξηρὸν ἱδρύεται.

Οἱ μὲν στρόφοι γίγνονται διά τε δῆξιν ἰσχυρὰν καὶ πνεῦμα φυσῶδες, οὐκ ἔχον διέξοδον, ἀλλ' ἐν ταῖς τῶν ἐντέ-
ρων ἕλιξιν ἐναπειλημμένον. οἱ πόνοι δ' ὅτι ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν ἕπονται, πρόδηλον. ἀλλ' ὅταν μὲν κατὰ τὸν
ὀμφαλὸν ἐρείδωσι καὶ τὴν ὀσφὺν, εἶτα μήθ' ὑπὸ φαρμακείας, μήθ' ὑπὸ τῶν ἄλλων βοηθημάτων λύηται,
δυσκρασία τίς ἐστιν ἑκτικὴ τῶν αὐτῶν μορίων, ἥτις ὡς τὰ πολλὰ χρονίζουσα τὸν ὑφ' Ἱπποκράτους ὀνομαζόμενον
ξηρὸν ὕδρωπα ἐργάζεται. ὀνομάζεται δ' ὑπὸ τῶν μετ' αὐτὸν ἰατρῶν ὁ τοιοῦτος ὕδερος τυμπανίας. ὅτι κρουό-
μενον τὸ ὑπογάστριον, ἀποτελεῖ ψόφον οἷόνπερ τὰ τύμπανα. καὶ γὰρ οὖν καὶ κατ' ἐκεῖνα διὰ τοῦ περιτεταμέ-
50 νου δέρματος, ὁ ἀὴρ πλήττεται, καθάπερ ὁ ἐν τῷ βάθει τῶν τοιούτων ὑδέρων. ὅτι δ' ἀπὸ τῆς κατὰ [illegible]
ὁμοιότητος ὕδρωπα καὶ τοῦτον ὁ Ἱπποκράτης ὠνόμασεν, εὔδηλον. οὐ μὴν ὑγρόν γε καθάπερ τὸν ἀσκίτην ἐφ' ὧν τὸ
συνειλεγμένον, οὐκ ἀὴρ ἐστὶ φυσώδης, ἀλλ' ὑγρὸν ὑδατῶδες. ἔοικε δὲ μείζονος μὲν τῆς ψύξεως ἔκγονος ὑπάρχειν
ὁ ὑδατώδης ὕδερος. ὃν ἀσκίτην ὀνομάζουσιν. ὅτι καθάπερ ἐν ἀσκῷ τινὶ τῷ περιτοναίῳ κατακέκλειται τὸ ὑγρὸν,
ἐλάττονος δ' ὁ τυμπανίας. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ μεταβάλλειν ἡ ὑγρότης εἰς ἀέρα φυσώδη δύναται χωρὶς θερμα-
σίας τινός.

Ὁκόσοισι κοιλίαι λειεντεριώδεες χειμῶνος φαρμακεύειν ἄνω κακόν.

Ὅταν ἐν τάχει τῶν ἐσθιομένων ἡ διαχώρησις γίγνηται τοιούτων οἷα κατεπόθη, λειεντερίαν ὀνομάζουσι τὸ
νόσημα. γίγνεται μὲν οὖν ἐνίοτε τῇ τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως ἀρρωστίᾳ. ταῖς δυσκρασίαις δ' ἕπεται πάσαις τῶν

κατὰ τὴν κοιλίαν ὀργάνων. τουτέστιν αὐτῆς τε τῆς γαστρὸς εἰς ἣν καταπίνομεν τὰ σιτία καὶ τῶν ἐκ ταύτης αὐτὰ διαδεχομένων τε καὶ παραπεμπόντων ἐντέρων. γίγνεται δ᾽ ἔστιν ὅτε λυεντερία καὶ κατά τινα ἐπιπολῆς ἕλκωσιν ὁμοίαν ταῖς ἄφθαις. αἱ μὲν οὖν δυσκρασίαι ποτὲ μὲν ὡς ἂν εἴποι τις, ἑκτικαὶ γίνονται. καλοῦσι δ᾽ οὕτως τὰς αὐτῆς τῆς ἕξεως τῶν σωμάτων βεβλαμμένης ἀποτελουμένας, ἔστιν ὅτε διὰ φλέγμα ψυχρὸν, οἷον ἐστὶ μάλιστα τὸ ὀξύ. τῶν δ᾽ ἐπιπολῆς ἑλκώσεων, αἴτιόν ἐστι χυμὸς ὁ δριμὺς, καὶ λεπτὸς, οὗτος μὲν οὖν εἰ καὶ τῆς ἄνω φαρμακείας δεῖται διὰ τὸ μᾶλλον ἐπιπολάζειν ἢ ὑπὸ χωρεῖν κάτω τοὺς τοιούτους χυμοὺς, ἀλλ᾽ οὐκ ἐν χειμῶνι γε δίδοται, καθότι καὶ πρόσθεν εἴρηται. ὁ δ᾽ ἕτερος ὁ φλεγματικὸς, ὅταν ἢ τοῖς ἐντέροις ἐμπεπλασμένος, οὐδέποτε δεῖται τῆς ἄνω φαρμακείας, ὅπερ ἐστὶν ἐμετηρίου φαρμάκου. μόνα γὰρ ἐμεῖσθαι πέφυκε τὰ κατὰ τὴν γαστέρα. τῶν δ᾽ ἐν τοῖς ἐντέροις περιεχομένων οὐδὲν οἷόν τε δι᾽ ἐμέτου κενῶσαι.

Πρὸς τοὺς ἐλεβόρους τοῖσι μὴ ῥαδίως ἄνω καθαιρομένοισι πρὸ τῆς πόσιος ὑγραίνειν τὰ σώματα πλείονι τροφῇ καὶ ἀναπαύσει.

Προαποπειρᾶσθαι χρὴ τῆς τοῦ μέλλοντος τὸν ἐλέβορον λήψεσθαι φύσεως, ὅπως ἔχει πρὸς τὰς ἄνω καθάρσεις, τουτέστι τὰς δι᾽ ἐμέτων. γιγνέσθω δ᾽ ἡ πεῖρα σοι διὰ τῶν ἐμετικῶν φαρμάκων ὅσα μέτρια. ἐὰν οὖν φαίνηται μὴ ῥαδίως καθαιρόμενος, οὐ χρὴ τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον εὐθὺ τὸν ἐλέβορον ἄγειν, ἄνευ τοῦ προπαρασκευάσασθαι. γένοιτο δ᾽ ἂν τοῦτο, καὶ διὰ τῶν συνεχῶν μὲν ἐμέτων ἐθισθέντος ἑτοίμως ἐμεῖν τοῦ ληψομένου τὸν ἐλέβορον. ἀλλ᾽ ὡς μικρὸν τοῦτο καὶ γνώριμον ἅπασιν ὁ Ἱπποκράτης παρέλιπε. γένοιτο δ᾽ ἂν ἄμεινον, καὶ διὰ τοῦ προϋγραίνειν τὰ σώματα. προϋγραίνεται δὲ, πλείονι τροφῇ, καὶ ἀναπαύσει. τὸ μὲν οὖν τῆς ἀναπαύσεως δῆλον. ὡς γὰρ τὰ γυμνάσια ξηραίνειν πέφυκε, οὕτως καὶ ἡ ἀνάπαυσις, ὅπερ ἐστὶν, ἡσυχία τε καὶ ἀγυμνασία, φυλάττειν τὰς ὑγρότητας. ἡ τροφὴ δ᾽ οὐχ ἁπλῶς ἡ πλείων ὑγραίνειν πέφυκεν, ἀλλ᾽ εἴ τις ἄνευ ποιότητος ἰσχυρᾶς ᾖ, τουτέστι μήτε στρυφνῆς. μήτε δριμείας. μήτ᾽ ἁλυκῆς. μήτε πικρᾶς. τάχα δ᾽ οὐδὲ τροφὴν ἁπλῶς φατέον εἶναι τὴν τοιαύτην, ἀλλ᾽ οἷον φαρμακώδη τροφὴν, ὡς τῇ γε ἁπλῶς τροφῇ μόνῃ τῶν ἁπάντων ὑπάρχειν κατὰ τὴν ἑαυτῆς φύσιν, οὐ κατά τι συμβεβηκὸς, ὑγραίνειν τὰ στερεὰ τοῦ ζώου μόρια, τῆς ἀναπαύσεως, οὐ καθ᾽ αὑτὴν, ἀλλὰ κατά τι συμβεβηκὸς τοῦτο ποιούσης. ὅτι γὰρ οὐ ξηραίνει τὴν ἐκ τῆς τροφῆς ὑγρότητα, διὰ τοῦτο ὑγραίνειν λέγεται. τὸ δ᾽ ὕδωρ οὔτε πινόμενον οὔτ᾽ ἔξω προσπίπτον ὑγραίνειν πέφυκεν αὐτὰ τὰ στερεὰ τοῦ ζώου μόρια, μαθεῖν ἔστι σοι τελεώτερον ὑπὲρ τῶν τοιούτων τῇ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ἐντυχόντι πραγματείᾳ τῇ ἡμετέρᾳ, καὶ τῷ περὶ μαρασμοῦ βιβλίῳ.

Ἐπὴν πίνῃς ἐλέβορον, πρὸς μὲν τὰς κινήσιας τῶν σωμάτων μᾶλλον ἄγειν. πρὸς δὲ τοὺς ὕπνους καὶ μὴ κινήσιας ἧσσον. δηλοῖ δὲ ἡ ναυτιλίη ὅτι κίνησις τὰ σώματα ταράσσει.

Ὁ αὐτὸς εἶπε τὴν αἰτίαν δι᾽ ἣν κινεῖσθαι κελεύει τὰ σώματα τῶν τὸν ἐλέβορον εἰληφότων. ἡσυχία μὲν γὰρ, ἐν τῇ τῆς αὐτῆς καταστάσεως φυλάττει. μεταβάλλει δὲ καὶ ἀλλοιοῖ τὸ σῶμα κίνησις. ὡς δηλοῖ καὶ ἡ ναυτιλία. κίνησις μὲν οὖσα, ταράσσουσα δὲ τὰ σώματα μέχρι τοῦ καὶ πρὸς ἔμετον ὁρμᾶν. ὁπότ᾽ οὖν ἡ τοιαύτη κίνησις ἱκανὴ καὶ μόνη παρασκευάσαι τὸ σῶμα πρὸς ἔμετον, εἰκὸς δή που συνελθοῦσαν αὐτὴν ἐμετικῷ φαρμάκῳ μικρῷ τινὶ γενέσθαι δραστικωτέραν. ἔνιοι δὲ ἀντὶ τοῦ ναυτιλίη, ναυτίη γράφουσιν. ὡς εἶναι τὸν λόγον τοιοῦτον. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ ναυτίη ταῖς σφοδραῖς τοῦ σώματος κινήσεσιν ἐπιγιγνομένη, ὅτι κίνησις αὐτὰ ταράσσει. πρόδηλον δὲ ὡς καὶ οὗτος ὁ λόγος ὁ αὐτός ἐστι τῇ δυνάμει τῷ προειρημένῳ.

Ἐπὴν βούλει μᾶλλον ἄγειν τὸν ἐλέβορον, κίνει τὸ σῶμα. ἐπὴν δὲ παῦσαι, ὕπνον ποίει, καὶ μὴ κίνει.

Ὁ μὲν πρότερος ἀφορισμὸς ὅπως χρὴ παρασκευάσαι τὸν ἐλέβορον εἰληφότα πρὸς τὴν κάθαρσιν, ἐδίδαξεν. ὁ δὲ νῦν ὅπως χρὴ παύειν τοὺς καθαιρομένους. οὐ λέγων δὲ τἀναντία τοῖς ποιοῦσι τὸν ἔμετον, παύειν τὴν κάθαρσιν. ὥσπερ οὖν αἱ κινήσεις ποιοῦσιν, αἱ ἡσυχίαι παύουσι. καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ὁ ὕπνος ἠρεμίαν ἐργαζόμενος τῶν ψυχικῶν ἐνεργειῶν, ὅσαι διὰ τῶν αἰσθήσεων γίνονται, καὶ πρὸς ἔτι διὰ τῶν μυῶν ἐν ταῖς καθ᾽ ὁρμὴν κινήσεσιν.

Ἐλέβορος ἐπικίνδυνος τοῖσι σάρκας ὑγιέας ἔχουσι. σπασμὸν γὰρ ἐμποιέει.

Ὅπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐπὶ πασῶν τῶν καθάρσεων εἶπε, τοῦτο νῦν ἐπὶ μόνης τῆς δι᾽ ἐλεβόρου. ὥστε καὶ συναφθῆναι δύνασθαι τοὺς ἀφορισμοὺς τρόπῳ τοιῷδε. οἱ εὖ τὰ σώματα ἔχοντες φαρμακεύεσθαι ἐργώδεες. οὕτω γοῦν καὶ ὁ ἐλέβορος ἐπικίνδυνος τοῖσι τὰς σάρκας ὑγιέας ἔχουσι. σπασμοὺς γὰρ ἐμποιέει. ἐξαίρετον γάρ τοι πρόσεστι τῷ ἐλεβόρῳ τὸ τοῦ σπασμοῦ, διὰ τὸ σφοδρὸν τῆς ἐνεργείας.

Ἀπυρέτῳ ἐόντι ἀποσιτίη, καὶ καρδιωγμὸς, καὶ σκοτόδινος, καὶ στόμα ἐκπικρούμενον, ἄνω φαρμακίης δεῖσθαι σημαίνει.

Ἡ μὲν ἀσιτία τὸ αὐτὸ δηλοῖ τῇ ἀνορεξίᾳ. ὁ δὲ καρδιωγμὸς, δῆξις ἐστὶ καρδίας, τουτέστι τοῦ στόματος τῆς γαστρός. ὠνόμαζον γὰρ οἱ παλαιοὶ καὶ τοῦτο καρδίαν. σκοτόδινος δ᾽ ἐστὶν, ἐπειδὰν ἅμα περιδινεῖσθαι δοκῇ τὰ βλεπόμενα, ἥ τε διὰ τῆς ὄψεως αἴσθησις ἐξαίφνης ἀπολεῖται, δοκούντων αὐτῶν σκότος περικεχύσθαι. γίγνεται δὲ τοῦτο, τοῦ στόματος τῆς κοιλίας ὑπὸ μοχθηρῶν χυμῶν δακνομένου. διὰ γὰρ τὸ μέγεθος τῶν νεύρων τῶν ἐξ ἐγκεφάλου καθηκόντων εἰς αὐτὸ βλάπτεται τὰ τῆς ψυχῆς ἔργα, κακοπραγοῦντος τοῦ μορίου. τὰ μὲν τοιαῦτα συμπτώματα κοινὰ πάντων ἐστὶ τῶν δάκνειν δυναμένων χυμῶν. τὸ δ᾽ ἐκπικροῦσθαι τὸ στόμα, μόνης τῆς ὠχρᾶς τε καὶ ξανθῆς ὀνομαζομένης χολῆς. διὸ καὶ καλῶς τοῖς εἰρημένοις συμπτώμασιν, ὁ Ἱπποκράτης εἶπεν. ἄνω φαρμακείην σημαίνειν ὅπερ ἐξαπλωθὲν, οὕτως ἑρμηνευθήσεται. τὰ εἰρημένα συμπτώματα σημαίνει, τῷ ἰατρῷ τὸν ἄνθρωπον τῆς ἄνω δεῖσθαι φαρμακείης. τουτέστι τῆς δι᾽ ἐμέτων.

Τ ὰ ὑπὲρ τῶν φρενῶν ὀδυνήματα ὁκόσα καθάρσιος δέονται, ἄνω φαρμακείας σημαίνει δεῖσθαι, ὁκόσα δὲ κάτω, κάτω.

Οὗτος ὁ ἀφορισμὸς ὥσπερ ὁ πρόσθεν ἐφ᾽ ἑνὸς ἀλγήματος ἐδίδαξε τοῦ κατὰ τὸ στόμα τῆς κοιλίας, τοῦτ᾽ ἐπὶ πάσας ἐκτείνει τὰς ὀδύνας. ὅσαι μὲν ἄνω τῶν φρενῶν συνίστανται καθάρσιος δεόμεναι, δηλονότι συμβουλεύει ἄνω φαρμακεύειν. ὅσαι δὲ κάτω τῶν φρενῶν εὔδηλον ὅτι καὶ ταύτας κάτω. προσέθηκε δὲ τῷ λόγῳ τὸ καθάρσιος δεόμεναι, χάριν τοῦ μὴ δόξαι τινὰ πάσας ἁπλῶς τὰς ὀδύνας τὸν Ἱπποκράτην διὰ καθάρσιος ἰᾶσθαι. νυνὶ γὰρ οὐ τοῦτ᾽ εἶπεν, ἀλλ᾽ ὅτι κατὰ τὰς ῥοπὰς τῶν λυπούντων χυμῶν χρὴ τὰς κενώσεις ποιεῖσθαι. καὶ μήτε τὰς ἄνω τῶν φρενῶν ὀδύνας διὰ τῶν ὑπηλάτων ἐκκενοῦν, μήτε τὰς κάτω διὰ τῶν ἐμετικῶν.

Ο κόσοι ἐν τῇσι φαρμακοποσίῃσιν, μὴ διψῶσι καθαιρόμενοι, οὐ παύονται πρὶν ἢ διψήσωσιν.

10 Τῶν καθαιρομένων τινὲς μὲν, εὐθέως διψῶσι. τινὲς δ᾽ ὕστερον. καὶ γίνεται τοῦτο διά τε τὴν αὐτῆς τῆς κοιλίας διάθεσιν, καὶ τὸ δοθὲν φάρμακον, καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ κενουμένου χυμοῦ. διὰ μὲν τὴν κοιλίαν, ὑπὸ θερμότητος ἢ ξηρότητος, ἢ ἀμφοῖν ἑτοίμως εἰς τὸ δίψην ἀγομένην. ἐάν τε φύσει τοῦθ᾽ ὑπάρχει τῷ πεπωκότι τὸ φάρμακον, ἐάν τε κατ᾽ ἐκεῖνον μόνον τὸν καιρόν. διὰ δὲ αὐτὸ τὸ φάρμακον δριμὺ καὶ θερμὸν καὶ δηκτικὸν, ὑπάρχον. διὰ δὲ τὸν κενούμενον χυμὸν, ὅταν πικρόχολος ᾖ. ἐνθὶ μὲν δὴ τοῖς τοιούτοις αἰτίοις, διψῶσιν. ἐνθὶ δὲ τοῖς ἐναντίοις, ἄδιψοι μέχρι πλείστου διατελοῦσιν. ὅταν ἤτοι ψυχροτέραν καὶ ὑγροτέραν ἔχει ὁ καθαιρόμενος τὴν κοιλίαν ἤτοι γε ἐξ ἀρχῆς, ἢ κατὰ τὸν τῆς φαρμακοποσίας χρόνον. ἢ ὅταν αὐτὸ τὸ φάρμακον ἄδηκτον ᾖ. καὶ τρίτον ὅταν ἤτοι φλεγματικὸς ὁ κενούμενος ὑπάρχει χυμὸς, ἢ ὑδατώδης. ἀλλά τι κἀπὶ τούτων ὅταν δαψιλῶς κενωθῶσιν ἕπεται δίψος. ἱκανὴ μὲν γὰρ ἡ ἐνθὶ τῇ κενώσει ξηρότης ἐργάσασθαι τοῦτο. πρὸς ἔτι δὲ καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ καθαίροντος
20 φαρμάκου δύναμις ἔχοντος τινὰ, κἂν εἰ μὴ φανερὰν, μηδ᾽ αἰσθητὴν, ἀλλὰ λεληθυῖαν δριμύτητα καὶ θερμασίαν.

Α πυρέτοισιν ἐοῦσιν ἢν γένηται στρόφος καὶ γονάτων βάρος καὶ ὀσφύος ἄλγημα, κάτω φαρμακίης δεῖσθαι σημαίνει.

Ὥσπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐδίδαξε τὰ σημεῖα τῶν δεομένων τῆς ἄνω φαρμακείας, οὕτω νῦν διδάσκει δι᾽ ὧν ἄν τις γνοίη τοὺς δεομένους τῆς κάτω. κοινὸς δ᾽ ἀμφοῖν ἐστὶν ὁ λογισμὸς, ἐνθὶ διαφέρουσι συμπτώμασι. κατὰ γὰρ τὰς ῥοπὰς τῶν λυπούντων, καὶ τὰς κενώσεις χρὴ ποιεῖσθαι.

Υ ποχωρήματα μέλανα ὁκοῖον αἷμα μέλαν ἀπὸ ταυτομάτου ἰόντα καὶ ξὺν πυρετῷ καὶ ἄνευ πυρετοῦ, κάκιστα, καὶ ὁκόσῳ ἂν χρώματα πλείω πονηρότερα ᾖ, μᾶλλον κακόν, ξὺν φαρμάκῳ δὲ ἄμεινον, καὶ ὁκόσῳ ἂν χρώματα πλείω ᾖ, οὐ πονηρόν.

Περὶ τῶν διαχωρημάτων αὐτῶν νῦν ὁ λόγος ἐστὶν, ἅπερ ὀνομάζεται μὲν ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἰατρῶν μέλανα, μέ-
30 λαινα δ᾽ ἀκριβῶς, οὐκ ἔστι χολὴ, τὸ γὰρ δριμὺ καὶ διαβρωτικὸν, καὶ ὀξῶδες, οὐκ ἔχει. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον, οὐδὲ ζυμοῖ τὴν γῆν ἐκχεόμενα κατ᾽ αὐτῆς, ἀλλ᾽ ἔστιν ὥσπερ ἄν εἴ τις εἰκάζων εἴποι σαφῶς, οἷον ἰλύς τις αἵματος οἷα καὶ τοῖς παχέσιν οἴνοις καθισταμένοις ὑφίστασθαι πέφυκεν, ἣν ὀνομάζουσι τρύγα. χρονιζούσης δ᾽ αὐτῆς ἐν τῷ σώματι, καὶ μήτε ἐκκρινομένης κατά τινα τῶν αἰσθητῶν ἐκροῶν, μήτε κατὰ τὸ ἄδηλον, ἀλλὰ μεταβαλλομένης τε καὶ σηπομένης ἀκριβῶς μέλαινα γενᾶται χολὴ, πρὶν δὲ γεννηθῆναι ταύτην, ὁ σπλὴν ἕλκει τὴν οἷον τρύγα τοῦ αἵματος ἐκκαθαίρων τὸ ἧπαρ, ὡς ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασι δέδεικται. καὶ τοίνυν καὶ καταχρῆται τούτῳ τῷ μελαγχολικῷ χυμῷ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ τροφὴν ὁ σπλὴν, ὅσον δ᾽ αὖ πάλιν αὐτὸς ἐργάσεται περίττωμα, τοῦτο ὠθεῖ πάλιν εἰς τὴν γαστέρα μετὰ τῶν ἄλλων περιττωμάτων ἐκκριθησόμενον. ἐὰν οὖν ποτε μήθ᾽ ὁ σπλὴν ἐκκαθαίρῃ καλῶς, αὐτό τε τὸ αἷμα τὸ κατὰ τὸ ἧπαρ ἔχει πολλὴν ἰλὺν τοιαύτην, ἀῤῥωστήσει τε τὸ σπλάγχνον ὡς μὴ κατέχειν ἐν ἑαυτῷ τὰ περιττὰ δυνάμενον, τηνικαῦτα ὑποχωρεῖ τὰ καλούμενα μέλανα, περὶ ὧν ὁ λόγος ἐστὶν αὐτῷ νῦν. προσέθηκε
40 δ᾽ ἐν τῷ λόγῳ τὸ, οἷον αἷμα, τοιοῦτον δηλῶν, ὁποῖόν τι γίνεται τὸ αἷμα τὸ μελανθὲν ἐν τῇ διὰ τῶν ἐντέρων φορᾷ, τοιαῦτ᾽ ἐστὶ τὰ μέλανα. τελέως γὰρ ἠλίθιόν ἐστιν ὑπολαμβάνειν αἵματι τῷ κατὰ φύσιν ἔχοντι ταῦτα ἐοικέναι τὰ μέλανα. γενήσεται γὰρ ἐρυθρά τε καὶ μέλανα ταῦτα καίτοι γε ἀδύνατον ἅμα ταυτὸν ἐρυθρόν τε καὶ μέλαν ὑπάρχειν. πάμπολλα τοιαῦτα διαχωρήματα κατὰ τὴν λοιμώδη νόσον εἴδομεν ταύτην τὴν μακρὰν, οὐ μᾶλλόν τι τοῖς ὀλεθρίοις ἔχουσιν ἢ τοῖς σωθησομένοις ἐπιφανέντα. οὐ μὴν ἀρχομένων τε καὶ αὐξανομένων τῶν νοσημάτων ἑωρᾶτο. συντήξεις γὰρ ἦσαν αἵ τότε κενούμεναι ξανθαί τε καὶ πυῤῥαὶ τὸ χρῶμα. τὰ δ᾽ ὕστερον ἐπιφαινόμενα μέλανα, καθάπερ αἵματος τρὺξ, ἤτοι γε ὑπεροπτηθέντος αὐτοῦ τὴν γένεσιν ἔχων, ἢ σηπεδόνα τινὰ λαβόντος ἀλλόκοτον, αἴσχιστον ταῖς ἐν τῇ γαστρὶ γινομέναις ἀπεψίαις ὅταν εἰς μοχθηροὺς χυμοὺς ἡ διαφθορὰ τελευτήσει. διὸ καὶ κατ᾽ ἀρχὰς μὲν, οὐδέποτε ἐπ᾽ ἀγαθῷ φαίνεται τοιαῦτα. μεγάλην κάκωσιν ἐνδεικνύμενα τοῦ σπλάγχνου. ταῖς δ᾽ ἀκμαῖς ἕπεται πολλάκις ἐκκαθαιρούσης τὰ περιττὰ τῆς φύσεως, οὐ μὴν προσέθηκέ γε αὐτὸ κατὰ τὸν
50 ἀφορισμὸν ὁ Ἱπποκράτης. καίτοι γε ἀλλόθεν μὲν εἰπὼν, καθόλου τὰ κρίσιμα μὴ αὐτίκα ἐπιφαίνεσθαι. κατὰ δὲ τὸν ἐφεξῆς ἀφορισμὸν ἐπὶ μόνους ἐν τῷ φαίνεσθαι νοσημάτων ὁκόσων ἀρχομένων ἢν χολὴ μέλαινα ἢ ἄνω, ἢ κάτω ὑπέλθῃ θανάσιμον. μή τι τοίνυν ἔδοξεν αὐτάρκως δεδηλωκέναι τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἰόντα φάμενος, ἐνδείκνυται γὰρ τοῦτο τοὔνομα χρόνου μῆκος, ὡς ἤτοι δι᾽ ὅλου τοῦ νοσήματος, ἢ κατὰ πολὺ χρόνον αὐτοῦ ἰόντων τοιούτων ὑποχωρημάτων. εἰ γὰρ ἕνα τινὰ καιρὸν ἐβούλετο δηλῶσαι, πάντως ἂν ἢ ἐπιφανέντα ἢ ἐλθόντα εἶπεν, οὐκ ἀπὸ ταυτομάτου ἰόντα. τὸ τί γὰρ τὸ, ἰόντα, τῷ ἐρχόμενα ταυτὸν, οὐ τῷ ἐλθόντα δηλοῖ. φαρμάκου μέντοι ληφθέντος ὑφ᾽ οὗ κενοῦται μέλανα διαχωρῆσαι τὰ τοιαῦτα, θαυμαστὸν οὐδὲν, οὕτω δὴ καὶ τὰ πλείω τῶν διαχωρημάτων χρώματα τὰ παρὰ φύσιν, αὐτόματα μὲν ἐκκενούμενα, σημεῖα πολλῶν ἐστὶ διαθέσεων ἐν τῷ σώματι ἐνδεικτικά. τὰ ὑπὸ φαρμάκου δ᾽ ἀγόμενα πεφυκότος ἐκκενοῦν ἤδη πλεῖστα χυμῶν, οὐδὲν ἄτοπον σημαίνει.

Νοσημάτων

Νοσημάτων ὁκόσων ἀρχομένων ἢν χολὴ μέλαινα, ἢ ἄνω, ἢ κάτω ὑπέλθῃ, θανάσιμον.

Διώρισταί μοι καὶ κατὰ τὸν προγεγραμμένον ἀφορισμὸν ὁ μελαγχολικὸς χυμὸς αὐτῆς τῆς μελαίνης χολῆς, ὥσπερ ἦν καὶ ὁ λόγος αὐτῷ. καὶ τὴν γ' αἰτίαν τοῦ κατ' ἀρχὰς μὲν ὀλεθρίους εἶναι τοὺς τοιούτους χυμούς, ἐξ ὑστέρου δὲ κρισίμους ἐπιφαίνεσθαι, καὶ κατ' ἐκεῖνον μὲν αὐτάρκως διῆλθον. ἀναλήψομαι δὲ καὶ νῦν, ἐπειδὴ καὶ περὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων τῇ τέχνῃ διορίζεσθαι πολλάκις, ἄμεινόν ἐστιν. ὅταν ἄρχηταί τι νόσημα τῶν ἐκκρινομένων οὐδὲν ἐκκρίνεται τηνικαῦτα τῷ λόγῳ τῆς φύσεως. ἀλλ' ἔστιν ἅπαντα συμπτώματα τῶν ἐν τῷ σώματι παρὰ φύσιν διαθέσεων. ἐν ᾧ γὰρ χρόνῳ βαρύνεται μὲν ὑπὸ τῶν νοσωδῶν αἰτίων ἡ φύσις, ἀπεψία δ' ἐστὶ τῶν χυμῶν, ἐν τούτῳ κενοῦσθαί τι χρηστῶς ἀδύνατον. εἴ γε προηγεῖσθαι μὲν χρὴ πέψιν, ἀκολουθῆσαι δὲ διάκρισιν, εἶθ' ἑξῆς κένωσιν, ἵν' ἀγαθὴ γένηται κρίσις. ἐδίδαξε γοῦν ἡμᾶς ταῦτα αὐτὸς κατὰ τὸ πρῶτον τῶν ἐπιδημιῶν εἰπών. »πεπασμοὶ ταχυτῆτα κρίσεως ἀσφάλειαν ὑγιεινὴν σημαίνουσιν. ὠμὰ δὲ καὶ ἄπεπτα καὶ ἐς κακὰς ἀποστάσιας τρεπόμενα, ἀκρισίας ἢ πόνους ἢ χρόνους ἢ θανάτους ἢ τῶν αὐτῶν ὑποστροφάς.« ὅταν οὖν ἐπὶ πέψει νοσήματος ἔκκρισις γένηται μοχθηροῦ τινὸς χυμοῦ, καθαίρεται τηνικαῦτα τὸ σῶμα πρὸς τῆς φύσεως. καὶ διὰ τοῦτο καὶ μέλαινα χολή, καὶ πᾶς ἄλλος τοιοῦτος χυμὸς ἐπειδὴ πέψεως φανῆ σημεῖα προήκοντος τοῦ νοσήματος, ἀγαθὴν σημαίνει τὴν κένωσιν. εἰ δ' ἄλλως ἐκκρίνοιτο χωρὶς τῶν τῆς πέψεως σημείων, ὀλέθριόν ἐστι τὸ σύμπτωμα. ὥστ' ἐπειδὴ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ νοσήματος ἀπεψίας ἐστὶν ἀεὶ σημεῖα, μοχθηρὰ διὰ παντὸς ἔσται τῶν τοιούτων χυμῶν ἡ κένωσις.

Ὁκόσοισιν ἐκ νοσημάτων ὀξέων, ἢ ἐκ πολυχρονίων, ἢ ἐκ τρωμάτων, ἢ ἄλλως λελεπτυσμένοισι χολὴ μέλαινα, ἢ ὁκοῖον αἷμα μέλαν ὑπέλθῃ, τῇ ὑστεραίῃ ἀποθνήσκουσι.

Ὁ κατὰ τόνδε τὸν ἀφορισμὸν λόγος ἐστὶ δυνάμει τοιοῦτος. ἐάν τε χολὴ μέλαινα περὶ ἧς ὁ προγεγραμμένος ἀφορισμὸς ἐδίδαξεν, ἐάν τε τὰ μέλανα τὰ τῷ αἵματι ἐοικότα, περὶ ὧν ὁ προκείμενος, λελεπτυσμένοις ἐσχάτως ἐπιφανῇ, κατὰ τὴν ὑστεραίαν ἀποθνήσκουσιν. ἀσθενὴς γὰρ ἤδη τῶν τοιούτων ἡ φύσις, ὡς μήτε πέψαι δύνασθαι, μήτε διακρῖναι, μήτε ἐκκρῖναι τὰ οὕτω μοχθηρά. διὰ μέγεθος οὖν τοῦ νοσήματος ἀποχεῖται μὴ στεγόμενα, καὶ ταύτῃ χαλεπὸν τὸν θάνατον οὐκ ἐν ὑστέρῳ φέρει, καθάπερ ἐν ἄλλοις νοσήμασι διὰ τὴν ἀρρωστίαν τῆς δυνάμεως. ἐδήλωσε μέντοι κατὰ τοῦτον τὸν ἀφορισμὸν ἐναργῶς, ὅ, τι καὶ κατὰ τὸν ἔμπροσθεν ἀφορισμόν, ἡνίκα ἔλεγεν. ὑποχωρήματα μέλανα ὁκοῖον αἷμα, προσυπακοῦσαι χρὴ τὸ μέλαν. ἵν' ᾖ τὸ πλῆρες τοιοῦτον ὑποχωρήματα. οἷον αἷμα μέλαν. ἐδήλωσε δὲ καὶ ὅτι καλῶς ἡμεῖς διωρισάμεθα ἀπὸ τῶν μελάνων τὴν μέλαιναν χολήν, τὰ μὲν γὰρ αἵματι μεμελασμένῳ παραπλήσια φέρεται. διαφέροντα τῷ κεχύσθαι τε καὶ μὴ πεπηγέναι καθάπερ ἐκεῖνος. μέλαινα δὲ χολή, καὶ τῷ κεχύσθαι χωρὶς τοῦ πεπῆχθαι, καὶ τῷ στίλβον ἔχειν τὸ μέλαν. ἔτι δὲ δακνώδης εἶναι καθάπερ ὄξος ἀναζέρειν τε καὶ ζυμοῦν τὴν γῆν, ὧν οὐδὲν ὑπάρχει τοῖς μέλασιν.

Δυσεντερίη ἢν ἀπὸ χολῆς μελαίνης ἄρξηται, θανάσιμον.

Ὑπὸ τῆς ὠχρᾶς μὲν ὑπ' ἐνίων, ὑπ' ἄλλων δέ, ξανθῆς ὀνομαζομένης χολῆς, ἄρχεται τοὐπίπαν ἡ δυσεντερία, ξυομένων μὲν τὰ πρῶτα τῇ τοῦ χυμοῦ δριμύτητι τῶν ἐντέρων. ἀναβιβρωσκομένων δ' ὕστερον, ὡς ἑλκοῦσθαι καὶ γίνεσθαι δυσεντερίαν. ταύτην μὲν οὖν τὴν δυσεντερίαν ἰώμεθα πολλάκις. ἥτις δ' ἂν ὑπὸ τῆς μελαίνης γένηται χολῆς ἀνίατός ἐστιν πάντῃ, οὐδὲν διαφέρουσα καρκίνου, τοῦ μεθ' ἑλκώσεως. ὅπου τοίνυν ἐπιπολῆς συνιστάμενος ὁ τοιοῦτος καρκῖνος, ἤτοι δυσίατος, ἢ παντάπασιν ἀνίατός ἐστι, καίτοι διαπαντὸς ἐπικείμενον ἑαυτῷ φάρμακον ἔχειν δυνάμενος, εἰκὸς δή που τὸν τοῖς ἐντέροις γινόμενον, οὐ μόνον τῷ μηδὲν ἔχειν δύνασθαι διαπαντὸς ὁμιλοῦν φάρμακον ἑαυτῷ, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπὸ τῆς τροφῆς περιττῶν ἀεὶ ψαυόντων αὐτοῦ, παντάπασιν ἀνίατον μένειν.

Αἷμα ἄνωθεν μὲν ὁκοῖον ἂν ᾖ κακόν, κάτω δὲ ἀγαθόν, τὰ μέλανα ὑποχωρέοντα.

Ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀφορισμοῖς ὁ λόγος αὐτῷ γέγονε περὶ τῶν διὰ τοῦ στόματος, ἢ τῆς ἕδρας ἐκκρινομένων. ὥς τε καὶ κατὰ τόνδε τὸν προκείμενον, ἀκούσωμεν αὐτοῦ λέγοντος, ἄνω τὴν διὰ τοῦ στόματος ἔκκρισιν μόνην, ἀλλ' οὐ περιλαμβάνεσθαι τὴν διὰ τῶν ῥινῶν. ταύτην οὖν φησὶ διὰ παντὸς εἶναι κακὴν ὁποῖον ἂν ᾖ τὸ αἷμα τὸ ἐκκρινόμενον. τουτέστιν ἄν τε ἀφρῶδες, ἄν τε ἐρυθρόν, ἄν τε ξανθόν, ἄν τε μέλαν, ἄν τε ὑδατῶδες, ἄν τε παχύ. κάτω γὰρ ὑπέρχεσθαι βέλτιον εἶναι φησὶν αὐτό, οὐκοῦν οὐδ' ἐνταῦθα τρόπον αἱμορραγικόν, ἀλλὰ κατὰ βραχὺ συρρέον. ὥς τε ἐν τῷ βραδεῖ τῆς διεξόδου μελανθῆναι, αὐτὸ μὲν οὖν τὸ συρρεῖν ὅλως εἴς τι τῶν ἐντέρων αἷμα, φαῦλον εἶναι χρὴ νομίζειν. ἄμεινον δ' ὀλίγον ἤπερ ὅταν αἱμορραγικῶς ἐκκρίνηται πάμπολλα. διὸ καὶ τὸ ἀγαθὸν ὡς οὐ κυρίως εἰρημένον ἀκούειν προσῆκον, ἀλλ' ἐν ἴσῳ τὸ ἄμεινον, ὡς εἰ καὶ οὕτως εἴρητο. κάτω δὲ ἀμείνοι τὰ μέλανα χωρέοντα. τῷ γὰρ ὄντι τοῦτ' ἂν ἕλοιτό τις πρὸς τοῦ διὰ στόματος ὁπωσοῦν ἀναφέρεσθαι τὸ αἷμα. τουτὶ μὲν οὖν ἄν τις εἴποι διαλυόμενος τὴν μάχην τῶν λέξεων τοῦ παλαιοῦ. νυνὶ μὲν εἰπόντος, ἀγαθὸν εἶναι κάτω ὑποχωρεῖν τὰ μέλανα. μικρὸν δ' ἔμπροσθεν, κάκιστον ὑπάρχειν. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ οὕτως ἀκοῦσαι τὰ μέλανα, καθάπερ αὐτὸς ἤδη τῶν αἱμορροΐδων ἐν ἐπιδημίαις ἔλεγεν, ὡς ἰωμένων τὰ μελαγχολικὰ πάθη. τῷ γοῦν ὄντι μελαγχολίας ἤδη γεγενημένης, ἴαμα μέγιστον ἐστὶν αἱμορροΐς, μελλούσης ἔσεσθαί γε κώλυμα. τοιγαροῦν οὕτως ἀκουόντων ἡμῶν, ὁ λόγος ἔσται τοιοῦτος. αἷμα ἄνω μὲν ὁποῖον ἂν ᾖ, κακόν. κάτω δὲ δι' αἱμορροΐδων, ἀγαθόν, ὅταν ἐκκενοῖ τὰ μέλανα. τουτέστιν ὅταν ἡ φύσις τοῦ ἀνθρώπου, πολὺν τὸν τοιοῦτον ἀθροίζει χυμόν. ἄλλως δὲ οὐκ ἤδη τρεπτέον ἐθίζεσθαι τῇ τὴν δι' αἱμορροΐδος κενώσει, σφαλερὰν ἐχούσῃ τὴν ἀμετρίαν ἑκατέραν. ἔν τε τῷ πέρα τοῦ προσήκοντος ἐκκρίνεσθαι, καὶ τῷ παντάπασιν ἴσχεσθαι.

Ἢν ἀπὸ δυσεντερίης ἐχομένῳ σάρκες ὑποχωρήσωσι, θανάσιμον.

Ἐν ταῖς δυσεντερίαις ἔτι μὲν συνισταμέναις ἐκκρίνεταί τινα πιμελώδη σώματα. τούτοις δ' ἐφεξῆς ὅταν μὴ παύσηται, παυσαμένων ξύσματά τινα τῶν ἐντέρων αὐτῶν ἀποῤῥιπτομένης τῆς ἔνδοθεν ἐπιφανείας αὐτῶν ὑμενώδους οὔσης καὶ παχείας, ἀνάλογον τῇ κατὰ τὸ δέρμα τοῦ κρεὸς ἐπιδερμίδι. μετὰ δὲ ταῦτα, καὶ αὐτῆς τι τῆς οὐσίας τῶν ἐντέρων ἀποξύεται, καθ' ὃν ἤδη χρόνον, οὐκέτι γίνεσθαι τὴν δυσεντερίαν, ἀλλ' ἤδη γεγονέναι καὶ κατεσκευάσθαι φαμέν. ὅταν οὖν οὕτως μεγάλα μόρια τῶν ἐντέρων ἐκκρίνηται κατὰ τὴν δυσεντερίαν, ὡς δύνασθαι σάρκας ὀνομάζεσθαι αὐτὰ, θανάσιμον εἶναί φησι τὸ νόσημα, μήτε σαρκωθῆναι τῆς τηλικαύτης ἑλκώσεως, μήτε ἐπουλωθῆναι δυναμένης.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν αἱμοῤῥαγέει πλῆθος ὁκοθενοῦν, ἐν τῇσιν ἀναλήψεσι τουτέοισιν αἱ κοιλίαι καθυγραίνονται.

Τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἀῤῥώστου γιγνομένης διὰ τὴν αἱμοῤῥαγίαν οὔτε πέττεσθαι καλῶς τὰ σιτία, οὔθ' αἱματοῦσθαι. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον, οὐδ' ἀναδίδοσθαι δύναται. καὶ διὰ ταῦτα πάντα τὰς κοιλίας ὑγροτέρας γίνεσθαι τοῖς τοιούτοις, εἰκός ἐστι, μέχρι περ ἂν ἐν χρόνῳ πλείονι τὴν ἑαυτῆς ἰσχὺν ἡ φύσις ἀνακτήσηται.

Ὁκόσοισι χολώδεα τὰ διαχωρήματα, κωφώσιος γινομένης παύεται. καὶ ὁκόσοισι κώφωσις, χολωδέων γινομένων παύεται.

Οὐ περὶ τῆς ἐν ἕξει δυσλύτου κωφώσεως ὁ λόγος αὐτῷ νῦν ἐστιν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐξαίφνης ἐν πυρετοῖς, ἢ ἄλλως γινομένης, ἀναδραμούσης ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῆς χολῆς. αὕτη γὰρ ὅταν μὲν καταλάβῃ τοὺς ἀκουστικοὺς πόρους, τὴν κώφωσιν ἐργάζεται. ὅταν δ' ἐντεῦθεν ἀπωσαμένης αὐτὴν τῆς φύσεως, ἐπὶ τὴν διαχώρησιν ἀφίκηται, λύει τὴν κώφωσιν.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἑκταίοισιν ἐοῦσι ῥίγεα γίνεται, δύσκριτα.

Ὅσα τοῖς πυρετοῖς καὶ μάλιστα τοῖς καυσώδεσιν ἐπιγίνεται ῥίγη, κρίνειν εἴωθεν ἀγαθὴν μὲν καὶ τελείαν κρίσιν, ὅταν ἐν ἡμέρᾳ κρισίμῳ γένηται, καὶ μετὰ τῶν τῆς πέψεως σημείων. οὐκ ἀγαθὴν δὲ, οὐδὲ τελείαν ὅταν ἤτοι τὰ τῆς ἡμέρας, ἢ τὰ τῆς πέψεως σημεῖα ἐλλιπῶς ἔχει. ὅτι μὲν οὖν πεπέφθαι χρὴ τὰ μέλλοντα κρίνεσθαι καλῶς, ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἐδίδαξε διὰ τῆς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρημένης ῥήσεως, ἧς ἡ ἀρχή. πεπασμοὶ ταχύτητα κρίσεως ἀσφάλειαν ὑγιεινὴν σημαίνουσιν. ὅτι δ' οὐδὲν ἁπάσαις ταῖς ἡμέραις, ἔν τε τῷ προγνωστικῷ δεδήλωκεν καὶ κατὰ τουτὶ τὸ βιβλίον τῶν ἀφορισμῶν, ἔτι τε κατὰ τὸ πρῶτον τῶν ἐπιδημιῶν, ἠθροίσθη δ' ὑφ' ἡμῶν ἅπαντα ταῦτα μετὰ τῆς προσηκούσης ἐξηγήσεως. ὅσα μὲν εἴρηται περὶ τῶν κρισίμων ἡμερῶν, κατὰ τὴν περὶ κρισίμων ἡμερῶν πραγματείαν. ὅσα δὲ περὶ τῶν τῆς πέψεως σημείων, ἐν τῇ περὶ τῶν κρίσεων. εἴρηται δ' ἐν αὐταῖς, καὶ περὶ τῆς κατὰ τὴν ἕκτην ἡμέραν κρίσεως, ἧς καὶ νῦν μνημονεύων, ἔφη τὰ κατ' αὐτὴν ῥίγη δύσκριτα γίνεσθαι. τουτέστιν ἤτοι κακὴν ἐπιφέροντα κρίσιν, ὥσπερ καὶ κακόκριτα ἐλέλεκτο, ἢ οὐ βεβαίαν. ἀλλ' ὥστε ῥᾳδίως ὑποτροπιάζειν ἢ εἰς μακρὸν ἐμπίπτοντα χρόνον ὥσπερ καὶ δύσλυτα ἐλέλεκτο. καὶ μετὰ συμπτωμάτων δ' ἐστὶν ὅτε χαλεπῶν, εἰ ἐκταία γίνεται ἡ κρίσις. ὑπὲρ ὧν ἁπάντων γεγράφηταί μοι τελέως ἐν ταῖς πραγματείαις προειρημέναις ταῦτα μὲν γὰρ οὕτως γίνεσθαι καὶ πρὸ τῆς ἐμπειρίας μεμαρτύρηται. τὰς δ' αἰτίας αὐτῶν, μακρὸν ἂν εἴη νῦν διεξέρχεσθαι. περὶ μὲν γὰρ τῶν κρινουσῶν ἡμερῶν, ἐν τῷ τρίτῳ τῶν περὶ κρίσεων εἴρηται. περὶ δὲ τοῦ ῥίγους ἰδίᾳ καθ' αὑτό.

Ὁκόσοισι παροξυσμοὶ γίνονται, ἣν ἂν ὥρην ἀφῇ ὁ πυρετὸς, ἐς τὴν αὔριον τὴν αὐτὴν ὥρην ἢν λάβῃ, δύσκριτα.

Ὑποθώμεθα τινὰ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν ἀρξάμενον ὥραν τρίτην. πεπαῦσθαι δὲ καθ' ἥντινα οὖν ὥραν ἑτέραν. εἶθ' ὑπάρξασθαι πάλιν ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν τὴν τρίτην. εἶτα παυσάμενον αὖθις, ὅτε δή ποτε, τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν πάλιν ἄρξασθαι κατὰ τὴν τρίτην ὥραν. εἶτ' αὖθις ὡς ἔτυχε παυσάμενον, ἄρξασθαι τῇ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν κατὰ τὴν τρίτην ὥραν. καὶ οὕτως ἀεὶ κατὰ τὸ ἑξῆς φυλάττεσθαι μὲν αὐτῷ τὴν τρίτην ὥραν ἐν ᾗ τὴν ἀρχὴν ὁ παροξυσμὸς λαμβάνει. μὴ φυλάττεσθαι δὲ, τὰς ἄλλας ἐν αἷς παύεται. τοὺς οὖν οὕτω νοσοῦντας μακροτέραν ἀνάγκη νοσῆσαι. χρόνων τῶν ἄτακτον ἐχόντων τὴν ὥραν τῆς ἀρχῆς τοῦ παροξυσμοῦ. τοῦτο μὲν οὖν ἡμεῖς ὑπὸ τῆς πείρας μαρτυρούμενον εἰρῆσθαι φαμέν. εἰσὶ δ' οἳ τοιοῦτό τι φασὶν εἶναι τὸ λεγόμενον. εἰ τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν παροξυνθεὶς ὁ κάμνων ὥρᾳ φέρε εἰπεῖν τρίτῃ, παυσάμενός τε δωδεκάτην ὥραν, εἰ τύχοι, πάλιν ἄρχοιτο τῇ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν κατὰ τὴν δωδεκάτην ὥραν, δύσκριτον ἔσεσθαι φασὶν αὐτῷ τὸ νόσημα. μήτε λογισμόν τινα προστιθέντες, ἀλλὰ μὴ δ' ἀπὸ τῆς πείρας μαρτυρούμενον ὑποδεῖξαι δυνάμενοι τὸν ἑαυτῶν λόγον. οὐ μὴν οὐδὲ τὸ δύσκριτον οἷόν τ' ἐστὶν, ἐπινοῆσαι κατ' ἄλλο τι σημαινόμενον εἰρῆσθαι, παρὰ τὸ δύσλυτον, ὡς εἶναι τὸ λεγόμενον τοιοῦτον. ἐάν τε καθ' ἑκάστην ἡμέραν. ἐάν τε διὰ τρίτης. ἐάν τε διὰ τετάρτης ὁ κάμνων παροξύνηται κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν, δύσλυτον ἔσται τοῦτο τὸ νόσημα. κἂν πολλαῖς. κἂν ὀλίγαις ὁ παροξυσμὸς ὥραις γένηται. τοῦτο μὲν οὖν ὡς ἔφην ὑπὸ τῆς ἐμπειρίας μαρτυρεῖται. τὴν δ' αἰτίαν αὐτοῦ νομιστέον εἶναι τοιαύτην. ὅταν μὲν ἀστήρικτον ᾖ τὸ τῶν παροξυσμῶν αἴτιον, οὐ φυλάττει τὴν αὐτὴν περίοδόν τε καὶ προθεσμίαν. ὅταν δ' ἐστηριγμένον, φυλάττει. καὶ διὰ τοῦτο δύσλυτόν ἐστι τὸ ἐστηριγμένον. εὔλυτον δὲ τὸ μὴ τοιοῦτον. μοχλείας γὰρ ὡς ἂν εἴποι τις ἰσχυρᾶς δεῖ τοῖς ἐστηριγμένοις, ἥτις ἐν χρόνῳ πλείονι καὶ διὰ βοηθημάτων ἰσχυροτέρων τε καὶ πλειόνων γίνεται.

Τοῖσι κοπώδεσιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἐς ἄρθρα καὶ παρὰ τὰς γνάθους μάλιστα αἱ ἀποστάσιες γίνονται.

Ἐῤῥέθη ἤδη καὶ πρόσθεν ὡς τῶν κόπων ἔνιοι μὲν ἐπὶ κινήσεσι γίγνονται πολλαῖς οἵπερ ἁπλῶς τε καὶ κυρίως ὀνομάζονται κόποι. τινὲς δὲ, οὔτε πολλὰς, οὔτε σφοδρὰς κινήσεις κινηθέντες, εἰώθασι γίνεσθαι

κοπώδεις

κοπώδεις. τοὺς τοιούτους οὖν κόπους, οὐχ ἁπλῶς κόπους, ἀλλὰ μετὰ προσθήκης ὀνομάζουσι κόπους αὐτομάτους· ἀμφοτέρων δ' αὐτῶν κοινῶς ὁ πεπονθὼς ὑπάρχει τόπος. ἔστι δ' οὗτος, ἅπαν τὸ μυῶδες ἐν τῷ σώματι γένος. ὅσοι δ' ἐπὶ κινήσεσι πλείοσι γίγνονται κόποι, πρόσεστιν αὐτοῖς ἴδιον ἐξαίρετον ἡ ἐν τοῖς ἄρθροις θερμότης. ὥστ' ἐπὶ τούτων μὲν, οὐδὲν θαυμαστὸν εἰς τὰ ἄρθρα γίγνεσθαι τὰς ἀποστάσεις, ὡς καὶ πεπονηκότα τοῖς μυσὶν, ὁμοίως καὶ τεθερμασμένα περαιτέρω τοῦ προσήκοντος. τοῖς δ' αὐτομάτοις κόποις, ἐν μόνῳ λόγῳ τὰ ῥεύματα κατασκήπτειν εἰς ἄρθρα συμβέβηκεν, ὡς καὶ τοῖς ἄλλοις σχεδὸν ἅπασι νοσήμασιν, ὅσα δι' ἀποστάσεως κρίνεται, τῆς εὐρυχωρίας αὐτῶν ἐπιτηδείως ἐχούσης, ὑποδέξασθαι τὰ περιττά. σπανιώτερα μὲν οὖν ἐπ' ἐκείνων εἰσὶν αἱ ἀποστάσεις, ἐπὶ δὲ τῶν κοπωδῶν πλείους, καὶ μάλιστα ὅταν αὐτόματος ὁ κόπος ᾖ, καὶ τούτων αὐτῶν μάλιστα ὅσοι διὰ πλῆθος. ἔσται τοιγαροῦν καὶ κατὰ τὸν ἀφορισμὸν τοῦ λόγου τὸ κεφάλαιον τοιοῦτον. τοῖς κοπώδεσιν ὁπωσοῦν ἐν πυρετοῖς γινομένοις, ἐς ἄρθρα καὶ μάλιστα περὶ τὰς γνάθους αἱ ἀποστάσιες γίνονται. συμβαίνει δὲ τοῦτο, διὰ τὴν ἐν τοῖς πυρετοῖς θερμασίαν, ἐπὶ κεφαλὴν ἀναφερομένου τοῦ πλήθους. εἶτ' ἐντεῦθεν τῶν περὶ τὰς γνάθους ἀδένων ὑποδεχομένων αὐτὸ, καθάπερ ὅταν εἰς βουβῶνας ἢ μασχάλας ἀφίκηταί τι τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς μορίοις.

Ὁκόσοισι δὲ ἀνισταμένοισιν ἐκ τῶν νούσων ἤν τι πονέσῃ, ἐνταῦθα αἱ ἀποστάσιες γίνονται.

Εἴπερ ὁ πόνος τήν τε σφοδρὰν κίνησιν σημαίνει, καὶ τὴν ὀδύνην καὶ τὴν βλάβην ὡς ἔμπροσθεν ἐλέχθη, πρόδηλον δήπου ὅτι καὶ τὸ πονεῖν, τότ' ἐν πλείονι κινήσει γενέσθαι δηλώσει, καὶ τὸ σχεῖν τινὰ ὀδύνην ἢ βλάβην. ἀτὰρ οὖν καὶ φαίνεται τισὶ τῶν ἀνακομιζομένων ἐκ νόσου, μὴ πάνυ καλῶς κεκαθαρμένων τῶν ἐργασαμένων τὴν νόσον χυμῶν, ἀλλά τινα περιττὰ καταλελοιπότων, ὅταν ἤτοι κάμνωσιν ἢ ὀδυνηθῶσι τὶ μόριον, ἐκεῖσε κατασκήπτειν ἀποστήματα. τοῦ μὲν καμάτου, λόγον αἰτίας ἔχοντος. τῆς δ' ὀδύνης, σημείου. κατὰ μὲν γὰρ τὰς σφοδροτέρας κινήσεις, ἥ τε δύναμις ἀρρωστοτέρα γίνεται, καὶ θερμασία πλείων ἀνάπτεται. τὸ δ' ὀδυνᾶσθαι τοῦ ῥεύματος ἤδη κατασκήπτοντος ἀποτελεῖται. τοῦτο μὲν οὖν ὡς ἔφην, γιγνομένης ἀποστάσεως ἐστὶ σημεῖον. ἡ ἀρρωστία δὲ καὶ ἡ θερμασία προηγεῖται τοῖς πλείστοις αὐτοῦ τοῦ πεπονθότος. ἑκατέρως μὲν οὖν ὡς ἐπιδέδεικται, δύναται τὸ ἀκούειν τοῦ πονῆσαι. τῷ μέντοι λόγῳ παντὶ τῶν νῦν ὑφ' Ἱπποκράτους περαινομένων τὸ ἕτερον τῶν σημαινομένων, οἰκειότερόν ἐστιν. εἴγε δὴ προειρήκει μὲν ὑπὲρ τῶν κοπωδῶν πυρετῶν. ἐφεξῆς δὲ πάλιν φησὶν. ἀτὰρ καὶ ἢν προπεπονηκός τι ᾖ, φαίνεται γὰρ ὁ μὲν πρῶτος ἀφορισμὸς οὗ ἡ ἀρχὴ ἐν τοῖσι κοπώδεσι. περὶ τῶν ἐν ταῖς νόσοις κόπων διαλεγόμενος. ὁ δὲ νῦν προκείμενος, ὑπὲρ τῶν ἐν ταῖς ἀναλήψεσιν. ὁ δ' ἑξῆς, ὑπὲρ τῶν προηγησαμένων τῆς νόσου.

Ἀτὰρ ἢν καὶ προπεπονηκός τι ᾖ πρὸ τοῦ νοσεῖν ἐνταῦθα στηρίζει ἡ νοῦσος.

Εἴτε συνάπτειν τις ἐθέλει τοῖς προειρημένοις δύο λόγοις καὶ τοῦτον τὸν νῦν εἰρημένον, εἰς ἑνὸς ἀφορισμοῦ συμπλήρωσιν, εἴθ' ἕκαστον ἰδίᾳ περιγράφειν, οὐ διοίσει. δέδεικται γὰρ ἥ τε κοινότης αὐτῶν καὶ ἡ καθ' ἕκαστον ἰδιότης ἐν τῷ προειρημένῳ λόγῳ. ῥηθήσεται δὲ καὶ νῦν ἔτι διὰ βραχέων. ὅταν ἐν νοσήματι κοπώδης αἴσθησις ᾖ, τῷ κάμνοντι προσδέχεσθαι χρὴ γενήσεσθαί τινα ἀπόστασιν εἰς ἄρθρα, καὶ μάλιστα περὶ τὰς γνάθους. ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν ἀνακομιζόμενος ἐκ νόσου κάμῃ τινὶ μορίῳ τοῦ σώματος, ἢ πρὸ τοῦ νοσεῖν. εἴωθε γὰρ κατὰ πολὺ κατασκήπτειν εἰς τὰ τοιαῦτα, κατ' ἐκείνας δηλονότι τῶν νόσων, ἐφ' ὧν ἐλπίς ἐστιν ἀπόστασις γενέσθαι. καὶ μὴ προκεκρίσθαι τὸ νόσημα δι' ἐκκρίσεως. εἴρηται μὲν οὖν τινὰ κἂν τοῖς πρόσθεν ὑπὲρ τῆς τῶν τοιούτων νοσημάτων διαγνώσεως. ὁ δὲ σύμπας λόγος, ἐν τοῖς περὶ κρίσεων ὑπομνήμασι διήρηται.

Ἢν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ, οἰδήματος μὴ ἐόντος ἐν τῷ φάρυγγι, πνὶξ ἐξαίφνης ἐπιγίγνηται, θανάσιμον.

Ἔνεστι μὲν καὶ ἁπλῶς ἀκοῦσαι τῆς ἀρχῆς τοῦ ἀφορισμοῦ, καθ' ἣν φησὶν ἢν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ. ὡς εἰ καὶ οὕτως ἔτυχεν εἰπών. ἢν πυρέσσοντι ἀνθρώπῳ οἰδήματος μὴ ἐόντος. ἔνεστι δὲ καὶ σὺν ἐνδείξει τινὶ πλείονι καθάπερ εἴωθεν καὶ ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν γράφειν, οὐ τὸν ἁπλῶς ὁπωσοῦν πυρέττοντα δηλῶν, ὅταν εἴπῃ πυρετὸς ἔχει αὐτὸν, ἀλλ' ὅτῳ μέγας ἐστὶν ὁ πυρετὸς, οὕτως ἑρμηνεύων. ἐγχωρεῖ μὲν οὖν καὶ χωρὶς μεγάλου πυρετοῦ πνίξεως ἐξαίφνης ἐπιγενομένης, ἀπολέσθαι τὸν ἄνθρωπον. ἀφυκτότερος δὲ καὶ θάττων ὁ θάνατος ὡς μὴ δι' ἐκ παραδόξου ποτὲ σωθῆναι, σφοδροῦ κατέχοντος τὸν κάμνοντα πυρετοῦ. δεῖται γὰρ ὁ τοιοῦτος πυρετὸς, ὡς ἐν τοῖς περὶ δυσπνοίας δέδεικται λόγοις, εἰσπνοῆς δαψιλοῦς. γίνεται δ' οὐχ ὅπως δαψιλὴς, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ὀλίγη τοῖς πνιγομένοις. οὐ γὰρ δὴ οὖν ἄλλο τι ἐστὶν ἡ πνὶξ, παρὰ τὴν γιγνομένην ἀπώλειαν ἐξ ἐνδείας ἀναπνοῆς, διὰ στενοχωρίαν τῶν ἀναπνευστικῶν τινὸς ὀργάνων ἀποτελουμένης. ἡ γάρ τοι στενοχωρία, οὐκ αὐτῶν χωρὶς τῆς ἀναπνοῆς ἐστὶ γιγνομένης. καὶ ταύτης, ἤτοι διὰ τὴν ἀρρωστίαν τῆς κινούσης τὸν θώρακα δυνάμεως, ἢ διὰ ψύξιν ἰσχυρὰν τῆς ζωτικῆς ἀρχῆς. ἀλλ' ἥγε πνὶξ, ἐπὶ στενοχωρίᾳ μὲν γίγνεται πάντως. ἡ στενοχωρία δὲ ἤτοι πεπληρωμένης τῆς μεταξὺ τοῦ θώρακός τε καὶ πνεύμονος χώρας. ἢ τῶν βρόγχων τοῦ πνεύμονος. ἢ τινὸς φλεγμονῆς περὶ τὸ σπλάγχνον ὅλον οὔσης. ἢ κατὰ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν. ἢ τὴν οἷον κεφαλὴν αὐτῆς ἣν ὀνομάζουσι λάρυγγα. καὶ ποτὲ κατὰ τὴν προκειμένην εὐρυχωρίαν ταύτης ἣ, τοὔνομα φάρυγξ ἐστὶ, πνίγεσθαι πέφυκεν. οὕτως οὖν καὶ Ὅμηρος ἔφη. φάρυγος δ' ἐξέσσυτο οἶνος ψωμοί τ' ἀνδρόμεοι. τὴν προκειμένην εὐρυχωρίαν στομάχου καὶ λάρυγγος ὀνομάζων φάρυγγα. φαίνεται δὲ καὶ νῦν ὁ Ἱπποκράτης, ταυτὸ τοῦτο τὸ μόριον ὡσαύτως Ὁμήρῳ καλέσας, φησὶ γοῦν. οἰδήματος μὴ ἐόντος ἐν τῇ φάρυγγι. ὡς δυνατὸν ἐπὶ πλέον ἀνοιχθέντος τοῦ στόματος ἀκριβῶς θεάσασθαι τὸ μόριον· ὅπερ οὐχ ὑπάρχει τῷ λάρυγγι. γενήσεται γοῦν ὁ σύμπας λόγος τοιοῦτος. ἐὰν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ πνὶξ ἐξαίφνης ἐπιγενήσεται χωρὶς ὄγκου τοῦ κατὰ τὴν φάρυγγα. θανατῶδές ἐστιν. ὡσαύτως ὠνόμαζον οἱ παλαιοὶ τό τε οἴδημα καὶ τὸν ὄγκον. ἴσμεν δ' ὅτι τετραπλῆ τίς ἐστιν ἡ διαφορὰ τῶν ὄγκων. ἤτοι γὰρ μετ' ὀδύνης εἰσὶ καὶ καλοῦσιν αὐτοὺς οἱ νεώτεροι φλεγμονὰς, ἢ χωρὶς ὀδύνης καὶ σκληροὶ, καλοῦσι δὲ καὶ τούτους, σκίρρους. ἢ χωρὶς ὀδύνης καὶ μαλακοὶ. προσαγορεύουσι δὲ καὶ τούτους ἰδίως οἰδήματα. καὶ δι' αὐτό γε τοῦτο τῆς παλαιᾶς χρήσεως ἀπέστησαν, ὡς μηκέτι τὰς παρὰ

φύσιν αὐξήσεις ἁπάσας οἰδήματα προσαγορεύειν. ὅταν οὖν ἡ φάρυγξ φαίνηται χωρὶς ὄγκου, πνὶξ δὲ ἐξαίφνης ἐπιγίνηται, τοῦ λάρυγγος ἐστὶ μόνου τὸ τοιοῦτον πάθημα, ὠνόμασται μὲν γὰρ ὡς ἔφην καὶ δι᾽ ἄλλα νοσήματα τὰ μικρὸ πρόσθεν εἰρημένα. τὸ δ᾽ ἐξαίφνης ὑπάρχει μόνῳ τῷ λάρυγγι. περιπνευμονία δ᾽ οὐκ ἐξαίφνης πνίγει τοὺς κάμνοντας αἰφνιδίως ἀλλὰ κατὰ βραχὺ, τὴν αὔξησιν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς λαβοῦσα μέχρι τῆς ἰδίας ἀκμῆς. ἐν ᾗ τοῦτ᾽ ἐπάγει τὸ σύμπτωμα. καὶ ἔτι φῦμα καὶ ἀπόστημα κατὰ πνεύμονα γίνεται, χρόνιον καὶ τοῦτ᾽ ἐστὶ καθάπερ καὶ ἡ μεταξὺ πνεύμονός τε καὶ θώρακος χώρα πληρουμένη πύου πολλάκις ἀποπνίγει τὸν ἄνθρωπον ἀποστήματος εἰς αὐτὴν ῥαγέντος ἐν χρόνῳ πολλῷ δηλονότι καὶ τούτου συστάντος. ἡ γε μὴν τῆς τραχείας ἀρτηρίας φλεγμονὴ, δύσπνοιαν μέν τινα δύναται ποιῆσαι. πνῖξιν δ᾽ οὐ δύναται. διά τε τὸ μέγεθος τῆς κατ᾽ αὐτὴν εὐρυχωρίας καὶ τὴν λεπτότητα τοῦ χιτῶνος. ἀδύνατον γὰρ ἐστὶν οὕτω λεπτοῦ σώματος φλεγμονὴν εὐρυχωρίαν ἀξιόλογον πληρῶσαι. λοιπὸν οὖν ὁ λάρυγξ ἐστὶν ὁ τὴν αἰφνίδιον πνῖγα δυνάμενος ποιῆσαι, ἐπειδὴ στενοῦται τὸ κατὰ τοῦτον ὁ τοῦ πνεύμονος πόρος. οἵ τ᾽ ἔνδον αὐτοῦ μύες ἅμα τῷ περιέχοντι χιτῶνι φλεγμήναντες, ἀποκλεῖσαι δύνανται τὴν ὁδὸν τοῦ πνεύματος. ὀνομάζουσι δ᾽ ἔνιοι τῶν ἰατρῶν τὴν τοιαύτην διάθεσιν, οὐ διὰ τοῦ σ συνάγχην, ἀλλὰ διὰ τοῦ κ κυνάγχην. οἷς ἀρέσκει τὴν τῆς φάρυγγος φλεγμονὴν διὰ τοῦ σ συνάγχην. ἔνιοι δὲ καὶ παρασυνάγχην καὶ παρακυνάγχην ὀνομάζουσι. παρασυνάγχην μὲν ὅταν τῶν ἐπικειμένων τῇ φάρυγγι μυῶν, γένηται φλεγμονή. παρακυνάγχην δὲ, ὅταν ἔξωθεν τοῦ λάρυγγος. ἐκ γοῦν τῶν εἰρημένων εὔλογόν ἐστι τὴν τοιαύτην διάθεσιν ὀδύνην τινὰ φέρειν κατὰ τὸν λάρυγγα. καὶ φαίνεταί γε σαφῶς μεμνημένος ὁ Ἱπποκράτης αὐτῆς ἐν τῷ προρρητικῷ κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. φάρυγξ ἐπώδυνος ἰσχνὴ μετὰ δυσφορίης πνιγώδης ὀλέθριος ὀξέως. ἀλλὰ νῦν γε τὸ ἐπώδυνον οὐκ εἶπεν. ὡς τοῖς προειρημένοις συνεπινοεῖσθαι δυνάμενον, ἢ ὡς καὶ χωρὶς ὀδύνης ὑπολαμβάνων ποτὲ τὴν ἐν τῷ προειρημένῳ λόγῳ συνίστασθαι πνῖγα. εἴπερ ὅλως δύναται χωρὶς ὀδύνης γενέσθαι πνὶξ, ἐπ᾽ αἰτίαις ἔσται τοιαῖσδε, δύναται μὲν καὶ πλῆθος ὑγρότητος καὶ μάλιστα φλεγματώδους διαβρέξαι τὴν ἔνδοθεν τοῦ λάρυγγος χιτῶνα, γενέσθαι τὸν ὄγκον ἀνώδυνον αὐτῷ, δύναται δὲ καὶ τῶν διοιγόντων αὐτὸν μυῶν παχυνθέντων στενότερον ἀποτελεσθῆναι τὸν πόρον. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ ἄμφω συνελθεῖν. οὐκ ἀδύνατον δὲ, οὐδὲ δι᾽ ὑπερβάλλουσαν ξηρότητα τῶν ἔνδον τοῦ λάρυγγος μυῶν ἐπὶ πλεῖστον ταθέντων, στενωθῆναι τὸν πόρον. οἵτινες δ᾽ εἰσὶν οὗτοι καὶ ὅπως κλείουσι τὸν λάρυγγα τεινόμενοι, δέδεικται κατὰ τὴν περὶ φωνῆς πραγματείαν.

H Ἢν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ ὁ τράχηλος ἐξαίφνης ἐπιστράφηται καὶ μόγις καταπίνειν δύνηται, οἰδήματος μὴ ἐόντος, θανάσιμον.

Οὐκέτι προσέθηκεν ἐνταῦθα τὸν τόπον ἐν ᾧ φησὶν οἰδήματος μὴ ἐόντος, ὥσπερ ἐν τῷ πρόσθεν ἀφορισμῷ τῆς φάρυγγος ἐμνημόνευσεν εἰπὼν, οἰδήματος μὴ ἐόντος ἐν τῇ φάρυγγι. ἀλλ᾽ ἡμεῖς γε δυοῖν θάτερον ἀκούομεν. ἤτοι ἀπὸ κοινοῦ δεῖν ἀκούειν ἤδη τῆς φάρυγγος, ἢ ὅλως ἤδη πάντων τῶν κατὰ τὸν τράχηλον χωρίων. ὁπόταν γὰρ ἐν μηδενὶ τούτων φαίνηται, μήτε διοιγομένου τοῦ στόματος ἐν τῇ φάρυγγι, μήτ᾽ ἔξωθεν οἴδημα, συμβῇ δὲ τὸν ἄνθρωπον ἀδυνατεῖν καταπίνειν, ὀλέθριον σύμπτωμα ἐστί. γινόμενον ἤδη φλεγμονῇ, ποτὲ μὲν, τῶν προβεβλημένων μυῶν τῷ στομάχῳ. ποτὲ δὲ, αὐτοῦ τοῦ στομάχου. κοινωνία γάρ τις ἐστὶ τούτοις τοῖς μορίοις, διὰ νεύρων καὶ συνδέσμων πρός τε τὸν νωτιαῖον μυελὸν, καὶ τοὺς ἀμφ᾽ αὐτὸν μυῶνας. ἔτι τε τὰ παρακείμενα τούτοις ἔξωθεν ἐστὶ τῶν σπονδύλων. τεινομένων οὖν ἤδη τὰ φλεγμαίνοντα μόρια τῶν τε συνδέσμων, καὶ τῶν νεύρων ἕλκεσθαι τοῖς σπονδύλοις, ἤτοι γε εἰς τὸ εἴσω ἢ εἰς τὰ πλάγια, ἀναγκαῖον ἐστίν. εἰ μὲν κατὰ τὴν ἑτέραν ἀπόφυσιν τῶν νεύρων, τὴν τάσιν συμβαίνη γίνεσθαι πρὸς τὰ πλάγια. εἰ δὲ κατ᾽ ἀμφοτέρας, εἰς τὸ εἴσω, ἤδη πλέον δὲ περὶ τούτων ἐροῦμεν, ἐξηγούμενοι τὸ περὶ τῶν ἄρθρων βιβλίον. ἔνθα τὰς διαστροφὰς τῆς ῥάχεως γίγνεσθαί φησι, φυμάτων ἀπέπτων ἔνδον αὐτῆς συστάντων. ἐν ἐκείνῳ μὲν οὖν τῷ βιβλίῳ, καὶ τὰς κυφώσεις ἔφη γίνεσθαι, τεινομένων ἔσω τῶν τοῦ σπονδύλου μορίων. οὐ μόνον τὰς λορδώσεις τε καὶ σκολιώσεις. ἐν μέντοι τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν τῆς νῦν προκειμένης κατὰ τὸν ἀφορισμὸν συνάγχης μνημονεύων. ἔφη. ἦν δὲ τῶν συναγχικῶν τὰ παθήματα τοιάδε. οἱ σπόνδυλοι τοῦ τραχήλου εἴσω ἔρρεπον, καὶ ἔξωθεν ἦν δῆλος. κοῖλον ἔχων ὁ τράχηλος καὶ ἤλγεε ταύτῃ ψαυόμενος. ἐν τούτῳ μὲν οὖν τῷ λόγῳ, μίαν ἐδήλωσε διαστροφὴν τῶν σπονδύλων. τὴν ἤδη τὰ ἔσω. κατὰ δὲ τὸν προκείμενον ἀφορισμὸν, ὀνόματι γενικωτέρῳ κέχρηται λέγων. ἢν ὁ τράχηλος ἐπιστραφῇ. τὸ γὰρ ἐπιστραφῆ ῥῆμα. τὴν ἐκτροπὴν τὴν εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἅπασαν δηλοῖ τῆς τῶν σπονδύλων εὐθυωρίας. ἐν μὲν οὖν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν προσέθηκε τῷ λόγῳ καὶ ἤλγεε ταύτῃ ψαυόμενος. ἐνταυθοῖ δ᾽ οὐδὲν εἶπεν ὑπὲρ ἀλγήματος, καίτοι γε ἀναγκαῖον ἄλγημα συνεῖναι τῇ κατὰ τὸν τράχηλον φλεγμονῇ. πλὴν εἰ κἀνταῦθα τὴν δι᾽ ὑπερβάλλουσαν ξηρότητα γινομένην ὁλκὴν καὶ τάσιν καὶ διαστροφὴν τῶν μορίων ἐνδείκνυται μόνην. καὶ διὰ τοῦτο αὐτὸ θανάσιμον εἶναί φησι τὸ σύμπτωμα, τοῦ ἑτέρου τοῦ κατὰ τὴν φλεγμονὴν συνισταμένου μὴ πάντως ὄντος θανασίμου, καθάπερ τὸ πρότερον ἦν, τὸ μετὰ τοῦ πνίγεσθαι καὶ τοῦ καταπίνειν μόγις. ἀλλ᾽ ἐὰν δι᾽ ὑπερβάλλουσαν ξηρότητα γεγονὸς ᾖ, τὸ παρεστράφθαι τὸν τράχηλον. καὶ τὸ καταπίνειν μόγις, ὀλέθριον ἔσται τὸ σύμπτωμα, καὶ μάλισθ᾽ ὅταν ὁ πυρετὸς ᾖ σφοδρὸς, ἵνα τὸ, ἢν ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ ἐχομένῳ, καὶ κατὰ τοῦτο ἀκούοι τις. διὰ δὲ τὸν αὐτὸν τοῦτον πυρετὸν, καὶ τὴν ἄμετρον ἐν τοῖς μέλεσιν εἰκὸς γίγνεσθαι ξηρότητα. καὶ διττὸν ἕξει λόγον ὁ σφοδρὸς πυρετὸς. ὡς πρὸς τὸν θάνατον. ἔτι τε σημεῖον ἔσται τοῦ διὰ ξηρότητα τήν τε διαστροφὴν γεγονέναι, καὶ τὸ καταπίνειν μόγις. ὅτι τε συντελέσει τι καὶ αὐτὸς, ὡς ἕν τι τῶν ἤδη θάνατον ἀγόντων αἰτίων.

I Ἱδρῶτες πυρεταίνοντι ἢν ἄρξωνται ἀγαθοὶ τριταῖοι, καὶ πεμπταῖοι, καὶ ἑβδομαῖοι, καὶ ἐναταῖοι, καὶ ἑνδεκαταῖοι καὶ τεσσαρεσκαιδεκαταῖοι, καὶ ἑπτακαιδεκαταῖοι καὶ μιῇ καὶ εἰκοστῇ, καὶ ἑβδόμῃ καὶ εἰκοστῇ, καὶ τριηκοστῇ τετάρτῃ. οὗτοι γὰρ οἱ ἱδρῶτες νούσους κρίνουσιν. οἱ δὲ μὴ οὕτως γινόμενοι πόνον σημαίνουσι, καὶ μῆκος νούσου καὶ ὑποτροπιασμούς.

Οὐχ ἱδρῶτες μόνον, ἀλλὰ καὶ διαχωρήσεις γαστρὸς ἀξιόλογοι, καὶ οὖρα πολλὰ, καὶ ἀποστήματα· παρωτίδες, ἢ κατ᾽ ἄλλο τι τῶν ἄρθρων, ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς εἰρημέναις ἐπιφαίνεται χρηστῶς. ὁ γάρ τοι καθόλου λόγος οὗτος ἐστὶ πιστός δε. τὰ δὲ κρίσιμα σημεῖά τε καὶ συμπτώματα· ταῖς κρισίμοις ἡμέραις ἀρχέσθω καὶ ἕνεκα τοῦδε ὁ λόγος ὁ εἰρημένος. ἀλλ᾽ ὁ Ἱπποκράτης νῦν, οὐ περὶ πάντων αὐτῶν, ἐποιήσατο τὸν κρίσιμον, ἀλλ᾽ ἱδρώτων μόνων. ἀνέμνησέ τε τῶν κρισίμων ἡμᾶς ἡμερῶν ὅσαι τῆς τεσσαρακοστῆς ἐντός εἰσι. τὰ γὰρ τούτων χρονιώτερα νοσήματα, δι᾽ ἱδρώτων οὐ πάνυ τι κρίνεσθαι πέφυκεν. ὥσπερ οὐδὲ δι᾽ ἐκκρίσεως ὅλως. ἀλλ᾽ ἤτοι κατὰ τὴν σύμπεψιν, ἢ δι᾽ ἀποστημάτων. ὅτι δ᾽ οὐ πάσης τῆς ἡμέρας ἀριθμὸς ἐπιτήδειος εἰς κρίσιν, ἐναργῶς ἡ πεῖρα μαρτυρεῖ, καὶ θαυμάσειεν ἄν τις τῶν φασκόντων μηδὲ μίαν ἐν αὐταῖς εἶναι διαφοράν. ἄμεινον μὲν γὰρ, ἐκ τῶν ἐναργῶς φαινομένων διδάσκεσθαι τὴν διαφοράν. τὴν δ᾽ αἰτίαν τοῦ γιγνομένου, κατὰ πολλὴν ἐπισκέπτεσθαι σχολήν. ὅπερ ἡμεῖς ἐποιήσαμεν ἐν τῇ τῶν κρισίμων ἡμερῶν πραγματείᾳ. τὸ μὲν εἰς τὴν χρείαν τῆς τέχνης διάφορον, ἐν τοῖς πρώτοις ὑπομνήμασι δυσὶ διελθόντες, τὰς δ᾽ αἰτίας αὐτῶν, ἐν τῷ τρίτῳ πειραθέντες ζητῆσαι. διαπεφώνηνται δ᾽ ἱκανῶς αἱ νῦν εἰρημέναι κατὰ τὸν ἀφορισμὸν ἡμέραι, γραφόντων αὐτὰς ἄλλων ἄλλως ὡς ἂν ἐθέλωσιν. ἀλλ᾽ ἡμεῖς γε κατὰ τὰ πρὸς αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους εἰρημένα διά τε τοῦ προγνωστικοῦ, καὶ τῶν ἐπιδημιῶν, καὶ αὐτοῦ τοῦ βιβλίου τούτου ἀφορισμῶν τὴν ἐξαρίθμησιν αὐτῶν ἐποιησάμεθα. τὰς δὲ ῥήσεις ἐν αἷς ἔγραψε περὶ τούτων τῶν ἡμερῶν ὁ Ἱπποκράτης, ἔν τε τῇ τῶν κρισίμων ἡμερῶν πραγματείᾳ, καὶ τῇ τῶν κρίσεων, ἁπάσας ἔχεις ἠθροισμένας. νυνὶ δ᾽ ἀπὸ τῆς τρίτης ἤρξατο, προλαμβανούσης τὴν τετράδα κατὰ βραχὺ τὰ χρονιώτερα τῶν νοσημάτων, καὶ μετὰ ταύτην ἔγραψε τὴν πέμπτην, ὑστερίζουσαν ἡμέραν μίαν τῆς τετάρτης. οὕτω γὰρ σχεδὸν ἐν ἅπασι τοῖς ἀντιγράφοις εὑρίσκεται, οὐκέτι γεγραμμένης τῆς τετάρτης ἡμέρας κατὰ τὸν ἀφορισμόν. καίτοι δοκεῖ πρώτη κρίσιμος ὑπάρχειν αὕτη. ἀλλ᾽ ὅμως αὐτὴν ὑπερέβη νῦν, ἢ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης, ἢ ὁ πρῶτος ὁ τὸ βιβλίον γράψας. εἴπερ δ᾽ ὅλως ὁ Ἱπποκράτης αὐτὴν ὑπερέβη, δοκεῖ μοι διὰ τήνδε τὴν αἰτίαν αὐτὸ ποιῆσαι. τὰ πλεῖστα τῶν κατοξέων νοσημάτων, ὅσα σὺν ἱδρῶτι κρίνεται τῇ τρίτῃ καὶ τῇ πέμπτῃ μᾶλλον, ἢ τετάρτῃ τὴν κρίσιν λαμβάνει. σπανιώτερον γὰρ οἱ διὰ τῆς τετάρτης κρινόμενοι, καί μοι τοῦτο ἐξευρῆσθαι πάνυ σφόδρα δι᾽ αὐτὸ τοῦτο ζητήσαντι, διότι παραλέλειπται κατὰ τὸν προκείμενον ἀφορισμόν, ἔοικε δὲ συμβαίνειν οὕτως. ἐπειδὴ τὰ κατόξεα νοσήματα τόν τε πρῶτον εὐθὺς παροξυσμὸν ἔχει σφοδρότερον, καὶ τὸν ἀνάλογον αὐτῷ διὰ τρίτης. ἐμάθομεν δ᾽ ὡς ἐν τοῖς σφοδροτέροις παροξυσμοῖς αἱ κρίσεις γίνονται, καὶ μέντοι καὶ ὅτι τὰ μὲν ἐν περισσαῖς ἡμέραις παροξυνόμενα θᾶττον κρίνεται. τὰ δ᾽ ἐν ἀρτίαις χρονίζει, καὶ διὰ τοῦτο κἂν ἐν ἀρχῇ τι παροξύνηται νόσημα, κατὰ τὰς περιττὰς μᾶλλον. ἐὰν δὲ μέλλῃ χρονίζειν εἰς τὰς ἀρτίους μεταπίπτουσιν οἱ σφοδρότεροι παροξυσμοί. ταυτὶ μὲν ἔχω περὶ τῆς τετάρτης λέγειν. ἐπὶ δὲ τῇ τελευτῇ τοῦ ἀφορισμοῦ, τινὲς μὲν τὴν τριακοστὴν πρώτην ἡμέραν. τινὲς δὲ, τὴν τριακοστὴν τετάρτην γράφουσιν. ἴσμεν δ᾽ αὐτὰς ἐν τῷ καταλόγῳ περιεχομένας τῶν κρισίμων ἡμερῶν, καὶ ἴσως ἰσχυροτέραν γε τὴν τριακοστὴν τετάρτην. οὐ μὴν τῆς τεσσαρακοστῆς ἐμνημόνευσεν ἴσως, ἐπειδὴ ταύτην τινὰ ἀρχὴν τῶν χρονίων ἐνόμιζεν, ἃ δι᾽ ἱδρώτων, οὐ πάνυ τι κρίνεται, καὶ γὰρ καὶ αὐτὴν τὴν τριακοστὴν πρώτην, καὶ τριακοστὴν τετάρτην, καὶ πρὸ αὐτῶν τὴν εἰκοστὴν ἑβδόμην, σπανίως ἐστὶν ἱδρῶσι κρινούσας εὑρεῖν.

Οἱ ψυχροὶ ἱδρῶτες ξὺν μὲν ὀξεῖ πυρετῷ γινόμενοι, θάνατον σημαίνουσι ξὺν δὲ πρηϋτέρῳ μῆκος νούσου.

Ὅτι μὲν οὖν οὕτω γίνεται, πολλάκις ἡ πεῖρα διδάσκει. τίς δ᾽ ἡ αἰτία τοῦ γινομένου, σκεπτέον. ἀπορώτατον γὰρ εἶναι δοκεῖ πυρετοῦ θερμοτάτου κατέχοντος τὸν ἄνθρωπον, ἱδρῶτα ψυχρὸν γίγνεσθαι. ὅτι μὲν οὖν ἐν ἄλλοις χρὴ μορίοις τοῦ σώματος εἶναι τὴν σφοδρὰν θερμασίαν, ἐξ ἄλλων δὲ κενοῦσθαι τοὺς ψυχροὺς ἱδρῶτας, εὔδηλον. ἐθερμαίνοντο γὰρ ἂν εἴπερ ἐκ τῶν θερμοτάτων ἐφέροντο. κενοῦνται δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ δέρματος οἱ ἱδρῶτες. ὅπερ ἐγχωρεῖ ψυχρὸν εἶναι, διακαιομένων τῶν ὑπ᾽ αὐτό. σηπομένων γὰρ τινῶν χυμῶν ἐδείχθησαν ὀξεῖς γινόμενοι πυρετοί. σήπονται δ᾽ οὗτοι, πολλάκις μὲν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, πολλάκις δ᾽ ἐν τοῖς ἀγγείοις μόνοις, ὅταν οὖν ποτὲ συμβῇ δύο ταῦτα τοὺς μὲν ἐν τοῖς ἀγγείοις χυμοὺς σήπεσθαι, τὴν δὲ τὰ στερεὰ μόρια διοικοῦσαν φύσιν, ἥτις ἐστὶ καθ᾽ Ἱπποκράτην τὸ ἔμφυτον θερμὸν, ἤτοι γε ἐσβέσθαι παντάπασιν, ἢ πλησίον ἥκειν σβέσεως, τὰ μὲν ἐκ τούτων κενούμενα, ψυχρὰ φαίνεται. τὴν δ᾽ ἐπὶ τῇ σήψει θερμασίαν, οὐδὲν κωλύει σφοδροτάτην εἶναι καὶ διὰ τοῦτο ὀλέθριον τὸ σημεῖον. ἐνδεικνύμενον ἐν τῷ τοῦ ζώου σώματι πλεονεκτεῖν ὑγρῶν πλῆθος ψυχρῶν τοσοῦτον, ὡς μήθ᾽ ὑπὸ τῆς ἐμφύτου μήθ᾽ ὑπὸ τῆς πυρετικῆς ἐκθερμαίνεσθαι. χλιαρῶν μέντοι πυρετῶν ὑπαρχόντων, ἐγχωρεῖ σωθῆναι τὸν ἄνθρωπον. ἐν χρόνῳ πλείονι τοῦ ψυχροῦ πλήθους πεφθέντος καὶ κρατηθέντος ὑπὸ τῆς φύσεως. ὁ μὲν γὰρ ὀξὺς πυρετὸς, αἴτιόν ἐστι καὶ σημεῖον ὀλεθριώτατον. αἴτιον μὲν, ἐπειδὴ πέφυκε διαλύειν τὰ σώματα. σημεῖον δὲ ὅτι τὸ πλῆθος τῶν ὑγρῶν ἐνδείκνυται, ὅτι ψυχρότατον ὑπάρχει. ὅπου γε μηδ᾽ ὑπὸ τῆς τοῦ πυρετοῦ μεταβάλλεται θερμότητος. ὁ δ᾽ οὐκ ὀξὺς, ἀλλὰ μέτριος πυρετὸς, ἐπιτρέπει χρόνῳ πλείονι πρὸς τῆς φύσεως πεφθῆναι τὸ πλῆθος. ὡς ἂν μὴ φθάνων διαλύειν τὸ ζῷον. σημεῖον δ᾽ οὐκ ἔστιν οὕτως ὀλέθριον. ὡς ὁ σφοδρός. ἐγχωρεῖ γὰρ ἐν χλιαρῷ πυρετῷ κἂν μετρίως ψυχρὸν ᾖ τὸ πλῆθος, ἀνεκθέρμαντον μένειν.

Καὶ ὅκου ἔνι τοῦ σώματος ἱδρὼς, ἐκεῖ φράζει τὴν νοῦσον.

Εἴπερ εἰς ὅλον ἡ νόσος ἐξέτατο τοῦ ζώου τὸ σῶμα, καὶ τὴν κένωσιν ἂν ἐξ ἁπάντων ὁμοίως ὁμότιμον ἐποιεῖτο. γίγνονται μὲν γὰρ οἱ ἱδρῶτες, ἤτοι τῆς φύσεως ἐκκενούσης τὰ περιττὰ, ἡνίκα καὶ κρίνουσι χρηστῶς, ἢ καὶ τῷ

μὴ στέγεσθαι κατὰ τὸ σῶμα τῷ λόγῳ τοῦ νοσήματος. ὁποτέρως δ' ἂν γίνωνται, τὴν τῶν πεπονθότων μορίων ἐκκρίνουσιν ὑγρότητα.

Καὶ ὅκου ἐν τῷ σώματος ψυχρὸν ἢ θερμὸν, ἐνταῦθα ἡ νοῦσος.

Ἐν ὁποτέρῳ ἂν ἢ μορίῳ τοῦ σώματος ἐπίσημος, ἤτοι θερμότης, ἢ ψῦξις, ἐν τούτῳ καὶ τὴν νόσον ἀναγκαῖον ὑπάρχειν. ἐξέστηκε γὰρ ἐκεῖνο δηλονότι τῆς κατὰ φύσιν εὐκρασίας, ἥτις ἐστὶν ἡ ὑγίεια.

Καὶ ὅκου ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαὶ, καὶ ἢν τὸ σῶμα καταψύχηται ἢ αὖθις θερμαίνηται, ἢ χρῶμα ἕτερον ἐξ ἑτέρου γίνηται. μῆκος νούσου σημαίνει.

Αἱ ποικίλαι διαθέσεις ἀεὶ χρονιώτεραι γίγνονται τῶν μονοειδῶν, ἀδυνατούσης δηλονότι τῆς φύσεως ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατεργάζεσθαι τὰς πολλὰς διαθέσεις.

Ἱδρὼς πολὺς ἐξ ὕπνου γινόμενος ἄνευ φανερῆς αἰτίης, τὸ σῶμα σημαίνει τροφῇ ὅτι πλείονι χρέεται. ἢν δὲ τροφὴν μὴ λαμβάνοντος τοῦτο γίγνηται, σημαίνει ὅτι κενώσιος δέεται.

Ἔνιοι γράφουσιν οὕτω τὸν ἀφορισμόν. ἱδρὼς πολὺς ἐξ ὕπνου γινόμενος ἄνευ φανερᾶς αἰτίας. ἔνιοι δὲ ἄνευ τινὸς αἰτίης ἑτέρης. ἀλλά γε τὰ τοιαῦτα κἂν μὴ προσγραφῇ νοεῖται, μυριάκις ἐν μυρίαις ῥήσεσιν ὑπ' αὐτοῦ παραλελειμμένα, διὰ τὸ προσυπακούειν ἡμᾶς αὐτὰ, κἂν μὴ ῥηθῇ μεμαθηκότας γε ἅπαξ παρ' αὐτοῦ ὅτι διὰ τὴν ἔξωθεν αἰτίαν, οὐκ ἐκ τῆς τοῦ σώματος διαθέσεως γιγνόμενα συμπτώματα, πρόγνωσιν οὐδεμίαν ποιεῖται ἀσφαλῆ. τούτου μὲν οὖν ἀεὶ χρὴ μεμνῆσθαι. τὸ δὲ κατὰ τὸν προκείμενον ἀφορισμὸν διδασκόμενον, ἐν τῷ τοῦ πολὺς προσθήκει μάλιστα ἐστίν. εἰ γὰρ μὴ πολὺς ὁ ἱδρὼς ᾖ, δύναιντ' ἂν καὶ διὰ τὴν τῆς δυνάμεως ἀρρωστίαν, καὶ διὰ τὴν τοῦ σώματος ἀραιότητα γίγνεσθαι. τὸ γὰρ πλῆθος ὑπ' αὐτοῦ δυοῖν θάτερον, ἤτοι διὰ τὴν τῶν ἄρτι λαμβανομένων σιτίων ἀμετρίαν, ἢ διὰ τὴν τῶν ἔμπροσθεν ὑπάρχειν. εἰ μὲν διὰ τὴν τῶν ἄρτι λαμβανομένων σιτίων ἀμετρίαν, κωλυτέον πολλὰ λαμβάνειν. εἰ δὲ διὰ τὴν τῶν ἔμπροσθεν, κενωτέον.

Ἱδρὼς πολὺς ψυχρὸς ἢ θερμὸς ἀεὶ ῥέων. ὁ ψυχρὸς μείζω, ὁ δὲ θερμὸς ἐλάσσω, νοῦσον σημαίνει.

Περὶ μὲν οὖν τῶν ἐν ταῖς κρισίμοις ἡμέραις γιγνομένων ἱδρώτων ἔμπροσθεν εἴρηται. περὶ δὲ τῶν ἐν ὅλῳ χρόνῳ τοῦ νοσήματος ἐπιφαινομένων ἀκρίτως, ἐν τῷδε δηλοῖ. χαλεπωτέρους μὲν εἶναι λέγων τοὺς ψυχροτέρους, ἧττον δὲ τούτων μοχθηροὺς τοὺς θερμούς. ἀμφότεροι μὲν γὰρ ἐνδείκνυνται πλῆθος. ἀλλ' οἱ μὲν ἕτεροι, ψυχροὶ, οἵγε καὶ χείρους εἰσίν. οἱ δ' ἕτεροι, θερμὸν ἧττον ἐκείνων ὄντες ὀλέθριοι πυρετοί.

Πυρετοὶ ὁκόσοι μὴ διαλείποντες διὰ τρίτης ἰσχυρότεροι γίνονται, μᾶλλον ἐπικίνδυνοι. ὅτῳ δ' ἂν τρόπῳ διαλείπωσι σημαίνει ὅτι ἀκίνδυνοι.

Ὅτι τὸ διαλείπειν ὁ Ἱπποκράτης ἐπὶ τῶν εἰς ἀπυρεξίαν παυομένων παροξυσμῶν λέγει, δῆλον ἐποίησεν ἐν τῷδε τῷ ἀφορισμῷ τοὺς ὁπωσοῦν διαλείποντας τῶν διὰ τρίτης παροξυνομένων ἀκινδύνους ἀποφαινόμενος. μόνοι γὰρ οἱ εἰς ἀπυρεξίαν λήγοντες, ἐξ αὐτῶν εἰσὶν ἀκίνδυνοι κἂν σφοδρότατον ποιῶνται τὸν παροξυσμὸν, κἂν ἱκανῶς μακρόν. ἐὰν μὲν γὰρ ἢ βραχὺς ὡς ἐν τοῖς ἀκριβέσι τριταίοις ἐστὶν ἐλάττων ἢ τῶν δώδεκα ὡρῶν χρόνῳ περιγραφόμενος, οὐ μόνον ἀκίνδυνος ὁ τοιοῦτός ἐστι πυρετὸς, ἀλλὰ καὶ ταχυκρίσιμος. ἐὰν δὲ μακρότερος ὡρῶν εἰ τύχει ιη. ὑπάρχει, ἀκίνδυνος μὲν ἔτι καὶ οὗτος. εἰς τοσοῦτον δὲ χρονιώτερος, εἰς ὅσον ὁ παροξυσμὸς αὐτοῦ μείζων ἐστὶν, ἢ κατὰ τὸν ἀκριβῆ τριταῖον. εἰκότως δὲ τοὺς εἰς ἀπυρεξίαν τελευτῶντας ἀκινδύνους εἶναί φησιν, ὡς ἂν μήτε διὰ φλεγμονήν τινα γιγνομένους, μήτε ἐπὶ κακοήθει σήψει χυμῶν. οὐδ' ἕτεροι γὰρ τούτων εἰς ἀπυρεξίαν ἀφικνοῦνται. ὅτῳ δ' ἂν οὖν τρόπῳ διαλείπει σημαίνει ὅτι ἀκίνδυνοι τουτέστιν ἐάν τε σφοδροῦ τοῦ παροξυσμοῦ γεγονότος, ἐάν τε μακροῦ.

Ὁκόσοισι πυρετοὶ μακροὶ τουτέοισι ἢ φύματα ἐς τὰ ἄρθρα ἢ πόνοι γίνονται.

Οὐ διὰ παντὸς οὐδὲ τοῦτο καθάπερ οὐδ' ἄλλο οὐδὲν τῶν ὁμοίων, ἀλλ' ὡς τὸ πολὺ δηλονότι φαίνεται συμβαῖνον ἡ δ' αἰτία φανερά. διά γάρ τοι τὸ πλῆθος ἢ τὸ πάχος ἢ τὴν ψυχρότητα τῶν τοὺς πυρετοὺς ἐργαζομένων χυμῶν ἐπὶ πλεῖστον ἐκτείνεται τὰ νοσήματα, χρόνου μακροῦ δεομένων αὐτῶν εἰς τὴν πέψιν. εἰκὸς οὖν ἐστὶν ἐπ' αὐτοῖς καὶ φύματα γίνεσθαι καὶ κατασκήπτειν εἰς ἄρθρα τὸ περιττόν. εἴτε δ' ἂν τι τῶν ἀλγημάτων ἀκούσομεν ἐρῆσθαι τοὺς πόνους, εἴτ' ἂν τι τῆς βλάβης, ἑκάτερον ἔχει τινὰ λόγον. ἄμφω γὰρ ἕπεται τοῖς ἀποσκήμμασιν.

Ὁκόσοισι φύματα ἐς τὰ ἄρθρα ἢ πόνοι ἐκ πυρετῶν μακρῶν γίνονται, οὗτοι σιτίοισι πλέοσι χρέονται.

Περὶ τῶν ἀναλαμβανομένων ἐκ νόσου διδάσκει, τούτοις γὰρ ἐμπιπλαμένοις εἰκός ἐστι γίγνεσθαι πληθωρικὰ περιττώματα, καὶ μάλιστα διὰ τὴν ἀρρωστίαν τῆς δυνάμεως.

Ῥῖγος ἐμπίπτῃ πυρετῷ μὴ διαλείποντι ἤδη ἀσθενεῖ ἐόντι, θανάσιμον.

Οὐ ταὐτόν ἐστιν ἢν ἐπιπέσῃ φάναι, καὶ ἢν ἐμπίπτῃ. τὸ μὲν γὰρ ἐπιπέσῃ, μίαν καταβολὴν τοῦ ῥίγους δηλοῖ τὸ δ' ἐμπίπτῃ, πλείονας. ἅπαξ μὲν οὖν ἐπιπεπτωκότος τοῦ ῥίγους, οὔπω δῆλον, εἴτ' ὀλέθριος, εἴτε χρηστὴ κρίσις ἀκολουθήσει. δύναται μὲν γὰρ καὶ διὰ τὴν ἀρρωστίαν τῆς δυνάμεως, ὀλέθριον γενέσθαι τὸ σύμπτωμα. δύναται δὲ

καὶ σφαλερὰ κρίσις. ἀλλ᾽ ὅμως εἰς ἀγαθὸν τελευτῆσαι. τὸ δὲ πλεονάκις γενέσθαι τὸ ῥῖγος μὴ διαλείποντος τοῦ πυρετοῦ, καὶ ἄλλως μὲν οὐκ ἀγαθὸν, ἐπ᾽ ἀσθενεῖ δὲ τῇ δυνάμει γινόμενον, ὀλέθριον. εἰ μὲν γὰρ καὶ κένωσίς τις ἕποιτο τῷ ῥίγει, διάλειμμα μηδὲν ἐργαζομένη κατ᾽ ἄμφω διαλυθῆναι τὸν ἄνθρωπον εἰκὸς, οὔτε τῆς δυνάμεως φερούσης ἐγκλόνον τοῦ ῥίγους, ὑπό τε τῆς κενώσεως καταλυομένης. εἰ δὲ τὸ ῥῖγος γίγνοιτο μόνον, οὐδὲ μιᾶς γινομένης κενώσεως, ἑκατέρως οὐκ ἀγαθὸν τὸ σύμπτωμα, καὶ γὰρ ὡς αἴτιον κακὸν ἅπτεται τῆς δυνάμεως, καὶ σημεῖον ἐστι μοχθηρὸν, ἐνδεικνύμενον ἀρρωστίαν ἐσχάτην αὐτῆς. εἰωθυίας μὲν ἐπὶ τοῖς ῥίγεσιν ἐκκρίνειν τοὺς λυποῦντας χυμοὺς, ἀδυνατούσης δι᾽ αὐτὸ νῦν ποιεῖν.

Αἱ ἀποχωρήσιες αἱ ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τοῖσι μὴ διαλείπουσιν αἱ πελιδναὶ καὶ αἱματώδεες καὶ δυσώδεες καὶ χολώδεες πᾶσαι κακαί. ἀποχωροῦσαι δὲ καλῶς, ἀγαθαί, καὶ κατὰ τὰς διαχωρήσιας καὶ κατὰ τὰ οὖρα. ἢν δὲ μή τι τῶν συμφερόντων ἐκκρίνηται διὰ τῶν τόπων τούτων κακόν.

Ἦν μὲν ἴσως πρέπον ἀφοριστικῇ διδασκαλίᾳ, συντομώτερον εἰρῆσθαι πάσας τὰς πονηρὰς ἐκκρίσεις καλῶς ἀποχωρούσας εἰς ἀγαθὸν τελευτᾶν. ὁ δὲ Ἱπποκράτης, οὐχ οὕτως ἐποίησεν ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἐμνημόνευσε τριῶν κοινῶν ἐκκρίσεων, τῆς τε διὰ στόματος, καὶ τῆς τῶν διαχωρουμένων, καὶ τῆς τῶν οὔρων. εἶτα καὶ τῆς διὰ στόματος αὐτῆς λεπτομερέστερον. οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπε τὰς μοχθηρὰς ἀποχωρούσας καλῶς ἀγαθὰς ὑπάρχειν. ἀλλὰ καὶ κατ᾽ εἶδος αὐτῶν ἐμνημόνευσεν, εἰπών. αἱ πελιδναὶ καὶ αἱματώδεες καὶ δυσώδεες καὶ χολώδεες. εἷς δέ τις ἐστὶν ὁ κοινὸς ἐπὶ πάντων τούτων λόγος. αἱ μοχθηραὶ κενώσεις μοχθηρῶν διαθέσεών εἰσι σημεῖα, καὶ γίνονται πολλάκις μὲν οὕτως ὡς ἐπὶ τῶν σηπεδονωδῶν ἑλκῶν ἡμῶν οἷς ἰχῶρες ἀπορρέουσιν οὐδὲν ὠφελοῦντες τὴν διάθεσιν. ἐνίοτε δὲ οὕτως ὡς πύον ἐξ ἀποστήματος ῥαγέντος ἐκκαθαιρομένου καλῶς τοῦ πεπονθότος. τεκμήρια δὲ τοῦ καλῶς ἀποκρίνεσθαι. μέγιστα μὲν, ἡ ἐπ᾽ αὐτοῖς εὐφορία. ζητεῖν αὐτοῖς δὲ, καὶ ἡ τοῦ νοσήματος ἰδέα, καὶ μετ᾽ αὐτῶν ὥρα, καὶ χώρα, καὶ ἡλικία, καὶ ἡ τοῦ κάμνοντος φύσις. τὸ δὲ ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ ἀφορισμοῦ διχῶς εὑρίσκεται γεγραμμένον. ἔνιοι μὲν, ὡς προγέγραπται. ἢν δὲ μή τι τῶν συμφερόντων ἐκκρίνηται. ἔνιοι δὲ, χωρὶς τοῦ μὴ, κατὰ τόνδε τὸν τρόπον. ἢν δέ τι τῶν συμφερόντων ἐκκρίνεται. κατὰ μὲν τὴν προτέραν γραφὴν, ὁ λόγος ἔσται τοιοῦτος. ἢν δέ τι τῶν μὴ συμφερόντων ἐκκρίνεσθαι φαίνηται κενούμενον, οὐκ ἀγαθόν ἐστι. κατὰ δὲ τὴν δευτέραν, ἢν δέ τι τῶν συμφερόντων τῶν ζωτικῶν, καὶ οἰκείων ἐκκρίνηται, οὐκ ἀγαθόν ἐστι. βελτίων οὖν ἡ προτέρα γραφή.

Ἐν τοῖσι μὴ διαλείπουσι πυρετοῖσιν. ἢν τὰ μὲν ἔξω ψυχρὰ ᾖ. τὰ δὲ ἔνδον καίηται καὶ δίψαν ἔχῃ, θανάσιμον.

Σκεπτέον εἰ δυνατὸν ἔσται τὰ εἰρημένα συμπτώματα καὶ κατὰ τὸν διαλείποντα γενέσθαι πυρετόν. ἐγὼ μὲν γὰρ οὔτ᾽ εἶδον, οὔτ᾽ ἤκουσα. φαίνεται δὲ μόνον τοῖς ὀλεθρίοις ὑπάρχοντα καύσοις, ἢ εἰ βούλοιο καλεῖν ἑτέρως, τοῖς κακοηθεστάτοις. ἔτι δὲ, λιπυρίαις. ἄλλος δ᾽ οὐδεὶς πυρετὸς διακαίει τὸ βάθος ἐψυγμένου τοῦ δέρματος. οὔτε γὰρ ὁ ἐπιεικὴς καῦσος, οὔθ᾽ ὁ τριταῖος, οἵπερ ἁπάντων εἰσὶ πυρετῶν θερμότατοι. ἔοικεν οὖν οὐχ ἕνεκα διορισμοῦ προσκεῖσθαι τῷ κατὰ τὸν ἀφορισμὸν τὸ ἐν τοῖσι μὴ διαλείπουσι πυρετοῖσιν ἀλλ᾽ ὁμοίως εἰρῆσθαι τῷ σπόνδυλοι δὲ οἱ κατὰ ῥάχιν, οὐχ ὡς καὶ ἄλλο τι ποῦ τοῦ σώματος ὄντων σπονδύλων. ἀλλ᾽ ὥσπερ ἂν καὶ οὕτως εἶπε σπόνδυλοι δὲ οἷς ὑπάρχει κατὰ ῥάχιν εἶναι, καὶ νῦν οὕτως ἀκουσόμεθα τοῦ λόγου. τὸ διακαίεσθαι τὸ βάθος ἐψυγμένου τοῦ δέρματος, ὀλέθριον ἐστι. γίγνεσθαι δὲ τοῦτο κατά τινας τῶν μὴ διαλειπόντων πυρετῶν. αἰτία δ᾽ αὐτοῦ τοιάδε τίς ἐστιν. ὅταν ἤτοι φλεγμονή τις ἐστὶν ἰσχυρὰ κατά τι τῶν ἐν βάθει μορίων, ἢ ἐρυσίπελας συστῇ, πᾶν ἐπὶ τὸ πεπονθὸς μόριον ἐξ ὅλου τοῦ σώματος ἕλκεται τὸ αἷμα, καὶ διὰ ταῦτα μὲν διακαίεται τὸ βάθος, ἀποψύχεται δὲ τὸ δέρμα, καθάπερ ἐν ταῖς ἐπισημασίαις.

Ἐν μὴ διαλείποντι πυρετῷ ἢν χεῖλος, ἢ τὸ βλέφαρον ἢ ὀφρὺς ἢ ὀφθαλμὸς ἢ ῥὶς διαστραφῇ, ἢν μὴ βλέπῃ ἢν μὴ ἀκούῃ ἤδη ἀσθενέος ἐόντος, ὅ τι ἂν τουτέων γένηται, ἐγγὺς ὁ θάνατος.

Αἱ διαστροφαὶ τῶν μορίων γίνονται τεινομένων τε καὶ συνελκομένων ἐπὶ τὰς ἰδίας ἀρχὰς τῶν εἰς αὐτὰ καθηκόντων νεύρων. αὐτό τε τὸ τείνεσθαι φλεγμοναῖς καὶ σκίρροις, καὶ ξηρότησι, καὶ ψύξεσιν ἀμέτροις, ἕπεται. χαλεπὰ δὲ ταῦτα ἐστι, ὁπόταν τῆς τῶν νεύρων ἀρχῆς πλησίον συνίσταται. διὸ κἀπειδὰν ὅ τε πυρετὸς ᾖ συνεχὴς, καὶ ὁ κάμνων ἀσθενὴς, ἐγγὺς εἶναι τὸν θάνατον εἰκός ἐστι. ἔτι δὲ μᾶλλον, ὅταν ἢ μὴ ἀκούῃ τις ἢ μὴ βλέπῃ, διὰ τὴν τῆς αἰσθητικῆς δυνάμεως ἀρρωστίαν.

Ὁκόσοισιν δ᾽ ἐν τῷ πυρετῷ μὴ διαλείποντι δύσπνοια γίνεται καὶ παραφροσύνη, θανάσιμον.

Γίνεται μὲν ἐνίοτε, διὰ μίαν αἰτίαν ἀμφότερα δύσπνοια, καὶ παραφροσύνη, πεπονθότος τοῦ ἐγκεφάλου καὶ φαίνεται τηνικαῦτα τὸ πνεῦμα καθάπερ αὐτὸς εἶπεν ἐν τῷ προγνωστικῷ. μέγα τε καὶ διὰ πολλοῦ τουτέστι μέγα τε καὶ ἀραιόν. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ διά τι τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων πεπονθὸς, γενέσθαι τὴν δύσπνοιαν. αἵ τε γὰρ πλευρίτιδες, καὶ περιπνευμονίαι τά τ᾽ ἄλλα τὰ κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα πάθη, δύσπνοιαν ἐργάζεται. κινδυνώδη δὲ ταῦτα πάντ᾽ ἐστὶ, καὶ μάλιστα μετὰ συνεχοῦς πυρετοῦ. καὶ γὰρ καὶ γίνεσθαι πέφυκεν ἀεὶ μετὰ τοιούτου, ὥστε κἀν τούτῳ τῷ ἐν πυρετῷ μὴ διαλείποντι, κατὰ τὸν αὐτὸν ἔοικε λόγον εἰρῆσθαι, τῷ, κατὰ τὸν ἔμπροσθεν ἀφορισμόν.

Ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἀποστήματα μὴ λυόμενα πρὸς τὰς πρώτας κρίσιας, μῆκος νούσου σημαίνει.

Πρόδηλος ὁ λόγος καὶ ἴσως οὐδὲ Ἱπποκράτους δεόμενος. ἐν αὐτῷ γὰρ τῷ μὴ λύεσθαι κατὰ τὰς πρώτας κρισίμους, εὔδηλον ὡς χρονίζει τὰ τοιαῦτα παθήματα.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἢ ἐν τῇσιν ἄλλῃσιν ἀρρωστίῃσι κατὰ προαίρεσιν δακρύουσιν, οὐδὲν ἄτοπον. ὁκόσοι δὲ μὴ κατὰ προαίρεσιν, ἀτοπώτερον.

Εἴρηται κἀν τῷ προγνωστικῷ τὸ δακρύειν οὐκ ἀγαθὸν εἶναι σημεῖον. ὅταν γε δηλονότι μηδὲν ᾖ πεπονθὸς αὐτὸς ὁ

ὀφθαλμὸς ἴδιον ἐξαίρετον πάθος, διὸ ὀφθαλμίαν ἢ τραχύτητα περὶ τὰ βλέφαρα, ἤ τι τοιοῦτον. ἀρρωστία γάρ τις
ἐμφαίνεται τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως, ἐπειδὰν μηδενὸς ὄντος τοιούτου δακρύουσιν. οὐκ ὀρθῶς δὲ ἀτοπώτερον
γέγραπται παραβλητικῶς. ἄμεινον γὰρ ἦν, ἀπολελυμένως ἄτοπον εἰρῆσθαι, καί μοι δοκεῖ τὸ σφάλμα τοῦ πρώτου
βιβλιογράφου γεγονέναι μᾶλλον, ἢ Ἱπποκράτους αὐτοῦ.

Ο κόσοισι δὲ ἐπὶ τῶν ὀδόντων ἐν τοῖσι πυρετοῖσι περίγλισχρα γίνεται. ἰσχυροὶ γίνονται οἱ πυρετοί.

Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ γενέσθαι δύναται ταῦτα τὰ περίγλισχρα, χωρὶς πολλῆς θερμασίας ὑγρότητα φλεγματικωτέραν ξηραινούσης.

Ο κόσοισιν ἐπὶ πολὺ βῆχες ξηραὶ βραχέα ἐρεθίζουσιν ἐν πυρετοῖσι καυσώδεσιν, οὐ πάνυ τι διψώδεές εἰσι.

10 Ξηρὰς ὀνομάζουσι βῆχας, ἐφ᾽ ὧν οὐδὲν ἀναπτύεται. γίγνονται δὲ ποτὲ μὲν, ἐπὶ δυσκρασίᾳ τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων. ἔστι δ᾽ ὅτε ἐπὶ τραχύτητι τῆς φάρυγγος, ἢ τινὸς ὑγροῦ λεπτοῦ τε καὶ ὀλίγου καταρρέοντος. ὅ, τι δ᾽ ἂν ᾖ τούτων, ἐπιτέγγεταί πως τὰ περὶ τὴν ἀρτηρίαν χωρία, καὶ διὰ τοῦθ᾽ ἧττον γίνονται διψώδεις, καὶ γὰρ ἐὰν τραχύτης ᾖ μόνη, διὰ τὴν ἐν τῇ βηχὶ κίνησιν, ἐκ τῶν πλησίον ἕλκεταί τις ὑγρότης. οὕτω δὲ κἂν ἡ δυσκρασία μόνη.

Ο ἱ ἐπὶ βουβῶσι πυρετοὶ πάντες κακοὶ, πλὴν τῶν ἐφημέρων.

Ἐφήμεροι πυρετοὶ πάντες πρὸς αὐτοῦ καλοῦνται, ὅσοι κατὰ τὸν ἴδιον λόγον ἡμέρᾳ γίγνονται μιᾷ. τοιοῦτοι δέ εἰσι, καὶ οἱ ἐπὶ τοῖς βουβῶσιν, ὅταν ἐπὶ φανεροῖς αἰτίοις συστῶσι. τοὺς δ᾽ ἄλλους βουβῶνας, ὅσοι χωρὶς αἰτίας φανερᾶς ἐγένοντο, ταῖς τῶν σπλάγχνων εἰκός ἐστι συνεισβάλλειν φλεγμοναῖς, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἐπ᾽ αὐτοῖς γιγνομένους πυρετοὺς, κακοὺς εἶναι.

Γ υρέσσοντι ἱδρὼς ἐπιγενόμενος, μὴ ἐκλείποντος τοῦ πυρετοῦ, κακὸν, μηκύνει γὰρ ἡ νοῦσος, καὶ ὑγρασίην πλείω
20 σημαίνει.

Ἐχρῆν τοῦτον τὸν ἀφορισμὸν, ἐζεῦχθαι τῷ μικρῷ πρόσθεν εἰρημένῳ, καθ᾽ ὃν ἔφη ἱδρὼς πολὺς ψυχρὸς, ἢ θερμὸς ἀεὶ ῥέων, αὐτός τ᾽ ἐδήλωσε καὶ ὅπως κακὸν ἔφησε τὸν τοιοῦτον εἶναι καὶ διὰ τίνα αἰτίαν. κακὸς μὲν οὖν ἐστιν ὅτι πρὸς τῷ μὴ λύειν τὴν νόσον ἔτι καὶ μηκύνειν αὐτὴν δηλοῖ. τὴν δ᾽ αἰτίαν τοῦ κατὰ τὸν χρόνον μήκους, ὑγρότητα πολλὴν εἶναί φησιν, ἣν ἐν χρόνῳ πλείονι διαφορούσης τε καὶ πεττούσης τῆς φύσεως, ἀναγκαῖόν ἐστι μηκῦναι τὸ νόσημα.

Υ τὸ σπασμοῦ ἢ τετάνου ἐνοχλουμένῳ πυρετὸς ἐπιγενόμενος λύει τὸ νόσημα.

Ἔστι μὲν δή που καὶ ὁ τέτανος, σπασμὸς, ἀλλ᾽ οὐ φαίνεται σπώμενα τὰ μόρια, κατ᾽ αὐτὸν. ὅτι κατ᾽ ἴσον ὀπίσω
30 τε καὶ πρόσω τείνεται, καὶ διὰ τοῦτο ἐξαίρετόν ἐστιν ὄνομα τέτανος. ὡς εἶναι πάντας τοὺς τρεῖς σπασμούς. ὀπισθότονον, ἐμπροσθότονον, τέτανον. ἅπαντες δ᾽ οἱ σπασμοὶ γίγνονται κατ᾽ αὐτὸν, ὑπὸ κενώσεως ἢ πληρώσεως τῶν νευρωδῶν δηλονότι μορίων. ὅσοι μὲν οὖν ἐπὶ γίγνονται πυρετοῖς καυσώδεσι σπασμοὶ, τούτους μὲν εἰκός ἐστι διὰ ξηρότητα συνίστασθαι. ὅσοι δ᾽ ἀπ᾽ ἀρχῆς ἰδίας εἰσβάλλουσιν, ἐπὶ πληρώσει τὴν γένεσιν ἴσχουσι, τούτοις οὖν τοῖς σπασμοῖς, ἐπιγινόμενοι πυρετοὶ. τὸ μέν τοι, διαφοροῦσι τῆς περιττῆς ὑγρότητος. τὸ δέ τι, καὶ συμπέττουσι τῆς ψυχρότητος, οἵπερ εἰσὶ καὶ τοῖς ἰατροῖς σκοποὶ τῶν ἰαμάτων. εἰκότως οὖν ὀλέθριοι μὲν οἱ ἐπὶ πυρετοῖς σπασμοί. οὐκ ὀλέθριοι δὲ, οἱ πρὸ τῶν πυρετῶν.

Υ τὸ καύσου ἐχομένῳ ῥίγεος ἐπιγενομένου, λύσις.

Ἐδείχθη γὰρ ἐν τῷ περὶ ῥίγους λόγῳ, καὶ διὰ τὴν ξανθὴν χολὴν φερομένην ὀξέως διὰ τῶν αἰσθητικῶν σωμάτων ῥῖγος γιγνόμενον. ἐφ᾽ ὧν δηλονότι καὶ κοιλίαι καταρρήγνυνται, καὶ ἱδρῶτες, καὶ ἔμετοι χολώδεις
40 ἐπιφαίνονται. καθαιρομένης οὖν τῆς τὸν καῦσον ἐργαζομένης χολῆς, ἡ λύσις τῷ πυρετῷ. καῦσον γὰρ ἴσμεν γιγνόμενον, ὅταν ἐν θερινῇ ὥρᾳ ἀναξηρανθέντα τὰ φλεβία ἐπισπάσηται δριμείας καὶ χολώδεις ἰχῶρας εἰς ἑαυτά.

Γ ριταῖος ἀκριβὴς κρίνεται ἐν ἑπτὰ περιόδοισι τὸ μακρότατον.

Ὁ τριταῖος πυρετὸς τοῦ καύσου κατὰ μὲν τὸν ποιοῦντα χυμὸν οὐ διαφέρει. γίνονται γὰρ ἀπὸ τῆς ξανθῆς χολῆς ἀμφότεροι. διαφέρουσι δὲ πολὺ τῷ τὸν μὲν καῦσον ἐν ταῖς φλεψὶν ἅμα τῷ αἵματι τὴν ξανθὴν χολὴν
50 πλεονάζουσάν τε καὶ ζέουσαν ἔχειν. τὸν δὲ τριταῖον ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, φερομένην τε καὶ κινουμένην. ἀκριβὴς οὖν ἔσται τριταῖος, ὁ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν εἰλικρινῆ διασώζων. διασώζει δὲ, ὁ ξανθὴν χολὴν ἔχων, ὡς εἴρηται, πλεονεκτοῦσάν τε καὶ κινουμένην, τήν τε ὥραν θερινὴν, καὶ τὸ χωρίον ὁμοίως τῇ ὥρᾳ θερμὸν καὶ ξηρόν. καὶ τὴν ἡλικίαν τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὴν κρᾶσιν ὁμοίαν. εὐθὺς δ᾽ ἂν τῷ τοιούτῳ τριταίῳ, καὶ ὁ παροξυσμὸς γίγνοιτο μετὰ ῥίγους, καὶ ἡ λύσις αὐτοῦ μεθ᾽ ἱδρῶτος, ἢ ἐμουμένης, ἢ ὑπιούσης τῆς ξανθῆς χολῆς, ἢ καὶ πάντων ἅμα τούτων γιγνομένων. ἔσται δὲ τῷ τοιούτῳ τριταίῳ καὶ ὁ τοῦ παροξυσμοῦ χρόνος, ἐλάττων πολλῷ τοῦ τῆς ἀνέσεως, ἐν δυοῖν γὰρ ἡμέραις καὶ νυξὶ ταῖς ἴσαις συντελουμένης ὅλης αὐτοῦ τῆς περιόδου, τὸν ἀκριβῆ τριταῖον οὐκ ἄν ποτ᾽ εὕροις ὑπὲρ τὰς τῶν δώδεκα ὡρῶν ἐκτείνοντα τὸν παροξυσμόν. τὸν τοιοῦτον οὖν ὁ Ἱπποκράτης φησὶν ἐν ἑπτὰ περιόδοισι κρίνεσθαι τὸ μακρότατον. ὅ γε ἐπὶ τῶν συνεχῶν ἡμέρᾳ μιᾷ δύναται, τοῦτο ἐπὶ τῶν διαλειπόντων ὁ πα-

ροξυσμός. κατὰ γοῦν τὴν τούτων συναρίθμησιν αἱ κρίσεις αὐτῶν γίνονται. τοῦτο δ' ἠνίξατο μὲν καὶ αὐτὸς ἐν τῷ προγνωστικῷ κατὰ τὸν περὶ τεταρταίων λόγον εἰπών. γίνεται δὲ καὶ τῶν τεταρταίων ἡ κατάστασις ἐκ τοῦ τοιούτου κόσμου. τετήρηται δὲ καὶ ἡ μὲν ἐπὶ τῶν τεταρταίων αὐτῶν καὶ τῶν τριταίων ἡ κρίσις γινομένη κατὰ τὸν τῶν περιόδων ἀριθμὸν, οὐ τὸν τῶν ἡμερῶν. εὐθὺς γοῦν ἐπὶ τοῦ τριταίου πυρετοῦ ὁ ἕβδομος ἀπὸ τῆς ἀρχῆς παροξυσμὸς, εἰς τὴν τρισκαιδεκάτην ἡμέραν ἐμπίπτει, καὶ κρίνεται πολλάκις ἐν αὐτῷ τὸ νόσημα, μὴ περιμεῖναι τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην ἡμέραν. καθάπερ οὖν ἐν τοῖς συνεχέσι νοσήμασι τῶν μὲν ὀξέων νοσημάτων ὅρος ἦν ἡ τεσσαρεσκαιδεκάτη, τῶν δὲ κατοξέων ἡ ἑβδόμη, οὕτως ἐν τοῖς διαλείπουσιν ὁ μακροχρονιώτατος πυρετὸς τεταρταῖος, ὅρον ἔχει τὴν ἑβδόμην περίοδον. ὥσπερ δὲ πάλιν ἐπὶ τῶν κατοξέων ἐνεδέχετο κριθῆναι τὸ νόσημα, καὶ κατὰ καὶ πέμπτην ἡμέραν, καὶ κατὰ τὴν τετάρτην, καὶ κατὰ τὴν τρίτην, οὕτως καὶ τοῦ τεταρταίου καὶ κατὰ τὰς αὐτὰς περιόδους ἐνδέχεται γενέσθαι τὴν λύσιν, οὐκ ἀναμενούσης τῆς φύσεως τὴν ἑβδόμην περίοδον. ἐνίοτε μὲν οὖν μετὰ προσθήκης ὁ Ἱπποκράτης ἀκριβῆ τεταρταῖον ὀνομάζει τὸν τοιοῦτον. ἐνίοτε δὲ, ἁπλῶς ἀρκεῖται τεταρταῖον εἰπών. ὥσπερ καὶ τοῦ ἔθους ὄντος καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν Ἕλλησι τὰ τοιαῦτα πάντα πράγματα ἀδιορίστως ὀνομάζειν.

Ὁκόσοισιν ἂν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τὰ ὦτα κωφωθῇ, αἷμα ἐκ ῥινῶν ῥυὲν ἢ κοιλίη ἐκταραχθεῖσα, λύει τὸ νόσημα.

Εἴρηται καὶ πρόσθεν αὐτῷ κώφωσιν γίνεσθαι χολωδῶν διαχωρημάτων ἐπισχεθέντων καὶ ἀναδραμόντων ἐπὶ τὴν κεφαλὴν, λύεσθαί τε τὴν τοιαύτην κώφωσιν ἐκταραχθείσης τῆς γαστρός. εἴρηται δὲ καὶ νῦν αὐτῷ τοῦτο καὶ πρὸς αὐτῷ, τὸ περὶ τῆς διὰ τῆς ῥινὸς αἱμορραγίας, καὶ γὰρ καὶ αὕτη λύει κώφωσιν τὴν ἐν πυρετοῖς γινομένην δηλονότι χωρὶς τοῦ πεπονθέναι τι τὸ τῆς ἀκοῆς ὄργανον ἴδιον ἐξαίρετον πάθημα, καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν ἐκκενουμένων τε καὶ μεταβαλλομένων τῶν λυπούντων χυμῶν παύεσθαι τὰ νοσήματα.

Πυρέσσοντι ἢν μὴ ἐν περισσῇ ἡμέρῃ ὁ πυρετὸς, ἀφῇ ὑποτροπιάζειν εἴωθε.

Οὐκ οἶδ' εἰ τοῦτον τὸν ἀφορισμὸν Ἱπποκράτης αὐτὸς ἔγραψε καὶ μὴ τῶν παρεγγεγραμμένων ἐστίν. ἔν τε γὰρ τῷ προγνωστικῷ, τὰς κατὰ τετράδα τῶν κρισίμων ἡμερῶν αὐξήσεις τε καὶ συνθέσεις ἐδίδαξε, καὶ κατὰ τοῦτ' αὐτὸ τὸ βιβλίον τῶν ἀφορισμῶν. ἔν τε ταῖς ἐπιδημίαις, οὐ μόνον ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ πολλοὺς οἶδε κρινομένους, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν εἰκοστὴν, καὶ τὴν τεσσαρακοστὴν, καὶ ἑξηκοστὴν, καὶ ὀγδοηκοστήν. κρίνει δ' αὐτῷ καὶ εἰκοστὴ τετάρτη καὶ τριακοστὴ τετάρτη, ὀγδοηκοστή τε, καὶ κατ' ἀρχὰς εὐθέως ἡ τετάρτη. πῶς οὖν νῦν φησιν εἰ μὴ ἐν περισσῇ ἡμέρᾳ ὁ πυρετὸς παύσεται μὴ γίνεσθαι πιστὴν τὴν κρίσιν. ἄμεινον οὖν ἀντὶ τοῦ ἐν περισσῇ ἡμέρᾳ ἐν κρισίμῃ γράφειν ὡς ἐνίοις ἔδοξε. πολλὰ μέντοι τῶν ἀντιγράφων πληθυντικῶς, τότ' ἐν περισσῇσι καὶ τὸ ἡμέρῃσιν ἔχει γεγραμμένα.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ἴκτεροι ἐπιγίνονται πρὸ τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν κακόν.

Ἴκτερος μὲν ἐνίοτε γίνεται καὶ κριτικὸς ἀπωθουμένης τῆς φύσεως εἰς ὅλον τὸ σῶμα, καὶ μάλιστα πρὸς τὸ δέρμα τὴν ξανθὴν χολήν. γίνεται δὲ καὶ σύμπτωμα κακοπραγοῦντος τοῦ ἥπατος. αἱ κακοπραγίαι δ' αὐτοῦ, τρεῖς εἰσὶν ἐφ' αἷς ἴκτερος εἴωθεν ἐπιγίνεσθαι. σκίρρος, καὶ φλεγμονὴ, καὶ ἔμφραξις. ἀλλὰ σκίρρος μὲν, χρόνιον νόσημα. φλεγμονὴ δὲ καὶ ἔμφραξις καὶ ἐξαίφνης δύναται γενέσθαι. καὶ δὴ καὶ οἱ πρὸ τῆς ἑβδόμης ἡμέρας ἴκτεροι κατά τι τούτων γίνονται. θᾶττον γὰρ οὐχ οἷόν τε κριτικῶς ἀναχεθῆναι τὴν χολὴν εἰς τὸ σῶμα. τὸ μὲν οὖν πρὸ τῆς ἑβδόμης ἡμέρας κακὸν εἶναι τὸν ἴκτερον, ἀληθές. οὐ μὴν τό γε μετὰ τὴν ἑβδόμην ἀκίνδυνον, ὁμοίως ἀληθές. οὐδ' εἴρηται νῦν τοῦτο. δύναται γὰρ καὶ φλεγμονὴ καὶ ἔμφραξις ἄχρι πλείονος παραμεῖναι. θᾶττον μέντοι τῆς ἑβδόμης ἀναχυθῆναι τὴν χολὴν κριτικῶς, ἀδύνατόν ἐστιν. ἔν τισι δὲ τῶν ἀντιγράφων πρόσκειται τῷ ἀφορισμῷ κατὰ τὸ τέλος, ἢν μὴ ξυνδόσιες ὑγρῶν κατὰ τὴν κοιλίην γίνονται. τῶν προσθέντων αὐτὸ βουλομένων καὶ κατὰ τὴν κοιλίαν ἐκκαθαίρεσθαι τὴν χολήν.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι ῥίγεα γίνεται καθ' ἡμέρην οἱ πυρετοὶ λύονται.

Ἐπειδὴ τῆς κινουμένης τῆς χολῆς κατὰ τὴν ὅλην τοῦ σώματος ἕξιν ἐπιγίνεται ῥίγη, καὶ διὰ τοῦτο ἐκκαθαίρεταί τε καὶ κενοῦται καθ' ἕκαστον παροξυσμὸν, εἰκότως εἰς ἀπυρεξίαν ἀφικνεῖται τὸ διάλειμμα τῶν τοιούτων πυρετῶν. τοῦτο οὖν ἐστιν αὐτὸ τὸ νῦν εἰρημένον, τὸ καθ' ἑκάστην ἡμέραν οἱ πυρετοὶ λύονται. ὡς εἰ καὶ καθ' ἡμέραν ἀπυρέξους γίνεσθαι τοὺς κάμνοντας εἰρήκει. ὥσπερ δὲ εἰ καθ' ἡμέραν γίνοιτο τὰ ῥίγη, καθ' ἡμέραν οἱ πυρετοὶ παύοιντο, οὕτω δηλονότι καὶ εἰ διὰ τρίτης καὶ εἰ διὰ τετάρτης. ὅπερ ἀμέλει καὶ φαίνεται γιγνόμενον, ἐπί τε τῶν τριταίων, καὶ τεταρταίων περιόδων, ἐφ' ὧν οἱ μὲν πυρετοὶ, λύονταί τε καὶ πάλιν γίνονται. μένει δέ τις ἐν τῷ σώματι παρὰ φύσιν διάθεσις, ἐφ' ἧς κατὰ περίοδον οἵ τ' ἄλλοι πυρετοὶ, καὶ τὰ νοσήματα γεννῶνται.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τῇ ἑβδόμῃ ἢ τῇ ἐνάτῃ ἢ τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἴκτεροι ἐπιγίνονται, ἀγαθόν. ἢν μὴ τὸ ὑποχόνδριον τὸ δεξιὸν σκληρὸν γένηται, εἰ δὲ μὴ κακόν, οὐκ ἀγαθόν.

Ὁ πρὸ τούτου γεγραμμένος ἀφορισμὸς, ἀτάκτως μοι δοκεῖ παρεγκεῖσθαι, βέλτιον γὰρ ἦν συνῆφθαι τὸν νῦν εἰρημένον ἀφορισμὸν, ἐκείνῳ καθ' ὃν φησιν. οἷσιν ἂν ἐν πυρετῷ ἴκτερος ἐπιγένηται πρὸ ἑπτὰ ἡμερῶν, κακόν, ἵν' ὁ σύμπας λόγος γένηται τοιοῦτος, πρὸ μὲν τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν ἴκτερον γενέσθαι, κακὸν πάντως. μετὰ δὲ τὰς ἑπτὰ χρηστόν. εἰ μή τι τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον σκληρὸν εἴη. τουτέστιν εἰ μή τις ἐν τῷ σπλάγχνῳ ἤτοι τῷ ἥπατι κακοπραγία, τῶν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρημένων ὑπάρχει. καθαιρουμένου γὰρ ἐν αὐτῷ τοῦ αἵματος καὶ τῆς χολῆς μεταλαμβανομένης ἐκ τῶν φλεβῶν, εἰς τοὺς χολωδόχους πόρους. ἐάν τ' ἔμφραξίς τις γένηται κατά τι τῶν μεταλαμ-

βαρυνθέντων χωρίων. ἐὰν τε φλεγμονή τις ἢ σκίρρος, ἀνάγκη πᾶσα, μήτε καθαίρεσθαι τὸ αἷμα καὶ συναναφέρεσθαι τὴν χολὴν αὐτῷ πάντη τοῦ σώματος, ἐντεῦθεν τε τὸν ἴκτερον γίνεσθαι.

Ἐν τοῖσι πυρετοῖσι περὶ τὴν κοιλίην καῦμα ἰσχυρὸν καὶ καρδιωγμὸς, κακόν.

Ὅτι μὲν οὖν οὐ μόνον τὸ σφύζον ἐξ ἑαυτοῦ κατὰ φύσιν σπλάγχνον, ἀλλὰ καὶ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς, οἱ παλαιοὶ καρδίαν ὠνόμαζον, ἓν τι τῶν ὁμολογουμένων ἐστίν. ὥσπερ γε καὶ ὅτι καρδιαλγίαν, τὰ τούτου τοῦ μορίου ἀλγήματα προσαγορεύουσι. τό γε μὴν καρδιώσσειν, οἱ πλεῖστοι μὲν τῶν ἐξηγησαμένων τοὺς ἀφορισμοὺς ταυτὸν ἡγοῦνται σημαίνειν τῷ καρδιαλγεῖν. ἔνιοι δὲ τῆς καρδίας αὐτῆς, λέγω δὴ τοῦ σπλάγχνου, καρδιωγμὸν δηλοῦσθαι φασίν. ἐξηγούμενοί τε κίνησίν τινα φασὶ παλμώδη τὸν καρδιωγμὸν εἶναι. τὸ μὲν οὖν ἰσχυρὸν καῦμα τῆς κοι-
10 λίας ὑπὸ τῆς ξανθῆς χολῆς ζεούσης, ἐν τοῖς χιτῶσιν αὐτοῖς γίνεται. κατὰ λόγον δὲ τοῖς οὕτω διακειμένοις, καὶ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς δάκνεται, καὶ διὰ τοῦτο κακόν ἐστι τὸ σύμπτωμα. εἰ δὲ καὶ τὴν πυκνὴν καὶ ταχεῖαν κίνησιν τῆς καρδίας καὶ μάλισθ᾽ ὅταν ᾖ καὶ παλμώδης, ἀκούοι τις εἰρῆσθαι καρδιωγμὸν, ἔσχατον ἤδη τοῦτο κακόν ἐστι, σημαῖνον ἐκπεπυρῶσθαι τὴν ζωτικὴν ἀρχήν.

Ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν ὀξέσιν οἱ σπασμοὶ καὶ οἱ περὶ τὰ σπλάγχνα πόνοι ἰσχυροὶ, κακόν.

Οἱ σφοδροὶ πυρετοὶ παραπλησίως πυρὶ ξηραίνοντες τὰ νεῦρα, τείνουσί τε καὶ σπῶσι, καὶ κατὰ τοῦτο ἤδη φέρουσιν ὀλεθρίους σπασμούς. ἐνίοτε δὲ καὶ αὐτὰ τὰ σπλάγχνα κατὰ τὴν τοιαύτην διάθεσιν ὀδυνᾶται, τῷ σφοδρῷ τῆς φλογώσεως τε καὶ ξηρότητος, καὶ διὰ τοῦτο κακὴν εἶναί φησιν αὐτήν, ἔτι δὲ μᾶλλον κακὴ ἔσται τῶν πόνων ἰσχυρῶν γινομένων. ἴσμεν δὲ δή που καὶ διὰ φλεγμονὴν ἢ ἐρυσίπελας, ἢ ἔμφραξιν ἰσχυρὰν ἢ ἀποστήμα-
20 τα ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὀδύνας γιγνομένας. ἀλλὰ νῦν οὐκ εἰκὸς αὐτὸν τὸν λόγον περὶ ἐκείνων εἶναι. προφανής τε γὰρ ὁ ἐπ᾽ αὐτῆς κίνδυνός ἐστι καὶ οὐκ ἐξ ἀνάγκης συνημμένος σπασμόν. καὶ τὸ ἐν πυρετοῖς εἴωθε λέγειν ὁ Ἱπποκράτης, ἀντὶ τοῦ πυρετικοῖς νοσήμασιν, ὅταν αὐτοῖς πάθος ὑπάρχωσιν. οἱ πυρετοὶ καὶ μὴ σύμπτωμα μορίου πεπονθότος τι τῶν προειρημένων παθῶν.

Ἐν τοῖσι πυρετοῖσιν οἱ ἐκ τῶν ὕπνων φόβοι, ἢ σπασμοὶ κακόν.

Εἴρηται μὲν ὑπ᾽ αὐτοῦ καὶ πρόσθεν ὅτι ὁ μὲν βλάπτων τὸν ἄρρωστον ὕπνος, θανάσιμος ὑπάρχει. ὁ δὲ μὴ βλάπτων, οὐ θανάσιμος. ἔνθα καὶ παράδειγμα τοῦ λόγου προσθεὶς εἶπεν. ὅκου παραφροσύνην ὕπνος παύει, ἀγαθόν. ὡς ὄντος τινὸς ὕπνου τοῦ μήτε παύοντος παραφροσύνην, καὶ παροξύνοντος ἐνίοτε καὶ γεννῶντος. ἀλλὰ καὶ νῦν ἕτερα παραδείγματα τῆς ἐξ ὕπνου βλάβης εἶπε τοὺς φόβους καὶ τοὺς σπασμούς. γράφουσι δ᾽ οὐ φόβους
30 ἀλλὰ πόνους ἔνιοι, καὶ μέντοι καὶ τεθεάμεθα πολλάκις, ἐν ὀλεθρίοις νοσήμασι καὶ φόβους, καὶ πόνους, καὶ σπασμοὺς, ἐξ ὕπνου γενομένους. ἔοικε δὲ τοῦτο συμβαίνειν, ὅταν ἐν τοῖς ὕπνοις ἤδη τὸν ἐγκέφαλον ὁ λυπῶν ἀφίκηται χυμὸς, ἔσω κινουμένης τηνικαῦτα τῆς φύσεως μᾶλλον, ἤπερ ἔξω, καὶ μέντοι καὶ ὥσπερ ἤδη τῇ τροφῇ κατενεχθέντες εἰς ὕπνον πληροῦνται τὴν κεφαλὴν, οὕτω καὶ ταῖς πληθωρικαῖς διαθέσεσιν οἱ ὕπνοι πληροῦντες αὐτὴν, βαρύνουσι τὸν ἐγκέφαλον. ἐὰν μὲν οὖν μελαγχολικώτερον ᾖ τὸ πλῆθος, οἱ φόβοι γίνονται, μὴ τοιούτου δὲ ὄντος οἱ πόνοι τε καὶ οἱ σπασμοί. καὶ οἱ ὕπνοι δὲ δηλονότι διὰ παντὸς ἂν ἔβλαπτον, ὅσον ἤδη τὸ συρρέειν εἰς τὸ βάθος τε καὶ τὰ σπλάγχνα τὴν ὕλην, εἰ μὴ τῷ τῆς πέψεως λόγῳ, πλέον εἶχε τὸ τῆς ὠφελείας, ἤπερ τὸ τῆς βλάβης ἐστὶν, ἐκ τῆς ἔσω ῥοπῆς. οὐ μόνον δὲ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον αὐτὸν ἀθροιζόμενοι μοχθηροὶ χυμοὶ τοιαῦτα συμπτώματα φέρουσιν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς, ὅθεν καὶ μᾶλλον ἐν τοῖς ὕπνοις αἱ ἀναθυμιάσεις γίνονται, μενόντων ἀπέπτων αὐτῶν. ὡς αἵ γε πέψεις τοὺς ὠφελίμους ἤδη φέρουσιν ὕπνους.

Ἐν τοῖσι πυρετοῖσι τὸ πνεῦμα προσκόπτον κακὸν, σπασμὸν γὰρ σημαίνει.

40 Πνεῦμα νῦν ἀκουστέον αὐτὸν λέγειν, ὥσπερ κἀν τῷ προγνωστικῷ, τὸ κατὰ τὴν ἀναπνοὴν, ὅπερ ἐπειδὰν προσκόπτει, τουτέστιν ἴσχηται μεταξὺ καὶ διακόπτηται, σπασμὸν σημαίνει, καὶ γὰρ καὶ γίνεται τῶν τὸν θώρακα κινούντων μυῶν, καὶ νεύρων ἤδη σπασμωδῶς διακειμένων. αὐξηθείσης οὖν τῆς διαθέσεως, ἐπιλαβούσης τε πλείονα μόρια, σαφὴς σπασμὸς καταλήψεται τὸν ἄνθρωπον. οὔσης δὲ διπλῆς τῆς κατὰ τὴν ἀναπνοὴν κινήσεως. ἡ μὲν ἔσω φορὰ τοῦ πνεύματος, εἰσπνοὴ προσαγορεύεται. ἡ δ᾽ ἔξω, τὴν ἐναντίαν εἴληφε προσηγορίαν ἐκπνοὴ κληθεῖσα. προσκόπτει δὲ τὸ πνεῦμα. ποτὲ μὲν, εἰσπνεόντων, ὥσπερ ὅταν αὐτὸς εἴπῃ, διπλῆ ἔσω ἐπανάκλησις. οἷον ἐπείσπνευσις. ποτὲ δὲ ἐκπνεόντων, ὡς ὅταν εἴπῃ. καὶ πνεῦμα προσπταῖον ἐν τῇ ἔξω φορῇ. ἐν τούτοις μὲν οὖν ἑκατέρου τοῦ μέρους τῆς ἀναπνοῆς ἐμνημόνευσε μόνον, κατὰ δὲ τὸν νῦν προκείμενον ἀφορισμὸν περὶ ὅλης αὐτῆς ἀποφαινό-
50 μενος ἔφη. τὸ πνεῦμα προσκόπτον εἴτε κατὰ τὴν ἔσω φορὰν, εἴτε κατὰ τὴν ἔξω, εἴτε κατὰ ἀμφοτέρας, πάσχει τὸ τοιοῦτον.

Ὁκόσοισιν οὖρα παχέα, θρομβώδεα, ὀλίγα, οὐκ ἀπυρέτοισι, πλῆθος ἐπελθὸν ἐκ τουτέων λεπτὸν, ὠφελέει. μάλιστα δὲ τὰ τοιαῦτα ἔρχεται τοῖσιν ἐξ ἀρχῆς ἢ διὰ ταχέων ὑπόστασιν ἔχει.

Οὐχ ἁπλῶς εἴρηκεν οὖρα παχέα, ἀλλὰ προσέθηκε καὶ θρομβώδεα. δυοῖν θάτερον ἐνδεικνύμενος, ἤτοι τοῦ πάχους τὸ ποσὸν, ἢ τὸ τῆς ὑποστάσεως ἀνώμαλόν τε καὶ διεσπασμένον. ὡς καὶ κατὰ περιγραφήν τινα φαίνεσθαι πολλὰς συστάσεις αὐτῶν ὥσπερ θρόμβους. ἔνιοι μὲν οὖν οὐ θρομβώδεα γράφουσιν. ἀλλὰ βορβορώδεα καθάπερ καὶ ὁ Νουμισιανὸς, καὶ ὁ Διονύσιος οἱ μὲν καὶ δυσωδίαν τινὰ συνενδεικνύμενοι διὰ τῆς λέξεως, πλεῖ

τὶ τῶν ἄλλων δηλοῦν τις· εἰ δ' ὡς τοῦ πάχους τὸ ποσὸν, οὐδὲν περιττότερον, ἐν τῷδε διδάσκοντος. ὅγε μὴν σύμπας λόγος τοῦ Ἱπποκράτους, οὐ φαίνεται περὶ δυσωδῶν οὔρων γινόμενος, ἀλλὰ μόνων ὀλίγων τε καὶ παχέων, ὡς ἐκ τῆς ἀντιθέσεως ἔσται δῆλον. πλῆθος γάρ φησιν ἐλθὸν ἐκ τούτων λεπτὸν, ὠφελέει. ὥστε εἰ καὶ μόνοις γέγραπται τοῖσιν, ὅσοις οὖρα παχέα ὀλίγα, μηδὲν ἂν λείπειν τῷ λόγῳ. γίγνεται μὲν οὖν καὶ χωρὶς πυρετοῦ τισὶν οὖρα τοιαῦτα, τῆς φύσεως ἐκκαθαιρούσης διὰ νεφρῶν, τὰ τοῦ παντὸς σώματος περιττώματα. γίγνεται δὲ καὶ μετὰ πυρετῶν, ἐφ' ὧν ἴσως ἄν τις ὑπονοήσειε τὴν εἰς τοὐναντίον αὐτῶν μετάπτωσιν οὐκ εἶναι χρηστήν. ἐπειδὴ τοὔμπαλιν ἐν τοῖς πυρετοῖς, ἐκ λεπτῶν κατ' ἀρχὰς τῶν οὔρων ἡ μετάπτωσις εἰς τὸ παχύτερον γίνεται, πρὸς τὴν λύσιν ἰούσης τῆς νόσου, καὶ διὰ τοῦτο μοι δοκεῖ μάλιστα καὶ ὁ ἀφορισμὸς οὕτως αὐτῷ γεγράφθαι διδάσκοντι τὸ ἐναντίον τοῦ πράγματος. ἔστιν ὅτε γὰρ ἤτοι κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ νοσήματος, ἢ οὐ μετὰ πολύ γε τῆς ἀρχῆς οὖρα γιγνόμενα παχέα, διὰ τὸ βάθος ὑπόστασιν ἔχει. τούτοις οὖν τοῖς οὔροις οὐκ ἔστιν ἀγαθὸν σημεῖον ἡ ὑπόστασις. ὥσπερ τοῖς ἄλλοις, ὁπόσα λεπτὰ κατ' ἀρχὰς ὄντα τῷ λόγῳ τῆς πέψεως ὅλου τοῦ νοσήματος ὑπόστασιν λαμβάνει. τῷ πλήθει δ' εἰκότως ἐστὶν ὀλίγα τὰ παχέα τῶν οὔρων, ὡς ἂν μόγις διεξερχόμενα τῶν νεφρῶν. ὁπόταν οὖν ἅμα μὲν ἐκκενωθῇ τὸ πλέον τῆς τοιαύτης κακοχυμίας, ἅμα δὲ καὶ πεφθῇ τὸ καταλοιπον, ἐκκρίνεται τηνικαῦτα λεπτότερα πολὺ τῶν πρόσθεν. ἄμεινον γὰρ οὕτως εἰπεῖν, οὐκ ἀπολύτως ὡς Ἱπποκράτης εἶπε λεπτά. τὰ γὰρ κατὰ φύσιν, οὐχ ἁπλῶς ἐστὶ λεπτὰ καθάπερ οὐδὲ παχέα. μέσα δ' ἑκατέρας τῆς ὑπερβολῆς καὶ σύμμετρα ὄντα. παχύτερα μέν ἐστι καὶ λέγεται τῶν ὑδατωδῶν, λεπτότερα δὲ, τῶν θρομβωδῶν. πολλὰ δ' εἰκότως ἐκκρίνεται, διὰ τὸ πρόσθεν ἐπέχεσθαι, καθ' ὃν χρόνον μόγις διεξῄει τὰ παχέα.

[Ὁ]κόσοισι δὲ ἐν πυρετοῖσι τὰ οὖρα ἀνατεταραγμένα οἷον ὑποζυγίου, τουτέοισι κεφαλαλγίαι ἢ πάρεισιν ἢ παρέσονται.

Τοῦτον ἔνιοι τὸν ἀφορισμὸν, τῷ πρὸ αὐτοῦ συνάπτουσιν ὡς μέρος ἐκείνου γράφοντες οὕτως. οἷσιν δ' ἀνατεταραγμένα τὰ οὖρα, τούτοισι κεφαλαλγίαι, καὶ βούλονται τινὲς μὲν τὰ ἀνατεταραγμένα, τὰ ἐναντία δηλοῦν τοῖς προειρημένοις τοῖς λεπτοῖς. τινὲς δ' αὐτὰ, τὰ ἀνατεταραγμένα. ψεῦδος γε μήν ἐστι τὸ τὰ λεπτὰ τῶν οὔρων εἶναι κεφαλαλγικά. φαίνονται γὰρ αἱ κεφαλαλγίαι ποτὲ μὲν, προηγούμεναι ποτὲ δὲ συνοῦσαι τοῖς ἀνατεταραγμένοις οὔροις. ὁποῖα δ' ἐστὶ ταῦτα σαφῶς ἐδήλωσεν εἰπών. οἷον ὑποζυγίου, καὶ γίγνεται τοιαῦτα, παχείας τε καὶ πυκνῆς ὕλης ὑπὸ θερμοῦ κατεργαζομένης. αὗται γὰρ μάλιστα καὶ πρὸς τῆς ἔξω θερμασίας φαίνονται πνευματούμεναι. καθάπερ ἄσφαλτος, καὶ πίσσα, καὶ ῥητίνη, τινὰ μὲν οὖν τῶν τοιούτων οὔρων, ἐπὶ πλεῖστον ἀνατεταραγμένα μένει. τινὰ δ' ὑπόστασιν ἴσχει παχεῖαν, διὰ ταχέων, καὶ δηλοῖ βραδέως λυθήσεσθαι τὸ νόσημα. τὰ δ' ἕτερα τὰ μὴ καθιστάμενα, ἐὰν μὲν ἰσχυρᾷ τῇ δυνάμει μηκυνεῖσθαι τὸ νόσημα δηλοῖ. ἐὰν ἀσθενεῖ δὲ τεθνήξεσθαι τὸν κάμνοντα. ταῦτα μὲν οὖν κατὰ τὸ πάρεργον εἴρηταί μοι. διότι χρήσιμά ἐστιν. ἃ δ' εἰς αὐτὸν τὸν ἀφορισμὸν ἔτι χρὴ εἰπεῖν, ἐστὶ τοιαῦτα. τοῖς ἀνατεταραγμένοις οὔροις ἐξ ἀνάγκης αἱ κεφαλαλγίαι καθὼς προεῖπεν ὁ Ἱπποκράτης, ἢ σύνεισιν, ἢ ἔσονται, ἐπειδὴ τὸ φυσῶδες πνεῦμα μετὰ τῆς θερμασίας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἑτοίμως ἀναφέρεται. οὐ μὴν εἴ τις ἐκεφαλάλγησεν, ἢ κεφαλαλγεῖ, τούτῳ πάντως τοιαῦτα τὰ οὖρα ἐστί. γίνονται γὰρ αἱ κεφαλαλγίαι καὶ διὰ θερμότητα μόνην. ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ τὴν ξανθὴν χολὴν, ἤτοι γε ἐν τῇ κεφαλῇ περιεχομένην, ἢ ἐν τῇ γαστρὶ, καὶ διὰ πλῆθος ὑγρῶν κατειληφὸς τὴν κεφαλὴν, καὶ δι' ἔμφραξιν τινὰ τοπικὴν, ἢ πνεύματος φυσώδους ἐν αὐτῷ τῷ μορίῳ τὴν γένεσιν ἔχοντος. ὧν οὐδὲ μία τοιοῦτον οὖρον ἐπιφέρει ἐξ ἀνάγκης.

[Ὁ]κόσοισιν ἑβδομαῖα κρίνεται, τουτέοισιν ἐπινέφελον ἴσχει τὸ οὖρον, τῇ τεταρτῇ ἐρυθρὸν καὶ τὰ ἄλλα κατὰ λόγον.

Ὥσπερ ἐν ἄλλοις πολλοῖς ἐπεδείξαντο τῆς Ἱπποκράτους τέχνης ἑαυτοὺς ἀμαθεῖς ὄντας οἱ πλεῖστοι τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον, οὕτω κἂν τῷδε. νομίζουσι γὰρ προσκεῖσθαι τῷ ἀφορισμῷ, τὸ, καὶ τἄλλα κατὰ λόγον, ὅσα περὶ ὕπνους, ἢ ἐγρήγορσιν, ἢ ἀναπνοὴν, ἢ ἀνάκλισιν, ἢ διαχώρησιν, ἢ τι τοιοῦτον ἄλλο τῶν ἐν τῷ προγνωστικῷ γεγραμμένων, ἵνα εἰ ταῦτα πάντα φαίνη καλῶς γιγνόμενα, τὴν κρίσιν ἔσεσθαι κατὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἐλπίζωμεν. ἀγνοεῖν δ' ἐοίκασι τὰ μέγιστα τῶν προγνωστικῶν κεφαλαίων. ἀγρυπνοῦσι τε γὰρ ὡς τὰ πολλὰ καὶ δυσφοροῦσι καὶ πυρέττουσι σφοδρότερον οἱ κάμνοντες, ὅσῳ περ ἂν ἐγγυτέρω τῆς κρίσεως ἀφίκωνται. πολλοὶ δ' αὐτῶν καὶ δυσπνοοῦσιν ἐγγυτέρω τῆς κρίσεως. οὔκουν δεῖται τοῖσιν τὸ διὰ τῶν οὔρων φανὲν σημεῖον, αὐτῶν τῶν εἰρημένων συμπτωμάτων εἰς πιστοτέραν ἐλπίδα τῆς μελλούσης ἔσεσθαι κρίσεως, σημεῖον ἐν οὔροις. ἀλλ' ἕτερα πολλὰ ζωτικώτερα αὐτοῦ φαινόμενα περὶ ὧν ἐοίκασιν οὐδὲν γινώσκειν οἱ τολμῶντες ἐξηγεῖσθαι τὰ Ἱπποκράτους συγγράμματα, πρὶν ἐκμαθεῖν ἅπασαν αὐτοῦ τὴν τέχνην. οὔσης γὰρ τῆς τετάρτης ἡμέρας ἐπιδήλου καθάπερ αὐτὸς ἐδήλωσε, καὶ μηνυούσης ὁποία τις ἡ ἑβδόμη γενήσεται, πᾶν ὅτι περ ἂν ἐν αὐτῇ. πρώτη φανῇ σημεῖον ἀξιόλογον πέψεως, τὴν ἐσομένην κρίσιν ἐπὶ τῆς ἑβδόμης δηλοῖ. ὥστ' οὐ μόνον ἐρυθρά τις ἐπιφανεῖσα νεφέλη πρότερον οὐ γεγενημένη, σημαίνει τὴν κρίσιν, ἀλλὰ καὶ ἡ λευκὴ πολὺ μᾶλλον αὐτῆς. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐναιώρημα λευκὸν. ὁμαλόν τε καὶ συνεστηκός. εἰ δ' ὀξέως πάνυ κινοῖτο τὸ νόσημα, καὶ ἡ τῆς χρόας μεταβολὴ καὶ ἡ τῆς συστάσεως, ἱκανὰ σημεῖα τῆς μελλούσης ἔσεσθαι κρίσεως. τὸ γοῦν λεπτὸν οὖρον εἰ συμμέτρως γένηται παχὺ, καὶ τὸ λευκὸν, ἢ ὠχρὸν ἐν τοιούτῳ νοσήματι, προδηλοῖ τὴν κρίσιν. ἑνὸς μὲν οὖν ὀνομαστὶ σημείου τοῦ κατὰ τὴν ἐρυθρὰν νεφέλην ἐμνημόνευσεν ὁ Ἱπποκράτης. ἀξιοῖ δ' ὡς τοῖσιν, καὶ τἄλλα κατὰ λόγον ἡμᾶς ἐννοεῖν. ὅσα σημαίνει μελλούσας ἔσεσθαι κρίσεις. ἔστι δὲ ταῦτα. τὰ κατὰ τὰς ὑπ' αὐτοῦ καλουμένας ἐπιδήλους τε καὶ θεωρητὰς ἡμέρας ἐπιφαινόμενα ἢ δι' οὔρων, ἢ διαχωρημάτων, ἢ πτυσμάτων. ἀεὶ μὲν γὰρ ἅπαντα τὰ τοιαῦτα δηλοῖ κρίσεις. οὐ μὴν ἀεί γε τὰς

ἀγαθάς. μόνοις γὰρ τοῖς τῆς πέψεως σημείοις ἐν ταῖς κρισίμοις ἡμέραις ἐπιφαινεῖσιν ἀγαθαὶ προσδηλοῦνται κρίσεις. ἡ μὲν οὖν διάνοια τοῦ κατὰ τὸν ἀφορισμὸν λόγου τοιαύτη τίς ἐστιν. ἐμνημόνευσε δὲ τῆς ἐρυθρᾶς νεφέλης, ὡς σπανίου σημείου, λευκαὶ μὲν γὰρ συνεχέστατα φαίνονται, καὶ εἰσὶν ἐναργέστεραι πέψεως σημεῖον. αἱ δὲ ἐρυθραὶ, σπανίως ὤφθησαν. καὶ εἰ μὴ νῦν ὑφ' Ἱπποκράτους εἴρηντο καὶ αὗται κατὰ τὰς ἐπιδήλους ἡμέρας μέλλουσαν ἐπαγγέλλεσθαι κρίσιν, ἴσως ἄν τις οὐδὲ προσεδόκησε τοιαύτην ὑπάρχειν αὐταῖς δύναμιν. ἔστι γοῦν τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα, σωτήριον μὲν εἶναί φησι. χρονιώτερον δέ. λέγει γὰρ ἐν προγνωστικῷ κατὰ λέξιν οὕτως. εἰ δὲ εἴη τὸ οὖρον, ὑπέρυθρον καὶ ὑπόστασις ὑπέρυθρός τε καὶ λείη, πολυχρονιώτερον μὲν τοῦτο τοῦ πρώτου γίνεται. σωτήριον δὲ, κάρτα. ἄρ' οὖν ἐν τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν ἡ τοιαύτη νεφέλη φανεῖσα, δηλώσει τὴν ἐπὶ τῆς ἑβδόμης ἐσομένην κρίσιν, ἐν ἄλλῃ δέ τινι τῶν ἐπιδήλων οὐ δηλώσει, σκεπτέον ἀκριβῶς. ὅπερ ἐστὶ παραφυλακτέον ἐπ' αὐτῶν τῶν ἔργων. ὅσον μὲν γὰρ ἐπ' αὐτῷ τῷ λόγῳ δυνατὸν εἰς ἑκάτερον ἐπιχειρῆσαι, καὶ μᾶλλόν γε ὡς οὔπω λύσει πλὴν εἰ πάνυ σφόδρα τὸ νόσημα ταχέως κινοῖτο. κατὰ μὲν γὰρ τὴν τετάρτην ἡμέραν γενόμενον, ἴσον τῷ πρόσθεν χρόνῳ τὸν ἐξῆς ἐπιλαβὸν, οὐκ ἀδύνατόν ἐστι δηλῶσαι κρίσιν. ἐπὶ δὲ τῆς ἑνδεκάτης φανὲν, οὐ πάνυ τί μοι δοκεῖ τριῶν ἡμερῶν δεήσεσθαι μόνων, ἀλλὰ καὶ πλειόνων. ἀληθέστατον μὲν γάρ ἐστι τὸ τὴν τοιαύτην χρείαν ἐπιφέρειν τι ταῖς λύσεσιν. ἐθεασάμην γοῦν ἐγὼ σπανιάκις τὸ τοιοῦτον σημεῖον ἐν ἄλλαις ἡμέραις παρὰ τὴν τετάρτην, ᾧ μὲν οὖν ἐπὶ τῆς ἑβδόμης ἐφάνη, τεσσαρεσκαιδεκαταῖος ἐκρίθη. ᾧ δὲ ἐπὶ τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης, εἰκοσταῖος. ἐφάνη δὲ καὶ ἄλλῳ κατὰ τὴν ἑνδεκάτην ὅστις ἑπτακαιδεκαταῖος ἐκρίθη, καὶ ἄλλῳ πάλιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἑνδεκάτης, ὅστις εἰκοσταῖος.

Ὁκόσοισιν οὖρα διαφανέα λευκὰ, πονηρὰ, μάλιστα δὲ ἐν τοῖσι φρενιτικοῖσιν ἐπιφαίνεται.

Τὰ τοιαῦτα τῶν οὔρων ἀπεψίας ἐσχάτης ἐστὶ σημεῖα διὸ καὶ χρονίζει τὰ νοσήματα. τινὰ δ' αὐτῶν ὅταν γε φθάσῃ προκαταλύσαντα τὴν δύναμιν, ὄλεθρος γίνεται, καθάπερ ἐν ταῖς φρενίτισιν. οὐδένα γοῦν οἶδα σωθέντα φρενιτικὸν, ᾧ τοιοῦτον οὖρον ὤφθη. βέλτιον γὰρ ὥσπερ ὅλον τὸ νόσημα χολῶδες, οὕτω καὶ τὰ οὖρα φαίνεσθαι χολώδη. τὰ δ' ὑδατώδεα τῶν οὔρων, τοιαῦτα γάρ ἐστι τὰ διαφανέα λευκὰ, παμπόλλην τε τὴν ἀπεψίαν δηλοῖ καὶ προσέτι τῆς ξανθῆς χολῆς ἀπάσαν τὴν ὁρμὴν ἄνω γεγονυῖαν πρὸς τὴν κεφαλήν. διαφανῆ μὲν γίγνεται τίσιν οὖρα, χωρὶς τοῦ λευκά. λεπτὰ μὲν ὄντα τῇ συστάσει. χολώδη δὲ, τῇ χροιᾷ. τὰ δὲ διαφανῆ τε ἅμα καὶ λευκὰ, τελέως ἐστὶν ὑδατώδη. εἰ μὲν οὖν ἁπλῶς εἴη γεγραμμένον. μάλιστα δὲ τοῖς φρενιτικοῖσιν, εἴρηται σαφῶς ὁ νοῦς τοῦ λόγου. προσκειμένου δ' ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ ἐπιφαίνεται, καθάπερ ἐν ἄλλοις πρόσκειται τῶν ἀντιγράφων, τὸ δηλούμενον ἔσται τοιοῦτον. τὰ ὑδατώδη τῶν οὔρων ἐστὶ πονηρά. μάλιστα δ' ἐπιφαίνεται τοιαῦτα τοῖς ὀλεθρίοις ἔχουσι φρενιτικοῖς. οὐ μὴν δὴ πᾶσί γε ὡς τινὲς ἤκουσαν τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον, οὐδὲν ἐπιστάμενοι τῶν κατὰ τοὺς ἀρρώστους ἐπιφαινομένων. ἐν τισὶ δὲ τῶν ἀντιγράφων οὕτω γέγραπται τὸ τέλος τοῦ ἀφορισμοῦ. μάλιστα δ' ἐν τοῖσι φρενιτικοῖσιν ἐπιφαίνεται τὰ τοιαῦτα, καὶ ἔστιν ἡ αὐτὴ διάνοια, τῇ κατὰ τὴν προειρημένην δευτέραν γραφήν.

Ὁκόσοισιν ὑποχόνδρια μετέωρα διαβορβορύζοντα ὀσφύος ἀλγήματος ἐπιγινομένου, τουτέοισιν αἱ κοιλίαι καθυγραίνονται ἢν μὴ φῦσαι καταρραγῶσιν ἢ οὔρου πλῆθος ἐπέλθῃ. ἐν πυρετοῖσι δὲ ταῦτα.

Ὑποχονδρίων μετεώρων, ὅπερ ἐστὶν ἐν ὄγκῳ μείζονι κατὰ πολλὰς αἰτίας γινομένων, ἔστι μία καὶ ἡ διὰ πνεῦμα φυσῶδες, ὑπὲρ ἧς νῦν διαλέγεται, διττῶς αὐτῆς γιγνομένης. ἐνίοτε μὲν ἐπὶ διαθέσει τινὶ δυσλύτῳ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα χωρίων. ἐνίοτε δὲ ἐπί τινι προσφάτῳ προφάσει. διακρίνει δὲ ταῦτα νῦν, ὁ Ἱπποκράτους. ἡ μὲν γὰρ προτέρα διάθεσις, οὐ μετὰ βορβορυγμοῦ γίνεται, τεταμένα γὰρ καὶ πεφυσημένα, καθάπερ ἀσκὸν ἀποφαίνει τὰ ὑποχόνδρια. ἡ δ' ἑτέρα μετὰ βορβορυγμοῦ συνίσταται. καλεῖται δ' οὗτος ὁ ψόφος τοῦ πνεύματος, ὅταν μὴ μέγας ᾖ, μηδὲ πολὺς. σὺν ὑγρότητι δέ τινι μετρίᾳ κινούμενος ἐπὶ τὰ κάτω, καὶ τοίνυν καὶ συμβαίνει τῷ τοιούτῳ βορβορυγμῷ κατιόντι, τὸν ἐκ τῶν ὑποχονδρίων ὄγκον εἰς τὰ κατὰ τὴν ὀσφὺν ἅμα ἑαυτῷ καταφέρειν. ἐφ' ὧν τεινομένων τῶν ἐνταῦθα μορίων, ἄλγημά τι γίγνεσθαι καθ' αὐτήν. εἶθ' οὕτως. ἐνίοτε μὲν, εἰς αἰσθησιν ἐρρυηκότος τοῦ ὑγροῦ τὸ φυσῶδες πνεῦμα διαχωρηθῆναι μόνον. ἐνίοτε δὲ, σὺν τῷ ὑγρῷ. καὶ μέντοι καὶ τὸ αἰσθητὸν ὑγρὸν, ὡς τὰ πολλὰ δι' οὔρων ἐκκρίνεται. προσηκόντως οὖν εἶπεν ἐν τοῖς εἰρημένοις σημείοις, κοιλίας καταρρήγνυσθαι, εἰ μή γε συμβῇ ἰδίᾳ μὲν, αἰσθητῶς ἐκκενωθῆναι τὸ ὑγρόν. ἰδίᾳ δὲ, τὸ καταληφθὲν ἐν τοῖς ἐντέροις πνεῦμα δι' ἕδρας ἐκκριθῆναι. ἔστι δ' ὅτε ἄμφω πρὸς αἰσθησιν ὁρμώμενα τὸ ὑγρὸν καὶ τὸ πνεῦμα διεξέρχεται ῥᾳδίως ἐπὶ τὴν κύστιν. τὸ δ' ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ ἀφορισμοῦ γεγραμμένον, ἐν πυρετοῖσι δὲ ταῦτα, τοιοῦτόν μοι δοκεῖ δηλοῦν. πυρετοῖς ἐνοχλεῖσθαι τοὺς νοσοῦντας ὠνόμαζον οἱ παλαιοὶ, τοὺς ἄνευ τινὸς φλεγμονῆς, ἢ ἀποστήματος, ἢ ἀλγήματος, ἢ ἐρυσιπέλατος, ἢ ἁπλῶς εἰπεῖν ἄνευ μορίου τινὸς ἐξαιρέτως πεπονθότος ἔχοντας κακῶς. εἰ δ' ἤτοι διὰ πλευροῦ φλεγμονὴν, ἢ πνεύμονος, ἢ τινὸς ἑτέρου τοιούτου πυρέττοιεν, οὐ πυρέττοντας αὐτοὺς ὠνόμαζον, οὐδ' ὑπὸ πυρετῶν ἐνοχλουμένους. ἀλλὰ πλευριτικούς τε καὶ περιπνευμονικούς. ἡπατικούς τε καὶ σπληνικούς. ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. νῦν οὖν μοι δοκεῖ βούλεσθαι δηλοῦν ὁ Ἱπποκράτης, δυοῖν θάτερον, ὡς ἢ τοῖς πυρετοῖς τούτων ὧν εἴρηκε συμβαινόντων, ἐν οἷς οὐδέν ἐστι τὸ πεπονθὸς μόριον, ἢ ὡς γιγνομένων μὲν, καὶ κατ' ἐκεῖνα τὰ νοσήματα μὴ μέντοι καταρρηγνυμένης αὐτῶν γαστρὸς, ἢ φυσῶν, ἢ οὔρων διερχομένων. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ φυσικῇ τινὶ κινήσει τῶν μορίων ἀπωθουμένων τὸ φυσῶδες πνεῦμα γίνεσθαι συμβαίνει, τὸν βορβορυγμὸν ἐν ἐκείνοις, ἀλλ' ὡς σύμπτωμα μόνον.

Ὁκόσοισιν ἐλπὶς ἐς τὰ ἄρθρα ἀφίστασθαι, ῥύεται τῆς ἀποστάσιος οὖρον πολὺ καὶ παχὺ καὶ λευκὸν γενόμενον οἷα ἐν τοῖσι κοπώδεσι πυρετοῖσι τεταρταίοισιν ἄρχεται ἐνίοισι γίνεσθαι. ἢν δὲ καὶ ἐκ τῶν ῥινῶν αἱμορραγήσῃ, καὶ πάνυ ταχέως λύεται.

λέλεκται μοι καὶ πρόσθεν ὡς ἀποστάσεις ἐς τὰ ἄρθρα γίγνονται, τοῖς τε προπεπονηκόσιν αὐτὰ, καὶ τοῖς ἐπὶ συνοχῷ κοπώδεσιν ἐν τῇ νόσῳ γιγνομένοις· ἔτι τε πρὸς τούτοις ὅσοι χρονίζουσι παχέων χυμῶν ἐπὶ πλήθει. ἐὰν οὖν ἡ φύσις ἀρρωστήσει δι' οὔρων ἐκκαθᾶραι τὸ σῶμα, τῆς ἀποστάσεως ἐρρύσατο τὸν κάμνοντα. τὸ μέλλον εἰς ἄρθρα κατασκήπτειν, ἐκκενώσασα διὰ κύστεως. εἰρηκέναι δὲ τῶν κοπωδῶν πυρετῶν ὡς παραδείγματος μνημονεῦσαι. τὴν ἀρχὴν τὴν εἰς οὖρα ῥοπὴν ἐν ἡμέρᾳ λαβόντων ἑπτὰ δήλω. τούτοις γὰρ τοῖς κοπώδεσι ἀποστήματα ποιεῖν ὑπάρχει. διὰ ταχέων οὐκ ἀναμένουσι πλείονα χρόνον ὥσπερ οἱ ἄλλοι. τοῖς δ' αὐτοῖς τούτοις καὶ τὰ παρ' οὖς ἀποστήματα πέφυκε γίνεσθαι, ὡς τοῖς γε ἄλλοις τοῖς χρονίοις εἰς τὰ κάτω μᾶλλον ἀποσκήπτει τὸ πλῆθος. οἷς οὖν ἡ θέρμασία πλείων γινομένη, μετέωρον εἰργάσατο τὴν ὕλην, ἤτοι διὰ ῥινῶν αἱμορραγοῦσιν, ἢ παρωτίδας ἴσχουσιν. ὅτι δ' ἡ τοιαύτη λύσις θᾶττον ἐστὶ τῆς δι' οὔρων, οὐδὲ λόγου δεῖται. διὸ καὶ προσέθηκεν ὁ Ἱπποκράτης ἐπ' αὐτῆς, καὶ πάνυ ταχὺ λύεται τῆς ἑτέρας τῆς δι' οὔρων κενώσεως ἡμερῶν πλειόνων δεομένης, τὸ δ' ἐνθάδε τῆς τετάρτης ἐν παραδείγματι γέγραπται πρὸς αὐτοῦ. μετάγειν δέ σε χρὴ καὶ πρὸς τὰς ἄλλας ἁπάσας ὅσαι θεωρηταί εἰσι καὶ κρίσιμοι.

Ἢν αἷμα ἢ πύον οὐρέῃ, τῶν νεφρῶν ἢ τῆς κύστιος ἕλκωσιν σημαίνει.

Εἴ τε κατὰ τὴν κύστιν, εἴ τε ἐν νεφροῖς ἕλκος γένηται. κατὰ μὲν ἀγγείου τινὸς ἀξιολόγου ῥῆξιν συστάντος αὐτοῦ, καὶ μάλιστα μετὰ ἀναβρώσεως, αἵματος ἔκκρισις ἐπακολουθεῖ, χωρὶς δὲ τοῦ πύου μόνου. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ κατά τινα τῶν οὐρητήρων, ἕλκους γινομένου, καὶ πύον οὐρηθῆναι. καὶ αἷμα. μέσοι δ' οὗτοι κεῖνται νεφρῶν τε καὶ κύστεως. καὶ χρὴ συνυπακούειν αὐτὸ ἐκείνοις. ἑλκοῦνται δ' ὡς τὰ πολλὰ τοῖς λιθιῶσι κατὰ νεφρούς, οὐρητῆρες, ὅταν ἀπὸ λίθου τινὸς ὀξέως, ἢ σφοδροῦ ταχέως ἐμφραχθέντες αὐτοῖς ἀναδιαβρωθῶσι. τῶν μέντοι κατὰ τὸ αἰδοῖον αὐτὸ γιγνομένων ἑλκῶν, καὶ χωρὶς τῶν οὔρων ἐκκρίνεται, τό, τε πύον καὶ τὸ αἷμα. συνεκκρίνεται δὲ τοῖς οὔροις πύον. ἐνίοτε συρραγέντος ἀποστήματος ἔν τινι τῶν ἄνω χωρίων, ὅθεν ἔνιοι τῶν ἐξηγητῶν, καὶ οἱ πλείους εἵλοντο τὴν ἑτέραν γραφήν, τὴν διὰ τοῦ, καί, συνδέσμου τὴν δὲ τὴν λέξιν ἔχουσαν. ἢν αἷμα καὶ πύον οὐρέῃ, τῶν νεφρῶν ἢ τῆς κύστεως ἕλκωσιν σημαίνει. ὡς τοῦ ἑτέρου μόνου αὐτῶν οὔρου μιγέντος τοῦ πύου, δυνατὸν οὐ νεφρῶν, ἢ κύστεως μόνον ἡλκωμένων, ἀλλὰ καί τινος τῶν ἄνωθεν τὸ σημεῖον εἶναι. τάχα μὲν οὖν τι καὶ οὗτοι λέγουσι. τάχα δὲ καὶ τὸ οὐρέῃ ῥῆμα διάφορόν τι δηλοῖ τοῦ οὐρῆσαι, τὸν διορισμὸν ἐν αὐτῷ περιέχον. οὐ γάρ ἐστι ταυτὸν ἢ οὕτως εἰπεῖν, ἢν αἷμα καὶ πύον οὐρέῃ. ἢ ἐκείνως, ἢν αἷμα καὶ πύον οὐρήσῃ. ἐν μιᾷ μὲν γάρ, ἢ δυοῖν ἢ τρισὶν ἡμέραις ἐγχωρεῖ πύον οὐρῆσαι συρραγέντος ἀποστήματος εἰς τὰ τῆς οὐρήσεως ὄργανα. πολλαῖς δ' ἡμέραις, ἢ καὶ μησὶν ἐπειδὰν τοῦτο γένηται, νεφρῶν ἢ κύστεως ἕλκωσις δηλοῦται. ὁποτέρου δ' αὐτῶν μᾶλλον, εἴτ' ὀδύνη διακείσεται κατὰ διαφέροντα χωρία γιγνομένη, καὶ τὰ συνεκκρινόμενα τοῖς οὔροις, ὑπὲρ ὧν ἐφεξῆς ἐρεῖ. καὶ μὲν δὴ καὶ περὶ τῶν οὐρητήρων, ὁ αὐτός ἐστι λόγος.

Οἷσιν ἐν τῷ οὔρῳ παχεῖ ἐόντι σαρκία σμικρὰ, ἢ ὥσπερ τρίχες συνεξέρχονται, τουτέοισιν ἀπὸ τῶν νεφρῶν ἐκκρίνεται.

Τὰ μικρὰ σαρκία, τῆς τῶν νεφρῶν οὐσίας εἰσὶ γνωρίσματα. τὰ δ' ὥσπερ τρίχες, οὐδαμῶς μὲν τῆς τῶν νεφρῶν. οὐ γὰρ οἷόν τε διαλυθῆναι νεφρὸν εἰς τοιοῦτον εἶδος οὐσίας, ἀλλ' ὅσοι τοῦτο λέγουσιν ἀγνοοῦσι φύσιν νεφρῶν οὐ μὴν οὐδὲ κύστεως, ἀναλυομένης τε καὶ ἀναβιβρωσκομένης ὡς ἐνίοις ἔδοξεν οὐρεῖται τὰ τοιαῦτα. πεταλώδη γάρ ἐστι μᾶλλον τὰ ταύτης μόρια, καθάπερ καὶ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ὀλίγον ὕστερον αὐτὰ προσαγορεύει, λεπίδας. ἀλλὰ τό γε ἀληθὲς οὕτως ἔχει. πολλάκις ἡμῖν ἑωραμένα ἔκ τινος τύχης. ἄλλοι γοῦν τινὲς ἰατροὶ πάνυ τρίβωνες, ἑωρακέναι πολλάκις φασὶν οὖρα τοιαῦτα. καλοῦσι δ' οἱ νεώτεροι τριχίασιν τὸ πάθος. ἐπειδὴ θριξὶν ὅμοια καὶ μᾶλλον γε ταῖς λευκαῖς ἐοικότα φαίνεται τὰ τοῖς οὔροις ἐμφαινόμενα. ἔναγχος δέ τις οὔρει, τοιαῦτα σώματα μικρά, ὡς τὸ πιστὸν τὸ μῆκος ἐδόκει εἶναι. τινὰ γὰρ αὐτῶν, εἰς ἥμισυ πήχεος ἐξετείνετο. προσενήνεκτο δ' οὗτος ὅλῳ σχεδὸν ἐνιαυτῷ τῷ πρόσθεν, ἐρεγμῶν τε καὶ κυάμων, πάνυ πολλάκις καὶ τυρῶν ἁπαλῶν τε καὶ ξηρῶν. καὶ οἱ ἄλλοι δὲ πάντες οἷς οὐρῆσαι συνέβη τὰ τοιαῦτα παχύμοις ἐδέσμασιν ἐκέχρηντο. τούτου τοίνυν τοῦ χυμοῦ κατοπτωμένου πῶς ἐν νεφροῖς αἱ τριχώδεις γίνονται συστάσεις. καὶ μέντοι καὶ ἡ θεραπεία, μαρτυρεῖ τῷ λογισμῷ τῆς αἰτίας. ὑπὸ γοῦν τῶν λεπτυνόντων καὶ τεμνόντων φαρμάκων ἅμα καὶ τῷ τὴν ἄλλην δίαιταν ὑγραίνουσαν ὑπάρχειν, ἐθεραπεύθησαν οἱ κάμνοντες οὕτως. εἴπερ δὲ ἦν ἕλκωσις τηνικαῦτα νεφρῶν ἢ κύστεως ὡς διαλύεσθαι τὴν οὐσίαν αὐτῶν, οὐ μόνον οὐδὲν ἂν ὠνήναντο ὑπὸ τῶν τοιούτων φαρμάκων, ἀλλὰ καὶ παρωξύνοντο ἐσχάτως. ἄξιον οὖν ἐστιν ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις, οὕτω κἀν τούτῳ θαυμάσαι τὸν Ἱπποκράτην, τὰ μηδέπω μηδὲ τήμερον ἐγνωσμένα πολλοῖς τῶν ἰατρῶν, αὐτὸν ἐξευρεῖν. καὶ μέντοι καὶ ἡ τῆς λέξεως ἀκρίβεια θαυμαστῶς ὅπως ἔχει λέγοντος ἀπὸ τῶν νεφρῶν ἐκκρίνεσθαι τὰ τοιαῦτα. οὐ γὰρ ὥσπερ ἐνθάδε τοῦ πρόσθεν ἀφορισμοῦ ἕλκωσιν τοῦ νεφροῦ αἰτιᾶται, οὕτω καὶ νῦν εἶπεν, ἀλλ' ἁπλῶς ἀπὸ νεφρῶν ἐκκρίνεσθαι φησὶν ὡς καὶ λίθου τινὸς οὐρήσαντος ἀπὸ νεφρῶν ἐνηνέχθαι φαίημεν ἂν αὐτόν, οὐχ ὅτι τῆς οὐσίας αὐτῶν ἐστι μόριον, ἀλλ' ὅτι τὴν σύστασιν ἐν ἐκείνοις λαμβάνει. τὰ μὲν οὖν σμικρὰ σαρκία, τῆς οὐσίας ἐστὶ μόρια ἑλκωθέντων ὅλως τῶν νεφρῶν. τὰ δ' οἷον τρίχες, ἐν νεφροῖς μὲν λαμβάνει τὴν σύστασιν. ὥσπερ καὶ οἱ λίθοι. μόρια δ' οὐκ ἔστι τῆς οὐσίας αὐτῶν. κακῶς ἐν ἅπασι τοῖς ἀντιγράφοις ὁ ἀφορισμὸς οὗτος ἄνευ τοῦ ἢ γέγραπται. σαρκία σμικρὰ ὥσπερ τρίχες. οὐδαμῶς γὰρ ἔοικε τὰ σμικρὰ σαρκία ταῖς θριξίν. ἀλλὰ χρὴ μεταξύ, τοῦ τε σμικρά, καὶ τοῦ, ὥσπερ τὸ ἢ φωνῆεν τάξαι, ὡς δυοῖν πραγμάτων, οὐχ ἑνὸς ἐν τῷ λόγῳ μνημονεύοντος τοῦ Ἱπποκράτους. τὸ μὲν οὖν ἕτερον αὐτῶν ἐστι σαρκία σμικρά. τὸ δ' ἕτερον ὥσπερ τρίχες. ἐνθάδε μὲν οὖν τῶν ταῖς θριξὶν ὁμοίων, ἀεὶ φαίνεται

παχὺ τὸ οὖρον, ὡς ἂν φλεγματικῆς οὐσίας ἣν ἤθροισαν αἱ φλέβες, ἐκκαθαιρομένης διὰ τῶν νεφρῶν, εἴωθε δὲ τῶν σαρκίων, οὐκ ἀναγκαῖον. οὐ μὴν οὐδὲ ἐθεασάμην ποτὲ τοιαύτην νεφρῶν διάθεσιν. ἀλλὰ τὸ μὲν οἷον σαρκία, πολλάκις ἐν ἐκείνοις τοῖς πυρετοῖς, ἐν οἷς καὶ τὰς καλουμένας ὀροβοειδεῖς ὑποστάσεις ὁρῶμεν γιγνομένας κατὰ τὸ πλημμελὲς παχέος αἵματος ἐν νεφροῖς. ἢ καθ' ἣν παρ. οὐ μὴν ἀκριβῆ γε σαρκία τεθέαμαί ποτε συνεξερχόμενα τοῖς οὔροις. ἐγχωρεῖ οὖν ἡγοῦμαι παχὺ οὖρον εἰρῆσθαι πρὸς αὐτοῦ, τὸ σύμμετρόν τε καὶ κατὰ φύσιν. ἀντίκειται γάρ τοῦτό πως τῷ λεπτῷ. καὶ γινώσκομεν ὅτι κυρίως μὲν, αἱ κατὰ τὰς ὑπερβολὰς ἀντιθέσεις οὕτω λέγονται. καταχρηστικῶς δὲ, καὶ τὸ μέσον ἐνίοτε καὶ σύμμετρον ἀμφοτέροις χρῆται τοῖς ὀνόμασι τῶν ἄκρων. πρὸς μὲν τὸ τελέως παχὺ, λεπτὸν ὀνομαζόμενον. πρὸς δὲ τὸ λεπτὸν ἐσχάτως, παχύ, καὶ εἴπερ οὕτως ἀκούσαιμεν, ὁ λόγος ἔσται τοιοῦτος. οἷς ἐν τῷ οὔρῳ μὴ ὄντι λεπτῷ συνεξέρχεται τὰ εἰρημένα, τῶν νεφρῶν ἐστὶ τὸ πάθημα. λεπτῶν μέντοι τῶν οὔρων ὄντων, ἐλίτον τὸ φλεβῶδες γένος πέπονθε. τὴν δ' αὐτὴν ταύτην γνώμην δείκνυσθαί μοι δοκεῖ καὶ κατὰ τὸν ἑξῆς ἀφορισμόν.

Ὁκόσοισιν ἐν τῷ οὔρῳ παχεῖ ἐόντι πιτυρώδεα συνεξουρέεται, τουτέοισιν ἡ κύστις ψωριᾷ.

Ἐὰν μὲν οὖν λεπτὸν ᾖ τὸ οὖρον, οὐ κατὰ φύσιν ἔχουσιν αἱ φλέβες. ἐὰν δὲ μὴ ᾖ λεπτὸν, ἀλλὰ μετρίως συνεστηκὸς, ὅπερ ἀκοῦσαι νῦν χρὴ τὸ παχὺ, τὰ συνεκκρινόμενα τῷ τοιούτῳ ἢ τοὺς νεφροὺς ἢ τὴν κύστιν ἐνδείξεταί τι πάθος. ἐπειδὴ γὰρ ἐκ μὲν τῶν φλεβῶν ἥκει τὸ οὖρον, διηθεῖται δὲ διὰ τῶν νεφρῶν. ἀθροίζεται δὲ ἐν τῇ κύστει, πᾶν ὅτι περ ἂν ἐν αὐτῷ φαίνηται παρὰ φύσιν ἢ τὰς φλέβας ἐνδείξηται φαύλως ἔχειν, ἢ τὰ κατὰ τοὺς νεφροὺς, ἢ κύστιν. ὥσπερ καὶ νῦν τὰ πιτυρώδεα τὴν κύστιν, ψωριᾶν. ὅταν γ' αἱ φλέβες ἀπαθεῖς ὑπάρχωσι. φέρεται γὰρ ἐνίοτε καὶ ἐξ ἐκείνων τὰ πιτυρώδη. ποτὲ μὲν, αὐτοῦ τοῦ χιτῶνος αὐτῶν παθόντος. ὥσπερ καὶ τοῦ τῆς κύστεως. ἔστι δ' ὅτε τοῦ κατ' αὐτὰς αἵματος ὑπὸ καυσώδους θερμοῦ φρυγέντος. ἐπιτηδειότερος δὲ δηλονότι πρὸς τοῦτο πᾶς ὁ παχὺς, ἐν αὐταῖς χυμός ἐστι, καὶ μᾶλλον ἔτι ἡ οἷον τρὺξ τοῦ αἵματος, ὃν ὀνομάζειν εἰθίσμεθα μελαγχολικὸν χυμὸν, ὥσπερ γοῦν ἡ τοῦ δέρματος ἐπιφάνεια, καλοῦσι δ' αὐτὴν ἐπιδερμίδα, κατὰ τὰς ψώρας καὶ τὰς λέπρας καὶ τοὺς λειχῆνας ἀποβάλλει τι λεπτὸν, οἷόν περ τὸ γῆρας ἐστὶ τῶν ὄφεων, οὕτω κἀπειδὰν τι τῶν ἔνδον μορίων ὅμοιόν τι πάθημα πάθῃ τὸ οἷον δέρμα, καὶ τὸ σύμπτωμα τοῦ παθήματος ὅμοιον γενήσεται. κατὰ τοῦτο οὖν αἱ φλέβες αὗται καὶ ἡ κύστις ψωριῶσαι πιτυρώδεα δέρματα σὺν τοῖς οὔροις ἕξει κενούμενα. διορισθήσεται δὲ τῇ λεπτότητι καὶ τῷ πάχει τῶν οὔρων, ὡς προείρηται. τὰ μὲν γὰρ λεπτὰ, πεπονθέναι τὰς φλέβας ἐνδείξεται. τὰ δ' οὐ λεπτὰ, τὴν κύστιν.

Ὁκόσοι ἀπὸ ταὐτομάτου αἷμα οὐρέουσι τουτέοισιν ἀπὸ τῶν νεφρῶν φλεβίου ῥῆξιν σημαίνει.

Τὸ ἀπὸ ταὐτομάτου, δύναται μὲν καὶ χωρὶς αἰτίας τῆς ἔξω δηλοῦν. δύναται δὲ καὶ τὸ, οἷον ἐξαίφνης οὐδενὸς προηγησαμένου συμπτώματος. ὅπερ ἐπὶ κύστεως ἡλκωμένης φαίνεται. κατὰ ταύτην γὰρ οὐχ οἷόν τε ῥαγῆναι φλέβα διὰ πλῆθος αἵματος ἐπιρρυέντος, ὡς ἐπὶ τῶν νεφρῶν εἴωθε συμβαίνειν. οὐ δὲ γὰρ διηθεῖται διὰ τῶν ἐν αὐτῇ φλεβῶν αἷμα. μόνον δ' ὅσον εἰς τροφὴν αὔταρκες αὐτῇ, χορηγεῖται. πρὸς τούτῳ δὲ, οὐδὲ αἱ φλέβες αἱ κατὰ τὴν κύστιν γυμναί που καὶ ἀστήρικτοι πεφύκασιν. ὥσπερ αἱ εἰς τὰς κοιλίας τῶν νεφρῶν ἐμβάλλουσαι. καθ' ἃς ἀναστόμωσίς τε καὶ ῥῆξις ὑπὸ πάχους καὶ πλήθους γίνεται τῶν κατ' αὐτὰς χυμῶν. ἡ μὲν οὖν ῥῆξις, ἀκριβοῦς αἵματος ἐργάζεται κένωσιν. ἡ δ' ἀναστόμωσις, οὐκ ἀθρόον αἷμα προχέουσα. καὶ μάλισθ' ὅταν ᾖ βραχὺ, κατ' ὀλίγον δὲ τὸ λεπτότερον διηθοῦσα, τὸ ὅλον οὖρον ὕφαιμον ἐργάζεται. γίγνεται δ' ὡς ἔφην, καὶ τῶν ἐν κύστει φλεβῶν ἐξ ἀναβρώσεως πεπονθυιῶν, αἵματος κένωσις. ἐφ' ᾗ προηγεῖται τοῦ κατὰ τὴν κύστιν ἕλκους, τὰ σημεῖα. τουτέστιν, ὀδύνη τε τοῦ μορίου. καὶ πύον. καί τινα πολλάκις αὐτοῦ τοῦ σώματος τῆς κύστεως, οἷόν περ θρύμματα. κατὰ τοῦτο οὖν ἄμεινον ἀκούειν τὸ ἀπὸ ταὐτομάτου σημαίνειν τὸ ἐξαίφνης. οὐ τὸ χωρὶς αἰτίας φανερᾶς ἐκκρίνεσθαι. ἐκ γοῦν τῶν νεφρῶν αἷμα πολλάκις μὲν καὶ χωρὶς τῆς ἔξωθεν αἰτίας ῥαγέντος τοῦ ἀγγείου διὰ πλῆθος. ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐπιπηδησάντων σφοδρότερον, ἢ κατενεχθέντων. ἢ πληγέντων.

Οἷσιν ἐν τοῖς οὔροισι ψαμμώδεα ὑφίσταται, τουτέοισιν ἡ κύστις λιθιᾷ.

Οὐ πάντως ἡ κύστις, ἀλλ' ἐνδέχεται καὶ νεφρούς. ὥσθ' ἡμάρτηται φανερῶς ὁ ἀφορισμὸς, ἤτοι γε αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους παριδόντος ὅλου τοῦ λόγου τὸ ἥμισυ μέρος, ἢ τοῦ πρώτου βιβλιογράφου παραλιπόντος. ἐάν τε γὰρ ἐν νεφροῖς, ἐάν τ' ἐν κύστει λίθοι γίνονται, συνεξέρχονται τοῖς οὔροις τὰ ψαμμώδη.

Ἢν αἷμα οὐρέῃ καὶ θρόμβους καὶ στραγγουρίην ἔχῃ, καὶ ὀδύνη ἐμπίπτῃ ἐς τὸ ὑπογάστριον καὶ τὸ περίνεον, τὰ περὶ κύστιν πονέει.

Γέγραπται μὲν διχῶς ἡ τελευτὴ τοῦ ἀφορισμοῦ. κατὰ τινὰ μὲν τῶν ἀντιγράφων πονέει. καθ' ἕτερα δὲ, νοσέει. καὶ σχεδὸν ἀλλήλων ταύτῃ γε οὐδὲν διαφέρουσιν αἱ γραφαί. κοινῇ δ' ἀμφότεραι, σφάλλονται. εἴ τις ἀκούσειε τὰ περὶ τὴν κύστιν εἰρῆσθαι πρὸς Ἱπποκράτους. ὡσεὶ καὶ αὐτὴν τὴν κύστιν ἐγεγράφει. τὰ γὰρ εἰρημένα συμπτώματα, κοινὰ τῶν οὐρητικῶν ὀνομαζομένων ὀργάνων ἁπάντων ἐστὶ, κύστεως. νεφρῶν. οὐρητήρων. οὕτως οὖν ἄμεινον ἀκούειν τὰ περὶ τὴν κύστιν. οὐχ ὡς αὐτῆς μόνης δηλουμένης, ἀλλ' ὡς καὶ τῶν συνεζευγμένων αὐτῇ μορίων. ἔτι δὲ μᾶλλον, οὕτως ἀκούειν ἡμᾶς, καὶ ὁ ἑξῆς ἀφορισμὸς ἐπιτρέψει καθ' ὃν οὐ τὰ περὶ τὴν κύστιν νοσεῖν φησὶν, ἀλλὰ τῆς κύστεως ἕλκωσιν ὑπάρχειν. ὡς οὐ ταὐτὸν ὂν αὐτὴν τὴν κύστιν ἁπλῶς μόνην ἀποφαίνεσθαι τι πάσχειν, ἢ τὰ περὶ αὐτήν.

Ἢν αἷμα καὶ πῦον οὐρέῃ, καὶ λεπίδας, καὶ ὀσμὴ βαρεῖα ᾖ, τῆς κύστιος ἕλκωσιν σημαίνει.

Τὸ μὲν αἷμα καὶ τὸ πῦον οὐρεῖν, πάντων ἐστὶ τῶν οὐρητικῶν ὀργάνων ἡλκωμένων, κοινὰ σημεῖα. τὸ δὲ βαρὺ τῆς ὀσμῆς, ὅπερ δηλοῖ τὸ ἀηδὲς, ἔτι τε μᾶλλον αἱ λεπίδες ἴδια τῆς κύστεως. ἐν μὲν οὖν τοῖς πλείοσι τῶν ἀντιγράφων, ἢν αἷμα καὶ πῦον οὐρέει, γέγραπται. κατὰ δέ τινα αὐτῶν, ἢν αἷμα ἢ πῦον οὐρέῃ. δηλώσει δ᾽ αὐτὴ μὲν ἡ δευτέρα γραφὴ, παραδιαζευκτικὸν εἶναι τὸν ἢ σύνδεσμον. ὡς ὁπότερον ἂν ὑπάρχῃ τῶν εἰρημένων, ἑλκώσεως εἶναι σημεῖον. ἡ δ᾽ ἑτέρα τὰ δύο βουλήσεται συνεδρεύειν, ἢ ἅμα ἀλλήλοις, ἢ ἐναλλάξ.

Ὁκόσοισιν ἐν τῇ οὐρήθρῃ φύματα φύεται, τουτέοισι διαπυήσαντος καὶ ἐκραγέντος, λύσις.

Διὰ βραχυλογίαν, οὐδὲν ἀξιόλογον οὗτος ὁ ἀφορισμὸς ἔχειν ὑποληφθήσεται. πρόχειρον γὰρ παντὶ γνῶναι τῶν ἐν τῷ πόρῳ τῷ οὐρητικῷ, τῷ κατὰ τὸ αἰδοῖον, ὃν γὰρ οὐρήθραν καλοῦσι, συνισταμένων φυμάτων τὴν λύσιν γίνεσθαι ῥαγέντων. ἀλλ᾽ εἰ προσέχωμεν τὸν νοῦν, ἔνδειξις ἐστὶ τινὸς μείζονος πράγματος. ἐνδέχεται γὰρ ἰσχουρίαν δή τινα γενέσθαι καὶ διὰ τὸ τοιοῦτον φῦμα. καὶ μέντοι καὶ ὡς τὸ φῦμα ῥαγὲν ἰᾶσθαι τὴν ἰσχουρίαν οὐ δῆλον. ἀλλὰ ἐκεῖνό γε παραφύεται τοῖς εἰρημένοις ἑπόμενον ζήτημα, πότερον ῥήγνυσθαι μόνον βούλεται τὸ κατὰ τοῦτο χωρίον συνιστάμενον φῦμα, ἢ πολλάκις μὲν αὐτὸ τοῦτο συμβαίνειν, δύνασθαι δὲ διαφορεῖσθαι. ἢ παράδειγμα τῶν λύσεων ἐν τοῦτ᾽ ἔγραψε τὴν ῥῆξιν. ὅπερ καὶ ἀληθέστερόν ἐστιν.

Οὔρησις νύκτωρ πολλὴ γινομένη, σμικρὴν τὴν ὑποχώρησιν σημαίνει.

Ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀναδοθέντος τοῦ κατὰ τὴν κοιλίαν ὑγροῦ βραχυτέραν γενέσθαι τὴν ὑποχώρησιν, πρόδηλον παντὶ, συνεμφαίνει δὲ τούτῳ καὶ ὅτι διεξελθόντος ἅμα τοῖς σιτίοις, ὑγροτέρα μὲν ἡ γαστὴρ γενήσεται. καὶ διὰ τοῦτο πλείω ὑποχωρήσεις, τὸ δ᾽ αὖ οὖρον ἔλαττον ἐκκριθήσεται. διδάξει δ᾽ ἡμᾶς ὁ λόγος οὗτος, ἰᾶσθαι τὰ ῥεύματα γαστρὸς καὶ ξηρότητος. ἐφ᾽ ὧν μὲν ὑγροτέρα γίνεται τοῦ προσήκοντος, τότε ποτὸν ἔλαττον δώσομεν, ἐπὶ τε κύστιν ἐπιτρέψομεν ἀφικέσθαι. ἐφ᾽ ὧν δ᾽ ἡ ξηροτέρα, καὶ πλεῖον δώσομεν τὸ πόμα, καὶ τὴν ἀνάδοσιν ὡς οἷόν τε κωλύσομεν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΦΟΡΙΣΜΟΥΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ε'.

Σπασμὸς ἐξ ἐλλεβόρου, θανάσιμον.

Τοῖς ἐλλέβορον εἰληφόσι λευκὸν δηλονότι, τοῦτον γὰρ ἁπλῶς εἰώθασιν ὀνομάζειν ἐλλέβορον, οὐχ ὥσπερ τὸν μέλανα μετὰ προσθήκης, τούτοις οὖν ἐὰν καθαιρομένοις ἐπιγίνηται σπασμὸς, ὀλέθριον εἶναί φησι τὸ σύμπτωμα. γίνεται μὲν γὰρ οὐ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς καθάρσεως ἡνίκα τοῦ πνιγῆναι κίνδυνος, ἀλλ᾽ ὅταν σπαραχθῶσι σφοδρότερον ἐμοῦντες. δι᾽ αὐτὴν μάλιστα τὴν ἐν τοῖς ἐμέτοις συντονίαν πονησάντων τῶν νεύρων κατὰ συμπάθειαν τὴν πρὸς τὸ στόμα τῆς γαστρὸς, ἐφ᾽ ὧ καὶ ἄλλως ἑωράκαμεν. ὅταν ἰσχυρῶς δηχθῇ, γινομένους σπασμούς. ὥσπερ καὶ τῷ νεανίσκῳ τὸν ἰὸν ἐμέσαντι. βέλτιον γὰρ τὸν οὐκ ἰώδη ἰὸν τὸν ἔμετον ὀνομάζειν ἐκεῖνον, ἐπειδήπερ ἦν οἷος ἀκριβὴς ἰὸς ἐνομάζομεν ὀνομασθείς. ἀλλὰ κατά γε τὸν ἔμετον ἐπαύθη πᾶν τὸ σῶμα, καὶ ὅτι πυρετὸς αὐτῶν καὶ ὁ σπασμὸς ἐπαύσατο παραχρῆμα κενωθέντος τοῦ ἰοῦ. τοιοῦτον δ᾽ ἦν τὸ ἐμεθὲν, οἷον εἴ τις ὕδατι διαλύσειεν ἰὸν τὸν ἄριστον, ὡς γενέσθαι σύστασιν ἐξ ἀμφοῖν στερεοῦ πάχει προσεοικυῖαν. οὐκ ἀδύνατον μὲν οὖν ὡς ἔφην καὶ κατὰ συμπάθειαν τὴν πρὸς τὸ στόμα τῆς γαστρὸς γενέσθαι σπασμὸν ἐπ᾽ ἐλλεβόρῳ κακῷ. καὶ εἴη ἂν ὁ μετεωρότατος σπασμὸς οὗτος. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ δι᾽ αὐτὴν τὴν κένωσιν καθαιρομένοις αὐτοῖς, γενέσθαι σπασμὸν, ὡς καὶ τοῖς χολερικοῖς ἐπιγίνονται συνολκαὶ πολλάκις, καὶ μάλιστα τῶν κατὰ τὰς γαστροκνημίας μυῶν. οὐκ ἀδύνατον δὲ οὐδὲ διὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ φαρμάκου, τὰ ἐκ τῶν νεύρων ὑγρὰ πρὸς ἑαυτὸ βίᾳ σπῶντος, ἐκ τῆς κακοπαθείας ταύτης ἐπιγενέσθαι σπασμὸν, ἀλλὰ καὶ τῆς δυνάμεως ἐνίοτε τοῦ ἐλλεβόρου πρὸς ἀνάλωσιν ὁρμησάσης σφοδρότερον, ἐγχωρεῖ τὴν τῶν νεύρων οὐσίαν ξηρανθῆναι βιαιότερον. ἐδίδαξε δ᾽ ἡμᾶς αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ὡς ὁ σπασμὸς, ἐπὶ κενώσει καὶ πληρώσει γίγνεται τῶν νευρωδῶν δηλονότι σωμάτων, ὑφ᾽ ὧν αἱ κατὰ προαίρεσιν ἐνεργοῦνται κινήσεις. ἔστι δὲ ταῦτα, τόνοι. σύνδεσμοι. καὶ μύες. καὶ τένοντες. ὥσπερ ὁρῶμεν ἐπὶ τῶν ἐκτὸς, ἱμάντας τε καὶ χορδὰς τεινομένας. ἐάν τε ξηρανθῶσιν ἐπὶ πλέον. ἐάν θ᾽ ὑγρότητι πολλῇ διαβραχῶσιν, οὕτω καὶ κατὰ τὰ τῶν ζώων σώματα τὰ πολλὰ τὸν σπασμὸν εἰκὸς γίνεσθαι. πρόδηλον δ᾽ ὡς ὁ μὲν ἐπὶ πληρώσει, δυνατός ἐστιν ἰαθῆναι κενώσει. τὸν δ᾽ ἐπὶ κενώσει τε καὶ ξηρότητι τῶν νεύρων, οὐ πάνυ τι δυνατὸν ἐστὶν ἰάσασθαι. γίνεται δ᾽ ὡς ἔφην, καὶ κατὰ συμπάθειαν σπασμὸς, ὃν οὐχ ἡγητέον ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους παραλελεῖφθαι. τὸν γὰρ πρώτως γιγνόμενον σπασμὸν, ἐδήλωσεν ἐν τῷ φάναι σπασμὸν ἐπὶ πληρώσει καὶ κενώσει συνίστασθαι. καὶ μὴν καὶ τῷ λόγῳ τῆς δήξεως ἴσμεν ἐπὶ τῷ στομάχῳ, λυγμὸν γινόμενον, ὡς ἄν τινα καὶ τὰ νεῦρα πάσχειν ὁμοίως προσδοκῆσαι. καὶ δόξει καὶ ὁ σπασμὸς οὗτος, ἐνίοτε γίνεσθαι, τοῖς ὑπ᾽ ἐλλεβόρου καθαιρομένοις, ὑφ᾽ Ἱπποκράτους οὐκ εἰρημένος. ὃ μὴ νῦν διαφαίη τις αὐτὸν ἐπὶ κενώσει συμβαίνειν, τῶν ἐνικμῶν χυμῶν ξηραντικὸν ὑπαρχόντων. οὗτοι μὲν οἱ τρόποι τῶν ὑπ᾽ ἐλλεβόρῳ σπωμένων. θεραπεύονται δ᾽ αὐτῶν ὅτε διὰ δῆξιν, καὶ ὁ διὰ τὴν συντονίαν τὴν ἐπὶ τοῖς ἐμέτοις. ὁ δὲ διὰ ξηρότητα τῶν ἀνιάτων ἐστὶν εἰκότως. τοιγαροῦν ὅλον τὸ γένος τοῦ τοιούτου σπασμοῦ φησὶ θανάσιμον ὑπάρχειν ὁ Ἱπποκράτης. ἐπειδὴ τινὲς μὲν αὐτοῦ διαφοραὶ δυσίατοι. μία δ᾽ ἀνίατός ἐστιν.

Ἐπὶ τραύματι σπασμὸς ἐπιγενόμενος, θανάσιμον.

Ὥσπερ ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ, θανάσιμον ἔφη τὸν σπασμὸν ἐν ἴσῳ τῷ κινδυνώδη τε καὶ τελευτῶντα πολλάκις εἰς θάνατον, οὕτω καὶ νῦν τὸν ἐπὶ τῷ τραύματι σπασμὸν ὠνόμασε θανάσιμον. ὡς οὐκ ἐξ ἀνάγκης τε καὶ διὰ παντὸς ἐπιφέροντα θάνατον, ἀλλ' ὡς πάνυ πολλάκις. ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ πολλοὺς τῶν ἔμπροσθεν ἀφορισμῶν ἐφαίνετο, τῷ θανασίμου ὀνόματι χρώμενος. ἐπὶ γοῦν τοῖς τραύμασιν οἱ σπασμοὶ γίνονται, τῷ λόγῳ τῆς ἑπομένης αὐτοῖς φλεγμονῆς, ὅταν ἅψηται τῶν νευρωδῶν μορίων. καὶ πρῶτά γε φαίνεται σπώμενα τά τε κατ' εὐθὺ τῶν φλεγμαινόντων. εἶθ' οὕτως ὅταν καὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ἅψηται τὸ πάθος, ἐπὶ πᾶν ἐκτείνεται τὸ σῶμα.

Αἵματος πολλοῦ ῥυέντος σπασμὸς ἢ λυγμὸς ἐπιγενόμενος, κακόν.

Οὐκ ἄλλο μέντοι νομιστέον δηλοῦσθαι ἐκ τοῦ πρόσθεν ὀνόματος τοῦ θανάσιμον. ἄλλο δ' ἐκ τοῦ νῦν, τοῦ κακόν. εἴωθε γὰρ ὁ Ἱπποκράτης ἐκεῖνα τῶν συμπτωμάτων ὀνομάζειν οὕτως, οἷς ἐπιγίνεται πολλάκις καὶ θάνατος. εἰ δὲ τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἀλλήλων δόξειεν τὰ ὀνόματα διαφέρειν, μείζονα τὸν κίνδυνον ἐνδείξαιτ' ἂν ἡ θανάσιμον φωνὴ τῆς κακόν, ὁ γοῦν ἐπὶ πολλῇ κενώσει τοῦ αἵματος γινόμενος σπασμός, ἐκ θατέρου γένους ἐστὶ τῶν ποιούντων αὐτὸν αἰτιῶν ὡς προείρηται.

Ἐπὶ ὑπερκαθάρσει σπασμὸς ἢ λυγμὸς ἐπιγενόμενος, κακόν.

Ὅπερ ἐνίοτε τοῖς ἐλλέβορον εἰληφόσιν ἔλεγε μὲν γίγνεσθαι, τοῦτο νῦν ὑπὲρ ἁπάντων ἀπεφήνατο τῶν ὁπωσοῦν καθαιρομένων. σπῶνται γὰρ οἱ ὑπερκαθαιρόμενοι κατὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας ἐπὶ τῶν ἐλλέβορον εἰληφότων, κίνδυνός τε καταλαμβάνει τοὺς οὕτω κάμνοντας, οὐ σμικρός, ἐπειδὴ πολὺ χείρων ἐστὶν ὁ ἐπὶ κενώσει σπασμός, τοῦ διὰ πλήρωσιν. ὅτι δὲ καὶ ὁ λυγμός, σπασμός ἐστι στομάχου κατὰ τὸν Ἱπποκράτην γινώσκομεν δήπου.

Ἢν μεθύων ἐξαίφνης ἄφωνός τις γένηται, σπασθεὶς ἀποθνήσκει, ἢν μὴ πυρετὸς ἐπιλάβῃ, ἢ ἐς τὴν ὥρην ἐλθὼν καθ' ἣν αἱ κραιπάλαι λύονται, φθέγξηται.

Πληρουμένων τῶν νεύρων, ὁ τοιοῦτος ἐπιγίνεται σπασμός, εἴωθε δὲ ῥᾳδίως αὐτὰ πληροῦν ὁ οἶνος, ὡς ἂν θερμὸς ὑπάρχων τὴν κρᾶσιν. ἡ γὰρ τοιαύτη φύσις, ἑτοίμως ἅπασιν ἐγκαταδύεται, καὶ μάλισθ' ὅταν μὴ πάνυ τι παχυμερὴς ᾖ. τῷ μὲν οὖν πλήθει τῆς οὐσίας, τὸν σπασμὸν ἐπιφέρει τοῖς νεύροις. τῇ ποιότητι δέ, θεραπεύει πάλιν αὐτός, ἣν εἰργάσατο διάθεσιν, ἐκθερμαίνων τε καὶ ξηραίνων τὰ νεῦρα. ἐὰν οὖν ποτε τοῦτο μὴ δυνηθῇ ποιῆσαι, θάνατον ἀκολουθεῖν ἀναγκαῖόν ἐστιν, ᾗ δὲ δυνάμει τὸν οἶνον ἔφαμεν ἰᾶσθαι τοὺς σπασμούς, ταύτῃ δηλονότι καὶ ὁ πυρετὸς ἰᾶται. προσεκτέον δ' ἐνταῦθα μάλιστα τῷ ἔθει τοῦ Ἱπποκράτους, ἀφώνους ὀνομάζοντος τοὺς ὁπωσοῦν καρουμένους, ἀλλὰ κυρίως λέγεται κάρος, ἡ παντὸς τοῦ σώματος, αἰφνίδιος ἀναισθησία τε καὶ ἀκινησία. ταύτην οὖν τὴν διάθεσιν, ἀφ' ἑνὸς τῶν συμπτωμάτων ὀνομάζειν εἴωθεν ὁ Ἱπποκράτης. καὶ γίνεται δηλονότι τῆς ἀρχῆς τῶν νεύρων παθούσης. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ ἄλλως ὅλως οἷόν τε παθεῖν τὸ σῶμα πρὸ τοῦ ταύτην παθεῖν, ἤτοι πρώτως, ἢ κατὰ συμπάθειαν ἑτέρου προπεπονθότος μορίου. κραιπάλας δ' ὅτι πάντες οἱ Ἕλληνες ὀνομάζουσι τὰς ἐξ οἴνου βλάβας τῆς κεφαλῆς, εὔδηλον. οὕτως γοῦν ἔνιοι καὶ τὴν ἐτυμολογίαν ἐποιήσαντο τῆς προσηγορίας, ἀπὸ τοῦ κάρηνον πάλλεσθαι γεγονέναι φάσκοντες. τὴν δ' ὥραν καθ' ἣν αἱ κραιπάλαι λύονται, κέκληκεν ὁ Ἱπποκράτης, ἀντὶ τοῦ τὸν καιρόν, ἔστι δ' οὗτος οὐκ ἀποτετμημένος, οὐδὲ περιγεγραμμένος ἅπασιν ἑνὶ μέτρῳ. τινὲς μὲν γὰρ κατὰ τὴν ὑστεραίαν ἡμέραν ἐπαύσαντο τῆς κραιπάλης. τινὲς δὲ καὶ κατὰ τὴν ἐπιγινομένην αὐτὴν νύκτα. τινὲς δέ, ἐν τῇ τρίτῃ πάντως ἡμέρᾳ. καὶ γίνεται τοῦτο, διά τε τὴν δύναμιν καὶ τὸ πλῆθος τοῦ ποθέντος οἴνου, καὶ αὐτὴν τοῦ πιόντος φύσιν. ὥσπερ γὰρ οὖν ἡ τροφὴ τοῦ πεφθῆναι μίαν ἅπασιν ἀνθρώποις οὐκ ἔχει προθεσμίαν, οὕτως οὐδ' ὁ οἶνος. ἢ τοίνυν ἡμᾶς ἐμπείρως ἔχειν χρὴ τῆς φύσεως τοῦ κάμνοντος, ἢ τὴν ἐσχάτην προθεσμίαν ἐπιτηρεῖν, καθ' ἣν ἐὰν μήτε πυρέξαι φθάσῃ, μήτε φθέγξηται, τεθνήξεται πάντως σπασθείς.

Ὁκόσοι ὑπὸ τετάνου ἁλίσκονται, ἐν τέσσαρσιν ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται, ἢν δὲ ταύτας διαφύγωσιν ὑγιέες γίνονται.

Κάτοξυ πάθος ὁ τέτανός ἐστιν, ὡς ἂν ἐξ ὀπισθοτόνου τε καὶ ἐμπροσθοτόνου συγκείμενος, ὥστ' εἰκότως αὐτὸ συντομωτέραν ποιεῖσθαι τὴν κρίσιν. οὐ φερούσης ἔτι ἐπὶ τῇ τάσει κάματον τῆς φύσεως ἐν πλείονι χρόνῳ. κατὰ τὴν πρώτην οὖν περίοδον τῶν κρισίμων ἡμερῶν, ἡ κρίσις τῷ πάθει.

Τὰ ἐπιληπτικὰ ὁκόσοισι πρὸ τῆς ἥβης γίνεται, μετάστασιν ἔχει. ὁκόσοισι δὲ πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτέων γίνεται, τουτέοισι τὰ πολλὰ συναποθνήσκει.

Κυρίως μὲν ὀνομάζονται μεταστάσεις πάθους, ὅταν ἐξ ἑτέρου μέρους, εἰς ἕτερον μετέρχωνται, καταχρωμένως δὲ καὶ αἱ λύσεις, οὕτω προσαγορεύονται. καί μοι δοκεῖ νῦν ὁ Ἱπποκράτης, κατὰ τὸ δεύτερον σημαινόμενον κεχρῆσθαι τῇ προσηγορίᾳ. οὐ μόνον γὰρ εἰς ἕτερα μόρια μεθισταμένων τῶν τὴν ἐπιληψίαν ἐργαζομένων χυμῶν λύεται τὸ πάθος, ἀλλὰ καὶ τελέως ἐκθεραπευομένων. εἰσὶ μὲν γὰρ οὗτοι παχεῖς καὶ ψυχροὶ καὶ φλεγματικοί. παύονται δ' ὑπό τε τῆς ἡλικίας ἐπὶ τὸ ξηρότερον μεταβαλλούσης, καὶ διὰ γυμνασίαν, καὶ διὰ δίαιταν ξηραντικήν, ἅμα τοῖς ἐπιτηδείοις φαρμάκοις. ἀλλὰ νῦν γε ὁ Ἱπποκράτης, μόνης τῆς καθ' ἡλικίαν μέμνηται μεταβολῆς, ὑφ' ἧς διδασκόμενοι καὶ τὸ τῆς διαίτης εἶδος ἅμα τοῖς φαρμάκοις εὑρήσομεν. ὅπερ οὖν ἐν ἑτέρῳ μέρει τῶν ἀφορισμῶν εἶπε, τῶν ἐπιληπτικῶν τοῖσι νέοισιν ἀπαλλαγὰς αἱ μεγάλαι μεταβολαί, μάλιστα τῆς ἡλικίας, καὶ τῶν χωρίων καὶ τῶν βίων, καὶ τῶν τόπων ποιέουσι, ταῦτα νῦν ἐπ' αὐτῶν τῶν παθῶν ἐδήλωσε. τὰ μὲν πρὸ τῆς ἥβης

συνιστάμενα

συνιστάμενα τῶν ἐπιληπτικῶν παθῶν, παύεσθαι λέγων, ἐν τῇ τῆς ἡλικίας μεταβολῇ· τὰ δ᾽ ἐξωτέρω τῶν εἴκοσι πέντε ἐτῶν, συναποθνήσκει. ᾧ καὶ δῆλον ὡς καὶ τὸν τῆς ἥβης χρόνον ἕως τῶν πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτῶν ἐκτετάσθαι νομίζει. τὴν ἀρχὴν λαμβάνοντα μετὰ τὴν δευτέραν ἑβδομάδα. πρόδηλον δὲ, ὡς οὔτε πᾶσιν ἰαθήσεται τὸ πάθος ὑπὸ τῆς ἡβητικῆς ἡλικίας, εἰ μὴ καὶ τἄλλα πράττοιεν ὀρθῶς, οὐδ᾽ οἷς ἐν ταύτῃ συνέστη διὰ παντὸς παραμένει καλῶς διαιτωμένοις, ἀλλ᾽ ὅτι γε τὴν ἀπὸ τῆς ἡλικίας ἴασιν οὐκ ἔχει. συγκαταγηράσει δ᾽ ὅσον ἐπ᾽ αὐτῇ τὸ πάθος αὐτοῖς, ἐδήλωσε σαφῶς. οὐ μὴν σαφῶς γέ τι λέλεκται. καίτοι δοκοῦν εἶναι σαφὲς τοῖς ἀμελέστερον ἀκούουσι, τοῖς πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτῶν, συναποθνήσκειν τὸ πάθος, οἷς ἐγένετο, πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἄγουσιν. ἀλλ᾽ ἔτι καὶ μᾶλλον οἷς ἐξωτέρω. προσθέντες οὖν τὸ λεῖπον τῇ λέξει τοῦ Ἱπποκράτους, ἀληθῆ τελέως αὐτὴν ἀπεργασόμεθα. τὰ ἐπιληπτικὰ παθήματα τὰ μὲν πρὸ τῆς ἥβης συνιστάμενα, κατὰ τὸν ἐκείνης λύεται καιρὸν, τὰ δ᾽ ἐξωτέρω τῆς ἥβης, συναποθνήσκει. καιρὸς δ᾽ ἥβης ἐστὶν ὁ μετὰ τεσσαρεσκαίδεκα μέχρι πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτῶν. ἔστι δὲ καὶ ἄλλη τις γραφὴ τοιαύτη. οἷσι δὲ πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτέων γίνεται τὰ πολλὰ συναποθνήσκει, σημαίνοντος τοῦ, τὰ πολλὰ, ταυτὸν τῷ ὡς, ἐπὶ τὸ πολύ.

Ὁκόσοι πλευριτικοὶ γενόμενοι οὐκ ἀνακαθαίρονται ἐν τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρῃσιν, τουτέοισιν ἐς ἐμπύημα μεθίσταται.

Τὴν διὰ τῶν πτυσμάτων κένωσιν τῶν τὴν πλευρῖτιν ἐργασαμένων χυμῶν, ἀνακάθαρσιν καὶ κάθαρσιν εἴωθεν ὀνομάζειν ὁ Ἱπποκράτης. ὥσπερ γε καὶ τὸ πτύειν τούτους καθαίρεσθαι, κατά τε τὸ περὶ διαίτης ὀξέων, καὶ τὸ προγνωστικὸν ὠνόμασεν. ἀλλὰ νῦν γε χρόνον ὁρίζει τῆς καθάρσεως, ἐν ᾧ μὴ γενομένης αὐτῆς, εἰς ἐμπύημα φησὶ μεθίστασθαι τὴν πλευρῖτιν, ἤτοι τὴν εἰς πύον μεταβολὴν οὕτως ὀνομάζων ἅπασαν, ὥσπερ καὶ ἐν τῷ προγνωστικῷ πολλάκις, ἢ τὴν μεταξὺ θώρακός τε καὶ πνεύμονος ἔκχυσιν τοῦ πύου. γίνεται γὰρ ἑκάτερον τούτων, ὅταν οἱ πλευριτικοὶ μὴ καθαρθῶσι διὰ τῶν πτυσμάτων. ἀλλὰ τό γε δεύτερον τῶν εἰρημένων, ἐν τοῖς ἐφεξῆς αὐτὸς ὠνόμασε ῥῆξιν ἐμπυήματος.

Φθίσιες γίνεται μάλιστα ἡλικίῃσι τῇσιν ἀπὸ ὀκτωκαίδεκα ἐτέων μέχρι πέντε καὶ τριήκοντα.

Διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἀφορισμῶν ἡνίκα τὰ νοσήματα κατὰ τὰς ἡλικίας διηγεῖτο. τοῖσι δὲ νεανίσκοισιν αἵματος πτύσιες ἔφη. νυνὶ δὲ καὶ τὸν τῶν ἐτῶν ἀριθμὸν προσέθηκεν. οὐ διὰ τοῦτο γράψας πάλιν αὖθις περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ τῇ κοινωνίᾳ τῶν κατὰ θώρακά τε καὶ πνεύμονα παθῶν. διατί μὲν οὖν οἱ νεανίσκοι καὶ μάλιστα τοῖς τοιούτοις ἁλίσκονται παθήμασιν ἔμπροσθεν εἴρηται. περὶ δὲ τῶν κατὰ τὰς ἡλικίας ἐτῶν, ἐν τῷδε διοριστέον. ἐπεὶ καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἔφη φθίσιν γενέσθαι ἡλικίῃσι τῇσι ἀπὸ ὀκτωκαίδεκα ἐτέων, μέχρι τριάκοντα πέντε. τὸ γὰρ ἡλικίῃσι πληθυντικῶς εἰρημένον, ἔνδειξίν τιν᾽ ἔχει τοῦ μὴ μίαν ἡλικίαν ὑπολαμβάνειν εἶναι τὸν Ἱπποκράτην τὴν μεταξὺ τῶν εἰρημένων ἐτῶν. οὐδὲ γάρ ἐστι μία σκοπουμένοις ἀκριβέστερον. ἀλλ᾽ ἡ μὲν, ἀπὸ τῶν ὀκτωκαίδεκα μέχρι τῶν πέντε καὶ εἴκοσι ἐτῶν, μειράκιόν ἐστιν. ἡ δ᾽ ἀπὸ τοῦδε τῶν νεανίσκων, μέχρι πέντε καὶ τριάκοντα.

Ὁκόσοι κυνάγχην διαφεύγουσιν, ἐς τὸν πνεύμονα αὐτέοισι τρέπεται, καὶ ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν ἀποθνήσκουσιν. ἢν δὲ ταύτας διαφύγωσιν, ἔμπυοι γίνονται.

Περὶ μεταστάσεως ὁ λόγος αὐτῷ νῦν ἐστι τῆς ἐκ κυνάγχης εἰς τὸν πνεύμονα γινομένης, ἥν τινα φησὶν ἀναιρεῖν μὲν ὡς τὰ πολλὰ ὑπὸ τῶν ἑπτὰ ἡμερῶν, πνιγομένου δηλονότι τοῦ κάμνοντος, εἰ δ᾽ ὑπερβαλεῖν αὐτὰς δυνηθεῖεν, μεταβάλλοντος εἰς πύον τοῦ ῥεύματος ἐμπύους γίνεσθαι.

Τοῖσιν ὑπὸ τῶν φθίσεων ἐνοχλουμένοισιν· ἢν τὸ πτύσμα ὅτι ἂν ἀποβήσσωσι βαρὺ ὄζῃ ἐπὶ τοὺς ἄνθρακας ἐπιχεόμενον καὶ αἱ τρίχες ἐκ τῆς κεφαλῆς ῥέωσι, θανάσιμον.

Τὰς ἐπὶ πνεύμονι ἑλκώδεις διαθέσεις ὀνομάζει νῦν φθίσεις. ἐφ᾽ ὧν ἀξιοῖ δοκιμάζειν ἀκριβέστερον τὴν ὀσμὴν ἐπιχέοντας ἄνθραξι τὸ ἀναπτυόμενον. ὥσπερ δὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν κύστιν ἑλκῶν ὀσμὴν γίνεσθαι βαρεῖαν ἔφησεν, οὕτω καὶ νῦν ὄζειν βαρὺ τὸ πτύσμα τῶν φθισικῶν. εἰ δὲ καὶ τῆς κεφαλῆς αἱ τρίχες ἐκρέοιεν, τοῖς οὕτω διακειμένοις, ὀλεθρίως ἔχειν αὐτοὺς, ἐνδείκνυσθαι τὴν ἔνδειαν τροφῆς ἐσχάτης. ἔστι ὅτε καὶ διαφθορὰν χυμῶν.

Ὁκόσοισι φθισιῶσιν ἀπορρέουσιν αἱ τρίχες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, οὗτοι διαρροίας ἐπιγινομένης, ἀποθνήσκουσιν.

Περὶ τῶν ἐγγὺς ἤδη τοῦ θανάτου φθισικῶν ὁ λόγος αὐτῷ νῦν ἐστιν, οὓς ἐδήλου μὲν ἔχειν κακῶς, καὶ ἡ τῶν τριχῶν ῥύσις. ἐπιγινομένης δὲ διαρροίας ἐπίδοξος ἂν ἢ ὁ θάνατος ὅσον οὔπω γενήσεσθαι, ὡς ἂν αἰτίου τε ἅμα καὶ σημείου κακοῦ τοῦ τοιούτου συμπτώματος ὄντος. γίνεται μὲν γὰρ ἐπ᾽ ἀρρωστίᾳ τῆς δυνάμεως. αὐτὸ δὲ πάλιν ἀσθενεστέραν αὐτὴν ἀπεργάζεται.

Ὁκόσοι αἷμα ἀφρῶδες πτύουσι τουτέοισιν ἐκ τοῦ πνεύμονος ἡ ἀναγωγὴ γίνεται.

Καὶ τῶν ἀντιγράφων τὰ πολλὰ καὶ τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον οὐκ ὀλίγοι ἴσασι κατά τινα δὲ τὴν λέξιν τὸν ἀφορισμὸν γεγραμμένον. ὁκόσοι ἀφρῶδες αἷμα ἐμέουσι. καὶ τινές γε τὴν ἐξήγησιν αὐτοῦ ποιούμενοι, πλῆθος ἐνδείκνυσθαι φασὶ τοὔνομα, καὶ διὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ κυρίου μετενήνεκται. προδήλως δ᾽ οὗτοι καταψεύδονται τοῦ φαινομένου, πολλάκις γὰρ ὤπται πτύσις αἵματος ἀφρώδους ἄνευ πλήθους γεγενημένη. εἰ μὲν οὖν ὄντως ὑφ᾽ Ἱπποκράτους οὕτως ἐγράφη, καταχρῆσθαι τῇ προσηγορίᾳ φήσομεν αὐτὸν, οὐ γὰρ δὴ τὸ μὲν πολὺ τὴν

ἐκ πνεύμονος ἀναγωγὴν δηλοῖ, τὸ δ᾽ ὀλίγον οὐδ᾽ ἄλλου τινός. εἰ δ᾽ ἀναπτύουσιν ἢ ἀναβήττουσιν ἔνιοι γεγραμμένοι, ἐνο-
μάζεσθαί τε κυρίως ἐνδείκνυσθαί τε τὸ τοιοῦτον αἷμα τῆς σαρκοειδοῦς τοῦ πνεύμονος οὐσίας, ἥπερ ἐστὶ τὸ ἴδιον
αὐτοῦ σῶμα, δεδέχθαι τὴν ἕλκωσιν. ὡς ἀληθὲς μὲν φαίνει τὸ ἀφρῶδες αἷμα μόνου τοῦ πνεύμονος ἐνδείκνυσθαι τὴν
ἕλκωσιν. οὐκ ἀληθὲς δὲ τοῦ πνεύμονος ἑλκωθέντος, οὐδ᾽ ἀνάγκης ἀφρῶδες ἀναπτύεσθαι. πολλάκις γὰρ ἐθεασάμεθα κα-
τενεχθέντων τινῶν ἀφ᾽ ὑψηλοῦ καὶ λακτισθέντων καὶ πληγέντων ἐν ταῖς παλαίστραις, κατ᾽ ἐκεῖνο μάλιστα
τὸ τῆς πληγῆς μέρος, ἐν ᾧ καταφερομένῳ τινὶ πρὸς τοὔδαφος, ἔτερος ἐπέπιπτε κατὰ τοῦ θώρακος, αἷμα
μετὰ βηχὸς, ἀναπτυσθὲν πλεῖστον εὐχρούστατον ἄνευ πάσης ὀδύνης. ὅπερ εὔλογόν ἐστιν ἔκ τινος τοῦ κατὰ πνεύμονα
ῥαγέντος ἀγγείου φέρεσθαι.

Υ Ὑπὸ φθίσιος ἐχομένῳ διαῤῥοίας ἐπιγινομένης, θανατῶδες.

10 Ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηκε τοῖς φθίνουσιν ἐπειδὰν τό τε πύον ἢ δυσῶδες, καὶ αἱ τρίχες ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ἐκ-
ῥέωσι, διαῤῥοίας ἐπιγινομένης, ἕπεσθαι θάνατον. ἐνταυθοῖ δ᾽ ἁπλῶς εἶπε διάῤῥοιαν θανατῶδες εἶναι ἐπὶ φθίσει.
μήτε τοῦ πύου, μήτε τῶν τριχῶν μνημονεύσας, ὡς ἱκανῆς οὔσης καὶ μόνης τὸν θάνατον δηλῶσαι. οὐ μὴν οὕτω γε
ὑπόγυον, οὐδὲ ταχὺ γενησόμενον, ὡς ὅταν ἅμα τῇ ῥύσει τῶν τριχῶν.

Ο Ὁκόσοι ἐκ πλευρίτιδος ἔμπυοι γίνονται ἢν ἀνακαθαρθῶσιν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν, ἀφ᾽ ἧς ἂν ἡ ῥῆξις γένηται
παύονται, ἢν δὲ μὴ, ἐς φθίσιν μεθίστανται.

Προσθεὶς τῷ λόγῳ τὸ τῆς ῥήξεως ὄνομα, σαφῶς ἐδήλωσεν αὐτὸν ὑπὲρ ἐκείνων διαλεγόμενον οἷς εἰς ἔμ-
πύημα τῆς κατὰ τὴν πλευρὰν φλεγμονῆς τρεπομένης. εἶτα ἐκραγείσης ἐν τῷ μεταξὺ θώρακός τε καὶ πνεύμο-
20 νος χωρίῳ περιέχεται τὸ πύον. ἅπασι γὰρ τούτοις ἐὰν μὴ τὸ πλεῖστον ἐν τεσσαράκοντα ἡμέραις ἡ κένωσις γένηται,
τοῦ πύου διὰ τῶν πτυσμάτων ἐκκαθαρθέντες, ἀναγκαῖόν ἐστι διαβρωθῆναι τὸν πνεύμονα, σηπομένου τῷ χρόνῳ
τοῦ πύου. τῇ μὲν οὖν πλευρίτιδι, τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην ἡμέραν ὅρον ἔθετο τῆς καθάρσεως. τοῖς δ᾽ ἐμπύοις
τὴν τεσσαρακοστήν. εἴρηται δ᾽ ἐπὶ πλεῖστον ὑπὲρ τῆς διαφορᾶς τῶν ἄλλων κρισίμων ἡμερῶν, καὶ τῶν δὲ κατὰ
τὴν περὶ τῶν κρισίμων πραγματείαν. ὅθεν ἀναλεξαμένῳ τινὶ τὴν θεωρίαν ἅπασαν, ἕτοιμον ἕπεσθαι πᾶσι
τοῖς ὑφ᾽ Ἱπποκράτους εἰρημένοις περὶ κρισίμων ἡμερῶν.

Ξ Ὁ θερμὸν βλάπτει ταῦτα τοῖσι πλεονάκις χρεομένοισι σαρκῶν ἐκθήλυνσιν, νεύρων ἀκράτειαν, γνώμης νάρ-
κωσιν, αἱμοῤῥαγίας, λειποθυμίας, ταῦτα οἷσι θάνατος.

Περὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ χρήσεως ἀμέτρου τε καὶ συμμέτρου, λέλεκται μὲν οὐκ ὀλίγα κἀν τῷ περὶ χρήσεως
30 ὑγρῶν. εἴρηται δὲ καὶ κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον τῶν ἀφορισμῶν ἅπαντα σχεδόν γε τὰ κεφάλαια. καὶ πρῶτόν γε
αὐτῶν ὅτι τῷ θερμῷ ἀμέτρως χρωμένων, ταῦτ᾽ ἐργάζεται τὰ πάθη. σαρκῶν ἐκθήλυνσιν. ὅπερ ἐστὶν ἀτονίαν.
εἴρηται γὰρ ἐκ μεταφορᾶς, ἐπειδὴ τὸ θῆλυ πᾶν ἀσθενέστερόν ἐστι τοῦ ἄῤῥενος. ὡμολόγηται δὲ τούτῳ, καὶ ἡ ἐπι-
φερομένη ἡ τῶν νεύρων ἀκράτεια. καὶ γὰρ ταῦτα ἄῤῥωστα γίνεται λυομένης αὐτῶν ὑπὸ τοῦ θερμοῦ, τῆς
οὐσίας. καὶ ἡ τῆς γνώμης δὲ νάρκωσις, ἀτονία γνώμης ἐστὶ διαλυομένης δηλονότι καθάπερ τῆς τῶν νεύρων οὐσίας,
οὕτω καὶ τῆς τοῦ ἐγκεφάλου. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον αἱμοῤῥαγίας ἐπιφέρει ἡ τοῦ θερμοῦ χρῆσις ἄμετρος. ἐκεί-
ναις δηλονότι ταῖς διαθέσεσι τοῦ σώματος, αἳ πρὸς αἱμοῤῥαγίαν ἐπιτηδείως ἔχουσιν. ἕπονται δὲ ταῖς αἱμοῤῥα-
γίαις λειποθυμίαι, καὶ ταύταις ὁ θάνατος, ὥσπερ γε καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς προειρημένοις. ἀλλ᾽ ἐκείνοις μὲν ἐν χρόνῳ
πλέονι. τοῖς μὲν, μᾶλλον. τοῖς δὲ ἧττον. αἱμοῤῥαγίαις δὲ καὶ λειποθυμίαις αὐτίκα. γέγραπται μὲν οὖν ἡ τελευτὴ
τοῦ ἀφορισμοῦ, διαφερόντως ἐν τοῖς ἀντιγράφοις. ἅπασαι δὲ αἱ γραφαὶ, τὴν εἰρημένην ἐνδείκνυνται διάνοιαν.
40 ἔστι δὲ αὐτῶν. μία μὲν ἥδε. τούτοισι θάνατος. ἑτέρα δὲ ταῦτα ἐφ᾽ οἷς ὁ θάνατος. ἡ τρίτη δὲ, ταῦτα οἷσι θάνατος.
ἄλλη δὲ, ταῦτα εἰς θάνατον.

Ι Ὁ δὲ ψυχρὸν σπασμοὺς, τετάνους, μελασμοὺς, ῥίγεα πυρετώδεα.

Τὸ ἄμετρον δηλονότι ψυχρὸν, ἐργάζεται σπασμοὺς, καὶ τετάνους, κατάψυξιν τῶν νεύρων. ὥσπερ γὰρ
οὐ χρὴ λύεσθαι τὴν οὐσίαν αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἀμέτρου θερμασίας, οὕτως οὐδὲ περαιτέρω τοῦ προσήκοντος ἀποψύ-
χεσθαί τε καὶ συνάγεσθαι καὶ σφίγγεσθαι. καὶ μὲν δὴ, καὶ μελασμοὺς ἐργάζεται τῇ ψύξει. καὶ ῥίγη πυ-
ρετοὺς ἐπικαλούμενα. κάλλιον δ᾽ ἦν εἰρῆσθαι ῥίγη τά, τε σπασμοὺς ἐργαζόμενα, καὶ μελασμοὺς, καὶ πυρε-
τούς. εἴρηται δ᾽ ἐπὶ πλέον ὑπὲρ τῆς τῶν συμπτωμάτων αἰτίας ἰδίᾳ.

Τ Τὸ ψυχρὸν πολέμιον ὀστέοισιν, ὀδοῦσι, νεύροις, ἐγκεφάλῳ, νωτιαίῳ μυελῷ, τὸ δὲ θερμὸν φίλιον.

50 Ὅσα φύσει ψυχρότερα μόρια, τοιαῦτα δ᾽ ἐστὶν ἐν τοῖς ζώοις ἅπανθ᾽ ὅσα τελέως ἐστὶν ἄναιμα, θᾶττόν τε καὶ μᾶλ-
λον ὑπὸ τῆς ἀμέτρου χρήσεως τοῦ ψυχροῦ βλάπτεται. τοῖς δ᾽ αὖ τοῖς τούτοις εἰκότως, οἰκειότερόν ἐστι τὸ θερμόν.

Θ Ὁκόσα κατέψυκται ἐκθερμαίνειν δεῖ, πλὴν ὁκόσα αἱμοῤῥαγέειν μέλλει.

Οὐκ ἀνατρέπεται πρὸς τοῦ νῦν εἰρημένου, τὸ τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα ὑπάρχειν, περὶ οὗ θεωρήματος
ἐπὶ πλέον εἴπομεν, ἐν τῇ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου πραγματείᾳ. δεικνύντες ὡς ἕτερόν τι θεώρημα ἐστὶν
ἀναγκαιότερον, ἰᾶσθαι πρότερον κελεῦον, ὅσα κατεπείγει μᾶλλον. τοῦτ᾽ ἔστιν ὅσα φέρει τὸν κίνδυνον. ὥσπερ καὶ νῦν
ἡ αἱμοῤῥαγία, πρὸς ἐκείνην οὖν πρότερον ἵστασθαι χρὴ, κἄπειθ᾽ οὕτως εἰς τὴν οἰκείαν εὐκρασίαν ἀνακομίζειν τὸ
πεπονθός.

Ἕλκεσι τὸ μὲν ψυχρὸν δακνῶδες, δέρμα περισκληρύνει, ὀδύνην ἀνεκπύητον ποιέει. μελασμοί, ῥίγεα πυρετώδεα, σπασμούς, τετάνους.

Κυρίως μὲν ὀνομάζοντι τὸ θερμόν ἐστι δακνῶδες, τῇ δ' ὁμοιότητι τῆς αἰσθήσεως, καὶ τὸ ψυχρὸν ὕδωρ ὀνομάζεται δακνῶδες. οὐχ ἁπλῶς τῷ δέρματι προσπίπτον, ἀλλ' ὁπόταν ἑλκωθῇ. διεξέρχεσθαι γὰρ χρὴ τὴν τοῦ δάκνεσθαι μέλλοντος οὐσίαν, τὸ δακνῶδες αὐτῇ γινόμενον. ὅπερ ἐπὶ μὲν τοῦ κατὰ φύσιν ἔχοντος δέρματος, οὐχ οἷόν τε ποιεῖν ἐστι τὸ ψυχρὸν ὕδωρ, ἐπειδὴ πυκνότερον ἢ κατὰ τὴν οὐσίαν αὐτοῦ τὸ δέρμα ἐστίν, ἐπὶ δὲ τῶν ἡλκωμένων ὡς ἀραιοτέρων ὑπαρχόντων, διεξέρχεσθαι δύναται διὰ τῆς οὐσίας αὐτῶν ἐγκαταβαῖνον ἐν τῷ βάθει. λέλεκται δ' ἐπιπλέον ὑπὲρ τῆς τῶν δακνωδῶν φύσεως, ἐν τοῖς περὶ τῆς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως. τοῖς μὲν οὖν ἡλκωμένοις, δακνῶδες τὸ ψυχρόν, τοῖς δ' ἀνελκώτοις, οὔτε δακνῶδες καὶ σκληρὸν ἐργάζεται τὸ δέρμα τῇ πιλήσει τῆς οὐσίας αὐτοῦ. καὶ μὲν δὴ καὶ τὴν ἀνεκπύητον ὀδύνην ἐργάζεται, τῷ καταψύχειν τὸ ἔμφυτον θερμόν, ὅπερ ἐκπυΐσκει τὰ ἕλκη. κωλύει τε διαπνεῖσθαι τὰ τὴν ὀδύνην ἐργαζόμενα. τὰ δ' ἐφεξῆς εἴρηται καὶ πρόσθεν αὐτῷ. μελασμοί, καὶ ῥίγη πυρετώδη. καὶ σπασμοί, καὶ τέτανοι.

Ἔστι δὲ ὅκου ἐπὶ τετάνου ἄνευ ἕλκεος νέῳ εὐσάρκῳ θέρεος μέσου, ψυχροῦ πολλοῦ κατάχυσις, ἐπανάκλησιν θέρμης ποιέεται. θέρμη δὲ ταῦτα ῥύεται.

Ὅσα σπανίως ὠφελεῖ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρόν, ἐφεξῆς τοῖς προειρημένοις ὁ Ἱπποκράτης διεξέρχεται. καὶ πρῶτόν γε, περὶ τοῦ ψυχροῦ φησίν, ὡς ἐπὶ τετάνου. δῆλον δ' ὅτι καὶ παντὸς ἄλλου σπασμοῦ κατὰ τὴν μέσην ὥραν θερινήν, ὅταν εὔσαρκος ὁ κάμνων ᾖ καὶ νέος, ἡ τοῦ ψυχροῦ κατάχυσις ἐπανάκλησιν θέρμης ποιησαμένη θεραπεύσει τὸ πάθος. ᾧ καὶ δῆλον, ὡς οὐ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν ἰατικὸν τοῦ νοσήματός ἐστι τὸ ψυχρόν, ἀλλὰ κατὰ συμβεβηκός, ἐπειδὴ τοῖς εὐσάρκοις νέοις, ἐπανάκλησιν θέρμης ποιεῖται. ἐπ' ἄλλης γὰρ οὐκ ὠφελήσει γε ἡλικίας, διότι μηδὲ τὴν ἐπανάκλησιν ἐργάζεται. ὅπου γ' οὐδὲ ἐπὶ ταύτης ἐν ἄλλῃ τινὶ τῶν ὡρῶν, ὅτι μὴ κατὰ μέσον τοῦ θέρους. ἡ γάρ τοι τοῦ ψυχροῦ πρόσπτωσις, ἤτοι νικᾷ τὴν ἔμφυτον θερμασίαν, ἢ ἀθροίζει. νικᾷ μέν, ὅταν ἀσθενὴς ὑπάρχῃ. ἀθροίζει δ' ὅταν ἰσχυρά, τὴν διαπνοὴν αὐτῆς συνέχουσα καὶ διακωλύουσα. παραιτεῖται δὲ τοὺς ἐφ' ἕλκεσι σπασμούς, ὡς οὐκ ἄν ποτε τούτων ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ θεραπευθησομένων, οὐδ' εἰ νέος εἴη ὁ κάμνων. καὶ φύσει θερμὸς καὶ κατὰ τὴν θερινὴν ὥραν καὶ χώραν. ἐπειδὴ καθὰ προείρηκεν αὐτὸς ἕλκεσι τὸ μὲν ψυχρὸν δακνῶδες, ὀδύνην ἀνεκπύητον ποιέει. γινομένων οὖν ἐφ' ἕλκεσι διὰ τὴν τῶν νευρωδῶν σωμάτων φλεγμονήν, ἐναντιώτατον ἔσται τὸ ψυχρόν, οὔτε τὸ ἕλκος αὐτὸ παρηγοροῦν, οὔτε τὴν τῶν νευρωδῶν σωμάτων φλεγμονὴν διαλῦον.

Τὸ θερμὸν ἐκπυητικὸν οὐκ ἐπὶ παντὶ ἕλκει. μέγιστον σημεῖον ἐς ἀσφαλείην. δέρμα μαλάσσει, ἰσχναίνει, ἀνώδυνον, ῥιγέων, σπασμῶν, τετάνων παρηγορικόν. τὴν δ' ἐν τῇ κεφαλῇ καρηβαρίην λύει. πλεῖστον δὲ διαφέρει ὀστέων κατάγμασι. μάλιστα δὲ τοῖσιν ἐψιλωμένοισι, τουτέων δὲ μάλιστα τοῖσιν ἐν κεφαλῇ ἕλκεα ἔχουσι, καὶ ὁκόσα ὑπὸ ψύξιος θνήσκει, ἢ ἑλκοῦται, καὶ ἕρπησιν ἐσθιομένοισιν, ἕδρῃ, αἰδοίῳ, ὑστέρῃ, κύστει, τουτέοισι τὸ θερμὸν φίλον καὶ κρῖνον. τὸ δὲ ψυχρὸν πολέμιον καὶ κτεῖνον.

Ὥσπερ τὸ ψυχρόν, σπασμῶν καὶ τετάνων ὑπάρχει ποιητικόν, ὅμως θεραπεύει σπανίως ποτὲ τέτανον, οὕτω καὶ τὸ θερμὸν ἐκπυητικὸν ὂν ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, γίνεταί ποτ' ἀνεκπύητον. ἐπὶ γοῦν τῶν σηπεδονωδῶν ἑλκῶν καὶ ἁπλῶς ἁπάντων τῶν ῥευματικῶν, οὐκ ἐκπυΐσκει τὸ θερμόν, ἀλλὰ καὶ βλάπτει μεγάλως αὐτά, καὶ συμβαίνει ἐς ταὐτὸν ἄμφω, τό τε βλάπτον ἕλκη καὶ τὸ μὴ ἐκπυΐσκον. ὥσπερ οὖν, καὶ κατὰ τοὐναντίον. τό τ' ὠφελοῦν, καὶ τὸ ἐκπυΐσκον. μέγιστον γάρ ἐστι σημεῖον πρὸς ἀσφάλειαν ἕλκει τό, τε πύον καὶ τὸ τούτου ποιητικὸν φάρμακον. οὐδὲν γοῦν δύναται γενέσθαι κακὸν ἐφ' ἕλκει πύον γεννῶντι. τὰ γοῦν σπασμὸν ἐπιφέροντα, πάντως ἀνεκπύητά ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ σηπεδονώδη τῶν ἑλκῶν, ὅσα τε τῶν πέριξ χειλῶν ἀνάβρωσιν ἔχει, καὶ τὰ δυσεπούλωτα δὲ πάντ' ἐστὶν ἀνεκπύητα. καὶ ὅσα τῶν κακοηθῶν ἑλκῶν ἰδίοις ὀνόμασι κατ' ἐξοχήν τινα κέκληται. καρκινώδη, χειρώνεια, τηλέφεια, φαγεδαινικά, πάντ' ἐστὶ καὶ ταῦτ' ἀνεκπύητα. μέγιστον οὖν σημεῖον εἰς ἀσφάλειαν ἕλκει τὸ πύον ἐστὶ καὶ οὐδέν γε τεκμήριον ἐπὶ τῆς τοῦ θερμοῦ χρήσεως. ἐφ' ὧν γὰρ οὐχ ἁρμόττει, θᾶσσον ταῦτ' ἀνεκπύητα μένοντα πρὸς τοῦ θερμοῦ. τὰ δ' ἐφεξῆς ἔργα τοῦ θερμοῦ φαινόμενα συνεχῶς καταλέγει. καὶ γὰρ μαλάττει τὸ ἐσκληρυμμένον δέρμα, καὶ ἰσχναίνει τὸ πεπαχυσμένον. ἀνώδυνόν τ' ἐστί, καὶ σπασμῶν καὶ τετάνων παρηγορικόν, οὐχ ὥσπερ τὸ ψυχρόν, ὀδύνην ἀνεκπύητον ἐργάζεται, τῷ τῆς φύσεως ἡμῶν ἀλλότριον ὑπάρχειν, ἥτις ἐστὶ τὸ ἔμφυτον θερμόν, ἥν τινα συναύξει ὅταν γε μετρίως ὁμιλῇ. τὸ δ' ἔξωθεν θερμόν, ἐργάζεται πάνθ' ὅσα λέλεκται. τὰ μὲν οὖν, πέττον τε καὶ ἀλλοιοῦν, ἐπὶ τὸ βέλτιον. ἔνια δὲ τῷ διαφορεῖν καὶ κενοῦν τὰ λυποῦντα ἐκθεραπεῦον. εἰ δὲ καὶ μὴ τελέως ἐκθεραπεύσειεν, ἀλλὰ τάς γ' ὀδύνας πραΰνει. ἐπὶ δὲ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ διαθέσεων, αὐτά τε ταῦτα δρᾷ, καὶ τὰς καλουμένας καρηβαρίας, αἵ τινές εἰσι βαρύτητες τῆς κεφαλῆς, ἰᾶται, συνεκπέττον καὶ διαφορῶν τὰ λυποῦντα. καὶ μὲν δὴ καὶ τοῖς τῶν ὀστῶν κατάγμασιν, ὠφελιμώτατόν ἐστι, καὶ μᾶλλον τοῖς ἐψιλωμένοις, ὅπερ ἐστὶ γεγυμνωμένοις τῆς σαρκός. ἔτι δὲ μᾶλλον, ὅσα κατὰ τὴν κεφαλὴν γίγνεται. βλαβερώτατον γάρ ἐστι καὶ τούτοις τὸ ψυχρὸν ὡς ἂν μὴ μόνον τοῖς ὀστοῖς, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ ἐγκεφάλῳ, πολέμιον ὑπάρχειν. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅσα μόρια διὰ τὸ καταψύχεσθαι νεκροῦται, καὶ τούτων ἴαμα ἔσται τὸ θερμόν. οὕτω δὲ καὶ ὅσα διὰ τὴν ψύξιν ἑλκοῦται. καθάπερ ἐν χειμῶνι. πτέρναι. καὶ δάκτυλοι. καὶ ὅλως τὰ ἄκρα καὶ τούτων ἴαμα ἔσται τὸ θερμόν. οὕτω δὲ καὶ τῶν ἑρπήτων τοῖς ἀναβιβρωσκομένοις, καὶ τοῖς ὑπὸ χολώδους καὶ θερμοῦ χυμοῦ γιγνομένοις. ἀλλὰ διὰ τὴν ἕλκωσιν, ἐναντίον αὐτοῖς τὸ ψυχρόν, ὡς δακνῶδες ἑλκῶν ὑπάρχον. οὕτω δὲ καὶ ταῖς κατὰ τὴν ἕδραν ἁπάσαις διαθέσεσιν, οἰκεῖον μὲν τὸ θερμόν. ἐναντιώτατον δὲ τὸ ψυχρόν, ὅτι τε νευρώδης ἡ ἕδρα, πολέμιον δὲ τοῖς νεύροις τὸ ψυχρόν, καὶ ὅτι κατὰ

τὴν κοινωνίαν. ἥ τε ψύξις ἐπαναβαίνει ῥᾳδίως ἐκ τῆς ἕδρας, εἰς τὰ κατὰ τὴν κοιλίαν. ἥ τε θερμασία, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. οὕτω δὲ καὶ ὑστέρᾳ καὶ κύστει τὸ μὲν θερμὸν, φίλον καὶ κρεῖσσον. τὸ δὲ ψυχρὸν, πολέμιον καὶ κτεῖνον. αὐτά τε γάρ ἐστι νευρώδη, καὶ μεταδίδωσι τοῖς ὑποκειμένοις ῥᾳδίως τῆς ψύξεως. ὅτι δὲ ἅπασι τοῖς εἰρημένοις, κατὰ τὸν ἀφορισμὸν ἐπιπεφώνηκε κοινῇ τούτοισι τὸ θερμὸν, φίλον καὶ κρεῖσσον. τὸ δὲ ψυχρὸν πολέμιον καὶ κτεῖνον, εὔδηλόν ἐστι κἂν ἐγὼ μὴ λέγω.

Ἐν τούτοισι δὲ δεῖ τῷ ψυχρῷ χρέεσθαι ὁκόθεν αἱμοῤῥαγέειν μέλλει. μὴ ἐπ' αὐτὰ, ἀλλὰ περὶ αὐτὰ ὁκόθεν ἐπιῤῥεῖ. καὶ ὁκόσα φλεγμοναὶ ἢ ἐπιφλογίσματα ἐν τὸ ἐρυθρὸν καὶ ὕφαιμον ῥέποντα νεαρῷ αἵματι. ἐπεὶ τά γε παλαιὰ μελαίνει. καὶ ἐρυσίπελας τὸ μὴ ἑλκούμενον, ἐπεὶ τό γε ἑλκούμενον βλάπτει.

Τὰς ἐκ τοῦ ψυχροῦ γιγνομένας ὠφελείας τε καὶ βλάβας ἐν τῷδε διεξέρχεται. πρῶτον μὲν λέγων ἐπὶ τῶν αἱμοῤῥαγούντων, ἢ μελλόντων, χρήσιμον ὑπάρχειν αὐτὸ, μὴ τοῖς αἱμοῤῥαγοῦσι μορίοις αὐτὸ προσαγόμενον. ἕλκεσι γὰρ τὸ ψυχρὸν δακνῶδες, ἀλλὰ τοῖς πέριξ αὐτῶν, καὶ μάλιστα ἐκείνοις, ὅθεν ἐπιῤῥεῖ τι τοῖς ἕλκεσι. καὶ μὲν δὴ καὶ τὰς φλεγμονὰς ἁπάσας, ὅσα τε ὡς αὐτὸς ὀνόμασεν ἐπιφλογίσματα. τουτέστιν ὥσπερ ὑπὸ φλογὸς ἐπικεκαυμένα διὰ τὴν θερμασίαν τῶν ἐργασαμένων αὐτὰ χυμῶν. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα χαίρει τῷ ψυχρῷ. φαίνεται δέ σοι θεωμένῳ ταῦτα πάντα κατὰ τὴν χρόαν, ἐρυθρὰ καὶ ὕφαιμα. νεαρῷ δηλονότι καὶ οὐ παλαιῷ τῷ αἵματι. τὸ γὰρ εὐανθὲς, οὐκ ἔχει τὸ παλαιὸν αἷμα. διὸ καὶ προσαγομένου τοῦ ψυχροῦ, τῷ τοιούτῳ πελιδνοῦσθαί τε καὶ μελαίνεσθαι συμβαίνει τὰ πεπονθότα μόρια. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐρυσίπελας ὠφελεῖται πρὸς τοῦ ψυχροῦ, τὸ χωρὶς ἕλκους. ὡς τῷ γε ἡλκωμένῳ, δακνῶδές τε καὶ ὀδυνῶδές ἐστι τὸ ψυχρὸν καὶ ταύτῃ βλάπτει τῶν ὀδυνωμένων μορίων ἀεὶ ῥεῦμα κινούντων ἐφ' ἑαυτά.

Τὰ ψυχρὰ οἷον χιὼν, καὶ κρύσταλλος, στήθει πολέμια, βηχέων κινητικὰ, καὶ αἱμοῤῥαγικὰ καὶ καταῤῥοϊκά.

Μέχρι μὲν τοῦδε τοῦ λόγου, περὶ ὕδατος ἐποιήσατο θερμοῦ καὶ ψυχροῦ. νυνὶ δὲ καὶ περὶ χιόνος, καὶ κρυστάλλου διῆλθεν. ἐνδεικνύμενος ὡς τὰς βλάβας, μείζονας εἰς τοσοῦτον τῶν κατὰ τὸ ψυχρὸν ὕδωρ ἐργάζεσθαι πέφυκεν, εἰς ὅσον ἐκείνου ψυχρότερά ἐστι, καὶ τοῖς κατὰ θώρακα χωρίοις πολεμιώτατα ὑπάρχει. βῆχάς τε κινοῦντα, καὶ ῥήξεις ἀγγείων ἐργαζόμενα. πολλάκις αἱμοῤῥαγικὰ γίγνεται. καὶ μέντοι καὶ τοῖς ἀπὸ κεφαλῆς καταῤῥόοις ἀδικοῦνται θώρακά τε καὶ πνεύμονα. καὶ γὰρ καὶ τούτους ἐργάζεται χιὼν καὶ κρύσταλλος καὶ τὰ ψύχοντα τὸν ἐγκέφαλον.

Τὰ ἐν ἄρθροισιν οἰδήματα καὶ ἀλγήματα ἄτερ ἕλκεος καὶ ποδαγρικὰ καὶ σπάσματα τούτων τὰ πλεῖστα ψυχρὸν πολλὸν καταχεόμενον, ῥηΐζει τε καὶ ὀδύνην λύει. νάρκη δὲ μετρίη ὀδύνης λυτική.

Ὅτι μὲν τὰ πλεῖστα τῶν τοιούτων, ὀνίνησι τὸ ψυχρὸν, ἐδήλωσε. τίνα δέ ποτ' ἐστὶ ταῦτα παρέλιπεν εἰπεῖν. ὡς ἐξ ὧν, προείρηκεν, οὐ χαλεπὸν ἐξευρεῖν. ὁκόσαι γάρ φησι φλεγμοναὶ, ἢ ἐπιφλογίσματα, εἰς τὸ ἐρυθρὸν καὶ ὕφαιμον ῥέποντα νεαρῷ αἵματι, ταῦθ' ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ θεραπεύεσθαι, τὴν ἐπιῤῥοὴν ἀναστέλλοντος δηλονότι. καὶ ταύτῃ πυκνοῦντος τὰ σώματα. διὸ καὶ τὴν ὀδύνην ἐν τοῖς τοιούτοις λύει, καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῆς ἐκκόπτει, καὶ ἡ ψύξις δὲ τῶν μορίων ἐπιπλέον νάρκην φέρει μετρίαν. ἥ τις καὶ αὐτὴ λύει τὴν ὀδύνην, ἀμβλύνουσα τὴν αἴσθησιν.

Ὕδωρ τὸ ταχέως θερμαινόμενον καὶ ταχέως ψυχόμενον, κουφότατον.

Οὐ τῷ σταθμῷ κουφότατον εἶναι τὸ τοιοῦτον λεκτέον. οὐδὲ γὰρ ἂν οὕτω μέγα διδάσκει πρὸς τῷ καὶ διὰ περιόδου τινὸς ἐξευρίσκειν, ὃ ῥᾳδίως ἦν ἐξ ἀρχῆς ἐξευρεῖν. εἴπερ δὲ βούλεται τὸ τῷ σταθμῷ κουφότατον ὕδωρ διαγνῶναι, πρόχειρον ἐπὶ τὸ τῶν ἱσταμένων ἴδιον ἄγειν κριτήριον διὰ ζυγοῦ καὶ σταθμοῦ ποιουμένῳ αὐτῶν τὴν ἐξέτασιν. ἀλλὰ κουφότερον εἶπε νῦν, τὸ μὴ βαρῦνον τὴν γαστέρα, καὶ διεξερχόμενον ταχέως. ὥσπερ καὶ βαρὺ λέγομεν, τὸ ἐναντίον αὐτῷ, τὸ μὴ διεξερχόμενον ταχέως. εὔδηλον δὲ ὡς οὐ μόνον τοῦτο κριτήριον ὕδατός ἐστιν ἀρετῆς, ἀλλ' ὡς τῶν μὲν ἄλλων εὐπορωτάτων ὑπαρχόντων, καὶ πᾶσι γιγνωσκομένων, τούτου δ' ἔχοντός τι τεχνικὸν, οὕτως ἐπὶ τὴν γραφὴν αὐτοῦ ἧκεν ὁ Ἱπποκράτης. τίνα δὲ τἆλλα ἐστί. πρῶτον μὲν εἰ μὴ θολερὸν, μήτ' ἰλυῶδες. εἶθ' ἑξῆς, εἰ μή τι κατὰ τὴν ὀσμὴν, μήτε κατὰ τὴν γεῦσιν ἐμφαίνει τινὸς ἀλλοκότου ποιότητος. εἶθ' οὕτως ὃ νῦν εἶπεν Ἱπποκράτης, εἰ θερμαίνεται καὶ ψύχεται ταχέως. δῆλον γὰρ, ὡς εὐαλλοίωτόν ἐστι τὸ τοιοῦτον. ἀρετὴ δ' ὥσπερ σίτου, τὸ εὐαλλοίωτον, οὕτω καὶ τοῦ ὕδατος. εἴ γε δὴ ῥᾷστα μεταβάλλεσθαι βουλόμεθα πᾶν τὸ μέλλον πεφθήσεσθαι, καλῶς ὑπὸ τῶν πεπτικῶν ὀργάνων. ὅσοι δὲ τῇ τῶν πινόντων διαθέσει μὴ κρίνουσι τὸ ἄριστον ὕδωρ, ἀσφαλέστατα μὲν χρῶνται τεκμηρίῳ. μόνον δ' εἴπερ αὐτὸ παραλαμβάνουσιν, οὐκ ὀρθῶς ποιοῦσι. χρὴ γὰρ αὐτὸ πρότερον προκεκρίσθαι τοῖς εἰρημένοις σημείοις, πρὶν ὅλως τις ἐπὶ τὴν τοιαύτην ἀφίκηται πεῖραν.

Ὁκόσοισι δὲ πίνειν ὄρεξις νύκτωρ, τοῖσι πάνυ διψῶσιν ἢν ἐπικοιμηθῶσιν ἀγαθόν.

Οὔτ' εἰ δοτέον, οὔτ' εἰ μὴ δοτέον ἐστὶ τὸ ποτὸν ἐπὶ τῶν ἐν νυκτὶ πάνυ διψησάντων ἐδήλωσεν, ἀλλὰ μόνον ὅτι συμφέρει τούτοις ἐπικοιμηθῆναι. πεφθήσεται γὰρ δηλονότι καὶ ὑποκαταβήσεται κατὰ τὸν ὕπνον, ὅτι περ ἂν ᾖ τὸ τῆς δίψης αἴτιον. οὐ μὴν οὐδ' ἄδηλόν ἐστιν ὡς τοῖς πάνυ διψῶσι, δοτέον ἐστὶ τὸ ποτόν. εἴτ' ἐξ οἴνου πόσεως ἀκρατεστέρου τοῦτ' αὐτοῖς εἴη γεγενημένον, εἴτ' ἐξ ἐνδείας ποτοῦ. τό, τε γὰρ τὴν ἔνδειαν ἰᾶσθαι προσφορᾷ. τό τε τὴν ἐξ οἴνου θερμασίαν ὕδατι σβεννύναι, τῶν ὑγιεινῶν ἐστι θεωρημάτων. εἰ μέντοι μετρίως εἶεν διψώδεις οὐ πάντως ἐστὶ δοτέον αὐτοῖς τὸ ποτόν. ἀλλ' ἐπισκεπτέον. εἴτ' ἐνδείᾳ πάσχουσιν ὑγρότητος τὸ τοιοῦτον, εἴτε δι' οἴνου πλείονα πόσιν. ἐγχωρεῖ γὰρ τούτους κοιμηθέντας, ὠφεληθῆναι.

Γυναικείων ἀγωγὸν ἡ ἐν ἀρώμασι πυρίη· πολλαχοῦ δὲ καὶ εἰς ἄλλα χρησίμη ἂν ἦν, εἰ μὴ καρηβαρίας ἐνεποίει.

Γυναικείων εἴρηκε τῶν ἐκκενουμένων δηλονότι διὰ μήτρας ταῖς γυναιξὶ, κατά τε τὰς ἐμμηνίους καθάρσεις καὶ μετὰ τοὺς τόκους. εὔδηλον δὲ ὡς κἀνταῦθα τὰς μὲν ἤτοι διὰ φλεγμονὴν τῆς μήτρας ἢ διαστροφὴν, ἤ τι τοιοῦτον μὴ καθαιρομένας καλῶς, ἰασόμεθα τὸ πάθος ἐκθεραπεύοντες, οὗ σύμπτωμα ἐστὶν ἡ τῶν γυναικείων ἐπίσχεσις. τὰς δ᾽ αὖ διὰ τοιούτου παθήματος ἐνδεῶς καθαιρομένας, ταύτας νῦν ὑπ᾽ αὐτοῦ διδασκομένας πυρίαις ἰᾶται. ἐπεὶ τούτων γὰρ ἤτοι πάχος αἵματος αἴτιόν ἐστι τῆς ἐπισχέσεως, ἢ ἔμφραξις τῶν εἰς τὴν μήτραν καθηκόντων ἀγγείων, ἢ μύσις τῶν αὐτῶν τούτων, ἢ πύκνωσις ὅλης τῆς οὐσίας αὐτῆς. ὅτι δ᾽ ἂν ᾖ τῶν εἰρημένων, ἡ διὰ τῶν ἀρωμάτων πυρία θεραπεύει τὴν διάθεσιν, ἀναστομοῦν μὲν δυναμένη τὰ μεμυκότα πέρατα τῶν ἀγγείων, λεπτύνειν δὲ τὸ πάχος τῶν χυμῶν. τὰς δ᾽ ἐμφράξεις τῷ τέμνειν ἐκφράττουσα. πολλαχοῦ δὲ καὶ εἰς ἄλλα φησὶν ἦν ἂν χρήσιμος, εἰ μὴ καρηβαρίας ἐνεποίει. τὸ γὰρ ὅλον σῶμα πυριᾶσθαι διὰ τῆς μήτρας, ἐδύνατο συνεχῶς ἐν ἁπάσαις ταῖς ψυχραῖς καὶ ὑγραῖς διαθέσεσιν, εἰ μὴ τῆς ἀπὸ πυρίας ἐφοβούμεθα κεφαλαλγίας, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς πυρετοῖς. ὅτι γὰρ κεφαλαλγῆ σχεδὸν ἅπαντα ἐστὶ τὰ ἀρώματα, δηλοῖ μὲν ἡ πεῖρα. διδάσκει δὲ καὶ ὁ λόγος. ὅσα γὰρ ἱκανῶς θερμαίνει κεφαλαλγῆ πάντ᾽ ἐστὶν, ὡς ἂν ἄνω φύσει φερομένου τοῦ θερμοῦ. θερμὴ δὲ ἱκανῶς ἐστὶν ἁπάντων τῶν ἀρωμάτων ἡ φύσις, καὶ μάλιστα κασίας, καὶ κόστου, καὶ κινναμώμου, καὶ ἀμώμου.

Τὰς κυούσας φαρμακεύειν ἢν ὀργᾷ τετράμηνα καὶ ἄχρι ἑπτὰ μηνῶν, ἧσσον. τὰ δὲ νήπια καὶ πρεσβύτερα εὐλαβεῖσθαι χρή.

Οὗτος ὁ ἀφορισμὸς εἴρηται καὶ πρόσθεν ἐν τοῖς περὶ φαρμάκοις λόγοις, ἀλλὰ καὶ νῦν ἐν τοῖς περὶ τῶν γυναικείων κατά γε τὰ πλεῖστα τῶν ἀντιγράφων εὑρίσκεται. τινὲς δ᾽ ἐξαιροῦσιν αὐτὸ ὅπως μηδεὶς ᾖ γεγραμμένος. ἐξηγήσεως δὲ οὐ δεῖται νεωτέρας ἢ μὴν ἐπὶ τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ὑπό τινος τῶν ὀξέων νοσημάτων ληφθῆναι θανάσιμον.

Εἰκότως, ἐάν τε γὰρ πυρετῶδες ᾖ τὸ νόσημα, συνεχεῖς ἀνάγκη τοὺς πυρετοὺς ἔχειν αὐτό. τοιοῦτο γάρ ἐστι τὸ ὀξὺ καὶ κίνδυνος ἐν τῷδε διπλοῦς, εἷς μὲν αὐτοῦ τοῦ πυρετοῦ ἀναιροῦντος τὸ ἔμβρυον, ἕτερος δ᾽ ὅτι, διὰ μακροῦ μὲν τρέφοντες, ἐνδείᾳ τροφῆς ἀναιροῦμεν τὸ ἔμβρυον. εἰ δ᾽ ἵνα τοῦτο διασώσωμεν, ἀφειδήσομεν τοῦ συνεχῶς τρέφειν, αὐξηθέντας τῇ τῶν τροφῶν ἀκαιρίᾳ τοὺς συνεχεῖς πυρετοὺς, ἀποκτενοῦμεν, τὴν κύουσαν. οὕτω δὲ κἂν χωρὶς πυρετοῦ τῶν ἄλλων τι γένηται νοσημάτων ὀξέων οἷον ἐπιληψία, ἢ ἀποπληξία, ἢ σπασμὸς, ἢ τέτανος, ἅμα τῷ μεγέθει καὶ τῇ συντονίᾳ τοῦ νοσήματος, ἀδύνατον ἐξαρκέσαι τὴν κύουσαν.

Γυνὴ ἐν γαστρὶ ἔχουσα φλεβοτομηθεῖσα ἐκτιτρώσκει, καὶ μᾶλλον εἰ μεῖζον εἴη τὸ ἔμβρυον.

Ἐνδείᾳ τροφῆς φθείρεται τὸ ἔμβρυον, οὐ μόνον ἐκ τῆς φλεβοτομίας, ἀλλὰ κἀν ταῖς μακροτέραις ἀσιτίαις ἐπιδείξομεν δὲ τοῦτο μικρὸν ὕστερον, καὶ δι᾽ ἄλλων ἀφορισμῶν, εἰκότως οὖν τὸ ἔμβρυον τὸ μεῖζον μᾶλλον φθείρεται, φλεβοτομηθείσης τῆς γυναικὸς διὰ τὸ πλείονος δεῖσθαι τροφῆς.

Γυναικὶ αἷμα ἐμεούσῃ τῶν καταμηνίων ῥαγέντων λύσις.

Εἰκότως, ἀντίσπασίς τε γὰρ ἅμα καὶ κένωσις ἔσται τοῦ τὴν ὁρμὴν εἰληφότος αἵματος ἄνω τουτὶ μὲν οὖν καὶ ἡ πεῖρα διδάσκει συμφερόντως γινόμενον. ἐξ αὐτῆς δ᾽ ὁρμηθέντες καὶ ἡμεῖς, μιμησώμεθα τὰ καλῶς ὑπὸ τῆς φύσεως ἀποτελούμενα, καὶ διὰ φλεβοτομίας κενώσωμεν τὰς οὕτω πασχούσας.

Γυναικὶ τῶν καταμηνίων ἐκλειπόντων αἷμα ἐκ τῶν ῥινῶν ῥυῆναι, ἀγαθόν.

Ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖον ἐστὶ τὸ καλῶς ἐφ᾽ ἑκάστῳ μηνὶ κενούμενον αἷμα ἐπειδὰν κατά τινα διάθεσιν ἐπισχεθῇ βλάπτει τὴν γυναῖκα, καὶ ὅτι δι᾽ ἑτέρου χωρίου κενουμένου, ἰᾶται τῆς βλάβης τὸ πᾶν σῶμα, πρόδηλον παντί. πολλῶν δ᾽ ὄντων χωρίων δι᾽ ὧν ἐκκενοῦσθαι δύναται, τοῖς μὲν ἄλλοις ἅπασι πρόσεστι τις μείζων ἢ ἐλάττων βλάβη. μόνη δ᾽ ἡ διὰ τῶν ῥινῶν κένωσις, ἄλυπός ἐστιν, ἣν ἐπαινεῖ νῦν ὁ Ἱπποκράτης, οὐ μὴν οὐδ᾽ εἴ τις ἄλλη κένωσις ἄλυπος εὑρίσκοιτο τούτοις χάριν ὁ ἀφορισμὸς ψευδής ἐστιν. οὐ γὰρ ὅτι μόνη κένωσις ἡ διὰ τῶν ῥινῶν ἀγαθὴ, τῶν καταμηνίων ἐκλειπόντων εἴρηκεν, ἀλλ᾽ ἁπλῶς ἐπῄνεσεν αὐτὴν, μὴ προσθεὶς ὅτι μόνη, κἂν τὴν δι᾽ ἕδρας οὖν τις ἀγαθὴν εἶναι λέγῃ, ταῖς οὕτως ἐχούσαις γυναιξὶν, οὐ μάχεται τῷ ἀφορισμῷ. φαίνεται δ᾽ ἐνίοτε δι᾽ ἑνὸς ὡς παραδείγματος ὁ Ἱπποκράτης ἀποφαινόμενος ὑπὲρ τῶν ὁμοίων ἁπάντων.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, ἢν ἡ κοιλίη ῥυῇ πολλάκις, κίνδυνος ἐκτρῶσαι.

Τῷ λόγῳ τῆς κενώσεως καὶ νῦν ὁ Ἱπποκράτης κίνδυνος φησὶν ἐκτρῶσαι, καθότι καὶ πρόσθεν ἐπὶ τῆς φλεβοτομίας ἐλέγομεν.

Γυναικὶ ὑπὸ ὑστερικῶν ἐνοχλουμένῃ ἢ δυστοκούσῃ, πταρμὸς ἐπιγενόμενος ἀγαθόν.

Ἀσαφές ἐστι τὸ κατὰ ἀφορισμὸν ὄνομα τὸ ὑστερικῶν, ἔνιοι μὲν γὰρ ἀκούουσιν ἐπὶ πασῶν κατὰ τὰς ὑστέρας διαθέσεων. ἄλλοι δὲ, ἐπὶ μόνων ἐκείνων αἷς ἕπεται πάθος, ὃ προσαγορεύουσιν ὑστερικὴν πνίγα. καίτοι γε οὐ πνίγα κατὰ θεωρίαν, ἀλλ᾽ ἄπνοιαν. ἔνιοι δ᾽ ἐπὶ τῶν χωρίων ἀκούουσιν. ἐπειδὴ καὶ ταῦτα ὕστερα καλοῦσιν. ἀλλ᾽ οὗτοι μὲν ἄντικρυς ἁμαρτάνουσιν, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα δοκοῦσιν ἀληθεύειν ἐν τῷ καταρρήγνυσθαι τὰ ἐν τῇ μήτρᾳ κατεχόμενα χωρία πρὸς τῶν πταρμῶν. ἄλλως τε γὰρ ὑπὲρ τούτων, ἀφορισμὸς αὐτὸ γέγραπται, καὶ διαφέρει πάμ

πολυ, καὶ κατὰ τοὔνομα τὰ ὕδρα τῶν ὑστερικῶν. ψεῦδος γε μὴν ἐστὶ, καὶ τὸ, περὶ πάντων τῶν κατὰ τὰς γαστέρας παθῶν εἰρῆσθαι τὸν λόγον, ὅτε γὰρ ἑλκώσεις, ὅτε φλεγμονὰς, ὅτ' ἐρυσιπέλατα καθάπερ οὐδ' ἀποστήματα πταρμὸς ὀνίνησιν. ἀληθὲς δὲ τὸ, καὶ κατὰ ὑστερικὰς ἀπνοίας ἐπιγινομένου πταρμοῦ, ῥᾳστωνεῖν τὰς καμνούσας. οὐ μόνον ὅτι σημεῖον ἀγαθόν ἐστιν αὐτομάτως ἐπιγινόμενος ὁ πταρμὸς ταῖς οὕτως ἐχούσαις, ἀλλὰ καὶ αἴτιον ὥσπερ τι βοήθημα τοῦ πάθους γινόμενος. σημεῖον μὲν οὖν ἀγαθόν ἐστι, διότι δηλοῖ τὴν φύσιν ἔμπροσθεν νεναρκωμένην, ἐπεγείρεσθαί τε καὶ ἀναζωπυρεῖσθαι, καὶ τῶν οἰκείων κινήσεων ἀναμιμνήσκεσθαι, ὁπότε γε καὶ ἀποτίθεται τινὰ τῶν περιττωμάτων. ἐλέχθη γὰρ ἐν τοῖς τῶν συμπτωμάτων αἰτίοις ὁ πταρμὸς, οὕτω γινόμενος. αἴτιον δὲ τῆς ὠφελείας, ὅτι τῷ σφοδροτάτῳ κλόνῳ καὶ βρασμῷ, τοῦτο μὲν, ἐπεγείρει τὴν φύσιν. τοῦτο δ' ἐκκρίνει, τὰ δυσεκκρίτως ἐμπεπαρμένα τοῖς μορίοις τοῦ σώματος. οὕτω γοῦν καὶ τὴν λύγγα πέφυκεν ἰᾶσθαι.

10

Γυναικὶ καταμήνια ἄχροα καὶ μὴ κατὰ τὰ αὐτὰ αἰεὶ γινόμενα καθάρσιος δεῖσθαι σημαίνει.

Πολλὰ τῶν ἀντιγράφων βιβλία ἐστὶν εὑρεῖν οὕτως ἔχοντα τὴν λέξιν. γυναικὶ καταμήνια χρόνια, καὶ μὴ κατὰ τὰ αὐτὰ ἰόντα δύναται μὲν οὖν καὶ τὰ χρόνια καταμήνια, τουτέστιν ὅσα τῆς εἰθισμένης ὑστερίζει περιόδου, καθάρσεως δεῖσθαι χυμοῦ φλεγματικοῦ. διὸ καὶ δύσχροα γίγνεται. οὐ μὴν ἐξ ἀνάγκης γε ταύτης μόνης, καὶ γὰρ δὴ καὶ διὰ τῆς λεπτυνούσης διαίτης ἐνίοτε τὰς τοιαύτας διαθέσεις πολλάκις ἰασώμεθα. γέγραπται δὲ περὶ τῆς διαίτης ταύτης ἐν ἰδίῳ βιβλίῳ. ἅμα δ' αὐτῇ καὶ ἡ τῶν ἀρωμάτων χρεία, καὶ οἱ τὴν αὐτὴν ἐκείνῃ δύναμιν ἔχοντες πεσσοὶ πρόσθετοι, καὶ τὰ πινόμενα φάρμακα τμητικά τε καὶ λεπτυντικὰ πάχους τῶν χυμῶν. ὁποῖον ἐστὶ, καὶ τὸ διὰ τῆς καλαμίνθης, ᾧ συνήθως ἑκάστοτε χρώμεθα. ὃ καὶ τὰς ἐμ-
20 μήνους καθάρσεις βραδυνούσας, ἐκίνησε πολλάκις. ὁ γάρ τοι σκοπὸς τῆς ἰάσεως αὐτῶν ἐστὶν ἀναστομῶσαι μὲν τὰ στόματα τῶν εἰς τὴν μήτραν καθηκόντων ἀγγείων. λεπτῦναι τὸ αἷμα, καὶ μὴν δὴ καὶ ἡ τοῦ παντὸς σώματος κάθαρσις ὡς εἴπου ὅτε δὴ τῶν παχέων γίνηται χυμῶν ἰᾶται τὰς τοιαύτας διαθέσεις. εἰ δ' ἄχροα γεγραμμένα εἴη, πολὺ δὴ μᾶλλον ἡ κάθαρσις ἰᾶται τὰς οὕτως ἐχούσας. οὐδὲ γὰρ διὰ τὸν φλεγματικὸν μόνον χυμὸν, ἀλλὰ καὶ τὸν μελαγχολικὸν, καὶ τὸ πικρόχολον, ἄχροα γίνεται τὰ καταμήνια. πῶς μὲν οὖν χρὴ διαγινώσκειν τὸν πλεονάζοντα χυμὸν, ἐν τῷ προτέρῳ τῶν γυναικείων αὐτὸς ἐδίδαξεν, νῦν δ' ὅτι διὰ καθάρσεως ἐστὶ κενωτέον αὐτὸ ἐδήλωσεν. τὸ δὲ μὴ κατὰ τὰ αὐτὰ ἰόντα τῇδε τῇ γραφῇ συμφωνεῖ μᾶλλον. ἵν' ὁ σύμπας λόγος ᾖ τοιοῦτος. ἐὰν ἄχροα γένηται τὰ καταμήνια, καὶ μὴ κατὰ τὰ αὐτὰ ἰόντα, τοῖς δι' ἔθους ἔμπροσθεν γινομένοις τῇ γυναικὶ, καθάρσεως δεῖται. συμβαίνει γὰρ ἐπὶ τῶν κακοχύμων γυναικῶν, οὐ μόνον ἀχρουστέρας φαίνεσθαι τὰς ἐμμήνους καθάρσεις, ἀλλὰ καὶ τὸν χρόνον τῆς περιόδου διαφθείρειν. εἰ μὲν παχύτεροί τε καὶ δυσρευστότεροι τῶν
30 κατὰ φύσιν εἶεν οἱ χυμοὶ γεγονότες, ἐπιβραδύνοντες καὶ χρονίζοντες. φθάνονται δὲ τὴν συνήθειαν προθεσμίαν, ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις, ὑγροτέροις τε καὶ λεπτοτέροις δηλονότι.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἢν οἱ μαζοὶ ἐξαίφνης ἰσχνοὶ γένωνται ἐκτιτρώσκει.

Καὶ οὗτος ὁ ἀφορισμὸς, ἐξ ἐκείνων ἐστὶν, οὓς ἔφαμεν ἔνδειαν τῆς τροφῆς σημαίνειν τῷ ἐμβρύῳ. κοιναὶ γάρ τινές εἰσι φλέβες ὑστερῶν τε καὶ τιτθῶν, αἵτινες ὅταν ἐνδεῶς ἔχωσιν αἵματος, ἰσχνοὺς μὲν τοὺς τιτθοὺς ἀποφαίνουσι. τῇ δ' ἀτροφίᾳ ποτὲ μὲν ἀναιροῦσι τὸ ἔμβρυον. ἔστι δ' ὅτε πρὸς ἔκκρισιν παρορμῶσι. διὰ τὴν αἰτίαν, ἣν αὐτὸς ἐν
» τῷ περὶ φύσεως παιδίου γράφει κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. ἡ τροφὴ καὶ ἡ αὔξησις τὰ ἀπὸ τῆς μήτρας κατιόντα
40 οὐκέτι αὐταρκῆ τῷ παιδίῳ ἐστίν. ὅταν οἱ δέκα μῆνες παρέλθωσι, καὶ τὸ ἔμβρυον αὐξηθῇ. ἕλκει γὰρ ἀπὸ τοῦ αἵματος
» εἰς ἑωυτὸ γλυκύτατον. ἅμα δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ γάλακτος ἐπαυρίσκεται ὀλίγον. ὅταν δὲ αὐτῷ ταῦτα σπανιώτερα
» γένηται, καὶ ἁδρὸν ᾖ τὸ παιδίον, ζητοῦν τε πλέον τῆς ὑπαρχούσης τροφῆς, ἀσκαρίζει καὶ τοὺς ὑμένας ῥηγνύ-
» ον, ἀρχὴν ἀποκυήσιος παρέχει τῇ μητρί.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ ἢν ὁ ἕτερος μαζὸς ἰσχνὸς γένηται, δίδυμα ἐχούσῃ θάτερον ἐκτιτρώσκει. καὶ ἢν μὲν ὁ δεξιὸς ἰσχνὸς γένηται, τὸ ἄρσεν, ἢν δ' ὁ ἀριστερὸς, τὸ θῆλυ.

Ὥσπερ ὁ προγεγραμμένος ἀφορισμὸς ἐπ' ἀμφοτέρων ἔλεγε τῶν τιτθῶν, οὕτως οὗτος ἐπὶ θατέρου. διὰ δὲ τὴν προειρημένην αἰτίαν τῇ κοινωνίᾳ τῶν φλεβῶν τὸ κατ' εὐθὺ τοῦ μειωθέντος τιτθοῦ μόνον ἔμβρυον, ἐκτιτρώσκεται. τὸ δ' ὅτι διδύμων ὄντων, ἄρρενός τε καὶ θήλεος, ἐὰν μὲν ὁ δεξιὸς τιτθὸς ἰσχνὸς γένηται, τὸ ἄρρεν μόνον. ἐὰν δ' ὁ ἀριστερὸς, τὸ θῆλυ διαφθείρεται. ἐξ ἐκείνης ἤρτηται τῆς δόξης αὐτοῦ, ἔμβρυα τὰ μὲν, ἄρρενα ἐν τοῖς δεξιοῖς
50 τὰ δὲ θήλεα, ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μᾶλλον.

Γυνὴ μὴ κύουσα μηδὲ τετοκυῖα γάλα ἔχει, τὰ καταμήνια αὐτῆς ἐκλέλοιπε.

Μακρότερος ὁ λόγος καὶ δεῖται τοῦ μέλλοντος αὐτῷ παρακολουθήσειν, ἀκριβῶς γεγυμνασμένου κατὰ τὰ περὶ φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήματα. λεχθήσεται δὲ τοσοῦτον ὅμως αὐτοῦ νῦν, ὅσον ἐνδέχεται διὰ βραχυτάτων ῥηθὲν, εἰς τὰ προκείμενα γενέσθαι χρήσιμον. κοινὸν δὴ τοῦθ' ὑπάρχει πᾶσι τοῖς τοῦ ζώου μορίοις ὅσα χυμῶν τινῶν ἐστὶ γεννητικὰ χρησίμων. ἤτοι γε ἑτέροις μορίοις, ἢ εἰς τὴν τοῦ γένους διαδοχὴν, ἢ εἰς τὴν τοῦ κυουμένου τροφὴν, ἢ περιττὸν ὑπάρχειν τὸν χυμὸν ἐκεῖνον τῆς τροφῆς τοῦ γεννῶντος αὐτὸν μορίου. οὐ γὰρ τῷ γινώσκειν ἐς ὅτι χρήσιμος ὁ χυμὸς ἔσται τῷ ζώῳ, τὴν γένεσιν αὐτοῦ ποιεῖται τὸ μόριον. εἴγε μὴ μέλλει νοῦν ἕξειν τὸν τοιοῦτον, ὁποῖον ἀξιοῦμεν ἔχειν τοὺς πολιτικοὺς ἄνδρας, ἀλλ' ὁ μὲν δημιουργήσας τὸ ζῶον, ἐκεῖνος ἔχει τὸν νοῦν. αὐτὸ δὲ τὸ μόριον

ὡς ἐλέγχει διοικεῖται δυνάμεσι φυσικαῖς ἄλλαις τέ τισι, καὶ τῇ ἀλλοιωτικῇ, καθ' ἣν ὁμοιοῖ τὴν τροφὴν αὐτῷ. ὅσον μὲν οὖν τῆς ἀλλοιωθείσης ὑπ' αὐτοῦ τροφῆς ἀκριβῶς ὡμοιώθη τῷ τρεφομένῳ, προστίθεταί γε, καὶ τρέφει τὸ μόριον ἐκεῖνο, καὶ τοῦτ' ἔστιν ὅπερ αὐτὸς ἔφη· τροφὴ δὲ τὸ τρέφον, καὶ τὸ οἷον τροφή, καὶ τὸ μέλλον. τὸ δὲ περιττὸν ὑπολειπόμενον, ὅμοιός γέ τις ἐστὶ τῇ τοῦ μορίου φύσει χυμὸς ἐν μὲν τοῖς ὀστοῖς, τὸ τὰς σήραγγας αὐτῶν. κατὰ δὲ τὸ ἧπαρ τὸ αἷμα. τούτου τοῦ γένους ἐστὶ καὶ τὸ κατὰ σάρκα τοῦ πνεύμονος, ἀφρῶδες ὑγρόν, καὶ ὁ κατὰ τὰς διαρθρώσεις γλίσχρος χυμός, καὶ τὸ κατὰ τοὺς ὄρχεις τε καὶ παραστάτας ὀνομαζόμενον σπέρμα, καὶ τὸ κατὰ τὴν γλῶτταν, ὃ τοὔνομα, σίαλον. εἰσὶ δέ τινες καὶ τοῖς μαστοῖς ἀδένες ὁμοιοῦν ἑαυτοῖς δυνάμενοι τὸ ἐπιρρέον, ὄντες οὖν ἄναιμοί τε καὶ λευκοί, τὸν οἰκεῖον χυμὸν ἐργάζονται τοιοῦτον, οἷόν περ ἐστὶ τὸ γάλα, καὶ πλεῖόν γε ποιοῦσι τοιοῦτον, ὅταν ἐπιρρέῃ τροφὴ πλείων ἐν αὐτοῖς. πλείων δὲ ἐπιρρεῖ κατὰ τὸν ὄγδοον μῆνα, καὶ τὸν ἔνατον τῆς κυήσεως ἡνίκα καὶ πεπλήρωνται δαψιλῶς αἱ κοιναὶ φλέβες ὑστερῶν τε καὶ τιτθῶν, ὡς καὶ διὰ τῆς τῶν κυουμένων ζώων ἀνατομῆς, ἐναργῶς φαίνεται. γίνεται δέ ποτε καὶ χωρὶς τοῦ κυῆσαι σπανίως τὸ τοιοῦτον, ὅταν ἀφίκωνται εἰς ἱκανὴν πλήρωσιν αἱ φλέβες ἐξ ἐπισχέσεως καταμηνίων γινομένην, ἧς νῦν μέμνηται διαθέσεως ὁ Ἱπποκράτης.

Γυναιξὶν ὁκόσῃσιν ἐς τοὺς τιτθοὺς αἷμα συστρέφεται, μανίην σημαίνει.

Ὅτι μὲν εἰς τοὺς τιτθοὺς τὸ αἷμα φερόμενον, εἶθ' ὑπὸ τῶν αὐτόθι βαλλομένων ἀδένων γάλα γίγνεται, κατὰ τὸν προγεγραμμένον ἀφορισμὸν εἴρηται. νυνὶ δ' ὅταν ἀμετάβλητον διαμένῃ τὸ παραχυνόμενον, εἰς αὐτοὺς αἷμα, φησὶν ὁ Ἱπποκράτης μανίην σημαίνεσθαι. ἐγὼ μὲν οὖν οὔπω τοῦτο γινόμενον ἐθεασάμην, ὥστ' εἰ καὶ γίνεταί ποτε μὲν τῶν σπανίων ἐστίν. ὁ Ἱπποκράτης δ' ὡς ἑωρακὼς αὐτὸ γράφει, καὶ εἴπερ γε ἀληθές ἐστι, τοιάνδε τινὰ χρὴ νομίζειν αὐτῆς τὴν αἰτίαν ὑπάρχειν, τῶν ἀδένων ἡ φύσις, καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς τιτθούς, ἄναιμός τέ ἐστι καὶ δηλονότι ψυχρά. τὸ γὰρ ἄναιμον ἅπαν ψυχρόν, καὶ δὴ καὶ τὴν τοῦ φερομένου πρὸς αὐτοὺς αἵματος ἀλλοίωσιν, ἐπὶ τὸ ψυχρότερον ἐργάζεται. ὅσῳ γάρ εἰσιν οἱ ἀδένες οὗτοι τῆς τοῦ ἥπατος σαρκὸς ψυχρότεροι, τοσοῦτον τὸ γάλα τοῦ αἵματος. ὅταν οὖν ποτὲ πολύ τε ἅμα καὶ ζέον αἷμα πάντῃ τοῦ σώματος ἀναφέρηται, καὶ μάλιστα ἐπὶ τὴν κεφαλήν, μανήσονται μέν, ὅτι τὴν κεφαλὴν καταλαμβάνει τὸ τοιοῦτον αἷμα. τὸ δ' ἐπὶ τοὺς τιτθοὺς ὁρμῆσαν αὐτοῦ, τὴν εἰς τοὐναντίον οὐ δυνήσεται λαβεῖν ἀλλοίωσιν, ὡς γενέσθαι γάλα, διά τε τὴν ζέσιν καὶ τὸ πλῆθος.

Γυναῖκα ἢν θέλῃς εἰδέναι εἰ κύει, ἐπὴν καθεύδειν μέλλῃ μελίκρητον δίδου πιεῖν. κἢν μὲν στρόφος ἔχει περὶ τὴν γαστέρα, κύει. εἰ δὲ μή, οὐ κύει.

Ὁ στρόφος γίνεται μέν, καὶ διὰ δῆξιν. γίνεται δέ, καὶ διὰ πνεῦμα φυσῶδες, οὐκ ἔχον εὐπετῆ διέξοδον. ὅν τινα καὶ νῦν στρόφον ἡγητέον ἐπὶ τῶν κυουσῶν γίγνεσθαι διὰ τὴν ἀπὸ τῆς μήτρας στενοχωρίαν. καθεύδειν δὲ μελλούσῃ, διδόναι τὸ μελίκρατον, ὠμὸν δηλονότι, τοῦ γὰρ φυσώδους αὐτοῦ πρὸς τὴν διάγνωσιν χρῄζει. βουλόμενος ἡσυχάζειν τε ἅμα, καὶ πεπληρῶσθαι σιτίων τὴν γυναῖκα. συντελέσει γὰρ ἄμφω ταῦτα πρὸς τὴν τοῦ στρόφου γένεσιν.

Γυνὴ ἢν μὲν ἄρσεν κύει εὔχρους ἐστίν, ἢν δὲ θῆλυ δύσχροος.

Ὡς πρὸς ἑαυτὴν κρινομένης τῆς γυναικός, οὐ πρὸς ἑτέραν ἡ διάγνωσις, ἀπό τε τῆς εὐχροίας δηλονότι καὶ τῆς δυσχροίας εἴρηται τῷ Ἱπποκράτει. ἑαυτῆς γὰρ ἀχρουστέρα φαίνεται, κύουσα τὸ θῆλυ, διότι ψυχρότερόν ἐστι τὸ θῆλυ τοῦ ἄρρενος. οὐκ ἂν δὲ συνελήφθη τοιοῦτον, εἰ μὴ τό τε σπέρμα τ' ἀνδρός, ἥ θ' ὑστέρα τῆς γυναικὸς ψυχροτέρα κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἦν, ἐν ᾧ συνελάμβανε. διὸ καὶ τοῦ πλειστάκις ἔχεται τὸ λεγόμενον. ἐνδέχεται γὰρ οὕτω καλῶς ἅπαντα πρᾶξαι τὴν γυναῖκα, μετὰ τὸν τῆς λήψεως καιρόν, ὡς εὔχρουν γενέσθαι. δῆλον δὲ ὅτι, καὶ ἄλλα ἐστὶ γνωρίσματα τοῦ κύειν ἄρρεν, ὥσπερ αὐτοῦ τοῦ κυουμένου, τό τε πλῆθος, καὶ ἡ ἰσχὺς τῶν κινήσεων. οὐδ' αὐτὰ τῶν διηνεκῶν ὄντα σημείων. ἐνδέχεται γάρ ποτε κατὰ τὸ σπάνιον καὶ θῆλυ κυόμενον, ῥωμαλεώτερον ἄρρενος, ἰσχυράς τε ἅμα καὶ πολλὰς κινεῖσθαι κινήσεις, καί ποτε τὸ ἄρρεν, ἀσθενέστερον τοῦ θήλεος ὑπάρχειν, ἐλάττους τε καὶ ἀμυδροτέρας κινήσεις κινεῖσθαι.

Ἢν γυναικὶ κυούσῃ ἐρυσίπελας ἐν τῇ ὑστέρῃ γένηται, θανατῶδες.

Ἆρά γε τὸ ἐρυσίπελας ἡγεῖται μόνον ἐν τῇ μήτρᾳ συνιστάμενον ἐπὶ τῆς κυούσης θανατῶδες ὑπάρχειν, ἢ καὶ τὴν ἰδίως ὀνομαζομένην φλεγμονήν. ὅτι μὲν γὰρ ἐρυσιπέλατος γινομένου τεθνήξεται τὸ ἔμβρυον, ἐξ ἀνάγκης εὔδηλον. εἴ γε καὶ ὀξεῖς πυρετοὶ πολλάκις ἀναιροῦσιν αὐτὸ χωρὶς ἐρυσιπέλατος. εἰ δὲ καὶ φλεγμηνάσης τῆς μήτρας δυνήσεταί ποτε διαζῆσαι τὸ ἔμβρυον, ἄξιον σκέψεως.

Ὁκόσαι παρὰ φύσιν λεπταὶ ἐοῦσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσιν ἐκτιτρώσκουσι δίμηνα πρὶν ἢ παχυνθῆναι.

Κατὰ τρεῖς τρόπους ἀκηκόασιν οἱ ἐξηγησάμενοι τὸ βιβλίον, τῆς διανοίας τοῦ προκειμένου νῦν ἀφορισμοῦ. τινὲς μὲν ἡγοῦνται πάντως ἐκτιτρώσκειν αὐτάς. τινὲς δέ, εἰ μὴ παχυνθεῖεν τε καὶ ἀνατραφεῖεν, ἀλλὰ διαμένοιεν ἄτροφοί τε καὶ ἰσχναί. τινὲς δὲ ὅταν ἀνατρέφωνται, τότε μάλιστα ἐκτιτρώσκουσιν, ὃ καὶ δοκεῖ τῶν προειρημένων ἀπιθανώτερον ὑπάρχειν. ἀλλ' ὅμως οὕτως ἐξηγήσατο τὸν ἀφορισμὸν Νουμισιανός. εἰρῆσθαι μὲν φάσκων ἐπὶ τῶν παρὰ φύσιν ἰσχνῶν γεγενημένων· διαμενουσῶν δὲ ἀνατραφῆναι πρότερον· εἶτα φθανουσῶν λαβεῖν, ὡς οὐχ

οἷόν τε εἶναί φησιν ἀναβαφιῶναι χωρὶς τοῦ τὸ χορηγούμενον αἷμα εἰς τροφὴν τῷ κυουμένῳ πρὸς τὴν τῆς κυούσης ἀναλαμβάνεσθαι θρέψιν. ὥστε εἰκότως ἀπορουν αὐτάρκους τροφῆς τὸ ἔμβρυον, ἀποφθείρεσθαι. ἀλλὰ καὶ τὸ παρὰ φύσιν λεπταί. τινὲς μὲν οὕτως ἤκουσαν, ὡς ὁ Νουμησιανὸς, ἵνα παρὰ τὴν ἑαυτῆς φύσιν ἡ κύουσα εἴη γεγενημένη λεπτή. τινὲς δὲ τὸ ὑπερβαλλόντως φασὶ σημαίνεσθαι. δηλοῦν βουλομένου τοῦ Ἱπποκράτους, ὡς οὐχ αἱ μετρίως λεπτυνθεῖσαι τοῦτο πάσχουσιν ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' ὅσαι κατελεπτύνθησαν ἱκανῶς. ἑκατέρα δὲ ἡ ἐξήγησις, ἔχει τινὰ λόγον.

Ὁκόσαι δὲ μετρίως τὸ σῶμα ἔχουσαι ἐκτιτρώσκουσι δίμηνα καὶ τρίμηνα ἄτερ προφάσιος φανερῆς, ταύτῃσιν αἱ κοτυληδόνες μύξης μεσταί εἰσιν. καὶ οὐ δύνανται γοῦν κρατέειν ὑπὸ τοῦ βάρεος τὸ ἔμβρυον, ἀλλ' ἀπορρήγνυνται.

Ἄτερ φανερᾶς προφάσεως λέγει, πυρετοῦ σφοδροῦ, καὶ γαστρὸς ῥεύματος, ἢ αἱμορραγίας, ἢ ἐρυσιπέλατος, ἐν αὐτῇ τῇ μήτρᾳ συστάντος, ἢ πηδησάσης σφοδρότερον τῆς κυούσης, ἢ κραξάσης, ἢ λυπηθείσης, ἢ θυμωθείσης, ἢ φοβηθείσης, ἢ ἐνδεῶς διαιτηθείσης, ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον διαπραξάσης, ἢ παθούσης. εἰκὸς δὲ ταῖς τοιαύταις μυξώδη τὰ στόματα τῶν εἰς τὴν μήτραν καθηκόντων ἀγγείων ὑπάρχειν. ἐξ ὧν ἤρτηται τὸ χόριον, ἃ δὴ καὶ κοτυληδόνας ὀνομάζουσι, οὐχ ὡς ἔνιοι νομίζουσι τὰς ἐπιτρεφομένας ὀδυνώδεις σάρκας αὐταῖς. ἐν τε γὰρ τῷ πρώτῳ τῶν γυναικείων αὐτὸς φησίν. ἢν δὲ αἱ κοτυληδόνες φλέγματος περίπλεοι ἔωσι, τὰ καταμήνια γίνεται ἐλάσσονα, καὶ ὁ Πραξαγόρας ἐν τῷ πρώτῳ τῶν φυσικῶν, κοτυληδόνες δὲ εἰσί, τὰ στόματα τῶν φλεβῶν καὶ τῶν ἀρτηριῶν, τῶν εἰς τὴν μήτραν φερουσῶν.

Ὁκόσαι παρὰ φύσιν παχεῖαι ἐοῦσαι μὴ ξυλλαμβάνουσιν ἐν τῇ γαστρὶ, ταύτῃσι τὸ ἐπίπλοον τὸ στόμα τῶν ὑστερῶν ἀποπιέζει, καὶ πρὶν ἢ λεπτυνθῆναι οὐ κύουσιν.

Τοῦ παρὰ φύσιν διχῶς ἀκούουσι καὶ ταῦθα. τινὲς μὲν τὸ ὑπερβαλλόντως δηλοῦσθαι νομίζοντες. τινὲς δὲ τὸ παρ' αὐτὴν αὐτῆς τῆς κυούσης τὴν φύσιν. ἀληθέστερον δὲ τὸ πρότερον. ὑπὸ γάρ τοι τῆς κατὰ τὸ ἐπίπλοον πιμελῆς ἀποπιέζεται καὶ στενοχωρεῖται τὸ τῆς ὑστέρας στόμα ταῖς ὑπερβαλλόντως παχείαις γινομέναις. λέγει δὲ νῦν στόμα δηλονότι, τὸ ἔνδον, ἔνθα τελευτᾷ μὲν ἡ μήτρα. ὁ δ' αὐχὴν ἄρχεται. ὃ καὶ κυριώτερον ἂν ὑστέρας ὀνομάζοιτο στόμα. τὸ γὰρ ἕτερον πέρας τοῦ αὐχένος τὸ συνάπτον τῷ γυναικείῳ αἰδοίῳ, οὐ τῆς μήτρας, ἀλλὰ τοῦ αὐχένος αὐτῆς εἰκότως ἄν τις ὀνομάσειε στόμα.

Ἡ ὑστέρη ἐν τῷ ἰσχίῳ ἐγκειμένη διαπυήσῃ, ἀνάγκη ἔμμοτον γενέσθαι.

Τὴν δεομένην τῆς διὰ τῶν μοτῶν θεραπείας, ἔμμοτον ὀνόμασεν. ὅτι δὲ διαπυήσασα ἡ μήτρα, καὶ μάλιστα πρὸς τοὺς ἰσχίους, ἔοικε γὰρ τοῦτ' ἐνδείκνυσθαι νῦν ἐξ ἀνάγκης δεηθήσεσθαι θεραπείας τοιαύτης, οὐκ ἄδηλον.

Ἔμβρυα τὰ μὲν ἄρρενα, ἐν τοῖσι δεξιοῖσι. τὰ δὲ θήλεα, ἐν τοῖσιν ἀριστεροῖσι μᾶλλον.

Ὅτι διὰ τὴν κρᾶσιν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς οὖσαν θερμοτέραν, ἄρρεν γίγνεται τὸ ἔμβρυον, ἐν τοῖσι περὶ σπέρματος ὑπομνήμασιν, ἐπιδέδεικται. θερμοτέρα δὲ ἡ κρᾶσις γίγνεται τοῖς ἐμβρύοις, οὐχ ἥκιστα καὶ διὰ τὸ χωρίον ὅπερ ἐστὶ τὸ δεξιὸν τῆς ὑστέρας μόριον, αὐτίκα δὲ τοῦτο θερμότερον ἐστὶ τῇ γειτνιάσει τοῦ ἥπατος. εἴη δ' ἄν τι πρὸς τὴν θερμότητα τοῦ κυουμένου συντελοῦν, καὶ τὸ τῆς θηλείας σπέρμα. περιεχόμενον μὲν ἐκ τῶν οἰκείων ὄρχεων δι' ἑκατέρας τῆς κεραίας. τὸ μὲν, εἰς τὸν δεξιὸν κόλπον τῆς μήτρας. τὸ δὲ, εἰς τὸν ἀριστερὸν ἀνόμοιον ὑπάρχον, ὡς καὶ τοῦτ' ἐπιδείξαμεν, εἴπερ ἐστὶν ὀρρωδέστερον ὂν καὶ ψυχρότερον τὸ κατὰ τὸν ἀριστερὸν ὄρχιν σπέρμα, καὶ κατὰ τοῦτ' ἂν εἰκότως ἐν τοῖς ἀριστεροῖς μέρεσι τῆς μήτρας τὸ συνιστάμενον εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς κύημα γίγνοιτο ψυχρότερον. εἴρηται δὲ περὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων αὐτάρκως, κἀν τῷ πέμπτῳ τῶν Ἱπποκράτους ἀνατομικῶν.

Ὑστέρων ἐκπτώσιας πταρμικὸν ἐπιτιθεὶς ἐπιλαμβάνειν τοὺς μυκτῆρας καὶ τὸ στόμα.

Οὐ περιπνεῦντας χρὴ τὴν ὑστάτην συλλαβὴν ἀναγινώσκειν ὑστερέων, ἀλλὰ βαρύνοντας ὑστέρων. οὐ γὰρ δὴ αὐτὰς τὰς ὑστέρας ἐκπεσεῖν βούλεται διὰ τῆς γενομένης ἐν πταρμῷ τάσεως διὰ τῶν πταρμικῶν φαρμάκων. ἀλλὰ τὰ καλούμενα χόριά τε καὶ ὕστερα.

Γυναικὶ τὰ καταμήνια ἢν βούλῃ ἐπισχεῖν σικύην ὡς μεγίστην πρὸς τοὺς τιτθοὺς πρόσβαλε.

Ὥσπερ τῶν ἐλλιπῶς, ἢ μηδὲ ὅλως κενουμένων καταμηνίων, ἐδίδαξεν ἰάσεις ὁ Ἱπποκράτης, οὕτω καὶ νῦν τῶν ἀμέτρως κενουμένων διδάσκει. κελεύων ἡμᾶς μεγίστην σικύην προσβάλλειν τοῖς τιτθοῖς. ἄμεινον δ' οὐκ αὐτοῖς τοῖς τιτθοῖς, ἀλλ' ὑπ' αὐτοὺς ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἐρείδειν αὐτήν, καθ' ὃ μάλιστα εἰσὶν αἱ κάτωθεν ὑπ' αὐτοὺς ἀναφερόμεναι φλέβες. καὶ μέντοι καὶ γράφουσιν ἔνιοι σικύην ὡς μεγίστην ὑπὸ τοὺς τιτθοὺς πρόσβαλε. μεγίστην δ' ἀξιοῖ τὴν σικύην εἶναι, ἵνα σφοδροτέραν ἀπὸ τῆς μήτρας ἐργάσηται τὴν ἀντίσπασιν. ἄνω διὰ τῶν κοινῶν τούτοις τυγχανόντων φλεβῶν.

Ὁκόσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσαι τουτέων συμμύει τὸ στόμα τῶν ὑστερέων.

Μέγιστον τοῦτο γνώρισμα κυούσης γυναικὸς, ἣν ἡ μαίευτρια δυνηθῇ καθέσει δακτύλου ψαῦσαι τοῦ στόματος τῶν ὑστερῶν. ἀφ' οὗ γὰρ ἂν τὸ πρῶτον ἐντὸς ἑαυτῶν λάβωσι τὸ σπέρμα, περιστέλλουσι μὲν ἑαυτῶν τὸ κύτος ἅπαν κλείουσι δὲ τὸ στόμα. φαίνεταί γε μὴν καὶ διὰ φλεγμονήν, καὶ σκίρρον μεμυκὸς τῶν ὑστερέων τὸ στόμα καὶ διακρίνεται τοῦ τῆς κυούσης σκληρότητι.

Γυναικὶ ἢν ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, γάλα ἐκ τῶν μαζῶν πολὺ ῥυῇ, ἀσθενὲς τὸ ἔμβρυον σημαίνει, ἢν δὲ στερεοὶ οἱ μαζοὶ ἔωσιν ὑγιεινότερον τὸ ἔμβρυον σημαίνει.

Κατ' ἐκεῖνον δηλονότι τὸν χρόνον ῥεῖ τὸ γάλα, εἰς ὃν φαίνεσθαι ῥεῖν, ἡνίκα φύσιν ἔχει ταῖς κυούσαις γενέσθαι.

ἔτι δὴ κατά γε τοὺς πρώτους μῆνας γίνεται. τὸ δ᾽ ὅλως ῥεῖν αὐτὸ καὶ μὴ μένειν ἔνδον ἐκ τοῦ πλέον ἀθροίζεσθαι γίνεται. πλέον δ᾽ ἀθροίζεται, πληρουμένων ἐπὶ πλέον τῶν κοινῶν ἐν τιτθοῖς πρὸς τὰς ὑστέρας φλεβῶν. πληροῦνται δ᾽ ἐπὶ μᾶλλον, ὀλίγον ἀναλίσκοντος τοῦ κυουμένου. τοῦτο δ᾽ αὐτὸ γίνεται διὰ τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ. δῆλον οὖν ὅτι τοὺς τιτθοὺς, οὐκ ἰσχνοὺς φαίνεσθαι χρὴ, καθάπερ ὅτ᾽ ἦν ἀκύμων ἡ γυνή. τοῦτο γὰρ τὸ σημεῖον ἔνδειαν αἵματος ἐνδείκνυται, διὰ τοῦτο ἐπ᾽ αὐτῶν διαφθείρεται τὸ ἔμβρυον, οὐχ οὕτως μεστοὺς ὡς ἀποῤῥεῖν τὸ γάλα. διαιρομένους δὲ εἰς τοσοῦτον, ὡς στερεοὺς ἁπτομένοις φαίνεσθαι. μέση γὰρ ἡ τοιαύτη κατάστασίς ἐστι τῶν τε αὐτιτύπων διὰ τὸ πεπληρῶσθαι σφοδρῶς, καὶ τῶν μαλακῶν τε καὶ χαλαρῶν, διὰ τὴν ἔνδειαν τοῦ αἵματος. ὅθεν εἰκότως ἐπαινεῖ τὸ τοιοῦτον σημεῖον ὁ Ἱπποκράτης, ὡς ἂν ἐνδεικνύμενον οὔτ᾽ ἀσθενεῖν τὸ κυούμενον, οὔτ᾽ ἐνδεῖν αὐτοῦ τὴν τροφήν.

Ο κόσῃσι διαφθείρειν μέλλουσι τὰ ἔμβρυα ταύτῃσιν οἱ τιτθοὶ ἰσχνοὶ γίνονται, ἢν δὲ πάλιν σκληροὶ γένωνται ὀδύνη ἔσται ἢ ἐν τοῖσι τιτθοῖσι, ἢ ἐν τοῖσιν ἰσχίοισιν, ἢ ἐν τοῖσιν ὀφθαλμοῖσιν, ἢ ἐν τοῖσι γούνασι, καὶ οὐ διαφθείρουσιν.

Ἔμπροσθεν εἰρήκει ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ γυναικὶ, ἢν ἐξαίφνης οἱ μαστοὶ ἰσχνοὶ γένωνται, ἐκτιτρώσκει. εἰρήκει δὲ καὶ ἢν ὁ ἕτερος μαστὸς ἰσχνὸς γένηται δίδυμα ἐχούσῃ τὸ ἕτερον τῶν ἐμβρύων ἐκτιτρώσκεσθαι. νυνὶ δὲ τὴν τάξιν τῆς ἀκολουθίας ὑπαλλάξας, οὐκ ἀπὸ τῶν σημείων, ἀλλ᾽ ἀπ᾽ αὐτῶν τῶν γυναικῶν τῶν διαφθειρουσῶν ἤρξατο προσηγεῖσθαι λέγων αὐταῖς ἰσχνοὺς τοὺς τιτθούς. ἔστι δ᾽ οὐ πάντῃ ταυτὸν, ἢ τοῖς ἰσχνοῖς τιτθοῖς ἕπεσθαι διαφθορὰν εἰπεῖν, ἢ τῆς διαφθορᾶς μελλούσης ἔσεσθαι, τοὺς ἰσχνοὺς τιτθοὺς προηγεῖσθαι. ὁ μὲν γὰρ ἕπεσθαι λέγων τῇ τῶν τιτθῶν ἰσχνότητι τὴν διαφθορὰν, οὗτος ἀποφαίνεται τοῦτο μόνον σημεῖον εἶναι τῆς μελλούσης φθορᾶς. ὁ δὲ ταῖς μελλούσαις διαφθείρειν λέγων τοὺς τιτθοὺς ἰσχνοὺς γίνεσθαι, οὐ μόνον ἔοικεν ἐνδείκνυσθαι τοῦτο, προηγεῖσθαι διαφθορᾶς τῶν ἐμβρύων. ἐπισκεπτέον οὖν ἀκριβέστερόν ἐστι καὶ παραφυλακτέον ἐπ᾽ αὐτῶν φαινομένων κατὰ τὰς κυούσας, εἰ μήποτ᾽ ἄλλως διαφθείρουσιν, ἀλλ᾽ ἀεὶ μετὰ τοῦ προηγήσασθαι τὴν ἰσχνότητα τῶν τιτθῶν, ἢ ταῖς πηδησάσαις, ἢ ταῖς μέγα βοησάσαις, ἢ θυμωθείσαις, ἢ φοβηθείσαις ἐξαίφνης ἰσχυρῶς. ἐγχωρεῖ ποτὲ μὲν μὴ προηγήσασθαι τὴν ἰσχνότητα τῶν τιτθῶν. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ ταῖς διὰ πυρετοῦ μέγεθος ἢ ἐρυσιπέλατος ἐν ταῖς ὑστέραις γενομένου, ἢ διὰ καὶ τὸ μυξῶδες τῶν κοτυληδόνων, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον ἀκολουθῆσαι φθορὰν ἄνευ τῆς τῶν τιτθῶν ἰσχνότητος. Ἱπποκράτης μὲν γὰρ ἔοικεν ὑπολαμβάνειν ἀεὶ προηγεῖσθαι, καί μοι παραφυλάττοντι πολλάκις, ἐφάνησαν ἐπὶ τῶν προειρημένων αἰτίων, τῆς φθορᾶς οἱ τιτθοὶ προϊσχνούμενοι. μήποτε οὖν, ὅταν ἄνευ τῶν τοιούτων τινὸς αἰτίων ἡ τῶν τιτθῶν ἰσχνότης γένηται, τὴν ἔνδειαν τοῦ αἵματος αἰτιατέον ἐστὶν ἐν ταῖς κοιναῖς φλεψὶ τιτθῶν τε καὶ ὑστερῶν. ὡς ἔφη διὰ τὴν ἀτροφίαν φθείρεσθαι τὸ ἔμβρυον. ἐπὶ δὲ ταῖς ἄλλαις αἰτίαις ἐφ᾽ αἷς ἤτοι γε ἀποθνήσκει τι παθὸν ἢ ἀποῤῥήγνυται τὸ ἔμβρυον, ὅταν οἱ περιέχοντες αὐτὸ ὑμένες διασπῶνται τῆς φύσεως ἀνασομούσης τὰς μήτρας, ὠδῖνάς τε ἐγειρούσης, ῥοπὴν γίνεσθαι διὰ ταῦτα τοῦ αἵματος ἐπὶ τὰ γεννητικὰ μόρια. κοινὸς γάρ τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος ἐφ᾽ ὧν ἡ φύσις ἐκκρίνει τι μετὰ βίας, ὡς τὴν ῥοπὴν ἐκεῖσε γίνεσθαι τοῦ τε αἵματος καὶ τοῦ πνεύματος, οἷς ὥσπερ τισὶν ὀργάνοις χρωμένη, διωθεῖται τὰ λυποῦντα βίᾳ. κατὰ τοῦτο γοῦν καὶ τοῖς ὀδυνωμένοις μορίοις ἐπιγίνονται φλεγμοναὶ, τῆς φύσεως μὲν ἐκκρῖναί τε καὶ διώσασθαι προθυμούσης τὸ τὴν ὀδύνην ἐργαζόμενον. ἵνα δὲ τοῦτο πράξῃ, πληρούσης αἵματός τε καὶ πνεύματος αὐτό. ταῦτα μὲν οὖν εἰς τὸ πρότερον μέρος τοῦ ἀφορισμοῦ λελέχθω μοι. τὰ δ᾽ ἑξῆς αὐτοῦ τὸ δεύτερον, ἐν ᾧ διαθέσεως ἐναντίας μέμνηται τῶν τιτθῶν ἐστι τοιοῦτον. ἢν δὲ πάλιν φησὶν οἱ μαστοὶ γένωνται σκληροὶ, σημαίνοντος δὲ τοῦ πάλιν ἐν ταῖς τοιαύταις ῥήσεσι δύο. τὸ μὲν ἕτερον ὃ συνῆπται τῇ προειρημένῃ διαθέσει. τὸ δ᾽ ἕτερον ὅπερ καὶ δι᾽ ἄλλης λέξεως εἰώθασιν ἔμπαλιν λέγειν. ἀληθέστερον γέ μοι φαίνεται καὶ κατὰ τὴν Ἱπποκράτους εἶναι γνώμην τὸ δεύτερον σημαινόμενον ἵν᾽ ᾖ τὸ καθ᾽ ὅλον τὸν ἀφορισμὸν λεγόμενον, τοιοῦτον. οἱ μὲν ἰσχνοὶ τιτθοὶ, πάντως προηγοῦνται τῆς διαφθορᾶς τῶν ἐμβρύων, καὶ οὐχ οἷόν τε διαφθαρῆναι ταῦτα, μὴ προϊσχνωθέντων αὐτῶν. οἱ μέντοι σκληροὶ φθορὰν μὲν οὐ σημαίνουσιν. ὀδύνη δέ τις ἀκολουθεῖ αὐτοῖς, τῶν εἰρημένων μορίων, ἵν᾽ ὥσπερ ἐνδείας αἵματος, ἰσχνότεροι τιτθοὶ τὴν ἔνδειξιν ἔχωσιν, οὕτω πλήθους οἱ σκληροὶ διαφέροντες δηλονότι τῶν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρημένων, τῶν στερεῶν. ἐφ᾽ ὧν πάλιν ἀποτιθεμένης τῆς φύσεως εἴς τινα μόρια τὸ περιττὸν, ὀδυνᾶται μὲν ἐκεῖνα, τὸ δ᾽ ἔμβρυον ἀβλαβὲς διαμένει. ζητηθήσεται δὲ ἐνθάδε, διὰ τίνα αἰτίαν οὐδέποτε τῷ τῆς μήτρας σώματι τὸ περιττὸν ἡ φύσις ἐναποτίθεται, καὶ ποιήσει φλεγμονὴν, ἢ διὰ τί φλεγμηνάσης τῆς μήτρας, οὐ φθαρήσεται τὸ ἔμβρυον, ἢ τὸ λεγόμενον ὑπὸ Ἱπποκράτους, ἕτερόν ἐστι. οὐ γὰρ ὅτι μηδέποτε τοῖς σκληροῖς τιτθοῖς ἕπεται φθορὰ τῶν ἐμβρύων εἰρηκέναι νομιστέον αὐτὸν, ἀλλ᾽ ὅτι μὴ διὰ παντὸς, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν. ἀλλ᾽ ἐὰν εἰς ἕτερον μόριον ἀπωθῆται τὸ περιττὸν ἡ φύσις, ὃ διὰ τῆς ὀδύνης γνωριοῦμεν οὐκ ἔστι φθορὰ, καὶ γενήσεται πάλιν ὁ σύμπας λόγος ἐὰν οὕτως ἀκούσωμεν, τοιοῦτος. τῶν φθείρειν μελλουσῶν, ἰσχνοὶ μὲν ἀεὶ προηγοῦνται οἱ τιτθοί. σκληροὶ δὲ καὶ πλήρεις, οὐκ ἀεί. τοὐναντίον γὰρ ἐπὶ τῶν τοιούτων, εἰς ἕτερόν τι μόριον ἡ φύσις ἐναποτίθεται τὸ περιττόν. εἴ γε μὴν ἐπὶ τὰς μήτρας αὐτὸ διώσαιτο, γενήσονται καὶ τότε πάντως ἰσχνοί. κατὰ γὰρ τὴν Ἱπποκράτους γνώμην ὡς ἔοικεν εἰ καὶ δι᾽ ἕτερόν τι καὶ μὴ διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς τροφῆς ὁ ἐκτρωσμὸς γένοιτο, προηγήσεται πάντως ἡ ἰσχνότης τῶν τιτθῶν, δι᾽ ἣν εἶπον αἰτίαν. ὥστε κἂν δι᾽ ὑγρότητα τῶν κοτυληδόνων, ἀποῤῥυήσεται τὸ κύημα, καὶ τότε διωθουμένης αὐτὸ τῆς φύσεως εἰς ἔκκρισιν, ἡ ῥοπὴ τοῦ αἵματος ἐπὶ τὰς μήτρας ἔσται καὶ κατὰ τοῦτο, καὶ οἱ τιτθοὶ τῆς ἔμπροσθεν καταστάσεως ἰσχνότεροι γενήσονται.

Ο κόσῃσι τὸ στόμα τῶν ὑστερέων σκληρόν ἐστι. ταύτῃσιν ἀνάγκη τὸ στόμα τῶν ὑστερέων ξυμμύειν.

Εἴρηται μὲν καὶ πρόσθεν ὡς τὸ συμμύειν τὸ στόμα τῶν ὑστερέων, κοινόν ἐστι σημεῖον, ὄγκου τέ τινος ἐν αὐτῷ πα-

ρὰ φύσιν, καὶ κυήσεως τῇ γυναικὶ καὶ ὡς χρὴ διακεῖσθαι αὐτὸ τῇ σκληρότητι. ταῖς μὲν γὰρ κυούσαις, ἁπαλόν ἐστι καὶ κατὰ φύσιν, αἷς δ' ὄγκος παρὰ φύσιν, ἢ φλεγμονώδης, ἢ σκιρρώδης γίνεται, σκληρόν. ἄμεινον οὖν ἦν τὸν ἀφορισμὸν τοῦτον ἐφεξῆς ἐκείνῳ γεγράφθαι, καθ' ὃν ἔλεγεν. ὅσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσαι, τουτέων τὸ στόμα συμμέμυκε τῶν ὑστερέων.

Ὁκόσαι ἐν γαστρὶ ἔχουσαι ὑπὸ πυρετῶν λαμβάνονται, καὶ ἰσχυρῶς ἰσχναίνονται ἄτερ προφάσιος φανερῆς, τίκτουσι χαλεπῶς καὶ ἐπικινδύνως, ἢ ἐκτιτρώσκουσαι, κινδυνεύουσι.

Συμβαίνει τισὶ τῶν τικτουσῶν, ἐφ' αἷς πρότερον, ἠθροίσθη τις κακοχυμία πρὶν νοσεῖν, ἐνίοτε μὲν, ἁλίσκεσθαι σφοδροῖς πυρετοῖς, ὡς ἐκτιτρώσκειν ἐξ ἀνάγκης. ἐνίοτε δὲ μετρίοις μὲν, ἀλλ' οὐ καθαρευομένοις ἀκριβῶς. ὑπολείπουσι δέ τι λείψανον ἐν τῷ σώματι τῆς κακοχυμίας, ἐφ' ᾗ συνέστησαν. ὡς ἂν μὴ δυναμένων τῶν ἰατρῶν, διὰ τὸ κύειν τὴν γυναῖκα, μήτε βοήθημα προσάγειν ἰσχυρὸν, μήτ' ἀκριβῶς διαιτῆσαι. διὰ τοῦτ' οὖν αὐταῖς ὅτι πυρετὸς ὑποφοιτᾷ συνεχῶς, καὶ δυσφόρως τῷ πλείστῳ τοῦ χρόνου σύνεστι. εἰκότως τοιγαροῦν ποτὲ μὲν, οὐκ αὐτίκα τὸ ἔμβρυον ἀλλ' ἀποφθείρεται διά τε τοὺς πυρετοὺς, καὶ τὴν κακοχυμίαν. ἐνίοτε δὲ ἐξαρκεῖ μὲν, ἄχρι τῆς ἀποκυήσεως, ἀλλ' αὐτό τε νοσῶδες ὂν, ὡς ἂν ἐν πολλῷ χρόνῳ τεταλαιπωρημένον, ἀσθενῆ τε καὶ τὴν κυήσασαν ἔχον οὐκ ἀκινδύνως τίκτεται. πρὸς γάρ τοι τὴν ὠδῖνα ἰσχυρῶν ἀμφοτέρων δεῖται τῶν σωμάτων, τοῦ τε τῆς κυούσης αὐτῆς, καὶ τοῦ παιδίου.

Ἐπὶ ῥόῳ γυναικείῳ σπασμὸς καὶ λειποθυμίη ἢν ἐπιγένηται κακόν.

Οὐκ εὐθέως δηλονότι γεγονότος τοῦ ῥοῦ γίνεται ταῦτα, καθάπερ οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν, ὅσα κατὰ τὰς ἑξῆς λόγους ἐπιγίνεται τισὶν ἑτέροις. ἀλλ' ἤτοι σφοδροῖς γινομένοις ἢ χρονίζουσιν. ἡ μὲν οὖν λειποθυμία, κοινὸν ἁπάσης ἀμέτρου κενώσεως ἐστὶ σύμπτωμα. ὁ δὲ σπασμὸς εἰ καὶ μὴ κοινὸν, ἀλλά γε ταῖς πλείσταις ἕπεται, καὶ μᾶλλον ὅταν ᾖ τὸ πεπονθὸς μόριον νευρῶδες.

Καταμηνίων γινομένων πλειόνων νοῦσοι ξυμβαίνουσι, καὶ μὴ γινομένων ἀπὸ τῆς ὑστέρης ξυμβαίνουσι νοῦσοι.

Ἐνίοις τῶν ἰατρῶν ἔδοξεν ἐπὶ πλήθει μὲν γίνεσθαι πολλὰ νοσήματα, δι' ἔνδειαν δὲ μηδὲν, ἀλλ' ὁ Ἱπποκράτης ἡγεῖται ἐνίοτε καὶ δι' ἔνδειαν νοσεῖν, οὐ γυναῖκας μόνον ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄνδρας, εἴγε ἐν ταῖς ἐνδείαις ἕπεται ποτὲ μὲν ψυχρότης. ποτὲ δὲ ξηρότης. ποτὲ δὲ ἄμφω. δέδεικται δ' ὅτι ὅσαι τῶν δυσκρασιῶν τηλικαύτη τὸ μέγεθός εἰσιν, ὡς ἐνέργειαν ἤδη βλάπτειν, ἐκ τούτου τοῦ νοσημάτων ὑπάρχουσι γένους. ἀλλὰ κατὰ τοῦτο μὲν, οὔτε ψευδὴς πρὸς Ἱπποκράτους, οὔτ' ἀσαφὲς εἴρηται. καθὸ δ' ἐπὶ μὲν τῶν πλειόνων καταμηνίων εἶπεν ἁπλῶς γίνεσθαι νόσους, μὴ προσθεὶς τὸ ἀπὸ τῆς ὑστέρας, ἐπὶ δὲ τῶν μὴ γινομένων, καὶ τοῦτο προσέθηκεν ἄξιον ἐπισκέψασθαι. πότερον ἀμφοτέροις τοῖς προειρημένοις ἐπενήνεκται κοινῇ τὸ ἀπὸ τῆς ὑστέρας, ἢ μόνον ἴδιόν ἐστι τῶν μὴ γινομένων. ἀδύνατον δὲ τοῦτο ἀκριβῶς ἐπιδιασκέψασθαι, χωρὶς τοῦ γνῶναι τὰς αἰτίας ἁπάσας, ἐφ' αἷς πλείω τοῦ προσήκοντος, ἢ ἐλάττω γίνεται καταμήνια. δυνατὸν οὖν ἐστι καὶ ἀναστομωθέντων ἐπὶ πλέον τῶν εἰς τὴν μήτραν καθηκόντων ἀγγείων, καὶ λεπτοτέρου τοῦ αἵματος ἢ θερμοτέρου γενομένου, καὶ τοῦ σώματος ὅλου διὰ καχεξίαν τινὰ βαρυνομένου τῷ αἵματι, κἂν μήδε πω τὴν κατὰ φύσιν ὑπερβαίνει συμμετρίαν, ὠθοῦντος αὐτὸ πρὸς τὰς ἐν τῇ μήτρᾳ φλέβας. ὥσπερ ἐν ταῖς ῥευματικαῖς διαθέσεσιν, ἄλλοτ' εἰς ἄλλο μόριον ἄμετρον κένωσιν γίνεσθαι καταμηνίων. ἐλάττω δ' αὖ καταμήνια δυνατόν ἐστι γίνεσθαι, διά τε μύσιν, ἢ ἔμφραξιν τῶν τὴν ἔμμηνον κάθαρσιν ἐπὶ τὴν μήτραν φερουσῶν φλεβῶν, διὰ πάχος αἵματος, ἢ διὰ ψυχρότητα, καὶ ῥώμην αὐτῶν τῶν κατὰ τὴν μήτραν ἀγγείων, ὡς μὴ παραδέχεσθαι τὸ ἐπιρρέον. ὅτι δ' ἂν ᾖ τούτων, ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐν τῷ χρόνῳ καὶ τὴν μήτραν αὐτὴν πάσχειν τι πάθος ἤτοι φλεγμονῶδες, ἢ ἐρυσιπελατῶδες, ἢ σκιρρῶδες, ἢ καρκινῶδες, ὧν πάλιν συμπάσχειν ὅλον τὸ σῶμα. κατὰ μέντοι τὰς ἀμέτρους κενώσεις οὐδὲν τοιοῦτον πάθημα γίνεται ταῖς ὑστέραις, ὧν συνοσήσει τὸ σύμπαν σῶμα λόγῳ συμπαθείας, ὥστε πιθανότερον ἐπὶ τῶν ἰσχομένων καταμηνίων εἰρῆσθαι μόνων ἀπὸ τῆς ὑστέρας τὰς νόσους συμβαίνουσι.

Ἐπὶ ἀρχῷ φλεγμαίνοντι καὶ ἐπὶ ὑστέρῃ φλεγμαινούσῃ, στραγγουρίη ἐπιγίνεται. καὶ ἐπὶ νεφροῖσιν ἐμπύοισι στραγγουρίη ἐπιγίνεται. ἐπὶ δὲ ἥπατι φλεγμαίνοντι λὺγξ ἐπιγίνεται.

Ὅταν τις ὀλίγον ἀποκρίνει οὖρον συνεχῶς, στραγγουρία τὸ πάθος καλεῖται, καὶ γίνεται ποτὲ μὲν, ἐπ' ἀρρωστίας τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως ἐν τῇ κύστει. ποτὲ δ' ἐπὶ δριμύτητι τῶν οὔρων. ἡ μὲν οὖν ἀρρωστία, διά τε δυσκρασίαν γίνεται, καί τινα τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων. ἡ δριμύτης δὲ, ἤτοι διὰ πάθος νεφρῶν, ἢ τὸ τοιοῦτον ἥκειν εἰς αὐτοὺς ἐκ τῶν φλεβῶν τὸ διηθούμενον ὀρρῶδες περίττωμα. δεόντως οὖν ὁ Ἱπποκράτης ἐπιγίνεσθαι φησὶ στραγγουρίαν ἀρχῷ καὶ ὑστέρᾳ φλεγμαινούσῃ, καὶ νεφροῖς ἐμπύοις. ἐπὶ μὲν ἀρχῷ καὶ μήτρᾳ κατὰ συμπάθειαν πασχούσης τῆς κύστεως. ἐπὶ δὲ νεφροῖς ἐμπύοις, ἐκκρινομένου τοῦ πύου διὰ τῆς κύστεως. τοῦτο μὲν οὖν τῇ δριμύτητι δάκνον τὴν κύστιν, ἐρεθίζει πρὸς τὴν ἀπόκρισιν. ἐπὶ δὲ τῇ κατ' ἀρχὸν ἢ μήτραν φλεγμονῇ, τῷ τῆς γειτνιάσεως λόγῳ πάσχειν ἀναγκαῖόν ἐστι τὴν κύστιν, καὶ τῆς δυσκρασίας τε καὶ τῆς φλεγμονῆς μεταλαμβάνουσαν, ἔτι τε θλιβομένην ἂν καὶ στενοχωρουμένην ὑπὸ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων ἐν αὐτοῖς. εἴρηται δέ μοι καὶ πρόσθεν, ὡς οὐχ ἁπλῶς ἕτερον ἑτέρῳ πάθος ἐπιγίνεσθαι πέφυκεν, ἀλλὰ τοῖς ἀξιολόγοις κατὰ μέγεθος. οὕτως οὖν καὶ τῷ ἥπατι φλεγμαίνοντι λὺγξ ἐπιγίνεται, διὰ τὴν τῶν νεύρων κοινωνίαν, οὐ διαπαντὸς, ἀλλ' ὅταν εἰς μεγίστην ἀφίκηται κατάστασιν φλεγμονήν.

ν γυνὴ μὴ λαμβάνῃ ἐν γαστρὶ, βούλῃ δὲ εἰδέναι εἰ λήψεται, περικαλύψας ἱματίοισι θυμία κάτωθεν. κἢν μὲν πορεύεσθαί σοι δοκέῃ ἡ ὀδμὴ διὰ τοῦ σώματος ἐς τὰς ῥῖνας καὶ ἐς τὸ στόμα, γίνωσκε ὅτι αὐτὴ οὐ δι' ἑωυτὴν ἄγονός ἐστιν.

Τὸ θυμία ῥῆμα, τῆς ὕλης ἐνδεικτικόν ἐστι τῆς θυμιᾶσθαι πεφυκυίας, λιβανωτοῦ δηλονότι καὶ σμύρνης, καὶ στύρακος. ὅσα τ' ἄλλα θερμὰ μὲν τὴν κρᾶσιν, εὐώδη δ' ἱκανῶς. βούλεται γὰρ εἰς ὅλον ἀναχεῖσθαι τὸ σῶμα τὴν ἀπ' αὐτῶν δύναμιν, ἵνα καὶ κατὰ τὸ στόμα, καὶ κατὰ τοὺς μυκτῆρας αὐτῆς γινομένης, αἴσθηται σαφῶς ἡ γυνή. μήτραις οὖν ἐκείναις οὐ διαδοθήσεται πρὸς ὅλον τὸ σῶμα τῶν θυμιαμάτων ἡ ποιότης, ὅσαις σκληρὸν, ἢ πυκνόν ἐστι τὸ τῆς ὑστέρας σῶμα. τοιοῦτον δὲ ὂν, οὐκ ἐπιτήδειον εἰς τὰς συλλήψεις ἐστίν. ὡς καὶ αὐτὸς μικρὸν ὕστερον ἐρεῖ. ὁκόσαι ψυχρὰς καὶ πυκνὰς ἔχουσι τὰς μήτρας, οὐ κυΐσκουσι. τὸ δ' ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ ἀφορισμοῦ γεγραμμένον ὧ φησὶ, γίνωσκε ὅτι οὐ δι' ἑαυτὴν ἄγονός ἐστι, ἐνδεικτικόν ἐστι τῆς χρείας αὐτοῦ. πολλάκις γὰρ ἕνεκα διαμονῆς γένους ἤτοι γε ἱερατικοῦ τινὸς, ἢ βασιλικοῦ σπουδάζωσιν αἱ πόλεις ἔκγονα ἔχειν ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν. εἰς οὓς αὖ ἔτι μόνους καθεστήκει τὸ γένος. ἐπειδ' ὅταν αἱ γυναῖκες μὴ κυΐσκωσι ζήτησις γίγνεται, δι' ὁπότερον αὐτῶν συμβαίνει τοῦτο. καὶ ταύτην αἰνίττεται τὴν τέχνην εἶναι ταῖς ἀγαθαῖς προμνηστρίαις ὁ πλάτων ἐν θεαιτήτῳ. λεχθήσεται δ' ὁ σύμπας λόγος, ὀλίγον ὕστερον ὅταν ἅπαντας ἐξηγησώμεθα τοὺς διαφέροντας εἰς αὐτὸν ἀφορισμούς.

Ἢν γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ αἱ καθάρσιες πορεύονται, ἀδύνατον τὸ ἔμβρυον ὑγιαίνειν.

Καὶ τὸ καθάρσιες πληθυντικῶς εἰρημένον, καὶ τὸ πορεύονται μετ' αὐτοῦ λεγόμενον, ἐνδείκνυται μή τι ὀλίγον εἶναι τὸ ἐκκενούμενον αἷμα, μηδ' ἅπαξ ἀλλὰ καὶ πολλάκις καὶ πολύ. τὸ γὰρ ἅπαξ, ἢ δὶς ὀλίγον ἐκκενωθὲν, ἐνδείκνυται πολλαῖς, ἄνευ τοῦ πεπονθέναι τι τὸ ἔμβρυον. ὅταν δὲ μηδὲν ἀπολείπηται τοῦ πλήθους τῆς τῶν ἐμμήνων καθάρσεως, ἐφεξῆς δὲ καὶ σώζηται τὴν προθεσμίαν τῆς περιόδου κατὰ τοὺς μῆνας, ἀδύνατον ὑγιαίνειν τὸ ἔμβρυον εἴπερ γε τὸ ἐρρωμένον εἰς τροφὴν ἑαυτοῦ καταχρῆται τῷ φερομένῳ εἰς τὰς μήτρας ἐξ ὅλου τοῦ σώματος, ἥ γε μὴν ἔκκρισις ἡ γινομένη ταῖς κυούσαις, ἐκ τῶν κατὰ τὸν αὐχένα φλεβῶν ἔοικεν ἐπιφαίνεσθαι. τῶν γὰρ ἔνδον ἐν αὐτῷ τῷ κύτει τῆς μήτρας ἐξήρτηται τὸ χόριον, ὥστ' οὐδὲν δι' ἐκείνων. εἰς τὸν γυναικεῖον κόλπον ἐκκενωθῆναι δύναται.

Ἢν γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ καθάρσιες μὴ πορεύονται μήτε φρίκης μήτε πυρετοῦ ἐπιγινομένου, ἄσαι δὲ αὐτῇ προσπίπτουσι, λογίζου ταύτην ἐν γαστρὶ ἔχειν.

Ἐπὶ τῶν ἀμέμπτως καθαιρομένων γυναικῶν εἶτ' ἐξαίφνης ἐπισχεθεισῶν τῶν καθάρσεων, ἄνευ φανερᾶς αἰτίας τὸν λόγον τοῦτον ὁ ἱπποκράτης ἐποιήσατο διδάσκων ἡμᾶς, ἅπερ αἱ πλεῖσται τῶν γυναικῶν διὰ πείρας ἴσασιν. ὅταν γὰρ ἀπαύδειας ὦσιν ἐπεχομένων τῶν καταμηνίων, συνειληφέναι τεκμαίρονται. γίνεται δὲ ἡ ἄση καθ' ὃν λόγον καὶ ἡ κίσσα τοῦ στομάχου κακοπαθοῦντος ταῖς συνειληφυίαις. ἐγχωρεῖ δέ ποτε, καὶ διὰ τὴν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι κακοχυμίαν συμβῆναι τὸ τοιοῦτον. ἀλλὰ φρικώδεις τε καὶ πυρετώδεις ἐκεῖναι γίγνονται, καὶ ταύτῃ διορίζονται τῶν κυουσῶν.

Ὁκόσαι ψυχρὰς καὶ πυκνὰς τὰς μήτρας ἔχουσι οὐ κυΐσκουσι. καὶ ὁκόσαι καθύγρους ἔχουσι τὰς μήτρας οὐ κυΐσκουσιν. ἀποσβέννυται γὰρ αὐταῖς ὁ γόνος, καὶ ὁκόσαι ξηρὰς μᾶλλον καὶ περικαέας. ἐνδείᾳ γὰρ τῆς τροφῆς φθείρεται τὸ σπέρμα. ὁκόσαι δὲ ἐξ ἀμφοτέρων τὴν κρᾶσιν ἔχουσι συμμέτρως, ἐπίτεκνοι γίγνονται αἱ τοιαῦται.

Εἰ τὴν προσήκουσαν ἅπασι τοῖς ἀφορισμοῖς ἐξῆν ἐπιθεῖναί μοι τάξιν, οὐκ ἂν ὤκνησα μεταθεῖναι τὸν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρημένον ἀφορισμὸν, εἰς τὴν τοῦδε χώραν. ὥστε συμπληρωθέντος τοῦ περὶ τῶν καθάρσεων λόγου, τὸν περὶ τῶν μητρῶν αὐτοῦ ἐφεξῆς γεγράφθαι. διδάσκοντος αὐτοῦ κατὰ πόσους τρόπους αἱ γυναῖκες γίνονται στεῖραι. πρότερος οὖν ἐν αὐτοῖς ἐκεῖνος ὁ ἀφορισμὸς ἔσται, καθ' ὃν ἔφη. ἢν γυνὴ μὴ λαμβάνῃ ἐν γαστρὶ, βούλῃ δὲ εἰδέναι εἰ λήψεται. περικαλύψας ἱματίοις, θυμία, κάτω. δεύτερος δὲ οὗτος, ὁ νῦν ἡμῖν προκείμενος. οὗ τὸ κεφάλαιόν ἐστι. τὰς μὲν εὐκράτους μήτρας, ἐπιτηδείας εἶναι πρὸς σύλληψιν. τὰς δὲ δυσκράτους ἐὰν μὲν ὦσι μετρίως πεπονθυῖαι δυσχερῶς συλλαμβάνειν. ἐὰν δὲ ἀμέτρως, στείρας ἐργάζεται τὰς γυναῖκας. ὥστε συνεπινοεῖται μὲν, ἡ τῆς τῶν ἀνδρῶν ἀγονίας, αἰτία. λανθάνει δὲ τοὺς πολλούς. ἀλλ' ὁ προσέχων ἀκριβῶς τὸν νοῦν τοῖς λεγομένοις, πρῶτον μὲν εἴσεται διατί καὶ τῶν ἀνδρῶν ἔνιοι παντάπασιν ἄγονοι γίνονται. δεύτερον δὲ ἐπὶ τῷδε. περὶ μὲν τῶν εὐκράτως ἐχόντων ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ὡς ἀεὶ γεννῶσι κἂν καὶ δυσκράτοις μίγνυνται. περὶ δὲ τῶν δυσκράτων, ὡς μετὰ τῶν ἐναντίων μόνων. εἰρήσεται γοῦν πρότερον περὶ τῶν στείρων γυναικῶν. ὧν ἡ κατασκευὴ τῆς μήτρας εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἀμέτρως ἐστὶ δύσκρατος ἐπικρατούσης ἤτοι μιᾶς τῶν πρώτων ποιοτήτων ἢ δυοῖν. ὡς ἐν τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνήμασι διώρισται δεικνύντων ἡμῶν ὀκτὼ τὰς πάσας εἶναι δυσκρασίας. ἁπλᾶς μὲν τέτταρας. ὧν καὶ νῦν ἱπποκράτους ἐμνημόνευσε. συνθέτους δὲ ἄλλας τέτταρας ἀλλήλαις ἐπιπλεκομένας τούτων. ἔνθα μὲν οὖν ἐπικρατεῖ ψυχρότης ἀμέτρως, ὡς πυκνὴν ἐργάσασθαι τὴν μήτραν, στενὰ μὲν ἐσχάτως ἐπὶ τούτων ἐστὶ τὰ στόματα τῶν εἰς αὐτὴν καθηκόντων ἀγγείων. στερίφαι δ' αἱ γυναῖκες, ὡς ἂν μήτε συμφῦναι τοῦ χορίου δυναμένου τοῖς στόμασι τῶν ἀγγείων, μήτ' εἰ τοῦτο ποτὲ γένοιτο, τραφῆναι καλῶς τὸ κύημα. εἰ γὰρ οὐδ' ὅλως αἱ καθάρσεις γίνονται ταῖς τοιαύταις ἢ παντάπασιν ὀλίγαι, καὶ αὗται μοχθηραί. μόνου τοῦ λεπτοτέρου καὶ ὑδατωδεστέρου διεκπίπτοντος τοῦ αἵματος, καὶ γὰρ οὖν καὶ ῥᾳδίως ἐμφράττεται ταῦτα διά τε τὴν οἰκείαν στενότητα, καὶ διότι φλεγματικώτερον ἀθροίζουσι χυμὸν αἱ τοιαῦται γυναῖκες ὡς τὸ πολὺ, καὶ γὰρ καὶ τὸ σύμπαν σῶμα τούτοις ἅπαν,

ὅμοιόν ἐστι ταῖς μήτραις. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ ψυχθῆναι τὸ τοῦ ἄρρενος σπέρμα κατὰ τὰς τοιαύτας μήτρας, εἰ μὴ θερμότερον εἴη φύσει. πρώτης μὲν οὖν τῆς ψυχρᾶς κράσεως Ἱπποκράτης ἐμνημόνευσεν εἰπών. ὁπόσαι ψυχρὰς καὶ πυκνὰς τὰς μήτρας ἔχουσιν. ἅμα δὲ συμπλέξαι βουλόμενος ἐπ' αὐτῶν τῇ ψυχρότητι τὴν πυκνότητα, καθάπερ εἰ καὶ ξηρότητα προσέθηκεν ἢ ὑγρότητα τούτων. μὴ γὰρ οὐδετέρα διαπαντὸς ἕπεται τῇ ψυχρότητι, καὶ διὰ ταῦτα αἰεὶ μεθ' ἑκατέρας μίγνυται. πυκνότης δὲ ἐξ ἀνάγκης σύνεστι ταῖς ἄγαν ψυχραῖς ὑστέραις, δι' ἣν οὐδὲ κυΐσκεσθαι δύνανται καθότι προείρηται. καὶ τοίνυν ἀκούσωμεν οὕτω τοῦ κατὰ τὸν ἀφορισμὸν λόγου παντός. ὅσαι ψυχρὰς τὰς μήτρας ἔχουσιν οὐ κυΐσκονται διὰ τὴν πυκνότητα τῆς οὐσίας αὐτῶν. διὰ τί δ' ἡ πυκνότης ἐναντιοῦται τῇ κυήσει παρέλιπεν εἰπεῖν, ὡς ἡμῶν συνιέναι δυναμένων. καὶ ὅσαι δ' ὑγρὰς ἀμέτρως ἔχουσι τὰς μήτρας, οὐ κυΐσκονται, σβέννυται γὰρ ὁ γόνος. ὥσπερ ἐν τελματώδει γῇ τὰ δημήτρεια σπέρματα, καὶ μὴν ὅσαι ξηρὰς, ἢ περικαεῖς ἔχουσι τὰς μήτρας ἐνδείᾳ τροφῆς οὐ κυΐσκονται, κατὰ μὲν γὰρ τὰς ξηρὰς παραπλήσιόν τι συμβαίνει, τοῖς εἰς ψάμμον, ἢ εἰς ἀρπλώδη γῆν, ἢ πετρώδη καταβαλλομένοις σπέρμασι. κατὰ δὲ τὰς ἀμέτρως θερμὰς, τοῖς εἰς πάνυ θερμὴν οἵαπερ ἐστὶν, ἐν τοῖς ὑπὸ κύνα καύμασιν. οὕτω μὲν δὴ τεττάρων ποιοτήτων ὁ Ἱπποκράτης ἐμνημόνευσεν, ἑκάστης ἰδίᾳ τὴν δύναμιν ἐξηγησάμενος. ἵν' εἰ καί ποτε μιχθεῖεν ἀλλήλαις, εὔδηλος ἡ μῖξις ὑπάρχῃ. μετὰ δὲ ταῦτα φησίν. ὅσαι δὲ ἐξ ἀμφοτέρων τῇ κράσει συμμέτρως ἔχωσιν, ἐπίτεκνοι γίνονται. τίνων ἀμφοτέρων; οὐ τῶν ποιοτήτων δηλονότι, τέτταρες γάρ εἰσιν, ἀλλὰ τῶν κατ' αὐτὰς ἀντιθέσεων. ὡς γὰρ ἐν τοῖς περὶ κράσεων ἐδείχθη μία μὲν εὐκρασία γίνεται, συμμέτρως ἀλλήλαις μιχθέντων τοῦ ψυχροῦ καὶ τοῦ θερμοῦ. μία δὲ ἄλλη, τοῦ θ' ὑγροῦ καὶ τοῦ ξηροῦ, καὶ δύναταί τις ἑτέρα, κατὰ μὲν τὴν ἑτέραν ἀντίθεσιν, εὔκρατος εἶναι. κατὰ δὲ τὴν ἑτέραν, δύσκρατος. ἀλλ' εἰς μὲν τὸ κυΐσκεσθαι, καὶ ἡ ἑτέρα τῶν δυσκρασιῶν, ἱκανὴ γίνεσθαι, εἰς ἐπίτεκνον γυναῖκα χωρὶς τῶν ἀμφοτέρων εὐκρασιῶν, ἀδύνατον. ὁ μὲν οὖν Ἱπποκράτης, ὥσπερ τὸν ἔμπροσθεν λόγον, ἅπαντα περὶ τῶν γυναικείων ἔγραψεν, οὕτω καὶ τόνδε τὸν νῦν εἰρημένον ὑπὲρ τῶν κατὰ τὰς ὑστέρας κράσεων, οὐ μὴν ἔτι προσέγραψε περὶ τῶν ἀνδρῶν ἤτοι γε ὡς ἐκ τῶν εἰρημένων ἕτοιμον ἡμῖν ὂν ἐπὶ τὸ σπέρμα τὰς αὐτὰς δυσκρασίας μετενεγκεῖν, ἢ ὡς ὕστερον μὲν εἰπεῖν ἀναβαλλόμενος, ἐπιλαθόμενος δέ. τινὲς μέντοι προσέγραψαν ὑπὲρ τῶν ἀρρένων ἐφεξῆς ἀφορισμὸν ἕτερον οὗ ἡ ἀρχή. παραπλησίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρρένων, εἰ δὲ δοκιμώτατοι τῶν ἐξηγησαμένων τοὺς ἀφορισμοὺς λείπεσθαί φασι φανερῶς καὶ τῆς διανοίας τοῦ Ἱπποκράτους καὶ τῆς ἑρμηνείας. καίτοι μέντοι καὶ κατὰ τὴν ἀναλογίαν ὧν ἔγραψεν ἐπὶ τῶν γυναικῶν ὁ Ἱπποκράτης ἐστὶν ἡμῖν ἐπὶ τοὺς ἄνδρας μεταβαίνουσι λέγειν. ἤτοι διὰ τὴν ψυχρότητα τῆς κράσεως οὐκ ἀκριβῶς πέττεσθαι τὸ σπέρμα, καὶ διὰ τοῦτο μετρίας μὲν τῆς ἐν αὐτῷ γινομένης δυσκρασίας δεῖσθαι μήτρας ἱκανῶς θερμῆς. ἀμέτρου δ' ὑπαρχούσης, ἄγονον εἶναι παντάπασιν. ἢ δι' ὑγρότητα πάλιν οὐκ ἐκπέττεσθαι. καὶ δεῖσθαι καὶ διὰ τοῦτο μετρίας μὲν τῆς δυσκρασίας οὔσης θερμοτέρας τε καὶ ξηροτέρας τῆς μήτρας. ἀμέτρου δὲ γινομένης ἄγονον ὑπάρχει. ὡσαύτως δὲ διὰ μὲν ὑπερβάλλουσαν θερμότητα περιφρυγμένῳ παραπλήσιόν τι γίνεσθαι τὸ σπέρμα. διὰ δὲ ξηρότητα, μηδ' ἐκταθῆναι δύνασθαι κατὰ τὴν πρώτην ἔκπτωσιν. οὗ μάλιστα δεῖ πρὸς τὸ κυῆσαι τὴν γυναῖκα. δέδεικται γὰρ ἐν τοῖς περὶ σπέρματος λόγοις. εἰ μὴ τῷ πλείστῳ τοῦ κύτους τῆς μήτρας, ἐπιταθείη τὸ σπέρμα, μὴ συλλαμβάνειν αὐτήν. τούτων οὖν ἡμῖν ὥσπερ στοιχείων παρεσκευασμένων. ἐφεξῆς εἴπωμεν ὅπερ ἔμπροσθεν εἰπεῖν ἀνεβαλλόμεθα, προβεβλημένον ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος ἐν τῷ Θεαιτήτῳ, φησὶ γὰρ τῶν ἔργων εἶναι μέγιστον τῶν μαιῶν ὡς ἐπίστασθαι συνάγειν ἀλλήλοις ἐπιτήδεια σώματα πρὸς κύησιν. ὅπερ ἐδείχθη νῦν ἐν τῷ λόγῳ μὴ διὰ τοῦ γινώσκειν δύνασθαι. τινὲς μὲν ἄγονοι τῶν ἀνδρῶν εἰσι. τινὲς δὲ, στεῖραι τῶν γυναικῶν. αἱ μὲν γὰρ ἄμετροι δυσκρασίαι τούτων αἰτίαι. μέτριαι δ' εἴπερ ὦσιν, εἰ μὲν ταῖς ἐναντίαις συνάγονται, κυήσουσιν αἱ γυναῖκες. εἰ δὲ ταῖς ὁμοίαις, οὐ κυήσουσιν. οὐ γὰρ οἷόν τε ἐστὶ τὸ ψυχρότερον σπέρμα κατὰ τὴν ψυχροτέραν ὑστέραν τελεσφορεῖσθαι καθάπερ οὐδὲ τὸ ξηρότερον ἐν τῇ ξηροτέρᾳ καὶ τῶν ἄλλων ἑκάτερον ὡσαύτως. ἀλλὰ δεῖται τὸ μὲν ψυχρότερον σπέρμα τοσούτῳ θερμοτέρας ὑστέρας, ὅσῳπερ ἂν αὐτὸ τῆς ἀρίστης ἀπολείπηται κράσεως. τὸ δ' ὑγρότερον τῆς ξηροτέρας, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. διάγνωσις δὲ πασῶν τῶν ἀμέτρων κατὰ τὴν ὑστέραν δυσκρασιῶν ἐστὶν, ἣν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηκεν ὁ Ἱπποκράτης διὰ τῆς τῶν ἀρωμάτων πυρίας. ἡ μὲν γὰρ ψυχρότης, διὰ τὴν πυκνότητα τῆς ὑστέρας, οὐκ ἐᾷ μέχρι τοῦ στόματος, καὶ τῶν ῥινῶν ἀναφέρεσθαι τὴν ὀσμὴν τῶν θυμιωμένων. ὡσαύτως δὲ καὶ ἡ ξηρότης. ἡ δὲ ὑγρότης ὥσπερ τὸν γόνον ὑπ' αὐτοῦ λέλεκται σβεννύειν, οὕτω καὶ τὴν τῶν ἀρωμάτων ποιότητα. λυπεῖ δὲ ἡ σφοδρὰ θερμότης εἰ τὴν τῶν ἀρωμάτων δύναμιν ἀλλοιώσει τε καὶ διαφθείρει, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἐάσει διασώζουσαν αὐτὴν τὸ εἰλικρινὲς ἀναφέρεσθαι πρός τε τὸ στόμα καὶ τὰς ῥῖνας αὐτάρκης καὶ ἐπὶ τούτων τῶν φύσεων εἰς διάγνωσιν καὶ τῶν ἀρωμάτων γενήσεται πυρία. εἰ δὲ οὐχ ἱκανὴ ταῦτα σαφῶς ἐστὶν, ἐξ ἄλλων γνωρισμάτων ἐπισκεπτέον ἡμῖν ἔσται τὴν τοιαύτην φύσιν, αὐτὸ τοῦτο πρῶτον ἐγνωκότας, ὡς ἔστι σπάνιος ἡ τοιαύτη κρᾶσις ἐπὶ τῶν γυναικῶν. ἐπειδὴ φύσει ψυχρότερόν ἐστι τὸ θῆλυ τοῦ ἄρρενος. ὥστε καὶ διὰ τοῦτο τὴν Ἱπποκράτους διάγνωσιν ἣν ἐκ τῆς τῶν ἀρωμάτων ποιεῖται πυρίας ἐπὶ τῶν στείρων γυναικῶν εἶναι χρησιμωτάτην. ἤτοι πάσης ἀμέτρου δυσκρασίας ὑποπιπτούσης, ἢ κατὰ τὸ σπάνιον ἐκφευγούσης αὐτὴν μιᾶς ἐπ' ἐκείνων τῶν γυναικῶν, αἳ λεπταί τε φαίνονται καὶ μέλαιναι καὶ δασεῖαι. ὥστε ἐξ αὐτῶν τούτων γινώσκεσθαι τὴν ἀμετρίαν τῆς κράσεως, ἄνευ τῆς διὰ τῶν ἀρωμάτων πυρίας.

Παραπλησίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἀρρένων, ἢ γὰρ δι' ἀραιότητα τοῦ σώματος τὸ πνεῦμα ἔξω φέρεται πρὸς τὸ μὴ παραπέμπειν τὸ σπέρμα, ἢ διὰ τὴν πυκνότητα τὸ ὑγρὸν οὐ διαχωρεῖται ἔξω, ἢ διὰ τὴν ψυχρότητα οὐκ ἐᾷ πυρᾶσθαι ὥστε ἀθροίζεσθαι πρὸς τὸν τόπον τοῦτον, ἢ διὰ τὴν θερμασίαν τὸ αὐτὸ τοῦτο γίνεται.

Ὁ τοῦτον παραθεὶς τὸν ἀφορισμὸν, οὐδὲ τῶν ἰδίων ἀκούει φωνῶν. ἐπαγγειλάμενος γὰρ ἐπὶ τῶν ἀρρένων πα-

ραπλήσια

ραπλήσιον ποιήσασθαι τὸν λόγον. ὥσπερ ἐπὶ τῶν γυναικῶν, ὁ Ἱπποκράτης ἔγραψεν. οὐκ ἔπραξε τοῦτο· τεττάρων γὰρ ἐκείνου δυσκρασιῶν μνημονεύσαντος, ἐχρῆν καὶ τοῦτον ἐπὶ τῶν ἀρρένων εἰρηκέναι τὰς τέσσαρας, ὥσπερ ἡμεῖς ἐποιησάμεθα· ὁ δ' οὐχ οὕτως, ἀλλὰ πρῶτον μὲν τὴν ἀραιότητα εὐθέως τοῦ σώματος μέμφεται μὴ λελεγμένην ἐπὶ τῶν γυναικῶν· εἶτ' οὐδ' αὐτὸς ὁ λόγος αὐτῷ καθ' ἑαυτὸν ἐξεταζόμενος ἀληθής ἐστι. φαίνονται γὰρ οὐκ ὀλίγοι τῶν ἀνδρῶν, ἀραιὸν μὲν ἔχοντες τὸ σῶμα, γονιμώτατον δὲ σπερμαίνοντες καὶ οὐδὲν θαυμαστόν, ἡ γὰρ ἀραιότης τοῦ σώματος ἐπὶ θερμοτέραις ἅμα καὶ ὑγροτέραις γίνεται κράσεσιν. αἵπερ δὴ μάλιστά εἰσι πολυσπερμότατα ἅμα καὶ γονιμώτατα. καὶ γὰρ καὶ τὴν ὕλην ἔχουσιν, ἐξ ἧς τὸ σπέρμα γίνεται δαψιλῆ. καὶ τὴν δύναμιν ἐξ ἧς πέττεται. ἐξακοντίζεται δὲ τὸ σπέρμα, τῇ συστολῇ τῶν σπερματικῶν ἀγγείων ἐκθλιβόμενον, οὐχ ὑπὸ πνεύματος ὠθούμενον. ἀναμέμικται μὲν γὰρ οὐσία
10 πνευματικὴ τῇ τοῦ σπέρματος ὑγρότητι, δεῖται δὲ καὶ αὕτη τῶν ἐκθλιβόντων αὐτήν, ὥσπερ καὶ ἡ ὑγρότης τοσοῦτον πλεονεκτοῦσα τῆς ξηρότητος, ὅσον καὶ θᾶττον ἐξακοντίζεται. καὶ μέχρι πλείονος φέρεται. ταῦτα μὲν οὖν ὁ παραγράψας τὸν ἀφορισμόν, ἀγνοεῖ. καὶ πρὸς τούτοις ὅταν φῇ, διὰ τὴν πυκνότητα τὸ ὑγρὸν οὐ διαχωρεῖν ἔξω. εἰ μὲν γὰρ ὑγρὸν ἄλλο τι λέγει, καὶ μὴ τὸ σπέρμα, ληρώδης ὁ λόγος. εἰ δὲ τὸ σπέρμα φησὶ διὰ τὴν πυκνότητα τοῦ σώματος ὅλου μὴ διαχωρεῖν ἔξω, παντάπασιν ἀγνοεῖ τὴν τῶν σπερματικῶν ὀργάνων κατασκευήν, ἄμεινον γὰρ ἦν αἰτιᾶσθαι τὴν ἐκείνων στενότητα. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ ἐφεξῆς εἰρημένον, ἄχρι τινὸς ἀληθῶς ἀδιανόητον ἔχει τὸ ἐπιφερόμενον. τὸ μὲν γὰρ δὴ διὰ τὴν ψυχρότητα τῆς κράσεως μὴ ἐκπυροῦσθαι τὸ σπέρμα, καὶ διὰ τοῦτο ἄγονον ὑπάρχειν, ἀληθές ἐστι. τὸ δὲ ἀθροίζεσθαι μὴ δύνασθαι πρὸς τὸν τόπον τοῦτον, ἐκ περιττοῦ πρόσκειται. μετὰ δὲ τοῦ μὴ προσειρῆσθαι τὸν τόπον ὑπ' αὐτοῦ. καταλείπεσθαι δ' ὑφ' ἡμῶν νοηθῆναι. καίτοι γ' ἡ τούτων φωνή, τὴν ἀναφορὰν ἔχει ὡς ἐπὶ τὸ προειρημένον. ἀλλὰ
20 ταῦτα μὲν σμικρά, τὸ δ' ἐπὶ τῇ τελευτῇ, μέγα σφάλμα. λέγοντος αὐτοῦ διὰ τὴν θερμασίαν τὸ αὐτὸ τοῦτο γίνεσθαι. φανερῶς γὰρ ἐπὶ τὸ προειρημένον ὁ λόγος οὗτος ἀναφέρεται. προείρηται δὲ διὰ τὴν ψυχρότητα, οὐκ ἐκπυροῦται ὡς ἀθροίζεσθαι πρὸς τὸν τόπον τοῦτον. ὥστε καὶ διὰ τὴν θερμασίαν, χρὴ νοεῖν οὐκ ἐκπυρούμενον οὐδὲ ἀθροιζόμενον ἐν τοῖς σπερματικοῖς ὀργάνοις τὸ σπέρμα. προφανῶς δ' ἐστὶν ἄτοπον τοῦτο. φρύγεσθαι μὲν γὰρ ἢ ὀπτᾶσθαι ἤ τι τοιοῦτον λέγειν πάσχειν τὸ σπέρμα διὰ τὴν θερμότητα, λόγον ἔχει. τὸ δὲ μὴ ἐκπυροῦσθαι, παντάπασιν ἄτοπον.

Γάλα διδόναι κεφαλαλγέουσι καὶ πυρεταίνουσιν κακὸν καὶ οἷσιν ὑποχόνδρια μετέωρα διαβορβορύζοντα, καὶ τοῖσι διψώδεσι. κακὸν δὲ καὶ οἷσι χολώδεες αἱ ὑποχωρήσιες ἐν ὀξέσι πυρετοῖσιν ἐοῦσι, καὶ οἷσιν αἵματος πολλοῦ διαχώρησις γέγονεν. ἁρμόζει δὲ φθινώδεσι μὴ λίην πολλῷ πυρέσσουσι διδόναι, καὶ ἐν πυρετοῖσι μακροῖσι
30 βληχροῖσι, μηδενὸς τῶν προειρημένων σημείων παρεόντος, παρὰ λόγον δὲ ἐκτετηκόσι.

Ὅτι τὸ γάλα ταχέως ἀλλοιοῦται, καὶ ὅτι διττὴν ἔχει τὴν ἀλλοίωσιν, ὅταν μὲν ὁμιλεῖ πλείονι θερμασίᾳ, κνισούμενον εὐθέως. ὅταν δ' ὀλίγῃ, ταχέως ὀξυνόμενον ἔνεστι μέν σοι κατανοῆσαι. τοῦτο ἐπὶ πυρὸς ἕψοντι παραχρῆμα μετὰ τὸ τῶν τιτθῶν ἐκπεσεῖν αὐτό. τοῦτο δὲ ἐν τῷ κεῖσθαι καθ' ἑαυτό, τῷ μὲν γὰρ ἑψομένῳ, ἡ πρὸς τὸ κνισῶδες ἀποτυχία. τῷ δ' ἀποκειμένῳ ὀξύνεται πάντως. ἤτοι θᾶττον ἢ βραδύτερον. οὕτω δὲ κἀπὶ τῶν ὑγιαινόντων, εἰ μὴ πεφθείη καλῶς. τοῖς μὲν ὀξύνεται, τοῖς δὲ κνισοῦται. κατὰ μὲν γὰρ τὴν ψυχροτέραν κοιλίαν, ὀξύνεται πάντως. ἤτοι θᾶττον ἢ βραδύτερον. κατὰ δὲ τὴν θερμοτέραν, κνισοῦται. τὸ μέντοι καλῶς πεφθὲν γάλα, τρόφιμόν τ' ἐστὶ καὶ εὔχυμον. ἐν αὐτῷ δὲ τῷ πέττεσθαι, καὶ τούτοις ἐξαίρει τε τὰ ὑποχόνδρια καὶ κεφαλῆς ἅπτεται. ταῦτα μὲν οὖν αὐτοῦ τὰ ἔργα καὶ τὰ πάθη, κἀπὶ τῶν ὑγιαινόντων θεάσῃ. τὰ δ' ἐπὶ τῶν νοσούντων, ὁ Ἱπποκράτης διεξέρχεται. φαινόμενα μὲν ἑκάστοτε, καὶ διὰ τῆς αὐτῶν ἐκείνων πείρας. ὅπου γὰρ
40 ἐπὶ τῶν ἀμέμπτως ὑγιαινόντων ἴσμεν αὐτό, κεφαλαλγές τε ἅμα καὶ φυσῶδες ὑποχονδρίων ὑπάρχον, οὐδὲν δὴ θαυμαστὸν ἐπινοεῖν ὡς τοῖς ἤδη κεφαλαλγοῦσιν, ἢ μετέωρα τὰ ὑποχόνδρια ἔχουσιν, ἐναντιώτατόν ἐστι. καλῶς δὲ εἶπεν ὑποχόνδρια μετέωρα. καίτοι δυνάμενος εἰπεῖν ἐμπεφυσημένα καὶ φυσώδη. οὐ γὰρ ταῦτα μόνον τὸ γάλα βλάπτειν πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ τἆλλα πάντα τὰ ὁπωσοῦν ἄλλως μετέωρα κατά τι φλεγμονῶδες ἢ ἐρυσιπελατῶδες ἢ σκιρρῶδες ἢ οἰδηματῶδες πάθος. ἔτι δὲ δὴ μᾶλλον ἂν ἀπόστημα μήδεπω συνερρηγμένον ᾖ καθ' ὑποχόνδριον, οὐκ ἀγαθόν, οὐδὲ τούτοις τὸ γάλα. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα πάντα δι' ἑνὸς ὀνόματος ἐδήλωσεν εἰπών, ὑποχόνδρια μετέωρα. βλάπτεσθαι δέ φησι, καὶ τὰ διαβορβορύζοντα πρὸ τοῦ γάλακτος. ἕτερα μὲν ὄντα τῶν ἐμπεφυσημένων καὶ τεταμένων. φυσώδη γε μὴν καὶ ταῦτα καὶ πνευματώδη. μείζων μὲν οὖν ἡ βλάβη τοῖς διατεταμένοις ὑποχονδρίοις. ἐλάττων δὲ, τοῖς διαβορβορύζουσιν. ἀλλ' ὅμως, οὐδὲ τούτοις ἐστὶ τὸ γάλα χρήσιμον. ὀξύνεται γοῦν ὑπ' αὐτῶν. ὀρρὸν μέντοι γάλακτος ἡδύνοντες ἁλσὶ καὶ μέλιτι πολλοῖς τῶν τοιούτων
50 ἐδώκαμεν. ὀνίναται τε ὑπιούσης αὐτοῖς τῆς γαστρός, καὶ τοῖς διψώδεσι κακὸν εἶναι φησὶ τὸ γάλα. κνισοῦται γὰρ ἐπ' αὐτῶν ἐάν τε φύσει διψῶσιν, ἐάν τε καὶ κατὰ τὸν καιρὸν τινὰ γεννηθῶσι. καὶ μὲν δὴ ὅσοι διαχωροῦσι χολώδη, καὶ τούτοις ἐστὶ φαῦλον τὸ γάλα κνισῶδες. οὐχ ἧττον δὲ καὶ τοῖς ἐμοῦσι τοιαῦτα. καθόλου γὰρ ἐμάθομεν ὡς ἀλλοιοῦται τάχιστα πρὸς ἁπάντων τῶν θερμῶν αἰτίων ἐπὶ τὸ κνισῶδες. εἰκότως οὖν βλαβερόν ἐστι καὶ τοῖς ὀξέως πυρέττουσι. καί μοι δοκεῖ βέλτιον ἂν ἡ λέξις οὕτως ἔχειν. κακὸν δὲ καὶ οἷσι χολώδεες ὑποχωρήσιες. καὶ τοῖς ὀξέσι πυρετοῖσιν ἐοῦσιν. οὐ γὰρ ἐπὶ τούτων ἀμφοτέρων μόνον βλαβερόν ἐστιν. ἀλλὰ καὶ καθ' ἑκάτερον ἰδίᾳ. ταῦτα μὲν οὖν τὰ πάθη, βλάπτει τὸ γάλα μεγάλως. τὰ δ' ἐφεξῆς, ὠφελεῖ. περὶ ὧν ὁ Ἱπποκράτης οὕτως ἔγραψεν. ἁρμόζει δὲ φθινώδεσι μὴ λίην πολλῷ πυρέττουσι διδόναι. περὶ τῶν φθινωδῶν γὰρ ποιεῖται τὸν λόγον πρῶτον. ἀκουστέον δὲ οὕτως ὀνομάζειν

αὐτὸν ἐκείνους, ὅσοι νοσοῦσι φθόην. τοὺς δ' ἄλλους ἐκτεθηκότας, ἐφεξῆς ἐρεῖ κατὰ τὴν λέξιν. ἧς ἡ ἀρχὴ, καὶ ἐν πυρετοῖσι βληχροῖσι. κοινὸν δ' ἐπὶ πάντων, ὅσοι γάλακτος χρῄζουσι, τὸ δεῖσθαι τροφῆς εὐχύμου τε ἅμα καὶ ταχέως ἀναδιδομένης. καὶ οὐ δεῖ ταράττεσθαι εἰ τὸ γάλα φαμὲν εὔχυμον, φυσῶδές τι ἔχον. καὶ δῆλον γὰρ εὔχυμα λέγομεν εἶναι, ὅσα μετὰ τὴν πέψιν εἰς χρηστὸν χυμὸν μεταβάλλει. ἤτοι εἰς αἱματικὸν, οὗτος γὰρ φίλιος ἡμῶν χυμός. διατί δὲ εἰπὼν ἁρμόζει δὲ φθινώδεσι, προσέθηκε μὴ λίην πολλῷ πυρέσσουσιν. ἄξιον εἶναι μοι δοκεῖ σκέψεως οὐ μικρᾶς. ἤρκει γὰρ καὶ χωρὶς τοῦ λίην. ἆρ' οὖν καὶ τοῖς πολλῷ πυρέττουσι μόνοις μὴ διδόναι τὸ γάλα, ἢ τοῖς λίην πολλῷ πυρέττουσι μόνοις μὴ δίδωσι. ἢ παρεγγέγραπται πρός τινος τὸ λίην, ὥσπερ καὶ ἄλλα πολλά. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ σχολῆς τις ζητείτω. τὸ δὲ τοῖς πολλῷ πυρέττουσι μὴ διδόναι τὸ γάλα, παρ' ἡμῶν ἤδη μαθὼν ἴστω. θαυμάζω δὲ πῶς ἐφ' ὧν κελεύει διδόναι τὸ γάλα προσέγραψε, μὴ δ' ἐφ' ὧν προείρηται παρόντος. οὐ κατὰ βραχυλογίαν τοῦτο ὂν τῆς ἀφοριστικῆς διδασκαλίας. ἐγινώσκετο γὰρ ἐξ ὧν προειρήκει καὶ μὴ ῥηθὲν, ὅτι δοτέον φθινώδεσι καὶ παραλόγως ἐκπεπτωκόσιν αὐτοῦ τοῦ κεφαλαλγεῖν. ἢ ὀγκοῦσθαι τὸ ὑποχόνδριον. ἢ χολώδεις γίνεσθαι διαχωρήσεις. ἢ τῶν ἄλλων τι τῶν τοιούτων ὑπάρχειν αὐτοῖς. ἢ οὐχ ἁπλῶς, οὐδὲ ἀεὶ βραχυλογίαν ἀσκεῖν ἔοικεν ὁ Ἱπποκράτης, ἀλλ' ἐν οἷς μέγα τι τὸ κινδυνευόμενον τῷ ἀμελῶς ἀκουσθέντι οὐ διδάσκει, λέγει ἐπὶ τούτων οὐκ ὀκνεῖ ταῦτα ἐνίοτε δὶς, ἢ καὶ τρίς.

Ὁκόσοισιν οἰδήματα ἐφ' ἕλκεσι φαίνεται, οὐ μάλα σπῶνται, οὐδὲ μαίνονται, τουτέων δ' ἀφανισθέντων ἐξαίφνης, τοῖσι μὲν ὄπισθεν σπασμοὶ, τέτανοι. τοῖσι δὲ ἔμπροσθεν μανίαι, ὀδύναι πλευροῦ ὀξεῖαι, ἢ ἐμπύησις, ἢ δυσεντερίη, ἢν ἐρυθρὰ ᾖ τὰ οἰδήματα.

Τοὺς παρὰ φύσιν ὄγκους ἅπαντας ὁ Ἱπποκράτης οἰδήματα προσαγορεύει, περιεχομένων ἐν αὐτοῖς δηλονότι καὶ τῶν φλεγμονῶν. καὶ μέντοι καὶ αὐτὸ τοῦτο τοὔνομα, τὸ τῆς φλεγμονῆς, ἐπὶ τῆς φλογώσεως μᾶλλον οἱ παλαιοὶ πάντες ἔλεγον, εἰ καὶ χωρὶς ὄγκου συσταίη. ἔστι μὲν οὖν τὸ νῦν λεγόμενον τοιοῦτον. οἷς ὄγκοι τοῖς ἕλκεσιν ἐπιγίνονται, οὐ πάνυ τι σπῶνται, οὐδὲ μαίνονται, τοῦτο δὲ ἔνδειξιν ἔχει τοῦ καὶ σπᾶσθαι μέντοι ποτὲ ἔσθ' ὅτε αὐτοὺς καὶ μαίνεσθαι, ἀλλὰ σπανίως τοῦτο πάσχειν, ὅταν δηλονότι μέγεθος ἀξιόλογον, ἢ κακοήθειαν τινὰ προσλάβωσιν, ἂν μέντοι τύχωσιν ἀφανισθέντες ἐξαίφνης οἱ ὄγκοι, σπασμούς τε καὶ τετάνους, ὅταν ἐν τοῖς ὀπίσω μέρεσιν ᾖ τὰ ἕλκη. τουτέστι κατὰ τὸν νῶτον, τὰ δ' ἄλλα τὰ ἐφεξῆς εἰρημένα τοῖς ἐν τοῖς πρόσω μέρεσι γεγενημένοις, ἕπεσθαι φησὶ, νευρώδη μὲν γὰρ τὰ ὄπισθεν, ἀρτηριώδη δὲ καὶ φλεβώδη τὰ ἔμπροσθεν ἐστίν. ὅταν οὖν ἀπὸ τῶν ἑλκωμένων μερῶν ὁ χυμὸς ὁ ποιήσας τὸ οἴδημα ἐπαναβῇ πρός τι τῶν κυρίων μορίων, ἐν μὲν τοῖς νευρώδεσι μέρεσι τοῖς ὀπίσω σπασμοὶ καὶ τέτανοι γενήσονται, νεύρων δὲ ταῦτα πάθη. ἐν δὲ τοῖς πρόσω μανία μὲν, ἐὰν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀνενεχθῇ. πλευροῦ δ' ἄλγημα, ῥαγέντος ἐπὶ θώρακα τοῦ χυμοῦ. πολλάκις δ' οὗτοι καὶ ἔμπυοι γίνονται μὴ διαφορηθέντος αὐτοῦ. δυσεντερίαν δ' ἔσεσθαι φησὶν, ἐὰν ἐρυθρῶν ὄντων τῶν οἰδημάτων ἐξαίφνης γένηται μετάστασις. ἐκείνην μέντοι τὴν δυσεντερίαν ὀνομάζομεν αἱματηρὰν, ἥτις ἐστὶν αἵματος κένωσις δι' ἐντέρων χωρὶς ἑλκώσεως. ὅτι μὲν οὖν ἂν κατὰ νῶτον ἢ τὰ πρόσω μόρια τὰ τούτοις ἀντικείμενα ποτὲ συμβῇ ἀφανισθῆναι τὰ οἰδήματα, τοῖς εἰρημένοις πάθεσι περιπίπτουσιν οἱ κάμνοντες, ἑωράκαμεν. οὐ μὴν ὁ Ἱπποκράτης αὐτὸς ἐδήλωσεν. εἴτε περὶ τούτων λέγει μόνων τῶν μορίων, εἴτε περὶ πάντων ἁπλῶς, ὥστε καὶ τὰ κῶλα περιλαμβάνεσθαι κατὰ τὸν λόγον. ἐπὶ μὲν οὖν κνημῶν, οὐκ εἰσὶν ἐν τοῖς πρόσω μέρεσι μύες, εἰς τένοντας εὐρώστους τελευτῶντες. ἐπὶ δὲ τοῦ μηροῦ, τὸν ἐν τοῖς πρόσω μέρεσι τοῦ γόνατος τένοντα, μέγιστον ὁρῶμεν, ἐφ' ᾧ κατὰ συμπάθειαν, εὔλογόν ἐστιν ἀκολουθῆναι σπασμὸν μᾶλλον, ἢ τινὶ τῶν ὀπίσω τοῦ μηροῦ κειμένων μυῶν, σαρκώδεις γάρ εἰσιν ἅπαντες. ὥστ' οὐκ ἀληθὲς εἶναι δόξει τὸ καθόλου λεγόμενον ὡς τοῖς ὀπίσω μέρεσι μόνοις ἕπονται σπασμοί, φαίνεταί γε μὴν ὡς τὸ πολὺ τοῦτο γινόμενον, οὐκ ἐπὶ σκελῶν μόνων, ἀλλὰ καὶ χειρῶν, ἴσως διὰ τὸ κατ' εὐθυωρίαν εἶναι ταῦτα πάντα τὰ μέρη τῷ νωτιαίῳ, πεφυκέναι δὲ ἀπὸ τούτου, τά τε τῶν κώλων νεῦρα, καὶ τὰ τῶν ῥαχιτῶν μυῶν.

Ἢν τραυμάτων ἰσχυρῶν καὶ πονηρῶν ἐόντων, οἴδημα μὴ φαίνεσθαι μέγα κακόν.

Δύναται μὲν καὶ τῷ κατὰ τὴν τελευτὴν εἰρημένῳ τῷ, κακὸν συναφθῆναι τὸ μέγα. δύναται καὶ τῷ προτέρῳ τοῦ ἀφορισμοῦ μέρει. γενήσεται γὰρ ὁ λόγος τοιοῦτος. τραυμάτων πονηρῶν ἐόντων, οἴδημα μὴ φαίνεσθαι, κακόν ἐστι μέγα. εἴτε οὕτως τραυμάτων πονηρῶν ὄντων, οἴδημα μέγα μὴ φαίνεσθαι, κακόν. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ κοινὸν ἀμφοῖν εἰρῆσθαι τὸ, μέγα. ὡς καὶ οὕτως εἰπεῖν. ἢν τραυμάτων πονηρῶν ἐόντων οἴδημα μέγα μὴ φαίνηται, κακόν ἐστι μέγα. βελτίων δὲ τῶν τριῶν λόγων ἐστὶ, κατά γε τὴν ἐμὴν κρίσιν, ὁ τοιοῦτος. ἢν τραυμάτων πονηρῶν ἐόντων, μὴ φαίνηται οἴδημα, κακόν ἐστι μέγα. προείρηται δέ μοι κατὰ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων ἁπάντων ὑπ' αὐτοῦ λέγεσθαι τὸ οἴδημα. πονηρὰ δ' ἡγητέον εἰρῆσθαι τραύματα, τὰ κατὰ τὰς κεφαλὰς ἢ τελευτὰς τῶν μυῶν καὶ μάλιστα τῶν νευρωδῶν. κατὰ μὲν γὰρ τὰς κεφαλὰς τῶν μυῶν ἐμφύεται τοῖς μυσὶ τὰ νεῦρα. κατὰ δὲ τὰς τελευτὰς, οἱ τένοντες ἐκφύονται. ὥσπερ οὖν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐμέμψατο τὰ ἐξαίφνης ἀφανιζόμενα τῶν οἰδημάτων, οὕτω νῦν τὰ μηδ' ὅλως ἐπιγινόμενα τοῖς πονηροῖς τραύμασιν. ὑποψία γάρ τις ἐστὶν ἐπὶ τούτων ἐπὶ τὰ κυριώτερα, μεθίστασθαι τοὺς ἐπιρρέοντας τοῖς τραύμασι χυμοὺς, καὶ μάλιστα τοῦτ' ἔοικε γίνεσθαι κατ' ἐκεῖνα τῶν τραυμάτων, ἐν οἷς ὀδύνη μέν ἐστι, καὶ δι' αὐτὴν ἐπιρρεῖ τι πάντως. ἀναστέλλεσθαι δὲ ὑπὸ τῶν ἰατρῶν τοῖς ἰσχυρῶς ψύχουσιν ἢ στύφουσι φαρμάκοις. ὥς τά γε χωρὶς ὀδύνης οὐδὲ ῥεῦμα κινεῖ. μάλιστα δ' ὀδυνᾶται τὰ νευρώδη μόρια, δεόμενα διὰ τῶν θερμαινόντων καὶ ξηραινόντων θεραπεύεσθαι φαρμάκων.

Τάχα οὐκ

Τὰ χαῦνα χρηστά, τὰ ὠμὰ κακά.

Οὗτος ὁ λόγος μόριόν ἐστι τοῦ προγεγραμμένου, διδάσκοντος τοῦ Ἱπποκράτους ὅσα μὲν οἰδήματα χαῦνα, χρηστὰ πάντ' εἶναι. τὰ δ' ἐναντία μοχθηρά. κυρίως μὲν οὖν ἀντίκειται τῷ χαύνῳ τὸ σκληρὸν καὶ ἀντίτυπον. ὁ δ' Ἱπποκράτης, ὠμὸν αὐτὸ προσηγόρευσεν. οὐδὲ γὰρ οἷόν τε γενέσθαι ποτὲ ἀντίτυπον οἴδημα πεττούσης καλῶς τῆς ἐν τῷ μορίῳ φύσεως τοὺς ἐπιρρέοντας χυμούς.

Τῷ ὄπισθεν κεφαλῆς ὀδυνωμένῳ ἡ ἐν μετώπῳ ὀρθίη φλὲψ τμηθεῖσα, ὠφελέει.

Οὐ μόνον ἐπιτηδεύει κενοῦν ὁ Ἱπποκράτης ἔνθα χρεία κενοῦν, ἀλλὰ καὶ μετὰ ἀντισπάσεως. ἡ δὲ ἀντίσπασις, ἐπὶ τἀναντία γίνεται. κατὰ μῆκος μὲν, ἄνω καὶ κάτω. κατὰ πλάτος δὲ, ἔνθα καὶ ἔνθα. τοῦτ' ἐστὶν ἐπ' ἀριστερά τε καὶ δεξιά, κατὰ βάθος δὲ, ὀπίσω τε καὶ πρόσω. νῦν οὖν ἐν τοῖς ὄπισθεν τῆς κεφαλῆς ἀλγήμασι μετὰ ἀντισπάσεως κένωσις ἐκ μετώπου γενήσεται, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἡ κατ' ἰνίον. οὕτω γοῦν ὀφθαλμῶν χρόνια ῥεύματα πολλάκις ἐθεραπεύθη διὰ τῶν κατ' ἰνίον μερῶν, αἵματος ἀφαιρεθέντος ἅμα χρήσει σικύας.

Ῥίγεα ἄρχεται γυναιξὶ μὲν ἐξ ὀσφύος μᾶλλον, καὶ διὰ νώτου ἐς κεφαλήν, ἀτὰρ καὶ ἀνδράσιν ὄπισθεν τοῦ σώματος μᾶλλον ἢ ἔμπροσθεν. οἷον πήχεων, μηρῶν. ἀτὰρ καὶ τὸ δέρμα ἀραιόν. δηλοῖ δὲ ἡ θρίξ.

Ῥῖγος πᾶν ἄρχεται μὲν, μετά τινος αἰσθητῆς ψύξεως. ἑτοιμότερα δ' οὐ ψυγῆναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ψύξεως αἰσθάνεσθαι τὰ κατὰ νῶτον. ὥστ' εἰκότως ἐντεῦθεν ἄρχεται τὰ ῥίγη, καὶ θᾶττόν γε ταῖς γυναιξὶ γίνεται ταῦτα, διότι καὶ ψυχρότερόν ἐστι τὸ θῆλυ φύσει, καὶ ἀσθενέστερον. ἀχθὲν δ' ἐντεῦθεν ἀρξάμενον τὸ ῥῖγος ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τῶν νεύρων τὴν κεφαλήν, τάχιστα γινομένης διὰ τοῦ νωτιαίου τῆς συμπαθείας. ἐπειδὴ καὶ οὗτος ὁμοίως ἐγκεφάλου, ψυχρός ἐστι φύσει, καὶ διὰ τὴν μαλακότητα τῆς οὐσίας ὁμοίως εὐάλωτος. ἐκ δὲ τῶν πρόσω μερῶν, οὐκ ἄρχεται τὰ ῥίγη, διότι θερμότερα τῶν ὀπίσω τὴν κρᾶσιν ἐστί. καὶ τούτων γνώρισμα τίθεται, τὴν ἀραιότητα τοῦ δέρματος. αὐτῆς δὲ πάλιν ταύτης, τὸ πλῆθος τῶν τριχῶν. εἴρηται δέ μοι περὶ τριχῶν γενέσεως αὐτάρκως, ἐν τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνήμασιν.

Οἱ ὑπὸ τεταρταίων ἁλισκόμενοι, οὐ πάνυ τοι ὑπὸ σπασμῶν ἁλίσκονται. ἢν δὲ ἁλίσκωνται πρότερον, καὶ ἐπιγένηται τεταρταῖος παύονται.

Ὁ μὲν ἐπὶ κενώσει γινόμενος σπασμὸς, ὀξύτατός ἐστι καὶ ὀλεθριώτατος. ὁ δ' ἐπὶ πληρώσει τῶν νευρωδῶν μορίων οἷος καὶ ὁ ἐπιληπτικὸς, οὔτ' ὀξύτατος, οὔθ' ὁμοίως ἐκείνῳ κινδυνώδης. μέμνηται δὲ νῦν ὁ Ἱπποκράτης τοιούτου σπασμοῦ, τὸ γὰρ ἁλισκόμενοι καὶ ἁλίσκονται παράτασιν δηλοῖ τοῦ χρόνου. τὸν τοιοῦτον οὖν σπασμὸν ὁ τεταρταῖος οὐκ ἐᾷ γενέσθαι, ἀλλὰ καὶ εἰ φθάσειε προγενέσθαι λύει. γίνεται δ' ὑπὸ γλίσχρων χυμῶν τε καὶ φλεγματικῶν ἐμπλαττομένων γε τοῖς νευρώδεσι μορίοις. οὔσης δὲ τοῖς τοιούτοις χυμοῖς διττῆς τῆς ἰάσεως, ἐκκρίσεώς τε καὶ πέψεως, ἀμφοτέρας ὁ τεταρταῖος ἔχει. τὴν μὲν ἔκκρισιν, τῷ ῥίγει. μόνος γὰρ ὁ τοιοῦτος σπασμὸς ἱκανῶς ἐκκρῖναι παχὺν χυμόν. τὴν δὲ πέψιν, τῷ λόγῳ τῆς ἐπιγινομένης τῷ ῥίγει θερμασίας.

Ὁκόσοισι δέρματα περιτείνεται καρφαλέα καὶ ξηρὰ ἄνευ ἱδρῶτος τελευτῶσιν. ὁκόσοισι δὲ χαλαρὰ καὶ ἀραιὰ σὺν ἱδρῶτι τελευτῶσιν.

Τῶν μελλόντων ἀποθνήσκειν, οἷς μὲν αὐχμώδη καὶ σκληρὰ καὶ ξηρὰ καὶ τεταμένα τὰ δέρματα χωρὶς ἱδρῶτος ἀποθνήσκουσιν. οἷς δὲ τἀναντία ἀραιὰ καὶ μαλακὰ καὶ χαλαρὰ σὺν ἱδρῶτι τελευτῶσι. τοῖς μὲν γὰρ προτέροις, ἢ οὐχ ὅλως ἐστὶν ὑγρότης, ἢ οὐκ ἐν τῷ δέρματι. τοῖς δ' ἄλλοις καὶ κατὰ τὸ δέρμα ἐστίν.

Οἱ ἰκτεριώδεες, οὐ πάνυ τι πνευματώδεές εἰσι.

Πνευματώδεις νῦν εἰρῆσθαι νομιστέον ἐκείνους ὅσοι κατὰ γαστέρα πλῆθος ἀθροίζουσι φυσώδους πνεύματος, ἤτοι δι' ἐρυγῶν κενούμενον, ἢ διὰ φυσῶν, ἢ παραμένον τε καὶ διατεῖνον τὰ τῇδε. γίνεται δὲ τοῦτο ποτὲ μὲν, δι' ἀτονίαν τε τινὰ καὶ ἀσθένειαν αὐτῶν τῶν κατὰ γαστέρα μορίων. ἐνίοτε δ' ἐπὶ φλεγματώδει χυμῷ καὶ ψυχρῷ. οὗτοι μὲν οὖν οἱ διὰ φλεγματικὸν χυμὸν πνευματώδεις ἐναντίοι τοῖς ἰκτεριώδεσιν εἰσὶ χολώδεσιν οὖσιν. ὥστε οὐκ ἄν ποτε κατὰ τὴν τοῦ πλεονάζοντος χυμοῦ φύσιν, οἱ ἰκτεριώδεις γίγνονται πνευματώδεις. ἐγχωρεῖ δ' αὐτοὺς ἐπ' ἀρρωστίᾳ τῶν μερῶν φυσώδεις γίνεσθαι. διὰ τοῦτ' οὖν προσέθηκε τῷ λόγῳ, τὸ, οὐ πάνυ τι, τὸ μὲν διηνεκὲς τῆς ἀποφάσεως κωλύων. ἐνδεικνύμενος δὲ ὡς τὸ πολὺ γίνεσθαι τὸ προειρημένον. οὐ πάνυ γάρ τοι τοῖς κατὰ γαστέρα μορίοις, ἄπαντα ἄτονά ἐστιν εὑρεῖν τοὺς ἰκτεριώδεις.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΦΟΡΙΣΜΟΥΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ϛ'.

[Ἐ]ν τῇσι χρονίῃσι λειεντερίῃσιν ὀξυρεγμίη ἐπιγενομένη μὴ πρότερον γινομένη, σημεῖον ἀγαθόν.

Ἡ λειεντερία, ταχεῖα διέξοδός ἐστι τῶν ἐσθιομένων τε καὶ πινομένων. τοιούτων ὑποχωρούντων ὁποῖα κατεπόθη. συντομώτερον δ' ἄν τις αὐτὴν ἀφοριζόμενος εἴποι, στέρησιν πέψεως. οὔτε κατὰ χροιάν, οὔτε κατὰ σύστασιν, ἢ ὀσμήν, ἢ ὅλως ἥντινοῦν ποιότητα γενομένης ἐν τῇ γαστρὶ μεταβολῆς τῶν σιτίων. ὠνομάσθη δὲ τὸ πάθος οὕτως ὑπονοησάντων τῶν πρώτως θεμένων τὴν προσηγορίαν αὐτῷ, διὰ λειότητα γεγονέναι τῆς ἔνδον ἐπιφανείας τῶν ἐντέρων. δι' ἣν οὐκέτι ἀντιλαμβάνεται τῶν ἐμπεριεχομένων ἐν αὐτοῖς. ὡς ἂν ὅτε κατὰ φύσιν εἶχε τῇ τραχύτητι κατέχοντα αὐτά, πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα τῶν πρώτως ὀνομασάντων τὰ πράγματα δίκαιον ἐπαινεῖν, οὐ μὴν ἐπί γε ταῖς λειεντερίαις ἀποδέχομαι τοὺς ἄνδρας, ἀγνοήσαντας ὅτι τῆς γαστρὸς αὐτῆς ἔργον ἐστὶ περιπτύσσεσθαί τε τὰ σιτία ἔν τινι χρόνῳ, ὡς σφιγγούσης τε καὶ κατεχούσης αὐτά, καὶ αὖθις ὠθεῖν κάτω. καὶ ὡς ἡ κατὰ τὴν κύστιν γίνεται στραγγουρία μὴ περιμενούσης ἀθροισθῆναι τὸ οὖρον, ἀλλ' εὐθὺς ἀποτριβομένης αὐτῆς, ἢ ὡς δακνῶδες, ἢ ὡς βαρῦνον, οὕτω δὴ καὶ κατὰ τὴν γαστέρα, αἱ ταχεῖαι διέξοδοι. αὗται γὰρ αἱ αἰτίαι κοιναὶ ἁπάσης εἰσὶν ἐκκρίσεως. ἃς εἴπερ οἱ πρῶτοι θέμενοι τοὔνομα τῷ πάθει λειεντερία ἠπίσταντο, τὴν μὲν περὶ τῆς λειότητος τῶν ἐντέρων ὑπόνοιαν οὐκ ἂν ἐπῄνεσαν, ἀντ' αὐτῆς δὲ τὴν ἀρρωστίαν τῆς γαστρὸς ὅλης καὶ τῶν ἐντέρων ᾐτιάσαντο. δι' ἣν αἰτίαν βαρυνόμενα ταῦτα τὰ μόρια πρὸς τῶν καταποθέντων, ἀποτρίβεται διὰ ταχέων αὐτά. δυνατὸν δέ ποτε καὶ διά τινας χυμούς, δακνώδεις ἐπιπολῆς ἑλκωθέντων αὐτῶν γενέσθαι τὸ πάθος. εἰ καὶ μὴ μεγάλως πεπόνθοι τὰ τῆς δυνάμεως. ἀναγκαῖον γάρ ἐστι καὶ τότε διεξερχομένων τῶν σιτίων ἀνιώμενα τὰ ἡλκωμένα, προωθεῖν αὐτὰ κάτω καὶ πέμπειν ἀφ' ἑαυτῶν ὅτι τάχιστα. τούτου δὲ διὰ πάντων τῶν μορίων γενομένου τό τε τάχος ἀκολουθήσει τῆς διεξόδου καὶ τὸ μὴ δ' ἀρχήν τινα πέψεως ἐλπίζειν. ἀλλὰ τῇ μὲν τοιαύτῃ λειεντερίᾳ δήξεώς τινος αἴσθησις ἔσται. τῇ δὲ δι' ἀρρωστίαν τῆς κατὰ γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα, χωρὶς ἁπάσης ἀνιαρᾶς αἰσθήσεως γίνεσθαι τὴν ὑποχώρησιν. ὑπάρχει δέ τι πρὸς διαφέρον οὐ σμικρὸν τῇ ἑτέρᾳ τῶν λειεντεριῶν. εἰ μὲν γὰρ ὑπὸ δριμέων χυμῶν, ἐξεσμένης ἐπιπολῆς τῆς τε γαστρὸς ὅλης, καὶ τῶν ἐντέρων γινομένη, εἰ μὲν ἡ κακοχυμία παύσαιτο, τάχιστα θεραπεύεται, διὰ τῶν συμφόρων ἐδεσμάτων τε καὶ πομάτων. εἰ δ' ἐπὶ πλείονα παραμείνῃ χρόνον, εἰς δυσεντερίαν μεταπίπτει. ἡ δὲ δι' ἀρρωστίαν τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως, ἐπὶ δυσκρασίᾳ μὲν πάντως ἐγγίνεται. ἤτοι δ' αὐτῶν ἐστι τῶν σωμάτων διάθεσις ἕξιν ἤδη τινὰ ἔχουσα δύσλυτον, ἢ διὰ χυμόν τινα περιεχόμενον ἐν τῇ κοιλίᾳ καὶ τοῖς ἐντέροις, εἷς δὲ ἐκ τούτων τῶν χυμῶν ἐστι καὶ τὸ φλέγμα. διὸ καὶ ὀξεῖαι τοῖς κάμνουσιν ἐρυγαὶ συμβαίνουσιν, ἃς ὀξυρεγμίας ὀνομάζουσι. γινομένας καὶ χωρὶς φλέγματός τινος, ἐπὶ ψυχροτέρᾳ γαστρί. καί τισί γε τῶν λειεντεριῶν ὅσαι διὰ ψυχρότητα γίνονται, συνεισβάλλουσι μὲν ὀξυρεγμίαι, προϊουσῶν δέ, παύονται. κατ' ἀρχὰς μὲν γὰρ ὀλίγον τινὰ χρόνον ἐν τῇ γαστρὶ μένει τὰ σιτία, προϊόντος δὲ καὶ ἐπαυξανομένου τοῦ πάθους, οὐδὲ τοῦτο. ἐφ' οἷς μὲν οὖν ὀλιγοχρόνιος ἐστὶν ἡ μονή, γίνεταί τις οἷον ἀρχὴ πέψεως. καὶ διὰ τοῦτο ἀποτυχία. μεμαθήκαμεν δὲ τὰς διὰ ψυχρὰν αἰτίαν ἀποτυχίας τῆς πέψεως, ὀξυρεγμίας ἐργαζομένας. ἐφ' οἷς δὲ οὐκ ἄρχεται πέττεσθαι τὰ σιτία τὴν ἀρχήν, οὐδὲ μεταβολή τις αὐτῶν γίνεται κατὰ ποιότητα. ὥστε οὐδ' ὀξυρεγμίαι, πλὴν εἰ μὴ φλέγμα καὶ μάλιστα ὀξὺ πλεονάζοι κατὰ τὴν γαστέρα. διὰ τοῦτ' οὖν ὁ Ἱπποκράτης, οὐχ ἁπλῶς εἶπεν τὴν ὀξυρεγμίαν σημεῖον ἀγαθὸν εἶναι ταῖς λειεντερίαις, ἀλλὰ πρῶτον μὲν, ἐν ταῖς χρονίαις προσέθηκεν. ὡς ταῖς γε ἀρχομέναις ὡς εἴρηται, συνεισβάλλει πολλάκις. εἶτα προσέθηκεν οὐ γινομένην φησίν, ὅσαι γὰρ ὑπὸ φλέγματος καταψύξαντος τὴν γαστέρα γίνονται λειεντερίαι, σύνεστιν αὐταῖς ἡ ὀξυρεγμία διὰ παντὸς ὥς τι σύμπτωμα. ταῖς μὲν οὖν μήτε ἀρχομέναις ἔτι μήτε διὰ φλέγμα γινομέναις, οὐ σύνεστιν ὀξυρεγμία. γινομένη δέ ποτε σημαίνει. διαμένειν μὲν τοσοῦτον ἤδη χρόνον ἐν τῇ γαστρὶ τὴν τροφήν, ὡς ἀρχὴν μεταβολῆς λαμβάνειν. ἀναμιμνήσκεσθαι δὲ τῶν οἰκείων ἔργων τὴν φύσιν. ἐμοὶ μὲν ἱκανῶς, ὡς νομίζω, πεπλήρωται τὰ τῆς ἐξηγήσεως. εἰ δέ τις ἐπιστημονικῶς ἐκμαθεῖν βούλεται τὰ κεφάλαια τῶν εἰρημένων, ἐν μὲν τῇ τῶν φυσικῶν δυνάμεων πραγματείᾳ, περὶ τῶν τῆς γαστρὸς ἔχει δυνάμεων ἀποδείξεις οὐκ ὀλίγας. ἐν δὲ ταῖς τῶν συμπτωμάτων αἰτίαις, περὶ τῶν ταχέως ἀποκρινομένων ἁπάντων. ἐπεὶ δ' Ἐρασίστρατος ἐν τῷ δευτέρῳ περὶ κοιλίας κατεψεύσατό τε τῶν ἑαυτοῦ πρεσβυτέρων. ἐτάραξέ τε καὶ συνέχεε τὴν ἔννοιαν τῆς λειεντερίας, ἄμεινον εἶναί μοι δοκεῖ καὶ ταῦτα προσθεῖναι καὶ πρῶτά γε αὐτὴν τὴν Ἐρασιστράτου παραγράψαι ῥῆσιν ἔχουσαν οὕτως. περὶ δὲ τῆς καλουμένης λειεντερίας, ῥητέον. οἱ μὲν οὖν πρότεροι ἰατροί, εἰς τρία μέρη διῄρουν τὸ πάθος. λειεντερίαν. δυσεντερίαν. καὶ τεινεσμόν, καί τινες μὲν ἐν τοῖς ἐκκειμένοις, τὰς διαφορὰς τοῦ πάθους θεωροῦντες καὶ λέγοντες. ὅτε μὲν γὰρ αἱματώδη τε καὶ μυξώδη προχωροίη τὰ ἀπὸ τῆς κοιλίας, τότε μὲν δυσεντερίαν τὸ πάθος ἐκάλουν. εἰ δ' ἄπεπτα εἴη τὰ διαχωρούμενα, μεμιγμένα δὲ τοῖς αἱματώδεσι καὶ μυξώδεσι, λειεντερίαν. ὅτε δὲ ὑπίῃ χολώδη τοῖς αἱματώδεσι καὶ μυξώδεσι μεμιγμένα, τεινεσμόν,

πεπεσμένον προσηγόρευσεν τὸ πάθος. ταυτὶ μὲν οὖν ὁ Ἐρασίστρατος εἶπεν. οὐκ οἶδα τί δόξαν αὐτῷ, προσθεὶς τοῖς ἀπέπτοις διαχωρήμασιν, αἱματώδη τε καὶ μυξώδη. ταῦτα γὰρ οὐδεὶς προσέθηκεν, οὔτε τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν αὐτῷ γεγονότων χρόνον ἤδη φανεστάτων, οἷον, Φιλότιμος, Ἡρόφιλος, Εὔδημος, οὔτε τὸν μετ' αὐτὸν γενομένων τις ἄχρι τῶν νεωτέρων τούτων τῶν περὶ τὸν Ἀρχιγένην. οὐ μὴν οὐδ' ὡς αὐτὸς εἶπεν οἱ πρότεροι ἰατροί, τουτέστιν ὅσοι πρεσβύτεροι τῶν Ἐρασιστράτου χρόνων. Διοκλῆς μὲν γὰρ ἐν τῷ περὶ πάθους αἰτίας θεραπείας βιβλίῳ ταῦτα γράφει. τὸ δὲ τρίτον γίνεται μὲν ὡς τὰ πολλὰ ἐκ δυσεντερίας, καλεῖται δέ, λειεντερία. ἕπεται δ' αὐτῇ καὶ διαχώρησις ὑγρὰ καὶ ἀφρίζουσα, καὶ ὠμὴ καὶ πολλή, καὶ ταχεῖα μετὰ τὸ πιεῖν καὶ φαγεῖν. Πραξαγόρας δ' ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν συνεδρευόντων. τοῖς δὲ λειεντερικοῖς φησίν, ἐπειδὴ ὀλισθηρὸν ἔχει τὸ ἔντερον, καὶ οὐχ ἥκιστα τὸ περὶ τὴν νῆστιν, ἀνάγκη ταχέως φέρεσθαι τὰ ἀπὸ τῶν σιτίων διαχωρήματα. εἶθ' ἑξῆς ὅτι τοῖς ταχέως διεξερχομένοις, ἀναγκαῖον ἐστὶν ἀπέπτοις εἶναι παντάπασιν, ὁ Πραξαγόρας γράφει. τὸ μὲν ἰδιαίτατον τοῦ πάθους, ἐν τῇ ταχείᾳ διεξόδῳ τιθέμενος. τὸ δὲ μὴ πέπτεσθαι τῶν ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθούντων τι ποιούμενος. οὐ γὰρ ὅτι παντάπασιν ἄπεπτα μένει τὰ σιτία, διὰ τοῦτ' ἐκκρίνεται ταχέως, ἀλλ' ὅτι ταχέως ἐκκρίνεται, διὰ τοῦτο οὐδόλως πέττεται. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν ἰατρῶν, ταχεῖαν διέξοδον ἀπέπτων παντάπασι τῶν σιτίων φαμὲν εἶναι τὴν λειεντερίαν. οὕτως δὲ περὶ αὐτῆς ἐοίκασι γινώσκειν καὶ ἄλλοι παλαιοί. ἐν μὲν γὰρ τῷ περὶ παθῶν Ἱπποκράτους. εἴτ' οὖν αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους ἐστὶ τὸ βιβλίον, εἴτε Πολύβου τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ, ταυτὶ γέγραπται περὶ τῆς λειεντερίας. τὰ σιτία διαχωρέει ἄσηπτα ὑγρά, ὀδύνη οὐ κινέει. λεπτύνεται δὲ τὸ σῶμα. δηλονότι παλαιά τις ἦν συνήθεια τούτοις τοῖς ἀνδράσιν ἄσηπτα καλεῖν, ἅπερ ἡμεῖς ἄπεπτα λέγομεν. ἐν δὲ τῷ διαιτητικῷ τῷ ὑγιεινῷ, τῷ Ἱπποκράτει μὲν ἐπιγεγραμμένῳ καὶ αὐτῷ, τινὲς δ' ἀποξενοῦσιν αὐτό, τινὲς μὲν εἰς Φιλιστίωνα. τινὲς δ' εἰς Ἀρίστωνα. τινὲς δ' εἰς Φερεκύδην. ἀναφέρουσι, γέγραπται ταυτί. πάσχουσι δέ τινες καὶ τοιαῦτα διαχωρέει αὐτοῖς τὸ σιτίον ὑγρὸν ἄπεπτον, οὐ διὰ νόσημα οἷον λειεντερίαν, οὐ δὲ πόνον οὐδένα παρέχει. οὗτοι μὲν οὖν οἱ ἄνδρες ἅπαντες, Ἐρασιστράτου πρεσβύτεροι, μυρίοι δ' ὡς ἔπος ἄλλοι πάντες κατ' αὐτὸν τὸν Ἐρασίστρατον ὕστεροι γεγονότες, ὡσαύτως τοῖς δὲ περὶ τῆς λειεντερίας ἔγραψαν. ὥστ' οὐκ οἶδ' ὅ, τι παθὼν Ἐρασίστρατος καταψεύδεται τῶν πρεσβυτέρων. αἱματώδη καὶ μυξώδη τοῖς ἀπέπτοις μεμίχθαι λέγων ὑπολαμβάνειν αὐτοὺς ἐν ταῖς λειεντερίαις.

Ὁκόσοι ἔρινες ὑγρότεραι φύσει καὶ ἡ γονὴ ὑγροτέρη, ὑγιαίνουσι νοσηλότερον. οἷσι δὲ τἀναντία ὑγιεινότερον.

Ἐν μὲν ταῖς ξηροτέραις φύσει κράσεσιν, οὐδὲν ὅλως ἐκρεῖ διὰ τῶν ῥινῶν ἐξ ἐγκεφάλου περίττωμα σαφὲς εἰς αἴσθησιν, ὥσπερ οὐδὲ διὰ τοῦ δέρματος ἱδρῶς, ἀλλ' ἡ καλουμένη πρὸς τῶν ἰατρῶν ἄδηλος διαπνοή, τὰ λεπτομερέστατα τῶν περιττωμάτων ἀτμοειδῶς ἐκκενοῖ. ταῖς δ' ὑγροτέραις φύσεσιν, αἰσθητὰ γίνεται περιττώματα καὶ μάλιστα κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ὅτι φύσει ψυχρότερος ἐστί, ταῖς δ' αὐταῖς ταύταις, καὶ τὴν γονήν, τουτέστι τὸ σπέρμα γίνεσθαι φησὶν ὑγροτέραν. ὥσπερ καὶ ἐν ταῖς ξηροτέραις ἀναλισκομένης τῆς ὑδατώδους ὑγρότητος παχύτερόν τε καὶ ξηρότερον ἐστὶ τὸ σπέρμα. τὸ δ' οὖν ὑγρότερον εἴτ' οὖν μόνον τὸν ἐγκέφαλον, εἴτε καὶ τὸ σύμπαν σῶμα τὴν ὑγιεινὴν διαγωγὴν οὐκ ἄμεμπτον ἔχειν συμβέβηκεν, ἀλλὰ κατάρροις τε συνεχῶς ἤδη σμικραῖς αἰτίαις ἁλίσκεσθαι. κἂν δ' ὑπερῷας αὐτοῖς κάτω ῥέπῃ τὸ περίττωμα, κακοῦσθαι τὰ ὑποκείμενα φάρυγγα, καὶ λάρυγγα, καὶ τραχεῖαν ἀρτηρίαν, καὶ πνεύμονα, καὶ στόμαχον, καὶ γαστέρα, καὶ βῆχας τε αὐτοῖς γίνεσθαι, καὶ δυσπνοίας, καὶ στραγγουρίας ἀπεψίας τε καὶ διαρροίας. ἔστι δ' ὅτε καὶ δυσεντερίας, ὅταν ἁλμυρότερόν πως γένηται τὸ καταρρέον, ἀναγκαῖον ἐστίν. εἴρηται δ' αὐτῷ, κἂν τῷ περὶ ὑδάτων καὶ τόπων καὶ ἀέρων βιβλίῳ, περὶ τούτων. ὥσπερ γε κἂν τοῖς περὶ νούσων τε καὶ παθῶν.

Ἐν τῇσι μακρῇσι δυσεντερίῃσιν, αἱ ἀποσιτίαι κακόν, καὶ ξὺν πυρετῷ κάκιον.

Αἱ δυσεντερίαι γίνονται μὲν ὑπὸ δριμέων χυμῶν, ἑλκώσεις δ' εἰσὶν ἐντέρων. ἐν ἀρχῇ μέν, ἐπιπολῆς ξυομένων. τῷ χρόνῳ δὲ βαθύτερα καὶ σηπεδονώδη τοὐπίπαν ἰσχόντων τὰ ἕλκη. καθ' ὃν μάλιστα χρόνον ἡ γαστὴρ αὐτοῖς συμπάσχουσα, βλάπτεται περὶ τὰς πέψεις. ἐπανιούσης δ' ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἀνωτέρω τῆς κακώσεως, ἐπειδὰν καὶ τὸ στόμα συμπαθῇ τῆς κοιλίας, ἀπόσιτοι γίνονται, τουτέστιν ἀνόρεκτοι. γίγνονται μὲν γὰρ ἐνίοτε καὶ κατ' ἀρχὰς ἀπόσιτοι, διὰ τοὺς συρρέοντας ἰχῶρας ἐξ ἥπατος. ἐφ' ὧν ἔφαμεν ξύεσθαι τὰ ἔντερα. καὶ μάλιστ' ὅταν ὦσιν οὗτοι πικρόχολοι, μέρος γὰρ αὐτῶν ἐπιπολάζον ἀναφέρεται πρὸς τὸ στόμα τῆς γαστρός. κατὰ δὲ τὰς χρονίας δυσεντερίας, ὅταν ἐπιγένηται τοῦτο τὸ σύμπτωμα, νέκρωσιν ἤδη τινὰ σημαίνει γεγονέναι τῇ γαστρὶ κατὰ συμπάθειαν, ἐφ' ἧ τελέως ἀπολωλεκέναι ἀναγκαῖον τὸ εἰς τὴν ζωὴν ἔργον. εἰ δ' ἅμα τῇ ἀνορεξίᾳ καὶ πυρετὸς ἐπιγένοιτο τῇ δυσεντερίᾳ, δυοῖν θάτερον. ἢ σηπεδών τις ἐστὶ περὶ τὰ ἕλκη. ἢ ἀξιόλογος φλεγμονή. καὶ οὕτως ὡς εἴρηται συμπασχούσης ὅλης αὐτῆς ἤδη τῆς γαστρός, ὀλεθρίως ἔχουσιν οἱ κάμνοντες.

Τὰ περιμάδεα ἕλκεα, κακοήθεα.

Ὅταν ἤτοι τὰς τρίχας ἐκπιπτούσας ἴδῃς τῶν περικειμένων τῷ ἕλκει χωρίων, ἢ καὶ τὸ δέρμα λεπίδας ἐπιπολῆς ἀφιέν, ἴσθι τοῖς οὕτως ἔχουσι μοχθηροὺς χυμοὺς ἐπιρρεῖν τῷ μέρει ἀκριβῶς ἀναβιβρώσκοντας τὸ ἕλκος. οὐ γὰρ δήπου τὰς μὲν ῥίζας τῶν τριχῶν διαφθείρειν δύνανται, τὸ δ' ἡλκωμένον ἐᾶν συνεπουλοῦσθαι.

Τῶν ὀδυνέων καὶ ἐν πλευρῇσι καὶ ἐν στήθεσι, καὶ ἐν τοῖσιν ἄλλοισιν, εἰ μέγα διαφέρουσι καταμαθητέον.

Καταμανθάνειν οὐ μόνον χρὴ τὸν ὀδυνώμενον τόπον, ὁποῖός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγεθος τῆς κατ᾽ αὐτὸν ὀδύνης ἡλίκον ἐστί. χρήσιμον οὖν τοῦτο πρός τε διάγνωσιν τοῦ πεπονθότος τόπου, καὶ πρόγνωσιν τῶν γενησομένων περὶ τὸν κάμνοντα. καὶ προσέτι τὴν τῆς θεραπείας εὕρεσιν. ἐν τῇ γοῦν πλευρᾷ ὅταν ἄλγημα ᾖ μέγα, πρῶτον μὲν, οὐκ ἄλλον τοῦ πεπονθέναι τὸν ὑπεζωκότα καλούμενον ὑμένα δυνατόν ἐστι γενέσθαι. δεύτερον δὲ, οὐκ ἀκίνδυνον. εἶτα καὶ θεραπείας δεήσεται πλείονος. εἰ μὲν εἰς κλεῖν ἡ ὀδύνη διατείνοι, φλεβοτομίας. εἰ δ᾽ εἰς ὑποχόνδριον, καθάρσεως. ὡς αὐτὸς ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων ἐδίδαξεν. εἰ μέντοι μέτριον εἴη τὸ ἄλγημα καὶ προσέτι μηδὲ νυγματῶδες. διὰ περὶ ἣν κατὰ τὸν ὑπεζωκότα, μήτε διατείνον πρὸς ὑποχόνδριον, ἢ κλεῖν ἐγχωρεῖ. καὶ τῶν σαρκωδῶν μορίων ἐπὶ ταῖς πλευραῖς πεπονθότων αὐτὸ γίνεσθαι καὶ διὰ τοῦτο, μήτε κινδυνῶδες εἶναι, μήτε μεγάλου δεῖσθαι βοηθήματος. οὕτω δὲ καὶ καθ᾽ ἕκαστον τῶν ἄλλων μορίων ἐπισκεπτέον ἐστὶ τὸ μέγεθος τῆς ὀδύνης. διὰ ἐπὶ νεφρῶν εἰ τύχοι τοῦ σαρκώδους μὲν αὐτῶν φλεγμαίνοντος, ἔσται βαρεῖα ἡ ὀδύνη. καθάπερ αὐτὸς ἐν ἐπιδημίαις εἶπε, τὴν διὰ βάρους τινὸς ἐγκειμένου κατὰ τὴν χώραν, αἴσθησιν ἐπάγουσαν οὕτως ὀνομάσας. τῶν δ᾽ ἄλλων μορίων τῶν κατὰ τοὺς νεφροὺς παθόντων, ὀξεῖα ἡ ὀδύνη. λέγω δ᾽ ἄλλα μόρια, τόν τε περιέχοντα χιτῶνα τούτων, καὶ τὴν ἔνδον κοιλίαν, καὶ τὰς εἰς αὐτὴν περαινούσας ἀρτηρίας τε καὶ φλέβας, καὶ προσέτι, τὰς ἐκφύσεις τῶν οὐρητήρων. οὕτως δ᾽ ἔχει καὶ ἐπὶ τοῦ ἥπατος, αὐτοῦ μὲν τοῦ σαρκώδους φλεγμαίνοντος ὀδύνη γίνεται βαρεῖα. τοῦ δ᾽ ἐπικειμένου χιτῶνος ἢ τῶν ἀγγείων, ὀξεῖα. καὶ αὐτῆς δὲ τῆς ὀξείας, ἔνδειξιν φέρει, τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τοῦ ποιοῦντος αἰτίου. χολώδης μὲν γὰρ καὶ δριμὺς χυμὸς, ἐπιτείνει τὴν ὀδύνην. οὕτω δὲ καὶ φυσῶδες πνεῦμα, διέξοδον οὐκ ἔχον. ἐκλύει δὲ ὁ φλεγματώδης. οὐ μόνον δὲ ποιότητος τινὸς μέγεθος ὀδύνης ἔνδειξίν τινα ἡμῖν δίδωσιν, ἀλλὰ καὶ ποσότητος. ἐπιτείνεται γὰρ ἑκάστου τῶν ὁτιοῦν ἐργαζομένων αἰτίων ἡ ἐνέργεια τῆς οὐσίας αὐξανομένης. εἰ μὲν οὖν τὸ μέγεθος ἑκάστης ὀδύνης ἀξιῶν ἐπισκέψασθαι τοῦτον ἔγραψε τὸν ἀφορισμὸν ἱπποκράτης, αὐτάρκως ἐξήγημαι τὴν χρείαν αὐτοῦ. εἰ δ᾽ οὐ μόνον τὴν κατὰ μέγεθος διαφορὰν τῶν ὀδυνῶν ἐπισκέπτεσθαι φησὶ δεῖν, ἀλλ᾽ ἔτι γενικώτερον, καὶ οἷον καθολικώτερον ἐνδείκνυται, συμβουλεύων ἁπάσας τὰς ἀξιολόγους ἐν ταῖς ὀδύναις ἐπισκέπτεσθαι διαφορὰς, ἔτι μείζονα χρείαν ἐξ αὐτοῦ καρπωσόμεθα. γενήσεται γὰρ ὁ λόγος τοιοῦτος. οὐχ ἁπλῶς χρὴ σκοπεῖσθαι τὴν ὀδύνην τῶν μορίων, οὐδ᾽ ἡγεῖσθαι τὴν αὐτὴν ἐπὶ παντὸς εἶναι διάθεσιν. οἷον εἰ ἔμπροσθεν μὲν, δίων. νυνὶ δὲ θέων ἀλγεῖ πλευρὰν, ὑπολαμβάνειν ὡσαύτως ἔχειν αὐτοὺς, ἀλλὰ καταμαθητέον, εἴτε μεγάλα διαφέρουσιν ἀλλήλων, εἴτε παραπλήσιοί πως εἰσί. γίνεται δὲ τοῦτο, ἐκ δυοῖν καταφανὲς, ἰδέας τε τῆς ὀδύνης, καὶ σφοδρότητος. ἰδέας μὲν, εἰ νυγματώδης, ἢ τονώδης, ἢ ναρκώδης, ἢ μετὰ βάρους ἐμφάσεως, ἢ οἱονεὶ κεντοῦντός τινος, ἢ διαβιβρώσκοντος, ἢ τιτρώσκοντος, ἢ διηνεκὲς, ἢ διάλειμμα ἔχοντος, ἢ ὁμαλοῦ, ἢ ἀνωμάλου τινός. κατὰ δὲ τὰς σφοδρότητας, τοῦ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον σκοπεῖν. ὅπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν, ἢ κατὰ μέγεθος ἐν ταῖς ὀδύναις ὠνομάζετο διαφορὰ, συνήθες γάρ ἐστι τοῖς ἰατροῖς καταχρωμένοις τὸ σφοδρότερον ἅπαν ὀνομάζειν μεῖζον, εἰ καὶ μὴ ποσὸν ἀλλὰ καὶ ποιὸν ὑπάρχει. τὸν μὲν γὰρ πυρετὸν, οὐ δὲ παύονται μέγαν ἢ μικρὸν, ἢ μέτριον ἅπαντες ὀνομάζοντες ἐν θερμασίᾳ τὴν ὕπαρξιν ἔχοντα. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν εἰ καὶ τὸν σφοδρότερον πόνον, μείζονα προσαγορεύουσιν. ἔτι δὲ μᾶλλον, οὐδὲν θαυμαστόν ἐστιν, ὅσα κεχώρισται ταῖς ἰδέαις, ἀλλήλων μέγα διαφέρειν αὐτὰ λέγειν. οἷον τὸν μετὰ βάρους ἐμφάσεως πόνον, τοῦ μετὰ τοῦ τιτρώσκεσθαι δοκεῖν, ἤ τι τῶν ἄλλων πάσχειν τῶν προειρημένων.

Τὰ νεφριτικὰ καὶ ὁκόσα κατὰ τὴν κύστιν ἀλγήματα ἐργωδῶς ὑγιάζεται τοῖσι πρεσβύτῃσιν.

Τοῖς γέρουσι μόγις ὑγιάζεσθαι φησὶ, τουτέστι μετὰ πολλῆς πραγματείας, καὶ χρόνου μακροῦ, τὰ κατὰ νεφροὺς καὶ κύστιν. ὅτι δὴ τοὔργον αὐτῶν, ἄπαυστόν ἐστιν, ἡσυχίας δὲ δεῖ τοῖς ὁτιοῦν μέλλουσι θεραπευθήσεσθαι. καὶ ὅτι περίττωμα δι᾽ αὐτῶν κενοῦται δριμὺ παροξύνειν ἐπιτήδειον, εἴθ᾽ ἕλκος. εἴτε φλεγμονή τις ἐν αὐτοῖς. εἴθ᾽ ὁποῖον ἄλλο συσταίη πάθημα. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον τῶν πρεσβυτικῶν σωμάτων ἐργωδῶς ὑγιάζεται τὰ κατὰ τὴν κύστιν. ὅτι καὶ τἄλλα σύμπαντα νοσήματα καὶ μάλισθ᾽ ὅσα ἢ χρόνια τὰ γὰρ τοιαῦτα καὶ αὐτὸς ἔφη πρόσθεν συναποθνήσκει.

Τὰ ἀλγήματα τὰ κατὰ τὴν κοιλίην γινόμενα τὰ μὲν μετέωρα κουφότατα, τὰ δὲ μὴ μετέωρα ἰσχυρότερα.

Μετέωρα νῦν ἀκουστέον, οὐ κατὰ τὸ μῆκος τοῦ σώματος, ἀλλὰ κατὰ τὸ βάθος. ὁρίζει δὲ ταῦτα ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα χωρίων τὸ περιτόναιον. ὥσθ᾽ ὅσα μὲν ἐν τοῖς ἐπικειμένοις τῷ δε γίνεται κεκλῆσθαι μετέωρα. τὰ δ᾽ ἐν τοῖς ὑποκειμένοις, τουτέστιν ἐν αὐτοῖς τοῖς ἐντέροις καὶ τῇ γαστρὶ καὶ τὰ ἐν τῷ βάθει ταῦτα λέγει, μὴ μετέωρα. πρόδηλον δ᾽ ὅτι τὰ τοιαῦτα, καλῶς κέκληκεν ἰσχυρότερα,

Τοῖσιν ὑδρωπικοῖσι τὰ γινόμενα ἕλκεα ἐν τῷ σώματι οὐ ῥηϊδίως ὑγιάζεται.

Ἐδίδαξεν αὐτὸς ἐν τῷ περὶ ἑλκῶν, οὐ πρότερον ἐπουλώμενα τὰ ἕλκη, πρὶν ἀκριβῶς ξηρανθῆναι. τοῦτο δ᾽ οὐ ῥᾴδιον ἐπὶ τῶν ὑδρωπικῶν ἐργάζεσθαι διὰ τὴν ἀμετρίαν τῆς ὑγρότητος.

Τὰ πλατέα ἐξανθήματα, οὐ πάνυ κνησμώδεα.

Καθάπερ τῶν φυμάτων ἁπάντων διττή τίς ἐστιν ἡ διαφορὰ, τῶν μὲν ἀνατεινομένων εἰς ὀξὺ καὶ ὑψηλῶν γενομένων. τῶν δ᾽ ἐκτεινομένων μὲν, ἐπὶ πλέονα τόπον, οὐ μὴν εἰς ὕψος αἰρομένων. οὕτως καὶ τῶν ἐξανθημάτων ἔνια μὲν ὑψηλὰ γίνεται. τινὰ δὲ πλάτη. τὰ μὲν οὖν ὑψηλότερα φύματα καὶ ἐξανθήματα, θερμότερος ἐργάζεται χυμός. τὰ δὲ ταπεινότερα, ψυχρότερος. ὥστε διὰ διττὴν τὴν αἰτίαν οὐ πάνυ τι κνησμώδεα γίνεται τὰ πλάτη. διαπνεῖται γὰρ εἰς πλάτος ἐκτεταμένα. καὶ τὸν ἐργαζόμενον αὐτὰ χυμὸν, ἧττον ἔχει δριμύν.

κεφαλὴν

κ ἐφαλὴν πονέοντι καὶ περιωδυνέοντι πύον ἢ ὕδωρ ἢ αἷμα ῥυὲν κατὰ τὰς ῥῖνας ἢ κατὰ τὰ ὦτα ἢ κατὰ τὸ στόμα λύει τὸ νόσημα.

Πολλὰ καὶ ἄλλα οὕτω δείκνυται λέγων ὁ Ἱπποκράτης, ἐφ' ὧν ἐὰν μὴ προσέχῃ τις τὸν νοῦν, δοκεῖ μόνον εἶναι τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ θεραπευτικὸν τοῦ πάθους, ἄλλο δὲ οὐδέν. ὁ δέ, οὐ τοῦτο μόνον φησὶν ἀλλ' ἁπλῶς ὅτι πύον, ἢ ὕδωρ ῥυέν, ἤτοι διὰ τῶν ὤτων ἢ τῶν ῥινῶν, λύει τὸ νόσημα. καὶ εἴ γε οὕτως ἀντιστρέφων εἰρήκει καθάπερ ἐτὼν νῦν, ἀνέγκλητος ἂν ἦν ὁ λόγος. ἐπειδὰν ἤτοι διὰ φλεγμονὴν ἢ ὑγρῶν ἀπέπτων πλῆθος ἠθροισμένον ἐν τῇ κεφαλῇ τὴν ὀδύνην συμβαίνει γίνεσθαι, τηνικαῦτα τῆς φλεγμονῆς διαπυησάσης, ἢ τῆς ὑγρότητος ἐκκενωθείσης λύσιν γίνεσθαι τῆς ὀδύνης. ἐὰν δὲ διὰ πνεῦμα φυσῶδες, ἢ αἵματος πλῆθος, ἢ δάκνουσαν χολήν, ἢ ὅλως κατὰ δυσκρασίαν ἡ ὀδύνη γίνεται, δι' ἄλλων ἰαθήσεται.

τ οῖσι μελαγχολικοῖσι καὶ τοῖσι νεφριτικοῖσιν, αἱμορροΐδες ἐπιγινόμεναι, ἀγαθόν.

Οὐ τῷ τῆς κενώσεως μόνον λόγῳ, αἱμορροΐδες ἰῶνται τὰ τοιαῦτα τῶν παθῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ποιότης τοῦ κενουμένου. παχὺ γὰρ εἰώθασιν αἱ τοιαῦται κενοῦν αἷμα μεστὸν τοῦ μελαγχολικοῦ χυμοῦ, παραπλησίαν ἔχοντος ἐν αἵματι δύναμιν οἵαν περ ἐν τοῖς οἴνοις ἡ τρύξ, ὥστ' οὐδὲν θαυμαστόν, καὶ μελαγχολίαν καὶ νεφρῖτιν ἰᾶσθαι, διὰ τῶν αἱμορροΐδων ἐκκενοῦν πεφυκυιῶν τὴν οἷον ἰλὺν τοῦ αἵματος.

α ἱμορροΐδας ἰηθέντι χρονίας, ἢν μὴ μία διαφυλαχθῇ, κίνδυνος ὕδρωπα ἐπιγίνεσθαι ἢ φθίσιν.

Τὰς αἱμορροΐδας ἀδύνατον γενέσθαι, χωρὶς τοῦ διὰ πλῆθός τε καὶ πάχος αἵματος ἀναστομωθῆναί τινας φλέβας, ἀποτιθεμένου τοῦ ἥπατος εἰς αὐτὰς ἰλυῶδές τε καὶ μελαγχολικὸν αἷμα. ἐὰν οὖν ἀποκλείσῃ τις αὐτὸ, τῆς ἐντεῦθεν φορᾶς, ἅμα μὲν σκιρρῶδες ἐργάζεται τὸ ἧπαρ, ἅμα δὲ καὶ τῷ πλήθει καὶ τῷ πάχει, βαρυνόμενον, ἀποσβέννυσι τὴν ἐν αὐτῷ θερμασίαν. ὁμοίου τοῦ συμβαίνοντος ὄντος, τῷ κατὰ τὰς ἐσχάρας φλόγας, ὑφ' ὧν κακῶς ξύλα πολλὰ σωρευθέντα πνίγει τε καὶ σβέννυσι τὸ πῦρ. εἴπερ οὖν ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμασίας γεννᾶται τὸ αἷμα, πρόδηλον ὡς οὐκέτι γεννηθήσεται σβεννυμένης αὐτῆς. ὁ δὲ ὕδερος, ἀποτυχία τῆς αἱματώσεως γίνεται. ἐὰν δέ ποτε δυνηθῇ τὸ ἧπαρ ἀπώσασθαι τὸ πλῆθος εἰς τὰς ἐν τῷ πνεύμονι φλέβας ἀπείρου ῥαγέντος ἐνταῦθα, φθινώδεις γίνονται. εἰκότως οὖν συμβουλεύει, κἂν μίαν φυλάττειν αἱμορροΐδα ὡς διὰ ταύτης ἐκκενοῦσθαι τὴν ἰλυώδη κακοχυμίαν τοῦ ἥπατος, καὶ μάλιστα ἐφ' ὧν ἐμελέτησε χρόνῳ πλείονι, διὰ τούτων ἐκκενοῦν αὐτὰς τῶν φλεβῶν.

υ πὸ λυγμοῦ ἐχομένῳ πταρμοὶ ἐπιγενόμενοι, λύουσι τὸν λυγμόν.

Καθάπερ αὐτὸς εἶπεν ὑπὸ πληρώσεώς τε καὶ κενώσεως γίνεσθαι τὸν σπασμόν, οὕτω καὶ τὸν λυγμόν. ὅταν οὖν ὑπὸ πληρώσεως γένηται, τοὐναντίον δὲ οὕτω συνίσταται, βιαίας δεῖται κενώσεως ἵν' ὥσπερ μοχλευθέντα τὰ κατὰ τοῦτο ὑγρὰ διαπνεύσῃ τε καὶ κενωθῇ, τοῦτο δὲ ὁ πταρμὸς ἐργάζεται. τοὺς δὲ τῇ κενώσει λυγμοὺς σπανίως ἐπιγινομένους, οὐκ ἰᾶται πταρμός. ὅτι δ' ἐπὶ πληρώσει συνεχῶς γίνεται λυγμὸς ὁρᾶται καὶ ἐπὶ τῶν παιδίων λυζόντων πολλάκις ὅταν ὑπερπλησθῇ. καὶ τὸ κρύος δὲ καὶ ψύξις τῷ δυσδιάπνευστα ἐργάζεσθαι πάντα τὰ νευρώδη σώματα τὴν πλήρωσιν αὐτῶν ἀποτελεῖ, καὶ διὰ τοῦτο λύζουσιν ἐπ' αὐτῶν.

υ πὸ ὕδρωπος ἐχομένῳ κατὰ τὰς φλέβας ἐς τὴν κοιλίην ὕδατος ῥυέντος, λύσις.

Εν καὶ τοῦτο ἐστὶ παράδειγμα τῶν αὐτομάτων γινομένων ἐπ' ὠφελείᾳ κενώσεων. αὐτομάτων δὲ δηλονότι λεγομένων, οὐ τῶν χωρὶς αἰτίας, ἀλλὰ χωρὶς τῆς ἐξ ἡμῶν αἰτίας. ὅταν γὰρ δόντων ὑδραγωγὸν φάρμακον ἡ τοιαύτη κένωσις γένηται, οὐκέτ' αὐτὴν ὀνομάζομεν αὐτόματον.

υ πὸ διαρροίης ἐχομένῳ μακρῆς ἀπὸ ταὐτομάτου ἔμετος ἐπιγενόμενος, λύει τὴν διάρροιαν.

Εν καὶ τοῦτό ἐστιν ὡσαύτως παράδειγμα, τῶν καλῶς ὑπὸ τῆς φύσεως γινομένων. ὃ χρὴ μιμεῖσθαι τὸν ἰατρόν. ἡ δὲ ὠφέλεια τῷ τῆς ἀντισπάσεως λόγῳ.

υ πὸ πλευρίτιδος ἢ ὑπὸ περιπλευμονίης ἐχομένῳ, διάρροια ἐπιγενομένη, κακόν.

Τοῖς πάσχουσι μορίοις, οὐχ ἁπλῶς ἕτερα συμπάσχειν πέφυκεν, ἀλλ' ὅταν ἐν ἰσχυρῷ γένωνται πάθει. κατὰ τοῦτ' οὖν καὶ τῷ ἥπατι παθόντι λυγμὸς μὲν ἐπιγίνεται στομάχου παθόντος. βὴξ δὲ καὶ δύσπνοια, τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων. οὕτω γοῦν καὶ τοῖς ἀναπνευστικοῖς ὀργάνοις μεγάλως κακωθεῖσι, τὸ ἧπαρ συμπάσχει. καὶ τοῦτό γε σαφῶς ἐνεδείξατο καὶ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης. οὐχ ἁπλῶς εἰπὼν ὑπὸ πλευρίτιδος, ἢ περιπνευμονίας ἐκταραχθεῖσαν τὴν κοιλίαν κακὸν εἶναι σημεῖον. ἀλλὰ προσθεὶς τῷ ἐχομένῳ, ὡσεὶ κατεχομένῳ καὶ βιαζομένῳ τῷ κάμνοντι πρὸς τῶν τοιούτων παθῶν εἰρήκει τὴν διάρροιαν ἐπιγινομένην, κακὸν εἶναι σημεῖον. ἐπειδὴ τοῖς οὕτως ἔχουσι διάρροια γίνεται, μήθ' ἕλκειν ἔτι καλῶς εἰς ἑαυτὸ τὴν τροφὴν δυναμένου τοῦ ἥπατος, μήθ' αἱματοῦν. ἔστι δὲ ὅτε καὶ τῆς κοιλίας διαφθειρούσης αὐτήν. ἐπὶ μέντοι μετρίᾳ πλευρίτιδί τε καὶ περιπνευμονίᾳ, διάρροια ἐπιγινομένη, δύναταί ποτε τῷ λόγῳ τῆς κενώσεως ὠφελῆσαι, καὶ μᾶλλον ὅταν φαίνηται τὰ τῆς πέψεως σημεῖα, τοῖς πάθεσι παρόντα, καὶ οὔτε φόβος ἐστὶν ἀλλὰ καὶ ἀκινδύνως. κοινῆς δ' ἐπὶ τούτων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων, ὅσα κατὰ τὸν αὐτὸν λέγεται τρόπον, ἐκείνου μεμνῆσθαι προσήκει, τοῦ διὰ μηδὲν ἄλλο πρὸς καιρόν τε καὶ πρόδηλον ἐπιγεγονέναι τὸ σύμπτωμα. καθάπερ γε καὶ νῦν τὴν διάρροιαν ἐξ ἐδέσματός τινος, ἢ πόματος, ἀλλὰ τῷ λόγῳ τοῦ νοσήματος. ὅσα γὰρ δι' ἄλλο τι, καὶ μὴ διὰ τὸ νόσημα γέγονεν, οὐ δύναται σημαίνειν αὐτοῦ τὸ ἦθος, εἴ γε συνῆφθαι χρὴ κατά τι τὸ σημεῖον, τῷ δηλουμένῳ πρὸς αὐτοῦ.

Ὀφθαλμιῶντι ὑπὸ διαῤῥοίης ληφθῆναι, ἀγαθόν.

Οὐχ ὡς σημεῖον τοῦτο τῶν ὀφθαλμιώντων ἀγαθὸν, ἀλλ᾽ ὡς αἴτιον παρ᾽ αὐτοῦ εἴρηται. διὰ γὰρ τὴν πλεονεξίαν τῶν χυμῶν, ἐκκενοῦντι ἅμα καὶ ἀντισπᾶν κάτω. ἔστι δ᾽ αὐτῷ καὶ τοῦτο παράδειγμα ἐν τῶν αὐτομάτως ἐπ᾽ ὠφελείᾳ κενουμένων, ἃ χρὴ τὸν ἰατρὸν μιμεῖσθαι. ἀμέλει καὶ ποιοῦσιν οὕτω πάντες ἐν ὀφθαλμίαις τὴν γαστέρα, διά τε κλυστήρων καὶ καθάρσεων ὑπάγοντες.

Κύστιν διακοπέντι, ἢ ἐγκέφαλον, ἢ καρδίην, ἢ φρένας, ἢ τῶν ἐντέρων τι τῶν λεπτῶν, ἢ κοιλίην, ἢ ἧπαρ, θανατῶδες.

Τὸ θανατῶδες ὄνομα πολλάκις εἴρηται ἐν ἄλλοις τε καὶ κατ᾽ αὐτὸ τοῦτο τὸ βιβλίον, ἐπὶ τῶν ἐξ ἀνάγκης τεθνηξομένων. πολλάκις δὲ τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, διὸ καὶ νῦν ἄδηλόν ἐστιν, εἴτε πάντως ἀποφαίνεται, θάνατον ἕπεσθαι
10 ταῖς τῶν εἰρημένων μορίων διακοπαῖς, εἴτ᾽ ἐπί τινων ἐγχωρεῖ σωθῆναι, σπανίως τὸν ἄνθρωπον. ὅτι μὲν οὖν ἡ τῆς καρδίας τρῶσις ἐπιφέρει θάνατον ἐξ ἀνάγκης, ἕν τι τῶν ὁμολογουμένων ἐστὶν, οὐ μὴν ἐπί γε τῶν ἄλλων ὡμολόγηται πᾶσα τρῶσις ἄφυκτον ἔχειν τὸν θάνατον. ἀλλ᾽ ἡ μεγάλη τε καὶ μέχρι βάθους, ὅπερ εἰκός ἐστι σημαίνεσθαι πρὸς τῆς διακοπεῖσι φωνῆς, ἵνα ὅτε τῆς κύστεως χιτὼν ὅλος διακοπῇ μέχρι τῆς ἐντὸς εὐρυχωρίας, ἑκάστου τε τῶν ἄλλων. ἐπὶ μὲν οὖν τῆς κύστεως ὡμολόγηται τὸ μὴ συμφύεσθαι τὴν τοιαύτην τρῶσιν. ὥσπερ γε καὶ τῶν νευρωδῶν τῶν φρενῶν. καὶ τῶν λεπτῶν ἐντέρων. ἐπὶ δὲ τῆς κοιλίας ἀμφισβητεῖται. τινὲς γὰρ σεσῶσθαι φασὶν ἐπ᾽ αὐτῇ σπανίως τοὺς τρωθέντας. ἥπατος δὲ, οὐ μόνον τρῶσιν βαθεῖαν, ἐπὶ τῶν λαβῶν γινομένην θεραπεύεσθαι φασὶν, ἀλλὰ καὶ λοβὸν ἀποτμηθέντα. ἴσμεν δ᾽ ὅτι καὶ τῷ περὶ τῶν ὀλεθρίων τραυμάτων, ἕνα τῶν εἰρημένων ἐπιχειρεῖ θεραπεύειν ὁ γράψας τὸ βιβλίον. τό γε μὴν ἀκόλλητον μένειν τὴν διακοπὴν αὐτῶν, ἐπὶ μὲν τῆς καρδίας τε καὶ τοῦ διαφράγματος ἐκ τῆς διηνεκοῦς τῶν μορίων γίνεται κινήσεως. ἐπὶ δὲ τῆς κύστεως
20 ὅτι νευρώδης καὶ λεπτὴ καὶ ἄναιμος. ἀμέλει καὶ τὸν τράχηλον αὐτῆς ὁρῶμεν [illegible] θεραπευόμενον ἐν ταῖς λιθοτομίαις, ἐπειδὴ σαρκώδης ἐστί. τὸ δ᾽ ἧπαρ αἱμορραγικὰς ἔχει τὰς τρώσεις. καὶ διὰ τοῦτο ἀποθνήσκειν φθάνουσιν οἱ τρωθέντες οὕτως, πρὶν αὐτὸ κολληθῆναι. τὸ, δ᾽ οὕτως εἶπον, ἵνα καὶ φλὲψ τις διακοπῇ. διὰ τοῦτ᾽ οὖν ὅτε οἱ τὰς ἐπιπολῆς αὐτοῦ τρώσεις ἰᾶσθαι λέγοντες, ὅτε οἱ τοὺς λοβοὺς ἀφῃρηκέναι δοκοῦσιν ἀληθεύειν. ἐγκέφαλον δὲ τρωθέντα, πολλάκις εἴδομεν ἰαθέντα, καὶ ἅπαξ ἐν τῇ, κατὰ τὴν ἰωνίαν σμύρνῃ. ἔτι γε τοῦ διδασκάλου πέλοπος ζῶντος, ἐπ᾽ ἀξιολόγῳ τῇ τρώσει. τοῦτο μὲν οὖν, τῶν πάνυ σπανίων ἐστὶν, ἀληθὲς δὲ, τὸ, τὰς μεγάλας τρώσεις, οἵας περ ἔοικεν ὁ Ἱπποκράτης ὀνομάζειν διακοπὰς, ἐπιφέρειν θάνατον. αἵ γε μὴν ἄχρι τινὸς τῶν ἐν αὐτῷ κοιλιῶν τρώσεις ὡμολογοῦνται πᾶσι, θάνατον ἐπιφέρειν. ἡ δὲ τῶν λεπτῶν ἐντέρων φύσις, καὶ μᾶλλόν γε ἡ τῆς κοιλίας, οὐκ ὀλίγον μετέχει τῆς σαρκώδους οὐσίας, καὶ διὰ τοῦτο ἐπιπολῆς μὲν τρωθέντα, κολλᾶται πολλάκις. ὅλα δὲ διακοπέντα μέχρι τῆς ἔσω κοιλίας, ἐν τῷ σπανιωτάτῳ, οὐ τοῦτο δέ μοι δοκεῖ διὰ τὴν
30 οὐσίαν αὐτῶν, ἀλλ᾽ ὅτι φάρμακον ἐπιθεῖναι καθάπερ τοῖς ἔξω τραύμασιν, οὐ δυνάμεθα. διὸ καὶ διὰ τῶν καταπινομένων ἐπιχειρεῖ θεραπεύειν τὴν κοιλίαν ὁ περὶ τῶν ὀλεθρίων τραυμάτων γράψας, εἴτ᾽ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης, εἴτ᾽ ἄλλος τις ἕτερος.

Ἐπὴν διακοπῇ ὀστέον, ἢ χόνδρος, ἢ νεῦρον, ἢ γνάθου τὸ λεπτὸν, ἢ ἀκροποσθίη, οὔτε αὔξεται οὔτε συμφύεται.

Αὔξεσθαι μὲν γὰρ λέγει, τὸ γεννᾶσθαί τινα ἑτέραν οὐσίαν τοιαύτην, οἷα τοῦ διακοπέντος ἐστὶν ὥσπερ ἐπὶ τῶν κοίλων ἑλκῶν ὁρᾶται σὰρξ βλαστάνουσα. συμφύεσθαι δὲ ὅταν τοῦ διακοπέντος σώματος τὰ χείλη κολληθῇ. τὸ μὲν οὖν μὴ γεννᾶσθαι χόνδρον ἢ ὀστοῦν ὡμολόγηται. περὶ δὲ τοῦ μὴ κολλᾶσθαι, τινὲς ἀμφισβητοῦσιν. ἐναργῶς γὰρ ὁρᾶσθαι φασὶ τὰ καταγνύμενα τῶν ὀστῶν κολλώμενα. πεπλάνηνται δ᾽ οἱ τοιοῦτοι, καὶ διδάξει σαφῶς αὐτοὺς ἐπὶ τῶν ἀλόγων ζώων, ὅσα κατεάξαντά τι μόριον ἐπωρώθη. ταῦτα γὰρ εἴτε τις ζῶντα, εἴτε τεθνεῶτα
40 βούλοιτο σκοπεῖν ἀνατέμνων, εὑρήσει σαφῶς ὑπὸ τοῦ πώρου, καθάπερ ὑπὸ δεσμοῦ τινὸς, ἐν κύκλῳ περιληφθέντος ἐσφιγμένα τὰ κεχωρισμένα μόρια τῶν ὀστέων, ἅπερ εἰ ἀποξέσειεν, ἀκόλλητον ὄψεται τὸ βάθος τοῦ κατάγματος. οὕτω δὲ καὶ περὶ τῶν εἰρημένων ἀμφισβητοῦσι τινὲς, οἱ μὲν, αὐξάνεσθαι λέγοντες, οὐ μὴν συμφύεσθαι. τινὲς δὲ ἐν τῷ σπανίῳ καὶ συμφύεσθαι. τοῦ μὲν οὖν αὐξηθῆναι τὰ κατὰ διάβρωσιν ἡλκωμένα, δέονται. καὶ οὐδέν γε τεθέαμαι τῶν οὕτω παθόντων, μὴ σαρκωθέντα. τοῦ κολληθῆναι δὲ τὰ διῃρημένα, καὶ οὐ τὰ διακεκομμένα, διαφέρει γὰρ ἀλλήλων ταῦτα, τῶν διακεκομμένων ἐς τὸ πέρας ἐχόντων διήκουσαν τὴν διαίρεσιν. ἅπερ ἔφη νῦν ὁ Ἱπποκράτης μὴ συμφύεσθαι. οὐ μόνον ὅτι νευρώδη τέ ἐστι καὶ λεπτὰ, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ τοιούτων αὐτῶν ὄντων, ἀφίστανται τὰ χείλη τῆς τρώσεως ἀλλήλων οὐκ ὀλίγον.

Ἢν ἐς τὴν κοιλίην αἷμα ἐκχυθῇ παρὰ φύσιν ἀνάγκη ἐκπυηθῆναι.

50 Τινὲς μὲν χωρὶς ἄρθρου γράφουσιν. ἢν ἐς κοιλίην αἷμα ἐκχυθῇ. βουλόμενοι πᾶσαν δηλοῦσθαι κοιλότητα. μαρτυρεῖ γ᾽ αὐτοῖς, ἡ τοῦ παρὰ φύσιν προσθήκη. τοιοῦτόν τι δι᾽ αὐτῆς ἐνδεικνυμένου τοῦ Ἱπποκράτους. ἐὰν ἐκχυθῇ ποτε τῆς οἰκείας κοιλότητος τὸ αἷμα, καὶ εἰς ἑτέραν κοιλότητα ἡντιναοῦν ἀφίκηται, μένειν αἵματι τοῦτο, παντάπασιν ἀμήχανον. οὕτω γοῦν καὶ κατὰ τὰς φλεγμονὰς, καὶ τὰς ἐκχυμώσεις ὀνομαζομένας, φαίνεται γιγνόμενον, ἐπὶ μὲν τῶν φλεγμονῶν κατὰ μικρὰ διασπειρομένου τοῦ αἵματος εἰς τὰς λόγῳ θεωρητὰς ἐν τοῖς μυσὶ κοιλότητας, ἐπὶ δὲ τῶν ἐκχυμώσεων, εἰς τὰς περικειμένας χώρας τοῖς ἀγγείοις ἐκχεομένου. τὸ δ᾽ ἐκπυηθῆναι καλῶς, εἴρηται μιᾶς μεταβολῆς ὄνομα ὑπάρχον. διὸ καί τινες εἰς τὸ γενικώτερον αὐτὸ μεταλαμβάνουσιν εἰς τὸ φθαρῆναι. τοῦτο σημαίνεσθαι λέγοντες ὑπ᾽ αὐτοῦ. καὶ γὰρ οὕτω φαίνεται γιγνόμενον ὡς μὴ διαμένειν αἷμα τὸ, τῆς κατὰ φύσιν χώρας ἐκπεσὸν, ἀλλὰ ποτὲ μὲν ἐκπυΐσκεσθαι, ποτὲ δὲ μελαίνεσθαι. ποτὲ δὲ, θρομβοῦσθαι.

θρομβοῦσθαι. καὶ μάλιστα ὅταν εἰς μεγάλην κοιλότητα ἐκπέσῃ παρὰ φύσιν.

Τοῖσι μαινομένοισι κιρσῶν ἢ αἱμορροΐδων ἐπιγινομένων τῆς μανίης λύσις.

Ἐνταῦθα μανίαν τὴν κυρίως μελαγχολίαν καλεῖ, οὐχὶ τὴν ἀπὸ χολῆς. κιρσοὺς γάρ ἐστιν εὐρύνσεις τῶν φλε-
βῶν, τῶν ἐν τοῖς μηροῖς καὶ σκέλεσιν ἀπὸ παχέος καὶ μελαγχολικοῦ γενόμενος αἵματος. ὥστε ὠθούσης τῆς φύ-
σεως εἰς ἀκυρώτερα μόρια τοὺς τὴν μανίαν ἐργαζομένους χυμοὺς, καὶ μάλιστα ὅταν ὦσι μελαγχολικοὶ καὶ πα-
χεῖς, ἥτε τῶν εἰρημένων παθῶν ἕπεται γένεσις, ἥτε τῆς μανίας λύσις.

Ὁκόσα ῥήγματα ἐκ τοῦ νώτου, ἐς τοὺς ἀγκῶνας καταβαίνει, φλεβοτομία λύει.

10 Κάλλιον ἔνιοι γράφουσιν ὁκόσα ἀλγήματα. τὸ γάρ τοι ῥῆγμα μεταβαίνειν αὐτὸ, τῶν ἀδυνάτων ἐστίν. εἴγε δὴ
διασπωμένου τε καὶ ῥηγνυμένου κατὰ τὸ σαρκῶδες αὐτοῦ μόριον τοῦ μυὸς, γίνεται τὸ ῥῆγμα. φαίνεται γοῦν ἐνίοτε
πάνυ σαφῶς ἀθροιζόμενον ἐν τῇ τῆς ῥήξεως χώρᾳ τὸ αἷμα, καὶ ἡ ἴασις ἐν τῷ διαφορῆσαι τοῦτο κεῖται. τὰ δ᾽ ἄλλα
τὰ κατὰ τὸν νῶτον ἀλγήματα μεθιστάμενα, καταῤῥέων ἐργάζεται χυμὸς, ἐνίοτε μὲν καὶ μόνος ὡς τὰ πολλὰ δὲ καὶ
μετὰ φυσώδους καὶ παχέος πνεύματος. ὃν ἐκλαμβάνειν τε χρὴ καὶ κενοῦν διὰ τῆς κατ᾽ ἀγκῶνα φλεβοτομίας. ὅταν
ἐνταῦθα φανῇ ῥέων. αὐτὸς γὰρ ἐκέλευσε, κατὰ τὰς ῥοπὰς τῶν χυμῶν τὰς κενώσεις ποιεῖσθαι. ταυτὸ δὲ ση-
μαίνει, καὶ ἥδε ἡ λέξις. ἀκτέα γὰρ ᾗ ῥέπει διὰ τῶν συμφερόντων χωρίων. εἰ δὲ περὶ τῶν ῥηγμάτων ὁ λόγος
αὐτῷ γέγραπται, τὰ κατὰ συμπάθειαν ἀλγήματα γινόμενα λεκτέον εἰρῆσθαι καταβαίνειν εἰς τοὺς ἀγκῶνας
οὐκ αὐτὴν τὴν διαίρεσιν τοῦ σαρκώδους μορίου, καὶ μέντοι καὶ ὠφελεῖσθαι δυνατόν ἐστιν ἀπὸ τῆς φλεβο-
20 τομίας τὰ τοιαῦτα τῷ κοινῷ λόγῳ τῆς κενώσεως.

Ἢν φόβος καὶ δυσθυμίη πολὺν χρόνον ἔχουσα διατελέῃ, μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτον.

Ἐὰν μὴ διά τινας φανερὰς αἰτίας φοβῆταί τις, ἢ δυσθυμῇ, φανερῶς ἐστὶ μελαγχολικά, καὶ τὰ τοιαῦ-
τα συμπτώματα καὶ μᾶλλον εἰ τύχῃ κεχρονικότα, διὰ μέντοι φανερὰν αἰτίαν ἀρξάμενα. κἄπειτα χρο-
νίζοντα, μὴ λανθανέτω σε μελαγχολίαν ἐνδεικνύμενα, καὶ γὰρ καὶ μανία πολλοῖς ἤδη φαίνεται γεγενη-
μένη, διὰ θυμὸν ἢ ὀργὴν, ἢ λύπην ἀρξαμένη, αὐτοῦ τοῦ σώματος δηλονότι πρὸς τὸ παθεῖν τὰ παθήματα ταῦτα
κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἐπιτηδείως ἔχοντος.

Ἐντέρων ἢν διακοπῇ τῶν λεπτῶν τι, οὐ ξυμφύεται.

Τοῦτο καὶ κατὰ τὸν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρημένον ἀφορισμὸν, ἐδήλωσεν. οὗ ἡ ἀρχὴ, κύστις ἢν διακοπῇ, ἢ ἐγκέ-
φαλος, οὐκ οἶδα δ᾽ ὅπως νῦν μάτην γέγραπται. καταμάθομεν δὲ αὐτὸ τοῦτο, καὶ κατ᾽ ἄλλους τινὰς ἀφορισμοὺς,
30 οὓς καὶ ἐξαιρεῖν ἄμεινον.

Ἐρυσίπελας ἔξωθεν ἔσω τρέπεσθαι, οὐκ ἀγαθὸν, ἔσωθεν δὲ ἔξω, ἀγαθόν.

Οὐκ ἐρυσίπελας μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶν ἄλλο ὁτιοῦν μεθιστάμενον, ἐκ τῶν βαθέων τε καὶ κυρίων μορίων, ἐπὶ
τὸ δέρμα τῶν ἀγαθῶν εἶναι σημείων τε ἅμα καὶ αἰτίων ὑποληπτέον ἐστίν. ἔμπαλιν δὲ μεθιστάμενόν γε ἐπὶ τὸ
βάθος, τῶν κακῶν. ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολλὰ φαίνεται κατὰ τὸ βιβλίον ὁμοίως εἰρηκὼς ὁ Ἱπποκράτης. ὥσπερ τι-
νὰ παραδείγματα τῶν καθόλου λόγων, ἐφ᾽ ὧν καὶ τὴν τοῦ συμβαίνοντος ἐμπειρίαν ἐναργεστέραν ἔχειν δυνάμε-
θα. τοιαῦτα γὰρ εἶναι χρὴ τὰ παραδείγματα.

Ὁκόσοισιν ἐν τοῖσι καύσοισι τρόμοι γίνωνται, παρακοπὴ λύει.

Εἶτ᾽ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης τοὺς τοιούτους ἀφορισμοὺς ἔγραψεν. οἷα παραδείγματα λόγων γενικωτέρων τε, καὶ
καθολικωτέρων, εἰ τἄλλοι παρέθεσαν, ἐάσαντες ζητεῖν ἑτέροις, ἐκεῖνο μόνον ἐπ᾽ αὐτοῦ φυλάττοιμεν. ὅπερ καὶ
40 πρόσθεν μὲν εἴρηται, καὶ νῦν δὲ ἐπὶ τοῦ καύσου λεχθήσεται. τὰ γὰρ ποιοῦντα τὸν πυρετὸν τοῦτον αἴτια κατὰ τὸ φλε-
βῶδες ὑπάρχοντα γένος, ὅταν εἰς τὰ νεῦρα μεταστῇ, τρόμον μὲν πρώτως ἐργάζεται, συμπαρούσης δὲ τῆς ἀρ-
χῆς καὶ παραφροσύνης. ὡς οὖν ἐπὶ καύσου ἡ μετάστασις οὕτω καὶ ἐπὶ παντὸς ἄλλου πυρετοῦ δύναται γενέσθαι,
καὶ ὅλως ἐξ ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν εἰς νεῦρα μετάστασις τῶν λυπούντων χυμῶν, ὥσπερ αὖ πάλιν ἐκ νεύ-
ρων εἰς αὐτά. οὐκ ἀκριβῶς οὖν εἴρηκε, τὸν καῦσον ὑπὸ τῆς παραφροσύνης λύεσθαι. ταῦτα γὰρ ὀνομάζειν εἴω-
θεν ὁ Ἱπποκράτης ἐπιγινόμενά τισι, λύειν αὐτῶν τὴν κατασκευὴν, ὅσα τελέως ἐκθεραπεύει τὸν ἄνθρωπον, οὐχ
ὅσα γεννᾷ πάθος ἕτερον, οὐδὲν ἧττον τοῦ πρόσθεν ἐπικίνδυνον.

Ὁκόσοισιν ἔμπυοι ἢ ὑδρωπικοὶ καίονται ἐκρυέντος τοῦ πύου ἢ τοῦ ὕδατος ἀθρόου, πάντως ἀπόλλυνται.

Ἐμπύους ὀνομάζειν μάλιστα εἴωθεν τοὺς ἐν τῇ μεταξὺ θώρακός τε καὶ πνεύμονος εὐρυχωρίᾳ τὸ πύον ἔχον-
50 τας οὓς ὅπως χρὴ καίειν εἴρηκεν ἐν τῷ μεγάλῳ περὶ παθῶν, οὗ ἡ ἀρχὴ. ἢν τοῦ πνεύμονος αἱ ἀρτηρίαι τινὲς δ᾽ ἐπι-
γράφουσι τὸ βιβλίον τοῦτο, περὶ ἐμπύων. δέονται μὲν οὖν καύσεως οἱ πλεῖστον ἔχοντες πύον, ὡς ἀπογνῶναι διὰ
τῶν πτυσμάτων ἐκκαθαρθῆναι. τοῖς δ᾽ αὐτοῖς τούτοις καὶ ἡ δύσπνοια γίνεται σφοδρὰ, διὰ τὴν στενοχωρίαν. ὥστε
καὶ διὰ ταύτην ἡμᾶς ἀναγκάζεσθαι καίειν αὐτούς. ἐπὶ δὲ τῶν ὑδρωπικῶν αἱ παρακεντήσεις ὀνομαζόμεναι, μᾶλ-
λον τῶν καύσεων ἐν ἔθει τοῖς ἰατροῖς εἰσίν. ἀλλὰ νῦν γε τὸ κοινὸν παρακεντήσεώς τε καὶ καύσεως, ὅπερ ἐστὶν ἀθρόα
κένωσις, ὁ Ἱπποκράτης συμβουλεύει φυλάττεσθαι, φαίνεται γὰρ οὕτως ἀποβαῖνον ὡς λέγει. γέγραπται δὲ καὶ
πρὸς Ἐρασιστράτου, λεπτομερέστερον περὶ τῶν ὑδερικῶν ἐπὶ πλέον, ὡς φάσκοντος αὐτοῦ πεπειρᾶσθαι τῆς ἀθρόας
κενώσεως, πυρετούς τε φερούσης, καὶ θάνατον. ὁρῶ μὲν δὲ ἐπὶ τῶν ἄλλων μορίων ὥσπερ ἐπὶ θώρακος, ὅταν
ὄγκος τις ἐμπυήσῃ, μέγας, ἐπισφαλῆ γινομένην τὴν ἀθρόαν κένωσιν, ἔν γε τῷ παραχρῆμα λειποψυχούντων

τε καὶ καταπιπτόντων τὴν δύναμιν, καὶ μετὰ ταῦτα, δυσμετάβλητον ἐχόντων τὴν ἀσθένειαν. ἔοικεν οὖν ἐπὶ μὲν τῶν τοιούτων ἐκ τῆς ἐπὶ πολὺ τῶν σωμάτων διαστάσεως, καὶ τῆς τοῦ πύου δριμύτητος, ἀνεστομῶσθαι τινὰ τῶν ἀρτηριωδῶν ἀγγείων, ἃ πρότερον μὲν, ὅτε ἐπιπωμάτιον τὸ πύον εἶχε. κενωθέντι δ' ἀθρόως τῷ πύῳ συμπίπτει καὶ συνεκκρίνεται τὸ πόμα, καὶ κατὰ τοῦτο ἡ βλάβη γίνεται τοῖς κάμνουσιν. κατὰ μέντοι τοὺς ὑδέρους οὐ διὰ τοῦτο μόνον βλάβη γίνεται τοῖς κάμνουσιν, ἀλλὰ καὶ ὁ τοῖς σπλάγχνοις σκίρρος, ὡς ἂν μηκέτ' ὀχλούμενος ὑπὸ τῆς ὑδατώδους οὐσίας, κατασπᾷ τό τε διάφραγμα, καὶ τὰ κατὰ τὸν θώρακα σπλάγχνα.

Ε ὐνοῦχοι οὐ ποδαγριῶσιν, οὐδὲ φαλακροὶ γίνονται.

Τοὺς εὐνούχους τὸ τῆς τομῆς τῶν ὄρχεων πάθος, ὁμοίους ταῖς γυναιξὶ ποιεῖ. ἐκείναις οὖν ὥσπερ οὐ γίνεται φαλάκρωσις, οὕτως οὐδὲ τοῖς εὐνούχοις διὰ τὸ ψυχρὸν τῆς κράσεως. τὸ μέντοι μὴ ποδαγρεῖν αὐτοὺς, ἐν μὲν τοῖς καθ' Ἱπποκράτην χρόνοις ἦν ἀληθές. ἐν δὲ τῷ νῦν, οὐκέτι. διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν ἀργίαν τε ἅμα καὶ ἀκολασίαν τῆς διαίτης. ἔχει δὲ ὧδε τὸ σύμπαν· ἀναγκαῖον μὲν ἀσθενεστέρους ἔχειν τοὺς πόδας, εἰ μέλλει τις ἁλῶναι ποδάγρᾳ. καθάπερ τὸν ἐγκέφαλον, εἰ μέλλει τις ἐπιληπτικὸς ἔσεσθαι. οὐ μὴν ἀναγκαῖον γε πάντως ἑκάτερον ἁλῶναι τῷ πάθει, μηδὲν ἐν τῷ βίῳ πλημμελοῦντα. μαθήσῃ δὲ ἐναργῶς ὅτι τοῦ μορίου ἡ ἀσθένεια τὸ πάθος οὐχ ἱκανὴ ποιεῖν ἐστὶν ἐκ τῶν μεταξὺ χρόνων τῶν παροξυσμῶν, ἐν ᾧ μηδὲν ὅλως ἐνοχλοῦνται. καίτοι τῆς φυσικῆς ἀσθενείας διαπαντὸς ὑπαρχούσης αὐτῆς. εὔδηλον δὲ καὶ τοῦτ' ἐστὶν ἐπὶ τῶν ποδαγρικῶν ἐναργῶς φαινόμενον, ὡς ἐπιρρέοντος αὐτοῖς τινὸς ἐπὶ τοὺς πόδας χυμοῦ περιττοῦ συνίσταται τὸ πάθος. ἐὰν οὖν μηδέποτ' οὗτος ἐπιρρέῃ, πρόδηλον ὡς οὐδὲ τὸ πάθος ἔσται ποτέ. οὐκ ἐπιρρευήσεται δὲ ἂν διαπαντὸς ἀπέριττον ᾖ τὸ σῶμα. γενήσεται δ' ἀπέριττον, ἐὰν γυμνάζηται μέτρια, καὶ πέττῃ καλῶς ὁ ἄνθρωπος τὴν τροφήν. ὅθεν ἀργίαι τε καὶ ἀδηφαγίαι βλάπτουσιν αὐτούς. βλάπτουσι δὲ, καὶ τῶν ἰσχυρῶν καὶ πολλῶν οἴνων αἱ πόσεις, καὶ μάλισθ' ὅταν ἄνευ τοῦ προεδηδοκέναι τις αὐτῶν προσφέρηται. πληροῦσι γὰρ ἑτοίμως οὗτοι τὸ νευρῶδες γένος, ὥσπερ καὶ αἱ συνουσίαι. κατὰ μὲν τοὺς Ἱπποκράτους χρόνους, ὀλίγοι παντάπασιν ἐποδαγρίων, διὰ τὸ τοῦ βίου κόσμιον. ηὐξημένης δὲ τῆς τροφῆς εἰς τοσοῦτον ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις, ὡς ἂν μὴ δ' ἐπινοεῖν ἔτι προσθήκην αὐτῇ, ἄπειρόν τι τὸ πλῆθος τῶν ποδαγριώντων ἐστίν. ἐνίων μὲν οὖν οὔτε γυμναζομένων, ἀπεπτούντων τε καὶ μεθυσκομένων, καὶ πρὸ τῆς τροφῆς πινόντων οἴνους ἰσχυρούς, ἀφροδισίοις τε χρωμένων ἀμέτρως. ἐνίων δὲ εἰ καὶ μὴ περὶ πάντων, καθ' ἓν γοῦν ἢ δεύτερον, ὧν εἶπον πάντως ἁμαρτανόντων. ἀλλ' ὅταν ἡ πλημμέλεια γένηται μεγάλη, πολλάκις ἐξαρκεῖ καὶ μόνον ἕν τι τῶν εἰρημένων ἁμαρτηθέν. διὰ τοῦτο γοῦν καὶ οἱ εὐνοῦχοι ποδαγριῶσιν, εἰ καὶ ὅτι μάλιστα τῶν ἀφροδισίων ἀπέχονται. τηλικαύτη γοῦν ἐστὶν, ἥ τε ἀργία καὶ ἡ ἀπληστία ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἡ οἰνοφλυγία, ὥστε καὶ τῶν ἀφροδισίων χωρὶς ἁλῶναι δύνασθαι ποδάγρᾳ. ταὐτὰ δ' αὐτὰ δηλονότι κἀπὶ τῶν ἀρθριτικῶν εἰρῆσθαι νόμιζε, τοὐπίπαν γὰρ ἅπαντες οἱ ἀρθριτικοὶ πρότεροι γίνονται ποδαγρικοί. προσελήλυθε δὲ ταῖς εἰρημέναις αἰτίαις δι' ἃς νῦν ποδαγριῶσι πολλοὶ, καὶ τὸ πατέρων τοὺς πλείστους γεγονέναι, καὶ πάππων ἤδη ποδαγρικῶν, ἐφ' ὧν δῆλον ὅτι τὸ σπέρμα μοχθηρότερον ἦν, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῖς ἐγγόνοις, ἰσχυροτέραν τοῖς μορίοις εἰργάσατο τὴν ἀσθένειαν.

Γ υνὴ οὐ ποδαγριᾷ, ἢν μὴ τὰ καταμήνια αὐτῇ ἐκλείπῃ.

Τῷ λόγῳ τῶν κενώσεων οὐ ποδαγριῶσιν αἱ γυναῖκες. ἐδείχθη γὰρ ἐν τῷ πρὸ τούτου λόγῳ, χωρὶς τῆς κατὰ τοὺς χυμοὺς περιουσίας ἐκ μόνης τῆς τῶν μορίων εὐπαθείας, μὴ δυναμένη συστῆναι ποδάγρα. ἀλλὰ κἀνταῦθα πάλιν ἔμπροσθεν μὲν, ἀληθὲς ἦν τὸ χωρὶς τοῦ τελέως ἐκλιπεῖν τὰ καταμήνια διὰ τὴν σμικρότητα τῶν ἁμαρτημάτων, ὧν ἔμπροσθεν ἡμάρτανον αἱ γυναῖκες. νυνὶ δὲ διὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν ἔνιαι ποδαγριῶσι, πρὶν ἐκλιπεῖν τὰ καταμήνια πάμπολλαι μὲν, ἐλλιπῶς γινομένων. ὀλίγαι δὲ, καὶ συμμέτρως.

Π αῖς οὐ ποδαγριᾷ πρὸ τοῦ ἀφροδισιάζειν.

Ὅτι μεγίστην δύναμιν εἰς ποδάγρας γένεσιν ἡ τῶν ἀφροδισίων ἔχει χρῆσις, εὔδηλον κἀπὶ τῶν παιδίων. ὥσπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν, κἀπὶ τῶν εὐνούχων ἔλεγον. εὐνούχους μὲν οὖν ἑωράκαμέν τινας ποδαγριῶντας. παῖδας δ' οὐκ εἴδομεν, ἀλλ' εἰ καί τις ἑάλω τοιούτῳ πάθει μετὰ τοῦ καὶ τὰ γόνατα καὶ τὰ κατὰ τὰς χεῖρας ἄρθρα συνεξοιδῆσαι, πέπονθεν ἀρθριτικὸν τρόπον τινὰ αἰφνίδιον ὑπὸ πληθώρας ἐκ πολλῶν ἀπεψιῶν ἀθροισθείσης.

Ο φθαλμῶν ὀδύνας ἀκρητοποσίη, ἢ λουτρὸν, ἢ πυρίη, ἢ φλεβοτομίη, ἢ φαρμακείη λύει.

Ἐκ πείρας μοι δοκεῖ μᾶλλον, οὐκ ἐκ λόγου τινὸς ἐγνωκέναι τῶν εἰρημένων ἕκαστον ὁ Ἱπποκράτης, οὐδὲν γὰρ θαυμαστὸν ὀδυνώμενον ἄνθρωπον ἐπὶ λουτρὸν ὁρμήσαντα παύσασθαι τῆς ὀδύνης, ἢ κωλυόμενον οἶνον πιεῖν, εἶτ' οὐ δυνάμενον, ὁρμῆσαι πρὸς αὐτὸν, ὄντα καὶ ἄλλως οἰνόφλυγα, κἄπειτα ὠφεληθῆναι. καθάπερ οὖν καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν οὕτως ὁραθέντων, ἐγράφη τοῖς ἰατροῖς ἀδιορίστως, οὕτω κἀνταῦθα δοκεῖ μοι γεγράφθαι μήτε λογικῶς εἰπόντος αὐτοῦ τὰς διαθέσεις, μήτ' ἐμπειρικῶς τὰς συνδρομάς. τό γε μὴν ἐκ τῶν οὕτω γραφομένων λόγων χρήσιμον ἡμῖν ἐστὶν εἰς τὸ ζητῆσαι τὰς διαθέσεις ἐφ' αἷς ἀκρατοποσίη τε καὶ λουτρὸν ἕκαστόν τε τῶν εἰρημένων ἐφεξῆς ὀνίνησιν, ὅπερ κἀμοὶ συνέβη. τὸ μὲν γὰρ ὅτι πάντως εἰσὶ τινὲς τῶν ὀδυνωμένων ὀφθαλμοὺς οἱ μὲν ἀκρατοποσίαις. οἱ δὲ λουτροῖς ὠνημένοι, πιστεύων Ἱπποκράτει, ἐπεπείσμην, οὐ γὰρ ἂν ἔγραψεν αὐτὸ μὴ θεασάμενος. οὐ μὴν ὑπό γε τῶν διδασκάλων τινὸς ἐθεασάμην ποτὲ τοιοῦτον βοήθημα προσενεχθὲν κάμνοντι. ζητήσας οὖν πάσας τὰς διαθέσεις ἐφ' αἷς ἀναγκαῖόν ἐστιν, οὐ κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ κατ' ἄλλα μόρια γίνεσθαι τὰς ὀδύνας, εἶτ' ἐμαυτὸν πείσας εὑρηκέναι, τοὐντεῦθεν ἐσκεψάμην αὐτῶν τὰ γνωρίσματα. κἀπειδὴ καὶ περὶ τούτων ἐπείσθην, ἐτόλμησα προσαγαγεῖν τὰ βοηθήματα τοῖς ὀδυνωμένοις, καὶ πρῶτον μὲν ἔλουσα καίσκα

δὲ εὐλόγως ὁ θεραπεύων, πεφλεβοτόμηκε κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν ἀπ' ἀρχῆς, εἶτ' ἐξῆς ἐθεράπευσε τοῖς διὰ πείρας φαρμάκοις, φλεγμονῆς μόνης οὔσης κατὰ τοὺς ὀφθαλμούς, ὠδυνᾶτο δὲ κατά τινας εἰσβολάς, σφοδρότατα, καθ' ἃς αὐτὸς ἔφασκεν αἰσθάνεσθαι δριμέων ὑγρῶν ἀθρόως ἐπιρρεόντων τοῖς ὀφθαλμοῖς, εἶτ' ἐγχυθέντων αὐτῶν ἐπαύετο τὸ σφοδρότατον τῆς ὀδύνης, οὐ μὴν παντάπασιν ἀνώδυνος ἐγίγνετο, καὶ τοῦτο αὐτὸ συνέβη δι' ὅλης τῆς πέμπτης ἡμέρας ἀεὶ καὶ μᾶλλον αὐξανόμενον. οὐκέτ' οὖν φέρων τὴν ὀδύνην, ἐκάλεσεν ἐμέ τε καὶ τῶν ὀφθαλμικῶν ἰατρῶν τινά, τῶν τότε ὄντων ἐν Ῥώμῃ τὸν δοκιμώτατον. ἐκείνῳ μὲν οὖν ἐδόκει τότε χρῆσθαι τινὶ κολλυρίῳ τῶν ἐμπλαστικῶν τε ἅμα καὶ ἀνωδύνων, οἷα τά τε διὰ ψιμμυθίου πεπλυμένου, καὶ ἀμύλου καὶ μήκωνος συντιθέμενα. μάλιστα γὰρ ἂν οὕτως ἀνασταλήσεσθαι τὸ ἐπιρρέον ἤλπιζε διὰ τῶν ἐμπλαστικῶν, ναρκωθήσεσθαί τε ἅμα, διὰ τῶν ναρκωτικῶν, τὴν αἴσθησιν. ἐγὼ δ' ἐξ ἀρχῆς, ὑπόπτως ἔσχηκα πρὸς τὰ τοιαῦτα τῶν φαρμάκων. οὔτε γὰρ ἀναστέλλει τὰ σφοδρὰ τῶν ῥευμάτων, ἀλλ' ἐκκενοῦσθαι κωλύει, καὶ διὰ τοῦτο δριμέων μὲν ὄντων αὐτῶν, ἑλκοῦσθαι συμβαίνει τὸν κερατοειδῆ· πολλῶν δὲ διατείνεσθαί τε καὶ παροξύνεσθαι σφοδρῶς, ὥσπερ ῥηγνύμενον, ἐφ' οἷς εἰ μὴ καὶ μεγάλως εἴη ναρκωτικὸν τὸ φάρμακον, ἀφορήτους συμβαίνει γίνεσθαι τὰς ὀδύνας. εἰ δ' οὕτως εἴη ναρκωτικὸν ὡς καὶ τῆς μεγίστης φλεγμονῆς ἀναισθήτους ἐργάζεσθαι τοὺς ὀφθαλμούς, ἀναγκαῖόν ἐστιν ἅμα καὶ κακοῦσθαι τὴν ὀπτικὴν δύναμιν, ὡς μετὰ τὸ παύσασθαι τὴν ὀφθαλμίαν, ἢ παντελῶς ἀμυδρά, ἢ μηδόλως αὐτοὺς ὁρᾶν. ἅμα δ' ὑπολείπεσθαί τινα σκιρρώδη διάθεσιν ἐν τοῖς χιτῶσι δυσίατον. ἅτε οὖν ταῦτα γινώσκων, ὁρῶν τε τὸ ἐπιρρέον οὐκ ὀλίγον ἰσχυρῶς τε δριμύ, καὶ θερμόν, ἐνόησα χρήσασθαι πυρίᾳ πρότερον, ἕνεκα πείρας, ὡς ἐξ αὐτῆς ἄκει βέλτερον εἰσόμενος ὁποία τίς ἐστιν ἡ διάθεσις, εἴωθε γὰρ ἐπὶ τῶν τοιούτων ἡ πυρία παρηγορεῖν μὲν ἄχρι τινός, ἐπικαλεῖσθαι δ' ἕτερον ῥεῦμα. καθ' ὃν γὰρ λόγον διαφορεῖν πέφυκε τὸ περιεχόμενον ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἕλκειν ἕτερον ἐκ τῶν πλησίον. ἀλλ' ἅμα γε τῷ κελεῦσαί με τὸ δι' ὕδατος κομισθῆναι τὸ θερμόν, καὶ τὸν σπόγγον, αὐτὸς ὁ κάμνων ἔφη πεπειρᾶσθαι ἤδη πολλάκις δι' ὅλης ἡμέρας, τοῦ βοηθήματος παρηγοροῦντος μὲν αὐτόν, ὀλίγῳ δ' ὕστερον, ὀδύνην μείζονα ἐπιφέροντος. ἀκούσας οὖν ἐγὼ τοῦτο, τὸν μὲν ὀφθαλμικὸν ἰατρὸν ἀπέλυσα, παραμυθεῖν αὐτὸν ὑποσχόμενος, καὶ ποιήσειν ἀνώδυνον τὸν κάμνοντα χωρὶς φαρμάκου ψυκτικοῦ. τῷ λουτρῷ δὲ αὐτίκα χρησάμενος καὶ μόνῳ, οὕτως ἀνώδυνον εἰργασάμην αὐτόν, ὡς δι' ὅλης νυκτὸς κοιμηθῆναι, μὴ δ' ἅπαξ καλέσαντα τῶν παρακοιμωμένων μηδένα. τοὐντεῦθεν δὲ λοιπὸν ἐφ' ὧν ἐσημειωσάμην, ἐπιρρεῖν μὲν τοὺς δριμεῖς χυμοὺς τοῖς ὀφθαλμοῖς, οὐ μὴν ἔτι γε πληθωρικὸν εἶναι τὸ σῶμα, βαλανείου χρήσει τὴν ὀδύνην αὐτῶν ἰασάμην. ἄλλον δέ τινα νεανίσκον ἡμερῶν μὲν ἤδη πλειόνων ὀφθαλμιῶντα κατ' ἀγρὸν οὐκ ἐγγὺς ὄντα τῆς πόλεως, ὕστερον δ' ὡς ἐν αὐτοῖς διέμενεν, ἀφικόμενον εἰς τὴν πόλιν ἰδὼν αὐχμηροὺς μὲν ἔχοντα τοὺς ὀφθαλμούς. ἰσχυρῶς δ' ὠγκωμένας καὶ πλήρεις αἵματος τὰς κατ' αὐτοὺς φλέβας, ἐκέλευσα λουσάμενον, ἀκρατεστέρῳ χρῆσθαι τῷ πόματι. καὶ οὕτω πειραθῆναι καθυπνῶσαι, καὶ τοίνυν ὕπνος τε βαθὺς αὐτῷ γίνεται, καὶ ἀνώδυνος ἕωθεν ἀνέστη. καί μοι θάρσος ἐνεποίησεν, ἐφ' ὧν ἐστιν ἔνστασις αἵματος παχέος ἐν τοῖς τῶν ὀφθαλμῶν φλεβίοις ἄνευ πληθωρικῆς διαθέσεως ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, οἴνου χρῆσθαι πόσει δυναμένου καὶ κενοῦν τὸ αἷμα καὶ τῷ σφοδρῷ τῆς κινήσεως ἐκφράττειν τὰς ἐνστάσεις. ταυτὶ μὲν οὖν ἀγωνιστικὰ βοηθήματα τῆς κατ' ὀφθαλμοὺς ὀδύνης. ἀσφαλέστατον δ' ἡ πυρία, καὶ πάντως τινὰ χρείαν παρέχον ἢ ὡς σημεῖον εἰς διάγνωσιν, ἢ ὡς αἴτιον ὑγιείας τοῖς ὀφθαλμοῖς. ὅταν μὲν γὰρ μηκέθ' ὅλως ἐπιρρέῃ μηδὲν τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἡ πυρία διαφορήσασα τὸ περιεχόμενον αὐτοῖς περιττόν, ὑγιεῖς ἀπέφηνεν. ὅταν δ' ἐπιρρέῃ κατὰ μὲν τὴν πρώτην προσφορὰν αὐτῷ τῷ θερμαίνειν μόνῳ παρηγορίαν τινὰ μετρίαν ἤνεγκεν. ὀλίγῳ δ' ὕστερον, αὐξάνει τὴν ὀδύνην, καὶ γίνεσθαι τηνικαῦτα διαγνωστικὸν σημεῖον, ὡς καταμαθόντας ἡμᾶς τὴν διάθεσιν, ἐπί τινα κένωσιν ὅλου τοῦ σώματος ἀφικνεῖσθαι. πληθωρικοῦ μὲν ὄντος αὐτοῦ, διὰ φλεβοτομίας. κακοχύμου δέ, διὰ καθάρσεως· οὐ γὰρ δὴ χαλεπὸν γέ σοι διακεῖναι κακοχυμίαν, ἐκ πλήθους αἵματος.

Τραυλοὶ ὑπὸ διαρροίης μάλιστα ἁλίσκονται μακρῆς.

Ὥσπερ τὸ ψελλίζεσθαι τῆς διαλέκτου πάθος ἐστίν, οὐ τῆς φωνῆς, οὕτω καὶ τὸ τραυλίζειν, μὴ δυναμένης τῆς γλώττης ἀκριβῶς ἐκείνας διαρθροῦν τὰς φωνάς, ὅσαι διὰ τοῦ τ. καὶ ρ. λέγονται. καθάπερ αὐτήν τε ταύτην τὴν τραύλωσιν, καὶ ὁμοίως τάσδε, τρέχει τρέμει τραχὺς τροχὸς τρυφερός· ὅθεν τε ἄλλαι παραπλήσιαι. δέονται γὰρ αἱ τοιαῦται πᾶσαι, τῆς γλώττης μετὰ τοῦ πλατύνεσθαι στηριζομένης ἐπὶ τοῖς προσθίοις ὀδοῦσιν. ὅταν οὖν ἀτονωτέρα τισὶν ὑπάρχει, στηρίζεται χεῖρον, καὶ οὐ διαρθροῖ τὸν τοῦ τ. καὶ ρ. φθόγγον. ἀλλ' ἐπὶ τὸ τ. καὶ λ. μεταπίπτει. δύναται δ' αὐτῇ γενέσθαι τοῦτο, καὶ διότι βραχυτέρα πώς ἐστι τοῦ προσήκοντος, ὅπερ ἐστὶ σπανιώτατον. ἀλλὰ καὶ διότι μαλακωτέρα τε καὶ ὑγροτέρα τὴν κρᾶσιν. οὕτω γοῦν καὶ τὰ παιδία τραυλίζει παραπλησίου τι συμβαίνοντος αὐτοῖς ὑπάρχοντος, οἷόν τι καὶ περὶ τὴν βάδισιν γίνεται. καὶ γὰρ καὶ ταύτην τὰ μέν, οὐδ' ὅλως. τὰ δ' οὐχ ἱκανῶς, ἔχει τῶν σκελῶν αὐτοῖς διὰ μαλακότητα στηρίζεσθαι βεβαίως ἀδυνατούντων, ἐνίοις δὲ καὶ τῶν τελείων, ὅταν διαλεγόμενοι κάμνωσι συμβαίνει τραυλίζειν. ὥσπερ καὶ τοῖς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αὐλήσασιν. οὕτω δὲ καὶ τοῖς ἐν νόσῳ κεκμηκόσιν ἰσχυρῶς τὴν δύναμιν. ὥσπερ γε καὶ διὰ τὸ σφοδρότερον ξηρανθῆναι τὴν γλῶτταν ἐνίοις. ἀλλ' ἡ τοσαύτη ξηρότης οὐδενὶ τῶν κατὰ φύσιν ἐχόντων ὑπάρξαι δύναται. καὶ διὰ τοῦτο μόνης ὑγρότητος ἀμέτρως σύμπτωμά ἐστιν, ἐν τοῖς φύσει τραυλοῖς, ἡ τῆς διαλέκτου βλάβη. μὴ δυναμένων τῶν μυῶν τῆς γλώττης ἐγκρατῶς στηρίζεσθαι. τοῦτο δὲ αὐτοῖς συμβαίνειν ἐγχωρεῖ μὲν καὶ διὰ τὴν οἰκείαν ἀρρωστίαν. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ διὰ τὴν τῶν νεύρων, ὧν παρ' ἐγκεφάλου λαμβάνει δηλονότι. καὶ οἱ μεθύοντες οὖν ἐνίοτε τραυλίζουσι. τοῦτο τῇ ὑγρότητι πολλῇ διαβρεχομένου, τοῦ ἐγκεφάλου. τοῦτο δ' ὑπὸ πλήθους αὐτῆς βαρυνομένου. συμβήσεται γοῦν οὕτω καὶ τοῖς φύσει τραυλοῖς, ἤτοι τὸν ἐγκέφαλον ὑγρὸν ὑπάρχειν, ἢ τὴν γλῶτταν, ἢ ἀμφότερα. τοῦ μὲν οὖν ἐγ-

κεφάλου, τοιαύτην ἔχοντος κρᾶσιν, ἀπορρεῖν μὲν εἰκός ἐστι περιττωμάτων ὑγρῶν πλῆθος. ὑποδέχεσθαι δὲ αὐτὰ καταῤῥέοντα τὴν γαστέρα, κἀντεῦθεν ἁλίσκεσθαι διαῤῥοίαις μακραῖς τὸν ἄνθρωπον. τῆς γλώττης δ' αὐτῆς ὑγροτέρας οὔσης σφόδρα φύσει, καὶ τὴν κοιλίαν εἰκὸς εἶναι τοιαύτην. ὡς ἂν ἑκατέρου τῶν χιτώνων αὐτῆς, κοινοῦ πρὸς τὴν γλῶτταν ὑπάρχοντος. ἀσθενοῦς δὲ δι' ὑγρότητος κοιλίας δ' οἰκεῖον πάθημα, χρονία διάῤῥοια.

Οἱ ὀξυρεγμιώδεες οὐ πάνυ τι πλευριτικοὶ γίνονται.

Τοὺς ὀξυρεγμιώδεις ὀξεῖαν ἔχοντας ἐρυγὴν, σπανίως φησὶν ἁλίσκεσθαι πλευρίτισι, τὸ γὰρ οὐ πάνυ, τῶν σπανίως γιγνομένων, δηλωτικόν ἐστιν, οὐ τῶν οὐδόλως, ὡς ἔνιοι τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον ἔγραψαν. εἴρηται δὲ ἡμῖν, ἐν τοῖς περὶ πλευρίτιδος λόγοις. ὡς ἡ μὲν ἅμα τοῖς ὠχροῖς τε καὶ ξανθοῖς πτύσμασιν, ἐπὶ χολώδεσι γίνεται χυμοῖς. ἡ δ' ἅμα τοῖς ἀφρώδεσιν ἐπὶ φλεγματικοῖς. ὥσπερ καὶ ἡ μὲν ἅμα τοῖς μελαντέροις, ἐπὶ τοῖς μελαγχολικοῖς. ἡ δ' ἅμα τοῖς ἐρυθροῖς, ἐπ' αὐτῷ τῷ αἵματι. φλεγμονὴ μὲν γάρ ἐστι περὶ τὸν ὑπεζωκότα καλούμενον ὑμένα ἡ τῶν πλευριτικῶν διάθεσις. ἁπάσης δὲ φλεγμονῆς γιγνομένης ὑπὸ πλεονεξίας τινὸς χυμοῦ, κατὰ τὴν ἐκείνου φύσιν τό τε τῶν πτυσμάτων εἶδος ἐπιγίνεται τοῖς πλευριτικοῖς, ἥ τε τῆς σωτηρίας, ἥ τε τοῦ θανάτου προσδοκία. καταδέχεσθαι δ' οὐχ ὁμοίως πεφύκασι τοὺς χυμοὺς, ὅ θ' ὑμὴν ὅ τε καὶ ὁ πνεύμων, πυκνὴ μὲν γὰρ καὶ ἡ τῶν ὑμένων φύσις. ἀραιὸς δὲ πάντη καὶ μανὸς ὁ πνεύμων ἐστί. ὥστε τούτῳ μὲν ἅπαντας ἑτοίμως δέχεσθαι τοὺς χυμούς. τῷ δ' ὑπεζωκότι, τοὺς χολώδεις, μᾶλλον. διὰ τοῦτ' οὖν οἷς φύσει πλεονάζει τὸ φλέγμα, σπανίως ἁλίσκονται πλευρίτισι καὶ μάλισθ' ἐὰν ἁλυκότητά τινα καὶ δριμύτητα προσλάβῃ. τὸ γὰρ τοιοῦτον δάκνον τὰ ἔντερα πρὸς τὴν διαχώρησιν ἐρεθίζει, καὶ συμβαίνει τηνικαῦτα, μὴ μόνον τῷ φλέγματι κενοῦσθαι, συναπέρχεσθαι δ' αὐτῷ πολλὰ καὶ τῶν ἄλλων περιττωμάτων. ἔλεγε δ' αὐτὸς ἐν τῷ περὶ ὑδάτων τε καὶ τόπων, καὶ ἀέρων, ἥκιστα πλευρίτισί τε καὶ τοῖς ἄλλοις νοσήμασιν ἁλίσκεσθαι τοὺς ὑγρὰν ἔχοντας φύσει τὴν γαστέρα.

Ὁκόσοι φαλακροὶ τουτέοισι κιρσοὶ μεγάλοι οὐ γίνονται, ὁκόσοις δ' ἂν φαλακροῖς κιρσοὶ ἐπιγένωνται, πάλιν γίνονται δασέες.

Ὁπόταν ἐν ἀνδρὸς φρονίμου συγγράμματι λόγος εὑρεθῇ προφανῶς ψευδὴς, εἰκότως ἀχρεῖσθαι συμβαίνει τοὺς ἀναγινώσκοντας αὐτὸν, καὶ πρῶτον μὲν ἑαυτοῖς ἀπιστεῖν, ὡς μηδὲ τὰ φανερὰ γινώσκουσιν. εἶθ' ἑξῆς ὑποπτεύειν, μή τι τῶν ὑποκειμένων ψευδὲς εἴη. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ἀνίατόν τι πάθημα τὴν φαλάκρωσιν ὑπάρχουσαν, ἀλλὰ καὶ τὸ μηδέ ποτε ἐπιγίνεσθαι μεγάλους κιρσοὺς τοῖς φαλακροῖς, οὐκ ἀληθές. ὥσπερ οὐδὲ τὸ γινομένων κιρσῶν, παύεσθαι τὴν φαλάκρωσιν. εἰ μή τι ἄρα καθάπερ ἔνιοι φασὶ τὴν καλουμένην ὑπὸ τῶν ἰατρῶν μαδάρωσιν ὀνομάζειν φαλάκρωσιν. ἐκείνη γὰρ ὑπὸ μοχθηρῶν χυμῶν γιγνομένη, καθάπερ αἵ τε ὀφιάσεις, καὶ ἀλωπεκίαι ὀνομαζόμεναι, μεταστάντων εἰς τὰ σκέλη τῶν φαύλων χυμῶν, ἐργάζεσθαι δύνανται κιρσοὺς, ἀνακτήσασθαί τε τὰς τρίχας. εἰ γὰρ ἔμπροσθεν ὑπὸ μοχθηρῶν χυμῶν, φθειρομένων αὐταῖς τῶν ῥιζῶν ἡ διαφθορὰ συνέβαινεν, εἰκότως νῦν ἐπὶ τῇ μεταστάσει τῶν χυμῶν, εἰς τὴν κατὰ φύσιν ἐπανάξουσι κατάστασιν.

Τοῖσιν ὑδρωπικοῖσι βὴξ ἐπιγινομένη, κακόν.

Ἐπιγίνεσθαι τοῖς πάθεσιν, ἕτερα πάθη τε καὶ συμπτώματα τοῖς παλαιοῖς ἰατροῖς ἔθος ἐστὶ λέγειν, ὅσα κατὰ τὸν αὐτοῦ πάθους λόγον αὐξανομένου συμβαίνειν εἴωθε, τοιοῦτον γάρ τι καὶ τὸ τῶν ἐπιγινομένων ἐστὶ προεκξαγόρου βιβλίον. οὕτω δὲ καὶ νῦν εἴρηται ἐπὶ τῆς βηχός. οὐ γὰρ ἐπειδὰν δι' ἄλλην τινὰ γένηται πρόφασιν ὑδερικῷ βὴξ, ὀλέθριόν ἐστι σημεῖον, ἀλλ' ὅταν αὐτῷ τῷ λόγῳ τοῦ νοσήματος. ἡνίκα γὰρ ἂν ἐς τοσοῦτον αὐξηθῇ πλῆθος ἐπὶ τῶν ὑδερικῶν παθῶν, ἡ ὑδατώδης ὑγρότης, ὡς ἤδη καὶ τὰς τραχείας ἀρτηρίας καταλαμβάνειν, εἶτα βὴξ ἐπιγένηται, τότε κίνδυνος ἕπεται πνιγῆναι τὸν ἄνθρωπον οὐκ ἐς μακράν.

Δυσουρίην φλεβοτομίη λύει, τάμνειν δὲ τὰς ἔσω.

Οὐδ' οὗτος ὁ λόγος ὑγιής ἐστιν εἰ μὴ προσλάβῃ τὸν καὶ σύνδεσμον, ὥστε γενέσθαι τὸν ἀφορισμὸν τοιόνδε. δυσουρίαν καὶ φλεβοτομία λύει, ὄντως γὰρ καὶ φλεβοτομία λύει δυσουρίαν, ἐκείνην δηλονότι, τὴν διὰ φλεγμονὴν καὶ πλῆθος γεγενημένην. τὸ δὲ τέμνειν τὰς ἔσω περὶ τῶν ἐν ταῖς χερσὶ φλεβῶν λεγόμενον, οὔτ' ἀληθές ἐστιν, οὔτε ὁμολογούμενον Ἱπποκράτει. φαίνεται γὰρ ἐν ἅπασι τοῖς συγγράμμασιν ἐπὶ μὲν τῶν ἀνωτέρω τοῦ ἥπατος, ἐκ τῶν χειρῶν ἀφαιρεῖν τοῦ αἵματος. ἐπὶ δὲ τῶν κατωτέρω, τὰς κατὰ ἰγνύν ἢ σφυρὸν κελεύων τέμνειν. εἰ δὲ περὶ τούτων αὐτῶν εἰρῆσθαι τις ὑπολάβοι τὸ τέμνειν τὰς ἔσω, μικρὰν τοῦτο δύναμιν ἔχει. ἀπὸ μιᾶς γὰρ ἀμφότερα πεφύκασι φλεβὸς τῆς ἐν ἰγνύϊ τειχῆς σχισθείσης. ὅτι καὶ μία φλὲψ, εἰς τοῦθ' ἥκει τὸ κῶλον, οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῆς χειρὸς δύο. βέλτιον οὖν ἐστι καὶ τοῦτον τὸν ἀφορισμὸν, ἕνα τῶν παρακειμένων ὑπολαβεῖν.

Ὑπὸ κυνάγχης ἐχομένῳ οἴδημα γενέσθαι ἐν τῷ τραχήλῳ ἀγαθόν.

Ἀληθὴς ὁ λόγος καὶ ἡ αἰτία πρόδηλος. εἴγε ἐκ τῶν διὰ βάθους τε καὶ κυριωτέρων μορίων εἰς τὸ δέρμα μεθίστασθαι τὰ πάθη λυσιτελεῖ.

Ὁκόσοισι κρυπτοὶ καρκῖνοι γίνονται, μὴ θεραπεύειν βέλτιον, θεραπευόμενοι γὰρ τάχιον ἀπόλλυνται, μὴ θεραπευόμενοι δὲ πολὺν χρόνον διατελοῦσιν.

Κρυπτοὺς καρκίνους εἴρηκεν ἤτοι τοὺς χωρὶς ἑλκώσεως, ἢ τοὺς κεκρυμμένους, ὅπερ ἐστὶ μὴ φαινομένους ὁ πά-

λιν ἴσον δύναται τῷ διὰ βάθους εἶναι τοῦ σώματος. ἀλλὰ καὶ τὸ θεραπεύειν διττόν ἐστιν. ἓν μὲν, τὸ, πάντα πράττειν, ὡς ὑγιὲς ἀποφῆναι τὸ πεπονθὸς μόριον. ἕτερον δὲ τὸ προνοεῖσθαι τὴν ἁρμόττουσαν τῷ πάθει πρόνοιαν, ἐπειδὴ ἐστι παρηγορεῖν τε καὶ πραΰνειν αὐτὸ, καὶ μάλισθ' ὅταν ᾖ μεθ' ἑλκώσεως. ἀναγκαῖον γὰρ εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, τηνικαῦτα τὸν ἰχῶρα ἀποπλύνειν ὑγρῷ τινὶ χρώμενον. ὅπερ οὐ τὸ τυχὸν εἶναι προσήκει, ἀλλ' ὅτι περ ἂν ἤτοι διὰ πείρας, ἢ δι' ἐνδείξεως εὑρεθῇ, μήτε σήπειν πεφυκὸς, μήτ' ἐρεθίζειν τὸ πεπονθὸς μόριον. ταύτης μὲν οὖν τῆς θεραπείας, οὔτ' ἀφίστασθαι προσήκει, οὔθ' οἱ χωρὶς ἑλκώσεως δέονται καρκῖνοι. τῆς δ' ἐκ τοῦ τεμεῖν καὶ καῦσαι, ἃ μόνῳ καρκίνῳ γινομένῳ ἐστὶν ἰάματα, συμβουλεύει, μὴ προσάγεσθαι κατὰ τοὺς κρυπτοὺς καρκίνους. ὅτι δὲ οὐδ' οἱ ἐν τῷ βάθει διὰ τῆς τοιαύτης ἀγωγῆς οὐ θεραπεύονται, καὶ ἡ πεῖρα διδάσκει. πάντας γὰρ οἶδα τοὺς ἐπιχειρήσαντας ἰᾶσθαι καρκίνους τοιούτους παροξύναντας μᾶλλον αὐτοὺς, ἐν τάχει τε τοὺς ἀνθρώπους ἀποκτείναντας. οἵ τε γὰρ τὸν ἐν τῷ οὐρανίσκῳ συστάντα, καὶ τὸν ἐν τῇ ἕδρᾳ, καὶ τὸν ἐν τῷ κρυπτῷ τῷ γυναικείῳ τεμόντες καὶ καύσαντες, οὐκ ἠδυνήθησαν ἀπουλῶσαι τὰ ἕλκη, καὶ τῇ τῆς ἰάσεως ταλαιπωρίᾳ συνέτηξαν τοὺς ἀνθρώπους ἄχρι θανάτου. οἷς ἐνῆν μὴ θεραπευομένοις, ἀλυπότερον ἄχρι πλείονος ἐξαρκέσαι χρόνου. τοὺς μὲν οὖν τοιούτους καρκίνους, οὐδ' ὅλως ἐπιχειρητέον ἰᾶσθαι. τῶν δ' ἐπιπολῆς, ἐκείνους μόνους οὓς ἐκτεμεῖν οἷόν τε σὺν ταῖς ῥίζαις αὐταῖς ὡς ἂν εἴποι τις. οὐδὲν γὰρ χεῖρον οἱονεὶ ῥίζας τινὰς ὀνομάσαι τοῦ καρκίνου τὰς διατεταμένας ἄχρι τῶν πέριξ σωμάτων πεπληρωμένας φλέβας αἵματος μελαγχολικοῦ. πολλοὶ μὲν γὰρ τῶν ἀξιολόγων ἰατρῶν, οὐδὲ τούτοις ἐπιτρέπουσι χειρουργεῖν, ἀλλὰ μόνους ἐκείνους ὅσοι περ ἂν ἑλκωθέντες, ἅμα μὲν ἀνιαροὶ τοῖς κάμνουσιν ὦσιν, ὡς αὐτοὺς ὀρεχθῆναι τῆς χειρουργίας, ἅμα δ' ἐν τοῖς τοιούτοις συστῶσι μορίοις, ἃ μετὰ τῶν ῥιζῶν ἐκτεμεῖν καὶ καῦσαι δυνατόν ἐστι. ἔνιοι δὲ οὐδὲ τούτοις ἀποσκευάζεσθαι ἐῶσιν. ἀλλὰ τελέως ἀφίστασθαι συμβουλεύουσι βοηθημάτων ἀγωνιστικῶν ἐπὶ καρκίνου παντός. Ἱπποκράτης γοῦν ὅτι μὲν τοὺς ἐν τῷ βάθει τοῦ σώματος οὐκ ἀεὶ συνεβούλευσε θεραπεύειν ἀγωνιστικῶς, ἐξ αὐτῆς τοῦ πάθους τῆς φύσεως ἔνεστι τεκμήρασθαι. εἰ δὲ καὶ τὸν ἐπιπολῆς τε καὶ χωρὶς ἑλκώσεως ἄδηλόν ἐστιν, ὅσον ἐπὶ τῇ κατὰ τὸν ἀφορισμὸν λέξει, γεγράφασι δ' αὐτὸν οἱ περὶ τὸν Ἀρτεμίδωρόν τε, καὶ τὸν Διοσκορίδην, ἄχρι τοῦ μὴ θεραπεύειν βέλτιον.

Σπασμὸς γίνεται ἢ ὑπὸ πληρώσιος, ἢ κενώσιος, οὕτω δὲ καὶ λυγμός.

Σπασμὸς ὡς καὶ τοὔνομα αὐτὸ δηλοῖ, σπωμένων ἐπὶ τὰς οἰκείας κεφαλὰς γίνεται τῶν μυῶν. ἐναργέστερον δ' ἂν εἴποι τις ἀνασπωμένων, ὅπερ καὶ τὸ κατὰ φύσιν αὐτοῖς ἐστι κίνησις. ἀλλ' ἐκείνη μὲν, οὐκ ἄνευ τῆς ὁρμῆς γίνεται τοῦ ζώου. πάθος δ' ἀκούσιόν ἐστιν ὁ σπασμὸς εἰς παραπλησίαν διάθεσιν ἐρχομένων τῶν νευρωδῶν μορίων ἐν αὐτοῖς, ἣν περ κἂν ταῖς καθ' ὁρμὴν κινήσεσιν ἐλάμβανον. ὑπὸ γάρ τοι πληρώσεως γίνεται, καθάπερ ἐν ταῖς ὑπερβαλλόντως ὑγραῖς καταστάσεσι τοῦ περιέχοντος ἀέρος αἱ χορδαί. διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ῥήγνυνται πολλάκις. οὕτω δὲ κἂν ταῖς ξηροτέραις καταστάσεσι συμβαίνει. συνάγεται γὰρ εἰς ἑαυτὰ καὶ σπᾶται πάντα τὰ νευρώδη σώματα ξηραινόμενα βιαιότερον ὥσπερ οἱ πρὸς τῷ πυρὶ θερμανθέντες ἄχρι πλείονος ἱμάντες. ὅμοιον δ' αὐτοῖς πάσχουσι, καὶ ὅσους ἥλιος θερμὸς ἐξήρανεν. ὁ μὲν οὖν σπασμὸς ὑπὸ τῶν ἐναντίων εἰκότως γίνεται. λυγμὸς δὲ συγκεχωρείσθω μὲν ὀνομάζεσθαι στομάχου πάθος, ὅταν ἕτερόν τι προσκείμενον ᾖ κατὰ λόγον. ὅταν δ' αὐτὸ μόνον ἦ τὸ ὑπάρχει σύνδεσμα, τὸ γνῶναι τὴν οὐσίαν τοῦ παθήματος, ἄμεινον ἴσως ἐστὶν οὐ σπασμὸν ὀνομάζειν αὐτὸ, ἀλλὰ κίνησίν τινα, ἐν μὲν γὰρ τῷ αὐτῷ γένει τῷ κατὰ τοὺς ἐμέτους, ἐπιτεταμένην δὲ καὶ σφοδροτέραν ἐκείνης. ἀπώσασθαι γάρ τι τῶν καθ' ἑαυτὸν ὁ στόμαχος ὀρεγόμενος, ἐπ' ἄμφω τὰ συμπτώματα ὁρμᾷ. σφοδρότερον μὲν ἐν τοῖς λυγμοῖς, μετριώτερον δὲ ἐν τοῖς ἐμέτοις. ἐπειδὴ κατὰ μὲν τοὺς ἐμέτους, τὸ περιεχόμενον ἐν τῇ τῆς γαστρὸς εὐρυχωρίᾳ, μόνον ἐφίεται διώσασθαι. κατὰ δὲ τοὺς λυγμοὺς, καὶ τὰ διὰ βάθους ἐν αὐτῷ τῆς γαστρὸς τῷ σώματι περιεχόμενα. στόμαχον δὲ κοινῶς ἄκουε, μὴ μόνον αὐτὸ ὃ ὀνομάζουσι κυρίως, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς γαστρὸς στόμα. τὰ γὰρ ἐν τούτῳ περιεχόμενα τῆς γαστρὸς ὀρεχθείσης ἐκκρῖναι, λύζουσιν. ὅτι δὲ τῶν δυσεκκρίτων τε καὶ δι' ἐκποθέντων εἰς τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ἡ διὰ τὸν λυγμὸν ἔκκρισις γίνεται, μαθεῖν ἐστι κἀκ τῶν ὁσημέραι συμβαινόντων πᾶσι σχεδὸν, ἢ μᾶλλον ἢ ἧττον. ἐάν τε γὰρ αὐτὸ μόνον δριμὺ ὂν τὸ πέπερι καταπίωσιν, ἐάν τε καὶ μετὰ μέλιτος ἢ τινὸς ἄλλου, κἄπειτα ἐπιπίωσιν οἶνον ὕδατι κεράσαντες θερμῷ, εὐθέως λύζουσι. τῆς μὲν τοῦ πόματος θερμότητος, ποδηγούσης εἰς τὸ βάθος τὸ πέπερι. τῇ δριμύτητι δὲ αὐτοῦ τῆς γαστρὸς ἀνιωμένης, ἐπιχειρούσης δὲ τῇ βίᾳ τῆς κινήσεως ἀπορρῖψαι τὸ λυποῦν. ἐδείχθη δ' ἐν τοῖς τῶν συμπτωμάτων αἰτίοις, ὅτι καὶ ἡ βὴξ καὶ ὁ πταρμὸς καὶ τὸ ῥῖγος ἐκ τῶν τοιούτων εἰσὶ κινήσεων.

Ὁκόσοισι περὶ τὸ ὑποχόνδριον πόνοι γίνονται ἄτερ φλεγμονῆς, τουτέοισι πυρετὸς ἐπιγινόμενος λύει τὸν πόνον.

Ἕπεται μὲν καὶ ταῖς δήξεσι πόνος, ἀλλ' εἰθισμένοι τῷ τῆς δήξεως ὀνόματι προσαγορεύειν εἰσὶν οὐ τῷ τοῦ πόνου, τὰ τοιαῦτα συμπτώματα. γίνεται δὲ καὶ διὰ φλεγμονώδη τινὰ διάθεσιν ὁ πόνος. οὕτως δ' ὠνόμασθαι διότι καὶ τοῖς ἐρυσιπέλασι ἕζευκται ὁ πόνος. ὅταν οὖν μήτε διὰ τοιαύτην τινὰ διάθεσιν ὀδύνη τὶς ᾖ κατὰ τὸ ὑποχόνδριον, ἥ τε τῆς δήξεως αἴσθησις αὐτῇ ἀπῇ, καταλείπεται γίνεσθαι τὸν πόνον, ἢ δι' ἔμφραξιν, ἢ διὰ πνεῦμα φυσῶδες, ἢ τινὰ δυσκρασίαν ἀνώμαλον. ἅπερ ἡ τοῦ πυρετοῦ θερμότης ἰᾶσθαι πέφυκε, τὰ μὲν τέμνουσα καὶ λεπτύνουσα, καὶ διαφοροῦσα, τὰ δὲ, εἰς ὁμαλότητα κράσεως ἄγουσα.

Ὁκόσοισι διαπυόν τι ἐὸν ἐν τῷ σώματι μὴ ἀποσημαίνει, τουτέοισι διὰ παχύτητα τοῦ πύου ἢ τοῦ τόπου οὐκ ἀποσημαίνει.

Καὶ διττῶς γέγραπται ἡ κατὰ τὸν ἀφορισμὸν ἑρμηνεία, καὶ διττῶς αὐτὴν ἐξηγοῦνται, καὶ λόγον ἡ ἑκατέρα τῶν τε γραφῶν ἔχει, καὶ τῶν ἐξηγήσεων, καὶ γὰρ καὶ διὰ τὴν τοῦ πύου παχύτητα, καὶ διὰ τὴν τοῦ τόπου,

κατακρύπτεται πολλάκις ἡ διάγνωσις τοῦ περιεχομένου κατά τι χωρίον πύου. διὸ τινὰς οὖν τινὸς μὲν ἔγραψαν τούτοισι διὰ παχύτητα τοῦ τόπου, οὐκ ἀχρησιμοῦνει. τινὸς δὲ τούτοισι διὰ παχύτητα τοῦ πύου.

Η ν τοῖσι ἰκτερικοῖσι τὸ ἧπαρ σκληρὸν γενέσθαι, πονηρόν.

Ἐνδείκνυται γὰρ ἡ σκληρότης τηνικαῦτα φλεγμονὴν ἢ σκίῤῥον εἶναι, κατὰ τὸ σπλάγχνον. ὡς αἰτίᾳ γε ταύτης, ἐγχωρεῖ μὲν καὶ δι᾽ ἔμφραξιν αὐτοῦ γεγονέναι τὸν ἴκτερον. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ τῆς φύσεως κριτικῶς ἀπωσαμένης εἰς τὸ δέρμα τὸν ἐν ταῖς φλεψὶ πλεονάζοντα χυμόν.

Ο κόσοισι σπληνώδεσιν ὑπὸ δυσεντερίης ἁλίσκονται, τουτέοισιν ἐπιγινομένης μακρῆς δυσεντερίης ἢ ὕδρωψ
10 ἐπιγίνεται ἢ λειεντερίη, καὶ ἀπόλλυνται.

Ἐχρῆν τούτου προτετάχθαι τὸν ἀφορισμὸν ἐκεῖνον καθ᾽ ὃν φησὶ τοῖς σπληνώδεσι, δυσεντερίη ἐπιγινομένη ἀγαθόν. ἀλλ᾽ οὗτος μὲν, ἐν τοῖς ἑξῆς ἐστὶ μετὰ τέσσαρας ἄλλους μέσους. ἡμῖν δ᾽ ἀναγκαῖον αὐτοῦ ἤδη μνημονεῦσαι. ὅσοι γὰρ σπληνώδεις εἰσὶ, τουτέστι ὅσοι σπλῆνα χρονίως ἐσκληρυσμένον ἔχουσι τούτοις ἐπιγινομένη δυσεντερία, λύει τὴν διάθεσιν. ὅσον γε κατὰ τὸν λόγον τῆς μεταστάσεώς τε καὶ κενώσεως τῶν ἐμπεπλασμένων τῷ σπληνὶ παχέων τε καὶ μελαγχολικῶν χυμῶν ἀποτελεσθῇ. ἀλλ᾽ ἐπεὶ πολλάκις ὑπὲρ τὸ σύμμετρον αἱ τοιαῦται κενώσεις ἐκτεινόμεναι βλαβεραὶ τοῖς κάμνουσι γίνονται, δεόντως ὁ Ἱπποκράτης ἐδήλωσεν ὅτι πλεῖσταις πέφυκεν ἄμετρος δυσεντερεία, τοιαύταις ἐπιγινομένη διαθέσεσι. κακωθέντων γάρ τοι τῶν ἐντέρων ὑπὸ τῆς διόδου τῶν μοχθηρῶν χυμῶν, ἥ τε δύναμις αὐτῶν κάμνει, καὶ ἡ συμμετρία τῆς ἐμφύτου θερμασίας, ἀπόλλυται. διὰ τοῦτο οὖν ἡ λειεντερία καὶ ὁ ὕδρωψ ἐπιγίνονται. λειεντερεία μὲν, ἐπὶ τῇ τῶν ἐντέρων κακώσει μόνῃ.
20 ὁ δ᾽ ὕδρωψ κατὰ συμπάθειαν τε ἥπατος καὶ σπληνὸς, καὶ παντὸς τοῦ γένους τῶν φλεβῶν.

Ο κόσοισιν ἐκ στραγγουρίης, εἰλεὸς ἐπιγίνεται, ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται. εἰ [τοιοῦτοι] ἢν μὴ πυρετοῦ ἐπιγενομένου ἅλις τὸ οὖρον ῥυῇ.

Κατὰ τὸν εἰλεὸν, οὐδὲν μὲν διεξέρχεται κάτω, οὐδ᾽ ἂν δριμυτέρῳ κλύσματι χρήσεταί τις. ἔμετος δὲ κόπρου ἐπιγίνεται τοῖς ὀλεθρίοις, αὐτῶν εἰλεοῖς. ὅτι μὲν οὖν ἀποκεκλεισμένης τῆς κάτω διεξόδου γίνεται τὸ πάθος, ὅτι τε περὶ τὰ λεπτὰ τῶν ἐντέρων, οὐ τὰ παχέα, σχεδὸν ἅπασιν ὡμολόγηται. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅτι διὰ φλεγμονὴν καὶ ἔμφραξιν, ἤτοι κόπρου σκληρᾶς, ἢ γλίσχρων ὑγρῶν καὶ παχέων γίνεται, λέλεκται πολλοῖς. ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ φλεγμονὴν ἢ σκίῤῥον ἢ ἀπόστημα δύνασθαι τὴν στενοχωρίαν ἐργάσασθαι τοιαύτην, ὥστε μηδὲν κάτω διεξέρχεσθαι δύνασθαι. τὸ δ᾽ ὑφ᾽ ὑγρῶν παχέων ἢ γλίσχρων, οὐ πάνυ τι δοκεῖ πιθανὸν εἶναι. τίθει δ᾽ εἰ βούλει, καὶ
30 τοῦτο καὶ ἔτι πρὸς τούτῳ λεγόμενον ἕτερον, ἀλλ᾽ ἐκεῖνό γε τὸ σχεδὸν ἅπασι δόξαν, ὅσοι τοὺς ἀφορισμοὺς ἐξηγήσαντο, πάνυ μοι δοκεῖ τῶν ἀπιθάνων εἶναι. λέγουσι γὰρ ὅτι τῆς κύστεως φλεγμαινούσης στενοχωρίαν ἐν τισὶ τῶν ἐντέρων ἐκ τῆς παραθλίψεως γενομένην ἐπιφέρειν. τὸ πάθος τὸν εἰλεόν. ἐγὼ δὲ πλείστους μοι δοκῶ καθ᾽ ὅλον ἐμαυτοῦ τὸν βίον ἑωρακέναι. τοὺς μὲν, κινδυνεύσαντας μόνον. οὐκ ὀλίγους δὲ, καὶ ἀποθανόντας, ἐξ ἐπισχέσεως οὔρων. ἐναργῶς ἅπασι φαινομένης τηνικαῦτα κατὰ τὴν ὑπογραφὴν ἰδίαν, μεγίστης τῆς κύστεως ὡς διατετάσθαι μὲν ἐσχάτως δύνασθαι δὲ ὡς εἰκὸς, ἐπὶ τῇ διατάσει, καὶ τούτων οὐδεὶς εἰλεώδης ἐγένετο. πῶς ἂν οὖν τίς ποτε πεισθῇ διὰ φλεγμονὴν κύστεως ἐντέρου στενοχωρουμένου γίνεσθαι ποτὲ τὸν εἰλεόν, οὐ μᾶλλον, ἢ κατὰ τὸν ὄγκον τῆς μήτρας, τῆς ἐν τῇ κυήσει, καίτοι μέχρι τῶν ὑποχονδρίων, ὁ κατ᾽ ἐκείνην ὄγκος ἀνατείνεται, καὶ μᾶλλον θλίβειν τε καὶ στενοχωρεῖν δύναται τὰ λεπτὰ τῶν ἐντέρων. ἡ δὲ κύστις εἰς ὄγκον ἀρθεῖσα, θλίβειν μόνον οἷά τ᾽ ἐστὶ τὸ ἀπευθυσμένον. ἀτοπώτερον δ᾽ ἔνιοι λέγουσι, τὸ, διὰ τὸν ἐπιγενόμενον πυρετὸν ὠφελεῖσθαι τὸν εἰλεόν. ὁ μὲν γὰρ πυρετὸς, ἐπί
40 τινι φλεγμονῇ, τῆς κύστεως εἰκότως ἂν γένοιτο, καὶ ὅσῳ ἂν μείζων ᾖ, καὶ χαλεπωτέρα, τοσοῦτον εἰκὸς κἀκεῖνον αὐξάνεσθαι σύμπτωμα ὑπάρχοντα τῆς φλεγμονῆς. ὁ δ᾽ εἰλεὸς ὡς αὐτοὶ λέγουσιν ἐπὶ τῇ φλεγμονῇ συνέστηκε, καὶ μόνην ἐλπίδα λύσεως ἔχει τὴν παῦλαν τῆς φλεγμονῆς, ᾗ καὶ τὸν πυρετὸν ἀναγκαῖον ἐστὶ συμπραΰνεσθαι. σημεῖον οὖν ἀγαθὸν ἔσω τῆς λύσεως, ἐπὶ τῶν κατὰ τὸν εἰλεὸν παθημάτων, ἢ πραϋνόμενος ὁ πυρετὸς ἢ λυόμενος, οὔτε δὲ ἐστὶ σημεῖον, ἢ αἴτιον ἀγαθὸν ἐπιγινόμενος, ἢ αὐξανόμενος. ἴσμεν γὰρ ἐκεῖνα μόνα τῶν νοσημάτων ὀνινάμενα πρὸς τῶν πυρετῶν, ὅσα κατὰ ψύξιν συνέστη. ποτὲ μὲν αὐτὴν μόνην. ἐνίοτε δὲ ἅμα χυμοῖς ὠμοῖς καὶ φλεγματώδεσιν, ἢ φυσώδει πνεύματι. βέλτιον οὖν ἀγνοεῖν ὁμολογεῖν ὅπως εἴρηται τὰ κατὰ τὸν ἀφορισμὸν τοῦτον ὑφ᾽ Ἱπποκράτους. οὔτε γὰρ ὁ λόγος ἐνδείκνυται τὴν ἀλήθειαν αὐτῆς, οὐθ᾽ ἡ πεῖρα διδάσκει. τρίτον δ᾽ οὐδὲν ἔχομεν ἄλλο πρὸς πίστιν. εἴγε μὴ ὤπται ποτὲ τοιοῦτος ἄῤῥωστος, οὔθ᾽ ὑφ᾽ Ἱπποκράτους, οὔθ᾽ ὑπ᾽ ἄλλου τινός. οὔτε γὰρ εἰ γνήσιός ἐστιν ὁ ἀφορισμὸς εἰπεῖν ἔχω. πλῆθος οὖν ὠμῶν καὶ παχέων χυμῶν ἅμα ψύξει σφοδρᾷ, βέλτιον
50 ἐστὶν ὑποτίθεσθαι τῶν εἰρημένων συμπτωμάτων αἴτιον. οὕτως γὰρ ἂν μόνως ὅ τε πυρετὸς ἴαμα γένοιτο τῆς διαθέσεως, ἥ, τε τῶν ἐρχομένων οὔρων κένωσις. οὕτως γὰρ εἴωθε παχέα καὶ πολλὰ καὶ ἀθρόα κενοῦσθαι πεττομένων αὐτῶν.

Ε λκεα ὁκόσα ἐνιαύσια γίνεται ἢ μακρότερον χρόνον ἴσχουσιν ἀνάγκη ὀστέον ἀφίστασθαι, καὶ τὰς οὐλὰς κοίλας γίνεσθαι.

Ὁκόσα χρονίζει τῶν ἑλκῶν ἤτοι μηδόλως οὐλῆς αὐτοῖς ἐπιγιγνομένης, ἢ κἂν ἐπιγένηται, πάλιν ἀναλυομένης, οὐδὲν ἁμαρτανόντων δηλονότι κατὰ τὴν θεραπείαν τῶν ἰατρῶν, ἀναγκαῖον ἐστὶν ἤτοι δι᾽ ἐπίῤῥοιαν τινὰ μοχθηρῶν ὑγρῶν, ἢ τὴν ἐν αὐτῷ τῷ μορίῳ διάθεσιν ἐν χρόνῳ κατασκευασθεῖσαν ἐκ τῆς ἐπιῤῥοῆς τῶν ὑγρῶν, ἢ διά τι πάθος,

ἐστὶ φθειρομένου κατὰ τὸ χωρίον ἐκεῖνο, γίνεσθαι δυσίατα. τὰ μὲν οὖν ἄλλα τῶν ἑλκῶν ἀεὶ, μείζω καὶ χείρω γίνεται, καὶ σύμπαντα ταῦτα, φαγεδαίνας ἐκάλουν οἱ παλαιοί. διορίζεσθαι δ' ὕστερον ἐπεχείρησαν ἔνιοι, προσηγορίας ἑκάστοις ἰδίας. ἔνια μὲν οὖν αὐτῶν χειρώνεια καλοῦντες. ἔνια δὲ, τηλέφεια. φαγεδαίνας δ' ἄλλα. καί τινος ἔτι ἄλλας περιεργοτέρας ἐπιφέροντες προσηγορίας. ἀλλ' ἡμῖν ἀρκέσει τῶν μὲν, ἐπιλαμβανομένων τι τοῦ πέριξ χωρίου, τὰ μὲν, ἕρπητας ὀνομάζειν, ὅταν ἐπιπολῆς ᾖ καὶ κατ' αὐτὸ τὸ δέρμα. τὰ δὲ, φαγεδαίνας, ὅσα καὶ τὴν ὑποκειμένην διαφθείρει σάρκα. τὸ γὰρ σηπεδονῶδες, καὶ νομῶδες ὑπό τινων ὀνομαζόμενον ἕλκος, οὐχ ἕλκους ἐστὶ διαφορά τις ἴδιος, ἀλλ' ἐπιπεπλεγμένον πάθος ἐξ ἕλκους τε καὶ σηπεδόνος. ἴσμεν δ' ὅτι καὶ χωρὶς ἕλκους αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ σηπεδὼν, ἐν πολλοῖς τῶν μορίων συνίσταται. καλεῖται δέ τι καὶ ἄνθραξ, ἕλκος ἐσχαρῶδες ἅμα πολλῇ τῇ τῶν πέριξ σωμάτων φλογώσει. ταυτὶ μὲν οὖν ἰδίαν ἔσχηκε προσηγορίαν, ὅ τε ἄνθραξ, καὶ ἡ φαγέδαινα, καὶ ὁ ἕρπης. ὅσα δ' ἕλκη γίνεται χωρὶς τῶν εἰρημένων συμπτωμάτων αὐτὰ, καθ' ἑαυτὰ προσαγορεύειν ἔθος ἐστὶ τοῖς παλαιοῖς, αὐτὸ τοῦτο μόνον ἕλκη, περὶ ὧν καὶ νῦν ὁ λόγος ἐστὶ τῷ Ἱπποκράτει διδάσκοντι ὡς ὅσα τοιαῦτα τῶν ἑλκῶν ἐστιν, εἰς χρόνον ἐκπίπτει πλείονα. φαίνεται δὲ καὶ ἡ πεῖρα τῷ λόγῳ μαρτυροῦσα καὶ πολλάκις γε πολλὰ τῶν τοιούτων ἑλκῶν συνουλωθέντα, μετὰ χρόνον οὐ πολὺν ἀναφλεγμαίνειν τε καὶ αὖθις ἀναῤῥήγνυται λυομένης αὐτῶν τῆς οὐλῆς. γίνεται δὲ τοῦτο, διά τινας τοιάσδε αἰτίας, ὅταν ἐκ τῶν προσφερομένων φαρμάκων, ἢ κατὰ τοῦ πεπονθότος ὀστοῦ σὰρξ ἐπικειμένη ξηρανθεῖσα συνουλωθῇ, παραχρῆμα μὲν ταχέως, ὑγιάζεσθαι δοκεῖ. κατὰ βραχὺ δὲ πάλιν, ἰχῶρός τινος ἐπιῤῥέοντος, ἐκ τοῦ φθειρομένου, κατὰ τὸ βάθος ὀστοῦ, φλεγμονή τέ τις αὖθις ἐπιγίνεται, καὶ πύου γένεσις ἕπεται. διαβιβρώσκοντος μὲν τὴν οὐλὴν ἐπιφάνειαν. διακόπτοντος δὲ τὴν σάρκα. τίς οὖν ἡ τῶν τοιούτων ἑλκῶν ἴασίς ἐστιν; οὐκ ἄλλη τις, ἀλλ' ἣν αὐτὸς μὲν εἶπεν ἐν τῷ περὶ ἑλκῶν βιβλίῳ. ἡμεῖς δ' ἀπεδείξαμεν ἐν τῷ τετάρτῳ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου. ξηραίνεσθαι μὲν γὰρ ἕλκη πάντα δεῖται. μάλιστα δ' ἐφ' ὧν ὀστοῦν πέπονθεν. ὅρος δὲ ἐστὶ τῆς ξηρότητος, ἀποστῆναι τὸ πεπονθὸς αὐτοῦ μέρος. εἰκότως δὲ καὶ τὰς οὐλὰς εἰς τοσοῦτο συμβαίνει γίνεσθαι κοίλας, εἰς ὅσον ἂν ᾖ καὶ τὸ πάχος τὸ ἀποστάν.

Ὁκόσοι ὑβοὶ ἐξ ἄσθματος, ἢ βηχὸς γίνονται πρὸ τῆς ἥβης, ἀπόλλυνται.

Ὑβοὺς καὶ κυφοὺς εἴωθεν ὀνομάζειν ὁ Ἱπποκράτης, οὓς ἅπαντες οἱ νῦν ἄνθρωποι προσαγορεύουσι κυρτούς. καὶ γὰρ καὶ οὕτως ἡ ῥάχις αὐτοῖς, εἰς τοὐπίσω γίνεται κυρτὴ, τῷ μὲν οὖν κυρτῷ, τὸ κοῖλον ἀντικειμένως λέγεται. τῷ δ' ὑβῷ τε καὶ κυφῷ, τὸ λορδόν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπὶ μόνης τῆς ῥάχεως. ἐκεῖνα δ' ἐπὶ πάντων λέγουσιν οἱ Ἕλληνες. ὅπως δ' ἡ κύφωσις γίνεται, δεδήλωκεν αὐτὸς ἐν τῷ περὶ ἄρθρων βιβλίῳ, καθάπερ καὶ τὴν λορδώσεώς τε, καὶ σκολιώσεως καὶ σείσεως. ἴδια γὰρ ἐξαίρετα ῥάχεως πάθη ταῦτα, καὶ χρὴ τὸν βουλόμενον ἐπιστήμονα γενέσθαι τῶν παθῶν τῶνδε, τοῖς ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ γεγραμμένοις ἐπὶ πλέον ὁμιλῆσαι. νῦν δ' ἡμεῖς ἐροῦμεν ὅσα χρήσιμα ἐστὶν εἰς τὸν προκείμενον ἀφορισμόν. ὑβοῦται ῥάχις, ἔστιν ὅτε μὲν καὶ διά τινα πληγὴν ἢ κατάπτωσιν. ὑβοῦται δὲ καὶ διά τινα φύματα σκληρὰ, συστάντα κατὰ τὴν πρόσω χώραν. ὑφ' ὧν φυμάτων, ὅταν μὲν εἷς σπόνδυλος ἑλχθῇ πρόσω, λορδοῦται κατ' αὐτὸν ἡ ῥάχις. οὕτω δὲ κἂν πλείους ὦσιν ἐφεξῆς ἀλλήλων. ὅταν δὲ μὴ συνεχεῖς ὦσιν ἀλλήλων οἱ τεινόμενοι σπόνδυλοι, κύφωσις γίνεται, τοσοῦτον χωρούντων ὀπίσω τῶν μέσων, ὅσον εἴσω κατεκάμφθησαν οἱ ταθέντες. ὁρᾶται γοῦν ἐπὶ πάντων τούτων τῶν σκληρῶν μετρίως γινόμενον. ὅθεν καὶ λάμων, καὶ λύπων καὶ ἐχβόλων, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. καὶ λέγεται περὶ αὐτῶν ἐπὶ πλέον ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι ταῖς εἰς τὸ περὶ τῶν ἄρθρων βιβλίον. ἀλλὰ νῦν γε τοὺς πρὸ τῆς ἥβης ὑβωθέντας, ἐπ' ἄσθματι καὶ βηχὶ, διαφθείρεσθαι φησὶ ταχέως. οὐ γὰρ ἐθέλει τούτοις ὁ θώραξ ὡς αὐτὸς ἔφη ἐφεξῆς συναύξεσθαι, καὶ διὰ τοῦτο στενοχωρία πολλὴ γίνεται τοῖς ἀναπνευστικοῖς ὀργάνοις. ἅπασι μὲν κοινὸν τοῖς αὐτομάτως ὑβωθεῖσι, τουτέστιν οἷς ἄνευ πληγῆς ἢ καταπτώσεως, ἔπαθεν ἡ ῥάχις, ἐπὶ φύμασι σκληροῖς, ἢ δυσπέπτοις, γίνεσθαι τοιούτοις. διαφορᾶς δ' οὔσης πολλῆς ἐν τοῖς φύμασι κατά τε τὸν ὄγκον, καὶ τὴν σκληρότητα, καὶ τὸ χωρίον, ἐν ᾧ συνέστη. τὰ μὲν ἐπὶ σκληροῖς τε ἅμα καὶ μεγάλοις συστάντα, δυσπνοουστέρους αὐτίκα τοὺς ἀνθρώπους ἐργάζεται. τὰ δὲ μεθιέντα τι τῆς ἐν αὐτοῖς ὑγρότητος, εἰς τὰς τραχείας ἀρτηρίας βηχώδεις ἀποτελοῦσι τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὅσα μεθίησιν ὑγρότητος, ἀκριβῶς ἐστὶ σκληρὰ, καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκαῖον ἐστὶν ἐκπυῆσαι ποτὲ καὶ διαφθεῖραι τὸν ἄνθρωπον. ὅσα δ' οὐ μεθίησιν, ἀπὸ παχέων γίνεται χυμῶν, καὶ διὰ τοῦτο, ἐστὶν ἄπεπτά τε καὶ σκληρὰ, καὶ πολλῷ χρόνῳ μένοντα, χωρὶς τοῦ διαπυΐσκειν, ἐπιτρέπει ζῆν τὸν ἄνθρωπον. ὅσα δ' ὡς ἔφην ἅμα βηχὶ τὴν γένεσιν ἔχει, ἐπείγεται πρὸς τὴν διαπύησιν, καὶ διὰ τοῦτο ἐστὶν ὀλέθρια. οὕτω δὲ καὶ ὅσα μετὰ δυσπνοίας ἐγένετο, θανατώδη, τοῖς ἔτ' αὐξανομένοις· ἤτοι γὰρ μεγάλα ταῦτ' ἐστὶν, ἢ ἐν ἐπικαίρῳ χωρίῳ, τοῦ θώρακος. ὅταν οὖν ὁ μὲν πνεύμων ἅμα τῇ καρδίᾳ τοῖς τοιούτοις αὐξάνεται, σμικρύνεται δ' ἡ περιέχουσα χώρα, μὴτ' αὐξανομένων τῶν πλευρῶν, εἴ τε τὸ κάμπτεσθαι, διὰ τὴν ὕβωσιν ὅλον τὸν θώρακα στενότερον ἐργαζομένης ἀναγκαῖον ἐστὶν ἐν τάχει τοσαύτην αὐτοῖς γίνεσθαι τὴν δύσπνοιαν ὡς διαφθεῖραι τὸν ἄνθρωπον. ὅπου γε οὐδέπω τῆς κυφώσεως ἐπιγινομένης, ἐπὶ μόνοις τοῖς παρὰ φύσιν ὄγκοις ἐδύσπνουν τι χρὴ προσδοκῆσαι τῶν μὲν φυμάτων αὐξηθέντων τῷ χρόνῳ, στενωθέντος δὲ τοῦ θώρακος. ὅτι μέντοι πολλῶν οὐσῶν δυσπνοιῶν ἆσθμα προσαγορεύειν Ἱπποκράτης εἴωθεν, ἐκείνην μόνην ἐν ᾗ συμβαίνει πυκνοῦσθαι τὴν ἀναπνοὴν, ἱκανῶς εὔδηλον παντί. καλοῦσι γοῦν οὕτω καὶ νῦν οἱ ἄνθρωποι τὸ ἀσθμαίνειν, ἐν δρόμοις τε καὶ γυμνασίοις συντόνοις γιγνόμενον. οἱ δὲ μεθ' Ἱπποκράτους, καὶ πάθος τι χρόνιον. ἔνιοι μὲν ἁπλῶς ἆσθμα προσαγορεύουσιν. ἔνιοι δὲ καὶ ὀρθόπνοιαν, ὅταν ἄνευ πυρετοῦ διὰ παντὸς, οὕτω δυσπνοοῦσιν οἱ κάμνοντες.

Ὁκόσοισι φλεβοτομίη ἢ φαρμακείη συμφέρει τούτους τοῦ ἦρος φλεβοτομεῖν ἢ φαρμακεύειν χρή.

Πρόδηλον ὅτι περὶ τῶν ὑγιαινόντων μὲν ἔτι, νοσησόντων δὲ, εἰ μὴ κενωθεῖεν, ὁ λόγος αὐτῷ νῦν ἐστι. τούτους γὰρ φθάνειν χρὴ κενοῦν ἦρος εἰσβάλλοντος ἤτοι διὰ φλεβοτομίας, εἰ πληθωρικοῖς ἁλίσκονται νοσήμασιν, ἢ διὰ κα-

θάρσεως, ἐν τοῖς κατὰ διαφθοράν. ἡμεῖς γοῦν οὕτως ἀνόσους πολλοὺς φυλάττομεν ἐτῶν ἤδη πολλῶν, ἔμπροσθεν καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἀεὶ νοσοῦντας, ἀλλὰ καὶ ποδάγραν καὶ ἀρθρῖτιν ἀρχομένην ἔτι καὶ μήπω περὶ τοῖς ἄρθροις εἰργασμένην πώρους ἐκ τῆς τοιαύτης κενώσεως, ἐτῶν ἤδη πολλῶν ἐκωλύσαμεν γενέσθαι. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον αἵματος πτύσιν. ἐπιληψίαν. μελαγχολίαν. ἀποπληξίαν, καὶ ἄλλα τε τοιαῦτα χρόνια πάθη διὰ τῆς εἰρημένης κενώσεως, ἐπὶ πολλῶν ἀνθρώπων ἐπαύσαμεν. ἡ μὲν οὖν φλεβοτομία, κοινὸν βοήθημά ἐστι τῶν πληθωρικῶν νοσημάτων, ἡ κάθαρσις δὲ οὑτωσὶ μὲν ἀκοῦσαι κατὰ γένος ἐστὶ βοήθημά ἐστιν, οὐ μὴν κατ' εἶδος γε ἀκοῦσαι. ἐνίοις μὲν γὰρ συμφέρει, τοὺς φλεγματώδεις κενοῦσθαι χυμούς. ἐνίοις δὲ, τοὺς πικροχόλους. ἐνίοις δὲ, τοὺς μελαγχολικούς. ἐνίοις δὲ ὀρρώδες περίττωμα. κατά γε τὴν τῶν ἐθισμένων αὐτοῖς γίνεσθαι παθῶν οὐσίαν. οἶδα αὐτίκα τις μελαγχολίᾳ ἁλισκόμενος καθ' ἕκαστον ἔτος, εἰ μὴ καθαρθείη, καὶ θαῦμα ἐστιν ἰδεῖν, ὅπως ἤδη καὶ αὐτὸς ἀρχομένου τοῦ πάθους διαγινώσκει τε τὴν πρώτην γένεσιν εὐθὺς καὶ καλέσας με κενοῦται τὰ μέλανα, καὶ παραχρῆμα παύεται τῆς μελαγχολίας. καὶ συμβαίνει γε τούτῳ διὰ τῆς καθάρσεως ἄμφω ταῦτα χρηστά, τό, τε καθαίρεσθαι τὰ περιττά, καὶ τό, τῇ δριμύτητι τῶν ἐκκενουμένων ἀναστομωθεῖσαν ἐπὶ βραχὺ τὴν αἱμορροΐδα, συνεκκενεῖν τι καὶ αὐτὴν αἵματος μοχθηροῦ. συνήθους γὰρ οὔσης αὐτῷ τῆς τοιαύτης ἐκκενώσεως, εἶτ' ἐπισχεθείσης, ἡ μελαγχολία συνέστηκε. καθαίρω τοιγαροῦν αὐτόν, οὐκ ἦρος μόνον, ἀλλὰ καὶ φθινοπώρου, καὶ ὡς εἰ καταφρονήσας ἐνίοτε ἐνταῦθα μὴ φθάσειε καθαρθῆναι, τῶν τοῦ πάθους αἰσθάνεσθαι συμπτωμάτων. οὕτω δὲ καὶ γυναῖκά τινα καθ' ἕκαστον ἔτος εἰσβάλλοντος ἦρος, ὁμοίως κενῶν, καρκινώδη ποτὲ ὄγκον ἐν μαστῷ ἔχουσαν, ἰασάμην, ἰσχυρῶς κενώσας, πολλάκις διὰ φαρμάκου καθαίροντος μέλανα, καὶ εἰ παραληφθείη ποτὲ ἡ κάθαρσις, ὀδύνη διὰ βάθους αὐτῇ γίνεται. καὶ οὕτως αὐτὴ μετακαλουμένη με, παραχρῆμα κελεύει καθαίρειν. ἐλέφαντα δὲ ἀρχόμενον, ἑτέρῳ τὰ μὲν πρῶτα, διὰ φλεβοτομίας καὶ καθάρσεως ἰασάμην. ἑκάστου δὲ ἔτους ἀρκεῖ, καὶ τούτῳ μία κάθαρσις. ἐλλειφθείσης δ' αὐτῆς, αὐτίκα τὸ πάθος, ἐπισημαίνει. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα νοσήματα, καθάρσεως χρήζει μελαγχολικῶν χυμῶν. ἐπιληπτικὰ δὲ καὶ ἀσθματικά, καὶ ἀποπληκτικὰ τῶν φλεγματωδῶν. ἀρθριτικὰ δὲ τὰ μὲν ἅμα θερμασίᾳ πολλῇ, τῶν πικροχόλων. τὰ δὲ, σὺν ὄγκοις ψυχροῖς, τῶν φλεγματικῶν. ἄλλος δέ τις ὥρᾳ θέρους ἀεὶ τριταίοις ἁλισκόμενος πυρετοῖς ἤδη πολλῶν ἐτῶν οὐκ ἐπύρεξεν, ὠχρὰν χολὴν ὑφ' ἡμῶν φθάνων καθαίρεσθαι κατὰ τὴν τοῦ ἦρος τελευτήν. οὕτω γὰρ καὶ ἄμεινόν ἐστι τοὺς τοιούτους κενοῦσθαι ὡς τοὺς ἐπιληπτικούς τε καὶ ἀποπληκτικούς, καὶ ἀρθριτικούς τε καὶ μελαγχολικούς ὅσοι τε ἄλλοι διὰ πάχος χυμῶν νοσοῦσιν, εἰσβάλλοντος ἦρος ἄμεινον κενοῦσθαι. περὶ ὧν ἁπάντων ἰδίᾳ μοι γέγραπται κατὰ τὴν πραγματείαν ἐκείνην, ἐν ᾗ γέγραπται περὶ τῶν δεομένων ἦρος ὥρα κενοῦσθαι. μόριον δὲ ἐστιν αὕτη τῆς ὅλης ὑγιεινῆς πραγματείας.

Τοῖσι σπληνώδεσι δυσεντερίη ἐπιγινομένη, ἀγαθόν.

Ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐξηγησάμην τὸν ἀφορισμὸν τοῦτον. ἡνίκα τὸν λόγον ἐποιούμην ὑπὲρ τοῦ γεγραμμένου τὸν δὲ τὸν τρόπον. ὅσοι σπληνώδεες ὑπὸ δυσεντερίης ἁλίσκονται, τουτέοισιν ἐπιγινομένης μακρῆς τῆς δυσεντερίης, ὕδρωψ ἐπιγίνεται, ἢ λειεντερίη, καὶ ἀπόλλυνται. οὔκουν ἔτι δεήσει τῷ δε τῷ νῦν προκειμένῳ περαιτέρω ἐξηγήσεως.

Ὁκόσα ποδαγρικὰ νοσήματα γίνεται ταῦτα ἀποφλεγμήναντα ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν ἀποκαθίσταται.

Αἱ κατὰ τοὺς ποδαγρικοὺς φλεγμοναί, ῥεύματος εἰς τὰ τῶν ποδῶν ἄρθρα κατασκήπτοντος γίνονται, δέχεται δὲ τὸ ῥεῦμα τοῦτο, πρῶτον μὲν αἱ χῶραι τῶν διαρθρώσεων. ἔπειτα δὲ τὰ πέριξ πάντα, μέχρι καὶ τοῦ δέρματος ὅπου δὲ πληροῦσθαι φαμέν, τὰς διαρθρώσεις, εὔδηλον ὅτι τοὺς περικειμένους αὐταῖς ἔξωθεν κύκλῳ συνδέσμους, ἀναγκαῖον ἐστι τείνεσθαι, τὰ μέντοι νεῦρα, καὶ τοὺς τένοντας, οὐκ εἰκὸς φλεγμαίνειν αὐτοῖς. ἀλλὰ μόνον τῷ συνεκτείνεσθαι ταῖς διαρθρώσεσιν ὀδυνᾶσθαι. δῆλον δὲ ἐκ τοῦ μηδέποτε ὁρᾶσθαι σπασθέντα ποδαγρόν. ὅπερ εἴωθεν ἕπεσθαι συνεχέστατα, νεύρων τε καὶ τενόντων φλεγμοναῖς, ἄλλως τε τῆς ἰάσεως αὐτοῖς σκοπὸς κοινός ἐστι πρὸς τὰ φλεγμήναντα πάντα. διαφορηθῆναι γὰρ χρὴ τὸ ῥυὲν εἰς τοὺς πόδας. εἰ μὲν λεπτὸν εἴη κατὰ τὴν σύστασιν, ἐλάττονι χρόνῳ. παχὺ δ' ὑπάρχον ἢ γλίσχρον, πλείονι. καὶ πολὺ ἔτι μᾶλλον, εἰ γλίσχρον ἅμα τε εἴη καὶ παχύ, δεήσεται χρόνου μακροτέρου. πορρωτέρω μέντοι τῶν. μ. ἡμερῶν, οὐκ ἂν ἐκταθείη τῆς φλεγμονῆς ἡ θεραπεία. τοῦ τ' ἰατροῦ δηλονότι πράττοντος ὀρθῶς ἅπαντα, καὶ τοῦ κάμνοντος εὐπαθοῦς ὑπάρχοντος, εἰ δ' ἐν τοῖς σαρκώδεσι μορίοις φλεγμονή, τῷ τῶν ὀξέων ὑποπέπτωκεν ὅρῳ τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ. ἐπειδὴ μανοτέρα τέ ἐστι καὶ μαλακωτέρα τῆς τῶν συνδέσμων καὶ νεύρων φύσεως ἡ τῆς σαρκὸς οὐσία. διὰ τοῦτο δὲ καὶ φλεγμαίνειν ἄρχεται βραδύτερον ἥ τε τῶν τενόντων, καὶ συνδέσμων, καὶ νεύρων φύσις ὅταν τρωθῇ, καὶ πρὸς τὴν ἀκμὴν τῆς φλεγμονῆς ἀφικνεῖται χρόνῳ πλείονι καὶ θεραπεύεται βραδύτερον. ᾧ γὰρ λόγῳ μόγις εἰς ἑαυτὰ παραδέχεταί τι τῆς ἔξωθεν ὑγρότητος ὄντα πυκνὰ καὶ σκληρὰ τὰ τοιαῦτα μόρια, τῷ τοιούτῳ λόγῳ, καὶ μεθίησι μόγις. διὰ τοῦτο οὖν καὶ ταῖς ποδαλγικαῖς φλεγμοναῖς ὁ Ἱπποκράτης ὅρον ἔθετο λύσεως παντελοῦς, οὐ τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην ἡμέραν, ἀλλὰ τὴν τεσσαρακοστήν. ἐπειδὴ τά τε ἐν ταῖς διαρθρώσεσιν ὑγρὰ διὰ τῶν περιεχόντων αὐτὰ συνδέσμων ἀτμοειδῶς ἐκκενωθῆναι χρή, καὶ τοὺς συνδέσμους κατὰ τὰ ἐμπεσόντα αὐτούς. μέμνηται δὲ κἀν τῷ προγνωστικῷ τῆς τεσσαρακοστῆς ἡμέρας. ὡς ἐν αὐτῇ κρινομένων, ὅσα μήτ' ἀκριβῶς ἐστὶν ἤδη χρόνια, καὶ τὸν τῶν ὀξέων ὑπερεκπέπτωκεν ὅρον. εἴρηται δ' ἐπὶ πλεῖστον ὑπὲρ τῶν τοιούτων ἁπάντων, ἐν τῇ περὶ τῶν κρισίμων ἡμερῶν πραγματείᾳ.

Ὁκόσοισιν ὁ ἐγκέφαλος διακοπῇ, τουτέοισιν ἀνάγκη πυρετὸν καὶ χολῆς ἔμετον ἐπιγίνεσθαι.

Εἰκότως πυρέττουσιν ἐγκεφάλου διακοπέντος τῷ κοινῷ λόγῳ, καθ' ὃν ἅπαντος μορίου κυρίου φλεγμήναντος, ἕπεται πυρετός. ὁ δὲ τῆς χολῆς ἔμετος γίνεται, διὰ τὴν πρὸς τὸν ἐγκέφαλον κοινωνίαν συμπασχούσης

τῆς γαστρὸς,

τῆς γαστρὸς, καὶ μάλιστα τοῦ στόματος αὐτῆς. εἰς ὃ καταπέφυκεν ἐξ ἐγκεφάλου συζυγία τις ἀξιολόγων νεύρων. εἴωθε μὲν οὖν καὶ ἄλλως, ἐπί γε μεγάλοις ἀλγήμασι καὶ λύπαις ἰσχυραῖς συῤῥεῖν εἰς τὴν γαστέρα χολῶδες περίττωμα. πολὺ δ' ἔτι μᾶλλον ὅταν ἀῤῥωστήσῃ. φέρεται γὰρ εἰς τὰ τοιαῦτα τῶν γειτνιώντων αὐτοῖς μορίων, τὰ περιττώματα. καὶ μάλιστα ὅσα λεπτὰ ταῖς συστάσεσίν ἐστι, οἷόνπερ αὐτὸ τὸ χολῶδες ὑπάρχον ὑγρὸν, καὶ σὺν αὐτῷ πᾶν ὅσον ὀῤῥῶδες ὑγρὸν, ὃ δὴ καὶ μίγνυται πολλάκις ἐμουμένων τῇ χολῇ. καὶ πάνυ σπάνιόν ἐστιν ἀκριβῆ χολὴν ἄνευ περιττώματος ὀῤῥώδους, ἐμουμένην θεάσασθαι. φαίνεται δὲ καὶ τοῖς ὑγιαίνουσιν, ὅταν ἐπὶ πλέον ἀσιτήσωσι, καὶ μάλιστα ὅσοι χολωδέστεροι, τοὺς τοιούτους χυμοὺς ἡ γαστὴρ δεχομένη. δηλοῦσι δὲ τοῦτο, αἵ τε δήξεις αὐτοῖς καὶ οἱ ἔμετοι. οὐ μόνον δὲ ἐγκεφάλου τρωθέντος ἐμοῦσι χολὴν, ἀλλὰ καὶ τῆς περικειμένης αὐτῷ σκληρᾶς μήνιγγος. ἥτις κατὰ πολλὰ μέρη συμφυὴς ὑπάρχουσα, τῷ ἐγκεφάλῳ, τάχιστα μεταδίδωσιν αὐτῷ, τῶν ἑαυτῆς παθημάτων. οἱ δὲ ἐρασιστράτειοι τὰς μήνιγγας τῶν νεύρων ἀρχὰς τιθέμενοι, διὰ μὲν τὴν ἑαυτῆς φύσιν, ἐροῦσι τὴν παχεῖαν μήνιγγα ταῦτα ἐπιφέρειν τὰ συμπτώματα μόνην τρωθεῖσαν. εἰ δὲ καὶ πρὸς τὸν ἐγκέφαλον ποτὲ ἡ τρῶσις ἐξίκοιτο, τῷ φθάνειν ἀμφοτέρας προτετρῶσθαι τὰς μήνιγγας, οὕτω φήσουσι τὴν τῶν εἰρημένων γένεσιν ἀκολουθεῖν παθημάτων. ἐρασιστρατείους δ' ἔφην ἐρεῖν ταῦτα, καὶ οὐκ αὐτὸν Ἐρασίστρατον. ὅτι πρεσβύτης ὢν ἤδη καθ' ὃν χρόνον αὐτοί φασι τὰ τῶν διαιρέσεων αὐτῷ γεγράφθαι βιβλία, τὸν ἐγκέφαλον ἀπεφήνατο τῶν νεύρων ἀρχὴν ὑπάρχειν, εἴρηται δὲ περὶ τούτων ἐπὶ πλέον, ἐν τοῖς περὶ τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς ὑπομνήμασι.

Ὁκόσοισιν ὑγιαίνουσιν ἐξαίφνης ὀδύναι γίνονται ἐν τῇ κεφαλῇ καὶ παραχρῆμα ἄφωνοι γίνονται, καὶ ῥέγχουσιν ἀπόλλυνται ἐν ἑπτὰ ἡμέρῃσιν, ἢν μὴ πυρετὸς ἐπιλάβῃ.

Ἀφώνους εἴωθεν ὁ Ἱπποκράτης ὀνομάζειν, οὐχ οἷς ἡ φωνὴ μόνη βέβλαπται, κατ' ἐξοχὴν δέ τινα τῇ ταύτης βλάβῃ συνεπινοεῖν ἡμᾶς ἐνδείκνυται πάσας τὰς κατὰ προαίρεσιν ἐνεργείας. ἐνίοτε μὲν οὖν ἐκείνων βεβλαμμένων, οὐκ ἀπόλωλεν ἡ αἴσθησις. αὐτὸς γοῦν ἔφη τοὺς ἀφώνους, αἰσθανομένους συμβαίνει γίνεσθαι. πολλάκις δὲ ἄμφω πέπονθεν. ὅπερ ἀποπληξίαν ὀνομάζουσιν. ἔστι δὲ καὶ ταύτης αὐτῆς ἡ μὲν, ἀσθενής. ἡ δὲ, ἰσχυρά. καὶ διὰ τοῦτο εἶπε λύειν ἀποπληξίην ἰσχυρὴν μὲν ἀδύνατον. ἀσθενέα δὲ οὐ ῥηΐδιον. ἔοικε δὲ νῦν τῆς ἰσχυρᾶς ἀποπληξίας γνώρισμα προστεθεικέναι τὸ, ῥέγχειν, ὃ καὶ τοῖς βαθέως ὑπνοῦσι γίνεται κατὰ τὴν τῆς διαθέσεως ὁμοιότητα. καθ' ἕτερον μὲν τρόπον, ἑκατέροις. ὅμως οὖν ἔχουσί τι κοινὸν ᾧ ἕπεται τὸ ῥέγχειν. ἔστι δὲ τὸ κοινὸν ἀμφοῖν ἡ ἀῤῥωστία τῆς τῶν νεύρων ἐνεργείας. καὶ λέλεκται περὶ τούτων ἁπάντων ἐπὶ πλέον, ἐν τῇ περὶ τῶν πεπονθότων τόπων πραγματείᾳ. νυνὶ δ' ὅσον εἰς τὸν ἀφορισμὸν ἀναγκαῖον, εἰρήσεται. οἷς ἂν ὑγιαίνουσιν ἐξαίφνης ὀδύνη τις ἐν τῇ κεφαλῇ γένηται μάλιστα εἰς πνεῦμα φυσῶδες ἀναφέρειν χρὴ τὴν αἰτίαν. ἤδη δὲ καὶ εἰς πλῆθος ὕλης ἀθρόως ἐπιῤῥυείσης, ἥν τινα καὶ νῦν εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἐνηνέχθαι δηλοῖ τὰ μετὰ τὴν ὀδύνην γινόμενα συμπτώματα, δι' ὧν ὅτι καὶ φλεγματική τίς ἐστιν ἡ ὕλη συνεμφαίνεται. καὶ διὰ τοῦτο ὁ πυρετὸς ἐπιγινόμενος, λύει τὴν διάθεσιν, ὡς ἂν ἐκθερμαίνων τε καὶ λεπτύνων καὶ διαφορῶν, τό, τε φυσῶδες πνεῦμα καὶ τοὺς φλεγματικοὺς χυμούς. γίνεται δὲ τοῦτο, ποτὲ μὲν τρισὶν ἢ τέτρασιν ἡμέραις. ποτὲ δὲ, καὶ πλείοσιν. οὐ μὴν ἐξωτέρω γε τῶν ἑπτὰ, διότι κύριον τὸ μέρος, οὐκ ἀνέχεται δὲ τὰ τοιαῦτα μόρια, χρονίων τε ἅμα καὶ ἰσχυρῶν διαθέσεων, ὡς ἐπιδέδεικται πολλάκις.

Σκοπεῖν δὲ χρὴ καὶ τὰς ὑποφάσιας τῶν ὀφθαλμῶν ἐν τοῖσιν ὕπνοισιν, ἢν γάρ τι ὑποφαίνηται ξυμβαλλομένων τῶν βλεφάρων τοῦ λευκοῦ, μὴ ἐκ διαῤῥοίης ἐόντι ἢ ἐκ φαρμακοποσίης, φλαῦρον τὸ σημεῖον καὶ θανατῶδες σφόδρα.

Ἤτοι διὰ ξηρότητα τῶν βλεφάρων, ἢ διὰ τὴν τῆς κινούσης αὐτὰ δυνάμεως ἀσθένειαν, ὑποφαίνεταί τι τοῦ λευκοῦ, μὴ δυναμένων ἀκριβῶς κλείεσθαι τῶν ὀφθαλμῶν. διὰ τοῦτο γοῦν αὐτῷ καὶ κατὰ τὰς διαῤῥοίας καὶ φαρμακοποσίας, ὅπερ ἐστὶ κατὰ τὰς καθαιρόντων φαρμάκων πόσεις, ὑποφαίνεταί τι τοῦ λευκοῦ τῶν ὀφθαλμῶν, ὅταν ὑπνοῦντες τύχωσι. ξηραίνεται γὰρ ἅπαν τὸ σῶμα καὶ ἡ δύναμις ἀσθενὴς γίνεται, κατὰ τὰς τοιαύτας κενώσεις. ἐπισυμβαίνει δὲ πλεῖον ἐν τοῖς βλεφάροις ἡ ξηρότης, ὅτι φύσει ξηρά. καθάπερ οὖν αἱ βύρσαι ξηρανθεῖσαι δυσεκτατοι γίνονται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ τοιαῦτα μόρια. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅτι καμνούσης τῆς δυνάμεως, οὐ μόνον ἀδυνατοῦσιν ἀκριβῶς κλείειν τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἀλλὰ καὶ τὸ στόμα, καὶ διὰ τοῦτο κοιμῶνται χάσκοντες, εὔδηλον ἅπαντι τῷ γε προσέχειν βουληθέντι τῇ φύσει τοῦ πράγματος τὸν νοῦν.

Αἱ παραφροσύναι αἱ μὲν μετὰ γέλωτος γινόμεναι, ἀσφαλέστεραι. αἱ δὲ μετὰ σπουδῆς, ἐπισφαλέστεραι.

Οὐδὲ μία μὲν ἀσφαλής ἐστι παραφροσύνη. σφαλεραὶ δ' ἧττον αἱ μετὰ γέλωτος, ὡς αἵ γε θρασεῖαι καθάπερ αὐτὸς ὀνομάζει σφαλερώτεραι πασῶν. ἐν τῷ μέσῳ δ' ἀμφοῖν εἰσὶν, αἱ μετὰ σπουδῆς. γίνονται δὲ πᾶσαι μὲν ἐγκεφάλου πάσχοντος, εἴτουν πρῶτον τε καὶ καθ' ἑαυτὸν, εἴτε κατὰ συμπάθειαν. ἀλλήλων δὲ διαφέρουσι, ταῖς ἐργαζομέναις αὐτὰς αἰτίαις. ὅσαι μὲν γὰρ ὑπὸ θερμασίας γίνονται μόνης ἄνευ μοχθηροῦ χυμοῦ, παραπλήσιαί πως εἰσὶ ταῖς ἐπὶ οἴνου πόσεσιν. ὅσαι δ' ἐπὶ τῇ ξανθῇ χολῇ, μετὰ σπουδῆς ἐπιτελοῦνται. συγκαυθείσης δ' αὐτῆς ἐπὶ πλεῖον ὡς μελαγχολικωτέραν ὑπάρχειν ἤδη, μανιώδεις ἱκανῶς αἱ παραφροσύναι γίνονται. μεμνῆσθαι γὰρ χρὴ τῶν περὶ τῆς μελαίνης χολῆς ἐν ἄλλοις διωρισμένων. ὡς ἡ μὲν, ὑπεροπτηθείσης γίνεται τῆς ξανθῆς χολῆς, ἥπερ δὴ καὶ χαλεπωτάτη παντοίως ἐστίν. ἡ δ' ἐκ τῆς τοῦ αἵματος ὡς ἂν εἴποι τις ἰλύος καὶ τρυγὸς, παχυτέρα μὲν ἐκείνης τῇ συστάσει, πολὺ δὲ ἀπολειπομένη τῷ μοχθηρῷ τῆς ποιότητος, εἴρηται δὲ καὶ ὅτι τὴν οἷον τρύγα τοῦ αἵματος ἀκριβολογούμενοι μὲν, οὐδέπω μέλαιναν χολὴν ὀνομάζομεν, ἀλλὰ μελαγχολικὸν χυμὸν, καταχρώμενοι δὲ τοῖς ὀνόμασι, καὶ μέλαιναν ἔστιν ὅτε καλοῦμεν, ἐπειδὴ μικρὸν ὕστερον ἔσεσθαι μέλλει μέλαινα, μὴ φθασάντων κενῶσαι.

Ἐν τοῖσιν ὀξέσι πάθεσι τοῖσι μετὰ πυρετοῦ αἱ κλαυθμώδεες ἀναπνοαὶ κακόν.

Τὰ παιδία πολλάκις ὁρᾶται κατὰ τὸν τοῦ κλαίειν καιρόν, εἰσπνέοντα διακεκομμένην τινὰ ἱσταμένου μεταξὺ τοῦ θώρακος, εἶτ' αὖθις τὸ λεῖπον προστιθέντες, ὅπερ αὐτὸς ἐν ἐπιδημίαις ὠδήπως εἶπε· διπλῆ ἔσω ἐπανάκλησις, οἷον ἐπεισπνέουσι. καὶ γίνεται τοῦτο ποτὲ μέν, διὰ κάματον τῆς δυνάμεως· ποτὲ δὲ διὰ τὴν τῶν ὀργάνων σκληρότητα· ποτὲ δὲ ἀμφοῖν συνελθόντων. ἔστι δ' ὅτε καὶ διὰ σπασμώδη τινὰ τῶν μυῶν τοῦ θώρακος διάθεσιν. ἥ, τε γὰρ ἀσθενὴς δύναμις ὅταν εἰς ἅπαξ ἀδυνατήσῃ διαστεῖλαι τὸν θώρακα, τοσοῦτον ὅσον δεῖται τὸ ζῶον, ἵσταται μεταξὺ κατὰ τὴν ἐνέργειαν ἀναπαυομένη πρότερον, εἶθ' οὕτως αὖθις ἐξορμᾷ. τό τε σκληρὸν ὄργανον οὐχ ἑπόμενον ἑτοίμως ὁμοίως, τῇ διαστελλούσῃ δυνάμει κραδαινόμενον ὑπ' αὐτῆς βιαίως διαστέλλεται. περὶ δὲ τῆς σπασμώδους διαθέσεως, τί δεῖ καὶ λέγειν ὡς τοιαύτην ἀναπνοὴν ἐργάζεται. ψύξεως μὲν οὖν καταλαβούσης ἤτοι τοὺς μῦς τοῦ θώρακος ἢ καὶ τὰ νεῦρα, σκληρότης ἄν τις ἐν τοῖς ὀργάνοις γεννηθείη καὶ σπασμώδης κίνησις ἣν ὅτε πυρετὸς ἰᾶσθαι πέφυκε, καὶ τὰ θερμὰ βοηθήματα. πυρετοῦ δὲ σὺν τούτοις ὄντος, οὐκ ἐγχωρεῖ ψύξιν αἰτιᾶσθαι τῶν κατὰ τὸν θώρακα μυῶν ἢ νεύρων, ἀλλ' ἤτοι σκληρότητα γεγενημένην, ἢ δυνάμεως ἀῤῥωστίαν ἢ σπασμώδη διάθεσιν. ὅτι δ' ἂν ἦ τούτων οὐκ ἀγαθόν ἐστιν, ἐν ὀξεῖ νοσήματι συμβαῖνον. εἰ μὲν οὖν κατὰ μόνης τῆς εἰρημένης κινήσεως τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων ἡ κλαυθμώδης ἀναπνοὴ λέλεκται πρὸς αὐτοῦ τέλος ἔχει τὰ τῆς ἐξηγήσεως. εἰ δὲ καὶ μετὰ τοιούτου τινὸς ψόφου βούλεται τὴν εἰρημένην αὐτῷ ἀναπνοὴν συμβαίνειν ὁποῖα τοῖς κλαίουσι γίνεται, καὶ πρὸς τοῖς εἰρημένοις αἰτίοις, ἐνδείξεταί τινα διάθεσιν ὀδυνώδη. καθ' ἣν δὴ οἱ μύζοντες, ἢ στένοντες, ἢ μικρόν τινα ἐξ ἀμφοῖν ἀποτελοῦντες ψόφον, ἀναπνέουσιν οὕτως.

Τὰ ποδαγρικὰ τοῦ ἦρος καὶ τοῦ φθινοπώρου κινέεται ὡς ἐπὶ τὸ πολύ.

Τὰ ποδαγρικὰ καθάπερ καὶ τἄλλα πάντα ἀρθριτικά, τοῦ ἦρος αὐξάνεται. καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὸς ἔμπροσθεν ἐν τῷ τῶν ἠρινῶν νοσημάτων καταλόγῳ τῶν ἀρθριτικῶν ἐμνημόνευσεν, ἐν οἷς δηλονότι περιέχεται καὶ τὰ ποδαγρικά, παροξύνεταί γε μὴν ἐνίοτε καὶ κατὰ τὸ φθινόπωρον. οἷς ἂν ἐν τῷ θέρει κατὰ τὴν ὀπώραν συναθροισθῇ τις κακοχυμία. δέδεικται γὰρ ἡμῖν ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν ἑκάστου τῶν μορίων, ὥσπερ ἄλλαι τινὲς ὑπάρχουσαι δυνάμεις, οὕτω καὶ ἡ τῶν λυπούντων ἀποκριτικὴ δύναμις. λυπεῖ δὲ τὰ μέν, τῷ πλήθει βαρύνοντα, τὰ δ' ἀνιῶντα, τῷ τῆς ποιότητος ἀλλοτρίῳ. κατ' ἄμφω μὲν οὖν ταῦτα τοῖς ἐν τῷ χειμῶνι μοχθηρῶς διαιτηθεῖσι παροξύνεται τὰ χρόνια τῶν παθῶν ἦρος ὥρᾳ χεομένων τῶν χυμῶν, εἶτα ἐπὶ τοὺς ἀσθενεῖς τόπους ἀπὸ τῶν ἰσχυροτέρων ἀπωθουμένων, καθ' ἕτερον δὲ μόνον ἐν φθινοπώρῳ.

Τοῖσι μελαγχολικοῖσι νοσήμασιν ἐς τάδε ἐπικίνδυνοι αἱ ἀποσκήψιες ἢ ἀποπληξίην τοῦ σώματος ἢ σπασμὸν ἢ μανίην ἢ τύφλωσιν σημαίνει.

Γίνονται μὲν καὶ διὰ φλεγματικὸν χυμὸν ἀποπληξίαι τε καὶ σπασμοὶ καὶ πηρώσεις ὀφθαλμῶν. γίνονται δὲ καὶ διὰ μελαγχολικόν. ἐπειδὴ κοινόν ἐστιν ἐν ἀμφοτέροις τὸ πάθος. οὐ μὴν τό γε τῆς μανίας ἐστὶ κοινόν, οὐδέποτε γὰρ ἐπὶ φλεγματικῷ χυμῷ τὸ πάθος τοῦτο συνίσταται. δεομένου γε πρὸς τὴν γένεσιν, ἐρεθίζοντός τε καὶ δάκνοντος χυμοῦ. τοιοῦτοι δέ εἰσιν, ὁ μὲν τῆς ξανθῆς χολῆς, διαπαντός, ὁ μελαγχολικὸς δέ, οὐ διὰ παντός, ἀλλ' ὅταν ἐπιπλέον ἤτοι συγκαυθείς, ἢ διασαπείς, ἐπικτήσηται κακοήθη δριμύτητα.

Ἀπόπληκτοι δὲ μάλιστα γίνονται ἡλικίῃ τῇ ἀπὸ τεσσαράκοντα ἐτέων ἄχρις ἑξήκοντα.

Οὐ πᾶσαν ἀποπληξίαν, ἀλλὰ τὴν προειρημένην μόνην, ἥτις ἐπὶ μελαίνῃ μόνῃ συνίσταται χολῇ, συμβαίνει γίνεσθαι τοῖς τὴν εἰρημένην ἄγουσιν ἡλικίαν. ὅτι πλεονάζει μάλιστα κατ' αὐτὴν ὁ τῆς μελαίνης χυμός, ὥσπερ καὶ τῷ φθινοπώρῳ. ἁπλῶς δ' ἀπεφηνάμην πλείους γέροντες γίνονται ἀπόπληκτοι. εἴπερ οὖν ἀληθὴς ὁ λόγος ἔσεσθαι μέλλοι, συναπτέον αὐτὸν τῷ κατὰ τὸν προειρημένον ἀφορισμόν, ὡς εἰ καὶ οὕτως εἴρητο. τοῖσι μελαγχολικοῖσι νοσήμασιν, ἐς τάδε ἐπικίνδυνοι αἱ ἀποσκήψιες ἀποπληξίην τοῦ σώματος. ἥ τις καταλαμβάνει τοὺς ἀπὸ τεσσαράκοντα ἐτέων, μέχρις ἑξήκοντα.

Ἢν ἐπίπλοον ἐκπέσῃ ἀνάγκη ἀποσαπῆναι.

Διὰ τὴν βραχυλογίαν δόξει ψευδὴς ὁ ἀφορισμὸς εἶναι τῶν μὴ καλῶς ἀκουσάντων αὐτοῦ. τὸ γὰρ λεγόμενον ἐστὶ τοιοῦτον· ὅταν ἐκπέσῃ, τουτέστιν ὅταν γυμνωθῇ καὶ προκύψῃ, τοῦ περιτοναίου τὸ ἐπίπλοον, οὐκ ἐνδέχεται τοῦτο καταχθέν, ὑγιὲς καὶ σῶον μεῖναι. καθάπερ εἰ καὶ ἄλλο τι προκύψειεν. οἷον ἔντερον ἢ σπλάγχνου λοβός, ἐκεῖνα μὲν γὰρ εἰ μὴ πολλῷ χρόνῳ καταψυχθείη, τὴν ἀρχαίαν ἀπολαμβάνει κρᾶσιν, ἐπουλωθείσης τῆς γεγενημένης κατὰ τὸ ἐπιγάστριον διαιρέσεως. ἐπίπλοον δὲ κἂν ἐλαχίστῳ χρόνῳ γυμνωθείη, σήπεται καταχθέν. δι' ἣν αἰτίαν καὶ τέμνουσιν αὐτοῦ τὸ γυμνωθὲν οἱ ἰατροί. ταύτην οὖν ἔχει ὁ ἀφορισμὸς τὴν γνώμην, ἀδιοριστότερον εἰρημένος κατὰ τὴν λελεγμένην λέξιν. εἰ δέ τις φησὶν ὡς ἑώρακε ποτὲ πρὸς βραχὺν χρόνον τὸ ἐπίπλοον ἐκπεσόν, ἔπειτα καταχθὲν μὴ σαπῆναι, τὸ μὲν διηνεκὲς τῆς Ἱπποκράτους ἀποφάσεως, ἀναιρήσει. φυλάξει δὲ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. καὶ κοινόν ἐστι τοῦτο τῷ ἀφορισμῷ πρὸς ἄλλους ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρημένον, ἐν σχήματι λέξεως τὸ διηνεκὲς ἐνδεικνύμενον. καίτοι γε οὐκ ἀποβαινόντων ἀεὶ τῶν πραγμάτων οὕτως ἀλλ' ἐν σπανίῳ ποτὲ καὶ ἐναντίως.

Ὁκόσοισιν ὑπὸ ἰσχιάδος ἐνοχλουμένοισι χρονίης, τὸ ἰσχίον ἐξίσταται, καὶ πάλιν ἐμπίπτει, τουτέοισι μύξαι ἐπιγίνονται.

Ἀθροίζεται πολλάκις ἐν τοῖς ἄρθροις χυμὸς φλεγματώδης ὃν ὀνομάζει μύξαν ὑφ' οὗ διαβρεχόμενοι τῆς διαρθρώσεως οἱ σύνδεσμοι, χαλαρώτεροι γίνονται, καὶ διὰ τοῦτο ἐξίσταταί τε ῥᾳδίως τῆς κοιλότητος τὸ ἄρθρον ἐμπίπτει τε πάλιν, οὐ χαλεπῶς. ἃ δὴ καὶ νῦν φησι τοῖς οὕτω διακειμένοις ἰσχιαδικοῖς συμβαίνειν. ὅταν δὲ ἐπὶ

τὸ ἰσχίον

τὸ ἰσχίον ἐξίστασθαι, τὸ κατ᾽ ἰσχίον ἄρθρον ἀκουστέον. ὡς κἀν τῷ περὶ ἄρθρων ἔλεγεν· ὤμου δὲ ἄρθρον ἕνα τρόπον οἶδα ὀλισθαῖνον ἐν ἴσῳ, τῷ κατ᾽ ὦμον ἄρθρῳ.

Ὁκόσοισιν ἀπὸ ἰσχιάδος ἐνοχλουμένοισι χρονίης τὸ ἰσχίον ἐξίσταται, τουτέοισι φθίνει τὸ σκέλος καὶ χωλοῦνται ἢν μὴ καυθῶσι.

Οὐ χρὴ χωρίζειν τὸν ἀφορισμὸν τοῦτον τοῦ προγεγραμμένου. συνάπτοντας δ᾽ αὐτοὺς εἰς ἕνα λόγον, οὕτως ἀκούειν. βούλεται γὰρ λέγειν ὅτι τοῖς ἰσχιαδικοῖς οἷς διὰ τὸ πλῆθος τῆς μύξης ἐξίσταται τὸ ἄρθρον ἐμπίπτει τε πάλιν, ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐν χρόνῳ φθίνειν τὸ σκέλος, ἂν μὴ φθάσαντες τῇ καύσει ξηράνωμεν τὴν μύξαν. ὅπερ κἀν τῷ περὶ ἄρθρων συνεβούλευε πράττειν ἐπὶ τοῦ συνεχῶς ἐκπίπτοντος βραχίονος. καὶ γὰρ καὶ νῦν ἡ αὐτὴ τοῦ λόγου δύναμίς ἐστι καὶ ἐπὶ συμβουλεύοντος αὐτοῦ κατ᾽ ἰσχίον. ὡς ἐν τῷ περὶ ἄρθρων ἐδίδασκεν, ὅπως ἐνθάδε ταπεινωθῇ τε τὸ μυξῶδες, ἥ τε χαλαρότης τοῦ δέρματος, εἰς ἣν ὠλίσθανε τὸ ἄρθρον ἀπὸ τῆς καύσεως, εἰς συντονίαν ἀχθεῖσα, σφίγγει τε καὶ κωλύει μεθίστασθαι. ὡς εἴ γε διὰ τὸ πλῆθος τῆς μύξης, ἐπὶ πλεῖον ἐξεστηκὸς, μένει τὸ ἰσχίον, ἔστι μὲν δή που δῆλον, χωλεία τοῦ σκέλους. ἀκολουθήσει δ᾽ ἐξ ἀνάγκης αὐτῇ, καὶ ἀτροφία. καθὸ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, ὅσα τῆς κατὰ φύσιν ἐστερήθη κινήσεως.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΦΟΡΙΣΜΟΥΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ζʹ.

Οἱ πάντες σχεδὸν οἱ προγράψαντες ἐξηγήσεις τῶν ἀφορισμῶν ἐν ἀρχῇ μὲν, ἐπὶ πλέον ἐπεκτείνουσι τοῦ χρησίμου τὸν λόγον, ἐκλύονται δὲ προϊόντες, ὥστε πρῶτον μὲν, ἐπὶ τὸ χρήσιμον περιϊέναι μόνον, εἶθ᾽ ἑξῆς ἐλλιπέστερον τούτου, καὶ τελευτῶντες ἐσχάτως συντέμνουσι τὰς ἐξηγήσεις, ὡς μηδ᾽ ὅτι νόθοι τῶν ἀφορισμῶν εἰσιν ἔνιοι καὶ προφανῶς ψευδεῖς ἔτι παρακολουθεῖν. ἀλλ᾽ ὥσπερ οἱ κάμνοντες ἐν τοῖς διαλόγοις ἐπινεύουσι πρὸς ἅπαν ἑτοίμως, οὕτω καὶ αὐτοὶ προσίενταί τε πάντας, οὓς ἂν εὕρωσι γεγραμμένους ἀφορισμοὺς, εἰς ἔσχατόν τε βραχυλογίας ἀφικνοῦνται κατὰ τὰς ἐξηγήσεις αὐτῶν. ἐπιλανθανόμενοι τῆς ἐν ἀρχῇ μακρολογίας. ἀλλ᾽ ἡμεῖς γε τὰς ἄλλας αὐτῶν ἀτοπίας ἐπειράθημεν φυλάξασθαι, καὶ πάσας ὁμαλῶς ποιήσασθαι τὰς ἐξηγήσεις ἐσπουδάσαμεν, ἐστοχασμένας μὲν τῶν ἀληθῶν τε ἅμα καὶ χρησίμων τῇ τέχνῃ. τῇ δὲ ἑρμηνείᾳ, μήτε εἰς βραχυλογίαν ἐσχάτην συνηγμένας. οὐ γὰρ ὑπομνήματι τὸ τοιοῦτον ἀλλὰ συγγράμματι πρέπει, μήτ᾽ εἰς μῆκος τοσοῦτον ὅσον ἐν ἀρχῇ τῶν ἐξηγήσεων ἐκεῖνοι πεποίηνται. τὸ δ᾽ ἄριστον ἐν ἅπασι τοῖς λόγοις. ὅπερ καὶ σύμμετρόν ἐστιν ἑκάστῃ πραγματείᾳ, τοῦτο ἐσπουδάσαμεν ἀπ᾽ ἀρχῆς μέχρι τέλους διαφυλάξαι.

Ἐν τοῖσιν ὀξέσι νοσήμασι ψύξις ἀκρωτηρίων, κακόν.

Ἐν μὲν τοῖς χρονίοις νοσήμασι καὶ μάλισθ᾽ ὅσα χωρὶς πυρετῶν ἐστὶ, καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα καὶ γέρουσι, ψυχρὰ γίνεσθαι τὰ τοῦ σώματος ἔσχατα μόρια, ῥῖνας, καὶ πόδας, καὶ ὦτα, καὶ χεῖρας ἄκρας, οὐδὲν ἄτοπον. οὐ μὴν ἔν γε τοῖς ὀξέσι μέτριον τὸ κακὸν, ἀλλ᾽ ἱκανῶς ὀλέθριον τὸ σύμπτωμα, φλεγμοναῖς σφοδροτάταις τῶν σπλάγχνων ἑπόμενον. ὀξέα δὲ προσαγορεύεσθαι νοσήματα φησὶν αὐτὸς, ὧν οἱ πυρετοὶ τοὐπίπαν εἰσὶ συνεχεῖς. ἐν δὲ τοῖς ὅταν αὗται μεγάλης φλεγμονῆς ὦσι, μὴ ὅτι καταψύχεσθαι τοῖς ἄκροις, ἀλλὰ καὶ διακαίεσθαι συμβέβηκεν. ἀλλ᾽ ὅταν τὸ τῆς φλεγμονῆς θερμὸν ᾖ, οὕτω σφοδρὸν ὡς ἕλκειν ἐφ᾽ ἑαυτὸ δίκην σικύας ἐξ ὅλου τοῦ σώματος τὸ αἷμα, διακαίονται μὲν οἱ οὕτως ἔχοντες τὰ σπλάγχνα. ψύχονται δὲ τὰ ἀκρωτήρια διὰ τὴν ἔνδειαν τοῦ αἵματος ἀποχωροῦντος εἰς τὰ σπλάγχνα καὶ οἱ πλεῖστοί γε αὐτῶν, οὐδὲ τῶν περιβολαίων ἀνέχονται, διὰ τὸ περὶ τοῖς σπλάγχνοις καῦμα.

Ἐπὶ ὀστέῳ νοσήσαντι σὰρξ πελιδνὴ, κακόν.

Οὐ γὰρ ἐπὶ μετρίαις βλάβαις ὀστῶν, σηπεδόσι τὸ τοιοῦτον εἶδος τῆς χρόας ἐπιγίνεται περικειμέναις σαρξὶ, σβεννυμένης δηλονότι τῆς κατὰ φύσιν θερμασίας ἐν αὐτοῖς.

Ἐπὶ ἐμέτῳ λὺγξ καὶ ὀφθαλμοὶ ἐρυθροὶ, κακόν.

Ὅ,τι πάθος τοῖς μυσὶν ὁ σπασμός ἐστι, τοιοῦτον ἐν τῷ στομάχῳ, γίνεται ἡ λὺγξ ὑγροῖς ἀνιῶσιν. ἐπιπονουμένη ποτὲ μὲν, ὅλην τὴν κοιλίαν. ὡς τὰ πολλὰ δὲ τό, τε στόμα, καὶ τὸν στόμαχον αὐτῆς, ἃ καὶ ἐν τοῖς ἐμέτοις ἀποῤῥίψασα, παραχρῆμα παύεται τῆς λυγγὸς, ὡς ὅταν γε μὴ δ᾽ ἀπὸ τούτων παύηται, δυοῖν θάτερον ἐνδείκνυται, ἤτοι τὴν ἀρχὴν τῶν νεύρων τὸν ἐγκέφαλον ἢ τὴν γαστέρα φλεγμαίνειν οὐ μετρίαν φλεγμονήν. τὸ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν ἔρευθος, ἕπεται ἀμφοτέροις, καὶ μᾶλλόν γε ταῖς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον φλεγμονώδεσι διαθέσεσιν.

Ἐπὶ ἱδρῶτι φρίκη, οὐ χρηστόν.

Ὅτι τὰ κρίσιμα μὴ κρίνοντα, τὰ μὲν, θανατώδεα, τὰ δὲ, δύσκριτα, λέλεκται πρὸς αὐτοῦ. διὰ τὸ τὴν φύσιν ἐν ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν ὑπὸ τοῦ νοσήματος νικᾶσθαι.

Ε πὶ μανίῃ ἢν δυσεντερίη, ἢ ὕδρωψ ἢ ἔκστασις, ἀγαθόν.

Δυσεντερίαν μὲν ἢ ὕδρωπα τῷ λόγῳ τῆς μεταστάσεως, ἴαμα γίνεσθαι μανίας, οὐδὲν ἄλογον, ἐκ τῆς κεφα-
λῆς τῶν λυπούντων κάτω μεθισταμένων. ἔκστασιν δ' οὐδαμῶς διάλυσιν εἶναι μανίας, ὥς τι μᾶλλον αὔξησιν
ἄν τις εἴποι. καὶ μέντοι καὶ εἴπερ ὄντως ὁ Ἱπποκράτης, τῇ μὲν μανίαν καὶ στ᾽ ἐσχάτῳ ὠνόμασεν ἔκστασιν, οἶ-
δα μὲν οὕτω τινὰ παυσάμενον ἧς ἐμπεπλῆσθαι εἶχε μετρίας μανίας. ἐλογισάμεθα τε τῇ σφοδρότητι τῆς κινή-
σεως τῶν ποιούντων τὴν μανίαν αἰτίων, ἀκολουθῆσαι τὴν λύσιν. ὥσπερ εἴωθε κἀν τοῖς ὀξέσι νοσήμασι τὰ σφο-
δρότατα τῶν συμπτωμάτων ἐστὶν ὅτε κρίσεις ἀγαθὰς ἐργάζεσθαι.

Ε ν νούσῳ πολυχρονίῃ ἀποσιτίη καὶ ἄκρητοι ὑποχωρήσιες, κακόν.

10 Καὶ αὐτὴ μὲν καθ' ἑαυτὴν ἡ ἀποσιτία σημεῖόν ἐστι μοχθηρὸν ἐν χρονίοις νοσήμασιν. ἐπεὶ γὰρ τῶν σωθήσεσθαι
μελλόντων ἐκ τῶν τοιούτων νοσημάτων, αὐτῶ τοὐναντίον ὄρεξις σφοδροτέρα γίνεται σιτίων. ὡς οὐκ ἀγαθὸν σημεῖον ἡ
ἀποσιτία. ὅταν δὲ καὶ τὰ κατὰ τὰς διαχωρήσεις ὑπάρχει πονηρά, πολὺ δὴ καὶ μᾶλλον. ἀκράτους δὲ ὑποχω-
ρήσεις εἴρηκε, τὰς ἀμίκτους ὑδατώδεις ὑγρότητας αὐτοῦ τοῦ κενουμένου χυμοῦ μόνου διαχωροῦντος. εἴτε πι-
κρόχολος. εἴτε μελαγχολικός, εἴτε πρασοειδής, εἴτε ὁ τῆς ἰώδους λεγομένης ὑπάρχει χολῆς. ἐνδείκνυνται γὰρ
αἱ τοιαῦται διαχωρήσεις, ἐκπεφρύχθαι τὴν κατὰ φύσιν ὑγρότητα πᾶσαν ὑπὸ τῆς πυρετώδους θερμασίας.

Ε κ πολυποσίης ῥῖγος καὶ παραφροσύνη, κακόν.

Ὅτι μὲν ἡ πολυποσίη πολλὴν πόσιν οὐχ ὕδατος ἀλλ' οἴνου δηλοῖ, πρόδηλον παντί. παραφρονοῦσι δ' ἐπὶ ταῖς
τοιαύταις πόσεσιν ἔνιοι, πληρουμένης τῆς κεφαλῆς αἵματός τε καὶ πνεύματος θερμοῦ. δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ ὑπερ-
20 μετέροι γίνονται μάλιστα μὲν τὴν κεφαλήν. ἤδη δὲ καὶ σύμπαν τὸ σῶμα. σπάνιοι γε μὴν ἐξ αὐτῶν εἰσίν, οἳ σὺν τῇ
παραφροσύνῃ ῥιγώσαντες ἐφ' ὧν οὐκ ἐξάπτεται τὸ σύμφυτον θερμόν, ἀλλὰ σβέννυται ὑπὸ τοῦ πλήθους. ὥσπερ
ἐπὶ τῶν πολλῶν ξύλων ἐπιβληθέντων τῷ πυρί, ἤ τε τοῦ λύχνου φλὸξ ὑπὸ ἐλαίου καταχυθέντος ἀθρόως.

Ε πὶ φύματος ἔσω ῥήξει ἔκλυσις, ἔμετος, καὶ λειποψυχίη γίνεται.

Φῦμα μὲν ὠνόμασεν, ὅπερ ἐν ἑτέροις αὐτὸς εἴωθε προσαγορεύειν, ἐμπύημα. τὴν δ' ἔσω ῥῆξιν αὐτοῦ, τὴν εἰς
τὴν γαστέρα λέγει. ταύτην γὰρ ἔμετος ἕπεται. ὡς αἵ γε τῶν κατὰ θώρακά τε καὶ πνεύμονα φυμάτων ῥήξεις οὐκ
ἐμέτους, ἀλλ' ὑπ' ἀνάγκης μέν, βῆχα. πολλάκις δὲ καὶ πνῖγα φέρουσιν. ὥσπερ γε καὶ αἱ εἰς τὰ ἔντερα συρρήξεις
τῶν ἐμπυημάτων διαχώρησιν ἐργάζονται πύου. κοινὸν δὲ πασῶν ῥήξεως, ἔκλυσίς τε καὶ λυποψυχία, διὰ τὴν
30 τοῦ ζωτικοῦ πνεύματος ἔκκρισιν, ὡς ἑτέρωθι δέδεικται.

Ε πὶ αἵματος ῥύσει παραφροσύνη ἢ καὶ σπασμός, κακόν.

Οὗτος ὁ ἀφορισμὸς ἡμᾶς ὠφελεῖ μεγάλα, πρὸς τὸ πεισθῆναι γίνεσθαί ποτε παραφροσύνας ἐπ' ἐνδείᾳ πα-
ραπλησίῳ τρόπῳ τοῖς κατὰ κῶλα τρόμοις. ἐκεῖνα τε γὰρ ἀῤῥωστίᾳ τῆς κινούσης αὐτὰ δυνάμεως ἀστηρίκτους ἴσχει
τὰς κινήσεις. ὅ τ' ἐγκέφαλος παραφόρους. διόπερ οὐδὲ σφοδρὸν γίνεταί ποτε τὸ τοιοῦτον εἶδος τῆς παραφρο-
σύνης. ἀλλὰ μέτριόν τε καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ληρῶδες. αὐτὸς γὰρ εἴωθεν ὀνομάζειν λῆρον τὴν μετρίαν παρακο-
πήν. ἐὰν οὖν καὶ σπασμός ποτε συνέλθῃ τῇ τοιαύτῃ παραφροσύνῃ, παντάπασιν ἀνιάτως ἔχουσιν. ἔνια μὲν τῶν
τῶν ἀντιγράφων, διὰ τοῦ καὶ συνδέσμου γέγραπται. τινὰ δέ, τὸν παραδιαζευκτικὸν ὀνομαζόμενον ἔχει τὸν ἤ. καθ' ὃν
καὶ ἡ παραφροσύνη μέν, οὐκ ἀγαθὸν ἐστὶ σύμπτωμα μεθ' αἵματος ῥύσιν εἰ καὶ μόνη συμβαίη. πολὺ δὴ μᾶλλον ὁ σπα-
40 σμὸς εἰ καὶ χωρὶς παραφροσύνης γένοιτο. μέγιστον δὲ κακόν, εἰ ἀμφοῖν ἐστὶ σύνοδος. ὅπου γε καὶ μόνος ὁ διὰ
τὴν ἄμετρον κένωσιν γενόμενος σπασμός, ὀλεθριώτατόν ἐστι σύμπτωμα. τὸ μὲν γὰρ τῆς παραφροσύνης ἧττον
ἐστὶ κακόν.

Ε πὶ εἰλεῷ ἔμετος ἢ λύγξ ἢ σπασμὸς ἢ παραφροσύνη κακόν.

Ἐν τοῖς εἰλεοῖς οὐδὲν ὑπέρχεται κάτω. καὶ τοῦτό ἐστιν ἴδιον ἀχώριστον τοῦ πάθους. ἔμετος δέ, οὐκ ἀεὶ συνέστιν.
ἀλλ' ὅταν ὀλεθρίως ἔχωσι. καὶ εἰ πλέον δὲ σπαράττονται, καὶ κόπρος αὐτοῖς ἐπανέρχεται. καὶ λύζουσιν.
ἔνιοι δὲ καὶ παραφρονοῦσι καὶ σπῶνται. συμπασχούσης τῆς ἀρχῆς τῶν νεύρων τῇ τοῦ στομάχου κακώσει. δοκεῖ
δέ μοι γίνεσθαι τὰ τοιαῦτα, τῶν ἐντέρων ἐν οἷς ἡ διάθεσίς ἐστιν, ἀπώσασθαι ἑαυτῶν τὴν κόπρον ἐφιεμένων.
ὅταν ἀνιαρά, διὰ χρόνου μῆκος ἢ μὴ δυναμένων διὰ τὴν ἐν τοῖς κάτω μέρεσι στέγνωσιν, ἐκεῖθεν διαπέμπειν, ἀλλ' ἀ-
50 ναγκαζομένων ἔμπαλιν τῇ φύσει κινεῖσθαι βιαίως, καὶ πρὸς τὴν ἄνω χώραν ἐκθλίβειν τὰ λυποῦντα.

Ε πὶ πλευρίτιδι περιπνευμονίη, κακόν.

Ἐν μὲν τοῖς πλείστοις τῶν ἀντιγράφων ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ ἀφορισμοῦ πρόσκειται τό, κακόν. ἐν τισὶ δ' ἁπλῶς
οὕτως γέγραπται. ἐπὶ πλευρίτιδι περιπνευμονία. βουλομένων τῶν οὕτως γραφόντων, οὐχ ὅτι κακόν ἐστιν ἢ
ἀγαθὸν ἐπιγινομένη πλευρίτιδι περιπνευμονία διδάσκειν νῦν αὐτόν, ἀλλ' ἁπλῶς αὐτὸ τοῦτο μόνον ὅτι με-
ταπίπτειν εἴωθε πλευρῖτις, εἰς περιπνευμονίαν. ἢ ἐπιγίνεσθαι πλευρίτιδι περιπνευμονίαν. μεταπίπτει μὲν
οὖν, ὅταν τοῦ προτέρου παυσαμένου ἕτερον γένηται. ἐπιγίνεται δέ, ὅταν διαμείναντος ἐκείνου, προσγίνηται
ἕτερον. ἀλλὰ νῦν φαίνεται περὶ τῶν ἐπιγινομένων. ὁ Ἱπποκράτης γράφων, οἷς εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς καὶ τό, κακὸν
ἔστιν ὑπάρχει. ὥς τε κἂν μὴ πρόσκειται τὸ κακόν, ἤτοι γε ἐπακουστέον αὐτό, κατὰ τὸν ἀπὸ κοινοῦ λεγόμενον τρό-

πον, ἢ

ποι, ἢ δυνάμει δηλοῦσθαι νομιστέον. ἅπασα γὰρ ἡ τῶν οὕτως ἐπιγινομένων σύστασις, οὐ σμικροῖς οὐδ᾽ ἐπιεικέσιν ἕπεται νοσήμασιν, ἀλλὰ μεγάλοις τε καὶ κακοήθεσιν. οἶδ᾽, εὐθέως ἐπὶ τῶν εἰρημένων κατὰ τὸν ἀφορισμὸν παθῶν, ὅταν μὴ στέγηται κατὰ τὰς πλευρὰς, ὁ τὴν πλευρῖτιν ἐργαζόμενος χυμὸς, ἀφικνεῖταί τι μέρος αὐτοῦ καὶ πρὸς τὸν πνεύμονα. τῇ μέντοι περιπνευμονίᾳ πλευρῖτις, οὐ πάνυ τι πέφυκεν ἕπεσθαι. διότι κατὰ μὲν τὴν ἐπιεικῆ περιπνευμονίαν ἐκκαθαίρεται πᾶς ὁ λυπῶν χυμὸς, ἀναβηττόμενος. ἐν δὲ ταῖς ὀλεθρίαις, φθάνει πνίγειν πρὸ τοῦ τὰς πλευρὰς συμπαθεῖν.

Ἐπὶ περιπλευμονίῃς, φρενῖτις, κακόν.

Ὅταν ὑπὸ θερμοῦ χυμοῦ γένηται περιπνευμονία πολλοὺς ἀτμοὺς ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναπέμπουσα πληροῖ τὸν ἐγκέφαλον ἀτμῶν, καὶ φρενῖτιν ἐργάζεται. τὰ δ᾽ ἄλλα κοινὰ πρὸς τὸν ἔμπροσθεν εἰρημένον ἀφορισμὸν, οὐκ ἐν τούτῳ μόνον, ἀλλὰ κἂν τοῖς ἐφεξῆς.

Ἐπὶ καύμασιν ἰσχυροῖσι σπασμὸς ἢ τέτανος, κακόν.

Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐξηγητῶν, οὕτως ἴσασι γεγραμμένον τὸν ἀφορισμὸν τοῦτον. ὁ δὲ Μαρῖνος, ἐπὶ τραύμασι γράφει. καὶ γὰρ τὸν ἑξῆς ἀφορισμὸν αὐτῷ φησὶ μαρτυρεῖν. ἀληθὲς μὲν οὖν καὶ τὸ, τοῖς ἰσχυροῖς τραύμασι φλεγμονάς τε καὶ σπασμοὺς γίνεσθαι. τῶν δ᾽ ἐξηγησαμένων σχεδὸν ἁπάντων καὶ μάλιστα τῶν παλαιοτάτων τὴν ἐπὶ καύμασιν ἰσχυροῖς γραφὴν ἐπισταμένων, ἄμεινον καὶ ἡμᾶς ἐκείνην ἐξηγεῖσθαι. τινὲς μὲν οὖν τὸ, καύμασιν, ἐν ἴσῳ τῷ, πυρετοῖς ἤκουσαν. ἔνιοι δὲ τὴν ἐκ τοῦ περιέχοντος πύρωσιν, οὕτως εἰρῆσθαι φασίν. ἔνιοι δὲ ἀντὶ τοῦ καυτηρίοις τε καὶ ἐσχάραις, καὶ πάντες ἀληθεύουσιν. ἐπιγίνονται γὰρ ἅπασι τούτοις, οὐκ ἐπ᾽ ἀγαθῷ, τέτανοί τε καὶ σπασμοὶ κατὰ ξηρότητα τῶν νεύρων, οὓς πρὸ χαλεπωτάτους ἐδείκνυμεν ὄντας.

Ἐπὶ πληγῇ ἐς τὴν κεφαλὴν ἔκπληξις ἢ παραφροσύνη, κακόν.

Ἡ μὲν γὰρ παραφροσύνη, γνωρίζεται φθεγγομένων τε καὶ πραττόντων οὐδενὸς ἐχόμενα λόγου. ἡ δ᾽ ἔκπληξίς ἐστιν, ὅταν μὴ φθέγγωνταί τι, μήτε πράττωσιν, ἀλλ᾽ ἀναπεπταμένοις τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἐφ᾽ ἡσυχίας μένωσιν ὁμοίως τοῖς ὑπὸ δέους ἐκπλαγεῖσιν. ὅτι δὲ τὰ τοιαῦτα πάντα πάσχοντος ἐγκεφάλου γίνεται, πρόδηλον, ἐδείχθη γὰρ ἐν ἐκείνῳ τὸ τῆς ψυχῆς ἡγεμονικόν. ἐὰν γοῦν ἐπὶ τῇ τελευτῇ, προγεγραμμένον ᾖ τὸ κακὸν, εὔδηλον ὡς ὀρθῶς εἴρηται. διήκειν γὰρ εἰς αὐτὸν εἴσω τὸν ἐγκέφαλον ἐνδείκνυται τὴν πληγήν, ἐὰν δὲ μὴ προσγέγραπται δυνατὸν ἡμῖν ἐστι καὶ προσυπακοῦσαι καθάπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔφαμεν ἀπὸ κοινοῦ. δυνατὸν δὲ καὶ τὸ συνενδείκνυσθαι τὰ συμπτώματα τὴν βλάβην τοῦ ἐγκεφάλου, τὸ μέγεθος τῆς κακώσεως ἐπινοεῖν.

Ἐπὶ αἵματος πτύσει, πύου πτύσις, κακόν.

Ὅτι πᾶς οὗτος ὁ κατάλογος αὐτῷ τῶν καλουμένων ἰδίως ἐπιγινομένων ἐστὶν, ὑπὲρ ὧν καὶ Πραξαγόρας ἐν ὅλον οὐ σμικρὸν ἔγραψε βιβλίον, εὔδηλον εἶναι νομίζω κἀξ αὐτοῦ τοῦ ἀφορισμοῦ. οὐ γὰρ ἅπασα πτύσις αἵματος, ἑπομένην ἔχει πύου πτύσιν, ἀλλ᾽ ἡ κακοήθης μόνη, διὸ καὶ ἐκ τοῦ πνεύμονος τοὐπίπαν ἡ τοιαύτη.

Ἐπὶ πύου πτύσει φθίσις καὶ ῥύσις, ἐπὴν δὲ τὸ πτύελον ἴσχηται ἀποθνήσκουσιν.

Ἣν ἰδίως ὀνομάζουσιν οἱ Ἕλληνες καὶ μάλιστ᾽ αὐτῶν οἱ Ἀθηναῖοι φθόην, ταύτην νῦν ὁ Ἱπποκράτης, ὠνόμασε φθίσιν, ἐπὶ πνεύμονος ἑλκώσεσιν αὐτὰ τοῖς γινομένης ἅπαντος τοῦ σώματος ἰσχνότητος μετὰ πυρετοῦ λεπτοῦ. τὸ δὲ ῥύσις, ἤτοι κατὰ τὴν τῶν τριχῶν ἐκπτώσεως, ἢ κατὰ τῆς ὑγρᾶς διαχωρήσεως εἴρηκεν. ἀμφότερα γὰρ εἴωθε γίνεσθαι ἐσχάτως ἐχόντων τῶν φθινόντων. τὸ μὲν, ἐπὶ ξηρότητι, τὸ δ᾽ ἐπ᾽ ἀρρωστίᾳ δυνάμεως. τό γε μὴν ἐπὶ τέλει γεγραμμένον, ἐπὴν δὲ τὸ πτύελον ἴσχηται, ἀποθνήσκουσι, τὸν τρόπον δηλοῖ τοῦ θανάτου τῶν ὑπὸ φθόης ἀπολλυμένων. ἄχρι γὰρ τοσούτου ζῶσιν ἰσχνοὶ γινόμενοι, μέχρι περ ἀναβήττειν δύνανται, καὶ καθαίρειν διὰ τῶν ἀναπτυομένων τὸν πνεύμονα. μενόντων δ᾽ ἔνδον αὐτῶν, ἀναφράττονται μὲν αἱ τῆς ἀναπνοῆς ὁδοὶ, πνίγονται δ᾽ οἱ πάσχοντες.

Ἐπὶ φλεγμονῇ τοῦ ἥπατος λὺγξ κακόν.

Εἶπον ἤδη καὶ πρόσθεν ὡς ἅπαντες οὗτοι οἱ ἐφεξῆς ἀλλήλων ἀφορισμοὶ γεγραμμένοι, διδάσκουσι περὶ τῶν ἐπιγινομένων συμπτωμάτων τοῖς πάθεσιν αὐξανομένοις καὶ χείροσιν αὐτῶν γινομένοις. οὕτως οὖν καὶ νῦν ἡ λὺγξ ἐφ᾽ ἥπατι φλεγμαίνοντι γίνεσθαι λέλεκται, οὐ διὰ παντὸς, οὐδ᾽ ὡς ἔτυχε πάσχοντος, ἀλλ᾽ ὅταν εἰς μέγεθος αἴρηται ζεούσης τῆς φλεγμονῆς, ὑφ᾽ ἧς εἰς συμπάθειαν ὁ στόμαχος ἔρχεται. ποτὲ μὲν, τῷ λόγῳ τῶν κοινῶν νεύρων ἅπερ ἐστὶν ὡς αὐτὸς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἐδίδαξε, βραχύτατα. διὸ καὶ τότε μόνον ἡ συμπάθεια γίνεται τῷ στομάχῳ πρὸς τὸ ἧπαρ, ὅταν καὶ ἡ φλεγμονὴ μεγίστη τε καὶ χειρίστη γένηται. καὶ μέντοι καὶ διὰ τὸ χολὴν ἱκανῶς θερμήν τε καὶ πολλὴν ἐν ταῖς φλεγμοναῖς τοῦ δὲ τοῦ σπλάγχνου γεννᾶσθαι τε καὶ συῤῥεῖν εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν ἐντέρων, ἧς ἐπιπολαζούσης καὶ ἀναθεούσης εἰς τὴν γαστέρα, δάκνεσθαί τε καὶ διὰ τοῦτο λύζειν τῷ στομάχῳ συμβέβηκεν. ἔνιοι δὲ οἴονται τὸ μέγεθος τῆς φλεγμονῆς τοῦ ἥπατος θλίβον τὴν κοιλίαν, ἐργάζεσθαι τὴν λύγγα, διέξοδον οὐκ ἔχοντος ὡς ἐκεῖνοι φασὶ, τοῦ πνεύματος.

Ἐπὶ ἀγρυπνίῃ σπασμὸς ἢ παραφροσύνη, κακόν.

Ἔνιοι προστιθέασι καὶ ταῦθα τὸ κακὸν, ἣ μὲν δ᾽ εἴρηται πρόσθεν, ὡς εἰ μὴ καὶ προστεθείη, περιέχεται δυνάμει. διατί δὲ ταῖς ἀμέτροις ἀγρυπνίαις ἕπεται σπασμὸς ἢ παραφροσύνη, δῆλον ἐστὶ τῷ μεμνημένῳ τῶν ἔμπροσθεν. ὁ μὲν γὰρ σπασμὸς ἐρρέθη καὶ πρὸ αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους ὥσπερ ὑπὸ πληρώσεως, οὕτω καὶ κενώσεως γίνεσθαι. κενωτικώτατόν τι δὲ καὶ ξηραντικώτατον, ἐστὶν ἡ ἀγρυπνία. καὶ διὰ τοῦτο τόν τε κατὰ ξηρότητα φέρει σπασμὸν, καὶ τὴν παραφροσύνην, αὐτῷ τῷ λόγῳ τῆς ἀμέτρου ξηρότητος. καὶ πρὸς τούτῳ, διότι χολωδέστερον ἐν ταῖς μακραῖς ἀγρυπνίαις γίνεται τὸ αἷμα. κατά τινα μέντοι τῶν ἀντιγράφων, καὶ τό γε ἀκριβέστατα χωρὶς τῆς παραφροσύνης, γέγραπται ὁ ἀφορισμὸς, τόνδε τὸν τρόπον· ἐπὶ ἀγρυπνίῃ, σπασμὸς, ὡς ἂν οἶμαι τὰ μάλιστα τῶν ἐπιγινομένων ἐνταῦθα γράφοντος τοῦ Ἱπποκράτους.

Ε ἐπὶ ὀστέου ψιλώσει, ἐρυσίπελας.

10 Ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ μάλιστα χρὴ προσυπακούειν τὸ, κακόν. οὐ γὰρ δὴ τοῦτό γε φησὶν ὡς διαπαντὸς, ἢ ὡς τὸ πολὺ τοῖς ἐψιλωμένοις ὀστοῖς ἐρυσίπελας ἐπιγίνεται. τοὐναντίον γὰρ πᾶν ἀληθές ἐστι τῷ σπανίως ἕπεσθαι τοῖς οὕτω παθοῦσιν ὀστοῖς ἐρυσίπελας. ἀλλ᾽ ὅτι μοχθηρόν ἐστι σύμπτωμα, συγγυμνωθέντος ὀστοῦ τὴν περιξ σάρκα φανῆναι κατειλημμένην ἐρυσιπέλατι.

Ε ἐπὶ ἐρυσιπέλατι σηπεδὼν ἢ ἐκπύησις.

Πρόδηλον δή που καὶ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἐστὶν ὡς τοῖς κακοήθεσιν ἐρυσιπέλασιν ἐπιγίνεται ταῦτα.

Ε ἐπὶ ἰσχυρῷ σφυγμῷ ἐν τοῖς ἕλκεσιν, αἱμοῤῥαγίη.

Ἐν τοῖς φλεγμαίνουσιν ἕλκεσιν ὁ σφυγμὸς γίνεται, μὴ φερούσης τῆς ἐπικειμένης ταῖς ἀρτηρίαις σαρκὸς
20 τὴν κίνησιν αὐτῶν, ἀλλ᾽ ὀδυνωμένης, ὅταν ἐμπίπτωσιν αὐταὶ διαστελλόμεναι. ἔστι γὰρ ὁ τοιοῦτος σφυγμὸς, ὀδυνηρά τις αἴσθησις, ἐκ τῆς τῶν ἀρτηριῶν κινήσεως γινομένη. ὧν οὐδὲν αἰσθανόμεθα τὴν ἀρχὴν ἐν γε τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν τὰ μόρια, διά τε τὸ τῆς ὁμιλίας αὐτῶν ἄλυπον, καὶ διὰ τὴν εὐρυχωρίαν ἐν ᾗ κινοῦνται. φλεγμαινόντων δὲ, ἥ τε στενοχωρία καὶ τὸ τῆς διαθέσεως ὀδυνηρὸν, αἴσθησιν ἀνιαρὰν ἐργάζεται τοῖς κάμνουσιν ἐκ τῆς κινήσεως τῶν ἀρτηριῶν, ἣν καλοῦσιν οὐκ ἰατροὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντες ἄνθρωποι, σφυγμόν. ἔοικε δὲ καὶ ἡ κίνησις αὕτη τῶν ἀρτηριῶν, καὶ τὰς τοιαύτας διαθέσεις αὐξάνεσθαι. ἐδείχθη γὰρ ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν, ὡς ἔστι καὶ ἡ τῶν περιττῶν ἀποκριτική μία τις ἐν αὐτοῖς δύναμις, ἥτις καὶ τοὺς κρισίμους ἱδρῶτας ἐργάζεται. καὶ τὰς αἱμοῤῥαγίας. καὶ τὰς τῆς γαστρὸς ὑποχωρήσεις. ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα κατὰ ταύτην ἐστὶ τὴν δύναμιν, εἰ ποτε σφοδρότερον ἡ φύσις ἐνεργοῦσα, μεγάλην τε ἅμα καὶ βίαιον ἐργάζεται τὴν κίνησιν τῶν ἀρτηριῶν ἱεμένη διώσασθαι τὰ λυποῦντα, καὶ οὕτως ἐπιφέρει τὰς αἱ-
30 μοῤῥαγίας.

Ε ἐπὶ ὀδύνῃ πολυχρονίῃ τῶν περὶ τὴν κοιλίην, ἐκπύησις.

Εἴτε γὰρ ψύξις. εἴθ᾽ ὅλως ἀνώμαλός τις εἴη δυσκρασία περὶ τὴν κοιλίαν. εἴτε πνεῦμα φυσῶδες. εἴτε δριμύτης τις δακνώδης, ἀδύνατον αὐτοῖς εἰς πολλὴν ἐκταθῆναι χρόνον, ἀπάντων δεόντως περὶ τὸν κάμνοντα γινομένων. ἀναγκαῖον γὰρ τοῦτο προσυπακούειν ἐν ἅπασι τοῖς τοιούτοις λόγοις. ὑπολείπεται γοῦν ἔτι διὰ φλεγμονὴν χρονίζειν τὴν ὀδύνην, ἥτις ἐκπυήσει τῷ χρόνῳ δηλονότι, μὴ φθάσαντός γε ἀποθανεῖν τοῦ ἀνθρώπου. καὶ γὰρ τοῦτο χρὴ προσυπακούειν ἐν τοῖς τοιούτοις λόγοις ἅπασιν.

Ε ἐπὶ ἀκρήτῳ ὑποχωρήσει, δυσεντερίη.

40 Ἀκρήτους ὑποχωρήσεις εἴωθεν ὀνομάζειν ὁ Ἱπποκράτης τὰς ἀμίκτους ὑγρότητος ὑδατώδους, αὐτὸν μόνον ἐχούσας εἰλικρινῆ ὑπερχόμενον κάτω χυμὸν, εἴτε τὸν τῆς ξανθῆς χολῆς. εἴτε τὸν τῆς μελαίνης. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν ἐπὶ ταῖς τοιαύταις ὑποχωρήσεσιν ἀναβρωθῆναί τι τῶν ἐντέρων.

Ε ἐπὶ ὀστέου διακοπῇ παραφροσύνη ἢν κενεὸν λάβῃ.

Ἐπὶ τοῦ κατὰ τὴν κεφαλὴν ὀστέου δηλονότι διακοπέντος, οὐχ ἁπλῶς οὐδ᾽ ὡς ἔτυχεν, ἀλλὰ μέχρι τῆς ἔνδον ἐπιφανείας, ἣν περιέχουσα τὸν ἐγκέφαλον ἐκδέχεται κενὴ χώρα, παραφροσύνη γίνεται. πλησιάζει γὰρ ἤδη τὸ πάθημα ταῖς μήνιγξι, καὶ τῷ ἐγκεφάλῳ. μαρῖνος δὲ οὐκ οἶδ᾽ ὅπως ἰδίᾳ μὲν ἀναγινώσκειν ἀξιοῖ τὸ ἐπὶ ὀστέου διακοπῇ παραφροσύνη. ἰδίᾳ δὲ αὖθις ἀρχὴν ἀφορισμοῦ δευτέρου ποιεῖται, τὸ ἢν κενεὸν λάβῃ, προστιθεὶς αὐτῷ, τὸ, ἐκ φαρμακοποσίης σπασμὸς, θανατῶδες. εἰκότως τε γάρ φησιν εἰρῆσθαι τοῦτο, τὸν γὰρ ἐπὶ κενώσει
50 γινόμενον σπασμὸν ἀεὶ μέμφεσθαι τὸν Ἱπποκράτην. ἀλλὰ τοῦτο μὲν αὐτὸ καλῶς εἶπεν ὁ μαρῖνος, ὡς ὁ διὰ κένωσιν ἄμετρον γινόμενος σπασμὸς, ὀλέθριός ἐστιν. οὕτω γοῦν καὶ ὁ ἐκ φαρμακοποσίης ὀλέθριος γίνεται. τὸν πρότερον δ᾽ οὐκ αἰσθάνεται, λόγον ἐργαζόμενος ψευδῆ. τὸ γὰρ ἐπὶ ὀστέου διακοπῇ, τὴν παραφροσύνην γίνεσθαι προφανῶς ψεῦδός ἐστιν, οὔτε γὰρ κατ᾽ ἄλλο τι τῶν ὀστῶν, οὔτε κατὰ τῆς κεφαλῆς ἕπεται τῇ διακοπῇ παραφροσύνη, πρὶν ἐπὶ τὰς μήνιγγας ἐξικέσθαι τὸ πάθος.]

Ε ἐκ φαρμακοποσίης σπασμὸς, θανατῶδες.

Φαρμακοποσίας καὶ φαρμακείας ἰδίως εἴωθεν ὁ Ἱπποκράτης ὀνομάζειν, τὰς τῶν καθαιρόντων φαρμακείας μόνας

κίας μόνον ὅτι δ᾽ ἐπὶ τούτοις ἀμέτρως κενώσασι, σπασμὸς ἐπιγινόμενος ὀλέθριόν ἐστιν, εἴ τις μέμνηται τῶν ἤδη πολλάκις εἰρημένων, οὐκ ἀγνοεῖ.

Ἐπὶ ὀδύνῃ ἰσχυρῇ τῶν περὶ τὴν κοιλίην ἀκρωτηρίων ψύξις, κακόν.

Γίνεται μὲν ὡς καὶ πρόσθεν ἐρρέθη, καὶ διὰ μέγεθος φλεγμονῆς σπλάγχνων, ἡ τῶν ἀκρωτηρίων ψύξις. γίνεται δὲ καὶ διὰ λειποψυχίαν, ἢ τὸ σβέννυσθαι τὴν ἔμφυτον θερμασίαν, ἢ τὸ πνίγεσθαι διὰ πλῆθος. καὶ μάλιστα ὅταν ψυχρὸν εἴη. γίνεται δὲ καὶ διὰ ὀδύνας ἰσχυρὰς ἐν τοῖς μέσοις τοῦ σώματος ὑπαρχούσας, δι᾽ ἃς συστέλλεται μὲν ἡ φύσις εἰς ἑαυτήν, ἕπεται δ᾽ αὐτῇ καὶ τὸ αἷμα, καταλεῖπον οὐ μόνον τὰ ἀκρωτήρια τοῦ σώματος. δηλονότι πόδας. καὶ χεῖρας. καὶ κεφαλήν, ἀλλὰ καὶ σύμπαν τὸ δέρμα. μίαν μὲν οὖν τινα αἰτίαν εἴρηκεν ὁ Ἱπποκράτης ἐν τῷδε τῷ λόγῳ ψύξεως ἀκρωτηρίων. ὥσπερ καὶ κατ᾽ ἄλλους πολλοὺς ἐδείχθη λόγους αὐτῷ πεποιῆσθαι. καὶ θαυμαστὸν οὐδέν ἐστι τὸν ἐξευρίσκοντα πρῶτον πολλά, μὴ πάντων ὁμοῦ τὴν εὕρεσιν, ἀλλ᾽ ἑκάστου κατὰ μέρος ποιεῖσθαι.

Γυναικὶ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ τεινεσμὸς ἐπιγινόμενος ἐκτρῶσαι ποιέει.

Περὶ τὸ καλούμενον ἀπευθυσμένον ἔντερον ὁ τεινεσμὸς γίνεται, τὴν αὐτὴν ἔχων αἰτίαν τε καὶ διάθεσιν ἣν ἐν ταῖς δυσεντερίαις λαμβάνει, τῶν ἄλλων τι τῶν ὑποκειμένων ἐντέρων. ὠνομάσθαι δὲ τὸ πάθος, ἀπὸ τῆς τάσεως φασὶ τῆς γινομένης κατ᾽ αὐτήν, δι᾽ ἣν καὶ προθυμούμενοι σφοδρῶς ἀποπατεῖν, ἐξανίσταντα συνεχῶς. διὰ τὴν τοιαύτην οὖν ἔντασίν τε καὶ κακοπάθειαν, τό τ᾽ ἄλλο πᾶν σῶμα κάμνει, καὶ μάλιστα πάντων ἡ μήτρα συμφυὴς οὖσα τῷ ἀπευθυσμένῳ. θαυμαστὸν δ᾽ οὐδὲν ἐπὶ σφοδραῖς τε καὶ συνεχέσιν ἐξαναστάσεσι καὶ τάσεσιν ἐκτιτρώσκεσθαι τὸ κυούμενον. ὅτε καὶ ἐπὶ ταῖς ἄλλαις σφοδραῖς ἤτοι κινήσεσιν, ἢ ὀδύναις τῆς κυούσης ἐκτιτρώσκεσθαι πέφυκεν.

Ὀστέον ἢ χόνδρος ἀποκοπῇ ἐν τῷ σώματι, οὔτε αὔξεται.

Καὶ οὗτος ὁ ἀφορισμὸς ἔμπροσθεν ἤδη γέγραπται κατὰ τήνδε τὴν λέξιν. ἐπὴν διακοπῇ ὀστέον. ἢ χόνδρος. ἢ νεῦρον. ἢ γνάθου τὸ λεπτόν, ἢ ἀκροποσθίη, οὔτε αὔξεται, οὔτε συμφύεται. καὶ ἐφθάσαμεν αὐτὸν ἐξηγήσασθαι κατὰ τὸ ἕκτον ὑπόμνημα.

Ἢν ὑπὸ λευκοῦ φλέγματος ἐχομένῳ διάρροια ἰσχυρὴ ἐπιγένηται, λύει τὴν νοῦσον.

Συνήθες ἐστὶ καὶ τοῖς ἄλλοις ἰατροῖς ὀνομάζειν τινὰ λευκοφλεγματίαν ὕδερον ἤγουν ὡς καὶ πελιδνοῦ τινος φλέγματος, ἢ ὡς κατὰ μὲν τὸν ἑαυτοῦ λόγον ὑπάρχοντος ἀεὶ λευκοῦ, δι᾽ ἐπιμιξίαν δέ τινα τῶν ἄλλων χυμῶν, μεταβάλλοντος τὸ ἀκριβὲς τῆς χροιᾶς. δύναται δὲ καὶ ὡς ἐν τῷ περὶ ἄρθρων ἔγραψε. σπόνδυλοι δ᾽ οἱ κατὰ ῥάχιν, ὡς οὐκ ὄντων τῶν σπονδύλων ἑτέρωθι διοριζόμενος, ἀλλ᾽ ἁπλῇ προσθήκῃ χρώμενος. οὕτως κἀνταῦθα χωρὶς διορισμοῦ τὴν προσθήκην τοῦ λευκοῦ πεποιῆσθαι. τὸ δ᾽ ὑπὸ διαρροίας ἰσχυρᾶς ἢ χρονίας ἑκατέρως γὰρ γράφεται, λύεσθαι τὴν τοῦ λευκοῦ φλέγματος πλεονεξίαν, κοινὸν καὶ πρὸς ἄλλα πολλὰ τῶν οὕτως εἰρημένων αὐτῷ.

Ὁκόσοισιν ἀφρώδεα τὰ ὑποχωρήματα ἐν τῇσι διαρροίῃσι, τουτέοισιν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς φλέγμα καταρρέει.

Ἀδιορίστως εἴρηται τοῦτο, γένοιτο μὲν γὰρ ἄν ποτε τὸ διαχωρούμενον ἀφρῶδες, ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐπιρρέοντος ὑγροῦ πνευματώδους εἰς τὴν γαστέρα γένοιτο δ᾽ ἄν ποτε καὶ τῶν εἰς αὐτὴν καθηκόντων ἀγγείων ἐκχεόντων αὐτό. συσταίη δ᾽ ἂν ἐνίοτε, καὶ κατὰ τὴν γαστέρα, μίαν μὲν ὡς ἂν εἴποι τις ἔχον αἰτίαν συνεκτικήν, ὅπως ἂν ἐκκρίνηταί τε καὶ γένηται. προηγουμένας δὲ πλείους. ἔστι δὲ ἡ συνεκτικὴ τοῦ τοιούτου φλέγματος αἰτία πνεῦμα φυσῶδες ἐν τῇ πρὸς τὴν ὑγρότητα μίξει σφοδρᾷ καὶ ἀνωμάλῳ κινήσει κεχρημένον, ὡς αὐτό τε θραυσθῆναι, καὶ τὸ φλέγμα θραῦσαι κατὰ πολλὰ καὶ σμικρὰ μόρια. τῆς δὲ τοιαύτης αὐτῶν κινήσεως, ἥ, τε οἰκεία φύσις αἰτία, καί ποτε καὶ πλῆθος θερμασίας. οὕτως γοῦν ἐπί τε τῶν ἑψομένων ἀφρὸς ὁρᾶται, καὶ μάλιστα ὅταν ἡ γλίσχρα τὴν φύσιν. ἔν τε τῇ θαλάττῃ, κατὰ τὰς βιαίας τῶν ἀνέμων ἐμβολάς. ὅσοι δὲ ἡγοῦνται διὰ τοῦ πνεύμονος εἰς τὴν γαστέρα τὴν ὁδοιπορίαν γίνεσθαι τῷ φλέγματι, καὶ διὰ τοῦτο ἀφρῶδες αὐτὸ φαίνεσθαι, οὐκ οἶδα τί φήσουσιν, ἐπὶ τῶν ἀπὸ κεφαλῆς σαφῶς εἰς πνεύμονα ῥευματιζομένων, ἐχρῆν μὲν γὰρ αὐτοῖς ἀφρώδη διαχωρεῖν. οἱ δ᾽ οὔτε διαχωροῦσιν οὐδ᾽ ἀναβήττουσιν ἀφρώδη. καίτοι πολλάκις ἐναργῶς αἱ τραχεῖαι κατὰ τὸ σπλάγχνον ἀρτηρίαι, πλήρεις εἰσὶ τοῦ καταρρέοντος ἐκ τῆς κεφαλῆς, ὃ πεφθὲν μέν, ἀναπτύεται πύῳ παραπλήσιον. ἀφρῶδες δ᾽ οὐ γίνεται. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ αἷμα διαπαντὸς ἀφρῶδες ἀναπτύουσιν ἐκ πνεύμονος. ἔοικεν οὖν ὅταν ἐξ αὐτῆς τοῦ σπλάγχνου τῆς ἰδίας οὐσίας συναναφέρηταί τι ἀφρῶδες γίνεσθαι τὸ αἷμα. πτύουσι γε μὴν καὶ οἱ πλευριτικοί ποτε τὸ ἀφρῶδες. ἔτι τε σπανιώτερον αὐτῶν μᾶλλον οἱ περιπνευμονικοί. θερμασίας δέ μοι δοκεῖ ἀκράτου τε καὶ πυρώδους ἠθροισμένης ἐν τοῖς πάσχουσι μορίοις. εἰ δὲ τὸ καταρρέον ἐκ τῆς κεφαλῆς εἰς τὰς τραχείας ἀρτηρίας τοῦ πνεύμονος ὡς ἔνιοι φασὶ διεξέρχεται κάτω, πρῶτον μὲν εἰς τὰς τῆς καρδίας κοιλίας αὐτὸ παραγίνεσθαι δεήσει, μετὰ δὲ τοῦτο, δυοῖν θάτερον, ἤτοι διὰ τῆς κοίλης φλεβὸς εἰς μὲν τὰ κυρτὰ τοῦ ἥπατος πρῶτον, εἶτα ἐκεῖθεν εἰς τὰ σιμά, καὶ οὕτως διὰ τῶν πυλῶν εἰς τὰς τῶν ἐντέρων ἕλικας, ἢ πρῶτον μὲν εἰς τὴν μεγάλην ἀρτηρίαν, εἶθ᾽ οὕτως εἰς τὴν τοῦ μεσεντερίου. καὶ πῶς αἱ ἔτι μένει ἀφρῶδες ἀναμιχθέν τε τῷ αἵματι, καὶ τοσαύτας διεξελθὸν ἅμα αὐτῷ, φλέβας.

Ὁκόσοισι πυρέσσουσιν ἐν τοῖσιν οὔροισι κριμνώδεες αἱ ὑποστάσιες γίνονται, μακρὴν τὴν ἀρρωστίην σημαίνουσιν.

καὶ οὗτος ὁ λόγος δειχθεὶς ἀληθὴς γίνεται μαρτυρούμενος ἀπὸ τῆς πείρας. ὀλέθρια μὲν γάρ ἐστι τὰ κριμνώδη τῶν οὔρων, κἀν τῷ προγνωστικῷ λέλεκται. καὶ φθάνουσιν ἀποθνήσκειν οἱ πλεῖστοι πρὶν χρονίσαι τὴν νόσον. ὅσοι δ' ἐξ αὐτῶν ἐσώθησαν, ἐχρόνισαν οὗτοι πάντες. ὡς ἂν πολλῆς τῆς πέψεως δεομένης τῆς διαθέσεως, ἐφ' ᾗ τὸ τοιοῦτον οὖρον οὐροῦσιν. εἴρηται δ' ἡμῖν, ἐν τοῖς περὶ κρίσεων ἀπὸ τῶν οὔρων ἐπὶ πλεῖον, ἔν γε μὴν ταῖς ἐπιδημίαις, ἀρκέσει γάρ μοι δυοῖν ἀρρώστοιν μνημονεῦσαι, κατὰ μὲν τὸ πρῶτον, τοῦ μετὰ φρενῖτιν καταστάσεως
» δευτέρου γεγραμμένου Σιληνοῦ περὶ οὗ κατὰ τὴν διήγησιν οὕτως εἶπεν. οὔρησεν ἀθρόως ἀπὸ τοῦ χυμοῦ κι-
» νουμένου. ὑπόστασις κριμνώδης λευκή, ἄκρεα πάλιν ψυχρά, ἐνδεκάτῃ ἀπέθανε. κατὰ δὲ τὸ τρίτον τοῦ τρίτου
» ἀρρώστων, περὶ οὗ κατὰ μὲν τὴν ἀρχὴν τῆς διηγήσεως, οὕτως ἔγραψεν. ὁ κατακείμενος ἐν τῷ Δεάλκους κήπῳ.
» προελθὼν δὲ μετ' ὀλίγον, οὖρα λεπτὰ ποικίλα ἐναιωρήματα ἔχοντα σμικρὰ οὐ κείμενα. εἶτα δέ φησι περὶ τεσσαρα-
10 κοστὴν κριθῆναι. δῆλον οὖν κἀκ τούτων τῶν παραδειγμάτων ὅσοι μὲν σωθήσεσθαι μέλλουσι τῶν οὐρησάντων κριμνώδη, χρονίζουσιν. ὅσοι δὲ ὀλεθρίως ἔχουσι, τούτοις ἐνδέχεται καὶ διὰ ταχέως ἀποθανεῖν.

○ κόσοισι δὲ χολώδεες αἱ ὑποστάσιες ἄνωθεν δὲ λεπταί, ὀξείην ἀρρωστίην σημαίνει.

Τὸ μὲν χολῶδες, ἀεὶ ὀξείας ἐργάζεται νόσους. εἴρηται γὰρ ἡμῖν ὅτι τὸν πικρόχολον χυμόν, οὕτως ὀνομάζειν ἔθος ἐστὶ τοῖς παλαιοῖς ἰατροῖς. ὥς τόν γε μελαγχολικόν, ἀεὶ μετὰ προσθήκης λέγουσιν. οὐχ ἁπλῶς χολὴν ὡς τὴν ξανθήν, ἀλλὰ μέλαιναν χολήν, τὸ δ' ἄνωθεν λεπταί, τουτέστιν ὑδατώδεες, οὕτω γὰρ εἴωθεν χρῆσθαι τῇ τοῦ λεπτοῦ προσηγορίᾳ ὁ Ἱπποκράτης, δόξειεν ἂν οὐ καλῶς εἰρῆσθαι. τὸ γὰρ ὑδατῶδες οὖρον, ἄπεπτόν ἐστι, καὶ χρόνιον. ἔστω γ' οὖν οὐκ ἐθεασάμην ποτὲ οὖρον, ὡς τὸ μὲν ὑφιστάμενον ἐν αὐτῷ, χολῶδες εἶναι, τὸ δ' ἐπιπολά-
20 ζον, ὑδατῶδες. οὐκ ἀλόγως οὖν ἔνιοι τῶν ἐξηγητῶν ἔφασαν, οὐ τόπου δηλωτικὸν ἀλλὰ χρόνου, τὸ, ἄνωθεν, εἰρημένον εἶναι. καθάπερ εἰ καὶ οὕτως εἴρηται. τῶν οὔρων αἱ ὑποστάσεις ὅταν ἐξ ἀρχῆς μὲν ὦσι λεπταί, μετὰ δὲ ταῦτα χολώδεις γενηθῶσιν, ὀξείαν ἀρρωστίαν δηλοῦσιν.

○ κόσοισι δὲ διεστηκότα οὖρα γίνεται, τουτέοισι ταραχὴ ἰσχυρὴ ἐν τῷ σώματι ἐστίν.

Τὰ διεστηκότα κυρίως μὲν ἀκούοντι, ἀδύνατόν τι δηλώσει. συνεχὲς γὰρ ἑαυτῷ τὸ οὖρον ἐστὶν ἀεὶ μηδὲ μίαν ἐν τῷ μέσῳ χώραν ἔχον κενήν. εἰ δὲ τὸ κατὰ τὴν σύστασιν ἀνώμαλον εἰρῆσθαι δεξαίμεθα, δεόντως εἶπε ταραχὴν ἰσχυρὰν αὐτὸ σημαίνειν. ἐπικρατούσης μὲν γὰρ τῆς φύσεως, ὁμαλῶς ἥνωται πάντα. στασιαζόντων δὲ τῶν νοσωδῶν αἰτίων αὐτῇ, τὸ μὲν κρατούμενόν τε, καὶ πεπτόμενον, ἑτέραν ἴσχει τὴν ἰδέαν. τὸ δὲ ἀνθιστάμενόν τε καὶ στασιάζον,
30 ἑτέραν, καὶ ὅταν γε πλείω τὰ τοιαῦθ' ὑπάρχει, ποικιλωτέραν ἀποφαίνει τὴν ἀνωμαλίαν τῶν οὔρων, καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῶν τὴν ταραχήν.

○ κόσοισι δὲ ἐν τοῖσιν οὔροισιν ἐφίστανται πομφόλυγες, νεφριτικὰ σημαίνουσι καὶ μακρὴν ἀρρωστίην ἔσεσθαι.

Πομφόλυγες γίνονται, περιτεινομένης ὑγρότητος φυσώδει πνεύματι. μᾶλλον δὲ εἴωθε τὸ τοιοῦτο συμβαίνειν, ὁπόταν ἔχῃ τι γλίσχρον ἡ ὑγρότης. τηνικαῦτα δὲ καὶ αἱ πομφόλυγες αὗται, δύσλυτοί τε καὶ μόνιμοι γίνονται. σημεῖον οὖν ἐστι, τὸ, συνεκκρίνεσθαι τοῖς οὔροις πνεῦμα φυσῶδες, ἀρρωστίας νεφρῶν ψυχρᾶς. ἡ τοιαύτη γὰρ ἀθροίζει τὸ φυσῶδες πνεῦμα. καὶ διὰ τοῦτο φησὶν ἔσεσθαι τὴν ἀρρωστίαν μακράν. τὸ γὰρ ψυχρὸν ἅπαν, δύσλυτόν τε καὶ δύσπεπτόν ἐστι καὶ διὰ τοῦτο χρόνιον. ἔνιοι δέ φασιν ἀπὸ τῆς δριμύτητος τῶν οὔρων, ἀναστομουμένας τὰς κατὰ νεφροὺς ἀρτηρίας ἐκκρίνειν τι τοῦ πνεύματος ὃ συνεξερχόμενον τοῖς οὔροις,
40 τὰς πομφόλυγας ἐργάζεται.

○ κόσοισι δὲ λιπαρὴ ἡ ἐπίστασις καὶ ἀθρόη, τουτέοισι νεφριτικὰ καὶ ὀξέα σημαίνει.

Εἴ τε διαχώρησις εἴτ' οὖρον ᾖ λιπαρόν, ἐπὶ συντήξει γίνεται πιμελῆς, οὐ μᾶλλον τι τῆς κατὰ τοὺς νεφρούς, ἢ τῆς καθ' ὅλον τὸ ζῶον. ὅθεν οὐδὲ νεφριτικὸν ἰδίως ἐστὶ τὸ σημεῖον ἀλλὰ κοινὸν ἁπάσης πιμελῆς τηκομένης ἀπὸ θερμασίας πυρώδους. ἢ τοίνυν οὕτως ἀκουστέον ἐστὶν ὡς αὐτῶν τῶν νεφριτικῶν εἶναι ὁμολογουμένων, οὐ τὸ γένος τοῦ πάθους, ἀλλὰ τὴν ὀξύτητα διαγινώσκοντός τε καὶ προλέγοντος, ἐν τῷ δὲ τοῦ Ἱπποκράτους, ἢ τὰ νεφριτικὰ μεταγραπτέον, ὡς ἔνιοι τῶν ἐξηγησαμένων ἐποίησαν εἰς τὰ φρενιτικά, καίτοι γε οὐδὲ φρενίτιδος μόνης σημεῖον, οὔτε τῆς ἁπλῶς, οὔτε τῆς διακαοῦς. ἀλλὰ παντὸς συντήκοντος πυρετοῦ. τό γε μὴν ἀθρόον προσκείμενον τῷ λόγῳ δύναται μὲν καὶ τὴν τοῦ χρόνου βραχύτητα δηλοῦν. δύναται δ' οὐδὲν ἧττον, καὶ τὴν τοῦ τόπου. τὸ γὰρ ἐσφιγμένον ἑαυτῷ τε συνεχόμενον ἀθρόον ὀνομάζομεν, ἐναντίον ὑπάρχον τῷ διεσπασμένῳ. ταυτὶ μὲν οὖν ἄχρι τοσούτου, καὶ τοῖς διδασκάλοις ἡμῶν ἡρμήνευται. τὸ δέ μοι δοκοῦν, ἤδη φράσω, τὸ ἀθρόον προσ-
50 κείμενον τῷ λόγῳ, δοκεῖ μοι κατὰ τοῦ χρόνου λελέχθαι. καὶ διὰ τοῦτο τῆς περὶ τοὺς νεφροὺς πιμελῆς ἐνδείκνυσθαι τῆξιν. αἱ γοῦν ἐν ἄλλοις μέρεσι τοῦ ζώου τηκόμεναι πιμελαί, κατὰ βραχὺ καὶ οὐκ ἀθρόως εἰς τὴν οὔρησιν ἀφικνοῦνται, μεταλαμβανομένης τῆς συντήξεως εἰς πρώτας μέν, τὰς πλησίον αὐτῆς φλέβας, ἐφεξῆς δὲ τὰς συνεχεῖς. εἶτ' αὖθις, εἰς ἄλλας τε καὶ ἄλλας, μέχρι περ ἂν εἰς αὐτοὺς τοὺς νεφρούς, ἀφίκηται. τῆς δὲ περὶ τοὺς νεφροὺς πιμελῆς τακείσης, μετάληψις εἰς οὖρα, ταχίστη τε ἅμα καὶ οὐ κατὰ βραχύ, πᾶσα δὲ ἀθρόως γίνεται. καὶ διὰ τοῦτο περὶ τοῖς νεφροῖς αὐτοῖς, ἐνδείκνυται τὴν διάθεσιν ὑπάρχειν. τούτῳ καὶ τὴν πεῖραν εὑρήσεις μαρτυροῦσαν, ἐὰν ἀκριβῶς παραφυλάττῃς. καὶ μέντοι καὶ διττῆς οὔσης γραφῆς, ἐν τισὶ μὲν γὰρ ἀντιγράφοις ἐπίστασις, ἔν τισι δὲ ὑπόστασις γέγραπται, τὴν προτέραν ἀληθεστέραν εἶναι φαμέν, ἐφίσταται γὰρ ἀεὶ τὸ λιπαρόν. οὐχ ὑφιζάνει. καὶ μέντοι καὶ τῇ τοῦ πρόσθεν ἀφορισμοῦ λέξει, συμφωνεῖ μᾶλλον ἡ τοιαύτη γραφή. κατ' αὐτὴν γὰρ εἶπεν

ὁ Ἱπποκράτης

ὁ Ἱπποκράτης, ὁκόσοισι δὲ ἐπὶ τοῖς οὔροις πομφόλυγες ἐφίστανται νεφριτικὰ σημαίνει, καὶ μακρὴν τὴν ἀρρωστίαν ἔσεσθαι. ἀκόλουθον οὖν τὸ ἐφίστανται, τοῖς ἐφεξῆς εἰρημένοις ἐστίν. ὁκόσοισι δὲ λιπαρὰ ἡ ὑπόστασις καὶ ἀθρόως. τουτέοισι νεφριτικὰ σημαίνει καὶ ὀξεῖαν τὴν νόσον ἔσεσθαι.

Ὁκόσοισι δὲ νεφριτικοῖσιν ἐοῦσι, τὰ προειρημένα ξυμβαίνει σημεῖα, πόνοι τε περὶ τοὺς μύας τοὺς ῥαχιαίους γίνονται, ἢν μὲν περὶ τοὺς ἔξω τόπους γίνωνται, καὶ τὰ ἀποστήματα προσδέχου ἐσόμενα ἔξω, ἢν δὲ μᾶλλον οἱ πόνοι περὶ τοὺς ἔσω τόπους γίνωνται, καὶ τὸ ἀπόστημα προσδέχου μᾶλλον ἐσόμενον ἔσω.

Ἐν μὲν τοῖς ἔμπροσθεν ἀφορισμοῖς διαγνωστικὰ σημεῖα πασχόντων νεφρῶν ἔγραψεν. ἐν τούτῳ δὲ περὶ τῶν ὁμολογουμένων ἐκ πλείονος χρόνου νεφριτικῶν εἶναι διδάσκει. λέγων ἐπ' αὐτῶν ἀπόστασιν ἔσεσθαι τοῖς προγεγραμμένοις σημείοις προσελθόντος, πόνου τουτέστιν ἀλγήματος κατὰ τοὺς ῥαχιαίους μῦς οὓς καὶ ῥαχίτας ὀνομάζουσιν οἱ ἰατροί. διττὸν δέ ἐστι γένος τῶν μυῶν τούτων. ἐν μὲν, ὅπισθεν ὑπὸ τῷ δέρματι περιλαμβανόμενον ἑκατέρωθεν ὅλην τὴν ἄκανθαν. ἕτερον δ' ἐν τοῖς πρόσω μέρεσιν ἐπιτεταμένον, οὐ καθ' ὅλης τῆς ῥάχεως ἀλλὰ μόνων τῶν κατ' ὀσφὺν μερῶν. καθ' ὁποτέρους οὖν αὐτῶν ἐρείδει τὸ ἄλγημα, καὶ τὴν ἀπόστασιν ἐκεῖ γενήσεσθαι προσδέχου. πότερον δὲ τῶν νεφρῶν αὐτῶν ἐκπυησάντων, ἢ μόνων τῶν μυῶν, ἢ ποτὲ καὶ συναμφοτέρων οὐκέτι διώρισεν. ἡ μέντοι πεῖρα δείκνυσιν ἅπαντα τὰ γινόμενα. καὶ γὰρ οἱ μύες ἐνίοτε μόνοι τοῦτο πάσχουσιν. ἤτοι γε οἱ ἔνδον τε καὶ πρόσω, ἢ οἱ ὀπίσω τε καὶ ἔξω, καὶ χωρὶς τῶν μυῶν οἱ νεφροὶ ποτὲ μὲν, ἔσω ποτὲ δὲ ἔξω. ῥεπούσης αὐτοῖς τῆς ἀποστάσεως.

Ὁκόσοι αἷμα ἐμέουσιν ἢν μὲν ἄνευ πυρετοῦ, σωτήριον, ἢν δὲ ξὺν πυρετῷ, κακόν θεραπεύειν δὲ τοῖς ψυκτικοῖσι ἢ στυπτικοῖσι.

Ἐμεῖται μὲν ἐκ στομάχου, καὶ γαστρός. ἀναβήσσεται δὲ τὰ ἐκ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ἀναφερόμενα καὶ πνεύμονος. ἔνιοι μέντοι τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον, εἰρῆσθαι φασὶ τὸ ἐμέουσι καὶ κατὰ τῶν διὰ ἀρτηρίας τε καὶ πνεύμονος ἀναγόντων αἷμα. καίτοι γε σωτήριον εἶναι τοῦτο τὸ πάθημα τουτέστι θεραπευθῆναι δυνάμενον, ὅταν μὴ πυρέττουσι οἱ κάμνοντες. οὐκ ἀληθές. εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα χωρὶς πυρετοῦ τι ἐκ πνεύμονος ἀναβήττοι τὸ αἷμα, κίνδυνός ἐστι καὶ τοῦτο μὴ θεραπευθῆναι, καὶ πάντως γε χρονίζοντος αὐτοῦ, γενήσονται ὕστερον καὶ οἱ πυρετοί. διὰ τοῦτο μὲν οὖν ἄμεινον ἀκούειν τοῦ, ἐμέουσιν ὀνόματος ὡς κυρίως εἰρημένου. προσεπισκοπεῖσθαι τε καὶ διορίζεσθαι τό τ' ἀκίνδυνον ἐν αὐτῷ, καὶ τὸ κινδυνῶδες, ἐκ τοῦ πυρέττειν, ἢ μή. τοῖς μὲν γὰρ ἀπυρέτοις εὔδηλον, ὡς οὐδεμία φλεγμονὴ κατὰ τὸν τόπον ἐστὶν ὅθεν ἀναφέρεται τὸ αἷμα. ὥστε ἤτοι κατ' ἀναστόμωσιν ἀγγείου γίνεσθαι τὴν ἔκκρισιν τοῦ αἵματος, ἢ μεθ' ἑλκώσεως, ἀλλὰ χωρὶς φλεγμονῆς. θεραπεύεται δὲ τὰ χωρὶς φλεγμονῆς ἕλκη ῥαδίως, τοῖς στυπτικοῖς. ὅσα δὲ σὺν φλεγμονῇ τε ἅμα καὶ πυρετοῖς ἐστὶν, μὴ ὅτι θεραπείας τυχεῖν, ἀλλ' οὐδ' ἐπὶ ταυτοῦ δύναται διαμεῖναι μεγέθους. ἀεὶ γὰρ μείζω καὶ κακοηθέστερα γίνονται.

Καταῤῥέει δὲ τὴν ἄνω κοιλίην ἐκπυοῦνται ἐν ἡμέρῃσιν εἴκοσι.

Ἄνω κοιλίαν νῦν ὀνομάζει, τὴν ὑπὸ τοῦ θώρακος περιγραφομένην ἣν ὁ πνεύμων κατείληφε. καὶ διὰ τοῦτο εἰς τοῦτον ἐκ τῆς κεφαλῆς ὁ κατάῤῥους φέρεται, διὰ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἐκπυΐσκεσθαι δὲ τὸ πλεῖστον ἐν ἡμέραις εἴκοσι καὶ οὐχ ὡς οἱ πλεῖστοι γράφουσιν ἡμέρας εἰκοσιμιᾷ. διαπαντὸς γὰρ ὁ Ἱπποκράτης τὴν κ. ἡμέραν κρίσιμον οὐ τὴν κα. οἶδεν. ὡς ἐν τοῖς περὶ κρισίμων ἡμερῶν ὑπομνήμασιν ἔδειξα.

Ἢν οὐρέῃ αἷμα καὶ θρόμβους καὶ στραγγουρίην ἔχει καὶ ὀδύνη ἐμπίπτῃ ἐς τὸν περίναιον, καὶ τὸ ὑπογάστριον καὶ τὸν κτένα τὰ περὶ τὴν κύστιν νοσέειν σημαίνει.

Σχεδὸν μὲν ἐν ἅπασι τοῖς ἀντιγράφοις ὁ ἀφορισμὸς οὗτος γέγραπται. περιελεῖν δὲ αὐτὸν χρὴ διὰ τὸν ἔμπροσθεν εἰρημένον. ἐξηγησάμεθα γὰρ αὐτὸν ἐν τῷ τετάρτῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων τοιοῦτον ὑπάρχοντα τῇ λέξει. ἢν οὐρέῃ αἷμα καὶ θρόμβους καὶ στραγγουρίην ἔχῃ, καὶ ὀδύνη ἐμπίπτει εἰς τὸ ὑπογάστριον καὶ τὸν κτένα, τὰ περὶ τὴν κύστιν νοσεῖ. κατὰ γοῦν αὐτὸν τὸν προκείμενον ἀφορισμὸν, ἡ τελευτὴ διττὴν ἔχῃ τὴν γραφήν. μίαν μὲν ὡς προγέγραπται, ἑτέραν δὲ, τὴν κύστιν νοσέειν σημαίνει.

Ἢν ἡ γλῶσσα ἐξαίφνης ἀκρατὴς γένηται, ἢ ἀπόπληκτόν τι τοῦ σώματος μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτο γίνεται.

Ἀκρατῆ μὲν ὀνομάζει γλῶσσαν, ἤτοι τὴν ἀστήρικτον ὡς μὴ διαρθροῦσαν ἀκριβῶς τὴν φωνὴν, ἢ τὴν ἀκίνητόν τε καὶ παραλελυμένην παντάπασιν. ἀπόπληκτον δέ τι τοῦ σώματος τὸ παραλελυμένον. διατί δὲ ἐξαίφνης γινόμενα ταῦτα μελαγχολικὰ ὑπάρχειν φησὶν, οὐκ οἶδα, μελαγχολίας μὲν γὰρ ἣν δὴ καὶ συνήθως ἅπαντες Ἕλληνες ὀνομάζουσιν, ὀρθῶς εἴρηται πρὸς αὐτοῦ τὰ τοιαῦτα γνωρίσματα. ἢν φόβος, ἢ δυσθυμία πολὺν χρόνον ἔχουσα διατελέῃ, μελαγχολικὸν τὸ τοιοῦτον ἄλλως δὲ μελαγχολικὰ λέγομεν εἶναι πάθη τούς τε καρκίνους καὶ τοὺς ἐλέφαντας. ἔτι τε λέπρας, καὶ ψώρας καὶ μέλανας ἀλφούς. ἀλλ' οὐδὲ τῶν τοιούτων παθῶν τινὸς, οὔτε τῆς ὑπὸ πάντων ὀνομαζομένης μελαγχολίας, ὁρᾶται προηγουμένη γλώσσης ἀκράτεια. καθάπερ οὐδὲ μορίου τινὸς ἀποπληξία. λοιπὸν οὖν ἐστι λέγειν ὥσπερ ἐπὶ τεταρταίου πυρετοῦ μελαγχολικὸν εἶναι φαμὲν αἴτιον τὸν τῆς περιόδου χυμὸν, οὕτω καὶ τῶν εἰρημένων παθημάτων, τῆς τε κατὰ τὴν γλῶτταν ἀκρατείας, καὶ τῆς τοῦ μορίου παραλύσεως καὶ δυνατόν γε διὰ πάχει τοῦ χυμοῦ τὰ τοιαῦτα ἀκολουθῆσαι παθήματα. καθάπερ τῷ παχεῖ τε καὶ γλίσχρῳ φλέγματι. οὔκουν ἁπλῶς μελαγχολικὸν ἐροῦμεν εἶναι τῶν εἰρημένων ἑκάτερον. ὥσπερ οὐδὲ φλεγματικὸν ἁπλῶς. ἀλλὰ φλεγμα-

τικὸν καὶ μελαγχολικόν. τὸ δὲ ἐξαίφνης πρόσκειται τῷ λόγῳ, διὰ τὰς κατὰ βραχὺ γιγνομένας βλάβας. ἐπί τε φλεγμονῇ σκιρρουμένῃ, καὶ δυσκρασίᾳ δυσλύτῳ.

Ην ὑπερκαθαιρομένων πρεσβυτέρων λύγξ ἐπιγένηται οὐκ ἀγαθόν.

Κοινὸς οὗτος ὁ λόγος κατ' ἄμφω καὶ καθ' ὅσον ἅπασι τοῖς ὑπερκαθαιρομένοις οὐκ ἀγαθὸν ἡ λύγξ. καὶ καθ' ὅσον τοῖς πρεσβυτέροις τὰ μοχθηρὰ πάντα χείρω, διὰ τὴν τῆς ἡλικίας ἀσθένειαν.

Ην πυρετὸς μὴ ἀπὸ χολῆς ἔχῃ, ὕδατος πολλοῦ καὶ θερμοῦ καταχεομένου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς λύσις τοῦ πυρετοῦ γίνεται.

Δηλοῖ σαφῶς ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ, μὴ πάντας ἀπὸ χολῆς γίνεσθαι τοὺς πυρετούς. δηλοῖ δὲ καὶ ὅτι πλὴν τῶν ἐπὶ χολῆς γινομένων, οἱ λοιποὶ πάντες ὕδατος πολλοῦ καταχεομένου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, λύονται. κατὰ τοῦτον γοῦν τὸν λόγον κἀν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν, ἐπὶ Μελίτωνος ἔγραψεν λουτροῖς ἐχρήσατο κατὰ τῆς κεφαλῆς, οἵ τε γὰρ ἐπ' ἐγκαύσει καὶ ψύξει γινόμενοι πυρετοί, πρὸς τῶν τοιούτων ὀνίνανται λουτρῶν. οἵ τ' ἐπὶ κόποις, οὐδὲν ἧττον. οἵ τε διὰ στέγνωσιν πόρων, εἴτε δι' ἔμφραξιν, εἴτε διὰ μύσιν στεγνωθέντων. ἀναπνεῦσαι γὰρ ἐπ' αὐτῶν χρή, καὶ διαφορηθῆναι τὴν πυρετώδη θερμασίαν. οὐ μὴν ὅταν γε φλεγμονή τις, καὶ χωρὶς φλεγμονῆς χυμῶν σηπεδὼν ἀνάπτῃ τὴν πυρώδη θερμασίαν, ὀνίνησι τὰ λουτρά, πρὶν ἤτοι κενωθῆναι τοὺς λυποῦντας χυμούς, ἢ πεφθῆναι. ἀλλὰ τά γε τοιαῦτα νοσήματα πλευρίτιδάς τε καὶ περιπνευμονίας ἡπατίτιδάς τε καὶ σπληνίτιδας ἐκάλουν οἱ παλαιοί, σύμπτωμα τιθέμενοι τὸν πυρετὸν αὐτῶν, οὐκ αὐτὸ πάθος. ἐφ' ὧν δὲ χωρὶς μορίου φλεγμονῆς οἱ κατὰ τὰς φλέβας χυμοὶ σηπόμενοι πυρετὸν ἀνάπτουσιν, ἐπ' ἐκείνων μόνων ἔλεγον ὑπὸ πυρετοῦ τὸν ἄνθρωπον ὀχλεῖσθαι, καὶ πυρετὸν ἔχειν αὐτόν. ἐπ' ἐκείνων δὲ καὶ τὰς διαφορὰς τῶν πυρετῶν ἔγραψαν, ἠπίαλον, καὶ λειπυρίαν, ἑλκώδη τε καὶ τυφώδη καὶ λοιμώδη, καὶ καῦσον. ἡπατίτην δὲ τὸν πυρετόν, καὶ σπληνίτην ἢ περιπνευμονίτην, ἢ πλευρίτην οὐδεὶς εἶπεν. ὥστε νῦν ὁ λόγος ἐστὶ τῷ Ἱπποκράτει, περὶ τῶν αὐτῶν πυρετῶν μορίων, ἄνευ φλεγμονῆς. κατὰ μέντοι τὰ πλεῖστα τῶν ἀντιγράφων, οὐχ ὕδατος ἀλλ' ἱδρῶτος γέγραπται, τοιαύτην τινὰ ἔννοιαν ἐνδεικνυμένης τῆς γραφῆς. ἐὰν πυρετὸς μὴ ἀπὸ χολῆς ἔχῃ, πολὺς ἱδρὼς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς καταρρέων λύει τὸν πυρετόν, οὐδήπου τῆς κεφαλῆς μόνης ἐκχεῖσθαι τὸν ἱδρῶτα λέγοντος τοῦ Ἱπποκράτους, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ πρώτου φαινομένου μορίου περὶ παντὸς τοῦ σώματος δηλοῦντος. ἐπὶ ταύτῃ τῇ γραφῇ συμβήσεται τοὺς διὰ χολὴν πυρέττοντας ὑπὸ τῶν τοιούτων ἱδρώτων μηδὲν ὀνίνασθαι, καὶ μὴν ἐναργῶς γε λύονται πολλάκις, οἵ τ' ἄλλοι πυρετοί, καὶ καθ' οὓς ἡ ξανθὴ χολὴ πλεονάζει, τριταῖοι τε καὶ καῦσοι. βελτίων οὖν ἡ προτέρα γραφὴ θεραπείαν ἀληθῆ διδάσκουσα τοῦ γένους τῶν εἰρημένων πυρετῶν, ὅσοι διὰ κόπους, ἢ ἐγκαύσεις ἢ ψύξεις ἢ ὅλως στεγνώσεις τοῦ δέρματος γίγνονται. τὸ μὲν οὖν ἀπὸ χολῆς ῥῆμα, καὶ τὴν ὠχρὰν δύναται καὶ τὴν μέλαιναν ἐνδείκνυσθαι χολήν. οὐ μὴν ἐπί γε ταύταις μόναις ἐνδείκνυμεν, ἀλλὰ καὶ διὰ φλέγμα σηπόμενον γίνεσθαι πυρετόν, καὶ κατὰ τοῦτο μόνον, ὁ ἀφορισμὸς οὐκ ἀληθεύειν δόξει, πλὴν εἰ τὴν σηπεδόνα τοῦ φλέγματος εἰς χολώδη χυμὸν ἀξιώσειέ τις μεταπίπτειν.

Γυνὴ ἀμφιδέξιος οὐ γίγνεται.

Ἀμφιδέξιον Εὐριπίδης εἴρηκε σίδηρον, τὸ ἑκατέρωθεν μὲν τέμνοντα. περιδέξιον δέ, τὸν Ἀστεροπαῖον Ὅμηρος, τὸν ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶν ὁμοίως χρώμενον, ὡς εἰ καὶ ἀμφοτεροδέξιον εἰρήκει. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀμφαριστερὸν Ἀριστοφάνης εἶπεν ἐν Ταγηνισταῖς ἄνθρωπον ἀμφοτέρωθεν ἀριστερόν. Ἱππῶναξ ἀμφιδέξιον ἔφη κατὰ τόνδε τὸν ἴαμβον. ἀμφιδέξιος γάρ εἰμι, καὶ οὐχ ἁμαρτάνω. ἄνδρες μὲν οὖν ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶν ὡς δεξιαῖς χρώμενοι πολλάκις ὤφθησαν. γυνὴ δὲ οὐδὲ μία μέχρι δεῦρο, διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσεως. ἐπεὶ γὰρ ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ διὰ ῥώμην τῆς κατὰ τὰ νεῦρα καὶ τοὺς μῦς δυνάμεως ἄνδρες τινὲς χρῶνται, εἰκότως οὐδὲ μία γυνὴ χρήσεται, ἥ γε ἀγαπητόν ἐστι τῇ δεξιᾷ μόνῃ χρῆσθαι μετρίως. τὰς γοῦν Ἀμαζονίδας, αὐτάς φασιν ἐπικαίειν τὸν δεξιὸν τιτθόν, ἵνα εἰς τὴν πλησίον χεῖρα πλείονος τροφῆς ἀφικνουμένης, εὐρωστία τις αὐτῇ προσγένηται, ὡς τῇ φύσει γε καὶ ταύτης ὑπαρχούσης ἀσθενοῦς. ἔνιοι μέντοι φασὶν ἀμφιδέξιον εἰρῆσθαι τὴν ἐν τῷ δεξιῷ μέρει τῆς μήτρας γενομένην. καὶ τούτων ἔτ' ἀλογώτεροι ἕτεροι, περὶ τῶν ἑρμαφροδίτων ὀνομαζομένων τὸν λόγον εἶναι φασὶ τῷ Ἱπποκράτει. τῷ μὲν ἄρρενι προσγίνεσθαι φάσκοντι γυναικεῖον αἰδοῖον. τῇ θηλείᾳ δέ, μὴ προσγίνεσθαι τὸ ἀνδρεῖον.

Ὁκόσοι ἔμπυοι καίονται, ἢν μὲν τὸ πῦον καθαρὸν ῥυῇ καὶ λευκόν, περιγίνονται. ἢν δὲ ὕφαιμόν τε βορβορῶδες καὶ δυσῶδες ἀπόλλυνται.

Ἐμπυήματα μὲν εἰώθεν ὀνομάζειν, οὐ τὰ κατὰ θώρακα μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ καθ' ὁτιοῦν μόριον ἄλλο τοῦ σώματος, εἰς πῦον ἀλλοιωθέντα φύματα. μόνους δὲ ἐμπύους προσαγορεύουσι τοὐπίπαν ἐξαιρέτως οἷς μεταξὺ θώρακός τε καὶ πνεύμονος ἤθροισται τὸ πῦον, οὓς ὅτι συνήθως ἔκαιεν οἱ παλαιοί, μαθεῖν ἐστὶ καὶ ἐξ ὧν εἴρηκε Πλάτων ὁ κωμικὸς ἐπὶ Κινησίου κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. μετὰ ταῦτα δὲ Εὐαγόρου ὁ παῖς ἐκ πλευρίτιδος Κινησίας σκελετὸς ἄπυγος καλάμινα σκέλη φορῶν, φθόης προφήτης, ἐσχάρας κεκαυμένος πλείστας ὑπ' Εὐρυφῶντος ἐν τῷ σώματι. ὅτι δὲ τὸ μὲν πῦον τὸ λευκόν, ἀγαθόν ἐστι. τὸ δὲ βορβορῶδες καὶ δυσῶδες, μοχθηρόν, οὐδεὶς ἀγνοεῖ.

Ὁκόσοι τὸ ἧπαρ διάπυοι καίονται ἢν μὲν τὸ πῦον καθαρὸν ῥυῇ καὶ λευκόν περιγίνονται ἐν χιτῶνι γὰρ τὸ πῦον τουτέοισιν ἐστίν. ἢν δὲ ἀμόργη ῥυῇ ἀπόλλυνται.

Ὁ αὐτὸς εἶπε τὴν αἰτίαν, δι' ἣν οἱ μὲν, ἀπόλλυνται τῶν οὕτως ἐχόντων. οἱ δέ, περιγίνονται. καὶ γὰρ ἐν χιτῶνι τὸ πῦον ἐστὶ μηδὲν πεπονθυίας τῆς οὐσίας τοῦ σπλάγχνου, σώζονται πάντες. οἷς δ' ἄχρι τῆς τοῦ ἥπατος σαρκὸς ἡ φθορὰ διήκει, δεόντως ἀποθνήσκουσιν. ὅτι δὲ ἀμόργην ὀνομάζουσιν οἱ Ἕλληνες τὴν ὑπόστασιν τοῦ ἐλαίου καὶ

ὅτι τοιαύτην εἰκὸς γίνεσθαι τὴν ἄπεπτον σηπεδόνα τοῦ ἥπατος, εὔδηλον παντί.

Ὀφθαλμῶν ὀδύνας ἄκρητον ποτίσας καὶ λούσας πολλῷ θερμῷ φλεβοτόμει.

Τῶν παραγεγραμμένων εἶναί μοι δοκεῖ καὶ οὗτος ὁ ἀφορισμὸς οὐχ ὁμολογῶν ἐνὶ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, τὸ, ὀδύνας ὀφθαλμῶν ἀκρατοποσίη, ἢ λουτρὸν, ἢ πυρίη, ἢ φλεβοτομίη, ἢ φαρμακείη λύει. τοῦτον μὲν τὸν ἀφορισμὸν ἐξήγημαι, κατὰ τὸ ἕκτον ὑπόμνημα, δεικνὺς τὰς διαθέσεις ἐφ᾽ ὧν ἕκαστον χρὴ τῶν βοηθημάτων ἄγειν εἰς χρῆσιν. ὁ δὲ νῦν προκείμενος ἀφορισμὸς, ἐπὶ μιᾶς διαθέσεως ἀξιοῖ χρῆσθαι τοῖς τρισὶ βοηθήμασιν. εἰ μὴ οὖν ἔχει τις ἡμᾶς διδάξαι τὴν διάθεσιν ἐφ᾽ ἧς χρεία τῶν τριῶν ἐστὶ βοηθημάτων, εἰσόμεθα χάριν αὐτῷ. μέχρι δ᾽ ἂν ἐξηγῶνται μὲν τὸν ἀφορισμὸν ὡς γνήσιον, μὴ διδάσκωσι δ᾽ ἡμᾶς τὴν διάθεσιν, οὐ πεισόμεθα ταῖς ἐξηγήσεσιν αὐτῶν. ἃ γοῦν λέγουσιν, οἱ ὅλως ἐπιχειρήσαντες εἰπεῖν τι καὶ μετρίως πιθανὰ ἐστὶ τοιαῦτα. ἐφ᾽ ὧν αἷμα παχὺ τὸ πλεονάζον ἐστὶ, καὶ διὰ τοῦτο κενώσεως χρῆζον, ἄμεινον νομίζουσι χέοντες πρότερον αὐτὸ, μετὰ ταῦτα χρῆσθαι τῇ φλεβοτομίᾳ. λυθήσεσθαι δὲ πίνοντων τὸν ἄκρατον τῶν καμνόντων καὶ λουσαμένων. ἀλλ᾽ οἱ ταῦτα λέγοντες, ὅτι μηδέποτε διὰ πείρας ἦλθον ὧν λέγουσιν, ἀκριβῶς ἴσασιν οἱ τῶν ἔργων τῆς τέχνης τρίβωνες. οὔτε γὰρ οἶνον, οὔτε λουτρὸν ἀνέχεται ἡ πληθωρικὴ διάθεσις, ἄνευ μεγίστης βλάβης. ἀλλ᾽ ἔστι ταῦτα τὰ βοηθήματα, παχέος αἵματος ἐσφηνωμένου κατά τι μόριον, ἄνευ τοῦ καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα πλήθους. οὕτω γοῦν καὶ ὁ Ἀσκληπιάδης οἴνῳ χρῆται μετὰ τὴν τοῦ παντὸς σώματος κένωσιν ὑπὲρ τοῦ τὰς ἐνστάσεις ἰᾶσθαι. πλήθους δ᾽ ὄντος ἐν ὅλῳ τῷ σώματι, διαρραγῆναι φθάνουσιν οἱ χιτῶνες τῶν ὀφθαλμῶν ἐν αὐτῷ τῷ πίνειν τε καὶ λούεσθαι. ὥστε εἰ μὲν ἄνευ πλήθους ἡ ὀδύνη γίγνοιτο δι᾽ ἔμφραξίν τε καὶ σφήνωσιν αἵματος παχέος, ὀρθῶς μὲν λούσουσί τε καὶ οἶνον δώσουσιν. οὐκ ὀρθῶς δὲ φλεβοτομήσουσιν. εἰ δὲ πλῆθος εἴη, καλῶς μὲν φλεβοτομήσουσιν. οὐκ ὀρθῶς δὲ λούσουσι, καὶ οἶνον δώσουσιν.

Ὑδρωπιῶντα ἢν βὴξ ἔχῃ, ἀνέλπιστός ἐστιν.

Τοῦτο πρόσθεν εἴρηται τοῖς ὑδρωπικοῖς βὴξ ἐπιγενομένη κακόν.

Στραγγουρίην καὶ δυσουρίην θώρηξις καὶ φλεβοτομίη λύει, τέμνειν δὲ τὰς εἴσω.

Ὅτι ἡ στραγγουρία τὴν κατὰ στράγγα τῶν οὔρων ἀπόκρισιν δηλοῖ, τοὔνομα αὐτὸ διδάσκει. δυσουρία δὲ δύναται μὲν καὶ ἡ μετ᾽ ὀδύνης οὔρησις εἰρῆσθαι. δύναται δὲ καὶ ἡ μετὰ δυσχερείας τινὸς ὡς μόλις ἐνεργεῖν τὴν κύστιν. τὴν μὲν οὖν στραγγουρίαν αὐτῶν τε τῶν οὔρων ἐργάζεται ἡ δριμύτης, ἀρρωστία τε τῆς καθεκτικῆς ἐν τῇ κύστει δυνάμεως, ἥτις γίνεται διὰ δυσκρασίαν καὶ μάλιστα τὴν ψυχράν. τὴν δὲ δυσουρίαν, εἰ μὴ μετὰ ὀδύνης εἴη, φλεγμονὴ καὶ ἀπόστημα καὶ ἕλκωσις ἀνώμαλός τε δυσκρασία καὶ πνεῦμα φυσῶδες. εἰ δὲ δυσχερής τις κίνησις εἴη, ἢ ἀρρωστία δυνάμεως, ἢ παρὰ φύσιν ὄγκος. ἐκ τούτων ἁπασῶν τῶν διαθέσεων τὴν μὲν ψύξιν, ἡ θώρηξις λύει, τουτέστιν ἤτοι ἁπλῶς οἴνου πόσις, ἢ ἀκρατεστέρου. καὶ μέντοι τὴν τοιαύτην φλεγμονὴν ἥτις δι᾽ ἔμφραξιν παχέος αἵματος ἄνευ πλήθους ἐγένετο. τὴν δὲ σὺν πλήθει φλεγμονὴν, ἤδη δὲ καὶ τὴν ἄλλην ὅση χωρὶς μὲν ἐνδείας ἐστὶ, μετ᾽ εὐρωστίας δὲ δυνάμεως ἰᾶται φλεβοτομία. περὶ δὲ τοῦ τέμνειν τὰς εἴσω φλέβας, εἴρηταί μοι κατὰ τὸ πρὸ τούτου βιβλίον, ἐν ᾧ τὸν δὲ τὸν ἀφορισμὸν ἐξηγούμην. δυσουρίην φλεβοτομίη λύει τέμνειν δὲ τὰς εἴσω.

Ὑπὸ κυνάγχης ἐχομένῳ οἴδημα καὶ ἐρύθημα ἐν τῷ στήθει ἐπιγινόμενον ἀγαθόν.

Οὗτος ὁ ἀφορισμὸς ἔμπροσθεν εἴρηται κατὰ τήνδε τὴν λέξιν. ὑπὸ κυνάγχης ἐχομένῳ, οἴδημα γενέσθαι ἐν τῷ βρόγχῳ, ἀγαθόν. ἐξήγημαι δ᾽ αὐτὸν, ἐν τῷ τετάρτῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων. ἐνταῦθ᾽ οὖν ἔοικε παρεγγεγράφθαι προσθεῖναί τινος βουληθέντος τὸ ἔξω ἐκτρέπεται τὸ πάθος.

Ὁκόσοισι σφακελισθῇ ὁ ἐγκέφαλος ἐν τρισὶν ἡμέρῃσιν ἀπόλλυνται. ἢν δὲ ταύτας διαφύγωσιν ὑγιέες γίνονται.

Τὸ σφακελίζειν μὲν ὡς πολλάκις εἴρηκεν ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν καὶ ἄρθρων, ἐπὶ τοῦ διαφθείρεσθαι τοὔνομα φέρων, ἐνταυθοῖ οὐκ ἐγχωρεῖ φθορὰν ἀκοῦσαι τοῦ ἐγκεφάλου προσκειμένου τοῦ ἢν δὲ ταύτας διαφύγωσιν, ὑγιέες γίνονται. εἰ γὰρ δὴ φθορὰ τῆς οὐσίας ἐστὶν ὅλης ἑκάστου τῶν σφακελιζόντων μορίων ὁ σφάκελος, οὐκ ἐνδέχεται θεραπευθῆναι τὸν οὕτω κάμνοντα. μή ποτε οὖν ἐνίοτε οὕτω καταχρώμενοι φαίνωνται τοὔνομα καὶ κατὰ τῶν ἀρχομένων μὲν ἐμπίπτειν τῇ διαθέσει. μηδέπω δ᾽ ἀκριβῶς ἐχόντων αὐτὴν συμπεπληρωμένην. τοιαῦτα γάρ τινα καὶ ἐπὶ τῶν σαρκωδῶν μορίων ἐν ταῖς γαγγραίναις συμβαίνει, τοῦ μὲν πάθους αὐτοῦ διὰ μέγεθος τῆς φλεγμονῆς, ἀναισθησίαν τε καὶ μελασμὸν, ἢ πάντως γε νεκρώδη τινὰ χροιὰν ἐπιφέροντος τῷ πάσχοντι μορίῳ. γαγγραινοῦσθαι δὲ λέγομεν καὶ τὸν ἀρχόμενον ἐμπίπτειν τῇ διαθέσει. ὥσπερ οὖν γάγγραιναν ἤδη μὲν συμπεπληρωμένην, ὡς νεκροῦσθαι τὸ μόριον, ἀδύνατον ἰᾶσθαι. γεννωμένην δ᾽ ἔτι δυνατὸν, οὕτω καὶ σφάκελον. καίτοι γε καὶ τὴν ἐν τοῖς σαρκώδεσι μορίοις νέκρωσιν ἐπὶ μεγέθει φλεγμονῆς, ἣν ἰδίως ὀνομάζουσι γάγγραιναν οἱ ἰατροὶ, καὶ ταύτην οἱ Ἕλληνες ἐκάλουν σφάκελον. οὕτω γοῦν μοι δοκεῖ, καὶ ὁ Ἡρόδοτος τὸν μηρὸν εἰρηκέναι τοῦ Καμβύσου σφακελίζεσθαι. καὶ τὸν ἐγκέφαλον δὲ σφακελίζειν οὕτως ἄν τις εἴποι μόνως, καὶ μέντοι καὶ διότι ταχὺς ὁ θάνατος ἐπ᾽ αὐτοῦ πρόδηλον, ὡς ἂν τοῦ τε πάθους ὄντος χαλεπωτάτου, καὶ τοῦ μορίου κυριωτάτου. μὴ φθάσαντος δὲ ἀποθανεῖν ἐν τρισὶ ταῖς πρώταις ἡμέραις τοῦ κάμνοντος, ἀλλ᾽ εἰς τὴν τετάρτην ἀφικομένου, παρακμάζειν τε χρὴ τὸ πάθος ἐλπίζειν, ἐρρῶσθαί τε τὴν δύναμιν, ὡς κρατῆσαι τελέως αὐτοῦ.

Πταρμὸς γίνεται ἐκ τῆς κεφαλῆς διαθερμαινομένου τοῦ ἐγκεφάλου ἢ διυγραινομένου τοῦ ἐν τῇ κεφαλῇ κενοῦ ὑπάρχοντος γὰρ ὁ ἀὴρ ὁ ἐνὼν ἔξω ψοφεῖ δὲ ὅτι διὰ στενοῦ αὐτῷ ἡ διέξοδός ἐστιν.

Αἱ τοιαῦται λέξεις δύο σημαίνουσιν· ἓν μὲν καθόλου λεγόμενον ἐπὶ παντὸς τοῦ προκειμένου πράγματος, ὥσπερ ἐνταῦθα τῶν πταρμῶν· ἕτερον δ' ἐπὶ μέρους, ὡς ἐνταῦθα ἐπὶ τῶν ἐξ ἐγκεφάλου γινομένων πταρμῶν. ὁ μὲν οὖν πρῶτος λόγος ἔσται τοιοῦτος· πᾶς πταρμὸς ἐξ ἐγκεφάλου γίνεται διαθερμαινομένου τοῦ ἐγκεφάλου, ἢ διυγραινομένου τοῦ ἐν τῇ κεφαλῇ κενοῦ. ὁ δὲ δεύτερος, ἐξ ἐγκεφάλου πταρμὸς ὁρμώμενος γίνεται, διαθερμαινομένου τοῦ ἐγκεφάλου, ἢ διυγραινομένου τοῦ ἐν τῇ κεφαλῇ κενοῦ, ὅσπερ ἐστὶν ἀληθέστερος. οὐ γὰρ πᾶς πταρμὸς γίνεται διαθερμαινομένου τοῦ ἐγκεφάλου, ἢ διυγραινομένου τοῦ ἐν τῇ κεφαλῇ κενοῦ. πτεροῖς γοῦν τινὲς ἐρεθίζοντες τὰς ῥῖνας πταρνύνται, καὶ μετὰ βηχὸς δέ τι πνεῦμα κάτωθεν ἀνακινούμενον εἰς τοὺς τῆς ῥινὸς πόρους, αἴτιον γίνεται πταρμοῦ. καὶ τὸ νομίζειν δὲ τὸν ἐκ τῆς κεφαλῆς ἐκκρινόμενον ἀέρα μόνον τὸν ψοφοῦντα προφανῶς ψευδές ἐστιν. ἐναργῶς γὰρ φαίνεται κάτωθεν ἐκ τοῦ πνεύμονος ὁ ἀὴρ ἀναφερόμενος, ἀθρόως συστελλομένου τοῦ θώρακος ἀλλὰ καὶ τὸ προηγεῖσθαι τοῦ πταρμοῦ τὴν εἰσπνοὴν ἀθροιζούσης τῆς φύσεως ἀέρα δαψιλῆ πρὸς τὴν τοῦ πταρμοῦ γένεσιν, ὁμολογεῖ τοῖς εἰρημένοις. μόνος οὖν ὁ τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως ἔχων ὄρεξιν τῆς φύσεως, ἀποκρίναι φυσῶδες ἐκ τῆς κεφαλῆς πνεῦμα, τοῦτον γίνεται τὸν τρόπον, ὃν ἐπιχειρεῖ διδάσκειν ὁ ἀφορισμός, οὐδὲ τοῦτον ἴσως πάντα, τὸ γὰρ διυγραινομένου περιττὸν εἰς πταρμοῦ γένεσιν. εἰ γάρ καὶ πλεονάζει τι κατὰ τὴν κεφαλὴν ὑγρὸν, οὐκ ἐργάζεται πταρμὸν, ἄνευ τοῦ πνευματωθῆναι. καὶ τοῦτο φαίνεται προφανῶς ἐπὶ πολλῶν ἐκκρινόντων μὲν ὑγρότητα διὰ μυκτήρων παμπόλλην, οὐ πταρνυμένων δ' ἐξ ἀνάγκης ἐπὶ πολύ, ἐκεῖνοι μὲν γὰρ μόνοι πταρνύνται τῶν οὕτω διακειμένων, οἷς δακνῶδές ἐστι τὸ καταρρέον ὑγρόν. ὡς εἰ καὶ τοῖς μυκτῆρσιν αὐτοῖς ἐνθείης τι δακνῶδες. ὥσπερ γὰρ ἡ βὴξ φυσικόν τι σύμπτωμά ἐστιν ἕνεκα τοῦ καθαίρεσθαι τὰς ἐν τῷ πνεύμονι τραχείας ἀρτηρίας, οὕτω καὶ ὁ πταρμὸς ἐναργῶς φαίνεται καθαίρων τοὺς κατὰ τὴν ῥῖνα πόρους. διττῆς δ' οὔσης αὐτοῖς τῆς ἔξω φύσεως, εὐρείας μὲν εἰς τὸ στόμα, διὰ λεπτοτέρων δὲ πόρων εἰς τὸν ἐγκέφαλον, ἡ μὲν εἰς τὸ στόμα συνέφησις, ὑπὸ τοῦ κάτωθεν ἀναφερομένου πνεύματος, οἱ δ' εἰς τὸν ἐγκέφαλον ἀνήκοντες πόροι, πρὸς τοῦ κατιόντος ἐξ ἐκείνου καθαίρονται. καί σοι παραφυλάττοντι φανοῦνται κουφίζοντες τὰ βάρη τῆς κεφαλῆς οἱ ἐξ ἐγκεφάλου τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως ἔχοντες πταρμοί. γίνονται γὰρ καθαιρουμένων τε τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν ὑγρῶν ἐκκρινομένων τε τῇ τῆς φύσεως ὁρμῇ. τὸ δ' ἀραιοῦσθαι γίνεται αὐτοῖς θερμαινομένοις. θερμαίνονται δὲ, ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἀναζωπυρουμένης, ἣς διὰ τὴν ἀρρωστίαν πρότερον ἠθροίζετο τὰ περιττὰ τῶν ὑγρῶν. ὅταν οὖν εἴπῃ διαθερμαινομένου τοῦ ἐν τῇ κεφαλῇ κενοῦ, μάλιστα μὲν ἀκουστέον τοῦ κατὰ τὰς κοιλίας τοῦ ἐγκεφάλου. ἤδη δὲ καὶ τοῦ περιέχοντος αὐτὸν ἔξωθεν. εὔπορον γάρ ἐστι κἀκεῖνο διὰ τοῦ ἐγκεφάλου πρότερον μὲν, εἰς τὰς κοιλίας αὐτοῦ. ἐντεῦθεν δ' ὑπελθεῖν εἰς τὴν ῥῖνα. τῷ δὲ τῷ ἀθρόῳ τῆς ἐκπτώσεως αὐτοῦ γίνεσθαι τὸν ψόφον, αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης εἶπεν. ἔστι δὲ τοῦτο κοινὸν ὁποτέρωθεν ἂν ἔρχεται. εἴτ' οὖν ἐκ τοῦ πνεύμονος ἀναφερόμενος. εἴτ' ἐκ τῆς κεφαλῆς καταφερόμενος.

Ὁκόσοισι ἧπαρ περιωδύνηται, τουτέοισι πυρετὸς ἐπιγενόμενος λύει τὴν ὀδύνην.

Τὸ ἐπιλεγόμενον ὄνομα, δηλωτικόν ἐστι τοῦ πρόσθεν ὅτι περιωδυνῶντο μὴ πυρέττειν αὐτούς. εἴπερ οὖν τὸ ἧπαρ ὀδυνᾶται σφοδρῶς, ἢ διὰ φλεγμονὴν ἰσχυρὰν, ἢ διὰ πνεῦμα φυσῶδες, οὐκ ἦν δ' αὐτοῖς φλεγμονὴ, πάντως γὰρ ἂν ἐπύρεττον. εὔλογον οὖν ὑπὸ φυσώδους πνεύματος ὀδυνᾶσθαι τὸ σπλάγχνον αὐτοῖς. ὀδυνᾶται μὲν καὶ δι' ἔμφραξιν, ἀλλὰ μετρίως, καὶ μετὰ βάρους μᾶλλον ἢ σφοδρᾶς ὀδύνης. ἡ δὲ σφοδρὰ ὀδύνη, διὰ πνεῦμα φυσῶδες ἢ φλεγμονὴν ἤτοι μεγίστην, ἢ διαπυΐσκουσαν γίνεται.

Ὁκόσοισι συμφέρει αἷμα ἀφαιρεῖσθαι ἀπὸ τῶν φλεβῶν τούτοισι χρὴ ἔαρι φλεβοτομεῖσθαι.

Οὗτος ὁ ἀφορισμὸς μόριόν ἐστι τοῦ διὰ τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένου κατὰ τόνδε τὸν τρόπον. ὁκόσοι φαρμακείη ἢ φλεβοτομίη συμφέρει τοῦ ἦρος φλεβοτομεῖν, ἢ φαρμακεύειν. ἔν τισι δὲ τῶν ἀντιγράφων ὅλως οὐ γέγραπται. καί τινες μὲν τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον ἴσασι δίς τε γράφουσιν αὐτόν. ἔνιοι δ' οὐδ' ὅλως μέμνηνται. θαυμάσαι δ' ἐστὶ τῶν μὴ μόνον γραφόντων δὶς τοὺς αὐτοὺς ἀφορισμοὺς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐξηγήσεις προστιθέντων ἐν τοῖς αὐτοῖς ὑπομνήμασιν ἄνευ τοῦ ἐπισημαίνεσθαι ἤδη τῶν ἔμπροσθεν γεγραμμένων ὑπάρχειν αὐτούς. ἐνίους μὲν, ὅλους. ἐνίους δ' ἐκ μέρους. ὥσπερ καὶ τόνδε, τί ποτ' οὖν ἔδοξεν, ἢ τοῖς προστιθεῖσι τοὺς τοιούτους ἀφορισμοὺς ἐπὶ τῆς τοῦ βιβλίου τελευτῆς, ἢ αὐτῷ τῷ Ἱπποκράτει δὶς ὑπὲρ τῶν αὐτῶν μνημονεύειν, καί τισι τῶν ἐξηγησαμένων δὶς ἐξηγεῖσθαι, μὰ τοὺς θεοὺς οὐκ ἔχω συμβαλεῖν, οὔτε γὰρ αὐτὸν τὸν συγγραφέα πιθανόν ἐστι ἐπιλήσμονα τῶν τηλικούτων ὑπάρχειν, καὶ μάλισθ' ὅταν ᾖ τοιοῦτος, οἷον ἴσμεν ἐν ἅπασιν ὄντα τὸν Ἱπποκράτην, οὔτε τῶν προστιθέντων, ἢ λήθην τοσαύτην, ἢ τινὰ ἄλλην πανουργίαν ἐστὶν ἐπινοῆσαι οἷον δὶς ἔγραψαν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν. ἔτι τε μᾶλλον ἐστὶ τῶν ἐξηγητῶν ἐκείνων θαυμάζειν, ὅσοι δὶς ἐξηγούμενοι τοὺς αὐτοὺς ἀφορισμοὺς οὐδ' αὐτὸ τοῦτο προσέθεσαν, ὅτι δεύτερον αὐτὸ ποιοῦσι. καὶ τοῦτ' ἔτι μᾶλλον ὅσοι καὶ διαφόρους ἐξηγήσεις ἔγραψαν, ἔν τε τούτοις ἐπὶ τῇ τελευτῇ, καὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἐπὶ τῶν αὐτῶν εἰρημένοις.

Ὁκόσοισι μεταξὺ τῆς γαστρὸς καὶ τῶν φρενῶν φλέγμα ἀπόκειται καὶ ὀδύνην παρέχει οὐκ ἔχον ἔξοδον οὐδ' ἐς ἑτέρην τῶν κοιλιῶν, τουτέοισι κατὰ τὰς φλέβας ἐς τὴν κύστιν τρεπομένου τοῦ φλέγματος λύσις γίνεται τῆς νούσου.

Εἰκότως ἀπορεῖν μοι δοκεῖ Μαρῖνος ἀδύνατον ἡγούμενος συστῆναι μεταξὺ γαστρὸς καὶ φρενῶν φλέγμα. καταρρυήσεται γὰρ αὐτὸ κάτω μέχρι τῶν τῆς ἥβης ὀστῶν. οὐ μὴν οὐδὲ μεταληφθῆναι δύνασθαί φησιν ἐς τὰς φλέβας τοῦτο. καθάπερ ἐπὶ τῶν ὑδερικῶν, ἡ λεπτὴ καὶ ὑδατώδης ὑγρότης μεταλαμβανομένη, δι' οὔρων ἐκκρίνεται. ἀκούειν οὖν φησὶ χρῆναι τοῦ μεταξὺ τῶν φρενῶν τε καὶ τῆς γαστρὸς, ἀντὶ τοῦ μεταξὺ τοῦ τῶν φρενῶν

ἰδίου σώματος ὃ σαρκῶδές ἐστι, καὶ τῆς τοῦ περιτοναίου κορυφῆς. ἀλλ' εἰ καὶ οὕτως ἀκοῦσαι μὲν ὦ Μαρῖνε, τὴν εἰς τὰς φλέβας μετάληψιν ὁμοίως ἄπορον εἴη, οὐ δυνατὸν γὰρ ἐντεῦθεν ἐπὶ τοὺς νεφροὺς ἀφικέσθαι διὰ φλεβῶν· οὐδ' ἐκ τῆς ὑπὸ τὸ περιτόναιον εὐρυχωρίας ἀδύνατον, πρὸς τῷ καὶ παντελῶς ἄκυρον εἶναι τὴν κατάχρησιν τῆς κατὰ γαστέρα προσηγορίας. οὐδὲν γὰρ ὅμοιόν ἐστι περιτοναίῳ καὶ γαστρί, διότι τῆς προσηγορίας κοινωνοῦσι, κάλλιον οὖν ἀκούειν μὲν ὥσπερ ἅπαντες ἤκουσαν, ἐκείνην ὑπ' αὐτοῦ λέγεσθαι τὴν εὐρυχωρίαν, ὅση κάτω μέν ἐστι τῶν φρενῶν, ἔνδον δὲ τοῦ κατ' ἐπιγάστριον περιτοναίου· σκοπεῖν δὲ εἰ δυνατόν ἐστιν ὃ λέγει. γινωσκόντων ἡμῶν ὡς ἀεὶ ταῖς ὕλαις ὁδὸν εὑρίσκειν οἴεται τὴν φύσιν ὁ Ἱπποκράτης, ὅταν ἐρρωμένη τυγχάνῃ, κἂν ὅτι μάλιστα παχεῖαι πως εἰσὶ καὶ διὰ λεπτῶν ὁδοιποροῦσι πόρων. ὅπου γε καὶ δι' ὀστῶν ἀποστάσεις γίνεσθαι φησίν. ὁρῶμεν δὲ καὶ τὸ μεταξὺ θώρακός τε καὶ πνεύμονος ὑγρὸν ἐπὶ τῶν ἐμπύων ἀναβηττόμενον. ἐνίοτε δὲ καὶ διὰ τοῦ δέρματος ὑγιοῦς ὑπάρχοντος αἷμα διεκπῖπτον ἐπὶ τῶν πωρουμένων ὀστῶν. οὔκουν οὐδ' ἐφ' οὗ νῦν εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης φλέγματος, ἀδύνατον παντάπασιν ὑποληπτέον εἰς οὖρα γενέσθαι μετάληψιν. ἀλλ' ἐγχωρεῖν ποτε καὶ τοῦτο ὑπὸ τῆς φύσεως ἐργασθῆναι, προλεπτυνάσης κατὰ βραχὺ τὸ φλέγμα, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἐμπύων τὸ πύον.

Ὁκόσοις τὸ ἧπαρ ὕδατος πλησθὲν εἰς τὸν ἐπίπλοον ῥαγῇ, τουτέοισιν ἡ κοιλίη ὕδατος ἐκπιμπλᾶται, καὶ ἀποθνήσκουσιν.

Ἐπιπολαιότατόν ἐστι τὸ ἧπαρ ὑδατίδας γεννῆσαι κατὰ τὸν ἔξωθεν αὐτῷ περικείμενον ὑμένα. φαίνεται γοῦν ἐπὶ τῶν σφαττομένων ζώων ἐνίοτε μεστόν. ἐὰν οὖν ποτε συμβῇ ῥαγῆναι τὰς ὑδατίδας, ἐκχεῖται δηλονότι τὸ ὕδωρ εἰς τὴν κατ' ἐπιγάστριον περιτοναίου χώραν, ἐν ᾗ καὶ τὸ κατὰ τοὺς ὑδέρους ἀθροίζεται. εἰς δὲ τὸ ἐπίπλοον, οὐχ οἷόν τε ῥαγῆναι τὸ ὕδωρ ἄνευ τοῦ διαβρωθῆναί πως αὐτό, στεγανὸν γάρ ἐστι πανταχόθεν, ὡς μηδὲν εἰς αὐτὸ παρεμπίπτειν ἐκ μηδενὸς ἄλλου μορίου πλὴν ἐκ γαστρὸς καὶ κώλου καὶ σπληνός. ἐκείνων τε καὶ μορίων ὅθεν ἐκπέφυκεν, ἢ τοίνυν βούλεται διαβιβρώσκεσθαι τὸ περιτόναιον ἐν τοῖς δεξιοῖς δηλονότι μέρεσιν αὐτοῦ καθὰ πλησιάζει τῷ ἥπατι, ἢ εἰς τὸν ἐπίπλοον ἀκουστέον, ἀντὶ τοῦ εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ. τὸ δ' ἐμπίπλασθαι τὴν κοιλίαν ὕδατος, οὐκ ἐπ' αὐτῆς εἴρηται τῆς τὰ σιτία δεχομένης γαστρός, ἀλλὰ τοῦ παντὸς κύτους. ὃ κάτω τοῦ θώρακός ἐστι καθὸ σημαινόμενον, οἵ τε προγάστορες λέγονται, καὶ αἱ γυναῖκες ἔχειν ἐν γαστρί. τὸ δ' ἀποθνήσκειν οἷς ἐνταῦθα τὸ ὕδωρ ἀθροίζεται σκεπτέον, ἢ γὰρ διηνεκῶς ἀκουστέον, ἢ ὡς τὸ πολύ. σώζονται γοῦν ἔνιοι καὶ τῶν ὑδερικῶν καίτοι τῆς τοιαύτης χώρας αὐτοῖς ὕδατος ἐμπλησθείσης. οὐ μὴν οὐδ' ἀδύνατόν ἐστι, ὥσπερ ἐπ' ἐκείνων, διά τε τῶν ὕδωρ πολὺ καθαιρόντων φαρμάκων, καὶ προσέτι τῶν οὐρητικῶν, ἐπιθεμάτων τε τῶν ἐξατμίζειν δυναμένων ὑγρότητα τοιαύτην, οὕτω κἀπὶ τούτων γενέσθαι τὴν θεραπείαν.

Ἀλύκην, χάσμην, φρίκην, οἶνος ἴσος ἴσῳ πινόμενος λύει τὴν νόσον.

Σολοικοφανὲς εἰκότως ἐνίοις ἔδοξεν εἶναι τὸ σχῆμα τοῦ λόγου καὶ διὰ τοῦτ' ἔνιοι, κατ' αἰτιατικὰς πτώσεις ἔγραψαν. ἀλύκην χάσμην φρίκην, οἶνος ἴσος ἴσῳ πινόμενος λύει. διαφέρει γοῦν οὐδὲν εἰς τὸ παρὸν καθ' ὁποτέραν αὖτις γραφὴν ἐξηγήσηταί τις τὸν ἀφορισμόν. ἐπίστασθαι γὰρ χρὴ πρῶτον ὅτι προσηγόρευκεν ἀλύκην, ἣν οἱ πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ὀνομάζουσιν ἄλην. ἔπειτα δ' ἥτις ἐστὶν ἡ τοῦτ' ἐργαζομένη τὸ σύμπτωμα διάθεσις. ἀλύειν μὲν οὖν λέγουσιν ἐκείνους τῶν ὑγιαινόντων, ὅσοι περ ἂν ἀεὶ τοῖς παροῦσι δυσχεραίνοντες, ἄλλοτε εἰς ἄλλα μεταβαίνουσι πράγματά τε καὶ πράξεις. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ τῶν νοσούντων, ἐκείνους ἀλύειν φασίν, ὅσοι μὴ φέροντες τὴν κατάκλισιν, ἐξαλλάττουσι τὰ σχήματα διὰ τὸ δύσφορον ἀεὶ τὸ παρὸν εἶναι. τοῦτο δὲ ἔγνωμεν ἐκείνοις μάλιστα συμβαῖνον, οἷς περ ἂν ἐν τῷ στόματι τῆς γαστρὸς ὅπερ ἐνίοτε καταχρώμενοι στόμαχον ὀνομάζουσι περιέχεταί τις ἰδιότης ὑγρότητος ἀνιαρᾶς, οὔτε πολλῆς. οὔτ' ἐμπλεούσης τῷ κύτει τῆς γαστρός, ἀναπεπομένης δὲ εἰς τοὺς χιτῶνας αὐτῆς. ἀλλὰ καὶ τὸ χασμᾶσθαι καθάπερ καὶ τὸ σκορδινᾶσθαι, περιεχομένης τινὸς ἐν τοῖς μυσί, δι' ὧν καὶ κατὰ προαίρεσιν γίνονται κινήσεις, ἤτοι ὑγρότητος πνευματώδους, ἢ πνεύματος ἀτμώδους γίνεσθαι δέδεικται, καὶ ἡ φρίκη δὲ μοχθηρῶν χυμῶν διαθεόντων κατὰ τὸ δέρμα, συμβαίνει. δῆλος δὲ ὅτι περὶ τῆς ἐκ τοῦ νοσώδους σώματος ὁρμωμένης φρίκης ὁ λόγος νῦν ἡμῖν ἐστιν οὐ τῆς ὑπό τινος αἰτίας ἔξωθεν. ἕκαστον δὲ τούτων τῶν εἰρημένων, οἴνου πόσις θεραπεύει ἀκρατεστέρου. τὴν συμμετρίαν δὲ τῆς κράσεως αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπών. οἶνος ἴσος ἴσῳ πινόμενος. ὕδατι γὰρ δηλονότι κεράννυσθαι βούλεται τὸν οἶνον ἴσῳ. χάριν τοῦ τὰ μὲν διώσασθαι, καὶ κενῶσαι τῶν λυπηρῶν, ὅσον ἂν ὑπείκῃ τῇ ῥύμῃ τῆς τοῦ οἴνου φορᾶς. τὰ δ' ὑπόλοιπα ἐπικρατῆσαι. θερμαίνει γὰρ ὡς ἴσμεν ὁ οἶνος ἅπαν τὸ σῶμα, καὶ ταχέως ἐπὶ πάντα φέρεται τὰ μόρια. μετὰ τοῦ χυμοὺς χρηστοὺς ἐργάζεσθαι.

Ὁκόσοισιν ἐν τῇ οὐρήθρῃ φύματα γίνεται, τουτέοισι διαπυήσαντος καὶ ἐκραγέντος λύεται ὁ πόνος.

Καὶ τοῦτον τὸν ἀφορισμὸν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὁ Ἱπποκράτης ἔγραψεν. ἡμεῖς δὲ ἐξηγησάμεθα κατὰ τήνδε τὴν λέξιν εἰρημένον. ὁκόσοισιν ἐν τῇ οὐρήθρᾳ φύματα φύεται, τουτέοισι διαπυήσαντος καὶ ἐκραγέντος λύσις.

Ὁκόσοισι δ' ἂν ὁ ἐγκέφαλος σεισθῇ ὑπό τινος προφάσιος ἀνάγκη ἀφώνους γίνεσθαι παραχρῆμα.

Καὶ κατὰ τόνδε τὸν ἀφορισμὸν ἔν τισι μὲν τῶν ἀντιγράφων ἀφώνους ἐστὶν εὑρεῖν κατὰ τὴν πληθυντικὴν αἰτιατικὴν πτῶσιν γεγραμμένον. ἔν τισι δὲ κατὰ τὴν ἑνικήν, ἄφωνον. ἐν σολοικοφανεῖ σχήματι. διαφέρει δὲ οὐδὲν οὐδ' ἐνταῦθα πρός γε τὰ παρόντα. γινωσκόντων ἡμῶν ὡς ἔθος ἐστὶ τῷ Ἱπποκράτει πολλάκις ἀφ' ἑνὸς συμ-

πτώματος τοῦ προδηλωτάτου τῆς ἀφωνίας ὀνομάζειν. οὕτω καὶ δηλοῦν ἔοικε μὴ δι' ἄλλην τινὰ τῶν κατὰ προαί-
ρεσιν ἀποσώζουσι κινήσεων, ἢ μηδ' ὅλως αἰσθάνονται. κεῖνται δὲ ὡσαύτως τοῖς ἀποπληκτικοῖς ἀναίσθητοί τε
ἅμα καὶ ἀκίνητοι. γίνεται μὲν οὖν καὶ δι' ἄλλας αἰτίας ἀφωνία. νυνὶ μέντοι τῆς σείσεως τοῦ ἐγκεφάλου μνη-
μονεύει ὁ Ἱπποκράτης, καὶ ταύτῃ τὴν τοιαύτην ὅλου τοῦ σώματος ἔσεσθαί φησι διάθεσιν. σείεσθαι δὲ οὕτω συμβαί-
νει τὸν ἐγκέφαλον, διά τινα βιαίαν πτῶσιν ὅλου τοῦ σώματος ἐξ ὑψηλῶν γεγενημένην χωρίων. αἱ γὰρ τοιαῦ-
ται καταπτώσεις, εἰώθασι καὶ τὴν ἐν τοῖς τῆς ῥάχεως σπονδύλοις σεῖσιν ἐργάζεσθαι. ὅταν αἱ μὲν ἁρμονίαι κινηθῶ-
σιν αὐτῶν. ὁ δ' ἐν τῇ κοιλότητι περιεχόμενος νωτιαῖος πονήσῃ. διασεισθεὶς δὲ σφοδρῶς, εἰς κίνδυνον ἄγει ῥήξε-
ως ἔνια τῶν ἀποπεφυκότων αὐτῷ νεύρων. ὅπερ οὐχ ἥκιστα καὶ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον γίνεται, καὶ τοσούτῳ γε μᾶλ-
λον, ὅσῳ καὶ πλείων ἐστὶν ἡ περὶ ξ αὐτοῦ χώρα κενή, καὶ μᾶλλον ἐπὶ τῶν πρεσβυτέρων, ὡς ἐν ταῖς ἀνατομι-
10 καῖς πραγματείαις λέλεκται. συστέλλεται γοῦν ἡ ψυχικὴ δύναμις εἰς ἑαυτὴν ἐν ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν
ἀνιαθεῖσα τῇ σφοδρᾷ κινήσει, καὶ διὰ τοῦτο, ἡσυχάζει. τῶν δ' ἀποφύσεων ἔνιαι μὲν, ἱκανῶς γίνονται. τινὲς
δ' ἐκ μέρους γε διασπῶνται κατὰ τοῦτο μέχρι περ ἂν ἀνακτήσηται πάλιν ἑαυτὴν ἡ ψυχικὴ δύναμις. ἄφω-
νόν τε καὶ ἀκίνητον ὅλον κεῖται τὸ παθὸν οὕτω ζῷον. εἰ δ' ἀποσπασθῆναι φθάσειεν, ἢ κατά τι μέρος αὐτοῦ κα-
ταπασθῆναι ὁ ἐγκέφαλος, οὐκέτι ἀναφέρουσιν.

Τ οἷσι σώμασι τοῖσιν ὑγρὰς τὰς σάρκας ἔχουσι δεῖ λιμὸν ἐμποιέειν, λιμὸς γὰρ ξηραίνει τὰ σώματα.

Ὅτι μὲν οὖν ὅσα ξηραίνει βοηθήματα τῶν ὑγρῶν παθημάτων ἐστὶν ἰατικά, πρόδηλον. εἴγε δὴ τὰ ἐναντία
τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα. ὅτι δὲ καὶ ὁ λιμὸς ξηραίνει κατὰ συμβεβηκὸς οὐκ ἄδηλον. ἐὰν γὰρ ἀπορρέῃ μέν τι τοῦ
σώματος ὡς καὶ πρόσθεν. ἀναπληρῶται δὲ μηκέτι ὑπὸ τροφῆς τὸ κενούμενον, ἀναγκαῖον αὐτῷ ξηρότερον γε-
20 νέσθαι. δῆλον γὰρ ὅτι τῶν κατὰ τὸ ζῷον ἑκάστου μορίων, ἀπέρχεται πρότερον ὅσον ἂν ὑγρότερον ᾖ. ὡς ἂν καὶ
αὐτῆς τῆς ἀπορροῆς γιγνομένης, διὰ τὸ λεπτύνεσθαί τε καὶ εἰς ἀτμὸν λύεσθαι τὸ σῶμα, διὰ διττὴν αἰτίαν
ἔξωθεν μὲν ὑπὸ τοῦ περιέχοντος. ἔνδοθεν δὲ ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμασίας. ὁ μέλλει τῶν φωλευόντων ζώων ἐστὶ μήτ'
ἔξωθεν ἔτι θερμαινομένων μήτ' ἔνδοθεν ὅλως οὐδὲν ἢ παντάπασιν ὀλίγιστον ἀπορρεῖ, καὶ διὰ τοῦτο τινὰ μὲν αὐτῶν
οὐδ' ὅλως δεῖται τροφῆς ἔνια δ' ὀλιγίστης παντάπασιν. ἐφεξῆς τοῖς προγεγραμμένοις ἀφορισμοῖς, ἕτεροι δύο κεῖνται
ἐν ἅπασι τοῖς ἀντιγράφοις εὑρίσκονται, μὴ τοῦ καὶ τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον ὀλίγου δεῖν ἅπαντας μνημονεύει
αὐτῶν καί τινων δ' ἐξηγουμένων αὐτοὺς ἀλλὰ διαφόρως ἢ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, οὐδὲ τοῦτο αὐτὸ προστιθέντες ὅτι γεγραμ-
μένοι ἔμπροσθεν εἰσίν. ἡμεῖς δὲ κατὰ τὸ τέταρτον ὑπόμνημα τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν ἐποιησάμεθα, βραχύ τι τῇ λέξει δια-
φερόντων. ὁ μὲν γὰρ ἕτερος τῶν νυνὶ γεγραμμένων, ἐκ περιττοῦ προσκείμενον ἔχει καὶ καταπίνειν μὴ δύ-
νασθαι. ἀλλ' ἢ μόγις. ὁ δ' ἕτερος ἔμπαλιν ὑπηλλαγμένον ἔχει τὸ, μόγις. ὥστ' εἶναι τὸ μὲν πρότερον τοιοῦτον
30 ἢν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ οἰδήματος μὴ ἐόντος ἐν τῇ φάρυγγι, πνὶξ ἐξαίφνης ἐπιγένηται, καὶ καταπίνειν
μὴ δύνηται, ἀλλ' ἢ μόγις, θανάσιμον. τὸ δὲ δεύτερον, ἢν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ, ὁ τράχηλος ἐπιστραφῇ καὶ κα-
ταπίνειν μὴ δύνηται, οἰδήματος μὴ ἐόντος ἐν τῷ τραχήλῳ θανάσιμον. οἱ δὲ πρόσθεν οὓς κατὰ τὸ τέταρτον ἐξ-
ηγησάμεθα τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων, οὕτως εἶχον. ἢν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ οἰδήματος μὴ ἐόντος ἐν τῇ φάρυγ-
γι πνὶξ ἐξαίφνης, ἐπιγένηται θανάσιμον. εἶθ' ἑξῆς ὁ μετ' αὐτόν. ἢν ὑπὸ πυρετοῦ ἐχομένῳ ὁ τράχηλος ἐπιστραφῇ
καὶ μόγις καταπίνειν δύναται, οἰδήματος μὴ ἐόντος ἐν τῷ τραχήλῳ, θανάσιμον. ὅπερ οὖν ἐν τῷ προτέρῳ τῶν
ἀφορισμῶν εἴρηται περιττὸν, νῦν ἐπισκεψώμεθα, καὶ γὰρ καὶ τεθέαμαι γινόμενον αὐτὸ παντάπασιν ὀλε-
θρίως ἐχόντων τῶν καμνόντων. ὥστ' ἤτοι μηδ' ὅλως δύνασθαι καταπίνειν, ἢ μόγις, οὐκ ὄντος οἰδήματος, ἐν τῇ φά-
ρυγγι. πάρεστι γὰρ τοῦτο διαγνῶναι σαφῶς ἀνοιχθέντος μὲν ἐπὶ πλεῖστον τοῦ στόματος. προβληθείσης δὲ τῇ κάτω
γένυι τῆς γλώττης. ἐν τῇ τοιαύτῃ καταστάσει τοῦ δυσχερῶς καταπίνειν αἰτίαν ὑποληπτέον, τὴν κοινωνίαν τοῦ χι-
40 τῶνος ὃς ὑποπέφυκεν ἐκ τῶν ἔνδον μορίων, τοῦ τε στομάχου καὶ τοῦ λάρυγγος. ἐπειδὴ γὰρ οὗτος ἐν τῇ διὰ τοῦ στόμα-
τος πορείᾳ τῶν σιτίων, αὐτὸς μὲν ὑπὸ γαστρὸς κατασπώμενος. ἀνασπῶν δ' ὅλον τὸν λάρυγγα οἰδησάσης ἔτι τῆς
ἐν τῷ λάρυγγι φλεγμονῆς, ἐνίοτε μὲν οὐδ' ὅλως. ἔστι δ' ὅτε μόγις ἕπεται κατασπώσῃ τῇ γαστρὶ καὶ διὰ ταύτην τὴν
αἰτίαν. ἤτοι γ' οὐδ' ὅλως, ἢ μόγις καταπίνουσιν.

Ο κου ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολὴ, καὶ τὸ σῶμα καταψύχεται καὶ πάλιν θερμαίνεται, ἢ χρῶμα ἕτερον ἐξ ἑτέ-
ρου μεταβάλλει, μῆκος νόσου σημαίνει.

Καὶ τοῦτον τὸν ἀφορισμόν. ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν ὑπομνημάτων ἐξηγησάμεθα, τὴν αὐτὴν παρὰ βραχὺ λέξιν
ἔχοντα τῇ νῦν εἰρημένῃ. γέγραπται γὰρ, οὕτως καὶ ὅκου ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολαὶ, καὶ ἢν τὸ σῶμα ψύχη-
ται ἢ αὖθις θερμαίνηται, καὶ εἰ χρῶμα ἕτερον ἐξ ἑτέρου γίνηται, νόσου μῆκος σημαίνει.

Ι δρὼς πολὺς θερμὸς ἢ ψυχρὸς ἀεὶ ῥέων σημαίνει ὑγρὸν ἀπάγειν ἰσχυρῷ μὲν, ἄνωθεν. τῷ δ' ἀσθενεῖ, κάτωθεν.

50 Ἔμπροσθεν ἄλλον ἀφορισμὸν ἐν τῷ τετάρτῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων ἐξηγησάμεθα, ὃς κατὰ τόνδε τὸν τρό-
πον ἐγέγραπτο. ἱδρὼς πολὺς ἢ θερμὸς, ἢ ψυχρὸς ἀεὶ ῥέων, ὁ ψυχρὸς μείζω. ὁ θερμὸς ἐλάσσω νοῦσον σημαίνει
καὶ τήν γε διάθεσιν ἔφαμεν εἶναι τῶν γε τοιούτων ἱδρώτων, ὑγρότητος πλῆθος ἐν τῷ τοῦ κάμνοντος περιε-
χόμενον σώματι. διὰ τοῦτ' οὖν ὁ νῦν ἡμῖν προκείμενος, ἀφορισμὸς, ἀπάγειν κελεύει τὴν περιττὴν ὑγρότητα
τοῖς μὲν ἰσχυροῖς, ἄνωθεν, ὅπερ ἐστὶ διὰ τῶν ἐμέτων. τοῖς δ' ἀσθενεστέροις, κάτωθεν. ὅπερ καὶ αὐτὸ σημαίνει, δι' ὑπα-
γωγῆς γαστρός. ὅτι μὲν οὖν ἐκκενοῦν ἀεὶ χρὴ τοῦ σώματος τὰς περιττὰς ὑγρότητας, ἄντικρυς δῆλον. εἰ δὲ τοῖς ἰσχυ-
ροῖς μὲν ἄνωθεν μόνον ἀεὶ. τοῖς δ' ἀσθενέσι κάτωθεν, ἄξιον εἶναι δοκεῖ μοι σκέψεως. βέλτιον γὰρ ἴσως, οὐ ταύτῃ διαι-
ρεῖν τῶν βοηθημάτων τὴν χρείαν, ἀλλ' ὡς ἡμῖν ἐν τῇ θεραπευτικῇ πραγματείᾳ περὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων
διώρισται. καὶ τοῦτον οὖν τὸν ἀφορισμὸν ἐκ τῶν παραγεγραμμένων εἶναι νομίζω. ἑξῆς τοῖς προγεγραμμένοις

ἀφορισμῶν ἄλλοι τρεῖς εὑρίσκονται κατὰ τὰ πλεῖστα τῶν ἀντιγράφων, καὶ τοῖς ἐξηγηταῖς ὁμοίως γεγραμμένοι βραχύ τι διαλλάττοντες τῇ λέξει τῶν ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν δὲ τῶν ὑπομνημάτων γράφουσι δ' αὐτοὺς ὧδε.

Πυρετοὶ ὁκόσοι μὴ διαλείποντες διὰ τρίτης ἰσχυρότεροι γίνονται, ἐπικίνδυνοι. ὅτῳ δ' ἂν τρόπῳ διαλείπωσι, σημαίνει ὅτι ἀκίνδυνοι.

Ὁκόσοις πυρετοὶ μακροί, τουτέοισι φύματα εἰς τὰ ἄρθρα ἢ πόνοι ἐγγίνονται.

Ὁκόσοις φύματα μακρά, ἢ εἰς τὰ ἄρθρα πόνοι ἐκ πυρετοῦ γίνωνται, οὗτοι σιτίοισι πλείοσι χρέωνται.

Εὔδηλον δὲ ὅτι καὶ οὗτοι παρέγκεινται, τῶν ἔμπροσθεν ἢ οὐδὲν ἢ βραχύ τι τῇ λέξει διαφέροντες, ἐξήγημαι δ' αὐτοὺς ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν δὲ τῶν ὑπομνημάτων.

Ἤν τις τῷ πυρέσσοντι τροφὴν διδῷ, τῷ μὲν ὑγιαίνοντι ἰσχύς, τῷ κάμνοντι νοῦσος.

Γράφεται δὲ καὶ οὕτως ὁ ἀφορισμός· ἤν τις τῷ πυρέσσοντι τροφὴν διδῷ· τῷ μὲν ὑγιαίνοντι ἰσχύς, τῷ δὲ κάμνοντι, νόσος. ἑκατέρα δ' ἡ λέξις ἀποκεχώρηκε τῆς κατὰ φύσιν ἑρμηνείας. ὧδε τοῦτο δὴ τὸ καλούμενον κακόζηλον, οὐκ οἶδ' ὅτι βουληθέντες ὅσοι διεσκεύαζον οὕτω πολυειδῶς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου. τὰ μὲν, αὐτῇ τῇ λέξει γράφοντες τῶν ἔμπροσθεν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους εἰρημένων. τὰ δ' ὑπαλλάττοντες βραχύ τι· τὰ δ' ὅλα παρεντιθέντες. ὥσπερ καὶ τουτὶ τὸ νῦν προκείμενον, οὐδ' ἐγγὺς τῆς Ἱπποκράτους ἑρμηνείας ἧκον. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἔμπροσθεν ἔφη· τὰ μὴ καθαρὰ σώματα ὁκόσῳ ἂν θρέψῃς, μᾶλλον βλάψεις, καί· ἢν ἐκ νόσου τροφὴν λαμβάνων τις, μὴ ἰσχύῃ, σημαίνει, ὅτι τὸ σῶμα πλείονι τροφῇ χρῆται. ἢν δὲ μὴ λαμβάνοντος, τοῦτο γίνηται, εἰδέναι ὅτι κενώσεως δεῖται, καί τινα τοιαῦτα ἕτερα κατὰ φύσιν ἡρμηνευμένα. ὁ δὲ τὸν νῦν προκείμενον ἀφορισμὸν συνθείς, κακοζήλως εἶπεν ὧδε τῆς τροφῆς, ἐν τῷ ὑγιαίνοντι ἰσχὺς αὕτη, τῷ κάμνοντι νοῦσος. βούλεται γὰρ λέγειν τὴν τροφήν, ἰσχύος μὲν εἶναι τοῖς ὑγιαίνουσι ποιητικήν, βλάβης δὲ τοῖς νοσοῦσιν ἢ ἡ διὰ τοῖς μὲν ὑγιαίνουσιν, αὔξειν τὴν ἰσχύν, τοῖς δὲ κάμνουσιν, νόσον. ἡρμήνευκε δὲ ἀλλοκότως αὐτό· τὴν τροφὴν αὐτὴν εἰπών, ἰσχὺν μὲν τοῖς ὑγιαίνουσιν εἶναι· νόσον δὲ τοῖς κάμνουσιν οὔτ' ἰσχὺν οὖσαν ἀλλ' ἰσχύος ποιητικήν. οὔτε νοῦσον, ἀλλὰ νόσου ποιητικήν. ἄμεινον δὲ εἰπεῖν αὐξητικήν.

Τὰ διὰ τῆς κύστεως διαχωρέοντα ὁρᾷν δεῖ ἢν οἷα τοῖς ὑγιαίνουσιν ὑποχωρέεται.

Τὰ ἥκιστα οὖν ὅμοια τούτοισι, ταῦτα νοσερώτερα. τὰ δὲ ὁμοιότερα τοῖς ὑγιαίνουσι ἥκιστα νοσερά. ὅμοια κατὰ τὸ σῶμα σύμπαν εἴρηται πρὸς Ἱπποκράτους ἔν τε τῷ προγνωστικῷ, καὶ κατ' ἄλλα βιβλία, πάντα τοῖς ὑγιαίνουσι, δηλοῦν ἀγαθόν τι. τὰ δ' ἀνόμοια, τοὐναντίον. τοῦτο οὖν καὶ νῦν πειρᾶται λέγειν ὁ συνθεὶς τὸν ἀφορισμὸν τοῦτον. ὑποπτεύω γὰρ καὶ τοῦτον, οὐχ Ἱπποκράτους εἶναι τῇ λέξει τεκμαιρόμενος, οὐκ ἐχούσῃ τὴν αὐτὴν ἰδέαν ταῖς ἐκείνου καὶ τοῖς λεγομένοις αὐτοῖς, οὐκ ἀπήχει βουλομένη ὁμοίως τοῖς ἐκείνου ὅταν γοῦν εἴπῃ τό, τὰ ἥκιστα ὅμοια τούτοις ταῦτα νοσερώτερα, τίς οὐκ ἂν μέμψαιτο νοσερώτερα λέγοντι αὐτῷ ἀντὶ τοῦ νοσερώτερα τό τε ὕστατον νοσώδη. τὸ γὰρ ἥκιστα μετ' ἐπιτάσεως τινὸς λέγεται καὶ πολλῆς τῆς εἰς τὸ παρὰ φύσιν παρατροπῆς. ἕκαστον δὲ τῶν παρὰ φύσιν εἰς ὅσον ἀποκεχώρηκε τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τοσοῦτον καὶ μοχθηρόν ἐστι. τὰ γοῦν ἥκιστα τοῖς κατὰ φύσιν ὅμοια μάλιστά ἐστι τοῖς κατὰ φύσιν ἐναντία καὶ διὰ τοῦτο νοσερώτερα.

Καὶ ἢν τὰ ὑποχωρήματα ἢν ἐάσῃς στῆναι, καὶ μὴ κινέῃς, ὑφίσταται οἷον ξύσματα, ἐν ὀλίγῃ ἡ νοῦσος γίνηται, ἢν πολλὰ πολλή, τουτέοισι ξυμφέρει ὑποκαθῆραι τὴν κοιλίην. ἢν δὲ μὴ καθαρὴν ποιήσας, διδῷς τὰ ῥοφήματα βλάψεις, καὶ ὁκόσοι ἂν πλείω διδῷς μᾶλλον βλάψεις.

Τὰ διὰ τῆς γαστρὸς ὑπιόντα λέγειν εἴωθεν αὐτὸς ὑποχωρήματά τε καὶ διαχωρήματα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ νῦν, ἐδέξαντό τινες ὧδε τῶν κατὰ τὴν γαστέρα κενουμένων, εἰρῆσθαι τὸν λόγον αὐτῷ. μάχεται δ' αὐτὸ τὸ προσκείμενον ἐν τῇ λέξει, τό, ἢν ἐάσῃς στῆναι καὶ μὴ κινέῃς οἰκεῖον γὰρ τοῦτο, τοῖς ὑγροῖς, καὶ διὰ τοῦθ' ἕτεροι πάλιν, ὧδε τῶν οὔρων ἐδέξαντο λέγειν αὐτόν. ἑκάτεροι δὲ πάλιν διαιρεθέντες, οἱ μὲν, ἐφίσταται γράφουσι διὰ τοῦ ε. τὴν πρώτην συλλαβήν. οἱ δέ, ὑφίσταται διὰ τοῦ υ. τοῖς μὲν οὖν οὔροις οὐδέτερον ἐναντιοῦται τῶν ῥημάτων, καὶ γὰρ καὶ διὰ τῶν ὑφισταμένων αὐτοῖς, καὶ διὰ τῶν ἐφισταμένων εἰώθαμεν καὶ τὸ παρόν τι διαγινώσκειν, καὶ τὸ μέλλον ἔσεσθαι. κατὰ δὲ τὰ διαχωρήματα, τὸ ἐφίστασθαι μᾶλλον πῶς πρέπει. οὐ γὰρ ὥσπερ ὧδε τῶν οὔρων, ἑτοίμη τῶν ὑφισταμένων ἡ διάγνωσις, οὕτω κἀπὶ τῶν διαχωρημάτων, ὧδε μὲν γὰρ τῶν οὔρων, καὶ αὐτὸ τὸ ἀγγεῖον ἐξ ὑέλου πεποιημένον, ἐνδείκνυται τῶν ὑφισταμένων τὴν φύσιν, καὶ εἰ ἐν ἄλλῳ δέ τινι ὑποδέχοιτο σκεύει, δυνατὸν ἀποχέαντα τὸ ἐπιπολῆς αὐτὸ μόνον καταλιπεῖν τὸ ὑφιστάμενον. ὧδε δὲ τῶν διαχωρημάτων, οὐδέτερον πιθανόν. πάλιν δὲ αὐτὸ τό, ἐφεξῆς εἰρημένον τὸ οἷον ξύσματα, τοῖς μὲν κατὰ τὴν γαστέρα διαχωροῦσι πρέπει. τοῖς δ' ἐκφερομένοις τῶν οὔρων καθ' ὁντινοῦν τρόπον, εἴτ' ἄνωθεν, εἴτε κάτωθεν, οὐχ ἁρμόττει. ξυσματώδη μὲν γὰρ κατὰ τὴν γαστέρα διαχωρεῖται πολλάκις, ὀνομάζεταί τε συνήθως, οὐχ ὑπὸ Ἱπποκράτους μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἰατρῶν. οὐ μὴν ἐπί γε τῶν οὔρων. αὕτη τοίνυν ἡ περὶ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ῥήματα χρῆσις ἄκυρος ἐνδείκνυται παρεγκεῖσθαι καὶ τοῦτον τὸν ἀφορισμόν. ἔτι δὲ δὴ μᾶλλον, ἐπειδὰν εἴπῃ τούτοις συμφέρει ὑποκαθῆραι τὴν κοιλίαν, οὐ γὰρ ἁπλῶς. οὐδ' ὡς ἔτυχεν ὅτῳ ξυσματώδη κατὰ τὴν κοιλίαν ὑπάγονται τούτῳ συμφέρει καθαίρειν αὐτήν, ὥσπερ οὐδὲ βλάβη τις ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τροφὴν λαμβάνουσι τοῖς οὕτως ἔχουσιν. ὁρῶ μὲν γοῦν χολωδῶν διαχωρημάτων γινομένων, ἐκκενούμενα κατὰ τὴν γαστέρα ξυσματώδη ἐφ' οἷς οὔτε βλάπτονται ῥοφήματα λαμβάνοντες ἅπαντες, οὔτε προκαθαίρεσ-

ρεῖν αὐτοὺς ἀναγκαῖον ἐστίν. ἐάν γε πάνυ ἤδη κεκενωμένον ᾖ τὸ χολῶδες. ἔτι δὲ μᾶλλον οὐδ᾽ εἰ τοῖς οὔροις ἐμφέροιτο
ξύσματα, καθαίρειν προσήκει, πρὸς τῷ καὶ χαλεπὸν εἶναι διαγνῶναι τὴν ἰδέαν ὁποίαν τινὰ εἶναι βούλεται τῶν ἐμφερο-
μένων τοῖς οὔροις ξυσματωδῶν. ἀλλ᾽ οἱ τούτῳ τοὺς ἀφορισμοὺς παρενθέντες, δοκοῦσί μοι χαίρειν αὐτοῦ τούτοις συν-
θεῖναι, τοῦ συγκεχύσθαι τε τὸν λόγον, ὥσπερ αἴνιγμα, καὶ δεῖσθαι ζητήσεως πολλῆς ἐν ᾗ καθιστάντες ἑαυτοὺς ἐξηγη-
ταὶ τῶν λεγομένων εὐδοκιμοῦσι παρὰ τοῖς μειρακίοις. ὅτι δὲ οἱ λόγοι πάντες οἱ ἀσαφεῖς ἀφορμὰς πολυλογίας
παρέχουσι τοῖς σοφισταῖς δῆλον ἔσται σοι κατ᾽ αὐτὸν τοῦτον τὸν ἀφορισμόν. ἔνιοι γάρ τοι τῶν ἐξηγησαμένων αὐτὸν,
οὔφασιν ἐπαγγέλλειν τὸν Ἱπποκράτην διδόναι ῥοφήματα τοῖς οὕτω διακειμένοις, ἀλλὰ πλέονα κωλύειν ἐμ-
κέναι, καὶ ὁκόσῳ ἂν πλέονα διδῷς μᾶλλον βλάψεις. ὥσπερ οὐ καὶ τῶν ἄλλων ὅσοι χρήζουσι ῥοφημάτων ὑπὸ πλεό-
νων βλαπτομένων, ἢ ὡς οὐκ ἀκόλουθον τῷ φάναι ὁκόσοι ἂν πλείστα διδῷς, μᾶλλον βλάψεις, καὶ τοῖς ἐλάττοσιν,
10 ἐλάττονα τὴν βλάβην ἔσεσθαι νομίζειν. ἀλλ᾽ ὅμως διὰ τὴν ἑρμηνείαν μοχθηρὸν, ὑπάρχει τοῖς σοφισταῖς
πορίζεσθαι τοῖς λόγοις διαλύσεις, καὶ μᾶλλόν γε ὅταν ἐξῇ καὶ προσθεῖναί τι καὶ ἀφελεῖν καὶ μεταγράψαι.
ὥσπερ ἐν τοῖς ἀσαφέσι λόγοις, εἰώθασι πράττειν. αὐτίκα γέ τοι καὶ κατὰ τοῦτον τὸν ἀφορισμὸν ἔνιοι τὸν καὶ σύν-
δεσμον προσθέντες, ἣν ἄλλοι τοῦ μετ᾽ αὐτὸν ἀρχὴν τίθενται, ταύτην ποιοῦσι τούτου τελευτήν, ἵνα ὁ λόγος
οὕτως ἔχῃ. ἣν δὲ μὴ καθαρὴν ποιήσας διδῷς μᾶλλον βλάψεις, καὶ ὁκόσοις ἂν κάτω ὠμὰ ὑποχωρέῃ, ὡς δηλο-
νότι καὶ τούτοις ὅσῳ ἂν πλείω διδῷς, μᾶλλον βλάψεις, εἶτ᾽ ἀφ᾽ ἑτέρας ἀρχῆς πάλιν γράφουσιν. ὅτι χολῆς
μελαίνης ἐστὶν ἣν πλείω, πλείων. ἣν ἐλάσσω, ἐλάσσων ἡ νοῦσος. οἵγε μὴν πολλοὶ τῶν ἐξηγητῶν ἑτέρως ἐξηγοῦνται
καὶ γράφουσιν ὡς ὑπογέγραπται ῥῆσις.

Ὁκόσα ἂν κάτω ὠμὰ ὑποχωρέῃ, ὅτι χολῆς μελαίνης ἐστὶν ἢν πλείω πλείων, ἢ ἐλάσσω ἐλάσσων ἡ νοῦσος.

20 Εἴρηται δὲ καὶ πρόσθεν ὅτι καὶ ἄλλοι τινές εἰσιν, ἔξεστι γὰρ ἐν τοῖς ἀσαφέσιν ὡς ἂν ἐθέλῃ τις γράφειν οὐδενὸς
ἐπὶ τοῖς μεταγράφουσι νόμου κειμένου, πολλάκις δὲ οὐ διὰ τὴν ἀσάφειαν ἀλλ᾽ ὅτι ψευδής ἐστιν ὁ λόγος διὰ
τοῦτο ἀναγκάζονται προσγράφειν τοῖς ἐξ ἀρχῆς εὑρεθεῖσιν, ἢ ἀφαιρεῖν, ἢ μεταγράφειν ὥσπερ ἀμέλει καὶ κατὰ τὸν-
δε τὸν ἀφορισμὸν, οὗ τὴν λέξιν οἱ πρῶτοι τῶν ἐξηγησαμένων τοὺς ἀφορισμοὺς, ὧν ἐστιν Ἡρόφιλος ὁ Βακχεῖος Ἡρα-
κλείδης τε καὶ Ζεῦξις οἱ ἐμπειρικοὶ, τοιαύτην τινὰ γράφουσιν. ὁκόσοις ἂν κάτω ὠμὰ ὑποχωρέῃ, χολῆς μελαίνης
ἐστὶν, ἢν πλείω, πλείονος ἢν ἐλάσσω ἐλάσσονος. ἀλλ᾽ ὅτι τῶν ἐπὶ μέρους τινὸς ὁ λόγος οὗτος ἑρμηνευτής ἐστι, εἴρη-
ται δ᾽ ὡς ἐκ καθόλου, διὰ τοῦτο τὴν ἀχρείαν παρέχει. ἐπεί τοι τὸ λεγόμενον αὐτοῦ κατὰ τὴν λέξιν, οὐδὲ μίαν ἔχει
ζήτησιν, ἀποφαινομένου τοῦ γράψαντος αὐτήν. οἷς ἂν ὠμὰ χωρέῃ διὰ χολῆς μελαίνης, ἐν εἶναι τοῖς πλείοσιν
ὀργανοις δηλονότι δι᾽ ἣν ψυχόμενα χεῖρον πέττει καὶ τρόπον ἀπεψίας ἐργάζεται τὸν κατ᾽ ὠμότητα τῆς ξανθῆς
χολῆς τὸ ἐναντίον ἐργαζομένης. οἷον κνισώδη γέ τινα γίνεται δι᾽ αὐτὴν ἀπεπτούμενα. τινὲς δὲ καὶ τοῦτον τὸν
30 λόγον, ἐπὶ πολὺ τῶν οὔρων ἡγοῦνται λέγεσθαι.

Αἱ ἀποχρέμψιες ἐν τοῖσι πυρετοῖσι, τοῖσι μὴ διαλείπουσιν αἱ πελιδναὶ καὶ αἱματώδεες καὶ χολώδεες καὶ δυσώ-
δεες, πᾶσαι κακαί, ἀποχωρέουσαι δὲ καλῶς ἀγαθαί, καὶ κάτω κοιλίην, καὶ κύστιν, καὶ ὅκου ἄν τι ἀποχωρέον
στῇ, μὴ κεκαθαρμένον κακόν.

Καὶ οὗτος ὁ ἀφορισμὸς, ἔμπροσθεν γέγραπται, κατὰ τόνδε τὸν τρόπον. αἱ ἀποχρέμψιες ἐν τοῖσι πυρετοῖσι
ἐν τοῖσι μὴ διαλείπουσιν αἱ πελιδναὶ, καὶ αἱματώδεες πᾶσαι κακαί. ἀποχωρέουσι δὲ καλῶς ἀγαθαί, καὶ κα-
τὰ τὴν διαχώρησιν, καὶ κατὰ τὰ οὖρα, ἢν δὲ μή τι τῶν συμφερόντων ἐκκρίνεται διὰ τῶν τόπων τούτων, κα-
κόν. ἐξηγησάμεθα δ᾽ αὐτὸν, ἐν τῷ τετάρτῳ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων.

Τὰ σώματα χρὴ, ὅπου τις βούλεται καθαίρεσθαι, εὔροα ποιέειν, καὶ ἢν ἄνω στῆσαι τὴν κοιλίην, ἢν δὲ κάτω ῥεῦσαι
τὴν κοιλίην.

40 Καὶ τούτου τοῦ λόγου τὸ πρῶτον μέρος ἔμπροσθεν γέγραπται, μὴ προσκειμένου καὶ ἄνω ἢν βούλῃ εὔρροα ποιέ-
ειν, καὶ τὰ ἐφεξῆς, ἅτινα προσγράψαι βουλόμενος ἐνταυθοῖ τις ἐνέγραψεν αὖθις τὸν αὐτὸν ἀφορισμὸν
μετ᾽ ἐξηγήσεως, ὥσθ᾽ ὑπάρχειν ἀληθῆ. ὅτι ἀληθὴς δ᾽ ἄρα ταύτης ἑτέρα τίς ἐστιν ἐξήγησις, ἣν καὶ διὰ μακρᾶς πείρας
ἡμεῖς ἐβασανίσαμεν, ἔμπροσθεν δέδεικται κατὰ τὸ τέταρτον ὑπόμνημα.

Ὕπνος ἀγρυπνίη, ἀμφότερα γινόμενα μᾶλλον τοῦ δέοντος νοῦσος.

Καὶ οὗτος ὁ ἀφορισμὸς ἔν τισι τῶν ἀντιγράφων παράκειται, πρόσθεν εἰρημένος ὅλος ὡσαύτως πλὴν τοῦ
κατὰ τὸ τέλος ἐνταυθοῖ μὲν γὰρ νόσος. ἐκεῖ δὲ πολὺ βέλτιον γέγραπται, κακόν.

Ἐν τοῖσι μὴ διαλείπουσι πυρετοῖσιν ἢν τὰ ἔξω ψυχρὰ ᾖ, τὰ δ᾽ ἔσω καίηται καὶ πυρετὸς ἔχῃ, θανάσιμον.

50 Καὶ οὗτος ὁ ἀφορισμὸς εἰκῆ γέγραπται, πρόσθεν ἄμεινον εἰρημένος, χωρὶς τοῦ, καὶ πυρετὸς ἔχῃ. νῦν δὲ ἐκ πε-
ριττοῦ πάλιν ἔχει προσκείμενον, τὸ, καὶ πυρετὸς ἔχῃ. προειρηκότος γ᾽ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐν τοῖσι μὴ διαλεί-
πουσι πυρετοῖς, ματαία πάλιν ἡ ἐπὶ τῇ τοῦ λόγου τελευτῇ προσθήκη καὶ πυρετὸς ἔχῃ.

Ἐν μὴ διαλείποντι πυρετῷ, ἢν χεῖλος, ἢ ῥὶς, ἢ ὀφθαλμὸς, ἢ ὀφρὺς διαστραφῇ ἢν μὴ βλέπῃ, ἢν μὴ ἀκούῃ, ἀσθενέος
ἐόντος, ὅτι ἂν τούτων γένηται ἐγγὺς ὁ θάνατος.

Καὶ οὗτος ὁ ἀφορισμὸς ἔμπροσθεν εἴρηται κατὰ τήνδε τὴν λέξιν. ἐν μὴ διαλείποντι πυρετῷ, ἢν χεῖλος, ἢ ῥὶς,
ἢ ὀφθαλμὸς, ἢ ὀφρὺς διαστραφῇ, ἢν μὴ βλέπῃ, ἢν μὴ ἀκούῃ ἤδη ἀσθενοῦς ἐόντος. ὅτι ἂν τούτων γένηται, ἐγγὺς
ὁ θάνατος.

Ε Τῷ λευκῷ φλέγματι, ὕδρωψ ἐπιγίνεται.

Τὸ λεγόμενόν ἐστι τοιοῦτον, ὅσοις ἂν πλεῖστον ἐν τοῖς ἀγγείοις, καὶ κατὰ τὴν ἕξιν ὅλην τοῦ σώματος ἀθροισθῇ λευκὸν φλέγμα, τούτοις ὁ λευκοφλεγματίας ὕδερος ἔσται.

Ε Τῇ διαῤῥοίῃ δυσεντερίη.

Ἀπὸ κοινοῦ δηλονότι προσυπακοῦσαι χρὴ τὸ, ἐπιγίνεται, ξεομένων τῶν ἐντέρων κατὰ βραχὺ, κἄπειτα διὰ βάθους τούτου νεμομένου, καὶ οὕτως ἑλκουμένων. ἔμπροσθεν δὲ βέλτιον ἐν ἀφορισμῷ γνησίῳ γέγραπται κατὰ τόνδε τὸν τρόπον. ἐπὶ ἀκράτῳ ὑποχωρήσει δυσεντερία. καὶ ἡμεῖς ἐξηγησάμεθα τὸν ἀφορισμὸν τοῦτον, ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν ὑπομνημάτων.

Ε Τῇ δυσεντερίῃ, λειεντερία ἐπιγίνεται.

Καὶ οὗτος ὁ ἀφορισμὸς, μόριόν ἐστιν ἀφορισμοῦ εἰρημένου ἔμπροσθεν τοῦτον τὸν τρόπον. ὅσοι σπληνώδεες ὑπὸ δυσεντερίης ἁλίσκονται, τούτοισιν ἐπιγενομένης μακρῆς τῆς δυσεντερίης ὕδρωψ ἐπιγίνεται, ἢ λειεντερίη καὶ ἀπόλλυνται. ἐξηγησάμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς αὐτὸν κατὰ τὸ ἕκτον τῶν ὑπομνημάτων.

Ε Τῷ σφακελισμῷ, ἀπόστασις ὀστέου.

Ἀπὸ κοινοῦ δηλονότι κἀνταῦθα προσυπακοῦσαι δεῖ τὸ ἐπιγίνεται. πότερον δὲ τῷ τοῦ ὀστέου σφακελισμῷ τὴν ἀπόστασιν αὐτοῦ ἕπεσθαι, ἢ τὸ τῆς περικειμένης σαρκὸς, οὐκ ἐδήλωσε. δύναται δ' ἑκάτερον ἀληθῶς λέγεσθαι.

Ε Τῷ αἵματος ἐμέτῳ, φθόη καὶ τοῦ πύου κάθαρσις ἄνω ἐπὶ τῇ φθόῃ ῥεῦμα ἐκ τῆς κεφαλῆς, ἐπὶ τῷ ῥεύματι διάῤῥοια ἐπὶ τῇ διαῤῥοίᾳ σχέσις τῆς ἄνω καθάρσεως, ἐπὶ τῇ σχέσει θάνατος.

Ἐν τοῖς πλείοσι τῶν ἀντιγράφων, καὶ παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν ἐξηγητῶν, γέγραπται ἐπὶ αἵματος ἐμέτῳ, εὑρέθη κατά τινα μέντοι τῶν ἀντιγράφων. ἐπὶ αἵματος ἐμέτῳ φθόη γέγραπται. φαίνεται γοῦν ὅτι καὶ ταῦτα συνηθροίσται μοχθηρῶς ἐκ πολλῶν Ἱπποκρατείων ἐκφράσεων συγκείμενα παρεφθαρμένως. μάλιστα δὲ παρ' ἐκείνων τῶν ἀφορισμῶν.

Ε Τῷ αἵματος πτύσει πύου πτύσις καὶ ῥύσις, ἐπὴν δὲ τὸ σίαλον ἴσχηται ἀποθνήσκουσιν. ὁκοῖα καὶ ἐν τοῖς κατὰ τὴν κύστιν καὶ ἐν τοῖς κατὰ τὴν κοιλίην ὑποχώρη, καὶ ἐν τοῖς κατὰ τὰς σάρκας, καὶ ἤν πῃ ἄλλῃ τῆς φύσεως ἐκβαίνῃ τὸ σῶμα, ἢν ὀλίγον, ὀλίγη νοῦσος γίνεται, ἢν πολὺ δὲ, πολλὴ, ἢν πάνυ πολλὴ, θανάσιμον τὸ τοιοῦτον.

Οὗτος ὕστατος ὁ ἀφορισμὸς ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ἀντιγράφων γέγραπται, κατά τινα μέντοι καὶ ἄλλοι πρόσκειται διεσκευασμένοι καθάπερ καὶ οὓς διεληλύθαμεν ἐκ τῶν γνησίων ὄντες οὕτως. ὥστε τοὺς μὲν, αὐτῇ τῇ λέξει, τοὺς δὲ, παρὰ βραχύ. τοὺς δὲ μετὰ βραχείας προσθέσεως, ἐοικέναι τοῖς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους γεγραμμένοις. ὅθεν αὐτοὺς, οὐδ' ἡμεῖς ἔτι προσεθήκαμεν. οὐδέ τι αὐτὸς οὗτος ὁ νῦν προκείμενος ἔχει τι περιττότερον ὧν πολλάκις ὁ Ἱπποκράτης ἔδειξεν. ἀλλὰ καὶ ὁ τρόπος τῆς ἑρμηνείας, εὔδηλος ὁ κατ' ἐκεῖνον, τὸ δὲ οἷα καὶ ἐν τοῖς κατὰ τὴν κύστιν, καὶ ἐν τοῖς κατὰ τὴν κοιλίαν, ἀκριβῶς ἐξηγήσεως χρήζει. τό γε μὴν κεφάλαιον ὡς ἔφην ἀληθές. εἰ μὲν γὰρ ὀλίγον ἐκβαίνοι τοῦ κατὰ φύσιν ἐν οἱῳδήποτε μορίῳ, μακροτέραν τὴν νόσον. εἰ δ' ἐπιπλέον, πολλὴν ὑποληπτέον. εἰ δὲ πάνυ πολλὴ τοῦ κατὰ φύσιν ἡ μετάβασις γένηται, θανάσιμον εἶναι τὸ τοιοῦτον νόσημα.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΡΟΣ ΛΥΚΟΝ ΟΤΙ, ΜΗΔΕΝ ΗΜΑΡΤΗΤΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΑΦΟΡΙΣΜΟΝ ΟΥ Η ΑΡΧΗ ΤΑ ΑΥΞΑΝΟΜΕΝΑ ΠΛΕΙΣΤΟΝ ΕΧΕΙ ΤΟ ΕΜΦΥΤΟΝ ΘΕΡΜΟΝ.

ἀ

νεμέσητον μὲν δήπου Λύκῳ καὶ παντὶ τῷ βουληθέντι πρὸς Ἱπποκράτην γράφειν. ἔτι δὲ ἀνεμεσητότερον οἶμαι τοῖς δυναμένοις ἀπολύσασθαι τὰ κακῶς εἰρημένα πρὸς αὐτὸν ἐγκλήματα, καθάπερ ἐν δικαστηρίῳ τοῖς ἀναγνωσομένοις ἀμφοτέρων τὰ γράμματα, τὴν ἀπολογίαν ποιήσασθαι, καὶ μάλιστα ὅταν ὁ μὲν ἑκάτερον πρὸ τοῦ μαθεῖν τὰ λεγόμενα θρασύνεται, τῷ δ' ἀπολογουμένῳ πεπαιδεῦσθαι κατὰ τοῦ παλαιοῦ δόγματος. Λύκος τοίνυν ἔγραψε μὲν ἐξηγητικὰ τῶν Ἱπποκράτους ἀφορισμῶν ὑπομνήματα, λωβᾶται δὲ τοῖς δόγμασιν τἀνδρὸς ἑκατέρωθεν οἷς τε ψέγειν, καὶ οἷς ἐπαινεῖν τινὰ τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων οἴεται, καὶ δι' ὧν ἀντιλέγειν ἐπιχειρεῖ. τά τε γὰρ ἐπαινούμενα Λύκου φαντάσματά ἐστιν, οὐχὶ Ἱπποκράτους δόγματα, δι' ὧν τε ἀντιλέγει δῆλός ἐστιν μηδὲ τὰ στοιχεῖα τῆς Ἱπποκράτους τέχνης ἐπιστάμενος. ἔστω δ' οὐκ ἔστι τῶν στοιχείων ἐπιστήμη, πολλῇ γ' ἂν οὗτος οὐ τὰς συλλαβὰς εἰδείη τῆς τέχνης ἐκείνης, ἢ τῶν ἀπ' αὐτῆς. εἰ μὲν οὖν ἐγὼ πρῶτος, ἢ μόνος ἔλεγον ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ τὰ τῶν ζώων σώματα συγκεῖσθαι νομίζειν Ἱπποκράτην, τάχα ἂν ἴσως εὐλαβέστερον ἐνεκάλουν Λύκῳ, πρὶν γνῶναι τὰ στοιχεῖα τῆς Ἱπποκράτους τέχνης ἐπιχειροῦντι τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ γράφειν ἐξηγήσεις. οὔτε γὰρ ὅσοι δόγμασιν ἐναντίοις ἐνεγράφησαν, οὔθ' ὅσοι μήτε τὰ πρῶτα γινώσκουσι τῆς τέχνης χρήσιμα, εὐλο-

γον ἐξηγεῖσθαι τοὺς ἀφορισμοὺς, ἀλλ᾽ ὅσπερ μεμαθήκασι μὲν ἐκ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, ἐπαινοῦσι δὲ πάλιν
ἢ ψέγουσιν αὐτοῦ τὰ δόγματα. Λύκος δὲ εἰς τοσοῦτον ἄρα τῆς Ἱπποκράτους τέχνης ἀμαθής ἐστιν, ὥστ᾽ ἐγὼ
θεοὺς ἅπαντας ἐπόμνυμι, τὰς πρώτας τῶν εἰς τοὺς ἀφορισμοὺς ὑπομνημάτων αὐτοῦ ἐξηγήσεις ἀνα-
γνοὺς, οὐκέτ᾽ ὑπέμεινα τὸ λοιπὸν τοῦ βιβλίου ἀναγνῶναι. τοσοῦτον ἐφαίνετο τῆς γνώμης ἁμαρτάνειν τοῦ πα-
λαιοῦ. τῶν ἑταίρων δέ τινος ἀξιώσαντος ἐπακοῦσαι με τῶν εἰς τόνδε τὸν ἀφορισμὸν ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγραμμένων, ἐν
ᾧ φησὶ τὰ αὐξανόμενα, πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμὸν, εἶτα πολλῶν καὶ ἄλλων παρακαλεσάντων
ἀντιλογήσασθαι πρὸς τὰς κατηγορίας, οὕτως ἀναγκασθεὶς, ἐπὶ τόνδε τὸν λόγον ἧκον. ἵνα δὲ τοῖς μὲν ὑπ᾽
ἐκείνου λεγομένοις, ὑπ᾽ ἐμοῦ δὲ μέλλουσι πρὸς αὐτὰ ῥηθῆναι, ῥᾷον ἀκολουθήσωσιν οἱ ἀκούσοντες ἡμῶν, ἀ-
ναγκαῖον ἔσται μοι βραχέα προειπεῖν. ὅτι μὲν ἐστὶ θερμὸν ἐν ἡμῖν, ἐναργῶς ἅπασι φαίνεται, πότερα δ᾽ ἐκ
10 κινήσεως τῆς κατὰ τὴν καρδίαν, καὶ τὰς ἀρτηρίας ἔχει τὴν γένεσιν, ἢ καθάπερ αὐτὸ τὸ κινεῖ-
σθαι τῇ καρδίᾳ σύμφυτον ὑπάρχει, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ἡ θερμασία, διαπεφώνηται τοῖς ἰατροῖς. ἀλλ᾽ εἴ τις
γε βούλεται μαθεῖν ἐπιστημονικῶς ἀρχὰς τοῖς ζώοις ἅπασι γενέσεως εἶναι τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ
τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, ἐν ἔχει βιβλίον ὑπ᾽ ἐμοῦ γεγραμμένον, ἐν ᾧ τὴν Ἱπποκράτειον γνώμην ἐξηγοῦ-
μαι καὶ ἀποδεικνύω. τὸ μὲν δὴ βιβλίον ἐπιγέγραπται περὶ τῶν καθ᾽ Ἱπποκράτην στοιχείων. ἕτερα
δὲ ἐφεξῆς ἐστιν αὐτοῦ τὰ περὶ κράσεων, ἐν οἷς δείκνυμι, τίνα μὲν τῶν σωμάτων πλείονα μοῖραν ἐν ἑαυτοῖς
ἔχει τοῦ θερμοῦ στοιχείου, τίνα δ᾽ ἐλάττονα. καὶ ὡς διὰ τοῦτ᾽ αὐτὸ, τὰ μὲν θερμότερα φύσει. τὰ δὲ ψυχρότε-
ρα γέγονεν. ἅπασι γὰρ ἡμῖν ὑπάρχει τὸ θερμὸν στοιχεῖον ἔμφυτον ἐκ τῆς πρώτης ἀρχῆς, ἣν ἐκ σπέρμα-
τός τε καὶ καταμηνίου κεκτήμεθα. διαφέρομεν δ᾽ ἀλλήλων ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον εἶναι θερμοὶ, ἀλλ᾽
εἰσί γέ τινες ὅροι τούτου τοῦ πλάτους, ὧν ἐπέκεινα τῆς κράσεως ἐξικνουμένης, ἤτοι νοσεῖν ἡμῖν ἀναγκαῖόν
20 ἐστιν, ἢ διαφθείρεσθαι. καὶ γὰρ ἐπὶ πλέον ψυχθέντες, ἐν νοσήματι ψυχρῷ καθιστάμεθα, καὶ θερμανθέντες
ἔξω τοῦ κατὰ τὴν ὑγείαν πλάτους, εἰς πυρετὸν ἀγόμεθα. καὶ τοίνυν καὶ τῶν πυρετῶν αὐτῶν, ἔνιοι μὲν
ἀκριβῶς εἰσὶ ξηροὶ, καθάπερ οἱ ἀκριβῶς καῦσοι. τινὲς δὲ ἐσχάτως ὑγροὶ, καθάπερ οἱ τυφώδεις, ἢ ἑλώδεις
ὀνομαζόμενοι. εἰ δ᾽ οὐ χαίρει τις τοῖς οὕτω καλουμένοις, ἢ κατ᾽ ἄλλου πράγματος ἐπιφέρειν εἴθισται τὰς εἰρη-
μένας προσηγορίας, ἐγὼ τούτῳ τῷ λόγῳ διηγήσομαι τοὺς ὑγροὺς πυρετοὺς ὁποίους εἶναι φημί. ἱδροῦ-
σι μὲν οἱ κάμνοντες ἀπὸ πρώτης ἡμέρας, ἐνδ᾽ αὐτοῖς ἱδρῶσιν, ἢ μετρίως, ἢ οὐδὲν ὀνινάμενοι. τούτους
ὑγροὺς ἐγὼ τοὺς πυρετοὺς ὀνομάζω. ξηροὺς δὲ ἔμπαλιν ἐκείνους καλῶ τῶν πυρετῶν, οἷς δίψα σφοδρὰ καὶ
γλῶττα ξηρὰ, καὶ δέρμα σκληρὸν, οἷόν περ βύρσα, καὶ πολὺς αὐχμὸς ἐν ἅπαντι τῷ σώματι. καὶ μὴν καὶ
ἕτεροι τινές εἰσι πυρετοὶ τὴν διαπνοὴν ὅλου τοῦ σώματος ἔχοντες ἀνιαρὰν τοῖς ἁπτομένοις, ὡς νύττεσθαί
τε καὶ δάκνεσθαι δοκεῖν, διχῶς καὶ τούτου γιγνομένου, ποτὲ μὲν ἀερώδους ξηροῦ τοῦ προσπίπτοντος
30 ἡμῖν, ἔστι δ᾽ ὅτε ὑγροῦ πως φαινομένου, καθάπερ ἀτμοῦ τινός. τοιαύταις ἰδέαις ἀλλήλων διαφέρουσι,
καὶ τῶν ὑγιαινόντων αὐτῶν αἱ κράσεις, ἃς δὴ καὶ δυσκράτους εἶναι φαμὲν, ἐπανορθούμεθά τε, καθ᾽ ὅσον
οἷόν τε τὴν φυσικὴν δυσκρασίαν αὐτῶν. ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο μόριον οὐ σμικρὸν, τῆς ὑγιεινῆς τέχνης. ὅσα δὲ
εὔκρατα φύσει τῶν σωμάτων ἐστὶν, οὐδὲν τοιοῦτον ἁπτομένοις ἐμφαίνει. σύμμετρα γὰρ ἀκριβῶς ἐστιν, ὡς μη-
δὲν ἐνδεῖν αὐτοῖς τὸ θερμὸν, οἷα γέρουσιν, ἢ τοῖς ἐψυγμένοις, μήθ᾽ ὑπερβάλλειν, ὡς τοῖς ἀμετρότερον πο-
νήσασιν, ἢ διατρίψασιν ἐπὶ πλεῖον ἐν ἡλίῳ θερινῷ. πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον οὐδὲ τὸ δάκνον, ἢ ἀνιαρὸν, ἢ τοιοῦτον
ἔχει θερμασία. σαφηνείας δὲ ἕνεκα τῶν λεγομένων, οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ἀναμνησθῆναι σε βαλανείων, ἐν
οἷς ἓν μέν ἐστι δήπου τὸ τῶν εὐκράτων εἶδος, αἱ δυσκρασίαι δὲ πολλαὶ, μία μὲν γὰρ δυσκρασία βαλανείου,
ψυχροτέρου τῆς χρείας ὑπάρχοντος, ἑτέρα δὲ, εἰ μέχρι τοῦ λυπεῖν ἤδη θερμανθείη, τρίτη δ᾽ ἄλλη, καθ᾽ ἣν,
οὔθ᾽ ὡς ψυχρότερον, οὔθ᾽ ὡς θερμότερον αἰτιώμενοι, πλῆρες ἀτμοῦ φαμὲν ὑπάρχειν, καὶ κατὰ τοῦτο μεμφό-
40 μεθα. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, εἴ γε ὅλως ἄνθρωπός ἐστιν, ὡς εὔκρατον ἔστι μὲν καὶ ὕδωρ πολλάκις, ἔστι δ᾽ ὁμοίως αὐτῷ, καὶ
ἀὴρ καὶ ἀτμὸς, οὕτω γοῦν καὶ λίθος εὔκρατος ἐν αὐτοῖς τοῖς βαλανείοις γίγνεται, καθ᾽ οὗ κυλινδεῖ-
σθαι δυνατὸν, οὔτε θερμασίαν ὑπερβάλλουσαν, οὔτε ψύξιν αἰτιώμενον, οὔτ᾽ αὐχμὸν, ἢ πλῆθος ὑγρό-
τητος. ὥσπερ οὖν ἐν ὕδατι καὶ λίθῳ καὶ ἀέρι σύμμετρος γίγνεται θερμότης, οὕτως καὶ κατὰ τὸν ἀτμὸν,
ὃς ἐπειδὰν εὔκρατος ὢν ἐμπλήσει τὸ βαλανεῖον, οἱ λουόμενοι δυσχεραίνουσι μὲν καὶ μέμφονται τὸ τοιοῦτον
λουτρὸν, ψυχρότερον δὲ ἢ θερμότερον οὐκ ὀνομάζουσιν. ὡς εἴ γε καὶ τοιοῦτόν τι ποιεῖ, διττὴν ποιοῦνται τὴν κατηγο-
ρίαν τοῦ βαλανείου, ψυχρὸν εἶναι φάσκοντες αὐτὸ, καὶ μεστὸν ἀτμοῦ, καθάπερ γε καὶ θερμὸν αὖθις ἀμέτρως ζέον
ἀτμῷ δαψιλεῖ, μὴ τοίνυν ἐπιλανθανώμεθα τούτων, μηδὲ τὰ κοινῇ πᾶσιν ἀνθρώποις γιγνωσκόμενα διαφθείρωμεν
ὑπὸ περιττῆς σοφίας, ἣν ἐπιδείκνυνται τινὲς, ἀλλὰ μεμνημένοι τῶν βαλανείων, ἐπειδὰν ἀκούσωμέν τινος
ἐπὶ ζώου λέγοντος, ὡς ἔστι τούτου μὲν εὔκρατον τὸ θερμὸν, τοῦδε δὲ δύσκρατον, οὐκ ἐπ᾽ ἄλλο τι μεταφέρωμεν
50 τὴν διάνοιαν, ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ὅπερ ἅπαντες, οἱ τὰς κοινὰς ἐννοίας διασώζοντες ἄνθρωποι καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἐν ἄλλοις τε
πολλοῖς, καὶ μέντοι γε καὶ τοῖς βαλανείοις, ὧν ἐμνημόνευσα. θερμὸν γοῦν εἶναι φασὶ τὸ βαλανεῖον καὶ
ψυχρὸν, εἶτ᾽ αὖθις ἀτμοῦ πλῆρες, ἢ ξηρὸν, καὶ αὐχμῶδες καὶ ἑκάστῳ τῶν ὀνομάτων, ἴδιόν τι δηλοῦντες πρᾶγμα.
πρὸς τοίνυν τοῖς εἰρημένοις ἕτερόν τι βαλανεῖον ἐστὶ καπνοῦ πλῆρες, καὶ ναὶ μὰ Δία γε τούτου πολυειδε-
στέρου, ἕτερος μὲν ὁ ἐκ δρυΐνων ξύλων, ἕτερος δὲ ὁ ἐκ συκίνων, ἢ ἐλαΐνων ἐστὶν, καὶ καθ᾽ ἕκαστόν γε δέν-
δρον ἄλλος καὶ ἄλλος. ἀλλ᾽ οὐδέ πω δέομαι τῶν κατὰ μέρος διαφορῶν. ἀρκεῖ γάρ μοι τήν γε πρώ-
την ὅλον γε τὸ γένος τοῦτο μιᾷ κλήσει καὶ νοήσει περιλαμβάνοντι, καπνώδη τὸν ἀέρα φάναι τοῦ βα-
λανείου, μὴ δ᾽ ἐνταῦθα μεμφόμενον αὐτοῦ θερμασίαν, ἢ ψύξιν, ἢ ὥσπερ γε μεμφόμενον αὖθις εἰ
οὕτως ἔτυχεν κατ᾽ ἄμφω, καὶ ὡς θερμὸν τὸ βαλανεῖον, καὶ ὡς καπνῶδες. ἐάσας οὖν ἤδη τὰ βα-
λανεῖα τῶν

τῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐν ταῖς οἰκίαις ἡμῖν συμβαινόντων, ἀναμνήσθητί μοι. ποτὲ μὲν ὑγρότητα τῶν οἰκιῶν ἐνίοις ἐσμέν. ἔστι δ' ὅτε ἄμετρον ψύξιν ἢ θερμότητα μεμφόμεθα. πότερα οὖν ὁμοίως μεμφόμεθα τὸν κατὰ τὸν οἶκον ἀέρα τοῖς ὑπὸ κύνα καύμασιν, καὶ ἐπειδὰν καπνοῦ πληρωθῇ, ἢ καὶ ταῦθα, ὥσπερ ἐν τοῖς βαλανείοις, ἔστιν ὅτε κατὰ μὲν τὴν θερμασίαν, διαλλάττουσιν οὐδὲν, ἔστι δ' αὐτῶν ὁ μὲν, αὐτὸ δὴ τοῦτο μόνον ἀὴρ θερμός. ὁ δὲ σὺν τούτῳ καπνώδης. εἶτα ὁ μέν γε θερμὸς ἀὴρ, οὐδέ ποτε προκαλεῖται δάκρυον, τῷ καπνώδει δ' ἀεὶ ὑπάρχει τοῦτο κἂν μετρίως θερμὸς ᾖ. ὥστε ἐναργῶς ἐνταῦθα καταδηλόν ἐστιν τὸ δακνῶδες θερμὸν, οὐ τῷ μᾶλλον θερμαίνειν, ἀλλ' ἑτέρῳ τινὶ διαλλάττον. ἐγγυτάτω γοῦν φλογὸς μεγίστης ἀνακαπνίσαντες, θερμαινόμεθα οὕτω πολλάκις, ὡς ἐγγὺς μὲν ἥκειν τοῦ καίεσθαι, δάκνεται δ' οὐδεὶς, οὐδὲ δακρύει τοὺς ὀφθαλμούς· ὡς ὑπὸ καπνοῦ. θαυμαστὸν οὖν εἴ τις ἐπὶ καπνοῦ καὶ φλογὸς αἰσθάνεται τῆς διαφορᾶς, ἐπὶ δὲ τῶν ἡμετέρων 10 σωμάτων, ἀναίσθητός ἐστιν. ἐνίοτε μὲν ἰσχυροτάτης θερμασίας, οἷον φλογός. ἐνίοτε δὲ ἀνιαρᾶς καὶ δακνώδους; οἷόν περ καπνοῦ. θαυμάζω δὲ οὐδὲν ἧττον, εἰ μὴ συγχωρεῖ τὰς κατὰ τὸ θερμὸν ἐν τοῖς ζώοις δυσκρασίας, ἀνάλογον ἔχειν ταῖς κατὰ τὰ βαλανεῖα καὶ τὰς οἰκίας. ὡς οὖν ἐν ταῖς οἰκίαις, ἄλλος μὲν ἀήρ ἐστιν οἴκου καπνώδους, ἄλλος δὲ ἁπλῶς θερμοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον, ἕτερος τούτων ἐναργῶς ἐστὶν, ἐν ᾧ πλῆθός ἐστι καιομένων λύχνων, ἢ δᾳδὸς ἅμα λιγνύσι. καὶ τοίνυν καὶ καλοῦμεν ὥσπερ τὸν ἕτερον ἀέρα καπνώδη, λιγνυώδη τοῦτον ἐξ ὑπεροπτύσεως ὕλης γινόμενον. ἡ γάρ τοι λιγνὺς ταύτῃ, τοῦ καπνοῦ διενήνοχεν, καίτοι γε ἀμφοῖν περιττωμάτων ὑπαρχόντων φλογὸς, ὅτι ἡ λιγνὺς, ἔστι μὲν κατοπτημένης ὕλης γεώδης ἀναθυμίασις, καπνὸς δὲ, οὐθ' ὑπεροπτημένης, οὔτε γεώδης, ἀλλ' ἡμικαύτου τε καὶ συμμιγοῦς ἐξ ὑγρᾶς καὶ γεώδους οὐσίας. ὅς τις οὖν ἐπαιδεύθη νομίμως ἐν Ἱπποκρατείοις δόγμασιν, ἔμαθεν οὗτος, ὡς τῆς ὀνομαζομένης ἤδη συνήθως ἅπασι τοῖς ἰατροῖς ἀδήλου διαπνοῆς, ἣν διαπνεῖται τὰ σώματα, τὸ μὲν τοιοῦτόν ἐστιν, οἷον ἀτμὸς, ἕτερον δὲ οἷον ἀὴρ ξη-20 ρὸς, ἕτερον δὲ, σὺν αἰσθηταῖς ὑγρότησιν ἐκπίπτον.

30

αὕτη μὲν ἡ ῥῆσίς ἐστιν τῶν ὑπὸ τοῦ Λύκου γεγραμμένων εἰς κατασκευὴν τοῦ μηδὲν διαφέρειν ἕτερον ἑτέρου θερμὸν, οὐκ ἀναμένουσα τὸν ἔξωθεν ἔλεγχον, ἀλλ' ἑαυτὴν καταβάλλουσα. τί γὰρ δὴ καί φησι, τὸ θερμὸν ᾗ νοεῖται θερμὸν, οὐδεμίαν ἔχει παραλλαγὴν πρὸς ἕτερον θερμόν. εἰ μὲν οὖν οὐδὲν ἐν τῷ λόγῳ σημαίνει τὸ, ᾗ νοεῖται θερμὸν, ἐξαιρεῖσθαι τελέως αὐτοῦ. σημαῖνον δ' ἔτι σαφῶς ἐνδείκνυται, ταύτῃ μὲν μὴ διαφέρειν τὸ θερμὸν τοῦ θερμοῦ, καθ' ἕτερον δέ τι διαφέρειν. εἰ μὲν γὰρ οὐδαμῇ διαφέρει, περιττῶς πρόσκειται τὸ ᾗ, εἰ δ' ἄλλῃ μέν τινι διαφέρει, ταύτῃ δ' οὐ διαφέρει, καθ' ὃ διαφέρει, κατὰ τοῦτο νοείσθωσαν αἱ διαφοραί. ὡς εἴ γε καθ' ὃ λέγεται μόνον ἕκαστον σκοποῖτο, πάντων τῶν πραγμάτων ἀναιρήσεις τὰς διαφοράς. τὸ ζῶον 40 ᾗ νοεῖται ζῶον, οὐδὲν ἑτέρου διαφέρει ζώου. τὸ φυτὸν ᾗ νοεῖται φυτὸν, οὐδὲν ἑτέρου διαφέρει φυτοῦ, τὸ δένδρον, ᾗ νοεῖται δένδρον, οὐδὲν ἑτέρου διαφέρει δένδρου. ἆρ' οὖν οὐκ εἰσὶ τοῦ ζώου διαφοραὶ, τὸ πτηνὸν, καὶ πεζὸν, καὶ νηκτὸν, καὶ τὸ ἔνυδρον καὶ ἐπίγειον, καὶ ἀέριον, ἢ τὸ θνητὸν καὶ ἀθάνατον, ἢ τὸ λογικὸν καὶ ἄλογον, ἢ τὸ ἥμερον καὶ τὸ ἄγριον, ἢ τὸ δειλὸν καὶ ἄλκιμον, ἢ τῶν ἄλλων ὧν ἴσμεν ἕκαστον. τί γὰρ δεῖ μακρολογεῖν; οὕτω τῶν φυτῶν, τὸ μὲν δένδρον. τὸ δὲ, θάμνος. τὸ δὲ ἄκανθα. τὸ δὲ πόα. τὸ δὲ, φρύγανον, ἢ καὶ πάντων καθ' ὃ νοεῖται ζῶα, μηδεμίαν ἐχόντων διαφορὰν, ὅμως καὶ ταύτας ἁπάσας ἃς εἴρηκα, καὶ πρὸς ταύτας ἑτέρας οὐκ ὀλίγας, ἀληθῶς ἄν τις εἴποι ζώου διαφοράς. οὕτως δὲ κἀπὶ τῶν φυτῶν, οὐ γὰρ φυτόν γε φυτοῦ διενήνοχε· τῷ, τὸ μὲν εἶναι λογικὸν αὐτῶν, τὸ δὲ ἄλογον, οὔτε τὸ πτηνὸν, ἢ πεζὸν, οὐδὲ τῶν ἄλλων τῶν εἰρημένων οὐδεμία διαφορὰ, καθάπερ οὐδὲ ζῶον ζώου διαφέρει, τῷ τὸ μὲν εἶναι θάμνος, τὸ δὲ ἄκανθα, τὸ δὲ δένδρον, τὸ δὲ πόα, τὸ δὲ φρύγανον, τὸ δὲ κέδρος, ἀλλ' ἐν τῷ γένει τῶν φυτῶν ἡ τοιαύτη τομή. ἀλλὰ καὶ νο-50 σημάτων διαφορὰς αὐτὸς ὁ Λύκος γράφει παμπόλλας. καίτοι γε οὐδὲν διαφέρει νόσημα νοσήματος, ᾗ νόσημά ἐστιν, ὥσπερ οὐδὲ σύμπτωμα συμπτώματος, ᾗ σύμπτωμά ἐστιν, ἀλλ' ὅμως καὶ τὰς τούτων διαφορὰς, ὁ Λύκος ἐπιχειρεῖ γράφειν, ὥσπερ γε καὶ τὰς τῆς πλευρίτιδος, ἑκάστου τε τῶν ἄλλων νοσημάτων. καίτοι γε πλευρῖτις πλευρίτιδος, ᾗ πλευρῖτίς ἐστιν οὐδὲν διαφέρει, ἀλλ' ὅμως ἡ μέν τις εἰς τὴν κλεῖν ἔχει περαινομένην τὴν ὀδύνην. ἡ δ' εἰς τὸ ὑποχόνδριον. οὕτω δὲ καὶ μία μὲν τοῦ κεχρῶσθαι τὸ πτύελον, ἡ ἑτέρα τῶν πλευριτίδων, ἑτέρα δ' ἐναντία τῇδε, καλουμένη πρὸς ἐνίων ἄπτυστος, ἄλλαι τε πολλαὶ διαφοραὶ, καθ' ἃς ὑπαλλάττεσθαι συμβαίνει καὶ τὴν θεραπείαν. ἀλλὰ ἐὰν καὶ ταύτας τῶν πυρετῶν αὐτῶν τὰς διαφορὰς ὁ Λύκος ἐκδιδάσκειν πειρᾶται. καίτοι εἴτε κατὰ πλεονεξίαν θερμασίας ἡ γένεσις αὐτοῖς ἐστὶν, εἴτε κατὰ τὸ δακνῶδες τῆς ποιότητος, οὐδεμία γενήσεται διαφορὰ πυρετοῦ πρὸς πυρετὸν ᾗ πυρετός ἐστιν. οὕτως οὖν

ἀπαίδευτου ἐρωτᾷ λόγου ὁ Λύκος, ὥστε οὐκ αἰσθάνεται τὰς τέχνας ἁπάσας ἀναιρῶν. ἐν γάρ τοι τῇ γνώσει τῶν διαφορῶν ἑκάστου τῶν ὄντων αἱ τέχναι συνίστανται. καὶ τοῦτ' ἤδη πλεῖστον μὲν κἀν τῷ περὶ Φιλήβου διῆλθεν ὁ Πλάτων εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ συγγράμματος. ἐφύλαξε δ' αὐτοῦ τὴν γνώμην Ἀριστοτέλης καὶ Θεόφραστος, Χρύσιππός τε καὶ Μνησίθεος, καὶ οὐδεὶς ὅστις οὐ διῆλθεν ἐν τῷ περὶ τέχνης γράμματι τὸν αὐτὸν λόγον. ἔστι δ' ἡ μὲν πρώτη ῥῆσις ὑπὲρ τῆς κατὰ τὰς τέχνας συστάσεως, τοῦ Πλάτωνος εἰρημένη τοιάδε.
» Σω. Φωνὴ μὲν ἔστι που μία διὰ τοῦ στόματος ἰοῦσα, καὶ ἄπειρος αὖ πλήθει, πάντων τε καὶ ἑκάστου.
» Πρ. τί μήν. Σω. καὶ οὐδὲν ἑτέρῳ γε τούτων ἐσμέν πως σοφοί, οὐ δ' ὅτι τὸ ἄπειρον αὐτῆς ἴσμεν,
» οὐθ' ὅτι τὸ ἕν, ἀλλ' ὅτι, πόσα τέ ἐστι καὶ ὁποῖα, τοῦτ' ἔστι τὸ γραμματικὸν ἕκαστον ποιοῦν ἡμῶν. Πρ. ἀληθέστατα. Σω. καὶ μὴν καὶ τὸ μουσικὸν, ὃ τυγχάνει ποιοῦν, τοῦτ' ἐστὶ ταυτόν. Πρ. πῶς. Σω. φω-
10 νὴ μέν που καὶ τὸ κατ' ἐκείνην τὴν τέχνην ἔστι μία ἐν αὐτῇ. Πρ. πῶς δ' οὔ. Σω. δύο δὲ θῶμεν βα-
» ρὺ καὶ ὀξὺ, καὶ τρίτον ὁμότονον, ἢ πῶς. Πρ. οὕτως. Σω. ἀλλ' οὔπω σοφὸς ἂν εἴης τὴν μουσικὴν, εἰ-
» δὼς ταῦτα μόνα, μὴ εἰδὼς δὲ ὡς γε ἔπος εἰπεῖν, εἰς ταῦτα, οὐδενὸς ἄξιος ἔσῃ. Πρ. οὐ γὰρ οὖν. Σω.
» ἀλλ' ὦ φίλε ἐπειδὰν λάβῃς, τά τε διαστήματα ὁπόσα ἐστὶ τὸν ἀριθμὸν τῆς φωνῆς ὀξύτητός τε πέρι καὶ βα-
» ρύτητος καὶ ὁποῖα καὶ τοὺς ὅρους τῶν διαστημάτων καὶ τὰ ἐκ τούτων ὅσα συστήματα γέγονεν. ἃ κατιδόντες
» οἱ πρόσθεν παρέδοσαν, ἡμῖν τοῖς ἑπομένοις ἐκείνοις, καλεῖν αὐτὰ ἁρμονίας, ἔν τε ταῖς κινήσεσιν αὖ τοῦ σώ-
» ματος, ἕτερα τοιαῦτα ἐνόντα πάθη γιγνόμενα, ἃ δι' ἀριθμῶν μετρηθέντα. δεῖν αὐτά φησι ῥυθμοὺς καὶ μέ-
» τρα ἐπονομάζειν. καὶ ἅμα ἐννοεῖν, ὡς οὕτω δεῖ περὶ παντὸς ἑνὸς καὶ πολλῶν ἅμα σκοπεῖν. ὅταν γὰρ αὐτά
» ταῦτά τε λάβῃς οὕτως, τότε ἐγένου σοφὸς, ὅταν δ' ἄλλο τῶν ὄντων ὁτιοῦν ταύτῃ σκοπούμενος ἕλῃς, οὕτως
» ἔμφρων περὶ τούτου γέγονας. ἤρκει μὲν οὖν καὶ ταῦτα παρὰ Πλάτωνος ἀκοῦσαι τοῖς ἔχουσι νοῦν ἄκρα
20 ταῖς εἰς ἔνδειξιν ἁπασῶν τεχνῶν συστάσεως. οὐ γὰρ οἷόν τε γενέσθαι τεχνικὸν οὐδὲ περὶ ἓν, ἄνευ τοῦ γνῶ-
ναι τὰς αὐτῶν διαφορὰς, ἀλλ' οὐδὲν χεῖρον ὥσπερ ὁ Πλάτων αὐτὸς οὐκ ἠρκέσθη τῷ κεφαλαίῳ τοῦ λόγου
μόνῳ, παραδείγματα δὲ σαφηνείας ἕνεκεν προσέθηκεν, τήν γραμματικήν τε καὶ μουσικὴν, οὕτως καὶ
ἡμᾶς ἓν ἔτι προσθεῖναι παράδειγμα, τέχνης μὲν γραφικῆς, ὕλης δ' ὑποκειμένης αὐτῇ χρωμάτων, ἔξε-
στι γὰρ δήπου λέγειν κἀνταῦθα τὸ χρῶμα τοῦ χρώματος, ᾗ χρῶμα ἐστὶν, οὐδὲν διαφέρει, καὶ κατὰ τοῦτ'
ἀναιρεῖν ἁπάσας τὰς ἐν αὐτοῖς διαφορὰς, ὥσπερ ἀμέλει καὶ ὁ Πλάτων αὐτὸς ἐν ἀρχῇ τοῦ Φιλήβου ἐνδέ-
λωκε, διαιρουμένῳ γὰρ τῷ Σωκράτει τὰς ἡδονὰς, ὁ διαλεγόμενος, οὐ συγχωρεῖ διαφέρειν ἀλλήλων ἁπά-
σας αὐτὰς καθ' ὅσον εἰσὶν ἡδοναὶ, φάσκων ὁμοιοτάτας αὐτὰς ὑπάρχειν, ἀλλ' ὅ γε Σωκράτης ἀπαντᾷ τῷ
» λόγῳ τῷδε. καὶ γὰρ χρῶμα ὦ δαιμόνιε, χρώματι κατά γε αὐτὸ τοῦτο οὐδὲν διοίσει, τῷ χρῶμα εἶναι
» τὸ πᾶν. τό γε μὴν μέλαν, τῷ λευκῷ πάντες γιγνώσκομεν, ὡς πρὸς τῷ διάφορον εἶναι, καὶ ἐναντιώτατον
30 ὂν τυγχάνει. καὶ δὴ καὶ σχῆμα σχήματι κατὰ ταυτὸν γένει μέν ἐστι πᾶν ἓν, τὰ δὲ μέρη τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ, τὰ
» μὲν ἐναντιώτατα ἀλλήλοις, τὰ δὲ διαφορότητα ἔχοντα μυρίαν που τυγχάνει, καὶ πολλὰ ἕτερα οὕτως ἔ-
» χοντα εὑρήσομεν. ὥστε τούτῳ γε τῷ λόγῳ μὴ πίστευε, τῷ πάντα τὰ ἐναντιώτατα ἓν ποιοῦντι. αὕτη μὲν ἡ
» περὶ χρωμάτων τε καὶ σχημάτων ῥῆσις. ἡ δὲ περὶ τῶν ἡδονῶν ἥδε. ἥδεσθαι μὲν φαμὲν τὸν ἀκολασταίνοντα. ἥδε-
» σθαι δὲ καὶ τὸν σωφρονοῦντα, αὐτῷ τῷ σωφρονεῖν. ἥδεσθαι δ' αὖ καὶ τὸν ἀνοηταίνοντα, καὶ ἀνοήτων δο-
» ξῶν καὶ ἐλπίδων μεστὸν, καὶ τούτων τῶν ἡδονῶν ἑκατέρας πως ἄν τις ὁμοίως ἀλλήλαις εἶναι λέγων, οὐκ ἂν
» ἀνόητος φαίνοιτ' ἂν ἐνδίκως. ὥσπερ δὲ τῶν ἡδονῶν τὰς διαφορὰς ὁ Πλάτων, ἐν μὲν τῇ δε τῇ ῥήσει διὰ βρα-
χέων ἐνεδείξατο, καθ' ὅλον δὲ τὸ βιβλίον ἐπὶ πλεῖον διῆλθεν, οὕτως τῶν τεχνῶν ἐν δυοῖν βιβλίοιν, τῷ σο-
φιστῇ τε καὶ πολιτικῷ. ἄρ' οὖν ἡδονισμῶν μὲν καὶ ἡδονῶν εἰσὶ διαφοραὶ πολλαὶ, καὶ χρωμάτων καὶ σχη-
μάτων, καὶ τῶν ἐν ταῖς φωναῖς τόνων, ὡσαύτως δὲ καὶ ἡλικιῶν, καὶ ὡρῶν καὶ χωρῶν, καὶ νόσων ἁπάν-
40 των τε τῶν ἄλλων, ἐν μόνοις δὲ τοῖς θερμοῖς ἤτοι γε οὐκ εἰσὶν ὅλως, ἢ ἀδύνατον γιγνώσκεσθαι τοῖς ἀνθρώποις;
καὶ μὴν ὅ γε τοῦ Λύκου λόγος ἀναιρεῖ τοῦ θερμοῦ τὰς διαφορὰς, ὡς οἴεται μὲν, αὐτοῦ μόνου, κατὰ δὲ τὴν
ἀλήθειαν, ἅμα τοῖς ἄλλοις ἅπασι, εἴ γε ἡ τοῦ λόγου δύναμις ὁμοίως αὐτὲ ἐπεκτείνασθαι δύναται. καὶ γὰρ δὴ
καὶ περὶ τῶν ὑγρῶν αὐτῶν ἐφεξῆς ἐρῶ τάδε. μηδὲ ταῦτα διαφέρειν ἀλλήλων λέγων καθ' ὅσον ὑγρὰ, τὸ δὲ δὴ
μέγιστον αὐτοῦ τῶν ἁμαρτημάτων, ὅτι καὶ τὰς τέχνας ἁπάσας ἀναιρεῖ, τὴν σύστασιν ἐχούσας ἐν ταῖς
τῶν εἰδῶν διαφοραῖς. ὁ μὲν οὖν Πλάτων ἐν κεφαλαίῳ γε πρόσθεν πῶν ὑπὲρ τῆς τῶν τεχνῶν συστάσεως, ἤδη
παραδείγματός τε διῆλθε τὸν λόγον, ἐπιδεικνὺς ὅπως ἡ γραμματικὴ συνέστη τέχνη, γνωσθείσης τῆς ἐν
ταῖς φωναῖς διαφορᾶς, ὁ δὲ τοῦ Λύκου λόγος, ἀναιρεῖ δηλονότι καὶ ταύτην τὴν τέχνην, καὶ τὴν μουσι-
κὴν ὁμοίως αὐτῇ, καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας, ἀξιῶν τὸ, ᾗ νοεῖται τὸ δέ τι, μίαν ἔχειν ἐν αὐτῷ διαφοράν.
θέασαι γοῦν ὅπως ἀναιρήσει πρώτην μὲν τὴν περὶ τὰ γράμματα τέχνην ὁ λόγος αὐτοῦ, μετὰ δὲ ταῦτα καὶ
50 τὰς ἄλλας ἁπάσας. δοκεῖ μοι ἀδύνατον καὶ ἀμήχανον εἶναι τὴν φωνὴν ταύτην γε σκοποῦντι, ᾗ νοεῖ-
» ται, κατ' αὐτὴν λέγω τὴν ἐκφώνησιν, πρὸς ἑτέραν ἂν φωνὴν παραλλαγὴν ἔχειν, κατά τινα ἰδιότητα πα-
» ραλλάττουσαν κατὰ ποιότητα, ἐν τῇ ἐκφωνήσει κειμένην. οὗτος ὁ λόγος αὐτός ἐστι πάντη τοῦ κατὰ τὴν ἀρχὴν
γεγραμμένου τῆς ῥήσεως τῷ Λύκῳ, καὶ δι' αὐτῶν γε περαίνεται τῶν ἐκείνου ῥημάτων ἁπάντων, ἑνὸς μόνου
τοῦ κατὰ τὸ θερμὸν ὀνόματος εἰς τὸ τῆς φωνῆς μεταβεβλημένου. ὡς εἴπερ ἐκεῖνος ὑγιὴς, καὶ οὗτος. ἀλλὰ μὴν
οὐχ ὑγιὴς οὗτος, ὥστ' οὐδ' ἐκεῖνος. εἰ μή τι ἄρα νομίζουσιν οἱ τὰ τοῦ Λύκου φρονοῦντες, οὔτε τὴν ε. φω-
νὴν ἑτέραν εἶναι τῆς ο. διαφέρειν δὲ τὴν ο. τῆς ω. εἰ δὲ καὶ ταύτας ἑτέρας ἀλλήλων ὁμολογήσομεν
εἶναι. καὶ πρὸς ταῦτα καὶ τὴν α. καὶ τὴν ι. καὶ τὴν υ. καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων γραμμάτων, αὗται μὲν
ἔσονται τέτταρες ἤδη ταῖς εἴκοσιν ἣ γνοῦσα δ' αὐτῶν τὴν διαφορὰν τέχνη γραμματικὴ, καθάπερ γε ἡ μουσικὴ τὸ

χὴν περὶ τὴν ἐν ταῖς φωναῖς ὀξύτητα καὶ βαρύτητα. καίτοι καὶ ταύτας οὐδὲν ἧττον ἐκ τοῦ Λύκου λόγου ἀναιρεῖ. φωνὴ γὰρ φωνῆς, ᾗ φωνή, διαφέρει οὐδέν, ἀλλ' ὅμως ὁ μὲν τῆς μέσης φθόγγος, ὀξύτερος μέν ἐστι τόνῳ τῆς λιχανοῦ τῶν μέσων, βαρύτερος δὲ τόνῳ τῆς παραμέσης. αὐτῶν δ' ἐκείνων πάλιν, ὁ μὲν τῆς λιχανοῦ τῆς παρυπάτου τῶν μέσων ὀξύτερος τόνῳ. ὁ δὲ τῆς παραμέσης, βαρύτερος ἡμιτονίῳ τῆς τρίτης τῶν διεζευγμένων. εἶτ' ἐκείνων αὖθις, ὀξύτεροί τε καὶ βαρύτεροι. κἄπειτ' ἐκείνων αὖθις ἕτεροι, μέχρις ἂν ἐπὶ τὸν ὀξύτατόν τε καὶ βαρύτατον ἁπάντων ἀφικνούμεθα φθόγγον. ἀλλ' ὁ θαυμασιώτατος Λύκος οὐκ αἰσθάνεται ταῦτα πάντα ἀναιρῶν, ἐν τῷ λέγειν. » δοκεῖ μοι ἀδύνατον καὶ ἀμήχανον εἶναι τὸ θερμόν, ταύτῃ γε σκο- » ποῦντι, ᾗ νενόηται, κατ' αὐτὴν λέγω τὴν θάλψιν, πρὸς ἕτερον αὖθις θερμὸν παραλλαγὴν ἔχειν καλόν, εἰ μὴ δὲ χρῶμα χρώματος ᾗ χρῶμά ἐστι διαφέρειν εἰπὼν ἀναιρεῖ τὴν γραφικὴν τέχνην, ἐρυθρόν γέ τι παραθεμένην χρῶμα, καὶ λευκὸν καὶ μέλαν καὶ ξανθόν, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. πολὺ γὰρ δή που πιθανώτερος ὁ λόγος αὐτοῦ ὁ περὶ χρωμάτων ἐστίν, ὁ λεγόμενος, ἢ νῦν εἴρηται περὶ τοῦ θερμοῦ. θερμὸν μὲν γὰρ θερμοῦ διαλλάττειν φαμέν, οὐ μὴν ἐναντίον γε ὑπάρχειν πάντῃ. χρῶμα δὲ χρώματος, οὐ διαφέρειν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν φύσιν ἐναντιώτατόν ἐστιν, τοῦ λευκοῦ τὸ μέλαν. καὶ πῶς ἐγχωρεῖ φήσειεν ἂν ὁ Λύκος ἐναντίον εἶναι τῷ χρώματι καθ' ὃ νενόηται χρῶμα ὄν. καὶ ἀληθεύσει γε, καὶ μὰ τοὺς θεούς, ὅσον ἐπὶ χρώματος καὶ τὸ χρῶμα μηδὲν ἡγούμενος ἕτερον ἑτέρου διαφέρειν. ἀλλ' ὥσπερ τοῦτο ἀληθές, οὕτως κἀκεῖνο, τὸ λευκὸν τοῦ μέλανος, οὐ μόνον διαφέρον, ἀλλὰ καὶ τοσοῦτον διαφέρον, ὡς ἐναντιώτατον εἶναι. καὶ πῶς ἐγχωρεῖ τάχα φήσουσιν οἱ τὰ τοῦ Λύκου πρεσβεύοντες, ἅμα μὲν εἶναι ταὐτόν, ἅμα δὲ ἐναντιώτατον εἶναι; καὶ πῶς τῷ μέλανι λευκόν; οἷς ἡμεῖς ἀποκρινούμεθα τί γε τοσοῦτον, ὡς εἴπερ οὐκ ἐγχωρεῖ τὸ λευκὸν ἐναντίον θ' ἅμα καὶ ταὐτὸν εἶναι τῷ μέλανι, τὸ ἕτερον αὐτοῦ αἱρείσθωσαν. ὁ μὲν γὰρ Πλάτων, οἴεται δυνατὸν εἶναι, καθάπερ γε καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ Θεόφραστος, ἕτερον ἑτέρῳ ταὐτὸν ὂν τῷ γένει, τοσαύτην ὅμως ἔχειν τὴν ἐν εἴδει διαφοράν, ὡς ἐναντιώτατον ὑπάρχειν. οὗτοι δ' εἰ μὴ νομίζουσιν ἀληθεύειν ἄμφω τὸν λόγον τὸν ἐναργέστερον ἑλέσθωσαν. ἐναργέστερον δέ ἐστιν, ὅσῳ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ὁμολογούμενον ἐναντίον εἶναι, τὸ λευκὸν τῷ μέλανι καὶ μὴν εἴπερ ἀληθές ἐστι τοῦτο, νομίζουσι δὲ αὐτοὶ μὴ δύνασθαι τοὺς λόγους ἀμφοτέρους ἀληθεύεσθαι, τόν τε ἐναντίον εἶναι φάσκοντα τὸ λευκὸν τῷ μέλανι, καὶ τὸν ταὐτόν, οὐκ ὀρθῶς ἐροῦσι, μηδὲν διαφέρειν, ᾗ χρῶμά ἐστι τὸ λευκόν, τοῦ μέλανος. ὁ μὲν οὖν ἐν τῷ τοῦ Πλάτωνος γράμματι διαλεγόμενος τῷ Σωκράτει, συγγνωστὸς ἦν ἴσως, κωλύων τὸν Σωκράτην διαιρούμενον ἡδονὴν ἡδονῆς διαφορᾷ, οὐ γὰρ ἦν που βιβλίον οὐδὲν τοιοῦτον διδάσκον, ὡς ἐγχωρεῖ πολλὰ πολλοῖς ὄντα τῷ γένει ταὐτά, διαφέρειν ὅμως εἰς τοσοῦτον, ὡς ἐναντιώτατον ἀλλήλοις ἰδέαν τε, καὶ φύσιν ἔχειν. ἐπεὶ δ' ὑπὸ Πλάτωνος ὁ Φίληβος ἐγράφη διδάσκων τ' ἀληθές, εἰ μὲν οὐδ' ὅλως ἀνέγνω τὸ βιβλίον ὁ Λύκος, ἄγαμαι τῆς παιδείας τὸν Λύκον, εἰ δ' ἀναγνοὺς οὐκ ἐνόησεν, θαυμάζω τῆς συνέσεως, εἰ δὲ νοήσας οὐκ ἐπείσθη, μακαρίζω τῆς κρίσεως. ὢ πρὸς τοῦ Διὸς ἐρωτᾷ τις λόγον, οὐδὲ τὰ πρῶτα μαθὼν τῆς διαλεκτικῆς; ἔστι τις ἂν ἄνθρωπος Ἕλλην ἰατρὸς ἢ γραμματικός, ἢ ῥήτωρ, ἢ φιλόσοφος, ἢ ὅλως ὁστισοῦν ἄλλος ἀντιποιούμενος λόγων, ὡς οὐκ ἀνέγνω τὸν Πλάτωνος Φίληβον; καίτοι τί λέγω τὸν Φίληβον, οὐ γὰρ ἐν τούτῳ μόνῳ τὸν προκείμενον λόγον Πλάτων ἐδίδαξεν, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλων πολλῶν ἐπεμνήσθη βιβλίων, ὧν ἐχρῆν νόμιμον, κἂν ἕν γέ τι τὸν θαυμασιώτατον Λύκον ἀνεγνωκέναι, ἀντιποιούμενον λόγων ἐπιστημονικῶν. αἰσχρὸν γὰρ Ἱπποκράτην διελέγχειν ἐπιχειροῦντα, καὶ λόγους ἐπερωτῶντα περαντικούς, ὡς νομίζει, μηδὲ τὰ πρῶτα φαίνεσθαι μεμαθηκότα τῶν ἐν ταῖς φιλοσόφοις διατριβαῖς. ἀλλὰ νὴ Δία θαυμαστὸν αὐτοῦ τὸ περὶ τῶν ὑγρῶν ἐστι παράδειγμα. καὶ γὰρ τοῦτο βούλεται, μηδὲν ἀλλήλων διαφέρειν εἰ πάντα ἐστὶν ὑγρά, καθ' ὃ μέντοι τὰ μὲν, ὀξέα, τὰ δὲ στρυφνά, τὰ δ' ἁλμυρά, τὰ δὲ γλυκέα, ταύτῃ διαλλάττει. οὐκ ἀκούει δὲ ἐν τούτοις αὐτὸς ἑαυτοῦ. λέγων γὰρ ᾗ διαφέρει τὰ ὑγρά, κατασκευάζειν οἴεται, μηδεμίαν ἐν αὐτοῖς εἶναι διαφοράν, ἀλλὰ μάτην μὲν Ἱπποκράτης διαφορὰς εἰρηκέναι, μάτην δὲ Θεόφραστον ὅλην πραγματείαν γεγραφέναι περὶ χυλοῦ. καίτοι καὶ αὐτὸ τοῦτο τοὔνομα ὁ χυλός, ὑγροῦ διαφορὰν τινὰ ἐνδείκνυται, ἀλλ' ὅμως καίτοι διαφορά τις οὖσα ὑγροῦ, πάλιν αὐτὴ τέμνεσθαι πέφυκεν εἰς ἑτέρας διαφοράς, οὐ μὴν θαυμαστὸν εἰς τοσοῦτον ἀπαιδευσίας ἥκοντα Λύκον, ὡς νομίζειν ἐν ὄξει στύφουσαν εἶναι ποιότητα, τοιαύτην τολμῆσαι πρὸς Ἱπποκράτην γράφειν ἀντιλογίαν. τὰ γὰρ οὕτως ἐναργῆ καὶ Διοσκορίδης ὁ Ἀναζαρβεὺς ἐγίγνωσκεν, οἵ τ' ἄλλοι πάντες οἱ τὰ περὶ ὕλης ὑπομνήματα γράψαντες. ὀνομάζουσι γοῦν ἐν ταύταις, τὰ μὲν ἁλυκά, τὰ δὲ ἁλμυρά, τὰ δὲ πικρά, τὰ δὲ γλυκέα, τὰ δὲ αὐστηρά, τὰ δὲ στρυφνά, τὰ δὲ στύφοντα, τὰ δὲ δριμέα, τὰ δὲ ὀξέα. Λύκος δ' ὁ θαυμασιώτατος, ἤτοι οὐδ' ὅλως γινώσκει διαφερούσας ὀξεῖαν ποιότητα στυφούσης, ἢ πεπήρωται τὴν γεῦσιν, ὃς μηδ' ὅλως αἰσθάνεσθαι τῶν ἐν τοῖς χυμοῖς διαφορῶν. ἔοικεν οὖν ὡς ἀπίου, καὶ μεσπίλου, καὶ μήλου καὶ κυδωνίου, τοῦ ὄξους αἰσθάνεσθαι. καίτοι γε πάντων ἀνθρώπων ἔνια μὲν τῶν μήλων ὀξέα καλούντων, ἔνια δὲ στύφοντα, γλυκέα δὲ ἄλλα, καθάπερ οἶμαι καὶ ῥοιάς, ὀξείας τε καὶ στυφούσας, καὶ γλυκείας. ἐν μέν γε τοῖς οἴνοις, ὡς ἀρετὴ κακίας ἀφώρισται, στύψις ὀξύτητος. εὐγενεῖς μὲν γὰρ οἱ στύφοντες, ὀξὺς δ' οὐδεὶς κατὰ φύσιν, ἀλλ' εἰ καὶ μικρὸν αὐτοῖς προσέλθῃ τοιαύτης ποιότητος, ὑποπτεύομεν αὐτίκα τὴν εἰς ὄξος αὐτῶν μεταβολήν. ἴσως οὖν ὁ Λύκος, οὐδ' ὀξυλαπάθου, οὐδ' ὀξυαλίδα, λαπάθου τε καὶ θριδακίνης διεγίνωσκεν, οἷς στυφούσης μὲν ποιότητος οὐδὲ τοὐλάχιστον ὑπάρχει, τῆς δὲ ὀξείας δαψιλῶς μετέσχηκεν ἄμφω. θαυμαστὸν μὲν οὖν εἰ ταῦτα μὲν ἀπὸ τῆς ὀξείας ποιότητος ὠνόμασται. τὸ δὲ ὄξος αὐτὸ οὐ μετέσχηκεν αὐτῆς. ἀλλ' ὁ μηδὲ τὰς κοινὰς αἰσθήσεις ἀποσώζων Λύκος, ἐγκαλεῖν Ἱπποκράτει τολμᾷ πάλιν ὅτι ἔγνω τὴν παρὰ τοῖς φυσικοῖς ζήτησιν ὑπὲρ τοῦ τῶν χυμῶν ἀριθμοῦ. κατὰ τοῦτο γὰρ οὐδὲν ὡς ἔοικε διαφέρει χυμὸς χυμοῦ, καθ' ὅσον χυμός ἐστιν. ἡδέως ἂν οὖν ἤκουσα, τίνος τῶν ὄντων εἰσὶν αἱ τοιαῦται διαφοραί, γλυκύς, ὀξύς, δριμύς, πικρός,

ἁλμυρὸς, ἁλυκὸς, στρυφνὸς, αὐστηρὸς, στύφων, λιπαρός. εἰ μὴ γὰρ χυμῶν, ἴσως ἤτοι φωνῶν, ἢ χρωμάτων, ἢ
ὀδμῶν, ἢ διὰ τῆς ἀφῆς εἰς γνῶσιν ἥκουσι. παρὰ ταύτας γὰρ οὐκ ἔχομεν ἄλλην αἴσθησιν. ἀλλ' εἰσὶν αἱ πᾶσαι,
πέντε, γεῦσις, καὶ ἀκοὴ, καὶ ὄψις, καὶ ὄσφρησίς τε καὶ ἁφή. διαγινώσκομεν δὲ ὥσπερ καὶ ταῖς ἄλλαις ἄλλα τῶν
αἰσθητῶν, οὕτως τῇ γεύσει καὶ τοὺς χυμούς. ὡς δὲ ἐν τοῖς ὑγροῖς αἱ διαφοραὶ πολλαὶ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρό-
πον κἀν ταῖς αἰσθήσεσιν, καίτοι γε αἱ αἰσθήσεις εἰσὶν, οὐ διαφέρουσι. ἀλλ' ὁ διαλεκτικώτατος Λύκος, οὐκ
ἐάσει λέγειν ἡμᾶς, οὔτ' ἐν τοῖς χυμοῖς εἶναι τὰς εἰρημένας διαφορὰς, οὐδὲ ἐν ταῖς αἰσθήσεσιν, ἃς ἅπαν-
τες γινώσκουσιν, οὔτ' ἐν τοῖς χρώμασι, καὶ λευκὸν, καὶ μέλαν, καὶ φαιὸν, καὶ ξανθὸν, καὶ πυῤῥὸν, ἐρυ-
θρόν τε καὶ φοινικοῦν, καὶ κυανοῦν. οὔτε γὰρ χρῶμα χρώματος ἢ χρῶμα ἐστὶ διαφέρει. μαίνονται τοίνυν
ἅπαντες ἰατροὶ, καὶ φιλόσοφοι, χρωμάτων μὲν ἡγούμενοι διαφορὰς εἶναι τὰς εἰρημένας. χυμῶν δὲ τὸν
10 ὀξὺν καὶ πικρὸν καὶ δριμὺν, ὅσους τ' ἄλλους ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον, ὥσπερ καὶ τῶν αἰσθήσεων αὐτῶν.
οὔτε γὰρ χρῶμα χρώματος ἢ χρῶμα ἐστὶ διαφέρει, ὡς οὔτ' αἴσθησις αἰσθήσεως, οὔτε χυμὸς χυμοῦ, καθάπερ
οὐδὲ πυρετὸς πυρετοῦ, ὅτι μηδὲ θερμὸν θερμοῦ. μαίνονται τοίνυν οἱ γράψαντες ἰατροὶ πυρετῶν διαφορὰς
πολλὰς, καὶ τὸν καῦσον, καὶ τὴν λειπυρίαν, καὶ τὸν ἠπίαλον, καὶ τὸν τυφώδη, καὶ τὸν λοιμώδη, καὶ τὸν
ἡμιτριταῖον, ἀμφημερινόν τε καὶ τριταῖον, καὶ τεταρταῖον. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Λύκος ἑτέρωθι γράφει
πυρετῶν διαφορὰς, ὥσπερ γε καὶ τῶν ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων πραγμάτων. τί ποτ' οὖν δόξαν αὐτῷ, νῦν
ἐπελάθετο τοῦ τέμνειν ἕκαστον τῶν ἄλλων εἰς τὰς οἰκείας διαφορὰς, ὅς γε καὶ περὶ τοῦ τῶν ἀχύρων ἐξαπτο-
μένου πυρὸς, ὡς χρῆσθαι τοῖς τὸν χρυσὸν ἐργαζομένοις ἔθος, οὐδεμίαν εἶναι νομίζειν διαφορὰν, ἀλλὰ
πρὸς τὰς ἄλλας ὕλας, οὐδὲ γὰρ τὸ πῦρ τοῦ πυρὸς ἢ πῦρ ἐστὶν, ἢ κατὰ τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον, ἰσχυρὸν γὰρ
εἶναί τι, καὶ ἀσθενὲς πῦρ ἐγχωρεῖ, καὶ τό γε τῶν ἀχύρων ἀσθενέστατον εἶναι νομίζων, εἶτα μέντοι εἶναι
20 φησὶ πρὸς τὴν ἐργασίαν τοῦ χρυσοῦ. διατήκεσθαι γὰρ αὐτὸν καὶ διαῤῥεῖν ἰσχυροτέρᾳ πλησιάζοντα φλογὶ,
ἀλλ' ὦ βέλτιστε Λύκε φαίη τις ἂν οἶμαι πρὸς αὐτὸν, εἰ τῶν φυσικῶν φιλοσόφων ἠκηκόεις ζητούντων ὅπως αἱ
φλόγες γίνονται, κατανενοήκεις ἂν οἶμαι τὰς ἐν αὐταῖς διαφοράς. ἐγὼ τοίνυν ὅσον οἷόν τε διὰ βραχυτά-
των ἐπιτέμνεσθαι λόγων οὐ μικρὸν ἐξηγήσομαί σοι περὶ αὐτῶν. ὁρᾷς οἶμαι τῆς καιομένης ὕλης, ἀναθυμίασίν
τινα γιγνομένην, ἐν διεσπασμένοις ἀπ' ἀλλήλων μορίοις, ὧν μεταξὺ τις ἀὴρ ἀπολαμβανόμενος, ἐξ ἀνάγκης
μὲν δήπου θερμαίνεται. παμπόλλην δὲ ἴσχει διαφορὰν ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. ἀλλὰ καὶ τὰ διαλείμμα-
τα τῶν ἀναφερομένων σωμάτων, οὐκ ἴσα πάσαις ταῖς φλοξίν ἐστιν, ὥσπερ οὐδ' αὐτῆς τῆς ἀναθυμιάσεως
ἡ φύσις, ἀλλὰ καὶ μεγέθει καὶ σμικρότητι διενήνοχεν ἀλλήλων τὰ τῆς καιομένης ὕλης ἀναχθέντα μόρια, καὶ
πυκνότητι καὶ μανότητι, καὶ τῷ τὰ μὲν ἡμίκαυτα, τά δ' οἷον ὁλόκαυτα ὑπάρχειν, ἢ ὅλως τὰ μὲν μᾶλλον,
τὰ δὲ ἧττον ἐκπυροῦσθαι. ὅταν οὖν ταῦτα φαίνηται τοσαύτην ἔχοντα τὴν διαφορὰν, ὅ, τε ἀὴρ ὁ διει-
30 γμένος αὐτὰ, ποτὲ μὲν μᾶλλον ὑπ' αὐτῶν ἐκτεθερμασμένος ᾖ, ποτὲ δ' ἧττον, ἀναγκαῖον οἶμαι παμπόλλην γε
ποικιλίαν γίγνεσθαι καὶ διαφορὰν οὐκ ὀλίγην τῆς φλογὸς, ἡ γὰρ τῆς μίξεως ἀνομοιότης, τὸ πλῆθος τῶν δια-
φορῶν ἐργάζεται. ὥσπερ δὲ τὰ περὶ τοῦ πυρὸς ἀμαθῶς εἴρηται τῷ Λύκῳ, κατὰ τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον,
κἀπειδὰν φάμενος τριχῶς νοεῖσθαι τὸ πολὺ θερμὸν ἕκαστον τῶν σημαινομένων ἐπεξέρχεται. τὸ μὲν
γάρ τι κατὰ τὴν οὐσίαν φησὶν νοεῖσθαι πολὺ θερμόν. τὸ δέ τι κατὰ τὴν ἐπίτασιν τῆς ποιότητος. τὸ δέ τι
κατὰ τὴν ἰσχὺν τῆς οἰκείας ἐνεργείας. ἀλλ' οὐ δὲ κατὰ τὴν οὐσίαν εἶναι τοῖς αὐξανομένοις πολὺ θερμὸν
ἐπὶ σμικρῷ γε τῷ τοῦ σώματος ἔργῳ, οὔτε κατὰ τὴν τῆς ποιότητος αὔξησιν. οὐ γὰρ φαίνεται θερμότερον
τῶν ἀκμαζόντων. ἐν μὲν δὴ τῇ τῶν οἰκείων ἔργων ἰσχύϊ συγχωρεῖ μὲν ὑπερέχειν τὸ τῶν αὐξανομένων θερμὸν,
ἀλλ' οὐ κυρίως λέγεται. ἔστι μὲν οὖν ἡ ῥῆσις αὐτοῦ, δι' ἧς ταῦτα δηλώσει μεγίστη. ἀλλ' ἐγὼ μοι δοκῶ καθάπερ
ἐπὶ τῆς προγεγραμμένης ἔπραξα, καὶ νῦν οὕτω ποιήσειν. οὖσαν γὰρ κἀκείνην μακροτάτην, οὐχ ὅλην ἔ-
40 γραψα, μόνον δὲ τὸ ἐπικαιρότατον αὐτῆς ἐξέλεξα, γιγνέσθω τοίνυν κἀπὶ ταύτης οὕτως, καὶ γραφέσθω τὸ
χρησιμώτατον εἰς τὸ προκείμενον μέρος αὐτῆς. ὁ μὲν ἕτερος οὖν μοι τῶν λόγων, καὶ δὴ πέρας ἔχει. ἐπὶ δὲ
τὸν λοιπὸν ἂν ἀφικοίμην. δύο γὰρ δήπου μέμνησθαί μου προθέμενον εὐθὺς ἐπιζητήσεις ἐν ἀρχῇ, μίαν μὲν
τὴν εἰ ὀρθῶς προσέθηκεν Ἱπποκράτης τὸ ἔμφυτον, ἄλλην δὲ εἰ ὀρθῶς εἶπε, πλεῖστον εἶναι τοῖς αὐξανομένοις
τὸ θερμὸν. τῆς δ' ἑτέρας οὖν ζητήσεως ἐκτετελεσμένης, ἐπὶ ταύτην οὖν λοιπὸν, τραποίμην, καὶ ἐπιχειρήσαιμι
ἀνασκοπεῖσθαι, εἰ ὀρθῶς λέλεκται, πλεῖστον εἶναι τοῖς αὐξανομένοις τὸ θερμόν. κατὰ δὴ τὸ ἐξετάζειν ἕτερον
πρὸς ἕτερον θερμὸν, τριττὰ τυγχάνει ὄντα τὰ ἐπιζητήσεως δεόμενα, καὶ μάλα πολὺ κεχωρισμένα ἀλλή-
λων. ἓν μὲν, τί ποτε ἐστὶν τὸ πλεῖον ἄλλο ἄλλου θερμόν. ἕτερον δὲ τί ποτε ἐστὶν ἄλλο ἄλλου θερμότερον. καὶ τρί-
τον τί ποτε ἐστὶν, ἄλλο ἄλλου θερμὸν ἰσχυρότερον. εἰ μὲν οὖν τύχῃ τις ἐρώμενος ἡμᾶς ποῖόν τι ἐστὶ τὸ πλεῖον ἄλλο
ἄλλου θερμὸν, τὸ ἀνάλογον ὀφείλομεν ἀποκρίνεσθαι, ὡς καὶ πρὸς τὸν ἕτερον ἐρώμενον, ποῖόν τι ἐστὶν ἕτερον ἑτέρου
50 ὑγρὸν πλεῖον, ἀποκρινοίμεθα. ὥσπερ γὰρ ἐνταῦθα πρῶτον τὸ ἐπερώτημα πρὸς τὸ εἰρημένον ἐστὶν, οὐκ ἔτ' ἄλλό τι
ὀρθῶς ἀποκρίνεσθαι, ἀλλ' ἢ μόνον τοῦτο, τὸ τῇ οὐσίᾳ ὑπερβάλλειν πλεῖον, ἀμέλει ὑγρὸν ἄν τις εἴποι τὸν
ἀμφορέα τοῦ ἡμίσεως, οὕτω δὲ κἀπὶ τοῦ θερμοῦ, εἰ τὴν αὐτὴν τις ἐρώτησιν ἐρωτῴη ταύτην, ποῖον ἐστὶ πλεῖον
τοῦ ἑτέρου θερμὸν, οὐκ ἂν ἄλλο τι ὀρθῶς ἀποκρινοίμεθα, ἢ τὸ τῇ οὐσίᾳ πλεῖον, διὰ τὸ οὐσίας ὑπάρχειν
πλείονος δηλονότι, καὶ παρήκειν τόπῳ πλείονι. καὶ οὐδὲν ἄν γε κωλύσει ταυτὸν καὶ πλεῖον εἶναι θερ-
μὸν, καὶ ἐπ' ἔλαττον θερμὸν, ὥσπερ γε καὶ τὸ πλεῖον τῇ οὐσίᾳ ὑγρὸν, δύναιτ' ἂν ἐπ' ἔλαττον εἶναι κεχυμένον. πρὸς
μὲν οὖν τό γε ἐπερώτημα, τοῦτο ὀρθῶς ἄν τις ἀπεκρίνατο. πρὸς δ' αὖ ἐκεῖνο τὸ ποῖόν ἐστιν ἕτερον ἑτέρου θερμότε-
ρον, ἀποκρίνασθαι ὀρθῶς ἐστὶν τὸ κατὰ τὴν θάλψιν ἐπιτεταμένον μᾶλλον, κἂν ἐπὶ οὐσίας ἐλάττονος τύχῃ ὄν. ὥσ-
περ γὰρ πρὸς τὸν ἐρώμενον, ὁποῖόν τι ἐστὶν ἕτερον ἑτέρου λευκότερον, ἔστιν ἀποκρίνασθαι ὀρθῶς, τὸ ἐπιτεταμένον

μᾶλλον κατὰ τὴν ποιότητα τὴν λευκὴν, κατὰ γοῦν ταύτην κἂν ἐν βραχεῖ ὄγκῳ τύχῃ οὖσα χιὼν λευκοτέραν τῆς
φαίη αὐτὴν εἶναι, ὅτι οὖν ἄλλου λευκοῦ, ὥσπερ γε καὶ πρὸς τὸν ἐρώμενον, ποῖον τί ἐστι τὸ ἕτερον ἑτέρου ὑγρό-
τερον, ἀποκρίνασθαι ἔστιν ὀρθῶς τὸ μᾶλλον κεχυμένον, οἷον τὸ ὕδωρ τοῦ μέλιτος, καὶ τῆς πίττης, κἂν τὸ μὲν
ὕδωρ ἐν πάνυ βραχεία οὐσία θεωρεῖται, τὸ δὲ μέλι καὶ ἡ πίττα ἐν ὑπερβολῇ. οὕτω δὲ καὶ τὸν περὶ τοῦ
θερμοῦ ἐρώμενον, ποῖον τί ἐστιν ἕτερον ἑτέρου θερμότερον, ὀρθῶς ἐστιν ἀποκρίνασθαι, τὸ μάλιστα ἐπιτετα-
μένον κατὰ τὴν θάλψιν, οἷον τὸ πῦρ, οὐκ ἂν ἐπ' ὀλίγης οὐσίας θεωρῆται. ἕτερον δέ τί που θερμὸν καὶ χλια-
ρὸν ἀντεξεταζόμενον, τούτου τυγχάνον ἐπὶ πλείονος οὐσίας ὑπάρχειν. πρὸς μὲν οὖν ταῦτα αἱ δ' ἀποκρί-
σεις εἰσὶν, πρὸς δὲ τὸν ἀναπυνθανόμενον, ποῖον τί ἐστι τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου ἰσχυρότερον θερμὸν, οὐκέθ' ὁμοία
ταῖς πρόσθεν ἀπόκρισις. οὔτε γὰρ τὸ κατὰ τὴν θάλψιν ἐπιτεταμένον μᾶλλον, ἀποκρινούμεθα, οὔτε τὸ
10 ἐπ' οὐσίας θεωρούμενον πλείονος, ἀλλὰ τὸ κατὰ τὴν ἄνυσιν τοῦ ἔργου ὑπερβάλλον. συνίσταται δ' ἂν ὅπερ
λέγω, οὕτως. ἔργα δή που τὰ τοῦ θερμοῦ πολλά ἐστιν. χεῖται γάρ τινα τούτῳ, καὶ ἄλλα συνίστησι, καὶ μετα-
βάλλει μάλα πολλὰ, καὶ ὡς κατὰ μέρος εἰπεῖν, ἐπὶ τῶν ἡμετέρων σωμάτων πέττει τὴν τροφὴν ἐν γαστρὶ, καὶ
τοῖς ἐντέροις, καὶ εἰς τὸ σῶμα ἀνάγει τὴν κατεργασίαν, καὶ πρὸς σῶμα ἀλλοιοῖ, καὶ προσφύει τοῖς ἡμετέροις σώμασιν
αὐτὴν, κατά γε τὴν πέψιν καὶ τὴν αὔξησιν. ἔστιν οὖν ἰσχυρότερον ἕτερον ἑτέρου θερμὸν, τὸ μᾶλλον παρέχεσθαι ταῦτα
δυνησόμενον, τὸ δὲ τυγχάνον ὂν οὐχὶ πάντως, τὸ ἤτοι κατὰ τὴν ποιότητα ἐπιτεταμένον, ἢ κατὰ τὴν οὐσίαν
πλεῖον. πολλάκις γὰρ τὸ ἔλαττον τῇ οὐσίᾳ καὶ τὸ ἔλαττον τῇ θάλψει, ἀνυσιμώτατον πρὸς τὸ ἔργον ἐστὶν, ὡς γὰρ
τὸ πρότερον εἴπομεν ἡμεῖς πρὸς τὴν ἀπόδοσιν τῶν οἰκείων ἔργων, οὐ τὸ μάλιστα ἐπιτεταμένον ἐστὶν, ἰσχυρότερον,
ἀλλὰ τὸ μάλιστα σύμμετρον. ὡς τό γε ἐπιταθὲν κατ' αὐτὴν τὴν θάλψιν, ἐνίοτε καὶ βλάβος τοῖς ἔργοις γίνεται.
καί μοι τούτων πιστώματα ἱκανὰ, ἃ πρόσθεν ἡμῖν ἐγὼ διεξῆλθον περὶ τῆς ἰδιότητος τοῦ θερμοῦ λέγων. τούτων
20 ὧδε ἐχόντων, καὶ τελέων ὄντων, ὥσπερ προείρηκα, τῶν ἐπιζητουμένων, κατὰ τὸ ἀντεξετάζειν, ἕτερον πρὸς
ἕτερον θερμὸν, ἐπειδὰν Ἱπποκράτης φησὶν ἐνταῦθα ἔχειν τὰ αὐξανόμενα τὸ θερμὸν, πλεῖστον τὸ ἔμφυτον, τῶν
τελέων, ἐν, ἢ κυρίως χρώμενος ταύτῃ τῇ φωνῇ ψεῦδός τι εἴρηκεν, ἢ κακῶς κέχρηται τῇ φωνῇ καὶ ψεῦδός τι
εἴρηκεν, ἢ ἵνα ἀληθές τι δόξει εἰρηκέναι. χρὴ γὰρ αὐτὸν οὐ καλῶς τῇ φωνῇ κεχρῆσθαι. εἰ μὲν γὰρ λέγει πλεῖστον
εἶναι τὸ θερμὸν τοῖς αὐξανομένοις, οἷον κατὰ τὴν οὐσίαν, ὡς ἂν καὶ τὸ ὑγρὸν τις φαίη, πλεῖστον εἶναι τοῦ ἀμφο-
ρέως, οὐ τὸ διπλάσιον τούτου, τῇ μὲν φωνῇ ὀρθῶς δόξει κεχρῆσθαι, ψεῦδος δέ τι πολὺ ἀνάγκη ἐστὶν αὐτὸν εἰρη-
κέναι. οὐ γάρ ἐστι τῇ οὐσίᾳ, τὸ ἐπὶ τῶν αὐξανομένων θερμὸν πλεῖστον, ὅτι οὐδὲ ὁ τοῦ σώματος ὄγκος μείζων ἐστὶν
ἐπὶ τούτων, ἢ ἐπὶ τῶν ἀκμαζόντων τε καὶ γερόντων. τὸ δ' ἔμφυτον θερμὸν παντὶ παρεκτέταται τῷ σώματι.
εἰ δ' αὖ πλεῖστον λέγει τοῖς αὐξανομένοις, καὶ ταύτην τὴν θάλψιν ἐπιτεταμένην ἴσως τούτου θερμοτέραν,
ὡς ἂν καὶ φαίη τις, βουλόμενος εἰπεῖν τὴν χιόνα λευκοτέραν εἶναι ἄλλου τοῦ τῶν λευκῶν μὴ λευκοτέραν εἶναι αὐ-
30 τὴν, μὴ δὲ μᾶλλον λευκὴν πλεῖον εἶναι τὸ λευκὸν τοῦ δὲ λευκοῦ, κατ' ἀμφότερα δόξει ἁμαρτάνειν Ἱπποκρά-
την, κατά τε τὸ μὴ καλῶς κεχρῆσθαι τῇ φωνῇ, καὶ κατὰ τὸ ἄλλως ψεῦδός τι λέγειν, κατὰ μὲν τὸ μὴ κα-
λῶς κεχρῆσθαι τῇ φωνῇ, διαμαρτάνειν ἂν δοκεῖν, ὅτι τὴν ἐπ' οὐσίας πλείονος τασσομένην φωνὴν ταύ-
την ἔταξεν, ἐθέλων σημῆναι ποιότητα ἐπιτεταμένην μᾶλλον ὑπάρχειν τῇ θάλψει. ψεῦδος δέ τι ἂν δοκῇ εἰρη-
κέναι, ὅτι οὐ μάλιστα ἐπιτεταμένον τὸ θερμὸν τοῖς αὐξανομένοις κατὰ τὴν ποιότητα, οὐδὲ ὄντως θερμότε-
ρον, ἐπὶ τῆς δὲ τῆς ἡλικίας τοῦ θερμοῦ, ἢ ἑτέρας ἄλλης τινός. ὃ δὲ ἔφη εἶναι μάλιστα ἐπιτεταμένον ἐπὶ τῶν αὐ-
ξανομένων, ὅτι δὲ τοῦτο ψεῦδος τυγχάνει ὂν, τὸ μάλιστα ἐπιτετάσθαι τοῖς αὐξανομένοις τὸ θερμὸν, ῥᾴδιόν ἐστι
παντὶ ἐπιστῆσαι. οὐδὲν γὰρ ἂν εὑρεθῇ γνώρισμα κατὰ τὸ σῶμα ὑπάρχον ἐπὶ τῶν αὐξανομένων τῆς μάλιστα
κατὰ τὴν θάλψιν ἐπιτάσεως τοῦ θερμοῦ. τὸ γὰρ εἰρημένον ὑπὸ τούτου ἐν τῷ περὶ φύσεως ἀνθρώπου συγ-
γράμματι εἰς τεκμαρσιν τοῦ πλεῖστον εἶναι τοῖς αὐξανομένοις τὸ θερμὸν, ἠλίθιον παντελῶς. τῷ γὰρ πρώ-
40 τῳ χρόνῳ θερμότερον ἀποφαίνειν εἶναι τὸν ἄνθρωπον, τεκμαιρόμενος τῇ αὐξήσει πλείστῃ τηνικαῦτα
συντελουμένῃ, οὐ γὰρ ἂν πρὸς βίαν φησὶν καὶ παρὰ φύσιν ἀνεφέρετο ἡ τροφὴ πρὸς ἐναντίον τῷ αὐτῆς βά-
ρει ἐν τῷ αὔξεσθαι τὸ σῶμα, εἰ μή τι ἰσχυρὸν τὸ ἐπαναγκάζον ἦν. τῷ γὰρ τοιούτῳ, οὐ τῷ μᾶλλον ἐπιτετάσθαι
κατὰ τὴν θάλψιν τὸ θερμόν ἐστι γνώρισμα, ἀλλὰ τῷ ἰσχυρότερον εἶναι. τὸ δὲ ἰσχυρότερον, ὡς ὀλίγον ἔμπρο-
σθεν εἶπον, οὐ τοιοῦτον ἦν, οἷον τὸ μάλιστα ἐπιτεταμένον κατὰ τὴν αὐτοῦ ποιότητα, ἀλλὰ τὸ μάλιστα σύμμε-
τρον πρὸς τὸ ἔργον. ὅτε δὴ οὖν ταῦτα ταύτῃ ἔχει, εἴπερ οὕτως λέγει Ἱπποκράτης, τὰ αὐξανόμενα, τὸ θερ-
μὸν ἔχει πλεῖστον τὸ ἔμφυτον, κατ' ἀμφότερα διαμαρτάνει, κατά τε τὸ μὴ καλῶς κεχρῆσθαι τῇ φωνῇ, καὶ κα-
τὰ τὸ ψεῦδός τι ἄλλως εἰρηκέναι. εἰ δ' ὡς τὸ τρίτον εἶπον λέγει πλεῖστον εἶναι τοῖς αὐξανομένοις τὸ θερμὸν,
ἀντὶ τοῦ ἰσχυροτάτου πρὸς τὴν ἄνυσιν τοῦ ἔργου, ὅπερ γίνεται ἐκ τοῦ μάλιστα σύμμετρον εἶναι, οὐχὶ δέ γε
ἐκ τοῦ ἤτοι τῇ οὐσίᾳ πλεῖον ὑπάρχειν, ἢ αὐτῇ τῇ θάλψει ἐπιτετάσθαι μάλιστα, τῇ μὲν οὖν φωνῇ, δοκοίη ἂν κα-
50 λῶς κεχρῆσθαι, ὅτι πλεῖστον εἶπεν εἶναι τὸ θερμὸν δέον φάναι ἰσχυρότατον, τὸ μέντοι εἰρημένον, ὀρθῶς λε-
λέχθαι δοκοίη ἄν. ὥσπερ γὰρ αἱ αὐξήσεις, ὑπὸ τοῦ ἐμφύτου γίνονται θερμοῦ. ὥσπερ οὖν ἐρεῖ ὁ λόγος, ἀ-
μήχανον καὶ ἀδύνατον μὴ ἰσχυρότατον εἶναι αὐτὸ ἐπὶ τῶν αὐξανομένων. καί μοι εἰς τοῦτο καλῶς ἂν εἴη λε-
λεγμένον τὸ ἐκ τοῦ περὶ φύσεως ἀνθρώπου συγγράμματι. ἀνάγκη γὰρ αὐξανόμενον καὶ χωρέον τὸ σῶμα πρὸς
βίην ἰσχυρότατον ἔχειν τὸ θερμὸν αὐτῆς, οἷα καὶ ἡ τοῦ Λύκου ῥῆσις, εἰς μῆκος μὲν ἐκτεταμένη, πλέον δὲ οὐδὲν ἑρμη-
νεύουσα τῶν ὑπ' ἐμοῦ προειρημένων. εἰ μὲν ἐν τῷ τῆς οὐσίας ὄγκῳ παραμετρῶν ὁ Ἱπποκράτης πλέον ἔφησεν εἶναι
τοῖς αὐξανομένοις τὸ θερμὸν ἁμαρτάνειν αὐτὸν οἴεται, μικροτέρου σαφῶς τοῖς παιδίοις ὑπάρχοντος τοῦ σώμα-
τος. εἰ δὲ τὸ κατὰ τὴν θάλψιν ἐπιτεταμένον, πάλιν αὖ καὶ τούτου μάχεσθαι φησὶ τὸ φαινόμενον. εἰ δὲ τὸ κατὰ τὴν
ἐνέργειαν ἰσχυρότερον, ἀληθὲς μέντοι λέγεσθαι συγχωρεῖ, κεχρῆσθαι δὲ οὐ καλῶς αὐτὸν ἀποφαίνει τῇ λέξει. χρῆναι

γὰρ οὐ πλέον, ἀλλ᾽ ἰσχυρότερον ὡς πρὸς τὴν ἐνέργειαν εἰρῆσθαι τὸ τῶν αὐξανομένων θερμόν. ἀλλ᾽ ὦ βέλ-
τιστε Λύκε φαίη τις ἂν οἶμαι πρὸς αὐτὸν ἀπολογούμενος ὑπὲρ ὧν ἐπηρεάζει τὸν Ἱπποκράτην, μὴ ταῦτα εἶναι
μοχθηρὰ τὰ λεγόμενα. εὐθὺς οὖν τὸ κατὰ τὴν οὐσίαν πλέον θερμὸν, οὐχ ἁπλῶς κρίνεται τῷ τοῦ παντὸς
ὄγκῳ σώματος, ἀλλ᾽ ὡς αὐτὸς ὁ Λύκος ἔλεγεν ἑτέρωθι μέγιστον ἐγκέφαλον ἔχειν τὸν ἄνθρωπον, οὐχ ἁπλῶς
λαμβάνων τὸ μέγεθος, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ ζώου πρὸς τὸ ζῶον, ὥσπερ οὖν οὕτω σμικρὸν παιδίον, ἐ-
λέφαντος τοῦ μεγίστου, μείζονα τὸν ἐγκέφαλον ἔχειν φησὶν, οὐ τῷ τοῦ σώματος ὄγκῳ μόνῳ προσέχων τὸν νοῦν, ἀλλὰ
προστιθεὶς αὐτοῦ τὸ κατὰ τὴν ἀναλογίαν. οὕτω κἀπὶ τοῦ θερμοῦ σώματος ἐχρῆν πεποιηκέναι, σκεψάμενον ὁποῖον
τι τῶν ἐν ἡμῖν σωμάτων ἔμφυτον ὑπάρχει, τουτέστιν ἀρχέγονον. αὐτὸς γὰρ ἐπίσταται τοὔνομα, καὶ γεγραμ-
μένον ἐν τοῖς Ἱπποκρατείοις βιβλίοις, καὶ συνημμένον ἐκείνῳ τὸ σῶμα, τὸ ἐξ ἀρχῆς ὑπάρχειν τοῖς γεννωμένοις
10 τουτέστιν ἐξ οὗ τὴν πρώτην ἔσχηκε γένεσιν. ἆρ᾽ οὖν ἄλλο τι τοῦτ᾽ ἐστὶ πλὴν καταμηνίου καὶ σπέρματος; ἐγὼ μὲν
οὐδὲν οἶδα τρίτον. ἀλλ᾽ ἐπείπερ ἡ τοῦ σπέρματος οὐσία τοῖς γεννωμένοις ἐκ τούτων ἐστὶ τῶν ἀρχῶν, ἡ μὲν ἀκριβῶς
πρώτη σύστασις, οὐκ ἐκ πλειόνων ἂν εἶναι λέγοιτο τῶν εἰρημένων σωμάτων, ἀλλ᾽ ἐκ μόνων. καίτοι τί λέγω τὴν
πρώτην ἀκριβῶς; εἰ γὰρ ἀναμνησθείημεν ὁποίαν τινὰ διηγήσατο τὴν ἑκταίαν γονὴν Ἱπποκράτης, εἰσόμεθα
σαφῶς ἔτι διαμένον ἐν αὐτῇ τὸ ἔμφυτον σῶμα. πρὶν γὰρ ὁτουοῦν τινὰ φύσιν, ἢ φλεβὸς, ἢ ἀρτηρίας, ἢ νεύρου, ἢ
χόνδρου, ἢ συνδέσμου, ἐν τῷ κυήματι φαίνεσθαι, μόνον αὐτοῖς ὑπάρχει θερμὸν σῶμα τὸ ἔμφυτον. ἀδιάπλαστος
γάρ τις σὰρξ μαλακὴ παραπλήσιος αἵματος θρόμβῳ, διαδέχεται τὴν πρώτην τοῦ κυήματος ἰδέαν, ἐν αὐτῇ τι-
νὰ ἔχουσαν, καθάπερ Ἱπποκράτης ὠνόμασεν, οἷον ἀμάλωπας ἐκ τῆς τοῦ σπέρματος οὐσίας, τῆς ἐν αὐτῇ λευκό-
τητος ὑπαρχούσης. ὕστερον δ᾽ ἐκ πολλῆς τῆς ἀλλοιώσεως συνεχῶς γιγνομένης, ὀστοῦ τις ὑπογραφὴ καὶ χόν-
δρου, καὶ συνδέσμου, καὶ νεύρου, καὶ ἀρτηρίας, καὶ φλεβὸς ἀποτελεῖται, καθ᾽ ὃν ἤδη χρόνον μένει ἔτι τὸ ἔμ-
20 φυτον θερμὸν, σῶμα τοῖς κυουμένοις ἐστὶν, ἀλλὰ πλεῖστον ἀεί τε καὶ μᾶλλον ἐστὶν, ὅσον αὔξεται τὰ κυούμενα. τὸ
μὲν ἔμφυτον αὐτῶν σῶμα θερμὸν, ὅπερ ἦν αἷμα καὶ σπέρμα, μεῖον γίγνεται. ποικιλία δὲ ἐπικτήτων προσ-
γίνεται σωμάτων. οὐδὲν γὰρ τῶν εἰρημένων τοῖς ζώοις ἔμφυτον ἐστὶν, ἀλλ᾽ ἐπίκτητα πάντα, καὶ εἴπερ ὅλον
οἷόν τ᾽ ἦν γενέσθαι ποτὲ ζῶον ὀστινον, ἢ νεύρινον, ἐφθείρετ᾽ ἂν οὕτως τὸ ἔμφυτον θερμὸν, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀδύνατον,
ἐπικρατεῖν δὲ τὴν τῶν ὀστῶν καὶ χόνδρων καὶ συνδέσμων καὶ νεύρων καὶ ἀρτηριῶν οὐσίαν ἐγχωρεῖ. τὰ γοῦν εἰς
ἔσχατον γῆρας ἀφικόμενα τῶν ζώων, ἐλαχίστην ἔχοντα τὴν αἱματώδη φύσιν, ὀλίγου δεῖν ἐξ ὀστῶν μόνων καὶ
νεύρων, ὑμένων τε καὶ συνδέσμων, ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν καὶ χόνδρων σύγκειται. ἐκ γὰρ μόνων τῶν τοῦ
ζώου μορίων, ἡ σὰρξ αἱματώδης ἐστὶν, ἣν ἐλαχίστην ἔχει τὰ γεγηρακότα, καὶ ταύτην ὀλίγην μέν τε καὶ σκληράν,
τῶν δ᾽ ἄλλων τῶν εἰρημένων μορίων οὐδὲν αἱματῶδες ὑπάρχει. οὔκουν ἁπλῶς χρὴ τῷ τῆς οὐσίας ὄγκῳ μετρεῖν τὸ
ποσὸν τοῦ συμφύτου σώματος, ὅπερ ἀπὸ τῆς δραστικωτάτης τῶν ἐν αὐτῷ ποιοτήτων, ἔμφυτον ὠνόμασται θερ-
30 μὸν, ἀλλὰ παραβάλλοντας τοῖς οὐκ ἐμφύτοις, σκέπτεσθαι τὴν ἀναλογίαν. ὡς γὰρ ἐν τῷ βαλανείῳ πολὺν ἀτμὸν, ἢ
καὶ δὴ καπνὸν, ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον εἶναι φαμὲν, οὐ πρὸς τὸ μέγεθος ἀναφέροντες ἁπλῶς τῶν οἰκείων, ἀλλὰ πρὸς
τὸν οἰκεῖον ἀέρα τοῦ βαλανείου, οὕτως καὶ κατὰ τὸν ἄνθρωπον ἐροῦμεν, ἤτοι πλείστην εἶναι τὴν οὐσίαν, ἢ ὀλίγην τοῦ
ἐμφύτου θερμοῦ, παραβάλλοντες τοῖς οὐκ ἐμφύτοις σώμασιν, αἱματωδέστατα γὰρ ἅπαντα ἔχει τὸ βρέφος, ἄχρι
καὶ τοῖς ὀστοῖς ἐμφαίνεσθαί τι τοιοῦτον. ἔμπαλιν δὲ οἱ γέροντες ἀναιμότατα πάντ᾽ ἔχουσιν, ἄχρι τῶν σαρκῶν.
καὶ γὰρ ταύταις ἐλάχιστον αἵματος ὑπάρχει. ἀλλ᾽ ἦν ἔμφυτον σῶμα θερμὸν τὸ αἷμα, περαίνοιτ᾽ ἂν οὖν ἐκ τῶν
δὲ, πλεῖστον μὲν εἶναι τὸ ἔμφυτον θερμὸν σῶμα τοῖς αὐξανομένοις, ἐλάχιστον δὲ τοῖς γεγηρακόσιν. οὕτως δὲ καὶ τὸ
σπέρμα, συγκείμενον ἔκ τε τῆς ὀρρώδους ὑγρότητος καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ κατ᾽ αὐτὴν, ἐλάχιστον μὲν ἐν τοῖς γε-
γηρακόσι, πλεῖστον δ᾽ ἐστὶν ἐν τοῖς τῶν αὐξανομένων σώμασι, καὶ τούτων μάλιστα ἐν τοῖς νεωτάτοις, ὡς ἐν τοῖς
περὶ σπέρματος ὑπομνήμασιν ἀπεδείξαμεν. εἰ γοῦν ἀπορήσεις, εἰ ῥᾳδίως ἀναλίσκεται καὶ διαρρεῖ τὸ σῶμα
40 τῶν αὐξανομένων, καὶ μὴν ἐπί γε τῶν ἄλλων οὐκ ἀγνοεῖς, ὕδωρ μὲν θερμὸν, ἢ ἔλαιον, ἤ τι τῶν οὕτως
ὑγρῶν ἐλαχίστῳ χρόνῳ διαφορούμενον ὅλον. οὔτε γὰρ γῆν, οὔτε λίθον, οὔτ᾽ ἄλλο τῶν ψυχρῶν φύσει καὶ
ξηρῶν. δύο μὲν γὰρ εἰσὶν ἐν ἅπασι τοῖς οὖσιν ἐπιτηδειόταται ποιότητες εἰς διαφόρησιν, ὑγρότης καὶ θερ-
μότης, δύο δὲ ἔμπαλιν εἰς διαμονὴν, ξηρότης τε καὶ ψυχρότης. ὥστ᾽ οὐδὲν θαυμαστὸν, εἰ τὰ μὲν τῶν παι-
δίων σώματα, διά τε τὴν ὑγρότητα καὶ θερμότητα, ῥᾳδίως διαπνεῖται. τά τε τῶν γερόντων, οὐ ῥᾳδίως,
ὑπὸ ξηρότητος καὶ ψύξεως πεπηγυῖαν ἐχόντων τὴν οὐσίαν. ὥστ᾽ ὦ βέλτιστε Λύκε, περὶ ὧν ἐχρῆν ἐπιτιμηθῆ-
ναι σε περὶ τούτων ἐγκαλεῖς, ἀγνοῶν οὖν ἐφάνης ἕν τι τῶν πρώτων μαθημάτων, ὃ μηδεὶς τῶν εἰσηγμένων νο-
μίμως ἀγνοεῖ. πολλὴν μὲν γὰρ οὐσίαν ἁπλῶς ὁ τοῦ σώματος ὄγκος κρίνει, σύνθετον δὲ ἐκ διαφερόντων ὑπάρ-
χουσαν, ἡ τῶν μιχθέντων ἀναλογία, καθάπερ καὶ τὸν ἐγκέφαλον, ἤ τι τῶν ἄλλων μορίων. οὕτω γοῦν καὶ μι-
γνῦντες οἶνον ὕδατι τοῦ πιεῖν ἕνεκεν, ἤτοι πλείονα τὸν οἶνον λέγουσιν, ἢ τὸ ὕδωρ, ἢ οὐθέτερον, ὅταν εἰς συμμε-
50 τρίαν κράσεως ἥκωσιν. ἐμπλήκτος δ᾽ οὐδεὶς οὕτως ἐστὶν, ὡς ἐμβαλὼν εἰς οἴνου πίθον, ὕδατος κοτύλην, πλεῖον
εἶναι λέγει ἐν τῷ πίθῳ τὸ ὕδωρ τοῦ κατὰ τὸ μικρὸν ποτήριον, ὅταν οὕτως ἔτυχεν, ἐν ἐκείνῳ τριῶν ὄντων κυά-
θων, ὁ μὲν εἷς ὕδατος, οἱ δὲ δύο ὑπάρχουσιν οἴνου. Λύκος δὲ ὡς οἶμαι καὶ τὴν τετραφάρμακον ὀνομαζομένην δύ-
ναμιν, ἐκ κηροῦ καὶ στέατος καὶ πίττης καὶ ῥητίνης, ἴσων ἁπάντων συντεθειμένων, οὐ φήσει πλείονα μὲν πίτταν
ἔχειν, ἐὰν διπλασίαν τις ἐμβάλλῃ τῶν ἄλλων, ἀλλὰ κἀνταῦθα ἐπισκέψασθαι, πότερον πίθος ὅλος ἐστὶ μεστὸς τῆς τε-
τραφαρμάκου δυνάμεως, ἢ μικρόν τι ληκύθιον, εἶτα τὸν πίθον ἐρεῖ πολὺ πλείονα τὴν πίτταν ἔχειν τοῦ ληκυθίου, κἂν
ὁ μὲν ἐξ ἴσων ἦν τῶν τεττάρων, ἡ πίττα δὲ ὑπάρχει διπλασία τῶν ἄλλων ἐν τῷ ληκυθίῳ. εἴπερ οὖν ἅπαντα τὰ
τοιαῦτα ἁμαρτήματα, τῶν ἄλλων μὴ δυναμένων ἐστὶ διακρῖναι τὸ κατ᾽ ἀναλογίαν, καὶ μίξιν πολὺ τοῦ κατὰ τὸ
κοινὸν μέτρον ἁπλῶς οὕτω λεγομένου, οὐ κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐφ᾽ ὃν ὁ Λύκος ἐνεκάλεσεν Ἱπποκράτει. ἤτοι γὰρ

οὐσία τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ, πλείστη τοῖς αὐξανομένοις ἐστὶν, ὡς πρὸς τὴν τῶν ἄλλων ἀναλογίαν, ἥτε ζωὴ αὐτῆ
ποιότης ὡσαύτως, ἐπειδή περ ἀχώριστοι τῶν οὐσιῶν εἰσὶν αἱ οἰκεῖαι ποιότητες, ὥσπερ γε τῷ καὶ αἱ δυνάμεις.
οὕτω γοῦν κἂν εἰς τὴν τετραφάρμακον ἐμβάλῃς πλείονα τῆς τῶν ἄλλων ἀναλογίας τὴν πίτταν, οὐ τὴν οὐσίαν
μόνον αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν ποιότητα καὶ τὴν δύναμιν ἐρεῖς ἐνεῖναι πλείονα, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ ὑγρὸν
ὑπὲρ αὐτῆς πίττης ηὐξῆσθαι. δῆλον οὖν ὅτι κατὰ τὰ τρία τοῦ πολλοῦ σημαινόμενα τὰ πρὸς τοῦ Λύκου γε-
γραμμένα, πλείων ἥτε πίττα λεχθήσεται κατὰ τὴν τετραφάρμακον εἶναι, τὸ τ᾽ ἔμφυτον θερμὸν τοῖς ζώοις.
ἔτι δὲ μᾶλλον ἐφ᾽ ὧν οὐ κέκραται δι᾽ ὅλων ἀλλήλων ὅλα τὰ μιγνύμενα, καταδηλόν ἐστι τὸ κατὰ τοὺς τρεῖς τρό-
πους οὓς ὁ Λύκος εἶπεν ἕτερον ἑτέρου λέγεσθαι πλέον, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ δὲ τοῦ φαρμάκου τοῦ συνηθεστάτων ὄντος,
ὃ σύγκειται μὲν ἐξ ἴρεως καὶ ἀριστολογίας, καὶ τοῦ τῶν ὀρόβων ἀλεύρου καὶ λιβανωτοῦ, πάντων ἀλλήλοις
10 ἴσων τῷ σταθμῷ, δύναιτό τις τὸ ἓν ἐξ αὐτῶν διπλάσιον ἐργασάμενος, ἀναμίξαι τοῖς ἄλλοις ἴσοις, ὅτι εἰ τύχοι
τὴν ἀριστολοχίαν. ἀληθὲς οὖν ἐστι κατὰ τὴν αὐτοῦ μίξιν εἰπεῖν, ὅτι καὶ τῇ οὐσίᾳ, καὶ τῇ ποιότητι, καὶ τῇ ἐνερ-
γείᾳ, πλεῖόν ἐστι καὶ κρατεῖ τῶν ἄλλων ἡ ἀριστολογία. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἐπὶ τοῦ βαλανείου τις εἴποι μὴ μόνον ἔχοντος
ἐν αὐτῷ τὸν εὔκρατον ἀέρα, προσειληφότα δέ τι καὶ καπνοῦ καὶ ἀτμοῦ. δύναται γὰρ ἐκ τούτων, ποτὲ μὲν ὁ καπνὸς
εἶναι πλείων, ποτὲ δὲ ὁ ἀτμὸς, ὥσπερ γε καὶ ὁ κατὰ φύσιν ἀὴρ τοῦ βαλανείου. τὸ δ᾽ ἁπλῶς οὐ τῷ πλείονι κατὰ τὴν
τῆς οὐσίας ὑπεροχὴν λέγομεν, ᾧ καὶ τὴν ποιότητα συναύξεσθαι, καὶ τὴν ἀπ᾽ αὐτῆς ἐνέργειαν ἀναγκαῖόν ἐστιν. ὑπο-
κείσθω γοῦν εἶναι τὴν οὐσίαν τοῦ καπνοῦ πλείονα τῆς τῶν ἄλλων δυοῖν, ὀρθῶς ἐρεῖς τηνικαῦτα, καὶ τὴν ποιότητα τοῦ
καπνοῦ τῆς τῶν ἄλλων ποιότητος εἶναι πλείονα, καὶ τὴν ἐνέργειαν. ὁμολογούμενον δὲ, οὐ πλείονα γίγνεσθαι ποιότητα
ποιότητος, ἀλλὰ σφοδροτέραν, ὥσπερ γε καὶ ἀμυδροτέραν, ἢ ἐλάττω, παμπόλλης οὔσης τῆς τοιαύτης χρήσεως
τῶν ὀνομάτων ἐν ὅλῳ τῷ βιβλίῳ, καὶ κατὰ πάσας τὰς τέχνας. καὶ τί δεῖ τῶν ἄλλων μνημονεύειν ἔχοντας
20 ἐναργῶς τοῦ λόγου μαρτύριον ἐπὶ αὐτῶν τῶν πυρετῶν, οὓς ὁσημέραι πάντες, ὁτὲ μὲν μείζονας, ἢ ἐλάττονας
ἀλλήλων γεγονέναι φασὶ, ποτὲ δὲ ἔλαττον ἢ πλέον πυρέττειν τόνδε τοῦ δε κατὰ τὸν αὐτὸν χθὲς ἢ σήμερον. οὕτως
οὖν ὑποκειμένου λέγεσθαι τοῦ κατὰ τὴν ποιότητα πλέονος, οὐδὲν θαυμαστὸν, ἐν ᾧ βαλανείῳ πλείων ἐστὶν οὐσία
καπνοῦ καὶ τὴν ποιότητα φάναι γεγονέναι πλείονα, καὶ τὴν ἐνέργειαν εἰ μὲν κυρίως ὀνομάζομεν ἰσχυράν τε καὶ
σφοδροτέραν. εἰ δὲ καταχρώμενοι, μείζονά τε καὶ πλείονα. δήξεται γὰρ δηλονότι τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ καπνὸς εἰς
ὅσον αὐξάνεται καὶ τὴν οὐσίαν. ὡς ἀεὶ ταῖς οὐσίαις συναυξανομένων τῶν οἰκείων αὐταῖς ποιοτήτων, καὶ τῶν
ἐνεργειῶν, ἀληθῶς ἂν εἴποι τις, ἐν τῷ τοιούτῳ βαλανείῳ πλεῖστον εἶναι τὸν καπνόν. ὑποκείσθω δὲ πάλιν ἐλέ-
γχειν ἀτμοῦ τε καὶ καπνοῦ κατὰ τὸ βαλανεῖον ὑπάρχειν. ἡ δ᾽ οἰκεία τοῦ ἀέρος οὐσία, πλείστη κατὰ τὴν ἀναλο-
γίαν οὖσα τε καὶ γιγνομένη τοῦ τοῖς ζώοις ἐμφύτου θερμοῦ. λεχθήσεται γὰρ καὶ νῦν ἐν τῷ βαλανείῳ πλεῖστον
εἶναι τὸ οἰκεῖον θερμὸν, ἆρ᾽ οὖν ἀποδεῖ τι τούτου, τῷ καὶ τοὺς ἐν τῷ ζώῳ χυμοὺς, ἐξ ὧν ἀτμιζόντων, ἡ προσπί-
30 πτουσα θερμασία τοῖς ἁπτομένοις ἔξωθεν ἐστὶν, ἄλλη μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ αἵματος ἀνάπτεται θερμότης, ἄλλη δὲ ἀπὸ
τοῦ φλέγματος. ἄλλη δὲ ἀπὸ τῆς ξανθῆς, ἢ μελαίνης χολῆς. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν παιδίων ἡ οὐσία τοῦ αἵματος πλεί-
στη κατὰ τὴν τῆς μίξεως ἀναλογίαν. τούτου γὰρ ἀναμιμνήσκειν ἀεὶ δεῖ, καθάπερ ὑπὸ ληθάργου κατεχομέ-
νους τοὺς τὰ τοιαῦτα ληροῦντας, ὁποῖα Λύκος ἔγραψε, ἥτε συναυξομένη ποιότης οὖσα χρηστὴ καὶ φί-
λιος, οὐκ ἀνιαρὰ καὶ δακνώδης τοῖς ἁπτομένοις. ἥτ᾽ ἐνέργεια καθ᾽ ἣν αἱ πέψεις οὐ κνισώδεις γίνονται,
οὐδ᾽ ὀξώδεις ὡς ἐπὶ φλέγματος. κατὰ πάντας οὖν τοὺς τρόπους ὦ γενναιότατε Λύκε τοῖς
αὐξανομένοις, πλεῖόν ἐστι τὸ ἔμφυτον θερμὸν, ὥστ᾽ οὐδὲν Ἱπποκράτης ἥμαρτεν. ἀλλὰ σὺ
μᾶλλον ἐξηλέγχθης ἐπηρεάζων. ἐνεδείξω γὰρ ἐξ ὧν ἔγραψας οὐδ᾽ ὅλως εἰση-
γμένος ὑπὸ διδασκάλων τῶν Ἱπποκρατείων ἐπαΐειν τι δογμάτων,
ἐγκαλῶν τε προφανῶς, οἷς οὐδ᾽ ὅλως οἶσθα, τήν τ᾽ ἀντιλογίαν ἅμα
40 θεατὴν ποιούμενος ἐφωράθης, τὴν δι᾽ αὐτῆς ἀνατρέπειν
ἐγχειρῶν ἁπάσης τέχνης σύστασιν. ἀγνοῶν δὲ ἃ περὶ
τούτων ἔγραψε Πλάτων πολλάκις, ἐναντία
λέγεις σαυτῷ, λυμαινόμενος τοῖς νέοις, ὅσοι
καθάπερ σὺ λογικῆς θεωρίας ἀγυμνά-
στως ἔχοντες ἀγνοοῦσι διακρίνειν ἀλη-
θεῖς λόγους ψευδῶν. ἐφ᾽ ἅπασι δὲ
τούτοις τολμηρότατός τε ἅμα
καὶ φλυαρὸς ὤφθης, ἐπι-
χειρήσας γράφειν ἐξηγή-
50 σεις τῶν ὑφ᾽ Ἱπποκρά-
τους εἰρημένων, ἄνευ
τοῦ μεμαθηκέναι
πρότερον
αὐτά.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΠΡΟΣ ΤΑ ΑΝΤΕΙΡΗΜΕΝΑ ΤΟΥΣ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΑΦΟΡΙΣΜΟΙΣ ΥΠΟ ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ.

Μεινον μὲν οὖν ὥσπερ οἱ νομοθέται τοὺς ψευδῶς ἐγκαλέσαντας ὁμοίως τιμωροῦνται, τοῖς ἐγκληθεῖσιν εἴπερ ἥλωσαν, οὕτω καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ψευδῶς ὧν οὐκ ἔμαθον ὑπέχειν ἀξίαν ὧν πλημμελοῦσι τιμωρίαν. ἐπεὶ δ' οὐκ οἶδ' ὅπως ὕβρεως μὲν ἐφεῖται δικάζεσθαι· νόμος δ' οὐδεὶς κεῖται περὶ τῶν ψευδῶς ἐγκαλούντων, εἰκότως οἶμαι κατὰ τῶν ἀρίστων ἀνδρῶν οἱ σκαιότατοι λέγειν τολμῶσι. ἐχρῆν γὰρ ὥσπερ ἐν Αἰγύπτῳ πάλαι τῶν κατὰ τὰς τέχνας εὑρισκομένων ἕκαστον ἀπὸ κοινοῦ συνεδρίου τῶν πεπαιδευμένων κριθὲν, ἐνεγράφετο στήλαις τισὶν ἀποκειμέναις ἐν ἱεροῖς χωρίοις. οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν εἶναί τι συνέδριον ἀνδρῶν δικαίων τε ἅμα καὶ πεπαιδευμένων, οἳ δοκιμάζοντες τὰ νέα συγγράμματα θήσουσι μὲν ἐν δημοσίοις χωρίοις τὰ χρηστά. διαφθείρουσι δ' ὅσα μοχθηρά, βέλτιον δ' ἦν εἰ μηδὲ τοὔνομα τοῦ γράψαντος ἐφυλάττετο. ὥσπερ οὐδ' ἐν Αἰγύπτῳ τὸ ἀρχαῖον, ἐκωλύθη γὰρ ἂν οὐχ ἥκιστα καὶ τοῦτο διὰ τὴν φιλοτιμίαν ἡ περὶ δόξαν ἄμετρος σπουδή. νυνὶ δ' ἐπειδὴ καὶ γράφειν ἔξεστιν ἅπασι καὶ κρίνειν τοῖς ἤδη τυχοῦσιν, εὐδοκιμοῦσι παρὰ τοῖς πολλοῖς οἱ τολμηρότατοι. καθάπερ ὁ Θεσσαλὸς ὧν ἔγραψε λοιδορηθεὶς Ἱπποκράτει. καί τι βιβλίον ἓν συνθείς, ἐν ᾧ καθάπερ οἴεται τοὺς ἀφορισμοὺς ἐξελέγχει. δεινὸς ἀκριβῶς ἡμῖν ἑαυτὸν οὐδὲ τοὐλάχιστον ἐπιστάμενον τῆς Ἱπποκράτους τέχνης. καίτοι δίκαιόν γε ἦν ἐκμαθόντα πρότερον αὐτήν, οὕτως ἐπιχειρεῖν ἀντιλέγειν. ἢ τάχα μὲν ἴσως οὐκ ὀρθῶς εἶπον, οὐ γὰρ ἂν ἐτόλμησε τοῖς ἀληθέσιν ἀντειπεῖν εἴπερ ἔμαθεν αὐτήν, πλὴν εἰ παντάπασιν ἀναίσχυντός τις ἦν οἷος καὶ ὁ νῦν ἤδη τῆς Ἀλεξανδρείας γέρων Ἰουλιανός, οὗ βίβλους φασὶν ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα πρὸς τοὺς Ἱπποκράτους ἀφορισμούς, ἐξ ὧν ἔναγχος ἔλαβον τὴν δευτέραν, ἐν ᾗ τὸν ἀφορισμὸν ὡς οἴεται ψευδῆ εἶναι δείκνυσιν. Ἐν τῇσι ταραχῇσι τῆς κοιλίης καὶ τοῖσιν ἐμέτοισι τοῖσιν αὐτομάτως γινομένοισιν, ἢν μὲν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι, καθαίρωνται, ξυμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσιν· ἢν δὲ μὴ, τοὐναντίον. οὕτω δὲ καὶ κενεαγγείη, ἢν μὲν οἷα δεῖ γίγνεσθαι, συμφέρει τε καὶ εὐφόρως φέρουσι, ἢν δὲ μὴ, τοὐναντίον. καὶ χάρις γε τύχῃ, τάχα ἡμῖν πρῶτον ἐγχειρησαμένοις τὸ βιβλίον ὅπως μὴ μάτην ὁ χρόνος τρίβοιτο μακρὸν ἀναγινωσκόντων ὧν ἔγραψε πρὸς τὸν πρῶτον ἀφορισμὸν τῶν ἐξῆς ἁπάντων ἐστὶ προοίμιον. ἴσως γὰρ ἂν ἠναγκάσθη τι καὶ πρὸς ἐκεῖνα γράψας οὐδὲν μέγα δοκεῖν πεποιηκέναι, διὰ τὸ μηδέπω θεωρίας ἰατρικῆς ἅπτεσθαι τὸν λόγον. ἀλλ' ὅ γε προειρημένος ἀφορισμὸς οὐ περὶ μικροῦ τῆς τέχνης διαλέγεται, συμβουλεύων τὸν ἰατρὸν τῶν αὐτομάτων γινομένων κενώσεων διά τε τῆς ἄνω καὶ κάτω γαστρὸς μιμεῖσθαι τὰς ὠφελούσας, καὶ διδάσκει γε τίνες εἰσὶν αὗται καὶ πῶς αὐτὰς γνωριοῦμεν, ὥσπερ γε καὶ τίνες αἱ βλάπτουσαι σὺν τοῖς οἰκείοις γνωρίσμασιν, εἰ μὲν οὖν ἐμεμαθήκει τὴν τέχνην Ἰουλιανὸς ἀπὸ διδασκάλων Ἱπποκρατείων, οὐκ ἂν ἐτόλμησε τοῖς ἀληθέσιν ἀντιλέγειν. ἐπεὶ δὲ, οὔτ' αὐτὸς, οὔθ' ὁ τῆς τοιαύτης ἐμπληξίας ἡγεμὼν αὐτοῦ Θεσσαλός, ἐγνώκασι τὴν τῶν Ἀσκληπιαδῶν τέχνην, θαυμαστὸν γ' οὐδὲν ἀγνοεῖν αὐτούς, ἃ μὴ δ' οἱ χωρὶς λόγου φάσκοντες ἰατρεύειν ἠγνόησαν. ἀκούουσι γοῦν ἐστὶν ἐκείνων λεγόντων αὐξηθῆναι μάλιστα τὴν τέχνην ἐκ τῆς μιμητικῆς πείρας, ὅσα γὰρ ἐκ περιπτώσεως γινόμενα τοὺς κάμνοντας ὠφέλησε, ταῦθ' ἡμεῖς φασὶ μιμούμενοι πολλάκις συνεστησάμεθα. καὶ διαιρούμενοι ταῦτα φυσικὰ μὲν ὀνομάζουσιν, ὧν ἐκ τοῦ σώματος ἡ αἰτία. κατὰ τύχην δὲ γίγνεσθαι φασὶν, ὧν ἔξωθεν. ὥστε μὴ μόνης φύσεως ἀλλὰ καὶ τύχης εἶναι μιμητικὸν τὸν ἰατρόν. εἴρηται γοῦν ὑπ' ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν ἄλλα τε πολλὰ τῶν κατὰ τύχην ὠφελησάντων παραδείγματα καὶ ὁ τὴν ἐν μετώπῳ φλέβα διακοπεὶς ἐκ τοῦ καταπεσεῖν. ἐπεὶ γὰρ ὁμοίως διακειμένου τὴν αὐτὴν φλέβα τεμεῖν ἐτόλμησαν φασὶν ἐλπίδι τῆς αὐτῆς ὠφελείας. ἀλλὰ καὶ γαστὴρ ἀξιολόγως ὑπελθοῦσα φλεγμαινόντων ὀφθαλμῶν εἶτ' ὀνήσασα μεγάλως ἤδη τὴν τοῦ γινομένου μίμησιν ἡμᾶς προὐτρέψατο. ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς ἰκτεριῶντας ἀθρόα χολωδῶν διαχωρημάτων ἔμετος ὤφθη πολλάκις ὠφελήσας. καὶ τοὺς ὑδεριῶντας ὑδατωδῶν. καὶ τοὺς τὸν καλούμενον ἐλέφαντα νοσοῦντας, ἡ τῶν μελαινῶν χυμῶν κένωσις, καὶ ἐκ τούτου πρόδηλον ἐστὶν ὅτι καὶ τοῖς ἰατροῖς προσήκει μιμεῖσθαι. καὶ τί δεῖ λέγειν αὐτομάτους κενώσεις, ὅπου καὶ τὰ τῶν διδασκάλων ἔργα μιμούμενοι μανθάνομεν τὴν τέχνην, ἢ Θεσσαλὸν μὲν ἐὰν διὰ κλύσματος οὗ τινος ὑπάγων τὴν γαστέρα θεραπεύσῃ τὸν κάμνοντα, μιμητέον ἐστὶ τοὺς τούτου μαθητάς, ἐὰν δ' αὐτομάτως ὑπελθοῦσα τύχῃ, συμβουλευτέον. ἢ τῆς ἐμμηνίου καθάρσεως ἰσχομένης, ἐὰν αἵματος ἔμετος γένηται τῇ γυναικί. κἄπειτα Θεσσαλὸς ἤτοι κινήσας τὴν κάθαρσιν, ἢ φλέβα τεμὼν ἰάσηται τὸ πάθος οὐκ ἂν ἁμάρτοιεν οἱ μαθηταὶ μιμούμενοι τὸν διδάσκαλον. ἐὰν δ' αὐτομάτως ῥαγέντων τῶν καταμηνίων ἡ κάμνουσα ῥαστωνήσει, τάχα οὐκέτ' αὐτοὺς μιμητέον. καὶ μὴν οὐδὲν διαφέρει πρὸς τὴν ἑκατέραν μίμησιν εἴθ' ὑπὸ τῆς μαίας, εἴθ' ὑπὸ τοῦ Θεσσαλοῦ κινηθέντων τῶν καταμηνίων εἴτε καὶ χωρὶς τούτων αὐτομάτως ἐκκριθέντων ἡ κάμνουσα ῥαστωνήσει. διὰ γὰρ τὴν κένωσιν, οὐ διὰ τὸν ποιήσαντα αὐτὴν ἡ ὠφέλεια γίγνεται. καὶ τάχα διδάσκων ὁ Ἱπποκράτης ἔγραψε τὸν ἀφορισμὸν ἐκεῖνον. Γυναικὶ αἷμα ἐμεούσῃ τῶν καταμηνίων ῥαγέντων, λύσις. ὅπως ἂν ῥαγῇ. φησὶ τὰ καταμήνια λύσις ἔσται τοῦ παθήματος, εἴτε φυσικῶς, εἴτε καὶ ἡμῶν τοῦτ' ἐργασαμένων, οὐ γὰρ τὸ ποιῆσαν αἴτιον, ἀλλὰ τὸ γινόμενον ὠφελεῖ τὴν νοσοῦσαν. ἓν μόνον ὑπαρχέτω τοῖς καταμηνίοις τὸ ἀθρόως ἐκκριθῆναι, ὅπως ὁ Ἱπποκράτης ὠνόμασε ῥαγέντων, ἔθος ὂν αὐτῷ τὰς ἀθρόας κενώσεις οὕτω προσαγορεύειν, ὡς εἰ καὶ κατὰ τήνδε τὴν

λέξιν

λέξιν εἰρῆσθαι· γυναικὶ αἷμα ἐμεούσῃ τῶν καταμηνίων ἀθρόων ἐκραγέντων λύσις. ἐπιλείποι δ' ἄν με ἡ ἡμέρα διερχόμενον ὅσα μιμοῦνται τῶν αὐτομάτως γιγνομένων οἱ ἄνθρωποι, οὐ μὴν οὐδ' ἀμφισβητεῖ τις ἕτερος, ἀλλ' ὡς κοινὴν ἔννοιαν δέχονται, πλὴν τῶν μιαρῶν σοφιστῶν, ὅσοι περὶ μὲν τὰ τῆς τέχνης ἔργα καὶ τῶν ἰδιωτῶν εἰσὶ χείρους, ἱκανοὶ δ' ἀπαναισχυντῆσαι καὶ μακρὰς φλυαρίας συνθεῖναι κατὰ τῶν ἀρίστων ἰατρῶν, οἷος καὶ νῦν γέγονεν Ἰουλιανὸς οὗτος, ὃν οἱ πάντες μὲν ἴσασι μηδεπώποτε τῶν τῆς τέχνης ἔργων μεταχειρισάμενον, ἀναισχύντως δ' ὑβρίζοντα τοὺς παλαιοὺς ἰατρούς. ἀλλ' οὖν ἐτόλμησε γράψαι πρὸς τὸν ἀρτίως εἰρημένον ἀφορισμόν· οὐδ' εἰπεῖν οἷόν τε πηλίκην ἤτοι γε ἀμαθείαν, ἢ ἀναισχυντίαν, ἢ τόλμην ἐνδείκνυται, μᾶλλον δ' εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν καὶ ταῦτα πάντα, καὶ τούτων ἔτι πλείω. τάχα μὲν οὖν ἄμεινον ἦν, μηδ' ἀντιλογίας ἀξιοῦν αὐτὰ τῆς διὰ γραμμάτων, μηδ' ἀπολλύναι τινὰ καὶ πρὸς τὸν χρόνον· δεηθέντων δέ μου λιπαρῶς πάνυ πολλῶν φίλων ὅσα προκομισθέντος μοι τοῦ βιβλίου καθ' ὃ τὸν προειρημένον ἀφορισμὸν ἐξελέγχειν Ἰουλιανὸς ἐπιχείρει, διελθεῖν ἐν ὑπομνήμασιν αὐτοῖς παρασχεῖν ὑπέμεινα, καὶ τὸν οὐ σμικρὸν ἆθλα, ἀλλ' εἰ χρὴ τἀληθὲς εἰπεῖν πολὺ μείζω τοὺς κατὰ τοὺς αὐτοσχεδίους, οὓς ἡμερῶν ἓξ ἢ πλειόνων ἐποιησάμην ἐπιδεικνὺς τὸ πλῆθος τῶν λήρων τῶν Ἰουλιανοῦ λόγων, ὧν ἐνέγραψε τῷ βιβλίῳ. κυριώτατον γὰρ ἄν τις εἴποι τοῦτο δὴ τὸ σύνηθες λεγόμενον ὡς οὐδὲν ἐστιν ἀπεραντολογώτερον ἀνθρώπου. Θερσίτης δέ τις μοῦνος ἀμετροεπὴς ἐλάλει, τούτῳ μᾶλλον ἂν ἢ Θερσίτῃ πρέπει, πάντας ὑπερβάλλοντα τοὺς πώποτε γεγονότας ἐν ἀμετροεπείαις, καὶ τοίνυν οἱ παραγενόμενοι τοῖς λόγοις, ἀναγινωσκόμενοι αὐτοὺς δύο ταύτας ἔθεντο προσηγορίας τἀνθρώπῳ, τὴν ἀμετροεπείαν καὶ τὴν ἀπεραντολογίαν. ὥστ' οὐκ ἐμοῦ σωφρονίζοντος, ἀλλ' Ὀδυσσέως τινὸς ἐδεῖτο τῷ σκήπτρῳ καθεζομένου, σωφρονίσαι γὰρ τὸν οὕτως ἔμπληκτον οὐδ' αὐτὸς ὁ τῶν μουσῶν δύναται χορός. ἐπεὶ τοίνυν ἄκων ἠναγκάσθην γράφειν, ταῦτα δέεσθαί μοι προοιμίου τινός, ὅπως μὴ καταγνωσθῶ ὑπὸ τῶν ἀναγνωσομένων αὐτά. μέλλων γὰρ ἐλέγχειν ἄνθρωπον ἔμπληκτον, ἀμαθῆ, δοξόσοφον, ἐν ἀπαιδεύτοις μειρακίοις ἅπαντι τῷ βίῳ φλυαρίζοντα, παρ' οἷς ἐξ ὧν ἐβλασφήμει τοὺς παλαιοὺς ἐπιστεύσθη τις εἶναι. δέομαι οὖν συγχωρῆσαί μοι κολάσαι τὴν ἀπαιδευσίαν αὐτοῦ λόγοις τραχυτέροις, ὧν οὐκ εἴθισμαι χρῆσθαι. δεινὸν γὰρ εἰ τοῦτον ἐξέσται λοιδορεῖσθαι τῶν παλαιῶν τοῖς ἀρίστοις, ἡμῖν δ' οὐκ ἐξέσται δι' ἀποδείξεων ἐναργῶν ἐξελέγχειν αὐτοῦ τὴν ἀπαιδευσίαν. εἰς τοσοῦτον δ' ἥκει μεγέθους ὡς οὐδ' ὅθεν ἄρξηται τις εὑρεῖν εὐπετές. κατὰ μὲν τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου τὰ πλείω πρὸς Σαβῖνον ἀποτείνεται καταλιπὼν τὸν Ἱπποκράτην, καὶ τὸν μὲν ὡς ἔοικεν ἐν ἁπάσῃ ποιεῖ τῇ πραγματείᾳ. καίτοι πρὸς τοὺς Ἱπποκράτους ἀφορισμοὺς ἐπιγράφει αὐτήν, οὐ πρὸς τὰς Σαβίνου ἐξηγήσεις. εἶτα φλυαρεῖ πολλὰ καθάπερ ἔθος αὐτῷ, λῆρόν τινα ῥημάτων ἀσαφῶν συντιθείς, ὧν εἰ μὲν ἐλέγχειν τι ἐθελήσαιμι (?), φθάσει πληρώσας βιβλίον μέγιστον, πρὶν ἄψασθαι δόξει, συγχωρῶν οὖν λελέχθαι πάντα. γράφοντα μετὰ (?) δυσδιάθετον καὶ τόν. μᾶλλον δ' ἄπορον ἐσχάτως ἐν μέντοι τοῖς αὐτοσχεδίοις λόγοις οὓς πολλάκις ἐποιησάμεθα παρόντων ἀνδρῶν πεπαιδευμένων ἐπεδείκνυτό (?) τις ἡμῖν εὐπορία καθ' ὁμοιότητα τῶν εἰς τοὺς παλαιοὺς ἐξηγήσεων εὑρεθεῖσα. καθάπερ γὰρ ἐκείνων τὸ προβληθὲν βιβλίον ἐν ταῖς δημοσίαις ἐπιδείξεσιν ἐξηγούμεθα.

ἐν δ' ὁ μεθοδικὸς φησὶ λεληθότως φυσικευόμενος· ὅτι μὴ ἀλαζών, μηδὲ μεγαληγόρος, μηδ' εἰς μέσον φέρω τὴν ἄνωθεν ῥίζαν τοῦ κεκρυμμένου δόγματος, δύο εἶναι τὰ σώματος πάθη· τῷ γὰρ κατὰ φύσιν συνεστῶτι δύο ἂν ἐφεδρεύσειεν τροπαὶ καὶ μεταβολαὶ ἀλλήλαις ἐναντίαι, ἢ συναγομένου πλείω, ἢ χεομένου βίᾳ. διανοητὰ ἂν δοκοίη λέγειν οὐ μὰ δία φυσικευομένοις τοῖς φιλοσόφοις καὶ περὶ τῆς τῶν ὅλων ὕλης διειλεγμένοις, ἀλλ' ἰατροῖς φυσικοῖς. αὕτη μέντοι μία ῥῆσίς ἐστι τῶν θαυμαστῶν Ἰουλιανοῦ λόγων, οἷς ἀποχωρῶν ὁ Ἀσκληπιάδης καὶ Θεμίσων καὶ Θεσσαλὸς ἔθεντο στοιχεῖα. ἐνθ' (?) τοὺς προειρημένους ἥκει φιλοσόφους ἀναιροῦντας ἐκ τῶν δὲ τοῦ κόσμου παντάπασι τὸ κοινόν. ἔπειτα δ' ἐφεξῆς αὐτοῦ ἥδε, ἀλλ' ἐπιχωρήσειν, καὶ μήτ' ἐκείνης καταχρῷμι (?) αὐτὸ λοιπὸν τῆς γλώττης ὡς μὴ εἴποιμι. τί δ' ἂν ἐμοὶ πίθοι (?), ἢ ὅτι ταῖς δὲ ταῖς τροπαῖς ὥσπερ ἠκολούθησεν ἡ τῶν στοιχείων γένεσις, οὕτω καὶ θερμοῦ φύσις, καὶ ψυχροῦ, καὶ ὑγροῦ, καὶ ξηροῦ. ἐκείνων δὲ πρώτων τῶν γόνων ἔγγονα ποιήματα ἂν εἴη. ὅρα πῶς ἐν ὑψηλοτάτοις θρόνοις καὶ μετεωροτάτοις καθημένη ἡ μέθοδος ἐλάνθανεν, ἣν ὑπὸ ἐπιεικείας καὶ μετριότητος βουλόμενος λανθάνειν ἐν οὐρανῷ εἴλιξα (?), καὶ ἐξεκάλυψα μόνος καὶ πρῶτος ἐπισκοτοῦν νέφος παραγὼν καὶ ἐλευθερώσας. ταῦτ' οὖν ὁ Ἰουλιανὸς λέγει, καὶ τούτων ἑξῆς· ἄλλο τι μὴ νῦν ξυμφεροίμην ἐπικούρῳ οὐχ ἑλόμενος αὐτοῦ τὰ στοιχεῖα, οὐχ ἐνῶζοντι (?) τὴν οὐσίαν. ἐν μὲν δὴ τῷ περὶ τῆς μεθόδου ταῦτά τε καὶ ἄλλα πολλὰ γέγραπται τὸ βιβλίον ὅλον Ἰουλιανοῦ ἐπιγράφοντος Φίλωνα. δι' ἄλλου δ' αὖθις ἐν ᾧ περὶ τῶν ψυχικῶν καὶ σωματικῶν παθῶν ὁ λόγος ἐστὶν αὐτῷ, γράφεται· τὴν σύμμετρον μὲν δὴ κατάστασιν καὶ μεμετρημένην συναγωγῆς τε καὶ χύσεως, ὑποστησάμενοι, ἐνθ' ἂν τῶν ἀνθρωπείων συγκριμάτων, ὄνομα αὐτῇ ἐθέμεθα ὑγείαν. ἥδε δὲ ἡ μεσότης ὑπὸ τῶν νόσων ἐπιβουλευθεῖσα ἐξ ἀνάγκης πάσχει τὰ σώματα συναγόμενα καὶ σκληρυνόμενα, καὶ ξηρότερα γινόμενα, ἢ χεόμενα, καὶ μαλακυνόμενα, καὶ ὑγραινόμενα. αὗται μὲν οὖν αἱ ῥήσεις τοῦ λαμπροτάτου σοφιστοῦ, Ζήνωνι καὶ Ἀριστοτέλει καὶ Πλάτωνι τοὺς μεθοδικοὺς ἰατροὺς ἕπεσθαι φάσκοντος. ἡμεῖς δ' αὖθις ἀναμνήσομεν αὐτὸν ὡς ἕκαστος τούτων τῶν φιλοσόφων ἅμα πολλοῖς τοῖς μετ' αὐτόν, εὐκρασίαν μὲν ἡγεῖται τὴν ὑγείαν εἶναι, θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ὑγροῦ καὶ ξηροῦ. νοσήματα δὲ γίγνεσθαι τὰ γοῦν κατὰ δίαιταν ὑπερβάλλοντος ἑκάστου τῶν εἰρημένων, ἢ ἐλλείποντος. εἶναι δὲ καὶ χυμοὺς ἐν τῷ σώματι. τοὺς μὲν ὑγροὺς καὶ ξηροὺς κατὰ δύναμιν ἐνίους, ἐνίους δὲ θερμοὺς ἢ ψυχρούς, ἀναλογίζονται νοσήμασιν. οὕτω Πλάτων ἅμα τοῖς ὑπ' αὐτοῦ πᾶσιν. οὕτως Ἀριστοτέλης ἅμα

τοῖς ἐκ τῶν περιπάτου· οὕτω Ζήνων καὶ Χρύσιππος ἅμα τοῖς ἄλλοις στωικοῖς ἐγίνωσκον. Ἰουλιανὸς δ' οὐδ' ἀνέ-
γνω τι βιβλίον ὧν εἶπον ἀνδρῶν, οὐθ' ὅλως ἀκολούθου καὶ μαχομένου σύνεσιν ἔχει. πάντες γὰρ οἱ ἰατροὶ τῇ
μὲν ἀναιρούσῃ τὴν κοινὴν αἱρέσει ταῦθ' ἑπόμενα. τὸ δ' ὑπάρχειν εἰπούσῃ συμμετρίαν μέν τινα πόρων εἶναι τὴν ὑγείαν
ἐν στεγνώσει δὲ καὶ ῥύσει τῶν δι' αὐτῶν φερομένων συνίστασθαι τὰ κατὰ δίαιταν νοσήματα. πότερον δὲ Ἀριστο-
τέλους, καὶ Χρυσίππου, καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων περιπατητικῶν τε καὶ στωικῶν ἑξῆς παραγράψω τὰς ῥή-
σεις ἐν αἷς φλέγμα καὶ χολὴν αἰτιῶνται, καὶ τὰ πρῶτα νοσήματα τέτταρα ὑπάρχειν φασὶ· ὥσπερ καὶ τὰ
στοιχεῖα τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν καὶ τὸ ξηρὸν, ἢ τοῦτο μὲν ὡς ἂν οὐχ ἓν ἢ δύο βιβλία πληρῶσαι
δυνάμενον, ἀλλὰ καὶ τρία καὶ τέτταρα καὶ πλείω παραλιπεῖν ἄμεινον. ἀρκεσθῆναι δὲ μόνον τοῖς ὑπὸ Πλά-
τωνος εἰρημένοις, εἰς οὓς ἄμεινον ἐστὶν ἐνδεῖξαι, καὶ μὴ συναδολεσχεῖν τὰ πάντα ληρώδη σοφιστῇ τοσοῦτον μέχρις
εἰπὼν ὑπὲρ τῶν ἐκ τοῦ περιπάτου τε καὶ τῆς στοᾶς τῶν φιλοσόφων ἀπαλλάξομαι, οὐδὲ γὰρ ἂν εὕροις οὔτ' Ἀριστο-
τέλους οὔτε Θεοφράστου βιβλίον ἐν ᾧ περὶ νοσημάτων ἀναγκασθείς τις εἰπεῖν τι, θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ
καὶ ξηροῦ μνημονεύσαι διῆλθε τὸν λόγον· ἀλλὰ καὶ τούτων ἀεὶ μέμνηται, καὶ σὺν αὐτοῖς πολλάκις ἑκατέ-
ρας τῆς χολῆς, μελαίνης τε καὶ ξανθῆς, οὐκ ὀλιγάκις δὲ καὶ φλέγματος, οἵ γε τὰς διαφορὰς αὐτῶν διέρ-
χονται, τὸ μὲν ὀξὺ, τὸ δ' ἁλμυρὸν, ἢ ἁλυκὸν· ἄλλο δὲ γλυκὺ προσαγορεύοντες. οὐ μὴν οὐδὲ Χρύσιππος ἑτέρως ἀλ-
λ' οὕτως ἀεὶ καὶ περὶ νοσημάτων καὶ περὶ τῶν χυμῶν διαλέλεκται. εἴ τις ἐθέλοι μόνων τῶν εἰρημένων τού-
των ἀνδρῶν ἐκλέγειν τὰς ῥήσεις, οὐκ ὀλίγα πληρώσει βιβλία. σχολάζων δ' οὕτως τις ὥσπερ Ἰουλιανὸς ἐπὶ
τῆς Ἀλεξανδρείας ἐσχόλαζεν. ἐὰν δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῶν στωικῶν ἢ περιπατητικῶν ἑκάστου ἐκλέγειν τὰς ῥή-
σεις, ὅλην βιβλιοθήκην πληρώσει. ἀλλ' ὥσπερ ἔφην ἐάσας τούτους ἀρκεσθήσομαι μόνον ταῖς τοῦ Πλάτωνος ῥή-
σεσιν, ἑπομένου κατὰ πάντα τοῖς τοῦ Ἱπποκράτους δόγμασιν. οὐ μὴν οὐδὲ παρὰ τούτου τῶν ἄλλων ἐκλέξας βι-
βλίων ὄντων πολλῶν, ἀλλ' ἐξ ἑνὸς ἀρκεσθησόμενος μόνου τοῦ Τιμαίου παραγράψομαι ταῦτα. Τὸ δὲ τῶν
νόσων ὅθεν συνίσταται δῆλόν που καὶ παντί. τεττάρων γὰρ ὄντων γενῶν ἐξ ὧν συμπέπηγε τὸ σῶμα, γῆς
ὕδατος, πυρὸς, ἀέρος, τούτων ἡ παρὰ φύσιν πλεονεξία καὶ ἔνδεια καὶ τῆς χώρας μετάστασις ἐξ οἰκείας ἐπ'
ἀλλοτρίαν γιγνομένη. πυρός τε αὖ καὶ τῶν ἑτέρων ἐπειδὴ πλείονα γένη, ἑνὸς ὄντα τυγχάνει, τὸ μὴ προσῆκον
ἕκαστον ἑαυτῷ προσλαμβάνειν, καὶ πάνθ' ὅσα τοιαῦτα, στάσεις καὶ νόσους παρέχει. παρὰ φύσιν γὰρ ἑκάστου
γιγνομένου καὶ μεθισταμένου θερμαίνεται μὲν ὅσα ἂν πρὸ τοῦ ψύχηται. ξηρὰ δ' ὄντα εἰς ὕστερον γίγνεται
νοτερὰ καὶ κοῦφα δὴ καὶ βαρέα, καὶ πάσας πάντῃ μεταβολὰς δέχεται. Ἐνταῦθα μὲν οὖν τῇ ῥήσει σαφῶς
ὁ Πλάτων ἀκολουθεῖ τῷ Ἱπποκράτει κατὰ τὰ πρῶτα στοιχεῖα καὶ τὰς ποιότητας αὐτῶν. ἐν δὲ τοῖς μετὰ ταῦτα
καὶ τοὺς χυμούς πως αἰτιώμενος τῶν νοσημάτων, ὧδέ πως φησί. Τὸ δὲ λευκὸν φλέγμα διὰ τὸ τῶν πομφολύ-
γων πνεῦμα χαλεπὸν ἀποληφθέν. ἔξω δὲ τοῦ σώματος ἀναπνοὰς ἴσχον ἠπιώτερον μὲν. κατὰ ποικιλίαν δὲ τὸ
σῶμα λεύκας, ἀλφούς τε καὶ τὰ τούτων συγγενῆ νοσήματα, ἀποτίκτει. μετὰ δὲ χολῆς μελαίνης κερασθὲν ἐπὶ
τὰς περιόδους τὰς ἐν τῇ κεφαλῇ θειοτάτας οὔσας, ἐπισκεδαννύμενον καὶ ξυνταράττον αὐτὰς. καθ' ὕπνον
μὲν ἰὸν πρᾳότερον. ἐγρηγορόσι δὲ ἐπιτιθέμενον δυσαπαλλακτότερον. νόσημα δ' ἱερᾶς ὂν φύσεως ἐνδικώτατα
ἱερὸν λέγεται. καὶ ταύτῃ γε τῇ ῥήσει πάλιν ἐπιφέρων ἑτέραν φησί. Φλέγμα δ' ὀξὺ καὶ ἁλμυρὸν πηγὴ πάν-
των νοσημάτων ὅσα γίνεται καταρροϊκά· διὰ δὲ τοὺς τόπους εἰς οὓς ῥεῖ παντοδαποὺς ὄντας παντοῖα ὀνόματα
εἴληφεν. Οὕτω μὲν οὖν ὁ Πλάτων περὶ τοῦ φλέγματος ἀπεφήνατο, καὶ σὺν αὐτῷ μελαίνης χολῆς. ἐφεξῆς
δ' ἄκουσον, ἃ λέγει, περὶ τῆς ξανθῆς. Ὅσα δὲ φλεγμαίνειν λέγεται τοῦ σώματος ἀπὸ τοῦ κάεσθαί τε καὶ
φλέγεσθαι διὰ χολὴν γέγονε πάντα, λαμβάνουσα μὲν οὖν ἀναπνοὴν ἔξω παντοῖα ἀναπέμπει φυσήματα ζέουσα.
καθειργνυμένη δὲ ἐντὸς πυρίκαυτα νοσήματα πολλὰ ἐμποιεῖ. μέγιστον δ' ὅταν αἵματι καθαρῷ συγκερασθεῖσα, τὸ τῶν
ἰνῶν γένος ἐκ τῆς ἑαυτῶν διαφορῇ τάξεως, αἳ διεσπάρησαν εἰς αἷμα ἵνα συμμέτρως λεπτότητος ἴσχοι καὶ
πάχους καὶ μήτε διὰ θερμότητα ὡς ὑγρὸν ἐκ μανοῦ τοῦ σώματος ἐκρέοι μήτ' αὖ πυκνότερον δυσκίνητον ὂν μό-
γις ἀναστρέφοιτο ἐν ταῖς φλεψί, καιρὸν δὴ τοῦτον ἶνες τῇ τῆς φύσεως γενέσει φυλάττουσιν, ἃς ὅταν τις καὶ τε-
θνεῶτος αἵματος ἐν ψύχει τε ὄντος πρὸς ἀλλήλας ξυναγάγῃ διαχεῖται πᾶν τὸ λοιπὸν αἷμα, ἐαθεῖσαι δὲ ταχὺ με-
τὰ τοῦ περιεστῶτος αὐτὸ ψύχους συμπηγνύασι. ταύτην δὴ τὴν δύναμιν ἐχουσῶν ἰνῶν ἐν αἵματι χολὴ φύσει πα-
λαιὸν αἷμα γεγονυῖα καὶ πάλιν ἐκ τῶν σαρκῶν εἰς τοῦτο τετηκυῖα θερμὴ καὶ ὑγρὰ, κατ' ὀλίγον τὸ πρῶτον ἐμ-
πίπτουσα πήγνυται διὰ τὴν τῶν ἰνῶν δύναμιν. πηγνυμένη δὲ καὶ βίᾳ κατασβεννυμένη, χειμῶνα καὶ τρόμον
ἐντὸς παρέχει. πλεῖον δ' ἐπιρρέουσα τῇ παρ' αὐτῆς θερμότητι κρατήσασα τὰς ἶνας εἰς ἀταξίαν ζέσασα διέ-
σεισε, καὶ ἐὰν μὲν ἱκανὴ διὰ τέλους κρατῆσαι γένηται, πρὸς τὸ τοῦ μυελοῦ διαπεράσασα γένος καίουσα ἔλυσε τὰ
τῆς ψυχῆς αὐτόθεν οἷον νεὼς πείσματα, μεθῆκε δὲ ἐλευθέραν. ὅτε δὲ ἔλαττον ἦ τό τε σῶμα ἀντίσχῃ τηκόμενον
αὐτὴ κρατηθεῖσα ἢ κατὰ πᾶν τὸ σῶμα ἐξέπεσεν, ἢ διὰ τῶν φλεβῶν εἰς τὴν κάτω ξυνωσθεῖσα ἢ τὴν ἄνω κοι-
λίαν, οἷον φυγὰς ἐκ πόλεως στασιαζούσης ἐκ τοῦ σώματος ἐκπίπτουσα, διαρροίας καὶ δυσεντερίας, καὶ τὰ τοιαῦτα
νοσήματα πάντα παρέσχετο. Ταυτὶ μὲν οὖν ἐν μόνῳ τῷ Τιμαίῳ Πλάτων εἶπεν ἑπόμενος Ἱπποκράτει. τὰ δὲ τῶν
ἄλλων αὐτῶν βιβλίων εἴ τις ἐκλέγοι πάντα δόξει μιμεῖσθαι μακρολογίας ἕνεκα τὸν Ἰουλιανόν. ἔτι δὲ δὴ μᾶλ-
λον εἰ τὰ παρὰ Θεοφράστου καὶ Ἀριστοτέλους καὶ Χρυσίππου καὶ πᾶσι τοῖς περιπατητικοῖς τε καὶ στωικοῖς εἰρη-
μένα, περὶ θερμοῦ, καὶ ὑγροῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ χολῆς, καὶ φλέγματος, ὑγείας τε καὶ νόσου
παραγράφει σύμπαντα. καὶ γὰρ νῦν ἡγοῦμαι ἤδη τινὰς μέμφεσθαι τοῦ μήκους ἡμῖν τῶν λόγων εἰς ἔλεγχον
ἀναισθήτου σοφιστοῦ συγκειμένων. ὡς γὰρ οὐκ ὤκνησεν ὦ Ζεῦ καὶ θεοὶ, Πλάτωνα μὲν καὶ Ἀριστοτέλην καὶ Ζή-
νωνα καὶ τοὺς ἀπ' αὐτῶν φιλοσόφους ἐπαινεῖν. ἐξελέγχειν δὲ τὰ περὶ τῶν τοῦ σώματος στοιχείων ὑφ' Ἱπποκράτους
εἰρημένα, τί ἂν ὑπὲρ τῶν πάντων ὁ τοιοῦτος εἰπεῖν αἰδεσθῇ ἢ ταῦτα μὲν ἀφείσθω. σκέψαι δ' ἑξῆς ἃ γράφει μὲν

» συγχωρεῖν ὡς ἔοικε μηδὲ τοὔνομα τινὶ σκέψασθαι τῆς φύσεως. ἔστι δ' ἀρχὴ τῆς φύσεως ἥδε. οὐδ' αὖ πείσει ἡμᾶς
» τις αὐτὸν ἐπ' ἀληθείᾳ ὅτι ἴσασί τι ἡ φύσις ἐστὶν, ἣν ἄνω τε καὶ κάτω θρυλοῦσι ῥαψῳδοῦντες πανταχοῦ. ἤτοι
» θερμὸν ἁπλοῦν, ἢ κρᾶμα κατὰ μίξεως, ἢ ψυχροῦ οὐσία καὶ πνεύματος. κἄπειτα ὀξὺς οὗτος ὑποφέρει πολλὰ συγ-
χωρεῖν ἐγνωκέναι φύσεως οὐσίαν, ὥσπερ Ἱπποκράτους γεγραφότος ὄνομα φύσεως, αὐτῷ προκειμένῳ νῦν ἡμῖν
ἀφορισμῷ. ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς αὐτομάτοις γιγνόμενον, εἰρηκότα πόθεν ἐπεισῆλθεν τὸ τῆς φύσεως ὄνομα. πόθεν δ' ἄλ-
λοθεν ἢ ἐκ τῆς συνηθείας Ἰουλιανοῦ φλυαρίας ἀφορμὴν παρέξει λόγον μακρὸν, ὃν ἐάν τις ἀναπτύξει προδήλως
ἐφωράσει τὸν λῆρον αὐτοῦ. ἐπεὶ τοίνυν ἅπαντες ἰατροὶ τῶν κενώσεων. τὰς μὲν ὑπὸ φύσεως. τὰς δ' ὑπὸ τύχης
γίγνεσθαι φασὶν ἐνδεικνύμενοι τὴν αἰτίαν αὐτῶν ἐνίοτε μὲν ἐξ αὐτοῦ τοῦ τῶν καμνόντων ὁρμᾶσθαι σώματος.
ἔστι δ' ὅτε ἔξωθεν, ἀφορμὴν ταύτην ἔσχε περὶ τοῦ λυρῆσαι τι περὶ τοῦ τῆς φύσεως ὀνόματος. ἔστι δ' ὃ βούλεται
10 λέγειν ἐν κεφαλαίῳ περιλαβόντι τοιόνδε. φυσικὰς κενώσεις οὐδὲ φθέγγεσθαι προσῆκεν ἀγνοοῦντας ὅτι ποτ'
ἐστὶν ἡ φύσις. ἀλλ' ὦ γενναιότατε σοφιστῶν οὐδ' ὅτι ψυχὴν ἔχομεν, ἢ αἴσθησιν, ἢ νοῦν, ἢ λογισμὸν, ἢ μνήμην ὁ τοιοῦ-
τος λόγος ἐπιτρέψει γιγνώσκειν, ὡς ἑκάστου γε καὶ τούτων δύσγνωστος ἡ οὐσία, καὶ τί θαυμαστὸν, ὅπου γὰρ καὶ
τὸν ἥλιον αὐτὸν ὃν ἐναργέστατα βλέπομεν, οὐκ ἴσμεν ἀκριβῶς, ὁποίαν ἐστὶ τὴν οὐσίαν. ἢ πού γε περὶ φύσεως,
ἢ ψυχῆς, ἢ μνήμης ἢ τινὸς ἑτέρου τῶν τοιούτων ἑτοίμως ἀποφαινούμεθα, ἀλλ' ὥσπερ καὶ ταῦτα αὐτοῦ ὀρθῶς
εἰρήκαμεν, καὶ οὕτω ὅταν τὴν ἔννοιαν αὐτοῦ ἑκάστου καὶ τὴν τῆς ὑπάρξεως διάγνωσιν ἔχωμεν ἐναργῆ προσθεῖναι χρὴ
τῷ λόγῳ. ἅπαν μὲν γὰρ φυτὸν ὑπὸ φύσεως διοικεῖται. πᾶν δὲ ζῷον ὑπὸ φύσεώς τε ἅμα καὶ ψυχῆς. εἴγε δὴ
τὴν μὲν τοῦ τρέφεσθαί τε καὶ αὐξάνεσθαι καὶ τῶν τοιούτων ἔργων αἰτίαν ὀνομάζομεν ἅπαντες ἄνθρωποι φύσιν.
τὴν δὲ τῆς αἰσθήσεώς τε καὶ τῆς ἐξ ἑαυτῆς κινήσεως, ψυχήν. ὥστ' οὐδεὶς ἡμῶν οὔτε καταψεύδεται τῶν ἔρ-
γων τῆς φύσεως, οὔτ' ἐπειδὴ ταῦτα γιγνώσκει καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῆς εὐθὺς οἷός τε, καθάπερ οὐδὲ τὴν τοῦ ἡλίου
20 ἀλλ' ἀνατέλλοντα μὲν αὐτὸν ὁρῶμεν ἐναργῶς, ὥσπερ γε καὶ δυόμενον ἅπαντά τε τὸν μεταξὺ τόπον ἀμείβοντα
τάξει χρόνῳ ἀφωρισμένῳ. τὴν δ' οὐσίαν ὁποῖός τίς ἐστιν ἔτι καὶ νῦν ζητοῦμεν. εἰ μὲν οὖν ἀδύνατον ἦν γνῶναι τὰς
φυσικὰς ἐκκρίσεις ὁπότε γίνονται, χωρὶς τοῦ προγνῶναι τὴν οὐσίαν αὐτῆς ἐργαζομένης αὐτὰς φύσεως, εἰκό-
τως ἂν δείξας ἐκεῖνος ἄγνωστον, εὐθὺς αὐτῇ συνανῄρηκε τὴν τούτων γνῶσιν. ἐπεὶ δ' ἐγχωρεῖ κἂν ἐκείνην τις ἀγνοεῖ,
ταύτας γοῦν γιγνώσκειν, ἐκ περιττοῦ φλυαρεῖ. ταῦτα πάνθ' ὁ θαυμασιώτατος Ἰουλιανός. ἡμεῖς γὰρ ὅταν πω, χω-
ρὶς φαρμάκου καθαίροντος ἔμετος ἢ συχνὴ κάτω γένηται κένωσις. εἴτε δι' ἑτέρων. εἴτε κατὰ τὰς μήτρας ἅπαν-
τα τὰ τοιαῦτα φύσει τε γεγονέναι φαμὲν ἢ ὑπὸ φύσεως ἢ φυσικῶς, οὐδὲν γὰρ διαφέρει, μεμνήμεθά τε φανε-
ρῶς ὠφεληθέντας τοὺς κάμνοντας. Ἰουλιανὸς δ' ἔοικεν οὐδ' ὃ πάντες ἄνθρωποι λέγουσί τε καθ' ἑκάστην ἡμέραν
καὶ γιγνώσκουσιν, οὐδὲ τοῦτ' ἐπίστασθαι κατὰ φύσιν μὲν ἔχειν τοὺς ὑγιαίνοντας. παρὰ φύσιν δὲ τοὺς νοσοῦντας. εἰ
γὰρ οὐκ ἔξεστιν οὐδὲν τῶν τοιούτων ὀνομάτων χρῆσθαι μὴ πρότερον ἐπισταμένους τῆς φύσεως τὴν οὐσίαν οὔτε
30 τοὺς ὑγιαίνοντας ὅτι κατὰ φύσιν ἔχουσιν ἐροῦμεν, οὔτε τοὺς νοσοῦντας ὅτι παρὰ φύσιν. ἀλλὰ γὰρ εἰ βούλει καὶ
τοῦτ' αὐτῷ δῶμεν ἐκ περιουσίας, καὶ συγχωρήσομεν εἰ μὴ πρότερον εἰδείημεν, ὡς ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ
ὑγροῦ καὶ ξηροῦ, τὰ σώματ' ἡμῶν συνέστηκεν, ἀμήχανον εἶναι μεμνῆσθαι τὰ καλὰ ὑπὸ φύσεως ἢ τύχης γι-
γνόμενα. τί οὖν κωλύει γιγνώσκειν ἡμᾶς ἀκριβῶς τοῦτο μέχρις ἂν ἡμεῖς τε λέγομεν ἔχωμεν ἀπόδειξιν, δόγματος,
οἵ τ' ἄριστοι τῶν φιλοσόφων, οὓς καὶ σὺ θαυμάζεις αὐτὸς, ὁμολογῶσιν Ἱπποκράτει τε καὶ ἀλλήλοις εἰ μή τι
τὴν διαφωνίαν ἱκανὸν ἦ μάρτυρα εἶναι τῆς ἀγνοίας τοῦ δόγματος, ἐξαίφνης ἀφρητικὸς τὶς ἀντὶ στωϊκοῦ γε-
γονώς. εἰ γὰρ δὴ τούτῳ πέπεισαι τῷ λόγῳ φάσκοντι μηδὲν τῶν διαπεφωνημένων πᾶσι τοῖς φιλοσόφοις εἰς γνῶ-
σιν ἀνθρωπίνην ἀφικέσθαι δύνασθαι, τί δή ποτε οὐ πολὺ πρῶτον ἁπάντων ἀπιστεῖς ταῖς καλαῖς σου κοινότησιν
ἃς ἡ κατὰ τὸν οὐρανὸν οἰκοῦσα μέθοδος ἐγέννησεν; ἀλλ' οὐδεὶς τῶν ἄλλων ἰατρῶν εἶδεν αὐτὰς ἀκριβῶς. ἐναργῶς
δὲ ὡς νομίζει ὁ Θεσσαλὸς, καὶ τό γε μεῖζον τούτου ὅτι καίτοι θεασαμένου καὶ δείξαντος αὐτὰς τοῦ Θεσσαλοῦ τῷ
40 λαμπροτάτῳ χορῷ τῶν ἀμφ' αὐτὸν ἰατρῶν, ὅμως οὐδεὶς οὐδενὶ συνεφώνησεν, ἀλλ' ἄχρι δεῦρο πολεμοῦσι μείζονα
πόλεμον ὃν Θεσσαλὸς ἐπολέμησε τοῖς συμφοιτηταῖς. εἴπερ οὖν διαφωνία σημεῖον ἐστὶ τῆς τῶν πραγμάτων
ἀγνοίας ἁπασῶν πρῶτον ἀπιστητέον ταῖς τοῦ Θεσσαλοῦ κοινότησι, ὅσον καὶ πλείστη γε περὶ αὐτῶν ἐστιν ἡ διαφω-
νία. τὸ μέντοι γε τὴν τοῦ σώματος ἡμῶν φύσιν ἤτοι γε ἐξ ἀέρος, καὶ πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ γῆς, ἢ ἐξ ὑγροῦ καὶ ξη-
ροῦ καὶ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ συμμέτρως ἀλλήλοις κεκραμένων γεγονέναι. διαπεφώνηται μὲν, ἀλλ' οὐκ εἰς τοσοῦ-
τον ὅσον αἱ Θεσσαλοῦ κοινότητες. εἴτε καὶ Πλάτων καὶ Ζήνων Ἀριστοτέλης τε καὶ Θεόφραστος, Εὔδημός τε καὶ
Κλεάνθης καὶ Χρύσιππος ἅμα πολλοῖς φιλοσόφοις. ὧν οἱ μὲν στωικούς. οἱ δὲ, περιπατητικούς. οἱ δὲ, πλατωνικοὺς ἑαυ-
τοὺς ὠνόμασαν ὁμολογοῦσιν ἀμφ' αὐτάς. αἱ δ' ὑπὸ Θεσσαλοῦ κοινότητες εἰρημέναι, τοσούτου δέουσιν ἀρέσκειν
τοῖς ἄλλοις ἰατροῖς. ὥστ' οὐδ' αὐταὶ τούτοις ὁμολογοῦνται τοῖς ἀμεθόδοις μὲν ὄντως, ὀνόματι δὲ σεμνῷ τῷ τῆς
μεθόδου καθάπερ τινὶ προβλήματι κεχρημένοις. οὔτε γὰρ Ἱπποκράτης οὔτε Διοκλῆς οὔτε Πραξαγόρας οὔτε Πρα-
50 ξαγόρας οὔτε Μνησίθεος. οὔτε Φιλότιμος. οὔτε Ἐρασίστρατος οὔτε Ἡρόφιλος οὔτε ἄλλος τις ἰατρὸς οὔτε λογικὸς, οὔτ'
ἐμπειρικὸς, ἠρέσθη ταῖς Θεσσαλοῦ κοινότησι. καὶ μὴν εἰ χρὴ παραβαλεῖν ἀλλήλαις τὰς διαφωνίας οὐ μικρῷ
τινὶ πλεονεκτοῦσαν εὑρήσεις τὴν περὶ τοῦ Θεσσαλοῦ κοινότητα. τριῶν γὰρ οὐσῶν ἐν ἰατρικῇ κατὰ γένος αἱρέσεων
ὡς αὐτοὶ λέγουσι, ὅταν οἵ τ' ἀπὸ τῆς ἐμπειρίας ὄντες οἵ τε δογματίζοντες ἀναιρῶσι τὰς Θεσσαλοῦ κοινότητας,
* οὐ μικράν τινα χρὴ νομίζειν τὴν τοιαύτην διαφωνίαν, ἀνυπέρβλητον τὸ μέγεθος αὐτῆς γίγνεται. μήτ' αὐτοῦ
τοῦ γεννήσαντος τὰς κοινότητας Θεμίσωνος, μήτε τῶν ἀπ' αὐτοῦ μηδενὸς, ἀλλὰ μήτε τῶν ἀμεθόδων Θεσσαλείων μηδε-
νὸς φυλάξαντος αὐτάς. οὐδεὶς γοῦν ἐστιν ὃς οὐκ ἤτοι προσέθηκεν αὐταῖς ἄλλας, ἢ ἀφεῖλε, ἢ μετεκόσμησέ πως, καί-
τοι γε οὐδ' εἰ πάντες οὗτοι συνεφώνουν ἀλλήλοις οὐδ' οὕτω σμικρά τις ἦν ἡ διαφωνία, πρὸς τοὺς ἄλλους αὐτοῖς. ὁπό-
τε δ' ἐπ' ἐκείνοις ἅπασιν οὐδ' αὐτοὶ συμφέρονται, μόνος δ' ἀπολείπεται ὁ Θεσσαλὸς ἔχων οὐδένα πρὶν ἄχρι λό-

σου ἕνεκα τὸν Ἰουλιανόν. ἔργῳ μὲν γὰρ ἐλέγχεται καὶ οὗτος ἐναντιώτατα λέγων αὐτῷ, καὶ εἴ τις περὶ τούτου
πεισθῆναι βούλεται τοῖς περὶ τῆς μεθοδικῆς αἱρέσεως ὑπομνήμασιν ἡμῶν ἐντυχέτω. ἀλλὰ καὶ εἰ μόνος ὁ
Θεσσαλὸς εἰ φαίη τοῖς ὑπὲρ ἀληθείας ἀγωνιζόμενος ἀπόδειξιν εἶναι τὸ κατ' ἐκείνων συμφωνίαν τῶν τοῖς ἄλλοις
δοκούντων, οὐδεὶς αὐτοῦ καταγνώσεται. εἶτα Θεσσαλοῦ μὲν ὁ προκαταγνώσκομεν ἅπασι τοῖς ἄλλοις διαφωνοῦν-
τος Ἱπποκράτους, ᾧ πρὸς τοῖς ἀρίστοις ἰατροῖς οἱ κράτιστοι τῶν φιλοσόφων μαρτυροῦσιν. ἀπιστήσομεν δ' ἐκ μόνης
διαφωνίας, τίς ἂν ἕνεκεν ἀνέχεσθαι δύναται; τίς παραμένειν τῷ λήρῳ τοιούτῳ, τίς οὐκ ἂν ἀλγήσειεν ἀπολλὺς
τὸν χρόνον εἰς ἀντιλογίαν ἀνθρώπου, μήθ' ὧν αὐτὸς εἶπεν μεμνημένος, μήθ' ὧν γράφει συνιέντος; ἀλλὰ αὐτὸ δὴ τοῦ-
το τὸ κατὰ τὴν παροιμίαν ὅτι περ ἂν ἐπὶ γλῶτταν ἔλθοι φλυαροῦντος. ἀλλὰ γὰρ ἐάσαντες ἤδη καὶ ταῦτα
τῶν ἐξῆς εἰρημένων ἀκούσωμεν αὐτῷ, καὶ πρώτης γε τῆς ῥήσεως ἐν ᾗ φησὶ τὸν προκείμενον ἀφορισμὸν ῥίζαν τε
καὶ πηγὴν ἔχειν τὸ, ὅτι πλῆθος ὑγρῶν τῶν νοσημάτων ἐστὶ συνεκτικὸν αἴτιον. ἄμεινον ἴσως κἀνταῦθα παρα-
γράψαι τὴν ῥῆσιν ὅλην αὐτοῖς ὀνόμασι. γέγραπται δ' οὕτως ὑπ' αὐτοῦ αὐτίκα ὧδέ πως εἰρημένον. καιρὸς γὰρ
ἤδη ἐπὶ τὴν ἐξ εὐθείας παρελθεῖν ἀντίρρησιν. ἐν τῇσι ταραχῇσι τῆς κοιλίης, ὡς ὁ παραλειπόμενος τοῦ ἀφορι-
σμοῦ ἅπαν ῥίζαν τε καὶ πηγὴν ἔχειν, τὸ ὅτι πλῆθος ὑγρῶν νοσοποιεῖ τὰ σώματα, κατὰ ἔννοιαν συνεκτικοῦ
αἰτίου. ὅθεν ἀποδεδειγμένον τὸ οὐκ ἐν ὑγροῖς εἶναι αἴτια τῶν παθῶν. ψευδὴς γὰρ ἡ δόξα συναποδέδεικται καὶ ἡ τοῦ
ἀφορισμοῦ μοχθηρία, ὅτι ἀδήλῳ δόγματι ἕπονται ψευδεῖ. αὕτη μὲν ἡ ῥῆσις αὐτοῦ, κάλλιστον δ' ἦν εἴπερ ἐν-
χώρει γενέσθαι θέατρόν τι πληρωθέντας μὴ τοιοῦτον οἷον ὁ Θεσσαλὸς ὑποθέμενος ἐστεφάνωσεν ἑαυτὸν ἐν τοῖς
ληρώδεσι βιβλίοις, ἀλλ' ὄντως μεστὸν ἀνδρῶν πεπαιδευμένων ἔρεσθαι τὸν Ἰουλιανὸν, ὁποίας ὁρμώμενος ἀπο-
δεικτικῆς μεθόδου, τὸν εἰρημένον ὑπ' αὐτοῦ ἀληθῆ λόγον νομίζεις; γενήσεται γὰρ εἴ τις ἐπὶ μὲν θέσει αὐτὸν ἰλ-
ῷ προσήκει τοιόσδε. τοῖς ἡγουμένοις ἐπὶ ταῖς κενώσεσιν ὠφελεῖσθαι τοὺς κάμνοντας, ἀναγκαῖον ἐστὶ συνεκτικὸν
αἴτιον ὑποθέσθαι τῶν νόσων πλῆθος. εἰ δ' ἀληθής ἐστιν ὁ λόγος οὗτος, ἡδέως ἂν ὡς ἐπαιδεύθη μετὰ θεάτρου πεπαι-
δευμένων ἀνδρῶν, ἵνα κἂν ἐκ τοῦ πλήθους αὐτῶν αἴσθηταί ποτε τῆς ἐμπληξίας ὁ ληρώδης Ἰουλιανός. ἐκ
μὲν γὰρ αὐτῶν τῶν λεγομένων ἀδύνατον αἰσθέσθαι τοιούτῳ γε ὄντι

* ἑαυτὸν ἐπιδείκνυσι διὰ τῶν γραμμάτων ἀλλ' ἐν τῷ θεάτρῳ καλῶς ἐγχειρήσει ταῦτα, καὶ νῦν ἐρωτῶ. ἡ τῶν
Θεσσαλείων ὄνων ἀγέλη φλεβοτομοῦσι παμπόλλους τῶν πυρεττόντων. εἰ μὲν βλάπτεσθαι νομίζουσιν ἐκ τῆς
κενώσεως αὐτοὺς, οὐκ ὀρθῶς φλεβοτομοῦσιν. εἰ δ' ὠφελεῖσθαι συνεκτικὸν αἴτιον ὑποτεθέντες πλῆθος, ὅπερ οὐ
βούλονται. τάχ' οὖν αὐτῶν τις ἐξ αὐτῶν εἴποι, καὶ τίς ἀνάγκη συνεκτικὸν αἴτιον εἶναι τὸ πλῆθος ὠφελούσης
τῆς κενώσεως; πρὸς ὃν ἀποκρίνεσθαί μοι ῥᾷον, ὡς ἀνάγκη μὲν οὐδεμία. λέγω δ' οὖν ταῦτα τῶν ἐκ τῆς ἀγέλης
τῆς ἐμῆς οὑτωσὶ, καὶ δείξω τὸν Ἰουλιανὸν ἐκεῖνόν τε φήσω δίκαιον εἶναι λόγον ὑπέχειν ὧν ἐλήρησεν. οὔπω μὲν ἐν τῷ
θεάτρῳ προσηνέχθη τις αὐτῷ. νυνὶ δὲ οὐ γὰρ ἔχομεν θέατρον εἰς τὰς αὐτὰς λαβὰς ὀλίγοι ἥκουσι πάντες, ἄν τ'
ἀληθεῖς ὑπάρχωσιν ἄν τε καὶ προφανῶς ψευδεῖς. Ἰουλιανός τε γὰρ ἀεὶ γράφει τὸ ἐπελθὸν αὐτῷ μηδέπω ποτὲ φρον-
τίσας ἀληθείας, ἐγώ γε παρ' ὅλον ἐμαυτοῦ τὸν βίον οὐδὲν οὕτω σπουδάσας, ὡς ἐγνωκέναι πρῶτον μὲν ἀποδεικτι-
κὴν ἐπιστήμην. ἀσκηθῆναι δ' αὖθις αὐτὴν μετὰ πάσης σπουδῆς, ἔοικα κάμνειν μάτην. ὅσοι μὲν ἐν ἀποδείξεσι πα-
ρακολουθοῦσι τάχα μὲν καὶ γινώσκουσιν ὅτι μηδέπω τοῦ Ἰουλιανοῦ ἐφιστάμενοι λήρων. ὅσοι δ' ἐκ τῆς ἀγέλης
εἰσὶν αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν οὐδὲν μανθάνουσι τῶν λεγομένων. διὰ ταῦτα τοίνυν αὐτὰ καὶ πρόσθεν ἔλεγον οὐ μικρόν
μοι τοῖον ἆθλον οἱ φίλοι προσέταξαν, ὧν ἕνεκεν ἐπιστημονικωτέρων ἅψομαι λόγων. ἐχρῆν μὲν δήπου μὴ φθέγ-
γεσθαι μόνον ὀνόματα τῆς διαφορᾶς τῶν αἰτίων προσήκοντα τὸν Ἰουλιανὸν, ἀλλὰ καὶ φυλάττειν αὐτῶν τὰ σημαι-
νόμενα. νυνὶ δὲ, καὶ γὰρ ἕνεκεν ἐστὶ τῆς ἐμπληξίας ἁπάντων τῶν μεθοδικῶν κοινὸν, ἄχρι μὲν τῆς προσηγο-
ρίας ἥκει τῶν συνεκτικῶν αἰτιῶν, οὐ παρακολουθεῖ δ' ὅπῃ διαφέρει τῶν προηγουμένων, ἢ πάντα ἀναγινώσκοι. ἡ τῶν
νοσημάτων αὔξησις τῶν προηγουμένων ἔργον ἐστὶν, ἃ γὰρ ὅλως ἦρξατο τῆς γενέσεως τοῦ νοσήματος, ἀνάγκη ταῦτα
αὐξάνειν αὐτὰ, μέχρι περ ἂν ἐνεργῇ τι παρόμοιον, εἰ οὕτως ἔτυχε δριμὺ φάρμακον ὡς ἑλκοῦν δύνασθαι, μιᾷ μὲν
ὥρᾳ κατὰ τοῦ δέρματος ἐπιτεθὲν, αὐτὴν μόνην ἑλκώσει τὴν καλουμένην ἐπιδερμίδα. πλέονι δὲ χρόνῳ πλη-
σιάζον ἔργον ἀξιόλογον ἐργάζεται, πρῶτον μὲν τοῦ δέρματος εἶτα καὶ τῶν ὑποκειμένων σαρκῶν, καί τά γε κα-
λούμενα σηπτὰ, μέχρι μὲν τῶν ὑποκειμένων ὀστῶν ἐνίοτε προέρχεται διακαίοντα τὴν ἐπικειμένην αὐτοῖς ἅπα-
σαν σάρκα. τοιαύτην οὖν φύσιν ἐχόντων τῶν προηγουμένων αἰτιῶν οὐχ οἷόν τε τὸ γεγονὸς ἤδη πάθος ἰάσα-
σθαι μενόντων. ὅπου γὰρ ἐδείχθη μεῖζον γιγνόμενον, οὐκ ἂν δή που τελέως ὑγιασθείη πρὶν τὸ ποιοῦν ἀρθῆναι. τὰ
τοίνυν προηγούμενα τῶν αἰτιῶν οἷόν περ καὶ τὸ πλῆθος, ὑποκείσθω γὰρ πρῶτον ἐν τῷδε τῷ λόγῳ προηγού-
μενον, εἰ μή τις ἐκκόψει πρότερον, ἀδύνατον αὐτῷ τὸ ἤδη γεγονὸς πάθος ἰάσασθαι, καὶ διὰ τοῦτο Ἀσκληπιάδης
πλῆθος ἡγεῖται προκατάρχειν νόσων ὑπό τε τῆς κενώσεως αὐτῆς φησὶν ὠφελεῖσθαι τοὺς κάμνοντας, οὐκ εἰς
τὸ λύειν ὧν ἐποίει ἤδη παθῶν, ἀλλ' εἰς τὸ μηκέτι αὐξάνεσθαι αὐτὰ ἀπαιτεῖ τοῖς ἰατροῖς ἐπιτελεῖσθαι τὴν ἴασιν. ἀλ-
λὰ γὰρ ὑποκείσθω τὸ πλῆθος γίγνεσθαι ποτὲ νόσων αἴτιον συνεκτικὸν, ἀναγκαῖον αὐτοῦ τῇ κενώσει παύσε-
σθαι τὸ νόσημα. καὶ μὴν οὐδέποτε ἐστὶν ὥς φησιν Ἀσκληπιάδης συνεκτικόν. ἀποχωρήσαντας γὰρ ἐνταῦθα λη-
ρώδους Ἰουλιανοῦ, βέλτιον Ἀσκληπιάδῃ διαλεχθῆναι. κἂν εἰ μηδὲν ἄλλο νομίμως ὑπάρχοντι σοφιστῇ. λόγους γὰρ
εἴωθεν ὁ ἀνὴρ οὗτος πιθανωτάτους ἐρωτᾶν, οὐκ ἀκόμψως πεπανουργημένους, ὅπερ ἦν ἔργον οἶμαι σοφιστοῦ.
τοιοῦτο δὲ δή τις ἐστὶν καὶ ὃν ἐφεξῆς ἔγραψεν Ἰουλιανὸς, οὐ μὰ τὸν δία τῆς δυνάμεως αἰσθανόμενος ἑαυτοῦ, πάν-
τα γὰρ ἂν ἐγεγράφει τοὺς τοιούτους, ἀλλ' ἀπομνημονεύσας εἰρημένων ὑπὸ Ἀσκληπιάδου ὡς ἔργῳ τῶν ἰδίων
Ἰουλιανοῦ λόγων ἦν ὁμοίως, ἀνεφαίνετο τοῖς ἔμπροσθεν ληρώδης. ὁ τοίνυν Ἀσκληπιάδης φησὶν ὡς εἴπερ ἦν
συνεκτικὸν αἴτιον τὸ πλῆθος τῶν παθῶν, ἐπὶ δαψιλέσι κενότησιν ἐνίοτε κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ νόσου γενομένας

εὐθὺς ἁπάντων ὁ χληρῶν ὁ χείμων ἀπαλλάττεται. νυνὶ δὲ φαίνεται πολλάκις αὐξανομένας τὰς νόσους ἤδη
τοῦ πλήθους καθῃρημένου. οὗτος ὁ λόγος ἱκανὸς πιθανός ἐστι καὶ διὰ τοῦτο δεῖται λύσεως ἰδίας, οὐ μὴν
ἅπτεται τῶν κατὰ τὸν ἀφορισμὸν Ἱπποκράτους εἰρημένων. ἐκ γὰρ ἐκ δόγματος ἐκεῖνα τὴν πίστιν ἔσχηκεν, ἀλλ' ἐκ λο-
γισμοῦ κοινοῦ πάντων ἀνθρώπων, ᾧ καὶ τοὺς ἐμπειρικοὺς ἔφην χρῆσθαι, διὸ καὶ λύομεν αὐτὸν τὸν Ἀσκληπιάδου
λόγον, οὐχ ὡς προσήκοντα τοῖς κατὰ τὸν ἀφορισμὸν εἰρημένοις, ἀλλ' ἐπειδὴ βέλτιον εἶναι δοκεῖ τὴν Ἰουλια-
νοῦ λήρων ἀσχημοσύνην ἄχρι δεῦρο γυμνάσασθαι ποτὲ διαλεκτικωτέρῳ ἀνθρώπῳ προσπελάσαντας ὄντι σο-
φιστῇ. ὅταν οὖν ὀνομάζῃ πλῆθος ὁ Ἀσκληπιάδης, ἐρωτείτω αὐτόν, ὁπότερον φησίν. ἆρά γε τὸ πρὸς τὴν δύνα-
μιν, εἴτε τὸ πρὸς τὴν χώραν τῶν ἀγγείων, ὃ δὴ καὶ κατὰ τὸ ἔγχυμα καλεῖν εἰσιν εἰθισμένοι, καὶ πότερον τὸ
καθ' ὅλον τὸ σῶμα γινόμενον ἢ κἂν ἐν μορίῳ τινὶ συνίσταται. τὸ μὲν οὖν ὡς πρὸς τὴν δύναμιν οὐδ' εἰπεῖν αὐτῷ δυνα-
10 τὸν ἀνῃρηκότι τὰς δυνάμεις σχεδὸν ἁπάσας αἷς διοικεῖται τὸ ζῶον. τὸ δ' ὡς πρὸς τὴν χώραν τῶν ἀγγείων, ἔστι
μὲν δή που καὶ τοῦτο διττόν, ἢ τῷ κατὰ φύσιν μέτρῳ παραβαλλόμενον, ἢ ψιλῷ καὶ μόνῳ τῷ μὴ τέγγεσθαι. δύ-
ναται δ' ἑκάτερον αὐτῶν ἤτοι καθ' ὅλον ὑπάρχειν τὸ ζῶον, ἢ καθ' ἕν τι μόριον ἢ πλείω. καὶ δέδεικται πρὸς ἡμῶν
ἔν τε τοῖς ὑπομνήμασιν, ἐν οἷς τὰς αἰτίας τῶν συμπτωμάτων διερχόμεθα, κἀν τῷ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων, ὅτι ὁ
σπασμὸς ἐνίοτε καὶ ὁ τρόμος, ἥτε φλεγμονὴ διὰ παντός, ἐρυσίπελάς τε καὶ τὸ καλούμενον ὑπὸ τῶν νεωτέρων
ἰατρῶν οἴδημα, καὶ πρὸς τούτοις ἕτερά τε πάθη πληθωρικὴν ὑπόθεσιν ἔχονται, καὶ εἴ τις κενώσει τὸ πλῆθος
αὐτίκα τὸ μόριον εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανερχόμενον. εἴρηται δὲ καὶ περὶ τῶν συνεκτικῶν αἰτίων ἑτέρωθι δει-
κνύντων ἡμῶν ὅτι τε τοὔνομα καὶ τὸ πρᾶγμα αὐτό, καθ' οὗ τοὔνομα, τῆς στωϊκῆς αἱρέσεώς ἐστιν, καὶ ὡς οὐκ ὀρθῶς
ὑπειλήφασιν οὔτ' ὀνομάζουσιν οἱ νεώτεροι τῶν ἰατρῶν ἅπαν τοῦτο τὸ γένος. ὅτι τε καὶ ἡμεῖς ἑπόμενοι πολλάκις
αὐτοῖς ὅπως μὴ δόξωμεν ἐρίζειν περὶ τοῦ ὀνόματος, ἔνια μὲν τῶν αἰτίων οὕτω καλεῖσθαι συγχωροῦμεν, οὐ μὴν
20 δι' ὅσα τῶν ἁπλῶν ὄντων ἐστίν, ἀλλὰ τῶν ἐν τῷ γίγνεσθαι τὸ εἶναι κεκτημένων. ἐν τούτῳ μὲν ἡ λύσις τοῦ σοφίσμα-
τος. ἅπαντα δὲ μεταφέρειν ἐνταῦθα τῆς Ἰουλιανοῦ φλυαρίας, ἔργον οὐχ ἡμέτερον, ἀλλ' ἐφ' ἕτερόν τι τῶν προ-
βεβλημένων ἴωμεν, ὃ κοινὴ πρὸς ἅπαν ἐστί. τῶν ἐν ὑγροῖς αἰτίων τὸ γένος ὑπάρχει διττόν. ἐν πλήθει μὲν τὸ ἕτερον.
ἐν διαφθορᾷ δὲ τὸ ἕτερον. ἀλλ' ἀμφοῖν γε ῥᾴδιον ἔσεσθαι φασὶ τὴν ἴασιν, ἐν ἀκαρεῖ χρόνῳ δυναμένων ἡμῶν καὶ τοῦ
πλεονάζοντος ἀποχέεσθαι τὸ περιττόν, καὶ τὸ διεφθαρμένον ὅλον ἐκκενῶσαι, ὥστ' οὐδέ ποτε χρονίσειν νόσημα. τοῦ-
τον οὖν τὸν λόγον οὕτως ὄντα σαφῆ τε ἅμα καὶ σύντομον ἀσαφῶς καὶ μακρῶς ὁ Ἰουλιανὸς ἔγραψε κατὰ τήν-
δε τὴν ῥῆσιν. αὐτίκα ἐν τῷ ἀφορισμῷ λῆμμα συνηρπάσθαι οὐκ ἀποδεδειγμένον, τὸ ὅτι ὑγροῦ πλῆθος νοσοποιεῖ
ἡ μεταβολή, πρὸς τὸ οὐκ οἰκεῖον τῆς ἰδίας ποιότητος ὄνομα ἰατρῶν παῖδες ἔθεντο κατὰ τοῦ ὅλου εἴδους δια-
φθορά. ὥστε τοῦ νοσοποιοῦ ἀποκειμένου ὠφέλειαν ἔσεσθαι φαντάζεται σφόδρα. τὰ μὲν πρόσθεν τὴν ἀρχὴν τοῦ
ἀνάγκην φαινομένην κρίσιν ὑγροῦ τινὸς ἐν τῷ σώματι πλῆθος τῆς νόσου τὸ αἴτιον εἶναι νομίζειν, ἢ τὸ πλῆθος μὲν
30 φασὶ δέ. ἀδιανόητον γὰρ καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀσύμφωνον τόδε τυγχάνει. ὤφελεν γὰρ τὰ πάθη εὔλυτα πάντα,
καὶ οὐκ ἂν ἦν τι χρόνιον, ἥτε θεραπεία πᾶσα μονοειδής, οὐδ' ἥντινοῦν δυσχέρειαν ἐργώδη ἔχουσα. ἁπλοῦν γὰρ ἦν
ἐκ παρακειμένου κενῶσαι τὸ νοσοποιοῦν, καὶ αὐτίκα ἐν ἀρχῇ καὶ κατὰ τὴν πρώτην ὑπόστασιν λύειν τὸ πάθος
ὥσθ' ἕνα δεῖσθαι μόνου κενωτικοῦ βοηθήματος, καὶ τοῦτο παρὰ πάντα καιρὸν ἐνεστῶτα πεσόντα ὀρίζειν, καὶ αἵμα-
τος μὲν ὄντος μόνῃ ἀρκεῖσθαι φλεβοτομίᾳ. φλέγματος δὲ φλεγματαγωγῷ. χολῆς δὲ χολαγωγῷ. αὕτη μὲν ἡ τοῦ
Ἰουλιανοῦ ῥῆσις. ἔστι δ' ὡς ἔφην ὁ κατὰ ταύτην λόγος τοιόσδε. εἴπερ ἐν ὑγροῖς εἴη τὰ τῶν νόσων αἴτια δυνατὸν δ'
ἐστιν ἡμῖν ἐν τάχει κενοῦν αὐτά, μηδενὶ νοσήματι χρονίζειν ἐπιτρέπειν, ἀλλὰ μὴν χρονίζει γε πολύ, κἂν κατὰ τὴν
ἀρχὴν αὐτῶν ἱκανῶς ἐκκενώσωμεν τὸ σῶμα. οὐκ ἄρα εἰσὶν ἐν ὑγροῖς τὰ αἴτια. ἀλλ' ὅ γε λόγος οὗτος, εἰ μὲν περὶ
τοῦ πρὸς τὴν χώραν τῶν ἀγγείων ἐν ὅλῳ τῷ σώματι συνισταμένου πλήθους ἐστί, ἀληθὲς ὑπάρχει. βουληθέντες γὰρ
εὐθέως ἐν ἀρχῇ τῆς νόσου κενῶσαι τὸ περιττόν, ἐκκενοῦμεν ἅπασαν πληθωρικὴν διάθεσιν. εἰ δὲ καὶ περὶ τοῦ
40 κατά τι μόριον ἐν ᾧ καὶ πλεῖον γινόμενον, ψευδής. ἐπιδέδεικται γὰρ ἡμῖν ἐκεῖνο τὸ πλῆθος οὐκ ἀεὶ κενοῦσθαι τα-
χέως δυνάμενον. οὕτω δὴ καὶ περὶ τῆς διαφθορᾶς ὁ λόγος ἐρωτώμενος, πρόχειρον ἔχει τὴν λύσιν, οὐ γὰρ οἷόν τε
ταχέως αὐτὴν ἐκκενῶσαι καθάπερ ἐξ ἀσκοῦ τινός, ἢ πίθου. κἂν ἐκ τούτων ὅλων ἐκκενώσαιμεν πήποτε τὸ μο-
χθηρὸν ὑγρόν, οὐκ εὐθέως ἀντέχομεν ἕτερον χρηστόν, ἀλλὰ διανίψαντες καὶ πλύναντες ἀκριβῶς τὸ ἀγγεῖον. ἆρ' οὖν
οὕτω δυνατὸν ἐν ἀνθρώπου σώματι κενῶσαι μὲν τὸ διεφθαρμένον αἷμα, χρηστὸν δὲ ἀντεγχέειν παραχρῆμα
τοῖς ἐκείνου μορίοις ἄξιον τοῦτο. πῶς οὖν ἐν τάχει φασὶ δύνασθαι κενωθῆναι τὴν διαφθοράν, οὕτω ὡς καὶ τ' ἄλλα
πάντα λέγουσιν εὐχερῶς, οὐδενὶ προσέχοντες τὸν νοῦν, οὐδὲ μετὰ περισκέψεως ἀκριβεστέρας ὅλον ἀθροῦντες
τὸ πρᾶγμα. καὶ μὴν καὶ χολῆς περιεχομένης ἐν τῷ σώματι πολλῆς ἄνευ μὲν πυρετοῦ ῥᾴδιον ἐκκενῶσαι πολλά-
κις, εἰ δ' ἁλῶναι φθάσειεν ὁ ἄνθρωπος ὀξεῖ πυρετῷ, χαλεπώτατον. οὐ γὰρ οὔτ' ἐγχωρεῖ χρῆσθαι καθαίροντι φαρμά-
κῳ ἀκινδύνως. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ φλέγματος ἔχει καὶ τῶν ὀρρωδῶν περιττωμάτων. εἴρηται δὲ καὶ περὶ
50 τούτων ἁπάντων ἐν ἄλλαις πραγματείαις, καὶ χρὴ τὸν βουλόμενον ἀκριβῶς τι γνῶναι περὶ αὐτῶν ἐκεῖθεν ἐκ-
μανθάνειν. ὅτι μὲν οὖν ἡ φλεγμονὴ πληθωρικόν τι νόσημά ἐστι, οὐκ ἐν αὐτοῖς μόνοις τοῖς ἀγγείοις στεγομένου τοῦ πλή-
θους, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐν τοῖς μυσὶ χώρας κενὰς ἁπάσας καταλαμβάνοντος, ἐξ ἐκείνου μάλιστα μαθήσῃ τοῦ γράμ-
ματος ἐν ᾧ περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων ὁ λόγος ἐστί μοι. ὅτι δ' οὐχ οἷόν τε φλεγμονὴν ἅπασαν ἰάσασθαι ταχέως
ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν εἴρηται, κατ' ἐκεῖνα μάλιστα τὰ βιβλία δι' ὧν ἡ μέθοδος δείκνυται
τῆς περὶ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων ἰάσεως. ἐνίοτε γὰρ οὕτως ἰσχυρῶς καὶ δυσλύτως ἐμπλάττονται ταῖς σαρξὶ,
γλίσχροι καὶ παχεῖς χυμοί, ὥστε κίνδυνον εἶναι χρονιζόντων αὐτῶν, ἀκολουθήσειν σκίρρον. ἀλλ' οἱ μηδὲν τούτων
εἰδότες ἐξ ὧν ἀγνοοῦσι τὰ τῆς τέχνης ἐπίκαιρα κατηγορεῖν Ἱπποκράτους. καίτοι γε αὐτὸς ἔγραψεν αὖτις, εἰ μὲν
ἤτοι ψυχθείη τῶν στερεῶν σωμάτων ἢ θερμανθείη ῥᾳδίαν ἔσεσθαι φησὶ τὴν εἰς τὰ κατὰ φύσιν ἐπάνοδον αὐτῶν.

καθάπερ γε καὶ εἰ πυκνωθείη ποτὲ ἢ μανώτερον γενηθείη, τότε γὰρ ψυχθὲν θερμῆναι. καὶ τὸ θερμανθὲν ψῦξαι, καὶ
τό τε πυκνωθὲν ἀραιῶσαι, καὶ τὸ μανωθὲν πυκνῶσαι χαλεπὸν οὐδέν. ἐμπεπλασμένον δὲ χυμὸν ἢ γλίσχρον ἢ πα-
χὺν ἐν σαρκώδεσι μορίοις ἐκκενῶσαι χαλεπώτατον. ὅπου γὰρ δὴ καὶ τὸν ἐκ τούτων τῶν ἀγγείων τῶν αἰσθητῶν
ἐκκαθῆραι ῥύπον οὐκ εὐπετές, ἤπου γε τῶν σαρκοειδῶν, ἕτοιμον. ὥστε πάνυ μοχθηρὸς ὁ λόγος αὐτοῖς ἐν ὑγροῖς
αἰτίοις ἐναντιωτέρας εἶναι φάσκων ἀεὶ τῶν ἐν τοῖς στερεοῖς. εἰ μὲν γὰρ ἁπλῶς πλῆθος εἴη καθ' ὅλην τοῦ ζώου τὴν
ἕξιν ἐν τοῖς ἀγγείοις περιεχόμενον, ὅπερ ἰδίως ὀνομάζουσι πλῆθος, ἕτοιμόν τε παραχρῆμα κενῶσαι τοῦτο, καὶ
τῶν συμπτωμάτων τὸν κάμνοντα ἀπαλλαγήσεται δι' αὐτοῦ. κακοχυμίας δέ τινος ἢ διαφθορᾶς ὑπαρχούσης ἀδύνα-
τον ἐστὶ διὰ κενώσεως ἀθρόας ἰάσασθαι τὸν ἄνθρωπον, καὶ μέντοι, καὶ φαίνεται ταῦθ' οὕτως γινόμενα. πολ-
λοὶ μὲν γὰρ βαρυνόμενοί τε τὸ σῶμα, καὶ τάσεως αἰσθανόμενοι παραχρῆμα τῶν συμπτωμάτων ἀπηλλάγησαν
10 ἐπὶ ταῖς φλεβοτομίαις. ἔνιοι δὲ μῆνα ὅλον ὑπὸ διαφθορᾶς ὀχλούμενοι διετέλεσαν, μήτ' ἀθρόως ἐκκενῶσαι
τὸ μοχθηρὸν αἷμα δυναμένων ἡμῶν, μήθ' ἕτερον ἀντεγχέαι χρηστόν. ἐκ μὲν γὰρ τῶν σιτίων δήπου καλῶς κατερ-
γασθέντων ἐν τῷ τοῦ ζώου σώματι γεννᾶσθαι τὸ χρηστὸν αἷμα πέφυκεν. ἐν αὐτῷ δὲ τῷ προσφέρειν τροφὰς ἐπὶ πλ-
είους κινδύνους ἐστὶ τῷ προϋπάρχοντι μοχθηρῷ συνδιαφθαρῆναι τὸ χρηστόν. ὅθεν οὐδὲ πᾶσαν οἴονται διαφθο-
ρὰν ἰάσασθαι, ἀλλ' ἐκείνην μόνην, ἐφ' ἧς ἰσχυρὸν μὲν ἔτι τὸ σῶμα ἐστίν. ἡ δύναμις δ' εὔρωστος, οὐ μὴν ἰῶδες ἐξήλεγχε τὸ
αἷμα παντάπασιν, οὐδ' ὅσον συνδιαφθεῖραι τὴν ἐπιρρέουσαν τροφήν. ἀλλ' αὐτὸ μᾶλλον ὑπ' ἐκείνης ἐπικρατηθῆ-
ναι. οὐ μὴν οὐδὲ ὅταν τὸ πρὸς τὴν δύναμιν πλῆθος συστῇ, δυνατὸν ἰάσασθαι ταχέως αὐτό, συγκαταλυομένης
ἐνίοτε τῇ κενώσει τῆς δυνάμεως. εἴρηται δὲ ἡμῖν καὶ περὶ τῆς διαθέσεως τῆς τοιαύτης ἐν τῇ τῆς θεραπευτικῆς
μεθόδου πραγματείᾳ. ὀλιγάκις οὖν ἐπὶ τῇ κενώσει τὸν ἄνθρωπον δείξει ὑγιαίνοντα παραχρῆμα. γένοιτο μέν-
τοι ποτὲ τοῦτο καθάπερ καὶ φαίνεται, καὶ δείκνυσιν ἐναργῶς καὶ πεῖρα τοῦ λόγου τὴν ἀλήθειαν. ἔνιοι γὰρ
20 ἐπὶ ταῖς κενώσεσι αὐτίκα πάντων ἀπαλλάττονται τῶν ὀχληρῶν. ἀλλ' οὐδ' ἴσασι τὰς διαθέσεις αὐτῶν οἱ ἰα-
τροὶ πάντες, οὔτ' εἰ γινώσκουσιν εὐθέως διαγινώσκειν δύνανται. οὗτοι τοίνυν οἱ μάλιστα ληροῦντες, ὧν εἰ χρὴ τἀλη-
θὲς εἰπεῖν ὁ κορυφαῖός ἐστιν Ἰουλιανὸς ἀνομίλητος μὲν ἀεὶ διατελέσας τοῖς ἔργοις τῆς τέχνης, ἐξ ὧν δὲ αὐτὸς
γινώσκει θρασυνόμενος, ἀλλ' ἡμεῖς γε δι' αὐτῶν τῶν ἔργων τῆς τέχνης πολλάκις ἐδείξαμεν ἐπὶ τῇ κενώσει τοῦ πλήθους
ἑκατέρου παραχρῆμα τοὺς ἀνθρώπους ὑγιασθέντας. ἑκάτερον δὲ λέγω τόδε, ὡς πρὸς τὴν χώραν τῶν ἀγγείων, ὃ καὶ
πληθώραν ὀνομάζουσι, τό τε πρὸς τὴν δύναμιν ὅταν μὴ καταλύηται τῇ κενώσει. ταῦτα μὲν οὖν ὅταν ἄρξη-
ται τοῦ τῶν ἐπισκέπτεσθαι τοὺς ἀρρώστους, ἅμα τοῖς ἐπισταμένοις ἰᾶσθαι μαθήσεται. τὰ δ' ἑξῆς ἴδωμεν ἐν οἷς
τὸν Ἀσκληπιάδου λόγον ὁ Ἰουλιανὸς μεταχειρίζεται, τοῦτον δὴ τὸν πολυθρύλητον ὡς οὐχ ἕλκει τῶν οἰκείων χυ-
μῶν ἕκαστον τῶν καθαιρόντων φαρμάκων, ἀλλ' αὐτὸν γεννᾷ. λέλεκται δέ μοι περὶ τούτου βραχέα μέν τινα κα-
τὰ τῆς τελευτῆς τοῦ περὶ τῶν καθ' Ἱπποκράτην στοιχείων. ὥσπερ καὶ τῷ πρώτῳ τῶν φυσικῶν δυνάμεων. ὕστερον
30 δὲ τῶν ἑταίρων ἀξιωσάντων καὶ δι' ἑνὸς ὅλου γράμματος, ὃ περὶ τῶν καθαιρόντων φαρμάκων δυνάμεως ἐπιγέ-
γραπται. τὸν μὲν ὅλον λόγον ὁ βουλόμενος ἐξ ἐκείνων μανθανέτω. τοῖς δ' ὑπὸ Θεσσαλοῦ εἰρημένοις, ἐνταῦθα
» ἀπαντήσω προσγράψας αὐτὰ κατὰ λέξιν. ἀθλητὴν γὰρ λαμβάνοντες εὐέκτην ὃν βούλονται κατὰ φύσιν
» ἔχοντα χρηστῆς οὔπω τῆς ὕλης ἐν τῷ σώματι ὑποκειμένης καὶ ἀτρέπτου καθαρτικὸν δίδομεν, καὶ δείκνυμεν τὰ
» ἀποκρινόμενα καὶ σφόδρα διεφθορότα. εἶτ' ἐπιλογιζόμεθα μηδενὸς ἐνίστασθαι δυναμένου πρὸς τὸ λεγόμενον
» ἐναντιωτικῶς. ὡς δὴ ἃ νῦν ἐκκρίνεται δριμύτατά τε καὶ διεφθαρμένα. πρὸς μὲν τοῦ καθαρτικοῦ οὐχ ὑπόκει-
» ται τοιάδε τῷ ἀθλητῇ. εὐέκτης γὰρ ἐτύγχανεν ὤν. λείπεται οὖν μηδὲν ἄλλο ἡμᾶς δύνασθαι λέγειν, ἢ ὅτι ὑπὸ
» τοῦ φαρμάκου ἀμφότερα γίνεται. πρῶτον μὲν τὸ τὴν ὕλην μεταβάλλειν εἰς διαφθοράν. δεύτερον δὲ καὶ ἀπο-
» κρίνεσθαι εἴτε δι' ἐμέτου εἴη, εἴτε διὰ γαστρός. αὕτη μὲν ἡ τοῦ Θεσσαλοῦ ῥῆσις, ἀκούσατε δὲ καὶ πρὸς ἡμῶν ἐν μέρει
ὡς τὸ καθαίρεσθαι πάντας χυμοὺς τὸν εὐέκτην οὐ μᾶλλόν τι τοῦ γεννᾶσθαι νῦν ἐστὶ δηλωτικόν, ἢ τοῦ περιέχε-
40 σθαι πρόσθεν. μάτην οὖν εἴρηκε μηδ' ἑτέραν γε τῶν αἱρέσεων μήτ' ἀνατρέπων ἐξ ἀνάγκης μήτε κατασκευάζων.
εἰ δὲ τῶν ὑπαγόντων τι τὴν γαστέρα δίδοιεν, ἀλλ' οὐ φαρμακῶδές γε τοῦτ' ἐστὶν αὐτοῖς, οὐδ' ὥσπερ ὁ ἀναίσχυντος
Θερσίτης δίδομεν λέγειν, καὶ δείκνυμεν, μήτε δοὺς αὐτὸ ἢ δείξας πώποτε, μὴ δ' ἄλλου δόντος ἢ δείξαντος θεα-
σάμενος. οὐ μὴν ἡμεῖς γε τοιοῦτοι τολμῶντες λέγειν ἢ γράφειν ἃ μὴ πράττομεν, ἀλλὰ τοῖς ἔργοις αὐτοῖς πρότερον
ἀποδεικνύντες τἀληθὲς τηνικαῦτα τὴν ἀμφ' αὐτὰ τέχνην ἐξηγούμεθα, ἅπερ ἐστὶν ἀκοῦσαι τῶν ἐκ τῆς ἀγέλης τοῦ
Θεσσαλοῦ πόσους μὲν ὑδερικοὺς ὑδραγωγῷ φαρμάκῳ καθήρας αὐτίκα τὴν γαστέρα προσεσταλμένην ἀπέφη-
να. πόσους ἰκτεριῶντας χολαγωγῷ παραχρῆμα τὸν ἴκτερον ἰασάμην. ἀλλ' οὐδὲ τούτων οὐδέν, οὐδ' ἄλλο τοιοῦτο
Ἰουλιανὸς ἐθεάσατο, διὰ τῶν ἀθλητῶν φησὶ δίδωμι καθαρτικόν, καὶ δείκνυμι. ἀκόλουθον μὲν γὰρ δηλαδὴ τῷ
τοσαύτης ἐμπληξίας μεστῷ καθαίρειν μὲν τοὺς εὐχύμους ἀθλητάς. μὴ καθαίρειν δὲ μήθ' ὑδεριῶντας. μήτε μελαγ-
χολῶντας. μήτε τὸν καλούμενον ἐλέφαντα νοσοῦντα. μήτε καρκίνῳ κάμνοντα. μήθ' ὑπὸ γαγγραίνης, ἢ ἐρυσι-
50 πέλατος ἐνοχλούμενον, ἢ τινὸς ἄλλου κακοχύμου νοσήματος. ἅλις ἤδη μοι καὶ τούτων αὐτῶν τῶν λήρων, εἰ γὰρ ἅπαν-
τα λέγειν ὧν ἐστὶν ἄξιος ἀκούειν Ἰουλιανὸς ἐπιχειρήσειέ τις οὐ μιᾶς, ἢ δυοῖν, ἀλλὰ παμπόλλων αὐτῷ χρεία βι-
» βλίων ἐστί. ἀλλ' ἀκούσωμεν οὖν αὐτοῦ τι τῶν ἐφεξῆς. ὧδέ πως γράφοντος. ἄλλο δή φημι ἰσχυρότατον ὃ μᾶλλον ὁρῶν-
» τας σωφρονίζεσθαι ἐχρῆν, καὶ μὴ πάντα τῆς μελαίνης χολῆς ἄγειν. ὅτι δὴ χολῆς ὑπεῖναι δοξαζομένης φλε-
» γμαγωγὸν δίδομεν, καὶ χολὴ μὲν ἀποκρίνεται. φλέγμα δὲ οὔκ, ἢ φλέγματος ὑπονοουμένου φλεγμαγω-
» γόν, καὶ φλέγμα μὲν οὐκ ἀποκρίνεται, χολὴ δὲ ἐπ' ἀμφοῖν. ὑδραγωγὸν δίδομεν, καὶ τόδε οὔτε ὕδωρ φαίνε-
» ται τὸ φερόμενον πάντων μάλιστα παραδοξότατον ὑδρωπικῶς σαφῶς ὕδατος παρακειμένου. ἀπόκρισις γί-
» νεται δ' αὖ. χολῇ μὲν διὰ χολαγωγοῦ. φλέγματι δὲ διὰ φλεγμαγωγοῦ. αὕτη μὲν ἡ ῥῆσις ἄξιον δὲ αὐτοῦ ἀγασθαι
πρῶτον μὲν τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν εἰρημένον, ὡς χρὴν μὴ πάντα τῆς μελαίνης χολῆς ἄγειν μελαγχολῶντας

γε ἡμᾶς δηλονότι λέγει τοὺς ἐπαινοῦντας Ἱπποκράτην. ἀλλ' οὗτός γε ὁ χαριεντισμὸς ἑτέροις μᾶλλον ἔπρεπεν ὅσοι δογματίζουσιν ὑπὸ μελαίνης χολῆς ἐνοχλεῖσθαι τοὺς μελαγχολῶντας. Ἰουλιανὸς δὲ ὁμοιότατός ἐστι τῷ κατὰ τὸν Αἰσώπου λόγον ὄνῳ, ὃς θεασάμενος ἐν τῶν μελιταίων κυνίδιον ἀριστῶντι δεσπότῃ συγκατακείμενον, ἀλλώμενόν τε περὶ αὐτὸν καὶ σκιρτῶν καὶ σεῖον τὴν οὐρὰν, καί τι καὶ φώνημα τερπνὸν ὑποφθεγγόμενον, ἐφ' οἷς ἥδοντό τε καὶ κατεφίλουν αὐτὸ πάντες οἱ σύνδειπνοι, μηδὲν μελήσας ἀλλ' εὐθὺς ἀναπηδήσας ἐπὶ τὴν κλίνην ἐσκίρτα, καὶ κατ' αὐτὸν εἵλετο σείων τὴν οὐράν. ἀλλὰ τούτῳ παραπλησίως ὢν Ἰουλιανὸς ἐπισκώπτει χαριεντιζόμενος εἰς μελαγχολίαν ἡμᾶς ἣν αὐτὴν ὥς φησιν ὑπὸ μελαίνης γίγνεσθαι χολῆς. καταλιπέτω τοίνυν ἡμᾶς ἐπὶ σοὶ λέγειν τὴν μέλαιναν, ὃς οὐδὲ τῶν ἰατρικῶν παιδείων ἀμείνων ὑπάρχων τὴν τέχνην ἐπιτιμᾶς Ἱπποκράτους. τίς ταύτης μείζων μελαγχολία; τίς ἀπαιδευσία φανερωτέρα; τίς τόλμη προπετεστέρα; καθ' ἡμῶν Ἰουλιανὲ χαριεντίζῃ τοιαῦτα, καὶ συνάπτεις αὐτὰ λόγοις ἀμαθέσιν, ὡς ἂν μὴ παῖδας λαθεῖν αὐτῶν τὴν ἀτοπίαν. Ἱπποκράτους γὰρ εἰρηκότος, οὔθ' ἡλικίαν, οὔθ' ὥραν ἔτους, οὔθ' ὅλως οὐδένα καιρὸν εὑρεθῆναι δύνασθαι καθ' ὃν ἀπόλλυταί τις ἐκ τοῦ σώματος ἡμῶν χυμὸς, ὃν αὐτὸς ἀεὶ φησὶν ὑπάρχειν, αἵματος δηλονότι καὶ φλέγματος, καὶ χολῶν διττῶν. ἅπαντας μὲν γὰρ εἶναι διὰ παντὸς. αὐξάνεσθαι δ' ἄλλον ἐν ἄλλῃ κράσει, καὶ φύσει σώματος, ἡλικίᾳ τε καὶ ὥρᾳ, καὶ χώρᾳ, καὶ νοσήματι, νομίζεις καταβάλλεσθαι τὸν λόγον εἰ τῷ χολῶντι φλέγματος ἀγωγὸν δοθείη φάρμακον. τουτὶ μὲν κενούμενον φαίνοιτο. χολὴ δὲ οὐ κενοῦται. φέρε τοίνυν ἡμῖν τοῦτο φαίνεται γιγνόμενον μηδ' ἐκκενοῦν τὸ φάρμακον ἀεὶ τὸν οἰκεῖον ἑαυτῷ χυμόν. ἆρ' οὐκ ἐναργῶς ἐδόκει ψευδὲς εἶναι τὸ Ἱπποκράτους δόγμα. εἰ γὰρ ὁ μοτίμορος μὲν ἅπαντας ἕλκει τοὺς χυμοὺς ἕκαστον τῶν καθαιρόντων, ἀλλοιοῦν δ' εἰς μίαν ἰδέαν αὐτοὺς, ἣν πέφυκεν οὐδὲν διοίσει* τοῦ φλεβοτομεῖν, τοῦ καθαίρειν. ἀλλ' εἴπερ οὕτως ἔχει, ἐρχέσθω ἤδη τῇ πείρᾳ κεῖναι τὸ δόγμα καὶ δυοῖν ἀνθρώπων ἀσκιτικὸν ὕδερον ἐχόντων, ἴσον τὸ μέγεθος, ἐπὶ τῇ τοῦ σώματος ἕξει τε καὶ ἡλικίᾳ παραπλησίως διακειμένων τῷ μὲν ἑτέρῳ δοῦναι τῶν ὑδραγωγῶν τι φαρμάκων, τοῦ δ' ἑτέρου τεμεῖν τὴν φλέβα. κἄπειτα θεάσασθαι, τίς μὲν ἐξ αὐτῶν ὠφελεῖται, τίς δὲ βλάπτεται. δίκαιον μὲν ἦν ἴσον ἑκατέρῳ ποιήσασθαι τὸ πλῆθος τῆς κενώσεως τοσαύτας κοτύλας ἐκχέοντας τοῦ αἵματος, ὅσας τοῦ κενωθέντος ὡς οὗτοι νομίζουσιν ὕδατος ὑπὸ τοῦ καθαρτικοῦ φαρμάκου, κἂν τοῦτο συγχωρήσωμεν αὐτοῖς καὶ τοῦ μὲν ἑτέρου διὰ τῆς καθάρσεως κενώσωμεν κοτύλας ὕδατος, εἰ τύχοι, ιε. τοῦ δ' ἑτέρου διὰ τῆς φλεβοτομίας δύο μόνας. ἐπίδωμεν ὅστις μὲν αὐτῶν ἐσφάγη, τί γὰρ ἂν ἄλλό τις εἴποι περὶ τοῦ φλεβοτομηθέντος ὑδεριῶντος; ὅστις δ' ὤνητο τὰ μέγιστα. τί λέγομεν ὦ οὗτος ἆρα ἴσως ἢ παραπλησίως ὁ νῦν εἰρημένος ἔλεγχος ἔσω μικρὸν ἔμπροσθεν ἐγχειρήσας, καθαρτικὸν χολῆς φησὶ διδόσθω τινὶ τῶν ὑδεριώντων κενώσει μὲν ὦ οὗτος καὶ τουτὶ χολὴν, ἀλλ' ὀλίγην τε καὶ ἣν οὐδενὶ χρηστῷ. καθαρτικὸν ὑδατωδοὺς ἰχῶρος διδόσθω τῷ χολῶντι. κενώσει μὲν ὑδατώδους ἀλλ' ὀλίγον τε καὶ μετὰ βλάβης. πάλιν οὖν διδόσθω τὸ μὲν ὑδραγωγὸν τῷ τὸν ἀσκίτην νοσοῦντι, τὸ δὲ χολαγωγὸν τῷ τὸν ἴκτερον, καὶ πολὺ κενωθήσεται τῶν ἀνθρώπων ἑκάτερος καὶ ἣν ὠφέλεια μεγάλη. ταῦτα εἰ μὲν οὔπω ἀνέγνω γεγραμμένα παρά τινι τῶν ἰατρῶν ὁ Ἰουλιανὸς, θαυμάζω τὴν φιλοπονίαν τἀνδρός. ἀναγνοὺς δ' εἰ ἐτόλμησε γράφειν, ἅπερ ἔγραψεν, ἄξιον ἄγασθαι τὴν σύνεσιν αὐτοῦ. νομίζω γὰρ ἔγωγε νῦν ἀκούσασι τῶν εἰρημένων ἀρτήσειν αὐτῶν τὰ ὦτα. Ἰουλιανὸς δ' ἐν οἷς ἔγραψε περὶ αὐτῶν ἡγεῖται μελαγχολᾶν ἡμᾶς. ἀρκείσθαι τοιγαροῦν ἀναμνησθεὶς τῶν φιλοσόφων οὓς ἐπῄνεσε παρ' ὅτου αὐτὸς ἔμαθε τόσον ἀποδείξεως τοιοῦτον δὴ φαίνεται κεχρημένος. εἰ γὰρ ἐπεφύκει φησὶ τὸ χολαγωγὸν φάρμακον ἐκκαθαίρειν τοῦ ζώου τὴν χολὴν, οὐκ αὐτὴν γεννᾶν, οὐκ ἂν ἐκενοῦντο χολὴν τοῖς φλεγματώδεσι. θαυμαστή γε ἡ τοῦ ἀκολούθου γνῶσις. ὦ τῆς μεγάλης διαλεκτικῆς τοῦ σοφιστοῦ. τί συνετὸν οὕτω Χρύσιππος, ἢ Ἀριστοτέλης, ἢ Πλάτων εἶπεν; ὅ γε οἱ περὶ τούτων αὐτῶν ἐπισκέψασθαι προὐτάθη, τὸ μηδὲ ὅλως περιέχεσθαι, κατὰ τὸ σῶμα χολήν. πάντα ἂν ἔφασαν ἕπεσθαι τὸ μηδ' ὅλως ὑπὸ τῶν χολαγωγῶν ἐκκενοῦσθαι. τὸ δ' ὀλίγον περιέχεσθαι, τὸ τὴν ἑλκομένην ὑπ' αὐτῶν ὀλίγην ὑπάρχειν. ὥσπερ γε εἰ πολὺ περιέχοιτο, πολλὴν εἶναι τὴν ἑλκομένην. ἀλλ' Ἰουλιανὸς ὁ τῆς καινῆς διαλεκτικῆς σοφιστὴς ἀξιοῖ μηδ' ὅλως ἕπεσθαι χολὴν τοῖς χολαγωγοῖς, ὅταν ὀλίγη πού ὑπάρχῃ κατὰ τὸ ζῶον. εἶθ' ἡμᾶς μὲν λέγει μελαγχολῶντας, τοὺς ὑδραγωγὸν διδόντας φάρμακον τοῖς ὑδεριῶσιν. ἑαυτὸν δὲ σωφρονεῖν, οὐ τοῖς δόγμασιν ἕπεται φλεβοτομεῖν αὐτούς. ὁμοιότατον δὲ τούτοις αὐτοῦ τοῖς λόγοις ἐστὶ καὶ τὸ διὰ τῶν ἐχομένων εἰρημένων ἐν τῇδε τῇ ῥήσει. τότε γίγνεσθαι ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐναλλὰξ ἐπίτασίς τε καὶ ἄνεσις ὑγεία ἀδιόριστος ὁμοιούμενός τις ὡς πρὸς ἡμῶν κατὰ πᾶν συνεχείας ἐν τῷ σπανίως ὀλιγάκις τε φαινομένῳ. ἐν τούτοις Ἰουλιανὸς καταβάλλει τὴν δόξαν τῶν οἰομένων ἀεὶ σωματικὰς εἶναι τὰς κατασκευὰς τῶν παθῶν, ταῦτα ὡς μαρτυροῦντα γράφοντας ἐπιτάσεις καὶ τὰς ἀνέσεις τῶν νοσημάτων. οἰόμενος συμφωνεῖν μὲν τῇ δόξῃ τῶν μεθοδικῶν. ἐναντιοῦσθαι δὲ τῇ τοῦ παλαιοῦ. καίτοι ταυτὸ τὸ ἐναντιώτατον εὕροις ἄν. αἱ μὲν γὰρ τοῖς στερεοῖς τοῦ ζώου μορίοις, διαθέσεις, ἐστηριγμέναι τ' εἰσὶ, καὶ μόνιμοι. τὰ δὲ ὑγρὰ καὶ μετὰ τὸ ῥεῖν, εἰκὸς ἄλλο μόριον τοῦ ζώου καὶ διαφορεῖσθαι λεπτυνόμενον, καὶ κατά τινας αἰσθητοὺς πόρους ἐκκρίνεσθαι, καὶ ποτὲ μὲν ὑπὸ τῆς διοικούσης τὰ ζῶα φύσεως πεπτόμενα χρηστότερα γίνεσθαι. ποτὲ δ' ὑπὸ πυρετώδους θερμασίας ἀλλοιούμενα, μοχθηρότερα. καὶ τὰ μὲν διαπνεῖσθαι ὑπὸ τῆς πυρετώδους θερμότητος καὶ τὰ μὲν αὐτῶν βελτίω γίγνεσθαι κεραννύμενα χρησταῖς τροφαῖς. τὰ δὲ συνδιαφθείρεσθαι ταῖς ἐπιρρεούσαις. ἤτοι γ' εὐθὺς ἔξωθεν οὔσαις μοχθηραῖς, εἰ μὴ καλῶς ἔτι ἐν τῇ γαστρὶ πεφθείσαις

τοὺς δ' ἐπὶ σηπεδόνι χυμῶν ἀναπτομένους, οὐδὲν δή που θαυμαστόν ἐστιν ὡς ἂν ἐκεῖνα τύχῃ κατά τε χώρας ἀθροιζόμενά τε καὶ σηπόμενα καὶ κενούμενα. τάς τε γενέσεις ἴσχειν καὶ τὰς παρακμάς. ἀλλ' ἐν μὲν τούτοις ἀνάσχοιτ' ἄν τις ἴσως αὐτῶν. ὃ δ' ἐφεξῆς ἔγραψεν Ἰουλιανὸς, οὐκέτι,

κοινὸν ἁπάντων ὑπάρχειν, ἀλλ᾽ ἴδιον ἐξαίρετον ἑαυτῷ, τοῦτ᾽ ἤδη σοι δείκνυμι. ὅλην δ᾽ ἄμεινόν μοι δοκεῖ παρα-
» γράψαι τὴν ῥῆσιν εἰ καὶ μακροτέρα πώς ἐστιν, ἔχουσαν ὧδε. ὅτι δ᾽ ἀδιανόητόν ἐστι πλῆθος, ἢ διαφθορὰν ἐ αὐτὸ
» πρὸς τῶν νῦν τιθέναι ἀναφορὰν τὸ ποιητικὸν τῆς νόσου. τί δ᾽ αὖ τις συμμελέστατα διαγνοίη τοῦ πάθους δι᾽ ὅλου
» τοῦ σώματος ἀπιόντος; ἀναγκαῖον ὁμολογεῖν πάντα παρεῖναι ἐν παντὶ μορίῳ τε καὶ μείζω τῷ ἀποτελέσματι
» συμπαρατείνεσθαι χρὴ τὸ συνέχον αἴτιον. χωρεῖ δὲ δι᾽ ὅλου πάθη ὡς πυρετοί, ἀλλά τε μυρία ἐφ᾽ ὧν ἐν τῷ ὅλῳ
» καὶ τὸ πλῆθος εἶναι δεῖ. καὶ τὸ τοῖς πλείοσιν ὅταν πλείοι καὶ τὸ νόσημα, ἢ καὶ τὸ τοῖς πλείοσι καὶ συγκεχω-
» ρημένον ὧδέ πως φαίη. εἰ δέ γε διὰ ἀντίφασιν τὸ πλῆθος τοῦ ὑγροῦ, καὶ μὴν Ἰουλιανὸς οὐ βούλεται τὸ κα-
θόλου τὸ σῶμα νόσημα τὸ ἐν ἑνὶ τόπῳ τὴν συνεκτικὴν ὑπάρχειν αἰτίαν. ἀλλὰ κἂν τὴν ῥύσιν ὑπόθηταί τις ἐπὶ
τῷ βουβῶνι γίνεσθαι συνέχον αἴτιον οὖσαν τοῦ πυρετοῦ, εἰς τοσαύτην ἀπορίαν ὁ λόγος ἀχθήσεται. λυομέ-
10 νου γὰρ τοῦ βουβῶνος, οὔτε διαμένειν αὐτήν, οὔτε παύεσθαι δυνατόν. ἐπειδὴ μενούσης μὲν ἀναγκαῖόν
ἐστι καὶ τὸν πυρετὸν διαλύεσθαι, λυομένης δὲ συνεκτικὸν ἑαυτῆς αἴτιον ἔχειν τὸν βουβῶνα. πάλιν
τούτῳ τὸν λόγον ἀνατρέπεσθαι τοῦ θαυμαστοῦ προστάτου, φάσκοντος ἀδύνατον εἶναι τὸ καθ᾽
ὅλον τὸ σῶμα πάθος αἴτιον ἐν ἑνὶ τόπῳ συστῆναι, καὶ μὴν οὐδ᾽ ἄλλην τινὰ ἔννοιαν εἰπεῖν
ἔχει τοῦ συνέχοντος αἰτίου παρὰ τὸ γίνεσθαί τι πρὸς αὐτοῦ, καὶ παύεσθαι σὺν
αὐτῷ. πλὴν εἰ κἀνταῦθα πάλιν ἐξαίφνης ἑαυτὸν εἶναι φήσει στωϊκὸν
ὡς ἐν ἄλλοις ἐποίησεν. ἀλλὰ ἐάν γε πράξας οὐ νόσου μόνον, ἀλλὰ
καὶ τῆς ὑγείας αὐτῆς αἴτιον ἀποφαίνεται τινά, καὶ θερμὸν
καὶ ψυχρὸν ἀναγκασθήσεταί τι λέγειν εἶναι νόσημα,
καὶ ξηρὸν καὶ ὑγρόν, ἅπερ οὐ βούλεται. μὴ τοί-
20 νυν ληρείτω μάταια. μηδ᾽ ἐμπ * τρόπον.
ἀλλὰ τἆλλα φανταζέσθω ποτὲ μὲν
ἐπαινῶν στωϊκούς ποτὲ δ᾽ ἀ-
ναιρῶν αὐτῶν τὰ
δόγματα.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΤΩΝ ΕΠΙΔΗΜΙΩΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ. α'.

μόνον προγνώσεται τὰς ἐσομένας νόσους ἑκάστῃ τῶν καταστάσεων. καὶ κωλύει γενέσθαι τὰς τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀμέτροις καταστάσεσι τὴν ἐναντίαν ἐπιτεχνώμενος δίαιταν. εὔδηλον γὰρ ὡς εἴπερ εὐκρασία τῶν πρώτων ἐστὶν ἡ ὑγεία, διαφθαρήσεται μὲν ὑπὸ τῆς τοῦ περιέχοντος δυσκρασίας, φυλαχθήσεται δ' ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν δίαιταν ἐναντιώσεως. καλῶς οὖν ὁ Κόϊντος ἐξηγῆται, καὶ ταῦτα τὰ βιβλία, καὶ τὰ τῶν
40 ἀφορισμῶν. ἐν οἷς ὧδέ πως ἔγραψε. περὶ δὲ τῶν ὡρέων, ἢν μὲν ὁ χειμὼν αὐχμηρὸς καὶ βόρειος γένηται,
» τὸ δὲ ἔαρ, ἔπομβρον καὶ νότιον, ἀνάγκη τοῦ θέρους, πυρετοὺς ὀξέας καὶ ὀφθαλμίας, καὶ δυσεντερίας γί-
» νεσθαι. τῇ πείρᾳ γὰρ μόνῃ τοῦτ' ἐγνῶσθαι φησὶν ὁ Κόϊντος ἄνευ τοῦ κατὰ τὴν αἰτίαν λογισμοῦ, πρῶτον μὲν αὐτὸ τοῦθ' ἁμαρτάνων, ὅτι τὰς αἰτίας ὧν εἶπε κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς τούτους ὁ Ἱπποκράτης, αὐτὸς αὖθις ἐν τῷ περὶ ὑδάτων καὶ ἀέρων καὶ τόπων ἔγραψεν. εἶθ', ὅτι τὸ χρήσιμον μέρος τῆς διδασκαλίας ὑπερέβαινεν. ἀρεταὶ μὲν γάρ εἰσιν ἐξηγητῶν δύο αὗται, τό, τε τὴν γνώμην φυλάττειν τοῦ συγγράμματος, καὶ τὸ τὰ χρήσιμα διδάσκειν τοὺς ἀναγνωσομένους αὐτοῦ τὰ ὑπομνήματα. διέφθειρε δ' ἀμφοτέρας ὁ Κόϊντος ἐν τῷ μὴ συνάπτειν τῇ καταστάσει τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος τὰ πλεονάζοντα νοσήματα, συνάπτεσθαι μὲν αὐτὰ βουλομένου τοῦ Ἱπποκράτους αὐτοῦ, προγνῶναι δ' ἐσόμενα, καὶ κωλῦσαι συνιστάμενα, καὶ ἰᾶσθαι γενόμενα, μὴ δυνησομένων ἡμῶν, ἄνευ τοῦ γνῶναι τὴν γενομένην ἐν τῷ σώματι ἡμῶν διάθεσιν ἐκ τῆς δυσκρασίας τοῦ
50 περιέχοντος. οὕτως γὰρ καὶ τῶν ἄλλων ἁπασῶν καταστάσεων παραλελειμμένων τὰς δυνάμεις, αὐτοὶ ἐξευρίσκειν δυνησόμεθα. ὅς τις οὖν βούλεται μεγάλως εἰς τὴν τέχνην ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῶν ἐπιδημιῶν ὠφεληθῆναι, προαναγνῶναι τούτων βέλτιόν ἐστι τὸ περὶ φύσεως ἀνθρώπου, καὶ τὸ περὶ ὑδάτων, καὶ ἀέρων καὶ τόπων, ἔτι τῶν ἀφορισμῶν ἐκείνους, ἐν οἷς περὶ τῶν ὡρῶν διέρχεται, καὶ τὰς δυνάμεις διδάσκει τῶν ψυχρῶν καὶ θερμῶν καὶ ξηρῶν καὶ ὑγρῶν καταστάσεων. ἀναγκαῖον δὲ ἐστὶ πρὸς τοῖς εἰρημένοις, αὐτὸ τὸ προγνωστικὸν ἀνεγνωκέναι, οἷς γὰρ ἐδίδαξεν ἐν οἷς εἴρηκα βιβλίοις, ἀκολουθεῖ τὰ κατὰ τῶν ἐπιδημιῶν γεγραμμένα. πρῶτον μὲν ὅτι θερμοῦ, καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ, καὶ ὑγροῦ, συμμετρία τίς ἐστι τῶν πρώτων σωμάτων ἡ ὑγεία. δεύτερον δέ, ὅτι τὸ μὲν ἔαρ εὐκρατότατόν ἐστιν, ὅταν γε τὴν οἰκείαν κρᾶσιν φυλάττῃ. καὶ διὰ τοῦτ' ἐν αὐτῷ πλεονάζει τὸ αἷμα. καθάπερ γε καὶ τὸ θέρος θερμότερον καὶ ξηρότερον τοῦ προσήκοντος. ὁ χειμὼν

ὑγρότερος καὶ ψυχρότερος. ἀνώμαλον δὲ τῇ κράσει τὸ φθινόπωρον ἐπικρατούμενον ὑπὸ τοῦ ξηροῦ τε καὶ
ψυχροῦ, καὶ ὅτι πλεονάζει καθ' ἕκαστον αὐτῶν, εἷς τις χυμὸς ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον. ἐπὶ τούτοις τρί-
τον τε καὶ τέταρτον ἐν ἐκείνοις τοῖς βιβλίοις ἐδιδάχθη, κατὰ μὲν τὸ περὶ φύσεως ἀνθρώπου, τῶν ἐπιδη-
μιῶν νοσημάτων αἴτιον εἶναι τὸ περιέχον. ἐν δὲ τῷ προγνωστικῷ, τῶν σημείων, δι' ὧν αἱ προγνώσεις γί-
νονται, ἥτις ἑκάστου δύναμίς ἐστι, κατά τε ποιότητα καὶ μέγεθος. ἀξιῶ δέ σε τὸν ἀναγνωσόμενον τὴν προ-
κειμένην πραγματείαν, ὧν διῆλθον ἁπάντων, πρόχειρον ἔχειν τὴν μνήμην, ἵνα τοῖς ἐφ' ἡμῶν λεχθησομέ-
νοις, ἀκολουθῆς ἑτοιμότερον. ἁπάντων δὲ μάλιστα τὸ περὶ ὑδάτων καὶ ἀέρων καὶ τόπων, ἀναγνωκέναι σε
βούλομαι, ὅπως ἴδῃς, ἐν οἷς Ἱπποκράτης αὐτὸς ἔγραψε, καὶ πιστώσομαι τὰ γένη τῶν νοσημάτων ὧν διῆλ-
θον Ἱπποκράτει διῃρημένων οὕτως, αἴτιόν γε τὸν ἀέρα ἐπιδήμων νοσημάτων ἀποφαινομένῳ. κατὰ μὲν γὰρ τὸ,
10 περὶ φύσεως ἀνθρώπου ταυτὶ γράφει. αἱ δὲ νοῦσοι γίγνονται αἱ μὲν, ἀπὸ διαιτημάτων, αἱ δὲ ἀπὸ τοῦ πνεύ-
» ματος, ὃ ἐσαγόμενοι, ζῶμεν. τὴν δὲ διάγνωσιν ἑκατέρων, ὧδε χρὴ ποιέεσθαι. ὁκόταν μὲν ὑπὸ ἑνὸς νοσή-
» ματος πολλοὶ ἁλίσκωνται, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, τὴν αἰτίην χρὴ ἀνατιθέναι τουτέῳ, ὅτι κοινότατόν ἐστι,
» καὶ μάλιστα αὐτέῳ πάντες χρεώμεθα. ἔστι δὲ τοῦτο, ὃ ἀναπνέομεν. φανερὸν γὰρ δὴ, ὅτι τὰ διαιτήματα
» ἑκάστου ἡμέων οὐκ αἴτιά ἐστιν ὅτε τε ἅπτεται ἡ νοῦσος πάντων ἑξῆς, καὶ τῶν νεωτέρων καὶ τῶν πρεσβυ-
» τέρων, καὶ γυναικῶν καὶ ἀνδρῶν ὁμοίως, καὶ τῶν θωρησσομένων καὶ τῶν ὑδροποτεόντων, καὶ τῶν
» μάζαν ἐσθιόντων, καὶ τῶν ἄρτον σιτεόντων, καὶ τῶν ὀλίγα ταλαιπωρεόντων, καὶ τῶν πολλὰ καμνόντων.
» οὐκ ἂν οὖν τὰ διαιτήματα αἴτια εἴη γε, ὁκόταν διαιτώμενοι πάντας τρόπους οἱ ἄνθρωποι, ἁλίσκωνται ὑπὸ
» τῆς αὐτῆς νόσου. ὁκόταν δὲ αἱ νοῦσοι γίνωνται παντοδαπαὶ κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, δηλονότι τὰ διαιτήμα-
» τα, αἴτιά ἐστιν ἕκαστα ἑκάστοισιν. ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει, πάντων τῶν ἐπιδημιῶν εἶναι φησὶ τὴν κατάστασιν, ἀλλ' οὐ
20 τὴν δίαιταν αἰτίαν. δύναται δ' αὖ ποτε καὶ ὕδατος μοχθηροῦ πόσις, ἐργάσασθαι πάγκοινον νόσημα. καὶ ἱσο-
ρεῖται καὶ τοῦτο γεγονὸς ἐπὶ στρατοπέδου, ὥσπερ γε καὶ διὰ τὴν τοῦ χωρίου φύσιν ἔνθα πάντες ἐν ἑνὶ χωρίῳ
στρατοπεδευόμενοι διετέλεσαν. εἴτε δ' ἐκ βαράθρων, τῶν καλουμένων χαρωνείων πνευμάτων πλεοναζόν-
των. ταῦτα μὲν οὖν, τῷ βλάπτειν τὸν ἀέρα, καὶ τὰς νόσους ἐργάζεται, καὶ εἴη ἂν ἐν τῷ προγεγραμμένῳ λό-
γῳ περιεχόμενα. τὰ δ' ἀπὸ τῶν ἐδεσμάτων καὶ πομάτων σπάνιά τέ ἐστι καὶ γνωσθῆναι ῥᾷστα. ἐν μὲν οὖν τῷ
περὶ φύσεως ἀνθρώπου βιβλίῳ τὸ αἴτιον τοῦ κοινοῦ πολλοῖς νοσήμασιν ὠνόμασε κοινότατον. ἐν δὲ τῷ περὶ ἀέρων
» καὶ ὑδάτων καὶ τόπων, τὰ οὕτω γινόμενα νοσήματα, πάγκοινα προσηγόρευσεν ὧδέ πως εἰπών. περὶ ἑκάστου δὲ
» χρόνου προϊόντος καὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ, λέγοι ἂν, ὁκόσα νοσήματα μέλλοι πάγκοινα τὴν πόλιν καταχήσειν, ἢ
» θέρεος, ἢ χειμῶνος. καὶ πάλιν οὐ μετὰ πολλὰ, ταῦτα μὲν τὰ νοσήματα ἐπιχώρια αὐτέοισιν ἐστὶ, καὶ ἤν τι πά-
» γκοινον κατάσχοι νόσημα, ἐκ μεταβολῆς τῶν ὡρέων, καὶ οὗτοι μετέχουσιν. καὶ πάλιν μετ' ὀλίγα. τοῖσι μὲν
30 ἀνδράσι ταῦτα τὰ νοσήματα ἐπιχώριά ἐστι, καὶ χωρὶς ἤν τι κοινὸν κατάσχοι ἐκ μεταβολῆς. καὶ κατωτέρω
» πάλιν. τοῦτο μὲν τὸ νόσημα αὐτέοισι, σύντροφόν ἐστι καὶ θέρεος καὶ χειμῶνος. ἀλλὰ μὴν δὲ τοῦτό σε παρέλθῃ
ἐν ταῖς προγεγραμμέναις ῥήσεσιν, εἰρημένον ἐν ἄλλοις τέ τισι τῶν Ἱπποκράτους ὅσα πλεονάζει διὰ παντὸς
ἔν τινι χώρᾳ, ἅπερ δὴ καὶ ἔνδημα προσαγορεύεται, τῶν κοινῶν, πολλοῖς ὄντα καὶ αὐτὰ, καθάπερ καὶ ὁ λοι-
μὸς, ἐστὶ γὰρ καὶ οὗτος ἐκ τῶν κοινῶν νοσημάτων, ὡς αὐτὸς αὖ καὶ περὶ τοῦ δὲ σαφῶς ἐδήλωσεν ἐν τῷ περὶ
» διαίτης ὀξέων ὧδέ πως εἰπών. ὅταν γὰρ μὴ λοιμώδης νούσου τρόπος τις κοινὸς ἐπιδημήσῃ, ἀλλὰ σποράδες ὦσιν
» αἱ νοῦσοι, καὶ μὴ παραπλήσιαι αὐτέοισιν, ὑπὸ τούτων τῶν νοσημάτων οἱ πλείους ἀπόλλυνται, ἢ ὑπὸ
» τῶν ἄλλων τῶν συμπάντων. δῆλον οὖν ὡς ἐκ τοῦ γένους τῶν ἐπιδημίων νοσημάτων, ὅσα κακοηθέστατα γίνε-
ται, καὶ λοιμώδη καλεῖται. τὸ δὲ τῶν ἐπιδημίων, ἐκ τοῦ τῶν πανδήμων τε καὶ παγκοίνων γένους ἐστὶν, ὃ
ταῖς σποράσι νόσοις ἀντιδιαιρεῖται. ταῦτα μὲν οὕτως αὐτὸς ὠνόμασε. τοὺς λοιμοὺς δὲ πάντες ἄνθρωποι κα-
40 λοῦσί τε καὶ γινώσκουσιν ὄντας, ὀλέθρια νοσήματα. καὶ πέμπουσι δὲ πολλάκις εἰς θεοὺς, περὶ τῆς ἰάσεως
αὐτῶν πυνθανόμενοι. οὐ μόνον δ' ἐνταῦθα τὸ ἐπιδημήσειν γέγραφεν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ προγνωστικὸν, ἐν
» ᾧ φησι. χρὴ δὲ καὶ τὰς φορὰς τῶν νοσημάτων τῶν ἀεὶ ἐπιδημεόντων, ταχέως ἐνθυμέεσθαι, καὶ μὴ λανθάνειν
» τῆς τε ὥρης τὴν κατάστασιν. ἐν αὐτοῖς δὲ τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν ποτὲ μέν ἐστιν ἀκοῦσαι λέγοντος αὐτοῦ. ἐπεδήμη-
» σαν δὲ καὶ δυσεντερίαι κατὰ θέρος πολλαὶ, ποτὲ δὲ καὶ ἄλλαι πυρετῶν ἐπεδήμησαν ἰδέαι. καὶ γὰρ ἄλλοις
» τὸ νόσημα ἐπιδήμιον ἦν. γέγραπται δὲ τοῦτο τοὔνομα τὸ ἐπιδήμιον. ἔν τισι μὲν τῶν ἀντιγράφων, διὰ δ'
συλλαβῶν, τῆς τελευταίας ἐκ τοῦ μ καὶ ο καὶ ν. συνεστηκυίας. ἔν τισι δὲ διὰ ε, διά τε τοῦ μ. καὶ ι.
κἄπειτα καθ' ἑτέραν συλλαβὴν τὴν τελευταίαν τοῦ ο καὶ ν. μεμνῆσθαι χρὴ τούτων εἰς τὰ μέλλοντα λέγε-
σθαι, γιγνώσκων, ὡς ἔνια μὲν τῶν νοσημάτων κοινῇ πολλοὺς καταλαμβάνει, ἃ δὴ λέγεται κοινά. ἔνια δ' ἕκαστον
ἰδίᾳ, τὰ σποραδικὰ προσαγορευόμενα. τῶν δὲ κοινῶν, τὰ μὲν ἔνδημά τέ εἰσι. τὰ δὲ ἐπιδήμιά τε, καὶ ἐπιδήμια
50 διὰ τῶν δ. ἢ ε. συλλαβῶν ὡς εἴρηται γραφόμενα καὶ λεγόμενα. τούτων δὲ τὰ χαλεπώτατα, λοιμώ-
δη καλεῖται, τὴν αἰτίαν ἐκ τῆς περὶ τὸν ἀέρα καταστάσεως ἔχοντα καὶ αὐτὰ, καθάπερ ὅλον τὸ γένος
τῶν ἐπιδημίων νοσημάτων. γέγραφε δὲ καὶ λοιμώδεις τινὰς καταστάσεις, ὥσπερ καὶ τὰς ἐν τῷ γ.
διότι καὶ τῷ γένει ὁ λοιμὸς, ἐπιδήμιόν ἐστι νόσημα. ταῦτα μὲν οὖν ἄμεινόν ἐστι διῃρῆσθαι πρὸ τῆς μελλού-
σης ἔσεσθαι τῶν κατὰ μέρος ἐξηγήσεως. μετὰ ταῦτα δὲ εἰς ἐκείνην ἤδη τρέψομαι, τοσοῦτον ἔτι προειπὼν, ὅπερ
καὶ ἐν πολλοῖς τῶν ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένων βιβλίων εἰρῆσθαι φθάνει, προσφέροντές μου γυμνάζεσθαι τοὺς
ἐκμαθεῖν θέλοντας τὴν ἰατρικὴν τέχνην, ἐν τοῖς κατὰ μέρος αἰσθητοῖς, ὡς διαγινώσκειν αὐτοὺς, ἃ καθόλου
προμεμαθήκασι. ταῦτα δ' αὐτὰ τὰ κατὰ μέρος ἀρχὴν τῆς καθόλου συστάσεως οἱ ἐμπειρικοί φασιν εἶναι,
λέγοντες ἀληθῆ ἐκεῖνα τῶν θεωρημάτων, ὅσα τὴν σύστασιν ἐξ ἐμπειρίας ἔσχηκεν. ἡμεῖς δ' οὐκ οὕτως. ἀλλὰ

καὶ διὰ

καὶ διὰ λόγου δοκεῖ πολλὰ τῶν θεωρημάτων εὑρῆσθαι, κρίνεσθαι μέντοι καὶ τούτων τὴν ἀλήθειαν ὑπὸ τῆς πείρας βεβαιουμένην τε καὶ μαρτυρουμένην. οὕτως γοῦν καὶ τοῖς περὶ μεγεθῶν ἀποστημάτων ἡλίου καὶ σελήνης, καὶ τοῖς ἀποδεδειγμένοις μὴ πιστεύοντας, ὅταν αἰσθητῶν τε πολλῶν ἄλλων ὅσα κατὰ γεωμετρικοὺς λόγους εὑρίσκεται, ὅταν ὑπὸ τῶν κατ᾽ ἄλλου μέρους ἐκλείψεων μαρτυρεῖται, βεβαιοτέραν ἴσχομεν τὴν πίστιν. ὅπου τοίνυν τὰ διὰ γεωμετρίας ἀποδειχθέντα, πιστότερα γίνεται μαρτυρούμενα πρὸς τῶν κατὰ μέρος ἀποβαινόντων, καὶ πιστότερα γινόμενα βεβαιοτέραν ἔχει πολλῷ μᾶλλον ἢ ἔσα ὑπὸ τὴν κατὰ μέρος πίστιν. ταῦτ᾽ οὖν ἡμεῖς ἐπιδειξόμεθα ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν βιβλίοις γινόμενα.

Ἐν Θάσῳ φθινοπώρου περὶ ἰσημερίην, καὶ ὑπὸ πλειάδος ὕδατα πολλὰ, ξυνεχέα, μαλθακὰ ὡς ἐν νοτίοισι.

Ὅτι μὲν καὶ ἡ τοῦ χωρίου γνῶσις εἰς τὴν τῶν ἐπιδημίων νοσημάτων διδασκαλίαν ὠφέλιμος ἐστιν, ὕστερον λέξω. νυνὶ δὲ τὴν λέξιν αὐτὴν πρότερον ἐξηγήσομαι, τοῦ συγγραφέως εἰπόντος· περὶ ἰσημερίην καὶ ὑπὸ πλειάδος. δυοῖν γὰρ οὐσῶν ἰσημερινῶν καὶ δυοῖν πλειάδων ἐπισημασιῶν, οὗτος ἐδήλωσεν ὁποίαν αὐτῶν λέγει, προσθεὶς τῷ λόγῳ τὸ φθινόπωρον. κατὰ μὲν γὰρ τὸ ἔαρ ἡ ἑτέρα γίνεται. καὶ ἡ ἀρχὴ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἡμετέραν οἴκησιν ἐστὶν αὕτη, καθάπερ καὶ τελευτὴ πᾶσα ὑπὸ τῶν πλειάδων ἐπιτολήν. κατὰ δὲ τὸ φθινόπωρον ἡ ὑπόλοιπος ἰσημερία γίνεται, καὶ ἡ τῶν πλειάδων δύσις. οὐδὲν δὲ διοίσει λέγειν, ἤτοι κατὰ τὸν πληθυντικὸν ὀνομαζόμενον ἀριθμὸν τὰς πλειάδας, ἢ κατὰ τὸν ἑνικὸν τὴν πλειάδα. γίνεται δ᾽ ἡ τῆς πλειάδος δύσις ὡς μετὰ πεντήκοντα ἡμέρας τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας, εἰδότων ἡμῶν τὰς μὲν ἰσημερίας καὶ τροπὰς ἐν καιρῷ γινομένας ἐν ἁπάσαις ταῖς οἰκήσεσιν. τὰς δ᾽ ἐπιτολὰς καὶ δύσεις τῶν ἀστέρων ὑπαλλαττομένας, ὡς καθ᾽ ἑκάστην οἴκησιν ἰδίας εἶναι. μόνοις γὰρ τοῖς ὑπὸ τὸν αὐτὸν οἰκοῦσι πόλον, κοιναὶ τῶν ἄστρων, αἵ τ᾽ ἐπιτολαὶ καὶ δύσεις γίνονται. καλοῦσι μὲν οἱ Ἕλληνες ὡς τὰ πολλὰ, τὸ σύγκειμενον ἐκ πολλῶν ἀστέρων, ἄστρον, οἷον τὸν ταῦρον ὅλον, ἤ τι μέρος αὐτῶν, τὰς ὑάδας, ἢ τὰς πλειάδας. ὅμως μὴν, ἔστιν ὅτε καὶ τῶν ἀστέρων ἕκαστον ὀνομάζουσιν ἄστρον. οὐ μὴν τόν γε συγκείμενον ἐκ πολλῶν ἀστέρα καλοῦσιν, ἀλλ᾽ ἄστρον ἀεὶ μόνως οὕτως. εἶτα δ᾽ ἕκαστον οὐκέτι ἀστέρα μόνον, ὡς εἶπον, ἀλλὰ καὶ ἄστρον, οἷον τὸν ἀρκτοῦρον, τὸν σείριον, τὸν ἑωσφόρον, τὸν ἕσπερον. ἀναγκαιότατον δέ ἐστιν εἰς ὅλην τὴν ἐνεστῶσαν πραγματείαν ἐπίστασθαι τὰς καθ᾽ ἑκάστην χώραν, ἐν αἷς ἂν ἰατρεύειν μέλλωμεν ἑκάστου τῶν ἄστρων ἐπιτολάς τε καὶ δύσεις, ἐπειδὴ περιγράφουσιν αὗται τὰς ὥρας αὐτίκα γέ τοι κατὰ τὸν τῆς Ἑλλησποντίου παράλληλον, ἀρχὴ μὲν τοῦ ἦρος ἐστὶν, ἡ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἰσημερία, τελευτὴ δὲ τῶν πλειάδων ἡ ἐπιτολὴ, αὕτη δὲ καὶ θέρους ἐστὶν ἀρχὴ, καθάπερ γε καὶ τελευτὴ μὲν τοῦ θέρους, ἀρχὴ δὲ τοῦ φθινοπώρου, ἡ ἐπιτολὴ τοῦ ἀρκτούρου, προλαμβάνουσα τὴν φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν, ἡμέραις ὡς δώδεκα. καὶ μέν γε καὶ ἡ δύσις τῆς πλειάδος, ἀρχὴ μὲν τοῦ χειμῶνός ἐστι, τελευτὴ δὲ τοῦ φθινοπώρου. θαυμάζειν δ᾽ οἶμαι δεῖ, καὶ ζητεῖν τὴν αἰτίαν τοῦ παραλελεῖφθαι κατὰ τὸν λόγον ἐπιτολὴν ἀστέρος τοῦ ἐπισημοτάτου, γινομένην ἐν θέρει τοῦ καλουμένου σειρίου. ὀνομάζουσι δ᾽ αὐτὸν ἔνιοι καὶ κύνα, καταχρώμενοι τῇ τοῦ παντὸς ἄστρου προσηγορίᾳ. κύων μὲν γὰρ τὸ σύμπαν ἄστρον. ὁ δ᾽ ἐπὶ τῆς γένυος αὐτοῦ, σείριος, ὃν ὀρθῶς ἄν τις ὀνομάζει ἐν τῷ πρὸ κυνὸς, οὐ τὸν κύνα. καὶ ἀρχή γε τῆς καλουμένης ὀπώρας, ἡ ἐπιτολὴ τούτου τοῦ ἀστέρος ἐστὶ, καὶ ὅσοι τὸν ἐνιαυτὸν εἰς ζ τέμνουσιν ὥρας, ἄχρι μὲν ἐπιτολῆς τοῦ κυνὸς ἐκτείνουσι τὸ θέρος. ἐντεῦθεν δὲ μέχρις ἀρκτούρου, τὴν ὀπώραν. οἱ δ᾽ αὐτοὶ καὶ τὸν χειμῶνα τριχῆ τέμνουσι, μέσον μὲν αὐτοῦ ποιοῦντες τὸν περὶ τὰς τροπὰς χρόνον. τὸν δ᾽ ἑκατέρωθεν τοῦδε, σπορητὸν μὲν τὸν πρόσθεν, φυταλίαν δὲ τὸν ἕτερον. αὐτοὶ γὰρ οὕτως ὀνομάζουσι, καὶ μέντοι κἂν τῷ περὶ ἑβδομάδων Ἱπποκράτους ἐπιγραφομένῳ βιβλίῳ, διῃρημένον ἐστὶν εὑρεῖν τὸν ἐνιαυτὸν εἰς ἑπτὰ, τοῦ μὲν φθινοπώρου καὶ τοῦ ἦρος ἀτμήτων πεφυλαγμένων, τετμημένων δὲ, τοῦ μὲν χειμῶνος εἰς τρία μέρη, τοῦ δὲ θέρους εἰς δύο. χρησίμη μὲν οὖν ἐστι καὶ ἡ τοιαύτη διαίρεσις, ὡς προϊὼν ὁ λόγος δείξει, χρησίμη δὲ καὶ εἰς τέσσαρας ὥρας, ὡς καὶ τοῦτο δέδεικται πρότερον ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους, ἐν οἷς τάς τε τῶν χυμῶν ἐπικρατείας διδάσκει, καὶ τὰς τῶν νοσημάτων ἰδέας. καὶ τὰς ἀμφοτέρας τούτων ἡγουμένας κράσεις τοῦ περιέχοντος, τέτταρας ἐχούσας διαφορὰς, εἰ γὰρ καὶ ὅτι μάλιστα δίχα τις τέμνει τὸν μεταξὺ πλειάδων ἐπιτολῆς καὶ ἀρκτούρου χρόνον, ἀλλά τοι κοινόν ἐστιν αὐτὸ παντὶ, τῷ ξηροτέρῳ τοῦ συμμέτρου εἶναι, καθάπερ γε καὶ τῷ χειμῶνι, τῷ ψυχροτέρῳ τε καὶ ὑγροτέρῳ, κἂν τριχῆ τέμνηται. αἱ μὲν οὖν μεγάλαι διαφοραὶ τῆς κράσεως, ἃς καὶ γενικὰς ἄν τις εἴποι προσηκόντως, εἰς τέσσαρας διαιροῦσιν ὥρας τὸν ἐνιαυτὸν, ἤτοι γ᾽ ἑτερογενεῖς, ἢ ἑτεροειδεῖς ἀλλήλων, ὡς ἂν ἐθέλῃ τις ὀνομάζειν. αἱ δὲ καθ᾽ ἑκάστην τῶν διαφορῶν τούτων, εἰς τὸ μᾶλλον τε καὶ ἧττον τομαὶ, τὸ θέρος μὲν εἰς δύο, τὸν χειμῶνα δ᾽ εἰς τρεῖς μοίρας τέμνουσιν. ἡ δὲ τῶν ὡρῶν τούτων τομὴ, ἐκ τοῦ κατὰ ταύτας χρόνου. τεττάρων γὰρ μηνῶν ὁ μεταξὺ πλειάδος τε καὶ ἀρκτούρου χρόνος ἐστὶ, πλειόνων δὴ καὶ τεττάρων, ὁ μεταξὺ πλειάδος τε καὶ δύσεως, καὶ τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας. ὁ δὲ τοῦ ἦρος, οὐδ᾽ ὅλων δυοῖν μηνῶν, ὥστ᾽ ἄτμητος εἰκότως ἐφυλάχθη. διὰ ταῦτα δὲ καὶ τοῦ φθινοπώρου μείζων μὲν ἦν, ἢ παρὰ τὸ ἔαρ, ἐκτείνεται γὰρ εἰς δύο μῆνας, ἀπολειπόμενος δὲ τῷ μεγέθει πάμπολυ τοῦ κατὰ τὸ θέρος τε καὶ τὸν χειμῶνα χρόνου. ταῦτα οὖν εἰς ἅπαξ μὲν εἰρήσθω μοι νῦν, εἰς δὲ τὸν ἑξῆς ἅπαντα λόγον, μνημονευέσθω πρὸς τὸ μετάγεσθαι ῥᾳδίως εἰς τοὺς ἐν ἑκάστῳ τῶν ἐθνῶν μῆνας, ἄλλους παρ᾽ ἄλλοις ὄντας. ὡς εἰ πάντες εἶχον τοὺς αὐτοὺς, οὐκ ἂν ἀρκτούρου καὶ πλειάδος, καὶ κυνὸς, ἰσημεριῶν τε καὶ τροπῶν ἐμνημόνευσεν ὁ Ἱπποκράτης, ἀλλ᾽ ἤρκεσεν ἂν εἰπεῖν αὐτῷ κατὰ Μακεδόνας

εἰ οὕτως ἔτυχεν, ὀνομάζοντι τοῦ Δίου μηνὸς ἀρχομένου, τοιάνδε τινὰ γενέσθαι κατάστασιν ἐν τῇ περὶ τοῦ
ἔχοντος κράσει. νυνὶ δ᾽ ἐπειδὴ τὸ Δίον Μακεδόσι μὲν μόνοις σαφές, Ἀθηναίοις δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις
οὐ σαφές, Ἱπποκράτης δὲ βούλεται τοὺς ἐξ ἁπάντων τῶν ἐθνῶν ὠφελεῖν, ἄμεινον ἦν αὐτῷ γράψαι μᾶλλον
τὴν ἰσημερίαν ἀντὶ τοῦ μνημονεῦσαι τινὸς μηνός. ἡ μὲν γὰρ ἰσημερία, κοσμικόν ἐστι πρᾶγμα, οἱ δὲ μῆνες
ἐπιχώριοι καθ᾽ ἕκαστον ἔθνος. ὅστις γοῦν ἀστρονομίας ἀπείρως ἔχει μάλιστα μὲν ἴστω, μὴ πειθόμενος Ἱππο-
κράτους, προτρέποντος πρὸς αὐτήν, ἕνεκα τῆς τῶν εἰρημένων χρήσεως. ἐπεὶ δὲ φιλάνθρωποι εἶναι
δοκεῖ καὶ τοὺς τοιούτους ὠφελεῖν, ἐγὼ πειράσομαι τὴν ἐνδεχομένην ὑπογράψαι βοήθειαν, ᾗ προσέχει
τὸν νοῦν, ἁπάντων, ὧν Ἱπποκράτης λέγει καρπώσονται τὴν χρῆσιν. τεμνομένου δὴ τοῦ παντὸς ἔτους, ἐκ
τεσσάρων καιρῶν κατ᾽ ἰσημερίαν τε καὶ τροπάς, ἅπαξ τις ἐρωτήσας ἀστρονομικὸν ἄνδρα, τίσι παρὰ μέρη
10 ταῦτα ἐν τίσι γίνονται μησίν, εἶτα εἰδὼς αὐτά, δυνήσεται καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἐπισημασιῶν τῶν καθ᾽ ἕ-
καστον ἄστρων ἀκούων ἕπεσθαι. ὥστ᾽ εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἐὰν προμάθῃ τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Δίου μηνὸς καὶ φθι-
νοπώρου γίνεσθαι ἰσημερίαν, οἴσεται τὴν μὲν χειμερινὴν τροπὴν ὡς μετὰ τρεῖς μῆνας ἐσομένην ἐν ἀρχῇ τοῦ
καθ᾽ ἑαυτὸν τετάρτου μηνός, τούτῳ γὰρ σημαίνει κατὰ Μακεδόνας. τὴν δὲ ἐαρινὴν ἰσημερίαν Ἀρτεμισίου,
καθάπερ γε καὶ τὴν θερινὴν τοῦ Λώου. κατὰ γὰρ τὰς ἀρχὰς τῶν εἰρημένων μηνῶν αἵ τ᾽ ἰσημερίαι καὶ αἱ τρο-
παὶ γίνονται κατὰ Μακεδόνας, ἀριθμούντων τε καὶ ὀνομαζόντων τοὺς μῆνας. ὁ τοίνυν ταῦτα μαθών, εἰ
προσεπιμάθῃ, τὸν μὲν Ἀρκτοῦρον ἐπιτέλλοντα πρὸ ἡμερῶν ὡς ιβ. τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας, πλεΐ-
άδας δὲ δύο μῆνας, ὡς μετὰ πεντήκοντα, γνώσεται πόσῃ τοῦ καθ᾽ ἕκαστον αὐτὸν μηνὸς ἑκάτερον τῶν ἄστρων
ἐπιτέλλει, παραφυλάξει τε βουλόμενος ἀκολουθεῖν Ἱπποκράτει τὴν μεταβολὴν τῆς περὶ τὸν ἀέρα κρά-
σεως, ὁποία τις ἐγένετο. χρὴ δὲ δηλονότι τοὺς μῆνας οὐ πρὸς σελήνην ἀριθμεῖσθαι, καθάπερ ἐν ταῖς πλεί-
20 σταις νῦν τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, ἀλλὰ πρὸς ἥλιον, καὶ ἐν ἁπάσαις τε τῶν ἀρχαίων καὶ ἐν πολλαῖς τῶν
ἐθνῶν ἀριθμεῖται. καὶ παρὰ Ῥωμαίοις ὁ σύμπας ἐνιαυτός, εἰς ιβ διαιρούμενος, ἑνὸς μὲν αὐτῶν ὀκτὼ
καὶ εἴκοσιν ἡμερῶν ὄντος, ὃν δεύτερον λέγουσι μετὰ τὰς τροπὰς χειμερινάς, αὐτοῦ δὲ τοῦ πρώτου μετὰ
τὰς τροπάς, ὃν καὶ πρῶτον ὅλου τοῦ ἔτους ἀριθμοῦσιν, μίαν ἐπὶ ταῖς λ προσειληφότος, ὥσπερ γε καὶ
τοῦ γ μετὰ τὰς τροπάς, καὶ γὰρ καὶ οὗτος αὐτοῖς ἐστι μιᾶς καὶ λ ἡμερῶν. ὁ δὲ τέταρτος τριακονθή-
μερος. ὁ δὲ πέμπτος, μίαν ἐπὶ ταῖς λ προσείληφεν. ὁ δ᾽ ἕκτος τριακοστός. μετὰ τὸν ἕκτον δύο μιᾶς καὶ τριάκοντ᾽ ὁ
δὲ μετὰ τούτους τριάκονθ᾽ ἡμερῶν. ὁ δ᾽ ἐφεξῆς τῷδε, μιᾶς καὶ τριάκοντα δέκατος ὢν τὸν ἀριθμὸν ὅλου τοῦ ἔ-
τους. καὶ ὁ μὲν ια τριάκονθ᾽ ἡμερῶν. ὁ δὲ ιβ. μιᾶς ἐπὶ ταῖς λ. συναριθμοῦντι δέ σοι τὰς καθ᾽ ἕκαστον
τῶν μηνῶν γινομένας ἡμέρας αἱ πᾶσαι γίνονται, ε καὶ ξ. καὶ τ. καὶ τεσσάρων δ᾽ οὕτως ἀριθμη-
θέντων τῶν ἐτῶν, ἐν τῷ δ τὸν τρίτον ἀπὸ τοῦ δ ποιοῦσι δυοῖν καὶ λ ἡμερῶν. ἵν᾽ ἕκαστος τῶν ἐνιαυτῶν
30 γένηται τξε ἡμερῶν καὶ προσέτι τετάρτης ἡμέρας, ἡμέρας μιᾶς. τοῖς δὲ κατὰ Παλαιστίνην ἀριθμοῦ-
σιν, οἱ δώδεκα μῆνες, ἀριθμὸς ἡμερῶν γίνονται τνδ. ἐπειδὴ γὰρ ὁ ἀπὸ συνόδου τῆς πρὸς ἥλιον αὐτῆς χρό-
νος, ἄχρι πάσης ἄλλης συνόδου, πρὸς ταῖς θ καὶ εἴκοσιν ἡμέραις, ἔτι καὶ ἄλλο μέρος ἥμισυ προσλαμβάνει,
διὰ τοῦτο τοὺς δύο μῆνας ἡμερῶν γινομένους θ καὶ ν. τέμνουσιν εἰς ἄνισα μέρη. τὸν μὲν ἕτερον αὐτῶν λ
ἡμερῶν ἐργαζόμενοι. τὸν δ᾽ ἕτερον θ καὶ κ. ἀναγκάζονται τοιγαροῦν οἱ οὕτως ἄγοντες τοὺς μῆνας, ἐμβό-
λιμόν τινα ποιεῖν ὅταν πρῶτον ἀθροισθῇ τὸ τῶν ἔμπροσθεν ἐνιαυτῶν ἔλλειμμα. καὶ γένηται χρόνος, ἑνὸς μη-
νός, καὶ γέγραπταί γε τῶν ἀστρονόμων καὶ ἄλλοις τισὶ καὶ Ἱππάρχῳ, ὁπηνίκα χρὴ τοὺς ἐμβολίμους μῆνας
ἐμβάλλεσθαι. διόπερ ὡς ἔφην οὕτως ἐπὶ τούτων ἀριθμούντων τοὺς μῆνας, οὐκ ἔστιν ὁρίσαι τὰς ἡμέρας, ἐν
αἷς αἵ ἰσημερίαι τε καὶ τροπαί, καὶ τῶν ἐπιφανῶν ἄστρων αἱ ἐπιτολαὶ γίνονται. κατὰ δὲ τοὺς πρὸς ἥλιον ἄγον-
τας, ὁρίσαι δυνατόν, ὥσπερ ἔφην, ὑπό τε Ῥωμαίων καὶ Μακεδόνων, Ἀσιανῶν τε τῶν ἡμετέρων καὶ πολλῶν
40 ἄλλων ἐθνῶν. ὅπερ οὖν εἴρηταί μοι ταῦτα κοινὰ τῶν ἐφεξῆς λόγων ἁπάντων, πάλιν ἐπὶ τὴν προκειμένην
ἀνάξων ῥῆσιν, ἐν ᾗ τῆς γενομένης ἐν Θάσῳ καταστάσεως ἀρχόμενος ἔφη· φθινοπώρου περὶ ἰσημερίην καὶ ὑπὸ
πλειάδος, πολλὰ ὕετον γενέσθαι. ὄντος γὰρ τοῦ φθινοπώρου περὶ ἰσημερίην καὶ δυοῖν μηνῶν οὐκ εὐθέως ἀπ᾽
ἀρχῆς συνεισέβαλεν ἡ εἰρημένη κατάστασις, ἀλλὰ περὶ τὴν ἰσημερίαν ἤρξατο, καὶ παρέτεινεν ἄχρι πλειά-
δος δύσεως, ἡμέραις, ὡς πεντήκοντα. ἐν Θάσῳ φθινοπώρου. κατὰ μὲν τὸ κοινόν, οὐδ᾽ ἡ χώρα συνενδείκνυ-
ταί τι πρὸς τὴν τῶν νοσημάτων πρόγνωσιν, οὐδ᾽ ὅλως δυνατόν ἐστι τὰ γενησόμενα προγνῶναι, μόνον δὲ τό γε
γενήσεσθαι τινὰ νοσήματα, διεφθαρμένης τῆς κατὰ φύσιν ἐν ταῖς ὥραις κράσεως. ἐνίοτε δὲ καὶ τὴν ἰδέαν
αὐτῶν, οὐκ ἐκ μεθόδου λογικῆς, ἀλλ᾽ ἐκ πείρας μόνης φησὶν ἐγνῶσθαι, καὶ τάς γε τῶν δυσκρασιῶν ἐπι-
πλοκάς, ἃς συνδρομὰς ὀνομάζουσιν οἱ ἐμπειρικοὶ τῶν ἰατρῶν ἐξηγούμενοι τοὺς ἀφορισμούς, ἐκ πείρας ἔλε-
» γεν εὑρῆσθαι τῶν δὲ τινῶν νοσημάτων αἰτίας γινομένας. ὥστ᾽ ὅταν μὲν ὁ χειμὼν αὐχμηρὸς καὶ βόρειος γέ-
50 νηται, τὸ δὲ ἔαρ ἔπομβρον καὶ νότιον, κατὰ τὸ θέρος ἔσονται πυρετοὶ ὀξεῖς καὶ ὀφθαλμίαι καὶ δυσεν-
» τερίαι. καὶ πάλιν. εἰ μὲν ὁ χειμὼν ἔπομβρος καὶ νότιος γένηται, τὸ δὲ ἔαρ αὐχμηρὸν καὶ χειμέριον, αἱ μὲν
» γυναῖκες, ἧσιν οἱ τόκοι πρὸς τὸ ἔαρ, ἐκ πάσης προφάσιος, ἐκτιτρώσκουσι, καὶ τἄλλα ὅσα τούτων ἐφεξῆς
κατέλεξε, τέσσαρας μόνας διαφορὰς καταστάσεων γράψας, καίτοι παμπόλλων οὐσῶν, ὅπερ ἐχρῆν ἐν-
θυμηθέντα τὸ κοινόν, ἐπισκέψασθαί τε καὶ ζητῆσαι, πρῶτον μὲν αὐτὸ δὴ τοῦτο παρὰ φύσιν ἐκτρε-
πομένων τῶν ὡρῶν, εἶθ᾽ εὑρόντα πλείους, ζητῆσαι τὸν ἀριθμὸν ἁπασῶν, εἶτα σκέψασθαι διὰ τί τῶν
τεττάρων ἐμνημόνευσε μόνων ὁ Ἱπποκράτης, ἐφ᾽ οἷς ἅπασιν εὑρεθεῖσι ζητῆσαι τινὰ μέθοδον, ᾗ χρώμε-
νοι τὰς τῶν ἄλλων ἁπασῶν καταστάσεων γνωρισόμεθα δυνάμεις. μόνος γὰρ ἂν οὗτος ἱκανὸς προγνώ-
σκειν γινόμενα, καὶ τὰς μελλούσας ἐπιδημήσειν νόσους, ἀλλὰ καὶ προφυλάττεσθαι καθ᾽ ὅσον οἷόν τε πρὸς τὸ

μηδ᾽ ὅλως

μήθ' ὅλως αὐταῖς περιπεσεῖν διὰ τῆς εἰρημένης ὁδοῦ προελθὼν, ἱκανὸς ἔσται μόνος. ἢ εἰ τοῦτ' ἀδύνατον
ἐστὶ, διὰ τὸ μέγεθος τῆς αἰτίας, ὡς μετριωτάταις γοῦν ταύταις ἁλῶναι. ὅτι δὲ τὴν θεραπείαν τῶν νο-
σημάτων ὁ γυμνασθεὶς τὸν λογισμὸν ὃν εἶπεν ἅπασιν, ἄμεινον εὑρήσει, τῶν μηδὲν προεσκεμμένων, οὐδὲ τοὺς
ἐντυχόντας ἀγνοεῖν ἡγοῦμαι, μήτοι γε τοὺς νομίμως πεπαιδευμένους. ὅτι μὲν αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης
διὰ πλείους τῶν ἐν ἀφορισμοῖς γεγραμμένων τεττάρων καταστάσεων, ἐξ αὐτῶν τῶν δὲ τῶν βιβλίων,
ἃ νῦν ἡμῖν ἐξηγεῖσθαι πρόκειται, γένοιτ' ἂν ἱκανῶς σαφές. ἐν μὲν γὰρ τῷ πρώτῳ τῶν δὲ, τὴν πρώτην
ἔγραψε κατάστασιν, περὶ ἧς αὐτὸς εἶπεν ἤδη τῇ τελευτῇ. γινομένης δὲ τῆς ἀπογῆς ὅλης ἤδη τὰ νότια
καὶ μετὰ αὐχμῶν. δευτέραν δὲ ἐν ᾗ πάλιν ἔφη. γινομένου δὲ τοῦ ἔτεος ὅλου ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ καὶ βορείου.
τρίτην δὲ ἀνώμαλόν τε καὶ ποικίλην, ἀρξαμένην μὲν ὀλίγον πρὸ ἀρκτούρου, ψυχρὰν καὶ ὑγρὰν ἐφε-
ξῆς δὲ γινομένην, ἀπὸ τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας, ἄχρι πλειάδων δύσεως, ἅπασι νότιον ἅμα ἀμε-
τρίαις ὑγρότησιν. εἶθ' ἑξῆς ψυχρὰν καὶ ξηρὰν ἅμα πνεύμασι βορείοις μεγίστοις, ὅλῳ σχεδόν τι τῷ χειμῶ-
νι. ἔπειτα ψυχρὰν καὶ ξηρὰν, ἄχρι κυνὸς ἐπιτολῆς, ἐντεῦθεν ἀθρόως, καύματα μεγάλα μέχρις ἀρ-
κτούρου, καθ' ὃν ὗσε τὰ νότια, μέχρι τῆς ἰσημερίας. ταύτης οὖν τῆς καταστάσεως ἀνωμάλου γινομένης,
ὅμως ἐπεκράτει τὸ ψυχρὸν καὶ ξηρὸν, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ τῶν βιβλίων πρώτην ἔγραψε κατάστασιν, ἣν εἰς
ἓν πάλιν ἀναγαγὼν κεφάλαιον ἔφησεν. ἔτος νότιον, ἔπομβρον, ἄπνοια διὰ τέλεος. ἄλλην δ' ἐν τῷ δευ-
τέρῳ καταστάσει ἐν ἀρχῇ γράφων εἶπεν. ἄνθρακες ἐν κρανῶνι θερινοί, ὗεν ἐν καύμασιν ὕδατι λάβρῳ δι' ὅλου.
ἐγένετο μᾶλλον νότῳ. ὥσπερ καὶ αὐτὴ θερμοτάτη ἐστὶ, καὶ μετρίως ὑγρὰ, ὡς κατὰ μίαν ὥραν γινομένη
τὸ θέρος. ὥσπερ καὶ ἡ κατὰ τὸ τρίτον βιβλίον ἐν ὅλῳ τῷ ἔτει. γεγραμμέναι δ' εἰσὶ καὶ ἄλλαι κατα-
στάσεις, ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν βιβλίοις, ἃς οὐκ εἶπεν ἐν ἀφορισμοῖς, ἀλλ' ὡς συνεχέστερόν τε τῶν ἄλλων γι-
νομένας τὰς τέσσαρας ἀκούσας τε παράδειγμα γίγνεσθαι μετὰ τῆς ἐν τῷ περὶ ὑδάτων καὶ ἀέρων καὶ
τόπων αἰτιολογίας ἠξίωσε τοῖς ἀφορισμοῖς γραφῆναι. ἀλλὰ καὶ εἰ μὴ παραλέλειπε τελέως τὴν αἰτιο-
λογίαν, ἡμεῖς ἂν αὐτὴν εὕρωμεν, ἐκ τῶν ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένων, ἱκανῶν ὄντων ἀν-
δρὶ λογικῷ πρὸς τὴν τῶν εἰρημένων εὕρεσιν. ἐπίστασθαι γάρ σε χρὴ περὶ δεδειγμένον μὲν ὑφ' ἡμῶν ἤδη
πολλάκις ἐν πολλοῖς αὐτάρκως, εἰρησόμενον δὲ καὶ νῦν εἰς ὅσον ἀναγκαῖον ἐστὶν αὐτοῦ μνημονεῦσαι, ὡς τὰς
κατὰ μέρος ἐν ἁπάσαις τέχναις συμπλοκὰς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων, ἀδύνατον εἶναι δι' ἐμπειρίας γνω-
σθῆναι, διὰ τὸ πλῆθος. ἀλλ' ἤδη πάσαις αὐταῖς ὁδὸς μία τῆς εὑρέσεώς ἐστιν, ἡ διὰ τῶν οἰκείων στοιχείων,
ὥσπερ καὶ ἐν γραμματικῆς. τίνα τοίνυν οἰκεῖα στοιχεῖα τῶν καταστάσεων ἐστὶν, ἴδωμεν ἀπὸ τοῦ πράγμα-
τος τῆς οὐσίας ὁρμηθέντες, ὡς ἐν τοῖς περὶ ἀποδείξεως ἐδιδάχθημεν. ἀναλαβὼν οὖν ἀπ' ἀρχῆς, τὸν
λόγον ἤδη συνδιέξειμι ἅπαντα κατὰ τὸ συνεχὲς, μηδὲν παραλιπών. αἱ ὧραι τοῦ ἔτους διαφέρουσιν, ὑγρό-
τητι καὶ θερμότητι καὶ ψυχρότητι καὶ ξηρότητι, τοῦ μὲν χειμῶνος ὑγρότητι καὶ ψυχρότητι τὰς ἄλ-
λας ὑπερβάλλοντος, ὥσπερ γε τοῦ θέρους, θερμότητι καὶ ξηρότητι, τοῦ δ' ἦρος ἀκριβῶς ἀμφοῖν ὄντος
ἐν τῷ μεταξὺ, κρατεῖ γὰρ οὐδ' ἕτερον ἐν αὐτῷ, κατ' οὐδετέραν ἀντίθεσιν, οὔτε τοῦ ξηροῦ τὸ ὑγρὸν, οὔτε
τοῦ θερμοῦ τὸ ψυχρὸν, ἀλλ' ἔστιν ἰσομοιρία τις ἀμφοτέρων ἐστὶ τῶν ἀντιθέτων, ὁμοιότης τε τῶν ὡρῶν ἁ-
πασῶν ὅλης τῆς ἡμέρας ὡς ἔγιστα καὶ τῆς νυκτὸς, μηδὲ μιᾶς μεγάλης μεταλλαγῆς ἢ ὑπεροχῆς ἐν αὐ-
τοῖς γινομένης ὁποία κατὰ φθινόπωρον ὁρᾶται, κρύους μὲν ἕωθεν ὄντος, ἀμφὶ δὲ τὸ μέσον τῆς ἡμέρας,
θάλπους ἰσχυροῦ, μεταπίπτοντος αὖ πάλιν εἰς κρύος, καὶ τοῦ δὲ, δείλης ὀψίας. ἐπικρατεῖ δ' ὅμως αὐτῶν,
τὸ μὲν ξηρὸν, τοῦ ὑγροῦ. τὸ δὲ ψυχρὸν τοῦ θερμοῦ. τοιαύτη μὲν ἡ κρᾶσις ἐστὶ τῶν ὡρῶν τοῦ ἔτους, ὡς ἤδη τὸ
πολὺ μεταβολῆς γινομένης κατὰ βραχὺ μὲν, ὡς μὴ δ' αἰσθάνεσθαι τινὰ διὰ παντὸς τοῦ χρόνου, κατὰ μεί-
ζονα δὲ αἰσθητῶς, οὐ μὴν ἀθρόως γε οὐδ' ἀμέτρως ἐν ταῖς τῶν ὑγρῶν καὶ κατὰ φύσιν μεταβο-
λαῖς. ἀρκτούρου γοῦν ἐπιτέλλοντος, ὡς τὸ πολὺ σὺν ἀνέμοις ψυχροῖς ὕετος γίνεται. κἀντεῦθεν ἤδη φθι-
νόπωρον μὲν ἄρχεται, παύεται δὲ τὸ θέρος. εἶτ' ἐν τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ κατὰ βραχὺ καὶ ἀνεπαισθή-
τως γινομένης τῆς ἤδη τὸ ψυχρότερον μεταβολῆς, ἡ τῆς πλειάδος δύσις αἰσθητὴν ἐργάζεται τὴν τρο-
πὴν, ἐντεῦθεν τε πᾶσιν ὁμοίως ἤδη τὴν ἐαρινὴν ἰσημερίαν ἀφικνεῖται, καὶ ποτὲ μὲν ὁμοία προσθή-
κη, μέχρι πλειάδος ἐπιτολῆς γίνεται. πολλάκις δ' αἰσθητὴ μέν τις ἐν τῷ περὶ τὴν ἰσημερίαν χρόνῳ,
σύμμετρος δὲ, καὶ μέν τοι καὶ μετὰ τὴν τῆς πλειάδος ἐπιτολὴν αὐξάνεται τὸ θερμὸν καὶ τὸ ξηρὸν, ἄχρι
κυνὸς ἐπιτολῆς, συμμέτρως καὶ κατὰ βραχὺ, ἐλθόντος τε τούτου, γενήσεται νότιον μὲν ὀλίγον. ἐπ' αὐ-
τοῖς δ' ὑετοὶ ἐπίσης τοῖς ἐτησίοις πνεύμασιν ἄχρι τῆς κατὰ τὸν ἀρκτοῦρον ἐπιτολῆς. καὶ τοίνυν ἥ γε πεῖ-
ρα καὶ ὁ λόγος ἡμᾶς ἐδίδαξεν, ὅταν οὕτως αἱ ὧραι τοῦ ἔτους προέρχωνταί τε καὶ εἰς ἄλληλα μεταβάλ-
λουσι, μήτε λοιμόν τινα, μήθ' ὅλως ἐπιδήμια νοσήματα γινόμενα. μόνας δὲ τὰς ὀνομαζομένας ὑπ' αὐ-
τοῦ σποράδας νόσους τὰς κατὰ τὴν δίαιταν ἑπομένας. ἐπειδὴ καθ' ἑκάστην τῶν ὡρῶν ἴδιος μὲν ἐπικρα-
τεῖ χυμὸς ὡς αὐτὸς ἐδίδαξεν, τοῦ μὲν χειμῶνος τὸ φλέγμα. τοῦ δ' ἦρος τὸ αἷμα. τοῦ δὲ θέρους χολὴ, φθι-
νοπώρου δ' ἡ ὀξεῖα. διαπερ τοῖς κακῶς διαιτωμένοις, οὐ τὰ αὐτὰ πλεονάζουσι νοσήματα κατὰ πάσας.
τὰς ὥρας, ἀλλὰ ὡς αὐτὸς ἐδίδαξε. τοῦ μὲν ἦρος τὰ μελαγχολικὰ καὶ τὰ μανικὰ καὶ ἐπιληπτικὰ, καὶ
αἵματος ῥύσιες, καὶ τἄλλα ὅσα τούτων ἐφεξῆς καταλέγει. τοῦ δὲ θέρους ἔτους, ὁμοίως καὶ τοῦ φθινο-
πώρου. χειμῶνος δ' ἄλλα, γινόμενα μὲν ἐκ τῶν κατὰ τὴν δίαιταν ἁμαρτημάτων, ὑπαλλασσόμενα δὲ ταῖς
ἰδίαις διά τε τὴν ὥραν τοῦ ἐνιαυτοῦ καὶ τὴν ἡλικίαν τε καὶ φύσιν. ἐπειδὴ γὰρ καὶ κατὰ τὰς φύσεις καὶ κα-
τὰ τὰς ἡλικίας, αἵ τε κράσεις τῶν σωμάτων, ἕτεραι γίνονται καὶ αἱ τῶν χυμῶν ἐπικράτειαι διαφέρουσι, διὰ
τοῦτο καὶ κατὰ ταύτας νῦν ὑπαλλάσσεται τῶν νοσημάτων ἡ ἰδέα. περὶ μὲν οὖν τῶν ἐν ταῖς ἡλικίαις διαφορῶν

ὥσπερ ἔγραψεν ἐν δὲ ταῖς ἡλικίαις συμβαλεῖ, τοῖσι μὲν σμικροῖς καὶ νεογνοῖσι παιδίοισιν, ἄφθαι, ἔμετοι. καὶ τἄλλα τὰ τούτων ἐφεξῆς γεγραμμένα κατὰ πᾶσαν ἡλικίαν. περὶ δὲ τῶν φύσεων ὡσαύτως. τῶν φύσεων αἱ μὲν πρὸς θέρος, αἱ δὲ πρὸς χειμῶνα εὖ καὶ κακῶς πεφύκασι. γίνεται τοίνυν καὶ ἔστι μὲν ἔχον λόγον τὸ σῶμα τοῦ κάμνοντος αἰτίου ποιητικὸν πρὸς δὲ τὸ περιέχον. ἐξ ἀμφοῖν δὲ συνελθόντων ἡ ἐπίκτητος ἐπιτελεῖται κρᾶσις, ἐφ' ἣ τῶν ἐπιδημησάντων νοσημάτων ἡ γένεσις. ἐὰν οὖν ἴδωμεν, ὅτι πέφυκεν εἰς τὸ σῶμα δρᾶν τῶν ἀνθρώπων ἡ τοῦ περιέχοντος θερμότης, ὁποῖον δὲ ἡ ψυχρότης τε καὶ ξηρότης καὶ ὑγρότης, ἴδωμεν δὲ καὶ τὴν ὕλην αὐτὴν τὴν πάσχουσαν, ὁποία τίς ἐστιν, οὐδὲν ἔτι χαλεπὸν εὑρεῖν καὶ προγνῶναι τὰ γενησόμενα νοσήματα. καὶ τούτων αὐτῶν ἔτι πρότερον εἰσόμεθα καλῶς εἰρημένον, τὸ ἐν τοῖσι καθεστῶσι καιροῖσιν, ἢν αἱ ὧραι τὰ ὡραῖα ἀποδιδοῦσαι, εὐσταθέες τε καὶ εὐκρινέσταται αἱ νοῦσοι γίνονται. ἐν δὲ τοῖσιν ἀκαταστασίῃσιν, ἀκατάστατοι καὶ δύσκριτοι. τίνες οὖν αἱ δυνάμεις εἰσὶ τῶν εἰρημένων ποιοτήτων ὑγρότητος καὶ ξηρότητος, θερμότητος καὶ ψυχρότητος ἀκούσωμεν αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους ἐν ἀφορισμοῖς λέγοντος. τῶν δὲ καταστάσεων τοῦ ἐνιαυτοῦ, τὸ μὲν ὅλον οἱ αὐχμοὶ τῶν ἐπομβριῶν εἰσὶν ὑγιεινότεροι, καὶ ἧσσον θανατώδεες. νοσήματα δ' ἐν ταῖς ἐπομβρίαις, ὡς τὰ πολλὰ γίνεται πυρετοί τε μακροὶ καὶ κοιλίης ῥύσιες καὶ σηπεδόνες. ἐπίληπτοι καὶ ἀπόπληκτοι καὶ κυνάγχαι. ἐν δὲ τοῖς αὐχμοῖσι, φθινώδεες ὀφθαλμίαι ἀρθρίτιδες στραγγουρίαι. ταῦτα μὲν οὖν αὐτῷ λέλεκται περὶ τῶν εἰς πλείονα χρόνον ἐκτεταμένων καταστάσεων. ὥσπερ δὲ καὶ περὶ τῆς καθ' ὑγρότητα καὶ ξηρότητα διαφορᾶς ἐν τούτοις ἐδίδασκεν, οὕτως περὶ τῆς κατὰ θερμότητα καὶ ψυχρότητα. δι' ὧν ἔγραψε περὶ τῶν βορείων τε καὶ νοτίων καταστάσεων. ἐπεὶ γὰρ τῆς ἡμετέρας οἰκήσεως, ὁ μὲν βορρᾶς, ψυχρός, ὁ δὲ νότος θερμός ἐστι, πλὴν εἴπου σπανίως, ἐν ἀρχῇ τοῦ ἦρος ψυχρός, ἢ κατ' ἄλλην τινὰ ὥραν ἐπὶ βραχὺ πνεύσειε τοιοῦτος, οὐδὲ τότε τοῦ βορρᾶ ψυχρότερος. ἄκουσον οὖν ἑξῆς καὶ ὡς περὶ τούτων ἐν ἀφορισμοῖς ἔγραψεν ἀρξάμενος ὧδε. νότοι βαρυήκοοι, ἀχλυώδεες, καρηβαρικοί, νωθροί, διαλυτικοί, ὅταν οὗτος δυναστεύῃ τοιαῦτα ἐν τῇσιν ἀρρωστίῃσι πάσχουσιν, ἢν δὲ βόρειον ᾖ, βῆχες φάρυγγες. κοιλίαι σκληραί, δυσουρίαι φρικώδεες, ὀδύναι πλευρέων, στηθέων, ὅταν οὗτος δυναστεύῃ, τοιαῦτα ἐν τῇσιν ἀρρωστίῃσι προσδέχεσθαι. ταῦτα μὲν οὖν αὐτῷ λέλεκται περὶ τῶν ἰσχυρῶν νοτίων καὶ βορείων καταστάσεων τῶν ἐπὶ πλέον ἐν χρόνῳ γινομένων. ἐνδείκνυται γὰρ διὰ τοῦ δυναστεύειν ὀνόματος. δ' οὐκ ἂν ἐπὶ τοῦ ἦρος, οὔτε βραχεῖ χρόνῳ πνεύσαντος, οὔτ' ἐπὶ πλείοσιν ἡμέραις ἀλλ' ἀσθενοῦς, εἰπὼν τοῦτο τοὔνομα. περὶ δὲ τῶν ἐφημέρων νοτίων τε καὶ βορείων πνευμάτων, ἄκουσον αὖθις ἃ λέγει. αἱ μὲν καθημεριναὶ καταστάσιες. αἱ μὲν βόρειοι τά τε σώματα συνιστᾶσι καὶ εὔτονα καὶ εὐκίνητα καὶ εὔχροα, καὶ εὐηκοώτερα ποιέουσι, καὶ τὰς κοιλίας ξηραίνουσι, καὶ τὰ ὄμματα δάκνουσι καὶ περὶ τὸν θώρακα ἄλγημα, ἤν τι προϋπάρχῃ, μᾶλλον πονέουσι. αἱ δὲ νότιοι διαλύουσι τὰ σώματα, καὶ ὑγραίνουσι. καὶ βαρυηκοΐας καὶ ἰλίγγους ἐμποιέουσιν, ἐπὶ τοῖς ὀφθαλμοῖσιν, καὶ ἐν τῷ σώματι δυσκινησίαν, καὶ τὰς κοιλίας ὑγραίνουσιν. εἴρηται δ' ἐν ἀφορισμοῖς ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἄλλα γέ τινα περί τε φύσεως ὡρῶν καὶ τῆς ἀθρόας εἰς ἄλληλα μεταβολῆς ὧν ἕκαστον κατὰ τὸν προσήκοντα καιρὸν μνημονεύσομεν. ἐν τῷ παρόντι γὰρ μόνον ἀρκεῖ, διδαχθέντας τὰς πρώτας στοιχειώδεις δυνάμεις τῶν καταστάσεων ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους εἰρῆσθαι, καθ' ἃς χρὴ περὶ πασῶν τῶν ὁποσουοῦν καταστάσεων τῶν γινομένων ὁδῷ καὶ τάξει προϊόντας ἡμᾶς ἐξευρίσκειν, ὁποῖά τε τινὰ γενήσεται νοσήματα, καὶ ὅπως αὐτὰ κωλυτέον ἐστὶν, ἢ συστάντα θεραπευτέον. οὗτος γὰρ μέγιστος καρπὸς τῆς ἐνεστώσης πραγματείας. ἐν δὲ τοῖς στοιχειώδεσι τούτων, ἐστὶ καὶ ἡ χώρα συνενδεικνυμένη καὶ αὐτή τι πρὸς τὴν τῶν νοσημάτων πρόγνωσιν. ὥσπερ ἥ τε φύσις ἑκάστου καὶ ἡ ἡλικία καὶ τὸ ἐπιτήδευμα καὶ ἡ δίαιτα. δέδεικται δ' ὑπ' αὐτοῦ σαφῶς ἐν τῷ περὶ ὑδάτων καὶ ἀέρων καὶ τόπων, ὁποῖα τὰ καθ' ἑκάστην χώραν πλεονάζει νοσήματα. δυνήσῃ τοιγαροῦν ὅθεν ἡ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς κατάστασις ἀμέτρως ψυχρὰ καὶ ὑγρὰ γινομένη κατὰ τὴν ἑαυτῆς φύσιν ἐργάζεσθαι μέλλει τὰ ὑπ' αὐτοῦ δεδειγμένα νοσήματα, καὶ τὴν παρὰ τῆς οἰκήσεως ἔνδειξιν λαβεῖν ὁμοίαν τῇ παρὰ τῆς ἡ [illegible] ον καὶ τῆς φύσεως καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων καὶ τῆς ὅλης διαίτης. τὰ μὲν γὰρ ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ τῆς φύσεώς τε καὶ κατὰ τὰς ἔξωθεν περιστάσεις, ῥᾷον ἁλώσεται. τὰ δ' ἐκτὸς τῆς ὑγρᾶς καὶ ψυχρᾶς καταστάσεως ἐσομένοις νοσήμασι. τὰ δ' ἐναντία δυσχερέστερον. ἐὰν οὖν οἴκησις ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ κατὰ τὸν ἑαυτοῦ λόγον, καὶ τὴν κατάστασιν ἔχει τοιαύτην ἕτοιμον τῶν οἰκείων τῇ καταστάσει νοσημάτων, ἡ γένεσις ἔσται, συντελούσης τε καὶ τῆς οἰκήσεως ὥσπερ γε πᾶσα ἡ ἀμέτρως θερμὴ ποτὲ γένοιτο καὶ ὑγρὰ κατάστασις, οἵαν ἐν τῷ β. τῶν ἐπιδημιῶν ἔγραψεν ἐν ἀρχῇ λέγων. ὗεν ἐν καύμασιν ὕδατι λάβρῳ δι' ὅλου. συντελεῖ δέ τι πρὸς τὴν τῶν εἰρημένων σηπεδονωδῶν νοσημάτων γένεσιν ἡ χώρα, μάλιστα μὲν εἰ κατ' ἄμφω δύσκρατος εἴη θερμοτέρα καὶ ὑγροτέρα καθεστῶσα. συντελέσει δὲ καὶ κατὰ τὸ ἕτερον τούτων εἰ ἀμέτρως ἡ κεκραμμένη, καθάπερ ἡ Κραννὼν ἐν κοίλῳ καὶ μεσημβρινῷ χωρίῳ κειμένη. καὶ διαφερόντως μάλιστα σηπεδονώδεσι νοσήμασι, τοῖς ἄνθραξιν ἁλοῦσα, πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀτόποις, ἔτι καὶ διὰ τὸ τὰ βόρεια τῶν πνευμάτων ἀπεστράφθαι, πνεύσεσι καὶ ταῖς καλουμέναις νηνεμίαις κατεχομένη. Κραννὼν μὲν οὖν τοιαύτη. Θάσος δὲ τοὔμπαλιν. ἔστραπται γὰρ πρὸς τὰ βόρεια καὶ ψυχρὰ πνεύματα καταντικρὺ τῆς Θρᾴκης κειμένη. γενομένης οὖν τῆς καταστάσεως ὅλης ἐπὶ τὰ νότια, καὶ μετ' αὐχμῶν, οὐκ ἦν εὐάλωτον τὸ χωρίον ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ τῇ καταστάσει. εἰ γὰρ μεσημβρινὸν ἦν ἔτι καὶ κοῖλον, ἐσχάτως ἂν ἡ εἰρημένη κατάστασις ἐγεγόνει λοιμώδης αὐτῇ. ὕδατα πολλὰ, ξυνεχέα μαλθακῶς. τελείως ὕδατα γίνεται πολλὰ ποτὲ μὲν διὰ τὸν ὑετὸν αὐτὸν ἀθρόον ἐκρηγνύμενον, ἐνίοτε δὲ τῷ μήκει τοῦ χρόνου κἂν ψεκάδες ὦσι μόναι καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινόμεναι καὶ ποτ' ἀμφοῖν ἅμα συνελθόντων. ἔχεις δὲ αὐτῶν πάντων παραδείγματα γεγραμμένα, κατὰ τὰ τῶν ἐπιδημιῶν

βιβλία τοῦ μὲν πρώτου τρόπου τὴν κατάστασιν ἧς ἄρχεται τὸν δὲ τὸν τρόπον. ἐν θάσω περὶ ἀρκτοῦρον ὕδατα πολλά. δηλοῖ γὰρ ταῦτα τὰ μεγάλα, πλῆθος ὕδατος ἀθρόου. τοῦ δὲ δευτέρου τρόπου παράδειγμα. τὸ νῦν εἰρημένον ἐστίν. ὕδατα πολλὰ, ξυνεχέα μαλθακῶς. τὸ γὰρ πλῆθος αὐτῶν ἠθροίσθη, διὰ τὸ συνεχὲς ἐν χρόνῳ πλείονι γενέσθαι, καὶ μὴ καθάπαξ λαβρῶς ἐν ἑνὶ καιρῷ. τοῦ δὲ τρίτου τρόπου παράδειγμά ἐστι τὸ κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν ἐν ἀρχῇ γεγραμμένον. ὕει ἐν καύμασιν ὕδατι λάβρῳ διόλου. τὸ μὲν γὰρ λαῦρον, πρὸς τὸν προειρημένον τρόπον κοινόν ἐστι. τὸ δὲ διόλου πρὸς τὸν δεύτερον. περὶ μὲν οὖν ἐκείνων τῶν καταστάσεων,
* αὖθις ἐροῦμεν κατὰ τὸν οἰκεῖον ἑκάτερον. ἡ δὲ προκειμένη νῦν ἐν τῷ λόγῳ μεταξὺ τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ χειμῶνος γινομένης. ὕδατος καθόλου αὐτὴν ἔχει μαλθακῶς. ὡς αὐτὸς ἔφη. ὥσπερ ἀντί-
10 κειται, τῷ ἀθρόως καὶ λαβρῶς καὶ σφοδρῶς.

Χειμὼν νότιος.

Ὅτι φθινοπώρου πέρας οἶδε καὶ αὐτὸς, τὴν τῆς πλειάδος δύσιν, ἣν διὰ συντόμου φωνῆς ὀνομάζει καὶ πλειάδα σαφῶς ἐδήλωσεν, εἰπών, μετὰ τὸ προειπεῖν περὶ ἰσημερίην καὶ ὑπὸ πλειάδος, γράψας τε ἐφεξῆς, χειμὼν νότιος, ὡς οὐδενὸς ὄντος μεταξὺ χρόνου διηγήσεως ἰδίας δεομένου. συνάψαντος δὲ χειμῶνος τῇ δυνάμει τῆς πλειάδος.

Μικρὰ πνεύματα βόρεια.

Μικρά φησι πνεύματα γενέσθαι τοῦ χειμῶνος, εἰ δέ γε κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ὁ χειμὼν ἐπεραίνετο, πάν-
20 τως ἂν ἐγένετο μεγάλα. καὶ κατὰ διττὸν τρόπον ὑπῆρξεν ἂν αὐτοῖς τοῦτο, καθάπερ καὶ νῦν ἔοικε γεγονέναι σμικρὰ κατά τε τὸ ἴδιον μέγεθος αὐτῶν, καὶ κατὰ τὸ μῆκος τοῦ χρόνου. καὶ γὰρ ὀλίγαις ἡμέραις ἐγένετο βόρεια καὶ οὐκ ἰσχυρὰ, τοῦ χειμῶνος εἰθισμένου μέγαν ἴσχειν βορρᾶν ἐν χρόνῳ πολλῷ.

Αὐχμοί.

Τὴν ξηροτέραν τοῦ προσήκοντος κατάστασιν, αὐχμὸν ὀνομάσαι μὲν οὐ πάνυ τι συνήθως. εἰώθαμεν γὰρ οὐ τὴν ἁπλῶς ξηροτέραν, ἀλλὰ τὴν ἄκρως ξηρὰν ὀνομάζειν οὕτως. ἀμήχανον δέ ἐστι καὶ ἄπιστον εἰς τοσοῦτον γενέσθαι τὸν χειμῶνα ξηρὸν, ὡς αὐχμηρὰν ἀπεργάζεσθαι τὴν γῆν ὥσπερ ἐν θέρει. οὐ γὰρ ἐν ἥει τοιαύτη γίνεται κατάστασις, ἣ νῦν ὅμοιον γεγονέναι φησὶ τὸν χειμῶνα τὸ σύνολον.

Τὸ σύνολον εἰς γε χειμῶνα ὁκοῖον ἔαρ γίνεται.

30 Ξηρότερον μὲν τῆς ἑαυτοῦ φησι γεγονέναι τὸν χειμῶνα οὐ μὴν ὡσαύτως τῷ θέρει ξηρὸν, ὥς τε καὶ τὸν αὐχμὸν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔφαμεν οὐ πάνυ τι κυρίως εἰρῆσθαι. δεικτέον οὖν ἐστιν οὐχ ἁπλῶς ὑπ' αὐτῶν εἰρῆσθαι νῦν· ἀλλ' ἐν τῇ πρός τι. καθάπερ μύρμηκα μέγαν, ἢ ὄρος μικρὸν, ὡς γοῦν ὁ χειμὼν ἐγένετο νῦν οὐχ ἁπλῶς αὐχμηρὸς, ὥσπερ οὐδὲ μέγας μύρμηξ ἁπλῶς μέγας, ἀλλ' ὡς μέγας μύρμηξ. οὕτως τε οὖν τοῦ ὄρους τοῦ σμικροῦ σμικρότερός ἐστιν, ὅ τε χειμὼν ὁ αὐχμηρὸς ὑγρότερος τοῦ θέρους. ὥσπερ καὶ τὸν νῦν γεγενημένον χειμῶνα παραβάλλων εἶπε τὸ ξύνολον εἰς χειμῶνα ὁκοῖον ἔαρ γίνεται.

Ἦρ δὲ νότιον, ψυχεινὸν μετὰ ὕσματα.

Ἔοικεν οὖν εἰρηκέναι τὸ ἔαρ νότιον, οὐχ ὡς οὐδ' ὅλως ἐν αὐτῷ γινομένων τῶν βορείων, ἀλλ' ὡς ὀλιγίστων ἐν
40 ἀρχῇ καὶ οὕτως ὀλίγων ὥς τε τὴν ὅλην κατάστασιν τῆς ὥρας ἐκείνης νότιον εἰπεῖν.

Θέρος ὡς τὸ πολὺ ἐπινέφελον, ἀνυδρίαι, ἐτησίαι ὀλίγαι, σμικραὶ, διεσπασμένως ἔπνευσαν.

Εἴ τις ἅπαντα τὰ περὶ τοῦ θέρους εἰρημένα συνθείη, φαίη ἂν καὶ τοῦτο νότιόν τε καὶ αὐχμηρὸν ἅμα γεγονέναι.

Γενομένης δὲ τῆς ἀγωγῆς ὅλης ἐνθάδε τὰ νότια καὶ μετὰ αὐχμῶν.

Οὐχ ὡς οὐδέποτε γινομένης ἐκ διοχῆς ὑδάτων ἐν ὅλῳ τῷ ἔτει τὸ μετ' αὐχμῶν εἶπεν, ἀλλ' ὡς ὀλιγίστων παντάπασι. πλὴν γὰρ τοῦ πρώτου χρόνου τοῦ μετὰ τὴν φθινοπωρινὴν ἰσημερίαν, ἄχρι πλειάδος, πᾶς ὁ λοιπὸς ἐπικρατοῦσαν ἔσχηκεν ἱκανῶς τὴν ἀνυδρίαν. ἀγωγὴν δὲ δηλονότι τὴν κατάστασιν ὠνόμασε τοῦ περιέχοντος· εἴπερ οὖν ἀληθές ἐστιν ὡσαύτως τῷ περιέχοντι συνεξαλλοιοῦσθαι τὰ τῶν ζώων σώματα, κατὰ μὲν τοὺς ὄμβρους, ὑγρότερα γενήσονται, κατὰ δὲ τοὺς αὐχμοὺς, ξηρότερα. καὶ κατὰ μὲν τὰς θερμότητας ἐπικρατούσας ἡ κεφαλὴ ἐρωστική, κατὰ δὲ τὰς ψυχρότητας, αὕτη μὲν ἔσται κουφοτάτη. τὰ δὲ κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα μόνια, πονέσει. τῇ τοίνυν εἰρημένῃ καταστάσει, περὶ ἧς πρόκειται σκοπεῖσθαι μεταξὺ τὴν φύσιν ἐχούσῃ, τῆς τε αἰθρίου καὶ καθαρᾶς ἀκριβῶς καὶ τῆς μετ' ὄμβρων, ὁμοιούμενα τὰ σώματα μέσην ἕξει κατάστασιν κράσεως, ἣν ἐπέρχεσθαί μοι καλέσαι νεφελώδη. τοιούτου γὰρ ὄντος τοῦ περιέχοντος, ὑποκειμένης δὲ καὶ τοῦ συναλλοιοῦσθαί τε καὶ συνεξομοιοῦσθαι τούτῳ τὰ σώματα, σαφηνείας ἕνεκεν οὐδὲν ἂν εἴη χεῖρον ὀνομάσασθαι τὴν ἐν αὐτοῖς γινομένην κατάστασιν, οἷον νεφελώδη τινά. καθάπερ οὖν ὅταν ὁ χειμὼν φυλάττῃ τὴν οἰκείαν κρᾶσιν, ἀναγκαῖόν ἐστιν ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν χυμὸν γεννᾶσθαι τὸ φλέγμα, τοῦ θέρους δ' ἔμπαλιν, τὸ θερμὸν καὶ ξηρὸν, τὴν ὠχρὰν χολὴν, οὕτως ὁ ποτὲ νεφελῶδές ἐστι τὸ περιέχον, ἐνθάδε κρατεῖ τις τῶν χειμῶν, ἐν μὲν ταῖς φλεγματικαῖς φύσεσι ὁμιχλῶδές τε καὶ νεφελῶδες, ὡς ἂν εἴποι τις, φλέγμα. κατὰ δὲ ταῖς

πικροχόλους αὖ πάλιν ἡ ὁμιχλώδης τε καὶ νεφελώδης χολή, διαπαντὸς μὲν γὰρ ἀπορρεῖ τι τοῦ σώματος ἡμῶν ἀτμῶδες, ἀλλ' ἐν μὲν ταῖς ξηραῖς καταστάσεσι, πλεῖστον. ἐν δὲ ταῖς ὑγραῖς ὀλίγιστον. ἀθροιζόμενον οὖν ἐκεῖνο, παραπλήσιον ὁμίχλῃ καὶ ἀχλύϊ τὸ σύμφυτον ἡμῶν ἐργάζεται πνεῦμα. ὅμοιον γάρ ἐστιν ἐν τῷ περιέχοντι τὰ ζῶα πνεύματι ὁ ἀτμὸς, ὥς τε κἂν ταῦθα θαρσήσαις ἄν τις. εἴπερ ἐν τοιαύτῃ καταστάσει γίνεσθαι τὸ ἐν ἡμῖν πνεῦμα. καὶ μὴν ὅταν ὁμίχλη τις ἢ ἀχλὺς ἐν ἐκείνῳ χρόνῳ ᾖ, πάσχουσα δύο ταῦτα παθήματα, τό τ' ἀναφέρεσθαι καὶ τὸ πιλοῦσθαι, νεφέλη γίνεται λευκή. ἄνευ μὲν γὰρ ὑγρότητος, βορείου τοῦ ἀέρος ἀκριβῶς ὄντος, οὐκ ἄν ποτε γένοιτο νέφος. ἤτοι δὲ λαμπρὸν ἢ μέλαν ἀποτελεῖται τοῦτο δι' ἀραίωσιν ἢ πίλησιν. ἀραιοῦ μὲν οὖν τὸ νέφος, εἰς ἑαυτὸ καταδέχεται τὸ τοῦ ἡλίου φῶς, καὶ κατὰ τοῦτο φαίνεται λαμπρὸν. ὡς ἂν ἐκλαμπούσης αὐτῷ τῆς ἡλιακῆς αὐγῆς, ὥσπερ ἐν τοῖς διαφανέσι σώμασιν. πιληθέντος δὲ καὶ πυκνωθέντος τοῦ νέφους, οὐ διεισέρχεται μὲν αὐτὸ τὸ ἡλιακὸν φῶς, μέλαν δ' εἰκότως φαίνεται τὸ τοιοῦτον, ὥσπερ καὶ αὐτὸς ὁ ἀὴρ τῆς νυκτὸς, ἀπολιπόντος αὐτὸν τοῦ παρ' ἡλίου φωτὸς, καὶ φαίνεται σαφῶς ὁμίχλη πολλάκις μὲν ἤδη τὴν γῆν καταρρέουσα, καὶ καλεῖται τὸ τοιοῦτον δρόσος, ἐνίοτε δ' εἰς ὕψος αἰρομένη, καὶ προφανῶς γινομένη νέφος, ἤτοι λευκὸν, ἢ μέλαν. λευκὸν μὲν, ὅταν ὡς εἶπον εἰς ὅλον αὐτὸν δέξηται τὴν ἡλιακὴν αὐγὴν, μέλαν δὲ ἐπειδὰν μηδόλως ὑποδέχηται. τὰ δ' ἄλλα τὰ μεταξὺ τούτων χρώματα κατὰ τὸ ποσὸν τῆς κεραννυμένης αὐγῆς τὰ νέφη λαμβάνει. καί σοι τάχα δόξει διαφέρεσθαι πρὸς ἑαυτὸν ὁ λόγος. ἀναφέρεσθαί τε λέγων εἰς ὕψος τὴν ὑγρότητα καὶ πιλοῦσθαι. τὸ μὲν γὰρ ἀναφέρεσθαι, θερμότητος ἔργον ἐστὶν, τὸ δὲ πιλοῦσθαι ψυχρότητος. οὐ δυνατὸν δ' ἐστὶ ταὐτὸν ἅμα θερμὸν εἶναι καὶ ψυχρὸν, ἀλλ' ἐὰν ἐννοήσῃς αὐτὴν μὲν τὴν ἀναφερομένην ἀτμίδα θερμὴν εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὸ μετέωρον αἴρεσθαι, τὸν δ' ὑποδεχόμενον αὐτὴν ἀέρα ψυχρὸν, οὐκέτι ἀπορήσεις ὅπως ἀναφέρεταί τε ἅμα καὶ πιλεῖται. τὸ μὲν γὰρ ἀναφέρεσθαι, παρ' ἑαυτῆς ἔχει. τὸ δὲ συνάγεσθαι καὶ σφίγγεσθαι διὰ τὸν ὑποδεχόμενον ἀέρα. καὶ ὅσῳ δ' ἂν ᾖ ψυχρότερος οὗτος, τοσούτῳ μᾶλλον πιλήσει τε καὶ συνάξει τὴν ἀναφερομένην ὁμίχλην. ὅταν οὖν ὁ ἀὴρ μήτε θερμαίνῃ ἐναργῶς, μήτε ψυκτικὴν ἔχῃ τοιαύτην, ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐν αὐτῷ διαμένειν τὴν ὑψωθεῖσαν ὁμίχλην οἵαπερ ἦν ἐξ ἀρχῆς, καὶ γίνεσθαι λευκὸν μὲν ἀκριβῶς ἐξ αὐτῆς νέφος, ἐπειδὰν ὑπὸ τῆς ἡλιακῆς αὐγῆς κινηθῇ. μεταξὺ δὲ λευκοῦ τε καὶ μέλανος, ὅταν μὴ τελέως αὐτὴν ὁ ἥλιος καταλάμπῃ. μὴ τοίνυν θαύμαζε, διατί τὰ σώματα τῶν ζώων ὁμοίαν ἴσχει ποτὲ τοιᾷδε καταστάσει τὴν ἐν αὐτοῖς διάθεσιν, ἀλλὰ πείθου λέγοντος Ἱπποκράτους. νότοι βαρυήκοοι. ἀχλυώδεες. καρηβαρικοὶ, νωθροὶ, διαλυτικοὶ, διηγεῖται γὰρ ἐν τῷ λόγῳ τῷδε τὰ παθήματα τοῦ σώματος ἃ πάσχει μὲν ἐν ταῖς νοτίοις καταστάσεσιν, ὥς τε ὥσπερ τὸ βαρυήκοοι, καὶ διαλυτικοὶ, καὶ νωθροὶ κατὰ τῶν ὑπὸ τοῦ νότου γινομένων ἐν τοῖς ἡμετέροις σώμασιν εἴρηται, προδήλως οὕτως ἡγεῖσθαι χρὴ καὶ τὸ ἀχλυῶδες λελέχθαι, τῆς ἐν ἡμῖν ἀθροιζομένης ἀχλύος δι' αὐτὸν δηλωτικὸν ὂν, οὐ τῆς τοῦ περιέχοντος.

Πρωῒ μὲν τοῦ ἦρος ἐκ τῆς πρόσθεν καταστάσιος ὑπεναντίης, καὶ βορείου γενομένης, ὀλίγοισιν ἐγένοντο καῦσοι, καὶ τουτέοισι πάνυ εὐσταθέες, καὶ ὀλίγοις ἡμορράγησεν, οὐδ' ἀπέθνησκον ἐκ τουτέων.

Ὅτι μὲν ὀλιγοχρόνιος ἡ βόρειος κατάστασις ἐγένετο πρωῒ τοῦ ἦρος, εὔδηλόν ἐστιν, ἐκ τοῦ τὴν ὅλην κρᾶσιν προειρῆσθαι πρὸς αὐτοῦ νότιον, οὐκ ἂν οὕτως εἰπόντος, εἰ μὴ ἤδη πολλὰς ἡμέρας ἐπέπνευσεν ὁ βορρᾶς, ὅμως δὲ καὶ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας γενομένου βορείου τοῦ περιέχοντος καυσώδη τινὰ νοσήματα συνέπεσεν ὀλίγοις, ἐπιεικῆ πάνυ καὶ ταχέως καθιστάμενα. φησὶ γὰρ καὶ τούτοισι πάνυ εὐσταθέες. γράφουσι δ' ἔνιοι οὐ πάνυ εὐσταθῆ. τινὲς δὲ εὐσταθέα, κατὰ τὴν ἰωνικὴν γλῶτταν, ἐν ἴσῳ τῷ μετρίῳ καὶ οὐδὲν ὀλέθριον ἔχοντα. καὶ μέν τοι καὶ ὀλίγοις αἱμορραγῆσαι φησὶν, ὅπερ ἦν ἴδιον τῶν σφοδρῶν καύσων, ὥσπερ καὶ τὸ παραληρεῖν καὶ τὸ ἀποθνήσκειν. ἅπερ οὐδ' αὐτοῖς τοῖς τότε γενομένοις συνέπεσεν, ἀλλὰ μετριώτατοί τε καὶ ὀλιγίστοις ἐγένοντο, τοῦ σφοδροῦ καὶ ὡς ἂν εἴποι τις γνησίου καύσου τὴν γένεσιν ἤδη τῇ ξανθῇ χολῇ λαμβάνοντος, ἣν δὴ καὶ ὠχρὰν χολὴν ὀνομάζουσι. ταύτην δ' ὡς ἐδείκνυμεν ἐν τῇ προκειμένῃ καταστάσει μόνον κατὰ τὸ προγεγονὸς θέρος ἔχον οἱ φύσει χολώδεις, οὐ πολλὴν, οὐκ ἐν τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ, διὰ τὸ τὴν εἰρημένην κατάστασιν ὑγρὰν οὖσαν ἔτι καὶ μᾶλλον ἀχλυώδη τε καὶ ὁμιχλώδη γενέσθαι. εἰκότως οὖν ὀλίγοις τε συνέπεσεν ὁ καῦσος, οἳ πάνυ χολώδεις ἦσαν, καὶ τούτοις οὐκ ἀκριβὴς, οὐδὲ σφοδρὸς, ἀλλ' ἐπιεικὴς καὶ λυθῆναι ῥᾴδιος. οἷς δ' οὖν συνέβη, διὰ τήνδε τὴν αἰτίαν ἐγένετο. προηγεῖται μὲν δὴ τὸ θέρος τοῦ φθινοπώρου κατὰ φύσιν ἔχον. ἄρχεται γὰρ ὁ Ἱπποκράτης τῆς τῶν καταστάσεων διηγήσεως ὅταν πρῶτον εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐκτραπῇ τὸ περιέχον. ἀναγκαῖον δ' ἦν ἐν τῷ κατὰ φύσιν θέρει τοῖς πάνυ χολώδεσιν ἠθροῖσθαι πλέονα τὸν χυμὸν τοῦτον. ἐφεξῆς οὖν ἡ γενομένη κατάστασις ἐν ἅπαντι τῷ χειμῶνι μέχρι τοῦ ἦρος, οὔτ' ηὔξησέ τι τὸν χυμὸν τοῦτον. οὐ γὰρ ἦν θερμὴ σφοδρῶς καὶ ξηρὰ καθάπερ τὸ θέρος, οὔτ' εἰ μία θερμὴ. οὐ γὰρ ἱκανῶς ψυχρὰ καθάπερ ὁ κατὰ φύσιν ἔχων χειμὼν, ἀλλ' οὐδὲ διεφόρησεν. οὐ γὰρ ἦν ἀκριβῶς ξηρά. λείπεται τοίνυν αὐτὸν διαφυλαχθῆναι προσλαβόντα τὴν οἷον ἀχλυώδη τε καὶ ὁμιχλώδη διὰ τὴν τοῦ περιέχοντος ὀλίγην ὑγρότητά τε καὶ θερμότητα συντραφεῖσαν ἀτμίδα. πρωῒ δὲ τοῦ ἦρος ἐξαίφνης ἀθρόως γενομένου τοῦ βορρᾶ πρὸς τὸ βάθος τοῦ σώματος ὠθουμένων ὑπ' αὐτοῦ τῶν χυμῶν ὁ λεπτότατος πρῶτος ἐρρύη. καὶ οὕτως εἰργάσατο τὸν καῦσον. οὐ γὰρ ἐν οἷς ἔτυχε μορίοις ἀθροιζόμενος τοῦ σώματος ὁ χυμὸς οὗτος ἐργάζεται καῦσον, ἀλλὰ περί τε τὴν γαστέρα καὶ ταύτης μάλιστα τὸ στόμα καὶ τοῦ ἥπατος τὰ σιμὰ, καὶ ὁμοίως οὐχ αἱμορραγεῖ. ἴδιον ἐστὶν ὥσπερ τι ἄλλο τῶν ἀκριβῶν καύσων ἐστὶ τὸ δι' αἱμορραγίας κρίνεσθαι. καλεῖ δ' αἱμορραγίαν ὁ Ἱπποκράτης ἄνευ τοῦ προσθεῖναι τὸ μόριον ἐξ οὗ κενοῦται τὸ αἷμα τὰς ἐκ τῶν μυκτήρων ἀποτελουμένας. οὐδὲν δ' ἐστὶ θαυμαστὸν, ἀναστομοῦσθαί τε καὶ ἀναρρήγνυσθαι τὰς ἐνταῦθα φλέβας ὑπὸ τοῦ αἵματος ἤδη τὸ μετέωρον ἀναφερομένου διὰ τὴν θερμασίαν, ὑφ' ἧς ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτὸ καὶ πνευματοῦσθαι, καί τοί γε τὰς φλέβας ἀναστομοῦσθαί τε

σθαι τε καὶ ἀναρρήγνυσθαι διὰ τὸ τοῦ πνεύματος πλῆθος, ὃ καὶ τοὺς ἀσκούς τε καὶ τοὺς πίθους ῥήγνυσιν ἀθροιζόμενον ἐν τῷ γλεύκει ζέοντι. τοῦτ' οὖν τὸ σύμπτωμα τοῖς τότε γενομένοις καύσοις, οὐκ ἠκολούθησεν οὖσί γε μετρίοις ὡς προείρηται.

πάρματα δὲ παρὰ τὰ ὦτα πολλοῖσιν ἑτερόρροπα ἦν, καὶ ἐξ ἀμφοτέρων τοῖσι πλείστοισιν, ἀπύροισιν ὀρθοστάδην. ἔστι δ' οἷς καὶ σμικρὰ ἐπεθερμαίνοντο. κατέσβη πᾶσιν ἀσινέως. οὐδ' ἐξεπύησεν οὐδενί, ὥσπερ τὰ ἐξ ἄλλων προφασίων. ἦν δ' ὁ τρόπος αὐτέων, χαῦνα, μεγάλα, κεχυμένα, οὐ μετὰ φλεγμονῆς, ἀνώδυνα, πᾶσιν ἀσήμως ἠφανίσθη.

Τὰ εἰρημένα πάντα, διὰ τὴν πλεονεξίαν ἐγένετο τῆς ἀχλυώδους οὐσίας, ὑφ' ἧς τὰ μὲν ἅμα τῷ φλέγματι πέφυκε γίνεσθαι, τὰ δὲ ἅμα τῇ ξανθῇ χολῇ, τὰ ἐρυσιπελατώδη. ὅταν δ' ἅμα τῷ αἵματι, τὰ φλεγμονώδη. καθίσταται δὲ ἅπαντα ῥᾳδίως διαφορουμένης τῆς τοιαύτης οὐσίας ἑτοίμως. ἔμπαλιν δ' αὐτῆς ὅσα διὰ παχὺν καὶ γλίσχρον γίνεται χυμόν, δυσδιαφόρητα δεινῶς ὑπάρχει. τὰ δ' ἐν τῇ προκειμένῃ καταστάσει γεγενημένα χαῦνά τε ἦν, τουτέστι μαλακά, καὶ ὑπείκοντα τοῖς δακτύλοις καὶ κατὰ τὴν ἐπίθροισιν αὐτῶν βοθρούμενα, καὶ οὐ μετὰ φλεγμονῆς, ὅπερ ἐστὶν οὐ μετὰ φλογώσεως, ἀνώδυνά τε διὰ τὸ μηδέτερον αὐτοῖς συνεῖναι τῶν τὰς ὀδύνας ἐργαζομένων, ἔστι δὲ ταῦτα τάσις τῶν σωμάτων καὶ δυσκρασία σφοδρά. τάσις μὲν οὖν γίνεται διὰ τοὺς παχεῖς καὶ γλίσχρους χυμοὺς ἐμφραττομένους δυσλύτως τοῖς πάσχουσι μορίοις, δυσκρασία δ' ἰσχυρὰ διὰ τὸ θερμοὺς ἄγαν ἢ ψυχροὺς ὑπάρχειν αὐτούς. ὥστ' εἰκότως ἀνώδυνα τὰ χαῦνα καὶ χωρὶς ἑλκώσεώς ἐστιν οἰδήματα. διότι δέ, τοιαῦτ' ἦν καὶ ῥᾳδίως ἐλύετο, διὰ ταῦτ' οὐκ ἐξεπύησεν, ὥσπερ τὰ ἐπ' ἄλλαις προφάσεσιν. ὀνομάζει δὲ προφάσεις ὁ Ἱπποκράτης, ἐνίοτε μέν, ὡς ἔθος ἐστὶ τοῖς πολλοῖς, ἐπὶ τῶν ψευδῶς λεγομένων αἰτίων φέρων τοὔνομα, πολλάκις δὲ τὰς φανερὰς αἰτίας οὕτως καλεῖ, καί ποτε καὶ πάσας τὰς ἁπλῶς. ἀλλὰ νῦν γε τὰς ἐπ' ἄλλαις προφάσεσιν ἐκπυήσεις εἴρηκεν, ὅσας ἐδίδαξεν αὐτὸς ἐν πυρετοῖς γινομένας, ἐν οἷς μὲν ἠθροισμένοι εἰσὶ χυμοὶ πολλοὶ παχεῖς καὶ ὠμοί. διὰ δὲ τὴν σφοδρότητα καὶ τὴν ὀξύτητα καὶ τὸ πλῆθος τῆς θερμασίας τῆς πυρετώδους, ἀναφέρονται πρὸς τὴν κεφαλήν, εἶτ' ἀποτιθεμένης αὐτοὺς τῆς φύσεως, εἰς τοὺς ἐπὶ τοῖς ὠσὶν ἀδένας, αἱ καλούμεναι γίνονται παρωτίδες. οὔτ' οὖν τοιαύτη τις ἦν περιουσία χυμῶν εἰς τὴν νῦν λεγομένην κατάστασιν, καὶ φθάσαντα διεφορήθη τὰ συστάντα παρὰ τοῖς ὠσὶν οἰδήματα διὰ τὸ πνευματῶδες τῆς οὐσίας. εὔδηλον οὖν ὅτι τὰ μὲν καυσώδη, κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἦρος ἐγένετο τῶν βορείων πνευσάντων. αἱ δ' εἰρημέναι παρωτίδες, ἐν τῷ λοιπῷ χρόνῳ παντί. μετρίως τε ταῦτ' ἦσαν εἰκότως, δι' ἃς εἶπον αἰτίας, ὥστε καὶ ὀρθοστάδην ὑπ' αὐτῶν ἐνοχλεῖσθαι τοὺς ἀνθρώπους, ὅπερ ἐστὶ φέρειν αὐτὰ ἀλύπως περιερχομένους καὶ πράσσοντας τὰ συνήθη, καὶ μὴ καταναγκαζομένους κλινήρεις γίνεσθαι, καθάπερ ἐν τοῖς σφοδροτέροις νοσήμασι. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ οὐδ' ἐπύρεσσον ἀξιολόγως. ἀλλ' εἰ καί πού τις ἐξ αὐτῶν ἐγένετο θερμότερος, ἐπὶ βραχὺ τοῦτ' ἔπασχε, διὰ τὴν τοῦ πλεονάζοντος, ὡς εἴρηται χυμοῦ φύσιν, ἀφρώδους τοῦ πλέονος ὄντος τοῦ ψυχροῦ.

γίνετο δὲ ταῦτα μειρακίοισι, νέοισιν, ἀκμάζουσι, καὶ τουτέων τοῖσι περὶ παλαίστραν καὶ γυμνάσια πλείστοισι, γυναιξὶν δ' ὀλίγῃσιν ἐγένετο.

Κοινὸν τοῦτ' αἴτιον, ἐπὶ πάντων τῶν ἀποστημάτων ἐπίστασθαι χρὴ λελεγμένον ὑπ' αὐτοῦ δι' ἄλλων, ὡς οἱ μὲν θερμότεροι τῶν χυμῶν, εἰς τὰ μετέωρα τοῦ σώματος ἀποσκήπτουσιν, οἱ δὲ ψυχρότεροι κάτω. ἐπεὶ τοίνυν ὁ πλεονάσας ἐν τῇ καταστάσει χυμὸς ὑπόψυχρός τε καὶ ἀφρώδης ἦν ἐν τῷ μέσῳ τὴν φύσιν καθεστὼς τῶν τ' ἄνω ῥᾳδίως φερομένων καὶ τῶν κάτω ῥεπόντων, διὰ τοῦτο μόνοις τοῖς θερμοτέροις τὴν κρᾶσιν, ἢ διὰ τὴν ἡλικίαν, ἢ διὰ τὸ ἐπιτήδευμα, τὴν ὁρμὴν ἔσχεν ἐπὶ τὴν κεφαλήν. ἴσμεν δ' ὅτι τὰ μειράκια διὰ τὴν ἡλικίαν, οὐ διὰ τὸ ἐπιτήδευμα θερμά, καθάπερ γε καὶ οἱ ἀκμάζοντες. οἱ δὲ περὶ παλαίστραν καὶ γυμνάσια διατρίβοντες, ἐκ τῶν ἐπιτηδευμάτων. εἰκότως γοῦν ὀλίγαις γυναιξὶν ἐγένετο, ταῖς δηλονότι νέαις τε καὶ φύσει θερμοτέραις καὶ μὴ πάνυ τι βίον ἀργὸν ἐζηκυίαις.

πολλοῖσι δὲ βῆχες ξηραὶ βήσσουσι, καὶ οὐδὲν ἀνάγουσι, καὶ φωναὶ βραγχώδεες οὐ μετὰ πολύ.

Τίνες μὲν αἱ ξηραὶ βῆχές εἰσιν, αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπών, οὐδὲν ἀνάγουσι. γίνονται δ' αὗται ποτὲ μὲν ἐπὶ τραχύτητος μόνης, τῶν κατὰ τὴν φάρυγγα καὶ λάρυγγα μορίων. οὐδεμιᾶς ἐν τῷ πνεύμονι περιουσίας ὑγρῶν οὔσης. οὗτοι μὲν οὖν οὐδὲν ἀναπτύουσι, τῷ μηδόλως ἔχειν τι περιττόν, ἀναγωγῆς τε καὶ κενώσεως δεόμενον. ἕτεραι δὲ βῆχες γίνονται ξηραί, διὰ δυσκρασίαν τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, ἐφ' ὧν οὐδ' αὐτῶν ἐστί τι ἀναπτυσθῆναι δεόμενον. ἄλλαι δ' αὖ γίνονται μὲν ὑγρῶν περιεχομένων αὐτοῖς ἐκκριθῆναι δεομένων, ἀλλ' οὐκ ἐκκρίνεται ταῦτα διὰ διττὴν αἰτίαν, ἢ τῷ γλίσχρα εἶναι καὶ παχέα, καὶ δυσαπολύτως ἐμπεπλάσθαι τοῖς κατὰ τὸν πνεύμονα βρόγχοις, ὅπερ ἐπὶ τῶν ἀπτύστων ὀνομαζομένων γίνεται πλευριτίδων, ἢ τῷ, τὸ καταφερόμενον ὑγρὸν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς, λεπτὸν εἶναι κατὰ τὴν σύστασιν, οἷόν περ τὸ ὕδωρ. φθάνει γὰρ τὸ τοιοῦτον ἐν τῷ καταφέρεσθαι διά τε τοῦ λάρυγγος καὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἐν τῷ πνεύμονι χεῖσθαι πρὶν ὑπὸ τοῦ κατὰ τὰς βῆχας ἀνενεχθῆναι πνεύματος. ὅπερ καὶ τότε τοῖς Θασίοις ἔοικεν εἶναι, πεπληρωμένης μὲν ὑπὸ τῆς νοτίου καταστάσεως τῆς κεφαλῆς αὐτῶν, ἐπιπεμπούσης δὲ ῥεῦμα τοῖς κατὰ θώρακα πᾶσι χωρίοις. ὅτι δὲ τοιαύτη ἦν ἡ βήξ, μαρτυρεῖ καὶ τὸ συνεδρεῦον αὐτῇ σύμπτωμα. βραγχώδεις γάρ φησιν οὕτω βήσσοντες ἐγένοντο, διαβρεχομένων δηλονότι τῶν ὀργάνων τῶν φωνητικῶν πρὸς τῆς καταφερομένης ὑγρότητος, ὡς ἐν τοῖς περὶ φωνῆς ἐπιδέδεικται.

ἦσι δὲ καὶ μετὰ χρόνον φλεγμοναὶ μετ' ὀδύνης ἐς ὄρχιν ἑτερόρροποι, τοῖσι δ' ἐς ἀμφοτέρους.

τοῦ κατενεχθέντος ἐκ τῆς κεφαλῆς εἰς τὸν πνεύμονα, μόριός τι κατὰ τὴν κοινωνίαν τῶν ὀργάνων εἰς τοὺς ὄρχεις ἀφίκετο. λέλεκται δ' αὐτῷ περὶ τῆς κοινωνίας τῶν γεννητικῶν μορίων πρὸς τὰ κατὰ θώρακα δι' ἑτέρων γραμμάτων. ἀλλὰ τοῦτό γε, τὸ κατασκήψαι εἰς τοὺς ὄρχεις κακοηθέστερον ἤδη, οὐκ ἔτ' ὅμοιον τῷ ἐξ ἀρχῆς, ὡς ἂν ἐν χρόνῳ πλείονι διασαπέντος ἐν τοῖς κατὰ πνεύμονα χωρίοις. εἰκότως τοιγαροῦν αἱ κατὰ τοὺς ὄρχεις φλεγμοναὶ μετ' ὀδύνης ἐγίνοντο, καὶ οὐχ ὥσπερ αἱ παρωτίδες ἀνώδυνοι. τοῦ δ' ἤτοι τὸν ἕτερον ὄρχιν ἢ ἀμφοτέρους δέξασθαι τὴν περιουσίαν τῶν ὑγρῶν, αἴτιον ἦν τὸ πόσον ἐν αὐτοῖς. οἷς γὰρ ὀλίγον ἀφίκετο, κατὰ τὸν ἕτερον ὄρχιν ἐστηρίζετο. οἷς δὲ πλέον, κατ' ἀμφοτέρους.

Πυρετοὶ τοῖσι μὲν, τοῖσι δ' οὔ.

Τοὺς πλεονάζοντας χυμοὺς ἔφαμεν, οὔτε θερμοὺς ἰσχυρῶς, οὔτε ψυχροὺς ἄγαν εἶναι, μεταξὺ δ' ἀμφοῖν τῇ φύσει καὶ μέσους τῇ κράσει. ὥστε παρά τε τὰς ἡλικίας καὶ τὰς φυσικὰς κράσεις, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν νοσούντων, τοῖς μὲν ἐπὶ τὸ θερμότερον ἔρρεπε, καὶ κατὰ τοῦτ' ἐπύρεξαν, ἔνιοι δὲ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἐφύλαξαν κρᾶσιν, οὐχ ἱκανὴν οὖσαν ἐγεῖραι πυρετούς.

Ἐπιπόνως ταῦτα τοῖσι πλείστοισι.

Κατὰ πάντων ὧν εἶπεν, ἐπιπεφώνηκε τοῦτο, προειρήκει δὲ βῆχάς τε καὶ φωνὰς βραγχώδεις καὶ ἀποστάσεις εἰς ὄρχιν, καί τισιν αὐτῶν καὶ πυρετούς. ταῦτ' οὖν φησι τὰ συμπτώματα τοῖς πλείστοις τῶν καμνόντων ἐπιπόνως συμβῆναι, τουτέστιν οὐκ εὐφόρως, οὐδ' ὥστε ῥᾳδίως ἀνέχεσθαι περιιόντας ὀρθοστάδην, ἀλλὰ τοὺς πλείστους αὐτῶν γενέσθαι κλινήρεις, ὡς ἂν ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐν χρόνῳ προϊόντι τῶν ἠθροισμένων περιττωμάτων δριμυτέρων τε καὶ κακοηθεστέρων γινομένων. αἱ γάρ τοι νότιοι καταστάσεις χρονίζουσαι, σηπεδόνας ἐργάζονται, καὶ μάλισθ' ὅταν ὦσιν ὑγραί. τῆς δὲ νῦν καταστάσεως οὐ γενομένης ὑγρᾶς, μέχρι πλείστου μὲν οὐδὲν ἀνιαρὸν ἔπασχον τὰ σώματα, τῷ χρόνῳ δ' εἰς τὸ πάθος ἀφίκετο, καὶ τοιαῦτα συνέβη τισὶν αὐτῶν ὕστερον, οἷα κατ' ἀρχὰς εὐθέως πάσιν ἦσαν, εἰ ὁπόσης κατάστασις ὑγρὰ ἐγένετο.

Ἃ δ' ἄλλα ὁκόσα κατ' ἰητρεῖον ἀπόνως διῆγον.

Διχῶς ἔστιν ἐν τοῖς ἀντιγράμμασιν εὑρεῖν τὴν κατ' ἰητρεῖον φωνήν. ἔν τισι μὲν ὡς εἴρηται νῦν τῆς ἐσχάτης συλλαβῆς διὰ τοῦ ο. γραφομένης, ἔν τισι δὲ διὰ τοῦ η. σημαινούσης τῆς μὲν προτέρας γραφῆς τὰ κατὰ τὸ ἰητρεῖον πραττόμενα, τῆς δὲ δευτέρας γραφῆς τὰ κατὰ τὴν ἰατρικὴν ὕλην. ὥστ' ἤτοι τῶν κατὰ τὸ ἰητρεῖον ἔργων ἐπὶ τοῖς κάμνουσι γινομένων, ἔξω καθεστηκέναι τοὺς εἰρηκότας, ἢ τῶν καθ' ὅλην τὴν ἰατρικὴν τὰ προειρημένα παθόντων τῶν καμνόντων. καθ' ἑκατέραν δὲ τήν τε γραφὴν καὶ τὴν διάνοιαν, φαίνεται τὸ μετρίως ἐνοχληθῆναι τοὺς ἀνθρώπους ἐν τῷ χρόνῳ τοῦ ἦρος, ὡς ἂν τῆς τὰς νόσους ἐργαζομένης αἰτίας οὐδέπω τὶ κακόηθες ἐχούσης, ὃ προϊόντος ἔσχε τοῦ χρόνου.

Πρωῒ δὲ τοῦ θέρεος ἀρξαμένου, καὶ διὰ θέρεος, καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα, πολλοὶ τῶν ἤδη πολὺν χρόνον ὑποφθειρομένων, φθινωδῶς κατεκλίθησαν, ἐπεὶ καὶ τοῖσιν ἐνδοιαστῶς ἔχουσι πολλοῖσιν ἐβεβαίωσε τότε.

Οὓς ἔμπροσθεν εἶπον, βήσσειν μὲν, ἀνάγειν δὲ οὐδὲν ἐν τῷ ἦρι, τούτους ἐν τῷ θέρει φησὶ καὶ τῷ μετὰ θέρος χρόνῳ φθινώδεις γενέσθαι, συμφωνοῦντι τοῦτο, ἀεὶ τοῖς ὁρωμένοις διηγούμενος. ὅσα γὰρ ἀπὸ κεφαλῆς ῥεύματα, βηχώδεις μὲν καὶ βραγχώδεις κατ' ἀρχὰς ἐργάζεται τοὺς ἀνθρώπους, ἐν δὲ τῷ χρόνῳ προϊόντι μὴ καθιστάμενα, ταύτην τὴν ἑτέραν διαφορὰν τῶν φθίσεων ἐργάζεται. δύο γὰρ αὐτῶν εἰσὶν αἱ μέγισται διαφοραὶ, μία μὲν ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥευμάτων συνισταμένη. ἑτέρα δὲ, ἡ ἐκ τῶν κατ' αὐτὸν τὸν πνεύμονα παθῶν ὁρμωμένη, τοὐπίπαν μὲν ἐπὶ ταῖς τοῦ αἵματος πτύσεσι, μάλισθ' ὅταν ἀγγεῖον ῥαγῇ, πολλάκις δὲ καὶ ῥευματισθέντος τοῦ σπλάγχνου διά τινα ἄλλην αἰτίαν ἐκ μορίων ἑτέρων, οὐκ ἐκ τῶν ἐκ τῆς κεφαλῆς. εἰ μὲν οὖν ἐπὶ τῷ ἦρι νοτίῳ γινομένῳ, τὸ θέρος εἰς βόρειον μετέπεσε κατάστασιν, οὐκ ἂν ἐξηλέγχθησαν οἱ φθινωδῶς ὑποφθειρόμενοι, καὶ τελέως ἐγένοντο φθινώδεις. ἐπεὶ δ' οὐ μόνον οὐ μετέπεσεν ἡ νότιος κατάστασις ἐπὶ τὸ βόρειον. ἀλλὰ καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ θέρους ἐπινέφελον ἐγένετο, διὰ τοῦτο τὰ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥεύματα παρέμενον, οἵ τ' ἐν τῷ ῥεύματι χυμοὶ πάντες καὶ μάλιστα κατὰ τὸν πνεύμονα, διεσάπησαν, ὥστε μηδὲν ἐλλείπειν εἰς ἀκριβοῦς φθίσεως γένεσιν.

Ἔστι δ' οἷσιν ἤρξατο πρῶτον. τουτέοισιν ἔρρεπεν ἡ φύσις ἐπὶ τὸ φθινῶδες.

Φθινώδεις ὀνομάζουσιν οἱ παλαιοὶ τῶν ἰατρῶν, ὅσοι καὶ φθινώδη νόσον, ἣν καὶ φθόην τινὲς ὀνομάζουσιν, ἐπιτήδειοι παθεῖν. τοιοῦτοι δ' ὑπάρχουσι φανερώτατον, ὅταν ὁ θώραξ στενὸς καὶ ἀβαθὴς εἰς τοσοῦτον, ὡς τὰς ὠμοπλάτας ἐξέχειν ὀπίσω δίκην πτερύγων. ἐντεῦθεν δὲ καὶ πτερυγώδεις ὀνομάζουσι τοὺς τοιούτους. ἀλλὰ καὶ ὅσοι τὴν κεφαλὴν εὐπλήρωτοί τε εἰσὶ, καὶ ῥεύματα πολλὰ τοῖς ἀναπνευστικοῖς μορίοις ἐπιπέμπουσιν ἔχουσιν, καὶ οὗτοι φθινώδεις ῥᾷστα γίνονται. συνελθόντων δ' εἰς ταυτὸν ἀμφοῖν τῆς τε κατὰ τὸν θώρακα διαπλάσεως καὶ τῆς κατὰ τὴν κεφαλὴν ἀσθενείας ἀκριβῶς αἱ τοιαῦται φύσεις φθινώδεις εἰσὶν κατ' ἀμφοτέρας τῆς φύσεως τὰς αἰτίας, καὶ γὰρ οἱ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς εἰς τὸν πνεύμονα ῥευματιζόμενοι τῷ χρόνῳ φθινώδεις γίνονται, καὶ ἀναρρήγνυται πολλάκις αὐτοῖς ἀγγεῖον ἐν τῷ πνεύμονι, διά τε τὴν στενότητα τοῦ σπλάγχνου, καὶ τὴν ἀσθένειαν τοιοῦτοι μέν τινες οἱ φθινώδεις. εἰρηκότος δὲ τοῦ Ἱπποκράτους, ἐπεὶ καὶ τοῖσιν ἐνδοιαστῶς ἔχουσι, πολλοῖσιν ἐβεβαίωσε τότε. τουτέστι κατὰ τὸ θέρος. εἶτ' ἐπιφέροντος, ἔστι δ' οἷσιν ἤρξατο πρῶτον, τουτέοισιν ἔρρεπεν ἡ φύσις ἐπὶ

τὸ φθινῶδες. οὔ μοι δοκεῖ τὸ εἰρημένον εὔλογον εἶναι, πολὺ γὰρ ἦν πιθανώτερον ἐν τῷ ἦρι τοὺς τοιούτους ἄρχεσθαι μᾶλλον ἢ κατὰ τὸ θέρος. οἱ γὰρ ἐπιτήδειοι πάθεσιν, ἁλίσκεσθαι τισὶν ἑτοιμότερον τῶν ἀνεπιτηδείων αὐτοῖς ἐμπίπτουσιν. ἔοικεν οὖν ὥσπερ καὶ ἄλλα τινὰ κατὰ τῶν ἐπιδημιῶν τὰ βιβλία ταυτί, τὴν τάξιν ἐκλελυμένην ἔχειν, τοῦ γράψαντος αὐτὰ πρώτου σφαλέντος, εἶτα φυλαχθείσης τῆς ἁμαρτείας, οὕτως καὶ ταύτῃ τῇ ῥήσει
5 συμβεβηκέναι, καὶ εἶναι τὸ συνεχὲς τῇ λέξει τοιόνδε. ἐπεὶ καὶ τοῖσιν ἀνδδιστῶς ἔχουσι πολλοῖσιν ἐβεβαίωσε τότε οἷσιν ἔρρεπεν ἡ φύσις ἐπὶ τὸ φθινῶδες, εἶτ' ἐφεξῆς. ἔστι δ' οἷσιν ἤρξατο πρῶτον τότε, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ἐφεξῆς. ἀπέθανον δὲ πολλοὶ καὶ πλεῖστοι τουτέων, καὶ τῶν κατακλιθέντων, οὐκ οἶδα δ' εἴ τις καὶ μέτριον χρόνον διεγένετο τῶν φθινωδῶν δηλονότι. ταῦτα γὰρ ἀκούσαι χρὴ κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον, τῆς ῥήσεως ὅλης γε-
10 γραμμένης.

Δ πιθανοὶ δ' ὀξυτέρως νοσήσαντες, ἢ ὡς εἴθισται.

Καὶ γὰρ αὖ καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ἐφεξῆς εἰρημένα πάντα, φθινωδῶν ἐστὶ κοινά. μαθήσῃ δὲ προσέχων τὸν νοῦν ταῖς ῥήσεσιν, ὧν πρῶτον ἄρξομαι τῆς ἐφεξῆς γεγραμμένης.

Δ πέθανον δ' ὀξυτέρως ἢ ὡς εἴθισται διάγειν τὰ τοιαῦτα.

Τοὺς φθινώδεις φησὶ παρὰ τὸ εἰωθὸς ἀποθανεῖν ὀξύτερον. εἶθ' αὐτὸς ἐφεξῆς ἐρεῖ τὴν αἰτίαν. ἔνθα φησί, ἦν δὲ τοῖς πλείστοισιν αὐτῶν παθήματα τοιάδε. φρικώδεες πυρετοί, ξυνεχέες, ὀξέες, οὐ γὰρ εἰθισμένον ἐστὶ συνυπάρχειν ταῖς φθίσεσι, ὃ φαίνεται τότε γεγεννημένον. αἰτία δὲ τοῦ συνελθεῖν εἰς ταὐτὸ ἄμφω, τήν τε φθίσιν καὶ τὸν
20 τοιοῦτον πυρετόν, ἡ τῆς γενομένης καταστάσεως πρὸς τὰ σώματα πάσχοντα φύσις. ἐλέχθη γάρ μοι καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν, ἐκείνους ἁλῶναι μάλιστα τοῖς ἀπὸ τῆς κεφαλῆς καταρρόοις, ὅσοι θερμότεροι τὴν κρᾶσιν ἦσαν. οὗτοι γὰρ καὶ μάλιστα πληρωθῶσιν αὐτὴν ἐν τῇ τοῦ νότου καταστάσει. τοῖς αὐτοῖς δὲ τούτοις, ἐπὶ πλεῖον ἐκταθείσης τῆς νεφελώδους διαθέσεως, συνέβη σαπῆναι τοὺς ἐν τῷ σώματι χυμούς, κἀντεῦθεν ξυνέβη κακοήθεια τῶν πυρετῶν. οἷς δ' ἧττον ἦν ἡ κρᾶσις θερμή, τούτοις οὔθ' ἡ τῶν χυμῶν σῆψις, οὔθ' ἡ τῆς κεφαλῆς πλήρωσις ἐγένετο, πλὴν ὀλίγοις τισὶν αὐτῶν ἐπὶ προσήκοντι τῷ χρόνῳ, ὃ γὰρ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πάσχουσιν, αἱ παθεῖν ἐπιτήδειοι φύσεις, τοῦτ' ἐν πλείονι ταῖς ἄλλαις συμβαίνει, καὶ οὐδὲν ἦν θαυμαστὸν ἐπὶ νοτίῳ τῇ πρόσθεν καταστάσει, τὸ θέρος οὐ νότιον μόνον, ἀλλὰ καὶ νεφελῶδες γενόμενον ἐργάσασθαι τινὰ σῆψιν χυμῶν, οὐ μόνον ἐν τοῖς θερμοτέροις, ἀλλὰ καὶ ἐν ψυχροτέροις σώμασιν.

Ω ς τά γε ἄλλα, καὶ μακρότερα, καὶ ἐν πυρετοῖσιν ἐόντα εὐφόρως ἤνεγκαν, καὶ οὐκ ἀπέθνησκον, περὶ ὧν γε-
30 γράψεται.

Ἀλλὰ φησὶ νοσήματα χωρὶς τῶν φθινωδικῶν, περὶ ὧν ὁ λόγος ἦν αὐτῷ, καίτοι μακρότερα γενόμενα, καὶ μετὰ πυρετῶν, ὅμως εὐφόρως ἠνέχθη, καὶ εἴρηται ἡ αἰτία μικρὸν ἔμπροσθεν ὑφ' ἡμῶν, ὅτι τούτοις ἧττον κακοήθης ὁ χυμὸς ἐκ τῆς σήψεως ἐγένετο.

Μ οῦνον γὰρ καὶ μέγιστον τῶν τότε γενομένων νοσημάτων, τοὺς πολλοὺς τὸ φθινῶδες ἔκτεινε.

Εἴρηται τούτου μικρὸν ἔμπροσθεν ἡ αἰτία, τὴν κρᾶσιν τοῦ σώματος ἡμῶν αἰτιασαμένων, δι' ἧς τοῖς φθινώδεσιν ἑάλωσαν νοσήμασι, καὶ τοῖς κακοήθεσι πυρετοῖς περὶ ὧν ἐφεξῆς ἐρεῖ.

Η ν δὲ τοῖς πλείστοις αὐτέων τὰ παθήματα τοιάδε, φρικώδεις πυρετοί, συνεχέες, ὀξέες, τὸ μὲν ὅλον οὐ δια-
40 λείποντες, ὁ δὲ τρόπος ἡμιτριταῖος, τὴν μίαν κουφότερον, τῇ δ' ἑτέρῃ ἐπιπαροξυνόμενοι, καὶ τὸ ὅλον ἐπὶ τὸ ὀξύτερον ἐπιδιδόντες.

Τοῖς πλείστοις τῶν φθινωδῶν περὶ ὧν ἐποιεῖτο λόγον παθήματα γενέσθαι φησὶν ἃ κατέλεξεν αὐτὸς ἐφεξῆς. καλοῦσι δὴ παθήματα πάντες οἱ Ἕλληνες, ὅσα παρὰ φύσιν ἐν τοῖς σώμασιν ἡμῶν γίνεται. μέμνηται δὲ πρῶτον μὲν αὐτῶν τοῦ φρικώδεις φησὶν ἦσαν οἱ πυρετοί. σημαίνει δὲ τοῦτ' αὐτό, τὸ μέχρι πλείστου τῆς ἀναβάσεώς τε καὶ ἐπιδόσεως καλουμένης τοῦ παροξυσμοῦ, τὰς φρίκας γενέσθαι τοῖς νοσοῦσιν. οὐ γὰρ δὴ τούς γε κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπισημασίας φρικώδεις γενομένους, οὕτως ὠνόμασεν. ἀλλ' ἐφ' ὧν ἐπὶ πλεῖστον ὅλου τοῦ παροξυσμοῦ, τὸ τῆς φρίκης ἐκτέταται σύμπτωμα, καὶ γίνεται διττῶς ἐνίοτε μὲν ἀνadiπλώσεις ποιούσης τῆς ἐπιτάσεως, ἐνίοτε δ' αὖ τοῦτο μόνον, ἀνώμαλον ἀνάβασιν. ἡ διαφορὰ δ' ἐστὶ ἐν τῷ ποσῷ τοῦ χρόνου. βραχέσι μὲν γὰρ πάνυ διαλείμμασι διειργομένων ἀπ' ἀλλήλων τῶν φρικωδῶν κινήσεων, ἀνώμαλός τε καὶ φρικώδης κίνη-
50 σις λέγεται. μειζόνων δὲ τῶν διαλειμμάτων ὄντων, ἀναδίπλωσις γίνεταί τε καὶ ὀνομάζεται τὸ τοιοῦτον σύμπτωμα, καὶ γίνεται μάλιστα αὕτη κατὰ τοὺς ἡμιτριταίους ὀνομαζομένους πυρετούς. διὸ καὶ τρεῖς ὡς τὸ πολὺ καὶ τέτταρές εἰσιν. δέδεικται δὲ ταῦτα ἡμῖν, ἐν τοῖς περὶ πυρετῶν λόγοις, ὁ ἡμιτριταῖος, ἐπ' ἀνωμάλῳ ξυνιστάμενος χυμῷ. τὸ μέν τι πικρόχολον δριμύ, τὸ δέ τι φλεγματῶδες σηπόμενον ἔχοντι. τοιούτους οὖν τότε συνεδρεῦσαι φησὶ τοὺς φρικώδεις πυρετοὺς διὰ τὴν γενομένην κατάστασιν, ὡς προείρηταί μοι. συνεχέας δ' αὐτοὺς ὠνόμασεν, ἐνδεικνύμενος τὸ μὴ λήγειν εἰς ἀπυρεξίαν, ὃ δὴ καὶ αὐτὸς ἐξηγούμενος ἐρεῖ, τὸ μὲν ὅλον οὐ διαλείποντες. διαλείποντας γὰρ ἐκείνους ὀνομάζουσιν ἰδίως πυρετούς, ὅσοι μετὰ τὴν ἀκμὴν ἀπυρεξίαν τινὰ φέρουσιν. ὅσοι δ' αἰσθητὴν μὲν ποιοῦνται παρακμήν, ἀπυρεξίαν δ' οὐδεμίαν ἔχουσιν, ὀξεῖς καὶ συνεχεῖς καλεῖ. τὴν μὲν ὅλην περίοδον ἔχοντας, ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα ὡρῶν τοὐπίπαν, ὅσον ὥσπερ καὶ ὁ ἡμιτριταῖος, ἀλλ' οὔτ' εἰς ἀπυ-

ρεξίας λέγοντας ἐν τε τῇ ἑτέρᾳ τῶν ἡμερῶν τῇ κουφοτέρᾳ φέροντας πάλιν ἕτερον παροξυσμόν, μικρότερον μὲν θατέρου τοῦ τῆς ἄλλης περιόδου, οὐδὲ τὰς ἀναδιπλώσεις ἔχοντα, δυσεκθέρμαντον δέ, καὶ μόλις ἐπὶ τὴν ἀκμὴν ἀνιόντα. ἴδιον δ' αὐτοῦ καὶ τὸ τὰς ἐφεξῆς τῇ πρώτῃ περιόδους, οὔτε ἀλλήλαις τῇ πρώτῃ ἴσας γίνεσθαι κατὰ τὴν ὀξύτητα. παραυξάνεσθαι δὲ ἀεὶ καὶ σφοδρύνεσθαι μέχρι τῆς ὅλης τοῦ νοσήματος ἀκμῆς.

Ι ἱδρῶτες δ' αἰεί, οὐ δι' ὅλου, ψύξις ἀκρέων πολλή, καὶ μόγις ἀναθερμαινόμενα.

Ὅτι ταῦτα τὰ συμπτώματα κακοήθων ἐστὶ πυρετῶν, ἐν τῷ προγνωστικῷ μεμαθήκαμεν.

Κ οιλίαι ταραχώδεες, χολώδεες, ὀλίγοισιν, ἀκρήτοισι, λεπτοῖσι, δακνώδεσι, πυκνὰ ἀνίσταντο.

Ἀκρήτους ἐκκρίσεις εἴωθεν ὀνομάζειν τὰς ἀκριβῶς χολώδεις, ὅταν δὲ μεθ' ὑγρότητος ὑδατώδους μιχθῇ, καὶ ἐκκενοῦται, τὸν τοιοῦτον χυμόν, οὐκέτι ἄκρητον ὀνομάζει. ἐμάθομεν δὲ καὶ αὐτὸ τοῦτο περὶ τῶν ἀκράτων ἐκκρίσεων, ὧν εἶπε κακοήθειαν ἐν τῷ προγνωστικῷ, καὶ περὶ τῶν λεπτῶν τὴν σύστασιν χυμῶν, ὅτι πάντες ἄπεπτοι καὶ δεόμενοι ῥωμαλέας φύσεως εἰς τὸ πεφθῆναι, δακνώδεις δ' εἰκότως ἦσαν, εἴπερ γε καὶ χολώδεις καὶ ἄκρατοι τούτῳ δ' αὖ πάλιν εἵπετο τῷ δακνώδεις εἶναι τὸ συνεχῶς ἐξανίστασθαι, ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο τὸ σύμπτωμα, κακίαν τῶν νοσούντων τὴν δύναμιν.

Ο ὖρα λεπτά, καὶ ἄπεπτα, καὶ ἄχροα, καὶ ὀλίγα, ἢ πάχος ἔχοντα, καὶ σμικρὴν ὑπόστασιν, οὐ καλῶς καθιστάμενα ἀλλ' ὠμῇ τινι καὶ ἀκαίρῳ ὑποστάσει.

Καὶ περὶ τῶν οὔρων ἐμάθομεν ὅτι τὰ λεπτὰ καὶ ἄχροα καὶ ὀλίγα, ἢ πάχος ἔχοντα, καὶ τὰ ὀλίγα, μοχθηρά, καθάπερ καὶ τὰ παχέα μὲν ὑπόστασιν δὲ οὐδ' ὅλως, ἢ πάνυ σμικρὰν ἔχοντα, καὶ τοῦτ' αὐτοῖς συμβαίνει, διὰ τὸ μὴ καλῶς καθίστασθαι. τοῦτο δ' αὖθις πάλιν ἐκείνοις γίνεται τοῖς πυρετοῖς, ἐν οἷς θερμασία πολλὴ καὶ φλογώδης τῶν ὠμῶν χυμῶν καὶ παχέων ἐργάζεται τινὰ ζέσιν, εἰκότως οὖν ἐπ' αὐτῶν ἢ οὐδ' ὅλως ἵσταται, ἢ καὶ αὐτή, καθάπερ αὐτὸς εἶπεν, ὠμὴ καὶ ἄπεπτος. λέλεκται δ' αὐτῷ περὶ τῶν μοχθηρῶν ὑποστάσεων ἐν τῷ προγνωστικῷ.

Ε βησσον δὲ σμικρά, πυκνά, πέπονα, κατ' ὀλίγον μόγις ἀνάγοντες. οἷσι δὲ, τὰ βιαιότατα ξυμπίπτοι, οὐδ' ἐπ' ὀλίγον πεπασμὸς ἦν, ἀλλὰ διετέλεον ὠμὰ πτύοντες.

Ταῖς μὲν κακοηθεστάταις φθίσεσι, καὶ οἷς ἐγγὺς ἦν θανάτου οὐδ' ἐπ' ὀλίγον πέττεται τὰ πτυόμενα. ταῖς δ' ἄλλαις, ὅσαι μετρίαι γε εἰς πλείονα χρόνον ἐκπίπτουσιν, δι' αὐτὸ τοῦτο πέττεσθαι καλῶς ἡ περὶ τὸν πνεύμονα περιουσία τῶν χυμῶν, καὶ ἀποπτύεται ῥαδίως. ἀλλὰ τούτοις γε τοῖς γεγενημένοις φθινώδεσι, ἐδεῖ τούτων ὑπάρχειν. ἤτοι γὰρ παντάπασιν ἄπεπτον ἔπτυον, ἢ πεπεμμένον μὲν μικρὸν δέ, καὶ κατὰ βραχὺ μόγις ἀναφερόμενον. εἴρηκε δὲ καὶ περὶ τῆς τοιαύτης πτύσεως ἐν τῷ προγνωστικῷ.

Φ άρυγγες δὲ τοῖσι πλείστοισι τούτων ἐξ ἀρχῆς καὶ διὰ τέλεος ἐπώδυνοι ἦσαν ἔχοντες ἔρευθος μετὰ φλεγμονῆς, ῥεύματα σμικρά, λεπτά, δριμέα, ταχὺ τηκόμενοι καὶ κακούμενοι.

Τὰ συμπτώματα προειπών, ὅσα τοῖς τότε φθινώδεσιν ἐφαίνετο περὶ τὴν φάρυγγα, τὴν αἰτίαν αὐτῶν προσέθηκεν ἐν τῷ φάναι, ῥεύματα, σμικρὰ δριμέα. διὰ γὰρ τὴν τῶν ῥευμάτων κακοήθειαν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς δηλονότι καταφερομένων, αἱ φάρυγγες ἐπώδυνοι μὲν ἦσαν, τῷ δάκνεσθαι δὲ πρὸς αὐτῶν, ἔρευθος καὶ φλεγμονὴν ἔχων, ὅτι καὶ αὐτὸ ῥεῦμα θερμὸν ἦν. οὐδὲν ἦν θαυμαστὸν ἐν θάσῳ τῶν ἄλλων φθινωδῶν εἰ οὕτως ἔχοντες εἰς ἐσχάτην ἰσχνότητα παρεγένοντο.

Α πόσιτοι πάντων γευμάτων διετέλεον.

Ὅτι τοὺς ἀνορέκτους ἀποσίτους ὀνομάζουσιν οἱ ἕλληνες, τοὺς μὴ προσενεγκαμένους σιτία, τοὺς δ' ἀπεστραμμένους προσίεσθαι καλοῦσιν ἀποσίτους, πρόδηλον δ' ὅτι καὶ τουτὶ τὸ τῆς ἀνορεξίας σύμπτωμα τοῖς φθινώδεσιν ἐγένετο τοῦ τὴν φάρυγγα καὶ τὸν πνεύμονα κακοῦντος ῥεύματος μέρους τινὸς εἰς γαστέρα καταρρέοντος.

Α δίψοι.

Οὐ κατὰ τὴν κακοήθειαν τοῦ ῥεύματος, ἅπερ αὐτὸς ὠνόμαζε δριμέα, τουτὶ τὸ σύμπτωμα τοῖς φθινώδεσι συνέπεσε. διό μοι δοκεῖ καὶ ὁ Ἱπποκράτης ἐνδεικνύμενος αὐτῶν τὸ παράλογον αὐτὸς προσγεγράφθαι τὸ ἄδιψοι. κακοηθείας γάρ ἐστι μεγίστης σημεῖον, ὅταν ἤτοι θερμοῦ καὶ διακαοῦς ὄντος τοῦ πυρετοῦ, μὴ διψῶσιν, ἢ ῥεύματος εἰς γαστέρα καταφερομένου δριμέος, καὶ δηλοῦται πρὸς τοῦ συμπτώματος ἡ αἰσθητικὴ τοῦ μορίου δύναμις ἀπολωλέναι, καὶ νενεκρῶσθαι, εἴγε τῆς κατὰ μέρος διαστάσεως οὐκ αἰσθάνεται.

Κ αὶ παράληροι πολλοὶ περὶ θάνατον. περὶ μὲν τὰ φθινώδεα ταῦτα.

Οὐδὲ τοῦτο τοῖς ἄλλοις φθίνουσιν εἴωθε συμπίπτειν, ἀλλὰ διὰ τὴν κακοήθειαν τῶν τότε γενομένων πυρετῶν ἠκολούθησε τοῖς ἐν τῇ προκειμένῃ καταστάσει νοσήμασι.

Κ ατὰ δὲ θέρος ἤδη καὶ φθινόπωρον, πυρετοὶ πολλοί, ξυνεχέες, οὐ βίαιοι· μακρὰ δὲ νοσέουσι, οὐδὲ περὶ τὰ ἄλλα δυσφόρως ἔχουσιν, ἐγένετο.

Εἰρήκει δὲ καὶ πρόσθεν ὡς τὸ φθινῶδες μόνον ὀλέθριον ἐγένετο. καὶ ἡμεῖς τὴν αἰτίαν προσπαρεθήκαμεν. ἀκόλουθα τοίνυν ἐστὶν ἐκείνοις, τά τε κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν εἰρημένα, καὶ τὰ τούτων ἐφεξῆς ἐν οἷς φησί.

Κοιλίαι ταραχώδεες τοῖσι πλείστοισι πάνυ εὐφόρως, καὶ οὐδὲν ἄξιον λόγου προσέβλαπτον. οὖρά τε τοῖσι πλείστοισιν εὔχροα μὲν καὶ καθαρὰ, λεπτὰ δὲ καὶ μετὰ κρίσιν πεπαινόμενα.

Καὶ τἄλλα ἃ περὶ τῶν οὔρων εἶπε. ὡς πρὸ γὰρ τὰ πρόσθεν ὅσα περὶ τῶν φθινωδῶν κατέλεξεν ἦν κακοήθη, οὕτω καὶ τὰ νῦν λεγόμενα πάνυ ἐστὶ μέτρια.

Βηχώδεες οὐ λίην. οὐδὲ τὰ βησσόμενα δυσκόλως. οὐδὲ ἀπόσιτοι. ἀλλὰ καὶ διδόναι πάνυ ἐνεδέχετο.

Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον περὶ τῶν φθινωδῶν αὐτὸν ἐν τῇδε τῇ ῥήσει μεταβεβηκέναι φασίν. ἐγὼ δὲ ἡγοῦμαι ἔτι περὶ τῶν ἄλλως πυρεττόντων ὧν διηγεῖται, κατὰ ταυτὸ λέγεσθαι. πῶς γὰρ ἂν εἰρηκὼς ἔμπροσθεν περὶ τῶν φθινωδῶν, ὡς ἀπόσιτοι πάντων γευμάτων διὰ τέλεος ἦσαν, ἐν ταυθοῖ νῦν ἔλεγον, οὐδ᾽ ἀπόσιτοι. ἀλλὰ καὶ διδόναι πάνυ ἐνεδέχετο. τί δή ποτ᾽ οὖν ἔγραψεν ἐν τῷδε τῷ λόγῳ; βηχώδεες οὐ λίην. τοῦτο γάρ ἐστι τὸ τὴν φαντασίαν παρασχὸν, τοῦ λέγεσθαι ταῦτα περὶ τῶν φθινωδῶν αὐτῶν. ἐγὼ δὲ νομίζω περὶ τῶν ἄλλως ἔτι πυρεττόντων, τοῦ λόγου γινομένου προσγεγράφθαι. γίνονται γὰρ βηχώδεις συνεισβαλλούσης τῆς βηχὸς αὐτῆς λέγω συμπτώματος, οὐ μὴν φθινώδεις γε πάντως εἰσὶν οὗτοι. θαυμαστὸν γὰρ οὐδὲν ἅμα πυρέσσειν ἄρξασθαι τινὰς τῶν βασιῶν περὶ τῇ προγεγραμμένῃ καταστάσει, καὶ πληρωθείσης αὐτῆς τότε τῆς κεφαλῆς, συνελθόντος τοῦ πυρετοῦ τῇ καταστάσει χολώδη γενέσθαι, ἀλλ᾽ οὔτε λίαν αὐτοῖς ἐνώχλει τὸ σύμπτωμα, οὔτε τὰ βησσόμενα δυσχέρειαν εἶχεν· οὐ γὰρ ἦσαν οὗτοι φθινώδεις.

Τὸ μὲν ὅλον ὑπενόσεον οἱ φθίνοντες, οὐ τὸν φθινώδη τρόπον πυρετοῖσι φρικώδεσι σμικρὰ ἐφιδροῦντες, ἄλλοτε ἀλλοίως παροξυνόμενοι πεπλανημένως, τὸ μὲν ὅλον οὐκ ἐκλείποντες παροξυνόμενοι δὲ τριταιοφυέα τρόπον.

Αὕτη πᾶσα ἡ ῥῆσις ἐπαγομένη τῇ προειρημένῃ τὴν φαντασίαν βεβαιοτέραν εἰργάσατο τοῖς πλείστοις τῶν ἐξηγητῶν ὑπὲρ τοῦ καὶ τὴν ἔμπροσθεν ῥῆσιν ὑπὲρ τῶν φθινωδῶν αὐτῶν λελέχθαι. ἀλλ᾽ ὅτι μὲν ἐκείνην ἀδύνατόν ἐστιν ἐπ᾽ αὐτῶν εἰρῆσθαι, δέδεικταί μοι δι᾽ ὧν ἀπεδείκνυον, ἀποσίτους μὲν ὀνομάζεσθαι πρὸς αὐτοῦ τοὺς φθινώδεις, οὐκ ἀποσίτους δὲ τούτους. ἡ δ᾽ ἐφεξῆς ῥῆσις ἡ νῦν προκειμένη, κατὰ διττὸν ἂν τρόπον ἐξηγήσεως τύχη, καθ᾽ ἕνα μὲν ὧδέ πως ἡμῶν λεγόντων. ἀναλήψομαι δὲ τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν, εἶτα συνάψω τῇ νῦν, παρενθεὶς αὐτῇ μίαν συλλαβὴν, ἕνεκα σαφηνείας. βηχώδεες οὐ λίην. οὐδὲ τὰ βησσόμενα δυσκόλως. οὐδ᾽ ἀπόσιτοι ἀλλὰ καὶ διδόναι πάνυ ἐνεδέχετο. τὸ μὲν γὰρ ὅλον, ὑπενόσεον οἱ φθίνοντες οὐ τὸν φθινώδεα τρόπον. ἐνδέχεται δ᾽ αὐτὸν οὕτως εἰρηκέναι περὶ τῶν ἄλλως πυρεσσόντων γράφοντα κοινὸν σύμπτωμα τῶν νόσον ἐχόντων τὰ βηχώδη συμπτώματα, μὴ μέντοι καὶ αὐτῶν φθινόντων. ἐπαναλαβεῖν γὰρ αὖθις εἰκός ἐστι τὸν περὶ τῶν φθινωδῶν λόγον εἰς ἀνάμνησιν τοῦ διαφέρειν τοὺς ἀρρώστους τούσδε, περὶ ὧν νῦν διέρχεται τῶν ἔμπροσθεν τῶν φθινωδῶν, καίτοι γάρ τοι καὶ τὰ συμπτώματα πάλιν εἶπεν τὰ αὐτὰ τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις. μία μὲν αὕτη παραμυθεία τῆς κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν ἐπαναλήψεως τοῦ περὶ τῶν φθινωδῶν λόγου. ἑτέρα δ᾽, ἣν ἴσμεν πολλάκις γιγνομένην ἐπὶ πολλῶν συγγραμμάτων. ἐνίοτε γὰρ ὑπὲρ ἑνὸς πράγματος διττῶς ἡμῶν γραψάντων, εἶτα τῆς μὲν ἑτέρας γράψαι κατὰ τὸ ὕφος οὔσης, τῆς δ᾽ ἑτέρας ἐπὶ θάτερα τῶν μετώπων, ὅπως κρίνωμεν αὐτῶν τὴν ἑτέραν ἐπὶ σχολῆς δοκιμάσαντες, ὁ πρῶτος μεταγράφων τὸ βιβλίον, ἀμφότερα ἔγραψεν, εἶτα μὴ προσχόντων ἡμῶν τὸν χρόνον, μηδ᾽ ἐπανορθωσαμένων τὸ σφάλμα, διαδοθὲν εἰς πολλοὺς τὸ βιβλίον, ἀνεπανόρθωτον ἔμεινεν.

Ἐκρίνετο δὲ τουτέων οἷσι τὰ βραχύτατα γίγνοιτο περὶ εἰκοστὴν ἡμέρην τοῖσι δὲ πλείστοισι, περὶ τεσσαρακοστήν. πολλοῖσι δὲ περὶ τὴν ὀγδοηκοστήν. ἔστι δ᾽ οἷσιν οὐδ᾽ οὕτως, ἀλλὰ πεπλανημένως τε καὶ ἀκρίτως ἐξέλιπον. τουτέων δὲ τοῖσι πλείστοισι πολὺν οὐ διαλείποντες χρόνον ὑπέστρεψαν οἱ πυρετοὶ πάλιν. ἐκ δὲ τῶν ὑποστροφέων ἐν τῇσιν αὐτῇσι περιόδοισιν ἐκρίνοντο. πολλοὶ δ᾽ αὐτέων ἀνήγαγον, ὥστε ὑπὸ χειμῶνα νοσεῖν.

Τίνων δὲ τούτων κριθῆναί φησι τὸ νόσημα περὶ τὴν κ. ἡμέραν ὅτι περὶ ὧν ἐποιεῖτο τὸν λόγον ὡς ἐγώ φημι, τῶν ἄλλων νοσησάντων, οὐχὶ τῶν φθινόντων. ὁμολογεῖ δὲ τούτῳ καὶ τὰ ἐφεξῆς ἅπαντα, καὶ γὰρ ἄχρι τῆς ὀγδοηκοστῆς ἡμέρας ἐκταθῆναί φησι τὸ νόσημα τισὶν αὐτῶν, ἄλλοις δὲ πεπλανημένως τε καὶ ἀκρίτως ἐκλιπεῖν, καὶ τούτων τοῖς πλείστοισιν ὑποστρέψαι πάλιν. τοὺς δ᾽ ἐκ τῶν ὑποστροφέων πυρετοὺς ἐν ταῖς αὐταῖς περιόδοις πάλιν κριθῆναι, καὶ πολλοῖς αὐτῶν καὶ μέχρι τοῦ χειμῶνος ἐκταθῆναι τὸ νόσημα. ταῦτα δὲ πάντα τοῖς ἀνωτέρω εἰρημένοις ὁμολογεῖν σαφῶς ἐστιν, ἐν οἷς ἔλεγε, κατὰ δὲ θέρος ἤδη καὶ φθινόπωρον, πυρετοὶ πολλοὶ ξυνεχέες οὐ βιαίως μακρὰ δὲ νοσέουσιν, οὐδὲ περὶ τὰ ἄλλα δυσφόρως διάγουσιν ἐγένοντο. ταῦτα μὲν ὁμολογεῖ, τοῖς κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν εἰρημένοις ὑπ᾽ αὐτοῦ συμπτώμασιν. ὅσα δὲ περὶ τῶν φθινωδῶν εἶπεν, οὐχ ὁμολογεῖ. μάθῃς δ᾽ ἀναμνησθεὶς βραχέος μορίου τῆς ὑπὲρ αὐτῶν διηγήσεως ἔνθα φησὶν ἀπέθνησκον δ᾽ ὀξυτέρως, ἢ ὡς εἴθισται τὰ τοιαῦτα διάγειν. τοῦτο μὲν γοῦν αὐτῷ περὶ τῶν φθινωδῶν εἴρηται, καί φησιν αὐτοὺς ὀξυτέρως ἀποθανεῖν. περὶ δὲ τῶν ἄλλως νοσησάντων, ἐφεξῆς ἔγραψε τούτοις ὧδέ πως τἄλλα, καὶ μακρότερα ἐν πυρετοῖσι ἐόντα, εὐφόρως ἤνεγκαν, καὶ οὐκ ἀπέθνησκον, περὶ ὧν γεγράψεται. ταῦτ᾽ οὖν ὁμολογεῖ τῆς κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν τὴν τῶν πυρεξάντων διὰ τοῦ φθινοπώρου καὶ τοῦ χειμῶνος. ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ προειπεῖν μὲν αὐτὸν περὶ ὧν γεγράψεται, μηδεμίαν δ᾽ ἄλλην ἡμᾶς ἔχειν δεῖξαι γράψας ὅτι μὴ τὴν νῦν προκειμένην ἐπ᾽ αὐτοῖς γενομένην, ἀναγκαῖον ἐστι περὶ τῶν ἄλλως νοσησάντων οὐ φθινωδῶς ἅπαντα τοῦτον αὐτῷ τὸν λόγον εἰρῆσθαι.

Ἐκ πάντων δὲ τῶν ὑπογεγραμμένων ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ μούνοισι τοῖσι φθινώδεσι θανατώδεα ξυνέπεσεν. ἐπεὶ τοῖσί γε ἄλλοισι πυρετοῖσιν οὐκ ἐγένοντο.

Ἐσχάτη ῥῆσις ἐστὶν αὕτη τῆς εἰρημένης αὐτῷ περὶ τῆς πρώτης καταστάσεως, οὐδὲν μὲν πλέον διδάσκουσα, ἀνακεφαλαίωσιν δέ τινα ἔχουσα τῆς προειρημένης, ὅπερ εἴωθεν ὁ ἀνὴρ πολλάκις ποιεῖν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΤΩΝ ΕΠΙΔΗΜΙΩΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ Α. Β.

Ἐν τῷ πρὸ τούτου βιβλίῳ λέλεκται περὶ τῆς τῶν ὡρῶν εἰς ἄλληλα μεταβολῆς. εἴρηται δὲ καὶ ἡ κατὰ φύσιν ἑκάστης κράσεως, αἵ τε προθεσμίαι τῆς ἀρχῆς αὐτῶν καὶ τῆς τελευτῆς. ὡς οὖν ἐκείνων μεμνημένων ἡμῶν, ὅσα τῆς νῦν λεγομένης ἐξηγήσεως δεῖται προσθήσω, στοχαζόμενος οὔτε μόνων ἐσχάτων ἀμαθῶν, οὔτε μόνων τῶν ἱκανὴν ἐχόντων τὴν παρασκευήν. πρὸς ἅπαντας γὰρ ὁ τοιοῦτος λόγος ἕξει μετρίως. τῶν δ' ἄλλων ὁ μὲν τοῖς ἐσχάτως ἀμαθέσιν οἰκεῖος, ἀνιάσει τὸν ἐν ἕξει διὰ τὸ μῆκος, ὁ δὲ τούτοις ἐπιτήδειος ἀσαφὴς ἔσται τοῖς ἀμαθέσιν. ἀλλ' οὐδὲ χρὴ τοῖς τοιούτοις ὑπομνήμασιν ἐντυγχάνειν ἀγαπῶντας, ὅλως ἄλλο παρ' ἄλλου καὶ ἄλλου ἀκούσεταί τις πλατύτερον πολλάκις ταὐτά, καὶ ἄλλως πολλάκις ταῦτα δυνηθεῖεν, ἂν ἐκ παρακοῆς ἐκμανθάνειν τι χρηστόν.

Ἐν θάσῳ πρωῒ τοῦ φθινοπώρου χειμῶνες, οὐ κατὰ καιρόν, ἀλλ' ἐξαίφνης ἐν βορείοισι καὶ νοτίοισί γε πλείοσιν ὑγροὶ καὶ προεκρηγνύμενοι.

Τὸ φθινόπωρον εἶπον ἄρχεσθαι τῇ τοῦ ἀρκτούρου ἐπιτολῇ, γινομένῃ πρὸ τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας. τηνικαῦτα οὖν ἔφη γενέσθαι χειμῶνας μεγάλους πρὸ τοῦ δέοντος. ὅπερ γὰρ αὐτῷ τὸ οὐ κατὰ καιρόν, καὶ τὸ προεκρηγνύμενοι σημαίνει. τὸ μὲν οὖν οὐ κατὰ καιρόν, τοῦ προφθάσαι μόνον δηλωτικὸν ὑπάρχει, τὸ δὲ προεκρηγνύμενοι, καὶ τὸ μεθ' ὑετῶν, ἀθρόως αὐτοὺς γενέσθαι.

Ταῦτα δ' ἐγίνετο τοιαῦτα μέχρι πλειάδος δύσιος καὶ ὑπὸ πλειάδος.

Ὅτι τῆς πλειάδος ἡ δύσις ὁρίζει τὸ φθινόπωρον, εἴρηται πρόσθεν, ἀλλὰ καὶ ὅτι δύο μὲν ἐπιτολαί εἰσιν ἀπ' ἀρκτούρου μέχρι πλειάδος, ὅτι τε μία ἐπισημασία κατὰ τὸ πλεῖστον ἐπ' ἀρκτούρου γίνεται, δύο δ' ἐπὶ πλειάδι, μία μὲν ὁπότε συνάπτει τῷ φθινοπώρῳ χειμών, ὥσπερ τέλος οὖσα, ἑτέρα δὲ ὁπότε ἔαρ τῷ θέρει. τῆς δ' ἀρκτούρου τῆς ἐπιτολῆς μόνης οὐδὲ μνημονεύειν εἴωθεν Ἱπποκράτης, ἐπειδὴ κατ' αὐτὴν ἀρχὴ μὲν γίνεται τοῦ φθινοπώρου, τελευτὴ δὲ τοῦ θέρους. εἴρηται δ' ἔμπροσθεν ἤδη περί τε τῆς εἰς τὰς δ. ὥρας διαιρέσεως ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ, καὶ περὶ τῆς εἰς ἑπτά, καὶ ὅτι θέρος μὲν ὁρίζουσιν ἐπιτολῇ πλειάδος καὶ ἀρκτούρου, καὶ ὡς ἔστιν αὕτη μείζων τι τῆς εἰς ἑπτὰ διαιρέσεως ὅλου τοῦ ἐνιαυτοῦ, διχῆ μὲν τοῦ θέρους τεμνομένου, τριχῆ δὲ τοῦ χειμῶνος. εἴρηται δὲ καὶ ὡς οὐδὲν διαφέρει πλειάδος λέγειν ἑνικῶς, ἢ πληθυντικῶς πλειάδας.

Χειμὼν δὲ βόρειος.

Ἐφεξῆς τῇ πλειάδι, χειμῶνος μνημονεύει σαφῶς ἐνδεικνύμενος ὅρον εἶναι τοῦ φθινοπώρου τὴν πλειάδα. προσέχω μὲν οὖν αὐτῷ διηγουμένῳ περὶ τοῦ τότε γενομένου χειμῶνος.

Ὕδατα πολλά, λάβρα, μεγάλαι χιόνες, μετ' αἰθρίας τὰ πλεῖστα. ταῦτα δ' ἐγίνετο μὴ πάντα. οὐ λίην δ' ἀκαίρως τὰ τῶν ψύξεων, ἤδη δὲ μεθ' ἡλίου τροπὰς χειμερινὰς καὶ ἡνίκα ζέφυρος πνέειν ἄρχεται, ὀπισθοχειμῶνες μεγάλοι, βόρεια πολλά, χιὼν καὶ ὕδατα πολλὰ συνεχέως, καὶ οὐρανὸς λαιλαπώδης καὶ ἐπινέφελος, ταῦτα δὲ ξυνέτεινε, καὶ οὐκ ἀνίει μέχρις ἰσημερίας. ἔαρ δὲ ψυχρόν, βόρειον, ὑδατῶδες, ἐπινέφελον. θέρος οὐ λίην καυματῶδες ἐγένετο. ἐτησίαι ξυνεχῶς ἐπέπνευσαν. ταχὺ δὲ περὶ ἀρκτοῦρον, ἐν βορείοισι πολλὰ πάνυ ὕδατα.

Πολλὰ λέγομεν ὕδατα γίνεσθαι κατά τινα καιρὸν διὰ τὸ τοῦ χρόνου μῆκος εἰ καὶ μὴ λάβρον ἐν αὐτῷ καταρραγείη. λέγομεν δὲ πολλά, κἂν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ὑπερέλθοι λάβρα. δύναται δὲ ταῦτα καὶ μεγάλα καλεῖσθαι. ἀλλ' ὅταν γ' ἐφεξῆς ἀλλήλων εἴποι τις ὕδατα λάβρα καὶ μεγάλα γεγονέναι καθάπερ Ἱπποκράτης συνέγραψεν, ἀκουσόμεθα λάβρα μὲν τὰ ἐξαιφνίδια, σφοδρά τε καὶ ὀλιγοχρόνια. μεγάλα δὲ τὰ μήτ' ἐξαιφνίδια μήτ' ὀλιγοχρόνια παντάπασιν, ὥσπερ γε μηδὲ πολυχρόνια. σαφηνείας δ' ἕνεκεν οὐδὲν κωλύσει καὶ μακροτέρᾳ βραχὺ χρήσασθαι διηγήσει. γινέσθω τοίνυν ἐξαίφνης ὑετὸς πάμπολυς ὥραις τρισὶν ἢ τέτρασιν, εἶτ' εὐθέως παυέσθω, λάβρον τοῦτον ὀνομάσομεν. ἄλλος δέ τις κατὰ βραχὺ μὲν ἀρξάσθω, κατὰ βραχὺ δ' αὐξηθήτω, καὶ τούτῳ ταὐτόν που δι' ὅλης ἡμέρας καὶ νυκτός, εἶτ' ἀκμάσας, πάλιν ἀφαιρείτω τοῦ πλήθους κατὰ βραχὺ δι' ὅλης τῆς ὑστέρας ἡμέρας, εἶτα παυσάσθω, τὸν τοιοῦτον ὑετόν, οὐκ ἐροῦμεν λάβρον, ἀλλὰ μέγαν. ὁ τοίνυν χειμὼν ὃν διηγεῖται, ποτὲ μὲν λάβρους ἔχων ὑετούς, ποτὲ δὲ μεγάλους ἐκ διαλειμμάτων, καθαροῦ δηλονότι γινομένου πολλάκις ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ περιέχοντος. τοῦτ' οὖν ὁμολογεῖ καὶ τὸ γεγραμμένον ὑπ' αὐτοῦ, μετ' αἰθρίας τὰ πλεῖστα. καὶ χιόνας δέ φησι γενέσθαι ἐν τῷ χειμῶνι μὴ προσθεὶς αὐτὰς πολλὰς ἢ ὀλίγας, ὡς οὐδέτερον ἱκανῶς ἐσχηκυίας. ἀλλ' ὁμοίως κατὰ τὸ τῆς πόλεως ἔθος μᾶλλον γενομένας. διὸ καὶ προσέθηκεν αὐτοῖς, οὐ λίην δ' ἀκαίρως τὰ τῶν ψύξεων. καὶ τἄλλα δὲ τούτων ἐφεξῆς πάντα, τὸν χειμῶνα ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν γεγονέναι δηλοῖ κατὰ φύσιν μόνον αὐτὸν γίγνεσθαι

ρο. οὗτοι. μᾶλλον δὲ τοῦ προσήκοντος ὑγρὸν τηνικαῦτα συμβαίνει, καὶ μέντοι καὶ τὸ ἔαρ ὑδατῶδές τε ψυχρόν τε καὶ βόρειον ἔφη γεγονέναι, πρὸς δὲ τούτῳ, καὶ ἐπινέφελον. εἶτα τὸ θέρος μέτριόν πως, ἐφ' οἷς πᾶσιν, ἐν βορείοις τισὶ περὶ ἀρκτοῦρον ὕδατος γενέσθαι πολλά, καὶ μετὰ ταῦτα τὸ κεφάλαιον ὅλης τῆς καταστάσεως ὧδ' εἶπε κατὰ τὴν λέξιν, γενομένου δὲ τοῦ ἔτεος ὅλου ὑγροῦ καὶ ψυχροῦ καὶ βορείου, οὐρανὸς λελαπώδης καὶ ἐπινέφελος. οὐρανὸν εἴρηκε κατὰ τὸ τῶν ἰδιωτῶν ἔθος, τὸν ὑπὲρ ἡμᾶς ἀέρα, μέχρι τῆς χώρας τῶν νεφελῶν. ὁ δ' ὑπὸ τῶν ἀστρονόμων τε καὶ φιλοσόφων οὐρανὸς ὀνομαζόμενος, ἀπὸ τῶν κατὰ τὴν σελήνην ἄρχεταί που. λαίλαπας δὲ τοὺς ἐξαιφνιδίους καὶ σφοδροὺς ἀνέμους οἱ Ἕλληνες ὀνομάζουσι, καὶ μάλισθ' ὅταν ὑετὸς ἅμα ἐν αὐτοῖς γίγνηται λάβρος.

Γενομένου δὲ τοῦ ἔτεος ὅλου ὑγροῦ καὶ ψυχροῦ καὶ βορείου, κατὰ χειμῶνα μὲν ὑγιηρῶς εἶχον τὰ πλεῖστα, πρωῒ δὲ τοῦ ἦρος, πολλοί τινες καὶ οἱ πλεῖστοι διῆγον ἐπιπόνως.

Δέδεικται δ' ἐν τῷ ἔμπροσθεν ἡμῖν ὅτι εἴωθεν ὁ Ἱπποκράτης τῆς διηγήσεως τῶν γινομένων περὶ τὰς ἀέρος καταστάσεων ἄρχεσθαι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ὅταν πρῶτον ἐκτραπῇ τῆς κατὰ φύσιν κράσεως καὶ οὐκ ἀπὸ τοῦ λόγου δεῖ τοῦτο πράττειν, τῷ μέλλοντι συνάψειν τῇ τοῦ περιέχοντος ἀέρος δυσκρασίᾳ τὰς τῶν ἐπιδημησάντων νοσημάτων ἰδέας. ἐνταῦθα τοίνυν ἀπὸ φθινοπώρου τὴν ἀρχὴν ἐποιήσατο δηλονότι τὸ πρὸ αὐτοῦ θέρος δεῖ καὶ ἔπειτα τὸ πρὸ αὐτοῦ, καὶ τοίνυν ἔσον ἐπὶ ταῖς ὥραις κατὰ φύσιν ἔχονται τὰ σώματα παραλαβὸν τὸ φθινόπωρον ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν γενόμενον, οὐδὲν εἰργάσατο φαῦλον, ἀλλ' ἴσως ἔνια σώματα καὶ προσωφέλησεν, ὅσα θερμότερα καὶ ξηρότερα ταῖς κράσεσιν ὄντα κατὰ τὸ θέρος εἴωθεν εἰς ἀμετρίαν ἀφικνεῖσθαι. τούτων οὖν ὥσπερ ἴαμά τι τὸ φθινόπωρον ἐγένετο, ψυχρὰν καὶ ὑγρὰν ἔχον τὴν κατάστασιν, οὐ μὴν οὐδὲ κατὰ τὸν χειμῶνα νόσος ἐπιδήμιος ἐγεννήθη διηγήσεως ἀξία. τοιοῦτον γὰρ ἐπισημαίνει λέγων κατὰ χειμῶνα μὲν ὑγιηρῶς εἶχον τὰ πλεῖστα, καὶ γὰρ ὁ χειμὼν ὑγρότερος μὲν ἐγένετο, ψυχρότερος δ' οὐκ ἐπιπλέον ἢ κατὰ φύσιν αὐτῷ συμβέβηκεν εἶναι ψυχρῷ. διὸ δὴ καὶ διηγούμενος ὑπὲρ τῆς ἐν αὐτῷ καταστάσεως εἶπεν οὐ λίαν δὲ ἀκαίρως τὰ τῶν ψύξεων. πρῶτον δὲ εὔλογον ἦν ἄρξασθαι νόσους ἐκ τῆς τοῦ περιέχοντος ἐπιπλέον ἐξαλλαγῆς, ἡνίκα φησὶν αὐτός. ἔαρ δὲ ψυχρόν, βόρειον, ὑδατῶδες, ἐπινέφελον. ἔαρ γὰρ εὔκρατον εἶναι χρή, οὐ ψυχρόν, ὥσπερ οὐδ' ἐπινέφελον, οὐδ' ὑδατῶδες. ὅτι δ' ἀπὸ τῆς ἰσημερίας ἄρχεται τῆς μετὰ τὸν χειμῶνα τὸ ἔαρ, ἐρρέθη ἡμῖν κατὰ τὸ πρόσθεν ὑπόμνημα, καὶ αὐτὸς δὲ σαφῶς ὁ Ἱπποκράτης ἐνεδείξατο κατὰ τὴν προκειμένην διήγησιν. εἰπὼν γὰρ ὁπότι θεσχέμερον κἄπειτα προσθείς. ταῦτα δὲ συνέτεινε καὶ οὐκ ἀνίει μέχρι ἰσημερίας. ἐφεξῆς προσέγραψε, ἔαρ δὲ ψυχρὸν βόρειον ὑδατῶδες ἐπινέφελον. ἴδωμεν οὖν ὁποῖα τῇ καταστάσει τοῦ περιέχοντος ἠκολούθησε νοσήματα.

Ἤρξαντο μὲν οὖν τὸ πρῶτον ὀφθαλμίαι, ῥοώδεες, ὀδυνώδεες, ὑγραί, ἄπεπτοι. λημίαι σμικραί, καὶ δυσκόλως πολλοῖσιν ἐκρηγνύμεναι τοῖσι πλείστοισιν ὑπέστρεφον. ἀπέλιπον ὀψὲ πρὸς τὸ φθινόπωρον.

Καὶ διατί μὲν ἐν ἦρι τῶν ἐπιδημίων νοσημάτων ἡ γένεσις ἤρξατο, προείρηται, διατί δ' ὀφθαλμίαι μᾶλλον τῶν ἄλλων παθῶν ἐγένοντο, μάθοις ἂν εἰ τῆς ἐν αὐτῷ καταστάσεως ἀναμνησθείης. ψυχρότερον γὰρ ἔφη καὶ βόρειον καὶ ὑδατῶδες καὶ ἐπινέφελον γεγονέναι αὐτό. εἰ μὲν οὖν ὑπὸ τῶν ἀνέμων μόνον ἐπλήγησαν οἱ ὀφθαλμοί, χωρὶς ῥεύματος ἂν αἱ ὀφθαλμίαι συνέπεσον αὐτοῖς. ἐπεὶ δὲ μεθ' ὑγρότητος πολλῆς ἐγένετο τὰ βόρεια πνεύματα, εἰκότως ῥοώδεις ἔφη τὰς ὀφθαλμίας γεγονέναι, τουτέστιν, ὑγράς, ὡς ἀπὸ καταστάσεως ὑγρᾶς γεννηθείσας. ὀδυνώδεις δ' ἑκατέρως ἦσαν καὶ μετὰ ῥεύματος συνιστάμεναι, καὶ χωρὶς τούτου, τῷ διαμένειν τὴν ψύξιν. ἱκανὴ γὰρ καὶ αὕτη τοὺς ὀφθαλμοὺς ὀδυνώδεις ἐργάσασθαι. νυνὶ δ' εἰκὸς αὐξηθῆναι τὰς ὀδύνας, τῆς ψύξεως τῶν ὀφθαλμῶν ἅμα τῷ κατ' αὐτοὺς ῥεύματι συνελθούσης. ἄπεπτοι δὲ γίνονται, καὶ χρόνῳ πολλῷ παραμένουσι, διά τε τὴν ὑγρότητα, καὶ τὴν ψύξιν. τὸ γάρ τοι πέττεσθαι τοῖς ῥεύμασι γίνεται κρατουμένοις ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμασίας, κρατεῖται δὲ ῥᾷον, ὅταν ὀλίγον τε ᾖ τὸ ὑγρόν, καὶ μὴ πάνυ ψυχρόν, ὅταν δὲ καὶ πολὺ ψυχρὸν δυσκόλως πέττεται, καὶ μὲν δὴ καὶ ἡ κατὰ φύσιν ἐν τοῖς ζώοις θερμότης ἰσχυρὰ μὲν οὖσα, θᾶττον ἐκπέττει τὰς ἐν αὐτοῖς ὑγρότητας. εἰ δ' ἀσθενὴς εἴη, μόγις ἐν χρόνῳ πλείονι περιγίνεται, καὶ κρατεῖν δύναται τῶν ὑγρῶν. διὸ καὶ ἔστιν ὧν ἐθεραπεύθησαν, ὑπέστρεφον αὖθις, ἠσθενηκότας γὰρ ἐν ταῖς ὀφθαλμίαις τοὺς ὀφθαλμούς, τὸ περιέχον ψυχρὸν καὶ βόρειον ὑδατῶδες καὶ ἐπινέφελον γενόμενον, εἰκότως ἔβλαπτε. εἴωθε δὲ ταῖς τοιαύταις ὀφθαλμίαις λημία γίνεσθαι μικρὰ μόγις ἐκπίπτουσα διὰ τὴν πύκνωσιν τῶν χιτώνων, ἣν ἐκ τῆς τοῦ περιέχοντος ψυχρότητος εἶχον. ὅλῳ μὲν οὖν τῷ ἦρι, χείρους ἀναγκαῖον ἦν ἐν αὐτῷ γίνεσθαι τοὺς ὀφθαλμούς, ἐν δὲ τῷ θέρει τὴν γενομένην ἐν αὐτοῖς σκιρρώδη διάθεσιν, εἰς τὸ μὴ ἀχθῆναι κατὰ βραχύ. τὰ γὰρ ἐν χρόνῳ κατασκευασθέντα νοσήματα, καὶ μάλιστα ὑπὸ ψυχρῶν τε καὶ ὑγρῶν, οὐκ ἐνδέχεται λυθῆναι ταχέως. εἰκότως οὖν ἔφη τελέως παύεσθαι τὰ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς πάθη κατὰ τὸ φθινόπωρον.

Κατὰ θέρος ἤδη καὶ φθινόπωρον, καὶ λειεντεριώδεες, καὶ δυσεντεριώδεες, καὶ τεινεσμοί, καὶ διάρροιαι χολώδεσι λεπτῇσι πολλοῖσι, ὠμοῖσι καὶ δακνώδεες. ἔστι δ' οἷσι καὶ ὑδατώδεες. πολλοῖσι δὲ καὶ περίρροιαι μετὰ πόνου χολώδεες, καὶ ξυσματώδεες, πυώδεες καὶ στραγγουριώδεες.

Οὐ ταῦτα μόνον ἐγίνετο νοσήματά τε καὶ συμπτώματα τοῖς Θασίοις, ἀλλὰ καὶ ἄλλα τινὰ τῶν ἐφεξῆς ἐρεῖ. ποικιλότατα γὰρ ἐνόσησαν, ἑτερογενέσι περιπεσόντες νοσήμασι. τὸν κοινὸν δ' οὖν λόγον ὃς καὶ πρὸς τὸ μὴ νοσεῖσθαι πάντας τοὺς ἐν τοιαύτῃ καταστάσει γινομένους δεῖ χρήσιμος, ἐρῶ πρότερον εἶθ' ἑξῆς ἐπὶ τὰ κατὰ μέρος ἀφίξομαι νοσήμα-

ται, σκοπεῖσθαι δεῖν ἐν πάσαις ταῖς καταστάσεσι, τήν τε ἡλικίαν καὶ τὴν φύσιν ἑκάστου τῶν ἀνθρώπων, ὅπως
ἔχει φύσεως πρὸς τὴν κατάστασιν. ἤτοι γὰρ εὐάλωτον, ἢ δυσάλωτον, ἢ μετρίως ἔχοντα πρὸς αὐτὴν, εὑρήσεις
αὐτά. εἶθ' ἑξῆς ἁρμόσεις τά τ' ἐπιτηδεύματα, καὶ σύμπασαν τὴν ὑγιεινὴν δίαιταν ὑπεναντίον τῇ καταστάσει.
τὸ μὲν οὖν εὐάλωτόν τε καὶ δυσάλωτον εἶναι τὸ σῶμα τοῖς ἔξωθεν αἰτίοις, εἴρηται πολλάκις ἡμῖν διά τε τὴν
ὁμοιότητα καὶ τὴν ἀνομοιότητα τῆς κράσεως γενέσθαι. τῆς γοῦν ὑγείας ἐκ συμμετρίας γινομένης τῶν τεττάρων
στοιχείων, εἴτε ποιοτήτων εἴτε δυνάμεων θέλεις ὀνομάζειν, ὑγρότητος καὶ ξηρότητος, καὶ θερμότητος καὶ ψυ-
χρότητος, ἔνια τῶν σωμάτων καὶ φύσεων καὶ ἡλικιῶν ἐστὶ δύσκρατα. τούτοις οὖν αἱ μὲν ὅμοιαι καταστάσεις νο-
σώδεις εἰσὶν, αἱ δ' ἐναντίαι συμφέρουσιν αὐτοῖς. τοῖς δ' εὐκράτοις σώμασιν αἱ μὲν εὔκρατοι καταστάσεις ὑγιειναὶ,
βλαβεραὶ δ' αἱ δύσκρατοι. ἀλλ' ὥσπερ οὐδεμία τῶν δυσκράτων καταστάσεων ἀγαθὴ τοῖς εὐκράτοις ἐστὶν, οὕτως
10 οὐδὲ μεγάλως βλαβερὰ, καθάπερ τοῖς δυσκράτοις. αἱ μὲν γὰρ ἰσχυρῶς ὑγραὶ καὶ ψυχραὶ καταστάσεις, ἐσχά-
τως βλάπτουσι τὰ δύσκρατα σώματα καθ' ὑγρότητα καὶ ψυχρότητα, καθάπερ γε καὶ αἱ ὑγραὶ καὶ
αἱ θερμαὶ καταστάσεις, τὰς ὑγρὰς καὶ θερμὰς τῶν κράσεων βλάπτουσι, καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον αἱ θερ-
μαὶ καὶ ξηραὶ τὰς ὁμοίας. ὅσα γὰρ ἐγγὺς ἤδη τοῦ νοσεῖν ἐστὶ σώματα νόσον τοιάνδε, διὰ τὴν οἰκείαν δυσκρα-
σίαν ἐξελέγχεται. τὰ δ' ἐναντίως κεκραμένα τῷ περιέχοντι, πρὸς τῷ μηδὲν ἀδικεῖσθαι, γίνεται βελτίω τῇ
ἀμετρίᾳ κολαζόμενα. τὰ γὰρ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα. ταῖς οὖν θερμαῖς καὶ ξηραῖς κράσεσιν, ἡ
ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ κατάστασις, ὠφέλειαν μᾶλλον, ἢ βλάβην παρέχει διὰ τῆς εἰς τοὐναντίον ἀγωγῆς, μεσότητα
κράσεως ἐργαζομένη, καὶ τοῦτ' ἦν αἰτία, τοῦ μὴ νοσεῖν ἅπαντας ἐν ταῖς δυσκράτοις καταστάσεσιν. ἐὰν οὖν τις τοῦ-
το γινώσκῃ, τὴν ὑγείαν φυλάξει τοῖς σώμασι, τἀναντία διαιτήματα προσάγων. ἂν γὰρ ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν τὸ πε-
ριέχον ἡμᾶς ἐστὶ, δεήσει θερμαίνειν τὰ σώματα, καὶ μάλισθ' ὅσα ψυχρότερά τε ἐστὶ καὶ ὑγρότερα. γυμνάσιά τε οὖν
20 πλείω τοῖς τοιούτοις ὠφέλιμα, καὶ οἶνος ὀλίγος τῇ θερμοτέρᾳ, φύσει ὑδρελκτικόν. ἐδέσματά τε καὶ θερμαί-
νοντα. καὶ μέντοι καὶ τὸ καθ' ἕκαστον ποσὸν ἔκ τε τῆς τοῦ σώματος κράσεως εἰσόμεθα καὶ τῆς τοῦ περιέχον-
τος, ἐφ' ὅσον ἑκάτερον ἐκτέτραπται τῆς εὐκρασίας ἐπισκοπούμενοι. κατὰ γὰρ τὸ μέγεθος τῆς ἐκτροπῆς καὶ τὸ πο-
σὸν τῆς διαίτης, ὑπαλλακτέον, οἷον εἴ τι ἐστὶ σῶμα τῆς εὐκρασίας ἐπὶ πλεῖστον ἀποκεχωρηκὸς, πρὸς ὑγρότητά
τε καὶ ψυχρότητα, ἔστι κατὰ τὴν προκειμένην κατάστασιν ἐπὶ πλέον αὐτοὶ ξηραίνομέν τε καὶ θερμαίνομεν. εἰ
δὲ μετρίως ἐκ τοιούτου, ἄλογον ἂν εἴη ἐσχάτως αὐτῷ τοῦτο ποιεῖν, ἀναλόγως ἂν πολὺ δὲ δὴ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ξη-
ρῶν καὶ θερμῶν σωμάτων οὐ χρὴ τὰ διαιτήματα σφοδρῶς εἶναι θερμὰ καὶ ξηρά. παρ' ἑαυτῶν γὰρ ἔχει τοῦ-
το. σκοπεῖσθαι δὲ μόνον ὁπόσον τὸ περιέχον ἐκτέτραπται τῆς προσηκούσης εὐκρασίας. εἰ μὲν ὀλίγον, οὐδόλως
ὑπαλλάξωμεν τὴν μέσην δίαιταν ἐπὶ τῶν θερμῶν καὶ ξηρῶν σωμάτων. εἰ δ' ἐπὶ πλέον, ἀρκέσει τὸ μετρί-
ως ὑπαλλάξαι. ταῦτ' οὖν ὅστις ἐστὶν ἐπιστάμενος, τὰς αἰτίας τῆς ἑκάστου τῶν νοσημάτων γενέσεως ἐν ἑκάστῃ κα-
30 ταστάσει φυλάξει. Κόϊντος δὲ τοῖς ἐμπειρικοῖς ὁμοίως ἀρνουμένους ἐπίστασθαι τῶν οὕτω γινομένων παθῶν τὰς αἰτί-
ας, ἀναφέρων δ' εἰς πεῖραν μόνην αὐτὰς, τῶν προσηκόντων βοηθημάτων τῆς εὑρέσεως ἠπόρει, καίτοι δι' αὐτὸ
τοῦτο χρησίμης οὔσης ἀναγνῶσθαι τῆς γενέσεως τῶν ἐπιδημιῶν νοσημάτων. ἐπισκεψώμεθα οὖν ἡμεῖς τὴν προ-
κειμένην κατάστασιν, ἀναλαβόντες ἐξ ἀρχῆς. ἐγένετο δὲ καθάπερ ὁ Ἱπποκράτης ἐδήλωσεν ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ,
τὴν ἀρχὴν ἀπὸ φθινοπώρου ποιησαμένη. διὰ τοῦτ' οὖν ἐν μὲν αὐτῷ τῷ φθινοπώρῳ καὶ τῷ μετ' αὐτὸ χειμῶνι,
μετρίως διῆγον οἱ Θάσιοι. κατὰ δὲ τὸ ἔαρ ἐπειδὴ καὶ αὐτὸ ψυχρόν τε καὶ ὑγρὸν ἐγένετο, πρῶτοι πάντων ἐνόση-
σαν οἱ ὀφθαλμοὶ, διότι μὴ μόνον ὑγρὸν ἦν καὶ ψυχρὸν τὸ περιέχον, ἀλλὰ καὶ λελαπῶδες ἔμπροσθεν ἐγεγένει.
πληττομένους οὖν ὑπὸ τῶν ψυχρῶν ἀνέμων τοὺς ὀφθαλμοὺς, εἰκὸς ἦν πρώτους τῶν ἄλλων μορίων νοσῆσαι
τοῦ σώματος, κατὰ τὴν τοῦ δρῶντος αἰτίου φύσιν. ὥστ' οὐκ ἄλλως αὐτοῖς ὑγρὰ καὶ ψυχρὰ ῥεύματα συνέπεσεν.
ἐπειδὴ δ' οὐχ ἧκεν εἰς ἐσχάτην ἡ κατάστασις ὑγρότητα, διὰ τοῦτο τῶν ἄλλων παθημάτων οὐδὲν ἠκολούθησεν, ἅπερ
40 πλεονεκτούσης ἐν τῷ περιέχοντι τοιαύτης κράσεως εἴωθε γίνεσθαι, λέγω δὲ ἀποπληξίας, καὶ σπασμοὺς, καὶ
παλμοὺς, καὶ τετάνους, περιπνευμονίας τε καὶ πλευρίτιδας. ἀλλ' ὕστερόν γε νοσήματα πληθωρικὰ μετὰ δια-
φθορᾶς ἐγένετο, σηπομένων ἤδη τῶν χυμῶν διὰ τὴν πολυχρόνιον ἔνδον μονὴν, καὶ γὰρ τὰ ψυχρὰ τῶν αἰτίων συ-
κνοῦντα τὸ δέρμα, κωλύει διαφορεῖσθαι τοὺς χυμοὺς, ἥ θ' ὑγρότης ἡ ἐκ τοῦ περιέχοντος, οὐ μόνον οὐδὲν ἀπάγει
τοῦ σώματος, ἀλλὰ προσδίδωσιν. ἀμφοτέρων οὖν ὁμοῦ γενομένων ἐν τῇ προκειμένῃ καταστάσει, πλῆθος ἠθροί-
σθη κατὰ τὰ σώματα τῶν νοσησάντων οὐχ ὅμοιον ἅπασιν. οἷς μὲν γὰρ ἦν ἐν τῷ σώματι χολῶδες περίττωμα, οὐ
διαφορηθὲν τοῦτο, χολῶδες τὸ πάθος ἐποίησεν. οἷς δὲ φλεγματικὸν, ἢ μελαγχολικὸν, ἢ αἱματικὸν, αὐτίκα
καὶ τὸ πάθος ἦν ὅμοιον τῷ μὴ κενωθέντι. διαφθείρεσθαι δὲ πεφυκυίας ἐν τῷ σώματι, καὶ σήπεσθαι τῆς τοιαύτης
περιουσίας, εὔλογον ἦν ἄλλους ἄλλοις ἁλῶναι νοσήμασι πρὸς τῷ καὶ τὰ μόρια τοῦ σώματος οὐχ ὁμοίως διακείμενα
ἅπαντα ἔχειν, ἀλλὰ τῷ μὲν ἦ παρ' ἀσθενέστερον ἦν, τῷδε, πλεύμονα, τῷ δὲ γαστέρα, τῷ δὲ, ἔντερον, τῷ δὲ, ἄλλο τι. δεχομέ-
50 νων οὖν ἀεὶ τῶν ἀσθενεστέρων μορίων τὴν ἐκ τῶν ἰσχυροτέρων περιουσίαν, ἀκόλουθον ἦν καὶ παρὰ τὴν τῶν τόπων φύσιν,
ἄλλον ἄλλο παθεῖν τῶν Θασίων. αἱ μὲν οὖν δυσεντερίαι καὶ οἱ τεινεσμοὶ καὶ αἱ διάρροιαι καὶ λειεντερίαι, ῥυέντων
εἰς ἔντερα τῶν περιττῶν ἐγίνοντο. δυσουρίαι δ' εἰς τὴν κύστιν φερομένων, ἔμετοι δ' ἐπὶ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ἀφικνουμέ-
νων. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἔσωθεν τοῦ σώματος ὥρμησεν διὰ τὴν ἐκ τοῦ περιέχοντος ψύξιν. ἐν δὲ τῷ θέρει ταῖς θερ-
μοτέραις κράσεσι τῶν σωμάτων ἰσχυρά τε τὰ ἔνδον ἐχούσαις, εἰκὸς ἦν ἱδρῶτας γενέσθαι, καί τισι μὲν αὐτίκα
ἄνευ πυρετοῦ συμβῆναι, μηδέπω ψύξιν ἱκανὴν ἐσχηκυίας τῆς περιουσίας. ἐνίοις δὲ καὶ μετὰ τῶν πυρετῶν. ἐν
δὲ τῷ χρόνῳ προήκοντι, καὶ πυρετοὺς γενέσθαι ποικίλους, ἄλλον ἄλλης ἰδέας. ἐπειδὴ καὶ οἱ σηπόμενοι χυμοὶ, δια-
φέροντες ἦσαν. οὐ γὰρ ἐγεννήθησαν ὑπὸ τοῦ περιέχοντος, ἀλλ' ἠθροίσθησαν ἀπὸ τῆς καταστάσεως ψυχρᾶς οὐ θερμῆς γενομέ-
νης, ἵνα κατὰ τὸν ἑαυτῆς λόγον ἐκθερμαίνῃ τὸ σῶμα καὶ ἡ μετὰ καυσὸς ἐπιβολή, ἀλλὰ γίνεσθαι πεφύκασι πυρετοὶ

διακαεῖς.

διαχεῖς. ἀλλὰ νῦν γε οὐχ ὑπ᾽ αὐτῆς πρώτως ἐγίνετο τῆς καταστάσεως, ἀλλὰ διὰ μέσης τῆς πυκνώσεως τοῦ δέρματος, ἡ μὲν οὖν σύνοψις τῶν ἐπιδημησάντων τότε παθημάτων, εἴρηταί μοι. πρὸς δὲ τὸ κατὰ μέρος, ἤδη τρέψομαι, μετὰ τοῦ καὶ τὴν λέξιν, εἴπου τι φαίνοιτο μὴ σαφὲς ἔχειν, ἐξηγεῖσθαι.

Ο ὐ νεφριτικαί, ἀλλὰ τουτέοισιν, ἄλλα ἀντ᾽ ἄλλων.

Καὶ διὰ τῆς ἕδρας ἐκκρίσεις γίνονται μοχθηραί, πολλάκις, ἀπαθῶν μὲν τῶν κατὰ τὴν γαστέρα μενόντων, ἐκκαθαιρομένου δὲ δι᾽ αὐτῶν ὅλου τοῦ σώματος, ἢ ἀποστάσεως οὔσης κατ᾽ αὐτὴν κατ᾽ ἔκρουν τινά, κατ᾽ αὐτὸν τὸν Ἱπποκράτην βουλόμενον κατ᾽ ἀπόθεσιν ἀλλὰ καὶ κατ᾽ ἔκρουν ἀπόστασιν γίνεσθαι. οὕτως οὖν καὶ διὰ νεφρῶν καὶ κύστεως ἔστιν ὅτε πᾶν ἐκκαθαίρεται τὸ σῶμα μηδὲν αὐτῶν τῶν ὀργάνων ἴδιον ἐχόντων πάθος. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῆς προκειμένης καταστάσεως ἐγίνετο. διότι καὶ προσελθὼν αὐτὸς ἐρεῖ κατὰ λέξιν. μοῦνον δὲ χρηστὸν καὶ μέγιστον τῶν γινομένων σημείων, καὶ πλείστους ἐρύσατο τῶν ὄντων ἐπὶ τοῖς μεγίστοις κινδύνοισιν, οἷσιν ἐπὶ τὸ στραγγουριῶδες ἐτράπετο καὶ εἰς τοῦτο ἀποστάσεις ἐγίνοντο. τοῦτ᾽ οὖν ἐστὶ τὸ καὶ νῦν εἰρημένον, οὐ νεφριτικαί, ἀλλὰ τούτοισιν ἄλλα ἀντ᾽ ἄλλων. καὶ γὰρ τῶν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι περιττῶν ῥυέντων ἐπὶ νεφροὺς καὶ κύστιν ἐκκρίσεις ἐγίνοντο, παραπλήσιαι ταῖς νεφριτικαῖς.

Ε μετοι φλεγματώδεες, χολώδεες, καὶ σιτίων ἀπέπτων ἀνωτικοί.

Τῆς ἔσω ῥεπούσης περιουσίας τῶν χυμῶν, ὅσον ἐπὶ τὴν ἕδραν ἐρρύη, διαρροίας τε καὶ τεινεσμοὺς καὶ δυσεντερίας καὶ λειεντερίας εἰργάσατο. διὰ νεφρῶν δὲ καὶ κύστεως ἄλλο τὴν ἔκκρισιν ἔσχεν. οὕτως οὖν ἐρρύη τὸ περιττὸν εἰς τὴν ἄνω γαστέρα, καὶ δι᾽ ἐμέτων, ἐπιπολάσαν ἐξεβλήθη, τοῖς μὲν φλεγματώδεσι φύσει, φλεγματωδῶν ἐμέτων γινομένων, τοῖς δὲ χολώδεσι, χολωδῶν. εἴρηται γὰρ ὅτι διὰ μὲν τὴν κατάστασιν, ἠθροίσθη τὰ περιττά, διέφερον δ᾽ ἀλλήλων ταῦτα ταῖς ποιότησι κατὰ τὰς φύσεις τῶν σωμάτων. θαυμαστὸν δ᾽ οὐδὲν εἰ καὶ σιτίων ἀπέπτων, ἄνω γαὶ τούτοις ἐγένοντο, φλεγματωδῶν καὶ χολωδῶν χυμῶν εἰς τὴν γαστέρα συρρεόντων.

Ι δρῶτες.

Ὅσοις φαμὲν διὰ τοῦ δέρματος ἀπόρροιαι πλείους ἐγίνοντο, κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἴσχυσεν ἡ φύσις ἀπώσασθαι τὸ περιττὸν ἐνταῦθα καὶ οὕτως τούτοις ἱδρῶτας γενέσθαι.

Π ᾶσι πάντοθεν πολὺς πλάδος.

Τὴν περιττὴν ὑγρότητα πλάδον εἴωθεν ὀνομάζειν. ἐπεὶ τοίνυν ἄλλοις ἄλλως, τισὶ δὲ καὶ πολυειδῶς ἐξεκενοῦτο τὰ συνειλεγμένα χρόνῳ πολλῷ τῶν ὑγρῶν, διὰ τοῦτ᾽ εἰκότως ἔφη πᾶσι πάντοθεν πλάδος.

Ε γίνοντο δὲ ταῦτα πολλοῖσιν ὀρθοστάδην ἀπύροις, πολλοῖσι δὲ πυρέττουσιν, περὶ ὧν γεγράψεται.

Ὅσοις μὲν ἔφθασε τὸ ἠθροισμένον πλῆθος ἤ τι χολῶδες ὑπάρχον ὅλως διαφθαρτὸν εἰς σηπεδόνα πυρετώδη μεταβαλεῖν, ἐπύρεξαν οὗτοι παραχρῆμα, τινὲς δ᾽ ὀρθοστάδην, ἢ οὐ πρότερον εἰς τὸν πυρετὸν ἐνέπεσαν.

Ι οἷσι δὲ ἐπεφαίνετο πάντα τὰ ὑπογεγραμμένα μετὰ πόνου. φθινώδεες μὲν ἤδη δὲ φθινοπώρου καὶ ὑπὸ χειμῶνα.

Περὶ δὲ τοῦ δευτέρου φθινοπώρου δηλονότι λέγει καὶ τοῦ δευτέρου χειμῶνος, ἐπεὶ περί γε τοῦ προτέρου προείρηκε μὲν οὕτως. κατὰ χειμῶνα μὲν ὑγιεινῶς ἔχον τὰ πλεῖστα. πρὸς δὲ τοῦ ἦρος πολλοί τινες καὶ οἱ πλεῖστοι διῆγον ἐπιπόνως. εἶτα περὶ τῶν ἐν τῷ ἦρι γινομένων διελθών, ἐφεξῆς τοῦ θέρους ἐμνημόνευσε. καὶ μετὰ τοῦτο τοῦ δευτέρου φθινοπώρου, ὅπερ οὐ κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς ὅλης καταστάσεως εἰρήκει. τάχυ περὶ ἀρκτούρου ἐς βορείοισι πολλὰ πάνυ ὕδατα. φθινώδεας δὲ τινὰς εἴρηκεν, οὐ πάνυ σαφές ἐστιν, εἴωθε γὰρ τοὺς ὁπωσδήποτε ἰσχνομένους τὸ σῶμα καὶ φθινοῦντας, οὕτως ὀνομάζειν, οὐ μόνον τοὺς διὰ τὴν τοῦ πνεύμονος ἕλκωσιν ὅλον τὸ σῶμα τηκομένους. εἰκὸς δὲ καὶ νῦν ὑπ᾽ αὐτοῦ λελέχθαι φθινώδεις, τοὺς ὁπωσδήποτε τὸ σῶμα λεπτυνομένους, μηδενός γε προειρημένου περὶ τῶν κατὰ τὸν πνεύμονα νοσημάτων. οὔτε γὰρ αἵματος ἀναγωγὴν ἐξ αὐτῶν γεγονέναι προεῖπεν, οὔτε περιπνευμονίαν, οὔτε ῥεῦμα κατασκῆψαι τῷ σπλάγχνῳ τούτῳ, πῶς ἂν εἰκότως δόξῃς φθινώδεις λέγειν γεγονέναι τοὺς τότε κάμνοντας, ἐπὶ τῇ κακώσει τοῦ πνεύμονος. οὐ μὴν ἀδύνατόν γε, καθάπερ ἐπὶ γαστέρα καὶ νεφροὺς ἧκέ τι τῆς καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα περιουσίας, οὕτως καὶ τοῖς πνευματικοῖς κατασκῆψαι.

Π υρετοὶ ξυνεχέες.

Τὸ ὑπὸ χειμῶνα μεταξὺ λεγόμενον τῆς τε προγεγραμμένης λέξεως καὶ ταύτης, οἱ μὲν, ἐκείνῃ προσνέμουσιν, οἱ δὲ, ταύτῃ. ἐμοὶ δὲ σύμπας ὁ λόγος φαίνεται τοιόσδε. καὶ κατὰ τὸ φθινόπωρον ἤδη τινὲς ἐγένοντο φθινώδεις. ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα. καὶ μέντοι καὶ πυρετοὶ συνεχεῖς καὶ κατὰ τὸ φθινόπωρον ἐγένοντο. καὶ κατὰ τὸν χειμῶνα. πρόδηλον δ᾽ ὅτι τοῦ δευτέρου χειμῶνος, οὐκ ἔγραψε τὴν κατάστασιν ὡς φυλάξαντος τὴν οἰκείαν χειμῶνος κρᾶσιν. ἐμάθομεν οὖν ἐκ τοῦ δευτέρου λόγου, νοσήματα γίνεσθαι κατ᾽ οἰκείας τῶν ὡρῶν οὐδὲν αὐτὰς πεπονθυίας, ἀλλὰ τὰ τῶν πρόσθεν ἁμαρτήματα διαδεξαμένας.

Κ αί τισιν αὐτέων ὀλίγοισι καυσώδεες.

Οὐ κατὰ τὸν ἴδιον λόγον τῆς καταστάσεως οἱ καυσώδεις ἐγίνοντο πυρετοί, κατά τι δὲ συμβεβηκός, καθάπερ πρόσθεν εἴπομεν τὰ συμβεβηκότα. ἐπισχεθείσης γὰρ τῆς καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα διαπνοῆς, τὰ περιττὰ ἐν

ἑκάστῃ τῶν φύσεων ἐθισμένα, κωλυθέντα τῆς κενώσεως οἰκείας ἑαυτοῖς ἐγέννησεν νόσους. ὡς ὅσοι σφοδρῶς ἦσαν χολώδεις τούτοις φύσει ἐθισμένως συνέβη τὸν καῦσον γενέσθαι. διὸ καὶ ἐπὶ αὐτῶν ἐφεξῆς ἐρεῖ. οἱ μὲν οὖν καῦσοι, ἐλαχίστοισιν ἐγένοντο. καὶ ἥκιστα τῶν καμνόντων οὗτοι ἐπόνησαν. οὐ γὰρ θερμὴ, καὶ διακαὴς καὶ αὐχμηρὰ κατάστασις ἐγέννησεν αὐτοὺς, πολλοὶ γὰρ ἂν ἐγένοντο, καὶ πολλοῖσι καὶ μετὰ πόνων ἰσχυρῶν.

Ημερινοὶ, νυκτερινοὶ, ἡμιτριταῖοι, τριταῖοι ἀκριβέες, τεταρταῖοι πλάνητες. ἕκαστοι δὲ τῶν προγεγραμμένων πυρετῶν πολλοῖσιν ἐγίνοντο. οἱ μὲν καῦσοι ἐλαχίστοισί τε ἐγένοντο, καὶ ἥκιστα τῶν καμνόντων οὗτοι ἐπόνησαν.

Διατί πᾶν μὲν εἶδος ἐν τῇ προγεγραμμένῃ καταστάσει συνέβη γενέσθαι, πρόσθεν εἴρηται. τὸ δ' ἀκριβὲς μεταξὺ κείμενον τοῦ τε τριταίου καὶ τεταρταίου προσνέμειν ἑκατέροις ἐγχωρεῖ.

Ουτε γὰρ ἡμορράγησεν, εἰ μὴ πάνυ τι σμικρὰ, καὶ ὀλίγοισιν, οὔθ' οἱ παράληροι. τά τ' ἄλλα πάντα εὐφόρως.

Ἴδιον Ἱπποκράτους ἐστὶ, τὸ διδάσκειν ἐν παρέργῳ θεωρήματα χρήσιμα. τὰ γὰρ οἰκεῖα τῶν νοσημάτων συμπτώματα μὴ γινόμενα ποτὲ κατὰ τοῦτον εἴωθε τὸν τρόπον ἑρμηνεύειν ἐκ τοῦ μὴ γενέσθαι τότε, γενέσθαι πολλάκις αὐτὰ διδάσκων. ἐν μὲν οὖν τοῖς γνησίοις ὡς ἂν εἴποι τις καύσοις διὰ τὸ πλῆθος τῆς θερμασίας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναφερομένων τῶν χυμῶν αἱ μορραγίαι τε καὶ παράληροι γίνονται. νυνὶ δὲ, οὐ γὰρ ἦν γνήσιος ὁ καῦσος, εἰκότως οὐδὲ τὰ συμπτώματα ἔσχε, τὰ καύσων ἴδια.

Εκρίνετο τουτέοισι πάνυ εὐτάκτως τοῖσι πλείστοισι, σὺν τῇσι διαλειπούσῃσιν ἐν ἑπτακαίδεκα ἡμέρῃσι.

Καὶ τοῦτο τῶν τότε γινομένων καύσων, ἴδιον, οὐ κοινὸν πρὸς τοὺς ἄλλους, οὓς γνησίους ὠνόμασεν. ἐκεῖνοι γὰρ ὥσπερ σφοδροὶ τοῖς πυρετοῖς, οὕτω καὶ τῇ δίψῃ, καὶ τῇ ἀγρυπνίᾳ, καὶ τῇ δυσφορίᾳ, καί που καὶ τῇ παραφορᾷ τῆς διανοίας ἐνοχλοῦσι. διὰ δὲ τὴν τοιαύτην ὀξύτητα, καὶ τὴν κρίσιν ἔχουσιν ἐν τάχει γινομένην. ἐν δὲ τῷ νῦν ἐπιδημήσαντι καύσῳ, καθάπερ τὸ τῆς ὀξύτητος ἦν μέτριον, καὶ τῶν ἐπιπόνων συμπτωμάτων οὐδὲν, οὕτως οὐδ' ἡ κρίσις ἐγίγνετο βεβαίως, ἀλλ' οἷον ἡμίρροπός τις, ὡς ἐξ ὑποστροφῆς αὖθις κρίνεσθαι τὸ δεύτερον. ἐν γὰρ τῷ φάναι, σὺν τῇσι διαλειπούσῃσι, τὸ προσκεκρίσθαι μὲν ἐνδεῶς, ἐξ ὑποστροφῆς δὲ κριθῆναι τὸ δεύτερον ἐνεδείξατο,

Ουδ' ἀποθανόντα οὐδένα οἶδα τότε ἐν καύσῳ, οὐδὲ φρενιτικὰ τότε γινόμενα.

Οὐδεὶς μὲν ἀπέθανε, ἐν τῷ τότε καύσῳ ἔτι μέτριος ἐγένετο. καὶ λέλεκται πρόσθεν ἡ αἰτία τούτου. τὰ φρενιτικὰ δ' οὐκ ἐγένετο, διότι μὴ ἐπληροῦτο τούτοις ἡ κεφαλὴ τῆς καταστάσεως ὅλης ψυχρᾶς οὔσης. ἐδείχθη δ' ὅτι φρενίτιδες ὑπὸ θερμαινομένων τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον χωρίων γίνονται.

Οἱ δὲ τριταῖοι πλείους μὲν τῶν καύσων, καὶ ἐπιπονώτεροι. εὐτάκτως δὲ τούτοισι πᾶσιν ἀπὸ τῆς πρώτης λήψεως, τέσσαρας περιόδους. ἐν ἑπτὰ δὲ, τελέως ἐκρίνοντο, οὐδ' ὑπέστρεψαν οὐδενὶ τούτων.

Ἔν τε τῆς περὶ διαφορᾶς πυρετῶν ὑπομνήμασι, κἀν τῆς περὶ κρίσεων ἐπιδέδεικται τά τ' ἄλλα, καὶ ὅτι διὰ πλεονεξίαν χολῆς ξανθῆς, οἵ τε καῦσοι καὶ οἱ τριταῖοι γίνονται. καὶ τοῦτ' ἔχοντες κοινὸν διαφέρουσι τοῖς τόποις, ἐν οἷς ὁ πλεονάζων ἀθροίζεται χυμὸς, ἐν μὲν γὰρ τοῖς καύσοις κατὰ τὰς φλέβας πλεονάζει καὶ μάλιστα τὰς καθ' ἧπαρ καὶ γαστέρα. τριταῖοι δὲ πυρετοὶ γίνονται, κατὰ τὰς ἐν ὅλῳ τῷ σώματι σάρκας ἐπικρατούσης τῆς ξανθῆς χολῆς. ἐπισχεθείσης οὖν τῆς διαπνοῆς, τοῖς φύσει χολώδεσιν, ὅσον ἐν τῷ σαρκώδει γένει τῆς χολῆς ἀθροιζόμενον ἐκενοῦτο πρότερον, οὐ κενωθὲν ἐν τῇ νῦν καταστάσει, τοὺς τριταίους ἐγέννησε πλείους τῶν καύσων. ἐκεῖνοι γὰρ οὐ πάνυ τι τὴν γένεσιν ἐξ ἐπισχέσεως ἴσχουσι χολωδῶν περιττωμάτων, ἀλλὰ τῆς ἐν τοῖς ἀγγείοις τε καὶ σπλάγχνοις θερμασίας ἀπεκταθείσης, ἐκφλογωθείσης τῆς καταστάσεως τῆς θερμῆς ἰσχυρῶς, ὡς γίνεται τοῖς γυμνασαμένοις ἐπὶ πλέον, ἢ φροντίσασιν ἰσχυρῶς, ἢ διατρίψασιν ἐπὶ πλέον ἐν ἡλίῳ, ἢ ἐδέσμασι καυσώδεσι χρησαμένοις δαψιλῶς, ἢ καὶ τὰ πλεῖστα τούτων, ἢ καὶ τὰ πάντα πράξασί τε καὶ παθοῦσιν. ἀλλ' οὐχ ἡ νῦν κατάστασις ἰσχυρῶς θερμὴ, διόπερ οὐδ' οἱ καῦσοι πολλοῖς ἐγίγνοντο, μᾶλλον δὲ τοῖς λίαν χολώδεσι. καὶ τούτοις, μετριώτατοι. τοῖς δ' αὐτοῖς τούτοις, εἰκότως μᾶλλον καὶ οἱ τριταῖοι συνέβησαν, ἐκ τοῦ τὰς ἐθισμένας ἀπορροίας τῶν χολωδῶν περιττωμάτων ἐπισχεθῆναι. κατὰ λόγον οὖν τούτοις ἐπιπονώτεροί τε τῶν καύσων ἐγίνοντο, διότι καὶ γνησιώτεροι. καὶ τὰς κρίσεις οἰκείας ἔσχον.

Οἱ δὲ τεταρταῖοι πολλοῖσι μὲν ἐξ ἀρχῆς, ἐν τάξει τεταρταίου ἤρξαντο. ἔστι δ' οἷσιν οὐκ ὀλίγοισιν ἐξ ἄλλων πυρετῶν καὶ νοσημάτων ἀποστάσιες ἐς τεταρταίους ἐγίνοντο. μακροὶ δὲ, ὡς εἰθίσται, τουτέοισι, καὶ ἔτι μακρότεροι ξυνέπιπτον.

Οὐδ' οὗτοι διὰ τὴν κατάστασιν ἐγένοντο πρώτως, ἀλλ' ἐκ τοῦ μὴ κενοῦσθαι ταῖς μελαγχολικαῖς φύσεσι τὴν περιουσίαν τῆς μελαίνης χολῆς, ἁλῶναι τοῖς τοιούτοις νοσήμασι συνέβη. χρονίσαι δ' αὐτοὺς ἐγένετο τῆς καταστάσεως οὔσης ὑγρᾶς καὶ ψυχρᾶς, ἐν ᾗ πάντα τὰ αἴτια, μέχρι πλείστου κατὰ τὸ σῶμα μένει, μήτε πεττόμενα, μήτε διαπνεόμενα. μέμνησο δὲ πάλιν ἐνταῦθα τῆς περὶ τοὔνομα χρήσεως, τοῦ Ἱπποκράτους εἰπόντος, ἀποστάσεις ἐς τεταρταίους γεγονέναι. φαίνεται οὐ μόνον κατ' ἔκρουν ἀποστάσεις τινὰς ὀνομάζων, ἀλλὰ καὶ κατὰ μετάστασιν ἐξ ἑτέρου νοσήματος εἰς ἕτερον.

Αμφημερινοὶ δὲ, καὶ νυκτερινοὶ, καὶ πλάνητες πολλοὶ πολλοῖσι καὶ πολὺν χρόνον παρέμενον ὀρθοστάδην τε καὶ κατακειμένοισι.

Οὐ μόνοι οὗτοι τῷ λόγῳ τοῦ πλήθους, ἀλλὰ καὶ τῇ τῆς καταστάσεως κράσει τὴν γένεσιν ἔχοντες, εἰκότως ἐγένετο πολλοί τε καὶ πολλοῖσιν. ἡ γὰρ ὑγρά τε καὶ ψυχρὰ κατάστασις, ὥσπερ ὁ χειμὼν, φλεγματώδη γεννᾷ χυμὸν, ἐφ᾽ ᾧ τοὺς ἀμφημερινοὺς ἐδείξαμεν γίνεσθαι πυρετούς. οἱ πλάνητες δὲ, ποικιλωτέρων χειμώνων ἐδείχθησαν ἔκγονοι. θαυμαστὸν δ᾽ οὐδὲν, εἰ πολλῷ χρόνῳ παρεμένον οἱ τοιοῦτοι πυρετοὶ, τῆς καταστάσεως ὑγρᾶς καὶ ψυχρᾶς ὑπαρχούσης, καὶ διὰ τοῦτο μή τε πέττεσθαι τοὺς χυμοὺς ἐπιτρεπούσης, ἢ ἄλλως ὡς χρονίοις τε καὶ δυσπέπτοις διὰ τὴν ψύξιν.

Τοῖσι πλείστοισι τουτέων ἀπὸ πλειάδος καὶ μέχρι χειμῶνος, οἱ πυρετοὶ παρείποντο.

Πρόδηλον δ᾽ ὅτι τῆς πλειάδος, οὐ τῆς ἐν τῇ νῦν καταστάσει οὔσης ἐμνημόνευσεν, ἀλλὰ τῆς μετὰ τὴν ἄλλην κατάστασιν ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει, καθότι καὶ πρόσθεν ἐλέγομεν. ἐπὶ τέλει γὰρ ἐκείνης τῆς καταστάσεως ἔγραψε. ταχὺ δὲ περὶ ἀρκτοῦρον ἐν βορείοισι πολλὰ πάνυ ὕδατα. καὶ μετὰ τοῦτο δ᾽ εἶπεν, ὡς ἐπὶ τὸ κατὰ φύσιν ἤδη τῆς τῶν ὡρῶν τάξεως ἀφιγμένης, καὶ τοῦ λοιποῦ παντὸς τοῦ μετὰ τὴν ἀρκτοῦρον, ὥσπερ γε, καὶ τοῦ μετὰ τὸν χειμῶνα. εἰκότως οὖν ὅσα τῆς πρώτης καταστάσεως ἦν λείψανα κατὰ τὸ φθινόπωρον ἐπεφάνη καὶ τοῦ χειμῶνος, οὐδεμίαν οὐκέτι νόσον ἐπιδεχόμενοι οἱ Θάσιοι.

Πολλοῖσι δὲ σπασμοὶ, μᾶλλον δὲ παιδίοισιν ἐξ ἀρχῆς, καὶ ἐπύρεσσον, καὶ ἐπὶ πυρετοῖσιν ἐγίνοντο σπασμοὶ, χρόνια μὲν τοῖσι πλείστοισι τουτέων, ἀβλαβέα δὲ, εἰ μὴ ἐπὶ τοῖσι, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων πάντων ὀλεθρίως ἔχουσιν.

Οἱ σπασμοὶ ἐγίνοντο τῆς καταστάσεως ψυχρᾶς καὶ ὑγρᾶς γενομένης. ἐπιτηδειότατα δὲ τὰ παιδία σπασμοῖς ἁλίσκεσθαι διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ νευρώδους γένους. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ῥᾳδίως ἐπὶ σμικραῖς προφάσεσι γίνεται τὸ πάθος αὐτοῖς, καὶ ἧσσον κινδυνῶδές ἐστι, φησὶ δὲ τοὺς σπασμοὺς, ἐνίοις μὲν ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς γίνεσθαι, τισὶ δὲ πυρετοῦ προγενομένου, παρὰ τὴν ἐπιτηδειότητα δηλονότι τὴν πρὸς ἑκάτερον ὑπάρχουσαν τοῖς ἁλισκομένοις τοῖς σπασμοῖς καὶ τῷ πυρετῷ. πρὸς ὃ γὰρ ἐπιτηδειότερον εἶπεν ἕκαστος, ἐκεῖνο πρότερον ἐγίγνετο, μετ᾽ αὐτὸ δὲ ἠκολούθη τὸ δεύτερον. ἐχρόνιζον δ᾽ εἰκότως οἱ σπασμοὶ, τοῦ δευτέρου φθινοπώρου πάλιν, περὶ οὗ κατὰ τὸ τέλος ἔγραψε τῆς ὅλης καταστάσεως, ὑγροῦ καὶ ψυχροῦ καὶ βορείου γενομένου.

Οἱ δὲ δὴ ξυνεχέες μὲν τὸ ὅλον καὶ οὐδὲν ἐκλείποντες, παροξυνόμενοι δὲ πᾶσι τριταιοφυέα τρόπον, μίαν μὲν ὑποκουφίζοντες, καὶ μίαν ἐπιπαροξυνόμενοι. πάντων βιαιότατοι τῶν τότε γενομένων καὶ μακρότατοι καὶ μετὰ πόνων μεγίστων γενόμενοι, πρηέως ἀρχόμενοι, καὶ τὸ ὅλον ἐπιδιδόντες ἀεὶ, καὶ παροξυνόμενοι ἐν κρισίμοισι καὶ ἀνάγοντες ἐπὶ τὸ κάκιον, σμικρὰ διακουφίζοντες, καὶ ταχὺ πάλιν ἐξ ἐπισχέσιος βιαιοτέρως παροξυνόμενοι, ἐν κρισίμοισιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κακούμενοι. ῥίγεα δὲ πᾶσιν ἀτάκτως, καὶ πεπλανημένως ἐγίνοντο. ἐλάχιστα δὲ καὶ ἥκιστα τουτέοισιν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῶν ἄλλων πυρετῶν μείζω.

Εἰ μὴ προσέγραψεν αὐτὸς ὅπως οἱ τότε γενόμενοι τεταγμένους πυρετοὶ τοὺς παροξυσμοὺς ἐποιοῦντο, μεγάλην ἂν ἡμῖν ἀπορίαν ὑπέλιπεν ζητοῦσιν εὑρεῖν, τίνας ὀνομάζει τριταιοφυεῖς. ἐπεὶ δ᾽ αὐτὸς εἶπε τὸν τρόπον τῶν τριταιοφυέων, οὐκέτι περὶ πράγματος ἐστὶν ἡ ζήτησις. ἀλλ᾽ ὥσπερ σημαινομένου τοῦ τριταιοφυοῦς ὀνόματος. ἐπισυνάπτεται δὲ τούτῳ, καὶ τὸ περὶ τοῦ τριταίου τε καὶ ἡμιτριταίου, καὶ τῆς ἑκατέρων διαφορᾶς ἀκριβοῦς τριταίου, καὶ οὐκ ἀκριβοῦς, ἀλλ᾽ ὅτι βραχύ τινι παραυξηθέντος, ἢ πλέον, ἢ ἐπὶ πλεῖστον, ἄχρι τε πόσου τούτων ἕκαστος ἐκτείνεται, καί τις μὲν ὁ μέγας ἡμιτριταῖος ἐστὶν, τίς δ᾽ ὁ μέσος, τίς δ᾽ ὁ μικρός. Ἀγαθίνῳ γοῦν ὅλον βιβλίον γέγραπται πρῶτον περὶ ἡμιτριταίων, τὸ σημαινόμενον ἀπὸ τῆς προσηγορίας ταύτης ἐπεξηγουμένῳ. ἐὰν δὲ καὶ τὰ τοῖς μεθοδικοῖς γεγραμμένα περὶ αὐτοῦ διέρχωμαι νῦν, ἢ τὰ μετὰ ταῦτα ὑπ᾽ Ἀρχιγένους οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ πλεονάκις ἐν πλείοσι πραγματείαις εἰρημένα, μετὰ τοῦ καὶ διακρίνειν ὅσα καλῶς, ἢ μὴ καλῶς εἴρηται, τρία μὴ νομίζω βιβλία πληρωθήσεσθαι. τό γε μὴν εἰς τὰ τῆς τέχνης ἔργα χρήσιμον εἴρηται μὲν ἤδη, κἂν τοῖς περὶ τῶν πυρετῶν διαφορᾶς. εἰς δὲ τὰ παρόντα βέλτιόν ἐστι συγγράψαι τὸ λεγόμενον εἶδος τοῦ πυρετοῦ τῇ καταστάσει. φησὶν οὖν αὐτὸς, τῇ μὲν ἑτέρᾳ τῶν ἡμερῶν παροξύνεσθαι, τῇ δὲ ἑτέρᾳ ὑποκουφίζεσθαι. μετὰ γὰρ τῆς ὑπὸ προθέσεως γράψαντος αὐτοῦ τὸ ῥῆμα, καὶ ἡμᾶς ἀκούειν προσῆκον ἕτερόν τι σημαινόμενον ἐκ τῆς συνθέτου φωνῆς παρὰ τὴν ἁπλῆν. τὸ μὲν γὰρ κουφίζεσθαι, δύναιτ᾽ ἄν τις ἀκούειν τὴν ἀξιόλογον ἔνδοσιν σημαίνειν τοῦ πυρετοῦ, τὸ δ᾽ ὑποκουφίζεσθαι, μετριωτέραν. οὐ μὴν διωρισμένως τε καὶ σαφῶς ἐδήλωσεν, εἴτε παροξύνονται τῇ ἑτέρᾳ τῶν ἡμερῶν οἱ οὕτω πυρέξαντες ἕτερον παροξυσμὸν ἐλάττονα τοῦ κατὰ τὴν προτεραίαν, εἴτε καὶ διαμένων ἐκεῖνος, ἐκουφίζετο κατὰ τὴν δευτέραν. δοκεῖ γέ μοι οὖν μᾶλλον ἐμφαίνειν ἡ λέξις ἕνα γίνεσθαι τὸν διὰ τρίτης παροξυσμὸν ὑποκουφίζοντα κατὰ τὴν ὑστεραίαν. λέγει δὲ καὶ ῥίγη γίνεσθαι τούτοισι πεπλανημένως, ὅπερ σημαίνει τὸ μὴ καθ᾽ ἕκαστον παροξυσμὸν, ἀλλ᾽ ἐνίοτε, καὶ ταῦτα σμικρά. οὕτως δὲ καὶ ἱδρῶτας ὀλίγους, ἀλλὰ καὶ ψύξιν ἀκρέων δυσεκθερμάντων, ἐξ ὧν ἁπάντων δῆλον ἐστὶν, ὠμῶν καὶ φλεγματικῶν χυμῶν σηπομένων γίνεσθαι τὸν τοιοῦτον πυρετὸν, ἐπιμεμιγμένης αὐτοῖς ξανθῆς χολῆς. ὁ μὲν οὖν ἐπὶ μόνῃ τῇ τοιαύτῃ χολῇ συνιστάμενος, ὀνομάζεται τριταῖος. ὁ δὲ καὶ τὸν ὠμὸν χυμὸν ἰσοσθενῆ προσλαβὼν, ἀκριβὴς ἡμιτριταῖος γίνεται πλεῖστος ἐν Ῥώμῃ γινόμενος, ὡς ἂν τῶν κατὰ τὴν πόλιν ἀνθρώπων, ὀκνηρότατοι ὄντες. αὐτὸς μὲν οὖν φρικώδης τ᾽ ἐστὶ, καὶ μετὰ τῶν καλουμένων ἀναδιπλώσεων γίνεται, παροξυνόμενος, οὐ μόνον τῇ προτέρᾳ τῶν ἡμερῶν, ἀλλὰ καὶ τῇ μετὰ ταύτην, ἐλάσσονά τε τοῦ προγεγενημένου παροξυσμὸν, ἧττόν τε φρικώδη, καὶ τὴν ἐπικατάληψιν ἤτοι γ᾽ ἧττον, ἢ οὐδ᾽ ὅλως ἔχοντα. νυνὶ δὲ περὶ τοῦ διὰ τρίτης μὲν γινομένου, κουφίζοντος δὲ κατὰ ταῦτα τὴν

ἑτέραν ἡμέραν ὁ λόγος ἐστὶν, ὃς δόξῃ εἶναι ἐπὶ τέρῳ τῆς τοῦ ἐπιπαροξυνομένου τριταίου φύσεως, πλέον ἀποκεχωρηκὸς τοῦ ἡμιτριταίου. μεγάλη γὰρ ἀπόστασις, τό, τε μὴ παροξύνεσθαι τῇ ἑτέρᾳ τῶν ἡμερῶν, καὶ τὸ χωρὶς ἀναδιπλώσεως γίνεσθαι. καὶ τό γε μὴν σμικρὸν ῥῖγος ἐγγύς ἐστι τῇ φρίκῃ. καί τοι οὐδὲ τοῦτο συνεισέβαλλεν εἰσαεὶ τοῖς παροξυσμοῖς, εἶπεν, ἀλλὰ πεπλανημένως, εἰ μή τι ἄρα τὸ πεπλανημένως, ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων πυρετῶν εἶπεν, ἐπὶ δὲ τῶν τριταιοφυέων οὐκ εἶπεν. ἐλάχιστα δὲ καὶ ἥκιστα ῥίγη γίνεσθαι τούτοισιν εἰπὼν, τὴν φρίκην μὲν ἐδήλωσεν, οὐκ ἀφείλατο δὲ τελέως αὐτὰ τῶν παροξυσμῶν. ὅπως δ᾽ ἂν ἔχοι ἡ περὶ τούτων πρόσθεσις, τοῦτό γε τοιοῦτον ἐστὶν, ὅτι οὗτος ὁ πυρετὸς, εἰκότως εἴρηται τριταιοφυὴς, οὔτε γὰρ ἡμιτριταῖός ἐστιν, ὡς ἂν μήτε τῇ δευτέρᾳ παροξυνόμενος, ἀναδιπλώσεις τε μὴ ποιούμενος, οὔτε παρεκτεταμένος, εἴ γε μὴ δ᾽ ὅλως εἰς ἀπυρεξίαν τελευτᾷ. δίκαιον οὖν ἦν αὐτῷ τινὰ προσηγορίαν παρακειμένην ταῖς προειρημέναις προσει-
10 πεῖν. ἣν δ᾽ ὁ λόγος εἰπεῖν, οὐκέτ᾽ οὐδεμία παρὰ τὴν τοῦ τριταιοφυοῦς. τό γε μὴν ἐκ κρισίμοις, ὡς ἐπὶ τὸ πλῦ, κακοῦσθαι, τριταιοφυῶν ἴδιον, οὐ κοινὸν ἁπάντων ἐστίν. ἐμάθομεν δ᾽ ἐν τοῖς περὶ κρισίμων, τοῖς κακοήθεσι νοσήμασι, τοῦτο γινόμενον, σμικρὰ κουφίζοντες, καὶ ταχὺ πάλιν ἐξ ἐπιχύσεως βιαιοτέρως παροξυνόμενοι. τῷ μεμνημένῳ τῶν εἰρημένων ἐν τοῖς περὶ κρίσεών τε καὶ κρισίμων, καὶ τοῖς περὶ διαφορᾶς πυρετῶν, οὐκέτι ἔτι δευτέρας ἀναμνήσεως δεῖται. δέδεικται γὰρ ἐν ἐκείνοις περὶ ἁπάντων τῶν τοιούτων, ὁποῖοι καὶ ὁ νῦν εἰρημένον ἐστὶ, τὸ διακουφίζοντες. οἱ γοῦν τοιοῦτοι πυρετοὶ, τὴν γένεσιν ἔχουσιν οὐκ ἐξ ἑνὸς, ἀλλὰ καὶ ἐκ πλειόνων χυμῶν, ὧν ὁ μὲν θερμότερος, ἀνάπτει τὸν ὀξὺν πυρετὸν, ἐν τάχει τε παύεται. τούτου δὲ καταλειφθέντος τὸ σῶμα, συμβαίνει διαφθείρεσθαί τε καὶ σήπεσθαι τοῖς ψυχροτέροις. εἶθ᾽ οὕτως ἀνάπτεσθαι πάλιν, ἐκ τῆς γινομένης ἐπιχύσεως, ὅπερ ἐστὶν, ἐπὶ ἀναπαύσεως καὶ μειώσεως τοῦ πυρετοῦ. χείρων δὲ τοῦ πρόσθεν ὁ τοιοῦτος γίνεται πυ-
20 ρετὸς, ὡς ἂν προκεκμηκυῖαν ἤδη τὴν δύναμιν ἐκ τῶν ὀχληρῶν εὑρὼν, εὔδηλον γὰρ ὅτι κἂν ἴσος ᾖ τῷ μεγέθει,
* πολὺ γοῦν μεῖζον ἂν ὀχλεῖ ἢ, τῆς μὲν ἰσχυροτέρας δυνάμεως, μᾶλλον δὲ τῶν τὰς ἀσθενεστέρας.

Ἱδρῶτες πολλοί.

Δηλονότι τοῖς ἄλλοις πυρετοῖς ἐφάνησαν ἱδρῶτες πολλοὶ, δυνατὸν δὲ καὶ τοῖς αὐτοῦ πυρετοῦ πάθεσιν, ἐπὶ τοῖς σπασμοῖς ἱδρῶτας ἐπιφανῆναι πολλοὺς, ἐκ τῆς ἠθροισμένης ἐν τῷ σώματι πολλῆς ὑγρότητος ψυχρᾶς διὰ τὴν κατάστασιν. ὑπὸ δὲ τῆς τοῦ σπασμοῦ βίας ἐκκρινομένης. ἀλλὰ καὶ οἷς γέ τισιν ἔφη γενέσθαι. τούτοις οὖν αὐτοῖς, καὶ εἰκός ἐστιν, ἱδρῶτες πολλοί.

Τουτέοισιν ἐλάχιστα κουφίζοντες οὐδὲν, ἀλλ᾽ ὑπεναντίως βλάβας φέροντες.

Τούτοις φησὶ τοῖς πυρετοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος ἐστὶ τοῖς τριταιοφυέσιν, ἱδρῶτες συνήδρευον οὐδὲν ὠφελοῦντες. ἡ δ᾽ αἰτία πρόδηλος, ἀποδεδωκότων ἡμῶν ἀπέπτοις νοσήμασιν, οὔτ᾽ ὠφελεῖν τοὺς ἱδρῶτας, οὔτ᾽ ἀγαθὸν εἶναι
30 σημεῖον. ἢ γὰρ πλεονεξίαν ὑγρῶν, ἢ ἀρρωστίαν δυνάμεως ἐνδείκνυνται.

Ψύξις πολλὴ τουτέοισι τῶν ἀκρέων, καὶ μόλις ἀναθερμαινόμενα.

Καὶ διὰ φλεγμονὴν μὲν ἀξιόλογον σπλάγχνων ἐν τοῖς παροξυσμοῖς δυσεκθέρμαντα γίνεται τὰ ἄκρα, καὶ διὰ πλῆθος δὲ ψυχρῶν χυμῶν, ὡς ἀπεδείξαμεν περὶ ἀμφοτέρων ἐν ταῖς προειρημέναις πραγματείαις.

Οἱ ὕπνοι τὸ συνόλον, μάλιστα δ᾽ οὗτοι, καὶ πάλιν κωματώδεες.

Καὶ πάλιν ἀγρύπνους μὲν αὐτοὺς φησὶ γεγονέναι μᾶλλον ἐν μέρει, οὐ μὴν τὸ συνολόν γε ἐστὶ τούτοις, οὐδ᾽ ἐναντίωσις σφοδρὰ, φησὶ γὰρ αὐτοῖς ἐν μέρει, καὶ τὸ κωματῶδες σύμπτωμα γεγονέναι. τοῦτο δ᾽ ἐστὶν ὅταν καταφέρωνται, μὴ δυνάμενοι τὰ τῶν ἐγρηγορότων πράττειν, ὡς ἀπεδείξαμεν.

Κοιλίαι δὲ πᾶσι ταραχώδεες, καὶ κακαὶ, πολὺ δὲ τουτέοισι, κάκισται.

Τῆς περιουσίας τῶν χυμῶν εἰς τὴν γαστέρα ῥεούσης, ὡς ἔμπροσθεν εἶπον, εἰκὸς ἦν ταραχώδεις γίνεσθαι αὐ-
40 τάς. τούτοις οὖν τοῖς τριταιοφυέσιν περὶ ὧν ποιεῖται τὸν λόγον, ὡς ἂν κακοηθεστέροις τῶν ἄλλων νοσημάτων ἀναγκαῖον ἦν καὶ κατὰ τὴν γαστέρα χείρους γίνεσθαι.

Οὖρα δὲ τοῖσι πλείστοισι τουτέων, ἢ λεπτὰ καὶ ὠμὰ καὶ *ὠχρὰ, καὶ κατὰ χρόνον σμικρὰ πεπαινόμενα, κρισίμως, ἢ πάχος μὲν ἔχοντα, θολερὰ δὲ, οὐδὲ καθιστάμενα, οὐδὲ ὑφιστάμενα, ἢ σμικρὰ καὶ ὠμὰ καὶ κακὰ, τὰ δ᾽ ὑφιστάμενα καὶ κάκιστα.

Ταῦτα πάντα τὰ καθόλου διὰ τοῦ προγνωστικοῦ γράμματος ἐδίδαξε. ταῦτα καὶ νῦν ὡς ἐπὶ παραδειγμάτων διὰ τῶν κατὰ μέρος πιστοῦται. προεξηγησάμενοι δὲ, κατὰ τὸ προγνωστικὸν, οὐδὲν ἔτι δεόμεθα περὶ τῆς συμφωνίας τούτων πρὸς ἐκεῖνα λέγειν ἐναργῶς φαινομένης. ἐδείχθη γὰρ ἡμῖν ἐν ἐκείνοις, ὠμῶν
50 καὶ ἀπέπτων χυμῶν σημεῖα τὰ τοιαῦτα.

Βῆχες δὲ παρείποντο. γράψαι δὲ οὐκ ἔχω βλάβην, οὐδ᾽ ὠφέλειαν γενομένην διὰ βηχὸς τότε.

Τῆς πλεονεξίας τῶν χυμῶν ἐκκαθαιρομένης εἰώθασιν αἱ βῆχες ἐπιφέρειν.

Χρόνια μὲν οὖν καὶ δυσχερέα καὶ πάνυ ἀτάκτως καὶ πεπλανημένως, καὶ ἀκρίτως τὰ πλεῖστα τουτέων διετέλει γινόμενα, καὶ τοῖσι πάνυ ὀλεθρίως ἔχουσι, καὶ τοῖσι μὴ, εἰ γάρ τινες αὐτέων διαλείποιμεν μικρὰ, ταχὺ πάλιν ὑπέστρεφον. ἔστι δ᾽ οἷσιν ἔκρινεν αὐτῶν ὀλίγοισιν, οἷσι τὰ βραχύτατα γίγνοιτο περὶ ὀγδοηκοστὴν ἐοῦσι, καὶ τούτων ἐνίοις ὑπέστρεψεν, ὥστε κατὰ χειμῶνα τοὺς πλείστους αὐτέων ἔτι νοσεῖν. τοῖσι δὲ πλείστοισιν, ἀκρίτως ἐξέλειπεν.

Εὔδηλον δ᾽ ὅτι τοῦ δευτέρου χειμῶνος μέμνηται νῦν οὗτος, οὐ τοῦ προτέρου, κατὰ τὴν προτέραν αὐτῷ λελεγμένου τῆς ὅλης καταστάσεως. ἅπαντα γὰρ ταῦτα τὰ νοσήματα περὶ ὧν ὁ λόγος αὐτῷ νῦν ἐστιν, ἤκμασε

μάλιστα

μάλιστα καὶ κατὰ τὸ διὰ τοῦτο φθινόπωρον. εἶτα τινὰ μὲν αὐτῶν ἐπαύσατο χειμῶνος ἀρχομένου, τινὰ δὲ μέχρι πλείονος ἐπετάθη. τὸ δ' ἄτακτον αὐτῶν καὶ ὑποστροφῶδες, ὑπὸ τῆς ψυχρότητι δηλονότι, καὶ τῷ πλήθει τῶν ἐργαζομένων τὰ νοσήματα χυμῶν εἰκότως ἀπήντησε, διὸ καὶ συμπεσεῖν ὁμοίως αὐτὰ τοῖς προγεγονόσιν.

Ὁμοίως δὲ ταῦτα ξυνέπιπτε τοῖσι προγενομένοισι, καὶ τοῖσι οὔ. πολλῆς δέ τινος γενομένης ἀκρισίης, καὶ ποικίλης ὑπὸ τῶν νοσημάτων, καὶ μεγίστου μὲν σημείου, καὶ κακίστου διὰ τέλεος παρεπομένου, τοῖσι πλείστοισι ἀποσιτίης εἶναι πάντων γευμάτων. μάλιστα δὲ τουτέων, οἷσι καὶ τὰ ἄλλα ὀλεθρίως ἔχοι. διψώδεες δὲ, οὐ λίην, ἀκαίρως ἔσαν ὑπὸ τοῖσι πυρετοῖσι τούτοισιν.

Ὅτι τὸ ἐῤῥῶσθαι τὴν διάνοιαν, καὶ εὖ ἔχειν πρὸς τὰς προσφορὰς, ἀγαθὸν μέγιστον, ἔμπροσθεν πρὸς αὐτοῦ λέλεκται, καὶ καθόλου, καὶ νῦν καὶ διά τινος τῶν κατὰ μέρος παραδείγματος ἐπιστώθη. τὸ δὲ μὴ λίαν αὐτοὺς διψώδεις εἶναι, τὴν ποιότητα τῶν πλεοναζόντων χυμῶν εἰκότως ἠκολούθησε.

Γινομένων δὲ χρόνων μακρῶν καὶ πόνων πολλῶν, καὶ κακῆς συντήξεως ὑπὸ τουτέων ἀποστάσιες ἐγίγνοντο, ἢ μείζους, ὥς τε ὑποφέρειν μὴ δύνασθαι, ἢ μείους ὥς τε μηδὲν ὠφελέειν, ἀλλὰ ταχὺ παλινδρομέειν καὶ ξυνεπείγειν ὑπὸ τὸ κάκιον.

Ὅταν τὸ πλῆθος ᾖ πολὺ χυμῶν ἀπέπτων, αἱ ἀποστάσεις γίνονται. εἰ μὲν σμικραὶ ὦσιν αἱ ἀποστάσεις οὐδὲν ὠφελοῦσιν. εἰ δὲ μεγάλαι φέρειν αὐτὰς ἡ δύναμις οὐ δύναται. ὅτι δὲ καὶ νῦν τὰς κατ' ἔκρουν κενώσεις, ἀποστάσεις ὀνομάζει διὰ τῆς ἐπιφερομένης ῥήσεως σαφῶς ἐδήλωσε.

Ἦν δὲ τουτέοισι τὰ γενόμενα δυσεντεριώδεα, καὶ τεινεσμοὶ, καὶ λειεντερίαι, καὶ ῥοώδεες. ἔστι δ' οἷσι καὶ ὕδρωπες, μετὰ τούτων καὶ ἄνευ τούτων ἔσαν.

Ἃς διὰ τῆς προγεγραμμένης ῥήσεως ἐν τῷ καθόλου γεγονέναι φησὶν ἀποστάσεις, ταύτας νῦν διεξέρχεται κατὰ μέρος. προείρηται δ' ἡμῖν ἐν τοῖς πρόσθεν, εἰκότως γενέσθαι τὰ τοιαῦτα νοσήματα τῶν περιττωμάτων εἰς τὴν γαστέρα συῤῥεόντων, τὰς μὲν δυσεντερίας δηλονότι μετὰ τῶν αἱματωδῶν διαχωρημάτων. καθ' ὃν τινὰ τρόπον γενομένας, τοὺς δὲ τεινεσμοὺς, πάσης ὄντας σφοδρᾶς, ὑπὸ ταῖς κατὰ τὸ ἀπευθυσμένον ἑλκώσεως. τὰς δὲ λειεντερίας, ταχείας διεξόδους ἀμεταβλήτων σιτίων οὔσας. ῥοώδεις δὲ λέγει, τοὺς χωρὶς τούτων τῶν εἰρημένων παθημάτων διαχωροῦντας ἀεί τε καὶ συνεχῶς ὑγρὰ διαχωρήματα. τοὺς δὲ, καὶ εἰς ὑδέρους ὀξεῖς φησὶ κατασκῆψαι διὰ τὴν πλεονεξίαν τῶν ψυχρῶν καὶ ὑγρῶν χυμῶν, ἐνίοις μὲν μετὰ τῶν προειρημένων συμπτωμάτων, ἐνίοις δὲ ἄνευ τούτων.

Ὅτι δὲ παραγένοιτο τούτων βιαίως, ταχὺ συναιρεῖν, ἢ πάλιν ὑπὸ τῷ μηδὲν ὠφελέειν.

Τὰ διὰ δυσπεψίαν καὶ πλῆθος τῶν ὠμῶν χυμῶν γινόμενα νοσήματα, πρὸς τῶν ἐκκρίσεων, οὐδὲν ὠφελεῖται. ἔφη γοῦν, τὰς μὲν πολλὰς βιαίους, ταχὺ καθαιρεῖν τὴν δύναμιν, τὰς δὲ μὴ τοιαύτας, οὐδὲν ὀνινάναι, οὕτω δὲ καὶ τούτων δηλαδὴ, οὐδὲν ὠφελήσουσιν, αἱ χωρὶς τοῦ πεφθῆναι. ἅ τε καὶ τοῦτο ἐπὶ πολλῶν, οὐδὲν ὠφελήσει τι χωρὶς τοῦ πεφθῆναι.

Ἐξανθήματα μικρὰ καὶ οὐκ ἀξίως τῆς ἐκκρίσεως τῶν νοσημάτων. καὶ ταχὺ πάλιν ἀφανιζόμενα ἢ παρὰ τὰ ὦτα οἰδήματα μελαινόμενα, καὶ οὐδὲν ἀποσημαίνοντα.

Κεφάλαιον ἁπάντων τῶν γενομένων παθημάτων, ἡ τῶν χυμῶν ἦν ἀπεψία. εἰ δὲ καί που βιασαμένη τινὰς αὐτῶν ἡ φύσις ἐκκρίνειν ἐπεχείρησεν, οὐδὲν ἤνυσεν, ἀλλ' ἡττηθεῖσα πρὸς αὐτῶν, ἢ ἐπέτρεψεν αὐτίκα παλινδρομῆσαι πρὸς τὸ βάθος, ἢ δι' ὀλιγότητα τῶν γενομένων ἐκκρίσεων εἰς ἀπόστασιν ὥρμησε.

Ἔστι δ' οἷσιν ἐς ἄρθρα, μάλιστα δὲ κατ' ἰσχίον, ὀλίγοισι κρισίμως ἀπολείποντα, καὶ ταχὺ πάλιν ἐπικρατεύμενα ὑπὸ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἕξιν.

Ὅτι μὲν οὖν ἡ κατ' ἀπόθεσιν ἀπόστασις ἐν τοῖς χρονίοις μάλιστα νοσήμασι γίγνεται. καὶ ὅτι μάλιστα παρ' αὐτοῦ μεμαθηκότες ἐκ τοῦ καθόλου καὶ νῦν ἐκ τοῦ κατὰ μέρος τούτου, μαρτυρούμενον ἔχομεν. διὰ δὲ τὸ πολλὴν εἶναι τὴν περιουσίαν τῶν ὠμῶν καὶ ψυχρῶν χυμῶν καὶ ἀπέπτων, εἰς τὸ μέγιστον τῶν ἄρθρων, πολλοῖς ἀπέσκηψεν. ἀλλ' οὐκ ἐκκρίνεται, διὰ τὸ δύσπεπτον τῶν χυμῶν. εἰ δέ τινι καὶ ἔδοξε λωφῆσαι, ταχὺ πάλιν ὑπέστρεφε. τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ δηλούμενον ἀπολείποντα τὰ οἰδήματα, τῆς ἄνω φορᾶς γεγονυίας, ὑποστρέφοντα δὲ πάλιν ὑπὸ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἕξιν ἀνέσκηψε. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο δηλοῦται πρὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ φάναι. καὶ ταχὺ πάλιν ἐπικρατούμενα, ὑπὸ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἕξιν.

Ἔθνησκον δὲ ἐκ πάντων μὲν, πλεῖστοι δὲ ἐκ τουτέων παιδία, ὅσα ἀπὸ γάλακτος, ἤδη καὶ πρεσβύτερα ὀκταέτεα, καὶ δεκαέτεα, καὶ ὅσα πρὸ ἥβης ἦσαν. ἐγίνετο δὲ τούτοισι ταῦτα, οὐκ ἄνευ τῶν πρώτων γεγραμμένων. τὰ δὲ πρῶτα πολλοῖσιν ἄνευ τουτέων.

Τῆς καταστάσεως ἐπικρατοῦν ἐσχηκυίας μάλιστα τὸ ὑγρὸν, ὑπὸ πλεῖστον γὰρ τοῦτο τοῦ κατὰ φύσιν ἐξετράπετο τῆς καθ' ὑγρότητα καὶ ψυχρότητα μοχθηρίας ἐπ' ὀλίγον. ὄντες ψυχροὶ καὶ ξηροὶ, δέδεικται γὰρ ἡ μὲν ἑτοιμότεροι πάσχειν τὰ σώματα πρὸς ἐκείνων τῶν αἰτίων, ὅσα συγγενῆ ταῖς δυσκρασίαις αὐτῶν ἐστιν.

Ἦν δὲ χρηστὸν καὶ μέγιστον τῶν γενομένων σημείων, καὶ πλείστους ἐῤῥύσατο τῶν ὄντων ὑπὸ τοῖς μεγίστοισι κινδύνοισι, οἷσιν ὑπὸ τὸ στραγγουριῶδες ἐτράπετο καὶ ἐς τοῦτο καὶ ἀποστάσιες ἐγίγνοντο. ξυνέπιπτε δὲ καὶ ἐν τοῖσι πλείστοισι τὸ στραγγουριῶδες, τῆσιν ἡλικίῃσι ταύτῃσι γίνεσθαι μάλιστα. ἐγίνετο δὲ καὶ τῶν ἄλλων πολλοῖσιν ὀρθοστάδην καὶ ὑπὸ τῶν νοσημάτων. ταχὺ δὲ καὶ μεγάλη τις ἡ μεταβολὴ τούτοισι πάντων ἐγίνετο. κοιλίαι τε γὰρ εἰ καὶ τύχοιεν ἐφυγραινόμεναι, κακοήθεα τρόπον ταχὺ ξυνίσταντο, γεύμασί τε πᾶσιν ἡδέως εἶχον, οἵ τε πυρετοὶ πρηέες μετὰ ταῦτα. χρόνια δὲ τουτέοισι τὰ περὶ τὴν στραγγουρίαν, καὶ ἐπίπονα ἦν.

Εἰρήκει καὶ πρόσθεν στραγγουριώδη, νεφριτικά τε τούτοις γενέσθαι συμπτώματα καίπερ ἔχοντα τινὰ κοινω-
νίαν, ἀλλ' ἄλλα ἀντ' ἄλλων, καὶ ἡμεῖς ἔφαμεν ἐκκαθαιρομένου τοῦ σώματος ὅλου τὰ περιττώματα διὰ τῶν νεφρῶν
τὴν στραγγουρίαν αὐτοῖς γίγνεσθαι μὲν καὶ ἄλλως, μάλιστα δὲ διὰ δριμύτητα τῶν συρρεόντων οὔρων, ἐφ' ἣν καὶ νῦν
αἰτίαν συνέστη. μεμνῆσθαι δὲ χρὴ πάλιν ὅτι καὶ νῦν ἀποστάσεις ἐπὶ τὴν στραγγουρίαν ἔφη γεγονέναι, καίτοι κατ'
ἔκρουν οὐ κατ' ἀπόθεσιν τῶν λυπούντων χυμῶν ἀποχωρησάντων ὅλου τοῦ σώματος. ὥσπερ γὰρ διὰ γαστρὸς
πολλάκις ἐκκαθαίρεται τὸ σύμπαν σῶμα, οὕτω καὶ διὰ νεφρῶν καὶ κύστεως χρόνια τούτοισιν τὰ κατὰ τὴν στραγ-
γουρίαν, καὶ ἐπιπόνως ἐκκαθαίροντες ὅλον τὸ σῶμα διὰ τῆς στραγγουρίας. ταῦτα δ' αἰσθητικῶς ἂν πάσχει τὰ
μόρια δι' ὧν ἡ ἔκκρισις ἐγίγνετο τῶν δριμέων οὔρων, δηλονότι δακνόμενα, καὶ τῷ συνεχεῖ τῆς ἀποκρίσεως ἐνο-
χλούμενα. διόπερ καὶ ἐπιπόνως εἶχον ἐν αὐτῇ τῇ διόδῳ τῶν οὔρων. χρόνῳ δ' αὖθις πλείονι τὰ τοιαῦτα συμ-
10 πτώματα ἐγίνετο διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐκκαθαιρομένων περιττωμάτων.

Οὖρα δὲ τουτέοισιν ἦν πολλὰ παχέα, ποικίλα, καὶ ἐρυθρά, μιξόπυα μετ' ὀδύνης.

Ταῦτα πάντα, τοῦ παντὸς σώματος ἀποτιθεμένου τὴν περιουσίαν τῶν μοχθηρῶν χυμῶν, ἐγίνετο. διὸ καὶ
πάντες ἐσώθησαν. ποικίλης δ' οὔσης αὐτῆς, ὡς ἔμπροσθεν ἔφαμεν, ἄλλο γὰρ ἄλλῳ τὸ πλεονάζον ἦν, εἰκότως καὶ
τοῖς οὔροις γενέσθαι ποικιλίαν, οὐχ ἅπασιν ὁμοίων γιγνομένων αὐτῶν, ἀλλὰ τοῖς μέν, τοίως, τοῖς δέ, τοίως,

Περιεγένοντο δὲ πάντες οὗτοι καὶ οὐδένα τούτων οἶδα ἀποθανόντα, ὅσα δ' ἀκινδύνως.

Διὰ τί μὲν περιεγένοντο, προείρηται. ἐξηνέχθησαν δὲ διὰ τῶν οὔρων. τὸ δ' ὅσα ἀκινδύνως, ἔστιν ἔνιοι τῆς ἐχο-
20 μένης λέξεως προσάπτουσιν. ἔνθα καὶ τὴν ἐξήγησιν αὐτοῦ ποιησόμεθα μετὰ τὴν δευτέραν κατάστασιν.

Πεπασμοὺς τῶν ἀπιόντων πάντας πάντοθεν ἐπικαίρους, ἢ καλάς, καὶ κρισίμους ἀποστάσιας σκοπεῖσθαι.

Ἔνιοι δὲ τὸ πέρας τῆς προγεγραμμένης καταστάσεως, ἀρχὴν ἐποιήσαντο τῆς νῦν προκειμένης ἐξηγήσεως.
ὡς ἔχειν αὐτὴν οὕτως, ὅσα δ' ἀκινδύνως πεπασμοὺς τῶν ἀπιόντων πάντας πάντοθεν ἐπικαίρους ἢ καλὰς καὶ
κρισίμους ἀποστάσιας σκοπεῖσθαι. ἵν' ἡ διάνοια τοῦ λόγου τοιαύτη τις ᾖ. ὅσα δ' ἀκινδύνως περαίνεται πάθη,
σκεπτέον ἐπ' αὐτῶν ἐστι τοὺς πεπασμούς. ἐγχωρεῖ γε μὴν καὶ αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν ἀναγινώσκειν τὴν προκειμένην
ῥῆσιν. ἵν' ὁ λόγος ᾖ περὶ πάντων ἁπλῶς νοσημάτων αὐτῷ καθόλου λεγόμενος τῶν χωρὶς πεπασμοῦ. πέψις
γάρ τις ἐστὶ τῶν παρὰ φύσιν, ὁ πεπασμὸς τοῦ νοσήματος. αὕτη δὲ ἡ πέψις εἰς τὴν τοῦ πέττοντος οὐσίαν, ἀπαγωγή τις
ἐστι τοῦ πεττομένου. κατὰ φύσιν μὲν οὖν ἔχοντος τοῦ σώματος, ὅταν καὶ τὸ πεττόμενον οἰκείαν ἔχῃ φύσιν τῷ πέτ-
τοντι, μεταβολὴ καὶ ἀλλοίωσις ἁπάσης τῆς πεττομένης οὐσίας, ἢ τοῦ πλείστου μέρους αὐτῆς γίνεται, βραχυ-
30 τάτου περιττεύοντος ἢ μὴ ἡμιπέπτου. παρὰ φύσιν δὲ διακειμένων, ὅπερ ἐστὶν ἀλλοτρίων ὑπαρχόντων τῇ τοῦ
μεταβάλλοντός τε καὶ ἀλλοιοῦντος φύσιν, τὸ μὲν ἐξομοιούμενον, ὀλίγον γίνεται, τὸ δ' ἡμίπεπτον περίττωμα
πολύ. καθάπερ δ' ἐπὶ τῶν κατὰ φύσιν ἐχόντων σωμάτων τὰ περιττώματα τὴν πέψιν ἐνεδείκνυτο, κατὰ τὸν αὐτὸν
τρόπον ἐπὶ τῶν νοσούντων σωμάτων ἐνδείξεται. τῶν μὲν οὖν κατὰ τὴν γαστέρα τὰ περιττώματα κάτω δια-
χωρούμενα τὴν ἀπεψίαν τε καὶ πέψιν ἐκ τῆς ἑαυτῶν ἰδέας ἐνδείκνυνται. τῶν δὲ κατὰ θώρακα καὶ πνεύμο-
να, τὰ μετὰ βηχὸς ἀναγόμενα. τῶν δὲ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον τὰ διὰ τῆς ῥινὸς ἐκκρινόμενα. τὰ δὲ κατὰ τὰς φλέ-
βας, τὰ μετὰ τῶν οὔρων ἀπερχόμενα. δέδεικται δὲ περὶ τούτων ἔν τε τοῖς περὶ φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνή-
μασι, καὶ ἐν τοῖς περὶ κρίσεων λόγοις, οὐχ ἥκιστα δὲ κἀν τοῖς περὶ τῶν ἐν νόσοις καιρῶν, ἐν οἷς γέγραπται τῶν πεττομένων
νοσημάτων τὰ γνωρίσματα. καὶ νῦν οὖν ὁ Ἱπποκράτης αὐτὸ τοῦτό γε κελεύει πράττειν ἐπισκοποῦντας τοὺς
πεπασμοὺς τῶν νοσημάτων ἐκ τῶν ἐκκρινομένων περιττωμάτων. ἔνιοι δὲ κατὰ τὸ πέρας τῆς ῥήσεως ἀντὶ τοῦ
40 σκοπεῖσθαι, γράφουσι ποιέεσθαι πρακτικόν τινα καὶ θεραπευτικόν, καὶ συμβουλευτικὸν εἶναι βουλόμενοι
τὸν λόγον οὐ διαγνωστικόν. εἰ μὲν γὰρ σκοπεῖσθαι τοὺς πεπασμοὺς κελεύει διαγνωστικός τε καὶ προγνωστικὸς ὁ
λόγος ἐστίν. εἰ δ' αὖ ποιεῖσθαι θεραπευτικός ἐστιν. εὔδηλον δ' ὅτι πεπασμοὺς ἐργάζεται τὰ συμμέτρως θερμαί-
νοντα πάντα, τούτων μὲν ἐδέσματα, τούτων δὲ καταντλήματα, καὶ καταπλάσματα, καὶ τρῖψις δὲ μετρία, καὶ
λουτρὸν ἐκ τούτου τοῦ γένους ἐστίν, εἴρηται δ' αὐτῶν πάντων ἡ κατὰ μέρος χρῆσις ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς με-
θόδου γράμμασιν. οὐ μόνον δὲ πεπασμοὺς τῶν νοσημάτων σκοπεῖσθαι προσήκει, ἢ ποιεῖν αὐτόν, ἑκάτερον γὰρ
ἀληθές, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀποστάσεις τὰς κατ' ἔκρουν, ὑπὲρ καὶ μάλιστα χρὴ σπουδάζειν, ἤτοι τὰς κατ' ἀπόθεσιν
εἰς ἀκυρότερα μόρια. δεύτερος γὰρ οὗτος σκοπὸς ἀποτυγχανομένου τοῦ κατ' ἔκρουν. εἰ μὲν οὖν ἐπὶ γαστέρα ῥέποι
τὰ περιττώματα, ταῦτα συνεργεῖν, προσήκει, κλύσμασί τε χρώμενον ἐπισπᾶσθαι δυναμένοις ἐνταῦθα,
καὶ τοῖς κατὰ τὴν δίαιταν πᾶσιν εἰς τοῦτο συντελοῦσι. εἰ δ' ἐπὶ νεφρούς, τοῖς οὐρητικοῖς. εἰ δὲ ἐπὶ κῶλα,
50 ἐκεῖνα θερμαίνοντα διὰ τῶν δριμυτέρων φαρμάκων.

Πεπασμοὶ ταχυτῆτα κρίσιος καὶ ἀσφάλειαν ὑγιεινὴν σημαίνουσι.

Ἐπὶ τῆς προγεγραμμένης ῥήσεως ἔφην ἐνίους μὲν σκοπεῖσθαι τοὺς πεπασμοὺς ἀξιοῦν, ἐνίους δὲ καὶ ποιεῖ-
σθαι καὶ γράφειν ἑκατέρους τὸ τέλος τῆς ῥήσεως διττῶς ἐξηγημένης, τοὺς μὲν ἑτέρους σκοπεῖσθαι τοῖς ἰατροῖς
τοὺς δὲ ἑτέρους ποιεῖσθαι. χρησίμως δ' ἔφην ἑκάτερον ἀσκεῖσθαι τοῖς ἰατροῖς. ὥς τε καὶ σκοπεῖσθαι γεγραμμένου,
εἰ πάντως ἀκολουθεῖν αὐτῷ καὶ τὸ ποιεῖσθαι. μιμητὴν γὰρ ἅμα καὶ ὑπηρέτην ὁ Ἱπποκράτης ἀξιοῖ τὸν ἰατρὸν
εἶναι τῆς φύσεως. ὅτι μέντοι βέλτιόν ἐστι γράφειν ἐπὶ τῆς προτέρας ῥήσεως τὸ σκοπεῖσθαι δῆλον ἐποίησε
κατ' αὐτὴν εἰπὼν τοὺς πεπασμοὺς σημαίνειν ταχυτῆτα κρίσεως, καὶ ἀσφάλειαν ὑγιεινήν, οὐδὲ γὰρ αἱ ἔξω
σημαίνουσιν,

σημαίνουσιν, ἀλλὰ ποιοῦσιν, εἰ συνεβούλευσε τοῖς ἰατροῖς αὐτοῖς ἐργάζεσθαι τοὺς πεπασμούς, ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐν οἷς θεραπεύειν τὰ νοσήματα συμβουλεύει. νῦν δὲ κατὰ τὴν τῶν ἐπιδημιῶν πραγματείαν εἰς διαγνώσεις αὐτὸ καὶ προγνώσεις ἐπανατείνει, συνεμφαινομένης μὲν ἐν τῇ καθόλου καὶ τῆς θεραπευτικῆς ὁδοῦ, μὴ μέντοι λεγομένης. ὅτι δὲ συνεμφαίνεται δῆλον. εἰ γὰρ ἀξιοῖ τὰ καλῶς ὑπὸ τῆς φύσεως γινόμενα μιμεῖσθαι τὸν ἰατρόν, οἱ πεπασμοὶ δὲ ἔργον αὐτῆς ἐστιν. εὔδηλον ὅτι καὶ τάχος κρίσεως καὶ ἀσφάλειαν καὶ ὑγείαν δηλώσουσι. καὶ ἡμεῖς δὲ συνεργοῦντες αὐτοῖς ἐργασώμεθα πεπασμούς.

Ὠμὰ δὲ καὶ ἄπεπτα καὶ ἐς κακὰς ἀποστάσιας τρεπόμενα, ἢ ἀκρισίας, ἢ πόνους, ἢ χρόνους, ἢ θανάτους, ἢ τῶν αὐτῶν ὑποστροφάς.

Ὥσπερ οἱ πεπασμοὶ γίνονται τῆς φύσεως κρατούσης τῶν νοσωδῶν αἰτίων, οὕτω καὶ μὴ κρατούσης τὰ ἐναντία. τῶν μὲν οὖν ἐπὶ τῶν πεπασμῶν εἰρημένων, ταχυτῆτα κρίσεως, ἐναντίον ἐστὶ τὸ χρονίζειν τὰ νοσήματα. τῷ δ' ἐπ' ἐκείνοις ἀσφάλειαν, ἀντίκειται τό, τε τῆς ἀκρισίας, καὶ δὴ τοῦ θανάτου, καὶ τὸ τῶν αὐτῶν ὑποστροφάς, τῷ δ' ἐπ' ἐκείνοις ὑγιεινῷ, κοινῇ μὲν πάντα τὰ νῦν εἰρημένα, καὶ κατὰ μέρος δὲ οἱ πόνοι. τὰ γὰρ ὑγιαίνοντα σώματα, τὴν εἴτ' ἀπονίαν, εἴτ' ἀνωδυνίαν, εἴτ' ἀοχλησίαν ἐθέλοις ὀνομάζειν, ἴδιον ἀχώριστον ἔχει. τὸ δὲ τῆς ἀκρισίας ὄνομα μέμνημαι δήπου λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ, διττῶς, ὡς ἤτοι μηδ' ὅλως ἐσομένης κρίσεως, ἢ μοχθηρῶς ἐσομένης, κατ' ἄμφω τε ταῦτα τὰ σημαινόμενα ταῖς ἀπεψίαις τῶν νοσημάτων, ἀκολουθοῦσιν αἱ ἀκρισίαι. μέμνησθε δὲ ὡς ἡ ὅλη πέψις τοῦ νοσήματος, ἐν τῇ τῶν χυμῶν ἀλλοιώσει γίνεται. διά τε γὰρ τῶν στερεῶν σωμάτων ἡ φύσις διαπράττεται δυνάμεις ἐκείνων οὖσα, καὶ τὸ πέττεσθαι τοῖς χυμοῖς, ὑπὸ τῶν στερεῶν ὑγιαινόντων γίνεται. ὡς ὅταν γε καὶ αὐτὰ ταῦτα νοσεῖ, καθ' ἕξιν μὲν ἤδη τὸ νόσημα τοῦτο, καὶ κίνδυνον ἔσχατον ἐστιν οἷς ἐπάγει. θεραπευθῆναι δ' οὐ δύναται πρὶν αὐτὰ τὰ στερεὰ σώματα τὴν οἰκείαν ἀνακτήσασθαι δύναμιν, ἥ τις ἐν συμμετρίᾳ κεῖται θερμοῦ καὶ ψυχροῦ καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ, διὸ καὶ τῆς ὑγείας αὐτῆς τῶν στερεῶν σωμάτων ἐν τῇ τούτων συμμετρίᾳ τὴν ὕπαρξιν ὑπάρχειν. ὡς μηδὲν διαφέρειν, ἢ εὐκρασίαν ὁμοιομερῶν φαίη τ' ἂν εἶναι τὴν ὑγείαν, ἢ συμμετρίαν τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν γεγόναμεν. ὅπως δὲ χρὴ τὰς αὐτῶν τῶν στερεῶν σωμάτων νόσους ἰᾶσθαι, λέλεκται διὰ τῶν τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου βιβλίων. ἅπαντα δ' ἐν πᾶσιν οὐκ ἐγχωρεῖ λέγειν. ἀρκεῖ γὰρ μόνον ἐνταῦθα τῶν ἐμπιπτόντων θεραπευτικῶν λογισμῶν ἐπισημαίνεσθαι τὰ κεφάλαια, καθάπερ ἐν τοῖς θεραπευτικοῖς τῶν διαγνωστικῶν. τὸ μὲν γὰρ ἴδιον ἑκάστης πραγματείας, χρὴ τελέως διεξέρχεσθαι. τὸ δὲ παρεμπῖπτον, ἐπισημαίνεσθαι διὰ κεφαλαίων.

Ὅ τι δὲ τουτέων ἔσται μάλιστα σκεπτέον ἐξ ἄλλων.

Ὧν ἀναμιμνήσκει τῆς προγνωστικῆς τέχνης, καὶ ὧν ἐδίδαξεν ἐν τῷ προγνωστικῷ συγγράμματι. τῶν γὰρ προειρημένων ἕκαστον, ἐκ τῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ γεγραμμένων, καὶ ἡμεῖς ἐξηγησάμεθα διὰ τῶν τριῶν ὑπομνημάτων, καὶ κατά γε τὸ τέλος δέδεικται τὰ τῶν ἐπιδημιῶν ἑπόμενα τῷ προγνωστικῷ, καὶ πρὸς τούτοις διὰ τοῦ γραφῆναι τὰ εἰς ἐκεῖνο τὸ βιβλίον ὑπομνήματα, διὰ τῶν περὶ κρίσεων. ὧν εἴρηντο προγνώσεις ὀλεθρίου καὶ ἐπιεικοῦς νοσήματος. αἵ τινες δὲ προθεσμίαι τῶν κρίσεων εἰσὶν ἐφ' ἑκάστῳ, καὶ τίνες μὲν ἀγαθαὶ κρίσεις, τίνες δὲ σφαλεραὶ βίαιοί τε καὶ οὐ βίαιοι, περί τε τῶν ἄλλων ἁπάντων, καὶ ὅσης ταύτης ἔχεται τῆς θεωρίας.

Λέγειν τὰ προγινόμενα. γινώσκειν τὰ παρεόντα, προλέγειν τὰ ἐσόμενα.

» Καὶ τῷ προγνωστικῷ συγγράμματι κατ' ἀρχὰς εὐθὺς εἶπε. προγινώσκων γὰρ καὶ προλέγων τά τε παρεόντα, καὶ τὰ προγινόμενα, καὶ τὰ μέλλοντα ἔσεσθαι. ὡς περὶ τοὺς τρεῖς χρόνους καταγινωμένης τῆς προγνώσεως, καὶ ὅπως χρὴ τοῦτο διαπράττεσθαι, διὰ τῶν εἰς ἐκεῖνο τὸ βιβλίον ὑπομνημάτων εἴρηται.

Μελετᾶν ταῦτα.

Ἐνταῦθα νῦν τὸ μελετᾶν, ἀντὶ τοῦ ἀσκεῖν εἶπεν. ἐν ἄλλοις δὲ πολλάκις τὴν ἐπιμέλειαν ὀνομάζει μελέτην.

Ἀσκεῖν περὶ τὰ νουσήματα δύο, ὠφελέειν ἢ μὴ βλάπτειν.

Ἐγὼ τοῦτο μικρὸν ᾤμην τό τε καὶ οὐκ ἄξιον Ἱπποκράτους. ἅπασι γὰρ ἀνθρώποις ὑπάρχειν πρόδηλον ἐνόμιζον, χρῆναι τὸν ἰατρὸν στοχάζεσθαι μὲν μάλιστα τῆς ὠφελείας τῶν καμνόντων, εἰ δὲ μή, ἀλλὰ τοῦ μὴ βλάπτειν αὐτούς, ἐπεὶ δὲ πολλοὺς τῶν ἐνδόξων ἰατρῶν ἐθεασάμην, ἐγκληθέντας δικαίως ἐφ' οἷς ἔπραξαν, ἢ φλεβοτομήσαντες, ἢ λούσαντες, ἢ φάρμακον διδόντες, ἢ οἶνον, ἢ ὕδωρ ψυχρόν, ἐνενόησα τάχα μέν τι καὶ αὐτῷ τῷ Ἱπποκράτει συμβῆναι τὸ τοιοῦτον, ἐξ ἀρχῆς δ' οὖν πολλοῖς καὶ ἄλλοις τῶν κατ' αὐτὸν ἰατρῶν, ἐξ ἐκείνου τε περὶ παντὸς ἐποιησάμην, εἴποτέ τι τῷ κάμνοντι μέγα προσφέροιμι βοήθημα προδιασκέπτεσθαι παρ' ἑαυτῷ μὴ μόνον ὅπως ὠφελήσω τοῦ σκοποῦ τυχών, οὐδὲν οὖν οὐδέ πώποτ' ἔπραξα μὴ πειράσας ἐμαυτὸν πρότερον, ἐὰν ἀποτύχω τοῦ σκοποῦ, μηδὲν βλάψαι τὸν νοσοῦντα. τινὲς δὲ τῶν ἰατρῶν ὁμοίως τοῖς τοὺς κύβους ἀναρριπτοῦσιν εἰώθασιν ἐπὶ τῶν καμνόντων βοηθήματα προσφέρειν, ὧν ἡ ἀποτυχία μεγίστην ἐπιφέρει βλάβην τοῖς νοσοῦσι. τοῖς μὲν οὖν μανθάνουσι τὴν τέχνην, ἴσως ὅτι δόξει καθάπερ μοι ποτὲ τὸ ὠφελέειν ἢ μὴ βλάπτειν, οὐκ ἄξιον πρὸς Ἱπποκράτους γεγράφθαι πρώτου, τοῖς δ' ἰατρεύουσιν ἤδη σαφῶς οἶδα τὴν δύναμιν αὐτοῦ φανησομένην. ἐὰν δὲ καὶ διὰ προπετῆ χρῆσιν ἐνίοτε βοηθήματος ἰσχυροῦ συμβῇ τὸν κάμνοντα διαφθαρῆναι μάλιστα νοήσουσιν, οὗ νῦν ὁ Ἱπποκράτης παρῄνεσε τὴν δύναμιν.

Ἡ τέχνη διὰ τριῶν, τὸ νόσημα, ὁ νοσέων, ὁ ἰατρός, ὑπηρέτης τῆς τέχνης. ὑπεναντιοῦσθαι τῷ νοσήματι, τὸν νοσέοντα, μετὰ τοῦ ἰατροῦ χρή.

Τρία πάντ' εἶναί φησι περὶ ὧν καὶ δι' ὧν ἡ θεραπεία περαίνεται. πρῶτον μὲν τὸ νόσημα. εἶθ' ὁ ἰατρὸς ἀνταγωνιζομένων ἀλλήλοις καὶ ὡς ἄν τις εἴπῃ διαμαχομένων τε καὶ πολεμούντων, τοῦ τε ἰατροῦ καὶ τοῦ νοσήματος. ὁ μὲν γὰρ ἰατρὸς ἀνελεῖν ἐπιχειρεῖ τὸ νόσημα, τῷ δὲ μὴ νικηθῆναι πρόκειται. τρίτος δ' ἐπ' αὐτοῖς ὁ κάμνων ἐστίν, ἐὰν μὲν πείθηται τῷ ἰατρῷ, καὶ τὰ προσταττόμενα πράττῃ, συναγωνιστὴς γινόμενος αὐτῷ, καὶ πολεμῶν τῷ νοσήματι. ἐὰν δ' ἀποστὰς αὐτοῦ, τὰ κελευόμενα πρὸς τοῦ νοσήματος ποιῇ κατὰ διττὸν τρόπον ἀδικεῖ τὸν ἰατρόν, ἓν μέν, ὅτι τε μόνον εἴασε, δεύτερον ἐποίησεν ὄντα πρότερον ἕνα. ἰσχυροτέρους δ' ἀναγκαῖον εἶναι τοὺς δύο τοῦ ἑνός, δῆλον δέ, ὅτι τὰ κελευόμενα ὁ κάμνων πράττει καταλιπὼν τὸν ἰατρόν, ὅταν ὁ μὲν ἰατρὸς αὐτὸν κελεύῃ ἀπέχεσθαι ψυχροῦ πόσεως. ὁ δὲ ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ διακαιόμενος ἀπειθῇ ταῖς πρὸς αὐτοῦ ποιεῖν. οὕτως δ' εἰ καὶ λούοιτο καὶ προσφέροιτο οἶνον, καί τι τοιοῦτον ἕτερον ὧν ὁ ἰατρὸς ἀπαγορεύει μὴ ποιεῖν. αὐξήσει δηλονότι τὸ νόσημα πράττων, ἃ φίλον ἐκείνῳ. προδώσει δὲ τὸν ἰατρόν, ἃ μὴ βούλεται ποιῶν. ἐν πολλοῖς μὲν οὖν τῶν ἀντιγράφων γέγραπται ὁ ἰατρὸς ὑπηρέτης τῆς τέχνης. ἐν τισὶ δ' οὐ τῆς τέχνης, ἀλλὰ τῆς φύσεως γέγραπται. διαφέρει δ' οὐδὲν πρὸς τὴν ὅλην τοῦ λόγου διάνοιαν.

Τὰ περὶ κεφαλὴν καὶ τράχηλον ἀλγήματα, καὶ βάρη σὺν πυρετοῖς, καὶ ἄνευ πυρετῶν.

Τοῦτο προγράμματος ἔχει δύναμιν ἐπαγγελλομένου τοῦ Ἱπποκράτους, τὴν τελευτὴν εἴωθε τὰ περὶ κεφαλὴν καὶ τράχηλον ἀλγήματα, καὶ βάρη, καὶ ἃς τινὰς ἔχει διαφορὰς ἐπαγγελλομένου. ἑξῆς ἐρεῖ. καὶ πίνωμεν προσέχομεν αὐτῷ τοῦτο ποιοῦντι διὰ τῶν εἰρημένων.

Φρενιτικοῖσι μὲν σπασμοί.

Σπασμοί φησι γίνονται τοῖς φρενιτικοῖς τῶν περὶ τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸν τράχηλον ἀλγημάτων παραμενόντων καὶ βαρῶν.

Ἀλλὰ καὶ ἰώδη ἐμέουσι. καὶ ἔνιοι ταχυθανάτοι τουτέων.

Ἐδείχθη δὲ ἡμῖν τὰ τοιαῦτα πάντα διαχωρήματά τε καὶ ἐμέσματα, τῆς ξανθῆς χολῆς κατοπτωμένης γινόμενα, διὸ καὶ τούτοις ἐφεξῆς ἐρεῖ. ὅτι ταχυθανάτοι ἔνιοι γίνονται τουτέστιν εὐθέως ἤδη τοῖς ἐμεθεῖσιν ἀποθνήσκουσιν. ὡς ἂν ἐν τοῖς κατὰ τὸν ἐγκέφαλόν τε καὶ τὰς μήνιγγας χωρίοις τῆς φρενίτιδος συνισταμένης ἤδη τῇ ξανθῇ χολῇ. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν ὑπεξηρανθέντων τῶν μορίων τούτων γίνεσθαι τοὺς σπασμούς, ἔνιοι μὲν οὖν ἅμα τῷ σπασθῆναί τε καὶ ἰώδη ἐμέσαι παραχρῆμα ἀποθνήσκουσιν. ἔνιοι δὲ διὰ ῥώμην δυνάμεως ἐπέζησαν ἡμέραν ἢ δύο ἢ τρεῖς. ἔστιν ὅτε πλείους.

Εν καύσοισι δὲ καὶ τοῖσιν ἄλλοισι πυρετοῖσι, οἷσι μὲν τραχήλου πόνος καὶ κροτάφων βάρος, καὶ σκοτώδεα περὶ τὰς ὄψιας, ἢ καὶ ὑποχονδρίου ξύνταξις οὐ μετ' ὀδύνης ἐγγίγνηται, τουτέοισιν αἱμορραγέει διὰ ῥινός.

Εἴρηταί μοι κατὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ προγνωστικοῦ περὶ τῶν οὕτω γινομένων αἱμορραγιῶν, ἐκείνην ἐξηγουμένῳ τὴν ῥῆσιν ἧς ἡ ἀρχή, ὅσοι δὲ καὶ ἐν τοιούτῳ τρόπῳ πυρετῷ, κεφαλὴν ἀλγέουσιν, ἀντὶ μὲν τοῦ ὀρφνῶδές τι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν φαίνεσθαι ἀμβλυωσμὸς γίνηται, ἢ μαρμαρυγαὶ προφαίνονται, ἀντὶ δὲ τοῦ καρδιώσσειν ἐν τῷ ὑποχονδρίῳ ἤδη δεξιὰ ἢ ἐπ' ἀριστερὰ, ξυντείνονταί τι μήτε μετ' ὀδύνης, μήτε σὺν φλεγμονῇ, αἷμα διὰ ῥινῶν ῥυῆναι, τούτοισι προσδόκιμον ἀντὶ τοῦ ἐμέτου. καὶ ὅτι τελεώτερον ἐκεῖ περὶ τούτων ἔγραψεν, ἐπαναβάλλοις ἀλλήλαις τὰς ῥήσεις, ἐναργῶς μαθήσῃ. τοσοῦτον οὖν μοι μόνον ἐνταῦθα προσθῆναι δεήσει, διὰ τοὺς περὶ τὸν Καπίτωνα γράψαντας ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει, καὶ ὑποχονδρίου ξύνταξις μετ' ὀδύνης. οὐκ ὀρθῶς γὰρ ἀφεῖλον τὴν ἀπόφασιν τὴν, οὐ, διά τε τὸ ἀληθὲς αὐτό, καὶ ὅτι κατὰ τὸ προγνωστικὸν Ἱπποκράτους εἴρηται. ὅταν ἐν τῷ ὑποχονδρίῳ ἤδη δεξιὰ ἢ ἀριστερὰ συντείνεταί τι, μήτε σὺν ὀδύνῃ, μήτε σὺν φλεγμονῇ, αἷμα διὰ τῶν ῥινῶν ῥυῆναι τούτοις, προσδόκιμόν ἐστι. τῆς γὰρ ἤδη τὴν κεφαλὴν ῥοπῆς τῶν χυμῶν, σημεῖόν ἐστιν ἡ τοῦ ὑποχονδρίου σύντασις, χωρὶς ὀδύνης γινομένη. ὡς εἴ γε μετ' ὀδύνης ᾖ, τῇ τῶν σπλάγχνων ἀκολουθεῖ φλεγμονῇ, ὅταν δὲ τῆς περὶ τὴν κεφαλὴν θερμασίας ἑλκούσης ἄνω τὸ αἷμα, καὶ τοῦ ἥπατος ὠθοῦντος ἡ σύστασις γίγνηται, τὴν αἱμορραγίαν προσδέχεσθαι χρή.

Οἷσι δὲ βάρεα μὲν ὅλης τῆς κεφαλῆς, καρδιωγμοὶ δὲ καὶ ἀσώδεες εἰσὶν ἐπανεμέουσι χολώδεα καὶ φλεγματώδεα.

Ὅτι τοῦτον τὸν λόγον ἐν τῷ προγνωστικῷ διὰ τῆς δε τῆς ῥήσεως ἐδίδαξεν. ὅς τις δ' ἂν ἐν πυρετῷ μὴ θανατώδει φησὶ κεφαλὴν ἀλγῇ. ἢ καὶ ὀρφνῶδές τι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν γίνεται, ἢ καρδιωγμὸς τουτέῳ προσγένηται, χολώδης ἔμετος παρέσται, ἢν δὲ καὶ ῥῖγος ἐπιλάβῃ, καὶ τὰ κάτω τοῦ ὑποχονδρίου ψυχρὰ ᾖ, ταχύτερον ὁ ἔμετος παρέσται. ἢν δέ τι καὶ πίῃ καὶ φάγῃ ὑπὸ τοῦτον τὸν χρόνον, κάρτα ταχέως ἐμέεται. τουτέων δὲ οἷσι ἂν ἄρξηται ὁ πόνος τῇ πρώτῃ ἡμέρῃ τεταρταῖοι πιέζονται, μάλιστα καὶ πεμπταῖοι. ἐς δὲ τὴν ζ ἀπαλλάσσονται. οἱ μέντοι πλεῖστοι αὐτῶν ἄρχονται μὲν πονέεσθαι τριταῖοι, πιέζονται δὲ πεμπταῖοι μάλιστα. ἀπαλλάσσονται δ' ἐναταῖοι, ἢ ἑνδεκαταῖοι. οἳ δ' ἂν ἄρξωνται πεμπταῖοι πονέεσθαι καὶ τὰ ἄλλα κατὰ λόγον αὐτέοισι τῶν πρόσθεν γίγνηται, ἐς τὴν ιδ ἀπαλλάσσονται. γίνεται δὲ ταῦτα. τοῖσι μὲν ἀνδράσι καὶ τῇσι γυναιξὶν, ἐν τοῖς τεταρταίοις μάλιστα. τοῖσι δὲ νεωτέροισι γίνονται μὲν καὶ ἐν τούτοισι, μᾶλλον δὲ τοῖς συνεχεστέροισι πυρετοῖς καὶ τοῖσι

γνησίοισι

γυναιξὶ τελείοισιν. αὕτη περὶ τὴν αὐτὴν ὧν νῦν διεξέρχεται ῥῆσις ἐν τῷ προγνωστικῷ γέγραπται καὶ αὐτὴν ἐξηγησάμεθα κατὰ τὸ γ'. τῶν εἰς ἐκεῖνο τὸ βιβλίον ἡμῖν γεγραμμένων. ὥστ' οὐδὲν δεῖ πάλιν περὶ τῶν αὐτῶν ἐνταῦθα λέγειν, ὁρῶντας ἀκριβέστερον ἐν τῷ προγνωστικῷ γεγραμμένον ὅλον τὸν λόγον. εἰ δέ τι περιττότερον ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ πρόσκειται, τοῦτο διὰ τὴν ἑξῆς ῥῆσιν ἐξηγήσομαι, μεμνημένων ἡμῶν, ὅτι τὸ μὲν κυρίως ὀνομαζόμενον ἐξηγεῖσθαι, κατὰ τὰς ἀσαφεῖς γίνεται λέξεις. ἤδη δὲ διὰ τὸ ἐξηγητῶν ἔθος, καταχρώμενοι καὶ τὰς ἀπολογίας τῶν ἀσαφῶς εἰρημένων ἐξηγήσεις ὀνομάζομεν. ὅπερ καὶ νῦν ἡμεῖς ποιοῦμεν ἑπόμενοι τῇ κρατούσῃ συνηθείᾳ. τὴν γὰρ λέξιν αὐτὴν οὖσαν σαφῆ, καὶ μηδεμιᾶς ἐξηγήσεως δεομένην προσφερόμενοι τῷ ὑπ' αὐτῆς δηλουμένῳ σαφῶς τὰς αἰτίας ἐπιχειροῦμεν λέγειν.

Ἐς τὸ πολὺ δὲ παιδίοισιν ἐν τοῖσι τοιούτοισιν οἱ σπασμοὶ μάλιστα.

Τὰ παιδία διὰ τὴν ἀσθένειαν τε ἅμα καὶ μαλακότητα τοῦ νευρώδους γένους ἑτοιμότατα πρὸς τοὺς σπασμούς ἐστι.

Γυναιξὶ δὲ καὶ ταῦτα, καὶ ἀπὸ ὑστερέων πόνοι.

Καὶ τὰ προειρημένα πάντα γίνεται ταῖς γυναιξὶν ὡς καὶ τοῖς ἄῤῥεσι, καθ' ὅσον ἄνθρωποί τε εἰσι καὶ πάντα ἔχουσι τοιαῦτα τοῖς ἄῤῥεσι μόρια. καθ' ὅσον δ' αὐταῖς ἐξαίρετον ὑπάρχει μόριον ἡ μήτρα, κατὰ τοῦτο καὶ τοῖς ἐκείνων ἁλίσκεται νοσήμασι, καὶ μάλισθ' ἐφ' ὧν τῷ στομάχῳ συμπάσχει.

Πρεσβυτέροισι δὲ καὶ ὅσοισι ἤδη τὸ θερμὸν κρατέεται, καὶ παραπληκτικοὶ, ἢ μανικοὶ, ἢ στερήσιες ὀφθαλμῶν.]

Ὁ λόγος ἦν αὐτῷ περὶ τῶν βαρυνομένων τε ἅμα τὴν κεφαλὴν καὶ καρδιωσσόντων, καὶ ἀσωμένων, οὓς ἐπανεμεῖν ἔφη χολώδη καὶ φλεγματώδη, καὶ μάλιστα εἰ παιδία εἶεν, ἐν οἷς καὶ σπασμοὺς γίνεσθαι μᾶλλον, ἢ τοῖς τελείοις. ἀλλὰ καὶ γυναιξὶν, ἔφη, καὶ ταῦτα, καὶ ἀπὸ ὑστερέων πόνους συμβαίνειν. ἐφεξῆς οὖν φησὶ τοῖς πρεσβυτέροις, παραπληξίας τε γίνεσθαι καὶ μανίας καὶ στερήσεις ὀφθαλμῶν. προσέθηκε δὲ τῷ λόγῳ, τὸ οἷς ἤδη τὸ θερμὸν κρατέεται, τὴν αἰτίαν ἐνδεικνύμενος δι' ἣν ταῦτα γίνεται. παραπληκτικὰς μὲν καλεῖ, τὰς δὲ ἀποπληξίας ἔστι μόριον κατασκηπτούσας παραλύσεις, μανίας δὲ τὰς ἄνευ πυρετοῦ παραφροσύνας. εἴωθε δὲ ταῦτα γίνεσθαι τοῖς πρεσβυτέροις διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσεως, ἀδυνατούσης ἐκκρίνειν δι' ἐμέτων ἢ αἱμοῤῥαγίας τὸ περὶ τὴν κεφαλὴν ἠθροισμένον πλῆθος, ἐφ' ὧ καὶ στερήσεις ὀφθαλμῶν ἐνίοτε γίγνονται κατασκήπτοντος τούτοις.

Θάσῳ πρὸ ἀρκτούρου ὀλίγον, καὶ ἐπ' ἀρκτούρῳ, ὕδατα πολλὰ ἐν βορείοισι, μεγάλα. περὶ δ' ἰσημερίην καὶ μέχρι πληιάδος, νότια ὕδατα σμικρὰ, ὀλίγα χειμὼν βόρειος. αὐχμοὶ ψύχεα πνεύματα. μεγάλαι χιόνες. περὶ δ' ἰσημερίην, χειμῶνες μέγιστοι. ἔαρ βόρειον. αὐχμοὶ ὕσματα ὀλίγα, ψύχεα. περὶ δὲ ἡλίου τροπὰς θερινὰς, ὕδατα ὀλίγα, μεγάλα ψύχεα, μέχρι κυνός. μετὰ δὲ κύνα, μέχρις ἀρκτούρου, θέρος θερμὸν, καύματα μεγάλα, καὶ οὐκ ἐκ προσαγωγῆς, ἀλλὰ συνεχέα, καὶ βίαια, ὕδωρ οὐκ ἐγένετο. ἐτησίαι ἐπέπνευσαν. περὶ δὲ ἀρκτούρου ὕσματα νότια μέχρι ἰσημερίης. ἐν δὲ τῇ καταστάσει ταύτῃ κατὰ χειμῶνα μὲν ἤρξαντο, παραπληγίαι, καὶ πολλοῖσι ἐγίγνοντο, καί τινες αὐτῶν ἔθνησκον διὰ ταχέων, καὶ γὰρ ἄλλως τὸ νόσημα ἐπιδήμιον ἦν. τὰ δ' ἄλλα διετέλεον ἄνοσοι.

Ψυχρὰ καὶ ξηρὰ κατάστασις ἐστὶν ἣν διηγεῖται, καί τι καὶ ἀνώμαλον ἔχουσα. κατὰ πάντ' οὖν ταῦτα φθινοπώρῳ παραπλήσια οὖσα, καὶ τὰ νοσήματα τοιαῦτα ἔχων, οἷα μάλιστα πλεονάζειν εἴωθε φθινοπώρῳ. ὅτι μὲν οὖν ἀνώμαλος ἐγένετο δῆλον ἐκ τῶνδε, περὶ γὰρ ἀρκτούρου ἐπιβολὴν, μετὰ βορείων πνευμάτων ὑετοὺς μεγάλους γενέσθαι φησίν. ἀκολουθῆσαι δὲ τὸ φθινόπωρον ὅλον ἐναντίον. τῇδε τῇ καταστάσει, αὐτὶ μὲν βορείου, νότιον γενόμενον, ἀντὶ δὲ ἐπομβρίου βραχέα ἔχον ὕδατα. πάλιν δὲ τὸν χειμῶνα βόρειόν τε καὶ ξηρὸν εἶπεν εἶτα καὶ τὸ ἔαρ ὅλον ἄχρι κυνὸς ἐπὶ ταλῆς. ὥστε πρόδηλον μὲν ἐστὶν ἱκανῶς ἐπικρατῆσαι ἐν τῇ καταστάσει τὸ ξηρὸν καὶ τὸ ψυχρόν. ἐδείχθη δὲ καὶ ἀνώμαλα τὰ πρῶτα αὐτῆς μέχρι χειμῶνος. εἶτα μετὰ κύνα πάλιν ἐκ τῶν βορείων καὶ ψυχρῶν ἐξαίφνης γενέσθαι φησὶ καύματα μεγάλα καὶ βόρεια, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ὕδατα νότια. δῆλον οὖν ὅτι καὶ τὸ τέλος τῆς ὅλης καταστάσεως τὸ μετὰ κύνα, σφοδρῶς ἀνώμαλον ἐγένετο. ἐξηγεῖται τοιγαροῦν ἐφεξῆς τὰ γενόμενα νοσήματα σαφῶς ἅπαντα μηδεμιᾶς λέξεως ἀσαφοῦς περιεχομένης, ὅτι μὴ σπανίως. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ τὰς αἰτίας τῶν γενομένων νοσημάτων προεθέμεθα λέγειν, ἐκείνας δεήσει προστιθέναι ταῖς ῥήσεσιν αὐτοῦ, τὰς λέξεις δὲ αὐτὰς διὰ κεφαλαίων συντέμνειν, αἷς ἀκολουθήσουσιν οἱ προμεμνημένοι, τῶν δὲ κατὰ τὸ πρῶτον βιβλίον εἰρημένων, καὶ τῶν ἔμπροσθεν ἐν τούτῳ. παραπληγίας μὲν οὖν ἐν τῷ χειμῶνι γενέσθαι τῆς κεφαλῆς δηλονότι πληγείσης ὑπὸ τῶν ἐν αὐτῷ γενομένων ψυχρῶν πνευμάτων, καὶ μάλιστα ὅτι τὸ φθινόπωρον ὅλον νότιον γενόμενον, ἐθέρμηνέ τε, καὶ ἠραίωσεν αὐτὴν ἅμα τῷ πληρῶσαι. ἡ γὰρ οὕτως προσδιακειμένη, πλεῖστα πάσχει κατὰ τὰ ψυχρὰ βόρεια πνεύματα, ὃ μὴν ἄλλο γέ τι νόσημα τὸν χειμῶνα παρελελύπει, διότι ξηρὸς ἦν. εἴρηται δὲ καὶ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς ἐν αὐχμοῖς τῶν ἐπομβρίων ὑγιεινοτέρους εἶναι. κατὰ μέντοι τὰς παραπληγίας ἀπέθνησκον, αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους εἰπόντος. καὶ γὰρ ἄλλως τὸ νόσημα ἐπιδήμιον ἦν ἐν ἴσῳ τῶν ξενιζόντων διὰ τὴν παρὰ τὸ σύνηθες γενομένην παραπληγίαν. ἡ γάρ τοι συνήθως γινομένη, κατασκήπτει μὲν εἰς μέρους παράλυσιν, οὐ μὴν, ἀλλ' ἀναιρεῖ γε τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἡ κατὰ τὴν προκειμένην κατάστασιν ἐπιδημήσασα παραπληγία θανατώδης ἦν, ἅτε καὶ τεψυγμένης ἱκανῶς τῆς κεφαλῆς.

Πρωῒ δὲ τοῦ ἦρος ἤρξαντο καῦσοι, καὶ διετέλεον ἀπ' ἰσημερίης, ἄχρι πρὸς τὸ θέρος. ὅσοι μὲν οὖν ἦρος καὶ θέρεος ἀρχομένου αὐτίκα νοσεῖν ἤρξαντο, οἱ πλεῖστοι διεσώζοντο. ὀλίγοι δέ τινες ἔθνησκον.

Δῆλον ἐστὶν ὡς οὐκ αὐτῶν ἕκαστον τῶν ἀρξαμένων καύσων περὶ τοῦ ἦρος ἄχρι θέρους ἐκταθῆναι φησὶν, ἀλλὰ τὴν ἐπιδημίαν αὐτῶν τῆς γενέσεως ἐν ἅπαντι χρόνῳ συμβαίνειν, ποτὲ μὲν ἄλλῳ δηλονότι χρόνῳ, ποτὲ δ' ἄλλῳ, τῶν βασάνων ἁλισκομένων τῷ τοιούτῳ πυρετῷ. γέγραπται δ' οὐχ ὡσαύτως ἐν ἅπασι τοῖς ἀντιγράφοις ἡ ῥῆσις, ἀλλ' ἔγωγε τὴν ἀρίστην γραφὴν εἱλόμην κατὰ μὲν τὴν ἑξῆς ῥῆσιν, ὅτι καὶ διὰ τοῦ θέρους ὅλου παραμένουσα ἡ γένεσις τῶν καύσων δηλώσειε καὶ ὡς ἐν ἅπαντι μὲν καιρῷ τούτῳ μέτριοι καὶ οὐ θανατώδεις ἦσαν, ἐν ἀρχῇ δὲ τοῦ φθινοπώρου πολλοὶ τῶν ἁλισκομένων αὐτοῖς ἀπώλλυντο. τὸ μὲν οὖν ἄχρι πολλοῦ τοὺς καύσους ἐπιδημεῖς γενέσθαι, λόγον ἔχειν εἰκότως φαίνεται. μέτριοι γὰρ ἐγίνοντο, καθάπερ οἱ ἐν τῇ πρὸ ταύτης καταστάσει, καὶ οὐκ ἀκριβεῖς, ὡς ἂν οὐδ' ὑπὸ θερμῆς ἀκριβῶς καὶ ξηρᾶς καταστάσεως ἀποτελεσθέντες, ὅτε μὴν πάσαις ἐπισυμβαίνοντες κράσεσιν, ἀλλὰ καὶ ταῖς τὸ χολῶδες ἠθροικυίαις φθανούσαις. τὸ δ' ὅλως γίνεσθαι καύσους τηνικαῦτα, τὴν τῆς αἰτίας εὕρεσιν οὐκ ἔχει σαφῆ, διὰ τὸ μηδόλως μνημονεύεσθαι τὸν Ἱπποκράτην τοῦ προηγησαμένου θέρους, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ φθινοπώρου τὴν ἀρχὴν τῆς διηγήσεως ποιήσασθαι, καὶ πολὺ χαλεπώτερον ὅτι πιθανὸν ἦν τὸ θέρος ἐκεῖνο τὴν κατὰ φύσιν ἑαυτοῦ φυλάξαι κρᾶσιν, ἢ πάντως ἂν διεφθάρη κατά τι, διηγήσατ' ἂν ὁ Ἱπποκράτης αὐτοῦ τὴν κατάστασιν. ἴσως οὖν θερμότερον ἐγένετο καὶ οὐ πάνυ πολλῷ τοῦ κατὰ φύσιν διηλλαγμένον, ὅθεν οὐδὲ ἠξίωσεν αὐτὸ γράφειν ὡς ἤδη παρὰ φύσιν ἔχον. ἀλλ' ὅμως ἐπειδὴ καὶ τὸ θέρος, εἰ κατὰ φύσιν ἔχον σταίη, τὸν πικρόχολον χυμὸν ἀνάγκη πλείονα γίνεσθαι, διὰ τοῦτο καὶ τότε πλείων ὢν οὗτος, οὐ μόνον τοῦ εἰωθότος, ἀλλ' ἔτι καὶ μᾶλλον ἐν ἐκείνῳ τῷ θέρει γενόμενος, ὑπὸ τοῦ μετὰ ταῦτα ἐπιγενομένου κρύους ἔνδον ἐφυλάχθη μὴ διαπνευσθεὶς, μηδὲ διαφορηθείς. ἐπὶ πλεῖον δ' ἐμφωλεύσας τῷ χρόνῳ καὶ διασαπεὶς, τοὺς καύσους ἤνεγκεν.

Ἦδη τοῦ φθινοπώρου καὶ τῶν ὑσμάτων γινομένων, θανατώδεες ἦσαν, καὶ πλείους ἀπώλλυντο.

Ἀναμνησθῶμεν ὡς κατὰ τὸ τέλος τῆς ὅλης διηγήσεως, ἣν ἐποιήσατο περὶ τῆς καταστάσεως, ἔγραψεν, ὕδατα νότια μέχρι ἰσημερίης ἦρος. εἰρήκει δὲ καὶ περὶ τοῦ μετὰ κυνὸς ἐπιτολὴν χρόνου, μέχρις ἀρκτούρου κατὰ λέξιν οὕτως, θέρος θερμὸν, καύματα μεγάλα, καὶ οὐκ ἐκ προσαγωγῆς ἀλλὰ συνεχέα καὶ βίαια. ὕδωρ οὐκ ἐγένετο. πρόδηλον οὖν ὅτι χολοποιὸς ἡ τοιαύτη κατάστασις ἐγένετο. ὥστ' εἰκότως ὑδάτων νοτίων διαδεξαμένων αὐτὴν οἱ καῦσοι πλείους τε καὶ θανατώδεες ἐγίνοντο, τοῦ νότου πεφυκότος διαλύειν τε τὰ σώματα, καὶ χεῖν τοὺς χυμοὺς, καὶ μέντοι καὶ σήπειν ἅμα, ὅταν ἅμα πλείοσιν ὑετοῖς γένηται.

Ἦν δὲ τῶν καύσων τὰ παθήματα. οἷσι μὲν καλῶς καὶ δαψιλέως διὰ ῥινῶν ἡμορράγησαν, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα σώζεσθαι, καὶ οὐδένα οἶδα εἰ καλῶς αἱ μορραγήσειεν ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ ἀποθανόντα. ἐν Φιλίσκῳ γὰρ καὶ Ἐπαμινόντι καὶ Σιληνῷ τεταρταίῳ καὶ πεμπταίῳ σμικρὸν ἀπὸ ῥινῶν ἔσταξε, καὶ ἀπέθανεν.

Καὶ ἄλλως μὲν ἴδιόν ἐστι καύσων πυρετῶν, αἱμορραγίαις ταῖς ἐκ ῥινῶν ὡς τὰ πολλὰ κρίνεσθαι, καὶ τότε πλείους αἱμορραγῆσαι φησὶ καὶ μέντοι καὶ τὰ ἐφεξῆς αὐτῷ γεγραμμένα πάντα τῶν κατὰ μέρος γεγραμμένων ἑκάστοισιν, ἐν ἔχει τοῦτο κεφάλαιον. ὅσοις μὲν αἱμορραγίαι τελέως ἐγίνοντο, σωθῆναι τούτους, οἷς δ' ἐλλιπῶς ἢ οὐδόλως, ἦν στάξις αἵματος ἐκ ῥινῶν, μόνους διαφθαρῆναι τούτοις. ἐν ἄλλοις δέ τισι φυσικῶν ἄλλων ἐκκρίσεων, ἤτοι τῶν διὰ γαστρὸς ἢ δι' οὔρων γενομένων σωθῆναι.

Οἱ μὲν οὖν πλεῖστοι τῶν νοσεύντων περὶ κρίσιν ἐρρίγουν καὶ μάλιστα οἷσι μὴ αἱμορραγίαι, ἐπερρίγουν δ' οἱ αὐτοὶ καὶ ἐξίδρουν.

Ἐν τοῖς περὶ ῥίγους λόγοις ἐδείχθη διὰ τὸν πικρόχολον, ὁρμὴν ἔχοντα φέρεσθαι διὰ τῶν αἰσθητικῶν καὶ σαρκωδῶν σωμάτων ἐπὶ τὴν ἔκκρισιν, ἕπεσθαι τὸ ῥῖγος. ἐδείχθη δὲ ὅτι καὶ τῇ κινήσει ταύτῃ κατὰ λόγον ἐστὶν, ἀκολουθεῖν ἱδρῶτας, ἐνίοτε δὲ καὶ χολώδεις ἐμέτους κάτω καὶ διαχωρήσεις.

Ἔστι δ' οἷσιν ἴκτεροι ἑκταίοισιν ἀλλὰ τούτοις ἡ κατὰ κύστιν κάθαρσις, ἢ κοιλίης ἐκταραχθείσης ὠφελείσιεν, ἢ δαψιλὴς αἱμορραγία οἷον Ἡρακλείδης, ὃς κατέκειτο παρὰ Ἀριστοκλείδῃ καὶ τούτῳ καὶ ἐκ ῥινῶν αἱμορράγησε, καὶ ἡ κοιλία ἐπεταράχθη, καὶ κατὰ κύστιν ἐκαθήρατο. ἐκρίθη δὲ εἰκοσταῖος. οὐκ οἷον ὁ Φαναγόρεω οἰκέτης, ᾧ οὐδὲν τούτων ἐγένετο, ἀπέθανεν.

Οἷς οὐκ ἠδυνήθη τὴν χολὴν ἡ φύσις ἐκκρῖναι, τούτοις ἀθροισθεῖσα κατὰ τὸ δέρμα τοὺς ἰκτέρους εἰργάσατο. πονηρὸν δὲ τὸ πρὸ τῆς ἑβδόμης αὐτοὺς γενέσθαι, καθότι κἀν τοῖς ἀφορισμοῖς εἴρηται, καὶ τούτων δ' αὐτῶν, ἐκεῖνοι μόνοι ἐσώθησαν, οἷς ἂν ἡ φύσις ἠδυνήθη δι' ἑτέρου τρόπου τὴν περιουσίαν ἐκκρῖναι. τριῶν δὲ τούτων ἐμνημόνευσεν, ἐκκρίσεων, οὔρων, γαστρὸς ἐκταράξεως, καὶ αἱμορραγίας. ἐνίοις δὲ καὶ ταῦτα πάντα γίνεσθαι φησὶν, ὥσπερ τῷ Ἡρακλείδῃ καὶ κριθῆναι τοῦτον εἰκοσταῖον.

Αἱμορραγίαι δὲ τοῖσι πλείστοισι. μάλιστα δὲ τοῖσι μειρακίοισι, καὶ ἀκμάζουσι, καὶ ἔθνησκον πλεῖστοι τούτων οἷσι μὴ αἱμορράγει. πρεσβυτέροισι δ' ἐς ἰκτέρους, ἢ κοιλίαι ταραχώδεες, ἢ δυσεντεριώδεες. οἷον Βίωνι τῷ παρὰ Σιληνῷ κατακειμένῳ. ἐπεδήμησαν δὲ καὶ δυσεντερίαι κατὰ θέρος, καί τισι τῶν διανοσησάντων, οἷσι καὶ αἱμορραγίαι ἐγένοντο ἐς δυσεντεριώδεα ἐτελεύτησαν, οἷον τῷ Ἐράτωνος παιδὶ καὶ Μύλλῳ πολλῆς αἱμορραγίης γενομένης ἐς δυσεντεριώδεα κατάστασιν περιεγένοντο.

Μειρακίοισι μὲν ὅτι κατὰ λόγον αἱμορράγει, πρόδηλον. ἐφεξῆς δ' αὐτῶν καὶ τοῖς ἀκμάζουσι. τοῖς δὲ τούτων

πρεσβυτέροις ἀσθενεστέρας τε τῆς δυνάμεως οὔσης, καὶ τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἐλάττονος εἰς ἰκτέρους μᾶλλον ἡ ἀπόθεσις ἐγίνετο τῆς πλεοναζούσης χολῆς. ἐγίνετο δ' ἐνίοις καὶ διὰ γαστρὸς ἔκκρισις ταραχώδης ἢ δυσεντεριώδης, οἷς ἐντεῦθεν ἔρρευσε τὸ περιττὸν τῆς κοιλίας. ἐκ τούτων οὖν τῶν προειρημένων, καὶ μέντοι καὶ τῶν ἑξῆς ἐρησομένων, οὐκ ἄδηλον ἔσται σοι τὰς ἐν τοῖς καύσοις αἱμορραγίας γίνεσθαι, διὰ τὴν ἀθροισθεῖσαν ξανθὴν χολήν, ἥτις μεμιγμένη τῷ αἵματι, διακαίουσά τε τοῦτο, καὶ σὺν αὐτῷ πολλῆς θερμασίας ἀναφερομένης πρὸς τὴν κεφαλήν, ὅταν ῥήξῃ τὰς ἐν τῇ ῥινὶ φλέβας, αἱμορραγίας ἐργάζεται.

Χ ελὺς μὲν οὖν καὶ μάλιστα ὁ χυμὸς οὗτος ἐπεπόλασεν, ἐπεὶ καὶ οἷσι περὶ κρίσιν οὐχ ἡμορράγησεν, ἀλλὰ παρὰ τὰ ὦτα ἐπαναστάντα ἠφανίσθη. τούτων δὲ ἀφανισθέντων παρὰ τὸν κενεῶνα βάρος τὸν ἀριστερὸν καὶ εἰς ἄκρον ἰσχίον. ἀλγημάτων δὲ μετὰ κρίσιν γενομένων, καὶ οὔρων λεπτῶν διεξιόντων, αἱμορραγεῖν σμικρὰ ἤρξαντο. περὶ δὲ τε-
10 τάρτην καὶ εἰκοστὴν ἐγίνοντο εἰς αἱμορραγίαν ἀποστάσεις Ἀντιφῶντι τῷ Κριτοβούλου. ἀπεπαύσατο καὶ ἐκρίθη τελέως περὶ τεσσαρακοστήν.

Διὰ κίνδυνον δηλονότι, καὶ δεῖ αὐτῶν ὅσον μικροῦ τοῦ σωθῆναι τούτοις ὑπῆρξε. μόγις ἀπὸ τῆς τετάρτης καὶ εἰκοστῆς, καὶ τῆς τεσσαρακοστῆς δι' αἱμορραγίας ὠφεληθεῖσι.

Γ υναῖκες δὲ ἐνόσησαν μὲν πολλαί, ἐλάσσους δ' ἢ ἄνδρες, καὶ ἔθνησκον ἧσσον, ἐδυστόκεον δὲ πλεῖσται, καὶ μετὰ τοὺς τόκους ἐπενόσεον, καὶ ἔθνησκον αὗται μάλιστα. οἷον Τελεβούλου θυγάτηρ ἀπέθανεν ἑκταίη ἐκ τόκου. τῇσι μὲν τῶν πλείστων ἐν τοῖσι πυρετοῖσι γυναικεῖα ἐπεφαίνετο. ἔστι δὲ ᾗσιν ἐκ ῥινῶν ἡμορράγησεν. καὶ παρθένοισι πολλῇσι τότε πρῶτον ἐγένετο. ἔστι δ' ᾗσιν καὶ ἐκ ῥινῶν, καὶ τὰ γυναικεῖα τισὶν ἐπεφαίνετο, οἷον τῇ Δαιθαρσέως θυγατρὶ παρθένῳ ἐπεφαίνετο πρῶτον. καὶ ἐκ ῥινῶν λάβρον ἐρρύη, καὶ οὐδὲ μίην οἶδα ἀποθανοῦσαν, ᾗσι τούτων τι καλῶς γένοιτο. ᾗσι δὲ συνεκύρησεν ἐν γαστρὶ ἐχούσῃσι νοσῆσαι, πᾶσαι ἀπέφθειραν, ἃς καὶ ἐγὼ οἶδα.

20 Εἰκότως ἦν τὰς γυναῖκας ἧσσον τῶν ἀνδρῶν νοσῆσαι καὶ διακινδυνεῦσαι ὡς δι' αἱμορραγίας τὰς κρίσεις ἐργασαμένας, ὡς ἂν ἔχουσαι σύμφυτον βοήθημα τὴν ἔμμηνον κένωσιν. ἐδυστόκησαν δὲ διὰ τὴν κατάστασιν ψυχρὰν οὖσαν. ἀλλὰ καὶ ἐν αἷς ἐφαίνη τι νόσημα, καὶ αὗται διέφθειραν τὰ ἔμβρυα, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον.

Ο ὖρα δὲ τοῖς πλείστοισιν εὔχροα μέν, λεπτὰ δέ, καὶ ὑποστάσιες ὀλίγας ἔχοντα διαχωρήμασι λεπτοῖσι καὶ χολώδεσιν πολλοῖσι δὲ τῶν ἄλλων κεκριμένων ἐς δυσεντερίας ἐτελεύτα, οἷον Ξενοφάνει καὶ Κριτίᾳ.

Καὶ ταῦτα μὲν εἶναι λεπτὰ οὖρα, τουτέστιν ὑδατώδη φησί, καὶ μέντοι καὶ μετ' ὀλίγα πάλιν ἔγραψεν.

Ο ὖρα δ' ὑδατώδεα πολλὰ καθαρὰ λεπτὰ μετὰ κρίσιν καὶ ὑποστάσιος πολλῆς γενομένης καὶ τῶν ἄλλων καλῶς κεκριμένων. ἀναμνήσομαι, οἷσιν ἐγένετο Βίωνι ὃς κατέκειτο παρὰ Σιληνόν, Κρατίᾳ τῇ παρὰ Ξενοφάνους, Ἀρέτωνος παι-
30 δὶ Μνησιστράτου γυναικί.

Διελθὼν τὰ ὀνόματα τῶν οὐρησάντων τοιαῦτα ἐφεξῆς φησί.

Η στὰ δὲ ταῦτα δυσεντεριώδεις ἐγένοντο οὗτοι πάντες. οὖρα ὅτι οὔρησαν ὑδατώδεα σκεπτέον.

Εἰκὸς γὰρ ἦν, καὶ διότι τοῖς οὔροις οὐκ ἐξεκαθάρθη τὸ χολῶδες, ἀλλ' εἰς γαστέρα ἐρρύη, τὰς δυσεντερίας ἐργάσασθαι. εἰκὸς δὲ καὶ διὰ πολλὰς πλεονεξίας τοῦ χυμοῦ τούτου γεγονυίας, καὶ εἰ μὴ χολώδη τοῖς οὔροις ἐξεκενώθησαν, ἐκ τοῦ περιττεύοντος ἔτι κατὰ τὸ σῶμα, τὴν δυσεντερίαν αὐτοῖς γενέσθαι.

Π ερὶ δ' ἀρκτοῦρον ἐνδεκαταίοισι πολλοῖς ἔκρινε, καὶ τουτέοισιν οὐ κατὰ λόγον γινόμεναι ὑποστροφαὶ ὑπέστρεφον. ἦσαν δὲ καὶ κωματώδεες περὶ χρόνον τοῦτον. πλείω δὲ παιδία, καὶ ἔθνησκον ἥκιστα οὗτοι πάντων.

40 Εὔδηλον ὅτι τῆς κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος ἐπιτολῆς ἐκ τούτου μέμνηται, γεγραμμένης ἤδη τέλει τῆς διηγήσεως. αὕτη τοίνυν ἐγένετο νότιος, τὸν ὑετοὺς ἔχουσα μέχρι τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας, ἐν τούτῳ δὴ τῷ χρόνῳ φησὶν ἐνδεκαταίους πολλοὺς ἀσφαλῶς κριθῆναι γενομένους ἅμα κωματώδεις, διὰ τὴν νότιον δηλονότι κατάστασιν. διὰ δὲ τὴν αὐτὴν καὶ αἱ κρίσεις αὐτοῖς ἐγίνοντο βεβαιότεραι τῶν κατὰ τὸν ἄλλον χρόνον. ἡνίκα ἐπεκράτει τοῦ περιέχοντος ἡ ψυχρὰ κρᾶσις, ἐν ᾗ χρονίας ἔφη γενέσθαι τὰς κρίσεις. τοῦ μέντοι μεταξὺ κυνὸς καὶ ἀρκτούρου, θερμὴν καὶ ξηρὰν ἔχοντος κατάστασιν, οὐκ ἐμνημόνευσεν. ἐν ᾗ μᾶλλον εἰκὸς ἦν ὀξέως κριθῆναι πολλούς. ὡς μὴ δὲ τὴν ἑβδόμην ὑπερβιῶσαι. μή τι οὖν τοῦτο μὲν ὡς οἰκεῖον τοῦ καιροῦ παρέλειπε, τὰ δ' ἐπιδημήσαντα μόνα διέρχεται.

Π ερὶ δ' ἰσημερίην καὶ μέχρι πλειάδος, καὶ ὑπὸ χειμῶνα παρείποντο μὲν καὶ οἱ καῦσοι, ἀτὰρ καὶ φρενιτικοὶ τηνικαῦτα πλεῖστοι ἐγίνοντο καὶ ἔθνησκον τούτων πλεῖστοι.

50 Τοὺς καύσους καὶ τὰς φρενίτιδας, ὁ μὲν αὐτὸς ἐργάζεται χυμός, οὐ τὸν αὐτὸν δὲ τόπον ἔχων. ἐν μὲν γὰρ ταῖς εὐρυχωρίαις τῶν ἀγγείων περιεχομένης τῆς ξανθῆς χολῆς ἅμα τῷ αἵματι, συμβαίνει καθ' ὃν ἂν τρόπον ἐκπυρωθῇ, τοὺς καύσους γίνεσθαι, καὶ μάλιστα ὅταν ἐν ταῖς κατὰ γαστέρα, καὶ ἧπαρ, ἢ κατὰ πνεύμονα φλεψίν, ἡ ζέσις γίνηται τῆς χολῆς. ὅταν δ' εἰς τὰ στερεὰ μόρια τοῦ σώματος ἀφικνῆται, καὶ δι' αὐτῶν φέροιτο, ῥίγος ἐργάζεται. κατὰ δὲ τὸν ἐγκέφαλόν τε καὶ τὰς μήνιγγας στηριχθεῖσα, τὰς φρενίτιδας ἐργάζεται. πρὶν δὲ στηριχθῆναι διαρρέουσα κατὰ τὰς ἐν αὐτοῖς φλέβας, οὐ φρενίτιδας, ἀλλὰ τὰς ἐν ταῖς ἀκμαῖς τῶν πυρετῶν ἐπιφέρει παραφροσύνας. ἡ τοίνυν ἔμπροσθεν ἐν ταῖς κάτω φλεψὶ τὸν καῦσον ἐργαζομένη χολή, κατὰ τὴν ἐπ' ἀρκτούρου μέχρι τῆς ἰσημερίας νότιον κατάστασιν, εἰς τὴν κεφαλὴν ἀναληφθεῖσα, καὶ στηριχθεῖσα κατὰ τὸν ἐγκέφαλόν τε καὶ τὰς μήνιγγας, ἐγέννησε τὰς φρενίτιδας.

Ἐγένοντο δὲ καὶ κατὰ τὸ θέρος ὀλίγοι.

Ὀλίγους φησὶ γεγονέναι φρενιτικούς. τὸ μὲν γὰρ ἄχρι κυνὸς αὐτοῦ μέρος, ψυχρὸν ἦν· τὸ δὲ μέχρι ἀρκτούρου θερμὸν καὶ ξηρόν. ὥστ' οὐ δυνατὸν ἦν πληρῶσαι τὸν μεταξὺ τὴν κεφαλήν. ὥσπερ οὐδ' ὁ περὶ τὸν ἀρκτοῦρον ἄχρι τῆς ἰσημερίας γενόμενος νότος. οὔτε γὰρ ὑγρὸν ἦν, οὔτε πολυχρόνιον τὸ μεταξὺ κυνός τε καὶ ἀρκτούρου. ἐῤῥέθη ὅτι χολῆς πολλῆς ἐγχυθείσης ἐν τοῖς κατὰ τὸν ἐγκέφαλον χωρίοις, καὶ φρενίτιδες ἐγίνοντο.

Τοῖσι μὲν οὖν καυσώδεσιν ἀρξαμένοισιν ἐπεσήμαινεν, ὅσοισι τὰ ὀλέθρια ξυνέπιπτεν· αὐτίκα γὰρ ἀρχομένοισι πυρετὸς ὀξύς, σμικρὰ ἐπεῤῥίγουν. ἄγρυπνοι ἀδημονεῦντες. διψώδεες, ἀσώδεες, σμικρὰ ἐφιδροῦντες περὶ μέτωπον καὶ κληῗδας, αὖθις οὐδεὶς διόλου, πολλὰ παρέλεγον· φόβοι· δυσθυμίαι· ἄκρεα ὑπόψυχρα. πόδες ἄκροι. μᾶλλον δὲ τὰ περὶ χεῖρας. οἱ παροξυσμοὶ ἐν ἀρτίῃσι. τοῖς δὲ πλείστοισι τεταρταίοισιν οἱ πόνοι μέγιστοι, καὶ ἱδρῶτες ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπόψυχροι, καὶ ἄκρεα, οὐκέτ' ἀναθερμαινόμενα, ἀλλὰ πελιδνά, ὑπόψυχρα. οὐδὲ δίψων. ἔτι τούτοισιν οὖρα μέλανα. λεπτὰ ὀλίγα, καὶ κοιλίαι ὑφίσταντο, οὐδ' ἡμοῤῥάγησεν ἐκ ῥινῶν, οὐδὲ τοῖσιν οἷσι ταῦτα συμπίπτει, ἀλλὰ σμικρὰ ἔσταξεν. οὐδ' ἐς ὑποστροφὴν οὐδενὶ τούτων ἦλθεν, ἀλλ' ἑκταῖοι ἀπέθνησκον ξὺν ἱδρῶτι.

Ὥσπερ ἅπαντα τὰ κατὰ τοῦτο τὸ σύγγραμμα, τῶν καθόλου λεγομένων αὐτῷ δι' ἑτέρων βιβλίων, παραδείγματ' ἐστί, τὴν ἐξέτασιν ἐν τοῖς καθ' ἕκαστα λαμβάνοντι δι' αὐτοψίας, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ταῦτα τὰ νῦν λεγόμενα. τοῖς γὰρ ὀλεθρίοις καύσοις γενέσθαι συμπτώματα φησὶ κατ' ἀρχὰς ἐπιῤῥιγοῦντες, καὶ ἀγρυπνοῦντες, καὶ ἀσώδεις. ἐφιδροῦντες μικρὰ περὶ μέτωπον καὶ κλεῖδα. τὸ μὲν γὰρ ὀξύν τε τὸν πυρετὸν αὐτοῖς εἶναι, καὶ δίψος παρεῖναι, τῆς τοῦ πάθους φύσεως ἴδια, καὶ ταῦτα τῆς κακοηθείας ἴδια, τό τε ῥιγοῦν εὐθέως ἐν ἀρχῇ, καὶ γὰρ κρίνειν εἴωθε τοὺς καυσώδεις πυρετοὺς τὸ ῥῖγος, οὐ μὴν αὐτίκα δ' ἐπιφαίνεσθαι χρὴ τὰ κρίσιμα. τὸ δὲ τῆς ἀγρυπνίας καὶ τῆς ἀδημονίας σύμπτωμα, διὰ παντός ἐστι μοχθηρόν, οὐ κατὰ μόνην τὴν ἀρχήν, ὥσπερ γε καὶ τὸ ἐφιδροῦν. τὸ δὲ παραλέγειν, ὅπερ ἐστὶ παρὰ τὰ κατὰ φύσιν λέγειν, τουτέστι παραφρονεῖν, βεβλαμμένον δηλοῖ τὸν ἐγκέφαλον. οἵ γε μὴν φόβοι σημεῖα ἱκανῶς καὶ κατωπτημένης τῆς ξανθῆς χολῆς εἰσὶ συμπτώματα, συγγενεῖς δὲ τοῖς φόβοις εἰσί, καὶ αἱ δυσθυμίαι. ἡ δὲ τῶν ἄκρων περίψυξις ὀλεθριώτατον καύσοις ἐστὶ σύμπτωμά τε καὶ σημεῖον, ὥσπερ γε καὶ τὸ παρακοῦσαι, διὰ τὴν τοῦ πυρετοῦ θερμασίαν ἐκπυρουμένης τῆς κεφαλῆς, ἴδιον δ' ἐστὶ καὶ οἰκεῖον ὀξέων πυρετῶν, καὶ τὸ διακαίεσθαι τοῖς ἄκροις τοῦ σώματος μορίοις. ἐὰν ποτ' οὖν καταψύχηται ταῦτα, διακαιομένων τῶν περὶ τὰ σπλάγχνα χωρίων, ἐν μὲν τοῖς μέσοις τοῦ σώματος ἠθροῖσθαι δηλοῦται τὸ αἷμα, τὰ δ' ἄκρα λειφαιμεῖν τε καὶ καταψύχεσθαι καὶ νεκροῦσθαι τελέως, ἀπολιπούσης ἤδη τῆς φύσεως αὐτά. καὶ μὴν καὶ εἰ οἱ παροξυσμοὶ κατὰ τὰς ἀρτίας ἡμέρας γινόμενοι κατ' ἀρχὴν εὐθέως, εἴ τε μέν, ἑκταίαν προδηλοῦσιν ἔσεσθαι κακίστην κρίσιν. εἴ τε δὲ εἰς μῆκος ἐκταθήσεσθαι τὸ νόσημα, καὶ ὅταν γε σφοδρῶς κινῆται, τῆς τετάρτης μοχθηρὸν παροξυσμὸν ἐχούσης, ἀποθνήσκουσιν ἑκταῖοι. καθάπερ καὶ οὗτοι περὶ ὧν ὁ λόγος ἐστί. τεταρταίοις οὖν αὐτοῖς φησι τούς τε πόνους μεγίστους γενέσθαι, τουτέστιν ἅπαντα τὰ ὀδυνώδη συμπτώματα, καὶ ἱδρῶτας ὑποψύχρους ἐπὶ πλεῖστον. τούτοις μὲν οὖν καὶ ἔτι καὶ ἡ ἕκτη τὸν θάνατον οἴσει μεθ' ἱδρώτων, πρόδηλον. τὸ δὲ καὶ τὰ ἄκρα πελιδνὰ γενέσθαι καὶ μηκέτ' ἀναθερμαινόμενα νεκρώσεώς τε σημεῖον ἐστὶ καὶ βέβαιον γνώρισμα τοῦ μὴ δύνασθαι τῆς ἕκτης ἡμέρας ἐξωτέρω τὴν δύναμιν ἐξαρκέσαι. ἐκ περιουσίας δ' ἔτι καὶ ἄλλο σημεῖον αὐτοῖς ὀλέθριον προσεγένετο, τὸ μηκέτι διψῆν, καίτοι πρότερον ἐκαυσοῦντο. δυοῖν δὲ δήπου τούτοιν ἀναγκαῖον ἐστί, τὸ ἕτερον εἶναι, τὸ τοὺς διακαιομένους ἔμπροσθεν ὑπὸ δίψης ὕστερον ἀδίψους γενέσθαι, ἤτοι λύσις τοῦ νοσήματος ἢ νέκρωσις τῆς δυνάμεως. ὡς μηκέτ' αἰσθάνεσθαι τῶν παρόντων κακῶν. ἀλλ' οὐκ ἐγίνετο τούτοις λύσις, εἰ ὀλεθρίων ὄντων συμπτωμάτων. ὥστ' ἀναισθησίας ἦν σημεῖον αὐτοῖς, τὸ μὴ διψῆν. ταῦτα μὲν οὖν ἅπαντα τὰ εἰρημένα συμπτώματα, κακοήθη τε πάντα ἐστὶ δεινῶς καὶ ὀλέθρια, σὺν αὐτοῖς δ' οὐχ ἥκιστα καὶ τὰ οὖρα μέλανά τε καὶ λεπτὰ ὀλίγα γινόμενα, μέλανα μὲν ὡς ἂν ἤδη κατωπτημένου τοῦ χολώδους χυμοῦ, ὀλίγα δὲ διὰ τὸ ἐκπεφύχθαι τὴν ἰκμάδα πᾶσαν ἐκ τοῦ αἵματος, ὑπό τε τοῦ καυσώδους πυρετοῦ, καὶ τῶν οὐρητικῶν ὀργάνων ἤδη νενεκρωμένων. διὰ δὲ τὰς αὐτὰς αἰτίας, καὶ κοιλίαι ἐφίσταντο, καὶ μὲν δὴ καὶ τὰς ἐκ ῥινῶν στάξεις, ὀλεθρίους οὔσας σημεῖον, καὶ ἄλλοις μέν, ἐν καύσοις δὲ μάλιστα γενέσθαι φησὶν αὐτός. ὅτι δὲ ὀλεθριώτατον τοῦτο τοῖς καύσοις, δῆλον εἴγε μάλιστα οἰκεῖον ἐστὶν αἱ μοῤῥαγίαι.

Τοῖσι δὲ φρενιτικοῖσι ξυνέπιπτε μὲν καὶ τὰ ὑπογεγραμμένα ἅπαντα, ἐκρίνετο δὲ τούτοισιν ὡς τὸ πολὺ ἑνδεκαταίοισιν. ἔστι δ' οἷσιν εἰκοσταίοισι.

Τοῖς ἄνευ τοῦ καυσωθῆναι φρενιτικοῖς γινομένοις, τὰ εἰρημένα οὐ συνέπεσεν. ἐπεὶ τοῖς γε μετὰ τοῦ καυσωθῆναι περὶ τὴν ἕκτην ἡμέραν ὁ θάνατος ἐγένετο, διπλασιασθέντος αὐτοῦ τοῦ κακοῦ, φρενίτις ἐγένετο. περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ἡμέραν ἀκολουθῆσαι φησὶ τὴν κρίσιν ἐνίοις δὲ κατὰ τὴν εἰκοστήν.

Οἷσιν εὐθὺς οὐκ ἐξ ἀρχῆς ἡ φρενίτις ἤρξατο περὶ τρίτην ἢ τετάρτην ἡμέραν, ἀλλὰ μετρίως ἔχουσιν ἐν τῷ πρώτῳ χρόνῳ, περὶ τὴν ἑβδόμην ἐς ὀξύτητα τὸ νόσημα μετέπεσεν.

Οἷς μὲν περὶ τὴν γ. ἢ τετάρτην ἡμέραν ἤρξατο, διεκόπη δὲ μεταξύ, κρίσεως ἢ μεῤῥόπου γινομένης, ὃ δὲ σφοδρῶς ὀξὺ τῆς φρενίτιδος, οὐκ ἔχον οἱ νοσοῦντες. ἐθεασάμεθα γὰρ ἤδη καὶ τοιαύτας φρενίτιδας.

Πλῆθος μὲν οὖν τῶν νοσημάτων ἐγένετο. ἐκ δὲ τῶν καμνόντων ἀπέθνησκον μάλιστα μειράκια, νέοι, ἀκμάζοντες, λεῖοι, ὑπολευκόχρωτες, ἰθύτριχες, μελανότριχες καὶ μελανόφθαλμοι. ἡσυχῇ καὶ ἐπὶ τὸ ῥᾴθυμον βεβιωκότες, ὑψόφωνοι, ἰσχνόφωνοι, τρηχύφωνοι, τραυλοί, ὀργίλοι καὶ γυναῖκες πλεῖσται, ἐκ τούτου τοῦ εἴδεος ἀπέθνησκον.

ὥσπερ ἔμπροσθεν ἔφην, αὐτὰ μὲν τὰ γινόμενα ἀσαφῶς αὐτὸν διηγεῖσθαι, προστίθεσθαι δ' ὑφ' ἡμῶν τὰς αἰτίας, οὕτω νῦν φημὶ καὶ αὐτὴν τὴν διάνοιαν τοῦ λόγου οὐκ εἶναι σαφῆ. πότερον γὰρ περὶ φρενιτίδων μόνων ἀκούειν χρὴ τῶν εἰρημένων, ἢ περὶ πάντων τῶν νοσημάτων ὧν προείρηκεν, ἄδηλον. καὶ γὰρ οὖν αὐτὴν τὴν ἀρχὴν τοῦ προκειμένου λόγου διαφερόντως γράφουσιν, ἔνιοι μὲν ὡδί πως· πλῆθος δὲ τῶν νοσημάτων ἐγένετο, περὶ τῶν φρενιτικῶν αὐτῶν μόνων οἷς ἐπήνεκται ταῦτα βουλόμενοι τὸν λόγον εἶναι. τινὲς δὲ ὡδί· πλῆθος μὲν οὖν ἐγένετο τῶν νοσημάτων, περὶ πάντων αὖ καὶ οὗτοι τῶν εἰρημένων ἀξιοῦντες εἶναι τὸν λόγον. εἰ μὲν περὶ πάντων ἀκούοιμεν αὐτοῦ τοῦ διωρίσασθαι κατά τινα μὲν, τά τε μειράκια, καὶ νέοι, καὶ ἀκμάζοντες ἀπόλλυνται, κατά τινα δ' οἱ λεῖοι, καὶ ὑπολευκόχρωτες, κατά τινα δ' οἱ ἰθύτριχες, καὶ μελανότριχες, καὶ μελανόφθαλμοι. κατὰ ποῖα δὲ ἡσυχῇ καὶ περὶ τὸ ῥάθυμον βεβιωκότες, ἢ πάλιν ἐν τίσιν οἱ ἰσχνόφωνοι, ἐν τίσι δ' οἱ τραυλοί. ὥσπερ καὶ ὀργίλοι μὲν ἔν τισι, γυναῖκες δ' ἐν τίσιν. εἰ μὴ πάντα ταῦτα διορισθείη, πλέον οὐδὲν ἡμῖν, οὔτε εἰς πρόγνωσιν, οὔτ' εἰς θεραπείαν ἐκ τῶν εἰρημένων ὑπάρξει. εἰ δὲ μὴ περὶ πάντων τῶν νοσημάτων, ἀλλὰ περὶ ὧν τὸν λόγον ἐποιεῖτο μόνων τῶν φρενιτικῶν, ἀκούοιμεν εἰρῆσθαι ταῦτα, χαλεπώτατόν ἐστι καὶ οὕτως εὑρεῖν τὰς αἰτίας, δι' ἃς ἀπόλλοιντο οἱ πλεῖστοι τῶν εἰρημένων, μετὰ καὶ αὐτὸ τὸ, τοὺς πλείστους ἀπόλλυσθαι, διττὸν εἶναι, τὸ μὲν ἕτερον, ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν τοιούτων ἑάλωσαν τῷ φρενιτικῷ νοσήματι ἐν αὐτῷ δὴ ἔχοντι τὴν τότε ἐπιδημίαν, διὰ τοῦτο εἰρῆσθαι πολλοὺς αὐτῶν διαφθαρῆναι, τὸ δ' ἕτερον εἶναι τῶν ἁλόντων τῇ φρενίτιδι τοὺς πλείστους ἀπολωλότας ἠκούσαμεν. ὥστε καὶ τὴν αἰτιολογίαν γίνεσθαι διττήν, ὥστε καὶ πάντας οὓς εἶπεν ἐπιτηδείους ἁλῶναι τῷ φρενιτικῷ πάθει κατὰ τὴν ὑποκειμένην κατάστασιν, ἐπιδεικνύντων ἡμῶν τῶν φρενιτισάντων τοὺς τοιούτους μάλιστα ἀποθανεῖν. ἡ μὲν οὖν ἀσάφεια τοῦ λόγου, τοσαύτη ἐστὶ καὶ τοιαύτη. προηγεῖται δ' αὐτῆς εὑρεῖν τὴν κρᾶσιν ἑκάστου τῶν εἰρημένων. οὐ γὰρ οἷόν τε συνῆφθαι τῇ καταστάσει τὸν λόγον ἄνευ τούτου, φαίνεται δ' ἐν οἷς εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης, ἡλικιῶν μὲν θερμοτάτων μνημονεύων, μειράκια γάρ φησι καὶ νέοι καὶ ἀκμάζοντες, φύσεων δὲ δυσδιαπνεύστων, καὶ γὰρ οἱ λεῖοι καὶ οἱ ὑπολευκόχρωτες, ἰθύτριχές τε, οἱ μελανότριχες, καὶ οἱ μελανόφθαλμοι, καὶ οἱ εἰκῇ καὶ ἡσυχῇ καὶ περὶ τὸ ῥάθυμον βεβιωκότες, ἐδείχθησαν ἡμῖν ἐν ἄλλοις τέ τισιν ὑπομνήμασι, καὶ ἐν τοῖς περὶ κράσεων ἧττον διαπνεόμενοι, διότι καὶ ψυχρότεροι ταῖς κράσεσιν εἰσί, καὶ διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν καὶ γυναῖκες διὰ τὴν ἔμμηνον κάθαρσιν, ἥσσονας ἠδίκησεν ἡ κατάστασις ὡς ἔμπροσθεν εἶπον, αἱ δ' ἀποθανοῦσαι, ἐκ τούτου τοῦ εἴδους ἦσαν. λοιπὸν οὖν ἐστιν ἐπισκέψασθαι περὶ τῶν ἰσχνοφώνων καὶ τραχυφώνων καὶ τραυλῶν καὶ ὀργίλων, καὶ πρῶτόν γε γεγραμμένων τῶν ἰσχνοφώνων. εἰ μὲν δὴ οὕτως εἴη γεγραμμένον τοὺς ἰσχνοὺς τὴν φωνήν, ἰσχνόφωνοι γὰρ ἔτι, καὶ νῦν λέγονταί τινες, ὥσπερ γε καὶ λεπτόφωνοι. ταὐτὸν οὖν ἑκατέρου ὀνόματος σημαίνοντος. διαφέρουσιν οὗτοι τῶν ἰσχνοφώνων, ὡς ἐν τοῖς περὶ φωνῆς εἴρηται καὶ δέδεικται γίνεσθαι διὰ τὴν στενότητα τῆς τραχείας ἀρτηρίας τοῦ λάρυγγος. οἱ δ' ἰσχνόφωνοι, τὴν φωνήν, διὰ τὴν φυσικὴν μοχθηρίαν τῶν κινούντων τὸν λάρυγγα μυῶν, ἑκάτεροι δὲ δι' ἀρρωστίαν τῆς ἐμφύτου θερμασίας ἀποτελοῦνται τοιοῦτοι, κατὰ τὴν πρώτην διάπλασιν. ὥσπερ δ' ἐν τοῖς τὸν λάρυγγα κινοῦσι μυσὶ φαυλοτέροις ἐξ ἀρχῆς οἱ ἰσχνόφωνοι διεπλάσθησαν, οὕτως τοῖς τῆς γλώττης οἱ τραυλοί. τραχύφωνοι γίνονται, διὰ τὴν τραχύτητα τῶν φωνητικῶν ὀργάνων. ὀνομάζω δ' ὄργανα φωνητικὰ, δι' ὧν ἐκπεμπόμενον τὸ πνεῦμα, φωνὴ γίνεται, ταῦτα δ' ἐστὶν, ἡ τραχεῖα ἀρτηρία, καὶ ὁ λάρυγξ, καὶ ἡ φάρυγξ, οἷον πλῆκτρον τοῦ φερομένου δι' αὐτοῦ πνεύματος. ἐδείχθη γὰρ οὗτος ὄργανον φωνῆς, ὡς διαλέξεως γλῶττα. βραχὺ δὲ πρὸς γένεσιν καὶ ἡ φάρυγξ συντελεῖ δασεῖαν αὐτὴν ἐργαζομένη. ταῦτ' οὖν τὰ ὄργανα λεῖα μὲν ὄντα, λείαν ἐδείχθη καὶ τὴν φωνὴν ἐργαζόμενα, τραχέα δὲ τραχεῖαν. ἡ δὲ τραχύτης αὕτη ἐδείχθη διὰ ξηρότητα γινομένη. τὰ μὲν οὖν ἄλλα πάντα μετὰ τῆς ἡλικίας ἄχρι δεῦρο λελεγμένα ψυχρᾶς ἐστι κράσεως σημεῖα. μόνη δ' ἡ ξηρότης ἀμφοτέραις ταῖς κράσεσιν συνέρχεται, τῇ τε ψυχρᾷ καὶ τῇ θερμῇ. τοῖς μὲν οὖν ἅμα τῷ ξηρῷ τῆς κράσεως ψυχροῖς οὖσι, δυσδιαπνεύστοις εἶναι συμβήσεται, καθάπερ καὶ τοῖς προειρημένοις. ὅσοι δὲ θερμότεροι τούτων ὑπάρχουσιν, οὐκ εὐθὺς ὑπάρχει τοῦτο, διότι τοῖς μὲν, ἐξέλομεν τοῦ λόγου, τοῖς δ' ἄλλοις φαμὲν, οἷς ἐφαρμόττει ὁ λόγος. ἦν δὲ προκείμενον ἀποθανεῖν πολλοὺς, ἐξ ὧν κατέλεξεν ἡλικιῶν τε καὶ φύσεων. ἔλεγον δὲ ἡλικίας εἶναι θερμὰς, ἐν αἷς ὁ πικρόχολος πλεονάζει χυμός. τὰς φύσεις δὲ, δυσδιαφορήτους. ὥστ' ἄχρι μὲν τοῦδε τὴν ἀρχὴν ὧν εἰρήκαμεν, ἔτι λείπεται περὶ τῶν ὀξυθύμων εἰπεῖν, οὓς ἐναντιωτάτους φησὶ τοῖς θυμώδεσιν ὄντας. ἀνδρεῖοι μὲν γάρ εἰσιν οἱ θυμώδεις, καὶ καταφρονητικοὶ τῶν μικρῶν πραγμάτων. μικρόψυχοι δ' εἰσὶν, οἱ ὀξύθυμοι διότι τὸ γενναῖον τῆς τῶν ἀνδρῶν ψυχῆς οὐκ ἔχουσιν. ὥστε καὶ οἱ ὀξύθυμοι ψυχρότεροί τε ταῖς κράσεσι καὶ δυσδιαφόρητοι γίνονται. τὸ δ' ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς ῥήσεως εἰρημένον, καὶ γυναῖκες πλεῖσται ἐκ τούτου τοῦ εἴδους ἀπέθνησκον, οὐ δῆλόν ἐστιν, εἴτε πρὸς τὸ τέλος ἀναφέρειν χρὴ μόνον, εἴτε πρὸς αὐτὰ τὰ προειρημένα. τελευταῖοι δ' αὐτῶν εἰσὶν οἱ ὀξύθυμοι, καὶ αὐτῶν τῶν γυναικῶν τὰς συγγενεῖς τοῦ εἴδους τούτου πλείστας ἀποθνήσκειν ἐπενήνεκται. δύναταί γε μὴν ἀληθὴς ὁ λόγος εἶναι κατ' ἄμφω, καὶ πρὸς πάντα τὰ προειρημένα τὴν ἀναφορὰν ποιουμένου τοῦ Ἱπποκράτους, καὶ πρὸς μόνον τὸ τελευταῖον. εἰ δὲ τὸ πρὸς πάντα ἀναφέρειν ἀληθές ἐστιν, ἄμεινον οὕτως ἀκούειν· ἐν μὲν γὰρ τοῖσι παισὶ καὶ τὸ τελευταῖον εἰρημένον περιέχεται, κατὰ τοῦτο δ' οὐκέτι τὰ πάντα λέλεκται. τὰς μέντοι γυναῖκας τοῦ εἴδους ἀποθανεῖν τούτου λέγειν αὐτὸν αὐτοῖς ἀνδράσι παραβάλλοντα, προείρηται γὰρ ἀνωτέρω γυναῖκες δ' ἐνόσησαν μὲν πάμπολλαι, ἐλάσσους δ' ἢ ἄνδρες, καὶ ἔθνησκον ἧσσον. ἀλλ' ὁ νῦν λόγος αὐτῷ τοιοῦτός τις ἐστί. τῶν γυναικῶν ὅσαι τοῖς εἰρημένοις πάθεσιν ἑάλωσαν, ἀπέθνησκον μᾶλλον, ὅσαι τῆς προειρημένης ἰδέας ἦσαν.

Ἐν δὲ τῇ καταστάσει ταύτῃ, ἐπὶ σημείων μάλιστα τεσσάρων διεσώζοντο. οἷσι γὰρ ἢ διὰ ῥινῶν καλῶς ἡμορράγησαν ἢ κατὰ κύστιν οὖρα πολλὰ, καὶ πολλὴν ὑπόστασιν καὶ καλὴν ἔχοντα ἦλθεν, ἢ κατὰ κοιλίην ταραχώδεα, χολώ-

ἐπιεικῶς, ἢ δυσεντερικοὶ γένοιντο. πολλοῖς δὲ ξυνέπιπτε μὴ ὑφ' ἑνὸς κρίνεσθαι τῶν ὑπογεγραμμένων σημείων, ἀλλὰ διεξιέναι διὰ πάντων τοῖς πλείστοισι. καὶ δοκέειν μὲν ἔχειν ὀχληροτέρως. διεσώζοντο δὲ πάντες οἷσι ταῦτα ξυμπίπτοι. γυναιξὶ δὲ παρθένοισι συνέπιπτε μὲν καὶ τὰ ὑπογεγραμμένα σημεῖα πάντα. ὅσῃσι δὲ ἢ τούτων τι καλῶς γένοιτο ἢ τὰ γυναικεῖα δαψιλέως ἐπιφανείη, διὰ τούτων ἐσώζοντο, καὶ ἔκρινε καὶ οὐδεμίαν ἀπολομένην, ᾗσι τούτων τι καλῶς γένοιτο. Φίλωνος γὰρ τῇ θυγατρὶ ἐκ ῥινῶν λάβρον ἐῤῥύη. ἑβδομαίη δὲ ἐοῦσα ἐδείπνησεν ἀκαιροτέρως, ἀπέθανε.

Καὶ οὗτος ὁ λόγος σαφὴς καὶ ὁ ἐφεξῆς, ἔνθα περὶ τῶν γυναικῶν διαλέγεται. κεφάλαιον γάρ ἐστι ὃ δηλοῦσι τοὺς μὲν δι' αἱμοῤῥαγίας, τοὺς δὲ δι' οὔρων, ἢ διαχωρημάτων, ἐνίους δὲ καὶ εἰς δυσεντερίαν ἀποσκηψάντων τῶν αἰτίων δυνηθῆναι σωθῆναι.

Οἷσιν ἐν πυρετοῖσιν ὀξέσι, μᾶλλον καυσώδεσιν ἀκούσια δάκρυα ἀποῤῥέει, τούτοισιν ἀπὸ ῥινῶν αἱμοῤῥαγίαν προσδέχεσθαι, ἢν καὶ τὰ ἄλλα ὀλεθρίως μὴ ἔχωσιν, ἐπεὶ τοῖσί γε φλαύρως ἔχουσιν, οὐχ αἱμοῤῥαγίην, ἀλλὰ θάνατον σημαίνει.

Ἕν τι καὶ τοῦτο τῶν αἱμοῤῥαγικῶν σημείων παραλελειμμένον αὐτῷ διὰ τῶν ἔμπροσθεν εἴρηται νῦν. ἔστι δ' ἱκανῶς ὁ λόγος σαφὴς τοῖς μεμνημένοις ὧν ἔμπροσθεν εἶπε κατὰ τοῦτο βιβλίον, ὧν τε ἐν τῷ προγνωστικῷ, καίτοι λέλεκται ταῦτα πάντα μετὰ τῶν οἰκείων διορισμῶν, ἐν τοῖς κατὰ τὸ προγνωστικὸν ὑπομνήμασι, καὶ ἐν τοῖς περὶ κρίσεων.

Τὰ περὶ τὰ ὦτα ἐν πυρετοῖσιν ἐπαιρόμενα μετ' ὀδύνης, ἔστιν οἷσιν ἐκλείποντες τοῦ πυρετοῦ κρισίμως, ἔστιν οὔτε καθίσταται, οὔτ' ἐκπυεῖ, τούτοισι διάῤῥοια χολωδέων, ἢ δυσεντερίη, ἢ παχέων οὔρων ὑπόστασις γενομένη, ἔλυσε, οἷον Ἑρμίππῳ τῷ Κλαζομενίῳ.

Χρησιμώτατόν ἐστι μετὰ τῶν εἰρημένων ἀρτίως προμνησθῶν, πρὸς τὸ μὴ διὰ παντὸς ἡγεῖσθαι τὰς παρωτίδας ἀνεκπυήτους μενούσας, μοχθηρὸν εἶναι σημεῖον. ἐν γοῦν τῇ προκειμένῃ καταστάσει τοὺς μὲν πυρετοὺς φησὶ παύσασθαι κρισίμως ἐνίοις, ὅπερ ἐστὶν ἐν ἡμέρᾳ κρισίμῳ, καὶ μεθ' ἱδρῶτος, ἤ τινος ἄλλου τῶν οὕτω κρινόντων, ἔτι διαμένειν τὰς παρωτίδας, εἶτα ἐν τῷ χρόνῳ προϊόντι καταστῆναι δι' ὧν εἶπεν οὔρων, καὶ διαχωρημάτων καὶ δυσεντερίας, ἐκκαθαρθέντων τῶν τὴν νόσον ἐργαζομένων αἰτίων.

Τὰ δὲ περὶ τὰς κρίσιας ἐξ ὧν καὶ διαγινώσκομεν, εἰ ὅμοια, ἢ ἀνόμοια.

Ὅσα περὶ κρίσεων ἢ κρισίμων ἡμερῶν αὐτῷ λέλεκται, πάντα κατὰ δύο πραγματείας ἠθροισμένα ἔχει πρὸς ἡμῶν, τήν τε περὶ τῶν κρισίμων καὶ κρίσεων. ἀλλὰ καὶ νῦν διὰ βραχέων εἰρήσεται τὸ κεφάλαιον τοῦ λόγου. τὰ περὶ κρίσιας φησὶ, κατά τι μὲν ὅμοια, κατά τι δὲ ἀνόμοια γίνεσθαι κἄπειτα παρατίθεται πολλοὺς ἐξ ὑποστροφῆς, καὶ αὐτοὺς κατὰ τὰς αὐτὰς προθεσμίας ἑπτακαιδεκαταίους κριθῆναι τὸ σύμπαν. ἔτ' ἄλλους εἰκοσταίους ἐξ ὑποστροφῶν, καὶ αὐτοὺς οὐχ ὁμοίως γινομένους. παραδείγματος δὲ χάριν μέμνηται πρῶτον ἀδελφῶν δύο ἐν τῇδε τῇ ῥήσει.

Οἷον οἱ δύο ἀδελφοὶ οἳ ἤρξαντο ὁμοῦ τὴν αὐτὴν ὥρην, κατέκειντο παρὰ τὸ θέατρον Ἐπιγένεος ἀδελφεοὶ τοῖσι πρεσβυτέρῳ, ἔκρινεν ἑκταίῳ. τῷ δὲ νεωτέρῳ, ἑβδομαίῳ. ὑπέστρεψεν ἀμφοτέροισιν ὁμοῦ τὴν αὐτὴν ὥρην. διέλιπεν ἡμέρας πέντε. ἐκ δὲ τῆς ὑποστροφῆς ἐκρίθη ἀμφοτέροισιν ὁμοῦ τὴν αὐτὴν ὥρην. διέλιπεν ἡμέρας πέντε. ἐκ δὲ τῆς ὑποστροφῆς ἐκρίθη ἀμφοτέροισιν ὁμοῦ τὸ σύμπαν ἑπτακαιδεκαταίοις. ἔκρινε δὲ τοῖσι πλείστοισι πεμπταίοις, διέλιπεν ἑβδομαίοις. ἐκ δὲ τῶν ὑποστροφέων, ἔκρινε πεμπταίοισιν. οἷσι δ' ἔκρινεν ἑβδομαίοισι διέλιπεν ἑβδομαίοισιν. ἐκ δὲ τῆς ὑποστροφῆς ἔκρινε τριταίοισιν. οἷσι δὲ ἔκρινεν ἑβδομαίοισι, διαλιπόντας τὴν τρίτην ἔκρινεν ἑβδομαίοισιν. οἷσι δ' ἔλειπεν ἑκταίοισι, διαλιπόντας ἕκτην ἐλάμβανε τριταίους. οἷσι δὲ ἔλειπε πρώτῃ, ἐλάμβανε καὶ ἔκρινε μίαν, οἷον Εὐάγοντι τῷ Δαϊθάρσου. οἷσι δὲ ἔκρινε ἑκταίοισι, διέλιπεν ἑβδομαίοισιν. ἐκ δὲ τῆς ὑποστροφῆς ἔκρινε τεταρταίοισιν, οἷον τῇ Ἀγλαΐδου θυγατρί. οἱ μὲν οὖν πλεῖστοι τῶν νοσησάντων ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ τούτῳ τῷ τρόπῳ διενόσησαν, καὶ οὐδένα οἶδα τῶν περιγινομένων, ὅντινα οὐχ ὑπέστρεψαν κατὰ λόγον αἱ ὑποστροφαὶ γινόμεναι, καὶ διεσώζοντο πάντες οὓς ἐγὼ οἶδα, οἷσιν αἱ ὑποστροφαὶ διὰ τῶν εἰδέων τούτων γένοιντο. οὐδὲ τῶν διανοσησάντων διὰ τούτου τοῦ τρόπου, οὐδενὶ οἶδα ὑποστροφὴν γενομένην πάλιν. ἔθνησκον δὲ ἐν τοῖσι νουσήμασιν οἱ πλεῖστοι ἑκταῖοι, οἷον Ἐπαμινώνδας καὶ Σιληνὸς καὶ Φιλίσκος ὁ Ἀνταγόρεω.

Τὸ μὲν χρήσιμον τοῦ λόγου πρόδηλον ἐκ τῶν εἰρημένων ἐστί. τὸ δ' ἄχρηστον, ἄδηλον. ὥστ' οὐ ζητεῖν αὐτὸ προσήκει. ἀλλ' οἱ μὲν τὰ χρήσιμα σπουδάζοντες, ἑαυτοῖς πράγματα παρέχουσι ζητοῦντες, πῶς εἰπὼν ὁ Ἱπποκράτης, τῷ μὲν πρεσβυτέρῳ τὴν κρίσιν ἑκταίαν γενέσθαι. τῷ δὲ νεωτέρῳ ἑβδομαίαν, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν εἰπὼν, ὑπέστρεψεν ἀμφοτέροις ὁμοῦ τὴν αὐτὴν ὥρην ἐπήνεγκε, διέλιπον ἡμέρας πέντε. οὐ γὰρ ἀμφοτέροις δυνατόν ἐστι τὰς πέντε διαλιπεῖν. ἀλλὰ τῷ ἑτέρῳ μόνῳ. καίτοι γε καὶ δυνατόν ἐστιν αὐτὸ τοῦθ' ὅ λέγουσιν ἀκοῦσαι τοῦ μόνου τοῦ νέου, τοῦ δευτέρου κατὰ τὴν διήγησιν εἰρημένου, τοῦ κριθέντος ἑβδομαίου τὴν πρώτην κρίσιν, καὶ εἰ δὴ τοῦτο διέλιπεν ἡμέρας πέντε, πρόδηλον ὅτι τῷ κατὰ τὴν ἕκτην ἡμέραν κριθέντι κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν κριθέντος διέλιπεν ἕξ. ἐγχωρεῖ δὲ κατ' ἀρχὴν εὐθὺς ὑπὸ τοῦ βιβλιογράφου τὴν λέξιν ἁμαρτηθεῖσαν, φυλαχθῆναι, καθάπερ καὶ ἄλλαι πολλαὶ τοῦτο πεπόνθασι, παρά τε τῷ Ἱπποκράτει, καὶ ἄλλοις οὐκ ὀλίγοις. τὸ δὲ λέγω σφάλμα τοῦ βιβλιογράφου γενέσθαι, τοιόνδε δ' ἐστίν. ἐνεδέχετο γεγράφθαι μὲν ὧδέ πως τὴν λέξιν. διέλιπεν ἡμέρας, ἓξ μὲν τῷ ἑτέρῳ, τῷ δ' ἑτέρῳ πέντε. τὸ γράψαι δὲ τὸ ἁμαρτανόντα, διέλιπε πέντε, καὶ πιθανώτερον.

ἐπὶ μὲν τῷ πρεσβυτέρῳ, τὰς ἓξ διαλιπεῖν, τῷ δὲ νεωτέρῳ, τὰς πέντε, τῆς δ' ὑποστροφῆς ἅμα ἀμφοτέροις γενομένης κατὰ τὴν δωδεκάτην ἡμέραν. ἐφεξῆς γοῦν φησὶ ἔκρινε δὲ τοῖσι πλείστοισιν ἑκταίοισι. διέλιπε πεμπταίοισιν ὥστ' ἐλάσσω τοὺς ἀδελφοὺς τῶν τοῖς πλείστοις γινομένων κρίσεων καὶ αὐτοὺς εἶναι παράδειγμα. μετά γε μὴν τὴν τούτων διήγησιν καὶ ἄλλας κρίσεις ἔγραψε πολυειδεῖς ἁπάσας τῇ ἑπτακαιδεκάτῃ περιγραφομένας ἡμέρᾳ, τοιαύτην δ' οὐδὲ μίαν, οἵαν ἐπὶ τῶν δύο ἀδελφῶν ἐγώ φημι δεῖν ἀκούειν. ὥστ' ὑποστρέψαι κατὰ τὴν δωδεκάτην ἡμέραν αὐτοὺς ἀμφοτέρους, καὶ νεωτέρου διαλείποντος τὰς πέντε. πιθανὸν μὲν ὅπως ἐν αὐτοῖς ἐρρέθη ἵνα τότε πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅμοιον αὐτοῖς διασώζηται. τότε δὲ ὑποστροφῆς ἑπτακαιδεκαταίους κριθῆναι, καὶ τὸ ἴδιον, ὅτι περὶ τὴν δωδεκάτην ὑπέστρεψαν. καὶ καλὸν δ' ὡς ἔφην μὴ ζητεῖν ἔχοντα χρήσιμα. καὶ τοίνυν ἤδη καταλείπωμεν ἅπαντα τὰ περὶ τὰς κρίσεις ἐφεξῆς αὐτῷ λελεγμένα. κεφάλαια ἔχοντες. κατά τι μὲν ὁμοίας αὐ-
10 τὰς γίνεσθαι, κατά τι δ' ἀνομοίας. τῶν γάρ τι πρώτων κρίσεων ἤτοι κατὰ τὴν ἕκτην ἡμέραν ἀναιρούντων τοὺς νοσοῦντας, ἢ ἀπίστων γινομένων, ὡς ὑποστρέφειν αὖθις ἐπὶ τὴν ὑστάτην τε καὶ τελείαν κρίσιν ἐπὶ τῆς ἑπτακαιδεκάτης ἡμέρας λαμβανουσῶν, ἐν τούτῳ τὸ ὅμοιον καὶ τὸ ἀνόμοιον ἐγίγνετο. μετὰ δὲ ταῦτα κρίσεων ἄλλων μνημονεύει καὶ ὑποστροφῶν γινομένων ἐς τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν, ὥστ' ἐν ταύτῃ τελείως κριθῆναι. κατέκειντο παρὰ τὸ θέατρον, γράφουσιν οὐ θέατρον ἵν' ἔχωσιν ἐξηγεῖσθαι χωρίον τι εἶναι παρὰ τὸ θέρεσθαι κεκλημένον οὕτως. διαφέρει δ' οὐδὲν εἰς τὴν προκειμένην θεωρίαν, ὅπως ἄν τις γράφει τὰ τοιαῦτα τῶν ὀνομάτων, καὶ γὰρ εἴτε Γενειγένους, εἴτε Δίωνος, ἢ Θέωνος ἦσαν ἀδελφοί, διήνεγκαν οὐδέν, ἀλλ' οἱ μὴ δυνάμενοι κατὰ τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἐξηγεῖσθαι καλῶς ἐπὶ τὰς τοιαύτας ἐκτρέπονται περιεργείας.

Οἷσι δὲ παρὰ τὰ ὦτα γένοιτο, ἔκρινεν μὲν εἰκοσταίοισι. κατέσβη δὲ πᾶσιν οἷς οὐκ ἐξεπύησεν, ἀλλ' ἐπὶ κύστιν ἐτράπετο Κρατιστωνάκτῃ τῷ παρὰ Ἡρακλείῳ, καὶ γναφέως θεραπαίνῃ ἐπεπύησεν. ἀπέθανεν Σκύμνου τοῦ γραφέως θερα-
20 παίνη ἐξεπύησεν. οἷσι δὲ ἔκρινεν ἑβδόμη, διέλιπεν ἐνάτῃ, ὑπέστρεψεν. ἔκρινεν ἐκ τῆς ὑποστροφῆς. ἔκρινεν ἑβδόμη Φανοκρίτῳ, ὃς κατέκειτο παρὰ Γνάθωνι γραφεῖ.

Ὃ καὶ πρόσθεν εἶπον, ἄξιον εἶναι μνήμης, ἀναμνήσω καὶ νῦν, ὅτι παραδοξότερόν τε καὶ σπανιώτερον ἐκείνου, τὸ χωρὶς τοῦ διαπυῆσαι τὰς παρωτίδας ὑπὸ μόνων τῶν κάτω γενομένων ἐκκρίσεων θεραπευθῆναι, μὴ πάνυ συνήθες γενόμενον, ἐπέτεινεν ἐν τῷ νῦν λόγῳ γράψας Κρατιστωνάκτῃ καὶ τὴν τοῦ γραφέως θεράπαιναν ἀποθανεῖν ἐκπυησάντων τῶν περὶ τὰ ὦτα. μάχεσθαι γὰρ δόξει, τὸ, πεπασμοὶ ταχυτῆτα κρίσιος καὶ ἀσφάλειαν ὑγιεινὴν σημαίνουσιν. ἀλλὰ καὶ νῦν γε τὰ μὲν κατὰ τὰς φλέβας αἴτια τῶν πυρετῶν, οὐκ ἔφθασε πεφθῆναι τῷ Κρατιστωνάκτῃ, καὶ τῇ θεραπαίνῃ τοῦ γραφέως, ἢ οὐκ ἂν ἀπέθανεν, αἱ μέντοι παρωτίδες ἀπέφθησαν, ὅπερ ἐφιστάνειν εἶναι, καὶ δεῖν αὐτοῦ μνημονεύειν, ὡς ἐνδεχόμενον μορίου γενέσθαι πέψιν ἐν μορίῳ τινὶ, καίτοι τῆς
30 ὅλης νόσου μὴ πεφθείσης. τὰ δ' ἄλλα πάντα τὰ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον εἰρημένα περὶ τῶν κρίσεων, ἐξειργασάμεθα τελείως ἐν τοῖς περὶ κρίσεων καὶ κρισίμων ἡμερῶν γεγραμμένοις ἡμῖν ὑπομνήμασι.

Τὸν δὲ χειμῶνα περὶ ἡλίου τροπὰς χειμερινὰς καὶ μέχρι ἰσημερίης, παρέμενον μὲν καὶ οἱ καῦσοι καὶ τὰ φρενιτικὰ, καὶ ἔθνησκον πολλοί. αἱ μέντοι κρίσιες μετέπεσον, καὶ ἔκρινε τοῖς πλείστοισιν ἐξ ἀρχῆς πεμπταίοισι διέλιπε τεταρταίοισιν, ὑπέστρεψεν. ἐκ δὲ τῆς ὑποστροφῆς ἔκρινε πεμπταίοισιν τὸ δὲ σύμπαν, τέσσαρες καὶ δεκαταίοισι, ἔκρινε δὲ παιδίοισιν οὕτω τοῖς πλείστοισιν, ἀτὰρ καὶ πρεσβυτέροισιν, ἔστι δ' οἷσιν ἔκρινεν ἐνδεκάτῃ ὑπέστρεψε τεσσαρεσκαιδεκάτῃ. ἔκρινε τελείως ὀγδόῃ. εἰ δέ τινες ἐπερρίγουν περὶ τὰς ἐκτὰς, τουτέοισιν ἔκρινεν τεσσαρακοστῇ. ἐπερρίγουν δὲ οἱ πλεῖστοι περὶ κρίσιν τὴν ἐξ ἀρχῆς. οἱ δὲ ἐπιρριγώσαντες ἐξ ἀρχῆς περὶ κρίσιν, καὶ ἐν τῇσιν ὑποστροφῇσιν ἅμα κρίσει.

40 Χειμῶνος νῦν μνημονεύει κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος, οὐχὶ κατὰ τὸ πρότερον ὃν ἐν τῇ καταστάσει διηγήσατο καὶ λέλεκταί μοι πρόσθεν ἡ αἰτία, δι' ἣν αἱ φρενίτιδες ὕστερον ἐπλεόνασαν, οὐκ οὖσαι κατ' ἀρχάς. ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν κρίσεων προθεσμίας μεταπεσεῖν φησὶ, καὶ διηγεῖται αὖ καὶ τὴν τούτων ποικιλίαν, κοινὸν ἐχουσῶν πρὸς τὰς ἔμπροσθεν εἰρημένας τὸ μεθ' ὑποστροφῶν γίνεσθαι. παιδίοις μὲν οὖν καὶ τοῖς τούτων ἔτι πρεσβυτέροις, τεσσαρεσκαιδεκαταίας τὸ σύμπαν γενέσθαι φησὶ τὰς κρίσεις, καὶ γὰρ διαφορεῖται τάχιστ' αὐτοῖς τὰ τῶν νόσων αἴτια καὶ πέττεται. τοῖς δ' ἄλλοις οὐ μόνον εἰς τὴν εἰκοστὴν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τεσσαρακοστὴν ἀφικνεῖσθαι φησὶν ἐξ ὑποστροφῆς, τὴν ὑστάτην κρίσιν, καὶ οὐδὲν θαυμαστὸν ἀξιολόγους γενέσθαι διαφορὰς τῶν κρίσεων ἐπὶ τῇ ποικιλίᾳ τῶν νοσημάτων.

Εἴσω δ' ἐλάχιστοι μὲν τοῦ ἦρος. θέρεος δὲ πλέους. φθινοπώρου δ' ἔτι πλείους. ὑπὸ δὲ χειμῶνος πολλῷ πλεῖ-
50 στοι. αἱ δ' αἱμορραγίαι, ὑπέλειπον.

Ἦρος μέμνηται νῦν τοῦ κατὰ τὴν πρώτην κατάστασιν ὑπ' αὐτοῦ ῥηθέντος, οὐ κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος. οὐ γὰρ ἐξέτεινεν ἐπὶ τοσοῦτό γε τὴν διήγησιν τῶν γινομένων νοσημάτων, ἀλλὰ μέχρι καὶ τοῦ δευτέρου χειμῶνος ἀφίκετο. διότι δὲ τοῦ χρόνου προϊόντος ἀεὶ καὶ μᾶλλον ὁ τῶν ἐπιρριγούντων ἀριθμὸς ηὐξάνετο, πρόσθεν ἤδη μοι δυνάμει λέλεκται κατ' ἐκεῖνον τὸν λόγον, ὃν ἴσως μὲν ἀναμέμνησαι, ἐπιδέδεικταί μοι τὸ ῥῖγος γινόμενον διὰ τῶν στερεῶν σωμάτων διερχομένης τῆς ξανθῆς χολῆς, οὐκ ἐν ταῖς κοιλότησι τῶν ἀγγείων περιεχομένης. ἐν ἀρχῇ μὲν οὖν ἐν κινήσει οὖσα τοὺς καύσους ἐγέννησε. μεταλαμβανομένη δ' ὕστερον, εἰς τὰ σαρκώδη μόρια καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ τὰ ἄκρα τῆς ἐπιδρομῆς τὸ ῥῖγος εἰργάσατο. κατ' ὀλίγον δ' ἀναπαύεσθαι τὰς αἱμορραγίας, μηκέτ' ἐν ταῖς φλεψὶν οὔσας ἀλλὰ διασκεδαννυμένης εἰς ὅλον τὸ σῶμα.

Τὰ δὲ περὶ τὰ νοσήματα ἐξ ὧν διαγινώσκομεν, μαθόντες ἐκ τῆς κοινῆς φύσιος ἁπάντων, καὶ τῆς ἰδίης ἑκάστου, ἐκ τοῦ νοσήματος, ἐκ τοῦ νοσέοντος, ἐκ τῶν προσφερομένων, ἐκ τοῦ προσφέροντος, ἐπὶ τὸ ῥᾷον καὶ χαλεπώτερον ἐκ τούτων, ἐκ τῆς καταστάσιος ὅλης, καὶ κατὰ μέρεα τῶν οὐρανίων, καὶ χώρης ἑκάστης, καὶ τοῦ ἔθεος, ἐκ τῆς διαίτης, ἐκ τῶν ἐπιτηδευμάτων, ἐκ τῆς ἡλικίης ἑκάστου, λόγοισι, τρόποισι, σιγῇ, διανοήμασιν, ὕπνοισιν, οὐχ ὕπνοισιν. ἐνυπνίοισι τοῖσι καὶ ὅτε, τιλμοῖσι, κνησμοῖσι, δακρύοισιν, ἐκ τῶν παροξυσμῶν, διαχωρήμασιν, οὔροισι, πτύσμασιν, ἐμέτοισιν καὶ ὅσαι ἐξ οἵων ἐς οἷα διαδοχαὶ νοσημάτων, καὶ ἀποστάσιες, ἐπὶ τὸ ὀλέθριον καὶ κρίσιμον. ἱδρώς, ῥῖγος, ψύξις, βήξ, πταρμοί, λυγμοί, πνεύματα, ἐρεύξιες, φῦσαι σιγώδεες ψοφώδεες, χολώδεες, αἱμορραγίαι, αἱμορροΐδες. ἐκ τούτων δὲ καὶ ὅσα διὰ τούτων σκεπτέον.

Ἔνιοι ταῦτα παραγεγράφθαι νομίζουσιν, ὁμοίαν ἔχοντα τὴν ἑρμηνείαν καὶ τὴν διάνοιαν τοῖς ἐν τῷ περὶ χυμῶν γεγραμμένοις, ἃ προεξήγημαι δι' ἑτέρων ὑπομνημάτων. ἔστι δὲ δηλονότι προγνωστικὰ, καὶ τὰ θεωρήματα διδάσκοντος αὐτοῦ καθόλου σκοποὺς, ἀφ' ὧν χρὴ τὰς προγνώσεις ποιεῖσθαι. κοινὴν μὲν οὖν φύσιν ἐνόμαζε τὴν ἁπάντων ἀνθρώπων. ἰδίαν δὲ τὴν καθ' ἕκαστον ἡμῶν. ὅτι μὲν οὖν ἐξ ἀμφοτέρων δεῖ ποιεῖσθαι τὰς διαγνώσεις καὶ προγνώσεις, ἀσφαλεστέρα δ' ἐστὶν ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως γιγνομένη, μεμάθηκας ἔν τε τῷ προγνωστικῷ, κἂν τῷ περὶ χυμῶν τε καὶ περὶ ἀέρων, ἐπί τε τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τραυμάτων, ἅπερ καὶ αὐτὰ προεξηγησάμεθα. κελεύων οὖν ἀεὶ παραβάλλειν τὸ πεπονθὸς μόριον τῷ κατὰ φύσιν ἔχοντι, προσέθηκε τῷ λόγῳ, ὅτι μὴ τὰ ἀλλότρια καθορᾶν. οὕτως δὲ κἀπειδὰν φησὶ, σκέπτεσθαι δὲ χρὴ ὧδε ἐν τοῖς ὀξέσι νοσήμασι, πρῶτον μὲν τὸ πρόσωπον τοῦ νοσέοντος, εἰ ὅμοιόν ἐστι τοῖσι τῶν ὑγιαινόντων. μάλιστα δ' εἰ αὐτὸ ἑωυτῷ. οὕτω γὰρ ἂν εἴη ἄριστον καὶ ἐστὶν γε τὸ ἴδιον ἑκάστου τῶν νοσούντων ἐπιστάμεθα χρῶμα καὶ μέγεθος, οὐδὲν τοῦ κοινοῦ δεόμεθα. διὰ δὲ τὸ μὴ προγινώσκειν ἡμᾶς ἅπαντας ἀνθρώπους ὅπως εἶχον φύσεως, ἀλλ' ἐξαίφνης πολλάκις ἐπὶ τοὺς ἀγνώστους καλεῖσθαι, τὴν ἀρχὴν τῆς τε διαγνώσεως τῶν παθῶν, καὶ τῆς ἐσομένης προγνώσεως ἀπὸ τῶν κοινῶν ποιούμεθα. οἷς γὰρ μήτε ῥὶς ὀξεῖα, μήτ' ὀφθαλμοὶ κοῖλοι, μήτε κρόταφοι ξυμπεπτωκότες εἰσὶν, οὐδὲν ἐρωτῶμεν οὐδένα περὶ τοῦ νοσοῦντος. εἰ δὲ ῥὶς μὲν ὀξεῖα, ὀφθαλμοὶ δὲ κοῖλοι, κρόταφοί τε ξυμπεπτωκότες φαίνονται, τηνικαῦτα ἐρωτῶμεν ὅπως διέκειτο, κατὰ φύσιν ἔχων. οὕτω δὲ κἀκ τοῦ νοσήματος αἱ προγνώσεις γίνονται τῶν μελλόντων ἔσεσθαι. δέδεικται γάρ σοι διὰ πλειόνων ἔν τε τοῖς περὶ κρίσεων καὶ τοῖς εἰς ἀφορισμοὺς ὑπομνήμασι τριταῖος μὲν ἀκριβὴς, ταχυκρίσιμος εἶναι, τεταρταῖος δὲ χρόνιος, ἀμφότεροι δ' ἀκίνδυνοι. φρενῖτις δὲ καὶ λήθαργος, ἄμφω κινδυνώδη καὶ ὀξέα. σκίρρος δὲ σπληνὸς, ὀλέθριόν τε καὶ χρόνιον. ἐκ δὲ τοῦ νοσοῦντος αὐτοῦ, πρόγνωσις γίνεται τῶν ἐσομένων, κατὰ διττὸν τρόπον. ἔστι δ' αὐτῶν, ὁ μὲν ἕτερος, τοιοῦτος ἐκ κοσμίου φησὶ, θρασεῖα ἀπόκρισις, κακόν. ἔμπαλιν δὲ θορυβώδης ἄνθρωπος νοσῶν, οὐ μόνον εἰ φθέγξεται θρασέως, ἀλλ' οὐδ' εἰ παραφρονήσει ἐν διακαεῖ πυρετῷ κινδυνεύσειεν. ὁ δ' ἕτερος τρόπος τοιός δ' ἐστὶν εἰ πάντα τὰ προσήκοντα ποιῶν ὁ κάμνων καὶ κατακούων τῷ ἰατρῷ οὐδὲν ὀνίναται, χαλεπῶς νοσεῖ. τοὐναντίον δ' ἅπαν, εἰ μηδὲν τῶν δεόντων πράττων νοσῶν, μετρίως διάκειται. οὕτως δὲ κἀκ τῶν προσφερομένων ἡ πρόγνωσις ἔσται. μοχθηρῶν γὰρ ὄντων αὐτῶν, ἐπειδὰν μὴ χείρω γίγνοιτο, μετρίως νοσεῖ, προσηκόντως δ' ἁπάντων γιγνομένων, εἰ πρὸς τῷ μηδὲν ὀνίνασθαι σφοδρύνοιτο, μοχθηρά. ἐγὼ δ' ὅτι μὴ μόνον τοὺς τρόπους τῶν νοσημάτων, ἀλλὰ καὶ τὰς ἰδέας ἐνίοτε διέγνων ἐκ τῶν προσφερομένων, ἐθεάσασθε πολλάκις. ἀλλ' ὡς ἔφην ἐπὶ πλέον ἐν ἑτέροις ὑπὲρ ἁπάντων τούτων διῆλθον. ὅταν δὲ κἀκ τοῦ προσφέροντος λέγει προγινώσκεσθαι ῥᾷον ἢ χαλεπώτερον, ἐν ταῖς νόσοις ἀκούειν χρή. τοιόνδε τι θεώμενοι πολλάκις, ἤτοι διάθεσις χρονία, ἢ καὶ πυρετώδη νοσήματα χρόνια προστίθεμεν τι τῇ διαγνώσει, κἀκ τοῦ γνῶναι τίς ὁ θεραπεύων ἦν ἰατρός. εἰ μὲν γὰρ ἀξιόλογος, ὀλίγας ἐλπίδας ἔχομεν τῆς ἰάσεως. εὔδηλον γὰρ ὅτι κακοήθης ἐστὶν ἡ νόσος εἰ ἁπάντων ὀρθῶς γιγνομένων οὐδὲν ὀνοῦνται. φαύλου δ' ὄντος, εἰκὸς εἶναι νομίζομεν, εἰ καλῶς ἅπαντα πραχθείη, σωθήσεσθαι τὸν ἄνθρωπον. ἀλλὰ κἀκ τῆς καταστάσεως ἔφη τουτέστιν τῆς ἰδέας τοῦ περιέχοντος κράσεως ἔσεσθαι τὰς προγνώσεις. ἥ δ' ὅλης καὶ κατὰ μέρεα τῶν οὐρανίων ἐστὶν, εἰ μεμνήμεθα τῶν ἐν ταῖς προγεγραμμέναις τέσσαρσι καταστάσεσιν εἰρημένων, ἐφ' ὧν αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης τὰ ἐν τῷ περιέχοντι γιγνόμενα κατὰ θερμότητα καὶ ψυχρότητα διερχόμενος, ἐπὶ τῆς τελευτῆς αὐτῶν ἀπεφήνατο τὴν ἐπικρατήσασαν κρᾶσιν, ὥσπερ ὅταν εἴπῃ γενομένης δὲ τῆς ἀγωγῆς ὅλης ἐπὶ τὰ νότια καὶ μετ' αὐχμῶν καίτοι οὔτε δι' ὅλου τοῦ ἔτους, οὔτε νότος ἐπινεύσει οὔτ' αὐχμὸς ἐγένετο. πάλιν δὲ ὅταν εἴπῃ γενομένου δὲ τοῦ ἔτεος ὅλου ὑγροῦ καὶ ψυχροῦ καὶ βορείου κατὰ τὸ πλεονάζον ἀποφαίνεται. τὸ γὰρ μηδεμίαν ἡμέραν ἐν ὅλῳ τῷ ἔτει μήτε θερμὴν γενέσθαι, μήτε ξηρὰν μήτε νότιον, ἀδύνατον ἦν. οὕτως δὲ καὶ τὰς τῶν νοσημάτων ἰδέας πολὺ μὲν ἐνεδέχετο γενέσθαι τρίας, οὐ μὴν αὐτοῦ παρεμπεσεῖν ἑτέρας. ἀμέλει συντελέσας τῆς πρώτης καταστάσεως τὴν διήγησιν, ἐπὶ τῇ ταύτης τελευτῇ κατὰ λέξιν οὕτως ἔγραψεν. ἐκ πάντων δὲ τῶν ὑπογεγραμμένων ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ μόνοις τοῖσι φθινώδεσι θανατώδεα συνέπεσεν, ἐπεὶ τοῖσί γ' ἄλλοις εὐφόρως πᾶσι, καὶ θανατώδεες ἐν τοῖς ἄλλοις πυρετοῖς οὐκ ἐγένετο, οὔτε ἓν εἶδος ἐπεδήμησε νοσημάτων, οὔτε μία κατάστασις ἐν ὅλῳ τῷ ἔτει διὰ παντὸς ἐγένετο. κατὰ δὲ τὸ ἐπικρατοῦν τῆς κράσεως, ἤτοι ψυχρὰν καὶ ὑγρὰν, ἤ τινα τῶν ἄλλων κράσεων ἡμεῖς λέγομεν. ὁ δ' Ἱπποκράτης ἔγραψεν ἦρος μὲν γὰρ ἄλλα νοσήματα, θέρους δ' ἄλλα, καὶ φθινοπώρου μὲν ἄλλα, χειμῶνος δ' ἄλλα συνέβη γίνεσθαι καθ' ἑκάστην ὧν ἔγραψε καταστάσεων, ἐπικρατεῖν δ' ὅμως ἐν ὅλῳ τῷ ἔτει, κατὰ μὲν τήνδε τὴν κατά-

στασιν, τοντὶ

στασι, τουτὶ τὸ νόσημα, καθ᾽ ἑτέραν δὲ τουτὶ, τοῦτ᾽ οὖν ἐστὶ τὸ λεγόμενον, ἐκ τῆς καταστάσιος ὅλης, καὶ κατὰ μέ-
ρεα τῶν οὐρανίων. προσέθηκε δὲ τῷ λόγῳ τῶν οὐρανίων, ἐπειδὴ ψιλῶς λεχθὲν αὐτὸ τῆς προσθήκης τὸ τῆς κα-
ταστάσιος ὄνομα, καὶ τὴν τῆς χώρας ἰδέαν δηλοῦν δύναται, καὶ παντὸς ἄλλου πράγματος. ἀμέλει καὶ
συνάπτων ἐρεῖ. ἐκ τῆς καταστάσιος ὅλης τε καὶ κατὰ μέρεα τῶν οὐρανίων καὶ χώρας ἑκάστης καὶ τοῦ ἔθεος. ὅτι
δὲ καὶ ἡ τῆς χώρας ἰδέα μεγάλα συντελεῖ πρὸς τὴν τῶν ἐσομένων πρόγνωσιν, ἐπιδέδεικται πολλάκις. ἀρ-
κεῖ δὲ νῦν ἀναπέμψαι πρὸς τὸ περὶ ἀέρων καὶ ὑδάτων καὶ τόπων βιβλίον, ἐν ᾧ διδάσκει τίνα καθ᾽ ἑκάστην ὥραν
πλεονάζει νοσήματα. τούτων γὰρ ἥ τε γένεσις τοῖς ἐπὶ χωρίοις σύντροφος, ὅ τ᾽ ἀπ᾽ αὐτῶν κίνδυνος, ἥττων, ὡς ἂν
οἰκείων ὄντων. ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἔθους εἰς πρόγνωσιν ὠφελεῖσθαί σε διδάσκει. ἐν γοῦν τῷ προγνωστικῷ προστιθεὶς αὐτοῦ
» τοὺς ἐκ τῆς συνηθείας διορισμοὺς, ἐνίοτε μὲν οὕτως φησί. ἐπὶ γαστέρα δὲ κεῖσθαι ᾧ μὴ σύνηθές ἐστι καὶ ὑγιαίνοντι
10 οὕτω κοιμᾶσθαι, παραφροσύνην σημαίνει, ἢ ὀδύνην περὶ τὴν κοιλίην. ἐνίοτε δὲ οὕτως. ὀδόντας πρίειν ἐν πυρε-
» τοῖσιν ὁκόσοισι μὴ σύνηθές ἐστιν ἀπὸ παίδων μανικὸν καὶ θανατῶδες. ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς διαίτης τοῦ κάμνοντος ἣν δι-
ῄτηται, δυνατόν ἐστι στοχάσασθαι τεχνικῶς ὁποῖοί τέ εἰσι καὶ ὁπόσοι οἱ πλεονάζοντες χυμοὶ, τούτων δὲ γνωσθέν-
των, ἥ τε παροῦσα τοῦ σώματος διάθεσις εὐγνωστοτέρα καὶ ἡ πρόγνωσις τῶν ἀποβησομένων ἑτοιμοτέρα γίγνε-
ται. ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἀξιοῖ τὰς προγνώσεις ποιεῖσθαι. καλοῦσι δ᾽ ἐπιτηδεύματα πάντα, ὅσα
πράττουσιν οἱ ἄνθρωποι διὰ χρείαν ἢ ἀνάγκην, εἴτε ναυτιλλόμενοι, εἴτε γεωργοῦντες, ἢ οἰκοδομοῦντες τε καὶ
τεκταινόμενοι, κυνηγετοῦντες, ἢ φιλογυμναστοῦντες, ὡς λούεσθαι πολλάκις ἐν ὕδασι θερμοῖς ἢ ψυχροῖς.
ἔνεστι οὖν ἐφ᾽ ὧν ἐπιτηδεύουσι τεκμήρασθαι περὶ τῆς κατὰ τὴν νόσον διαθέσεως. ὁ μὲν γὰρ ἐν ἀγρῷ διητημένος
ὥρᾳ θέρους, ἐν ἡλίῳ ὕπαιθρος, καὶ πόνοις καὶ λεπτῇ διαίτῃ, τὸν πικρόχολον χυμὸν μᾶλλον, ἢ τὸν φλεγματι-
κὸν, ὅσον ἐπὶ τούτῳ, ἠθροικέναι δύναται. ὅστις δ᾽ ἔμπαλιν τῷδε κατὰ πόλιν ἐν σκιᾷ λουόμενος δὶς τῆς ἡμέ-
20 ρας, ἀργῶς δ᾽ ἐμπιπλάμενος διατελεῖ, τὸν φλεγματικὸν μᾶλλον. ἐπί τε δ᾽ ἄλλων, ἀνάλογον. ὅτι δὲ καὶ ἐκ τῆς
ἡλικίας εἴς τε τὴν τῶν παρόντων διάγνωσιν καὶ τὴν τῶν ἐσομένων πρόγνωσιν, οὐ σμικρὰν ὠφέλειαν ἔχομεν,
ἔκ τε τῶν ἀφορισμῶν μαθήσῃ, καθ᾽ οὓς περὶ τῶν ἡλικιῶν διελέγετο. προεξηγησάμεθα δ᾽ ἤδη τὸ βιβλίον.
ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λόγων, ὧν ὁ κάμνων λέγει, δυνατόν ἐστι πρὸς τὴν τῶν παρόντων διάγνωσιν, καὶ πρὸς τὴν τῶν μελλόντων
πρόγνωσιν ὠφελεῖσθαι. συνῆπται δ᾽ ἡ σημείωσις αὕτη καὶ κοινωνεῖ τῇ κατὰ τὸ ἦθος. ἐὰν μὲν γὰρ κατὰ τὸ ἦθος
ὃ πρόσθεν ἐτύγχανεν ἔχων ἐν τῷ ὑγιαίνειν ὁ κάμνων, οἱ λόγοι φαίνονται γιγνόμενοι, χαλεπὸν οὐδὲν ἔσεσθαι
προσδοκητέον. εἰ δ᾽ ἐναντίους τῶν ἐθῶν ὁ κάμνων λόγους λέγει, μοχθηρὸν τὸ σημεῖον. ὑπόνοια γάρ τις ἡμῖν ἐκ
τούτου γίγνεται βεβλάφθαι τὴν διάνοιαν αὐτοῦ. τὸ δὲ τρόποισιν ἐφεξῆς εἰρημένον, εἴδωμεν τί σημαίνει. χρῶν-
ται γὰρ οἱ παλαιοὶ τῇ φωνῇ ταύτῃ, κατὰ δυοῖν σημαινομένων, ἐνίοτε μὲν ἐπὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος αὐτὸ
φέροντες. ἐνίοτε δ᾽ ἐπὶ τὰς διαφορὰς, ἢ τὰς ἰδέας τοῦ προκειμένου κατὰ τὸν λόγον πράγματος. οἷον εἰ περὶ
30 διαίτης ὁ λόγος, τρόπους διαίτης εἰπὼν ὁ συγγραφεὺς, τὰς διαφορὰς αὐτὰς ἢ τὰς ἰδέας δηλοῖ, καθάπερ γε
καὶ εἰ πυρετῶν εἴποι τρόπους εἶναι πολλοὺς, τὰς διαφορὰς τούτων ἢ τὰ εἴδη σημαίνει. καὶ τοίνυν ἤτοι τὰ
τῆς ψυχῆς ἤθη δηλοῖ, διὰ τοῦ φάναι τρόποισιν, ἢ τὰς τῶν λόγων διαφορὰς. ἐπειδὴ περὶ λόγων προείρηκεν. ὡς εἰ
καὶ οὕτως εἶπε λόγοισι, καὶ ταῖς τῶν αὐτῶν, ἢ διαφοραῖς. διαφορὰς γὰρ ἢ ἰδέας ἢ εἴδη κατὰ τὸ παρὸν, οὐ διοί-
σει λέγειν, ἁπάντων τούτων γιγνομένων ἐν τῇ τομῇ τῶν γενικῶς νοουμένων. ὥσπερ δ᾽ οἱ λόγοι διδάσκουσί τι
περὶ τῆς διαθέσεως τοῦ νοσοῦντος, οὕτω καὶ ἡ σιγὴ παρὰ φύσιν, ἢ κατὰ φύσιν οὖσα τῷ κάμνοντι. τῷ μὲν γὰρ
φύσει σιωπηλῷ, κατὰ φύσιν ἐστὶ, τῷ δ᾽ ἐναντίῳ, παρὰ φύσιν. ὥστε τούτῳ μὲν ἤτοι νωθρότης τίς ἐστι καταφορι-
κὴ δι᾽ ἣν σιωπᾷ παρὰ φύσιν, ἢ μελαγχολίας ἀρχὴ, τῷ δὲ σιωπηλῷ τὸ μὴ σιωπᾶν, ἀλλὰ πλείω φθέγγεσθαι τῶν
εἰωθότων, παρακρουστικόν. ἑξῆς δ᾽ εἰπὼν διανοήματα, οὐκ αἰσθητὸν, οὐδὲ φαινόμενον ἐδήλωσεν, ἀλλ᾽ ἐκ τεκμη-
ρίων εὑρισκόμενον πρᾶγμα. τεκμήριον δέ ἐστιν ὃ ἀποφθέγγονταί τε καὶ πράττουσιν οἱ κάμνοντες. παραγενό-
40 μενος γοῦν τις ἡμῶν ἕωθεν, ὡς ἔθος, ἐπὶ τὴν ἐπίσκεψιν αὐτοῦ, δι᾽ ὅλης ἔφη τῆς νυκτὸς ἠγρυπνηκέναι. σκο-
πούμενος εἰ δόξειε τῷ ἄτλαντι κάμνοντι μηκέτι βαστάζειν τὸν οὐρανὸν, ὅ τί ποτ᾽ ἂν συμβαίνῃ, δῆλον εἶπόντος αὐ-
τοῦ συνῆκα μὲν ἀρχήν τινα μελαγχολίας εἶναι. παραπλησίως δὲ καὶ διὰ τῶν ἔργων ὧν πράττουσιν οἱ κάμνον-
τες ἐνδείκνυται τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος. ἑξῆς δὲ τούτων ὁ συγγραφεὺς φησίν. ὕπνοισιν, οὐχ ὕπνοισι. περὶ ὧν οὐδὲν ἐν-
ταῦθα θέλω λέγειν, ἔν τε τοῖς ἀφορισμοῖς κἀν τῷ προγνωστικῷ καὶ τοὺς ὕπνους τε καὶ ἀγρυπνίας προεξηγημένος.
ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἐνυπνίων προεξηγήσομαι, τῶν τ᾽ ἄλλων, καὶ ὅσα διάθεσιν τινὰ τοῦ σώματος ἐνδείκνυται, καθάπερ
κἀν τῷ περὶ διαίτης ὑγιεινῶν γέγραπται. πυρκαϊὰς μὲν γάρ τις ὁρῶν ὄναρ, ὑπὸ τῆς ξανθῆς ὀχλεῖται χολῆς.
ὄμβρους δὲ, ψυχρὰν ὑγρότητα πλεονάζειν ἐνδείκνυται. καθάπερ γε καὶ εἰ χιόνα, καὶ κρύσταλλον, καὶ χαλάζας,
φλέγμα ψυχρόν. ἐν χωρίῳ δὲ δοκῶν εἶναι δυσώδει, σηπεδόνα χυμῶν. λόφους δ᾽ ἀλεκτρυόνων, ἤ τινα πυῤῥὰ, αἷμα
πλεονάζειν. ζοφώδη δέ τινα ὁρᾷν, ἢ ἐν ζοφώδεσι τόποις ἵστασθαι, πνεύματα δηλοῖ. διὸ καὶ προσέθηκε τῷ ἐνυ-
50 πνίοις τισὶ καὶ ὅτι τὸ μὲν οἷσι, τὰς διαφορὰς αὐτῶν ἐνδεικνύμενον, καὶ μὴ προσθέντος αὐτοῦ πρόδηλον ἦν. τὸ δ᾽ ὅτε,
τὸν καιρὸν ἐν ᾧ γίνεται τὰ ἐνύπνια. τουτέστιν, εἴτε κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν παροξυσμῶν. εἴτε κατὰ τὴν ἀκμὴν,
εἴτ᾽ ἐν ἄλλῳ τινὶ καιρῷ, καὶ εἰ μετὰ τροφὴν, καὶ ποιάν δέ τινα τροφὴν εὐθέως, ἢ χωρὶς τροφῆς. γίνεται γάρ τις
ἔνδειξις ἐκ τούτων. ὁ γοῦν χιονίζεσθαι δοκῶν, εἰ ἐν εἰσβολῇ παροξυσμοῦ μετὰ ῥίγους, ἢ φρίκης, ἢ καταψύ-
ξεως γιγνομένου τοῦτο φαντασθῇ, τῷ καιρῷ τὸ πλέον, οὐ τῇ διαθέσει τοῦ σώματος ἀναφέρειν χρή. κατὰ μέντοι
τὴν παρακμὴν, τοιοῦτον ὄναρ θεασάμενος, βεβαιοτέραν ἡμῖν ἔνδειξιν ἐργάζεται τῆς τῶν ἐπικρατούντων
χυμῶν ψυχρότητα. ἔτι δὲ μᾶλλον, ἐὰν μὴ ἐδηδοκὼς ᾖ τῶν φλεγματικῶν ἐδεσμάτων, ὧν ἐν τῇ γαστρὶ περιε-
χομένων ἐνδέχεται τινὶ τοιαύτην γενέσθαι φαντασίαν. καίτοι τῆς ἐν ὅλῳ τῷ σώματι διαθέσεως οὐκ οὔσης ὁμοίας.
τὸ δὲ τιλμοῖσιν, ὅπερ ἐφεξῆς εἴρηται, προεξήγημαι κἀν τοῖς περὶ χυμῶν ὑπομνήμασιν, ὥσπερ καὶ ἄλλα

πολλὰ τῶν νῦν εἰρημένων, ἐπί τε τῶν κροκιδιζόντων καὶ καρφολογούντων εἰρῆσθαι δυνάμενα, καὶ τῶν ὁτιοῦν μέρος ἑαυτῶν τιλλόντων, ἐν ᾧ διάθεσίς τίς ἐστιν ὀδυνώδης ἐν βάθει. πολλάκις δὲ καὶ πόνου περιεχομένου κατὰ τὸ μόριον, ἢ τινὸς ἄλλου δριμέος χυμοῦ τίλλουσι τὸ μέρος, ὥσπερ γε καὶ λόπων παραφροσύνης ἐστὶν ὅτε. τὸ δὲ κνησμοῖσι μετὰ τῶν γεγραμμένων ἐνδείκνυται χυμοὺς ὀδαξέοντας εἶναι κατὰ τὸ δέρμα, δι' οὓς κνῶνται. περὶ δακρύων ἐμάθομεν ἤδη τῶν ἑκουσίων τε καὶ ἀκουσίων, ὁποῖόν τι σημαίνειν ἑκάτερον πέφυκεν. ὥσπερ γε καὶ περὶ τῆς ἰδέας τῶν παροξυσμῶν, ἀλλὰ καὶ περὶ διαχωρημάτων, καὶ οὔρων, καὶ πτυέλων καὶ τῶν ἐμουμένων αὐταρκέστατα διὰ τοῦ προγνωστικοῦ δεδήλωται, μετὰ τοῦ καὶ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς εἰρῆσθαι πολλάκις, καὶ κατὰ τὸ προρρητικόν. ἐφεξῆς δὲ λέγοντος αὐτοῦ καὶ ὅσαι ἐξ οἵων εἰς οἷα διαδοχαὶ νοσημάτων καὶ ἀποστάσιες ἐπὶ τὸ ὀλέθριον καὶ κρίσιμον, ἀναμιμνήσκεσθαι χρὴ κἀνταῦθα τῶν προδιδαχθέντων, ἐν οἷς προεξηγήμεθα. διαδοχαὶ γὰρ ὀλέθριοί τε καὶ κρίσιμοι γίνονται νοσημάτων, κατά τε τὴν τῶν νόσων αὐτῶν διαφοράν, καὶ τοὺς πάσχοντας τόπους. ἡ μὲν γὰρ εἰς ἐπιεικέστερα νοσήματα καὶ τόπους ἀκυρωτέρους διαδοχή, σωτήριος. ἡ δ' εἰς χαλεπώτερά τε νοσήματα καὶ τόπους κυριωτέρους, ὀλέθριος. οὕτω δὲ καὶ ἀποστάσεις, αἱ μὲν κατ' ἔκκρισιν, ἀμείνους. αἱ δὲ κατ' ἀπόθεσιν, ἧττον ὠφέλιμοι. τούτων δ' αὐτῶν αἱ μὲν πορρωτέρω τε τοῦ κάμνοντος τόπου καὶ εἰς ἄκυρα μόρια πάσχοντος, ἀγαθαί. αἱ δ' ἐναντίαι τούτων, μοχθηραί. καὶ μὴν καὶ τὰ τούτων ἐφεξῆς εἰρημένα κατὰ τὸ σύγγραμμα πᾶν ἐπὶ πλεῖστον ἐξειργασάμεθα, δι' ὧν προεξήγημαι βιβλίων. ἔν τε γὰρ ἀφορισμοῖς καὶ προγνωστικῷ, περί τε τοῦ ῥίγους καὶ τῶν ἱδρώτων καὶ βηχὸς καὶ πταρμοῦ καὶ λυγμοῦ. ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις πραγματείαις ἃς ἐποιησάμεθα, καὶ περὶ τούτων μὲν ἄλλα, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὅσα χρήσιμα, πρός τε τὰς διαγνώσεις καὶ προγνώσεις ἐστίν. ἐφεξῆς δὲ πάλιν ψύξεως αὐτοῦ μνημονεύσαντος ἐπισκεπτέον, ἆρά γε τοῦ παντὸς σώματος ψύξις, ὡς διακαίεσθαι τὸ βάθος, ἢ τῶν ἀκρωτηρίων ἀκούειν προσήκει, ἢ περὶ πάντων τούτων λέγειν, αὐτὸ ἄμεινόν ἐστιν ὑπολαβεῖν. ἄλλο μὲν γάρ τι σημαίνει ψύξις ἐν ἀρχῇ παροξυσμοῦ, ἄλλο δ' ἐν παρακμῇ γινομένη, καθάπερ γε καὶ εἰ διὰ παντὸς τοῦ παροξυσμοῦ παραμένοι, καὶ αὐτὴ σημεῖόν ἐστιν οὐκ ἀγαθόν, ὥσπερ γε καὶ εἰ τοιαύτης οὔσης αὐτῆς ἀεὶ διακαίοιτο τὸ βάθος, περὶ ὧν ἁπάντων, οἷς ἐξηγησάμεθα καὶ κατὰ τὴν περὶ κρίσεων πραγματείαν εἴρηται. πνεύματα δ' ὅταν εἴπῃ, τὰς περὶ τῆς ἀναπνοῆς διαφορὰς ἀκουστέον. ἐπειδὴ δὲ τῶν σφυγμῶν ἐφεξῆς ἐμνημόνευσε, καὶ αὗται τοῦ γένους εἰσὶ τῶν πνευμάτων. εἴρηται δ' ἐν τούτοις εἰς τὸ προγνωστικόν, καὶ τῇ περὶ δυσπνοίας πραγματείᾳ, καὶ τῇ περὶ τῆς κατὰ ἀναπνοὴν πνευμάτων διαφορᾶς, ὥσπερ γε καὶ περὶ φυσῶν ἐν τῷ προγνωστικῷ. καὶ ἐρυγαὶ δὲ τοῦ γένους μέν εἰσι τῶν πνευμάτων καὶ κατὰ τοῦτο κοινωνοῦσί πως τῆς κατὰ τὴν ἀναπνοήν, ἐν εἴδει δὲ φυσωδῶν πνευμάτων ὑπάρχουσαι πάλιν κατὰ τοῦτο οὐ κοινωνοῦσι ταῖς φύσαις. ὥς τε καὶ αὗται δηλοῦσι φυσῶδες ἐν τῇ κοιλίᾳ τῇ ἄνω γεννᾶσθαι πνεῦμα. καὶ τὸ κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς ῥήσεως εἰρημένον, εὔδηλον. αἱμορραγίαι τε γὰρ καὶ αἱ αἱμορροΐδες, ὅπως αἱ μὲν ἐπ' ὠφελείᾳ γίνεσθαι πεφύκασιν. αἱ δ' ἐπὶ βλάβῃ μεμαθήκαμεν.

Πυρετοὶ οἱ μὲν συνεχέες. οἱ δὲ ἡμέρην ἔχουσι. νύκτα διαλείπουσι. νύκτα ἔχουσιν, ἡμέραν διαλείπουσιν. ἡμιτριταῖοί τε καὶ τεταρταῖοι. πεμπταῖοι. ἑβδομαῖοι καὶ ἐναταῖοι.

Καὶ τὸ τοῦ συνεχοῦς ὄνομα, καὶ τὸ τοῦ διαλείποντος οἱ παλαιοὶ διττῶς φαίνονται χρώμενοι. συνεχεῖς γοῦν ὀνομάζουσι πυρετούς, ἐνίοτε μὲν ἅπαντας, ὅσοι μὴ λήγουσιν εἰς ἀπυρεξίαν, ἐνίοτε δ' οὐχ ἅπαντας τοὺς μὴ λήγοντας εἰς ἀπυρεξίαν, ἀλλ' ἐκείνους μόνους ἐξαιρέτως, ὅσοι μηδεμίαν ἴσχουσι μεταβολὴν ἄχρι κρίσεως. οὕτω δὲ καὶ διαλείποντας ἐνίοτε μὲν ἐκείνους μόνους ὀνομάζουσι τοὺς εἰς ἀπυρεξίαν παυομένους, ἐνίοτε δὲ τοὺς μὴ παυομένους εἰς ἀπυρεξίαν, ἀξιολόγους δὲ μεταβολὰς ποιουμένους τῶν κατὰ μέρος παροξυσμῶν εἰς ἀρχήν τε καὶ ἀνάβασιν ἀκμήν τε καὶ παρακμήν. ἔνιοι δὲ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν, τοὺς μηδεμίαν ἀξιόλογον ἴσχοντας μεταβολὴν οὐ συνεχεῖς, ἀλλὰ συνόχους ὀνομάζουσι. συνεχεῖς δὲ μόνους ἐκείνους, ὅσοι μήτ' εἰς ἀπυρεξίαν λήγουσι καὶ διαλαμβάνονται τοῖς κατὰ μέρος παροξυσμοῖς. τούτους οἱ παλαιοὶ ποτὲ μὲν συνεχεῖς ὀνομάζουσι, ποτὲ δὲ διαλείποντας. εἰσὶ γὰρ ὄντως ἐν τῷ μέσῳ τῶν συνεχῶν, καὶ τῶν εἰς ἀπυρεξίαν παυομένων. εἰκότως οὖν ὅταν μὲν τοῖς συνόχοις παραβάλλωνται, διαλείποντες καλοῦνται. ὅταν δὲ τοῖς εἰς ἀπυρεξίαν λήγουσι, συνεχεῖς. ἐν δὲ τῇ προκειμένῃ ῥήσει, πυρετῶν διαφορὰς γράφων ὁ Ἱπποκράτης, ἐνίους μὲν αὐτῶν φησὶν εἶναι συνεχεῖς. εἰσὶ γὰρ ὄντως πολλοὶ συνεχεῖς κατ' ἀμφότερα τὰ σημαινόμενα τοῦ συνεχοῦς. ἐνίους δ' ἤτοι τὴν νύκτα διαλιπεῖν, ἢ τὴν ἡμέραν, ὧν τοὺς μὲν εἰς ἀπυρεξίαν μὴ λήγοντας, ἔνιοι τῶν νεωτέρων ἰατρῶν μεθημερινοὺς ἢ καθημερινοὺς ὀνομάζουσι. τοὺς δὲ λήγοντας, ἀμφημερινούς, τῆς τοιαύτης λεπτολογίας τῶν ὀνομάτων οὐκ οὔσης παρὰ τοῖς παλαιοτέροις. τοῦ γὰρ διαλείπειν διχῶς νοουμένου τε καὶ λεγομένου, καθότι προείρηται, τοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἢ νύκτα παροξυνομένους, διαλείποντας ἐροῦμεν, ἐάν τ' εἰς ἀπυρεξίαν, ἐάν τ' εἰς τὴν καλουμένην ἔνδοσιν ἥκωσιν. εἶθ' ἑξῆς καταλέγει διαφορὰς πυρετῶν ἑτέρας τῶν προειρημένων ἡμιτριταίων, τριταίων, τεταρταίων, πεμπταίων, ἑβδομαίων, καὶ ἐναταίων μνημονεύων. τριταῖοι μὲν καὶ τεταρταῖοι, σαφῶς εἰς ἀπυρεξίαν λήγουσι. τῶν δ' ἡμιτριταίων, ἔνιοι μὲν ἀμφοτέραις ἄγουσι ταῖς διαγωγαῖς. ἔνιοι δὲ κατὰ τὴν ἑτέραν μόνην τῶν μὴ ληγόντων εἰς ἀπυρεξίαν. ἐὰν δ' ἐννοήσῃς ὅτι καθάπερ ἐπὶ τῶν καθ' ἑκάστην ἡμέραν παροξυνομένων, ἐνίους μὲν εἰς ἀπυρεξίαν ἔφη λήγειν, ἐνίους δ' εἰς ἔνδοσιν, οὕτω καὶ τῶν διὰ τρίτης ἢ διὰ τετάρτης τίς ἐστι διαφορά, γνώσῃ σαφῶς οὐ τοῦ πράγματος εἶναι τὴν ζήτησιν, ἀλλὰ σημαινομένου πρὸς τῆς ἡμιτριταίου φωνῆς. τούς γε μὴν διὰ τετάρτης παροξυνομένους, ἴσμεν εἰς ἀπυρεξίαν λήγοντας, ὡς τὸ πολύ, καὶ σπανιώτατά τις ὤφθη τῶν διὰ τετάρτης παροξυνομένων, μὴ λήγων εἰς ἀπυρεξίαν, οὐ μὴν ἐπί γε τῶν διὰ τρίτης ὁμοίως ἔχει. πάμπολλαι γάρ εἰσι διαφοραὶ ἐν τούτοις μὲν οὖν ὡς ἔφην, οὐ τοῦ πράγματος, ἀλλὰ τοῦ σημαινομένου καὶ ὀνόματός ἐστιν ἡ ζήτησις, οὓς τῶν προειρημένων πυρετῶν ὀνομάζειν

προσήκει

προσήκει τριταίους ἢ ἡμιτριταίους, καὶ τριταιοφυεῖς. οὕτω δὲ καὶ πεμπταίους ἢ ἑβδομαίους, ἢ ἐνναταίους λέγει τινὰς εἶναι πυρετοὺς, οὐ περὶ ὀνόματός ἐστι σημαινομένου ζήτησις, ἀλλὰ περὶ πράγματος. ἔνιοι μὲν γὰρ τῶν ἰατρῶν, οὐδὲ ποτέ φασιν ἑωρακέναι τῆς τετάρτης ἡμέρας ἐξωτέρω, περιοῦσαν οὐδεμίαν περίοδον. ἔνιοι δέ φασιν, ὥσπερ καὶ Ἱπποκράτης. ἐγὼ δὲ καὶ αὐτὸς ἐκ μειρακίου μέχρι δεῦρο παραφυλάττων, ἑβδομαίαν, ἢ ἐνάτην, οὐδ' ὅλως εἶδον οὔτε σαφῶς, οὔτ' ἀμφιβόλως. πεμπταίας δὲ περιόδους ἐθεασάμην ἀμφιβόλους, οὐ μὴν ἀκριβῶς τε καὶ σαφῶς, ὡς ἀμφημερινὰς καὶ τριταίας καὶ τεταρταίας, οὐ μὴν οὐδὲ λογικῆς ἀποδείξεως ἡγοῦμαι δεῖσθαι τὸ πρᾶγμα τὴν κρίσιν ἐκ πείρας λαμβάνειν. εἰ μὲν γὰρ ἀκριβῶς ἑώρακέ τις πολλάκις, ἤτοι δι' ἑβδόμης, ἢ ἐνάτης ἡμέρας τοὺς παροξυσμοὺς γινομένους, οὐχ ἅπαξ δὴ δὶς ἢ τρὶς, εἴη ἂν οὗτος πεπεισμένος εἶναι τινὰς καὶ τοιαύτας περιόδους. εἰ δ' οὐχ ἑώρακεν ἐκ νεότητος εἰς γῆρας ἐπισκεψάμενος ἀρρώστους οὕτω πυρέττοντας παμπόλλους, εὔδηλον αὐτῷ ἐστι πάλιν, ὡς οὐ γίνονται περίοδοι τοιαῦται. πρὸς δ' οὖν τὸν Ἱπποκράτην τάχα καὶ λοιπὴν ἄν τις ἀπόδοσιν εἴπῃ, καθάπερ ὁ Διοκλῆς. ἐπὶ τίσι γὰρ ἐρεῖς τοῖσι σημείοισι ἢ χυμοῖσι τὴν πεμπταίαν, ἢ ἑβδομαίαν, ἢ ἐνναταίαν γίνεσθαι περίοδον, οὐ λέξεις. οὐ μὴν οὐδ' ἔγραψέ τινα ἢ μὴν ἄρρωστον οὕτω νοσήσαντα, καίτοι γ' ἐχρῆν, ὥσπερ ἄλλων πολλῶν καθολικῶν θεωρημάτων παραδείγματα διὰ τῶν κατὰ μέρος ἐδίδαξεν, οὕτω κἀπὶ τούτων ποιῆσαι. γινώσκειν μέντοι χρὴ τὴν ἀρχὴν τῆς λέξεως ἐν πολλοῖς τῶν ἀντιγράφων κατὰ τὸ καλούμενον ἀσύνδετον εἶδος τῆς ἑρμηνείας γεγραμμένον ὧδέ πως. πυρετοὶ συνεχέες, ἡμέρην ἔχουσι, νύκτα διαλείπουσι. νύκτα ἔχουσι. ἡμέραν διαλείπουσι. εἰπὼν δ' ἀσύνδετον ὀνομάζεσθαι τὸ τοιοῦτον εἶδος, ἐδήλωσα καὶ τὴν ἐξήγησιν αὐτοῦ. χρὴ γὰρ ὡς ἐν κατὰ λόγῳ τῶν εἰρημένων ἀκούειν ἡμᾶς προστιθέντας τοὺς παραλελειμμένους ἐν ταῖς λέξεσι συνδέσμους.

Εἰσὶ δ' ὀξύταται μὲν καὶ μέγισται καὶ χαλεπώταται νοῦσοι καὶ θανατωδέσταται, ἐν τῷ ξυνεχεῖ πυρετῷ.

Ἡ μὲν ἀκριβεστάτη τούτων ἁπάντων διδασκαλία λέλεκται κατὰ τὰ περὶ διαφορᾶς πυρετῶν ὑπομνήματα, καὶ νῦν ὡς εἶπον ἤδη πολλάκις οὐκ ἀποδεικνύειν μοι πρόκειται τ' ἀληθὲς, οὐδὲ διδάσκειν ἅπαντα τὰ κατὰ μέρος, ὡς μηδὲν παραλιπεῖν, ἀλλὰ τὴν λέξιν ἐξηγεῖσθαι τοῦ παλαιοῦ. τὰ δ' οὖν κεφάλαια τῆς ἐμπιπτούσης ἑκάστου θεωρίας, οὐ παρήσω. λέγει τοίνυν ὀξυτάτας καὶ χαλεπωτάτας νόσους εἶναι κατὰ τὸν συνεχῆ πυρετὸν, ὀξυτάτας μὲν λέγων, τὰς ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τὰς κρίσεις λαμβανούσας. μεγίστας δὲ τὰς ἰσχυροτάτας, χαλεπωτάτας δὲ τὰς κίνδυνον ἐπιφερούσας, ὅπερ ἐξηγούμενος αὐτὸς ἐπήνεγκε, θανατωδεστάτας εἰπὼν αὐτάς. ὅπως δ' ἂν ἀκούῃς εἰρῆσθαι τὸν συνεχῆ πυρετὸν, ἀληθής ἐστιν ὁ λόγος. ὀξύταται γὰρ νόσοι καὶ μέγισται καὶ χαλεπώταται, κατά τε τοὺς ἰδίως λεγομένους συνόχους γίνονται πυρετοὺς, καὶ κατὰ τοὺς ἄλλους οὐδὲν ἧττον, ὅσοι διὰ τῶν κατὰ μέρος προέρχονται παροξυσμῶν, ἀρχὰς, καὶ ἀναβάσεις, ἀκμὰς, καὶ παρακμὰς ποιούμενοι σαφεῖς, ἄνευ τοῦ λήγειν εἰς ἀπυρεξίαν, ὑπὲρ ὧν ἄμεινον ἀκούειν νῦν. ἐπειδὴ καὶ τοὺς συνόχους ἐν τούτοις περιέχεσθαι συμβέβηκεν, οὐ μὴν ἐν τοῖς συνόχοις γε τούτους. ἐὰν οὖν ἀκούσῃ τις περὶ μόνων τῶν συνόχων εἰρῆσθαι τὸν λόγον, ἐξαιρεῖσθαι δόξει τοὺς ἄλλους συνεχεῖς, ὡς οὐ κινδυνώδεις ὄντας, οὔτε σφοδροὺς, οὔτ' ὀξεῖς.

Ἀσφαλέστατος δ' ἁπάντων καὶ ῥήϊστος καὶ μακρότατος ὁ τεταρταῖος, οὗτος γὰρ οὐ μόνον αὐτὸς ἐφ' ἑωυτοῦ τοιοῦτός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ νοσημάτων ἑτέρων μεγάλων ῥύεται.

Ῥήϊστον εἶπε τὸν τεταρταῖον ἐν ἴσῳ τῷ εὔφορον. οἱ γάρ τοι συνεχεῖς τῶν πυρετῶν μηδεμίαν ἔχοντες τῶν ὀχληρῶν ἀνάπαυλαν ἄχρι κρίσεως, ἀλλὰ καὶ διηνεκῶς βαρύνοντες, εἰκότως δύσφοροι, λέγονταί τε καὶ εἰσίν. ἐν δὲ τῷ τεταρταίῳ, καὶ μάλισθ' ὅταν ᾖ μέτριος, ἔνεστι καὶ πράττειν ταῖς μέσαις τῶν παροξυσμῶν ἡμέραις, καί τι καὶ πράττειν ἐνίοτε τῶν συνήθων. χρὴ δὲ γινώσκειν σε καὶ τὸ τῶν παλαιῶν ἔθος, ὅταν ἀκούσῃς αὐτῶν περὶ πυρετῶν διαλεγομένων. ἐὰν γοῦν ἥπατος, ἢ πλευρᾶς, ἢ ἄλλου τινὸς μορίου φλεγμονῇ πυρετὸς ἕπηται. πλευρῖτιν ἢ περιπνευμονίαν ἢ ἡπατῖτιν ὀνομάζουσι τὴν νόσον οὐ πυρετώδη. τὸν δ' ἄνευ φλεγμονῆς πυρέττοντα, πυρετὸν φασὶ νοσεῖν. καὶ νῦν δ' ἄκουε περὶ ὧν διαλέγεται πυρετῶν, οὕτως εἰρῆσθαι τὸν λόγον, ἐπεί τοι πολλάκις ἴδομεν ἐπὶ σπληνὶ μεγάλως πυρέττοντας ἀνθρώπους τεταρταῖον, κἄπειτα ἐν χρόνῳ παρεγχύσεως ὑδερικῆς γενομένης, ἀποθανόντας. ἀλλ' αὐτός τε καθ' ἑαυτὸν, ὁ τεταρταῖος ἀκίνδυνός ἐστιν, ὅς γε καὶ ἄλλων νοσημάτων ῥύεται. παυσαμένας γοῦν ἐπιληψίας ἴσμεν ἐπὶ τεταρταίῳ χρονίῳ ἐνοχλήσαντι. καὶ μεμάθηκας ἤδη περὶ τῆς γενέσεως αὐτοῦ, κατά τε τὰ περὶ διαφορᾶς πυρετῶν ὑπομνήματα, καὶ τὰ περὶ κρίσεων.

Ἐν δὲ τῷ ἡμιτριταίῳ καλεομένῳ ξυμπίπτει μὲν καὶ ὀξέα νοσήματα γίγνεσθαι, καὶ ἔστι τῶν λοιπῶν οὗτος θανατωδέστατος. ἀτὰρ φθινώδεες. καὶ ὅσα ἄλλα μακρὰ νοσήματα νοσέουσιν, ἐπὶ τούτῳ μάλιστα νοσέουσι.

Οὐ δύναμαι πεῖσαι τοὺς πολλοὺς τῶν ἰατρῶν διακεῖναι τὴν τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἐπίσκεψιν, τῆς περὶ τῶν ὀνομάτων τε καὶ σημαινομένων, καὶ συγγινώσκειν αὐτοῖς δίκαιον. ὅπου γὰρ Ἀγαθῖνος, ἵνα τοὺς ἄλλους παραλείπω βιβλίον ὅλον ἔγραψε τὸ πρῶτον, περὶ ἡμιτριταίου, τὸ σημαινόμενον ἐκ τῆς προσηγορίας ζητῶν ἐν αὐτῷ. πῶς οὐκ ἄν τις καὶ τούτοις συγγνώῃ; καίτοι γε ῥᾷστον ἦν, ἰδίαν μὲν τῶν ὁρωμένων ποιήσασθαι διδασκαλίαν ἐν τῇ περιόδῳ, ἰδίαν δὲ τῶν ἐπ' αὐτοῖς ὀνομάτων, ὥσπερ ἐγὼ νῦν ποιήσομαι. τῶν γὰρ διὰ τρίτης παροξυνομένων πυρετῶν, οἱ μὲν εἰς ἀπυρεξίαν λήγουσιν, οἱ δὲ οὔ. καὶ πάλιν ἑκατέρου τούτων ἡ διαφορὰ τοιάδ' ἐστί, τῶν εἰς ἀπυρεξίαν λεγόντων, ἔνιοι μὲν ἐντὸς ὡρῶν δώδεκα τὸν παροξυσμὸν ἔχουσι περιγραφόμενον, ἔνιοι δ' ἐπὶ πλείονι

ἐκτεινόμενον. τῶν δὲ μὴ ληγόντων εἰς ἀπυρεξίαν ἔνιοι μὲν φρικώδεις ὄντες, ὅταν ἀπὸ τῆς πρώτης εἰσβολῆς ἐπὶ τὴν καλουμένην ἀνάβασιν ἔρχωνται, κἂν δοκῶσιν ἤδη μετρίως προεληλυθέναι, πάλιν ἑτέραν φρίκην μετὰ συστολῆς ποιοῦνται, καὶ μετὰ ταύτην αὖθις ἑτέραν ἀνάβασιν, εἶτα ἐπ' ἐκείνης ἄλλην συστολήν τε καὶ φρίκην, εἰς δὶς γὰρ καὶ τρὶς οὕτως ἐπιστρέφουσι. κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ἡμέραν ἕτερον ἴσχουσι παροξυσμὸν ἐλάττονα τοῦ προτέρου χωρὶς τῶν προτέρων ἐπαναλήψεως. καὶ τοῦτ' ἐφεξῆς αὐτοῖς ἀεὶ κυκλεῖται δυοῖν παροξυσμῶν οἵων εἴρηκα γιγνομένοιν ἐν ἡμέραις δύο. καὶ μὴν καὶ ἄλλοι τινὲς διὰ τρίτης παροξυνόμενοι χωρὶς τῶν εἰρημένων φρικωδῶν εἰσβολῶν τε καὶ ἐπαναλήψεων ἕνα παροξυσμὸν ἴσχουσι διὰ τρίτης, οὐ παροξυνόμενοι τῇ δευτέρᾳ. μίαν οὗτοι καὶ συνεχῆ καὶ ὁμαλὴν τὴν ἐπὶ τὴν ἀκμὴν ἀπὸ τῆς εἰσβολῆς ἀνάβασιν ἔχουσιν. αὕτη μὲν οὖν τῶν διὰ τρίτης παροξυνομένων πυρετῶν ἡ διαφορά, φαινομένη συνεχῶς ἐπὶ τῶν καμνόντων. ἐδείχθη δ' ὑφ' ἡμῶν ὁ μὲν φρικώδης πυρετὸς ἐπὶ χολώδει καὶ φλεγματώδει χυμῷ συνιστάμενος. ὁ δὲ χωρὶς φρίκης ἐπὶ τῷ χολώδει μέν, ἀλλὰ δυσκινητοτέρῳ τε καὶ δυσπεπτοτέρῳ. φέρουσι δ' αὐτὸν καὶ φλεγμονὴν κυρίων μορίων. τῶν δὲ μετὰ ῥίγους μὲν εἰσβαλλόντων, εἰς ἀπυρεξίαν δὲ ληγόντων ἅμα χολώδεσιν ἐμέτοις, ἢ διαχωρήσεσιν, ἢ ἱδρῶσιν ἡ ξανθὴ χολὴ κινουμένη δι' ὅλου τοῦ σώματος αἰτία. τούτων μὲν οὖν οὕτως ἐχόντων, ὡς εἴρηται, τὸ μὲν ἢ τὴν αἰτίαν ἑκάστου ζητεῖν, ἢ τὴν θεραπείαν, ἰατρικόν τε καὶ χρήσιμόν ἐστι πρᾶγμα. τὸ δέ τι καλέσει τις ἕκαστον τῶν εἰρημένων ὀρθῶς, οὐκέτι τῆς ἰατρικῆς ἴδιον, ἀναγκαίως γε μὴν γινόμενον, ὅταν βούληταί τις ἑτέρους διδάσκειν, ἀναγινώσκειν. τὰς γὰρ ἐπὶ τῶν καμνόντων γιγνομένας ἤ μὴν διαγνώσεις τε τῶν παθῶν καὶ προγνώσεις τῶν ἐσομένων καὶ θεραπείας, ὁρῶμεν οὐδὲν δεομένας τῆς ἐν τοῖς ὀνόμασιν ἀκριβείας. οὐ δὲ γὰρ ἀπὸ τούτων οἱ ἰδιῶται κρίνουσι τοὺς ἰατρούς, ἀλλ' ὅταν ἐπὶ φλεβοτομίᾳ τὸν κάμνοντα ῥαστωνήσαντα θεάσωνται, καὶ τροφὴν ἐν καιρῷ λαμβάνοντα, καὶ γὰρ καὶ τοῦτο κρίνειν ἰδιώτης δύναται θεασάμενος. εἶτα οὐκ εὐθέως ἐπὶ τῇ τροφῇ τὴν ἀρχὴν τοῦ παροξυσμοῦ γενομένου, ἀλλὰ μετὰ χρόνον πλείονα, τὸν ἰατρὸν ἐπαινεῖ. κἂν εἰ ψυχροῦ δὲ πιόντα, καὶ λουσάμενον, τὸν ἄρρωστον ἀπύρετον ἤδη πεποιηκότα, παραχρῆμα θαυμάζει, καθάπερ γε κἂν εἰ προείποι τι τῶν ἐσομένων. ἀπὸ τούτων μὲν οὖν ὁ ἰατρὸς ἀκριβῶς τε καὶ ἀληθῶς εὐδοκιμεῖ, σοφιστὴς δὲ κατατρίβει τὸν χρόνον ἑαυτοῦ τε καὶ τῶν μαθητῶν περὶ ὀνομάτων τε καὶ σημαινομένων ἐρίζων. ἐπεὶ δὲ τὸ προκείμενον ἡμῖν ἦν οὐκ αὐτὰ τὰ πράγματα διδάξαι τῆς τέχνης ἐν ἑτέροις γὰρ τοῦτο ἐπράξαμεν αὐτάρκως, ἀλλὰ τὴν Ἱπποκράτους γνώμην ἐπισκέψασθαι διὰ συντόμων, καὶ τοῦτο δυνατὸν ὧδε ποιῆσαι. λέλεκται μὲν γὰρ αὐτῷ καὶ πρόσθεν. ἦν δ' αὐτοῖσι τὰ παθήματα. φρικώδεες πυρετοί, συνεχέες, ὀξέες. τὸ μὲν ὅλον, οὐ διαλείποντες. ὁ δὲ τρόπος ἡμιτριταῖος. μίαν κουφότεροι. τῇ δ' ἑτέρῃ ἐπιπαροξυνόμενοι. καὶ νῦν δὲ πάλιν ἡ ῥῆσις αὕτη φησὶν ἐν δὲ τῷ ἡμιτριταίῳ συμπίπτει μὲν καὶ ὀξέα νοσήματα, καὶ ἔστι τῶν ἄλλων οὗτος θανατωδέστατος. ὅτι μὲν οὖν θανατώδης ἐστὶν ὁ ἡμιτριταῖος, ἄντικρυς εἴρηκεν αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης. ὅτι δὲ τῶν εἰς ἀπυρεξίαν ληγόντων, οὐδεὶς ἐστὶ θανατώδης, ἄντικρυς ἐν ἀφορισμοῖς ἐδήλωσεν εἰπών, πυρετοὶ ὁκόσοι μὴ διαλείποντες, διὰ τρίτης ἰσχυρότεροι γίνονται, ἐπικίνδυνοι. ὅτῳ δ' ἂν τρόπῳ διαλείπωσι σημαίνει, ὅτι ἀκίνδυνοι. πῶς οὖν ἐκ τῶν εἰς ἀπυρεξίαν ληγόντων εἴπῃ τὸν ἡμιτριταῖον, ἑπόμενος Ἱπποκράτει. καὶ μὴν οἱ λέγοντες, ἐάν τις ὥραις τέτρασι καὶ εἴκοσι ἀπύρετος γίγνηται τὸ μέσον, ἔχειν αὐτὸν ἡμιτριταῖον, ἐκ τῶν διαλειπόντων ποιοῦσι τοῦτον τὸν πυρετὸν τοιοῦτον. οὕτως δὲ καὶ τὸν μέγαν καὶ τὸν μικρὸν ὡρῶν ἀριθμῷ διαφέρειν τοῦ μεγάλου φάσκοντες εἰς ἀπυρεξίαν περιάγειν ἀμφοτέρους βουλόμενοι, τῆς Ἱπποκράτους ἀποχωρήσουσι γνώμης ἐν τοῖς διαλείπουσι πυρετοῖς τὸν ἡμιτριταῖον ἄγοντες. ἀκίνδυνος γὰρ οὗτος ἔσται καίτοι θανατώδης ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενος. ἄμεινον οὖν ἐστι τῶν μὲν ὀνομάτων, ὡς εἴρηται, καταφρονεῖν, ἀσκοῦντα θεραπείας τε καὶ διαγνώσεις καὶ προγνώσεις ἑκάστου τῶν πυρετῶν. ἐπεὶ δὲ σαφεστέρα τε καὶ συντομωτέρα διὰ τῶν ὀνομάτων ἡ διδασκαλία γίνεται προσδιηγησαμένου λόγῳ τῶν διὰ τρίτης παροξυνομένων πυρετῶν τὰς διαφοράς, ὡς ἀρτίως ἐποίει καθ' ἑκάστην αὐτῶν ἰδίαν προσηγορίαν, ὥσπερ εἴωθε πράττειν, ἑκάστοτε διελέσθαι τὰς διαφορὰς τῶν διὰ τρίτης παροξυνομένων πυρετῶν. ἐφεξῆς τὸν ἐντὸς τῶν δώδεκα ὡρῶν παυόμενον, ἀκριβῆ τριταῖον ὀνομάσομεν ἕνεκα συντόμου διδασκαλίας. ὅστις δ' ἂν ἔχῃ πολυχρονιώτερον τούτου τὸν παροξυσμόν, ὅμως μὲν ἔτι μακροτέραν αὐτοῦ τὴν ἄνεσιν, ἐκεῖνον ἁπλῶς τριταῖον ὀνομάσομεν. ὅστις δ' ἂν ἐπὶ πλεῖστον μὲν ἐκτεταμένον ἔχῃ παροξυσμόν, ὀλίγον δὲ τὸ διάλειμμα, τοῦτον πάλιν ὀνομάσομεν ἐκτεταμένον τριταῖον. ὅστις δ' ἂν μὴ παυσάμενος εἰς ἀπυρεξίαν, φρικώδης μὲν τῇ προτέρᾳ τῶν ἡμερῶν ἐπαναλήψεις ποιεῖται, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν ἁπλοῦν ἕνα παροξυσμόν, τοῦτον ἡμιτριταῖον ὀνομάζομεν. εἰ δ' ἁπλῶς διὰ τρίτης παροξύνοιτο τριταιοφυῆ. πάντ' ἔχεις ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ διωρισμένα, τά τ' ἄχρηστα καὶ χρήσιμα. τούτων δὲ ἐστὶ διὰ παντὸς μεμνῆσθαι, καὶ πρόχειρον ἔχειν τὴν γνῶσιν αὐτῶν. οὕτως γὰρ καταγνώσει τῆς τῶν νεωτέρων ἰατρῶν φλυαρίας, οἳ περὶ τῶν εἰρημένων ὀνομάτων ἐποιήσαντο, περὶ τῶν πραγμάτων οἰόμενοι διαλέγεσθαι. ἀλλ' ὅτι μὲν οὐδένα τῶν νῦν εἰς ἀπυρεξίαν ἀφικνουμένων πυρετῶν ὁ Ἱπποκράτης ἡμιτριταῖον ὀνομάζει, δέδεικται. πότερον δ' ἐκεῖνον μόνον ὃν ἐγὼ ἰδίως καλεῖν εἴωθα τὸν τὰς φρικώδεις ἐπαναλήψεις ποιούμενον, ἢ καὶ τὸν ἄνευ τούτων γινόμενον, ἄξιόν ἐστι σκέψεως. εἰ γὰρ καὶ τοῖς φθινώδεσιν καὶ ἄλλως χρονίως νοσοῦσιν ὁ πυρετὸς οὗτος εἴωθε συμπίπτειν, ἴσως εἰ καὶ χωρὶς φρίκης γίγνοιτο, καλέσομεν αὐτὸν ἡμιτριταῖον, ἐὰν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν ἐπιπαροξύνηται, ἀλλ' ὅπερ ἔφην περὶ ὀνόματος οὔσης τῆς ζητήσεως, οὐδὲν ἄτοπόν ἐστι, κἂν μὴ γνῶμεν ἀκριβῶς ἐπὶ τίνος πυρετοῦ μάλιστα τὴν ἡμιτριταίαν ἐπιφέρει φωνὴν ὁ Ἱπποκράτης, ὁπόταν γὰρ αὐτοῦ τὴν περὶ τὸν πυρετὸν τέχνην ἐκμαθόντες, ἕξομεν ὧν δεόμεθα πρὸς τὰ τῆς τέχνης ἔργα χωρὶς τῶν ἐπ' αὐτοῖς ὀνομάτων. τάχα δ' ἂν εἶναι δόξειεν οἰκεῖον ἐφεξῆς σκέψασθαι, διατί προσέθηκεν ὁ Ἱπποκράτης τὸ καλεόμενον, καὶ οὐχ ἁπλῶς εἶπεν ἐν δὲ τῷ ἡμιτριταίῳ, ξυμπίπτει μὲν καὶ ὀξέα νοσήματα δοκεῖ δέ μοι μέμ-

φεσθαι

εσθαι τὴν προσηγορίαν ὡς ἄκυρον. ὥσπερ γὰρ τῶν ἐνδεεστέρως ἐχόντων κατὰ τὰ τέλεια τὴν τοῦ ἡμίσεως πρόσθήκην ποιούμεθα. φάσκοντες ἡμιθνῆτα. καὶ ἡμίθνητον. καὶ ἡμίθεον. καὶ ἡμίφωνον. ἡμίονόν τε καὶ τὸ ἡμίοπτον, ὅσα τ᾽ ἄλλα τοιαῦτα λέγοντες. ὁ δ᾽ ἡμιτριταῖος, οὐ μόνον οὐκ ἔστιν ἥμισυς τῷ πλήθει τῶν συμπτωμάτων, ἢ τῇ δυνάμει, καὶ τούτων τῆς ὅλης διαθέσεως, ἀλλὰ καὶ πολὺ χείρων τοῦ τριταίου. ὡς ἄμεινον εἶναι δοκεῖν ἐκεῖνον τούτου λέγειν ἥμισυν, οὐκ ἐκεῖνον τοῦτον. οὐκ οὖν οὐκ οἶδα τί δόξαν αὐτοῖς οὕτως ὠνόμασαν οἱ πρώτως θέμενοι τὴν προσηγορίαν, ἢ ἄλλως. ἐνδέχεται γὰρ αὐτὸ καὶ διότι τοῦ τριταίου πυρετοῦ τὸ διὰ τρίτης τε παροξύνεσθαι εἰς ἀπυρεξίαν τὸ λήγειν ἔχοντος. ὁ ἡμιτριταῖος ἓν μὲν ἔχει τούτων, ἓν δ᾽ οὐκ ἔχει, ταύτην θέσθαι τὴν προσηγορίαν. τὸ μὲν γὰρ διὰ τρίτην παροξύνεσθαι ἔχει. τὸ δ᾽ εἰς ἀπυρεξίαν λήγειν οὐκ ἔχει. ἐνδέχεται γὰρ καὶ διότι. καὶ μετὰ ῥίγους εἰσβάλλειν οὐκ ἔχει. καὶ πρὸς τούτοις γ᾽ ἔτι τὸ μετ᾽ ἐκκρίσεως παύεσθαι, καὶ μέντοι καὶ ὅτι τὴν δευτέραν ἡμέραν οὐκ ἔχει καθαράν, ἐνδέχεται δὲ καὶ ἄλλο τι τοιοῦτον εἰπεῖν, τοῖς τὴν μὲν ἄχρηστον σοφίαν ἀσκοῦσι, τὰ δ᾽ ὄντως χρήσιμα τῆς τέχνης παραλείπουσι.

Νυκτερινὸς, οὐ λίην θανατώδης. μακρὸς δέ. ἡμερινὸς μακρότερος. ἔστι δ᾽ οἷσι ῥέπει καὶ ἐπὶ τὸ φθινῶδες.

Τῶν μὲν ἐν ἀρχῇ πυρετῶν τὸν κατάλογον, ἔγραψεν ἁπλῶς. τούτων δ᾽ ἑξῆς τὰ ἤθη διδάσκει. προειρηκὼς οὖν ἐν τῷ καταλόγῳ, πυρετοὶ, οἱ μὲν συνεχέες, οἱ δὲ, ἡμέρην ἔχουσι, νύκτα διαλείπουσι. νύκτα ἔχουσιν, ἡμέρην διαλείπουσι. εἶτα περὶ τῶν συνεχῶν διελθὼν, ὁποῖοί τινές εἰσι, καὶ προσθεὶς αὐτοῖς ἐφεξῆς τὴν περὶ τοῦ τεταρταίου τε καὶ ἡμιτριταίου διδασκαλίαν, ἐπὶ τοὺς τῇ μὲν ἡμέρᾳ παροξυνομένους, τῇ δὲ νυκτὶ, διαλείποντας, ἢ τῇ μὲν νυκτὶ παροξυνομένους, τῇ δ᾽ ἡμέρᾳ διαλείποντας ἀφίκετο, καλέσας αὐτῶν, τὸν μὲν ἕτερον νυκτερινὸν, τὸν δ᾽ ἕτερον, ἡμερινόν. νυκτερινὸν μὲν, τὸν ἐν νυκτὶ παροξυνόμενον, ἡμερινὸν δὲ, τὸν ἐν ἡμέρᾳ. δι᾽ ὧν δ᾽ ἐπαινεῖν ἔδοξε τὸν νυκτερινὸν, οὐδὲν ἧττον ἔψεξε διὰ τῶν αὐτῶν, οὐχ ἁπλῶς εἰπὼν νυκτερινὸς οὐ θανατώδης, ἀλλὰ τὸ οὐ λίην προσθείς. εἰ γὰρ οὐ λίην θανατώδης, δῆλον ὅτι θανατώδης μετρίως. τὸν δ᾽ ἡμερινὸν οὐ μόνον μακρότερον εἶπεν εἶναι τοῦ νυκτερινοῦ, ἀλλὰ καὶ ἔτι πρὸς τὸ φθινῶδες ἐνίοτε ῥέπειν, ὥς τε καὶ κατὰ τοῦτο μοχθηρότερον εἶναι. τοῦτο μὲν γὰρ ἐν ᾧ χρόνῳ διαφορεῖσθαι καὶ ἀραιοῦσθαι μᾶλλον εἴωθεν, ἐν τούτῳ συστέλλεται, καὶ πυκνοῦται τὸ σῶμα παροξυνόμενος, εἰκότως κακοηθέστερος εἶναι δοκεῖ. τοῦτο δὲ καὶ τὸν καιρὸν τῆς προνοίας ἔχων ἀνθεῖ. καθ᾽ ὃν γὰρ χρόνον ἐχρῆν κοιμᾶσθαι, κατὰ τοῦτον ἀναγκαῖον ἐστὶ τῆς ἰατρικῆς προνοίας τυγχάνειν τὸν κάμνοντα. καὶ διὰ τοῦτο καταφθείρονται τῷ χρόνῳ καὶ φθίνουσι δυοῖν θάτερον. εἰ μὲν δὴ κοιμῶνται τῆς ἡμέρας ἐνδεῶς ἀπολαβόντες ὕπνου. εἰ δ᾽ οὐ κοιμῶνται νυκτερίδος βίον οὐκ ἀνθρώπων βιοῦντες.

Ἑβδομαῖος μακρὸς οὐ θανατώδης. ἐνναταῖος ἔτι μακρότερος, οὐ θανατώδης.

Οὔθ᾽ Ἱπποκράτῃ καλὸν ἀπιστεῖν, ἐμφαίνει γάρ, ὡς ἑωρακὼς ταῦτ᾽ ἔγραψε. οὔτε ψεύδεσθαι προσήκει λέγοντα, καὶ αὐτὸν ἑωρακέναι. παραφυλάττειν οὖν ἡμᾶς φιλοπόνως προσήκει καὶ τῇ πείρᾳ κρίνειν τὸ ἀληθὲς, ἀλλ᾽ ὅπως μὴ πάθητε τοῖς πολλοῖς ὁμοίως, οἳ θεασάμενοι κατά τινα τύχην δι᾽ ἑβδόμης ἡμέρας πυρέξαντα τὸ δεύτερον τε καὶ τρίτον, ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ὑπέλαβον ἑβδόμην εἶναι τινὰ περίοδον. ἐνδέχεται γάρ ποτε τοῦτο καὶ κατὰ συντυχίαν ἀπαντῆσαι, καὶ μέντοι καὶ κατὰ τὸ τῆς διαίτης ὁμοειδὲς, ὅσοις γὰρ τῶν νοσούντων οὐκ ἀκριβῶς ἡ νοσώδης ἐπαύσατο διάθεσις, ἀλλ᾽ ἔμεινεν αὐτοῖς τι σπέρμα, τούτοις ἀμελέστερον διαιτηθεῖσι συμβαίνει, πολλάκις μὲν ἕκτῃ μετὰ τὴν πρώτην ἡμέραν πυρέξαι. πολλάκις δ᾽ ἑβδόμῃ, πολλάκις δ᾽ ὀγδόῃ, πολλάκις δ᾽ ἄλλῃ τινὶ, καὶ τοῦ πυρετοῦ παυσαμένου, δόξασιν ἀκριβῶς ἀπηλλάχθαι, πάντα ὁμοίως διαιτηθεῖσιν, ἐπὶ τῷ καταλειφθέντι τῆς νόσου σπέρματι δι᾽ ἴσων ἡμερῶν εἰς τὴν αὐτὴν ἀφικομένων διάθεσιν, ὡσαύτως πυρέξαι. καὶ δυνατὸν γίγνεσθαι τοῦτο πολλάκις, ὅταν ἴσον μὲν ᾖ τὸ καταλειπόμενον τῆς διαθέσεως, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ κάμνοντες διαιτῶνται. τότ᾽ οὖν ὄντως περιοδικὸς ἐστὶ νοσώδης, ὅταν ἀκριβῶς διαιτηθῆναι αὐτῶν κατὰ τὴν αὐτὴν ἀφικνῆται προθεσμίαν ὁ πυρετὸς, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ τεταρταίου φαίνεται γιγνόμενος.

Τριταῖος ἀκριβὴς ταχυκρίσιμος, καὶ οὐ θανατώδης.

Εἴρηται μικρῷ πρόσθεν, ὡς τύπῳ φασὶ, τὸν ὀλιγοχρόνιον ἔχοντα παροξυσμὸν, ἀκριβῆ τριταῖον εἶναι. τὰ δ᾽ ὡς τὸ πολὺ τούτῳ συνυπάρχοντα πάντα εἴρηται, κατά τε τὰ περὶ διαφορᾶς πυρετῶν, καὶ τὰ περὶ κρίσεως ὑπομνήματα.

Ὁ δέ γε πεμπταῖος πάντων κάκιστος. καὶ γὰρ πρὸ φθίσιος, καὶ ἤδη φθίνουσιν ἐπιγενόμενος κτείνει.

Οἱ φθινοῦντες, ἑκτικὸν πυρέττουσι πυρετὸν οὐδέποτε παυόμενον, οὗ τὴν φύσιν ἅπασαν, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων, ἔμαθες ἐν τοῖς περὶ διαφορᾶς πυρετῶν. ἤδη δέ τισιν αὐτῷ ἄλλον ἐπιπεπλεγμένον τινὰ τῶν περιοδικῶν, ἤτοι τῶν διὰ τρίτης, ἢ καὶ τῶν καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν παροξυνομένων. ὡς δὲ Ἱπποκράτης φησί, καὶ τὸν διὰ πέμπτης, ὑπὲρ οὗ καὶ αὐτοῦ νόμιζέ σοι τὰ αὐτὰ λελέχθαι πρὸς ἡμῶν, ἃ καὶ περὶ τῶν ἑβδομαίων τε καὶ ἐνναταίων ὀλίγον ἔμπροσθεν ἤκουσας.

Εἰσὶ δὲ τρόποι καὶ καταστάσιες, καὶ παροξυσμοὶ τουτέων ἑκάστου τῶν πυρετῶν ὁμοίως ξυνεχέων διαλειπόντων. αὐτίκα γὰρ συνεχὴς ἐστὶν οἷσιν ἀρχόμενος ἀνθεῖ καὶ ἀκμάζει μάλιστα καὶ ἀνάγει ἐπὶ τὸ χαλεπώτερον. περὶ δὲ κρίσιν καὶ ἅμα κρίσει ἀπολεπτύνεται. ἔστι δ᾽ οἷσιν ἄρχεται μαλακῶς καὶ ὑποβρύχιος. ἐπαναδιδοῖ δὲ καὶ παροξύνεται καθ᾽ ἡμέρην ἑκάστην. περὶ δὲ κρίσιν καὶ ἅμα κρίσει ἅλις ἐξέλαμψεν. ἔστι δ᾽ οἷσιν ἀρχόμενος πρηέως, ἐπιδιδοῖ καὶ παροξύνεται καὶ μέχρι τινὸς ἀκμάσας. πάλιν ὑφίησι μέχρι κρίσιος, καὶ περὶ κρίσιν.

ξυμπίπτει δὲ ταῦτα καὶ γίνεται ἐπὶ παντὸς πυρετοῦ καὶ ἐπὶ παντὸς νοσήματος.

Τρόπους πυρετῶν, ἐνίοτε μὲν τὰ εἴδη καλοῦσιν, ἐνίοτε δὲ τὰς διαφορὰς καὶ τὰς οὐσίας. τὰ εἴδη δὲ νῦν αὐτῶν δηλοῖ ὅσ' ἐστὶν ἑκάστου τῶν προειρημένων πυρετῶν γράψαι. τὸν γοῦν συνεχῆ φησιν, ἄρχεσθαι μὲν ἐνίοις σφοδρότατον, κατὰ βραχὺ δὲ ἀπολεπτύνεσθαι μέχρι κρίσεως. ἐνίοτε δὲ μετρίως ἀρξάμενον αὔξεσθαι κατὰ βραχὺ μέχρι κρίσεως, ἐν ᾗ φησιν ἐκλάμπειν αὐτόν. οὗτοι μὲν οὖν ἐναντία ἀλλήλοις ἔχουσι τὴν κρίσιν. ἄλλον δὲ τρόπον ἐπ' αὐτοῖς τρίτον εἶναι φησὶ σύνθετον ἐξ ἀμφοῖν, ὅταν ἄρχεται μὲν πρᾳέως, αὐξηθεὶς δὲ κατὰ βραχὺ, καὶ τὸ τέλειον ἀπολαβὼν μέγεθος, ὑφίησιν ἄχρι λύσεως παντελοῦς. τούτους τοὺς τρεῖς τρόπους οἴονταί τινες αὐτὸν λέγειν ἐπὶ τῶν συνεχῶν πυρετῶν, οὐκ ἀκούοντες ὧν ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ῥήσεως ἔγραψε. συμπίπτει δὲ ταῦτα γίνεσθαι, ἐπὶ παντὸς πυρετοῦ καὶ νοσήματος, ὡς οὐκέτι τῶν συνεχῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντων τῶν ἄλλων πυρετῶν, ὅσοι τε συνεχεῖς, καὶ πολυχρόνιοι, καὶ μέντοι καὶ παντὸς ἄλλου νοσήματος, ὀξέος τε δηλονότι, καὶ χρονίου τοὺς αὐτοὺς τρόπους φησὶ γίνεσθαι τρεῖς. καὶ τὰ συμπτώματα δὲ, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον κρίνεται τὰ πάντα. φέρε γὰρ ἐπ' ἀλγήματος ἡμᾶς σκέψασθαι τοῦτο. πολλάκις μὲν εἰσβάλλον σφοδρότατον, ἀπομαραίνεται κατὰ βραχὺ, μέχρι παντελοῦς λύσεως. ἐνίοτε δ' ἀρξάμενον πρᾷον, ἐπὶ τὸ σφοδρότατον αὐξηθὲν κατὰ βραχὺ, ταχεῖαν ἔχει τὴν λύσιν. αὖθις δέ ποτε μετὰ τὴν τελείαν ἀκμὴν, ἀνάλογον τῆς αὐξήσεως ἐν ἴσῳ χρόνῳ τὴν παρακμὴν ἔλαβεν.

Δεῖ δὲ τὰ διαιτήματα σκοπούμενον ἐκ τούτων, προσφέρειν.

Προγνωστικὸν εἶναι σε βούλεται τῆς κινήσεως τῶν νοσημάτων, ὅπως ἁρμόττουσαν αὐτοῖς τὴν δίαιταν προσφέρῃς. δεῖ γὰρ ὡς πρὸς τὴν ἐσομένην αὐτοῖς ἀκμὴν τοῦ νοσήματος ἀποβλέποντας ἡμᾶς, τὴν δίαιταν ποιεῖσθαι. κατὰ δὲ τὸ περὶ διαίτης ὀξέων καὶ τοὺς ἀφορισμοὺς ὅπως χρὴ προγινώσκειν τοὺς προειρημένους τρόπους τῶν νοσημάτων, ἔκ τε τῶν εἰς τὸ προγνωστικὸν ὑπομνημάτων, καὶ ἐκ τῶν περὶ κρίσεων μαθήσῃ. διὰ κεφαλαίων αὐτὰ κατὰ τοῦτο τὸ βιβλίον ἔγραψα διὰ τῆς πρώτης ἐν τῷδε τῷ ὑπομνήματι γεγραμμένης ῥήσεως.

Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἐπίκαιρα σημεῖα τούτοις ἐστὶν ἠδελφισμένα, περὶ ὧν τὰ μέν που γέγραπται, τὰ δὲ γεγράψεται, πρὸς ἃ διαλογιζόμενον δοκιμάζειν καὶ σκοπεῖσθαι, τίνι τουτέων ὀξὺ καὶ θανατῶδες, ἢ περιεστηκὸς, καὶ τίνι προσαρτέον, ἢ οὔ. καὶ πότε καὶ πόσον. καὶ τίνι τὸ προσφερόμενον ἔσται.

Καίτοι πολλὰ προειρηκὼς ἀφ' ὧν χρὴ τὰς προγνώσεις ποιεῖσθαι, ὅμως φησὶν εἶναι καὶ ἄλλα, τὰ μὲν ἤδη γεγραμμένα κατὰ τὸ προγνωστικὸν δηλονότι, τὰ δὲ καὶ γραφησόμενα.

Τὰ δὲ παροξυνόμενα ἐν ἀρτίῃσι, κρίνεται ἐν ἀρτίῃσιν. ὧν δ' οἱ παροξυσμοὶ ἐν περισσῇσι, κρίνονται ἐν περισσῇσιν.

Εἴρηται πολλάκις ἡμῖν ἐν τοῖς παροξυσμοῖς γίνεσθαι τὰς κρίσεις, διά τε τὸ κινεῖσθαι σφοδρῶς ἐν αὐτοῖς τοὺς χυμοὺς, καὶ ὥσπερ ζέοντας ἐκρήγνυσθαι δι' αἱμορραγιῶν, ἢ δι' ἱδρώτων, ἢ ἐμέτων, ἢ διαχωρημάτων, καὶ αἱμορροΐδων, ἢ καταμηνίων ταῖς γυναιξὶ, διά τε τὸ κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν τὴν φύσιν ἐπείγεσθαι πρὸς τὴν ἔκκρισιν αὐτῶν, ἅμα μὲν ὅτι βαρυνομένη καὶ κακοπαθοῦσα παροξύνεται πρὸς τὴν ἔκκρισιν, ἅμα δὲ ὅτι κεχυμένων μᾶλλον αὐτῶν, ἥ τε διάκρισις ἑτοιμοτέρα τῶν μοχθηρῶν, ἥ τε κρίσις γίνεται ῥᾷον.

Ἔστι δ' ἡ πρώτη κρίσιμος τῶν περιόδων ἐν ταῖς ἀρτίῃσι κρινόντων, δ΄. ς΄. η΄. ι΄. ιδ΄. κη΄. λ΄. μη΄. ξ΄. π΄. καὶ ξ΄. ἐκ τῶν δὲ ἐν τῇσι περισσῇσι κρινόντων, περιόδων α΄. γ΄. ε΄. ζ΄. θ΄. ια΄. ιζ΄. κα΄. κζ΄. καὶ λα΄.

Οὐ κυρίως μοι δοκεῖ χρῆσθαι νῦν τῇ προσηγορίᾳ τῆς περιόδου. τὰς γὰρ ἡμέρας αὐτὰς ἐν αἷς αἱ κρίσεις γίνονται πάσας ἐφεξῆς ἔγραψεν, ἔν τε τῷ προγνωστικῷ τὰς κατὰ τετράδην γινομένας περιόδους ἀκριβῶς δεδήλωκεν. ὥστε ταῦτ' ἔοικεν ἐπιζητεῖν τὴν θεωρίαν τῶν κρισίμων ἡμερῶν. πρώτην μὲν οὖν φησι κρισίμους ἡμέρας εἶναι τῶν ἀρτίων τὴν τετάρτην, ἐφεξῆς δ' αὐτῇ τὴν ς΄. εἶτα τοῖς πλείστοις μὲν τῶν ἀντιγράφων τῇ η΄. τε καὶ ι΄. γέγραπται, κατά τινα δὲ τῇ ιδ΄. μετὰ τὴν ς΄. κ΄. καὶ μετὰ ταύτην ἔν τισι μὲν δ΄. καὶ κ΄. ἔν τισι δ' αὐτῶν γέγραπται, δ΄. καὶ χ΄. καὶ μετὰ ταύτην μ΄. μεθ' ἣν ἡ ξ΄. καὶ π΄. καὶ ἑκατοστή. τῶν δὲ ἐν ταῖς περιτταῖς κρινομένων σωμάτων, πρώτην φησὶν εἶναι περίοδον. ἄμεινον δ' ἦν ὡς ἔφαμεν εἰπεῖν οὐ περὶ ἀρχῆς τρίτην, εἶτα πέμπτην. εἶθ' ἑβδόμην. εἶτα ἐνάτην. εἶθ' ἑνδεκάτην. εἶτα ἑπτακαιδεκάτην. εἶτα πρώτην καὶ εἰκοστὴν καὶ μετὰ ταύτην, ζ΄. καὶ κ΄. ἐφ' ᾗ α΄. καὶ λ΄. ἐλέχθησαν δὲ ἡμῖν ἐν τῇ περὶ τῶν κρισίμων ἡμερῶν πραγματείᾳ ἁπασῶν τῶν κρινουσῶν, ἰσχυρόταται μὲν, αἱ κατὰ τὴν τετραδικήν τε καὶ ἑβδοματικὴν περίοδον γινόμεναι, μετριώτεραι δ' αὐτῶν αἱ παρεμπίπτουσαι, περὶ ὧν τῆς εὐλόγου γενέσεως εἴπομεν, εἴπω μὲν αἱ μὲν οὖν περισσαὶ πᾶσαι, καλῶς εἴρηνται. τῶν δ' ἀρτίων οὐκ ὀρθῶς εἰρήκασιν, κη΄. καὶ ι΄. οὐδαμῶς γὰρ εἰσὶν αὗται κρίσιμοι.

Εἰδέναι δὲ χρὴ ὅτι ἢν καλῶς κριθῇ, ἔξω τῶν προγεγραμμένων ἐσομένας ὑποστροφὰς σημαίνοιτο καὶ γένοιτο ἂν ὀλέθρια.

Ὅτι μὴ καλῶς καὶ βεβαίως κρίνουσιν αἱ εἰρημέναι νῦν ἡμέραι, καὶ τὰ κριθέντα δὲ νοσήματα, πάντως μὲν οὐκ ἐστὶ βέβαια, γένοιτο δ' ἄν ποτε καὶ ὀλέθρια, δέδεικται δι' ἐκείνων τῶν ὑπομνημάτων.

Δεῖ δὲ προσέχειν τὸν νοῦν, καὶ εἰδέναι ἐν τοῖσι χρονίοισι τούτοις κρίσιας ἐσομένας ἐπὶ σωτηρίην, ἢ ὄλεθρον, ἢ ῥοπὰς ἐπὶ τὸ ἄμεινον, ἢ χεῖρον

Ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει τὸ σημαινόμενον ἐκ τοῦ τῆς κρίσεως ὀνόματος ἐδίδαξεν, ὃ δὴ συντόμως ἄν τις εἴποι ὀξύῤῥοπον εἶναι μεταβολὴν νοσήματος. ὅτι δὲ τεταραγμένως ἡ μεταβολὴ γίνεται, σαφῶς αὐτὸς εἶπεν. ἤτοι γὰρ σωτηρίαν ἢ ὄλεθρον ἢ ῥοπὴν ἤτοι τὸ ἄμεινον ἢ χεῖρον, ἀξιόλογον δηλονότι. παρέλειπε δ' αὐτὸς εἰπεῖν τὸ ἀξιόλογον, ὡς ἐν τῷ κοινῷ σημαινομένῳ τοῦ τῆς κρίσεως ὀνόματος περιεχόμενον.

Πλανῆτες δὲ πυρετοὶ καὶ τεταρταῖοι. καὶ πεμπταῖοι. καὶ ἑβδομαῖοι. καὶ ἐναταῖοι, ἐν ᾗσι περιόδοισι κρίνονται σκεπτέον.

Οὐδὲ περὶ τούτων ἐπιζητεῖ κατὰ τὸ προγνωστικόν, καὶ γὰρ οἱ πλανῆτες, τοὺς κατὰ μέρος παροξυσμοὺς ἀτάκτους ἔχουσιν. ἀλλὰ διά τε τῶν κατὰ τὰς κρισίμους ἡμέρας φαινομένων σημείων, ἡ κρίσις αὐτῶν προγινώσκεται. περὶ δὲ τῶν εἰς ἀπυρεξίαν ληγόντων περιόδων, οἷαι περ αἱ τῶν τριταίων εἰσὶ καὶ τῶν τεταρταίων, ἐδείχθη τοῖς πολλοῖς τῶν ἰατρῶν, θεώρημα ἀγνοούμενον, οὗ δὴ παντὸς ἐπειράθη μὲν ἤδη τῶν ἀῤῥώστων. οὐ γὰρ ταῖς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἡμέραις προσέχειν χρὴ τὸν νοῦν, οὐδὲ ταύτας ἀριθμεῖν ἁπλῶς ἐφεξῆς, ἀλλὰ τοὺς παροξυσμούς, ὥσπερ ἤδη τριταίου ἀκριβοῦς αὐτὸς εἶπε κατὰ τοὺς ἀφορισμούς. τριταῖος ἀκριβὴς ἐν ἑπτὰ περιόδοισι κρίνεται τὸ μακρότατον. ὡς γὰρ οὗτος ἐν ἑπτὰ περιόδοις κρίνεται, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἄλλος μὲν ἐν ἐννέα περιόδοις, ἄλλος δ' ἐν ἕνδεκα, καὶ οὕτως ἐφεξῆς ὁ κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν κρινουσῶν ἡμερῶν. καὶ περὶ τῶν τεταρταίων ὁ αὐτὸς λόγος. ἐν γοῦν τῷ προγνωστικῷ φησί, γίνεται δὲ καὶ τῶν τεταρταίων ἡ κατάστασις ἐκ τούτου τοῦ κόσμου. ἐμοῦ δὲ καὶ ταύτην τὴν θεωρίαν προειπόντος ἐπ' εὐδήμου τοῦ φιλοσόφου, τρεῖς τεταρταίους ἔχοντος, ἕνα μὲν ἐξ αὐτῶν πρῶτον παύεσθαι, τὸν ἐν ταῖς δε ταῖς ἡμέραις παροξυνόμενον, καὶ μετὰ τοσάσδε περιόδους, ἐπεὶ δ' οὗτος ἐπαύσατο, δεύτερον ἄλλον ἐν τῇ δε τῇ ἡμέρᾳ, κἄπειτα καὶ τὸν τρίτον ὁμοίως προειπόντος, ἐκ μαντικῆς ἔφασαν λέγεσθαι ταῦτα, καὶ οὐκ ἐξ ἰατρικῆς θεωρίας, καίτοι τοὺς μάντεις οὐδέποτ' ἀληθῶς ὁρῶντας ἐπ' ἀῤῥώστου προειπόντας ἐν ῥώμῃ. τῶν γὰρ ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν οὐ πεπείραμαι. σὺν θεῷ δ' εἰπεῖν, ἡμεῖς οὐδέποτε ἀπετύχομεν ἐν οὐδεμιᾷ προῤῥήσει. καὶ σὺ τοίνυν ἐὰν ἀσκήσῃς σαυτὸν ἐν τοῖς εἰρημένοις περὶ κρίσεως, Ἱπποκράτους τε καὶ τῆς τέχνης ἄξιος ἔσῃ. ταῦτα μὲν εἰρήσθω μοι κατὰ τὸ πάρεργον. ἤδη δὲ τὴν προκειμένην ἐξήγησιν αὖθις ἴωμεν. ὥσπερ γὰρ ἅπαντα τὸν περὶ τῶν κρισίμων ἡμερῶν λόγον ἀκριβῶς διωρίσατο κατὰ τὸ προγνωστικόν, οὕτω καὶ τὸν τῶν περιόδων. οὐδαμόθεν γοῦν ἐμνημόνευσε πεμπταίας, ἢ ἑβδομαίας, ἢ ἐναταίας, οὐ μόνον κατὰ τὸ προγνωστικόν τι εἰπών, ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τοὺς ἀφορισμούς. καίτοι κατὰ τὸ προγνωστικὸν εἰπών, γίνεται δὲ καὶ τῶν τεταρταίων ἡ κατάστασις ἐκ τούτου τοῦ κόσμου. κατὰ δὲ τοὺς ἀφορισμοὺς τριταῖον ἀκριβῆ κρίνεσθαι περιόδοις ἐν ἑπτά, δυνατὸν ἦν αὐτῷ καὶ περὶ πεμπταίου καὶ ἑβδομαίου καὶ ἐναταίου τὴν αὐτὴν ἀπόφασιν ποιήσασθαι τὴν λέξιν, ὧδέ πως γράψαντι. γίνονται δὲ καὶ τῶν τεταρταίων ἡ καταστάσεις κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ πεμπταίων καὶ ἑβδομαίων καὶ ἐναταίων ἐκ τουτέου κόσμου.

Πρὸ τῆς τῶν κατὰ μέρος ἀῤῥώστων ἐξηγήσεως ἄμεινον εἶναι μοι δοκεῖ, σαφηνείας τε καὶ συντομίας ἕνεκα, κοινόν τινα περὶ πάντων αὐτῶν λόγον εἰπεῖν. ἐδείχθη μοι καὶ κατ' ἄλλας μὲν πραγματείας, ἀλλὰ κἀν τῇ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, ὡς διττὴ ἡ τῶν ζητουμένων εὕρεσις ἐστί, μία μὲν ἡ διὰ τοῦ λόγου πρὸς τὴν γνῶσιν ἀφικνουμένη τοῦ καθόλου τε καὶ κοινοῦ παντὸς τῶν κατὰ μέρος εἴδους. ἄλλη δὲ διὰ τῶν κατὰ μέρος ἤδη τὸ κοινόν τε καὶ καθόλου παραγινομένη, καὶ τὰ μὲν συμπληροῦντα εἶναι καθόλου, τὰς δὲ πράξεις τῶν τεχνιτῶν ἤδη τῶν ἀτόμων εἰδῶν γίγνεσθαι. δεῖσθαι δὲ τῆς ἐπ' αὐτῶν γυμνασίας καὶ καθόλου πρότερον εὑρόντα. καὶ μέντοι καὶ πρὸς βεβαίωσιν αὐτῶν τῶν εὑρημένων καθόλου, χρήσιμα γίγνεσθαι τὰ κατὰ μέρος. ἔστι δὲ καὶ πρὸς τὴν τῶν μανθανόντων γνῶσιν, οἷα παραδείγματα ταῦτα, τῶν ἐπιτεταγμένων αὐτοῖς καθόλου θεωρημάτων. διὰ τοῦτο κἀγὼ κατὰ τὰς πραγματείας ἁπάσας ἃς ἐποιησάμην, οὐ τὰ καθόλου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ μέρος διῆλθον ἐκ τῶν Ἱπποκράτους βιβλίων, καὶ μάλιστα τῶν ἐπιδημιῶν παραγράψας ῥήσεις, ἐν αἷς διηγήσατο ἅπαντα ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους τὰ συμβαίνοντα τοῖς ἀῤῥώστοις. ἐν μὲν οὖν ταῖς δυσπνοίαις, ἅπαντας τοὺς δυσπνοήσαντας ἐν ταῖς τῶν ἐπιδημιῶν συγγραφαῖς διῆλθον, ἐν δὲ τοῖς τῶν κρισίμων ἡμερῶν, τοὺς κριθέντας, ἔπειτα τῶν ἄλλων ὡσαύτως, ὅθεν οὐδ' ἐξηγήσεως ἦν περιττοτέρας χρεία τοῖς βουλομένοις ἤδη τὰ τῆς τέχνης ἔργα πράττειν. ἀλλ' ἐπειδὴ παρέγκεινται τινὲς ἀσαφεῖς λέξεις, δι' ἐκείνας ἔδοξεν ἄμεινον εἶναι καὶ τὰ τοιαῦτα ὑπομνήματα ποιήσασθαι δῆλα. εἰ μὲν οὖν ἁπάντων τῶν συμπτωμάτων ὅσα γεγονέναι φησὶν ἑκάστῳ τῶν νοσημάτων, εἴτουν τὴν ὅλην φύσιν, ἢ τὰς αἰτίας τῆς γενέσεως εἴποιμι, τὰς γινομένας μοι πραγματείας ἐνταῦθα μεταφέρειν ἀναγκασθήσομαι πάσας, κινδυνεύσω τε καθ' ἕκαστον ἄῤῥωστον γράψαι βιβλίον. εἰ δὲ τῶν ἐν τῷ προγνωστικῷ γεγραμμένων ἐν τῷ καθόλου, τὰ παραδείγματα μόνα νῦν ἐπισημαινοίμην, ἀναπέμπων τὸ σύμπαν τῆς διδασκαλίας εἰς τὰς γεγραμμένας μοι πραγματείας, ἐλπίζω σύντομον ἔσεσθαι τὸν λόγον.

Φιλίσκος ᾤκει παρὰ τὸ τεῖχος καὶ κατεκλίθη. ἐν τῇ πρώτῃ πυρετὸς ὀξύς, ἵδρωσεν. ἐς νύκτα ἐπιπόνως. δευτέρῃ πάντα παρωξύνθη. ὀψὲ δ' ἀπὸ κλυσματίου, καλῶς διῆλθε. νύκτα δι' ἡσυχίης. τρίτῃ πρωὶ καὶ μέχρι μέσου ἡμέρης, ἔδοξε γενέσθαι ἀπύρετος. πρὸς δείλην δὲ πυρετὸς ὀξὺς μεθ' ἱδρῶτος, διψώδης, γλῶσσα ἐπεξηραίνετο. μέλανα οὔρησε, νύκτα δυσφόρως. οὐκ ἐκοιμήθη. πάντα παρέκρουσε. τετάρτῃ πάντα παρωξύνθη. οὖρα μέλανα. νύκτα δυσφορωτέρην. οὖρα εὐχρούστερα. πέμπτῃ περὶ μέσον ἡμέρης, μικρὸν ἀπὸ ῥινῶν ἔσταξεν ἄκρητον. οὖρα δὲ ποικίλα ἔχοντα ἐναιωρήματα στρογγύλα, γονοειδέα, ἐπαρμένα. οὐχ ἵδρυτο. προσθεμένῳ δὲ βάλανον, φυσώδεα σμικρὰ διῆλθε. νύκτα ἐπιπόνως. ὕπνοι σμικροί, λόγοι. λῆρος. ἄκρεα πάντοθεν ψυχρά, καὶ οὐκέτ' ἀναθερμαινόμενα, οὔρησε δὲ μέλανα, ἐκοιμήθη σμικρά, πρὸς ἡμέρην ἄφωνος, ἵδρωσε ψυχρά.

ἄκρεα πελιδνὰ, περὶ μέσον ἡμέρης, ἑκταῖος ἀπέθανεν. τούτῳ τὸ πνεῦμα διατέλεος ἦν, ὥσπερ ἀνακαλουμένῳ, ἀραιὸν, μέγα. σπλὴν ἐπήρθη περιφερεῖ κυρτώματι. ἱδρῶτες ψυχροὶ διατέλεος. οἱ παροξυσμοὶ, ἐν ἀρτίῃσιν.

Ἐπὶ τούτου τοῦ ἀῤῥώστου, κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν ὁ μέλλων ἔσεσθαι θάνατος ἦν φανερὸς ἤδη τῷ μεμνημένῳ τῶν καθόλου θεωρημάτων. ἐν γὰρ τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν ὀξέος πυρετοῦ γινομένου καὶ μετὰ ταῦτα ἱδρῶτος ἐπιφανέντος, οὐκ ἔλυσε τὸν πυρετὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν νύκτα χαλεπὴν ἤνεγκεν. ἡ δευτέρα πάλιν ἅπαντα παρώξυνεν. εἶθ' ἡ τρίτη μελαινῶν οὔρων ἔσχεν ἔκκρισιν. ἦν μὲν οὖν καὶ τὸ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν γινόμενον ὁμοίως μοχθηρὸν, τὰ γὰρ κρίσιμα μὴ κρίνοντα, τὰ μὲν θανατώδεα, τὰ δὲ δύσκριτα. θανατώδη μὲν, ἄν τι τῶν ἐπ' αὐτοῖς θανατωδῶν γένηται συμπτωμάτων, ἢ σημείων, δύσκριτα δὲ, ἐὰν ἄνευ τούτων διαμένῃ τὰ σημεῖα τῆς τῶν χυμῶν ἀπεψίας. ἀλλ' ἐπί γε τοῦ Φιλίσκου θανατῶδες ἐγίνετο σημεῖον, ἐπὶ τῷ μὴ λῦσαί τι τὸν πυρετὸν ἱδρῶτι κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν, τὰ μέλανα τῶν οὔρων, μετὰ τοῦ καὶ διψώδη γινέσθαι, καὶ τὴν γλῶσσαν ἐπιξηρανθῆναι, καὶ δυσφορῆσαι δι' ὅλης νυκτὸς, ἀγρυπνῆσαί τε καὶ παρακροῦσαι. καὶ τούτων οὕτως γινομένων, ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν πάντα τε παροξυνθῆναι φησὶ, καὶ οὖρα πάλιν γινέσθαι μέλανα. μέμνησο τοιγαροῦν, ἐπὶ τῆς τετάρτης ὁμοίως τῇ τρίτῃ χαλεπὰ συμπτώματα καὶ σημεῖα ἐχούσης ἐν ὀξεῖ νοσήματι, τὴν κρίσιν χρῆν ἐσομένην προσδοκᾶν διὰ ταχέων, εἰ μὲν ἐν ἀρτίαις, παροξύνετο, μᾶλλον ἐν ταῖς ἀρτίαις, εἰ δ' ἐν ταῖς περιτταῖς ἐν ἐκείναις, ἔνθα δ' ἡ κρίσις, ἐνταῦθα δηλονότι καὶ ὁ θάνατος, ἐπί γε τῶν ὀλεθρίων νοσημάτων. καὶ τοίνυν ἀπέθανεν ἑκταῖος ὁ Φιλίσκος, διότι καὶ οἱ παροξυσμοὶ κατὰ τὰς ἀρτίας ἦσαν αὐτῷ. τοῦτο γὰρ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ἐνεδείξατο κατὰ τὸ τέλος τῆς ὅλης ἐξηγήσεως γράψας ὧδι. τούτῳ τὸ πνεῦμα διατέλεος ὥσπερ ἀνακαλουμένῳ, ἀραιὸν, μέγα, σπλὴν ἐπήρθη περιφερεῖ κυρτώματι. ἱδρῶτες ψυχροὶ διατέλεος. οἱ παροξυσμοὶ ἐν ἀρτίῃσιν. ἄλλος δ' ἄν τις ἄῤῥωστος ἴσος ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς συμπτώμασί τε καὶ σημείοις, οὐ κατὰ τὴν ἕκτην, ἀλλὰ κατὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἀπέθανε, τῆς τε δυνάμεως ἰσχυροτέρας οὔσης, ἢ ὡς ἔτυχεν ὁ Φιλίσκος ἔχειν, τῶν τε συμπτωμάτων καὶ τῶν σημείων, ἧττον ὀλεθρίων. ἐπὶ γὰρ τούτῳ κατά τε τὴν τρίτην ἡμέραν καὶ τὴν τετάρτην οὖρα μέλανα γινόμενα, σαφῶς ἐδήλωσε τὸ μέγεθος τῆς κακοηθείας τοῦ νοσήματος, ἱδρῶτές τε ψυχροὶ γινόμενοι. καὶ ἡ τοῦ αἵματος δὲ στάξις ἐν τῇ ε' τῶν ἡμερῶν, ἐπεκύρωσε τὸν προσδοκώμενον ὄλεθρον συντόμως. ἔτι δὲ μᾶλλον ὅτι προσέγραψε τῇ στάξει τὸ ἄκρητον, ὧδέ πως εἰπὼν τῇ πέμπτῃ τῆς μέσου ἡμέρας μικρὸν ἐπέσταξεν ἀπὸ ῥινῶν ἄκρητον. ὅταν μὲν οὖν ἤτοι διαχώρησιν, ἢ ἔμετον ἄκρητον εἴποι, τὸ ἄμικτον λέγει, διαχωρούσης ἢ ἐμουμένης, ἤτοι τῆς ξανθῆς ἀμίκτου χολῆς, ἢ τῆς μελαίνης, ἢ τῆς ἰώδους. ἐπὶ δὲ τῆς στάξεως ἐὰν ἀκούσωμεν ἄμικτον αἷμα, τὸ ἐρυθρὸν, αὕτη γὰρ ἴδιος αὐτοῦ χροιὰ, ψεῦδός τι νοήσομεν. οὐδέποτε γὰρ ἐρυθροῦ στάξις ἀπὸ ῥινῶν ὀλεθρίῳ νοσήματι πέφυκεν, ἀλλ' ἀεὶ μέλανος. εἰκὸς οὖν ἐστιν αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ μέλαν ἄκρητον εἰπεῖν βουληθέντος αὐτοῦ τὸ πάνυ τοιοῦτον. ἐν μὲν δὴ τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν ἐφαίνετο σαφῶς ἤδη τὸ τοῦ νοσήματος ὀλέθριον, οὐ μὴν ὁπότε τεθνήξεται δῆλον ἦν. ἐν δὲ τῇ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν τῶν μελαινῶν οὔρων διαμεινάντων, καὶ τῶν παροξυσμῶν ἐν ταῖς ἀρτίαις γιγνομένων, εἰ μὲν τῇ ἡλικίᾳ καὶ τῇ ῥώμῃ τῶν δυνάμεων ἀντεῖχεν, εἰκὸς ἦν ἄχρι τῆς ὀγδόης ἐξαρκέσαι τὸν ἄῤῥωστον, εἰ δὲ μὴ, κατὰ τὴν πέμπτην τεθνήξεσθαι. τῆς πέμπτης δ' ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, αἵματός τε στάξιν ἀκράτου ἐχούσης, καὶ δηλονότι τοὺς ψυχροὺς ἱδρῶτας, οὓς διὰ παντὸς τοῦ νοσήματος ἔφη γινέσθαι, προσεδόκησεν ἄν τις εὐλόγως μὴ δυνηθήσεσθαι τὸν κατὰ τὴν ἕκτην ἡμέραν ἐσόμενον παροξυσμὸν, ὑπομεῖναι τὸν κάμνοντα. ταῦτά τε οὖν ἀκόλουθα φαίνεται τοῖς καθόλου περὶ κρισίμων ἡμερῶν καὶ οὔρων, καὶ ἱδρώτων εἰρημένοις, ἐπί τε τῶν κρισίμων συγγραμμάτων, καὶ πρὸς αὐτοῖς, τῶν περὶ δυσπνοίας τε καὶ παραφροσύνης. εἰρηκὼς γὰρ ἐν προγνωστικῷ.

» πνεῦμα δὲ πυκνὸν μὲν ἐὸν πόνον σημαίνει, ἢ φλεγμονὴν, ἐν τοῖς ὑπὲρ τῶν

» φρενῶν χωρίοις. μέγα δ' ἀναπνεόμενον καὶ διὰ πολλοῦ χρόνου παραφροσύνην. εἶτα νῦν, ὅτι μὲν παρεφρόνησεν ὁ Φιλίσκος εἰρηκὼς, οὐδὲν δ' ἐν ὅλῃ τῇ διηγήσει τῆς δυσπνοίας γεγραφὼς, εἰκότως ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ λόγου προσέθηκεν. τούτῳ τὸ πνεῦμα διὰ τέλεος ὥσπερ ἀνακαλουμένῳ, ἀραιὸν, μέγα. πρόδηλον δ' ὅτι, ταὐτόν ἐστιν ἀραιὸν τε φάναι καὶ διὰ πολλοῦ χρόνου. τὸ δ' ὥσπερ ἀνακαλουμένῳ, οἷον ἀναμιμνησκομένῳ, σημαίνει. δέδεικται γὰρ ἐν τοῖς περὶ δυσπνοίας, ἀραιὸν καὶ μέγα γίνεσθαι τὸ πνεῦμα διὰ τὴν βλάβην τῆς διανοίας, ὥσπερ ἐπιλανθανομένου τῶν ἐνεργειῶν τοῦ κάμνοντος, ὡς μήθ' ὅτε κατὰ παῦσαι προσῆκεν αὐταῖς ἐπίστασθαι, μήθ' ὅταν ἄρξασθαι.

Σιληνὸς, ᾤκει ἐπὶ τοῦ πλαταμῶνος πλησίον τῶν Εὐαλκίδεος, ἐκ κόπων καὶ πότων καὶ γυμνασίων ἀκαίρων, πῦρ ἔλαβεν. ἤρξατο δὲ πονέειν, καὶ ὀσφὺν, καὶ κεφαλῆς εἶχε βάρος. καὶ τραχήλου ἦν ξύντασις, ἀπὸ δὲ κοιλίης τῇ πρώτῃ χολώδεα ἄκρητα. ἔπαφρα, κατακορέα, πολλὰ διῆλθον. οὖρα μέλανα, μέλαιναν ὑπόστασιν ἔχοντα. διψώδης. γλῶσσα ἐπίξηρος. νυκτὸς οὐδὲν ἐκοιμήθη. δευτέρῃ πυρετὸς ὀξὺς, διαχωρήματα πλείω, λεπτότερα, ἔπαφρα, οὖρα μέλανα. νύκτα δυσφόρως. μικρὰ παρέκρουσε. τρίτῃ, πάντα παρωξύνθη. ὑποχονδρίου ξύντασις ἐξ ἀμφοτέρων παραμήκης πρὸς ὀμφαλὸν ὑπολάπαρος, διαχωρήματα λεπτὰ, ὑπομέλανα. οὖρα θολερὰ, μέλανα. νυκτὸς οὐδὲν ἐκοιμήθη. λόγοι πολλοὶ, γέλως. ᾠδή. κατέχειν οὐκ ἠδύνατο. τετάρτῃ διὰ τῶν αὐτῶν. πέμπτῃ, διαχωρήματα ἄκρητα, χολώδεα, λεῖα, λίαν λιπαρὰ, οὖρα λεπτὰ, διαφανέα, μικρὰ, κατενόει. ἕκτῃ περὶ κεφαλὴν μικρὰ ἐφίδρωσεν. ἄκρεα ψυχρὰ πελιδνὰ, πολὺς βληστρισμὸς, ἀπὸ κοιλίης οὐδὲν διῆλθεν. οὖρα ἐπέστη. πυρετὸς ὀξύς. ἑβδόμῃ, ἄφωνος. ἄκρεα οὐκέτι ἀνεθερμαίνετο, οὔρησεν οὐδέν. ὀγδόῃ ἵδρωσε δι' ὅλου, ψυχροὶ, ἐξανθήματα μεθ' ἱδρῶτος, ἐρυθρὰ, στρόγγυλα, σμικρὰ, οἷα ἴονθοι, παρέμενεν, οὐκ ἀφίσταντο. ἀπὸ δὲ κοιλίας ἐξ ἐρεθισμοῖ. σμικρῷ κόπρανα, λεπτὰ, οἷα ἄπεπτα, πολλὰ διῄει μετὰ πόνου. οὔρει μετ' ὀδύνης δακνώδεα, ἄκρεα, σμικρὰ ἀνεθερμαίνετο. ὕπνοι λεπτοὶ, κωματώδεες. ἄφωνος. οὖρα λεπτὰ διαφανέα. ἐνάτῃ διὰ τῶν αὐτῶν. δεκάτῃ,

ποτὰ οὐκ ἐδέχετο. κωματώδεις. οἱ δ' ὕπνοι λεπτοί. ἀπὸ δὲ κοιλίης ὅμοια. οὔρησεν ἀθρόον ὑποπαχυνόμενον. ὑπόστασις κριμνώδης λευκή. ἄκρεα πάλιν ψυχρά. ἐνδεκάτῃ ἀπέθανεν. ἐξ ἀρχῆς τούτῳ διατελέως, πνεῦμα μέγα ἀραιόν. ὑποχονδρίου παλμὸς ξυνεχής. ἡλικίη, ὡς περὶ ἔτεα εἴκοσι.

Ἐπὶ τούτου προσέθηκε τὴν ἡλικίαν, μὴ προσθεὶς ἐπὶ τοῦ πρώτου, ἐκεῖνος μὲν γὰρ εὐλόγως ἐν ταῖς ἀπέθανεν ὀξεῖ νοσήματι κατὰ τὸ συνεχές, ὀλέθρια ἔχων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς, τά τε σημεῖα καὶ τὰ συμπτώματα. οὗτος δὲ παραπλησίως ἐκείνῳ διακείμενος ἀπ' ἀρχῆς, ὅμως εἰς τὴν ια. ἡμέραν προῆλθε διὰ ῥώμην δυνάμεως, ἣν εἰκὸς μὲν ἦν, καὶ ἄλλως ὑπάρχειν αὐτῷ, καὶ διὰ τοῦ προσθεῖναι δὲ τὴν ἡλικίαν ἐνεδείξατο, μὴ προσθεὶς ἐπὶ τοῦ Φιλίσκου, ἐξ αὐτοῦ τοῦ μὴ προσθεῖναι δηλώσας, ὅτι πλειόνων ἐτῶν ἦν, ὥστε τὴν μὲν δύναμιν ἰσχυρὰν εἶναι. ἕτερος δ' αὖ ἄρρωστος ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἀπ' ἀρχῆς σημείοις τε καὶ συμπτώμασιν, εἰ μὴ ἰσχυρὰν εἶχε τὴν δύναμιν, ἑβδομαῖος ἀπέθανε, καὶ οὗτός γε πλησίον ἧκε τοῦ θανάτου κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καὶ ἔγραψεν ἐπ' αὐτοῦ ἑβδόμῃ ἄφωνος. ἄκρεα οὐκέτ' ἀνεθερμαίνετο. οὔρησεν οὐδέν. εὔδηλον οὖν ἐκ τούτου, ὅτι πλησίον ἀφίκετο θανάτου, τῆς δυνάμεως δ' ἰσχυρᾶς οὔσης ἴσχυσεν ἐξαρκέσαι πρὸς τὴν ἐφεξῆς ἡμέραν κρίσιμον οὖσαν ἑνδεκάτην, ἐπεί τοι κατὰ τὴν τρίτην ἢ τετάρτην ἡμέραν ἐν κακίστοις αὐτοῦ γενομένου σημείοις τε καὶ συμπτώμασιν, ἐπὶ τῆς ἑβδόμης ἐχρῆν ἀποθανεῖν, ὄντων γε τῶν παροξυσμῶν ἐν ταῖς περιτταῖς μᾶλλον, ὅπερ ἐδήλωσεν εἰπών, τρίτῃ παρωξύνθη πάντα, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν. τετάρτῃ διὰ τῶν αὐτῶν. δυνηθεὶς οὖν ὑπερβιῶναι, ὡς ἔφην, τὴν ζ. ἡμέραν διὰ ῥώμην δυνάμεως, ἐπὶ τῆς ὀγδόης ἡμέρας ἐξανθήματα μεθ' ἱδρῶτος ἔσχεν ἐρυθρά, στρογγύλα, σμικρά, τῆς φύσεως αὐτοῦ διαμαχομένης ἐπὶ τῷ νοσήματι, καὶ πρὸς τὸ δέρμα τὴν περιουσίαν τῶν μοχθηρῶν χυμῶν ὠθούσης, καὶ διὰ τοῦτό γε οὐκ ἐπὶ τῆς ἐνάτης ἡμέρας ἀπέθανεν, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἑνδεκάτης, ὡς εἴ γε κατὰ τὴν ὀγδόην μηδὲν ἐγεγόνει τοιοῦτον, ἀκόλουθον ἦν ἀποθανεῖν αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἐνάτης, γενομένης γε τῆς ἑβδόμης οἵαν εἶπεν. ἐπεὶ δὲ καὶ παρεφρόνησεν οὗτος ὁ ἄρρωστος ἐν τῇ νόσῳ, διὰ τοῦτο προσέθηκεν ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς διηγήσεως, πνεῦμα γενέσθαι αὐτῷ ἀραιὸν καὶ μέγα, δι' ὅλου τοῦ νοσήματος, ἀλλὰ καὶ ὑποχονδρίου παλμὸν, συνεχῆ γεγονέναι φησὶν αὐτῷ. θόρυβον δὲ καὶ τοῦτο, ἢ παραφροσύνην, ἐλέγετο δηλοῦν ἐν προγνωστικῷ. ἔοικεν ἐν τῷ διαφράγματι φλεγμονή τις γεγονέναι τῷ ἀνθρώπῳ, δι' ἣν κατὰ τὴν τρίτης ἡμέρας διήγησιν ἔγραψεν, ὑποχονδρίου ξύντασις ἐξ ἀμφοτέρων παραμήκης πρὸς ὀμφαλόν, ὑπολάπαρος. τὸ γὰρ ὑπολάπαρος ὑποκενός ἐστι, τουτέστιν ὄγκου χωρίς, ὃς γίνεται τῶν καθ' ὑποχόνδρια μορίων φλεγμαινόντων, ὅταν μέντοι τῇ φλεγμονῇ τοῦ διαφράγματος κατὰ τὸ συνεχὲς ἀνέλκηται τὸ ὑποχόνδριον, ξυντείνεται χωρὶς ὄγκου, καὶ κατ' ἀρχήν γε τῆς ὅλης διηγήσεως ἔφη, πονεῖν αὐτὸν ὀσφύν, καὶ κεφαλῆς ἔχειν βάρος, καὶ τραχήλου σύντασιν, ἅπερ καὶ αὐτὰ πρὸς τὸ χεῖρον ὄντος τοῦ νοσήματος, παρακρουστικὰ σημεῖα γίνεται, καὶ εἴ γε μετ' ἀγρυπνίας αὐτοῦ βάρους ἐγεγόνει ταῦτα, φρενιτικὸς ἂν ἀπετελέσθη. νυνὶ δὲ τὸ βάρος τῆς κεφαλῆς πλῆθος ἐνδεικνύμενον ἐν αὐτῇ περιέχεσθαι χυμῶν, οὐ πάνυ τι θερμῶν, ἢ χολωδῶν, ἢ πάντως ἄγρυπνος ἂν ἦν, ἐδήλωσε κωματώδη γενέσθαι τὸν κάμνοντα. λεχθήσεται δ' ἐπὶ πλέον περὶ τῶν τοιούτων διαθέσεων, ἐν αἷς ἅμα κωματώδεις εἰσὶ καὶ παραφρονοῦσιν, ὅταν ἐξηγησώμεθα τὴν πρώτην ῥῆσιν τοῦ προρρητικοῦ. προσθεῖναι δὲ χρὴ τῷ παρόντι λόγῳ καὶ ταῦτα, ὡς ἔστι βέλτιον, ὅπερ εἴρηται καὶ δι' ἄλλων ἡμῖν πολλάκις, ὅτι τῶν ἐπὶ προφανέσιν αἰτίαις ἀρξαμένων πυρέττειν, εἰ μηδεμίαν τῶν κατὰ τὸ σῶμα περιέχετο παρασκευὴν νοσήματος, ἐφήμερος ὁ πυρετὸς γίνεται. καίτοι γε τῷ Σιληνῷ πάντως ἂν ἐγεγόνει τοιοῦτον ἐκ κόπων, καὶ πότων καὶ γυμνασίων ἀκαίρων πυρέξαντι, μὴ προϋπαρχούσης ἐν τῷ σώματι τῆς νοσώδους παρασκευῆς, ἣν διαγνώσῃ τοῖς γενομένοις εὐθέως περὶ τὴν πρώτην καὶ δευτέραν ἡμέραν συμπτώμασί τε καὶ σημείοις. πρῶτον μὲν οὖν ἔφη πῦρ ἔλαβεν, οὕτως δ' ὀνομάζειν εἰωθὼς τὸν πυρετόν, ὅταν ᾖ σφοδρότατος. εἶτ' ἐφεξῆς, ἀπὸ δὲ κοιλίης, τῇ πρώτῃ χολώδεα, ἄκρητα ἔπαφρα, κατακορέα, πολλὰ διῆλθε τούτῳ. εἶτ' ἐφεξῆς. οὖρα μέλανα, μέλαιναν ὑπόστασιν ἔχοντα, καὶ πάλιν ἐφεξῆς, γλῶσσα διψώδης, ἐπίξηρος. νυκτὸς οὐδὲν ἐκοιμήθη. πλῆθος οὐ σμικρὸν ὀλεθρίων τε συμπτωμάτων καὶ σημείων ἐγένετο τῷ Σιληνῷ, κατὰ τὴν πρώτην εὐθὺς ἡμέραν, ὡς νοῆσαι τινὰ δύνασθαι σαφῶς, τοὺς κόπους καὶ πότους καὶ γυμνάσια, προφάσεις γεγονέναι τοῦ νοσήματος. κυρίως ταῦτα γὰρ ἄν τις φαίη προφάσεις, τὰ φανερὰ τῶν αἰτίων. ὅταν δέ τινα καὶ ἄλλα, μέλλοντα νοσεῖν ἄνθρωπον, ἐξελέγχῃ προσγενόμενα, χρόνῳ μέντοι πλείονι προηγησάμενα, κυρίως ἄν τι γένοιτο τηνικαῦτα, δυνατὸν εἶναι καὶ τὸν Σιληνὸν τοῦτον ἐν χρόνῳ πολλῷ διαιτηθέντα τὸν τρόπον τὸν εἰρημένον, ἐξ αὐτοῦ αὐτῷ ἐσκευάσθαι τὸ νόσημα. ἐὰν μὲν γὰρ πονῇ τις πολλὰ ταλαιπωρούμενος ἐν ταῖς ἐνεργείαις ἄχρι κόπου, πίνῃ δὲ δαψιλῶς, καὶ ἀκαίρως τε γυμνάζοιτο, τοῦτο δ' ἐστίν, ἤτοι γ' ἐπὶ σιτίοις, ἢ βραδυπεψίας γενομένης, πρὶν καλῶς εἰς αἷμα μεταβληθῆναι τὴν τροφήν, οὗτος ἐν αὐτῷ, τὸ μέντοι χολῶδες ἀθροίσειε διὰ τὰς ταλαιπωρίας, τὸ δ' ὠμὸν καὶ ἄπεπτον διά τε τοὺς πότους, καὶ τὰ ἄκαιρα γυμνάσια. χαλεπώτατα δ' εἰσὶ ταῦτα μάλιστα τῶν νόσων, ἐν αἷς ἀμφοτέρων ἀξιόλογον ἀθροίζεται πλῆθος.

Ἡροφῶντι, πυρετὸς ὀξύς, ἀπὸ κοιλίης, ὀλίγα, τεινεσμώδεα κατ' ἀρχάς. μετὰ δὲ ταῦτα λεπτὰ διῄει χολώδεα, ὑπόσυχνα. ὕπνοι οὐκ ἐνῆσαν. οὖρα μέλανα λεπτά. πέμπτῃ πρωῒ κώφωσις, παρωξύνθη πάντα. σπλὴν ἐπήρθη. ὑποχονδρίου ξύντασις. ἀπὸ κοιλίης ὀλίγα μέλανα διῆλθον. παρεφρόνησεν. ἕκτῃ ἐλήρει. ἐς νύκτα ἱδρώς, ψύξις. παράληρος παρέμενεν. ἑβδόμῃ περιέψυκτο. διψώδης. παρέκρουσεν. ἐς νύκτα κατενόει. κατεκοιμήθη. ὀγδόῃ ἐπύρεξε. σπλὴν ἐμειοῦτο. κατενόει πάντα, ἤλγησε κατὰ βουβῶνα τὸ πρῶτον σπληνὸς κατ' ἶξιν. ἔπειτα οἱ πόνοι ἐς ἀμφοτέρας κνήμας. ἐς νύκτα εὐφόρως. οὖρα εὐχροώτερα. ὑπόστασιν εἶχε μικρήν. ἐνάτῃ ἵδρωσεν. ἐκρίθη. διέλειπε. πέμπτῃ ὑπέστρεψεν. αὐτίκα δὲ σπλὴν ἐπήρθη. πυρετὸς ὀξύς. κώφωσις πάλιν. μετὰ δὲ τὴν ὑποστροφήν, τρίτος σπλὴν ἐμειοῦτο, κώφωσις ἧσσον. σκέλεα ἐπώδυνα. νύκτα ἵδρωσεν. ἐκρίθη περὶ τὴν ιζ. οὐδὲ παρέκρουσεν ἐν τῇ ὑποστροφῇ.

Οὗτος ἐκ παραδόξου διεσώθη. κατὰ γὰρ τὰς πρώτας ἡμέρας εἰκότως ἄν τις αὐτὸν ὑπενόησε τεθνήξεσθαι· καὶ γὰρ οὔρησεν μέλανα. καὶ διαχωρουμένων χολωδῶν συμπαυσαμένων, ἠκολούθησε κώφωσις, ὡς ἂν ἐς τὴν κεφαλὴν ἀνελθόντων αὐτῶν. ἀλλ' ἐπὶ τούτοις μὲν εἰκότως παρεφρόνησεν, ἐπὶ δὲ τοῖς μέλασιν οὔροις κακοῖς οὖσιν οὐδὲν ἀντίρροπον ἀγαθὸν ἐγένετο, πλὴν ὅτι σπλὴν ἐπήρθη πεμπταίῳ, δεξάμενός τι τῆς κακοχυμίας. εἶτα κατὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἐκ τοῦ σπληνὸς εἰς τὰ σκέλη μεθισταμένων αὐτῶν, ὁ μὲν ἐμειοῦτο, κατὰ δὲ τὴν ἐπὶ σκέλη φορὰν τῶν μεθισταμένων ἤλγησε μὲν τὰ πρῶτα κατὰ βουβῶνα τὸν ἀριστερόν. οὗτος γάρ ἐστι κατ' ἴξιν σπληνός. ἔπειτα εἰς τὰς κνήμας ἀμφοτέρας. ἐφ' οἷς δὴ συμπτώμασι διὰ τῆς νυκτὸς εὐφόρως ἔσχε, καὶ οὖρα εὐχροώτερα, καὶ λευκὴν ὑπόστασιν ἔχοντα μικράν. εἶτα κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν, ἥτις ἦν ἐνάτη μεθ' ἱδρῶτος ἐκρίθη. τοσοῦτον ἄρα ἥ τε κάτω μετάστασις ἴσχυσε τῶν λυπούντων, ἥ τε τῶν οὔρων πέψις. ἀλλὰ γὰρ οὐδ' οὕτως ἦν ἱκανὰ ταῦτα τελέως ἀπαλλάξαι τῆς νόσου τὸν κάμνοντα, ἱδρώσαντα, κατὰ τὴν θ. ἡμέραν ὑπελείφθη τοιγαροῦν αὐτῷ μόριόν τι τῆς κακοχυμίας, ὃ κατὰ τὴν ιδ. ἡμέραν ὑποστροφὴν ἤνεγκεν, ἐφ' ᾗ τὸ σύμπαν ἑπτακαιδεκαταῖος ἐκρίθη, φυλαττομένης καὶ κατὰ τοῦτο τὸν ἄρρωστον τῆς ἐπὶ τῶν κρισίμων ἡμερῶν τηρήσεως.

Ἐν Θάσῳ Φιλίνου γυναῖκα, θυγατέρα τεκοῦσαν, καὶ κατὰ φύσιν καθάρσιος γενομένης, καὶ τὰ ἄλλα κούφως διάγουσαν, τεσσαρεσκαιδεκαταίην ἐοῦσαν μετὰ τόκον, πῦρ ἔλαβε μετὰ ῥίγεος, ἤλγει δὲ ἀρχομένη καρδίην, καὶ ὑποχόνδριον δεξιόν. γυναικείων πόνοι. κάθαρσις ἐπαύσατο, προσθεμένῃ δέ, ταῦτα μὲν ἐκουφίσθη, κεφαλῆς δὲ καὶ τραχήλου καὶ ὀσφύος πόνοι παρέμενον. ὕπνοι οὐκ ἐνῆσαν, ἄκρεα ψυχρά. διψώδης. κοιλίη ξυνεκαύθη. μικρὰ διήει. οὖρα λεπτά, ἄχροα κατ' ἀρχάς. ἕκτῃ ἐς νύκτα παρέκρουσε πολλά, καὶ πάλιν κατενόει. ἑβδόμῃ διψώδης. διαχωρήματα χολώδεα κατακορέα. ὀγδόῃ ἐπερρίγωσε. πυρετὸς ὀξύς. σπασμοὶ μετὰ πόνου. πολλὰ παρέλεγεν. ἐξανίστατο. βάλανον προσθεμένῃ πολλὰ διῆλθον μετὰ περιρρόου χολώδεος, ὕπνοι οὐκ ἐνῆσαν. ἐνάτῃ, σπασμοί. δεκάτῃ, σμικρὰ κατενόει. ἑνδεκάτῃ ἐκοιμήθη. πάντων ἀνεμνήσθη. ταχὺ δὲ πάλιν παρέκρουσε, οὔρει δὲ μετὰ σπασμῶν, ἀθρόον πολύ, ὀλιγάκις ἀναμιμνησκόντων, παχὺ λευκόν, οἷα γίνεται τῶν καθισταμένων, ὅταν ἀναταραχθῇ κείμενα πολὺν χρόνον, οὐ καθίστατο. χρῶμα καὶ πάχος ἴκελον, οἷα γίνεται ὑποζυγίων. τοιαῦτα οὔρει, οἷα ἐγὼ εἶδον. περὶ δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτην ἐούσῃ πόνοι δι' ὅλου τοῦ σώματος. λόγοι πολλοί. σμικρὰ κατενόει. διὰ ταχέων δὲ πάλιν παρέκρουσε. περὶ δὲ ἑπτακαιδεκάτην ἐοῦσα ἦν ἄφωνος. εἰκοστῇ ἀπέθανεν.

Δύο ἦν ἐκ ταύτης τῆς διηγήσεως, ὧν ἓν κοινὸν μὲν καὶ πρὸς τοὺς ἔμπροσθεν καὶ μετὰ ταῦτα γεγραμμένους ἀρρώστους, τὸ τῶν κρισίμων ἡμερῶν. ἕτερον δέ, τὸ ἴδιον. ἐπισχεθείσης γοῦν τῇ γυναικὶ ταύτῃ τῆς μετὰ τόκον καθάρσεως, ἥ τε νόσος ἐγένετο καὶ ὁ θάνατος. ἀπέθανε δὲ κατὰ τὴν κ. τῆς ιδ. καὶ ιζ. χειρόνων παρὰ τὰς ἄλλας γενομένων. τὸ δὲ προσθεμένῃ, μετὰ μὲν τοῦ βάλανον ὅταν τύχῃ γεγραμμένον, εὔδηλον ἔχει τὸ σημαινόμενον. ἄνευ δὲ τῆς προσθήκης, ἤτοι ὑπακοῦσαι χρὴ τὴν βάλανον, ὥς τινες βούλονται, ἢ πεσσόν, παρηγορικὸν δηλονότι καὶ ἀφλέγμαντον. ἐκεῖνό γε μὴν ἐπὶ πασῶν γυναικῶν, ὧν ἐπεσχέθη μετὰ τόκον ἡ κάθαρσις ἐπίστασθαί τε καὶ μέμνησθαι προσήκει, ὡς τινὲς μὲν ἐσχάτως κινδυνεύουσιν ἀποθανεῖν, ὀλίγαι δὲ πάνυ μετρίως ἐνοχλήθησαν, ἐπεὶ ταῖς πλείσταις μὲν ἡ μήτρα φλεγμαίνει, τισὶ δὲ καὶ τῷ παρ' αὐτὸ τῷ τόκῳ ῥυὲν αἷμα κενωθέν, διάφορόν ἐστι κατὰ τὴν ποιότητα, ταῖς μέν, πικρόχολον, ἢ μελαγχολικόν. ταῖς δέ, ἰῶδες, ἢ φλεγματικόν, ἢ μετρίως χρηστόν, ἄμεμπτον δὲ τελέως οὐδέποτε. διεσπᾶται γὰρ ἐξ αὐτοῦ τὸ κάλλιστον εἰς τροφὴν τοῦ κυηθέντος. ἐνδείκνυται δι' αὐτοῦ τὴν φύσιν καὶ τὰ γινόμενα συμπτώματα, κατὰ τὴν ἐπίσχεσιν τῆς λοχίου καθάρσεως, ὥσπερ καὶ νῦν ἐπὶ τῆς προκειμένης ἐν τῷ λόγῳ, τὸ μὲν ῥῖγος καὶ ὁ πυρετὸς ὀξύς, ἥ τε δίψα καὶ ὁ χολώδης ἐπίρρους, καὶ ἡ παραφροσύνη, καὶ ἡ ἀγρυπνία, χολώδους ἐστὶ πλεονάζοντος χυμοῦ γνωρίσματα. σπασμοὶ δὲ καὶ παλμοί, καὶ τὸ οἷον τῶν ὑποζυγίων ἐοικὸς οὖρον ὠμοῦ καὶ παχέος αὐτὰ ἔκγονα εἰσίν. οὕτως κάκισται τῶν νόσων, ἐν αἷς ἀμφότεροι πλεονάζουσιν οἱ εἰρημένοι χυμοί, καὶ τὸ ἡμιτριταῖον ἐπί γε τούτοις ἐδείκνυμεν ἐπιγίνεσθαι. τὸ μὲν οὖν ἐπισφαλῶς νοσῆσαι τὴν γυναῖκα, τοῦτ' ἦν αἴτιον, πότερον δὲ διαφεύξεται τὴν νόσον, ἢ τεθνήξεται, τά τε συμπτώματα, καὶ τὰ σημεῖα κατ' ἀρχὰς εὐθέως ἐξηγεῖσθαι δύναται. προσέχωμεν οὖν αὐτοῖς ἕνεκα γυμνασίας τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν ἥτις ἦν ιδ. μετὰ τόκον. πῦρ φησὶν ἔλαβε τὴν ἄνθρωπον, μετὰ ῥίγεος. ἴσμεν δ' ὅτι πῦρ ὀνομάζει τὸν πυρωδέστατον πυρετόν, ἀλλ' οὔπω τοῦτό γε, πάντως ὀλέθριον. ὥσπερ οὐδὲ τὸ καρδιαλγέειν, ὅπερ ἐστὶ τὸ στόμα τῆς κοιλίας ὀδυνᾶσθαι, ὡσαύτως δ' οὔτε τὰ γυναικεῖα μόρια, καθάπερ οὐδ' ὅτι τὸ δεξιὸν ὑποχόνδριον, ἀλλὰ καὶ ὕπνοι φησὶν οὐκ ἐνῆσαν. αὔξεται μὲν οὖν ἡ διάγνωσις ἐκ τούτων ἁπάντων τῆς τοῦ νοσήματος κακίας, οὐ μὴν ὅτι γε πάντως ἐπ' αὐτοῖς τεθνήξεται. δῆλον ἡμῖν, καθάπερ οὐδ' ὅτι διψώδης, οὐδ' ὅτι τὰ οὖρα λεπτὰ καὶ ἄχροα. χρόνου μὲν γὰρ εἰς πέψιν δεῖται τὰ τοιαῦτα τῶν οὔρων, οὐ μὴν ὀλέθριά γε πάντως ἐστίν. ἀλλὰ καὶ ἄκρεα φησὶ ψυχρά. τοῦτο μὲν ἤδη τῶν ἐσχάτως ὀλεθρίων ἐστὶν ἐν ἀρχῇ νοσήματος, ἅμα σφοδροτάτῳ πυρετῷ γινόμενον. εἰ μὲν οὖν ἠπιστάμην ὅπως εἶχε ῥώμης ἡ γυνὴ καὶ περὶ τοῦ χρόνου τῆς νόσου, δυνατὸν ἦν ἄν μοι λέγειν ἐπὶ τοῖς προειρημένοις συμπτώμασι, καὶ εἰ ἐκ παραδόξου τινὰ ἀμυδρὰν ἐλπίδα σωτηρίας εἶχεν. ἐπειδὴ δ' ἄδηλον τοῦτο, μεμνῆσθαι γ' ὑμᾶς χρὴ προστιθέναι τοῖς ὀλεθρίοις συμπτώμασι κατὰ τὰς ἐπισκέψεις τῶν νοσούντων, τὸν ἀπὸ τῆς δυνάμεως διορισμόν. οὕτως γὰρ ἀποφαίνεσθαι βεβαίως δυνήσετε. ταύτῃ γοῦν τῇ γυναικί, περὶ τὴν ιδ. ἡμέραν, οἵ τε πόνοι δι' ὅλου τοῦ σώματος γενόμενοι, καὶ παραφροσύνη, τὸν ἐσόμενον θάνατον ἐδήλωσεν, ἤτοι κατὰ τὴν ιζ. ἢ τὴν κ. ἐκ τῆς τῶν κρισίμων ἡμερῶν φύσεως, καὶ τοίνυν ἀμφότερα ἐγένετο, κατὰ μὲν τὴν ιζ. ἀφωνίᾳ καταληφθείσης αὐτῆς, εἰκοσταίας δ' ἀποθανούσης.

Ἐπικράτεος γυναῖκα, ἣ κατέκειτο παρὰ Ἀρχηγέτην, περὶ τόκον ἤδη ἐοῦσαν, ῥῖγος ἔλαβεν ἰσχυρῶς. οὐκ ἐθερμαν-

ιν, ὡς ἔλεγον, καὶ τῇ ὑστεραίῃ τὰ αὐτά. τρίτῃ δ' ἔτεκε θυγατέρα, καὶ τὰ ἄλλα πάντα κατὰ λόγον ἦλθε. δευτεραίῃ μετὰ τὸν τόκον, ἔλαβε πυρετὸς ὀξύς. καρδίης πόνος καὶ γυναικείων, ὕπνοι οὐκ ἐνῆσαν. προσθεμένῃ δὲ ταῦτα μὲν ἐκουφίσθη. κεφαλῆς δὲ καὶ τραχήλου καὶ ὀσφύος πόνος. ἀπὸ δὲ κοιλίης ὀλίγα χολώδεα λεπτὰ διήει ἄκρητα. οὖρα λεπτά, ὑπομέλανα. ἀφ' ἧς δ' ἔλαβε πυρετὸς ἐς νύκτα ἑκταίη παρέκρουσε. ἑβδόμῃ ἅπαντα παρωξύνθη. ἄγρυπνος, παρέκρουσε. διψώδης. διαχωρήματα πάντα χολώδεα κατακορέα. ὀγδόῃ ἐπερρίγωσε, ἐκοιμήθη πλείω. θ. τὰ αὐτά. δεκάτῃ σκέλεα ἐπιπόνως ἤλγει. καρδίης πάλιν ὀδύνη. καρηβαρίη. οὐ παρέκρουσεν. ἐκοιμᾶτο μᾶλλον. κοιλίη ἐπέστη. ια. ἴδρωσεν. οὔρησεν εὐχροώτερα, συχνὴν ὑπόστασιν ἔχοντα. διῆγε κουφότερον. ιδ. ἐπερρίγωσε. πυρετὸς ὀξύς. ιε. ἤμεσε χολώδεα ψυχρά, ὑπόσυχνα, ἴδρωσεν ἀπύρετος. ἐς νύκτα δὲ πυρετὸς ὀξύς. οὖρα πάχος ἔχοντα ὑπόστασιν λευκήν. ιϛ. παρωξύνθη νύκτα, καὶ δυσφόρως οὐχ ὕπνωσε. παρέκρουσε. ιη. διψώδης γλῶσσα ἐξεκαύθη. οὐχ ὕπνωσε παρέκρουσε πολλά, σκέλεα ἐπωδύνως εἶχε. περὶ δὲ κ. πρωῒ μικρὰ ἐπερρίγωσε κωματώδης, δι' ἡσυχίας ὕπνωσε. ἤμεσε χολώδεα, ὀλίγα, μέλανα. ἐς νύκτα κώφωσις. περὶ δὲ εἰκοστὴν πρώτην, πλευροῦ ἀριστεροῦ βάρος δι' ὅλου μετ' ὀδύνης σμικρὰ ἐπέβησσεν, οὖρα δὲ πάχος ἔχοντα. θολερὰ ὑπέρυθρα δὲ κείμενα οὐ καθίστατο. τὰ δ' ἄλλα κουφοτέρως. οὐκ ἄπυρος αὖθις ἐξ ἀρχῆς φάρυγγα ἐπώδυνος. ἔρευθος. κίων ἀνεσπασμένος. ῥεῦμα δριμύ. δακνῶδες, ἁλμυρῶδες. διατέλεος παρέμενε. περὶ ζ. καὶ κ. ἄπυρος. οὔρησιν ὑπόστασιν. πλευρὸν ὑπήλγει. περὶ δὲ λα. πῦρ ἔλαβε. κοιλίη χολώδεσιν ἐπεταράχθη. μ. ἤμεσεν ὀλίγα, χολώδεα. ἐκρίθη τελέως ἄπυρος π.

Ἐλπίσειν οὐδὲν τὴν γυναῖκα τὴν δὲ τῆς προθεσμίας τοῦ τόκου ῥιγῶσαι φησί, χωρὶς τοῦ πυρέξαι. πρόσκειται δὲ τῇ λέξει, τό, ὡς ἔλεγον, ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τοῦ πράγματος. ᾤοντο γὰρ οἱ παλαιοὶ σχεδὸν ἅπαντες ἐπιγίνεσθαι τοῖς αὐτομάτοις ῥίγεσι πυρετὸν ἐξ ἀνάγκης. αὐτόματα δὲ δηλονότι καλεῖται, τὰ χωρὶς τῆς ἔξωθεν αἰτίας. ἐν γοῦν τῷ προοιμίῳ τοῦ καλῶς ἐπιγεγραμμένου πρώτου περὶ νούσων ὡς ἐξ ἀνάγκης ἑπομένου τῷ ῥίγει τοῦ πυρετοῦ γέγραπται. δέδεικται δ' ἡμῖν τὸ τοιοῦτον ῥῖγος, ᾧ πυρετὸς οὐκ ἀκολουθεῖ, ψυχρῶν καὶ ὠμῶν χυμῶν ἔκγονον εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον, ἢ πάλαι γίνεσθαι. τὸ γὰρ ταλαίπωρον τῆς ὅλης διαίτης ἅμα τοῖς ἐπὶ τροφῇ λουτροῖς, ἀθροίζειν εἴωθε τὸ τοιοῦτον πλῆθος. ἔοικε καὶ ἡ τοῦ Ἐπικράτους γυνή, τοῦτο ἔχειν τὸ πλῆθος. ἐν γοῦν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν, ῥιγῶσαι φησὶν αὐτήν, χωρὶς τοῦ θερμανθῆναι, τουτέστι χωρὶς τοῦ πυρέξαι, καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς ὑστεραίας ὡσαύτως. εἶτα τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, ἀποκυῆσαι. τάχα καὶ πρὸ τῆς ἀκριβοῦς προθεσμίας, συμβάντος τοῦ τόκου διὰ τὴν σφοδρότητα τοῦ ῥίγους. μετὰ γοῦν τὸν τόκον ἡμέρᾳ β'. τὴν καρδίαν τουτέστι τὸ στόμα τῆς κοιλίας ἀλγῆσαι φησὶν αὐτήν, καὶ τὰ γυναικεῖα, προσυπακοῦσαι αὐτῷ χρὴ μόρια, καθ' ὑστέραν καὶ τὴν περὶ αὐτῆς. εἶτα φησὶ προσθεμένην αὐτήν, κουφισθῆναι. προείρηται δ' ὅτι καὶ βάλανον καὶ πεσσὸν ἐπὶ τῷ προσθεμένῳ δυνατόν ἐστι προσυπακούειν. εἶθ' ἑξῆς καταλέγει συμπτώματα νοσημάτων ὀξέων, κεφαλῆς μὲν καὶ τραχήλου καὶ ὀσφύος πόνον, ἀγρυπνίαν δὲ καὶ διαχωρήσεις ἀκράτως χολώδεις, ᾧ καὶ δῆλον ὡς οὐκ ὠμὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ χολώδης ἐπλεόναζε χυμός. ὄντων δὲ τῶν οὔρων λεπτῶν, ἀναγκαῖον ἦν χρονίσαι τὴν νόσον. ἐπεὶ δὲ καὶ ὑπομέλανα φησὶ ταῦτα γενέσθαι, τοῦτο δή, τὸ ζωῆς ἀγῶνι, καὶ ταραχὴν δηλοῖ, καὶ μέχρι γε τῆς ἑνδεκάτης ἡμέρας ἄδηλον ἦν, εἰ σωθήσεται ἡ γυνή, οὐδενὸς ἐν τῷ μεταξὺ γενομένου σημείου σαφοῦς, ἐφ' ᾧ τις, ἢ σωτηρίαν, ἢ θάνατον ἐλπίσει. κατὰ δὲ τὴν ια. ἐπεφάνη τι σωτηρίας σημεῖον, ἔνθα φησίν· ια. οὔρησεν εὐχροώτερα, συχνὴν ὑπόστασιν ἔχοντα. διῆγε κουφότερον. ἐπ' αὐτῆς οὖν ὀψὲ τῆς πέψεως τῶν χυμῶν ἀρξαμένης, ἀναγκαῖον ἦν χρονίσαι τὸ νόσημα. καὶ διὰ τοῦτο, τεσσαρεσκαιδεκαταίαν μὲν ἐκρίθη τὸ πρῶτον, ὡς ἀκινδύνως ἔχειν ἤδη. μεταξὺ δέ, ἄχρι τῆς τεσσαρακοστῆς ἐνοσηλεύετο. τελέως δὲ κατὰ τὴν π. ἀπηλλάγη. μέμνησο τοιγαροῦν, ὡς ἡ πεῖρα μαρτυρεῖ, ἡ τεσσαρακοστὴ καὶ ὀγδοηκοστή, κρίσιμοί εἰσι, ψευδοῦς ὄντος καὶ μὴ φαινομένου διὰ τῆς ἐμπειρίας τοῦ κατὰ τελείας ἑβδομάδας συναριθμεῖσθαι τὰς κρισίμους ἡμέρας. οὕτω γὰρ ἂν ἡ. μβ. καὶ γ. καὶ ξ. καὶ δ. καὶ π. καὶ δ. τὰς κρίσεις ἔφερον, οὐ μ. καὶ ξ. καὶ π.

Κλεανακτίδης ὃς κατέκειτο ἐπάνω τοῦ Ἡρακλείου πῦρ ἔλαβε, πεπλανημένως, ἤλγει δὲ κεφαλὴν ἐξ ἀρχῆς, καὶ πλευρὸν ἀριστερὸν καὶ τῶν ἄλλων πόνοι, κοπιώδεα τρόπον. οἱ πυρετοὶ παροξυνόμενοι, ἄλλοτε ἀλλοίως ἀτάκτως. ἱδρῶτες, ὅτε μέν, ὅτε δ' οὔ. τὰ μὲν πλεῖστα ἐπεσήμαινον, οἱ παροξυσμοὶ ἐν κρισίμοισι μάλιστα. περὶ δὲ τετάρτην, καὶ χεῖρας ἄκρας ἐπόνησεν, ἤμεσε ξανθά, χολώδεα, ὑπόσυχνα, μετ' ὀλίγον δὲ ἰώδεα. πάντων ἐκουφίσθη. περὶ δὲ τριακοστὴν ἐόντι ἤρξατο ἀπὸ ῥινῶν αἱμορραγεῖν ἐξ ἀμφοτέρων, καὶ ταῦτα πεπλανημένως κατ' ὀλίγον μέχρι κρίσεως, οὐκ ἀπόσιτος δὲ οὐδὲ διψώδης παρὰ πάντα τὸν χρόνον. οὐδ' ἄγρυπνος. οὖρα λεπτά, οὐκ ἄχροα. περὶ δὲ μ. ἐὼν οὔρησεν ὑπέρυθρα. ὑπόστασιν πολλὴν ἐρυθρὴν ἔχοντα. ἐκουφίσθη. μετὰ δὲ ταῦτα ποικίλως τὰ τῶν οὔρων, ὅτε μὲν ὑπόστασιν εἶχεν, ὅτε δ' οὔ, ἑξηκοστῇ, οὔροις ὑπόστασις πολλὴ καὶ λευκὴ καὶ λείη. ξυνέδωκε πάντα. πυρετοὶ διέλιπον. οὖρα δὲ πάλιν, λεπτὰ μέν. εὔχροα δὲ ἡ ἑβδομηκοστῇ, ἀπύρετος διέλιπεν ἡμέρας ι. ὀγδοηκοστῇ ἐρρίγωσε. πυρετὸς ὀξὺς ἔλαβε. ἵδρωσε πολλῷ οὔρησεν ὑπόστασιν ἐρυθρὴν λείαν τελέως ἐκρίθη.

Κλεονάκτην φησὶ πῦρ ἔλαβε, τουτέστι πυρετὸς σφοδρὸς κατέσχεν. εἶτ' ἐπιφέρει πεπλανημένως ὅπερ δηλοῖ αὐτὸν τῆς κατὰ περιόδους τάξεως, ὥς ποτε μὲν εἰ οὕτως ἔτυχε διὰ τρίτης ἢ τετάρτης ἡμέρας πυρέξαι, ποτὲ δὲ διὰ πέμπτης, ἢ ἕκτης. παρακολουθοῦσι δ' αὐτῷ διὰ παντὸς ἀγαθὰ σημεῖα τὰ περὶ τὴν ὄρεξιν τῶν σιτίων καὶ ὕπνων, ἄδιψόν τ' εἶναι, καὶ οὖρα εἶναι οὐκ ἄχροα. ταῦτα γὰρ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης κατὰ λέξιν ἔγραψεν ὧδε. οὐκ ἀπόσιτος, οὐδὲ διψώδης παρὰ πάντα τὸν χρόνον, οὐδὲ ἄγρυπνος. ἅμα δὲ ὁ μὴ χολώδης καὶ θερμὸς ἦν ὁ πλεονάζων χυμὸς ἐξ αὐτῶν ἐδηλοῦτο. διψώδεις γὰρ ὑπ' ἐκείνου καὶ ἄγρυπνοι γίνονται, καὶ μᾶλλον ἀπόσιτοι. τουτέστιν οὐκ ὀρεκτοί. εἰ μὲν οὖν ὥσπερ εὔχροα τὰ οὖρα διὰ παντὸς ἦν, οὕτως καὶ τῆς συστάσεως εἶχε μετρίως, οὐκ ἂν εἰς χρόνου μῆκος ἡ νόσος παρῆλθε. ἀλλ' ἴσως μὲν ἐκρίθη περὶ μ. ὥσπερ εἰ καὶ νεφέλην εἶχε χρηστήν, θᾶττον

ἐπαύσατο. νυνὶ δ' ἐπεὶ λεπτὰ διὰ παντὸς ἦν τὰ οὖρα χρόνου συχνοῦ, πρὸς τὸ πλῆθος ἐδεῖτο. περὶ δ' οὖν τὴν μ. ἡμέραν, οὐρῆσαι φησὶν αὐτὸν ὑπέρυθρα, ὑπόστασιν πολλὴν ἐρυθρὰν ἔχοντα. τὸ δὲ τοιοῦτον οὖρον ἐν τῷ προγνωστικῷ, πολυχρονιώτερον μὲν εἶναι φησὶ τοῦ τὴν λευκὴν ὑπόστασιν ἔχοντος, σωτήριον δὲ κάρτα. μετὰ δὲ τὴν μ. ἔγραψε ποικίλως τὰ τῶν οὔρων αὐτῷ γενέσθαι, ποτὲ μὲν ὑπόστασιν ἔχοντα, ποτὲ δ' οὔ, σύμφωνα τοῖς τῶν πεπλανημένων παροξυσμῶν. ἐκεῖνοί τε γὰρ ἐπὶ ποικιλίᾳ τῶν τὰς νόσους ἐργαζομένων γίνονται χυμῶν, ἥ τε τῶν οὔρων ἀπεψία, καὶ πέψις ἐναλλὰξ φαινομένη, τινὰς μὲν αὐτῶν ἐδήλου πέττεσθαι, τινὰς δ' ἀπέπτους διαμένειν. κατὰ γοῦν τὴν ξ. ἡμέραν, πολλὴν καὶ λείαν καὶ λευκὴν ὑπόστασιν γενέσθαι φησὶ, καὶ διὰ τοῦτ' ἐπιφορεῖ. ξυνέδωκε πάντα. διέλειπον οἱ πυρετοί. ἀλλ' ἐφεξῆς γε τούτων, ἐπιγράψας, οὖρα δὲ πάλιν, λεπτὰ μὲν, εὔχροα δὲ, κατὰ λελεῖφθαι τινὰς ἀπέπτους ἐνδείκνυται χυμούς, ὧν κατὰ βραχὺ πεφθέντων, ἡ ὀγδοηκοστὴ
10 τελείαν τὴν κρίσιν ἤνεγκε, περὶ ἧς ἔγραψε κατὰ λέξιν οὕτως. ὀγδοηκοστῇ ἐρρίγωσε. πυρετὸς ὀξὺς ἔλαβε. ἵδρωσε πολλῷ. οὔρησεν, ὑπόστασιν ἐρυθρὴν. λείαν. τελείως ἐκρίθη. μέμνησο δὲ πάλιν ἐνταῦθα τῆς ἰδέας ὑποστάσεως μέγιστον δυναμένης. ἐν οὔροισι μὲν τὴν λευκὴν. παχεῖαν δὲ καὶ τοῖς ἀποθανοῦσι γενομένην φησί. ἐπὶ γοῦν Σιληνοῦ δευτέρου γεγραμμένου τῶν κατὰ τοῦτο τὸ βιβλίον, οὕτως εἶπεν. οὔρησεν ἀθρόον ὑπόπαχυ κείμενον. ὑπόστασις κριμνώδης. λευκή. καίτοι κατὰ τὴν ὑστεραίαν ἀπέθανεν ὁ Σιληνὸς οὗτος ἐπὶ τῆς ἑνδεκάτης ἡμέρας, τῇ ι. τὸ εἰρημένον οὖρον ἀποκρινάσ. ἀλλὰ καὶ τῶν κρισίμων ἡμερῶν τῆς περιόδου μέμνησο. τῆς μὲν ἑξηκοστῆς προκειμένης, οὐ τῆς ξγ. ἐπ' αὐτῇ δὲ, τῆς π. οὐ τῆς ὀγδοηκοστῆς τετάρτης, ὡς τῶν τελείων ἑβδομάδων οὐκ εἰς τὴν κα. ἡμέραν διορχομένων, ἀλλ' ἐν τῇ κ. περιγραφομένων.

Μ ἐτῶνα πῦρ ἔλαβε. ὀσφύος βάρος ἐπώδυνον. δευτέρῃ ὕδωρ πίνοντι ὑπόσυχνον ἀπὸ κοιλίας καλῶς διῆλθε. τρίτῃ κεφαλῆς βάρος. διαχωρήματα λεπτὰ, χολώδεα, ὑπέρυθρα. τετάρτῃ πάντα παρωξύνθη. ἐρρύη ἀπὸ
20 δεξιοῦ μυκτῆρος αἷμα δὶς κατ' ὀλίγον. νύκτα δυσφόρως. διαχωρήματα ὅμοια τῇ τρίτῃ. οὖρα ὑπομέλανα, εἶχεν ἐναιώρημα ὑπομέλαν ἐὸν διεσπασμένον. οὐχ ἱδρύετο. τῇ ε. ἐρρύη λάβρον ἐξ ἀριστεροῦ, ἄκρητον. ἵδρωσεν. ἐκρίθη. μετὰ δὲ κρίσιν ἄγρυπνος. παρέλεγεν. οὖρα λεπτὰ ὑπομέλανα. λουτροῖσιν ἐχρήσατο κατὰ κεφαλῆς. ἐκοιμήθη. κατενόει. τούτῳ οὐχ ὑπέστρεψεν, ἀλλ' αἱμορράγει πολλάκις καὶ μετὰ κρίσιν.

» Οὗτος ὁ ἄρρωστος μαρτυρεῖ τῷ καθόλου λόγῳ τῷδε, αἱ αἱμορραγίαι λάβροι ἐκ ῥινῶν ῥύονται τὰ πολλὰ. φαίνεται γοῦν ὑπὸ μόνης αἱμορραγίας ἐκρίθη τε σωθείς. καίτοι γ' οὐκ ἀκίνδυνα ἔχων σημεῖα. κατὰ γοῦν τὴν δ. ἡμέραν γενέσθαι φησὶν αὐτῷ οὖρα ὑπομέλανα. εἶτ' ἐπιφέρει, εἶχεν ἐναιώρημα ὑπομέλαν ὂν, διεσπασμένον. οὐχ ἱδρύετο. καὶ μέντοι κατὰ τὴν ε. ἡμέραν αἱμορραγήσαντα αὐτὸν καὶ ἱδρώσαντα, καὶ κριθέντα ἐπὶ τούτοις, ὅμως ἐπὶ τούτοις οὖρα φησὶ λεπτὰ, ὑπομέλανα. κἄπειτ' ἠγρύπνει καὶ παρέλεγεν. ὅπερ οὖν παρελάμβανε μέ-
30 πισιν τούτου σε βοήθημα ἐδίδαξε, τὸ κατὰ κεφαλῆς λουτρὸν, εἰρηκὼς ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων φυλάσσεσθαι δεῖν τὸ λουτρὸν ἐπὶ τῶν αἱμορραγούντων, εἰ μὴ ἔλαττον τοῦ καιροῦ ῥέοι. νυνὶ δὲ ἔλαττον ἦν τοῦ προσήκοντος, ἐπεὶ μὲν ἄγρυπνος διέμενε καὶ παρέλεγεν. ἀλλὰ καὶ ἃ δεῖ ἄγειν, ὅπῃ ἂν μάλιστα ῥέπῃ, τῶν συμφερόντων χωρίων ὀρθῶς ἐν τῷ καθόλου λελεγμένον ὑπὸ τοῦ νῦν γενομένου μαρτυρεῖται, καὶ μέντοι καὶ τοῦδε μέμνησο τοῦ κατὰ τὴν τῆς τρίτης ἡμέρας διήγησιν εἰρῆσθαι βάρος κεφαλῆς ὡς τοῦ πλήθους ἐπ' αὐτὴν φαινομένου. μέμνησο δὲ καὶ ὅτι κατὰ τὴν δ. κρίσιμον οὖσαν αἱμορραγεῖν ἤρξατο. τῇ δὲ ε. τελέως αἱμορραγήσας, καὶ ἱδρώσας ἐκρίθη. ταῦτα δ' ἐπὶ πλέον ἐν τοῖς περὶ κρισίμων ἡμερῶν ἕξεις ἐξειργασμένα. τὸ δ' ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς ὅλης διηγήσεως γεγραμμένον ὑπ' αὐτοῦ, τούτῳ οὐχ ὑπέστρεψεν, ἀλλ' αἱμορράγει πολλάκις καὶ μετὰ κρίσιν, εἴρηται διότι χωρὶς πέψεως τῶν οὔρων ἐκρίθη. μεμαθήκαμεν δὲ παρ' αὐτοῦ τὸ βιβλίον, ὅτι πεπασμοὶ, ταχυτῆτα κρίσεως ἀσφάλειαν ὑγιείην σημαίνουσιν. ὠμὰ δὲ καὶ ἄπεπτα ἐς κακὰς ἀποστάσεις τρεπόμενα, ἢ ἀκρισίας, ἢ πόνους
40 ἢ θανάτους, ἢ χρόνους, ἢ τῶν αὐτῶν ὑποστροφάς. ἀλλ' ὠμὰ μὲν ἦν ἔτι καὶ ἄπεπτα, οὐ μὴν ἐς κακὰς ἀποστάσεις ἐτράπετο. τῶν γοῦν ἀποστάσεων αὐτὸς ἐδίδαξεν, ἀρίστας μὲν εἶναι τὰς κατ' ἔκρουν. δευτέρας αὐτῶν τὰς πορρωτάτω τῶν πεπονθότων μορίων καὶ κάτω τοῦ σώματος.

Ε ρασῖνον ὃς ᾤκει παρὰ τὴν τοῦ Βοώτου χαράδρην, πῦρ ἔλαβε μετὰ δεῖπνον. νύκτα ταραχώδης. ἡμέραν τὴν πρώτην δι' ἡσυχίης. νύκτα ἐπιπόνως. δευτέρῃ πάντα παρωξύνθη. ἐς νύκτα. παρέκρουσε. τρίτῃ ἐπιπόνως. παρέκρουσεν πολλά. τετάρτῃ δυσφορώτατα. εἰς δὲ τὴν νύκτα, οὐδὲν ἐκοιμήθη, ἐνύπνια καὶ λογισμοί. ἔπειτα χείρω καὶ μεγάλα καὶ ἐπίκαιρα. φόβος. δυσφορίη. πέμπτῃ πρωῒ κατήρτητο, καὶ κατενόει πάντα. πολὺ δὲ πρὸς μέσον ἡμέρης, ἐξεμάνη. κατέχειν οὐκ ἠδύνατο. ἄκρεα ψυχρὰ, ὑποπέλια. οὖρα ἄπεπτα. ἀπέθανε περὶ ἡλίου δυσμάς. τούτῳ οἱ πυρετοὶ διατέλεος ξὺν ἱδρῶτι. ὑποχόνδρια μετέωρα ξύντασις μετ' ὀδύνης. οὖρα δὲ μέλανα ἔχοντα ἐναιωρήματα, στρογγύλα, οὐχ ἱδρύετο. ἀπὸ κοιλίης δὲ κόπρανα διῄει. δίψα διὰ τέλεος οὐ λίην. σπασμοὶ πολλοὶ ξὺν ἱδρῶτι
50 περὶ θάνατον δὲ διατέλεος.

Τῷ Ἐρασίνῳ τούτῳ, διὰ τέλεος τουτέστι δι' ὅλου τοῦ νοσήματος, ἱδρὼς ἦν ἄκριτος. ὑποχόνδρια μετέωρα ἔχοντα καὶ οὖρα μέλανα. τίς ἐλπὶς οὖν σωτηρίας αὐτῷ; ὥστε κἂν εὐλόγως δόξῃ τις μάτην γεγράφθαι τὰ κατὰ τὸν ἄνθρωπον τόνδε, διὰ τὸ πᾶσι πρόδηλον εἶναι τὸ ἐσόμενον ἐπ' αὐτοῦ. ἀλλ' ἴσως αὐτοῦ τοῦ κατὰ τὸν θάνατον
» τάχους παράδειγμα τὸν ἄρρωστοῦντα ἔγραψεν. ἐν γοῦν τῷ προγνωστικῷ προειπὼν οἱ δὲ πυρετοὶ κρίνονται ἐν
» τῇσιν αὐτῇσιν ἡμέρῃσι τὸν ἀριθμὸν ἐξ ὧν τε περιγίνονται οἱ ἄνθρωποι, καὶ ἐξ ὧν ἀπόλλυνται. κἄπειτα τοὺς πάντας εὐηθέστατα ἔχοντας σημεῖα εἰπὼν, τεταρταίους παύεσθαι ἢ πρόσθεν, ἐφεξῆς εἶπεν οἵ τε κακοηθέστατοι, καὶ ἐπὶ σημείων δεινότατοι γινόμενοι, τεταρταῖοι κτείνουσιν ἢ πρόσθεν. ὁ τοίνυν Ἐρασῖνος, καίτοι πάντ' ἔχων δεινὰ, μέ-

χρι τῆς ε. ἡμέρας προέβη, ὅτι κατὰ τὴν πρώτην εἶχε μετρίως. ἔγραψε γοῦν ἐπ' αὐτοῦ κατὰ λέξιν οὕτως· ἡμέρην τὴν α. δι' ἡσυχίας. ἡ ε. τοίνυν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς καθ' ἣν ἀπέθανε τετάρτη γίνεταί μοι συναριθμουμένης τῆς πρώτης.

Κρίτων ἐν Θάσῳ ποδὸς ὀδύνη ἤρξατο ἰσχυρῶς, ἀπὸ δακτύλου τοῦ μεγάλου. ὀρθοστάδην περιιόντι κατεκλίθη αὐθημερὸν. φρικώδης. ἀσώδης. μικρὰ ὑποθερμαινόμενος, ἐς νύκτα παρεφρόνησε. δευτέρῃ οἴδημα δι' ὅλου τοῦ ποδὸς καὶ περὶ σφυρὸν, ὑπέρυθρον, καὶ μετὰ ξυντάσιος. φλυκταινίδια μέλανα. πυρετὸς ὀξύς. ἐξεμάνη. ἀπὸ δὲ κοιλίης, ἄκρητα, χολώδεα, ὑπόσυχνα διῆλθεν. ἀπέθανεν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς δευτεραῖος.

Οὗτος ὁ ἄρρωστος ἄξιός ἐστι μνημονεύεσθαι διὰ τὸ τάχιον τῆς ἀπωλείας. εἰ δὲ προεγέγραπτο καὶ ὁ τρόπος τοῦ θανάτου, τότ' ἂν ἡμᾶς ὁ λόγος ὠφέλησε τελέως. νυνὶ μὲν ἐξ ὧν ἔγραψεν, ὅτι πλῆθος ἦν πάμπολυ φαίνεται, καὶ ὡς ὥρμησεν ἡ φύσις ἀπὸ τῶν κυρίων μορίων αὐτὰ πρὸς τὸ σκέλος ἀποθέσθαι, μὴ δυναμένου δὲ τοῦ μορίου δέξασθαι, τὸ πᾶν ὅσον ὑπέλειπε, τὸ περιττὸν παλινδρομῆσαν, εἰς τὴν κεφαλὴν ἀνήχθη. καὶ κακοήθους δ' ὄντος αὐτοῦ παραφροσύνη μανιώδης ἐγένετο. τεκμήριον δὲ τῆς κακοηθείας τοῦ περιττοῦ τὸ παραχθῆμα, φλυκταινίδια μέλανα γενέσθαι περὶ τὸ σφυρόν. ἄξιον οὖν ἐστι θαυμάσαι, διατί τὸν ἄνθρωπον τοῦτον οὐκ ἐφλεβοτόμησεν εὐθέως ἀρχόμενον τοῦ νοσεῖν. ἀλλ' ἔοικεν, ὡς καὶ τοὺς πλείστους ὧν ἔγραψεν, ἀρρώστων εἰσήχθη, προηκούσης ἤδη τῆς νόσου.

Τὸν ἐν Κλαζομεναῖς ὃς κατέκειτο παρὰ τὸ Φρυνιχίδεω φρέαρ, πῦρ ἔλαβε, ἤλγει δὲ κεφαλὴν καὶ τράχηλον καὶ ὀσφὺν ἐξ ἀρχῆς. αὐτίκα δὲ κώφωσις, ὕπνοι οὐκ ἐνῆσαν, πυρετὸς ὀξὺς ἔλαβε. ὑποχόνδριον ἐπῆρτο μετ' ὄγκου, ξύντασις ὀλίγη. γλῶσσα ξηρή. δ. ἐς νύκτα παρεφρόνησεν. πέμπτῃ ἐπιπόνως πάντα παρωξύνθη. περὶ δὲ ια. σμικρὰ ξυνέδωκεν, ἀπὸ δὲ κοιλίης ἀπ' ἀρχῆς καὶ μέχρι ιδ. πολλὰ, λεπτὰ, ὑδατόχροα διῄει, εὐφόρως τὰ περὶ διαχώρησιν διῆγεν. ἔπειτα κοιλίη ἐπέστη. οὖρα διατέλεος λεπτὰ μὲν, εὔχροα δὲ καὶ πολὺ εἶχεν ἐναιώρημα διεσπασμένον. οὐχ ἵδρυτο. περὶ ις. οὔρησεν ὀλίγῳ παχύτερον. εἶχε σμικρὴν ὑπόστασιν. ἐκούφισεν ὀλίγῳ. κατενόει μᾶλλον. ιζ. πάλιν λεπτά. παρὰ δὲ τὰ ὦτα ἀμφότερα ἐπήρθη ξὺν ὀδύνῃ. ὕπνοι οὐκ ἐνῆσαν. παρελήρει. σκέλεα ἐπωδύνως εἶχε. κ. ἄπυρος ἐκρίθη. οὐχ ἵδρυτο. πάντα κατενόει. περὶ δὲ κζ. ἰσχίου ὀδύνη ἰσχυρῶς δεξιοῦ διὰ ταχέων ἐπαύσατο. τὰ δὲ παρὰ τὰ ὦτα, οὔτε καθίσατο, οὔτ' ἐξεπύει. ἤλγει δὲ περὶ α. καὶ λ. διάρροια πολλοῖσιν ὑδατώδεσι μετὰ δυσεντεριωδέων. οὖρα παχέα οὔρησεν. κατέστη τὰ παρὰ τὰ ὦτα. περὶ δὲ τὴν μ. ὀφθαλμὸν δεξιὸν ἤλγεεν. ἀμβλύτερον ἑώρα, κατέστη.

Οὗτος ὁ ἄνθρωπος καὶ μαρτύριον, ἢ καὶ παράδειγμά ἐστιν, οὐκ ὀλίγων τῶν καθόλου θεωρημάτων. ἀρξώμεθα δὲ ἀπὸ τῶν οὔρων ἀφ' ὧν ἔγραψε κατὰ τὴν ια. ἡμέραν, οὖρα διατέλεος λεπτὰ μὲν, εὔχροα δὲ καὶ πολὺ ἔχων ἐναιώρημα, ὑποδιεσπασμένον. οὐχ ἵδρυτο. ὡς γὰρ ἐξ ἀρχῆς αὐτῶν τοιούτων γεγονότων καὶ παραμεινάντων γε μέχρι τῆς ις ὁμοίως, οὕτως φαίνεσθαι πεποιῆσθαι τὴν διήγησιν καὶ τῆς ις. ἡμέρας ἐδήλωσε τὴν μεταβολὴν αὐτῶν. ὡς τότε πρώτων γενομένων, οὕτως εἰπὼν περὶ ις. ἡμέρας, οὔρησεν ὀλίγῳ παχύτερον. εἶχε σμικρὴν ὑπόστασιν. εὔδηλον οὖν ὅτι λεπτὰ μὲν, εὔχροα δὲ οὖρα, διὰ μὲν τὴν εὐχροιαν ἐνδείκνυται σωθήσεσθαι. ὅτι δὲ λεπτὰ, χρόνου δεῖσθαι πρὸς τὴν πέψιν. ἦν δὲ οὐδὲ τῶν λυπούντων ἐν εἴδος. μετὰ γὰρ τὸ προειπεῖν καὶ τῆς ις. ἡμέρας τὴν μεταβολὴν τῶν οὔρων, ἐφεξῆς φησὶ τῇ ιζ. πάλιν λεπτά. κατὰ δὲ τὴν αὐτὴν ἡμέραν φησὶ παρὰ τὰ ὦτα ἐπαρθῆναι αὐτῷ. καὶ εἴγε σὺν οὔροισιν παχέσιν ἐγεγόνει, κατὰ τὴν εἰκοστὴν ἂν ἔχω τελέως καλῶς. οὔσης τῆς ιζ. καὶ δήλου τῆς κ. ἐκρίθη μὲν οὖν ὑπ' αὐτῆς τὸ τέλεον, οὐ μὴν ἔχω τὸ βέβαιον ἡ κρίσις, ἀλλὰ καὶ παρὰ τὰ ὦτα οὔτε καθίσταται, οὔτ' ἐξεπύη, ἤλγει μὲν ἔτι καὶ διαρροίας ἀρξαμένης μετὰ δυσεντεριωδῶν, τουτέστι μετὰ ξυσματωδῶν διαχωρημάτων, ἅπερ ἦν τῆς δριμύτητος τῶν ἐκκρινομένων χυμῶν γνωρίσματα. καὶ σὺν αὐτοῖς οὔρων παχέων γενομένων κατέστη τὰ παρὰ τὰ ὦτα. καὶ τούτων οὖν προϊόντων ἡ τελεία τοῦ νοσήματος ἀπαλλαγὴ, κατὰ τὴν μ. ἡμέραν ἐγένετο. μέμνησο τοίνυν καὶ τῶν τοιούτων κρίσεων, μὴ μόνον τῆς ὑστάτης κατὰ τὴν περίοδον τῶν κρισίμων ἡμερῶν γινομένης τῆς ἐν τῷ μεταξύ. καὶ γὰρ αἱ κρίσεις, καὶ πάντων τῶν ἀρρώστων, οὐκ ἐπὶ τούτοιν μόνοιν ἐν ταῖς κρισίμοις ἡμέραις φαίνονται γεγονυῖαι κατὰ τὰς κρισίμους ἡμέρας, τὰ κατ' ὦτα ἐπιφανέντα. κατὰ μέν γε τὴν ιζ. αἱ παρωτίδες ὤφθησαν. ἐν τῇ κζ. ἰσχίου ὀδύνη δεξιοῦ ἐπεσήμαινεν, ὠθούσης μὲν κάτω τὴν περιουσίαν τῆς φύσεως, οὔπω δὲ τὴν διὰ τῆς γαστρὸς ἔκκρισιν ἐργάσασθαι δυναμένης, ἣν καὶ τῆς ἐξῆς τετράδος ἐκίνησεν. ὅτι δὲ καὶ κ. κρίσιν ἔσχεν ἐλλιπῆ, προακηκόαμεν. ὥστε μαρτυροῦνται τῶν κρισίμων ἡμερῶν αἱ περίοδοι πρὸς τῶν ἐναργῶς φαινομένων καὶ τῶν νοσούντων.

Τὴν Δρομεάδεω γυναῖκα, θυγατέρα τεκοῦσαν, καὶ τῶν ἄλλων γινομένων πάντων κατὰ λόγον, δευτεραίην ἐοῦσαν ῥῖγος ἔλαβε, πυρετὸς ὀξύς. ἤρξατο δὲ πονέειν τῇ πρώτῃ περὶ ὑποχόνδριον, ἀσώδης, φρικώδης ἀλύουσα. καὶ τὰς ἑξῆς οὐχ ὕπνωσε. πνεῦμα ἀραιὸν. μέγα. ὑποχόνδριον αὐτίκα ἀνεσπασμένον. δευτέρῃ, ἀφ' ἧς ἐρρίγωσεν ἀπὸ κοιλίης καλῶς κόπρανα διῆλθεν. οὖρα παχέα λευκὰ θολερὰ, οἷα γίνεται ἐκ τῶν καθισταμένων, ὅταν ἀναταραχθῇ κείμενα χρόνον πολὺν οὐ καθίστατο. νύκτα οὐκ ἐκοιμήθη. τρίτῃ περὶ μέσον ἡμέρης ἐπερρίγωσε. πυρετὸς ὀξύς. οὖρα ὅμοια. ὑποχονδρίου πόνος. ἀσώδης νύκτα δυσφόρως οὐκ ἐκοιμήθη. ἵδρωσε δι' ὅλου ψυχρῷ. ταχὺ δὲ πάλιν ἀνεθερμάνθη. δ. περὶ μὲν ὑποχόνδριον σμικρὸν ἐκουφίσθη. κεφαλῆς δὲ βάρος μετ' ὀδύνης. ὑπεκαρώθη. σμικρὰ ἀπὸ ῥινῶν ἔσταξεν. γλῶσσα ἐπίξηρος. διψώδης. οὖρα σμικρὰ λεπτὰ ἐλαιώδεα. σμικρὰ ἐκοιμήθη. πέμπτῃ διψώδης ἀσώδης. οὖρα ὅμοια. ἀπὸ κοιλίης οὐδέν. περὶ μέσης ἡμέρης, πολλὰ παρέκρουσε, καὶ πάλιν ταχὺ σμι-

κρὰ κατενόει. αὐτίκα μᾶλλον ἐπεκαρώθη. ψύξις μικρά. νυκτὸς ἐκοιμήθη. παρέκρουσε. ϛ. πρωῒ ἐπερρίγωσε. διεθερμάνθη. ἵδρωσε δι᾽ ὅλου. ἄκρεα ψυχρά. παρέκρουσε. πνεῦμα μέγα ἀραιόν. μετ᾽ ὀλίγον σπασμοὶ ἀπὸ κεφαλῆς ἤρξαντο. ταχὺ ἀπέθ.

Αὕτη κατὰ μὲν τὴν α. ἡμέραν, εὐθέως ἀπεφαίνετο νοσεῖν ὀξέως. ἐπὶ δὲ τῆς β. ἡμέρας οἷς εἰρήκει συμπτώμασι, τῶν ἐν τοῖς οὔροις σημείων προγενομένων, εἰκότως ἄν τις αὐτὴν προσεδόκησεν τεθνήξεσθαι διὰ ταχέων. μοχθηρὰ γὰρ ἱκανῶς, ἀνατεταραγμένα μὲν οὖρα, καθιστάμενα δὲ μηδόλως, ἀλλὰ καὶ τῇ γ. τῶν ἡμερῶν τά τε οὖρα, καὶ τὰ συμπτώματα πάντα διέμεινε τὴν προσδοκίαν βεβαιοῦντα τοῦ θανάτου. τετάρτης δὲ στάξιος ἐκ ῥινῶν προσγενομένης, καὶ τῶν οὔρων ἐλαιωδῶν φανέντων, εὐλόγως ἀπέθανεν ἑκταία. πάλιν δὲ κατὰ ταύτης πνεῦμα μέγα καὶ ἀραιὸν εἶπε γενέσθαι, παραφρονήσειν φησὶν αὐτήν.

Ἄνθρωπος θερμαινόμενος ἐδείπνησε καὶ ἔπιε πλέον. ἤμεσε πάντα. νύκτα πυρετὸς ὀξύς. ὑποχονδρίου δεξιοῦ πόνος. φλεγμονὴ ὑπολάπαρος ἐκ τοῦ ἔσω μέρους. νύκτα δυσφόρως. οὖρα δὲ κατ᾽ ἀρχὰς ἐρυθρά, πάχος ἔχοντα, κείμενα οὐ καθίστατο. γλῶσσα ἐπίξηρος. οὐ λίαν διψώδης. δ. πυρετὸς ὀξύς. πόνοι πάντων. ε. οὔρησε λεῖον ἐλαιῶδες πολύ. πυρετὸς ὀξύς. ϛ. δείλης, πολλὰ παρέκρουσεν. οὐδὲ νύκτα ἐκοιμήθη. ζ. πάντα παρωξύνθη. οὖρα ὅμοια. λόγοι πολλοί. κατέχειν οὐκ ἐδύνατο. ἀπὸ δὲ κοιλίης ἐρεθισμῷ ὑγρά, ταραχώδεα διῆλθε. μετὰ ἑλμίνθων. νύκτα ἐπιπόνως, πρωῒ δ᾽ ἐρρίγωσε, πυρετὸς ὀξύς. ἵδρωσε πολλῷ. ἄπυρος ἔδοξε γενέσθαι. οὐ πολὺ ἐκοιμήθη. ἐξ ὕπνου ψύξις. πτυαλισμός. δείλης, πολλὰ παρέκρουσε. μετ᾽ ὀλίγον δ᾽ ἤμεσεν μέλανα. ὀλίγα χολώδεα. θ. ψύξις. παρελήρει πολλά. οὐχ ὕπνωσε. ι. σκέλεα ἐπωδύνως. πάντα παρωξύνθη. παρελήρει. ια. ἀπέθανεν.

Ἡ διήγησις αὕτη πρῶτον μὲν ἡμᾶς ἐδίδαξε δύναμιν προσέχειν εὐθέως ἐξ ἀρχῆς εἰσβαλλόντων τῶν νοσημάτων, καὶ μὴ καταφρονοῦντας ἀφυλάκτως διαιτᾶσθαι, κἂν μικρὰ φαίνεται τὰ νοσήματα. νῦν γοῦν δειπνήσας ἀκαίρως ὁ ἄνθρωπος ἐν ἀρχῇ τοῦ πυρετοῦ μικροῦ δοκοῦντος ὑπάρχειν, ἐνεδείξατο γὰρ τοῦτο διὰ τοῦ θερμαινόμενος ὀνόματος, ἐβλάβη δηλονότι κἀξ αὐτοῦ τοῦ ἀκαίρως προσενέγκασθαι τροφῆς. ἀλλὰ καὶ ἔπιε φησὶ πλέον, οὐκ εἰδὼς ἀρχὴν εἶναι μεγάλου νοσήματος. εἰκότως οὖν ἤμεσεν μὲν ταῦτα. ὁ πυρετὸς δὲ ὀξὺς ἅμα συμπτώμασιν οὐκ εὐκαταφρονήτοις ἐγένετο, ἀλλὰ καὶ ἀφορήτοις, καὶ οὖρα παχέα μὴ καθιστάμενα, κατὰ δὲ ε. ἐφάνη σαφῶς ὅτι τεθνήξεται, τῶν ἐλαιωδῶν οὔρων ἐκκριθέντων ἐπὶ τοῖς προειρημένοις συμπτώμασιν, ἃ καὶ κατὰ τὴν ζ. ἡμέραν ὁμοίως οὐρηθῆναι φησίν. ἀπέθανε δὲ καὶ οὗτος ἐν ἡμέρᾳ κρισίμου τῆς ια.

Γυναῖκα, ἣ κατέκειτο ἐν ἀκτῇ τρίμηνον πρὸς ἑωυτὴν ἔχουσα, πῦρ ἔλαβεν. αὐτίκα δ᾽ ἤρξατο πονέειν, ὀσφὺν. τρίτῃ, πόνος τραχήλου καὶ κεφαλῆς, κατὰ κληΐδα. χεῖρα δεξιάν. διὰ ταχέων δὲ γλῶσσα ἠφώνει. δεξιὴ χεὶρ παρέθη μετὰ σπασμοῦ, παραπληκτικὸν τρόπον. παρελήρει πάντα. νύκτα δυσφόρως οὐκ ἐκοιμήθη. κοιλίη ἐπεταράχθη χολώδεσιν ὀλίγοισιν, ἀκρήτοισιν. δ. γλῶσσα φωνῆς ἐλύθη. σπασμὸς τῶν αὐτῶν. πόνοι πάντων παρέμενον. καθ᾽ ὑποχόνδριον ἐσπασμένα σὺν ὀδύνῃ. οὐκ ἐκοιμᾶτο. παρέκρουσε πάντα. κοιλίη ταραχώδης. οὖρα λεπτὰ οὐκ εὔχροα. πέμπτῃ πυρετὸς ὀξύς. ὑποχονδρίου πόνος. παρέκρουσε πάντα. διαχωρήματα χολώδεα. ἐς νύκτα ἵδρωσεν. ἄπυρος. ϛ. κατενόει. πάντων ἐκουφίσθη. περὶ δὲ κληΐδα ἀριστερὴν πόνος παρέμενε. διψώδης. οὖρα λεπτά. οὐκ ἐκοιμήθη. ζ. τρόμος ὑπεκαρώθη. μικρὰ παρέκρουσε. ἀλγήματα κατὰ κληΐδα, καὶ βραχίονα ἀριστερόν. παρέμενε. τὰ δ᾽ ἄλλα διεκουφίσθη. πάντα κατενόει. τρεῖς δὲ διέμεινεν ἄπυρος. ἑνδεκάτῃ ὑπέστρεψεν, ἐπερρίγωσε, πῦρ ἔλαβε. περὶ δὲ ιδ. ἤμεσε χολώδεα, ξανθά, ὑπόσυχνα, ἵδρωσεν. ἄπυρος. ἐκρίθη. οὐκ ἀνάλγητος ἐκ τῶν αὐτῶν παθημάτων.

Ἐσώθη μὲν ἡ αὐτή, εἰ καὶ ἰσχυρὰ εἰρήκει ἅπαντα νοσήματα, εἴτε σφαλερώτερα, καὶ θαυμάζω γ᾽ ὅπως οὐδὲν ἔγραψε περὶ τῆς ἡλικίας αὐτῆς, καὶ μὴν μεμνῆσθαι προσήκει τῶν εἰρημένων ἕνεκα τοῦ γινώσκειν ἐν τῷ σπανίῳ διασωζομένας τινὰς ἐγκύμονας, ἐκ τοιούτων νοσημάτων, ἄνευ διαφθορᾶς τῶν ἐμβρύων. ἔτι δὲ κἀκείνου μεμνῆσθαι προσήκει τοῦ τριμήνων καὶ τετραμήνων δυσπαθέστερα τῶν ἄλλων εἶναι. καὶ τοῦτο γινώσκων αὐτὸς ἐν ἀφορισμοῖς εἶπε. τὰς κυούσας φαρμακεύειν, ἢν ὀργᾷ, τετράμηνα, καὶ ἄχρις ἑπτὰ μηνῶν, ἧσσον δὲ ταύτας. τὰ δὲ νήπια καὶ τὰ πρεσβύτερα εὐλαβέεσθαι δεῖ. τοῖς μὲν οὖν παιδίοις, οἵ τε δεσμοὶ καθ᾽ οὓς τῇ μήτρᾳ συμπεφύκασιν ἀσθενεῖς εἰσί, καὶ τὸ σύμπαν σῶμα μαλακόν. τοῖς δέ, τῆς ἀποκυήσεως ἐγγὺς μεγάλοις οὖσι, πολλῆς δεῖται τροφῆς, ἧς ἀποροῦντα, πολλάκις ἐν τοῖς ὀξέσι νοσήμασιν διαφθείρεται. διὸ καὶ χαλεπώτατον ἐστὶ καλῶς διαιτηθῆναι νοσοῦσαν ὀξέως, εἰ μετὰ τοῦ ἐμβρύου ἦ. εἰ μὲν γὰρ ὡς τὰς ἀκύμονας ἐνδεῶς τρέφεις, διαφθείρεται τὸ κυούμενον. εἰ δ᾽ ἐκείνου στοχαζόμενος ἐκτενέστερον προσφέρῃς αὐτήν, κίνδυνος ἀποβάλλεσθαι τῇ κυούσῃ. διὰ ταῦτα μὲν τὰ τρίμηνα καὶ τετράμηνα μᾶλλον διασώζονται τῶν ἄλλων. τῇ δ᾽ οὖν νῦν προκειμένῃ κατὰ τὸν λόγον γυναικί, καὶ τῶν οὔρων λευκῶν καὶ οὐκ ἀχρόων ὄντων, ὅμως ἐγένετο σωθῆναι διὰ ῥώμην φύσεως, ἥτις ἐν νυκτὶ δι᾽ ἱδρώτων ἔπαυσε τὸν πυρετόν. οὐ μὴν βέβαιόν γε δυνατὸν ἦν γενέσθαι νόσημα κατὰ τὰς ἑξῆς ἡμέρας, ἄχρι τῆς ια. ἐν ᾗ πάλιν μετὰ ῥίγους ὑποστρέψασα δι᾽ ἐμέτου καὶ ἱδρῶτος ἐκρίθη τελέως. ἐν γὰρ ταῖς ἀπὸ τῆς ε. ἄχρι τῆς ια. τὰ γινόμενα συμπτώματα τοῦ νευρώδους ἦν γένους, οὐ τοῦ φλεβώδους, ἢ ἀρτηριώδους. ἐν γοῦν τῇ ζ. φησὶ τρόμος ὑπεκαρώθη σμικρὰ παρέκρουσε. τὰ δέ γε κατὰ τὰς φλέβας ἐπὶ τὸ βέλτιον ἦν τετραμμένα μετὰ τὴν ἐν τῇ ε. κρίσιν. ἐπὶ γοῦν τῆς ϛ. ἔγραψεν οὖρα λεπτά, καὶ προσθείς, τὰ οὐκ εὔχροα. καὶ τούτων μὲν μεμνῆσθαι χρήσιμον, καὶ τὸ τῆς ε. ἡμέρας, ὅπως ἀγωνιστικὰς κρίσεις ἐπιφέρει, καὶ γὰρ ὀλίγον ἢ πρόσθεν, ἄλλον ἄρρωστον ἔκρινε δι᾽ αἱμορραγίας, καὶ νῦν δι᾽ ἱδρῶτος τὴν προκειμένην ἐν τῷ λόγῳ γυναῖκα, καίτοι τοῦ νοσήματος ἀμφοτέροις ἀπέπτου κατ᾽ ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὄντος. διὸ μηδὲ τελέαν ἐποιήσατο τὴν κρίσιν.

Μελιδίη κατέκειτο παρὰ Ἥρης ἱερόν. ἤρξατο κεφαλῆς καὶ τραχήλου καὶ στήθεος πόνος ἰσχυρός. αὐτίκα δὲ πυρετὸς ὀξὺς ἔλαβε. γυναικεῖα δὲ σμικρὰ ἐπεφαίνετο. πόνοι τούτων ἁπάντων ξυνεχέες. ϛʹ. κωματώδης. ἀσώδης. φρικώδης. ἐρύθημα ἐπὶ γνάθων. σμικρὰ παρέκρουσε. ζʹ. ἵδρωσε. πυρετὸς διέλειπεν. οἱ πόνοι παρέμενον. ὑπέστρεψεν. ὕπνοι σμικροί. οὖρα διὰ τέλεος εὔχροα μὲν, λεπτὰ δέ. διαχωρήματα χολώδη. δακνώδεα. κάρτα ὀλίγα. μέλανα δυσώδεα. οὔροισιν ὑπόστασις λευκὴ λείη. ἵδρωσεν. ἐκρίθη τελέως. ιαʹ.

Καὶ περὶ ταύτης ἐν ἀρχῇ μὲν ἔγραψε τὴν ἰδέαν τῶν οὔρων. ἐπὶ δὲ τῷ τέλει τῆς διηγήσεως ἔφη. οὖρα διὰ τέλεος, εὔχροα μὲν. λεπτὰ δέ. τὰ μὲν γὰρ ἀκριβῶς λεπτὰ, τὴν κατὰ φύσιν ἔχειν εὔχροιαν οὐ δύναται. μετρίως μὲν γὰρ ἐστιν ὠχρὰ τὰ εὔχροα. λευκὰ δὲ, τὰ τελέως λεπτά. καθ᾽ ὅσον δὲ ἐγχωρεῖ συνελθεῖν, εὐχροίαν οὔρων λεπτότητι, κατὰ τοσοῦτον χρὴ ἀκούειν λέγοντα αὐτὸν, οὖρα διὰ τέλεος, εὔχροα μὲν γενέσθαι, λεπτὰ δέ. φαίνεται δὲ καὶ αὕτη ἡ γυνὴ διὰ τὴν ἰσχὺν τῆς φύσεως σωθῆναι.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΤΡΙΤΟΝ ΤΩΝ ΕΠΙΔΗΜΙΩΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ. αʹ.

Πυθίων, ὃς ᾤκει παρὰ γῆς ἱερόν.

Προσγεγράφθαι νοήσας αὐτὸ κατ᾽ ἑαυτὸ πυθίων ὃς ᾤκει παρὰ γῆς ἱερὸν, ἐπ᾽ ἄλλης ἀρχῆς τῶν γινομένων αὐτῷ τὴν διήγησιν ἀναγίνωσκε. βέλτιον γὰρ οὕτως ἡγεῖσθαι γεγράφθαι τὴν ῥῆσιν, ἢ τὸ σχῆμα σόλοικον ἐξ ἐπιτήδες εὐθέως ἐν ἀρχῇ πεποιῆσθαι τὸν Ἱπποκράτην, μηδὲν ἄλλο τοιοῦτον σχῆμα καθ᾽ ὅλον τὸ βιβλίον γράψαντα, μήτ᾽ ἐν τῇ τῶν ἀρρώστων, μήτ᾽ ἐν τῇ τοῦ λοιμοῦ διηγήσει. τινὲς μέντοι κατὰ δοτικὴν πτῶσιν ἔγραψαν πυθίωνι ὃς ᾤκει παρὰ γῆς ἱερὸν, ἐκφεύγειν τὴν περὶ τοῦ σολοικισμοῦ ζήτησιν βουλόμενοι.

Ἤρξατο τρόμος ἀπὸ χειρῶν τῇ πρώτῃ, πυρετὸς ὀξὺς, λῆρος.

Τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν εὐθὺς ἅμα τῷ πυρέττειν ὀξέως δύο συμπτώματα γίνεσθαί φησι τῷ πυθίωνι, τρόμον τῶν χειρῶν, παραφροσύνην τέ τινα βραχεῖαν. εἴωθε γὰρ αὐτὸς ἄλλοτε ἄλλοις ὀνόμασιν ἐνδείκνυσθαι τὸ ποσὸν τῆς παραφροσύνης, ληρῆσαι καὶ παραληρῆσαι καὶ παραφρονῆσαι καὶ παρενεχθῆναι λέγων, ἢ πάλιν παρακόψαι καὶ ἐκστῆναι, μανῆναι τε καὶ ἐκμανῆναι. εἴπερ οὖν ἐλήρησεν ὁ πυθίων, εὔδηλον ὅτι μετρίως παρεφρόνησεν. ἐμάθομεν δὲ τοῦ μὲν τρόμου τὴν αἰτίαν ἀρρωστίαν εἶναι τῆς κατὰ τοὺς μῦς δυνάμεως. παραφροσύνην δὲ γίνεσθαι, βλαβέντος ἐγκεφάλου κατὰ φλεγμονὴν, ἢ πλεονεξίαν χολώδους χυμοῦ. τὸν δ᾽ ὀξὺν πυρετὸν ἕπεσθαι σηπεδόσι χυμῶν. εἰ μὲν οὖν καὶ τὰ προηγησάμενα τῆς νόσου καθάπερ ἐπ᾽ ἄλλων ἔγραψεν, οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ πυθίωνος ἐγεγράφει, τάχα ἂν ἐξ ἐκείνων ἂν ἡμῖν ἔνδειξίς τις ἐγένετο τῆς κατασκευῆς τοῦ νοσήματος. ἐπεὶ δ᾽ οὐ προσέθηκεν, ἐξ ὧν προσέγραψε μόνων, καὶ ἡμεῖς πειρασόμεθα τὴν εὕρεσιν αὐτῆς ποιήσασθαι, σὺν τῷ καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ μηδὲν γράψαι περὶ τῶν προηγησαμένων τῆς νόσου, γίνεσθαι τὴν ἔνδειξιν τῆς ἐν τῷ σώματι διαθέσεως. εἴτε γὰρ ἐκ γυμνασίων ἀκαίρων, ἢ πότων, ἢ ἀφροδισίων ὡς εἴωθε γράφειν, εἴτ᾽ ἐξ ἄλλου τινὸς ἐξηλλαγμένου πολὺ τῆς συνήθους διαίτης, ἤρξατο πυρέττειν ὁ πυθίων, οὐκ ἂν ἐπεῖνο αὐτὸ παρέλιπεν. εὔδηλον οὖν ὅτι κατὰ βραχὺν χρόνον λεληθότως ἡ κατασκευὴ τοῦ νοσήματος ἐγένετο. τῶν τοίνυν τρόμων τὴν μὲν ὡς ἂν εἴποι τις αἰτίαν ἐχόντων συνεκτικὴν, ἀρρωστίαν τῆς δυνάμεως. ἀρρωστούσης δ᾽ αὐτῆς ἤτοι κατὰ τὸν ἴδιον λόγον, ἢ διὰ πλῆθος βαρυνομένης. ὁ μὲν τῇ βλάβῃ τῆς δυνάμεως ἑπόμενος τρόμος, οὐδέποτ᾽ ἐν ἀρχῇ νόσου γίνεται χωρὶς ἰσχυρᾶς νοσήσεως, ἢ λιμοῦ καὶ κόπων ἀγρυπνιῶν τε καὶ φροντίδων, ἔτι τε πρὸς τούτοις ἀφροδισίων ἀμέτρων, ὧν εἴπερ ἐγένετό τι, πάντως ἂν ὁ Ἱπποκράτης ἐμνημόνευσεν αὐτοῦ, κατὰ τὴν γραφὴν ὡς εἴωθε. ἐπεὶ τοίνυν οὐδὲν ἔγραψε τοιοῦτον διὰ πλῆθος ὑπολαβεῖν, εὔλογόν ἐστι βαρύνεσθαι τὴν δύναμιν. ἐπεὶ δ᾽ οἵ τε τρόμοι περὶ τὰς χεῖρας ἐγένοντο τὴν ἀρχὴν τῶν νεύρων ἐκ τοῦ κατὰ τὸν τράχηλον ἐχουσῶν νωτιαίου, ἔκ τε τοῦ ληρῆσαι τὸν ἄνθρωπον, ἔνδειξίς ἐστι τοῦ καὶ τὸν ἐγκέφαλον αὐτὸν ἤδη τινὰ δέχεσθαι μοχθηρὸν χυμόν. ἐχρῆν ἐννοήσαντα τὸν Ἱπποκράτην κινδυνωδῶς ἔχειν τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ φλεβοτομίαν ἐλθεῖν, ἤτοι κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν, εἰ μηδὲν ἄπεπτον ἐν τῇ γαστρὶ περιείχετο σιτίον, ἢ πάντως γε κατὰ τὴν δευτέραν. ἔτι δὲ μᾶλλον ὅτι μετὰ τὴν τῆς πρώτης ἡμέρας διήγησιν αὐτὸς ἔγραψε.

Δευτέρῃ πάντα παρωξύνθη.

Φαίνεται γὰρ αὐξανόμενον ὡς οὐ σμικρὸν οὐδ᾽ ἐπὶ τῇ τυχούσῃ διαθέσει τὸ νόσημα γεγονὸς ἀλλ᾽ αὐτό τε μέγα καὶ τὴν αἰτίαν οὐκ εὐκαταφρόνητον ἔχον. ἐπεὶ δ᾽ οὐκ ἐπὶ πυθίωνος μόνου ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων ἀρρώστων φαινομένων δεῖσθαι φλεβοτομίας ἐξ ὧν αὐτὸς ἔγραψε τεκμαιρομένοις ἡμῖν οὐχ εὑρίσκεται προσγράφων αὐτὴν, ἀναγκαῖον ἐστὶ δυοῖν θάτερον ὑπονοεῖν, ἢ μὴ φλεβοτομηθῆναι τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους, ἢ παραλελεῖφθαι τὴν διήγησιν τοῦ βοηθήματος. τὸ μὲν οὖν μηδένα τῶν δεηθέντων αὐτοῦ φλεβοτομηθῆναι, τῶν ἀπιθάνων ἐστὶν ὡς στέργοντος ἀνδρὸς τὸ βοήθημα τοῦτο, καθάπερ ἐν τοῖς γνησιωτάτοις ἐδήλωσε βιβλίοις, ἀφορισμοῖς τε καὶ τῷ περὶ διαίτης ὀξέων καὶ τῷ περὶ ἄρθρων, ἐν αὐτῷ τε τούτῳ τῷ τρίτῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἐπί τινος ἀρρώστου γράψας ἐγδοηκοστῷ ἔτεμεν ἐρρύη πολὺ, ἔνθα ὅπου γὰρ ὀγδοαῖον αὐτὸν ἐφλεβοτόμησε, πολὺ δήπου μᾶλλον ἐν ταῖς προτεραίαις ἡμέραις εὔδηλός ἐστι χρώμενος τῷ βοηθήματι, τότε μὴ γράψαι καθ᾽ ἕκαστον ἄρρωστον ἐφ᾽ ὧν προσήχθη τὸ βοήθημα τῶν σμικροτέρων αὐτοῦ μνημονεύοντα, μέχρι καὶ βαλανίου προθέσεως ἀπίθανόν ἐστιν. εἰ τοίνυν ἄτοπον

τοῦ λόγου καθ' ἑκάτερον ὄντος, ἐλέγξαι χρὴ τὸ ἧττον ἄτοπον, ἡγοῦμαι παραλελεῖφθαι μὲν καὶ ἐπὶ πολλῶν τὸ βοήθημα, παραλελεῖφθαι δ' ὡς σαφὲς ἐν τῇ διηγήσει. καί με προσάγει τούτῳ μάλιστα τὸ προγεγραμμένον ἐπὶ τοῦ φλεβοτομηθέντας ὀγδοαίους. φαίνεται γὰρ ὡς σπάνιον μὲν τοῦτο γράψας. ὡς σύνηθες δὲ τὸ πρὸ τῆς ὀγδόης παραλιπών. εἰ γὰρ ἔν γε τοῖς γνησίοις συγγράμμασιν ἐπὶ τῶν μεγάλων νοσημάτων ἀεὶ χρῆται τῇ φλεβοτομίᾳ, συνεπιβλέπων αὐτῇ δύο ταῦτα μόνα, τήν θ' ἡλικίαν καὶ τὴν δύναμιν τοῦ κάμνοντος. ἔν τε τούτοις αὐτοῖς τῶν ἐπιδημιῶν ὀγδοαίους τινὰς φλεβοτομηθῆναί φησιν, οὐδὲν ἄλλο δυνατὸν ἐπινοεῖν ἐστιν ἢ ὅτι παραλείφθη μὲν ἐπὶ τῶν καμνόντων τὸ βοήθημα. παραλείφθη δ' ὡς σαφὲς ἐν τῇ διηγήσει. περὶ μὲν δὴ τῆς φλεβοτομίας ἐπεὶ κοινὸς ὁ λόγος ἁπάντων τῶν ἀρρώστων ἐστὶν ἅπαξ ἀρκέσει λελέχθαι, καθάπερ καὶ τἆλλα ὅσα κοινά. περὶ δὲ τῶν ἰδίων καθ' ἕκαστον ἡ ἐξήγησις ἔσται, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τοῦ Πυθίωνος ὡς ἐνεστησάμεθα ποιησαμένοις ἡμῖν.

Τρίτῃ τὰ αὐτά. τετάρτῃ ἀπὸ κοιλίης ὀλίγα ἄκρητα χολώδεα διῆλθε. πέμπτῃ πάντα παρωξύνθη. τρόμοι παρέμενον. ὕπνοι λεπτοί. κοιλίη ἔστη. ἕκτῃ πτύελα ποικίλα, ὑπέρυθρα. ἑβδόμῃ στόμα παρειρύσθη. ὀγδόῃ πάντα παρωξύνθη. τρόμοι καὶ πάλιν παρέμενον. οὖρα δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν καὶ μέχρι τῆς ὀγδόης λεπτά, ἄχροα. εἶχεν ἐναιώρημα ἐπινέφελον. δεκάτῃ ἵδρωσε. πτύελα ὑποπέπονα. ἐκρίθη. οὖρα ὑπόλευκα περὶ κρίσιν. μετὰ δὲ κρίσιν τεσσαρακοστῇ ἡμέρῃ ὕστερον, ἐμπύημα περὶ ἕδρην καὶ στραγγουριώδης ἐγένετο ἀπόστασις.

Τὰ μὲν ἄλλα τῆς ῥήσεως, συμπτωμάτων ἔχει διήγησιν καὶ τῇ λέξει καὶ τῇ διανοίᾳ σαφῆ. πολλάκις γὰρ εἴωθε γίνεσθαι τοῖς ὀξέως νοσοῦσι, καὶ μεμαθήκαμεν αὐτῶν τὰς δυνάμεις κατὰ τὸ προγνωστικόν, καὶ τὸ πρῶτον αὐτῶν τούτων τῶν ἐπιδημιῶν. εἴρηται δ' οὐκ ὀλίγα κἀν τῷ δευτέρῳ χρήσιμα πρὸς τὴν ἐπὶ τῶν ἀρρώστων ἐξήγησιν. ἐπὶ δὲ τῆς κατὰ τὴν ἕκτην ἡμέραν διηγήσεως εἰπὼν πτύελα ποικίλα ὑπέρυθρα, μὴ προσθεὶς δὲ μήτε πλευριτικὸν τὸν Πυθίωνα, μήτε περιπνευμονικὸν γεγονέναι, ζήτησιν ἡμῖν ὑπελείπετο. πότερον καὶ ἄλλως δύναται γίνεσθαι τοιαῦτα πτύσματα τοῖς νοσοῦσιν ὀξέως ἢ μόνοις τοῖς περιπνευμονικοῖς, καὶ πλευριτικοῖς. καὶ φαίνεται καὶ ἄλλως ἡγεῖσθαι γίνεσθαι τοιαῦτα, ῥυέντων μὲν εἰς τὸν πνεύμονα χυμῶν μοχθηρῶν, ἀλλ' ὀλίγων παντάπασιν, ὡς μὴ φλεγμῆναι τὸ σπλάγχνον. ὅτι μὲν γὰρ οὐκ ἦν οὔτε πλευριτικός, οὔτε περιπνευμονικὸς εὔδηλόν ἐστιν ἐκ τοῦ μὴ μνημονεῦσαι τὸν Ἱπποκράτην, μήτ' ὀνόματι τῶν παθῶν τούτων, ἀλλὰ μηδ' ἀπό τινος ἀχωρίστου συμπτώματος. εἰρήκει γὰρ ἂν ἢ πλευρᾶς ὀδύνην ἢ δύσπνοιαν, οὐ μὴν οὐδ' ἀπὸ κεφαλῆς πεπονθυίας ὤφθη ποτὲ τοιαῦτα πτυσθέντα. μετὰ μέντοι βηχὸς καὶ δυσπνοίας καὶ πλευρᾶς ἀλγήματος, ὤφθαι ποτὲ τοιαῦτα πτύσματα. καί τινας δύο καὶ χωρὶς πυρετοῦ τοιούτων πτυσθέντων χρώματα εἶδον, ἄχρων μετὰ βηχὸς ὄντων. ἀλλὰ τῷ μὲν ἑτέρῳ κατὰ βραχύ, πυρετίων μικρῶν γινομένων, εἰς χρόνον ἡ διάθεσις ἐκταθεῖσα, παραμενόντων τῶν πυρετῶν, φθινώδη τὸν ἄνθρωπον ἀπέδειξε. τῷ δ' ἑτέρῳ χωρὶς πυρετοῦ τοιούτων πτυσθέντων ἡμέραις ἐφεξῆς ὀλίγαις, οὐδὲν ἄτοπον ἠκολούθησε. εἰκὸς οὖν ἐστι κατὰ τὰ πρῶτα μέρη τοῦ θώρακος καθ' ἃ ψαύει τοῖς ἐσχάτοις τοῦ τραχήλου σπονδύλοις, γεγονέναι τινὰ περιουσίαν οὐ πολλήν, ἐφ' ᾗ μὴ δὲ δύσπνοιαν ἀπαντῆσαι, διὰ τὸ μὴ συντελεῖν τι σαφὲς εἰς τὴν τῆς ἀναπνοῆς ἐνέργειαν τὸ πρῶτον μεσοπλεύριον. ἐν αὐταῖς δὲ ταῖς ῥίζαις τῶν ἐπὶ τὰς χεῖρας ἀφικνουμένων νεύρων τῆς διαθέσεως γενομένης, βαρυνομένων τῶν νεύρων, τρομώδεις ἐργάσασθαι τὰς χεῖρας. ἐκ γὰρ τοῦ πρώτου μεσοπλευρίου καὶ τῶν ὑπερκειμένων δὲ σπονδύλων, τὰ τοὺς μῦς τῶν χειρῶν κινοῦντα φύεται νεῦρα. μαρτυρεῖ δὲ τούτοις, καὶ τὸ παραμεῖναι τοὺς τρόμους σὺν τοῖς πτύσμασι τοῖς ἐπιγινομένοις. ἡνίκα δ' ἐν ἐκείνοις ἐφάνη τι πέψεως σημεῖον, οὔτε τοὺς τρόμους ἔτι γίνεσθαι, καὶ παύσασθαι τὸ νόσημα, κρίσεως τῆς δι' ἱδρώτων ἐπιγινομένης. καίτοι γε ἀπέπτων ὄντων τῶν οὔρων ὅμως ἡ πέψις ἐκείνη τῶν ἀναπτυομένων καὶ ἤρκεσε τὴν κρίσιν, ὡς ἑκάτερον τῶν σημείων ὃ πέφυκε δηλοῦν μὴ διαψεύσασθαι. διττῆς γὰρ διαθέσεως τῷ νοσοῦντι γινομένης, μιᾶς μὲν τῆς πυρετώδους, ἐπὶ τοῖς ἐν ταῖς φλεψὶ χυμοῖς, ἑτέρας δὲ τῆς εἰρημένης ἄρτι κατὰ τὸν θώρακα, τὴν μὲν προτέραν συνέβη μὴ παύσασθαι τελέως ἱδρῶσιν, ὡς ἂν ἔτ' ἄπεπτον οὖσαν, παύσασθαι δὲ τὴν ἑτέραν, τῷ μηδὲν δ' ὅμως ὑπολειφθῆναι τοῖς περὶ τὸν θώρακα. γράφει γοῦν αὐτὸς οὕτως δεκάτῃ ἵδρωσε πτύελα ὑποπέπονα ἐκρίθη. οὖρα ὑπόλευκα περὶ κρίσιν. ἐνδεικνύμενος ἃ κατὰ τὸ προγνωστικὸν ἔγραψε περὶ τῶν λεπτῶν οὔρων ὄντων διττῶν. πρῶτα μὲν τάδε. εἴς τ' ἂν πυρρόν τε ᾖ τὸ οὖρον καὶ λεπτὸν ἄπεπτον εἴη τὸ νόσημα. δεύτερα δὲ τάδε. ὅσοι δ' ἂν οὖρα λεπτὰ καὶ ὠμὰ οὐρέωσι πολὺν χρόνον, ἢν καὶ τὰ ἄλλα ὡς περιεσομένοισιν ᾖ σημεῖα, τούτοισιν ἀπόστασιν δεῖ προσδέχεσθαι εἰς τὰ κάτω τῶν φρενῶν χωρία. διὰ τοῦτο οὖν ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῶν συμβάντων τῷ Πυθίωνι κατὰ λέξιν οὕτως ἔγραψε. μετὰ δὲ κρίσιν τεσσαρακοστῇ ἡμέρῃ ὕστερον ἐμπύημα περὶ ἕδρην καὶ στραγγουριώδης ἐγένετο ἀπόστασις. ἐπὶ δὲ καὶ τρόμου χειρῶν καὶ λέγων κατὰ τὴν πρώτην εὐθέως ἡμέραν ἐμνημόνευσε καὶ κατὰ τὰς ἑξῆς ἔγραψε πάντα παρωξύνθη. κατὰ δὲ τὴν ζ. ἡμέραν προσέθηκε, στόμα παρειρύσθη, διελέσθαι χρή, πότερον αὐξανομένης τῆς περὶ τὸν ἐγκέφαλον κακώσεως, ἢ μεθισταμένης κάτω, τὸ στόμα κατεσπάσθη. φαίνεται δ' ἐκ τῶν ἐφεξῆς εἰρημένων, μετάστασις εἰς τὰ κάτω χωρία μᾶλλον, οὐ συμπάθεια πρὸς τὸν ἐγκέφαλον αὐτοῖς γεγονέναι. τάχα μὲν φλεβοτομηθέντος τ' ἀνθρώπου καὶ διὰ τοῦτο μεγάλως ὠφεληθέντος. ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας οὐδέπω τῶν πτυσμάτων οὐδὲ μικρὸν ἐφαίνετο τῆς ἐν τῇ πλευρᾷ διαθέσεως, οὐ δεῖ τὴν κακοήθειαν αὐτῆς. ἴσμεν γὰρ ὅτι χαλεπώταται περιπνευμονίαι τε καὶ πλευρίτιδες εἰσὶν αἱ ἄπτυστοι, καθότι καὶ αὐτὸς Ἱπποκράτης ἐδίδαξεν. ἀλλὰ νῦν οὐ δεῖ χαλεπώτητα νομιστέον, ἐν ταῖς πρώταις ἡμέραις πτυσθῆναι μηδέν, ἀλλὰ διότι περὶ τὸ πρῶτον μεσοπλεύριον μόνον ἡ διάθεσις ἦν, εἰ δὲ καὶ χαλεπὴ καὶ κατὰ τοῦτο μόνον ἐγεγόνει, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲν ἐπτύετο. τῷ γοῦν τῆς φλεβοτομίας βοηθήματι δυνατόν ἐστιν ἀντισπασθέντων τῶν ἐνταῦθα πλεονεκτούντων χυμῶν, ἀρχὴν πέψεως γεγονέναι τῇ διαθέσει κατὰ τὴν ἕκτην ἡμέραν, ἐν ᾗ πρῶτον ἐμνημόνευσε τῶν πτυσμάτων. ὃ δὲ περὶ τῆς δεκάτης

ἡμέρας

ἡμέρας ἀναβαλλομένην ἐρεῖν, ἔστι τοιοῦτον. οὔτ' ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν τούτοις βιβλίοις ἐκρίθη τις βεβαίως
δεκαταῖος, οὔτ' αὐτὸς ἀπεφήνατό που τὴν δεκάτην ἡμέραν εἶναι κρίσιμον, ὥσπερ τὴν ἐνδεκάτην εἴρηκεν οὐκ
ὀλιγάκις. ἔχεις δὲ τὰς ῥήσεις αὐτοῦ πάσας ἠθροισμένας, ἐν τοῖς περὶ τῶν κρισίμων ἡμερῶν ὑπομνήμασιν,
ἔνθα καὶ τεσσαρακοστὴ δείκνυται κρίνουσα τὰς νόσους, οὐχ ἡ τεσσαρακοστὴ δευτέρα, καθάπερ ᾠήθησαν ἔνιοι τῶν
ἐν ὁλοκλήροις ἑβδομάσι τὰς περιόδους γίνεσθαι τῶν κρισίμων ἡμερῶν ὑπολαβόντων. εἰ δὲ διὰ μόνον τοῦτό τις
ἡγεῖται τὸ νόσημα μὴ τελέως κριθῆναι, διότι δεκαταῖος ἵδρωσεν, οὐχ ἑνδεκαταῖος ὁ Πυθίων, οὐκ ὀρθῶς γινώ-
σκει. τὸ γὰρ ἐλλιπὲς τῆς κρίσεως, ἐκ τοῦ μηδέπω πεπέφθαι τὴν νόσον ἀναγκαῖον γίνεσθαι. πολλοὺς γοῦν καὶ
αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ἔγραψε, καὶ ἡμεῖς ἐθεασάμεθα κριθέντας ἐν κρισίμοις ἡμέραις ἐλλιπῶς, διὰ μόνην τὴν τῶν
οὔρων ἀπεψίαν. ἀμφοτέρων δ' ἀλλήλοις συνελθόντων τοῦ τε κατὰ μὲν δεκάτην ἡμέραν ἀσθενοῦς καὶ τῆς τῶν οὔρων
10 ἀπεψίας, ἐχρῆν ἴσως μηδὲ κεκρίσθαι τὸν ἄνθρωπον, ἢ μὴ οὕτω καλῶς τε καὶ κρισίμως. τάχ' οὖν ἐνδεκάτη γε-
γραμμένον, οὐ δεκάτη κατ' ἀρχὰς εὐθέως ἡμαρτήθη, καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ φαίνεται. τινὰ διὰ τοὺς πρώ-
τως ταῦτα γράψαντας ἀμεληθέντα, διαμένει μέχρι παντός. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς δεκάτης ἡμέρας, ἱκανὰ καὶ
ταῦτα. σκέψασθαι δ' ἄμεινον ἐστι, μὴ κατὰ τὸ πάρεργον, ὁποῖόν τι τὸ ἐπινέφελον ἐναιώρημα νομιστέον ὑπάρχειν.
» ἐν μὲν γὰρ τῷ προγνωστικῷ γέγραπται. νεφέλαι δ' ἐμφερόμεναι ἐν τοῖσιν οὔροισι, λευκαὶ μὲν ἀγαθαί, μέλαι-
» ναι δὲ φαῦλαι. οὔτ' οὖν οὖρον ἐπινέφελον, οὔτ' ἐναιώρημα κατὰ τὸ προγνωστικὸν εἴρηται· καίτοι γ' ἀκριβῶς
ἅπασαν ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ διδάξαντος αὐτοῦ τὴν ἀπὸ τῶν οὔρων πρόγνωσιν, ἐν τοῖς ὀξέσι νοσήμασιν. οὐ μὴν
οὐδὲ τῶν ἐξηγησαμένων τὸ προκείμενον βιβλίον ἐξηγήσατό τις ὁποῖον εἶναι βούλεται τὸ ἐπινέφελον οὖρον ὁ
Ἱπποκράτης. ἐγὼ τοίνυν ἃ ἐμοὶ δοκεῖ ζητήσαντι περὶ αὐτοῦ λέγειν οὐκ ὀκνήσω. τὸ τῆς νεφέλης ὄνομα κατὰ μετα-
φοράν, ἀπὸ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς, ἐπὶ τῶν οὔρων εἰώθασιν οἱ ἰατροὶ λέγειν, εἴθ' Ἱπποκράτους πρώτου τὴν προση-
20 γορίαν θεμένου κατά τινος ἰδέας ἐναιωρημάτων ἢ οὔρων, εἴτε καὶ ἄλλου τινὸς αὐτοῖς θεμένου. ὥσπερ οὖν ἐν τῷ
περιέχοντι, ποτὲ μὲν ζοφώδης γίνεται κατάστασις πυκνουμένου νεφέλαις μελαίναις αὐτοῦ. ποτὲ δὲ ἀκρι-
βὴς καὶ ἀνέφελος φαίνεται, καὶ διεσπασμέναι τινὲς ὁρῶνται κατ' αὐτὸ νεφέλαι, καὶ λέγεται τηνικαῦ-
τα τὸ περιέχον ἐπινέφελον. ἐν ᾧ καιρῷ κατὰ τὴν χρόαν τῶν νεφελῶν, οὔτε μελαίνας ἀκριβῶς, οὔτε λαμ-
πρὰς ὁρῶμεν, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτων, οὕτω μοι δοκεῖ καὶ οὖρον καὶ ἐναιώρημα καλεῖν ἐπινέφελον ὁ
Ἱπποκράτης, ὃ μήτε λευκόν ἐστι τὴν χρόαν, μήτ' ἤδη μέλαν ἀκριβῶς, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξύ. καὶ τοίνυν ὑπὲρ
τοῦ Πυθίωνος ὑπολαβεῖν χρὴ τοιοῦτον ἐναιώρημα γεγονέναι. λευκὸν μὲν γὰρ εἴπερ ἦν, οὐκ ἂν ἐλλιπῆ τὴν
κρίσιν εἰργάσατο, καθάπερ γ' εἰ καὶ μέλαν, οὐκ ἂν ἀγαθήν. ἐπεὶ δ' οὖν ἦν μέσον λευκοῦ τε καὶ μέλανος, ἀγαθὴ
μὲν ἐγένετο κρίσις, ἀλλ' ἐλλιπής. τὸ δὲ ὑπόλοιπον κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν, εἰς ἀπόστασιν ἧκε διττήν, ἣν
αὐτὴν οὐκ ἡγοῦνται ὀρθήν, μᾶλλον δὲ οὐ δι' αὐτὴν ἐξηγοῦνται ὀρθὴν κατὰ συμπάθειαν τῆς εἰς τὴν ἕδραν ἀ-
30 ποστάσεως οἰόμενοι γεγονέναι τῷ Πυθίωνι τὴν στραγγουρίαν. Ἱπποκράτους αὐτοῦ ποτὲ μὲν ἁπλῶς γρά-
φοντος γίνεσθαι τὴν στραγγουρίαν. ἐνίοτε δ' οὐχ ἁπλῶς ἀλλὰ προστιθέντος αὐτῇ τὸ τῆς ἀποστάσεως ὄνομα.
» καθάπερ κἀν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ καταστάσει. γράφει γοῦν ὧδε. μόνον δὲ χρηστὸν καὶ μέ-
» γιστον τῶν γινομένων σημείων, καὶ πλείστους ἐρρύσατο τῶν ὄντων ἐν τοῖσι μεγίστοισι κινδύνοισιν, οἷσιν ἐπὶ
» τὸ στραγγουριῶδες ἐτρέπετο, καὶ ἐς τοῦτο ἀπόστασις ἐγίνετο. προσαγορεύοντος γὰρ ἀποστάσεις αὐτοῦ, καὶ τὰς
κατ' ἔκκρισιν τῶν λυπούντων χυμῶν γινομένας, οὐ μόνον τὰς κατὰ ἀπόθεσιν, εἰκότως. ὥσπερ εἰς δυσεν-
τερίαν ἐν ἑτέροις. οὕτως νῦν εἰς στραγγουρίαν ἀποστάσεις εἴρηκε γεγονέναι, καθαιρομένης τῆς ἐν ταῖς φλε-
ψὶ κακοχυμίας δι' ἀμφοτέρων τῶν ἐκκρίσεων. τοῦτο γοῦν ἐν αὐτῇ τῇ δευτέρᾳ καταστάσει τῶν οὔρων ὀλί-
» γον ἔμπροσθεν, ἧς ἄρτι παρεθέμην ῥήσεως, αὐτὸς ἔγραψεν ὧδε. στραγγουριώδεα οὐ νεφριτικά, ἀλλὰ τούτοι-
» σιν ἀντ' ἄλλων ἄλλα. τουτέστιν ἀντὶ τῆς ἐν ταῖς φλεψὶ κακοχυμίας, καὶ τῶν ταύτῃ πυρετῶν ἀκολουθοῦν-
40 των, αἱ καθάρσεις ἐγένοντο, τῶν μοχθηρῶν χυμῶν ἐκκρινομένων διὰ τῆς κύστεως, ὥσπερ ἐνίοτε διὰ τῶν ἐν-
τέρων. ἡ τοίνυν δῆξις ἡ ἀπὸ τῶν ἐκκρινομένων δριμέων ὄντων, εἰργάζετο τὴν στραγγουρίαν. ἐδείχθη γὰρ ἡ κύστις
ἐπὶ τὴν ἀπόκρισιν ὁρμῶσα τῶν οὔρων ἐν ταῖς στραγγουρίαις, πρὶν ἀξιολόγως ὑπ' αὐτῶν πληρωθῆναι, διὰ
διττὴν αἰτίαν, ἤτοι τὸ μὴ φέρειν αὐτῶν τὴν ποιότητα καὶ δακνωδῶν γινομένων, ἢ τὸ δι' ἀρρωστίαν βαρύνεσθαι
πρὶν ἀθροισθῆναι, κἂν ὀλίγον παντάπασιν ᾖ. τοιαύτην οὖν ἔφη τινὰ καὶ τῷ Πυθίωνι τὴν ἀπόστασιν ἤδη γίνε-
σθαι, μὴ γράψας ἁπλῶς οὕτως ὅτι στραγγουριώδης ἐγένετο, ἀλλὰ προσθεὶς τὸ ἀπόστασιν ἔχειν. ἀλλὰ τὰ μὲν τοι-
αῦτα, δυοῖν θάτερον, ἢ παρατρέχουσιν, ἢ κακῶς ἐξηγοῦνται πολλοὶ τῶν ἐξηγητῶν. χρονίζουσι δ' οὐκ ἀναγκαίως,
ὑπὲρ ὧν ἅπαξ ἐν τῷδε διαλεχθῆναι βούλομαι. ἐγὼ μὲν ᾤμην ἄμεινον εἶναι τὰ πολλῷ χρόνῳ ζητηθέντα μοι καὶ
μετὰ κρίσεως ἀσφαλῶς εὑρεθέντα μόνα γράφειν, ἄνευ τῶν εἰς τοὺς κακῶς ἐξηγησαμένους ἐλέγχων. ἐπεὶ δ' ἔνιοι
μὲν διὰ τὸ μηδόλως πεπαιδεῦσθαι κατὰ μηδὲν τῶν ὄντων παιδίων, ἀναγινώσκοντες ἐνίοτε παρά τισι τῶν γρα-
50 ψάντων ἐξηγήσεις ξένας, αὐτῷ τούτῳ μόνῳ τῷ ξένῳ συναρπασθέντες ἐπαινοῦσι. διὰ τοῦτ' ᾠήθην ἄμεινον εἶναι
» κἂν ἅπαξ αὐτῶν που μνημονεῦσαι τῶν οὕτως ἐξηγουμένων, εἰρηκότος γε καὶ αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους. τὸ γὰρ
» ξενοπρεπὲς οὔπω ξυνιέντες, μᾶλλον ἐπαινέουσιν, ἢ τὸ σύνηθες, ὃ ἤδη οἴδασιν ὅτι χρηστόν, καὶ τὸ ἀλλόκοτον
» μᾶλλον ἢ εὔδηλον. ὅπως οὖν προειδότες οἱ τοῖς ἡμετέροις ὑπομνήμασιν ἐντυγχάνοντες, ὁποῖοί τινες οἱ
τρόποι τῶν μοχθηρῶν ἐξηγήσεων εἰσίν, γνωρίζειν αὐτοὺς δύνωνται, μακρότερον ἐνταῦθα περὶ πασῶν αὐ-
τῶν ἔγνων γράψαι. καί μοι μηδεὶς ἀχθέσθω τῷ μήκει τοῦ λόγου, μέλλων ἕξειν αὐτὸν ἀεὶ βοηθὸν εἰς τὴν
τῶν φαύλων ἐξηγήσεων διάγνωσιν. ἓν μὲν οὖν εἶδος ἐστιν αὐτῶν, ὁποῖόν τι καὶ κατὰ τὸν προκείμενον
[illegible] ἐποιήσαντό τινες, ὧν ἐνίοις παραγράψω τὴν ῥῆσιν αὐτοῖς ὀνόμασιν, ἵνα μή τις οἰηθῇ με καταψεύ-
» δεσθαι τἀνδρός. τὸ μέντοι τῆς γῆς ἱδρὸν μή ποτε ὑπὲρ τοῦ δεῖξαι τὴν αἰτίαν ἀφ' ἧς τρόμος τῶν χειρῶν

καὶ τὸ νοσεῖν αὐτῷ ἐγένετο. ὡς τῇ διὰ τὴν ἐποχὴν τῶν ἐπιμηνίων γινομένην, ὡς εἰκὸς διὰ τὴν τε μείζω
ἀργείαν. καὶ πάλιν ἐν τῷ ἕκτῳ ἱστορεῖ ἀνδρὸς ἀποδήμου γινομένου, ἀργυσαμένην τῇ μείω τὴν γυναῖκα,
ἀναληφθέντων τῶν ἐπιμηνίων εἰς τὸ σῶμα φῦσαι πώγωνα. καί τι γὰρ ἄλλο, ἢ ἀνδρωθῆναι τὴν γυναῖκα; οὕ-
τως οὖν καὶ πυθίων ἀπεχόμενος συνουσίας, διὰ τὴν πρὸς μόνον ἐπιμέλειαν τὸ ἱερὸν, νόσον ὑπέμεινε. αὕτη
μὲν οὖν ἐστὶ τῶν ἐξηγητῶν ἡ ῥῆσις, ἐξαίφνης καταβάλλουσα ἐκ τοῦ πολλάκις μὲν ὀνόμασι μνημονεύουσα τινῶν οἰκή-
σεων τὸν Ἱπποκράτην. μὴ πασῶν δ' αὐτῶν, ἀλλ' ὀλίγων παντάπασιν ἐξήγησιν γράψαι. εἰ γὰρ οὐκ ἀργῶς αἱ
οἰκήσεις τῶν νοσησάντων ἐγράφησαν, ἀλλὰ συνδείκνυταί τι τῶν εἰς τὴν τέχνην χρήσιμον, οὐκ ὀρθῶς ἐποίη-
σεν, ἐπ' ὀλίγων μὲν ἀῤῥώστων ἐξηγησάμενος αὐτῶν τὴν δύναμιν. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων, καίτοι παμπόλλων ὄντων
παραλιπών, ὅτι εὐθέως ἐπὶ τοῦ πρώτου γραφέντος κατὰ τὸ πρῶτον τῶν ἐπιδημιῶν. φιλίσκος γέγραπται
10 ὤκει παρὰ τὸ τεῖχος. εἶθ' ἑξῆς πάλιν ἐπικράτεος γυναῖκα, ἣ κατέκειτο παρὰ ἀρχηγέτην. καὶ πάλιν ἐρασῖνος, ὃς
» ᾤκει παρὰ βοώτου χαράδρην. εἶθ' ἑξῆς τὸν κλαζομένιον, ὃς κατέκειτο παρὰ τὸ φρυνιχίδεω φρέαρ. εἶτ' αὖθις
» ἐπί τινος γυναικὸς, τὴν δρομεάδεω φησὶ γυναῖκα θυγατέρα τεκοῦσαν. εἶτ' ἐπ' ἄλλης πάλιν γυναικὸς, ἣ κατέ-
» κειτο ἐν ἀκτῇ. ἐν αὐτῷ τε τούτῳ τῷ τρίτῳ τῶν ἐπιδημιῶν, ἑτέρους πολλοὺς ἂν εὕροις γεγραμμένους ἀῤῥώ-
στους μετὰ τῶν οἰκήσεων ἐν αἷς ᾤκουν, ἃς οὐδόλως ἐξηγοῦνται. χαιρίων οὖν φησιν ὃς κατέκειτο παρὰ δημαινέτου.
μετ' αὐτὸν ἑξῆς. τὴν εὐρυάνακτος θυγατέρα παρθένον πῦρ ἔλαβεν. εἶθ' ἑξῆς. ἡ κυναγχικὴ παρὰ τὰ βίωνι. καὶ
μετ' αὐτὴν πάλιν, τὸ μειράκιον, ὃ κατέκειτο ἐπὶ ψευδέων ἀγορῇ. καὶ τί δεῖ πολλὰ παραγράφειν, ὅλου σχεδὸν
τοῦ βιβλίου πεπληρωμένου τῆς τοιαύτης γραφῆς. ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον ἰτέον. παμπόλλων γὰρ ἀῤῥώ-
στων οὕτω γεγραμμένων περὶ πάντων πεποίηνται, τὴν ἀπὸ τῶν οἰκήσεων ἐξήγησιν, ἢ μὴ δι' ἐφ' ἑνός. ἀλλ' ἔνιοί γε
τῶν ἐξηγουμένων τὰ βιβλία, καταγνώκασιν εἰς τοσοῦτον τῶν ἀκροατῶν, ὥστ' ἐγώ ποτε ἐν ἀλεξανδρείᾳ καὶ
20 τοιαύτης ἐξηγήσεως ἤκουσα περί τινος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἀῤῥώστου γεγραμμένου κατὰ τὴν ῥῆσιν,
» ἧς ἡ ἀρχή. σιληνὸς ὃς ᾤκει ἐπὶ τοῦ πλαταμῶνος. ἐν γὰρ τῷ διηγεῖσθαι τὰ συμβάντα τούτῳ, καὶ τοι-
» αύτην τινὰ ῥῆσιν ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης. νυκτὸς οὐδὲν ἐκοιμήθη. λόγοι πολλοί. τούτοις οὖν ἐπιφώνησεν ὁ ἐξη-
γούμενος τὸ σύγγραμμα σιληνὸς ἦν. οἱ μαθηταὶ δ' ἀναπηδήσαντες ἐκεκράγεσαν ὑπερθαυμάζοντες. ἔνιοι
δὲ τῶν ἐξηγουμένων. εἰς τοσοῦτον ἥκουσι περιεργείας, ὥστε ζητοῦσι πότερον ἐπὶ τοῦ πλαταμῶνος ὁ σι-
ληνὸς ᾤκει. τινὲς μὲν διὰ τοῦ μ. πλαταμῶνος. ἄλλοι δὲ διὰ τοῦ ν. πλατάνωνος. ὡσαύτως δὲ ζητοῦσιν οἱ
τοιοῦτοι τῶν ἐξηγητῶν, ὅταν Ἱπποκράτης εἴπῃ κατέκειτο κατὰ τὸ θέατρον, ἆρά γε θέατρον ἄμεινον γράφει, ἢ
θέατρον. ἀλλὰ τῶν μὲν εἰς τὰ τοιαῦτα τὸν χρόνον ἀναλισκόντων, καταγνώκασι. τοὺς δὲ διὰ τῶν ἐν τε τῷ προῤῥη-
τικῷ καὶ ταῖς κωακαῖς προγνώσεσι γεγραμμένων, ἐξηγουμένους τὰ κατὰ τοὺς νοσοῦντας ἐν τοῖς βιβλίοις
εἰρημένα, πολλοὶ θαυμάζουσιν. ἐλείχθη δ' ἐπὶ πλείστων ἡ μοχθηρία τῶν ἐν τῷ προῤῥητικῷ γεγραμμένων ἐν
30 τισιν ὑπομνήμασιν, ἃ ἐποιησάμην εἰς αὐτό. φαίνεται γὰρ ὁ γράψας ἐκεῖνο τὸ βιβλίον, πολλάκις ἐξ ἑνὸς ἢ
δυοῖν τῶν κατὰ μέρος ὀφθέντων αὐτῷ, καθολικὰς ἀποφάσεις ποιούμενος. ἐλείχθη γὰρ καὶ συνδρομὰς γρά-
φων πολλὰς ἐξ ἀνομογενῶν σημείων ἠθροισμένας. ἐπελείχθη δὲ καὶ ὡς ἡ τοιαύτη διδασκαλία, τοσοῦτον πλῆ-
θος ἔχει συνδρομῶν, ὡς μὴ δ' ἀριθμηθῆναι δύνασθαι. καὶ πρὸς τούτοις γ' ἔτι καὶ τοῦτ' ἐλείχθη κατὰ τὴν ἐξή-
γησιν, ὧν ἔγραψεν ὁ τὸ προῤῥητικὸν συνθεὶς, ὡς οὐκ ἐνδέχεται διδασκαλίαν ἑτέραν ἀμείνονα γενέσθαι τῆς κα-
τὰ τὸ προγνωστικὸν ὑφ' Ἱπποκράτους γεγονυίας, ἑνὸς ἑκάστου τὴν δύναμιν σημείου, αὐτοῦ διδάξαντος ἰδίᾳ. μη-
δὲ γὰρ ἄλλως δύνασθαι πολλῶν ἅμα συνελθόντων προγνωσθῆναί τι. τοῖς μὲν οὖν ἀνεγνωκόσιν ἀμφότερα
τὰ βιβλία, τό, τε προγνωστικὸν καὶ τὸ προῤῥητικὸν, δῆλον ὅτι σαφῆ τὰ νῦν εἰρημένα πάντ' ἐστίν. εἰ δὲ καὶ τοῖς ἡ-
μετέροις ὑπομνήμασιν εἰς αὐτὰ προσεντετυχηκός τις εἴη, καὶ χωρὶς τῶν νῦν εἰρημένων ὑπ' ἐμοῦ γινώσκειν
δύναται τὸ μοχθηρὸν τῆς τοιαύτης ἐξηγήσεως. τοὺς δ' οὐκ ἀνεγνωκότας, ἐπ' ἐκεῖνα μὲν ἀφικέσθαι πρότερον ἀξιῶ,
40 μετὰ ταῦτα δὲ πάλιν ἐνταῦθα παραγενομένους, ἀκοῦσαί τε καὶ κρῖναι τὰ πρὸς ἐμοῦ εἰρημένα. λαβὼν γὰρ
ἔναγχός τι τῶν εἰς τὸ προκείμενον βιβλίον ὑπὸ Λύκου τοῦ μακεδόνος ὑπομνημάτων γεγονότων, εὗρον ἐν τῇ
τοῦ πυθίωνος ἐξηγήσει, τρεῖς ῥήσεις ἐκ τοῦ προῤῥητικοῦ γεγραμμένας, ὧν ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης, κατὰ λέξιν οὕ-
» τως ἔλεγεν. αἱ τρομώδεες ἀσαφέες ψηλαφώδεες παρακρούσιες, πάνυ φρενιτικαί, ὡς καὶ διδυμάρχῳ ἐν κῷ.
» ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας ὧδε. τὰ τρομώδεα γινόμενα ἐφ' ἱδρῶσι, φιλοπόστροφα. καὶ ἡ τρίτη δὲ κατὰ λέξιν τόν-
» δε ἐγέγραπτο. τὰ δ' ἐπὶ ταραχώδεσιν ἀγρύπνοισιν οὖρα ἄχροα, μέλασιν ἐναιωρεύμενα, παρακρουστικά. αὗται
μὲν αἱ ἐκ τοῦ προῤῥητικοῦ ῥήσεις ὑπὸ τοῦ Λύκου προσεγράφησαν, ὡς εἰρηκότος οὕτω κοινήν τι κατὰ τὴν ἐξήγησιν
τοῦ προκειμένου πυθίωνος. ἐμοὶ δ' ἐπειδή περ ἠναγκάσθην τὰ κακῶς εἰρημένα διελέγχειν, καίτοι διὰ τῶν ἔμπροσθεν
ὑπομνημάτων πεφυλαγμένος αὐτὸ πρᾶξαι, βέλτιον εἶναι δοκεῖ τὴν τῶν τοιούτων ἐξηγήσεων μοχθηρίαν
δηλῶσαι. πρῶτον μὲν οὖν οὐδ' ἐφαρμόττει τοῖς νῦν εἰρημένοις ἐπὶ τοῦ πυθίωνος, ἡ τοῦ προῤῥητικοῦ ῥῆσις. οὔτε γὰρ
50 μετὰ σιγῆς ἐφρενίτισεν, οὔτε πάνυ φρενιτικὸς ἐγένετο. δέδεικται δ' ἡμῖν ἐξηγουμένοις τὸ προῤῥητικὸν, ὁποῖαί
τέ τινες εἰσὶν, αἱ μετὰ σιγῆς παραφροσύναι, καὶ διατί πάνυ φρενιτικὰς εἶπεν αὐτὰς, ὧν οὐδέτερον ἐπὶ τοῦ
πυθίωνος ἐγένετο. καὶ γὰρ οὔτ' ἄνευ σιγῆς ἐλήρει, καὶ μετρίως ἐφρενίτισεν. ἡ δὲ δευτέρα ῥῆσις, καθ' ἣν λέγε-
ται τρομώδεα γινόμενα ἐφ' ἱδρῶσι φιλυπόστροφα, τοὐναντίον δείκνυται τοῦ συμβάντος τῷ πυθίωνι. μὴ
γινομένων, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς μὲν συνεισβαλλόντων. ὕστερον δὲ κατὰ τὴν δεκάτην ἡμέραν ἱδρώσαντος αὐ-
τοῦ, ὥστ' οὐκ ἐπὶ τοῖς ἱδρῶσιν οἱ τρόμοι φαίνονται γεγονότες, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς τρόμοις οἱ ἱδρῶτες. ἡ λοιπὴ
δὲ καὶ τρίτη ῥῆσις, ἐν ᾗ φησι. τὰ ἐπὶ ταραχώδεσιν ἀγρύπνοισιν οὖρα, μέλασιν ἐναιωρεύμενα, παρακρουστικά.
προσηκόντως ἂν ὑπὸ τοῦ Λύκου παρείληπτο, τοῦ πυθίωνος ἀγρυπνήσαντος μὲν πρῶτον οὐκ ἄνευ τα-
ραχῆς. οὐρήσαντος δ' οὖρον ἔχον ἐναιώρημα μέλαν. εἶθ' οὕτως παραφρονήσαντος ὕστερον. ἐπεὶ δ' οὔτ' οὔρησε

τοιαῦτα, τὸ γὰρ ἐπινέφελον ἐναιώρημα, πάμπολυ διαφέρει τοῦ μέλανος· οὔτ' ἐπ' ἀγρυπνίαις παραχώδεσιν ἐφρόντισεν, ἀλλ' εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας ἐλήρησεν, οὐκ ὀρθῶς παραλέλειπται. τί γὰρ ἐκώλυεν αὐτὸν εἰπεῖν ἐναιώρημα μέλαν. εἶτα τὴν ἀγρυπνίαν μὲν ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν ἢ τῇ δευτέρᾳ. μετὰ δὲ ταύτας, ἐν τῇ πρώτῃ πάλιν. εἶτ' ἐφεξῆς τὴν παραφροσύνην. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Λύκος ἐξηγούμενος τὴν ἐπινέφελον φωνὴν, οὐκ ἐτόλμησεν εἰπεῖν δηλοῦσθαι πρὸς αὐτῆς τὸ μέλαν. ἐκ περιττοῦ τε οὖν ταῦτα προσέθηκεν, εἰ χρὴ λέγειν ἐκ περιττοῦ τὰ μὴ μόνον ἄχρηστα πρὸς τὸ προκείμενον, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ψευδῆ. παρέλιπέ τε τὰ κυριώτατα τῶν ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρημένων, ἐπισκέπτεσθαι. τίς μὲν ἡ τῶν τρόμων ἐστὶ διάθεσις, ὅστις δ' ὁ πεπονθὼς τόπος ἐπὶ ταῖς τρομώδεσι χερσὶν, ἢ πόθεν τὰ ποικίλα πτύσματα τὰ πολλὰ τούτοις ἑπόμενα, περὶ ὧν ἐρῶ δι' ὀλίγου. ὅλως γὰρ οὐδὲν τούτων ἐπισκεψάμενος, ἑαυτῷ προύβαλεν ὡς ζήτημα, τὸ μηδόλως ὂν ζήτημα, κατὰ λέξιν οὕτως. τῇ ἑβδόμῃ ἡμέρῃ, τὸ στόμα παρειρύσθη. καὶ δοκεῖ ἡ ἱστορία αὕτη μαχομένη εἶναι τῇ ἀποφάσει, τῇ οὕτως ἐν ἀφορισμοῖς ἐχούσῃ. ἐν μὴ διαλείποντι πυρετῷ, ἢν χεῖλος, ἢ ῥὶς, ἢ ὀφθαλμὸς, ἢ ὀφρὺς διαστραφῇ, ἢ μὴ βλέπῃ, ἢ μὴ ἀκούῃ, ἀσθενέος ἐόντος, ὅ τι ἂν τούτων γένηται, ἐγγὺς ὁ θάνατος. αὕτη τοῦ Λύκου ῥῆσις, ἑαυτῷ προβάλλοντος ὡς ζήτημα, τὸ μηδόλως ἔχον ἀμφιβολίαν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἀφορισμοῖς εἴρηκεν, ἤδη ἀσθενέος ἐόντος. ὁ Πυθίων δ' οὐκ ὢν ἀσθενὴς, παρειρύσθη τὸ στόμα. καὶ μέντοι καὶ λύσιν ἣν προύβαλεν αὐτὸς ὁ Λύκος, οὐδὲν ἄλλο εἶπεν εἰς τὴν λύσιν, αὐτοῦ τοῦ δὲ τοῦ νῦν λελεγμένου. τὸ μὲν οὖν πρόδηλον ὂν ὡς ζήτημα προύβαλεν, οὐδὲν δὲ τῶν ἄλλων, ἃ χρήσιμα τῆς τέχνης ἐζήτησεν, οὔτε τίς ἡ διάθεσις ἦν τῷ Πυθίωνι, δι' ἣν ἐγένετο τὰ προγεγραμμένα συμπτώματα, τίς τε τόπος, ἢ τίνες ἐπεπόνθεσαν. ἀλλ' οὐδὲ περὶ τῆς φλεβοτομίας, ὡς παραλελειμμένης ἐπεσημήνατο, χυμῶν τε καὶ κράσεων οὐ μόνον νῦν, ἀλλ' οὐδὲ κατ' ἄλλην τινὰ διήγησιν ἀρρώστων, ἢ καταστάσεως ἐμνημόνευσεν, ἃ μάλιστα ἐχρῆν ἐπισκοπεῖσθαι τὸν ἐξηγούμενον Ἱπποκράτειον βιβλίον, ὥσπερ εἰ Ἀσκληπιάδειον ἐξηγεῖτο, πόρους καὶ ὄγκους, ἀνάρμα τε στοιχεῖα, καὶ τὴν πρὸς τὸ λεπτομερὲς φορὰν, ἔστιν αὐτῷ ζητεῖν. εἰς ταύτας γὰρ τὰς ἀρχὰς ἐκεῖνος ἀνάγει πάντα. θερμὸν δὲ καὶ ψυχρὸν καὶ ὑγρὸν, καὶ ξηρὸν Ἱπποκράτης αἰτιᾶται. καθάπερ τὸ περιέχον ἐν τοῖς τῶν ζώων σώμασιν. οὕτω δὲ καὶ τέτταρας χυμοὺς ἀλλήλων τὴν κρᾶσιν διαφέροντας αἰτίους φησὶ, τῆς θ' ὑγείας καὶ τῶν νοσημάτων. τῆς μὲν ὑγείας, ὅταν συμμέτρως ἔχωσι πρὸς ἀλλήλους. τῶν νοσημάτων δ' ὅταν πλεονάζωσιν ἢ ἐλλείπωσιν, ἢ μεταστῶσιν ἐξ οἰκείας χώρας εἰς ἀλλοτρίαν. εἰς ταύτας γοῦν τὰς ἀρχὰς, καὶ οἱ περὶ Λύκον καὶ Κόϊντον τῶν Ἱπποκράτους ἐξηγησάμενοί τι βιβλίον ἐμπειρικοὶ πάντως ἄγειν πειρῶνται. καθάπερ ἐν δράμματι φυλάττοντες ἐνίοι τὴν οἰκείαν ὑπόκρισιν τοῦ περικειμένου προσώπου. ὡς γὰρ Ἐρασίστρατον ἐξηγούμενός τις, ὀρθῶς ἂν ἀπέχοιτο τοῦ περὶ χυμῶν λέγειν ἢ κράσεων, οὕτως ὁ λέγειν ἐπιχειρῶν ὁτιοῦν εἰς Ἱπποκράτειον σύνταγμα τὴν ἐκείνου φωνὴν ὀρθῶς ἂν ποιοίη σκοπὸν τῆς ἐξηγήσεως. ἴσως οὖν ἄμεινόν ἐστι Λύκῳ μὲν συγγινώσκειν ὡς νόθῳ τῆς Ἱπποκράτους αἱρέσεως, ἐν οἷς ἂν ἁμαρτάνων φαίνεται, πλὴν εἴ τις αὐτὸ τοῦτο μέμφοιτο τὸ γράφειν ἐξηγήσεις μὴ δυνάμενον ὑποκρίνεσθαι τὸ δράμμα. παραπλήσιον γὰρ τοῦτο τῷ κωμῳδίαν ἐπιχειρεῖν, ὑποκρίνασθαι μὴ δυνάμενον. ἐπὶ δὲ τῶν Ἱπποκρατείους ἑαυτοὺς ὀνομάσαντας ἐλθών τις, οὐκ ἂν εἰκότως αὐτοῖς συγγνώῃ, παραπλήσια τοῖς ξένοις τε καὶ νόθοις τῆς αἱρέσεως ἐσφαλμένοις. ὅταν δὲ καὶ τὰ σφάλματα αὐτῶν οὐ μόνον ἀποχωρεῖ τῆς Ἱπποκράτους γνώμης, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν τοῖς πράγμασιν ἀληθείας, διπλασίως ἄν τις αὐτοῖς μέμψαιτο. κάλλιστον μὲν γάρ ἐστιν ἀμφοτέρως ἔχεσθαι τῶν σκοπῶν τὸν δὲ τὸν ἀκόλουθον ἐξήγησιν, ἀκόλουθά τε λέγοντα τῷ συγγραφεῖ καὶ ἀληθῆ. θάτερον δὲ μόνον φυλάττοντι, μεμπτέον ὡς τοῦ ὅλου τὸ ἥμισυ διεφθαρκότι. τὸν δὲ μήτ' ἀληθῆ λέγοντα, μήτ' ἀκόλουθα τῷ γεγραφότι τὸ βιβλίον ἐξήγησιν, ἐσχάτως ἄν τις ἁμαρτάνειν ὑποληπτέον. οἱ τοίνυν περὶ τὸν Σαβῖνον καὶ τὸν μαθητὴν αὐτοῦ Μητρόδωρον, ἀκριβέστεροι δόξαντες εἶναι τῶν ἔμπροσθεν Ἱπποκρατείων, ὅμως καὶ αὐτοὶ φαίνονται μοχθηρῶς ἐξηγούμενοι πολλάκις τῶν Ἱπποκράτους. αὐτίκα γέ τοι κατὰ τὸν προκείμενον ἄρρωστον φασὶν αὐτοῖς ὀνόμασιν. ὡς γὰρ ὁ σπασμὸς γίνεται καὶ ἀπὸ κενώσεως καὶ ἀπὸ πληρώσεως, οὕτω καὶ ὁ τρόμος μικρὸς ὢν σπασμὸς, ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἀποτελεῖται. περὶ μὲν οὖν τῆς αἰτίας ὑφ' ἧς γίνεται τὰ τοιαῦτα παθήματα δογματικῶν ἀνδρῶν ἐστιν, οὐκ ἐμπειρικῶν ἐπισκέψασθαι. τὸ μέντοι γνωρίζειν αὐτὰ καὶ διακρίνειν ἀπ' ἀλλήλων, ἀναγκαῖον ἐστι καὶ τοῖς ἐμπειρικοῖς ἐγνῶσθαι. φαίνονται δ' ἐν αὐτῷ τούτῳ πρῶτον οἱ περὶ τὸν Σαβῖνον ἐσφαλμένοι, μικρὸν σπασμὸν εἰπόντες εἶναι τὸν τρόμον. ὅλῳ γὰρ τῷ γένει διενήνοχεν ἀλλήλων τὰ πάθη καλεῖν, ἢ συμπτώματα τὰς βλάβας τῶν ἐνεργειῶν. οὐ γὰρ διαθέσεις γέ τινες ἐν τοῖς στερεοῖς τοῦ ζώου μορίοις εἰσὶν, ὡς οἴδημα καὶ φλεγμονὴ καὶ σκίρρος, ἀλλ' ὥσπερ αἱ ἐνέργειαι κατὰ τὸ γίνεσθαι λαμβάνουσι τὴν ὕπαρξιν, οὐ κατὰ τὸ μονίμως καθ' ἕξιν ὑπάρχειν, οὕτω καὶ τὰ παθήματα αὐτῶν. ἁπάσης γὰρ κινήσεως ἐν τῷ γίνεσθαι τὸ εἶναι κεκτημένης, οὔσης γέ τινος ἐν τοῖς ζώοις προαιρετικῆς κινήσεως, ὥσπερ ἑτέρας ἀπροαιρέτου καὶ φυσικῆς, αἱ βλάβαι τῆς προαιρετικῆς, ἐν ταῖς τῶν μυῶν γίνονται κινήσεσιν, ὑφ' ὧν καὶ τὰς κατὰ φύσιν ἴσμεν ἀποτελουμένας. ἀλλὰ τὸ μὲν κατὰ φύσιν ἐν αὐταῖς, ἓν ἁπλοῦν ἐστι. τὸ δὲ παρὰ φύσιν, ἐν πρώταις μὲν δύο γίνεται διαφοραῖς. ἤτοι χωρὶς προαιρέσεως, ἢ κατὰ προαίρεσιν. ἔστι μὲν οὐ κατὰ φύσιν. διαφέρει δ' οὐδὲν, ἤτοι καθ' ὁρμὴν εἰπεῖν, ἢ κατὰ προαίρεσιν εἴς γε τὸ παρόν. αὐτῶν δὲ τῶν ἄνευ προαιρέσεως γινομένων κινήσεων, ἐν τοῖς προαιρετικοῖς πεφυκόσι κινεῖσθαι, τὸ μέν τι σπασμὸς ὀνομάζεται, τὸ δὲ παλμὸς, τὸ δὲ ῥίγος, ἀλλήλων διαφέροντα. καθόλου δὲ περὶ τούτων λέλεκται δι' ἑνὸς ὅλου βιβλίου. τῆς δὲ κατὰ προαίρεσιν μὲν οὐ κατὰ φύσιν δὲ κινήσεως γινομένης, ἓν εἶδος ἐστὶν, ὃ καλεῖται τρόμος, ὑπὲρ οὗ νῦν ἀναγκαῖον ἐστὶν εἰπεῖν, ἐπεὶ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἕνεκα τούτου λέλεκταί τι. γίνεται τοίνυν ὁ τρόμος, οὐ μόνον ἐπὶ μυσὶ νοσοῦσί τε καὶ νεύροις, ἀλλὰ καὶ κατὰ φύσιν ἔχουσιν, ὅταν ὑπὲρ τὴν δύναμίν τις ἐπιχειρήσει βάρος ὁτιοῦν, ἢ ταῖς χερσὶ βαστά-

ξαι, ἢ τοῖς ὤμοις ἀναθέμενοι. ὁρῶνται γοῦν ἔνιοι τῶν ἰσχυροτάτων νεανίσκων ἐν τῷ βαστάζειν ὑπερβαλόντι,
τρομώδεις τοῖς σκέλεσι γινόμενοι, καὶ μάλιστα ὅταν ἀναβαίνειν ἐπιχειρήσωσι κλίμακας. ὥσπερ δ' ἐκείνοις ἐπὶ
μεγίστοις ἄχθεσι, τοῦτο γέρουσί τε καὶ τοῖς ἄλλως ἀσθενέσιν ἐπὶ τοῖς ἐλάττοσι γίνεται, βαρέα γὰρ ἤδη καὶ ταῦ-
τα τοῖς ἀσθενέσι. καὶ τοίνυν καὶ πάθη τινὰ ψυχικά, τρομώδεις ἐργάζεται. λέλεκται γοῦν κἀν τῷ περὶ χυ-
μῶν καὶ παρὰ κρημνὸν παριόντι τὰ σκέλεα τρέμειν, διὰ τὸν φόβον δηλονότι τὸν καταλύοντα τὴν δύναμιν,
ὥσπερ εἰ καὶ ἄλλος τις ἔδεισεν ἐπερχόμενον ἰδὼν θηρίον, ἢ λῃστάς, ἢ πολεμίους. εἰκότως οὖν ἡ μὲν ἀποδέ-
δεικται κατὰ τὸ περὶ τρόμου καὶ σπασμοῦ καὶ ῥίγους ὑπόμνημα, δι' ἀρρωστίαν δυνάμεως ἀεὶ γίνεσθαι τρόμον.
ἐπεὶ δ' ἐνίοτε μὲν αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἐστὶν ἄρρωστος, ἐνίοτε δὲ διά τι πάθος ψυχικόν, ἢ καὶ μηδόλως πεπονθυῖα κα-
τὰ τὸν ἴδιον λόγον, ὑπὸ βαρέος φορτίου τοῦτο πάσχει, τρεῖς αὐτῆς ἔφαμεν εἶναι διαφορὰς τῶν αἰτίων, δυ-
10 σκρασίαν τῶν προαιρετικῶν ὀργάνων, πάθος ψυχικόν, βαρῦνον φορτίον. ὅτε οὖν μήτε δείσαντι, μήτε
βαστάζοντι φορτίον ὁ τρόμος γίνηται, δυοῖν θάτερον, ἢ δυσκρασία τῶν ὀργάνων ἐστίν, ἤ τι βάρος ἐν αὐτῷ τῷ σώ-
ματι περὶ τοὺς μῦς ἢ τὰ νεῦρα. παράκειται δέ τις ἀπάτη τῷ λόγῳ, περὶ ἧς εἴρηται κατὰ τὸ περὶ τρόμου καὶ
σπασμοῦ καὶ παλμοῦ καὶ ῥίγους ὑπόμνημα. φαίνονται γάρ τινες καὶ ταῖς χερσὶ καὶ τῇ κεφαλῇ τρομώ-
δεις, ἄνευ τοῦ προελέσθαι κινεῖν τὰ μόρια, καὶ δοκεῖ κατὰ τοῦτο ψευδῶς εἰρῆσθαι προελομένοις ἐνεργεῖν τι
γίνεσθαι. ἀλλ' ἐὰν ἐννοήσῃς ὡς ἐπὶ προσκεφαλαίου κατατεθειμένος τις τὸν αὐχένα, παύεται τρέμων τὴν κε-
φαλήν, ἀποθέμενός τε τὰς χεῖρας, οὐκέτ' οὐδὲ ταύτας τρέμει, πεισθήσεις ὀρθῶς εἰρῆσθαι τοῖς ἀργοῦσι παν-
τάπασιν ὁτιοῦν, οὐ γίνεσθαι τρόμον ἐν αὐτῷ. ἐὰν δ' ἐξαίρωσιν ἢ φυλάττωσιν ἐξηρημένον αὐτό, τηνικαῦτα γίνε-
σθαι τὸ σύμπτωμα. τοσούτου γὰρ δέουσιν ἡσυχάζειν τοῖς μυσὶν οἱ οὕτως ἐνεργοῦντες, ὥστε τοὺς ἀντιτεταγμένους
ἀλλήλοις ἅμα κινοῦσιν. εἰ δ' ἐπὶ χειρός, ὅσοι τ' ἐξαίρουσι, καὶ ὅσοι κατασπῶσι τὸ μόριον, ἐκτείνουσί τε καὶ κάμ-
20 πτουσι, καὶ ῥωμαλεωτέρας τῆς δυνάμεως ἐστὶ χρεία τοῖς ἐπηρμένην ἐγγώνιον τὴν χεῖρα φυλάττουσι, τῶν ἐκτεινόν-
των ἢ καμπτόντων αὐτήν. ὡς μὲν γὰρ ἐκτείνοντες, ἐν γένει τῶν μυῶν ἐνεργοῦσι τῷ τοῦτο πεφυκότι δρᾶν, ἀρ-
γοῦσι τηνικαῦτα τῶν καμπτόντων αὐτήν. οἱ δὲ κάμπτοντες, ἐνεργοῦσι μὲν τοῖς κάμπτεσθαι πεφυκόσιν, ἀρ-
γοῦσι δέ, τοῖς ἐκτείνειν δυναμένοις. ἐὰν δ' ἐπάρας τις ἐγγώνιον ὑψηλὴν ἔχῃ τὴν χεῖρα, μήτε κάμπτων, μήτε
ἐκτείνων, ἰσοσθενῶς ἀμφοτέροις τοῖς μυσὶν ἐνεργεῖ, καθάπερ ἐν τοῖς καλουμένοις τετάνοις. οὔκουν ἐλάττονός ἐστιν
ἰσχύος χρεία, τοῖς ἐπὶ ταὐτοῦ σχήματος, ἢ τὸ σκέλος, ἢ τὸν τράχηλον, ἢ τὴν χεῖρα φυλάττουσιν, ἄνευ τοῦ κατά τι-
νος ἐπηρεῖσθαι στερεοῦ σώματος, ὀχοῦντός τε καὶ βαστάζοντος τὸ κῶλον. ἀλλ' ὅταν μὲν ὑπερέχῃ πολλῷ τοῦ βά-
ρους τῶν βασταζομένων μορίων ἡ κινοῦσα δύναμις αὐτά, ῥᾳδίως μὲν ἐξαίρει, ῥᾳδίως δ' ἐξηρημένα φυλάττει.
ὅταν δὲ ὑπερέχηται πολλῷ, καθάπερ ἐπὶ τῶν παραλελυμένων, οὐδόλως ἐξαίρειν δύναται. ὅταν δ' ἰσοσθε-
νής πως ὑπάρχῃ, νικᾶται κατὰ μέρος. νικῶσα μέν, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ σχήματος φυλάττει τὴν ἀνατεταγμένην χεῖ-
30 ρα. νικωμένη δέ, ὑπορρεῖν ἐᾷ κάτω. νόησον δέ μοι τοῦτο γίνεσθαι συνεχῶς οὕτως. ὡς ἅμα μὲν τῷ κινῆσαι ταύ-
την ἀναφέρειν τὸ κῶλον, εὐθέως νικηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ βάρους τῶν ἀναφερομένων, ἐπιτρέπειν αὐτὴν ἀναφέρεσθαι
κάτω, ἅμα δ' αὖ πάλιν τῷ νικᾶν ἐκεῖνα, τὴν δύναμιν ἀντιλαμβανομένην αὐτῶν, αὖθις ἀναφέρειν ἐπιχειρεῖν.
εἶτ' ἐλαχίστῃ ῥοπῇ τῆς ἀμοιβῆς ταύτης γινομένης, καὶ τῆς μὲν ἐπὶ τῷ κάτω κειμένης, ἀντισπωμένης εὐθέως
ἄνω τῆς δ' ὑψούσης τὸ κῶλον ἀνθελκομένης κάτω παραχρῆμα, μήτ' ἀκριβῶς ἄκλινόν τε καὶ ἀρρεπὲς φυ-
λάττεσθαι τὸ κῶλον, ἀλλὰ μηδ' ἀξιολόγους ἔχειν ἐφ' ἑκάτερα τὰς κινήσεις, ἐν βραχέσι διαστήμασι καὶ χρόνων
καὶ τόπων φυλαττομένας. ὁ μὲν δὴ τρόμος, τοιαύτη τίς ἐστι κίνησις, ὡς ἐν ὀλίγῳ περιλαβεῖν, ἃ διὰ μακροτέρων
εἴρηται κατὰ τὸ προδεδηλωμένον. ὁ δ' ἐν τῷ νοσώδει ῥίγει γινόμενος κλόνος τῶν μορίων, ἄνευ τε προαιρέ-
σεως ἀποτελεῖται, καὶ κατὰ μεγάλα διαστήματα τῶν ἐναντίων κινήσεων ἀλλήλων διαδεχομένων ἅμα ψύξεως
αἰσθήσει. παραπλήσιον δ' ἐστί πως τούτῳ πάθει, ἄλλο, μυῶν τε καὶ νεύρων, ὃ καλεῖται σπασμός, ὁμοίας μὲν
40 κατὰ πάντα καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὀργάνων γινομένης ἐν αὐτοῖς τῆς κινήσεως, ἢ κἀν τῷ καθ' ὁρμὴν αὐτὰ κινεῖ-
σθαι γίνεται. διαφερούσης δὲ μόνῳ τῷ μὴ καθ' ὁρμὴν ὅποτε σπᾶται κινεῖσθαι. περὶ δὲ παλμοῦ, ἐστί μοι πε-
ριττὸν λέγειν ἐνταῦθα, μή πως ἀναγκασθῶ καὶ περὶ σφυγμοῦ λέγειν, τίνα κοινωνίαν ἔχει φαινομένου
πρὸς παλμόν. ἱκανῶς γάρ ἤδη μοι, καὶ τὰ περὶ τοῦ τρόμου μεμήκυνται παρὰ τὴν ἐμὴν προαίρεσιν ἐν
ἐξηγητικῷ βιβλίῳ. τῷ βουλομένῳ δ' ἀκριβῶς ὑπὲρ ἁπάντων τῶν εἰρημένων συμπτωμάτων ἐκμαθεῖν τῆς
τε διαγνώσεως καὶ τῆς γενέσεως, ἔξεστιν ἀναγινώσκειν τὸ βιβλίον, ἐν ᾧ τελέως ὑπὲρ ἁπάντων αὐτῶν
διῆλθον. ἐπεί τοι καὶ περὶ λαρυγγὸς καὶ περὶ βηχὸς καὶ πταρμοῦ καὶ τινων ἑτέρων τοιούτων κινήσεων,
ἐμοὶ μὲν ἐν ταῖς τῶν συμπτωμάτων αἰτίαις δέδεικται, τάς τε διαγνώσεις καὶ τὰς διαφορὰς τῶν κινή-
σεων, καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν ὑφ' ὧν γίνονται διελθόντι. τοῖς δὲ περὶ τὸν Σαβῖνον ἐν ἅπασι τοῖς τοιού-
τοις, ἢ μεῖζον ἢ μεῖον τι παρῶπται. ὥς τε πάλιν ἑτέρῳ τρόπῳ τοὺς περὶ Κόϊντον καὶ Λύκον ὡς φρονιμωτέρους ἐ-
50 κείνων ἀποδεκτέον ἐστίν, ὅτι μηδ' ἐπεχείρησαν εἰπεῖν τι περὶ τῶν τοιούτων, ἀλλ' ὡς ἐμπειρικοὶ τὰς ἐξηγή-
σεις ἐποιήσαντο. καί τοι τῶν ἐμπειρικῶν, ἔνιοι καθάπερ ἔφην ὡς ἐν δράματι τὸ παρακείμενον ὑποκρίνον-
ται πρόσωπον. Ἱπποκράτειον μὲν ἐξηγούμενοι βιβλίον, ὡς Ἱπποκράτειοι. τῶν δ' Ἐρασιστράτου τι ἢ Ἡροφίλου
ἢ Ἀσκληπιάδου καὶ τῶν ἄλλων ἐπ' ἐκείνων ἑκάστου τῆς αἱρέσεως ὄντες. ὥσπερ οὖν ἀεὶ λέγων, καὶ νῦν εἰπών, ἐπ' ἄλ-
λο τι μεταβήσομαι. τὴν ὑπὲρ ἑκάστου διδασκαλίαν ὧν ἐπίστασθαι χρὴ τὸν ἰατρὸν ἰδίᾳ ποιησάμενον, οὕτως ἐπὶ
τὰς ἐξηγήσεις ἔρχεσθαι προσήκει τῶν Ἱπποκράτους βιβλίων, τὰ μὲν συμπεράσματα ἀποδεῖξαι καθ' ἕκαστον αὐ-
τῶν ἀναμιμνήσκοντι, τῶν δ' ἀποδείξεων αὐτῶν μὴ καταμνημονεύοντι. τοῦτ' οὖν ἡμεῖς μὲν ἐποιησάμεθα, ἄλλος δ' οὐ-
δεὶς τῶν γεγραφότων ἐξηγήσεις Ἱπποκρατείων συγγραμμάτων, ἀλλ' ἥμαρτον ἐν τούτοις ἅπαντες. ἄλλη μὲν
γάρ ἐστιν ἡ διδάσκουσα τὰ πράγματα διδασκαλία κατὰ διέξοδον ἀκριβῶς γινομένη. διαφέρουσα δ' αὐτῆς, ἡ

κατὰ τὰς

κατὰ τὰς ἐξηγήσεις τῶν συγγραμμάτων, οὐ ταυτὸν ἑκάτερα τὸ προκείμενον ἔχουσι. τῆς μὲν γὰρ κατὰ διέξοδον, σκοπός ἐστιν ἀληθείας εὕρεσις. ἐν δὲ ταῖς ἐξηγήσεσι πρόκειται γνῶναι τὴν δόξαν τοῦ παλαιοῦ. προμεμαθηκότας γοῦν ἀκριβῶς ἕκαστα, μετὰ ταῦτα χρὴ πρὸς τὰς ἐξηγήσεις ἔρχεσθαι τῶν παλαιῶν συγγραμμάτων. τὸ μὲν πρῶτον ἔχοντας εὑρεῖν τὴν γνώμην τοῦ παλαιοῦ. δεύτερον δ' ἐπ' αὐτῇ, πότερον ὀρθῶς ἢ οὐκ ὀρθῶς εἴρηται. καὶ τοῦτο ποιεῖν ἀναμιμνήσκοντα τῶν ἀποδεδειγμένων ἐν ταῖς πραγματείαις ὑπὸ ἑκάστου τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν θεωρημάτων. ὅσοι δὲ τῶν ἐξηγουμένων ἀπόδειξιν οἷς λέγουσιν ἐπιφέρειν οὐ δύνανται, περιλαλήσαντες τοὺς ἀκροατάς, ὑποστέλλουσι τῇ δόξῃ τοῦ συγγραφέως, ἀξιοῦντες ἃ λέγουσι, δι' ἐκεῖνον πιστεύεσθαι. καὶ διὰ τοῦτο μεταβαίνουσιν ἀπὸ ῥήσεων ἐπὶ ῥήσεις. οὐ δ' οὖν οὐδὲ ταύτας τι συντελούσας τοῖς προκειμένοις. ὅτι δ' ἀδύνατόν ἐστι τὰς ἀποδείξεις τῶν ἐπιστημονικῶν λόγων ἐν ταῖς ἐξηγήσεσι γράφειν, κἀξ αὐτῶν τῶν νῦν εἰρημένων ἐστὶ δῆλον. οὐ μόνον γὰρ ἐπὶ Πυθίωνος, ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἀρρώστων, ἱπποκράτου μεμνημένου τῶν εἰρημένων συμπτωμάτων. εἰ μὲν ἐπὶ πάντων τις ἀναποδείκτως ἀποφαίνοιτο τὰ δόξαντα, διδασκαλίαν οὐδὲ μίαν ἐπιστημονικὴν ἐνθήσει ταῖς ψυχαῖς τῶν μαθητῶν. εἰ δ' ἐπί τινων μὲν ἀρρώστων ἐρεῖ τὰς ἀποδείξεις. ἐπί τινων δὲ σιγήσει, κατὰ μὲν τὸ πρῶτον τῶν ἐπιδημιῶν, εἰ οὕτως ἔτυχεν εἰπὼν αὐτὰς ἁπάσας, ἐν δὲ ταῖς ἄλλαις ἀναπέμψας εἰς ἐκείνας, τὸ πρὸς ἡμῶν εἰρημένον ἐργάσεται, καθ' ἓν μέν τι βιβλίον εἰπὼν τὸν τελεώτατον ἅμα ταῖς ἀποδείξεσι λόγον, ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις, τὰ συμπεράσματα αὐτοῦ γράψας. ἄτοπον δ' αὐτὸ τοῦτο καθ' ἑκάτερον ἔσται τρόπον. εἰς μὲν γὰρ τὸ πρῶτον τῶν ἐπιδημιῶν ἐὰν τοῦτό τις ἐξηγῆται, πρῶτον ἀναγκαῖον ἔσται πεντήκοντα ἡμῖν ὑπομνήματα γράψαι. δύο δ' ἢ ἓν εἰς ἕκαστον τῶν ἄλλων. ὥστε κἂν προγνωστικόν τις ἢ ἀφορισμοὺς ἀναγνῶναι βούληται, πρότερον ἀναγκαῖον αὐτῷ γίνεσθαι τὰς πεντήκοντα βίβλους ἀναγνώσκειν ἐξηγητικὰς τοῦ πρώτου τῶν ἐπιδημιῶν. οὕτως γοῦν κἂν ἀπ' ἄλλου τινὸς ἄρξηταί τις ὑπομνήματα γράφειν, εἰς ἐκεῖνο μὲν γράψει τὰ πεντήκοντα. τῷ δ' ἀναγνῶναί τι τῶν ἄλλων βουληθέντι, πρότερον ἀναγκαῖον ἔσται τὰ πεντήκοντα ἐκεῖνα βιβλία προαναγνῶναι. καὶ μὴν μακρῷ βέλτιον ἕκαστον τῶν προβλημάτων ἢ θεωρημάτων, ἢ ὅπως ἄν τις ἐθέλῃ καλεῖν, ἰδίᾳ γεγραμμένον ἔχοντα, πρὸς ἐκεῖνο παραγίνεσθαι μόνον, ὅταν βουληθῇ τις ἐπιστημονικῶς διδαχθῆναι περὶ τῶν ἐν αὐτῷ γεγραμμένων. διὰ τοῦτ' οὖν καὶ ἡμεῖς ὡς περὶ τρόμου καὶ σπασμοῦ καὶ παλμοῦ καὶ ῥίγους, οὕτως καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἰδίᾳ πραγματευσάμενοι τοῖς συμπεράσμασι τῶν ἀποδειχθέντων χρώμεθα κατὰ τὰς ἐξηγήσεις. ἀλλ' οἵ γε περὶ τὸν Σαβῖνον, οὔτ' ἤδη ἀποδείξαντες ὅπῃ διαφέρει τὰ τέτταρα ταῦτα πάθη. τρόμος. καὶ παλμός, καὶ σπασμὸς καὶ ῥῖγος, οὔτ' ἐνταῦθά τι λέγειν, εἰ καὶ μὴ βεβαίως ἀληθῆ, μὴ δ' ἀποδεικτικόν, ἀλλὰ πιθανὸν εἰπόντες. ἐν ἀρχῇ μὲν ἀπεφήναντο, μικρὸν εἶναι σπασμὸν τὸν τρόμον. ὀλίγον δὲ προελθόντες, εἶδος σπασμοῦ τὸν τρόμον ἔφασαν ὑπάρχειν. ἀλλὰ γὰρ ἕνεκα τοῦ θᾶττον ἀπαλλαγῆναι τῶν παρὰ γνώμην ἐλέγχων εἰς τοὺς μοχθηρῶς ὡς ἐξηγησαμένους, ὑποκείσθω τὸν τρόμον εἶναι σπασμόν, ἢ εἶδος σπασμοῦ. πῶς οὖν ἐπὶ τοῦ Πυθίωνος ἐγένετο παρ' αὐτῶν μάθωμεν. ὁ στόμαχός φησιν ἐπεπόνει τῷ ἀνθρώπῳ κἀξ ἐκείνου κατὰ συμπάθειαν αἱ χεῖρες ἔτρεμον. οὔτε δ' ὅτι πάθος ἦν τι περὶ τὸν στόμαχον αὐτῷ τις δεῖξαι δύναται, μηδενός γε συμπτώματος εἰρημένου κατὰ τὴν διήγησιν τῶν συμβάντων τῷ Πυθίωνι. δυνησομένου τὴν ἔνδειξιν ἡμῖν ποιήσασθαι τοῦ περὶ τὸν στόμαχον πάθους, οὔθ' ὅτι κοινωνία τίς ἐστι τῷ στομάχῳ πρὸς τὰς χεῖρας ἔδειξαν. αὐτοὶ γὰρ λέγουσι τὰς κοινωνίας γίνεσθαι τριχῶς ἢ διὰ γειτνίασιν, ἢ διὰ τὴν κατὰ γένος, ἢ ἔργον οἰκειότητος. κατὰ γένος μὲν, ὅταν τὸ νευρῶδες τῷ νευρώδει, καὶ τὸ φλεβῶδες τῷ φλεβώδει, καὶ τὸ ἀρτηριῶδες τῷ ἀρτηριώδει συμπάσχῃ. κατ' ἔργον δ' ὅταν οἱ τιτθοί τε καὶ ὁ θώραξ τοῖς γεννητικοῖς μορίοις. ἀλλ' οὐδὲ κατὰ μίαν τούτων τῶν κοινωνιῶν αἱ χεῖρες τῷ στομάχῳ δύνανται συμπάσχειν, οὔτε γὰρ ἔργον τι κοινὸν αὐτῶν ἐστιν, οὔτε κατὰ νεῦρα κοινωνία, δι' ἣν τὸ νευρῶδες ἐν ταῖς χερσὶ γένος εἰς συμπάθειαν ἀφίξεται στομάχῳ παθόντι. τῷ μὲν γὰρ στομάχῳ, παρὰ τῆς ἕκτης τῶν ἀπ' ἐγκεφάλου συζυγιῶν παραγίνεται νεῦρα. ταῖς δὲ χερσὶν, ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν ἕκτον καὶ ἕβδομον καὶ ὄγδοον σπόνδυλον χώρας τοῦ νωτιαίου μυελοῦ. εὔλογον οὖν ὅσα παρὰ τῆς ἕκτης συζυγίας νευροῦται μόρια, συμπάσχειν τῷ στομάχῳ, μὴ τὰς χεῖρας. περὶ μὲν δὴ τοῦ τρόμου τοιαῦτα ληροῦσιν, οἱ διὰ τὴν τῶν ἀφροδισίων ἀποχὴν ἀθροῖσαι πλῆθος ἡγούμενοι τὸν Πυθίωνα. καίτοι τὰ μὲν ἀφροδίσια, κἂν ἐν τῷ κενοῦν οὐκ ἐᾷ πληθώραν ὑποτρέφεσθαι, δῶμεν γὰρ αὐτοῖς τοῦτο, τὸν γοῦν στόμαχον ἱκανῶς ἐκλύει, τῆς ἀποχῆς τῶν ἀφροδισίων εὐρωστότατον ἀπεργαζομένης αὐτὸν, εἰ καὶ πλῆθος ἀθροίζοιτο. μοχθηρὸν δ' ἱκανῶς ἐστὶ καὶ τὸ νομίζειν εἴ τις ἐγκρατῶς διαιτᾶται, πλῆθος ἀθροίζειν αὐτὸν, οὐ γὰρ ῥύψις, ἀλλὰ τοῖς ἀργοῦσιν ἐργάζεται πλῆθος. εἰ δ' ἀπέχοιτό τις ἀφροδισίων γυμναζόμενος οὕτως, ὥσπερ οἵ τ' ἀθληταὶ καὶ οἱ σκάπτοντες καὶ θερίζοντες, ἢ τινὰ χειρωνακτικὴν τέχνην μετιόντες, οὐκ ἀθροίζουσι πλῆθος. ἀλλ' ἐκ τοῦ μηδὲν ὧν ἴσασι δύνασθαι σιγῆσαι, συμβαίνει τοῖς ὀψιμαθέσιν ἐναντιώματα λέγειν, ἀκαίρως φλυαροῦσι. τίς γὰρ ἦν ἀνάγκη γράφειν, Δημόκριτον μὲν εἰρηκέναι, μικρὰν ἐπιληψίαν εἶναι τὴν συνουσίαν, Ἐπίκουρον δὲ, μηδέποτε μὲν ὠφελεῖν ἀφροδισίων χρῆσιν, ἀγαπητὸν δ' εἰ μὴ βλάψειεν. ἐπὶ γὰρ τῶν ἐξ ἀφροδισίων ἀμέτρων νοσησάντων, ἐχρῆν εἰρῆσθαι τοὺς λόγους, οὐκ ἐπὶ τῶν ἐναντίως αὐτοῖς διαιτηθέντων. ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτ' ἔγραψαν οἱ περὶ τὸν Σαβῖνον, οὐκ αἰσθανόμενοι τῆς ἐναντιολογίας. ἀτοπώτατον δὲ καὶ τὸ παραφρονῆσαι διὰ τὴν τῆς συνουσίας ἀποχὴν τὸν Πυθίωνα. φασὶ γὰρ ὅτι ἀθροισθὲν ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ τὸ σπέρμα, τῷ πλήθει βαρῦναν αὐτὸν, ἐργάσασθαι τὸ τῆς παραφροσύνης σύμπτωμα. καθάπερ ὅσων εἴωθε θλίβειν ἐπὶ τῶν καταγμάτων τῆς κεφαλῆς, ἥ θ' ἡμετέρα χεὶρ ἐργάζεσθαι παραφροσύνην. ἐν ᾧ πάλιν δείκνυται μὴ δ' ἀναπεπταμένῳ τινὶ παραγεγονότες. ὅταν δὲ ἢ τοῖς δακτύλοις ἐπιθλίψῃ τις ἅμα ταῖς μήνιγξι

τὸν ἐγκέφαλον, ἢ διὰ τῶν καλουμένων μηνιγγοφυλάκων, ἢ καὶ πρὸ τῆς ἀναβρώσεως ὅσον ἐμπεσὸν θλίβει
τὰ μόρια ταῦτα, παραφροσύναι μὲν οὐ γίνονται, καταφοραὶ δὲ βαθεῖαι καὶ ἀναισθησίαι συμβαίνουσι, κα-
ρουμένων ἰσχυρῶς ἐνίοτε τῶν οὕτω παθόντων, ὥσπερ ἐν ταῖς ἰσχυραῖς ἀποπληξίαις. ὅταν δὲ καὶ τὰ ποικί-
λα πτύσματα διὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ σπέρματος γεγονέναι, κάλλιστον ἐστὶ μὴ δ' ἀντιλέγειν αὐτοῖς. ὑβρίζει γὰρ
ἑαυτὸν ἐστὶν ἐλέγχοντα μετὰ σπουδῆς, μηδεμιᾶς σπουδῆς ἄξια. λέλεκται δ' οὐ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἄλλα
πολλά γε ὁμοίως αὐτοῖς, ὧν ἓν καὶ τοῦτ' ἐστι, τὴν εἰς ἕδραν ἀπόστασιν φασὶ γενέσθαι τῷ πυθίωνι, διὰ τὴν γει-
τνίασιν τοῦ χωρίου, καθ' ὃ τοῦ σπέρματος ἡ ἀπόκρισις γίνεται. διὰ δὲ τὴν εἰς ἕδραν ἀπόστασιν, ἀκολουθῆσαι τὴν
στραγγουρίαν. καὶ μέντοι καὶ ἄλλα τινὰ λέγουσιν, ἐξ ὧν ἐγκράτειαν ἀφροδισίων οὐδ' ἂν πιστεύσειεν ἄν τις, οὔτ' ὀ-
λίγων, οὔτε μικρῶν νοσημάτων αἰτίαν γίνεσθαι. καὶ ταῦτα γράφουσιν αὐτοὶ μνημονεύσαντες ἐν τῇ τῶν προ-
10 κειμένων ἐξηγήσει Δημοκρίτου τε καὶ Ἐπικούρου, μηδέπω μηδὲν ἀγαθὸν ἐξ ἀφροδισίων γίνεσθαι φασκόντων.
τὸ δὲ δὴ πάντων σοφώτατον, ὥσπερ ὁ σπασμὸς φασὶν ἐπὶ πληρώσει καὶ κενώσει γίνεται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρό-
πον ἕπεσθαι ταῖς λαγνείαις, καὶ ταῖς ἐγκρατείαις, κοινὰ συμπτώματα, λογισμοῦ τε καὶ οὔρων παχύ-
των. ἐξ αὐτῆς οὖν τῆς σοφίας αὐτῶν ὁρμηθέντες ἡμεῖς καὶ πιστεύσαντες ἀληθῆ λέγειν, οὐδὲ τοῖς ἀθληταῖς
ἐπιτρέψομεν ἀπέχεσθαι συνουσίας, μή πως ἐκ τούτου σπασθῶσι, ἢ παραφρονήσωσι. καὶ ταῦτα γε πάντα,
καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τἄλλα ὅσα κατὰ τὴν διήγησιν ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης γενέσθαι τῷ πυθίωνι φασὶν, ὡς
ἀκριβῶς πεπεισμένοι τὴν τῶν ἀφροδισίων ἀποχὴν αὐτῷ προηγήσασθαι τῆς νόσου. καίτοι κατ' ἀρχὴν εἰπόντες
εἰκὸς εἶναι ταῦτα τῷ πυθίωνι γεγονέναι διὰ τὴν ἀποχὴν τῆς συνουσίας. αὐτοὶ γὰρ ἀρχὴν αὐτὴν ὀνομάζου-
σιν, ἀλλ' ὕστερον ἐπιλαθόμενοι τὸ μετρίως ἐν ἀρχῇ λελεγμένον ὑφ' ἑαυτῶν εἰκὸς, καὶ πάντως τούτου γεγενη-
μένου τὸν λόγον ποιοῦνται. καίτοι γ' εἰ παρὰ γῆς ἱερὸν ὁ πυθίων ᾤκει, τίς ἀνάγκη τῆς ἀποχῆς αὐτῷ τῶν ἀφρο-
20 δισίων, μήθ' ἱερεῖ, μήτε προπόλῳ τῆς θεᾶς ὄντι. πάντως γὰρ ἂν ἐπ' αὐτοῦ τοιοῦτόν τι μᾶλλον ὁ Ἱπποκράτης
ἔγραψεν, ἢ ὅτι παρὰ γῆς ἱερὸν ᾤκει. ἀλλ' εἰ καὶ πρόπολος ἢ ἱερεὺς ὑπῆρχεν, οὐκ ἦν ἀναγκαῖον αὐτῷ διὰ παν-
τὸς ἀπέχεσθαι τῶν ἀφροδισίων, ὥσπερ εἰ ἀρτέμιδος ἢ ἀθηνᾶς ἦν ἱερεύς. ἀλλ' ὅπερ ἔφην ἀρτίως, ἐλέγχειν
σπουδῇ τὰ μὴ σπουδῆς ἄξια, τῶν ἀτόπων ἐστί. καὶ τοίνυν ἤδη παυσάμενος τῶν εἰς πυθίωνα κακῶς εἰρημένων
τοῖς ἐξηγηταῖς, ἐπὶ τὸν ἑξῆς ἄρρωστον Ἑρμοκράτην μεταβὰς, κατὰ τὸ συνηθέστερον ἐμαυτῷ, τὰς ἐξηγήσεις
ποιήσομαι μὴ πάνυ φροντίζων, ὧν ἔνιοι γεγράφασιν οὐκ ὀρθῶς, εἰ μὴ μεγάλη τις ἀνάγκη γένοιτο. πρότερον
δὲ περὶ τῶν χαρακτήρων ἐρῶ τι.   περὶ τῶν προγεγραμμένων χαρακτήρων ἑκάστῳ τῶν ἀρρώστων. οὐκ οἶδ' ὅπως
ἐδυστύχησε καὶ τοῦτο τὸ βιβλίον ὥσπερ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν Ἱπποκράτους. τὰ μὲν ἄλλως διεσκευασμένα·
τὰ δὲ, τοῖς ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένοις παρακείμενόν τι ἔχοντα. βέλτιον δ' ἦν ἴσως φάναι, μὴ τὸ βιβλίον ἐν δυ-
στυχίᾳ γεγονέναι, τοὺς δ' ἀναγινώσκοντας ἡμᾶς αὐτὸ, χρόνον ἀπολλύντας εἰς ἄχρηστον πρᾶγμα. προγέγραπται
30 γοῦν ἐπὶ τῷ τέλει τῆς διηγήσεως τῶν συμβάντων τῷ πυθίωνι. πρῶτον μὲν ὁ τοῦ π̄ γράμματος χαρα-
κτὴρ, ἔχων ὀρθίαν μέσην γραμμὴν ὡς ἔνιοι γράφουσι τῶν διακοσίων χαρακτῆρα. μετὰ ταῦτα δ' ἐφεξῆς γέ-
γραπται τοῦ π̄ γράμματος ὁ χαρακτὴρ, οὐδὲν ἔχων ἐν μέσῳ. καὶ μετὰ τοῦτον, τοῦ ου̅. καὶ μετ' ἐκεῖνον, τοῦ μ̄.
ὕστατον δὲ, τοῦ ῡ. ζητεῖν οὖν ἠναγκάσθημεν ὅτι ποτὲ σημαίνουσιν χαρακτῆρες οὗτοι, μετὰ τοῦ μὴ δὲ γινώσκειν
ἡμᾶς, εἴθ' Ἱπποκράτους ἦν, ἤ τις ἄλλος ὁ γράψας τὰ τοιαῦτα καθ' ἕκαστον τῶν ἀρρώστων. ἀλλὰ καὶ τοῦτο αὐτὸ ζη-
τεῖν ἀναγκασθέντες εὑρήσαμεν. εἰ μὲν ὥσπερ ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ τοὺς τοιούτους χαρακτῆρας εὑρήκαμεν, οὕτω
κἂν τοῖς ἄλλοις ἅπασι τῶν ἐπιδημιῶν ἐφαίνοντο προσγεγραμμένοι τῇ διηγήσει τῶν συμβάντων τοῖς ἀρρώστοις,
ἴσως ἂν ἦν εὔλογον ὑφ' Ἱπποκράτους αὐτοὺς προσγεγράφθαι φάναι. μήτε δ' ἐν τοῖς ἄλλοις βιβλίοις αὐτῶν
εὑρισκομένων, ἀλλὰ μὴ δ' ἐν αὐτῷ τῷ τρίτῳ διὰ πάντων ὁμαλῶς τῶν ἀντιγράφων, ὑποψία τις εὔλογος
εἰσῆλθεν οὐχ ἡμᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρὸ ἡμῶν, ὑπό τινος αὐτοὺς προσγεγράφθαι, τάχα μὲν ἐπιτεί-
40 βοντος τοῖς μαθηταῖς ἵν' ἔχῃ σαφηνίζειν, ὥς τι μέγα τὸ καθ' ἕκαστον αὐτῶν δηλούμενον. ἴσως δέ τινος αὐτῷ
μόνῳ πεποιημένου τῆς καθ' ἕκαστον ἄρρωστον ὠφελείας ἐπιτομήν. εὐθὺς γοῦν ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ προγεγραμ-
μένῳ πυθίωνι, τὸ μὲν τὴν διὰ μέσου γραμμὴν ἔχον. Ρ̄Γ, δοκεῖ σημαίνειν πιθανόν. τὸ δ' ἑξῆς αὐτῷ π̄,
πλῆθος. ὃ πάλιν τὸ ου̅ γεγραμμένον ἐφεξῆς οὖρον δοκεῖ σημαίνειν. ὡς ἐξ ἀμφοτέρων δηλοῦσθαι, πλῆ-
θος οὔρων. εἶτ' ἐφεξῆς τὸ μὲν μ̄, τῆς τεσσαρακοστῆς ἡμέρας ἀναμιμνήσκειν ἡμᾶς. τὸ δὲ ῡ, τῆς ὑγείας.
ἐξ ἀμφοῖν δὲ τούτων δηλοῦσθαι, κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν, ὑγιασθῆναι. τὴν δ' ἐξ ἁπάντων τῶν χα-
ρακτήρων ἀθροιζομένην διάνοιαν γίνεσθαι τοιαύτην, πιθανὸν εἶναι διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐκκριθέντων οὔρων,
αὐτὸ λυθῆναι τὸ νόσημα καὶ ὑγιῆ γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον ἐν τῇ τεσσαρακοστῇ τῶν ἡμερῶν. ὅτι μὲν οὖν οὐκ
ἐν ἅπασι τοῖς ἀντιγράφοις εὑρίσκεται τὰ προσγεγραμμένα κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, εἴρηται μὴ καὶ πρό-
σθεν. ἀλλὰ νῦν φημὶ μὴ δ' ἐν οἷς εὑρίσκεται, μὴ δ' ἐν τούτοις ἅπασι τὸν πρῶτον ἄρρωστον ἔχειν, πιὰ τοιοῦ-
50 τον χαρακτῆρα. τὸ δ' οὖν ἔχον τῶν ἀντιγράφων αὐτοὺς ἐπὶ τῷ τέλει τῆς διηγήσεως τῆς κατὰ τὸν πυ-
θίωνα, χαρακτῆρας ὧδέ πως ἔχει γεγραμμένους ΡΓΤ π̄ ου̅ μ̄ ῡ. ὅτι δ' εὔλογόν ἐστιν ἑκάτερον τῶν χαρα-
κτήρων σημαίνειν ὃ δεδήλωται ἀρτι, μαρτυροῦσιν, οἱ τοῖς ἄλλοις ἀρρώστοις προσγεγραμμένοι. πανταχόθεν μὲν ἡ
πρόκειται τὸ π̄ τὴν διαμένουσαν γραμμὴν ἔχον. ἐπὶ δὲ τῇ τελευτῇ τοῖς μὲν σωθεῖσι, ῡ προγέγραπται, τὴν
ὑγείαν σημαῖνον. τοῖς δ' ἀποθανοῦσι τὸ θ'. καὶ τοῦτο δηλονότι τὸν θάνατον ἐνδεικνύμενον. ἐν ἀρχῇ οὖν τῶν
μὲν τοιούτων σημαίνειν φαινομένων τὰ λεγόμενα, τῶν δ' ἐν τῷ μεταξὺ πιθανῶν ὄντων, ὡς ἐφαρμόζε-
σθαι δυναμένων τοῖς ἐπὶ τῶν ἀρρώστων ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρημένοις. ἡ μὲν μὲν ὁ μάταιος ἆθλος ἐπὶ τῶν πυθίωνος
ἤνυσται, καὶ κατὰ τοὺς ἄλλους ἀνυσθήσεται τὸν χρόνον εἰκῆ κατατρίβουσιν. οἱ σοφισταὶ δὲ καὶ διὰ τὴν τοιαύτην
ἐξήγησιν ὡς προφῆται τινὲς ὑπὸ τῶν μαθητῶν θαυμάζονται.

Ἑρμοκράτης

Ἑρμοκράτης ὃς κατέκειτο παρὰ τὸ καινὸν τεῖχος. πῦρ ἔλαβεν. ἤρξατο δ' ἀλγέειν κεφαλήν, ὀσφύν. ὑποχονδρίου ἔντασις λαπαρῶς. γλῶσσα δ' ἀρχομένῳ ἐπεκαύθη. κώφωσις αὐτίκα. ὕπνοι οὐκ ἐνῆσαν. διψώδης οὐ λίην. οὖρα παχέα ἐρυθρά, κείμενα οὐ καθίστατο. ἀπὸ δὲ κοιλίης συγκεκαυμένα οὐκ ὀλίγα διῄει. πέμπτῃ οὔρησε λεπτά, εἶχεν ἐναιώρημα. οὐχ ἵδρυτο. ἐς νύκτα παρέκρουσε. ἕκτῃ ἰκτεριώδης. πάντα παρωξύνθη. οὐ κατενόει.

Οὐδὲν ἐνταῦθα ληρεῖν ἀπέσχοντό τινες τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον, ἀλλὰ διὰ τοῦτό φασι γεγράφθαι παρὰ τὸ καινὸν τεῖχος, ὅτι νεοκονίατον ὂν, ἔβλαψε τὸν ἄνθρωπον. ἕτεροι δὲ τούτοις ἀντιλέγοντες, σπουδὴ πειρῶνται δεικνύειν οὐ διὰ τὴν τίτανον ἐμνημονευκέναι τοῦ καινοῦ τείχους αὐτόν, ἀλλὰ διότι παρὰ τὸ ἔθος ἀποφραχθέντων τῶν ἀνέμων καὶ τῆς εὐπνοίας τῶν οἰκημάτων, ἐν οἷς Ἑρμοκράτης ᾤκει, διαφθαρείσης ἡ νόσος ἐγένετο τῷ ἀνθρώπῳ. περὶ μὲν οὖν τοῦ χωρίου, καὶ ταῦθ' ἱκανά. μᾶλλον δ' ἀληθὲς εἰπεῖν, ὅτι περιττά. περὶ δὲ τῶν συμβάντων αὐτῷ σκεπτέον ἐφεξῆς ἀναμιμνησκομένους τῶν ἐν ἑτέροις ἀποδεδειγμένων, ὧν καὶ τὸ δεῖν τρία γένη τὰ πρῶτα τῶν πυρετῶν εἶναι. τὸ μέν τι τῶν ἐφημέρων ὀνομαζομένων. τὸ δ' ἔτι τῶν ἑκτικῶν. τὸ δὲ τρίτον οὓς ὀνομάζουσιν ὀξεῖς, ἐπὶ χυμοῖς σηπομένοις γινομένους. ὅτι μὲν ἐκ τοῦ τρίτου γένους τούτων ὁ πυρετὸς ἐγένετο τῷ Ἑρμοκράτῃ, δῆλον εὐθέως ἐκ τοῦ φάναι τὸν Ἱπποκράτην κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς διηγήσεως ἐπ' αὐτοῦ, τὸ, πῦρ ἔλαβεν. ὥσπερ γὰρ ἐφ' ἑκατέρας διηγήσεως ἔγραψεν ἄνθρωπος θερμαινόμενος ἐλείπυνσεν ἐνδείξασθαι βουλόμενος διὰ τοῦ θερμαινόμενος ὀνόματος τὴν μετριότητα τοῦ γινομένου τῷ λειπυρήσαντι πυρετοῦ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον νῦν ὠνόμασε πῦρ, τὸν ἰσχυρὸν πυρετόν. ἀλλὰ καὶ κεφαλὴν ἀλγέειν ἤρξατο, μετὰ κωφώσεως. εὔδηλον οὖν ἐκ τούτων ὅτι ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀνηνέχθαι πλῆθος χυμῶν. ἐδείχθη δ' ὅτι τοῖς μὲν ψυχροτέροις καὶ φλεγματικωτέροις, ὕπνοι τε καρώδεις ἕπονται καὶ τὰ ληθαργικὰ πάθη. τοῖς δὲ θερμοτέροις, ἢ ὅλως δακνώδεσιν, ἀγρυπνίαι τε καὶ παραφροσύναι. γινομένης οὖν ἀγρυπνίας αὐτῷ μετά τε κωφώσεως καὶ κεφαλῆς ἀλγήματος καὶ ὀσφύος, ὑπονοεῖν εὔλογον ἦν τοὺς πληρώσαντας τὴν κεφαλὴν χυμούς, δακνωδεστέρους εἶναι. συμβαίνει δ' ἐπὶ τοῖς τοιούτοις ὅταν ἅμα πυρετῷ θερμῷ καὶ δακνώδει βλάβωσι τὴν κεφαλήν, ἕπεσθαι παραφροσύνας, ὡς ἔμαθες. ὅταν δὲ καὶ παραμένῃ μέχρι δύο ἢ τριῶν ἢ τεττάρων ἡμερῶν τὰ συμπτώματα, βεβαιότερον ἔτι προγνώσῃ τὴν παραφροσύνην. ὥσπερ ἀμέλει καὶ νῦν ἐπὶ τοῦ Ἑρμοκράτους ἐγένετο. κατὰ γὰρ τὴν τῆς πέμπτης ἡμέρας διήγησιν ἔγραψε παραφρονῆσαι τὸν ἄνθρωπον. ὅτι δ' ὁ πυρετὸς οἷος εἴρηται ἦν, δηλοῖ καὶ τὸ γλώσσης σύμπτωμα. τί γάρ φησι; γλῶσσα δ' ἀρχομένῳ ἐπεκαύθη. σημαίνει δὲ τοὔνομα τοῦτο, ξηρὰν μὲν αὐτὴν γεγονέναι πάντως. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ μέλαιναν. ἐπὶ δὲ τοιαύτῃ γλώττῃ, καὶ τοιούτῳ πυρετῷ, τὸ μὴ σφοδρῶς διψῆν ἐνδείκνυται δυοῖν θάτερον, ἢ τὴν διάνοιαν βεβλάφθαι τοῦ κάμνοντος, ἢ τὴν ἐν τῇ γαστρὶ δύναμιν φυσικήν, ᾗ πολλάκις τῶν σιτίων ὀρεγόμεθα, νενεκρῶσθαι. προσκειμένης δὲ τῇ διηγήσει καὶ τοιᾶσδε λέξεως. ὑποχονδρίου ἔντασις λαπαρῶς, ὑποληπτέον ἐν ἥπατι γεγονέναι τὴν ἀρχὴν τῆς πυρετικῆς διαθέσεως. ἐκ μὲν γὰρ τοῦ κατὰ τὸν ἑνικὸν ὀνομαζόμενον ἀριθμὸν εἰπεῖν ὑποχονδρίου, δῆλον ὡς θατέρου μόνου, καὶ οὐκ ἀμφοτέρων αὐτῶν ἔντασις ἦν. ἐπεὶ δ' ἀναγκαῖον ἢ τὸ δεξιὸν ἢ τὸ λαιὸν ὑποχόνδριον ἡμᾶς ἀκούειν, εὐλογώτερον ἐστὶ τὸ δεξιὸν ἡγεῖσθαι τετάσθαι. διὰ τὴν ὑπεροχὴν ἣν ὑπερέχει θατέρου. τὰ γὰρ τοιαῦτα, χωρὶς προσθήκης τε καὶ διορισμῶν λέγουσι. καὶ μέντοι καὶ ὁ τρόπος αὐτὸς τοῦ πυρετοῦ καὶ τῆς γλώττης αὐτῆς ἡ ἐπίκαυσις, ἱκανὴ τὴν καθ' ἧπαρ ἐνδείξασθαι διάθεσιν. ἡ δὲ λαπαρῶς εἰρημένη γενομένη κατὰ τὸ ὑποχόνδριον ἔντασις, δῆλον μὲν ὅτι τὸ εἶναι κενὴ δηλοῖ. τὸ γὰρ κενόν, ἐκ τοῦ λαπαροῦ σημαίνεται πρὸς δ' αὐτίκα τὸ μετ' ὄγκου, καθάπερ τὸ τεταμμένον τῷ χαλαρῷ. ὡς εἰ καὶ οὕτως εἶπε. δεξιοῦ ὑποχονδρίου ἔντασις. ὄγκος δ' οὐ. ἢ τῷ μὴ γεγονέναι μεγάλην τὴν φλεγμονὴν τοῦ ἥπατος, ἢ τῷ κατὰ τὰ σιμὰ μόνον, οἷς περιλαμβάνει τὴν γαστέρα, τῶν κυρτῶν οὐδέ πω συνεξηρμένων αὐτοῖς. ἀλλὰ καὶ τὸ τὴν κοιλίαν συγκεκαυμένα διαχωρεῖν, ἐνδεικτικόν ἐστι τῆς κατὰ τὸ σπλάγχνον τοῦτο πυρώσεως. εἰ μὲν οὖν ἐπὶ τούτοις οὖρα θανατώδη συνέβη γενέσθαι, τάχ' ἂν ὁ ἄνθρωπος ἀπέθανεν. ἐπεὶ δ' ὡς τοῖς τοιούτοις ἦν μετρία, δυνατὸν ἄν τις ἐλπίσειεν ἔσεσθαι χρονίσειν αὐτόν. ἀγαθὰ μὲν γὰρ οὖρα κατὰ τὴν εἰρημένην διάθεσιν, οὐκ ἂν γένοιτο. τὰ δ' ἐρυθρά, χρόνῳ μὲν πολλῷ νοσῆσαι τὸν ἄνθρωπον ἐνδείκνυται πάντως, οὐκ ἐξ ἅπαντος δὲ τεθνήξεσθαι. καθότι κἀν τοῖς εἰς τὸ προγνωστικὸν ὑπομνήμασιν, κἀν τοῖς περὶ κρίσεων ἐδείχθη, μεμψαμένοις τὸν γράψαντα τὸ βιβλίον ἐκεῖνο, τὰ γὰρ δι' ἕτερόν τι συμβάντα τοῖς νοσοῦσιν εἰς ἕτερον ἀναφέρων ἁμαρτάνει. λέλεκται δ' ἡμῖν ἐπὶ πλέον ἐν ἐκείνοις τοῖς ὑπομνήμασι, καὶ τὰ τῆς φρενίτιδος ἴδια σημεῖα, καὶ ὡς ἐν τοῖς ὁμολογουμένοις Ἱπποκράτους εἶναι γνησίοις, ὧν ἐστι καὶ τὸ προγνωστικόν, ἑκάστου τῶν σημείων ἡ δύναμις ἀκριβῶς εἴρηται κατὰ μόνας αὐτῷ. περὶ μὲν οὖν ἐρυθρῶν ἢ ἐξερύθρων οὔρων, οὐδὲν εἶπεν. ὑπερύθρου δὲ μνημονεύσας οὔρου, καὶ τῶν ἐξερύθρων τὴν δύναμιν ἐνεδείξατο. γράφει δὲ περὶ τῶν ὑπερύθρων οὔρων ἐν τοῖς ὀνόμασιν ὧδε. εἰ δ' ἔστι τὸ οὖρον ὑπέρυθρον, καὶ ἡ ὑπόστασις ὑπέρυθρος εἴη, πολυχρονιώτερον μὲν τοῦτο τοῦ πρώτου γίνεται. σωτήριον δὲ κάρτα. τοῦ τοίνυν ὑπερύθρου σωτηρίου μὲν ὄντος ἐν τοῖς μάλιστα, πολυχρονιωτέρου δὲ τῶν προειρημένων, ἃ διὰ ταχέων εἴρηκε τὴν λύσιν ἔχειν, τὰ λίαν ἐρυθρὰ μακρότερον μὲν ἐνδείξεται χρόνον. οὔτε δὲ θανατώδη ὅσον ἐφ' ἑαυτοῖς οὔτε παραφροσύνην. εἴ γε διὰ ξανθὴν χολὴν ἐν ἐγκεφάλῳ πλεονάζουσαν αἱ παραφροσύναι γίνονται, καθάπερ γε καὶ κατοπτηθείσης αὐτῆς, ὡς εἰς μέλαιναν ἤδη μεταπίπτειν, αἱ μανιώδεις. αἷμα δὲ πλεονάζειν ἀπεπτότερον καὶ ὀρρωδέστερον ἐνδείκνυται τὸ ἐρυθρὸν οὖρον, ἐν ταῖς φλεψὶ δηλονότι περιεχόμενον, ὅσαι καθ' ἧπάρ εἰσι καὶ τὰ μέσα τοῦ σώματος. ὥσπερ καὶ ξανθὴν χολὴν τὰ πυρρὰ καὶ μέλανα. πόθεν οὖν ἐπῆλθεν ἄλλοις τισὶ καὶ τοῖς περὶ Λύκον ἀποδέξασθαι τὸν γράψαντα ἐν προρρητικῷ. κώφωσις καὶ οὖρα ἐξέρυθρα ἀκατάστατα ἐναιωρηθέντα παρακρουστικόν, τοῖς τοιούτοις ἰκτερωθῆναι καλόν. ἔοικε μὲν γὰρ ἐκ τῶν ἐνταῦθα γεγραμμένων ἐφ' Ἑρμοκράτους ὁ γράψας τὸ βιβλίον ἐκεῖνο καθολικόν τι συνθεῖναι θεώρημα. πάμπολυ δ' ἔσφαλται καὶ τῆς τοῦ πράγματος αὐτοῦ

φύσεως καὶ τῆς Ἱπποκράτους γνώμης καὶ τῶν ἐπὶ τοῖς ἀρρώστοις ὁρωμένων. ἡ μὲν γὰρ τοῦ πράγματος φύσις, ἐνδείκνυται τοὺς ξυρροὺς τῇ κράσει καὶ δακνώδεις τῇ ποιότητι χυμούς, εἰς ἐγκέφαλον ἀνενεχθέντας, αἰτίους ἀγρυπνίας τε καὶ φρενίτιδος γίνεσθαι, καθότι κἀν τοῖς περὶ τῶν πεπονθότων τόπων ὑπομνήμασιν ἐδείκνυον. Ἱπποκράτης δὲ τοιούτους μὲν οἶδε χυμούς, τήν τε τῆς ξανθῆς καὶ μελαίνης. ὑγρὸν δὲ καὶ ψυχρὸν τὸν τοῦ φλέγματος. ἀδηκτότατον δὲ καὶ μάλιστα οἰκεῖον ἡμῖν, τὸ αἷμα. καὶ μέντοι καὶ ὡς ὀῤῥός ἐστι τῶν κατὰ τὰς φλέβας χυμῶν τὸ οὖρον, αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδαξεν. ὡς εὔλογόν ἐστιν ὅταν αἷμα πλέον ἢ μὴ πεπτὸν ἢ καθαιρόμενον διὰ οὔρων, ἐρυθρὰ ταῦτ' ἐργάζεσθαι. καὶ διὰ τοῦτο χρόνιον μὲν ἔσεσθαι τὸ νόσημα, δεομένου γε τοῦ αἵματος εἰς πέψιν χρόνου πλείονος, ἅπερ ἐκ τῶν χρόνων οἱ πεπασμοί, μή τε δ' ὀλεθρίου ποτὲ τοιούτου νοσήματος, ὅσον ἐπὶ τοῖς δὲ τοῖς οὔροις ἐσομένου, μή τε φρενιτικοῦ. ἀλλ' οὐ χρὴ μηκύνειν ἐνταῦθα, φθανόντων ἡμῶν τὴν ἀπόδειξιν τῶν τοιούτων λόγων ἐν τοῖς εἰς τὸ προῤῥητικὸν ὑπομνήμασιν ἐπιδεδειχέναι. ἐπεὶ δὲ καὶ παχέα δηλοῖ γεγονέναι τὰ οὖρα καὶ μὴ καθιστάμενα, πάντως μὲν δή που τὰ τοιαῦτα, τῶν ἀνατεταραγμένων τε καὶ θολερῶν ἐστιν, ὡς οὗτος εἴωθεν ὀνομάζειν. ἔστι δ' ἀεὶ τὰ τοιαῦτα ταραχῆς ἀπέπτου δηλωτικά, πολὺ τὸ φυσῶδες ἐχούσης πνεῦμα, καθάπερ τὸ γλεῦκος. διὰ τοῦτο γε καὶ κεφαλγίαι συμπίπτουσι τοῖς τὰ τοιαῦτα οὐροῦσιν, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναφερομένου πνεύματος ἅμα τοῖς θερμοτέροις χυμοῖς, ὑφ' ὧν εἰκός ἐστι καὶ τὴν ἀγρυπνίαν αὐξηθῆναι, καὶ κίνδυνον ἔσεσθαι παραφροσύνης, ἐὰν οἱ χυμοὶ δριμύτητά τινα σχῶσι. ταῦτ' εὐθέως ἐν ἀρχῇ πάντα τὰ συμπτώματά τε καὶ σημεῖα γεγονέναι τῷ Ἑρμοκράτῃ διελθὼν ὁ Ἱπποκράτης, εἶτα μηδὲν γράψας περὶ τῶν ἑξῆς ἡμερῶν, ἄχρι τῆς πέμπτης ἐνδείκνυται διαμεμενηκέναι ταῦτα πάντα, καὶ τότε πρῶτον αὐτὸς ἄρξασθαι τῆς τῶν ἄλλων διηγήσεως, ὁπότε μεταβολή τις ἐν αὐτοῖς ἐγένετο. κατὰ τὴν πέμπτην γοῦν ἡμέραν φησίν, οὔρησε πολλὰ λεπτά. καὶ τοίνυν μεταβῶμεν ἤδη πρὸς τὴν ἐκείνης διήγησιν. πέμπτῃ οὔρησε λεπτά, εἶχεν ἐναιώρημα. οὐχ ἱδρύνοντο. εἰς νύκτα παρέκρουσεν. ὁπότε πρῶτον, ἥ τε τῶν οὔρων ἐξ ἀρχῆς ἐγένετο μεταβολή, καὶ παρεφρόνησεν ὁ ἄνθρωπος, ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης κατὰ τὴν πέμπτην ἡμέραν, ὑπερβὰς ὡς εἴρηται τὴν τῆς δευτέρας καὶ τρίτης καὶ τετάρτης διήγησιν, ὡς τῶν αὐτῶν ἐν αὐταῖς συμπτωμάτων μενόντων. ἀναμνησθῶμεν οὖν περὶ τῶν λεπτῶν οὔρων, ὧν εἶπεν ἐν προγνωστικῷ, κατὰ τήνδε τὴν λέξιν. ὁκόσοι δ' ἂν οὖρα λεπτὰ καὶ ὠμὰ οὐρέουσι πολλὸν χρόνον, ἤν τ' ἄλλα ὡς περιεσομένοισιν ᾖ, τούτοισιν ἀπόστασιν δεῖ προσδέχεσθαι ἐς τὰ κάτω τῶν φρενῶν χωρία. ὡς τε καθ' ἕτερον τρόπον ἄπεπτον εἶναι σημαίνεται τὸ νόσημα διὰ τῶν λεπτῶν οὔρων, ὥσπερ καὶ διὰ τῶν παχέων, ὁπότε μὴ καθίσταιτο. τὰ γὰρ ἀνατεταραγμένα μέν, ἀλλ' ἐν τῷ κεῖσθαι καθιστάμενα, πέψεως τινὸς ἀρχὴν ἐνδείκνυται, καὶ μάλισθ' ὅταν ἐν τάχει καθίσηται. τὰ δὲ μὴ καθιστάμενα πρὸς τῇ φυσώδει ταραχῇ, πάχος εἶναι σημαίνει χυμῶν ἀπέπτων. ἐκ μὲν δὴ τούτων ἤδη δῆλόν ἐστι χρονίζειν τὸ νόσημα. καὶ μέντοι καὶ κινδυνῶδες εἶναι, διά τε τὴν κακίαν τοῦ πυρετοῦ, καὶ τοῦ παρακροῦσαι τὸν ἄνθρωπον εἰς νύκτα. τὰ δ' ἐφεξῆς, ἴδωμεν, εἰ τούτοις ἀκόλουθον φαίνεται. ἰκτερώδης. πάντα παρωξύνθη. οὐ κατενόει. διορισμὸς ἐντεῦθεν σοι γινέσθω τοῖς κατὰ τὸ ὑποχόνδριον ἐντάσεως ἐφ' ἥπατι συμβάσης. γίνεται μὲν γάρ ποτε χολῆς ὠχρᾶς ἀνάχυσις ὅλον τὸ σῶμα, λόγῳ κρίσεως, ὡς κἀν τοῖς εἰς τοὺς ἀφορισμοὺς ὑπομνήμασιν εἴρηται, κατ' ἐκεῖνο τοῦ βιβλίου τὸ χωρίον ἔνθα φησίν. ἴκτερος πρὸ ἑβδόμης, κακόν. ἀναμνήσθητι δὲ καὶ ὡς πρὶν πεφθῆναι τὸ νόσημα πολλάκις ἤκουσας. οὔτ' ἄλλην τινὰ ἀπόστασιν γίνεσθαι χρηστῶς οὔτε τὴν ἰκτερώδη. σημαίνει γὰρ ἡ τοιαύτη κωλύεσθαι τὴν χολὴν ἐκκαθαίρεσθαι τοῦ σπλάγχνου, καὶ κενοῦσθαι διὰ τῆς γαστρός, ἤτοι δι' ἔμφραξιν, ἢ διὰ φλεγμονὴν αὐτοῦ. πεπεμμένου δὲ τοῦ νοσήματος, ἐνίοτε κριτικῶς εἰς τὰ κατὰ τὸ δέρμα μόρια τοῦ σώματος ἀποτίθεται τὸ περιττεῦον ἡ φύσις, ἄλλων τέ τινων χυμῶν καὶ τῆς ξανθῆς χολῆς. οὐδὲν γὰρ ἐν τῷ παρόντι διαφέρει ξανθὴν ἢ ὠχρὰν ὀνομάζειν. ὅτι δὲ τῆς κατὰ τὸ ἧπαρ διαθέσεως αὐξανομένης, ἡ ἰκτερώδης διάθεσις ἐγένετο δηλοῖ καὶ τὸ πάντα παροξυνθῆναι κατὰ τὴν ἕκτην ἡμέραν, ἅμα τῷ μὴ κατανοεῖν τὸν ἄνθρωπον, ὅπερ ἐστὶ καταφρονεῖν.

Ἑβδόμη δυσφόρως. οὖρα λεπτά, ὅμοια, ταῖς ἑπομέναις παραπλησίως. περὶ δὲ ια ἐόντι, πάντα ἔδοξε κουφισθῆναι.

Ἐν τῇ πέμπτῃ τῶν ἡμερῶν ἀρξάμενα χείρω γίνεσθαι τὰ οὖρα, παρέμενε φυλάττοντα τὴν κακίαν, ἕως πολλῶν ἡμερῶν. οὐ γὰρ ἐπὶ τῆς ἑβδόμης, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς ἑπομένας ἄχρι τῆς ἑνδεκάτης ἐν τοῖς αὐτοῖς γενέσθαι συμπτώμασί τε καὶ σημείοις τὸν Ἑρμοκράτην φησί. περὶ ἑνδεκάτην ἐόντι, ἔδοξε πάντα κουφισθῆναι. καλῶς εἶπεν ἔδοξεν. οὐ γὰρ οἷόν τ' ἐστὶν ἐπὶ κινδυνωδεστάτοις σημείοις εὐθέως αὐτὸν ἐν ἀμείνονι καταστάσει γενέσθαι, τῆς αὐτῆς ἀπεψίας διαμενούσης τῶν χυμῶν, μετὰ τοῦ μὴ δὲ κρίσιμον ἐπιφανῆναί τι κατὰ τὴν ια ἡμέραν, ὃ πολλάκις εἴωθεν ἐπιφαίνεσθαι τῆς φύσεως ἢ τοι δι' αἵματος ἐκκρίσεως, ἢ γαστρός, ἢ ἐμέτων, ἢ ἱδρώτων, ἢ παρωτίδος, ἤ τινος ἀποσκήμματος ἐκ τοῦ κινδύνου ῥυσαμένης τὸν ἄνθρωπον. ἐπισκεψώμεθα γοῦν ἐφεξῆς τὰ κατὰ τὴν ια ἡμέραν.

Κωματώδης ἦρξατο. οὖρα παχέα. ὑπέρυθρα. κάτω λεπτὰ οὐ καθίστατο. ἡσυχῇ κατενόει.

Ἐν ὅλον γέγονε βιβλίον ἐξηγουμένοις τὸ σημαινόμενον ἐκ τῆς κῶμα φωνῆς, ἐν ᾧ δείκνυται, τὴν εἰς ὕπνον καταφορὰν, οὕτως ὀνομάζων ὁ Ἱπποκράτης. εἰς ὕπνον δὲ λέγω καταφορὰν, ὅταν ἐγρηγορέναι μὲν ἀδυνατῶσιν οἱ κάμνοντες, οὐκ ἀναπεπταμένους ἔχοντες τοὺς ὀφθαλμούς, μύοντες δ' αὐτοὺς ἢ τοι βαθέσιν ὕπνοις ἢ λεπτοῖς ἢ ἀγρυπνίαις συνέχονται. διὸ καὶ διορισμοῦ δεῖται, καὶ πολλῆς συνέσεώς τε καὶ τριβῆς ἵνα γνῶναι ἐπὶ τίνι διαθέσει κωματώδης ὁ νοσῶν ἐγένετο. πολλάκις μὲν γὰρ ὑγρότητα πολ-

λὴ τοῦ

λὴ τοῦ πρώτου αἰσθητικοῦ μορίου, καθ' ὃ καὶ τὸν ὕπνον ὀρθῶς Ἀριστοτέλης ἔδειξε γινόμενον, ἕπεται κῶμα, καθάπερ ἐνίοις τῶν μεθυσθέντων γίνεται. πολλάκις δὲ διὰ μόνην ψύξιν. ἔστι δ' ὅτε καὶ δι' ἄμφω ταῦτα συμπίπτει βαθὺς καὶ κωματώδης ὕπνος. ἀλλὰ καὶ δι' ἀρρωστίαν δυνάμεως ἡ τοιαύτη γίνεται διάθεσις, οὕτως ἤδη νεκρουμένης αὐτῆς, ὡς ἐπηρμένα τὰ βλέφαρα φυλάττειν μὴ δύνασθαι, καὶ συμβαίνει τοὺς οὕτως ἔχοντας ἐπειδὰν μύωσι τοὺς ὀφθαλμούς, ἢ μὴ δ' ὅλως ἢ βραχύ τι κοιμηθέντας ἀγρυπνεῖν, οὐδὲ τότε διαίρειν τὰ βλέφαρα δυναμένους. ἥν τινα διάθεσιν ἀπὸ τῆς γινομένης δι' ὑγρότητα καὶ ψύξιν οἱ σφυγμοὶ μάλιστα διορίζουσι, ἀμυδρότατοί τε καὶ βραδεῖς καὶ ἀραιοὶ καὶ σμικροὶ γινόμενοι. καὶ εἴπερ ταύτην τὴν θεωρίαν ὁ Ἱπποκράτης ἐξηγησάμενος παραπλησίως ταῖς ἄλλαις ἐγγράφει τὸ τῶν σφυγμῶν εἶδος ἐπὶ τῶν καμνόντων, ἀκριβέστερον οὕτω καὶ ἡμεῖς τῶν συμβαινόντων αὐτοῖς διαθέσεων εἴχομεν τὴν γνῶσιν. ἐπεὶ δὲ παρέλιπεν αὐτήν, ὥσπερ ἐνίοι τὴν τῶν οὔρων, ἐξ ὧν ἔγραψεν, ἐκ τούτων χρὴ τεκμαίρεσθαι περὶ τῶν ἀρρώστων. φλεγματώδη μὲν οὖν χυμὸν ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ἀφικνεῖσθαι κατὰ τὴν ἑνδεκάτην ἡμέραν, οὐκ εὔλογον ἐν νοσήματι ξηρῷ καὶ θερμῷ κατὰ τὴν ἀρχὴν εὐθέως εἰσβάλλοντι. καὶ γὰρ ἡ τῆς γλώττης ἔγκαυσις, ἥ τ' ἀγρυπνία καὶ ὁ πυρετὸς ἰσχυρὸς ὤν, ἥ τε κατὰ τὴν ἕκτην ἡμέραν ἰκτερώδης ἀνάχυσις, τά τε διαχωρήματα συγκεκαυμένα, πυρώδη τὴν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι διάθεσιν εἶναι δηλοῖ, σὺν τῷ καὶ ἔτι πάθος ἤθροισο χυμοῦ ἐν ἥπατι μόνῳ καὶ κατὰ τὰς ἐνταῦθα φλέβας, ὃ καθ' ὅλον τὸ σῶμα περιέχεσθαι ἔοικε, δηλωθὲν εὐθέως ἐν ἀρχῇ διὰ τοῦ τῶν οὔρων πάχους. ὑπολείπεται τοίνυν ἤτοι ψύξις σφοδρὰ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἢ ἀρρωστία δυνάμεως αἰτία τοῦ κώματος τῷ Ἑρμοκράτῃ γεγονέναι κατὰ τὴν ἑνδεκάτην ἡμέραν. ὁπότερον δ' ἂν ᾖ τούτων, ἐσχάτως ἐστὶν ὀλέθριον. ἀνίατοι γὰρ ἐλέγχθησαν αἱ τοιαῦται ψύξεις, ὅταν ἀκολουθήσωσι θερμοῖς καὶ ξηροῖς νοσήμασιν. εἰκότως οὖν ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης· ἔδοξε πάντα κουφισθῆναι. χαλεπωτάτου γὰρ σημείου τοῦ κατὰ τὸ κῶμα λαβόντος ἀρχὴν ἐπὶ τῆς ἑνδεκάτης ἡμέρας, ἀδύνατον ἦν ἀναλαμβάνειν τὸ σῶμα τηνικαῦτα τὴν ὑγιεινὴν ἕξιν. οὐ μὴν οὐδὲ μέση τίς ἐστιν ἐν τοῖς τοιούτοις διάθεσις. ἀλλ' ἐὰν ἐκπέσῃ τῆς ὑγιεινῆς καταστάσεως ἡ τοιαύτη τοῦ πυρετοῦ ἰδέα πρὸς τὴν ἐναντίαν ἀφικνεῖται τὴν ὀλεθρίαν, ἐν ᾗ σβέννυται τὸ ἔμφυτον θερμόν. τοῦ τοίνυν κώματος οὕτως ὀλεθρίου συμπτώματος ἐπὶ τῆς ἑνδεκάτης ἡμέρας γενομένου προσέχωμεν τοῖς οὔροις. εἰ μὲν γὰρ ὀλέθρια καὶ αὐτὰ φαίνοιτο, διὰ ταχέων δηλώσει τεθνήξεσθαι τὸν ἄνθρωπον. εἰ δὲ μέτρια, εἰς χρόνον ἐκταθήσεσθαι πλείονα. τὰ μὲν γὰρ ἄριστα τῶν οὔρων ἐν τῇ τοιαύτῃ διαθέσει ἀδύνατον γενέσθαι. τίνα δὲ λέγει περὶ αὐτῶν ἀκούσωμεν. οὖρα φησὶ παχύτερα. συνάπτουσι δ' ἐνταῦθα τινὲς μετὰ τὸ κῶμα, τὸ ἔμπροσθεν εἰρημένον, ἤρξατο τοῖς οὔροις προστιθέντες. ἐν γὰρ τῷ μεταξὺ τεταγμένον αὐτὸ τοῦ τε κώματος καὶ τῶν οὔρων, ἔνεστιν ὁποτέρῳ τις βούλεται προσνέμειν, ὡς γενέσθαι τὴν ἀνάγνωσιν διττήν, μίαν μὲν τοιαύτην· κῶμα ἤρξατο· μίαν δ' ἄλλην τοιάνδε· ἤρξατο δ' οὐρεῖν παχύτερα. καὶ γὰρ προστιθέασι τῷ οὐρεῖ ῥήματι κατὰ τὴν ὁριστικὴν καλουμένην ἔγκλισιν εἰρημένῳ, τὸ ν. γράμμα καὶ γράφουσιν οὐρεῖν μετὰ τοῦ ν. κατὰ τὴν ἀπαρέμφατον καλουμένην, ἵνα τῷ ἤρξατο σύμφωνος ἡ γραφὴ γένηται. πιθανώτερον δ' ἐστὶ τῷ κῶμα ῥήματι τὸ ἤρξατο προσκεῖσθαι, νῦν αὐτοῦ πρώτου ἀρξαμένου. τὰ δ' οὖρα παχέα κατ' ἀρχὰς εὐθὺς ἦν. ἐν γὰρ τῇ τῶν πρώτων ἡμερῶν διηγήσει γέγραπται κατὰ τήνδε τὴν λέξιν· οὖρα παχέα ἐρυθρά. κείμενα οὐ καθίστατο. ὥστ' οὐκ ἐνδέχεται νῦν ἄρξασθαι λέγειν αὐτὸν τὰ οὖρα γενέσθαι παχέα μέχρι τῆς πέμπτης ἡμέρας ἀπ' ἀρχῆς τοιαῦτα γεγονότα. κατὰ γὰρ τὴν πέμπτην μεταπεσόντα, λεπτά φησιν αὐτὰ γεγονέναι, κἄπειτα καὶ κατὰ τὴν ἑβδόμην ὡς τοιούτων ὄντων αὐτῶν ἐμνημόνευσε. κατὰ τὴν ἑνδεκάτην οὖν εἰκότως εἶπεν, οὔρει παχύτατα, παραλαβὼν αὐτὰ τοῖς ἀπὸ τῆς πέμπτης ἡμέρας ἕως ταύτης γενομένοις λεπτοῖς, ἀλλὰ καὶ ὑπέρυθρά φησιν αὐτὰ γενέσθαι καὶ κάτω μικρὰ ἔχειν ὑφιστάμενα. μέσα τοίνυν φαίνεται τὰ οὖρα γεγονέναι τῶν τ' ἀγαθῶν καὶ τῶν ὀλεθρίων. τὸ δ' ἐπὶ τελευτῇ λεγόμενον αὐτῷ, διττῶς ἀναγινώσκουσιν. ἔνιοι μὲν οὕτως· οὐ καθίστατο ἡσυχῇ, προστιθέντες τὸ ἡσυχῇ τοῖς μὴ καθισταμένοις οὔροις. ἔνιοι δ' οὕτως· καθίστατο. καὶ πάλιν ἀφ' ἑτέρας ἀρχῆς· ἡσυχῇ κατενόει. καὶ φαίνεται βέλτιον μᾶλλον ἔχειν διάνοιαν. τὸ γὰρ ἡσυχῇ, καὶ προειρημένου μέν, τοῦ καθίστασθαι τὰ οὖρα συνήθως οὕτω λέγουσιν οἱ Ἕλληνες. ἐπὶ δὲ τῶν μὴ καθισταμένων οὐ πάνυ τι προστιθέασι τὰ τοιαῦτα τῶν ὀνομάτων. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν ἑνδεκάτην γενόμενα σημεῖα καὶ συμπτώματα ταῦτ' ἐστίν. ἴδωμεν δ' ἐφεξῆς, ἃ περὶ τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης ἔγραψε.

Τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἀπύρετος. οὐχ ἵδρωσεν. ἐκοιμήθη. κατενόει πάντα. οὖρα παραπλήσια.

Μάτην δόξει κεῖσθαι, τὸ οὐχ ἵδρωσεν, ὅμοιον τῷ οὐχ ἡμορράγησεν, οὐκ ἤμεσεν, οὐ παρωτίδας ἔσχεν. ἀλλ' ὥσπερ ὀλίγῳ πρόσθεν ἔφη. περὶ δὲ ἑνδεκάτην ἐόντι πάντα ἔδοξε κουφισθῆναι, δυνάμενος μὲν εἰπεῖν ἁπλῶς ἐκουφίσθη πάντα. προσθεὶς δὲ τὸ ἔδοξεν, ἕνεκα τοῦ τῶν ἐν ἑτέροις αὐτῷ γεγραμμένων ἀναμιμνήσκειν, ἐν τοῖς μὴ κατὰ λόγον κουφίζουσιν, οὐ δεῖ πιστεύειν. οὕτω καὶ νῦν οὐκ ὤκνησεν ἐκ περιττοῦ προσθεῖναι τὸ οὐχ ἵδρωσεν, ἀναμνήσεως ἕνεκεν τοῦ κατὰ τὴν ῥᾳστώνην ἀπίστου. τὸ γὰρ ἐνδεχόμενον, ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τῶν ἡμερῶν εἴπερ ἐγένετο, ἔσωσεν ἂν τὸν ἄνθρωπον. ἐκ γοῦν τοῦ μὴ γενέσθαι, τῆς κακοηθείας τοῦ νοσήματος ἀνέμνησεν ἡμᾶς. ἀγνοοῦνται δὲ πολλοῖς τῶν ἰατρῶν αἱ τοιαῦται διαθέσεις, καὶ χαίρουσιν ἐπὶ τοῖς ἄμεινον ἔχειν δόξασι, κἂν ἐπ' ὀλεθρίοις τοῖς ἔμπροσθεν σημείοις τε καὶ συμπτώμασι τοῦτο γενέσθαι συμβῇ, μὴ γινώσκοντες ὡς νεκρουμένης τῆς φύσεως καὶ σβεννυμένου τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ, τὰς τοιαύτας διαθέσεις συμβαίνει γίνεσθαι, παραπλησίως τοῖς εἰς ὄγκον αἰρουμένοις μορίοις ἐκ κακοήθους ῥεύματος, ὅταν ἡ φύσις ἀρρωστοῦσα μηδ' ὅλως ἐπιχειρῇ τῇ πέψει τοῦ τὸν ὄγκον ἐργασαμένου χυμοῦ. περὶ γὰρ τὰς γενέσεις τοῦ πύου φησίν, οἵ τε πόνοι, καὶ οἱ πυρετοὶ γίνονται μεταβαλλομένων ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμασίας τῶν τὸν ὄγκον ἐργασαμένων χυμῶν. ὅταν οὖν αὕτη μηκέτ' ἐγχειρῇ τῇ πέψει δι' ἀρρωστίαν, οὔτε πονοῦσιν, οὔτε πυρέττουσιν, εἰ μὴ πάνυ μικρόν. ἐπὶ μὲν οὖν τοῖς ἐκπυήσασιν, ἐκκει-

θέντος τοῦ πόνου, σῶον φυλάττεται τὸ μόριον, εἰς ὃ τὸ ῥεῦμα κατέσκηψεν. ἐφ' ὧν δ' οὔτ' ἐκπύησις, οὔτ' ὀδύνη τις ἀξιόλογος, οὔτε πυρετὸς γίνεται, σήπεται τὸ μόριον, ὡς ἀναγκαῖον ἡμῖν γίνεσθαι παντελῶς ἐκκόψαι ποτ' αὐτό. παραπλήσιόν τι συμβαίνει τούτῳ, κἀπὶ τῶν ἀσήμως τε καὶ ἀλόγως ἀπυρέτων γινομένων ἐπὶ θανατώδεσι σημείοις. ὅτι δὲ τοιαύτη διάθεσις ἦν τῷ Ἑρμοκράτῃ, καὶ τὰ τοῦ γινομένου κώματος ἐπὶ τῆς ἐνδεκάτης ἡμέρας ἐδήλου. τὸ γὰρ ἅμα πυρετῷ διακαεῖ, καὶ χυμὸν ἔχοντι δηλονότι δακνώδη καὶ δριμὺν, ἐξαίφνης σύμπτωμα χρῆν ὑγροῖς καὶ ψυχροῖς καὶ ἀδήκτοις ἑπόμενον χυμοῖς, ἐνδεικτικόν ἐστιν οὐ τοῦ πεπαῦσθαι τὴν ἔμπροσθεν διάθεσιν, οὐδενός γε κρισίμου γεγονότος, ἀλλὰ τοῦ νεκροῦσθαί τε καὶ σβέννυσθαι τὴν ἔμφυτον θερμασίαν. εἴρηται μὲν οὖν ἐπὶ πλέον περὶ τούτων ἐν ἑτέροις. ἀλλὰ καὶ νῦν ἐν κεφαλαίοις ἅπαξ ἀρκείτω λελέχθαι περὶ τῶν ἀλόγως ἐπὶ χαλεποῖς νοσήμασιν ἀπυρέτοις γινομένων. ὅσῳ γὰρ ἂν ὀλεθριωτέρων προηγησαμένων σημείων ἄμεινον ἔχειν δόξωσι, τοσούτῳ τὴν νόσον ὀλεθριωτέραν ἔχουσιν. εἰδ' ὡς οἱ περὶ τὸν Σαβῖνον εἰρήκασι λοχῶντος τοῦ νοσήματος, ὥσπερ θηρίου τινὸς, ἢ ἀνθρώπου πονηροῦ, διάνοιαν γὰρ ἔχοντος ἐστὶ ζώου τὸ λοχᾶν, ἐξαίφνης ἐπιθέσθαι λάθρα, μὴ προσδοκῶσι τοῖς ἐνεδρευομένοις ὑπ' αὐτοῦ. ἀλλὰ τὰ μὲν οὕτως εἰρημένα, προσηκόντως ἄν τις ὀνομάσειε περιλάλησιν. οὐδὲν γὰρ εἰπόντες ἐπιστημονικὸν, ἀλλὰ περιλαλήσαντες μόνον οἴονται τὸ προκείμενον ἀποδεδεῖχθαι διὰ παραδείγματος, ὅθεν οὐδὲ τοῖς παραβαλλομένοις ὅμοιον ἔχοντός τι. καταλιπόντες οὖν αὐτοὺς, αὐτοὶ συμπληρώσωμεν ἤδη τὰ προκείμενα. καί μοι πρόσεχε τὸν νοῦν ἀκριβῶς ἐνταῦθα, καὶ μὴ θαύμαζε πῶς ἐγὼ πολλάκις ὀλεθρίως εἰπὼν ἔχειν τινὰ, μεταξὺ καλῶς αὐτοῦ ἔχοντος, ἐξαίφνης ὡς καὶ λούσασθαι, καταγελώμενος οὐ μόνον ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰατρῶν, ἐμμένω τῇ προρρήσει μετὰ ταῦθ' ὑποστρέψαντος εἰς τὸ νόσημα τοῦ δόξαντος ἐσχηκέναι καλῶς, εἶτ' ἀποθανόντος, ἐκ μαντικῆς ἐνομίσθην, οὐκ ἰατρικῆς θεωρίας προειρηκέναι. καὶ ταῦτα τῶν θαυμαστῶν τούτων ἰατρῶν, οὐδαμόθι γεγράφθαι λεγόντων αὐτά. πόθεν οὖν ὅτι κατὰ τὴν ἐνδεκάτην ἡμέραν ἢ τεθνήξεσθαι τινὰς, ἢ κριθήσεσθαι προεῖπον, ἔστι μοι κἀν τοῖς περὶ κρίσεων αὐτάρκως γεγραμμένα τὰ περὶ τῶν τοιούτων προρρήσεων, ἔστι δὲ κἀν τοῖς περὶ κρισίμων. καὶ πάντων αὐτῶν ἡγεμών ἐστιν ὁ θαυμάσιος Ἱπποκράτης. ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλλα, διά τε τῶν εἰρημένων ἄρτι βιβλίων ἐξείργασμαι καί τινων ἑτέρων, ἐν δὲ τῷ παρόντι τοῖς ἀνεγνωκόσιν ἐκεῖνα, σαφῆ τῶν περὶ τῶν ἐνεστώτων ἀπεργάσομαι λόγον. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς ἐνδεκάτης ἡμέρας, ἔδοξεν ὁ Ἑρμοκράτης κεκουφίσθαι. τῇ δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ, ἀπηλλάχθαι τελέως. ὡρισμένου δ' ἤδη, καὶ προεγνωσμένου τοῦ πάντως ὑποστρέψαι τε καὶ τεθνήξεσθαι τὴν ἑπτακαιδεκάτην ἡμέραν, ἀκόλουθον ἦν τοῖς κατὰ τὴν ἐνδεκάτην καὶ τεσσαρεσκαιδεκάτην γινομένοις ἐνεγκεῖν τὴν ὑποστροφὴν, ὡς ἂν κατὰ κρισίμους ἡμέρας τῆς τοῦ νοσήματος μεταβολῆς γινομένης. ἐμάθομεν γὰρ ἔν τε τῷ προγνωστικῷ καὶ τοῖς ἀφορισμοῖς τὰς κατὰ τετράδα περιόδους τῶν ἡμερῶν εἰς τὴν εἰκοστὴν οὐ τὴν εἰκοστὴν πρώτην ἀφικνεῖσθαι. καὶ διὰ τοῦτο, τὴν μὲν ια. τῆς ιδ. ἐπίδηλον εἶναι· τὴν δὲ ιζ. τῆς κ. ὑποστρέψαι μὲν οὖν τῷ Ἑρμοκράτῃ, εὐλογώτατον τὸ νόσημα, κατὰ τὴν ιζ. ἡμέραν. ἀκολουθῆσαι δὲ κατὰ τὴν κ. ἑτέραν μεταβολήν. ὃ μὲν ἤδη γέγονε δῆλον ἡμῖν τοῖς ἀναγινώσκουσι τὰ γεγραμμένα πρὸς Ἱπποκράτους, ὁποία τις ἡ κατὰ τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν ἔσοιτο μεταβολὴ, διὰ τὸ μήτε τὴν δύναμιν ὅπως εἶχε τοῦ κάμνοντος ἐπίστασθαι, μήτε τὸ βεβαιότατον αὐτῆς σημεῖον ὑπ' αὐτοῦ γεγράφθαι. ἣν μὲν οὖν ἐπὶ τῇ τούτων γνώσει, ῥᾷστον ἦν εἰπεῖν, εἴτε κατὰ τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν ὁ κάμνων ἕξει τὴν τελευτὴν, εἴτε καὶ εἰς πλείονας ἐκταθήσεται τὸ νόσημα, μὴ γινωσκομένων δ' ἐκείνων, ἄδηλον. ἀκούσωμεν οὖν ὧν περὶ τῆς ἑπτακαιδεκάτης, καὶ ὧν περὶ τῆς εἰκοστῆς εἶπεν αὐτός.

F περὶ δὲ ιζ. ἐόντι, ὑπέστρεψεν. ἐθερμαίνθη τὰς ἑπομένας. πυρετὸς ὀξύς. οὖρα λεπτά.

Τὰ μὲν ἄλλα τῆς ὑποστροφῆς ἐστὶ συμπτώματα, τὰ δ' οὖρα τὰ λεπτὰ, δηλοῖ τὴν νόσον ἄπεπτον ὑπάρχειν. ὥστ' οὔτ' εἰ καὶ μὴ μεγάλως ἦν τὰ φανέντα σημεῖα ὀλέθρια, σωθήσεσθαι τὸν ἄνθρωπον εἶπεν ἄν τις ἐπὶ τῆς ἑπτακαιδεκάτης ἡμέρας, ὁρῶν τὴν ἀπεψίαν τῶν οὔρων, αὐτὸς γὰρ εἶπεν ἐν τοῖς τοιούτοις κίνδυνον εἶναι μὴ οὐ δυνήσεται τῷ χρόνῳ τοῦ νοσήματος ὁ κάμνων ἐξαρκέσαι.

F ἀμφὶ δ' εἰκοστὴν ἐκρίθη. ἀπύρετος. οὐχ ἵδρωσεν.

Ἐν ᾗ κατὰ λόγον ἦν ἡμέρᾳ παροξυνθῆναι τὸν πυρετὸν εἴπερ ὅλως ἡ φύσις ἐνεχείρησε τῇ πέψει τῶν χυμῶν, ἣ μόνον ὡς ἐδήλουν τὰ οὖρα διαμένοντα λεπτὰ, κατὰ ταύτην ἐπαύσατο τελέως ὁ πυρετός. οὐδ' ἔτι κατὰ τὴν ἑπτακαιδεκάτην ἐγεγόνει, τῷ λόγῳ τῆς ἐμφύτου θερμασίας, ἀλλὰ μόνῳ τῷ τῆς σήψεως, ἐκθερμανθέντων πυρετωδῶς τῶν χυμῶν. τὴν τοίνυν ζέσιν αὐτῶν διαπνευσθεῖσαν, ἀπύρετον αὖ εἰργάσατο τὸν ἄνθρωπον. ἀλλὰ μενόντων τῶν ὀλεθρίων συμπτωμάτων ὡς ἐφεξῆς ἐρεῖ, σαφὲς ἦν ἀπολεῖσθαι τὸν Ἑρμοκράτην. ὥσπερ δ' ἐπὶ τεσσαρεσκαιδεκάτης ἡμέρας ἔγραψεν οὐχ ἵδρωσεν, οὕτως καὶ κατὰ τὴν εἰκοστὴν αὐτὸ προσέθηκεν, ἀναμιμνήσκων τῆς ἀσήμως γινομένης ῥᾳστώνης. ὅτι δὲ ἔμενε τὰ συμπτώματα, τοῦ νεκροῦσθαι τὴν φύσιν τοῦ κάμνοντος, ἐνδεικτικὰ δῆλόν ἐστιν, ἐξ ὧν ἐφεξῆς ἔγραψε τοῖς κατὰ τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν εἰρημένοις. οἷς ἤδη πρόσεχε τὸν νοῦν.

Δ ἄσιτος παρὰ πάντα χρόνον. κατενόει. διαλέγεσθαι οὐκ ἠδύνατο. γλῶσσα ἐπίξηρος, οὐκ ἐδίψη. κατεκοιμᾶτο κωματώδης.

Ταῦτα τὰ εἰρημένα, νεκρουμένης ἐστὶν ἤδη τῆς ζωτικῆς δυνάμεως γνωρίσματα, οἷς εὐθέως ἡ ἀποσιτία τὴν ἀνορεξίαν δηλοῦσα, ποτὲ μὲν, διὰ τὸ στόμα τῆς κοιλίας γίνεται, κεκακωμένον ὑπό τινος ἀλλοτρίας ποιότητος χυμῶν. ἔστι δ' ὅτι διὰ τῆς δυνάμεως αὐτῆς νέκρωσιν, ἧς ὅθ' ὑγίαινεν ἦν ἔργα, τότε τῆς ἐνδείας αἰσθάνεσθαι, καὶ τὸ τῶν ἰασομένων αὐτὴν ὀρέγεσθαι. τῆς δ' αὐτῆς ταύτης ἔργον, καὶ ἡ τῆς ὑγρᾶς οὐσίας ἔνδειά τε καὶ ἀναπλήρωσις. ὅπως οὖν εἶχε καὶ περὶ ταῦτα, σαφῶς ἐδήλωσεν ὁ Ἱπποκράτης εἰπών. οὐκ ἐδίψη. καὶ τὸ μὲν

ἀπόσιτος ἅπαντα τὸν χρόνον, ἐφεξῆς ἔγραψε κατενόει. ἡ δὲ γλῶσσα ἐπίξηρος, τὸ οὐκ ἐδίψη. τὸ μὲν κατενόει, πρὸς
τὸν κοινὸν ἀμφοτέρων διορισμὸν παραλαβών. τὸ δ' οὐκ ἐδίψη πρὸς τὸν ἕτερον. ὁ μὲν οὖν κοινὸς διορισμός, τοι-
οῦτός φησιν. οὐκ ᾔσθανετο τῆς ἐνδείας, οὔτε τῆς κατὰ τὸ ξηρὸν οὐσίας, οὔτε τῆς κατὰ τὸ ὑγρόν. οὐ διὰ τὸ μὴ πα-
ρακολουθεῖν, ἀλλὰ διὰ τὸ νεκροῦσθαι τὴν δύναμιν αὐτοῦ. τὸ δ' οὐκ ἐδίψη προσέθηκε, τὸ γλῶσσα ἐπίξηρος. εἰς διορι-
σμὸν τοῦ μὴ δι' ὑγρότητα τὸν ἄνθρωπον ἄδιψον γεγονέναι, καθάπερ ἔνιοι τῶν ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν ἠθροικότων χυ-
μόν. ἀλλὰ καίτοι διαθέσεως οὔσης διψωδεστάτης, ἡ δύναμις οὐχ ᾔσθανετο νεκρουμένη. μή τι δὲ καὶ τὸ διαλέγεσθαι
μὴ δύνασθαι κατὰ τὴν ταύτης ἐγένετο νέκρωσιν. εἴπερ οὖν τὰ συμπτώματα ταῦτα καὶ κατὰ τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν
ὑπῆρχεν αὐτῷ καὶ σχεδὸν ἐν ὅλῃ τῇ νόσῳ, δῆλον ὅτι σβεννυμένης τῆς ἐμφύτου θερμασίας ὁ πυρετὸς ἐπαύ-
σατο κατὰ τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν. ὁμολογεῖ δὲ τούτοις καὶ τὸ κατεκοιμᾶτο σμικρὰ κωματώδη. οὐ γὰρ ὡς οἱ κατὰ φύ-
10 σιν ἔχοντες ἐκάθευδεν, ἀλλὰ δι' ἀρρωστίαν τῆς δυνάμεως ἑκὼν ἔμυεν, ὡς μὴ δύνασθαι τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀνεῳγότας
ἔχειν, ἔκλινέ τε αὐτούς, καὶ σμικρὰ κατεκοιμᾶτο. προσέθηκε γὰρ τῷ κατεκοιμᾶτο, τὸ σμικρά, διότι καὶ τοῦτο γνώ-
ρισμα τῆς κατὰ τὴν δύναμιν ἀρρωστίας ἦν, οὐ τῶν κατὰ φύσιν ὕπνων. τινὰ λέγεσθαι τῷ κάμνοντι, κατὰ τὸν
καιρὸν τοῦτον, ἢ δι' ὑγρότητα τῆς αἰσθητικῆς ἀρχῆς ὑπνῶδες ἦν τὸ κῶμα. θαυμάσαι τοίνυν οὐκ ἔστιν διά τι τέθνη-
κεν ὁ Ἑρμοκράτης, ἀλλὰ διότι μέχρι τῆς ἑβδόμης καὶ εἰκοστῆς ἡμέρας διήρκεσεν. εὔλογον γὰρ ἦν οὐ μετὰ πολὺ
τῆς εἰκοστῆς ἀκολουθῆσαι τὸν θάνατον αὐτῷ. δῆλον οὖν ὅτι νέος τις ἦν εὔρωστός τε φύσει, καὶ διὰ τοῦτ' αὐτά-
ρκητο, κατὰ βραχὺ μαραινόμενος. ἔνεστι γὰρ διὰ ἁπάντων τῶν συμβάντων αὐτῷ τεκμήρασθαι, τὸν καλού-
μενον ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν μαρασμὸν διαφυγὴν γεγονέναι, διέφθειρε δὲ αὐτὸν ἐπὶ τῆς εἰκο-
στῆς ἑβδόμης, ὁ διὰ τὴν τῶν χυμῶν σηπεδόνα γενόμενος πυρετός, ἐπὶ τῆς εἰκοστῆς τετάρτης, ὃν διὰ τῆς ἐχομένης
ῥήσεως ἐδήλωσεν. ἄξιον δ' ἐπισημήνασθαι διά τι κατὰ τὴν προκειμένην λέξιν ἔγραψε κατενόει πάντα, φαί-
20 νεται γὰρ οὐ πάντα κατανοήσας, αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους ἐν τῇ τῆς πέμπτης ἡμέρας διηγήσει γράψαντος αὐ-
τὸν παρακρούσασθαι. καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν ἐπὶ τῆς ἕκτης προσθέντος. οὐ κατενόει. καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς ἑπτακαι-
δεκάτης. παρέκρουσε. δυοῖν τοίνυν θάτερον, ἢ ὅτι μόναις ταύταις ταῖς ἡμέραις παρέκρουσε, τῷ δ' ἄλλῳ χρόνῳ,
κατενόει, δηλῶσαι βουλόμενος, ἔγραψε κατενόει πάντα. ἢ ὅτι κατὰ τὴν εἰκοστὴν ἡμέραν, ἧς ἐν τῇ προκειμένῃ
ῥήσει τὴν διήγησιν ἔγραφε, κατενόει πάντα, τουτέστιν οὐδὲ μικρὸν παρεφέρετο. διατί δὲ τοῦτο προσέθηκεν, ὀλίγον
ἔμπροσθεν εἶπον ἀδίψων γὰρ καὶ ἀνορέκτων γινομένων τινῶν ἐν νόσοις ἢ διὰ τὸ παραφρονεῖν ἀναισθήτως ἐχόντων ὧν
πάσχουσιν, ἢ διὰ νέκρωσιν τῆς ἐν τῇ κοιλίᾳ δυνάμεως φυσικῆς. ἐπειδὰν οὕτω πάσχωσιν ἄνευ τοῦ παραφρονεῖν, ἀπο-
λείπεται νεκρῶσαι τὴν φυσικὴν δύναμιν αὐτῶν.

Π ερὶ δὲ εἰκοστὴν καὶ τετάρτην ἐπεθερμάνθη. κοιλίη ὑγρή, λεπτοῖσι πολλοῖσι ῥέουσα. καὶ τὰς ἐπομένας πυρετὸς
ὀξύς. γλῶσσα συνεκαύθη. ἑβδόμῃ καὶ εἰκοστῇ ἀπέθανε.

30 Τούτῳ τῷ ἀρρώστῳ ἡ τετάρτη καὶ εἰκοστὴ τῆς κατὰ περίοδον οὖσα κρισίμων ὡς ἐδείχθη καὶ ἡ ἑβδόμη καὶ εἰκοστὴ
πολὺ μᾶλλον ἐπὶ ταύτης διὰ ἀναλογίας ἤνεγκαν τινὰς νεωτερισμούς. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῆς ἑπτακαιδεκάτης ἡμέ-
ρας ὑποστρέψας κατὰ τὴν εἰκοστὴν ἔδοξεν ἔχειν ἄμεινον, οὐ μὴν οὕτως κατά γε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ φαντα-
σίαν τοῖς πολλοῖς ποιήσας, σβεννυμένης τῆς ἐμφύτου θερμασίας, ἀπύρετος ἐγένετο, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ
τῆς εἰκοστῆς τετάρτης ἀρξάμενος πυρέττειν ἐκ σηπεδόνος τῶν ὑπολοίπων χυμῶν, ἐξ ἧς καὶ διεχώρησε κάτω πολ-
λὰ καὶ λεπτὰ καὶ κακοήθη, κατὰ τὴν εἰκοστὴν ἑβδόμην ἀπέθανεν. ὀξέος αὐτοῦ γενομένου καὶ ξηροῦ τοῦ πυρετοῦ,
διὸ καὶ ἡ γλῶσσα συνεκαύθη.

Τ ούτῳ κώφωσις διατελέος παρέμενεν. οὖρα ἢ παχέα καὶ ἐρυθρὰ οὐ καθιστάμενα, ἢ λεπτὰ καὶ ἄχροα ἐναιωρήματα
ἔχοντα. γεύεσθαι οὐκ ἠδύνατο.

40 Καὶ μετὰ τὴν τῆς εἰκοστῆς ἡμέρας διήγησιν, ἐφεξῆς ἐγγράφει τὸ μὲν νῦν εἰρημένον· τὸ γεύεσθαι οὐκ ἠδύνατο,
ταὐτὸ σημαῖνον τῇ ἀπόσιτος φωνῇ. οὖρα δ' ἀπὸ τῆς ἑπτακαιδεκάτης ἄχρι τῆς εἰκοστῆς ἔφη γεγονέναι λεπτά.
προείρηκε δ' ἔτι μεμνήμεθα, καὶ περὶ τῶν ἐρυθρὸν καὶ ἀκατάστατον ἐχόντων ἐναιώρημα. νῦν οὖν ἐπαναλα-
βὼν ἅμα περὶ πάντων ὧν ἀπεφήνατο, δυνάμει τοῦτο λέγω, ὡς οὔρησεν ἄλλοτ' ἀλλοῖα. χρηστὸν δ' ἀκριβῶς οὐδέποτ'
οὐδέν. ἀλλὰ καὶ ὅτι διὰ παντὸς αὐτῷ τοῦ νοσήματος ἡ κώφωσις παρέμεινεν, οὐκ εἰρημένον ἔμπροσθεν, εἰκότως νῦν
προσέθηκεν. οὐκ οἶδα δ' ὅπως οὐκέτι οὐδὲν εἶπε περὶ τῆς ἰκτερώδους ἀναχύσεως. ἀκόλουθον γὰρ ἦν καὶ ταύτης
μνημονεῦσαι. τάχ' οὖν ὡς πρόδηλον ὅτι παρέμεινεν, ἐσιώπησεν. οὔπω γὰρ οὐδ' ἱδρὼς ἐγένετο τῷ Ἑρμοκράτει,
οὔτε διὰ γαστρὸς ἢ οὔρων, ἢ ἐμέτων ἠκολούθησε κένωσις χολωδῶν, ἀδύνατον ἦν παύσασθαι τὸν ἴκτερον. ἐκ πάν-
των οὖν τῶν εἰρημένων φαίνεται, παθεῖν αὐτῷ τὸ ἦπαρ ἰσχυρῶς. ἀρχὴ τῆς φυτικῆς τε καὶ φυσικῆς ὀνομαζομέ-
νης ψυχῆς ὑπάρχον. ἧς ἐδείχθησαν εἶναι, τέτταρες δυνάμεις, ἑλκτική τε καὶ καθεκτική, καὶ ἀλλοιωτική, καὶ
50 ἀποκριτική, καθ' ἃς καὶ τρέφεσθαι καὶ αὐξάνεσθαι τοῖς σώμασιν ὑπάρχει, καὶ πονούσης ταύτης ἀνορεξίαι δειναὶ
καταλαμβάνουσιν, ὡς τεθνάναι μᾶλλον ἐθέλειν, ἢ γεύσασθαί τινος.

Περὶ τῶν προκειμένων χαρακτήρων.

Τὰ μὲν παλαιότερα τῶν ἀντιγράφων, τὴν ἀρχὴν τῶν προκειμένων χαρακτήρων τοῖς ἀρρώστοις εἶχεν ἀπὸ τῆς
περὶ Φίλιππον κατάστασεως (?) κυνάγχικής, ἑβδόμης ἀπὸ τῆς ἀρχῆς γεγραμμένης. ἀμέλει καὶ οἱ ἐξηγησάμενοι τοὺς προσγεγραμ-
μένους τῷ βιβλίῳ τούτῳ χαρακτῆρας, ἀπ' ἐκείνης ἤρξαντο πάντες, τοῖς πρώτοις ἀρρώστοις λέγοντες αὐτοὺς μὴ
προσκεῖσθαι. κατ' ἔνια μέντοι τῶν νῦν εἰς χεῖρας ἡκόντων ἡμῖν, εὑρίσκονται καὶ τοῖς πρώτοις ἀρρώστοις προσ-
κείμενοι χαρακτῆρες, ὥστε καὶ ἡ κατὰ Διοσκουρίδην ἔκδοσις προσκειμένους αὐτοὺς ἔχει. καὶ τούτῳ γε τῷ Ἑρ-

μοκράτει, πρῶτον μὲν ὑπογέγραπται τὸ π. ἐν μέσῳ γραμμὴν ἔχον ἁπάντων τῶν χαρακτήρων, ὧν ἐπὶ πάντων ἀῤῥώστων ἔφαμεν εὑρίσκεσθαι προσγεγραμμένων. ἐφεξῆς δὲ τὸ ε. γέγραπται, καὶ μετ' αὐτὸ τὸ δ. κάτωθεν ὀρθὴν γραμμὴν ἀπεστιγμένην ἔχον. οἷόν περ τὸ υ. προγραφέν. εἶτα μετ' αὐτὸ τὸ κ. καὶ ζ. καὶ μετὰ ταῦτα τὸ θ. κατὰ τόνδε τὸν τρόπον ΠΤ ε. δ,, κ. ζ. θ. ὁ μὲν οὖν πρῶτος χαρακτὴρ ὡς καὶ πρόσθεν, σημαίνει τὸ πιθανὸν, ὥσπερ γε καὶ τὸ ὕστατον γράμμα ποτὲ μὲν υ. ποτὲ δὲ θ. γεγραμμένον, ὑγείας μὲν τὸ υ. θανάτου δὲ τὸ θ. σημεῖον ἐστι. τὸ δὲ πρὸ τούτου, τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν. ἐν αἷς ἤτοι ἀπέθανεν ὁ ἄνθρωπος, ἢ τελέως ὑγιάσθη σημαίνει. τὰ δὲ μεταξὺ τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἤτοι σωθῆναι τὸν ἄνθρωπον, ἢ ἀπολέσθαι συνέβη. καὶ νῦν οὖν ὁ τὸ ε. μετὰ τοῦ κάτωθεν ἀπεστιγμένου, δέλτα γράψας ἐπισχεθέντων τῶν διαχωρημάτων, πιθανὸν εἶναί φησι κατὰ τὴν εἰκοστὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἀποθανεῖν

10 τὸν Ἑρμοκράτην. τινὲς δὲ τῶν ἐξηγητῶν, διὰ τὸ ῥυῆναι κατὰ τὴν εἰκοστὴν καὶ τετάρτην ἡμέραν τὴν γαστέρα, τὸν θάνατον αὐτῷ γεγονέναι φασὶ, παρατιθέμενοι τὸ ἐκ τοῦ προῤῥητικοῦ κατὰ λέξιν οὕτως ἔχον. »κώφωσις καὶ οὖρα »ἐξέρυθρα ἀκατάστατα ἐναιωρηθέντα, παρακρουστικὸν, τοῖς τοιούτοις ἰκτερῶδες, κακὸν, τούτους ἀφώνους αἰσθανομένους συμβαίνει γίνεσθαι. οἶμαι δὲ καὶ κοιλίαι καταῤῥήγνυνται. οἷον Ἑρμίππῳ καὶ ἀπέθανεν. αὕτη μὲν ἡ ἐκ τοῦ προῤῥητικοῦ λέξις, καὶ εἴρηται περὶ αὐτῆς ὁπότ' ἐξηγούμεθα τὸ βιβλίον ἐκεῖνο. νυνὶ δὲ τοσοῦτον εἰπεῖν ἐξαρκέσει πάλιν ἀναμνήσεως ἕνεκεν, ὧν τ' ἐν ἐκείνοις ἐξηγησάμεθα, καὶ ὧν ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ μέχρι δεῦρο. συνέβη γὰρ τὸν Ἑρμοκράτην, μήτε δι' ἐπίσχεσιν γαστρὸς, μήτε δι' ἔκκρισιν, ἀποθανεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπιφαίνεσθαι συμπτώματα τῆς διαθέσεως, ὥσπερ καὶ ὁπότε πρόσθεν ἀπέκρινε συγκεκαυμένα ταῖς καὶ κατὰ τὸ ἧπαρ διαθέσεσι ἀμφοτέρων ἑπομένων, ὡς ἐδείξαμεν ἐν ἄλλοις τέ τισι, κἂν τοῖς περὶ τῶν πεπονθότων τόπων ὑπομνήμασι. φαίνεται δὲ καὶ ὁ θάνατος αὐτῷ γεγονέναι, μάλιστα μὲν διὰ τὸ ἧπαρ, ἤδη δὲ καὶ τὸ κατὰ τὴν κεφαλὴν, οὐκ

20 ἔχειν κατὰ φύσιν. ἔτι δ' ἀλλοτριώτερον ἐξηγοῦνται τὸν ἄῤῥωστον, οἱ φάσκοντες διὰ τοῦτο γεγράφθαι μόνον, ἵνα τὴν τῶν κρισίμων ἡμερῶν δύναμιν ἐξετάσωμεν. ὥσπερ οὐκ ἐπὶ πάντων μὲν τῶν νοσούντων κοινῶς τούτου παρατηρουμένου. τὰ δὲ κατ' ἕκαστον ἴδια, κατὰ τὰς συμβάσας αὐτοῖς διαθέσεις.

Ὁ κατακείμενος ἐν τῷ Δεάλκους κήπῳ.

Κἀνταῦθα πάλιν οἱ περὶ τὸν Σαβῖνόν φασι, τὸν κῆπον προσκεῖσθαι, συναίτιον τῆς νόσου γενόμενον τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ γράφουσί γε κατὰ λέξιν οὕτως. διὰ τοῦτο γὰρ μή ποτε καὶ τὸν κῆπον παρέθετο, κἀντεῦθεν τὴν ἀφορμὴν τῷ πυρετῷ γεγονέναι ὑπεμφαίνων. οὐ γάρ ἐστι ποηφάγον ζῶον ὁ ἄνθρωπος, ὥστε τῇ ἀλλοκότῳ διαίτῃ, καὶ ὡς νεωτερισμόν τινα ὑπέμεινεν. ἐνταῦθα μὲν ἐκεῖνοι γεγράφασιν. ἐπεὶ δ' ἐν τούτῳ τῷ ὑπομνήματι παρὰ τὴν ἐμαυτοῦ προαίρεσιν εἰς ἔλεγχον ἐξηγήσεων ἀλλοκότων, ἐπείσθην τοῖς ἑταίροις γράψαι τινὰ, καὶ νῦν ὀλίγα προσθήσω, ταὐτὸν εἶδος ἔχοντα. πρῶτον μὲν οὖν, οὔτε διὰ παντὸς οἰκεῖν ἔφη τὸν ἄνθρωπον ἐν τῷ Δεάλκους κήπῳ, κατα-

30 κεῖσθαι δὲ μόνον ἔγραψεν, ἐνδεχόμενον ἔμπροσθεν μὲν ὅθ' ὑγίαινεν, οἰκεῖν αὐτὸν ἑτέρωθι. νοσήσαντα δὲ καταγωγῆς ἐπιτηδειοτέρας δεηθέντα, τοιαύτην ἔχειν ἐν τῷ Δεάλκους κήπῳ. δεύτερον οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστι τὸν ἐν κήπῳ καταγωγὴν ἔχοντα λάχανα σιτεῖσθαι διὰ παντὸς ὡς ποηφάγον ζῶον. ὥσπερ οὐδ' εἰ πλησίον εἴη τις αἴγεια κρέα πιπράσκοντος ἢ προβάτεια, ταῦτ' ἐσθίειν ὁσημέραι, καθάπερ οἱ λέγοντες. οὐδὲ εἰ ἐγγύς τις εἴη τῶν τὰ κρέα πιπρασκόντων, ἀναγκαῖον αὐτῷ πλεῖστα προσφέρεσθαι ταῦτα, καθάπερ ἀθλητῇ. τρίτον ἐπὶ τούτοις, ὅτι πολλὴν ἀφθονίαν ἔχοντες λόγων εἰς τὸ διαβάλλειν τὸν ἐπὶ τοῖς κήποις ἀέρα, τοῦτο μὲν ὅλον τὸ μέρος ἐξέλιπον, ἐξετράποντο δ' ἐπὶ τὰ λάχανα, δυνάμενοι καὶ τῶν ὀχετῶν μνημονεύειν, ὡς τὰ πολλὰ τοὺς ἀποπάτους ἐκκαθαιρόντων εἰς τοὺς κήπους, ἀπαζόντων τε τὴν τοιαύτην δυσωδίαν, ἔτι τε τὴν ἀπὸ τῶν λαχάνων καὶ δένδρων καὶ θάμνων ἀναθυμίασιν, ὥσπερ ἀπό τε κράμβης καὶ καρύας καὶ πύξου. φανερῶς γὰρ ὁ περιέχων ἀὴρ μοχθηρὸς ἀπὸ τῆς τούτων ὁμιλίας γίνεται. ἀλλὰ γὰρ ἅλις ἤδη μοι καὶ τῶν περὶ τὰς τοιαύτας ἐξηγήσεις ἀντιλογιῶν, ἐπὶ δὲ τὰ χρήσιμα μετα-

40 βὰς, ἀκολουθήσω ταῖς Ἱπποκράτους λέξεσι.

Κεφαλῆς βάρος. καὶ κρόταφον δεξιὸν ἐπωδύνως εἶχε χρόνον πολύν. μετὰ δὲ προφάσιος, πῦρ ἔλαβε, κατεκλίθη.

Πῦρ μὲν ὁ Ἱπποκράτης τὸν πυρετὸν ὀνομάζει, καθότι δέδεικταί μοι πολλάκις ἤδη, καὶ μέντοι καὶ ὅτι κυριώτερον ὥσπερ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἔθος ἐστὶ τὰ μικρὰ τῶν αἰτίων προφάσεις καλεῖν, οὕτω καὶ αὐτὸς ἐνίοτε προσαγορεύει, καὶ τοῦτο δέδεικται. τινὰ μὲν γὰρ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ νόσον οὐχ οἷά τε ἐστὶν ἐργάσασθαι, προϋπαρχούσῃ δὲ νοσώδει παρασκευῇ πλησιάσαντα τῆς ὅλης νόσου τὴν αἰτίαν ἔχειν ἐδοξάσθη. καθάπερ ἐπὶ τοῦδε τοῦ νῦν προκειμένου ἀῤῥώστου. τὸ γὰρ πολλῷ βαρύνεσθαι τὴν κεφαλὴν καὶ τὸν κρόταφον ἀλγεῖν. ἐνεδείκνυτο διάθεσίν τινα νοσώδη γεννᾶσθαι τῷ ἀνθρώπῳ, καὶ δηλονότι καλῶς ἂν ἐπεποιήκει, πρὶν νοσῆσαι διά τινα βραχεῖαν ἔξωθεν αἰτίαν, ἐξελέγξασαν αὐτοῦ τὸ ἐπίκαιρον τῆς διαθέσεως, ἑαυτὸν ἐγχειρήσας ἰατρῷ προφυλάξα-

50 σθαι δυναμένῳ τὴν μέλλουσαν ἔσεσθαι νόσον.

Δευτέρῃ ἐξ ἀριστεροῦ ὀλίγον ἄκρατον ἐῤῥύη αἷμα.

Περὶ οὗ προεῖπεν ὡς ὀδυνωμένου ῥυῆναί φησιν ὀλίγον ἄκρατον ἐξ ἀριστεροῦ. τὸ δ' ἄκρατον, ὅταν μὲν ἐπὶ ξανθῆς ἢ μελαίνης χολῆς, ἢ ἰώδους λέγηται, πρόδηλον ἔχει τὸ σημαινόμενον, ὡς πολλάκις ἤδη λέλεκται. τὴν γὰρ οἰκείαν χροιὰν καὶ σύστασιν, ὅτε ἕκαστος τῶν χυμῶν εἰλικρινῆ διαφυλάττῃ, τηνικαῦτα κενοῦσθαι λέγομεν, ἄκρατον αὐτόν. ἐπὶ δὲ τοῦ αἵματος, ἴσως ἐξ ὑπεναντίου χρὴ νοεῖν ὑπ' αὐτοῦ λέγεσθαι τὸ ἄκρατον, ἐν ἴσῳ τῷ κακόκρατον, δῆλον δ' ὅτι τὸ μὲν τοῦ κατὰ φύσιν αἵματος χρῶμα, τὸ ἐρυθρόν ἐστι. τὸ δ' ἄχρουν οὐ τοιοῦτον, ἀλλ' ἤτοι μελάντερον, ἢ πυῤῥότερον ἐπίσημος. καὶ τὸ πολὺ δὲ, μᾶλλον εἰθίσμεθα λέγειν ἄκρατον αἷμα, τὸ μέλαν. ὥσπερ

εὐθέως καὶ παχὺ κατὰ τὴν σύστασιν ἐστιν. ὅτι μὲν οὖν ἔδει τὸν προκείμενον ἄῤῥωστον, εἴπερ ἦν ἰσχυρὸς τὴν δύναμιν, φλεβοτομηθῆναι πρόδηλον. ὅτι δ' οὐκ ἔγραψε περὶ τοῦ βοηθήματος ὁ Ἱπποκράτης οὐδὲν, ἡ αὐτὴ ζήτησις ἔσται σοι τῇ κατὰ τὸν πρῶτον ἄῤῥωστον γεγραμμένῃ.

A τὸ δὲ κοιλίης κόπρανα καλῶς διῆλθε.

Τοῦτο μόνον αὐτῷ φαίνεται μέτριον ἐν ἀρχῇ τῆς νόσου γεγονέναι. τὰ δ' ἄλλα πάντα μοχθηρὰ, τὰ κατὰ τὴν ἑξῆς λέξιν γεγραμμένα.

Ο ὖρα λεπτὰ, ποικίλα ἐναιωρήματα ἔχοντα κατὰ σμικρὰ, οὐχ ἱδρύμενα γονοειδέα. τρίτῃ πυρετὸς ὀξύς. διαχωρήματα μέλανα λεπτὰ ἔπαφρα. ὑπόστασις πελιὴ διαχωρήμασιν. ὑπεκαροῦτο. ἐδυσφόρεις περὶ τὰς ἀναστάσιας. οὔροισιν
10 ὑπόστασις πελιὴ ὑπόγλισχρος.

Ὅτι πάντα τὰ εἰρημένα συμπτώματά τε καὶ σημεῖα μοχθηρὰ γέγονεν ἐν αὐτῷ, τοῖς μεμνημένοις τῶν ἐν τῷ προγνωστικῷ γεγραμμένων εὔδηλόν ἐστιν. εἴρηται δ' οὐκ ὀλίγα κἀν τοῖς εἰς τὸ πρῶτον τῶν ἐπιδημιῶν ὑπομνήμασιν.

Τ ετάρτῃ ἤμεσε χολώδεα ξανθὰ ὀλίγα, διαλιπὼν, ἰώδεα. ἐκ ἀριστεροῦ ὀλίγον ἄκρητον ἐῤῥύη. διαχωρήματα ὅμοια. οὖρα ὅμοια. ἐφίδρωσε περὶ κεφαλὴν καὶ κληῖδας. σπλὴν ἐπήρθη. μηροῦ ὀδύνη κατ' ἴξιν. ὑποχονδρίου δεξιοῦ ξύντασις ὑπολάπαρος. νυκτὸς οὐκ ἐκοιμήθη. παρέκρουσε σμικρά.

Καὶ ταῦτα πάντα τὰ εἰρημένα συμπτώματα μοχθηρὰ, πλὴν τοῦ εἰς σπλῆνά τε καὶ ἀριστερὸν μηρὸν ὑποφαι-
20 νομένης ἀποστάσεως.

Π έμπτῃ διαχωρήματα πλείω μέλανα ἔπαφρα. ὑπόστασις μέλαινα διαχωρήμασι. νυκτὸς οὐχ ὕπνωσεν. παρέκρουσε.

Ἔτι ταῦτα πάντα μοχθηρὰ. προσχῶμεν οὖν τοῖς ἐφεξῆς.

Ε κτῃ διαχωρήματα μέλανα λιπαρὰ ἔπαφρα γλίσχρα δυσώδεα. ὕπνωσεν. κατενόει μᾶλλον ἐπιεικῶς.
Τὰ δ' ἄλλα μοχθηρά.

Ε βδόμῃ, γλῶσσα ἐπίξηρος διψώδης. οὐκ ἐκοιμήθη, παρέκρουσεν. οὖρα λεπτὰ οὐκ εὔχροα. ὀγδόῃ διαχωρήματα μέλανα ὀλίγα συνεστηκότα. ὕπνωσε. κατενόει. δίψα ἧς οὐ λίαν.

30 Μέχρι δεῦρο φαίνεται πάντ' αὐτῷ τὰ συμπτώματα σφαλερά.

Ε' νάτῃ ἐπεῤῥίγωσε. πυρετὸς ὀξύς. ἵδρωσε. ψύξις. παρέκρουσε, δεξιῷ ἴλλαινε. γλῶσσα ἐπίξηρος. διψώδης. ἄγρυπνος. δεκάτῃ ταῦτα. ἐνδεκάτῃ κατενόει πάντα. ἄπυρος. ὕδρωσεν. οὖρα λεπτὰ περὶ κρίσιν.

Ἔοικεν ἰσχυρός τις ἄνθρωπος οὗτος γεγονέναι τὴν δύναμιν, ὡς μεγίστῳ νοσήματι διαπαλαίουσαν αὐτὴν ἀντισχεῖν. οὐδενὸς γοῦν ἀγαθοῦ μέχρι δεῦρο γεγονότος αὐτῷ, φαίνεται κατὰ τὴν ἐνάτην ἡμέραν ῥίγους κριτικοῦ γενομένου, καὶ μετ' αὐτὸ καθάπερ εἴωθεν ὀξέος πυρετοῦ, καὶ μετὰ τὸν πυρετὸν ἱδρῶτος, οὐκ εὐθέως μὲν ἄπυρετος γεγονέναι διὰ τὸ μέγεθος τοῦ νοσήματος. ὅμως δ' οὖν ἐπιμειναντων τῶν αὐτῶν, ἔφη γὰρ, δεκάτῃ τὰ αὐτὰ, κατὰ τὴν ἐνδεκάτην εὐθέως ἄπυρετος γενέσθαι. τὸ δ' ἐν τῇ κρίσει παρακροῦσαί τε, καὶ ἐν τῷ δεξιῷ ὀφθαλμῷ
40 ἰλλῶσαι, τῶν γινομένων ἐστὶν ἐν κρίσεσι. καὶ γὰρ οὐδ' ἀθρόα τις αὐτῷ ἔοικε συμβῆναι κατὰ τὴν ἐνάτην ἡμέραν ἡ κρίσις, ἀλλὰ μέχρι τῆς ἐνδεκάτης ἐκταθῆναι, καθ' ἣν ἤδη φησὶ κατενόει πάντα. προσέθηκε δὲ, τὰ οὖρα λεπτὰ περὶ κρίσιν, ἵνα μὴ πιστεύωμεν αὐτῇ, μηδὲ βεβαίαν εἶναι νομίσωμεν, ἀλλ' ὑποστρέφειν ἐν τάχει τὸ νόσημα προσδοκῶμεν. τάχα γοῦν ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ μέγεθος αὐτοῦ τὴν τοιαύτην προσδοκίαν εὔλογον ἦν ἔχειν.

Δ ύο διέλιπεν ἄπυρος. ὑπέστρεψε. τεσσαρεσκαιδεκάτῃ, αὐτίκα τὴν νύκτα οὐκ ἐκοιμήθη. πάντα παρέκρουσε.

Συμπληρωθείσης τῆς ἡμιῤῥόπου τε καὶ ἀπίστου κρίσεως κατὰ τὴν ἑνδεκάτην ἡμέραν, δύο διαλιπεῖν αὐτὸν φησὶ τουτέστι, τήν τε δωδεκάτην καὶ τὴν τρισκαιδεκάτην. εἶτα πάλιν ὑποστρέψαι κατὰ τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην, καὶ πάλιν ἐν παραπλησίοις γενέσθαι συμπτώμασιν.

Π εντεκαιδεκάτῃ, οὖρον θολερὸν. οἷον ἐκ τῶν καθεστηκότων γίνεται, ὅταν ἀναταραχθῇ πυρετὸς ὀξύς. πάντα παρέ-
50 κρουσεν. οὐκ ἐκοιμήθη. γούνατα καὶ κνήμας ἐπωδύνως εἶχεν. ἀπὸ δὲ κοιλίης βαλάνων προστιθεμένων, μέλανα κόπρανα ἦλθεν.

Εἰς ὀξύτητα πάλιν ὑποστρέψασ', ἀφίκετο διά τε τὸ μέγεθος τοῦ νοσήματος, ὅπερ ἐξ ἀρχῆς εἶχε, καὶ διότι κατὰ τὴν ἑνδεκάτην ἡμέραν, ἡνίκ' ἡ πρώτη κρίσις ἐγίνετο μηδέπω τὰ τῆς πέψεως ὑπῆρχε σημεῖα τοῖς οὔροις. τὰ μέντοι κατὰ γόνατα καὶ κνήμας ἀλγήματα, τῆς κάτω ῥοπῆς τῶν τὴν νόσον ἐργαζομένων χυμῶν ὄντα σημεῖα, τῶν ἀγαθῶν ἐστι δηλονότι. τὸ δὲ βαλάνων αὐτῷ προστεθεμένων μέλανα διαχωρήματα κενωθῆναι, μοχθηρὸν διὰ τὴν χρείαν.

Ε ξκαιδεκάτῃ, οὖρα λεπτὰ ἔχοντα ἐναιώρημα ἐπινέφελον. παρέκρουσε.

Καὶ ταῦτα τῆς καταλαβούσης αὐτὴν ἐκ δευτέρου πάλιν ὀξύτητος, σημεῖα· τὰ καὶ συμπτώματα ἐστὶν, ἐπιμεμνήμεθα τῶν ἐν τῷ προγνωστικῷ δεδειγμένων, καὶ κατὰ τὸ πρῶτον τῶν ἐπιδημιῶν. ἐμὲ γὰρ οὐ δεῖ πολλάκις λέγειν τὰ αὐτά.

Ἑπτακαιδεκάτῃ περὶ ἄκρεα ψυχρά. τὰ δ' ἐξέλειπε πυρετὸς ὀξύς. ἵδρωσε δι' ὅλου. ἐκρίθη. κατενόει μᾶλλον. οὐκ ἄπυρος. διψώδης. ἤμεσεν χολώδεα ξανθὰ ὀλίγα. ἀπὸ δὲ κοιλίης κόπρανα διῆλθε. μετ' ὀλίγον δὲ μέλανα, ὀλίγα λεπτά, οὐκ εὔχροα.

Φαίνεται πάλιν ἑπτακαιδεκάτῃ τῶν ἡμερῶν ἱδρῶτα τινὰ ποιησαμένη, μὴ δυνηθέντα λῦσαι τὸ νόσημα, διὰ τὴν τῶν χυμῶν ἀπεψίαν, ἐφ' οἷς φαίνεται νοσήσας ὁ ἄνθρωπος.

Ὀκτωκαιδεκάτῃ οὐ κατενόει. κωματώδης. ἐννεακαιδεκάτῃ, διὰ τῶν αὐτῶν.

Οὐδὲν ὅλως ἀξιόλογον ἔοικεν, ἡ ἑπτακαιδεκάτη τῶν ἡμερῶν βοηθῆσαι τῷ ἀνθρώπῳ. ὅμως γε μὴν φαίνεται διαμαχομένη πρὸς τὴν νόσον ἡ φυσικὴ δύναμις αὐτοῦ καὶ τάχα που καὶ νικῶσα.

Εἰκοστῇ ὕπνωσε. κατενόει πάντα. ἵδρωσεν. ἄπυρος οὐκ ἐδίψη. εἰκοστῇ πρώτῃ σμικρὰ παρέκρουσεν, ὑπεδίψη. ὑποχονδρίου πόνος, καὶ περὶ ὀμφαλὸν παλμὸς διὰ τέλεος. εἰκοστῇ τετάρτῃ, οὔροισιν ὑπόστασις. κατενόει πάντα. εἰκοστῇ ἑβδόμῃ ἰσχίου δεξιοῦ ὀδύνη. οὖρα λεπτὰ. καὶ εἶχεν ἀπόστασιν. τὰ δὲ ἄλλα εἶχεν ἐπιεικέστατα. περὶ δὲ εἰκοστὴν ἐνάτην ὀφθαλμοῦ δεξιοῦ ὀδύνη. οὖρα λεπτά. τεσσαρακοστῇ διεχώρησε φλεγματώδεα λευκὰ ὑπόσυχνα. ἵδρωσε πολλῷ δι' ὅλου. τελέως ἐκρίθη.

Τρίτη μὲν αὕτη κρίσις ἐπιχειρησάσης καὶ νῦν τῆς φύσεως λῦσαι τὸ νόσημα διὰ τῆς τῶν ἱδρώτων ἐκκρίσεως ἐν ἡμέρᾳ κρισίμῳ, καθάπερ καὶ ταῖς ἔμπροσθεν· ἦσαν γὰρ κἀκεῖναι κρίσιμοι. προστέθεικε δὲ, τὸ, οὐδ' ἄλλο τι τῶν οὐκ ὀρθῶς ἐν προρρητικῷ γεγραμμένων ἁμαρτάνει. πάμπολυ δὲ καὶ τῆς Ἱπποκράτους γνώμης, καὶ τῆς περὶ τῶν καμνόντων προγνώσεως, καὶ διαφέρειν λογιάζοι μὲν εἰσίν. οὕτως γὰρ ὀνομάζουσιν οἱ πολλοὶ τῶν εἰδότων ἀσχημονοῦντας περὶ τῶν ἔργων. ἰατροὶ δ' οὐκ εἰσίν, οἱ πιστεύοντες τοῖς ἐν προρρητικοῖς καὶ κωακαῖς προγνώσεσι γεγραμμένοις ἀρρώστοις εἰς ἑτέραν ἀναφέρουσι μαρτυρίαν τῶν δοκούντων αὐτοῖς παρατιθέμενοι τὰ κακῶς εἰρημένα κατὰ τὸ προρρητικὸν, ἢ τὰς κωακὰς προγνώσεις. ἐάσαντες κατὰ τὸ προγνωστικὸν καὶ τοὺς ἀφορισμοὺς. καὶ τὰ κατὰ τῶν ἐπιδημιῶν εἰρημένα καθολικὰ θεωρήματα, καὶ ὅσα γε κατὰ τὸ προρρητικὸν, καὶ τὰς κωακὰς προγνώσεις, ἀληθῆ γέγραπται, ταῦτα μετενηνεγμένα παρὰ τῶν τὰ βιβλία ταῦτα γραψάντων ἐξ ἀφορισμῶν καὶ προγνωστικῶν καὶ τῶν ἐπιδημιῶν εἰς αὐτά. καθότι δέδεικταί μοι κἀν τοῖς εἰς τὸ προρρητικὸν ὑπομνήμασιν. Λύκος δ' οὐκ οἶδ' ὅπως καὶ αὐτὸς ἀναπλησθεὶς τῆς τοιαύτης μοχθηρίας εἰς Κόϊντον αὐτὴν ἀναφέρει, καίτοι Κοΐντῳ μὲν αὐτὸς οὐδ' ἐνιαυτὸν ὅλον συνεγένετο. Σάτυρος δὲ καὶ Φικιανὸς ἐπὶ πλεῖστον αὐτῷ συνδιατρίψαντος, οὐδὲ μίαν τοιαύτην ἐξήγησιν εἰς Κόϊντον ἀνέφερον· οὐκ ἀκριβῶς γὰρ ἐπίσταμαι τοῦτ' ἐγὼ, ἀμφοτέροις διδασκά- [illegible] λοις χρησάμενος.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΤΡΙΤΟΝ ΤΩΝ ΕΠΙΔΗΜΙΩΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ. β'.

μοὶ μὲν οὔτ' ἄλλό τι βιβλίον ἐγεγράφει χωρὶς τοῦ δεηθῆναι τινὰς ἑταίρους, καὶ μάλιστα τοὺς εἰς ἀποδημίαν μακροτέραν στελλομένους, ἀξιώσαντας ἔχειν ὑπόμνημα τῶν ὑπ' ἐμοῦ ῥηθέντων αὐτοῖς, ἢ δειχθέντων ἐν ταῖς τῶν ζώων ἀνατομαῖς, κἀπὶ τῶν νοσούντων. ἐπεὶ δ' ἐκπεσόντα τινὰ καὶ ἄλλοις ἔδοξεν ἄξια σπουδῆς εἶναι, προτρεψαμένοις με καὶ αὐτοῖς, ἅπαντα τῆς ἰατρικῆς τέχνης τὰ μέρη συμπληρῶσαι, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οἷς ἤδη τισὶν ἔδωκα, καὶ τοῦτ' ἔπραξα. γινώσκων δ' ἐμαυτὸν ἐν ἅπασιν αἷς ἐγγράφειν ἐξηγησαμένῳ ἀεὶ τὴν Ἱπποκράτους γνώμην, ἅμα τῷ καὶ τὰς ἐπικαιροτάτας αὐτοῦ τῶν ῥήσεων παρατεθεῖσθαι, περιττὸν ἡγούμην εἶναι, γράφειν ἐξηγήσεις ἐν ὑπομνήμασι καθ' ἑκάστην λέξιν, ἀπ' ἀρχῆς ἕως τέλους ἁπάντων αὐτοῦ τῶν βιβλίων. ἐπεὶ δὲ καὶ ταύτας ἐδεήθησαν ἔνιοι τῶν ἑταίρων ἔχειν, ἀπὸ τῶν γνησιωτάτων καὶ χρησιμωτάτων Ἱπποκράτους βιβλίων ἠρξάμην, τὸν αὐτὸν φυλάττων σκοπὸν τοῖς συγγράμμασιν, ὧν κἀν τοῖς ἔμπροσθεν ἐπεποιήμην. ἔστι δ' οὗτος ὅσα συνεχῶς ἢ πλειστάκις ἐπὶ τῶν ἀρρώστων ὁρᾶται, ταῦτα μόνα γράφειν ἄνευ τοῦ διελέγχειν τοὺς ἤτοι τὰ ἐναντία γράψαντας, ἢ τὰ μοχθηρῶς εἰρημένα, καὶ ψευδῆ παντάπασιν ὄντα, καί μοι τά τε εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν καὶ περὶ ἄρθρων ὑπομνήματα, καὶ πρὸς τούτοις, εἰς τε τὸ περὶ ἑλκῶν, καὶ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τρωμάτων, ἀφορισμούς τε καὶ προγνωστικὸν οὕτως ἐγένετο. μετὰ δὲ ταῦτα, τοῖς ἑταίροις παρακαλέσασι προσθεὶς ἐξηγήσεις ἐν ὑπομνήμασιν ἔγραψα τοῦ περὶ διαίτης ὀξέων. προτέρου μὲν ἄχρι τῆς τῶν βαλανείων χρήσεως μέρους τοῦ βιβλίου, ὃ καὶ γνησιώτατον εἶναι πεπίστευται. δευτέρου δὲ τοῦ μετ' αὐτό, καὶ εἰ καὶ νόθον φαίνεται, πολλὰ κατὰ τὴν Ἱπποκράτους γνώμην ἔχειν ἐν ἑαυτῷ θεωρήματα. μετὰ δὲ ταῦτα, τοῦ περὶ χυμῶν ἐξήγησιν ἐποιησάμην διὰ ταχέων ἐν ἡμέραις ὀλίγαις, ἐπειγομένου πρὸς ἀποδημίαν τοῦ παρακαλέσαντος αὐτὸ γραφῆναι. δοξάντων δὲ καὶ τούτων ἔχειν καλῶς, ἐξέπεσε γὰρ εἰς πολλούς, ἐκ τούτου συνέβη μὴ μόνον τοὺς ἑταίρους, ἀλλὰ καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν φίλων ἰατρῶν, προτρέψαι πάντων τῶν Ἱπποκράτους βιβλίων ἐξηγήσεις ποιήσασθαι. καὶ τοίνυν ἐποιησάμην ἤδη τοῦ τε κατ' ἰατρεῖον, καὶ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου τῶν ἐπιδημιῶν. ἐφ' οἷς μέλλοντος ἄρξασθαί μου τῶν εἰς τὸ τρίτον ἐξηγητικῶν, συνέβη παρακληθῆναι πάνυ λιπαρῶς ὑπό τινων εἰς τὸ προρρητικὸν ἤδη ποιῆσαι. ἐγένετο δ' ἡ παράκλησις αὕτη, λόγου ποτὲ ἐμπεσόντος ἡμῖν ἐν περιοδείᾳ περὶ τῶν ἐν τῷ προγνωστικῷ καὶ τοῖς ἀφορισμοῖς εἰρημένων. ἐδείκνυον μὲν γὰρ ἅπαντα ταῦτα μεγάλην ἔχειν ἐπὶ τῶν νοσούντων δύναμιν. εἰ δ' ὡς καθολικοῖς τις προσέχοι τοῖς ἐν τῷ προρρητικῷ γεγραμμένοις ἅπασι πάμπολυ σφαλησόμενον. τοιαῦτα δ' εἶναι καὶ τὰ πλεῖστα τῶν κατὰ τὰς κωακὰς προγνώσεις ἐδείκνυον, ἀναμεμιγμένα τισὶ μὲν τῶν ἐν ἀφορισμοῖς εἰρημένων, ἢ προγνωστικῷ, τισὶ δὲ τῶν ἐν τοῖς ἐπιδημίοις, ἀλλὰ μόνα τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς βιβλίοις γεγραμμένων ἐστὶν ἀληθῆ. τὰ δ' ἄλλα πάντα μοχθηρῶς ἔχει κατὰ τὸ προρρητικὸν καὶ τὰς κωακὰς προγνώσεις. παρέγκειται μὲν οὖν τινὰ κἀν τῷ δευτέρῳ καὶ ἕκτῳ τῶν ἐπιδημιῶν, ὥσπερ καὶ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς ἐπὶ τῆς τελευτῆς. ἀλλὰ τ' ἄλλα πάντα καὶ κατὰ τὸ δεύτερον καὶ ἕκτον Ἱπποκράτους ἐστίν, οὐκ ὀλίγα μὲν ἐν ὑπομνήμασιν εὑρεθέντα, τινὰ δὲ καὶ τοῦ συνάγοντος αὐτὰ προσθέντος. ἦν δ' οὗτος ὁ τῶν Ἱπποκράτους υἱέων εὐδοκιμώτατος ὄνομα Θεσσαλός, ἀκριβῶς ἀκολουθήσας τῇ γνώμῃ τοῦ πατρός. ἐν δὲ τῷ πρώτῳ καὶ τρίτῳ τῶν ἐπιδημιῶν, ἢ οὐδὲν ἢ βραχέα παντελῶς ὑποπτεύσειεν ἄν τις ἐγγεγράφθαι. καθόλου δ' ἐν τοῖς βιβλίοις τούτοις θεωρήματα παντάπασιν ὀλίγα γέγραπται, διηγήσεως οὔσης ἐν αὐτοῖς ψιλῆς τῶν συμβάντων, ἤτοι κοινῇ πολλοῖς ἐν καταστάσεσιν ἐπιδημίοις, ἢ καθ' ἕκαστον ἰδίᾳ. συμπεπληρωμένων οὖν ἤδη τῶν ἐς τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν ὑπομνημάτων, ἐν τῷ μεταξὺ τρία συνέβη γραφῆναι, διὰ τοὺς παρακαλέσαντας, ὡς ἔφην, εἰς τὸ προρρητικὸν ὑπομνήματα, δι' ὧν ἐδείκνυον ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ τὰ πλεῖστα μοχθηρῶς εἰρῆσθαι. πολλὰ μὲν ὡς καθόλου, καίτοι σπάνια ὄντα. πολλὰ δ' ἀόριστα διορισμῶν δεόμενα. σαφηνείας δ' ἕνεκα ἀναμιμνήσκω τινὸς ἐξ αὐτῶν τῶν μοχθηρῶς γεγραμμένων τισίν, οὔτε τοῖς εἰς τὸ προρρητικὸν ὑπομνήμασιν, κἀν τοῖς εἰς τοὺς ἐν ταῖς ἐπιδημίαις ἀρρώστους. γεγραμμένης τοίνυν ἐν τῷ προρρητικῷ τοιαύτης τινὸς λέξεως. οἱ ἐξ ὑποχονδρίων πυρετοὶ κακοήθεες. ἔνιοι τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον ἀναμιμνήσκουσιν ἡμᾶς τῶν ἐν τοῖς ἐπιδημίοις ἀρρώστων, ἐκείνους προχειριζόμενοι μόνους, ἐφ' ὧν ἀποθανόντων, ἤτοι σύντασιν ὑποχονδρίων ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης γεγονέναι κατὰ τὸν τῆς νόσου καιρόν, ἢ ὀδύνην ἢ παλμόν, ἤτοι τοιοῦτον, σιωπῶντες τοὺς σωθέντας ἐξ αὐτῶν. Ἱπποκράτης δ' ὥσπερ τἄλλ' ἐπὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων χρήσιμα κατὰ τὸ προγνωστικὸν ἔγραψεν, οὕτω καὶ τὰ περὶ τῶν ὑποχονδρίων ἐν ἐκείνῳ τῷ μέρει τοῦ συγγράμματος, οὗ κατὰ τόνδε τὸν τρόπον ἄρχεται. ὑποχόνδριον ἄριστον ἐστίν, ἀνώδυνόν τε ἐὸν καὶ μαλθακὸν καὶ ὁμαλὸν καὶ ἐπὶ δεξιὰ καὶ ἐπ' ἀριστερά. αὕτη μὲν ἡ ἀρχὴ τῆς ὅλης ῥήσεως ἐστὶν οὔσης μακρᾶς, ἐν ᾗ διδάσκει περὶ τῶν ὑποχονδρίων ὁ Ἱπποκράτης. ὁ δ' ἀποφηνάμενος ἁπλῶς τοὺς ὑποχονδρίων πυρετοὺς κακοήθεας, ἄνευ τῶν προσηκόντων διορισμῶν, οὓς ἔγραψεν Ἱπποκράτης ἐν τῷ προγνωστικῷ, προφανῶς ψεύδεται. πολὺ γὰρ ἦν ἀληθέστερον εἰπεῖν· οἱ ἐπ' ἐγκεφάλῳ πάσχοντι πυρετοί, κακοήθεες. οἱ ἐπὶ μήνιγξι πασχούσαις πυρετοὶ κακοήθεες. οἱ ἐπὶ πνεύμονι πάσχοντι πυρετοὶ κακοήθεες. ἔτι δὲ μᾶλλον τούτων, οἱ ἐπὶ καρδίᾳ πασχούσῃ πυρετοὶ κακοήθεες, ἢ οἱ ἐξ ὑποχονδρίων πυρετοὶ κυρίως μὲν ἀκουόντων τῆς προσηγορίας τῶν ὑποχονδρίων ἐπιεικέστατοι πάντων εἰσὶ τῶν ὀξέων πυρετῶν, οὐ κυρίως δ' ἀλλὰ συμπεριλαμβανόντων τῇ προσηγορίᾳ καὶ τὴν γαστέρα καὶ τὸ ἧπαρ καὶ τὸν σπλῆνα καὶ τὰς φρένας, ἔνιοι μὲν αὐτῶν κακοήθεις, ἔνιοι δ' ἐπιεικεῖς, ὡς ἐν

τοῖς περὶ τῶν πεπονθότων τόπων ὑπομνήμασι δέδειχα. τοῦτο μὲν οὖν ἔστω παράδειγμα, τῶν τ' ἐν τῷ προῤῥη-
τικῷ γεγραμμένων ὀρθῶς, καὶ τῶν ἐξηγησαμένων, ὡς εἶπον ἄρτι, δι' ἀλλήλων τὰ βιβλία, κατὰ μὲν τὸ προῤῥητικὸν
οὕτως ἐξηγουμένων. καλῶς εἶπεν οἱ ἐξ ὑποχονδρίων πυρετοὶ κακοήθεις. ἐν γοῦν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν, ἔοικε καὶ ἐν
φαίνονται τεθνεῶτες, ὑποχόνδριον πάσχοντες. ἐν δ' αὐτοῖς τῶν ἐπιδημιῶν, ὅταν ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἔλθωσιν ἐξῆς
τὸν δὲ τὸν ἄῤῥωστον φασὶν ἀποθανεῖν. εἰρῆσθαί τε ἐν τῷ καθόλου κατὰ τὸ προῤῥητικὸν, οἱ ἐξ ὑποχονδρίων πυρετοὶ
κακοήθεις. εἰ δ' οὕτως ἐξηγεῖσθαι χρὴ, πρῶτον μὲν ἐστὶν ἀπόφασιν ἐναντίαν τῇ κατὰ τὸ προῤῥητικὸν εἰπεῖν, οἱ ἐξ ὑπο-
χονδρίων πυρετοὶ, μέτριοι. δεύτερον δ' ἐπ' αὐτῇ, δεικνύναι τοὺς ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν σωθέντας, ὑποχονδρίων
πεπονθότων. ἓν μὲν δὴ τοῦτ' ἔστι παράδειγμα, ὡς ἔφην μοχθηρῶν ἐξηγήσεων. ἕτερον δὲ τὸ τῶν ἐπιπεπλεγμένων ἀλλή-
λαις διαθέσεων, ὃ καὶ αὐτῷ πολλῷ φαίνεται κεχρημένος ὁ γράψας τὸ προῤῥητικὸν, ὡς ἐν τοῖς εἰς αὐτὸ γεγονόσι
10 ὑπομνήμασιν ἐδείκνυον. ἐπιπεπλεγμένας δὲ λέγω διαθέσεις, ἐν αἷς πλείω τὰ πεπονθότα μόρια. δύναται γὰρ
ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος οὐ κατὰ θώρακα πεπονθέναι μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν πνεύμονα, καὶ τὴν κεφαλὴν, ἐγχωρεῖ δ' αὐ-
τοῖς προσθεῖναι καὶ κατὰ γαστέρα καὶ ἧπαρ. εἰ δὲ οὖν γράφει ποτὲ σύμπτωμα, φρενίτιδος ἐσομένης δηλωτικὸν.
ἑξῆς δ' αὐτῷ προσθῇ καὶ ἄλλο περιπνευμονίας ἴδιον, καὶ φλεγμονῆς ἥπατος ἢ γαστρὸς ἢ τινὸς τῶν ἄλλων.
εἶτα χαλεπωτέραν εἶναι φάσκει τὴν μάθησιν ἐκείνοις τῶν ἀνθρώπων, οἷς δύο ἢ πλείω μόρια πάσχει, μοχθηρὰν
» ποιήσεται διδασκαλίαν. ἔσται γὰρ ὁ τρόπος τῶν λόγων, τοιόσδε. οἱ κωματώδεες ἐν ἀρχῇσι τρομώδεες, μετὰ κε-
» φαλῆς, ὀσφύος, ὑποχονδρίου, τραχήλου ὀδύνης ἀγρυπνέοντες, ἆρά γε φρενιτικοί; μυκτὴρ ἐν τούτοις ἀποστάζων,
» ὀλέθριον. ἀλλ' ὥστε καὶ τεταρταίοισιν ἀρχομένοισιν κοιλίης περίπλυσις ἐξέρυθρος. ἡπατικὸν ἤτι σύμπτωμα
δυνάμενον μὲν καὶ σὺν τοῖς προειρημένοις γενέσθαι, καθάπερ εἰ καὶ πλευρῖτις ἢ περιπνευμονία τοῖς κωμα-
τώδεσιν ἐκείνοις συνέπεσε, οὐ μέντοι τῆς αὐτῆς διαθέσεως σημεῖον ὑπάρχειν. εἰ δέ τις ἐθέλοι τά τ' ἐν τῷ προῤῥη-
20 τικῷ κακῶς εἰρημένα, καὶ τοὺς δι' ἀλλήλων ἐξηγουμένους τά τ' ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ γεγραμμένα, καὶ τοὺς
ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν ἀῤῥώστους ἐλέγχειν, ἀναγνώτω τὰ εἰς τὸ προῤῥητικὸν ὑπομνήματα. ἐγὼ μὲν οὖν τοὺς
ἐν τῷ πρώτῳ καὶ δευτέρῳ βιβλίῳ γεγραμμένους ἀῤῥώστους, ἐξηγησάμην ἔμπροσθεν, ἄνευ τῶν εἰς τοὺς μο-
χθηρῶς ἐξηγουμένους ἐλέγχων. ἐπεὶ δὲ πολλοὶ τῶν ἑταίρων ἠξίωσάν με ἐπ' ὀλίγων ἀῤῥώστων ἐπισημήνασθαι
περὶ τῶν οὐκ ὀρθῶς ἐξηγουμένων, ἠναγκάσθην εἰς τρεῖς ἀῤῥώστους μόνους ἓν ἐξηγητικὸν βιβλίον ποιήσασθαι. τὸ
πρὸ τούτου. νῦν δ' ἡγοῦμαι πάλιν ἄμεινον εἶναι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξηγεῖσθαι τοὺς ὑπολοίπους, ὅνπερ καὶ
ἔμπροσθεν ἤδη, τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἐξηγησάμην. κινδυνεύω γὰρ εἰς ἕτερον ἐμπεσεῖν ἔγκλημα
τῶν μισούντων μέγεθός τε καὶ μῆκος ὑπομνημάτων.

Ε ν Θάσῳ Φιλίσκος κεφαλὴν ἐπόνει χρόνον πολὺν. καί ποτε καὶ ὑποκαρωθεὶς, κατεκλίθη. ἐκ δὲ ποτῶν πυρετῶν συ-
νεχῶν γενομένων, ὁ πόνος παρωξύνθη νυκτὸς. ἐπεθερμάνθη τὸ πρῶτον. πρώτῃ ἤμεσε χολώδεα ὀλίγα. ξανθὰ πρῶ-
30 τα. μετὰ δὲ, ἰώδεα πλείω. ἀπὸ δὲ κοιλίης, κόπρανα διῆλθε. νύκτα δυσφόρως. δευτέρῃ, κώφωσις. πυρετὸς ὀξύς.
ὑποχόνδριον δεξιὸν συνετάθη. ἔῤῥεπεν ἐς τὰ ἔσω. οὖρα λεπτὰ διαφανέα, εἶχεν ἐναιώρημα γονοειδὲς μικρόν. ἐξε-
μάνη περὶ μέσον ἡμέρης. τρίτῃ δυσφόρως. τετάρτῃ σπασμοί. παρωξύνθη πάντα. πέμπτῃ πρωῒ ἀπέθανεν.

Ὡς μεμνημένοις ὧν εἴς τε τὸ προγνωστικὸν ἐξηγησάμην, καὶ τοὺς ἀφορισμοὺς, καὶ τὸ προῤῥητικὸν, ἔτι τε τὸ
πρῶτον καὶ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν, οὕτω ποιήσομαι τὸν λόγον, ὑπὲρ τοῦ μὴ μακρολογεῖν. ὀρθῶς ἀδήλως ὅπως
ὁ ἄνθρωπος ἐνόσει, κεφαλὴν ἀλγῶν, ὥσπερ καὶ ὁ πρὸ αὐτοῦ γεγραμμένος. ἀλλ' ἐπὶ τούτου μὲν οὐ σμικρὸν προ-
σέθηκε σύμπτωμα τὸ καρωθῆναί ποτ' αὐτόν. ἐπ' ἐκείνου δὲ προσέθηκε καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς νόσου. τούτῳ μὲν ἐξ ἁμαρ-
τήματος μεγάλου φησὶ γεγονέναι, πεπονθυίας γὰρ ἰσχυρῶς κεφαλῆς, μέγιστόν ἐστι κακὸν, οἴνου πόσις δαψιλής,
ἐπ' ἐκείνου δὲ ἐκ προφάσεως φησὶν ἄρξασθαι τὴν νόσον. ὥστ' ἐπ' ἐκείνου μὲν οὐδέπω τὸν ἐγκέφαλον ἡγεῖται πεπον-
40 θέναι. μόνης δὲ τῆς ἐν τῇ κεφαλῇ πλεονεξίας τῶν χυμῶν εἶναι τὰ συμπτώματα. τῷ Φιλίσκῳ δὲ τούτῳ καὶ αὐ-
τὸν τῷ χρόνῳ τὸν ἐγκέφαλον ἐν διαθέσει γεγονέναι μοχθηρᾷ. προσγενομένης δὲ τῆς ἐν τῷ ποτῷ βλάβης, οὕτως
μέγα καὶ ἰσχυρὸν ἀπειργάσατο πάθος, ὡς ἀποκτεῖναι πεμπταῖον αὐτόν. ὅσα δὲ κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας Ἱππο-
κράτης ἔγραψε γενέσθαι συμπτώματα τῷ Φιλίσκῳ, τὰ μὲν τῆς κατὰ τὴν νόσον ὀξύτητός ἐστιν, ὡς εἰ καὶ μηδὲν
ἐγκέφαλος ἐβέβλαπτο, τὰ δὲ αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου. τῆς μὲν οὖν κατὰ τὴν νόσον ὀξύτητος, τά τε κατὰ τοὺς ἐμέ-
τους ἐστὶ συμπτώματα, καὶ τῶν οὔρων ἡ ποιότης. αὐτοῦ δὲ τοῦ ἐγκεφάλου, ἥ τε κώφωσις καὶ ὁ σπασμὸς, καὶ τὸ ἐκ-
μανῆναι. τὸ δ' οὕτως εἰρημένον ὑπὸ τοῦ συγγραφέως. ὑποχόνδριον δεξιὸν συνετάθη ἔῤῥεπεν εἰς τὸ ἔσω, γίνεται
μὲν ὅταν ὑπὸ τοῦ διαφράγματος ἕλκηται τὰ κατ' αὐτὸ, τὸ διάφραγμα δ' αὐτὸ τείνεται, ποτὲ μὲν ἐν πλευρίτι-
σι διὰ τὸ μέγεθος τῆς φλεγμονῆς τοῦ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκότος ὑμένος, ποτὲ δὲ διὰ τὴν ἀρχὴν τῶν νεύρων
ἀνασπῶσαν ἐφ' ἑαυτὴν τὰ καθήκοντα πρὸς τὸ διάφραγμα νεῦρα, διὰ φλεγμονὴν ἰδίαν. ἀλλ' ἐπί γε τῶν εἰρημέ-
50 νων τριῶν, εὐλογώτερόν ἐστι διὰ τὴν τῶν νεύρων τάσιν ἀνασπώμενον αὐτὸ, ἀνεσπάσθαι τὸ ὑποχόνδριον. ὡς τὰ
πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄμφω τὰ ὑποχόνδρια κατὰ τὰς τοιαύτας διαθέσεις ἔσω γίνεται. συμβαίνει δ' ἐνίους, καὶ τὸ
ἕτερον μόνον, ὅταν καὶ τὸ τῆς ἀρχῆς τῶν νεύρων, τὸ μὲν ἕτερον μέρος ἰσχυρῶς ᾖ πεπονθὸς, τὸ δ' ἕτερον, ἢ μη-
δόλως, ἢ μετρίως.

Χ αιρίωνα, ὃς κατέκειτο παρὰ Δημαινέτῳ, ἐκ ποτοῦ πῦρ ἔλαβεν. αὐτίκα δὲ κεφαλῆς βάρος ἐπώδυνον. οὐχ ἐκοι-
μᾶτο. κοιλίη ταραχώδης ἐπὶ τοῖσιν ὑποχολώδεσι. τρίτῃ πυρετὸς ὀξύς. κεφαλῆς τρόμος. μάλιστα δὲ, χείλεος τοῦ
κάτω. μετ' ὀλίγον δὲ ῥῖγος. σπασμοί. πάντα παρέκρουσε. νύκτα δυσφόρως. τετάρτῃ δι' ἡσυχίης μικρὰ ἐκοιμήθη.
παρέλεγεν. πέμπτῃ ἐπιπόνως πάντα παρωξύνθη. λῆρος νύκτα δυσφόρως οὐκ ἐκοιμήθη. ἕκτῃ διὰ τῶν αὐτῶν.
ἑβδόμῃ ἐπεῤῥίγωσε. πυρετὸς ὀξὺς. ἵδρωσε δι' ὅλου. ἐκρίθη. τούτῳ διὰ τέλεος ἀπὸ κοιλίης διαχωρήματα χολώδεα
ὀλίγα.

ἐλίγα, ἄχρητα. οὖρα λεπτά, εὔχροα. ἐναιώρημα ἐπινέφελον εἶχεν ταῦτα. περὶ δὲ ὀγδόην οὔρησεν εὔχροα, ἔχοντα ὑπόστασιν λευκήν, ὀλίγην. κατενόει. ἄπυρος διέλιπεν. ἐνάτῃ ὑπέστρεψε. περὶ δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτην πυρετὸς ὀξύς. ἑξκαιδεκάτῃ ἤμεσε χολώδεα ξανθὰ ὑπόσυχνα. ἑπτακαιδεκάτῃ ἐπερρίγωσε. πυρετὸς, ἄπυρος ἐκρίθη. οὖρα μετὰ ὑποστροφὴν καὶ κρίσιν, εὔχροα ὑπόστασιν ἔχοντα. οὐδὲ παρέκρουσεν ἐν τῇ ὑποστροφῇ. ὀκτωκαιδεκάτῃ, ἐθερμαίνετο σμικρά. ὑπεδίψη. οὖρα λεπτά. ἐναιώρημα ἐπινέφελον. σμικρὰ παρέκρουσε. περὶ δὲ ἐννεακαιδεκάτην, ἄπυρος. τράχηλον ἐπωδύνως εἶχεν. οὔροισιν ὑπόστασις τελέως ἐκρίθη εἰκοστῇ.

Οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἐκ πλήθους φαίνεται, καὶ μάλιστα χολωδῶν νοσήσας. ἐξετάζων δ' ἐπ' αὐτοῦ τά τε κατὰ τὰς κρισίμους ἡμέρας δεδηλωμένα καὶ τὰ περὶ τῶν οὔρων, εὑρήσεις συμφωνοῦντα κατὰ λόγον αὐτῷ ἐπὶ τῆς εἰκοστῆς ἡμέρας ἀπαλλαγέντα τελέως. ἔνια μέντοι τῶν ἀντιγράφων οὐκ ἔχει προσγεγραμμένον τῷ τέλει τῆς διηγήσεως, τὸ εἰκοστῇ. καίτοι τῶν δοκιμωτάτων, οὕτως εἰδότων γεγραμμένην τὴν ῥῆσιν.

Ἡ Εὐρυάνακτος θυγατέρα παρθένον, πῦρ ἔλαβεν. ἦν δ' ἄδιψος διατελέως, γεύματα οὐ προσεδέχετο. ἀπὸ δὲ κοιλίης σμικρὰ διήει. οὖρα, ὀλίγα, λεπτά, οὐκ εὔχροα. ἀρχομένη δὲ τοῦ πυρετοῦ, περὶ ἕδρην ἐπόνει. ἑκταίη δὲ ἐοῦσα, ἄπυρος οὐχ ἵδρωσεν. ἐκρίθη. τὸ δὲ περὶ τὴν ἕδρην, σμικρὰ ἐξεπύησεν. ἐρράγη ἅμα κρίσει. μετὰ κρίσιν ἑβδομαίη ἐοῦσα, ἐρρίγωσε σμικρά. ἐπεθερμάνθη. ἵδρωσε. μετὰ δὲ κρίσιν, ὀγδοαίη ἐοῦσα ἐρρίγωσεν οὐ πολλά. ὕστερον δὲ ἄκρεα ψυχρὰ ἀεί. περὶ δὲ δεκάτην, μετὰ τὸν ἱδρῶτα τὸν γενόμενον, παρέκρουσε. καὶ πάλιν ταχὺ κατενόει. ἔλεγον δὲ γευσαμένην βότρυος ταῦτα παθεῖν. διαλιποῦσα δὲ δωδεκάτην πάλιν πολλὰ παρελήρει. κοιλίη ἐπεταράχθη χολώδεσιν ὀλίγοισιν, ἀκρήτοισι, λεπτοῖσι, δακνώδεσι. πυκνὰ ἀνίστατο. ἀφ' ἧς δὲ παρέκρουσε τὸ ὕστερον ἀπέθανεν ἑβδόμῃ αὐτῇ ἀρχομένου τοῦ νοσήματος, ἤλγει φάρυγγα. καὶ διατελέως ἔρευθος εἶχε. καὶ γαργαρεὼν ἀνεσπασμένος. ῥεύματα πολλὰ σμικρά. λεπτά. δριμέα. ἔβησσε πέπονα οὐδὲν ἀνῆγεν. ἀπόσιτος πάντων παρὰ πάντα τὸν χρόνον. οὐδ' ἐπεθύμησεν οὐδενός, ἄδιψος. οὐδ' ἔπινεν οὐδὲν ἄξιον λόγου. σιγῶσα, οὐδὲν διελέγετο. δυσθυμίη. ἀνελπίστως ἑωυτῆς εἶχεν. ἦν δέ τι συγγενικὸν φθινῶδες.

Μετὰ τὸ διηγήσασθαι τὰ γενόμενα, ταύτῃ νοσούσῃ μέχρι θανάτου, προσέθηκεν αὐτὸς ὅλης τῆς νόσου τὴν ὑπόθεσιν, ἐφ' ᾗ προσηκόντως ἀπέθανεν. ἀπὸ κεφαλῆς γὰρ αὐτῇ φησὶν εἰς πνεύμονα γίνεσθαι κακὰ ῥεύματα φάρυγγι καὶ γαργαρεῶνι λυμαινόμενα. προσέθηκε δὲ τῷ λόγῳ. καὶ τὸ ἦν δέ τι καὶ συγγενικὸν φθινῶδες, οὗ μεμνῆσθαι χρὴ καὶ μὴ πείθεσθαι τοῖς λέγουσι σοφισταῖς, οὐδὲν εἶναι πάθος συγγενικόν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ μόνον, οὐκ ἂν οὕτω ταχέως ἀπέκτεινεν, αὐτὴν ἡ δ' ἐπιπλακεῖσα τῷ παθήματι τούτῳ νέκρωσις τῆς φυσικῆς δυνάμεως, αἰτία τοῦ θᾶττον ἀποθανεῖν ἐγένετο. δεδήλωται δ' αὕτη διὰ τῆσδε τῆς λέξεως. ἦν δ' ἄδιψος διατελέως γεύματα οὐ προσεδέχετο. προείρηται δέ μοι περὶ τῆς τούτων τῶν συμπτωμάτων κακοηθείας, ἐν τῷ πρὸ τούτου γράμματι, καὶ αὐτὸς δ' ὁ Ἱπποκράτης ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς διηγήσεως πάλιν ἐπισημαινόμενος, ὥσπερ εἴωθε τά τε τοῦ θανάτου καὶ τῆς σωτηρίας αἴτια τοῖς ἀρρώστοις γινόμενα προσέγραψε. ἀπόσιτος πάντων παρὰ πάντα τὸν χρόνον. οὐδ' ἐπεθύμησεν οὐδενός. ἄδιψος. ἔσχατόν τι μῖσος αὐτῇ γεγονέναι σιτίων ἐνδεικνύμενος, ὡς μηδ' εἰς ἐπιθυμίαν ἀφικνεῖσθαι τινός, οἵαν ἴσχουσιν ἔνιοι τῶν ἀνορεκτούντων ἐξ ἀναμνήσεως, ἐφ' οἷς ἔμπροσθεν ποτὲ διετέθησαν ἡδέως. ὁρῶμεν γὰρ ὁσημέραι τῶν ἀνορεκτούντων ἐν νόσοις τινάς, ἅμα τῷ γεύσασθαι τινῶν ἀποστρεφομένους αὐτῶν. τινὰς δ' οὐδὲ γεύσασθαι τολμῶντας. ἀλλ' ὅμως καὶ τούτων οἱ πλεῖστοι τοῖς πυνθανομένοις αὐτῶν ἐπί τι ἐπιθυμοῖεν, ἀποκρίνονται τινὰ βρώματα, κατὰ μνήμην τῶν ἔμπροσθεν ἡδέων αὐτοῖς ὄντων ποιοῦντες, καὶ μέγιστόν γέ σοι σημεῖον ἔστω τῆς ὀρεκτικῆς τῶν σιτίων δυνάμεως ἐννεκρῶσθαι παντελῶς γινομένης, ἐὰν παρασκευασθέντων ὧν ἐπιθυμεῖν φασὶν ἅμα τῷ γεύσασθαι μέμφωνταί τε, καὶ μηκέτι προσενέγκωνται. ἥκιστα δ' ἐχόντων καὶ τούτων, ἔτι μοχθηρότερον αὐτῶν οἱ μηδ' ἐπιθυμήσαντες τινῶν διάκεινται, νέκρωσιν ἐσχάτην ἐνδεικνύμενοι τῆς φυσικῆς δυνάμεως, ᾗ σιτίων τε καὶ πομάτων ὀρεγόμεθα. διὰ ταῦτα τοίνυν ἀποθανούσης τῆς γυναικὸς οὐδὲν ἔτι δεόμεθα τὴν διαφορὰν τῶν ἀντιγράφων ἐπισκοπεῖσθαι καὶ ἀνακρίνειν ἐν τῇ τῶν ἡμερῶν ἐξετάσει. μηδεμίαν γὰρ αὐτῶν ἐχουσῶν τάξιν. ἐπειδὴ τὸ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς ῥεῦμα καὶ τὸ συγγενικὸν φθινῶδες αἴτιον ἐγένετο τοῦ θανάτου. διὰ τοῦτο καὶ τὴν τῶν ἀντιγράφων διαφωνίαν δύσκριτόν τε ἅμα καὶ περιττὴν ἡγησάμενος, ἀπέλιπον.

Ἡ κυναγχικὴ ἡ παρὰ Ἀριστίωνος ἣ, πρῶτον, ἀπὸ γλώσσης ἤρξατο. ἀσαφὴς ἡ φωνή. γλῶσσα ἐρυθρή. ἐπεξηράνθη. τῇ πρώτῃ, φρικώδης. ἐπεθερμάνθη, ῥῖγος, πυρετὸς ὀξύς. οἴδημα ὑπέρυθρον σκληρὸν τραχήλου, καὶ ἐπὶ στῆθος. ἐξ ἀμφοτέρων ἄκρεα ψυχρά, πελιδνά. πνεῦμα μετέωρον. ποτὸν διὰ ῥινῶν ἐχεῖτο. καταπίνειν οὐκ ἠδύνατο. διαχωρήματα καὶ οὖρα ἐπέστη. τετάρτῃ πάντα παρωξύνθη, πέμπτῃ ἀπέθανε κυναγχική.

Οὔτε ἐν ἅπασι τῶν ἀντιγράφων οὕτως εὑρίσκεται γεγραμμένον τὸ τέλος τῆς ῥήσεως, οὔθ' ὑπὸ τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον ἁπάντων φαίνεται γινωσκόμενον. ἀλλὰ καὶ τούτων ἔνιοι μὲν ἀντὶ τοῦ πέμπτῃ, ἑβδόμῃ γράφουσιν. ἔνιοι δ' ὀγδόῃ. Καπίτων δ' οὐκ οἶδα τί δόξαν αὐτῷ καὶ τὸ τῆς ἡμέρας ἀφεῖλε, καὶ τὸ κυναγχική. καὶ πρὸ τούτων δ' ἔτι, τὸ, τετάρτῃ πάντα παρωξύνθη, χωρὶς τοῦ τετάρτῃ γράφει. τὸ τέλος ὅλης τῆς ῥήσεως τοιοῦτον ποιήσας. διαχωρήματα καὶ οὖρα ἐπέστη πάντα παρωξύνθη. ἀπέθανε. περὶ μὲν οὖν τῆς βελτίονος γραφῆς. ὕστερον ἐπισκεψόμεθα. πρότερον δὲ τῶν εἰρημένων ἐπ' αὐτῆς ἐξηγησόμεθα τὰ μὴ σαφῆ. τοῦτο γὰρ ἐστι τὸ μάλιστα προκείμενόν μοι ἐν τοῖς ἐξηγητικοῖς βιβλίοις. φαίνεται δὴ τὸ πνεῦμα μετέωρον οὐκ εἶναι σαφές. ἀμέλει Σαβῖνος ὑπὲρ αὐτοῦ κατὰ τὴν δε

τὴν λέξιν ἔγραψε. μετέωρος δ' ἦν ἡ ἀνάπνοη. τουτέστιν ἄκρᾳ τῇ ῥινὶ ἀνέπνει, διὰ φλεγμονὴν τῆς ἀρτ-
ηρίας, κλειομένης τῆς εὐρυχωρίας, καὶ μηκέτι δυναμένης τῆς ὅλης τοῦ πνεύματος εἰς τὸν πνεύμονα γίνεσθαι.
ἀσαφὴς δ' ἐστὶ καὶ ἡ αὐτοῦ τοῦ Σαβίνου ῥῆσις, ὡς ἐξηγητοῦ πάλιν ἑταίρου δεῖσθαι. δοκεῖ δέ μοι βούλεσθαι
δηλοῦν ἐκείνους ἀναπνεῖν ἄκρᾳ τῇ ῥινὶ τοὺς κινοῦντας αὐτῆς ἐν ταῖς ἀναπνοαῖς τὰ πτερύγια. πολλοὺς γὰρ τῶν νο-
σούντων οὕτως εἴδομεν ἀναπνέοντας, ὡς ἐν μὲν ταῖς εἰσπνοαῖς, διαστέλλειν αὐτά, καὶ συμβαίνει γε τοῦτο τοῖς πνι-
γομένοις ὑπὸ κυνάγχης, ἢ περιπνευμονίας, ἢ ἐμπυήματος. ἔτι τε τοῖς ἀρρώστοις τὴν δύναμιν. ὅπως μὲν οὖν
ἐπὶ τῶν ἀρρώστων γίνεται, νῦν οὐκ ἀνάγκη λέγειν. ὅπως δ' ἐπὶ τῶν διὰ τὴν στενοχωρίαν τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, ἐ-
ροῦμεν, εὐθὺς καὶ διά τι μετέωρον ὀνομάζει ὁ Ἱπποκράτης τὸ τοιοῦτον πνεῦμα συνεξηγησάμενοι. φαίνεται γὰρ τοῖς
οὕτω διακειμένοις τὰ τοῦ θώρακος ὑψηλὰ μέχρι τῶν ὠμοπλατῶν κινούμενα, καὶ τοῦτ' εὔλογον εἰρῆσθαι νῦν ὑπ' αὐτοῦ
10 μετέωρον πνεῦμα γινόμενον οὐ μόνον ἐν τοῖς κυναγχικοῖς, ἀλλὰ κἀν τοῖς περιπνευμονικοῖς καὶ τοῖς ἐμπυικοῖς
ὀνομαζομένοις πάθεσι. γίνεται δὲ καὶ χωρὶς πυρετοῦ ἐπὶ τῶν ἰδίως ὀνομαζομένων ὀρθοπνοικῶν τε καὶ ἀσθματικῶν.
ἀπὸ γὰρ τοιούτου συμβεβηκότος, ἑκάτερον τῶν ὀνομάτων τῷ πάθει τούτῳ τέθειται, τὸ μὲν ἆσθμα, διὰ τὴν ἐπειγμένην ἀνα-
πνοήν, ἣ καὶ τοῖς δραμοῦσιν ὀξέως γίνεται. τὴν δ' ὀρθόπνοιαν ἐπειδὴ διὰ τὸ πνίγεσθαι κατακειμένους, ἀνακαθίζουσιν ἑαυ-
τοὺς ὀρθίους. ἔνιοι δὲ καὶ ἀναγκάζονται καὶ τελέως ἐξανίστανται. γέγραπται δὲ κἀν τῷ προγνωστικῷ κατὰ λέξιν οὕτως
λεγόμενον. αἱ δὲ κυνάγχαι δεινόταται μέν εἰσι καὶ τάχιστα ἀναιροῦσιν, ὅσαι μήτ' ἐν τῇ φάρυγγι ἔκδηλον μηδὲν
ποιέουσι, μήτ' ἐν τῷ αὐχένι, πλεῖστον δὲ πόνον παρέχουσι καὶ ὀρθόπνοιαν. ἡ αὐτὴ τοίνυν αἰτία, τήν τ' ὀρθόπνοιαν
ἐργάζεται τοῖς πνιγώδεσι πάθεσι, καὶ τὸ προσηγορευμένον ἀρτίως μετέωρον πνεῦμα κατὰ φύσιν μὲν γὰρ ἔχον-
τες, ὅταν ἐν ἡσυχίᾳ πάντῃ τῶν κατὰ προαίρεσιν ὦμεν ἐνεργειῶν, μόνοις τοῖς κατὰ τοῦ θώρακος μέρεσι τοῖς κατὰ
τὰς φρένας ἀναπνέομεν, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῶν τῆς ἀναπνοῆς αἰτίων ἐδείχθη. πλείονος δ' εἰσπνοῆς δεόμενοι, καὶ
20 τὰ συνεχῆ τοῖς κάτω συγκινοῦμεν. ἐπειδὰν δὲ πλείστης δεώμεθα, καὶ τὰ κατὰ τὰς ὠμοπλάτας μόρια κινοῦμεν
ἅπαντι τῷ θώρακι βιαίως ἐνεργοῦντες. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἡμῖν ὑγιαίνουσι γίνεται, δραμοῦσιν ὀξέως, ἢ ὁπωσοῦν σφο-
δρῶς κινηθεῖσι, διὰ τὸ πλείονος εἰσπνοῆς δεῖσθαι. κατὰ δὲ τὰς περιπνευμονίας καὶ τὰ τῶν ἐμπύων ποιήματα
ἤτοι πάθη, καὶ τὰς ἐπὶ τῶν πυρετῶν ὀρθοπνοίας, διὰ τὴν στενοχωρίαν τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, οὐ δυναμένων κα-
ταδέξασθαι τοσαύτην οὐσίαν ἀθρόως, ὅσης χρῄζει τὸ ζῷον. ἀπλήρωτος οὖν ἡ χρεία τῆς ἀναπνοῆς γινομένη, κίν-
δυνον ἐπάγει πνιγός, καὶ διὰ τοῦτο ἀναγκάζονται συνεχῶς τε καὶ παντὶ τῷ θώρακι ποιεῖσθαι τὴν ἀναπνοήν. ἐπὶ δὲ
τῆς συνάγχης, αἱ μὲν κατὰ τὸν πνεύμονα κοιλίαι τοῦ πνεύματος, ἐν αἷς ἀναπνέομεν, ἄφρακτοί εἰσι καὶ καθαραί.
φλεγμαινόντων δὲ τῶν ἐν τῷ λάρυγγι μυῶν στενοχωρία γίνεται, κατὰ τὴν εἴσοδον τὴν πρώτην τοῦ ἔξωθεν ἀέρος, ὃν
διὰ τῆς εἰσπνοῆς ἕλκομεν, ὥστε καὶ νῦν καθ' ἑτέραν μὲν αἰτίαν, ὡσαύτως δ' ἀπλήρωτος ἡ χρεία γίνεται τῆς ἀναπνο-
ῆς, ὡς ἐπ' ἀσθματικῶν, ἐμπύων τε καὶ περιπνευμονικῶν ἐγίνετο. διὰ τοῦτο ἐξορμῶσιν οἱ πνιγόμενοι διανίστα-
30 σθαί τε καὶ παντὶ τῷ θώρακι βιαίως ἐπισπᾶσθαι τὸν ἔξωθεν ἀέρα. κατὰ τοῦτο μὲν δὴ τοῖς κυναγχικοῖς τὸ με-
τέωρον ὀνομάζεσθαι πνεῦμα. λογίσαιτ' αὖ τις συγχωρεῖ δέ, καὶ διὰ τὸ μετεωρίζειν ἑαυτοὺς ἐθέλειν οὕτως εἰρῆ-
σθαι. ταυτὸν σημαίνοντος τοῦ μετεώρου πνεύματος τῇ κατὰ τὸ προγνωστικὸν ὀρθοπνοίᾳ. γέγραπται δ' ἐν τῇ
διηγήσει τῆς προκειμένης ἐν τῷ λόγῳ κυνάγχης, ὡς καὶ τὸ ποτὸν εἰς τὰς ῥῖνας ἀνεκόπτετο. γίνεται δὲ τοῦτο,
τοῖς μὴ καταπίνειν αὐτὸ δυναμένοις, ἤτοι διὰ στενοχωρίαν τοῦ πόρου τοῦ κατὰ τὸν στόμαχον, ἢ διὰ νέκρωσιν
αὐτοῦ καὶ παράλυσιν, ὀλέθριον ἐσχάτως ἑκάτερον ὄν, ὥσπερ καὶ τὸ προγεγραμμένον οὕτως ὑπ' αὐτοῦ κα-
τὰ τὴν τρίτην ἡμέραν. ἄκρεα ψυχρὰ πελιά. προειρηκὼς γὰρ τῇ τρίτῃ ῥῖγος πυρετὸς ὀξὺς ἐπήνεγκεν. ἄκρεα
ψυχρὰ πελιὰ νεκρώσεως δ' ἐστὶ καὶ σβέσεως τῆς ἐμφύτου θερμασίας σημεῖον, ἡ τῶν ἄκρων ψύξις τε καὶ πελίω-
σις, ἐν ὀξέσι πυρετοῖς γινομένη, οὕτως οὖν συνέβη, τῇ καὶ νοσούσῃ ἡ τῶν διαχωρημάτων καὶ ἡ τῶν οὔρων ἐπίσχε-
σις. ὡς ἂν ἤδη νεκρουμένων ἁπασῶν τῶν ἐνεργειῶν. διὸ καὶ πιθανόν ἐστι. μήτε κατὰ τὴν. ζ'. ἡμέραν ἀπο-
40 θανεῖν τὸν ἄνθρωπον, μήτε κατὰ τὴν. η'. οὐδὲ γὰρ ἐξαρκέσαι δυνατὸν ἦν τοσοῦτον χρόνον τὴν δύναμιν, ἤδη
κατὰ τὴν. γ'. ἡμέραν, συμπτώματά τε καὶ σημεῖα ἔχουσαν, ἀπὸ ψυχομένης τῆς φύσεως ὁ Ἱπποκρά-
της τε ἐν τοῖς οὕτως ὀξέσι νοσήμασιν εἰωθὼς τὰ καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινόμενα γράφει. οὐκ ἂν παρέλιπεν εἰπεῖν
τι καὶ περὶ τῆς. ε'. ἡμέρας καὶ τῆς. ϛ'. ἐπεὶ τοίνυν ἐπὶ συμπληρωθείσῃ τῇ τῆς τρίτης ἡμέρας διηγή-
σει, τῆς. δ'. μόνης ἐμνημόνευσε, πάντ' ἐν αὐτῇ παροξυνθῆναι λέγων, ἔτι καὶ μᾶλλον ἐστὶ δῆλον, ὡς ἀδύ-
νατον ἦν, ἄχρι τῆς. ζ'. ἢ. η'. ἡμέρας, ζῆσαι τὴν γυναῖκα. παραδόξους μὲν γὰρ μεταβολὰς ἐν τῷ
σπανίῳ γινομένας διὰ ῥώμην φύσεως ἡμεῖς τε πολλάκις ἐθεασάμεθα, καὶ ὁ Ἱπποκράτης αὐτὸς ἐν τῇ διηγή-
σει τῶν ἀρρώστων ἔγραψε, μετὰ τοῦ συνεπισημαίνεσθαι τοῦτ' αὐτὸ καὶ δηλοῦν ἄμεινον ἐσχηκέναι τὸν ἄρρωστον,
ἀλλὰ νῦν γε κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν σὺν ὀξεῖ πυρετῷ τῶν ἄκρων ψυχρῶν τε καὶ πελιδνῶν γινομένων ἐπι-
σχεθέντων τε καὶ τῶν οὐρουμένων, εἰ καὶ μὴ προσγεγράφει, τετάρτῃ πάντα παρωξύνθη, πάντως ἂν ἐπι-
50 θνήκει περὶ τὴν. ε'. ἡμέραν. ἐπεὶ δὲ καὶ τοῦτο προσέγραψεν, ἔτι καὶ μᾶλλον αὖ τις ἀποφαίνοιτο θαρρῶν ὅτι πως
ἴσχυσεν, μὴ εἰς τὴν ἕκτην ἡμέραν ἀφικέσθαι ζῶσαν. καὶ πολύ γε μᾶλλον εἰς τὴν ἑβδόμην ἔτ' ἀδυνατώτερον, ἢ
εἰς τὴν ὀγδόην. ἄξιον οὖν θαυμάσαι πῶς ὑπέγραψεν ὁ πρῶτος ὑπογράψας τοὺς χαρακτῆρας οὕτως ὡς δη-
λοῦσθαι κατὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν τεθνηκυῖαν αὐτήν, καὶ τούτου μᾶλλον. ἔτι πῶς καὶ Ζήνων καὶ Ἡρόφιλος,
οὐχ ὁ τυχὼν ἀνὴρ ἐξηγούμενος τοὺς προγεγραμμένους χαρακτῆρας ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐπιδημιῶν καὶ αὐ-
τὸς ἐν τῇ ὀγδόῃ τῶν ἡμερῶν ἀποθανεῖν φησὶ τὴν κυναγχικὴν καὶ τοῦτο δηλοῦσθαι διὰ τῶν τοιούτων χαρακτή-
ρων. ΠΙΤ. δ,, ε. κ. θ. τούτων τῶν χαρακτήρων ὁ μὲν πρῶτος τὸ πιθανὸν δηλοῖ διὰ τοῦ. π. γράμματος
γραφόμενος, μέσην ὀρθὴν ἔχοντος γραμμὴν ἑκατέρας τῶν ἄλλων παραλλήλων. ἔνιοι γράφουσι τὸ σημαι-
νον τὸν τῶν ἑκατοστῶν ἀριθμὸν καὶ διαπαντός γε κατὰ πάντας τοὺς ἀρρώστους, τοῦτο σημαίνει προγεγραμ-

μένος

μώς ἁπάντων τῶν ἐφεξῆς χαρακτήρων. ὁ δ' ἐπὶ τῆς τελευτῆς αὐτῶν, ἐνταῦθα μὲν τὸν θάνατον δηλοῖ τοῦ. θ.
γράμματος σημαινόμενον. ἐπ' ἄλλων δὲ ἀρρώστων τὴν ὑγείαν, ἀπὸ τοῦ. υ. γράμματος δηλουμένην. ὁ δὲ
πρὸ τοῦ τελευταίου χαρακτῆρος γεγραμμένος ἀεὶ σημαίνει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν, ἐν ὅσαις ἐνόσησεν ὁ προ-
κείμενος ἑκάστοτε κατὰ τὸν λόγον ἄρρωστος. οἱ δ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτου τε καὶ τοῦ πρώτου πάντων, τὴν αἰτί-
αν δηλοῦσι τοῦ σωθῆναι τὸν ἄνθρωπον, ἢ ἀπολέσθαι. καθάπερ ἐπὶ τῆς κυναγχικῆς ταύτης οἱ δύο χαρακτῆ-
ρές εἰσιν, ὁ μὲν ἑπόμενος τῷ πρώτῳ πάντων ἐν ᾧ τὸ διὰ μέσου γραμμὴν ὀρθὴν ἔχον ἐγέγραπτο. π. τού-
τῳ δ' ἐφεξῆς ἄλλος τε καὶ ἄλλος. ὁ μὲν οὖν ἑπόμενος τῷ πρώτῳ πάντων. ἐν ᾧ τὸ διὰ μέσου τό. δ. στοιχεῖον ἐστὶ
ἔχον, ἀπὸ μέσης τῆς κάτω γραμμῆς ἑαυτοῦ γραμμὴν ἑτέραν ὀρθὴν εἰς τὰ κάτω μέρη ἠγμένην, ὥσπερ τό.
ι. γραφόμενον. ὁ δ' ἐφεξῆς ἐστὶν ὁ τοῦ. ε. γράμματος. ἐκ τούτων δ' ἐφεξῆς ὁ Ζήνων δηλοῦσθαί φησι τῶν διαχω-
ρούντων τὴν ἐπίσχεσιν. τοῦ μὲν ἀπεστιγμένου κάτω. δ. καθ' ὅντινοῦν τρόπον διαχωρούμενα δηλοῦντος, καὶ γὰρ
ἱδρῶτος αὐτὸ φησὶ σημεῖον, οὐκ οὔρων μόνον, ἢ διαχωρημάτων εἶναι. τοῦ δὲ. ε. τὴν ἐποχὴν ἢ ἐπίσχεσιν αὐτῶν, ὁπο-
τέρως ἂν ὀνομάζειν ἐθέλοις, ὡς εἶναι τὴν ὅλην διάνοιαν τῶν σημείων, τοιάνδε, πιθανόν ἐστι τῶν διαχωρουμένων ἐπι-
σχεθέντων ὀγδοαίαν ἀποθανεῖν τὴν κυναγχικήν. θαυμάζω τοίνυν ὅπερ ἔφην τῶν ἀκριβέστερον ἀντιγράφως
ἐχόντων τὴν. ε. ἡμέραν ὁμολογοῦντος τῇ γραφῇ τῇδε, καὶ αὐτοῦ τοῦ γράμματος, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐδεί-
κνυεν. αὐτόν τε τὸν Ζήνωνα τὴν ὀγδόην ἡμέραν ἐπίστασθαι γεγραμμένην. ἀντιλέγοντάς τε τινὰς αὐτῷ. περὶ μὲν
τούτου μηδὲν εἰρηκέναι. περὶ δὲ τῶν χαρακτήρων ἐλέγχειν αὐτὸν, ὡς μήτε γράψαντα τὸ δεύτερον γράμμα, καὶ ποιή-
σαντα τὸ ἀπεστιγμένον. δ. μὴ οὕτως ἐχούσης τῆς κατὰ τὸ τρίτον τῶν ἐπιδημιῶν γραφῆς. ἀλλὰ μετὰ τὸν
πρῶτον χαρακτῆρα τῷ. ρ. γεγραμμένον, καθάπερ ἐκεῖνοι φασὶ, παρεισέρχεται δ' ἐνταῦθα λοιπὸν ἤδη μα-
κρός τις λόγος ἐσμὸς. οἰήσεται γάρ τις ὄντως ὑφ' Ἱπποκράτους προσκεῖσθαι τοὺς χαρακτῆρας τοῖς ἀρρώστοις,
εἴπερ οἱ ἀντιλέγοντες τῷ Ζήνωνι τό. ρ. φασὶν οὐ τὸ κάτωθεν ἀπεστιγμένον. δ. γεγράφθαι, ἀλλ' ἐὰν ἀναγνῷς
τὰ τῶν ἀντειπόντων τῷ Ζήνωνι βιβλία, μηδ' Ἱπποκράτους εἶναι λεγόντων τοὺς χαρακτῆρας, εὑρεθῆναί τε βιβλίον-
τι τῶν Πτολεμαίου τοῦ εὐεργέτου κληθέντος ἔχον αὐτοὺς διασκευασμένους ὑπό τινος ἰατροῦ Μνήμονος, τὸ γένος
ἐκ πόλεως Σιδητῆς, Κλεοφαντείου δὲ τὴν αἵρεσιν. ἀκούσῃ δὲ καὶ τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἐνέγραψε τῷ βιβλίῳ τοὺς χα-
ρακτῆρας τούτους ὁ Μνήμων οὓς δόξειεν αὐτῷ διαφέρεσθαι πρὸς ἑαυτοὺς οἱ ἀντειπόντες τῷ Ζήνωνι, μήθ' Ἱππο-
κράτους εἶναι, μήτ' οὕτως γεγράφθαι τοὺς χαρακτῆρας, ὡς ἐκεῖνος ἐξηγήσατο. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ καὶ τὰ μέχρι νῦν
εἰρημένα περιττὰ εἶναι καὶ μηδὲν ὀνίναι τοὺς ἀναγνωσομένους εἰς τὰ τῆς τέχνης ἔργα, πρὸς ἃ παιδεύειν δεῖ τὸν
ἀσκούμενον ἐν αὐτῇ. ἀλλ' ἐπειδὴ γραφομένων αὐτῶν ἔδοξε τοῖς φίλοις, οἷς πεισθεὶς κατὰ τὸ πρῶτον βιβλίον
ἐλέγχους τινὰς ἔγραψα τῶν μοχθηρῶς ἐξηγησαμένων τὰ κατὰ τοὺς ἀρρώστους, εἰπεῖν τί με καὶ περὶ τῶν χα-
ρακτήρων τούτων ἅπαξ ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ, καὶ τοὐπέκεινα πρᾶξαι, γινώσκων ὅπερ ἀεὶ λέγω τὰ ὑπὸ τῶν
νεωτέρων ἰατρῶν ἐν ὑπομνήμασι γεγραμμένα, ἀπολλύντα μὲν ἡμῶν τὸν χρόνον, ἰατρικὸν δ' οὐδὲν διδάσκοντα.
δι' οὓς κἀγὼ τὰς μὲν ἰατρικὰς πραγματείας ἰδίᾳ καθ' ἑαυτὰς ἐποιησάμην. τὰς δὲ πρὸς τοὺς σοφιστὰς, ἐπειδὴ
καὶ τούτων ὁρῶ δεομένους τοὺς νέους, ὅσοι διαστρέφονται πρὸς αὐτῶν, αὐτὰς καθ' ἑαυτὰς πάλιν καὶ ταύτας,
ἵν' εἴ τις ἔχῃ χρόνον ἐκ περιουσίας ἐντυγχάνειν αὐταῖς, ὡς πρὸς πολεμίους εἴη παρεσκευασμένος τοὺς σοφιστάς.
οὕτως οὖν καὶ νῦν ἄχρηστον πρᾶγμα πρὸς τὸ καλῶς ἰᾶσθαι τὸ κατὰ τοὺς χαρακτῆρας τούτους ὑπάρχον, ὅμως
οὐκ ὀκνήσω διελθεῖν ἅπαν. ἐπειδὴ τοῖς φίλοις οὕτως ἔδοξεν, ἠχθόμην δ' ἂν εἰς τοιαύτην φλυαρίαν ἐκτρεπό-
μενος, εἰ μὴ πρότερον ἐν πολλαῖς πραγματείαις ἅπαντα τῆς ἰατρικῆς τέχνης τὰ χρήσιμα διελθὼν, οὕτως
ἧκον ἐπὶ τὰς τῶν Ἱπποκρατείων βιβλίων ἐξηγήσεις, ἐν αἷς ἐπιμαθεῖν μὲν οὐδὲν ἔχουσιν οἱ μανθάνοντες τὴν τέ-
χνην ἔξωθεν ὧν ἐν ταῖς ἰατρικαῖς πραγματείαις ἔγραψα κατὰ διέξοδον σαφῶς, ὡς καὶ τοὺς ἀμβλεῖς τὴν διάνοι-
αν ἕπεσθαι τοῖς λεγομένοις. ἱστορίας δὲ γνῶσιν ἔξουσιν, ἀφ' ἧς οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων θαυμάζουσιν. ἐνίοτε τῶν τὰς
τέχνας μεταχειριζομένων τινὰς, οἰόμενοι τοὺς πολυΐστορας καὶ πολυμνήμονας ἀνθρώπους εὐθὺς καὶ τὰ τῆς
τέχνης διαγνωστικὰ θεωρήματα. καὶ νῦν οὖν ἐρῶ τὴν περὶ τῶν χαρακτήρων ἱστορίαν ἅπασαν. ἐπεὶ δὲ τοῦτο δοκεῖ
τοῖς τε φίλοις καὶ τοῖς ἑταίροις ἅπαξ ἐνθάδε γενέσθαι βέλτιον εἶναι. λέλεκται μὲν οὖν ἃ μέλλω λέγειν ὑπὸ Ζεύξι-
δος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν εἰς τὸ προκείμενον βιβλίον ὑπομνημάτων. καὶ ἦν ἴσως ἄμεινον ὥσπερ εἴωθα ποιεῖν ἐν τοῖς
τοιούτοις, ἀναπέμψαι τοὺς βουλομένους τὴν ἱστορίαν ταύτην γνῶναι πρὸς ἐκεῖνο τὸ βιβλίον, ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ
τοῦ Ζεύξιδος ὑπομνήματα μηκέτι σπουδαζόμενα σπανίζει, διὰ τοῦτ' ἀξιοῦσιν ἐμὲ διελθεῖν αὐτὰ, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ
τοῦ Μνήμονος ποιησάμενον αὐτῆς. ἔνιοι μὲν γάρ φασιν αὐτὸν λαβόντα τὸ τρίτον τῶν ἐπιδημιῶν ἐκ τῆς ἐν
Ἀλεξανδρείᾳ μεγάλης βιβλιοθήκης, ὡς ἀναγνωσόμενον ἀποδοῦναι παρεγγράψαντα ἐν αὐτῷ καὶ μέλανι καὶ γράμ-
μασι παραπλησίοις τοὺς χαρακτῆρας τούτους. ἔνιοι δὲ καὶ αὐτὸν ἐκ Παμφυλίας κεκομικέναι, καὶ φιλότιμον περὶ
βιβλία τόν τε βασιλέα τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαῖον οὕτω γενέσθαι φασὶν, ὡς καὶ τῶν καταπλεόντων ἁπάντων τὰ βι-
βλία κελεῦσαι πρὸς αὐτὸν κομίζεσθαι. καὶ ταῦτα, εἰς καινοὺς χάρτας γράφοντα, διδόναι μὲν τὰ γραφέντα τοῖς
δεσπόταις, ὧν καταπλευσάντων ἐκομίσθησαν αἱ βίβλοι πρὸς αὐτὸν, εἰς δὲ τὰς βιβλιοθήκας ἀποτίθεσθαι τὰ κομι-
σθέντα, καὶ εἶναι τὰς ἐπιγραφὰς αὐτοῖς τῶν ἐκ πλοίων. ἓν δέ τι τοιοῦτον φασὶν εὑρεθῆναι, καὶ τὸ τρίτον τῶν ἐπιδημιῶν
ἐπιγεγραμμένον τῶν ἐκ πλοίων κατὰ διορθωτὴν Μνήμονα Σιδήτην. ἔνιοι δ' οὐ κατὰ διορθωτὴν ἐπιγεγράφθαι
φασὶν, ἀλλ' ἁπλῶς τοὔνομα τοῦ Μνήμονος. ἐπειδὴ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν καταπλευσάντων ἅμα βίβλοις,
ἐπέγραφον οἱ τοῦ βασιλέως ὑπηρέται τὸ ὄνομα τοῖς ἀποτιθεμένοις εἰς τὰς ἀποθήκας. οὐ γὰρ εὐθέως εἰς τὰς βι-
βλιοθήκας αὐτὰ φέρειν, ἀλλὰ πρότερον ἐν οἴκοις τισὶ κατατίθεσθαι σωρηδόν. ὅτι δ' οὕτως ἐσπούδαζε περὶ τὴν τῶν
παλαιῶν βιβλίων κτῆσιν, ὁ Πτολεμαῖος ἐκεῖνος, οὐ μικρὸν εἶναι μαρτύριόν φασιν, ὃ πρὸς Ἀθηναίους ἔπραξε. δοὺς γὰρ
αὐτοῖς ἐνέχυρα πεντεκαίδεκα τάλαντα ἀργυρίου καὶ λαβὼν τὰ Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου καὶ Αἰσχύλου βιβλία

χάριν τοῦ γράψαι μόνον ἐξ αὐτῶν, εἶτ' εὐθέως ἀποδοῦναι σῶα, κατασκευάσας πολυτελῶς ἐν χάρταις καλλίστοις, ἃ μὲν ἔλαβε παρὰ ἀθηναίων, κατέσχεν, ἃ δ' αὐτὸς κατεσκεύασεν ἔπεμψεν αὐτοῖς, παρακαλῶν ἔχειν τε τὰ πεντεκαίδεκα τάλαντα, καὶ λαβεῖν ἀνθ' ὧν ἔδοσαν βιβλίων παλαιῶν, τὰ καινά. τοῖς μὲν οὖν ἀθηναίοις, εἰ καὶ μὴ καινὰς ἐπεπόμφει βίβλους, ἀλλὰ κατεσχήκει τὰς παλαιὰς, οὐδὲν ἦν ἄλλο ποιεῖν, εἰληφόσι γε τὸ ἀργύριον ἐπὶ συνθήκαις τοιαύταις, ὡς αὐτοὺς κατέχειν, εἰ καὶ ἐκεῖνος κατάσχοι τὰ βιβλία, καὶ διὰ τοῦτ' ἔλαβόν τε τὰ καινὰ, καὶ κατέσχον καὶ τὸ ἀργύριον. ἐν δ' οὖν μνήμῃ, εἶτ' αὖθις ἐκόμισε τὸ βιβλίον, εἴτε λαβὼν ἐκ τῆς βιβλιοθήκης παρέγραψε. φαίνεται πράξας ἕνεκα χρηματισμοῦ. τοῦτο μόνον γὰρ ἐπίστασθαι λέγων ἑαυτὸν ἃ δηλοῦσιν οἱ χαρακτῆρες, μισθὸν τῆς ἐξηγήσεως αὐτῶν εἰσεπράττετο, καὶ εἴπερ τοῦθ' οὕτως ἔχει, πιθανώτερόν ἐστι τὸ κατὰ τὴν βιβλιοθήκην ἀποκείμενον ὑπ' αὐτοῦ διεσκευάσθαι, πολὺ γὰρ ἀξιοπιστότερον ἔμελλεν αὐτῷ τὸ τῆς ἐξη-
10 γήσεως ἔσεσθαι, τῆς βασιλικῆς βιβλιοθήκης ἐχούσης τοὺς χαρακτῆρας. ὕποπτος δ' αὖ ἦν εἰ αὐτὸς ἐκεκόμικει τὸ βιβλίον οἴκοθεν, οὐκ ὤκνησα δ' ἂν οὐδὲ τὰς ὑφ' ἡρακλείδου τοῦ ταραντίνου τε καὶ τοῦ ἐρυθραίου γεγραμμένας ἀποδείξεις τοῦ παρεγγεγράφθαι τοὺς χαρακτῆρας εἰπεῖν, εἰ μή γε τοῖς νοῦν ἔχουσι, πρόδηλον ἐνόμιζον εἶναι τοῦτο, καὶ βέλτιον ἐσπούδων ἀπαλλαγῆναι τῆς τοιαύτης πολυλογίας. ἐπάνειμι τοίνυν ἐπὶ τὸ χρήσιμον, οὗπερ ἕνεκα καὶ τὴν τῶν ἀρρώστων τούτων ἱστορίαν ἀναλεγόμεθα. γελοῖον γάρ ἐστι διὰ τοῦτ' ἀποθανεῖν νομίσαι τὴν ἄνθρωπον, ὅτι τῶν διαχωρημάτων ἐπίσχεσις ἐγένετο. οὐ γὰρ δὴ διὰ τὴν ἐπίσχεσιν ἀπέθανεν, ἀλλ' ὅτι συνέβαινεν αὐτῇ, διὰ τοῦτ' ἐπέσχετο τὰ διαχωρούμενα, νεκρουμένων τῶν κατὰ φύσιν ἐνεργειῶν. οὐ γὰρ διότι ψυχρὰ καὶ πελιδνὰ τὰ ἄκρα κατὰ τὴν τρίτην ἡμέραν ἐγένετο, διὰ τοῦτ' ἀπέθανεν, ἀλλὰ διότι ἀπέθνησκεν ἐνεκροῦτο καὶ ταῦτα. καὶ αὐτὸς δ' ὁ ἱπποκράτης, ὥσπερ μαρτυρούμενος, ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς διηγήσεως προσέγραψεν. ἀπέθανε κυναγχική. καίτοι προειρηκὼς εὐθὺς ἐν ἀρχῇ, ἡ κυναγχικὴ παρὰ βίτωνος. ἀλλ' ἡ κατὰ τὸ τέλος προσθήκη, τοιαύτην τινὰ ἔχει τὴν ἔνδειξιν
20 ἀπέθανεν ἡ ἄνθρωπος αὕτη, διὰ τὴν κυνάγχην. οὕτως γοῦν ἔγραψε κἀν τῷ προγνωστικῷ, περὶ τῶν ὀλεθρίων κυναγχῶν. αὗται γὰρ καὶ αὐθημερὸν, ἀποπνίγουσι καὶ δευτεραῖον καὶ τριταῖον. εἰκὸς οὖν καὶ τὴν προκειμένην ἐν τῷ λόγῳ γυναῖκα, διὰ τοῦτ' ἀποθανεῖν τριταίαν, ἡνίκα καὶ τὰ ἄκρα πελιδνὰ καὶ ψυχρὰ, καὶ τῶν διαχωρημάτων ἐπίσχεσις ἐγένετο, ὥστ' εἰκάζειν χρὴ τὴν δύναμιν αὐτῆς ἰσχυρὰν οὖσαν ἐξαρκέσαι μέχρι τῆς πέμπτης ἡμέρας. τὸ δ' ἄχρι τῆς ὀγδόης, ἀδύνατον. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἅλις. ἐννοήσας δέ τις, ὡς ὁ ἱπποκράτης αὐτὸς ἐνεχείρισε τὴν θεραπείαν τῆς γυναικὸς ταύτης, εἴτε συνεπισκέπτετο τῷ θεραπεύοντι, πάντως ἄν, εἰ καὶ μηδὲν ἄλλο, καταπλασμάτιον γοῦν ἐπέθηκεν, ἢ διακλυσμάτιον ἔδωκεν αὐτῇ. πεισθήσεται γοῦν παραλελεῖφθαι κατὰ τὴν διήγησιν τά τ' ἄλλα βοηθήματα προσαχθέντα τῇ νοσούσῃ καὶ τὴν φλεβοτομίαν. μόνον δὲ κλυστῆρα καὶ βαλάνου πρόσθεσιν οὐ προηγουμένως, ἀλλὰ κατὰ τὸ πάρεργον γεγράφθαι. διηγούμενος γὰρ τά τ' οὐρούμενα καὶ ἐμούμενα, καὶ τὰ διαχωρούμενα κατὰ γαστέρα. προσγράφων δὲ καὶ τὴν ἐπίσχεσιν αὐτῶν, ἐφ' ὧν οὐδὲν ἀπέκρινεν αὐτο-
30 μάτως ὁ κάμνων, ἐπὶ τούτων ἐν παρέργῳ προσέγραψε μετὰ τῆς ποιότητος τῶν ἐκκριθέντων, τί τ' ἀπὸ βαλάνου καὶ ἀπὸ κλυσματίου.

Τί δηλοῖ τῶν χαρακτήρων ἕκαστος.

Ἐγὼ μὲν ἀπηλλάχθαι τελέως ἐβουλόμην ἤδη τῆς περὶ τοὺς χαρακτῆρας ἀδολεσχίας. ἐπεὶ δὲ καὶ τῶν ἑταίρων συντελεσθῆναι τὸν λόγον ἅπαντα ποθοῦσιν, ἐμοί τε πολὺ μέρος τῆς φλυαρίας ἤδη ταύτης διήνυσται, προσθεῖναι τὸ κατάλοιπον, οὐκ ὀκνήσω. προῃρούμην μὲν οὖν ὥσπερ εἴωθα τοὺς μηδὲν συντελοῦντας εἰς τὴν τέχνην λόγους, ἰδίᾳ γράφειν, οὕτω καὶ τούτῳ βιβλίον ἓν ἀναθεῖναι κατὰ μόνας γεγραμμένον, ἵν' ἔχοιεν οἱ καὶ τοιαῦτα περιεργάζεσθαι βουλόμενοι, σχολάζειν ἀχρήστοις φλυαρίαις. ἐπεὶ δ' ὁρῶ προεληλυθὸς ἤδη τὸ δεύτερον ὑπόμνημα τοῦτο, καὶ μήκους ἀξιολόγου εἰληφὸς, ὡς μὴ δύνασθαι μηκέτι κατ' αὐτὸ τοὺς ὑπολοίπους ἀρρώστους ἐξηγήσασθαι, καὶ προσθεῖναι τὴν λοιμώδη κατάστασιν ἐφεξῆς γεγραμμένην αὐτῶν, οὐ μὴν οὐδὲ διασπάσαι βούλομαι τὴν τῆς καταστάσεως ἐξήγησιν, ὡς μέρος μὲν αὐτῆς κατὰ τοῦτο γεγράφθαι τὸ ὑπόμνημα, τὸ δ' ὑπόλοιπον ἐν τῷ αὐτῷ μετ' αὐτό. διὰ τοῦτο καὶ τὸν
40 περὶ τῶν χαρακτήρων λόγον, ἐν τῷδε συμπληρώσω, περιελὼν καὶ τοῦτον τὸν πολὺν λῆρον. εἰ γὰρ ὅσα λέλεκται τοῖς γράψασι περὶ τῶν χαρακτήρων τούτων, εἰς ἐξέτασιν ἄγων καὶ διακρίνων τά τ' ὀρθῶς εἰρημένα καὶ τὰ μὴ τοιούτως, οὐχ ἑνὸς εἰς τοῦτο δεήσομαι βιβλίου. ἡγεῖται μὲν οὖν ὡς ἔφην ἁπάντων, τὸ τὴν διάμεσον γραμμὴν ἔχον π. σημαῖνον ἀεὶ τὸ πιθανόν. τελευταῖον δ' ἤτοι τὸ. υ. γράμμα φαίνεται γεγραμμένον, ἢ τὸ. θ. τὸ μὲν ὑγείαν, τὸ δὲ θάνατον σημαῖνον. ἔμπροσθεν δ' αὐτῶν ὁ τῶν ἡμερῶν ἀριθμὸς, ἐν αἷς ἐνόσησεν ἢ ἀπέθανεν ὁ κάμνων. οἱ δ' ἐν τῷ μεταξὺ τούτων χαρακτῆρες ἅπαντες μέν εἰσι διὰ τῶν γραμμάτων, ἃ σημαίνει τὰ στοιχεῖα τῆς φωνῆς πλὴν τοῦ κάτωθεν ἀπεστιγμένου δέλτα. τίνα δὲ διάνοιαν ἕκαστος αὐτῶν ἔχει, δηλώσω, μεμνημένων οὖν ἡμῶν ὅτι τὰ πρὸ τοῦ τελευταίου τῶν χαρακτήρων ὑφ' οὗ θάνατον ἢ ὑγείαν ἔφαμεν δηλοῦσθαι γεγραμμένα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν σημαίνει, περὶ τῶν ἄλλων ὅσα μεταξὺ τούτων τε καὶ τῆς ἀρχῆς γέγραπται, ποιήσομαι τὸν λόγον. τὸ μὲν. α. δηλοῖ, ἀποφθορὰν ἀπώλειαν. τὸ δέ. γ. γονοειδὲς οὖρον. τὸ. δ'. ἀπεστιγμένον, οἷάπερ ἐστὶν ἢ κάτωθεν, ἔχει τρόπῳ
50 τῷδε γεγραμμένον. δ,,. ἱδρῶτα καὶ διάρροιαν καὶ διαφόρησιν, καὶ συνελόντι φάναι κένωσιν, ἥντινα οὖν σημαίνειν βούλονται. τὸ δέ. ε. ἐποχὴν, ἕδραν. τὸ δέ. ζ'. ζήτημα. τὸ δέ. θ. θάνατον ὡς προείρηται. τὸ δέ. ι. ἱδρῶτα. τὸ δέ. κ. κρίσιν, ἢ κοιλιακὴν διάθεσιν. τὸ δέ. μ. μανίαν, ἢ μήτραν. τὸ δέ. ν. νεότητα καὶ νέκρωσιν. τὸ δέ. ξ'. ξανθὴν χολὴν, καὶ ξένον τι καὶ σπάνιον καὶ ξυσμὸν καὶ ξηρότητα. τὸ δέ. ο. ὀδύνας, ἢ οὖρον. ἔνιοι δέ φασιν ὅταν ἐπικείμενον ἄνωθεν ἔχῃ τὸ. υ. τότε σημαίνει τὸ οὖρον αὐτό, γραφόμενον ὡς εἰώθασι τὸ οὔπω γράφειν. τὸ δέ. π. πλῆθος, ἢ πτύελον, ἢ πυρὸν, ἢ πυρετὸν, ἢ πνεύμονος πάθος. τὸ δ' ἐν αὐτῷ μέσον ἔχον τὸ ι. καθότι προείρηται τὸ πιθανὸν δηλοῖ. τὸ δέ. ρ. ῥύσιν ἢ ῥῖγος. τὸ δέ. φ. φρενῖτιν, ἢ φθίσιν. τὸ δέ. ς. σπασμὸν ἢ στομάχου κάκωσιν, ἢ στόματος. τὸ δέ. τ. τόκον. τὸ δέ. υ. ὑγείαν ἢ ὑποχόνδριον. τὸ δέ. χ. χολὴν ἢ χολῶδες. τὸ δέ. ψ. ψύξιν. τὸ δέ. ω. ὠμότητα.

τὸ μέντοι

5 Μειράκιον ὃ κατέκειτο ἐπὶ ψευδέων ἀγορῇ, πῦρ ἔλαβεν ἐκ κόπων καὶ πόνων καὶ δρόμων παρὰ τὸ ἔθος. τῇ πρώτῃ κοιλία ταραχώδης. χολώδεσι πολλοῖσι λεπτοῖσι. οὖρα λεπτά, ὑπομέλανα. οὐχ ὕπνωσε. διψώδης. δευτέρῃ, πάντα παρωξύνθη. διαχωρήματα πλείω, ἀκαιρότερα. οὐχ ὕπνωσε. τὰ τῆς γνώμης ταραχώδεα. σμικρὰ ἐφίδρωσε. τρίτῃ δυσφόρως. διψώδης. ἀσώδης. πολὺς βληστρισμός. ἀπορίη. παρέκρουσεν. ἄκρεα πελιὰ καὶ ψυχρά. ὑποχονδρίου ἔντασις ὑπολάπαρος ἐξ ἀμφοτέρων. τετάρτῃ, οὐχ ὕπνωσεν. ἐπὶ τὸ χεῖρον. ἑβδόμῃ ἀπέθανεν. ἡλικίην περὶ ἔτεσιν κ.

Ἄρξασθαι μὲν τὴν νόσον αὐτῷ φησὶν ἐκ κόπων, ἐπ' ἀήθεσι γυμνασίοις γενομένων. ἴσμεν γὰρ ὅτι πόνους ὀνο-
5 μάζει τὰ γυμνάσια, καθάπερ καὶ ὅτι κόπους τὴν διάθεσιν τοῦ σώματος, ἐφ' ἧς εἰ καὶ βραχύ τις κινοῖτο τονώδης αἴσθησις, ἢ ἑλκώδης αὐτῆς γίνεται. προσθεὶς δὲ τοῖς πόνοις τοὺς δρόμους, ἐκ περιττοῦ δοκεῖ προσγεγρά-
10 φθαι τοὺς πόνους, περιέχονται γάρ, ὡς γένος ἐν εἴδει, τοῖς δρόμοις. διὸ τινὲς ἀντὶ τοῦ πόνων, πότων ἔγραψαν, ὑπαλλάξαντες τὸ πρῶτον. ν. τῆς δευτέρας συλλαβῆς εἰς τὸ. τ. ἡ δ' ἐφεξῆς πᾶσα διήγησις τῶν συμβάντων τῷ μειρακίῳ, παράδειγμά ἐστιν ὀξέος νοσήματος, ἐν ἡλικίαις, καὶ μάλιστα τῶν νέων γινομένου. τὰ μὲν οὖν ἄλλα συμπτώματα, τῆς κατὰ τὴν νόσον ὀξύτητός ἐστιν. ἐξ ὧν δ' ἄν τις προγνοίη κίνδυνον ἢ θάνατον. ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν εἴρηται τὰ ὑπομέλανα, οὖρα. κατὰ δὲ τὴν δευτέραν, τὸ σμικρὰ ἐφιδροῦν. κατὰ δὲ τὴν τρίτην, ὁ πολὺς βληστρισμός. ἐν ἁπάσαις δὲ ταῖς ἡμέραις, τὸ μηδόλως ὑπνῶσαι. ταυτὶ μὲν οὖν, κινδυνώδη. τὰ δ' ἄκρεα πελιὰ ψυχρὰ γενόμενα τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν ἐν ὀξεῖ πυρετῷ, θανατῶδες, καὶ μᾶλλον ἔτι κατὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην. γίνεται γὰρ ἤτοι διὰ μέγεθος ὑπερβάλλον τῆς ἐν τοῖς σπλάγχνοις φλεγμονῆς, ἢ σβεννυμένης τῆς ἐμφύτου θερμασίας. περὶ δὲ τῆς καθ' ὑποχόνδρια ἐντάσεως ὑπολαπάρου, φθάνομεν εἰρηκότες, ὅτι τὴν χωρὶς ὄγκου τάσιν ὁ Ἱπποκράτης δηλοῖ, διὰ τῆς εἰρημένης λέξεως. ἐνδείκνυται δ' ἡ τοιαύτη τάσις
20 τῶν μὲν ἔξω σωμάτων, ἅπερ οἱ κατ' ἐπιγάστριον εἰσὶ μῦες, οὐδὲν φλεγμαῖνον. ἤτοι δὲ τὰς φρένας ἢ τὸ ἧπαρ ἢ τὸν σπλῆνα. κινδυνώδη δὲ ταῦτα σὺν τοῖς ἄλλοις. τὸ δὲ θανάτου σημεῖον, ἱκανόν, ἡ πελίωσίς τε καὶ ψύξις τῶν ἄκρων ἐν τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν ἐν ὀξεῖ πυρετῷ κατὰ τὴν εἰκοσαετῆ ἡλικίαν γενόμενα. διὰ τούτου δὲ καὶ μέχρι τῆς ἑβδόμης ἡμέρας, ἐξήρκεσεν ὁ νεανίας. ἴσως καὶ ἄλλως ἰσχυρὸς ὢν φύσει τὴν δύναμιν, οὐ μόνον διὰ τὴν ἡλικίαν. ἃ μὲν οὖν ἄν τις ἐκ τῆς περὶ τὸν ἄρρωστον τοῦτον ἱστορίας λάβοι χρήσιμα ταῦτ' ἐστι. τὸ δὲ ζητεῖν ἐν ποίᾳ πόλει καλεῖταί τι χωρίον ψευδές, καθάπερ Ἀθήνησιν ἡ τῶν κερκώπων οὕτως ὀνομάζεται, ἔσα τ' ἄλλα τοιαῦτα καθ' ἕκαστον τῶν ἀρρώστων, ἔνιοι τῶν ἐξηγητῶν ἔγραψαν, οὐκ ἂν ὑπερέβαινον ἔτι χρήσιμον ἐν αὐτοῖς ἑωρωνείς τὰ τῆς τέχνης ἔργα. ὀξὺ, τοῦτο γέγραπται μεταξὺ τοῦ προγεγραμμένου καὶ τοῦ μέλλοντος γραφήσεσθαι, δυνάμενον ἑκατέρῳ προσνέμεσθαι, φαινομένων γ' ἀμφοτέρων ὀξέως νενοσηκότων. ἀλλ' ἐπεὶ καὶ κατὰ τὴν προγεγραμμένην ἄρρωστον τὴν κυναγχικὴν ἐπὶ τῷ τέλει πρόσκειται, τὸ, κυναγχική, καί τισιν ἄλλοις ἀρρώ-
30 στοις ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς διηγήσεως προσγέγραπταί τι τοιοῦτον, δι' οὗ τὸ χρήσιμον ἐμφαίνεται τῆς ἱστορίας, εὐλογώτερόν ἐστι τῷ προτέρῳ τῶν ἀρρώστων προσγεγράφθαι τὸ ὀξύ. τάχα δ' ὁ τοὺς χαρακτῆρας προσγράψας καὶ τοῦτο προσέγραψε. καὶ μικρὸν ὕστερον ἐπὶ τοῦ δεκάτου κατὰ τὴν τάξιν ἀρρώστου, περὶ τῶν οὕτω προσγεγραμμένων εἰρήσεται τελέως.

Περὶ τῶν προσκειμένων χαρακτήρων τῷ προγεγραμμένῳ ἀρρώστῳ.

Ἐπειδὴ βέλτιον εἶναι τὴν λοιμώδη κατάστασιν εἰς τὸ τρίτον ὑπόμνημα φυλάξαι, προσθήσω τοῖς προειρημένοις ἔνια τῶν ἠμφισβητημένων τοῖς ἰατροῖς περὶ τῶν προσγεγραμμένων σημείων τῇ διηγήσει. τοῦ δὲ τοῦ μειρακίου κατὰ τὴν. ζ. ἡμέραν ἀποθανόντος. ὁ μὲν γὰρ Ζήνων ἔγραψε τούς δε τοὺς χαρακτῆρας. πρῶτον μὲν ἁπάντων τὸ. π. τὴν διὰ μέσου γραμμὴν εὐθεῖαν ὀρθὴν ἔχον, ὃ τοῦ πιθανοῦ διὰ παντὸς εἶναι σημεῖον γέγραπται. δεύτερον δὲ. ξ. καὶ τρίτον ἐπ' αὐτῷ. ζ. καὶ τέταρτον τό. θ. Π. Ξ, Ζ. Θ. τὸ μὲν οὖν ζ. τὴν ἑβδόμην ἡμέραν φασὶ δηλοῦν. τὸ δὲ. θ. τὸν θάνατον. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπὶ πάντων κοινά. τὸ δὲ. ξ.
40 ξένον σημεῖον εἶναι βούλεται. ξένον δὲ τὸ γεγονέναι φησὶ τῷ μειρακίῳ ἐν ἀρχῇ τῆς διηγήσεως ἐκ κόπων καὶ δρόμων παρὰ τὸ ἔθος, εἰς τὴν νόσον ἐμπεσεῖν αὐτό, τὰ μὲν οὖν ἀντειρημένα τῷ Ζήνωνι περὶ τοῦ πρώτου σημείου τοῦ τὸ πιθανὸν δηλοῦντος, ἐπειδὴ κοινὰ πάντων ἐστὶ τῶν ἀρρώστων ὀλίγον ὕστερον ἐὰν δόξω, προσθήσω, πρότερον δὲ τὰ κατὰ τὸν προκείμενον ἄρρωστον ἰδίως ἐζητημένα σκεψώμεθα, διότι περὶ πράγματος ἰατρικοῦ δοκεῖ τὴν ἀμφισβήτησιν εἰρηκέναι. γράψαντος γὰρ ὡς καὶ πρόσθεν ἔφην, οὐ μικρὸν βιβλίον τοῦ Ζήνωνος περὶ τῶν χαρακτήρων, εἶθ' ἕτερον αὐτοῦ μεῖζον, Ἀπολλωνίου τοῦ ἐμπειρικοῦ πρὸς αὐτὸν ἀντιγράψαντος, εἶθ' ὕστερον πάλιν ἐκείνῳ τοῦ Ζήνωνος ἀντειπόντος, Ἀπολλώνιος ὁ βιβλᾶς ἐπικληθείς, ἔγραψε μετὰ ταῦτα καὶ αὐτὸς ἤδη τεθνεῶτος τοῦ Ζήνωνος, βιβλίον ὑπὲρ τῶν χαρακτήρων, οὐ μόνον διεσκευασμένους ἐλέγχων, ἀλλὰ καὶ τὸν καλούμενον παρεξέλεγχον ἐπ' αὐτοῖς τὸν Ζήνωνα ποιησάμενος. ὡς γὰρ μὴ δ' ἑρμηνεῦσαι δυνηθέντος αὐτοῦ καλῶς τὰ διασκευασμένα πρὸς τοῦ μνήμονος, ἀλλ' ἐν δὶς ἠπόρει πιθανολογίας ὑπαλλάττοντος τοὺς χαρακτῆρας εἰς
50 εὐπορίαν ἐξηγήσεως, οὕτω πεποίηται τὴν ἀντιλογίαν. οὔτε τὸ κατὰ τὴν βασιλικὴν βιβλιοθήκην εὑρεθέν, οὔτε τὸ ἐκ τῶν πλοίων, οὔτε τὸ κατὰ τὴν ὑπὸ Βακχείου γεγενημένην ἔκδοσιν, ἔχειν φάσκων οὕτω τοὺς χαρακτῆρας ὡς ὁ Ζήνων ἔγραψεν ἐπὶ τοῦ προκειμένου κατὰ τὸν λόγον μειρακίου. εἰς ταύτην δ' οὐκ οἶδ' ὅπως τὴν ἀδολεσχίαν, ὁ Ταραντῖνος Ἡρακλείδης ὑπεσύρη, καίτοι πειρώμενος ἀεὶ πρὸς τὸ χρήσιμον ἀγαγεῖν τὰς ἐξηγήσεις. ἀλλὰ νῦν γε φαίνεται φιλονεικεῖν τῷ Ζήνωνι μᾶλλον, ἢ τοῦ χρησίμου στοχάζεσθαι. ποιεῖται γοῦν τὴν τῶν χαρακτήρων ἐξήγησιν, ὡς διατί. ζ. πρὸ τοῦ τελευταίου. θ. γέγραπται. τὸ δ' ἕτερον ὃ τούτου προτέτακται, δηλοῦν φησὶ τὸ ζητητέον ἦ, διατί κατὰ τὴν. ζ. ἡμέραν ἀπέθανε τῶν παροξυσμῶν αὐτῷ κατὰ τὰς ἀρτίους γεγονότων. εὔλογον
» γὰρ ὥς αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης λέγει, τὴν κρίσιν τοῦ νοσήματος ἐν ταῖς παροξυντικαῖς ἡμέραις γίγνεσθαι. ὧν ἐπεὶ οἱ
» παροξυσμοί φησιν ἐν ἀρτίαις, τουτέστι καὶ αἱ κρίσεις ἐν ἀρτίαις. ὧν δ' ἐν περιτταῖς, καὶ τοῦτο πάλιν ἐν περιτταῖς ἡμέραις

γίνεσθαι τὴν κρίσιν. ὑποπέπτωκε δὲ τῷ γενικῷ σημαινομένῳ τῆς κρίσεως καὶ ὁ θάνατος. οὕτως μὲν ὁ Ταραντῖνος
ἀπεφήνατο περὶ τῶν χαρακτήρων. ἐπισκεψώμεθα δέ, εἴ τις λέγει σαφὲς. ὅτι μὲν γὰρ ἀποθνήσκει ὡς τὰ
πολλὰ κατὰ τὰς τῶν παροξυσμῶν ἡμέρας, συμβαίνει, καὶ σπάνιόν ἐστι τοὐναντίον, ὁμολογητέον τ' ἐστὶ καὶ
συγχωρητέον ἀληθεύειν τῷ Ταραντίνῳ. οὐ μὴν ὅ γε οὗτος ἐν ταῖς ἀρτίαις φαίνεται τοὺς παροξυσμοὺς ἰσχυ-
ρῶς. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς πρώτης ἡμέρας ὁ Ἱπποκράτης ἔγραψε τὰ κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ νοσήματος γινόμε-
να. ταύτῃ δ' ἐφεξῆς φησί, πάντα παρωξύνθη, διὰ τὴν ἀνάβασιν τοῦ νοσήματος, ὀξέως κινουμένου. κα-
τὰ γοῦν τὴν τρίτην, μᾶλλον αὐξηθῆναι δηλοῦν τὸ νόσημα. προειρηκὼς γὰρ ἐπὶ τῆς δευτέρας, τό, τοὐχ
ὕπνωσε, καὶ τὸ τὰ τῆς γνώμης ταραχώδεα κατὰ τὴν τῆς τρίτης διήγησιν ἔγραψε. πρῶτον μὲν τὸ δυσ-
φόρως, ὃ κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν οὐκ ἐγγράφει. τούτῳ δ' ἐφεξῆς, τὸ διψώδης. εἶτα τὸ, ἀσώδης. εἶτα
10 τὸ πολὺς βληστρισμός. εἶτα τὸ ἀπυρέη. καὶ τούτων ἐν ἤρκει καὶ ἐν τῇ τρίτῃ προσγινόμενον ἡμέρᾳ, χεί-
ρονα τῆς δευτέρας αὐτὴν ἐνδείξασθαι. τὸ μὲν γὰρ ὑπνῶσαι κατὰ μίαν νύκτα, καὶ τὸ τὰ τῆς γνώμης ἔχειν
ταραχώδη, συνεχῶς φαίνεται γινόμενα κατὰ τὰς ὀξείας νόσους, ἄνευ μεγάλου κινδύνου. τὰ δ' ἐν τῇ τρίτῃ
γεγραμμένα, γέγονε πάντα κινδυνώδη, πλὴν διὰ τοῦτ' ὀνομάζει τῆς δευτέρας χείρονα τὴν τρίτην εἶναι,
διότι κατὰ μὲν τὴν δευτέραν ἔγραψε τὰ τῆς γνώμης ταραχώδεα, κατὰ δὲ τὴν τρίτην, ἄλλα τέ τινα
συμπτώματα, τὰ μικρὸν ἔμπροσθεν εἰρημένα διηγήσατο γεγονέναι, καὶ τὰ κατὰ τὴν γνώμην οὐχ ἁπλῶς
ταραχώδεα. μικρὸν γὰρ τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ παρακροῦσαι φησί. φαίνεται γὰρ δὴ καὶ καθ' αὐτὸ τοῦτο τὸ σύμ-
πτωμα, χείρων ἡ τρίτη τῆς δευτέρας γεγονέναι, οὐ μὴν οὐδ' ὅτι προσέθηκεν ἐν αὐτῇ, ὑπολάπαρον ὑποχόν-
δριον, ἐν τάσει οὐκ οὔσαν ἔμπροσθεν, ὑπονοήσειεν ἄν τις ἐκ τούτου, τὴν δευτέραν ἡμέραν αὐτῷ γεγονέναι με-
τριωτέραν. ὅτι γὰρ ἂν ἔμπροσθεν ἀπαθὲς ὂν σπλάγχνον, ἄρξηται πάσχειν ἔν τινι ἡμέρᾳ, ἐκείνην ἐνδείκνυ-
20 ται τῶν ἔμπροσθεν χείρονα. ἐν πᾶσι δὲ τοῖς εἰρημένοις, ὀλεθριώτατα φαίνεται κατὰ ταύτην γεγονέναι
συμπτώματα, κατάψυξις καὶ πελίδνωσις τῶν ἄκρων. ὥσθ' ὅπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔφην, θαυμάσαι χρὴ ὅπως
οὐκ ἀπέθανε κατὰ τὴν πέμπτην ἡμέραν τὸ μειράκιον. ἀλλὰ νὴ Δία φησί τις ἴσως βοηθῶν τῷ Ταραντίνῳ τοῖς
εἰρημένοις ἐφεξῆς γέγραπται. τετάρτη τῆς ἑβδόμης ἐπίδηλος, ὑπ' αὐτοῦ Ἱπποκράτους εἴρηται. διότι τῶν
ἐν αὐτῇ γινομένων ἀγαθῶν ἢ κακῶν, ἡ ἔκβασις οὐχ ἧττον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐπὶ τῆς. ζ. ἢ τῆς. ϛ. ἡμέ-
ρας γίνεται. πῶς οὖν ὁ Ταραντῖνος φησίν, εὐλογώτερον ἦν τεθνάναι τὸ μειράκιον τοῦτο κατὰ τὴν. ϛ. ἡμέ-
ραν, ἐπειδὴ τοὺς παροξυσμοὺς ἐν αὐταῖς ἀρτίαις ἔσχεν. ἐν γὰρ τῇ τρίτῃ τῶν εἰρημένων φαίνεται τὰ πλεῖστα
αὐτῷ γεγονέναι συμπτώματα. κατὰ δὲ τὴν τετάρτην ηὐξῆσθαι, διαρκέσαι δὲ καὶ ἀντισχεῖν ἄχρι τῆς. ζ.
ἡμέρας. ἴσως μὲν καὶ ὅτι τὴν δύναμιν φύσει εἶχεν ἰσχυράν, οὐ μὴν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἡλικίαν. ὡς εἴ γε μὴ ταῦθ' ὑπῆρ-
χεν αὐτῷ, κατὰ τὴν. ε. ἂν ἐτεθνήκει. φαίνεται δή μοι φιλοτιμούμενος πρὸς τὸν ζήλωνα μᾶλλον, ἢ ἀκριβῶς
30 ἐξετάζων τὸ πρᾶγμα, ταῦθ' ὁ Ταραντῖνος εἰρηκέναι. ταὐτὸ δὲ τοῦτ' ἔπαθε καὶ ὁ Ἀπολλώνιος, ἐξηγούμενος καὶ αὐ-
τὸς φιλοπόνως τό. ζ. γράμμα, τὸ δεύτερον ἐν τοῖς χαρακτῆρσι γεγραμμένον. ἠκολούθησαν δ' αὐτῷ καὶ ἄλ-
λοι πολλοί, καὶ μάλισθ' ὅτι πρῶτον μὲν ἰατρικόν τι θεώρημα λέγει χρήσιμον ἐξηγεῖσθαι χωρὶς χαρακτήρων. εἶθ' ὅτι
καὶ ἀληθὲς αὐτοῖς ἔδοξεν εἶναι τὸ ῥηθὲν. διὰ τοῦτο γὰρ ἀποθανεῖν φησὶ τὸ μειράκιον, ὅτι παρὰ τὸ ἔθος ἐν
κόποις καὶ πόνοις καὶ δρόμοις ἐγένετο. ἐγὼ δὲ τοὺς μὲν πόνους καὶ δρόμους, εἴπερ ἐκ τῆς προσηγορίας ταύτης
δηλοῦται τὰ πλείω γυμνάσια, διατεινομένους εἴποιμι χωρὶς τῆς ἐν τῷ σώματι προυπαρχούσης νοσώδους
κατασκευῆς, μηδέποτ' ἂν αἰτίους γενέσθαι θανάτου. περὶ δὲ τῶν κατ' οἴνους ποτῶν, ἔφην γὰρ οὕτως μεταγρά-
φειν τινάς, οὐδὲν ἔχω σαφὲς εἰπεῖν, ἐπί γε τοῦ μειρακίου τούτου. διότι μήτε τὴν ποιότητα μήτε τὴν ποσότητα
τῶν γινομένων ποτῶν γινώσκω, καίτοι πολλῆς οὔσης ἐν αὐτοῖς διαφορᾶς. καὶ γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ διαφέρουσιν οἱ πό-
τοι. τινὲς μὲν ἐν ἡμέραις δυσὶ καὶ τρισίν. ἔνιοι δ' ἐν πολλαπλασίοις τούτων πινόμενοι. καὶ τὸ πινόμενον ἑκάστης ἡμέ-
40 ρας πλῆθος, οὐ μικρὰν ἔχει τὴν διαφοράν. ἔτι πρὸς τούτοις ἡ ποιότης τοῦ πόματος. ἔνιοι μὲν γὰρ ἀκρατέστερον,
ἔνιοι δ' ὑδαρέστερον. ἔνιοι δ' εὔκρατον πίνουσι. καὶ τινὲς μὲν ψυχρόν. ἔνιοι δὲ θερμόν. καὶ τούτων γ' ἑκάτερον, ἤτοι
γ' ἐξ ἔθους, ἢ παρὰ τὸ ἔθος ἔπιον ποτέ. προσέρχεται δὲ καὶ ἡ τῶν οἴνων αὐτῶν οὐ μικρὰ διαφορὰ κατά τε τὸ γέ-
νος καὶ τὸν χρόνον. οὐ γὰρ τὴν αὐτὴν ἐργάζεται διάθεσιν ὁ νέος οἶνος καὶ ὁ παλαιός. οὐδ' ὁ παχὺς καὶ λεπτός.
οὐδ' ὁ λευκὸς καὶ μέλας. οὐδ' ὁ εὐώδης καὶ δυσώδης. ὥσπερ οὐδ' ὁ αὐστηρὸς καὶ γλυκύς. ὥστ' εἰκότως ἔφην οὐκ ἔχειν
ἀποφήνασθαι βέβαιον οὐδὲν ὑπὲρ τῆς ἐξ οἴνου βλάβης γενομένης τῷ μειρακίῳ. τό γε μὴν ὡς τὸ πολὺ κοινὸν
ἁπάντων οἴνων, ἀμετροτέρας πόσεως ἐστίν, ὅτι καὶ τῶν νεύρων ἅπτονται καὶ τῆς γνώμης. οὐ μὴν ἡ τούτων τε τῶν
ἐπικράτησε βλάβη, κατὰ τὴν τοῦ μειρακίου νόσον, οὔτε γὰρ σπασμῶδες, οὔτε τρομῶδες, ἀλλ' οὐδὲ φρενιτικὸν ἐγένε-
το. καὶ διὰ τοῦτ' οἶμαι καὶ τὴν τῶν ποτῶν γραφήν, ἀλογωτέραν ὑπάρχειν. εὐλογώτερον γάρ ἐστιν ἀπεψίας προη-
γεῖσθαι τῷ μειρακίῳ, τάχα μὲν καὶ κατὰ τὴν κοιλίαν, εἰ δὲ μή, ἀλλὰ κατά γε τὰς φλέβας πάντως ἐφ' αἷς οὐκ
50 ὀλίγων ὠμῶν χυμῶν ἠθροίσθη πλῆθος, ὡς ἐνδείκνυνται τὰ οὖρα καὶ τὰ διαχωρήματα, λεπτὰ μέν, οὐ μὴν χο-
λώδη γινόμενα. φαίνεται μέντοι καὶ χολώδης τις αὐτῷ χυμὸς ἐν ὅλῃ τῇ τοῦ σώματος ἕξει περιέχεσθαι, διὰ
τοὺς γενομένους πόνους. ἐφ' οἷς εὔλογόν ἐστι, καὶ παραφροσύνην τινὰ γενέσθαι καὶ πυρετόν.

Γ ἀρὰ τισαμενῷ γυνὴ κατέκειτο. ἦν τὰ ἰλεώδεα, δυσφόρως ὥρμησαν. ἔμετοι πολλοί. ποτὸν κατέχειν οὐκ ἠδύνατο.
πόνοι περὶ τὰ ὑποχόνδρια. καὶ ἐν τοῖσι κάτω κατὰ κοιλίην πόνοι. στρόφοι συνεχέες. οὐ διψώδης ἐπεθερμαί-
νετο. ἄκρεα ψυχρὰ διατέλεος. ἀσώδης. ἄγρυπνος. οὖρα ὀλίγα λεπτά. διαχωρήματα ὠμὰ λεπτά. ὠφελέειν οὐκέ-
τι ἠδύνατο, ἀπέθανε.

Κακῶς ἔνιοι γράφουσιν ἐπὶ τῆς γυναικὸς ταύτης ἰλεώδεα. διὰ τοῦ ῡ. δέον ἰλεώδεα, διὰ τοῦ ι. γράφει.

ἰλεὸς γὰρ ὀνομάζεται τὸ πάθος, οὗ τὰ συμπτώματα γενέσθαι γράφει τῇ γυναικὶ, πολλοὺς μὲν ἐμέτους, καὶ ποτὸν κατέχειν μὴ δύνασθαι. πόνους δ' εἶναι περὶ τὰ ὑποχόνδρια, καὶ στρόφους μετὰ πόνων ἐν τοῖς κατὰ τὴν κοιλίαν, ἅπερ ἅπαντα συνεδρεύει τοῖς ἰλεώδεσιν. ὃ δ' ἐφεξῆς ἔγραψεν, οὐ τῶν συνεδρευόντων ἐστὶν αὐτοῖς, ἀλλὰ τῶν ἐπιγινομένων κακοηθευομένῳ τῷ πάθει, μάλιστα δὲ διὰ τέλους εἶναι ψυχρὰ τὰ ἄκρα. μοχθηρὸν δὲ καὶ τὸ ἀσῶδες. ἀλλὰ καὶ τὰ οὖρα προσέγραψε. καίτοι γ' οὐκ οὔσης ἐν ταῖς φλεψὶ καὶ τοῖς χυμοῖς τῆς διαθέσεως, ἀλλ' ἐν τοῖς ἐντέροις. ὅταν γὰρ ἐν τούτοις ἄρξηται μεγάλη φλεγμονὴ τὰ προειρημένα συμπτώματα, φιλεῖ γίνεσθαι. καλεῖται δὲ τὸ πάθος ἰλεός, μικρὰ μὲν οὖν ἐκ τῶν οὔρων ὅταν ᾖ χρηστὰ πρὸς τὸ σωθῆναι τοὺς οὕτως ἔχοντας ἐλπὶς, οὐ μικρὰ δ' εἰς ὄλεθρον ῥοπὴ μοχθηρῶν γινομένων. κινδυνευόντων γὰρ τῶν οὕτω νοσούντων διὰ τὴν φλεγμονὴν τῶν ἐντέρων, εἰ καὶ ἄλλη τις ἐν τῷ σώματι φαίνεται διάθεσις εἶναι μοχθηρὰ, συνεπαύξεται τῷ κάμνοντι τὸ κακόν. οὕτως οὖν εἴωθεν ὁ Ἱπποκράτης, ὅταν περί τι τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων ἡ διάθεσις, ἐπιβλέπειν τὰ οὖρα. κατὰ φύσιν μὲν γὰρ ἐχόντων αὐτῶν ἐκ μόνων τῶν ἀναπνευστικῶν ὁ κίνδυνος. εἰ δὲ καὶ ταῦτα μοχθηρὰ φανείη, κακῶς ἔχειν ἐνδείκνυται. καὶ τό τε τῆς τροφῆς ὄργανον καθάπερ καὶ νῦν. καί τοι τῶν κατὰ γαστέρα πεπονθότων, καὶ τῆς διαθέσεως αὐτῶν ἐκ τῶν διαχωρημάτων γνωριζομένης, ὅμως καὶ τῶν οὔρων ἐμνημόνευσεν, ὡς λεπτῶν ὄντων, ἅπερ ἀπεψίαν σημαίνει τῶν ἐν ταῖς φλεψὶ χυμῶν. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν οὔρων ἀεὶ μέμνησο, συνεπισκοπούμενος αὐτὰ κἀν τοῖς κατὰ γαστέρα καὶ θώρακα καὶ πνεύμονα καὶ νεῦρα πάθεσιν. οἷς μὲν ἀγαθὰ φανείη, μεγάλην παρεχόντων τὴν ῥοπὴν εἰς σωτηρίαν. εἰ δὲ μοχθηρὰ, συνεπιμαρτυρούντων καὶ αὐτῶν τι πρὸς τὸν τοῦ κάμνοντος κίνδυνον. ὄντος δὲ παντὸς ἰλεοῦ κινδυνώδους, οἱ κατὰ τὰ μετέωρα τῶν ἐντέρων συνιστάμενοι, τῶν ἐν τοῖς πάχεσι χείρους εἰσὶν, εἰς συμπάθειαν ἄγοντες ἧπάρ τε καὶ σπλῆνα. διαγνώσῃ δ' αὐτοὺς, ἔκ τε τῆς τῶν ἐμέτων συνεχείας τε καὶ σφοδρότητος, καὶ τοῦ μηδὲ τὸ ποτὸν δύνασθαι κατέχειν. ἔτι δὲ μᾶλλον, ἐκ τοῦ μὴ διαχωρεῖν τι κάτω, καὶ οἱ στρόφοι δὲ καὶ αἱ ὀδύναι συνενδείκνυνται, ὅταν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς μέρεσι γίνωνται, εἰ δὲ καὶ κόπρον ἐμέουσιν, ὁρᾶται γὰρ καὶ τοῦτο γινόμενον, ἐναργέστατον ἔσται σοι γνώρισμα τοῦ πεπονθέναι τὰ λεπτὰ τῶν ἐντέρων. ἔστι δ' ὀξύτατον τὸ πάθος. καὶ διὰ τοῦτο νῦν ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης αὐτὸ, μετὰ τοῦ προσγράψαι, ὠφελεῖν οὐδὲν ἠδύνατο. μέμνησο δή μοι καὶ τούτου πρὸς τὸν περὶ τῆς φλεβοτομίας λόγον. οὐ γὰρ ἄλλό τι τῶν βοηθημάτων ἔγραψεν, ἐπεὶ τῶν ἐν τούτοις τοῖς βιβλίοις ἀρρώστων, οὔτ' ἐκείνην οὐδή που τῶν καμνόντων ἀβοηθήτων ἑρμηνεύων, ἀλλ' ὡς οὐ χρῄζων γράφειν τὰ βοηθήματα καθ' ἕκαστον. εἰ μή τί που τῶν σπανίως εἴη γεγονότων ὡς ἐπὶ τοῦ φλεβοτομηθέντος ὀγδοαίου. τήν γε μὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἀπέθανεν ἡ ἄρρωστος αὕτη, παρέλιπεν εἰπεῖν, ὡς ἂν αὐτῆς τεθνεώσης εὐθέως κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν. ἢ τὸ πλεῖστον τὴν τρίτην διὰ τὴν ὀξύτητα τοῦ πάθους, ἣν ἐδήλωσεν αὐτὸς ἐν τῇ διηγήσει.

Γυναῖκα ἐξ ἀποφθορῆς νηπίου τῶν περὶ Παντιμίδην, τῇ πρώτῃ πῦρ ἔλαβε. ἡ γλῶσσα ἐπίξηρος. διψώδης. ἀσώδης. ἄγρυπνος, κοιλίη ταραχώδης πολλοῖσι λεπτοῖσιν, ὠμοῖσι. δευτέρῃ, ἐπερρίγωσε. πυρετὸς ὀξὺς ἀπὸ κοιλίης πολλὰ, οὐχ ὕπνωσε. τρίτῃ, μείζους οἱ πόνοι. τετάρτῃ παρέκρουσε. ἑβδόμῃ ἀπέθανε, κοιλίη διὰ παντὸς ὑγρὴ, διαχωρήμασι πολλοῖσιν, λεπτοῖσιν ὠμοῖσιν. οὖρα ὀλίγα. λεπτὰ, πυρετὸς καῦσος.

Εἰ διά τι τῶν ἔξωθεν ἀποφθεῖραι τὴν γυναῖκα συνέβη, ταύτην, αὐτὸς ἂν ὁ Ἱπποκράτης ἐπεσημήνατο. δῆλον οὖν ἐστιν ὡς διὰ τὸ νόσημα συνέβη τὴν ἀποφθορὰν γενέσθαι τῇ γυναικὶ, μοχθηροὺς ἠθροικυίᾳ χυμοὺς, πρόκειται δὲ τῷ ἐξ ἀποφθορᾶς τὸ νηπίου, δηλοῦντος ὡς οἶμαι τῇ προσθήκῃ ταύτῃ, μικρὸν εἶναι τὸ ἀμβλωθὲν, ὀνομάζουσι γὰρ οἱ ἄνθρωποι. νήπια παιδία τὰ μετὰ τὴν ἀποκύησιν, οὐ πολλοῦ χρόνου. κατὰ μεταφορὰν οὖν, εἰκός ἐστι τὸν Ἱπποκράτην τὰ πάνυ μικρὰ τῶν κυουμένων παιδίων, οὕτως ὀνομακέναι. καὶ γὰρ καὶ μάλιστα διαφθείρεται ταῦτα. τὴν μὲν ὀξύτητα καὶ τὸ μέγεθος τοῦ πυρετοῦ διὰ αὐτοῦ τε τοῦ φάναι, πῦρ ἔλαβεν ἐδήλωσεν, καὶ ἐκ τοῦ προσθεῖναι γλῶσσα ἐπίξηρος, διψώδης, τὸ δ' ἀσώδης, τῆς κακοηθείας τοῦ γινομένου πυρετοῦ σημεῖον ἐστι, πρόσεχε τὸν νοῦν ἐπιμελῶς τῇ τῶν διαχωρουμένων ἰδέᾳ. γράψαντος γὰρ αὐτοῦ κοιλίη ταραχώδης, λεπτοῖσι πολλοῖσιν ὠμοῖσι. καίτοι γ' αὐτὸς εἰπὼν ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς διηγήσεως, καῦσον αὐτῇ γεγονέναι. ὀνομάσας δὲ καὶ τὸν πυρετὸν, ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν ἀρξάμενον, παροξυνθέντα δ' ἐν τῇ δευτέρᾳ. προσθεὶς δ' ὅτι καὶ γλῶσσα ἐπίξηρος καὶ οὐκ ὕπνωσε. καὶ διψώδης ἦν, ὅμως ὠμά φησιν εἶναι τὰ διαχωρούμενα. καῦσον δὲ πυρετὸν ἐπὶ χολώδεσι χυμοῖσι γινόμενον ἴσμεν. εἰκὸς οὖν τῇ γυναικὶ ταύτῃ, κατὰ μὲν ὅλον τὸν ὄγκον τοῦ σώματος, ἠθροῖσθαι τὸν χολώδη χυμὸν, ἐν δὲ ταῖς πρώταις φλεψὶ ταῖς κατὰ τὸ μεσάραιόν τε καὶ τὰ σιμὰ τοῦ ἥπατος ὠμὰ περιέχεσθαι, καὶ μὴν καὶ τὰ οὖρά φησιν αὐτῇ γεγονέναι λεπτὰ παραπλησίως τοῖς ὠμοῖς διαχωρήμασιν οὐ μόνον ἐν ταῖς πρώταις φλεψὶν, ἀλλὰ τὰ κυρτὰ μετὰ τοῦ ἥπατος ὠμῶν πλεοναζόντων χυμῶν. ὁ δὲ καῦσος ἐπὶ τέλει τῆς ἀρρώστου ταύτης ἐν πολλοῖς τῶν ἀντιγράφων προσγέγραπται καῦσος, ἔνια δ' οὐ τοῦτο μόνον ἔχει γεγραμμένον, ἀλλὰ καὶ τὸ ᾱ. προκείμενον. ὡς ἤτοι πρώτην νοεῖσθαι τὴν ἄρρωστον ταύτην ἐν καύσῳ γεγονυῖαν, ἢ πρῶτον εἶδος εἶναι τούτου τοῦ καύσου. τὸ δ' ἐφεξῆς αὐτῷ γεγραμμένον, δεύτερον ἐπὶ τῆς γυναικὸς, ἧς οὕτως ἄρχεται. ἑτέρην ἐξ ἀποφθορῆς ἐπὶ δὲ κατὰ τὸν ὄγδοον ἄρρωστον. οὗ ἡ ἀρχὴ τὸ μειράκιον ὃ κατέκειτο ἐπὶ ψευδέων ἀγορῇ, τελεώτερον ἔφην ποιήσασθαι τὴν περὶ κατὰ τῶν οὕτως προσγεγραμμένων λόγων ὅταν ἐξηγῶμαι τὸν δέκατον ἄρρωστον, ἀποδώσω τε νῦν αὐτ' ἐκ δυοῖν τούτοιν ὑποπτεύων προσγεγράφθαι τὸ, καῦσος ἀφ' ἑτέρου τινὸς οὐκ αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως. ὅτι πρῶτον μὲν οὐκ ἐνὶ ἢ δύο τῶν ἀρρώστων ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς διηγήσεως τὴν ἰδέαν τῆς νόσου προσέγραψε. ἀλλὰ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις εἴπερ ὅλως ἐβούλετο καὶ ταύτας ἡμᾶς διδάσκειν, ὡς ἔνιοι τῶν μετ' αὐτὸν ἐποίησαν. ὁ δὲ, ὡς εἰδόσι διαγινώσκειν τὰ νοσήματα, τὴν διήγησιν ἐποιήσατο τῶν συμβάντων τοῖς ἀρρώστοις. φαίνονται δὲ καὶ οἱ ἄλλοι παλαιοὶ, μὴ στοχαζόμενοι κατὰ τὰ συγγράμματα, τῶν ἄρτι προσιόντων ταῖς βίβλοις, ἀλλὰ τῶν ἤδη κατ' αὐτὰς ἐχόντων ἕξιν. βεβαιοῖ

δέ μου τὴν ὑπόληψιν ἐπὶ τῷ προειρημένῳ, δεύτερον εἶναι τὸ, τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν μόνῳ, προσγεγράφθαι. πᾶσιν οὖν εἶναι τοῖς ἐξηγησαμένοις τὸ βιβλίον ἔδοξεν ὑφ' ἑτέρου τινὸς τῶν διεσκευασμένοις τοιοῦτοι ἐκείνους χαρακτῆρας προσγράψαντος. καὶ ταῦτ' εἰκὸς προσγεγράφθαι, κατὰ μὲν γὰρ τὴν κυναγχικὴν, ἐκπῶς ἄν τις συγχωρήσειεν, ὑφ' Ἱπποκράτους αὐτοῦ προσγεγράφθαι, τὸ ἀπέθανε κυναγχική, διὰ τὴν κυνάγχην αὐτὴν βουλομένου τεθνάναι τὴν γυναῖκα. κατὰ δὲ τὴν ἐν τῷ νῦν τεθνάναι λεγομένην, οὐχ οὕτως ἀκοῦσαι δυνατόν. εἰπὼν γὰρ ἑβδόμῃ ἀπέθανεν, ἐπήνεγκε κοιλίη διὰ παντὸς ὑγρή, διαχωρήμασι πολλοῖσι λεπτοῖσιν ὠμοῖσιν. οὖρα ὀλίγα λεπτά. καὶ μετὰ ταῦτ' ἐφεξῆς γέγραπται καῦσος. ἐνίοις δὲ καὶ τὸ α. προσκεῖται. κατὰ τινὰ δ' αὐτ' αὐτοῦ γέγραπται πρῶτος. ἐν ἄλλοις δὲ πρώτη. παντοίως γὰρ ἐλυμήναντο τῷ βιβλίῳ τούτῳ κατὰ τὰ προσγραφόμενα, πολλοὶ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν. εὔδηλον οὖν ὅτι μὴ ὡς ἐπὶ τῆς κυναγχικῆς ἐπὶ τέλει προσέγραψα, τὸ, ἀπέθανε κυναγχική, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐγχωρεῖ καὶ νῦν προσγεγράφθαι, τὸ, καῦσος. οὐ γὰρ εἶπεν ἀπέθανε καυσουμένη. καθάπερ ἐπὶ τῆς κυναγχικῆς, ἀπέθανε κυναγχική, ἀλλὰ τό τε καῦσος ὄνομα κατὰ τὴν εὐθεῖαν πτῶσιν εὑρίσκεται γεγραμμένον. ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτου τε, καὶ τοῦ ἀπέθανε, τό τε κοιλίη διὰ παντὸς ὑγρὴ καὶ τὰ τούτῳ συνεχῆ. ἐπεὶ τοίνυν οὔτ' ἀπέθανε καυσουμένη, ἀλλ' οὐδὲ ἐφεξῆς ὅλως ἀλλήλων ταῦτα γέγραπται, δῆλον ὅτι παραγέγραπται εἶναι πρός τινος, οὐχ ὑφ' Ἱπποκράτους αὐτοῦ γέγραπται. τάχα δέ τις καὶ προσέγραψεν, ἕνεκεν ἑαυτοῦ καθάπερ εἰώθαμεν ὑπόμνησιν, ἐν τοῖς μετώποις τὰ τοιαῦτα προσγράφειν. εἶτα τις τῶν μεταγραφόντων βιβλίον, ὡς αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως ὄν, εἰς τὸ ὕφος αὐτοῦ μετέθηκεν.

ε. Ἑτέρην ἐξ ἀποφθορῆς περὶ πεντάμηνον, Ἰκέτεω γυναῖκα, πῦρ ἔλαβεν. ἀρχομένη δὲ κωματώδης ἦν, καὶ πάλιν ἄγρυπνος. ὀσφύος ὀδύνη. κεφαλῆς βάρος. δευτέρη κοιλίη ἐπεταράχθη. ὀλίγοισι λεπτοῖσιν ἀκρήτοισι τὸ πρῶτον. τρίτη πλείω καὶ χείρω. νυκτὸς οὐδὲν ἐκοιμήθη. τετάρτη παρέκρουσε. φόβοι, δυσθυμίαι. δεξιῷ ἴλλαινεν. ἵδρου περὶ κεφαλὴν ὀλίγῳ ψυχρῷ. ἄκρεα ψυχρά. πέμπτη πάντα παρωξύνθη. πολλὰ παρέλεγε. καὶ πάλιν ταχὺ κατενόει. δίψος. ἄγρυπνος. κοιλίη πολλοῖσιν ἀκαίροισι διὰ τέλεος. οὖρα ὀλίγα, λεπτά, ὑπομέλανα. ἄκρεα ψυχρὰ ὑποπέλια. ἕκτη δι' αὐτῶν. ἑβδόμῃ ἀπέθανε φρενιτική.

Ἡ μὲν πρὸ ταύτης γεγραμμένη, νήπιον ἔτι τὸ ἔμβρυον ἀπέφθειρε. καὶ χρὴ νήπιον, τὸ ἔμβρυον ἔφην ἀκούειν, ἐντὸς ἢ δυοῖν μηνῶν ἢ τὸ μακρότατον τριῶν. ἡ δὲ νῦν ἢ δὲ κατὰ τὸν ἐνεστῶτα λόγον, πεντάμηνον ἔμβρυον ἐξέτρωσεν, οὐ δι' αὐτὴν διά τι τῶν ἔξωθεν αἰτίων, ἀλλ' ἐκ τῆς κατὰ τὸ σῶμα διαθέσεως. ἐνίοτε μὲν γὰρ πηδήσασαι σφοδρότερον, ἢ δείσασαί τι τῶν ὀφθέντων αὐταῖς φοβερῶν αἰφνιδίως ἐκτιτρώσκουσιν αἱ γυναῖκες. ἐνίοτε δὲ καὶ δι' ὀδύνην, ἢ ἀπεψίαν σφοδράν, ἢ φαρμακώδους τινὸς ἐδωδήν, ἢ ἄντικρυς φαρμάκου πόσιν, ἢ διὰ τὸ προσάρξαι τι τῶν ἀμβλωθριδίων. ἀλλὰ καὶ διὰ φλεβοτομίαν, καὶ δι' αἱμορραγίαν ἐκ τραύματος ἢ διὰ αἱμορροΐδος ἀμέτρου, ἐξέτρωσαν ἔνιαι. οἶδα δέ τινας καὶ ἐξ αὐτοῦ τραχήλου τῆς μήτρας αἱμορραγησάσας ἐγκυμονίας ἐπὶ πλεῖον. εἶτ' ἐξῆς ἐκβαλλούσας τὸ ἔμβρυον, ὧν ὅτι μηδὲν ἐγένετο ταῖς κατὰ τόνδε τὸν λόγον ἐφ' Ἱπποκράτους γεγραμμέναις γυναιξί, δῆλον, ἐκ τοῦ μὴ προσγεγράφθαι κατὰ τὴν διήγησιν αὐτῶν, καί τοι γε εἰωθότος αὐτοῦ μὴ παραλείπειν τὰ τοιαῦτα. πυρέξαι τοίνυν αὐταῖς, οὐ διὰ τὴν τῶν ἐμβρύων ἐγένετο φθοράν, ἀλλ' ἔμπαλιν, ἀπεφθείρετο κύημα διὰ τὸν πυρετόν. ἔοικε δὲ κατ' αὐτῆς τῆς γυναικὸς ὁρμηθεὶς ὁ γράψας τὸ προρρητικόν, οὕτως εἰπεῖν. οἱ κωματώδεες ἐν ἀρχῇσι μετὰ κεφαλῆς ὀσφύος ὑποχονδρίου τραχήλου ὀδύνης ἀγρυπνέοντες ἆρά γε φρενιτικοί, δύναται δὲ καὶ αὐτὸς ἑτέραν ἢ ἕτερον οὕτως ἔχοντα θεάσασθαι. τὴν δ' οὖν προκειμένην ἐν τῷ λόγῳ γυναῖκα κωματώδη τε καὶ πάλιν ἄγρυπνον ἔφη γενέσθαι, κεφαλῆς τε βάρος ἔχειν, καὶ τῆς ὀσφύος ὀδύνην. οὐ μὴν τὸ τοῦ τραχήλου προσέθετό τι. φησὶ δὲ καὶ τὴν κοιλίαν ἐπιταραχθῆναι λεπτοῖς καὶ ἀκράτοις, οὐδὲν ἐνταῦθα προσθεὶς ἔτι περὶ τῆς χρόας αὐτῶν. ἐγχωρεῖ γὰρ ἄκρατα, ὠχρὰ καὶ ξανθὰ καὶ πυρρὰ καὶ ἐρυθρὰ καὶ ἰώδη καὶ μέλανα διαχωρεῖσθαι, γινωσκόντων ἄκρατα καλεῖν αὐτὸν, ὅσα τὴν οἰκείαν χρόαν ἄμικτον ἔχει πρὸς ἕτερον χυμόν, ὡς δ' ἄν τις εἰκάσειε, χολώδη διαχώρησιν ἄκρατα. τουτέστιν ἤτοι ξανθὰ κατὰ τὴν χρόαν ἢ πυρρά, τὰ γὰρ ἰώδη καὶ μέλανα μετὰ τοῦ προσθεῖναι τὴν χρόαν ἔθος ἐστὶ καὶ τούτῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἰατροῖς. καὶ ἡμεῖς εἰώθαμεν ἄνευ προσθήκης χολώδη διαχωρῆσαί τινα λέγειν ἐπὶ τῇ χολῇ ξανθῇ, τοιαύτῃ λέξει χρώμενοι. τὰ δὲ τῆς ἰώδους ἢ μελαίνης ἢ τινὸς ἑτέρας χολῆς οὐ λέγομεν ἁπλῶς χολώδη, τίθεμεν δ' αὐτοῖς τὴν ἀπὸ τῆς χρόας διάκρισιν αὐτοῖς. καὶ εἶναι γ' ἐν ἅπασι τὸ ἔθος ὑπῆρξε διὰ τὸ συνεχῶς μὲν ἐμεῖσθαί τε καὶ διαχωρεῖσθαι τὴν ὠχράν τε καὶ ξανθὴν χολήν, οὐ μόνοις τοῖς νοσοῦσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑγιαίνουσι. σπανίως δὲ τὰς ἄλλας καὶ μόνον ἐπὶ τῶν νοσώδη διάθεσιν ἐχόντων. κατὰ γοῦν τὴν τῆς τρίτης ἡμέρας διήγησιν εἰπών, νυκτὸς οὐδὲν ἐκοιμήθη. τοῦ κώματος δ' οὐκ ἔτι μνημονεύσας, ἔνδειξιν παρέχει ἡμῖν τοῦ μέλλειν ἔσεσθαι οὔπω παραφρονήσειν. ἑπομένως γοῦν ἐφεξῆς ἐρεῖ. τετάρτη παρέκρουσε. φόβος δυσθυμία. πρὸς δὲ καὶ τῷ δεξιῷ ἴλλαινεν. ἔτι τε τὸ, ἵδρου περὶ κεφαλὴν ὀλίγῳ ψυχρῷ, φρενιτικήν τε ἤδη τὴν ἄνθρωπον ἐδήλωσεν εἶναι, καὶ πρὸς τούτῳ μοχθηρῶς ἔχειν πάνυ. προστιθέντων δὲ τοῖς εἰρημένοις σημείοις τε καὶ συμπτώμασι, τῶν ψυχρῶν ἀκρέων, ἔτι μᾶλλον ἄν τις αὐτὴν προσεδόκησεν τεθνήξεσθαι. καὶ τοίνυν ἀπέθανε, ἀκόλουθον τοῖς εἰρημένοις συμπτώμασιν ἔχουσα τὰ κατὰ τὴν πέμπτην καὶ τὴν ἕκτην. τὰ δ' ὡς μαρτυροῦντα τούτοις ἐν προρρητικῷ γεγραμμένα, φθάνω δείξας ἐν τοῖς εἰς ἐκεῖνο τὸ βιβλίον, ὅπως ἐστὶ μοχθηρά. μνημονεύσωμεν τοίνυν καὶ αὐτῶν ἀναμνήσεως ἕνεκα. καί τοι παρῃτημένοι τὰ τοιαῦτα γράφειν. εἰρημένου τοίνυν ἐν προρρητικῷ, ἐξ ὀσφύος ἀναδρομῆς ὀφθαλμῶν ἴλλωσις. διὰ τὸ εἶναι τῆς γυναικὸς ταύτης ἀναμιμνήσκουσιν ἔν τε τῷ περὶ ταύτης λόγῳ τῆς ἐν τῷ προρρητικῷ λέξεως. ἔστι δ' ὡς ἐδείχθη τὰ τοιαῦτα πάντα μοχθηρὰ γινωσκόντων ἡμῶν

ἐν τῷ

ἐν τῷ καθόλου τὴν διαστροφὴν τῶν ὀφθαλμῶν οὐκ ἀγαθὸν εἶναι σημεῖον, ἐάν τ' ἐξ ὀσφύος ἀναδρομῆς, ἐάν θ' ὁπωσοῦν γένηται. μετὰ τοῦ κακόζηλον εἶναι τὴν ἑρμηνείαν, καὶ πόρρω τῆς Ἱπποκράτους λέξεως. οὐ γὰρ ἂν εἶπεν ἐξ ὀσφύος ἀναδρομῆς, ἀλλ' ὡς ἐν τῷ προγνωστικῷ κατὰ τήνδε τὴν λέξιν. αἱ δὲ ξὺν πυρετῷ ὀδύναι γινόμεναι περὶ τὴν ὀσφὺν καὶ τὰ κάτω χωρία, ἢν τῶν φρενῶν ἅπτωνται τὰ κάτω ἐκλείπουσαι, ὀλέθριαι κάρτα. ὥσπερ οὖν οὐδ' ἔχει τις ἐπὶ τῆς προκειμένης ἀρρώστου δεῖξαι γεγονυῖαν εἰς τὴν κεφαλὴν ἄνοδον τῶν κατὰ τὴν ὀσφὺν πλεοναζόντων χυμῶν, ὥσπερ καὶ ταῦτα μάτην εἶπον τινὲς τῶν ἐξηγητῶν, οὕτω καὶ τήνδε τὴν ῥῆσιν κακῶς ἐκ τοῦ προῤῥητικοῦ ἐπιφέρουσι τοῖς νῦν εἰρημένοις εἰς ἐξήγησιν τῆς προκειμένης ἀρρώστου. καθ' ἥν φησι. κοιλίης περίπλυσις ἐξέρυθρος. κακὸν μὲν ἐν πᾶσιν. οὐχ ἥκιστα δὲ τοῖς προκειμένοις, οὐκ εἰρηκότος Ἱπποκράτους, ἐξέρυθρον τῇ γυναικὶ ταύτῃ γεγονέναι περίπλυσιν κοιλίης. ἔτι δὲ μᾶλλον ἀτόπως μνημονεύουσι καὶ τῆσδε τῆς ῥήσεως. ἐν πυρετοῖς καυσώδεσιν ὑποπεριψύχρους καὶ διαχωρήμασιν ὑδατοχόλοισι συχνοῖς ὀφθαλμοῖσι λῆμαι σημεῖον κακὸν, ἄλλως τε καὶ ἢν κάτοχοι γένωνται. διαφέρειν δ' οὐδέν φασιν, ἢ κάτοχον εἰπεῖν, ἢ κῶμα, μὴ γινώσκοντες ὡς αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης, διορίζει τὸ βαθὺ κῶμα, τοῦ μετ' ἀγρυπνίας. τὸ μὲν οὖν βαθὺ κῶμα κοινωνίαν ἔχειν τινὰ πρὸς τὴν καλουμένην κατοχὴν ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἀρχιγένην τε καὶ Φίλιππον, οὐ μὴν ὅτι τὸ ἄγρυπνον. ὃ ταύτῃ τῇ γυναικὶ γενέσθαι φασὶν ἐν ἀρχῇ τοῦ νοσήματος, οὐ καθ' ὃν χρόνον ὁ ὀφθαλμὸς παρεσπάσθη. θαυμάσαι δ' ἔστι καὶ τούτων τῶν ἀμφοτέρας τὰς ῥήσεις γραψάντων ἐν ἐξηγήσει τῆς προκειμένης ἀρρώστου, καθ' ἥν φησι, κοιλίης περίπλυσις ἐξέρυθρος. καὶ τὸ διαχωρήμασιν ὑδατοχόλοισιν. οὐδέτερον μὲν γὰρ αὐτῶν ἔγραψεν ἐπὶ τῆς γυναικὸς ταύτης ὁ Ἱπποκράτης, οὐδὲ ὡς ἀμφοτέρας γράψαντος, ἐξηγοῦνται, πρὸς τῷ μηδὲ δύνασθαι τὴν αὐτὴν διαχώρησιν ἐξέρυθρόν τε καὶ ὑδατόχολον εἶναι. παρατίθενται δὲ καὶ ἄλλας πολλὰς ῥήσεις, δι' ἀλλήλων ἐξηγούμενοι, τό τε προῤῥητικὸν καὶ τοὺς ἐν ταῖς ἐπιδημίαις ἀρρώστους. ἀλλὰ πάντ' ἐξελέγχειν ὅσα κακῶς ἔγραψαν, οὐ καιρὸς, εἰρημένης γε σαφῶς τε ἅμα καὶ τελέως ἡμῖν ἐν τοῖς εἰς τὸ προῤῥητικὸν ὑπομνήμασι τῆς μοχθηρίας τῶν τοιούτων ἐξηγήσεων. φρενῖτις, καὶ τοῦτο τῶν προσγεγραμμένων ἐστὶν, ὥσπερ ὁ καῦσος ἔμπροσθεν οὐκ ἐν ἅπασιν ὂν τοῖς ἀντιγράφοις. οὔτε γὰρ ἐπ' ἄλλου τινὸς ἀρρώστου τοιοῦτόν τι προσέγραψεν, οὔτε πρόκειται νῦν αὐτῷ διαγνώσεις γράφειν νοσημάτων, ὡς ἐν τοῖς περὶ νούσων ἐπιγεγραμμένοις ἐστὶν εὑρεῖν.

Γυναῖκα, ἣ κατέκειτο ἐπὶ ψευδέων ἀγορῇ, τεκοῦσαν γε τὸ πρῶτον ἐπιπόνως ἄρσεν, πῦρ ἔλαβεν. αὐτίκα ἀρχομένη διψώδης. ἀσώδης. καρδίαν ἄπηλγει. γλῶσσα ἐπίξηρος. κοιλίη ἐπεταράχθη, λεπτοῖσιν ὀλίγοισιν. οὐχ ὕπνωσεν. δευτέρῃ, μικρὰ ἐπεῤῥίγωσε. πυρετὸς ὀξύς. μικρὰ περὶ κεφαλὴν ὕδρωσε ψυχρῷ. τρίτῃ, ἐπιπόνως ἀπὸ κοιλίης ὠμὰ πολλὰ λεπτὰ διήει. τετάρτῃ ὑπεῤῥίγωσε. πάντα παρωξύνθη. ἄγρυπνος. πέμπτῃ, ἐπιπόνως. ἕκτῃ, διὰ τῶν αὐτῶν. ἀπὸ κοιλίης ἦλθεν ὑγρὰ πολλά. ἑβδόμῃ ἐπεῤῥίγωσε. πυρετὸς ὀξύς. δίψα πολλή. βληστρισμός. περὶ δείλην ἵδρωσε δι' ὅλου ψυχρῷ. ψύξις ἀκρέων. καὶ οὐκέτ' ἀναθερμαίνετο. καὶ πάλιν εἰς νύκτα ἐπεῤῥίγωσε. ἄκρεα οὐκ ἀναθερμαίνετο. οὐχ ὕπνωσε. μικρὰ παρέκρουσε. καὶ πάλιν ταχὺ κατενόει. ὀγδόῃ περὶ μέσον ἡμέρης ἀνεθερμάνθη. διψώδης. κωματώδης. ἀσώδης. ἤμεσε χολώδεα μικρὰ ξανθά. νύκτα δυσφόρως. οὐχ ἐκοιμήθη. οὔρησε πολὺ ἀθρόον, οὐκ εἰδυῖα. ἐνάτῃ, ξυνέδωκε πάντα. κωματώδης πρὸς δείλην. μικρὰ ἐπεῤῥίγωσε. ἤμεσε μικρὰ χολώδεα. δεκάτῃ, ῥῖγος. πυρετὸς παρωξύνθη. οὐχ ὕπνωσεν οὐδέν, πρωῒ οὔρησε πολὺ, ὑπόστασιν οὐκ εἶχεν. ἄκρεα ἀνεθερμάνθη. ἑνδεκάτῃ ἤμεσεν ἰώδεα χολώδεα. ἐῤῥίγωσεν οὐ μετὰ πολύ. καὶ πάλιν ἄκρεα ψυχρά. εἰς δείλην. ῥῖγος. ἵδρως. ἤμεσε πολλά. νύκτα ἐπιπόνως. δωδεκάτῃ, ἤμεσε πολλὰ μέλανα δυσώδεα. λυγμὸς πολύς. δίψος ἐπιπόνως. τρισκαιδεκάτῃ μέλανα δυσώδεα πολλὰ ἤμεσεν δυσώδεα ῥῖγος. περὶ δὲ μέσον ἡμέρης, ἄφωνος. τεσσαρεσκαιδεκάτῃ, αἷμα διὰ ῥινῶν. ἀπέθανε. ταύτῃ διὰ τέλεος κοιλίη ὑγρή. φρικώδης. ἡλικίη περὶ ἔτεα. ιζ.

Εἴτ' Ἀθήνησιν ἐν τῇ τῶν κερκώπων ἀγορᾷ κατέκειτο τοῦτο τὸ γύναιον. εἴτ' ἐν ἄλλῃ πόλει ζητεῖν ἑτέροις παρέντες. σκεψώμεθα τὰ συμβάντα δι' ὅλου τοῦ νοσήματος. ἐφ' οἷς ἀδύνατον ἦν αὐτῇ ζῆσαι. πάντα γὰρ ἀπ' ἀρχῆς ἦν θανάσιμα. καὶ μᾶλλον ἄν τις θαυμάσειε πῶς ἐξήρκεσεν ἄχρι τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης ἡμέρας. ἀλλά μοι δοκεῖ διὰ τοῦτο ἐπὶ τῷ τέλει τῶν κατ' αὐτὴν προσθεῖναι, τὸ ἡλικίη περὶ ἔτεα ιζ. δῆλον δ' ἐστι πρὸς τῷ τῆς ἡλικίας ἰσχυρῷ, καὶ αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν οὐκ ἀσθενῆ τὴν φύσιν εἶναι, ἢ οὐκ ἂν ἐξήρκεσεν. ὅπου γὰρ οὔτ' ἄλλό τι τῶν γινομένων αὐτῇ χρηστὸν ἦν, εὐθέως τὰ κατὰ τὴν δευτέραν ἐπιῤῥιγώσασα μικρὰ καὶ ὀξέως πυρέξασα, περὶ τὴν κεφαλὴν ἵδρωσεν ὀλίγον ψυχρόν. εἶτα πάλιν ἐν τῇ τετάρτῃ πάντα παρωξύνθη, καὶ κατὰ τὴν ζ. αὖθις ἐπεῤῥίγωσεν. γλῶσσάν τε ξηρὰ καὶ ὀξέως πυρέξασα, πρὸς τῷ ἴσχειν ἄκρεα ψυχρὰ, καὶ τὸ μηκέτ' ἀναθερμαίνεσθαι ταῦτα προσέλαβεν, πῶς οὐκ ἐχρῆν αὐτὴν ἀποθανεῖν μὲν πάντως, ἤτοι κατὰ τὴν ἐνάτην, ἢ κατὰ τὴν ἑνδεκάτην ἡμέραν; ἐπεβίωσεν οὖν ἄχρι τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης ἡμέρας διά τε τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν ἰσχὺν τῆς φύσεως, ἥτις τὴν αὐτὴν ῥώμην ἐνεδείξατο. κἂν τῷ τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἡμέρᾳ ποιῆσαι, τὴν αἱμοῤῥαγίαν. ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἔμελλε ἰάσασθαι τὴν νόσον οὐδὲ μεγίστη ἡ κένωσις τοῦ αἵματος. ἐνεδείξατο δὲ τὸ μέγεθος αὐτῆς πρὸς τοῖς ἄλλοις συμπτώμασιν καὶ ἡ δυσωδία τῶν ἐμεθέντων μελάνων. ἀεὶ γὰρ ὀλέθρια τὰ δυσώδη. καθότι καὶ αὐτὸς ἐν προγνωστικῷ φησί. πᾶσαι τε αἱ ὑποστάσιες καὶ δυσώδεες ὀδμαὶ κακαὶ ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐμουμένοισι. τὸ δ' ἐπὶ τῷ τέλει προσγεγραμμένον καῦσος ὁμοίαν ἀτοπίαν ἔχει τῷ κατὰ τὴν πρὸ ταύτης ἄῤῥωστον ἐπὶ τέλει γεγραμμένῳ φρενῖτις.

οιμώδη κατάστασιν ἐνταῦθα γράφοντος Ἱπποκράτους, ὅσα πρὸς τὴν ἐξήγησιν ὧν ἐρεῖν μέλλει, χρήσιμα ἐστὶν, ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ὑφ' ἡμῶν ἐξειργασμένα, διὰ κεφαλαίων ὑπομνήσας, οὕτως ἤδη τὰς ῥήσεις αὐτοῦ παραγράψομαι. πρῶτον μὲν ὅτι κατάστασιν, οὐ μόνην τὴν παρὰ φύσιν ἐν τῷ περιέχοντι κρᾶσιν, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν ἰδέαν ἅπαντος πράγματος, οὕτως εἴωθεν ὀνομάζειν, ἀναμνησθῶμεν· εἶθ' ὅτι διὰ τὴν εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐκτροπὴν αὐτῶν, ἐν τοῖς σώμασιν ἡμῶν γίνεται τὰ νοσήματα. σὺν τούτοις δὲ ἀναμνησθῶμεν, ὧν ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς ἔγραψεν αὐτὸς, λέγων ὧδε· τῶν δὲ καταστάσεων τοῦ ἐνιαυτοῦ, τὸ μὲν ὅλον, οἱ αὐχμοὶ τῶν ἐπομβριῶν ὑγιεινότεροι, καὶ ἧσσον θανατώδεες. νοσήματα δ' ἐν τῇσιν ἐπομβρίῃσιν ὡς τὰ πολλὰ γίνεται, πυρετοί τε μακροὶ, καὶ κοιλίης ῥύσιες καὶ σηπεδόνες. ἀναμνησθῶμεν δὲ καὶ ὧν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ δευτέρου τῶν ἐπιδημιῶν ἐξηγούμενος ἔγραψα. μεμνημένος δέ τις ὧν εἶπον, ἀναγνοὺς ἤδη μελῶς αὐτὰ πρὸς τὴν τῶν νῦν προκειμένων ἐξήγησιν ἀφικνείσθω.

Ε τος νότιον ἔπομβρον· ἄπνοια διὰ τέλεος.

Ἐν μὲν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν καταστάσεις ἔγραψε τρεῖς· ἐνταυθοῖ δὲ, μίαν ταύτην, ἣν νῦν ἡμῖν ἐξηγεῖσθαι πρόκειται, καί τοι κἂν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν εἰσί τινες ἄλλαι γεγραμμέναι. ἀλλ' οὐδ' ἐκεῖ πρὸς ἔκδοσιν ἐκεῖνο καθάπερ τό τε πρῶτον τε καὶ τὸ τρίτον αὐτῷ πεποιῆσθαι. οὐ μὴν οὐδὲ προγέγραπται τῆς διηγήσεως τῶν γενομένων, εὐθέως ἐν ἀρχῇ, ἡ κατάστασις ἐν ἐκείνοις τοῖς βιβλίοις. ἀλλ' ἄντικρυς διηγήσεως ἄρχεται τῶν ἱστορισμάτων αὐτῷ, κατά τε τὰ γενόμενα νοσήματα καὶ τὴν τοῦ περιέχοντος κρᾶσιν. ἐν θάσῳ γοῦν φησι φθινοπώρου περὶ ἰσημερίην καὶ ὑπὸ πλειάδας, ὕδατα πολλὰ ξυνεχέα μαλθακῶς ἐν νοτίοισιν. ἀνάλογον δὲ καὶ τῶν ἑξῆς δυοῖν καταστάσεων ἤρξατο. κατὰ δὲ τὴν νῦν προκειμένην, αὐτὸ μὲν τὸ τῆς καταστάσεως ὄνομα σχεδὸν ἐν ἅπασι τοῖς ἀντιγράφοις, οὐ μὴν ἔν τινι γε χώρᾳ ταῦτ' ἐγένετο, δηλοῦται. κοινοῦ γάρ τινος ἔθνεσι πολλοῖς γενομένου λοιμοῦ, τὴν διήγησιν ἐν τῷδε ποιεῖται, ἐν μὲν τοῖς κατὰ Διοσκουρίδην ἀντιγράφοις οὐ μόνον ἔτος ἁπλῶς γέγραπται κατάστασις, ἀλλὰ πρόσκειται, τὸ θερμὴ καὶ ὑγρὰ κατὰ τὸ μέσον τῆς σελίδος ὅλου τοῦ γεγραμμένου, καθάπερ ἐν τοῖς ἄλλοις ἀντιγράφοις, μόνου τοῦ κατάστασις. εὕροις δ' ἄν τινα μηδ' ἐν τῷ μέσῳ τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἔχοντα, καθάπερ ἔν τισι μηδόλως, ἐξ ὧν ὑπονοήσειεν ἄν τις, οὐκ αὐτὸν Ἱπποκράτην προγεγράφθαι, τὸ κατάστασις. ἀλλ' ἴσως ἐκείνους, ὅσοι καὶ τοὺς χαρακτῆρας ἤδη τῷ τέλει τῶν κατὰ τοὺς ἀρρώστους διηγήσεων ἔγραψαν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅπως ἂν ἔχῃ, βλάβην ἢ ὠφέλειαν οὐδεμίαν εἰς πρόγνωσιν ἢ θεραπείαν φέρει. τρεπώμεθα δ' ἤδη τὴν ἐξήγησιν ἐκείνων, ἐν οἷς ὠφέλειά τις ἐστίν. ἔτος νότιον, ἔπομβρον, ἄπνοια διὰ τέλεος. ὁμοία τῇδε τῇ καταστάσει καὶ ἡ ἐν ἀρχῇ τοῦ δευτέρου τῶν ἐπιδημιῶν ἐστὶ, κατὰ τήνδε τὴν τάξιν εἰρημένη· ἄνθρακες ἐν κρανῶνι θερινοὶ, ὗεν ἐν καύμασιν ὕδατι λάβρῳ, δι' ὅλου ἐγίνοντο μᾶλλον νότῳ. διαφέρουσι δ' ἀλλήλων αἱ καταστάσεις, ὅτι τε δι' ὅλου τοῦ ἔτους ἐνταῦθα φησὶ τοιαύτην γεγονέναι τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος κρᾶσιν, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ, κατὰ τὸ θέρος μόνον. ὅτι τε προσέγραψεν νῦν, ἄπνοια διὰ τέλεος, ὅπερ οὐ προσέγραψεν ἐκεῖ. λογίσαιτο δ' ἄν τις ἐκ τοῦ προσγράψαι κατ' ἐκεῖνο τὸ βιβλίον. ἐγίνοντο μᾶλλον νότῳ, τοιοῦτόν τι δηλοῦσθαι, καὶ γὰρ οὖν κἀνταῦθα νότιόν τε ἅμα καὶ ἄπνουν ἔφη γεγονέναι ὅλον τὸ ἔτος, ὡς δυνατὸν ἐστὶν ἄπνουν τε ἅμα καὶ βόρειον εἶναί τε καὶ λέγεσθαι τὸ ὅλον ἔτος, οὕτως ἡμῶν ἀκουόντων, διορισθήσεται γοῦν ὀλίγον ὕστερον τοῦτο. ἀναμνησθῶμεν δ' ὅτι πολλὰς ἐν τῷ περιέχοντι κράσεις ἑωράκαμεν, ἠρεμίαν τε καὶ νηνεμίαν ἐχούσας, οὐ μὴν ὁμοίως ἀλλήλαις, ἀλλὰ τὴν μέν τινα μαλακήν τε καὶ ὑγρὰν, τὴν δὲ ξηράν τε, καί τι κρύους ἔχουσαν. αὕτη μὲν οὖν ἀκριβῶς αἰθρία ἐστίν. ἡ μαλακὴ δ' ὁμιχλώδης, τε καὶ θολερὰν κατάστασιν καὶ νότιον ἔσθ' ὅτε καὶ νεφελῶν οὖσαν πλήρη. τὴν δ' ἐναντίαν αὐτῇ, βόρειον. καὶ ὅτι μάλιστα μηδεμία φαίνοιτο κατὰ τὸν ἀέρα κίνησις, ἀλλ' ἀκριβῶς εἴη, τὸ καλούμενον νήνεμον. τὸν αὐτὸν γὰρ τρόπον ἔοικεν ἔχειν τὰ κατὰ τὸν ἀέρα τοῖς κατὰ θάλατταν. ὡς οὖν ἐν ἐκείνῃ διαπαντὸς μέν ἐστι ῥεῦμα κατὰ τὸ βάθος μεῖζον ἢ μεῖον, οὐ φαίνεται δ' ἐνίοτε σαφῶς διὰ σμικρότητα, πλὴν εἰ στενὸν εἴη τὸ δεχόμενον αὐτὴν χωρίον, ὡς ἐν Χαλκίδι τε τῆς Εὐβοίας καὶ Μεσσήνῃ τῆς Σικελίας φαίνεται, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐν τῷ περιέχοντι, παντελὴς μὲν ἀκινησία καὶ στάσις ἔοικεν οὐδέποτε γίνεσθαι, λανθάνει δ' ἐνίοτε διὰ σμικρότητα, καὶ νέφη δ' ὁρῶμεν ἐν ταῖς τοιαύταις ἀπνοίαις, πολλάκις ἑστάναι μὲν δοκοῦντα, κινούμενα δὲ καθ' ἀλήθειαν, ὁρᾶται οὖν ὀλίγον ὕστερον ἐν ἑτέρᾳ χώρᾳ τοῦ περιέχοντος, ὅπερ οὐκ ἂν αὐτοῖς ἐγένετο μηδόλως κινουμένοις. τοιαύτην οὖν τινα καὶ νῦν ἡγεῖσθαι χρὴ κατάστασιν, ἐν ὅλῳ τῷ ἔτει γεγονέναι. τοσούτῳ διαφέρουσι τῆς ἐν κρανῶνι κατὰ τὸ δεύτερον βιβλίον εἰρημένοις, ὅσῳ καὶ χρονιωτέρα. τό γε μὴν ἐν ἀμφοτέραις ταῖς καταστάσεσι κοινὸν πάθος σηπεδών ἐστι, κοινὴν ἔχουσα καὶ τὴν αἰτίαν, ὑγρότητα σὺν ἀπνοίᾳ. φαίνεται δὲ ἐξ ὕλης μὲν ὑγρᾶς πᾶσα γίνεσθαι σηπεδὼν, αἰτίας δὲ δραστικῆς, ἀλλοτρίου τε καὶ παρὰ φύσιν θερμοῦ. συναυξάνεσθαι δ' ὑπὸ τῆς ἀκινησίας. ὅτι μὲν οὖν οὐδὲν τῶν ἀκριβῶς ξηρῶν σήπεται πάντες ἐναργῶς ὁρῶμεν· οὔτε γὰρ λίθος οὔτε κέραμος, οὔτε χρυσὸς οὔτ' ἄργυρος, οὔτε χαλκὸς, οὔτ' ἄλλο τι τοιοῦτον φαίνεται σηπόμενον, ὅτι δὲ καὶ τὰ φύσιν ἔχοντα σήπεσθαι διαμένοντα μέχρι πλείστου φαίνεται, κατὰ τὰς ψυχρὰς κράσεις, οὐδὲ τοῦτ' ἀγνοεῖ τις, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐὰν ῥιπίζηται τοιούτοις ἀνέμοις. ἀμέλει καὶ τὰ αἰσθητὰ ζῶα συνεχῶς τινάσσουσιν οἱ ἄνθρωποι, καὶ μάλισθ' ὅταν ὑγρὰ

καὶ θερμὸν ἢ τὸ περιέχον, ὡς τῆς ἀκινησίας σηπούσης αὐτήν. οὕτως δὲ καὶ ἡ τῶν ἀρτηριῶν κίνησις ἐν τοῖς ζώοις, ἀλλά τέ τινα χρηστὰ καὶ τὴν τοιαύτην ὠφέλειαν παρέχεται. λέγει δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς, ὡς ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔφην, ἐν ταῖς ἐπομβρίαις γίνεσθαι σηπεδόνας. ὅτι μὲν οὖν ἀναγκαῖον ἦν σαπῆναι τὰς ἐν τοῖς σώμασιν ὑγρότητας, ἐκ τούτων δῆλον. ἴδω μὲν δ᾽ ἐφεξῆς ἕκαστον τῶν κατὰ μέρος ἀκολουθήσαντες αὐτοῦ ταῖς ῥήσεσι.

Α ὐχμῶν δὲ γενομένων τοὺς ὑπόπροσθεν χρόνους ἐπ᾽ ἐνιαυτὸν, ἐν νοτίοις περὶ ἀρκτοῦρον ὕδατα πολλά.

Ἔμαθες ἤδη κατὰ τὰς ἐν τῷ πρώτῳ γεγραμμένας καταστάσεις, ὡς ἡ τοῦ περιέχοντος ὑπηλλάχθαι κρᾶσις, ἐκ τῆς ὑπαρχούσης τε καὶ κατὰ φύσιν αὐτῷ τάξεως. ἔμαθες δὲ καὶ ὁποία τίς ἐστιν ἡ κατάστασις ἥδε, καὶ ὡς τέτταρες μὲν αὐτῆς εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἁπλαῖ. τέτταρες δ᾽ ἄλλαι σύνθετοι γίνονται μεταβολαί. ἁπλαῖ μὲν, αἱ κατὰ θερμασίαν μόνην καὶ ψύξιν, ὑγρότητά τε καὶ ξηρότητα. σύνθετοι δ᾽ αἵ τε κατὰ θερμότητα καὶ ὑγρότητα, καὶ ψυχρότητα καὶ ξηρότητα, ψυχρότητα καὶ ὑγρότητα, θερμότητα καὶ ξηρότητα. νῦν οὖν ἀναμνησθεὶς ὧν ἔμαθες, ἀκολούθει τῇ διηγήσει τῆς γενομένης καταστάσεως, εἰπόντος τοῦ Ἱπποκράτους, αὐχμῶν δὲ γενομένων τοὺς ὑπόπροσθεν χρόνους. εἶθ᾽ ἑξῆς τούτου μνησθέντος. ἐν νοτίοισι περὶ ἀρκτοῦρον ὕδατα πολλά. φαίνεται μὲν γὰρ ἤδη τῷ πρόσθεν ἐνιαυτῷ, μὴ φυλαχθῆναι τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος ἀκριβὴς ἡ κατὰ φύσιν κρᾶσις, οὐ μὴν ἐν ἐκείνῳ γε τῷ χρόνῳ γενέσθαι τι νόσημα τῶν ἐπιδημιῶν ὀνομαζομένων. καὶ γὰρ καὶ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς ἔμαθες αὐτοῦ γράψαντος ὧδε. τῶν δὲ καταστάσεων τοῦ ἐνιαυτοῦ, τὸ μὲν ὅλον, οἱ αὐχμοὶ τῶν ἐπομβριῶν εἰσὶν ὑγιεινότεροι, καὶ ἧσσον θανατώδεες. ἔτι δὲ μᾶλλον οὐδὲν ἐγένετο νόσημα τοιοῦτον, διότι κατὰ τὸ ξηρὸν μόνον ἐπικρατήσαν, ἡ ἐκτροπὴ τῆς κράσεως, οὐδεμίαν τῆς ἑτέρας ἀντιθέσεως μεταβολὴν λαβούσης, ὡς ἤτοι θερμὸν, ἢ ἄγαν ψυχρὸν ἀποργασθῆναι τὸ περιέχον. ἀλλ᾽ ἦγ᾽ οὖν τοὐναντίον ἀθρόα μεταβολὴ, περὶ τὴν ἐπιτολὴν τοῦ ἀρκτούρου φαίνεται γεγονυῖα. προηγεῖται δ᾽ αὕτη βραχὺ τῆς φθινοπωρινῆς ἰσημερίας. ὁποῖον δ᾽ ἔτι μετ᾽ αὐτὴν ἐγένετο τὸ φθινόπωρον, εἶτα ὁ χειμὼν, καὶ μετ᾽ ἐκεῖνον αἱ ἐφεξῆς ὧραι, ταῖς ῥήσεσιν ἀκολουθήσαντες αὐτοῦ μαθησόμεθα.

Φ θινόπωρον σκιῶδες, ἐπινέφελον, ὑδάτων πλήθεα. χειμὼν νότιος, ὑγρὸς, μαλακός.

Σκιῶδες εἶπεν ἐν ἴσῳ τὸ ζοφῶδες, ὅπερ σημαίνει τὸ μὴ λαμπρὸν, μὴ δὲ καθαρὸν, μὴ δ᾽ ἀκριβῶς αἴθριον. εἰώθασι γὰρ ἔτι καὶ νῦν οἱ κατὰ τὴν ἀσίαν Ἕλληνες ὀνομάζειν σκιώδη τε καὶ σκιερὰ πάντα, τὰ πρὸς τὸ μέλαν ἐκτρεπόμενα. τοῖς τοιούτοις δὲ καὶ τὸ ζοφῶδες ἐπιφέρουσιν ὄνομα, καὶ τὸ φαιὸν, ἐγγὺς τοῦ μέλανος ὄν. εὔδηλον δ᾽ ὅτι τοιοῦτος ὁ ἀὴρ οὐκ ἂν γένοιτο, χωρὶς τοῦ νέφη πολλὰ, καὶ ταῦτ᾽ ἔχειν μὴ λαμπρά. περιείχετο μὲν οὖν δυνάμει κατὰ τὸ σκιῶδες, καὶ τὸ ἐπινέφελον. ἀλλ᾽ ἔμαθες οὐ μόνον Ἱπποκράτει τῷ τοιούτῳ τρόπῳ τῆς ἑρμηνείας. *

ἀλλὰ νότιος ὑγρὸς μαλακὸς ἔνιοι τὸν νότον οἴονται διὰ παντὸς ὑγρὸν εἶναι. τὸ δ᾽ οὐχ οὕτως ἔχει. φαίνεται γὰρ
» ἐνίοτε ξηρὸς γινόμενος, ὃν καὶ προσαγορεύουσιν οἱ ἰδιῶται, λευκόνοτον, καὶ ὁ ποιητὴς λέγει ἀτὰρ ἐπώγε ζεφύροιο καὶ
» ἀργέσταο νότοιο. τὸν γὰρ καθαρὸν νότον ὃν χωρὶς ὄμβρων ἴσμεν γινόμενον, οὕτως ὀνόμασεν. ἀλλὰ κἀν τῷ πρώτῳ τῶν
» ἐπιδημιῶν ὁ Ἱπποκράτης ἐπὶ τῆς πρώτης καταστάσεως ἔφη. γενομένης δὲ τῆς ἀγωγῆς ὅλης ἐπὶ τὰ νότια καὶ
» μετ᾽ αὐχμῶν. ὁ μὲν οὖν τοιοῦτος νότος, ἐνίοτε μὲν καὶ σφοδρὸς γίνεται, σαφῆ δ᾽ οὖν ἀεὶ τὴν κίνησιν ἔχει. μαλθακὸς δ᾽ ἄλλος ἐστὶ νότος, ὃς ἀναίσθητον ἔχει τὴν κίνησιν ἐν τῷ περιέχοντι, καὶ κατὰ τὰ νέφη. καὶ τοίνυν θερμὸς μὲν οὗτος ἐστὶ διὰ παντός. ὁ δὲ λευκόνοτος, ἐνίοτε φαίνεται ψυχρός.

Μ ετὰ δὲ ἡλίου τροπὰς ὕστερον πολλῷ πλησίον ἰσημερίης. ὀπισθοχειμῶνες. καὶ ἤδη περὶ ἰσημερίην, βόρεια χρόνον ἐλάχιστον, (40) νώδεα χρόνον οὐ πολύν.

Τῆς ἐναντίας καταστάσεως μέρος τι τοῦτο παρενέπεσεν, ὡς αὐτὸς εἶπεν οὐκ ἐπὶ πολὺν χρόνον.

Η ρ πάλιν νότιοι, ἄπνουν. ὕδατα πολλὰ διὰ τέλεος ἄχρι κυνός.

Ἐδήλωσέ σοι χειμῶνα τὸν ἁπλοῦν ἐν τῷ γράψαι νῦν. ἔαρ πάλιν νότιον ἄπνουν. τὸ γὰρ πάλιν ἔνδειξιν ἔχει τοῦ, μεταξὺ παρεμπεσούσης ἐναντίας καταστάσεως, αὖθις ἐπὶ τὴν αὐτὴν κρᾶσιν ἐπανελθεῖν τὴν περὶ τὸν ἀέρα κατάστασιν.

Θ έρος αἴθριον θερμόν. πνίγεα μεγάλα. ἐτησίαι σμικραί, διεσπασμένως ἔπνευσαν.

Τὸ μαλθακὸν τοῦ χειμῶνος, καὶ τὸ ἄπνουν τοῦ ἦρος, ἐκ ταυτοῦ γένους ἐστὶ τοῦ θέρους πνιγώδους. φύσει γὰρ οὔσης ἀεὶ τῆς θερινῆς ὥρας θερμῆς, ὅταν ἀπνοίη προσγένηται, πνιγμὸς ἐξ ἀνάγκης ἕπεται. γίνεται δὲ τοῦτο, μήτε (50) τῶν προδρόμων καλουμένων πνευσάντων, μήτε τῶν ἑπομένων αὐτοῖς, οὓς καλοῦσιν ἐτησίας. διορίζει δ᾽ αὐτοὺς καὶ ἡ τοῦ κυνὸς ἐπιτολή. καὶ αὐτὸς δ᾽ ὁ Ἱπποκράτης προσέγραψεν. ἐτησίαι σμικραὶ διεσπασμένως ἔπνευσαν.

Π άλιν δὲ περὶ ἀρκτοῦρον ἐν βορείοισιν ὕδατα πολλά.

Τὸ πάλιν, ἐπὶ τὸ πλῆθος τῶν ὑδάτων, οὐκ ἐπὶ τὰ βόρεια τὴν ἀναφορὰν ἔχει. πλῆθος μὲν γὰρ ὑδάτων ἐγένετο κατὰ τὴν ἔμπροσθεν ἐπιτολὴν ἀρκτούρου, καὶ πολλάκις ἐν τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ. βόρεια δ᾽ ὀλιγάκις.

Γ ενομένου δὲ τοῦ ἔτεος νοτίου καὶ ὑγροῦ καὶ μαλθακοῦ, κατὰ μὲν τὸν χειμῶνα διῆγον ὑγιεινῶς, πλὴν τῶν φθινωδέων, περὶ ὧν γεγράψεται.

Διὰ δὲ τὸ βραχέα παντελῶς γεγενῆσθαι τοιαῦτα βόρεια τὴν ὅλην κατάστασιν ἀπὸ τῶν κρατησάντων ἐν αὐτῇ προσηγόρευσεν ὑγρὰν, καὶ νότιον. ὅτι δὲ τὴν ἄπνουν καὶ θερμὴν, ὀνομάζει μαλθακὴν ἔμπροσθεν ἔμαθες. ἀλλ' ἥ γε τοιαύτη κατάστασις οὐδὲν οὐδέπω μέγα τοὺς ἀνθρώπους ἔβλαψε, καίτοι γ' ἐξαιφνίδιος γενομένη, διὰ τὴν τοῦ προγεγονότος ἔτους αὐχμηροῦ κρᾶσιν. ἤρξαντο μέντοι τισὶ διαθέσεις φθινώδεις, ὅσοι δηλονότι παθεῖν ἦσαν ἐπιτήδειοι τὸ πάθος τοῦτο. καὶ γράψαι γε αὐτὸς τὰ κατ' αὐτοὺς ἐπαγγέλλεται ἐν τοῖς ἐφεξῆς.

Π ρὸ δὲ τοῦ ἦρος ἅμα τοῖσι γενομένοισι ψύχεσιν ἐρυσιπέλατα πολλὰ, τοῖσι μὲν μετὰ προφάσιος, τοῖσι δ' οὔ. κακοήθεα. πολλοὺς ἔκτεινεν.

Ὑπὸ χολώδους ῥεύματος εἴωθε γίνεσθαι τὸ ἐρυσίπελας, οὐ μὴν ἀεί γε μοχθηροῦ καὶ σηπεδονώδους ὄντος αὐτοῦ. τοὐναντίον γὰρ ἅπαν ὅταν ἐπιεικὲς ᾖ τὸ ῥεῦμα τὴν κατὰ φύσιν ἐν ἡμῖν γενομένην ἔχον ὠχρὰν χολὴν, ἐρυσιπέλατα μὲν εἴωθεν ἐργάζεσθαι, βλάβην δ' οὐδεμίαν ἐπιφέρειν διὰ αὐτῶν, ὅταν γε ὀρθῶς τις αὐτὰ μεταχειρίζηται. οὐ μὴν νῦν γε τοιοῦτος ἦν ὁ γεννήσας χυμὸς τὸ ἐρυσίπελας, ἀλλὰ καὶ κακοήθης καὶ διαβρωτικὸς, καὶ σηπτικὸς, ἐπὶ τῇ πλεονεξίᾳ τῆς ὑγρᾶς ἀπνοίας γεννηθεὶς ἐκείνοις μάλιστα τῶν ἀνθρώπων, ὅσοι φύσει τε χολωδέστεροι τῶν ἄλλων ἦσαν, ἥ τε δίαιτα χολώδης μᾶλλον αὐτοῖς ἤθροιζε χυμόν. αἱ γάρ τοι διαφοραὶ τῶν νοσημάτων ἐπὶ μὲν τῇ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος κράσει γίνονται, διὰ τὴν ἑκάστου φύσιν τε καὶ δίαιταν, ἣν ὑγιαίνων διαιτᾶται. λέγω δὲ δίαιταν οὐ τὴν ἐν τοῖς ἐσθιομένοις τε καὶ πινομένοις μόνον, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις, οἷον ἀργίαις, γυμνασίοις, λουτροῖς, ἀφροδισίοις, ὕπνοις, ἀγρυπνίαις, ἅπασί τε τοῖς ὁπωσοῦν γινομένοις κατὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα.

Π ολλοὶ φάρυγγας ἐπόνεον, φωναὶ κακούμεναι.

Οἷς εὐπλήρωτος ἦν ἡ κεφαλὴ φύσει, τούτοις νῦν ἐμπλησθεῖσα περιουσίας χυμῶν, ἤρξατο καταπέμπειν εἰς πνεύμονά τε καὶ γαστέρα ῥεύματα διὰ τῆς φάρυγγος. εἰκότως δὲ καὶ τὰς φωνὰς ἔφη κακοῦσθαι τοῖς τοιούτοις. ὁρᾶται γὰρ καὶ τοῦτο συνεχῶς γινόμενον ἐπὶ κατάρροις, ὅταν ἱκανῶς διαβρέξωσι τὰ περὶ τὴν φάρυγγα, καὶ τὸν λάρυγγα χωρία.

Κ αῦσοι φρενιτικοί.

Καῦσοι μὲν ἐγένοντο τῆς χολώδους περιουσίας κατασκηπτούσης εἰς ἧπάρ τε καὶ γαστέρα. φρενιτικοὶ δ' ἐπὶ κεφαλῆς ἀναφερομένης.

Σ τόματα ἀφθώδεα. αἰδοίοισι φύματα. ὀφθαλμίαι ἄνθρακες.

Τούτων ἕκαστον τῶν παθῶν γίνεται μὲν καὶ συνήθως ἄνευ κακοηθείας, ὡς ἐπὶ τῶν ἐρυσιπελάτων ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται, γίνεται δὲ καὶ κακοήθως, ὥσπερ νῦν, ἐπεὶ σηπεδονώδης ἦν ὁ πλεονάζων χυμός. ἐπὶ πάντων οὖν ὧν καταλέγει νοσημάτων, ἀεὶ τούτου μοι μέμνησο, καὶ μήτ' ἄφθας ἄκουε γεγονέναι τοῖς πάσχουσι, μήτ' ἄλλο τι πάθημα κατὰ τὸν συνήθη τρόπον, ἀλλὰ μετὰ τοῦ σήπεσθαι τὰ μόρια. μέμνησο δὲ καὶ τοῦ κοινοῦ λόγου τοῦδε, τὸν σηπεδονώδη χυμὸν ὑπὸ τῆς αὐτῆς καταστάσεως ἅπασι γεννηθέντα, καταλαμβάνειν οὐ τὰ αὐτὰ μόρια, διὰ τὸ μὴ δὲ φύσει πᾶσιν ὡσαύτως ἔχειν ἐν τῇ τοιαύτῃ διαθέσει τὸ πᾶν. ἀλλ' ἄλλων ἄλλο ἀσθενέστατον. αἱ μὲν οὖν ἄφθαι κατὰ τὸ στόμα γίνονται συνεχῶς τοῖς παιδίοις ἑλκώσεις ἐπιπολῆς οὖσαι, διότι τε μαλακώτατα τὰ μόρια πάντ' ἐστὶν αὐτοῦ, καὶ διὰ βρυώδη, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὸ στόμα παντάπασιν ἀήθες ὁμιλίας ἐδεσμάτων τε καὶ πομάτων. ὅταν οὖν τὸ γάλα τῆς τιτθῆς ἔχῃ τινὰ δριμύτητα, τὰς ἄφθας ἐργάζεται, παυομένας ῥᾳδίως, ἐὰν μετρίως στύφῃ τις τὸ στόμα τοῦ βρέφους. ὅταν δέ τις ἐπιρρυῇ μοχθηρὸς χυμὸς, ἀεὶ κακοήθεις ἄφθαι συνίστανται. τὸ δὲ τῶν ἀνθράκων πάθος, ἀεὶ κινδυνῶδές ἐστιν, ὡς ἂν ἀπὸ μοχθηρῶν γινόμενον χυμῶν. ὥστε καὶ νῦν εὔλογον ἦν, ὀλεθριώτατον αὐτὸ γενέσθαι, προσλαβὸν τῇ συμφύτῳ κακοηθείᾳ τὴν ἐκ τῆς καταστάσεως. εἴρηται δ' ἱκανῶς, περὶ τῆς τοῦδε τοῦ πάθους γενέσεως, ἡνίκ' ἐξηγούμην τὴν ἀρχὴν τοῦ δευτέρου τῶν ἐπιδημιῶν. τὰ δ' ἄλλα τῆς ῥήσεως δῆλα.

Κ οιλίαι ταραχώδεες, ἀποσιτίαι.

Τοῦ καταρρυέντος ἐκ τῆς κεφαλῆς εἰς τὴν φάρυγγα μοχθηροῦ χυμοῦ, τὸ μὲν εἰς τὸν πνεύμονα χωρῆσαν, τὰς φθινώδεις εἰργάσατο διαθέσεις. τὸ δ' εἰς τὴν κοιλίαν ἐκχεόν, ὑπιὸν κάτω μετὰ δήξεως, ὅπερ ἐδήλωσεν εἰπὼν. κοιλίαι ταραχώδεες. ἐν δὲ τῇ διόδῳ, τὴν ὀρεκτικὴν τῶν σιτίων δύναμιν ἐκάκωσε τῆς γαστρὸς, καὶ τοῦθεν αἱ ἀποσιτίαι.

Δ ιψώδεες οἱ μὲν, οἱ δ' οὔ.

Διὰ πλείους αἰτίας εἰκὸς ἦν, οὔτ' ἀδίψους ἅπαντας, οὔτε διψώδεις γενέσθαι. φαίνεται μὲν γὰρ ὑγρότης ἠθροισμένη σηπεδονώδης ἅπασι, οὐ μὴν ἴση γε τὸ πλῆθος, ἢ ὁμοίως μοχθηρά. τινὰς μὲν οὖν ἀδίψους εἶναι δυνατὸν, ὥσπερ καὶ τοὺς ἀποσίτους ἐπὶ τῇ βλάβῃ τῆς ὀρεκτικῆς τῶν πομάτων δυνάμεως. εὔδηλον δ' ὅτι κακίστην οὗτοι διάθεσιν ἔσχον, μήτε κακοήθη αὐτοῖς συρρεῖν ὑγρότητα, ὡς μετρίως διψῆν, ἄλλους δὲ διψώδεις εἶναι συρρεούσης εἰς τὴν γαστέρα τῆς κακοχυμίας, μηδὲ καίτοι τὸ στόμα αὐτῆς βεβλακυίας ἄχρι τοσούτου, ὡς διεφθαρέναι τὴν ὀρεκτικὴν τῶν πομάτων δύναμιν.

Οὖρα ταραχώδεα, πολλά, κακά.

Τὰ μὲν οὖρα ταραχώδη γεγονέναι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἄκουε, καθ' ὃν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἤκουσας αὐτοῦ, κοιλίαι ταραχώδεες, εἰπόντος. ὅσοις γὰρ ἔρρεψεν ἐπὶ νεφροὺς ἡ κακοχυμία, τούτοις ἀναγκαῖον ἦν οὖρα ταραχώδεα γίνεσθαι, τουτέστι μετὰ δήξεως καὶ πόνων διεξιέναι. τὸ δ' ἐφεξῆς αὐτῷ γεγραμμένον, πολλὰ, κακὰ, δυνατὸν μέν ἐστι, καὶ περὶ τῶν οὔρων εἰρῆσθαι. δυνατὸν δὲ καὶ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ δι' ἑνὸς λόγου τόδε, πλῆθός τι συμπτωμάτων μοχθηρῶν ἐνδεικνυμένου γενέσθαι τοῖς τότε νοσοῦσι.

Κωματώδεες ἐπὶ πολὺ, καὶ πάλιν ἄγρυπνοι.

Τὸ μὲν ἄμικτον ἀγρυπνίᾳ κῶμα, δι' ὑγρότητα καὶ ψύξιν ἔμαθες ἐγκεφάλου γίνεσθαι. τὴν δ' ἄμικτον ἀγρυπνίαν κώματι διὰ ξηρότητα καὶ θερμότητα. νῦν οὖν αὐξηθέντων τῶν χυμῶν, ὑγρότητα μὲν ἐπὶ πλεῖστον ἐχόντων, οὐ μὴν δή γε δριμεῖαν ἄπαιζεν, ἡ μὲν ὑγρότης τὴν κωματώδη διάθεσιν, ἡ δ' ἐκ τοῦ σήπεσθαι δριμύτης, τὴν ἀγρυπνίαν εἰργάσατο, τῶν ἐναντίων συμπτωμάτων, ἐπ' ἐναντίοις αἰτίοις, εὐλόγως γινομένων.

Ἀκρισίαι πολλαί. τὰ δὲ δύσκριτα.

Διὰ τὴν κακοχυμίαν ἔνια μὲν τῶν νοσημάτων οὐδ' ὅλως ἐκρίνετο, τινὰ δὲ μοχθηρῶς.

Ὕδρωπες.

Καὶ τοῦτο τὸ πάθημα γίνεσθαί φησιν ἐνίοις, ἐκ τῆς περιουσίας τῶν μοχθηρῶν ὑγρῶν. ἅπαν γὰρ αὐτὴ νόσημα δύναται γεννᾶν, ἄλλο κατ' ἄλλο σῶμα, παρά τε τὰς φυσικὰς αὐτῶν διαφορὰς, καὶ τὴν τῆς διαίτης ἀνομοιότητα, καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται.

Φθινώδεες πολλοί.

Λέλεκταί μοι καὶ πρόσθεν, ὡς τὸ καταρρυὲν ἐκ τῆς κεφαλῆς εἰς τὴν φάρυγγα, διὰ τοῦ λάρυγγος εἰς τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν καὶ τὸν πνεύμονα ἀφικόμενον, τὰς τοιαύτας διαθέσεις εἰργάσατο.

Τὰ μὲν ἐπιδημήσαντα νοσήματα, ταῦτα.

Τῶν ἐπιδημίων νοσημάτων, ὅτι καὶ τὸ λοιμῶδές ἐστιν, ὡς κἀν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων ἐλέγετο. ὅταν γὰρ μὴ λοιμώδεος νόσου τρόπος τις κοινὸς ἐπιδημήσῃ, ἀλλὰ σποράδες ἔωσιν αἱ νοῦσοι. οὐ γὰρ δὴ νοσήματός γέ τινος ὄνομά ἐστιν ἐπίδημον, ἢ λοιμῶδες, ἀλλ' ὅτι περ ἂν, πολλοῖς ἐν ἑνὶ γένηται χωρίῳ, τοῦτο ἐπίδημον ὀνομάζεται. προσελθόντος δ' αὐτῷ τοῦ πολλοὺς ἀναιρεῖν, λοιμὸς γίνεται.

Ἑκάστου δὲ τῶν ὑπογεγραμμένων ἰδέων ἦσαν οἱ κάμνοντες καὶ θνήσκοντες πολλοί. συνέπιπτε δ' ἐφ' ἑκάστοισι τούτων ὧδε.

Ἐκ μὲν τοῦ φάναι καὶ ἔθνησκον πολλοὶ, λοιμώδη τὰ ἐπιδημήσαντα νοσήματα γεγονέναι δηλοῖ. πολυειδῶν δὲ αὐτῶν γενομένων ὑπὲρ ἑκάστου κατὰ μόνας εἰπεῖν ἐπαγγέλλεται διὰ τῶν ἐφεξῆς.

Πολλοῖσι μὲν τὸ ἐρυσίπελας μετὰ προφάσιος ἐπὶ τοῖσι τυχοῦσι καὶ πάνυ ἐπὶ μικροῖσι τρωματίοισιν ἐφ' ὅλῳ τῷ σώματι. μάλιστα δὲ τοῖσι περὶ ἑξήκοντα ἔτεα περὶ κεφαλὴν, εἰ καὶ σμικρὸν ἀμεληθείη. πολλοῖσι δὲ καὶ ἐν θεραπείαις ἐοῦσι, μεγάλαι φλεγμοναὶ ἐγίνοντο. καὶ τὸ ἐρυσίπελας πολὺ ταχὺ πάντοθεν ἐπενέμετο.

Οὗ πρώτου πάντως ἐμνημόνευσε πάθους, εἰκότως καὶ νῦν πρώτου γράφει τὰς κατὰ μέρος διαφορὰς, ἐνίοις μὲν αὐτὸ γίνεσθαι λέγων, ἐπὶ μικραῖς ἀφορμαῖς, ἃς προφάσεις ὠνόμασεν. ἐνίοις δ' ἐν θεραπείαις οὖσι μεγάλας τε φλεγμονὰς ἀκολουθῆσαι, ὡς νεμόμενον ἐπὶ πολὺ τὸ ἐρυσίπελας. τοῖς πλείοσι δὲ περὶ τὴν κεφαλὴν τοῦτο συμβῆναι, διὰ τὸ πληρωθῆναι μάλιστα ταύτην ἐν ταῖς νοτίοις τε καὶ θερμαῖς ἀπνοίαις. τὸ δὲ, τοῖς ἑξήκοντα τούτοις αὐτὸ γενέσθαι μᾶλλον, αἰτίαν ἔχει τήνδε. τὸ περιιστάμενον ἔξωθεν παρὰ φύσιν θερμὸν, αἴτιον ἐγένετο τοῦ σαπῆναι τοὺς ἐν τῷ σώματι χυμοὺς, ὡς τό γε ἐν ἡμῖν θερμὸν, ὅταν ἀκριβῶς φυλάττῃ τὴν κατὰ φύσιν ἑαυτοῦ κρᾶσιν, αἷμα τῶν ἄλλων χυμῶν ἐργάζεται πλέον. ὅταν δ' ἐπὶ τὸ πυρωδέστερον ἐκτραπῇ, τὴν ὠχράν τε καὶ ξανθὴν χολήν. τὸ δ' ἔξωθεν θερμὸν, αἴτιόν ἐστι σηπεδόνος χυμῶν. ὕλη μὲν γάρ ἐστιν ἡ ὑγρότης, αἰτία δὲ δραστικὴ, τὸ παρὰ φύσιν θερμόν. οἱ τοίνυν γέροντες ὑγρότητας μὲν ἀθροίζοντες ἀεὶ περιττὰς, διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς φύσεως, προσλαβόντες δὲ καὶ τὴν ἐκ τοῦ περιέχοντος θερμότητα, διὰ τὴν γενομένην τότε κατάστασιν, εὐαλωτότεροι τῶν νέων ἐγένοντο, τῇ σηπεδονώδει φθορᾷ τῶν χυμῶν.

Τοῖσι μὲν οὖν πλείστοισιν αὐτέων ἀποστάσιες ἐς ἐμπυήματα ξυνέπιπτον, σαρκῶν τε καὶ ὀστέων καὶ νεύρων ἐκπτώματα μεγάλα.

Τὴν κακοήθειαν τοῦ πλεονάζοντος χυμοῦ διὰ τοῦ μεγέθους τῆς σήψεως συνέστηκε, καὶ τοῖς εἰρημένοις ἐφεξῆς συνάπτων ἐρεῖ.

Ἦν δὲ καὶ τὸ ῥεῦμα συνιστάμενον, οὐ πύῳ ἴσκελον. ἀλλὰ σηπεδών τις ἄλλη, καὶ ῥεῦμα πολὺ καὶ ποικίλον.

Αὐτὸς ἐδήλωσέ σοι σαφῶς, ὅπερ ἤδη πολλάκις ἡμεῖς ἔμπροσθεν εἴπομεν ὡς οἱ ἐν τῷ σώματι χυμοὶ διὰ τὴν ὑγρότητά τε καὶ ἄπνοιαν τοῦ περιέχοντος ἐσήποντο, καὶ διὰ τοῦτο πύον μὲν οὐκ ἐγεννᾶτο, διεσήπετο δ' ὑπὸ τῶν

μοχθηρῶν χυμῶν ὑγρῶν, τὰ στερεά. ποικίλον δ᾽ εἶναι τὸ ῥεῦμα διὰ τὴν τῶν σηπομένων διαφοράν, εὔλογον. ἀπὸ γὰρ κοινῆς αἰτίας τῆς σηπεδόνος, ἕκαστον τῶν σηπομένων ἴδιον εἶδος ἴσχει τῆς διαφορᾶς.

Ὅσοισι μὲν οὖν περὶ τὴν κεφαλὴν τούτων τι ξυμπίπτοι γίνεσθαι, μαδήσιές τε ὅλης τῆς κεφαλῆς ἐγίνοντο, καὶ τοῦ γενείου, καὶ ὀστέων ψιλώματα καὶ κωπώματα καὶ πολλὰ ῥεύματα. ἐν πυρετοῖσι δὲ ταῦτα, καὶ ἄνευ πυρετῶν. ἦν δὲ ταῦτα φοβερώτερα καὶ κακίω. ὅσοισι γὰρ εἰς ἐμπυήματα ὁ τῶν τοιούτων ἀφίκοιτο πλασμός, οἱ πλεῖστοι τούτων ἐσώζοντο. ὅσοισι δ᾽ ἡ μὲν φλεγμονὴ καὶ τὸ ἐρυσίπελας ἀπέλθοι, τοιαύτην δ᾽ ἀπόστασιν μηδεμίαν ποιήσαιτο, τούτων ἀπώλλυντο πολλοί. καὶ εἴ που ἄλλῃ τοῦ σώματος πλανηθῇ, ξυνέπιπτε ταῦτα. πολλοῖσι μὲν γὰρ βραχίων καὶ πῆχυς ὅλος περιερρύη. ὅσοισι δὲ τὰ πλευρὰ ταῦτ᾽ ἐκακοῦτο τῶν ἔμπροσθεν τι ἢ τῶν ὄπισθεν. οἷσι δ᾽ ὅλος μηρός, ἢ τὰ περὶ κνήμην ἀπεψιλοῦτο, καὶ ποὺς ὅλος.

Ἡ σηπεδὼν τῶν ὑγρῶν, ἔργον ἔχουσα κοινόν, ἐκεῖνα τῶν σωμάτων φθείρειν, εἰς ἅπερ ἂν κατασκήψῃ, φοβερωτέραν εἶχε φαντασίαν ἐν τοῖς περὶ κεφαλὴν μορίοις, διότι κἂν βραχὺ τοῦ παρὰ φύσιν ἐνταῦθα παραλλαχθῇ, πλέον γίνεσθαι τὸ αἶσχος, ἢ κατὰ τὰ ἄλλα μόρια, μεγάλην ἐκτροπὴν εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἔχοντα. μικροῦ μὲν γὰρ ἢ βραχίονος ἢ κνήμης ἢ πήχεος ἀπορρυὲν δέρμα, μικροτέραν ἔχει φαντασίαν. εἰ δὲ τῆς κεφαλῆς συναποπέσοιεν αἱ τρίχες τῷ δέρματι, καὶ πολὺ μᾶλλον αἱ τοῦ γενείου σὺν αὐταῖς, ἡ μὲν φαντασία τοῦ πάθους γίνεται μεγάλη, ὁ κίνδυνος δ᾽ ἥττων, ἢ εἰ περὶ αἰδοῖα συμβαίνει τὸ τοιοῦτον πάθος, ἢ λάρυγγα καὶ θώρακα, καί τι τῶν κυρίων μορίων. οὐ μόνον δὲ τὰ περὶ τὴν κεφαλὴν οὕτως γινόμενα, φοβερὰ μᾶλλον ἦν ἢ κακίω, ἀλλὰ καὶ καθ᾽ ὁτιοῦν ἄλλο μέρος οὕτως ἐκπίπτοντα, κακίω τ᾽ ἦν, ἐφ᾽ ὧν ἀπέστησε τὸ πάθος ὁ τὸ ἐρυσίπελας ἐργαζόμενος χυμός. ἐπειδὴ πρὸς τὰ σπλάγχνα, καὶ οὐ πρὸς τὰ κύρια μόρια χωρῶν, ἅμα τοῖς ἄλλοις συμπτώμασι, καὶ πυρετοὺς ὀξεῖς ἐγέννα. τινὲς μέντοι τῶν ἐπιπολῆς ἐχόντων τὴν τοιαύτην σηπεδόνα, καὶ χωρὶς πυρετῶν διεφθάρησαν τὰ μόρια. καί τινες αὐτῶν διὰ τοῦτ᾽ ἐσώθησαν, ἐκκριθείσης τῆς κακοχυμίας διὰ τῶν μορίων ὧν αὐτὴ διέσηψεν. ἐπλανᾶτο γὰρ ὡς αὐτὸς ὠνόμασε δι᾽ ὅλου τοῦ σώματος τὸ ῥεῦμα, τουτέστιν ἀλόγως καὶ ἀτάκτως, καὶ ὡς ἔτυχεν ἐφέρετο, μηδὲ προγνῶναι τινὸς ἰατροῦ δυναμένου τεχνικῶς εἰς ὅ τι κατασκήψειεν.

Ἦν δὲ πάντων χαλεπώτατον τοιοῦτον, ὅτε περὶ ἥβην καὶ αἰδοῖα γένοιτο.

Καὶ χωρὶς λοιμώδους καταστάσεως, ὅταν ἐν τούτοις τοῖς χωρίοις ἤτοι φλεγμονή τις, ἢ ἐρυσίπελας γένηται, ῥᾷστά τε σήπεται, καὶ συμπαθείας ἐργάζεται τῶν ὑποκειμένων μορίων. διὸ καὶ πολλάκις ἀναγκαζόμεθα μετὰ τὸ περικόψαι τὰ σεσηπότα, τὴν χώραν ἐκκαίειν. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν τοιαύτης καταστάσεως γενομένης, ὡς καὶ βραχίονα, καὶ πῆχυν, καὶ μηρόν, καὶ κνήμην, πλευράς τε καὶ κεφαλὴν διασήπειν, ἐπὶ πλεῖστον ἥκειν κακώσεως τὰ περὶ αἰδοῖα.

Τὰ μὲν περὶ ἕλκεα καὶ μετὰ προφάσιος τοιαῦτα.

Ἄχρι τοῦ νῦν ὁ λόγος αὐτῷ γέγονε περὶ τῶν ἐρυσιπελάτων, ὅσα δι᾽ ἕλκωσιν, ἤ τι μικρὸν οὕτως ἄλλο τῶν ἔξωθεν αἰτίων συνέστη. ἐφεξῆς δὲ περὶ τῶν ἄνευ τοιαύτης αἰτίας γενομένων, ποιήσεται τὸν λόγον.

Πολλοῖσι δ᾽ ἐν πυρετοῖσι καὶ πρὸ πυρετοῦ καὶ ἐπὶ πυρετῷ συνέπιπτεν.

Οὐ δι᾽ ἕλκος τούτοις, ἤτοι τῶν ἔξωθεν αἰτίων τῶν προφανῶν, ἀλλ᾽ ὡς εἰώθαμεν λέγειν αὐτόματος ἡ γένεσις ἀπήντησε τῶν ἐρυσιπελάτων, ἐνίοις μὲν ἅμα πυρετοῖς εἰσβάλλων, ἐνίοις δ᾽ ἀκολουθησάντων πυρετῶν, ἢ προηγουμένων αὐτῶν.

Ἦν δὲ καὶ τούτων ὅσα μὲν ἀπόστασιν ποιήσαιτο διὰ τοῦ ἐμπυήματος, ἢ κατὰ κοιλίην ταραχή τις ἐπίκαιρος, ἢ χρηστῶν οὔρων διάδοσις γένοιτο, διὰ τούτων λελύσθαι. ὅσοισι δὲ μηδὲν τούτων συμπίπτει καὶ ἀσήμως ἀφανιζομένων, θανατώδεα γίνεσθαι.

Ἐρρέθη καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἡ αἰτία, τοῦ σώζεσθαι μᾶλλον, οἷσιν ἡ κακοχυμία διά τινος μορίου σαπείσης, ἅμ᾽ ἐκείνῳ συνέπεσε τοῦ σώματος. εὔδηλον δ᾽ ὅτι καὶ διὰ γαστρὸς καὶ οὔρων ἐκκαθαρθεῖσα, δυσχέρειαν μὲν ἐργάζεται κατὰ τὰς ἀποκρίσεις, ὠφελεῖ δὲ τὸ σύμπαν σῶμα.

Πολὺ μὲν οὖν τοῖσι πλείστοισι συνέπιπτε τὰ περὶ τὸ ἐρυσίπελας τοῦ ἦρος. παρείπετο δὲ καὶ διὰ θέρεος καὶ ὑπὸ φθινόπωρον.

Ἐγέννησε μέν, ὡς ἔφην τὴν κακοχυμίαν ἡ δυσδιάπνευστος κατάστασις, ὑγρὰ καὶ θερμὴ καὶ ἄπνους γενομένη. κατέσχον δ᾽ αὐτὴν ἐν τῷ σώματι τὰ ψύχη, καθάπερ εἴρηται κἀν τῇ πρώτῃ καταστάσει τοῦ πρώτου τῶν ἐπιδημιῶν. εἰκότως οὖν ἤρξατο ποικίλα νοσήματα, τὰ μικρὸν ἔμπροσθεν εἰρημένα. νυνὶ δ᾽ ὁ λόγος αὐτῷ περὶ τῶν ἐρυσιπελάτων ἐστί. ταῦτα γὰρ πάντων πρῶτα γενόμενα, πρῶτα καὶ κατὰ τὴν διήγησιν ἔγραψε. τούτων οὖν φησι τῶν ἐρυσιπελάτων, ἐν ἀρχῇ τοῦ ἦρος γενομένων, ἔνια παρέμεινε διὰ θέρους καὶ φθινοπώρου. δυνατὸν δ᾽ οἶμαι ἀκοῦσαι ἑκατέρως, τὸ παρείπετο δέ, καὶ διὰ θέρεος, καὶ ὑπὸ φθινόπωρον, ἐπὶ τῶν γενομένων ἐρυσιπελάτων, ἐπί τε τῶν αὐτόθεν γενομένων, τὴν ὕπαρξιν παραμεινάντων ἐνίοις, ἄχρι τοῦ φθινοπώρου. νοήσομεν τῶν τε γενομένων τὴν γένεσιν, ὡς ἄλλων μέν τινων ἐν ἦρι γενομένων καὶ παυσαμένων, ἄλλων δ᾽ ἐν θέρει γενομένων. ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ τὸ φθινόπωρον, ἄμεινον ἀκοῦσαι κατὰ τὸ δεύτερον τῶν σημαινομένων. οὐ γὰρ εὔλογον ἐν ἀρχῇ τοῦ ἦρος

ἐνταῦθ' ἐρυσίπελας ἄχρι τοῦ φθινοπώρου παραμεῖναι, πάντως γὰρ ἂν ἀνεῖλεν ἐν τῷ μεταξὺ τὸν ἄνθρωπον, εἰ πάνυ κακοήθης ἦν, ἢ δι' αὐτὴν τῶν σηπομένων μορίων ἐκκαθαρθείσης τῆς σηπεδόνος ἐπαύσατο.

F ἐλλὴ ταραχὴ ποσὶ, καὶ τὰ περὶ φάρυγγα φύματα, καὶ φλεγμοναὶ γλώσσης. καὶ τὰ παρ' ὀδόντας ἀποστήματα.

Τὰ παθήματα τῶν μορίων διεξέρχεται κατὰ τόνδε τὸν λόγον. ὧν ἔμπροσθεν οὐκ ἐμνημόνευσε.

G φωναί τε πολλοῖς ἐπεσήμαινον κακούμεναι καὶ κατειλλοῦσαι. πρῶτον μὲν τοῖσι φθινώδεσιν ἀρχομένοισιν. ἀτὰρ καὶ τοῖσι καυσώδεσι, καὶ τοῖσι φρενιτικοῖσι.

Ἐστὶ μὲν καὶ τὸ γεγραμμένον ἔμπροσθεν ἐπὶ τοῦ Λαοδικέτου κατὰ τὴν τάξιν ἀρρώστου καθ' ὃν οὕτως ἔφησε· δεξιὸν ἴλλαινεν ὑπόπτευον ὡς παρεγγεγραμμένον. ὁ γάρ τοι τοῦ Ἡρακλείδου υἱὸς Ἱπποκράτης, οὗ καὶ τοὺς ἀφορισμοὺς καὶ τὸ προγνωστικὸν εἶναί φασι, φαίνεται συνηθεστάτοις τε, καὶ διὰ τοῦτο σαφέσι τοῖς ὀνόμασι κεχρημένος. ἃ καλεῖν ἔθος ἐστὶ τοῖς ῥητορικοῖς πολιτικά. τὸ δ' ἰλλαίνειν, οὐ τοιοῦτον, καὶ πολύ γε μᾶλλον αὐτοῦ τὸ κατιλλαίνειν, ἢ κατιλλαίνουσαι, καὶ μάλιστά γε ἐπὶ τῶν φωνῶν οὐκ ἐπὶ τῶν βλεφάρων λεγόμενον. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι δεῖ τὸν χαρακτῆρα τῆς λέξεως ἐνεργητικὸν οὐ παθητικὸν ὄντα. βέλτιον γὰρ ἦν εἴπερ ὅλως ἐπὶ τῆς φωνῆς ἐβούλετο χρήσασθαι τοιαύτῃ προσηγορίᾳ, κατειλούμεναι γράφειν, οὐ κατείλουσαι, καὶ πολύ γε βέλτιον, τούτου δὲ τὸ κατιλλαινόμεναι. τοῦ γὰρ τὸ ἰλλαίνειν ἡ μετοχὴ κατὰ τοιοῦτον εἰρήσεται τύπον. ὀνομάζω δὲ νῦν δηλονότι μετοχὴν, κατὰ τὸ τῶν γραμματικῶν ἔθος. ἀδιανόητον δέ ἐστιν ἐπὶ τῶν φωνῶν λεγόμενον τὸ κατείλουσαι, καθάπερ ἔνιοι τῶν ἐξηγητῶν ἡμᾶς ἐθέλησαν, ὡς εἰρημένου τοῦ ἰλλαίνειν ὀνόματος εἰς τὸ διαστρέφειν. τὸ γὰρ κατείλουσαι, τὸ διαστρέφουσαι, τὸ δὲ κατειλούμεναι, τὸ καταδιαστρεφόμεναι. πολλὰ τοίνυν ἁμαρτήματα φαίνεται κατὰ μίαν λέξιν γεγονότα βουλομένων ἡμῶν ἀκούειν τοῦ κατείλλουσαι, καθότι πολλοὺς τῶν ἐξηγητῶν ἔδοξεν ὡς ἀπὸ τοῦ ἰλλαίνειν γεγονότος τοῦ ὀνόματος. τὸ μὲν γὰρ ἐνεργητικὸν, ἰλλαίνουσαι. τὸ δὲ παθητικὸν, ἰλλαινόμεναι. καὶ μετὰ τῆς προθέσεως κατιλλαίνουσαι. τὸ δ' εἴλλουσαι καὶ κατείλουσαι, παρὰ τὸ ἰλλαίνειν οὐ φαίνεται γεγονός. ὥσπερ γε οὐδὲ τὸ εἰλούμεναι καὶ κατειλούμεναι. σπανίως δὲ πάνυ παρὰ τοῖς παλαιοῖς εὑρίσκεται τὰ τοιαῦτα ῥήματά τε καὶ ὀνόματα, λέγω δὲ τὸ ἰλλαίνειν, καὶ τὸ, ἶλλος, ἀφ' οὗ καὶ ὁ Στράβων δοκεῖ πεποιηκέναι τὸ συγκριτικὸν ὀνομαζόμενον παρὰ τῶν γραμματικῶν, ἰλλότερον τὰν κύνα. ἄμεινον δ' οὖν ἐστιν εἰπεῖν, εἴπερ τις ἐθέλοι καὶ περὶ τῶν τοιούτων ἀδολεσχεῖν, οὐκ ἀπὸ τῆς ἰλλώσεως γεγονέναι τὸ κατείλουσαι νομίζειν, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου τινὸς, ᾧ καὶ Πλάτων φαίνεται καὶ Ἀντιφῶν κεχρημένος. ὁ μὲν Πλάτων ὧδέ πως εἰπὼν ἐν Τιμαίῳ. τοῦτο δὴ πᾶν τὸ δέρμα κύκλῳ κατέκαυσε, πυρὶ τὸ θεῖον. τρωθέντος δὲ καὶ τῆς ἰκμάδος ἔξω δι' αὐτοῦ φερομένης, τὸ μὲν ὑγρὸν καὶ θερμὸν, ὅσον εἰλικρινὲς ἀπῄει. τὸ δὲ μικτὸν ἐξ ὧν καὶ τὸ δέρμα ἦν, αἰρόμενον μὲν ὑπὸ τῆς φορᾶς ἔξω μακρὸν ἐγίγνετο λεπτότητα ἔχον τῷ κατακεντήματι· διὰ δὲ βραδυτῆτα ἀπωθούμενον ὑπὸ τοῦ περιεστῶτος ψύχους πάλιν ἐντὸς ὑπὸ τὸ δέρμα εἰλούμενον, κατερριζοῦτο. φαίνεται γὰρ ἀντὶ τοῦ κατακλειόμενον ἢ ἀπωθούμενον εἰς τὸ βάθος ἐνειλούμενον. ἐνταῦθα κεχρῆσθαι τῷ εἰλούμενον ὀνόματι καθ' ὃ σημαινόμενον δοκεῖ καὶ ἡ λέξις ὑπ' αὐτοῦ γεγράφθαι. γὰρ δὲ φανερὸν μὲν ἡμετέραν εἰλομένην τε τὸν δεῖ ταν-τὸς λόγον τεταγμένον. οὕτω δὲ καὶ παρ' Ἀντιφῶντι κατὰ τὸ δεύτερον τῆς ἀληθείας ἔστιν εὑρεῖν γεγραμμένην τὴν προσηγορίαν ἐν τῇδε τῇ ῥήσει. ὅταν οὖν γένωνται ἐν τῷ ἀέρι ὄμβροι τε καὶ πνεύματα ὑπεναντία ἀλλήλοις, τότε συστρέφεται τὸ ὕδωρ καὶ πυκνοῦται κατὰ πολλά. ὅτι δ' ἂν τῶν ξυμπιπτόντων κρατήσῃ, τοῦτ' ἐπυκνώθη καὶ συνεστράφη ὑπό τε τοῦ πνεύματος εἰλόμενον καὶ ὑπὸ τῆς βίας, καὶ γὰρ καὶ οὗτος, τὸ κατακλειόμενον ἢ συνειλούμενον εἰς ἑαυτὸ φαίνεται δηλῶν, διὰ τῆς εἰλόμενον φωνῆς. ἄρ' οὖν καὶ κατὰ τὸ προκείμενον ἡμῖν εἰς τὴν ἐξήγησιν βιβλίον ὁ περὶ τῶν φωνῶν γράψας κατείλουσαι τοιοῦτόν τι σημαινόμενον ἐνδείκνυται τὰς δὴ κατακλειομένας, ἢ ἐνειλουμένας ἐμφαίνων, ὡς νοεῖν ἡμᾶς ἐπὶ τῶν ἐξιέναι μὴ δυναμένων φωνῶν λελέχθαι τὴν λέξιν, ὡς ἐπὶ τῶν ἰσχνοφώνων φαίνεται γινόμενον, ἢ καὶ τοῦτο πάνυ μοχθηρόν. ἐνίων γὰρ ἰσχομένας ἢ ἐπεχομένας ἢ βραδυνούσας, ἤτοι τοιοῦτον γεγράφθαι δηλῶσαί γε βουλόμενον, οὕτως ἐμποδίζεσθαι τὴν φωνὴν τὸν ἄνθρωπον, ὡς μόλις φθέγγεσθαι. καὶ μὴν καὶ παρὰ τὸν δεσμὸν, τὴν δὴ δεδεμένην ἐστὶ νοεῖν εἰρῆσθαι φωνὴν, ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει. τοῦ ποιητοῦ γε λέγοντος εἰρηκέναι σαφῶς ἐπὶ τῶν δεσμῶν, ἴλασιν οὐκ ἐθέλοντα. βίῃ δ' ἔχοντες ἄγουσιν. δῆλον δ' ὅτι κἀνταῦθα, κατειλούμεναι, βέλτιον ἦν οὐ κατείλουσαι γεγράφθαι. τοῦτο μὲν δὴ κοινὸν ἁπάσης ἐξηγήσεως ἁμάρτημα. πᾶν γὰρ ὃ ἂν ὑπόθηταί τις ἐκ τῆς κατειλοῦσαι λέξεως δηλοῦσθαι, τὴν ἐνεργητικὴν διάθεσιν, οὐ παθητικὴν ἐνδείκνυται, καὶ κατὰ τοῦτο μάλιστ' ἄν τις ὑποπτεύσειε τὴν φωνὴν ὡς οὐκ οὖσαν Ἱπποκράτους. οὐ γὰρ οὕτως ἦν ἀμαθὴς ἑρμηνείας ἑλληνικῆς, ὡς ἁμαρτάνειν ἐν αὐτῇ, παισὶν ἄρτι μανθάνειν ἀρχομένοις ἁμαρτήματα παραπλήσια. φαίνεται μὲν γὰρ πάθος τι φωνῆς δηλοῦσθαι σημαίνεται τοῦ κατειλούμεναι γεγραμμένου. πρὸς τῷ κἂν εἰ κατειλούμεναι γράψαιμεν, οὐ κατὰ τὴν Ἱπποκράτους εἶναι συνήθειαν, ἀήθεσι καὶ σπανίοις ὀνόμασι χρῆσθαι. τοῖς δὲ τὸ διεστραμμένον δηλοῦσθαι νομίζουσιν, ὅτι καὶ τοῦτο μάχεται, κατὰ τὸ προγνωστικὸν αὐτὸς ἑρμηνεῦσαι τὸ διάστροφον βουληθεὶς, οὕτως ἔγραψεν. ἢν δὲ καὶ καμπύλον γένηται βλέφαρον ἢ χεῖλος ἢ ῥίς. ἀλλ' ἐπί γε τῶν φωνῶν, οὔτε τὸ καμπύλον, οὔτ' ἄλλο τι τῶν εἰρημένων, οἰκείως ἂν λέγοιτο. διὸ καί τινες τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον, ἁπάντων τῶν εἰρημένων καταγνόντες ἀντὶ τοῦ φωναὶ, γλῶσσαι γράφουσιν, ἀξιοῦντες ἀκούειν κατειλούσας γλώσσας. τὰς δὴ καταδεδεμένας καὶ δυσκινήτους. ἐχρῆν δ' αὐτοὺς ὥσπερ τὸ φωναὶ μετέγραψαν εἰς τὸ γλῶσσαι, οὕτως καὶ τὸ κατειλοῦσαι μᾶλλον τοῦ φωναὶ μεταγράψαι, εἰς τὸ κατειλούμεναι. ἀλλὰ γὰρ ἅλις ἤδη μοι, καὶ τοῦ κατειλοῦσαι, μηδὲν ἡμᾶς μέγα μήδ' ἂν εὑρό-

θεῖν μέλλοντος ὠφελεῖν. ἀρκεῖ γὰρ εἰδέναι μόνον ἐν τούτῳ γενικῶς λεγόμενόν τε καὶ νοούμενον. ὡς γὰρ διὰ τὸ γενόμενον αὐτοῖς ἐκ τῆς κεφαλῆς ῥεῦμα, βλαβέντες τὰ φωνητικὰ μόρια, καὶ τὰς φωνὰς ἐκακώθησαν. ὅτι γὰρ ἐπὶ ταῖς ὑγραῖς καταστάσεσι καὶ θερμαῖς ἡ κεφαλὴ πληρωθεῖσα ῥεύματος τοῖς κατὰ γαστέρα καὶ θώρακα μέρεσιν ἐπιπέμπει, χρήσιμον ἐπίστασθαι. πρῶτον μὲν αὐτοῦ τοῦ διακρίνειν ἕνεκα πότερον ἄλλη τις αἰτία τὸ τοιοῦτον πάθος εἰργάσατο τοῖς κάμνουσιν, ἢ τῶν ἐπιδημιῶν ὀξέων νοσημάτων. ἔπειτα δὲ καὶ τοῦ φυλάττεσθαι, μηδὲν παθεῖν τοιοῦτον. τὰς γὰρ ἐκ τοῦ περιέχοντος βλάβας, ὁ προειδὼς ὅπῃ τε καὶ ὅπως γίνονται, φυλάττεσθαι δυνήσεται τὴν ὅλην δίαιταν ἐξ ὑπεναντίου τῇ κρατούσῃ καταστάσει ποιούμενος. ἀλλ' εἰ καὶ προλέγειν ἐθέλοι τὰ γενησόμενα, καὶ γὰρ καὶ τοῦτο χρήσιμον ἡμῖν ἐστιν, ὡς ἐν τῷ προοιμίῳ τοῦ προγνωστικοῦ δέδεικται, καὶ κατὰ τοῦτ' ἀσκητέον σοι τὰς γινομένας ἐν τῷ σώματι διαθέσεις, ἐπὶ ταῖς τοῦ περιέχοντος κατα-
10 στάσεσιν ἁπάσαις ἐπίστασθαι. ἀρκεσθέντες οὖν ὡς ἔφην τῷ βεβλάφθαι τὰς φωνάς, ὑπερβαίνοντες δὲ τὸ κατὰ λέξιν, τὸ συνεχὲς αὐτῷ θεασώμεθα. πρώτοις μὲν γάρ φησι τοῖς φθινώδεσιν ἀρξαμένοισι, γενέσθαι τοιοῦτον σύμπτωμα. μετ' αὐτοὺς δὲ καὶ τοῖς καυσώδεσι καὶ τοῖς φρενιτικοῖς. ἡγητέον οὖν τοῖς μὲν φθινώδεσι κατὰ τὸν τοῦ πάθους λόγον αὐτὸ γεγονέναι. πολλαῖς μὲν καὶ ἄλλαις αἰτίαις τε καὶ διαθέσεσιν ἑπομένης τῆς φθίσεως οὐχ ἥττον δ' ἐκείνων, καὶ διὰ τὸν ἐκ τῆς κεφαλῆς κατάρρουν, ᾧ μάλιστα ἡ κάκωσις ἕπεται τῆς φωνῆς, καύσοις δὲ καὶ φρενίτισι κατὰ μὲν τὸν ἴδιον λόγον, οὐχ ἕπεται τοιαύτη κάκωσις φωνῆς, οἵα τοῖς φθινώδεσιν ἀρξαμένοις. ἐπειδὴ δὲ τῇ καταστάσει ταύτῃ θερμῇ καὶ ὑγρᾷ καὶ ἄπνῳ διηνεκῶς γενομένῃ, συνέβη παθεῖν τὴν κεφαλήν, ἠκολούθησε καὶ τοῖς φρενιτικοῖς καὶ τοῖς καυσώδεσι τοιοῦτον σύμπτωμα διὰ τὴν κοινὴν αἰτίαν, οὐ διὰ τὴν αὐτοῦ τοῦ πάθους ἰδίαν κατασκευήν. ξηραίνεται γὰρ μᾶλλον ἐν αὐτοῖς οὐ διαβρέχεται τὰ φωνητικὰ μόρια, καθάπερ ἐν τῇ νῦν καταστάσει. καὶ τοίνυν καὶ ἡ φωνή, κλαγγώδης μὲν καὶ ὀξεῖα διὰ τὴν ξηρότητα τῶν φωνητικῶν ὀργάνων
20 γίνεται. βραγχώδης δὲ διὰ τὴν ὑγρότητα.

Ἤρξαντο μὲν οὖν καὶ οἱ καῦσοι καὶ τὰ φρενιτικὰ πρὸ τοῦ ἦρος. μετὰ τὰ γενόμενα ψύχεα. καὶ πλεῖστοι τηνικαῦτα δὲ νόσησαν. ὀξέα δὲ τούτοις καὶ θανατώδεα ξυνέπιπτεν.

Τὴν γεγενημένην ἔμπροσθεν ἐκ τῆς τοῦ περιέχοντος κράσεως, σηπεδόνα τῶν χυμῶν εὔλογον ἦν ὑπὸ τοῦ γενομένου κρύους ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ χειμῶνος εἰς τὸ βάθος ὠθεῖσθαι ἐργάσασθαι νοσήματα παραπλήσια τοῖς ἐρυσιπέλασιν. ἀλλὰ τὰ μὲν οὖν τινὰ τούτου γενόμενα τοῦ γένους διηγήσεται, καὶ ταῦτα τῇ τάξει πρῶτα μετὰ τὸ ἐρυσίπελας, ἤδη γράφει. ταῦτα δ' ἦν καυσώδη τε καὶ φρενιτικά, κοινὴν μὲν ἔχοντα τὴν αἰτίαν, διαφέροντα δὲ τοῖς πάσχουσι τόποις. οἷς μὲν γὰρ εἰς τὰ περὶ τὸ ἧπάρ τε καὶ τὴν γαστέρα χωρία, καὶ μάλιστ' αὐτῆς τὸ στόμα, κατέσκηψεν ἡ κα-
30 κοχυμία, τούτοις τὰ καυσώδη νοσήματα συνέπεσεν, οἷς δ' ἐπὶ τὸν ἐγκέφαλον ἐπεῖχε τὰ φρενιτικά.

Ἦν δ' ἡ κατάστασις τῶν γενομένων καύσων, ὧδε. ἀρχόμενοι κωματώδεες. ἀσώδεες. φρικώδεες. πυρετὸς ὀξύς. οὐ διψώδεες λίαν, οὐδὲ παράληροι.

Ὅσα τοῖς καύσοις ἐγένετο συμπτώματα, διὰ τὴν τότε κατάστασιν, οὐ κατὰ τὸν ἴδιον τοῦ πάθους λόγον ταῦτ' ἐπισημαίνεται. διὸ καλῶς ἀντὶ τοῦ κωματώδεις ἔγραψαν ἔνιοι καυματώδεις. ἴδιον γὰρ τοῦτο τῶν καύσων, ὥσπερ καὶ τὸ διψῆν ἀπαύστως, καὶ σχεδὸν οὐδ' ἂν ἄλλο τις ἐξαίρετον εἴπῃ γνώρισμα καυσώδους πυρετοῦ, ἀλλ' ἐκ δυοῖν τούτων αὐτάρκως συμπληροῦσθαι φαίη δίψους ἀπαύστου, καὶ θερμασίας διακαιούσης αἰσθανομένων τῶν καμνόντων. ἀλλ' ἡ τότε κατάστασις ὑγρότητος πολλοῖς πληρώσασα τὴν κεφαλήν, τὸ κωματῶδες ἢ πᾶσιν ἢ τοῖς πλείστοις τῶν ὁποσοῦν νοσησάντων, ἦν εἰκός, σύμπτωμα, κατὰ τὴν εἰσβολὴν τοῦ νοσήματος, οὔπω τῆς κακοχυμίας εἰς τοσοῦτον δριμύτητος ἡκούσης, ὡς ἀγρυπνίας τε σφοδρὰς καὶ παραφροσύνας καὶ φρενίτιδας ἐργάζε-
40 σθαι. τὸ μὲν οὖν καῦμα σπανίως πάνυ γίνεται τοῖς καύσοις πυρετοῖς, τὸ δ' ἀσᾶσθαι πάνυ πολλάκις. οὐ μὴν ἀχώριστόν γ' ἐστίν, ὡς τὰ προειρημένα δύο. τό τε ἄπαυστον τοῦ δίψους, καὶ τὸ τῆς θερμασίας διακαές. φρικώδεις γε μὴν πολλάκις οἱ καυσούμενοι γίνονται. διὸ καὶ τοῦτ' ἐπεσημήνατο. τὸ δ' ἐφεξῆς γεγραμμένον, πυρετὸς οὐκ ὀξύς. ἔνιοι μὲν ἁπλῶς γράφουσι χωρὶς τῆς ἀποφάσεως πυρετὸς ὀξύς, τινὲς δὲ μετὰ τῆς ἀποφάσεως οὑτωσί, πυρετὸς οὐκ ὀξύς, ἀπό τινος ἑκάτεροι λόγου πιθανοῦ τὴν διαφέρουσαν ἔχοντες γραφήν, οἱ μὲν χωρὶς τῆς ἀποφάσεως, ὅτι τῶν ἀχωρίστων ἐστὶ καυσώδους νοσήματος ὀξὺς πυρετός, ὥσπερ καὶ δίψος. οἱ δὲ καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο γεγράφθαι λέγοντες ἅμα τῇ ἀποφάσει, διότι σπάνιόν τι καὶ παράδοξον αὐτοῖς συνέβη καθάπερ τὸ τοῦ καύματος, οὕτως καὶ τὸ τοῦ πυρετοῦ, καὶ γὰρ οὖν καὶ τούτοις ἐφεξῆς αὐτὸν γράψαι φασίν. οὐδὲ διψώδεες λίαν. καίτοι καὶ τοῦτο τὸ σύμπτωμα καύσων πυρετῶν ἐστιν ἰδιαίτατον. εἰκὸς οὖν ὥσπερ οὐ λίαν διψώδεις ἦσαν. οὕτως αὐτοὺς οὐ λίαν διψώδεις ἦσαι. οὕτως αὐτοὺς οὐ λίαν ὀξὺ πυρέξαι. τάχα δὲ καὶ γεγραμμένον ὑφ' Ἱπποκράτους, τὸ πυρετὸς οὐ λίαν ὀξύς, ὑπὸ τοῦ
50 πρώτου ἐκγραψαμένου σφαλέντος, ἔμεινεν ἡμαρτημένον. ἀναφύεται δ' οὐ μικρὸν ζήτημα περὶ πάντων τῶν παθογνωμονικῶν σημείων. εἰ γὰρ ἐγχωρεῖ ποτὲ μὴ παρόντων αὐτῶν, ὅμως φυλάττεσθαι τὸ τοῦ πάθους εἶδος, ἕτερα τῶν παθογνωμονικῶν ἡμῖν ἔσται πιστότερα πρὸς τὴν τῶν παθῶν διάγνωσιν, ἀλλ' εἴπερ τοῦθ' ὑποθοίμεθα, προσηκόντως τις ἀξιώσει μὴ ἐκεῖνα παθογνωμονικὰ καλεῖν. ἃ δ' ἔμπροσθεν ἐκαλεῖτο παθογνωμονικά, συνεδρεύοντα, ὧν τὰ μὲν ἀχώριστά ἐστι, καὶ ὡς ἄν τις φαίη τῆς τοῦ πάθους οὐσίας αὐτῆς συνθετικά. τὰ δὲ συνεδρεύοντα, τῶν ὡς τὸ πολὺ γινομένων αὐτοῖς ἐστιν. εἰ οὖν ὁ κάμνων μὴ διψώδης, μήτε λίαν ὀξέως πυρέττων ἦ, ἐκ τίνος ἔτι γνωρίσματος ὁρῶμεν εἶναι τὸ νόσημα καῦσον; εἰ γοῦν καὶ πάνυ πολλοῖς τῶν καυσουμένων, ἀσώδεσιν εἶναι συμβέβηκεν, ἀλλ' οὐκ ἴδιόν γε τοῦ πάθους τοῦτο. πολλοὶ γὰρ καὶ ἄλλοι τῶν ὁπωσοῦν νοσησάντων, ἀσώδεις γίνονται. οὐδὲν γοῦν ὥσπερ ἐνίοις ἔδοξε τὰς τοιαύτας ἀπορίας εὐηθεῖς ἀποδράσασθαι, καὶ ἡμῖν ἔσται ἐνταῦθα

ἐκ τῶν

ἐκ τῶν διαχωρουμένων μάλιστα γνωρίζεσθαι τὸν καῦσον εἰποῦσιν. οὔτε γὰρ ἄκρατα χολώδη μόνοις καύσοις ἐκκρίνουσιν αἱ γαστέρες. οὔτε συντήξεις μόνοις τούτοις, ἀλλ' ἔστι μὲν καὶ ταῦτα συμπτώματα κακοήθη τε καὶ διακαῶν πυρετῶν. ἐκκρίναντες δ' ὅμως αὐτὰ, πολλοὶ καὶ διψῶσι μετρίως, καὶ τὰς τοῦ πυρετοῦ θερμασίας ἀνέχονται. κατὰ δὲ τὴν προκειμένην κατάστασιν οὐδὲ τοιαῦτ' ἐγένετο διαχωρήματα.

Κοιλίαι γὰρ φησὶ ταραχώδεες. τοῖσι πλείστοισι τούτων διαχωρήμασιν ὠμοῖσι λεπτοῖσιν.

Ἔοικεν οὖν ὁ Ἱπποκράτης τὸν καῦσον γνωρίζειν, τῷ διηνεκεῖ τοῦ δίψους τε καὶ τῆς διακαοῦς θερμασίας. ὥσπερ τὴν φρενῖτιν τῷ διηνεκεῖ τῆς παραφροσύνης. οὕτω γοῦν εἰ καὶ μὴ πάνυ διψώδεις εἶεν οἱ κάμνοντες, ἢ μὴ πάνυ σφόδρα διακαιόμενοι, δι' ὅλης δὲ τῆς νόσου τὰ λελεγμένα εἴη δύο συμπτώματα, καῦσος ἐστὶν τὸ νόσημα λεχθήσεται. καὶ γενήσεται μέν τις αὐτοῦ θερμότερος πυρετὸς, ὡς καὶ συντήκειν τὸ σῶμα, καὶ διαχωρήσεις ἐργάζεσθαι χολώδεις, καὶ συντηκτικάς. οὐ λεχθήσεται δὲ καῦσος, ἂν μὴ διαμένοντα δι' ὅλης ἔχῃ τῆς νόσου τὰ εἰρημένα δύο μικρὸν ἔμπροσθεν, ἄπαυστόν τε τὸ δίψος, ὁπόσον ἂν τύχωσι πίνοντες, ἀηδῆ τε καὶ καυσώδη καὶ ἀσώδη τὴν θερμασίαν. ὡς τὸ πολὺ μὲν οὖν καὶ δίψος σφοδρότατον αὐτοῖς ὑπάρχει, καὶ πυρετὸς διακαέστατος. ἐν δὲ τῷ σπανίῳ καθάπερ νῦν ὅτε πυρετὸς οὐκ ἀκριβῶς ὀξὺς ἐγένετο. καὶ διψώδεες οὐ λίαν οἱ κάμνοντες ἦσαν. ἅπερ ἐπεσημήνατο δι' αὐτὸ τοῦτο. καθάπερ καὶ τὸ μὴ δι' ὅλως αὐτοὺς γενέσθαι παραλήρους. ἐπειδὴ καὶ τοῦτο συμπίπτει τοῖς καύσοις. ὅτι δὲ μικρᾶς παραφροσύνης ἐστὶν ὄνομα τὸ παράληροι πρόσθεν εἴρηται.

Ἀπὸ ῥινῶν μικρὰ ἔσταξε.

Τῶν ἐπιγενομένων τοῦτο τοῖς κακοήθεσι καύσοις, ὥσπερ αἱ μορραγίαι τοῖς ἐπιεικέσιν. ἀλλὰ καὶ συλλήβδην εἰπεῖν, ἅπασα στάξις ἀπὸ ῥινῶν, μοχθηρόν ἐστιν σημεῖον, ὡς ἐμάθομεν.

Οἱ παροξυσμοὶ τοῖσι πλείστοισιν ἐν ἀρτίῃσι.

Τῶν σπανίων καὶ τοῦτ' ἐστὶ. φαίνονται γὰρ οἵ τε καῦσοι καὶ πάνθ' ὁμοίως αὐτοῖς τὰ λίαν ὀξέα νοσήματα, τοὺς παροξυσμοὺς ἐν περιτταῖς ἔχοντα.

Περὶ δὲ τοὺς παροξυσμοὺς, λήθη καὶ ἄφεσις καὶ ἀφωνίη.

Καὶ ἡ λήθη σαφής ἐστι. καὶ δέδεικται πολλάκις ἐκ τῶν ὀλεθρίων οὖσα. τὴν ἄφεσιν δὲ τὴν οἷον ἔκλυσίν τε καὶ πάρεσιν ἁπάντων τῶν μορίων τοῦ σώματος εἰκός ἐστι λέγειν αὐτὸν, ὅταν ὁμοίως τοῖς παραλελυμένοις ἐρριμμένα φαίνηται. ὅτι δ' ὀλέθριον καὶ τοῦτ' ἐστὶ, μεμαθήκαμεν. ὥσπερ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων συμπτωμάτων ὅσα γέγραπται κατὰ τὸ βιβλίον. ὥστ' ἐξηγεῖσθαι μόνον ἐν αὐτῷ χρὴ τὰ δοκοῦντα μὴ σαφῶς εἰρῆσθαι, τῶν ἀποδεδειγμένων ἐν ἑτέροις ἀναμιμνήσκοντα μόνον, οὐ κατὰ διέξοδον διδασκαλίας αὐτῶν ποιούμενον.

Ἄκρεα τουτέοισι μὲν ψυχρότερα ποδῶν καὶ χειρῶν. πολὺ δὲ περὶ τοὺς παροξυσμοὺς μάλιστα. πάλιν τε βραδέως καὶ οὐ καλῶς ἀνεθερμαίνοντο. καὶ πάλιν κατενόουν καὶ διελέγοντο.

Τὴν ποικιλίαν τῶν γενομένων συμπτωμάτων τοῖς τότε νοσήμασι διηγεῖται, μοχθηρῶν ἁπάντων ὄντων.

Κατεῖχε δὲ ἢ τὸ κῶμα συνεχῶς οὐχ ὑπνῶδες. ἢ μετὰ πόνων ἄγρυπνοι.

Σαφὲς καὶ τοῦτ' ἐστὶ τῷ μεμνημένῳ τῶν γεγραμμένων, ἔν τε τῷ περὶ τοῦ κώματος γράμματι, καὶ τοῖς ἔμπροσθεν ὑπομνήμασι. ὅταν ἐν ἐγρηγορσίαι μὲν ἀνεῳγόσι τοῖς ὀφθαλμοῖς οἱ κάμνοντες μὴ δύνωνται, μύσαντες δ' αὐτοὺς ἐλπίδι τοῦ κοιμηθῆναι διαμένωσιν ἐγρηγορότες, τὸ τοιοῦτον καλοῦμεν οὐχ ὑπνῶδες κῶμα. εἰ δὲ καὶ πόνος τις αὐτοῖς παρείη, προδήλως ἀγρυπνήσουσι, μᾶλλον οἱ οὕτως ἔχοντες, ὡς μηδ' εἰς φαντασίαν ὕπνου τε ἀφικέσθαι λεπτοῦ. γίνεται γάρ τι καὶ τοιοῦτον τοῖς οὕτω κωματώδεσιν, ὡς ἐν μεθορίῳ καθίστασθαι τῶν τ' ἀκριβῶς ἐγρηγορότων καὶ τῶν κοιμωμένων.

Κοιλίαι ταραχώδεες τοῖσι πλείστοισι τούτων. διαχωρήμασιν ὠμοῖσι πολλοῖσι λεπτοῖσι.

Εὔδηλον μὲν καὶ ἐκ τούτων ἐστὶν ὡς οὐ προσέχει τῇ τῶν διαχωρημάτων ἰδέᾳ κατὰ τὴν τῶν καυσωδῶν νοσημάτων διάγνωσιν. ὠμὰ γοῦν ἔφη καὶ λεπτὰ καὶ διαχωρούμενα τοῖς τότε καυσουμένοις γίνεσθαι, μήτε χολωδῶν ἀκράτων μήτε συντήξεων μνημονεύσας, ἅ τινες οἴονται μέγιστα γνωρίσματα καύσων εἶναι πυρετῶν.

Οὖρα τὰ λεπτὰ, κρίσιμον οὐδὲ χρηστὸν οὐδέν.

Ἐν ταῖς περὶ τῶν οὔρων διηγήσεσιν, εἴωθε τὰ συμβεβηκότα γράψας, αὐτοῖς μηκέτι προστιθέναι, πότερον ἀγαθοῦ τινός ἐστιν ἢ κακοῦ σημεῖα, μεμνῆσθαι νομίζων ἡμᾶς ὧν ἐμάθομεν ἐν προγνωστικῷ καθόλου περὶ κακίας τε καὶ ἀρετῆς οὔρων. ἐνταῦθ' οὖν μοι δοκεῖ προστεθεικέναι, καίτοι προειρηκὼς αὐτὰ λεπτὰ, διότι προσέγραψεν αὐτοῖς τὰ πολλά. μεμνημένος γὰρ ὅτι καὶ δι' οὔρων πλῆθος αὐτὸς ἡμᾶς ἐδίδαξε γίνεσθαί ποτε κρίσιν, ἐπεσημήνατο νῦν ὅτι καὶ πολλῶν ὄντων αὐτῶν, ὅμως οὐδὲν ἦν χρήσιμον οὐδὲ χρηστόν. οὐ γὰρ ἐκκαθαίρουσα τὸ σῶμα καὶ κινοῦσα τὰ λυποῦντα, φαίνεται νῦν ἡ φύσις ἐργαζομένη τὸ πλῆθος τῶν οὔρων, ἀλλ' ὥσπερ ἔμαθες, ἱδρῶτάς τε καὶ διαχωρήματα, ποτὲ μὲν ὡς συμπτώματα τῆς κατὰ τὸ σῶμα περιουσίας τῶν μοχθηρῶν χυμῶν ἐκκρίνεσθαι, ποτὲ δὲ ἐκκαθαιρούσης αὐτὰ τῆς φύσεως, οὕτω καὶ νῦν τὰ οὖρα, πλεοναζούσης ὑγρότητος ὀρρώδους ἐν τῷ σώματι σύμπτωμά τ' ἐστὶ, διὰ τοῦτ' οὖν αὐτοῖς προσέθηκε τὸ, κρίσιμον οὐδὲν, οὐδὲ χρηστόν. ἐξεκρίνετο γάρ τι, ἤτοι διὰ πλῆθος ἄμετρον, οὐ δυναμένων αὐτὰ τῶν περιεχόντων μορίων στέγειν, ἢ διὰ δῆξιν ἰσχυρὰν ἀνιωμένων τε, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τὴν ἀπόκρισιν ἐξορμώντων. τοιαῦτα δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ταύτην κατάστασιν ἐγένετο. καὶ διὰ τῆς γαστρὸς ἐκκρινόμενα, καθότι προείρηται καὶ δηλονότι καὶ οἱ ἱδρῶτες, ἀνάλογον αὐτοῖς ἦσαν.

Οὐδ' ἄλλο κρίσιμον οὐδὲν τοῖσιν οὕτως ἔχουσιν ἐπεφαίνετο. οὔτε αἱμορραγίη καλῶς οὔτε τις ἄλλη τῶν εἰθισμένων ἀπόστασις ἐγένετο κρίσιμος. ἔθνησκόν τε ἕκαστος ὡς τύχοι, πεπλανημένως. τὰ πολλὰ, περὶ τὰς κρίσιας. ἐκ πολλοῦ δέ τινες ἀπ' ὧν οἱ ἱδρῶτες πολλοί.

Τῶν μὲν οὖν ὀλεθρίως ἐχόντων, ξυνέπιπτε ταῦτα, ἃ κατέλεξεν ἐνταῦθα. εἶτα τὰ τῶν ὀλεθρίως ἐχόντων

καυσωδῶν συμπτώματα. προακήκοας δὲ πολλάκις ἤδη, διὰ τί τῶν εἰρημένων ἕκαστον ὀλέθριόν ἐστι.

Παραπλήσια καὶ τοῖσι φρενιτικοῖσι.

Συμπληρώσας τὸν περὶ τῶν καύσων λόγον, ἐπὶ τὰ συμβάντα τοῖς φρενιτικοῖς μεταβαίνει. προσέχωμεν οὖν κἀνταῦθα ταῖς ῥήσεσιν αὐτοῦ.

Δίψαι δὲ πάνυ ἦσαν οὗτοι.

Περὶ τῶν φρενιτικῶν ὁ λόγος. ἀδίψους δ' αὐτοὺς γεγονέναι φησὶν, οὐχ οὕτως διὰ τὸ πολλὴν ὑγρότητα πλεονάζουσαν ἔχειν ἐν τῷ στόματι τῆς γαστρὸς, ὡς διὰ τὸ μὴ παρακολουθεῖν, οἷς ἔπασχον, καὶ νενεκρῶσθαι τὴν ὀρεκτικὴν τοῦ στομάχου αὐτοῖς δύναμιν.

Οὐδ' ἐξεμάνη τῶν φρενιτικῶν οὐδεὶς, ὥσπερ ἐπ' ἄλλοισιν. ἀλλ' ἄλλῃ τινὶ καταφορῇ νωθρῇ, βαρέως ἀπώλλυντο.

Εἰ χωρὶς τοῦ προειπεῖν οὐδ' ἐξεμάνη τῶν φρενιτικῶν οὐδεὶς ἁπλῶς εἰρήκει τὸ τότε φρενιτικοὺς ἀπόλλυσθαι καταφορῇ νωθρῇ, πιθανὸν ἦν ἀκοῦσαι μεταπτώσεως εἰς λήθαργον αὐτοῖς γινομένης, οὕτω διαφθείρεσθαι. προειρηκὼς δὲ τὸ, οὐδ' ἐξεμάνη οὐδεὶς, δηλονότερόν ἐστι μὴ καταφορᾶς αὐτοὺς ἀπόλλυσθαι μένοντας φρενιτικοὺς, ὅπερ ἐστὶ παραφρονοῦντας. ἐν τούτῳ γὰρ μόνῳ διηνεκῶς ὑπάρχοντι μετὰ πυρετοῦ τὴν φρενῖτιν νόσον, οὐδενὶ διαφέρουσιν ἄλλῳ τῆς μανίας, πλὴν τῷ πυρετῷ. φρενῶν μὲν γὰρ ἄμφω βλάβαι. τὸ δὲ χωρὶς πυρετοῦ τῆς μανίας ἴδιον, ὥσπερ τὸ σὺν πυρετῷ τῶν φρενιτικῶν. θαυμαστὸν οὖν οὐδὲν ἠθροισμένων ἐν τῷ σώματι χυμῶν ὠμῶν, ὡς τά γε διαχωρούμενα τὴν ἔνδειξιν ἐποιήσατο, κωματώδεις τε ἅμα καὶ παραφρονοῦντας γενέσθαι, κωματώδεις μὲν, διά τε τὸ πλῆθος καὶ τὴν ψυχρότητα τῶν ὠμῶν χυμῶν, παραφρονοῦντας δὲ, διότι σηπόμενοι, δριμύτητά τε καὶ θερμασίαν ἐκτῶντο. ἦσαν δὲ καὶ ἄλλοι πυρετοὶ, περὶ ὧν γεγράψεται, ἀναμνησθῶμεν δ' ὅτι προειπὼν, τὴν κατάστασιν τῶν γενομένων καυσώδης, τὴν δὲ καὶ διηγησάμενος, ἐφεξῆς πάντ' αὐτοῖς τὰ συμβάντα, καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν εἰπὼν, παραπλήσια δὲ καὶ τοῖσι φρενιτικοῖσιν. εἶτα καὶ τὸν περὶ τούτων λόγον ἅπαντα πληρώσας ἐξῆς ἐπήνεγκεν.

Ἦσαν δὲ καὶ ἄλλοι πυρετοὶ περὶ ὧν γεγράψεται.

Δηλοῖ δ' ἐκ ταύτης τῆς λέξεως πυρετῶν εἴδη, τὸν καῦσον εἶναι καὶ τὴν φρενῖτιν. καῦσον μὲν, ὃς ἂν διηνεκὲς ἔχῃ δίψος μετὰ διηνεκοῦς πυρώσεως πολλῆς. φρενῖτιν δὲ, ὃς ἂν συνεχὴς ὢν ἅμα καὶ παραφροσύνῃ γίνεσθαι διηνεκεῖ.

Στόματα πολλοῖσιν ἀφθώδεα ἑλκώδεα. ῥεύματα περὶ αἰδοῖα πολλά. ἑλκώματα. φύματα. ἔξωθεν ἔσωθεν τὰ περὶ βουβῶνας.

Εἰρήκει μὲν ἔμπροσθεν καὶ περὶ τούτων. ἀλλ' ἐν τῷ κατὰ μέρος ὑπὲρ ἑκάστου λέγειν, μέχρι τοῦ φθινοπώρου τὰς τῶν ἐρυσιπελάτων γενέσεις εἰπὼν προελθεῖν, δῆλός ἐστι καὶ περὶ τῶν νῦν ἐφεξῆς αὐτοῖς γραφομένων, ἁπάντων ἐνδεικνύμενος ταυτό. κατὰ τοῦτ' οὖν αὖθις ἐμνημόνευσε τῶν αὐτῶν.

Ὀφθαλμίαι ὑγραὶ, μακραὶ, χρόνιαι, μετὰ πόνων. ἐπιφύσιες βλεφάρων ἔξωθεν ἔσωθεν. πολλῶν φθείρουσαι τὰς ὄψιας, ἃς σῦκα ἐπονομάζουσιν.

Ἡ τοῦ πλεονάσαντος χυμοῦ περιουσία, διπλοῦν ἔοικεν ἔχειν εἶδος ἐν τῇ κατὰ πάχος καὶ λεπτότητα διαφορᾷ, καθάπερ εἴωθεν ἀεὶ γίνεσθαι ἐφ' ὑγραῖς, καὶ νηνέμοις γίνεσθαι καταστάσεσιν. εἰ μὴ γάρ οἰκείοις τις τοῖς γυμνασίοις χρώμενος, ῥιπίζει τε ἅμα καὶ διακαθαίρει, καὶ κινεῖ τὸ σῶμα, πλῆθος ἀθροίζει χυμῶν καὶ παχέων καὶ λεπτῶν. παχέων μὲν, διὰ τὴν ἀργίαν. λεπτῶν δὲ καὶ ὑδατωδῶν, διὰ τὸ μὴ κεκενῶσθαι. τῆς μὲν οὖν λεπτότητος αὐτῶν, τεκμήρια, τά τε κατὰ τὴν γαστέρα διαχωρούμενα λεπτὰ, καὶ τὰ οὖρά γε τοιαῦτα γινόμενα. τοῦ δὲ πάχους, τό τε χρονίσαι πάντα, καὶ τὸ συνεδρεῦον τοῖς πλείστοις κῶμα. καὶ τούτων οὖν εἰκότως εἰς ἐπ' ὀφθαλμοὺς ἔρρεψε τὸ πλῆθος, ὑγρὰς μὲν ὀφθαλμίας εἰργάσατο, διὰ τὴν λεπτότητα. τὰς δὲ τῶν βλεφάρων ἐπιφύσεις, διὰ τὸ πάχος. τοῦ γὰρ ἐπιρρέοντος τοῖς ὀφθαλμοῖς χυμοῦ, τὸ μὲν ἐκκενούμενον ὑγρὸν, ἐργάζεται τὰς ὀφθαλμίας, τουτέστι μετὰ ῥεύματος ὑγροῦ καὶ ὑδατώδους. τὸ δὲ παχύτερον ἐμπλαττόμενον τοῖς πάσχουσι μορίοις, τὰς ὀχθώδεις ἐπαναστάσεις. ὅσον δ' ἐν τῷ βάθει τῶν ὀφθαλμῶν ἐγένετο, τοῦ πάχους χυμοῦ τὰς ὀδύνας εἰργάζετο.

Ἐφύετο δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἑλκέων πολλὰ καὶ ἐν αἰδοίοισι.

Τὰ διὰ τὸ πάχος τῆς ὕλης ἐπιφυόμενα τοῖς βλεφάροις, οὐκ ἐνταῦθα μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν αἰδοίων ἔφη γενέσθαι. καὶ εἴπου τι μόριον ἄλλο συνέτυχεν ἑλκωθῆναι. τοῦ πάχους τῶν χυμῶν ὡς εἴρηται, τὰς τοιαύτας ἐπιφύσεις ἐργαζομένου. καλοῦσι δ' αὐτὰς οἱ πολλοὶ, μύκητας.

Ἄνθρακες πολλοὶ κατὰ θέρος. καὶ ἄλλα ἃ σὴψ καλέεται.

Καὶ διὰ τὸ χρονίζειν μὲν ἐν τῷ σώματι τὴν κακοχυμίαν, ἡ σηπεδὼν ηὐξάνετο. τοῦ θέρους δ' ἐπιλαβόντος. οὐδ' αὐτοῦ τὴν ἐτησίαν ἔχοντος, ἔτι καὶ μᾶλλον εἰς ἄκρον ἀφίκετο. καὶ διὰ τοῦτο θερμὰ νοσήματα πλείω τε καὶ κακοηθέστερα τῶν ἔμπροσθεν ἐγένετο. δέδεικται γὰρ ὅτι καὶ ὁ ἄνθραξ, ἐκ θερμῆς μέν τοι πυρότητος. παχείας δὲ κατὰ τὴν σύστασιν ὕλης ἔχει τὴν γένεσιν.

Ἐκθύματά τε μεγάλα.

Πρόδηλον μὲν ὅτι παρὰ τὸ ἐκθύειν, ὅπερ ἐστὶν ἐξορμᾶν, ἡ προσηγορία τοῖς ἐκθύμασι γέγονεν, ἐπὶ τῶν αὐτομάτως ἐξανθούντων κατὰ τὸ δέρμα. γένεσις δ' αὐτοῖς, ἐκ τῶν περιττῶν δηλονότι χυμῶν, ἀλλὰ καὶ τῇ ποιότητι προσηκόντως ἕπεται, τῶν μὲν χυμῶν λεπτῶν, ἑλκώσεις ἐργαζομένων μᾶλλον, ἢ ὄγκους. τῶν δὲ παχέων εἰς ὄγκον ἐξαιρόντων τὸ δέρμα. πρόδηλον δ' ὅτι ταὐτοῦ γένους ἐστὶ τοῖς προειρημένοις ἐπιφύεσθαι κατὰ τὰ βλέφαρα καὶ τὰ ἕλκη, καὶ τὰ νῦν ἐν τῷ δέρματι τὴν γένεσιν αὐτόματον ἔχοντα.

Ἕρπητες πολλοῖσι μεγάλοι.

Μεγάλους ἤτοι διὰ τὸ πολὺν ἐπιλαμβάνειν τόπον, ἢ διὰ τὸ μετ' ἀναβρώσεως κακοήθους γίνεσθαι. κέκληκεν. ἑκάτερον δ' ἀκολουθεῖ τῇ κατὰ τοὺς χυμοὺς εἰρημένῃ διαθέσει.

Τὰ δὲ κατὰ

Τὰ δὲ κατὰ κοιλίην, πολλοῖσι πολλὰ καὶ βλαβερὰ συνέβαινε. πρῶτον μὲν τεινεσμοὶ πολλοῖσιν ἐπιπόνως. πλείστοισι δὲ παιδίοισι, καὶ πᾶσιν ὅσα πρὸ ἥβης. καὶ ἀπώλλυντο τὰ πλεῖστα τούτων. λειεντερικοὶ πολλοί.

Καὶ διὰ τὴν ὑγρότητα τῆς ἡλικίας, καὶ διότι πλείω προσφερόμενα τὰ παιδία, διαφθείρει τὰς τροφὰς πολλάκις, εἰκότως, ἡλίσκετο τεινεσμοῖς. ἔστι μὲν οὖν καὶ ἄλλως ὀδυνηρόν τε καὶ ὀχληρὸν τὸ πάθος. ὀδυνηρὸν μὲν διὰ τὴν τάσιν, ὀχληρὸν δὲ διὰ τὸ συνεχὲς τῆς ἐξαναστάσεως. ἐν δὲ τῇ νῦν καταστάσει πληθωρικῇ τε ἅμα καὶ κακοχυμίᾳ λεγομένῃ, πολλοὶ μᾶλλον λειεντερικοί. ἀρρωστούσης γὰρ τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως ἔμαθες γινομένας τὰς λειεντερίας. εἰκὸς δὲ οὖν ὡς πρὶν ἡ θρεπτικὴ δύναμις τῆς γαστρὸς ἐνεκρώθη, δι' ἣν ἀποσίτους ἐσχάτως αὐτοὺς γενέσθαι φασὶν, ὀλίγον ὕστερον, οὕτως καὶ τὴν καθεκτικὴν βλαβῆναι.

Δυσεντεριώδεες. οὐδ' οὗτοι λίην ἐπιπόνως.

Ἀκόλουθον ἦν ἐπιφέρεσθαι τοῖς προειρημένοις τισὶν οὐκ ἐπιπόνως νοσήσασι. προείρηται δ' οὐδεὶς οὗτος. ἀλλὰ τοὐναντίον μᾶλλον οἵ τ' ἔμπροσθεν ἅπαντες, οἵ τε πρὸ τῶν λειεντερικῶν εἰρημένοι τεινεσμώδεες ἐπιπόνως ἐνόσησαν. μήτ' οὖν ἡ λέξις ἡμάρτηται. καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν ἁμαρτημάτων ἐν πολλοῖς τῶν βιβλίων ἐφυλάχθη τοῦ πρώτου γραφέως ἁμαρτόντος. ἄμεινον γὰρ ἦν γεγράφθαι οὗτοι τελείως ἐπιπόνως. ἔνιοι μέντοι φασὶν εἰρῆσθαι τὸ, οὐδ' οὗτοι λίην ἐπιπόνως, ἐν ἴσῳ τῷ, πολλοὶ δυσεντεριώδεες οὐκ ἐγένοντο, δηλοῦν βουλομένου τοῦ ἀνδρὸς, ἐκ τοῦ ἐπιπόνως τὴν γένεσιν τοῦ νοσήματος οὐ τὸν τρόπον. ἔνιοι δ' ὅτι τοῖς δυσεντερικοῖς ἀνωδύνως ἐνοχλουμένοις ἐφεξῆς εἴρηται, διὰ τοῦτό φασιν, τὸ, οὐδ' οὗτοι λίην ἐπιπόνως, ὑπ' αὐτοῦ προστεθεῖσθαι, νοούντων ἡμῶν τοὺς λειεντερικοὺς ἐξ ἀνάγκης ἀνωδύνους εἶναι.

Τὰ δὲ χολώδεα, καὶ λιπαρὰ καὶ λεπτὰ, καὶ ὑδατώδεα πολλοῖσι μὲν αὐτὸ, τὸ νούσημα ἐς τοιοῦτον κατέσκηψεν, οἷσί τε αὐτῶν πυρετῶν καὶ ἐν πυρετοῖσι μετὰ πόνων στρόφοι, καὶ ἀνειλήσιες κακοήθεες τῶν πολλῶν ἰόντων τε καὶ ὑποχωρούντων διέξοδοι. τὰ δ' ἐξιόντα, πόνους οὐ λύοντα. καὶ πάμπολλα μόρια τοῦ σώματος ἔπαθον.

10 Ἐν τῷ προκειμένῳ λόγῳ, καὶ πᾶν εἶδος ἐν αὐτῷ συνέστηκε νοσήματος. ἐπειδὴ φύσει διαφέρουσιν ἀλλήλων οἱ ἄνθρωποι καὶ ἡλικίαις καὶ διαίταις. ἄλλος οὖν ἄλλον ἔχων πλεονάζοντα χυμὸν ὑπὸ τῆς καταστάσεως ηὔξησε τοῦτον ὡς ἐδείξαμεν, εἶτα τῆς σηπεδόνος ἐπιγενομένης κατὰ τὰς διαφορὰς τῶν ἠθροισμένων χυμῶν, ἡ σῆψις ὑπηλλάττετο. καὶ μέντοι καὶ φερομένης αὐτῆς εἰς τὸν ἑκάστῳ τῶν παρόντων τόπον ἀσθενέστατον φύσει, πολλοῖς οὕτω συνέβη παθεῖν μορίοις. ὡς ἂν καὶ τῶν ἀνθρώπων ἱκανῶς πολλῶν γενομένων, εὔλογον ἦν τοῖς φύσει χολώδεσι καὶ κατὰ τὴν ἀκμαστικὴν ἡλικίαν οὖσιν, καὶ φροντισταῖς καὶ ταλαιπορουμένοις ἐν ἔργοις τε καὶ πράξεσι ταῦτα πλεονάσαι. τὰ δὲ λιπαρὰ, συντήξεως αὐτὸς ἐδίδαξεν εἶναι σημεῖα. τὰ δ' ὑδατώδη, λεπτῆς καὶ ὀρρώδους ὑγρότητος. πολλοῖς δέ φησιν αὐτὸ τοῦτο γενέσθαι τὸ νόσημα. τουτέστι τὸ διαχωρεῖν τὰ τοιαῦτα. καὶ γὰρ καὶ χωρὶς πυρετοῦ, ἐνίοις τοῦτο γενέσθαι φησί. τὰς δὲ διεξόδους, τουτέστι τὰς κενώσεις αὐτοῖς, συμβῆναι πολλῶν ἰόντων καὶ ὑποχωρούντων. ὅπερ ἴσως σημαίνει, πολλῶν ἔτι καὶ κατὰ τὸ σῶμα τῶν ἐνόντων, οὐδὲν ἧττον τὰς διεξόδους γενέσθαι πολλάς. καὶ διὰ τοῦτο, μηδὲ
30 τοὺς πόνους λύειν τὰ διεξιόντα. πῶς γὰρ οἷόν τε λύειν αὐτὰ, πολλῶν ἔτι τῶν ἐπειγομένων ὄντων.

Τοῖσί τε προσφερομένοισιν δυσκόλως ὑπακούοντα. καὶ γὰρ αἱ καθάρσιες τοὺς πλείστους προσέβλαπτον. τῶν δὲ οὕτως ἐχόντων, πολλοὶ μὲν ὀξέως ἀπώλλυντο. πολλοῖσι δὲ καὶ μακρότερα διῆγεν.

Προσφερόμενα δύναται λέγειν, καὶ κοινῶς ἅπαντα τὰ βοηθήματα, καὶ ἰδίως τὰ ἐσθιόμενα, καὶ πινόμενα, τὰς δὲ καθάρσεις ὧν ἐμνημόνευσεν, ἐν ἑκατέροις τάξαι δυνατόν. ὅτι δ' οὐκ ὠφελεῖ τὰ βοηθήματα τοὺς οὕτως ἔχοντας, εὔδηλον ἐστὶν, εἰ καὶ μηδὲν αὐτὸς εἰρήκει. πολλῶν γὰρ ἀποθνησκόντων. ἀνωφελῆ δηλονότι πᾶσιν, αὐτοῖς τὰ βοηθήματα.

Ὡς δ' ἐν κεφαλαίῳ εἰρῆσθαι, πάντες καὶ οἱ τὰ μακρὰ νοσέοντες καὶ τὰ ὀξέα ἐκ τῶν κατὰ κοιλίην ἀπέθνησκον μάλιστα. πάντας γὰρ κοιλίη συναπήνεγκεν.

40 Καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς γενόμενος οὗτος ὁ μακρότατος λοιμὸς, ἐκ τῶν διὰ τῆς κοιλίας κενουμένων σχεδὸν ἅπαντας ἀνεῖλεν. ἦν δὲ συντήξεις τὰ κενούμενα. καὶ τοῦτ' ἔοικεν ἀχώριστον εἶναι σύμπτωμα τοῦ καλουμένου λοιμώδους ἰδίως πυρετοῦ καταλαμβάνοντος τοὺς ἀνθρώπους καὶ χωρὶς λοιμοῦ.

Ἀπόσιτοι δὲ πάντες μὲν ἐγένοντο. καὶ ἐπὶ πᾶσι, τοῖσι προγεγραμμένοισιν, οἷς ἐγὼ οὐδὲ πώποτε ἐνέτυχον. πολλοὶ δὲ μάλιστα οὗτοι καὶ οἱ ἐκ τούτων, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων δ' οἱ ὀλεθρίως ἔχοντες.

Καὶ τοῦτο τὸ σύμπτωμα πάντας κατέλαβε τοὺς ἐν τῷ νῦν γενομένῳ λοιμῷ τῷ μακρῷ. καὶ δι' αὐτό γε τοῖς πλείστοις ἀποθανεῖν συνέβη. ὅσοι γοῦν ἀνδρειότεροι βιαζόμενοι σφᾶς αὐτοὺς προσεφέροντο τὰ διδόμενα σιτία, σχεδὸν ἅπαντες ἐσώθησαν. οἱ πλεῖστοι δ' ἀποθανεῖν εἵλοντο μᾶλλον, ἢ προσενέγκασθαί τι. ταῦτ' οὖν ἔοικε συμβῆναι καὶ τοῖς τότε νοσήσασι τὰ κατὰ γαστέρα μάλιστα. καὶ γὰρ καὶ ταύτης ἔργον ἐστὶν, ὄρεξις σιτίων.

Διψώδεες οἱ μὲν, οἱ δ' οὔ.

50 Περὶ τῶν ἄνευ πυρετοῦ διὰ γαστρὸς ταραχὴν ὡς αὐτὸς ὠνόμασεν ἐνοχλουμένων ὁ λόγος αὐτῷ νῦν εἴρηται. δῆλον δ' ἐξ ὧν ἐπιφέρων, εἶπε. τῶν δ' ἐν πυρετοῖσι καὶ τοῖς ἄλλοις. οὐδεὶς ἀκαίρως. φανερὸν δ' ἐξ ὧν εἰρήκαμεν ἀνωτέρω καὶ διὰ τί μήτε διψώδεες ἅπαντες ἦσαν, μήτ' ἄδιψοι. πάχος τε γὰρ χυμῶν καὶ λεπτότης καὶ ὑδατώδης ἠθροίσθη ψυχρὰ μετ' ἄμφω κατὰ τὴν ἑαυτῶν φύσιν, ἐπίκτητον δὲ θερμασίαν ἐκ σηπεδόνος λαμβάνοντα. καὶ τοίνυν, ἐφ' ὧν μὲν ἤδη τὸ σηπεδονῶδες θερμὸν ἐπεκράτει, διψώδεες ἦσαν. ἐφ' ὧν δ' οὐδέπω, καὶ οὗτοι πάλιν εὐλόγως ἦσαν ἄδιψοι.

Τῶν δὲ ἐν πυρετοῖσι καὶ τοῖς ἄλλοισιν ἐνέγκατο, οὐδεὶς ἀκαίρως, ἀλλ' ὡς κατὰ ποτόν.

Εἰρηκὼς ἐν τῇ πρόσθεν ῥήσει περὶ τῶν κατὰ κοιλίαν ἐνοχληθέντων ὅτι διψώδεες ἦσαν, οἱ μὲν, οἱ δ' οὔ. νῦν ἤδη καὶ περὶ τῶν ἅμα πυρετοῖς νοσούντων, ἔφη μηδένα διψώδη γενέσθαι πάνυ σφόδρα. μὴ δ' ὥς τε τοῖς ἰατροῖς ἀπειθεῖν. ἐγένετο δὲ τοῦτο, διὰ τὸ μὴ συρρεῖν αὐτοῖς εἰς τὴν γαστέρα τῶν σηπεδονωδῶν ἰχώρων τοσοῦτον, ὅσον ἐπὶ τῶν προειρημένων.

Οὖρα δὲ πολλὰ μὲν, τὰ δ' ἐξιόντα ἦν, οὐκ ἐκ τῶν προσφερομένων ποτῶν, ἀλλὰ πολὺ ὑπερβάλλοντα. πολλὴ δέ τις καὶ τῶν οὔρων κακότης ἦν τῶν ἀπιόντων. οὔτε γὰρ πάχος οὔτε πεπασμὸς, οὔτε κάθαρσις χρηστὴ ἐγίνετο. πολλοῖσι γὰρ αἱ κατὰ κύστιν καθάρσιες χρησταὶ γινόμεναι ἀγαθὸν ἐσήμαινον. δὲ τοῖσι πλείστοισι σύντηξιν καὶ ταραχὴν καὶ πόνους, καὶ χρόνους καὶ ἀκρισίας.

Σαφῆ πάντ' ἐστὶ τὰ εἰρημένα καὶ δεῖται μνήμης, οὐκ ἐξηγήσεως. αὐτὸς γὰρ ἐνεδείξατο σαφῶς κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον ὃν εἰπὼν διῆλθεν, ὡς, ἐνίοτε λόγῳ συμπτώματος κενοῦται τὰ οὖρα, καθάπερ ἱδρῶτές τε καὶ ἔμετοι καὶ τὰ διὰ γαστρὸς ἀπιόντα.

Κωματώδεές τε μάλιστα μὲν οἱ φρενιτικοὶ καὶ οἱ καυσώδεες ἦσαν. ἀτὰρ καὶ ἐπὶ τοῖσιν ἄλλοισι νουσήμασι πᾶσι τοῖσι μεγίστοισιν, ὅτι μετὰ πυρετοῦ γίγνοιτο.

Πάχος τῆς ὕλης εἰργάζετο τὸ κῶμα καὶ μάλιστ' ἐκείνοις, ἐφ' ὧν ἔπαθεν ἡ κεφαλή. πάσχει δὲ τοῖς μὲν φρενιτικοῖς κατὰ πρῶτον λόγον. καύσοις δὲ κατά τι συμβεβηκός. ἡ γὰρ θερμασία τοῦ πυρετοῦ πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀναφέρει τοὺς μοχθηροὺς χυμούς. ἐπλεόναζον δὲ νῦν οἱ ὠμοὶ καὶ ψυχροί.

Διαπαντὸς δὲ τοῖσι πλείστοισιν, ἢ βαρὺ κῶμα παρείπετο, ἢ λεπτοὺς καὶ μικροὺς ὕπνους κοιμᾶσθαι.

Βαρὺ κῶμα, τὸ δυσδιέγερτον ἀκούειν ἐστὶ τότε μικροὺς καὶ λεπτοὺς ὕπνους ἔχειν, ἐναντίον ἐστίν. ἐγίνετο δὲ τὸ μὲν πρῶτον, οἷς ἐπεκράτει τὸ πάχος καὶ τὸ πλῆθος τῆς ψυχρᾶς ὕλης. τὸ δὲ δεύτερον, οἷς ἡ λεπτότης διασωζομένη.

Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα πυρετῶν ἐπεδήμησεν εἴδεα. τριταίων. τεταρταίων. νυκτερινῶν. συνεχῶν. μακρῶν. πεπλανημένων ἀσώδεων, ἀκαταστάτων.

Διὰ τὴν ποικιλίαν τῶν λυπούντων χυμῶν, τά τ' ἄλλα νοσήματα, καὶ τὰ τῶν πυρετῶν ἤδη πλείω συνέπεσε. ἐμνημόνευσε δὲ τῶν μὲν διαλειπόντων ἁπάντων τῶν τριῶν ὄντων, ἀμφημερινῶν, τριταίων, καὶ τεταρταίων τριταίων μὲν καὶ τεταρταίων, ὀνομαστὶ πρῶτον. ἀμφημερινοὺς δὲ ἐν τῷ φάναι, νυκτερινῶν. διττῆς γὰρ οὔσης αὐτῶν διαφορᾶς, καθόσον οἱ μὲν ἐν ἡμέρᾳ παροξύνουσιν, οἱ δ' ἐν νυκτὶ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὰς προσηγορίας ἐντεῦθεν ἐπεκτήσαντο διαφόρους, ὁ Ἱπποκράτης τῶν τότε πλεονασάντων ἐμνημόνευσε νυκτερινῶν ὄντων, ἀναμνησθῶμεν οὖν ἔτι καὶ κατὰ τὸ πρῶτον τῶν ἐπιδημιῶν καὶ κατὰ τὸ δεύτερον, ἀρρώστων τε πολλῶν μνημονεύσας ἰδίᾳ καὶ καταστάσεις ὅλας διηγησάμενος, οὐδαμόθι πεμπταῖον ἢ ἑβδομαῖον, ἢ ἄλλον τινὰ πολυήμερον ἔγραψε πυρετόν. ὥσπερ οὐδ' ἐν τῷ τρίτῳ τῶν ἐπιδημιῶν, οὔτ' ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, οὔτ' ἐν τοῖς ἐφεξῆς, ἄχρι τέλους. ἐκ τούτων ὑπάρχεταί μοι περὶ τῶν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν εἰρημένων ὑποπτεύειν, ὡς παρεγγεγραμμένων, ἐν οἷς βούλεται καὶ ἄλλους τινὰς εἶναι πολυημεροτέρους τοῦ τεταρταίου πυρετοῦ. ἐν δὲ τῇ προειρημένῃ ῥήσει, τὸ τῆς οἰκείας προσηγορίας, ὥσπερ τὸ τῶν συνεχῶν. τὰ δ' εἴδη πάντα διελθὼν αὐτοῦ, μετὰ ταῦτα κοινῇ προσηγορίᾳ, τοὺς συνεχεῖς ἐδήλωσεν ὧν προειρήκει καύσους τε καὶ φρενίτιδας. ἐφεξῆς δὲ τήν τε τῶν μακρῶν καὶ τὴν τῶν πεπλανημένων ἔγραψε προσηγορίαν, ἵνα μοι καὶ τοῦ κατ' ἀρχὰς εἰρημένου τῆς προκειμένης ῥήσεως μέμνησο τοῦ, πυρετῶν εἴδη καλεῖν αὐτὸν ἅπαντα τὰ κατειλεγμένα.

Ἅπαντες δ' οὗτοι μετὰ πολλῆς ταραχῆς ἐγίνοντο. κοιλίαι τε γὰρ τοῖσι πλείστοισι ταραχώδεες, φρικώδεες, ἱδρῶτες οὐ κρίσιμοι. καὶ τὰ τῶν οὔρων ὡς ὑπογέγραπται. μακρὰ δὲ τοῖσι πλείστοισι τουτέων. οὐ δὲ γὰρ αἱ γινόμεναι τουτέοισιν ἀποστάσιες ἔκρινον, ὥσπερ ἐπὶ τοῖσιν ἄλλοισιν. δύσκριτα μὲν πᾶσι πάντα ἐγίνετο. καὶ ἀκρίσια καὶ χρόνια. πολὺ δὲ μάλιστα τούτοισιν. ἔκρινε δὲ τουτέων ὀλίγοισι περὶ ὀγδοήκοντα. τοῖσι δὲ πλείστοισιν, ὡς ἔτυχεν, ἐξέλιπεν. ἔθνησκον δὲ τουτέων ὀλίγοι ὑπὸ ὕδρωπος ὀρθοστάδην. πολλοῖσι δὲ καὶ ἐπὶ τοῖσιν ἄλλοισι νουσήμασιν οἰδήματα παρώχλει. πολὺ δὲ μάλιστα τοῖσι φθινώδεσιν.

Τοὺς προειρημένους ἅπαντας πυρετοὺς μετὰ πολλῆς φησὶ γενέσθαι ταραχῆς. εἶθ' ἑξῆς αὐτὸς ἐξηγεῖται τίς ἦν ἡ ταραχή. τὰ συμπτώματα γράφων αὐτῶν. καὶ τἆλλα δὲ, τὰ ἐφεξῆς εἰρημένα πρόδηλα τοῖς μεμνημένοις τῶν ἔμπροσθεν.

Μέγιστον δὲ καὶ χαλεπώτατον. καὶ πλείστους ἔκτεινε τὸ φθινῶδες. πολλοὶ γάρ τινες ἀρξάμενοι κατὰ χειμῶνα, πολλοὶ μὲν κατεκλίθησαν. οἱ δ' αὐτῶν ὀρθοστάδην ὑπεφέροντο. πρωῒ δὲ τοῦ ἦρος ἔθνησκον οἱ πλεῖστοι τῶν κατακλιθέντων. τῶν δ' ἄλλων, ἐξέλιπον μὲν αἱ βῆχες οὐδενί. ὑφίεσαν δὲ κατὰ μέρος. ὑπὸ δὲ, τὸ φθινόπωρον κατεκλίθησαν πάντες. καὶ πολλοὶ ἔθνησκον. μακρὰ δὲ τούτων οἱ πλεῖστοι διενόσεον. ἤρξατο μὲν οὖν τοῖς πλείστοισι τούτων ἐξαίφνης, ἐκ τούτων κακοῦσθαι. φρικώδεα δὲ πυκνὰ, πολλάκις πυρετοὶ ξυνεχέες. ὀξέες, ἱδρῶτες ἄκαιροι. ψυχροὶ πολλοὶ διατέλεος. πολλὴ δὲ ψύξις καὶ πάλιν μόλις ἀναθερμαινόμενοι. κοιλίαι ποικίλως ἐφιστάμεναι, καὶ πάλιν ταχὺ καθυγραινόμεναι. καὶ τῶν περὶ πνεύμονα πάντων διάδοσις κάτω πλῆθος οὔρων οὐ χρηστῶν. ξυντήξιες κακαί. αἱ δὲ βῆχες ἐνῆσαν μὲν διατέλεος πολλαὶ, καὶ πολλὰ ἀνάγουσαι πέπονα καὶ ὑγρά. μετὰ πόνων δὲ, οὐ λίην. ἀλλ' εἰ καὶ ὑπεπόνεον, αὖθις πρηέως πᾶσιν ἡ κάθαρσις τῶν ἀπὸ πνεύμονος ἐγίνετο. φάρυγγες οὐ λίην, δακνώδεες. οὐδ' ἁλμυρώδεες. οὐδὲν ἠνώχλεον. τὰ μέν τοι γλίσχρα καὶ λευκὰ καὶ ὑγρὰ καὶ ἀφρώδεα, πολλὰ ἀπὸ κεφαλῆς ἦσαν. πολὺ δὲ μέγιστον κακὸν παρείπετο καὶ τούτοισι καὶ τοῖσιν ἄλλοισιν, τὰ περὶ τὴν ἀποσιτίην, καθάπερ ὑπογέγραπται. οὐ δὲ γὰρ ποτῶν μετὰ τροφῆς ἡδέως εἶχον, ἀλλὰ πάνυ διῆγον ἀδίψως.

Προείρηταί μοι καὶ πρόσθεν ὅτι πληρωθείσης ἐν τῇ θερμῇ καὶ ὑγρᾷ καὶ ἄπνῳ καταστάσει τῆς κεφαλῆς, ἡ φθινώδης ἐγίνετο διάθεσις ἐκ τοῦ καταφερομένου ῥεύματος εἰς τὸν πνεύμονα. μέρος δ' αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦ στομάχου καταρρυὲν εἰς τὴν γαστέρα, τὰς κατ' αὐτὴν ἤρξατο ταραχάς. ἃ δ' ἐφεξῆς εἴρηται περὶ τῶν φθινωδῶν, δῆλα τοῖς μεμνημένοις τῶν προειρημένων ἐστίν. ὅμως δ' οὖν κἀγὼ περὶ ὧν ἂν ἐπισημήνασθαι δόξῃ κάλλιον εἶναι, πράξω τοῦτο. πρῶτον δ' ἐν αὐτοῖς ἐστὶ τοὺς πλείστους τῶν φθινωδῶν ἀποθανεῖν ἐν ἀρχῇ τοῦ ἦρος, διὰ τῇ μεταβολῇ τοῦ ἀέρος. αὐτὸς γὰρ εἶπεν, ὀπισθοχειμῶνας γενέσθαι. καὶ ἤδη περὶ ἰσημερίην βόρεια χιονώδεα. χαλεπώταται δὲ αἱ τοιαῦται μεταβολαὶ τοῖς φθινώδεσι. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ φθινόπωρον ὀλέθριον. αὐτὸς γοῦν ἐν ἀφορισμοῖς ἔφη,

τοῖσ

τοῖς φθίνουσι κακὸν εἶναι. καὶ ἄλλως μὲν τὰ βόρεια τῶν κατὰ θώρακα μορίων ἅπασιν εἰσὶ κακωτικά. φησὶ γοῦν αὐτὸς ἐν ἀφορισμοῖς βῆχάς τε καὶ φάρυγγας, ὀδύνας τε πλευρῶν καὶ στηθέων γίνεσθαι κατὰ τὰ βόρεια, πολὺ δὲ μᾶλλον οἷς ἤδη πέπονθε ταῦτα καὶ ἡ κεφαλὴ πεπληρωμένη καταπέμπει τὸ ῥεῦμα. διὸ καὶ τοῦ θέρους ὑπεῖξαι φησι, τουτέστιν ἐνδοῦναι καὶ μετριάσαι τὰς βῆχας. ἐγένετο γὰρ ὡς αὐτὸς ἔγραψε τὸ θέρος ὑγρὸν καὶ θερμόν. ὥσπερ αὖ πάλιν ἡ ἀρχὴ τοῦ μετ᾽ αὐτὸ φθινοπώρου βλαβερωτάτη τοῖς φθινώδεσιν. αὐτὸς γὰρ ἔφη· πάλιν δὲ περὶ ἀρκτοῦρον ἐν βορείοις ὕδατα πολλά. τοῦ δ᾽ εἰς πολὺν χρόνον ἐκπεσεῖν οὐ τὰς φθίσεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τἆλλα νοσήματα τὸ πάχος τῆς ὕλης αἰτιατέον τῆς οὐδὲν ἐχούσης ὅσον ἐφ᾽ ἑαυτῇ δριμὺ καὶ θερμόν, ἀλλ᾽ ἐν τῷ χρόνῳ λαμβανούσης ἐκ τοῦ σήπεσθαι. σαφέστατα δ᾽ αὐτὸς ἐδήλωσε τοῦτο, διὰ τῆς δὲ τῆς λέξεως. φάρυγγες οὐ λίην ὀδυνώδεες. οὐδ᾽ ἄλλ᾽ ἠρώδεες οὐδὲν ἠνώχλει. τὰ μὲν ὦν γλίσχρα καὶ λευκὰ καὶ ὑγρὰ καὶ ἀφρώδεα, ἀπὸ κεφαλῆς εἶναι. τά γε μὴν ἄλλα πάντα, τὰ κατὰ τὴν ῥῆσιν δῆλα τοῖς μεμνημένοις τῶν ἔμπροσθεν.

Βάρος σώματος κωματώδεες.

Εἴρηται πολλάκις, ὡς νεκρουμένης βασταζούσης καὶ κινούσης τὰ σώματα δυνάμεως, βαρέα φαίνεται τὰ πρόσθεν ὑφ᾽ αὐτῆς ὡς κοῦφα βασταζόμενά τε καὶ κινούμενα.

Πᾶσι πλείστοισιν αὐτῶν οἰδήματα, καὶ ἐς ὕδρωπα περιΐσταντο.

Θαυμαστὸν οὐδὲν, εἰ διὰ τὴν τῶν ἀπέπτων ὑγρῶν περιουσίαν, εἰς τοῦτο τὸ πάθος ὑπηνέχθησάν τινες.

Φρικώδεες, παράληροι περὶ θάνατον.

Τῆς ἐκ τοῦ διασήπεσθαι κακοχυμίας αὐξανομένης, ἥ τε φρίκη καὶ ὁ λῆρος αὖθις ἐγίγνετο προσελθόντος τοῦ χρόνου, καθ᾽ ὃν ἤδη καὶ ἀπέθνησκον.

Εἶδος δὲ τῶν φθινωδέων ἦν, τὸ λεῖον, τὸ ὑπόλευκον, τὸ φλεγματῶδες, τὸ ὑπέρυθρον, τὸ χαροπόν. λευκοφλεγματίαι, πτερυγώδεες καὶ γυναῖκες, οὕτω τὸ μελαγχολικόν τε καὶ ὕφαιμον. οἱ καῦσοι καὶ τὰ φρενιτικὰ καὶ τὰ δυσεντεριώδεα τούτων ἥπτετο. τεινεσμοὶ νέοισι φλεγματώδεσι μακραὶ διάρροιαι. καὶ τὰ δριμέα διαχωρήματα καὶ λιπαρὰ πικροχόλοισι.

Τὰς ἰδέας τοῦ σώματος τῶν ἁλόντων τοῖς φθινάδικοῖς νοσήμασι διηγεῖται. τὸ μὲν οὖν λεῖον, ὅπερ ἐστὶν ἄτριχον, ἐνδείκνυται ψυχροτέραν εἶναι τῆς συμμέτρου τὴν κρᾶσιν, οὐκ ἐπὶ παιδίων, δηλονότι τοῦ λόγου γινομένου. ταῦτα γὰρ ἀεὶ θερμὰ διὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῶν τελείων, ὡς ἐν τοῖς περὶ κράσεως ἐπιδέδεικται. οὕτως δὲ καὶ ἡ λευκὴ χροιά. καὶ θαυμάζω διά τι προσέθηκε τὴν ὑπὸ πρόθεσιν ὑπόλευκον εἰπών. εἰ μὲν γὰρ τοῦ ἐρυθροῦ καλῶς εἴρηται τὸ ὑπέρυθρον, ἔμαθες γὰρ ὅτι τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα, θερμὴν κρᾶσιν ἐνδείκνυται. τὸ δ᾽ ὑπέρυθρον οὐχ ὁμοίως μὲν τῷ λευκῷ τὴν ψυχράν, οὐδέ πω δ᾽ οὐδ᾽ αὐτὸ τὴν θερμήν. οἱ δὲ λευκοφλεγματίαι πρόδηλοι δή που ψυχρᾶς κράσεως ὄντες, εἴ γε μεμνήμεθα τῶν ἐν τοῖς περὶ κράσεως εἰρημένων. ἔστι δ᾽ αὐτοῖς μαλακὴ καὶ ὑπoίδους πως ἡ σὰρξ ἐγγὺς τῇ τῶν ἑαλωκότων ὑδέρῳ τῷ λευκῷ φλεγματίᾳ καλουμένῳ, οὕτω μὲν οὖν ἅπαντες προδήλως εἰσὶ ψυχρᾶς κράσεως. οἱ φλεγματώδεις δ᾽ ὡς ἔμαθες κακοχύμου. καὶ μὴν καὶ περὶ τῶν χαροπῶν καὶ ὅλως περὶ τῶν κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς χρωμάτων, ἔμαθες ἐν τοῖς περὶ κράσεως, ὡς οὐχ ἁπλῶς εἴη λαβεῖν ἐκ τοιούτου σημεῖον βέβαιόν τε κρίσιν κράσεως ὅλου τοῦ σώματος. ὅτι μὴ μόνων τῶν ὀφθαλμῶν. οὐ δὲ τούτων ἐναργῶς αὐτῶν τῶν προειρημένων. πρῶτον μὲν γὰρ τοὺς χαροποὺς λεγομένους ὀφθαλμοὺς ὁποῖοί τινές εἰσιν ἐννοῆσαι χρὴ τῶν ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ γεγραμμένων ἀναμνησθέντες. ἔνθα φησίν· ἄρκτοι τ᾽ ἀγριότεροι σύες· χαροποί τε λέοντες. εἶτα θεασάμενον πολλοὺς λέοντας οὕτω παραθέσθαι τῇ μνήμῃ τὸ χρῶμα τῶν ὀφθαλμῶν, ὡς ἐπ᾽ ἀνθρώπων ἰδόντα δύνασθαι ῥᾳδίως γνωρίσαι, κἀπειδὰν φαίνωνται τοιοῦτοι καὶ τὴν κρᾶσιν, ὅτι ἔστι τοῖς ὀφθαλμοῖς θερμὴν καὶ ξηρὰν εἶναι φάναι. μάχεται δὲ τοῦτο κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν οὐκ ὀλίγα. πρῶτον μὲν γὰρ ἅμα τῇ ψυχροτέρᾳ κράσει, ἔταξε τὸ χαροπόν. εἶθ᾽ ἑξῆς ὀνόμασε τοὺς πικροχόλους ὡς ἑτέρους τούτων ὄντας, καίτοι φανερῶς οὗτοι θερμῆς καὶ ξηρᾶς κράσεώς εἰσι. ἀλλὰ καὶ μέντοι καὶ τὰ γεγραμμένα πάθη μεθ᾽ ὧν εἶπεν εἰδῶν τοῦ σώματος ἐνδείκνυται καὶ αὐτά, τοὺς μὲν πρώτους εἰρημένους ἅπαντας εἶναι ψυχροτέρους. τοὺς δ᾽ ἐρυθροὺς θερμοτέρους. τοὺς δὲ πικροχόλους ἱκανῶς θερμούς. φαίνεται δὲ ἡ κατάστασις ἀθροίσασα πλῆθος ἐν τῷ σώματι καὶ πληρώσασα τὴν κεφαλήν. καὶ τοῦτο μὲν κοινὸν ἁπάντων γενέσθαι τῶν νοσημάτων, ἁλῶναι δὲ καθ᾽ ἕκαστον ἰδίῳ νοσήματι κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἄλλον ἄλλῳ, διαρροίαις τε καὶ δριμέσι διαχωρήμασι, καὶ λιπαροῖς τοὺς πικροχόλους. αὐτὸς δὲ εἶπεν ἐν προγνωστικῷ καὶ τὰς λιπαρότητάς τε τὰς ἄνω ἐφισταμένας ἀραχνοειδέας μέμφεσθαι. συντήξεως δὲ σημεῖον. οἱ μὲν οὖν πικρόχολοι συντηκτικοῖς πυρετοῖς εἰκότως ἑάλωσαν, ὑφ᾽ ὧν ἐτήκοντο τοῦτο κατὰ τὴν γαστέρα διαχωροῦσιν. οἱ δ᾽ ἐρυθροὶ καὶ πρὸς μελαγχολίαν ἐπιτήδειοι, παχὺ καὶ θερμὸν ἔχοντες αἷμα, τοῖς φρενιτικοῖς τε καὶ καυσώδεσιν εἰκότως ἑάλωσαν νοσήμασι, καὶ δυσεντερίαις ταῖς αἱματηραῖς ὡς εἰκὸς μάλιστα. μεμαθήκαμεν δὲ ὅτι διτταί τινές εἰσιν. ἐξ ἑλκώσεως μὲν ἀναβρωθέντων τῶν ἐντέρων ἑτέρα διαφορά, πολλοῦ δ᾽ αἵματος ἐκκενουμένου διὰ τῶν εἰς ἔντερα καθηκουσῶν φλεβῶν, ἡ λοιπή. ὅσαι δὲ τῶν φύσεων ἤτοι θερμότεραι μόνον ἢ ψυχρότεραί τε ἅμα καὶ ὑγρότεραι, ταύτας εἰκὸς ἦν ὡς ἂν μήτε πυρετοῖς εὐαλώτους οὔσας, μήτε χολώδεσι παθήμασι, μόνοις τοῖς ἀπὸ κεφαλῆς ἁλῶναι ῥεύμασι. καὶ διὰ τοῦτο φθινωδῶς νοσῆσαι. γεγραφότος δὲ τοῦ Ἱπποκράτους, εἶδος δὲ τῶν φθινωδέων ἦν τὸ λεῖον. τὸ ὑπόλευκον τὸ φλεγματῶδες τὸ ὑπέρυθρον, ἀναμίξαντος δὲ τῷ λόγῳ καὶ τοὺς χαροπούς, ἄξιον ἔδοξέ μοι ζητήσεως εἶναι τὸ λελεγμένον. εὔλογον ἦν οὐ χαροπούς, ἀλλὰ γλαυκοὺς μᾶλλον εἰρῆσθαι δοκεῖν τινας εἶναι τοὺς μὲν ψυχρᾶς, τοὺς δὲ ὑγρᾶς. τοὺς δ᾽ ἅμα τε ψυχρᾶς τε καὶ ὑγρᾶς κράσεως, ὧν οὐδὲν ἐναντιοῦται τῷ προκειμένῳ λόγῳ. παρατιθέντες γοῦν τά τε βρέφη, καὶ σκύθας καὶ κελτοὺς καὶ γερμανούς, ὑγροτέρους μὲν ὄντας ὁμολογουμένως τῇ κράσει, ψυχροτέρους δ᾽ οὐκέτ᾽ ὁμολογουμένως. ἐμοὶ μὲν οὖν διὰ ταῦτ᾽ ἔδοξεν ἄξιον ζητήσεως τὸ περὶ τῆς τῶν χαροπῶν ὀφθαλμῶν χροιᾶς. τῶν δ᾽ ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον, οἱ μὲν ἐμπειρικοὶ καὶ ζῶν αὐτοῖς ὁ λύκος ὥσπερ ἄλλα πολλὰ καὶ τοῦτο τὸ χροιῆς τῶν ζητῆσαι τὴν αἰτίαν εἰς παρατήρησιν. οἱ δ᾽ ἱπποκράτειοι τινὲς μὲν θερμῆς κράσεως εἶπόν τις εἶναι γνώρισμα τὸ χαροπόν, οἱ δὲ ξηρᾶς. εἰσὶ δ᾽ οἳ καὶ ἀμφοτέρων οὐδὲν ἔτι προστιθέασιν. ἤρκεσε γοῦν εἰ-

πρὶν σαβίνῳ τοῦτο μόνον. τὸ δὲ χαροπὸν πάνυ ξηρὸν ὄν, ἔχει ἐπικλινίαν πρὸς φθίσιν, οὔτε τὸν λεπισμὸν ἐπίτη-
δ' οὖν τοῦτ' ἔγραψεν, οὐδ' ὅτι τἄλλα μεθ' ὧν γέγραπται τοῦτο, πάντ' ἐστὶ ψυχροτέρας τε καὶ ὑγροτέρας κρά-
σεως γνωρίσματα. μή τι οὖν ἀντὶ τοῦ γλαυκοῦ τὸ χαροπὸν ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης παρενεχθεὶς ἐν τῇ προσηγο-
ρίᾳ, τί γὰρ ἂν ἄλλο τις εἴποι; τοῦτο μὲν οὖν ἐν κοινῷ προκείσθω σκοπεῖν. ἐπὶ δὲ τὰ κατὰ λοιπὰ τῆς ῥήσεως ἴω-
μεν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς φθινώδεσι νοσήμασιν ἅμα τοῖς προειρημένοις, καὶ τοὺς πιτυρώδεις ἔγραψεν. οὐ διὰ τὴν
κρᾶσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν μοχθηρὰν διάθεσιν τοῦ θώρακος ἐπιτηδείως ἔχοντας εἰς φθίσιν ἐμπεσεῖν. ἕπεσθαι δ' εἰκὸς
ἐστὶ καὶ τὴν διάπλασιν αὐτοῦ τῇ συμφύτῳ θερμότητι. κατὰ δὲ τὴν τελευτὴν τοῦ περὶ τῶν φθινωδῶν λό-
γου προσθέντος τοῦ Ἱπποκράτους ἐπισκέψασθαι καὶ γυναῖκες οὕτως ἄξιον πότερον οὕτω πως, εἶπεν, ὡς εἰ καί
τις ἔφη, καὶ τὰς γυναῖκας ἁλῶναι τοῖς φθινώδεσι πάθεσιν ὁμοίως τοῖς ἀνδράσιν, ὅσαι τῶν αὐτῶν ἦσαν εἰδῶν.
10 ἢ καὶ χωρὶς τοῦ ταῦτ' ἔχειν τὰ γνωρίσματα, πλεονάσαι φησὶ τὸ πάθος ταῖς γυναιξίν, ὡς ἂν ὑγροτέραις τε
καὶ ψυχροτέραις οὔσαις· ὥσθ' ὅπερ ἐνίοις τῶν ἀνδρῶν διὰ τὴν ἰδίαν ἑκάστου κρᾶσιν ἐγένετο, τοῦτο πάνυ πολ-
λαῖς τῶν γυναικῶν διὰ τὴν κοινήν. ἐμοὶ δ' οὖν ἑκάτερον δοκεῖ λόγον ἔχειν, πιθανὸν γάρ ἐστι πλείους τῶν ἀνδρῶν
ἁλῶναι τὰς γυναῖκας τῷ φθινώδει πάθει διὰ τὴν κοινὴν αὐτῶν κρᾶσιν. ἐξαιρέτως τε παθεῖν αὐτὰς ὅσαι τοιαῦ-
ται τὸ εἶδος ἦσαν, οἵους κατέλεξε τοὺς ἄνδρας. ἐφεξῆς δ' εἰρηκότος αὐτοῦ τὸ μελαγχολικὸν καὶ ὕφαιμον
εἶδος, ἁλῶναι μάλιστα καύσοις τε καὶ φρενίτισιν, ἀναμνησθῶμεν ὧν ἐμάθομεν ὡς ἐν τοῖς αἷμα πολὺ καὶ θερμὸν γι-
νῶσιν ἑτοιμότερόν ἐστιν εἰς μελαγχολικὴν ἀφικέσθαι κακοχυμίαν. ἀκουέτω τοίνυν, οὐ τῶν ἤδη τὴν μέλαιναν ἠθροικότων
πολλήν, ἀλλὰ τῶν ἐπιτηδείως ἐχόντων πρὸς τὴν γένεσιν αὐτῆς. εἰκότως δὲ τούτους θερμοῖς ἁλῶναι συνέβη νο-
σήμασιν, ὡς ἂν καὶ φύσει θερμοτέρους ὄντας. ἔμπροσθεν δ' εἰρηκὼς τοῖς φθινώδεσιν ἁλῶναι νοσήμασι τοὺς φλε-
γματώδεις, νῦν προσθεὶς τὸ τῆς ἡλικίας αὐτοῖς ἔφη. τεινεσμοὶ νέοισι φλεγματώδεσιν, ὡς οὐ μόνης τῆς φυσικῆς
20 κράσεως γινομένης ἐπιτηδείου πρὸς τὸ ἐργάσασθαι τὸ τοῦ τεινεσμοῦ πάθος, ἀλλὰ καὶ τῆς ἡλικίας θερμῆς οὔσης,
ἵνα διὰ δριμὺ καὶ σηπεδονῶδες φλέγμα τὸν τεινεσμὸν γεγονέναι νοήσωμεν. τῇ γὰρ πρὸς τὸ ἀπευθυσμένον ἔν-
τερον διεξόδῳ τὸ τοιοῦτον φλέγμα βλάβην ἑλκώδη τοῦ μορίου ἐργαζόμενον εἰς τὴν ἀπόκρισιν ἠρέθιζε συνε-
χῶς τοὺς κάμνοντας. ταῖς δὲ καὶ προθυμίαις ἀποκρίσεως σφοδροτέρας τῶν δυσεντερικῶν οἱ τεινεσμώδεις ἴ-
σχουσι διὰ τὸ δυσέκκριτον τοῦ φλέγματος. ἐμπλάττεται γὰρ τοῖς σώμασι παχὺ καὶ γλίσχρον ὄν, οὐχ ὥσπερ ξαν-
θὴ χολὴ ταχέως διεξέρχεται. περὶ δὲ τῶν πικροχόλων φύσεων ἔμπροσθεν ἔλεγον, εὐλόγως αὐταῖς δριμέα
μὲν εἶναι τὰ διαχωρούμενα διὰ τὴν ὠχράν τε καὶ ξανθὴν καὶ πικρὰν ὀνομαζομένην χολήν, λιπαρὰ δὲ συν-
τήξει. ἐφ' οἷς διαχωρήμασι, μακρὰς διαρροίας γίνεσθαι διὰ τὸ πλῆθος τῆς ἀθροισθείσης κακοχυμίας.

Ἦν δὲ πᾶσι τοῖς ὑπογεγραμμένοις χαλεπώτατον μὲν τὸ ἔαρ, καὶ πλείστους ἀπέκτεινε. τὸ δὲ θέρος, ῥήϊστον,
καὶ ἐλάχιστα ἀπώλλυντο. τοῦ δὲ φθινοπώρου καὶ ὑπὸ πλειάδα πάλιν ἔθνησκον οἱ πολλοὶ τεταρταῖοι.

30 Τῆς ἠθροισμένης κακοχυμίας εἰς τὸ βάθος τοῦ σώματος ἀποτεθείσης, ὑπὸ τῆς τοῦ περιέχοντος ψυχρότητος,
ἣν ἔν τε τοῖς ὑστάτοις τοῦ χειμῶνος καὶ τοῖς πρώτοις τοῦ ἦρος ἔσχον, εἰκότως μάλιστα μὲν τοῖς φθινώδεσιν ὡς ἔμ-
προσθεν εἶπεν. ἤδη δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις συνέβη κατὰ τὸ ἔαρ ἀπόλλυσθαι. τοῦ δὲ θέρους αἰθρίου γινομένου καὶ ξη-
ροῦ, πάντας κουφισθῆναι. πάλιν δὲ περὶ ἀρκτοῦρον εἰς ὑγρότητα μεταβάλλοντος τοῦ περιέχοντος, εὐλόγως ἐν
ὅλῳ τῷ φθινοπώρῳ μέχρι δύσεως πλειάδος ἀπέθνησκον πολλοὶ τεταρταῖοι, ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς προκειμένης
καταστάσεως. ἔνια μὲν τῶν ἀντιγράφων προσγεγραμμένον ἔχει τὸ τετάρτῃ. τινὰ δὲ τὸ τεταρταῖοι. τὰ δὲ τούτων ἔ-
τι παλαιότερα τὸ δ'. γράμμα, ὃ μεῖζον τῶν ἄλλων γραμμάτων ἐστίν. ἔνια δ' οὐδόλως οὐδὲν ἔχει προσγεγραμ-
μένον. ὅσοι μὲν οὖν μετὰ τοῦ ι. γράφουσι τὸ τετάρτῃ, συνεμφαίνοντες αὐτὸ κατὰ δοτικὴν πτῶσιν εἰρῆσθαι, τοιαύ-
την τινὰ ποιοῦνται τὴν ἐξήγησιν, ἀπέθνησκον πολλοὶ τῇ δ'. τῶν ἡμερῶν, ὅσοι δ' ἄνευ τοῦ ι. προσγράφουσιν αὐτῷ, βού-
40 λονται παραπλησίαν εἶναι ταῖς ἔμπροσθεν εἰρημέναις ἐν τῷ α'. τῶν ἐπιδημιῶν βιβλίῳ καὶ δ' ὑπάρχειν τὴν
κατάστασιν ταύτην συναριθμουμένην αὐτῇ δηλονότι τῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ τριῶν καταστάσεων. ἐν οἷς δ' ἀντι-
γράφοις ἀντὶ τοῦ τετάρτῃ τὸ δ'. μόνον προσγέγραπται, τοῦτο μὲν σημαίνεται τῷ τετάρτῃ. παραπλη-
σίως δὲ τοῖς γραφεῖσιν ὑπὸ τοῦ παμφίλου τοῦ μνήμονος χαρακτῆρσι, καὶ αὐτὸ φαίνεται συμβολικῶς ἐπιτηδεύ-
εσθαι. καὶ ταύτην γε μόνην τὴν γραφὴν ἴσασιν οἱ παλαιοὶ τῶν ἐξηγητῶν. ἔνιοι δὲ φυγεῖν ταῦτα βουλόμενοι,
μεταγράψαντες ἐποίησαν τεταρταῖοι, τὴν λέξιν ὅλην οὕτως ἔχειν βουλόμενοι. καὶ ὑπὸ πλειάδα πάλιν,
ἔθνησκον πολλοὶ τεταρταῖοι. καὶ ὅ γε καπίτων ταύτην μόνην ἐν τοῖς ἰδίοις ἀντιγράφοις ἐποιήσατο τὴν γραφήν.
ἔοικε δὲ ψεῦδός τι δηλοῦν, εἴτ' ἐπὶ τῶν νοσούντων, εἴτ' ἐπὶ τῶν πυρετῶν ἀκούῃ τις. τὸ μὲν οὖν ἐπὶ τῶν νοσούντων
ἄντικρυς ἀπέθανον. οὐ γὰρ εἰκὸς ἦν ἐπὶ τῇ προκειμένῃ διαθέσει τῶν χυμῶν οὕτως ὀξείας γίνεσθαι τὰς νόσους, ὡς
τεταρταίους ἀποθνήσκειν τοὺς νοσοῦντας. τὸ δ' ἐπὶ τῶν πυρετῶν, πιθανόν, ὅτι τε πολλῷ χρόνῳ κατοπτημένης
50 τῆς παχείας ὕλης, εἰκὸς ἦν εἰς μελαγχολικὸν περίττωμα μετάπτωσιν γίνεσθαι, καὶ ὅτι τοῦ ἔτους ἡ ὥρα φθι-
νόπωρον ἦν. ἀλλ' οὐκ ἂν ἀπέθνησκον πολλοὶ τεταρταίων πυρετῶν πλεονασάντων. καὶ γὰρ ἡμεῖς ἅπαντες ἴ-
σμεν ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ τὸν πυρετὸν τοῦτον ὡς ὁ Ἱπποκράτης ἀπεφήνατο περὶ αὐτοῦ.

Περὶ τῶν ἐν τέλει τοῦ βιβλίου γεγραμμένων.

Μετὰ τὴν λοιμώδη κατάστασιν ἀρρώστων ἐστὶν ἑκκαίδεκα διήγησις ἄχρι τοῦ τέλους τοῦ βιβλίου. κἄπειτα προσγέγρα-
πται τινὰ περὶ ὧν ὀρθῶς μοι δοκεῖ γινώσκειν ὁ Διοσκορίδης, ἀξιῶν αὐτὰ μετὰ τὴν κατάστασιν εὐθέως γεγρά-
φθαι καὶ κατά γε τὴν ἰδίαν ἔκδοσιν ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ τοῦ συγγράμματος ἔταξεν αὐτά. καὶ ἡμεῖς οὖν ἐνταῦθα
τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν ποιησόμεθα, τοσοῦτον προειπόντες ὡς φαίνεταί μοι καὶ ταῦτα προσγεγράφθαι τισὶν ἑτέρου, οὐχ
αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης γεγραφέναι. δοκεῖ δέ μοι κατὰ λόγον προσωφελῆσαι τὸ γινόμενον θέρος. τὰς γὰρ θερινὰς νόσους

χειμῶν

χειμῶνι ἐπιστάς, λύει, καὶ τὰς χειμερινάς, θέρος ἐπιγινόμενον. θέρος δὲ οὐκ αὐταρκῶς ἐγένετο. καὶ γὰρ ἐξαίφνης θερμὸν καὶ νότιον καὶ ἄπνουν. ἀλλ' ὅμως πρὸς τὴν ἄλλην κατάστασιν ἀπαλλάξαν ὠφελῆσαι. αὐχμηρὸν μὲν δὴ ἅ περὶ τοῦ θέρους ἐν τῇ τῆς καταστάσεως διηγήσει γέγραπται κατὰ λέξιν ὧδε. θέρος αἴθριον θερμὸν πνίγεα μεγάλα. ἐτησίαι μικρὰ διεσπασμένως ἔπνευσαν. εἰκότως οὖν ἐμετρίασεν ἐν τῷ θέρει τὰ νοσήματα, κατὰ πλεονεξίαν τῶν ὡς εἴρηται γεγονότων χυμῶν. συνέστη δ' ἐν ἀρχῇ μάλιστα τοῦ ἦρος, ἐπεὶ ψυχρὸν γενόμενον ἀπέστρεψεν εἰς τὸ βάθος τοῦ σώματος τοὺς χυμούς. αὐχμηρὸν δὲ καὶ θερμὸν τὸ θέρος ἐπιγενόμενον, εἵλκυσέ τε ἅμα πρὸς τὸ δέρμα τὴν κακοχυμίαν, καίτοι καὶ διεφόρησεν αὐτῆς οὐκ ὀλίγον. εἰ δὲ καὶ τοὺς ἐτησίας ἐσχήκει πνέοντας ἀκριβῶς, ἂν ἡ νοσώδης ἐν τῷ σώματι τῶν τότε ἀνθρώπων διάθεσις ἐξεκέκοπτο. παραμείναντες δ' αὐτῆς μορίου τινός. εἶτα περὶ ἀρκτοῦρον ἐν βορείοις πολλῶν ὑδάτων γενομένων, ἐπεχύθησάν τε πάλιν οἱ λίαν διαπνεόμενοι χυμοὶ καὶ πρὸς τὸ βάθος τοῦ σώματος ἀπεώσθησαν. ἐκ τούτου δὲ νοσεῖν αὖθις ἤρξαντο καὶ ἀποθνήσκειν πολλοί. διὰ τοῦτ' οὖν τὸ θέρος ὠφέλησέ τι τοὺς τότε πάσχοντας. οὐχ ὅτι τὰς ἐν χειμῶνι νόσους ἀρξαμένας εἰκός ἐστι παύεσθαι θέρους, ἀληθὲς μὲν γὰρ ὥσπερ γε καὶ τὰς θερινὰς χειμῶνι γινομένας, ἐν θέρει λύεσθαι, τὰς δ' ἐν θέρει γεννηθείσας, ἐν χειμῶνι. θερινὰς γὰρ καὶ χειμερινὰς νόσους ἀκούειν χρή, τὰς ἐν τῷ κατὰ φύσιν ἔχοντι θέρει καὶ χειμῶνι μᾶλλον τῶν ἄλλων γινομένας. οὕτως γὰρ εἶπεν αὐτὸς ἐν ἀφορισμοῖς. νοσήματα δὲ πάντα μὲν ἐν πάσῃσι τῇσιν ὥρῃσι καὶ γίνεται καὶ παροξύνεται. μᾶλλον δὲ ἔνια κατ' ἐνίας αὐτῶν καὶ γίνεται, καὶ παροξύνεται. ἔπειτ' ἐφεξῆς τινὰ μὲν ἦρι πλεονάζει νοσήματα, τινὰ δ' ἐν θέρει καὶ φθινοπώρῳ, καὶ χειμῶνι δηλῶν, ὅταν δηλονότι μὴ νεωτεροποιηθῇ τι κατὰ τὴν τοῦ περιέχοντος κρᾶσιν. ὡς ἐάν γε τοῦ ἦρος τῆς αὐτῆς ἡμέρης ὅτε μὲν θάλπος, ὅτε δὲ ψῦχος ποιέῃ, φθινοπωρινὰ τὰ νοσήματα προσδέχεσθαι φησίν. οὐ γὰρ αἱ προσηγορίαι τῶν ὡρῶν, ἀλλ' αἱ κράσεις αἴτιαι τῆς ἰδέας τῶν νοσημάτων εἰσίν. ὅταν οὖν ὑπαλλαχθῶσιν αὗται, καὶ τὰς νόσους αὐταῖς συμμεταβάλλειν ἀναγκαῖόν ἐστιν. ἡ δέ γε προκειμένη ῥῆσις ἀξιοῖ τὰς ἐν χειμῶνι γεγονυίας νόσους, ἐν θέρει παύεσθαι, κἂν μοχθηρὸν τῇ κράσει γίνηται τὸ θέρος, οἷον ἐν Κρανῶνι γινόμενον ποτὲ εὐθέως ἄνθρακας ἐγέννησεν. εἰ δέ γε καὶ νῦν ἐγεγόνει τοιοῦτο, πλείστους ἂν διέφθαρκε τὸ πλῆθος τῶν μοχθηρῶν τε καὶ διασηπομένων χυμῶν, αὐξῆσάν τε καὶ προδιασήψαν, ὥστε καὶ ψεῦδος εἶναι φαίνεται, καὶ παρὰ τὴν Ἱπποκράτους γνώμην, τὸ τὰς ἐν χειμῶνι γενομένας νόσους ἐν θέρει παύεσθαι πάντως τοῦ προγεγραφότος αὐτό, τινὰς Ἱπποκράτης ἡγεῖται τῶν ὡρῶν ἑκάστης οἰκείας νόσους νοσήσαντας. οὐ μὴν οὐδὲ τὰ τούτων ἐφεξῆς γεγραμμένα τῶν ἀναγκαίων ἐστὶν ἐνταυθοῖ λελέχθαι, δι' ἄλλων αὐτῷ καθόλου παρηγγελμένα, διὸ καὶ παραλείψω τελέως αὐτά. καὶ γὰρ σαφῆ πάντα ἐστὶ καὶ δι' ὧν προεξήγημαι βιβλίων, αὐταρκῶς εἴρηται περὶ αὐτῶν.

ε

περὶ τῶν μετὰ τὴν κατάστασιν ἀρρώστων.

Ἑκκαίδεκα μετὰ τὴν κατάστασιν ἀρρώστους ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης, ὡς μέν τινες οἴονται τῶν ἐν αὐτῇ νοσησάντων, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς εἶπεν ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς διηγήσεως τῶν κατ' αὐτὴν γινομένων οὕτως. ἦν δὲ πᾶσι τοῖς ὑπογεγραμμένοις χαλεπώτατον μὲν τὸ ἔαρ. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ ἐπὶ τῶν προγεγραμμένων εἰρῆσθαι τὸ ὑπογεγραμμένων. οὔσης γε τοιαύτης χρήσεως παρὰ τοῖς πολλοῖς. ἐν γὰρ τοῖς ιε΄ τούτοις ἀρρώστοις ἕτερον εἶδος ἐστὶ νόσων παρὰ τὰς εἰρημένας ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν λοιμώδη κατάστασιν, ἐξηγήσεως δ' οὐκ ἔτι δεῖται μακρᾶς τὰ περὶ τῶν ἀρρώστων τούτων γεγραμμένα τοῖς μεμνημένοις ὧν προεξηγησάμεθα. σχεδὸν γὰρ ἁπάντων ἤδη τῶν συμπτωμάτων τε καὶ σημείων ὧν ἐμνημόνευσεν ὁ Ἱπποκράτης οὐδὲν ὑπολείπεται κατὰ τοὺς λεχθησομένους ἀρρώστους ὃ μὴ καὶ πρόσθεν εἴρηται. διὰ κεφαλαίων οὖν οἷον ἐπιδρομήν τινα ποιούμεθα τῶν κατ' αὐτοὺς γεγραμμένων, εἴ που τι παρεμπίπτει τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων, ἐκεῖνο μόνον ἐξεργασάμενος.

ε ἐν Θάσῳ, τὸν Παρίου ὃς κατέκειτο ὑπὲρ Ἀρτεμισίου, πυρετὸς ἔλαβεν ὀξύς, κατ' ἀρχὰς συνεχής, καυσώδης, διψώδης. ἀρχόμενος κωματώδης, καὶ αὖθις ἄγρυπνος. κοιλίη ταραχώδης ἐν ἀρχῇσιν, οὖρα λεπτά. ἕκτῃ οὔρησεν ἐλαιῶδες. παρέκρουσεν. ἑβδόμῃ παρωξύνθη πάντα. οὐδὲν ἐκοιμήθη, ἀλλ' οὖρά τε ὅμοια καὶ τὰ τῆς γνώμης ταραχώδεα. ἀπὸ δὲ κοιλίης χολώδεα λιπαρὰ διῆλθε. εἶτα τῇ ὀγδόῃ σμικρὸν ἀπὸ ῥινῶν ἔσταξεν. ἤμεσεν ἰώδεα ὀλίγα, σμικρὰ ἐκοιμήθη. ἐνάτῃ διὰ τῶν αὐτῶν. δεκάτῃ πάντα ξυνέδωκεν. ἑνδεκάτῃ ἵδρωσεν οὐ δι' ὅλου. περιέψυξε μὲν. ταχὺ δὲ πάλιν ἀνεθερμάνθη. τεσσαρεσκαιδεκάτῃ πυρετὸς ὀξύς. διαχωρήματα χολώδεα, λεπτά, πολλά. οὔροισιν ἐναιώρημα. παρέκρουσεν. ἑπτακαιδεκάτῃ ἐπιπόνως. οὔτε γὰρ ὕπνοι, οὔτε πυρετὸς ἐπέτεινεν. εἰκοστῇ ἵδρωσε δι' ὅλου, ἄγρυπνος, διαχωρήματα χολώδεα. ἀπόσιτος. κωματώδης. εἰκοστῇ τετάρτῃ ὑπέστρεψεν. τριηκοστῇ τετάρτῃ ἄπυρος. κοιλίη οὐ ξυνίστατο. καὶ πάλιν ἀνεθερμάνθη. τεσσαρακοστῇ ἄπυρος. κοιλίη οὐ ξυνέστη χρόνον οὐ συχνόν. ἀπόσιτος. σμικρὰ πάλιν ἐπύρεξε. καὶ διὰ παντὸς πεπλανημένως. ἄπυρος τὰ μὲν, τὰ δὲ οὔ. εἰ γάρ τοι διαλείποι καὶ διακουφίσειεν, πάλιν ὑπέστρεφεν. σιτίοισί τε πολλοῖσι καὶ φαύλοισι προσεχρῆτο, ὕπνοι κακοί. περὶ τὰς ὑποστροφὰς παρέκρουσεν. οὖρα πάχος μὲν ἔχοντα οὔρει τηνικαῦτα. ταραχώδεα δὲ καὶ πονηρά. καὶ κατὰ κοιλίην συνιστάμενα, καὶ πάλιν διαλυόμενα. πυρέτια ξυνεχέα. διαχωρήματα, πολλά, λεπτά. ἐν μὲν τῇ ἑκατοστῇ εἰκοστῇ ἡμέρῃ ἀπέθανεν. τούτῳ κοιλίη συνεχέως ἀπὸ τῆς πρώτης ὑγρή. χολώδεσιν ὑγροῖσι πολλοῖσιν ἦν, ἢ ξυνισταμένη ἐν ζέουσι καὶ ἀπέπτοισιν. οὖρα διατέλεος κακά. κωματώδης τὰ πλεῖστα, μετὰ πόνων. ἄγρυπνος. ἀπόσιτος. συνεχέως καῦσος.

Γελοίως κἀνταῦθα πάλιν τῶν ἐξηγητῶν ἔνιοι τὴν πατρίδα τοῦ κατακειμένου φασὶν οὐκ ἀργῶς προσκεῖσθαι. καὶ γὰρ οὐκ ἀσυλλήπτως λελέχθαι τοὺς ἐν Παρίῳ μάλιστ' ἀπὸ φλεβοτομίας δύνασθαι. ἄτοπον δ' ἐστὶ μηδὲν εἰρηκότα Ἱπποκράτην ἐνταῦθα περὶ φλεβοτομίας, διὰ τοῦθ' ἡγεῖσθαι προσγεγράφθαι τῷ κάμνοντι τὸ τῆς πατρίδος ὄνομα. πολὺ δ' ἀτοπώτερον οἱ οὕτως ἐξηγούμενοι ποιοῦσιν, ὅτι μηδ' ἐζήτησαν ποτὲ διατί φλεβοτομίας ἅπαξ ὁ Ἱπποκράτης ἐμνημόνευσεν ἐν τοσούτοις ἀρρώστοις, ὅπερ ἡμεῖς ἐσκεψάμεθα. τὰ

μὲν οὖν τοιαῦτα παραλείψομεν ἃ δ' ὠφέλειαν παρέξει τοῖς νέοις ἀκουσθέντα, ταῦτ' ἐροῦμεν. ὥσπερ ἀμέ-
λει τὸ περὶ τοῦ ἐλαιώδους οὔρου γεγραμμένον κατὰ τὸν προκείμενον ἄρρωστον ἐν τῇ ἕκτῃ τῶν ἡμερῶν, ἔνιοι μὲν γὰρ
ἡγοῦνται τὸ λιπαρὸν οὕτως ὑπ' αὐτοῦ λελέχθαι τηκομένης πιμελῆς γιγνόμενον ἐν πυρώδει καὶ διακαεῖ νοσή-
ματι· τινὲς δὲ τὸ καὶ τῇ χροιᾷ καὶ τῇ συστάσει παραπλήσιον ἐλαίῳ. πολλάκις δὲ τοιοῦτον οὖρον ἐθεασάμην οὐ-
ρηθὲν ἐπ' οὐδενὶ κακῷ τοῦ κάμνοντος. ἀλλ' ἔσθ' ὅτε γε τοὐναντίον ἅπαν ἐπὶ πέψει τοῦ νοσήματος. οὐ μὴν οὐδ' ἑώ-
ρακα πώποτ' οὖρον ὅλον οὕτω λιπαρὸν ἔλαιον. ὅ τ' ἄρτι διῆλθεν οὖρον ἐοικὸς ἐλαίῳ κατὰ χροιὰν καὶ σύστασιν, ἥκιστα λι-
παρὸν φαίνεται. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἱπποκράτης ἐν προγνωστικῷ φησὶ καὶ τὰς λιπαρότητας δὲ τὰς ἄνω ἐφισταμ-
ένας ἀραχνοειδέας ἐπισκέπτεσθαι, συντήξιος γὰρ σημεῖον. ἄνωθεν μὲν οὖν ἐφισταμένας λιπαρότητας εἴ-
δομεν πολλάκις, οὔτε δ' ὅλον οὐρηθὲν ποτὲ τοιοῦτον οὖρον, οὔτε κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ λιπαρότητας ἐμφερομέ-
10 νας. πολὺ δέ τι μᾶλλον, οὐδ' ὑποχωρούσας κάτω. φύσιν γὰρ ἔχει τὸ λιπαρὸν ἅπαν ἐποχεῖσθαι τοῖς ἄλλοις ὑ-
γροῖς. οὐ μὴν οὐδ' ἔγραψέ τι περὶ τοιούτων οὔρων ὁ Ἱπποκράτης ἐν προγνωστικῷ καίτοι πάντα διελθὼν ἀκριβῶς
τε καὶ σαφῶς τὰ συνεμπίπτοντα τοῖς ὀξέσι νοσήμασι. καὶ μέντοι καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὴν ς'. ἔφη διαχωρή-
ματα γενέσθαι τῷ προκειμένῳ κατὰ λόγον ἀρρώστῳ, χολώδεα λιπαρά. ταῦτα μὲν οὖν ἄντικρυς φαίνεται τη-
κομένης ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ τῆς πιμελῆς γίνεσθαι. καὶ δόξει μαρτυρεῖν τοῖς λιπαρὰ νομίζουσιν εἶναι τὰ ἐλαιώ-
δη οὖρα. δύναται δέ, καὶ πρὸς τοὐναντίον ἄγεσθαι. καὶ γὰρ τὰ οὖρα λιπαρὰ πάντως ἂν ὁ Ἱπποκράτης εἶπε,
εἴπερ ἦν καὶ ταῦτα ἐλαίῳ παραπλήσια. διαφόροις δὲ τοῖς ὀνόμασι χρησάμενος ἐπί τε τῶν οὔρων καὶ τῶν δια-
χωρημάτων, ἐπιδείκνυσθαι δόξει καὶ τὸ σημαινόμενον αὐτῶν, ἴδιον ἑκατέρου πεποιῆσθαι. ἐμοὶ μὲν οὖν εὐλο-
γώτερον εἶναι δοκεῖ τὰ παραπλήσια κατὰ χρόαν τε καὶ σύστασιν ἐλαίῳ λελέχθαι νῦν ἐλαιώδη. τὴν δ' ἐξήγη-
σιν ἑκατέρως ποιήσομαι. εἰ γὰρ καὶ λιπαρότητά τινα ἔχει τὰ οὖρα, καθάπερ καὶ τὰ διαχωρήματα, μοχθη-
20 ρὰ μὲν αὐτὰ νομιστέον, οὐ μὴν ὀλέθριά γε πάντως, ὅτι μὴ ταὐτόν ἐστι σάρκας τε καὶ πιμελὴν συντήκεσθαι.
πυρωδεστάτης μὲν οὔσης θερμασίας τῆς τὰς σάρκας συντηκούσης, μετριωτέρας δὲ τῆς τὴν πιμελήν. ἀμέλει καὶ
τὰς διὰ τῆς γαστρὸς ἐκκρινομένας συντήξεις ἅπαντες οἱ ἰατροί, διαφθορὰν ἡγοῦνται τῶν λιπαρῶν διαχωρη-
μάτων· κατά γε τὸν ἐφ' ἡμῶν γενόμενον μακρότατον λιμόν, ἅπαντες σχεδὸν τὴν συντήξιν ἐξέκριναν. ἔνιοι
μὲν ἀκριβῶς πυρράς. ἔνιοι δὲ μετρίως. ἅπαντες δὲ ἐσώθησαν. ἀλλ' αἵ γε τοιαῦται διαχωρήσεις θανατώδεις εἰσὶ καὶ
χρόνον οὐκ ἀναμένουσιν. ὁ δὲ παῖς οὗτος κ'. ἐπὶ ταῖς ἑκατὸν ἡμέραις ἐνόσησε μετὰ τοῦ διαιτᾶσθαι κακῶς. αὐτὸς
γὰρ ὁ Ἱπποκράτης ἔγραψεν ἐπ' αὐτοῦ· σιταρίοισί τε πολλοῖσι καὶ φαύλοισι προσεχρῆτο. ὥστε καὶ λιπαρὸν
οὐρήσαντα κατὰ τὴν ς'. ἡμέραν καὶ τὰς ἐφεξῆς. οὐκ ἀναγκαῖον οὖν ἀποθανεῖν αὐτὸν ἐν τάχει. εἰ δ' οὐ λιπαρὸν
ἦν τὸ οὖρον ἀλλὰ κατά τε χρόαν καὶ πάχος ἐλαίῳ παραπλήσιον. ἔτι καὶ μᾶλλον οὔτ' ἀποθανεῖν αὐτὸν ὅλως
εὔλογον ὅσον ἐπὶ τοῖς δὲ τοῖς οὔροις. ὅ γε μὴν ἐπὶ τοῖς οὕτως οὐρουμένοις παρεφύλαξα χρήσιμόν τε ὄν, ἤδη
30 φράσω. καθάπερ γὰρ αὐτὸ τὸ ἔλαιον οὐκ ἀκριβῶς μίαν οὔτε σύστασιν οὔτε χρόαν ἔχει, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον
οὔτε τὸ ἐλαιῶδες οὖρον ὠχρὸν μὲν ἦν πάντως, ἀλλ' ἤτοι μᾶλλον ἢ ἧττον. ὅσον μὲν οὖν αὐτοῦ πρὸς τὸ λευκότερον
ῥέπει χρῶμα τῆς ὠχρᾶς χρόας ἐκλελυμένης, ὠμότητα χυμῶν ἐνδείκνυται. τὸ δ' ἐπιτεταμένον ὠχρὸν ὡς ἐγ-
γὺς εἶναι τοῦ ξανθοῦ χολώδους θερμασίαν. καὶ τοίνυν ὁ κίνδυνος ἐπὶ τοῖς τοιούτοις οὔροις, οὐ διὰ κακοήθειαν, ἀλ-
λὰ διὰ σφοδρότητα γίνεται τοῦ πυρετοῦ. καί τινες αὐτῶν ὅταν ἐκ τῶν ἄλλων ἁπάντων ἔχωσι σωτηρίως, ἐν τάχει κρί-
νονται. θαυμαστὸν οὖν οὐδέν, εἰ ταῦτά τις οὐρήσας, εἰς χρόνου μῆκος ἐξέπεσεν ὁποτέρως ἂν ἀκούσωμεν τῶν ἐ-
λαιωδῶν. ἔστι μὲν γὰρ οὐκ ἀγαθὰ τὰ τοιαῦτα τῶν οὔρων. οὐ μὴν ὀλέθρια ὀξέως. ἐξ ὧν δ' ἐπὶ τῷ τέλει τῆς διη-
γήσεως ἔγραψε, κακόχυμός τις ἦν τῷ παιδίῳ χολώδης, ἥ τε κατὰ γαστέρα καὶ ἡ καθ' ἧπαρ ἐνεκροῦτο δύνα-
μις. αὐτὸς γὰρ ἔγραψεν ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς ὅλης διηγήσεως τῶν συμβαινόντων αὐτῷ, συνεχῶς μὲν ἀπὸ τῆς
ἀρχῆς τὴν κοιλίαν ἐκταραχθῆναι, χολώδεσί τε καὶ ὑγροτέροις διαχωρήμασι. συστάσας δ' ἐνίοτε ζέοντα καὶ
40 ἄπεπτα διαχωρῆσαι. ἐκ τούτων μὲν οὖν ἔνδειξίς σοι τῆς κακοχυμίας τοῦ νοσήματος. ὥσπερ γε καὶ τοῦ κωμα-
τώδη τε καὶ ἄγρυπνον αὐτὸν γενέσθαι κατὰ πλεῖστα τῆς νόσου. τοῦ δὲ νεκροῦσθαι τὴν φυσικὴν δύναμιν αὐ-
τοῦ σημεῖον ἴδιον, ἡ τοῦ νοσήματος ἀνορεξία γενομένη. μεμάθηκα γὰρ ὡς ἀποσίτους καὶ κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος τῶν
ἑλλήνων τοὺς ἀνορέκτους φησί. φαίνεταί γε μὴν ἄρρωστον ἐσχηκέναι τὴν φύσιν, ἐγχειρήσασαν μὲν τῇ κρίσει πολ-
λάκις, οὐδὲν ἀνύσασαν, ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ νοσήματος νικηθεῖσαν, ἅμα καὶ τῷ κακῶς διαιτᾶσθαι τὸν ἄνθρωπον. οὐδὲν
γὰρ οὐδὲ τοῦτο μικρὸν εἰς ὄλεθρον. ὁ δὲ τῶν κρισίμων ἡμερῶν λόγος ἀκριβῶς κἀνταῦθα φαίνεται πεφυ-
λαγμένος, ἁπασῶν τῶν κριτικῶν κινήσεων ἐπί τε τῶν ὑποστροφῶν ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις τῷ κάμνοντι
γενομένων. ια'. γὰρ ἐμνημόνευσε καὶ ιδ'. καὶ μετὰ ταύτην ιζ'. καὶ κ'. ἐφεξῆς δ'. καὶ κ' καὶ λ'.
καὶ μ' ὑστάτης δὲ ἁπασῶν ρ'. καὶ κ'. ἐν ᾗ φησιν ἀποθανεῖν τὸν ἄνθρωπον. ὅπερ δ' ἐν τοῖς πρόσθεν εἶπον ἐρῶ
καὶ νῦν. εἴ τις ἐλέγχοι τὰ εἰρημένα κακῶς τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον, ὡς μακρολόγως ψεχθήσεται. διὸ κα-
50 θάπερ ἐπ' ἐκείνων ἕνεκα παραδείγματος μνημονεύειν τινῶν ἠναγκάσθην, οὕτω κἀνταῦθα ποιήσω. Σαβῖνος
τοίνυν περὶ τῆς πατρίδος τοῦ κάμνοντος ἔτι εἶπεν, ἔμπροσθεν ἐπεσημηνάμην. ἃ δὲ περὶ ἐλαιώδους οὔρου
νῦν ἐρῶ. διαφέρει γὰρ οὐκ εἰς μικρὸν ἡ περὶ τούτου θεωρία, γράφει δὴ περὶ αὐτῶν κατὰ λέξιν ὧδε. τὸ
οὖν ἐλαιῶδες τινὲς χολὴν λέγουσιν. ἀλλ' οὐκ ἔστι χολή. ἐπεὶ οὐδ' ἂν πάνυ ἦν ὀλέθριον. πολλάκις γὰρ ἀπαλ-
λάσσεται χολὴ καὶ οὐδὲν παραλυπεῖ. ἕτεροι δὲ λέγουσι νεύρων καὶ ὀστῶν καὶ χόνδρων εἶναι τηκεδόνα. ἅ-
παντα γὰρ ταῦτα τούτου εἶναι τοῦ χρώματος. πεπλανημένοι δ' εἰσὶν οὗτοι, οἱ τὸ χρῶμα τὸ ἐλαιῶδες ὅμοιον
ὀστοῖς καὶ χόνδροις καὶ νεύροις φάσκοντες εἶναι. οὔτε γὰρ τοσαύτη γε παράτασις ἐγίνετο τῆς ζωῆς τῶν στερεῶν
ἀναλυομένων. ἑκατοστῇ γὰρ καὶ κ'. ἀπέθανε. οὔτε ἀπέθανέν τις τοιοῦτον οὐρήσας, καὶ μήποτε διὰ τοῦτο ἀνέ-
γραψεν ὁ ἄρρωστος ἵνα δείξῃ διὰ τοῦτο ὅτι οὐ χρὴ προσδοκᾶν θάνατον ἐλαιώδους ἀπουρηθέντος, ἀλλὰ δυνατὸν
τὴν ὀξύτητα.

καὶ χρόνον τινὰ διαρκέσαι, ἔπειτα τελευτῆσαι, ὥστε οὐδὲν ἦν ἐλπὶς σωθήσεσθαι ὑπερβεβηκότα τὴν ὀξύτητα. ταῦτα προειπὼν ὁ Σαβῖνος, ἐφεξῆς γράφει· τί δή ἐστι τὸ ἐλαιῶδες. ὥσπερ τῷ ἔξω πυρὶ τροφή ἐστι τὸ ἔλαιον, οὕτω καὶ τῇ ἡμετέρᾳ φύσει πυρὶ ὁμοιουμένῃ τὸ στέαρ τῶν λαμβανομένων πιότατον ἐστὶ τροφή. τὸ οὖν ἐλαιῶδες οὖρον, ἡ τροφή ἐστι τῆς φύσεως. καὶ δηλοῖ ἀσιτεῖν τὴν φύσιν, καὶ διὰ τοῦτ' ἄρ' ἀποθανεῖν, ὅτι μὴ φέρετ' ἡ φύσις. ἐχρόνισε δ' οὕτως εἰκότως τὸ διὰ μοῖραν καὶ μὴ πᾶσαν φθείρεσθαι τῆς φύσεως τροφήν. αὕτη μὲν οὖν ἡ τοῦ Σαβίνου ῥῆσις, ἀξιοῦντος ὥσπερ τὸ ἐκτὸς τοῦτο πῦρ ἀπὸ τοῦ ἐλαίου τρέφεται, οὕτω καὶ τὸ ἐν ἡμῖν θερμόν, ὥστ' ἔλαιον ἐστί ποτε τοῖς βουλομένοις ἐξ αὐτοῦ αἰσθέσθαι, πρὸς δὲ καὶ τάχα χρόαν μὲν καὶ σύστασιν ἐοικέναι τὸ ἐλαιῶδες οὖρον τῷ ἐλαίῳ, μήτε δὲ κατὰ τὴν λιπαρότητα, μήτε κατὰ τὴν ὀσμὴν ἢ τὴν γεῦσιν. ἄξιον οὖν θαυμάσαι τῶν τὰ ἀλλότρια μὲν κακῶς ἐξελεγχόντων, ἀπερισκέπτως δὲ τὰ δόξαντα ἑαυτοῖς γραφόντων.

Ἐν Θάσῳ τὴν κατακειμένην παρὰ τὸ ψυχρὸν ὕδωρ ἐκ τόκου θυγατέρα τεκοῦσαν, καθάρσιος οὐ γενομένης, πυρετὸς ὀξὺς, φρικώδης, τεταρταίην ἔλαβεν. ἐκ χρόνου δὲ πολλοῦ πρὸ τοῦ τόκου πυρετώδης ἦν, κατακλινής, ἀπόσιτος. μετὰ δὲ τὸ γενόμενον ῥῖγος, ξυνεχέες, ὀξέες, φρικώδεες οἱ πυρετοί. ὀγδόῃ πολλὰ παρέκρουσε, καὶ τὰς ἐχομένας, καὶ ταχὺ πάλιν κατενόει. κοιλίη ταραχώδης πολλοῖσι λεπτοῖσιν, ὑδατοχόλοις. ἄδιψος. ἑνδεκάτῃ κατενόει. κωματώδης δὲ ἦν. οὖρα πολλά, λεπτὰ καὶ μέλανα. ἄγρυπνος. εἰκοστῇ περιέψυξε. καὶ ταχὺ πάλιν ἀνεθερμάνθη. μικρὰ παρέλεγεν. ἄγρυπνος. τὰ κάτω κοιλίης ἦν τῶν αὐτῶν. οὖρα ὑδατώδεα πολλά. εἰκοστῇ ἑβδόμῃ ἄπυρος. κοιλίη ξυνέστη. οὐ πολλῷ δὲ χρόνῳ ὕστερον ἰσχίου δεξιοῦ ὀδύνη ἰσχυρή, χρόνον πολύν. πυρετοὶ πάλιν παρείποντο, καὶ οὖρα ὑδατώδεα. τεσσαρακοστῇ τὰ μὲν περὶ τὸ ἰσχίον ἐπεκουφίσθη. βῆχες δὲ ξυνεχέες, ὑγραὶ, πολλαί. κοιλίη ξυνέστη. ἀπόσιτος. οὖρα ἦν τῶν αὐτῶν. οἱ δὲ πυρετοὶ τὸ μὲν ὅλον οὐκ ἐκλείποντες, πεπλανημένως δὲ παροξυνόμενοι, τὰ μὲν, τὰ δ' οὔ. ἑξηκοστῇ αἱ μὲν βῆχες ἀσήμως ἐξέλιπον. οὔτε γάρ τις πτυάλων πεπασμὸς ἐγένετο, οὔτε ἄλλη τῶν εἰθισμένων ἀπόστασις. σιαγὼν ἡ ἐκ τῶν δεξιῶν κατεσπάσθη. κωματώδης, παρέλεγε πάλιν, καὶ ταχὺ κατενόει. πρὸς δὲ τὰ γεύματα ἀπονενοημένως εἶχεν. ἡ σιαγὼν μὲν ἐπανῆκεν. ἡ κοιλίη δὲ χολώδεα σμικρὰ διέδωκεν. ἐπύρεσσεν ὀξυτέρως. φρικώδης. καὶ τὰς ἐχομένας ἄφωνος. καὶ πάλιν κατενόει καὶ διελέγετο. ὀγδοηκοστῇ ἀπέθανε. ταύτῃ τὰ τῶν οὔρων διατελέος ἦν μέλανα, καὶ λεπτὰ καὶ ὑδατώδεα. κῶμα παρείπετο. ἀσιτίη, ἄθυμος, ἄγρυπνος. ὀργαὶ, δυσφορίαι. τὰ περὶ τὴν γνώμην μελαγχολικά.

Ἄξιον ἐπισημήνασθαι, πῶς οὐδὲν εἶπον οἱ περὶ τὸν Σαβῖνον περὶ τοῦ, παρὰ τὸ ψυχρὸν ὕδωρ, δέον αὐτοῖς εἰπεῖν ὅτι διὰ τὸ καταψυγέν τι τῷ γυναίῳ νοσῆσαι συνέβη. πολλῷ γὰρ ἦν τοῦτο πιθανώτερον τῶν εἰρημένων εἴς τε τὸν Πάριον καὶ τὸν ἐν τῷ κήπῳ κατακείμενον παρὰ τῷ Ἀρτεμισίῳ καὶ τὸν παρὰ τῷ τείχει κατοικοῦντα. φαίνεται δ' οὖν ἐπισχεθείσης τῆς κατὰ τὸν τόκον καθάρσεως γενέσθαι τῇ γυναικὶ καὶ ἡ νόσος. νοσώδης μὲν γὰρ καὶ ἡ τῶν καταμηνίων ἐπίσχεσις. ἀλλ' οὐχ ὁμοίως βλαβερὰ τῇ μετὰ τὸν τόκον, ὅτι μὴ μόνον αὕτη πλῆθος, ἀλλὰ καὶ κακοχυμίαν ἱκανὴν ἐργάζεται. τὸ μὲν γὰρ χρηστότερον αἷμα τὸ ἔμβρυον ἕλκον εἰς ἑαυτὸ τροφῆς ἕνεκα, καταλείπον δὲ τὸ φαυλότερον, αἴτιον γίγνεται τῆς κακοχυμίας ταῖς κυούσαις, ἣν μετὰ τὸν τόκον ἡ φύσις ἐκκενοῖ, καὶ τοῦτ' εἰδότες οἱ παλαιοὶ λοχίων κένωσιν τὴν γινομένην μετὰ τὸν τόκον ἔκκρισιν τοῦ αἵματος προσηγόρευσαν. ἔστι μὲν οὖν καὶ ἡ κατὰ μῆνα κένωσις οὐ μόνον κένωσις, ἀλλὰ καὶ κάθαρσις, οὐ μὴν οὔτε ἴσον τὸ πλῆθος τῆς κακοχυμίας οὔτ' ἐν ἴσῳ χρόνῳ ταῖς μηνιαίαις ἀθροίζεται περιόδοις, ὅσον ἐν τῷ τῆς κυήσεως χρόνῳ. καὶ τοὐπίπαν δὲ μελαγχολικὸν αἷμα φαίνεται τὸ κενούμενον αὐταῖς εἶναι μετὰ τὸν τόκον, ὥστε καὶ τὰ οὖρα πάσαις ὁρᾶται κεχρωσμένα, καθάπερ ἀσβόλης τινὸς ἐμπεπτωκυίας αὐτοῖς. ὥσπερ ἀμέλει κἀπὶ ταύτης τῆς γυναικὸς ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης ἐπὶ τῆς ιαʹ ἡμέρας εἰπὼν οὖρα πολλὰ λεπτὰ μέλανα. καὶ οἶδά γέ τινας διὰ τοιούτων οὔρων πολλῶν ἐκκενωθέντων ὠφεληθείσας. ἀλλὰ ταύτης οὐκ ἐξεκενώθη τὸ τοιοῦτον. μετέπεσε γὰρ αὐτοῖς εἰς τὸ ὑδατῶδες τὰ οὖρα πολλὰ λεπτὰ μέλανα. γέγραπται οὖν ἐν τῇ τῆς κʹ ἡμέρας διηγήσει· οὖρα ὑδατώδεα πολλὰ κἀκεῖ. εἶτα πάλιν ἐν τῇ μʹ. οὖρα ἦν τῶν αὐτῶν. οὐ μὴν οὐδὲ ἄλλη τις αὐτῇ κένωσις ἢ ἀπόστασις ἐγένετο. καὶ διὰ τοῦτο χρόνῳ πολλῷ νοσήσασα, κατὰ τὴν ὀγδοηκοστὴν ἡμέραν ἀπέθανεν. αὐτὸς γοῦν ὁ Ἱπποκράτης ἔγραψεν οὕτω. οὔτε γὰρ πτυέλων τις πεπασμὸς ἐγένετο. οὔτ' ἄλλη τις τῶν εἰθισμένων ἀπόστασις καίτοι πειραθείσης τῆς φύσεως εὐθέως τὸ περιττὸν ἀποθέσθαι περὶ τὸ ἰσχίον ἀλλ' ἔοικε παλινδρομῆσαι. καὶ ταῦτα φησὶ γοῦν τεσσαρακοστῇ, τὰ μὲν περὶ τὸ ἰσχίον ἐκουφίσθη. βῆχες δὲ συνεχέες ὑγραί. πολλάκις δὲ ἀκηκόαμεν ἤδη περὶ τῆς κοινωνίας τοῦ θώρακος πρὸς τὰ γεννητικὰ μόρια. τὰ μὲν οὖν κεφάλαια τῶν συμβάντων αὐτῇ, ταῦτ' ἐστί. τῶν δὲ κατὰ μέρος ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει γεγραμμένων, τὰ μὲν ὑδατόχλοα διαχωρήματα, τινὲς μὲν διὰ τοῦ χʹ καὶ λʹ γράφουσιν. ἔνιοι δὲ διὰ τοῦ χʹ καὶ οʹ καὶ λʹ. καὶ λεπτὰ μὲν ὑπάρχειν αὐτά. καθάπερ καὶ τὸ ὕδωρ ἐστὶ λεπτὸν ἐνδεικνυμένων ἀμφοτέρων τῶν ὀνομάτων. ὑπηλλαγμένα δὲ κατὰ τὴν χρόαν τὰ μὲν ὑδατόχλοα τῆς χλόης ἐμφαίνειν αὐτά, τὰ δ' ὑδατόχολα τῆς χολῆς. καὶ τρίτη δ' αὖτις γραφή, διὰ τοῦ χʹ καὶ ρʹ. ἡ ὑδατόχροα μήτ' ἐν τοῖς παλαιοῖς, μήτε ὅλως ἐν τοῖς ἀκριβέσιν ἀντιγράφοις εὑρισκομένη, φανερῶς τε οὖσα μοχθηρά. τὰ γὰρ ὑδατώδη τὸ οὖρον ἐν αὐτῷ τῷ τοιαῦτα λεχθῆναι, καὶ τὴν σύστασιν ἐμφαίνει λευκὴν καὶ τὴν χρόαν λευκήν. ἐχρήσατο δ' ἐν τῇ διηγήσει τῆς ἀρρώστου τῆσδε, κακοζήλῳ τινὶ λέξει ὁ Ἱπποκράτης καίτοι ἅπαντα κατὰ τὸ βιβλίον ἑρμηνεύων κοινῶς. γέγραπται δ' οὖν ἡ λέξις οὕτως. πρὸς δὲ τὰ γεύματα, ἀπονενοημένως εἶχεν, ὑπερβολὴν ἀνορεξίας καὶ τὸ πρὸς αὐτὰ μῖσος ἐνδεικνυμένη τῆς φωνῆς, ὅπερ ὅτι τῶν μοχθηρῶν ἐστι σημεῖον εἴρηται πολλάκις. ἄξιον δὲ θαυμάσαι καὶ πῶς οὐδὲν εἶπον οἱ περὶ τὸν Σαβῖνον εἰς τοὺς προκειμένους χαρακτῆρας, ἑκάστῳ τῶν ἀρρώστων ὑπὲρ ὧν ἐπεὶ μὲν ἱκανῶς ἐν τῷ βʹ τῶν ὑπομνημάτων διελθών, οὐκέτι δέομαι μνημονεύειν αὐτῶν. ὅ γε μὴν ἐφ' ἑκάστου τῶν ἀρρώστων προχειριζόμενος, ἐξελέγχειν πειρᾶται τὴν μοχθηρίαν τῶν ἐξηγησαμένων αὐτούς.

Ἐν Θάσῳ Πυθίων ὃς κατέκειτο ὑπεράνω τοῦ Ἡρακλείου, ἐκ πόνων καὶ κόπων καὶ διαίτης γενομένης ἀμελέος ῥῖ-

γος μέγα, καὶ πυρετὸς ὀξὺς ἔλαβε. γλῶσσα ἐπίξηρος, διψώδης, χολώδης. οὐχ ὕπνωσεν. οὖρα ὑπομέλανα. ἐναιώρημα μετέωρον. οὐχ ὑφίστατο. δευτέρῃ, περὶ μέσον ἡμέρης ψύξις ἀκρέων. τὰ περὶ χεῖρας καὶ κεφαλὴν μᾶλλον. ἄναυδος. ἄφωνος. βραχύπνοος ἐπὶ χρόνον πολύν, ἀνεθερμάνθη. δίψαι. νύκτα ἡσυχίης. ἵδρωσεν τὴν κεφαλὴν σμικρά. τρίτῃ, ἡμέρην δι᾽ ἡσυχίας. ὀψὲ δὲ περὶ ἡλίου δυσμὰς ὑπεψύχθη σμικρά. ταραχὴ νυκτὸς ἐπιπόνως. οὐδὲν ὕπνωσεν. ἀπὸ δὲ κοιλίης σμικρὰ ξυνεστηκότα κόπρια διῆλθε. τετάρτῃ πρωῒ δι᾽ ἡσυχίης. περὶ δὲ μέσον ἡμέρης πάντα παρωξύνθη. ψύξις. ἄναυδος. ἄφωνος. ἐπὶ τὸ χεῖρον ἀνεθερμάνθη. μετὰ χρόνον οὔρησε μέλανα ἐναιώρημα ἔχοντα. νύκτα δι᾽ ἡσυχίης ἐκοιμήθη. πέμπτῃ ἔδοξε κουφισθῆναι. κατὰ δὲ κοιλίην βάρος μετὰ πόνου. διψώδης. νύκτα ἐπιπόνως. ἕκτῃ πρωῒ μὲν δι᾽ ἡσυχίης. δείλης δὲ οἱ πόνοι μείζους. παρωξύνθη. ἀπὸ δὲ κοιλίης ὀψὲ κλυσματίῳ καλῶς διῆλθε. νυκτὸς ἐκοιμήθη. ἑβδόμῃ ἡμέρην ἀσώδης, ὑπεδυσφόρει. οὔρησεν ἐλαιώδεα. νυκτὸς ταραχὴ πολλή. παρέλεγεν, οὐδὲν ἐκοιμήθη. ὀγδόῃ πρωῒ μὲν ἐκοιμήθη σμικρά. ταχὺ δὲ ψύξις καὶ ἀφωνίη. λεπτὸν πνεῦμα καὶ μινυθῶδες. ὀψὲ δὲ πάλιν ἀνεθερμάνθη. παρέκρουσεν. ἤδη δὲ πρὸς ἡμέρην σμικρὰ ἐκουφίσθη. διαχωρήματα ἄκρητα, σμικρά, χολώδεα. ἐνάτῃ κωματώδης, ὅτε διεγείροιτο. οὐ λίην διψώδης. περὶ δὲ ἡλίου δυσμὰς ἐδυσφόρει, παρέλεγεν. νύκτα κακήν. δεκάτῃ πρωῒ, ἄφωνος, πολλὴ ψύξις. πυρετὸς ὀξὺς πολύς, ἱδρὼς. ἔθανεν. Ἐν ἀρτίῃσιν οἱ πόνοι τούτῳ.

Καὶ τούτου πάνθ᾽ ἑξῆς ἐστιν ἀπ᾽ ἀρχῆς τά τε συμπτώματα, καὶ τὰ σημεῖα θανατώδη, πνεύματα καὶ τῶν παροξυσμῶν ἐν ἀρτίαις, ὡς αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ἐπεσημήνατο προσθεὶς τῇ τῆς ιβ΄ ἡμέρας διηγήσει, καθ᾽ ἣν ἀποθανεῖν αὐτὸν ἔφη. ἐν ἀρτίῃσιν οἱ πόνοι τούτῳ. καὶ γὰρ ὁ θάνατος ὑποπέπτωκε τῷ γενικῷ σημαινομένῳ τῆς κρίσεως ὡς ἔλεγεν. πεφύλακται δὲ καὶ ἐπὶ τούτου τοῦ ἀρρώστου τὸ τὰς κρίσεις γίνεσθαι τοὐπίπαν ἐν αἷς οἱ πόνοι μείζους. ἐν ἀρτίαις γὰρ αὐτῶν γινομένων ἠκολούθησε καὶ ὁ θάνατος ἐν ἀρτίῃ. γέγραπται δ᾽ ἐν τῇ διηγήσει τῶν συμβάντων αὐτῷ οὐδὲ ταῦτα δεόμενα ἐξηγήσεως. ἔστι δ᾽ αὐτῶν τὸ μὲν ἕτερον, ἐπὶ τῆς ἀναπνοῆς. βραχύπνους μὲν ἐν τῇ τῆς β΄ ἡμέρας διηγήσει γέγραπται. λεπτὸν δὲ πνεῦμα καὶ μινυθῶδες ἔχων ἐν τῇ η΄ ἐμπροσθεν, ἐπὶ τῷ α΄ τῆς δυσπνοίας καὶ τῷ β΄ τῶν εἰς τὸ προγνωστικὸν ὑπομνημάτων, ἔνθα τὴν ῥῆσιν ἐξηγούμην. πνεῦμα δὲ πυκνὸν μὲν ἐὸν πόνον σημαίνει ἢ φλεγμονὴν ἐν τοῖσιν ὑπὲρ τῶν φρενῶν χωρίοισιν, ὡς ἔστι τὸ σμικρὸν ἅμα καὶ ἀραιὸν πνεῦμα ψυχομένης καὶ ἐκλυομένης ἤδη τῆς ζωτικῆς δυνάμεως γινόμενον, ὃ διά τινος τῶν [illegible] σύμπτωμα τὸν ἐδήλωσεν εἰπὼν ψυχρὸν δ᾽ ἐκπνεόμενον ἐκ τῶν ῥινῶν καὶ τοῦ στόματος, ὀλέθριον κάρτα ἤδη γίγνεται. δεῖ τοίνυν ἡγητέον αὐτὸν [illegible] εἰρῆσθαι, κατὰ μὲν τὴν β΄ ἡμέραν, βραχύ, κατὰ δὲ τὴν η΄ λεπτὸν καὶ μινυθῶδες. ἔστι μὲν γάρ τι καὶ ἄλλο πνεῦμα βραχύ τε ἅμα καὶ πυκνόν, ὁποῖον σημαίνει, ὡς ἐδείκνυμεν ἤτοι γε ἐν τοῖς ἀναπνευστικοῖς μορίοις, ἢ τοῖς παρακειμένοις αὐτοῖς. ἀλλ᾽ ἐὰν ἀμφότερα παραβάλῃς ἀλλήλοις, βραχύτερον πολὺ τὸν ἔξωθεν εἴσω ἑλκόμενον ἀέρα κατὰ τὸ ἕτερον εὑρήσεις, ὃ σμικρὸν ἅμα καὶ ἀραιὸν ἐφηγήσατο. τὸ δὲ πρὸς τὸ βραχὺ πυκνόν, ἀναπληροῖ τῇ συνεχείᾳ τὸ καθ᾽ ἑκάστην εἰσπνοὴν ἐλλεῖπον, ὡς οἱ συνεχῶς πίνοντες βραχὺ καὶ τὸ τοιοῦτον βραχὺ ὑπόπινον ἐρεῖς, ὅσοι καὶ βραχὺ καὶ διὰ πολλοῦ πίνουσιν. εἰ δέ τις βραχὺ μέν, ἀλλὰ συνεχῶς πίνει, τοῦτον ἁπλῶς οὐκ ἂν εἴποις βραχύποτον, ἀλλὰ μικρὰ βραχὺ πίνοντα. κατὰ τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον ὁ κυρίως ὀνομαζόμενος βραχύπνοος καθ᾽ ἑκάστην εἰσπνοὴν οὐ βραχὺ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ πολλοῦ χρόνου τὸν ἔξωθεν ἀέρα διὰ τοῦ λάρυγγος ἐπισπᾶται. τάχ᾽ οὖν ζητήσεις κατὰ τί προειρηκὼς ὁ Ἱπποκράτης ἐν τῇ α΄ τῶν ἡμερῶν πυρετὸν ὀξὺν γενέσθαι, τῇ β΄ βραχύπνουν ἔφη τὸν ἄνθρωπον εἶναι. δέδεικται γὰρ ἡμῖν ἐν τοῖς σφοδροῖς πυρετοῖς πνεῦμα μέγα καὶ πυκνὸν γινόμενον, ἔοικε φάσκειν ἐν μὲν τῇ α΄ τῶν ἡμερῶν τὸ διὰ τοὺς σηπομένους χυμοὺς ἀναφθὲν πυρετῶδες θερμὸν, αὐτὸ μὲν διαφορηθῆναι, καταλειφθῆναι δὲ τὸ ἔμφυτον μόνον ἀσθενὲς ὑπάρχον ὡς ἤδη σβέννυσθαι, πρὶν αὖθις ἀναφθῆναι τὸ πυρετῶδες θερμὸν οἷον ζεσάντων τῶν σηπομένων χυμῶν, ἡ β΄ τῶν ἡμερῶν ἤνεγκε τὸ τῆς ψύξεως σημεῖον. ἀπόδειξις δὲ τούτου μεγίστη. τηνικαῦτα τὸν βραχύπνουν αὐτὸν γενέσθαι φησὶ καὶ κατεψῦχθαι. γράφει γοῦν ἐπὶ τῆς δευτέρας ἡμέρας ὧδε. δευτέρῃ περὶ μέσον ἡμέρης ψύξις ἀκρέων, τὰ περὶ χεῖρας καὶ κεφαλὴν μᾶλλον ἄναυδος ἄφωνος βραχύπνοος ἐπὶ χρόνον πολύν. ἐπὶ δὲ τῆς η΄ πάλιν τάδε γράφει. η΄ πρωῒ μὲν ἐκοιμήθη μικρά. ταχὺ δὲ ψύξις ἀφωνίη λεπτὸν πνεῦμα καὶ μινυθῶδες. εἴθισμαι καὶ τούτῳ προσέχειν τὸν νοῦν ὁπηνίκα κατεψύχθη μετὰ τῆς κακοποιίας καὶ τὴν ἀφωνίαν αὐτῷ γενέσθαι φησί. καὶ αὐτὴν εἰωθυῖαν πολλάκις ἐπὶ νεκρώσει τῆς φύσεως γίγνεσθαι. κατὰ τὴν δ΄ ἡμέραν ὧδε γέγραφε ψύξις ἄναυδος ἄφωνος, ἐπὶ τὸ χεῖρον ἐμφαίνει διὰ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον προσθήκης. καὶ τὸ βραχύπνουν αὐτῷ γενέσθαι. κατὰ λέξιν τοίνυν ἐπὶ τούτου ἡμῖν ἐξηγήσασθαι διὰ τί προειπὼν ἄναυδος ἐπήνεγκεν ἄφωνος. ἔστι δὲ καὶ τούτου λόγος χρηστός. τὴν αὐδὴν οὔτε πᾶν τὸ τῆς ἀκοῆς ἴδιον αἰσθητὸν οἱ παλαιοὶ φαίνονται καλοῦντες, οὔτ᾽ ἐκεῖνο τὸ εἶδος αὐτοῦ μόνον, ὅσον ἐκπέμπεται κατὰ προαίρεσιν τοῦ ζώου διὰ τοῦ στόματος, ἐν ᾧ περιέχεται καὶ τὸ κλαίειν, καὶ τὸ συρίττειν, οἰμώζειν τε καὶ βήττειν, καὶ ὅσα τἆλλα τοιαῦτα, μόνην δὲ τὴν ἀνθρώπου φωνὴν, καθ᾽ ἣν διαλεγόμεθα πρὸς ἀλλήλους, αὐδὴν ὀνομάζουσιν. οὕτω γοῦν καὶ ὁ ποιητὴς ἡνίκα ἐποίησε τοὺς ἵππους διαλεγομένους τῷ Ἀχιλλεῖ, τηνικαῦτά φησι τὸν ἕτερον αὐτῶν ἀμείψασθαι λόγοις χρησάμενον ἀνθρωπίνῃ διαλέκτῳ. αὐδήεντα γάρ φησιν ἔθηκε θεὰ λευκώλενος Ἥρη. οὐχ ὡς ἄφωνον ὄντα πρότερον, οὐδ᾽ ὡς οὐκ ἔχοντα τὴν κοινὴν τῶν ἵππων φωνὴν, ἀλλ᾽ ὡς οὐκ ὀνομαζομένην αὐδὴν ἐκείνην. οὕτως οὖν καὶ θεὸν αὐδήεσσαν εἴρηκε τὴν ἀνθρωπίνῃ διαλέκτῳ χρωμένην. ὅτι καὶ αὐτὴν ἄνθρωπον ἐπειδή φασι εἶναι, μὴ πάντων τῶν θεῶν τοιούτων ὑπαρχόντων. ἐναργῶς γοῦν ἥλιος καὶ σελήνη καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἄστρων ἀποκεχώρηκε πάμπολυ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἰδέας. καὶ ὁ Ἱπποκράτης οὖν, ἄναυδον μὲν εἶπεν ἐπὶ τοῦ μὴ δυναμένου διαλέγεσθαι. εἰ δ᾽ ἄφωνον, ἐπὶ τοῦ μηδ᾽ οἰμῶξαι μηδὲ βοῆσαι δυναμένου. δηλοῖ δὲ ὅτι τὸ τοιοῦτον μοχθηρότερον εἶναι, πρῶτος ἂν εἴποι τις ἠλικίας. οἷς οὖν ἡ γλῶττα μόνη παραλέλυται, φωνεῖν μὲν μέγιστον ἐνίοτε δύνανται, διαλέγεσθαι δ᾽ οὐ δύνανται. εἰ δὲ μηδὲ ἐκφωνεῖν οἷοί τε εἰσιν, ἐσχάτης νεκρώσεως ἐστι τὸ τοιοῦ-

του γνώρισμα τῶν οὕτως ἐχόντων μήτ' οἰμωζόντων μήτε στεναζόντων μήθ' ὅλως φθέγγεσθαι δυναμένων. σα-
βῖνος δὲ καὶ ταῦτα τοῖς ἄλλοις τὸν μὲν οὐδόλως ἔχοντα φωνὴν οὐδεμίαν, ἄναυδον εἰρῆσθαι νομίζει.
τὸν δ' ἄφωνον, ἐν ἴσῳ τῷ ἀπόπληκτον ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους γεγράφθαι φησὶν, ὥσπερ οὐ δυναμένου κα-
λεῖσθαι τὸν οὕτω διακείμενον ἀπόπληκτον. οὐ μὴν οὐδὲ τἄλλα τὰ κατὰ διάθεσιν εἰρημένα συνάδει τῷ γε-
γονέναι τὸν προκείμενον ἄρρωστον ἀπόπληκτον.

Ὁ φρενιτικὸς τῇ πρώτῃ κατακλιθεὶς, ἤμεσε ἰώδεα πολλὰ, λεπτὰ, πυρετὸς φρικώδης. πολλὺς ἱδρὼς, ξυνεχὴς,
δι' ὅλου. κεφαλῆς καὶ τραχήλου. βάρος μετ' ὀδύνης. οὖρα λεπτά. ἐναιωρήματα σμικρὰ διεσπασμένα. οὐχ ἵδρωσεν.
ἀπὸ δὲ κοιλίης διεχώρησεν ἀθρόα. πολλὰ παρέκρουσεν. οὐδὲν ὕπνωσεν. δευτέρᾳ πρωῒ ἄφωνος. πυρετὸς ὀξύς. ἵδρω-
10 σεν. οὐ διέλιπεν. παλμοὶ δι' ὅλου τοῦ σώματος. νυκτὸς σπασμοί. τρίτῃ παρωξύνθη πάντα. τετάρτῃ ἀπέθανεν.

Οὗτος ὁ ἄρρωστος ὀξυτάτης φρενίτιδος ἐστὶ παράδειγμα κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν εὐθέως συνεισβαλλούσης
τῷ πυρετῷ, καὶ πάντας γε ἐθεασάμην ἄχρι τῆς ζ΄. ἡμέρας, ἀποθανόντας τοὺς οὕτω φρενιτίσαντας. ὀλίγοι
δὲ πάνυ καὶ σπάνιοι ταύτην ὑπερέβαλλον. ἄξιον δὲ θαυμάσαι τὴν τῶν τοιούτων νοσημάτων γένεσιν, ὅπως ἐξαίφνης ἐ-
πιτίθεται τοῖς ἀμέμπτως ὑγιαίνουσιν. οὐ γὰρ δὴ ὥσπερ ἐξαιφνίδιος ἡ γένεσις αὐτῶν ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ τῆς γενέσεως αἰ-
τία. καθάπερ εἰ καὶ φάρμακον ἔλαβε θανάσιμον ὁ ἄνθρωπος ἤ τι τῶν χαλεπωτάτων θηρίων ἔδακεν αὐτὸν
ἀλλὰ κατὰ βραχύ πως ηὔξησαν ἐν τῷ σώματι τὴν τὰ τοιαῦτα πάθη δυναμένην αἰτίαν ἐργάσασθαι. καθά-
περ ἐπὶ τῶν λυσσοδήκτων συμβαίνει. πρόδηλον γὰρ ὅτι κἀκείνοις οὐκ ἀργῶν οὐδ' ἡσυχάζων ὁ τοῦ κυνὸς ἰὸς, οὐδὲν
ἑαυτοῦ γνώρισμα παρέχει πολλῶν ἐφεξῆς ἐνίοτε μηνῶν. ἐξαίφνης δ' αὐτοῖς συμβαίνει θεασαμένοις ὕδωρ φο-
20 βηθῆναι. κἀντεῦθεν ἤδη διὰ ταχέων ἀπόλλυσθαι. πολλῷ μὲν αὐξανομένης χρόνῳ, τῆς τὴν λύτταν ἐργαζομένης
αἰτίας. ὅταν ἅπαξ εἰς τοῦτ' ἀφίκηται ταχέως ἐπιφερούσης τὸν θάνατον. σχεδὸν οὖν κἀπὶ τῆς νῦν εἰρημένης φρε-
νίτιδος ἠθροίζετό τις ἐν τῷ σώματι μοχθηρὸς χυμὸς ἰῷ δηλητηρίῳ παραπλησίως, ἐν χρόνῳ μέν τι κατὰ βραχὺ
ἐπὶ τοῖς σώμασιν, οἷς ὁ μηλὼν ἐτύγχανεν. ἐπεὶ δ' ἐκεῖνα προσδιετίθετο. πῶς ὅτε χυμὸς αὐτὸς ἐπὶ πλεῖστον ηὐξήθη
κακοηθείας ἐξαιφνίδιον ἐφάνη θανατῶδες σύμπτωμα. καὶ γάρ τοι καὶ τῷ φρενιτικῷ, οὕτω κατὰ τὴν ἀρχὴν
εὐθέως ἔμετος ἰωδῶν ἐγένετο πυρετοῖς ἑπομένοις ὡς τὸ πολὺ διακαέσιν. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν θανασίμων φαρμά-
κων ἀποθνήσκουσιν ἔνιοι δευτεραῖοι καὶ τεταρταῖοι τῆς ποιότητος αὐτῶν οὐ τοῦ πλήθους ἐργαζομένης τὸν θάνα-
τον, οὕτω καὶ τὸν ἄρρωστον τοῦτον εὐθέως ἀποθανεῖν ἡγητέον τῇ τετάρτῃ τῶν ἡμερῶν ὑπὸ τῆς ποιότητος τῶν ἰω-
δῶν χυμῶν, οὐχ ὑπὸ τῆς φρενίτιδος διαφθαρέντα, παρακολουθῆσαι δὲ αὐτῷ τὴν φρενῖτιν, ὥσπερ τι σύμπτωμα. τε-
ταρταίους μὲν οὖν καὶ πεμπταίους εἶδον ἀπολλυμένους ἐξ ἀρχῆς εὐθέως ἁλόντας ὀξείᾳ φρενίτιδι. τριταῖον δ' οὐκ εἶδον,
30 ὥσπερ οὐδὲ μέχρι τῆς κ΄. ἐκταθέντα. φαίνεται τοίνυν ὁ Ἱπποκράτης τὸν μὲν ὡς ὀξύτατα διαφθαρέντα δηλώσας
ἡμῖν. ἕτερον δ' ὀλίγον ὕστερον ὡς παραλογώτατον χρονίσαντα, περὶ οὗ κατὰ τὸν οἰκεῖον λόγον ἐπισημανοῦμεν.

Ἐν Λαρίσῃ φαλακρὸς μηρὸν δεξιὸν ἐπόνεσε ἐξαίφνης. τῶν δὲ προσφερομένων οὐδὲν ὠφέλει. τῇ πρώτῃ πυρετὸς
ὀξὺς, καυσώδης ἀτρεμέως, οὐδὲ πόνοι παρείποντο. δευτέρᾳ, τοῦ μηροῦ μὲν ὑφίεσαν οἱ πόνοι. ὁ δὲ πυρετὸς ἐπετεί-
νετο. ὑπεδυσφόρει. οὐκ ἐκοιμᾶτο. ἄκρεα ψυχρά. οὔρων πλῆθος διῄει οὐ χρηστῶν. τρίτῃ τοῦ μηροῦ μὲν ὁ πόνος ἐπαύ-
σατο. παρακοπὴ δὲ τῆς γνώμης καὶ ταραχὴ, καὶ πολὺς βληστρισμός. τετάρτῃ περὶ μέσην ἡμέραν ἔθανεν, ὀξυτάτως.

Τοῦτον τὶς τὸν ἄρρωστον ἀναγνοὺς, ἐὰν μὴ προσέχῃ τὸν νοῦν ἀκριβῶς τοῖς εἰρημένοις, δῆλος ἔσται πρὸς
ἅπαν ἄλγημα προσχὼν οὔτε προπετῶς δειλὸς οὔτε θαρραλέος ἀλογίστως. ἀλλ' ὅταν γε ὁτιοῦν μέρος ἀλγῆσαι
40 τύχῃ, πρῶτον μὲν ἐπισκέψαι μή τι τῶν ἔξωθεν αἰτίων ἐγένετο. καὶ γὰρ ἐν κινήσεσί γε τισὶ λεληθότως ἐβλά-
βησαν ἔνιοι, καὶ καθ' ὕπνον οὐκ ἐπιτηδείως ἐσχηματισμένον τι μόριον ἔχοντες, ἔν τε παρατάσεσί τισι καὶ περιστρο-
φαῖς ἐξαιφνιδίοις τὰ μόρια ἐρριγωμένα καὶ προκατεψυγμένα, σπάσμασί τε καὶ τίλμασιν ἁλισκόμενα μεγί-
στας ὀδύνας φέρει καθάπερ γε καὶ τὰ ῥήγματα πολλοῖς ἐπώδυνα γίνεται. καὶ μᾶλλον ὅσοι ξηροὶ τὴν
κρᾶσιν εἰσὶ καὶ τούτων ἔτι μᾶλλον, ἐὰν παρηβῶντες, ἢ γέροντες ὦσιν. ὅταν οὖν μηδὲν τοιοῦτον φαίνηται
τῆς ὀδύνης αἴτιον ἑξῆς ἐπισκέψαι τὴν προηγησαμένην δίαιταν, εἰ ἀργοτέρα παρὰ τὸ ἔθος ἐστὶν, ἢ σιτίοις
ἐχρήσατο πλείοσιν ὁ ἄνθρωπος πολυτρόφοις. εἰ συνήθων ἐκκρίσεων ἐπίσχεσις αὐτῷ γέγονεν. εἰ γάρ τι τούτων,
ἢ καὶ παντάπασι φαίνεται πλῆθος αἴτιον τῆς ὀδύνης ἡγησάμενον, ὅτι τάχιστα κένωσον τὸν ἄνθρωπον.
οὕτω γὰρ ἐξέσται σοι μετὰ πάσης ἀσφαλείας τοῖς ἀποκρουομένοις τὰ ῥεύματα κατὰ τῶν ὀδυνωμένων χρήσα-
σθαι μορίων. εἰ δὲ πρὸ τοῦ κενῶσαι τι τούτων πράξεις, ἀποστρέψεις εἰς τὰ κυριώτατα μέρη τὸ πλῆθος. οὐ μὴν
50 οὐδὲ θερμαίνειν τε καὶ παρηγορεῖν ἐστὶ θαρρεῖν τὰ πονούμενα μόρια πρὶν κενῶσαι τὸ σῶμα. πολλάκις γὰρ εἰς
ἅπαν ἐστὶ τὸ πεπονθὸς ἐκ τῶν τοιούτων βοηθημάτων ἕλκον τὸ πλῆθος, ὡς καθ' ἕτερον τρόπον ἐν κινδύνῳ γενέ-
σθαι τὸν ἄνθρωπον. ἀμέτρως φλεγμήναντος τοῦ μέρους, εἴρηκε δὲ καὶ αὐτὸς ὡς ἔμαθες ἤδη περὶ τῶν τοιούτων
ἀποστάσεων ἃς ἤτοι μὴ δύνηται δέξασθαι τὸ μέρος, ἢ δεξάμενον, μὴ φέρειν. ἐὰν μέντοι τῆς προηγησαμένης διαί-
της ἐμφαίνηται μηδὲν εἶναι πλῆθος ἐν τῷ σώματι, τοῖς πρὸς τὰς ὀδύνας βοηθήμασιν, ἀκίνδυνον χρῆ-
σθαι, πυρίαις τέ τισι καὶ φαρμάκοις ὑγροῖς καὶ θερμοῖς τὴν δύναμιν ὧν τὴν ὕλην ἐν τοῖς περὶ τῶν φαρ-
μάκων ὑπομνήμασιν ἔμαθες. εἰ δὲ πρὸς ταῦτα μὴ παύηται, κενωτέον ἐστὶν ὅλον τὸ σῶμα. πολλάκις γὰρ ἠθροι-
σμένον τι πλῆθος ἐν αὐτῷ κατὰ βραχὺ σωρευθὲν, οὐ παρακολουθήσαντος ἑαυτῷ ἀνθρώπου τῇ τε ποσό-
τητι καὶ ποιότητι τῶν ἐδεσμάτων. ἐνίοτε δὲ καὶ πυκνότερον ἑαυτοῦ τὸ δέρμα γενόμενον ἔκ τινων αἰτίων
λαθόντων τῶν ἱδρώτων ἐπισχὸν τὰς διαπνοὰς, αἴτιον ἐγένετο πληθωρικῆς διαθέσεως. διὰ ταῦτ' οὖν

ἐὰν ἡ ὀδύνη μὴ παύηται πρὸ τῶν βοηθημάτων κενωτικῶν δεῖν ὅτι τάχιστα τὸν κάμνοντα. τὸ τοίνυν ἐπὶ τοῦ Φαλακροῦ, οὐκ ἔχω συμβαλεῖν εἰ δ' ἐφλεβοτόμησέ τις αὐτὸν, εἴτε μή. ὅσον γὰρ ἐπὶ τῷ φάναι τὸν Ἱπποκράτην, τῶν δὲ προσφερομένων οὐδὲν ὠφελεῖ, δύναται λέγειν, ὁ μέν τις, ὡς ἐν τοῖς προσφερομένοις καὶ τῆς φλεβοτομίας ἐμνημόνευσεν. ὁ δέ τις, ὡς οὐκ εἴη τῶν προσφερομένων αὐτῷ βοηθημάτων. ὅσον δὲ ἐπὶ τῷ παρακοῦσαι τε καὶ διὰ τεσσάρων ἡμερῶν ἀποθανεῖν, ὅτι παρελύθη τὰ βοηθήματα. προσγέγραπται δ' ἐπὶ τῇ τελευτῇ κατὰ τὰ διεσκευασμένα τῶν ἀντιγράφων καὶ τούτῳ τῷ ἀρρώστῳ, καὶ τῷ μετ' αὐτὸν πρότερον μὲν τὸ ὀξὺ, μετ' αὐτὸ δ' οἱ χαρακτῆρες, ὑπὲρ ὧν ὡς ἔφην, οἱ μὲν περὶ τὸν Σαβῖνον ὀρθῶς φρονοῦντες, οὐδὲν εἶπον. ὁ δὲ Ζεῦξις διελέγχει καθ' ἕκαστον ἄρρωστον τοὺς ἐξηγησαμένους μοχθηρῶς. ἀλλ' ἡμῖν ἔδοξε πάντα τὰ οὕτω προσγεγραμμένα, παραλιπεῖν ἐν τῷ νῦν ἐνεστῶτι λόγῳ. γενήσεται γὰρ ἐὰν δόξῃ βιβλίον ἴδιον ὅλον τοῖς καὶ τὰ τοιαῦτα πολυπραγμονοῦσιν ἡδέως, ἐν ᾧ περὶ τῶν ἐν ἅπασι τοῖς ἀρρώστοις προσγεγραμμένων χαρακτήρων ὁ λόγος ἔσται. νῦν δ' οὐ προσήκει τοῖς χρησίμοις, ἀναμιγνύναι τὰ ἄχρηστα.

Ἐν Ἀβδήροισι Περικλέα, πυρετὸς ἔλαβεν ὀξὺς συνεχὴς μετὰ πόνου, δίψα πολλή. ἄση, ποτὸν κατέχειν οὐκ ἠδύνατο. ἦν δὲ ὑπόσπληνός τε καὶ καρηβαρικός. τῇ πρώτῃ ἡμορράγησεν ἐξ ἀριστεροῦ. πολὺς μέντοι ὁ πυρετὸς ἐπέτεινεν. οὔρησε πολὺ, θολερὸν, λευκόν. κείμενον οὐ καθίστατο. δευτέρᾳ πάντα παρωξύνθη. τὰ μέντοι οὖρα παχέα μὲν ἦν, ἱδρυμένα δὲ μᾶλλον. καὶ τὰ περὶ τὴν ἄσην ἐκούφισεν, ἐκοιμήθη. τρίτῃ πυρετὸς ἐμαλάχθη. οὔρων πλῆθος. πέπονα. πολλὴν ὑπόστασιν ἔχοντα. νύκτα δι' ἡσυχίης, τετάρτῃ περὶ μέσον ἡμέρης ἵδρωσε πολλῷ θερμῷ δι' ὅλου. ἄπυρος ἐκρίθη. οὐδ' ὑπέστρεψεν ὀξύ.

Οὗτος ὁ ἄρρωστος παράδειγμά ἐστι νοσήματος ὀξυτάτου σφοδροῦ μὲν τοῖς μὴ τεχνίταις. ἐν τάχει δὲ κριθησομένου τοῖς ἐπιστήμοσιν. ὅπου γὰρ ὑπόσπληνος ὢν, εὐθὺς μὲν ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν ἡμορράγησεν ἐξ ἀριστεροῦ μυκτῆρος πολύ. τὰ δ' οὖρα παχέα μὲν ἦν καὶ ἀκατάστατα. λευκὰ δὲ κατὰ τὴν χρόαν. ἐν δὲ τῇ β'. τῶν ἡμερῶν ἱδρύετο μᾶλλον ἐλπὶς ἦν ἀγαθὴ περὶ τὸν κάμνοντα. παυσαμένης δὲ καὶ τῆς ἄσης αὐτῷ, κατὰ τὴν β'. τῶν ἡμερῶν καὶ ὕπνων γενομένων, ἔτι καὶ μᾶλλον ἐλπίσαι βεβαιότερον ἐν τάχει σωθήσεσθαι τὸν ἄνθρωπον. ἐπὶ δὲ τῆς γ'. ἡμέρας, καλλίστων τε ἅμα καὶ πλείστων οὔρων γενομένων ἐναργὲς ἦν ἤδη τὸ κατὰ τὴν τετάρτην ἡμέραν τοῦ νοσήματος ἀπαλλαγήσεσθαι τῆς νόσου τὸν ἄνθρωπον.

Ἐν Ἀβδήροισι τὴν παρθένον ἣ κατέκειτο ἐπὶ τῆς εἰσόδου, πυρετὸς ὀξὺς καὶ καυσώδης ἔλαβε. ἦν δὲ διψώδης καὶ ἄγρυπνος. κατέβη δὲ τὰ γυναικεῖα πρῶτον αὐτῇ. ἕκτῃ ἄση πολλή. ἔρευθος. φοινικώδης. ἀλύουσα. ἑβδόμῃ διὰ τῶν αὐτῶν. οὖρα λεπτὰ μὲν, εὔχρω δέ. τὰ περὶ τὴν κοιλίαν οὐκ ἠνώχλει. ὀγδόῃ κώφωσις. πυρετὸς ὀξὺς. ἄγρυπνος, ἀσώδης, φρικώδης. κατενόει. οὖρα ὅμοια. ἐνάτῃ διὰ τῶν αὐτῶν, καὶ τὰς ἑπομένας. οὕτω ἡ κώφωσις παρέμενε. τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τὰ τῆς γνώμης ταραχώδεα. ὁ πυρετὸς ξυνέδωκεν. ἑπτακαιδεκάτῃ διὰ τῶν ῥινῶν ἐρρύη πολύ. ἡ κώφωσις σμικρὰ ξυνέδωκεν. καὶ τὰς ἑπομένας ἄση, κωφότης ἐνῆν. καὶ παράληρος. εἰκοστῇ ποδῶν ὀδύνη. κωφότης, παράληρος. ἀπέλιπεν, ἡμορράγησεν σμικρὰ διὰ ῥινῶν. ἵδρωσεν. ἄπυρος. εἰκοστῇ τετάρτῃ ὁ πυρετὸς ὑπέστρεψεν. κώφωσις πάλιν. ποδῶν ὀδύνη παρέμενε. παρακοπή. εἰκοστῇ ἑβδόμῃ ἵδρωσεν πολλῷ. ἄπυρος. ἡ κώφωσις παρέλιπεν. ἡ τῶν ποδῶν ὑπέμενεν ὀδύνη. τὰ δ' ἄλλα τελέως ἐκρίθη.

Αὕτη φαίνεται πληθωρικῶς νοσῆσαι. καὶ ὅσον γε ἐπὶ τοῖς ἀπ' ἀρχῆς αὐτῇ προσπεσοῦσι. κἂν ἔδεισέ τις ὥσπερ τεθνηξομένης. ἡ δὲ τῶν οὔρων εὔχροια, μέγιστον σημεῖον ἐπὶ τοῖς πληθωρικῶς νοσοῦσι. ἐπεὶ δ' οὐκ ἦν παχέα, χρονιωτέραν ἐδήλου τὴν νόσον ἔσεσθαι. φαίνεται δὲ ὥσπερ ἐπὶ πάντων τῶν ἀρρώστων, οὕτω κἀνταῦθα τῶν κρισίμων ἡμερῶν, περίοδοι σώζεσθαι. καὶ μέντοι καὶ ἡ φύσις ἐν αὐτῇ φαίνεται, κρίσιμα σημεῖά τε καὶ συμπτώματα προδεικνύουσα.

Ἐν Ἀβδήροισιν Ἀναξίωνα, ὃς κατέκειτο παρὰ τὰς θρακίας πύλας, πυρετὸς ὀξὺς ἔλαβε. πλευροῦ δεξιοῦ ὀδύνη ξυνεχής. ἔβησσε ξηρὰ, οὐδ' ἔπτυε τὰς πρώτας. διψώδης ἄγρυπνος. οὖρα εὔχροα, πολλὰ, λεπτά. ἕκτῃ παράληρος. πρὸς δὲ τὰ θερμάσματα οὐδὲν ἐνεδίδου. ἑβδόμῃ ἐπιπόνως. ὁ γὰρ πυρετὸς ἐπέτεινεν. οἵ τε πόνοι οὐ ξυνεδίδωσαν, αἵ τε βῆχες ξυνώχλουν. δύσπνοός τε ἦν. ὀγδόῃ ἀγκῶνι ἔτεμον. ἐρρύη πολλὸν, οἷον δεῖ. ξυνέδωκαν μὲν οἱ πόνοι, αἱ μέντοι βῆχες ξηραὶ παρείποντο. ἑνδεκάτῃ ξυνέδωκαν οἱ πυρετοί. σμικρὰ περὶ κεφαλὴν ἵδρωσεν. ἐπεῖχε καὶ τὰ ἀπὸ πλεύμονος ὑγρότερα. ἑπτακαιδεκάτῃ ἤρξατο σμικρὰ, πέπονα πτύειν. ἐκουφίσθη. διψώδης ἦν. καὶ τῶν ἀπὸ πλεύμονος οὐ χρησταὶ αἱ καθάρσιες. εἰκοστῇ ἵδρωσεν ἄπυρος. μετὰ δὲ κρίσιν ἐκουφίσθη. εἰκοστῇ ἑβδόμῃ ὁ πυρετὸς ὑπέστρεψεν. ἔβησσε. ἀνῆγε πέπονα πολλά. οὔρησιν. ὑπόστασις πολλή. λευκή. ἄδιψος ἐγένετο. ὕπνοι. τριακοστῇ τετάρτῃ ἵδρωσεν δι' ὅλου, ἄπυρος. ἐκρίθη πάντα.

Ἐπὶ τούτου μόνου τῶν ἀρρώστων ἐν τῷ α'. τε καὶ τῷ γ'. βιβλίῳ τῶν γεγραμμένων ἀρρώστων ἐμνημόνευσε φλεβοτομίας ὁ Ἱπποκράτης, οὐχ ὡς μόνου φλεβοτομηθέντος, ἀλλ' ὡς κατὰ τὴν η'. ἡμέραν μόνου καὶ τῶν ἰατρῶν. ὥσπερ ἐκ νόμου τινὸς οὐκέτι μετὰ τὴν δ'. ἡμέραν φλεβοτομούντων. ὅπου τοίνυν οὗτος ὀγδοαῖος ἐφλεβοτομήθη. πολὺ δήπου ἄλλους ἡγητέον δεομένους φλεβοτομίας περὶ β'. καὶ γ'. καὶ δ'. κεχρῆσθαι τῷ βοηθήματι. παρέλιπε δὲ ὁ Ἱπποκράτης ὥσπερ τῶν ἄλλων ἁπάντων βοηθημάτων, ἐφ' ὧν ἀναγκασθεὶς ἐνίοτε γράφειν μηδὲν αὐτῶν ὑπὸ τῶν προσφερομένων ὠφελεῖσθαι χάριν τοῦ τὴν κακοήθειαν ἐνδείξασθαι τοῦ νοσήματος. οὐ γὰρ θεραπευτικὴν αὐτῷ προὔκειτο ταύτην γράψαι πραγματείαν, ἀλλὰ προγνωστικήν. ἐπί τινων δ' οὖν δι' ἀπ' ἀρχῆς φαίνεται παραγεγονὼς τοῖς ἀρρώστοις. ἐνίοτε γοῦν προσγράφει τὸ διὰ τέλεος, ἐξ οὗ καὶ τοῦτο οἶδα, εἰ δέ τι καὶ τὸ δὲ συνέπεσε τελέως. τοῖς δὲ ἀγνοοῦσι, καὶ ἡ τούτων τῶν ἀρρώστων ὠφέλεια, δέδεικταί μοι διὰ τοῦ α'. περὶ κρίσεων. ἔνθα πῶς μὲν ἄν τις γνωρίσειε τὸ τελέως ἄπεπτον νόσημα. πῶς δὲ τὸ πέττεσθαι νῦν πρῶτον ἀρχόμενον. ὅπως δὲ τὸ προσῆκον ἐν τῇ πέψει καὶ πῶς τὸ πλησίον ἤδη τῆς τελείας πέψεως ἐπειράθην ἐπιδεῖξαι σαφῶς. ἐπὶ δ' οὖν Ἀναξίω-

οὗτος μέχρι μὲν οὖν βελτίων ἦν, οὐδὲν δ' ἀπέπτυεν ὅλως, ἀπεπτοτάτην εἶχε τὴν πλευρῖτιν. ια. δ' ἡμέρα πτύειν ἀρξάμενος ἐδήλωσε πέπτεσθαι τὴν νόσον. ἔπειτα κατὰ βραχὺ τῷ χρόνῳ προϊόντι, οὕτως ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης κατὰ τὴν κζ'. αὐτή γε ἄπονα πολλὰ οὔροισιν ὑπόστασις λευκὴ καὶ διὰ τοῦτο τελέως ἐκρίθη τῇ λ'. καὶ δ'.

Ἐν Ἀβδήροις Ἡρόπυθος, κεφαλὴν ἐπιπόνως εἶχεν. ὀρθοστάδην οὐ πολλῷ δὲ χρόνῳ ὕστερον κατεκλίθη. ᾤκει πλησίον τῆς ἄνω ἀγορῆς. πυρετὸς ἔλαβεν καυσώδης, ὀξύς. ἔμετοι τὸ κατ' ἀρχὰς πολλῶν χολωδέων. διψώδης. πολλὴ δυσφορίη. οὖρα λεπτά, μέλανα. ἐναιώρημα μετέωρον. ὁτὲ μὲν ὁτὲ δ' οὔ. νύκτα ἐπιπόνως. πυρετὸς ἄλλοτε ἀλλοίως παροξυνόμενος. τὰ πλεῖστα ἀτάκτως. περὶ δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτην κώφωσις. οἱ πυρετοὶ ἐπέτεινον. οὖρα διὰ τῶν αὐτῶν. εἰκοστῇ πολλὰ παρέκρουσεν, καὶ τὰς ἑπομένας. τεσσαρακοστῇ διὰ ῥινῶν ἡμορράγησε πολύ. καὶ κατενόει μᾶλλον. ἡ κώφωσις ἐνῆν μέν, ἧσσον δὲ οἱ πυρετοὶ ξυνέδωκαν. ἡμορράγει τὰς ἑπομένας πυκνὰ καὶ κατ' ὀλίγον. περὶ δὲ τὴν ἑξηκοστήν, αἱ μὲν αἱμορραγίαι ἐπεπαύσαντο. ἰσχίου δὲ δεξιοῦ ὀδύνη ἰσχυρή. καὶ οἱ πυρετοὶ ἐπέτεινον. οὐ πολλῷ δὲ χρόνῳ ὕστερον πόνοι τῶν κάτω πάντων. ξυνέπιπτε δὲ ἢ τοὺς πυρετοὺς εἶναι μείζους καὶ τὴν κώφωσιν πολλήν, ἢ ταῦτα μὲν ὑφιέναι καὶ κουφίζειν, τῶν δὲ κάτω περὶ ἰσχία μείζους εἶναι τοὺς πόνους. ἤδη δὲ περὶ τὴν ὀγδοηκοστήν, ξυνέδωκε μὲν πάντα, ξυνέλιπε δὲ οὐδέν. οὖρά τε γὰρ εὔχροα καὶ πλείους ὑποστάσιας ἔχοντα κατέβαινεν, οἱ παράληροί τε μείους ἦσαν. περὶ δὲ ἑκατοστὴν κοιλίη πολλοῖσι χολώδεσιν ἐπεταράχθη. καὶ ἐπὶ χρόνον οὐκ ὀλίγον πολλὰ τοιαῦτα, καὶ πάλιν δυσεντεριώδεα μετὰ πόνου. τῶν δὲ ἄλλων ῥαστώνη. τὸ δὲ ξύνολον, οἱ πυρετοὶ ἐξέλιπον, καὶ ἡ κώφωσις ἐπαύσατο. ἐν ἑκατοστῇ καὶ εἰκοστῇ τελέως ἐκρίθη καῦσος.

Οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἄξιος μνήμης ἐξαρκέσας νοσήματι χαλεπῷ διὰ τὴν εὐρωστίαν τῆς δυνάμεως· ἀδύνατον γὰρ ἄλλως αὐτὸν τυχεῖν ἰσχυρῷ πάθει. καὶ πάντως ἦν ἐν τοῖς σφυγμοῖς αὐτοῦ ῥώμη τε ἅμα καὶ πάντα τἆλλα τὰ κατὰ τὴν φύσιν σωζόμενα. καί μοι λέλεκται καὶ ἄλλοτε παραλελεῖφθαι τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἐπὶ τῶν πυρεττόντων προγνώσεως τῷ Ἱπποκράτει. φαίνεται δ' οὖν τῷ κάμνοντι καὶ τὰ περὶ τὴν ἀνάπνοήν τε καὶ τὴν ὄρεξιν ἄμεμπτα γεγονέναι μεγάλην ἔχοντα δύναμιν εἰς σωτηρίαν ὡς αὐτὸς ἐδίδαξεν. ὁ πυρετὸς δ' ἐν ἀρχῇ μὲν ὀξὺς εἰσέβαλεν. ἐξελύθη δ' αὐτοῦ κατὰ τὸν ἑξῆς χρόνον ἡ ὀξύτης. ἔγραψε δ' ἐπ' αὐτοῦ, πυρετοὶ ἄλλοτε ἀλλοίως. παροξυνόμενοι τὰ πλεῖστα ἀτάκτως. ἓν δὲ μόνον ἐγένετο χαλεπὸν τῷ κάμνοντι σημεῖον, ἡ τῶν οὔρων λεπτότης τε καὶ μελανότης. διὸ καὶ πολλῷ χρόνῳ μόγις ἡ φύσις ἐκράτησε τοῦ νοσήματος αἱ μορραγίαι τε κινήσασα κατὰ τὴν μ'. ἡμέραν ἐκ τῶν κρισίμων οὖσαν ἰσχίου τε ὀδύνην. καὶ τῶν κάτω πάντων ἐργασαμένων μετὰ ταῦτα. δεῖται γὰρ τὰ μεγάλα τῶν νοσημάτων καὶ τῶν κρινόντων αὐτά, γενναίων, ἀλλ' οὐδ' ἐπὶ τούτῳ ἐπαύσατο τελέως ἡ νόσος. περὶ δὲ τὴν κ'. ἡμέραν ἐφάνη σημεῖα πεττομένης αὐτῆς διὰ τῶν οὔρων. ἐφ' οἷς μετὰ βραχὺ μέχρι τῆς ρ'. παραταθεῖσα, τὴν παντελῆ λύσιν ἐποιήσατο.

Ἐν Ἀβδήροισι, Νικόδημον ἐξ ἀφροδισίων καὶ πότων πυρετὸς ἔλαβε. ἀρχόμενος δὲ ἦν ἀσώδης, καὶ καρδιαλγικός, διψώδης. γλῶσσα ἐπεκαύθη. οὖρα λεπτά, μέλανα. δευτέρα ὁ πυρετὸς παρωξύνθη. φρικώδης, ἀσώδης. οὐκ ἐκοιμήθη. ἤμεσε χολώδεα, ξανθά. οὖρα ὅμοια. νύκτα δι' ἡσυχίης. ὕπνωσεν. τρίτῃ ὑφῆκε πάντα. ῥαστώνη δὲ ἦν περὶ ἡλίου δυσμάς. πάλιν ὑπεδυσφόρει. νύκτα ἐπιπόνως. τετάρτῃ ῥῖγος. πυρετὸς πολύς. πόνοι πάντων. οὖρα λεπτά. ἐναιώρημα. παρέκρουσε πολλά, ἑβδόμῃ ῥαστώνη. ὀγδόῃ τὰ ἄλλα ξυνέδωκε πάντα. δεκάτῃ καὶ τὰς ἑπομένας, ἐνῆσαν μὲν οἱ πόνοι. ἧσσον δὲ πάντες. οἱ δὲ παροξυσμοὶ καὶ οἱ πόνοι τουτέῳ διατέλεος ἐν ἀρτίῃσιν ἦσαν μᾶλλον. εἰκοστῇ οὔρησε λευκόν. πάχος εἶχε κείμενον οὐ καθίστατο. οὔρησε πολλά. ἔδοξε ἄπυρος γενέσθαι. δείλης δὲ πάλιν, ἐθερμάνθη. καὶ οἱ αὐτοὶ πόνοι. φρίκη. δίψα. σμικρὰ παρέκρουσεν. εἰκοστῇ τετάρτῃ οὔρησε πολύ, λευκόν, πολλὴν ὑπόστασιν ἔχον. ἵδρωσε πολλῷ θερμῷ δι' ὅλου. ἄπυρος ἐκρίθη.

Καὶ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ἐπεσημειώσατο. οἱ παροξυσμοὶ καὶ οἱ πόνοι ἐν ἀρτίῃσι. διὰ τοῦτο γοῦν ἐκρίθη μετὰ τὴν κ'. ἡμέραν ἱδρῶτι. τὰ δὲ κατὰ μέρος ὁ μεμνημένος ἁπάντων ὡς ἔμπροσθεν ἐξηγησάμην, ἔν τε τούτῳ τῷ βιβλίῳ, καὶ τοῖς πρὸ αὐτοῦ δυσί, καὶ πρὸ τούτων τῷ προγνωστικῷ τε καὶ προρρητικῷ, δυνατὸς ἂν εἴη, πάντ' ἐξευρίσκειν αὐτός.

Ἐν Θάσῳ γυνὴ δυσήνιος, ἐκ λύπης μετὰ προφάσιος ὀρθοστάδην ἐγένετο ἄγρυπνός τε καὶ ἄσιτος. καὶ διψώδης ἦν καὶ ἀσώδης. ᾤκει δὲ πλησίον τῶν Πυλάδου ἐπὶ τοῦ λείου. τῇ πρώτῃ ἀρχομένης νυκτὸς, φόβοι, λόγοι πολλοί, δυσθυμίη. πυρέτιον λεπτόν. πρωΐ, σπασμοὶ πολλοί. ὅτε δὲ διαλίποιεν οἱ σπασμοὶ οἱ πολλοί, παρέλεγεν ἰσχυρομύθει. πολλοὶ πόνοι, μεγάλοι, ξυνεχέες. δευτέρα διὰ τῶν αὐτῶν. οὐδὲν ἐκοιμᾶτο. πυρετὸς ὀξύτερος. τρίτῃ, οἱ μὲν σπασμοὶ ἀπέλιπον. κῶμα δὲ καὶ καταφορή. καὶ πάλιν ἔγερσις ἀνίσσεν. κατέχειν οὐκ ἠδύνατο. παρέλεγε πολλά. πυρετὸς ὀξύς. ἐς νύκτα δὲ ταύτην, ἵδρωσε πολλῷ θερμῷ δι' ὅλου. ἄπυρος ὕπνωσε. πάντα κατενόει. ἐκρίθη. περὶ τὴν γ'. ἡμέρην οὖρα μέλανα, λεπτά. ἐναιώρημα δὲ ἐπὶ πολὺ στρογγύλον. οὐχ ἱδρῶτο. περὶ δὲ κρίσιν γυναικεῖα πολλὰ κατέβη.

Τί ἡ δυσήνιος φωνὴ σημαίνει, Κριτίας ἐδήλωσε γράψας ὧδε. δυσήνιος, ὅς ἐστιν ὑπὸ τοῖς μικροῖς ἀνιᾶται καὶ ἐπὶ τοῖς μεγάλοις μᾶλλον ἢ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι πλείω χρόνῳ. εἴη ἂν ἰσχρὸς ἢ σκυθρωπὸς νῦν ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρημένη δυσήνιος. παραμεινάσης αὐτῇ τῆς λύπης ἐπὶ πλείονα χρόνον. ὅπερ πάλιν μετ' ὀλίγον μετὰ τῆς ἐν Κυζίκῳ τὰς διδύμους θυγατέρας τεκούσης ἔφη. σιγῶσα δὲ καὶ σκυθρωπὴ καὶ οὐ πειθομένη. θαυμάζω γε μήν, πῶς οὐ προσέγραψεν ἐπὶ τῆς γυναικὸς ταύτης, ἤτοι γε ἐπεσχῆσθαι τὰ καταμήνια παντάπασιν, ἢ μὴ τελέως γε γενέσθαι. φαίνεται γὰρ ὀξέως τε ἅμα καὶ πληθωρικῶς νοσῆσαι καὶ τῇ γ'. τῶν ἡμερῶν εἰς νύκτα δι' ἱδρώτων τε κριθῆναι καὶ καταμηνίων ἐκκρίσεως. ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν κρίσιν ἐκκενωθέντα πολλὰ βεβαίαν εἰργάσατο τὴν γενομένην ἀπαλλαγὴν τοῦ νοσήματος. ἡ δὲ τῶν οὔρων χροὰ καίτοι μέλανα γενομένη, χαλεπὸν οὐδὲν εἰργάσατο. διότι καταμηνίων ἐπίσχεσις ἦν μελαγχολικωτέρων. ἐφ' οἷς εἰκότως ἡ γυνὴ δυσήνιος ἐγένετο καὶ φοβερὰ καὶ

παρέκρουσεν ἐν μέρει ποτὲ, καὶ κωματώδης γινομένη.

Ἐν Λαρίσσῃ τὴν παρθένον πυρετὸς ἔλαβε καυσώδης, ὀξὺς, ἄγρυπνος, διψώδης, γλῶσσα λιγνυώδης ξηρή. οὖρα εὔχροα, λεπτὰ δέ. δευτέρῃ ἐπιπόνως. οὐχ ὕπνωσε. τρίτῃ πολλὰ διῆλθεν ἀπὸ κοιλίης, ὑδατόχροα. καὶ τὰς ἐπομένας ἤει τοιαῦτα εὐφόρως. τετάρτῃ οὔρησε λεπτὸν, ὀλίγον. εἶχεν ἐναιώρημα μετέωρον. οὐχ ἵδρυτο. παρέκρουσεν ἐς νύκτα. ἕκτῃ δ' ἀπὸ ῥινῶν λάβρον ἐῤῥύη πολύ. φρίξασα ἵδρωσε πολλῷ θερμῷ δι' ὅλου. ἄπυρος ἐκρίθη. ἐν δὲ τοῖσι πυρετοῖσι καὶ ἤδη κεκριμένα, γυναικεῖα κατέβη πρῶτον τότε. παρθένος γὰρ ἦν. ἦν δὲ διὰ παντὸς ἀσώδης. φρικώδης, προσώπου, ὀμμάτων ὀδύνη. καρηβαρική. ταύτῃ οὐχ ὑπέστρεψεν, ἀλλ' ἐκρίθη. οἱ πόνοι ἀρτίοισιν.

Ὅτι μὲν ὥραν εἶχεν ἡ παρθένος καταμηνίων, δῆλον ἐστὶν, ἐξ ὧν αὐτὸς ἔγραψεν εἰπὼν ὧδε. γυναικεῖα κατέβη τότε πρῶτον. φαίνεται καὶ ἡ νόσος αὐτῇ γεγονέναι πληθωρική. καὶ κριθῆναι μὲν ἐπὶ τῆς ϛʹ. ἡμέρας διότι καὶ τοὺς πόνους ἔχειν ἀρτίους ὡς αὐτὸς ἔγραψε. παράδοξον δὲ τὸ μὴ δ' ὑποστρέψαι καίτοι τῆς ϛʹ. ἡμέρας μηδέποτε πιστῶς κρινούσης. ξένον δὲ τοῦτο καὶ πάνυ σπάνιον ἐπ' αὐτῆς γινόμενον ἐπεσημειώσατο. γράψας ταύτῃ οὐχ ὑπέστρεψεν, ἀλλ' ἐκρίθη. ὡς δέον ὑποστρέψαι. ἀλλὰ καὶ τὴν αἰτίαν ἔγραψε τοῦ μὴ ὑποστρέψαι. προσθεὶς ἐν τοῖσι πυρετοῖσι καὶ ἤδη κεκριμένων, γυναικεῖα κατέβη. τὸ γὰρ ἐπιμεῖναι τὴν κένωσιν αὐτῇ, ταῖς μετὰ τὴν κρίσιν ἡμέραις, ἱκανὸν ἐγένετο βεβαίαν φυλάξαι τὴν προηγησαμένην κρίσιν. ἐν τῇ ϛʹ. ἡμέρᾳ δι' αἱμοῤῥαγίας τε καὶ ἱδρώτων. καὶ μάλιστα ὅτι μήτε φλεγμονή τις ἐγένετο κυρίου μορίου. μήτε κακόηθες ἦν τὸ πλῆθος. αὐτὸς δὲ ἐπεσημήνατο, πληθωρικὴν εἶναι τὴν διάθεσιν ἐν τῷ φάναι διὰ παντὸς ἐσχηκέναι προσώπου μετ' ἐρύθους, ὀμμάτων δὲ ὀδύνην καὶ καρηβαρείαν, εὔδηλον ἦν ὅτι κενώσεως ἐδεῖτο μόνης. καὶ ταύτην ἡ φύσις ἤρξατο μὲν ἐργάζεσθαι τῇ γʹ. τῶν ἡμερῶν. συνεπλήρωσε δὲ κατὰ τὴν ϛʹ. ὅτι δὲ τῷ λόγῳ τῆς φύσεως οὐχ ὡς σύμπτωμα τῆς νόσου διὰ τῆς γαστρὸς ἡ κένωσις ἐγένετο, σαφῶς ἐδήλωσεν αὐτὸς γράψας τῇ τρίτῃ δὲ πολλὰ διῆλθεν ἀπὸ κοιλίης ὑδατόχολα καὶ τὰς ἐπομένας ἦν τοιαῦτα εὐφόρως. τὸ γὰρ προσκείμενον ἐνδείκνυται τὸ λυποῦσαν γεγονέναι τὴν ἔκκρισιν. ἐπισημειώσασθαι δὲ τῶν κατὰ τὴν διήγησιν αὐτοῦ εἰρημένων ἄξιον ἐστὶ καὶ ταῦτα τὰ βʹ. πρὸς τοῖς εἰρημένοις, ἓν μὲν, τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν γεγραμμένον. γλῶσσα λιγνυώδης ξηρή, δεύτερον δὲ τὸ δʹ. οὔρησε. λεπτὸν ὀλίγον εἶχεν ἐναιώρημα μετέωρον. οὐχ ἵδρυτο. παρέκρουσε. τὸ μὲν γὰρ αὐτῶν πρότερον εἰρημένον, χρήσιμον ἐστὶν, εἰς τὸ μὴ παντελῶς ἡγεῖσθαι ὀλεθρίαν τὴν λιγνυώδη γλῶσσαν. ὀνομάζει δ' οὕτως τὴν ἐπικεχρωσμένην οἷον λιγνύϊ τινὶ ξηρανθεῖσαν ἐξ ἀναθυμιάσεως. τὸ δὲ βʹ. ἐπειδὴ καὶ κατ' ἄλλους ἀῤῥώστους εἰπὼν ἐναιώρημα μετέωρον, εὐθέως ἐπήνεγκεν αὐτῷ, τὸ παρέκρουσεν ἐμφαίνων τοῖς τοιούτοις ἐναιωρήμασιν ἕπεσθαι παραφροσύνην, καί τοι κατά γε τὸ προγνωστικὸν ἅπαντα τὰ περὶ τῶν οὔρων διελθὼν, οὐδεμίαν ἐξ αὐτῶν εἰς παραφροσύνην ἐποιήσατο πρόγνωσιν, ἔοικεν οὖν τὸ σημεῖον τοῦτο καθ' αὑτὸ μὲν, οὐδέ ποτε σημαίνειν παραφροσύνην. συνενδείκνυσθαι δέ ποτε, κατὰ συμβεβηκὸς, ἐπειδὴ πνευματωδέστερον εἶναι δηλοῖ τὸ ἐναιώρημα. κατὰ γὰρ τὸ παντελῶς ἄφυσον εἰς τὸ κάτω τῶν ἀγγείων φέρεται τὰ ἐναιωρήματα.

Ἀπολλώνιος ἐν Ἀβδήροις ὀρθοστάδην ὑπεφέρετο χρόνον πολὺν. ἦν δὲ μεγαλόσπλαγχνος. καὶ περὶ ἧπαρ συνήθης ὀδύνη χρόνον πολὺν παρείπετο. καὶ δὴ τότε καὶ ἰκτερώδης ἐγένετο. φυσώδης. χροιῆς τῆς ὑπολεύκου. φαγὼν δὲ καὶ πιὼν ἀκαιρότερον βόειον ἐθερμάνθη μικρὰ τὸ πρῶτον. κατεκλίθη. γάλαξι δὲ χρησάμενος ἑφθοῖσι καὶ ὠμοῖσι πολλοῖσιν αἰγείοισι καὶ μηλείοισι, καὶ διαίτῃ κακῇ. πάντων αἱ βλάβαι μεγάλαι. οἵ τε γὰρ πυρετοὶ παρωξύνθησαν, κοιλίη τε τῶν προσενεχθέντων οὐδὲν διέδωκεν ἄξιον λόγου. οὖρά τε λεπτὰ καὶ ὀλίγα διῄει. ὕπνοι οὐκ ἐνῆσαν. ἐμφύσημα κακὸν. πολὺ δίψος. κωματώδης. ὑποχονδρίου δεξιοῦ ἔπαρμα ξὺν ὀδύνῃ. ἄκρεα πάντοθεν ὑπόψυχρα. σμικρὰ παρέλεγεν. λήθη πάντων, ὅ, τι λέγοι. παρεφέρετο. περὶ δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτην, ἀφ' ἧς ῥιγώσας ἀπεθερμάνθη. κατεκλίθη. καὶ ἐξεμάνη. βοή. ταραχή. λόγοι πολλοί. καὶ πάλιν ἵδρωσις. καὶ τὸ κῶμα τηνικαῦτα προσῆλθε. μετὰ δὲ ταῦτα, κοιλίη ταραχώδης, πολλοῖσι χολώδεσιν, ἀκρήτοισιν, ὠμοῖσιν. οὖρα μέλανα, σμικρὰ, λεπτά. πολλὴ δυσφορίη. τὰ τῶν διαχωρημάτων ποικίλως. ἢ γὰρ μέλανα καὶ σμικρὰ, καὶ ἰώδεα, ἢ λιπαρὰ καὶ ὠμὰ καὶ δακνώδη. κατὰ δὲ χρόνους ἐδόκει καὶ γαλακτώδεα διδόναι. περὶ δὲ εἰκοστὴν τετάρτην, διὰ παρηγορίης. τὰ μὲν ἄλλα ἐπὶ τῶν αὐτῶν. σμικρὰ δὲ κατενόησεν. ἐξ οὗ δὲ κατεκλίθη, οὐδενὸς ἐμνήσθη. πάλιν δὲ ταχὺ, παρενόει. ὥρμητο πάντα ἐπὶ τὸ χεῖρον. περὶ δὲ τριακοστὴν τετάρτην ἀπέθανε. τούτῳ διατελέος, ἐξ οὗ καὶ ἐγὼ οἶδα, κοιλίη ταραχώδης, οὖρα λεπτὰ μέλανα. κωματώδης, ἄγρυπνος. ἄκρεα ψυχρά. παράληρος. διατελέος φρενιτικός.

Κἀπὶ τούτου πάλιν ὁ Ἱπποκράτης, ὥσπερ ἐπ' ἄλλων πολλῶν, αὐτὸς ἐπὶ τῷ τέλει τῆς διηγήσεως ἐν κεφαλαίοις βραχέσιν ἐδήλωσε τὰ γινόμενα συμπτώματα τε καὶ σημεῖα δι' ὧν ἄν τις προγνοίη τὸν ἐσόμενον θάνατον. ἔχει δὲ ἡ ῥῆσις ὧδε. τούτῳ διατελέος ἐξ οὗ καὶ ἐγὼ οἶδα κοιλίη ταραχώδης οὖρα λεπτὰ καὶ μέλανα. κωματώδης ἄγρυπνος. ἄκρεα ψυχρά. παράληρος διατελέος. τῶν δὲ κατὰ μέρος οὐδὲν ἐστὶν ἀσαφὲς, εἴ τις τῶν προεξηγησαμένων ἡμῖν μνημονεύει.

Ἐν Κυζίκῳ γυναικὶ θυγατέρας διδύμους τεκούσῃ καὶ δυστοκησάσῃ, καὶ οὐ πάνυ καθαρθείσῃ τῇ αʹ. πυρετὸς φρικώδης, ὀξὺς, κεφαλῆς καὶ τραχήλου βάρος μετὰ ὀδύνης. ἄγρυπνος ἐξ ἀρχῆς. σιγῶσα δὲ καὶ σκυθρωπὴ καὶ οὐ πειθομένη. οὖρα λεπτὰ. διψώδης. ἀσώδης τὸ πολύ. κοιλίη πεπλανημένως ταραχώδης. καὶ πάλιν ξυνισταμένη. ἕκτῃ ἐς νύκτα πολλὰ παρέλεγεν. οὐδὲν ἐκοιμήθη. περὶ δὲ ἑνδεκάτην ἐοῦσα ἐξεμάνη, καὶ πάλιν κατενόει. οὖρα μέλανα, λεπτὰ. καὶ πάλιν διαλείποντα, ἐλαιώδεα. καὶ κοιλίη πολλοῖσι λεπτοῖσι, ταραχώδεσι. τεσσαρεσκαιδεκάτῃ σπασμοὶ πολλοί. ἄκρεα ψυχρά. οὐδὲν ἔτι κατενόει. οὖρα ἀπέστη. ἀπέθανε φρενῖτις.

Οὐ μόνον ὅτι μὴ καλῶς ἐκκαθαρθῆναι τὴν λοχείαν κάθαρσιν ὑπελείφθη τῇ γυναικὶ ταύτῃ μελαγχολικώτερ

αἷμα, διὸ κατ' ἀρχὰς μὲν ἦν σιωπῶσα καὶ σκυθρωπὴ καὶ οὐ πειθομένη. μετὰ δὲ ταῦτα παρεφρόνησε σφοδρῶς, ὡς ἐκμανῆναι. ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν δυσκρασίαν φλεγμηνάσης τῆς μήτρας, ὁ πυρετὸς ηὐξήθη. δῆλον δ' ὅτι τῆς κακοχυμίας ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀνενεχθείσης, ἥ τε παραφροσύνη μανιώδης ἐγένετο καὶ οἱ σπασμοὶ συνεκολούθησαν. αἱ δὲ τῶν κρισίμων ἡμερῶν περίοδοι, σώζονται κἀνταῦθα καθάπερ ἐπὶ πάντων τῶν ἀρρώστων. εἰ δέ πού τι φανείη σπανίως διαφθειρόμενον, ἐκεῖνο μόνον ἐπισημαίνομαι.

Ἐν Θάσῳ Δεάλκους γυναῖκα, ἣ κατέκειτο ἐπὶ τοῦ λείου, πυρετὸς φρικώδης ἐκ λύπης ἔλαβεν ἐξ ἀρχῆς δὲ περιεστέλλετο καὶ διατέλεος. αἰεὶ σιωπῶσα ἐψηλάφα. ἔτιλλεν. ἔγλυφεν. ἐτριχολόγα. δάκρυα, καὶ πάλιν γέλως. οὐκ ἐκοιμᾶτο. ἀπὸ κοιλίης ἐρεθισμὸς. οὐδὲν διήει. σμικρὰ ὑπομιμνησκόντων ἔπινεν. οὖρα λεπτὰ, σμικρά. πυρετοὶ πρὸς χεῖρα λεπτοί. ἀκρέων ψύξις. ἐνάτῃ πολλὰ παρέλεγε. καὶ πάλιν ἱδρύνθη, σιωπῶσα. τεσσαρεσκαιδεκάτῃ, πνεῦμα ἀραιὸν, μέγα, διὰ χρόνου. καὶ πάλιν βραχύπνοος. ἑπτακαιδεκάτῃ ἀπὸ κοιλίης ἐρεθισμὸς. ταραχώδεα. ἔπειτα τὰ ποτὰ οὐ διήει. οὐδὲν ξυνίστατο. ἀναισθήτως εἶχε πάντων. δέρματος περίτασις. καρφαλέον. εἰκοστῇ λόγοι πολλοί. καὶ πάλιν ἱδρύνθη. ἄφωνος, βραχύπνοος. εἰκοστῇ πρώτῃ ἀπέθανεν. ἦν ταύτῃ διὰ τέλεος, πνεῦμα ἀραιὸν, μέγα. ἀναισθήτως πάντων εἶχεν. αἰεὶ περιεστέλλετο. ἢ λόγοι πολλοὶ, ἢ σιωπῶσα. διατέλεος φρενῖτις.

Ἐξ ἀρχῆς αὕτη φαίνεται φρενιτικὴ γενομένη. χαλεπώταται δ' εἰσὶν, ὡς δὲ πρόσθεν εἶπον αἱ τοιαῦται φρενίτιδες, καὶ τάχιστα πάντας, οἷς ἂν γένωνται διαφθείρουσιν. ἀλλὰ νῦν γε ὀξέως αὕτη ἄχρι τῆς κα΄ ἡμέρας διήρκεσεν ἴσως, ὅτι μετρίως ἐπύρεξε καὶ διὰ τοῦτο ἐπεσημειώσατο κατὰ ταύτην τὴν ἄρρωστον μόνην γράψας πυρετοὶ πρὸς χεῖρας λεπτοὶ καὶ φαίνεταί γε τὸ τῆς παραφροσύνης εἶδος αὐτῇ μικτὸν ἐκ μελαγχολίας καὶ φρενίτιδος γεγονέναι. τὸ γὰρ οἱ λόγοι πολλοὶ ἢ σιωπῶσα διὰ τέλεος ἐνδεικτικόν ἐστι τῆς τοιαύτης μίξεως. οὐκ οἶδα δ' ὅπως οἱ ἐξηγηταὶ τοῦ Ἱπποκράτους, οὐδὲν ἔγραψαν περὶ τῆς λέξεως ἐν ᾗ φησι πνεῦμα ἀραιὸν ὅπερ οὐχ ἕτερόν ἐστι τοῦ διὰ χρόνου καὶ φαίνεται δὲ ἐφεξῆς ταυτὸν εἰρηκώς. μή τις οὖν ἤτοι τῆς ἀραιότητος ἐπίτασιν δηλῶσαι βουληθεὶς τὸ διὰ χρόνου προσέγραψεν, ὡς εἰ καὶ οὕτως εἰρήκει διὰ πάνυ πολλοῦ χρόνου. καὶ γὰρ σύνηθές ἐστιν ἐνίοτε παραλίπειν τὸ πολλοῦ καὶ μόνῳ χρήσασθαι τῷ διὰ χρόνου εἰ μὴ συνεχῶς, ὥσπερ ἐπ' ἄλλων ἄλλα. μὴ δι' ὡς τὸ παχὺ τὴν ἄνθρωπον τοιοῦτον ἀναπεπνευκέναι δι' ὅλης τῆς νόσου δηλοῖ. ἐπιφέρων γοῦν ἐρεῖ. καὶ πάλιν βραχύπνοος, ἐνδεικνύμενος κἀνταῦθα καθάπερ ἔμπροσθεν ἐκ καταψύξεως οὐ μόνον μικρὸν, ἀλλὰ καὶ διὰ πολλοῦ τὴν ἄνθρωπον ἀναπνεῖν. ὅπερ οὕτως ἐστὶ βραχὺ πνεῦμα. τὸ γὰρ ἀραιὸν καὶ μέγα, καθ' ὅσον μὲν ἀραιόν ἐστιν ἧττον ὑπάρχει τοῦ πυκνοῦ τε ἅμα καὶ μεγάλου καθ' ὅσον δὲ μέγα, πλέον ἐστὶ ταύτῃ τοῦ μικροῦ καὶ ἀραιοῦ. κατ' ἄμφω δ' ἥττω μικρὸν ἔσται τὸ βραχὺ καὶ ἀραιὸν καὶ φαίνεται καὶ νῦν ὥσπερ καὶ ἐπὶ καταψύξει τοιαύτῃ γεγονέναι τὸ γύναιον ἐνδεῖα καὶ αὐτῇ ἀπνοίᾳ καταλαμβανομένη γίνεται. γράφει γοῦν ἐπ' αὐτῆς κ΄. λόγοι πολλοί. καὶ πάλιν ἱδρύνθη. βραχύπνοος. ἡ δ' ἀφωνίη τούτοις πᾶσιν ἅμα βραχεῖ καὶ ἀραιῷ γίνεται πνεύματι. ἀλλὰ τό γε διὰ χρόνου μετὰ τοῦ ἀραιοῦ γεγραμμένον, ἀντὶ τοῦ διὰ πάνυ πολλοῦ ἐκδέξασθαι χρή. τὸ γὰρ ἐν ὀλίγῳ τῆς νόσου χρόνῳ σημαίνειν οὐ δύναται κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς ῥήσεως προσγράψας ταυτὶ διατέλεος, πνεῦμα ἀραιὸν μέγα. τὸ γὰρ διὰ τέλεος εἴωθε λέγειν, ἀντὶ τοῦ δι' ὅλης τῆς νόσου μέχρι τῆς τελευτῆς, ὥσπερ οὖν δὲ τοῦτο τὸ διὰ τέλεος, οὕτω καὶ τόδε φησίν. αἰεὶ περιεστέλλετο ἢ λόγοι πολλοὶ ἢ σιωπῶσα διὰ τέλεος. τὸ μὲν γὰρ λόγοι πολλοὶ, φρενιτικόν. τὸ δὲ σιωπῶσα μελαγχολικόν· τὸ δὲ περιεστέλλετο κοινὸν ἀμφοῖν. εἰ μή που ἄρα καὶ διὰ τὴν κατάψυξιν ἐνίοτε περιεστέλλετο.

Ἐν Μελιβοίῃ νεανίσκος ἐκ πότων καὶ ἀφροδισίων πολλῶν πολὺν χρόνον θερμανθεὶς, κατεκλίθη. φρικώδης δὲ καὶ ἀσώδης ἦν, ἄγρυπνος, καὶ ἄδιψος. ἀπὸ δὲ κοιλίης τῇ πρώτῃ πολλὰ κόπρα διῆλθε σὺν περιῤῥόῳ πολλῷ. καὶ τῇσιν ἐπομένῃσιν, ὑδατόχλοα πολλὰ διήει. οὖρα λεπτὰ, ὀλίγα, ἄχροα. πνεῦμα ἀραιὸν, μέγα διὰ χρόνου. ὑποχονδρίου ἔντασις, ὑπολάπαρος, παραμήκης ἐξ ἀμφοτέρων. καρδίης παλμὸς διὰ τέλεος ξυνεχής. οὔρησεν ἐλαιώδεα. παρέκρουσεν ἀτρεμέως. κόσμιός τε καὶ ἥσυχος. δέρμα καρφαλέον καὶ περιτεταμένον. διαχωρήματα καὶ πολλὰ καὶ λεπτὰ, ἢ χολώδεα λιπαρά. ιδ΄. πάντα παρεκρούσθη. παρωξύνθη. πολλὰ παρέλεγεν. ὀγδόῃ ἐξεμάνη. βληστρισμός. οὐδὲν οὔρει. μικρὰ ποτὰ κατείχετο. τῇ κδ΄. ἀπέθανε φρενῖτις. Δοκέει δέ μοι προσωφελῆσαι κατὰ λόγον τὸ γενόμενον θέρος. τὰς γὰρ θερινὰς νόσους χειμὼν ἐπιγενόμενος λύει. καὶ τὰς χειμερινὰς θέρος ἐπιγενόμενον μεθίστησι. καίτοι αὐτό γε ἐπὶ ἑαυτοῦ τὸ γενόμενον θέρος οὐκ εὐσταθὲς ἐγένετο, ἀλλὰ θερμὸν καὶ νότιον καὶ ἄπνοον. ἀλλ' ὅμως πρὸς τὴν ἄλλην κατάστασιν μεταλλάξαν ὠφέλησεν. μέγα δὲ μέρος ἡγεῦμαι τῆς τέχνης εἶναι τὸ δύνασθαι σκοπεῖν περὶ τῶν γεγραμμένων ὀρθῶς. ὁ γὰρ γνοὺς καὶ χρώμενος τούτοις, οὐκ ἄν μοι δοκέει μέγα σφάλλεσθαι ἐν τῇ τέχνῃ. δεῖ δὲ καταμανθάνειν ἀκριβῶς τὴν κατάστασιν τῶν ὡρέων ἑκάστην, καὶ τὸ νόσημα ἀγαθὸν ὅ, τι κοινὸν ἐν τῇ καταστάσει ἢ ἐν τῇ νούσῳ. καὶ ὅ, τι κοινὸν ἐν τῇ καταστάσει. ἢ ἐν τῇ νούσῳ, μακρὸν, ὅ, τι νόσημα, καὶ θανάσιμον. μακρὸν, ὅ, τι καὶ περιεστηκός. ὀξὺ, ὅ, τι θανάσιμον. ὀξὺ, ὅ, τι περιεστηκός. τάξιν τῶν κρισίμων ἐκ τούτων σκοπεῖσθαι. καὶ προλέγειν ἐκ τούτων εὐπορεῖται εἰδότι περὶ τούτων ἐστὶν εἰδέναι, οὓς καὶ ὅτε καὶ ὡς δεῖ διαιτᾶν.

Οἱ μὲν πολλοὶ πότοι, τά τε ὑγρὰ βλάπτουσι καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῶν τὸν ἐγκέφαλον. τὰ δ' ἀφροδίσια καὶ ταῦτα μὲν ἱκανῶς λυπεῖ καὶ τὴν δύναμιν καταλύει τε καὶ ἄῤῥωστον ἐργάζεται. μοχθηρὸν οὖν ἀθροίσας πλῆθος ὁ νεανίσκος οὗτος, εἰκότως ἤρξατο μὲν ἀπὸ πυρετοῦ μετρίων ἐπὶ προϊόντι δὲ τῷ χρόνῳ χείρων ἑαυτοῦ γινό-

μένος, ὕστερον εἰς φρενῖτιν ἀκριβῆ μεταπέσῃ. γίνεσθαι δ' αὐτὴν ἐδήλου τό τε μέγα καὶ ἀραιὸν πνεῦμα καὶ τὸ
κόσμιόν τε καὶ ἀεὶ σιωπηλὸν εἶναι τὸν νοσοῦντα παρακρούσαι, μέτρια. τοῖς μὲν γὰρ κούφοις καὶ ταραχώδεσιν
ἀνθρώποις ἐπὶ σμικραῖς προφάσεσιν αἱ παραφροσύναι γίνονται. τοῖς δ' ἐναντίοις τὸ ἦθος ἐπὶ μεγά-
λαις αἰτίαις. διὰ τί δὲ τῷ ἀραιῷ πνεύματι τὸ διὰ τοῦ χρόνου προσέγραψε κατὰ τὸν ἔμ-
προσθεν ἄρρωστον ἐπισκεψόμεθα. καὶ περὶ τῶν καθ' ὑποχόνδρια, παλ-
μῶν ἐν ἄλλοις τε καὶ ἐν τῷ προγνωστικῷ διῆλθον, ὥσπερ καὶ
τῆς ὑπὸ λαπάρου καθ' ὑποχόνδριον ἐντάσεως,
ὅτι τὴν χωρὶς ὄγκου λέγει. καὶ γί-
γνεται τῶν μὲν μυῶν
10 ἀπαθῶν ὄντων,
ἐν δια-
θέσει δέ τινι διαμενόντων τῶν ἔνδον τοῦ περιτοναίου μορίων.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ἝΚΤΟΝ ΤΩΝ ἘΠΙΔΗΜΙΩΝ ἹΠΠΟΚΡΆΤΟΥΣ ἘΞΉΓΗΣΙΣ.

Εἰς τὸ ἕκτον τῶν ἐπιδημιῶν, Ἱπποκράτους συγγραμμάτων ἐλυμήναντο πολλοὶ τῶν ἐξηγητῶν ἄλλοι ἄλλως, ὡς ἕκαστος ἤλπισε πιθανῶς ἐξηγήσασθαι, τὴν κατὰ τοῦτο λέξιν ὑπαλλάττων, ὥστε ἠναγκάσθην ἐγὼ διὰ τοῦτο, τήν τε παλαιότητα τῶν ἀντιγράφων ἐπιζητῆσαι, τά τε ὑπομνήματα τῶν πρώτων ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον, ἐν οἷς καὶ Ζεῦξίς ἐστιν ὁ Ταραντῖνος, καὶ ὁ Ἐρυθραῖος Ἡρακλείδης, καὶ πρὸ αὐτῶν Βακχεῖός τε καὶ Γλαυκίας. εἰ μὲν οὖν μετὰ τὸ δηλῶσαι τὴν παλαιὰν γραφὴν ἔλεγον ἡμαρτῆσθαι τὴν λέξιν, εἰκὸς ἦν ἄν, καὶ διὰ τοῦτο ἐπινοεῖν αὐτοὺς τὴν Ἱπποκράτους γραφὴν εἶναι τήνδε τινα, κἂν ἀπεδεξάμην αὐτούς. εἴγε μετὰ τὴν ἐπανόρθωσιν, ἑώρων διδάσκοντάς τι χρήσιμόν τε ἅμα, καὶ τῆς γνώμης ἐχόμενον τοῦ παλαιοῦ. ἐπεὶ δὲ ἐνίοτε καὶ κατ' ἄμφω σφάλλονται, πολὺ βέλτιον ἔδοξέ μοι φυλάττοντι τὴν ἀρχαίαν γραφὴν, ἀεὶ μὲν σπουδάζειν ἐκείνην ἐξηγεῖσθαι, μὴ δυνηθέντι δέ ποτε τοῦτο πρᾶξαι, πιθανὴν τὴν ἐπανόρθωσιν αὐτῆς ποιεῖσθαι. καθάπερ ὁ Ἡρακλείδης ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἐποιήσατο, κατὰ τὴν λέξιν ἐκείνην ἐν ᾗ γέγραπται. ΠΡΟΣ ΔΕ τὸ ἀφροδίσιον αἱ οὐραὶ ἔβλεπον.

Ἐπειδὴ περὶ τοῖς ἐξηγησαμένοις τὴν οὐραὶ γραφὴν ἀπιθανῶς εἴρηται, τάχα φησὶ, θύραι μὲν ἦν γεγραμμένον διὰ τοῦ θ. τῆς μέσης δὲ γραμμῆς ἐν αὐτῷ διαφθαρείσης ἔδοξεν ὁ βιβλιογράφος οὐραὶ γεγράφθαι. δυνατὸν γοῦν δὴ οὕτω, καὶ λεπτῆς ἰνὸς ἀπολωλυίας, συναπόλλυσθαι τὴν γραμμὴν ταύτην, καὶ μέσον αὐτὴν ἐκφυγείσης καὶ κατ' ἀρχὰς εὐθὺς αὐτὴν ἀμυδρὰν γραφεῖσαν, ἐξίτηλον αὐτὴν ὑπὸ τοῦ χρόνου γενέσθαι. πάντων δὲ τῶν ὑπαλλαξάντων τὰς παλαιὰς γραφὰς τολμηροτάτους τοὺς περὶ Καπίτωνα, καὶ Διοσκουρίδην, εὑρίσκω πράξαντας τοῦτο. πότερον μὲν οὖν ἄμεινόν ἐστιν ἁπάντων αὐτῶν, ἢ μόνων τῶν εὐλόγως μεταγραψάντων, ἢ μηδενὸς ὅλως μεμνῆσθαι, σκοπούμενος, εὗρον, εἰ μὲν τῷ μήκει τῶν ὑπομνημάτων οὐδεὶς ἔμελλε τῶν ἀναγνωσομένων αὐτὰ δυσχεραίνειν, ἁπάντων μεμνῆσθαι κάλλιον εἶναι. μεμφομένων δὲ πολλῶν οὐ τούτοις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς συμμέτρως ἔχουσι, καὶ μόνα σπουδαζόντων τὰ χρήσιμα, μέσην τινὰ τούτων ἀμφοτέρων ποιήσασθαι τὴν ἐξήγησιν. καὶ τοῦτο εὐθέως ἐν τῇ ἀρχῇ προεῖπον, ὅπως ἀπαλλάττωνται τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων, οἱ μὴ χαίροντες τούτοις. ἐγὼ μὲν γὰρ, ὥσπερ καὶ τἄλλα πάντα, πολλοῖς τῶν δεηθέντων ἑταίρων χαριζόμενος ἐποίησα, καὶ τὰς ἐξηγήσεις ταύτας, ἐκείνων ἕνεκα συνέθηκα. θεωρῶν δ' εἰς πολλοὺς ἐκπίπτοντα τὰ γραφόμενα, προοιμίων τοιούτων ἐδεήθην. ὥσπερ οὖν τοῦτο προεῖπον, οὕτω καὶ τόδε προειπεῖν ἀναγκαῖόν ἐστιν. ὡς τὸ τῆς ἑρμηνείας εἶδος ἐν τῷδε τῷ βιβλίῳ, πάμπολυ διαλλάττει τοῦ κατὰ τὸ πρῶτον, καὶ τρίτον τῶν ἐπιδημιῶν, ἃ σχεδὸν ἅπαντες ἡγοῦνται γεγράφθαι πρὸς ἔκδοσιν ὑφ' Ἱπποκράτους μόνα. τῶν δ' ἄλλων πέντε, τὸ μὲν πέμπτον τε, καὶ ἕβδομον ἐναργῶς εἶναι νόθα. τὸ δὲ ἕκτον τοῦτο, καὶ πρὸ αὐτοῦ τὸ δεύτερον, ἐξ ὧν αὐτὸς Ἱπποκράτης ἑαυτῷ παρεσκευάσατο, φασὶν ὑπὸ Θεσσαλοῦ τοῦ υἱέος αὐτοῦ, συντεθῆναι. καὶ τινὲς μὲν ἡγοῦνται καὶ αὐτόν τι παρεγγράψαι τὸν Θεσσαλόν. τινὲς δὲ ἄλλους τῶν μετ' αὐτόν. ἐν μὲν οὖν τῷ πρώτῳ, καὶ τῷ τρίτῳ τῶν ἐπιδημιῶν καταστάσεις τέ τινας γράφει τοῦ περιέχοντος, ἐφ' αἷς τὰ ἐπιδημήσαντα νοσήματα διηγοῦνται. ταύτῃ γε ἐπ' αὐτῶν αὐτὸς φαίνεται τῇ λέξει χρώμενος. καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὸ ἐπίγραμμα τοῖς βιβλίοις τοῦτο ἐποιήσατο, τῶν ἐπιδήμων νοσημάτων διδασκαλίας αὐτοῖς γινομένης, οὐ τῶν αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους ἐπιδημιῶν, ἃς ἐποιεῖτο κατὰ τὰς πόλεις. ἐνταυθοῖ δὲ τοῦτο μὲν ὀλίγον ἐστίν. τὸ δὲ πλεῖστον εἶδος τῆς διδασκαλίας, ἀφορισμοί τινες εἶναι φαίνονται, κατὰ περιγραφὴν ἕκαστος ἰδίαν γεγονότες. ὥστε δι' ἀπορίαν οἰκείας ἐπιγραφῆς καὶ ταῦτα τὰ δύο βιβλία συγχρήσασθαί φασι, τῇ τῶν ἐπιδημιῶν, ὀλίγιστον ἔχοντα τὸ τῆς ἐπιγραφῆς οἰκεῖον. ἐοικὸς δὲ αὐτοῖς, ὅσον ἐπὶ τῷ χαρακτῆρι τῆς λέξεως τὸ τέταρτον, ἀπολείπεται πάμπολυ τῷ χρησίμῳ τῆς θεωρίας. οἳ δὲ Θεσσαλοῦ καταστάσεις ἐπέγραψαν τὸ προκείμενον βιβλίον τοῦτο, προδήλως ἥμαρτον. ἀρκεῖ γάρ μοι ταῦτα προειρῆσθαι γεγραμμένων ἐνίοις τῶν ἐξηγητῶν, καὶ ἄλλων οὐκ ὀλίγων, ἃ διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι μηκύνειν, ἀκόλουθον ἦν παραλιπεῖν.

ὈΚΌΣΗΣΙΝ ἐξ ἀποφθορῆς.

Ἅπαξ εἰπεῖν τινα κοινὸν λόγον ἐπὶ κοινῷ πράγματι διέγνωκα. τῶν δ' ἀναγνωσομένων ἑκάστῳ κατὰ τὴν οἰκείαν διάλεκτον, ὅπως ἂν ἑαυτὸν πείσῃ γράφειν ἐξέστω. τινὲς μὲν γὰρ ὅσῃσι διὰ τριῶν συλλαβῶν. ἔνιοι δ' ὁκόσῃσι διὰ τεττάρων ἔγραψαν. ἔνιοι δ' οὐ διὰ τοῦ κ γράφουσιν ὁκόσῃσιν, ἀλλὰ διὰ τοῦ π, τὴν δευτέραν συλλαβὴν, καθάπερ ὁ Καπίτων, οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. διαφέρει δ' οὐδὲν ὡς πρὸς τὰ τῆς τέχνης ἔργα, γράφειν οὕτως, ἢ ἐκείνως. ὥστ' ἄμεινον ἔδοξέ μοι μόνας ἐκείνας τῶν γραφῶν προχειρίζεσθαι, κατὰ τὸν λόγον, ὅσαι τὸ δηλούμενον ὑπαλλάττουσι. τὰς δ' ἐν αὐτῇ μόνῃ τῇ λέξει διαφερομένας, ἄνευ τοῦ καὶ τὰ πράγματα μετακινεῖν, ἐπιτρέπειν ὡς ἂν ἐθέλῃ γράφειν, καὶ λέγειν, ἑκάστῳ. αὖθις οὖν ἀφ' ἑτέρας ἀρχῆς ἀναλαβὼν τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν, ἐπὶ τὴν ἐξήγησιν αὐτῆς τρέψομαι.

ὈΚΌΣΗΣΙ ἐξ ἀποφθορῆς, περὶ ὑστέρην καὶ οἴδημα τῶν ἐς καρηβαρίην τρέπεται, καὶ κατὰ τὸ βρέγμα αἱ ὀδύναι, καὶ ὅσαι ἄλλαι ἀπὸ ὑστερέων, ταύτῃσιν ἐν ὀκτὼ, ἢ δέκα μησὶν ἐς ἰσχίον τελευτᾷ.

Ὃ καλοῦσιν ἄμβλωσιν οἱ Ἀττικοὶ, τοῦτο συνήθως Ἱπποκράτης ἀποφθορὰν ὀνομάζει. καὶ τὰ ῥήματα δὲ τὰ παρακείμενα τῇ προσηγορίᾳ τῇδε, καὶ τὰς ὑπὸ τῶν γραμματικῶν ὀνομαζομένας μετοχὰς, ἀνάλογον αὐτῇ γράφει. τὸ δ' ἀμβλώσκειν, ἴσως γάρ τις ἀγνοεῖ καὶ τοῦτ' αὐτὸ, κατὰ τῆς ἀτελοῦς τῶν ἐμβρύων ἐκπτώσεως ἐπι-

φθείρουσιν, ὅπως ἂν ᾖ γεγονυῖα. καὶ τὰ φάρμακα δὲ τὰ τοῦτ' ἐργαζόμενα καλοῦσιν ἀμβλωθρίδια. τὸ μὲν οὖν σημαι-
νόμενον ὑπὸ τῆς λέξεως ἅπαξ εἰρῆσθαι νῦν ἀρκέσει. τῶν δὲ χρησίμων ἀρκτέον, ἤδη τοσοῦτον ἐπισημηναμέ-
" νους, ὡς ταύτην τὴν ῥῆσιν οἱ παλαιοὶ τῶν ἐξηγητῶν, ἐν τῇδε τῇ λέξει γράφουσιν. ὉΚΟΣΗΣΙΝ ἀπὸ φθο-
" ρῆς, περὶ ὑστέρας καὶ οἴδημα τῶν εἰς καρηβαρίας, τρέπεται. Φθορὰν, οὐκ ἀποφθορὰν βουλόμενοι δηλονότι
τὴν ἄμβλωσιν ὀνομάζειν. οἱ δὲ προστιθέντες τὴν ἐκ πρόθεσιν, ἀποφθορὰν δηλονότι αὐτὴν ἐβουλήθησαν καλεῖ-
σθαι. καὶ φαίνεται μὲν οὖν οὕτω πολλάκις ὀνομάζων Ἱπποκράτης. εἰ μέν τοι καὶ νῦν ἄδηλον. ὥσπερ δ' ἐν τού-
τῳ, κἂν διαφερόντως γράφωσι, τὴν αὐτὴν τοῦ λόγου φυλάττουσι διάνοιαν, οὕτω κἂν τῷ περὶ ὑστέρας πληθυν-
τικῶς, ἢ ὑστέρην ἑνικῶς, ἢ καρηβαρίην, ἢ καρηβαρίας πληθυντικῶς οὐχ ὑπαλλάττουσι τὴν τοῦ λόγου διά-
νοιαν. ὅθεν ἐγὼ Γαληνὸς παρῃτησάμην καὶ τοιαύτας, ἐν τῇ λέξει διαφωνίας κρίνειν, ὅσαι τῶν δηλουμένων
10 πραγμάτων οὐδὲν ὑπαλλάττουσι. τὸ γοῦν λεγόμενον ὑφ' Ἱπποκράτους τοιοῦτόν ἐστιν. αἷς ἂν γυναιξὶν ἐπὶ δια-
φθορᾷ τῶν ἐμβρύων οἰδήματα ἐγένοντο ἐν τῇ μήτρᾳ, κατὰ συμπάθειαν ἀκολουθήσῃ καρηβαρία, ταύταις κα-
τὰ τὸ βρέγμα γίνεσθαι τὴν ὀδύνην. ὡσαύτως δὲ καὶ ἄλλας καρηβαρίας, ὅσαι διὰ τὰ τῆς μήτρας πάθη γί-
νονται, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ἐρειδούσας ἔχειν τὰς ὀδύνας εἰς τὸ βρέγμα. πρῶτον μὲν οὖν ἀναγκαῖόν ἐστιν
ἐπισκέψασθαι, τί ποτε σημαίνει τὸ τοῦ οἰδήματος ὄνομα. φαίνεται γὰρ ὁ Ἱπποκράτης ἀεὶ, καθότι δέδεικται,
πολλάκις, ἅπαντας τοὺς παρὰ φύσιν ὄγκους οὕτως ὀνομάζειν. ἐάν τε ἀνώδυνοι, καὶ σκληροὶ τυγχάνωσιν ὄν-
τες, οὓς ὀνομάζουσιν ἰδίως σκίρρους. ἐάν τε ὀδύνην ἔχωσιν, οὓς ὀνομάζουσιν ἰδίως φλεγμονάς, ἐάν τε ἀνώδυνοι
εἶσι, καὶ χαῦνοι, καλοῦσι δὲ μόνους τούτους οἰδήματα. νυνὶ μέν τοι φαίνεται τοιούτων οἰδημάτων μνημονεύων,
ὅσα τε χρονίσαι δύναται, καὶ καρηβαρίαν ἐργάσασθαι, τουτέστι τῆς κεφαλῆς. ὅτι μὲν οὖν ἐπὶ ταῖς δια-
φθοραῖς τῶν ἐμβρύων, εἴωθε γίνεσθαι τοῦτο, τὸ φαινόμενον αὐτὸ μαρτυρεῖ. τίς δ' ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ μᾶλλον τῶν ἄλ-
20 λων τῆς κεφαλῆς μερῶν, ὀδυνᾶσθαι τὸ βρέγμα, πειραθέντες εὑρεῖν ἔνιοι τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον, ἀλ-
λήλοις διηνέχθησαν. ἔνιοι μὲν τὸ κατ' ἴξιν ὅπερ ἐστὶ τὸ κατ' εὐθυωρίαν αἰτιασάμενοι. τοῖς μὲν γὰρ κατ' ὀσφύν τε
καὶ ὅλως τὴν ῥάχιν, ἐν πάθει τινὶ γενομένοις μορίοις, ἐπὶ τὸν ὄπισθεν ἐγκέφαλον ἀνήκειν φασὶ τὴν εὐθυωρί-
αν. τινὲς δὲ, καὶ τῆς μήτρας αὐτῆς, τοῖς μὲν, τὰ ὄπισθεν πάσχουσι τὰ κατὰ τὸ ἰνίον φασὶ συμπάσχειν. τοῖς δὲ τὰ
πρόσω τὰ κατὰ τὸ βρέγμα. τινὲς δὲ ἀποχωρήσαντες ἀπὸ τῆς κατ' εὐθυωρίαν ὃ δὴ καὶ κατ' ἴξιν ὁ Ἱπποκράτης ὀνο-
μάζει, συμπάσχειν φασὶ τῇ μήτρᾳ τὸν ἐγκέφαλον, ὡς ἂν νευρώδει μορίῳ, νεύρων ἀρχὴν ὄντα αὐτόν. καὶ διὰ τοῦτο
γίνεσθαι τὰς καρηβαρίας. ἅτε δὴ πλείστου κατὰ τὸ βρέγμα κειμένου τοῦ ἐγκεφάλου, κατὰ τοῦτο διασημαί-
νειν μάλιστα τὴν ὀδύνην. ἔνιοι δὲ ἀσθενέστατον εἶναι τοῦτο τὸ μέρος τῆς κεφαλῆς εἰπόντες, εἰκότως φασὶ μειζό-
νως τῶν ἄλλων αὐτὸ πάσχειν. ὅσοι μὲν γὰρ ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ἐγκεφάλου τῶν κατὰ τὸ βρέγμα ἐπὶ τὰς μή-
τρας νεῦρα πεφυκέναι λέγουσι. τούτων οὐδὲ μεμνῆσθαι καλὸν, ὥσπερ ἴσως οὐδὲ τῶν φασκόντων διότι νευρώ-
30 δης ἡ μήτρα, διὰ τοῦτο αὐτῇ συμπάσχει τῶν νεύρων ἡ ἀρχή. πῶς γὰρ οὐκ ἂν εὐθὺς μᾶλλον ὂν τὸ περιτόναιον, καὶ
τὰ ἔντερα, καὶ ἡ γαστὴρ, καὶ τὸ διάφραγμα, συνεπάθησεν αὐτῇ, νευρώδη γε ὄντα καὶ αὐτά. τούτων δ' ἔτι
χείρους οἱ λέγοντες τοῖς ὄρχεσι τὸν ἐγκέφαλον συμπάσχειν, ἐπειδὴ καὶ αὐτοὶ τὴν αὐτὴν ἔχουσιν οὐσίαν ἐγκε-
φάλῳ, καὶ διὰ τοῦτο, καὶ τῇ μήτρᾳ. καὶ γὰρ καὶ ταύτην ὄρχεις ἔχειν. ἐὰν δὲ καὶ τῶν ἔτι φαυλοτέρων ἢ κατὰ
τούτους μνημονεύω, τάχ' ἄν τις ἐγκαλέσῃ μοι, καὶ φήσει μηδ' ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔγραψα, μεμνῆσθαί με. κάλ-
λιον οὖν ἦν παρῃτημένον τὰς φλυαρίας αὐτῶν ἅπαξ, μηδ' ὅλως ἔτι μνημονεύειν ὧν εἰρήκασι. τῶν δὲ λεγόν-
των νευρώδη τὴν μήτραν εἶναι, κατὰ μέν τι σημαινόμενον ἀληθῆ τὸν λόγον ἡγητέον εἶναι, καθ' ἕτερον δὲ ψευ-
δῆ. τρία γάρ ἐστι γένη σωμάτων ὁμοιομερῶν ἐν τοῖς ζώοις ἄναιμά τε, καὶ ἀκοίλια φαινόμενα. τὰ μὲν ἐξ ὀστῶν.
τὰ δ' ἐξ ἐγκεφάλου, καὶ νωτιαίου. τὰ δὲ ἐκ μυῶν φυόμενα. ὀνομάζεται δὲ ὑπὸ μὲν Ἱπποκράτους τοὐπίπαν
τὸ μὲν πρῶτον αὐτῶν εἰρημένων σύνδεσμος. τὸ δὲ δεύτερον, νεῦρόν τε, καὶ τόνος. τὸ δὲ τρίτον, τένων. ἔνιοι δὲ νεῦ-
40 ρα πάντα καλέσαντες δι' ἣν εἶπον ὁμοιότητα. τὸ μὲν πρῶτον αὐτῶν γένος, συνδετικὸν εἶναί φασι. τὸ δὲ δεύ-
τερον, αἰσθητικόν τε, καὶ προαιρετικόν. τὸ δὲ τρίτον, ἀπονευρώσεις ὀνομάζουσιν. ἀλλ' οὐδ' ἐξ ἑνὸς τῶν τριῶν τού-
των γενῶν, ἡ μήτρα μετέχει νεύρων πολλῶν. ἐπεὶ δ' ἔκτασίν τε καὶ συστολὴν ἄχρι πλείστου τὸ σῶμα αὐτῆς, φαίνεται
ποιούμενον, ὃ μήτε τοῖς σαρκώδεσι, μήτε τοῖς πιμελώδεσι μορίοις ὑπάρχει, κατὰ τοσοῦτον νευρώδη προσα-
γορεύομεν αὐτὴν, ἀπό τινος ὁμοιότητος. κἀνταῦθα παράγωγον ὄνομα τῶν νεύρων ποιησάμενοι, καθάπερ ἀμέλει
καὶ τὴν κύστιν οὕτω προσαγορεύειν εἰώθασι, καὶ τἄλλα πάντα τὰ λευκά, καὶ ἄναιμα κατὰ τὴν οὐσίαν, ὅταν
ἐκτείνεσθαί τε μέχρι πλείστου, καὶ πάλιν εἰς ἑαυτὰ συνιζάνειν φαίνεται. κατὰ τοῦτο γοῦν αὐτὸ, καὶ τὴν τοῦ
καλουμένου καυλοῦ φύσιν, ἐν τοῖς τῶν ἀρρένων αἰδοίοις, νευρώδη φασὶν εἶναι, καὶ τῆς μήτρας τὸν τράχηλον. εἰσὶ
δ' οἳ καὶ σηραγγῶδές τε νεῦρον, ὀνομάζουσι τὸν καυλὸν τοῦ αἰδοίου, καὶ δι' ἐκεῖνον, καὶ ὅλον αὐτὸ νευρῶδες καλοῦ-
σι. κἄπειτα ἐπιλαθόμενοι τῆς ὁμοιότητος, οὐ κατὰ τὴν δύναμιν τῶν ὄντως νεύρων, ἀλλὰ κατὰ τὴν σωματικὴν
50 οὐσίαν αὐτῆς οὔσης ζητοῦσι. διὰ τί, συμπαθείας οὐ φέρει μεγάλας ταῖς τῶν νεύρων ἀρχαῖς ὁ καυλός. ἀρχὰς δὲ
δηλονότι νεύρων ἐγκέφαλόν τε καὶ νωτιαῖον λέγω. καὶ κατὰ τὴν μήτραν τοίνυν ἐμφύεται μέν τινα νεῦρα πάν-
τως, ἢ οὐκ ἂν ᾐσθάνετο. μικρὰ δ' ἐστὶ πάνυ ταῦτα παραβαλλόμενα τῷ μεγέθει τοῦ μορίου. καὶ διὰ τοῦτο ζητήσε-
ως οὐ μικρᾶς ἐστιν ἄξιον, ἐάν τις θέλῃ φυσιολογεῖν τὰ τοιαῦτα. τί δή ποτε ἔνιαι τῶν ὑστερικῶν ὀνομαζομένων γυ-
ναικῶν συνολκαῖς καὶ τάσεσι σπασμῷ παραπλησίαις ἁλίσκονται. ἀλλ' ἐπί τε φλεγμαινούσης μήτρας, οὐ
πάνυ τι φαίνεται τοῦτο γινόμενον. ὥσπερ οἱ πυρετοὶ πάνυ σφοδροὶ, καὶ θερμοὶ, δι' οὓς ἡ γλῶσσα γίνεται λι-
γνυώδης. ὡς αὐτὸς ἑξῆς ἐρεῖ κατὰ τοῦτο τὸ βιβλίον. ἐχρῆν οὖν καὶ ταῦτα ζητῆσαι πρῶτον, ὅσοι περὶ συμπα-
θείας τι τῆς κεφαλῆς, ἣν πρὸς τὴν μήτραν ἴσχει, λέγειν ἐπιχειροῦσιν. ὅτι μὲν γὰρ θερμοὺς καὶ σφοδροὺς ἐπι-
φέρει πυρετοὺς, οἱ τοῖς ἔργοις ὁμιλήσαντες ἴσασιν. ὡς αἵ γ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ [illegible]τες, ὑφ' ὧν ἐπληρώθη μά-

λιστα

λιστα μακρῶν καὶ ψευδῶν λόγων τὰ βιβλία, τοῖς ὑπ᾽ ἀγέλης ἥκουσι τοῦ πίπτειν ὁμιλοῦσι μειρακίοις, μήθ᾽ ἑωρα-
κόσιν ἀρρώστους, μήτ᾽ αὐτοὶ τετελεσμένοι περὶ ταῦτα. πάνυ γὰρ ἠμέλεται τοῖς ἐκεῖ πᾶσιν ἀνθρώποις, τὰ κατὰ
δίαιταν. ὅσοι τοίνυν ἑωράκασιν ἐπὶ μήτρας φλεγμαινούσης νοσούσας γυναῖκας, ἴσασιν ὅπως θερμοὶ καὶ σφοδροὶ
πυρετοὶ καταλαμβάνοντες ὅλον τὸ σῶμα, διακαίονται τὴν κεφαλήν, ὁμοίως τοῖς καὶ χωρὶς τοῦ παθεῖν τι τὴν
μήτραν τοιούτοις γινομένοις. ἀλλὰ κἂν μὴ πυρέττωσιν ἐπιδήλως, αἷς ἐπίσχηται τὰ καταμήνια, κίνδυνός ἐστιν ἐν
τάχει πυρέξαι. καὶ ταύταις ἡ κεφαλὴ βαρεῖα, καὶ πλήρης ἀτμῶν τε, καὶ θερμῶν ψυμῶν γίνεται, καὶ
διὰ τοῦτ᾽, αὐτῶν ἔνιαι κωματώδεις εἰσίν, εἴτε πυρέξουσιν, εἴτε μή. ταῦτα μὲν οὕτω φαίνεται γινόμενα. τίς δ᾽
ἐστὶν αἰτία, δι᾽ ἣν ἐπὶ ταῖς τοιαύταις διαθέσεσι τῆς ὑστέρας, ἡ κεφαλὴ πληροῦται, μετὰ ταῦτα ἐχρῆν ζητεῖν. εὐ-
χόμενον μὲν εὑρεῖν, εἰ δὲ μὴ ἀλλὰ τό γε φαινόμενον ἐκ τῆς ἐμπειρίας φυλάττοντά τε, καὶ μεμνημένον. ἐπιχειρή-
10 σομεν οὖν ἡμεῖς εἰπεῖν τινὰς περὶ τῶν οὕτως φαινομένων αἰτίας, ἐντεῦθεν ἀρξάμενοι. τῶν κατὰ τὸ σῶμα ἁπάν-
των μορίων πλείστας τε καὶ μεγίστας φλέβας ἔχουσιν αἱ μῆτραι. καὶ ὅταν γε κακοπραγῶσιν ὑπ᾽ ἐπισχέσεως κα-
ταμηνίων, ἢ λοχείων, ἢ διά τινα φλεγμονὴν ὁπωσοῦν γινομένην, ἀναγκαῖον αὐτὰς αἵματος ἐμπίπλασθαι.
κἂν ἐπ᾽ αὐτῷ σηπομένῳ πυρετὸς ἀνάπτηται, ἀπὸ τῆς ἰδέας τῶν συνόχων ἀναγκαῖον αὐτὸν γίνεσθαι. δέδει-
κται γὰρ ἐφ᾽ αἵματι σηπομένῳ, τοὺς τοιούτους ἀνάπτεσθαι πυρετούς, ἀτμῶν θερμῶν πλῆθος οὐκ ὀλίγον ἀνα-
πέμποντες ἐπὶ τὴν κεφαλήν. ὅτι δὲ ὑφ᾽ ἧς ἂν αἰτίας ἡ κεφαλὴ πληρωθῇ τοιούτων ἀτμῶν, αἱ καρηβαρίαι μά-
λιστα κατὰ τὸ βρέγμα φαίνονται λυποῦσαι τὸν ἄνθρωπον, οἷς τῶν ἔργων τῆς τέχνης φροντὶς ἐγένετο, φθάνουσι
γινώσκοντες πρὶν παρ᾽ ἡμῶν ἀκοῦσαι. ἀλλὰ τίς ἡ αἰτία τοῦ συμβαίνοντος, ἴσως ἀκοῦσαι ποθήσεις, ἐρῶ τοίνυν
γε σοὶ τήν γε μοι δοκοῦσαν εἶναι πιθανωτάτην, καὶ ταύτην οὐ μίαν, ἀλλὰ πλείους. πρῶτον μὲν γάρ, ὅτι τοὺς εἰ-
ρημένους θερμοὺς ἀτμοὺς εὔλογόν ἐστι διὰ τῶν ἀρτηριῶν, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἀναφέρεσθαι, καὶ ταύτας ἐστὶν
20 ἰδεῖν, κατ᾽ εὐθὺ τοῦ βρέγματος ἀναφερομένας, ἐκ τοῦ ζαχήλου τῆς καλουμένης χοάνης ἑκατέρωθεν. ἔπειτα δ᾽ ὅτι
καὶ διαπνεῖσθαι καθ᾽ ὅλον τὸν τῆς ὑγείας χρόνον, ἔθισται τὰ λεπτά, καὶ ἀτμώδη τῶν τοῦ ἐγκεφάλου περιτ-
τωμάτων, κατὰ τὸ βρέγμα μάλιστα. καὶ γὰρ κατὰ τοῦτο ἀραιόταταί εἰσιν αἱ ῥαφαί, καὶ τὸ κρανίον αὐτὸ λε-
πτότατόν τε, καὶ σπογγωδέστατον. ἔτι τε πρὸς τούτοις αἰσθητικὰ σώματα, κατὰ τὰς ῥαφάς ἐστι πλείω. καὶ γὰρ
ὑμένες τινὲς συνάπτουσι τὴν παχεῖαν μήνιγγα τῷ περικρανίῳ. καὶ πλῆθος ἀγγείων λεπτῶν διεξέρχεται. τῶν
δ᾽ ἴσων κατὰ τὸ μέγεθος παθημάτων μᾶλλον αἰσθάνονται τὰ αἰσθητικώτερα φύσει. τὰ δὲ μᾶλλον αἰσθανό-
μενα, μᾶλλον ὑπὸ τῶν ὀδυνηρῶν αἰτίων ἀνιᾶται. διὰ ταῦτα μὲν δὴ κατὰ τὸ βρέγμα εἰσὶν αἱ ὀδύναι. καταλεί-
πεται δὴ τὴν αἰτίαν εὑρεῖν, δι᾽ ἣν ἐν ὀκτώ, ἢ δέκα μησὶν ἐς ἰσχίον τελευτᾷ. τουτέστι κατασκήπτει τὸ νόσημα, ταῖς οὕ-
τως ἐχούσαις. ἐπεὶ δὲ ἀξιοῦσιν ἔνιοι οὐκ ἐν ὀκτώ, καὶ δέκα μησίν, ἀλλ᾽ ἐν ὀγδόῳ, ἢ δεκάτῳ, καί φασιν ἐν πολλοῖς
τῶν ἀντιγράφων εὑρίσκεσθαι, καὶ μάλιστα τῶν παλαιοτάτων τὸ στοιχεῖον τὸ η̄. καὶ πάλιν τὸ ῑ στοιχεῖον, η̄ μὲν
30 ἀντὶ τῶν ὀκτὼ γεγραμμένον, ῑ δὲ ἀντὶ τῶν δέκα. προσεπισκεψώμεθα καὶ τὴν ἐν τούτοις διαφοράν. εἰ μὲν γὰρ
ἐν ὀκτὼ ἢ δέκα μησὶ λέγωμεν ἐς ἰσχίον τελευτᾶν ἀπὸ τῆς ἀμβλώσεως, οὐκ ἀπὸ τῆς συλλήψεως ἀριθμήσω-
μεν. ἐὰν δὲ ἐν ὀγδόῳ ἢ δεκάτῳ μηνί, τὸν ἀπὸ τῆς συλλήψεως οὕτω χρόνον δηλοῦσθαι φήσομεν. ἐμοὶ δ᾽ οὐκ ἀδύνα-
τον τοῦτο φαίνεται, καθ᾽ ἑκατέραν τῶν λέξεων, ἑκατέρως ἀκούειν. καὶ χρὴ τοῦ λεγομένου τὴν κρίσιν ἐπὶ τῇ πεί-
ρᾳ τίθεσθαι. καθάπερ ἐγὼ διὰ παντὸς ἐπὶ πάντων τε τῶν τοιούτων ἐποίησα, καὶ τοῦδε τοῦ νῦν εἰρημένου. καί μοι
παραφυλάττοντί ποτε ἐν μ̄ ἡμέραις, ἐνίοτε δ᾽ ἐν δύο μησίν, ἢ τέτταρσιν ἐφάνη τελευτῆσαν τὸ νόσημα. τισὶ δὲ καὶ
μέχρι πλειόνων ἐξετάθη. καί τινες ὄντως ἐς ὀγδόον ἦλθον μῆνα, καὶ ἄλλαι τινὲς ἐς δέκατον. ἐθεασάμην δὲ καὶ
τὴν εἰς ἰσχίον ἐκ μήτρας ἀπόστασιν, ἀλλ᾽ οὐκ ἐπὶ πολλῶν, καίτοι πολλὰς ἐφ᾽ ὑστέρᾳ κακοπραγούσῃ χρονίως πα-
σχούσας εἶδον, ὀκνηρῶς οὖν ἔχων ζητεῖν τὴν αἰτίαν, οὐ μήπω τὴν ὕπαρξιν εὗρον ἀληθευομένην. ὁ γὰρ ἀριστοτέλης
ἀξιοῖ προεγνωσμένου βεβαίως τοῦ ὅτι, ζητεῖσθαι χρῆναι τὸ διότι. πρὶν δ᾽ ὅτι γίνεται βεβαίως μαθεῖν, εἴ τις ζητοίη, τὸ διό-
40 τι, φανερός ἐστιν ἀδολεσχεῖν τε καὶ ληρεῖν προῃρημένος, οὐκ ἀληθὲς εὑρεῖν ὀρεγόμενος. οἱ γοῦν ἐπιχειρήσαντες εἰ-
πεῖν καὶ τούτου τὴν αἰτίαν, τοιαῦτα λέγουσιν. ὅσοι μὲν γὰρ ἀπὸ τοῦ τῆς ἀμβλώσεως χρόνου εἰς ὀκτὼ ἢ δέκα μῆνας
ἀριθμεῖν ἀξιοῦσι, τὴν ὑστέραν φασὶν εἰθίσθαι κακοπαθεῖν, ἐν δυσὶ τούτοις χρόνοις, ὀγδόῳ, καὶ δεκάτῳ μηνί. κα-
τὰ μὲν γὰρ τὸν ὀγδόον μῆνα στρέφεσθαι τὸ ἔμβρυον, ἀποκυΐσκεσθαι δ᾽ ἐν τῷ δεκάτῳ. καὶ νῦν οὖν ἐν ταῖς αὐ-
ταῖς προθεσμίαις, τὴν τῶν λυπούντων ἀπόκρισιν ποιεῖσθαι δι᾽ ἀποσκήμματα εἰς χωρίον πλησίον τε κείμενον, καὶ
δέξασθαι τὰ πεμπόμενα δυνάμενον. ὅσοι δὲ ἀπὸ τοῦ τῆς συλλήψεως χρόνου κελεύουσιν ἀριθμεῖν, εὐλογώτερον
εἶναί φασιν, ὡς εἰ καὶ μὴ δὲ μία μεταξὺ φθορὰ περὶ τὸ ἔμβρυον ἐγεγόνει, νεωτέραν δ᾽ ἄν τινα κίνησιν, ἡ μήτρα
περὶ αὐτὸ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἔχων, ἢ στρεφόμενον, ἢ ἐκκρινόμενον. οὕτω καὶ νῦν ἰσχεῖν, ἑκάτεροι δ᾽ ἁμαρ-
τάνουσι τὰς κινήσεις τοῦ ἐμβρύου ταῖς ὑστέραις ἀνατιθέντες. εἴτε γὰρ στρέφεται κατὰ τὸν ὀγδόον μῆνα, πάν-
τως δήπου τὴν κίνησιν ταύτην, ὑφ᾽ ἑαυτοῦ ποιεῖται. τήν τ᾽ ἀποκύησιν, ὅταν κινούμενον ἰσχυρότερον ἀποῤῥήξῃ
50 τινὰ τῶν περιεχόντων ὑμένων, λαμβάνει. τοῦτο γὰρ κἀν τῷ περὶ παιδίου φύσεως εἴρηται κατὰ τήνδε τὴν λέ-
" ξιν. ΟΤΑΝ ΔΕ τῇ γυναικὶ ὁ τόκος παραγίνηται, συμβαίνει τότε τῷ παιδίῳ κινουμένῳ, καὶ ἀσπαρίζον-
" τι, καὶ χερσί, καὶ ποσί, ῥῆξαι τινὰ τῶν ὑμένων τῶν ἐσωτάτω. ῥαγέντος δ᾽ ἑνὸς οἱ λοιποὶ ἀκινδυνοτέρην δύναμιν
" ἔχουσι. καὶ ῥήγνυται πρῶτος μὲν ὁ ἐκείνου ἐχόμενος. ἔπειτα ὁ ὕστατος. ὅταν οὖν μηκέτι ἐν τῇ μήτρᾳ περιέ-
χηται τὸ παιδίον ἀμβλωθέν, οὐδὲ τὰς κινήσεις αὐτοῦ σώζεσθαι δυνατόν ἐστιν. ὁμοίως δὲ τούτοις εἰσὶν ἀπίθα-
νοι καὶ ὅσοι φασὶ τὸν ἕβδομον μῆνα, καὶ τὸν ἔνατον τὰς ἀποκυήσεις τῶν ἐμβρύων ἔχειν, τὸν δὲ ὀγδόον, καὶ
δέκατον τὰς παρὰ φύσιν ἀποστάσεις ὑστεριζούσας ἑνὶ μηνί, τῶν κατὰ φύσιν ὅπερ κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπι-
δημιῶν εἰρῆσθαί φασι, κατ᾽ ἐκείνην τὴν λέξιν ἐν ᾗ φησί. τῇ ὑστερείῃ. ὡσανεὶ τῷ ὑστέρῳ χρόνῳ ἢ μηνί. προεξη-
γησάμεθα δὲ τοῦτο κατ᾽ ἐκεῖνο τὸ βιβλίον. ἐγὼ δὲ εἰ τὸ λεγόμενον αὐτὸ πρότερον ἑωράκειν οὕτως ἔχον, ἐζή-

τοῦ καὶ αὐτοῦ φιλοπονώτερον τὴν αἰτίαν. ἐπεὶ δ' ἐν πολλαῖς χρόνων προθεσμίαις ἐθεασάμην τὰ τῆς ὑστέρας πάθη κρινόμενα, καὶ συμφωνοῦντα γε ταῖς τῶν κρισίμων ἡμερῶν περιόδοις, ἃς αὐτὸς ἐδίδαξεν ἐν προγνωστικῷ, * καταλείπω τὴν ζήτησιν τῆς αἰτίας, οὔτε διὰ παντὸς, ὁρῶν τὸ εἰρημένον οὕτως ἔχον, οὔθ' ὡς πολύ. τεθεαμένον δ' ἴσως κατὰ τύχην ἐπὶ δυοῖν ἢ τριῶν γυναικῶν τὸν ταῦτα γράψαντα συμβὰν οὕτως εἴθ' ὁ Ἱπποκράτης αὐτός ἐστιν, εἴτε Θεσσαλὸς, εἴτ' ἄλλος τις, ἀποφήνασθαι προπετέστερον ἡγοῦμαι καθολικὴν ἀπόφασιν ἐπὶ πράγματι, μήτε διὰ παντὸς, ὡς ἔφην, μήτε πολλάκις γινομένῳ. ταῦτα μὲν οὖν ἤδη τέλος ἐχέτω. μνημονεύσωμεν δὲ τῶν προσθέντων ἐν τῇ γραφῇ τὸν καὶ σύνδεσμον ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ τε ἐς καρηβαρίην τρέπεται, καὶ τοῦ κατὰ τὸ βρέγμα ὀδύναι. καὶ ποιήσωμεν ὅλην τὴν γραφὴν τοιάνδε. ὉΣΗΣΙΝ ἀπὸ φθορῆς περὶ ὑστέρην, καὶ οἰδημάτων ἐς καρηβαρίην τρέπεται, καὶ κατὰ τὸ βρέγμα ὀδύναι. καὶ

10 ἕτεραι ἄλλαι ἀπὸ ὑστεραίων ταύτῃσιν ἐν ὀκτὼ, ἢ δέκα μησὶν ἐς ἰσχίον τελευτᾷ. ἰατρικὸν γάρ τινα διορισμὸν εἰς πρόγνωσιν χρήσιμον, οὐκ αἰτιολογικὸν ἐπεισάγουσι τῷ πρόσθεν λόγῳ, τοιαύτην ἀξιοῦντες εἶναι τὴν διάνοιαν. ὅσαις γυναιξὶν οἴδημα τῶν ἐν ταῖς μήτραις ἐπαμβλώσει γινομένων ἐς καρηβαρίαν τρέπεται, καὶ κατὰ τὸ βρέγμα αὐταῖς ὀδύναι γίνονται, ταύταις ἐν ὀκτὼ, ἢ δέκα μησὶν ἐς ἰσχίον μετάστασίς ἐστι τῶν τὰς μήτρας λυπούντων. ὡς οὔτε πάντων τῶν κατὰ τὰς ὑστέρας οἰδημάτων κατὰ τὸ βρέγμα τὰς ὀδύνας ἐργαζομένων, οὔτε πάντων ἐς ἰσχίον κατασκηπτόντων, ἀλλ' ἐκείνων μόνων ὅσα κατὰ τὸ βρέγμα ποιεῖται τὰς ὀδύνας. ἀλλ' οὐ δὲ τοῦτο παραφυλάξας εὗρον οὕτω γινόμενον, οὐ μὴν οὐδ' αὐτοί τινα λόγον αὐτοῦ λέγουσι. διότι γὰρ ἐκεῖνα μόνα τῶν κατὰ τὰς μήτρας οἰδημάτων ἐς ἰσχίον ἀποσκήπτειν ἀξιοῦσιν ὅσα κατὰ τὸ βρέγμα τὰς ὀδύνας ἐποιήσατο, λέγειν οὐκ ἔχουσιν. οὐδ' ἡμεῖς οὖν αὐτοῖς πιστεύσομεν, ὡς ἂν μήτε δι' ἐμπειρίας εἰληφότες τοῦ λόγου τὴν πίστιν, μήτ' ἐκ τῆς τοῦ πράγματος φύσεως ἐνδεικτικῶς. εὔδηλον

20 δ' ὅτι καὶ τὴν λέξιν ἐκείνην, καθ' ἣν καὶ ἄλλαι ἀπὸ ὑστερέων ὁ Ἱπποκράτης ἔγραψεν ἐξηγοῦνται διττῶς. ἔνιοι μὲν ἐπὶ τὰς ἐν τῇ μήτρᾳ διαθέσεις ἀναφέροντες τὸν λόγον, ὡς οὐδὲν ἧττον ἁπασῶν αὐτῶν τῆς προειρημένης τὰς καρηβαρίας τε, καὶ κατὰ τὸ βρέγμα μάλιστα γινομένας ὀδύνας, ἑπομένας ἐχουσῶν. ἔνιοι δ' ἐπὶ τὰς τῆς κεφαλῆς διαθέσεις ἀναφέρουσι τὸν λόγον. ὡς εἰ καὶ οὕτως ἔγραψαν. ὅσῃσιν ἀπὸ φθορῆς καὶ οἰδημάτων ἐς καρηβαρίαν τρέπεται κατὰ τὸ βρέγμα εἰσὶν ὀδύναι. καὶ ἄλλαι δὲ τῆς κεφαλῆς διαθέσεις αἱ ἀπὸ ὑστερῶν γινόμεναι κατὰ τὸ βρέγμα μάλιστα διασημαίνουσιν. ἄλλας διαθέσεις ἀκούσωμεν, τὰς ἀνάλογους τῇ καρηβαρίᾳ. καλοῦσι δὲ τὰς μὲν τινὰς αὐτῶν κεφαλαίας. τὰς δὲ ἡμικρανίας. τὰς δὲ κεφαλαλγίας ἁπλῶς.

ὉΙ ΦΟΞΟΙ οἱ μὲν κρατεραύχενες ἰσχυροὶ καὶ τἄλλα, καὶ τοῖσιν ὀστέοισιν. οἱ δὲ κεφαλαλγέες, καὶ ὠτόρρυτοι

30 τουτέοισιν ὑπερῷαι κοῖλαι, καὶ ὀδόντες παρηλλαγμένοι.

Κἀνταῦθα πάλιν οὐδὲν διαφέρει: πότερα κρατεραύχενες ἐν πέντε συλλαβαῖς, ἢ κραταιαύχενες ἐν ἕξ τις γράψειε. τοὺς γὰρ κρατεροὺς ἔχοντας τοὺς αὐχένας, ὅπερ ἐστὶν ἰσχυροὺς, ἑκατέρα τῶν φωνῶν σημαίνει. τὸ μέντοι μακραύχενες ὅπερ ἔνιοι γράφουσι τὴν παλαιὰν ὑπαλλάττοντες γραφὴν, οὐ ταυτὸν δηλοῖ. κρατερὸς μὲν γὰρ αὐχὴν ὁ ἰσχυρὸς ὀνομάζεται, διὰ σκληρότητα καὶ μέγεθος ὀστῶν τοιοῦτος γινόμενος τοὐπίπαν. οὕτως δ' ἔχουσι καὶ οἱ περικείμενοι τοῖς ὀστέοις μύες τε καὶ τένοντες, καὶ σύνδεσμοι. μακροὶ δ' αὐχένες, οὐχ ὅπως ἐν ἀρετῆς μέρει γίνονται, ἀλλὰ καὶ μοχθηροὶ τοὐπίπαν εἰσὶ παραπλησίως τῷ στενῷ καὶ μακρῷ θώρακι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτον εὐρὺν εἶναι προσῆκεν, οὐ πλατὺν μόνον, ἢ μακρόν. εὐρὺς δ' ἐν τῇ κατὰ βάθος τε καὶ πλάτος διαστάσει καὶ θώραξ, καὶ αὐχὴν, καὶ πᾶν ὁποῖον ἄλλο γίνεται μόριον, ὅταν ἀνάλογον ἀλλήλοις αὐξηθῇ ταῦτα. πάντως δ' ἔσω αὐτῶν ἐστὶ καὶ τὸ μῆκος ἤτοι μεῖζον, ἢ ἴσον γε τοῖς συμμέτρως ἔχουσι. ὁ μὲν οὖν θώραξ τῶν ἐντυγχανόντων ἡμῖν ἀνθρώπων οὐ φαίνεται, πρὶν γυμνωθῆναι τὸ σῶμα. τὴν δὲ κε-

40 φαλὴν εὐθέως ὁρῶμεν τε καὶ γνωρίζομεν ὅπερ ἂν ἔχῃ, κατά γε τὴν διάπλασιν, καὶ τὸ μέγεθος, σφάλμα. κατὰ μὲν τὸ μέγεθος ἤτοι σμικροτέρα τοῦ προσήκοντος, ἢ μείζων γεγονυῖα. κατὰ δὲ τὴν διάπλασιν ἢ ἀκριβῶς στρογγύλη, τήν τε κατὰ μέτωπον ἐξοχὴν, καὶ τὴν κατὰ τὸ ἰνίον ἀπολωλεκυῖα τελέως, ἢ φοξὴ προμηκεστέρας τοῦ δέοντος ἔχουσα τὰς ἐξοχὰς, ἤτοι γ' ἀμφοτέρας. ἢ τὴν ἑτέραν, ἢ μίαν ἔχουσα μόνην, ἀπολωλεκυῖα δὲ, τὴν ἑτέραν. ἐπεὶ μὲν οὖν τῆς μείζονός τε καὶ φοξῆς ἐπισκέπτεσθαι προσήκει τότε πόσῃ τῆς ὑπεροχῆς, καὶ τὴν τοῦ αὐχένος ὑπεροχὴν, εἰς τὸ διαγνῶναι πότερον ἄμεινον αὐτοῖς ἢ χεῖρον, ἡ κεφαλὴ κατεσκεύασται. δέδεικται γὰρ ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς ὑπομνήμασιν, οὐ μικρὰ χρεία γινομένη τοῖς ἰατροῖς ἐκ τῆς τοιαύτης γνώσεως, εἰς φυλακὴν τῆς τοῦ μέρους ὑγείας, καὶ τὴν ἐσομένην ἐπανόρθωσιν, εἰ φθάσειέ ποτε μαθεῖν. ἐπὶ δὲ τῆς ἐναργῶς μικρᾶς, ἐγνωκέναι μὲν χρὴ τὴν σμικρότητα, προσεπισκέπτεσθαι δὲ ἐκ περιουσίας καὶ τὰ κατὰ τὸν τράχηλον. ἐπειδὴ στελέχει παραπλησίως, ἡ ῥάχις ὡς ἐκ ῥιζώσεως πέφυκε τῆς κε-

50 φαλῆς. ἐμάθετε γὰρ ἐξ ἐγκεφάλου τῷ νωτιαίῳ μυελῷ τήν τε τῆς γενέσεως, ἀρχὴν εἶναι, καὶ τὴν τῶν δυνάμεων χορηγίαν. περιέχουσι δὲ τοῦτον οἱ σπόνδυλοι, λεπτὸν μὲν ὄντα μικροὶ, παχὺν δὲ γινόμενοι, εὐρεῖς. ὥσπερ οὖν ὁ μέγας μὲν θώραξ εὐρυχωρίαν τε μεγάλην ἔνδοθεν ἔχει, καθ' ἣν ἄθλιπτα καὶ μεγάλα δύο σπλάγχνα περιέχεται πνεύμων, καὶ καρδία. ὁ δὲ σμικρὸς ἀνάλογον αὐτῷ καὶ ταῦτα ἔχει σμικρά τε ἅμα, καὶ στενοχωρούμενα. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ κεφαλὴ, καὶ ἡ ῥάχις ἀνάλογον ἑαυταῖς, ἔχουσιν ἐγκέφαλόν τε καὶ νωτιαῖον. ὅταν μὲν εἰς μέγεθος ἐπιδῶσιν αὐτούς τε μεγάλους, εὐρείας τε τὰς τοῦ πνεύματος χώρας ἐν αὐτοῖς ποιοῦσιν. αἱ δὲ σμικραὶ τ' ἀναντία. φαίνεται δὲ καὶ τὰ τῆς διανοίας βεβλαμμένα τοῖς ἐναργῶς ἔχουσιν ἤτοι πάνυ μεγάλας, ἢ πάνυ σμικρὰς τὰς κεφαλάς. ἀλλ' αἱ μὲν σμικραὶ, μοχθηραὶ διὰ παντός. αἱ δὲ μεγάλαι, γένοιντ' ἄν ποτε κατὰ τὸ σπάνιον ἐπὶ ῥώμῃ τε τῆς κατὰ ταῦτα δυνάμεως, καὶ

πλήθει τῆς ὕλης, ἐξ ἧς διεπλάσθησαν, ὅπερ ὑπάρξαι φασὶ καὶ Περικλεῖ τῷ Ἀθηναίῳ συνετωτάτῳ γενομένῳ. σκώπτεται γοῦν ὑπὸ τῶν κωμικῶν ἐπὶ μεγέθει κεφαλῆς. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐὰν καὶ τὸ κατὰ φύσιν σχῆμα φυλάττῃ, καὶ τὸν αὐχένα κρατερὸν ἔχῃ, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς δεδορκότας δριμὺ, γνωστέον ἄριστα διακεῖσθαι τὴν τοιαύτην κεφαλήν. αἱ δὲ φοξαὶ, καὶ γὰρ καὶ τούτων ἔφην τινὰς οὐκ εἶναι μεμπτὰς, γίνονται μὲν ὑπαλλαττομένης κατά τι τῆς ἀρίστης διαπλάσεως. ἥτις ἔοικε προμήκει σφαίρᾳ τεθλιμμένῃ, καθ' ἑκάτερον οὖσαν, ἤτοι δὲ λείπουσαν ἔχουσι τὴν κατ' ἰνίον, ἢ μέτωπον ἐξοχὴν, ἢ περαιτέρω τοῦ προσήκοντος ηὐξημένην. ὡς τὸ πολὺ μὲν οὖν ἔφην ὥσπερ τὴν μεγάλην, οὕτω καὶ ταύτας εὑρήσεις μεμπτάς. ἐν δὲ τῷ σπανίῳ γίνονται, καὶ τούτων τινὲς ἀγαθαὶ, τῆς διαπλαττούσης δυνάμεως τὴν ὕλην, ἐξ ἧς ἐγεννήθη κυούμενος ὁ ἄνθρωπος, ἰσχυρᾶς ὑπαρχούσης, ὡς μὴ κινηθῆναι τῷ πλήθει τοῦ ῥυέντος ἐπὶ τὸ χωρίον αἵματος, ἀλλ' ἐξαρκέσαι τε, καὶ ἀντισχεῖν αὐτὸ, καὶ διαπλάσαι καλῶς. ἐπεὶ τοίνυν ἤτοι διὰ τὴν ἔλλειψιν ὁποτέρας τῶν ἐξοχῶν, ἢ διὰ τὴν ἐπαύξησιν αἱ φοξαὶ γίνονται κεφαλαὶ, πρῶτον μὲν σε χρὴ προσέχειν τὸν νοῦν, πότερον αὐξηθείσης, ἢ μειωθείσης τῆς ἐξοχῆς, ἡ φοξότης ἐγένετο. μεμπτὸν μὲν γὰρ ἀεὶ τὸ μειωθείσης, οὐ μεμπτὸν δ' ἀεὶ, τὸ προσαυξηθείσης. ἀλλὰ συνεπισκέπτεσθαι χρὴ τηνικαῦτα, πρῶτον μὲν, τὴν εὐσχημοσύνην τῆς ἐπαυξήσεως. αἱ γὰρ ἀπρεπεῖς ἐπαυξήσεις εἰσὶ μοχθηραί. δεύτερον δὲ, πότερον ἡ κατ' ἰνίον ἐξοχὴ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς γέγονε μείζων, ἢ τὸ κατὰ πρόσωπον μέρος ηὔξηται, βέλτιον εἶναι νομίζοντα αὐξηθῆναι τὴν κατ' ἰνίον. αὐτίκα γὰρ ἥ τε κυριωτάτη τῶν κοιλιῶν ἐστὶ τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ ἡ τοῦ νωτιαίου μυελοῦ ῥίζωσις. εἶτα καθεξῆς σκοπεῖν τὸν αὐχένα, πότερον ἀσθενὴς, ἢ κρατερός ἐστιν. ἐὰν γὰρ ἥ τ' ἐξοχὴ μήτ' ἀσχήμων ᾖ, μήθ' ὑπερβαλλόντως μεγάλη, γενναῖός τε αὐτὴν ἐκδέχηται τράχηλος, ἀποδέχου τὴν φοξότητα τῆς τοιαύτης κεφαλῆς. ἰσχυροὺς γὰρ εὑρήσεις τούτους τά τε ἄλλα, κἂν τοῖς ὀστοῖς. ἐπισκέψαι δ' ἐνταῦθα τινὰ λέγει τὰ ὅλα. πότερα τὰ κατὰ θώρακα, καὶ ἧπαρ ὡς εἶναι τὰς τρεῖς ἀρχὰς τοῖς τοιούτοις γενναίας, οὐ μόνον τὴν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον, ἤ τ' ἄλλα μόνα λέγει διὰ τὰ τὴν πρώτην ἀρχήν τε καὶ γένεσιν ἐκ τῆς κεφαλῆς ἔχοντα. ταῦτα δέ ἐστι νωτιαῖος, καὶ νεῦρα, καὶ σὺν αὐτοῖς ἡ τῶν ὀστῶν οὐσία, καὶ ἡ τῶν μυῶν, ἅπερ ἐξ ἀνάγκης συναυξάνεται, καὶ συγκρατύνεται τῇ κεφαλῇ. καὶ ταῦτα δὲ εὑρήσεις ὡς τὸ πολὺ συναυξανόμενα. τοῦ γὰρ αἵματος ἐξ οὗ διεπλάσθησαν τὰ κατὰ τὴν κεφαλὴν ὄντος πολλοῦ τε καὶ εὐχύμου, καὶ τὴν ζωτικὴν δύναμιν, ἣν ἐκ καρδίας ἐλέγχομεν ὁρμᾶσθαι, καὶ τὴν φυσικήν τε καὶ θρεπτικὴν ὀνομαζομένην, ἣν ἐξ ἥπατος ἔμαθες ἐπιρρεῖν ταῖς φλεψὶν, εὔλογον ὑπάρχειν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἰσχυράς. καὶ δὴ τῷ τοιούτῳ ζώῳ τὰ οἷον θεμέλια τοῦ παντὸς σώματος ἀναγκαῖον εἶναι γενναῖα. τῆς δ' ἐναντίως ἐχούσης κεφαλῆς κατά τε τὸ μοχθηρὸν σχῆμα, καὶ τὴν μικρότητα προσεπισκέψασθαι τά τε καθ' ἑτέραν ἐν τῷ σώματι χωρία. καλεῖται δ' οὕτως τὸ μέρος ἐκεῖνο τῆς ὑψηλῆς χώρας αὐτοῦ, ὅσον ὑπὲρ τὰς ἐκ τῆς ῥινὸς εἰς αὐτὸ συντρήσεις ἐστὶ μετέωρον. εὑρήσεις γὰρ οὖν καὶ τοῦτο κοῖλον ἐφ' ὧν, ἡ φοξότης ὀξεῖά τε καὶ ἀσχήμων ἐγένετο. καὶ γὰρ οὖν καλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι τούτους μάλιστα φοξούς. ἐπὶ πολλῶν δὲ καὶ ὀδόντες παρηλλαγμένοι φαίνονται, τοῦτ' ἔστιν οὐ κατ' εὐθὺ τοῖς ἄνωθεν οἱ κάτωθεν. οὔθ' οἱ τομεῖς, τοῖς τομεῦσιν, οὔθ' οἱ κυνόδοντες, τοῖς κυνόδουσι, οὔθ' αἱ μύλαι, ταῖς μύλαις, ἀλλ' οἷον ἀνεσπασμένον τε ἅμα, καὶ διεστραμμένον αὐτοῖς φαίνεται τὸ στόμα. τούτους οὖν εὑρήσεις κεφαλήν τε συνεχῶς ἀλγοῦντας, καὶ ῥευματιζομένους τὰ ὦτα. ποτὲ μὲν ἰχῶρι λεπτῷ καὶ ὑγρῷ, ποτὲ δὲ οἷον πυώδει τε, καὶ δυσώδει, τῶν ἀσθενῶν μορίων εἰωθότων καὶ πολὺ, καὶ μοχθηρὸν περίττωμα γεννᾶν. ὁπότ' οὖν σαφὴς ἐγένετο ἡ ῥῆσις μικρόν τι προσθεὶς, ἐπ' ἄλλην μεταβήσομαι. τὸ δὲ μικρὸν τοῦτ' ἐστὶν, ἀνάμνησις ἑνὸς τῶν εἰρημένων μοι κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦδε τοῦ λόγου. φαίνεται γὰρ ἤδη σαφῶς ὑπομνήματι μᾶλλον, ἢ συγγράμματι, τὸ προκείμενον ἐοικέναι βιβλίον, ἑαυτῷ τινὰ γράφοντος εἰς ἀνάμνησιν τοῦ Ἱπποκράτους, ὡς ἕκαστον ἔτυχεν ἤτοι θεασάμενος, ἢ διὰ λογικῆς σκέψεως ἐξευρών. οὐδὲν γὰρ οὐδ' ἐγγὺς οἰκεῖον ἐστὶ τῇ πρώτῃ ῥήσει, πρὸς τὴν δευτέραν, καθάπερ οὐδὲ τῇ τρίτῃ πάλιν, πρὸς ταύτας.

ΟΣΟΙΣΙΝ ΟΣΤΕΟΝ ἀφ' ὑπερῴης ἀπῆλθε, τουτέοισι μέση ἵζει ἡ ῥίς. ὅσοισι δὲ ἔβλον οἱ ὀδόντες ἀκρησι
» μοῦται.

Γ ὁ διαφράττων ὀστοῦν τοὺς δύο πόρους τῆς ῥινὸς, ἐστήρικται κατ' ἄλλου τινὸς ὀστοῦ λεπτοῦ, τὴν μὲν ἀρχὴν ἔχοντος ἄνωθεν ἐκ τοῦ μεταφρένου, τελευτῶντος δ' ἐπὶ τὸ πέρας τῆς μεσοφρύου ῥινὸς, ἔνθα τὰ πτερύγια. κατὰ τοῦτο μὲν οὖν τὸ μέρος ἐπίκειται τὸ διάφραγμα τῆς ῥινὸς, ἐκείνοις τοῖς χωρίοις εἰς ἃ τὰ πέρατα τῶν τομέων μετ' ὀδόντων ἀνήκει. τὸ δ' ἀνωτέρω τούτων, ὑπερῴα μὲν ὀνομάζεται, στηρίζεται δ' ἐπ' αὐτῆς τὸ μέσον τοῦ διαφράγματος τῆς ῥινός. ἔνθα ἂν οὖν ἀπόληταί τι τῶν στηριζόντων ὀστῶν καταπίπτει, ἐνταῦθα τὸ διάφραγμα κοίλην ἐργάζεται κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τὴν ῥίνα, καὶ καλεῖται ταύτης τὸ σύμπτωμα σιμότης.

Α ΙΤΩΝ νηπίων ἐκλάμψιες ἅμα ἥβῃ ἔστιν οἷσι μεταβολὰς ἴσχουσι, καὶ ἄλλας, καὶ ἐς νεφρὸν ὀδύνη βαρεῖα
» ὅταν πληρῶνται σίτου.

Γ αὐτὴν τὴν γραφὴν ἁπάντων μὲν τῶν ἐξηγητῶν εἰδότων, ἁπάντων δὲ τῶν παλαιῶν ἀντιγράφων ἐχόντων ἔνιοι τῶν νεωτέρων μεταγράφειν ἐπεχείρησαν, ἄλλος ἄλλως. οἱ μὲν ἐπιλήψιες γράφοντες, οἱ δὲ καταλήψιες. οἱ δὲ ἐπιλάμψιες. ἡ δ' ἐξήγησις αὐτῶν ἐπιληψίαν αὐτῷ βούλεται δηλοῦσθαι, παυομένην ὡς τὰ πολλὰ τοῖς ἐκ νηπίου ἔχουσιν αὐτὴν, ἐν τῇ τῆς παιδικῆς ἡλικίας εἰς τὴν ἡβικὴν μεταβολῇ. καὶ γὰρ φαίνεται γινόμενον οὕτως ἐὰν μή τις ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ πλημμελῶς διαιτώμενος αἴτιος αὐτῷ γένηται τοῦ διαμεῖναι τὸ νόσημα. γίνεται μὲν οὖν ὡς τὸ πολὺ διὰ ψυχρὰν ἐγκεφάλου κρᾶσιν συνεζευγμένης ὑγρό-

τητος αὐτῇ τὰ πολλά. ὑπαίνιοι γὰρ αἱ ἐκ μορίου τινὸς ὁρμώμεναι. θεραπεύεται δ' ὅταν ἡβάσκωσιν, ἐὰν
καὶ τἄλλα τις ὡς προσήκει πράττῃ. διὰ τὴν, οἶμαι τὸ ξηρότερόν τε καὶ θερμότερον μεταβολὴν τῆς κρά-
σεως ὅλου τοῦ σώματος. ὅπως γὰρ ὁ ἀκμάζων θερμότερός ἐστι τοῦ παιδὸς, ἔμαθες ἐν τοῖς περὶ κράσεων.
ἔνθεν καὶ ὅπως ὁ παῖς οὐ ἀκμάζοντός ἐστι θερμότερος. ὁ μὲν ἀκμάζων ἁπλῶς θερμότερος, ὁ δὲ παῖς οὐχ ἁ-
πλῶς, ἀλλ' ὅτι πλέον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν. ἐκλάμψεις οὖν τοῦ θερμοῦ βούλονται λέγειν αὐτὸν, οἱ κα-
λέσαντες ἑαυτοὺς Ἱπποκρατείους, ἐκ μεταφορᾶς ἀπὸ τῆς ἐκ τοῦ φλογὸς, ἥτις ὅταν ἐπικρατήσει τῆς ὕ-
λης, ὥστε ἑαυτῇ συνεξομοιῶσαι πᾶσαν, ἐξέλαμψέ τε, καὶ φανερὰ πᾶσιν ἐγένετο, κατακεκρυμμένη πρό-
σθεν, ἡνίκα τὴν ὕλην ὑγρὰν οὖσαν ἐξήραινεν. ὁ δέ γε Ζεῦξις, ὡσαύτως δ' αὐτῷ, καὶ τῶν ἐμπειρικῶν τινὲς,
οὐχ οὕτως ἀκούουσι τὴν ἔκλαμψιν, ἀλλ' ἑτέρῳ τινὶ τρόπῳ. μαθήσῃ δὲ τῆς τοῦ Ζεύξιδος ῥήσεως παραγρα-
10 φείσης ὧδε. νήπια λέγει ὁ Ἱπποκράτης τὰ μέχρι ἥβης. ταῦτα δὲ κατὰ τὸν τοῦ ἡβάσκειν χρόνον ἐκλάμ-
πει, ἐμφατικῶς ἄγαν τῇ μεταφορᾷ χρησάμενος. καὶ γὰρ σαρκοῦται τὰ τηνικαῦτα μᾶλλον, καὶ εὐεργέ-
στερα γίνεται, καὶ τῷ χρώματι, καὶ τῷ εἴδει χαριέστερα, καὶ τῇ δυνάμει, καὶ λογισμῷ βελτίονα. ἀθρόως
δὲ γίνεται τοιαῦτα ὥστε καὶ τῶν εὐειδῶν φύσει, τότε μᾶλλον ἐκλάμπει τὸ κάλλος. ὁ δ' αὐτὸς οὗτος Ζεῦ-
ξις νήπιά φησιν εἰρῆσθαι πάντα τὰ παιδία, καθ' ὅτι καὶ Ἡρόφιλος ὠνόμασεν αὐτὰ οὕτως. καὶ γὰρ περὶ
τούτου γράφει τόνδε τὸν τρόπον, διὰ ταύτης τῆς λέξεως. φαίνεται Νήπια λέγων ὁ Ἱπποκράτης τὰ ἕως ἥ-
βης, καὶ οὐχὶ τὰ νεογνὰ μέχρι τῶν πέντε, ἢ ἓξ ἐτῶν, ὡς νῦν οἱ πλεῖστοι λέγουσιν. ἤρκει δὲ καὶ ὁ Ἡρόφιλος
» τὰ τηλικαῦτα λέγων νήπια, δι' ὧν φησι. Τοῖς νηπίοις οὐ γίνεται περὶ ὅρματα μεγάλα, καταμήνια, κύημα, φα-
λακρότης. οὐ γὰρ τοῖς μέχρι τῆς προειρημένης ἡλικίας παραγινομένοις λέγει μὴ γίνεσθαι ταῦτα, τουτέστι
ἀπὸ τῆς πρώτης εὐθέως γενέσεως. ὅπερ τινὲς δεχόμενοι καταγελῶσιν αὐτοῦ, ὡς τὰ πᾶσι γιγνωσκόμενα
20 διδάσκοντος, ὧν ἐστι, καὶ ὁ Καλλίμαχος, ἀλλὰ τοῖς μέχρι τῆς ἥβης. ἐπειδὴ τινὲς ὑπέλαβον καὶ ἐν τούτοις ταῦ-
τα γίνεσθαι. ταῦτα μέντοι καὶ τὰ τοῦ Ζεύξιδος. ἐμοὶ δ' ὅπως εἰρῆσθαι δοκεῖ τὰ νήπια, καὶ πρόσθεν μὲν εἶ-
πον, ἀναλήψομαι δὲ καὶ νῦν ἔτι σαφέστερον τὸν λόγον. τὸ τῆς ἐπιληψίας πάθος ἤτοι κατὰ φυσικὴν γίνε-
ται δυσκρασίαν, ὅταν ὑγρὸς ὁ ἐγκέφαλος ἱκανὸς ᾖ, καὶ τηνικαῦτά γε καὶ παιδίον ὀνομάζεται τὸ νόση-
μα. καθάπερ αὐτὸς ἐδήλωσεν ἐν τῷ περὶ ὑδάτων, καὶ ἀέρων, καὶ τόπων, ὧδέ πως γράψας.
» ΤΟΙ͂Σ παιδίοις συμπίπτειν σπασμούς τε καὶ ἄσθματα. ἃ νομίζουσι τὸ παιδίον ποιέειν, καὶ νοῦσον εἶναι.
κατὰ ταύτην τὴν ῥῆσιν εὔδηλον ὅτι προσυπακοῦσαι δεῖ τὸ παιδίον πάθος, ὡς εἶναι τὴν λέξιν ταύτην,
ἃ νομίζουσι τὸ παιδίον πάθος ποιεῖν, καὶ ἱερὴν νοῦσον εἶναι. γίνεται δὲ καὶ δι' ἁμαρτήματα τοῖς παιδί-
οις τ' αὐτὸ τοῦτο πάθος, ἰατρικῆς θεραπείας δεόμενον. ὅταν δὲ δι' ὑγρότητα γίνεται, νηπίοις οὖσιν εὐθὺς ἄρχε-
ται, καὶ παύεται μηδὲν ἡμῶν πραγματευομένων, ἐν τῇ τῆς ἡλικίας μεταβολῇ. ὥστ' οἷς ἂν ἄρξηται παι-
30 δίοις, μὴ κατὰ τὴν πρώτην εὐθὺς ἡλικίαν, βρέφεσιν οὖσιν, ἀλλ' ἐν τῷ προϊέναι, δῆλόν ἐστιν ἐξ ἁμαρτημά-
των τούτοις τῶν κατὰ τὴν δίαιτης, ἢ τινὸς ἔξωθεν αἰτίας ἑτέρας ἐσχηκὸς τὴν γένεσιν. ἐφ' ὧν οὐ χρὴ τὴν
μεταβολὴν τῆς ἡλικίας ἀναμένειν, ἀλλὰ τὴν γεγονυῖαν διάθεσιν ἐν αὐτοῖς νοσώδη θεραπεύειν. ἐκεῖνό γε
μὴν ἄξιον οὐ σμικρᾶς ζητήσεώς ἐστιν, ἐὰν κατὰ τὴν παλαιὰν γραφὴν ἐκλάμψιας ἀκούσωμεν, ὡς ὁ Ἱππο-
» κράτης, καὶ ὁ Ζεῦξις ἤκουσεν. ὁ γὰρ λόγος ἐστὶν τοιοῦτος. Αἱ τῶν νηπίων ὅταν ἡβάσκωσιν ἐκλάμψεις τοῦ θερ-
» μοῦ, καὶ ἄλλας μέν τινας ἐν αὐτοῖς ἴσχουσι μεταβολάς. καὶ μέντοι καὶ τὴν τῶν νεφρῶν πῆξιν ἣν αὐ-
τὸς ἐφεξῆς διηγεῖται. παραλειφθήσεται γὰρ ἐν τῷ τοιούτῳ λόγῳ τὸ τῆς ἐπιληψίας ὄνομα, καὶ κατὰ
τοῦτο φαίνονταί τινές οὐκ ἀλόγως ἐπιλήψεις γράψαντες, ὥσπερ ἔνιοι καταλήψεις. ἐχρῆν δ' αὐτοὺς ὡς οὐχ
εὑρόντας οὕτω γεγραμμένον, ἀλλ' ὡς ἄμεινον οὕτως γράφειν εἰπόντας, οἶμαι τὴν εἰρημένην ἐξήγησιν ἀφι-
κνεῖσθαι. προκειμένου δὲ τοῦ καὶ συνδέσμου, τοῦτον πάλιν ἀφαιροῦσιν ἔνιοι. δύο βουλόμενοι λόγους εἶναι
40 κατ' οὐδὲν ἀλλήλοις κοινωνοῦντας, ἕνα μὲν ἐκ τῆσδε τῆς ῥήσεως αὐτάρκως δηλούμενον. αἱ τῶν νηπίων ἐκ-
λάμψιες ἅμα ἥβῃ ἐστὶν οἷσι μεταβολὰς ἴσχουσι καὶ ἄλλας. ἕτερον δὲ τοιόνδε. ἐς νεφρὸν ὀδύνη βαρεῖα ὅταν
πληρῶνται σίτου. καὶ τὰ τούτων συνεχῆ περὶ νεφρίτιδος αὐτοῦ διδάσκοντος, ἀφ' ἑτέρας ἀρχῆς, οὐχ
ὡς τοῖς παιδίοις ὅταν ἡβάσκῃ εἰς τοῦτο τὸ νόσημα τῆς ἐπιληψίας μεθισταμένης. οὐ γὰρ φαίνεται κατὰ τὴν
ἡλικίαν ταύτην νεφρῖτις γινομένη. καθάπερ ὁ κατὰ τὴν κύστιν λίθος. οὗτος μὲν γὰρ παιδίοις μᾶλλον. νε-
φρῖτις δὲ τοῖς παρακμάζουσι γίνεται. παραγράψωμεν οὖν ἐφεξῆς τὰ περὶ νεφρίτιδος οὕτω λεγόμενα.
Ε᾿Σ ΝΕΦΡΟ͂Ν ὀδύνη βαρεῖα, ὅταν πληρῶνται σίτου, ἐμέουσί τε φλέγμα. ὅταν δὲ πλεονάζωσιν αἱ ὀδύ-
ναι ἰώδεα, καὶ ῥόους μὲν γίνονται. λύονται δὲ ὅταν σίτων κενωθῶσι, ψαμμιά τε πυρρὰ ὑφίσταται. αἱμα-
τώδεά τε οὐρέουσι, νάρκη μηροῦ τοῦ κατίξιν, ἐλλιννύειν οὐ ξυμφέρει. ἀλλὰ γυμνάζεσθαι, μὴ ἐμπίπλασθαι. τοὺς
νέους ἐλλεβορίζειν. ἰγνύην τάμνειν. οὐρητικοῖς καθαίρειν, λεπτύνειν, καὶ ἁπαλύνειν.
Ὀδύνην βαρεῖαν, ἤτοι τὴν ὡς βάρεός τινος ἐγκειμένου κατὰ τὸ χωρίον αἴσθησιν φέρουσαν, ἢ τὴν χαλεπὴν ἀ-
50 κούειν οἰοντ' ἐστὶν. ἀληθὲς γὰρ ἑκάτερόν ἐστι, κατὰ διαφέροντας χρόνους ἐν τοῖς νεφροῖς γινόμενον. ἐπειδὴ
σφοδρότητα μὲν ὀδυνῶνται κατά τε τὰς γενέσεις, καὶ διεξόδους τῶν λίθων. ἐν δὲ τῷ λοιπῷ χρόνῳ τὰς
ὀδύνας ὡς βάρεος τινὸς ἐγκειμένου κατὰ τὸν τόπον ἔχουσιν. ὅσοι μὲν οὖν ἡγοῦνται κατὰ τὴν κοιλίαν τῶν
νεφρῶν συνίστασθαι τοὺς λίθους, ἐν τῇ διεξόδῳ μόνῃ τῇ κατὰ τοὺς οὐρητῆρας ὀδυνᾶσθαί φασι τοὺς, πάσχοντας.
ὅσοι δὲ ἐν αὐτῇ τῇ σαρκὶ τῶν νεφρῶν οὐκ ἐν μόναις ταῖς διεξόδοις, ἀλλὰ καὶ καθ' ὃν γίνονται χρόνον, ἐν-
ταῦθα καὶ καθ' ὃν εἰς τὴν κοιλίαν τῶν νεφρῶν διεξέρχονται. τοῦ δ' ἐν ταῖς σαρξὶν αὐτῶν συνίστασθαι
τοὺς λίθους, ἀνάλογον τοῖς οἶμαι τῶν ἀρθριτικῶν πώροις, ἐπάγονται μάρτυρα τὴν ἐκ τοῦ περὶ φύσεως ἀν-
» θρώπου, καὶ διαίτης, λέξιν ἔχουσαν οὕτω. ὉΚΌΣΟΙΣΙ ψαμμώδεα ὑφίσταται, ἢ πῶροι ἐν τοῖσιν οὔροισι

τούτοισι

» τούτοισι τὴν ἀρχὴν φῦμά τι ἐγένετο πρὸς τῇ φλεβὶ τῇ παχείῃ, καὶ διεπύησεν. ἔπειτα δὲ οὐ ταχέως ῥα-
» γέντων τῶν φυμάτων πῶροι συνεστάθησαν ἐκ τοῦ πύου, οἵτινες ἔξω θλίβονται διὰ τῶν φλεβῶν σὺν τῷ
οὔρῳ εἰς τὴν κύστιν. αὕτη μὲν οὖν ἡ Ἱπποκράτειος ἐστὶ ῥῆσις. οὐκ ἀδύνατον δὲ ἑκατέρως γίνεσθαι τοὺς ἐν τοῖς
νεφροῖς λίθους κατά τε τὸν ἄρτι εἰρημένον τρόπον, καὶ τὸν ὀλίγον ἔμπροσθεν, καθ' ὃν ἐν ταῖς κοιλίαις αὐτῶν
ἔφαμεν ἐμφραττόμενον ἐν τῷ χρόνῳ, καὶ ξηραινόμενον παχὺν, καὶ γλίσχρον χυμὸν εἰς πωρώδη σύστασιν ἀφι-
κνεῖσθαι κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἐάν τ' ἔμφραξις ᾖ κατ' αὐτοὺς, ἐάν τε μετρία φλεγμονὴ βάρους μᾶλλον οὐκ
ὀδύνης αἴσθησις γίνεται, καθάπερ κἂν τῷ ἥπατι διὰ τὸ βραχυτάτων νεύρων, ὥσπερ τοὺς νεφροὺς, οὕτω καὶ
τὸ ἧπαρ μετέχειν. τὰς δ' ὀδύνας ἐν τοῖς νεφροῖς μάλιστα γίνεσθαί φησι, καθ' ὃν χρόνον πληροῦνται σίτου.
δύο δὲ σημαινούσης τῆς σῖτος φωνῆς παρ' αὐτῷ, καθ' ἑκάτερον τῶν σημαινομένων ἀληθὴς ὁ λόγος ἐστίν. ἐάν
10 τε ἐπὶ τῶν ἐσθιομένων ἀκούηται σιτίων ἐξ ὧν αἵματος ἀθροίζεται πλῆθος, ἄντ' ἐπὶ τῶν ἐν τοῖς ἐντέροις
περιττωμάτων τῆς τροφῆς. ὀνομάζει γάρ ποτε καὶ ταῦτα σῖτα, ὡς ἐν τοῖς περὶ διαίτης ὀξέων.
» ΟἿΣΙ ΓΆΡ φησιν ἐγκατακέκλεισται σῖτος τοῖς ἐντέροις ἢν μὴ τῆς ὑποκενώσας τὴν γαστέρα τὸ ῥόφημα
δοίη, βλάψει μεγάλως. ἡ μὲν οὖν διὰ τὸ οὕτω λεγόμενον σῖτον ὀδύνη γινομένη κατὰ τοὺς νεφροὺς ἐπὶ τὸ
θλίβεσθαί τε, καὶ βαρύνεσθαι πρὸς τοῦ πλήθους τε καὶ βάρους τῶν περιττωμάτων, εὐθέως ἅμα τῷ δια-
χωρῆσαι κάτω ταῦτα καθίσταταί τε καὶ παύεται τελέως. ἡ δ' ἐκ τοῦ κατὰ τὰς φλέβας ἀθροισθέντος
πλήθους ὅταν εἰς τοὺς νεφροὺς κατασκήψῃ, κἂν φλεβοτομηθῶσιν, οὐκ εὐθέως λύεται, διά τε τὸ πυκνὸν
τῆς τῶν νεφρῶν οὐσίας, καὶ ὅτι διὰ πολλῶν αὐτοῖς ἐπικειμένων σωμάτων, ἡ τῶν ἔξωθεν ἐπιτιθεμένων
βοηθημάτων ἀφικνουμένη δύναμις ἐκλύεται. λύει δὲ αὐτῆς τὰς ὀδύνας οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ἡ
διὰ τῆς ἄνω γαστρὸς ἔκκρισις, ἣ γίνεται κοινόν τι σύμπτωμα τῆς κῶλον πάσχουσι, καὶ νεφρόν, καὶ γάρ τοι
20 καὶ συνεχῶς οἱ νεφροὶ τῷ κώλῳ. καὶ τὸ κῶλον τοῖς νεφροῖς. συνάπτονται αὐτὰ τοῦ περιτοναίου. κατ' ἀρ-
χὰς μὲν οὖν οἱ ἔμετοι φλεγματώδεις γίνονται. τοιοῦτος γὰρ ἐν τῇ γαστρὶ γεννᾶται χυμὸς, ὡς τὸ πολὺ
διὰ πλῆθος σίτου. καὶ μᾶλλον ἐὰν παχέα ταῦτα, καὶ φύσει φλεγματωδέστερα τύχῃ. ἐὰν καὶ αὐξάνηταί
τι, καὶ παραμένῃ τὰ πάθη προσγίνεται τοῖς οὕτω πάσχουσι ἰώδης ἔμετος ἐπί τε ταῖς ὀδύναις, καὶ ταῖς
ἀγρυπνίαις διαφθειρομένου τοῦ αἵματος, καὶ μάλισθ' ὅταν ἅμα τούτοις πυρέξωσι, καὶ ἀσιτήσωσι, καὶ ῥᾶους
μέν φησιν ἐπὶ τοῖς ἐμέτοις γίνονται. παύονται δὲ τῶν παροξυσμῶν. οὐ γὰρ δὴ τῆς γε διαθέσεως ὅταν σί-
των κενωθῶσιν. ἑκατέρως δὲ καὶ νῦν ἔνεστι δέξασθαι τὸ τῶν σίτων ὄνομα. καὶ μᾶλλον ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν
γαστέρα, καὶ τὰ ἔντερα. ψαμμία δὲ πυῤῥά φησι ὑφίσταται δηλονότι τοῖς οὔροις. καὶ γὰρ καὶ φαίνεται τοῦτο
γινόμενον ἐὰν τὸ πυῤῥὸν ἀκούσῃς τοιοῦτον εἶναι τὴν χρόαν ὁποία καὶ ἡ σανδαράχη καλουμένη. διὸ καὶ τι-
νὲς μὲν τῶν ὁμιλησάντων ἐπιμελῶς τοῖς ἔργοις τῆς τέχνης ὀροβοειδεῖς ὑποστάσεις γίνεσθαί φασιν αὐτοῖς.
30 ἔνιοι δὲ σανδαραχώδεις. ἔστι δ' ὅτε καὶ ὄντως πυῤῥάς. αἱ μὲν οὖν πρότεραι δύο, καὶ τοῖς ἡπατικοῖς συνε-
δρεύουσι πάθεσιν. ἡ τρίτη δὲ τοῖς κατὰ τοὺς νεφρούς. ὥσπερ κἀπειδὰν οἷαιπερ αἱ ψάμμοι κατὰ τὴν χρόαν
ὑποστάσεις γίνονται. ἀλλήλων μὲν γὰρ διαφέρει τὰ χρώματα τῶν ὑφισταμένων τοῖς οὔροις τῷ μᾶλλον, καὶ
ἧττον. γίνονται δ' ἐξ ὕλης παχείας μὲν, καὶ γλίσχρας πάντως. ἤτοι δὲ τὸ παχὺ πλέον, ἢ τὸ γλίσχρον ἐχού-
σης, ἰσάζειν πάντως ἀλλήλοις. ἐὰν μὲν οὖν ἐκ φλέγματος γλίσχρου μόνου, καὶ παχέος ἡ σύστασις γένη-
ται τεφρώδης ἐστὶ χρόα, παραπλησία τῇ τοῖς ἄλλοις ὑπαρχούσῃ πώροις, ὅσοι κατά τε τὰ θερμὰ φύσει τῶν
ὑδάτων ἐν πολλοῖς χωρίοις ὁρῶνται τοῖς λίθοις ἐπιτρεφόμενοι. καὶ ἄλλως ἐν ἀγγείοις ἔνθα θερμαίνεται τὸ
ὕδωρ. γένοιτο δ' ἄν ποτε κἀκ τῆς πυώδους ὑγρότητος, ἢ μικτῆς ἐκ πυώδους, καὶ φλεγματώδους ἐν σώματι
ζώου, τοιοῦτος πῶρος ὥσπερ καὶ τοῖς ἀρθριτικοῖς. ὁ γὰρ αὐτὸς τρόπος τῆς γενέσεως πάντως ἐστὶ τούτοις,
καὶ τοῖς ἐν νεφροῖς συνισταμένοις λίθοις. ἐὰν μέντοι μιχθῇ τισὶν ὀλίγον αἵματος φλέγματι παχεῖ τε καὶ
40 γλίσχρῳ κατὰ τὴν ἐπικράτειαν ἡ χρόα γίνεται τῶν ὑφισταμένων τοῖς οὔροις. ἐνίοτε μὲν οἷον ὠχρόλευκος,
ἢ ἐρυθρόλευκος, ἢ ξανθόλευκος. ἔστι δ' ὅτε δὲ πυῤῥὰ συντελοῦντος εἰς τὴν τῶν χρωμάτων διαφορὰς, καὶ αὐ-
τοῦ τοῦ κατὰ τὸ αἷμα χρώματος. οὐ γὰρ ἀκριβῶς ἐρυθρόν ἐστιν ἀεὶ τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλ' ἐνίοτε μὲν ἐπὶ τὸ μελάν-
τερον. ἐνίοτε δ' ἐπὶ τὸ ξανθότερόν τε, καὶ πυῤῥότερον ῥέπον. ἡ τοίνυν ἁπάσας ἃς εἶπον ἄρτι διαφορὰς
τῶν χρωμάτων πλὴν τῆς τεφρώδους, ἡγητέον ὑπὸ τῆς τοῦ πυῤῥὸν δηλοῦσθαι φωνῆς, εἰπόντος αὐτοῦ ψαμ-
μία πυῤῥὰ ὑφίστασθαι, ἢ τὸ προσκείμενον τὸ αἱματῶδες ἀπὸ κοινοῦ δεκτέον εἰρῆσθαι. λέγω δὴ τό ποτε ὥσπερ
γὰρ αἱματῶδες αὐτοῖς φαίνεται ποτὲ γινόμενον τὸ οὖρον, οὔτε διὰ παντὸς, οὔτ' ἐπὶ πάντων τῶν νεφριτικῶν
ὑπάρχον τοιοῦτον, παραπλησίως, καὶ ψαμμία ποτὲ φαίνεται πυῤῥὰ τοῖς οὔροις ὑφιστάμενα. δέδεικται μὲν
γὰρ ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν ἕλκων εἰς ἑαυτὸν ὁ νεφρὸς ὅσον ἐν ταῖς φλεψὶν ὀῤῥῶδές τε
καὶ λεπτὸν ἀναμέμικται τῷ αἵματι. τῶν δὲ ἐς τὴν κοιλίαν αὐτοῦ διηθούντων τὸ τοιοῦτον πόρων, ἐπὶ πλέον
50 ἀναστομωθέντων συνδιηθεῖταί τι καὶ τῶν παχυτέρων. ὅταν οὖν τοῦτο θερμαινόμενον ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ νε-
φροῦ πωροειδῆ λάβῃ σύστασιν, ἐὰν μὲν ἡ τῶν νεφρῶν ἀποκριτικὴ δύναμις διωθῆται πᾶν αὐτὸ σὺν τοῖς οὔ-
ροις αἱ ψαμμώδεις ἐν αὐτοῖς ὑποστάσεις γίνονται. ἐὰν δὲ ἐμπεπηλημένον τε, καὶ δυσαπόλυτον ᾖ τῇ κοι-
λίᾳ τοῦ νεφροῦ, δεχόμενον ἑαυτῷ τι παραπλήσιον ἕτερον ἐκ τῆς κοίλης φλεβὸς ἐπὶ πλέον αὐξάνεται. περι-
πλάττεται γὰρ ἀεὶ τὸ ἐπιῤῥέον τῷ προϋπάρχοντι. καὶ οὕτως ὁ πῶρος ἀξιόλογος τῷ μεγέθει συνίσταται.
τινὲς δὲ εἰρήκασι. διὰ τί αἷμα οὐροῦσιν. ὅτι ἐπειδὴ ὁ λίθος ὀξὺς ὢν ὅταν γωνοειδὴς ἐστὶ, πλήττει τὰ παρακεί-
μενα μόρια, καὶ αἷμα ποιεῖ ἐκκρίνεσθαι. ἐὰν δὲ ἀθροισθῇ μὲν ἡ εἰς τὸν νεφρὸν ἐκ τῆς κοίλης φλεβὸς ἔφοδος
ὑγρὸν δ' ᾖ τὸ αἷμα, καὶ μήτε πολὺ μήτε γλίσχρον, αἱματῶδες οὕτω τὸ οὖρον γίνεται. τὴν δ' εἰς τὸ σκέλος διή-
κουσαν ὀδύνην ναρκώδη, διὰ τὴν τῶν ἐπικειμένων ἀγγείων τῇ ῥάχει τῆς κοίλης φλεβὸς, καὶ τῆς μεγάλης

ἀρτηρίας, πρός τε τοὺς νεφροὺς, καὶ τὰ σκέλη κοινωνίας, ἡγητέον γίνεσθαι. μέγισται γὰρ ἐπ' αὐτοὺς τοὺς
νεφροὺς ἀποπεφύκασι, μεθ' ἃς οὐ μεγάλαι τινὲς ἐν ὀσφύϊ, κἄπειθ' ἑκατέρου τῶν ἀγγείων διχῆ σχισθὲν, εἰς ἑ-
κάτερον ἀφικνεῖται τῶν σκελῶν εἰς ὅλον αὐτὸ διανεμόμενον. ὅσοι δὲ διὰ τῶν οὐρητήρων, ἢ τινῶν ὑμένων,
ἢ νεύρων ἢ καὶ τοῦ περιτοναίου λέγουσι κοινωνίαν εἶναι τοῖς νεφροῖς πρὸς τὰ σκέλη, παντάπασιν ἀπεί-
ρως ἔχουσιν ἀνατομῆς. τὰ μὲν οὖν συμβαίνοντα τοῖς νεφριτικοῖς ἄχρι δεῦρο τοῦ λόγου διῆλθεν ὁ Ἱππο-
» κράτης. ἐφεξῆς δὲ περὶ τῆς ἰάσεως αὐτῶν γράφει κατὰ τὴν ἐχομένην ῥῆσιν. ἘΛΙΝΝΥΕΙΝ οὐ συμ-
» φέρει, ἀλλὰ γυμνάσια. μὴ ἐμπιπλᾶσθαι, τοὺς νέους ἐλλεβορίζειν, ἰγνύην τάμνειν, οὐρητικοῖσι καθαίρειν. λε-
πτῦναι, καὶ ἁπαλῦναι. Ὑποτύπωσιν ἑαυτῷ διὰ κεφαλαίων ἐν τῇδε τῇ ῥήσει πεποίηται τῆς τῶν νεφρῶν
ἰάσεως. τὰ μὲν κοινὰ πάσης ἡλικίας τε, καὶ σώματος ἕξεως γράψαι. τὰ δὲ ἴδια νέων τε, καὶ ἰσχυρῶν. ἔστι
10 δὲ κοινὰ τὰ μὲν πρῶτα γεγραμμένα, τότ' ἐλιννύειν. ὅπερ ἡσυχίαν ἄγειν δηλοῖ, καί φησιν αὐτοῖς ἀσύμφο-
ρον εἶναι. καὶ τὰ γυμνάσια. ταῦτα γὰρ ἡγεῖται συμφέρειν. ὡς ἂν δηλονότι καὶ τὸ πλῆθος κενοῦντα,
καὶ τὸ φλεγματῶδές τε καὶ παχὺ, καὶ ἄπεπτον ἅπαν εἰς πέψιν τε ἄγοντα, καὶ λεπτύνοντα, καὶ ῥωννύντα τὰ
μόρια τοῦ σώματος ἅπαντα. νόησε δέ σε χρὴ νῦν αὐτὸν λέγειν, οὐ πάντως τὰ μεγάλα γυμνάσια. οἷον ἱππα-
σίας, ἢ ὁπλομαχίας, ἢ τὸ παλαίειν, ἢ παγκρατιάζειν, ἢ σκάπτειν, ἤ τι τοιοῦτον πράττειν ἕτερον. ἀλλ' ἅπα-
σαν ἁπλῶς κίνησιν, ἥτις ἂν ἱκανὴ διαπονῆσαι τὸ σῶμα κατὰ ἀναλογίαν τῆς θ' ἡλικίας, καὶ τῆς ἕξεως, καὶ τῆς
ῥώμης τοῦ νεφριτικοῦ. ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ ἐμπιπλᾶσθαι κοινὸν ἁπάσης ἡλικίας, καὶ σώματος ἕξεως, ἐστὶ πα-
ράγγελμα. τὰ δ' ἐφεξῆς τοῦδε τοῖς νέοις ὡς αὐτὸς εἶπεν ἁρμόττοντα γράφει λέγων ὧδε. τοὺς νέους ἐλλεβο-
ρίζειν, ἰγνύην τάμνειν. ἐλλεβορίζειν μὲν ἐὰν πάνυ χρόνιον ᾖ τὸ πάθος, καὶ ὡς ἂν εἴποι τις μοχλείας δεόμε-
νον· εἰς ταῦτα γὰρ ἐλλεβόρῳ χρώμεθα. φλεβοτομίαν δὲ ἐπὶ τῶν αἷμα πλέον, ἢ παχὺ κατὰ τὰς φλέ-
20 βας ἠθροικότων. εἰ δὲ ἀμφοῖν αὐτὸς ἄνθρωπος δέοιτο τῶν βοηθημάτων, εὔδηλόν ἐστιν ὡς ἀπὸ φλεβοτομίας
ἀρκτέον ἐστί. ἔμαθες δ' ὅτι τὰ μὲν ἄνω τοῦ ἥπατος μόρια τῆς ἀπ' ἀγκῶνος δεῖται φλεβοτομίας. τὰ δὲ κά-
τω ἀπὸ τῶν σκελῶν. ἐν ταῖς ἰγνύαις τεμνόντων ἡμῶν τὰς φλέβας. ἢ πάντως γε παρὰ τὰ σφυρά. τὸ
δ' ἐφεξῆς εἰρημένον. οὐρητικοῖσι καθαίρειν. ἐπὶ πάντων ἐστὶ χρήσιμον. οὐχ ἁπλῶς δὲ εἰπεῖν, οὐρητικοῖς χρῆ-
σθαι δεῖν, ἀλλὰ προσθεὶς τὸ καθαίρειν ἐνεδείξατο τὸν τρόπον τῆς ἀπ' αὐτῶν γινομένης ὠφελείας ἐκκαθαι-
ρόντων, οὐ μόνον τὰ κατὰ τοὺς νεφροὺς ἐμπεπλασμένα γλίσχρα, καὶ παχέα. σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ τὰ κατὰ
τὰς φλέβας ἐμφερόμενα τῷ αἵματι παρὰ φύσιν. τὸ δ' ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς ῥήσεως εἰρημένον. λεπτῦναι.
χρήσιμόν ἐστιν ἅπασι τοῖς νεφριτικοῖς. ὅσους τε παρασκευάζομεν εἰς ἐλλεβόρου λῆψιν, ὅσους τε χωρὶς τού-
του, καὶ διὰ φλεβοτομίας θεραπεύομεν. ἢ καὶ μετὰ τὴν τούτου προσαγωγήν. εἴρηται δὲ τὸ μὲν λεπτῦναι περὶ
τῶν χυμῶν. τούτους γὰρ προσήκει λεπτῦναι. τὸ δὲ ἁπαλῦναι περὶ τῶν στερεῶν. ἑκάτερον γὰρ χρήσιμον
30 ἐπὶ τῶν τὸν ἐλλέβορον ληψομένων εἰς τὸ τῆς καθάρσεως ἀκίνδυνον. ἐὰν οὖν ἄνευ τοῦ προλεπτῦναι τοὺς χυ-
μοὺς, ἢ τὰ σώματα μαλακῦναι δι' ὧν ὁ ἔμετος, καὶ πρὸς τὰς ἐντάσεις, καὶ τοὺς σπαραγμοὺς εὔπορα παρα-
σκευάσαι, δῶμεν ἐλλέβορον, εἰς κίνδυνον ἄξομεν πνιγμοῦ διὰ τὸ πάχος τῶν χυμῶν ἤτοι δὲ σπασθήσεται
διὰ τὸ σκληρὸν ἐν τοῖς σπαραγμοῖς ὁ καθαιρόμενος, ἢ ἀγγεῖόν τι ῥήξει. καὶ χωρὶς δὲ τοῦ διδόναι τὸν ἐλλέβορον ἄρι-
στον ἐστὶ τοὺς μὲν χυμοὺς λεπτοὺς εἶναι. μαλακὰ δὲ πρὸς τὴν διέξοδον αὐτῶν ἐπιτήδεια τὰ τῶν νεφρῶν σώματα.
τὴν ἀρχὴν γοῦν οὐδὲ γεννηθήσεται ποτὲ λίθος ἐν αὐτοῖς, ἐὰν ἀμφότερα τις αὐτὰ διαφυλάττῃ.

ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ τῇσιν ὑδατοινούσῃσιν ἐπὶ πολὺ παραμένει. ὅταν δὲ μὴ ταχὺ ἴῃ ἐποιδέει.

Ὑδατοινούσας ἔνιοι μὲν ἤκουσαν τὰς ἐχούσας ἐπιτηδείως ἁλῶναι τῷ κατὰ τὸν ὕδερον πάθει. τινὲς δὲ
τὰς φύσει λεπτὸν, καὶ ὑδατῶδες ἐχούσας αἷμα. δυνατὸν δὲ ἐστιν ἐπ' ἀμφοτέρων ἀκοῦσαι τοῦ λελεγμέ-
νου. καὶ μᾶλλόν γε ἐφ' ὧν φύσει τὸ αἷμα λεπτόν ἐστι, μηδεμιᾶς νοσώδους διαθέσεως ἑτέρας ὑποστρεφομένης
40 ἐν τῷ σώματι. ταύταις γὰρ ἡ ἔμμηνος κάθαρσις ἣν γυναικεῖα κέκληκεν, ἐπὶ πολὺ παραμένει. διττὸν γάρ
ἐστι καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐπὶ πολὺ δυνάμενον ἀκούεσθαι. τὸ μὲν ἕτερον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἐν αἷς αἱ τοιαῦται γυ-
ναῖκες καθαίρονται. τὸ δὲ ἕτερον ἐπὶ τῆς ἡλικίας αὐτῶν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἡμερῶν ἀκουόμενον, δηλώσει
πλείοσιν ἐφεξῆς ἡμέραις καθαίρεσθαι ταύτας τῶν ἄλλων γυναικῶν. ἐπὶ δὲ τῆς ἡλικίας ἄχρι πλειόνων
ἐτῶν. ὄντως γὰρ ἀθροίζεται ταύταις πολὺ, καὶ λεπτὸν αἷμα καθάπερ ταῖς ἐναντίως διακειμέναις ὀλί-
γον τε καὶ παχύ. λευκαὶ μὲν οὖν εἰσιν αἱ πρότεραι, καὶ μαλακαί. μέλαιναι δὲ, καὶ σκληραὶ, καὶ λεπταὶ
τοὐπίπαν αἱ τὸ μελαγχολικώτερον αἷμα γεννῶσαι, καὶ πρόδηλον ὅτι ταῖς ἐξ ἀρχῆς κράσεσιν ἐναντίως ἔ-
χουσιν. αἱ μὲν γὰρ ὑδατοινοῦσαι νῦν ὑπ' αὐτοῦ λεγόμεναι τῆς ὑγροτέρας τε καὶ ψυχροτέρας. αἱ δ' ἐν-
αντίαι τῆς ξηροτέρας τε εἰσὶ, καὶ θερμοτέρας κράσεως. ἐὰν δὲ κατὰ πάθος ὑδατοινῶσιν, οὐ πάσαις
καταμήνια πλείοσιν ἡμέραις φαίνεται. ἐνίοτε γὰρ αὐτὸ τὸ ἐπέχεσθαι τοῦ πάθους αὐταῖς αἴτιον γίνεται.
50 πάλιν δὲ τὸ ἐπέχεσθαι δι' ἐμφράξιν τε τῶν κατὰ τὴν μήτραν στομάτων γίνεται, καὶ διὰ πάχος τοῦ αἵματος.
ὅθεν ἔνιοι τῶν ἀξιούντων ἐπὶ τῶν κατὰ πάθος ὑδατοινουσῶν τὸν λόγον εἶναι, τῷ παραμένει ῥήματι κατὰ
τὴν τελευταίαν συλλαβὴν προσθέντες τὸ ν, γράφουσι, γυναικεῖα τῇσιν ὑδατοινούσῃσιν ἐπὶ πολὺ παρα-
μένειν, ὑπακοῦσαι κελεύοντες ἡμᾶς τὸ προσῆκον. ὡσεὶ καὶ οὕτως εἰρήκει. γυναικεῖα τῇσιν ὑδατοινούσῃσιν
ἐπὶ πολὺ χρὴ παραμένειν. ἵνα συμβουλευτικός τε, καὶ θεραπευτικὸς ὁ λόγος ᾖ, τοῦ γινομένου μόνον ἐπ' αὐ-
τοῦ, περιέχων διήγησιν. ὁμολογεῖν δὲ τούτῳ φασὶ καὶ τὸ κατὰ τὴν τελευτὴν εἰρημένον. ὅταν δὲ μὴ ταχὺ ἴῃ
ἐποιδέει. βούλεσθαι γὰρ αὐτὸν, ὥσπερ ἐν πλείοσιν ἡμέραις, οὕτως καὶ δι' ὀλίγου χρόνου καθαίρεσθαι τὰς
τοιαύτας γυναῖκας. ἐπειδὴ βραδυνόντων τῶν καταμηνίων οἰδήματα γίνεται, καίτοι τοῦτο, κἀπὶ τῶν
ὑδατῶδες ἐχουσῶν αἷμα φησὶ συμβαίνειν. καὶ γὰρ καὶ ταύταις αἱ σάρκες ὑδατωδέστεραι γίνονται. μὴ κα-

τὰ προθεσμίαν

τὰ προθεσμίαν ἀπαντώσης τῆς καθάρσεως.

ἘΝ ΚΡΑΝΩ͂ΝΙ αἱ παλαιαὶ ὀδύναι ψυχραί. αἱ δὲ νεαραὶ, θερμαί. αἵματι δὲ αἱ πλεῖσται, καὶ τὰ ἀπὸ ἰσχίου ψυχρά.

Καὶ ταῦτα ἑαυτῷ φαίνεται γεγραφὼς ὁ Ἱπποκράτης ἀναμνήσεως ἕνεκεν ἐν κεφαλαίῳ βραχεῖ. διὸ καὶ ἀσαφέστερος ὁ λόγος ἐστίν. ἄδηλον γὰρ εἴτε ὀδύνας μόνον ἐν Κρανῶνι γεγονέναι φησὶ καὶ ταύτας, ἤτοι κατὰ τὴν κοιλίαν, ἢ καὶ ἄλλο τι μέρος, εἴτε ὀδυνώδη πάθη. τὸ δ᾽ οὖν τὰς μὲν παλαιὰς ὀδύνας ψυχρὰς γίνεσθαι, τὰς δὲ νεαρὰς θερμάς. καίτοι δοκοῦν σαφῶς εἰρῆσθαι περιέχει καὶ αὐτὸ τινὰ ἀσάφειαν. ἤτοι γὰρ παλαιὰς λέγει τὰς πάλαι γεγονυίας, ἢ τὰς χρονιζούσας, ὥσπερ γε καὶ τὰς νεαρὰς, ἤτοι τὰς νῦν συνισταμένας, ἢ τὰς ταχέως παυομένας. καὶ ψυχρὰς, ἤτοι τὰς ψύξεως αἴσθησιν φερούσας, ἢ τὰς ὑπὸ τῶν
10 θερμαινόντων παρηγορουμένας. ὡσαύτως δὲ καὶ θερμὰς, ἤτοι τὰς θερμότητος αἴσθησιν ἐχούσας, ἢ παρηγορουμένας ὑπὸ τῶν ψυχόντων. ἔνιοι δὲ ψυχρὰς μὲν εἰρῆσθαί φασι τὰς βραχείας. θερμὰς δὲ τὰς μεγάλας, οὐ συνήθως τοῖς Ἕλλησιν ἀκούοντες τῶν σημαινομένων. ἐν τίνι δὲ τοῦ ἔτους ὥρᾳ ὁ Ἱπποκράτης ταῦτα ἔγραψεν ἀγνοοῦντες ἡμεῖς, οὐδὲ περὶ τοῦ πότε συνέστησαν, ἢ πῶς ἢ μέχρι πόσου παρέμειναν αἱ ὀδύναι, δυνάμεθα σαφῶς εὑρεῖν. τὸ δ᾽ οὖν τὰς νεαρὰς μὲν αὐτῶν αἵματι γίνεσθαι τοὐπίπαν ἐν ἴσῳ τοῦ ὑφ᾽ αἵματος θερμοῦ τε δηλονότι, καὶ πολλοῦ. ἐπὶ δὲ τῶν παλαιῶν μὴ προσθεῖναι τὸν χυμόν. ἐνδεικτικόν ἐστι τοῦ τὰς παλαιὰς ὑφ᾽ ἑτέρου τινὸς χυμοῦ γίνεσθαι ψυχροῦ. καὶ τὰ ἀπὸ ἰσχίου δὲ ψυχρὰ γεγονέναι φησὶν αὐτοῖς, ἤτοι πάθη λέγων, ἢ ἀλγήματα, ψυχροῦ δηλονότι καὶ ταῦτα ἐργαζομένου χυμοῦ. θαυμάζειν δ᾽ ἐστὶ πολλοὺς τῶν ἐξηγητῶν, εἰς μὲν τὰς τοιαύτας ῥήσεις ἐν αἷς οὐδέν ἐστι βεβαίως εὑρεῖν, ἀναπόδεικτα γράφοντας πολλά. καθ᾽ ἃς δ᾽ ἀποδεῖξαι τι δυνατόν ἐστι, καὶ χρησίμως εὑρεῖν, ἤτοι μηδὲν ὅλως γράφοντας, ἢ βραχέα, καὶ
20 ἀναπόδεικτα, καθάπερ προστάγματα.

ΤΑ͂ ἘΣ ῥίγεα ἰσχυρὰ ἰόντα οὐ πάνυ τι πρηΰνεται. ἀλλ᾽ ἐγγὺς ἀκμῆς.

Οὕτως ἴσασιν γεγραμμένην τὴν ῥῆσιν οἱ παλαιότεροι τῶν ἐξηγητῶν. οἱ δὲ νεώτεροι πρὸς τὸ σαφέστερον ὑπαλλάξαντες αὐτὴν ὧδέ πως γράφουσι. ΤΑ͂ ῥίγεα ἰσχυρὰ ἐόντα οὐ πάνυ τι πρηΰνεται, ἀλλ᾽ ἐγγὺς ἀκμῆς. καὶ βούλονται τὴν λέξιν τήνδε διδάσκειν ἡμᾶς, ὅσα τοῖς νοσοῦσιν ἰσχυρὰ γίνονται ῥίγη, μὴ πάνυ τι ταῦτα πραΰνεσθαι κατ᾽ ἄλλον τινὰ καιρὸν τῆς νόσου, ἀλλὰ μόνον ὅταν ἐγγὺς ᾖ τῆς ἀκμῆς. κατὰ δὲ τὴν προτέραν γραφὴν, τὰ ἐς ῥίγεα ἰσχυρὰ ἰόντα, τουτέστι ἀφικνούμενα πάθη, προσυπακούειν γὰρ δεῖ τὸ πάθος, προσήκει αὐτὸ ἀκούειν μὴ πραΰνεσθαι ταῦτα πρὸ τῆς ἀκμῆς. ἔνιοι μὲν οὖν ἀκμῆς αὐτὸν μεμνῆσθαί φασι τοῦ ὅλου καιροῦ τοῦ νοσήματος. ἔνιοι δὲ τῆς τῶν κατὰ μέρος παροξυσμῶν. ὡς τὸ ῥῖγος ὅταν ἰσχυρὸν ᾖ, μὴ παυόμενον πρὸ τοῦ πλησιάζειν τὸν τῆς ἀκμῆς καιρόν. φαίνεται μὲν οὖν τοῦτο γινόμενον ἐνίοις. καὶ καλοῦμεν αὐ-
30 τὸ ῥῖγος ἀνεκθέρμαντον, οὐκ ἰσχυρόν. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ κατὰ τὴν δύναμιν ἰσχυρὸν αὐτὸ φάναι. κακοηθέστερον γάρ ἐστι πολὺ τοῦ σφοδροῦ μὲν ὑπερβαλλόντως, ἐν τάχει δὲ παυομένου. τὴν δ᾽ ὅλην τοῦ νοσήματος ἀκμὴν ἀκούοντι ἔσται μάλιστα ἐπὶ τεταρταίων πυρετῶν ὁ λόγος ἐστὶ χρήσιμος. ἐάν τε γὰρ ἅμα ῥίγεσιν ἰσχυροῖς ἐμβάλλωσιν οἱ παροξυσμοὶ, μηδὲν ἐνδιδόντων αὐτῶν, ἀδύνατόν ἐστιν ἤδη τὴν ἀκμὴν ἀπειληφέναι τὸ νόσημα, καὶ δηλονότι πολὺ μᾶλλον, οὐδὲ τὴν παρακμὴν ἐλπίζειν χρὴ τοῦ τοιούτου τεταρταίου γενήσεσθαι, πρὶν λωφῆσαι τὸ ῥῖγος. ὥσθ᾽ ὁ λόγος ἐστὶ προγνωστικὸς ἐπὶ τῶν εἰς ῥίγη σφοδρὰ πυρετῶν ἰόντων. ὧν οὐχ οἷόν τε λύσιν γίνεσθαι πρὸ τοῦ πραϋνθῆναι τὸ ῥῖγος, καὶ τοῦτο γίνεται πλησίον τῆς ἀκμῆς. συμβαίνει δὲ τὰ τοιαῦτα ῥίγη διὰ ψυχρὸν πάνυ φλέγμα τὸ ὑαλῶδες ὀνομαζόμενον, ἢ τὸν μελαγχολικὸν χυμόν. ἀλλ᾽ ἐπὶ μὲν τῷ ψυχρῷ φλέγματι τὸ δυσεκθέρμαντον, οὐ τὸ σφοδρὸν, γίνεται ῥῖγος. ἐπὶ δὲ τῷ μελαγχολικῷ ποτὲ μὲν ἀμφότερα, ποτὲ δὲ θάτερον. ἀλλ᾽ ὁ μὲν τοιοῦτος χυμὸς διὰ τετάρτης φέρει τὸν παροξυσμόν. ὁ δ᾽ ὑαλώδης τὸν ἀμφημερινόν. οὐδὲν μὴν οἱ ἐξη-
40 γηταὶ τῶν τοιούτων διαιροῦσιν. ἀλλ᾽ ἐν οἷς οὐδὲν ὠφελοῦσι τοὺς μαθητὰς, ἐπὶ πλεῖστον ἐκεῖνα διέρχονται. καὶ γοῦν καὶ κατὰ τὴν ἑξῆς ῥῆσιν ἰατρικωτάτην οὖσαν ἐλέγχονται, τῶν ἀξιολογωτάτων θεωρημάτων οὐδὲν ἐπιστάμενοι

ΠΡῸ ῬΊΓΕΟΣ αἱ ἐπισχέσιες τῶν οὔρων ἢν ἐκ χρηστῶν ἴωσι, καὶ κοιλίη δι᾽ ἔλθοι, καὶ ὕπνοι ἐῶσιν. ἴσως δὲ καὶ ὁ τρόπος τοῦ πυρετοῦ. ἴσως δὲ καὶ τὰ ἐκ κόπων.

Οὐκ οἶδα ὅτι εἴπω καὶ τοὺς θεοὺς ὅταν ὠφελιμώτατον θεώρημα μυριάκις ἐπὶ τῶν νοσούντων φαινόμενον, ἀγνοῶσιν οἱ τὸ βιβλίον ἐξηγησάμενοι. τὸ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἧττον αὐτὶς θαυμάσειε. τὸ δὲ Σαβίνου καὶ Ῥούφου τοῦ Ἐφεσίου τοῖς Ἱπποκράτους συγγράμμασιν ὡμιληκότων ἀνδρῶν οὐ παρέργως, ἄξιον ὄντως ἐστὶ θαύματος. εἰ μὴ πολλάκις ἐθεάσαντο ῥίγους χρησίμου προηγησαμένην ἐπίσχεσιν οὔρου. περὶ ἧς νῦν ὁ Ἱπποκράτης γράφει, προγιγνώσκειν ἡμᾶς διδάσκων ἐσόμενον ἐν νόσῳ κρίσιμον ῥῖγος. ἐὰν ἐν ὀξεῖ πυρετῷ τἄλλα σοι σημεῖα σωτήρια φαίνηται, καὶ κρίσιν ἐλπίζῃς ὑπόγυιον ἔσεσθαι. γινώσκειν σε χρὴ τῶν οὔρων ἐπισχεθέντων ἐξ ἀνάγκης ἔσεσθαι τὸ κρίσιμον
50 ῥῖγος. ἐὰν δὲ καὶ ἡ νὺξ προηγήσηται δύσφορος, ἥ τε ἡμέρα κρίσιμος ᾖ, βεβαιότερόν ἐστι προσδοκᾶν ἔσεσθαι τὸ ῥῖγος. ἐὰν δὲ τὸ διὰ σφυγμοῦ σημεῖον ὡς ἔμαθες ἐνδείξηταί σοι τοῦτο, μὴ μόνον ἔσεσθαι τὸ ῥῖγος ἀλλὰ καὶ σφοδρὸν ἔσεσθαι βεβαίως ἔλπιζε. τὸ τοίνυν ἐκ χρηστῶν ἤτοι τῶν οὔρων μόνων, ἢ καὶ τῶν ἄλλων ἅμα αὐτοῖς τῶν ἀγαθῶν σημείων ἀκούειν σε χρή. τηλικαύτη μὲν ἡ δύναμίς ἐστι τῶν ἐν τοῖς οὔροις σημείων ἐν τοῖς ὀξέσι πυρετοῖς, ὥστε καὶ μόνῃ πιστεύειν αὐτῇ. προσερχομένων δὲ καὶ τῶν ἄλλων, πρόγνωσίς ἐσται σοι βεβαιοτάτη, καὶ ἀμετάπτωτος, ὡς τὸ διηνεκές ἔχειν. αἱ μέντοι τῶν οὔρων ἐπισχέσεις γίνονται καὶ τῆς κοιλίας ἐκκενούσης πολλά. δηλοῦται γοῦν ἐνταῦθα ῥέπειν ἡ ὀρρώδης ὑγρότης ἧς ἔμαθες ὅταν πλεονάζῃ, τρεῖς εἶναι κενώσεις. τὴν διὰ γαστρὸς, τὴν δι᾽ οὔρων, τὴν δι᾽ ἱδρώτων. ἐὰν μὲν οὖν ἡ κοιλία πλείω διαχωρήσῃ, τῇ τῶν οὔρων ἐπισχέσει θαρρεῖν οὐ προσήκει εἰς τὴν τοῦ ῥίγους πρόγνωσιν. ἐὰν δὲ καὶ αὕτη μηδ᾽ ὅλως προχωρήσῃ προεγνωκότι σοι τὸ νόσημα πλη-

σιον εἶναι κρίσεως, ἀναγκαῖον ἐστὶ ῥιγῶσαι τε καὶ ἱδρῶσαι τὸν κάμνοντα. τί ποτε οὖν σημαίνει τό. ΚΑῚ ὕ-
πνοι ἐνέωσιν. εἰ μὲν γὰρ ὡς ἕν τι τῶν ἀγαθῶν σημείων εἴρηται, τὸ μέγιστον εἰς τὰ παρόντα συμφωνήσει. τὸ
δέ. ἮΝ ἐκ χρηστῶν ἴωσιν. ὥσπερ τι παράδειγμα λελεγμένον. εἰ δ᾽ ὡς καὶ τοῦτο τοῦ γενησομένου ῥίγους ὂν ση-
μεῖον, οὐχ ἁπλῶς σε χρὴ γινώσκειν περὶ τοῦδε. πολλάκις μὲν γὰρ ἡ προηγησαμένη τῆς κρίσεως νύξ, τοῦ τε
ῥίγους, καὶ τῆς ἐπ᾽ αὐτῷ κρίσεως γίνεται δύσφορος, ὁπότε βεβαιοτάτην ἕξεις σὺν τοῖς εἰρημένοις τὴν
τοῦ γενησομένου ῥίγους πρόγνωσιν. ἐνίοτε δὲ ἐν τῷ ἐναντίῳ μεθ᾽ ὕπνων χρηστῶν εὔφορος γίνεται ἡ νύξ. καὶ
φαίνεται τούτοις οὐχ ὁ τοῦ ῥίγους δηλωτικὸς σφυγμός, ἀλλ᾽ ὁ τῆς ἐκκρίσεως. ἔμαθες δὲ περὶ τούτων ἱκα-
νῶς ἐν τῇ τῶν σφυγμῶν πραγματείᾳ. προσεπισκοπεῖσθαι δὲ καὶ τὸν τρόπον τοῦ πυρετοῦ κελεύει σε, τού-
τέστι εἰ θερμός, καὶ χολώδης, καὶ καυσώδης, ἢ τῶν ἄλλων τις. ὅσα γὰρ ἐν τοῖς ὀξέσι πυρετοῖς, καὶ μάλι-
10 στα τοῖς καυσώδεσι γίνεται ῥίγη, κριτικὰ ταῦτα ἔμαθες ἐπὶ τῇ ξανθῇ χολῇ διὰ τῶν αἰσθητικῶν σωμάτων
φερομένῃ. πρὸς τὸ ἐκτὸς ἀποτελεῖσθαι. διὰ τοῦτο καὶ οἱ ἐκ κόπων πυρετοὶ χολωδέστατοι τὴν κρᾶσιν ὄν-
τες, εἰς τὴν πρόγνωσίν σοι καὶ αὐτοὶ συντελοῦσιν. αὕτη μὲν οὖν ἡ ἀπὸ τῶν προκαταρκτικῶν αἰτίων εἰς τὴν
πρόγνωσιν ὠφέλεια. λελεγμένη μὲν ὡς ἐπὶ παραδείγματος ἑνός. ἐσομένη δέ σοι χρήσιμος κἀπὶ τῶν ἄλ-
λων αἰτίων τῶν προκαταρκτικῶν, ὅσα χολωδέστερον ἐργάζεται τὸ σῶμα. ταῦτα δέ ἐστιν ἐγκαύσεις τε, καὶ
ἀγρυπνίαι, καὶ φροντίδες, καὶ λῦπαι, καὶ θυμοί, καὶ τροφῆς ἔνδεια, καὶ τῶν χολωδῶν ἐδεσμάτων πλεο-
νεξία. πρώτη μέν σοι καὶ ἀσφαλεστάτη διάγνωσις εἰς τὸν τρόπον τῶν πυρετῶν ἀπὸ τῶν φαινομένων κατὰ
τὸ σῶμα γενήσεται, καθάπερ ἔμαθες ἐν τοῖς περὶ διαφορᾶς τῶν πυρετῶν. ἐφεξῆς δὲ καὶ ἡ ἀπὸ τῶν προ-
καταρχόντων αἰτίων εἰς ἀσφαλεστέραν πίστιν ὧν εὗρες, οὐ σμικρὰ συντελέσει. θαυμαστὸν οὖν ὅπως τοῦτο τὸ
20 θεώρημα χρησιμώτατον ὄν, ἔλαθε τοὺς ἐξηγητάς.

ἈΠΟΣΤΆΣΙΕΣ οὐ μάλα οἷσι ῥίγεα.

Σπανίως ἀποστάσεις γίνονται τοῖς μετὰ ῥίγους πυρέττουσιν, ὥσπερ ἐν τεταρταίοις πυρετοῖς, καὶ τριταί-
οις. αἱ γὰρ ἐν ταῖς παρακμαῖς τῶν τοιούτων παροξυσμῶν ἐκκρίσεις κενοῦσι τὸ πλῆθος, ὥστε πάνυ χρὴ πολλὴν
εἶναι τὴν περιουσίαν τῶν λυπούντων χυμῶν. ἵν᾽ ἡ φύσις ἀποστάσεως δεηθῇ.

ἉΙ ΤΩ͂Ν σκελέων ἐκθηλυώσιες, οἷον ἢ πρὸ νόσου ὁδοιπορήσαντι, ἢ ἐκ νόσου αὐτίκα. διότι ἴσως τὸ ἐκ κό-
πων εἰς ἄρθρα ἀπέστη. δι᾽ ὃ αἱ τῶν σκελέων ἐκθηλυώσιες.

Οὐκ ἔστι γνῶναι σαφῶς πότερα τὰς ἀσθενείας μόνας ἐκθηλυώσεις εἴρηκεν, ἢ τὰς σὺν ἀτροφίᾳ τῶν σκελῶν
ὅλων γινομένας. ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ προτέρῳ τῶν προειρημένων παραδειγμάτων ἐγχωρεῖ καὶ τὰς σὺν
ἀτροφίᾳ νοεῖν. ὅσον δὲ ἐπὶ τῷ δευτέρῳ καθ᾽ ὅ φησι. Διότι ἴσως τὸ ἐκ κόπων εἰς ἄρθρα ἀπέστη, τὰς ἰσχνότη-
τας οὐκ ἄν τις εὐλόγως ἀκούσειεν. ἀλλ᾽ ἁπλῶς τὰς ἀσθενείας. αἵτινες δύνανται καὶ χωρὶς ἰσχνότητος,
30 ἤτοι εἰς ἐκλύτους τὰς ἐνεργείας ἐργάζεσθαι τῶν σκελῶν, ἢ καὶ τὰς ὑποστάσεις ὑποδέχεσθαι. τὸ δὲ ἐπὶ τῷ
τέλει προσκείμενον. Δι᾽ ὃ αἱ τῶν σκελῶν ἐκθηλυώσιες. εἴρηται καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ῥήσεως. ὅθεν ἔνιοι
τῶν ἐφεξῆς γεγραμμένων ἡγούμενον αὐτὸ ποιοῦσι. πρῶτον μὲν ἀφαιροῦντες τὸ διότι. συμμετακοσμοῦν-
τες δὲ αὐτῷ τινὰ καὶ τῶν ἐκ τῆς ἑπομένης ῥήσεως. ὅπερ δὲ καὶ τὴν ἀρχὴν εἶπον ἀναμνήσω καὶ νῦν. ἐστὶ
δὲ τοῦτο τὸ πολυειδῶς γεγράφθαι τὰς ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ ῥήσεις, ὥσπερ καὶ τήνδε, μετὰ τοῦ διεσπάσθαι
τινὰς οὐκ ὀρθῶς, ἢ συνῆφθαι πάλιν οὐ προσηκόντως. ὧν εἰ μνημονεύοιμι πάντων ἅμα τῷ διελέγχειν τοὺς ἁ-
μαρτάνοντας εἰς ἄπειρον ἐκταθήσεται μῆκος, ὁ λόγος.

ΦΎΜΑΤΑ ἘΞΩ ἐξοιδέοντα καὶ τὰ ἀπόξεα, καὶ τὰ κορυφώδεα, καὶ τὰ ὁμαλῶς ξυμπεπαινόμενα, καὶ
μὴ περίσκληρα, καὶ κατάῤῥοπα, καὶ τὰ μὴ δίκρανα ἀμείνω. τὰ δ᾽ ἐναντία κακά. καὶ ὅσω πλεῖστα
ἐναντία κάκιστα.

Ἀπὸ τῶν ἐν τῇ γῇ φυομένων οἱ ἄνθρωποι φύματα κεκλήκασι τοὺς παρὰ φύσιν ὄγκους ὅσοι τοὐπίπαν ἄνευ
40 τῆς ἔξωθεν αἰτίας γίνονται. μάλιστα οὖν ὀνομάζουσιν οὕτω τὰ πρὸς τὸν ἐκτὸς τόπον ἐπειγόμενα. τῷ δ᾽ οὐκ
ἔχειν ἕτερον ὄνομα καὶ τὰ πλατέα, καὶ βραχεῖ τοῦ κατὰ φύσιν ὑψηλότερα, καὶ ταῦθ᾽ ὡσαύτως ἐνίοτε προ-
σαγορεύουσιν. ὅπερ καὶ Ἱπποκράτης ἐποίησεν, ἀγαθὰ μὲν εἶναι λέγων τὰ ἐξοιδοῦντα. τουτέστι ἐφ᾽ ὧν
ἀξιόλογος ἡ ἐξόγκωσις. ἢ ὅσα τὴν αὔξησιν οὐκ ἐς τὴν ἔσω χώραν, ἀλλ᾽ εἰς τὴν ἔξω ποιεῖται. καθάπερ ἐν
» προγνωστικῷ γράφων εἶπεν. ὍΣΑ μὲν ἔξω τρέπεται ἄριστά ἐστιν ὡς μάλιστα ἐκκλίνοντα, καὶ εἰς ὀξὺ ἀ-
» ποκορυφοῦντα. ὅσα δέ φησιν ἔσω ῥήγνυται, ἄριστά ἐστιν ἃ τῶν ἔξω χωρίων μηδὲν ἐπικοινωνεῖ. κάλλιον μὲν
γὰρ ἔξω ῥέπειν. εἰ δὲ ἔσω ῥέπει, βέλτιον πάλιν ἐν τούτοις ἐστὶν ἅπασιν αὐτῶν τὴν ῥοπὴν ἐς τὴν ἔσω χώ-
ραν πεποιῆσθαι. τῶν μὲν οὖν φυμάτων ἡ γένεσις ἐν ἐπιγαστρίῳ τέ ἐστιν, ἢ καὶ κατὰ θώρακα. τούτοις γὰρ ὑ-
πόκεινται χῶραι κεναί, τὸν παρὰ φύσιν ὄγκον ἐκδεχόμεναι τῶν ἔσω ῥεψάντων φυμάτων. αὐτῶν δὲ τῶν ἐξο-
50 γκουμένων ἔξω, τὰ ἀπόξεα, καὶ κορυφώδη κρείττονα τῶν πλατέων ἐστίν. ὡς ἂν ὑπὸ θερμοτέρων τε, καὶ
λεπτοτέρων τῇ συστάσει γινόμενα χυμῶν. καὶ διὰ τοῦτο ταχέως ἐκπυισκόμενα. τὰ γὰρ ὑπὸ παχέων, καὶ
γλίσχρων γινόμενα ὡς ἂν ψυχρῶν ὄντων πλατέα τε ἐστί, καὶ δύσπεπτα, καὶ σήπεται μᾶλλον, οὐ πέττεται χρό-
νῳ πλείονι. σὺν τούτοις δὲ ἐπαινεῖ καὶ τὰ ὁμαλῶς ἐκπυισκόμενα. τὰ γὰρ ἐκ μέρους μὲν τινὸς ἑαυτῶν ἐκπυή-
σαντα, τὸ λοιπὸν δὲ ἅπαν ἀνέκπυητον ἔχοντα, πρῶτον μὲν αὐτῷ τῷ χρονιώτερα τῶν ἄλλων ἐκπυησάντων
εὐθέως εἶναι μοχθηρά, δεύτερον δὲ τῷ δυσχερεῖ τῆς θεραπείας. ἄλλων μὲν γὰρ δεῖται τὰ διαπυήσαντα
τῶν ἰαμάτων. ἄλλων δὲ τὰ ἀνέκπυητα. καὶ τὰ μὴ περίσκληρα δὲ βελτίω τῶν περισκλήρων ἐστίν. ὀνομάζει
δὲ περίσκληρα τὰ τὸ μέσον ἑαυτῶν ἔχοντα μαλακόν, καὶ διαπυΐσκον. τὸ δὲ ἐν κύκλῳ τούτου, σκληρόν, καὶ δυ-
σεκπύητον, ἢ ὅλως ἀνέκπυητον. ἐπαινεῖ δὲ καὶ τὰ κατάῤῥοπα φύματα. ταῦτα δέ ἐστιν ὅσα κατὰ τὴν κάτω

χώραν, τὴν κορυφὴν ἑαυτῶν ἴσχει τῆς ἐκπυήσεως. ἐνταῦθα γὰρ ἀναστομωθέντα τὰς ἀποῤῥύσεις εὐπετεῖς λαμβάνει. εἰ μὴ λάθοι γε διὰ τῶν ἀνωμάλων ὄντα. καὶ τούτοις γὰρ τὸ μέν τι χρηστὸν ὑπάρχει, τὸ δέ τι μοχθηρόν. ὅσα δὲ τὴν ἐκπύησιν ὁμαλὴν ἔχοντα, τὴν κορυφὴν ἐν τοῖς κάτω μέρεσι ποιεῖται, ταῦτα ἄριστα. καὶ τὰ μὴ δίκραιρα δὲ, βελτίω τῶν δικραίρων εἶναί φησιν. εὑρίσκεται γὰρ τῶν δικραίρων τὸ μέσον οὐκ ἀπαθὲς μὲν, ἀνεκπύητον δὲ καὶ σκληρόν. εὔδηλον δ᾽ ὅτι τῶν ἐναντίως ἀλλήλοις διακειμένων φυμάτων ὧν διῆλθον, ὅσα πλεῖστον ἀλλήλων διαφέρει ταῖς ἰδέαις, ταῦτα καὶ ταῖς δυνάμεσι, καὶ τοῖς ἤθεσι διαφέρει πάμπολυ. πλάτος γὰρ ἱκανὸν ἐχουσῶν τῶν εἰρημένων διαφορῶν, ἀναγκαῖον εἶναι μέν τι μέσον τῶν ἐναντίων. ἀποκεχωρηκέναι δὲ τοῦ μέσου, τὸ μὲν μᾶλλον, τὸ δὲ ἧττον. οἷον ἐπὶ τῶν σκληρῶν, καὶ μαλακῶν. ἐπὶ μιᾶς γὰρ ἀντιθέσεως ὡς ἐπὶ παραδείγματος, ἀρκέσει τὸν λόγον ποιήσασθαι. τὸ μὲν σκληρὸν τοῦ μαλακοῦ φαυλότερόν ἐστιν. αὐτοῦ δὲ τοῦ σκληροῦ, τὸ μᾶλλον σκληρόν. εἰ δὲ ἔστι σκληρότερον, εἴη χαλεπώτατον. οὕτω δὲ καὶ τὸ μὲν μετρίως μαλακὸν, ἀγαθὸν μετρίως ἐστὶ, τὸ δὲ τελέως μαλακὸν ἀγαθὸν καὶ αὐτὸ τελέως. ὥσπερ οὖν ἐπὶ ταύτης τῆς ἀντιθέσεως ἤκουσας ἐπὶ τὰς εἰρημένας ἁπάσας γε μεταφέροις.

ΤΟ͂ ΘΗΡΙΩ͂ΔΕΣ φθινοπώρου, καὶ αἱ καρδιαλγίαι, καὶ τὸ φρικῶδες, καὶ τὸ μελαγχολικόν.

Εἴτε τὰς ἀσκαρίδας, εἴτε τὰς ἕλμινθας λέγει τὸ θηριῶδες, εἴτε ἐλέφαντα, καὶ καρκίνον, εἴτε φθίσιν ὥς τινος ἤκουσα, εἴτε πᾶν τὸ κακόηθες. εἰκότως ἐν φθινοπώρῳ τὰ τοιαῦτα γίνεται πάντα διά τε τὴν κακοχυμίαν τῆς ὥρας, καὶ τὴν τοῦ περιέχοντος ἀνώμαλον κρᾶσιν. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν εἰ καὶ καρδιαλγίαι, καὶ τὸ φρικῶδες, καὶ τὸ μελαγχολικὸν ἐπικρατεῖ κατὰ τὴν φθινοπωρινὴν ὥραν. ἅπαντα γὰρ ἕπεται ταῦτα τοῖς προειρημένοις αἰτίοις. εἴρηται δὲ ἡμῖν ἐπὶ πλέον ἐν τῇ τοῦ δευτέρου τῶν ἐπιδημιῶν ἐξηγήσει περὶ τῶν κατὰ τὸ φθινόπωρον ἁπάντων.

ΠΡΟ͂Σ ΤΑ͂Σ ἀρχὰς τοὺς παροξυσμοὺς ἐπισκέπτεσθαι, καὶ ἐν ἁπάσῃ τῇ νούσῳ, οἷον τὸ ἐν δείλῃ παροξύνεσθαι. καὶ ὁ ἐνιαυτὸς εἰς δείλην, καὶ αἱ ἀσκαρίδες.

Καὶ τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν οὕτως ἐγέγραπτο. πρὸς τὰς ἀρχὰς τῶν νούσων σκέπτεσθαι εἰ αὐτίκα ἀνθεῖ. χρῆται γὰρ ἐνίοτε τῇ πρὸς τὰς ἀρχὰς φωνῇ ὁ Ἱπποκράτης, ὥσπερ καὶ κατὰ τήνδε τὴν λέξιν εἶπε. πρὸς τὰς ἀρχὰς τῶν νούσων διαφέρει τὸ σκοπεῖσθαι εἰ αὐτίκα ἀνθεῖ. καθάπερ κἂν τῷ φάναι. ὃ καὶ πρὸ τὸ θερμαίνειν, καὶ ψύχειν, καὶ ξηραίνειν, καὶ ὑγραίνειν, πολλὰ αὖτις εὕροι τοιαῦτα. οὐ γὰρ ὡς ἐναντιουμένοις, οὐδ᾽ ὡς ἀντιλέγων, ἀλλ᾽ ὡς συνεργοῦντα πρὸς τὸ θερμαίνειν, καὶ ψύχειν, καὶ ξηραίνειν, καὶ ὑγραίνειν, χρῆται. πολλά φησιν αὖτις εὕροι τοιαῦτα. δέδεικται δὲ καὶ τοῦθ᾽ ἡμῖν, ἐν οἷς ἐξηγούμεθα τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν. οὐχ οὕτως ἐθέλοι τις ἀκούειν τῆς λέξεως, ἀναγκαῖον ἐστὶ τὸ πρὸς τὰς ἀρχὰς ἀντὶ τοῦ κατὰ τὰς ἀρχὰς, ἢ περὶ τὰς ἀρχὰς ἀκούειν. οὐ μὴν ἐν ταῖς ἀρχαῖς γε μόναις αὐτὸ παραινεῖ σκοπεῖν. ἀλλ᾽ ἐν ὅλαις ταῖς νόσοις. εἶτα παράδειγμα προσέθηκεν ὃ δυνατόν ἐστιν ἀναγνῶναι διττῶς. καθ᾽ ἕνα μὲν τρόπον. τὸ ἐς δείλην παροξύνεσθαι, καὶ ὁ ἐνιαυτὸς, εἶτ᾽ ἀφ᾽ ἑτέρας ἀρχῆς ἐς δείλην, καὶ αἱ ἀσκαρίδες. καθ᾽ ἕτερον δὲ τρόπον οἷον. τὸ ἐς δείλην παροξύνεσθαι, καὶ ὁ ἐνιαυτὸς εἰς δείλην. εἶτα ἀπ᾽ ἄλλης ἀρχῆς καὶ ἀσκαρίδες. ἀναλόγως γάρ τινα ἔχειν ἡγεῖται τὴν ἡμέραν, πρὸς ὅλον τὸν ἐνιαυτόν. ὡς τῷ μὲν ἑωθινῷ καιρῷ, τὸ ἔαρ ἐοικέναι, τῇ δὲ μεσημβρίᾳ, τὸ θέρος, τῇ δὲ ἑσπέρᾳ, τὸ φθινόπωρον, τῇ δὲ νυκτὶ τὸν χειμῶνα. λέλεκται δὲ καὶ περὶ τούτων ἐπὶ πλέον ἐν οἷς ἐξηγούμεθα τὴν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν ῥῆσιν. ἧς ἀρχή. Αἱ ἀσκαρίδες, δείλης.

ΝΗΠΙΟΙ͂ΣΙ βηχίον ξὺν γαστρὸς ταραχῇ, καὶ πυρετῷ συνεχεῖ σημαίνει μετὰ κρίσιν διμηναίῳ τὸ σύμπαν εἰκοσαίῳ, καὶ οἰδήματα ἐς ἄρθρα.

Ἅπαντες ὁμοίως πιστεύοντες τοῖς γεγραμμένοις οἱ ἐξηγησάμενοι μετὰ τοῦ μηδὲ νοεῖν ὧν ἐπαινοῦσιν. ἔνια καίτοι τινὰ μὲν εἰ καὶ κακοζηλότερον εἰπεῖν. οἷον νεῦρα τοῖς τέχνης ἐστὶν, τινὰ δὲ πάνυ σμικρὰν ἔχει τὴν ὠφέλειαν. ἔνια δὲ οὐδὲ σμικράν. ὥσπερ καὶ τὸ κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν. ἐγὼ γὰρ ὅσα μὲν ἀεὶ φαίνεται γινόμενα κατὰ τοὺς ἀῤῥώστους, ὡσαύτως ἀξιομνημόνευτα νομίζω. καὶ τούτων αὐτῶν μάλιστα, τὰ μεγάλην ἔχοντα τὴν χρείαν. ὥσπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔλεγον, ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ ῥῖγος προγνώσεως. ἐν σφοδροτάτῳ γὰρ ἐνίοτε πυρετῷ μετ᾽ ἀγρυπνίας, καὶ ἄσης, καὶ δίψους, καὶ δυσφορίας, ἔσθ᾽ ὅτε δὲ καὶ παραφροσύνης, ἁπάντων ταραττομένων, καὶ κλαιόντων τῶν οἰκείων τοῦ κάμνοντος, ἐνεστιν ἐπιστημονικῶς προειπόντα ῥῖγός τε καὶ ἱδρῶτα, καὶ λύσιν τοῦ νοσήματος, ἀσκληπιὸν εἶναι δοκεῖν. ἐπὶ δὲ τοῦ νῦν λεγομένου, πρῶτον μὲν οὐ σαφές ἐστιν ὃ λέγει. δεύτερον δὲ κἂν ἁπάσας αὐτοῦ τὰς πιθανὰς ἐκδοχὰς ὑπόθηταί τις ἔχεσθαι τῆς τοῦ γράψαντος γνώμης, οὐδὲν ἐξ αὐτῶν ἐστὶ προειπεῖν. ὑποκείσθω γάρ τι νήπιον βήττον, ἅμα γαστρὸς ταραχῇ, καὶ πυρετῷ συνεχεῖ, κἄπειτα κρινόμενον ὁποσοῦν ἐν ἥπερ ἂν ἡμέρᾳ βούλῃ τις. εἶτ᾽ οὖν ὀγδοηκοστῇ μετὰ τὴν ἀποκύησιν, εἴθ᾽ ἑξηκοστῇ. διττῶς γὰρ ἐξηγήσατο τὴν λέξιν τήνδε. διμηναίῳ τὸ σύμπαν εἰκοσαίῳ. τινὲς μὲν δὲ ἀπὸ γενετῆς διμηνιαῖον εἶναι βουλόμενοι, καθ᾽ ἣν ἡμέραν κρίνεται τὸ παιδίον. εἰκοσαῖον δ᾽ ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας ἤρξατο νοσεῖν. τινὲς δὲ διμηνιαίῳ γινομένῳ τὴν νόσον ἀρξαμένην κριθῆναι μεθ᾽ ἡμέρας εἴκοσι, καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων ἡμᾶς προλέγειν, ὅτι τούτῳ τῷ παιδίῳ, καὶ ἀπόστασίς τις εἰς ἄρθρα γενήσεται μετὰ τὴν κρίσιν. καὶ μὴν οὔτε διὰ παντὸς οὐθ᾽ ὡς τὸ πολὺ συμβήσεται τοῦτο. χρὴ δὲ τὰς προῤῥήσεις ἢ ἀμεταπτώτους εἶναι διαπαντὸς, ἢ σπανιάκις σφάλλεσθαι. τὸ δ᾽ ὀλιγάκις μὲν ἐπιτυγχάνειν, πλεονάκις δ᾽ ἀποτυγχάνειν, οὐ τεχνικόν.

Ἢ͂Ν ΜΕΝ κάτω τοῦ ὀμφαλοῦ καταστῇ τὰ ἄνω ἐν τοῖσι κάτω ἄρθροισιν ἀγαθόν. ἢν δὲ ἄνω, οὐχ ὁμοίως λύει τὴν νοῦσον, ἢν μὴ ἐκπυήσῃ.

Ὅτι μὲν ἔτι περὶ τῶν παιδίων λέγει ταῦτα, δῆλον ἐστὶ διὰ τῶν ἐφεξῆς εἰρησομένων. ὅγε μὴν λόγος οὗτος οὐ τῶν ἐπὶ μέρους ἐστὶν, ἀλλὰ τῶν καθόλου. καὶ κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν, καὶ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς, καὶ κατὰ τὸ προγνωστικὸν εἰρημένος ἃ προεξηγησάμεθα. βούλεται γὰρ τὰς μὲν ἐκ τῶν ἄνω χωρίων, εἰς τὰ κάτω τοῦ ὀμφαλοῦ γινομένας ἀποστάσεις ἀγαθὰς εἶναι. τὰς δὲ μὴ τοιαύτας οὐκ ἀγαθάς. ἐκλύει δ' αὐτῶν τι τῆς κακίας, ἐὰν ἐκπυήσῃ τὰ οἰδήματα. κέχρηνται δὲ κἀνταῦθα τῇ προσηγορίᾳ τοῦ οἰδήματος, ἐπὶ τοῦ γενικοῦ σημαινομένου τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται.

ΤΑ ΔΕ ἘΝ ὤμοισιν ἐκπέσοντα, τοῖσι τηλικούτοισι γαλιάγκωνας ποιέει.

Ὅτι περὶ τῶν νηπίων ἔτι διαλέγεται, σαφὲς αὐτὸς ἐποίησεν εἰπών. τοῖσι τηλικούτοισιν ἀξιῶν ἡμᾶς ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἀναφέρειν τοῦ λόγου, καὶ τὰ νῦν εἰρημένα. κατὰ τίνα δὲ τρόπον γαλιάγκωνες οἱ τοιοῦτοι γίνονται, μεμαθήκας, ἔν τε τῷ περὶ ἄρθρων αὐτοῦ συγγράμματι, καὶ τοῖς ἡμετέροις ὑπομνήμασιν εἰς αὐτό.

ΛΥΣΕΙΕ Δ' ἊΝ καὶ ἑλκυδρίων κάτω ἔκθυσις, ἢν μὴ στρογγύλα, καὶ βάθεα ᾖ. τὰ τοιαῦτα ὀλέθρια καὶ ἄλλως παιδίοισιν.

Γ αρὰ τὸ ἐκθύειν ὅπερ ἐστὶν ἐξορμᾶν, τὴν ἔκθυσιν εἴρηκεν ἐκτεινομένης τῆς μέσης συλλαβῆς, ὥσπερ καὶ ἐξόρμησιν εἴρηκε, λύειν δ' αὐτά φησι τὰς ἀποσκήμματος δεομένας διαθέσεις, ἢν μὴ στρογγύλα καὶ βαθέα ᾖ. τοῦτ' ἔστιν εἰ μὴ κακοήθη μάλιστα γένοιτο. καὶ γὰρ αὐτὰ τοῖς βρέφεσιν, οὐ δυναμένοις φέρειν, οὔτε τὰς ὀδύνας, οὔτε τὴν θεραπείαν, καὶ ἄλλως δυσίατα τὰ τοιαῦτα.

ΛΥΣΕΙΕ δ' ἂν καὶ αἷμα ῥυέν. μᾶλλον δὲ τοῖσι τελειοτέροισιν ἐπιφαίνεται.

Ὅτι μὲν αἷμα ῥυὲν πᾶσι τοῖς τοιούτοις ὠφέλιμόν ἐστι, πολλάκις ἤδη μεμαθήκαμεν. ἐπεὶ δὲ περὶ τῶν νηπίων παίδων διαλέγεται, τὴν ἀρχὴν οὐδὲ ἐπιφαίνεται τὸ αἷμα, πλὴν εἴπου σπανίως. διὸ καὶ προσέθηκεν αὐτὸς, μᾶλλον δὲ τοῖσι τελειοτέροισιν ἐπιφαίνεται, τουτέστι τοῖς ἐπιπλέον ηὐξημένοις. τίνα δ' ἔτι πάθη τὰ διῶν εἶπεν ἀποστάσεων τε, καὶ αἱμορραγιῶν, καὶ ἑλκυδρίων. κρινόμενα τοῖς νηπίοις, οὐ πάνυ σαφῶς ἐδήλωσεν. ἡ γὰρ ἀρχὴ τῆς ῥήσεως ἦν. Νηπίοισι βηχίον σὺν γαστρὸς ταραχῇ καὶ πυρετῷ συνεχεῖ. δύναται δὲ καὶ τῶν κατὰ τὸ πλευρόν τε, καὶ πνεύμονα, καὶ τῶν καθ' ἧπαρ τε καὶ γαστέρα, δι' ὧν εἶπε συμπτωμάτων δηλοῦσθαι.

ΔΑΚΡΥΑ ἘΝ τοῖσιν ὀξέσι τῶν φλαύρως ἐχόντων, ἑκόντων μὲν, χρηστόν. ἀκόντων δὲ παραρρέοντα, κακόν.

Π ερὶ τῶν τοιούτων δακρύων, εἴρηται μὲν κἀν τῷ προγνωστικῷ, καὶ ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς. ἀλλὰ τελεώτερον ἐν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἔνθα φησίν. Ὁκόσοισιν ἐν πυρετοῖς ὀξέσι μᾶλλον δὲ καυσώδεσιν, ἀέκουσι δάκρυα παραρρέει, τούτοισιν ἀπὸ ῥινῶν αἱμορραγίην προσδέχεσθαι, ἢν μήτ' ἄλλα ὀλεθρίως ἔχωσι. ἐπὶ τοῖσι δὲ φλαύρως ἔχουσιν, οὐχ αἱμορραγίην, ἀλλὰ θάνατον σημαίνει. καὶ ἡμεῖς ἐξηγησάμεθα τὴν ῥῆσιν ἐν τοῖς εἰς ἐκεῖνο τὸ βιβλίον ὑπομνήμασιν.

ΟἿΣΙ ΠΕΡΙΤΕΙΝΕΤΑΙ βλέφαρον κακόν.

Ἡ αὐτὴ διάθεσις ἐργάζεται τὸ τοιοῦτον βλέφαρον, τῇ κατὰ τὸ προγνωστικὸν εἰρημένῃ. Δέρμα τὸ περὶ τὸ μέτωπον σκληρὸν καὶ περιτεταμένον. Ὅτι δὲ ἐπὶ τῶν ὀξέων νοσημάτων λέλεκται καὶ τοῦτο, καὶ τἄλλα τὰ ἐφεξῆς αὐτοῦ, κατὰ τὸ προγνωστικὸν, ὑπ' αὐτοῦ δεδήλωται. καὶ κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν εἰπόντος. δάκρυον ἐν τοῖς ὀξέσι τῶν φλαύρως ἐχόντων. ἑκόντων μὲν χρηστὸν, ἀκόντων δὲ παραρρέον κακόν.

ΚΑΚῸΝ ΔῈ καὶ τὸ ἐπιξηραινόμενον οἷον ἄχνη.

Φ αίνεται γινόμενον καὶ τοῦτο, ἐν τοῖς ὀξέσι νοσήμασιν ὅταν ἐσχάτως ᾖ ξηρὰ, σὺν ἀρρωστίᾳ δυνάμεως, μικρῶν πάνυ λημυδρίων ἐκπιπτόντων κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς, εἶτ' αὖθις ἐπιξηραινομένων.

ΚΑῚ ΤΟ ἀμαυρὸν κακόν.

Ἐ ν τοῖς ὀξέσι νοσήμασι τὸ ἀμαυροῦσθαι τὰς ὄψεις, ἀρρωστίαν, καὶ νέκρωσιν σημαίνει τῆς ὀπτικῆς δυνάμεως.

ΚΑῚ ΤῸ αὐχμηρὸν κακόν.

Ἣν μὲν καὶ τὸ οἷον ἄχνην ἔχον, αὐχμηρόν. ἀλλὰ νῦν ὅτι κἂν χωρὶς ἄχνης ᾖ μοχθηρόν ἐστιν ἐδήλωσε.

ΚΑῚ ΟἹ ῥυτιδούμενοι ἔνδοθεν.

Ὅταν ὁ ἐπιπεφυκὼς ὑμὴν τοῖς κυκλοῦσι τὸν ὀφθαλμὸν μυσὶν, ὁ μέχρι τῆς στεφάνης ἐκτεινόμενος. ἔκλυτος καὶ χαλαρὸς γένηται, ῥυτιδοῦσθαι συμβαίνει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔσωθεν. εἰ γὰρ ἔξωθεν ῥυτιδωθεῖεν, εἴη ἂν οὕτω γε τοῦ δέρματος τὸ πάθος. ὅτι δὲ ἀσθενείας, καὶ καταψύξεως ἐστὶ σημεῖον, τὸ τοιοῦτον δηλοῖ καὶ τὸ συμβαῖνον ἐπὶ τῶν πάνυ γερόντων. ὁρῶνται γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ ῥυτιδούμενοι.

ΟἹ ΠΕΠΗΓΌΤΕΣ, καὶ οἱ μόγις στρεφόμενοι, καὶ οἱ ἐνδεδινημένοι.

Π ερὶ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ταῦτα δῆλον. οἱ μὲν γὰρ πεπηγότες ὅπερ ἐστὶν ἀκίνητοι, τελειοτάτην ἐνδείκνυνται νέκρωσιν τῆς, κατὰ τοὺς μῦς δυνάμεως ὑφ' ἧς ἐκινοῦντο πρόσθεν, ὅτ' εἶχον κατὰ φύσιν. οἱ δὲ μόγις στρεφόμενοι πλησίον ἥκουσι τῆς τοιαύτης διαθέσεως. οἱ δὲ ἐνδεδινημένοι παραφροσύνην, ἢ τρόμον ἐνδείκνυνται τῶν, τὸν ὀφθαλμὸν κινούντων μυῶν. γίνεται δὲ τὰ τοιαῦτα πάντα ἐν ὀξέσι νοσήμασι κινδυνώδεσι, διὰ τὴν τῆς ἀρχῆς κάκωσιν.

ΚΑῚ ὍΣΑ ἄλλα παρεῖται.

Τ ινὰ ταῦτ' ἔστιν ἃ λέγει παρεῖσθαι τῶν συμβαινόντων τοῖς ὀφθαλμοῖς, ἢ δηλονότι τὰ κατὰ τὸ προγνωστικὸν εἰρημένα κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. Ἢν ΓΑΡ τὴν αὐγὴν φεύγωσιν, ἢ δακρύωσιν, ἢ διαστρέφωνται. ἢ ὁ ἕτερος τοῦ ἑτέρου ἐλάσσων γίνεται. ἢ τὰ λευκὰ ἐρυθρὰ ἴσχωσιν, ἢ πελιδνὰ, ἢ μέλαινα φλεβία ἐν ἑωυτοῖσιν ἢ λή-

καὶ περὶ τὰς ὄψεις, ἢ ἀναιωρούμενοι φαίνονται. ἢ διέχοντες, ἢ ἔγκοιλοι ἰσχυρῶς γινόμενοι. προεξηγησάμεθα δ' ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ σὺν τοῖς ἄλλοις ἅπασι καὶ ταῦτα.

» ΠΥΡΕΤΟΙ ΟΙ μὲν δακνώδεις τῇ χειρί. οἱ δὲ πρηέες. οἱ δὲ οὐ δακνώδεις μὲν, ἐπαναδιδόντες δέ. οἱ δὲ ὀξέες μὲν, ἡσσώμενοι δὲ τῆς χειρός. οἱ δὲ περικαέες μὲν εὐθέως. οἱ δὲ διαπαντὸς βληχροί. ξηροί. οἱ δὲ ἁλμυρώδεες. οἱ δὲ πεμφιγώδεες. ἰδεῖν δεινοί. οἱ δὲ πρὸς τὴν χεῖρα νοτιώδεες. οἱ δὲ ἐξέρυθροι. οἱ δὲ ἔξωχροι. οἱ δὲ πελιοί. καὶ τὰ ἄλλα τοιαῦτα.

Καὶ ἐνταῦθα πάλιν ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ λόγου προσέθηκε, καὶ τὰ ἄλλα τοιαῦτα. διὰ τὸ μόνας αὐτῷ τὰς ἀξιολόγους διαφορὰς τῶν πυρετῶν ὑποτετυπῶσθαι. πρώτας μὲν οὖν ἔγραψε τὰς κατ' αὐτὴν τὴν οἰκείαν τῶν πυρετῶν οὐσίαν, οὐσία δὲ αὐτῶν ἐστὶν οὐ καθ' Ἱπποκράτη μόνον καὶ τοὺς ἀρίστους ἰατρούς, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν κοινὴν πάντων ἀνθρώπων ἔννοιαν, ἡ παρὰ φύσιν θερμασία. μάλιστα μὲν εἰς ὅλον ἐκτεταμένη τὸ ζῶον. εἰ δὲ μὴ, ἀλλὰ πάντως ἤτοι γε ἐν τοῖς πλείστοις μορίοις, ἢ ἐν τοῖς κυριωτάτοις ὑπάρχουσα, καὶ πολλάκις γε τὸ μὲν ἅπαν δέρμα θερμασίαν οὐδεμίαν σαφῆ ἔχειν φαίνεται παρὰ φύσιν, οὔθ' ἡμῖν τοῖς ἔξωθεν ἁπτομένοις, οὔτε τοῖς κάμνουσιν. αἰσθάνονται δὲ αὐτοῖς οἱ νοσοῦντες ἐν τῷ βάθει. καί φασι διακαίεσθαι τὰ σπλάγχνα, καὶ πρὸς τούτῳ γε ἔνιοι, καὶ ἀσώδεις εἰσὶ καὶ διψώδεις, καὶ ἄγρυπνοι. νῦν οὖν ὁ Ἱπποκράτης τὰς διαφορὰς τῶν πυρετῶν γράφει, ὅσαι διαγινώσκονται τοῖς ἰατροῖς. οὐκ ἐξ ὧν οἱ κάμνοντες λέγουσι, ἀλλ' ἐξ ὧν αὐτοὶ διά τε τῆς ἁφῆς, καὶ τῆς ὄψεως ἐναργῶς αἰσθάνονται. πρῶτον δὲ εἰσὶ καὶ κυριώταται, αἱ κατὰ τὴν οἰκείαν οὐσίαν, ὡς ἔφην, τῶν πυρετῶν αἱ διὰ τῆς θερμασίας. οὐ γὰρ ἐν τῇ τῶν ἀρτηριῶν κινήσει ἡ τῶν πυρετῶν ἐστὶν οὐσία. ἔμπροσθεν γὰρ ὅπως ἡμάρτηται τοῖς περὶ τὸν Ἐρασίστρατόν τε, καὶ Χρύσιππον ἤδη μεμάθηκας. ἡ τοίνυν πυρεκτικὴ θερμασία τοῖς ἁπτομένοις τῶν πυρεττόντων σωμάτων ἤτοι δριμεῖα, καὶ δακνώδης ἐστὶν, ἢ μετρίως ἀνιαρά. τὸ γὰρ ἡδὺ, καὶ οἰκεῖον ὁποῖον ὑπάρχει τῇ κατὰ φύσιν, οὐδέ ποτε ἔχει. καθάπερ οὖν καὶ ἄλλα πολλὰ κατὰ τὸ μᾶλλόν τε, καὶ τὸ ἧττον ἀλλήλων διαφέροντα τοῖς πέρασιν ἑρμηνεύομεν εὐφημότερον, οὐκ ἀληθέστερον, οὕτω καὶ περὶ τῆς βραχέως ἀνιαρᾶς θερμασίας ἐνίοτε φαμὲν, ὡς οὐδὲν ὅλως ἀνιαρὸν ἔχει παραβάλλοντες αὐτὴν τῇ σφοδρὸν ἐχούσῃ τὸ λυπηρόν. ἐνίοτε μὲν οὖν ἡ θερμασία φαίνεται πλείστη τε ἅμα, καὶ δριμυτάτη. πολλάκις δὲ ὀλίγη μὲν οὐκ ἀπολειπομένη δὲ τῆς δριμυτάτης. ἢ πάλιν δριμυτάτη μὲν, οὐ μὴν πολλή γε. καὶ τούτων ἑκάστου ὧν εἶπον ἐνίοτε φαίνεται μετ' ὀλίγον χρόνον, οὐ κατὰ τὴν πρώτην ἐπιβολὴν τῆς χειρός. ὥσπερ γε καὶ μειοῦσθαι, τὰ κατὰ τὴν πρώτην ἐπιβολὴν φανέντα κατὰ μέγεθός τε, καὶ δριμύτητα, δόξει σοί ποτε μέχρι χρόνου πλείονος ἐπιβεβλημένης τῷ κάμνοντι τῆς χειρός. καὶ τοίνυν ἐνίοτε μὲν αὐχμηρὰ, καὶ κατάξηρος φαίνεται ἡ θερμασία καθάπερ εἰ λίθου τινὸς ἡψάμεθα θερμοῦ. πολλάκις δὲ φαντασία τῇ νοτιώδει καὶ ὑγρὰ πάνυ ἀτμώδης, ὥστ' αἰσθάνεσθαι σαφῶς ἀναφερομένου τινὸς, ἐκ τοῦ τῶν καμνόντων σώματος ἀτμοῦ παμπόλλου. καὶ τούτων πάλιν αὐτῶν ὥσπερ καὶ τῶν προειρημένων, ἔνια μὲν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς φανέντα διαμένει. τινὰ δ' ἤτοι προσαυξανομένην, ἢ διαλυομένην ἔχει τὴν ἐξ ἀρχῆς φανεῖσαν διαφοράν. ἔνια δὲ καὶ γενομένην ἑτέραν οὐδ' ὅλως ἐξ ἀρχῆς πεφυκυῖαν, καὶ διαφθειρομένην τελείως τὴν ἐξ ἀρχῆς ἑωραμένην. αἱ μὲν οὖν κατ' αὐτὴν τῶν πυρετῶν τὴν οὐσίαν διαφοραὶ, τοιαῦταί τινες εἰσί. περὶ δὲ τῶν ἄλλων, ἐφεξῆς ὀψόμεθα. πότερον γὰρ ὀρθῶς ἔχει τὰς εἰρημένας ἐφαρμόσαι τῇ λέξει τοῦ Ἱπποκράτους, ἐν τῷ μὲν τοίνυν φάναι. πυρετοὶ μὲν οἱ δακνώδεις τῇ χειρὶ, οἱ δὲ πρηέες. ἐνδείκνυταί σοι τὸν λόγον αὐτῷ γίνεσθαι περὶ τῶν διὰ παντὸς, ἤτοι δακνωδῶν, ἢ πρηέων φαινομένων, ἐπὶ ἰφόρων γοῦν λέγει. οἱ δὲ οὐ δακνώδεες μὲν, ἐπαναδιδόντες δέ. δηλῶν ἐνταῦθα τοὺς ἐξ ἀρχῆς μὲν οὐ φανέντας δακνώδεις ἐπικειμένῃ τῇ χειρὶ μέχρι πλείονος, αἴσθησιν ἐργαζομένους δακνώδη. τούτοις δ' ἔμπαλιν ἔχουσιν ἐφ' ὧν φησίν. οἱ δὲ ὀξέες μὲν ἡσσώμενοι δὲ τῆς χειρός. ἐν ἀρχῇ γὰρ φανέντες ὀξεῖς, ἐκλύονται κατὰ βραχύ. τὸ δὲ ὀξέες ἐπὶ τῆς ταχέως ἀπαντώσης τῇ χειρὶ θερμασίας, ἐνδεικνυμένης τε τὴν ἑαυτῆς κίνησιν ὠκεῖαν. ἀκούειν σε χρὴ, καθάπερ ὀξεῖς τινὰς ὀνομάζομεν δριμεῖς. ἐν ἴσῳ τῷ ταχεῖς. ὀξέα τε νοσήματα λέγομεν, ὅσα ταχέως διεξέρχεται τοὺς ἰδίους καιροὺς ἄχρι τῆς τελευτῆς, εἴτε χερσὶν, εἴτε χειρὶ λέγοις πρὸς τῷ τὰς εἰρημένας διαφορὰς γινώσκειν, οὐδὲν διοίσει. δῆλον μὲν γάρ ἐστι τῷ γε νοῦν ἔχοντι τὰς τοιαύτας διαφορὰς, οὐ τοῖς ὀφθαλμοῖς ἀλλὰ ταῖς χερσὶν αἰσθητὰς εἶναι. προστιθέασι δὲ ἅπαντες ἄνθρωποι καὶ τὰς τοιαύτας προσθήκας ἐνίοτε φύσει πρὸς τοῦτ' ἀγόμενοι συναυξανούσας τὴν ἐνάργειαν τῶν λεγομένων, καὶ μάλιστα ἐπὶ ἐκείνων τῶν πραγμάτων, ἐφ' ὧν ἐστὶν διά τεκμηρίων τινῶν, καὶ σημείων εὑρεῖν τὸ ζητούμενον, οὐκ αἰσθητὴν ποιεῖσθαι τὴν διάγνωσιν. οὕτως οὖν καὶ ὁ Ἱπποκράτης οὐ μόνον ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου τῶν χειρῶν ἐμνημόνευσεν. ἀλλὰ κἀν τῷ φάναι. οἱ δὲ ὀξέες μὲν ἡσσώμενοι δὲ τῆς χειρός. ἐφεξῆς δὲ τὴν κατὰ μέγεθος αὐτῶν διαφορὰν ἐνδεικνύμενος ἔφη. οἱ δὲ περικαέες εὐθέως. οἱ δὲ διαπαντὸς βληχροί. κατὰ τί μὲν οὖν ἡ τοιαύτη φαντασία γίνεται τοῖς ἁπτομένοις. ὡς ἤτοι πολλὴν εἶναι δοκεῖν, ἢ ὀλίγην τὴν θερμασίαν, αὖθις ὀψόμεθα. νυνὶ δ' ὅτι φαίνεται μόνον εἰπεῖν ἀρκέσει. καθάπερ γὰρ ἐκ τοῦ εἰ καὶ τοὺς ὀφθαλμούς τις ἐγκαλύψας ἅψαιτο φλογὸς, ἤτοι πολλῆς αἰσθάνεται τῆς κατ' αὐτὴν οὐσίας, ἢ ὀλίγης, οὐ δὲ μιᾶς ἐν τῇ ποιότητι τῆς θερμασίας αἰσθανόμεθα διαφορᾶς, οὕτως ἔχει κἀπὶ τῶν πυρετῶν. ἐνίοτε γὰρ ἡ μὲν κατὰ τὴν ποιότητα διάγνωσις τῆς θερμασίας ἡ αὐτὴ φαίνεται τῇ καθ' ἕτερόν τι σῶμα. διαφέρειν δ' ἀλλήλων δοκοῦσι ποσότητι. τῶν δ' ἐφεξῆς εἰρημένων τὸ μὲν ξηροὶ σαφὲς ἱκανῶς ἐστί. τὸ δ' ἁλμυρώδεες ἀσαφές. οὐ γὰρ ἁφῆς αἰσθητόν. ἀλλὰ τῆς γεύσεως μόνης τὸ ἁλμυρόν ἐστι. ἔστι δὲ μᾶλλον ἀσαφὲς τὸ ἐφεξῆς εἰρημένον ἔνθα φησίν. οἱ δὲ πεμφιγώδεες ἰδεῖν δεινοί, εὑρίσκομεν δὲ ἐνταῦθα διάφορον τὴν γραφήν. ἐν μὲν τοῖς πλείστοις τῶν ἀντιγραφέων προκειμένου τοῦ ἰδεῖν τῷ πεμφιγώδεες. ἐν ὀλίγοις δὲ μετὰ τοῦ ἰδεῖν καὶ τὸ δεινοὶ προσγεγραμμένον. μόνον δὲ τῶν ἐξηγητῶν εὗρον οὕτως γεγραμμένον εἰδότα, Σαβῖνον, ᾧ καὶ Μητρόδωρος ἠκολούθησεν. ὅσοι τ' ἀπ' αὐτῶν εἰσὶ μέχρι , καὶ μὴν

κατ' ὀλίγιστα τῶν ἀντιγράφων εὗρον ἁπλῶς γεγραμμένον. οἱ δὲ πεμφιγώδεις, οὔτε τοῦ ἰδεῖν, οὔτε τοῦ δεινοῦ προσγεγραμμένου. τὸ μὲν οὖν ἁλμυρώδεας ἐπὶ τὴν ἁφὴν ἄγων τις, ἐρεῖ τὸν ὀδαξησμόν τινα ποιοῦντας εἶναι τοῖς ἁπτομένοις. ὥσπερ ὑφ' ἅλμης τε, καὶ πάντων τῶν ἁλμυρῶν γίνεται σωμάτων. τοὺς δὲ πεμφιγώδεις, τοὺς πνευματώδεις, αἰσθανομένης γὰρ πολλάκις ἀναφερομένης διὰ τοῦ τῶν πυρεττόντων δέρματος ἀτμώδους τινὸς ἀποῤῥοῆς, ὡς εἴγε μὴ τούτους ἀλλὰ τοὺς μετὰ φλυκταινῶν λέγει, παραλελοιπὼς ἂν εἴη τῶν ἀναγκαίων τινὰ διαφοράν, ἐκ τοῦ γένους τῶν προειρημένων. ὅσας ἔφην εἶναι κατ' αὐτὴν μάλιστα τὴν οὐσίαν τῶν πυρετῶν. ὡς γὰρ δακνῶδες ἰσχυρῶς, ἢ σφοδρὸν, ἢ ξηρὸν, ἢ αὐχμηρὸν εἶναι φαίνεται τὸ τῆς θερμασίας εἶδος ἐπὶ πολλῶν πυρετῶν οὕτω καὶ πνευματῶδες αἰσθανομένης τῆς χειρὸς ἀναφερομένου τινὸς ἐπ' αὐτὴν πνεύματος, ἐνίοτε μὲν ἀτμώδους, ἐνίοτε δὲ ψυχροῦ. πλείω δὲ σημαίνοντος τοῦ τε πέμφιγος ὀνόματος, ἄλλοις ἄλλος τῶν ἐξηγητῶν προχειρισάμενος, ὡς ἓν μόνον ἐκεῖνο σημαῖνον, ὅπερ αὐτὸς βούλεται, πιθανὸς εἶναι δοκεῖ τοῖς ἀκούουσιν. ἤρκει μὲν οὖν ἴσως εἰρῆσθαι πεμφιγώδεας πυρετοὺς, τοὺς πνευματώδεις. ὅτι τε τοῦ γένους ἐστὶ τῶν ἄχρι δεῦρο γεγραμμένων διαφορῶν. ὅτι τε παραλελοιπέναι δόξει ταύτην, εἰ μή τις ἀκούσειεν οὕτως. ἀλλὰ καὶ τὸ προσκεῖσθαι κατὰ τὰ πλεῖστα τῶν ἀντιγράφων τὸ ἰδεῖν τῷ πεμφιγώδεας, ἀναγκαῖον ἡμῖν γίνεται καὶ γραμματικῆς ἀδολεσχίας ἐφάψασθαι χρησίμης ἐνίοτε καὶ αὐτῆς, εἰς τὰ τοιαῦτα γινομένης. ἀκριβέστερον μὲν οὖν περὶ τῶν ζητουμένων παρ' Ἱπποκράτει λέξεων, ἑτέρωθι πεπραγματεύμεθα. νυνὶ δ' ἀρκέσει τοῖς γραμματικοῖς ἀκολουθήσαντα, κατὰ τὴν ἐκείνων διάταξιν εἰπεῖν τι περὶ τῶν κατὰ τὴν πέμφιγα σημαινομένων. δοκεῖ μὲν γὰρ αὐτῆς ἐπὶ μὲν τῆς πνοῆς Σοφοκλῆς ἐν Κόλχοις λέγειν. ἀπῆξε πέμφιξιν οὐ πέλας φόρου. καὶ αὐτὸς ἐν Σαλαμίνῃ σατύροις. καὶ τάχ' ἂν κεραύνια πέμφιξι, βροντῆς, καὶ δυσοσμίας λάβοι. Αἰσχύλος δὲ ἐν Προμηθεῖ δεσμώτῃ εὐθεῖαν ὑπὲρ τὴν δὲ καὶ πρώτιστα μὲν Βορεάδας, ἥξεις πρὸς πνόασιν. εὐλαβοῦ βρόμον καταιγίζοντα μή σ' ἀναρπάσῃ δυσχειμέρῳ πέμφιγι στρέψας ἄφνω. ἐπὶ δὲ τῶν ἀκτίνων αὐτῷ δοκεῖ χρῆσθαι τῷ τῆς πέμφιγος ὀνόματι. Σοφοκλῆς ἐν Κόλχοις κατὰ τάδε τὰ ἔπη. κἂν ἐθαύμασα τήνδε σκοπῶν πέμφιγα χρυσέαν ἰδών. οὕτω καὶ Αἰσχύλος. ἐξ ἀντιαίας οὔτε πέμφιξ ἡλίου προσδέρκεται, οὔτ' ἄστρον στόμα Λητῴας κόρης. ἐπὶ δὲ τῆς ῥαγίτιδος ὁ αὐτός φησιν ἐν Προμηθεῖ. ἐξευλαβοῦ δὲ μήσε προσβάλλῃ στόμα πέμφιξ. πικρὰ γὰρ καὶ οὐ διὰ ζωῆς ἄτμοι καὶ ἐν πένθει μὴ δὲ αἵματος πέμφιγα πρὸς πέδῳ βάλῃς. ἐπὶ δὲ τοῦ νέφους δοκεῖ τετάχθαι κατὰ τόδε τὸ ἔπος. ἐν Σαλαμίνῃ σατύροις παρὰ Σοφοκλεῖ. πέμφιγι πάσσειν ὁ φαγέλων πυρός. καὶ παρ' Ἰβύκῳ πυκινὰς πέμφιγας πιόμενοι. λέλεκται δ' οὗτος ὁ λόγος αὐτῷ κατά τινα παραβολὴν. ἐπὶ χειμαζομένων εἰρημένην, διὸ καὶ τῶν προγνωστικῶν οἱ πλεῖστοι. ἐπὶ τῶν κατὰ τοὺς ὄμβρους σταγόνων εἰρῆσθαί φασι τὰς πέμφιγας. ὁ δὲ Καλλίμαχος ὧδε. μὴ διὰ πεμφίγων ἐνάγουσιν ἕα. ὁ δὲ Εὐφορίων οὕτως. εἴπερ δ' αἴθῃ πέμφιγες ἐπιφρύζουσι θανόντα. τὰ μὲν οὖν ἐκ τῆς πέμφιγος σημαινόμενα καὶ δὴ λέλεκται. προείρηται δὲ καὶ περὶ τῶν δύο σημαινομένων ἐξ αὐτῶν. ἐπειδὴ πάντες τῶν ἐξηγητῶν οἱ ἄριστοι καὶ κατὰ ταῦτα ἐδέξαντο τῇ λέξει κεχρῆσθαι τὸν Ἱπποκράτην, νυνὶ δὲ τῶν εἰρημένων σημαινομένων ἐγχωρεῖ προσθεῖναι καὶ ἄλλο τρίτον. ἵνα πεμφιγώδεις ἀκούσωμεν εἰρῆσθαι, τοὺς οἷον σπινθήρων ἐξαλλομένων καὶ ἀπαντώντων τῇ χειρὶ φαντασίαν, ἀποστέλλοντας. καὶ εἶεν ἂν οἱ τοιοῦτοι πυρετοὶ σύνθετοί τινες, ἐκ δυοῖν ἁπλῶν τῶν ἤδη προειρημένων τοῦ τε πνευματώδους, καὶ πυρώδους. ἐναντιωθήσεται δὲ τῇ ἐξηγήσει ταύτῃ μόνον ἕν γ', εἰ προσκέοιτο τῷ πεμφιγώδεας, τὸ ἰδεῖν. εἰκότως οὖν ἀφῃρήκασιν αὐτό τινες. οἱ δὲ οὐκ ἀφελόντες, ἤτοι τοὺς μετὰ φλυκταινῶν ἤκουσαν, ἢ τοὺς τῆς ψυχῆς ἁπτομένους. ἐπεὶ δὲ οἱ μετὰ φλυκταινῶν ἀπὸ συμπτώματος ὀνομάζονται, πιθανῶς ἂν ἀκούωμεν ἀπὸ συμβεβηκότος οὕτως αὐτὸν ὀνομάζειν τοὺς λοιμώδεις πυρετοὺς. ἔτι γὰρ ἀμέλει καὶ τοῦθ' ἕν τι πυρετῶν εἶδος. ὅτι δὲ ἐν αὐτῷ φλυκταῖναι γίνονται, καὶ ὁ Θουκυδίδης μαρτυρεῖ γράφων οὕτως. καὶ τὸ μὲν ἔξωθεν ἁπτομένῳ σῶμα οὔτε ἄγαν θερμὸν ἦν, οὔτε χλωρὸν, ἀλλ' ὑπέρυθρον, πελιδνὸν, φλυκταίναις μικραῖς ἕλκεσιν ἐξηνθηκός. ὅσοι δὲ τοὺς τῆς ψυχῆς ἁπτομένους πυρετοὺς εἰρῆσθαί φασι πεμφιγώδεις πόῤῥω τῆς προκειμένης τῶν πυρετῶν διαφορᾶς ἀποχωροῦσιν. ὠνόμαζον γὰρ ἔνιοι, τῶν παλαιῶν, καὶ φρενιτικόν τινα πυρετόν. ὥσπερ ἀμέλει, καὶ ληθαργικὸν, καὶ πλευριτικὸν, καὶ περιπνευμονικόν. ἀλλ' ὁ νῦν προκείμενος τῇ ῥήσει κατάλογος τῶν πυρετῶν, ἀπὸ τῆς κατὰ τὴν θερμασίαν διαφορᾶς ἐστί. ἐν ᾗ δύναται καὶ ὁ λοιμώδης περιέχεσθαι, σπινθηρώδες ἔχων τὸ θερμόν. ὁ φρενιτικὸς δὲ, οὐ δύναται διά τε τὸ μὴ σύνηθες εἶναι, καθάπερ ἄλλοις, οὕτω καὶ τῷ Ἱπποκράτει, πυρετοῦ ἰδέαν ὀνομάζειν τὴν φρενίτιν, οὔτε ἀπὸ συμπτώματος. ὥσπερ ὁ τὰς φλυκταίνας γεννῶν εἴη λελεγμένος ἐν ταῖς εἰρημέναις διαφοραῖς, αὐτὸν περιέχεσθαι. καθάπερ καὶ τοὺς ἄλλους ὧν ἀρτίως ἐμνημόνευσεν. εὑρίσκεται γὰρ ὁ τῶν φρενιτικῶν πυρετὸς τὴν θερμασίαν ἔχων δακνώδη, διὰ παντὸς ὁμοτόνως ἐν παντὶ χρόνῳ τῆς ἐπιβαλλομένης ἁφῆς, ὥστ' εἰρῆσθαι πρῶτον ἁπάντων αὐτῶν. οὐκ οὖν οὐδ' ὅσοι τοὺς ἁλμυρώδεις πυρετοὺς εἰρῆσθαί φασιν, ἀπὸ τῆς αὐτῆς τοῖς κάμνουσιν ἐν τῷ στόματι γινομένης αἰσθήσεως, ἀποδεξόμεθα τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν. φαίνεται γὰρ ὁ Ἱπποκράτης ἁπάσας ἐφεξῆς τὰς πρὸς χεῖρα διαγνώσεις εἰρηκέναι, κατὰ τὴν τῆς θερμασίας διαφοράν, ἐν ᾗ τὸ γένος ὅλον ἐστὶ, καὶ ἡ οὐσία τῶν πυρετῶν. εἰ γὰρ καὶ τὸν λοιμώδη δεξαίμεθα λελέχθαι πεμφιγώδη. τὴν μὲν προσηγορίαν ἀπὸ συμβεβηκότος ἕξει. τὸ δ' εἶδος αὐτὸ κατὰ τὴν οἰκείαν οὐσίαν τῶν πυρετῶν. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον, οὐ δὲ οἱ τοὺς ἁλμυρώδεις εἰρῆσθαι φάντες, ὅσοι πάνθ' ὅσων ἂν ὁ κάμνων γεύηται φαίνεσθαι ποιοῦσιν ἁλμυρὰ τῶν προκειμένων ἐν τῇ νῦν διδασκαλίᾳ διαφορῶν τοῦ πυρετοῦ μνημονεύουσι. καὶ εἴπερ ἐν τῇ τῶν πυρετῶν διαφορᾷ καὶ τούτους ὁ Ἱπποκράτης ἐτίθετο, πάντως ἂν κἀκείνους ἅμ' αὐτοῖς εἶπεν. ἐφ' ὧν καὶ τὸ σίαλον αὐτὸ, καὶ πάνθ' ὅσων ἂν γεύηται πικρὰ φαίνεται. ταύτας μὲν οὖν τὰς διαφορὰς, οὐκ ἐν ταῖς τῶν πυρετῶν, ἀλλ' ἐν ταῖς τῶν χυμῶν διαγνώσεσιν, ἄμεινον τίθεσθαι. τοὺς δὲ πυρετοὺς ἐν τῇ τῆς θερμασίας. ὥσπερ γὰρ οἱ χυμοὶ τῆς γεύσεως εἰσὶν αἰσθητοὶ. κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον οἱ πυρετοὶ τῆς ἁφῆς. ὅτι γὰρ τὸ δεινὸν

καλῶς προσέθηκαν οἱ περὶ τὸν Σαβῖνον, οὕτως γράψαντες τὴν λέξιν. οἱ δὲ πεμφιγώδεες ἰδεῖν δεινοί, καὶ πρόσθεν
μὲν εἶπον, ἀλλὰ καὶ νῦν ἀναμνήσω. δεινοὺς γὰρ ἰδεῖν αὐτοὺς εἰρῆσθαι, πρὸς ἡμῶν μὲν ἐὰν μετὰ φλυκταινῶν καὶ
ἑλκώσεων γίνονται, κατ' αὐτοὺς δὲ ὅταν παρακόπτωσι, καὶ φοβερὸν ἐμβλέπωσι. περὶ δὲ τούτων ἀμφοτέρων
ἥν τινα χρὴ γνώμην ἔχειν, προειρήκαμεν. ὁμοίως δὲ ἥμαρτον, καὶ οἱ πνευματώδεες μὲν αὐτοὺς εἰρῆσθαι λέγοντες. οὐ
πρὸς τὴν ἁφὴν τὴν διάγνωσιν ἀναφέροντες, ἀλλ' ἐπειδὴ δυσπνοίας εἴδη. ἐν ᾗ μέγα καὶ πυκνὸν γίνεται τὸ πνεῦμα.
πιθανώτατον οὖν ἐστιν, ἢ πρὸς τὴν ἁφὴν πνευματώδη νομίζειν, ἢ τὸν λοιμώδη λελέχθαι πεμφιγώδη. προσ-
τεθέντος δὲ κατὰ ῥῆσιν τοῦ πεμφιγώδεες, τὸ δεινοί, ὁ λοιμώδης μόνος ἐστὶ δηλούμενος. οὗ τὸ πρὸς ἄλλους διαφέρον
ἐστὶ τὸ σηπεδονῶδες εἶναι τὸ θερμόν, οἷόν περ καὶ τῷ νῦν γινομένῳ πολυχρονιωτάτῳ λοιμῷ. διὰ τοῦτο οὖν οὐδὲ
θερμοί, καὶ διακαεῖς ἐνεφαίνοντο τοῖς ἁπτομένοις οἱ λοιμώττοντες, καίτοι τά γ' ἔνδον ἰσχυρῶς διακαιόμενοι. κα-
10 θάπερ καὶ ὁ Θουκυδίδης ἔφη. ΚΑΙ τὸ μὲν ἔξωθεν ἁπτομένῳ σῶμα, οὔτ' ἄγαν θερμὸν ἦν, οὔτε χλωρὸν ἦν, ἀλλ'
ὑπέρυθρον πελιδνόν, φλυκταίναις σμικραῖς, καὶ ἕλκεσιν ἐξηνθηκός. τὰ δὲ ἐντὸς οὕτως ἐκαίετο, ὥστε μηδὲ τῶν
πάνυ λεπτῶν ἱματίων, καὶ σινδονίων τὰς ἐπιβολάς, μήτ' ἄλλο τι ἢ γυμνοὶ ἀνέχεσθαι. εἴρηταί γε μὴν ἡ πέμφιξ,
» καὶ ταῖς ἰδίαις γνώμαις, ἃς εἰς Εὐρυφῶντα τὸν καὶ ἰατρὸν ἀναφέρουσι τήνδε τὴν λέξιν. ΟΥΡΕΟΙ ὀλίγον
» ἑκάστοτε. καὶ καίει, καὶ ἐφίσταται πέμφιξ, οἷα ἐλαίου χλωρῆς ὥσπερ ἀράχνιον. ἐοίκασι γοῦν οὗτοι πέμφιγα
καλεῖν, οὐχ ὅλην τὴν φλύκταιναν, ἀλλὰ μόνον τὸ περίγραφον αὐτὴν ἔξωθεν ἀραχνίῳ παραπλήσιον. συντε-
λέσας δ' οὖν ὁ Ἱπποκράτης τὰς οἰκειοτάτας τε καὶ πρώτας διαφορὰς τῶν πυρετῶν. ἑξῆς ἐπὶ τὰς κατὰ χρόαν
μεταβὰς φησὶν οἷα δὲ ἐξέρυθροι. οἱ δὲ ἔξωχροι. οἱ δὲ πελιοί. ἐξερύθρους μὲν εἶπεν οὐχ ἁπλῶς ἐρυθρούς. καὶ μετὰ
τούτους ἑξῆς πάλιν ἐξώχρους, οὐκ ὠχρούς. πελιοὺς δ' ἁπλῶς. οὐδὲν αὐτοῖς ἐπιτάσεως τοῦ δηλουμένου προσ-
θεὶς ὡς εἰ καὶ πελιδνοτάτους τούτους εἰρήκει. τοῦτο μὲν γὰρ ἀεὶ μοχθηρὸν τὸ χρῶμα. τὸ δὲ τῶν ἐρυθρῶν τε καὶ ὠχρῶν
20 συνῆθες. οἱ δὲ ἐξέρυθροι τουτέστιν οἱ σφοδρῶς ἐρυθροί, σφοδροτάτην μὲν ἐμφαίνουσι τὴν θερμασίαν. τὴν δ' ὕλην,
αἷμα, καθάπερ οἱ ἔξωχροι τὴν ὠχρὰν χολήν. ἐπισκέπτου δὲ ἐπ' αὐτῶν τὰ διαχωρούμενα. κἂν μὲν ᾖ μετὰ χολῆς εὑρί-
σκῃς, ἐξ ἀναχύσεως αὐτῆς, γίνωσκε τὴν κατὰ φύσιν χροιὰν ὑπηλλάχθαι. ἐὰν δὲ ἄνευ * τὴν ἐν διαφορᾷ πυ-
ροῦ τίθεσο τὴν χρόαν. οὗτοι μὲν οὖν οἱ πυρετοί, μαρασμὸν ἐπιφέρουσιν ἐὰν μὴ φθάσωσί ποτε, μετὰ ῥίγους καὶ ἱδρῶ-
τος κριθῆναι. οἱ δὲ ἐξέρυθροι τῶν συνόχων εἰσὶν ὑπὸ φλεβοτομίας ὠφελούμενοι, τῆς ἄχρι λειποψυχίας ἀγού-
σης, ὡς ἐν τῇ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου πραγματείᾳ, μεμαθήκας. ἔνθα καὶ ἡ χρεία μεγάλη φαίνεται τῆς τῶν
τοιούτων διαφορῶν γνώσεως, ἰδίαν ἑκάστης αὐτῶν ἐχούσης θεραπείαν. οἱ δὲ πελιοὶ τῶν πυρετῶν, ἀπὸ τῆς χρόας
καὶ οὗτοι δηλονότι τὴν ἐπωνυμίαν εἰληφότες, ἐλλείπειν σημαίνουσι τὸν αἱματικὸν χυμόν. καὶ δηλονότι σὺν αὐ-
τῷ καὶ τὸ ἔμφυτον θερμόν, καὶ διὰ τοῦτ' εἰσὶν ὀλέθριοι. ὧν ἔνιοι καὶ ταῖς διὰ κενώσεως ἐπιφερομέναις συγκο-
παῖς ἐπιφέρουσι, περὶ ὧν ἔμαθες ἐν τῇ θεραπευτικῇ μεθόδῳ. τοὺς τοιούτους πυρετοὺς Εὐρύφων ὀνομάζει πελιὰς
30 γράφων ὧδε. ΠΕΛΙΑΣ πυρετὸς ἴσχει καὶ βρεγμὸς ἄλλοτε, καὶ ἄλλοτε, καὶ τὴν κεφαλὴν ἀλγέει. καὶ τὰ
» σπλάγχνα ὀδύνη ἴσχει, καὶ ἐμέει χολήν. καὶ ὅταν ὀδύνη ἔχει, ἐνορᾶν οὐ δύναται, ὅτι βαρύνεται, καὶ ἡ γα-
» στὴρ ξηρὴ γίνεται, καὶ ὁ χρὼς πελιὸς ἅπας, καὶ τὰ χείλεα οἷά περ μόρα τρώξαντι, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ λευ-
» κά, πελιά. καὶ ἐξορᾷ ὥσπερ ἀπαγχόμενος, ὅτε δὲ ἧσσον τοῦτο πάσχει, καὶ μεταβάλλει πολλάκισι. ἀλλὰ καὶ τῷ
περὶ νούσων Ἱπποκράτει γεγραμμένῳ, τῷ δοκοῦντι τοῖς περὶ τὸν Διοσκουρίδην ὑφ' Ἱπποκράτει γεγράφθαι τοῦ
» Θεσσαλοῦ υἱέος, εἴρηταί τις νόσος πελιή, τοῦ βιβλίου δὲ ἐστὶν ἡ ἀρχὴ ἥδε. ΟΥΡΕΕΤΑΙ πολλὴν ὅταν ὑπερ-
» θερμανθῇ ἡ κεφαλή. περὶ δὲ τῆς πελιῆς νόσου κατὰ λέξιν οὕτω γράφει. πελιὴν πυρετὸς ἴσχει ξηρός, καὶ φρὶξ
» ἄλλοτε, καὶ ἄλλοτε καὶ τὴν κεφαλὴν ἀλγέει. καὶ τὰ σπλάγχνα ὀδύνη ἴσχει, καὶ ἐμέει χολήν, καὶ ὅταν ἡ ὀδύ-
» νη ἔχῃ οὐ δύναται ἐνορᾶν, ἀλλὰ βαρύνεται. καὶ ἡ γαστὴρ ξηρὴ γίνεται, καὶ ἡ χροιὰ πελιδνή, καὶ τὰ χείλεα, καὶ
» τῶν ὀφθαλμῶν τὰ λευκά, πελιδνά, καὶ ἐξορᾷ ὡς ἀγχόμενος ἐνίοτε. καὶ τὴν χροιὰν μεταβάλλει. καὶ ἐκ πελιδνοῦ
40 ὑπόχλωρος γίνεται. Τινὲς δὲ πάλιν ἐνταῦθα μοχθηρῶς ἐξηγήσαντο πηλιὸν πυρετόν, ἐφ' οὗ τὰ διαχωρήματα
πελιὰ φαίνεται. τούτοις γὰρ ἀκόλουθόν ἐστι, καὶ μέλανα καλεῖν πυρετόν, ἐφ' οὗ μελαίνων ἔκκρισις γίνεται. κα-
ταλείπεται οὖν ἔτι τὸ τέλος τῆς ῥήσεως ἐξηγήσασθαι. γεγραφότος αὐτοῦ καὶ τὰ ἄλλα καὶ τὰ τοιαῦτα, τουτέ-
στι τοῖς εἰρημένοις. εἰρήκει δ' ὑστέρας τὰς κατὰ τὴν χρόαν διαφοράς. οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν αὐτὴν οὔσας, τῶν πυρε-
τῶν. ἐν δευτέρῳ γε μὴν τῶν ἄλλων τῶν ἀπό τινος συμβεβηκότος γινομένων. ὥσπερ ὅταν ἤτοι διαλείποντας, ἢ συ-
νεχεῖς λέγωμεν εἶναι τοὺς πυρετούς. καὶ τῶν διαλειπόντων, τὸν μὲν τριταῖον, τὸν δὲ ἀμφημερινόν, τὸν δὲ τεταρ-
ταῖον, καὶ τῶν συνεχῶν, τὸν μὲν ἡμιτριταῖον, τὸν δὲ καυσώδη, τὸν δὲ κρυμμώδη, τὸν δὲ τυφώδη, τὸν δὲ λοιμώ-
δη, τὸν δὲ ἑλώδη, τὸν δὲ ἠπίαλον. ὁ δὲ Πραξαγόρας καὶ φρενιτικούς, καὶ ληθαργικούς, καὶ πρός γε τούτοις, ἰκτε-
ρικούς τινας ὀνομάζει πυρετοὺς ἐν ταῖς διαφοραῖς τῶν ὀξέων. οἱ δὲ νεώτεροι, καὶ σύνοχόν τινα καλοῦσι πυρε-
τὸν οὐ μόνον συνεχῆ. καὶ διαφοράς γε αὐτοῦ τίθενται τόν τε ὁμότονον, ἢ ἀκμαστικὸν ὀνομαζόμενον, καὶ τὸν ἐπακ-
50 μαστικόν, καὶ τὸν παρακμαστικόν. καθ' ἑκατέραν δ' αὖ τομὴν κοινὴν καὶ πρὸς τὰς ἄλλας νόσους, ἐνίους μὲν ὀξεῖς πυ-
ρετοὺς ὀνομάζομεν. ἐνίους δὲ χρονίους. καὶ κατ' ἄλλην, εὐήθεις τε, καὶ κακοήθεις. καὶ μέντοι καὶ τινὰς μὲν τεταγμένους, ἢ ἀτά-
κτους. ἄλλους δ' αὖ πάλιν, περιοδίζοντας, καὶ πεπλανημένους. ἔνιοι δὲ τῶν παλαιῶν καὶ τοὺς ἀπὸ διαφερόντων μορί-
ων ἀναπτομένους, ἀπ' ἐκείνων ὠνόμαζον, πλευριτικόν τινα πυρετὸν λέγοντες. ἡπατικόν τε, καὶ σπληνικόν. ἑτέ-
ρους δ' ἀπὸ ξυμπτώματος, κωματώδεις, καταφορικόν, ληθαργικόν, φρενιτικόν, ἰκτερικόν. ὑπὲρ ὧν ἁπάντων
ἐν ταῖς περὶ αὐτῶν πραγματείαις ἔμαθες. ἐν δὲ τῷ νῦν ἐνεστῶτι λόγῳ τὰ τῆς ἐξηγήσεως αὐτάρκως πεπέρανται.
πρὸς γὰρ τῷ τὴν ἐμὴν γνώμην ἀποφήνασθαι, καὶ τῶν ἐνδόξων ἐξηγητῶν ἐμνημόνευσα, τοὺς ἄλλους ἅπαντας
παραλιπὼν ὅσοι περὶ διαφορᾶς πυρετῶν ἀπεφήναντό τι χωρὶς ὑπομνημάτων ἐξηγητικῶν. ἐν οἷς ἐστὶ καὶ Ἀρ-
χιγένης ἐν ἑτέρᾳ πραγματείᾳ μνημονεύσας.

ΑΙ ΣΥΝτάσιες τοῦ σώματος, καὶ οἱ σκληρυσμοὶ τῶν ἄρθρων, καὶ αὐτὸς διαλελυμένος, καὶ αἱ κατακλάσιες τῶν ἄρθρων, κακόν.

Τῷ μὲν οὖν συντεταμένῳ, τὸ κεχαλασμένον ἐστὶν ἐναντίον. τῷ σκληρῷ, τὸ μαλακόν. αὐτὸς γοῦν ἐν τοῖς ἑξῆς ἐρεῖ. Δέρματος σκληροῦ μάλθαξις συντεταμένου χάλασις. εἴτε δέρμα συντεταμένον, εἴτε ἄρθρον, εἴτε σῶμα λέγοιτο, πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἔχον, αὐτὸ παραβάλλοντες, οὕτως εἰρῆσθαι νοήσομεν. ὅπερ οὔτε συντεταμένον, οὔτε κεχαλασμένον, ἀλλὰ συμμέτρως ἔχον ἐστί. συντείνεται μὲν οὖν τὰ συντεινόμενα. ποτὲ μὲν δι' οἰκείαν διάθεσιν. ἔστι δ' ὅτε πρός τινων ἑτέρων ἑλκόμενα. διὰ μὲν τὴν οἰκείαν διάθεσιν, ὅταν ἤτοι παγῇ διὰ ψύξιν ἰσχυράν, ἢ ξηρανθῇ, διά τι τῶν ξηραινόντων αἰτίων. ἔστι γὰρ ὡς ἔμαθες πλείω. τείνεται δὲ ὑπὸ τῶν συνεχῶν, ἔνια ξηραινομένων, ἢ φλεγμαινόντων, ἢ πηγνυμένων. ἔμπαλιν δὲ χαλαρὰ γίνεταί τινα, παρὰ τὸ κατὰ φύσιν, ὑγρότητι πολλῇ διαβρεχόμενα, χωρὶς ψύξεως. σκληροῦται δὲ τὰ σκληρούμενα, ξηραινόμενα διὰ ψύξιν, ἢ σκίρρον, ἢ ξηρότητα. φλεγμονὴ γάρ, οὐ σκληρόν, ἀλλ' ἀντίτυπον ἐργάζεται τὸν ὄγκον. ὁμοίως τοῖς πεπληρωμένοις ἀσκοῖς ὑγρᾶς οὐσίας, ἢ ἀέρος. ὥσπερ δὲ τῷ σκληρῷ παραπλήσιον φαινόμενον τὸ ἀντίτυπον, ἀπὸ κοινοῦ συμβεβηκότος. ἐπειδὴ καὶ τὸ σκληρὸν ἀντίτυπόν ἐστι, πάμπολυ διαλλάττει κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν. οὕτως καὶ τῷ μαλακῷ σώματι, τὸ ἔκλυτον ὁμοιότητά τινα ἔχον, ὡς πρὸς τὴν αἰσθητὴν φαντασίαν, οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει διάθεσιν. ἀρρωστούσης γὰρ τῆς τοὺς μῦς κινούσης δυνάμεως, ἔκλυτά τε καὶ πάρετα φαίνεται κείμενα, τὰ τῶν ἀρρώστων σώματα. ταύτην μὲν οὖν τὴν διάθεσιν ἐδήλωσεν εἰπών, Καὶ αὐτὸς διαλελυμένος. ἐφεξῆς δὲ σαφῶς ἔφη. Καὶ αἱ κατακλάσιες τῶν ἄρθρων. ἔνιοι δὲ τὴν τρίτην συλλαβήν, οὐ διὰ τοῦ α γράφουσι κατακλάσιες, ἀλλὰ διὰ τοῦ ι κατακλίσιες. ὅπως δὲ ἄμεινόν ἐστι γράφειν εὑρήσομεν, ἀναμνησθέντες τῶν εἰρημένων, ἐν τῷ προγνωστικῷ περὶ κατακλίσεως ἐν τῇδε τῇ ῥήσει. ΚΕΚΛΙΜΕΝΟΝ δὲ χρὴ καταλαμβάνεσθαι τὸν νοσέοντα ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ ἐπὶ τὸ πλευρὸν τὸ δεξιόν, ἢ τὸ ἀριστερόν, καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τὰ σκέλεα, ὀλίγον ἐπικεκαμμένα ἔχοντα. Πρόσχες δὲ ἐνταῦθα τῷ τὰς χεῖρας, καὶ τὰ σκέλεα ὀλίγον ἐπικεκαμμένα ἔχοντι. τὸ γὰρ ἤτοι μηδ' ὅλως, ἢ πλέον τοῦ προσήκοντος ἐπικεκάμφθαι, μοχθηρὸν ἑκάτερον. ὅτι μὴ κατὰ φύσιν. αὐτὸς γοῦν εἶπεν. οὕτως γὰρ καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ὑγιαινόντων κατακλίνονται. διὸ καὶ ἐφεξῆς ἐρεῖ. ΥΠΤΙΟΝ δὲ κεῖσθαι, καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τὰ σκέλεα ἐκτεταμένα ἔχοντα, ἧσσον ἀγαθόν. Ἐνδείκνυσι δέ σοι δυνάμεως ἀρρωστίαν, ἡ τοιαύτη κατάκλισις ἐνδείκνυσθαι. καὶ ταύτης ἔτι μᾶλλον, ἡ ἐφεξῆς εἰρημένη, κατὰ τήνδε τὴν λέξιν. ΕΙ ΔΕ καὶ προπετὴς γίνοιτο, καὶ καταρρέοι ἀπὸ τῆς κλίνης ἐπὶ τοὺς πόδας δεινότερόν ἐστιν. Ταύτας οὖν τὰς κατακλίσεις ἐν τῇ νῦν προκειμένῃ ῥήσει, διὰ τῆσδε τῆς λέξεως, ἐδήλωσε. Καὶ αὐτὸς διαλελυμένος. εἴγε τὸ τὰς χεῖρας, καὶ τὰ σκέλη ὀλίγον ἐπικεκαμμένα ἔχειν, ἐπαινεῖται, τὸ περαιτέρω τοῦδε, μείζονα κάμψιν ἐμφαίνει τῶν ἄρθρων, οὕτως γε αὐτὴν ὀνόμασεν. ἐν δὲ τῷ προγνωστικῷ κατὰ τήνδε τὴν λέξιν. ΘΑΝΑΤΩΔΕΣ δὲ τὸ κεχηνότα καθεύδειν, καὶ τὰ σκέλεα ὑπτίου κειμένου συγκεκαμμένα εἶναι, καὶ διαπεπλεγμένα. ὅπερ σημαίνει τὸ διεστῶτα μέχρι πλείστου. εἴτε δὲ συγκεκαμμένα, εἴτε διαπεπλεγμένα γράφοι, καθ' ἑκάτερον ἐμφαίνεται κεκλάσθαι τὰ ἄρθρα. καὶ διὰ τοῦτο ἄμεινόν ἐστι γράφειν ἐνταῦθα, κατακλάσιες τῶν ἄρθρων διὰ τοῦ α. τὸ γὰρ διὰ τοῦ ι κατακλίσιες, οὐ πάνυ τι καλῶς ἐπὶ τῶν ἄρθρων λέγεται. τῷ παντὶ σώματι, τὰς τοιαύτας προσηγορίας εἰθισμένου τοῦ Ἱπποκράτους, οὐ τοῖς ἄρθροις ἐπιφέρειν.

ΟΜΜΑΤΟΣ θράσος παρακρουστικόν, καὶ ῥίψεις, καὶ κατακλάσεις κακόν.

Τὸ μὲν θράσος παρακρουστικόν ἐστι σημεῖον. καὶ μάλιστα ὅταν ἀναιδὴ μόνως γίνηται, καθότι λέλεκται πολλάκις. αἱ δὲ ῥίψεις τῶν ὀμμάτων, ἐναντίον σύμπτωμά ἐστι τῷ θρασεῖ βλέμματι. δηλοῖ γὰρ τοὺς μὴ δυναμένους ἐπὶ πλέον ἀναπεπταμένους ἔχειν τοὺς ὀφθαλμούς, ὑπ' ἀρρωστίας τῆς διοικούσης τὰ βλέφαρα, δυνάμεως. κατάκλασιν δὲ λέγει τῶν ὀφθαλμῶν, ὅταν διαστρέφηται τὰ βλέφαρα. καθάπερ ἐν τῷ προγνωστικῷ δεδήλωκεν εἰπών. ΗΝ καὶ καμπύλον γένηται, ἢ πελιὸν βλέφαρον, ἢ χεῖλος, ἢ ῥίς, κακόν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΕΚΤΟΝ ΤΩΝ ΕΠΙΔΗΜΙΩΝ, ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

ΕΥΡΥΝΑΙ, στενυγρῶσαι, τὰ μέν, τὰ δὲ μή.

Θεραπειῶν εἰσι καὶ οὗτοι τρόποι, τοῖς ἐναντίοις ἁρμόττοντες παθήμασιν. εὐρῦναι μὲν γὰρ δεῖ τὰ πεπυκνωμένα, πυκνῶσαι δέ, τὰ πέρα τοῦ προσήκοντος εὐρυσμένα. διὸ καὶ τὴν δευτέραν συλλαβὴν τοῦ στενυγρῶσαι ψιλοῦντες οὐ δασύνοντες ἀναγνωστέον ἐστίν. οὐ γὰρ ἔγκειται τὸ ὑγρὸν ἐν τῇ λέξει καθάπερ ἄν τις οἰηθείη. μὴ γινώσκων ὑπὸ τῶν ἰώνων τὸ στενὸν ὀνομάζεσθαι στενυγρόν. ἀλλὰ τοῦτό γε μαρτύριόν ἐστιν αὔταρκες, τὸ παρὰ τῷ Σιμωνίδῃ γεγραμμένον, ἐν τοῖσδε τοῖς ἔπεσιν. ΟΥΚ ἄν τις οὕτω δ' ἀσκίοις ἐν οὔρεσιν ἀνὴρ λέοντ' ἔδδεισεν, οὐδὲ πάρδαλιν, μοῦνος στενυγρῇ συμπεσὼν ἐν ἀτραπῷ. Ταυτὸν σημαίνει τῷ στενῇ. στενοῦνται δὲ καὶ ἀνευρύνονται παρὰ τὴν κατὰ φύσιν συμμετρίαν, ἐνίοτε μὲν ἀγγείων τινῶν, ἢ μορίων αἰσθητὰ στόμια. πολλάκις δὲ λόγῳ θεωρητά, κατά τε τὸ δέρμα, καὶ τῷ βάθει. καὶ χρὴ τὰ μὲν πεπυκνωμένα διοίγειν, καὶ ἀραιοῦν, μετρίως ἐκθερμαίνοντα. τὰ δὲ ἀναπεπταμένα συνάγειν στύφοντά τε καὶ ψύχοντα. τέλειον δὲ ἔχεται τὸν περὶ τούτων λόγον, ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων θεραπευτικῶν λογισμῶν εἰρησόμενον ἐν τῇ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου πραγματείᾳ. Χυμοὺς τοὺς μὲν ὀξῶσαι, τοὺς δὲ ξηρᾶναι, τοὺς δὲ ἐνθεῖναι. καὶ τῇ τι μέν, τῇ τι δὲ μή.

Κἀν τῷ περὶ χυμῶν ἔμαθες τὸ περὶ τούτων τελεώτερον. ὥσπερ κἀν τοῖς ἡμετέροις θεραπευτικοῖς. ὡς ποτὲ μὲν αἰσθητῶς ἐκκενοῦν προσήκει τοὺς πλεονάζοντας χυμούς, ἢ ἐμέτοις, ἢ κλυστῆρσιν, ἢ διὰ καθαιρόντων φαρμάκων,

ἢ δι' ἱδρώ

ἢ δι' οὔρων, ἢ δι' ἱδρώτων, ἢ διὰ φλεβοτομίας, ἢ δι' αἱμορροΐδος, ἢ διὰ μήτρας, ἢ ἀποσχάζοντας. ἐνίοτε δὲ διαφορεῖν τοῖς ἔξωθεν ἐπιτιθεμένοις φαρμάκοις. ὧν ὠνόμαζε τοῦτο μὲν ξηρᾶναι· τὸ πρότερον δὲ ἐξάγειν. κοινοῦ δὲ ἀμφοτέροις ὄντος τοῦ κενῶσαι. τὸ ἐναντίον τῷ τετάρτῳ ἔγραψεν, ὀνομάσας ἐνθεῖναι τουτέστι γεννῆσαι τοὺς λείποντας χυμούς. εὔδηλον δ' ὅτι διὰ τῶν ἐσθιομένων, καὶ πινομένων ἐντίθεμεν τούτους. ἐκλεγόμενοι τάς τε προσηκούσας ποιότητας αὐτῶν, καὶ τὰς ποσότητας, καὶ φροντίζοντες ὅπως πεφθῇ τε, καὶ ἀναδοθῇ, καὶ προστεθῇ τοῖς σώμασι. τὸ δὲ Καὶ τῇ τι μὲν, τῇ τι δὲ μή. ἂν εἰ μὴ ἐλέλεκτο σαφὲς ἦν. ἐνίοτε μὲν γὰρ ἐφ' ἑνὸς ἀνθρώπου τινὰ μὲν εἰς ὄγκον ἠρμένα μόρια κενώσεως δεῖται, τινὰ δὲ ἀτροφοῦντα προσθέσεως.

ΛΕΠΤΥΝΑΙ, παχῦναι, τεῦχος, δέρμα, σάρκας, καὶ τἄλλα. καὶ τὰ μὲν, τὰ δὲ μή.

Τεῦχος μὲν ἀκουστέον ἐστὶν ὅλον τὸ σῶμα. καὶ γὰρ λεπτῦναι πεπαχυσμένον ἀμέτρως αὐτὸ, καὶ παχῦναι λελεπτυσμένον, οὐκ ὀλιγάκις ἡμῖν πρόκειται. πολλάκις δ' οὐχ ὅλον, ἀλλ' ἤτοι σάρκας τινὰς, ἢ τὸ δέρμα μόνον. ἐνίοτε δὲ τοὺς χυμούς. οὓς ἐδήλωσε προσθεὶς, Καὶ τἄλλα. τὸ δὲ καὶ τὰ μὲν, τὰ δὲ μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν εἴρηται λόγον, ὡς ἐπὶ τῆς πρὸ ταύτης ῥήσεως ἐξηγησάμην.

ΛΕΙΗΝΑΙ, τρηχῦναι, σκληρῦναι, μαλθάξαι. τὰ μὲν, τὰ δὲ μή.

Κοινὸν καὶ καθόλου σκοπὸν ἰαμάτων παρ' αὐτοῦ μεμαθηκὼς ἕπεσθαι δυνήσῃ τοῖς λεγομένοις ἐν μέρει, πᾶσι θεραπευτικοῖς λογισμοῖς. εἰ γάρ ἐστι τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα, λεαίνειν μὲν δεήσει τὰ τετραχυσμένα παρὰ φύσιν, τραχῦναι δὲ τὰ λεῖα γεγονότα. τραχύνεται μὲν οὖν καὶ φάρυγξ πολλάκις αἰσθητῶς καὶ ἀρτηρία τραχεῖα, καὶ στόμα, καὶ ὅλον τὸ δέρμα κατά τε τὰς ψωρώδεις, καὶ λεπρώδεις διαθέσεις, ἐξανθήμασί τέ τισι. τοῖς μὲν κεγχρώδεσιν. τοῖς δ' ἐλάττοσι τούτων, ἢ μείζοσι. τραχύνεται δὲ καὶ τὰ κατὰ γαστέρα πολλάκις ὅταν δι' αὐτῶν ἐκκρίνεται πλείων χολώδης χυμὸς ἄκρατος. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ ἐξ ἐδεσμάτων δριμέων τε, καὶ δακνωδῶν γίνεται τοῦτο. καὶ δηλονότι διὰ τῶν ἰωμένων τὰς τραχύτητας φαρμάκων τὴν θεραπείαν ποιεῖσθαι χρὴ τῶν τοιούτων, ὅπερ ὠνόμασε λεαίνειν. τοῖς δὲ εἰρημένοις ἐναντίως διακείμενα τὰ τραχυνθῆναι δεόμενα, κατὰ μὲν τὸ δέρμα, περί τε τὰς τῆς κεφαλῆς, καὶ τοῦ γενείου τρίχας γίνεται. περὶ μὲν τὰς τῆς κεφαλῆς, ἐν ἀλωπεκίαις, καὶ ὀφιάσεσι, καὶ μαδήσεσιν. ἐπὶ δὲ τοῦ γενείου τῶν βραδέως αὐτοῦ, καὶ μόγις φυόντων. ἐφ' ὧν καὶ αὐτῶν ἐπειράθημεν ἁπάντων πρὸς ἀλωπεκίας ἁρμοζόντων φαρμάκων. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις μέρεσι τοῦ σώματος, ἔν τε τῷ χειλῶν κοίλων ἕλκη, ἢ κόλπους ὅλους. ἐνίοτε φαρμάκοις ῥυπτικοῖς τραχύνομεν τὰ μόρια, καὶ τὴν γαστέρα γλίσχρου φλέγματος ἐμπεπλησμένην, ἐνίοτε τραχυντικοῖς φαρμάκοις διαῤῥύπτομεν. ἐν ταὐτῷ δ' ἐστὶ τῷ γένει, καὶ τὰ τῶν αἱμορροΐδων καθάρσεων προκλητικοὶ πεσσοί. καὶ μέντοι τὰς ἐν τοῖς βλεφάροις συκώσεις προτραχύνοντες, τινὶ πρότερον οὕτως ἐπαλείφομεν τὰ καθαιρετικὰ φάρμακα, πράττοντες τοῦτο χάριν τοῦ παραδέξασθαι τὴν δύναμιν αὐτῶν εἰς τὸ βάθος, τὰς ἡλκωμένας ἐξοχάς. ἴστε γοῦν ἐμὲ χρώμενον ἐπ' αὐτῶν δέρμασί τε θαλαττίων κητῶν τραχέσι, καὶ σηπίας ὀστράκοις, καὶ κισσήρει, καὶ τούτων μὴ παρόντων, αὐτῷ τῷ κυαθίσκῳ τῆς μήλης στενὸν ἐχούσης οὐκ εὐρὺ τὸ πέρας. ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀχῶρας, καὶ τὰ κηρία καλούμενα, καὶ τὰς μυρμηκίας, ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα φαρμάκοις ἐκτῆξαι βουλόμεθα, προτραχύνοντες, ἤτοι διὰ τῶν ἡμετέρων ὀνύχων μετρίως, ἢ δι' ὀθόνης σκληρᾶς, ἢ διά τινος τῶν προειρημένων, οὕτως ἐπιτίθεμεν αὐτοῖς τὰ φάρμακα. ΣΚΛΗΡῦναι, μαλθάξαι. καὶ τούτων ἡμῖν χρεία γίνεται. πολλάκις μὲν ἐφ' ὅλου τοῦ σώματος. ἐνίοτε δὲ ἐφ' ἑνὸς μορίου. τοὺς μὲν γὰρ ἁπαλήν τε καὶ ὑδερικὴν ἔχοντας ὅλην τὴν ἕξιν τοῦ σώματος, σκληρύνομεν, διά τε σινδόνων προσανατρίβοντες καὶ σκληρᾷ τρίψει χρώμενοι, καὶ γυμνάζοντες ἐν κόνει. τοὺς δ' οὐ φέροντας ταῦτα φαρμάκοις ξηραίνουσι προσπλαστοῖς, ἀλουσίᾳ τε, καὶ ταῖς εἰρημέναις τρίψεσι, πρὸς δύναμιν δηλονότι καὶ κατὰ βραχὺ χρώμενοι ταῖς παραυξήσεσιν αὐτῶν. ἓν δὲ μόριον ἐνίοτε διακείμενον οὕτως, ἀνάλογον οἷς εἴρηκα θεραπεύομεν. ἐπὶ δὲ τῶν κώλων μάλιστα φαίνεται συνεχῶς τοῦτο γινόμενον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἑλκῶν πάντων ὅταν σαρκωθῇ, τὴν ἐπούλωσιν οὕτω ποιούμεθα. σκληρυνομένη γὰρ ἡ σὰρξ δερματοῦται, καὶ οὐλὴ γίνεται. πάλιν δὲ ἐκ τῶν ἐναντίων μαλθάσσεται τά γε τετυλωμένα, καὶ τῶν φλεγμονῶν αἱ σκιῤῥούμεναι, καθ' ὃν τρόπον καὶ ἡ τοῦ σκιῤῥουμένου σπληνὸς ἴασις γίνεται. καὶ τὸ παχυνόμενον δέρμα κατὰ τὸ πάθος ὃ καλοῦμεν ἐλέφαντα, καὶ τῶν οὐλῶν δὲ τὰς σκληροτέρας τοῦ προσήκοντος μᾶλλον μαλάσσομεν. ὥσπερ τὰς πάνυ μαλακὰς σκληρύνομεν.

ἘΓΕΙΡΑΙ, ναρκῶσαι.

Τὸ μὲν ἐπεγεῖραι τὴν αἴσθησιν, καὶ τὴν κίνησιν τῶν ἐκλελυμένας ἐχόντων αὐτὰς, εὔδηλόν ἐστιν οὐ σμικρὰν χρείαν παρέχον τοῖς ἰατροῖς. τὸ δὲ ναρκῶσαι, κατὰ μόνας τὰς σφοδρὰς ὀδύνας γίνεταί ποτε χρήσιμον. ἡνίκα τὰ διὰ ὀπίου, καὶ μανδραγόρου, καὶ ὑοσκυάμου, φάρμακα προσφέρομεν. αὐτὸς γὰρ εἶπε νάρκη δὲ μετρίη, ὀδύνης λυτική. ἐὰν γοῦν τις σφοδροτέροις, ἢ πλείοσι χρήσηται τοῖς ναρκωτικοῖς φαρμάκοις, καταψύχεταί τε καὶ νεκροῦται τὰ σώματα.

ΚΑΙ τἄλλα ὁκόσα τοιαῦτα.

Τὰ κατὰ τὴν ὁμοίαν τοῖς προειρημένοις γινόμενα ἐναντίωσιν, λέγει. θερμαινόντων, ἢ ψυχόντων, ἢ ὑγραινόντων, ἢ ξηραινόντων, ἢ ἐμβαλλόντων τὸ ἐκπεπτωκὸς, ἢ ἐκτεμνόντων τὸ παρὰ φύσιν ὅλῳ τῷ γένει τοῦ σώματος, ἢ ἀποτεμνόντων τὸ μεγέθει παρὰ φύσιν, ἢ τὸ διεστραμμένον ἐξευθυνόντων, ἢ ἐκφραττόντων τὸ ἐμπεφραγμένον, ἢ τἄλλα ὅσα κατὰ τὴν θεραπευτικὴν εἴρηται πραγματείαν, ἅπαντα κοινὸν ἔχοντα σκοπὸν, τὴν τῶν ἐναντίων τοῖς πάθεσι προσαγωγήν.

ΠΑΡΟΧΕΤΕΥΕΙΝ.

Τρόπους θεραπειῶν ἐπὶ χυμοῖς ἐνταῦθα διδάσκειν ἄρχεται, γεγραμμένους τελειότερον ἐν τῷ περὶ τῶν χυμῶν. εἰρήσονται δὲ καὶ νῦν ἀναμνήσεως ἕνεκα. παροχετεύειν μὲν ὀνομάζειν εἴωθεν ὁ Ἱπποκράτης, ὅταν χυμὸς

τις δεόμενος κενώσεως, μὴ καθ' ὃ δεῖ χωρίον ὁρμήσῃ φέρεσθαι. καὶ μέντοι μηδὲ πόῤῥω πάνυ τοῦ προσήκοντος, μηδ' εἰς τὸν ἐναντιώτατον τόπον. ἀλλ' οἷον εἰ δι' οὔρων ὁρμήσει ἐκκενοῦσθαι, κεκακωμένης κύστεως, ἢ νεφρῶν, παροχετεύειν γὰρ ἄμεινον ἐνταῦθα διὰ τῆς γαστρός. ὥσπερ εἰ καὶ διὰ γαστρὸς τὴν ὁρμὴν ἔχοι ἡ φέρεσθαι, κεκακωμένων ἐντέρων, ἔμπαλιν γὰρ ἐπὶ τούτων εἰς οὖρα προτρέψομεν ἔρχεσθαι, τὸν χρήζοντα κενώσεως χυμόν. ἐπὶ καὶ γυναικῶν ἐνίοτε διὰ μήτρας, ἢ κατὰ τοὐναντίον ἐστὶν, ὅτε τὸν διὰ μήτρας ῥοῦν γινόμενον ἐπ' οὖρα, καὶ γαστέρα παροχετεύσομεν. εἰ δὲ ἐπί τινος τῶν τοιούτων κενώσεων, ἐμέτους κινήσαιμεν, ἀντίσπασιν ὀνομάζει τοῦτο. καθάπερ εἰ καὶ τοὺς ἐμέτους ἀντισπάσομεν ἐρεθίζοντες ἐπὶ μήτραν ἢ κύστιν, ἢ ἕδραν.

ΠΑΡΟΧΕΤΕΥΕΙΝ. ὑπεξάγοντα ἀντισπᾶν αὐτίκα. ἀντιπίπτοντα ὑπεῖξαι.

Τῷ παροχετεύειν ἀκόλουθον ἦν ἐπενηνέχθαι τὸ ἀντισπᾶν. ἐπειδ' οὕτω διδάσκειν ὅπως ἄν τις ἄριστα ποιήσαιτο τὴν ἀντίσπασιν. ὁ δ' Ἱπποκράτης ὑπερβὰς τὸ ἀντισπᾶν, εἰπεῖν, εὐθέως ἧκεν ἐπὶ τὸ χρησιμώτατον ἐγνῶσθαι τοῖς μέλλουσι καλῶς ἀντισπᾶν τοὺς κακῶς, ἐπί τι μόριον ὁρμήσαντας χυμούς. οὐ γὰρ ἐπιμένειν χρή γε τοῖς ἀντισπῶσι βοηθήμασι διὰ παντὸς, ἀλλὰ παρεντιθέναι τινὰ καιρὸν ἀργὸν τῶν ἀντισπώντων. ἵνα τὸν φθάσαντα χυμὸν ἐστηρίχθαι κατὰ τὸ πάσχοντα μόριον, ἐάσωμεν ἐκκριθῆναι. διαμείνας γὰρ ἐν αὐτῷ διττῶς ἀνιάσει τὸ μέν τι τῷ πλήθει διατείνων, τὸ δέ τι τῇ ποιότητι λυπῶν. ἐὰν δὲ ἐάσαις ἐκκριθῆναι τοὺς φθάσαντας ἐπὶ τὸ μόριον ἐνηνέχθαι χυμοὺς, ἐλαφρώσεις αὐτὸν τοῦ πόνου. ῥᾷον τ' ἀνύσεις τι τοῖς ἀντισπαστικοῖς βοηθήμασιν, οὐκέτ' ἐφ' ἑαυτὸ διὰ τὸν πόνον ἐρεθίζοντος τοὺς χυμοὺς τοῦ μορίου, πρὸς τὴν ῥοπὴν ἣν ἐξ ἀρχῆς οὐκ ὀρθῶς ἐπεποίηντο.

ἌΛΛΟΝ χυμὸν μὴ τὸν ἰόντα ἄγειν. τὸν δὲ ἰόντα συνεκχυμοῦν, ἐργάζεσθαι τὸ ὅμοιον. οἷον ὀδύνη ὀδύνην παύει. τὰ ἀνόμοια, εἰ ῥέπει ἄνω ἀρθέντα κάτωθεν λύειν. καὶ τὰ ἐναντία ταῦτα. οἷον κεφαλῆς κάθαρσις φλεβοτομία. ὅτε οὐκ εἰκῆ ἀφαιρέεται.

Τὸ μὲν ἄλλον χυμὸν μὴ τὸν ἰόντα ἄγειν, εὔδηλόν ἐστιν ἐξ ὧν ἐμάθομεν ἐν ἀφορισμοῖς τε, καὶ ἐν τῷ περὶ χυμῶν. ἐὰν μὲν γὰρ ὁ λυπῶν ἐκκρίνηται συμμέτρου τῆς κενώσεως οὔσης, δέχεσθαι χρὴ μηδὲν αὐτὸν περιεργαζόμενον. ὥσπερ εἰ καὶ μὴ συμμέτρως γένοιτο πράττειν αὐτόν τι, ποτὲ μὲν ἐπέχοντα τὸ πλῆθος, ποτὲ παροξύνοντα τὸ τῆς κενώσεως ἐλλιπὲς, ὅπερ ὠνόμασεν αὐτός. Τὸν ἰόντα συνεκχυμοῦν. ἐκχυμώσεις γὰρ εἴωθε τὰς ἐκ τῶν ἀγγείων ἐκχύσεις, καὶ κενώσεις ὀνομάζειν. τὸ δὲ ἐργάσασθαι μεμάθηκας ἐπὶ τοῦ μεταλλάττειν, ἢ μιγνῦναι λεγόμενον. ἄδηλον οὖν εἴτε τῷ προειρημένῳ συντακτέον, εἴτε τῷ ἑξῆς εἰρημένῳ αὐτὸ προσακτέον. ἑκατέρως γὰρ οἰκείως φαίνεται λέγεσθαι. διὸ καὶ τινὲς μὲν ὡς ἑπόμενον αὐτὸ τοῖς προειρημένοις ἐκείνοις συνῆψαν. εἶτ' ἀφ' ἑτέρας ἀρχῆς τὸ ὅμοιον. οἷον ὀδύνην ἡ ὀδύνη παύει. τινὲς δὲ ἀρχὴν ἐποιήσαντο τοῦ ἐφεξῆς τό. Ἐργάσασθαι τὸ ὅμοιον. ἐπεὶ δὲ ὡς ἔφην ἑκατέρως λεγόμενον, οὐδετέρως ἐστὶ πιθανὸν, ἐπὶ τὸ μεταγράφειν αὐτὸ παρεγένοντο πολλοί. καθάπερ καὶ τὰ ἄλλα ὅσα καθ' ἓν ὄνομα τὴν ἀσάφειαν ἔχει. καὶ τινὲς μὲν τὴν δευτέραν συλλαβὴν διὰ τοῦ γ̄ καὶ ῑ γράφουσιν ὀργίσασθαι, τινὲς δὲ τὴν πρώτην διὰ τοῦ ε̄ καὶ ρ̄. τὴν δὲ δευτέραν διὰ τοῦ γ̄ καὶ ᾱ. ἐργάσασθαι τὸ ὅμοιον. εἶτ' ἐφεξῆς φασιν ἐν παραδείγματος μοίρᾳ λελέχθαι τό. οἷον ὀδύνη, ὀδύνην παύει. γέγραπται μὲν οὖν τοῦτο κατὰ πολλὰ τῶν ἀντιγραφέων. ὀρθῶς δὲ ἐν τοῖς κατὰ Διοσκουρίδην οὐ γέγραπται. φαίνεται μὲν γὰρ ὡς ἐξηγήσει προσγραφὲν ὑπό τινος. αὖθις δὲ εἰς τοὔδαφος ὑπὸ τοῦ βιβλιογράφου μετατεθῆναι. τό γε μὴν διὰ τοῦ γ̄ καὶ ῑ γραφόμενον ὀργίσασθαι, πάνυ κακόζηλόν ἐστι καὶ πόῤῥω τῆς Ἱπποκράτους ἑρμηνείας. ἐάν τε ἐφ' ἡμῶν αὐτῶν, ἐάν τε ἐπὶ τῶν θεραπευομένων λέγηται μορίων, ἐάν τε ἐπὶ τῶν χυμῶν. τὸ γὰρ οἷον εἰς ὀργὴν αὐτὰ προτρέψαι, καὶ ἐπεγεῖραι πρὸς τὴν ἔκκρισιν ἡγοῦνται δηλοῦσθαι διὰ τοῦ ὀργίσασθαι, ῥήματος. ἀλλὰ ταῦτα μὲν εὐκαταφρόνητα καὶ σμικρὰ, καθάπερ καὶ πάνθ' ὅσα περὶ τῆς λέξεως ἐξήγηται. τῆς τῶν πραγμάτων ἀληθείας φυλαττομένης. ἐὰν δὲ κἀκεῖνα κινῆται φευκτέον ἡμῖν ἐστὶ τὰς τοιαύτας γραφάς. ὥσπερ κἀνταῦθα σχεδὸν ἁπάντων τῶν ἐξηγητῶν προσιεμένων θεραπείας τινάς. ἐνίοτε διὰ τῶν ὁμοίων γίνεσθαι, καὶ μὴ διὰ παντὸς ὑπὸ τῶν ἐναντίων. ὅπερ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ὑπονοήσας τινὰς οἰήσεσθαι, δι' ἑνὸς παραδείγματος ἐνεδείξατο τὴν ἀπάτην αὐτῶν ἐν ἀφορισμοῖς γράψας. ἜΣΤΙΝ ὅκου ἐπὶ τετάνου ἄνευ ἕλκεος, νέῳ εὐσάρκῳ, θέρεος μέσου, ψυχροῦ πολλοῦ κατάχυσις ἐπανάκλησιν θέρμης ποιέεται. θέρμη δὲ ταῦτα ῥύεται. ψυχρὸν γὰρ πάθος ὄντα τὸν τέτανον ὁμοίῳ βοηθήματι δόξει τις λύεσθαι, ψυχρὸν ὕδωρ καταχέων αὐτῷ. τὸ δ' οὐχ οὕτως ἔχει. θερμασίαν γὰρ ἐπανάκλησιν ποιησάμενον ὠφελεῖ, ὡς εἴγε μὴ ποιήσαιτο ταύτην ἐσχάτως βλάψει. ὥσπερ δὲ τοῦτο δοκοῦν εἶναι βοήθημα ψυχρὸν, τῷ θερμαίνειν ὠφελεῖ ποτὲ πάθος ψυχρὸν τὸν τέτανον, οὕτως ἕτερα θερμαίνοντα κατὰ συμβεβηκὸς ψύχει, διαφοροῦντα τὴν πυρώδη θερμασίαν. καί μοι περὶ τούτων ἐν ὅλῃ τῇ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου πραγματείᾳ γέγραπται, διὰ τῶν ἐναντίων βοηθημάτων τῷ πάθει τὴν θεραπείαν ἐπιδεικνύντι γίνεσθαι διὰ παντός. οἱ δὲ δι' ὀδύνης μείζονος ἡγούμενοι θεραπεύεσθαι τὴν ἐλάσσονα, μέγιστόν τι παρορῶσιν. οὐ γὰρ ἡ ὀδύνη τὴν θεραπείαν ἐργάζεται τῆς ὀδύνης, ἀλλὰ τὸ σὺν τῇ ὀδύνῃ βοήθημα τοῦ ἐναντίου αὐτὴν πάθους. ἔμαθες γὰρ ὡς οὐδενὸς συμπτώματος ἡ θεραπεία γίνεται πρώτως. ἀλλ' ἀεὶ τῆς ἐργαζομένης αὐτὸ διαθέσεως. εἰ δέ τις οὐδέποτε μὲν πρώτως, ἐνίοτε δὲ συμβεβηκὸς φαίη τὰ ὅμοια τῶν ὁμοίων εἶναι θεραπευτικὰ, διὰ μέσων τῶν πρώτως ἐναντίων ἀληθῆ τέ φησι, καὶ μεμάθηκας ἐπιστημονικῶς αὐτὸ διά τε τῆς θεραπευτικῆς πραγματείας, καὶ προσέτι διὰ τῶν εἰς τοὺς ἀφορισμοὺς ὑπομνημάτων. ὃ δὲ λέγουσί τινες ὡς καύσας τις ἰσχίον, ὡς ἐπὶ τῶν ἰσχιαδικῶν δι' ὀδύνης ὀδύνην ἰάσατο, πρόδηλον ἔχει τὴν ἀτοπίαν. οὐ γὰρ διὰ τὴν ὀδύνην ἐθεράπευσε τὸ πάθος, ἀλλὰ διὰ τὴν καῦσιν ᾗ συμβέβηκε κατὰ τύχην ὀδύνη. θλάσας γέ τοι τις ἢ τεμὼν, ἢ ὅπως ἑτέρως εἰς ὀδύνην ἀγαγὼν τὸ μόριον, οὐκ ἂν ἰάσαιτο. καί τοι γ' εἴπερ ἦν ἡ ὀδύνη τῆς ὠφελείας αἰτία διὰ παντὸς ἂν ἐθεράπευεν ἰσχιάδας. οὕτω δὲ καὶ τὸν ὀδυνώμενον ὀδόντα δι' ὀδοντάγρας κομισάμενός τις ἀνώδυνον εἰργάσατο τὸν ἄνθρωπον, οὐ διὰ τὴν γινομένην ὀδύνην ἐξαιρουμένου τοῦ ὀδόντος, ἀλλὰ διὰ τὴν

ἐξαίρεσιν ἡ συνυπῆρχεν ἡ ὀδύνη. ὡς ἔγε καὶ χωρὶς ὀδύνης ἦν ἐξελεῖν αὐτὸν, ὁμοίως ἂν ὁ κάμνων ἀνώδυνος ἐ-
γίνετο. καθάπερ γε καὶ χωρὶς ἐξαιρέσεως ἐὰν θλίβων τις ἢ διακινῶν αὐτὸ ὀδυνήσῃ, τὸ μὲν ἄλγημα σφο-
δρότερον ἐποίησεν, οὐδὲν καὶ ὠφέλησεν. ἑκατέρως τοίνυν εὔδηλόν ἐστιν ἀνωφελῆ τοῖς ὀδυνωμένοις εἶναι
τὴν ὀδύνην, ἥν ἐφ' αὐτῇ, διά τε γὰρ τῶν ἀνωδύνων βοηθημάτων πολλὰ θεραπεύεται τῶν ὀδυνωμένων
μορίων. ἐφ' ἑτέρων τε πολλάκις ὀδύναι μεγάλαι, διὰ τῶν προσφερομένων ἔξωθεν γινόμεναι, παῦλαν οὐδεμί-
αν τοῖς διά τι πάθος ὀδυνωμένοις ἐπιφέρουσιν. οὐ γὰρ μόνον ἐστὶ τὸ ἰώμενον ὅπερ ἂν ἐκκόπτῃ τὴν διάθεσιν ὅπω-
σοῦν, ἐάν τε χωρὶς ὀδύνης, ἐάν τε σὺν ταύτῃ. κατὰ δὲ τὸν αὐτῆς λόγον ὀδύνη παύειν ὀδύνην οὐ πέφυκεν. ἀλ-
λὰ τοὐναντίον ἅπαν παροξύνειν. τοῦτο μὲν οὖν τὸ παράδειγμα φανερῶς ἐστὶ κίβδηλον. ἐφ' ἕτερον δέ τι με-
ταβάντες ὧν εἰρήκασι, καὶ τὴν κατ' ἐκεῖνον μοχθηρίαν θεασόμεθα. φασὶν οὖν ἔμετον ἐμέτῳ θεραπεύεσθαι πολ-
10 λάκις. καὶ κλυστῆρι δριμεῖ, διαχωρήματα δακνώδη. ἔστι δὲ κἀνταῦθα μία μὲν ἴασις ἐκκόψαι τὴν διάθεσιν ὑφ'
ἧς ἤτοι ναυτιώδεις εἰσίν, ἢ συνεχῶς ἐξίστανται δακνόμενοι. γίνεται δὲ τοῦτο διττῶς, ὡς ἐμάθετε. καθ' ἕνα μὲν τρό-
πον ἐκκενωσάντων ἡμῶν τοὺς χυμούς, οἵ τήν τε ναυτίαν, καὶ τὴν τῶν ἐντέρων δῆξιν εἰργάζοντο. καθ' ἕτερον
δὲ πεψάντων τε, καὶ μεταβαλλόντων εἰς ποιότητα χρηστήν, ἢ ἐπικερασάντων. ἐδείχθη δὲ κἀπὶ τούτων ἡ ἴασις
ἀπὸ τῶν ἐναντίων γινομένη. τότε γὰρ ὅλως ἐκκενῶσαι τὸν ἀλλότριόν τε καὶ παρὰ φύσιν χυμόν, ἐναντίον
ἐστὶ τῷ ἴσχειν, ἥ τε κατὰ ποιότητα μεταβολὴ διὰ τῆς ἐναντίας γίνεται ποιότητος. ἀλλ' οὐ χρὴ ζητεῖν ἐνταῦθα,
δεδειγμένου καθ' ὅλην τὴν θεραπευτικὴν μέθοδον ἀεὶ διὰ τῶν ἐναντίων γίνεσθαι τὴν θεραπείαν. ἐπεὶ δὲ πολλά-
κις ἀπό τε τῶν ἐμπειρικῶν, καὶ τῶν μεθοδικῶν λόγων ἀναγόμενοι διαβάλλειν ἐπιχειροῦσιν αὐτό, παραπλησί-
ους λέγοντες λόγους οὓς ἄρτι διῆλθον, ἴσως ἄμεινόν ἐστι μετὰ τὸ συμπληρῶσαι τὴν ἐξήγησιν τοῦ προκειμένου,
ποιῆσαί τι βιβλίον ἐν ᾧ δειχθήσεται τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα ὑπάρχοντα μόνα πρώτως τε καὶ
20 καθ' ἑαυτά. κατὰ συμβεβηκὸς γὰρ καὶ φαλακρὸς ἰατρὸς φαλακρὸν ἄρρωστον, ὅμοιος ὅμοιον ἰᾶσθαι δύναται.
καὶ φοξὸς φοξόν, καὶ χωλὸς χωλόν. τὸ δὲ γενησόμενον βιβλίον ἐπιγραφήσεται περὶ τοῦ καλῶς ὑπὸ Ἱππο-
κράτους εἰρῆσθαι τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ὑπάρχειν ἰάματα. νυνὶ δ' ἀφικόμεθα πάλιν ἐπὶ τὴν τῆς προκειμέ-
νης ῥήσεως ἐξήγησιν, ἐν ᾗ διὰ τοῦ ε καὶ ρ τὴν πρώτην συλλαβὴν ἔφην ἐν τοῖς παλαιοῖς ἀντιγράφοις γεγρά-
φθαι, μετὰ τοῦ καὶ τοὺς παλαιοτάτους ἐξηγητὰς ἐπίστασθαι ταύτην. ἐφυλάξαντο δὲ αὐτὴν καὶ οἱ περὶ τὸν Διο-
σκουρίδην. καίτοι πολλὰς τῶν ἀρχαίων γραφῶν ὑπαλλάττοντες. ἐπὰν οὖν ὁ Ἱπποκράτης ὡς ἐν ὑπομνήματι
γεγραφὼς ἑαυτῷ καθάπερ ἄλλας πολλὰς συμβολικῶς τε, καὶ βραχέως, οὕτω καὶ τὸ ἐργάσασθαι τὸ ὅμοιον
προειρηκὼς ὡς ἐνίοτε βέλτιόν ἐστι συμπράττειν τοῖς κενουμένοις, ἐπήνεγκεν ὁρμᾶσθαι τὸ ὅμοιον τουτέστιν ἀνα-
μίξαι τῷ κενουμένῳ καλῶς χυμῷ τὸ ὅμοιον. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ τὸ ἐπιφερόμενον, αὐτῷ τὰ ἀνόμοια κατὰ τὴν αὐ-
τὴν διάνοιαν ἐξηγήσασθαι. καὶ γὰρ καὶ τοὺς ἀνομοίους χυμοὺς συνεκχυμοῦν προσήκει τοῖς καλῶς κενουμέ-
30 νοις. εἰ δὲ κἀπὶ τοῦ μεταβάλλειν, καὶ ἀλλοιῶσαι, καὶ πέψαι βούλοιτό τις ἀκούειν τὸ ἐργάσασθαι, καὶ οὕτω ἂν
ἔχοι νοῦν ἰατρικὸν ἡ λέξις. ἐὰν γὰρ ἐκκρίνηταί τις καλῶς χυμὸς συνεκχυμῶσαι τούτῳ, τουτέστιν ἐξομοιῶ-
σαί τε καὶ συνεκκρῖναι προσήκει τοὺς δεομένους κενώσεως. ἐάν τε ὁμοιότητά τινα ἔχωσι πρὸς αὐτόν, ἐάν τε ἀνο-
μοιότητα. δυνατόν ἐστι καὶ διελόντα τὴν λέξιν ὡς τελευτὴν ποιήσασθαι τῆς προτέρας. ἐργάσασθαι τὸ ὅμοιον.
τῆς δὲ δευτέρας ἐπ' αὐτὴν πάλιν ἀρχὴν ποιήσασθαι τήνδε. τὰ ἀνόμοια εἰ ῥέπει ἄνω ἀρθέντα κάτω λύειν.
ὡς εἶναι τὴν διάνοιαν τοιάνδε. τὰ ἀνόμοια ὑγρὰ τοῖς μορίοις εἰς ἅπαν, ἄνω μὲν ἀρθέντα κάτω λύειν. εἰ δὲ κά-
τω ῥέψειεν ἀντισπᾶν ἄνω. νοούντων ἡμῶν ἀνόμοια λελέχθαι τὰ τοῖς τόποις οὐκ οἰκεῖα. τὴν δ' αὐτὴν ἐξήγησιν
ποιησόμεθα, καὶ κατὰ τὴν ἑτέραν γραφήν, ἐφ' ἧς ἡ πρώτη συλλαβὴ διὰ τοῦ ο καὶ ρ γέγραπται. τὸ γὰρ ὀργί-
σασθαι τὸ ὅμοιον ἐροῦμεν δηλοῦν, ἕκαστον ἡμῶν ἐργάσασθαι χρῆναι ἐκχυμουμένους χυμοὺς ὁμοίως τοῖς κενου-
μένοις. ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς ἀνομοίους ὁμοίους ποιητέον. δύναται δ' ἴσως ὥσπερ ἠνέχθησαν ἔνιοι ὀργίσασθαι ἐκ
40 μεταφορᾶς ἀπὸ τῶν ὀργώντων εἰρῆσθαι ζῴων. καὶ γὰρ φαίνεται χρώμενος αὐτῷ οὕτως ὅταν εἴπῃ· φαρμακεύειν
ἐν τοῖσι λίην ὀξέσιν ἢν ὀργᾷ αὐθημερόν. ἐπὶ γὰρ τῶν ἑτοιμοτάτων εἰς ἔκκρισιν ἐπειγομένων τε πρὸς κένω-
σιν ὑγρῶν. ἐνταῦθά τε καὶ κατ' ἄλλους ἀφορισμοὺς φαίνεται χρώμενος τῇ ὀργᾶν φωνῇ. οὕτως οὖν καὶ νῦν εἰ-
κός φασιν εἰρῆσθαι περὶ τῶν χυμῶν ὀργίσασθαι τῷ πρὸς ἔκκρισιν ἑτοίμους αὐτοὺς παρασκευάσαι, πάλιν οὖν
ἀφ' ἑτέρας ἀρχῆς εἴς τι χρήσιμον ἀγάγωμεν ὡς οἷόν τε τὸν λόγον. ἐπεὶ γὰρ ἔφη τὰ ἄνω ἀρθέντα κάτω λύειν.
καὶ τὰ ἐναντία τὸ αὐτό, τὰ μὲν ἀρθέντα τὰ οἷον ὁρμήσαντα δηλοῦν ἡγητέον. ἵνα περὶ τῆς πρώτης γενέσε-
ως τοῦ πάθους ὁ λόγος αὐτῷ γένηται, κελεύοντι πρὸς τοὺς ἐναντίους τόπους ἀντισπᾶν αὐτίκα. κάτωθεν μὲν ἐπὶ
τῶν ἄνωθεν ἐχόντων τὴν γένεσιν. ἄνωθεν δὲ ἐπὶ τῶν κάτωθεν. ὅπως τῷ μὲν αὐτῷ λογισμῷ χρώμενοι τὴν βοή-
θειαν ποιώμεθα. πρὸς διαφέροντας δὲ ἄγωμεν τόπους. ἐὰν γοῦν αἰσθώμεθα καταστηρίζον εἰς πόδας καὶ σκέλη
ῥεῦμα, διὰ τῶν κατ' ἀγκῶνα φλεβῶν ἀφαιρήσωμεν αἵματος, ἢ καθαίρωμεν ἐμέτοις. οὐχ ὥσπερ ἔνιοι νομίζου-
50 σι μηδέποτε ἀντισπᾶν ἄνω. κἂν εἰς τὰ κάτω χωρία τὴν ὁρμὴν τῶν χυμῶν ποιησαμένων μέγα τι μέλλῃ γενέσθαι
πάθος ἐν αὐτοῖς. ἔστι δὲ καὶ τὸ ἄνωθεν ἀρθέντα νοεῖν εἰρῆσθαι κατὰ τῶν ὁρμησάντων χυμῶν ἄνω, ἵνα τὰ ἀρ-
θέντα κυριώτερον ᾖ λελεγμένον. ἡ μέντοι διάνοια ἡ αὐτὴ καὶ νῦν μένει. τοὺς μὲν γὰρ αἰρομένους ἄνω χυμοὺς
τουτέστι μετεωριζομένους ἀντισπᾶν χρὴ κάτω μὴ καλῶς ὁρμῶντας. τοὺς δ' ἔμπαλιν ἐναντίως. οἷον ἐπὶ κεφα-
λῆς κάθαρσίν τε διὰ ὑπηλάτου φαρμάκου παραλαμβάνοντας, καὶ φλεβοτομίας ἀπ' ἀγκῶνος. ἀμφότερα
γὰρ ἐκκενοῦσι καὶ ἀντισπῶσι κάτω. πιθανὸν δὲ ἐστι καὶ τἀναντία λελέχθαι πρὸς αὐτοῦ κατὰ τοιαύτην τινὰ διά-
νοιαν. τὰ ἄνωθεν ἀρθέντα, καὶ γεννηθέντα πάθη, κάτω μὲν ἀντισπᾶν εὐθέως ἐν ἀρχῇ προσήκει. καὶ τἀναν-
τία δὲ τούτων πράττειν ἐφεξῆς. ὅπερ ἐστὶ τοπικῶς κενοῦν. οἷον ἐπὶ κεφαλῆς. τῷ γοῦν ὄπισθεν κεφαλῆς ὀδυνωμέ-
νῳ ἡ ἐν μετώπῳ ὀρθὴ φλὲψ τμηθεῖσα ὠφελέει. τοπικὸν οὖσα βοήθημα. λείπει.

πνεῦμα δὲ πυκνὸν μὲν ἐὸν σημαίνει ἢ φλεγμονὴν ἐν τοῖς ὑπὲρ τῶν φρενῶν χωρίοις. μέγα δὲ ἀναπνεόμενον, καὶ διὰ πολλοῦ χρόνου, παραφροσύνην σημαίνει. ὀλέθριον κάρτα ἤδη γίνεται.

ἸΗΤΗΡΙΟΝ χασμέων συνεχέων μακρόπνους.

Καὶ ταύτην τὴν ῥῆσιν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἐξηγησάμεθα.

ἘΝ ΤΟΙΣΙΝ ἀπότοισι καὶ μόγις βραχύπνους.

Ὥσπερ ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν τὰ πλεῖστα τῶν ἀντιγράφων ἔχει τὴν ῥῆσιν οὕτω γεγραμμένην. ἐν τοῖσιν ἀπότοισι, καὶ μόγις μακρόπνους, οὕτως ἐνταῦθα βραχύπνους. εἴρηται δὲ αὐτάρκως ἡμῖν ὑπὲρ ἑκατέρας τῆς γραφῆς ἐν τοῖς εἰς τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν ὑπομνήμασι.

ΚΑΤ' ἴξιν καὶ πλευρέων ὀδύνη, καὶ συντάσιες ὑποχονδρίων καὶ σπληνὸς ἐπάρσιες, καὶ ἐκ ῥινῶν ῥήξιες, καὶ ὦτα κατ' ἴξιν. τούτων τὰ πλεῖστα ταῦτα, καὶ εἰς ὀφθαλμούς.

Ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ἀντιγράφων ἡ λέξις οὕτως ἔχει καθότι νῦν γέγραπται. σπανίως δ' ἂν εὕροις καὶ τήνδε. κατ' ἴξιν καὶ πλευρέων ὀδύνη καὶ τῶν ὑποχονδρίων τάσιες, καὶ σπληνὸς ἐπάρσιες, καὶ ἐκ ῥινῶν ῥήξιες. ἥν τινα κἀγὼ προσίεμαι γραφὴν οὖσαν ἰατρικήν τε, καὶ σαφῆ. καὶ μέντοι δηλούμενον κἀκ τῆς ἑτέρας λέξεως ταὐτόν ἐστι, καὶ προεξηγησάμεθά γε κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν ταύτην τὴν ῥῆσιν. νυνὶ μέντοι περιττότερον πρόσκειται τὸ περὶ τῶν ὤτων, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν, ὡς καὶ τούτων τῶν μορίων ὑποπεπτωκότων τῷ κατ' ἴξιν, ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα διττῶς. ἐνίοτε μὲν γὰρ ἐξ ἑαυτῶν εἰς ἕτερά τινα μόρια τὰς ἀποθέσεις ποιεῖται κατ' εὐθυωρίαν. ἐνίοτε δὲ ἑτέρων πασχόντων εἰς ὀφθαλμοὺς, ἢ εἰς οὖς ταῦτα ἀποσκήπτει.

ΠΟΤΕΡΟΝ μὴν ἄρα πάντων, ἢ τὰ μὲν κάτωθεν ἄνω, οἷα τὰ παρὰ γνάθους, ἢ καὶ ὀφθαλμὸν, ἢ καὶ οὖς. τὰ δὲ ἄνωθεν κάτω οὐ κατ' ἴξιν. καίτοι καὶ τὰ συναγχικὰ ἐρυθήματα, καὶ πλευρῶν ὀδυνήματα κατ' ἴξιν.

Ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν οὐκέθ' ἡ λέξις αὕτη πρόσκειται καθ' ἣν ἀπορεῖ. πότερον ἐκ μὲν τῆς κάτω τῆς ἀποστάσεως ἄνω γιγνομένης χρήσιμον ἀεὶ φυλάττεσθαι τὰ κατ' εὐθυωρίαν. ἐκ δὲ τῆς ἄνωθεν κάτω διαφθείρονταί τε καὶ γίνονται τινὲς οὐ κατ' ἴξιν ἀποστάσιες. ἄδηλον οὖν ἐστιν ὁπότερα γέγραπται πρότερον τὰ κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν, ἢ ταῦτα. οὐ γὰρ δή που ἐκ τοῦ δεύτερον μὲν ἐκεῖνο, τοῦτο δ' ἕκτον ἐπιγεγράφθαι, πρότερον τὰ κατ' ἐκεῖνο γεγράφθαι νομιστέον. ἐν μὲν τοῖς πρὸς ἔκδοσιν ὑπ' αὐτοῦ γεγονόσιν εὐλόγως τῆς τοιαύτης λέξεως ἐμφαινομένης. ἐν δὲ τοῖς ὑπομνήμασιν, οὐκέτι. τὰ γὰρ ἐν διφθέραις, ἢ χάρταις, ἢ δέλτοις ὑφ' Ἱπποκράτει γεγραμμένα τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεσσαλὸν ἀθροίσαντά φασι ταυτὶ τὰ δύο βιβλία συνθεῖναι τό τε δεύτερον, καὶ τὸ ἕκτον. ἔνιοι δὲ καὶ τὸ τέταρτόν φασι. πρὸς ἔκδοσιν δ' ὁμολογεῖται γεγονέναι τὸ πρῶτόν τε καὶ τρίτον. διὸ καὶ τινὲς εὐθὺ προτέροις τοῖς κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν ὕστερα γέγραπται τὰ κατὰ τοῦτο τὸ ἕκτον εἰκός ἐστι θεασάμενον. ὕστερον αὐτὸν ἀπόστασιν εἰς τὰ κάτω γινομένην ἐπ' ἀγαθῷ μὴ κατ' ἴξιν, οὕτως γράψαι τὰ κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. εἰ δ' ἀπορῶν μὲν ἐνταῦθα, κεῖνας δ' ὕστερον ὑπὲρ ὧν ἀπορεῖ, βεβαίως ἀπεφήνατο κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν ἐκείνοις μᾶλλόν ἐστι πιστευτέον. ἐν δ' οὖν τούτοις οἷς νῦν γράφει καίτοι τὰ κυναγχικὰ ἐρυθήματα καὶ πλευρέων ὀδυνήματα. κατ' ἴξιν ἀκοῦσαι χρὴ περὶ μεταστάσεως οὐ τῆς ἐκ τῆς πλευρᾶς εἰς τὰς κυναγχικὰς, ἀλλὰ τῆς ἐκ τῶν κυναγχικῶν, εἰς τὰς πλευρὰς εἶναι τὸν λόγον. αὕτη γὰρ ἄνωθεν κάτω γίνεται, περὶ ἧς ἀπορῶν προειρήκει. τὰ δὲ ἄνωθεν κάτω οὐ κατ' ἴξιν. ταῦτ' οὖν ἀνθυπενέγκας ἑαυτῷ, μετὰ ταῦτα ἐπιφέρει τὰ κατὰ τὴν ἑξῆς ῥῆσιν οὕτως ἔχοντα.

Ἢ ΚΑΙ τὰ κάτω τοῦ ἥπατος, ἢ ἄνω διαδιδόντα, οἷ ὅταν εἰς ὄρχιας καὶ κιρσούς.

Τοῖς κυναγχικοῖς τὰς τῶν πλευρῶν ὀδύνας κατ' ἴξιν γίνεσθαι προειπὼν, ἑξῆς ζητεῖ πότερα καὶ περὶ τῶν εἰς τὰ κάτω τοῦ σώματος ἀποστάσεων ἀεὶ φυλάττεται τὸ κατ' ἴξιν, ἢ οὐ, καθάπερ ἐν τῇ πρὸ ταύτης ῥήσει διηπόρησεν. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν ἔφη τὰς εἰς τὰ κάτω. νυνὶ δὲ τὰς κάτω τοῦ ἥπατος ὅρον ὡς ἔοικε τιθέμενος τὸ ἧπαρ τῶν ἄνω τε καὶ κάτω τοῦ σώματος ἁπάντων μορίων. ἔζευκται γὰρ αὐτοῦ τὰ κυρτὰ τῷ διαφράγματι. καὶ διὰ τοῦθ' ὅσα τοῦ ἥπατός ἐστιν ἄνω ταῦτα καὶ τοῦ διαφράγματος ἄνω τετύχηκεν ὄντα τὰ κατὰ τὴν καρδίαν δηλονότι καὶ πνεύμονα καὶ τὸν ταῦτα περιέχοντα θώρακα. καὶ πολὺ μᾶλλον ἔτι τὰ κατὰ τὸν τράχηλόν τε καὶ κεφαλήν, τὰ δ' ἄλλα πάντα κάτω τοῦ σώματός ἐστι. πρὸς ἄλληλα μέντοι παραβαλλόμενα, καὶ αὐτῶν τῶν ἄνω τὰ μὲν μᾶλλόν ἐστιν ἄνω, τὰ δ' ἧττον. ἔθος δ' ἐστὶν ἡμῖν ἐν τοῖς οὕτω λεγομένοις πᾶσιν ἐνίοτε τὸ μὲν ἧττον ἄνω, κάτω λέγειν. ὡς πρὸς τὸ ὑπερκείμενον αὐτοῦ παραβάλλουσι. τὸ δ' ἧττον κάτω, καὶ τοῦτ' ἄνω πρὸς τὰ κάτωθεν αὐτοῦ. καὶ διὰ τὴν ἀμέλειαν τῆς τοιαύτης ἑρμηνείας εἰς ἔθος οὐκ ὀλίγον ἐκτεταμένης ὁμωνυμία πως τις γίνεται, καὶ παρὰ χρῆ κατὰ τοὺς λόγους, ἧς δὴ μεμνημένοι ὅταν ἀκούσωμεν λέγοντος αὐτοῦ τὰς εἰς τὰ κάτω τῶν ἀποστάσεων ἀμείνους εἶναι, σκοπεῖσθαι χρὴ κατά τινα τρόπον χρήσεως εἴρηκε κάτω, μετὰ τοῦ καὶ προσδιορίζεσθαι τὰ τῶν μορίων ἀξιώματα. διὰ τοῦτο γὰρ ὡς εὐθὺ τὸ πλεῖστον αἱ ἄνω τῶν ἀποστάσεών εἰσι χαλεπώτεραι, διότι κινδυνωδέστερα ταῦτά ἐστι τὰ πάσχοντα τὸ αὐτὸ πάθος τοῖς κάτωθεν. ἐάν τε γὰρ ἐγκέφαλος ἐάν τε λάρυγξ, ἢ στόμαχος, ἢ πνεύμων, ἢ θώραξ, ἢ καρδία φλεγμήνῃ θανατῶδες γίνεται τὸ νόσημα. τῶν δὲ κάτω τοῦ ἥπατος φλεγμηνάντων ὀλίγοι πάνυ διαφθείρονται. καὶ μάλιστα ἐὰν ὀρθῶς θεραπεύωνται. καὶ αὐτοῦ δὲ τοῦ ἥπατος τὰ κυρτὰ τῶν σιμῶν πολὺ κινδυνωδέστερα. καὶ τινὲς αὐτὰ τῶν ἄνω μερῶν τοῦ σώματος ὅλου τίθενται. καθάπερ καὶ τῆς γαστρὸς τὸ στόμα. ταῦτα μὲν οὖν ἡμῖν κατὰ τὸ πάρεργον εἰρήσθω, καίτοι γ' οὐκ ὄντα πάρεργα. τὸ δ' ὑπόλοιπον τῆς εἰς τὴν προκειμένην ῥῆσιν ἐξηγήσεως ἐφεξῆς ποιησόμεθα. ζητεῖν γὰρ ἔοικεν ὁ Ἱπποκράτης, ἢ καὶ τὰ κάτω τοῦ ἥπατος ἐκ τῶν ἄνω διαδιδόντα. οἷον τὰ εἰς ὄρχεις, καὶ κιρσοὺς ἄμεινόν ἐστι γίνεσθαι κατ' ἴξιν, ἢ κἂν μὴ κατ' ἴξιν γένηται, δύναται βοηθεῖν αὐτοῖς ὁμοίως. ἐπί τινων μὲν οὐδὲ δυνατὸν γνῶναι τὸ κατ' ἴξιν. οἷον ὅτι κιρσοὶ μανίας ἰάσαντο κατ' ἴξιν γινομένης τῆς ἀποστάσεως. οὐ γάρ ἐστι διακρῖναι πότερον ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι τοῦ

ἐγκεφάλου

ἐγκεφάλου τῆς διαθέσεως γινομένης ἐμάθομεν, ἢ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς. ὥσπερ οὐδ᾽ ἂν ἐκπιπτόντων χρονίως αὖθις πλευρᾶς ἀλγήματος ἀπόστασις εἰς ὄρχιν γένηται. καίτοι τάχα κἀπὶ τούτων διαφυλάττεται τὸ κατ᾽ ἴξιν, εἰ καὶ μὴ γνώσκομεν ἡμεῖς βεβαίως ὁπότερον μέρος τοῦ πνεύμονος ἢ τοῦ ἐγκεφάλου πέπονθε. ἀλλὰ καὶ μελαγχολίαν αἱμορροῒς ἰάσατο πολλάκις. οὐδ᾽ ἐνταῦθα γινωσκόντων ἡμῶν τὸ κατ᾽ ἴξιν. ὅτι δὲ καὶ διὰ μήτρας αἵματος κένωσις ὠφελῆς πολλὰ τῶν νοσημάτων ἰᾶται πρόδηλον. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἐνταῦθα δυνατὸν γνῶναι πότερον διὰ τῶν τῆς δεξιᾶς μήτρας φλεβῶν ἡ ἔκκρισις, ἢ διὰ τῶν τῆς ἀριστερᾶς ἢ δι᾽ ἀμφοτέρων ἐγένετο. ταύτῃ μὲν οὖν δυσδιάγνωστον ἢ ἄγνωστον ἔχει τὸ κατ᾽ ἴξιν. ἐφ᾽ ὧν δ᾽ ἐστὶ διαγνῶναι τὸ κατ᾽ ἴξιν, κἀπὶ τούτων ὡς ἔοικεν ὁ Ἱπποκράτης σκεπτέον εἶναί φησιν εἰ διὰ παντὸς ἐπὶ τῶν εἰς τὰ κάτω μόρια γινομένων ἀποστάσεων ἀμείνους εἰσὶ τῶν κατ᾽ ἴξιν.

ΣΚΕΠΤΕΑ ταῦτα ὅπη καὶ ὅθεν, καὶ διὰ τί.

Δῆλον εἴτε μόνοις τοῖς ὑστάτοις εἴτε πᾶσι τοῖς προειρημένοις ὑπὲρ τῶν κατ᾽ ἴξιν τε καὶ οὐ κατ᾽ ἴξιν ἀποστάσεων ἐπενήνεκται τοῦτο. τὸ δ᾽ οὖν λεγόμενον αὐτὸ τοιόνδε ἐστίν. ἐπισκέπτεσθαί φησι χρὴ ἃ τότε χωρίον εἰς ὃ ἡ ἀπόστασις γίνεται. τοῦτο γὰρ ἐκ τοῦ ὅπη σημαίνεται. τὸ μόνον δὲ οὐ. καὶ τοῦτο γὰρ ἐκ τοῦ ὅθεν δηλοῦται, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τὴν αἰτίαν δι᾽ ἣν ἀπόστασις γίνεται, τοῦτο γὰρ αὖ πάλιν ἐκ τοῦ διὰ τί σημαίνεται. χρὴ γὰρ εἰδέναι πότερον ὑπὸ τῆς φύσεως ἐπὶ πέψει τοῦ νοσήματος, ἢ μεταρρυέντος ἀπέπτως τοῦ λυποῦντος ἐξ ἑτέρου μέρους εἰς ἕτερον, ἡ ἀπόστασις ἐγένετο. δύναται δέ τις καὶ χωρίζειν ἀπὸ τῶν προειρημένων τὴν ῥῆσιν ταύτην ἀρχὴν τῶν ἐφεξῆς εἰρημένων ποιεῖσθαι κατὰ τὸν προγεγραμμένον τρόπον. ΣΚΕΠΤΕΑ ταῦτα ὅπη, καὶ ὅθεν, καὶ διὰ τί. φλέβες κροτάφων, οὐχ ἱδρυμέναι, οὐδὲ χλώρασμα λαμπρόν.

Εἶπον ὅτι καὶ οὕτως δύναταί τις διαιρεῖν τὴν ὅλην ῥῆσιν. ὥσπερ γε καὶ κατ᾽ ἄλλον τινὰ τρόπον, τόνδε. φλέβες 20 κροτάφων οὐχ ἱδρυμέναι οὐδὲ χλώρασμα λαμπρὸν, ἢν πνεῦμα ἐγκαταλείπηται, καὶ τὰ ἐφεξῆς. καὶ γὰρ εἰ μὴ τὸ χλώρασμα λαμπρὸν ἐνέκειτο τῷ λόγῳ, δυνατὸν ἦν πολυειδῶς διαιρεῖν ὡς ἂν ὑπομνήματος ὄντος, οὐ συγγράμματος. ἤκουσεν γὰρ ἤδη περὶ τούτου. παρεγκειμένου δὲ καὶ τοῦ. χλώρασμα λαμπρὸν. ἔτι καὶ μᾶλλον ἀσαφὴς γίνεται ὁ λόγος. εἴπομεν γὰρ ἤδη ὅτι καὶ τὰς ἄλλας ῥήσεις ἐν αἷς τὸ χλωρὸν ὄνομα γέγραπται, μὴ δύνασθαι γνωσθῆναι σαφῶς, ὁποῖόν τι χρῶμα δηλοῦται δι᾽ αὐτοῦ. καθάπερ οὐδ᾽ εἰ χλόασμα εἴη γεγραμμένον ὥσπερ ἔνιοι γράφουσιν. ὁρῶμεν γὰρ καὶ νῦν ἔτι καθάπερ κατὰ τὴν Κῶ αὐτὴν τὴν Ἱπποκράτους πατρίδα, καὶ πᾶσαν τὴν ἡμετέραν ἀσίαν χλωρὰ μὲν ὀνομαζόμενα καὶ λάχανα καὶ δένδρα, καὶ φυτὰ τὰ οἷον χλοερά. χλωράζειν τε τὰ κτήνη λέγομεν τὰ τὴν ἐαρινὴν βοτάνην ἐσθίοντα. λέγουσί γε μὴν καὶ τῶν ἀνθρώπων ἐνίους χλωρούς, οὐκ ἔχοντας ὁμοίαν τῇ χλόῃ τὴν χρόαν, ἀλλὰ μᾶλλον ὠχράν. ἄδηλον οὖν ἐστὶ πότερον τὴν ὕπωχρον χρόαν ὁ Ἱπποκράτης ὀνομάζει χλωράν τε, καὶ χλοεράν, ὅπερ ὁρᾶται πάνυ πολλοῖς συμβαῖνον, ἢ τὴν χλόῃ παραπλησίαν 30 ὃ πάνυ σπανίως φαίνεται γινόμενον. οὔσης οὖν ἀσαφοῦς καὶ αὐτῆς ταύτης λέξεως ἔτι μᾶλλον ἀσάφεια γίνεται προσκειμένου τοῦ. λαμπρόν. ἄπορον γὰρ εὑρεῖν ὅτι ποτὲ βούλεται δηλοῦν ἐκ τοῦ γράψαι χλώρασμα λαμπρόν. καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἄρα πᾶσαν τὴν τοιαύτην ἀσάφειαν θελήσαντές τινες φυγεῖν τῶν ἐξηγητῶν ἔγραψαν οὐ χρῶμα λαμπρὸν ἀκούειν τέ φασι δεῖν, ἐπὶ τοῦ κατὰ φύσιν τοῦ κάμνοντος χρώματος τὸ λαμπρόν. οὕτω δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Σαβῖνον διηνέχθησαν.

ΦΛΕΒΕΣ κροτάφων οὐχ ἱδρυμέναι, οὐδὲ χλώρασμα λαμπρὸν, ἢν πνεῦμα ἐγκαταλείπεται, ἢ βὴξ ξηρὴ, μὴ θηριώδεις εἰς ἄρθρα στηρίζειν, προσδέχεσθαι δὲ κατ᾽ ἴξιν τῶν ἐναντίων τῶν κατὰ τὴν κοιλίην.

Εἶπον καὶ χωρὶς τοῦ πρώτου μέρους τῆς ῥήσεως ἀναγινώσκειν ἐστὶ δυνατὸν αὐτὸ καθ᾽ ἑαυτὸ, ἢν πνεῦμα ἐγκαταλείπεται, καὶ τὰ ἐφεξῆς αὐτῷ γεγραμμένα. πνεῦμα δὲ δηλονότι νῦν ἀκουσόμενον τὸ πλέον τοῦ κατὰ φύσιν. ἵν᾽ ὁ λόγος ᾖ τοιοῦτος ἐὰν ἐν νόσῳ ῥαστωνήσαντές τινες ἔχωσι τάς τε τῶν κροτάφων φλέβας οὐχ ἱδρυμένας ὅπερ 40 ἐστὶν ἐπὶ πλέον διεσταλμένας. καὶ τὸ χρῶμα μὴ κατὰ φύσιν, ἥ τ᾽ ἀναπνοὴ πλείων ᾖ, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ἐφεξῆς εἰρημένα, τούτοις εἰς ἄρθρα τὴν ἀπόστασιν ἔσεσθαι προσδοκᾶν χρή. τὰ δὲ ἐφεξῆς εἰρημένα τάδε ἐστί. πρῶτον μὲν τὸ ξηρὴ βήξ. δεύτερον δὲ τὸ μὴ θηριῶδες. ἡ μὲν οὖν ξηρὰ βὴξ λέγεται συνήθως, ἐφ᾽ ἧς οὐδὲν ἀναπτύεται. τοῦτο δ᾽ οὕτως ῥηθὲν ἐν μὲν συγγράμματι προφανῶς ἐνδείκνυται τὸν γράψαντα χαίρειν αἰνιγματώδει λέξει. τὸ δ᾽ αὐτῷ τινὰ ὑπογραφὴν ἐν ὑπομνήματι πεποιημένον, οὐκ ἄν τις μέμψαιτο. πολλὰ γὰρ οὕτως εἰώθαμεν ἡμεῖς αὐτοῖς ὑποτυποῦσθαι συμβολικῶς. ἴσως οὖν καὶ νῦν ἑαυτῷ ταῦτ᾽ ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης ἐπὶ πλειόνων παθῶν ποιούμενος τὸν λόγον. ἐνταυθοῖ μὲν ἐπὶ τῆς ξηρᾶς βηχὸς ἐν περιπνευμονίαις, καὶ πλευρίτισι, καὶ γὰρ καὶ τὸ πνεῦμα τούτοις ὁμολογεῖ. τὰ δ᾽ ἔμπροσθεν ἤγουν περὶ τῶν κατὰ τὸ πρόσωπον ἔγραψεν ἐπὶ πυρετῶν θερμῶν, καὶ διακαῶν. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ περὶ τῶν κατὰ τὸν θώρακα, καὶ πνεύμονα λελέχθαι κἀκεῖνα. γενήσεται τοιγαροῦν σύμπας λόγος τοιόσδε. ἐὰν ἐπὶ πλέον ἅμα τοῖς εἰρημένοις αἱ βῆχες ὦσι ξηραὶ, προσδέχεσθαι 50 τὴν ἀπόστασιν εἰς ἄρθρα. διορισμὸν δέ τινα ταῖς βηξὶ προσγράψας ἀσαφῆ ζήτησιν ἑτέραν εἰργάσατο. τίνες εἰσὶν αἱ θηριώδεις βῆχες. ἔνιοι μὲν οὖν ἐπὶ ταῖς ἕλμινσιν ὅταν ἐπὶ τὸ στόμα τῆς κοιλίας ἀνενεχθεῖσαι δάκνωσι τὰς βῆχας φασὶ γίνεσθαι ξηράς. ὅπερ εἰ οὕτως ἐφαίνετο συμβαῖνον οὐκ ἂν ἦν ζήτημα. νυνὶ δὲ μυριάκις εἴδομεν ἄνευ βηχῶν ἕλμινθας ἐνοχλούσας τὰ κατὰ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς, καὶ διὰ τοῦθ᾽ οἱ πλείους τῶν ἐξηγητῶν, ἐπ᾽ ἄλλας ἐξηγήσεις ἐτράποντο. τινὲς μὲν τὸ θηριῶδες τῶν φθισικῶν εἰρῆσθαι λέγοντες. ἐπειδὴ γρυποῦνται τοὺς ὄνυχας ὥσπερ τὰ θηρία. τινὲς δὲ ἐπὶ κακοήθους. ἐν γὰρ ταῖς κρισίμοις ἀποστάσεσιν ὥσπερ ἄπεπτον εἶναι χρὴ τὴν νόσον, οὕτω καὶ περιεστηκυῖαν. ἥτε γὰρ πεπτομένη χωρὶς ἀποστάσεως ἐπαγγέλλεται τὴν λύσιν, ἥτε ὀλέθριος, οὐδὲ γενήσεσθαί τινα κρίσιμον ἀπόστασιν. ἐὰν δὲ ἐπὶ πλέον ἄπεπτόν τε διαμένῃ τὸ νόσημα καὶ μὴ κακόηθες ᾖ

προσδέχεσθαι χρὴ γενήσεσθαί τινα ἀπόστασιν. ὅτι δὲ ἄπεπτόν τε αἷμα, καὶ περιεστηκὸς τὸ νόσημα χρὴ διαμένειν
ἄχρι πλείονος ἵν' ἐλπίσωμεν ἀπόστασιν ἔσεσθαι σαφῶς αὐτὸς ἐδήλωσεν ἐν προγνωστικῷ γράψας οὕτως.

» ΟΣΟΙ δ' ἂν οὖρα λεπτὰ καὶ ὠμὰ οὐρέωσι πολὺν χρόνον, ἢν τ' ἄλλα ὡς περιεσομένοισι σημεῖα ᾖ, τούτοισιν ἀπόστα-
» σιν δεῖ προσδέχεσθαι, ἐς τὰ κάτω τῶν φρενῶν χωρία. γενήσεται τοιγαροῦν ὁ σύμπας λόγος τοιοῦτος. ἐὰν
ἄπεπτον διαμένῃ τῶν κατὰ θώρακα καὶ πνεύμονα νοσημάτων τι, καὶ μηδὲν ἔχῃ κακόηθες, ἀπόστασις χρὴ προσ-
δέχεσθαι. τοῦ δ' ἄπεπτον εἶναι σημεῖον ἡ ξηρὰ βήξ. ἐὰν γὰρ ἀναπτύωσι τι, πέψεως ἐστι γνώρισμα. ἔτι δ' ἂν τὸ
ἀναπτυόμενον, εἰ μὲν ὑγρὸν, καὶ λεπτὸν εἴη μετρίας, εἰ δὲ παχὺ τελείας. εἴρηται δὲ ἐπὶ πλέον περὶ τῶν τοι-
ούτων ἔν τε τοῖς εἰς τὸ περὶ διαίτης ὀξέων ὑπομνήμασι, καὶ τοῖς περὶ κρίσεων, οὐδὲν ἧττον κἀπὶ τῶν ἐν ταῖς
νόσοις καιρῶν. ὃ δὲ ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ῥήσεως ἔγραψεν, ἔνθα φησί. τῶν ἐντασίων τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν, οἱ πλεῖ-
10 στοι μὲν τοῖς προειρημένοις. ἔνιοι δὲ καὶ καθ' ἑαυτὸ μόνον ἰδίαν ἔχειν φασὶ τὴν διάνοιαν, ἐὰν μὲν οὖν συνάψαντες
αὐτὸ τοῖς προειρημένοις ἀναγνῶμεν, ὁ λόγος ἔσται τοιοῦτος. ὅταν ἐπὶ τοῖς προειρημένοις ἐλπίσῃς ἀπόστασιν ἔσε-
σθαι τὰς κατὰ κοιλίαν ἐντάσεις προσεπίβλεπε. δυνήσῃ γὰρ ἐκ τούτων εὑρεῖν, ἢ εἰς τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ σώμα-
τος ἢ εἰς τὸ λαιὸν ἡ ἀπόστασις ἔσται τοῦ νοσήματος. αἱ γὰρ ἐντάσεις αὗται κατ' ἴξιν ἑαυτῶν ἀπειλοῦσιν ἔσεσθαι
τὰς ἀποστάσεις. ἐὰν δὲ πάλιν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ τις ἀναγινώσκει τὸ κατ' ἴξιν τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν ἐντάσεων ὁ
λόγος ἔσται τοιοῦτος. ὥσπερ ὅταν ἐπὶ τοῖς ἀναπνευστικοῖς ὀργάνοις πάσχουσιν ἀπέπτως τε καὶ περιεστηκῶς ἀ-
ποστάσεις ὁρῶμεν γινομένας, οὕτως κἀπὶ τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν εὑρήσεις συμβαῖνον. ἔσονται δὲ καὶ αὗται κατ'
ἴξιν τῶν πεπονθότων μορίων.

ΕΧΟΥΣΙ δὲ οὗτοι οἱ πλεῖστοι, καὶ ἐξέρυθρα καὶ τῇ φύσει τοῦ λευκοχρωτέρου τρόπου. καὶ οὐχ αἱμορραγέουσι
ῥινός. ἢ σμικρὰ αἱμορραγέουσι.

20 τὰ πρόσωπα δηλονότι προσυπακουστέον ἔχειν αὐτούς. ἐξέρυθρα κατὰ τὰς νόσους, εἶναί τε φύσει τοῦ λευκο-
χρωτέρου τρόπου. ἐν γὰρ τοῖς πολλοῖς τῶν μελλόντων ἀπόστασίν τινα ἕξειν ἐν νοσήμασι περιεστηκῶς χρονίζουσι,
διαμένει τὸ πρόσωπον ἐρυθρὸν καὶ μάλιστα ὅταν ἡ ἀπόσκηψις ἔσεσθαι μέλλοι πρὸς τὰ ὦτα. τίσι δὲ φαίνεται
τῶν οὕτως ἐχόντων τὸ πρόσωπον ἐξέρυθρον, ἐδήλωσεν εἰπὼν εἶναι τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους τοῦ λευκοτέρου
τρόπου. τοῖς γὰρ μελαντέροις φύσει κἂν πλεονάσῃ ποτὲ αἷμα κατὰ τὸ πρόσωπον οὐ διασημαίνει σαφῶς. ἐν δὲ
τοῖς λευκοῖς σώμασι κἀπὶ τῶν ἐκτὸς ὅταν βραχύ τι παρεμπέσῃ χρόας ἑτερογενοῦς, εὐθέως εὔδηλον γίνεται.
ταῦτα μὲν οὖν αὐτῷ παρέγκειται. τὸ δὲ τοῦ λόγου συνεχές ἐστι τοιόνδε. τούτοις ἐξέρυθρον ἔχουσι τὸ πρόσωπον.
ὅταν περιεστηκὸς χρονίζῃ τὸ νόσημα δι' ἀποστάσεων ἐλπιζέτω κρίσιν γενέσθαι. πλὴν εἰ φθάσειεν αἱμορραγία
διὰ ῥινῶν γενομένη κενῶσαι τὸ μέλλον κατασκήψαι ἐπὶ τῶν ἄρθρων περιττὸν αἷμα. ὅσοι δ' οὕτως ἔχοντες ὡς
εἶπον, ἢ οὐδὲν ὅλως αἱμορραγοῦσιν, ἢ σμικρά, καὶ οὐκ ἄξια τῆς ὑπερβολῆς τοῦ νοσήματος. οὗτοι τὰς ἀποστάσεις
30 ἴσχουσι.

ΚΑΙ ἢν μὲν ῥυέντων ἐγκαταλείπηται ἕτοιμον.

Ἡ χωρὶς τοῦ μὲν ἐγγέγραπται συνδέσμου, σαφὴς ἡ λέξις ἦν, εἰρηκὼς γὰρ ὅτι τοῖς ἐξέρυθρον ἔχουσι τὸ πρό-
σωπον αἱ ἀποστάσεις γίνονται, μὴ ῥυέντος αἵματος ἐκ ῥινὸς, ἢ σμικροῦ ῥυέντος, εἰκότως ἂν ἐπήνεγκεν
ἐὰν λείπηταί τι ῥυέντος, ἕτοιμόν ἐστι τὸ νόσημα πρὸς ἀπόστασιν. ἐπεὶ δὲ ὁ μὲν σύνδεσμος πρόσκειται, προσ-
υπακοῦσαι προσήκει, ἢν δὲ ἐγκαταλείπεται, οὐκ ἔσται ἡ ἀπόστασις, οὐ μόνον δὲ ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν
ἅπερ ἀναγράφουσιν ἑαυτοῖς οἱ ἄνθρωποι, τοιαύτας ἐστὶ λέξεις εὑρεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐν συγγράμμασιν, ὡς τοῦ
μὲν συνδέσμου προειρημένου, μηκέτ' ἀνταποδοθῆναι μηδὲν αὐτῷ. καὶ τοῦτ' ἐγνωκὼς, μάλιστα τοὺς περὶ τὸν
Διοσκουρίδην εἰδότας, ἐπειδὴ καὶ γραμματικώτεροι τῶν ἄλλων εἶναι προσποιοῦνται, φυλάξαι τὴν
παλαιὰν γραφήν. ἣν οἵ τ' ἐξηγηταὶ πάντες ἴσασι, καὶ τὰ ἀντίγραφα πάντ' ἔχουσι ἢ εἴπερ ἐδόκει πε-
40 ριττὸς ὁ μὲν σύνδεσμος εἶναι, περιελεῖν αὐτὸν τολμήσειν μᾶλλον, οὐ μεταγράφειν εἰς τὸ μή. τὸ γάρ.

» ΚΑΙ ἢν μὴ ῥυέντων ἐγκαταλείπηται ἕτοιμον. ἑαυτῷ μάχεται. τοῦ μὲν ἐγκαταλείπηται, τὰ μὴ τελέ-
ως ἀλλ' ἐκ μέρους κενούμενα δηλοῦντος. τοῦ δὲ, καὶ ἢν μὴ ῥυέντων. τοὐναντίον ἐμφαίνεται. ὥσπερ καὶ τοῦ δαψι-
λῶς ῥυῆναι. καθάπερ οὖν ἐπὶ τούτου τὸ ἐγκαταλείπεται λέγειν οὐ προσῆκον, οὕτως οὐδ' ἐφ' οὗ μηδ' ὅλως ἐρ-
ρύη. καὶ γὰρ εἰ μὴ ἐπὶ τοῦ λυποῦντος χυμοῦ δεξάμεθα, τὸ ἐγκαταλείπεσθαι λελέχθαι, καθάπερ ἔνιοι βούλον-
ται πρὸς τὸ νόσημα μεταδόντες τὸν λόγον, ὡς ἐν ταῖς ἐλλιπέσιν αἱμορραγίαις, ἐγκαταλείπεται νόσου ἕξις.
ῥυέντος γὰρ αἵματος οὐ μὴν αὐτάρκως, ἐλλιπεῖς αἱ κρίσεις γίνονται τῶν νόσων ἐφ' ὧν προσήκει λέγεσθαι τὸ ἐγ-
καταλείπεσθαι.

ΔΙΨΑ ἐγκαταλειφθεῖσα καὶ στόματος ἐπιξηρασίη, καὶ ἀηδίη, καὶ ἀποσιτίη ὑπὲρ τὸν λόγον.

Ὅταν τοῦ πυρετοῦ πεπαυμένου μένῃ τινὰ τῶν συμπτωμάτων ἐγκαταλείπεσθαί τι λέγεται τῆς νόσου λείψανον.
50 ἐμνημόνευσεν οὖν ὁ Ἱπποκράτης ὡς ἐν παραδείγματι τῶν κυριώτατα ὑπολειπομένων δίψην, καὶ στόματος
ξηρότητα, καὶ ἀηδίαν. καὶ ἀποσιτίαν τουτέστιν ἀνορεξίαν, ὥστε ἐξήγησις αὕτη ἡ ῥῆσίς ἐστι τῆς προειρημένης κατὰ
τὴν ἔμπροσθεν ῥῆσιν ἔνθα φησί. καὶ ἢν μὲν ῥυέντων ἐγκαταλείπηται. διττῶς γὰρ ἀκούομεν τοῦ ἐγκαταλείπε-
σθαι, καθ' ἕνα μὲν τρόπον, ἐπὶ τοῦ νοσοποιοῦντος χυμοῦ. καθ' ἕτερον δὲ ἐπὶ τῆς νοσώδους, καὶ διαθέσεως. ἐξηγεῖται
νῦν τὰ γνωρίσματα τῆς ἐγκαταλειπομένης διαθέσεως νοσώδους.

ΠΥΡΕΤΟΙ δὲ οὐκ ὀξέες οἱ τοιοῦτοι. ὑποστροφώδεες δέ.

Καὶ τοῦθ' ἕν ἐστι τῶν συντελούντων εἰς τὴν τῶν ἐσομένων ἀποσκημμάτων, πρόγνωσιν. οἱ γὰρ ὀξεῖς πυρετοὶ, καὶ τα-
χέως κρίνονται, καὶ δι' ἐκκρίσεων ἴσχουσι τελέαν τὴν λύσιν, οἱ δ' οὐκ ὀξεῖς καλούμενοι, ὑποστροφώδεες, καὶ χρονί-

ζουσι, καὶ λύσεις ἐλλιπεῖς ποιησάμενοι, μετὰ ταῦτα πάλιν ὑποστρέφουσι. καὶ δεύτερον ἐκ κρίσεως ἐξ ἀποσκήμματος, ἴσχουσι τελέαν τὴν λύσιν.

ΤΑ' ἐγκαταλειπόμενα μετὰ κρίσιν ὑποστροφώδεα.

Ἡ αὐτὴ ῥῆσις ἥδε, κἀν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν γέγραπται. καὶ μετὰ ταύτην, ἄλλαις μέχρι τῆς. Ὅσοι τριταιοφυέες. ἃς ὑπερβησόμεθα, διὰ τὸ προεξηγῆσθαι.

ὍΣΟΙ τριταιοφυέες τούτοισιν ἡ νὺξ, δύσφορος ἡ πρὸ τοῦ παροξυσμοῦ.

Τίνας ποτὲ λέγει τριταιοφυεῖς, ἐξήγηται. διότι καὶ περὶ τῶν ἡμιτριταίων τε καὶ τῶν παρεκτεταμένως τριταίων, ἓν γὰρ μόνον ὡμολόγηται τοῖς νεωτέροις ἰατροῖς ἐν τῇ τῶν εἰρημένων ὀνομάτων ἐξηγήσει, τὸ κατὰ τῶν ἀκριβῶν τριταίων, ὡς ἐντὸς τῶν δώδεκα ὡρῶν, αὐτὸν περιγράφεσθαι, τὰς δὲ ὑπολοίπους ὥρας, ἀπυρέτους εἶναι. τῆς γὰρ τῶν μεθοδικῶν ἀλλοκότου χρήσεως τοῦ τῶν ἡμιτριταίων ὀνόματος, οὐδὲ μεμνῆσθαι καλόν. ἐπεὶ δὲ ὁ ἀκριβὴς τριταῖος ἐλάττονα τῶν δώδεκα ὡρῶν ἔχει τὸν παροξυσμὸν, ὁ πέντε καὶ δέκα ὥρας παροξυνόμενος ἅπαντα τὸν ὑπόλοιπον χρόνον ἔχων ἀπύρετον, ὀνομασθήσεται τριταῖος ἁπλῶς ἄνευ προσθήκης. εἰ δὲ βούλοιτό τις ἀκριβολογεῖσθαι τριταῖος οὐκ ἀκριβής. καὶ ἐπεὶ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης εἶπεν.

ΠΥΡΕΤΟῚ ὁκόσοι μὴ διαλείποντες διὰ τρίτης ἰσχυρότεροι γίνονται πάντες κακοί. ὅτῳ δ' ἂν τρόπῳ διαλείπωσι, σημαίνει ὅτι ἀκίνδυνον. ἍΠΑΝΤΕΣ οἱ διὰ τρίτης μὲν παροξυνόμενοι, παυόμενοι δὲ εἰς ἀπυρεξίαν, ἀκίνδυνοι γενήσονται. ἀλλ' ἐπεὶ ἀκινδύνους τούτους εἶναι φήσομεν ἑπόμενοι τῇ γνώμῃ τοῦ Ἱπποκράτους, οὐκ ἀκίνδυνον δὲ τὸν ἡμιτριταῖον αὐτὸς οἶδεν, οὐκ ἔσται τῶν διαλειπόντων ὁ πυρετὸς οὗτος. ἀλλ' οἱ μὲν οὐκ ἐλάττονας τῶν εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν ἔχοντος τοῦ διαλείμματος ἅπαντες ἁπλῶς τριταῖοι λεχθήσονται. οἷς δὲ τὸ μὲν διάλειμμα τοῦ χρόνου τούτου βραχύτερον, οἱ δὲ παροξυσμοὶ μακρότεροι, οὗτοι παρεκτεταμένοι τριταῖοι. προσήκουσι δὲ τοὔμπαν εἰς τὰ τρία διαστήματα τεττάρων τῶν πάντων ὄντων κατὰ τὴν διὰ τρίτης ἡμέρας περίοδον. δύο μὲν γὰρ ἡμέραι. δύο δὲ νύκτες ἐν τῷ μεταξὺ τῶν δύο παροξυσμῶν γίνονται πᾶσι τοῖς διὰ τρίτης παροξυνομένοις. σπανίως δ' εὕροις τὸν ὑπὲρ τὰ τρία διαστήματα παροξυνόμενον εἰς ἀπυρεξίαν ἀφικνούμενον ὃν οἱ περὶ τὸν Ἀγαθῖνον εἰώθασι μέγαν ἡμιτριταῖον ὀνομάζειν. ὥσπερ γε μέσον μὲν ᾧ χρόνος ἴσος γίνεται παροξυσμοῦ τε καὶ διαλείμματος, ᾧ μείων ὁ τοῦ παροξυσμοῦ χρόνος. ᾧ δ' ἐντὸς τῶν εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν ὁ χρόνος περιγράφεται τοῦ παροξυσμοῦ μικρὸν ἡμιτριταῖον ὀνομάζουσι τοῦτον. ὥστε οὔτε τριταῖον οὔτε παρεκτεταμένον ὀνομάζει ποτὲ τριταῖον. εἰ γὰρ ὁ μὲν ἀκριβὴς τριταῖος οὐχ ὑπερβάλλει τὰς δώδεκα ὥρας, ὁ δ' ὑπὲρ ταύτας εὐθὺς ἐστὶ μικρὸς τριταῖος, οὐδεὶς ἔσται τριταῖος ἁπλῶς. ἔτι δὲ μᾶλλον οὐδ' ἐκτεταμένος τριταῖος. οὐχ ὑπαρχόντων δὲ τούτων, οὐδ' ἀκριβῆ τριταῖον ὀνομάζειν ἀναγκαῖον ἔσται. μηδενὸς γὰρ ἀκριβοῦς ὄντος ἡ προσθήκη ματαία. πῶς οὖν ὁ Ἱπποκράτης ἀκριβῆ τριταῖον εἴωθε καλεῖν. ἐνὸν ἁπλῶς ὀνομάζειν τριταῖον, εἴπερ οὗτος μόνος ἐστὶ τριταῖος ὁ τῶν δώδεκα ὡρῶν ὀλιγοχρονιώτερον ἔχων τὸν παροξυσμόν. εὔδηλον οὖν ὅτι τοῦτον μὲν ἀκριβῆ καλεῖ. καὶ μᾶλλόν ἐστι τὸν καὶ τὰ ἄλλα ἔχοντα γνωρίσματα τὰ γεγραμμένα πρὸς ἡμῶν ἐν τοῖς περὶ κρίσεων ὑπομνήμασι. ἁπλῶς δὲ τεταρταῖον τὸν ὑπὲρ τὰς δώδεκα ὥρας ἐκτεταμένον ἔχοντα τὸν παροξυσμόν. ἐὰν δὲ τὰς εἰκοσιτέσσαρας ὑπερβάλλῃ τριταῖον μακρὸν ἢ ἐκτεταμένον ὀνομάσομεν τοῦτον, ὅστις δ' ἂν ὑπὲρ τὰ τρία διαστήματα τὸν παροξυσμὸν ἐκτείνῃ, τοῦτον ὀλιγάκις ἂν εὕροις εἰς τὴν καλουμένην εἰλικρίνειαν ἀφικνούμενον. οὐ μὴν οὐδ' ἡμιτριταῖον ἤδη καλέσομεν αὐτὸν ἐὰν μήτε τὰς ἐπαναλήψεις ποιῆται φρικώδεις, μήτε ἐν τῇ ἑτέρᾳ τῶν ἡμερῶν ἕτερον ἔχῃ παροξυσμὸν ἐπαναλήψεως χωρίς. τοῦτον μὲν οὖν ἡμιτριταῖον ὀνομάσομεν. ἐὰν δέ τις διὰ τρίτης παροξύνηται πυρετὸς, οὐδὲ βραχὺ διάλειμμα ποιούμενος ὡς δοκεῖν ἐν αὐτῷ πλησίον εἶναι τὸν κάμνοντα τῆς εἰλικρινοῦς ἀπυρεξίας, τοῦτον ὀξὺν ὀνομάσομεν πυρετὸν, αὐτὸ τοῦθ' ὅπερ ὑπάρχει περὶ αὐτοῦ λέγοντες, ὡς διὰ τρίτης παροξύνει. μόνος οὖν ἔτι τῶν διὰ τρίτης παροξυνομένων ὀνομασθήσεται τριταιοφυὴς, ὁ πλησίον ἀπυρεξίας ἀφικνούμενος. εἰ δέ τις καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ὀξεῖς πυρετοὺς, ὅσοι διὰ τρίτης παροξύνουσι τριταιοφυεῖς ὀνομάζειν θέλει. δόξει τάχα καὶ αὐτὸς οὐκ ἀλόγως ἐπὶ ταύτης ἀφῖχθαι τὴν δόξαν. οὐ μὴν τῶν γε εἰς ἀπυρεξίαν ληγόντων τινὰ πυρετῶν ἐφ' Ἱπποκράτους ἡμιτριταῖον ὀνομάζεσθαι συγχωρήσομεν. ἀκίνδυνοι μὲν γὰρ οὗτοι. κινδυνώδης δὲ ὁ ἡμιτριταῖος, ἐν τῷ μεταξὺ δ' αὐτῶν εἰσὶν οἱ τριταιοφυεῖς. οὕς φησι δύσφορον ἔχειν τὴν πρὸ τοῦ παροξυσμοῦ νύκτα. πάντως μὲν γὰρ ἐκείνοις ὑπάρχει τοῦτο. τοῖς δ' ἐκτεταμένοις τριταίοις οὐ πᾶσιν. ὅπως δὲ μὴ πράγματ' ἔχοιμι, πολλάκις ὑπὲρ τοῦ κατὰ τὸν ἡμιτριταῖον σημαινομένου καὶ γράφων, καὶ τοῖς πυνθανομένοις οὐκ ἀποκρινόμενος, ἐν ἰδίᾳ περὶ τούτου ἔγραψα βιβλίον, ἐν μέντοι τοῖς ἀφορισμοῖς χωρὶς τοῦ τριταιοφυῶν μνημονεῦσαί φησιν ἁπλῶς ὁ Ἱπποκράτης.

ὍΣοις δὲ κρίσις γίνεται, τουτέοισιν ἡ νὺξ δύσφορος ἡ πρὸ τοῦ παροξυσμοῦ. ἡ δὲ ἐπιοῦσα εὐφορωτέρη, ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. κρίσιν δ' ἤκουσεν, ὑφ' ἧς ὀξύρροπος γίνεται μεταβολή τις ἀξιόλογος. οἱ δ' ἁπλῶς τὸν παροξυσμόν. εἰώθει δὲ οὕτως ἡ νὺξ, δύσφορος ἡ πρὸ τοῦ παροξυσμοῦ γίνεσθαι σχεδὸν ἅπασι τοῖς διὰ τρίτης παροξυνομένοις πυρετοῖς ἄνευ τῶν ἀκριβῶν τριταίων. εἰ δέ ποτε κἀπὶ τούτων γένηται, κρίσιν ἔσεσθαι σημαίνει κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν. καὶ μάλιστ' εἰ καὶ τὰ ἄλλα σημεῖα τοῦ γενήσεσθαι τὴν κρίσιν ὁμολογεῖ.

ΒΉΧΕΣ ξηραὶ βραχέα ἐρεθίζουσαι ἐν πυρετοῖσι καυσώδεσι, κἂν οὐ κατὰ λόγον διψώδεες, οὐδὲ γλῶσσαι κατεφρυγμέναι, οὐ τῷ θηριώδει, ἀλλὰ τῷ πνεύματι. δῆλον δὲ, ὅταν γὰρ διαλέγωνται, ἢ χάσκωσι, τότε βήσσουσιν. ὅταν δὲ μὴ, οὔ. τοῦτο δ' ἐν τοῖσι κοπιώδεσι πυρετοῖσι μάλιστα γίνεται.

Καὶ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς ἔγραψεν περὶ τῶν αὐτῶν ὧδέ πως. Ὁκόσοισιν ἐπὶ πολὺ βῆχες ξηραὶ βραχὺ ἐρεθίζουσαι ἐν πυρετοῖσι καυσώδεσιν οὐ πάνυ τι διψώδεές εἰσι. τὸ τοίνυν οὐ πάνυ τι διψώδεες ἴσον δύναται τῷ οὐ

κατὰ λόγον διψώδεις. ἐν γὰρ τοῖς καυσώδεσι πυρετοῖς αὖθις ξηρᾶς βηχὸς ἰσχυρῶς γίνονται διψώδεις. ἐὰν δὲ προσγένηται ξηρὰ βὴξ, ἄδιψοι μὲν οὐ δύνανται γενέσθαι. θραύεται δ' αὐτῶν τὸ σφοδρὸν τοῦ δίψους, ὡς διψῆν μὲν ἔτι, μὴ μέντοι κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ πυρετοῦ. τὸ δ' ἐρεθιζούσας βραχέα γίνεσθαι τὰς βῆχας, οὐκ ἀργῶς πρόσκειται. σφοδραὶ γὰρ γινόμεναι διαθερμαίνουσι τὰ κατὰ θώρακα, καὶ πνεύμονα μόρια. κἀκ τούτου τόν γε πυρετὸν ἐπαύξουσι, καὶ τὴν βῆχα. μικραὶ δή περ εἰσιν αἱ βῆχες ἐκ διαλειμμάτων τε μακροτέρων γινόμεναι μέχρι τοσούτου κινοῦσι τὰ μόρια, μέχρι τοῦ παραγενέσθαι τινὰ εἰς αὐτὰ ὑγρότητα. καὶ οὕτω συμβαίνεται μήτε σπαράττειν αὐτὰς ἰσχυρῶς, μήτε ἐξάπτειν τὸν πυρετόν, ὑγρότητά τε παρέχειν τοῖς μορίοις, πρὸς τὰ κινούμενα κατὰ τὰς βῆχας ἀρκουμένην μετρίας. δι' ἣν οἱ κάμνοντες ἀδιψότεροι γίνονται. γινομένων δὲ βηχῶν ξηρῶν, καὶ διά τινα κακοήθειαν τοῦ νοσήματος ἣν ἐφεξῆς ὁποία τίς ἐστιν ἐρῶ ταύτης ἀφορίζων τὰς ἐν τῷ νῦν λόγῳ βῆχας οὐ τῷ θηριώδει φησὶν αὐτάς, ἀλλὰ τῷ πνίγεσθαι. τινὲς δ' οὐχ ἁπλῶς τὸ κακόηθες ἅπαν ἠξιοῦνται λέγειν αὐτὸν θηριῶδες. ἀλλ' ἔνιοι μὲν τὴν φθίσιν. ἐπειδὴ γρυπουμένων τῶν ὀνύχων, θηρίοις κατά γε τοῦτο ἐοικότες φαίνονται. τινὲς δὲ θηρίωμα καλεῖσθαί φασιν ἰδίως τὸ ἐν τῷ πνεύμονι ἕλκος. ἔνιοι δ' ὅταν ἐπὶ τὸ στόμα τῆς γαστρὸς ἀνέλθωσιν ἕλμινθες, ἐρεθίζειν αὐτὰς φασὶ βῆχας, μήτε λόγῳ τοῦτο ἀποδεῖξαι δυνάμενοι, μήτε τῇ πείρᾳ. τὸ κακόηθες οὖν ἄμεινον ἀκούειν θηριῶδες. ἐάν τε ἀπὸ κεφαλῆς καταφερομένου ῥεύματος βήττωσιν, ἐάν τε ἐφ' ἕλκει τῶν κατά τι τῶν ἀναπνευστικῶν, ἢ τοῖς κατὰ ταῦτα γινομένοις ἀποστήμασιν. ἐάν τε ἐπὶ τοῖς καλουμένοις ἐμπυήμασιν. ἕτεραι δὲ τούτων εἰσὶν * αἱ οὐ κακοήθεις αἱ διὰ δυσκρασίαν τῶν ἀναπνευστικῶν ὀργάνων, ἢ τραχύτητα τῆς φάρυγγος, ἢ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ἀποτελούμεναι. ποτὲ μὲν ἐξ ἐδεσμάτων, ἢ πομάτων τραχυνόντων. ἐνίοτε δὲ κἀκ τοῦ περιέχοντος ἀέρος. Ἐν γοῦν ἀφορισμοῖς αὐτὸς ἔγραψεν. » Ἢν δὲ βόρειον ᾖ. » βῆχες, φάρυγγες, κοιλίαι σκληραί, δυσουρίαι, φρικώδεες, ὀδύναι πλευρέων, στηθέων. Ὁ γὰρ εἰσπνεόμενος ἀὴρ ὅταν ἱκανῶς ᾖ ψυχρός, ἐνίοτε μὲν τὰ κατὰ τὴν φάρυγγά τε καὶ τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν μόρια τραχύνει τε καὶ καταψύχει. ποτὲ δὲ καὶ τῷ πνεύμονι παντὶ καὶ τῷ θώρακι δυσκρασίαν ἐργάζεται. πολλάκις δ' ἀμφότερα τὰ εἰρημένα συμπίπτει. καὶ βήσσουσι μετρίως ἐπ' αὐτοῖς βῆχας ξηράς. σημεῖον δὲ τῶν οὕτως ἐχόντων ἐστὶ τὸ ἐρεθίζεσθαι κατὰ τὰς εἰσπνοάς. ὅταν ἀθρόως δ' ἐμπίπτῃ διαλεγομένοις τε καὶ χάσκουσι, καὶ διὰ τοῦ στόματος εἰσπνέωσιν. ὅταν δὲ διά τε τῆς ῥινὸς εἰσπνέωσι, καὶ θερμὸν τὸν ἔξωθεν ἀέρα μετὰ τὸν οἶκον αὐτῶν ἐργάσηταί τις, ἢ παντάπασιν ἐλάχιστα βήσσουσιν, ἢ οὐδ' ὅλως, δι' ὃ καὶ πρὸ τῶν ῥινῶν ὀθόνιον ἔνιοι προστιθέντες οὕτως εἰσπνέουσι πεπειραμένοι παροξύνεσθαι τὰς βῆχας, ὅταν ἀθρόως ᾖ ψυχρὸς ὁ ἔξωθεν ἀὴρ ὁμιλῶν τοῖς προκατεψυγμένοις τε καὶ τετραχυσμένοις μορίοις. μάλιστα δέ φησιν ἐν τοῖς κοπιώδεσι πυρετοῖς τοῦτο γίνεσθαι. τίνας δὲ κοπιώδεις ὀνομάζει πυρετοὺς ἄδηλον. ἆρά γε τοὺς διὰ τὰς σφοδρὰς κινήσεις γινομένους, ἢ καὶ αὐτόματοι συστῶσι τὴν κοπιώδη φέροντες αἴσθησιν. τὰ μὲν δὴ τοιαῦτα σχεδὸν οὐδὲ παραφυλάττει τις ἰατρὸς οὔτε τῶν νῦν ὄντων, οὔτε τῶν ἔμπροσθεν γεγονότων. καίτοι παράδειγμα τὴν Ἱπποκράτους ἔχοντες ἀκρίβειαν, ἣν ἐχρῆν μιμεῖσθαι τοὺς ἀληθείας ἀντιποιουμένους αὐτῆς δι' ἑαυτήν. οὐ διὰ δόξαν, ἢ χρηματισμόν. ἐγὼ δ' οὖν ἐνόμιζα ἄμεινον εἶναι τῇ πείρᾳ βασανίζειν τὸ λεγόμενον. τοῖς μὲν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν πόνων κοπιώδεσι πυρετοῖς, εἶδον ἐπιγινόμενα τοιαῦτα βηχία. τοῖς δ' ἄλλοις οὐ* πάντες τι, καὶ αὐτοῖς δὲ τοῖς διὰ τῶν ἔξωθεν πόνους οὐχ ἁπλῶς ἀλλὰ τοῖς γε ἐν κρύει κάμνουσι, καὶ τοῖς ἐν θάλπει σφοδρῷ. καὶ μάλιστα δι' ὁδοῦ κόνιν ἐχούσης ὥστε καὶ κατὰ συμβεβηκός τι μᾶλλον, οὐ διὰ τὴν κοπιώδη διάθεσιν ἐφαίνοντό μοι βήττειν. τῷ γὰρ τραχυνθῆναι τὰ περὶ τὴν φάρυγγα χωρία διὰ κρύος ὡς ἔφην, ἢ κόνιν, ἢ τὴν ἐκ τοῦ περιέχοντος αὐτοῖς ἐγγενομένην ἄμετρον ξηρότητα. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι διὰ τὴν δυσκρασίαν τῶν αὐτῶν ὀργάνων, οὗτοι βήττουσιν. ἐμάθετε γὰρ ὅτι καὶ διὰ δυσκρασίαν γίνονται βῆχες.

ΜΗΔΕ'Ν ὑπερορᾶν, μηδὲν εἰκῇ.

Τοῦτο μὲν καὶ αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ λεγόμενόν τε καὶ γραφόμενον, οὐδὲν δεῖται πρὸς πίστιν, ἢ νόησιν ἑτέρων ἤτοι προειρημένων, ἢ ἐπιφερομένων. ἐνταυθοῖ μέντοι καὶ πάντες προσηκόντως ἐπὶ τῷ προκειμένῳ τέτακται. τὰ γὰρ τοιαῦτα θεωρήματα σμικρά, καὶ λεπτά, καὶ οὐδενὸς ἄξια φαίνεται τοῖς πολλοῖς, καὶ διὰ τοῦτο ὑπερορῶσιν αὐτῶν. ὥστε μὴ τῷ λόγῳ σκέπτεσθαι, μήτε τῇ πείρᾳ περὶ φύσεως τοιούτων πραγμάτων. ὥσπερ δὲ τοῦ μηδὲν δεῖν ὑπερορᾶν, παράδειγμά ἐστιν ὁ προειρημένος λόγος, οὕτω καὶ τοῦ μηδὲν προπετῶς, μηδὲ ἀπερισκέπτως συγκατατίθεσθαι καθάπερ αὐτὸς ἐγὼ κατ' αὐτὴν τὴν πρὸ ταύτης ῥῆσιν ἔπραξα, καὶ ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις. οὐ γὰρ Ἱπποκράτης μόνον. ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις παλαιοῖς οὐχ ἁπλῶς οἷς ἂν εἴποι τις αὐτῶν πιστεύω. βασανίζω δὲ καὶ αὐτὸς τῇ τε πείρᾳ, καὶ τῷ λόγῳ. πότερον ἀληθές ἐστιν ἢ ψεῦδος, ὃ γεγράφασιν. ὅσοι δ' ἂν πρὸς ἐνίους ἑαυτοὺς ἤτοι δούλους, ἢ ἐξελευθέρους ἀπεφήναντο, εὐθέως ἅμα τὸ γεγραμμένον εὑρεῖν τι παρ' αὐτῷ πιστεύουσιν ἀπερισκέπτως τε καὶ εἰκῇ. καθάπερ καὶ ἐπὶ τοῦ μάλιστα, καὶ τοῖς κοπιώδεσι ξηρὰς γίνεσθαι βῆχας. οὔτε ὁποίοις κοπιώδεσιν εἶπεν ἐζήτησαν. ἆρά γε τοῖς ἀπὸ καμάτων τε καὶ τῆς ἔξωθεν ταλαιπωρίας, ἢ καὶ τοῖς χωρὶς τούτων ἴσχουσι τὴν αὐτὴν διάθεσιν. οὔτε πότερον ἁπλῶς, ἢ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς ὁ κόπος αὐτοῖς ἐγένετο. ὥσπερ δὲ ἐπὶ τούτων, τοῦτο κἀπὶ μυρίων ἄλλων ἴστε συμβαῖνον, αὐτοῖς τε τοῖς τὰ συγγράμματα γράψασι, καὶ τοῖς ἐξηγησαμένοις αὐτά, καὶ πολὺ μᾶλλον ἔτι τούτου τοῖς ὁσημέραι περιφέρουσιν ἐν ταῖς πόλεσιν ἰατροῖς, ἀλόγῳ τριβῇ μόνῃ χρωμένοις. καὶ γὰρ ὑπερορῶσι πολλῶν ὡς μικρῶν, οὐκ εἰδότες ὅτι πολλῶν ἐνίοτε σμικρῶν συνερχομένων ἐξ αὐτῶν κεφάλαιον ἀξιόλογον ἀθροίζεται. προπετῶς τε συγκατατίθενται τοῖς γεγραμμένοις ὑπό τινος ἀνδρός, οὕσπερ ἂν αὐτὸς ἑαυτὸν ἕκαστος ἀποφήνῃ δοῦλον. εἰ δὲ μὴ τοῦτό τις ποιήσειεν, ἀλλὰ καθ' ἕτερόν γε τρόπον ἐνίοτε τῷ φανέντι πιθανῷ κατὰ τὴν πρώτην ἐπιβολὴν τῆς φαντασίας συγκατατιθέμενος, αὖθις τοῦ

χρόνῳ πολλῷ σκέψασθαι, καθ᾽ ἑαυτόν τε καὶ μετ᾽ ἄλλων ἀπεφήνατο προπετῶς ὑπὲρ τοῦ σπανίως ὀφθέντος. ὡς πολλάκις, ἢ διηνεκῶς φαινομένου. καὶ τάς γε ἐν ταῖς αἱρέσεσι διαφωνίας ἐντεῦθεν εἰκὸς μάλιστα γεγονέναι. δοξοσόφων τε καὶ φιλαύτων ἀνθρώπων τὰ φανέντα πιθανὰ χωρὶς τοῦ μετὰ πολλῶν πολλάκις ἀνασκέψασθαι πιστευσάντων ὑπάρχειν ἀληθῆ. καθάπερ δὲ νῦν ἐπὶ σημειωτικοῦ θεωρήματος ὡς ἐπὶ παραδείγματος ἐποιησάμεθα τὸν λόγον, οὕτω κἀπὶ τῶν θεραπευτικῶν, οὐχ ὑπερορᾶν τινος χρὴ τῶν δοκούντων εἶναι μικρῶν. οὔτ᾽ εἰκῆ καὶ ἀβασανίστως πιστεύειν ταῖς εἰρημέναις αὐτῶν δυνάμεσιν ὡς ἐν τῇ θεραπευτικῇ πραγματείᾳ μεμαθήκαμεν.

Ἐκ προσαγωγῆς τἀναντία προσάγειν, καὶ διαναπαύειν.

Θεραπευτικὴν συμβουλὴν καλεῖν ἔξεστί σοι, καὶ ὑγιεινὴν αὐτὴν, ἐπιδεικνῦναι τότε μηδὲν ὑπερορᾶν, καὶ τὸ μηδὲν εἰκῇ. καθάπερ ἐπὶ παραδείγματός τινος τούτου τοῦ λόγου, τὴν γοῦν ἐθῶν ὡς μικροῦ παραδείγματος ὑπερορῶσιν ἔνιοι τῶν ἰατρῶν. μηδεμίαν ἀπ᾽ αὐτῶν ἔνδειξιν εἰς διαφορὰν θεραπείας ἡγούμενοι γίνεσθαι, τινὲς δ᾽ οὐχ ὑπερορῶσι μέν. ἀπὸ δὲ μοχθηρῶν ἐθῶν ἐνίους ἐπὶ τὰ ἐναντία μετάγειν ἐπιχειροῦντες ἀθρόως, οὐ σμικρὰ σφάλλονται. χρὴ δὲ οὔτε ὑπερορᾶν τῶν, οὔτ᾽ ἀθρόως μετάγειν. ἀλλὰ καὶ κατὰ βραχὺ, καὶ μετὰ τοῦ διαναπαύειν αὐτούς. διττῶς δὲ ἐστὶ τοῦ διαναπαύειν ῥήματος ἀκοῦσαι. καθ᾽ ἕνα μὲν τρόπον, ἵνα μὴ μόνον τοὐναντίον ἔθος κατὰ βραχὺ μετάγωμέν τινας, ἀλλὰ καὶ μεταξὺ διαναπαύωμεν ὅλην τὴν μεταβολήν. οἷον ὅταν ἐξ ἀργίας ἄγωμεν εἰς τὰ γυμνάσια. πρῶτον μὲν ἀπὸ τῶν βραχυτάτων ἀρξόμεθα. καὶ κατὰ βραχὺ ταῦτα παραυξήσομεν. εἶτα παραβαλοῦμεν ποτὲ μίαν, ἢ καὶ δύο ἡμέρας ἀργίας. καθ᾽ ἕτερον δὲ τρόπον ἐστὶν ἀκοῦσαι τοῦ διαναπαύειν, ὡς ἀντιδιῃρημένου τῷ προσάγειν. ἵν᾽ ἐφ᾽ ὧν μὲν οὐκ ὂν ἔμπροσθεν ἔθος ἐμποιῆσαι βουλόμεθα, προσάγομεν αὐτὸ κατ᾽ ὀλίγον. ἐφ᾽ ὧν δὲ τὸ πρότερον ὑπάρχον καταλῦσαι, κατὰ βραχὺ πάλιν ἐπὶ τούτων ἀναπαύωμεν.

Τῷ ὄπισθεν κεφαλῆς ὀδυνωμένῳ ἡ ἐν μετώπῳ ὀρθὴ φλὲψ τμηθεῖσα ὠφέλησεν.

Οἱ παλαιότεροι τῶν ἐξηγητῶν ὠφέλησεν ἐπὶ παρεληλυθότος χρόνου γεγραμμένον ἐπίστανται. καὶ φασί γε τὸ μὲν ὠφελεῖ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς γεγράφθαι καθολικὴν ἀπόφασιν ἐν τούτοις ποιησαμένου τοῦ παλαιοῦ, τὸ δ᾽ ὠφέλησεν ἐνταῦθα πρὸς ὑπόμνησιν αὐτῷ γεγραφότος ἐπί τινος ἑνός. ἵν᾽ ὅταν ἐπὶ πολλῶν πειραθῇ τοῦ βοηθήματος, ἀποφήνασθαι τολμήσῃ καθόλου περὶ αὐτοῦ. δῆλον δ᾽ ὅτι καὶ τοπικόν ἐστι τὸ βοήθημα τοῦτο, καὶ ἀντισπαστικὸν ἐπὶ τἀναντία. τὴν δὲ ὀρθὴν ἐν μετώπῳ φλέβα, καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς ἐναργῶς ἐστὶν ἰδεῖν. ἡ δὲ ἀνατομὴ συῤῥεῖν ταῖς ἑκατέρωθεν αὐτὴν ἐπιδείκνυσιν. οὐκ ὀρθῶς οὖν ἔνιοι περὶ τῆς τομῆς ᾠήθησαν λελέχθαι τὸ, ὀρθήν. οὐ γὰρ διὰ τὸ σχῆμα τῆς τομῆς, ἡ ὠφέλεια γίνεται τοῖς ὀδυνωμένοις. ἀλλὰ διὰ τὴν κένωσιν τοῦ αἵματος.

Αἱ διαδέξιες τῶν ὑποχονδρίων ἐξ οἵων καὶ ἄλλαι, καὶ τῶν σπλάγχνων τῶν φλεγμονῶν οἷα δύναται. ἔτι ἐξ ἥπατος σπλὴν, καὶ τἀναντία, καὶ ὅσα τοιαῦτα.

Οὐ μόνον ἐξ οἵων καὶ ἄλλαι γεγραμμένον εὑρίσκομεν. ἀλλὰ καὶ ἐξ οἵων οἷα ἀλλοιοῦσι. καὶ ἐξ οἵων οἷα ποιοῦσι. καὶ τὴν μὲν πρώτην γραφὴν, οἵ τε παλαιοὶ τῶν ἐξηγητῶν ἴσασι, καὶ Ῥοῦφος, τὴν δ᾽ ἐξ οἵων οἷα ἀλλοιοῦσιν οἱ περὶ Σαβῖνον, καὶ Διοσκουρίδην. τὸ δ᾽ ἐξ οἵων οἷα ποιοῦσι οἱ περὶ τὸν Λύκον. ἔστι δὲ τῆς παλαιᾶς γραφῆς ἡ διάνοια καθολικόν τι διδάσκουσα. τῶν δ᾽ ἄλλων ἐν μέρει. περὶ γὰρ τῶν καθ᾽ ὑποχόνδριον διαδοχῶν ἀποφαίνονται μόνον οὐ περὶ πασῶν. ἄμεινον δὲ ἐν οἷς ἐγχωρεῖ, καὶ ἀληθές ἐστι τὸ καθόλου μᾶλλον ἡγεῖσθαι διδάσκειν αὐτὸν οὐ τὸ κατὰ μέρος. ὁ μὲν οὖν καθόλου λόγος ἐστὶ τοιοῦτος. τὰς δὲ διαδοχὰς ἐπισκέπτεσθαι προσήκει τάς τε καθ᾽ ὑποχόνδριον, καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας, ἐξ οἵων γίνονται παθῶν, ἢ μερῶν εἰς οἷα μέρη τε καὶ πάθη: καθάπερ ἐφ᾽ ἥπατός τε καὶ σπληνός. αὐτὸς γὰρ ἐμνημόνευσε τούτων, ἕνεκα παραδείγματος, εἰδότων ἡμῶν ἐπικινδύνους μὲν εἶναι τὰς εἰς ἧπαρ ἐκ σπληνὸς, ἀκινδύνους δὲ καὶ πρὸς ἀγαθοῦ μᾶλλον ὅσαι διαδοχαὶ νοσημάτων ἀφ᾽ ἥπατος εἰς σπλῆνα γίνονται. πάντα δὲ τὰ περὶ τῶν ἀποστάσεων ἅς τε ἡ φύσις εἴωθε μόνη ποιεῖσθαι καθ᾽ ἑαυτὴν, ἅς θ᾽ ἡμεῖς ἢ μετ᾽ ἐκείνης, ἢ μόνοι, κατά τε τὸ περὶ χυμῶν, καὶ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν προεξήγημαι. καὶ ἄλλαι δέ τινές εἰσι γραφαὶ παρ᾽ ἃς ἔγραψα, κατά τε τήνδε καὶ πολλὰς ἄλλας ῥήσεις. ἀλλ᾽ ἐγὼ κατ᾽ ἀρχὰς εὐθέως ὀλίγων ἔφην μνημονεύειν ἐξηγήσεών τε καὶ γραφῶν ὅπως μὴ πολλὰ γίνωνται τὰ τοῦ προκειμένου γράμματος ὑπομνήματα.

Ἀντισπᾶν ἢν μὴ ᾗ δεῖ ῥέπῃ, ἢν δὲ ὅπῃ δεῖ, τουτέοισι δεῖ στομοῦν οἷως ἕκαστα ῥέπῃ.

Εἴρηται ἤδη καὶ περὶ τούτων ὡς ἀκτέα μέν ἐστιν ᾗ ῥέπει τῶν συμφερόντων χωρίων, ἀποτρεπτέα δὲ καὶ ἀντισπαστέα τὰ μὴ καλῶς ῥέποντα. τὸ δὲ στομοῦν εἴρηκε νῦν, οὐχ ὡς ἐπὶ τῶν ἀποσκληρωμάτων εἰώθαμεν λέγειν. ἀντὶ τοῦ διελθεῖν σμίλῃ, γενικώτερον δὲ τούτου, καθὸ καὶ τὸ ἀναστομοῦν περιέχεται, καὶ φλέβας ἡμῶν ἀναστομούντων ἐν αἱμοῤῥοΐσι, καὶ τὰς διὰ ῥινῶν, ἢ μήτρας κενώσεις. καί τινας συνειδὼς ἐκ χρόνου μὲν ἱκανοῦ συνήθεις ἐστεγνωμένας δὲ κατά τινα καιρόν. καὶ δι᾽ ὤτων δέ τινος ἐκκαθαιρομένου συνήθως τὰ κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἐπισχεθείσης ἀθρόως τῆς κενώσεως ἰλίγγου σκοτώσεων ἐπιγινομένων ἐρεθίσαντες τὰ ὦτα διὰ τῶν ἀναστομωτικῶν φαρμάκων, εἴδομεν εὐθέως ὠφεληθέντα τὸν ἄνθρωπον.

Τὰ πλατέα ἐξανθήματα, οὐ πάνυ τι κνησμώδεα, οἷα Σίμων εἶχε χειμῶνος. ὃς ὅτε πρὸς πῦρ ἀλείψαιτο, ἢ θερμῷ λούοιτο ὀνίνατο. ἔμετοι οὐκ ὠφέλεον. οἴομαι εἴ τις ἐξεπυρία ὀνίνασθαι ἄν.

Ὡς ἐπὶ τῶν φυμάτων εἴπομεν ὅσα ὑπὸ θερμοῦ γίνονται χυμοῦ, ταχὺ κρίσιμά τε εἶναι καὶ ἥκιστα πλατέα. τὰ δ᾽ ὑπὸ ψυχροῦ πλατέα καὶ χρόνια τὰ κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐπίστασθαι χρὴ, καὶ περὶ τῶν ἐξανθημάτων. οὐ γ᾽

ὅλῳ τῷ γένει διαφέρει τῶν φυμάτων, ἀλλὰ τῇ ποιότητι τοῦ γεννῶντος αὐτὰ χυμοῦ. γεννῶνται δὲ καθαιρούσης εἰς βάθος τοῦ σώματος τῆς φύσεως. ὥσπερ ἐνίοτε δι' ἐκκρίσεως, οὕτω καὶ δι' ἀποθέσεως ἐπὶ τὸ δέρμα. τοὺς μὲν γὰρ λεπτοτέρους τε καὶ ὑδατωδεστέρους χυμοὺς διαφορεῖ λεπτύνουσα. τῶν δὲ παχυτέρων ἐμπλαττομένων τῷ δέρματι καὶ μᾶλλον κατὰ τὴν ἐπιδερμίδα πυκνὴν οὖσαν, ἐξανθήματα γίνονται. καὶ τοῦτο συμβαίνει μᾶλλον ἐκείνοις, ὅσοις πυκνότερόν τε καὶ σκληρότερόν ἐστι τὸ δέρμα. δυσχερὴς γὰρ ἡ δι' αὐτοῦ γίνεται τῶν παχυτέρων τε καὶ γλισχροτέρων χυμῶν διέξοδος. οὕτως οὖν καὶ τῷ Σίμωνι τοῦ χειμῶνος ἐξανθήματα πλατέα γίνεσθαι καθ' ὃν ἂν χρόνον ἀξιολόγως θερμανθῇ τὸ σῶμα λουτροῖς χρησαμένῳ, ἢ ἀλειψαμένῳ παρὰ πυρί. τῷ δ' ἄλλῳ χρόνῳ κατὰ τὸ βάθος ἔμενον οἱ τῶν τοιούτων ἐξανθημάτων αἴτιοι χυμοί. εἶτα φησὶ μηδὲν αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἐμέτων ὀνίνασθαι. πότερον δ' αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ἦν ὁ συμβουλεύσας χρῆσθαι τοῖς ἐμέτοις, ἢ ἄλλος τις, οὐκ ἐδήλωσεν. οὔτε μὴν, οὐδ' ἀναγκαῖον ἡμᾶς ἐπίστασθαι. μόνον γὰρ ἀρκεῖ τὸ γνῶναι τοὺς πρὸς τὸ δέρμα ῥέψαντας χυμοὺς, δι' ἐκείνου χρῆναι κενοῦν. ἐπειδὴ πόῤῥω πάλιν αὐτοῖς ἐστιν, ἡ εἰς τὸ βάθος ἀντίσπασις ὡς διὰ γαστρὸς, ἢ ἐμέτων ἐκκενοῦσθαι. ἴσως οὖν οἴσῃ με λέγειν μηδέποτε καθάρσει χρῆσθαι τῇ διὰ γαστρὸς ἐπὶ τῶν τοιούτων. ἐγὼ δ' οὐ φημὶ τοῦτο. μεμαθήκατε γὰρ ἐν τοῖς θεραπευτικοῖς, ὠφελίμους εἶναι τὰς καθάρσεις, ἐφ' ὧν ἡ περιουσία τῶν χυμῶν ἐστι παμπόλλη, πρὶν γὰρ οὕτω κενῶσαι τὸ πλεονάζον αὐτῆς, ἢ διὰ φλεβοτομίας ἢ διὰ καθάρσεως. ἐάν τις ἐκπυρώσιν μόνον ὥσπερ ἐστὶ τοῖς θερμαίνουσι χρώμενος ἐπιχειρῇ διαφορεῖν, ἐμπλάσεται μᾶλλον ἢ κενώσει διὰ τοῦ δέρματος. ἀλλ' ἤγε τῶν ἐμπεπλασμένων τῷ δέρματι πάντως θεραπεία ἐστὶ διὰ τῶν ἐκπυρούντων τε, καὶ θερμαινόντων φαρμάκων. καὶ μάλιστα ὅταν ᾖ πλατέα. δηλοῦται γὰρ ὁ γεννῶν αὐτὰ χυμὸς οὐ θερμὸς, οὐδὲ λεπτὸς ὑπάρχων, ἀλλ' ἱκανὸς παχὺς, ἢ ψυχρός. ἐμάθετε δ' ἤδη καὶ περὶ τῶν φυμάτων ἔμπροσθεν ὡς τὰ μὲν ἀποκορυφοῦνται εἰς ὀξὺ, καὶ οἷον ὀργῶντα θερμῶν χυμῶν ἐστιν ἔγγονα. τὰ δὲ ἐναντία ψυχροτέρων. τὸ δ' ὀργᾶν αὐτὰ, διά τε τῶν κνησμωδῶν, καὶ τῆς ὀδύνης ἔνεστι διαγινώσκειν. τὰ μὲν γὰρ μετρίως θερμὰ κνησμοὺς μόνον ἐργάζεται. τὰ δ' ἐπὶ πλέον ἥκοντα τοῦ θερμαίνειν, εὐθέως δάκνει, καὶ ἀνιᾷ.

ὉΚΌΣΑ πεπαίνεσθαι δεῖ ἔγκατακεκλεῖσθαι δεῖ. τἀναντία δὲ ξηραίνειν, καὶ ἀνεῷχθαι.

Καὶ περὶ τούτου πολλάκις ἀκηκόατε, καὶ μάλιστα ἐν τῆς περὶ τῶν ἐκπυϊσκόντων φαρμάκων, ὡς οὐ χρὴ διαφορητικὴν αὐτῶν εἶναι τὴν δύναμιν, ἀλλὰ τὴν ὀνομαζομένην ἐμπλαστικήν. ταῦτα γὰρ ἀποστέγει, καὶ συνέχει, καὶ ἀποκλείει τὸ ἔμφυτον θερμὸν, οὐκ ἐῶντα διαπνεῖσθαι. πέττεται δὲ ὑπὸ τούτου τὰ περιττώματα. πάλιν δὲ κἀνταῦθα μὴ παρακούσητε, μηδ' οἰηθῆτε πάντα με λέγειν τὰ δυσπεπτα, καὶ ἴσχοντα πύον μηδόλως, οὕτω θεραπεύεσθαι. ἐνδέχεται γὰρ ἔνια τῶν τοιούτων ὑπὸ ἐμπλαστικῶν φαρμάκων, ἢ διὰ μοχθηρίαν τῶν ἐργαζομένων αὐτὰ χυμῶν, ἢ δι' ἀσθένειαν τοῦ πάσχοντος μορίου, τὴν ἔμφυτον θερμασίαν οὕτως ἔχοντος ὀλίγην τε καὶ ἄῤῥωστον, ὡς μηδ' ἐπιχειρεῖν τῇ πέψει τῶν κατασκηψάντων ἐπ' αὐτὸ χυμῶν. ἐπὶ τούτων μὲν οὖν ἀμυχαῖς τε βαθυτάταις ἀνοίγομεν τὸ δέρμα. καὶ πολλάκις γε καὶ διατέμνομεν ἄχρι βάθους κατὰ πολλὰ μέρη τοῦ πεπονθότος μορίου. φαρμάκοις τε χρώμεθα ξηραντικωτάτοις, ἐφεδρεύει γὰρ ταῖς τοιαύταις φλεγμοναῖς ἡ καλουμένη γάγγραινα. νενικημένης κατ' αὐτὰς ἤδη καὶ πλησίον ἡκούσης τοῦ τελέως ἀποσβεσθῆναι τῆς ἐμφύτου θερμασίας. ἐφ' ὧν οὖν φλεγμονῶν, ἢ ὅλως ὄγκων ὡντινοῦν, οὐκ ἐν κινδύνῳ σβέσεώς ἐστι, καὶ τελείας ἀπωλείας ἡ ἔμφυτος θερμασία. καὶ διὰ τοῦτο δύναται βοηθείας τυχοῦσα κρατῆσαι τῶν χυμῶν. ἐπὶ τούτων χρώμεθα τοῖς ἐμπλαστικοῖς φαρμάκοις ἅπερ ἐν αὐτῷ τούτῳ σαφῶς ἐδήλωσεν εἰπών. ὅσα πεπαίνεσθαι δεῖ. τὰ δ' ἐγγὺς ὄντα τοῦ γαγγραινοῦσθαι καὶ τὰ ἤδη σηπόμενα, τὴν ἀρχὴν οὐδὲ δεῖται πεπαίνεσθαι. διὸ τὰ μὲν ὡς ἔφην κενώσεσί τε διὰ μυχῶν, καὶ τομῶν, καὶ φαρμάκοις ἰσχυροτάτοις θεραπεύομεν. τὰ δ' ἤδη σηπόμενα τέμνομέν τε καὶ καίομεν. καλῶς οὖν προσέθηκε. τὰ ἐναντία δὲ ξηραίνειν, καὶ ἀνεῷχθαι τουτέστι τὰ μὴ δεόμενα διαπυΐσκεσθαι. χρεία γὰρ ἐστὶν ἐπὶ τῶν διαπυησάντων, ἀνεῷχθαί τε τὰς ἐκροὰς ἁπάσας, καὶ ξηραίνεσθαι τὰ πεπονθότα μόρια. δῆλον οὖν ἐκ τούτων οὐκ ὀρθῶς ὑπ' ἐνίων γεγράφθαι ὅσα ξηραίνεσθαι κατακεῖσθαι δεῖ, τουτέστιν ἡσυχάζειν κατακείμενα. πρὸς γὰρ τῷ σμικρὸν εἶναι τοῦτο καὶ πρόδηλον ὡς μὴ δεῖσθαι περιφροντισμένως ὑπὸ αὐτοῦ τὸν Ἱπποκράτην γράψαι, καὶ ἡ ἀντίθεσις ἐδήλωσε, μὴ πρὸς τὴν κατάκλεισιν, ἀλλὰ πρὸς τὸ κατακεκλεῖσθαι γεγονυῖαν. τοῖς γὰρ κατακεκλεισμένοις, καὶ ἀποστεγομένοις, ἐναντία τὰ διαφορούμενά τ' ἐστὶ καὶ τὰ ξηραινόμενα. ταύτῃ τῇ ῥήσει τινὲς συνάπτουσι τὴν ἐφεξῆς, καὶ μάλιστα ὅσοι βούλονται γεγράφθαι μετὰ ταύτην τὸ οἷον. ὥστε ὅλον τὸν λόγον εἶναι τοιοῦτον. ὅσα πεπαίνεσθαι δεῖ, ἐγκατακεκλεῖσθαι δεῖ. τἀναντία, καὶ ξηραίνειν, καὶ ἀνεῷχθαι.

ΟἿΟΝ ὀμμάτων ῥοωδέων, ἣν ἄλλως φαίνεται συμφέρειν ἀντισπᾶν εἰς φάρυγγα.

Καίτοι γε οὐχ ὅμοιόν ἐστι τὸ κατὰ τήνδε τὴν λέξιν διδασκόμενον τῷ προειρημένῳ. τὸ γὰρ ξηραίνειν καὶ ἀνεῷχθαι διαφέρει τοῦ ἀντισπᾶν. πῶς οὖν προειρηκὼς τἀναντία δεῖ ξηραίνειν, καὶ ἀνεῷχθαι δύναιτ' ἂν, ὡς παράδειγμα λέγειν ἐπὶ τῶν ῥοωδῶν ὀμμάτων ἀντισπᾶν εἰς φάρυγγα.

ΚΑῚ ὅπη ἔρευξις λυσιτελέει καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα.

Ἕν τι τῶν κατ' εἶδος ἀντισπαστικῶν βοηθημάτων, τουτέστι συμβουλεύοντος ἡμᾶς αὐτοῦ τὰ χρόνια τῶν ὀφθαλμῶν

μῶν ῥεύματα μετάγειν, ἀντισπῶντος ἐπὶ φάρυγγα διὰ φαρμάκων δηλονότι δριμέων, οἷς διαχρίειν
τε δεήσει τὸν οὐρανίσκον, ἀνακογχυλίζεσθαί τε κελεύειν, ἐάν γε μηδὲν ἐκ τούτου μέλλωμεν ἐργάζεσθαι
χεῖρον. ἐφ᾽ ὧν γὰρ εὐλαβούμεθα μή πως εἰς τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν, καὶ τὸν πνεύμονα τραπῇ τὸ ῥεῦμα
φυλαξόμεθα τὴν τοιαύτην ἀντίσπασιν. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τούτου συνεβούλευσεν, οὕτω κἀπὶ τῶν ἄλ-
λων ἀξιοῖ σε προορᾶσθαι, μή τι τῶν μορίων εἰς ἃ τὴν ἀντίσπασιν ἐργάζῃ κινδυνεύσῃ μεγάλως βλα-
βῆναι. τινὲς δ᾽ ἐπὶ τῶν καλουμένων ῥοιάδα κατ᾽ ὀφθαλμὸν ἐχόντων τὸν λόγον τοῦτον αὐτῷ γεγονέναι
φασὶν ὥσπερ καὶ ὁ λύκος. ὃς ἀποτείνας μακρὸν λόγον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν εἰς ὑπερῷαν φησι διήκειν
πόρον, ἐκκενοῦσθαι ταύτῃ τὸ κατ᾽ αὐτοὺς γινόμενον περίττωμα. κεῖσθαι δὲ τὸν πόρον τοῦτον παρὰ
τὸν μέσον κανθὸν, καὶ γίνεσθαι ῥοιάδα κατὰ τρόπους τρεῖς. ἤτοι τοῦ πόρου μύσαντός πως, ἢ φραχθέντος,
10 ἢ τοῦ περιττώματος πολλοῦ συλλεγομένου κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν, ὡς ὑπερχεῖσθαί τι μὴ δεχομένου
πᾶν αὐτὸ τοῦ πόρου διὰ φυσικὴν στενότητα, καὶ κατὰ τρόπον ἄλλον ὅταν οὐλὴ κατὰ τὸν κανθὸν γι-
νομένη τυφλώσῃ τὸν πόρον. ἣν καὶ μετὰ τὰς ἐκτομὰς τῶν ἀκανθίδων γίνεσθαί φησι. καὶ ἄλλως ἑλκω-
θέντος τοῦ τόπου, ταύτην μὲν οὖν ἀνίατον εἶναι, τὰς δ᾽ ἄλλας ἰασίμας, ἀντισπώντων ἡμῶν εἰς φά-
ρυγγα. τὸ δὲ καὶ ὅπῃ ἐρεύξις λυσιτελέει, προσκείμενον συμβολικῶς ἑαυτῷ γράψαντος τοῦ Ἱπποκρά-
τους. ὅτι μὲν γὰρ ἔνθα λυσιτελής ἐστιν ἐρεύξις, ἐνταῦθα χρὴ κινεῖν ἐρυγὰς εὔδηλον. ἐπὶ τίνων δ᾽ ἐστὶ
λυσιτελὴς, οὐκ εἶπε, ἀλλ᾽ οὐδὲ κατὰ τοὺς ῥοιώδεις ὀφθαλμοὺς ὅμοιόν ἐστι τούτῳ. διὸ καὶ παρεγκείμε-
νον ἀτάκτως ἀσάφειαν εἰργάσατο. περὶ μὲν γὰρ τῶν ῥοιωδῶν ὀφθαλμῶν ἀντισπαστικὸν ἔγραψε βοή-
θημα. τὸ δ᾽ ὅπῃ ἐρεύξις λυσιτελέει. δυοῖν θάτερον, ἤτοι γ᾽ ἐπὶ τῶν ῥοιωδῶν ὀφθαλμῶν εἰρῆσθαι χρὴ, καὶ
φαίνεται μηδὲν ἐρυγὴ συντελοῦσα πρὸς τὴν ἴασιν αὐτῶν, ἢ τινὸς ἀρχὴν ἑτέρου λόγου. διὸ καί τινες
20 ἠναγκάσθησαν χωρίσαντες τῶν προειρημένων αὐτὸ, ἑτέραν ῥῆσιν ποιήσασθαι τοιάνδε.

» ΚΑΙ ὅκου ἐρεύξις λυσιτελεῖ, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα τὰς ἐφόδους ἀνεσομῶσθαι. Ἀλλ᾽ οὐδὲ τοῦτο
πάλιν οἰκείως ἐπιφέρεσθαι δόξει. οἷον ῥῖνες, καὶ τὰ ἄλλα, ὧν δεῖ. καὶ τὰ ἐφεξῆς. ὅσοι τοίνυν αὐτὸ
καθ᾽ ἑαυτὸ μόνον ἀποτετυπῶσθαί φασιν ἑαυτῷ τὸν Ἱπποκράτη. τὸ ὅκου εὕρεσις λυσιτελεῖ νομίζουσιν
αὐτὸν ἀξιοῦν ἐρυγὰς ἐνίοτε συμβουλεύειν κινεῖν. καὶ ἁρμόττειν γε αὐτάς φασιν ἐπὶ τῶν ἐμπνευματου-
μένων τὴν γαστέρα, καὶ μάλιστα ἐφ᾽ ὧν οὐ διέρχεται κάτω τὸ φυσῶδες πνεῦμα. καὶ μέντοι καὶ τὸν
στόμαχον ἀτονοῦντά φασι ῥώννυσθαι διὰ τῶν ἐρυγμῶν ὡς δι᾽ οἰκείου γυμνασίου, καὶ κινεῖν γε τὰς ἐρυ-
γὰς συμβουλεύουσιν οὐ μόνον διὰ φαρμάκων, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ἐπιτηδεύοντα συνεχῶς ἐρυγγάνειν, κἂν
ὀλίγου τινὸς αἰσθάνηται πνεύματος ἐν τῷ στομάχῳ. Σαβῖνος δὲ βομβυλίου στενοστόμου πίνοντα κε-
λεύει κινεῖν ἐρυγάς. ἔνιοι δὲ καὶ τὰς κενώσεις τοῦ φυσώδους πνεύματος ὁπόθεν ἂν γίνονται, καὶ ὅπως-
30 οὖν ἐρεύξιν αὐτὸν ὠνομακέναι φασί. καθ᾽ οὓς, καὶ βὴξ, καὶ πταρμὸς, καὶ λύγξ, καὶ φῦσα δι᾽ ἕδρας
ἐκκρινομένη, καὶ αἱ καθ᾽ ὅλου τοῦ σώματος διαπνοαὶ τοῦ πνεύματος ἐρεύξεις κληθήσονται. τινὲς δὲ καὶ
πᾶσαν ἔκκρισιν ὠνομάσθαί φασιν ἐρεύξιν, οὐ μόνον ἐὰν πνεύματος ἀλλὰ κἂν τινῶν ὑγρῶν ᾖ, τὴν τοῦ
» ποιητοῦ λέξιν ἐπαγόμενοι μαρτύριον ἔνθα φησίν. ἐρευγομένης ἁλὸς ἔξω, μοχθηρὰν ὁδὸν ἐξηγήσεως ταύ-
την τεμνόμενοι. τὰ γὰρ ὑπὸ τῶν ποιητῶν σπανίως εἰρημένα κατά τινα τρόπον ποιητικὸν, ἐὰν ὡς κυρίως
λελεγμένα τις ἐξηγῆται, διαστρέφειν δυνήσεται καὶ τὰ σαφῶς εἰρημένα πάντα.

Τ ἈΣ ἘΦΟΔΟΥΣ ἀνεσομοῦσθαι, οἷον ῥῖνας, καὶ ἄλλα ὧν δεῖ, καὶ ὡς δεῖ, καὶ οἷα, καὶ ὅπῃ, καὶ ὅτε, καὶ ὅσα
δεῖ. οἷ ἱδρῶτες. καὶ τἄλλα δὴ πάντα.

Τ οῦτο καθ᾽ ἑαυτὸ μὲν ἄξιόν ἐστι μνημονεύεσθαι. συμφέρει γὰρ ἀνεσομοῦσθαι τοὺς ἐκκριτικοὺς πάντας πό-
ρους τῶν περιττωμάτων, καὶ τῷ προειρημένῳ δὲ συνάπτεσθαι, δύναται, διττὴν χρείαν παρεχόμε-
40 νον. ἰδίαν μὲν ἐπὶ τῶν ῥοιωδῶν ὀμμάτων. κοινὴν δὲ πάντων ἐφ᾽ οὗ ἀντισπᾶν ἢ παροχετεύειν προσή-
κει. ἐὰν γὰρ ἀντισπάσεως μὲν ᾖ χρεία, φοβούμεθα δ᾽ αὐτὴν ποιήσασθαι, παροχετεύειν τὸ αἷμα προσή-
κει, καὶ κενὸν ὅλον ἐργάζεσθαι τὸ σῶμα. τὰ δ᾽ ἐφεξῆς γεγραμμένα πολλάκις ἤδη παρ᾽ αὐτοῦ μεμα-
θήκαμεν ἐπὶ πάσης κενώσεως ὄντα χρήσιμα. δεῖ γὰρ οὐχ ἁπλῶς ὅταν χρεία κενώσεως, ἐπ᾽ αὐτὴν
παραγίνεσθαι. ἀλλὰ προσδιορισάμενον ὅπως ταύτην ποιήσασθαι χρή. καὶ ὁποῖα προσήκει εἶναι τὰ
κενωθησόμενα, καὶ καθ᾽ ὅ τι χωρίον. ἐν τίνι τε καιρῷ, καὶ μέχρι πότου. λεκτέον δὲ καὶ νῦν ἀναμνή-
σεως ἕνεκα, περὶ ἑκάστου διὰ βραχέων. τὸ μὲν. ὡς δεῖ. τοιόνδε τι σημαίνει. τὰς ἀφόδους ἀνασομωτέον
οὐ μὴν ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ᾽ ὡς δεῖ. τοῦτο δὲ σημαίνει τὸν τρόπον, δι᾽ οὗ ποιησόμεθα τὰς κενώ-
σεις οἷον ἐπὶ τῶν κατὰ γαστέρα διὰ κλυστῆρος, διὰ βαλάνου, δι᾽ ὑπηλάτου φαρμάκου, καὶ καθ᾽ ἕκαστον
αὐτῶν δι᾽ ὧν τινῶν. καὶ γὰρ καὶ κλυστῆρες πολυειδῶς συντίθενται, καὶ βάλανοι. καὶ τὰ κατωτερι-
50 κά τε καὶ ὑπήλατα καλούμενα φάρμακα. τὸ μὲν οὖν ὡς δεῖ, τοιοῦτόν τι σημαίνει. τὸ δὲ. οἷα. τὸ ποιὸν
τῶν κενουμένων δηλοῖ τουτέστιν, ἆρά γε ὑδατώδη καὶ λεπτὰ κενοῦν ἐστὶ βέλτιον, ἢ φλεγματώδη χυ-
μὸν, ἢ πικρόχολον, ἢ μελαγχολικὸν, ἢ τινὰ τούτων, ἢ καὶ πάντας. τὸ δὲ. ὅπῃ. τὸ μέρος τοῦ σώματος
ἐνδείκνυται, δι᾽ οὗ χρὴ κενοῦν. κἂν γὰρ ὅτι διὰ τῶν κάτω κενῶσαι προσήκειν γνῶμεν, ἀλλὰ δι᾽ οὗ
γε τῶν κάτω χωρίων, προσδιορίσασθαι δεῖ. διὸ καί τινες ἀντὶ τοῦ. ὅπῃ. τοῦ. οὗ δεῖ. γεγράφασιν ἐνδει-
κνύμενοι τὸ δι᾽ οὗ. πότερα διὰ κύστεως, ἢ διὰ γαστρὸς, ἢ δι᾽ ὑστέρας. καὶ πάλιν ἄνω, πότερα διὰ ῥινῶν,
ἢ διὰ στόματος. ἔστι δέ τις καὶ δι᾽ ὅλου τοῦ σώματος κένωσις ἥ τε διὰ τῶν ἱδρώτων καὶ ἡ διὰ τῆς ἀδήλου

καλουμένης διαπνοῆς. τόγε μὴν. ὅτε σαφῶς τοῦ καιροῦ δηλωτικόν ἐστιν ἐν ᾧ χρὴ κενοῦν. ἆρά γε κατ᾽
ἀρχὰς πρὶν πεφθῆναι τὴν νόσον, ὅταν ὡς αὐτὸς ἔλεγεν ὀργᾷ, καὶ πρὸς τὴν ἔκκρισιν ἐπείγεται τῶν
ὑγρῶν ἡ διοικοῦσα τὰ ζῷα φύσις. ἢ μετὰ τὸ πεφθῆναι τοὺς λυποῦντας χυμούς. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο
αὐτὸς ἐδίδαξεν, ὥσπερ καὶ τὸ πρότερον ἐν ἀφορισμοῖς. τὸ δὲ ὅσα δεῖ κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς ῥήσε-
ως εἰρημένον, ἐνδείκνυται τὴν ποσότητα τῶν κενουμένων ἧς αὐτῆς ἐστοχάσθαι δεῖ τὸν ἰατρόν. εἶτ᾽ ἐν
παραδείγματος μοίρᾳ πρόκειται τὸ οἷον ἱδρῶτες. καίτοι γὰρ ὠφέλιμος εἶναι δοκῶν τοῖς νοσοῦσιν
ὁ ἱδρὼς, ὅμως καὶ αὐτὸς συμμετρίας χρήζει. τὸ γοῦν ἄμετρον αὐτοῦ, διαλύει τὴν δύναμιν. ὅπου δ᾽
ἐπὶ τῶν ἱδρώτων ἡ ὑπερβολὴ τοῦ πλήθους ἐστὶ βλαβερά. πολλῷ δή τοι μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἐμουμένων ἢ
10 διαχωρουμένων ἢ δι᾽ αἱμορροΐδων, ἢ διὰ μήτρας κενουμένων.

ἘΠῚ ΤΟΙ͂ΣΙ μεγάλοισι κακοῖσι πρόσωπον ἢν ᾖ χρηστὸν, σημεῖον χρηστόν. ἐπὶ δὲ τοῖσι σμικροῖσι τἀναντία
σημαίνειν τῇ εὐσημείῃ κακόν.

Καὶ ταύτης τῆς ῥήσεως τὸ δεύτερον μέρος, ἄλλος ἄλλως γράφει, τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον. εἰ δὲ
προσθείη τις αὐτῇ τὸ τῇ ἄρθρον οὐδὲν ἕξει ζήτημα τοιάδε γενομένη. ἐπὶ δὲ τοῖς μικροῖς τἀναντία ση-
μαίνειν τῇ εὐσημείῃ κακόν. ἵνα καὶ ὁ σύμπας λόγος ᾖ τοιοῦτος. ἐπὶ τοῖς μεγάλοις κακοῖς, εἴτ᾽ οὖν πά-
θεσιν, ἢ συμπτώμασιν, ἐὰν ᾖ τὸ πρόσωπον χρηστὸν, τουτέστιν ὅμοιον τῷ κατὰ φύσιν, ἀγαθόν ἐστι σημεῖον.
ἐπὶ δὲ τοῖς μικροῖς, πάλιν οὖν κἀνταῦθα πάθεσιν, ἢ συμπτώμασιν, ἐὰν τἀναντία σημαίνειν γένηται τὸ
πρόσωπον τῇ προειρημένῃ εὐσημείῃ κακόν τι δηλώσει. τινὲς μὲν οὖν ἄντικρυς ὡς ἐξ ἀρχῆς γενομένης
τῆς λέξεως μετὰ τοῦ ἄρθρου τὴν ἐξήγησιν ἐποιήσαντο, μὴ δηλώσαντες ὅτι τὰ παλαιὰ τῶν ἀντιγρά-
φων, οὐκ ἔχει τὸ τῇ γεγραμμένον τῷ εὐσημείῃ. τάχα τοῦ πρώτου γράψαντος τὸ βιβλίον ἁμαρτάνοντος.
20 ἔνιοι οὐ μόνον ἑτέρως ἔγραψαν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξήγησιν οὐ προσήκουσαν ἐποιήσαντο. φυλαττόμενος δ᾽
ἐγὼ καθάπερ ἐν ἀρχῇ προεῖπον εἰς μῆκος ἐκτείνειν τὰ ὑπομνήματα, παραλιπεῖν ἔγνωκα τὰ πολ-
λὰ τῶν οὐκ ὀρθῶς εἰρημένων. ἱκανὸς γάρ εἶναί μοι δοκεῖ σκοπὸς ἐξηγήσεως, ἐὰν ἀληθῆ τε διδάσκῃ
τις ἐν αὐτῇ, καὶ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ παλαιοῦ. καθάπερ καὶ νῦν ἔνεστι ποιησάμενον ἀπηλλάχθαι
πολυλογίας. ἐὰν γὰρ μικρῶν ὄντων τῶν παθῶν τὸ πρόσωπον ἐὰν ᾖ συμπεπτωκὸς ἀξίως τοῦ νοσήμα-
τος χρηστὸν εἶναι σημεῖον. ἐπὶ δὲ τοῖς μικροῖς ἐξ ὑπεναντίου κακόν τι σημαίνειν. ἔξεστιν οὖν καὶ τούτοις
εἴ τις ἀρέσκοιτο χρῆσθαι. ἐγὼ δ᾽ ἐπὶ τὴν παλαιὰν γραφὴν, καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐξηγηταῖς ὁμο-
λογουμένην μεταβήσομαι.

ΠΑΡᾺ τὸ μέγα οὗ ἡ γυνὴ ὄπισθεν τοῦ ἡρῴου ἰκτεριώδεος ἐπιγινομένου.

Εἴτε τῆς προγεγραμμένης ῥήσεως ἐστὶ τέλος τὸ παρὰ τὸ μέγα οὗ τοῦτο λεξείδιον, εἴτε τόπου τινὸς δη-
30 λωτικὸν ἐάσω ζητεῖν τοῖς τὰ μὲν ἰατρικὰ παρατρέχουσιν, ὡς γραμματικοῖς δὲ μᾶλλον, ἢ ὡς ἰατροῖς
ἐξηγεῖσθαι προαιρουμένοις. ἀρκεῖ γὰρ ἐπὶ μὲν τοῦ παρὰ τὸ μέγα τοσοῦτον εἰπεῖν, ὅσον οἱ παλαιοὶ
τῶν ἐξηγητῶν εἶπον, ὡς ἤτοι θέατρον, ἢ ᾠδεῖον, ἢ γυμνάσιον ἡρώων, ἢ οἴκημά τι δηλοῦται μέγα τῆς
λέξεως, ἢ ὁπωσοῦν ἄλλό τι τοιοῦτον. μεταβάντα δ᾽ ἐφεξῆς ἔτι πρὸς τὰ τῆς τέχνης ἔργα χρήσιμόν ἐστιν,
ἐκεῖνο σκοπεῖν ὅτι τοῦ ἡρῴου ὄπισθεν, ἢ ὅτι τοῦ μενελάου, τινὲς οὕτω γράφουσιν, ὁ ἄρρωστος ἐκεῖνος κα-
τέκειτο, χρήσιμον ἔχει τι, καθάπερ οὐδὲ τὸ τούτων ἐφεξῆς εἰρημένον ἰκτεριώδεος ἐπιγινομένου. εἰ καὶ
ὅτι μάλιστα χρήσιμον ἦν αὐτῷ τῷ Ἱπποκράτει πρὸς ἀνάμνησιν, ἴσως μὲν τῶν προειρημένων, ἴσως δὲ
καὶ αὐτὸ καθ᾽ ἑαυτό. πάθους γὰρ ἢ χρώματος ἰκτεριώδους ἐπιγινομένου τῇ γυναικὶ ἐπιμέμνηται.
κἀνταῦθα παρά τε τοῖς παλαιοῖς ἐξηγηταῖς, καὶ τοῖς ἀντιγράφοις ἡ ῥῆσις παραγέγραπται. κατ᾽
ἄλλους δέ τινας ἐξηγητὰς πρόσκειται τῷ ἰκτεριώδεος ἐπιγινομένου τὸ παρέμενεν. ὥσπερ αὖ καθ᾽
40 ἑτέρους μετὰ τῆς ἀποφάσεως τὸ οὐ παρέμενεν. ἔνιοι δὲ καὶ τὸ αὐτῇ προστιθέασιν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἐν
τῇ λέξει τὴν διαφορὰν, οὐκ ἐν τῇ διανοίᾳ λαμβάνει. τὰ δὲ πρότερα, τὴν διάνοιαν ἐπὶ τοὐναντίον
ὑπαλλάττει. τὸ γὰρ ἰκτεριῶδες πάθος, ἢ χρῶμα τῆς ἑτέρας γραφῆς παραμεῖναι δηλούσης, ἡ ἑτέ-
ρα φησὶ μὴ παραμεῖναι, καθ᾽ ἑαυτὴν οὖν γεγραμμένης τῆς προκειμένης ῥήσεως, οὔτ᾽ εἰ παρέμενεν, οὔτ᾽
εἰ μὴ παρέμενεν ἔχει τι χρήσιμον ἡμῖν τοῖς οὐκ εἰδόσιν ὅπως ἐνόσησεν, ἢ τίνα διάθεσιν ἔχων. εἰ δὲ τοῖς
ἐπιγεγραμμένοις συνάπτοιτο, περιττὸν ὅλως ἐστίν. ἀρκεῖ γὰρ εἰρῆσθαι μόνον τὸ ἰκτερώδεος ἐπιγι-
νομένου, παραδείγματος τούτου τοῦ περὶ τὸ πρόσωπον φανέντος ὡς τῶν ἄλλων δοκούντων μικρῶν
εἶναι μόνων, ἐδήλωσε τοὐναντίον. ἐπειδὴ μεγάλως ἐξετράπη τοῦ κατὰ φύσιν. καὶ γὰρ τὸ ἐπιφε-
ρόμενον τοῦτό με διδάξει διαμαρτυρεῖν, ἐφ᾽ ὃ μεταβαίνειν ἤδη καιρὸς, ἐάσαντα τὰς ἄλλας ἐξηγή-
σεις τῆς προκειμένης ῥήσεως. ἴσως γὰρ καὶ τὰ νῦν εἰρημένα παρὰ τὴν ἐμαυτοῦ προαίρεσιν μηκῦναι.
50 παραλιπεῖν ἐγνωκὼς ὅσα τοὺς ἀναγινώσκοντας αὐτὰ νέους οὐδὲν εἰς τὴν τέχνην ὀνίνησιν. οὐ γὰρ σο-
φιστικὴν παρασκευὴν πρόκειταί μοι παρασκευάζειν αὐτοῖς ἣν ἐμίσησα διὰ παντὸς, ἀλλ᾽ ἐπὶ τὰ τῆς τέ-
χνης ἔργα, κατά τε πρόγνωσιν καὶ θεραπείαν, ἃ καὶ μοὶ διαπαντὸς ἠσκήθη.

Ὁ ΠΑΡᾺ Τιμενέω ἀδελφιδῇ οὗτος μελάγχλωρος.

Εἰ πρὸς τὰ τοῦ προσώπου λελεγμένα καὶ τοῦτ᾽ ἀναφέρει τις ἕξει τι χρήσιμον ὡς ἐν παραδείγματος
μοίρᾳ λελεγμένον. εἰκὸς γὰρ καὶ τοῦτον ἐπὶ μικροῖς τοῖς ἄλλοις ἐκτροπὴν τοῦ σώματος εἰς τὸ παρὰ φύ-
σιν ἐσχηκότα μεγάλην ἀποθανεῖν ἢ κινδυνεῦσαι, διὰ τοῦτο μόνον. εἰ δὲ καὶ μελάγχλωρος εἴη γε-

γραμμένον ἀντὶ τοῦ μελάγχρους, ὡς ἐνίοις τῶν ἀντιγράφων εὕρομεν, ἔτι καὶ μᾶλλον δόξει καίκωσίν τινα μεγάλην ἐνδείκνυσθαι οὐχὶ μόνον τὸ χρῶμα. καίτοι τῶν ἄλλων μικρῶν γινομένων τῷ κάμνοντι.

Ἐν Περίνθῳ, τὸ γονοειδὲς τὸ τοιοῦτον ὅτι κρίσιμον, καὶ τῶν ἧπαρ τὰ τοιαῦτα. ὅτι αἱ οὐρήσεις ῥύονται. ὅτι οὔτε φύσης πολλῆς οὔτε κόπρου πολλῆς γλίσχρης διελθούσης ἐλαπάσσετο. οὐ γὰρ δὴ μέγα ἦν τὸ ὑποχόνδριον. κράμβην ἑβδομαῖος ἔφαγεν. ἔτι δύσπνους ὤν, ἐπειδὴ τὸ ἧπαρ ἐλαπάσσετο, εὔθυπνους ἐγένετο. ἡ κοιλίη αὐτῷ ἐξετίναξεν.

Οὐκ ἀρχὴν τῆς προκειμένης ῥήσεως, ἀλλὰ τελευτὴν τῆς προτέρας οἱ περὶ Σαβῖνον ἡγοῦνται τὸ ἐν Περίνθῳ. καθόλου μὲν γάρ φησι τὸν νῦν λόγον εἶναι, ἐν μέρει δ' ἐκεῖνον. εἰωθότα δὲ τοῖς ἐν μέρει λό-
10 γοις τὸν Ἱπποκράτη προσγράφειν, ἤτοι τὰ τῶν χωρίων, ἢ τὰ τῶν παθόντων ὀνόματα. καίτοι οὗτος ὁ νῦν λεγόμενος λόγος, ὅτι τῶν περὶ μέρους ἐστὶ, δῆλον ἐξ ὧν περιφερῶν αὐτὸς εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης. ὅτι οὔτε πολλῆς φύσης, οὔτε κόπρου πολλῆς γλίσχρης διελθούσης ἐλαπράσσετο. πολλὰ δ' ἐν τοῖς τῶν ἐπιδημιῶν γέγραπται μὲν ἐπί τινων ἑωραμένα κατὰ μέρος, ἀποπέπτωκεν δὲ καθολικοῖς θεωρήμασιν, ἤτοι διηνεκέσιν, ἢ ὡς τὸ πολὺ γινομένοις. οὕτως οὖν καὶ νῦν γονοειδὲς εἴτε οὖρον, εἴτε διαχώρημα γινόμενον ἐν Περίνθῳ κρίσιμον ἔφαιν, πότερον ἢ ὀλίγοις ἢ πολλοῖς ἢ ἐνὶ τὸ τοιοῦτον συμβαίνει, καὶ τὴν λέξιν αὐτὴν τοῦ Ἱπποκράτους οὐ διώρισται. πιθανώτερον δ' ἐστὶν περὶ πολλῶν αὐτῷ πεφυκέναι κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐπιδημήσαντι ἡνίκα ἔγραφεν ὁ Ἱπποκράτης ταῦτα. ὅταν μὲν γὰρ ἐφ' ἑνός τινος γινόμενόν τι γράφει, προστίθησιν ἤτοι τὸν τόπον τῆς πόλεως, ὡς τὸν ἄνθρωπον εἶδε κατακείμενον, ἢ τὴν ἡλικίαν, ἢ τοὔνομα. τῶν πόλεων δ' εἴωθε μνημονεύειν ὀνομαστὶ κατ' ἐκείνας τὰς διηγήσεις, ἐν αἷς
20 πολλοὺς ἐθεάσατο παθόντας ταῦτα. πλὴν μὲν οὖν οὐ μεγάλην ἔχει διαφοράν, ὡς πρὸς τὰ τῆς τέχνης ἔργα. καὶ συναπτέτω τις οἷς βούλεται τὸ ἐν Περίνθῳ. τὸ γονοειδὲς δὲ, οὖρον, ἢ καὶ διαχώρημα γένοιτ' ἂν ποτὲ κρίσιμον, ὅταν ὁ καλούμενος ὑπὸ Πραξαγόρου χυμὸς ὑαλώδης ἐκκενῶται. τὸ δὲ, καὶ τῶν ἧπαρ τὰ τοιαῦτα δεῖται μὲν ἐπὶ τὸ προειρημένον ἀναφέρεσθαι. τὰ γὰρ τοιαῦτα πρὸς ἕτερα ἀναφέρεσθαι λέγονται. προείρηται δὲ οὐδὲν περὶ τῶν ἧπαρ. ἴσως οὖν ἢ ἐν τῷ γράφεσθαι τὸ πρῶτον ἀντίγραφον ἐκ τῶν ὑπομνημάτων τοῦ Ἱπποκράτους παρελήφθη τι τοιοῦτον γεγραμμένον, ἢ αὐτὸς ἑαυτῷ τοῦθ' ὑπεμνημόνευσε τὸ πρὸς τὸν πρῶτον ἄρρωστον ἀναφερόμενον. ὑπὲρ οὗ προεῖπε πλὴν μόνον. ὁ παρὰ Τιμενέτῳ ἀδελφιδῆ οὗτος μελάγχρους. ἔνιοι δὲ διὰ ταύτην τὴν ἀπορίαν ὧδέ πως διπλῆν διῆλθον τὴν ῥῆσιν. ὅτι κρίσιμον καὶ τῶν ἧπαρ ὡσεὶ καὶ οὕτως ἐγέγραπτο. τὸ γονοειδὲς οὖρον ὅτι κρίσιμον ἐστὶ, καὶ τῶν κατὰ τὸ ἧπαρ παθῶν ἐπίστασθαι χρὴ, καὶ πάλιν ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς τὰ τοιαῦτα.
30 ὅτι αἱ οὐρήσιες ῥύονται. ἵν' ἀκούσωμεν τὰ τοιαῦτα τὰ κατὰ τὸ ἧπαρ γινόμενα. καὶ τούτου γε μαρτύριον ἐφεξῆς ἔγραψεν. ὅτι οὔτε ἡ φύσης πολλῆς, οὔτε κόπρου πολλῆς γλίσχρης διελθούσης ἐλαπάσσετο. τουτέστιν οὐδενὸς ἄλλου γινομένου τὸν κατὰ τὸ ἧπαρ ὄγκον λῦσαι δυναμένου, ἐπὶ μόνοις τοῖς γονοειδέσιν οὔροις ἐκρίθη τὸ νόσημα. τάχα γὰρ τοιοῦτόν τι τὸ ἧπαρ ἦν ὁποῖον καὶ ἐν τῷ προγνωστικῷ
» δήλωσεν αὐτὸς ἐν τῇδε τῇ λέξει. τοὺς δ' ἐκ τῶν ὑποχονδρίων πόνους τε καὶ κυρτώματα ἢν νεαρά
» τε ᾖ, καὶ μὴ σὺν φλεγμονῇ, λύει βορβορυγμὸς ἐγγενόμενος ἐν τῷ ὑποχονδρίῳ, καὶ μάλιστα μὲν διε-
» ξελθὼν σὺν κόπρῳ τε καὶ οὔρῳ, εἰ δὲ αὐτὸς περαιωθείς. ὠφελέει δὲ καὶ ὑποκαταβὰς ἐς τὰ κάτω χωρία. οὐ γὰρ δὴ φλεγμονὴν ἤ τι ταύτης ἔτι δυσλυτότερον ἐν ἥπατι συστὰν, ἢ ἐν ἐντέροις, ἢ ἐν γαστρὶ, γονοειδὲς οὖρον ἔλυσεν ἂν μόνον γινόμενον. διὰ τοῦτ' οὖν ἐπήνεγκεν αὐτός. οὐ γὰρ δὴ μέγα ἦν τὸ ὑποχόνδριον, ὡς εἴγε ἦν μέγα, μὴ ἂν λυθέντος αὐτοῦ, διὰ τῆς τοῦ γονοειδοῦς ἐκκρίσεως. ἐπεὶ
40 δὲ τὸ ἐπιφερόμενον οὐ πάνυ τι φαίνεται συνᾴδειν τοῖς οὕτω προειρημένοις, διὰ τοῦτό τινες ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς ἀνέγνωσαν αὐτὸ, δασύνοντες κατὰ τὴν πρώτην συλλαβὴν τὴν οὗ καὶ ποιοῦντες ἄρθρον ἀρσενικὸν πτώσεως γενικῆς. ὡσεὶ καὶ οὕτως εἶπεν. οὗ γὰρ δὴ ἀνθρώπου μέγα ἦν τὸ ὑποχόνδριον κράμβην ἑβδομαῖος ἔφαγεν. ἔτι δύσπνους ἐών. ἐπεὶ δὲ τὸ ἧπαρ ἐλαπάχθη, εὔθυπνους ἐγένετο. τουτέστιν εὔπνους τε καὶ κατὰ φύσιν ἀναπνέων. οὐ μὴν ἔγραψε πότερον ὑπαγαγοῦσα τὴν κοιλίαν ἡ κράμβη τὴν ὠφέλειαν ἐποίησεν, ἢ κατὰ τὸν τῆς ἀναλώσεως λόγον. ἔνιοι δὲ ὡς κληθέντος αὐτοῦ τὴν εὔθυπνους λέξιν ἐξηγήσαντο. σημαίνεσθαι λέγοντες ἐξ αὐτῆς, τὸν ὀρθοπνοϊκὸν καλούμενον τῆς δυσπνοίας τρόπον. ἐν γὰρ ταῖς αἰνιγματώδεσι ῥήσεσιν ὅτι ἄν τις ἐθέλῃ, δύναται λέγειν, οὐδὲν ἡμῶν ἀξιόλογον ὠφελουμένων ἐν αὐταῖς. ἐν αἷς οὐδὲ τὴν Ἱπποκράτην γνώμην ἔνεστι μαθεῖν ἀκριβῶς. ἀλλὰ τὴν τῶν
50 ἐξηγητῶν.

Περὶ τοῦ αἵματος τοῦ ἰχωροειδέος. ὅτι ἐν τοῖσι πτοώδεσι τὸ τοιοῦτον, ἢ ἐν τοῖσιν ἠγρυπνηκόσιν, καὶ εἴτε φαῦλον εἴτε χρηστόν.

Οὐχ ἁπλῶς τὸ λεπτὸν, καὶ ὑδατῶδες αἷμα καλεῖν αὐτὸν ἰχωροειδὲς ὑποληπτέον ἐστίν; ἀλλὰ τὸ μετά τινος ἰώδους, καὶ κακοήθους δυνάμεως. ἐν γὰρ τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν αὐτὸς ἔγραψε.
» καὶ ὑπὸ τῷ δέρματι ἰχῶρες ἐγίνοντο. ἐγκαταλαμβανόμενοι δὲ ἐθερμαίνοντο καὶ κνησμὸν ἐνεποίουν. εἶτα φλυκταινίδες, ὥσπερ πυρίκαυστοι ἀνίσταντο. καὶ ὑπὸ τὸ δέρμα καίεσθαι ἐδόκεον. εὔδη-
(λον οὖν ὅπως ὑπὸ τῶν ἰχώρων, οὐ σμικρὰ συμπτώματα γίνεσθαι

φησί. καὶ ὁ πλάτων δὲ ἐν τῷ τιμαίῳ, τοιοῦτόν τι σημαίνει, διὰ τῆς ἰχώρων προσηγορίας ὧδέ πως λέγων·
» ἰχὼρ δὲ ὁ μὲν αἵματος ὀρρὸς, πρᾶος. ὁ δὲ μελαίνης χολῆς, ὀξείας δὲ, ἄγριος. ἰχωροειδὲς οὖν αἷμα καλεῖται τὸ περιέχον ἐν ἑαυτῷ μοχθηρὰν ὑγρότητα λεπτὴν, οὐχ ὑδατώδη, καὶ ἄδηκτον, ἀλλὰ δακνώδη, καὶ διαβρωτικήν. εἰπόντος δὲ τοῦ πλάτωνος. ἰχὼρ δὲ ὁ μὲν αἵματος ὀρρὸς πρᾶος. ὁ δὲ μελαίνης χολῆς ὀξείας δὲ ἄγριος. εὔδηλον ἐγένετο ἡμῖν καθάπερ ἐπὶ τοῦ γάλακτος, ὀρρώδης τίς ἐστιν ὑγρότης οἷον περιήθημα, καὶ περίχυμα τοῦ παχυτέρου ἐν ἑαυτῷ, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ πάντων εἶναι χυλῶν τε, καὶ χυμῶν, ὀρρώδη τινὰ, καὶ λεπτὴν ὑγρότητα. διοίσουσιν οὖν ἀλλήλων δηλονότι κατὰ τὰς φύσεις τῶν χυμῶν ὧν εἰσὶν ὀρροί. καὶ γενήσεται χαλεπώτατος μὲν ὁ τῆς μελαίνης χολῆς. ἧττον δὲ χαλεπὸς ὁ τῆς ξανθῆς, καὶ τούτου μᾶλλον ὁ τοῦ φλέγματος. ἐπιεικέστατος δὲ πάντων ὁ τοῦ αἵματος ὀρ-
10 ρός τε καὶ ἰχώρ. οὐδὲ γὰρ ἐν τῷ παρόντι διοίσει λέγειν οὕτως ἢ ἐκείνως. ἀλλ' ἐπειδὴ διττῶς τὸ αἷμα λέγομεν. ἐνίοτε μὲν ἀντιδιαιρούμενος πρὸς τοὺς ἄρτι λεγομένους χυμούς. ἐνίοτε δὲ κατ' ἐπικράτειαν ὅλον τὸν ἐν τοῖς ἀγγείοις χυμὸν, ἰχωροειδὲς αἷμα νῦν ἀκουστέον ἐστὶ, τὸ κατὰ τὸ δεύτερον σημαινόμενον. ὥσπερ καὶ λέγειν ἐστὶ καὶ συνήθες ἅπασι τοῖς ἰατροῖς ἐν ταῖς φλεβοτομίαις. ἐνίοτε μὲν ὀρρῶδες, ἐνίοτε δὲ μελαγχολικὸν, ἢ φλεγματῶδες, ἢ χολῶδες. ἔστι δ' ὅτε κατὰ φύσιν ἔχον ἐκκεκρίσθαι τὸ αἷμα. διὰ παντὸς μὲν ἐστὶ πτοώδεις, ὅπερ ἐστὶ τεταραγμένους μετὰ φόβου ποιήσει τὸ ἰχωροειδὲς αἷμα, καὶ ἀγρύπνους γε προσέτι· ἐὰν δὲ καὶ μοχθηροῦ χυμοῦ τινὸς μὴ μόνον τοῦ αἵματος, ὀρρὸς ἐν τοῖς αἱματικοῖς ἀγγείοις περιέχηται, καὶ παραφροσύνας, καὶ φρενίτιδας, καὶ μανίας ἐργάσεται. ἀλλὰ νῦν γε τοῦ αἱματώδους, ἔοικεν ὀρροῦ μνημονεύειν ἀνάμνησιν ἑαυτῷ τινὰ γράφων τήνδε. δειλίαν μὲν ἐργάζεσθαι τὸν φλεγματικὸν ὀρρὸν εἰκός ἐστιν, οὐ μὴν ἀγρυπνίαν ἢ ταραχὴν, ἢ κίνησιν ψυχῆς πτοώδη. τὸ νωθρὸν
20 αὐτῷ καὶ ψυχρὸν ὑπάρχει μόνον οὐ τὸ δακνῶδες τε καὶ κακόηθες. εἰ μή ποτ' ἄρα καὶ τοῦτο διαφθαρὲν, ὀξὺ ἢ ἁλμυρόν τε γένοιτο. ἀλλ' ἐκεῖνό γε ζητήσεως ἄξιόν ἐστιν ὅπερ ἔφη, καὶ εἴτε φαῦλον εἴτε χρηστόν. εἰ μὲν γὰρ ἁπλῶς τις ἀποφαίνοιτο φαῦλον εἶναι τὸ ἰχωροειδὲς αἷμα, καλῶς δόξει λέγειν. τὸ γὰρ οὕτω λεγόμενον πᾶν, πρὸς τὸ κατὰ φύσιν παραβάλλεται. εἰ δέ τις τοῖς τῶν ἄλλων χυμῶν ἰχῶρσιν ἀντιπαραβάλλων τὸν τοῦ αἵματος ἰχῶρα μὴ πονηρὸν, ἢ ἀγαθὸν εἶναι λέγοι, καὶ οὕτως ἀληθεύειν ὀρθῶς νομισθείη. πολλάκις δὲ εἰώθασι καὶ οἱ νῦν ἄνθρωποι καὶ οἱ παλαιοὶ τὸ ἧττον μοχθηρὸν ὀνομάζειν ἀγαθὸν, ἢ χρηστὸν, ἢ ἐπαινετὸν, ἢ τί τοιοῦτον, καὶ μάλισθ' ὅταν ἡ μεγάλη τις ὑπεροχὴ τοῦ πάνυ μοχθηροῦ, πρὸς τὸ μετρίως ἀποκεχωρηκὸς τοῦ κατὰ φύσιν. ὥστε καὶ τὸ ἰχωροειδὲς αἷμα ζητοῦντος τοῦ Ἱπποκράτους εἴτε φαῦλον εἴτε χρηστόν ἐστι, δυνάμεθα ἂν ἡμεῖς ἀποφήνασθαι, τῷ μὲν ἀρίστῳ προβαλλόμενον αἵματι, φαῦλον ὑπάρχειν αὐτό. τοῖς δ' ἄλλοις ἅπασιν οἷσι ἰχὼρ ἑτέρου τινὸς ἀναμέμικται χυμοῦ μοχθηροῦ,
30 πολὺ βέλτιόν τε καὶ ἀρετώτερον καὶ διὰ τοῦτο χρηστόν.

ΟΙΣΙΝ σπλήν ἐστι κατάρροπος, πόδες καὶ χεῖρες, καὶ γούνατα θερμά. ῥὶς καὶ ὦτα ψυχρὰ ἀεί. ἆρα διὰ τοῦτο ὅτι λεπτὸν τὸ αἷμα. ἆρα καὶ φύσει τὸ τοιοῦτον οὗτοι ἔχουσιν.

Ὅτι μὲν κατάρροπος σπλὴν ὁ κάτω τὴν ῥοπὴν ἔχων λέγεται, καὶ δι' αὐτῆς τῆς φωνῆς ἐστὶ μαθεῖν. εἴτε δ' ἐπὶ τῶν κατ' αὐτὸν ὄγκων ἐν τοῖς κάτω μέρεσι συνισταμένων, εἴθ' ὅταν εἰς αὐτὰ τὰ κάτω μόρια τοῦ σώματος ὠθεῖ τοὺς ἐν αὐτῷ μοχθηροὺς χυμοὺς ὠνόμασε κατάρροπον σπλῆνα, τοῦτο οὐκ ἔθ' οἷόν τε πρὸς τῆς φωνῆς διδαχθῆναι. δυνατόν γε μήν ἐστιν ὅσον ἐπὶ τῇ τῶν πραγμάτων φύσει, κατ' ἄμφω τὰ εἰρημένα δέξασθαι κατάρροπον ὑπ' αὐτοῦ λελέχθαι τὸν σπλῆνα. πόδας γάρ φησι καὶ χεῖρας, καὶ γόνατα θερμὰ, ῥῖνα δὲ καὶ ὦτα, ψυχρά. τὰ μὲν οὖν γόνατα καὶ τοὺς πόδας ἐν καταρρόπῳ σπληνὶ, θερμὰ φαίνεσθαι, λόγον ἔχει. καθάπερ καὶ τὰς ῥῖνας καὶ τὰ ὦτα, ψυχρά. τὰς δὲ χεῖρας οὐκ ἔστιν εὔ-
40 λογον θερμὰς ὑπάρχειν ἐν καταρρόπων νοσήματι. μᾶλλον μὲν γὰρ αὖθις αὐτὰς τῶν ἄνω θείη μορίων. εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' οὐ τῶν κάτω. τοῦ δ' οὖν ὦτα μὲν καὶ ῥῖνας εἶναι ψυχρὰ, τὰ κάτω δὲ θερμὰ, σκοπῶν τὴν αἰτίαν ὁ Ἱπποκράτης ἔφη. ἆρά γε διὰ τοῦτο ὅτι τε λεπτὸν ἔχουσι τὸ αἷμα, ἢ ὅταν σπλῆνες γίνωνται κατάρροποι. τινὲς δ' οὐ τοῖς σπλησὶν ἀντιδιαιρεῖσθαί φασι τό. ἆρα καὶ φύσει τὸ τοιοῦτον οὗτοι ἔχουσιν. ἀλλὰ τὸ μετ' αὐτὸν γεγραμμένῳ, καὶ ποιοῦσιν ὅλην τὴν λέξιν τοιαύτην. ἆρα καὶ φύσει τὸ τοιοῦτον οὗτοι ἔχουσιν, ἢ τοῖς ἐμπυήμασιν. ἐπισκεπτέον οὖν ἐφεξῆς ἀκριβέστερον ὑπὲρ αὐτοῦ. οὐ τοῖς ἐμπυήμασι τούτοις τοῖς προειρημένοις συνάπτουσιν οἱ οὕτω γράφοντες. ὅσοι δ' ἀρχὴν αὐτὸ βούλονται τῶν ἐφεξῆς γεγραμμένων τὸ ὡς ἀφαιροῦσι, καὶ τοιάνδε τινὰ ποιοῦσι τὴν λέξιν. τοῖς ἐμπυήμασιν ὅσοις τοῖσι μέλλουσιν ἐκπυΐσκειν αἱ κοιλίαι ἐκταράσσονται. γνώρισμα τῶν μελλόντων ἐκπυΐσκειν τιθέμενοι τὴν ταραχὴν τῆς γαστρός. εἴη δ' ἂν οὐ πάντων τῶν ἐκπυϊσκόντων, ἀλλὰ μόνων ὅσα ῥήγνυται
50 τῇ διὰ τῶν ἐντέρων ἐκκρίσει. τὸ σημεῖον τοῦτο γράφων ὁ Ἱπποκράτης, εἰ δ' ἄνευ τοῦ διορίζεσθαι περὶ ποίων λέγει, τὴν ἑρμηνείαν ἐποιήσατο θαυμαστὸν οὐδὲν, ἐὰν τοῦ κατ' ἀρχὰς εἰρημένου μεμνήμεθα τοῦ γράφειν ἑαυτῷ ταῦτα παρασκευάς τινας εἰς συγγράμματα. μόνον γὰρ ἥκει πρὸς ἀνάμνησιν ὡς βούλεται δηλοῦν ἑαυτῷ προκείμενον ἐν γραφῇ τό. κοιλίαι ἐκταράσσονται. λέγοντος αὐτοῦ κοιλίας ἐπιταράσσεσθαι τοῖς τοιούτοις ἐμπυήμασιν, ὧν μελλόντων ῥήγνυσθαι προδιϊδροῦταί τις ἰχὼρ λεπτὸς ἐκ τοῦ πύου, δι' ὃν δακνόμενα τὰ ἔντερα ταραχήν τινα τῆς γαστρὸς ἐργάζεται. τουτέστι δήξεις τε καὶ προθυμίας συνεχεῖς ἐπαποκρίσεις. ἔνιοι δὲ καὶ τοιάνδε τινὰ γραφὴν ἴσασι.

Τοῖσιν ἐμπυήμασιν ὀμφαλὸς ὀξὺς, οἷσι μέλλουσιν ἐκπυΐσκειν κοιλίαι ταράσσονται.

Βουλομένοις δηλοῦσθαι συντόμως τὸ διὰ τοῦ προγνωστικοῦ σαφῶς εἰρημένον. ἥκιστα δὲ τὰ ὑπὸ κάτω τοῦ ὀμφαλοῦ εἰς διαπύησιν φέρεται. οἷς μέντοι μέλλει διαρρήγνυσθαι τὸ ἐμπύημα, κοιλίαι προεπιταράσσονται. πολυειδῶς δὲ καὶ ἄλλως γράφουσι, καὶ διαιροῦσιν οὐ ταύτην μόνον τὴν ῥῆσιν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων τὰς πλείστας, οἱ ἐξηγησάμενοι τοῦτο τὸ βιβλίον. ὡς ἀποῤῥοῦσαί τινα τῶν ἤδη τὰ τῆς τέχνης ἔργα σπευδόντων. φαίνονται τινὸς ποιεῖν, ὅπερ ὁ Τίμων εἶπεν, εἰκάζων, τί θέλεις ὀλίγον κρέας ὀστέα πολλά. τινὲς δὲ καὶ τὴν ἐξῆς ῥῆσιν ἧς ἀρχὴ. σπλὴν σκληρὸς οὐ τὰ ἄνω, ταύτῃ συνάπτουσιν, ἵνα ἤδη πῶς κατὰ σπλῆνα διαφορῶν, ὁ λόγος ᾖ γινόμενος αὐτῷ. μεταβάντες οὖν ἐπ᾽ ἐκείνην, ἴδωμεν τὰς διαφοράς. ἔχουσι γάρ τι χρήσιμον.

ΣΠΛΗΝ σκληρὸς οὐ τὰ ἄνω, κάτω στρογγύλος, πλατὺς, παχὺς, μακρὸς, λεπτός.

Τῶν ἐν σπληνὶ παρὰ φύσιν ὄγκων ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει διαφορὰς ἔγραψεν. ὑποτυπούμενος ἑαυτῷ τάχα. διότι καταῤῥόπου σπληνὸς ἐμνημόνευσεν. ἡ γοῦν πρώτη διαφορὰ, μία τῶν τοιούτου σπληνός ἐστιν, ὁπόταν μὲν σκληρὸς ᾖ μὴ μέντοι τὰ ἄνω, πρόδηλον ὅτι, τὸ κάτω σκληρός ἐστιν. ἡ δευτέρα δὲ ὧν εἶπεν ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει, διαφορὰ τῶν καταῤῥόπων σπληνῶν αὐτῶν πάλιν ἐστὶν ἰδία. τούτων γὰρ τῶν καταῤῥόπων σπληνῶν κοινῶς ἐχόντων, τὰ μὲν ἄνω μέρη μὴ ἔχειν σκληρὰ, τὰ κάτω δ᾽ ἔχειν. ὁ μέν τις ἐστὶ στρογγύλος. ὁ δὲ πλατύς. ὁ δ᾽ ἤδη μῆκος ηὐξημένος. ἤτοι σὺν ὄγκῳ παρὰ φύσιν, ἢ χωρὶς τούτου μόνην ἐσχηκὼς τὴν κατὰ τὸ μῆκος ἐπίδοσιν. ἐδήλωσεν δὲ τὴν μὲν προτέραν ἐν τῷ φάναι, παχὺς μακρός. τὴν δὲ δευτέραν ἐν τῷ μακρὸς λεπτός. δὶς γὰρ τοῦ μακρὸς ὑφ᾽ Ἱπποκράτει γεγραμμένου καθάπερ ἄν τις εἰκάσειε. τὸ ἕτερον ἀφεῖλον οἱ ἐκγραφόμενοι. καὶ τοιαύτην ἐποίησαν τὴν ῥῆσιν, οἵαν ἄρτι προὔγραψα. κατὰ λόγον δ᾽ ἐστὶ πρώτης μὲν αὐτῶν μεμνημονευκέναι διαφορᾶς καθ᾽ ἣν ἔφη. σπλὴν σκληρὸς οὐ τὰ ἄνω τουτέστι τὰ κάτω σκληρὸς ὥσπερ, καὶ καταῤῥοπός ἐστιν. εἶτα πάλιν αὐτοῦ διαφορὰς τέσσαρας εἴρηκε. μίαν μὲν ἐν ᾗ στρογγύλος ἐστί. δευτέραν δὲ ἐν ᾗ πλατύς. ἀμφοτέρων τούτων ἐχουσῶν κοινὴν, τὸ μὴ προσηυξῆσθαι κατὰ μῆκος τὸν σπλῆνα. δύο δ᾽ ἄλλας διαφοράς. τὴν μὲν ἑτέραν καθ᾽ ἣν μακρὸς καὶ παχὺς γίνεται, τὴν δ᾽ ὑπόλοιπον καθ᾽ ἣν μακρὸς, καὶ λεπτός. δὶς γὰρ ὡς ἔφην γεγραμμένου τοῦ, μακρὸς, εἰκός ἐστιν, ὡς περιττὸν παρελθεῖν τὸν ἀντιγραφόμενον ἐκ τῶν ἀρχαίων ὑπομνημάτων. ἡ μὲν οὖν παλαιὰ γραφὴ τοιαύτη τίς ἐστιν ἐν ᾗ τὸ μακρὸς ἐγώ φημι δὶς ὑφ᾽ Ἱπποκράτει εἰρημένον, ἅπαξ γραφῆναι πρὸς τοῦ βιβλιογράφου. δυνατὸν δ᾽ ἴσως ἐστὶ κἂν ἅπαξ ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους ᾖ γεγραμμένον ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ τε παχὺς καὶ λεπτὸς ἀπὸ κοινοῦ δέξασθαι, συνῆφθαι τῷ τε προειρημένῳ, καὶ τῷ μετ᾽ αὐτὸ λεγομένῳ. πολλὰ γὰρ καὶ ἄλλα τοιαῦτα τοῖς παλαιοῖς εὑρίσκεται. τοὺς δ᾽ ἐξηγητὰς ἐθαύμασα πολυειδῶς μεταγράψαντας τὴν ῥῆσιν, ἄλλον ἄλλως. εἴπερ γὰρ ὅλως ἀποχωρεῖν τις τολμᾷ παλαιᾶς γραφῆς. κατά τι πιθανὸν χρὴ τοῦτον πράττειν ὥσπερ ἔφην ἐγὼ νῦν εὔλογον εἶναι. ἐφ᾽ ὧν δὶς γεγραμμένου τοῦ μακρὸς, παραλελεῖφθαι τὸ ἕτερον. ὅτι δ᾽ οὕτως ἔχουσαν τὴν γραφὴν ἐπίστανται πάντες οἱ παλαιοὶ ἐξηγηταὶ, μαρτυρία καὶ περὶ τοῦ Ζεύξιδος ἂν εἴη ἀρίστη. οὗτος γὰρ ὡς κακῶς ἐξηγησαμένου τοῦ Γλαυκίου τὴν προκειμένην ῥῆσιν, οὐδὲν μὲν ἐγκαλεῖ περὶ τῆς γραφῆς. καίτοι γ᾽ ἀπόρου καὶ ταύτης τῆς λέξεως φαινομένης αὐτῷ. ὅτι δὲ προσέθηκεν ἀποφάσεις τοῖς εἰρημένοις μέμφεται. φησὶ γὰρ ἀπορούμενον αὐτὸν, καὶ μὴ δυνάμενον ἐξηγήσασθαι τὴν προκειμένην ῥῆσιν ἅπασι τοῖς προειρημένοις ἀποφάσεις προστεθεικέναι, ὡς εἰ καὶ οὕτως ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης. Κάτω στρογγύλος, οὐ πλατὺς, οὐ μακρὸς, οὐ λεπτός. ἡγεῖτο γὰρ Γλαυκίας ἀδύνατον εἶναι τὸν σπλῆνα ταῦτα πάντα τὰ πάθη δέξασθαι μὴ δυνάμενα συνυπάρχειν. ὥσπερ ἀναγκαῖον ὂν ἐφ᾽ ἑνὸς ἀνθρώπου πάντων ἀκούειν αὐτῶν. ἀλλ᾽ οὐ διαφορὰς ἐφεξῆς αὐτῶν γράψαι τὸν Ἱπποκράτην πρὸς ἀνάμνησιν ὡς ἔμπροσθεν ἔγραψε δυσπνοίας τε, καὶ πυρετῶν, οὕτω νῦν τῶν ἐν τοῖς καταῤῥόποις σπλησὶ παρὰ φύσιν ὄγκων. εἰ δ᾽ ἔξεστι προστιθέναι τοῖς καταφατικοῖς εἰρημένοις ἀποφάσεις, ἅπαν οὕτω τις διαφθείρει δόγμα, καὶ γνώμην οὐδεμίαν φυλάξει τῶν παλαιῶν βεβαίαν.

ἩΣΣΟΝ τοῖς ἀπὸ κεφαλῆς κορυζώδεσιν.

Οὐδὲν ἄλλο ἔχομεν νοεῖν, ἢ ὅτι τὰ εἰρημένα τῷ σπληνὶ συμβαίνειν ἧττον γίνεται τοῖς ἀπὸ κεφαλῆς κορυζώδεσι. αἰτίαν δὲ τούτου καὶ Ῥοῦφός φησι καὶ Σαβῖνος διότι τὸ αἷμα καθαίρεται τῇ κορύζῃ. διὰ τοῦτο γὰρ οἴονται τὸ μηδὲν ἥκειν ἤδη τὸν σπλῆνα. βέλτιον δ᾽ εἰς καθολικὸν ἀνάγεσθαι λόγον οὐκ εἰς κατὰ μέρος αὐτό. πάνυ γάρ ἐστι σπάνιον ἐν ὅλῳ τῷ σώματι δύο τινὰ μόρια παραπλησίως ἔχειν ἀσθενῆ. τοῖς πλείστοις γὰρ ἕν γε τοιοῦτον φαίνεται γινόμενον εἰς ὃ κἂν πληθώρα κἂν κακοχυμία τις ἐν τῷ σώματι γένηται, πάντα συῤῥεῖ τὰ περιττά. φθάσαντος δ᾽ ἑνὸς αὐτὰ δέξασθαι τὰ λοιπὰ κατὰ φύσιν ἔχοντα διαμένει, οὐ μόνον οὖν τοῖς ἀπὸ κεφαλῆς κορυζώδεσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς τῶν ἀναπνευστικῶν τι μορίων, ἢ τῶν κατὰ νεφροὺς καὶ ἧπαρ, ἢ κοιλίαν ἀσθενὲς ἔχουσι φύσει μᾶλλον ἐκεῖνο πάσχων εὕροις ἂν ἢ τὸν σπλῆνα. τούτου δὲ ὄντος κοινοῦ, καὶ καθόλου, προσθείη ἄν τις ἴδιον τῶν νῦν λεγομένων ἐφ᾽ ὧν ἀθροίζεται φλεγματῶδες ὑγρὸν, ἢ λεπτὸν καὶ ὑδατῶδες οἷοί περ εἰσι καὶ οἱ ἀπὸ κεφαλῆς κορυζώδεις, τούτοις μὴ πάνυ τι τοὺς παρὰ φύσιν ὄγκους ἐν σπληνὶ συνίστασθαι, παχέσι καὶ μελαγχολικοῖς ἑπομένους χυμοῖς.

ΠΕΡΙ τὸν νοσέοντα οἰκονομίη· καὶ αἱ ἐς τὴν νοῦσον ἐρωτήσιες· ἃ διηγέεται οἷα· ὡς ἀποδεκτέοι οἱ λόγοι· τὰ πρὸς τὸν νοσέοντα· τὰ πρὸς τοὺς παρεόντας· τὰ πρὸς τὰ ἔξω.

Ἐξεύρεν οἰκεῖον ὄνομα τῶν μελλόντων ῥηθήσεσθαι λόγων, οἰκονομίην εἰπών. οὐ γὰρ ὡς ἐν τοῖς ἄλλοις σχεδὸν
ἅπασι συγγράμμασιν ἤτοι διαγνώσεις παθῶν, ἢ θεραπείας, ἢ προγνώσεις τῶν ἐσομένων ἔγραψεν, οὕτω
καὶ νῦν. ἀλλ' ὅπως ἄν τις ἐπιδεξίως οἷς ἐμάθομεν ἰατρικοῖς θεωρήμασι χρῷτο διέρχεται κατὰ τὴν προ-
κειμένην ῥῆσιν, οὐ κατὰ μέρος ἐν αὐτοῖς, ἀλλὰ τὰ καθόλου κεφάλαια μόνον γράφων. καὶ πρώτου γε μέ-
μνηται κατὰ ταῦτα τῶν ἐρωτήσεων ἃς ὁ ἰατρὸς δηλονότι ποιεῖται πρὸς τὸν κάμνοντα. δευτέρου δὲ
τῶν διηγήσεων αὐτοῦ. πολλὰ γὰρ εἰώθασιν οἱ κάμνοντες διηγεῖσθαι δυνάμενα τὴν γνώμην ἐνδείξασθαι τοῦ
λέγοντος. ὡς εἴγε μὴ πρότερον εἰδείημεν αὐτὸν ἐξ αὐτῶν ὧν ἂν διηγήσαιτο συνήσομεν ὁποῖός τίς ἐστιν. οὐ-
10 τως αὐτῷ προσφέρεσθαι. φρόνιμον μὲν γὰρ εἰ γνωρίζοις εἶναι τόνδε τινὰ τὸν ἄνθρωπον, ἔτι τε μὴ δει-
λὸν, ἀληθεύειν πειραθήσῃ μηδὲν ἀποστελλόμενος τῶν κατὰ τὴν νόσον ἐσομένων. ἄφρονα δὲ καὶ δειλὸν,
ὃν ἂν εὐθυμότερος γένοιτο πάντα ταῦτα ἐρεῖν μετὰ τοῦ μηδὲν μέγα ψεύδεσθαι. κἂν ἀναγκασθῇς δέ πο-
τε διὰ δειλίαν ἐσχάτην τοῦ κάμνοντος ἐπαγγείλασθαι σωτηρίαν αὐτῷ βεβαίαν. ἀλλ' ἐξελθών γε τοῖς κη-
δεμένοις αὐτοῦ τἀληθῆ φράζε. πειρῶ δὲ καὶ αὐτοῖς τοῖς κάμνουσι κἂν ἄκρως εἰσὶ δειλοὶ, μὴ καθάπερ οἱ
προχείρως ψευδόμενοι τὴν σωτηρίαν ἐπαγγέλλεσθαι χωρὶς τοῦ προσθεῖναί σε τὴν ἀρχὴν ἔσεσθαι ταύτην
ἅπαντα πράττοντος αὐτοῦ καλῶς, καὶ πειθομένου τοῖς προστάγμασι τῶν ἰατρῶν. οὕτω γὰρ, οὔτ' ἐκεῖνος
ἀθυμήσει, καὶ σὺ πολλάκις ἀληθεύσεις. τὰ γὰρ πλεῖστα τῶν ἐπισφαλῶν νοσημάτων ἀναιρέπουσι τοὺς
κάμνοντας ἀπειθοῦντας τοῖς ἰατροῖς. ὡς ὀλίγα πάνυ τὰ πάντως ἀναιρεθήσεται ἐὰν μήθ' ὁ ἰατρὸς ἁμαρ-
τάνοι, μήθ' ὁ νοσῶν, μήθ' οἱ ὑπηρέται, μήτ' ἄλλο τι τῶν ἔξωθεν ἐκ τύχης γένηται βλαβερόν. ὅσοι γὰρ ἐν
20 σφαλεροῖς νοσήμασι πλέον ἢ προσῆκεν τοὺς κάμνοντας, τὰς εὐθύμους ποιοῦσι πολλαπλάσια αὐτοῖς ἀ-
θροίζουσι δυσθυμίαν ἐν ταῖς ἑξῆς ἡμέραις, ὅταν ἤτοι χεῖρον φαίνεται τὸ νόσημα γινόμενον, ἢ χρονίζοι πα-
ρὰ τὴν ἐπαγγελίαν τῶν ἰατρῶν. ἀλλὰ καὶ θαῤῥήσαντες ὡς ἀκινδύνως νοσοῦντες οἱ πλείους τῶν ἀνθρώ-
πων, οὐ πάνυ κατήκοοι γίνονται τῶν ἰατρῶν. ἄμεινον μὲν οὖν ἐπίστασθαι τὸ τοῦ κάμνοντος ἦθος ἔμπροσθεν
ἔθ' ὑγιαίνοντος πεπειραμένον. εἰ δὲ νῦν αὐτῷ πρῶτον ἐντυγχάνομεν ἐξ ὧν διηγεῖται συνήσομεν ὁποῖός τίς
ἐστὶν, ἐφ' ὧν δὲ προγινώσκομεν, ἐξὸν μέν τι πρὸς τὴν νόσον ἐξευρίσκειν. εἰ γὰρ κόσμιος ὢν φύσει θρασέ-
ως ἀποκρίνεται, καὶ φρόνιμος ὢν ἄφρων φαίνοιτο κατὰ τὴν διήγησιν, ἔνδειξις ἡμῖν ἐντεῦθεν ἔσται, τοῦ
βεβλάφθαι τὴν διάνοιαν αὐτῷ. καθάπερ εἰ καὶ νήφων, καὶ φροντιστὴς, ἢ ἀγρυπνητικὸς εἴη καὶ φύσει
χαίρων τῷ διηγεῖσθαι μακρὰ, νωθρὸς φαίνοιτο περὶ τὰς διηγήσεις, ἢ τὰς ἀποκρίσεις. κἀξ αὐτῆς δὲ τῆς
φωνῆς ἔνεστί τι τεκμήρασθαι περὶ τῆς νόσου. τινὲς μὲν γὰρ μόγις φθέγγονται. τινὲς δὲ βραγχῶδες ἢ ὀξὺ
30 περὶ τὸν τῆς νόσου καιρόν. ἔνιοι δὲ ψελλίζουσί τε καὶ τραυλίζουσιν. ὧν ἕκαστον ὁποῖόν τι σημαίνει με-
μάθηκας ἐν ἑτέροις. ἐκ μὲν δὴ τῶν τοιούτων ὁ ἰατρὸς γνώσεταί τι περὶ τοῦ νοσοῦντος, ὁποῖος τὴν γνώ-
μην, καὶ τὸ ἦθος. αὐτῆς δὲ τῆς νόσου τίς ἡ ἰδέα. πάλιν δ' αὐτὸς ἐπιδείξεται τῷ τε κάμνοντι, καὶ τοῖς
ἀμφ' αὐτὸν, ὁποῖός τίς ἐστι τὴν τέχνην ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων. καὶ ῥῖνα μὲν γὰρ ὀξυμμένην, καὶ ὀφθαλ-
μοὺς κοίλους, καὶ κροτάφους συμπεπτωκότας ἰδών τις ἐν ὀξεῖ νοσήματι πεύθεται μή τις κένωσις αὐτῷ
γέγονεν, ἢ ἀγρυπνία, καὶ λύπη, μὴ σιτίων ἔνδεια, καὶ κόπος ἰσχυρός. εἰ δ' ἀσύμπτωτον θεασάμενος, ἐρή-
σεται μή τις συνήθων ἐκκρίσεων ἐπίσχεσις, ἢ παρὰ τὸ ἔθος ἀργῶς, καὶ πλησμονῆς διηλήθη. συνήσε-
ται δὲ καὶ περὶ μίξεως, ἐγκαύσεώς τε καὶ οἰνοποσίας πολλῆς, ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα πυνθάνεσθαι κα-
τὰ τρόπον. ὥστε ἐν αὐτῷ τούτῳ πρῶτον ἐπαινεθῆναι πρὸς τῶν παρόντων. ἐὰν γὰρ τὰ προγεγονότα,
καὶ τὰ προγινωσκόμενα τῷ τε κάμνοντι, καὶ τοῖς ἀμφ' αὐτὸν ὁ ἰατρὸς πυνθάνηται θαυμάζουσιν εὐθέως
40 αὐτόν. ὥσπερ εἰ καί τινα τῶν ἐναντίων τοῖς γεγονόσιν ἐρωτᾷ καταγινώσκουσιν. ἀλλὰ καὶ τῶν συμβε-
βηκότων τοῖς κάμνουσιν ἔνια πρὶν ἀκοῦσαι παρ' αὐτῶν ἐν μέσῳ σχήματι λέξεως ἐρωτήσεώς τε καὶ ἀπο-
φάσεως ἐὰν εἰπὼν ἐπιτύχῃ, θαυμάζεται. λέλεκται δ' ἅπαντα ταῦθ' ἡμῖν ἑτέρωθι. καὶ νῦν ὡς ἔφην
Ἱπποκράτους αὐτὰ μόνα τά τε πρῶτα κεφάλαια διερχομένου, καὶ ἡμεῖς κατά τινα πρώτην τομὴν αὐ-
τὰ διήλθομεν. εἰ δὲ τὰ κατὰ μέρος ἅπαντα λέγοιμι τά τε εἰς τὸ προγνωστικὸν ὑπομνήματα, καὶ τὰ
περὶ κρίσεων ἐνταῦθα μεταφέρειν ἀναγκασθήσομαι. τούτων δ' ἔξωθέν ἐστιν εἰς τὴν οἰκονομίαν τε καὶ χρῆ-
σιν ὠφελοῦντα, καὶ τῶν ὑφ' Ἡροδότου γραφέντων ἔνια κατὰ τὸ βιβλίον ὃ ἐπέγραψεν αὐτὸς, ἰατρόν.
εἴρηται δὲ καὶ πρὸς ἡμῶν ἐν οἷς καὶ περὶ τοῦ προγινώσκειν διερχόμεθα. ἀναλαβόντες οὖν αὖθις ἐξ ἀρ-
χῆς τὰ κεφάλαια τοῦ λόγου μεταβῶμεν ἐπί τι τῶν ἐξ ἀρχῆς γεγραμμένων. ὥσπερ ἐν τῷ βίῳ τὸ κτᾶ-
σθαι τὰ προσήκοντα πάντα, λέγω δὲ ἐσθῆτα, καὶ σκεύη, καὶ οἰκέτας, ὑποζύγιά τε καὶ ἄλλα θρέμ-
50 ματα, καὶ οἰκίαν, καὶ σῖτον καὶ χέδροπα καὶ τραγήματα, καὶ οἶνον, καὶ ἔλαιον ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦ-
τα διαφέρει, πάμπολυ τοῦ χρῆσθαι τούτοις προσηκόντως ὅπερ ὀνομάζουσιν οἰκονομίαν. οὕτω καὶ κατὰ
τὴν ἰατρικὴν οὐ ταυτόν ἐστι τὸ μαθεῖν τὴν τέχνην, τῷ χρήσασθαι προσηκόντως οἷς ἔμαθέ τις. ἐπιστά-
μενος ἐν καιρῷ μὲν αὐτὸς ἐρωτήσειν καὶ εἰπεῖν. ἐν καιρῷ δ' ἀκοῦσαί τι τοῦ κάμνοντος ἢ τῶν οἰκείων αὐ-
τοῦ. διαλεχθῆναί τε αὐτοῖς ὅπως εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ὡς χρησιμώτατοι γίνονται. προνοήσασθαί τε τῶν
ἔξωθεν ἃ παρορᾶται τοῖς ἰατροῖς, καὶ τοῖς οἰκείοις τοῦ κάμνοντος. ὧν μάλιστα χρήσιμα τὰ περὶ τὰς
κατακλίσεις ἐστὶν, ἢ τῶν οἰκειῶν ὅλην μοχθηρῶν οὐσῶν, ἢ τῶν οἴκων ἐν οἷς οἱ νοσοῦντες κατάκειν-
ται δι' ὀσμὴν μοχθηρὰν, ἢ ἀέρα θερμὸν, ἢ ψυχρὸν ἰσχυρῶς, ἢ εὐρῶτος πλήρη. καὶ περὶ τῆς

ἐνοχλήσεως δὲ τῆς ἐκ τῶν γειτνιώντων, ἢ τῆς τῶν παρόντων κατὰ τὰς δημοσίας ὁδοὺς προσενέγκασθαι χρὴ τὸν ἰα-
τρὸν, διαλεχθῆναι δὲ περὶ τούτων ἁπάντων τοῖς οἰκείοις τε καὶ φίλοις νοσοῦντος. αὕτη γάρ ἐστι, καὶ τοιαύτη τίς
ἡ περὶ τοὺς κάμνοντας οἰκονομία.

ΟΤΙ ΕΝ θερμοτέρῳ στερεωτέρων ἐν τοῖσι δεξιοῖσι καὶ μέλανες διὰ τοῦτο καὶ ἔξω αἱ φλέβες, καὶ χολωδέστε-
ροι μᾶλλον.

Οὐδὲν θαυμαστόν ἐστι κἀνταῦθα παραλελεῖφθαι τὸ συνέχον μάλιστα τὸν ὅλον λόγον. οὐ γάρ σύγγραμμά ἐστι τὸ βι-
βλίον τοῦτο πρὸς ἔκδοσιν γεγονὸς ἀλλὰ παρασκευαί τινες, ἢ ὑποτυπώσεις ὁποίας ἑαυτοῖς εἰώθαμεν ποιεῖσθαι.
ὡς εἴγε σύγγραμμα ἦν οὕτως ἂν ἀρχόμενος ὡς ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς ἔγραψε, προσέθηκε τὰ ἐφεξῆς τὸν ὅλον λό-
γον ποιησάμενος τοιοῦτον. ἔμβρυα τὰ μὲν ἄρρενα ἐν τοῖσι δεξιοῖσι μέρεσι τῆς μήτρας μᾶλλον εὑρίσκεται συνι-
10 στάμενα. τὰ δὲ θήλεα κατὰ τὸν ἕτερον κόλπον αὐτῆς τὸν ἀριστερόν. εἰκὸς γάρ ἐστιν ἐν τῷ θερμοτέρῳ μέρει τῆς
μήτρας τὸ θερμότερον συνίστασθαι. θερμότερον δέ ἐστι τὸ ἄρρεν ὡς δηλοῖ καὶ τὸ τῶν φλεβῶν μέγεθος ἐν αὐ-
τῷ, καὶ ἡ χρόα. μελάντεροι γάρ εἰσι τοὐπίπαν οἱ ἄνδρες τῶν γυναικῶν. οὕτω μὲν εἰ σύγγραμμα ἔγραφεν ὁ Ἱπ-
ποκράτης ὁμοίως τῷ περὶ ἀγμῶν καὶ ἄρθρων καὶ προγνωστικῷ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τοιούτοις ἐπεποίητο τὴν
ἑρμηνείαν. ἐπεὶ δ' ὡς ἔφην ἑαυτῷ μόνῳ ταῦτα ὑπετυπώσατο, διὰ τοῦτο παραλέλειπται τὸ κεφάλαιον τοῦ
λόγου, μὴ δηλώσαντος αὐτοῦ περὶ τῶν κατὰ τὴν κύησιν ἀρρένων λέγεσθαι ταῦτα. τὸ μέντοι ἄρρεν ἐν τῷ δεξιῷ
μέρει τῆς μήτρας κυΐσκεσθαι, καὶ ἄλλοι τῶν παλαιοτάτων ἀνδρῶν εἰρήκασιν. ὁ μὲν γὰρ Παρμενίδης οὕτως ἔφη·
» ΔΕΞΙΤΕΡΟΙΣΙ μὲν κούρους. λαιοῖσι δ' αὖ κούρας. ὁ δ' Ἐμπεδοκλῆς οὕτως· ΕΝ γὰρ θερμοτέρῳ τὸ κατ' ἄρρενα ἔπλε
» το γαίης. καὶ μέλανες διὰ τοῦτο καὶ ἀνδρωδέστεροι ἄνδρες, καὶ λαχνήεντες μᾶλλον. ὅτι δὲ ἀληθὴς ἡ περὶ τῆς
κράσεως τοῦ ἄρρενος ὡς θερμοτέρου δόξα, τελέως ὁ λόγος ἐν τοῖς περὶ κράσεως ὑπομνήμασιν ἐξείργασται. νυνὶ
20 δ' ὡς πολλάκις εἶπον, οὐκ ἀποδεικνύναι τὰ δόγματα πρόκειται τὰ Ἱπποκράτεια ὅτι μὴ πάρεργον, ἀλλὰ τὴν
λέξιν ἐξηγεῖσθαι. καὶ ταύτην οὖν τινὲς τῶν νεωτέρων ἐξηγητῶν ἐτόλμησαν μεταγράφειν τὸ στερεωτέρων καὶ
ποιῆσαι στερεώτεροι. δοκεῖ γὰρ αὐτοῖς ἄλογον εἶναι τὸ δεξιὸν μέρος τῆς μήτρας ὥσπερ θερμότερον. οὕτω καὶ
στερεώτερον λέγεσθαι. φαίνεται γὰρ ὁμοίως ἔχον ὅσον ἐπὶ στερεότητι, καὶ διὰ τοῦτο χρῆναι γράφειν φασὶν ὅτι θερ-
μοτέροις στερεώτερον ἐν τοῖσι δεξιοῖσι, καὶ μέλανες. διὰ τοῦτο δηλούσης τῆς λέξεως ἐν τῷ θερμοτέρῳ τῆς μή-
τρας μέρει εἰρῆσθαι στερεώτερον. ἐν ἴσῳ τῷ ἰσχυρότερον, καὶ εὐρωστότερον. ἐπειδὴ καὶ θερμότερόν ἐστι φύσει.
περὶ δὲ τῆς ἀληθείας τοῦ δόγματος οὐ νῦν ὡς ἔφην εἶναι λέγειν καιρός. ἐπεὶ δ' ἔνιοι πρὸς τοὺς εἰπόντας ἅπαν-
τα δεξιὰ μέρη, τῶν ἀριστερῶν εἶναι θερμότερα, καὶ ἰσχυρότερα διὰ τὴν τοῦ ἥπατος θέσιν, ἀντιλέγοντες ἔφα-
σαν. ἀλλ' ἔκ τε τῶν ἀριστερῶν ἡ καρδία κεῖται, καὶ φαίνεται μήθ' ὁ δεξιὸς ὀφθαλμὸς τοῦ ἀριστεροῦ μᾶλλον βλέ-
πων, μήτε τὸ οὖς ἀκούειν, ἢ τὸ σκέλος βαδίζον. ἀλλ' ἐπὶ τῆς χειρὸς μόνης τὸ τοιοῦτον δοκεῖ πιθανὸν εἶναι, διὰ
30 τοῦτο ὀλίγα πρὸς αὐτοὺς εἰρήσεται. μεγίστη γὰρ ἀπόδειξις τοῦ τὰ πλεῖστα τῶν ἀρρένων ἐν τοῖς δεξιοῖς μέρεσι κυΐ-
σκεσθαι, τὸ ἐκ τῆς ἀνατομῆς τῶν ζώων φαινόμενον. δύο γοῦν ἐχούσης κόλπους τῆς μήτρας συναπτομένους κατὰ
τὸν αὐχένα κοινὸν ἀμφοῖν ὄντα, τὰ μὲν ἄρρενα τοὐπίπαν ἐν τῷ δεξιῷ φαίνεσθαι κυϊσκόμενα τὰ θήλεα δ' ἐν
θατέρῳ. κάλλιον ἦν τούτου φαινομένου ζητῆσαι τὴν αἰτίαν, οὐκ ἀνατρέπειν πειρᾶσθαι τὸ ἀληθὲς, ἀγνοίᾳ τῆς
αἰτίας. ἀλλ' ὑμεῖς γε καὶ τὴν αἰτίαν ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν ἐμάθετε, θεασάμενοι πρὸς μὲν τὸ δεξι-
ὸν μέρος τῆς μήτρας μετὰ τὸ καθαρθῆναι τὸ αἷμα κατὰ τοὺς νεφροὺς ἀφικνούμενον, εἰς δὲ τὸ ἀριστερὸν, ἀκάθαρ-
τόν ἐστι, καὶ ὀρρῶδες. ἐθεάσασθε δὲ καὶ τὴν καρδίαν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θώρακος κειμένην οὐκ ἐν τοῖς ἀριστεροῖς. οἰη-
θῆναι δέ τινας ἐνταῦθα κεῖσθαι μᾶλλον αὐτὴν εἰκός ἐστιν. ἐκ τοῦ διασημαίνειν τὸν σφυγμὸν κατὰ τοῦτο τὸ μέ-
ρος. ὡς ἂν τῆς ἀριστερᾶς ἐν αὐτῇ κοιλίας σφυζούσης.

Συνεκρίθη, συνέστη ὀξύτερον, κινηθὲν, ἐμολύνθη, καὶ βραδύτερον αὔξεται, καὶ ἐπὶ πλείω χρόνον.

Πολλάκις εἶπον ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ μυρίας εἶναι γραφὰς διὰ τὴν ἀσάφειαν, ἄλλων ἄλλως αὐτὰς ῥυθμιζόν-
των. ὡς ἂν ἑκάστῳ δόξῃ τὸ τῆς ἐξηγήσεως ἔσεσθαι πιθανόν. ἀλλ' ἐγὼ τὰς παλαιὰς γραφὰς προαιροῦμαι, κἂν
ἀπίθανοι δοκῶσιν εἶναι, καὶ μείζονα τὴν ἀπορίαν ἔχωσιν. δι' αὐτὸ γὰρ τοῦτο πιστεύοι ἄν τις αὐταῖς οὕτως εἰρῆ-
σθαι. διότι καίτοι γ' ἀπορίας οὔσης περὶ τὴν ἐξήγησιν, ὅμως οἱ παλαιότατοι τῶν ἐξηγητῶν ἐν ταύταις ὁμο-
λογοῦσιν. εἰ δέ γ' ἐτόλμων αὐτὰς μεταγράφειν εἰς εὐπορωτέραν ἂν ὑπήλλαττον λέξιν ὥστε πιθανὴν γενέσθαι
τὴν ἐξήγησιν. εἰ τοίνυν τῆς προκειμένης ῥήσεως οὕτως νῦν γεγραμμένης ἐν τοῖς παλαιοῖς ἀντιγράφοις εἰδό-
των δὲ καὶ τῶν παλαιῶν ἐξηγητῶν οὕτως αὐτὴν ἐχουσαν, ἐξεῖλον οἱ πλεῖστοι τῶν νεωτέρων τὸ ἐμολύνθη. τινὲς
δὲ καὶ τῷ κινηθὲν προσέθηκαν τὸ βραδύτερον ὡς γενέσθαι τὴν λέξιν τοιαύτην. συνεκρίθη, ΣΥΝΕΣΤΗ ὀξύτε-
ρον κινηθὲν βραδύτερον αὔξεται. τινὲς δὲ τὸ καὶ διὰ τοῦτο προὔταξαν τῆς λέξεως ὡς γενέσθαι τοιάνδε. ΚΑΙ
διὰ τοῦτο συνεκρίθη συνέστη. τό γε μὴν τῆς διανοίας οὐ μέγα παραλλάττει κατὰ πάσας τὰς γραφάς. βούλον-
50 ται γὰρ οἱ ἐξηγηταὶ συγκριθῆναι, καὶ συστῆναι διὰ τοῦτο θᾶττον τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος ὅτι θερμότερόν ἐστι. καὶ
κινηθῆναι δὲ θᾶττον αὐτὸ, διὰ τοῦτο φασιν. καὶ μέντοι καὶ ὡμολόγηται σχεδὸν ἅπασι τοῖς ἰατροῖς, οὐ μόνον
διαπλάττεσθαι θᾶττον, ἀλλὰ καὶ κινεῖσθαι τὸ ἄρρεν τοῦ θήλεος. εἴρηται δὲ περὶ τούτων σαφῶς κἂν τῷ περὶ
φύσεως παιδίου ὥσπερ γε καὶ παρὰ Διοκλεῖ κατὰ τὰ περὶ γυναικείων συγγράμματα. ῥοῦφος δέ φησι
Διογένη τὸν Ἀπολλωνιάτην μόνον ἐναντίως ἀποφήνασθαι κατὰ τὸ περὶ φύσεως δεύτερον. ἐγὼ δὲ οὐκ ἐνέ-
τυχον τῷ βιβλίῳ. μαρτυρεῖται γε μὴν καὶ πρὸς αὐτῶν τῶν κυουσῶν καὶ θᾶττον ἀρχόμενα κινεῖσθαι, καὶ
πλείονας, καὶ σφοδροτέρας κινήσεις φαίνεσθαι κινούμενα τὰ ἄρρενα. λέγεται δ' ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει
ὅτι μὲν θᾶττον ἐκινήθη τε καὶ συνέστη, τουτέστιν ἐπάγη τε καὶ ἐστερεώθη μετὰ ταῦτα δ' αὔξεται

βραδύτερον τοῦ θήλεος τὸ ἄρρεν. αὔξησιν δὲ πότερον ἣν κυούμενον ἴσχει μόνην, ἢ τὴν ἐφεξῆς λέγει νῦν, ἄδη-
λον. ἀληθὲς δέ ἐστιν ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἀποκύησιν αὔξεται τότε θῆλυ θᾶττον, καὶ ἵσταται πρότερα τὰ τῆς αὐξή-
σεως αὐτοῦ. τοῦ μὲν αὔξεσθαι θᾶττον, μαλακότης αἰτία τοῦ σώματος. ἕπεται γὰρ ἐπιδόσει διατεινόμενα τὰ τοιαῦ-
τα σώματα πρὸς τὰς τρεῖς διαστάσεις μῆκος, βάθος, καὶ πλάτος. ἵστασθαι δὲ καὶ παύεσθαι τὴν αὔξησιν αὐ-
τοῖς προτέροις τῶν ἀρρένων οὐκέτι διὰ τὴν μαλακότητα τοῦ σώματος. ἀλλὰ διὰ τὴν ἀσθένειαν ὑπάρχειν. δύ-
ναμις γάρ ἐστιν ἐν τοῖς ζώοις φυσικὴ τὴν αὔξησιν αὐτῶν ἐργαζομένη. δι' ἣν ἀρρωστοτέρα μὲν οὖσα ἤδη πλέον
αὔξεται. θᾶττον δὲ παύεται τῆς αὐξήσεως, ἀσθενοῦς ὑπαρχούσης. εἴπερ οὖν ὁ Ἱπποκράτης αὐτὸς ἔγραψε τό.
ἐμολύνθη. τοιοῦτον ἄν τι φαίνοιτο σημαίνειν, οἷον καὶ τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἔνθα φησίν. ἀριστερὸν παρ' οὖς
οἴδημα. τῇ δ' ὑστεραίῃ, καὶ δεξιόν. ἧσσον δὲ τοῦτο καὶ συνελειαίνετο ταῦτα. καὶ ἐμολύνθη, καὶ οὐκ ἀπεπυήσα-
10 το. τὸ γὰρ τῆς ὀξείας κινήσεως καὶ μεταβολῆς παυσάμενον, καὶ ἀποψυχθὲν οὕτως ὀνόμασεν.

ΟΤΙ ἐστερεώθη καὶ χολωδέστερον, καὶ ἐναιμότερον τοῦτο θερμότερόν ἐστι τὸ χωρίον τῷ ζώῳ.

Διὰ τοῦτό φησι τὸ ἄρρεν στερεώτερόν τε καὶ χολωδέστερον, καὶ ἐναιμότερον γίνεσθαι, διότι καὶ τὸ χωρίον ἐν ᾧ
κυΐσκεται τοιοῦτον ὑπάρχει. λέγει δὲ δηλονότι τὸν δεξιὸν κόλπον τῆς μήτρας. καὶ ταύτην τὴν ῥῆσιν ἄλλος ἄλ-
λως γράφει. πάντες μέντοι τὴν αὐτὴν διάνοιαν φυλάττουσι. διότι καὶ τὸ λίαν ἀκριβῶς ζητεῖν
ὁποία τίς ἐστιν ἡ ὄντως Ἱπποκράτης λέξις περιττόν. ἄμεινον γὰρ οὐ τοῦτο σκοπεῖν,
ἀλλ' εἰ τὸ λεγόμενον ἀληθές. ἡ δ' ἀλήθεια διὰ τῶν ἀνατομῶν ὡς ἔφην
εὑρίσκεται. τῶν ἀρρένων τοὐπίπαν ἐν τῷ δεξιῷ κόλ-
πῳ τῆς μήτρας κυϊσκομένων. εἴρηται
δὲ καὶ ἡ αἰτία τοῦ θερμότερον
εἶναι τοῦτο. καὶ αὐτὴ
διὰ τῆς ἀνατο-
μῆς ἐγνω-
σμένη.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΕΚΤΟΝ ΤΩΝ ΕΠΙΔΗΜΙΩΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΣ ΤΡΙΤΟΣ.

ΔΕΡΜΑΤΟΣ ἀραιότης, ἢ κοιλίης πυκνότης, ἢ δέρματος σύνδεσις, ἢ σαρκῶν αὔξησις, ἢ κοιλίης νάρκωσις, ἢ τῶν ὅλων σύγχυσις, ἢ τῶν ἀγγείων ἀκαθαρσίη, ἢ ἐγκεφάλου ἀνάλωσις, διὸ καὶ φαλακρότης. ἢ τῶν ὀργάνων τρῖψις.

Ἔνιοι μὲν ἡγοῦνται κατάλογον εἶναι τῶν γνωστέων τοῖς ἰατροῖς. φαίνεται δὲ μᾶλλον ἐν συζυγίᾳ λελέχθαι τινὰ τῶν ἐζευγμένων ἀλλήλοις πραγμάτων. καὶ πρώτη μὲν εἰρῆσθαι συζυγία, καθ' ἣν φησὶν ἡ δέρματος ἀραιότης, ἢ κοιλίης πυκνότης. ἔνιοι γὰρ διὰ τοῦτο πυκνὴν ἔχουσι τὴν κοιλίαν τουτέστιν ἐπεχομένην τε καὶ στεγνήν, ὅτι διὰ τοῦ δέρματος ἐκκενοῦνται πολλὰ καθάπερ αὖ πάλιν ἕτεροι δυσδιαφόρητοι κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ὄντες, οὐροῦσί τε πολλά, καὶ διαχωροῦσι κάτω. ἑτέρα δὲ πάλιν ἐφεξῆς γέγραπται συζυγία. ἡ δέρματος σύνδεσις, ἢ σαρκῶν αὔξησις. ἔνθα δηλοῦται τὴν συναγωγήν, καὶ σφίγξιν τοῦ δέρματος αἰτίαν γίνεσθαι πολλάκις ἀμέτρου σαρκῶν αὐξήσεως. ἄλλη δὲ ταύτης ἐχομένη συζυγία γέγραπται κατὰ τήνδε τὴν λέξιν. ἡ κοιλίης νάρκωσις ἢ τῶν ὅλων σύγχυσις. νάρκωσιν δ' ἀκούσωμεν τὴν περὶ τὸ πέττειν τὰς τροφὰς ἀρρωστίαν τῆς γαστρός, ἁπάντων δὴ ταύτην τῶν κατὰ τὸ σῶμα παθῶν αἰτίαν γίνεσθαι. τὸ δ' ἐφεξῆς εἰρημένον ἡ τῶν ἀγγείων ἀκαθαρσία δύναται μὲν καὶ ταύτῃ τῇ συζυγίᾳ συνάπτεσθαι. τὸ γὰρ μὴ καλῶς πεφθὲν ἐν τῇ γαστρί, τῆς τῶν ἀγγείων ἀκαθαρσίας πολλάκις αἴτιον γίνεται. δύναται δὲ καὶ χωρὶς τοῦ συνάπτεσθαι τῇ ναρκώσει τῆς κοιλίας ἀκούεσθαι τῆς κατὰ τὰς φλέβας μοχθηρᾶς πέψεως. ἵν' ὥσπερ ἡ κατὰ τὴν γαστέρα πέψις οὐ καλῶς ἐπιτελουμένη πολλὰ συγχεῖ καθ' ὅλον τὸ ζῶον, οὕτω καὶ ἡ κατὰ τὰς φλέβας ἀποτυγχανομένη, πρῶτον μὲν ἀκαθαρσίαν ἐν ταῖς φλεψὶ ποιεῖ, τουτέστιν μοχθηρῶν χυμῶν πλεονεξίαν. εἶτα δὴ καὶ βλάβην μεγάλην. ὥστε τὸ μεταξὺ τῆς τε κοιλίας νάρκωσις καὶ τοῦ τῶν ἀγγείων ἀκαθαρσία, κοινὸν ἀμφοῖν εἶναι, ὅπερ αὐτὸς ὠνόμασε τῶν ὅλων σύγχυσιν. τὸ δ' ἐφεξῆς εἰρημένον. ἡ ἐγκεφάλου ἀνάλωσις διὸ καὶ φαλακρότης. ἐμοὶ μὲν δοκεῖ τοιόνδε τι δηλοῦν, ὅταν ὁ ἐγκέφαλος ἐλάττων ἑαυτοῦ γένηται κατὰ πολύ, συμβαίνει δὲ τοῦτο τοῖς ξηρότερον αὐτὸν ἔχουσι φύσει, τότ' ἀφίσταται τῶν ὑπερκειμένων ὀστῶν ἃ καλοῦσιν οἱ ἀνατομικοὶ βρέγματα. ἔστι δὲ δύο ταῦτα, περιγραφόμενον, ἑκάτερον δὲ εὐθείαις γραμμαῖς τέτταρσι. μία μέν, τῇ κατὰ τὸ μῆκος ῥαφῇ κοινῇ οὔσῃ, ἀμφοτέροις τοῖς ὀστοῖς. ὄπισθεν δὲ ταῖς πλευραῖς τῆς λαμβδοειδοῦς. ἔμπροσθεν δὲ ταῖς τῆς στεφανιαίας. ἑκατέρωθι δὲ ταῖς λεπιδοειδέσι. τῶν δ' ἄλλων μορίων τοῦ κρανίου, μάλιστα μὲν οὐδ' ἀφίσταται πλέον ὁ ἐγκέφαλος. εἰ δὲ καὶ ἀποσταίη ποτέ, διὰ γοῦν τὰς ὑποκειμένας τοῖς ὀστοῖς τὰς σάρκας οὐκ ἀπόλλυται παντάπασιν ἡ τοῦ δέρματος ὑγρότης ὥστ' οὐδὲ τρίχες. ἐμάθετε γοῦν ἐν τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνήμασιν, μήτ' ἐκ τοῦ ἐν ὑγροῦ δέρματος φύεσθαι τρίχας, μήτ' ἐκ τοῦ ξηρανθέντος σφοδρῶς. ὑγρὸν μὲν οὖν ἐστι τὸ περὶ τὴν κεφαλὴν δέρμα παισί, καὶ γυναιξί, καὶ τοῖς εὐνούχοις. ξηρὸν δ' ἀμέτρως τοῖς φαλακροῖς. ὅτι δὲ ἐγκέφαλος ἐπὶ μὲν τῶν νέων ψαύει τοῦ κρανίου μαλακὸς ὤν, καὶ ὑγρὸς ἅπασάν τε τὴν ἔνδον εὐρυχωρίαν κατείληφε. τοῖς γέρουσι δ' ἀφίσταται ξηραινόμενός τε καὶ συνιζάνων. ἐθεάσασθε πολλάκις ἐν ταῖς τῶν ζώων ἀνατομαῖς. νυνὶ δ' οὐκ ἀποδείξεις πρόκειται γράφειν τῶν Ἱπποκράτους δογμάτων ὅτι μὴ πάρεργον, ἀλλ' ἐξηγεῖσθαι τὴν ἀσαφῆ λέξιν. ἅμα καὶ τὸ διὰ κεφαλαίων ἐνίοτε τὰς αἰτίας προστιθέναι, κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἀποδεδειγμένων δογμάτων. ὅτι δ' ἀνάλωσιν ἐγκεφάλου τὴν τελείαν ἀπώλειαν ὡς ἐκδαπανηθῆναι παντάπασιν αὐτόν, οὐδ' ἐπινοῆσαι δυνατὸν ἐν ζῶντι ζώῳ γενέσθαι, παντὶ πρόδηλον. καὶ μὴν εἰ μὴ τούτων λείπεται ἀκούειν ἀνάλωσιν ἐγκεφάλου τὴν μείωσιν, ἣν διὰ ξηρότητα γίνεσθαι τοῖς φαλακρουμένοις ἔφην. ὥστε τὰ τοῦ βρέγματος ὀστᾶ χαυνότερα, καὶ ἁπαλώτερα τῶν ἄλλων ὄντα, καὶ ἄνωθεν ἐπικείμενα γίνεσθαι ξηρὰ διὰ τὴν ἔνδειαν τοῦ ἐγκεφάλου, μηκέτ' ἐξικνουμένου πρὸς αὐτά, μηδ' ἅπτεσθαι δυναμένου. συνιζάνει τε γάρ, καὶ καταπίπτει ταπεινούμενος ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ βάσιν. ἀκόλουθον δ' ἐστὶ τῶν ὀστῶν τούτων ξηρανθέντων ξηραίνεσθαι καὶ τὸ περιτεταμένον αὐτοῖς δέρμα. καὶ φαίνεταί γε καὶ αὐτῇ τῇ αἰσθήσει πάνυ ξηρὰ ἐπὶ τῶν φαλακρῶν ὡς μὴ δεῖσθαι ἀποδείξεως λογικῆς. ὅταν γε μὴν ἐπὶ πλέον τύχῃ ξηρανθεὶς ὁ ἐγκέφαλος ὡς ἐπί τινων ἐν ἐσχάτῳ γήρᾳ συμβαίνει, καὶ τὰς τῶν νεύρων ἐκφύσεις ἀναγκαῖον ἀποξηραίνεσθαι τηνικαῦτα. διὰ τοῦτο μήθ' ὁρᾶν ὁμοίως ἐστί, μήτ' ἀκούειν, μήτ' ἄλλο τι τῶν κατὰ τὰς αἰσθήσεις, ἢ τὰς καθ' ὁρμὴν κινήσεις ἐρρωμένως ἐπιτελεῖν, ἀλλ' ἔκλυτα πάντα καὶ ἀμυδρά, καὶ ἄρρωστα γίγνεται τὰ κατὰ ταύτας ὄργανα δι' ὧν ἐπιτελοῦσι τὸ πρότερον, ὅπερ εἰκὸς αὐτὸν ὠνομακέναι κατάτριψιν ὀργάνων ἐκ μεταφορᾶς τῶν τριβομένων ἱματίων, καὶ σκευῶν χρησάμενον τῇ προσηγορίᾳ. καὶ γὰρ καὶ ταῦτα φαίνεται ξηρότερα σφῶν αὐτῶν γινόμενα μετὰ τὰς πολυχρονίους χρήσεις ἡνίκα κατατετρῖφθαι λέγομεν αὐτά. τινὲς μέντοι τὸ κατὰ συζυγίαν ἀκούειν τῶν γεγραμμένων οὐκ ἐννοήσαντες, ὅλως ἕκαστόν τε τῶν προειρημένων, ἰδίᾳ προχειριζόμενοι συμβουλεύειν ἐν τῇ ῥήσει ταύτῃ τὸν Ἱπποκράτην φασὶ τὰς δυνάμεις αὐτῶν ἐπισκοπεῖσθαι δεῖν εὐθέως. τὴν τοῦ δέρματος ἀραιότητα. πρώτη γὰρ αὕτη γέγραπται γινώσκειν φασὶ προσήκειν τί δύναται. χαλᾶν τε καὶ ποιεῖν αὐτὴν ὁπότε χρείαν ἔχομεν. ἀναιρεῖν δ' ὁπότ' οὐκ ἔνι χρεία. γέγραπται γοῦν φασὶ κἂν τῷ περὶ τροφῆς ἀραιότης σώματος ἐς διαπνοὴν οἷς πλεῖον ἀφαιρεῖται ὑγιεινότεροι οἷς δ' ἔλαττον, νοσερώτεροι. ἀλλὰ τούτοις γε μάχεται, τὸ μεταξὺ γεγράφθαι. τὸ κοιλίης πυκνότης τοῦ δέρματος σύνδεσις. εἴπερ ἦν κατάλογος πραγμάτων εἰς γνῶσιν χρησίμων ἰατρῷ. καὶ μέντοι καὶ τὸ τούτων ἐφεξῆς οὕτως εἰρημένον ἡ κοιλίης νάρκωσις ἢ τῶν ὅλων σύγχυσις ἐνδεικτικόν ἐστι τοῦ γράφειν αὐτὸν ὅσα συνυπάρχειν ἀλλήλοις πέφυκεν. οὐχ ἁπλῶς τινὸς εἰσὶ διαθέσεις ἐν τῷ σώματι συνιστάμεναι γινώσκεσθαι δεόμεναι. τὸ γὰρ ἡ τῶν ὅλων σύγχυσις, οὐ διαθέσεώς ἐστι δηλωτικόν, ἀλλὰ τῶν ἐπὶ διαθέσει μοχθηρᾷ γινομένων κακῶν.

ΚΑΘΑΙΡΕΣΙΣ δρόμοισι, πάλῃσιν, ἡσυχίῃσι πολλῇσι περιπάτοισι ταχέσιν, οἷσιν, ἐφθὴ μάζα, τὸ πλεῖστον, ἄρτος ὁ λόγος.

Τὸ μὲν τῆς κενώσεως ὄνομα κατὰ μόνων τῶν ὑγρῶν λέγεται. τὸ δὲ τῆς καθαιρέσεως, μᾶλλον μὲν ἐπὶ τῶν στε-
ρεῶν, ἐνίοτε δὲ, κἀπὶ τῶν ὑγρῶν. καὶ μέντοι καὶ τὰ νῦν εἰρημένα κοινὰ τῆς τε τῶν ὑγρῶν, καὶ τῆς τῶν στερε-
ῶν μειώσεως ἐστὶν, ὅταν ἄνευ καθάρσεως, ἢ κενώσεως αἵματος αὐτὰς ποιήσασθαι βουληθῶμεν ἐπὶ τῶν ὑγιαι-
νόντων δηλονότι. νοσοῦντα γὰρ οὐδεὶς δρόμοις καὶ πάλαις θεραπεύσει. κοινὸν γὰρ καὶ τούτων καὶ τῶν ἄλ-
λων ἐστὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς τὸ τῶν γυμνασίων γένος, ἔκ τε τὰ μέσον ἐπί τε δίσκων, καὶ ἀκοντίων βολὰς, ἅλμα-
τά τε καὶ ἁλτῆρας, ὁπλομαχίας τε, καὶ πάντα τὰ κατὰ τὸν βίον ἔργα, καὶ μάλισθ᾽ ὅσα κατὰ γεωργίαν πο-
νοῦσιν ἀροῦντές τε καὶ θερίζοντες, καὶ σκάπτοντες. ἅπαντ᾽ οὖν τὰ γυμνάσια καὶ τῶν σαρκῶν, καὶ πιμελῶν,
10 καὶ χυμῶν πλῆθος μειοῖ. χρῆσθαι δ᾽ ἐφ᾽ ἑνὸς σώματος αὐτοῖς ἀδύνατον, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἕξεις καὶ κατὰ τὰς
ἡλικίας, καὶ τὴν δύναμιν καὶ τὸ ἔθος ἐξευρίσκειν ἑκάστῳ προσήκει τὸ ἐπιτήδειον γυμνάσιον ὡς ἐν τοῖς ὑγιει-
νοῖς ἐμάθετε. νυνὶ γὰρ ἐκ τῆς τῶν Ἱπποκράτους συγγραμμάτων ἐξηγήσεως, οὐ τὰ τῆς ἰατρικῆς θεωρήματα μαν-
θάνεται προμεμαθηκότες ταῦτα κατὰ τάξιν ἐν ταῖς οἰκείαις πραγματείαις, ἐν αἷς ἁπάσαις τά τε δόγμα-
τα αὐτοῦ μετὰ ἀποδείξεως ἔγνωτε, καὶ τὰ τοῖς δόγμασιν ἀκόλουθα κατὰ μέρος ἅπαντα. βουληθέντες δὲ
τῶν εἰρημένων παρ᾽ αὐτοῦ τὴν ἱστορίαν προσκτήσασθαι ταῦτα ἠξιώσατέ με τὰ ὑπομνήματ᾽ ὑμῖν ποιήσασθαι.
καίτοι μὴ προειρημένων. αἱ γὰρ ἀσαφεῖς λέξεις ἐπισημαντικὴν ἐξήγησιν οὐ προσίενται. νῦν γοῦν εὐθέως ἐφεξῆς
γεγραμμένου τοῦ, ἡσυχίῃσιν, οὐκέτι γνῶναι σαφῶς ὃ βούλεται δηλῶσαι διὰ τῆς φωνῆς ταύτης ὁ Ἱπποκράτης.
στοχάζεσθαι δὲ χρὴ καθάπερ ἐν ταῖς ἄλλαις ἀσαφέσι λέξεσιν, οὕτως καὶ ταύτῃ. τὸ μέν τι τῷδε φαίνεσθαι πιθα-
νώτερον εἶναι, τὸ δὲ τῷδε. καὶ τί καὶ πέφηνε. καὶ ἄλλος ἄλλως ἐξηγεῖται τὴν ἡσυχίαν. ἐγχωρεῖ γοῦν ἐπί τε τῶν
20 μεταξὺ διαναπαύσεων ἐν τοῖς γυμνασίοις εἰρῆσθαι, καθάπερ ἐν ἀφορισμοῖς εἶπεν. ὁκόταν ἄρξηται πονέειν, τὸ
διαναπαύειν εὐθὺς ἄκοπον. ἐγχωρεῖ δὲ κἀπὶ ταῖς τοῦ ὅλαις ἡμέραις ἐσομένων ἡσυχιῶν, ἐν τοῖς μεταξὺ λελέ-
χθαι. δύναται δὲ καὶ τελείαν ἡσυχίαν ἐπί τινων σωμάτων συμβουλεύειν. εἰ γὰρ οὕτως αὐτὸς εἶπε κίνησις κρατύ-
νει, ἀργίη τήκει, δύναιτ᾽ ἄν ποτε καὶ βίος ἀργὸς λεπτῦναι τὸ σῶμα. καὶ γὰρ τεθεάμεθά τισιν οὕτω συμβᾶν
ἐκ μεταστάσεως εἰς ἀργίαν τῶν γυμνασίων. ἀλλὰ διορισμῶν ἀκριβῶν ἐστὶ χρεία, τίνες εἰσὶν οἱ τούτων δεησόμενοι
λεπτύνσεως ἕνεκεν. οὐ γὰρ δεῖ κενώσεώς γε πλεοναζόντων ὑγρῶν. οὐδέποτε γὰρ ἀργία τοῦτο ποιεῖν πέφυκεν.
εἰκότως οὖν ἔνιοι περὶ καθαιρέσεως σαρκῶν τὸν λόγον αὐτῷ νῦν εἶναί φασιν, οὐ κενώσεως ὑγρῶν ὡς ἐν πλη-
θώραις τε καὶ ταῖς ὑδαρώδεσιν ἕξεσι γίνονται. δυνατόν γε μὴν ἐπ᾽ ἀμφοτέρων αὐτοῦ τὸν λόγον πεποιημένου
κατάλογον εἶναι πάντων τῶν βοηθημάτων ὅσα τε κοινὰ τῶν καθαιρέσεων ἀμφοτέρων ἐστὶ, καὶ ὅσα τῆς καθ᾽
ἑτέραν αὐτῶν, ἴδια. δύναται δὲ μετὰ τὰ γυμνάσια τὴν ἡσυχίαν γεγράφθαι περὶ τῶν καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν γυ-
μνασίων, καὶ τῆς ἐπ᾽ αὐτῆς ἡσυχίας ποιούμενος τὸν λόγον. ἵνα γυμνασάμενοι μὴ προσφέρωνται τὰ σιτία εὐθέ-
30 ως καθάπερ ἔθος ἐστὶ διασώζοντες ἐν τῷ σώματι τὴν ἐκ τῶν γυμνασίων θερμασίαν, ἀλλὰ τελέως ἀπεψυγμέ-
νοι. καὶ γὰρ τοῦτ᾽ ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς ἐμάθετε λελεγμένον ὀρθῶς ἄλλοις τε, καὶ τῷ Ἐρασιστράτῳ ὥστε καὶ ἐκ τούτου
δῆλον γίνεσθαι πολὺ τὸ στοχαστικὸν ἐν ταῖς ἐξηγήσεσιν εἶναι τῶν διὰ συντομίαν ἀσαφῶς ἡρμηνευμένων. ὅταν
δὲ καὶ γράφειν τὴν λέξιν ὡς ἂν ἐθέλῃ τις ἐξῇ, πολὺ δή που μᾶλλον ἄδηλον γίνεται τὸ τῆς γνώμης τοῦ παλαιοῦ.
νῦν γοῦν ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει γράφουσιν ἔνιοι ἡσυχίῃσι πολλῇσιν, οὔτε τῶν παλαιῶν ἀντιγράφων, οὔτε τῶν
πρώτων ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον ἐπισταμένων τὴν γραφὴν ταύτην. εἰ δ᾽ ἀναγκάζει τις ἡμᾶς αὐτὴν ἐξηγεῖσ-
θαι τὴν μετὰ τὰ γυμνάσια γινομένην ἡσυχίαν φήσομεν ἀξιοῦν αὐτὸν ποιεῖσθαι πολλήν. ἀλλὰ ταύτην μὲν ἐατέ-
ον. τὴν δ᾽ ὁμολογουμένην ἅπασι γραφὴν ἐξηγούμενοι συμβουλεύειν αὐτὸν ἐροῦμεν, πολλοῖς περιπάτοις καὶ
ὀξέσι χρῆσθαι. παχύνουσι γὰρ οἱ βραδεῖς ὥσπερ καὶ τὰ βραδέα γυμνάσια. καὶ θαυμάζω γε πῶς ἐστὶν ἐκείνων πα-
ρέλιπε τὸ ταχέσι. καὶ γὰρ δρόμοι ταχεῖς, καὶ γυμνάσια τοιαῦτα, καὶ σαρκῶν ὄγκον καθαιρεῖ, καὶ χυμῶν
40 πλῆθος κενοῖ. καὶ σχεδὸν ἅπασιν ὁμολογεῖται τοῦτο καὶ γυμνασταῖς, καὶ ἰατροῖς. ὁ δ᾽ οὖν Ἱπποκράτης ἐφεξῆς
ἔγραψε περὶ τῆς ἐπιτηδείου τροφῆς τῆς καθαιρέσεως δεομένοις ὡς εἴωθεν ἐκ τοῦ παραδείγματος ἑνὸς ἑαυτοῦ
ὑπόμνησιν ποιησάμενος τοῦ καθόλου πᾶσιν ἁρμόττοντος. ἔστι δὲ τούτοις καθόλου τροφὰς διδόναι μὴ τροφίμους,
ὁποῖόν ἐστι τὸ χοίρειον κρέας. ἀλλ᾽ ὀλιγοτρόφους ὁποῖόν ἐστι τὸ τῆς οἰὸς, ὅπερ ἐστὶ τοῦ προβάτου. καὶ ἡ μάζα δὲ
τῶν ὀλιγοτρόφων ἐστί. διὰ τοῦτ᾽ οὖν ταύτης μὲν τὸ πλεῖστον, ὀλίγον δὲ τοῦ ἄρτου λαμβάνειν κελεύει.

ΚΑΘΑΙΡΕΣΕΩΣ σημεῖον τὴν αὐτὴν ὥρην τῆς ἡμέρας φυλάσσειν. ἐξαπίνης γὰρ εἰρύεται.

Οὐκ ἄδηλόν ἐστι συνῆφθαι τὴν ῥῆσιν ταύτην τῇ προγεγραμμένῃ. καθ᾽ ἣν ἐδίδασκεν ὅντινα τρόπον χρὴ ποιεῖσθαι
τὴν καθαίρεσιν. ὅπως οὖν γνῶμεν εἰ τοῦ ποσοῦ τοῦ κατ᾽ αὐτὴν ἀκριβῶς ἐστοχασάμεθα, σημεῖον νῦν γράφει τοῦτον.
γέγονε δὲ ὁ λόγος οὗτος ἀσαφὴς ὡς πρὸς ἡμᾶς διὰ τὸ, καθάπερ ἔφην ἤδη πολλάκις, οὐ πρὸς ἔκδοσιν αὐτῷ γε-
50 γράφθαι τὴν βίβλον ταύτην, ἀλλ᾽ εἰς ὑποτύπωσίν τε, καὶ παρασκευὴν ἑαυτῷ. πρὸς ἔκδοσιν δὲ γράφων οὕτως
εἶπεν. ἂν πάντως ἥν τινα λέγει τῆς ἡμέρας ὥραν τὴν αὐτὴν ἐνῇ τὸ τῆς καθαιρέσεως σημεῖον ἐπιτηρεῖν χρὴ, μὴ
γράψαντες οὖν αὐτοῦ τι ἂν ἄλλο τις ἀκούειν ἔχοι πιθανώτερον, ἢ ὅτι τὴν αὐτὴν ὥραν τῆς ἡμέρας ἄγοντες ἐπὶ
τὰ γυμνάσια τὸν τῆς καθαιρέσεως χρήζοντα, παραφυλάξωμεν ὡς ἐκέλευε. μή τι γὰρ ἐξαπίνης εἰρύεται του-
τέστι συμπίπτειν μὲν τὸν ὄγκον τοῦ σώματος, καταπίπτοι δὲ καὶ ἀρρωστεῖν τὴν δύναμιν. αὐτίκα μὲν γὰρ ἕλκε-
σθαι σημαίνει τὸ εἰρύεσθαι. δύναται δ᾽ ἀπ᾽ ἐκείνου κἀπὶ ταῦτα μεταφέρεσθαι διὰ τὴν τῶν πραγμάτων φύ-
σιν ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος ἐστίν. οἷς ὡς ἔφην πολλάκις ἐν ταῖς ἀσαφέσιν ἑρμηνείαις, ἀφθαόμεν αὐτοὶ γινώσκειν ἐ-
φαρμόττομεν. ἔνιοι δὲ ἀντὶ τοῦ εἰρύεται γράφουσιν ἐρείπεται. σαφεστέραν τὴν δήλωσιν τοῦ πράγματος ἐκ τῆς
λέξεως ταύτης ἐλπίσαντες ἔσεσθαι. ἀλλ᾽ ἥ γε παλαιὰ γραφὴ τὴν εἰρύεται φωνὴν ἔχει.

ἈΦΕΙ͂ΝΑΙ τῶν πόνων, ἢ ῥυήσεται.

Κἀνταῦθα γράφουσί τινες ὑφεῖναι τὸν πόνων ἢ ῥυήσεται. ἡ δ' οὖν τοῦ λόγου δύναμίς ἐστι τοιάδε. πᾶσα κένωσις ἐὰν μὴ κατὰ βραχὺ γένηται τήν τε δύναμιν καταλύει, καὶ τὴν τοῦ σώματος ἕξιν ἀθρόως διαφορεῖ. διὰ τοῦτ' οὖν ἔνιοι μὲν ἔγραψαν ὑφεῖναι τῶν πόνων, ἢ ῥυήσεται. τὴν ἀθρόαν κένωσιν ἐκ τοῦ ῥυήσεσθαί γε δηλοῦσθαι βουλόμενοι. τινὲς δὲ ἢ εἰρύεται γράφουσι προστιθέντες τὸ ἦτα, καὶ περισπῶντες καὶ μετὰ ῑ γράφοντες, ἵνα σημαίνεται τῶν πόνων ὑφεῖναι, ἢ ὑφιέναι, καθότι ἂν εἰρύηται ὁ ἄνθρωπος. αὐτὸ δὲ τὸ εἰρύεσθαι, κατά τε τῆς τοῦ σώματος συμπτώσεως, καὶ κατὰ τῆς ἐν τῇ δυνάμει καταπτώσεως εἰρηκέναι φασὶν, ὡς γίνεσθαι τὸν λόγον τοιοῦτον. ὑφεῖναι τῶν πόνων, ὁπόταν ἥ τε δύναμις καταπίπτῃ, καὶ τὸ σῶμα διαφορῆται. καὶ μέντοι καὶ οἱ τὸ ὀρείψεται γράφοντες, ἐπὶ τὴν τῆς δυνάμεως κατάπτωσιν φέρουσι τὸν λόγον.

ὉΜΟΙ͂ΩΣ γὰρ ὅλοι συμπίπτει.

Τῇ προγεγραμμένῃ ῥήσει ταύτην ἐφεξῆς εὗρον ἐν τοῖς παλαιοῖς ἀντιγράφοις πάλιν. ἴσασι δὲ αὐτὴν οὕτως ἔχουσαν, καὶ οἱ παλαιοὶ τῶν ἐξηγητῶν. καὶ μέντοι καὶ τῶν νεωτέρων οἱ περὶ Σαβῖνον. οὐ μὴν εἰρήκασί γέ τινα ἐξήγησιν εἰς αὐτὴν, ὅλην γὰρ τὴν προκειμένην ῥῆσιν προσγράψαντες εἶτ' ἐξηγησάμενοι τὰ κατὰ μέρος ἐν αὐτῇ, ταύτης τῆς λέξεως τὴν ἐξήγησιν οὐκ εἶπον. ὥσπερ οὐδὲ Ζεῦξις ἐκ τῶν παλαιῶν ἐξηγητῶν εἷς ὢν καὶ αὐτός. ἔνιοι δὲ φασὶν εἰρῆσθαι πρὸς Ἱπποκράτους. τὸ ὁμοίως γὰρ συμπίπτει. τοιοῦτόν τι δηλοῦν βουλομένου. ὥσπερ ἡ πλήρωσις βλάπτει, καὶ διὰ τοῦτο δεῖ καθαιρεῖν αὐτὴν, οὕτω καὶ ἡ πέρα τοῦ προσήκοντος κένωσίς ἐστι βλαβερὰ παραπλησίως τῇ πληρώσει. συμπίπτει γὰρ ὑπ' αὐτῆς τὸ σῶμα βλαβερῶς ὡς ἐπὶ τῆς πληρώσεως εἰς ὄγκον αἴρεται. μεμψάμενοι δ' ἔνιοι τὴν ἐξήγησιν ταύτην, ὡς ἀπίθανον, ἤτοι οὐδ' ὅλως ἔγραψαν τὸ μέρος τοῦτο τῆς ῥήσεως, ἢ μετέγραψαν εἰς τήνδε τὴν λέξιν. ἀθρόως γὰρ ἂν ῥυήσεται. παρακελεύεσθαι βουλόμενοι τὸν Ἱπποκράτη προσέχειν ἡμᾶς ἀκριβῶς τῇ καθαιρέσει τοῦ σώματος. ἀθρόως γὰρ αὐτοῖς γίνεσθαι, διαφορεῖσθαι καὶ ῥεῖν, ἐν τοῖς γυμνασίοις ὅταν ἐφεξῆς ἡμέραις πολλαῖς ἐπιμένῃ τις γυμνάζων μὲν αὐτὸν ἀξιολόγως, διαιτῶν δὲ λεπτῶς.

ὍΤΑΝ δ' ἤδη συμπέσωσι προσάγειν ὕεια ὀπτά.

Διὰ τῶν προειρημένων ἀξιοῖ φυλάττεσθαι τὴν ἄμετρον καθαίρεσιν. ἐπεὶ δ' ἔσθ' ὅτε συμβαίνει περιπίπτειν ἀκουσίως βούλεται. καὶ πρὸς ταῦτα χρὴ παρεσκευάσθαι τὸν ἰατρόν. ἐάν ποτε καθαίρεσις ἀθρόα γένηται, διδόναι τηνικαῦτα συμβουλεύει κρέα ὕεια ὀπτά. κρέα μὲν ὕεια διότι πολύτροφα. τὰ δὲ ὀπτὰ διότι στερεὰν, καὶ συνηγμένην εἰς ὀλίγον ὄγκον οὐχ ὑγρὰν, οὐδὲ πλαδαρὰν ἐργάζεται τὴν σάρκα. τινὲς δὲ ἀντὶ τοῦ προσάγειν προσφέρειν ὕεια ὀπτὰ γράφουσι, τὴν αὐτὴν μὲν φυλάττοντες ἔννοιαν, ὡς κυριωτέρῳ δὲ ῥήματι τῷ προσφέρειν ἀντὶ τοῦ προσάγειν χρώμενοι.

ὍΤΑΝ δὲ πληρῶνται, σημεῖον αὖθις τὸ σῶμα ἀνθηρὸν γίνεται.

Καὶ τοῦτ' αὐτὸ διὰ βραχέων ὑπεγράψατο κοινὸν ἁπάσης ἀναθρέψεως ὑπάρχον σημεῖον. ἀνθηρὸν γὰρ γίνεται τὸ σῶμα, κατά τε τὰ γυμνάσια, καὶ ἄλλως τοῖς ἐξ αἵματος χρηστοῦ τὴν ἀνάθρεψιν ἴσχουσιν.

ἘΝ ΓΥΜΝΑΣΙΟΙ͂Σ σημεῖον ὁ ἱδρὼς στάγδην. ἔξεισιν ὥσπερ ἐξ ὀχετῶν, ἡ σύμπτωσις ἐξ ἐπάρσιος.

Λείπει κἀνταῦθα τῇ λέξει, τὸ συμπτώσεως, ἢ καθαιρέσεως, ἤ τι τοιοῦτον. διὸ καὶ τινὲς οὐκ ὤκνησαν αὐτὸ προσθέντες ὡς γεγραμμένον οὕτως ἐξ ἀρχῆς ἐξηγεῖσθαι τοιάνδε τὴν λέξιν ποιήσαντες. ἐν γυμνασίοις σημεῖον συμπτώσεως ὁ ἱδρὼς ὁ ῥέων ὥσπερ ἐξ ὀχετῶν. ἐφεξῆς δ' ἄλλο σημεῖον γίνεσθαι τὴν ἀθρόαν σύμπτωσιν ἐξ ἐπάρσεως. χρὴ γὰρ κἀνταῦθα προσυπακοῦσαι τὸ ἀθρόον εἰ καὶ μὴ γέγραπται νῦν, ἔμπροσθεν εἰρηκότος αὐτοῦ ἐξαπίνης γὰρ εἴρεται. ὅτι δὲ ταῦτα διαφορουμένου τοῦ σώματος ἀμέτρως, γίνεται πρόδηλον.

Ἡ γυνὴ ἣν τὸ πρῶτον ἐθεράπευσα ἐν Κρανῶνι. σπλὴν μέγας φύσει, πυρετὸς καυσώδης ἐξέρυθρος πνεῦμα δεκάτῃ ἱδρὼς τὰ πολλὰ ἄνω. ἀτάρτοι, καὶ κάτω ιά οὐδὲν ἀξιόλογον.

Ἐκ ταύτης τῆς ῥήσεως οὐκ ἔστιν ἡμῖν μαθεῖν. θαυμάσαιμι δ' ἂν εἰ καὶ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης οὕτως ἔγραψεν ἄνευ τοῦ προσγράψαι τὰ οὖρα. ὡς εἴγε προσεγέγραπτο πλέον ἂν ἐκ τούτου εἰς ἀνάμνησιν ἔχω τι. πρὸς ἡμᾶς δ' ἐξ ἐπιμέτρου καὶ τοῦτ' ἔστιν ἀσαφὲς τότε κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ῥήσεως γεγραμμένον ἣν τὸ πρῶτον ἐθεράπευσα. ζητήσεως τ' ἄξιόν ἐστι πότερον ἑαυτοῦ χάριν ὡς ὀνομάτων, καὶ τόπων ἐν οἷς οἱ νοσοῦντες κατέκειντο μνημονεύειν εἴωθεν. οὕτω καὶ νῦν προσέγραψεν. ἣν τὸ πρῶτον ἐθεράπευσα διὰ τὸ μεμνῆσθαι τὸ ὄνομα τῆς γυναικὸς ἢ δηλωτικόν ἐστι τοῦ νῦν ἐξ ὑποστροφῆς νοσῆσαι τὸν ἄνθρωπον. οὕτω δὲ καὶ τὸ πνεῦμα τὸ τῇ δεκάτῃ τῶν ἡμερῶν γεγονέναι γεγραμμένον, ἀσαφές ἐστιν, εἴτε δύσπνοιαν ἁπλῶς σημαίνει ἥν τινοῦν, εἴτε μόνον τὸ δεδιωγμένον, καὶ μέγα πυκνὸν εἶδος τῆς δυσπνοίας. ἔνιοι δὲ καὶ τὸ κατὰ τὴν γαστέρα πνεῦμα πλέον ἠθροῖσθαι νομίζουσιν ἐκ τῆς λέξεως δηλοῦσθαι. ταῦτα μὲν οὖν κατὰ τὴν λέξιν ἔχει τὴν ἀσάφειαν. ἄλλα δὲ κατὰ μόνην τὴν διάνοιαν. πότερον γὰρ ἐπὶ μόνῳ τῷ σπλῆνι πάσχοντι συνέβη τὴν γυναῖκα, καὶ πυρετὸν καυσώδη ἔχειν καὶ τὴν δύσπνοιαν, ἢ τὴν ἐμπνευμάτωσιν τῆς γαστρός. ἐξέρυθρόν τε τὴν χρόαν, ἢ καί τις ἄλλη πυρετώδης αὐτῇ διάθεσις ἐγένετο δι' ἣν ταῦτα συνέπεσεν, ἄδηλόν ἐστι. μέγιστον δ' ὡς ἔφην τὸ μὴ γινώσκειν ἡμᾶς ὁποῖα τὰ οὖρα μέχρι κρίσεως ἐγένετο. καὶ διότι κατὰ τὴν δεκάτην ἡμέραν ἐπεσήμηναν οἱ ἱδρῶτες. εἴωθε γὰρ αὐτὸς ἐν αἷς ἡμέραις οἱ παροξυσμοὶ σφοδρότεροι γίνονται προσγράφειν. ἵν' εἰδῶμεν ὡς ἐκ πολλῆς τῆς τῶν κατὰ μέρος πείρας ἤθροισε τὴν ἐμπειρίαν. ἀφ' ἧς ἀπεφήνατο καθόλου περὶ πάντων νοσημάτων. ὧν οἱ παροξυσμοὶ ἐν περιτταῖς ἡμέραις γίνονται, οὕτω καὶ τὰς κρίσεις ἐν περιτταῖς ἡμέραις ἀποτελεῖσθαι. ὃ δὲ πάντων ἐστὶν ἀτοπώτατον ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει, καὶ δὴ φράσω. πότερον ἀπέθανεν, ἢ ὑγίανεν ἡ γυνὴ παραλελεῖφθαι. διὸ καὶ τὸ μεταξὺ ταύτης τε καὶ τῆς μετὰ ταύτην γεγραμμένης τὸ ἦσσον,

ἔνιοι μὲν ταύτῃ προστιθέασιν. ἔνιοι δὲ ἐκείνης ἡγούμενον ποιοῦσιν. εἰ μὲν οὖν ἐγέγραπτο κατὰ τὴν ιδʹ ἐπ᾽ ἀγαθῷ κεκρίσθαι τὴν γυναῖκα λόγον ἂν εἶχε μὴ προσγράφειν ταύτῃ τῇ ῥήσει τὸ ἧσσον. εἰρηκὼς δ᾽ ἐν τῇ δεκάτῃ ἡμέρᾳ ὡς ἱδρῶτας γεγονέναι τῇ γυναικὶ τὰ πολλὰ ἄνω, κἄπειθ᾽ ἑξῆς ἐπιφέρων ἀτάρ τοι καὶ κάτω τεσσαρεσκαιδεκάτῃ, πῶς ἂν ἔτι προσέγραψε τὸ ἧσσον εἴπερ ὅλως ἐσώθη τὸ γύναιον. εὔλογον οὖν ἐστὶ μᾶλλον ἐκταθῆναι δι᾽ ὅλου τοῦ σώματος τοὺς ἱδρῶτας ἀγαθῆς τῆς κρίσεως γινομένης. ἐάν τ᾽ αὖ πάλιν ὑποθῆταί τις ἐπὶ κακῷ γεγονέναι τοὺς ἱδρῶτας ἀποθανούσης τῆς γυναικὸς, τὸ ἧσσον, εὐλόγως ἐπὶ τῇ τελευταίᾳ τάξει τῆς προκειμένης ῥήσεως ἵν᾽ ᾖ τὸ λεγόμενον ἵδρωσε μὲν καὶ τῇ δεκάτῃ τὰ ἄνω μᾶλλον ἀτάρ τοι καὶ κάτω. ἵδρωσε δὲ καὶ τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ ἧσσον τὰ κάτω. ἐπὶ τὴν ἑξῆς οὖν ῥῆσιν ἤδη μεταβῶμεν. ἴσως γὰρ ἐν ἐκείνῃ τι σαφέστερον εὑρήσομεν ὁποτέρᾳ χρὴ συντάσσειν τὸ ἧσσον. εἴτε τῇ νῦν προκειμένῃ κατὰ τὴν τελευτὴν, εἴτε τῇ μετ᾽ αὐτὴν ἐπὶ τῆς ἀρχῆς.

ἩΣΣΟΝ τοῖς ἀπὸ κεφαλῆς κορυζώδεσι καὶ βραγχώδεσιν ἐπιπυρετήνασιν ὡς οἶμαι ὑποστροφαί.

Ὑπακοῦσαι χρὴ παυσαμένου τοῦ πυρετοῦ. πῶς γὰρ ἂν ἄλλως ἧττον αὐτοῖς εἶναι νομίσωμεν ὑποστροφὰς, ἢν μὴ παύσαιτο πρότερον. εἰ δ᾽ ἀφέλοιμεν τὸ ἧσσον ἀπὸ ταύτης τῆς ῥήσεως ὡς ἐνίοις ἔδοξεν ὕστατον τοῖς προηγουμένοις αὐτὸ τάξασι, τὴν ἐναντίαν τῇδε διάνοιαν ὁ λόγος ἕξει τοῖς ἀπὸ κεφαλῆς κορυζώδεσι, καὶ βραγχώδεσιν ἐπιπυρετήνασιν ὑποστροφὰς γίνεσθαι νομιζόντων ἡμῶν. ὅπερ οὖν ἐν ἅπασι ποιοῦμεν οὐ τῇ τοῦ λόγου πιθανότητι τὰ ζητούμενα διορίζοντες, ἀλλὰ τοῖς ἐναργῶς ἐπὶ τῶν ἀρρώστων ὁρωμένοις ἐὰν καὶ νῦν ποιήσωμεν, εὑρήσομεν ὀρθῶς προτεταγμένον τῆς ῥήσεως τῆσδε τὸ ἧσσον. ὁ γὰρ πυρετὸς ἐπιγινόμενος κορύζαις, καὶ βράγχοις βεβαιοτέραν αὐτῶν ποιεῖται πέψιν. ὡς μηκέτ᾽ αὖ ὑποστροφὴν γίνεσθαι ῥᾳδίως μήδ᾽ ἂν ἁμάρτωσί τι τῶν ἄλλως τοῦ πυρέττειν ἄνευ τοιαύτης αἰτίας, ὑποστροφαῖς ἁλισκομένων ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι. διὰ τί δὲ πρόσκειται τῷ λόγῳ τοῖς ἀπὸ κεφαλῆς κορυζώδεσιν. οὐ γὰρ δὴ ἀπ᾽ ἄλλου τινὸς γίνονται μορίου κορυζώδεις. ἐγχωρεῖ μὲν οὖν καὶ οὕτως εἰρῆσθαι τὸν λόγον ὡς κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν εἴρηται, σπόνδυλοι δὲ οἱ κατὰ ῥάχιν. ἐγχωρεῖ δὲ διότι τῶν βραγχωδῶν ἐν αὐτοῖς ἐμνημόνευσε προσθεῖναι τὸ ἀπὸ κεφαλῆς. ἐπειδὴ καὶ ἄλλως γίνονται βράγχοι. δυνατὸν δὲ καὶ τοῖς ἀπὸ κεφαλῆς εἰρῆσθαι, γράψαντος αὐτοῦ πρὸς ἀνάμνησιν ἑαυτῷ συντόμως ἕνεκα διορισμοῦ πρὸς τὰς ἀπό τινος ἔξωθεν αἰτίας μικρᾶς γινομένας κορύζας. ἵν᾽ ἐνδείξηται περὶ τούτων εἶναι τὸν λόγον, ὅσοι διὰ φυσικὴν ἀσθένειαν τῆς κεφαλῆς, ἑτοίμως ἁλίσκονται τῷ παθήματι. τούτοις γὰρ ἄν τις εἰκότως ἀπὸ κεφαλῆς ὀνομάζει κορυζώδεις οὐκ ἀπὸ ψύξεως, ἢ ἐγκαύσεως, ἤ τινος ἁπλῶς ἔξωθεν αἰτίας. τὸ δ᾽ οἶμαι κατά τινα τῶν ἀντιγράφων πρόσκειται, δηλοῦν ἐπαμφιβάλλειν αὐτὸν περὶ ὧν ἀπεφήνατο. λόγον δ᾽ ἔχει καὶ χωρὶς τοῦ οἶμαι γράφειν ἀληθοῦς γε ὄντος τοῦ λεγομένου. διὰ δὲ τῆς ἐφεξῆς γεγραμμένης ῥήσεως, ἀπόδειξιν ὧν ὀρθῶς ἀπεφήνατο προσέθηκεν. ἐπ᾽ αὐτὴν οὖν ἤδη μεταβῶμεν.

Γ ΑΝ ΤΟ ἐκπυέον ἀνυπόστροφον. ἐωυτὸς γὰρ πεπασμὸς καὶ κρίσις ἅμα, καὶ ἀπόστασις.

Οὐκ ἀσαφὴς ἡ ῥῆσις τοῖς μεμνημένοις περὶ ὧν ἤδη πολλάκις εἴρηκε πεπασμός. ἐμνημόνευσε δὲ καὶ νῦν αὐτῶν ἕνεκα τῶν προειρημένων ὡς ἔφην. ἵνα ὁ σύμπας λόγος γένηται τοιοῦτος. καὶ τοῖς κορυζώδεσι, καὶ βραγχώδεσιν ἀπὸ τῶν ἐκ τῆς κεφαλῆς καταῤῥόων, ὅταν ἐπιγινομένου τοῦ πυρετοῦ πεμφθῇ τὸ ψυχρὸν ἅμα, καὶ ὑγρὸν ῥεῦμα καὶ πεμφθὲν ἐκκριθῇ, βεβαίαν ἔλπιζε τὴν κρίσιν τοῦ νοσήματος γεγονέναι. καὶ μηκέθ᾽ ὑποστρέψαι τὸν ἄνθρωπον.

ΟΙΣΙΝ ΟΤΑΝ ἀφροδισιάζωσι φυσᾶται ἡ γαστὴρ ὡς Δαμαγόρᾳ. οἷσι δ᾽ ἐν τούτοισι ψόφος Ἀρκεσιλάῳ.

καὶ ταύτην τὴν ῥῆσιν ἄλλος ἄλλως γράφει, καὶ τινὲς προστιθέασιν αὐτῇ, τὸ ὅταν ἄρχωνται. τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν εἰρημένον. οἷσιν. ἀφαιροῦντες. καὶ ποιοῦντες τὴν λέξιν τοιαύτην. ὅταν ἄρχωνται ἀφροδισιάζειν φυσᾶται ἡ γαστήρ. βουλόμενοι τοῖς ἀρχομένοις ἀφροδισίων τουτέστι τοὺς πρῶτον ἐπιχειροῦντας τῷ ἔργῳ τούτῳ πάσχειν τὰ τῆς ῥήσεως ἐφεξῆς δηλούμενα, καίτοι τὴν γραφὴν ταύτην, οὔτε βιβλίον τι παλαιὸν, οὔτ᾽ ἐξηγητὴς οἶδεν. ἀλλ᾽ ὅμως οἱ περὶ τὸν Σαβῖνον ἐπὶ τῶν ἀρχομένων ἀφροδισιάζειν τὸν λόγον αὐτῷ εἶναί φασιν. καίτοι μνημονεύσαντος αὐτονομαστὶ τοῦ Ἱπποκράτους ἑνὸς ἀνθρώπου τοῦ Δαμναγόρου. ὅπερ δ᾽ εἴωθε ποιεῖν ὅταν ὀλίγοις τισὶ γινόμενον πρᾶγμα διέρχηται. καὶ χωρὶς δὲ τοῦ γεγραφέναι τι περὶ τούτων Ἱπποκράτει τὸ φαινόμενον ἐχρῆν ἐκ τῆς πείρας μαθεῖν. οὐ γὰρ συμβαίνει τοῖς ἀρχομένοις ἀφροδισίων ἐμφυσᾶσθαι τὴν κοιλίαν ἢ ψόφον ἴσχειν ἐν αὐτῇ. ἀλλὰ μᾶλλον ἐνίοις ἐν τῷ σπανίῳ τῶν παρακμαζόντων τε καὶ τὸ καλούμενον πάθημα φυσῶδές τε καὶ ὑποχονδριακὸν, καὶ μελαγχολικὸν ἐχόντων ἐμφυσᾶσθαι συμβαίνει μᾶλλον τὴν γαστέρα ὅταν ἀφροδισίοις χρήσωνται. τοῖς δ᾽ αὐτοῖς τούτοις ὑπάρχει καὶ τὸ συνεχὲς ὀρέγεσθαι μίξεως. ὅπερ οὖν πολλάκις ἤδη πρόσθεν εἶπον, ἐάν τε παραλείπω τὰς γραφὰς ἃς ἐποιήσατο κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν ἐάν τ᾽ εἴπω πάσας ἑκατέρας μέμφονται πολλοὶ ταῖς ἑαυτῶν ἐπιθυμίαις, κρίνοντες τὸ σύμμετρον ἐν τοῖς λόγοις οὐ τῇ τῶν πραγμάτων φύσει. καὶ μέντοι κἂν τινὰ μὲν εἴπω τῶν εἰρημένων τε καὶ γεγραμμένων τινὰ παραλείπω, καὶ οὕτως ἕπονταί τινες οἱ μεμψάμενοι. τινὰ μὲν τῶν εἰρημένων ὡς ἐχρῆν παραλελεῖφθαι καὶ ταῦτα ληρώδη γε ὄντα. τινὰ δὲ τῶν παραλελειμμένων ὡς ἐχρῆν εἰρῆσθαι μὴ χείρω τῶν εἰρημένων ὄντα. κατὰ μὲν γὰρ τὰς ὁσημέραι γινομένας συνουσίας, ὁποίαν τινὰ βούλονται τὴν ἐξήγησιν ἀκούειν οἱ παρόντες αὐτῶν ἐκείνων πυθόμενοι ἁρμόττεσθαι πειρῶνται ταῖς βουλήσεσιν αὐτῶν. ἐν βιβλίῳ δ᾽ οὐκ ἔστι πρᾶξαι τοῦτο. διόπερ εἱλόμην εἰς μὲν ταῖς πλείσταις τῶν ῥήσεων, ἢ μηδ᾽ ὅλως μνημονεύειν τῶν ὑπαλλαττόντων τὴν ἀρχαίαν γραφὴν, ἢ παντάπασιν ἀλλοκότως ἐξηγησαμένων. ἐπί τινων δ᾽ ἤτοι τὰ μὴ παντάπασιν ἀπιθάνως εἰρημένα μεμνῆσθαι χρὴ τοὺς ἀναγνωσομένους τὰ ὑπομνήματα καθ᾽ ἑκάστην τὴν ῥῆσιν ἀναμιμνήσκειν αὐτοὺς ἐπαχθές. ὅπερ οὖν ἔλεγον οἱ μὲν περὶ τὸν Σαβῖνον ὡς πρώην τοῖς τῶν ἀφροδισίων πειρωμένοις συμ-

βαίνει τὰ κατὰ τὴν ῥῆσιν εἰρημένα πάσχειν, ὡς ἀληθὲς ὑποθέμενοι πειρῶνται λέγειν τὴν αἰτίαν αὐτοῦ.
τινὲς δ' ἔμπαλιν τοῖς δε τὴν γραφὴν τῆς λέξεως ἐποιήσαντο τοιάνδε. εἰσὶν οἷσιν ὅταν ἀφροδισιάζωσι φυ-
σᾶται ἡ γαστήρ. οἱ μὲν περὶ τὸν Σαβῖνον οὐκ ἀλόγως φασὶ τοῖς ἀφροδισιάζειν ἀρχομένοις τοῦτο συμβαίνειν.
πρῶτον μὲν ὅτι μέγας ὁ ξενισμὸς γίνεται περὶ τὸ σῶμα. γράφουσι γὰρ οὕτως αὐτοί. δι' ὃν ξενισμὸν φύ-
σιν, ἐπιληψίαν τε, καὶ νεφρίτιδας αὐτοῖς, ἕτερά τε χρόνια γίνεσθαι. ἔπειτα δὲ καὶ ὅτι Δημόκρι-
τος εἶπεν, ἄνθρωπος ἐξ ἀνθρώπου ἐν ταῖς συνουσίαις ἐκθόρνυσθαι. καὶ μέντοι καὶ διότι φασὶ πολὺν ὀδαξυ-
σμὸν διὰ τὴν ἀλήθειαν τοῦ θερμοῦ, καὶ τὴν δριμύτητα πάσχουσι. καὶ κοινοῦ γε ὡς λέγουσιν ὄντος τοῦ λόγου θη-
λειῶν τε καὶ ἀρρένων, ἐπὶ θηλειῶν φασι σαφῆ τὴν αἰτίαν εἶναι. τῇ γὰρ ὑστέρᾳ τὸ μὲν ἔντερον ὑποτέτασθαι,
ἡ κύστις δ' ἐπίκειται. εἰκὸς οὖν ἐντεινομένην αὐτὴν, καὶ σφυγμώσαν, ἐπέχειν τὴν ἀμφοτέρων ἀπόκρισιν. ἐναπο-
10 λαμβανομένης οὖν τῆς φύσης συνεχῶς ἐμπνευματοῦσθαι, καὶ τοῦ οὔρου δὲ κατεχομένου τὸ ἐπιγάστριον οἰδεῖν.
ταῦτα μὲν οὖν οἱ περὶ τὸν Σαβῖνον λέγουσιν, ἀπιθάνους αἰτίας ἀποδιδόντες τῶν μὴ γινομένων. οὐ γὰρ συμβαί-
νει ταῦτα τοῖς ἀρχομένοις ἀφροδισίων μειρακίοις, ἀλλὰ τοῖς μελαγχολικοῖς, καὶ φυσώδεσιν ὀνομαζομένοις. οὐ
καὶ μετὰ τὴν παρακμαστικὴν ἡλικίαν τὰ τοιαῦτα πάσχουσιν. ὅλως γὰρ τὸ φύσης ἐμπίπλασθαι δι' ἀσθένειαν
γίνεται τῆς ἐμφύτου θερμασίας. ἐρρωμένης γὰρ ταύτης τῶν τοιούτων οὐδὲν συμβαίνει. Ἀριστοτέλης δ' ἐν τοῖς
προβλήμασι καὶ τὴν αἰτίαν ζητεῖ, δι' ἣν ἀφροδισιαστικοὺς συμβαίνει γίνεσθαι τοὺς μελαγχολικούς. ἀθροίζεσθαί
τε πνεῦμά φησιν αὐτοῖς ἐν ὑποχονδρίοις φυσῶδες οὐκ ὀλίγον, διὸ πνευματώδη τε καὶ ὑποχονδριακὰ προ-
σαγορεύεσθαι τὰ τοιαῦτα πάθη. καὶ Διοκλῆς τε καὶ Πλειστόνικος ἕτεροί τε πολλοὶ τῶν ἰατρῶν οὕτως ὀνομάζε-
» σθαι φασὶν αὐτά. οὐ χεῖρον δὲ καὶ λέξιν τινὰ τῶν τῷ Ἀριστοτέλει γεγραμμένων εἰπεῖν ἔχουσαν ὧδε. Διὰ τί
» οἱ μελαγχολικοὶ εἰσὶν ἀφροδισιαστικοὶ, ἢ ὅτι πνευματώδεις. τὸ γὰρ σπέρμα πνεύματος ἔξοδός ἐστι. διότι οὖν πο-
20 λὺ τὸ τοιοῦτον ἀνάγκη πολλάκις ἐπιθυμεῖν καθαίρεσθαι. κουφίζονται γάρ. διὰ τοῦτ' οὖν καὶ Ῥοῦφος ἔλεγεν
ἀντὶ τοῦ ψόφος εἵλετο γράφειν φόβος. ἵνα ὁ λόγος ᾖ τῷ Ἱπποκράτει περὶ τῶν μελαγχολικῶν. οἷς ἐστιν ἰδιαίτη
ὁ φόβος. ἄλλῳ μὲν γὰρ ἄλλο φοβερόν. ἓν γοῦν τι πάντως καθ' ἕκαστον αὐτῶν, ὅταν γε τὰ μέτρια δυσθυμοῦ-
σιν. εἰ δὲ μὴ, καὶ δύο, καὶ πλείω, καὶ πάνυ πολλά. καί τισιν αὐτῶν ἅπαντα. γενήσεται οὖν κατὰ μὲν τὸν Ῥοῦ-
φον ἡ λέξις οὕτως ἔχουσα. Οἷσιν ὅταν ἀφροδισιάζωσι φυσᾶται ἡ γαστὴρ ὡς Δαμαγόρᾳ. ὅθεν τούτοις ὁ φόβος.
κατὰ δὲ τοὺς παλαιοὺς ἐξηγητὰς ὡς ἐν ἀρχῇ γέγραπται. τὴν γὰρ ἐκείνων γραφὴν ἀεὶ προστίθημι καὶ ἡμαρ-
τῆσθαι δοκεῖ κατὰ τοὺς πρώτους ἀντιγραψαμένους. ἄμεινον γὰρ ὡς εἶπον ἤδη πολλάκις ὅπως εὑρέθη γεγραμ-
μένον εἰπόντας, οὕτως ἤδη προσεπινοεῖν αὐτούς τι δηλοῦντας αὐτὸ τούτων. λέλεκται δὲ καὶ ἡ περὶ τὸν Σαβῖ-
νον ἐξήγησίς τε. Καπίτων δὲ οὕτως ἔγραψεν. Οἷσιν ἔστιν ὅταν ἀφροδισιάζωσι φυσᾶται ἡ γαστὴρ ὡς Δαμαγόρᾳ. οἷσι
δ' ἐν τούτοισι ψόφος. Διοσκουρίδης δὲ οὕτως. Οἷσι μὲν ὅταν ἀφροδισιάζων φυσᾶται ἡ γαστὴρ ὡς Δαμαγόρᾳ, οἷ-
30 σιν ἐν τούτοισι ψόφος. ἀφεῖλε γὰρ οὗτος τὸ δ'. οὐ μὴν οὐδὲ κατὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ ψόφου ὀνόματος ὡμολόγη-
σαν ἀλλήλοις οἱ ἐξηγηταί. τινὲς μὲν βορβορυγμὸν δηλοῦσθαι λέγοντες. ἔνιοι βρυγμόν. ἔνιοι δὲ τὰς κάτω διε-
ξιούσας φύσας. ἔνιοι δ' ὅτι ἂν ᾖ τούτων ἁπλῶς. εἴτις οὖν ἐν τοῖς ἐντέροις κίνησις αἰσθητὴ ταῖς ἀκοαῖς. εἰσὶ γὰρ
καὶ ἄλλαι τινὲς ἔξωθεν τῶν βορβορυγμῶν ἐν τοῖς ἐντέροις κινήσεις τε καὶ ψόφοι. τινὲς μὲν ἤχοις ἐοικότες. τι-
νὲς δὲ συριγμοῖς ἤ τινι τοιούτῳ τρόπῳ φόβῳ. Ἀρκεσίλαος δέ φησιν οὐ μόνον ἐφυσᾶτο ἡ γαστὴρ, ἀλλὰ καὶ ᾤδει,
τουτέστιν οἴδημα εἶχεν. εἴρηκα δὲ ἤδη πολλάκις οἴδημα καλεῖν αὐτὸν ἅπαντα τὸν παρὰ φύσιν ὄγκον, εἴτε φλεγ-
μονώδης, εἴτ' ἐρυσιπελατώδης, εἴτε σκιρρώδης εἴη. τῶν νεωτέρων, μόνον τὸν χαῦνον ὄγκον οἴδημα καλούντων.
ἀλλά γε ποιόν τινα λέγει τὸν ὄγκον γενέσθαι τῷ Ἀρκεσιλάῳ, ζήτημά ἐστιν οὐ σμικρόν. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ τὸν
ἰδίως ὑπὸ τῶν νεωτέρων ὀνομαζόμενον εἰρηκέναι. οὐκ ἔστι δ' ἀπίθανον ἐρυσίπελας, ἢ φλεγμονὴν, ἢ σκίρ-
ρον ἤ τι τῶν τοιούτων γενέσθαι περὶ τὸν τῶν ἀφροδισίων καιρὸν, ἢ σμικρὸν ὕστερον. αὖθίς τε μετ' οὐ πολὺ καθί-
40 στασθαι τοῦτο. τοῖς δ' ἐξηγηταῖς ὅλον τοῦτο παραλέλειπται τὸ σκέμμα. τοῦ μέντοι Ἀρκεσιλάου τούτου καὶ καθ'
ἕτερον τόπον τοῦ βιβλίου μέμνηται ὁ Ἱπποκράτης ἔνθα φησίν. Ἐν τοῖσι προσόδοισιν οἷς ψοφοῦσιν ὡς Ἀρκεσί-
λαος. εὔδηλον οὖν ὅτι τοῖς τοιούτοις φύσης ἐστὶν ἡ γαστὴρ μεστὴ, καὶ ταύτην ὑπὸ τῆς γινομένης συντονίας ἐν
τοῖς ἀφροδισίοις ἐκκρίνεσθαι συμβαίνει. Διοσκουρίδης δὲ οὕτως ἔγραψε τὴν ῥῆσιν. Ἀρκεσιλάῳ δὲ κακὸν ᾧδει
τὸ φυσῶδες. ἀντὶ τοῦ κακὸν ὤζετο τὸ φυσῶδες. ὧδε γεγράφθαι βουλόμενος. οἱ δ' ἄλλοι πάντες ἀρχὴν τῆς δευ-
τέρας ῥήσεως ἐποιήσαντο. τὸ φυσῶδες. ὡς ἐφεξῆς γέγραπται.

Τ Ὁ φυσῶδες συναίτιον ἐν τοῖσι πιτυρώδεσι, καὶ γὰρ εἰσὶ φυσώδεις.

Τ ίνας λέγει πιτυρώδεις ἄπορον εὑρεῖν ἐάν τε τὶς μὴ καθάπερ Ἡροδότου καὶ Κτησίου μόνον ὡς ἱστορίαν ἀναγινώ-
σκῃ τὰ βιβλία τῶν παλαιῶν ἰατρῶν, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ πλεῖόν τι ἔχειν εἰς τὰ τῆς τέχνης ἔργα. πολλοὶ δὲ τῶν ἐξη-
γητῶν ἀμελήσαντες τούτου, καὶ μάλισθ' ὅσοι τὸ σοφιστικὸν εἶδος ζηλώσαντες, ἐπὶ τὸ πρόχειρον ἀφικνοῦνται
50 τῆς ἐξηγήσεως, ὃ κατὰ τὴν τῆς λέξεως ἔνδειξίν ἐστιν. οὐκέτι βασανίζοντες ἐπὶ τῶν νοσούντων τὴν τῶν λεγο-
μένων ἀλήθειαν. οὕτω γοῦν καὶ νῦν πιτυρώδεις λελέχθαι δεξάμενοι τοὺς πίτυρα συνεχῶς ἐν τῇ κεφαλῇ γεν-
νῶντας, ἀποδιδόναι τούτου τὴν αἰτίαν πειρῶνται. λέγοντες ὑπὸ περιττωμάτων ἐν τῇ κεφαλῇ ἀναφερομέ-
νων γίνεσθαι τὰ πίτυρα. φέρεσθαί τε αὐτά φασι πρὸς τὰ μετέωρα ὑπὸ πνεύματος θερμοῦ. καὶ διὰ τοῦτο φυσώ-
δεις τοὺς τοιούτους. μοχθηρὸς δ' ὁ λόγος αὐτῶν ἐστι, πρῶτον μὲν ὅτι τὸ φαινόμενον οὐκ ἔχει μαρτυροῦν. μυρίους
γὰρ οἴδαμεν ἥκιστα φυσώδεις οἷς ἐν τῇ κεφαλῇ συνεχῶς γίνεται πίτυρα. δεύτερον δὲ εἰ καὶ τὸ φαινόμενον αὐ-
τοῖς ἐμαρτύρει, πάντων τῶν περιττώματα τρεφόντων θερμὰ, κοινὸς ὁ λόγος ἐγίνετο. καὶ τρίτον πρὸς τούτοις,
ὅτι τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ὡς τὰ πολλὰ, διὰ τὴν οἰκείαν κρᾶσιν ἐστὶ σύμπτωμα, τὸ γεννᾶν πίτυρα κατὰ φύσιν ἐχόν-
των τῶν χυμῶν. εἰκότως οὖν ἔνιοι τὴν παλαιὰν γραφὴν ὑπαλλάξαντες ἔγραψαν τὸ φυσῶδες συναίτιον τοῖ-

σι πτερυγώδεσι. ἐμάθετε δ᾽ ὅτι, πτερυγώδεις ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰατροῖς ὀνομάζειν, τοὺς ὁμοίους ὀρνίθων πτέρυξι τὰς ὠμοπλάτας ἔχοντας ἐκκειμένας τε καὶ προηκούσας εἰς τοὐπίσω. τούτοις οὖν φασὶ συναίτιον εἶναι τὸ φυσῶδες ἐμπίπτειν εἰς τὸ πάθος ὥσπερ ἐμπίπτουσι, τουτέστιν εἰς τὴν ἀναγωγὴν τοῦ αἵματος. καὶ γὰρ εἶναι φυσώδεις αὐτούς. ὅτι μὲν οὖν εἰς τὸ ῥαγῆναί τι κατὰ τὸν πνεύμονα συναίτιόν ἐστι τὸ φυσῶδες, οὐκ ἄδηλον. εἰ δὲ καὶ φυσώδεις εἰσὶν οἱ στενοθώρακες, ἔτι διὰ τῆς πείρας βασανιστέον ἡμῖν ἐπιμελῶς. ἐμοὶ μὲν γὰρ ἐφάνησαν ὀλίγου δεῖν ἅπαντες τοιοῦτοι. καὶ τάχα διὰ τὴν ἔνδειαν τῆς ζωτικῆς θερμασίας, ἣν ἐκ τῆς καρδίας ὁρμᾶσθαι μεμαθήκατε. μικρὰν οὖν ἔχοντες οἱ πτερυγώδεις τὴν καρδίαν, ἀκολούθως ταύτῃ, καὶ τὴν ἅπαντι τῷ σώματι θερμασίαν ἐξ αὐτῆς ἐπιρρέουσαν, ἔχουσιν ἀσθενῆ. διὰ γάρ τοι τὴν ἀσθένειαν ταύτης, ἐξ ἀρχῆς αὐτῆς, ἡ καρδία γέγονεν ὡς ἐμάθετε μικρά. τινὲς δ᾽ οὐ πτερυγώδεσιν, ἀλλὰ πυρετώδεσιν γράφουσι τὴν λέξιν ποιοῦντες τοιάνδε. Τὸ φυσῶδες συναίτιον τοῖς πυρετώδεσι, καὶ γάρ εἰσι φυσώδεις. οὐκ ἀληθεύουσι δ᾽ οὐδ᾽ αὐτοὶ πάντας τοὺς πυρετώδεις φυσώδεις εἶναι νομίζοντες. ὁ γέ μην Διοσκουρίδης ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔφην, ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς προγεγραμμένης ῥήσεως γράψας τὸ φυσῶδες, ὧδέ πως ἔγραψε τὴν νῦν προκειμένην ῥῆσιν. συναίτιον οἱ πτερυγώδεες. ὡς εἶναι τὸ συνεχὲς ὅλως αὐτῆς, τοιόνδε. Ἀρκεσιλάῳ δὲ κακὸν ὤλει τὸ φυσῶδες. εἶθ᾽ ἑξῆς ἀπ᾽ ἄλλης ἀρχῆς. συναίτιον οἱ πτερυγώδεες, καὶ γάρ εἰσι φυσώδεες. ἅλις δ᾽ οὖν ἤδη καὶ τῶν φυσωδῶν, ἵνα μὴ τῷ λόγῳ νῦν ἀεὶ παραιτοῦμαι τὸ γράφειν πολλά. τῷ δ᾽ ἔργῳ κατάφορος γίνωμαι μηκύνων περιττῶς.

ΤΟ ΨΥχρὸν πάνυ φλεβῶν ῥηκτικὸν, καὶ βηχῶδες οἷον χιών. κρύσταλλος, καὶ συστρεπτικὸν οἷον τὰ φήρεα, καὶ αἱ γογγρῶναι, συναίτιον αἱ σκληρότητες.

Εἴρηται μὲν ἤδη πλέον, ἔν τε τῷ περὶ ὑγρῶν χρήσιος, καὶ τοῖς ἀφορισμοῖς, ὁποία τίς ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ ψυχροῦ. λέλεκται δέ τινα καὶ νῦν αὐτοῦ τῶν ἔργων, ὡς ἐν ὑποτυπώσει χρήσιμα πρὸς τὴν τῆς καθόλου δυνάμεως εὕρεσιν. ὅλον μὲν γὰρ ἐφ᾽ ἑαυτῷ συνάγει, καὶ πυκνοῖ, καὶ πιλεῖ, καὶ σφίγγει τὸ ψυχρὸν ἅπανθ᾽ ὅσοις ἂν πλησιάζῃ. καὶ διὰ τοῦτο τάς τε ἀδήλους αἰσθήσει, διαπνοὰς τῶν σωμάτων, καὶ τὰς αἰσθητὰς ἐκροὰς κωλύει. οὕτω γοῦν κἀν ἀφορισμοῖς ἔγραψεν. Ἐν τούτοισι δὲ τῷ ψυχρῷ χρῆσθαι, ὅταν αἱμορραγέειν μέλλῃ, μὴ ἐπ᾽ αὐτὰ, ἀλλὰ περὶ αὐτὰ, ὅθεν ἐπιρρεῖ. καὶ ὅσα τούτων ἐφεξῆς εἴρηκεν ἔργα τοῦ ψυχροῦ τῆς οἰκείας δυνάμεως ὅταν διὰ μέσου μηδενὸς ἐνεργῇ. πάλιν δ᾽ ὅταν εἴπῃ. Τὰ ψυχρὰ οἷον χιὼν, κρύσταλλος, στήθει πολέμια, βηχέων κινητικὰ, αἱμορροϊκὰ, καὶ καταρροϊκά. τὸ μὲν στήθους πολέμια κατὰ τὴν τοῦ αὐτοῦ τοῦ ψυχροῦ δύναμιν εἶπεν. τὸ δὲ βηχέων κινητικὰ, αἱμορροϊκὰ, διὰ μέσων ἑτέρων. ἐπειδὴ γὰρ εἰς ἑαυτὰ συνάγεται, καὶ σφίγγεται τὰ σώματα τῶν περιεχόντων ἀγγείων τὸ αἷμα, διὰ τοῦτ᾽ ἐνίοτε συμβαίνει ῥήγνυσθαι τοὺς χιτῶνας αὐτῶν. ἵν᾽ ὅπερ ὑπὸ πολλοῦ τοῦ περιεχομένου γίνεται ἐν τοῖς χαλαροῖς ἀγγείοις, τοῦτο ὑπὸ τοῦ μὴ πολλοῦ συμβαίνει τοῖς τεταμένοις. διὰ τοῦτο οὖν οὐχ ἁπλῶς εἶπεν ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει, τὸ ψυχρὸν εἶναι φλεβῶν, ἀλλὰ τὸ πάνυ ψυχρὸν ἔφη. ταὐτὸ δὲ τοῦτο δυνάμει, κἀν τοῖς ἀφορισμοῖς ἔγραψεν ἐν τῷ φάναι. Τὰ ψυχρὰ, οἷον χιὼν κρύσταλλος. ἐξηγησάμενος διὰ τῶν παραδειγμάτων, τίνα τ᾽ ἐστὶ τὰ πάνυ ψυχρά. πάλιν δ᾽ ἐν ἀφορισμοῖς εἰπών. Ἕλκεσι τὸ μὲν ψυχρὸν δακνῶδες δέρμα περισκληρύνει. νῦν εἶπε τὸ ψυχρὸν συστρεπτικὸν ἐν ἴσῳ τῷ συναπτικόν. οὕτως οὖν ἐργάζεται καὶ τοὺς ἐν τοῖς νευρώδεσι μορίοις ὄγκους. καὶ κατά γε τὰ νεῦρα, τά τε γάγγλια καλούμενα, καί τινας ἄλλας τάσεις, τὰς μὲν προμηκεστέρας, τὰς δὲ στρογγυλωτέρας. καί μοι δοκεῖ τὰς προμηκεστέρας, ὠνομακέναι φήρεα, τὰς δὲ στρογγυλωτέρας γογγρώνας. φήρεα μὲν εἰπὼν τὰ τὴν ἐμφέρειαν ἔχοντα φηρέων. οὕτω γὰρ ὠνομάκασιν ἔνιοι τῶν ἰώνων σατύρους, οὓς γράφουσί τε καὶ πλάττουσι προμήκεις, ἐξοχὰς ἔχοντας παρὰ τοῖς ὠσί. γογγρώνας δὲ τὰς περιφερεστέρας ἐξοχὰς μετὰ σκληρότητος. οἷαί περ εἰσὶν αἱ γινόμεναι τισὶ τῶν δένδρων ἐπιφύσεις, ἃς καλοῦσι γόγγρους. ὡς καὶ Θεόφραστος ἐν τῷ πρώτῳ τῶν περὶ φυτῶν ἔγραφε κατὰ λέξιν οὕτως. Ἔνια δὲ ἴσχει τοὺς καλουμένους ὑπό τινων γόγγρους, ἢ τὸ ἀνάλογον οἷον ἐλαία. λέγουσι δ᾽ ἔνιοι καὶ νῦν ἔτι κατὰ Θετταλίαν, ἀκηκοέναι τινῶν γαγγρώνας ὀνομαζόντων τὰς τοιαύτας σκληρότητας, ὅταν ἐν τραχήλῳ συστῶσιν. οὐ μὴν τά γε φήρεα λέγοντος τινὸς οὔτ᾽ αὐτὸς ἤκουσα, κατά τι τῶν ἐθνῶν, οὔτε τινὸς ἀκηκοότος ἐπυθόμην. καί τοι τινὲς τῶν ἐξηγητῶν φασὶ τὸν Ἱπποκράτην φήρεα καλεῖν, τὰ ἐν Φηραῖς τῆς Πελοποννήσου πλεονάζοντα. τινὲς δὲ διὰ τοῦ ε τὴν πρώτην συλλαβὴν γράφοντες ἅμα τῷ φ δηλονότι, φέρεα φασὶν αὐτὸν ὀνομάζειν τὰ ἐν Φεραῖς τῆς Θετταλίας πολλάκις γινόμενα. τοῦ μέντοι τὰς προμήκεις ἐξοχὰς ὀνομάζειν φήρεα, μαρτύριον εἶναι δοκεῖ καὶ τὸ γεγραμμένον, ἐν τῷ τῶν ἐπιδημιῶν ἑβδόμῳ κατὰ λέξιν οὕτως. Ἐπεδήμησαν βῆχες, μάλιστα δὲ παιδίοις τὰ περὶ τὰ ὦτα πολλοῖσιν οἷα τοῖς σατύροις. τὸ δ᾽ ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς προκειμένης ῥήσεως. Συναίτιον καὶ αἱ σκληρότητες. τοῦτο σημαίνει, ταῖς τῶν εἰρημένων παθῶν γενέσεσιν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ, συναίτιόν ἐστι καὶ ἡ σκληρότης τοῦ σώματος ἐν ᾧ συνίσταται τὰ πάθη. τουτέστιν ὅταν ὁ ἄνθρωπος ᾖ φύσει σκληρὸν ἔχων τὸ δέρμα. διὰ γὰρ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, τό τε ψυχρὸν αἴτιόν ἐστι, τῆς τῶν εἰρημένων παθῶν γενέσεως, τό τε δέρμα τὸ σκληρόν. ὅτι γὰρ ὡς αὐτὸς ἔφη τὸ ψυχρὸν, δέρμα περισκληραίνει. διὰ τοῦτο τὰ τοιαῦτα πάθη γεννᾷ. διεξέρχεσθαι δι᾽ αὐτοῦ τῶν ὑπ᾽ αὐτὸ συναθροιζομένων χυμῶν, μὴ δυναμένων. οἷς οὖν ἐστὶ φύσει σκληρὸν τὸ δέρμα, τούτοις συναίτιον καὶ αὐτὸ γίνεται, τοῦ μήτε διαφορεῖσθαι τοὺς παχεῖς καὶ γλίσχρους χυμοὺς, ἀθροιζομένους δ᾽ ὑπ᾽ αὐτὸ, τοὺς εἰρημένους σκληροὺς καὶ σκιρρώδεις ὄγκους ἐργάζεσθαι. ὅτι δὲ καὶ φλεβῶν ῥῆξις ἐν τοῖς φύσει σκληροτέροις ἔσται, διὰ τὴν τοῦ ψυχροῦ βίαν, οὐκ ἄδηλόν ἐστιν. εἰ γὰρ ὑπὸ τοῦ περιεχομένου κατὰ τὰς φλέβας αἵματος ἡ ῥῆξις γίνεται τῶν ἀγγείων, ἐν τοῖς τοιούτοις ἔσται μᾶλλον, ὅσα διὰ σκληρότητα δυσχερῶς, καὶ μόγις ἐνευρύνεται. τὰ γὰρ ἐπὶ πλέον ἐκτείνεσθαι πεφυκότα, κἂν πολὺ τὸ περιεχόμενον ἐν αὐτοῖς ᾖ, στέγει τοῦτο μὴ ῥηγνύμενα. καὶ βῆχες δ᾽ ἂν εἰκότως ἐν τοῖς φύσει σκληροτέροις σώμασι γίνοιντο. λέλεκται γὰρ ὅτι τῶν μαλακῶν ῥᾷον, ταῦτα τραχύνεται. γεγραφότων δὲ τινῶν κατὰ τὴν ῥῆσιν ἀντὶ τοῦ βηχῶδες, φυσῶδες. εἰπεῖν τι καὶ περὶ τούτου προσήκει.

φαίνεται γὰρ ὅσημέραι κατὰ τὴν γαστέρα τοῦ σώματος φυσώδους ἐμπιμπλάμενα τοῖς ψυχθεῖσιν. ἀλλ᾽ ἥγε παλαιὰ γραφὴ τῆς ῥήσεως, οὐ τὸ φυσῶδες, ἀλλὰ τὸ βηχῶδες ἔχει. καὶ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς ὡς ἔφην ἀρτι, τῶν ψυχροτάτων ὑλῶν ἐν παραδείγματι μνημονεύσας, οὐ προσέθηκεν αὐταῖς τὸ φυσῶδες. τὰ γὰρ ψυχρά φησιν οἷον χιὼν, κρύσταλλος στήθει πολέμια, βηχῶν κινητικὰ, αἱμοῤῥοϊκὰ καὶ κατάῤῥοϊκά. διδάσκει τε καὶ τὴν νῦν προκειμένην ἡμῖν ῥῆσιν, καὶ κατὰ τὸν εἰρημένον ἀφορισμὸν, οὐχ ἁπλῶς ὅσα γίνεται διὰ τὸ ψυχρὸν ἀλλ᾽ ὅσα διὰ τὸ λίαν ψυχρόν. ἐνταῦθα μὲν εἰπὼν τὸ ψυχρὸν πάνυ, φλεβῶν ῥηκτικόν. ἐν δὲ τοῖς ἀφορισμοῖς τὸ οἷον χιὼν, κρύσταλλος. ὅτι δὲ μετέχειν τινὸς δεῖται θερμασίας τὰ φυσώμενα καθάπερ τε καὶ τά. λείπει

ΤΟ ΜΕΤ᾽ οὔρησιν σύναγμα παιδίοισι μᾶλλον, ἆρα ὅτι θερμότερα.

Ὅτι μὲν ὁ λόγος ὁ δὲ περὶ τῶν λιθιώντων παιδίων ἐστὶν, ἅπαντες εἰρήκασιν οἱ ἐξηγησάμενοι τὸ βιβλίον. οὐ μὴν
10 τὸ διὰ τί προσέθηκε τὸ μετ᾽ οὔρησιν, ἐνὸν ἁπλῶς γράψαι τὸ σύναγμα παιδίοισιν ἐπεσκέψαντο. καθάπερ οὐδὲ διὰ τί τὸν ἀπορητικὸν σύνδεσμον προσέθηκεν οὐχ ἁπλῶς εἰπὼν τὸ σύναγμα παιδίοισιν ὅτι θερμότερα. τὸ γὰρ ἆρά γε θερμότερα, τοῦ μὴ τολμῶντος ἀποφήνασθαι βεβαίως ἐστὶν ἐνδεικτικόν. καί τοιγε ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς ἁπλῶς ἔφη· τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν. τὸ μὲν οὖν ὄνομα τοῦ συγγράμματος ἐν μόνῳ τῷ ἑβδόμῳ τῶν ἐπιδημιῶν εὗρον. εἰπόντος τοῦ γράψαντος αὐτό. καὶ σύναγμα ἐφαίνετο ἐν τῷ χερνίβῳ. διά τι δὲ τὸ μετ᾽ οὔρησιν ἢ διὰ τί τὸ ἆρα προσέθηκεν ἐξῆς ἐπισκεψόμεθα. καὶ πρώτων γε τὸ περὶ τῆς ἀπορίας εἰ καὶ δεύτερον γέγραπται. ἤτοι τοίνυν ἔτι μὲν ἀπορῶν ἔγραψε ταῦτα, τῷ χρόνῳ δὲ εὑρών τινὰ ἀπόδειξιν ἀπεφήνατο περὶ τῆς τῶν αὐξανομένων κράσεως, ἢ ὅπερ ἄμεινόν ἐστι διώρισται πρὸς ἡμῶν ἔν τε τοῖς περὶ κράσεων ὑπομνήμασι, κἀν τοῖς εἰς τοὺς ἀφορισμοὺς οὐχ ἁπλῶς ἐστι θερμότερος ὁ παῖς τοῦ
20 ἀκμάζοντος, ἀλλὰ τῷ συμφύτῳ θερμῷ θερμότερος. ἐλέχθη δὲ τούτου θερμότερον ἁπλῶς τὸ μὴ σύμφυτον, ὃ πλέον κτῶσιν οἱ ἀκμάζοντες. ὥστ᾽ εἰκὸς ἦν μᾶλλον ὑπὸ τούτου τοῦ θερμοῦ πήγνυσθαι τὸν ἐν τῇ κύστει λίθον. διὰ τοῦτο μὲν οὖν εἰκότως ἀπορεῖ. τὸ δ᾽ ἀληθές ἐστι λίθους τοῖς παιδίοις ἐν τῇ κύστει διὰ τὸ πάχος τῶν οὔρων. ὅτι μὲν οὖν οὐρεῖται παχύτατα τοῖς παιδίοις οὖρα καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν ἅπασιν ἰατροῖς ὡμολόγηται. διὰ τί δὲ οὐρεῖται τοιαῦτα, καθ᾽ αὐτὸ μὲν ἄξιον ἐπισκέψεώς ἐστιν, εἰς δὲ τὸ προκείμενον οὐδὲν συντελεῖ. τὸ γὰρ οὐρεῖσθαι παχέα, καὶ φαινόμενον σαφῶς, καὶ πράγμασιν ὁμολογημένον. τὸ γάρτοι πάχος τοῦτο συνιστάμενόν τε καὶ ἀθροιζόμενον ὅταν ἅπαξ ποτὲ μὴ κατὰ τὸν προσήκοντα καιρὸν ἐκκριθὲν ἔνδον ἐπὶ πλέον μένῃ, συστάσεώς τε καὶ πήξεως ἀρχὴν λαμβάνει. γινομένης δὲ τοιαύτης ἀρχῆς ἑτοίμως λοιπὸν ὅσον ἅπαν αὖθις εἰς τὴν κύστιν ἀφικνεῖται παχὺ, προσπλάττεται τούτῳ καὶ γίνεται μείζων ὁ πωρώδης λίθος. ὥσπερ ἐκτὸς ἔν τε τοῖς αὐτοφυέσι θερμοῖς ὕδασιν ὁρᾶται συνιστάμενος, ἔν τε τοῖς ἀγγείοις ἐν οἷς ὕ-
30 δωρ ὁσημέραι θερμαίνεται. τὸ τοίνυν πάχος τῶν οὔρων τὴν πρώτην τε καὶ μεγίστην αἰτίαν ἔχει τῆς τῶν λίθων γενέσεως. ἡ δὲ θερμότης ἀρκεῖ καὶ σύμμετρος οὖσα, πρὸς τὴν τῆς τοιαύτης ὕλης γένεσιν. ἀμέλει κἀν τοῖς θερμοῖς αὐτοφυέσιν ὕδασι κἂν χλιαρώτερα τῶν συμμέτρων φαίνωνται συνιστάμενοι πῶροι. διὰ τοῦτ᾽ οὖν μοι δοκεῖ καὶ ὁ Ἱπποκράτης προσθεῖναι τὸ ἆρα. διότι καὶ ἡ τοιαύτη θερμότης ἣν ἔχει παιδία φύσει συνεργεῖ τι πρὸς τὴν πῆξιν. οὐ μὴν αὐτῆς γε τὸ πλεῖστον ἀλλ᾽ ἡ τῆς ὕλης ποιότης ἐξ ἧς ὁ λίθος γίνεται τῆς συστάσεως αὐτῆς τὴν αἰτίαν ἔχει. διὰ τί οὖν προσέθηκε τὸ μετ᾽ οὔρησιν, καὶ οὐχ ἁπλῶς εἶπε τὸ σύναγμα παιδίοισιν ὅτι περὶ τῶν ἐν τῇ κύστει λίθων τὸν λόγον ποιεῖται νῦν, οὐ τῶν ἐν τοῖς νεφροῖς. γίνεται δὲ ἡ σύστασις τῶν μὲν ἐν τῇ κύστει, μετὰ τὴν οὔρησιν. τῶν δ᾽ ἐν τοῖς νεφροῖς πρὸ τῆς οὐρήσεως. ἴσμεν, δὲ τὰ μὲν παιδία τοὺς ἐν τῇ κύστει λίθους γεννῶντα τοὺς παρακμάζοντας δὲ τοὺς ἐν τοῖς νεφροῖς. ὅπερ οὖν ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔφην ὅτι μὲν οὕτως ἔχει ταῦτα μαρτυρεῖ τὸ φαινόμενον αὐτό. τίς δέ ἐστιν ἡ αἰτία κατὰ σχολὴν ἔξεστι ζητεῖν. ὥστ᾽ ἡ μὲν ἐξή-
40 γησις ἤδη πεπέραται. τὴν δ᾽ αἰτίαν ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἔμπροσθεν, οὕτω καὶ νῦν ἐκ περιουσίας ἐρῶ. πρότερον γε μεμψάμενος τοῖς εἰποῦσι διὰ τοῦτο γίνεσθαι τοῖς παιδίοις τοὺς λίθους ὅτι στενοπόρα διὰ μικρότητα τῶν ἀγγείων εἰσίν. ἐχρῆν γὰρ ὅσον ἐπὶ τούτῳ τοὺς ἐν τοῖς νεφροῖς λίθους μᾶλλον γίνεσθαι τοῖς παιδίοις. στεναὶ γὰρ αἱ κατ᾽ ἐκείνους διέξοδοι. τῆς κύστεως δ᾽ ὁ τράχηλος εὐρύς ἐστιν εἰς τοσοῦτον τοῖς παιδίοις, ὡς πάσης ὕλης πάχος ἑτοίμως αὐτοῦ διεξέρχεσθαι. μή ποτ᾽ οὖν οὐδὲ ἐπὶ τῶν προσηκόντων κατὰ τὴν ἡλικίαν ἡ στενότης τῶν ἐν νεφροῖς πόρων, αἰτία τῆς τῶν λίθων γενέσεώς ἐστιν. ἀλλὰ τότε τῶν ἐνεργειῶν ἀσθενὲς, καὶ τὸ τῶν παχέων χυμῶν ἀκατέργαστον. ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν παιδίων ἰσχυρῶν ἁπασῶν τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν οὐσῶν κέχυταί τε καὶ διαλέλυται τὸ πάχος τῶν χυμῶν. ἐπὶ δὲ τῶν προσηκόντων κατὰ τὴν ἡλικίαν συνῆκται. φαίνεται δὲ κἀπὶ τῶν ἐκτὸς ὅσα παχέα φύσει διά τινων λεπτῶν διηθεῖν βουλόμεθα. τὰ μὲν ὑπὸ θερμασίαν χυθέντα διεξερχόμενα ῥαδίως. τὰ δ᾽ ἄτηκτά τε, καὶ ἄχυτα μὴ διεξιόντα. παραδείγματα δὲ τῶν τοιούτων ὑ-
50 λῶν πίττα, καὶ ῥητίνη, καὶ στέαρ, καὶ κηρὸς, καὶ μέλι. τῶν παίδων οὖν ἐχόντων τὸ πολὺ τὸ ἔμφυτον θερμόν. καὶ τὰς ἐνεργείας ἰσχυρὰς, τὸ πάχος τῆς ὕλης, κεχυμένον εἰς τοὺς νεφροὺς ἀφικνεῖται. καὶ διὰ τοῦτο διαθεῖται ῥαδίως εἰς τὴν κύστιν, οὐ μικρὸν, οὐδὲ τῆς τῶν ἐνεργειῶν ῥώμης εἰς τὸ πάχος τῆς διεξόδου συντελούσης. ἅτε δὲ τῆς κύστεως οὔσης ψυχρᾶς, ὅτι τε νευρώδης ἐστὶ καὶ ὀλίγαιμος, ὅτι τε πλείστην εὐρυχωρίαν ἐντὸς ἑαυτῆς ἔχει συνίσταται πάλιν ἐνταῦθα, καὶ πήγνυται τὸ διεξελθὸν εἰς αὐτὴν πάχος ὡς ἔμπροσθεν εἶπον ἀρχὴν λαμβάνον τῆς τοιαύτης συστάσεως, ὅταν ἐπὶ πλέον ἐν τῇ κύστει χρονίζῃ. καὶ μὴν καὶ γλίσχρον εἰκός αὐτὸ μᾶλλον εἶναι τοῖς παιδίοις τῷ κατεργάσθαι μᾶλλον, ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμασίας. ὅσα γὰρ ὑπὸ τῆς θερμότητος ἀλλοιοῦται πεπτόμενα προσλαμβάνει τινα τῷ χρόνῳ γλισχρότητα κἂν ἐξ ἀρχῆς μηδεμίαν ἔχῃ. καὶ διὰ τοῦτο δὴ μᾶλλον ἀθροίζεται τε καὶ συνίσταται, καὶ πήγνυται. τῶν γὰρ ἴσον ἐχόντων πά-

χος ἐπὶ τὸ λειότερον εἰς ἕνωσίν τε, καὶ σύστασιν, καὶ πῆξιν ἐστὶ τὸ γλισχρότερον. ἐπεὶ τοίνυν ἔνια τῶν οὐκ ἀναγ-
καίων εἰς τὴν προκειμένην ῥῆσιν ἀπολογεῖσθαι, προσθῶ ἔτι τὴν περὶ τοῦ πάχους τῶν οὔρων ἐν τοῖς παιδίοις αἰ-
τίαν. ἔστι δὲ ἥδε. τό τ' ἀδηφάγον αὐτῶν, καὶ τὸ μετὰ τροφὴν κινεῖσθαι παίζοντα, καὶ σκιρτῶντα. τοῖς δὲ θη-
λάζουσι καὶ ἡ ὕλη συντελεῖ. παχὺ γὰρ φύσει τὸ γάλα, καὶ πρὸς λίθων γένεσιν ἐπιτηδειότατον. ἀμέλει καὶ τῶν
τελείων τοῖς πλεονάζουσιν ἐν τυρῶν ἐδωδῇ λίθους ἐν νεφροῖς γεννωμένους ἔγνωμεν πολλάκις.

ΤᾺ ΣΧΉΜΑΤΑ τὰ ῥηΐζοντα οἷον ὁ τὰ κλήματα τῇ χειρὶ πλέκων, καὶ στρέφων ὑπὲρ ὀδυνάσων κατακεί-
μενος, λαβόμενος πασσάλου ἄκρον ὑπερπεπηγότος εἴχετο καὶ ῥηΐσεν.

Αὐτὸ μὲν τὸ λεγόμενον εὔδηλόν ἐστιν. αἰτίαν δὲ αὐτοῦ χαλεπὸν εἰπεῖν. ὅτι μήτε ὁ Ἱπποκράτης ἔγραψε. καί-
τοι δυνάμενος, ἤτοι γε ἐξαιφνίδιον αὐτῷ γενέσθαι τὴν ὀδύνην εἰπὼν, ἢ κατὰ βραχὺ λαβεῖν τὴν αὔξησιν, ἀρ-
10 ξασθαί τε ἐνεργοῦντι περὶ τὴν τῶν κλημάτων πλοκὴν, ἢ μετ' αὐτὴν εὐθέως, ἢ κατ' ἄλληλον τινὰ χρόνον τῆς
ἡμέρας, ἢ τῆς νυκτός. ἀλλ' οὐδέ τι μᾶλλον ἦν, ὥσπερ ἡ ὀδύνη, λέλεκται. τὴν χεῖρα δὲ ἡγοῦνται διὰ τὸ τοῦ
πατάλου λαμβανόμενον αὐτὸν ὠφεληθῆναι. εἰ μὲν οὖν ἐκοπώθη στρέφων αὐτὸς τὰ κλήματα ἀπίθανον οὐκ
ἂν εἴη διὰ σχήματος αὐτὸν τοιούτου ῥᾷσαι. τὸ γὰρ ἀνώδυνον τῆς χειρὸς σχῆμα διά τε τοῦ περὶ ἀγκῶνα καὶ τοῦ
κατ' ἰηφεῖον, ὁποῖον ἐστίν. εἰ δέ τις ἐν τῷ περιστρέφειν τὴν χεῖρα διαστροφὴ μυὸς ἐγένετο περὶ τὸν ἄνθρωπον, ἢ καὶ
πνεῦμα φυσῶδες ἐναπελείφθη μεταξὺ δυοῖν μυῶν οὐκ ἔχον διέξοδον, εἰκὸς ἦν ἐν ἐπιτηδείῳ σχήματι καθ' ὃ κε-
νωθῆναι συνέβη τὸ πνεῦμα ῥᾷσαι τὸν περιοδυνῶντα.

ὌΝ ἘΞ ὀρειτυπίης περὶ τὴν γέφυραν εἶδον ἐγὼ ῥιπτοῦντα τὰ σκέλεα κνήμην ἑτέρην ἥκιστα ἐλεπτύνετο,
μηροὺς δὲ κάρτα. οὖρα καὶ γονὴ οὐκ ἴσχετο.

Ὀρειτύπους ὀνομάζουσιν οἱ Ἕλληνες τοὺς ὄπισθεν ἐκ τῶν ὀρῶν εἰς τὴν πόλιν καταφέρονται οἷον ξύλα, καὶ λί-
20 θους, ἤ τι τοιοῦτον. γεγραφότος δὲ τοῦ Ἱπποκράτου, οὐχ ἁπλῶς οὕτω τὸν ὀρειτύπον ἐθεασάμην ῥιπτοῦντα
τὰ σκέλη. προσθέντος δὲ τῷ λόγῳ τὴν ἐξ πρόθεσιν, καὶ γράψαντος τοῦ ἐξ ὀρειτυπίης ἐμφαίνεταί πως ἐξ
ἀρχῆς αὐτῆς τῆς κατὰ τὴν ὀρειτυπίαν ἐνεργείας, πεπληγῆναι τὸν κατὰ τὴν ὀσφὺν νωτιαῖον, ὁ ἄνθρωπος, ἀφ'
οὗ πέφυκε τὰ κινοῦντα τὰ σκέλη νεῦρα. καίτοι γε τὸ περὶ τὴν γέφυραν ἱκανὸν ἦν γεγράφθαι μόνον εἰς ἀνά-
μνησιν αὐτῷ τοῦ παθόντος ὡς μηδὲν δεῖσθαι τῆς τέχνης. περιττὸν δὲ ἴσως ζητεῖν ἐκ τίνος αἰτίας ἔπαθεν ὁ ἄν-
θρωπος ἐκεῖνος τὰ σκέλη. καθάπερ γε καὶ τὸ τί δηλοῦται διὰ τοῦ φάναι σκέλεα ῥιπτοῦντα πότερα ἀκίνη-
τα ἀλγεῖν μὴ πάσχοντα, καὶ γὰρ τοῦτ' εἴρηται τισὶν ἀπιθάνως. ὅπερ ἐστὶ πιθανώτερον ἀκρατῶς ἔχοντα τῶν
σκελῶν ἐν τῷ βαδίζειν ὁμοίαν γίνεσθαι τὴν περιφορὰν αὐτῶν τοῖς ῥιπτοῦσι πρὸς τὴν ἔξω χώραν, οὐκ ἰσχυρῶς
αὐτά. ἀλλ' οὐδ' ὅτι κνήμας μέν τι γε ἀμφοτέρας, ἢ τὴν ἑτέραν ἥκιστα λελέπτυντο, μηροὺς δὲ κάρτα, φέρειν
τινὰ τοῖς ἀκούσασιν ἡμῖν ὠφέλειαν ὥσπερ οὐδὲ αὐτῷ τῷ Ἱπποκράτει πρὸς ἀνάμνησιν. οὐ γὰρ σπανίως ἀλ-
30 λὰ πολλάκις φαίνεται τὰ τοιαῦτα γινόμενά τε καὶ γινωσκόμενα σαφῶς τοῖς ἰατροῖς ἅπασι. τί δὴ οὖν ἐστι
δι' ὃ τοῦτ' ἔγραψεν, ἐγὼ πειράσομαι δηλῶσαι τὴν ὅλην ῥῆσιν εἰπὼν πρότερον ἑτέρᾳ λέξει σαφεστέρα τε καὶ
συντομωτέρᾳ τῶν περιττῶν ἀφαιρεθέντων. παραλυόμενός τις τὰ σκέλη, τὰ μὲν κατὰ μηροὺς ἐλεπτύνε-
το μᾶλλον τῶν κατὰ τὰς κνήμας. οὖρα μέντοι καὶ γονὴ οὐκ ἐπεσχέθησαν αὐτῷ. τοῦτ' οὖν ἐστι χρήσιμον εἰς τὸ
γινώσκειν ἡμᾶς, ἀλλ' ἴσως ἐρήσεταί τις τί φησιν ὃ γέγραπται κατὰ τὸ περὶ τῶν ἄρθρων βιβλίον.

» ἘΠΕΊΤΟΙ πολὺ πλέονες σκελέων τε καὶ χειρῶν ἀκρατέες γίνονται. καὶ καταναρκοῦνται τὸ σῶμα, καὶ
» οὖρα ἴσχεται αὐτέοισιν οἷς ἂν μὴ ἐξστῇ μὲν τὸ ὕβωμα μήτε εἴσω, μήτε ἔξω. σεισθῶσι δὲ ἰσχυρῶς, εἰς τὴν εὐθυω-
ρίαν τῆς ῥάχιος. Ἐκ ταύτης ῥήσεως ὁρμηθέντες τινὲς ἀπεφήναντο διὰ τὴν τῶν νεύρων παράλυσιν ἐπὶ τοῦ νω-
τιαίου πάθει γίνεσθαι ταῦτα τὰ συμπτώματα. μὴ προσέχοντες, ὅτι τῶν σπονδύλων μετακινηθέντων ἐκ τῆς
κατὰ φύσιν ἕδρας, καὶ τῷ τῆς συμπαθείας λόγῳ, φλεγμονὰς μὲν τὸ πρῶτον. ὕστερον δὲ καὶ σκιρρώδεις
40 ὄγκους ἐργασαμένων περὶ τὴν κύστιν καὶ τὸ καλούμενον ἀπευθυσμένον ἔντερον, αἱ φυσικαὶ τῶν ὀργάνων τούτων
ἐνέργειαι βλάπτονται. δι' ἃς ἴσχεται τὰ πρότερον ὑπ' αὐτῶν ἐκκρινόμενα. τῶν μέντοι νεύρων βλαβέντων
μόνων ἄνευ τοῦ συμπαθῆσαί τι τῶν εἰρημένων ὀργάνων, οὐ τὰς φυσικὰς ἐνεργείας, ἀλλὰ τὰς προαιρετικὰς
συμβαίνει κακοῦσθαι. καὶ διὰ τοῦτο χωρὶς προαιρέσεως ἐκρεῖ τὸ οὖρον αὐτοῖς, καὶ ἡ κόπρος ὅταν γε συντε-
λεσθῇ τῶν νεύρων ἡ παράλυσις, ὅσα φέρεται πρὸς τοὺς ἐπὶ τοῖς πέρασι τῆς κύστεως, καὶ ἀπευθυσμένου, μῦς. ὑφ'
ὧν κλείεταί τε καὶ σφίγγεται τὸ στόμιον ἑκατέρου τῶν ὀργάνων. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἐπεσχέθη τῷ ὀρειτύπῳ τὰ
οὖρα, λέλεκται κατὰ τὴν ῥῆσιν. εἰ δ' ἀπροαιρέτως, ἢ κατὰ προαίρεσιν ἀπεκρίνετο τοῦτ' οὐκέτι προσέθηκεν.
εἰ μὲν οὖν σύγγραμμα, πρὸς ἔκδοσιν ἦν τὸ βιβλίον ἐκ τοῦ μὴ προσγεγράφθαι δῆλον ἦν ὡς οὐδὲ ἐγένετο. πάν-
τως γὰρ ἂν ἐδήλωσεν αὐτὸ, μὴ γεγραμμένου δ' οὕτως ἀλλ' ὡς εἴρηται πολλάκις ἐν ὑπογραφῆσι πρὸς ἀνά-
μνησιν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ περὶ τῶν διαχωρημάτων ἔγραψέ τι. καίτοι καὶ ταῦτα ἀναγκαῖον ἐστὶν, ἢ οὐδ' ὅλως ἐπε-
50 σχῆσθαι. ἀλλὰ τοῖς οὔροις ὡσαύτως, ἀκουσίως ἐκρεῖν, ἢ κατὰ προαίρεσιν ἀποκρίνεσθαι. ἀλλ' εἰκὸς αὐτὸν εἰς ἀνά-
μνησιν ὧν εἶδεν ἀρκεσθῆναι τῷ περὶ τῶν οὔρων ῥηθέντι. τῆς γὰρ τῶν ἀποπατημάτων κενώσεως ὡσαύτως
τοῖς οὔροις γινομένης. εἰ μὲν ἐναντία, τι περὶ τὴν ἑτέραν αὐτῶν ἐγεγόνει πάντως ἂν ἐπεσημήνατο. τῶν δ' αὐ-
τῶν αὐτοῖς ἀκολουθησάντων, οὐκ ἦν ἀναγκαῖον ἀμφοτέρων μνημονεύειν. ἀλλ' οὐδὲ γονή φησιν ἴσχετο. φυσικὴ
γάρ ἐστι καὶ ἡ ταύτης κένωσις ὥσπερ καὶ ἡ τῶν οὔρων τε καὶ σκυβάλων. διά τι δὲ βουληθέντες μὲν ἀφροδισιά-
ζειν ἐπ' αὐτὴν ἀφικνοῦνται, μὴ βουληθέντες δ' οὐκ ἔρχονται, μακροτέρῳ λόγῳ καὶ ἐν τοῖς περὶ τῶν ἀπό-
ρων κινήσεων λογισμοῖς, εἴρηται.

ὍΣΑΙ πτερυγώδεες φύσιες πλευρέων δι' ἀδυναμίαν τῆς ἀφορμῆς, καὶ ἐπὶ τοῖσι καταῤῥόοισι τοῖσι κακοήθε-
σι κἂν ἔκκρισις εἴη, κἂν μὴ εἴη κακόν.

Τίνας μὲν ὀνομάζουσιν οἱ ἰατροὶ πτερυγώδεις ἔμπροσθεν εἴρηται. μεμαθήκατε δὲ καὶ ὅτι πρὸς φθίσιν ἐπιτήδειοι τυγχάνουσιν ὄντες οἱ τοιοῦτοι διὰ τὸ τρίτον τῶν ἐπιδημιῶν, ἀφορμὴν δὲ λέγειν εἴωθεν ὁ Ἱπποκράτης, καὶ σχεδὸν ἅπαντες οἱ παλαιοὶ πᾶσαν ὕλην πράγματος ἀφ᾽ ἧς ὁρμὴ γίνεται πρὸς τὰς ἐφεξῆς ἐνεργείας, εἴτε ἀργύριον, εἴτε τις ἄλλη κτῆσις, εἴτε δύναμις εἴη τις, εἴτε χωρίον, εἴτε πίστις, εἴτε πρᾶξις, εἴτε αἴτιον, εἴθ᾽ ὁτιοῦν ἁπλῶς ἄλλο. τινὲς δ᾽ οἴονται τοὺς πρωτοπαθοῦντας τόπους ἄλλων ἀφορμὰς ὀνομάζειν αὐτὸν ἀποδείκνυσθαί τε. καὶ τοῦτό φασιν διὰ τῆσδε τῆς ῥήσεως τὰς ἀφορμὰς ὁκόθεν ἤρξατο κάμνειν, σκεπτέον. εἰ δὲ καὶ τοῦτο τὸ σημαινόμενον ὡς πρόσθεν εἶπον ὄντι καθ᾽ ὅλου πολλῶν τοιούτων κατὰ μέρος, οἱ μὲν γὰρ ῥήτορες ὥσπερ γε καὶ οἱ ἱστορικοί, καὶ οἱ φιλόσοφοι ἀφορμὰς τῶν ἀνθρώπων ἐνεργείας εἰρήκασιν ὡς ἂν καὶ περὶ τούτων διαλεγόμενοι. μετενήνεκται δ᾽ ὑφ᾽ Ἱπποκράτους τοὔνομα καθάπερ καὶ τὰ ἄλλα πολλὰ τῶν φυσικῶν ἐνεργειῶν τε καὶ παθῶν. ἐν οἷς ἅπασι κοινόν

10 ἐστι τὸ ὁκόθεν ἤρξατο γενέσθαι. νῦν μὲν ἐπὶ τῆς εἰρημένης ῥήσεως ὁ Ἱπποκράτης ὁκόθεν ἤρξατο κάμνειν ἔφη. δύναται δὲ ὡσαύτως λέγεσθαι, καὶ τὸ ὁκόθεν ἤρξατο ἐλπίζεσθαι* πολεμεῖν, εἰρηνεύειν, μάχεσθαι, φιλεῖν ἀλλήλους, μισεῖν, τυραννεῖν, καὶ πᾶν ὁτιοῦν ἄλλο τοιούτων. καὶ νῦν οὖν τὴν πρώτην ἀρχὴν τοῦ πτερυγώδη τινὰ γίνεσθαι, λέλεκται πρὸς Ἱπποκράτης. ἀφορμὴν δ᾽ οὐκ ἄν τις ἀπὸ τρόπου φαίη, τίς οὖν ἐστιν αὕτη τῆς ἐμφύτου θερμασίας, ἥτις ἐκ τῆς καρδίας ἔχει τὴν ἀρχὴν ἡ ἀρρωστία. μεμαθήκατε ὥσπερ ἐγκεφάλῳ μὲν ὑπάρχοντι κεφαλὴ συναύξεται, σμικρῷ δ᾽ ὄντι συνσμικρύνεται, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τῇ καρδίᾳ συναύξεσθαί τε καὶ συμμειοῦσθαι τὸν θώρακα. τὴν καρδίαν δὲ αὐτὴν σμικρὰν γίνεσθαι πρὸς τῆς ἀρρωστίας τῆς ζωτικῆς δυνάμεως ἧς οὐσίαν εἶναι τὸ ἔμφυτον θερμόν. ὅταν οὖν ὁ ἄρρωστος αὐτὴ φύσει τινὶ γένοιτο τουτέστιν ἐξ ἀρχῆς ἐκ τῆς πρώτης διαπλάσεως ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ τὴν καρδίαν γενέσθαι μικράν, καὶ τὸν θώρακα. τὸ δὲ τρεῖς ἀρχὰς εἶναι τὰς διοικούσας τὸ ζῶον, ἔμαθες τὰς ἀποδείξεις ἐν τῇ περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων πραγματείᾳ. τοὺς δ᾽ οἰηθέντας

20 ἀφορμὰς λέγεσθαι τοὺς πρωτοπαθοῦντας τόπους πολλόν τε περὶ τὴν ἐξήγησιν τῆς προκειμένης ῥήσεως εὑρήσεις ἁμαρτάνοντας, κἂν τῷ προσυπακούειν ἡμᾶς ἀξιοῦν, οὐ λέξιν τινὰ μίαν ἀλλὰ λόγον ὅλον ὡς εἰ καὶ οὕτως ἡ ῥῆσις εἴρητο. ὅσοι πτερυγώδεές φύσιές πλευρέων δι᾽ ἀδυναμίαν τῆς ἀφορμῆς ἐν τοῖσι καταῤῥόοισι τοῖσι κακοήθεσι μάλιστα φθίσεσιν ἁλίσκονται. καὶ ἦν ἔκκρισις εἴη, καὶ ἢ μή, εἴη κακόν. πολλῶν εἰρημένων τοῖς ἐξηγηταῖς εἰς τήνδε τὴν ῥῆσιν αὐταρκές ἐστι τὸ δοκοῦν ἀληθέστατόν γ᾽ ἐμοὶ καὶ ὠφελιμώτατον εἶναι τοῖς μανθάνουσι τὴν ἰατρικὴν τέχνην ὑποτυπῶσαι μόνον, ὡς οἷόν τε διὰ βραχυτάτων. τοὺς τοίνυν ἀπὸ κεφαλῆς εἰς τὸν πνεύμονα γινομένους καταῤῥόους τηνικαῦτα νομιστέον εἶναι κακοήθεις, ὅταν λεπτά, καὶ βρωτικὰ ταῖς δυνάμεσιν ᾖ τὰ καταῤῥέοντα. ταῦτ᾽ οὖν οὔτε μένειν ἐν τῷ πνεύμονι προσήκει μέχρι περ ἂν πεφθέντα παχυνθῇ, καθάπερ τὰ ἄλλα ῥεύματα τὰ λεπτὰ μέν, οὐκ ἔχοντα δὲ τὸ διαβρωτικόν τε καὶ δύσπεπτον, οὔτ᾽ εὐθέως ἐκκρίνεσθαι. μένοντα γὰρ ἔνδον οὐ πέττεται ῥᾳδίως, καὶ φαίνει γε τὸ σπλάγχνον ἑλκοῦν. ἐκκρινόμενα δὲ βῆχας ἐργάζεται συντόνους.

30 ἐφ᾽ αἷς ἥ τε κεφαλὴ πληροῦται αὐτή τε πάλιν καταπέμπει τῷ πνεύμονι καταῤῥοῦν. εἰς κίνδυνόν τε τοῦ ῥαγῆναί τι τῶν κατ᾽ αὐτὸν ἀγγείων ἀφικνεῖται διὰ τὴν ἐπὶ βηχὶ συντονίαν. εἰωθείαν γίνεσθαι τοῖς μὴ ῥᾳδίως ἀναπτύουσι τὰ ἐκ τοῦ πνεύμονος ὑγρά, λεπτά, καὶ ὑδατώδη κατὰ τὴν σύστασιν ὄντα. γίνεται μὲν γὰρ ἡ ἄνοδος αὐτοῖς ἀναφερομένοις ὑπὸ τοῦ κατὰ τὰς βῆχας ἐκπεμπομένου πνεύματος, ὅταν δ᾽ ᾖ λεπτὰ καὶ ὑδατώδη περισχίζεταί τε ταῦτα, καὶ αὖθις καταφέρεται μὴ φθάνοντα διεξελθεῖν ὅλην τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν. ἀληθὲς οὖν ἐστι τὸ βλάβην ἕπεσθαι, καὶ μένουσι κατὰ τὸν πνεύμονα τοῖς τούτοις ὑγροῖς καὶ κενουμένοις.

Ῥίγεα ἄρχεται γυναιξὶ μὲν μᾶλλον ἀπὸ ὀσφύος, καὶ διὰ νώτου, καὶ τότε ἐς κεφαλὴν ἀτὰρ καὶ ἀνδράσιν ὄπισθεν μᾶλλον, ἢ ἔμπροσθεν φρίσσουσι τὰ ἔξω μᾶλλον, ἢ τὰ ἔνδον τοῦ σώματος, οἷον πηχέων, μηρῶν. ἀτὰρ καὶ τὸ δέρμα ἀραιόν. δηλοῖ δὲ ἡ θρίξ. ἀφ᾽ ὧν δὲ ἄλλων ῥιγοῦσιν ἴσως ἑλκέων ἄρχεται ἐκ τῶν ἀγγείων.

Τὰ μὲν ἄλλα τῆς ῥήσεως ἐξηγήμεθα κατά τε τοὺς ἀφορισμούς, καὶ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν. τὸ δ᾽ ἐπὶ τῇ τελευ-

40 τῇ προσκείμενον οὐκ ὀλίγα πράγματα παρέσχηκε τοῖς ἐξηγησαμένοις τὸ βιβλίον. ἄλλος γοῦν ἄλλως αὐτὰ γράφει. δηλοῦντες ἅπαντες ὡς οὐχ οἷόν τ᾽ ἐστὶ πιθανῶς ἐξηγήσασθαι τὴν ῥῆσιν ἐάν γε τὴν ἀρχαίαν φυλάττῃ γραφήν. ἐκείνη μὲν οὖν ἐστι τοιάδε. ἐξ αὐτῆς δέ τινες τό. ἴσως ἑλκέων. ὑπαλλάξαντες, ἔγραψαν, ὡς ἑλκέων. ἵν᾽ ᾖ παράδειγμα τοῦτ᾽ αὐτὸ τῶν ἄλλων. ἐπεὶ ἀφ᾽ ἑλκῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀποστημάτων εἰς πύον μεταβαλόντων ῥιγοῦσι. καὶ μέντοι καὶ καυθέντες τινές, καὶ τμηθέντες ἐρρίγωσαν, ἐπί τε τῇ καύσει, καὶ τῇ τομῇ. τινὰς δ᾽ ἐθεασάμην διὰ δριμὺ φάρμακον ἐπιτεθὲν ἕλκει, ῥιγώσαντας. ἀλλὰ πάντα τὰ τοιαῦτα ῥίγη φαινόμενον ἔχει τὸ προκατάρχον αἴτιον. ἕτερα δ᾽ ἐστὶν ἐν τριταίοις, καὶ τεταρταίοις πυρετοῖς, καὶ πολλάκις ἅμα κρίσει γινόμενα, χωρὶς αἰτίας φανερᾶς, ἐφ᾽ ὧν φασιν εἰρῆσθαι τό. ῥίγεα ἄρχεται γυναιξὶ μὲν μᾶλλον, καὶ τὰ ἄλλα ἐφεξῆς. καίτοι γε τοῦτο πρῶτον αὐτὸ θαυμάσειεν ἄν τις ὅπως ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς ἔνθα μάλιστα τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ἐνδείκνυται. καὶ τὸν περὶ τοῦ ῥίγους λόγον ἔγραψεν. ἀποφηνάμενος καθόλου χωρὶς διορισμοῦ τοῦ νῦν ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει διδασκομένου. φαί-

50 νεται γὰρ εἰ ταύτῃ τις προσέχῃ τὸν νοῦν, οὐ πάντα μόνον τὰ ῥίγη καθ᾽ ἕνα τρόπον γίνεσθαι δοξάζων ἐν τῷ λέγειν. ἀφ᾽ ὧν δὲ ἄλλων ῥιγέουσιν οἷον ἑλκέων, ἄρχεται ἐκ τῶν ἀγγείων. πρὸς τῷ καὶ αὐτὸ τούτων ἐκ τῶν ἀγγείων ἄρχεσθαι φάναι τὸ ῥῖγος, οὐδ᾽ ἔχειν ἀντιδιαίρεσιν τοῖς προειρημένοις. ἔνεστι γοῦν λέγειν, ὡς ἐκ τῶν ἀγγείων μὲν ἄρχεσθαι τὰ ῥίγη πάντα τουτέστι τῆς ἐν αὐτοῖς κακοχυμίας. ἀλλὰ φρίττει πρῶτα μὲν ὀσφὺς καὶ τὰ κατὰ νῶτον. ἔπειτα δὲ καὶ τὰ ἄλλα. διὰ τοῦτ᾽ οὖν ἔνιοι μὲν μεταγράψαντες τὴν παλαιὸν γραφήν, οὕτως ἐτύπωσαν τὴν λέξιν. ἀφ᾽ ὧν δὲ ἄλλων ῥιγέουσιν ὡς ἑλκέων ἄρχεται ἐκ τῶν ἀγγείων, ἵν᾽ ὁ λόγος ᾖ τοιοῦτος. ὅσα μὲν ἄνευ τόπου πεπονθότος γίνεται ῥίγη, τὴν ἀρχὴν ἐξ ὀσφύος τε καὶ νώτου λαμβάνει. τὰ δ᾽ ἄλλα τῶν πεπονθότων ἀφορμᾶται μορίων, ἅπερ δὴ καὶ αὐτοῦ τοῦ ῥίγους ἐστὶν ἡ αἰτία. τινὲς δ᾽ ἀντὶ τῶν ἀγγείων, ἔγραψαν ἐναντίων. ἵν᾽ ἐφ᾽ ὧν ὁ πεπονθὼς τόπος αἴτιος γίνεται τοῦ ῥίγους ἑλκῶν ἐφ᾽ ἑαυτὸν ὥς φασι κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐν ᾧ ῥιγοῦσι τὸ ἐκ παντὸς τοῦ σώματος αἷμα, φανεῖται τὸ

ῥίγος ἐκ τῶν ἐναντίων τοῖς πεπονθόσι μορίοις, ἀρχόμενον. ἐναντία καλοῦντος αὐτοῦ, τοῖς μὲν ἄνω τὰ κάτω. τοῖς δ' ἀριστεροῖς, τὰ δεξιά. δῆλον οὖν γέγονε τοῖς γε προσέχουσι τὸν νοῦν ὡς οἱ ἐξ αὐτῶν ὧν μεταγράφουσιν, ἐπὶ ἐναντιωτάτας ἀποφάσεις, ἄγουσι τὸν λόγον. ἔνιοι μὲν, ἐκ τῶν πεπονθότων μορίων ἄρχεσθαι τὰ ῥίγη λέγοντες. ἔνιοι δ' ἐκ τῶν ἐναντίων αὐτοῖς ἅπερ ὡς αὐτοί φασιν τὰ πορρωτάτω. περὶ μὲν οὖν αἰτίας ὡς εἴρηται πολλάκις ἔξεστι τῷ βουλομένῳ λέγειν, ὡς ἂν θέλῃ. τὰ φαινόμενα δὲ ἐναργῶς οὐκ ἔξεστιν. ἀναφαπτίζονται γὰρ οὕτως αἱ τέχναι πᾶσαι, καὶ τῶν ἀνθρώπων ὁ βίος. φαίνεται δ' ὡς ἐν ἀφορισμοῖς ἐδίδαξε τὰ ῥίγη πάντα τὴν ἀρχὴν ἐξ ὀσφύος τε καὶ νώτου λαμβάνοντα, καὶ τουτὶ τὸ νῦν προκείμενον ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς ῥήσεως. εἰ μὲν οὖν ὁ συνθεὶς τὸ βιβλίον ὡς λέγουσι Θεσσαλὸς ὁ τοῦ Ἱπποκράτους υἱὸς ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς ὑπομνήμασιν εὑρὼν ἐξεγράψατο, καλῶς ἐποίησεν ἐγγράψας αὐτὸ τῷ βιβλίῳ. τὰ γὰρ ὑπὸ τοῦ πατρὸς κεκριμμένα χρόνῳ πολλῷ, καὶ διὰ τῶν ἀφορισμῶν εἰς ἀπόφασιν καθολικὴν ἠγμένα, βεβαιότερα νομίζειν αὐτὸν ἐχρῆν εἶναι τῶν ὁπότε ἐζήτει πρόσθεν οὐδέπω γινωσκομένων. εἰ δ' αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ προσέγραψε τοῦτο πολὺ χεῖρον ἔπραξε, τὴν τοῦ πατρὸς ἀπόφασιν καθολικὴν διαστρέψας ἐπὶ τὸ φαῦλον. εἰ δ' ἄλλος τις τῶν μετὰ Θεσσαλὸν ἔγραψε τὸ βιβλίον τοῦτο, κακῶς ἐκεῖνος ἐποίησεν. ὥστε, ὡς εἴρηται πολλάκις ἡ πεῖρα κρείττων ἐστὶ τῶν ἐναργῶς φαινομένων. οὐχ ὁ λόγος ὃν ἂν ἕκαστος ἑαυτῷ πιθανῶς ἀναπλάσῃ. τὸ γὰρ ὅτι δὴ γίνεται τόδε τι συμφωνηθέντος ὁ λόγος ζητεῖ, καὶ διατείνεται. τὸ δ' ὅλως φαινόμενα γίνεσθαι, ληρῶδές ἐστιν, ὡς γενομένου λέγειν αἰτίαν. εἴρηται δὲ καὶ ἄλλα τινὰ ταῖς ἐξηγήσεσι ταῖς εἰς τὴν προκειμένην ῥῆσιν. ἀλλ' ἔγωγε πολλάκις ἤδη παρατησάμην ἀπάντων μεμνῆσθαι, καὶ μάλιστα ὅταν αὐτῶν τὰ πιθανώτατα δόξαντα εἶναι, βασανιζόμενα φαίνεται ψευδῆ.

Κεφάλαιον ἐκ τῆς γενέσιος, καὶ ἀφορμῆς, καὶ πλείστων λόγων, καὶ κατὰ μικρὸν γινωσκομένων συνάγοντα, καὶ καταμανθάνοντα, εἰ ὁμοιά ἐστιν ἀλλήλοισιν καὶ εἰ μὴ ὁμοῖα ἀλλήλοισιν εἰσίν. ἐκ τῶν ἀνομοιοτήτων ὁμοιότης γένηται μία οὕτως ἂν εἴη ὁδός. οὕτω καὶ τῶν ὀρθῶς ἐχόντων, δοκιμασία. καὶ τῶν μὴ ἐχόντων, ἔλεγχος.

Οὐ τῷ προστάττειν ἃ νῦν εἶπεν ἀλλὰ τῷ πράττειν ἐπὶ τῶν νοσούντων αὐτὰ, δύσκολον. ὅλως γοῦν τῆς τέχνης τὸ κεφάλαιον ἐν αὐτοῖς ἐστίν. ἐὰν γάρ τις ἀκριβῶς εἰδῇ τήν τε ἐκ πρώτης γενέσεως φύσιν τοῦ νοσοῦντος ἔκ τινός τε νῦν αἰτίας νοσεῖ, καὶ διὰ πολλῶν λόγων κατὰ μικρὸν γινωσκομένων ἐπισκεψάμενος τάς τε φαινομένας ὁμοιότητας καὶ τὰς δοκούσας ἀνομοιότητας εἶναι, καὶ τἄλλα τὰ διὰ τῆς ῥήσεως εἰρημένα καλῶς εὑρίσκει, θεραπεύειν οὗτος δυνήσεται κάλλιστα. σκεψώμεθα οὖν ἅπαντα τὰ κατὰ μέρος ἀναμιμνήσκοντες μὲν, ὅσα δι' ἄλλων ἐπὶ πλέον ἐξειργασάμεθα. προστιθέντες δ' αὐτοῖς ἔτι λείποι. τὸ μὲν οὖν ἐπίστασθαι τὴν ἐκ τῆς πρώτης γενέσεως ἑκάστου τῶν θεραπευομένων φύσιν, εἴρηται καὶ δέδεικται πολλάκις ὅπως ἄν τις κάλλιστα πράττοι. δέδεικται δ' οὐδὲν ἧττον ἃ χρὴ περί τε τῶν πεπονθότων τόπων, καὶ τῶν συμπαθούντων τόπων, καὶ τῶν συμπαθούντων αὐτοῖς, ἐπίστασθαί τε, καὶ διαγινώσκειν ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν νοσούντων. ὥσπερ γε καὶ περὶ τῶν αἰτίων ὅσα γε προκατάρχοντα καλοῦσι, καὶ ὅσα προηγούμενα καὶ ὅσα συνεκτικά. δέδεικται δὲ καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο τὸ βιβλίον ἡνίκα ἔλεγεν ἡ περὶ τῶν καμνόντων οἰκονομία, τίνα χρησίμως ἄν τις ἐκ τῶν τοῦ κάμνοντος λόγων ἀθροίσειεν εἰς τὰ τῆς τέχνης ἔργα. καὶ μέντοι καὶ ὡς ἐκ τῶν κατὰ μέρος ἐν αὐτῷ θεωρουμένων ἐπισκοπούμενον τὰς ἀνομοιότητας εἰς μίαν ἄγειν καθόλου τε καὶ κοινὴν ὁμοιότητα προσήκει. τὰ πλεῖστα δὲ τῶν ἐν τούτοις τοῖς βιβλίοις γεγραμμένων, ἐστὶ χρήσιμα. τὸ δ' ἐφεξῆς εἰρημένον αὖθις ἀνομοιότητας τούτοισι. τὴν ἀπὸ τῶν καθόλου, καὶ κοινῶν, καὶ ὁμοίων εἰς τὰς διαφορὰς τομὴν, ἐνδείκνυται. δέδεικται δ' ἡμῖν καὶ τοῦτο κατὰ πάντα τὰ μέρη τῆς τέχνης. ἐν μὲν τῷ περὶ τῆς διαφορᾶς τῶν συμπτωμάτων ἐπὶ τοῦ γενικοῦ συμπτώματος. οὕτως δὲ κἀν τοῖς περὶ διαφορᾶς τῶν σφυγμῶν τοῦ τοῦ σφυγμοῦ. ἀλλὰ καὶ κατὰ ταύτας τὰς διαφορὰς, πάλιν ὁμοιότης ἐστί. καὶ τέμνεταί γε πάλιν ἑκάστη διαφορὰ καθάπερ ἐδιδάξαμεν, εἰς ἄλλας μερικωτέρας διαφοράς. καὶ αὗται πάλιν ἔχουσιν ὁμοιότητάς τινας κατὰ τοῦτ' οὖν εἰπὼν αὖθις τὰς ἀνομοιότητας τούτοισιν, ἐπήνεγκε καὶ ἢ ὅμοια ἀλλήλοισιν, ἵν' ἀκούσωμεν περισπασθέντος τὸ κατά τι. βούλεται γὰρ ἡμᾶς γινώσκειν τὰς ὁμοιότητας αἵπερ εἰσὶ διαφοραὶ, κατά τι πάλιν ὁμοιά εἰσιν ἀλλήλαις. ὡς ἐκ τῶν ὁμοιοτήτων, ὁμοιότης γένηται μία, καὶ γὰρ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἑκάστη διαφορὰ κοινὴν ἔχει ὁμοιότητα. καὶ πάσας ἡ γενικὴ περιλαμβάνει. καλῶς οὖν εἶπεν αὕτη. ἡ γὰρ ὁδὸς ὀρθὴ κατὰ πᾶσαν δηλονότι τέχνης σύστασίν ἐστιν ὡς ἔμαθες. κεκλήκασι δὲ οὐχ ὁδὸν, ἀλλὰ μέθοδον οἱ μεθ' Ἱπποκράτη τὴν τοιαύτην ὁδὸν, ἐξ ἧς καὶ τῶν ὀρθῶς εὑρισκομένων τε καὶ γινομένων ἐν ταῖς τέχναις δοκιμασία, καὶ τῶν οὐκ ὀρθῶς ἐχόντων ὁ ἔλεγχος γίνεται.

Αἱμορραγίη ἐκ ῥινῶν ἢ τοῖς ὑπὸ χλωρομέλασιν, ἢ τοῖς ἐρυθροχλώροις, ἢ τοῖς ὑπὸχλώροις.

Οὐ πρόσκειται τῷ λόγῳ πότερον γίνεται μᾶλλον ἐν τοῖς νόσοις ἐκ ῥινῶν αἱμορραγίαι τοῖς εἰρημένοις, ἢ μᾶλλον τῶν ἄλλων ὠφελῶν τούτους. ἀλλ' οὐδὲ τίνας λέγει τοὺς ὑπὸ χλωρομέλανας εὔδηλόν ἐστιν. ὡς γὰρ εἶπον ἤδη πολλάκις εἰώθασιν οἱ Ἕλληνες ἐπὶ τῶν φυτῶν τὸ χλωρὸν λέγειν ἀπὸ τῆς χλόης, καὶ τοῦ ταύτης χρώματος ὡς τὰ πολλὰ, καταχρώμενοι δὲ καὶ πᾶν τὸ εὐθενοῦν, καὶ τὴν οἰκείαν ἔχον εὐεξίαν οὕτως ὀνομάζουσιν. ἔστι δ' ὅτε καὶ τοὺς ὠχροὺς προσαγορεύουσι χλωρούς, καὶ νῦν οὕτω δοκεῖ τῶν ἐξηγητῶν ὁ Ἱπποκράτης εἰρηκέναι χλωρομέλασιν, ὡς εἰ καὶ ὠχρομέλασιν εἶπεν αὐτοὺς δὲ τούτους ἔνιοι μὲν ἐπιτηδειοτέρους εἶναι πρὸς αἱμορραγίαν φασὶ διὰ τὴν ἐπιμιξίαν τῆς ὠχρᾶς χολῆς. ὡς ἀναστομοῦσαι δυναμένης ἀγγεῖον τὴν δριμύτητα, τινὲς δὲ ὠφελεῖσθαι μᾶλλον διὰ τὸ μοχθηροὺς ἔχειν χυμοὺς κενώσεως δεομένους. ὡσαύτως δὲ κἀπὶ τῶν ἐρυθροχλώρων διέστησαν. οἱ μὲν ἑτοιμοτέρους εἰρῆσθαι πρὸς αἱμορραγίαν αὐτοὺς φάσκοντες. οἱ δὲ ὠφελεῖσθαι μᾶλλον ἐπ' ἀμφοτέρων δὲ, κοινὸν μὲν τὸ πλεονάζειν τὴν ὠχρὰν χολήν. οὐ κοινὸν δὲ τὸ μελαγχολικώτερον μὲν αὐτῇ μεμῖχθαι, χυμὸν δὲ τοῖς χλωρομέλασιν, αἱματικώτερον δ' ἐν τοῖς ἐρυθροχλώροις. ἔνιοι δὲ ἐρυθροχλόους γράφουσι διὰ τοῦ ο τοὺς τὴν ἐρυθρὰν ἔχοντας χρόαν δηλοῦσθαι βουλόμενοι. τρίτων δὲ εἰρημένων τῶν ὑποχλώρων. ἀκούουσι μὲν κἀνταῦθα τοὺς ὑπώχρους. ἐνδεικνυμένης δὲ τῆς φωνῆς τοὺς βραχείας ἔχοντας ὠχρότητας, τίνι ταύτην μεμῖχθαι βούλονται, παραλείπουσιν. εἰ μὲν γὰρ μελανότητα, τούτους πρώτους αὐτῷ λελέχθαι φασίν. εἰ δ' ἐρυθρότητα, δευτέρους. μήποτ' οὖν ὅταν λευκότητι μιχθῇ, καλεῖ τούτους ὑποχλώρους. ὁ δὲ λευκόχρως οὐθ' ἑτοιμός ἐστιν

εἰς αἱμορραγίαν, ὅτι τῶν προειρημένων ὠφελεῖται μᾶλλον.

ΒΡΑΧΕΆ ὑφέντα παχῦναι ξηρά.

Αὕτη μὲν ἡ παλαιὰ γραφή. οἱ δὲ περὶ τὸν Σαβῖνον, οὐ βραχέα γράφουσιν, ἀλλὰ βραχίονα, καί φασιν ἀντισπάσεως ἕνεκεν ἐπὶ τῆς ἐκ ῥινῶν αἱμορραγίας, ὀνινάναι τὴν ἀπὸ βραχίονος φλεβοτομίαν. οὐ μόνον ἰδίαν ἐξηγούμενοι γραφήν, ἀλλὰ καὶ πιθανῶς ἀξιοῦντας ἡμᾶς ἀκούειν τὸ βραχίονα ὑφέντα, λελέχθαι περὶ τῆς ἀπ᾽ ἀγκῶνος φλεβοτομίας. ἐγὼ δὲ τὴν μὲν τοιαύτην φλεβοτομίαν, ὠφελοῦσαν ἱκανῶς οἶδα τὴν ἐκ ῥινὸς αἱμορραγίαν ἀμέτρως γινομένην. ἀντισπᾷ γὰρ αὐτὴν καὶ κωλύει γίνεσθαι. οὐ μὴν τήν γε τοῦ Ἱπποκράτους ῥῆσιν ἐρῶ τοῦτο δηλοῦσαν, ἀλλὰ τὸ. βραχέα ὑφέντα. λέγειν ἔοικεν ὡς οἱ πλεῖστοι τῶν ἐξηγητῶν ἤκουσαν ἐπὶ τῶν συγχωρήσαντας βραχέα τῇ ῥύσει τοῦ αἵματος, οὕτως καὶ ἐπὶ τὸ παχύνειν αὐτὸ μεταβαίνειν. ἐπεὶ δ᾽ οὐχ ἁπλῶς εἶπε παχῦναι οὐ μεθ᾽ ὑγρότητος, ἀλλὰ μετὰ ξηρότητος τὸ αἷμα. τινὲς δὲ παχῦναι ξηρῷ κατὰ δοτικὴν πτῶσιν γράψαντες, ὑπακοῦσαί φασι χρῆναι τῷ φαρμάκῳ. τοῦτο γὰρ ἤδη τῶν ἐπιφερομένων δηλοῦσθαι τοῖς διηγουμένοις συμβουλὴν εἶναι περὶ τῶν συνεχῶς αἱμορραγούντων. οὐκ ἐν νόσοις ἀλλὰ ἀνορθοκ* ἐπὶ τῆς διαίτης ὁ λόγος ἀναφαίνεσθαι δοκεῖ. κελεύσαντος αὐτοῦ ἐκ τοῦ παχύνοντος μετὰ ξηρότητος εὔχυμον τούτοις ἐργάζεσθαι, χόνδρον καὶ ἄμυλον εἶναι λέγουσι ταῦτα, καὶ γάλα, καὶ τυρὸν νέον, καὶ χοίρεια κρέα, καὶ μάλιστα τῶν γαλαθηνῶν ἀρνῶν. πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἐρίφων. οἱ δὲ περὶ τῶν ἐν νόσοις αἱμορραγούντων εἰρῆσθαι βουλόμενοι τὸν λόγον, συμβουλεύειν αὐτόν φασι παχύνειν τὸ αἷμα χωρὶς τροφῆς. τοῦτο γὰρ σημαίνειν τὸ ξηρῶς. ἐπειδὴ συμπέπτειν βούλεται τὴν κακοχυμίαν. εἰς τὴν πέψιν δὲ συντελεῖ, καὶ τὴν τῶν πεπτικῶν φαρμάκων χρῆσιν ἐστὶν ὅταν ἢ στύφοντα καὶ τι καὶ ταῦτα παχύνουσι τὸ αἷμα καθάπερ καὶ ἡ πέψις εἴρηται δ᾽ ἐφεξῆς αὐτῷ τῶν τοιούτων φαρμάκων παράδειγμα. τινὲς δ᾽ οὐ ξηρῶς εἰς τὸ σ τελευτώσης τῆς λέξεως ἀλλ᾽ εἰς τὸ ω γράφουσι ξηρῷ. φάσκοντες αὐτὸν κελεύειν παχύνειν τὸ διὰ τῆς ῥινὸς ἐκκενούμενον ἐν τῇ αἱμορραγίᾳ αἷμα ξηρῷ τῷ φαρμάκῳ.

ΤΟΙ͂ΣΙ Δ᾽ ἑτέροισιν ἧσσον παχυσμός.

Ἑτέρους φασὶ λέγειν αὐτὸν τοὺς χωρὶς κακοχυμίας αἱμορραγοῦντας συνεχῶς. οἷς οὔτ᾽ ὠχρᾶς οὔτε μελαίνης χολῆς ἐπιμέμικται. τινὲς δὲ κἀνταῦθα γράφουσιν οὐ παχυσμὸν ἀλλὰ παχῦναι τὴν λέξιν σαφεστέραν ἐργάσασθαι βουλόμενοι. τὴν μέντοι διάνοιαν φυλάττουσι τὴν αὐτὴν ἔτι καὶ αὐτοὺς κελεύειν αὐτόν φασι τοὺς ἑτέρους, οἳ διὰ πλῆθος αἵματος κακοχύμου αἱμορραγοῦσιν ἧττον παχύνειν. ἀκουομένου δηλονότι τοῦ παχύνειν αὐτοῦ πάλιν διττῶς. τινῶν μὲν κατὰ τὴν δίαιταν. τινῶν δὲ κατὰ τὰ προσφερόμενα τῇ ῥινὶ φάρμακα τὸν παχυσμὸν τοῦ αἵματος ἀξιούντων γίνεσθαι. τινῶν δὲ κατ᾽ ἀμφότερα. βεβαίως δ᾽ ὅτι γνῶσιν οὐδεμίαν τῶν τοιούτων ἔχει λέξεων, εἴρηταί μοι πολλάκις.

ΞΗΡΩ͂ ΔΕ λείῳ λευκῷ, οἷον κικὶς στυπτηρία.

Αὕτη μὲν ἡ παλαιὰ γραφή, δυσεξήγητον δὲ οὖσαν αὐτὴν ἔνιοι μετέγραψαν. οἱ μὲν ἐπ᾽ ὀλίγον, οἱ δ᾽ ἐπὶ πλέον ὑπαλλάττοντες. ἐπὶ πλέον μὲν οὖν ὑπήλλαξαν οὕτως γράψαντες, ξηρῷ δὲ λευκῷ ἀπὸ ῥινῶν, οἷον κικὶς, στυπτηρίη. διάνοιαν δ᾽ αὐτοῦ εἶναι βούλονται τοιάνδε. τοὺς αἱμορραγοῦντας ἀμέτρως ἀπὸ ῥινῶν πρὸς τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις, ἔτι καὶ τοπικοῖς βοηθήμασι θεραπευτέον ἐστί. παράδειγμα δὲ τῶν τοπικῶν βοηθημάτων εἰρῆσθαί φασι ξηρὸν φάρμακον λευκὸν ἐντιθέμενον τῇ ῥινί. τῆς κικίδος δὲ οὐκ οὔσης λευκῆς, ἔνιοι προσέθεσαν αὐτῇ, καὶ τὴν στυπτηρίαν, γράψαντες οἷον κικὶς, στυπτηρίη. τὸ δὲ τῇ ἢ τῇ παρέλιπον. εἰκότως ὡς μικρὸν ὄν, καὶ οὐκ ἄξιον Ἱπποκράτους. εἴγε δὴ σημαίνειν αὐτό φασιν ὁπότερος ἂν μυκτὴρ αἱμορραγῇ, τούτῳ τὸ ξηρὸν φάρμακον ἐντιθέναι. φυλαττομένης δὲ τῆς παλαιᾶς γραφῆς αἰνιγματώδης ἡ λέξις γίνεται. τινὰ γὰρ ἀπὸ ῥινῶν ἀξιοῖ λευκὰ κενοῦν, ἢ καθαίρειν ἢ συμπέπτειν, ἢ αὐτόματα φερόμενα θεάσασθαι παντάπασιν ἄπειρον εὑρεῖν αὐτοῦ γε τοῦ Ἱπποκράτους μηδὲν προσθέντος τῷ λευκῷ. κατὰ τοῦτ᾽ οὖν εἰκότως ἐν αὐτῷ τούτῳ πρῶτον οἱ ἐξηγηταὶ διηνέχθησαν ὑπακούειν ἀξιοῦντες ἄλλος ἄλλο. καὶ ὅτι πᾶσιν αὐτοῖς, τὸ οἷον ἡ κικὶς ἐναντιοῦται. προσῆκον γὰρ ἦν εἰρῆσθαι, τὸ, οἷον κικίδι. τοῦτο μὲν οὖν κοινῇ πᾶσι μάχεται, καὶ φυγεῖν οὐχ οἷόν τε τὸ τῆς ἑρμηνείας ἀλλόκοτον, οὐδ᾽ ἐπανορθῶσαι μὴ γράφοντα. λέγουσι δ᾽ ἔνιοι τὸν ὅλον λόγον αὐτῷ. καὶ νῦν ἔτι περὶ τῆς ἐκ ῥινῶν αἱμορραγίας εἶναι. χρῆσθαι δὲ συμβουλεύειν ἐπὶ τῶν τοιούτων στύφοντι φαρμάκῳ κατὰ τὸν αἱμορραγοῦντα μυκτῆρα τὴν ἔνθεσιν ποιούμενον ἄχρις ἂν ἔλθῃ λευκὰ, παυσαμένης τῆς αἱμορραγίας. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα μοχθηρῶς, λέγουσιν εἰς τὴν ῥῆσιν ἡμαρτημένην, ὡς ἐμοὶ φαίνεται, σχεδὸν δὲ καὶ παρεγκειμένην ὑπό τινος. θαυμάσαι δ᾽ ἐστὶν, ὥσπερ ἐν ἄλλοις πολλοῖς, οὕτω κἀνταῦθα τοὺς περὶ ἑτοίμως μεταγράφοντας ἐς ὅτι ἂν αὐτοὺς δόξῃ, τὰς Ἱπποκράτους λέξεις. ἁπάντων γὰρ τῶν ἐξηγητῶν ἐπισταμένων ἐν τῇ ῥήσει γεγραμμένον ἀπὸ ῥινῶν λευκὰ, μεταγράψαντες αὐτοὶ γράφουσιν ἀπὸ ῥινῶν τῷ λευκῷ. πολλάκις δ᾽ εἶπον ὡς ἐν ταῖς αἰνιγματώδεσι λέξεσι, τὸ μὲν πιθανῶς μεταγράφειν, ἔξεστιν. εἰπόντα δὲ πρότερον αὐτὸ τοῦτο τηνικαῦτα προσήκει μεταλλάττειν τὴν γραφήν.

ὍΤΑΝ ἀφροδισιάζειν ἄρχονται ἢ φαγίζειν αἱμορραγέουσιν.

Αἱμορραγοῦσιν ἐκ ῥινῶν ἑτοίμως οὐ μόνον νοσοῦντες, ἀλλὰ καὶ οἱ ὑγιαίνοντες, οἱ τὴν ἡλικίαν ἄγοντες ταύτην ἐν ᾗ συμβαίνει τὸ καλούμενον φαγίζειν. οὗτοί γε καὶ ἀφροδισιάζειν ἤδη δύνανται. καὶ πρότερον μὲν οὖν εἶχον αἷμα πολὺ παῖδες ὄντες, ἀλλ᾽ εἰς τὴν αὔξησιν οὐκέτ᾽ ὁμοίως πολύ. τὸ δ᾽ αἷμα θερμότερον αὐτοῖς γίνεται. διὰ τοῦτ᾽ οὖν αἱμορραγοῦσιν. μεμνῆσθαι δ᾽ ὑμᾶς οἶμαι τὰς μὲν ἐξ ἄλλων μορίων γινομένας αἱμορραγίας μετὰ τῆς τοῦ τόπου προσηγορίας λεγομένας ἀεί. τὰς δ᾽ ἐκ τῆς ῥινὸς ἔθ᾽ ὅτε καὶ χωρὶς τοῦ μορίου.

ἘΝ ΤΟΙ͂ΣΙ δὲ προσόδοισιν οἱ ἀποψοφέουσιν ὡς Ἀρκεσίλαος. οἱ δὲ μέλλοντες φρικώδεες, ῥικνώδεες. οἱ δ᾽ ἐπὴν προσέλθωσι φυσῶνται κοιλίᾳ οἷον Δαμναγόρας.

Εἴρηκα πολλάκις ὡς εἰ μὴ τὰ πάνυ κακῶς εἰρημένα πολλοῖς τῶν ἐξηγητῶν ἐλέγχοιμι δυσχεραίνουσιν ἅπαντες τῷ μήκει τῶν ὑπομνημάτων. εἰ δ᾽ ἀνέλεγκτα παραλείποιμι τῶν μετριωτέρων μνημονεύων, οἱ νοῦν ἔχοντες ἐξ ἑαυτῶν ὁρμώμενοι, καὶ τὰ παραλελειμμένα κρίναι δυνήσονται. καὶ νῦν οὖν οὕτω πράξω, τὸ μέντοι προσόδοισιν ἅπαντες σχεδὸν

ἤκουσαν, περὶ τῆς πρὸς γυναῖκα μίξεως. ὥσπερ γε καὶ τὸ, ἀποπνοφέουσιν, περὶ τοῦ φύσας προΐεσθαι. καὶ περὶ μὲν τούτου καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν εἴρηται. τὸ δ᾽ ἐφεξῆς γεγραμμένον. οἱ δὲ μέλλοντες φρικώδεες, ῥιγώδεες. τοιόνδε τι δηλοῖ. τινὲς τῶν περὶ χειρουργῶν ἀφροδισίοις ἐν τῷ διαθερμαίνεσθαι φρικώδεις γίνονται, καθ᾽ ὃν λόγον ἤδη πολλάκις ἐμάθετε τοὺς κακοχύμους ἅπαντας ὅταν ἀθροώτερον θερμαίνονται, τοῦτο πάσχοντας. ἔνιοι δ᾽ ἀντὶ τοῦ φρικώδεες. ῥιγῶσι γράφουσιν ὃ δοκεῖ μοι πάνυ σπάνιον εἶναι. καὶ μεγίστης κακοχυμίας σημεῖον. ὥστ᾽ οὐδ᾽ ἔγνων τινὰ ῥιγοῦντα κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς μίξεως. ἀλλὰ καὶ τὸ ῥικνώδεες, ἔνιοι κακώδεες γράφουσιν. ἐξηγοῦνται δέ τινες περὶ τοῦ κακοῦσθαι τὸ σῶμα, λελέχθαι τοὺς κακώδεις. ἔνιοι δ᾽ ἐπὶ τοῦ κακὸν ὄζειν. περὶ δὲ τῆς κατὰ τὴν κοιλίαν τινὰς ἐμφυσᾶσθαι πρόσθεν εἴρηται. διοσκουρίδης δὲ καὶ ταύτην τὴν ῥῆσιν ὡς μυρίας ἄλλας μετέγραψεν εἰς ἣν αὐτὸς ἐβούλετο λέξιν, ὡς εἶναι τὴν ὅλην ῥῆσιν τοιάνδε. ἐν τοῖσι προσώδεσιν ἔστιν οἷον ἀποπνοφέοντες οἷον Ἀρχεσίλαος. ἵνα δυσώδεις εἶναι τὰς φύσας αὐτοῦ νοήσωμεν. ὅ γε μὴν Καπίτων καὶ αὐτὸς εἰς πολλὰ πάνυ μεταγράφων τήνδε τὴν λέξιν τοιαύτην ἐποίησεν. ἐν τῇσι προσώδεσιν οἱ ἀποπνοφέουσιν οἷον Ἀρκεσίλαος. οἱ δὲ μέλλοντες ῥιγοῦσι ῥικνώδεις.

Αἱ μεταβολαὶ φυλακτέαι.

Ἀσφαλέστερον ἐν ἄλλοις τέ τισι καὶ τοῖς ἀφορισμοῖς εἴρηκε τοῦ προκειμένου τὸ κατὰ πολὺ, καὶ ἐξαπίνης. ὅτι καὶ κατὰ τὸ περιέχον ἡμᾶς οὐδ᾽ αἱ πρὸς ἡμῶν αὐτῶν γινόμεναι κατὰ βραχὺ μεταβολαὶ τὸ σφαλερῶς ἔχουσι. μόναι δ᾽ αἱ ἀθρόαι, σφαλεραὶ πρὸς ὑγείαν εἰσὶ καὶ δὴ τὰς τοιαύτας φυλάττεσθαι. φυλαξάμεθα δὲ τὰς μὲν κατὰ τὸ περιέχον, ἔνδον τε διατρίβοντες τὰ πλεῖστα, καὶ τῇ τῶν ἐναντίων προσαγωγῇ. ξηραίνοντες μὲν τὸ σῶμα κατὰ τὰς ὑγρὰς μεταβολάς. ὑγραίνοντες δὲ κατὰ τὰς εἰς ξηρότητα. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον θερμαίνοντές τε καὶ ψύχοντες ὁπότε τούτων ἑκατέρου καιρός. ἐν δὲ τῇ διαίτῃ τὰς μεταβολὰς ἐφ᾽ ἡμῖν αὐτοῖς ἐστι φυλάττεσθαι. μήτ᾽ ἐκ γυμνασίων ἀθρόως εἰς ἀργίαν, μήτ᾽ ἐξ ἀργίας εἰς γυμνάσια μεθισταμένοις. ἀλλὰ μηδ᾽ ἐξ ἀλουσίας ἐπὶ λουτρὸν, μηδ᾽ ἐκ λουτρῶν, εἰς ἀλουσίαν μηδ᾽ ἐξ ὑδροποσίας εἰς οἴνου πόσιν, ἢ ἐξ οἴνου πόσεως εἰς ὑδροποσίαν. ἐπί τε τῶν ἄλλων ἁπάντων ὡσαύτως. οὗτος μὲν οὖν ὁ λόγος ἀληθής ἐστιν ἅμα, καὶ πολλάκις ὑφ᾽ Ἱπποκράτους εἰρημένος. οὐκ οἶδα δέ τι παθόντες ἔνιοί φασι χρὴ προσυπακοῦσαι, τῷ αἱ μεταβολαὶ φυλακτέαι, τὸ τῶν ἡλικιῶν. ἐν ἀφορισμοῖς γὰρ αὐτὸς εἰπὼν τὸ κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης κενοῦν, ἢ πληροῦν, ἢ θερμαίνειν, ἢ ψύχειν, ἢ ἄλλως ὁπωσοῦν τὸ σῶμα κινέειν, σφαλερόν. καὶ πᾶν τὸ πολὺ τῇ φύσει πολέμιον, οὐκ ἐμνημόνευσεν ἡλικιῶν. οὔτε γὰρ τὸ πολὺ τῇ φύσει κατ᾽ αὐτάς ἐστι κατὰ βραχὺ μεθισταμένας, οὔτε φυλακῆς τινὸς δέονται περιττοτέρας περὶ τὰ κοινὰ τῶν ὑγιεινῶν παραγγελμάτων. καθάπερ οὐδ᾽ ὅταν αἱ ὧραι κατὰ βραχὺ τὴν μεταβολὴν ποιῶνται. ταύτας μὲν οὖν ὁρῶμεν ἐνίοτε μεγάλας ἀθρόως τὰς ὑπαλλαγὰς εἰς τἀναντία ποιουμένας. ἡλικίαν δ᾽ οὐδεμίαν ἀθρόως περιστᾶσαν ἴσμεν. ὥστε τὸν παῖδα κατὰ τὴν ὑστεραίαν ἄνδρα γενέσθαι μὴ κατὰ βραχὺ, διά τε τῆς τῶν ἐφήβων καὶ τῶν μειρακίων ἡλικίας, ὁδοιπορήσαντα.

Ὀλιγοσιτίη, ἄκοπον, ἄδιψον.

Εἰρηκὼς καθόλου φυλάττεσθαι χρῆναι τὰς μεταβολὰς ἐν τισὶ τῶν εἰς φυσικὴν διαφερόντων, ἔγραψεν ἐφεξῆς εἰς ἀνάμνησιν ἑαυτῷ. κατὰ γὰρ τὰς ἀμφοτέρας μεταβολὰς τάς τε τοῦ περιέχοντος, καὶ τὰς τῶν ὑμετέρων περὶ τὴν δίαιταν τε καὶ τῆς ὅλης διαίτης, ὀλιγοσιτίην τε καὶ τὸ ἄδιψον, καὶ τὸ ἄκοπον ἐν ἅπασιν οἷς πράττομεν ἔχειν σκοπόν. οἱ δ᾽ ἐξηγοῦνται τὴν ὀλιγοσιτίαν ἔφασαν ἄδιψόν τε, καὶ ἄκοπον εἶναι. ψεῦδος δέ ἐστιν ἐὰν ὡς καθόλου λέγηται. τοῖς μὲν φλεγματώδεις ἔχουσι χυμοὺς, ἢ χρηστὸν αἷμα, πολὺ ἄκοπόν ἐστι, καὶ ἄδιψον, ἡ ὀλιγοσιτία. τοῖς δὲ χολώδεσιν ἢ ἐνδεέσιν, οὔτε ἄκοπον, οὔτε ἄδιψον, ὡς αὐτὸς ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων ἐδίδαξεν. ἔτι δὲ χεῖρον ὑπειλήφασιν οἱ γράψαντες. ἀσιτία ἄκοπον, ἄδιψον. ἀλλ᾽ οὗτοι μὲν ἐσχάτως ἀμαθεῖς ἀγνοοῦντες ἃ μήτε τῶν ἰδιωτῶν τις ἀγνοεῖ. τινὲς δὲ κατὰ τὸ τέλος τῆς ῥήσεως προστιθέασι τῷ πεινῶντι. καί φασι τὴν ὀλιγοσιτίαν ἄκοπον, καὶ ἄδιψον εἶναι τῷ πεινῶντι. πεινῶντα δ᾽ εἰρῆσθαί φασι τὸν τῆς ἐνδείας αἰσθανόμενον. καίτοι βέλτιον εἴη λέγειν τῷ μὲν ἐνδείας αἰσθανομένῳ, τὴν ὀλιγοσιτίαν οὐκ ἐν καιρῷ παραλαμβάνεσθαι. τῷ δ᾽ οὐκ αἰσθανομένῳ χρήσιμον εἶναι. δῆλον γάρ ἐστιν ὅτι πληθωρικῶς διάκειται.

Γ Ἀσ λεπτυσμὸς χαλᾷ τὸ δέρμα. ἔπειτα παρατείνεται, ἀνάθρεψις τοὐναντία, χρωτὸς ῥίκνωσις. συμπίπτοντος ἐκτάσις. ἀναφερομένου τὸ ῥικνῶδες. τὸ λεῖον. ἑκατέρου σημεῖον τὸ ὑπόχολον, τὸ ὑπέρυθρον. οὕτω τὸ κατασπᾶσθαι μαζοὺς ἰσχνούς. τοῖς τὸ ἀνασπᾶσθαι, ἢ περισπᾶσθαι. καίτοι οὐκ ἄν τις οἴοιτο διὰ τοῦτο ἀλλὰ σαρκωθέντος τοῦτο γίνεται. κληῒς περιφανής. φλέβες διαφανέες.

Θαυμάζω τῶν ἐξηγητῶν τὰς μὲν αἰνιγματώδεις ῥήσεις ἃς οὐδεὶς ἀνθρώπων νοεῖ, μόνων ἐπαγγελομένων νοεῖν. ὅσαι δὲ ἡμῖν ἅπασι σαφεῖς εἰσὶν, ἐκείνων μόνων μὴ νοούντων. τὴν γοῦν προκειμένην οὐκ οὖσαν αἰνιγματώδη, διασπῶσι πολυειδῶς. ἄλλως ἄλλοθεν περιγράφων τὰς κατὰ ταύτας ἀποφάσεις, ἐξηγοῦνταί τε περὶ τὰ φαινόμενα ἅπασιν ἐναργῶς ἃ μάλιστα πάντων ἐχρῆν φυλάττειν αὐτούς. ἔστι μὲν γὰρ ὁ λόγος τῷ Ἱπποκράτει περὶ τῶν ἐν τοῖς σώμασιν ἡμῶν ὁρωμένων κατά τε τοὺς λεπτυσμοὺς καὶ τὰς ἀναθρέψεις. οἱ δὲ οὐδέ τί ποτ᾽ ἔστιν ὁ λεπτυσμὸς ἐοίκασιν ἐπίστασθαι. τοσούτου δέουσιν, ἢ τὰ φαινόμενα πάντα κατ᾽ αὐτοὺς, ἢ τὰς αἰτίας αὐτῶν ἐγνωκέναι. γίνεσθαι γοῦν τὸν λεπτυσμὸν ἀποφαίνονται διὰ κένωσιν. ἔνιοι δὲ ὡς οὐ διαφέρει, εἴτε κένωσιν, ἢ λεπτυσμὸν εἰπεῖν ὑπολαμβάνουσιν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὡς ἔφην οὐ μεγάλως τινὸς ἐπιστήμης ἐστὶ γνῶναι. πολλοὶ γοῦν αἵματος μὲν οὐκ ὀλίγον ἔχουσι πλῆθος. ἐσχάτως δ᾽ εἰσὶ λεπτοί. καθάπερ ἄλλοι παχεῖς μὲν, ὀλίγαιμοι δὲ, καὶ τήν γε ἐπεσχημένην ὀκτὼ μησὶν ἤδη τὰ καταμήνια λεπτοτάτην οὖσαν ἀφελὼν αἵματος, οὐκ ὀλίγον, εἰς τὴν οἰκείαν ἕξιν ἐπανήγαγον ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ, καθάπερ καὶ ἄλλας οὐκ ὀλίγας. ἀλλὰ τὸ κατ᾽ ἐκείνην, οὐ γὰρ ἦν ἀφανὴς, ἔνδοξον ἐγένετο. γεγονυίας μὲν αὐτῇ τῆς φλεβοτομίας, εὐλαβουμένων δὲ καὶ τῶν ἰατρῶν ἐπαγγέλλεσθαι βεβαίως τὴν περὶ τῷ βοηθήματι γενησομένην ὠφέλειαν. ἔνιοι δὲ καὶ ἡμῖν ἀντιλέγειν ἐτόλμησαν οὐ μόνον διὰ τὴν ἰσχνότητα τῆς γυναικὸς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν ἀνορεξίαν, ὑπὸ τῆς φλεβοτομίας αὐτοὺς βλαβήσεσθαι λέγοντες. καὶ τά γε τοιαῦτα κάλλιόν ἐστι μακρολογεῖν, τοῦ ζητεῖν ἀκριβῶς εὑρεῖν ὁποτέρου τῶν προρρητικῶν Ἱπποκράτης μνημονεύει. ἀλλ᾽ ὡς εἶπον ἤδη πολλάκις οἱ νεώτεροι τῶν ἰατρῶν περὶ τὸ σοφιστικώτερον εἶδος ἀπεχώρησαν. ἀμελήσαντες μὲν τοῦ παραφυλάττειν μὲν ἀκριβῶς τὰ γινόμενα περὶ τοὺς ἀρρώστους, ζητεῖν δὲ αὐτῶν τὰς διαθέσεις

τὰς διαθέσεις, καὶ τὰς αἰτίας ἐξ ὧν ἡ τῆς θεραπείας εὕρεσις γίνεται. κενουμένης καὶ αὐτῆς τῇ πείρᾳ τῆς γυναικὸς
ἧς ἐμνημόνευσα. τῇ μὲν πρώτῃ τῶν ἡμερῶν ἀφεῖλον τοῦ αἵματος, ὡς μίαν καὶ ἡμίσειαν λίτραν. αὖθις δὲ τῇ δευ-
τέρᾳ μίαν. τῇ τρίτῃ δ' οὐ πολλῷ πλέον ἡμίσεως μιᾶς λίτρας. οὐγκίας γὰρ ἦγεν ὀκτώ. σοφιστὴς μὲν οὖν ταῦτα
ἀναγνοὺς ζητεῖν ἄρξεται τίς τῶν ἑλλήνων ὀνομάσει λίτρας ἢ τίς οὐγκίας. ἰατρὸς δ' ἐπιθυμήσει γνῶναι τίνα σημεῖα
καὶ ἄλλα τὴν φλεβοτομίαν ἐνεδείκνυτο, περὶ τὴν ἐπίσχεσιν τῶν καταμηνίων. ἐκεῖνα τοίνυν ἐρῶ κᾀγὼ. τοῖς σοφι-
σταῖς οἰμώζειν εἰπών. ὡς αἱ φλέβες ὑπεῖχον αὐτῆς αἵματος μεσταὶ φαινόμεναι, πελιδναὶ τῇ χρόᾳ. διαιρεθέν-
τος δὲ τοῦ ἀγγείου παραπλήσιον ἦν ὑγρᾷ πίττῃ, καὶ τῷ πάχει. διὰ τοῦτό γε τοίνυν πολὺ μᾶλλον ἔδοξε κενωτέον εἶναι
δαψιλῶς. ταῦτα μὲν ἐν παρέργῳ παρ' ἡμῶν εἴρηται τοῖς ἰατρεύειν ὀρθῶς βουλομένοις. ἐπὶ δὲ τὸ προκείμενον αὖ-
θις ἀφικόμενος οὐκ ὀρθῶς φήσω τοὺς ἐξηγητὰς ἁπλῶς ἀποφήνασθαι τὸν λεπτυσμὸν τοῦ σώματος ἐπὶ κενώσει γί-
10 νεσθαι. διορισμὸν γὰρ ἐχρῆν εἰπεῖν. ὡς ὁ μὲν λεπτυσμὸς ὅλου τοῦ ὄγκου καθαίρεσίς τίς ἐστι, καὶ σύμπτωσις, ἢ συ-
νίζησις, ἢ ὅπως ἂν θέλωσιν αὐτὴν καλεῖν. ὁ δὲ παχυσμὸς ἔμπαλιν εἰς ὄγκον ἐπίδοσις, ἐνίοτε μὲν οὖν ἀρρωστούσης
τε τῆς ἐν τῷ σαρκώδει γένει δυνάμεως αἵματός τε μοχθηροῦ περιεχομένου κατά τε τὰς ἀρτηρίας, καὶ τὰς φλέ-
βας ὁ λεπτυσμὸς γίνεται. πολλάκις δ' ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις ὁ παχυσμὸς, ὡς ἐν μὲν τοῖς ἀγγείοις ὀλίγον εἶναι τὸ
αἷμα δαπανώμενον εἰς τὴν θρέψιν τῶν σαρκῶν εὐτροφεῖν δ' ἐκείνας, καὶ δι' αὐτὰς τὸν ὅλον ὄγκον τοῦ σώματος. ἴσα-
σι δὲ καὶ τοῦτο καὶ οἱ ἀνδραποδοκάπηλοι πάντες ὡς περιτείνεται τὸ δέρμα τοῖς σαρκώδεσι μορίοις, καὶ φύσεις τέ τι-
νας σωμάτων γνωρίζουσι μὴ δυναμένας εἰς ὄγκον ἐπιδοῦναι τῇ περιτάσει τοῦ δέρματος, ἀνατείναντές γε αὐτὸ τοῖς
δακτύλοις ἄκροις σκοποῦσιν ἐπὶ πόσον ἀφίσταται τῆς ὑποκειμένης σαρκός. ἀναθρέψειν τε τοσοῦτον ἐλπίζουσιν ἕκα-
στον τῶν ἰσχνῶν σωμάτων, ὅσον ἂν ἐπιδῷ τὸ δέρμα. τὸ μέντοι χαλαρὸν ἐπὶ τοῖς λελεπτυσμένοις, τὸ δὲ τεταμένον ἐπὶ τοῖς
παχυνθεῖσι φαίνεται γινόμενον. οἱ μὲν οὖν λεπτυσμοὶ διὰ πολλὰς αἰτίας συμβαίνουσι. καὶ γὰρ ἔνδεια τροφῆς, καὶ γυ-
20 μνάσια πλείω, καὶ ἀγρυπνία, καὶ φροντίδες, ἀλγήματά τε καὶ νόσοι συντηκτικαὶ, καὶ διαφορητικαί. καὶ κένωσις
πολλὴ διὰ γαστρὸς, ἢ ἐμέτων, ἢ ἱδρώτων, ἢ αἱμορραγίαι αἴτια γίνονται λεπτυσμῶν. τῆς δ' ἀναθρέψεως εἷς τρόπος ἡ συμ-
μετρία πάντων ὧν ὑγιαίνοντες δεόμεθα. ταῦτα δ' ἐστὶν ὡς αὐτὸς ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἐρεῖ πόνοι, ποτά, ἀφροδίσια. πολ-
λῶν οὖν ὄντων τῶν τρόπων καθ' οὓς λεπτύνεται τὸ σῶμα κοινὸν ἁπάντων ἐστί. πρῶτον μὲν χαλᾶσθαι τὸ δέρμα. μετὰ ταῦτα
δὲ περιτείνεσθαι μένοντος δηλονότι τοῦ λεπτυσμοῦ. καὶ διαδεχομένης αὐτὸν ἀναθρέψεως γένοιτο, τοὐναντίον συμβήσεται.
ταθήσεται γὰρ τὸ δέρμα. τὰς δ' αἰτίας τούτων ἤδη μὲν ἠκούσατε πολλάκις. εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν ἐν κεφαλαίοις. ἀνα-
μνησθέντων δὲ ἡμῶν ἃ πολλάκις, ἐπί τε τῶν ἀσκῶν, καὶ τῶν κύστεων ἑωράκατε. πληρουμένης μὲν γὰρ τῆς ἔνδον χώρας
περιτείνεται τὸ δέρμα. κενουμένης δὲ χαλᾶται. τὸν αὐτὸν οὖν τρόπον ἐπί τε τῶν ζώων εὐτροφούντων μὲν, ὁρᾶται τεινόμενον τὸ
δέρμα. χαλαρὸν δὲ ἐπὶ τῶν λεπτυνομένων, γινόμενον. ὡς γὰρ τὸ ἐγχεόμενον ὑγρὸν εἰς τοὺς ἀσκοὺς ἐκτείνει τοὺς χι-
τῶνας αὐτῶν. οὕτως αἱ σάρκες πολλαὶ γινόμεναι τὸ ἡμέτερον δέρμα περιτείνουσιν ἑαυταῖς. καὶ θεάσασθαι σαφῶς
30 ἐστὶ τοὺς μὲν παχεῖς τεταμένον, οὕτως ἔχοντας τὸ δέρμα πάντας ὡς μὴ δύνασθαί τινα λαβόμενον αὐτοῦ μηδ'
ἐπὶ βραχὺ, τῶν ὑποκειμένων ἀποστῆσαι σαρκῶν. τοὺς δ' ἰσχνοὺς οὕτως χαλαρὸν, ὥστ' ἐπὶ πλεῖστον ἀνατείνας τις
αὐτὸ διεκβάλλειν δύναται βελόνην ἄνευ τοῦ τρώσεώς τι τῶν ὑποκειμένων. ἄχρι μὲν δὴ τοῦδε σχεδὸν ἅπαντες ὀρθῶς
ἤκουσαν τῆς λέξεως. εἶτα ἐσφάλησαν δὲ ἐκ τοῦ προκειμένου τῷ πᾶς λεπτυσμὸς. χαλᾷ τὸ δέρμα. τοὐναντίον οὐκ ἂν
ἐπ' αὐτῇ γενέσθαι φασί. διό τινες ἐπὶ τῆς ἀναθρέψεως εἰρῆσθαι. τὸ ἔπειτα περιτείνεται. νομίζουσι. μὴ συνορῶντες
ἐναντιούμενον αὐτοῖς τὸ ἐπιφερόμενον ἔνθα φησὶν ἀνάθρεψις τἀναντία. γενήσεται γὰρ ἐὰν ἕπηταί τις αὐτῶν τῇ κα-
τὰ τὴν ἐξήγησιν γνώμῃ τοιοῦτος ὁ νοῦς τῆς ῥήσεως. ἅπας λεπτυσμὸς χαλᾷ τὸ δέρμα. περιτείνεται δ' ἔμπαλιν
ἀναφερομένων. ἀνάθρεψις δὲ τἀναντία πέφυκε ποιεῖν. ἀλλὰ πρῶτον μὲν οὐκ ἐναντία τὴν ἀνάθρεψιν εἰκὸς ἦν εἰπεῖν
αὐτὸν, ἀλλ' ἐναντίον. ἑνὸς γὰρ ἐπὶ τοῦ λεπτυσμοῦ λελεγμένου, καὶ τὴν ἀνάθρεψιν ἓν ὂς, ἐναντία εὔλογόν ἐστιν εἰπεῖν.
ἔπειτα οὖν ὁ λεπτυσμὸς χαλᾷ τὸ δέρμα περιτείνειν δεήσει τὴν ἀνάθρεψιν. ἔπειτα δ' ἐφεξῆς ταύτην εἰρηκὼς φαί-
40 νεται. ἑτοιμότερός τε, καὶ σαφέστερος, καὶ συντομώτερος τοῦ τοιούτου λόγου πᾶς λεπτυσμὸς χαλᾷ τὸ δέρμα,
ἀνάθρεψις δὲ περιτείνει. τί ποτ' οὖν ἐστὶ τὸ δηλούμενον ὑπὸ τῆς λέξεως ἐν ᾗ φησὶν ἔπειτα περιτείνεται οὐδὲν ἄλ-
λο παρὰ τὸ σαφῶς ὑπὸ πάντων γινωσκόμενον ὅτι χαλᾶται μὲν πρῶτον ἐν τοῖς λεπτυσμοῖς τὸ δέρμα τείνεται διαμένον-
τος τοῦ λεπτυσμοῦ δηλονότι, καὶ μὴ μεταπεσόντος εἰς ἀνάθρεψιν. ἐπὶ δὲ τῆς ἀναθρέψεως ἔμπαλιν. ἐν ἀρχῇ μὲν
περιτείνεται τὸ δέρμα. τῷ χρόνῳ δὲ χαλαρώτερον γίνεται. ταῦτα δὲ εἴπερ ἐπιμελῶς οὕτως προσέσχημασι τὸν νοῦν
τοῖς φαινομένοις ὡς Ἱπποκράτης. ἑώρων ἂν τὰ γινόμενα. πρῶτον οὖν ἀναμνήσας ἡμᾶς ὧν ἐναργῶς ἐθεάσασθε. με-
τὰ δὲ ταῦτα καὶ τῶν φαινομένων τὰς αἰτίας ἐρῶ. γινέσθω τοίνυν ἀνάμνησις τῶν μαρανθέντων ἐν νόσοις, καὶ μάλιστα τῶν
περιφρυγῆ καλούμενον μαρασμόν. ἐφ' ὧν ἀναμνήσθητε τὸ τοῦ δέρματος ὁμοίως βύρσῃ ξηρᾷ τεταμένου. καί τι θαυ-
μαστὸν ἐπ' ἐκείνων ἐν χρόνῳ πλείονι ξηρανθέντων, φαίνεσθαι τὸ δέρμα τεταμένον. ὅπου γε καὶ περὶ τὰς πρώτας ἡμέ-
ρας ἐνίοτε συμβαίνει τοῦτο. λέγει γοῦν αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ἐν προγνωστικῷ περὶ τῶν ἐν ἀρχῇ τῆς νόσου συμβαινόντων
50 διηγούμενος ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς κατὰ τὸ πρόσωπον σημείοις, καὶ τοῦτο. δέρμα τὸ περὶ τὸ μέτωπον σκληρὸν, καὶ περι-
τεταμένον, ὅτι δ' ὑπὸ κενώσεως γίνεται τοῦτο. διδάσκων αὐτὸς ἐφεξῆς ἔγραψεν ἐπανερέσθαι μὴ ἠγρύπνηκεν ὁ ἄν-
θρωπος ἢ τὰ τῆς κοιλίας ἐξυγρασμένα ἢ ἰσχυρῶς ἢ λιμῶδές τι ἔχει αὐτόν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὡμολόγηται πᾶσι τοῖς
μεθ' Ἱπποκράτη καθάπερ ἐξ ἑνὸς στόματος εἰποῦσιν, ὡς ἐν κενώσει πολλῇ. ποτὲ μὲν αἰσθητῶς γινομένῃ, ποτὲ δὲ οὐκ
" αἰσθητῶς, τοιοῦτον συμβαίνει γίνεσθαι τὸ πρόσωπον οἷον ἔγραψε κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. ῥὶς ὀξεῖα. ὀφθαλμοὶ κοῖ-
" λοι. κρόταφοι συμπεπτωκότες. ὦτα ψυχρὰ, καὶ συνεσταλμένα. καὶ οἱ λοβοὶ τῶν ὤτων ἀπεστραμμένοι. καὶ τὸ δέρμα τὸ περὶ
" τὸ μέτωπον σκληρὸν, καὶ περιτεταμένον. ὥστε τοῦ φαινομένου σαφῶς ἡμᾶς διδάσκοντος τὴν ἰσχυρὰν κένωσιν ἐν-
αντίαν τῇ μετρίᾳ περὶ τὸ δέρμα διάθεσιν ἐργαζομένην. ὁ λόγος αὐτῶν πιθανὸς μὲν, οὐκ ἀληθὴς δὲ φαίνεται καθ' ὅν φα-
σι μενόντων τῶν τὴν διάθεσιν ἐργαζομένων αἰτίων, οὐκ ἐνδέχεται μεταπεσεῖν αὐτὸ πρὸς τοὐναντίον. ἐναργῶς γὰρ ὁ-
ρᾶται μεταπίπτον ἐπὶ ταῖς ἀμέτροις κενώσεσιν, ἐάν τε αἰσθητῶς αὗται φαίνονται περαιούμεναι μέχρι χρόνου

πλείονος, ἐάν τε κατὰ τὸ ἄδηλον ἤτοι συντηκομένων ἢ διαφορουμένων τῶν ὑπ' αὐτῷ, πρὶν μὲν οὖν ἐπ' αὐτὴν τοῦ
δέρματος τὴν οἰκείαν οὐσίαν ἐξικέσθαι τὴν κένωσιν, ὁμοίως τοῖς κενουμένοις ἀσκοῖς, καὶ σάκκοις, καὶ κύστεσι, χαλᾶται
τὸ δέρμα. χρονιζούσης δὲ τῆς κενώσεως, ὁμοίως γίνεται ταῖς ξηραῖς βύρσαις τε καὶ διφθέραις, ἃς οὐκ ἔστιν ἐκτεῖ-
ναι διὰ τὴν σκληρότητα. τοσοῦτον δὲ φαίνεται καὶ τὸ τῶν ἀσκῶν, καὶ τὸ τῶν κύστεων δέρμα γινόμενον, ὅταν ἱκανῶς ξη-
ρανθῇ, μέχρι δ' ἂν ὑπάρχει ὑγρὸν, καὶ μαλακὸν εἰς τὴν ἐντὸς ἑαυτοῦ χώραν δέχηταί τι, καὶ πάλιν μεθίη. δεχόμενον
μὲν ὅταν ἱκανῶς πληρωθείη τείνεται, κενούμενον δὲ χαλᾶται. καλῶς οὖν εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης. πᾶς λεπτυσμὸς
χαλᾷ τὸ δέρμα, ἔπειτα περιτείνεται. καὶ γὰρ καὶ φαίνεται γινόμενον οὕτως. καὶ ἡ αἰτία λέλεκται. καλῶς δὲ προσέθη-
κε καὶ τὸ τὴν ἀνάθρεψιν τἀναντία ποιεῖν. ἐν ἀρχῇ μὲν γὰρ ἀνατείνεται τὸ δέρμα, τῷ χρόνῳ δὲ χαλαρώτερον ἐργά-
ζεται. σκληρότερον γὰρ ὂν φύσει καὶ ξηρότερον τῶν ὑποκειμένων αὐτῷ σαρκῶν, ὕστερον ἐκείνων, καὶ σκληροῦ-
10 ται κατὰ τοὺς λεπτυσμοὺς, καὶ μαλακύνεται κατὰ τὰς ἀναθρέψεις. ὁπόταν οὖν σκληρὸν αὐτὸ καὶ ξηρὸν ἤδη γεγονὸς
ἡ ἀνάθρεψις διαδέξηται, πρῶτον αὐξανούσας τὰς σάρκας εἰκότως περιτείνει. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου τῆς τροφῆς
ἀπολαμβανόμενον, ὑγρότερόν τε καὶ μαλακώτερον γίνεται, καὶ διὰ τοῦτο πάλιν χαλᾶται καθάπερ αἱ ξηραὶ δι-
φθέραι τε, καὶ βύρσαι τε, βρεχθεῖσαι ὕδατι, λιπανθεῖσαι δὲ ἐλαίῳ, καὶ στέατι. ταῦτα μὲν οὖν ἀληθῶς τε ἅμα, καὶ σα-
φῶς εἰρημένῳ τῷ Ἱπποκράτει κακῶς ἐξηγήσαντο διὰ τὴν τῶν πραγμάτων ἄγνοιαν ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος ἐστὶν αὐτοῖς.
τὰ δ' ἐφεξῆς οὐχ ὁμοίως ὄντα σαφῆ. τάχα δὲ καὶ παραγεγραμμένα σαφῆ τ' εἶναι νομίζουσι καίτοι διαφωνοῦν-
τες ἐν ταῖς ἐξηγήσεσιν αὐτῶν, οὐδὲν ἧττον, ἢ κατὰ τὰς πρόσθεν ὑπαλλάττουσί τε τὰς παλαιὰς γραφάς. ἵνα δ' ᾖ
σαφέστερος ὁ λόγος, ἕκαστον μέρος τῆς ῥήσεως ἰδίᾳ προχειριοῦμαι. χρωτὸς ῥίκνωσις συμπίπτοντος, ἔκτασις ἀνα-
στρεφομένου. ὅτι μὲν οὖν ἐν τοῖς λεπτυσμοῖς χαλᾶται τὸ δέρμα πρὶν αὐτό τι παθεῖν κατὰ τὴν οἰκείαν οὐσίαν. ἀνα-
στρεφομένων δὲ τείνεται, καὶ ὅτι ξηραινόμενον τῷ χρόνῳ εἰς τἀναντία μεταπίπτει, δεδήλωται πρόσθεν. ἐν δὲ τῷδε τῷ
20 λόγῳ συμπίπτοντος μὲν αὐτοῦ ῥίκνωσιν γίνεσθαί φησιν, ἀναστρεφομένου δ' ἔκτασιν. ῥικνὸν μὲν ὀνομάζουσιν οἱ Ἕλ-
ληνες σῶμά τε καὶ δέρμα τὸ ῥυτιδούμενον ἅμα συστολῇ, καθάπερ ἐπὶ τῶν γερόντων ὁρᾶται, καὶ δηλονότι τὴν ἐν αὐτῷ
διάθεσιν, ῥίκνωσιν. ῥίκνωσις δέ τις φαίνεται καὶ τοῖς νέοις σώμασι γινομένη λυομένων τῶν φλεβῶν, καὶ μάλιστα ὅταν
διαφορηθέντος τοῦ κατ' αὐτὰς πλεονάζοντος αἵματος, ἐπιθῇ τις φάρμακον αὐστηρὰς, καὶ στυφούσης μετέχον
δυνάμεως. γίνεσθαι δὲ καὶ τὴν τοιαύτην ἐν τῷ δέρματι κατάστασίν φησι συμπίπτοντι. τουτέστιν ὅταν τοῖς ἐν ἑαυτῷ
περιεχομένοις ἐλάττοσι γινομένοις, ἐπιπίπτῃ συνιζάνον εἰς ἑαυτόν. τὴν δ' ἐναντίαν κατάστασιν ὅταν εἰς μῆκός
τε, καὶ πλάτος ἐπιδιδῷ προσαγορεύουσιν ἔκτασιν οἱ ἄνθρωποι. συμβαίνει μὲν οὖν ποτε κατὰ τὸ μῆκος μόνον, ἢ
τὸ πλάτος αὐτοῦ τείνεσθαί τε, καὶ συνιζάνειν. ἀλλὰ καὶ νῦν περὶ τῆς κατ' ἄμφω τὰς διαστάσεις αὐτοῦ γινομένης
συστολῆς τε, καὶ τάσεως ἀκούειν σε χρὴ τῆς λέξεως. ὅ γε μὴν τὴν προγεγραμμένην τήνδε νοήσας ῥῆσιν, οὐ πάνυ τι
» ταύτης ἐδεῖτο. Τὸ φρικῶδες, τὸ λεῖον ἑκατέρου σημεῖον, τὸ ὑπόχολον, τὸ ὑπέρυθρον. ἔνιοι γράφουσι τὸ ῥικνῶδες
30 λεῖον τὸ ἑκατέρου σημεῖον. ἐπεὶ δ' ἐν τῇ πρὸ ταύτης ῥήσει περὶ τῆς ῥικνώσεως ἔγραψεν εὐλογώτερον εἶναι δό-
ξει τὸ φρικῶδες εἰρῆσθαι νῦν. ἐνδεικνυμένου τοῦ Ἱπποκράτους τὴν γινομένην ἰδέαν ἐν τοῖς ῥικνουμένοις οἰκείαν
εἶναι τοῖς φρίττουσιν. ἡ δ' ὁμοιότης κατὰ τὴν ἀνωμαλίαν, καὶ οἷον τραχύτητα τοῦ δέρματος γίνεται. ἐνίων μὲν αὐ-
τοῦ μορίων κοιλοτέρων φαινομένων, ἐνίων δ' ἐξεχόντων. ὅταν γὰρ κατὰ σμικρὰ πάνυ διαστήματα γένηται τοῦτο δι'
ὅλου τοῦ δέρματος, ὀνομάζεται τὸ σύμπτωμα φρίκη τε καὶ φρίξ. καί μοι νόει γαλήνην μὲν ἀκριβεῖ τὴν τοῦ λείου σώμα-
τος ἐοικέναι κατάστασιν. ἄρτι δ' ἀρχομένης τῆς κατ' αὐτὴν ἀνωμαλίας τὴν φρίκην. οὕτως γοῦν καὶ ὁ ποιητὴς ἔ-
» φη. Οἵη δὲ ζεφύροιο ἐχεύατο πόντον ἔπι φρὶξ ὀρνυμένοιο. τὸ μὲν οὖν λεῖον ὑπάρχει τοῖς ἀναστρεφομένοις σώμασι.
τὸ δ' οἷον φρικῶδες τοῖς ἐναντίοις σώμασιν. ἑκάτερον δὲ αὐτῶν ἑκατέρου σημεῖον ὑπάρχει. οὔτε δ' ἑκάτερον ἀμ-
φοτέρων, οὔτε συναμφότερον ἑκατέρου. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ τὸ ὑπόχολον, καὶ τὸ ὑπέρυθρον ἑκάτερον ἑκα-
τέρου σημεῖόν ἐστι. τὸ μὲν ὑπόχολον τοῦ λεπτυνομένου. τὸ δὲ ὑπέρυθρον τοῦ ἀναστρεφομένου. χολωδέστερον μὲν γὰρ τὸ
40 σῶμα τοῖς λεπτυνομένοις γίνεται, διὰ τὰς ποιούσας αἰτίας τὴν λεπτότητα περὶ ὧν ἔμπροσθεν ἤκουσας. αἱμα-
τωδέστερον δὲ τοῖς ἀναστρεφομένοις. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἀναστραφῆναι δύναται χωρὶς αἵματος χρηστοῦ. προσκειμένου δ' ἐν
τῇ τελευτῇ τῆς ῥήσεως τοῦ. οὕτως, ἔνιοι μὲν ἀρχὴν αὐτὸ ποιοῦσι τῆς ἑπομένης. ἔνιοι δὲ ταύτης πέρας. ἑκατέρως
γὰρ ἐγχωρεῖ γενέσθαι τὴν ἐξήγησιν. ὥστε περὶ τούτου μὲν οὐ χρὴ φιλοπόνως ζητεῖν. ἐπὶ τὰ συνεχῆ δὲ μεταβῶ-
μεν, ἀρχὴν τῆς ἑπομένης ῥήσεως ποιησάμενοι τὸ οὕτως. ἐπειδὴ τοῖς πλείστοις τῶν ἐξηγητῶν ἔδοξεν ἐκεῖ αὐτὸ τὸ
» πράττειν. Οὕτως τὸ κατασπᾶσθαι μαζούς. ἰσχνοὺς δὲ ἀνασπᾶσθαι καὶ περιτετάσθαι. καίτοι οὐκ ἄν τις οἴοιτο διὰ τοῦτο
» ἀλλὰ σαρκωθέντος τοῦτο γίνεται. αὕτη μὲν ἡ παλαιὰ ῥῆσις. μετεποίησαν δὲ αὐτὴν οἱ μὲν μετ' ὀλίγον. οἱ δὲ ἐπὶ
πλέον ὥσπερ καὶ Σαβῖνος ὧδέ πως γράψας. οὕτως τὸ κατασπᾶσθαι μακροὺς ἰσχνοὺς τοὺς δ' ἀνασπᾶσθαι. ἵνα τοὺς
μὲν ἰσχνοὺς καὶ χαλᾶσθαι, καὶ μακροὺς φαίνεσθαι σημαίνηται. τοὺς δ' εὐτροφοῦντας ἀνασπᾶσθαι. Ῥοῦφος δὲ καὶ τὴν πα-
λαιὰν ἐφύλαξε γραφὴν, καὶ τὴν ἐξήγησιν τῶν παλαιοτέρων ἐξηγητῶν ἐναντίον τι διδάσκουσαν τῇ Σαβίνου. κα-
50 τασπᾶσθαι μὲν γὰρ τοὺς εὐτροφοῦντας, ἀνασπᾶσθαι δὲ τοὺς ἰσχνοὺς, βούλεται. τούτους δὲ φαίνεται καὶ τὸ ἐπιφαινόμε-
νον μαρτυρεῖν εἰπόντος τοῦ Ἱπποκράτους. καίτοι οὐκ ἄν τις οἴοιτο. προειρηκὼς γὰρ ἐν τῇ λεπτότητι χαλᾶσθαι,
περιτείνεσθαι δὲ εὐτροφούντων τὸ δέρμα, τῷ μὲν προτέρῳ τὸ κατασπᾶσθαι τοὺς μαζούς. τῷ δὲ δευτέρῳ τὸ ἀνασπᾶ-
σθαι συνεπόμενον εὑρίσκεις. καὶ διὰ τοῦτό φασιν καίτοι οὐκ ἄν τις οἴοιτο. τοῦτο δὴ ὡς ἕρμαιον ἔλαβον οἱ παλαιοὶ
τῶν ἐξηγητῶν ὄντες ἐμπειρικοὶ Γλαυκίας τε καὶ ὁ Ταραντῖνος Ἡρακλείδης. ἡγοῦνται γὰρ ἐκ τούτου καὶ τὸν Ἱππο-
κράτην δεικνύειν ὁμόψηφον ἑαυτοῖς ὡς μὴ πιστεύειν ταῖς δογματικαῖς πιθανότησιν. ἀλλὰ μόνῳ τῷ διὰ ἐμπει-
ρίας φαινομένῳ. καίτοι καὶ τὸ φαινόμενον αὐτὸ χωρὶς διορισμοῦ ῥηθὲν ἑκατέρως ἐστὶ ψεῦδος ἐάν τε κατασπᾶ-
σθαί τε καὶ χαλᾶσθαι τοὺς τοιούτους εἴπωμεν ἐν τοῖς λεπτυσμοῖς. ἐάν τ' ἀνασπᾶσθαι. τοῦτ' οὖν ἐχρῆν αὐτοῖς πρῶ-
τον ἀκριβῶς ἐξητεῖσθαι. τοῖς μὲν ἐμπειρικοῖς ἐπειδὴ τοῦ φαινομένου τηρητικοί τέ εἰσι καὶ μνημονευτικοί.
τοῖς δὲ δογματικοῖς ἐπειδὴ τῶν ὄντων αὐτοὺς χρὴ τὰς αἰτίας οὕτων οὐκ ὄντων ἀποδιδόναι. τί δὴ οὖν ἐστι τὸ φαι-
νόμενον, ἐγὼ

νόμενον, ἐγὼ φράσω. παραφυλάξας ἐπὶ πολλῶν πάνυ γυναικῶν οὐκ ὀλίγων δὲ καὶ πειθόμενος οὐ μόνον τῶν μαιευτειῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν οὐδὲν ἐπισταμένων τοιοῦτον. μᾶλλον γὰρ αὗται τὰ φαινόμενα λέγουσιν ἀληθῶς τῶν διὰ δόγμα τυφλωττόντων ἀμφ' αὐτά. τὸ τοίνυν συμβαῖνόν ἐστι τοιοῦτον. γάλακτος μὲν ὅταν οἱ τιτθοὶ πληρωθῶσιν αὐξάνονται κατὰ πᾶσαν διάστασιν. εἰς ὕψος γὰρ αἴρονται, καὶ πλάτος, καὶ μακρότεροι φαίνονται. κενωθέντος δὲ τοῦ γάλακτος αὖθις ἑαυτῶν ἐλάττους γίνονται, μειούμενοι κατὰ τὰς τρεῖς διαστάσεις. ἐὰν δὲ χωρὶς τοῦ γάλακτος ὑπαλλάττωνται κατὰ τὸ λεπτύνεσθαί τε καὶ παχύνεσθαι μόνον ὥσπερ τὰ ἄλλα μόρια παραπλησίως ἐκείνων διατίθενται, χαλώμενοι μὲν πρῶτον ἐν τῷ λεπτύνεσθαι, τεινόμενοι δ' ἐν τῷ παχύνεσθαι. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου τὴν ἐναντίαν λαμβάνουσι κατάστασιν. βραχύτεροι μὲν γινόμενοι ξηρανθέντος τοῦ δέρματος, μακρότεροι δ' ὑγρανθέντος, ἐν ταῖς ἀτροφίαις ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται. οὕτω γοῦν καὶ ταῖς γηρώσαις χαλῶνται μὲν πρῶτον, ὕστερον δ' ἀνασπῶνται. ἐμοὶ μὲν δὴ καὶ τὰ φαινόμενα περὶ τοὺς τιτθοὺς εἴρηται. καὶ τὰς αἰτίας αὐτοῖς προσέθηκα. τῶν δ' ἐξηγητῶν οὐδεὶς τοῦτ' ἔπραξεν. ἀλλ' ὡς ἂν ἕκαστος ἐθελήσει γράψας ἐξηγεῖται τὴν ἑαυτοῦ λέξιν. εἰκότως δὲ καὶ ἐξηγήσεις ἐναντίας ἐποίησάν τε καὶ τὰς γραφὰς ἐλλιπῶς ἑρμηνευμένας καὶ ἀδιορίστως τῆς λέξεως, ὅπως ἄν τις εἴποι κατὰ τι μὲν ἀληθεύσει κατὰ τι δὲ ψεύσεται. τῶν τιτθῶν ἐν μὲν τῷ γάλακτος πληροῦσθαι μειζόνων γινομένων, ἐλαττόνων δ' ἐν τῷ κενοῦσθαι. χωρὶς δὲ τοῦ γάλακτος ἐν μὲν ταῖς λεπτότησι κατ' ἀρχὰς μὲν χαλωμένων, ὕστερον δ' ἀνασπωμένων. ἐν δὲ ταῖς παχύνσεσιν, ἐν ἀρχῇ μὲν ἀνασπωμένων, ὕστερον δ' ἠρέμα χαλωμένων. ὄντος καὶ κατὰ τοῦτο τὸ ἀνατρέφεσθαι διορισμοῦ. δεῖ τὸ τινὰς μὲν ἀνατρέφεσθαι. πρὶν εἰς τοσαύτην ἀφικέσθαι λεπτότητα καθ' ὅσον ξηραινόμενον τείνεται τὸ δέρμα. τινὲς δὲ πρὶν ξηρανθῆναι, πρὸς εὐτροφίαν ἐπιδιδόναι.

ΚΛΕΙ͂Σ ὑπερφανέες. φλέβες διαφανέες.

Αἱ τοιαῦται τῶν ῥήσεων εὔδηλον ἔχουσι τὴν τοῦ γράψαντος διάνοιαν ὡς ἂν μὴ προσκειμένου κατὰ τὴν λέξιν αὐτῶν, ἐπὶ* τίνων βούλονται φαίνεσθαι ταῦτα. πολλοὶ μὲν τῶν ἰσχνῶν φύσει τάς τε κλεῖς ἔχουσι σαφεῖς, καὶ τὰς φλέβας ἐκκειμένας τε καὶ μεστὰς αἵματος. ὥσπερ αὖ πάλιν ἕτεροι, οὔτε τὰς κλεῖς, οὔτε τὰς φλέβας ἐκκειμένας. οὔτε δὲ φύσει τοιαύτη διαφορὰ τῶν σωμάτων ὁρᾶται, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τῶν παρὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς φύσιν, ἤτοι λεπτυνομένων ἢ παχυνομένων καὶ πλῆθος ἢ ἔνδειαν ἐχόντων χυμῶν. εὔδηλον γὰρ ὅτι πεπληρωμέναι φλέβες ἐν τῷ ἰσχνῷ σώματι πλῆθος ἐνδείκνυνται κατὰ ταύτας εἶναι τοῦ αἵματος ὡς τὰ πολλὰ μοχθηροῦ, καθάπερ ἐπὶ τῆς γυναικὸς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔλεγον, ἧς ἐπέσχητο τὰ καταμήνια. θαυμάζειν δ' ἐστὶ τοῦ Καπίτωνος μόνου γράψαντος τὴν ῥῆσιν ἐν τῇδε τῇ λέξει. Ἡ ἄγαν πλήρωσις ὑπερφανής, φλέβες διαφανεῖς. εἴπερ γὰρ οὕτως εὕροιτο γεγραμμένον, τίς ἦν ἀνάγκη μεταγράψαι πάντας αὐτὴν τοὺς ἐξηγητὰς ἐπὶ τὸ σαφέστερον, ἐν οἷς γὰρ ἀπορῶνται, μεταγράφουσιν εὐπορίας ἕνεκεν. ἀλλ' οὐδ' ἀντίγραφον εὗρον οὕτως ἔχον, οὐκ ὀλίγοις ἐντυχὼν διὰ τὸ τοῦτο βούλεσθαι γνῶναι τάς τε παλαιὰς γραφάς, καὶ τὰς ἅπασιν ὁμολογουμένας ἢ διαφωνουμένας. ἁπάντων τε τῶν ἐξηγητῶν, καὶ πάντων τῶν ἀντιγράφων τὴν αὐτὴν ἐχόντων γραφὴν οὐκ ὀρθῶς ὁ Καπίτων μετέγραψεν. ἴσως δὲ κἀγὼ κακῶς αὐτῶν τὴν ἀρχὴν ἐμνημόνευσα, προειρηκὼς ἁπάσας τὰς τοιαύτας ἐν ταῖς γραφαῖς ῥᾳδιουργίας ὑπερβήσεσθαι κατὰ τὴν ἐξήγησιν. ἐπὶ τῶν ἑξῆς τῶν ῥήσεων αὐτὸ ποιήσω μήκους φειδόμενος.

ΠΡΟ΄ΔΙΚΟΣ τοὺς πυρεταίνοντας ἔκτεινε δρόμοισι, πάλῃσι, πυρίῃσι. κακὸν τὸ πυρετῶδες. πολέμιον λιμῷ. περιόδοισι πολλῇσι δρόμοισιν ἀνατρίψει. πόνον πόνῳ, αὐτοῖσι.

Καὶ ταύτην τὴν ῥῆσιν ἄλλος ἄλλως γράφει. τινὲς μὲν ὑπαλλάττοντες τὴν λέξιν τοιάνδε περιόδοισι πάλῃσιν, ἔνιοι δ' ἐν ἀρχῇ πάλῃσι τινὲς δ' ἐξαίροντες τὸ πάλῃσιν. ἔνιοι δ' ἐν ἀρχῇ προστιθέντες λιμῷ. περιόδους μὲν οὖν καλεῖ τοὺς βραδεῖς περιπάτους ἐπὶ πλείονα χρόνον ἐκτεινομένους ὡς ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων αὐτὸς ἔφη βραδεῖαν συχνὴν περίοδον πλανηθῆναι. καὶ Πλάτων μὲν μέμνηται τοῦ Προδίκου ὡς πολλοῖς περιπάτοις χρωμένου. τίνος δὲ νῦν Προδίκου μνημονεύει, πότερον τοῦ Λεοντίνου, ἢ τοῦ Σηλυβριανοῦ περιττὸν ζητεῖν. ἐν ἄλλῳ γὰρ λόγῳ τὰ τοιαῦτα πάντως διέρχομαι. νυνὶ δ' οὔπω καιρὸς ἱστορικῶν ζητημάτων. ὅπου καὶ τῶν γεγραμμένων τισὶν ἐξηγήσεων οὐκ ὀλίγας παραλιπόντες ἀγαπῶμεν ἐὰν ἐν ὀκτὼ βιβλίοις συμπληρώσωμεν τὴν ἐξήγησιν. διά τι δὲ μέμφεται τὸν Πρόδικον, αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπών. τὸ πυρετῶδες πολέμιον εἶναι περιόδοισιν, ἢ λιμῷ. δῆλον δ' ὅτι καὶ τοῖς ἄλλοις ἃ κατέλεξε. καὶ γὰρ ταῖς πάλαις, καὶ τῇ πυρίᾳ, καὶ τῇ ἀνατρίψει τὸ πυρετῶδες ἐναντίον ἐστίν. οὕτω γὰρ ἀκουστέον τοῦ πολέμιον. ἐπειδὴ καὶ φίλιον ἐκ μεταφορᾶς εἰώθασι λέγειν τὸ οἰκεῖον. μεταξὺ δὲ τῶν λέξεων ἀμφοτέρων εἰρημένον τὸ κακὸν, ἔνιοι μὲν ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς προτέρας ἔγραψαν. ἔνιοι δ' ἐν ἀρχῇ τῆς δευτέρας ὡς γενέσθαι τὸν λόγον τοιόνδε. τὸ πυρετῶδες πολέμιον περιόδοισιν. ὅτι δὲ βλάπτει τοὺς πυρέττοντας καὶ περίπατος. καὶ δρόμος, καὶ πυρία, καὶ πάλη, πάντοθεν τὴν ἐν τῷ σώματι θερμασίαν αὐξάνοντα οὐδεὶς ἀγνοεῖ τῶν ὡμιληκότων τοῖς ἔργοις τῆς τέχνης. Πρόδικος δ' ἔοικεν οὐ μόνον λογικὴν εὕρεσιν βοηθημάτων ἀγνοεῖν, ἀλλὰ καὶ τήρησιν ἐμπειρικήν. ὁ μὲν γὰρ λόγος ἀπαγορεύει πόνῳ πόνον ἰᾶσθαι τουτέστι τῇ βλάβῃ τὴν βλάβην, καὶ τῷ κακῷ τὸ κακόν. ἐναντία γὰρ οὐχ ὅμοια τῇ λυπούσῃ διαθέσει προσφέρειν χρὴ βοηθήματα. φαίνεται δ' ἐκεῖνος ὅμοια προσάγων, εἴγε καὶ περιπάτοις, καὶ πάλῃ, καὶ ἀνατρίψει, καὶ πυρίᾳ καὶ λιμῷ. πυρίαν δὲ πᾶσαν ἀκουστέον τὴν ἔξωθεν ἡμῖν προσπίπτουσαν θερμασίαν, εἴτ' ἀπὸ πυρὸς, εἴτ' ἐν λουτροῖς γένοιτο. καὶ μὴν καὶ ὁ λιμὸς ἐναντίον ἐστὶ τοῖς εἰρημένοις. ὅπου γὰρ λιμὸς οὐ δεῖ πονεῖν. οὐ μόνον δὲ τὴν ἀρχὴν τῆς ῥήσεως, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀρχὴν ἄχρι τελευτῆς, ὡς ἂν ἐθέλωσι γράφουσιν. ἀλλ' ἐγὼ τὰς παλαιὰς αἱροῦμαι, κἂν χαλεπωτέραν ἔχωσι τὴν ἐξήγησιν. ὃ δὲ ἔσχατόν ἐστι γεγραμμένον ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει τὸ αὐτοῖσι, τινὲς μὲν τῆς ἑπομένης ἀρχὴν ποιοῦσι. τινὲς δ' ὅλως ἀφαιροῦσι. καὶ γὰρ φαίνεται μηδὲν ἐξ αὐτῶν πλέον τῶν εἰρημένων διδασκόμενον.

ΦΛΕΒΩ͂Ν ἔρευθος, πελίωσις, χλωρότης, πλευρέων ὀδύναι λαπαραί.

Ἴσως ὅτι τὸ κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς προκειμένης ῥήσεως τούτοις. προστάττεσθαι δύναται ταύτης. ἵν' ὁ λόγος ᾖ τοιοῦτος. τούτοις οἷς προεῖπον. ἤγουν δὲ οἱ πυρέττοντες μὲν οὐκ ὀρθῶς δὲ ὑπὸ Προδίκου πρὸς κινήσεις

ὑγιαίνουσιν οἰκείας ἀγόμενοι, συμβαίνει ταῦθ᾽ ἴσχειν ἃ νῦν εἶπεν. οὐχ ἅπαντα δηλονότι καθ᾽ ἕκαστον ἄνθρωπον. οὐ
γὰρ οἷόν τε συνυπάρξαι τὸ ἔρευθος τῇ πελιώσει, καὶ τῇ χλωρότητι καὶ γὰρ ἀναιρετικόν ἐστιν ἕκαστον τούτων τῶν
λοιπῶν δύο, καὶ διαθέσεσιν οὐχ ὁμοίαις ἕπεται. τοῖς μὲν γὰρ τήν τε δύναμιν ἔχουσι μετρίως καὶ χρηστὸν τὸ αἷμα
γυμνασθεῖσιν, ἢ πυριαθεῖσιν, ἐρυθαίνεται τὸ σῶμα. τοῖς δ᾽ ἀῤῥωστοτέραν, ἢ κακοχυμότερον, πελιοῦται καὶ χλω-
ρὸν γίνεται. προστάττουσιν ἔνιοι τῆς προκειμένης ῥήσεως τό. ὄγκοι. τοιάνδε ποιοῦντες τὴν λέξιν. ὄγκοι, φλεβῶν
ἔρευθος, πελίωσις, χλωρότης. ὁ δὲ ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς ῥήσεως εἶπε. πλευρέων ὀδύναι. λαπάραι. πιθανῶς τι-
νὲς μετέγραψαν εἰς τό, λαπάρας ὀδύναι. γίνεσθαι βουλόμενοι τοῖς ἀκαίρως γυμνασθεῖσιν. οἵ γε μὴν ἐξηγη-
ταὶ πάντες ἴσασι τὴν. πλευρέων ὀδύναι λαπάραι. γραφήν. ἀκούουσί τε λαπάρας τὰς ἄνευ φλεγμονῆς, καὶ
10 τάσεως ὀδύνας.

ΑΔΙΨΟΝ συνέχειν στόμα σιγᾶν, ἄνεμον σὺν τῷ ποτῷ ψυχρὸν εἰσάγειν.

Ἕν τι τῶν εἰς ἀνάμνησιν ἄγειν δυναμένων τῆς ὅλης ἐπὶ τῶν πυρεττόντων ἀγωγῆς ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης ἐπι-
δυνάμενον ἐνδείκνυσθαι καὶ αὐτὸ τὴν μοχθηρίαν τῆς προδίκου προνοίας πυρεττόντων. οὐ γὰρ ἐξ ὧν διψαῶσιν οἱ
ἐνθερμανθέντες εὔλογόν ἐστι πράττειν, ἀλλ᾽ ἐξ ὧν ἄδιψοι γενήσονται. ταῦτα δ᾽ ἐστὶ, πρώτη μὲν ἡ ταῖς κινήσεσιν
ἀντικειμένη τοῦ κάμνοντος σώματος ἡσυχία. δεύτερα δὲ τἄλλα δι᾽ ὧν ἂν πραΰνοιτο μᾶλλον οὐκ ἐξάπτοιτο τὰ κα-
τὰ τὴν πυρετώδη διάθεσιν. ὧν ἕν ἐστι καὶ ἄδιψον τηρεῖν. δι᾽ ὧν δ᾽ ἄδιψος δ᾽ αὖτις γένοιτο προσέθηκεν. ἐκπιὼν ἔ-
χειν τὸ στόμα, καὶ σιγᾶν. ἄνεμόν τε ψυχρὸν σὺν τῷ ποτῷ εἰσάγειν. ὅπερ ἐστὶν ἐπὶ συνεῖναι τῷ ποτῷ τὸν ψυχρὸν
ἄνεμον. εἰ δὲ ποτῷ, πρόδηλον ὅτι καὶ χωρὶς τούτου κατὰ μόνην τὴν εἰσπνοήν. ὥστε καὶ τοῦ κατὰ τὴν ἀναπνοὴν
ἀέρος προνοητέον ἐστὶν, ὅπως μὴ θερμὸς ᾖ μᾶλλον τοῦ προσήκοντος, καὶ μάλλον θέρους ὥρᾳ. τολμηρότερον δὲ κἀν-
ταῦθα Καπίτων τε καὶ Διοσκουρίδης ὑπαλλάξαντες τὴν παλαιὰν γραφὴν ἔγραψεν οὕτως τὴν λέξιν. Ἄνεμον ἐν
20 τῷ ποτῷ ψυχρὸν, μὴ εἰσάγειν. ἀλλ᾽ ὁ μὲν Διοσκουρίδης δευτέραν γραφὴν ὡς εἴωθε προσέθηκεν ἐξ ὧν ἄνεμον
ψυχρὸν εἰσάγειν. Καπίτων δὲ οὐδὲ τῶν δευτέρων ἠξίωσε τὴν ἐν ἅπασί τε τοῖς ἀντιγράφοις εὑρισκομένοις γρα-
φὴν, ἅπασί τε τοῖς ἐξηγηταῖς ὡμολογουμένην. ἀλλὰ προσθεὶς αὐτῇ τὴν μὴ συλλαβὴν, ἀντὶ τοῦ ψυχρὸν εἰσά-
γειν. ψυχρὸν μὴ εἰσάγειν ἔγραψεν. ὡς οὐδέποτε δέον ἀναπνεῖν ψυχρὸν ἀέρα τὸν πυρέττοντα.

ΤΑΣ ἈΦΟΡΜΑΣ ὁκόθεν ἤρξαντο κάμνειν σκεπτέον. εἴτε κεφαλῆς ὀδύνης, εἴτε ὠτὸς, εἴτε πλευροῦ. σημεῖον
οἱ ὀδόντες. καὶ ἐφ᾽ οἷσι βουβῶνες.

Ταύτην τὴν ῥῆσιν ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν ἐξήγηται κατὰ τὸ πρῶτον ὑπόμνημα.

ΤΑ ΓΙΝΟΜΕΝΑ ἕλκεα, καὶ φύματα κρίνοντα πυρετούς. οἷσι ταῦτα μὴ παραγίνεται, ἀκρισίαι. οἷς ἐγκα-
ταλείπεται, βεβαιόταται, καὶ τάχισται ὑποστροφαί.

Καὶ αὕτη ἡ ῥῆσις ἐφεξῆς τῇ πρὸ αὐτῆς κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν γεγραμμένη τῆς προσηκούσης ἐξη-
30 γήσεως ἔτυχεν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν εἰς ἐκεῖνο τὸ βιβλίον τῶν ὑπομνημάτων.

ΤΑ ΣΤΡΟΓΓΥΛΟΎΜΕΝΑ πτύαλα παρακρουστικὰ οἷα ἐν Γλήνῳ.

Τῶν πτυέλων τὸ μὲν οἷον ὑλικὸν αἴτιον ἡ πάχος, καὶ γλισχρότης τῶν χυμῶν ἐν τοῖς τοῦ πνεύμονος βρογχίοις ἀθροιζο-
μένων, τὸ δ᾽ οἷον ποιητικὸν ἡ ἐν τῷ χωρίῳ θερμότης. καί τισι καὶ τῶν ἀπυρέτων, ἐθεασάμην τοῦτο γινόμενον. ἐν πά-
νυ πολλῷ χρόνῳ δοκοῦσι μηδὲν ἔχειν κακόν. ὕστερον μέντοι πάντες οὗτοι φθινωδῶς συνετάκησαν. εἰ δὲ μετὰ πυ-
ρετοῦ ποτὲ γένοιτο σὺν ἄλλοις σημαίνει παρακρουστικοῖς συντελέσει τι καὶ αὐτὰ πρὸς τὴν τοῦ παρακρουστικοῦ
πρόγνωσιν. ἄλλως δὲ οὐχί. μὴ τοίνυν αὐτῷ θαῤῥήσης μόνῳ ποτὲ ἐπὶ προῤῥήσει παρακοπῆς. τό γε μὴν ἴδιον πα-
ραφροσύνης σημεῖον πολλάκις ἠκούσατε. λέλεκται γὰρ κἀν εἰς τὸ προῤῥητικὸν ὑπομνήμασι, ὡς ἡ θερμότης προσ-
γινομένη ἐκείνοις δύναται τι συντελεῖν εἰς παραφροσύνην. τῷ πληροῦν τὴν κεφαλήν. αὐτὴ δὲ καθ᾽ ἑαυτὴν οὐ-
δαμῶς ἐστὶν ἱκανὴ σημεῖον γίνεσθαι παραφροσύνης, καὶ μάλιστα φρενιτικῆς. ἔπειτα καὶ μετὰ τὰς ἀκμὰς τῶν πυ-
40 ρετῶν, ὑποπαράφρονοι πολλοὶ, τῷ λόγῳ τῆς κατὰ τὴν κεφαλὴν πληρώσεως. ἐν δὲ τῇ προκειμένῃ ῥήσει πρό-
κειται τισὶ τῶν ἀντιγράφων ἐπὶ τῇ τελευτῇ τὸ οἷον ἐν πληνῷ, καθ᾽ ἕτερον δὲ τὸ ὡς ὁ πλὴν οἴῳ, καὶ ὅσοι τῶν
ἐξηγητῶν προσήκαντο τὴν γραφὴν ὡσπερ καὶ ὁ Σαβῖνος τόπον τινὸς ὄνομά φασιν εἶναι τὸ πλήν. οὐ μὴν τίνος
γε πόλεως ὁ τόπος οὗτός ἐστι προσέθεσαν τῷ λόγῳ.

ἈΙ ΑἹΜΟῤῬΟΪΔΑΣ ἔχοντες οὔτε πλευρίτιδι, οὔτε περιπνευμονίῃ οὔτε φαγεδαίνῃ, οὔτε δοθιῆσιν, οὔτε
τερμίνθοισιν. ἴσως δὲ οὐδὲ λέπρῃσιν. ἴσως δὲ οὐδὲ ἄλλοισιν.

Ἐλλείπει δηλονότι τὸ ἁλίσκονται, καὶ χρὴ προσυπακούειν αὐτό. διὰ τί δ᾽ οὐχ ἁλίσκονται, δῆλον. ἐκκενουμένης γὰρ
τῆς κακοχυμίας διὰ τῶν αἱμοῤῥοΐδων, καχεξίαι μέν τινες ἕπονται ἐνίοτε καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα, καὶ ἄχροιαι, καὶ ὕ-
δεροι. νόσημα δ᾽ οὐδὲν τοιοῦτον. φαγεδαίνας δ᾽ ὅτι λέγει τὰ διαβιβρωσκόμενα τῶν ἑλκῶν ἃ δὲ καὶ φαγεδαινικὰ
καλοῦσιν οἱ παλαιοὶ τῶν ἰατρῶν. εἴρηται δὲ κἀν τῷ τρίτῳ τῶν εἰς τὰ περὶ χυμῶν ὑπομνημάτων. καὶ γὰρ κατ᾽ ἐκεῖνο
50 διὰ τῆς αὐτῆς λέξεως ἡ ῥῆσις γέγραπται. τινές γε μὴν ἤκουσαν φαγεδαίνας τὰς τῶν πολλῶν βρωμάτων ἐδω-
δὰς, ἃς καὶ αὐτὰς ὑπὸ κακοχυμίας γίνεσθαι ἀμέτρους ὀρέξεις σιτίων ὁμολογεῖται καὶ πρὸς ἡμῶν. οὐ μὴν τοιαύ-
της γε κακοχυμίας ἄκος εἶναι τὰς αἱμοῤῥοΐδας, ἀλλὰ τῆς μελαγχολικῆς μᾶλλον. ὀξύτης δὲ χυμῶν ψυχρὰ
τὴν τοιαύτην ἐργαζομένη τῶν σίτων ὄρεξιν, ἤδη τισὶ καὶ τῶν τὰς αἱμοῤῥοΐδας ἐχόντων ἐγένετο. καὶ τὸ τῶν τερμίν-
θων δ᾽ ὄνομα μελάνων τινῶν ἐκφυμάτων ἐν ταῖς κνήμαις μάλιστα γινομένων ἐστὶ δηλωτικὸν ἀπὸ τῆς κατὰ σχῆ-
μα, καὶ χρόαν, καὶ μέγεθος ὁμοιότητος τῷ καρπῷ τῶν τερμίνθων γεγονός. τὸ δ᾽ ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ῥήσεως γε-
γραμμένον. ἴσως δὲ οὐδὲ ἄλλοισιν. ἔνιοι γράφουσιν. ἴσως δ᾽ οὐδ᾽ ἀλφοῖσιν. ἐπειδὴ καὶ οἱ ἀλφοὶ κακοχυμίας τινὸς
εἰσὶν ἔκγονοι παρὰ τῷ δέρματι συνισταμένης.

ἸΗΤΡΕΥΘΕΝΤΕΣ γε μὴν ἀκαίρως συχνοὶ, τοῖσι τοιουτέοισιν οὐ βραδέως ἥλωσαν καὶ ὀλέθρια οὕτω.

Ἀκαίρως θεραπεύονται τὰς αἱμοῤῥοΐδας οἱ μήτε φλεβοτομούμενοι κατὰ περιόδους, μήτε δι᾽ ὑπηλάτων, ἢ γυ-
μνασίων

μνασίων κενούμενοι, μήτε καταλιπόντες ἐξ αὐτῶν κἂν μίαν, ἀλλὰ πάσας ἀθρόως ἐξαιροῦντες.

ΚΑΙ ὍΣΑΙ ἄλλαι ἀποστάσιες οἷον σύριγγες.

Ἕτερον ἄκος πολλάκις ἡ λιταὶς ἀποστάσεις εὕρομεν αὐτῶν οὐκ ἐπὶ μόνον τῶν κατὰ ἀπόθεσιν, ἀλλὰ κἀπὶ τῶν ἐκκρίσεων ὀνομάζοντα. τῶν οὖν τοιούτων παθημάτων ἐνίοις καὶ σύριγγες εἰσὶν ἐκκαθαίρονται δι' αὐτῶν τὰς περιουσίας τῶν χυμῶν. ὥσπερ οὖν ἐπὶ τῶν αἱμορροΐδων, οὕτω κἀπὶ τούτων οὐχ ἁπλῶς ἐστὶν ὡς ἔτυχε τὴν θεραπείαν ποιητέον ἢ ἐστί.

ΣΚΗΨΙΣ μὲν ἐφ' οἷσι γινόμενα ῥύεται. τούτων προγινόμενα κωλύει.

Τῆς παλαιᾶς γραφῆς οὔσης ταύτης ἐπὶ τὸ σαφέστερον αὐτὴν μετεθήκασι πολλοὶ τῶν ἐξηγητῶν, ἀντὶ τοῦ γινόμενα, καὶ προγινόμενα, γινομένην γράψαντες. ἵν' ἐπὶ τὴν ἀπόσκηψιν ὁ λόγος ἀναφέρηται. πάντες δὲ ἤκουσαν τὴν σκῆψιν ἐπὶ τῆς ἀποσκήψεως εἰρῆσθαι. τάχα καὶ σφαλέντος τοῦ πρώτου γράψαντος βιβλιογράφου. τὰς ταῖς διανοίαις τὰ αὐτὰ κατὰ πάσας τὰς γραφάς ἐστι. βούλεται γὰρ ὁ Ἱπποκράτης λέγειν τὰς ἀποσκήψεις, ἐφ' οἷς ἂν πάθεσι γινόμεναι λύειν αὐτὰ δύνανται. τούτων προγινομένας κωλύει γενέσθαι. δοκεῖ δέ μοι δύνασθαι καὶ οὕτως ἀκούειν τῆς ῥήσεως. εἴγε κατὰ τήνδε τὴν λέξιν εἴρητο. σκέψιν μὲν ἐστὶ πάντα ἐφ' οἷσι γινόμενα ῥύεται, τούτων προγινομένων, κωλύει. γραφέντων γὰρ τῶν παλαιῶν τόν τε τοῦ η δίφθογγον, καὶ τὸν τοῦ ε δι' ἑνὸς χαρακτῆρος ὃς νῦν μόνος σημαίνει τὸ ε ἕτερον φθόγγον τὸ η, πολλὰ γέγονεν ἁμαρτήματα τῶν ἐγγραφομένων οὐ κατὰ τὴν γνώμην τῶν γραψάντων τὴν μετάθεσιν τῶν γραμμάτων ποιησαμένων. διὸ καὶ προσέχειν ἀκριβῶς χρὴ ταῖς τοιαύταις γραφαῖς ἐν αἷς δυνατόν ἐστι τὸν τοῦ η φθόγγον εἰς τὸν τοῦ ε μεταθέντας, ἢ τοὔμπαλιν γράψαντας ἐπανορθώσασθαι τὴν γραφήν. ὁμοίως δὲ κἀπὶ τοῦ ο καὶ ου ποιητέον. ἐπειδὴ καὶ τούτων ἀμφοτέρων οἱ φθόγγοι δι' ἑνὸς χαρακτῆρος ἐγράφοντο.

ἌΛΛΟΥ τόπου τόποι δεξάμενοι, ἢ πόνῳ, ἢ βάρει, ἢ ἄλλῳ τινὶ ῥύονται, ἢ ἀλλοίωσιν αἱ κοινωνίαι.

Ἡ αὐτὴ ῥῆσις ἥδε κἀν τῷ περὶ χυμῶν ἐπὶ τῷ τέλει τοῦ βιβλίου γέγραπται. καθάπερ καὶ αἱ πρὸ αὐτῆς ἀπὸ τῆς πρώτης ἐν ᾗ φησὶν οἱ αἱμορροΐδας ἔχοντες. ἐξηγήμεθα οὖν ἐκεῖ τελεώτερον αὐτάς. εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν τὸ κεφάλαιον. ἡ γάρ τοι διάνοια τῆς προκειμένης ῥήσεώς ἐστι τοιάδε. ἐξ ἄλλων τόπων εἰς ἄλλους διαδοχαὶ γίνονται νοσημάτων κατὰ μετάστασιν τῶν ποιούντων αὐτὰ χυμῶν. ἤτοι διὰ πόνον τινὰ τοῦ μέρους εἰς ὃ μεθιστάμενοι κατασκήπτουσιν, ἢ διὰ τὸ σφῶν αὐτῶν βάρος. ἢ καὶ δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν οἷον φάρμακον ἐρεθίζον δριμύ, καὶ τρῖψιν, ἢ τινὰ θερμασίαν ἔξωθεν προσγινομένην. ἀλλὰ καὶ διὰ κοινωνίαν τῆς φύσεως τῶν μορίων γίνονται μεταστάσεις. ὄρχις γοῦν οἰδήσας ἀπὸ βηχωδέων ὑπόμνημα κοινωνίας, στήθεσι. μαζοῖς, γονῇ, φωνῇ. ἔνιοι δὲ τὸ ἀλλοίωσιν αἱ κοινωνίαι. γράψαντες ἀλλοῖαι κοινωνίαι. τῆς ἑπομένης ῥήσεως ἀρχὴν αὐτὸ ποιοῦσι φάσκοντες ἕτερον ἄλλο κοινωνίας εἶδος αὐτὸν μεταληλυθέναι τὸ κατὰ τὴν τῶν χυμῶν συγγένειαν. αὐτὸς γοῦν φασὶ λέγει. διὰ τὴν ῥοπὴν οὐκέτι αἷμα ἔρχεται ἀλλὰ διὰ τὴν τοῦ χυμοῦ συγγένειαν, τοιαῦτα πτύουσιν. οὕτω δὲ καὶ ὁ Ῥοῦφος ἔγραψέ τε καὶ διεῖλε τὴν λέξιν οἷον προγραφὴν μὲν τινὰ νομίζων εἶναι τὸ, ἀλλοῖαι κοινωνίαι. τὴν δ' ὥσπερ ἐξήγησιν τῆς προγραφῆς τὰ ἐπιφερόμενα. φησὶ γὰρ εἶναι κοινωνίαν τῷ αἵματι πρὸς τὸ πύον. οἷς οὐκέτι αἷμα πτύεται τῆς ῥοπῆς ἐπὶ τἀναντία γινομένης αὐτῷ. τούτοις τὰ συγγενῆ τοῦ αἵματος γίνεσθαι πτύσματα πυώδη. διὸ καὶ τὴν λέξιν οὕτω γράφει. ἀλλὰ διὰ τοῦ χυμοῦ τὴν συγγένειαν, πύα πτύουσιν. οἱ δὲ περὶ τὸν Σαβῖνον φυλάξαντες τὴν παλαιὰν γραφήν, ἰδίαν ἀρχὴν ἐποιήσαντο τῶν λεγομένων τὸ. διὰ τὴν ῥοπήν. ἐφ' ἣν ἤδη μεταβήσομαι.

ΔΙᾺ τὴν ῥοπήν, οὐκέτι αἷμα ἔρχεται, ἀλλὰ κατὰ τοῦ χυμοῦ τὴν συγγένειαν, τοιαῦτα πτύουσιν.

Ἐξήγημαι μὲν ἤδη τελέως τὴν ῥῆσιν, ταύτην, ἐν τῷ τελευταίῳ τῶν εἰς τὸ περὶ χυμῶν ὑπομνήματι. καὶ νῦν δ' ἐρῶ συντομώτερον αὐτήν, ὅταν αἷμα διά τινος μέρους ἐκκενούμενον οἷον ἕδρας, ἢ ῥινός, ἢ μήτρας, ἢ κατὰ περιόδους ἐκ γαστρός, ἢ σύριγγος, ἢ ὁπωσοῦν ἑτέρωσε ἐπ' ἄλλα μόρια ποιήσηται τὴν ῥοπήν, οὐκέτι ἐκκενοῦται τοῦτο διὰ τοῦ πρόσθεν χωρίου. παράδειγμα δὲ τούτου μερικόν ἐστιν ἐπὶ τοῦ τὴν ῥοπὴν εἰς θώρακα, καὶ πνεύμονα ποιησαμένου. πτύεται δ' ἐντεῦθεν ἄλλοις ἄλλο κατὰ τὴν τῶν χυμῶν συγγένειαν, ἀφρῶδες μέν, ὅταν ᾖ φλεγματικός. ὠχρὸν δ' ὅταν πικρόχολος, μέλαν. δ' ὅταν μελαγχολικός. ὥσπερ γε ἐρυθρόν, ὅταν τὸ αἷμα κατὰ σκῆψιν, ἢ καθαρόν. εἰκότως οὖν ἔνιοι τὸ τ γράμμα προσθέντες, οὐ ῥοπήν, ἀλλὰ τροπὴν ἔγραψαν. διὰ τὴν τροπὴν τοῦ αἵματος ἀξιοῦντες πτύεσθαι τὸ συγγενὲς τῇ τροπῇ. τρέπεται γὰρ ἐνίοτε μὲν ἐπὶ τὸ πικρόχολον. ἐνίοτε δὲ ἐπὶ τὸ μελαγχολικόν.

ἜΣΤΙΝ οἷσιν αἷμα ἀφαιρεῖσθαι ἐν καιρῷ ἐπὶ τοῖσι τοιούτοισιν. ἔστιν ἄλλοισι δὲ ὥσπερ ἐπὶ τούτοισιν οὐκ εἰκός.

Συμφέρει φησὶν αἵματος ἀφαιρεῖσθαι τινὰς τούτων οἷς δηλονότι πλέον ἐστὶ τοῦτο, καὶ μηδέπω τροπὴν ἀξιόλογον εἰς ἄλλον χυμὸν πεποιημένον, οὐκ ἀφαιρεῖσθαι δὲ οἷς ἤδη τέτραπται. προηγουμένου τοῦ κατὰ τὴν δύναμιν σκοποῦ, κἂν παραλείπηταί ποτε κατὰ τοὺς λόγους ἐν οἷς τὰς ἀπὸ τῶν διαθέσεων μόνων ἐνδείξεις διερχόμεθα.

ΚΏΛΥΣΙΣ ἐπὶ τοῖσιν αἱματώδεα πτύουσιν ὥρη, πλευρῖτις, χολή.

Καὶ ταύτην μετὰ ῥῆσιν ἐφεξῆς ταῖς προγεγραμμέναις ἐν τοῖς τελευταίοις τοῦ περὶ χυμῶν ἄλλος ἄλλως καὶ γράφει καὶ ἐξηγεῖται. πασῶν οὖν μετὰ τῶν γραφῶν, καὶ τῶν ἐξηγήσεων ἀπιθάνων οὐσῶν. ἡ μετριωτέρως ἔχειν μοι δόξασα τῶν ἄλλων ἐστί. ἡ μὲν γραφὴ κατὰ τὴν ἀντιλεγομένην δόξαν, λέξιν. ἡ δ' ἐξήγησις, ἵνα τοῖς αἱματώδη πτύουσιν ἡ φλεβοτομία κωλύηται διὰ τὴν ὥραν ἀντιπράττουσαν, ἢ διὰ τὸ πάθος ὂν πλευριτικόν, ἢ διὰ τὸν πλεονάζοντα χυμὸν ὄντα χολώδη, τὸ μὲν οὖν διὰ τὴν ὥραν, εὔδηλον. ἐν γὰρ ταῖς πάνυ θερμαῖς ὥραις, οἷάπερ ἐστὶν ὑπὸ κύνα φυλαττόμεθα φλεβοτομίαν. ὡσαύτως δὲ κἂν χολώδης ἱκανῶς ὁ ἄνθρωπος ᾖ. τὸ δ' ἐπὶ τῆς πλευρίτιδος δοκεῖ μάχεσθαι μόνον. οὐ γὰρ ἀντιπράττει φλεβοτομία τὸ πάθος, ἀλλὰ δεῖται μὴ κωλυούσης τῆς δυνάμεως, ἢ τῆς ὥρας, ἢ τῆς ἡλικίας. ἔοικεν οὖν τοιοῦτόν τι τὸ λεγόμενον εἶναι. τοὺς αἱματώδη πτύοντας φλεβοτομητέον ἐστὶ πάντως ὅσον ἐπὶ τούτῳ, πλὴν εἰ μὴ διὰ πλευρῖτιν πτύοιεν τοιαῦτα. τούτους γὰρ οὐ πάντως φλεβοτομήσεις ὡς αἷμα πτύοντας, ἀλλὰ τοῖς ἰδίοις τῆς πλευρίτιδος ὑγιάσεις διορισμοῖς. καθ' οὓς ἤτοι φλεβοτομητέον ἐστὶ τοὺς οὕτω πάσχοντας, ἢ μή. τοῦτο δέ μοι προσεπινοῆσαι συνέβη ἐξηγουμένῳ τὸ περὶ χυμῶν ἐν τῷ μεταξὺ θεασαμένῳ τινὰ ἄρρωστον ὃς ὡς αἱμοπτοϊκὸς ἐκάλεσέ με πτύσας αἱματῶδες ἀπὸ πλευροῦ. θεασάμενος οὖν ἐγὼ τὸ πτυσθέν, ἠρόμην αὐτὸν εἴ τινα αἴσθησιν ὀδυνηρὰν ἔχει, κατὰ

τὴν πλευρὰν. ὁ δ' ὡμολόγησεν ἦν μικρά. ἦν δ' οὕτως ἔχων καὶ τῆς ἕξεως καὶ τῆς δυνάμεως ὡς εἰ μὴ ἐπτυκὼς ἦν αἷμα διὰ τὸ κατεπείγειν τὸ τῆς φλεβοτομίας βοήθημα τολμῆσαι παραλαβεῖν αὐτό. πλευρίτιδος δ' οὔσης ἐπιεικοῦς, οὐκ ἀναγκαῖον ἦν. διόπερ οὐδὲ παρέλαβον αὐτό, καὶ σαφῶς ἐφάνη πλευριτικὸς ὁ ἄνθρωπος ὑπακούσας τε τοῖς ἄλλοις τῆς πλευρίτιδος βοηθήμασιν ἄνευ τῆς φλεβοτομίας. καὶ γὰρ καὶ μετριώτατοι τυγχάνουσιν ἐφ' ὧν αἱματώδεις πτύεται. ἔνιοί γε μὴν τῶν ἐξηγητῶν τὸ, κώλυσις, ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς προγεγραμμένης ῥήσεως τάξαντες ἀναγινώσκουσι τήνδε τὴν νῦν προκειμένην οὕτως. Ἐπὶ τοῖσιν αἱματώδεα πτύουσιν, ὥρη, πλευρίτιδι, χολῇ. καί φασι τὴν ὥραν εἰρῆσθαι κατὰ τὴν ἐν καιρῷ καὶ προσηκόντως γινομένην. βούλεσθαι γὰρ αὐτὸν δηλοῦν ἐν ταῖς πλευρίτισιν ὅταν ἐν ἀρχῇ πτύουσιν αἱματώδη. καὶ γὰρ καὶ συμβαίνει οὕτω τοὐπίπαν ἐν καιρῷ γίνεσθαι μετὰ ταῦτα τὴν εἰς τὴν χολώδη μεταβολήν. τάξιν γὰρ ἦν καλῶς προϊούσης τῆς πλευρίτιδος ἐπὶ τὴν κρίσιν ἐφεξῆς τοῖς αἱματώδεσι τὰ χολώδη πτύεσθαι. λέλεκται δὲ καὶ ἄλλα τινὰ τοῖς ἐξηγησαμένοις τὴν λέξιν ταύτην οὐκ ἄξια μνήμης. ἐγὼ δ' αὖ ἐπαραινῶ καθάπερ ἴστε, τὸ μὴ χρονίζειν ἐν ταῖς αἰνιγματώδεσιν ἔχοντας ἄλλα πολλὰ κατὰ τὴν τέχνην ἐν οἷς δυνάμεθα χρησίμως γυμνάζεσθαι.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΕΚΤΟΝ ΤΩΝ ΕΠΙΔΗΜΙΩΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΛΟΓΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΤᾺ ΠΑΡ' οὖς οἷσιν ἀμφὶ κρίσιν γινόμενα μὴ ἐκπυήσῃ, τουτέων λαπασσομένων ὑποστροφὴ γίνεται κατὰ λόγον τῶν ὑποστροφέων. τῆς ὑποστροφῆς γινομένης αὖθις αἴρεται, καὶ παραμένει. ὥσπερ αἱ τῶν πυρετῶν ὑποστροφαὶ ἐν ὁμοίᾳ περιόδῳ. ἐπὶ τουτέοισιν ἐλπὶς εἰς ἄρθρα ἀφίστασθαι.

Τοὺς παρὰ τοῖς ὠσὶν ὄγκους παρὰ φύσιν ἐπὶ τῶν νοσούντων γινομένους εἴωθεν ὀνομάζειν ἐπάρματα. ἐνίοτε μὲν ὁλοκλήρῳ τῇ λέξει χρώμενος. ἐνίοτε δ' ἐλλιπεῖ, καθάπερ καὶ νῦν. ἦν γὰρ ἂν ὁλόκληρος εἰ οὕτως εἴρητο. τὰ παρ' οὖς ἐπάρματα γινόμενα τοῖς νοσοῦσιν. ὥσπερ ἀμέλει κἀν τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν εὐθέως ἐν ἀρχῇ τῆς πρώτης καταστάσεως ἔγραψεν. Ἐπάρματα δὲ κατὰ τὰ ὦτα πολλοῖσιν ἑτερόρροπα καὶ ἐξ ἀμφοτέρων τοῖς πλείστοισιν ἀπύροισιν ὀρθοστάδην. ἴσμεν δ' ὅτι καθάπερ ἐπάρματα κατὰ τήνδε τὴν λέξιν εἴρηκεν, οὕτως οἰδήματα καλεῖ πολλάκις αὐτά. πάντας γοῦν ἐδείξαμεν ὑπ' αὐτοῦ καλουμένους οὕτω τοὺς παρὰ φύσιν ὄγκους, οὐχ ὡς οἱ μετ' αὐτὸν μόνους τοὺς χαύνους τε καὶ ἀνωδύνους, οἷς τοὐπίπαν ὑπάρχει, καὶ χωρὶς φλογώσεως συνίστασθαι. μεμνήμεθα δ' ὅτι καὶ τὰς φλογώσεις ἁπάσας ὀνομάζει φλεγμονάς, κἂν χωρὶς ὄγκου παρὰ φύσιν ὦσιν. οἵ γε μὴν μετ' αὐτὸν, καὶ τὸ τῆς φλεγμονῆς ὄνομα, κατὰ τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων ἐπιφέρουσιν, ἐπειδὰν μετὰ φλογώσεώς τε καὶ ἀντιτυπίας, καὶ σφυγματώδους ὀδύνης συστῶσιν. ὅταν οὖν φησὶν ἐπὶ νοσήματός τινος ἐν τῷ τῆς κρίσεως χρόνῳ γινόμενα τὰ παρ' οὖς πρὶν ἐκπυῆσαι λαπάσσηται, τουτέστι, προστέλληται, καὶ ἀφανίζηται, προσδέχεσθαι χρὴ τοῖς πάσχουσιν οὕτως ὑποστροφὴν ἔσεσθαι. πολλάκις δ' ἤδη μεμαθήκατε τὸ ἔθος αὐτοῦ τὴν κατὰ τὸ λαπάσσεσθαι φωνὴν, ἐπὶ πάντα τὰ ὁπωσοῦν προστελλόμενα, φέροντος, ἐπειδὴ κενώτερα γίνεται. συμβαίνειν οὖν φησὶν ὑποστροφὴν τοῦ νοσήματος οἷς ἂν αἱ παρωτίδες μὴ ἐκπυήσωσι, καί ποτε καὶ αὐτάς. οὐ γὰρ δὴ διὰ παντός γε πάλιν ὑποστρέφειν αὐξάνεσθαί τε καὶ κρίνεσθαι κατὰ λόγον τῶν ὑποστροφῶν, ὅπερ ἐστὶν ὁμοίως αὐταῖς καὶ κατὰ τὰς αὐτὰς περιόδους τῶν ἡμερῶν. ἐλπὶς δὲ αὐτοῖς καὶ εἰς ἄρθρα τινὰς γενήσεσθαι ἀποστάσεις. εἴρηται γὰρ πολλάκις ἐπὶ τῶν χρονιζόντων νοσημάτων τοῦτο συμβαίνειν. ἐξηγήμεθα δὲ τὴν ῥῆσιν τήνδε, κἀν τῷ τρίτῳ τῶν εἰς τὸ περὶ χυμῶν ὑπομνήματι γεγραμμένην ἐπὶ τοῦ τέλους τοῦ βιβλίου. ἐπεὶ δὲ προειπὼν τὰ παρ' οὖς ἐπήνεγκε τούτου λαπασσομένου διὰ τοῦτο δοκεῖ μοι Διοσκορίδης προσθεὶς τὴν ἐκ πρόθεσιν ἔγραψεν ἐκ τούτου λαπασσομένου. καί φησι χρῆναι προσυπακούεσθαι τοῦ χρόνου, ἢ ἀντὶ τοῦ μετὰ ταῦτα τὸ ἐκ τούτου λελέχθαι. εἰ δ' ὅλως ἔξεστί τις ὑπαλλάττειν τὰς παλαιὰς γραφὰς, ἐνῆν αὐτῷ τὸ τούτου μεταποιήσαντι ταῦτα ἀπηλλάχθαι πραγμάτων.

ΟΥΡΟΝ παχὺ λευκὸν οἷον τὸ τοῦ Ἀρχιγένεος ἐπὶ τοῖσι κοπιώδεσι τεταρταίοις, ἔστιν ὅτε ἔρχεται, καὶ ῥύεται τῆς ἀποστάσιος. ἢν δὲ πρὸς τούτῳ, καὶ αἱμορραγήσῃ ἀπὸ ῥινῶν ἱκανῶς καὶ πάνυ.

Εἰ μὲν τῷ τοῦ Ἀρχιγένεος εἴη γεγραμμένον ὑπακουσόμεν ἤτοι οἰκέτῃ ἢ φίλῳ, ἢ οἰκείῳ. ἐὰν δὲ τῇ τοῦ Ἀρχιγένεος, ἤτοι δούλῃ, ἢ γυναικὶ, ἢ καθ' ἕνα τινὰ τρόπον οἰκείᾳ. παρῃτησάμην δὲ μεμνῆσθαι τῆς ἐν ταῖς γραφαῖς διαφωνίας ὅταν ἡ αὐτὴ φυλάττηται διάνοια. καὶ νῦν αὖθις ἀναμεμνήσθω τοῦτο πρὸς τὰ μέλλοντα. καὶ μέντοι καὶ ὅτι κοπιώδεις ὀνομάζει πυρετοὺς οὐ πάντως ἐκείνους ὧν προηγήσατο συχνὴ κίνησις ἀλλὰ πάντας ὅσοις ἂν ἡ κοπιώδης αἴσθησις. αὐτὸς γοῦν ἐν ἀφορισμοῖς ἔγραψε. Κόποι αὐτόματοι φράζουσι νούσους. καὶ νῦν γε μᾶλλον ἡγητέον αὐτῷ περὶ τῶν οὕτω κοπιωδῶν εἶναι τὸν λόγον ἐπὶ πλήθει παχέων τε καὶ φαύλων χυμῶν ὡς τὸ πολὺ γινομένων. διὸ καὶ δι' οὔρων ἐκκενωθέντων αὐτῶν ἡ νόσος παύεται. πιστοτέρα δ' ἡ λύσις γίνεται. τὴν δὲ ἀρχὴν τῆς κενώσεως ἐν ἡμέρᾳ κρισίμῳ λαβούσης. ὅσοις δ' οὔτε δι' οὔρων οὔτε δι' αἱμορραγίας ἐκρίθησαν, εἰς ἀπόσκημμα τούτοις ἡ νόσος εἴωθε τελευτᾶν.

ΤΟ ἔντερον ἐπὶ δεξιὰ ἀρθριτικὸν ἐγένετο. ἦν ἡσυχαιότερον. ἐπεὶ δὲ τοῦτο ἰητρεύθη, ἐπιπονώτερος.

Διττὴ κἀνταῦθα οὐκ ἔστιν ἡ γραφὴ τὴν διάνοιαν ὑπαλλάττουσα. παλαιοτέρα μὲν ἡ μετὰ τοῦ ν κατὰ τὴν πρώτην συλλαβὴν τοῦ ἐντέρου ὀνόματος. ὑστέρα δὲ προστεθεῖσα ἡ ἄνευ τοῦ ν. βουλομένων τῶν οὕτω γραψάντων ἐπὶ τῶν παρ' οὖς συνισταμένων εἰρῆσθαι τὸ ἔτερον. ὥσπερ γε πάλιν τῶν τὸ ἔντερον, ἤτοι γ' ἐπὶ τοῦ ἀλγήσαντος τὸ ἔντερον, ἢ κἀπὶ τῶν τεινομένων τὸ ἔντερον. ἔντερον δ' εἰρῆσθαι ἑνικοῦ. ἔνιοι μὲν τὸ κῶλον ἀκούουσιν. ἔνιοι δὲ τὸ τυφλόν. ὃ δὴ καὶ ῥᾷον ὀλισθαίνει εἰς τὸν ὄσχεον ὡς ἂν ἀπολελυμένον. ὅτι μὲν οὖν ἀπολέλυται τοῦτο μόνον τὸ ἔντερον ἁπάντων τῶν ἄλλων ὑπὸ τοῦ μεσεντερίου δεδεμένων τε, καὶ συνεχομένων ἀληθεύουσιν. εἰ δὲ διὰ τοῦτο κατενεχθὲν εἰς τὸν ὄσχεον ὁ ἀρθριτικὸς ἐρραστώνησεν, εἶτ' αὖθις αὐτοῦ θεραπευθέντος ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐγένετο, μαντείας δεῖται. πιθανώτερον γοῦν ἐστὶν ἐπὶ τοῦ τὸ κῶλον ἀλγήσαντος, εἰρῆσθαι τὸν λόγον. εἰκὸς γὰρ ἦν κουφισθῆναι τῶν ἀρθριτικῶν ἀλγημάτων αὐτόν. ἐν μὲν λόγῳ καθ' ὃν αὐτὸς ἔφη πόνων ἅμα γινομένων μὴ κατὰ τὸν αὐτὸν τόπον ὁ σφοδρότερος ἀμαυροῖ τὸν ἕτερον. ἑτέρῳ δ' ὅτι τῶν εἰς ἄρθρα ῥεόντων χυμῶν ἐπὶ τὸ κῶλον ἐγένετο μετάστασις. ἔνιοι δὲ τῶν ἐξηγητῶν τὸν ἀρθριτικὸν τοῦτον, ἰσχιαδικὸν εἶναι φασί. καὶ διὰ τοῦτο κατελθόντος τοῦ τυφλοῦ ἐντέρου ῥαστωνῆσαι. μηκέτι θλιβομένου τε καὶ βαρυνομένου τοῦ ἰσχίου, περὶ τὸ τῶν Ἑλλήνων ἔθος

ὀνομάζειν

ὀνομάζειν βουλόμενοι τὸ ἰσχιαδικὸν ἀρθριτικόν. ἄχρι μὲν οὖν αἱ δεύτεραι ῥήσεις ἅπασαι καὶ περὶ τῶν χυμῶν ἐπὶ τῇ τελευτῇ τοῦ βιβλίου γεγραμμέναι εἰσί. μεταβήσομαι δ' ἤδη πρὸς τὰς ἐν μόνῳ τῷ προκειμένῳ πράγματι ἐγκειμένας.

Η ΑΓΗΣΙΟΣ κόρη μὲν ἐοῦσα πυκνοπνεύματος ἦν. γυνὴ δὲ γενομένη ἐκ τόκου ἐπίπονος ἐοῦσα οὐ πάνυ περὶ πλέονα ἦρεν ἄχθος μέγα, αὐτίκα μὲν ἔδοκε ἐλφοφῆσαι τι κατὰ τὸ στῆθος, τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἄσθματα. εἶχε καὶ ἤλγεεν ἰσχίον τὸ δεξιόν. ὁκότε τοῦτο πονέοι, τότε καὶ τὸ ἆσθμα εἶχε. παυσαμένου δὲ, παύετο. ἔπτυσεν ὀφρώδεα. ἀρχομένη δ' ἀθηρά. καταστᾶσα δὲ ἐν ἐμέσματι χολώδεϊ ἐῴκει λεπτῷ. οἱ πόνοι δὲ μάλιστα ὁκότε πονοίη τῇ χειρί.

Γ νεῦμα τὴν ἀνάπνευσιν ὀνομάζοντος αὐτοῦ πολλάκις ἠκούσαμεν. ὥστε καὶ τὴν πυκνοπνεύματον, ἡγητέον εἰρῆσθαι τὴν πυκνὰ ἀναπνέουσαν. οἷς δ' ἂν ἱκανῶς αὐξηθῇ τὸ τοιοῦτο τῆς δυσπνοίας εἶδος, ἆσθμα, καὶ ὀρθόπνοια τὸ πάθος ὀνομά-

10 ζεται χωρὶς πυρετοῦ δηλονότι γινόμενον, ἤτοι παχέων, καὶ γλίσχρων χυμῶν καταλαμβανόντων τὰς ὁδοὺς τοῦ πνεύματος, ἢ τινὸς ἀπέπτου φύματος ἐν τῷ πνεύμονι συστάντος. οὖσα δὲ καὶ πρόσθεν αὕτη δύσπνους ἐπίπονος ἐγένετο μετὰ τὸν τόκον. εἰ μὲν οὖν μηδὲν εἰρηκὼς περὶ τῆς δυσπνοίας, ἐπίπονον ἔφησεν αὐτὴν γεγονέναι, πιθανὸν ἂν ἦν ἀκοῦσαι τῷ παντὶ σώματι κοπώδη σχεῖν αἴσθησιν τὴν γυναῖκα ταύτην. ἐπεὶ δὲ πυκνοπνεύματον αὐτὴν εἶπεν εἶναι, προσηκόντως ἄν τις ἀκούσειεν ἐπὶ τοῦ θώρακος εἰρῆσθαι τὸν πόνον γεγονέναι. μεταξὺ δ' ὄντος αὐτοῦ συνέβη τι καὶ ἄλλο σύμπτωμα τοιόνδε. βάρος τι διὰ τῶν χειρῶν ἀραμένη, παραχρῆμα μὲν ᾔσθετο τινὸς ἐν τῷ στήθει ψόφου, ῥαγέντος ὡς εἰκὸς τοῦ φύματος. τῇ δ' ὑστεραίᾳ διαδοθέντος ἕως τῆς τραχείας ἀρτηρίας τοῦ περιεχομένου κατὰ τὸ φῦμα χυμοῦ, τήν τε τοῦ πνεύματος πυκνότητα ἐπιταθῆναι συνέβη. καὶ μηκέτ' ἁπλῶς εἶναι πυκνόπνοιαν, ἀλλ' ἤδη τὸ καλούμενον ἆσθμα. κατὰ βραχὺ δ' ἀναπτυσθέντος τούτου, τελέως ἐπαύσατο τῇ γυναικὶ ταύτῃ τὰ τῆς δυσπνοίας. ἄχρι μὲν δὴ τούτου ζήτημα οὐδὲν ἐστιν. ἀλλ' ἀλόγως ἅπαντα γέγονε. διὰ τί δὲ συνεπετάθη τε, καὶ συνεραστώνησε τοῖς κατὰ θώρακα τὸ ἰσχίον, εἰκότως ἄν

20 τις ζητήσειεν, ἀκούσης τινὸς κοινωνίας ἰσχίῳ πρὸς θώρακα. καθάπερ ἐστὶ τοῖς γεννητικοῖς μορίοις. ἴσως οὖν ἀσθενέστερον ἔχουσα τὸ ἰσχίον ἤλγησε. κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἀφικομένων τινῶν χυμῶν εἰς αὐτὸ περιττῶν. οὐ γὰρ ἀναφαίνεται τοῖς κοινωνίαν ἔχουσι φυσικὴν μορίοις ἡ συμπάθεια γινομένη. φθασάντων ἐνίοτε δέξασθαι τῶν ἀσθενῶν τὴν περιουσίαν τῶν λυπούντων χυμῶν φύσιν ἐνδεικνυμένη. τὰ μὲν γὰρ ἀφρώδη φλεγματικὸν εἶναι δηλοῖ τὸν χυμόν. τὰ δὲ ἀθηρὰ τὸ αἷμα πλεονάζειν. ὥσπερ γε τὰ ὠχρὰ τὴν ὠχρὰν, καὶ ξανθὴν ὀνομαζομένην χολήν. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰ μέλανα τὴν μέλαιναν. λέλεκται δ' ἤδη πολλάκις ὡς ὅταν ἁπλῶς εἴπῃ χολώδη τὴν ὠχράν τε καὶ ξανθὴν ὀνομαζομένην σημαίνει χολήν. ἢ πλέον τῶν ἄλλων χολῶν τὴν χρόαν προσγράφει. καὶ γὰρ ἰώδης ἐμεῖται χολὴν, καὶ ὑπέρυθρος, καὶ μέλαινα καὶ ὀρφνώδης. τὸ δ' ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς ῥήσεως προσγεγραμμένον ὡς ἐπόνει μᾶλλον ἐν ταῖς τῆς χειρὸς ἐνεργείαις πρὸς ἔνδειξιν τῆς συμπαθείας εἴρηται. ἀκηκόατε δ' ἤδη καὶ κατ' ἄλλον λόγον ὁπότε τὰ τοῦ θώρακος ἄνω πάσχοι, κατὰ τὸ πρῶτόν τε καὶ δεύτερον μεσοπλεύριον. εὐλόγως τὰς χεῖρας εἰς συμπάθειαν ἔρχεσθαι νεύρων εἰς αὐτὰς ἀφικνουμένων, ἐκ

30 τούτων τῶν μεσοπλευρίων. εἰκὸς δέ ἐστι καὶ ῥαγῆναι κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ θώρακος, ἡνίκα τὸ ἄχθος ἀνῃρεῖτο. καὶ διὰ τοῦτο κατ' εὐθυωρίαν, ἰσχίον παθεῖν τὸ δεξιόν. καὶ εἴπερ τῷ γινομένῳ πάθει τῶν νεύρων ἐν τῷ βάρος ἆραι τὴν γυναῖκα συνέπαθεν ὁ θώραξ τῇ χειρὶ, πιθανόν ἐστι κατ' ἐκεῖνα μάλιστα τὰ μόρια παθεῖν αὐτὸν ὅθεν ἡ τῶν νεύρων ἐστὶν ἔκφυσις ἐπὶ τὰς χεῖρας.

Τ ΑΥΤΗΝ ἐργάσασθαι σκορόδου, χοίρου, οἰὸς. βοὸς ἐν δὲ τῇσι πνευμονίῃσι. βοῆς ὀξυμένης.

Δ ιάφοροι καὶ κατὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν αἱ γραφαὶ γεγόνασιν. ἐνίων μὲν γραψάντων ἐν ἀρχῇ κατὰ δοτικὴν πτῶσιν τὸ, ταύτῃ. καὶ ποιησάντων τὴν γραφὴν τοιάνδε. ταύτῃ εἴργεσθαι χοίρου. σκορόδου. οἰός. βοός. ἐνίων δὲ χωρὶς τοῦ ταύτην. ἀρξαμένων δ' ἀπὸ τοῦ εἴργεσθαι. ὑπακούειν δ' ἀξιοῦσιν ἅπαντες τὸ ἔδοξεν ἡμῖν τοῖς ἰωμένοις αὐτὴν, ἢ συνεβουλεύσαμεν αὐτῇ συμφέρει ὅτι οὖν τοιοῦτον. καὶ διὰ τοῦτο περὶ τῆς γραφῆς οὐ προσήκει σπουδάζειν. ἀλλ' ὅπερ ἄν τις ἐθέλῃ γράφειν ἐπιτρέπειν. ἐπειδὴ τὰ τῆς διανοίας φυλάττεται κοινά. ἐάσαντες οὖν τὴν ἐν λέξει λεπτολογίαν ἐπὶ τὰ διδασκόμενα πράγματα μεταβαίνοντες τοιαῦτα. τῇ προειρημένῃ γυναικὶ, καὶ τοῖς ἄλλοις δὲ δηλονότι τοῖς οὕτω διακειμένοις

40 συμφέρει χοιρείων τε κρεῶν ἐδωδῆς, καὶ βοείων, καὶ προβατείων ἀπέχεσθαι. τοῦτο μὲν ὡς ἰσχυρῶν τε καὶ δυσπέπτων. σκορόδου δὲ ὡς δριμέος τε καὶ διαβρωτικοῦ. βοῆς δὲ, ὡς οὐ μόνον τὰ προερρωγότα τῶν ἀγγείων ἐπιρρηγνύειν δυναμένης, ἀλλὰ καὶ τὰ μή πω πρότερον πεπονθότα τοῖς ἐν τοῖς ἀναπνευστικοῖς ὀργάνοις ἀδικεῖν. τάσιν τέ τινα καὶ θερμασίαν καὶ πνευμάτωσιν ἐν αὐτοῖς ἐργαζομένης. δῆλον δ' ὅτι ταῦτα μὲν ὡς παραδείγματα εἴρηται τῷ Ἱπποκράτῃ συμβουλεύει δ' ἀπέχεσθαι πάντων μὲν τῶν δυσπέπτων. πάντων δὲ τῶν δριμέων. ἁπάντων δὲ τῶν κακοχύμων. καὶ προσέτι τῶν βιαίαν τινὰ τάσιν ἐν τοῖς ἀναπνευστικοῖς ὀργάνοις ἐργαζομένων.

Ω ΕΝ τῇ κεφαλῇ ἐνέμετο ἔπαρμα πρῶτον. ἡ στυπτηρίη, ἡ κεκαυμένη, ἐνήρμοσεν. εἶχεν ἄλλην πρώτην ἀπόστασιν. ἴσως ὅτι ὀστέων ἔμελλεν ἀποστήσεσθαι. ἀπέστη ὑδρηκοστάνεον ὑπὲρ τοῦ ὠτός. ἄνω πρὸς κορυφὴν τὸ πρηγμα ἦν.

Ε νια τῶν οὕτως γεγραμμένων ἴσως μὲν αὐτῷ τῷ γράψαντι πρὸς ἀνάμνησιν ἦν ὠφέλιμα. τοῖς δ' ἐντυγχάνουσιν ἡμῖν οὐ πάνυ σαφὴς ἐστὶν ἡ ἐξ αὐτῶν ὠφέλεια. διηγεῖται γὰρ τινὸς ἐν τῇ κεφαλῇ νομῶδες ἕλκος ὠφελεῖσθαι τὸ πρῶτον ὑπὸ τῆς

50 κεκαυμένης στυπτηρίας. εἶναι μέντοι αὐτῷ, καὶ κατ' ἄλλον τινὰ τόπον ἀπόστασιν. ἔνθα καὶ ὀστοῦν ὕστερον ἀπέστη, προσγέγραπται δὲ καὶ τὸ πεπονθὸς μέρος τῆς κεφαλῆς. ἀλλ' οὕτω σπάνιον τὸ πρᾶγμα καὶ συμβουλὴν οὐδὲ μίαν ἔγραψεν. μόνα τὰ γινόμενα διηγησάμενος.

Τ Α κῶλα ἔχει οἷα κυνός. μείζω δὲ ἤρτηται ἐκ τῶν μεσοκώλων. ταῦτα δὲ ἐκ νεύρων ἀπὸ τῆς ῥάχιος, ἐπὶ τὴν γαστέρα.

Ε ὔδηλον ἔτι καὶ ταῦτα ἔγραψεν εἰς ἀνάμνησιν ἑαυτῷ τῶν ἀνατομικῶν ὄντα θεωρημάτων. ὁ γὰρ ἄνθρωπος ὁμοίαν ἔχει κυνὶ τὴν τῶν κώλων φύσιν, ἀλλὰ καὶ μείζω φησὶ εἶναι αὐτὰ, καὶ ἠρτῆσθαι ἐκ τῶν μεσοκώλων ὡς εἰ καὶ μεσεντερίων εἰρήκει. γενικώτερον μὲν γὰρ ὄνομα τὸ τῶν μεσεντερίων ἐστίν. εἰδικώτερον δὲ τὸ τῶν μεσοκώλων. τοιοῦτον δὲ ἄλλο περὶ τῶν κατὰ τὴν νῆστιν ἐντέρων, ἢ τῶν ἄλλων λεπτῶν, οὐκ ἔστιν ὄνομα. μεσονήστιον γὰρ ἤ τι τοιοῦτον, οὐδεὶς εἴρηκεν. ἔστι μὲν οὖν συνεχῆ τὰ μεσεντέρια τά τε τῶν λεπτῶν, καὶ τῶν παχέων. ὅμως δὲ περιγραφάς τινας ἰδίας φαίνεσθαι. καὶ χωρίζεσθαι μάλιστα κατὰ τὰς ἐν αὐτοῖς φλέβας. ἰδία μὲν γὰρ μία φλὲψ εἰς τὸ τῶν λεπτῶν ἐντέρων μεσεντέριον. ἰδία δὲ εἰς τὸ τῶν παχέων ἃ δὴ κῶλα προσαγορεύουσι κατασχίζεται συγκατασχιζομένης ἑκατέρᾳ τῇ φλεβὶ δηλονότι, καὶ ἀρτηρίας. τὸ δ' ἄρτημα τοῦ μεσεντερίου καθάπερ καὶ τὸ τῶν μεσοκώλου. συνεχὲς γὰρ ὅλον

ὃν ὡς ἔφην, εἰς ἕν τι τῶν κατὰ τὴν ὀσφὺν ἀνήκει σπονδύλων μετὰ τὸ διάφραγμα κείμενον. ὑπόκειται δ' οὗτος τῇ γαστρί. τότε μὲν ἁμάρτημα τοῦτο ποιῶν, ὁμοιότατον ἐστὶ νεύρῳ καὶ τοῖς συνδέσμοις ὢν τὴν οὐσίαν. ὅσα δ' ἔξωθεν πέφυκεν αἰσθήματα σώματα παραπλήσια τοῖς νεύροις ἐστὶ, νεῦρα συνδετικὰ προσαγορεύουσιν αὐτὰ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν ἀντιδιαιρούμενοι τοῖς προαιρετικοῖς. εἴρηται δὲ καὶ νῦν ἐν τῇδε τῇ ῥήσει κατὰ τὴν τῶν νεύρων προσηγορίαν διὰ τὴν ὁμοιότητα.

A Ἰ ΤΟΙ͂ΣΙ κάμνουσι χάριτες οἷον τὸ καθαρίως δρᾶν. ἢ ποτὰ, ἢ βρωτὰ, ἃ ὁρῇ. μαλθακῶς ὅσα ψαύει. ἄλλαι μὴ μεγάλαι βλάπτειν. ἢ μὴ εὐανάληπτα. οἷον τὸ ψυχρόν. ὅκου τοῦτο δεῖ.

T ἵνα χρὴ χαρίζεσθαι τὸν ἰατρὸν τοῖς κάμνουσι, καὶ τινὰ μὴ κατὰ τοῦτο τὸ βιβλίον ἐπισκεψάμενοι τελέως ἀρκεσθησόμεθα. καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων εἰώθαμεν ποιεῖσθαι τι τελέως τῆς διδασκαλίας αὖθις ἅπαξ εἰπόντες, αὖθις ἐν ἑτέροις μηκέτι διέρχεσθαι τὸ σύμπαν ἀλλὰ μόνον τὸ κεφάλαιον. εἴρηται μὲν οὖν κἀν τοῖς ἀφορισμοῖς

» εἰς τόδε τὸ σκέμμα γράψαντος αὐτοῦ. τὸ σμικρῷ χεῖρον, καὶ πόμα, καὶ σιτίον ἥδιον δὲ τῶν βελτιόνων μὲν ἀηδεστέρων δὲ

10 μᾶλλον μὲν προχείρῳ φαντασίας χαριζόμενός τι τοῖς κάμνουσιν εἰς ἡδονήν. οὐ μὴν τῇ γ' ἀληθείᾳ τοῦτο πράττων. ὅσα γὰρ ἥδιον προσφερόμενα τῶν ὀλίγον χείρονα τὴν φύσιν ἐχόντων ἄμεινον ταῦτα πέπτομεν. ἔτι δὲ συμφορώτατον τοῖς νοσοῦσι καλῶς πεφθῆναι τὸ ληφθέν. ἐν δὲ τῷ νῦν προκειμένῳ λόγῳ γένους ἑτέρου, καὶ πράγματος ἐμνημόνευσεν. ἐν ᾧ κεχαρισμένον τε καὶ ἡδὺ τοῖς νοσοῦσιν, ὁ ἰατρὸς πράττει μηδὲν τῇ νόσῳ λυμαινόμενος ὥσπερ ὅταν ἐπιτρέψῃ πρὸ τοῦ καιροῦ λούσασθαι, καὶ πιεῖν, καὶ φαγεῖν ὀπώρας τινὰς. ἢ ψυχρὸν ὕδωρ πιεῖν. ἐνίοτε μὲν γὰρ ὠφέλιμος καιρὸς ἑκάστου τῶν εἰρημένων, ἐπὶ τῆς ὑστεραίας ἐστί. καταναγκάζουσι δὲ τοὺς ἰατροὺς οἱ κάμνοντες ὥστε προλαβεῖν ἡμέρᾳ μιᾷ. συγχωροῦσι τὰ πολλάκις ἔνιοι τοῖς νοσοῦσιν ἑτοίμως αὐτά. ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῶν ὑπηρετοῦντες, ἕνεκα τοῦ πλείονα λαβεῖν μισθόν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, οὐ κατὰ τὸν λόγον τῆς τέχνης γίνεσθαι. τὸ δ' ἐν ἀφορισμοῖς εἰρημένον ὅσα τε νῦν διεξέρχεται χρησίμως τοῖς κάμνουσι συγχωροῦσιν οἱ ἄριστοι τῶν ἰατρῶν. ἡ χρεία δὲ

20 τῶν νῦν ἐφεξῆς ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένων εἰς τὴν ἀπείθειαν ἀναφέρεται τῶν καμνόντων. οὓς γὰρ ἂν ἡδέως ὁρῶσι τούτοις μᾶλλον πείθονται. καὶ κατὰ τοῦτο μήτηρ καὶ πατὴρ ἔπεισεν τέκνον ἀνόρεκτον καὶ αὐτὸ βιάζεσθαι προσενέγκασθαι σιτίον, οὐδενὸς ἄλλου πεῖσαι δυνηθέντος. οὕτω καὶ τέκνον ἔπεισε πατέρα καὶ μητέρα, καὶ ἀδελφὸς ἀδελφὸν, καὶ φίλος φίλον. οὓς δ' ἂν ἀηδῶς ὁρῶσιν οἱ ἄνθρωποι, κἂν τὰ συμφέροντα συμβουλεύουσιν, οὐ πείθονται. πρὸς τὴν τοιαύτην οὖν εὐπείθειαν αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ἔλεγε. καὶ τὰς προρρήσεις ὠφελεῖν ἡμᾶς. καὶ ὅλως τὸ θαυμάζεσθαι τὸν ἰατρὸν ὑπὸ τοῦ κάμνοντος. οὕτω γέ τοι καὶ παρ' ἡμῖν ἐν Περγάμῳ τοὺς θεραπευομένους ὑπὸ τοῦ θεοῦ πειθομένους ὁρῶμεν αὐτῷ πεντεκαίδεκα πολλάκις ἡμέραις προστάξαντι μηδόλως πιεῖν. οἱ τῶν ἰατρῶν μηδενὶ προστάττοντι πείθονται. μεγάλην γὰρ ἔχει ῥοπὴν εἰς τὸ πάντα ποιῆσαι τὰ προσταττόμενα τὸ πεπεῖσθαι τὸν κάμνοντα, βεβαίως ἀκολουθήσειν ὠφέλειαν ἀξιόλογον αὐτῷ. τούτων ἔξωθεν ἐστὶ, τὰ κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν εἰρημένα. περὶ ὧν ἤδη λέγομεν ἕκαστον ἰδίᾳ προχειριζόμενοι κατὰ τὴν προγεγραμμένην λέξιν. οἷον τὸ καθαρείως δρᾶν. ποτὰ,

30 ἢ βρωτά. πολλὰ πολλάκις ὁ ἰατρὸς τῷ κάμνοντι προσφέρει ποτὰ καὶ βρωτὰ συντιθεὶς ἐναντίον αὐτοῦ. ἀξιοῖ δὲ ταῦτα καθαρῶς ἐργάζεσθαι. καὶ γέγραπται γε κατ' ἔνια τῶν ἀντιγράφων ἀντὶ τοῦ καθαρῶς, τὸ καθαρείως. ἔστι δὲ τοῦτο πρῶτον μὲν εἰ μηδένα ῥύπον ἔχει τὰ σκεύη δι' ὧν προσφέρεται τὰ ποτὰ, καὶ βρωτά. δεύτερον δὲ εἰ μὴ δὲ τῶν ἄλλων τι δι' ὧν ὑπηρεσία γίνεται. πολλάκις γὰρ αὐτὸ μὲν ἐν ᾧ περιέχεται τὸ προσφερόμενον ἔδεσμα καὶ πόμα καθαρόν ἐστιν. ἐν ᾧ δὲ ψυχρὸν ὕδωρ ἢ θερμὸν ὁ ὑπηρετούμενος ἔχει ῥυπαρόν. ὥσπερ καὶ τῶν ἄλλων τι σκευῶν ἐνίοτε τῶν πρὸς ὑπηρεσίαν ἀνηκόντων οὐ καθαρὸν φαίνεται. καὶ πρὸς τούτοις γε καὶ αὐτὸς ὁ ἰατρὸς ὢν πρῶτόν τε καὶ μάλιστα τάς τε χεῖρας ἔχειν δεῖ καθαρωτάτας, καὶ τὸ πρόσωπον, καὶ τὰς τρίχας ἐπί τε τοῦ γενείου, καὶ τῆς κεφαλῆς. ἐφεξῆς δὲ καὶ τὰ ἄλλα μόρια τοῦ σώματος. ὥσπερ γε καὶ τὴν αἰσθητὰ λαμπρά. ἃ βλέπει φησὶν ὁ κάμνων. καὶ τοῦτ' αὐτὸ καὶ τοὺς ἐπισκοπουμένους, καὶ τὰ κατὰ τὸν οἶκον ἐν ᾧ νοσεῖ. τούτων τε οὖν οὐδὲν αὐτὸν ἀηδῶς ὁρᾶν χρὴ, καὶ τῶν ὑπηρετουμένων ἐκείνους παρεῖναι διὰ παντὸς, οἷς μάλιστα ἥδεται. καὶ τῶν ἐπισκοπουμένων τοὺς μὲν φιλτάτους

40 χρονίζειν παρ' αὐτῷ. τοὺς δ' ἄλλους δυοῖν θάτερον ἢ μηδόλως εἰσιέναι πρὸς αὐτὸν, ἢ μὴ μέχρι πλείονος ὁρᾶσθαι. ταῦτα δὲ πολυπραγμονήσας ὁ ἰατρὸς αὐτὸς ἐργάσεταί τε καὶ διατάξει. τινὰ δὲ καὶ χωρὶς πολυπραγμοσύνης αὐτόματα γινώσκεται. πολλάκις γοῦν ἐπισκεπτόμενος τὸν κάμνοντα καὶ θεραπεύοντας τοῦ ἰατροῦ δοῦλος τις ἐπεισελθὼν, ἤγγειλεν ἀφῖχθαι τόνδε τινὰ ἄνθρωπον ἐπισκέψασθαι βουλόμενον αὐτόν. εἶτα παραχρῆμα ποτὲ μὲν ἡσθεὶς ἐφάνη πρὸς τὴν ἀκοὴν ὁ νοσῶν. ἔστι δ' ὅτι μεγάλως ἀνιαθεὶς ὡς ἐνοχλεῖσθαι μέλλων ὑπ' ἀνθρώπου μὴ φιλοῦντος αὐτὸν ἀληθῶς, ἀλλὰ προσποιουμένου. καὶ χρὴ τηνικαῦτα τὸν ἰατρὸν ὅταν εἰσέλθῃ τις ὃν ὁ κάμνων οὐχ ἡδέως, ὁρᾷ, μετὰ βραχὺ κελεύειν ἀξιοπίστως ἡσυχάσαι συμφέρειν τῷ κάμνοντι, καὶ κατὰ ταύτην τὴν πρόφασιν ἐξελθεῖν ἀξιῶσαι, καὶ ἐξ αὐτοῦ πάντας. εὔδηλον γὰρ ὅτι συνεξελθόντες ἐν τῷ παραυτίκα τοῖς μὴ φίλοις οἱ φίλοι, μετ' ὀλίγον εἰσελθεῖν δυνήσονται. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα θεάματα τὴν γνώμην τοῦ κάμνοντος ἡδέως τε καὶ ἀηδῶς διατίθησιν οὐ κατ' αὐτὴν ἰδίως τὴν ὀπτικὴν αἴσθησιν ἀλλὰ κατὰ τὴν διάνοιαν. ἔνια δέ ἐστιν ἡδέα τῶν ὁρατῶν κατ' αὐτὴν τὴν ὄψιν

50 ὥσπερ γε καὶ τῶν ὀσφρητῶν, καὶ γευστῶν, καὶ ἀκουστῶν, καὶ ἁπτῶν. οὐ μὴν ἅπασί γε ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἡ ἴση τέρψις. ἄλλοι γὰρ ἄλλα, καὶ χρώματα, καὶ σχήματα, καὶ ἄνθη, καὶ φυτὰ, καὶ βλαστήματα, καὶ ζωγραφήματα θεᾶται τὰ μὲν ὡς ἀηδῆ, τὰ δὲ ὡς ἡδέα. χρὴ τοίνυν παρὰ τῶν οἰκείων τοῦ κάμνοντος τὸν ἰατρὸν πυνθανόμενον οἷς τισιν οἱ κάμνοντες ἥδονται, ταῦτα κελεύειν εἰσφέρεσθαι τοῖς οἴκοις ἐν οἷς κατάκεινται μαλακῶς ὅσα ψαύει κατ' αὐτὴν μόνην ψιλὴν τὴν ὀπτικὴν αἴσθησιν, ἡδέα ταῦτ' ἐστι. ὥσπερ αὖ πάλιν ἄνθη τε, καὶ φυτὰ, καὶ ποικίλα, καὶ τἆλλα ὅσα προείρηται τὴν ὄψιν μόνην τέρπει. προσθήσομεν οὖν ὅσα τούτου γένους ἐστὶ τοῖς εἰρημένοις παραλέλειπται δὲ ὡς σαφῆ. δυοῖν γὰρ αἰσθήσεων ἐμνημόνευσεν ὄψεώς τε καὶ ἁφῆς. σὺ δὲ καὶ τὴν ὄσφρησιν προσθήσεις δηλονότι καὶ τὴν γεῦσιν, καὶ τὴν ἀκοήν. καὶ κατά γε τὴν ἀκοὴν διαιρεῖν ὥσπερ ἐπὶ τῆς ὄψεως. ἔνια μὲν αὐτὴν τὴν αἴσθησιν μόνην τέρποντα καθάπερ αἱ ἡδεῖαι φωναί. τινὰ δὲ τὴν ἀκοὴν λυποῦντα καθάπερ αἱ ἀηδεῖς ἀγγελίαι. τοὐναντίον δὲ ἄλλ' ἄττα τέρπει τε καὶ ἥδει. τοῦτό γε καὶ οἱ ἰδιῶται πάντες ἴσασιν. ὡς οὐδὲν

ὧν ἀηδῶς ὁ κάμνων ἀκούσεται προσήκει λέγειν αὐτῷ. καθάπερ γε καὶ τὰ μέλλοντα μεγάλως ἥσειν αὐτὸν, ἀγ-
γέλλειν πάντα, μετὰ τοῦ καὶ προσεπιψεύδεσθαί τι. κατὰ μέν τοι τὴν ἐφεξῆς ῥῆσιν ἔνια καὶ τῶν ἐνταῦθα πα-
ραλελεῖφθαι δοκούντων ἐπαναλαμβάνων, προστίθησιν. ἀλλά. πρόγραμμα τοῦτ' ἐστὶν ἄλλην χαρίτων μελου-
σῶν λέγεσθαι. προειρηκότος γάρ· αἱ τοῖσι κάμνουσι χάριτες, εἶτ' εἰπὼν τὸ καθαρείως δρᾶν ποτὰ, ἢ βρωτά. καὶ τού-
των ἐφεξῆς πάντων ὁρωμένων διελθὼν, εἶθ' ἑξῆς ὑπὲρ τῶν πρὸς τὴν ἀφὴν ἡδέων ἐπαγγέλλεται πρὸς ταῖς εἰ-
ρημέναις. ἑτέρας ἐρεῖν χάριτας ὧν ἐφεξῆς ἀκούσῃ. τινὲς μέν τοι τελέως ἐξεῖλον τῶν ἀντιγράφων τὸ πρόγραμ-
μα τοῦτο. ἄλλαι. τινὲς δ' οὐ θηλυκῶς μετὰ τοῦ ἰῶτα γράφουσιν ἀλλὰ χωρὶς τοῦ ι κατὰ τὸ καλούμενον οὐδέ-
τερον γένος ἄλλα. μὴ μεγάλα βλάπτῃ, ἢ μὴ εὐανάληπτα. οἷον τὸ ψυχρὸν ὅκου τοῦτο δεῖ. καὶ τὰ μὴ μεγάλως βλά-
πτοντα δοτέον ἐστὶν ἐνίοτε τοῖς ἐπιθυμοῦσιν αὐτῶν σφόδρα. καὶ μέλλουσι μισεῖν τὸν ἰατρὸν ἐκ τοῦ μὴ λα-
10 βεῖν, ἀποστρέφεσθαί τε καὶ μηδὲν αὐτῷ προστάττοντι πείθεσθαι. διδόναι τοίνυν ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐνίοτε τού-
τοις ἔνια τῶν ἐπιθυμουμένων ἐὰν μὴ μεγάλως ὑπ' αὐτῶν μέλλωσι βλάπτεσθαι. προλέγοντα μὲν ὅτι βλαβήσον-
ται, καὶ δίδωσιν αὐτὰ χαρίζεσθαί τι βουλόμενος τῷ κάμνοντι. πρὸς δὲ τὸ μέλλειν αὐτῶν αἰτοῦντα τοιαῦτα παρ' αὐ-
τοῦ τὴν ἐν τοῖς ἄλλοις εὐπείθειαν. οἶδα γὰρ ἐνίους ἐκ τοῦ λαβεῖν πεισθέντας. οὕτω γοῦν κἀγὼ πολλάκις ἔδωκα ψυχρὸν
ὕδωρ ἐν ἐκείνοις τοῖς νοσήμασιν ἐν οἷς μετὰ μίαν ἡμέραν ἦν αὐτοῦ χρεία. τοῦτο μόνον τῷ κάμνοντι χαρισάμενοι ὡς
μὴ περιμεῖναι τὸν ἄριστον καιρὸν, ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ βαλανείου, ἢ οἴνου, καὶ πάντων τῶν τοιούτων οἶδα πράξας.
εἰ μέν τοι μηδόλως δέοιτο μηδὲ μετὰ μίαν ἡμέραν τὸ νόσημα μηδενὸς τούτων, οὐ χρὴ χαρίζεσθαι τῷ κάμνοντι. βρα-
χεῖαν γὰρ βλάβην ἐπανορθώσασθαι δυνατόν ἐστι τὴν μετὰ ταῦτα τοῦ κάμνοντος εὐπείθειαν. τὴν δ' οὕτως μεγάλην
ὡς ἤτοι κίνδυνον ἔσχατον ἐπιφέρειν ἢ χρόνου μῆκος, οὐκέθ' οἷόν τε πρὸς τὸ δέον πάλιν ἐπαναγαγεῖν. γράφεται
δὲ καὶ κατ' ἄλλας λέξεις ἡ προκειμένη ῥῆσις μία μὲν τοιάδε. ἀλλὰ καὶ μεγάλα βλάπτειν οἷον ψυχρὸν ὅκου δεῖ. τοῦ
20 δὴ τοῦ βλάπτειν ῥήματος ἐπὶ τοῦ τέλους ἔχοντος τὸ ν. καὶ ταύτην γε τὴν γραφὴν οἱ παλαιοὶ τῶν ἐξηγητῶν ἴσα-
σιν. ἑτέραν δὲ γραφὴν εὑρήσεις ἐν ἄλλοις ἀντιγράφοις χωρὶς τοῦ ν τοιαύτην. ἃ μὴ μεγάλα βλάπτῃ, ἢ μὴ εὐανά-
ληπτα οἷον ψυχρὸν ὅκου τοῦτο δεῖ. βούλεται δ' ἡ προκειμένη λέξις, ἢ μὴ εὐανάληπτα σημαίνειν τὰ μὴ ταχέως
ὑπεῖξαι δυνάμενα. τοῖς βοηθήμασιν ὡς ἐπανορθωθῆναι τὴν γεγενημένην ἤδη βλάβην. ἀλλὰ περὶ τούτου τοῦ πρά-
γματος ὅσα περὶ τῶν πρόσθεν εἶπεν ἀναμνησθέντας χρὴ μηδεμιᾶς ἑτέρας ἐστὶ δεηθῆναι νεωτέρας ἐξηγήσεως.

E Εἴσοδοι, λόγοι, σχῆμα, ἐσθὴς τῷ νοσέοντι, κουρὴ, ὄνυχες, ὀσμαί.

T Τούτων τὰ μὲν ἄλλα πάντα προφανῶς ἐπὶ τὸν ἰατρὸν ἀναφέρεται, μεταξὺ δ' αὐτῶν παρεγκείμενον τῷ νοσέου-
τι. παρέχει τινὰ ζήτησιν. ὅθεν ἔνιοι παντάπασιν ἐξελόντες αὐτὸ προσεποιήσαντο μηδόλως εὑρηκέναι γεγραμ-
μένον. ἀλλ' οἵ γε παλαιοὶ τῶν ἐξηγητῶν ἴσασι καὶ ταύτην τὴν γραφήν. ἴσως δ' ἄν τινος εὐπορήσαιμεν εἰς αὐτὴν πι-
θανοῦ προσεπισκεψάμενοι τῶν εἰρημένων ἕκαστον ἰδίᾳ. καὶ πρώτης γε τὰς πρὸς τοὺς κάμνοντας τῶν ἰατρῶν εἰσόδους
30 ὅπως κεχαρισμένως αὐτοῖς γίνονται. τινὲς μὲν γὰρ ἐνοχλεῖσθαι νομίζουσιν ὑπὸ τῶν πολλάκις αὐτοὺς ἐρώ-
των. ἔνιοι δὲ πάνυ τούτῳ σφόδρα χαίρουσιν, ἰατροὶ δέ τινες εἰσὶν οἱ μέχρι τοσούτου μαραίνουσιν ὡς καὶ τοῖς κοι-
μωμένοις ἐπεισιέναι μετὰ ψόφου ποδῶν, φωνῆς μείζονος. ὑφ' ὧν ἐνίοτε διεγερθέντες οἱ νοσοῦντες ἀγανακτοῦ-
σί τε πρὸς αὐτοὺς, καὶ βεβλάφθαι τὰ μέγιστά φασι. ἅπαντ' οὖν ταῦτα προσέχεσθαι χρὴ τὸν ἰατρὸν ὡς μήτε κατὰ
καιρὸν ὃν οὐ χρὴ παραγίνεσθαι. μήτε προπετῶς μετὰ ψόφων πολλῶν, ἢ φωνῆς μεγάλης, ἢ βαδίσματος ἀσχή-
μονος, ἢ βλέμματος, ἢ ὅλως οὑτινοσοῦν τοιούτου. λόγοι. τῶν μεγίστων ἐστὶ καὶ τοῦτο πρὸς τοὺς κάμνοντας ὑπὸ
τῶν ἰατρῶν, ἤτοι προσηκόντως, ἢ οὐ προσηκόντως τι γινόμενοι. ἔνιοι μὲν γὰρ αὐτῶν ἐσχάτως εἰσὶν ἀβέλτεροι. τοιοῦ-
τοί τινες ὄντες οἷον ὁ Ζεῦξίς φησιν ὑπὸ Βακχείου γεγράφθαι. Καλλιάνακτα γεγονέναι τὸν Ἡροφίλειον ἐν τοῖς
ἀπομνημονεύμασιν Ἡροφίλου τε καὶ τῶν ἀπὸ τῆς οἰκίας αὐτοῦ. νοσοῦντος γάρ τινος εἶτ' εἰπόντος τῷ Καλλιάνακτι
τεθνήσομαι, φασὶν αὐτὸν ἐπιφωνῆσαι τόδε τὸ ἔπος. εἰ μή σε Λητὼ καλλίπαις ἐγείνατο. ἑτέρῳ δέ ποτε τοῦτ' εἰ-
40 πόντι, φάναι. κάτθανε καὶ Πάτροκλος ὅσπερ σέο πολλὸν ἀμείνων. ἔνιοι δὲ τῶν νῦν ἰατρῶν εἰ καὶ μετριώτεροι Καλ-
λιάνακτός εἰσιν, ἀλλὰ τραχέως καὶ αὐτοὶ προσφέρονται τοῖς νοσοῦσιν ὡς μισηθῆναι. καθάπερ ἄλλοι τινὲς ἐξ
ὑπεναντίου δουλοπρεπῶς κολακεύοντες ἐξ αὐτοῦ τούτου κατεφρονήθησαν ὥσπερ δὲ οὐ χρὴ μέσους ἄξιον φαί-
νεσθαι τῷ κάμνοντι τὸν ἰατρόν. οὕτως οὐδ' εὐκαταφρόνητον. ἀλλ' ἐν τῷ φιλανθρώπῳ καὶ μετρίῳ καὶ ἤδη τὸ σε-
μνὸν φυλάττειν. εἰ μὴ γὰρ ὥσπερ θεὸν ἑαυτὸν ὁ κάμνων θαυμάσειεν, οὐκ ἂν ὁ κάμνων εὐπειθὴς γένοιτο. βέλτιον οὖν
ἐστὶ μήτε κολακεύειν εἰς τοσοῦτον ὥστε καταφρονεῖσθαι, μήτε ἄγροικόν τε καὶ τραχὺν ὁμοίως Καλλιάνακτι γε-
νήσεται δὲ τοῦτο φυλάττοντος μὲν ἔν τε τῷ βλέμματι, καὶ τῷ φθέγματι, καὶ τῷ παντὶ τοῦ σώματος σχήματι τὸ
σεμνὸν τοῦ ἰατροῦ. ἐκδιδάσκοντας δὲ τὸν κάμνοντα πείθεσθαι τοῖς προσταττομένοις ὑφ' ἑαυτῶν. πολλοὶ δ' εἰσὶ λόγοι.
καί σοι παραδείγματος ἕνεκεν οὐκ ὀκνήσω παραθέσθαι τινά. δυνήσεται γὰρ ὁ ἰατρὸς ἐπὶ προοιμίῳ πιθανῷ με-
τὰ ταῦτα πρὸς τὸν κάμνοντα διελθεῖν, ὅσα περὶ τῶν τοιούτων Ἱπποκράτης ἔγραψε. πρῶτον μὲν ἐν τοῖς ἀ-
50 φορισμοῖς εἰπών. δεῖ δὲ οὐ μόνον ἑωυτὸν παρέχειν τὰ δέοντα ποιέοντα ἀλλὰ καὶ τὸν νοσέοντα, καὶ τοὺς παρεόντας
ἔξωθεν. ἐν δὲ τῷ πρώτῳ τῶν ἐπιδημιῶν. ἡ τέχνη διὰ τριῶν, τὸ νόσημα, ὁ νοσέων, ὁ ἰατρός. ὑπεναντιοῦσθαι τῷ νοσήμα-
τι τὸν νοσέοντα μετὰ τοῦ ἰατροῦ. καὶ ὡς τριῶν ὄντων ἰατροῦ καὶ νοσήματος, καὶ κάμνοντος, ἐὰν ὁ νοσῶν ἐάσῃ μόνον πο-
λεμεῖν τῷ νοσήματι τὸν ἰατρὸν, ἢ καὶ πρὸς αὐτὸ μεταστὰς ἐναντιοῦται τῷ ἰατρῷ συμβήσεται κινηθῆναι τὸν ἰατρὸν ὑπὸ
τοῦ νοσήματος. ἐὰν δὲ καταλιπὼν τὸ νόσημα σύμμαχος κατ' αὐτοῦ γένηται τῷ ἰατρῷ μεγάλην ἐλπίδα τῆς νίκης
ἔσεσθαι δυοῖν ἀνθρώπων πρὸς ἓν νόσημα μαχομένων. ὡς τό γε ἐναντίον ἔμπαλιν οὐδεμιᾶς ἐλπίδος ἔσται παρεκτι-
κὸν ἐὰν ὁ κάμνων μετὰ τοῦ νοσήματος γενόμενος ἐναντιῶται τῷ ἰατρῷ, μονωθεὶς γὰρ αὖ οὗτος ὑπὸ τῶν δυοῖν νικηθείη ἄν. ἀρ-
κεῖ σοι τὸ παράδειγμα τοῦτο νοῆσαι δυναμένῳ κατὰ τὸ παραπλήσιον ἕτερα πολλὰ τοιαῦτα τῷ νοσοῦντι γίνε-
σθαι πρὸς τῶν ἰατρῶν. οὐ μόνον δὲ τῶν λεχθησομένων λόγων τοῖς κάμνουσιν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν τοιαύτην εἶναι προσήκει τὴν
διάνοιαν, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγεθος τῆς φωνῆς, καὶ τὸν τόνον, καὶ τὴν ὅλην ἀπόκρισιν, ἀνάλογον εἶναι τῇ διανοίᾳ

τῶν λόγων. εἰ δὲ καὶ πεπαιδευμένως διαλέγοιτό τις ἀνδρὶ καὶ μετὰ τοῦ μὴ σολοικίζειν τε, καὶ βαρβαρίζειν, καὶ γὰρ
ἐκ τῶν τοιούτων εὐκαταφρόνητοι τοῖς κάμνουσιν οἱ ἰατροὶ φαίνονται. σχῆμα. καὶ τὸ σχῆμα τοῦ σώματος ὅλου, κατὰ δὲ
τὴν εἴσοδον, καὶ τὴν καθέδραν, ὁ ἰατρὸς ἐχέτω, μήτε ταπεινὸν ὡς εὐκαταφρόνητον εἶναι, μήτε χαυνότητά τι-
να, καὶ ἀλαζονείαν ἐνδεικνύμενον. ἔνιοι μὲν γὰρ ἀνατεταμένοι, καὶ πλατεῖς εἰσίασί τε καὶ καθέζονται. ἔνιοι δὲ δια-
τεθρυμμένοι. τινὲς δὲ ἐγκεκυφότες, καὶ ταπεινοί. φεύγειν οὖν ἁπάσας δεῖ τὰς ὑπερβολάς, καὶ πειρᾶσθαι μέσον
αὐτῶν εἶναι. εἰ δέ ποτε κατὰ τὸ ἐναντίον ὁ κάμνων φαίνοιτό σοι φιλοταπεινός τις ἀπὸ τοῦ μέσου βραχὺ πρὸς
τὸ ταπεινότερον ἄμεινόν ἐστι σχηματίζειν ἑαυτόν. εἰ δ' ἐναντίως ἔχοι, καὶ σὺ τἀναντία ποιήσεις ἐπὶ βραχὺ τοῦ
μέσου τε καὶ παρὰ φύσιν, ἐφ' ἑκάτερα παραχωρῶν. ἐσθής. καὶ αὕτη κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἔστω μέση. μήτε πολυ-
τελὴς ὡς ἀλαζονείαν ἐμφαίνειν, μήτε ῥυπαρά, καὶ πάνυ ταπεινή. πλὴν εἴπερ ὁ κάμνων αὐτὸς εἴη τὴν ἀμεινότε-
10 ραν ἢ τὰ πολυτελῆ φιλοσώπτων, ἢ τοῖς ῥυπαροῖς ἡδομένων. ἐπὶ τούτων γὰρ ἀπὸ τῆς μεσότητος ἐπὶ τὸ τῷ κάμνον-
τι φίλτερον ἀποχωρήσεις. ὅσον ἂν εἰκάσῃς ἔσεσθαί τοι σύμμετρον τῷ νοσοῦντι. διὰ μέσου τοῦτ' ἔφην ἐγκείμενον
ἀπορίαν παρέχειν. εἰ δέ γε κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ὅλης ῥήσεως, ἢ τὴν τελευτὴν εἴρητο, σαφὲς ἂν ἦν ὡς ἅπαντα
ταῦτα τῷ νοσοῦντι κεχαρισμένως προσήκει πράττειν τὸν ἰατρόν. εἰσόδους, λόγους, σχῆμα τοῦ παντὸς σώματος,
ἐσθῆτα, κουρὰν τριχῶν, ὀνύχων συμμετρίαν, ὀσμήν. ἐπί τε γὰρ εἰσόδων ἄλλη πρὸς ἄλλον ἐστὶ τῶν νοσούντων ἡ
συμμετρία, καθό τι πρόσθεν εἶπον. ἐν δὲ τοῖς λόγοις ὡσαύτως. οἱ μὲν γὰρ μυθολογοῦσι τοῖς ἰατροῖς ἥδονται. τινὲς
δὲ ἀνιῶνται. καὶ τινὲς μὲν σεμνοῖς λόγοις, τινὲς δ' εὐτραπέλοις χαίρουσι. καὶ περὶ τῶν σχημάτων τε, καὶ τῆς ἐσθῆτος αὐ-
τίκα εἴρηται, τίνα δ' ὅπον ἐστοχάσθαι χρὴ τῶν ἡδέων τῷ νοσοῦντι. κουρὴ τῶν τριχῶν. ἡ κουρὰ φύσει μὲν ἀρίστη γένοι-
το ἄν, εἰ στοχάζοιτο τῆς κατὰ τὴν κεφαλὴν ὑγείας. ἄλλοις γὰρ ἄλλο προσήκει. τοῖς νοσοῦσι δὲ τὸ τῆς κουρᾶς εἶδος
οὐ ταὐτὸν ἅπασιν ἡδύ. στοχάζεσθαι τοίνυν σε χρὴ καὶ τούτου πρὸς τὸν ἰατρευόμενον ἀποβλέποντα, καθάπερ ἐπ'
20 Ἀντωνίνου τοῦ κομμόδου πατρὸς ἐποίουν οἱ συνόντες ἅπαντες ἐν χρῷ κειρόμενοι. Λουκίος δὲ μιμολόγους αὐ-
τοὺς ἀπεκάλει. καὶ διὰ τοῦτο πάλιν ἐκόμων οἱ μετ' ἐκεῖνον. ὄνυχες. πηλίκους εἶναι χρὴ τοὺς ὄνυχας τοῖς ἰατροῖς αὐ-
τὸς ἐδίδαξεν ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον. συνάπτων αὐτῶν τὴν συμμετρίαν ἡ λεῖαν εἶναι τοῖς ἐρῶσι. περὶ δὲ τῶν χώραν ἐ-
χόντων ὀνύχων, ἤ τι τοιοῦτο καθάπερ γε καὶ περὶ τῆς ἐν κεφαλῇ τῶν τριχῶν ἀλωπεκίας, ἢ ὀφιάσεως οὐδὲ λό-
γου δεῖται. ταῦτα γὰρ ὡς ἤδη παρὰ φύσιν αἴσχιστόν ἐστιν ἔχειν ἰατρῷ καθάπερ γε καὶ ἀρθρῖτιν ἰσχυράν, ἤ τι τοι-
οῦτον ἕτερον. ὀδμή. καὶ τῆς ὀδμῆς τοῦ σώματος ὅλου καὶ τοῦ στόματος. ἡ μέν τις ἐστὶν ἐνίοις φύσει μοχθηρὰ καθάπερ
γε καὶ ἄλλοις τισὶν ἄμεμπτος. ἡ δ' ἐξ ἀμελείας ἐγίνετο μηδὲν ἡγουμένων ἁμαρτάνειν τῶν ἰατρῶν, ἐάν, ἤτοι σκόρ-
δων, ἢ κρομμύων ὄζοντες ἐπισκοπῶνται τοὺς νοσοῦντας. ἐπὶ δὲ Κοΐντου τοῦ κατὰ τὴν πατρίδα ἡμῶν ἰατρεύον-
τος ἐν ῥώμῃ, καὶ τοιοῦτό τι συνέβη. μετ' ἄριστον ἐπισκέπτετό τινα τῶν πλουσίων τε, καὶ πολὺ δυναμένων ἀν-
δρῶν, ὄζων οἴνου σφοδρῶς. πυρέττων οὖν ἱκανῶς ὁ κάμνων ἅμα κεφαλαλγίας καὶ διὰ τοῦτο μὴ φέρων τὴν ἐκ τοῦ
30 οἴνου προσπίπτουσαν ὀσμήν, ἠξίου προσωτέρω χωρήσειν τὸν Κοΐντον. αἰτίαν γὰρ αὐτὸν ἐξόζοντα σφοδρῶς οἴνου. ταῦ-
τα μὲν οὖν ὁ κάμνων ἐφαίνετο μετρίως λέγειν. ὁ Κοΐντος δ' ἀβελτέρως αὐτῷ προσενεχθείς, ἐκέλευσεν ἀνέχε-
σθαι τῆς ὀσμῆς. καὶ γὰρ ἑαυτὸν ἔφη τοῦ κάμνοντος ἀνέχεσθαι πυρετοῦ ὄζοντος. εἶναι δ' οὐκ ἴσον ἢ πυρετοῦ, ἢ οἴνου ὀ-
σφραίνεσθαι. ἕτερον δ' ἰατρὸν ἐπὶ τῆς ἡμετέρας ἀσίας οἶδα δυσώδεις ἔχοντα τὰς μύλας, ὡς διὰ τοῦτο μὴ φέρειν
αὐτοῦ τὴν εἴσοδον ἄνθρωπον νοσοῦντα μηδένα καθάρειον. ἐχρῆν οὖν αὐτὸν ἑαυτοῦ πρῶτον ἰᾶσθαι τὸ σύμπτωμα, καὶ
οὕτως ἐπιχειρεῖν ἑτέρους θεραπεύειν. ἐγχωρεῖ γὰρ εἰ καὶ σύμφυτον ὥσπερ καὶ τοῖς τράγοις ἐστίν, ἀλλά τοι μετριώ-
τερόν γ' αὐτὸ ποιήσαντα, τὸ μέγιστον αὖθις τοῦτο πραΰνειν ἑκάστης ἡμέρας διαπάσμασιν ἀμβρυντικοῖς δυσωδί-
ας. ἄλλος γοῦν τις ἔχων δυσώδες φύσει τὸ στόμα προυνοήσατο μετριώτερον αὐτὸ ποιήσασθαι διά τε καθάρσεως,
καὶ φαρμάκων πόσεως ἐπιτηδείων εἰς τοῦτο. καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὀλίγιστόν τι λαμβάνειν εἰς αὐτό ποτε μὲν ἀ-
40 μώμου, ποτὲ δὲ μαλάθρου φύλλου. ποτὲ δὲ ἄλλου τινὸς τῶν εὐωδῶν, οὕτως ἐκ τῆς οἰκίας προήρχετο.

Υ'' ΔΩΡ ἀφεψηθὲν τὸ μὲν ὡς δέχηται τὴν ἠέρα. τὸ δὲ μὴ ἔμπλεον εἶναι, καὶ ἐπίθημα ἔχειν.

Ε' Ἐπὶ τίνων παθῶν ἢ τίνος ἕνεκα χρείας ἀφεψεῖν προσήκει τὸ ὕδωρ, εἴτ' οὖν ἅπαν, εἴτε μόνον τὸ μοχθηρόν, οὐκ εἴρη-
ται κατὰ τὴν ῥῆσιν, ὥσθ' οὐδ' ὠφέλειά τις ἐξ αὐτοῖς ἡμῖν ὑπάρχειν. φαίνεται γὰρ ὥσπερ ἄλλα πολλὰ τοῦ ζητῆσαι
χάριν, ἢ καὶ συγγράψαι πρὸς ἔκδοσιν ὁ Ἱπποκράτης ἐν τούτοις τοῖς βιβλίοις ὑποτυπούμενος οὕτω καὶ τοῦτον
γράψαι τὸν λόγον ἐλλιπῶς μὲν ἡμῖν, ἑαυτῷ δ' εἰς ἀνάμνησιν οὐκ ἐλλιπῶς. εἰ δὲ πρόβλημα θέντες ἡμεῖς ἡμῖν αὐ-
τοῖς εὑρεῖν ὁποῖα τῶν ὑδάτων ἀφεψεῖν χρὴ πρότερον, εἶτα ψύξαντας πίνειν, εἴ γε δὴ ψυχρὰ πίνειν ἐθέλοι μὲν
αὐτά, καὶ κατὰ τοὐναντία αὖ τίνα θερμὰ βουλόμενοι πίνειν οὐχ ὁμοίως ἑψήσωμεν. ἀλλὰ τῷ μὲν ἐπίθημα ποιή-
σαντες ἁρμόττον τῷ σκεύει καθ' ὃ θερμαίνεται. τῷ δὲ μηδὲν ἐπιθέντες, ἀλλ' ἐπιτρέψαντες διὰ γυμνοῦ, καὶ ἀστεγνώ-
του τοῦ ἀγγείου τὸ θερμαινόμενον ὕδωρ ὁμιλεῖν τῷ πέριξ ἀέρι. ζητήσωμεν δὲ ἀκολούθως καὶ τίνα παθήματα δεῖται
θερμῶν, ἢ ψυχρῶν ὑδάτων. αὐτοὶ μέντοι τι χρήσιμον εὑρίσκομεν. οὐ μὴν ἐκ τῆς προκειμένης ῥήσεως εἰς τὴν εὕ-
50 ρεσιν ὠφεληθησόμεθα. τὴν ἀρχὴν γὰρ ὅλως οὐδὲν ἀποσαφεῖ. διὸ καὶ τινὲς μὲν αὐτὴν συνάπτουσι τῇ προσγεγραμ-
μένῃ καθάπερ Ἀρτεμίδωρος ἐπικληθεὶς Καπίτων. οἱ πλεῖστοι δ' ἀποχωρίζοντες ἰδίᾳ σκοποῦνται μόνην. ἐὰν οὖν
συνάπτηται τῇ προκειμένῃ τοιόνδε τινὰ τὸν νοῦν ἕξει. αἱ τοῖσι κάμνουσι χάριτες οἷον τὸ καθαρείως δρᾶν. ἢ ποτά, ἢ βρω-
τά. καὶ τὰ ἄλλα ὅσα τούτοις ἐφεξῆς εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης ἐπὶ τῇ τελευτῇ. καὶ τὸ ὕδωρ δὲ δοτέον αὐτοῖς ἐνίο-
τε ψυχρόν. ὅταν ἤτοι μηδόλως ἐλπίσωμεν ἐκ τῆς πόσεως αὐτοῦ γενήσεσθαί τινα βλάβην, ἢ παντάπασιν ὀλί-
γην. εἶθ' ἑαυτῷ πρὸς ἀνάμνησιν, ὥς φασιν, ἐφεξῆς ἔγραψε τὸν τρόπον τῆς παρασκευῆς αὐτοῦ. τάχα μὲν οὐδέποτε
βουλόμενος ἀπὸ πηγῆς ὕδωρ διδόναι πρὸ τοῦ θερμανθῆναι. τάχα δὲ διορισμόν τινα εὑρηκὼς οἷς τε χρὴ διδόναι θερ-
μανθέν τε καὶ ψυχθέν, οἷς τε χωρὶς τοῦ θερμανθῆναι. τάχα δὲ τὸ μὲν ἄμεμπτον ὕδωρ ἄνευ τῆς ἑψήσεως. τὸ δὲ μοχθηρὸν
ἑψήσας, ἐβούλετο διδόσθαι. τάχα δὲ καὶ ψύξιν ὕδατος ἀπέπτου γράφει διττήν. ἑτέραν μὲν ἐκ τοῦ περιέχοντος
ἀέρος γινομένην. κατὰ γοῦν ἀλεξάνδρειάν τε καὶ πᾶσαν αἴγυπτον ἐθεασάμην ἀποψύχοντας αὐτούς, τὸ ὕδωρ

ἐν ἀγγείοις τισὶν ὀστρακίνοις τρόπῳ τοιῷδε. δύναντος ἡλίου προθερμήναντες αὐτὸ τοῖς ἀγγείοις ἐνέβαλον. εἶτα με-
τέωρον ἐκρέμων ὅλον ἐφεξῆς τὸ ἀγγεῖον ἐν θυρίσιν ἐστραμμέναις πρὸς ἄνεμον, ὡς δι' ὅλης νυκτὸς ψύχεσθαι. κἄπει-
τα πρὶν ἀνατεῖλαι τὸν ἥλιον ἐπὶ τῆς γῆς ἐπιτιθέασιν ὕδατι ψυχρῷ κατερραμμένης ἐν κύκλῳ φύλλα ψυχρὰ περιε-
τίθεσαν ὅλῳ τῷ ἀγγείῳ, ποτὲ μὲν ἀμπέλων, ἢ θριδακίνης. ἔστι δ' ὅτε καὶ ἄλλων τινῶν ὁμοίων ὡς διαμένειν ἐπὶ
πλεῖστον, ἣν κατὰ τὸν νυκτερινὸν ἀέρα τὸ ὕδωρ ἐπεκτήσατο ψύξιν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπὶ τὴν τοιαύτην ἔρχονται πα-
ρασκευὴν οἱ ἄνθρωποι μὴ παρόντος αὐτοῖς ὕδατος ἀμέμπτου. λέγω δ' ἄμεμπτον τὸ μήτ' ἰλύος ἔχον τι μήτε φυ-
σῶδες ἄποιόν τε γευομένοις. ἔνια γὰρ ἀτόπους ἐπιμεμιγμένας ἔχει ποιότητας, ἁλῶν, ἢ λίτρου, ἢ θείου τε,
καὶ ἀσφάλτου, καὶ στυπτηρίας, ἑτέρων τε τοιούτων. ἐφ' ὧν ἁπάντων ἄμεινόν ἐστιν ὥσπερ ὀπωριά τε πολλὰ προε-
ψοντες ἐπιτήδεια πρὸς ἐδωδὴν ἐργαζόμεθα λάχανά τε, καὶ καρπούς, καὶ ζώων μόρια, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ τὸ
10 ὕδωρ ἑψήσει πρῶτον ἀλλοιοῦντες ἐπὶ τὸ βέλτιον, οὕτω προσφέρεσθαι. καὶ καθ' ἑτέραν δὲ χρείαν ὕδωρ προθερ-
μαίνοντες ψύχομεν. εἴγε μήτε γεῦσιν ἔχοι, μήτ' ὀσμὴν μοχθηράν, ἀκριβῶς δ' εἴη καθαρόν. ὅταν αὐτοῦ πειραθῶ-
μεν ἤτοι γε πλέον ἐν τῇ γαστρὶ διαμένοντος, ἢ πλάττοντος αὐτήν, ἢ ἐκφυσῶντος, ἢ βαρύνοντος. ἔστι γὰρ ἀμέλει
καὶ τοιαῦτα πολλὰ περὶ ὧν μάλιστά μοι δοκεῖ γεγράφθαι τὴν διάκρισιν ὑπὸ τοῦ ἀρίστου ὕδατος ὁ Ἱπποκράτης,
» ἔνθα φησί. ὕδωρ τὸ ταχέως θερμαινόμενον καὶ ταχέως ψυχόμενον κουφότατον. οὐ γὰρ ἐπὶ τῶν βορβορωδῶν, ἢ δυ-
» σωδῶν, ἢ φαρμακῶδές τι κατὰ τὴν γεῦσιν ἐμφαινόντων, ἡ τοιαύτη διάγνωσίς ἐστι χρήσιμος. ἅγε προδήλως ἐμ-
φαίνεται πᾶσιν ἀλλ' ἐφ' ὧν οὐδὲν μὲν τούτων ἐστίν. ἑτέρα δέ τις ἤτοι διὰ τὴν μίξιν ἀέρος μοχθηροῦ κακία, περὶ τὸ
ὕδωρ ἐστίν, ἢ τις ἄλλη σύμφυτος αὐτῷ τῷ ὕδατι διαλεληθυῖαν ἔχουσα τὴν αἰτίαν. ἐπὶ τούτων γὰρ ἡ εἰρημένη
διάγνωσις ἄριστον κριτήριον. οὔτε γὰρ θερμαίνεται ταχέως, οὔτε ψύχεται τὰ τοιαῦτα τῶν ὑδάτων. ἕτερά τε πα-
ραπλήσια τῇδε διὰ τῶν ἑψομένων ἐν αὐτῷ λαχάνων ἢ ὀσπρίων, ἢ καρπῶν, ἢ κρεῶν, ἢ ῥιζῶν. τάχιστα μὲν γὰρ ἐν τοῖς
20 ἀρίστοις ὕδασι, βραδύτατα δὲ ἐν τοῖς μοχθηροῖς ἕψεται. καὶ κεκλήκασί γε τὰ οὕτω μοχθηρὰ τῶν ἀρχαίων τινὲς
ἀτέραμνά τε καὶ ἀτεράμνινά τε παραπλησίως αὐτοῖς ὀσπρίοις, ὅσα δυσχερῶς ἕψεται. διὰ τοιαύτας μὲν οὖν χρεί-
ας ἐνίοτε προθερμαίνοντες ὕδωρ ψύχομεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ θερμὸν αὐτὸ πίνειν μέλλοντες ὅταν ᾖ βορβορῶδες ἢ
ἰλυῶδες, ἢ δυσῶδες, οὕτω προπαρασκευάζομεν. ὅταν γὰρ προθερμανθὲν ψυχθῇ κατὰ μὲν τὴν αἴσθησιν ἀποτί-
θεται τὴν δυσωδίαν ἣν ἐκ σηπεδόνος τοὐπίπαν ἐπικτᾶται. τότε γεῶδες ἅπαν ἐφιστάμενον ἴσχει ῥᾳδίως. ὃ πρὶν
θερμανθῆναι κατὰ σμικρὰ μόρια μεμιγμένον ἅπαντι τῷ ὕδατι πινόμενον ἅμα αὐτῷ βλάβην οὐ σμικρὰν ἐργά-
ζεται. καὶ μάλισθ' ἐφ' ὧν τὰ κατὰ νεφρούς, ἢ κύστιν ἐπιτήδεια πρὸς λίθων γένεσίν ἐστι. καὶ τό γε ἐξαιθριάζειν οὐ μό-
νον τὸ ὕδωρ τὸ θερμανθέν, ἀλλὰ καὶ ἄλλ' ἄττα δοκεῖ μοι τοὺς ἰατροὺς ἐπινοεῖσθαι, τῆς τοιαύτης διακρίσεως ἕνεκεν.
ὅσα γὰρ ἐξ ἑτερογενῶν οὐσιῶν σύγκειται κατὰ σμικρὰ μόρια τὴν μίξιν ἐσχηκότα, ταῦτα ψυχόμενα μετὰ τὸ θερ-
μανθῆναι ῥᾳδίως διακρίνεται. πρὶν δὲ ψυχθῆναι μετὰ τὴν ἕψησιν ἔτι κοινοῦται. καὶ διὰ τοῦτο ἀναμέμικται πάντ'
30 αὐτοῦ τὰ μόρια. ψυχομένων δὲ τὸ μὲν βαρὺ καὶ γεῶδες, ἐν αὐτοῖς ὑφιζάνει. τὸ δὲ κοῦφον ἐπιπολῆς ἵσταται. εἰ μὲν
συνάπτοιτο τοῖς προειρημένοις ἐν οἷς ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης τὰς τοῖς κάμνουσι χρείας, ὁ περὶ τῶν ὑδάτων
ἑψήσεως λόγος, ἥ τε χρεία, σαφές ἐστιν αὐτοῦ, τό τε λεγόμενον αὐτὸ τάχ' ἂν εὕροιμεν ἀκριβῶς ὁποῖόν ἐστιν. εἰ δ' ἀπο-
χίζοντες ἀπὸ τῆς τῶν προειρημένων συνεχείας τὴν ἄρτι προκειμένην ῥῆσιν ἐπισκοποίμεθα, μεστὸς ἀπορειῶν λό-
γος ἔσται. πρότερον οὖν αὐτὸν ὡς συνημμένον ἐξηγησόμεθα λέγοντες ὕδατος ἐν αὐτῷ δηλοῦσθαι παρασκευὴν ἀβλα-
βῆ τοῖς μέλλουσι πίνειν ψυχρόν, ἣν καὶ αὐτὸς ποιοῦμαι πολλάκις ὅταν μέλλω τινὶ διδόναι τῶν νοσούντων ὕδωρ ψυχρόν,
ἀπορῶν πηγῆς ἄμεμπτον ἐχούσης. ἐν ῥώμῃ γὰρ ὥσπερ ἄλλα πολλὰ πλεονεκτήματα ἐν τῇ πόλει ἐστίν, οὕτω καὶ τὸ
τῶν πηγῶν κάλλος τε καὶ πλῆθος. οὐδεμιᾶς, οὔτε δυσῶδες, οὔτε φαρμακῶδες, οὔτε θολερόν, οὔτ' ἀτέραμνον ἐχούσης
ὕδωρ. ὥσπερ οὐδ' ἐν περγάμῳ παρ' ἐμοί. κατ' ἄλλας δὲ πόλεις πολλὰς οὐκ ὀλίγα μοχθηρὰ τῶν ὑδάτων ἐστί. τά γε μὴν
ἐκ τῶν τιβουρτίνων ὀρῶν ὕδατα διὰ τῶν λιθίνων ἀγωγῶν εἰς τὴν ῥωμαίων πόλιν ἀγόμενα τῆς μὲν ἄλλης ἀπήλλα-
40 κται κακίας. ἀτέραμνα δέ πως ἐστὶν ὡς μήτε θερμαίνεσθαι ταχέως, ὥσπερ αἱ κατὰ τὴν πόλιν πηγαί, μήτε ψύ-
χεσθαι, μήτε ἕψεσθαι διὰ ταχέων ἐν αὐτοῖς ὥσπερ ἐν πηγαίοις ὅσα περ ἂν ἐμβάλῃ τις ὀσπριά τε, καὶ λάχανα,
καὶ κρέα. τούτων δ' ἄλλα κατ' ἄλλας χώρας πολὺ μᾶλλόν ἐστιν ἀτέραμνα. καὶ πρὸς αὐτῶν τῶν ἐπιχωρίων ὀνομα-
ζόμενα σκληρὰ καὶ βαρέα, διὰ τὸ πλήττεσθαί τε τὴν γαστέρα, καὶ μετὰ τὴν πόσιν αἰσθάνεσθαι βάρους τοὺς πλείονας.
εἰώθασι γὰρ ἀμέλει καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν τοιούτων αἰτίων ὁπόσων ἀπὸ τοῦ γινομένου παρονομάζειν. οὕτω γοῦν καὶ
τοὐναντίον ὕδωρ τῷδε τὸ κάλλιστον ἐπαινοῦντες, ὀνομάζουσι κοῦφόν τε καὶ μαλακόν. ἀλλὰ ταῦτά γε πάντα
τὰ λελεγμένα χρήσιμα μέν ἐστι γινώσκεσθαι. διδάσκεται δ' οὐδὲν αὐτῶν ἐκ τῆς προκειμένης ῥήσεως. οὔτ' οὖν ἀναπο-
δείκτως, οὔτε μετ' ἀποδείξεως, οὔτε διὰ βραχέων ἀσαφέστερον, οὔτε διηρθρωμένως μακρότερον. ἄμεινον οὖν ἐστὶ κα-
τά γε τὴν ἐμὴν γνώμην ὑπερβαίνειν ὅλας τοιαύτας λέξεις. ἐὰν μὲν ὅπως χρὴ παρασκευάζειν ὕδωρ εἰς πόσιν
ψυχρὸν ὁ Ἱπποκράτης προὔθετο γράφειν, ὁ νοῦς αὐτῆς ἔσται τοιοῦτος. ἐὰν ἕψωμεν ὕδωρ ἕνεκεν τῆς προειρη-
50 μένης χρείας, ἤτοι γ' οὐδὲν ἐπιθήσομεν τοῖς ἀγγείοις ἐν οἷς ἕψομεν, ἀλλ' ἐπιτρέψομεν ὁμιλεῖν τῷ πέριξ ἀέρι τὸ ἑ-
ψόμενον, ἢ τοὐναντίον ἀποκλείσωμεν τὸν ἀέρα στεγνώσαντες πώματι τὸ ἀγγεῖον. αὐτὰ δὲ δὴ ταῦτα πάλιν, ἤτοι
κατὰ τὴν ἕψησιν αὐτὴν ἢ κατὰ τὴν ἐπ' αὐτῇ γενησομένην ψύξιν εἰρῆσθαι δυνατὸν ἀκούειν ἐστί. πιθανώτερον μὲν
ἐπὶ τῆς ψύξεως. ἀπιθάνως δ' ἐπὶ τῆς ἑψήσεως. οὐ γὰρ ἔχομεν εἰπεῖν, ἥν τινα χρείαν ἢ μὴν παρέξει κατὰ τὴν ἕψη-
σιν ὁ περιέχων ἀὴρ ἢ κωλυόμενος ἐμπίπτειν τοῖς ἑψομένοις ὕδασιν. ἐπὶ δὲ τῆς μετὰ τὴν ἕψησιν ψύξεως ἔνθα
μὲν ἀποροῦμεν ἤτοι φρέατα ἐν ᾧ τὸ ἀγγεῖον ὑποθήσομεν, ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐπίθεμά τε ποιῆσαι τῷ ἀγγείῳ, καὶ πάν-
τοθεν ἀκριβῶς αὐτὸ στεγνῶσαι. ἔνθα δ' οὐδὲν τὸ ἀγγεῖον ἀπώμαστον ὡς δέχεται τὸν ψυχρὸν ἀέρα. τινὲς δὲ τῶν ἐξη-
γητῶν ὅσοι γε χωρὶς τοῦ συνάπτειν τοῖς προειρημένοις ἀναγινώσκειν ἀξιοῦσι τὴν προκειμένην λέξιν, εἶναι μὲν αὐ-
τῷ τὸν λόγον φασὶν περὶ τῶν μοχθηρῶν ὑδάτων, καὶ μάλισθ' ὅσα διὰ γεώδη τινὰ οὐσίαν ἐμφερομένην τοιαῦτ' ἐστί.
μέχρι δ' εἰρῆσθαι τῆς ἑψήσεως, ἄχρι τοσούτου αὐτὰ δεῖν ἕψειν, ὡς ἂν γένηται καθαρά, καὶ διαυγῆ δεξάμενα

τὸν ἔξωθεν ἀέρα. διὰ γὰρ τὴν τούτου μίξιν, οὐ δι᾽ ἑαυτὰ λαμπρὰ φαίνεσθαι τὰ κάλλιστα τῶν ὑδάτων, εἰς φυσιολο-
γίαν ἑαυτοὺς ἐμβάλλοντες, ὑπὲρ ἧς οὐδένα λόγον ἀποδοῦναι δύνανται. λαμπρὸν γὰρ φαίνεται τὸ καθαρὸν ὕδωρ οὐκ
αὐγῆς τινὸς ἔξωθεν ἐμπιπτούσης εἰς αὐτὸ λαμπρᾶς, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀλλοίωσιν ἣν ἐκ τοῦ προσπίπτοντος ἔχει
φωτὸς ὥσπερ γε καὶ αὐτὸς ὁ ἀήρ. οὐ δὲ γὰρ οὐδ᾽ οὗτός ἐστι κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν λαμπρός. ἢ πάντως ἂν ἦν, καὶ νύ-
κτωρ τοιοῦτος. ἀλλὰ τοῖς ἄνω πέρασιν αὐτοῦ προσπιπτούσης τῆς ἡλιακῆς αὐγῆς, ὅλος ἀλλοιοῦταί τε καὶ μεταβάλ-
λεται συνεχὴς ὢν ἑαυτῷ. τὸ δὲ κενὰς εἶναί τινας χώρας ἢ κατὰ τὸ ὕδωρ, ἢ κατὰ τὸν ἀέρα, τῇ μὲν Ἐπικούρου
τε καὶ Ἀσκληπιάδου δόξῃ περὶ τῶν στοιχείων ἀκόλουθόν ἐστι, τῇ δ᾽ Ἀριστοτέλους τε καὶ στωϊκῶν ἐναντίον οὐδαμό-
θι κενὸν οὐδὲν ἐν τῷ κόσμῳ πεπεισμένων ὑπάρχειν, ἀλλ᾽ ἐκπεπληρῶσθαι πάντα σώμασιν. οὐ δὲ γὰρ κατὰ τὴν κί-
10 σηριν αἱ μεταξὺ τῶν γεωδῶν σωμάτων χώραι παντάπασιν αὐτοῖς εἶναι δοκοῦσι κεναί. περιέχεσθαι γοῦν ἐν αὐ-
ταῖς τὸν ἀέρα φασί. κατὰ μέντοι τὸ ὕδωρ δ᾽ εἶναί τινα πορωποιίαν τοιαύτην ὁποία κατὰ τὴν κίσηρίν ἐστιν. ἀλλὰ
συνεχὲς ἑαυτῷ παντοίως ὑπάρχειν αὐτό. βέλτιον οὖν εἰρῆσθαι νομίζειν φησὶ ὡς δέχεται τὸν ἀέρα περὶ τοῦ μὴ πω-
μασθέντος ἀγγείου, καὶ γὰρ τὸ γεγραμμένον ἐφεξῆς οὐ προσίεται τὴν εἰρημένην ἐξήγησιν ἔχον οὕτως. τὸ δὲ μὴ ἔμπλεον
εἶναι, καὶ ἐπίθεμα ἔχειν, ἀντιδιῄρηταί τοι τῇ προκειμένῃ λέξει. καθ᾽ ἥν φησιν ὕδωρ ἀφεψηθὲν τὸ μὲν ὡς δέχεται
τὸν ἀέρα. τοῦ γὰρ ἐπιφερομένου τῷδε τῷ λόγῳ τοῦ δευτέρου κατὰ τὴν ῥῆσιν ἀξιοῦντος ἐπίθεμα ἔχειν τὸ ἀγγεῖον,
ὁ ἀντιδιῃρημένος αὐτῷ, τὸ μηδόλως ἔχειν τὸ ἐπίθεμα κωλύσει, καὶ τοῦτο ἐσήμηνεν ὁ Ἱπποκράτης ἐν τῷ γράψαι.
τὸ μὲν, ὡς δέχεται τὸν ἀέρα. τὸ γὰρ ἐπίθεμα ἔχον ἀγγεῖον, οὐ δέξεται τὸν ἀέρα. τὸ δ᾽ οὐκ ἔχον ἑτοίμως δέχεται, δηλονότι.
τοῦτο δὲ φαμὲν ἐπὶ τοῦ ἀέρος ψυχροῦ ψυχομένων ὑδάτων γίνεσθαι. καθάπερ ἐπὶ τῆς Ἀλεξανδρείας εἰώθασι πράτ-
τειν. ἔνθα δὲ ἢ κρουνοῖς ὑποβάλλουσι τὸ ἀφεψηθὲν ὕδωρ ἐνταῦθα βέλτιόν ἐστιν ἀπόκενον εἶναι τὸ ἀγγεῖον ὅπως
20 μεταξὺ τοῦ ἐπιθέματος, καὶ τοῦ κατὰ τὸ ἀγγεῖον ὕδατος ἀὴρ ψυχθεὶς αὐτὸ πρότερον, οὕτως τῇ ψαύσει ψύξῃ τὸ
πλησιάζον ὕδωρ. ὥσπερ γὰρ ὕδωρ ἑτοιμότερον ἁπάντων τῶν γεωδῶν σωμάτων θερμαίνεταί τε καὶ ψύχεταί γε διό-
τι λεπτομερέστερον αὐτῶν ἐστι, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ὕδατος ἀήρ. καὶ θαυμάζοιμι ἂν εἴ τις οὐκ ἔχει τούτου πεῖραν ὁση-
μέραι γινομένου. τῶν γὰρ τὸν οἶνον ἐχόντων ἀγγείων ὅτι περ ἂν ἐστιν ἄνευ πώματος ὀξύνεται ῥᾳδίως. ὥσπερ γε πάλιν
αὐτὸ πωμασθὲν, ἧττον τοῦτο πάσχει. ἔτι δ᾽ ἧττον τὰ πεπληρωμένα. τὰ γὰρ ἀπόκενα διότι περιέχει ἐν αὐτοῖς ἀέ-
ρα, δι᾽ ἐκείνου μέσου θᾶττον ὑπὸ τοῦ περιέχοντος ἔξωθεν ἀλλοιοῦται. πεπληρωμένα μέχρι τοῦ ψαύειν τῶν ἐπιθε-
μάτων, δι᾽ ἐκείνων μὲν ἴσχει τὴν ἀλλοίωσιν ἀσθενῆ τε καὶ ἀμυδρὰν εἰς τοσοῦτον εἰς ὅσον ἀνήκει τοῦ ἐπιθέματος πυκνότη-
τος. εὑρήσεις γοῦν τὰ μὲν ὑπὸ πίττης ἢ γύψου στεγνωθέντα μονιμώτερα γινόμενα. τὰ δ᾽ ὑπὸ μόνου δέρμα-
τος, ἧττον ὥσπερ καὶ τὰ τοῖς τυφλοῖς πωμασθέντα. καὶ διαπροσυπερβάλλοντες ἢ τοιούτους ἢ δέρματος καταγυψοῦ-
σί τε καὶ καταπιττοῦσι τὰ κεράμια. κατὰ τοῦτον οὖν τὸν λόγον ὅταν ἐργάζεσθαι βουληθῶμεν ὕδωρ ψυχρότητα ἔχον-
30 τες μὲν χιόνα προαθερμήναντες αὐτὸ περιτίθεμεν ἔξωθεν ἐκείνην. ἀποροῦντες δὲ χιόνος ἐκ φρέατος, ἢ κρουνῶν
αὐτῷ ποιούμεθα τὴν ψύξιν. προθερμάναντες μὲν ἵν᾽ εὐαλλοίωτον γένηται. δέχεται γὰρ ἑτοιμότερον εἰς ὅλον ἑαυτὸ,
τὴν ἐκ τῶν ὁμιλούντων ἀλλοίωσιν ἕκαστον τῶν προθερμανθέντων ὑπὸ θερμότητος. ἀέρα δὲ ψυχρὸν αὐτοῦ ψαύειν ἐπι-
τεχνώμενοι διὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν. εἰ μὲν οὖν ἕνεκα τοῦ ψυχρὸν ἐργάσασθαι τὸ ἑψηθὲν ὕδωρ ὑφ᾽ Ἱπποκράτους
εἴρηται ταῦτα πιθανῆς εὐπορήσαμεν ἐξηγήσεως. εἰ δ᾽ ἕνεκα τοῦ τὸ μοχθηρὸν ἐπανορθώσασθαι, σκεπτέον ἐφεξῆς ἀρ-
ξαμένους αὖθις ἀπὸ τῆς ἑψήσεως. ἥτις ὅλον ὁμαλῶς χέουσα τὸ ὕδωρ, ἐπιτήδειον ἐργάζεται εἰς διάκρισιν, διαμενού-
σης μὲν οὖν ἐν αὐτῷ τῆς ἐκ τοῦ τεθερμαίνεσθαι κινήσεως, ἀνάγκη μετεωρίζεσθαί τινα τῶν ἐμφερομένων αὐτῷ παχυ-
μερῶν σωμάτων, ἀπολλυμένης δὲ τελέως αὐτῆς. τὰ μὲν γεώδη τῷ συμφύτῳ βάρει καταφερόμενα πρὸς τὸν πυ-
θμένα τοῦ περιέχοντος ἀγγείου παραγενήσεται. τὸ δ᾽ ὕδωρ ἐποχήσεται τούτοις ὅπερ ἀτρέμα ἀποχέοντες εἰς ἕτερον
ἀγγεῖον, ἀβλαβῶς ἕξομεν χρῆσθαι. Ζεῦξις δὲ οὐκ οἶδ᾽ ὅπως τὴν ἀρχὴν τοῦ δευτέρου μορίου τῆς ῥήσεως οὕτως ἐξηγήσα-
40 το. βούλεται φησὶν ὁ Ἱπποκράτης μὴ ἐμπλέειν τῇ γαστρὶ τὸ ὕδωρ. ὀξύνει δὲ δηλονότι τὴν δευτέραν συλλαβὴν τοῦ
ἔμπλεον ὀνόματος, οὐχ ὥσπερ οἱ ἄλλοι τὴν πρώτην ἀκούεσθαι βουλόμενοι, οὐ τὸ πλῆρες ἀγγεῖον ἐξ αὐτοῖς ὥσπερ ἐκεί-
νοις ἔδοξεν, ἀλλὰ τὸ κατὰ τὴν κοιλίην ἐμπλέον ὅπερ ἐστὶ μετέωρον. ἀλλ᾽ ἐπεὶ τυφλώττει τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φι-
λούμενον, διὰ τοῦτο ἡ φιλαυτία πολλάκις ἐργάζεται τυφλοὺς ἡμᾶς ἐπὶ τοῖς ἡμετέροις μόνοις εἰ καὶ τὰ ἀλλότρια
» βλέπομεν ἀκριβέστατα. ΟΤΙ δὲ αἱμορραγιῶν ὑστερῶν. τῆς αὐτῆς δυνάμεως ἔσται ὁ λόγος τῷ κατὰ τήνδε
» τὴν ῥῆσιν εἰρημένῳ. Ὅτι αἵματος ῥυέντος, ἐκλύονται. γίνεται γὰρ ἀμφότερα ψυχομένου τοῦ σώματος. ἩΝ οἷα δεῖ κα-
» θαίρεσθαι καθαίρονται, καὶ εὐφόρως φέρουσιν. ἔνιοι μὲν ἄνευ τοῦ καὶ συνδέσμου γράφουσι τὴν ῥῆσιν ὡσαύτως τῇ κα-
τὰ τοὺς ἀφορισμούς. οἱ πλεῖστοι δὲ μετὰ τοῦ καί. βουλόμενοι τὸ μὲν ὅτι συμφέρει προσυπακούειν ἡμᾶς. ὅπερ αὐτί-
κρυς εἴρηται κατὰ τὴν ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς ῥῆσιν ἔχουσαν οὕτως. ἢν οἷα δεῖ καθαίρεσθαι καθαίρωνται, συμφέρει
τε καὶ εὐφόρως φέρουσιν. ἐνδείκνυσθαι δ᾽ ἐνταῦθα τὸν καὶ σύνδεσμον προσκείμενον ὅτι πρὸς τῷ συμφέρειν εὐφόρως
50 φέρειν αὐτοῖς ὑπάρχει τὴν ἐκ τῆς καθάρσεως κένωσιν. εἴτ᾽ οὖν ἡμῶν δόντων τὸ φάρμακον, εἴτε καὶ τῆς φύσε-
ως αὐτῆς ἐκκαθαιρούσης τὸ σῶμα τῶν λυπούντων χυμῶν ἡ κένωσις γίνοιτο. καθάρσεις γὰρ εἴωθεν ὀνομάζειν οὐ μό-
νον τὰς ὑπὸ φαρμάκων γινομένας ἀλλὰ καὶ τὰς ὑπὸ τῆς φύσεως. ὁ δὲ Θουκυδίδης, καὶ τὰς κατὰ σύμπτωμα
τῷ λόγῳ τοῦ νοσήματος ὁρμὰς τῆς φύσεως γινομένας κενώσεις ἐν νόσοις καθάρσεις ὠνόμασεν καὶ ἀποκαθάρσεις
ὠνόμασεν, εἰπών. καὶ ἀποκαθάρσεις χολῆς πᾶσαι ὅσαι ὑπὸ ἰατρῶν ὠνομασμέναι εἰσὶν, ἐπῄεσαν. εἴρηται δὲ ταῦτα
ὑπ᾽ αὐτοῦ κατὰ τὴν λοιμικὴν διήγησιν ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἱστοριῶν.

ἘΝ ΑἼΝΩ ὀσπριοφαγέοντες ξυνεχέως, θήλεα ἄρρενα, σκελέων ἀκρατέες ἐγένοντο, καὶ διατέλεον ἀτὰρ καὶ ὀροβοφαγέοντες γονυαλγέες.

ἘΜΦΑΝΩ͂Σ ἐγρηγορὼς, θερμότερος τὰ ἔξω. τὰ ἔσω δὲ ψυχρότερος, καθεύδειν τἀναντία.

Τὸ μὲν ἐν ἀρχῇ τῆς ῥήσεως εἰρημένον ἐμφανῶς ἴσον δύναται τῷ φανερῶς, καὶ ἐπιδήλως. τὰ δ᾽ ἐφεξῆς τούτῳ συν-
ῆπται τῷ ἐγρηγορότι προσδήλως ἔχειν. ἡγουμένου τοῦ Ἱπποκράτους τὰ ἔξω θερμότερα, τὰ δ᾽ ἔνδον ψυχρότερα

τἀναντία δὲ συμβεβηκέναι τῷ καθεύδοντι. καὶ γὰρ καὶ φαίνεται τοῦτο μὲν, ἐπιβλημάτων πλειόνων δεόμενοι. τοῦτο δὲ
καὶ σκεπάσματος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ὅταν ᾖ τὸ περιέχον ψυχρὸν ὡς ἐν χειμῶνι. καίτοι διὰ τῆς ἡμέρας, οὐ δεό-
μενοι τούτων. ἀλλὰ καὶ τὸ μεῖζον ἀναπνεῖν, ἐνδεικτικόν ἐστι τοῦ πλείονα θερμασίαν ἠθροῖσθαι κατὰ τὸ βάθος τοῦ σώ-
ματος. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ τὰς πέψεις τοῖς κοιμηθεῖσι γίνεσθαι μᾶλλον τῶν ἀγρυπνησάντων οὐ μόνον τὰς κατὰ τὴν κοι-
λίαν τῶν ἐδηδεσμένων σιτίων, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐν ἥπατί τε καὶ ταῖς φλεψὶ τῶν χυμῶν, ἐνδεικτικόν ἐστι τοῦ θερμότερα
τοῖς κοιμωμένοις ἀποτελεῖσθαι τὰ κατὰ βάθος τοῦ σώματος. ὁμολογουμένου γε ἡμῖν, καὶ προαποδεδειγμένου τοῦ
τὸ ἔμφυτον θερμὸν αἰτιώτατον εἶναι πασῶν τῶν κατὰ τὸ σῶμα πέψεων. οὕτως γε κἀν τοῖς ἀφορισμοῖς ἔγραψεν
» ἐπί τε τῶν ἡλικιῶν καὶ τῶν ὡρῶν, καὶ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἔνθα φησί. Αἱ κοιλίαι χειμῶνος καὶ ἦρος θερμόταται φύσει,
» καὶ ὕπνοι μακρότατοι. ἐν ταύτῃσιν οὖν τοῖσιν ὥρῃσιν, καὶ τὰ προσάρματα πλείω δοτέον. καὶ γὰρ τὸ ἔμφυτον θερμὸν
10 πολύ· τροφῆς οὖν πλείονος δέονται. σημεῖον αἱ ἡλικίαι, καὶ οἱ ἀθληταί. Ἐν τούτοις μὲν οὖν συντόμως ἔγραψε περὶ τῶν
» ἡλικιῶν. ἐν ἄλλῳ ἀφορισμῷ μακρότερόν τε καὶ διὰ τοῦτο σαφέστερον εἰπὼν ὧδι. ΤΑ αὐξανόμενα, πλεῖστον ἔχει
» τὸ ἔμφυτον θερμὸν πλείστης οὖν δεῖται τροφῆς. εἰ δὲ μὴ τὸ σῶμα ἀναλίσκεται. γέρουσι δὲ ὀλίγον τὸ θερμὸν, διὰ τοῦτο
» ἄρα ὀλίγων ὑπεκκαυμάτων δεῖται. Κατὰ μὲν οὖν τὰς ἡλικίας οὐ μεθισταμένης ἔσω τε καὶ ἔξω τῆς ἐμφύτου θερμασί-
ας, ἀλλὰ μαραινομένης ἐπὶ προϊόντι τῷ χρόνῳ, ψυχροτάτη πασῶν ἡ τῶν γερόντων ἀποτελεῖται. κατὰ δὲ τὸν
χειμῶνα μεθισταμένης εἰς τὸ βάθος ἡ μὲν κοιλία, καὶ τὰ σπλάγχνα θερμότερα. τὰ δ' ὑπὸ τῷ δέρματι ψυ-
χρότερα γίνεται καθ' ὃν τρόπον, καὶ τῆς γῆς φαίνεται τὸ βάθος ἐν τῷ χειμῶνι θερμὸν ὑπάρχον, ὡς καὶ
τὰς πηγὰς γίνεσθαι διὰ τοῦτο θερμοτέρας, ὀρύττοντάς τε τινὰς ἄχρι βάθους αἰσθάνεσθαι σαφῶς τῆς θερ-
μασίας, ὅταν ἀποχωρήσωσι πόῤῥω τῆς ἐπιφανείας.

ΕΝΘΕΡΜΩ φύσει ψῦξις. ποτὸν ὕδωρ. ἐλινύειν.

Το ἀξιούμενον ἐν τῇ ῥήσει πρόδηλον. ὅσοι γὰρ θερμότεροι τοῦ προσήκοντος εἰσὶ τὸ κεφάλαιον αὐτῆς τῆς διαίτης εἰς
20 ψῦξιν ἀνάγεσθαι συμφέρει. τά τε οὖν ψυχρότερα τῇ κράσει δοτέον αὐτοῖς σιτία. καὶ πίνειν κελευστέον ἤτοι γ' ὑδα-
ρὲς, ἢ ὕδωρ αὐτό. καὶ μὴ πολλὰ γυμνάζεσθαι. μόναι γὰρ αὐτοῖς ἀρκέσουσιν αἱ κατὰ τὰς ἀναγκαίας πράξεις κινή-
σεις. εὔδηλον δ' ὅτι καὶ θυμοῦ, καὶ φροντίδων συντόνων, ἀπέχεσθαι χρὴ τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον. ἀλλὰ καὶ λουτροῖς χρῆ-
σθαι ποτίμων ὑδάτων ἑκάστης ἡμέρας μὴ μόνον ἅπαξ ἀλλὰ καὶ πολλάκις εἰ βούλοιντο. καὶ μὴν καὶ τῶν σιτίων ἃ προ-
σφέρονται τὴν δύναμιν εἶναι ψυχροτέραν, καὶ μάλιστα ἐν θέρει. μεμνῆσθαι δὲ χρὴ πρὸ πάντων ἐν τοῖς τοιού-
τοις λόγοις, ὅτι τὰς ἐνθέρμους φύσεις ὀνομάζειν ἔθος ἐστὶν αὐτῷ ταύτας καθ' ἃς οὐ τὸ σύμφυτον πλεονάζει θερ-
μὸν, ἀλλὰ τὸ δριμὺ, καὶ δακνῶδες ὅπερ ἐπίκτητόν τε καὶ οὐ κατὰ φύσιν εἶναι νομίζει.

ΥΠΝΟΣ ἐμψύχει ἐπιβεβλημένῳ.

Οἱ πλεῖστοι τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον ἰδίᾳ ταύτην ἐξηγοῦνται τὴν ῥῆσιν. ἐμοὶ δ' ἄμεινον εἶναι δοκεῖ συνάπτειν
αὐτὴν, τῇ προγεγραμμένῃ. καὶ ποιεῖν ἕνα λόγον ἅπαντα τόνδε. ἐνθέρμῳ φύσει ψῦξις ποτὸν ὕδωρ. ἐλιννύειν. ὕ-
30 πνος ἐνψύχει ἐπιβεβλημμένῳ. τῆς ἐνψύχει λέξεως τὴν πρώτην συλλαβὴν διὰ τοῦ ν γραφόντων τε καὶ λεγόντων ἡ-
μῶν διὰ τοῦ μ. γενήσεται γὰρ οὕτως ἄρθρον ὡς εἰ καὶ ἐν τῷ ψύχει τις ἔφη. τοὺς γὰρ ἀμετρότερον ἔχοντας θερμὴν τὴν
κρᾶσιν ἄμεινόν ἐστιν ἐν χωρίῳ ψυχρῷ κοιμωμένους. ἕλκειν ἔσω διὰ τῆς εἰσπνοῆς τὸν ἀέρα, ψυχρὸν ὄντα δηλονότι.
καὶ μάλισθ' ὅτι κατὰ τοὺς ὕπνους εἴσω τοῦ σώματος ὑποχωρεῖ τὸ θερμόν. ἀλλ' ἐὰν ὥσπερ ἐν τοῖς ὕπνοις ἀπολιπόν-
τος τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν αὐτοῦ τὸ βάθος τοῦ σώματος γίνεται θερμότερον, οὕτω καὶ διὰ τὸ περιέχον ἐμψυχομέ-
νων τῶν κατὰ τὸ δέρμα θερμαίνεται τὰ διὰ τοῦ βάθους οὐ τελέως ὁ ἄνθρωπος ἐμψυχθήσεται διὰ τῆς εἰσπνοῆς. ἄμεινον οὖν
ἐστὶν ἀντισπᾶν μὲν εἰς τὸ δέρμα τὴν θερμασίαν ἐπιβλήμασι θερμαίνουσι. εἰσπνεῖν δὲ ψυχρὸν ὡς ἑκατέρωθεν εἰς με-
τριότητα κράσεως, ἄγηται τὸ θερμὸν σῶμα. κάλλιστον μὲν οὖν ἐστιν ὡς ἔφην, συνάπτειν τοῖς προειρημένοις κατὰ
τήνδε τὴν λέξιν εἰρημένην. χωρίζοντες δὲ αὐτὴν οἱ πολλοὶ τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον οὐ μόνον ταῖς ἐνθέρμοις
φύσεσιν, ἀλλὰ πᾶσιν ἀνθρώποις οἴονται κοινῇ συμφέρειν. ὑπνοῦν μὲν ἐν ἀέρι ψυχροτέρῳ χάριν τοῦ τὴν ἀθροιζομέ-
40 νην ἐν τῷ βάθει θερμασίαν, ἐμψύχεσθαι. περιβεβλῆσθαι δ' ἕνεκα τοῦ μὴ πάσας ἀμέτρως εἴσω συννεύειν προσισχο-
μένης τῆς ἐκ τοῦ καταψύχεσθαι τὰ τὸ δέρμα μόρια διὰ τὸν ἔξωθεν ἀέρα θερμασίας τῇ κατὰ τοὺς ὕπνους ἀθροιζο-
μένῃ. τοῦτο δ' ἀληθὲς ἐπὶ πολλῶν ἐστὶ φύσεων οὐ μὴν ἐπὶ πασῶν γε. καθάπερ γὰρ ὅσοι τοῦ συμμέτρου θερμοτέραν
ἔχουσι τὴν κρᾶσιν ἄμεινον ἐμψύχειν αὐτοὺς, οὕτως ὅσοι ψυχροτέραν ἔχουσι τὴν κρᾶσιν ἐκθερμαίνειν. ἔνιοι δὲ οὐ μό-
νον ἀπὸ τῆς γεγραμμένης ῥήσεως ἐχώριζον τὴν νῦν ἡμῖν προκειμένην ἀλλὰ καὶ διελόντες αὐτὴν ταύτην ἰδίᾳ μὲν
ἀνεγίνωσκον. ὕπνος ἐμψύχει, τὴν πρώτην συλλαβὴν τῆς ἐμψύχει φωνῆς διὰ τοῦ μ γράφοντες, ὡς ἂν γίνεσθαι ῥῆμα
τὸ ἐμψύχει παραπλησίως εἰρημένον τῷ καταψύχει. καὶ μὴ δύο μέρη τοῦ λόγου πρόθεσιν μὲν τὸ πρότερον. ὄνομα
δὲ τὸ δεύτερον. οὗτοι δὲ τὴν ἐφεξῆς ῥῆσιν ἀναγκαῖον σῴζοντες τῷ τέλει τῆς προκειμένης ἀνεγνώκασιν ὧδί πως. ἐπι-
βεβλημένῳ ὕπνος ἑδραῖος. ὀρθῶν νυσταγμός. ἐπιβεβλημένῳ φάσκοντες, ἀντὶ τοῦ κατακειμένῳ λελέχθαι, τοῦτο
δὲ πρὸς τὸ βιαίως μετηνέχθαι τὴν κατακειμένῳ φωνὴν εἰς τὴν ἐπιβεβλημένῳ, καὶ ἄλλως ἐστὶν εὐτελές τε καὶ
50 ἄχρηστον. ἀκούειν ἡμᾶς ἀξιούντων αὐτῶν τὴν ὑπνώδη τοῦ σώματος διάθεσιν. ἐν μὲν τῷ κατακεῖσθαι τὸν ἑδραῖόν τε
καὶ βέβαιον ὕπνον, ἑστῶσι δὲ νυσταγμὸν ἐργάζεσθαι.

ΥΠΝΟΣ ἑδραῖος. ὀρθῶν νυσταγμὸν ἐργάζεσθαι.

Α μὲν οἱ πλεῖστοι τῶν ἐξηγητῶν ἔγραψαν εἰς τήνδε τὴν λέξιν ἄμεινον σιωπᾶν. ἃ δὲ οἱ μᾶλλον αὐτῶν ἔχεσθαι τοῦ
πιθανοῦ δόξαντες εἶπον, ἐστὶ τοιαῦτα. τὴν ἀγρυπνίαν ψύχειν φασὶ τὸ σῶμα, καὶ τούτου τεκμήριον τίθεσθαι
τὴν ἑπομένην, ἀχροιαν τοῖς ἀγρυπνήσασιν. ὅταν οὖν φασὶν ἔνθερμον κρᾶσιν ἐμψύξαι βουλώμεθα πρὸς τοῖς
ἄλλοις οἷς εἶπεν ἔμπροσθεν ὁ Ἱπποκράτης. ἔτι καὶ τοῦτο προσθετέον. ὡς ἤτοι προφροντίζοντές τι καὶ πράττον-
τες ἀγρυπνεῖν, ἢ εἰ μὴ τοῦτο ποιεῖν δύνανται, κωλυτέον αὐτοὺς κατακλινομένους ὑπνοῦν. ἀναγκάζονται δυοῖν θά-
τερον πράττειν ἢ καθέζεσθαι, ἢ ἑστάναι. τὸν γὰρ τῶν καθημένων ὕπνον ἑδραῖον ὀνομάζεσθαί φασιν ἀπὸ τῆς ἕδρας. ἴσον δὲ δύνα-
σθαι τὸν τούτων ὕπνον, τῷ τῶν ἑστώτων νυσταγμῷ. καὶ διὰ τοῦτο εἰπεῖν αὐτὸν, ὕπνος ἑδραῖος. ὀρθῶν νυσταγμός. ὡς εἰ καὶ

οὕτως εἴρηται ὁ σύμπας λόγος. τὰς ἐνθέρμους φύσεις κωλύειν προσήκει πλείοσιν ὕπνοις χρῆσθαι. βέλτιον γὰρ αὐταῖς ἐγρηγορέναι τε καὶ πράττειν τι. μάλιστα μὲν αὐτοὺς εἴργειν, καὶ τοῦ καθίζειν. εἰ δὲ μὴ, ἔσθ᾽ ὅτε μὲν συγχωρεῖν παραπλήσιον ὑπάρχον τῷ τῶν ἑστώτων νυσταγμῶν. κατακλίνεσθαι δὲ κωλύειν. τινὲς δὲ τὸν ἑδραῖον ὕπνον ἀντὶ τοῦ βαθὺν εἰρῆσθαι νομίζοντες, ὅσοι περ ἂν οὕτως ἔχωσιν ἑστῶτες ἤδη νυστάζειν. ἀλλά τινος ἕνεκα χρείας ἔγραψαν ταῦτα μὴ προσθέντες ἀτελῆ τὸν λόγον εἰργάσαντο, ταῦθ᾽ ὑπ᾽ αὐτοῦ συμβουλεύοντος ἢ μὲν ὅσους ἑδραίως ὅπερ ἐστὶ βαθέως κοιμηθῆναι βουλόμεθα, τούτους ἐπὶ τοσοῦτον ἐγρηγορότας φυλάττειν ὡς μὴ στῆναι δύνασθαι, χωρὶς τοῦ νυστάζειν. ἐὰν γὰρ εἰς τοῦτο ἀφίκωνται, βαθέως κοιμηθήσονται. πολλοὺς γοῦν ἐγὼ διὰ τὸ ταχέως ἐπὶ τὸν ὕπνον ἰέναι βιασάμενος ἀγρυπνῆσαι μέχρι πλείονος ἀμέμπτως ὑπνῶσαι παρεσκεύασα. καθάπερ καὶ τὴν ἀνορεξίαν μεμφομένων ἐνίους ἀναγκάσας ἀσιτῆσαι μέχρι πολλοῦ τῆς ἡμέρας ἐποίησα πεινῆσαι. πρὸ γὰρ τοῦ δεῖσθαι τὴν φύσιν ὕπνων, ἢ σιτίων ἐπ᾽ αὐτὰ παραγινόμενοι, τοῖς εἰρημένοις συμπτώμασι περιπίπτουσι. χρὴ δὲ μὴ περιβιάζεσθαι τὴν φύσιν ἀκαίρως. ἀλλ᾽ ὡς ὑπηρετεῖν εὐκαίρως. ἐγὼ μὲν οὖν ἅ μοι δοκεῖ πιθανῶς τις εἰς τὴν τῆς προκειμένης λέξεως ἐξήγησιν εἰπεῖν, εἴρηκα. τοὺς δ᾽ οἰομένους τὸν ὕπνον ἀεὶ ψύχειν ἐπίκαιρόν τι τῆς τέχνης ἀγνοεῖν ἡγοῦμαι. διαπαντὸς μὲν γὰρ ὕπνος ὑγραίνει καθάπερ ἀγρυπνία ξηραίνει. καὶ τοῦθ᾽ ἡμᾶς αὐτὸς ἐδίδαξεν. οὐ διὰ παντὸς δὲ θερμαίνει, ἢ ψύχειν πέφυκεν. ἀλλ᾽ ὅταν μὲν ἀπυρέτων ὄντων ἤτοι φλεγματώδεις, ἢ ὠμοὺς, ἢ ὁπωσοῦν ψυχροὺς χυμοὺς εὑρὼν ἐν τῷ σώματι κατεργάσηταί τε καὶ πέψη, χρηστὸν ἐξ αὐτῶν ἐργασάμενος αἷμα, θερμαίνει τὸν ἄνθρωπον αὐξήσει τῆς ἐμφύτου θερμασίας. ὅταν δ᾽ ἤδη πυρέττοντας ἐπὶ σηπεδόνι τοιούτων χυμῶν ἐμψύχει. τὴν μὲν πυρετώδη θερμασίαν σβεννὺς, αὐξάνων δὲ τὴν οἰκείαν. ἡνίκα δὲ πυρετοῦ χωρὶς ἢ καὶ σὺν πυρετῷ χολώδεις πλεονάζωσι χυμοί. διακρῖναι μὲν αὐτοὺς εἴτ᾽ ἐκκρῖναι δυνηθεὶς, εἰς συμμετρίαν ὑγιεινῆς κράσεως ἐπανάγει τὸ σῶμα. μὴ δυνηθεὶς δὲ ταῦτα ἐργάσασθαι τὴν αὐτὴν φυλάττει κρᾶσιν. εἰ δ᾽ ἐπὶ φλεγμονῇ σπλάγχνου πυρέττων τις ἐν ἀρχῇ τοῦ παροξυσμοῦ καθυπνώσειεν αὐξήσας τὴν φλεγμονὴν ὁ ἄκαιρος οὗτος ὕπνος, ἅμ᾽ αὐτῇ καὶ τὸν πυρετὸν αὐξήσει, καὶ κατὰ τοῦτο θερμότερον ἐργάσεται τὸ σῶμα θερμῷ παρὰ φύσιν. ἐγχωρεῖ μέντοι καθ᾽ ἕνα τρόπον ἐνίοτε θερμότερόν τε, καὶ ψυχρότερον ἅμα γίνεσθαι τὸ σῶμα διὰ τὸν ὕπνον. ἐπειδὴ τῆς κατὰ τὸ σῶμα θερμασίας διττόν ἐστι τὸ γένος. ἓν μὲν οἰκεῖόν τε καὶ σύμφυτον. ἕτερον δὲ ἀλλότριόν τε, καὶ παρὰ φύσιν. ὅταν οὖν αὐτῶν τὸ μὲν, αὐξήσῃ τε, καὶ ῥώσῃ. τὸ δὲ καθαίρῃ τε καὶ μαραίνῃ, πῶς οὐκ ἄν τις εὐλόγως φαίη καθ᾽ ἕνα χρόνον ἐξ ὕπνου θερμότερον ἅμα, καὶ ψυχρότερον ἑαυτοῦ γεγονέναι τὸ σῶμα. ταῦτα δὲ οὐδὲ γινώσκουσι τὴν ἀρχὴν οἱ πολλοὶ τῶν ἐξηγησαμένων τὰ Ἱπποκράτους βιβλία. μάθοις δ᾽ ἂν οὕτως ἔχον ὃ λέγω καθ᾽ ὧν ἐγκαλεῖ Λύκος λέγων ἐν ἀφορισμοῖς αὐτῷ γράψαντι τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχειν τὸ ἔμφυτον θερμόν. ἀλλ᾽ ὅτι γε δι᾽ ἄγνοιαν ὧν ὁ Ἱπποκράτης ὀρθῶς ἔγραψε περὶ τῶν κατὰ τὰς θερμασίας διαφορὰς ἐπηρεάζειν αὐτῷ ἐτόλμησε, δι᾽ ἑνὸς ὅλου βιβλίου δέδεικται τὴν ἐπιγραφὴν ἔχοντος, ὅτι μηδὲν ἡμάρτηται κατὰ τὸν ἀφορισμὸν οὗ ἡ ἀρχή. τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν. πλείστης οὖν δεῖται τροφῆς.

ΑΙ ἈΣΘΕΝΕΈΕΣ δίαιται ψυχραί. αἱ δὲ ἰσχυραὶ, θερμαί.

Διαίτας ἀσθενεῖς ἤτοι τὰς δι᾽ ἀσθενῶν ἐπιτηδευμάτων ἐδεσμάτων τε, καὶ πομάτων, ἢ τὰς ἀσθενὲς ἐργαζομένας τὸ ζῶον εἴρηκεν. αἱ ψυχραὶ δὲ εἴτε κατὰ τὴν ἑαυτῶν κρᾶσιν εἴτε κατὰ τὴν ἐν ἡμῖν διάθεσιν ἣν ἐργάζονται λέγοιντο, διοίσουσιν ἀλλήλων οὐδέν. ἀσθενῆ μὲν οὖν ἐπιτηδεύματα λέγοιτ᾽ ἂν τὰ διὰ βραχέων κινήσεων τοῦ σώματος γινόμενα. καθάπερ ἰσχυρὰ, τὰ διὰ σφοδρῶν. ἐδέσματα ἀσθενῆ μὲν, ὅσα μήτε δύναμιν ἰσχυρὰν ἔχει, μήτ᾽ ἐν τῇ γεύσει ποιότητος σφοδρᾶς ὀξύτητος. ἢ γλυκύτητος, ἢ ἁλυκότητος, ἢ πικρότητος, ἢ στρυφνότητος, ἢ δριμύτητος. ἀλλ᾽ ἤτοι μετρίως εἴη γλυκάζοντα τὴν γεῦσιν, ἢ μετρίαν στύψιν ἐμφαίνοντα, καὶ θερμασίαν ὁμοίως ὀλίγην. ἰσχυρὰ δὲ τὰ τούτοις ἐναντία, ἐὰν μὲν οὖν ἀσθενῆ πάντα τά τε ἐπιτηδεύματα καὶ τὰ διαιτήματα προσάγηται τῷ σώματι ψυχθήσεται σφόδρα. καθάπερ γε κἂν ἰσχυρὰ θερμανθήσεται γενναίως. ἐὰν δὲ τὰ μὲν τὰ δὲ μὴ, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς μίξεως ἤτοι γ᾽ ἐγγυτέρω θατέρου τῶν ἄκρων, ἢ πορρωτέρω, παραγενήσεται.

ΥΔΆΤΩΝ ἀτεχνέων. τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ αἰθέρος ἀποκειμένον ἢ βροντιαῖον, ὡραῖον. τὸ δὲ λαιλαπῶδες, κακόν.

Οἷς χρώμεθα κατὰ τὴν ἰατρικὴν οὐ μόνον ἐπὶ τῶν νοσούντων ἀλλὰ καὶ τῶν ὑγιαινόντων σωμάτων ὕλας τῆς τέχνης εἰκότως ὀνομάζονται. καὶ γέγραπταί γέ τισι τῶν ἰατρῶν βιβλία τὴν ἐπιγραφὴν ἔχοντα περὶ ὕλης. ἐνίοτε μὲν οὖν τοῖς αὐτοφυέσι σώμασι χρώμεθα πρός γε τὰς ἰάσεις καὶ τὴν ὑγιεινὴν δίαιταν. ἐνίοτε δ᾽ αὐτοί τι πράττομεν ἐν τῇ παρασκευῇ τῆς ὕλης. τὰ μὲν ἕψοντες. τὰ δὲ καίοντες. ἔνια δὲ πλύνοντες, ἢ προαρτύοντες, ἢ προσυγκρίνοντες, ἢ ψύχοντες, ἢ τι τοιοῦτον ποιοῦντες ἕτερον. οὕτως οὖν καὶ περὶ τῶν ὑδάτων παρασκευήν ἐστιν ὅτε πράττομέν τι τεχνικὸν ὥσπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ἔλεγεν αὐτός. ὕδωρ ἀφεψηθὲν τὸ μὲν, ὡς δέχηται τὸν ἀέρα. καὶ γὰρ ἡ ἕψησις αὐτὴ καὶ ἡ μετὰ ταῦτα ψύξις ἤτοι διὰ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος ἢ ἀνέμου τινὸς ἢ οἴκου ψυχρὸν ἀέρα καθ᾽ ἑαυτὸν ἔχοντος. εἰσὶ γὰρ ἀμέλει τινὲς ἐοικότες σπηλαίοις ψυχροῖς, ἔστι δ᾽ ὅτε καὶ ὑγροῖς. εἴτε διὰ τῆς περιπλαττομένης χιόνος, ἢ ὑποκρουνῷ θέσις, ἢ ἐν φρέατι διττῶς γινομένη ποτὲ μὲν ἐν ἄλλῳ τῷ ὕδατι κατατιθεμένων ἡμῶν τὸ ἀγγεῖον ἐν ᾧ τό τε θερμασμένον ὕδωρ. ἐνίοτε δὲ ὑπὲρ αὐτοῦ κρεμνόντων. ὥσπερ γε καὶ διὰ κεραμίων ἀραιῶν ἔστιν ὅτε τὸ θολερὸν ὕδωρ διηθοῦντες ὡς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τε καὶ κατ᾽ Αἴγυπτον ἤθισται διά τινων οὐχ ἁπλῶς κεραμευθέντων ἀλλὰ τεχνικῶς κατασκευασθέντων εἰς ἀραιότητα. καθάπερ γε καὶ δι᾽ ὀθονίου μὴ παρόντος ἀγγείου τοιούτου. ταῦτα πάντα τεχνικὴν ἔχει τὴν παρασκευὴν, ὥσπερ γε καὶ ὅσα κατὰ τοὺς ἀγωγοὺς τῶν πηγαίων ὑδάτων, πράττομεν. οὐκ ἐκ τοῦ τυχόντος λίθου παρασκευάζοντες αὐτοὺς, καὶ χρίοντες ἔνδοθεν ἐνίοτε. διαφορὰ γὰρ οὐ σμικρὰ κατά γε τὴν ἀλειφὴν αὐτήν ἐστιν, ἢ πίτταν, ἢ γύψον οὖσαν. ἢ χωρὶς ταύτης πλίνθον ὀπτὴν. ἢ λίθον ἔχοντά τινα ποιότητα μοχθηρὰν, ἢ ἀγαθὴν, ἢ μηδεμίαν ὅλως ἔχοντα σαφῆ. καὶ μέντοι καὶ φρέατα, πολλάκις ὀρύττομεν ἐν διαφερούσῃ γῇ καὶ δι᾽ ὀχετῶν, ἢ σωλήνων ἄγομεν ὕδωρ ἐκ πηγῆς, ἤτοι βέλτιον, ἢ χεῖρον ἐργάζεσθαι δυναμένων ἢ καὶ μηδόλως ἀλλοιούντων αὐτό. ταῦτα μὲν οὖν ἅπαντα τεχνικῶς γίνεται περὶ τὴν παρασκευὴν τοῦ ὕδατος. ὅταν δ᾽ ἀπὸ τῆς γῆς κατὰ τόπον οὔσης ἐν ᾧ διαιτώμεθα λαμβάνωμεν, ἢ ἐκ λίμνης, ἢ ποταμοῦ παραρρέοντος, ἢ τὸ καλουμέ-

νον ὄμβριον, οὐδὲν ἐνταῦθα προστίθεμεν ἐκ τῆς τέχνης. διὰ τοῦτ' οὖν ὁ Ἱπποκράτης εἶπεν ὑδάτων ἀτεχνέων· ἀντιδιαιρούμενος αὐτὰ τοῖς τεχνικὴν ἔχουσι τὴν παρασκευήν, ἃ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν ἀτέχνων ὀνομάζομεν τεχνικά. καθάπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν οὐ περὶ πάντων ὑδάτων ὅσα τεχνικῶς παρασκευάζομεν ἔγραψεν ὡς ἀεὶ καὶ σύγγραμμα πρὸς ἔκδοσιν ἐποιήσατο, μόνου δ' ἑνὸς ἐμνημόνευσε τρόπου παρασκευῆς, ἑαυτῷ γράφων ἐν ὑπομνήματι πρὸς ἀνάμνησιν, οὕτως καὶ νῦν οὐ περὶ πάντων ὑδάτων ἀτέχνων ὅπερ ἐστὶν αὐτοφυῶν ἀλλ' ἑνὸς εἴδους μόνου διῆλθεν, ὃ καλοῦμεν ὡς ἔφην ὄμβριον. ἔγραψε δ' αὐτοῦ διαφορὰς δύο. τὴν μὲν ἑτέραν ἣν καὶ προδήλως ψέγει. κακὸν εἶναι λέγων τὸ λαιλαπῶδες. ἑτέραν δ' ἐφεξῆς ἄδηλον, εἴτε μόνον ἄψεκτον, εἴτε καὶ τινος ἑτέρου τύχῃ. ἐνόμιζε δὲ σκαιὸν αὐτό. τὸ γὰρ ἀπὸ τοῦ ἀέρος ἀποκεκριθὲν, ἢ βροντιαῖον ὡραῖον εἶναί φησι. ὡραῖον δὲ ἐγχωρεῖ μὲν καὶ τὸ κατὰ τὴν προσήκουσαν ὥραν γινόμενον ὡς ἐπαινοῦντα λέγειν αὐτόν. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ μόνον οὕτως ὀνομάζειν, τὸ κατὰ τὸ μέσον θέρος ὀνομαζόμενον. ἐπειδὴ μάλιστα τὸν καιρὸν τοῦτον ὥραν ἔτους ὀνομάζουσιν οἱ Ἕλληνες. ἐπιφέρουσι μὲν γὰρ τὸ τῆς ὥρας ὄνομα, καὶ φθινοπώρῳ καὶ χειμῶνι, καὶ ἦρι. κατ' ἐξοχὴν δὲ ἐνίοτε καλοῦσιν ὥραν ἔτους ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐν ᾧ τοὺς ὡραίους ὀνομαζομένους καρποὺς τελειοῦσθαι συμβαίνει. τοῦτ' οὖν ἄδηλόν ἐστιν ὅσον ἐπὶ τῇ ῥήσει πλὴν εἰ προσθείημεν αὐτοί τι περὶ τῆς ἡμετέρας ἱστορίας, ἢ φυσικῆς τῶν πραγμάτων ἐνδείξεως, καὶ προσέτι διατί τὸ λαιλαπῶδες μὲν ἔψεξεν. οὐκ ἔψεξε δὲ τότ' αἴθριον, καὶ τὸ βροντιαῖον. ἀλλήλων δὲ καὶ πότερον εἰς πόσιν αὐτὸ παρασκευάζειν ἡμᾶς ἠξίωσεν, ἢ πρὸς τὰς ἰατρικὰς χεῖρας. εἴς τε γὰρ ὀφθαλμῶν φαρμάκων κατασκευὴν ὕδατι τοιούτῳ χρώμεθα, καὶ τὸ καλούμενον ὑδατῖνον ἐξ αὐτοῦ σκευάζομεν. ὡραῖον μὲν ἀκούειν ἄμεινον, οὐ τὸ κατὰ τὸ ἔαρ εὐθέως ὡς ἤκουσάν τινες. οὔτε γὰρ ἐξαιρέτως τις ὥραν ἔτους ὠνόμασε τὸ ἔαρ, ἀλλ' ἁπλῶς ὥραν. ὥσπερ καὶ τὰς ἄλλας. οὔτε φαίνεται τινὰ ἀρετὴν ἔχειν ἐξαίρετον ὁ τηνικαῦτα γινόμενος ὄμβρος. ἀλλὰ πολὺ βέλτιον ἡγεῖσθαι λέγειν αὐτὸν ὡραῖον, ὅπερ ἂν ὕηται κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ὃν ὀνομάζουσιν ἔτους. ὁμολογοῦσι γὰρ αὐτὸ φανεῖται καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ αἰθέρος ἀποκεκριθὲν αὐτῷ λελέχθαι. καλεῖν ἔθος τοῖς παλαιοῖς ὅταν μὲν ἀκριβῶς καθαρὸν ᾖ τὸ περιέχον ἡμᾶς, αἰθέρα. τὸ δ' ἀχλυῶδες, ἢ νεφῶδες, ἀέρα. κατὰ ταῦτα γοῦν αὐτὸ καὶ τὸν ὑπὲρ τὰ νέφη τόπον προσαγορεύουσιν αἰθέρα. καὶ σαφῶς ἐδήλωσε καὶ ὁ ποιητὴς εἰπών. ΕΙΣ ἐλάτην ἀναβὰς περιμήκετον. ἣ τότ' ἐν Ἴδῃ μακροτάτη πεφυκυῖα δι' ἠέρος αἰθέρ' ἵκανεν. ἔμπαλιν δ' ὅταν εἴπῃ. ἠέρα δ' Ἥρη πίτνα πρόσθεν βαθεῖαν ἐρυκέμεν. ἐνδείκνυσθαι φαίνεται τόνδε τοῖς ἔπεσι. καὶ πάλιν ὅταν εἴπῃ. ἀὴρ γὰρ παρὰ νηυσὶ βαθεῖ' ἦν, οὐδὲ σελήνη οὐρανόθεν προὔφαινε. κατείχετο δ' ἐν νεφέεσσιν. ὅταν οὖν ἐν τῷ θέρει λεπτυνόμενον ὕδωρ ὑπὸ τῆς κατὰ τὴν ὥραν θερμότητος εἰς ἀτμοὺς ἀοράτους λυθῇ, καὶ διὰ τοῦτο ἀδήλως, ἡμῶν ἀνενεχθῇ πρὸς τὸν ὑπὲρ γῆς ἀέρα, κἄπειτα συμβῇ διά τινα μεταβολὴν ἐπὶ τὸ ψυχρὸν, ἢ ἀνέμων ἀντιπνευσάντων ἀλλήλοις, καὶ πυκνωθέντος τοῦ περιέχοντος ἑνουμένους τοὺς λελεπτυσμένους ἀτμοὺς αὖθις τὸ ὕδωρ γίνεσθαί τινι, καὶ τὸν ὄμβρον ἐροῦμεν ὡραῖον εἶναι. λελεπτυσμένου τε καὶ προκατειργασμένου τοῦ ὕδατος ἀπὸ τῆς κατὰ τὸν ἀέρα θερμότητα εἶναί τε διὰ τοῦτο βέλτιον αὐτὸ τῶν λαιλαπωδῶν ἀκατεργάστων τε, καὶ ἀμεταβλήτων ὄντων ὁποῖα κατά τινας πηγὰς ὕδατα γίνεται τὰ καλούμενα πρὸς τῶν ἀρχαίων ἀτεραμνώδη. διά τι δὲ καὶ τὸ βροντιαῖον ἀποδέχεται μᾶλλον, ἢ τὸ λαιλαπῶδες ἐφεξῆς ἴδωμεν. ἐμοὶ μὲν δοκεῖ διότι τὰς βροντὰς οἶδε γινομένας, ἤτοι διὰ πυρὸς ἐναπόληψιν ὅταν ἐκκρινόμενον οἷον ῥῆξίν τινα ποιήσει τοῦ περιέχοντος αὐτὸ νέφους. ἡνίκα καὶ κεραυνοὶ πίπτουσιν, ἢ παρατριβομένων ἀλλήλοις τῶν νεφῶν. οὐδέτερον ὑπάρχει τῷ λαιλαπώδει. πεπύκνωται γὰρ ὁ ἀὴρ ἐν τῇ τοιαύτῃ καταστάσει συνεχοῦς, καὶ μέλανος ἑνὸς νέφους ἅπαντα αὐτὸν κατειληφότος. εἰκότως οὖν οὐ γίνονται βρονταὶ κατὰ τὴν τοιαύτην διάθεσιν τοῦ περὶ τὴν γῆν ἀέρος. ἐν γὰρ τοῖς διεσπασμένοις καὶ κατὰ τὴν περιγραφὴν ἰδίαν φερομένοις νέφεσιν, ὅτ' ἀλλήλοις ἐντύχῃ τὴν παράτριψιν εὔλογον γίνεσθαι. τοῦ δ' ὅλου συνεχοῦς τε καὶ ἡνωμένου παράτριψις οὐκ ἂν γένοιτο. διὰ τοῦτο οὐδὲ κεραυνοὶ πίπτουσιν ἐν τῇ τοιαύτῃ καταστάσει. μήτ' ἀέρος ἐν τοῖς νέφεσι περιλαμβανομένου θερμοῦ μήτε παρατρίψεως ἰσχυρᾶς γινομένης. ὅταν γὰρ ἀλλήλοις ἀπαντῶντα τὰ νέφη τὸ μεταξὺ πυρῶδες εἰς ἑαυτὰ συνελαύνοντα, καὶ σφίγγοντα πυκνώσει τελέως. ἐκθλίβεται τηνικαῦτα ποτὲ μὲν εἰς τὴν ἄνω χώραν ὁ κεραυνὸς ἢ τὴν εἰς τὸ πλάγιον. ἐνίοτε δ' ἐπὶ τὴν γῆν. ταύτην μὲν τὴν φορὰν αὐτοῦ ὁρῶμεν μόνην. αἱ δ' ἄλλαι λανθάνουσιν ἡμᾶς. ἐμοὶ μὲν οὖν εἴρηται διὰ συντόμων εἰς τὴν ῥῆσιν ὅπως τε γίνονται βρονταί. καὶ διά τι τὸ βροντιαῖον ὕδωρ ἄμεινον ἔφησεν εἶναι τοῦ λαιλαπώδους. ἄκρως δὲ καθαρὸν, καὶ λελεπτυσμένον, ἔστι τὸ κατειργασμένον ὡραῖον, ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτου τε καὶ τοῦ λαιλαπώδους τὸ βροντιαῖον ὅσον ἀπολείπεται τοῦ ὡραίου, τοσοῦτον πλεονεκτεῖ τοῦ λαιλαπώδους. ἕτοιμον οὖν ἤδη τοῖς ἅπαντα μεμφομένοις οὐ προσῆκον ἰατρῷ φέρειν τοιαύτης ἅπτεσθαι, φυσιολογίας. εἰ δέ γε μηδένα λογισμὸν εἰπὼν ἀπεφηνάμην ἁπλῶς, βέλτιον μὲν εἶναι τὸ ὡραῖον τοῦ λαιλαπώδους, μέσον δ' ἀμφοῖν τὸ βροντιαῖον, ἐκέλευον ἄν με προσθεῖναι τινὰ ἀπόδειξιν οἷς εἶπον. οὔτε γάρ με πιστεύειν αὐτοῖς ὡς νόμοις δίκαιον. οὔτε ἀνάγκην ἔχειν ὡς τυραννικοῖς προστάγμασι πείθεσθαι. εἰ τοίνυν ἐκφεύγειν ἀδύνατόν ἐστι τὴν γλῶτταν τῶν ἀπαιδεύτων τε ἅμα καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων. ἄμεινον δ' ἐπὶ τοῖς βελτίοσιν ὑπ' αὐτῶν ψέγεσθαι, καλῶς ἂν εἴημεν εἰρηκότες τὴν περὶ γενέσεως βροντῶν φυσιολογίαν. τὸ μὲν γὰρ ἀναπόδεικτον ἄπιστον εἶναι δοκεῖ πᾶσιν ἀνθρώποις. τὸ δὲ μηδὲ ἅπτεσθαι φυσιολογίας ἰατρὸν οὐ παντάπασιν ὀρθῶς λέγεσθαι φαίνεται. δείκνυσί τε τούτους ἀποφηναμένους αὐτοὺς ἡμῶν ὡς τυράννους οἷς προστάττουσι πείθεσθαι κελεύοντες. ἄμεινον δ' ἦν αὐτοὺς μὴ τυραννικῶς προστάττειν. ἀλλὰ διδάσκειν ἡμᾶς, ἤτοι γε ὡς χωρὶς ἀποδείξεως ὁ λόγος πιστότερός ἐστι τοῦ μετ' ἀποδείξεως, ἢ ὡς οὐκ ἀληθῶς εἴρηταί τι κατὰ τὴν αἰτίαν ἀπόδοσιν. οἱ δέ γε τούτων μὲν οὐδέτερον πράττουσιν ἑκατέρως δὲ ψέγουσιν. εἰ μὲν δὴ μηδεμίαν ἀπόδειξιν εἴπωμεν ὡς ἀναπόδεικτα φλυαροῦντας. εἰ δὲ προσθείημεν τινὰ λόγον ὡς οὐκ εἴη πρέπον ἰατρῷ φυσιολογίας ἅπτεσθαι.

ΥΔΩΡ ΒΟΡΡΟΝ. ἀγρυπνίη βορρόν.

ΑΦ' ὧν πεφύκασιν ἀγρυπνίαι τε, καὶ ὕδωρ ἐργάζεσθαι τὴν προσηγορίαν αὐτοῖς ἔθετο βορρὸν ὀνομάσας ἑκά-

τερον. ἐπειδὴ βοῤῥοὺς ἡμᾶς ἐργάζεται. καλοῦσι γὰρ καὶ νῦν ἔτι συνήθως οἱ κατὰ τὴν ἡμετέραν ἀσίαν ἅπαντες ἕλληνες ἀνθρώπους βοῤῥοὺς, τοὺς πολλοὺς δυναμένους ἐσθίειν. ἐμάθετε δὲ τὰς περὶ τὴν τροφὴν ὀρέξεις ἐπὶ ὑδροποσίας αὐξανομένας. ᾧ λόγῳ καὶ ψυχρὸν ὕδωρ πινόντων, ἢ ἔδεσμα ψυχρὸν, ἢ στύφον. ὅσα μὲν γὰρ εἰς ὀλίγον συνάγει τὸ κατὰ τοὺς χιτῶνας τῆς κοιλίας αἷμα, τὰς ὀρέξεις αὐξάνοντά τε καὶ γεννῶντα, δέδεικται. τὰ δὲ θερμαίνοντα, καὶ χέοντα τὸ αἷμα καθαιροῦντα, καὶ παύοντα τὰς ὀρέξεις. κατὰ τοῦτ᾽ οὖν καὶ τὸ ὕδωρ γίνεται βοῤῥόν. ἡ δὲ ἀγρυπνία τῷ διαφορεῖν. ἐμάθετε γὰρ ἤδη καὶ περὶ ταύτης. ὥσπερ γε καὶ περὶ ὕπνου. πέττει μὲν οὖν ὁ ὕπνος ὡς ἂν ἔσω ῥέποντος ἐν αὐτῷ τοῦ θερμοῦ. διαφορεῖ δ᾽ ἡ ἀγρυπνία συνυπάγοντος ἑαυτῷ τοῦ συμφύτου θερμοῦ κατὰ τὴν ἐπὶ τὸ ἐκτὸς κίνησιν, οὐκ ὀλίγα μόρια τῆς τοῦ σώματος οὐσίας. διὰ ταῦτα μὲν οὖν εἴρηται βοῤῥὰ τόδ᾽ ὕδωρ, καὶ ἡ ἀγρυπνία. σὺ δὲ μὴ παρακούσῃς, καὶ νομίσῃς ταυτὸν εἶναι τὰ πολλὰ προσφέρειν τῷ πέττειν τε καὶ κατεργάζεσθαι πολλά. βέλτιον γὰρ ὕδατος, οἶνος οὐ μόνον εἰς τὴν γαστέρα πέψιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τῶν πεφθέντων ἀνάδοσιν, αἱμάτωσίν τε καὶ θρέψιν, οὔρησίν τε, καὶ διαπνοὴν ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων σωμάτων. εὔδηλον δὲ ὡς ἐπὶ τούτων ὁ λόγος εἴρηται νῦν ὑφ᾽ Ἱπποκράτους, οὐδενὸς ἀγνοοῦντος, ἡνίκα βλάπτει τοὺς πλείστους τῶν νοσούντων οἶνος. ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγρυπνία κατὰ διττὸν τρόπον γινομένη, διττὴν ἔχει καὶ τὴν ἐπὶ ταῖς ἐδωδαῖς τελευτήν. εἰ μὲν γὰρ πράττοντές τι διὰ νυκτὸς ὡς ἐν ταῖς παννυχίσιν ἐγρηγορότες διατελέωσι, κενοῦται μὲν τὸ σῶμα, βλάβη δ᾽ οὐδεμία σαφὴς γίνεται δυνάμεως. ἐὰν δὲ κατακείμενοι μέρη μέν τινα τῆς νυκτὸς ὑπνώσωμεν, ἀγρυπνήσωμεν δὲ τὰ λοιπά. καταλύεται μὲν ἡ δύναμις, οὔτε γὰρ ὀρεγόμεθα βέλτιον, οὔτε πέττομεν, οὔτε τὰς ἐφεξῆς τῇ πέψει φυσικὰς ἐνεργείας ἀμέμπτους ἔχομεν. ἅπαντες χείρους γινόμενοι τῶν καλῶς κοιμηθέντων.

ἘΝ ΘΕΡΜΩ φύσει θερμῇ ὥρῃ, ἐν ψύχει κοίτῃ παχύνει. ἐν θέρμῳ φύσει θέρμῃ λεπτύνει.

Τὸ μὲν ἐν ἀρχῇ τῆς ῥήσεως εἰρημένον ἐν θέρμῳ, δῆλον ἐστὶν ἀπὸ τῆς ἔνθερμος εὐθείας κλινόμενον. τὸ δ᾽ ἐπὶ τῇ τελευτῇ δύναιτ᾽ ἄν τις ἀκούειν ὡς ἔκ τε προθέσεως τῆς ἐν καὶ πτώσεως δοτικῆς τῆς θέρμῳ συγκείμενον. ὥσπερ ἀμέλει καὶ ἤκουσαν ὀλίγου δεῖν ἅπαντες οἱ ἐξηγηταί. τινὲς μὲν εἰς δύο μέρη διελόντες τὴν ῥῆσιν ὡς ἑκατέρου ἰδίας ἐξηγήσεως δεόμενον. ἔνιοι δ᾽ ὅλην εἰς μίαν ἐξηγησάμενοι. Διοσκουρίδης δὲ καὶ μετέγραψεν ἐπὶ τὸ σαφέστερον αὐτὴν ὥσπερ εἴωθε ποιεῖν ἐπὶ τῶν ἀσαφῶν ῥήσεων, ἰδίᾳ μὲν ἔγραψε τὸ ἐν θέρμῳ φύσει θερμῇ ὥρῃ, προσθεὶς αὐτῇ τὸ λεπτύνειν, βουλόμενος ἡμᾶς ἀκούειν τὴν ἔνθερμον φύσιν ὅπερ ἐστὶ πολύθερμον ἐν ὥρᾳ θερμῇ τουτέστι θερινῇ λεπτύνεσθαι, διαφορουμένην ὑπὸ τῆς ὀνομαζομένης ἤδη συνήθως ἅπασι τοῖς νεωτέροις ἰατροῖς λόγῳ θεωρητῆς διαπνοῆς. ἣν καθ᾽ ἑτέραν λέξιν τινὰ ἄλλοι τινὲς ἄδηλον αἰσθησίαν διαπνοὴν ὀνομάζουσι, γινομένην μὲν ἅπασιν ἡμῖν ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ, διαφέρουσαν δὲ κατά τε τὰς ἡλικίας, καὶ τὰς ὥρας ἐπιτηδεύματά τε, καὶ συνελόντι φάναι τὴν ὅλην δίαιταν ἣν διαιτώμεθα. ἀλλ᾽ ἐν ἁπάσαις γε ταῖς διαφοραῖς κοινόν ἐστιν ἐπὶ μὲν ταῖς θερμοτέραις ὥραις τε καὶ χώραις, ἡλικίαις τε καὶ φύσεσι, καὶ διαίταις ἀποῤῥεῖν ἔξω τοῦ σώματος οὐκ ὀλίγην μοῖραν ἐκ τῆς οὐσίας ἡμῶν, ἐπὶ δὲ ταῖς ψυχροτέραις πυκνουμένου τοῦ δέρματος, ἴσχεσθαι μὲν τὸ πλεῖστον, ὀλίγον δ᾽ ἐκκενοῦσθαι. κατὰ τοῦτ᾽ οὖν ἀληθές ἐστι τὴν πολύθερμον φύσιν ἐν ὥρᾳ θερμῇ λεπτύνεσθαι. διπλασιαζομένης τῆς ἀποῤῥοῆς, ἣν ἐκ τῆς οἰκείας θερμότητος ἔχοντες σύμφυτον ἐπικτῶνται τὴν προσγινομένην ἔξωθεν ἀπὸ τῆς θερμῆς ὥρας. ἀλλ᾽ οὔτε τῶν ἄλλων ἀντιγράφων εὗρον ἔν τινι ταύτην τὴν γραφὴν, οὔτε τις τῶν ἐξηγητῶν οἶδεν αὐτήν. πλὴν ὅτι Διοσκουρίδης αὐτὸς ἐν τῷ μετώπῳ τοῦ βιβλίου προσέγραψεν, ἐν δύο μόνοις ἀντιγράφοις εὑρηκὼς ὧδέ πως ἔχουσαν τὴν λέξιν. ἐν θέρμῳ φύσει, θερμῇ ὥρῃ. ἐμψύχει κοίτῃ παχύνει, ἐν θέρμῳ λεπτύνει. οὐ μὴν ἡμεῖς γε ἐν δυοῖν ἀλλ᾽ ἐν πᾶσιν οἷς ἀνέγνωμεν οὕτως ἔχουσαν εὕρομεν τὴν λέξιν, ἐξεπίτηδες ἁπάσας μὲν ἰδόντες τὰς κατὰ τὰς δημοσίας βιβλιοθήκας, ἅπαντα δὲ τὰ παρὰ τοῖς φίλοις. ἐπὶ τὴν ἐξήγησιν αὐτῆς ἤδη τρεπώμεθα παραλιπόντες ὅσα κακῶς εἴρηται τοῖς ἐξηγησαμένοις. ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ τὸ μὲν πρότερον μέρος τῆς ῥήσεως οὕτως συμπληροῦσθαι δεῖν. ἐν θέρμῳ φύσει θερμῇ ὥρῃ ἐμψύχει. κοίτῃ παχύνει. τὸ μὲν θερμῇ ὥρῃ κατὰ τὰς δοτικὰς πτώσεις ἀναγνόντων ἡμῶν, ὡς εἰ καὶ ἐν τῇ θερμῇ ὥρῃ λέλεκται. τὸ δὲ ἐμψύχει καθάπερ καὶ οὕτως εἶπεν. ἐν ἀέρι ψυχρῷ συγκειμένης τῆς λέξεως ἐκ δυοῖν τοῦ λόγου στοιχείων προθέσεως μὲν τῆς ἐν. ὀνόματος δὲ τοῦ ψύχει. γενήσεται γὰρ ὁ σύμπας νοῦς τοιοῦτος. ὠφέλιμόν ἐστι τῇ πολυθέρμῳ φύσει κατὰ θερμὴν ὥραν ἐν ψυχρᾷ κοίτῃ κοιμᾶσθαι. παχυνθήσεται γὰρ οὕτως. εἰκότως δὲ ταῦτα ποιεῖν ἡμᾶς ἐπὶ τῶν πολυθέρμων φύσεων ἐκέλευσεν ὁ Ἱπποκράτης. ἑτοίμως γὰρ οὔσης τῆς θερμῆς φύσεως λεπτύνεσθαι διὰ τὸ πλῆθος τῆς ἀποῤῥοῆς ἐὰν, καὶ τῆς ὥρας αὐτῇ προσγινομένης θερμῆς ἡ κένωσις διπλασιασθῇ. προσέλθῃ δὲ τρίτη τις ἄλλη κένωσις ἐν θερμῷ χωρίῳ, καὶ στρωμνῇ θερμῇ κατακειμένου τοῦ ἀνθρώπου, συμβήσεται διαφορηθῆναι, καὶ λεπτυνθῆναι τὸ σῶμα τριττὴν ὑπομεῖναι κένωσιν. ἐὰν δὲ ἐπὶ ταῖς ἀνάγκαις σὺν τῇ τ᾽ ἐκ τῆς φύσεως καὶ τῆς ὥρας ἃς οὐκ ἔστι φυγεῖν. ἡ γοῦν τρίτη πρὸς τοὐναντίον ἀχθῇ, οὐ διαφορεῖν ἀλλ᾽ ἐπέχειν δυναμένη τὰς ἀποῤῥοὰς οὐκ ἂν εἰς ἔσχατον ἀφίκοιτο κενώσεως ὁ ἄνθρωπος, ἀλλὰ καὶ παχυνθείη μᾶλλον, ἤπερ λεπτυνθείη. τῆς γὰρ ψυχρᾶς κοίτης σημαινούσης οὐ μόνον ὑποστρώματα ψυχρὰ, καὶ περιβλήματα ἅπερ ἐκ σινδόνων πυκνῶν, καὶ τριβωνικῶν ἱματίων τε τοιούτων γίνεται. προσέρχεταί τι μέγιστον ἕτερον ἐπανόρθωμα τῆς τε κατὰ τὴν ὥραν, καὶ τὴν φυσικὴν κρᾶσιν ἀμετρίας διὰ τῆς εἰσπνοῆς ψυχρᾶς οὔσης, ἐμψύχεσθαι τὸ σῶμα. τοῦτο μὲν οὖν ἤδη καὶ πρόσθεν ἡμῖν εἴρητο, πρόσκειται δὲ νῦν τὸ κατὰ τὴν στρωμνὴν ἵνα πανταχόθεν ἀναψύχηται τὸ σῶμα. καὶ τὸ τῆς διαπνοῆς ἄμετρον, εἰς συμμετρίαν ὑγιεινὴν ἐπανάγεται. τὸ μὲν οὖν ἕτερον μέρος τῆς ῥήσεως τὸ πρότερον, οὕτως ἄν μοι δοκεῖ μάλιστά τις ἐξηγήσασθαι. τὸ δ᾽ ὑπόλοιπον ἔνθα φησὶν ἐν θέρμῳ λεπτύνει, σαφὲς ἂν ἦν, εἰ τῷ θερμῷ τῷ ἀέρι προσεγέγραπτο. τῆς ὅλης ῥήσεως ἐν τοιᾷδε λέξει σαφῶς ἂν ἑρμηνευθείσης. τῇ πολυθέρμῳ φύσει ἐν ὥρᾳ θερμῇ κοίτῃ προσελθοῦσα ἐν ἀέρι ψυχρῷ, παχύνει. ἐν θερμῷ δ᾽ ἀέρι γι-

τομένη λεπτύνει. κατὰ μὲν οὖν τὰς εὐθείας πτώσεις οὕτως ἂν μάλιστα ῥηθείη σαφῶς, ὡς εἴρηται. νυνὶ δ' εἰ καὶ κατὰ δοτικὰς βουληθείημεν ἑρμηνεῦσαι, γένοιτ' ἂν ἡ λέξις τοιαύτη. τῇ πολυθέρμῳ φύσει ἐν ὥρᾳ θερμῇ καὶ τῇ ἐν ἀέρι ψυχρῷ κοίτῃ παχύνεσθαι συμβαίνει. τῇ δ' αὐτῇ ταύτῃ ἐν ἀέρι θερμῷ λεπτύνεσθαι συμβήσεται.

ἌΣΚΗΣΙΣ ὑγιής, ἀκορίη τροφῆς. ἀοκνίη πόνων.

Τὸ μήτε ἐμπίπλασθαι μέχρι κόρου, μήτε ὀκνεῖν γυμνάζεσθαι, κεφάλαιον ὑγιεινῆς διαίτης εἶναι ὑπείληφεν.

ἘΝ ΤΩ͂Ι ἐγρηγορέναι δίψη ἤδη πολλάκις, ὕπνος ἄκος. τῇ δὲ ἐξ ὕπνου ἐγρήγορσις ἐνίοις.

Ἐπιπόλαιον δίψαν ἀκουστέον ἐστὶ τὴν πάνυ σμικράν. ἥτις οὔτ' ἀπὸ παντὸς τοῦ σώματος, οὔτ' ἀπὸ μεγάλης διαθέσεως γίνεται τῶν κατὰ γαστέρα μορίων. ἀλλ' ὡς Ἐρασίστρατος ἔφη ξηραινομένων ἢ ἐκθερμαινομένων τῶν τόπων δι' ὧν φέρεται τὸ ὑγρὸν ἐκ τοῦ στόματος εἰς τὴν κοιλίαν. ταύτης οὖν τῆς δίψης, ἴαμά ἐστιν ὁ ὕπνος ὑγραινομένου τοῦ βάθους ὡσὰν εἴσω ῥέποντος ἐν τοῖς ὕπνοις τοῦ αἵματος. ἔμπαλιν δὲ τοῖς ἐξ ὕπνου διεγερθεῖσιν, ὅταν ἤδη πολλάκις ἡ δίψα, παύεται ῥᾳδίως ἐγρηγορόσι. τὸ γὰρ τοιοῦτον δίψος γίνεται θερμαινομένων ἐνίοτε τῶν μορίων ὧν ἔφην Ἐρασίστρατον ἐμνημονευκέναι. θερμαίνεται δὲ κατὰ τὴν τῶν σιτίων πέψιν ἐν τῇ γαστρί. γινομένης γὰρ αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ παραπλησίως τοῖς ἑψομένοις, ὥσπερ ἐκείνοις ἀναφέρεταί τις ἀτμὸς θερμός. οὕτω συμβαίνει ποτὲ καὶ κατὰ τὴν κοιλίαν. καὶ μάλιστα τοῖς ἀκρατέστερον οἶνον πεπωκόσιν. ἀλλ' ἐὰν ἐγρηγορότων αὐτῶν ἡ γαστὴρ κενωθεῖσα μηκέτ' ἀναπέμποι τοὺς ἀτμούς, ἥτ' ἐν τοῖς τεθερμασμένοις μέρεσι θερμασία διαφορηθῇ, παύονται διψῶντες. ἔνιοι μέντοι διψώδεις ἐξ ὕπνου γίνονται. διὰ τὴν τῶν ἐδηδεσμένων, ἢ πεπομένων θερμότητα τῆς γαστρὸς ἐκθερμανθείσης, ἥτις οὐ καθίσταται χωρὶς τῆς ἔξωθεν ἐπικουρίας. οὕτως γοῦν οἱ πολλοὶ τῶν ἔθος ἐχόντων ψυχροποτεῖν, ὤνηντο ποτὲ πίνοντες ὕδωρ ψυχρὸν ἐν τοιούτῳ καιρῷ πρὸ τοῦ λούσασθαί τε, καὶ τροφὴν προσενέγκασθαι, διὰ τοῦτ' οὖν ἐν τῇ δευτέρᾳ διαφορᾷ τοῦ δίψους προσέθηκε τὸ ἐνίοις. οὐ γὰρ ἅπασιν ὡς ἤδη δέδεικται τοῖς ἐξ ὕπνου διψῶσιν ἡ αὐτὴ διάθεσις γίνεται. ταύτην δ' οἵ τε παλαιοὶ τῶν ἐξηγητῶν ἐπίστανται τὴν γραφήν, ἔν τε τοῖς ἀκριβέσιν ἀντιγράφοις εὑρίσκεται.

ΑὙΘΙΣ ὍΣΟΙΣ πλεῖστον τὸ θερμὸν μεγαλοφωνότατοι. καὶ γὰρ ψυχρὸς ἀὴρ πλεῖστος. δυοῖν δὲ μεγάλων μεγάλα καὶ τὰ ἔργα γίνεται.

Γέγραπται δὲ ἐνίοις ἀντὶ τῆς ῥήσεως ταύτης τὴν γραφὴν τὴν ἀρχαίαν. οὐχ οὕτως. ἀλλ' ἐν οἷσι πλεῖστον τὸ θερμόν, ἐκεῖνοι τῶν ἐξηγητῶν ὅσοι τοῦ τέλους τῆς προτέρας ἀφείλοντο τὸ ἐνίοις. λέγωμεν οὖν ἤδη περὶ τῆς κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν ἀληθείας. οἷς γὰρ πλεῖστον ἐστὶ τὸ θερμὸν ἐν τῇ καρδίᾳ δηλονότι, ταύτην γὰρ ἐδείξαμεν οἷον ἑστίαν εἶναι τῆς ἐμφύτου θερμασίας, ἀναγκαῖον ἐστὶ καὶ τὸν εἰσπνεόμενον ἀέρα πλεῖστον εἶναι. καὶ γὰρ καὶ τοῦτ' ἐδείχθη κατὰ τὸ περὶ χρείας ἀναπνοῆς. εἰ δ' ἔστι πλεῖον τὸ θερμὸν ταῖς τοιαύταις φύσεσιν εἰσπνεῖταί τε καὶ πάλιν ἀντεκπνεῖται. διὰ τοῦτ' εἰ τὴν φωνὴν ἐροῦμεν γίνεσθαι μεγάλην ἀδιορίστως ἀποφηνάμενοι, σφαλισόμεθα. δέδεικται γὰρ ἐν τοῖς περὶ φωνῆς ὑπομνήμασι ἀδύνατον εἶναι γενέσθαι τὴν φωνὴν μεγάλην ἄνευ τοῦ πολλοῦ ἀέρα ταχέως ἐκπνεῖσθαι. γίνεται δὲ ἄνευ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, καὶ τοῦ λάρυγγος εὐρέων ὑπαρχόντων. ἐὰν δὲ καὶ ὁ θώραξ ὅλος ἦ μέγας, οὐ μόνον μεγαλοφώνους ἐργάζεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ πλεῖστον[*] φωνεῖν δυναμένους ὥσπερ οἱ κήρυκες ὅταν τὸν καλούμενον πόδα λέγωσιν. ἐπεὶ τοίνυν ἥ τε καρδία εὐρώνεταί τε καὶ αὐξάνεται, κατὰ τὴν ἐν τῇ μήτρᾳ διάπλασιν εὐθέως ἐξ ἀρχῆς ἐφ' ὧν ἐστὶ τὸ ἔμφυτον θερμὸν πλεῖστον. ἀνάλογον δὲ ταύτῃ καὶ ὁ θώραξ ὥστε πολὺ μέγας γίνεται, καὶ τούτῳ πάλιν ἐξ ἀνάγκης ἕπεται τοῦ πνεύμονος μέγεθος ᾧ πάλιν ἀκολουθεῖ τὸ τῆς τραχείας ἀρτηρίας, ὡς τὸ πολὺ καὶ ταύτῃ τὸ τοῦ λάρυγγος. εἰκότως ὡς ἤδη τὸ πλεῖστον συμβαίνει τοὺς πολυθέρμους φύσει μεγαλοφώνους ὑπάρχειν εἰ γὰρ δὴ πάντη τε καὶ πάντως ἀνάλογον τῷ μεγέθει τῆς καρδίας ὁ θώραξ ηὐξάνεταί τε καὶ οὐ παρεμπίπτε ποτὲ μοχθηρὰ διάπλασις, οὐκ ἂν ὡς τὸ πολὺ τοὺς πολυθέρμους ἔφην γίνεσθαι μεγαλοφώνους, ἀλλὰ διαπαντός. οὐ μὴν οὐδ' ὥσπερ ἀνάλογον τῷ θώρακι τὸ μέγεθος ἀεὶ τοῦ πνεύμονος εὑρίσκεται, οὕτω καὶ τῷ τούτου μεγέθει τὰ τρία γένη τῶν κατ' αὐτὸν ἀγγείων ἀνάλογον αὐξάνεται. φαίνεται δὲ κἀν ταῖς ἀνατομαῖς τῶν ζώων οὐκ ἀκριβῶς ἡ ἀναλογία φυλαττομένη. ἀλλ' ἐν μὲν δὴ τούτοις τοῖς μορίοις ὀλίγον τι τὸ μὲν ὑπερβάλλον εὑρίσκεται, τὸ δὲ ἐλλεῖπον. ἀξιόλογον δ' ἐν τῇ καρδίᾳ πρὸς τὸν θώρακα καὶ τουτέστι τὸ μάλιστα αἴτιον τοῖς ἐπίσης θερμοῖς ἀνθρώποις ὀλιγάκις διαφορὰς ἀξιόλογον ἐν τῷ τῆς φωνῆς μεγέθει. ὁ μὲν οὖν Ἱπποκράτης ἐν τῷ πλήθει τοῦ ἀέρος ἀνέφερει μόνῳ, τὸ μέγεθος τῆς φωνῆς. ἔστι δ' οὔτε μόνον, οὔτε πρῶτον ἀξιώματι ἄνευ τῶν τὴν φωνὴν μεγάλην ἐργαζομένων αἰτίων. ὕλη γάρ ἐστι[*] μεγάλης φωνῆς ὑπομνήμασιν ἐδείχθη.

ΟἹ ΘΕΡΜΟΚΟΊΛΙΟΙ ψυχρόσαρκοι, καὶ λεπτοί, οὗτοι ἐπίφλεβοι, καὶ ὀξυθυμότεροι.

Ὅτι διττὸν οἶδε κατὰ τὸ σῶμα τῶν ζώων τὸ θερμὸν ὁ Ἱπποκράτης. ἕτερον μὲν ὅπερ αὐτὸς ἔμφυτον ὀνομάζει τὴν οὐσίαν ἔχον ἐν αἵματί τε καὶ ἐν τοῖς ἐναίμοις σπλάγχνοις. ἕτερον δὲ δριμὺ, καὶ δακνῶδες, καὶ πυρῶδες ἐν ᾧ γένει καὶ ὁ πυρετός ἐστιν. ἐν πολλοῖς ἤδη τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ δέδεικται. γέγραπται δέ μοι, καὶ καθ' ἓν ὑπόμνημα τελέως περὶ τοῦδε καθ' ὃ τὴν ἤδη γραφὴν ἐποιησάμην, ὅτι μηδὲν ἡμάρτηται κατὰ τὸν ἀφορισμὸν, οὗ ἡ ἀρχὴ τὰ αὐξανόμενα πλεῖστον ἔχει τὸ ἔμφυτον θερμόν. ἀπολογοῦμαι δ' ἐν αὐτῷ ὑπὲρ τοῦ Ἱπποκράτους λύων τὰ λύκου πρὸς τὸν ἀφορισμὸν ἐγκλήματα. καὶ δεικνὺς διὰ τὴν τῶν ἀρίστων δογμάτων ἄγνοιαν ἐπηρεάζοντα τῷ Ἱπποκράτει τὸν λύκον. ἀλλὰ ταύτης γε τῆς θερμασίας τὴν διαφορὰν, οὔτε λύκος, οὔτε ἄλλος τὶς ἢ ἐρασιστράτειος, ἢ ἡροφίλειος, ἢ ἐμπειρικῶς ἐγίνωσκε. καὶ διὰ τοῦτο κακῶς ἐξηγήσαντο πάμπολλα τῶν ὑφ' Ἱπποκράτους γεγραμμένων. οὐ μὴν τούς γε Ἱπποκρατείους ἄνδρας ἐχρῆν ἐπιλαμβάνεσθαι τῶν δογμάτων αὐτοῦ, τὰς ἐξηγήσεις ποιουμένους, ὡς μιᾶς οὔσης τῷ γένει τῆς ἐν τοῖς ζώοις θερμασίας. ἀλλ' ὅταν

ἀκούσωσιν ἢ Ἱπποκράτους, ἢ τινὸς ἄλλου θερμοκοιλίους ὀνομάζοντος τινάς, περὶ σκέψασθαι βέλτιον ἦν ὅπως
εἴρηται τοὔνομα. πότερον τὸ ἔμφυτον θερμὸν ἐν τῇ γαστρὶ δαψιλὲς ὑπάρχει ἀποφηναμένου τοῦ τὴν λέξιν εἰ-
πόντος, ἢ γράψαντος, ἢ τὸ ἕτερον. ὃ πολλάκις μὲν ἐπίκτητον, ἐνίοτε δ' οὐ φύσει, καί ποτε καὶ παρὰ φύ-
σιν ὀνομάζομεν ᾧ θερμῷ τοὺς θερμοτέρους συμβέβηκε δακνώδη τε καὶ θερμὴν ἔχειν τὴν αἴσθησιν. καὶ διὰ
τοῦτο πυρέττειν εὐθέως. ἐπειδὰν τύχῃ τὸ δέρμα στεγνωθέν. ὥς οἵ γε τὸ ἕτερον θερμὸν ἔχοντες πλεῖστον περι-
χεθείσης τῆς διαπνοῆς, πληθωρικώτεροι μὲν γίνονται πυρετῷ δ' οὐχ ἁλίσκονται. διὰ
καὶ τοίνυν καὶ ὅτι κατὰ τὴν γαστέρα τουτὶ τὸ ἔμφυτον θερμὸν πλεονάζον ἀρίστας ἐργάζεσθαι τὰς πέψεις
» τῶν σιτίων, ὡς αὐτὸς ἐν ἀφορισμοῖς ἐδήλωσεν εἰπὼν αἱ κοιλίαι χειμῶνος, καὶ ἦρος θερμόταται φύσει, καὶ
» ὕπνοι μακρότατοι. ἐν ταύτῃσιν οὖν τῇσιν ὥρῃσιν, καὶ τὰ προσάρματα πλείω δοτέον. καὶ γὰρ τὸ ἔμφυ-
10 τον θερμὸν πολύ. τροφῆς οὖν πλείονος δεῖται. σημεῖον αἱ ἡλικίαι, καὶ οἱ ἀθληταί. καθάπερ οὖν τῶν τοιού-
των κοιλιῶν ἐστὶ γνώρισμα τὸ πέττειν ἀμέμπτως τὰς τροφάς. οὕτως τῶν ψυχροτέρων μὲν, τὸ εἰς ὀξύτητα τρέ-
πειν, τῶν θερμοτέρων δ' εἰς κνισσώδη ποιότητα. τοῖς μὲν οὖν καλῶς πέττουσι τὰ σιτία τό θ' αἷμα χρηστόν ἐστι,
καὶ σύμμετρος ἕπεται σάρκωσις. ἢ καὶ πλείων ἐνίοτε τοῦ δέοντος, ὅταν ἀργότερον αὐτοῖς διαιτωμένοις, καὶ
λουομένοις, τὸ δ' ἧττον εἰς εὐσαρκίαν τῇ τοῦ σώματος ἕξει. ἐπειδὰν δὲ φθάσῃ πλῆθος ἀθροισθὲν εἰς νόσους ἐμβάλ-
λει ὅλον τὸ σῶμα. τοῖς δὲ διὰ τὴν δυσκρασίαν τῆς γαστρὸς ἀπεπτοῦσί τε καὶ διαφθείρουσιν εἰς καπνώδη, καὶ
κνισσώδη ποιότητα τὰ σιτία, μοχθηρὸν μὲν ἀθροίζεται κατὰ τὰς φλέβας αἷμα, μοχθηρὰ δὲ ἡ τοῦ σώματος
ὅλου γίνεται θρέψις. περὶ τούτων οὖν ἀκούειν σε χρὴ τοῦ προκειμένου λόγου, τῷ μὲν γὰρ ἥπατι, καὶ τῇ καρ-
δίᾳ τὸ ἔμφυτον θερμὸν ἐξ ἀρχῆς ὑπάρχει πολύ, ταῖς σαρξὶ δὲ ἐκ τοῦ αἵματος ἐπεισέρχεται. καὶ διὰ τοῦτο
20 ἀναγκαῖον ἐστὶ ψυχρὰς αὐτὰς εἶναι κατὰ τὰς τοιαύτας φύσεις τῶν σωμάτων, ὁποῖα καὶ νῦν ἔγραψεν ὁ
Ἱπποκράτης ὡς ἂν μὴ χορηγουμένας αἷμα δαψιλές, ἀλλ' ὀλίγον τε καὶ μοχθηρόν. ἀμφότερα γὰρ γίνεται
τοῖς δυσκράτοις τὴν γαστέρα κατὰ τὴν πυρώδη θερμασίαν, ὑπερχεῖσθαι μὲν τὰ σιτία διαφθειρόμενα καὶ διὰ
τοῦτο ὀλίγης ἐξ αὐτῶν ἀπολαβεῖν τὸ σῶμα τροφῆς. εἶναι δὲ καὶ αὐτὴν ταύτην οὐκ ἀγαθὴν διὰ τὸ μὴ πεπέ-
φθαι καλῶς. οὐ γὰρ οἷόν γε γεννηθῆναι χρηστὸν αἷμα κατὰ τὸ ἧπαρ τε καὶ τὰς φλέβας, ἀπεπτηθέντων τε
καὶ διαφθαρέντων ἐν τῇ γαστρὶ τῶν σιτίων. εἰ μὲν οὖν ὀλίγον οὐ μὴν μοχθηρὸν ἦν τὸ κατὰ τὰς φλέβας αἷ-
μα, συνέβαινεν ἂν ἑλκύσαι αὐτὸ τὰς σάρκας. αὐτὰς μὲν ἧττον τρέφον, ἐκκενοῦν δ' ἐκείνας, ὡς συστέλλεσθαι
τε καὶ φαίνεσθαι μόγις. ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον ὀλίγον ἀλλὰ, καὶ μοχθηρόν ἐστιν, οὐδὲ τόθ' ἑλκύσουσι κἂν δέωνται.
καθάπερ οὐδ' ἡμεῖς αὐτοὶ προσιέμεθα τὰ κεκνισσωμένα καί τινας ἑτέρας μοχθηρὰς ἔχοντα ποιότητας ἐδέ-
σματα, κἂν πάνυ σφόδρα τροφῆς ὀρεγόμεθα. καὶ γὰρ καὶ ἡ ὄρεξις αὐτὴ παύεται γευσαμένων ἡμῶν τοιούτου σι-
30 τίου. κατὰ τοῦτ' οὖν αἱ σάρκες ἐκ τῶν φλεβῶν ὀλίγον ἕλκουσιν εἰς θρέψιν αὐτὸ τὸ ἀναγκαιότατον, ὡς ἐκ
τοῦ βραχὺ χρόνῳ πλείονι κατὰ τὰς φλέβας ἀθροίζεσθαι μοχθηρὸν αἷμα. καὶ διὰ τοῦτ' ἐν ταῖς φλεβοτομί-
αις οὐκ ἂν ἴδῃς ποτὲ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων ἐρυθρὸν αἷμα ῥέον. ἀλλ' ὡς ἂν εἴποι τις ἑτέραν ἔχον χρόαν εὑρίσκε-
ται τοῦτο. εὐθὺς δὲ καὶ δυσῶδες, καὶ εἰ ἐκ πολλοῦ χρόνου μὴ εἴη κενωμένος ὁ ἄνθρωπος, μέλαν φαίνεται τὸ αἷ-
μα τὸ κατὰ τὴν φλεβοτομίαν ἐκκενούμενον. ἄλλοτ' ἄλλην ἔχον ἐν πάχει τε καὶ λεπτότητι σύστασιν, ἐνίοτε
μὲν ὀρρῶδες, καὶ λεπτότερον, ἐνίοτε δὲ παχύτερον, ὥσπερ δὴ καὶ λίαν παχὺ, καὶ μέλαν φαίνεταί ποτε
παραπλήσιον ὑγρᾷ πίττῃ, ταῦτ' οὖν ἅπαντα τὰ νῦν περὶ κεφαλαίως εἰρημένα, κατ' ἄλλα μέν τινα τῶν εἰ-
ρημένων ὑπομνημάτων καὶ μάλιστα τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου, τελέως ἐξείργασται. νυνὶ δὲ διὰ συντό-
μων εἴρηται παραλελειμμένα τοῖς ἐξηγηταῖς. εἰώθασι γὰρ πλεονάζειν μὲν ἐν τοῖς ἀχρήστοις, ἐκλείπειν δ' ἐν
τοῖς χρησιμωτάτοις. ἐγὼ γοῦν ἐπειδὴ πάνυ χρήσιμός ἐστιν ὁ προκείμενος λόγος ἀναλαβὼν αὐτὸν ἐπὶ κε-
40 φαλαίων αὖθις ἐρῶ, συνάψας τῇ τῆς προκειμένης ῥήσεως ἐξηγήσει. θερμοκοιλίους μὲν ἡγητέον αὐτὸν λέγειν,
οὐχ ὥσπερ τοὺς παῖδας εἶπε, καὶ τοὺς ἀθλητὰς πολὺ τὸ ἔμφυτον ἔχειν θερμόν. οὐδ' ὡς ἐν χειμῶσι τὰς κοι-
λίας τῷ φυσικῷ θερμῷ θερμοτάτας ὑπάρχειν. ἀλλ' ὡς τὸ δακνῶδές τε καὶ μοχθηρὸν θερμὸν οὐκ ὀλίγον ἔ-
χοντας ἐν τῇ δυσκράτῳ γαστρί. τοὺς τοιούτους δὲ ψυχροσάρκους εἰκότως ὠνόμασεν ἀτροφοῦντας ἀπορίᾳ χρη-
στῆς τε αἵματος, καὶ δαψιλοῦς τροφῆς. ἣν ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν αἵματος ἔχουσιν ἐν τοῖς εὐκράτοις σώμασιν. ἕπεται.
δὲ τῇ τοῦ αἵματος ἐνδείᾳ, ψυχρὰς γίνεσθαι τὰς σάρκας, ἐπίκτητον δὴ τὴν θερμασίαν ἐξ αἵματος ἐχούσας οὐκ
οἰκείαν οὐδ' ἔμφυτον ὡς ἧπαρ τε καὶ καρδία, λεπτοὶ δὲ ἐξ ἀνάγκης οὗτοι γίνονται διὰ τὴν ἔνδειαν τῶν σαρκῶν
ὧν αἱ μειώσεις τε, καὶ αὐξήσεις, εἰς λεπτότητα, καὶ παχύτητα τὸ σύμπαν σῶμα προσάγουσι. λέγει δὲ τοὺς
αὐτοὺς τούτους, περιφλέβους ὑπάρχειν ὥσπερ εἰ καὶ οὕτως εἶπε. τοῖς τοιούτοις ἐπιφανεῖς αἱ φλέβες εἰσὶ του-
τέστι ἐκκείμεναι. ὡς ἂν αὗταί γε πλήρεις αἵματος οὖσαι, καὶ γεγυμνωμέναι διὰ τὴν ἔνδειαν τῶν σκεπου-
50 σῶν αὐτὰς σαρκῶν. ἀλλὰ καὶ ὀξυθυμοτέρους αὐτοὺς εἶναί φησι οὐχ ἁπλῶς ὀξυθύμους, ἢ ὑπερβολικῶς ὀ-
ξυθυμοτάτους. ὅπερ ἂν ἔπαθον, εἰ τὸ κατὰ τὴν καρδίαν θερμὸν ἦν πάμπολυ. τὸ δ' ἐν τῇ γαστρὶ τῇ κακώσει
τοῦ σώματος αὐτῆς ὀξυθυμοτέρους ἐργάζεσθαι. δέδεικται γὰρ ὡς καὶ τοῦτο τὸ μόριον, ἑαυτῷ συνδιατίθησι
τὴν ψυχὴν, ἀργαλεωτέρους μὲν ἐργαζομένην εἰς τὸ νοῆσαι, καὶ πρᾶξαι καθ' ὃν ἂν χρόνον ἑαυτοῦ γένηται ψυ-
χρότερον. ἑτοιμοτέρους δὲ καὶ ὀργιλωμένους περὶ μᾶλλον θερμανθὲν οὐ τῇ κατά φύσιν δηλονότι θερμασίᾳ,
τῇ δ' ἐπικτήτῳ τε καὶ παρὰ φύσιν. περὶ ἧς ὁ λόγος ὅδε σύμπας ἡμῖν διήνυται. τοῖς δ' Ἱπποκρατείους μὲν
ἑαυτοὺς ὀνομάσασιν, ἀγνοοῦσι δὲ τὰ κυριώτατα δόγματα τῆς Ἱπποκράτους τέχνης, οἷς καὶ τὰ διὰ τῆς
ἐμπειρίας φαινόμενα μαρτυρεῖ, μέμψασθαι δίκαιον, οὐχ ὡς ἡμεῖς εἰρήκαμεν, ἀλλ' ἑτέρως ποιησαμένοις τὴν
ἐξήγησιν. οἴονται γὰρ περὶ τῶν θερμοτέρων κοιλιῶν τὰ τοῦ συμφύτου θερμοῦ ῥέπειν ἐς τὸ βάθος, ἀπολεί-
πειν τ' ἐκτὸς μόρια, καὶ διὰ τοῦτο ψυχροσάρκους ἐργάζεσθαι τοὺς ἀνθρώπους. ἀλλ' αἱ τοιαῦται ῥοπαὶ κατὰ

μὲν τὰς ὥρας, καὶ τὰς χώρας, καὶ ὅλως τὰς καταστάσεις τοῦ περιέχοντος, καὶ ἐγρηγόρσεις τε καὶ ὕπνους
γίνονται. καθάπερ γε κἂν τοῖς ψυχικοῖς πάθεσι, λύπαις, καὶ φόβοις, ἡδοναῖς τε σωματικαῖς, καὶ χαραῖς ψυ-
χικαῖς. οὔτε δὲ φυσικὴ κατασκευὴ σώματος, οὔθ' ἡλικία ἐργάζεται τοιαύτην μετάστασιν ἐμφύτου θερμασίας.
ἀλλ' εἰσὶν ὡς κἂν τοῖς ὑγιεινοῖς ἐλέχθη μοχθηραὶ κατασκευαὶ σώματος. ἔνιαι μὲν ἐν ὅλῳ τῷ ζώῳ δυσκρασίαν ἔχου-
σαι. τινὲς δ' ἐν τῇ τῶν μορίων ἀνωμάλῳ κατασκευῇ, καθάπερ καὶ ἡ κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν εἰρημένη περὶ
τῶν ἐν μοχθηρᾷ καταστάσει τὴν κοιλίαν ἐχόντων, οὐκ ἐν ἀρίστῃ, καθάπερ αἱ τὸ ἔμφυτον ἔχουσαι θερμὸν πο-
λύ. καὶ διὰ τοῦτο εἰς εὐσαρκίαν συντελοῦσι τὰ μέγιστα, καὶ παχύνουσι τὴν ἕξιν, οὐ καθαίρουσι, καὶ λεπτύ-
νονται ταῖς δυσκράτοις ὁμοίως.

ΑΥΧΜΩΝ ἐπὶ γῆς οἰωνῶν γένος εὐθηνεῖ.

Οἱ γὰρ ὄρνιθες ὡς ἂν ξηρότεροι τὴν κρᾶσιν ἡμῶν ὄντες, ἐν τοῖς αὐχμοῖς ὑγιαίνουσι μᾶλλον. ἴσμεν δὲ καὶ ζοφαῖς
10 αὐτοὺς ξηροτέραις ὀλίγῳ τε ποτῷ χρωμένους. οὐχ ὥσπερ οἱ σύες ὕδατι συνεχῶς λούεσθαι ποθοῦντες, ἐμπί-
πλασθαί τε συνεχῶς οὐκ ὀλίγου ποτοῦ.

ΤΡΑΓΟΣ ὁκότερον ἂν φανῇ ἔξω ὄρχις ἢν μὲν δεξιὸς, ἄρρεν. εὐώνυμος δὲ θῆλυ.

Ἐν τῇ μεταβολῇ τῆς τῶν παίδων ἡλικίας εἰς τὴν τῶν μειρακίων, ὥσπερ ἥ τε τοῦ σπέρματος αὐτοῖς γένεσις ἄρ-
χεται καὶ τριχῶν τῶν ἐπὶ τοῖς αἰδοίοις, οὕτω καὶ ἡ τῶν ὄρχεων αὔξησις ἀθρόα, καθάπερ γε ταῖς παρθένοις,
ἡ τῶν τιτθῶν, ἅμα τῇ τῶν καταμηνίων φορᾷ. τηνικαῦτα τοίνυν, καὶ ἡ τῆς φωνῆς γίνεται μεταβολὴ τοῖς ἄῤ-
ῥεσι μάλιστα, πρότερον γὰρ ὄντες ὀξύφωνοι, τελέως μὲν ἡβήσαντες ἀποτελοῦνται βαρύφωνοι. κατὰ δὲ τὸν
μεταξὺ χρόνον οἱονεὶ βραγχώδεις αὐτοῖς ἡ φωνὴ γίνεται. διὰ τί μὲν οὖν ἐπὶ φαίνεται ταῦτα πάντα κατὰ
τὴν εἰρημένην ἡλικίαν, ὁ παρὼν οὐ χρήζει λόγος ἀναζητεῖν. ὅτι δ' ἐπὶ φαίνεται ταῦτα πάντα, καὶ ἡ ἐμπειρία
20 δείκνυσιν. ὥσπερ γε καὶ ὅτι τῶν ὄρχεων εἰ μὲν ὁ δεξιὸς πρότερον εἰς ὄγκον ἀρθείη, τὰ τοιαῦτα μειράκια τελειω-
θέντα καὶ ἀνδρωθέντα, παῖδας ἄῤῥενας ἰσχύει μᾶλλον, ἤπερ θηλείας. εἰ δ' ὁ ἀριστερὸς ἔμπαλιν. οὕτω δὲ καὶ
περὶ τῆς μήτρας φρονεῖ. κατὰ γοῦν τοὺς ἀφορισμοὺς ἔγραψεν. Ἔμβρυα, τὰ μὲν ἄῤῥενα ἐν τοῖς δεξιοῖς, τὰ δὲ θή-
λεα ἐν τοῖσιν ἀριστεροῖσι μᾶλλον. ἅπερ οὖν εἴρηταί μοι περὶ τοῦδε κατὰ τὴν τῶν ἀφορισμῶν ἐξήγησιν ἐπὶ τὸν
ἐνεστῶτα μετοίσεις λόγον, αἰτίας μιᾶς οὔσης κοινῆς, ἐπί τε τῶν ἀῤῥένων καὶ τῶν θηλειῶν. δι' ἣν τὰ μὲν ἀριστερὰ μέ-
ρη, τῶν θηλειῶν ἐστὶ γεννητικά. τῶν δ' ἀῤῥένων τὰ δεξιά. λέλεκται δὲ περὶ τούτου, κἂν τοῖς περὶ χρείας μορίων.

ΟΦΘΑΛΜΟΙ ὡς ἂν ἰσχύωσιν οὕτω καὶ γυῖον, καὶ χροιὴ ἐπί τε κάκιον ἢ βέλτιον ἐπιδίδωσιν.

Εὔδηλον δὲ ὅτι προσυπακούσαι χρὴ τὸ. ὡς ἂν ἰσχύος τε ἔχωσιν. ὅπερ ἔνιοι, καὶ προσέγραψαν. ἡ γοῦν διάνοια τῆς
ῥήσεως ὡς ἐμοὶ δοκεῖ κάλλιστα τις ἐξηγήσαιτο παραλιπὼν τὴν μοχθηρῶς εἰρημένην τοῖς πλείστοις, ἢ δ' ἂν μά-
λιστα γένοιτο. ἡγοῦμαι τὸν Ἱπποκράτη διδάσκειν ὅπως ἄν τις ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν διαγινώσκῃ περὶ τῆς ἐν ὅλῳ
30 τῷ σώματι διαθέσεως. ἐπεὶ δὲ μάλιστα οὗτοι, τὴν βεβαιοτάτην ἐνδείκνυνται διάγνωσιν. ἐπὶ γοῦν τῶν λειποθυ-
μησάντων ἢ ἄλλως ἐκλυθέντων τὴν δύναμιν, οὔτε θεασάμενοι χεῖρά τις, ἢ σκέλος ἢ τοῦ προσώπου τ' ἄλλα μό-
ρια χωρὶς τῶν ὀφθαλμῶν ἐξευρεῖν τι δυνήσεται, περὶ τῆς κατὰ δύναμιν ἀῤῥωστίας τε καὶ ῥώμης, ὥσπερ
εἰ τοὺς ὀφθαλμοὺς θεάσαιτο. προσδήλως γὰρ ἐν αὐτοῖς εὐτονία τε καὶ ἀτονία φαίνεται. τινῶν μὲν οὖν ὀξυδερ-
κῶν ἀναπεπταμένων τῶν βλεφάρων. ἐνίων δὲ μηδὲ διοίξαι τελέως αὐτὰ δυναμένων. καὶ ἡ χροιὰ δ' αὐτῶν καὶ
ὁ ὄγκος ἐνδείκνυταί τι περὶ τῆς δυνάμεως. ἀῤῥωστούσης μὲν γὰρ αὐτῆς, οἱ ὀφθαλμοὶ κοῖλοί τε καὶ αὐχμηροὶ καὶ
κακόχροοι φαίνονται. ῥωσθείσης δ' εὐχροοῦσί τε, καὶ εἰς ὄγκους αἴρονται, καὶ στιλπνὴν ἔχουσιν ὑγρότητα. ταῦ-
τα μὲν οὖν ἐναργῶς φαίνεται γινόμενα καὶ χωρὶς τοῦ τὴν αἰτίαν ἐπίστασθαι, δι' ἣν γίνεται. δήλη δὲ καὶ ἡ αἰ-
τία τοῖς ἐπισταμένοις ὁποία ἐστὶν ἡ φύσις τῶν ὀφθαλμῶν. ὅπερ ἐν ἄλλοις τε καὶ τοῖς ὀπτικοῖς λόγοις ἀπεδεί-
ξαμεν ὡς αὐγοειδὲς πνεῦμα ψυχικὸν ἐξ ἐγκεφάλου πλεῖστον εἰς ὀφθαλμοὺς παραγίνεται. τοῦτ' οὖν ὅταν ἄῤ-
40 ῥωστον ἢ ὀλίγον ᾖ κατὰ τοὺς ὀφθαλμοὺς, τὰ ἄρτι λελεγμένα συμπτώματα, καὶ ἡ χροιὴ δέ φησι, τουτέστι τὸ χρῶμα
μεταβάλλει πρὸς τὸ βέλτιον ἢ χεῖρον. εὔδηλον δὲ εἴτε περὶ τῶν ὀφθαλμῶν ἔτι ποιεῖται τὸν λόγον, εἴτε περὶ
τῆς καθ' ὅλον τὸ σῶμα χροιῆς. ἑκάτερον γὰρ αὐτῶν ἀληθές ἐστι. τῶν μὲν ὀφθαλμῶν ὥσπερ ἰσχὺν, καὶ ἀσθένειαν,
οὕτω καὶ εὐχροιάν τε, καὶ δυσχροιαν ὑπαλλαττομένων, ἀκολουθούσης δὲ τούτοις, καὶ τῆς καθ' ὅλον τὸ σῶμα δια-
θέσεως. ἐὰν μὲν γὰρ εὐχροῶσιν οἱ ὀφθαλμοὶ, τὸ γυῖον ὑγιεινῶς ἔχειν δηλοῦσι. τουτέστι τὸ σῶμα ὅλον. κακόχροιαν
δέ τινα ἔχοντες, καὶ εὐθὺς τὸ πᾶν βεβλάφθαι δηλοῦσι. θᾶττον δὲ τῶν ἄλλων μορίων ἐν ὀφθαλμοῖς ἡ μετα-
βολὴ φαίνεται τῶν χρωμάτων, διὰ τὸ καθαρόν τε, καὶ λαμπρὸν αὐτόν. οὐ μόνον δὲ τοῦτο δύναται σημαίνειν ἡ
λέξις, ἀλλὰ τὴν ἐν ὅλῳ τῷ σώματι μεταβολὴν τῆς χροιᾶς ἕπεσθαι τοῖς κατὰ τὸν ὀφθαλμὸν σημείοις. ἀπὸ μὲν
οὖν τῶν ὀφθαλμῶν, οὕτως ἡ διάγνωσις, ἐφ' ὅλον τὸ σῶμα μετάγεσθαι δύναται. καθ' ἑαυτὴν δὲ τὴν λέξιν
ἐξηγεῖσθαι δυνατὸν ἄνευ τῶν ὀφθαλμῶν ἐάν συνάπτῃ τις αὐτῇ τὴν ἐπιφερομένην, ἑξῆς ἐν ἀπ' ἄλλης ἀρχῆς
50 οὕτως αὐτὴν ἐξηγήσομαι.

ΚΑΙ ΧΡΟΙΗ ἐπὶ τὸ κάκιον ἢ βέλτιον ἐπιδίδωσι. δίκαιον δὲ ὡς ἂν ἔχῃ ἡ τροφὴ, οὕτω καὶ τὸ ἔξω ἔπεσθαι.

Τὴν χροιὰν ἀνάλογον τῇ τροφῇ τουτέστι τῷ αἵματι πρὸς τὸ κάκιον ἢ βέλτιον ἐπιδιδόναι φησί. αἷμα δὲ λέγει νῦν,
ὅλον τὸν ἐν τοῖς ἀγγείοις χυμόν. ἐν ᾧ καὶ φλέγματός τε καὶ χολῶν, καὶ ἰχώρων περιέχεται. τοῦτο γὰρ ἄμει-
νόν τε καὶ χεῖρον γίνεται. τὸ δ' ἐν αὐτῷ περιεχόμενον ὃ κυρίως αἷμα λέγεται καὶ κατὰ τὴν ἐπικράτειαν αὐ-
τοῦ, τὸ σύμπαν ὀνομάζεται, μοχθηρὸν εἰπεῖν ἀδύνατον ὥσπερ οὐδ' ἄλλην τινὰ χροιὰν ἔχον ὅτι μὴ τὴν ἐρυθράν.

ΣΗΜΕΙΑ θανατώδεα, ἀνὰ δέρμα, ῥῖνα, θερμὸς ἀτμὸς, πρότερον ῥὶς ψυχρὸν πνεῦμα ἀφίησιν.

Εἴ τε κατ' αἰτιατικὰς πτώσεις γεγραμμένον ἢ θερμὸν ἀτμὸν ἐάν τε κατ' εὐθείας θερμὸς ἀτμὸς, ἑκατέρως δὲ
προσυπακούεται. βούλεται γὰρ ὁ νοῦς τῆς λέξεως εἶναι τοιοῦτος. ἐκ τῶν θανατωδῶν σημείων ἐστὶ καὶ ταῦτα

θερμὸν ἀτμὸν ἐκκενοῦσθαι διὰ τοῦ δέρματος ἐπὶ προηγησαμένῳ ψυχρῷ πνεύματι κατὰ τὴν ἐκπνοήν. εἰ δὲ καὶ κατ' εὐθεῖαν πτώσεις θέλεις ἑρμηνεῦσαι τὴν αὐτὴν διάνοιαν, οὕτως ἂν εἴποις. μάλιστα σημεῖα θανατώδη διὰ τοῦ δέρματος θερμὸς ἀτμὸς ἐκκενούμενος ἐπὶ προηγησαμένῳ ψυχρῷ πνεύματι κατὰ τὴν ἐκπνοήν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν αὐτὸ τὸ τῆς
" ψυχρᾶς ἐκπνοῆς ὅτι τῶν ὀλεθριωτάτων ἐστί. καὶ κατὰ τὸ προγνωστικὸν εἴρητο, κατὰ τὴν δὲ τὴν λέξιν. ψυχρὸν δ' ἐκ-
" πνεόμενον ἐκ τῶν ῥινῶν, καὶ τοῦ στόματος ὀλέθριον κάρτα ἤδη γίνεται. νυνὶ δὲ προσέθηκέ τι σύμπτωμα τοῖς οὕτως ἔχουσιν οὐκ ἀεὶ γινόμενον. ἐκρεῖ γὰρ ἀτμὸς θερμὸς ἀθρόως ἐκ τοῦ δέρματος ἀλλ' οὔτε πᾶσιν ὡς ἔφην, οὔτ' ἐν παντὶ καιρῷ. καὶ ταῦτ' ἐχρῆν διδάσκειν οὐχ ἃ μὴ δεῖ φλυαροῦντας ἐξηγητάς. ἐπ' ἐκείνων γὰρ μόνων εὑρέσεις τὸ τοιοῦτον γινόμενον. ἐφ' ὧν προηγήσατο τοῦ θανάτου θερμότητος πυρετός, ἐκφρύξαι τὸ τῆς καρδίας σῶμα, καὶ διὰ τοῦτο καταψύ-
10 ξαι αὐτὴν ἐπὶ τῇ τελευτῇ. λυθέντος οὖν τοῦ ζωτικοῦ τόνου, νεκρουμένης τῆς καρδίας ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων ἱδρῶτες γίνονται συγκοπτικοί, περιουσίας ὑγρῶν οὔσης κατὰ τὸ σῶμα, τοῖς δὲ ἀπὸ τοῦ διακαοῦς πυρετοῦ προεξηρασμένοις, ἀντὶ τῶν ἱδρώτων, ἀτμὸς θερμὸς ἀπολλυμένοις φαίνεται διαπνεόμενος. οὐ μὴν οὐδ' οὗτος ἐν παντὶ καιρῷ τοῦ νοσήματος, ἀλλ' ὁπότε τῷ χρόνῳ προσήκοντι καταψύχεται τὸ δέρμα κενωθείσης τῆς ἀτμώδους οὐσίας. ἥτις ὑπὸ τοῦ διακαοῦς πυρετοῦ λεπτυνομένων τῶν χυμῶν ἤθροιστο, κατὰ τὸν νοσοῦντα χρόνον. οὐ γὰρ δὴ κατ' ἐκεῖνόν γε τὸν καιρὸν ἐν ᾧ συμβαίνει νεκροῦσθαι τὴν καρδίαν, οἷόν τε γεννηθῆναι μὴ ὅτι θερμὸν ἀτμόν, ἀλλὰ μὴ δὲ ψυχρόν, ἢ χλιαρόν. ἅπασα μὲν οὖν καρδία πλησίον τοῦ θανάτου ψυχρὰν ἴσχει δυσκρασίαν. οὐ μὴν ἐν ἁπάσῃ γε νόσῳ θανατώδει τοιαύτη διαπαντός ἐστι. ἀλλ' ὡς εἴρηται θερμοτάτη πολλάκις ἐν τοῖς περικαεστάτοις. ὅταν οὖν νοσῇ ψυχρὰν δυσκρασίαν ἡ καρδία, τὸν θερμὸν ἀτμὸν οὐκ ἂν εὕροις ἐκκενούμενον, ὅταν ἐγγὺς τοῦ θανάτου γινόμενος ὁ κάμνων ἄρξηται ψυχρὸν ἐκπνεῖν. οὐ δὲ προλελέπτυνται τοῖς οὕτως ἔχουσι τὰ ὑγρά, μήτε πυρετὸν διακαῆ πυρέξασι, μήτε χυμοὺς ἔχουσι χολώδεις. θερ-
20 μοὺς μὲν τῇ κράσει, λεπτοὺς δὲ τῇ συστάσει. ἐν γὰρ ταῖς ψυχραῖς δυσκρασίαις, οἱ φλεγματώδεις, καὶ ὠμοί, καὶ παχεῖς. καὶ ὅλως ψυχροὶ χυμοὶ πλεονάζουσιν οὐχ οἱ χολώδεις, καὶ θερμοί, καὶ λεπτοί.

Τ ΤΑ ΔΕ ζωτικά, ἐναντία.

Μ ἄρχεται τοῦτο φανερῶς τοῖς εἰρημένοις μείζοσι θανατώδεσι σημείοις, ἐν τῇ ῥινὶ τὸ θερμότατον πυρετόν. ὡς γὰρ αὐτὰ προδιδοὺς τῷ κατ' ἰσχὴν εἰρημένῳ σημεῖα θανατώδεα. νῦν ἔγραψε τὰ δὲ ζωτικά ἐναντία. καίτοι κατὰ τὴν ἐκείνων ἐξήγησιν οὐ συνῆπται τῷ, θανατώδη σημεῖα τὸ κατὰ ταῦτα γεγραμμένον ἀνὰ ῥῖνα θερμότητα. καίτοι τὸ ἀνὰ ῥῖνα θερμότατον οὐκ ἔχει αὐτῷ προσκείμενον εἴτε θανατῶδές ἐστι, εἴτε μή. οὐ γάρ ἐστι θανατῶδες εἰ μὴ προηγήσαιτο τὸ εἰρημένον ὑφ' Ἱπποκράτει πρότερον δὲ ῥὶς ψυχρὸν πνεῦμα ἀφίησιν. ἐὰν γὰρ ἄνευ τούτου γένηται θερμότατος ἀτμὸς κατὰ τὸ δέρμα, δύναται λεπτομερῶν χυμῶν ἐν θερμῷ πυρετῷ σύμπτωμα γεγενέναι μὴ πάντως θανάτου σημεῖον. ἀλλ' ἔστιν ὅτε, καὶ πρὸς ἀγαθοῦ διαπνεομένων τῶν λεπτυσμένων χυμῶν. οὓς ὅταν ὦσι παχυμερέστεροι δι' αἰσθητῶν
30 ἐκκρίσεων ἡ φύσις ἐκκενοῖ τοῦ σώματος. ἱδρῶτάς τε κενοῦσα, καὶ πλῆθος οὔρων, ἢ διαχωρημάτων, ἢ ἔμετον ἐπάγουσα. ἔσται τοιγαροῦν τὰ πάντα τῶν εἰρημένων θανατωδῶν σημείων ζωτικά, τὸ μήτε ψυχρὸν ἐκπνεῖν, μήτ' ἐκκενοῦσθαι διὰ τοῦ δέρματος ἀτμὸν θερμόν. εἰκότως δὲ καὶ οἱ περὶ τὸν Ζεῦξιν ἰδίᾳ τὰ σημεῖα θανατώδεα προεξηγησάμενοι περιεῖλον ὅλην τήνδε τὴν λέξιν ἐν ᾗ φησὶ τὰ ζωτικὰ ἐναντία πρὸς ὑγείαν.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΜΠΤΟΝ ΤΜΗΜΑ ΤΟΥ ΕΚΤΟΥ ΤΩΝ ΕΠΙΔΗΜΙΩΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ

ΟΥΣΩΝ φύσιες ἰητροί.

40 N Εἴρηται δὲ πολλάκις ὡς τὰς τοιαύτας γραφὰς ἐν αἷς ὑπαλλάττεται τὸ λεγόμενον, ἀλλ' ἡ διάνοια μένει κατὰ πᾶν ἡ αὐτή, κρίνειν οὐ πρόκειταί μοι φυλαττομένῳ τὸ μῆκος τῶν ὑπομνημάτων. ἀλλὰ καὶ νῦν αὐτὸ τοῦτο χάριν ἀναμνήσεως εἶπον. ἐπεὶ καὶ κατὰ τὰς μελλούσας λέγεσθαι ῥήσεις, οὐδὲν ἐρῶ περὶ τῶν τοιούτων γραφῶν. ὁ τοίνυν τῆς λέξεως νοῦς εἰ μὲν ἁπλῶς τις ἀκούοι τοῦ λεγομένου, σαφής ἐστι δηλοῦντος τοῦ Ἱπποκράτους τὴν ἑαυτοῦ γνώμην ὡς οὐκ εἴη τοῦ χοροῦ τῶν ἀτέχνων ἡγουμένων εἶναι τὴν φύσιν, ἀλλὰ τεχνικήν, καὶ προνοητικὴν τῶν ζώων.

δύναμιν δὲ προσήκειν νῦν ἀκούειν ἐκ τοῦ τῆς φύσεως ὀνόματος ἐνοικοῦσαν αὐτοῖς τοῖς σώμασι τοῖς διοικουμένοις ὑπ' αὐτῆς, ἧς τὴν οὐσίαν ἥτις ἐστίν, οὐκ ἀναγκαῖον ἐν τῷ παρόντι ζητεῖν, ὥσπερ οὐ δὲ τῆς ψυχῆς ἡμῶν, ἢ τοῦ κατ' αὐτὴν ἡγεμονικοῦ. δεῖται γὰρ οὐδενὸς αὐτῶν ὁ ἐνεστηκὼς λόγος ἀλλὰ μόνον ὅτι καλῶς ὑπελάμβανεν ὁ Ἱπποκράτης τὴν φύσιν, ἰατρὸν εἶναι τῶν νοσημάτων. ἴσως γάρ τις οἰήσεται τὴν ἰατρικὴν τέχνην ἀναιρεῖσθαι τῷ λόγῳ τούτῳ. διὰ τοῦτ' οὖν οὐχ ἁπλῶς ἀκούειν χρή. νούσων δὲ φύσιες ἰατροί. βαθύτερον γὰρ νόημα κατὰ τὴν λέξιν τήνδε περιέχεται διαρθρώσεως
50 ἀκριβεστέρας δεόμενον, ἣν οὐ πρόσθεν ἐποιησάμην ἑτέρωθι. γινώσκοντας δέ μου τὴν προαίρεσιν τοὺς ἑταίρους οἷς χαριζόμενος ἐπὶ τὴν ἐξήγησιν ἀφῖγμαι τοῦ προκειμένου γράμματος. ἀναμνήσω καὶ νῦν. ὡς ἕκαστον τῶν δογμάτων τῶν ἀποδείξεως δεομένων ἅπαξ που διελθὼν τελέως, οὐκ ἐν ἑτέρῳ βιβλίῳ γράφω. μακρολογίαν περιττὴν εἰδὼς γινομένην εἰ περὶ τῶν αὐτῶν λέγει τις τὰ αὐτὰ καθάπερ ἔνιοι πεποιήκασι τῶν νεωτέρων ἰατρῶν οὐ δὶς μόνον, ἢ τρίς, ἀλλὰ καὶ τετράκις, ἢ πλεονάκις ἔτι περὶ τῶν αὐτῶν τὰ αὐτὰ γράψαντες ἐν πολλοῖς ὑπομνήμασί τε καὶ συγγράμμασιν. ἐγὼ δὲ ἅπαξ ἀποδείξας τι, χρῶμαι τοῦ λοιποῦ κατὰ τὰ ἄλλα βιβλία τὸ κεφάλαιον μόνον ἀναμιμνήσκων. ὡς ἀποδέδεικταί μοι κατὰ τόδε τὸ γράμμα. καὶ νῦν οὖν ἅπαξ ποιήσομαι τὸν περὶ τῆς φύσεως λόγον. ὅπως τέ φησι αὐτὴν ἰατρὸν εἶναι τῶν νοσημάτων ὁ Ἱπποκράτης, ὅτι τε τὴν ἰατρικὴν τέχνην οὐδαμῶς ἀναιρεῖσθαι συμβέβηκεν ὑπὸ τοῦ δόγματος τούτου. σὺ δὲ ὁ τοῖσδε τοῖς ὑπομνήμασιν ὁμιλῶν, ἤδη μοι πρόσεχε τὸν νοῦν ἀρχομένῳ τοῦ λόγου. τὰς νόσους ὑπὸ τροφῆς ἐν καιρῷ δοθείσης ποιᾶς, καὶ ποσῆς, ἀκινησίας τε, καὶ καταπλασμάτων καὶ κλυστήρων, καὶ

φλεβοτομίας,

φλεβοτομίας, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα θεραπεύεσθαί τις λέγων, οὐκ ἂν ψεύσαιτο. καθάπερ οὐδ' ὁ φάσκων ὑπὸ τῶν ἰατρῶν θεραπεύεσθαι τὰς νόσους. οὐδ' ὁ τὴν ἰατρικὴν τέχνην θεραπευτικὴν εἶναι τῶν νοσούντων. ὥσπερ δὲ ὁ ταῦτα λέγων οὐκ ἂν ὡς ψευδόμενος ἐλεγχθείη κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, οὐδ' ὁ τὴν φύσιν αὐτὴν σωτηρίας τοῦ ζώου πράττειν πάνθ' ἡγούμενος. ἕπεται δὲ τούτῳ καὶ τὸ τὰς νόσους ἐκείνην πρώτην ἰᾶσθαι. καὶ μάλιστα ὅταν ἐναργῶς ὑγιάζῃ τὸν ἄνθρωπον ἱδρῶτας ἐκχέασα πολλούς, ἢ δι' οὔρων ἢ διὰ γαστρὸς, ἢ δι' ἐμέτων κενώσασα τοὺς λυποῦντας χυμούς. τί τοίνυν τούτων ἁπάντων ἀξιώματι πρῶτόν ἐστιν ἢ τί δεύτερον, ἢ τί τρίτον, ὅσα ποιεῖν ὑγείαν ἔφαμεν, ἐπισκέψασθαι προσήκει. καὶ μάλιστα ὅτι δὲ καὶ ἄλλα τινὰ προσέρχεται, δι' ὧν αἱ νόσοι θεραπεύονται. πολλὴ ἐν ἁπάντων τῆς κατὰ τὴν ἀξίαν τάξεως, ἄμεινον ἐγνῶσθαι. δοκεῖ γοῦν ἡμῖν ἄμεινον μὲν λέγεσθαι καὶ ἡ φύσις ἰᾶσθαι τὰς νόσους. ὀρθῶς δὲ καὶ ἡ ἰατρικὴ, καὶ ὁ ἰατρός. ἀληθῶς δὲ καὶ ὁ ὑπηρέτης αὐτοῦ, καὶ ἡ φλεβοτομία. καὶ ἡ δι' αὐτὴν γινομένη ῥύσις τοῦ αἵματος. ἴσως δ' ἀξιώσει τις καὶ τὸν μάγειρον τι συντελεῖν, καὶ τὸν ὑφάντην, καὶ τὸν οἰκοδόμον, καὶ τὸν χαλκέα καὶ τινὰς ἄλλους τεχνίτας ὧν τοῖς ἔργοις εἰς ὑπηρεσίαν χρώμεθα τῶν παρασκευαζομένων τοῖς ἀνθρώποις ὑγείας ἕνεκα. ἀλλὰ τῶν τοιούτων ἔνια μὲν ὗλαι βοηθημάτων, οὐ βοηθήματα εἰσίν. ἔνια δ' ὄργανα τοῖς βοηθοῦσιν αὐτὰ τὰ τέλεια. βοηθήματος δὲ γίνεται διὰ τοῦ ἐν καιρῷ δέοντι, καὶ ὡς προσήκει χρωμένους αὐτοῖς. ὅταν μὲν γὰρ ὠφελήσῃ δοθεὶς αὐτοῖς οἶνος, ἡ δόσις αὐτοῦ βοήθημά ἐστι. κἂν δ' ἀκαίρως προσενεχθεὶς, παραφροσύνην, ἢ φρενῖτιν ἐργάσηται, νοσῶδες αἴτιον οὐχ ὑγιεινὸν, οὐδὲ βοήθημα γίνεται. τίς οὖν αἴτιός ἐστι τῆς γενέσεως τοῦ βοηθήματος ὁ τὸν καιρὸν εὑρίσκων δηλονότι. τίνα δὲ τοῦτον οἱ ἕλληνες ὀνομάζουσιν, ἢ καὶ τοῦτο πᾶσι εὔδηλον ὡς ἰατρὸς οὗτος καλεῖται. ὥστε ἰατρὸς οἴνου κυριώτερος εἰς ὑγείαν φυσικήν τε καὶ ποιητικήν. ὑγιαίνουσί τε γὰρ ὠφέλιμος οἶνος γίνεται καιρῷ, καὶ μέτρῳ πινόμενος. ἰᾶται δὲ τὰς νόσους ὅτε χρὴ, προσφερόμενος. ἀλλ' ὅγε ἰατρὸς οὐχ ὅτι ζῶόν ἐστιν, ἢ ὅτι πεζὸν, ἢ ὅτι δίπουν, ἢ ὅτι λογικὸν, ἢ πολιτικὸν, ἐπίσταται καιρὸν, καὶ μέτρον ἑκάστης τῶν ὑλῶν. ἀλλ' ὅτι τέχνην μεμάθηκεν ὑγιεινῶν τε καὶ νοσωδῶν γνωστικήν. εἰ γὰρ δι' ἐκεῖνα ταῦτ' ἠπίστατο πάντες ἄνθρωποι τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην εἶχον. ὥστε πρότερα κατὰ τὸ ἀξίωμα τῶν ἰατρῶν ἐστὶν ἡ τέχνη δι' ἣν ἰατροὶ γίνονται. τῇ γὰρ ἐκείνης δυνάμει χρώμενοι τὰς νόσους θεραπεύομεν. ἀλλ' ὃν ἔχει λόγον ὕλη καὶ τὰ ὄργανα πρὸς ἰατρόν τε καὶ τὴν τέχνην καὶ αὐτοῦ. τοῦτον αὖ πάλιν αὐτός τε ἡ τέχνη πρὸς τὴν ἐν τῷ θεραπευομένῳ φύσιν. ἐκείνη γάρ ἐστιν ἡ πάντα τὰ δέοντα πράττουσα κατὰ τὰ τῶν ζώων σώματα, καὶ τρέφουσα μὲν, ἡνίκα θρέψεως δεῖται, παρασκευάζουσα δ' αὐτὴ τὸ αἷμα δι' οὗ θρέψει τὰ τροφῆς δεόμενα μόρια. τὸ δ' αἷμα τι πάλιν αὐτῷ πρὸς τὸ γεννηθῆναι παρασκευάζουσα τὴν ἐν τῇ γαστρὶ πεπτομένην τροφήν. εἰ δέ γε καταποθέντα τὰ σιτία μήτε πεφθείη καλῶς μήτ' ἀναδοθείη, μήθ' αἱματωθείη, μήτε τὴν τῶν τρεφομένων δύναμιν εὕροι τὴν ἀρχὴν οὐδ' ἂν τροφὴ λέγοιτο γεγονέναι τοῦ σώματος ἡμῶν. ὥσπερ δ' εἰς τὸ τραφῆναι τὰ θρέψεως δεόμενα μόρια κυριωτάτη τῶν αἰτιῶν ἐστὶν ἡ τρέφουσα δύναμις αὐτὰ, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ μὲν ἐν τῇ γαστρὶ, πρὸς τὴν τῶν σιτίων πέψιν. ἡ δ' ἐν ἥπατί τε καὶ φλεψὶ πρὸς τὴν τοῦ πεφθέντος αἱμάτωσιν. οὐ μὴν οὐδ' ἀναγκαῖον ἅπαντά με τὰ κατὰ μέρος ἔργα τῆς φύσεως διέρχεσθαι νῦν. ἀρκεῖ γὰρ ἀναμνῆσαι μόνον ὡς ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν ἐδείχθησαν αἱ καθόλου δυνάμεις αὐτῆς. αἷς ἅπαντα τὰ κατὰ τὸ ζῶον ἐργάζεται, τέτταρες οὖσαι, πρώτη μὲν, ἡ τῶν οἰκείων ἑλκτική. δευτέρα δὲ ἡ τούτων αὐτῶν ἀλλοιωτική τε καὶ πεπτική. καὶ τρίτη ἡ καθεκτικὴ τῶν οἰκείων. καὶ τετάρτη τῶν οὐκ οἰκείων ἀποκριτική. ταύταις οὖν ταῖς δυνάμεσιν οὐ μόνον ὑγιεινὸν φυλάττει τὸ ζῶον, ἀλλὰ καὶ νοσῆσαν ὑγιάζει. κἀκ τῶνδε δῆλον ὅσον ἀξιώματι προὔχει τῶν ποιητικῶν ὑγείας αἰτίων. ἅπαντα γὰρ τἆλλα παρασκευάζει τὴν οἰκείαν ὕλην αὐτῇ καθάπερ ἑκάστην ὁρῶμεν ἄλλην τέχνην δημιουργοῦσαν ὑφάντῃ μὲν γὰρ κερκίδας, καὶ ἱστοὺς, καὶ κτένας ὁ τέκτων παρασκευάζει. τούτῳ δὲ ξύλα μὲν ὁ ὑλοτόμος, ἀξίνην δὲ καὶ σκέπαρνον ὁ χαλκεύς. τῷ χαλκεῖ δ' αὐτῷ τὸν σίδηρον ὁ μεταλλεύς. καὶ σπάνιόν ἐστιν εὑρεῖν τέχνην ποιητικὴν οὐδεμίας ἑτέρας δεομένην. ἢ ὄργανα παρασκευαζουσῶν, ἢ ὕλην ἐπιτήδειον εἰς τὸ δημιουργούμενον. οὕτως οὖν καὶ τῷ ἰατρῷ πολλαὶ τέχναι παρασκευάζουσι τὰς ἐπιτηδείους ὕλας. ὥσπερ αὐτὸς αὖ πάλιν τῇ φύσει μετά τινων ὑπηρετῶν. ἀνάλογον γάρ ἐστιν ὡς ἀρχιτέκτων πρὸς οἰκοδόμους, καὶ τέκτονας, καὶ τοὺς ἄλλους τεχνίτας, ὧν ἐστὶ ἀρχικὸς ὁ ἰατρὸς πρὸς ὑπηρέτας. εἰσὶ δ' οὗτοι ῥιζοτόμοι, μυρεψοὶ, μάγειροι, καταπλάττοντες, ἐπιβρέχοντες, κλύζοντες, ἀποσχάζοντες, φλεβοτομοῦντες, σικυάζοντες. εἰ δ' ἡμεῖς καὶ ταῦτα μεμαθήκαμέν τε καὶ πράττομεν, ὅμοιόν τι ποιοῦμεν ἐρέττειν ἐπισταμένῳ κυβερνήτῃ, καὶ ῥᾳδίως ἐπ' ἄκρον ἀναβῆναι δυναμένῳ τοῦ ἱστοῦ, ὅσα τ' ἄλλα τῶν ναυτῶν ἐστιν ἔργα γινώσκοντί τε καὶ πράττοντι. καὶ γὰρ στρατηγοὶ πολλοὶ πολλάκις καὶ τοξεύειν, καὶ ἀκοντίζειν, καὶ μάχεσθαι διὰ ξιφῶν τε καὶ δοράτων ἐπίστανταί τε καὶ πράττουσι. καὶ βασιλεῖς ὡσαύτως. ἀλλ' οὐχ ἡ βασιλεὺς, ἢ στρατηγὸς ἦν ἀλέξανδρος ὁ μακεδὼν, ἢ φίλιππος ὁ πατὴρ αὐτοῦ. ταῦτα τὰ τῶν στρατιωτῶν ἔπραττον, ἀλλὰ καθ' ἑτέρας τέχνας ὑπηρετικὰς τῇ στρατηγικῇ τε, καὶ βασιλικῇ. καὶ τοίνυν καὶ ἡμεῖς ᾗ μὲν ἰατροὶ γινώσκομεν ἑκάστου βοηθήματος ποιότητά τε καὶ ποσότητα, καὶ καιρὸν, καὶ τρόπον χρήσεως. ᾗ δ' ὑπηρέται φλεβοτομοῦμεν, καὶ σικυάζομεν, καὶ τὰ ἄλλα διὰ τῶν χειρῶν ἐνεργοῦμεν. ἀξιώματι τοιγαροῦν ἡ μὲν ἰατρικὴ πρώτη τῶν ἰατρῶν ἐστίν. ὁ δ' ἰατρὸς τῆς ὑπηρετικῆς τέχνης. ἐκείνη δὲ τῶν ὑπηρετῶν. οἱ δ' ὑπηρέται τῶν παρασκευαζουσῶν αὐτοῖς τά τε ὄργανα, καὶ τὰς ὕλας τῶν τεχνῶν. ἐκεῖναι δὲ ἐργαζομένων τὰ κατὰ ταύτας τεχνιτῶν. αὐτοὶ δὲ οἱ τεχνῖται τῶν παρασκευαζομένων ὑλῶν τε, καὶ ὀργάνων. ἀνάπαλιν τοίνυν ἕνεκα μονιμωτέρας γνώσεώς τε, καὶ μνήμης, τῷ κατὰ λόγον τῶν τεχνῶν ἀκόλουθον. ἐσχάτους μὲν ὑγείας φυλακτὴν, καὶ ποιητικὴν εἶναι τοὺς κατασκευάζοντας ἡμῖν κλυστῆρας, καὶ φλεβότομα καὶ σμίλας, καὶ ψαλίδας, καὶ κλυστῆρας καὶ τἆλλα τῆς ἰατρικῆς τέχνης ὄργανα. σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ τοὺς τὰς ὕλας προπαρασκευάζοντας οὓς ὀνομάζουσι ῥιζοτόμους, καὶ βοτανικοὺς, καὶ τὰ ἐκ τῶν μετάλλων ἴσως τ' ἄλλα τοιαῦτα παρέχοντας. ἀνωτέρω δὲ τούτων τὰς τέχνας αὐτῶν. καὶ τούτων ἀνωτέρω, τὴν τέχνην αὐτῶν ἐφ' ἡ τοὺς ἰατρούς. εἶτα τὴν ἰατρικὴν αὐτήν. ἥτις πάλιν ὑπηρετεῖ τῇ φύσει. καὶ τῶν γε τῆς φύσεως αὐτῆς δυναμένων ἔνιαι μὲν εἰσὶ πρῶται καθ' ἃς τὸ ζῶον ἐν τῇ ζωῇ δυναμένη, τὸ τελεώτατον ἀξίωμα πρὸς τὴν ἀρίστην ζωὴν τοῦ σώ-

ματος ἔχουσι. καλῶ δὲ ἀρίστην ζωὴν τὴν ἐν ὑγείᾳ δηλονότι, μοχθηρὰ γὰρ ἡ ἐν νόσοις. ἕτεραι δ' εἰσὶ τούτων ὑπη-
ρετικαὶ δυνάμεις εἶτ' ἐκείνων πάλιν ἄλλαι. καὶ τοίνυν ἐπειδὴ τὸν κατάλογον ἅπαντα τῶν πρὸς ὑγείαν τε καὶ
ζωὴν ἀναγκαίων τεχνῶν τε καὶ δυνάμεων, ἐν τῷδε τῷ λόγῳ προὐθέμην εἰπεῖν, ἑτέρωθί γε μηδαμόθι διεληλυ-
θώς, οὐκ ὀκνήσω καὶ τὰ τῶν διοικουσῶν ἡμᾶς δυνάμεων ἀξιώματα προσθεῖναι. πρῶτον μὲν οὖν εἰσὶν αἱ τὴν ὑγιει-
νὴν συμμετρίαν φυλάττουσαι τῷ ζώῳ, κατὰ ποσόν τε, καὶ ποιόν. ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἔστι μόνιμος ἡ οὐσία τοῦ σώματος ἡ-
μῶν, οὔτε κατὰ τὸ ποσόν, οὔτε κατὰ τὸ ποιόν, ἀλλ' ἡ μὲν ποσότης μειοῦται κατὰ τὴν ἄδηλον αἰσθήσει διαπνοήν.
ἡ δὲ ποιότης ὑπαλλάττεται τρεπομένης ἀεὶ τῆς κράσεως, οὐ μόνον ἐκ τοῦ περιέχοντος, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἡμῶν ὡς ἐν τοῖς
ὑγιεινοῖς ἐπιδέδεικται. πρὸς μὲν τὴν τῆς ποσότητος ἐπανόρθωσιν, ἡ θρεπτικὴ δύναμις ἡμῖν ἐστί. πρὸς δὲ τῆς ποιό-
τητος, ἥ τε ἀνάπνευσις, καὶ ἡ καθ' ὅλον τὸ σῶμα διαπνοή. δεομένων δὲ ὕλης οἰκείας τῶν θρέψεσθαι μελλόντων, ἑτέρα τίς
10 ἐστιν ἡμῖν δύναμις, ἣν οὐ χεῖρον ὀνομάζειν συντόμου καὶ σαφοῦς ἕνεκα διδασκαλίας, αἱματοποιητικήν. ἢ πά-
λιν ἐπιτήδειος ἑτέρα δύναμίς ἐστιν, ἡ κατὰ τὴν γαστέρα πεπτική. κοιναὶ δὲ ἁπασῶν τῶν εἰρημένων δυνάμεων ἕ-
τεραι τέτταρές εἰσιν ὧν ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσα κληθεισῶν ὑπ' ἐμοῦ σαφηνείας ἕνεκεν, ἑλκτικῆς, καθεκτι-
κῆς, ἀλλοιωτικῆς, καὶ ἀποκριτικῆς. τούτων οὖν ὑμᾶς ἀξιῶ μεμνῆσθαι, γινώσκοντας ἐν ταῦτα μόνον εἰρῆσθαί μοι
τὸν λόγον τόνδε δεικνύντα τὴν φύσιν ἁπασῶν τεχνῶν πρώτην τε καὶ κυριωτάτην ἰάσεως.

Α' ΝΕΥΡΙΣΚΕΙ ἡ φύσις ἑαυτῆς τὰς ἐφόδους, οὐκ ἐκ διανοίας· τὰ μὲν οἷον τὸ σκαρδαμύσσειν. τὰ δὲ καὶ ἡ γλῶσ-
σα ὑπουργέει, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. ἀπαίδευτος ἡ φύσις ἐοῦσα, καὶ οὐ μαθοῦσα τὰ δέοντα ποιέει.

Ε' φόδους ὠνόμασε φύσεως, ὡς εἰ καὶ ὁδοὺς ἢ ὁρμὰς ἐπὶ τὰς ἐνεργείας εἶπεν. οὐχ ὡς ἡμεῖς διανοούμενοί τε, καὶ προαι-
ρούμενοι πράττομεν οὕτως γινομένας. τὸ γοῦν σκαρδαμύσσειν. ὀνομάζεται δ' οὕτως τὸ κλείσαντα τὰ βλέφαρα
διὰ ταχέων αὖθις ἀνοῖξαι, παραχρῆμα τοῖς γεννηθεῖσιν εὐθέως ὑπάρχει ζώοις ἀδιδάκτως. δῆλον δ' ὅτι τὸ ἔργον
20 τοῦτο μεγίστην ὠφέλειαν παρέχει τοῖς ὀφθαλμοῖς. ἔνδομένει τε γὰρ ἀνεῳγμένα τὰ βλέφαρα παντὶ τῷ χρόνῳ
τῆς ἐγρηγόρσεως. ἐνέπιπτέ τ' ἂν ἔξωθεν αὐτοῖς πολλὰ λυμαινόμενα τοῖς χιτῶσιν αὐτῶν. τούτου δ' ἔτι θαυμα-
σιώτερόν ἐστιν ἔργον τῆς φύσεως ὃ παρορῶσιν, οὐχ οἱ πολλοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰατρῶν οἱ πλεῖστοι, καίτοι καθ' ἑκά-
στην ἡμέραν γινόμενον. ἐὰν γοῦν παιδίῳ διετεῖ δείξας ἄρτον ὀνομάσεις αὐτοῦ τοῦτο τοὔνομα τὸν ἄρτον ἅμα τῷ
δεῖξαι, καὶ ποιήσεις οὕτω δίς που, καὶ τρίς, ὅτι τε τοῦ δεικνυμένου σώματος ἡ ἄρτος φωνὴ σημεῖόν ἐστιν ἐννοήσει τὸ
παιδίον, αὐτό τε μιμησάμενον αὐτὴν φθέγξεται διδαχθὲν ὅπως χρὴ κινῆσαι τὴν γλῶτταν. ἀνάλογον δὲ τούτῳ,
καὶ κατὰ τὰς ἄλλας κινήσεις ἃς ὀνομάζουσι προαιρετικάς, ὑπὸ πάντων γίνεται τῶν ζώων. ἐὰν γοῦν ἐθελήσει κάμ-
ψαι τι τῶν κώλων αὐτίκα τοῦτο ποιεῖ, καίτοι μὴ γινώσκον ἐκεῖνον τὸν μῦν ὑφ' οὗ κάμπτεται. κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐκ-
τεῖναι βουληθὲν ἐκτείνει δι' ἑτέρου μυός. ἀλλ' οὐδ' ὅστις ὁ μῦς οὗτός ἐστιν οὔτε κατά τινα τρόπον ἐνεργεῖν δύναται δῆλόν
ἐστι τῷ κινουμένῳ ζώῳ. πῶς γὰρ οἷόν τε γινώσκειν αὐτοῖς ἃ μηδὲ τοῖς πολλοῖς τῶν ἰατρῶν ἐστι πρόδηλα. καίτοι τί λέγω
30 πολλοῖς. ἐνίους γὰρ τῶν μυῶν οὐδὲ τῶν ἀνατομικωτάτων τις ἔγνω πρὸ ἡμῶν, ὥσπερ καὶ τὸν κάμπτοντα τὴν ἰγνύαν ἐγ-
κατακεκρυμμένον τῇ διαρθρώσει. ἀλλ' ὅμως ἅπαντες ἄνθρωποι κάμπτουσι τὴν κατὰ γόνυ διάρθρωσιν ἅμα τῷ
βουληθῆναι. καὶ μὴν οὐ μόνον τοῖς ἀνθρώποις ὑπάρχει τὸ τοιοῦτον τῆς ἐνεργείας εἶδος, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις ἅπα-
σιν. οὕτως ἄρα τῆς φύσεως ἡ δύναμις ἰσχυροτέρα ἐστὶ πρὸς τὸ πράττειν ἁπάσης τέχνης βέλτιον, ἃ συμφέρει τοῖς
ζώοις. καὶ τοίνυν Ἱπποκράτης τῆς μὲν τῶν βλεφάρων κινήσεως ἧς κινοῦμεν αὐτά, καὶ πρὸς ἄλλην τινὰ πρᾶξιν ἔ-
χομεν τὸν νοῦν ἐμνημόνευσεν ἐν τῷ φάναι. οἷον τὸ σκαρδαμύσσειν. τῆς δὲ κατὰ γλῶτταν ἐν τῷ φθέγγεσθαι, διὰ τοῦ
φάναι. καὶ ἡ γλῶσσα δὲ ὑπουργέει. προελομένων γὰρ ἡμῶν ἥντινα οὖν φθέγξασθαι φωνήν. ἡ γλῶττα πρὸς τὴν
διάρθρωσιν αὐτῆς ἑτοίμως ὑπηρετεῖ. τὰ γοῦν παιδία τὰ νῦν πρῶτον ἀκούσαντα τῶν δυσρήτων φωνῶν οἷον τοῦ
στράξ, καὶ σφίγξ, εὐθέως αὐτὰς φθέγγονται μιμούμενα, μήθ' οὕς τινας μῦς τῆς γλώττης δεῖ κινῆσαι γινώσκοντα,
μήθ' ὅπως αὐτὴν ἀνατείνειν, ἢ κλᾶν, ἢ περιάγειν, ἢ στηρίζειν ἄνω πρὸς τὴν ὑπερῴαν, ἢ τοὺς προσθίους ὀδόντας, ἢ
40 τι μέρος ἄλλο τοῦ στόματος. ὅταν δὲ εἴπῃ. καὶ ὅσα ἄλλα. τῶν προαιρετικῶν ἀναμιμνήσκει σε κινήσεων. ἐφ' ὧν ὡς ἔφην
τὰ ζῷα πάντα, μὴ ὅτι τὰς κινήσεις τῶν μυῶν, ἀλλὰ μηδ' αὐτοὺς γινώσκοντα τοὺς μῦς ὅμως ἅμα τῷ προελέσθαι
κάμψαι τὸ μόριόν ἐστιν ἐκτεῖναι, παραχρῆμα τοῦτο ποιεῖ. καθάπερ γε κἂν εἰς τὸ πλάγιον ἀπάγειν ἐθελήσῃ, καὶ
περιστρέψαι, κἂν ἑλίξαι, κἂν ὁπωσοῦν ἑτέρως κινῆσαι. διὸ καὶ τούτοις αὐτοῖς ἐπεφώνησεν. ἀπαίδευτος ἡ φύ-
σις οὖσα οὐ μαθοῦσα τὰ δέοντα. καλοῦνται μὲν οὖν οἱ μαθόντες ὅτι οὖν μάθημα πεπαιδεῦσθαι κατ' ἐκεῖνο τῇ φύ-
σει δ' ὑπάρχει πεπαιδευμένα τὰ μέγιστα εἶναι χωρὶς τοῦ μαθεῖν ὥσπερ ὁ Θουκυδίδης ἐπὶ τοῦ Θεμιστοκλέους εἶ-
» πεν. Οἰκείᾳ γὰρ συνέσει, καὶ οὔτε προμαθὼν εἰς αὐτοὺς οὐδέν, οὔτε ἐπιμαθὼν τῶν τε παραχρῆμα δι' ἐλαχίστης βου-
» λῆς κράτιστος γνώμων, καὶ τῶν μελλόντων ἐπὶ πλεῖστον τοῦ γενησομένου, ἄριστος εἰκαστής.

Δ ΑΚΡΥΑ, ῥινῶν ὑγρότης, πταρμοί, ὤτων ῥύπος, στόματα, σιάλου ἀναγωγή, πνεύματα, εἴσοδος, ἔξοδος, χάσμη,
βήξ, λυγμός, οὐ τοῦ αὐτοῦ πανταπάσι τρόπου.

Ε ἰς τὴν ἐξήγησιν τῆσδε τῆς ῥήσεως ὅσα δοκεῖ μοι κάλλιστ' αὖθις εἰπεῖν ἐγὼ διεξελθὼν πρότερον οὕτω μεταβήσο-
50 μαι πρὸς τοὺς ἐξηγησαμένους τὸ βιβλίον. ἅπαντας μὲν οἰομένους ἀφεῖσθαι τῆς προγεγραμμένης ῥήσεως τὴν νῦν
ἡμῖν προκειμένην, ἐξηγουμένους τε τὰς λέξεις αὐτοῖς ἁπάσας ὡς εἰς πρόγνωσιν διαφερούσας. ἐμοὶ δὲ φαίνεται
τὸ προκείμενον ἐξ ἀρχῆς ἔτι καὶ νῦν διὰ ταύτης ὅλης κατασκευάζειν ὁ Ἱπποκράτης. προὔκειτο δὲ αὐτῷ δεῖξαι
τὴν φύσιν πάντα ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ ἀνθρώπου πράττουσαν. ἀρξάμενος οὖν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτῆς ὅσα κατὰ τὰ
σώματα τῶν ζώων ὑγιαινόντων ἐργάζεται. καὶ διελθὼν αὐτὰ κατὰ τὴν πρὸ ταύτης ῥῆσιν, ἑξῆς ὅσα κατὰ τὰς
νοσώδεις διαθέσεις ἢ κοινὰς ὑγιαινόντων καὶ νοσούντων σωμάτων ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ ζώου ποιεῖ, κατὰ τὸν ἐνεστῶ-
τα λόγον ἐδήλωσεν. ὧν ἕκαστον ἐγὼ κατὰ μέρος προχειριζόμενος ἐπιδείξω τινὰ μὲν ὡς ἔφην ὄντα ἴδια νοσω-
δῶν διαθέσεων. ἔνια δὲ κοινὰ νοσοῦσί τε ὑγιαίνουσι, καὶ νοσοῦσι γίνεται. ποτὲ μὲν ἑπόμενα τῷ τρόπῳ τῆς κατὰ τοὺς

ὀφθαλμοὺς

ὀφθαλμοὺς νοσώδους διαθέσεως ὥσπερ ὅταν φλεγμαίνουσι. ποτὲ δὲ τῆς φύσεως ἀποκρινούσης τὸ πλεο-
νάζον ὑγρὸν, ἢ γεννώσης τὸ λεῖπον, ἐν τοῖς κατ' αὐτοὺς ἀδέσιν. οὕτω δὲ καὶ ἡ τῆς ῥινὸς ὑγρότης, ἐκκενουμένων δι'
αὐτῆς τῶν κατὰ τὸν ἐγκέφαλον ἀθροιζομένων περιττωμάτων, γίνεται, καὶ οἱ πταρμοὶ δέ. φύσεως μὲν ἔργον ὑ-
πάρχουσιν ἀεί. γίνονται δὲ ἐπὶ νοσώδεσι διαθέσεσιν. ὀνομάζω δὲ νοσώδεις διαθέσεις, οὐ μόνον ὅταν ἤδη νοσῶ-
σιν, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὰν ἄρχηταί τις αὐτῶν συνίστασθαι. οἷον γὰρ ἐπὶ ὀφθαλμῶν ἐστὶν ἡ τάραξις ἰδίως ὀνομαζο-
μένη φλεγμονῆς ἀρχή τις οὖσα, τοιαῦται πολλαὶ νοσώδεις διαθέσεις ἀρχόμεναι συνίστασθαι λύονται, τῆς φύ-
σεως ἐκκρινούσης τοὺς γεννῶντας αὐτὰς ἀτμούς τε καὶ χυμούς. εἴρηται δὲ περὶ πάντων τῶν τοιούτων ἐν ταῖς περὶ τῶν
συμπτωμάτων αἰτίαις. ἔνια μὲν γὰρ αὐτῶν ἀεὶ ὑπὸ τῆς φύσεως γίνεται, κωλυτικὰ δ' ἐστὶ νοσωδῶν διαθέσεων,
ἤτοι γεννωμένων, ἢ γενέσθαι μελλουσῶν, ὥσπερ ἔνια τῶν ἤδη γεγενημένων τε καὶ συμπεπληρωμένων θερα-
10 πευτικά, καὶ τοῦτ' ἐστὶ τὸ τοὺς ἐξηγητὰς ἀπατῆσαν, ὡς οὐκ ἔστι νῦν ὁ λόγος Ἱπποκράτους περὶ τῶν τῆς φύσεως
ἔργων, ἀλλ' ἔν γε τοῖς τρισὶν ὑπομνήμασιν ἐν οἷς διέρχομαι περὶ τῶν ἐν τοῖς συμπτώμασιν αἰτιῶν. ἅπας οὗτος
ὁ λόγος ἐξείργασταί μοι, δεικνύντι τῆς φύσεως ἐνεργούσης γίνεσθαι τοιαῦτα πάντα συμπτώματα, περὶ
ὧν νῦν ὁ λόγος ἐνέστησε. καὶ γὰρ ὁ τῶν ὤτων ῥύπος ὑπ' ἐκείνης γίνεται καθαιρούσης ἐγκεφάλου τὰ περιττώμα-
τα. καὶ ἡ βὴξ ἕνεκα τοῦ καθαρὰς ἐργάζεσθαι τὰς ὁδοὺς τῆς ἀναπνοῆς ἐδείχθη γινομένη. καθάπερ γε καὶ ὁ λυ-
γμὸς, καὶ χάσμη, καὶ σκορδινισμὸς, ἐκκρίσεις ἕνεκεν περιττωμάτων. ἔνια δὲ τῶν εἰρημένων κατὰ τὴν προκειμένην
ῥῆσιν, οὐδὲ συμπτώματα ὅλως ἐστίν. ὥς γε ἥ τε ἀναπνοὴ, καὶ ἡ καθ' ὅλον τὸ σῶμα διαπνοή. δεδήλωται δὲ ὑπ'
αὐτοῦ περὶ μὲν τῆς ἀναπνοῆς, ἔνθα φησίν. πνεύματος εἴσοδος, ἔξοδος. περὶ δὲ τῆς διαπνοῆς, ἐφεξῆς ἔνθα πά-
λιν ἔγραψε. τροφῆς, καὶ πνοῆς, σιάλου δὲ γένεσις ἐν τῷ στόματι. τῶν προνοητικῶς ὑπὸ τῆς φύσεώς ἐστι γινομένων.
ὥσπερ γε καὶ ἡ ἐκ θώρακός τε καὶ πνεύμονος ἀναγωγὴ τῶν πτυάλων. εἴρηται δὲ καὶ περὶ τούτων ἐν τῇ προκειμένῃ
20 ῥήσει κατὰ τήνδε τὴν λέξιν. στόματος σιάλου ἀναγωγή. καὶ χρὴ τὸ μὲν στόματος σιάλου. καθ' ἑαυτὸ προσενέ-
γκασθαι. τὸ δ' ἀναγωγὴ μετ' αὐτὸ προσθέντας τοῦ πτυάλου. τάχα μὲν ἡμαρτηθέντος εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τοῦ πρώ-
του τῶν ἀντιγράφων ὑπὸ τοῦ πρώτου βιβλιογράφου. τάχα δὲ αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους παραλιπόντος, ὡς
ἂν ἑαυτῷ τινα ὑποτύπωσιν γράφοντος, οὐ πρὸς ἔκδοσιν σύγγραμμα. τὸ δ' ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς προκειμένης
ῥήσεως γεγραμμένον οὐ τοῦ αὐτοῦ παντάπασι τρόπου, τοιόνδ' ἐστί. πάντα τὰ εἰρημένα πᾶσι τοῖς εἰρημέ-
νοις οὐ τοῦ αὐτοῦ τρόπου ἐστὶν, ὡς γὰρ ἐδείξαμεν, ἔνια μὲν ἐπὶ τῶν κατὰ φύσιν ἐχόντων μόνων γίνεται. τινὰ δὲ ἐπὶ
μόνων τῶν νοσωδῶν διαθέσεων. ὥσπερ δ' αὖ πάλιν ὑπ' ἀμφοτέρων ἔνια. καὶ τινὰ μὲν αὐτῶν, μόνης τῆς φύσε-
ώς ἐστιν ἔργα. γραφόντων δὲ τήνδε τὴν λέξιν τῶν ἐξηγητῶν πολυειδῶς, ὀλίγον ὕστερον αἱ γραφαὶ λεχθήσονται. νυνὶ δὲ
πρότερον, ὅσον ἔθ' ὑπόλοιπόν ἐστιν ὅλης τῆς ῥήσεως ἐν ᾗ τὰ τῆς φύσεως ἔργα κατέλεξεν, ἐξηγήσομαι.

ΟΥΡΟΥ ἄφοδος καὶ φύσης, καὶ ταύτης τῆς ἑτέρης τροφῆς καὶ πνοῆς, καὶ τοῖσι θήλεσι. τούτοισι καὶ κατὰ τὸ ἄλλο
30 σῶμα ἱδρῶτες, κνησμοὶ, σκορδινισμοὶ καὶ ὅσα τοιαῦτα.

Γράφουσι μὲν καὶ ταύτην τὴν λέξιν ἄλλοι ἄλλως ἀλλ' ἐγὼ καὶ νῦν τὴν τοῖς πλείστοις ὁμολογουμένην γραφὴν,
ὅλη τε τῇ κατὰ τὴν ῥῆσιν διανοίᾳ συμφωνοῦσαν, ἔν τε τοῖς ἀκριβέσι τῶν παλαιῶν ἀντιγράφων εὑρισκομένην,
εἱλόμην. ἔστι δ' ὁ νοῦς αὐτῆς τοιοῦτος, ὥσπερ ἐπὶ τῶν προειρημένων συμπτωμάτων ἔργα φύσεως αὐτοδιδάκτου
δῆλα θεν ἐπὶ σωτηρίᾳ τοῦ ζώου γινόμενα. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ νῦν οὔρου, καὶ ἀφόδου, καὶ φύσης διττῆς ἐ-
μνημόνευσε, καὶ τροφῆς, καὶ διαπνοῆς, καὶ τῶν τοῖς θήλεσι ζώοις ὑπαρχόντων μόνοις. εἶτ' ἐφεξῆς ἱδρώτων τε καὶ κνη-
σμῶν, καὶ σκορδινισμῶν. ἥ τε γὰρ δι' οὔρων διάκρισις ἐὰν ἀναμνησθῇς ὅπως γίνεται, θαυμαστὴν ἐνδείξεταί σοι
πρόνοιαν εἰς τὰ ζῶα. τῆς τε τῶν νεφρῶν κατασκευῆς ἕνεκα, καὶ τῆς τῶν οὐρητήρων ἐκφύσεως, ἣν ἐκ τῆς κοι-
λίας τῶν νεφρῶν ἴσχουσιν. ἔτι τε τῶν ἐπιθημάτων ἃ τοῖς εἰς τὴν κύστιν ἐμφυομένοις στόμασιν αὐτῶν ἐπίκειται, τοῦ τε
μυὸς ὃς ἀνάλογον τῷ κατὰ τὴν ἕδραν σφιγκτῆρι, περιβέβληται τῷ τραχήλῳ τῆς κύστεως. ἐπὶ τούτοις τε τῶν
40 ἄλλων ὅσα μικρότερα μέν ἐστι τούτων καὶ ἧττον θαυμαστὰ, τοσαύτην δ' ἔχοντα χρείαν εἰς τοὔργον, ὥστε εἰ μὴ τὸν
τρόπον τοῦτον ἅπαντα κατεσκεύαστο μοχθηρῶς ἂν ἢ οὐδ' ὅλως ἐγίνετο τὰ περὶ τὴν τῶν οὔρων διάκρισίν τε,
καὶ κένωσιν. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰ κατὰ τὴν ἄφοδον ὥσπερ ἐστὶ. ἀπόκρισιν τῶν περιττῶν τῆς τροφῆς παρεσκευα-
σμένα τῇ φύσει κατὰ τὴν τῶν τροφίμων ὀργάνων κατασκευὴν, ἐνδείκνυται τὴν εἰς τὰ ζῶα πρόνοιάν τε καὶ σο-
φίαν αὐτῆς. ἃ σύμπαντ' ἔχεις ἐν τοῖς περὶ χρείας μορίων εἰρημένα. νυνὶ δ' ἀρκεῖ τῶν κεφαλαίων ἀναμιμνή-
σκειν μόνον. ἔνιοι μὲν οὖν ἑκάτερον τῶν ἐν ἀρχῇ τῆς προκειμένης ῥήσεως γεγραμμένων ἀναγνόντες αὐτὸ καθ'
ἑαυτὸ μόνον. οὔρων. αὐτοῦ ἐνταῦθα, καὶ ἀποπατημάτων μνημονεύειν φασὶν, ἔνιοι δὲ συνάψαντες ἀμφότερα τὴν
ἄφοδον τῶν οὔρων ὥσπερ ἐστὶ τὴν κένωσιν ἐκ τῆς λέξεως δηλοῦσθαί φασιν, ὡς εἰ καὶ οὔρου ἔκκρισιν εἶπεν. οὗτοι
τοίνυν ἐν ἀρχῇ τῆς ῥήσεως ἔγραψαν κόπρου, καὶ οὔρου ἄφοδος, ὡς καὶ οὕτως εἴρητο, κόπρου καὶ οὔρου κένω-
σις. ὥσπερ δὲ τῆς τροφῆς περιττώματα θαυμαστὴν οἰκονομίαν ἔχει κατὰ τὴν διάκρισιν, οὕτω καὶ περὶ τὴν
50 τῆς φύσης ἀπόκρισιν ἑκατέρας τῆς τε κατὰ τὸ ἀπευθυσμένον ἔντερον, καὶ τῆς διὰ τοῦ στομάχου γινομένης
ἣν ἐρυγὴν ὀνομάζουσιν, ἥτις φύσεως ἐμφαίνεταί τις πρόνοια πρὸς ἔκκρισιν ἑκατέρας τῆς φύσης ὁρμόν-
των τῶν ὀργάνων ἐν οἷς ἀθροίζονται, φαίνονται ἐκκρινόμεναι κἂν ὑπνοῦντες τύχωσιν οἱ ἔχοντες αὐτάς. κἂν ἐν
καταφορᾷ, καὶ καταλήψει καὶ ληθάργῳ, καὶ κάρῳ, καὶ παραφροσύνῃ, καὶ βαθεῖ κώματι. παραπλησίως δ'
ἂν εὕροις τέχνην τῆς φύσεως εἰ μάθοις ὅσα περί τε τὴν τῆς τροφῆς οἰκονομίαν, καὶ τοῦ πνεύματος ἐργάζεται.
καὶ τούτων ἔτι μᾶλλον θαυμάσεις εἰ γνοίης ὅσα τοῖς θήλεσιν ἕνεκα τῆς κυήσεως ἐτεχνήσατο. παραπλή-
σια δὲ αὐτοῖς ἐστι καὶ τὰ καθ' ὅλον τὸ σῶμα περί τε τὴν τῶν ἱδρώτων ἔκκρισιν, καὶ κνισμοὺς, καὶ σκορδινισμούς.
ὀνομάζουσι μὲν οὖν κνησμὸν τὴν διὰ τῶν ὀνύχων ἐπιβολήν τε καὶ κίνησιν, ἣν ἐπὶ τῶν ὀδαξωμένων μορίων
ποιεῖται τὰ ζῶα φύσει, καὶ τούτου πᾶσιν ὑπάρχοντες αὐτοῖς. ἐθεάσασθε οὖν καὶ πρώην ἡνίκα τὴν αἶγα

ζῶον ἀνατέμνομεν ἔγκυμονα οὖσαν, τὸ κατὰ δεδεμένης αὐτῆς ἐξαιρεθὲν ἔμβρυον ὅπως ἐπὶ τὴν γῆν κα-
τατεθὲν πρῶτον ἐπὶ τῶν τεττάρων ποδῶν βαδίζειν ἐπεχείρησεν, οὐδενὸς αὐτὸ διδάξαντος, ἕνεκα βα-
δίσεως ὑποτεθεῖσθαι ταῦτα τὰ μόρια καὶ μικρὸν ὕστερον ἀποσεισάμενον τὴν περικειμένην ἔξωθεν ἑαυτῷ
περιττὴν κατὰ τοῦ δέρματος ὑγρότητα. καὶ μετ' ὀλίγον αὖθις ἑνὶ τῶν ποδῶν τὰς πλευρὰς κνησάμενον. ἐφ' ᾧ
καὶ πάντες οἱ παρόντες ἀνεκράγετε πρῶτον μὲν, ὅτι τὴν ἴασιν εὗρεν αὐτὸ τοῦ συμπτώματος ἄνευ τοῦ διδα-
χθῆναι. δεύτερον δὲ ὅτι διὰ τοῦδε τοῦ μορίου δύναται μόνου γενέσθαι, καὶ τρίτον ὅτι κατὰ τόνδε τὸν τρόπον. ὁ
δὲ σκορδινισμὸς τοιοῦτον μέν ἐστι σύμπτωμα κατὰ πάντας οἶμαι τοὺς μῦς οἷόν περ ἐπὶ τῆς χάσμης γίνεται
μόνοις τοῖς περὶ τὴν κάτω γένυν. ἐλέχθη δ' ἐν τοῖς τῶν συμπτωμάτων αἰτίαις ἔτι γε μέμνησθε καὶ τοῦτο κε-
νώσεως ἕνεκα τῶν ἐν τοῖς μυσὶν ἀτμωδῶν περιττωμάτων ὑπὸ τῆς φύσεως γινόμενον. ὁρᾶται δὲ ἀδιδάκτως
10 αὐτὸ καὶ τὰ βρέφη, καὶ τὰ ἄλλα ζῶα ποιοῦντα. ταῦτ' οὖν ἅπαντα καὶ ὅσα τούτοις ἕπεται, ὥσπερ καὶ
τὸ ἀποσείσασθαι τὴν ὑγρότητα μικρὸν ἔμπροσθεν ἐπὶ τοῦ κατὰ τὴν ἀνατομὴν ἐρίφου, λέλεκται δὲ θαυ-
μαστήν τινα τῆς φύσεως ἐνδείκνυται πρόνοιαν εἰς τὰ ζῶα. καθ' ἣν ὑγιαίνοντά τε φυλάττεται, καὶ νοσοῦν-
τα θεραπεύεται.

ἈΝΘΡΩΠΟΥ ψυχὴ ἀεὶ φύεται ἄχρι θανάτου. ἢν δ' ἐκπυρωθῇ ἅμα τῇ νούσῳ καὶ ἡ ψυχὴ τὸ σῶμα φέρεται.

Μαντείας δεῖ μᾶλλον ἤ τινος μεθόδου καθ' ἣν εὑρήσει τις ὅτι ποτὲ σημαίνειν βουληθεὶς, ἔγραψε τὸ φύεται.
δύναται μὲν γὰρ ἀκούεσθαι καὶ τὸ γεννᾶσθαι, καθάπερ ὁ Ἀσκληπιάδης ὕστερον ὑπέλαβε. δύναται δὲ καὶ τὸ,
αὐξάνεται. δύναται δ' ὥσπερ τινὲς ἤκουσαν ἀντὶ τοῦ διασώζεται τροφῇ καὶ ἀναπνοῇ χρωμένων ἡμῶν. ὅσοι
γὰρ οἴονται τὴν ψυχὴν εἶναι πνεῦμα διασώζεσθαι λέγουσιν αὐτὴν ἔκ τε τῆς ἀναθυμιάσεως τοῦ αἵματος, καὶ τοῦ
κατὰ τὴν εἰσπνοὴν ἑλκομένου διὰ τῆς τραχείας ἀρτηρίας εἴσω τοῦ σώματος. οὐκ ἄδηλον δ' ἐστὶ καὶ ὡς οὐδὲν ὧν
20 εἶπον ἀποφήνασθαι δυνατὸν ἡμῖν ἐστὶ διατεινομένοις, ὡς ἀληθές ἐστι μὴ πρότερον οὐσίαν ψυχῆς ἀκριβῶς ἐξ-
ευροῦσιν. εἰ μὲν οὖν ὥσπερ ἐν τῷ περὶ ἑβδομάδων ὁ γράψας τὸ βιβλίον ἐκεῖνο σαφῶς ἀπεφήνατο περὶ ψυ-
χῆς οὐσίας, οὕτως καὶ κατ' ἄλλο τι τῶν ὁμολογουμένων γνησίων Ἱπποκράτους συγγραμμάτων ἦν εἰρημένον, εἴ-
χον ἄν τι κἀγὼ λέγειν περὶ τοῦ φύεται ῥήματος. ἐπεὶ δ' οὐδαμόθι τῶν γνησίων βιβλίων Ἱπποκράτης ἀπεφήνα-
το σαφῶς ὅτι ποτὲ σημαίνει τὸ φύεται ῥῆμα. πρὸς δὲ τὸ τοῦτ' ἀγνοεῖν, οὐδ' αὐτὸς ἐμαυτὸν πέπεικα ψυχῆς οὐ-
σίαν ἐπίστασθαι βεβαίως. ὅτι μὲν γὰρ ὁ ἐγκέφαλος αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως τῆς καθ' ὁρμὴν ἡγεμών ἐστι τοῖς
τοῦ ζώου μορίοις ἅπασιν, ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων ἀποδέδειγμαι, πέπεισμαι
καὶ πρός γε τούτῳ τὸ κατὰ τὰς κοιλίας αὐτοῦ πνεῦμα πρῶτόν τι τῶν ὀργάνων εἶναι τῶν ψυχικῶν. ὅπερ ἦν
μοι προπετέστερον ἀποφηναμένῳ ψυχῆς οὐσίαν εἰπεῖν. εἴτε δὲ ἡ ὅλη τοῦ ἐγκεφάλου φύσις ἐκ τῆς τῶν τεττά-
ρων στοιχείων κράσεως εἰς τοιαύτην οὐσίαν ἦλθεν, ἢ ἰδιότητος, καθ' ἣν αἰσθήσεώς τε καὶ κινήσεως τῆς καθ' ὁρ-
30 μὴν ἀρχηγὸς ἔσται τῷ ζώῳ, καὶ δηλονότι καὶ μνήμης τε, καὶ νοήσεως. εἴτε τις ἄλλη δύναμις ἀσώματος ὑπὸ
τοῦ δημιουργήσαντος ἡμᾶς ἐντεθεῖταί τε τῷ ἐγκεφάλῳ, καὶ χωρίζεται πάλιν ἀποθνησκόντων οὐδεμίαν ἔχω ἀπό-
δειξιν βεβαίαν. ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀποφηναμένους τε τούτων ἡγοῦμαι πλεονεκτεῖν ἐμοῦ προπετείᾳ μᾶλλον, ἢ σο-
φίᾳ. καὶ μέντοι καὶ περιττὸν εἶναι νομίζω τοῖς ἰατροῖς ἐπίστασθαι ψυχῆς οὐσίαν. ἀρκεῖ γὰρ γινώσκεσθαι τοῖς τὴν
ἰατρικὴν τέχνην λογικῶς μεταχειριζομένοις, ὡς ἡ κατὰ φύσιν κρᾶσις αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ τοῦ κατὰ
τὰς κοιλίας αὐτοῦ πνεύματος ἄχρι περ ἂν διασώζηται, ζῆν δυνάμενον τὸ ζῶον. ἐὰν δὲ ἤτοι τὸ κατὰ τὰς κοι-
λίας πνεῦμα διαφθαρῇ παντάπασιν, ἢ τῆς κατὰ φύσιν κράσεως ἐπὶ πλεῖστον ἐκτραπῇ μετὰ τῆς κατὰ τὸν
ἐγκέφαλον ἀκολουθῆναι. ταῦτα γὰρ γινώσκων ὁ ἰατρὸς τῆς τ' εὐκρασίας αὐτοῦ καὶ τῆς ὑπάρξεως, προνοήσεται
ἀεὶ κατὰ τὰς εἰρημένας μεθόδους ὑφ' ἡμῶν ἔν τε τοῖς ὑγιεινοῖς, καὶ τοῖς θεραπευτικοῖς ὑπομνήμασιν ἃς ἔ-
δειξα πάσας Ἱπποκράτους πρῶτον εἰρηκότα. διὰ τοῦτ' οὖν οὐδὲ γνησίαν νομίζω τὴν προκειμένην ῥῆσιν εἶ-
40 ναι. παρεγγεγράφθαι δ' ὑπό τινος ὥσπερ καὶ ἄλλας οὐκ ὀλίγας. ἴσως δὲ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Θεσσαλὸν ἀθροῖσαι
φασὶ τὰς ὑπογραφὰς τοῦ πατρὸς, εὑρόντα γεγραμμένας ἐν χάρταις τε καὶ διφθέραις, καὶ δέλτοις. καὶ τοιαύτας
τινὰς παρεντεθεικέναι ῥήσεις. τῶν μέντοι γραψάντων ὑπομνήματα τοῦ προκειμένου βιβλίου τινὲς ἀντὶ τοῦ
βελτίων γίνεται, τὸ φύεται φασὶν εἰρῆσθαι. γίνεσθαι δ' αὐτὴν ἐν τῷ χρόνῳ βελτίονα νομίζουσι τοῖς προιοῦμέ-
νοις ἐπιστήμης τε καὶ σοφίας. ἀλλ' οὔτε ἰατρὸς ὁ λόγος, οὔθ' ὁμολογῶν τοῖς ἐπιφερομένοις. ὅτι γὰρ ἐπὶ τῆς οὐσί-
ας αὐτῆς εἴρηται τὸ φύεται, δῆλον ἐκ τοῦ φάναι ἢν δ' ἐκπυρωθῇ ἅμα τῇ νούσῳ, καὶ ἡ ψυχὴ τὸ σῶμα φέρεται.
καὶ δόξειε δ' ἂν ἐνδείκνυσθαι τὸ ἐκπυρωθῇ ῥῆμα, τὴν οὐσίαν τῆς ψυχῆς ἡγεῖσθαι τὸν Ἱπποκράτους τὸ ἔμφυτον
εἶναι θερμὸν, ὃ καὶ τῶν φυσικῶν ἔργων αἰτιᾶται πολλαχόθι. μέγιστον δ' ἐνταῦθα κινεῖται δόγμα διαπεφωνη-
μένον καὶ αὐτοῖς τοῖς φιλοσόφοις. ἔνιοι μὲν ἡγοῦνται μίαν οὐσίαν εἶναι ψυχῆς τε, καὶ φύσεως, οἱ μὲν ἐν τῷ
πνεύματι τιθέμενοι τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν. οἱ δ' ἐν τῇ τοῦ σώματος ἰδιότητι. τινὲς δὲ οὐ μίαν ἀλλ' ἰδίαν ἑκατέ-
50 ρας τὴν οὐσίαν εἶναί φασι. καὶ οὐ σμικρῷ δέ τινι διαφερούσας ἀλλ' ὅλῳ τῷ γένει. ὥσπερ γε καὶ τὴν μὲν τῆς φύ-
σεως, φθαρτὴν εἶναι ἡγοῦνται. τὴν δὲ τῆς ψυχῆς, ἄφθαρτον. Ἀριστοτέλης μὲν οὖν καὶ Πλάτων ὑπὸ μίαν
προσηγορίαν ἀμφοτέρας ἄγουσι τὰς δυνάμεις οὐ μόνον ᾗ λογιζόμεθα, καὶ μεμνήμεθα ψυχὴν καλοῦντες,
ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν τοῖς φυτοῖς ᾗ τρέφεταί τε καὶ αὔξεται, καὶ διασώζεται, μέχρι περ ἂν ἐν τῷ χρόνῳ ξηραν-
θῇ. τοῖς στωϊκοῖς δ' ἔθος ἐστὶ φύσιν μὲν ὀνομάζειν, ᾗ τὰ φυτὰ διοικεῖται. ψυχὴν δὲ ᾗ τὰ ζῶα. τὴν οὐσίαν, ἀμφο-
τέρων μὲν τίθενται τὸ σύμφυτον πνεῦμα. καὶ διαφέρειν ἀλλήλων οἴονται, ποιότητι. ξηρότερον μὲν γὰρ
πνεῦμα τὸ τῆς ψυχῆς, ὑγρότερον δὲ τὸ τῆς φύσεως εἶναι. δεῖσθαι δ' ἄμφω πρὸς διαμονὴν οὐ τροφῆς μό-
νον, ἀλλὰ καὶ ἀέρος. καὶ ὅσοι γε τοῦ δόγματος τούτου νομίζουσιν ἡγεμόνα τὸν Ἱπποκράτην γεγονέναι κα-
θάπερ ἐν τῷ περὶ ἑβδομάδων εἴρηται, τὸ φύεσθαι λέγουσιν εἰρῆσθαι κατὰ τῆς γινομένης ἐν αὐτοῖς προ-

σθέσεως

θέσεως ἐξ ἀμφοτέρων τῶν οὐσιῶν τῆς τε τοῦ ἀέρος, ἐναργῶς φαίνεται. καὶ τὴν ἑκατέρου χρείαν ἐπιστάμεθα. δέδεικται γὰρ ἡ μὲν ἀναπνοὴ τὴν συμμετρίαν τῆς ἐμφύτου θερμασίας φυλάττειν. ἡ δὲ τῶν σιτίων προσφορὰ τὸ διαρρέον τῆς σωματικῆς οὐσίας ἀναπληροῦν. καὶ εἴπερ εἶδός τι τοῦ σώματός ἐστιν ἡ ψυχὴ, προσηκόντως ἂν λέγοιτο φύεσθαι μέχρι τοῦ θανάτου. εἰ δέ ἐστιν ἑτέρα τις αὐτῆς οὐσία τῆς φύσεως ἣν Ἀριστοτέλης μὲν ὀνομάζει θρεπτικὴν, ἐπιθυμητικὴν δὲ Πλάτων, ἀληθὲς ἂν εἴη τὸ εἰρημένον. οὐκ ἀληθὲς δὲ ἐπὶ τῆς διανοητικῆς ψυχῆς. ὅτι μέντοι τὸ ἔμφυτον θερμὸν ᾧ μάλιστα ἀναφέρει τὰ σωματικὰ τῶν ἔργων ὁ Ἱπποκράτης ἐκπυρωθὲν, οὐ μόνον οὐκ ἔστι δυνάμενον τὰς ἔμπροσθεν ἐνεργείας ἐπιτελεῖν, οὐδὲ φέρειν ἡμᾶς ὅπερ ἦν αὐτῷ κυριώτατον, ἀλλὰ διαφθείρει τε καὶ τήκει καθάπερ τὸ πῦρ, εὔδηλόν ἐστι τῷ λόγῳ σκοπουμένοις ἡμῖν. καὶ τὰς ὑπὸ τῶν διακαῶν πυρετῶν συντήξεις τοῦ σώματος ἐναργῶς ὁρῶσι. περιλελειμμένης δὲ κατὰ τὸν εἰρημένον λόγον ἁπάντων τῆς τρίτης ψυχῆς ἢ δυνάμεως, ἢ ὅπως ἂν ἐθέλῃς ὀνομάζειν αὐτὴν, ἣν ὁ Πλάτων ἐκάλει θυμοειδῆ, καὶ περὶ ταύτης ἄμεινόν ἐστιν εἰπεῖν, ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἔτι ὑπολείπεσθαι κατὰ τὸν περὶ ψυχῆς λόγον. θερμασία μέν τις ἔμφυτος ἐν ἥπατι περιέχεται καθ' ἣν αἷμα γεννᾶται. θερμασία δὲ ἑτέρα πλείων ἐστὶ κατὰ τὴν καρδίαν εἰς θυμοῦ γένεσιν ἡμῖν δοθεῖσα, καὶ γὰρ χρεία τούτου τίς ἐστιν ὡς ἐν τοῖς περὶ τῶν Ἱπποκράτους καὶ Πλάτωνος δογμάτων, ἐπὶ δέδεικται. δεῖται μὲν αὐτὴ ἡ θερμασία τῆς ἀναπνοῆς. ἡ δ' ἑτέρα δὲ τῆς ἀναπνοῆς. οὕτω γὰρ ὀνομάζειν ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰατροῖς, τὴν διὰ τῶν ἀρτηριῶν γινομένην καθ' ὅλον τὸ σῶμα διττὴν ἐνέργειαν, ἐκπεμπουσῶν αἰθαλῶδες περίττωμα κατὰ τὴν συστολὴν, ἑλκουσῶν δὲ τῶν περιέξ ἀέρα κατὰ τὴν διαστολήν.

ΝΟΥΣΟΙ ξύντροφοι ἐν γήραϊ λείπουσι, καὶ διὰ πεπασμὸν, καὶ λύσιν, καὶ ἀραίωσιν.

Ὁ περὶ πασῶν ὁ λόγος αὐτῷ νῦν τῶν συντρόφων νόσων. ὀνομάζουσι δ' οὕτως τὰς ἐκ πολλοῦ χρόνου κατὰ τὸ σῶμα τῶν ἀνθρώπων διαμενούσας. οὔτε γὰρ φαίνεται τοῦτο γινόμενον, οὔτε αὐτὸς ἀγνοεῖ σαφῶς ἐν ἀφορισμοῖς εἰπών. οἱ πρεσβῦται τῶν νέων τὰ μὲν πλεῖστα νοσέουσιν ἧσσον. ὅσα δὲ αὐτοῖς χρόνια νοσήματα γίνεται, τὰ πολλὰ συναποθνήσκει. προσθεὶς δ' ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ τὸ τὰ πολλὰ καὶ μὴ καθόλου ποιησάμενος τὴν ἀπόφασιν ὡς ὅσα χρόνια νοσήματα γίνεται τὰ πολλὰ συναποθνήσκει, δῆλός ἐστιν εἰδὼς ἔνια λυόμενα πρὸ τοῦ θανάτου. τίνα τοίνυν ἐστὶ ταῦτα, καθάπερ γε καὶ τίνα τὰ μὴ λυόμενα πρὸ τοῦ θανάτου, διὰ τῶν ἀφορισμῶν αὐτὸς ἐνεδείξατο γράφων ὧδε. βράγχοι καὶ κόρυζαι τοῖς σφόδρα πρεσβυτέροισιν οὐ πεπαίνονται. ψυχρῶν γὰρ ἐνταῦθα μνημονεύσας, δῆλός ἐστιν ἔνια τῶν θερμῶν, συγχωρῶν λυθῆναι δύνασθαι κατὰ τὴν τῶν πρεσβυτέρων ἡλικίαν. ἔγω τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἐστὶν ἰάματα. σπάνια γάρ ἐστι ταῦτα. καὶ τάς γε κεφαλαίας τὰς θερμὰς ἑτεροκρανίας τε καὶ νεφρίτιδας τὰς τοιαύτας ἔτι τε ἀρθρίτιδας ὅσαι πάνυ θερμὴν ἔχουσι τὴν διάθεσιν. οὗτος μὲν οὖν ἐκ τῆς τοῦ γήρως κράσεως γινόμενος ὁ τρόπος τῆς λύσεως ἐν τῷ μέρει τῶν πεπασμῶν ἐστί. δηλοῦντος τοῦ πεπασμοῦ πάσαν ἀγωγὴν εἰς τὴν σύμμετρον κράσιν, ὡς ἐπὶ τῶν πεπαινομένων ἐδείχθη καρπῶν. ἑτέρους δὲ δύο τρόπους προστίθησιν ἔτι σπανιωτέρους τοῦ πεπασμοῦ, τόν τε κατὰ τὴν ἀραίωσιν, καὶ τὸν ἀμφιβόλως εἰρημένον, εἴτε κατὰ τὴν διάλυσιν, εἴτε κατὰ λύσιν ἀκούσαι χρή. γίνεται δὲ οὗτος ἐξ αὐτῆς τῆς σωματικῆς οὐσίας κοινῆς ἅπασιν οὔσης, μὴ ὅτι τοῖς ἐμψύχοις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἀψύχοις. ἀπορρεῖ μὲν γάρ τι πάντως αὐτῶν ἀλλὰ πλεῖστον μὲν, τῶν μαλακωτέρων. ἔλαττον δὲ, τῶν ἧττον μαλακῶν. οὕτως γοῦν ἔνιοι τῶν παρὰ φύσιν ὄγκων λύονται, διαφορουμένης τῆς οὐσίας αὐτῶν κατὰ βραχὺ χρόνῳ πλείονι. καὶ γίνεται τοῦτο τοῖς καλοῖς διαιτωμένης. ὡς ὅσοι γε πληρωτικῇ διαίτῃ χρῶνται, τὴν ἐπιρροὴν τοῖς πεπονθόσι μέρεσιν ἴσην τῇ διαφορουμένῃ ποιούμενοι φυλάττουσι τὰ πάθη. τρίτον δὲ τρόπον εἴρηκε λύσεως, τὴν ἀραίωσιν τοῦ σώματος. ὑπὸ μὲν τῶν ἰατρῶν ἐκ προνοίας γινομένην. ὑπὸ δὲ τῆς γεροντικῆς ἡλικίας σπανίως. ὅταν ἀσθενεστέρας γινομένης τῆς δυνάμεως ἰσχνοτέρας τε τῆς ἕξεως ἀραιοτέρου δὲ καὶ τοῦ δέρματος ἀραιωθῶσιν οἱ πόροι. ἡμεῖς μὲν οὖν οὕτως ἐξηγούμεθα τὴν ῥῆσιν ἀεὶ πειρώμενοι τοῖς ἐπὶ τῶν ἀρρώστων ὁρωμένοις ὁμολογούσας, ἐπιδεικνύναι τὰς λέξεις αὐτοῦ. τῶν δ' ἐξηγητῶν οἱ πλεῖστοι πάντα μᾶλλον ἢ τοῦτο πράττουσιν. οἵ γε καὶ νῦν ὡς ἐπὶ πάντων τῶν νοσημάτων εἰρημένου τοῦ λόγου, τὰς αἰτίας ἀποδιδόναι πειρῶνται. τούτων δ' εὐτοπώτερα λέγουσιν οἱ τὰ τοιαῦτα πάθη φάσκοντες ἐν τῷ γήρᾳ λύεσθαι. τῆς ψυχῆς μὲν οὖν ὀργὰς φιλαργυρίας, δεισιδαιμονίας. τοῦ δὲ σώματος ἐρωτικὰς διαθέσεις.

ἼΗΣΙΣ ἀντίκοον μὴ ὁμονέειν τῷ πάθει.

Οὗτος ὁ λόγος ὁ αὐτός ἐστι τῇ δυνάμει τῷ, τἀναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα. περὶ οὗ πολλάκις ἤδη διείλεγμαι.

ΤΟ ΨΥΧΡΟΝ καὶ ἐπικουρέει, καὶ κτείνει ὁκόσα ἐκ θερμοῦ.

Εἰς ἀνάμνησιν ἑαυτῷ καὶ τοῦτ' ἔγραψε τῆς προειρημένης ἀποφάσεως καθόλου μέρος ὑπάρχον. τὸ γάρ τοι ψυχρὸν ἐπικουρεῖ μὲν, τοῖς ψυχροῖς πάθεσι. κτείνει δὲ, τοὺς θερμοὺς νοσοῦντας, ἀφ' ἑνὸς γὰρ ὡς ἐπὶ παραδείγματος ἐπὶ πάντα τἀναντία μετάγειν χρὴ τὸν λόγον.

ὈΞΥΘΥΜΊΗ ἀνασπᾷ, καὶ καρδίην, καὶ πνεύμονα ἐς ἑωυτά. καὶ ἐς κεφαλὴν καὶ τὰ θερμὰ, καὶ τὸ ὑγρὸν, ἡ δὲ εὐθυμίη ἀφίησι καρδίην.

Αἰνιγματωδεστέρον ἡ λέξις σύγκειται. καὶ διὰ τοῦτο, καὶ γραφὰς αὐτῆς πλείονας ἐποιήσαντο καὶ ταῖς γραφαῖς οἰκείας ἐξηγήσεις, ἀληθέστερον δ' ἂν εἴποι τις οὐ ταῖς γραφαῖς τὰς ἐξηγήσεις. ἀλλὰ ταῖς ἐπινοηθείσαις ἐξηγήσεσι, προσαναπεπλάσει τὰς γραφάς. εὐθὺς οὖν τὸ ἀνασπᾷ ῥῆσις τί ποτε σημαίνει κατὰ τὴν λέξιν ἀνασπᾶσθαι τὴν καρδίαν καὶ τὸν πνεύμονα λέγειν αὐτὸν ὑπὸ τῆς ὀξυθυμίης ἐξηγησόμεθα, προσκειμένου δὲ τοῦ ἐς ἑωυτὰ καὶ ἐς κεφαλὴν, διανοίας ἑτέρας ἔμφασις γίνεται τοιαύτης, ἡ καρδία καὶ ὁ πνεύμων ἀνασπᾷ, καὶ εἰς ἑαυτὰ, καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ θερμὰ, καὶ τὸ ὑγρόν. ὄντος καὶ τοῦ, θερμὰ πλησίων ἀδιανοήτου. θερμὸν

γὰρ ἐχρῆν, ἢ θερμὰ εἰρῆσθαι μᾶλλον. ἄμεινον οὖν ἐστὶν ἴσως ἀπογνόντα τῆς κατὰ μέρος ἐν τῇ ῥήσει λέξεως ὡς συγκεχυμένης, ἔκφρασιν αὐτῆς μᾶλλον ἢ παράφρασιν, ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλῃ, ποιήσασθαι. τοῦτο δ' ἀδύνατον γενέσθαι μὴ κἂν* ἕν γ' ἔτι τῶν ὀνομάτων ἐξηγησαμένων ἡμῶν ὅπερ ἐστὶ τὸ ἀνασπᾶν. δυοῖν γὰρ θάτερον ἐν ταῖς ὀξυθυμίαις, ἤτοι τὸν πνεύμονα, καὶ τὴν καρδίαν εἰς τὴν κεφαλὴν ἀνασπᾶσθαι φάναι, ἢ τὴν καρδίαν, καὶ τὸν πνεύμονα, καὶ τὴν κάτωθεν ἀνασπᾶν εἰς ἑαυτὰ τό τε θερμὸν, καὶ τὸ ὑγρόν. πιθανὸν γὰρ ἐκ τῶν κατὰ τὸ ἧπαρ χωρίων, ὅθεν ἡ χορηγία τοῦ αἵματός ἐστιν ἀνασπᾶσθαι τήν τε θερμασίαν, καὶ τὴν ὑγρότητα. φαίνεται οὖν ἐναργῶς ἐν ταῖς ὀξυθυμίαις μείζονά τε καὶ σφοδρότερον ἡ καρδία ποιουμένη τὸν σφυγμὸν ἅμα ταῖς καθ' ὅλον τὸ ζῶον ἀρτηρίαις. εὔλογον δὲ καὶ τὰ πληρώσαντα τὴν διαστολὴν αὐτῆς, ἕλκεσθαι τηνικαῦτα πλείω. τοῦ δὲ πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀναφέρεσθαι τό τε ὑγρὸν, καὶ τὴν θερμασίαν πλείονα, σημεῖόν ἐστι τὸ κατὰ τοὺς ὀφθαλμούς τε καὶ τὸ πρόσωπον ὅλον ἔρευθος. ἀλλὰ καὶ εἰ ἅψαιο, θερμότερα ταῦτα φαίνεταί σοι γεγονότα. προδήλως τε καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ λάμπουσί τε ἅμα, καὶ προπετέστεροι δηλοῦσι γεγονέναι. καὶ ἡ σύμπασα κεφαλὴ θερμοτέρα. κατὰ δὲ τὴν εὐθυμίαν φησὶ ἀφίησι τὴν καρδίαν τουτέστι καταλείπει τὰ προειρημένα. χρήσιμος δὲ τῶν εἰρημένων ἡ γνῶσις εἰς τὸ, ποτὲ μὲν φυλάττεσθαι τὴν ὀξυθυμίαν, ποτὲ δ' αὐτὸν ἐπιτηδεύειν. φυλάττεσθαι μὲν ὅταν ἡ καρδία καὶ ἡ κεφαλὴ θερμότεραι τοῦ προσήκοντος ὑπάρχουσι κατὰ φυσικὴν δυσκρασίαν, ἤ τι πάθος θερμὸν ἐπίκτητον. ἐπιτηδεύειν δ' ἐν τοῖς πάθεσι ψυχικοῖς καὶ τῇ φύσει ψυχροτέρᾳ κεφαλῇ. ὡσαύτως δὲ ἡ καθ' ὅλον τὸ σῶμα κρᾶσιν. εἰ μὲν εἴη θερμοτέρα τοῦ δέοντος, ἤτοι κατὰ πάθος ἢ φύσει, βλαβήσεται μεγάλως ὑπὸ τῆς ὀξυμένης. ἡ δ' ἐναντία τῇδε μεγάλως ὀνήσεται. ἐπεὶ γάρ τοι καὶ κατὰ τὸ δεύτερον τῶν ἐπιδημιῶν ἐδείκνυμεν ὑπ' αὐτοῦ δεδιδαγμένον ἡνίκ' ἔλεγεν. ἐπιτηδεύειν ὀξυθυμίην ἐμποιέειν, καὶ χροιῆς ἀναλήψιος ἕνεκα καὶ χυμάσιος.

ΠΌΝΟΣ τοῖσιν ἄρθροισι, καὶ σαρξὶ, σῖτος, ὕπνος σπλάγχνοισι.

Ἐπειδὴ τὸ πόνος ὄνομα πολλάκις μὲν εἴωθεν ὁ Ἱπποκράτης ἀντὶ τοῦ γυμνασίου λέγειν ἐνίοτε, ἀντὶ τῆς ὀδύνης, ἢ ἁπλῶς ἧς τινος οὖν βλάβης ὡς ἐν πολλοῖς ὑπομνήμασιν ἤδη μεμαθήκατε, διὰ τοῦτο τοίνυν ἄλλος ἐπ' ἄλλο τῶν τριῶν σημαινομένων ἧκε τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον. ὁ μέν τις ἡγούμενος αὐτὸν λέγειν τὸ γυμνάσιον, τοῖς ἄρθροις τε, καὶ ταῖς σαρξὶν οἷόν περ σῖτον εἶναι τουτέστι τροφὴν, καὶ ῥώμην, καὶ ὠφέλειαν. αὐξάνεσθαι γὰρ αὐτὰ, καὶ κρατύνεσθαι, καὶ ῥώννυσθαι διὰ τῶν γυμνασίων οὐδὲν ἧττον, ἢ διὰ τῶν τροφῶν. ὁ δέ τις ἄλγημα, καὶ ὀδύνην τοῖς ἄρθροις τε καὶ ταῖς σαρξὶ τὸν πολὺν σῖτον, ἤκουσεν εἰρῆσθαι. τὴν γὰρ πληθώραν οὐ μόνον δυσκίνητα ποιεῖν τά τε ἄρθρα, καὶ τὰς σάρκας ὅπερ ἐστὶ τοὺς μῦς, ἐν τούτοις γὰρ τὸ τῶν σαρκῶν γένος, ἀλλὰ καὶ ῥευματίζειν ὡς ὀδύνας ἐργάζεσθαι. ταύτῃ δ' ἕπεται τῇ γνώμῃ, καὶ τὸ κατὰ τὸ τρίτον σημαινόμενον, ἡγουμένων τινῶν τὸν πολὺν σῖτον ὅπερ ἐστὶ τὴν πληθώραν, βλάβην εἶναι τοῖς τε ἄρθροις, καὶ ταῖς σαρξίν. οὐ μόνον δὲ σαρξὶ καὶ ἄρθροις ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς μορίοις τοῦ σώματος ἡ πληθώρα, καὶ βλάβην εἴωθε, καὶ ὀδύνας ἐπιφέρειν. καὶ μέν τοι καὶ τὸ δεύτερον μέρος τῆς ῥήσεως ἐν ᾧ φησιν. ὕπνος σπλάγχνοισι. τὴν μὲν διάνοιαν ἕξει τοιαύτην, ὥσπερ ὁ πόνος τοῖς ἄρθροις, καὶ ταῖς σαρξὶν, οὕτως ὁ σῖτος τοῖς σπλάγχνοις, ἤτοι γυμνάσιον ἔσται φέρον εὐεξίαν, ἢ ὀδύνην, ἢ βλάβην οἴσει. γυμνάζεσθαι μὲν ἐν τοῖς ὕπνοις τὰ σπλάγχνα καθ' ὅσον ἐνεργεῖ μάλιστα τηνικαῦτα, καὶ κατεργάζεται τὴν τροφὴν, ἀκούειν ἄν τις δύναιτο. βλάβην δέ τινα καὶ ὀδύνην ἐπιφέρειν οὐκ ἀληθές. ἀνωδυνίαν τε γὰρ καὶ ὠφέλειαν μᾶλλον ὁ ὕπνος οὐ τοὐναντίον πέφυκεν ἐργάζεσθαι. πλὴν εἴ τις ἐν ἀρχαῖς παροξυσμῶν λέγοι ταῦτα ποιεῖν αὐτόν. ἀλλὰ νῦν γε χωρὶς διορισμοῦ τῆς ῥήσεως γεγραμμένης, οὐκ ἀληθὴς ὁ λόγος ἔσται. μή τοι τοίνυν ἄμεινόν ἐστιν οὕτως ἀναγινώσκειν. πόνος τοῖς ἄρθροις, καὶ ταῖς σαρξίν. εἶτ' ἀφ' ἑτέρας ἀρχῆς σῖτος ὕπνος σπλάγχνοισιν. ἵν' ὁ λόγος γένηται τοιόσδε, τὸ μὲν γυμνάσιον τοῖς ἄρθροις, καὶ ταῖς σαρξὶν ὠφέλειαν παρέχει, σῖτος δὲ καὶ ὕπνος τοῖς σπλάγχνοις. τοῦ γὰρ ἐμφύτου θερμοῦ συννεύοντος εἰς τὸ βάθος ὡς αὐτὴν ἐδίδαξεν, αἵ τε πέψεις τῶν σιτίων ἀμείνους γίνονται, καὶ τρέφεται τηνικαῦτα τὰ σπλάγχνα. κατὰ δὲ τὴν ἐγρήγορσιν ἀποτεινομένου πρὸς τὸ δέρμα τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ τὰ σπλάγχνα ψυχρότερα γίνονται σφῶν αὐτῶν. ἅπερ δὲ ἐκείνοις ὑπῆρχεν ἐν τοῖς ὕπνοις, ταῦτα τοῖς κώλοις τε καὶ πᾶσι τοῖς ἐκτὸς ἐν ταῖς ἐγρηγόρσεσιν.

ΨΥΧΗ͂Σ περίπατος, φροντὶς ἀνθρώποις.

Τὸν περίπατον ἀντὶ τοῦ γυμνασίου πάντες ἤκουσαν οἱ ἐξηγησάμενοι τὸ βιβλίον, ἵν' ὁ λόγος ᾖ τοιόσδε. τοῖς ἀνθρώποις αἱ φροντίδες γυμνάσιον, προσηγορίας* κεχρῆσθαι τῇ τοῦ περιπάτου δηλούσης τῆς φωνῆς ταύτης εἶδός τι γυμνασίου. κακοζήλου δὲ τῆς ἑρμηνείας οὔσης εἰκότως αὐτὴν ὁ Διοσκουρίδης φυλαττόμενος οὐ περίπατον ἔγραψεν, ἀλλὰ προσθεὶς τὸ υ γράμμα, περὶ παντός. ὥστε γενέσθαι τὴν λέξιν τοιάνδε. ψυχῆς περὶ παντὸς φροντὶς ἀνθρώποις. ἵν' ᾖ δηλούμενον ἐξ αὐτῆς περὶ παντὸς τοῖς ἀνθρώποις, ἀσκητέον ἐστὶ τὸν λογισμόν. αἱ γάρ τοι διανοήσεις, ὀνομάζονται φροντίδες. ὅθεν καὶ τὸν Σωκράτην φροντιστὴν ἐκάλουν, καὶ φροντίδας τὰ σοφὰ βουλεύματα τἀνδρὸς ὠνόμαζον. ὡς κἀν ταῖς Ἀριστοφάνους νεφέλαις εὑρεῖν ἔνθα κωμῳδεῖ, καὶ σκώπτει τὸν Σωκράτην ὡς ἀδολέσχην. εἰ δὲ τῇ δόξῃ φιλοσόφου, θεωρίας οὐκ ἰατρικῆς ὁ λόγος ἔχεσθαι, πρῶτον μὲν ἐνθυμείσθω κοινῶν ἁπασῶν εἶναι τῶν λογικῶν αὐτοτεχνῶν ἐν αἷς τὸν λογισμὸν χρὴ γυμνάζειν ὡς ἄλλοις τε πολλοῖς εἴρηται τῶν ἰατρῶν, Ἐρασιστράτῳ τ' οὐκ ὀλιγάκις. ἔπειτα δὲ καὶ πάθη τινὰ γίνεται, τὰ μὲν οἷον ναρκοῦντα τὸ λογιστικὸν, καὶ τὸ μνημονευτικὸν τῆς ψυχῆς, τὰ δὲ καρώδη καὶ καταφορικὰ, τούτοις οὖν ἡγητέον ὠφελίμους εἶναι τὰς φροντίδας ὡς ἐν ἄλλοις ἐδίδαξε τὰς ὀξυθυμίας εἶναι χρησίμους εἰς εὐχυμίαν τε καὶ τῆς κατὰ φύσιν ἕξεως ἀνάκτησιν.

ἘΝ ΤΟΙ͂Σ τρόμεσι τὸ αἷμα συνέχει. βοηθητέον. ὡς τὸ κενὸν πληρωθῆναι,

Αἰνιγματώδης

Α αἰνιγματώδης καὶ ἥδε ἡ ῥῆσίς ἐστιν. οὔτε γὰρ τί τὸ συντρέχειν δηλοῖ, σαφές ἐστιν, οὔτε τί κενὸν πληρωθῆναι. διὰ τοῦτ᾽ οὖν, ἔνιοι μὲν τῶν ἐξηγητῶν εἰρῆσθαι τὸν λόγον φασὶ, περὶ τῆς ἐπὶ τραύμασιν αἱμορραγίας. ἔνιοι δὲ περὶ τῆς ἐπιγινομένης φλεγμονῆς. ἑκάτεροι γὰρ ἀξιοῦσιν εἰς τὸ τετρωμένον μέρος ἐπιρρεῖν αἷμα. καὶ μέντοι καὶ τούτου γυμνοῦ γινομένου, κενοῦσθαι τὰς ἐν ὅλῳ τῷ σώματι φλέβας. ὧν προνοητέον εἶναι φασὶν, ὡς ἂν πληρωθῶσιν αὖθις, εἶναι δὲ τὴν πλήρωσιν αὐτῶν διττὴν, ἀνασταλλομένου μὲν ὑπὸ τῶν ψυχόντων, καὶ στυφόντων φαρμάκων, καὶ σχήματος δὲ ἐπὶ πλείου τοῦ συρρέοντος αἵματος ἐπὶ τοῦ τετρωμένου τραυματίου. τινὲς δὲ οὐκ ἐπὶ τραυμάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν σφοδρῶς συντριβέντων ὀστῶν, καὶ μάλιστα ἐφ᾽ ὧν ἔξω τοῦ δέρματος ἀνέχει τι μέρος αὐτῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων ἐξαρθρημάτων ἁπασῶν τε καὶ τὴν μεγάλην θλάσιν ἐν τῷ σώματι ποιουσῶν πληγῶν, τὸν λόγον εἰρῆσθαί φασι. τρώματα γὰρ ὀνομάζει Ἱπποκράτης τὰς μεγάλας βλάβας ἔκ τινος τῶν ἔξωθεν γινομένας, εἰ καὶ χωρὶς τραύματος. τί δὲ περὶ τοῦ συντρέχειν εἰς ταῦτα τὸ αἷμα καὶ πληροῦν τὸ ἐκκενωθὲν, αὕτη καὶ τοῖς ταῦτα λέγουσιν ἐξήγησις. ὅτι μὲν οὖν ὁ Ἱπποκράτης εἴθισται τρώματα καλεῖν τὰς τοιαύτας βλάβας ἐν πολλοῖς ἤδη τῶν βιβλίων αὐτοῦ μεμαθήκαμεν. εἰ δὲ καὶ νῦν ἐκείνων μέμνηται προπετὲς εἰπεῖν. ἔνιοι δ᾽ ἐπὶ τῶν αἱμορραγούντων τραυμάτων πληροῦν, ἐνθέσει φαρμάκων τε τῶν ἐπιτηδείων, καὶ μοτῶν.

ἮΝ ΟΥ͂Σ ἀλγέῃ, ἔριον περὶ τὸν δάκτυλον ἑλίξας ἐγχέειν ἄλειφα θερμόν. ἔπειτα ὑποθεὶς ἔσω ἐν τῷ θέναρι τὸ ἔριον ὑπὸ τὸ οὖς ἐπιθεῖναι, ὡς δοκέειν τι οἱ ἐξιέναι. ἔπειτα ἐπὶ πῦρ ἐπιβάλλειν ἀπάτη.

Γ Ταύτην τὴν ῥῆσιν ὑπώπτευσαν τινὲς ὡς παρεγγεγραμμένην οὐχ ἥκιστα διὰ τὸ προσκείμενον ἐπὶ τῷ τέλει λεξίδιον τὴν ἀπάτην. ὁ μὲν γὰρ πρὸ αὐτῆς λόγος, τοιοῦτός τις ἐστιν. ἐὰν οὖς ἀλγῇ τις, ἔριον περὶ τὸν δάκτυλον ἑλίξας δηλονότι τὸν λιχανὸν, ἐγχωρεῖ δὲ καὶ περὶ τὸν ἀντίχειρα, βρέχων ἄλειφα τουτέστιν ἤτοι ἐλαίῳ, ἢ πιμελῇ τετηκυίᾳ τὸ ἔριον ἐνστάζειν εἰς τὸ οὖς. ὡς καὶ νῦν εἰώθαμεν ποιεῖν διὰ τῆς ἠμφιεσμένης ἐρίῳ μηλωτίδος, οὐ μόνον ἄλειφα καθάπερ αὐτὸς ὠνόμασεν, ἀλλὰ καὶ πᾶν ἄλλο φάρμακον ὑγρὸν ἐγχέοντες. ἔστω δὲ δηλονότι τὸ φάρμακον ἐν ᾧ τέγγουσι θερμαινόμενον ἐπὶ πολυχνιαίας φλογὸς, ἢ ἐπὶ τοῦ καλουμένου κηρίωνος. ἐγχεῖν δ᾽ οὐχ ἅπαξ ἢ δὶς, ἀλλὰ πολλάκις ὡς ἀπορρεῖν τι, πρὸς τὴν ἐκτὸς χώραν τοῦ πόρου τοῦ ἀκουστικοῦ. τὸ δ᾽ ἀπορρέον τοῦτο μὲν ἡμεῖς ἁπλῶς ἔριον ὑποτιθέντες, δεχόμεθα. κελεύει δ᾽ ὁ Ἱπποκράτης ἐπὶ τῷ θέναρι τῆς χειρὸς ἡμῶν ἐπικεῖσθαι τοῦτο. τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς δηλονότι τὸ ἀπορρέον ἐκ τοῦ ὠτὸς ὑγρὸν ὑποδεχόμενον ᾧ καὶ δῆλον ὡς οὐχ ἅπαξ, ἢ δὶς ἀλλὰ καὶ πλεονάκις ἐγχεῖν κελεύει. τούτοις δ᾽ ἐφεξῆς. εἰ μὲν ἁπλῶς ἦν γεγραμμένον. ἔπειτα ἐπὶ πῦρ ἐπιβάλλειν. εὐλόγως ἂν ἔφαμεν ἐξηγεῖσθαι τοὺς εἰπόντας ἕνεκα τοῦ κατὰ τοῦ πυρὸς ἐπιβάλλειν, ἀξιοῦν αὐτὸν ὡς δοκιμάζειν, διὰ τῆς ὀδμῆς ὁποῖόν ἐστιν. αὐτὸς γὰρ οὕτω καὶ τὸ μετὰ βηχὸς ἀναπτυόμενον ἐκ πνεύμονος ἐδοκίμασεν. ἐπεὶ δὲ πρόσκειται κατὰ τὸν λόγον. ὡς δοκέειν τι οἱ ἐξιέναι. καὶ φαίνεται τὸ δοκέειν συμφωνεῖν τῷ κατὰ τὸ τέλος εἰρημένῳ τῆς ῥήσεως ὅλης τῷ ἀπάτη. διὰ τοῦτο ἀποστάντες οἱ δοκιμώτεροι τῶν ἐξηγητῶν, ἐπὶ τῇ τοῦ κάμνοντος ἀπάτῃ πρὸς τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν ἀφῖχθαι φασὶ τὸν Ἱπποκράτην. παρηγορεῖσθαι γὰρ ἔνιοί τε καὶ τῶν τοιούτων τοὺς κάμνοντας, ἡγεῖσθαι τε θεραπείαν ἑαυτῶν ἐπιμελεστέραν γίνεσθαι. καὶ μέντοι καὶ μείζονα τῶν ὄντων τὰ πάθη φαίνεσθαι τοῖς κάμνουσι, χρήσιμον εἶναι φασὶν, εἰς τὸ μὴ μέμφεσθαι τοῖς προνοουμένοις ὡς οὐ ταχέως ἰωμένοις αὐτὰ, καὶ πρὸς τὸ πείθεσθαι τῇ κατὰ τὴν δίαιταν ἀκριβείᾳ. τινὲς δὲ προστιθέασιν, ὅτι καὶ μισθοὺς μείζονας, καὶ δῶρα βεβαιωθέντες διδοῦσι τοῖς ἰατροῖς οἱ μεγάλων παθῶν ἀπηλλάχθαι νομίζοντες. ὅπερ αὖ πάλιν ἐνίοις οὐ κατὰ τὴν Ἱπποκράτους προαίρεσιν εἶναι φαίνεται. καὶ διὰ τοῦτο τὴν ῥῆσιν ὅλην ὑποπτεύουσιν ὡς παρεγγεγραμμένην. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ τοῦτό ἐστιν εἰπεῖν περὶ τῆς προκειμένης ῥήσεως, ὅπερ ἔνιοι πιθανῶς ἔδοξαν εὑρηκέναι τὴν παρηγορίαν τῆς ὀδύνης, ἀπάτην εἰρῆσθαι νομίζοντες, ὡς οὐ ταὐτὸν ὂν ἰάσασθαί τε τὴν νοσώδη διάθεσιν ἐκκόπτοντες τὴν οἷον ῥίζαν αὐτῆς, ὀδύνην τε πραΰνειν παρηγορήσαντες ἐνίοτε γοῦν αὐτὸ τοῦτο χείρονα τὴν ὅλην διάθεσιν ἐργάζεται, καθάπερ ἐπὶ τῶν κωλικῶν αἱ δι᾽ ὀπίου, καὶ ὑοσκυάμου, καὶ μανδραγόρας, καὶ στύρακος συντιθέμεναι ἀντίδοτοι. περιψύχουσι γὰρ αὗται τὰ μόρια, καὶ πρὸς τὸ δεύτερον ἐκ τῶν αὐτῶν αἰτιῶν παθεῖν ἑτοιμότερα παρασκευάζουσιν. ἀλλ᾽ οὐ δὲ διὰ τὸ πραΰνειν τὴν ὀδύνην ὡς ἔφην, οἷόν τ᾽ ἐστὶ δέξασθαι προσγεγράφθαι τὴν ἀπάτην. ἐναντιοῦται γὰρ τῷ ὡς δοκέειν τι οἱ ἐξιέναι. τοῦ γράψαντος οὕτως, ἐνδεικνυμένου τῆς τῶν καμνόντων ἀπάτης ἕνεκεν, ἐπὶ τὴν τοιαύτην χειρουργίαν ἀφικνεῖσθαι τοὺς ἰατρούς. ἄμεινον οὖν ὑπολαμβάνειν οὐδ᾽ ὅλως εἶναι τὴν ῥῆσιν Ἱπποκράτους.

ΓΛΩ͂ΣΣΑ οὖρον σημαίνει. γλῶσσαι χλωραὶ, χολώδεες. τὸ δὲ χολώδεες ἀπὸ πίονος. ἐρυθραὶ δὲ ἀφ᾽ αἵματος. μέλαιναι δὲ ἀπὸ μελαίνης χολῆς. αὗαι δὲ ἀπὸ λιγνυώδεος ἐγκαύσιος, καὶ μετρίου μορίου. λευκαὶ δὲ ἀπὸ φλέγματος.

Γ Τὴν γλῶτταν φησὶ σημαίνειν ὁποῖόν ἐστι τὸ οὖρον, ἤτοι τὸ κυρίως οὕτως ὀνομαζόμενον ὃ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἀποκρίνομεν, ἢ τὸ τῶν χυμῶν ὀρρόν. ἑκάτερον δ᾽ ἂν ὁ λόγος ἐπὶ τὴν τοιαύτην ἥκει διάνοιαν. ἡ γάρ τοι γλῶττα τῆς ἐν τοῖς χυμοῖς διαθέσεως ἐστὶ δηλωτικὴ, καθάπερ καὶ τὰ οὖρα. καὶ τότε χρήσιμον ἐκ τῆς ῥήσεως ἔχοντες ἐκ περιουσίου ζητήσομεν, ὅτι ποτὲ σημαίνει τὸ οὖρον. ἔστι δὲ τὸ χρήσιμον ὃ καθ᾽ ὅλην τὴν ῥῆσιν διδάσκει. τὰς μέν τινας γλώττας χολῆς πλεονεξίαν ἐνδείκνυσθαι. τὰς δ᾽ αἵματος, ἢ τινὸς ἄλλου τοιούτου. περὶ ὧν ἐφεξῆς ἁπάντων ἐπισκεπτέον. ἐν γὰρ τοῖς χρησίμοις εἰς τὰ τῆς τέχνης ἔργα διατρίβειν ἀξιῶ, παραπέμποντας, ὅσα σοφιστικῶς ζητεῖται. χλωρὰς οὖν γλώττας εἴρηκεν ὡς ἂν ἐν τῷ βίῳ συνήθως ὀνομάζουσιν ἄνθρωποι, χλωρούς τινας ἑωρακέναι φάσκοντες, οἷς ἂν ἐπὶ τὸ χολωδέστερον ἡ χρόα μεταβάλῃ τῆς ὠχρᾶς δηλονότι χολῆς. ταύτην γὰρ ἁπλῶς ὀνομάζουσιν, οὐχ ὥσπερ τὰς ἄλλας μετὰ προσθήκης, ἤτοι μέλαιναν, ἢ ἰώδη καλοῦντες, ἢ ἐρυθρὰν ἢ ξανθήν,

ἢ λεκιθώδη. ἐν τούτῳ μὲν οὖν ἐστι καὶ τοῦ αὐτοῦ σχεδόν τι γένους ἡ ξανθὴ χολὴ τῇ ὠχρᾷ. λέγουσι δὲ τοὔπιπαν αὐτοῦ τὸ προσθεῖναι τὴν ὠχράν. ἁπλῶς οὕτως χολὴν ἐμεμηκέναι τὸν ἄνθρωπον. ἐπὶ δὲ τῆς ξανθῆς σπανίως ἐστὶν εὑρεῖν ἁπλῶς τινὰ λέγοντα. προστιθέασι γὰρ εὐθέως αὐτῇ τὸ τοῦ χρώματος ὄνομα. ξανθὴν χολὴν ἐμεμηκέναι τόνδε τινὰ λέγοντες, ἢ ἄκρατον χολήν. ἰώδη δὲ καὶ μέλαιναν χολήν, οὔτ᾽ ἰατρός τις, οὔτ᾽ ἰδιώτης ὀνόμαζεν ἄνευ προσθήκης. ὥσπερ οὖν ἰσατώδη, καὶ πρασοειδῆ, καὶ λεκιθώδη. καὶ ταῦτα χολῶν ὀνόματά εἰσιν ὑπό τινων ἰατρῶν εἰρημένα, παρωνύμως ταῖς χρόαις ἃς ἔχουσιν. οὕτως δὲ καὶ τὴν ἐρυθρὰν χολὴν ὀνομάζουσιν αἵματος οὖσαν ὀῤῥόν. ἡ δὲ λεκιθώδης τῆς ξανθῆς παχυνθείσης γίνεται χολῆς, καθάπερ ἡ ὠχρὰ προσλαβούσης ὑδατώδη τινὰ οὐσίαν. αἱ τοίνυν χλωραὶ γλῶτται νῦν εἴρηνται σαφῶς, ἀντὶ τῶν ὠχρῶν ὑπὸ τῆς ὠχρᾶς χολῆς βαπτόμεναι. μεγάλας τε γὰρ ἔχουσα φλέβας ἡ γλῶττα, καὶ κατὰ τὴν οὐσίαν οὖσα χαύνη τε καὶ σπογγοειδὴς ἑτοιμοτέρα τῶν ἄλλων ἐστὶ μορίων, ὅσα σκληρὰ καὶ πυκνά, δέξασθαί τε τοὺς ἐῤῥωδεῖς χυμοὺς εἰς αὐτήν, βαφῆναί τε πρὸς αὐτῶν ὥσπερ τὰ ἔρια. παρέγκειται δὲ τῷ λόγῳ τὸ χολῶδες ἀπὸ πίονος. ἐνδεικνυμένου ταὐτὸ πρὸς τὴν γένεσιν τῷ χολώδει, πλείστην ἐκ τοῦ πίονος ἐν τῇ τροφῇ γίνεσθαι. πίονα δὲ ἀκουστέον οὐ μόνον τὸ λιπαρόν, ἀλλὰ καὶ τὸ γλυκύ, καὶ ὅλως, τὸ ἐν τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσιν ἡδύ. μόνοι γὰρ οἱ παρὰ φύσιν διακείμενοι, πικροῖς καὶ στρυφνοῖς, καὶ ὀξώδεσιν ἐδέσμασι χαίρουσιν. οἱ δὲ κατὰ φύσιν ἔχοντες, καὶ ἀπείρατοι, τά τε λιπαρά, καὶ τὰ γλυκέα, καὶ τά γε μηδεμίαν ἔχοντα ἰσχυρὰν ποιότητα, μεθ᾽ ἡδονῆς προσφέρονται. πάντ᾽ οὖν τὰ τοιαῦτα τὸ πίον ἐστὶν ἐν τροφῇ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ πίονα ἄρουραν, καὶ λιπαρὰν χώραν εἰρήκασι πολλοὶ τῶν παλαιῶν. ἔμφορον ἐνδεικνύμενοι διὰ τῶν προσηγοριῶν τούτων, ὑπάρχειν αὐτὴν τῶν ὑγιαινουσιν ἡμῖν ἀμέμπτως ἐσθιομένων καρπῶν. ὅτι δ᾽ ἔκ τε μέλιτος, καὶ ὅλως τῶν γλυκέων, ὅταν ἐπὶ πλέον θερμανθῶσιν ὁ πικρόχολος γίνεται χυμός, ἐν τῷ περὶ τῆς ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως ἐπιδέδεικται κατὰ τὸ τέταρτον ὑπόμνημα, μετὰ τοῦ καὶ φαίνεσθαι σαφῶς ὅταν ἐν τῇ γαστρὶ πλείονι χρόνῳ τὰ τοιαῦτα μένῃ, μήτ᾽ ἀναδοθῆναι φθάσαντα, μήτε πεφθῆναι τὴν ὠχρὰν ὑπ᾽ αὐτῶν γεννωμένην χολήν. ὅσοι γοῦν ἡμέραν τηνικαῦτα, τὴν τοιαύτην ἡμέραν. περὶ μὲν οὖν τῆς ὠχρᾶς γλώττης ἱκανὰ καὶ ταῦτα, τὰς δ᾽ ἐρυθρὰς ἀφ᾽ αἵματος γίνεσθαί φησιν. οὐ δὲ τοῦτ᾽ οὐδ᾽ ἐπινοῆσαι δυνατὸν ἀφ᾽ ἑτέρου χυμοῦ πλεονεκτοῦντος, ἐρυθρὰν γίνεσθαι χρόαν ἔν τινι μορίῳ. τὸ γὰρ χρῶμα τῶν χυμῶν ἐστι τῶν ἐπικρατούντων δηλονότι, καὶ πλεονεκτούντων οὐ τῶν ἐλλειπόντων. οὕτως δὲ καὶ τὰς μελαίνας γλώττας ἀπὸ μελαίνης χολῆς γίνεσθαί φησιν. ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος κἀνταῦθα, τὰ δὲ αὐτὰς ὥσπερ ἐστί. ξηρὰς ἱκανῶς ἐκ πυρετοῦ διακαοῦς, ὡς οἷον πῦρ κατακαίει τὸ αἷμα λιγνύϊ μᾶλλον ἤπερ ἀτμῷ παραπλήσιον ἀναθυμίασιν ἐργάζεται. διὸ καὶ μέλαιναι πολλάκις αἱ τοιαῦται φαίνονται γλῶτται. γίνονται δὲ τοιαῦται γλῶτται, καὶ ἀπὸ μηδενὸς μορίου τῆς ὑστέρας δηλονότι. καὶ γὰρ καὶ ταύτῃ φλεγμαινούσῃ πυρετοὶ θερμότατοι συνεδρεύουσιν. ὥσπερ δὲ ὠχρὰν μὲν ἀπὸ τῆς ὠχρᾶς, μέλαιναι δ᾽ ἀπὸ τῆς μελαίνης. ἐρυθραὶ δ᾽ ἀπὸ τοῦ αἵματος, οὕτως ἀπὸ φλέγματος αἱ λευκαὶ γίνονται γλῶτται. τοῖς μὲν οὖν εἰρημένοις σημείοις ἀκολουθεῖ διὰ παντὸς τὰ δηλούμενα. τοῖς δὲ πράγμασιν οὐκ ἐξ ἀνάγκης τὰ σημεῖα. φλεγμαινούσης γὰρ τῆς μήτρας, οὐ διὰ παντὸς οἱ πυρετοὶ διακαεῖς γίνονται. καθάπερ οὐδ᾽ αἵματος πλεονάζοντος ἐρυθραίνεται γλῶττα. καὶ μέντοι καὶ χολῆς μελαίνης ἐν σπληνὶ περιεχομένης, ἢ κατά τινας κάτω φλεβῶν, ἡ γλῶττα τὴν χρόαν οὐ μεταβάλλει, καθάπερ οὐδ᾽ ἐπὶ τῆς ὠχρᾶς οὐδ᾽ ἐπὶ τοῦ φλέγματος. ἀλλ᾽ ὅταν ἤτοι κατὰ τὴν γαστέρα περιέχηταί τι τούτων, ἢ θερμασίας πολλῆς χεούσης τε καὶ πνευματούσης τοὺς χυμούς, ἡ φορὰ γίνεται πρὸς τὸ μετέωρον. καθόλου τοίνυν ἐστὶ ῥητέον ὡς ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἐπὶ τῆς γλώττης, σημεῖον ἐνδεικτικόν ἐστιν ἤτοι πυρετοῦ περικαοῦς, ἅμα τῷ καθ᾽ ἕκαστον αὐτῶν ὑφ᾽ ἱπποκράτους γεγονέναι χυμοῦ πλεονάζειν, ἢ τοῦ περὶ τὴν γαστέρα περιέχεσθαι τὸ τοιοῦτον.

ΟΥΡΟΝ ὁμόχρουν βρώματι, καὶ πόματι, καὶ ὡς εἴωθεν ἔστιν ὅπου ὑγρότης, σύντηξις.

Τὸ οὖρον ποτὲ μὲν ὁμόχροον τῷ πεπομένῳ φαίνεται, μὴ μεταβαλλομένων μηδ᾽ αἱματουμένων καλῶς τῶν σιτίων. οἷς καὶ τὸ ποθὲν αὐτὸ συμμεταβάλλεται. ποτὲ δὲ συντήξεως τινὸς ἐν τῷ σώματι μορίου γινομένης ὡς ὁ Σαβῖνος ἔγραψε. ταῦτα μὲν οὖν ἀμφότερα παρὰ φύσιν διοικουμένου τοῦ σώματος γίνεται. κατὰ φύσιν δ᾽ ἔχοντος ἅμα τῇ τῶν χυμῶν γενέσει, τὸ ποτὸν μεταβαλλόμενόν τε καὶ χροϊζόμενον ἐργάζεται τὰς διαφορὰς τῶν οὔρων. οὔτε κατὰ τὰς τῶν πεπομένων ποιότητας, οὔτε κατὰ τὰς τῶν συντακέντων ἐν τῷ σώματι μορίων, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἰδέας τῶν γεννηθέντων χυμῶν, ὡς ἔμπροσθεν ἤδη δέδεικται. ὁπότε μὲν οὖν διασώσει τὸ οὖρον τῶν πεπομένων τὴν χρόαν, εἰ μὲν ὕδωρ εἴη τὸ ποθέν, ἢ τις οἶνος λευκός, καὶ λεπτὸς ὑδατῶδες φαίνεται, καὶ λευκόν. εἰ δὲ παχὺς καὶ μέλας εἴη ὁ οἶνος, μελάντερόν τε καὶ παχύτερον. ὥσπερ γε καὶ ξανθότερον, εἰ παλαιὸς καὶ κιῤῥὸς ὁ οἶνος. τῶν δὲ συντακέντων μορίων ἐνδείκνυται τὴν χρόαν, ὅταν οἷον ὀροβοειδῆ τε, καὶ κριμνοειδῆ συνεξέρχεται τινὰ αὐτοῖς. ἀφ᾽ ἥπατος γάρ ἐστι τὰ τοιαῦτα, καθάπερ γε τὰ σαρκοειδέστερα τῶν νεφρῶν. οὕτω δὲ καὶ τὰ πεταλώδη τῆς κύστεως. τὰ δὲ λιπαρὰ πιμελῆς, τὰ δὲ κριμνώδη μὲν τῷ τε μεγέθει, καὶ τῇ σκληρότητι μὴ μέντοι λευκὰ σαρκὸς συντετηγμένης γνωρίσματα, καθάπερ γε καὶ τὰ μέλανα τοῦ σπληνὸς μᾶλλον, οὐ μέντοι τά γε τοῖς τῶν ὑποζυγίων ἐοικότα συντήξεώς ἐστι σημεῖον, ὥσπερ ὁ Σαβῖνος ᾤετο. δέδεικται γὰρ ἐν τῷ εἰς τοὺς ἀφορισμοὺς ὑπομνήματι τὰ τοιαῦτα γινόμενα, τοῖς τὸν καλούμενον ὠμὸν χυμὸν ἠθροικόσι πλεῖστον, ὅταν ὑπὸ θέρμης χυθῇ. τηνικαῦτα γὰρ αὐτῷ συμβαίνει πνευματουμένῳ, πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀναπέμπειν πνεῦμα φυσῶδες, ὅθεν αἱ κεφαλαλγίαι γίνονται.

ΓΛΩΣΣΑ ὁμόχροος τῇσι προστάσεσι. διόπερ ταύτῃσι γινώσκομεν τοὺς χυμούς.

Ἀσαφής ἐστιν ἐνταῦθα ἡ προστάσεσι φωνή. τινῶν μὲν οἰομένων προστάσεις χυμῶν εἰρῆσθαι, ἐκ τῆς γαστρὸς ὁρμώντων. ἐνίων δὲ τοὺς ἐπιπηγνυμένους τῆς γλώττης, τινῶν καὶ τοὺς διαβρέχοντας αὐτήν. ἄμεινον δὲ τούτους ἅπαντας ἀκούειν, ἵνα ἐπὶ τῶν ὁπωσοῦν ψαυόντων τῆς γλώττης χυμῶν, ὁ λόγος ᾖ γινόμενος. ὁμόχρους γὰρ αὐτοῖς φαίνεται καὶ

ἐκ τῆς

ἐκ τοῦ ἥπατος ἀναφέρεται, καὶ διὰ τῶν φλεβῶν ἥκουσι τῶν ζεουσῶν. καὶ διὰ ἀτμῶν τινῶν ἀναφερομένων ἔξωθεν αὐτὴν, ἐπιπήγνυνταί τε καὶ περιπήγνυνται χωρὶς τοῦ διαβρέχειν τὸ βάθος. διὰ τοῦτο οὖν αὐτὸ καὶ τοὺς χυμοὺς διαγινώσκομεν. ἐὰν μὲν γὰρ χλωρὰ γένηται, τοὺς πικροχόλους, ἐὰν δὲ μέλαινα τοὺς μελαγχολικούς. ἀνάλογον δὲ τοῖς δὲ τοὺς ἄλλους ὑπὲρ ὧν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἶπον ἐξηγούμενος τὴν ῥῆσιν, ἐν ᾗ φησὶ γλῶσσαι χλωραὶ χολώδεες.

ἩΝ ἉΛΜΥΡΑῚ σάρκες γινόμεναι περιεστώσιος σημεῖον.

Οὐ μόνον ἡ χρόα τῆς γλώττης ἐνδείκνυται τοὺς πλεονάζοντας χυμοὺς, ἀλλὰ καὶ ἡ γευστικὴ κατ' αὐτὴν δύναμις. οὕτω γοῦν ἐνίοις μὲν ἔχουσι πικρὸν χυμὸν ἐν τῇ γλώττῃ, πάντα φαντάζεται πικρὰ, καὶ τὰ γλυκύτατα, καθάπερ τοῖς ἰκτεριῶσιν. ἐνίοις δ' ἁλμυρὰ διὰ τὸν ἁλμυκὸν ὀνομαζόμενον χυμόν. ἐναργὲς δὲ τούτου τεκμήριον, ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ὑγιαίνοντός ἐστι. ἐὰν γοῦν τις ἀψινθίου γευσάμενος, εὐθέως ἐπ' αὐτῷ γεύηταί τινος ἄλλου, πικρὸν αὐτὸ φαίνεται. καὶ ἅλας μασησάμενος, ἄλλο τι μετ' αὐτὸ αὐτίκα προσενέγκηται, καὶ τοῦτο φανεῖται τὸ γευθὲν ἁλμυρόν. οὕτως οὖν καὶ ταῖς νοσώδεσι διαθέσεσιν ὅταν μὴ καθαρὰ, καὶ ἀπέριττος ἡ κατὰ τὴν φύσιν τοῦ περιττώματος, ὁ τῶν σιτίων τῶν ἐν αὐτῇ πλεονάζοντι χυμὸν ἐὰν τὸ προσφερόμενον οὐ γεύσεταί τις ἔξω πάσης τῆς σφοδρᾶς ποιότητος. εἰ δὲ μὴ μικτή τις αἴσθησις ἔσται τῇ γλώττῃ δυοῖν χυμῶν, αὐτοῦ τε τοῦ κατ' αὐτὴν πλεονάζοντος, καὶ τοῦ κατὰ τὸ προσφερόμενον ἐπικρατοῦντος. ἔνια μὲν γὰρ ἱκανῶς ἐστὶν ἁλμυρά. τινὰ δὲ πικρά. τινὰ δὲ δριμέα καθάπερ ὀξέα μὲν ἄλλα, γλυκέα δ' ἄλλα, μικτὴ τοιγαροῦν ὡς ἔφην ἐκ τῶν τοιούτων τῆς γεύσεως γενήσεται τῶν χυμῶν αὐτῶν ἡ διάγνωσις, ἔκ τε τοῦ κατὰ τὴν γλῶτταν ὑπάρχοντος ἤδη, καὶ τοῦ ψαύοντος ἔξωθεν αὐτῆς. διὰ τοῦτ' οὖν ὁ Ἱπποκράτης ἐπὶ τῶν τοιούτων ἔγραψεν εἰς ἀνάμνησιν ἑαυτῷ, καθάπερ εἴωθε ποιεῖν ἐν τούτοις τοῖς ὑπομνήμασι.

ἩΝ ΤΩ͂Ν μαζῶν αἱ θηλαὶ, καὶ τὸ ἐρυθρὸν χλωρὸν ᾖ, νοσῶδες τὸ ἄγγος.

Οὐ κατὰ τὴν Ἱπποκράτους ἑρμηνείαν ἐστὶ ἄγγος ὀνομάσαι τὴν ὑστέραν. τὸ γοῦν λεγόμενον εὔδηλόν ἐστιν. ἐὰν γάρ τι τῶν εἰρημένων σημείων περὶ τοὺς τιτθοὺς γένηται, νοσώδη διάθεσιν εἶναι κατὰ τὴν ὑστέραν, δηλοῖ. πολλάκις γὰρ ἤδη μεμαθήκατε περὶ τῆς κοινωνίας τῶν τιτθῶν πρὸς τὴν μήτραν.

ἈΝΘΡΩΠΟΙΣΙΝ ὁ ἐν τοῖς ὠσὶ ῥύπος, ὁ μὲν γλυκὺς θανάσιμος, ὁ πικρὸς δὲ οὔ.

Τάχ' ἂν αὐτός τις ἕκαστος νοσῶν ὑπομείνειε γεύσασθαι, τοῦ κατὰ τὸ οὖς ῥύπου, ᾧ δ' ἰατρῷ βδελυρὸν δ' ἂν εἴη τὸ πρόσταγμα. πρόδηλον δ' ὡς οὐκ ἐν ἄλλῳ καιρῷ δύναται γενέσθαι, ὁ ῥύπος γλυκὺς, ἢ καθ' ὃν ὁ ἐγκέφαλος νοσεῖ. κατὰ φύσιν γάρ ἐστιν αὐτῷ, τὸ πικρῷ φαίνεσθαι. διὸ καὶ τὸ γλυκὺ ἐγκεφάλου συντηκομένου φασὶ γίνεσθαι.

ΓῊΝ μὲν ἀμείβειν σύμφορον ἐπὶ τοῖς μακροῖσι νοσήμασιν.

Εἴτε πλέων, εἴτε πεζῶν τις εἰς ἑτέραν ἀφικνοῖτο γῆν, εἴτε κίνησις ἡ κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν, ἢ τοῦ πλοῦ, εἴθ' ὑπαλλαγὴ τοῦ ἀέρος ὀνήσει. καὶ μάλιστα ὅταν εἰς ἐναντίαν ἔχοντα κρᾶσιν ἀέρα μεταστῇ. λέγειν δ' ἐναντίαν. οὐ μόνῳ τῷ κατὰ τὴν οἰκείαν τοῦ κάμνοντος χώραν, ἀλλὰ καὶ τῇ κράσει τοῦ νοσήματος. εἰ μὲν γὰρ ὑγρὸν εἴη, ξηροτέρου τοῦ ἀέρος εἰς ὃν μεταβαίνειν δεήσεται. εἰ δὲ ξηρὸν ὑγροτέρου. κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ καὶ ψυχροτέρου μὲν εἰ θερμὸν, θερμοτέρου δὲ, εἰ ψυχρὸν ὑγροτέρου κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ καὶ ψυχροτέρου μὲν, εἰ θερμὸν εἴη καὶ ξηρὸν, οὕτω δὲ καὶ κατὰ συζυγίαν. ἔτι δὲ μᾶλλον ὠφελήσει τὸν μεθιστάμενον. ἐὰν κατὰ τὰ μέσα τῆς εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐκτροπῆς τοῦ νοσήματος ἡ πρὸς τὸν ἀέρα τὸν ἐναντίον, γίνηται μεταβολή. τὸ μὲν γὰρ ἐπ' ὀλίγον, ἐκ τῆς κατὰ φύσιν κράσεως εἰς ψυχροτέραν μεθιστάμενον ὀλίγου τοῦ συμμέτρου κατὰ τὴν κρᾶσιν ἀέρος θερμοτέρου, τὸ δ' ἐπὶ πολὺ παραλλαγῆς καὶ τῆς εἰς τοὐναντίον ὑπερβολῆς δεῖται, καὶ περὶ χρείαν δὲ τὸν αὐτὸν εἰρῆσθαι βούλομαι λόγον. ἀκριβῶς γὰρ ἀλλήλοις ἐστὶν ἐναντία τὰ τοῦ συμμέτρου τε, καὶ μέσου παραχωροῦντα τὸ ἴσον ἑκατέρωσε.

ΤᾺ ἈΣΘΕΝΈΣΤΕΡΑ σιτία ὀλιγοχρονίαν βιοτὴν ἔχει.

Σιτία ἀσθενὲς οὐκ ἄλλο τι δυνατόν ἐστιν ἀκούειν τοῦ βραχεῖαν τροφὴν διδόντος τῷ σώματι. τοιαῦτα δ' ἐστὶ τά τε λάχανα, καὶ τῶν ἀκροχονδρίων τὰ πλεῖστα. ταῦτ' οὖν φησὶν ὀλιγοχρόνιον βιοτὴν ἔχει. τουτέστι τοὺς χρωμένους αὐτοῖς ὀλιγοχρονίους ἐργάζεσθαι πέφυκεν, ἐπεὶ αὐτὰ τὰ σιτία ταχέως ἐκ τοῦ σώματος κενοῦνται. καὶ πρόδηλον δ' ἐστὶ, τὴν ἐν τῷ σώματι μονὴν τῶν σιτίων ζωὴν ἀκούειν αὐτῶν.

ΚΕΔΜΑΤΩΝ τὰς ἐπὶ τοῖς ὠσὶν ὄπισθεν φλέβας, σχάζειν.

Κέδματα λέγει τὰ εἰς τὰ σκέλη κατασκήπτοντα ῥεύματα. καὶ μάλιστά γ' αὐτῶν, τὰ εἰς τὴν πρώτην διάρθρωσιν ἥτις ἐστὶ κατ' ἰσχίον. οὐ μὴν ἀληθῆ τε γὰρ τὰ περὶ τῆς φλεβοτομίας εἶναι πειθόμενος. καθάπερ οὐδὲ αὐτῶν τῶν προσιεμένων αὐτὴν, οὐδεὶς ἀκριβῶς ἐπείσθη. δηλοῦσι γὰρ ἔργῳ τοῦτο μηδέποτε ἐπὶ τῶν ἀρρώστων χρώμενοι. κατὰ μέντοι τὴν ῥῆσιν αὐτὴν ἡ λέξις ἀκριβῶς ἑρμηνεύεται, γράψαντος αὐτοῦ τὰς ἐπὶ τοῖς ὠσὶ φλέβας. οὐ γὰρ τὰς ἐπὶ τοῖς ὠσὶν ἐχρῆν, ἀλλὰ τὰς περὶ τὰ ὦτα λελέχθαι. φλέβες γάρ τινες εἰσὶν ὄπισθεν τῶν ὤτων ἀξιόλογοι, κατ' αὐτὰ δὲ τὰ ὦτα πάνυ σμικραὶ, καὶ δυσθεώρητοι. τὰ πολλὰ μὴ δὲ φαινόμεναι.

ΛΑΓΝΕΊΗ τῶν ἀπὸ φλέγματος νούσων ὠφέλιμον.

Οὐ πᾶσιν ἀλλὰ τοῖς ἰσχυροῖς τὴν δύναμιν, ὠφέλιμός ἐστιν ἡ λαγνεία νοσοῦσιν ἀπὸ φλέγματος. εἰ γὰρ ἀσθενεῖς εἰς ἔσχατον ἀρρωστίαν ὑπ' αὐτῆς ἀγόμενοι, βλαβήσονται μεγάλως. οἱ δ' ἰσχυρὰν ἔχοντες τὴν δύναμιν οὔτε καταλυθήσονται, καὶ ὠφεληθήσονται ξηραινούσης τῆς λαγνείας τὴν τοῦ φλέγματος περιουσίαν. μεμαθήκατε γὰρ ὅτι λαγνεία ξηραίνει καθάπερ ἀγρυπνία, κατὰ τὸ διαφορεῖν ἐπὶ πλέον τοὺς χυμούς. ἀλλὰ καὶ θερμαίνει τὸ σῶμα τοῖς ἐρρωμένοις ἔχουσι τὴν δύναμιν, ἡ λαγνεία. τοῖς δ' ἀσθενέσιν ἐν μὲν τῷ παραχρῆμα θερμαίνει. ψύχει δὲ μετὰ ταῦτα γενναίως.

ΘΕΡΜΟΚΟΙΛΊΟΙΣΙΝ ἰσχυρὰ ποτὰ, καὶ βρωτὰ παρακτικά.

Οὐχ ὡς ἔμπροσθεν ἰσχυρὰν δίαιταν ἔφαμεν εἶναι τὴν τῶν πολυτρόφων σιτίων, οὕτω καὶ νῦν ἀκουστέον ἐστὶν, ἰσχυρὰ ποτὰ καὶ βρωτὰ τὰ πολλὴν διδόντα τῷ σώματι τροφὴν, ἀλλὰ τὰ τὴν δύναμιν ἔχοντα. κρόμμυα

δηλονότι, καὶ σκόροδα, καὶ σίλφιον, καὶ ὀπόν. οἷόν τε παλαιότατον, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα τὴν φυσικὴν δυσκρασίαν αὐξάνοντα. τὰ δὲ ταύτης ἐναντία χρησιμώτατα. πολλάκις γὰρ ἤδη μεμαθήκαμεν, ὡς τὰς μὲν ἀμέμπτους φύσεις ὠφελεῖ τὰ ὅμοια. τὰς δὲ δυσκράτους ὥσπερ καὶ τὰς νόσους τὰ τῆς καθεστώσης αὐταῖς κράσεως ἐναντία. τινὲς δὲ τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον, τῆς ἐχομένης ῥήσεως τὴν ἀρχὴν, τέλος ἐποιήσαντο τῆς νῦν προκειμένης ὡς γίνεσθαι τοιαύτην. θερμοκοιλίοισιν ἰσχυρὰ ποτὰ, καὶ βρωτὰ ταρακτικὰ μελαίνης χολῆς. ὅτι μὲν οὖν ταρακτικὰ τῶν κατὰ τὴν γαστέρα μάλιστά ἐστι τοῖς θερμοκοιλίοις τὰ τοιαῦτα πρόδηλον, οὐ μὴν ὁμοίως γε τὰ καθ' ὅλον τὸ σῶμα ταράττει πᾶσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς τὴν ἐν τούτοις κρᾶσιν, ἤτοι θερμὴν, ἢ ξηρὰν ἔχουσιν, ἢ κατ' ἄμφω δύσκρατον. ὡς τοῖς μόνον χολῆς μελαίνης ἐστὶ ταρακτικὰ τὰ τοιαῦτα τῶν ἐδεσμάτων, ἀλλὰ καὶ τῆς ξανθῆς. ἴσως δ' ἐπεὶ μείζονα βλάβην, ἡ μέλαινα χολὴ ταραχθεῖσα φέρει, διὰ τοῦτ'
10 ἐπ' αὐτῆς ἠξίωσεν ἀκούειν τοῦ λόγου, κατὰ ἀρχήν. οἱ πλεῖστοι δὲ περιγράψαντες αὐτὴν, καθ' αὑτὴν τὴν προκειμένην ῥῆσιν ἀρχὴν τῆς ἑπομένης ἐποιήσαντο. τὸ, μελαίνης χολῆς ἐς ὅμοιον αἱμορροΐδες. τὸ μὲν οὖν τὰς μελαγχολίας ὑπὸ τῶν αἱμορροΐδων ὠφελεῖσθαι, τῶν ἐναργῶς φαινομένων ἐστί. καὶ πολλοὺς ἐπιστάσεις αὐτῆς ἐθεασάμεθα μελαγχολήσαντας. ἐνίους δ' οὐ μόνον ἅπαξ, ἢ δὶς, ἀλλὰ καὶ τρὶς, καὶ τετράκις εἰς μελαγχολίαν ἐμπεσόντας, ἅμα τῷ στῆναι τὴν αἱμορροΐδα. τινὰς δὲ καὶ καθ' ἕκαστον ἔτος εἰς τὸ πάθος ἐπιφερομένους εἰ μὴ φθάσειαν ἤτοι δι' αἱμορροΐδος, ἢ διὰ τοῦ καθαρθῆναι μέλαιναν χολὴν ὠφεληθέντας. οἱ πλεῖστοι μὲν οὖν αὐτῶν αἷμα μέλαν ἐκκενοῦνται, διὰ τῆς αἱμορροΐδος. οὐ μὴν ἅπαντες γε. γίνεται οὖν οὐ κατὰ μίαν αἰτίαν αἱμορροΐς. ἀλλ' ἐνίοτε μὲν οὖν αὐτῆς τῆς φύσεως ἐκκαθαιρούσης τὸν μελαγχολικὸν χυμόν. ἐνίοτε δὲ πλῆθος ἐκκενούσης, ὡς καὶ τοῖς διὰ ῥινῶν αἱμορραγοῦσιν. ἔστι δ' ὅτε φλεβὸς ἀναστομωθείσης τῇ βίᾳ τοῦ κατασκήψαντος εἰς αὐτὴν, ἄνευ τοῦ τὴν φύσιν ἐργάζεσθαι τοῦτο προνοητικῶς. διὸ καὶ τὸ κενούμενον ἐνίοτε μέ-
20 λαν οὐκ ἔστι. καὶ μέντοι καὶ τῆς φύσεως ἕνεκα τοῦ τὸ μέλαν ἐκκενῶσαι τὴν ἀναστόμωσιν ἐργαζομένης. συμβαίνει δέ ποτε κενωθέντι τῷ μοχθηρῷ, τὸ χρηστὸν συνακολουθεῖν, ὅταν μὴ φθάσῃ μύσαι τὸ ἀγγεῖον, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἀνεστομωμένον διαμένῃ. κατὰ τὴν προκειμένην οὖν ῥῆσιν οὐ τοῦτο λέγειν αὐτὸν ἡγητέον ἔτι πάντα διὰ χολὴν μέλαιναν αἱμορροΐς ἐκκενοῖ. καὶ διὰ τοῦτο τοὺς μελαγχολικοὺς ὠφελεῖ μὲν γινομένη, βλάπτει δ' ἐπισχεθεῖσα. καὶ ὡς ἀναστομωτέον αὐτήν ἐστιν εἰ μύσειεν.

Τ ΑΣ ἐπαυξέας νούσους μῖξις.

Γ ὁπότερον ὠφελεῖ μῖξις αὐτὰς, ἢ βλάπτει, παραλέλειπται. πάντων δὲ τῶν ἐξηγητῶν οὐκ οἶδ' ὅπως πεπεισμένων, αὐτὰς ὠφελεῖσθαι, καὶ μῖξιν ἀκουσάντων τὴν πρὸς γυναῖκα, χωρὶς Ἡρακλέους τοῦ ἐρυθραίου. πάντων δὲ διαφερομένων, ἐν τῷ κατὰ τὰς ἐπαυξέας σημαινομένῳ, ὃ μοὶ δοκεῖ πιθανώτατον ὡς ἐν αἰνίγμασιν εἶναι, τοῦτο μόνον ἐρῶ νόσους τὰς ἐπαυξεῖς τὰς αὐξανομένας ἐν τῷ χρόνῳ, καὶ χείρονας ἀεὶ γινομένας, εἰ μὴ φθάσειε
30 λυθῆναι. οἷον ἀπὸ ποδάγρας, ἀρθρίτιδας νεφρίτιδας, ἐπιληψίας, μελαγχολίας ἁπάσας βλαπτομένας ὑπ' ἀφροδισίων. Σαβῖνος δ' ἐπαυξεῖς ἀκούει νόσους τὰς τοῖς παιδίοις γινομένας, καὶ συναυξανομένας ἄχρι τοῦ δύνασθαι μίγνυσθαι, ὡς αὐτὸς ὀνομαστί φησιν ἐπιληψίαν τε εἶναι, καὶ φρενίτιδας, καὶ τεταρταίους πυρετοὺς, καὶ κεφαλαλγίαν. οὐ μὴν φαίνεταί γε πᾶσι τὰ πάθη ταῦτα γινόμενα, πλὴν τῆς ἐπιληψίας, ἣν καὶ διὰ τοῦτο πρὸς τῶν παλαιῶν ὀνομασθῆναι συνέβη παιδίον πάθος. γίνεται δὲ καὶ ὁ κατὰ τὴν κύστιν λίθος παισὶν, ἀλλ' οὐχ οὕτως πολλοῖς ὡς ἐπιληψία. ταύτην μὲν οὖν ἐν τῇ μεταβολῇ τῆς τῶν παίδων ἡλικίας, ὡς τὰ πολλὰ συμβαίνει λύεσθαι, τοῖς μὴ μεγάλα πλημμελοῦσι περὶ τὴν δίαιταν. ὁ δ' ἐν τῇ κύστει λίθος οὐχ ὑπὸ μεταβολῆς τῆς ἡλικίας, ἀλλ' ὑπὸ χειρουργίας μόνης θεραπεύεται. γινώσκοντες οὖν ἡμεῖς, καὶ χωρὶς τῆς προκειμένης ῥήσεως, ὅτι τε τὴν ἐπιληψίαν, καὶ τὰ ἄλλα ὅσα φλεγματικὰ νοσήματα μεγάλως ὀνίνησιν, ἡ μεταβολὴ τῆς τῶν παίδων ἡλικίας, εἰς τὴν τῶν μειρακίων, εἰ καὶ χωρὶς τῶν ἀφροδισίων χρή-
40 σεως γίνοιτο. πρὸς τούτῳ δ' ἐπιστάμενοι καὶ ὡς οὔτε νεφρίτις, οὔτε πυρετὸς τεταρταῖος, οὔτε ἀρθρίτις παύεται, δι' ἀφροδισίων. ὑπὸ μὲν τῆς προκειμένης ῥήσεως αἰνιγματώδους οὔσης, οὐδὲν διδασκόμεθα, καθάπερ οὐδ' ὑπ' ἄλλης οὐδεμιᾶς τῶν τοιούτων. καὶ γὰρ τὴν ὠφέλειαν ὅτε τῷ ψύχειν ἐργάζεται, μόνους ἐκείνους ὀνίνησι τοὺς αἰθαλώδεις, ἢ καπνώδεις διαπνοὰς ἔχοντας, διὰ φυσικὴν δυσκρασίαν. οὗτοι γὰρ ὅταν ἐπισχεθῶσιν αὐτὰς, βλάπτονται μεγάλως, οὗτοι καὶ πρὸς τῶν ἀφροδισίων ἐν καιρῷ, καὶ μέτρῳ γινομένων, ὠφελοῦνται.

Υ ΨΥΞΙΣ τὰ κατὰ κοιλίην σκληρύνει.

Κ αἱ κατὰ ταύτην τὴν ῥῆσιν, τὸ μέν τι χρήσιμόν ἐστιν ἅπασι τοῖς τὴν τέχνην μετιοῦσιν, ἄντ' οὖν ἐμπειρικοὶ τύχωσιν ὄντες, ἄντε δογματικοί. τὸ δέ τι μόνοις τοῖς τὰς αἰτίας ἑκάστου τῶν γινομένων ἐπίστασθαι προῃρημένοις. ἐρῶ δὲ περὶ προτέρου τοῦ χρησίμου πᾶσιν, ἐν τοίνυν τῇδε τῇ λέξει. ψῦξις τὰ κατὰ κοιλίην σκλη-
50 ρύνει. κοινῇ μὲν ἐδέξαντο πάντες οὓς κἀγὼ γινώσκω, περὶ τῶν διαχωρουμένων αὐτῷ τὸν λόγον εἶναι. τὸν αὐτὸν ὄντα δυνάμει τῷ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς, ἢν δὲ βόρειον, ἢ βῆχες, φάρυγγες, κοιλίαι σκληραί. πότερον δὲ τὴν ἐκ τῶν ἐκτὸς μορίων τοῦ σώματος λέγει ψύξιν μόνον, ἥτις καὶ ταῖς βορείαις γίνεται καταστάσεσιν, ἢ τῶν ἔνδον ἐν οἷς ἐστὶ καὶ τὰ κατὰ τὴν κοιλίαν, ἐπισκέψασθαι παρέλιπον οἱ ἐξηγηταί. καίτοι διαφορὰν ἐχούσας οὐ σμικράν. τὴν μὲν γὰρ τῶν ἔξω ψύξιν ἴσμεν, οἵ γε παραφυλάττοντες τὰ συμβαίνοντα τοῖς ἀνθρώποις, ἀεὶ σκληρύνουσαν τὴν γαστέρα. τὴν δὲ τῶν ἔνδον ἔμπαλιν ὑγραίνουσαν, ἥ γε καὶ τὰς καλουμένας κοιλιακὰς διαθέσεις ἐργάζεται. ἐνίοτε καθ' ὃν καιρὸν αὐτὰ μὲν τὰ σώματα τῶν ἔνδον μορίων ἐνδέχεται γίνεσθαι σκληρότερα, διαχωρεῖσθαι δ' ὑγρὰ, μήτε πεττομένων καλῶς τῶν σιτίων, μήτ' ἀναδιδομένων. ταῦτα μὲν οὖν ἀναγκαῖα γινώσκεσθαι τοῖς ἰατροῖς ἅπασι, τὰς δ' αἰτίας αὐτῶν μόνοις τοῖς ἀρίστοις. οὐ γὰρ ὥσπερ οἱ ἐξηγησάμενοι τὴν ῥῆσιν ταύτην ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν, ὡς τὸ ψυχρὸν συνάγον καὶ πηγνύον οἷς ἂν ὁμιλήσῃ, σκληρότερα κατὰ τοῦτο ποιεῖ

αὐτά. τοῦτο γὰρ ἤδη μὲν αὐτῶν τῶν ψυχομένων σωμάτων ὅσα μὴ κατὰ βάθος ἐστὶν, ὀρθῶς ἂν λέγοιτο. τὰ
δὲ κατὰ τὴν κοιλίαν ἀδύνατον εἰς τοσαύτην ψύξιν ἐλθεῖν ὥστε βρωτὰ καὶ ποτὰ παγέντα σκληρυνθῆναι,
καθάπερ τὰ ἐκτὸς ἐν χειμῶνι. τεθνήξεται γὰρ θᾶττον ὁ ἄνθρωπος εἰ τοιαύτην ἕξει ψύξιν. ἀλλὰ μόνον
ὅταν ὑπὸ τοῦ περιέχοντος ψύχεται τὰ ἔξωθεν μέλη τοῦ σώματος ἀβλαβῶν ὄντων τῶν κατὰ τὴν γα-
στέρα, φαίνεται σκληρυνόμενα τὰ διαχωρήματα, θερμοτέρας γινομένης τῆς κοιλίας ὥσπερ αὐτὸς ἔλε-
γεν. αἱ κοιλίαι χειμῶνος καὶ ἦρος θερμόταται φύσει. καὶ τοὺς γ' ἐξηγητὰς εὕροις ἂν ἀεὶ λέγοντας ἀντιπε-
ρίστασθαι τὸ θερμὸν τῷ ψυχρῷ πρὸς τὸ βάθος τοῦ σώματος, ἀποχωροῦν ὁπόταν ψυχθῇ τὰ ἐκτός. οὕτως
οὖν καὶ νῦν φημι. τῆς μὲν τῆς γαστρὸς θερμοτέρας γινομένης, τῆς δὲ ἀποχωρήσεως ἐπεχομένης, δι' ἣν
ὀλίγον ὕστερον αἰτίαν ἐρῶ πέττεσθαί τε ἅμα κάλλιστα καὶ ἀναδίδοσθαι τὸν ἐκ τῆς τροφῆς χυλὸν ἅπαντα.
10 τούτου δὲ συμβαίνοντος ἀκόλουθόν ἐστι ξηραίνεσθαι τὰ διαχωρήματα. τούτῳ δ' ἕπεται τὸ σκληρύνεσθαι.
δυοῖν γὰρ τούτων αἰτίων σκληρυνόντων οἷς ἂν ὁμιλήσῃ σώμασιν, ὧν τὸ μὲν ψύχον ἐστὶ, τὸ δὲ ξηραῖνον, ἡ μὲν
ἐκ τῆς ψύξεως αἰτία, τοῖς περιεχομένοις κατὰ τὴν κοιλίαν οὐκ ἄν ποτε συμβαίη ζῶσιν ἡμῖν. ἡ δὲ διὰ τὴν
πολυχρόνιον ἔνδον μονὴν ὅταν χωρὶς τοῦ τὴν πέψιν, ἢ τὴν ἀνάδοσιν βεβλάφθαι γένηται, πάντως ἀκολου-
θήσει. λείπει δ' ἂν οὖν ἔτι τὸ ἀναβληθὲν ἐπιδεῖξαι διά τινα αἰτίαν ὅταν ψυχρὸς ὁ περιέχων ἡμᾶς ἀὴρ
γένηται χρονίζει τὰ κατὰ τὴν κοιλίαν. ἔστι δὲ τὸ συμβαῖνον τοιοῦτον. φυσικὸν μὲν γὰρ ἔργον ἐστὶν, ἡ τῶν σι-
τίων διὰ τῶν ἐντέρων φορὰ, καὶ δέδεικται κατὰ τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήματα γινομένη τῇ πε-
ριστολῇ τῶν ἐντέρων. ἐπίκεινται δὲ κατὰ τὸ κάτω πέρας, οἱ κλείοντες τὴν ἕδραν μύες. οἵτινες ἐν τῷ κρύει
συνάγονταί τε καὶ σφίγγονται τὴν ἐναντίαν λαμβάνοντες διάθεσιν, ἢ ὅταν λούει τις αὐτοὺς ὕδατι θερ-
μῷ. χαλῶνται μὲν γὰρ τηνικαῦτα, καὶ δέχονται τὰ καταφερόμενα τῇ θλίψει τε, καὶ περιστολῇ τῶν
20 ἐντέρων, καὶ ἤδη τὴν ἕδραν περιττώματα. καὶ μάλιστ' ὅταν προσκαλεῖται τὸ θερμόν. ὡμολόγηται γοῦν
καὶ τοῦτο προσκλητικὸν ἀποκρίσεως εἶναι. τῶν δὲ κατὰ τὴν ἕδραν ψυχομένων καὶ διὰ τοῦτο συναγο-
μένων τε καὶ σφιγγομένων, τοὐναντίον ἀκολουθεῖ σύμπτωμα τὸ τὴν περισταλτικὴν τῶν ἐντέρων ἐνέρ-
γειαν, ἀπὸ τῶν κάτω μερῶν ἀρχομένην, ἄνω προωθεῖν τὰ περιεχόμενα. καθάπερ ἐναργῶς ὁρᾶται
πολλάκις ὅταν ἤτοι χολὴ, καὶ διαχωρημάτων δακνωδῶν ἀθροιζομένων ἤδη τὴν ἕδραν ἑκόντες αὐτὰ κα-
ταχῶμεν. ἤτοι διά τινα πρᾶξιν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ διαπραττομένην, ἢ πόρρω που κοπρῶνος ὄντες. ἀνα-
φέρει γὰρ ἄνω ταχέως ὡς μηδὲ βιαζομένης αὖθις ὑπακούειν ἑτοίμως. ἡ μὲν οὖν αἰτία δι' ἣν χρονίζει
κατὰ τὴν γαστέρα τὰ σιτία καὶ τὰ ποτὰ ψυχροῦ τοῦ πέριξ ἀέρος γινομένου, καὶ δὴ λέλεκται. ταύτῃ
δ' ἐδείχθη ξηρότης αὐτῶν ἑπομένη. καθάπερ γε ἐναργῶς τῇ ξηρότητι σκληρότης. εἰ δὲ τὰ σώματα τῶν
κατὰ τὴν γαστέρα μορίων ψυχθείη, τήν τε πέψιν ἀνάγκη βλάπτεσθαι, καὶ δι' αὐτὴν ὑγραίνεσθαι μᾶλλον ἢ ξη-
30 ραίνεσθαι τὰ διαχωρήματα. συμπεπληρωμένου δ' ἡμῖν ἤδη τοῦ λόγου παντὸς ἤδη τῇ προτέρᾳ γραφῇ
μεταβῶμεν ἐφ' ἑτέρας τὰς ὑπογεγραμμένας.

ΜΙΞΙΣ τὰ κατὰ τὴν γαστέρα σκληρύνει.

Ὅτι μὲν ἡ λαγνεία ξηραίνει τὸ σύμπαν σῶμα τῶν ὁμολογουμένων ἐστίν. οὐ μὴν ἀεί γε τὰ κατὰ τὴν κοιλίαν πε-
ριττώματα φαίνεται ξηραίνειν. ἀλλ' ὅταν μεγάλως ὑπ' αὐτῶν βαρυνθῇ διὰ τὴν κατάλυσίν τε τῆς δυ-
νάμεως, καὶ ψύξιν τῶν μορίων ὑφ' ὧν ἡ τροφὴ πέττεται καὶ ἀναδίδοται τὰ κατὰ τὴν κοιλίαν. μῖξις
τὰ κατὰ τὴν κοιλίαν ψύχει, καὶ σκληρύνει. βούλονται μὲν γὰρ ἀπὸ τῆς μίξεως τὴν ψύξιν γίνεσθαι
τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν. ὑπὸ δὲ τῆς ψύξεως τὴν ξηρότητα, καίτοι μὴ γινομένην τῷ λόγῳ τῆς ψύξεως
ἐδείξαμεν, ἀλλὰ τῷ τῆς σκληρότητος. ὃ δὲ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν λόγοις οὐκ εἶπον. ἴσως ἄμεινόν ἐστι νῦν προ-
σθεῖναι. τὴν γὰρ τῶν ἐκτὸς ψύξιν ἤδη δείξαντός μου σκληρύνειν τὰ διαχωρούμενα, τάχα τις οἰήσεται
40 μόνην ταύτην αἰτίαν εἶναι τοῦ ξηραίνεσθαι τὰ κατὰ τὴν κοιλίαν. ἔστι δ' οὐχ αὕτη μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐ-
τῆς τῆς περισταλτικῆς τῶν ἐντέρων δυνάμεως, ἀρρωστία. καὶ προσέτι ῥώμη τῆς καθεκτικῆς, καὶ καθ'
ἣν ἀναδίδοται τὰ τῆς γαστρὸς εἰς ἧπαρ. ἔτι τε πρὸς τούτοις, ἡ δυσαισθησία τῶν ἐντέρων. καὶ τὸ τῆς
τροφῆς ἄδηκτον. εἰ δέ τις οἰήσεται παραλελεῖφθαι τὰ στύφοντα βρώματά τε καὶ πόματα κακῶς ὑπο-
λήψεται. περιέχεται γὰρ ἐν τοῖς ῥώμην ἐργαζομένοις τῆς καθεκτικῆς δυνάμεως.

ἙΛΛΕΒΟΡΟΝ πίνοντα θᾶσσον καθαίρει ἢν ἐθέλῃς λούειν, ἢ φαγεῖν.

Ὁ μὲν καθόλου τε καὶ κοινὸς λόγος ἁπάσης καθάρσεως κατὰ τόνδε τὸν ἀφορισμὸν εἴρηται. τὰ σώματα
ὅκου τις βούλεται καθαίρεσθαι, εὔροα ποιέειν. ἐνταυθοῖ δ' ἐφ' ἑνὸς τῶν καθαιρόντων τοῦ σφοδροτά-
του παρασκευῆς μιᾶς εἰς εὔροιαν ἐμνημόνευσε τῆς ἐκ τοῦ λουτροῦ, χέοντος μὲν τοὺς χυμοὺς, χαλῶντος δ'
εἴ που τι συντέταται, καὶ κατεσκλήρυνται τὸ σῶμα. λούειν οὖν συμφέρει τοὺς ἐλλεβοριζομένους οὔτε
50 πρὸ πολλοῦ τοῦ λαβεῖν τὸν ἐλλέβορον, οὔτε μετὰ πολὺν χρόνον. ἀλλὰ μάλιστα μὲν πρὶν λαμβάνειν. ἐγ-
χωρεῖ δὲ καὶ μετὰ τὸ λαβεῖν εὐθέως. εἰ δὲ τῆς καθάρσεως ἤτοι γε ἀρχομένης, ἢ οὐδέπω μελλούσης ἄρ-
χεσθαι λούοις τὸν ἄνθρωπον, ἀντισπάσεις τὴν ἔσω ῥοπὴν τῶν ὑπὸ τοῦ καθαίροντος φαρμάκου χυμῶν ἑλ-
κομένων. ὥσπερ οὖν ἐφ' ὧν παχὺ τὸ αἷμα λούοντας ἡμᾶς ἐκέλευσε φλεβοτομεῖν, οὕτως ἐφ' ὧν μέλλομεν κα-
θαίρειν χρῆσθαι λουτροῖς πρὸς τὸ θᾶττον ἅμα καὶ ἀλυπότερον καθαρθῆναι. αὐτὸς δ' ἐνταῦθα μόνου τοῦ θᾶττον ἐ-
μνημόνευσεν. ἄμεινον δὲ δὴ οὐ μόνον ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ καθ' ἣν λαμβάνει ὁ ἄνθρωπος τὸ φάρμακον λούειν αὐτὸν,
ἀλλὰ κἂν ταῖς ἔμπροσθεν ἡνίκα παρεσκευάζετο πρὸς τὴν κάθαρσιν. αὐτὸς γοῦν ὁ Ἱπποκράτης καὶ τοῦτο κατὰ
τοὺς ἀφορισμοὺς ἐκέλευσεν ἡνίκα ἔγραψε. πρὸς τοὺς ἐλλεβόρους τοῖς μὴ ῥᾳδίως καθαιρομένοις προϋγραίνειν
χρὴ τὸ σῶμα πρότερον τροφῇ, καὶ ἀναπαύσει. εἰ δὲ ἀναπαύσει τε καὶ τροφῇ καὶ ὅλως ὑγραίνειν κελεύει. δηλονότι

καὶ λουτροῖς χρῆσθαι πλείοσιν ἐν ὕδασι ποτίμοις. ὑγραίνει γὰρ καὶ ταῦτα. καὶ νῦν δὲ προσέθηκε τῇ ῥήσει τὸ φαγεῖν. ἤτοι καθ' ὃν χρόνον τὸν ἐλλέβορον ὁ ἄνθρωπος, ἢ καὶ κατὰ τὴν ἔμπροσθεν δίαιταν, ἧς καὶ ἄλλο τι κεφάλαιον ἔφαμεν εἶναι τὸ λεπτύνειν τοὺς χυμούς, καὶ τὰς ὁδοὺς τοῖς ἐπὶ τὴν κατὰ τὴν γαστέρα καταφερομένοις χυμοῖς εὐπετεῖς παρασκευάζειν. ἐν γὰρ τῷ εὔροα ποιεῖν, ὃ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς ἐκέλευσε, περιέχεται ταῦτα.

ΤΟ ΑἿΜΑ ἐν ὕπνῳ ἔσω μᾶλλον φεύγει.

Καὶ κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον αὐτὸς ἔγραψε τήνδε τὴν λέξιν, ὁ ἐγρηγορὼς θερμότερος τὰ ἔξω, τὰ ἔσω δὲ ψυχρότερος· καθεύδων τἀναντία. καὶ νῦν οὖν νόμιζε τῆς προκειμένης εἶναι κοινὴν ἐκείνην τὴν ἐξήγησιν. ἃ γὰρ ἐπὶ τοῦ θερμοῦ τῆς κινήσεως, καὶ τῆς μεταστάσεως ἤκουσεν ἐγρηγορότων τε καὶ κοιμωμένων, ταῦτα
10 νόμιζε καὶ περὶ τοῦ αἵματος ἀκηκοέναι. τὸ γὰρ ἔμφυτον θερμὸν ἐν τούτῳ τε καὶ τοῖς ἐκ τούτου τρεφομένοις ἐπὶ πλεῖστον.

ῬΊΓΟΣ ἀπὸ τῆς ἄνω κοιλίης. πῦρ δὲ μᾶλλον ἀπὸ τῆς κάτω.

Τῶν κατὰ τὴν κοιλίαν μορίων τὸ μὲν ἄνω, ῥίγους μᾶλλόν ἐστι, τὸ δὲ κάτω πυρὸς γεννητικόν, ἢ αἰσθητικόν, ἢ ἀρκτικόν. ὅπερ καὶ πιθανώτατόν ἐστι. καὶ δι' αὐτό γε τοῦτο προσκεῖσθαι νομίζω τὸ μᾶλλον. ὡς ἀλλήλοις παραλαμβανομένων μόνον τῶν εἰρημένων, ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτο συγχωρήσαιμεν ἐπέχεταί τις ἄλλη ζήτησις, οὐκ εἰδότων ἡμῶν πότερον, ὅταν ἐν φλεγμονῇ γένηται τὰ εἰρημένα μόρια, τοῦτο αὐτοῖς ἕπεσθαί φησιν, ἢ ὅταν εἰς αὐτὰ συρρεύσωσι χυμοί τινες ἐκ τοῦ σώματος δακνώδεις. ἢ ὅταν ἡ τροφὴ φθαρῇ, καί μοι δοκεῖ βέλτιον εἶναι τὸν λόγον αὐτῷ νομίζειν ἡμᾶς γεγονέναι περί τε τῆς ἐκ χυμῶν βλάβης, καὶ τῆς ἑπομένης αὐτῇ διαφθορᾶς τῶν σιτίων, ὅταν γὰρ ἤτοι ψυχρός, ἢ δακνώδης ἐν τῷ στόματι τῆς κοιλίας ἀθροισθῇ χυμός, ἐκ διαφθορᾶς σιτίων ἢ μο-
20 χθηρᾶς ποιότητος, ἢ καὶ συρρέοντος ἐκ τοῦ σώματος, ἀρχὴ ῥίγους ἐντεῦθεν γίνεται. δέδεικται γὰρ ἐν τῷ περὶ ῥίγους λόγῳ, διὰ ψυχρὸν αἴτιον, ἢ δακνῶδες, τὸ ῥῖγος γινόμενον, ὅταν γε τὸ αἴτιον τοῦτο διὰ σωμάτων αἰσθητικῶν κινῆται, καὶ φέρεται σφοδρότερον. ὥσπερ δὲ τοῦτο φαίνεται συμβαῖνον, οὕτως ἐνίοτε πυρετὸς ἐπὶ διαφθορᾶς τροφῆς ὁρᾶται γινόμενος, ἐπειδὰν εἰς τὴν κάτω κοιλίην ἡ διεφθαρμένη κατενεχθῇ. μὴ προηγουμένου τηνικαῦτα ῥίγους, ὥσπερ ὁπότε τὰ κατὰ τὸ στόμα τῆς κοιλίας ἔδακνε το.

ἘΠΙΣΠΑΣΜΌΣ, πνεύμων, ξηρὸν καῦμα, ὑπέρρινον, ξηραίνει ὕπνος πολύς.

Τὸν γὰρ κεκενωμένον ὅτι ὁ πολὺς ὕπνος ξηραίνει, καὶ τῇ πείρᾳ μὲν εἴσῃ δι' ἧς ἅπαντες λόγοι κρίνονται. καὶ πρὸ τῆς πείρας δέ, ποδηγητείης ἂν εἰς τὴν τοῦ λεγομένου πίστιν ἐξ ὧν προμεμάθηκας. εἰ μὲν ἐν τοῖς ὕπνοις εἴσω συννεύει τὸ αἷμα, καὶ δηλονότι τὸ ἔμφυτον θερμόν, ἐν δὲ ταῖς ἐγρηγόρσεσιν ἐκτὸς ἀποτείνεται, πεμφθήσεται μὲν ἐν τοῖς ὕπνοις τὰ κατὰ τὴν γαστέρα τε καὶ ἡ παρ. ὅλον δὲ τραφήσεται τὸ σῶμα κατὰ τὰς ἐγρηγόρ-
30 σεις. εἰ τοίνυν τοῖς κεκενωμένοις ἔσω μὲν συννεύει τὸ θερμόν, οὐδὲν δὲ ἔχον ὃ πέψει, μαραίνεται. πρῶτον γάρ τοι τῶν ἄλλων, ἀπὸ τῆς τροφῆς αὐτὸ τρέφεται καθάπερ τὸ πῦρ ὑπὸ τῶν ξύλων. ἀσφαλῶς δὲ προσέθηκε τὸ πολύς. ὁ γὰρ ὀλίγος ἰᾶται τὸν προγεγονότα κάματον, ἡνίκα ὁ ἄνθρωπος ἐκκενοῦτο διὰ τῆς γαστρός. εἶτ' εἰ καθ' ὑπαρ καὶ τὰς πρώτας φλέβας ἔτι χυμῶν ἀπέπτων ἀπολειπόμενον, ἐκπέπτει πᾶν αὐτό. τοῦτο μὲν οὖν τὸ δεύτερον μέρος τῆς ῥήσεως, οὐδὲν ἔχει ἰσχυρὸν κατὰ τὴν λέξιν ἁμάρτημα. τὸ δὲ πρότερον ὃ κατὰ τήνδε γέγραπται τὴν λέξιν ἐπισπασμὸς πνεύμων. ξηρὸν καῦμα, πάμπολυ τῆς τῶν ἑλλήνων ἔθους ἀποκεχώρηκεν. ἐχρῆν γὰρ εἰρῆσθαι κατὰ τήνδε τὴν λέξιν αὐτό. ἐπισπασμὸς γίνεται διότι ξηρὸν καῦμα κατὰ τὴν τοῦ πνεύμονος κρᾶσιν ἐστίν, ἐπισπασμὸν ἀκουόντων ἡμῶν δηλονότι τὴν εἰσπνοήν. ὁ δὲ Κόϊντος οὐδ' ὅτι ξηρός, καὶ θερμός ἐστιν ὁ πνεύμων διὰ τοῦτο ἔφη γίνεσθαι τὴν ταχεῖαν τε καὶ πυκνὴν ἀναπνοήν. ἀλλὰ διὰ τὴν τοιαύτην ξηραίνεσθαί τε καὶ θερμαίνεσθαι τὸν πνεύμονα, τὸν γὰρ ἐπισπασμὸν οὐχ ἁπλῶς ἀναπνοὴν
40 ἅπασαν, ἀλλὰ μόνην τὴν ταχεῖαν τε καὶ πυκνήν, ἐβούλετο δηλοῦν. ὅτι δὲ ὑπὸ τῆς πυκνῆς ὁ πνεύμων καταξηραίνεται, κἂν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων ὑπ' αὐτοῦ λέλεκται.

ΨΥΧΡΌΤΑΤΟΝ βρῶμα, φακοί, κέγχροι, κολοκύνθαι.

Κέγχροι καὶ κολοκύνθαι ψυχρὰ βρώματα σαφῶς εἰσίν, εἰ καὶ μὴ ψυχρότατα. φακῆν δὲ οὐκ ἂν ὁμολογήσαιμι ψυχρὸν εἶναι βρῶμα. φαίνεται γὰρ σαφῶς ὥσπερ αἱ κολοκύνθαι, καὶ σὺν αὐταῖς ἀτράφαξυς τε καὶ βλίτα, καὶ θριδακίνη, καὶ χονδρίλη, καὶ τῶν σιτηρῶν ἐδεσμάτων ἡ κριθὴ καὶ κέγχροι ψύχοντα. κατὰ τὸν ἐναντίον δὲ τρόπον ἡ φακὴ μηδὲ μίαν ἐνδεικνυμένη ψῦξιν ἢ παραχρῆμα μετὰ τὸ βρωθῆναι περιεχομένη κατὰ τὴν ἄνω κοιλίαν. ἢ ὕστερον ἐν τοῖς λεπτοῖς ἐντέροις, ἢ παχέσι γινομένη. τάχα δ' ἐπειδὴ ψυκτικὸν ἔχειν τι τὸν στύφοντα χυμὸν ἐδείξαμεν ἐν τῇ περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείᾳ, τὴν φακῆν οἰήσεται ψύχειν ἐπιλελησμένως ἐν τοῖς αὐτοῖς ὑπομνήμασιν εἰρημένον, ὡς ἕκαστον τῶν τοιούτων, ἁπλοῦν μὲν φαί-
50 νεται, καὶ λέγεται παραβαλλόμενον τοῖς ὑφ' ἡμῶν ἐκ συνθέσεως κατασκευαζομένοις. οὐ μὴν ἀκριβῶς γε ἁπλοῦν ἐστί. ἐδείχθη γοῦν καὶ ἡ φακὴ κατὰ τὸ πρῶτον γράμμα περὶ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων, ἐξ ἐναντίων οὐσιῶν συγκειμένη. τῆς μὲν ἐπεχούσης τὰ κατὰ τὴν γαστέρα. τῆς δὲ εἰς ἀπόκρισιν αὐτὴν ἐπεγειρούσης. τούτων οὖν ἡ μὲν ἐπέχουσα ψυχρὰ καὶ γεώδης ἐστίν. ἡ δ' ἐπεγείρουσα, θερμή, καὶ διὰ τοῦτο ξηραντικὸν μὲν ἔδεσμα φακή, ψυχρὸν δ' οὐδαμῶς, ὥσπερ οὐδὲ θερμόν, ἀλλ' ἐξ ἀμφοῖν μικτόν, καὶ μέσον εἰ καὶ βραχύ τι πρὸς τὸ θερμότερον ἀποκεχωρηκὸς ἀπὸ τοῦ μέσου. ὁπότ' οὖν οὐδὲ ψυχρὸν ἁπλῶς συγχωρήσειεν ἄν τις εἶναι τὴν φακῆν, ἤπου γε ψυχρότατον ὑπερβολικῶς; καὶ μέντοι καὶ καταπλαττομένη τοῖς φλεγμαίνουσιν ἕλκεσι φακή. φαίνεται μὲν ἀναστέλλουσα καὶ ἀποκρουομένη τοὺς ἐπιρρέοντας χυμοὺς τῷ πεπονθότι μέρει τῷ στύφειν δηλονότι ποιοῦσα. φαίνεται δὲ καὶ πεπτικὸν ἔχειν τι, καὶ πυοποιὸν ὅπερ ἥκιστα τοῖς

ψυχροῖς ὑπάρχει. εἴτ' οὖν αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης οὕτως ἔγραψεν εἴτε τις ἄλλος ἐστὶν ὁ παρεγγράψας τήνδε τὴν ῥῆσιν, οὐκ ὀρθῶς ἐγίνωσκε περὶ φακῶν δυνάμεως.

ἝΛΚΕΑ ἐκφύουσιν ἢν ἀκάθαρτος ἐὼν πονήσῃ.

Ἐμάθομεν γὰρ ἐν τοῖς πόνοις τουτέστιν ἐν τοῖς γυμνασίοις τὴν θερμασίαν πλείονα γινομένην, ἐκ τοῦ βάθους ἄγειν ἐπὶ τὸ δέρμα, καὶ διαφορεῖν τοὺς χυμούς. ὅταν οὖν οὗτοι φθάσωσιν ἠθροῖσθαι κατὰ τὸ σῶμα μοχθηροί, διαβιβρώσκουσι τῇ δριμύτητι τὸ δέρμα, καὶ γεννῶσιν ἕλκη. καθάπερ ὅταν παχεῖς, καὶ κολλώδεις ὦσιν, ἐμφράττουσιν ἧπαρ τε καὶ νεφρούς. κατὰ δὲ τὸ δέρμα τὰ μετ' ὄγκου ἐργάζεται παθήματα.

ΓΥΝῊ, αἲξ, ἐλατήριον, ἢ σικύον ἄγριον βεβρωκυῖαι παιδίοις κάθαρσις.

Οὐκ ἐλατήριον μόνον ὅπερ ἐστὶ σικύου ἀγρίου χυλὸς, ὥσπερ δὲ οὐδὲ σικυὸν μόνον αἱ προσενεγκάμεναι καθαρτικὸν ἴσχουσι τὸ γάλα τῶν θηλαζόντων παίδων, ἀλλὰ κἂν ἄλλό τι ὑπηλάτων ὀνομαζομένων φαρμάκων, εἴτε δὲ τὴν μὲν γυναῖκα τὸ ἐλατήριον, τὴν δὲ αἶγα τὸν σικυὸν αὐτόν. εἴτε δὲ ἀμφότερα βεβρωκυίας καθαίρειν τὰ παιδία τῷ γάλακτί φησιν, οὐδὲν διαφέρει. καθάπερ οὐδ' εἰ βεβρωκυῖα γράφει τις ἢ φαγοῦσα. χρήσιμος δ' ὁ λόγος εἴς τε χρείαν ἰατρικὴν, καὶ δόγμα φυσικόν. ὅταν γὰρ βουληθῶμεν ἀποκαθᾶραι βρέφη, διδόντες τι τῶν τοιούτων φαγεῖν, ἤτοι τῇ θηλαζούσῃ μητρὶ τὸ παιδίον, ἢ αἰγὶ, δι' ἐκείνων αὐτὸ καθαίρομεν. εἴς τε δόγμα τὸ ἐπίκαιρον διαπεφωνημένον, χρήσιμόν ἐστι. τινὲς δ' ἡγοῦνται μηδὲ μίαν δύναμιν ἔχειν τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς ἐξ ἀρχῆς οὐσῶν διαφυλάττεσθαι μετὰ τὸ πεφθῆναι, καὶ αἱματωθῆναι. τινὲς δὲ διαμένειν ἄχρι πολλοῦ τὰς ἰσχυρὰς δυνάμεις, ὥστε καὶ τοὺς ἱδρῶτας αὐτῶν ὄζειν, ὅπερ ἐκ τοῦ νῦν εἰρημένου μαρτυρεῖται. φαίνεται γὰρ ἐνταῦθα τῶν τοιούτων φυλαττομένων τῶν ἐδηδεσμένων ἡ δύναμις, ἀλλὰ καὶ παρ' ἡμῖν κατὰ τὸ ἔαρ, ὅταν τῆς σκαμωνίας τὰ βλαστήματα φάγωσιν αἶγες, καθαρτικὸν αὐταῖς γίνεται τὸ γάλα. κἂν τιθυμάλλου δὲ προσενέγκωνται, ταὐτὸ συμβαίνει. καὶ μέντοι καὶ περὶ τὴν δωρίδα, καὶ βοιωτίαν, καὶ θετταλίαν ὅσα τ' αὐτῇ γειτνιᾷ χωρία τάσει τῶν μυῶν ἑάλωσαν, πολλοὶ φαγόντες ὄρτυγας, ἐπειδὴ τὸν ἐλλέβορον ἐσθίουσιν οὗτοι. ταὐτὸ δὲ ἐστι καὶ κατὰ τὰς ἀθήνας οἶδα τισὶ συμβὰν ὀρτύγων διαψιλέστερον ἐδηδοκόσι.

ἘΝΘΕΡΜΩ βρωθὲν, ἔνδοθεν, ψύξις, ἔξωθεν πόνος, ἡλίῳ, πυρὶ, ἐσθῆτι ἐν ὥρῃ θερινῇ. τῷ δὲ ἐναντίῳ ὡς ἐναντίως.

Τῷ ἐνθέρμῳ φύσει ψύξιν φησὶ καὶ ποτὸν ὕδωρ συμφέρειν. καὶ πρὸς τούτοις ἐλλινύειν. ὅπερ ἐστὶν ἀπέχεσθαι σφοδρῶν γυμνασίων. πῶς οὖν νῦν κελεύει γυμνάζεσθαι ὡς τινὲς ἐξηγοῦνται. πῶς δ' ἐν ἡλίῳ, καὶ πυρὶ θερμαίνεσθαι. λουτρὰ μὲν γὰρ ἐλέγχει ψύχοντα τὰς τοιαύτας κράσεις, ἀπολύσει μὲν τοῦ καπνώδους καὶ λιγνώδους, ὃ ταῖς θερμαῖς κράσεσι συμβαίνει γεννᾶν. ὑγρότητι δὲ ψυχούσῃ τὰ στερεὰ διαβρέχοντα. πῦρ δὲ καὶ ἥλιος θερμαίνει. καὶ τούτοις ὁμοίως ἐσθής τε καὶ ὥρα θερινή. λέγει δ' οὖν ἐν τοῖς ἀφορισμοῖς ὧδε. κατὰ μὲν τὰς ὥρας τοῦ ἦρος, καὶ ἄκρου τοῦ θέρεος οἱ παῖδες καὶ οἱ τούτων ἐχόμενοι τῇσιν ἡλικίῃσιν, ἄριστα διάγουσι, καὶ ὑγιαίνουσι μάλιστα. τοῦ δὲ θέρεος, καὶ τοῦ φθινοπώρου μέχρι μέν τινος οἱ γέροντες. τὸ δὲ λοιπὸν. καὶ τοῦ χειμῶνος οἱ μέσοι τῇσιν ἡλικίῃσιν. εἴπερ οὖν ἡλικία* τοῦ χειμῶνος ἡ ψυχρὰ δὲ τοῦ θέρους ἄμεινον οὐκ ὠφέλειαν ἐξ ἡλίου, καὶ πυρὸς, καὶ ὥρας θερινῆς τοῖς ἐνθέρμοις φύσει γίνεσθαι νομίζειν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ βλάβην. καὶ τοίνυν τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ῥήσεως εἰρημένον τὸ ἐνθέρμῳ, δεόμενον ἔχειν ἑαυτῷ τι προσυπακουόμενον ἤτοι κράσει ἢ φύσει ἢ σώματι, ἢ ἀνθρώπῳ. ὃ διὰ τῆς ἀντιθέσεως ἐγνώσθη σώματι, καὶ ἀνθρώπῳ λελεγμένον μᾶλλον οὐ κράσει, καὶ φύσει. πάντως γὰρ ἂν εἶπε τῇ δ' ἐναντίᾳ τἀναντία. τὸ τοῦ θήλεος γένους ἄρθρον τὸ τῇ προτάξας* τοῦ τοῖς ἄρρεσιν γένοιτ' ἂν οὖν ὁ σύμπας λόγος τοιοῦτος. τῷ πολυθέρμῳ σώματι διὰ μὲν τῶν βρωμάτων καὶ τῶν πομάτων ἡ ἔνδοθεν ψύξις οἰκεία. βλαβερὰ δ' ἡ ἔξωθεν θερμασία δι' ἡλίου, καὶ πυρὸς, καὶ ὥρας θερινῆς, καὶ ἱματίων. ἐν οἷς ἅπασιν ἡ ξηρὰ θερμασία δηλοῦται. τὴν γὰρ ὑγρὰν καὶ σύμμετρον ὁποία τῶν βαλανείων ψύχειν ἐδείξαμεν τῇ δυνάμει. πρόδηλον δ' ὅτι τὰ συνήθη ταῦτα βαλανεῖα λέγομεν ἐν τοῖς τοιούτοις ἀεὶ λόγοις, ἔνθα μὴ προστίθεμεν ὑδάτων αὐτοφυῶν, ἢ θαλαττίων, ἢ θειωδῶν, ἢ στυπτηριωδῶν. ἐκεῖνα μὲν γὰρ ξηραίνει τε καὶ ψύχει. τῷ δ' ἐναντίᾳ φύσει σώματι τὰ ἐναντία προσυπακουστέον πάλιν ἐνταῦθα δεῖ τῶν μὲν ὠφελούντων τὰ ὠφελήσοντα. τῶν δὲ βλαπτόντων τὰ βλάπτοντα. τὰ μὲν ὥσθ' αἱρεῖσθαι, τὰ δὲ ὥστε φυγεῖν. εἰ γὰρ τὰς πολυθέρμους φύσεις ἐδέσμασί τε καὶ πόμασιν ἐκέλευσε ψύχειν, τὰς ψυχροτέρας δηλονότι τοῖς ἐναντίοις ἀξιώσει θερμαίνειν. καὶ μέντοι, καὶ εἰ τὰς θερμοτέρας φύσεις ἔλεγεν ὑφ' ἡλίου, καὶ πυρὸς, καὶ θέρους βλάπτεσθαι, τὰς ψυχροτέρας δηλονότι διὰ μὲν τούτων ὠφελήσεσθαι. διὰ δὲ τῶν ἐναντίων βλαβήσεσθαι δηλοῖ.

ΒΡΩ͂ΜΑΤΑ τὰ μὲν ταχέως κρατέεται. τὰ δὲ βραδέως.

Μόνος ὧν οἶδα Καπίτων ἔγραψεν ἀντὶ τοῦ βραδέως, ἐναντίως, τὴν λέξιν ποιήσας τοιάνδε. βρώματα μὲν ταχέως κρατεῖται, τὰ δ' ἐναντίως. ἡ γοῦν διάνοια καθ' ἑτέραν λέξιν ἡ αὐτή. τὰ γὰρ ἐσθιόμενα διαφέρειν ἀλλήλων φησὶ, τῷ τὰ μὲν ταχέως κρατεῖσθαι ὑπὸ τοῦ σώματος, τὰ δὲ βραδέως. ἀκουστέον δὲ κρατεῖσθαι τὸ μεταβάλλεσθαι, καὶ πέττεσθαι, καὶ προστίθεσθαι καὶ ἐξομοιοῦσθαι τῷ σώματι. τῶν δὲ κατὰ μέρος ἐδεσμάτων τινὰ μέν ἐστι ταχέως πεττόμενα, καὶ αἱματούμενα, καὶ τρέφοντα, τινὰ δὲ βραδέως. ἃ ἐν τρισὶν ὑπομνήμασιν ἐν οἷς περὶ τῶν τῆς τροφῆς δυνάμεων διῆλθον ἀκριβῶς ἅπαντα.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΕΚΤΟΝ ΤΩΝ ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ ΕΠΙΔΗΜΙΩΝ ΤΜΗΜΑ ΕΚΤΟΝ.

ΣΑΡΚΕΣ, ὁλκοὶ ἐκ κοιλίης, καὶ ἔξωθεν. δηλοῖ ἡ αἴσθησις, ὡς ἔκπνουν, καὶ εἴσπνουν.

Ἕλκειν εἰς ἑαυτὰς φησὶ τὰς σάρκας ἔκ τε κοιλίας καὶ ἔξωθεν. ἐκ μὲν τῆς κοιλίας δηλονότι τὸν ἐκ τῶν σιτίων τε καὶ ποτῶν χυλὸν, ὑφ' οὗ τρέφεται. ἔξωθεν δὲ οὐκέτ' ὁμοίως, ἄδηλον δ' εἴτε τροφὴν εἴτ' ἀέρα λέγει. δυνατὸν μὲν γὰρ τροφὴν ἕλκειν τὰς σάρκας ὥσπερ ἐκ τῆς κοιλίας, οὕτω καὶ ἐκ τῶν ἔξω μερῶν εἰς τὸ βάθος ἀντισπᾶσθαι. δυνατὸν δὲ καὶ τὸν ἀέρα, διὰ δὲ τῶν καθηκουσῶν ἀρτηριῶν εἰς τὸ δέρμα φέρεσθαι πρὸς τὰς σάρκας, ἑλκόμενον ὑπ' αὐτῶν, ὃ καὶ μᾶλλον ἔχεται τῆς κατὰ τὴν ὅλην ῥῆσιν ἀκολουθίας. διαπεφωνημένου δὲ τοῦ περὶ τῆς ὁλκῆς δόγματος, ἔνιοι μὲν γὰρ τῶν ἰατρῶν τε, καὶ φιλοσόφων οὐδ' ὅλως ὁλκὴν ἔφασαν εἶναι. τινὲς δ' εἶναι μὲν φασὶν, ἐν ταῖς σαρξὶ δ' οὐκ εἶναι. τὸ γράφειν δ' ἀποδείξεις ἁπάντων τῶν τοιούτων ἐν ἐξηγητικοῖς ὑπομνήμασιν ἀδύνατον ἔφην εἶναι. πολλάκις τε γὰρ ἀναγκασθήσεται λέγειν τὰ αὐτά. πλῆθός τε καὶ μῆκος ὑπομνημάτων ἔσεσθαι μηδ' ἀριθμηθῆναι ῥᾳδίως δυναμένων. ἀλλ' οὐδὲ ὁ τῆς ζωῆς χρόνος ἱκανὸς ἔσεσθαι πρὸς τὴν τῶν Ἱπποκράτους βιβλίων ἐξήγησιν. ἥτις ἑκάστου δόγματος ἀεὶ τὰς ἀποδείξεις γράφει καθ' ἑκάστην ῥῆσιν. ἔτι τε τοῖς ἀναγνωσομένοις ὀχληρὸν τὸ πρᾶγμα. καὶ τοῖς κατασκευάσαι βουλομένοις τὰ ὑπομνήματα σὺν χρόνῳ πολλῷ, καὶ δαπανήμασί τε γραφήσεσθαι. βέλτιον οὖν ἔδοξεν ἐξηγεῖσθαι μὲν ἐν τούτοις τοῖς ὑπομνήμασι τὴν διάνοιαν ἑκάστης ῥήσεως, ὅπερ ἴδιόν ἐστιν ἐξηγητοῦ. προστιθέναι δὲ καὶ τὰς αἰτίας ἐνίοτε τοῖς εἰρημένοις ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἀποδεδειγμένων δογμάτων. αὐτὰ δὲ τὰ δόγματα μὴ κατασκευάζειν μὲν ἐν ταὐτῷ. μόνον δ' ἀναμιμνήσκειν ἐν τίσιν ἤδη βιβλίοις τῶν ὑπ' ἐμοῦ γεγραμμένων, ἀποδέδεικται καθάπερ καὶ νῦν. ὅτι μὲν ἑλκόντων τὸν οἰκεῖον χυμὸν ἐφ' αὑτὴν τῶν τρεφομένων ἡ πρὸς αὐτὰ γίνεται φορὰ τῆς τροφῆς ἐν τοῖς τῶν φυσικῶν δυνάμεων ὑπομνήμασιν ἀποδέδεικται. τὸ δ' ἔκπνουν τε καὶ εἴσπνουν ὅλον τὸ σῶμα, διά τε τῶν περὶ χρείας ἀναπνοῆς ὑπομνήματα, καὶ τῶν περὶ χρείας σφυγμῶν, ὧν ἐν μὲν τῷ προτέρῳ λεχθέντι τὴν χρείαν τῆς ἀναπνοῆς ἐδείξαμεν εἶναι φυλακὴν τῆς συμμετρίας τοῦ κατὰ τὴν καρδίαν θερμοῦ. κατὰ δὲ τὴν περὶ χρείας σφυγμῶν, τὴν καθ' ὅλον τὸ σῶμα μετριότητα τῆς θερμασίας ἐκ τοῦ τῶν ἀρτηριῶν ἔργου φυλάττεσθαι. ταῦτ' οὖν ἐστιν ἱκανὰ μόνα πρὸς τὴν τοῦ προτέρου μέρους τῆς ῥήσεως ἐξήγησιν. ἐπὶ δὲ τὸ δεύτερον αὐτῆς ἤδη μετέλθωμεν, ἐν ᾧ τό. δηλοῖ ἡ αἴσθησις. ὡς οὐ κατὰ συνήθειαν οὔθ' Ἱπποκράτους οὔτε καθ' ὅλως ἑλληνικῶς ἑρμηνευόμενον. ἐπηνορθώσαντο δέ τινες οἱ μὲν κατὰ δοτικὴν πτῶσιν. αἰσθήσει. γράψαντες ἵν' ᾖ τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ τοιόνδε. δῆλόν ἐστι τῇ αἰσθήσει ὡς ἔκπνουν, καὶ εἴσπνουν εἴη τὸ σῶμα τῷ ζώῳ ὅλον. ἐπεννενόηται δὲ τούτοις, τὸ σάρκες ὁλκοὶ εἰς κοιλίας καὶ ἔξωθεν ἀπὸ τῆς αἰσθήσεως μαρτυρούμενον. ὅπερ ταὐτόν ἐστι τῷ λέγειν, ὑπὸ τῶν ἐναργῶς φαινομένων ἡμῖν διὰ τῶν αἰσθήσεων. ἰδιωτῶν γε μὴν ἐνίων ἤκουσα θαυμαζόντων τὸ συμβαῖνον αὐτοῖς, ἐπὶ τοῖς τῶν ἐντίμων ὑδάτων λουτροῖς. ἔμπροσθεν γὰρ ἐξ ἡλίου θερμοῦ, καὶ ὁδοιπορείας ἥκοντες αὐχμηρόν τε τὸ σῶμα, καὶ τὸ στόμα ξηρότατον ἔφασαν ἔχειν ἀμηχάνῳ τε δίψει συνέχεσθαι. μετὰ δὲ τὸ λουτρὸν ἄδιψοί τε γενέσθαι, καὶ τὸ στόμα σχεῖν ὑγρόν. ὁμοίως δ' αὐτῷ καὶ τὸ σύμπαν σῶμα, μαλακόν τε καὶ ὑγρὸν ἀπεργασθῆναι τὸν ἔμπροσθεν αὐχμὸν ἀποθέμενον. ἔνιοι δὲ καὶ σαφῶς ᾐσθῆναι τοῦ σώματος ἔφασκον ἕλκοντος εἰς ἑαυτοὺς κατὰ τὰς δεξαμενὰς ὕδωρ. τοιαῦτα μὲν οὖν τινὰ ἃ καὶ τοῖς ἰδιώταις φαίνεται μαρτύρια τοῦ δόγματος ἐξ αἰσθήσεως λαμβανόμενα. τινὰ δ' ἐκ λογικωτέρων ἀποδείξεων εὑρίσκεται τοῖς ἰατροῖς, ὧν ἐστι μία, καὶ ἣν ἐφεξῆς αὐτὸς εἶπεν ἣν γνώσεσθε κατὰ τὴν ἐχομένην ῥῆσιν. εἰς γὰρ τὴν προκειμένην ἀρκέσει, καὶ ταῦτα δυναμένων ἡμῶν ἐκ τῶν ὀρθῶς εἰρημένων φωρᾶσαι τὰ κακῶς τοῖς ἐξηγηταῖς γεγραμμένα.

ΕΝΘΕΡΜΟΤΕΡΟΝ φλέβιον αἵματος πλήθει, ἀνίσχει τὸ καυσῶδες, καὶ εὐθὺς ἀποκρίνει.

Φλεβίοις ἐνθερμότερον ἀκουστέον ἐστὶ τὴν ἀρτηρίαν, ὁμολογούντων ἁπάντων τῶν ἐξηγησαμένων τὰ Ἱπποκράτεια βιβλία, φλέβας οὐκ ἀπὸ τούτου μόνου ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων παλαιῶν, ὀνομάζεσθαι καὶ τὰς ἀρτηρίας. τοῦτ' οὖν φησὶ τὸ φλεβίον τῷ τοῦ αἵματος πλήθει θερμαινόμενον, ἀνίσχει τὸ καυσῶδες καὶ ἀποκρίνει. καυσῶδες δὲ λέγων τὸ γεννώμενον ἐκ τῆς θερμασίας, ὅπερ οἷον λιγνύς τίς ἐστι τοῦ θερμαινομένου χυμοῦ σφοδρότερον. τοῦτο δ' ὡς ἂν θερμὸν τῇ κράσει, καὶ λεπτὸν ὑπάρχον τῇ συστάσει ῥᾳδίως ἀποκρίνεται, ταύτην ἐγὼ νομίζω πιθανωτέραν εἶναι τὴν ἐξήγησιν, εἴπερ γε δεῖ τὸ ἀληθὲς ἅμα, καὶ τοῖς Ἱπποκράτους δόγμασιν ἀκόλουθον, ἔχειν σκοπεῖν. ὅτι μὲν οὖν ἀληθές ἐστι τὸ νῦν εἰρημένον ὑπ' ἐμοῦ δόγμα, δέδεικται μὲν κἀν τῷ περὶ χρείας ἀναπνοῆς. δέδεικται δὲ καὶ διὰ τοῦ περὶ χρείας σφυγμῶν. ἐν μὲν γὰρ ταῖς εἰσπνοαῖς, ἃς διά τε τοῦ στόματος, καὶ παντὸς τοῦ δέρματος ἴσχει τὰ ζῶα διττὴν ἀπεδείξαμεν ὠφέλειαν γίνεσθαι. τοὔνδοθεν μὲν ἀεὶ ἐμψυχόμενον τὸ ἔμφυτον θερμὸν ὅπως μὴ διαφθαρὲν ἀπόλλοιτο. καὶ μάλιστα ὅταν αὐξηθῇ ποτε καθ' ἥν τινα οὖν αἰτίαν, ἐπεγείρεσθαι δὲ καὶ ῥώννυσθαι ποτὲ βαρυνόμενον ὑπὸ πλήθους ὕλης ψυχρᾶς. ὃν τρόπον καὶ τὸ πῦρ ἐν αὐτῷ ῥιπίζεσθαι, καὶ μέντοι καὶ αὐτὴν αὐτῷ τήνδε τὴν διπλῆν κίνησιν οἰκεῖόν τε καὶ σύμφυτον εἶναι γυμνάσιον εἰς εὐτονίαν ἄγειν. αὕτη γὰρ χρεία τε καὶ φύσις γυμνασίων ἐστίν. ἐπεὶ τοίνυν ἔμπροσθεν εἰπὼν ὁ Ἱπποκράτης. σάρκες ὁλκοὶ, καὶ ἔξωθεν. εἶτ' ἐπὶ τούτῳ προσθεὶς ὡς ἔκπνουν εἴσπνουν ἐστὶ τὸ σῶμα. τῆς μὲν οὖν εἰσπνοῆς αὐτοῦ τὴν γένεσιν, καὶ τὴν χρείαν ἐνεδείξατο διὰ τοῦ σάρκες ὁλκοί. περὶ δὲ τῆς ἐκπνοῆς οὐδὲν εἶπεν. εἰκότως ἐν τῇ νῦν προκειμένῃ ῥήσει περὶ αὐτοῦ διῆλθεν ἐπὶ τῶν ἀρτηριῶν ποιησάμενος τὸν λόγον ὄντα μὲν κοινὸν, καὶ πρὸς τὴν καρδίαν, ἀμυδρότερον δὲ φαινόμενον. ὅτι δὲ κοινός ἐστι, δῆλον ἐνθένδε, διὰ τὴν ἔμφυτον θερμασίαν ἐδείξαμεν γεννᾶσθαι τὸ λιγνυῶδες περίττωμα κατὰ τὸ αἷμα, καὶ μάλιστα ὅταν ᾖ θερμότερον. ἀποκρίσεως οὖν αὐτῷ χρεία δηλονότι καὶ ταύτην ἡ φύσις ἐτεχνήσατο. τοῖς μὲν ἐκ τῆς καρδίας ἐκκενωθησομένοις διὰ τῆς ἐκπνοῆς. τοῖς δὲ καθ' ὅλον τὸ σῶμα διὰ

τῆς τῶν ἀρτηριῶν συστολῆς. τὰ μὲν οὖν ἐκ τούτων τε καὶ τῶν φλεβῶν ἐδείχθησαν γὰρ αὐταῖς συναναστομούμεναι
διὰ τοῦ δέρματος εὐθέως ἐκκρίνεται τῇ συστολῇ τῶν ἀρτηριῶν ἐκθλιβόμενα. τὰ δ' ἐκ τῆς καρδίας ὁ πνεύμων
ὑποδέχεται πρότερος οἷόν τι ταμιεῖον τοῦ πνεύματος αὐτῇ παρεσκευασμένος ἑλκούσῃ μὲν ἐν τῇ διαστολῇ, ἐκ-
πεμπούσῃ δὲ ἐν ταῖς συστολαῖς. αὕτη μὲν ἡ ἡμετέρα γνώμη περὶ τῆς προκειμένης ῥήσεως, καὶ δειχθήσεται μικρὸν
ὕστερον ἡ ἑξῆς αὐτῇ γεγραμμένη φυλάττουσα τὴν ἀκολουθίαν. καὶ πρὸς ταύτην μὲν αὐτὴν οὐχ ἥκιστα δὲ, καὶ τὴν
προτεταγμένην αὐτῆς. ὅσοι δὲ περὶ καύσου γενέσεως ὑπέλαβον αὐτὸν ἐνταῦθα ποιεῖσθαι τὸν λόγον. πρῶτον μὲν
ἐάσουσιν ἐλλιπῶς εἰρημένον τὸν περὶ τοῦ σάρκες ὁλκοὶ λόγον. οὐ γὰρ ἕλκουσι μόνον εἰς ἑαυτὰς τὸ οἰκεῖον, ἀλλὰ καὶ
τὸ μὴ τοιοῦτον, ἐκκρίνουσι. τοῦ μὲν οὖν ἕλκειν ἡ χρεία προδηλοτέρα. τοῦ δ' ἐκκρίνειν ἀδηλοτέρα. καὶ δεῖται τι-
νὸς εἰς πίστιν λόγου. μεταβῶμεν οὖν ἐπὶ τὴν ἐχομένην ῥῆσιν ἤδη συντελοῦσάν τι καὶ αὐτὴν ὡς ἔφην ἀρτίως εἰς
10 διάκρισιν, τῆς ἀμείνονος ἐξηγήσεως.

ΚΑῚ ΟἿΣΙ τὸ μὲν πῖον χολὴ ξανθή. τὸ δ' αἷμα μέλαινα.

Ἀναμνησθῆναι χρὴ περὶ τῶν δύο δοξῶν τῆς προεξηγουμένης ῥήσεως. ἡμεῖς γὰρ ἐλέγομεν αὐτὸν ἐπιδεικνύναι τὴν χρεί-
αν διὰ τῆς ἀναπνοῆς ὀνομαζομένης οὕτω, τῆς δι' ὅλου τοῦ σώματος ἐκ τῶν ἀρτηριῶν εἰς τοὐκτὸς φορᾶς τοῦ πνεύ-
ματος, ὥσπερ τῆς διὰ τοῦ στόματος ἐκπνοῆς. ἔνιοι δὲ περὶ καύσου γενέσεως ἐνόμιζον εἶναι τὸν λόγον. οἷς οὐ πάνυ
τι μαρτυρεῖν ἔφαμεν. τὸ ἀνίσχειν τὸ καυσῶδες, καὶ εὐθὺς ἀποκρίνει. μήτε γὰρ εὐθέως ἀποκρίνεσθαι κατὰ τοὺς καύ-
σους ἅπερ αὐτοί φασι δι' ἐμέτων, ἢ τῆς κάτω γαστρὸς ἐκκενοῦσθαι, μήτ' ἀναγκαῖον εἶναι προσκεῖσθαί τι τῶν τοῦ καύ-
σου συμπτωμάτων τῷ περὶ τῆς γενέσεως αὐτοῦ λόγῳ. τὴν δ' ἡμετέραν ἐξήγησιν ἀμείνονα τῆσδε φαμὲν εἶναι. πρῶ-
τον μὲν ἐκ τοῦ τῶν ἐγκλημάτων τὰ τῶν ἑτέρων εἶναι. δεύτερον δὲ καὶ ἐκ τοῦ, τὸ δόγμα πᾶν φαίνεσθαι διδασκόμενον ἐν
τῷ λόγῳ περὶ τῆς εἴσω τε, καὶ ἔξω φορᾶς τοῦ πνεύματος. ἣν ἀπεδείξαμεν ἐν τισὶν ἡμετέροις ὑπομνήμασιν, οὐ
20 μόνον ἐν ταῖς διὰ τοῦ στόματος ἀναπνοαῖς, ἀλλὰ καὶ ταῖς καθ' ὅλον τὸ σῶμα διαπνοαῖς γίνεσθαι. τινῶν μὲν ἕνεκα γενέ-
σεως πνεύματος ψυχικοῦ, καθάπερ Ἀσκληπιάδης, ἐνίων δ' ὡς Ἐρασίστρατος, οὐ τούτου μόνου, ἀλλὰ καὶ ζωτι-
κοῦ, τινῶν δ' ἕνεκα θρέψεως τῶν πνευμάτων τούτων τὰς εἰσπνοὰς γίνεσθαι λεγόντων, ἀπορουμένων δ' ἐν τῷ τὴν χρεί-
αν ἀποδιδόναι τῆς ἐκπνοῆς. ὁ Ἱπποκράτης ὡς ἐδείξαμεν ἐν τοῖς προειρημένοις ὑπομνήμασιν ἀληθῆ χρείαν, οὐ
μόνον τῆς διὰ τοῦ στόματος ἐκπνοῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς καθ' ὅλον τὸ σῶμα διῆλθεν ἐν τῷ προκειμένῳ λόγῳ. τοὺς δ' ἐξη-
γησαμένους ἑτέρως μέμψασθαι δίκαιον ἐπιλανθανομένους τινὸς ἐξηγοῦνται βιβλίον. οὐ γὰρ ἂν εἰς ἄλλων ἀνδρῶν
ὑπέστρεφον τὸ δόγμα τὴν ἀκολουθίαν ἀπολιπόντες ὧν Ἱπποκράτης ἐβουλήθη. σαφῶς γοῦν εἰπόντος αὐτοῦ τὰς
σάρκας ὁλκοὺς ἐκ κοιλίας, καὶ ἔξωθεν, ὃ διαφέρει πάμπολυ τοῦ νομίζειν τῇ πρὸς τὸ κενούμενον ἀκολουθίᾳ
τὴν ἐκ τῆς κοιλίας ἀνάδοσιν τῆς τροφῆς ἐν τῷ σώματι γίνεσθαι. πρῶτον μὲν ἐχρῆν ἐννοῆσαι μὴ μόνον ἑλκτικὴν
τῶν οἰκείων εἶναι δύναμιν ἐν αὐταῖς, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀλλοτρίων ἀποκριτικήν. ἕπεται γὰρ τοῦτο τοῖς ὑποθεμένοις
30 προνοητικὴν εἶναι τὴν φύσιν τῆς τοῦ ζώου διαμονῆς ὧν εἷς ἦν, καὶ Ἐρασίστρατος. δεύτερον δὲ τί ποτέ ἐστι τὸ τῆς
ἐκκρίσεως δεόμενον εἰπεῖν. οὐ γὰρ δήπου τὸ αἷμα φήσουσιν ἐξ οὗ τρέφεται τὸ σῶμα. τοῦτο δὴ ἐκεῖνοι μὲν οὐδέτερον
ἔπραξαν. ὁ δὲ Ἱπποκράτης ὡς ὑπὸ τῶν αἰσθήσει φαινομένων ἑκατέρων ἐναργῶς μαρτυρεῖται προειπὼν, ἐφε-
ξῆς ἐπὶ τὴν χρείαν μετέβη τῆς καθ' ὅλον τὸ σῶμα διαπνοῆς. τὴν τῆς γενέσεως ἀναγκαίαν αἰτίαν εἰπὼν τῶν λι-
γνωδῶν περιττωμάτων. ἡ γάρ τοι κατὰ τὸ σῶμα τῶν ζώων θερμασίας περιττώματα ποιεῖ τοιαῦτα συνεχοῦς
κενώσεως δεόμενα. καὶ τοίνυν ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει τὴν ὕλην τῆς τῶν περιττωμάτων γενέσεως ἐδείξαμεν. ὡς γὰρ ἡ
πλείων θερμασία γεννᾶν αὐτὰ πέφυκεν, οὕτως καὶ ὗλαι τινές εἰσιν ἐπιτήδειοι πρὸς τὴν γένεσιν αὐτῶν. εὐλόγως
οὖν ἐμνημόνευσε τῆς μελαίνης χολῆς. ἐμάθετε γὰρ τὴν γένεσιν αὐτῆς εἶναι διττὴν, ἔκ τε τοῦ παχέος αἵματος,
καὶ τῆς ξανθῆς ὑπεροπτηθείσης. εἰ δέ γε περὶ καύσου γενέσεως ὁ λόγος ἦν αὐτῷ, μάτην ἂν ἐμέμνητο μελαίνης χο-
λῆς. ὥστε κἀκ τούτου δῆλον εἶναι τὴν ἡμετέραν ἐξήγησιν ἀληθεύειν τε ἅμα, καὶ ὁμολογεῖν τοῖς Ἱπποκράτους
40 δόγμασιν. τὴν δ' ἐκείνων διαφθείρεσθαι. τὴν δ' αὐτὴν ταύτην ῥῆσιν εἴρηκε κατ' ἄλλο μέρος τοῦ βιβλίου, καὶ ἡμεῖς αὐ-
τοὶ προεξηγησάμεθα, καθ' ἣν καὶ τοῦτο ἐλέγομεν. ὅτι τὸ πῖον οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ λιπαροῦ, καὶ πιμελώδους εἰρῆσθαι χρὴ
νομίζειν, ἀλλὰ κἀπὶ τοῦ γλυκέος παντός. ὡς περιλαμβάνεσθαι τῷ λόγῳ, καὶ τὸ μέλι, καὶ τὸ σίραιον. ὅπερ ἕ-
ψημα καλοῦσιν οἱ κατὰ τὴν ἡμετέραν Ἀσίαν Ἕλληνες.

Ὁ ἘΜΨΥΧΡΌΤΕΡΟΣ ἐν ψυχρᾷ ὥρῃ καὶ χώρῃ, ἐνθερμότερος ἔσται.

Ὅτι μὲν οὔθ' ὁ κατὰ πάθος ψυχρότερος, οὔθ' ὁ δι' ἡλικίαν ἐν ψυχρᾷ χώρᾳ, καὶ ὥρᾳ, δύναται γενέσθαι θερμότερος
συμπεφώνηται πᾶσι. καὶ διὰ τοῦτό γε οἱ περὶ τὸν Σαβῖνον ἐπὶ τῶν φύσει ψυχροτέρων, ἀληθῆ τὸν λόγον εἶναι
φασίν. οὐ μὴν οὐδ' ἐπὶ τούτων ἁπλῶς ῥηθεὶς ἀληθής ἐστιν ἄνευ διορισμῶν τοιῶνδε. τὸ περιιστάμενον ἔξωθεν ψυχρὸν,
ὅτι μὲν πυκνοῖ καὶ ψύχει τὰ κατὰ τὸ δέρμα τῶν ἐναργῶς φαινομένων ἐστί. οὐ μὴν ὡσαύτως γε ἀεὶ διατίθησι τὸ βά-
» θος τοῦ σώματος. ἀλλ' ὥσπερ ἐν ἀφορισμοῖς διώρισται κατ' ἐκεῖνον τὸν λόγον ἔνθα φησί. ἔστι δ' ὅκου ἐπὶ τετάνου ἄνευ
50 ἕλκεος νέῳ εὐσάρκῳ θέρεος μέσου ψυχροῦ πολλοῦ κατάχυσις, ἐπανάκλησιν θέρμης ποιεῖται. οὕτω καὶ νῦν ἐστιν ἡ-
μῖν διοριστέον. τὸ γάρ τοι καταχεόμενον τοῦ σώματος ἡμῶν ψυχρὸν, ἤτοι διικνεῖσθαι περὶ τὸ βάθος ὡς καὶ τὰ κα-
τὰ τοῦτο μόρια παραπλησίως ψύξαι τοῖς ἐπιπολῆς, ἢ μόνα ψύχει τὰ κατὰ τὸ δέρμα. πρὸς μὲν οὖν τὸ βάθος
διικνούμενον, ἐμψύχει τὰ κατὰ τοῦτο μόρια. καὶ βλάβην οὐ σμικρὰν ἐργάζεται καθ' ὅλον τὸ ζῶον. ἐκλυθείσης
δ' αὐτοῦ τῆς δυνάμεως ἐν τῆς ἐπιπολῆς δὲ τοῦ σώματος μέρεσιν, οὐ μόνον οὐκ ἂν ἔτι ψύξει τὰ κατὰ βάθος,
ἀλλὰ καὶ θερμότερα πολλῷ τῆς ἔμπροσθεν αὐτοῖς ὑπαρχούσης κράσεως ἀποδείξει. ὅσοι δὲ περὶ ἀραιὸν ἐ-
χόντων τὸ δέρμα, καὶ τὰς ὑπ' αὐτὸ σάρκας ἡγοῦνται τὸν λόγον αὐτῷ γεγονέναι, νῦν ἐπειδὴ τούτους φα-
σὶν ἐκ τοῦ διαπνεῖσθαι τὴν θερμασίαν ἀποτελεῖσθαι ψυχροτέρους, καὶ διὰ τοῦτο θερμαίνεσθαι πυκνου-
μένης τῆς ἐπιφανείας, καὶ κατεχομένου τοῦ πρότερον ἐκκενουμένου θερμοῦ, λέγουσι μέν τι τῶν ἀληθῶν.

οὐ μὴν ἐχρῆν αὐτοὺς περιλαμβάνειν εἰρῆσθαι τοὺς οὕτω διαπνεομένους, καὶ ψυχροτέρους. μάλιστα μὲν γὰρ ὡς ἔμαθές τε τοῖς ὑγροῖς, καὶ θερμοῖς σώμασιν ὑπάρχει ταῦτα. δεύτερον δὲ τοῖς θερμοῖς, κἂν χωρὶς ὑγρότητος τοιαῦτα. τῶν ψυχρῶν δ' οὐδὲν εὐδιαφόρητόν ἐστι, ἀλλ' ἧττον μὲν ὅμως πέπονθε τὰ ὑγρά, μᾶλλον δὲ τὰ ξηρά. πλεονεκτεῖν δ' ἀμφοῖν, τὰ φύσει θερμὰ κατὰ τοῦτο οὖν μοι δοκοῦσιν ἁμαρτάνειν.

Ὀδυνέων τὴν ἐπίτητα κοιλίην καθαίρειν, αἵματός τε κοιλίην διαιρεῖν, καῦσις, τομή, θάλψις, ψύξις, πταρμός φυτῶν χυμοί. ἐφ' ὧν τὴν δύναμιν ἔχουσιν, καὶ κυκεών, κακούρτων γάλα, σκόροδα, οἶνος ἀποζεσμένος, ὄξος, ἅλες.

Β βοηθημάτων κατάλογον ἐνταῦθα πεποίηται, καὶ σμικραῖς, καὶ μεγάλαις ὀδύναις ἁρμοττόντων ὥσπερ ἐν ἀφορισμοῖς
» ἔγραψε τῶν ἐν ὀφθαλμοῖς μόνον ἔνθα φησίν. Ὀδύνας ὀφθαλμῶν ἀκρητοποσίη, ἢ λουτρόν, ἢ πυρίη, ἢ φλεβοτο-
» μίη, ἢ φαρμακίη λύει. προσέθηκε τινὰ νῦν βοηθήματα ταῖς ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν ὀδύναις ἀνάρμοστα. τὸ μὲν
10 οὖν ἁπάντων πρῶτον εἰρημένον ἐν τῷ προκειμένῳ λόγῳ κάθαρσίς ἐστιν ἣν ἐν [...] πλονίκη, ἐρεθίζουσι, μήτ' ἀνεί-
τη [...] βοηθήματα τελέως ἐξηγησάμεθα καθ' ὅν τινα τρόπον ἔγραψεν. περὶ δὲ τῶν ἐφεξῆς λεγομένων πρώτη καῦσίς ἐστι παραλαμβανομένη κατὰ τὰ μεγάλα πεπονθότα διὰ κακοχύμων πολλὴν ὡς ἐπὶ τῶν κακοηθεστάτων ἑλκῶν γίνεται. ποτὲ μὲν ἄντικρυς διαπύροις σιδήροις καιόντων ἡμῶν αὐτά, ποτὲ δὲ φαρμάκοις καυστικοῖς. ἐφεξῆς δὲ τῇ κατακαύσει γέγραπται. τομὴ παύουσα καὶ αὐτὴ τὰς ὀδύνας τῶν ἤδη πύον ἐχόντων πολὺ μορίων ἐπὶ φλεγμοναῖς μεγάλαις προηγησαμέναις. εἶθ' ἑξῆς. θάλψις. ἐν λουτροῖς τε δηλονότι, καὶ πυριάσεσι γινομένη. προειρηκότες δ' ἤδη τὰς ὕλας τῶν πυριάσεων. ἐφ' ὧν τε προσήκει κεχρῆσθαι διαθέσεων ὀδύνην ἐπιφερουσῶν. οἷον ἐπὶ μὲν τῶν κατὰ θώρακα, δι' ὧν αὐτὸς εἶπεν ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων. ἐπὶ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν, διὰ σπόγγου μαλθακοῦ μὴ φέροντος τοῦ μορίου τὰς διὰ τῶν μαρσίππων τε καὶ καταπλασμάτων θάλψεις. ἀλλὰ καὶ ἡ δι' ἐλαίου καταντλησις ἐπί τε τῶν μέσων τοῦ σώματος καὶ τῆς κεφαλῆς, ἴαμα πόνων ἐστὶ θάλψις οὖσα. καὶ ἡ δι' ὕδατος ἐπὶ τῶν κώλων. καὶ συνεχεστά-
20 τη, καὶ πλείστη χρῆσις ἐπὶ τῶν ὀδυνωμένων μορίων, ἡ διὰ τῆς θάλψεως γίνεται τοῖς ἰατροῖς. ἐπειδὴ καὶ τὰ τεταμμένα χαλᾷ, καὶ τὰ πεπληρωμένα κενοῖ, καὶ τὰ κατεψυγμένα θερμαίνει. τῇ ψύξει δὲ σπανιώτερον ἐπὶ τῶν ὀδυνωμένων χρώμεθα, πυκνούσῃ μὲν τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν αὐτῶν. καὶ διὰ τοῦτο τὰς διαπνοὰς εἰργούσῃ, τεινούσῃ δὲ μᾶλλον τὰ τεταμένα. μόνας οὖν τὰς θερμὰς δυσκρασίας ὅσαι χωρὶς πλήθους συνίστανται, ψύξις ἰᾶται καθάπερ ἐπὶ τῶν διὰ ἔγκαυσιν ὀδυνωμένων τὴν κεφαλήν, ἢ διακαιομένων ὑπὸ πυρετοῦ. καταντλοῦντες οὖν αὐτὴν ῥοδίνῳ ψυχρῷ θεραπεύομεν τὸ σύμπτωμα, καὶ τῶν ἐρυσιπελάτων τὰ δι' ὑπερβάλλουσαν θερμασίαν ὀδυνῶντα καὶ ποδάγρας ὡσαύτως ἐφ' ὧν τὸ ῥεῦμα χολῶδές τε ἢ θερμόν. ἐφεξῆς δὲ τοῖς εἰρημένοις γέγραπται. φυτῶν χυμοί. ἐφ' ὧν τὴν δύναμιν ἔχουσιν. ἧς πάλιν λέξεως ἡ διάνοια μοι δοκεῖ τοιαύτη τις ὑπάρχειν, ὀδυνῶν ἰάματα γίνεσθαι ὥστε καὶ οἱ τῶν φυτῶν χυμοί. ταῦτα δ' ἐστὶ πάμπολλα τὰ μὲν ὑγρὰ διαμένοντα, τὰ δὲ πηγνύμενα. πρῶτον μὲν τὸ ἔλαιον ἤδη παμπόλλην χρείαν ἡμῖν εἰς τὰς ὀδυνωμένων ἰάσεις τε καὶ παρηγορίας πα-
30 ρέχει θερμὸν προσφερόμενον. εἶθ' ἑξῆς ἄλλα πολλὰ τούτου πολὺ μᾶλλον θερμαίνοντα δάφνινον, κέδρινον, κίκινον, σινάπινον, ῥαφάνινον. ὑγρὰ μὲν ταῦτα. πεπηγότα δὲ τὰ μὲν μᾶλλον, τὰ δὲ ἧττον, αἵ τε ῥητίναι, καὶ μάλιστ' αὐτῶν αἱ αὐτόρρυτοι καλούμεναι, θαψία τε, καὶ εὐφόρβιον οἵ τε ὀποὶ πάντες, ὁ κυρηναϊκός, ὁ παρθικός, ὁ μηδικός, ὁ ἀσσύριος ὁ σαγηνός, ὁ ἐκ τῶν τιθυμάλλων, ὁ ἐκ τοῦ πάνακος, ὁ ἰδίως ὀποπάναξ καλούμενος. ἐκ τοῦδε τοῦ γένους ἐστὶ καὶ ἡ χαλβάνη, καὶ ἄλλα πολλὰ περὶ ὧν ἔμαθες ἐν ταῖς τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεσιν, ἐάν τε ὀπὸς ἤ τινες ἐάν τε χυλός, ἐν τῇ τῶν χυμῶν προσηγορίᾳ περιλαμβάνεται. τούτου τοίνυν τοῦ γένους ἐστὶ καὶ ἡ ὑγρὰ πίττα, καὶ τὸ πίσσινον ὀνομαζόμενον. ἔτι δὲ καὶ τὸ κατὰ τὴν κιλικίαν παπυέλαιον, ἕτερά τε μυρία τὰ μὲν ἐκ βοτανῶν, τὰ δ' ἐκ θάμνων, τὰ δ' ἐκ δένδρων γινόμενα, καθ' ὧν ὄνομα κοινόν ἐστι τὸ φυτόν, οὗ νῦν Ἱπποκράτης ἐμνημόνευσε. φυτῶν χυμοί, προσέθηκε δ' αὐτοῖς. ἐφ' ὧν δύναμιν ἔχουσιν. ἀσαφῆ διὰ συντομίαν τὸν λόγον ἐργασάμενος. εἰκότως τοιγαροῦν οἱ ἐξηγηταὶ διηνέχθησαν ἄλλοι ἄλλως οὐ μόνον ἐξηγησάμενοι τὴν λέξιν, ἀλλὰ καὶ μεταγράψαντες. ὅπως
40 οὖν μὴ γράφοιμι πολλὰ καταλιπὼν αὐτούς, ἃ δοκεῖ μοι πιθανώτατα εἶναι, ταῦτα ἐρῶ μόνα. τῶν τοίνυν φαρμάκων ὅσα πραΰνειν τὰς ὀδύνας πέφυκεν ὥσπερ ἄλλο πρὸς ἄλλων τὸ* ἐν διάθεσιν. οὕτω καὶ πρὸς μόριον ἄλλο δύναται* μακροτέρου δ' ὄντος ἢ καθ' ὑπόμνημα τοῦ λόγου διὰ παραδειγμάτων ὀλίγον αὐτῶν ἐπιδραμεῖν ἔγνωκα. τὰ μὲν οὖν τὰς ὀδυνηρὰς διαθέσεις μὴ πάσας δεῖσθαι τῶν αὐτῶν φαρμάκων, ἔστω σοι παράδειγμα τόδε. δακνωδῶν ὑγρῶν ἐν μὲν τοῖς ἐντέροις περιεχομένων, τὰ περικλύζοντα πρότερον ἐνιέντες ὧν ἐστι καὶ μελίκρατον, καὶ πτισάνης χυλὸς ὅταν ἐκκριθείη ταῦτα, τὰ πραΰνοντα τὰς δήξεις ἐνίεμεν, ὅσα τε ἐμπλάττεσθαι καὶ περιπλάττεσθαι δύναται τῇ τῶν ἐντέρων προσπίπτειν τοὺς καταφερομένους ἄνωθεν εἰς αὐτὰ δάκνοντας χυμούς. ἐδέσματά τε δίδομεν αὐτοῖς εὔχυμά τε, καὶ ὅσα δύσφθαρτα. κατὰ δὲ τὴν ἄνω κοιλίαν, καὶ μάλιστ' αὐτῆς κατὰ τὸ στόμα τοιούτων περιεχομένων χυμῶν, ἐμεῖν μὲν πρῶτον αὐτοὺς κελεύομεν. εἰ δὲ δυσεμεῖς εἶεν, ἔλαιον, ἢ ὑδρέλαιον, ἤ τι τοιοῦτον καταρροφῆσαι δίδομεν ἐφ' ᾧ τῶν ἐμέτων γινομένων, ἔξωθεν μὲν ἐπιτίθεμεν τῶν στυφόντων τι, καὶ δυσωδῶν.
50 ἔνδοθεν τροφὰς εὐχύμους τε ἅμα, καὶ δυσφθάρτους καί τι καὶ στύφον ἐχούσας. τοῖς δ' ὀφθαλμοῖς τοιούτων ἐν ὅλῳ τῷ σώματι προκαθαίρομεν. εἰ δ' αἵματος πλῆθος ἐπὶ τὴν ἐν ἀγκῶνι φλέβα τὴν ἔξωθεν ἣν ὠμιαίαν καλοῦσιν ἥκομεν. εἶθ' ἑξῆς φαρμάκῳ χρώμεθα τῶν ἁπαλωτάτων τε τινὶ, καὶ ἀδηκτοτάτων, ἐφ' ᾧ νυστάζοντα δι' ὅλης τῆς ἡμέρας εἰς ἑσπέραν, ἐπὶ λουτρὸν ἄγομεν. εἰ δὲ μήτε καθάρσεως δέοιτο, μήτε φλεβοτομίας, τοῖς τ' εἰρημένοις φαρμάκοις, καὶ τῷ λουτρῷ μετ' αὐτὰ καθάπερ ἴσε τὰς τοιαύτας ὀδύνας ἐξιώμεθα, μήτε ταῖς κατὰ γαστέρα δήξεσι τῶν κολλυρίων ἐνιέντες τι, μήτε τοῖς ὀφθαλμοῖς ζάγου χυλόν, ἢ στέαρ αἰγός, ἢ κηρωτὴν ἄδηκτον ἤ τι τῶν ἄλλων, ὅσα διὰ τῆς ἕδρας ἐνίεμεν. ἀρκέσει ταῦθ' ὡς ἐπὶ παραδείγματος εἰρῆσθαι πρὸς ἔνδειξιν τοῦ τὴν αὐτὴν διάθεσιν, οὐ τῶν αὐτῶν δεῖσθαι βοηθημάτων ὅταν ἐν διαφόροις γένηται αὐτοῖς. ἐπιδεῖξαι γὰρ προκεῖται κατά τινα διάνοιαν ὁ Ἱπποκράτης εἶπε. φυτῶν χυμοί, ἐφ' ὧν δύναμιν ἔχουσι. τὸ γὰρ ἐφ' ὧν ἤτοι μορίων, ἢ διαθέσεων, ἢ τρόπον χρη-

θέως ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀκοῦσαι. λέγω δὲ τρόπους χρήσεως ὅταν ἤτοι τὴν αἰτίαν αὐτοῦ τις ἐκκόπτει, δι' ἣν ὀδυνᾶται τὸ πεπονθὸς μόριον, ἢ τὸ γεννώμενον ἐξ αὐτῆς φυσῶδες πνεῦμα, διαφορῇ. καὶ τοῦτ' αὐτὸ ποιεῖ διττῶς ἢ λεπτύνων αὐτοῦ τὸ παχὺ, καὶ φυσῶδες, ἢ ἀραιῶν τὸ περιέχον αὐτὸ σῶμα. καὶ μέντοι καὶ περὶ ταῦτα τρόπος ἕτερός ἐστιν ἀνωδυνίας ποιητικὸς, ἐκ τοῦ ναρκοῦσθαι τὴν αἴσθησιν γινόμενος. ἐφ' οὗ καὶ συνέσεώς ἐστιν οὐ τῆς τυχούσης μίξαι τῶν ναρκωτικῶν τἄλλα, καὶ μὴ μόνῳ χρήσασθαι. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὡς ἐν τῷ φιλωνείῳ φαρμάκῳ τὴν μὲν τῆς ὀδύνης παῦλαν, ἡ τῆς αἰσθήσεως νάρκη ποιεῖ. τὰ δὲ ἐργαζόμενα ταύτην ἐστὶν ὅ τε τοῦ μήκωνος ὀπὸς, καὶ τὸ τοῦ ὑοσκυάμου σπέρμα. ταῦτα δ' εἰ μόνα προσενεχθείη παντάπασι μετ' ὀλίγα δοθέντα, τὴν ὀδύνην οὐ δυνήσεται παύειν. εἰ δ' ἐν ᾧ μέτρῳ ληφθέντα παῦσαι δύναται, τοῦτ' ἔχοιμι τὸ μέτρον οὐ σμικρὰν βλάβην ἐργάζεται κατὰ τὸ πάσχον μόριον. ἵν' οὖν μήτε μεγάλως αὐτὸ βλάψῃ, καὶ ναρκώσῃ τὴν αἴσθησιν, ἡ τῶν ἄλλων φαρμάκων μίξις, εὑρέθη τῷ Φίλωνι. τίς δέ
10 ἐστιν ἡ μέθοδος ᾗ χρώμενος αὐτὴν ἐπὶ τὴν τοιαύτην ἥκει κατασκευὴν τῶν φαρμάκων, ἐν τοῖς περὶ συνθέσεως αὐτῶν εἴρηται. περὶ μὲν δὴ τούτων ἱκανὰ καὶ ταῦτα. θεασώμεθα δὲ περὶ τῶν ἐφεξῆς εἰρημένων ὧν ἡγεῖται πρῶτος γεγραμμένος ὁ κυκεών. ὅτι μὲν οὖν οἶνος ὀδύνας ὀφθαλμῶν ὅσαι δι' ἔμφραξιν γίνονται παύει, διὰ τῶν εἰς τοὺς ἀφορισμοὺς ὑπομνημάτων, ἐμάθετε. νῦν δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὅσαι κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον γίνονται, ποτὲ μὲν διὰ πάχος αἵματος, ποτὲ διὰ ψύξιν ἀναμνήσθητε πολλάκις ἑωρακότες, ἐπί τε τῶν κατὰ κοιλίαν ὀδυνῶν, ἐπί τε τῆς καλουμένης ἡμικρανίας, οἶνον ἀκρατέστερον αὐτίκα μάλα ὠφελήσαντα σαφῶς. ὕπνου δὲ ἐπιγενομένου τελέως παύσαντα τε θεᾶσθέ με διδόντα οἶνον, οὐκ εὐθέως νήστει, ἀλλ' ἐπὶ τροφῆς. νῦν δὲ ὁ Ἱπποκράτης ἔμιξεν ἀμφότερα καὶ τὴν τροφὴν, καὶ τὸ πόμα. τοιοῦτον γάρ τι πρᾶγμά ἐστιν ὁ κυκεὼν, ὡς καὶ παρ' Ὁμήρου μεμαθήκατε. μιγνυμένων μὲν ἄλλων τῷ οἴνῳ. κοινὸν δ' ἐχόντων ἁπάντων αὐτὸ, ἴσως δὲ καὶ τὸ μετ' ἀλφίτων μὲν εἶναι τὸν οἶνον. ἐξ ἀνάγκης δὲ καὶ τὸ ἄλλων ἐκ τοῦ κυκεῶνος ὀνόματος, ἀξιώσει τις δηλοῦσθαι τοὺς παλαιοὺς, οὕτως μᾶλλον ἐπιδεικνὺς κεχρῆσθαι τῇ προσηγορίᾳ. χρῆ-
20 σθαι δέ ποτε καὶ τροφῇ χωρὶς οἴνῳ, τῶν οὕτως ἀλγούντων τινὰ κελεύσας, ἕνεκα τοῦ βεβαιῶσαί μου τὴν ὑπόληψιν ἐθεασάμην ὡς προσεδόκησα παρεξωσθέντα θερμῶν ἀτμῶν πολλῶν ἀθρόως ἀναδραμόντων ἐπὶ τῶν πεπονθότων τόπων. ἐφ' οἷς ἀνώμαλός τε ἅμα δυσκρασία, καὶ πλήρωσις ἠκολούθησε τῶν μορίων. ἐπιδέδεικται δὲ ἡμῖν ἡ μὲν πλήρωσις τῷ διατείνειν πάντῃ τὰ σώματα ὀδύνας ἐργασομένη τοῖς ἀσθενέσιν. ἡ ἀνώμαλος δυσκρασία διὰ τὸ τινὰ μὲν ἔτι κατὰ φύσιν ἔχειν μόρια, τινὰ δὲ ὁμιλεῖν αὐτοῖς ἐψυγμένα. γίνεται γὰρ ἐν τούτοις ἐκ τῶν παρὰ φύσιν ἐχόντων, εἰς τὰ παρὰ φύσιν ἔχοντα διάδοσις τῆς ψύξεως ἀνιαρά. τὰ δὲ ὅλα ψυχθέντα καὶ ὡς ἂν εἴποι τις ἑκτικὴν κτησάμενα τὴν τοιαύτην κρᾶσιν, οὐκ ὀδυνᾶται. τὴν γὰρ φύσιν φησὶ διαλλασσομένοισι, καὶ διαφθειρομένοισιν αἱ ὀδύναι γίνονται, οὐ διηλλαγμένοις οὐδὲ διεφθαρμένοις ἤδη. τὸν μὲν οὖν οἶνον αὐτός τε προσεδόκησα βλάψειν ἄνευ τῆς τροφῆς πινόμενον, ἥ τε πεῖρα μαρτυρήσασα βεβαιοτέραν μοι τὴν πίστιν εἰργάσατο. κυκεὼν δ' οὐκ ἂν βλάψειεν ἔχων ἐν αὐτῷ τὴν τροφήν. ἐκ γὰρ τῆς ἀμφοῖν συμμέτρου μίξεως ὁμαλὴ κατὰ βραχὺ θάλψις ἐν τοῖς πεπονθόσι μο-
30 ρίοις αὐξανομένη, χωρὶς ἀτμῶν πολλῶν ἐκθερμαίνει τε τὰ κατεψυγμένα, καὶ διαφορεῖ τὰ ἐμπεφραγμένα. διαχεῖται γὰρ ὅσα πρότερον ἐν τισὶν ἐσφήνωτο διὰ πάχος, αὐτά τε λεπτυνόμενα, καὶ χεόμενα πόρων τε περιεχόντων αὐτὰ σωμάτων ἀραιοτέρων ἀποτελουμένων, ἅπερ ἐπὶ τῶν θερμαινόντων ὁμαλῶς γίνεσθαι φιλεῖ. ΚΑὶ οἱ πταρμοὶ δέ. καὶ γὰρ τούτους ἐφεξῆς ἔγραψεν ἐναργῶς φαίνεται κεφαλαλγίαν ἰώμενοι, τὰς ἐπὶ πλήθει φυσώδους πνεύματα γινομένας ταυτὶ μὲν οὖν ἅπαντα μέχρι τῶν πταρμῶν ἐπιδέδεικταί μοι τοῦ προτεθέντος ἐξ ἀρχῶν ἔχεσθαι* καλῶς ὑπὸ τῶν ἐξηγησαμένων εἰς πλείους λόγους τεμνόμενα. ἐπὶ δὲ τὴν ἑξῆς λέξιν μεταβῶμεν ἀπέχεσθαι δοκοῦσαν ἔτι τε καὶ μᾶλλον ἁπασῶν τῶν ἔμπροσθεν ἤπερ ἀλλήλων ἐκεῖναι. δύναται δ' ὡς ἐγὼ φημὶ, καὶ αὐτὴ τῶν μὲν ὀδυνῶν εἰρῆσθαι καθάπερ ἐκεῖναι. διαφέρειν δ' αὐτῶν τῇ κακίᾳ. γίνονται γάρ τινες ὀδύναι κακοήθεις ὑπὸ τῶν κακούργων εἴτ' οὖν φαρμάκων ἃ δηλητήρια καλοῦσιν, εἴτε θηρίων ἰοβόλων. εἴτε καὶ χυμῶν τινῶν. ἐκ διαίτης μοχθηρᾶς, ἢ λοιμώδους ἀέρος ἐν τῷ σώματι γεννηθέντων. ἐπὶ τούτων οὖν φημὶ λελέχθαι ταῦτα τὰ βοηθήματα, γάλα, σκόροδα, οἶνος ἀπεζεσμέ-
40 νος, ὄξος ἅλις. γάλα μὲν ἐπὶ τῶν κατὰ διάβρωσιν ἀναιρούντων. ἐπικράσεως γὰρ δεῖται. σκόροδον δ' ἐπὶ τῶν κατὰ σφοδρὰν ψύξιν. οἶνος δ' ἐπὶ τῶν κατὰ μετρίαν. προσκειμένου δὲ αὐτῷ τοῦ ἀπεζεσμένου δυνατόν ἐστιν ἀκούειν τοῦ ἱκανῶς θερμόν. ἐγχωρεῖ δὲ καὶ τοῦ οὕτως ἀφεψημένον ὡς γενέσθαι τὸ καλούμενον σίραιον. ἐπικρατικὸν γάρ τοι καὶ τοῦτ' ἐστὶ καὶ δριμυτάτων διαβρωτικῶν. ὄξος δ' ἕνεκα τοῦ τέμνειν χυμοὺς κολλώδεις, ὡς ἐπὶ τῶν μυκήτων, ἢ καὶ ψύξεως ἕνεκεν, ὡς ἐπὶ θαψίας. τοὺς δ' ἄλλας. ὡς ἐκδαπανῆσαι δυναμένης ὅλην τὴν οὐσίαν τῶν κακούργων χυμῶν τε καὶ φαρμάκων. ἀλλ' ἐπεὶ μὴ μόνον ὠφέλειαι καὶ βλάβαι τοῖς σώμασιν ἡμῶν γίνονται κατὰ τὰς τῶν ὁμιλούντων ἁπλᾶς ποιότητας. ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν. ἐμάθετε γὰρ καὶ τοῦτο δι' ἑτέρων ὑπομνημάτων προσηκόντως ἂν εἰρημένον εἴη. τὸ φυτῶν χυμοὶ ἐφ' ὧν τε δύναμιν ἔχουσιν. καὶ γὰρ καθ' ὅλην τὴν οὐσίαν ἰδιότητες, ἤτοι οἰκεῖαι τοῖς σώμασιν ἡμῶν, ἢ ἀλλότριαι. κατὰ τέτταρας ὕλας εἰσὶ καθαρτικὰ φάρμακα, καὶ τροφαί. καὶ τρίτα πρὸς αὐτοῖς ἃ νῦν Ἱπποκράτους ὠνόμασε κακοῦργα. καὶ τέτταρα τὰ τούτων ἰάματα*. τεμνομένου δὲ τοῦ τρίτου γένους τῆς ὕλης εἴς τε τὰ δηλητήρια καλούμενα φάρ-
50 μακα καὶ τοὺς ἰοὺς τῶν θηρίων. διττὴ καὶ τῶν ταῦτα θεραπευόντων ἐστὶν ἡ ὕλη. καλεῖται δὲ ἀλεξιφάρμακα μὲν ὅσα τοῖς δηλητηρίοις ἀντίκειται. θηριακὰ δὲ ὅσα τὰς τῶν θηρίων ἰᾶται δήξεις. ἴσως δέ τις ἀξιώσει καὶ τὴν τῶν καθαιρόντων φαρμάκων ὕλην ἐν τοῖς τῶν δηλητηρίων περιέχεσθαι. διαφθείρει γὰρ ἡμᾶς καὶ ταῦτα πλείω τῶν συμμέτρων δοθέντα. τοῦτο δὲ συγχωρήσαιμεν ἀκόλουθον ἡμῖν ἔσται τά τ' ἀλεξιφάρμακα καὶ τὰ θηριακὰ ἐν τοῖς δηλητηρίοις συγκαταριθμεῖν ἐπειδὴ καὶ ταῦτα ἀναιρεῖν πέφυκεν εἰ μή τις αὐτῶν βραχὺ προσενέγκοιτο παντάπασιν. ἀλλὰ δι' αὐτὸ τοῦτο μοι δοκοῦσιν ἰατροὶ θανάσιμα μὲν πολλὰ φάρμακα καλεῖν, ὧν ἀναγκαῖον ὄφελός τι κατὰ καιροὺς γίνεται. δηλητήρια δὲ τὰ μηδέποτε μηδὲν ὀνοῦντα μήτε νοσοῦντας ἀνθρώπους μήθ' ὑγιαίνοντας. οὔτε γὰρ ἀκόνιτον οὔθ' ὑδράργυρος, οὔτε λιθάργυρος, οὔτε λαγωὸς θαλάττιος, εἴσω τοῦ σώματος λαμβανόμενος παρέχει τινὰ ἡμῖν ὠφέλειαν, ὥσπερ καὶ τἄλλα πολλὰ, περὶ ὧν ἐν τοῖς κατὰ τὴν ἰδιότητα τῆς ὅλης οὐσίας ὠφελοῦσί τε καὶ βλάπτουσιν εἴρηται.

Λ ἌΝΘΡΩΠΟΣ ἐκ κόπων ἐξ ὁδοῦ ἀδυναμίη, βάρος, ἀνέπτυεν, ἔβηξεν ἐκ κορυφῆς, πυρετὸς ὀξύς, πρὸς χεῖρα ὑποδάκνων, ἀλλοτρίᾳ δέ, καρηβαρίη, γλῶσσα ἐπεκαύθη, ῥὶς ὀνυχογραφηθεῖσα, οὐχ αἱμορράγησεν. ἀριστερὸς σπλὴν μέγας, καὶ σκληρὸς ὠδυνᾶτο.

Γ τὰ μὲν γενόμενα τῷ κάμνοντι δι' ἄν, εἴτε δ' ἂν ἀπέθανεν εἴτ' ἐσώθη παρέλειπεν, ὧν χάριν ἅπαντα γράφεται τἆλλα. τί δ' ἂν οὖν ἐγὼ παρὰ τοῦ νοσοῦντος οὕτως ἔσεσθαι προεῖπον ἴσως ἀκοῦσαι ποθεῖ τις ὧν* τἀληθῆ ζητεῖν ἐστι. ὡς εἴ μοί τις ἔδειξεν αὐτοῦ τὰ οὖρα σαφῶς ἂν ἀπεφηνάμην ὁποῖόν τι φρονῶ περὶ τοῦ κάμνοντος. ὅσον μὲν γὰρ ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ὀλεθρίως εἶχεν. εἰ δὲ ἦν καὶ τὰ οὖρα ἄριστα σωθήσεσθαι μὲν ὀξέως δὲ νοσῆσαι τὸν ἄνθρωπον ἀπεφηνάμην ἄν. εἰ δὲ ἦν καὶ τὰ οὖρα μοχθηρὰ διὰ ταχέων τεθνήξεσθαι. μέσων δὲ αὐτῶν ὡς μήτ' ἐπαινεῖσθαι μήτε ψέγεσθαι, πλείονα χρόνον ζήσαντα τεθνήξεσθαι. τὰ μὲν οὖν ἄλλα συμπτώματα μεταξύ πως ἐστὶν ὀλέθρου καὶ σωτηρίας. ἡ δὲ ὀνυχογραφηθεῖσα ῥὶς εἶτα μὴ μεθεῖσα τοῦ αἵματος. οὕτω γὰρ ἔγραψε Ζεῦξις. ῥὶς ὀνυχογραφηθεῖσα οὐκ ἀφῆκεν αἷμα χαλεπώτατον σημεῖον. εἰ δ' εἴη γεγραμμένον ὥσπερ οὖν ἐν τοῖς πλείστοις γέγραπται ῥὶς ὀνυχογραφηθεῖσα οὐχ αἱμορράγησεν. ὀλέθριον μὲν καὶ οὕτως ἧττον δὲ τοῦ μηδόλως αἷμα μεθεῖναι. πρόδηλον δ' ὅτι τῆς χειρουργίας καλῶς γενομένης, ὅμως οὐκ ἐρρύη τὸ αἷμα. τὴν ἀρχὴν γὰρ οὐκ ἂν ἔγραψε κατὰ τὴν διήγησιν ὀνυχογραφηθῆναι μὲν τὴν ῥῖνα. μὴ γενέσθαι δὲ τὴν αἱμορραγίαν εἰ περὶ τὴν χειρουργίαν τοῦτο συμβεβήκει. λέγουσι τοὺς παλαιοὺς οὐ μόνον τοῖς ἰδίοις ὄνυξι τὴν ῥῖνα διαιρεῖν, ἀλλὰ καὶ σιδήρῳ τινὶ πρὸς αὐτὸ τοῦτο παρασκευασμένῳ. καὶ ἐοίκασι κατά γε τὸν ἐν τῷ λόγῳ τῷδε προκείμενον ἄρρωστον διὰ τὴν καρηβαρίαν, ἐπὶ τὴν διαίρεσιν αὐτῆς οἱ θεραπεύοντες τὸν ἄνθρωπον ἰατροὶ παραγενέσθαι. τὸ δ' ἐπὶ τοῦ σπληνὸς εἰρημένον ἀριστερὸς σπλὴν μέγας, οἱ μὲν οὕτως προσκεῖσθαι νομίζουσιν ὡς τῷ γάλα τὸ λευκὸν ὁ ποιητὴς προσέθηκε. καὶ τῷ σύες τὸ χαμαιευνάδες. οὐκ ὄντος οὔτε γάλακτος τινὸς ὃ μὴ λευκόν ἐστι

χαμαιευνάδες εἰσὶν

γραφηθεῖσα οὐχ αἱμορράγησεν ἀριστερὴ ἐν ἴσῳ τῇ τῶν ἀριστερῶν μυκτήρων, καὶ κατ' ἴξιν ἐστὶν οὗτος τῷ σπληνί, καὶ πιθανὸν ἐπὶ τούτων ὁρμῆσαι τὸν χειρουργοῦντα. διαμαρτόντος δὲ τοῦ πρώτου βιβλιογράφου συνέβη φυλαχθῆναι τὸ ἁμάρτημα. ἐγκειμένου δὲ τῇ ῥήσει καὶ τοῦ. βήσσειν αὐτὸν κορυφεῖς ἐγένετο. καὶ περὶ τούτου τοῖς ἐξηγησαμένοις τὸ βιβλίον ἀμφισβήτησις. ἐνίων μὲν ἐκ τῆς κεφαλῆς τὴν βῆχα γίνεσθαι λεγόντων οὐχ ὡς εἴωθε πολλάκις ἐκ τοῦ θώρακός τε καὶ τοῦ πνεύμονος, καὶ τῆς τραχείας ἀρτηρίας ὅταν ταῦτα πρῶτον πάθῃ. τινῶν δὲ τὸ ἐκ κορυφῆς κυρίως λελέχθαι νομιζόντων ἵνα μὴ μόνον ἐκ τῆς κεφαλῆς κατάρρους τις αἴτιος εἶναι τῆς βηχός, ἀλλὰ καὶ κεφαλῆς αὐτῆς ἐκείνου τοῦ μέρους ὃ κορυφὴν ὀνομάζομεν.

Λ ΟἹ ὙΠΟ τεταρταίου ἁλισκόμενοι, ὑπὸ τῆς μεγάλης νόσου οὐχ ἁλίσκονται. ἢν δ' ἁλίσκωνται πρότερον, καὶ ἐπιγένηται τεταρταῖος, παύονται.

Γ τὴν ἐπιληψίαν οἱ παλαιοὶ καὶ μεγάλην νόσον ἐκάλουν, καὶ πάθος παιδίον ὥσπερ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ἐν τῷ περὶ ὑδάτων καὶ ἀέρων, καὶ τόπων. ἐπειδὴ κατὰ τὴν τῶν παίδων ἡλικίαν πλεονάζει. τινὲς δὲ ἡρακλείαν αὐτὴν ἐκάλεσαν, οὐχ ὡς ἐπιλήπτου τοῦ ἡρακλέους ὄντος. ἀλλ' ἐοίκασιν οὗτοι

ὀνόμασιν αὐτὴν ὡσαύτως γε γνόντες ἐνδεικτικὸν μεγέθους ὄνομα ποιῆσαι τὴν ἡρακλείαν. ἱερὰν δὲ νόσον ἔνιοι κατὰ ψευδῆ δόξαν ὠνόμασαν, ὡς κἂν τῷ περὶ τῆς ἱερῆς νόσου συγγράμματι δεδήλωται. γίνεται μὲν οὖν καὶ ἀπ' ἄλλων μορίων παθόντων ἐνίοτε τὸ πάθος τοῦτο. τοῖς πλείστοις δέ, πρῶτος αὐτὸς ὁ ἐγκέφαλός ἐστιν ὁ πάσχων οὐχ ἑτέρῳ συμπάσχων αἴτιον δὲ τοῦ νοσήματος παχὺς καὶ ψυχρὸς χυμὸς ἀθροιζόμενος μὲν ἐν ταῖς κοιλίαις τοῦ ἐγκεφάλου. καταλαμβάνων δὲ καὶ τὰς ἐκφύσεις καὶ μάλιστα τὴν πρώτην ἀρχὴν τοῦ νωτιαίου. τοῦτον οὖν τὸν χυμὸν καὶ οἱ ἄλλοι μὲν ὀνίνασι πυρετοί, μάλιστα δὲ οἱ χρόνιοι. καὶ τούτων πάντων ὁ τεταρταῖος μάλιστα. καὶ αὐτοῦ τούτου πάλιν ὁ χρονιώτατός τε καὶ μετὰ ῥίγους παροξυνόμενος αὐτό τε γὰρ τὸ ῥῖγος.

μοχλεῖς.

τοῦ ἐγκεφάλου μὲν τὴν ἀρχὴν τούτων ἐμφράττοντος χυμοῦ, ἡ δὲ τοῦ πυρετοῦ οὐσία ἔμπροσθεν καὶ διαφορεῖν αὐτόν ἐστιν ἱκανή, καὶ πρὸς τούτῳ τὴν κρᾶσιν ὅλην σφοδροῖς ῥίγεσι βάλλειν τε καὶ ἀλλοιοῦν ἐπὶ τὸ θερμότερον ὑγρὰν καὶ ψυχράν. ἐνίοτε δ' ἐπὶ ταύτῃ γὰρ ὁ φλεγματώδης γεννᾶται χυμός. ἀλλὰ καὶ τοῖς τὸ σῶμα κατὰ δὲ ἐκκρίσεις ἕπονται διὰ μὲν τῶν ἱδρώτων ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σπασμόν, ἢ ἐμέτων ἢ γαστρὸς ἐπαγωγῆς. ὥστε καὶ διὰ τούτων ἐκκαθαίρεται. τῷ πρὸς μὲν τοὺς ἀφορισμοὺς ἔφη. πυρετὸν ἐπὶ σπασμῷ βέλτιον γενέσθαι, ἢ καὶ ἐπὶ πυρετῷ. σπασμὸς δ' ἐστὶ καὶ ἡ ἐπιληψία παντὸς τοῦ σώματος. ἐν δὲ τούτῳ τῶν ἐπιδημιῶν οὕτως ἔγραψεν. ἀσφαλέστατος δὲ πάντων καὶ ῥήϊστος ἀκρότατος ὁ τεταρταῖος. οὐ γὰρ μόνος αὐτὸς ἀφ' ἑαυτοῦ τοιοῦτός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ νοσημάτων ἑτέρων μεγάλων ῥύεται. πρόδηλον δ' ὅτι τοῖς ὑπὸ τεταρταίου πυρετοῦ φθάνουσιν ἐνοχλεῖσθαι, γενέσθαι τὴν ἐπιληψίαν ἀδύνατον. ὅπου γὰρ καὶ οὖσαν ἤδη τεταρταῖος πυρετὸς εἴωθε παύειν. πολὺ δήπου μᾶλλον οὐκ ἂν ἐπιτρέπειν γενέσθαι τὴν μηδέπω πρόσθεν οὖσαν.

Λ ἈΝΘ' οἵων αἱ νοῦσοι.

Γ οὗτο τοῖς προγεγραμμένοις ἐπεφώνησε δύναμιν ἔχον τοιαύτην. ἀνθ' οἵων νόσων οἷς αἱ νοῦσοι γίνονται, καλὸν ἐπίστασθαι. προσυπακοῦσαι δὲ δεῖ τοιοῦτον. ὥσπερ δὲ ὁ τεταρταῖος ἐπιληψίαν ἰᾶται, καὶ πυρετὸς ὅστις οὖν σπασμόν, ἢ καὶ κατάρρουν, καὶ ἆσθμα, κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὀφθαλμίαν μὲν διάρροια. λειεντερίαν δὲ ὀξυρεγμία. καὶ πλευρίτης περιπνευμονίαν. λήθαργον φρενίτης. ἔμπαλιν δὲ οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ φρενίτης μὲν εἰς λήθαργον. πλευρίτης δὲ εἰς περιπνευμονίαν μεταπίπτει. καὶ μὴν καὶ μελαγχολίαν αἱμορροῒς ὤφθη πολλάκις ἀρχομένην γε κωλύσασα, καὶ ἤδη γεγενημένην ἰασαμένη, καὶ σπλῆνα σκιρρούμενον. ἀλλὰ καὶ οἱ κιρσοὶ τὰ αὐτὰ τοιαῦτα θεραπεύουσι ποδάγρας τε καὶ ἀρθρίτιδας.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΑΓΜΩΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

Πρὸ τῆς τῶν κατὰ μέρος ἐξηγήσεως, ἄμεινον ἀκηκοέναι καθόλου περὶ πάσης ἐξηγήσεως ὡς ἔστιν ἡ δύναμις αὐτῆς, ὅσα τῶν ἐν τοῖς συγγράμμασιν ἐστὶν ἀσαφῆ, ταῦτ' ἐργάσασθαι σαφῆ. τὸ δ' ἀποδεῖξαι τι τῶν γεγραμμένων ὡς ἀληθὲς, ἢ ὡς ψεῦδος ἐλέγξαι, καὶ εἰ κατηγόρησέ τις σοφιστικῶς ἀπολογήσασθαι, κεχώρισται μὲν ἐξηγήσεως. εἴθισται δὲ γίγνεσθαι πρὸς ἁπάντων, ὡς εἰπεῖν, τῶν γραφόντων ὑπομνήματα. καὶ ἴσον οὐδὲν κωλύει καὶ τούτου μετρίως ἅπτεσθαι τὸν ἐξηγητήν. τὸ δ' ἀγωνίζεσθαι τελέως ὑπὲρ τῶν τοῦ γράφοντος δογμάτων, ἐκπέπτωκε τὸν ὅρον τῆς ἐξηγήσεως. οὐ πρὸς ἕτερον οὖν τὸν σκοπὸν, ἀλλὰ πρὸς τὸν εἰρημένον ἀποβλέπων ἐγὼ προσθήσω ταῖς ὄντως ἐξηγήσεσιν ἑκάστοτε βραχέα τῆς πίστεως ἕνεκα τῶν εἰρημένων. οὔσης μέντοι καὶ κατὰ ταύτην τὴν ἐξήγησιν διαφορᾶς διττῆς, ὅτι καὶ τὸ ἀσαφὲς αὐτὸ διττόν ἐστιν, ἄμεινον εἶναί μοι δοκεῖ καὶ περὶ τούτου προειπεῖν. εἰρήσεται δὲ καὶ αὐτὰ ταῦτα διὰ βραχέων, οἷον ἐπιτομή τις, ὧν ἰδίᾳ λέλεκται διὰ μακροτέρων ἐν τῷ περὶ ἐξηγήσεως ὑπομνήματι. δέδεικται δὲ ἐν ἐκείνῳ τὸ μὲν ὄντως ἀσαφὲς, αὐτὸ δι' ἑαυτὸ τοιοῦτον ὑπάρχον. τὸ δὲ, ἐν αὐτῷ πρότερον τὴν γένεσιν ἔχον, ἐπειδὴ τῶν ἀκουόντων τοῦ λόγου διαφοραὶ πάμπολλαι τυγχάνουσιν οὖσαι, κατά τε τὸ πεπαιδεῦσθαι καὶ γεγυμνάσθαι περὶ λόγους, ἢ παντάπασιν ἀγυμνάστους ὑπάρχειν. εἶναί τε φύσει τοὺς μὲν ὀξεῖς τε καὶ συνετούς. τοὺς δὲ ἀμβλεῖς καὶ ἀσυνέτους. αὐτίκα γοῦν ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ προκειμένῳ βιβλίῳ τῷ περὶ τῶν καταγμάτων ἔνθα μέν φησιν ὁ Ἱπποκράτης. ῥητέον οὖν ὁκόσας ἂν ἐθέλει τῶν ἁμαρτάδων τῶν ἰητρῶν τὰς μὲν διδάξαι. τὰς δ' ἀποδιδάξαι, τὴν ἀσφάλειαν ἔχει αὐτὴ δι' ἑαυτὴν ἡ λέξις, οὐ προσδεχομένων ἡμῶν ἐξηγήσεως, τινὰς ἁμαρτίας ἃς διδάξαι χρή. τοιοῦτον ἐστι κἀκεῖνο. καὶ ἡ ἀνάκλασις τοῦ ἄρθρου κέκλασται ἐν τουτέῳ τῷ σχήματι. τὸ γὰρ ἐκτεταμένης τῆς χειρὸς σχῆμα, κεκλασμένον φησὶν ἔχει τὸ ἄρθρον, τὸ κατ' ἀγκῶνα. δοκεῖ δὲ καὶ τοῦτ' ἄτοπον εἶναι κεκλάσθαι φάναι τὸ εὐθύ. τὸ μέντοι λελεγμένον οὕτως. ἐπὶ τοῦ βραχίονος τὸ γιγγλυμοειδὲς ἐν τῇ τοῦ πήχεος βαθμίδι ἐν τοιουτέῳ τῷ σχήματι ἐρείδον ἰθυωρίην ποιέει τοῖσιν ὀστέοισι τοῦ πήχεος καὶ τοῦ βραχίονος, ὡς ἓν εἴη τὸ πᾶν. εἰ μέντοι τις ἑώρακεν ὁποῖόν ἐστι τῶν ὀστῶν ἑκάτερον ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος ἐστὶν οὐδεμίαν ἀσάφειαν ἔχει. τῷ δ' ἀγνοοῦντι τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως τὴν φύσιν, ἀσαφὴς εἰκότως ἡ λέξις φαίνεται. δοκεῖ δέ μοι βέλτιον εἶναι καὶ τὰ τοιαῦτα πάντα ἐξηγεῖσθαι, διὰ τὸ τοὺς πλείστους τῶν ἀναγινωσκόντων τὸ βιβλίον ἀμαθεῖς ἀνατομῆς εἶναι. τὰ μέντοι μὴ δὲ ἔχοντα ἕτερα, παρέρχεσθαι προσήκει, τοσοῦτον προειπόντα περὶ αὐτῶν ἐπὶ τοῖς ἀναγνωσομένοις τὸ βιβλίον. ἐάν τινα λέξιν ὧν ἐξηγησάμην ἀσαφὲς ἔχειν τι νομίσῃς, ἐπίσκεψαι μὲν πρῶτον, εἰ μὲν τὸ βιβλίον ἡμάρτηται, σου παραβάλλων τε καὶ ἀντεξετάζων τοῖς ἀξιοπίστοις ἀντιγράφοις. εἰ δ' ἂν ὀρθῶς ἔχειν φαίνεται, δεύτερόν τε καὶ τρίτον ἀνάγνωθι τὴν αὐτὴν λέξιν προσέχων ἀκριβῶς αὐτῇ τὸν νοῦν. ἐγὼ γὰρ ὅταν μὲν παρὼν παρόντι συναναγινώσκω τι βιβλίον, ἀκριβῶς στοχάζεσθαι δύναμαι τοῦ μέτρου τῆς ἐξηγήσεως, ἀποβλέπων ἑκάστοτε πρὸς τὴν τοῦ μανθάνοντος ἕξιν. ὅταν δὲ γράφω πᾶσιν οὔτε τοῦ ἄριστα παρεσκευασμένου οὔτε τοῦ χείριστα στοχάζομαι. τὸ μὲν γὰρ τοῖς πλείστοις ἀσαφὲς ἔσται. τὸ δὲ, ἀνιᾶται χρονίζοντας ἐν τοῖς σαφέσιν. ἄριστον οὖν ἡγοῦμαι τῶν μέσην ἕξιν ἐχόντων στοχάζεσθαι. τούτου δὲ ἀποτυγχάνων ἐπὶ τοὺς ἐκτικωτέρους ἀποπίπτειν μᾶλλον. οὐ δὲ γὰρ ὅλως ὑπομνήμασιν ἐντυγχάνειν ἀξιῶ τοὺς κατωτέρους τῆς μέσης ἕξεως, οἷς ἀγαπητόν ἐστι παρὰ διδασκάλων ἀκούσασι πολλάκις τὰ αὐτὰ, κατ' ἄλλην καὶ ἄλλην λέξιν ἑρμηνευόμενα συνιέναι τῶν λεγομένων.

Χρὴ τὸν ἰητρὸν τῶν ἐκπτωσίων τε καὶ κατηγμάτων ὡς ἰθυτάτας τὰς κατατάσιας ποιέεσθαι.

Ἔνιοι τῶν λέξεων εἰ μὴ καὶ προὔργα τι διδάσκοιεν, ἀλλὰ μέρη γε τῆς ἐξηγήσεως εἶναι πεπεῖσται. τοιοῦτοι εἰσὶ καὶ αἱ τὰς διαφόρους ἐπισημαινόμενοι γραφὰς, ὁποῖόν τι καὶ νῦν ὑπάρχει περὶ τὴν προκειμένην λέξιν. ἔνιοι μὲν γράφοντων ἐχρῆν τὸν ἰητρόν. ἔνιοι δὲ, χωρὶς τοῦ κατὰ ἔχειν ἐχρὴν τὸν ἰητρόν. ἔστι γὰρ ἀμέλει καὶ τοῦτο συνήθες τοῖς Ἀττικοῖς ὧν τῇ διαλέκτῳ χρῆται κατά τι καὶ ὁ Ἱπποκράτης, ὡς ἀποφήνασθαι τινὰς αὐτὴν ἀρχαίαν Ἀτθίδα. ἐμοὶ δὲ καθ' ἕτερον ἰδίᾳ γράμμα μικρὸν ἀφορισθέν ἐστι τῆς Ἱπποκράτους διαλέκτου δεδήλωται. καὶ νῦν ἀρκεῖ προειπεῖν ἐν ἀρχῇ τῆς ἐξηγήσεως, ὡς τὰ τοιαῦτα πάντα παραλείψω. μήτ' ἀναγκαῖα μέρη τῆς προκειμένης πραγματείας ὄντα, μέγεθός τε τοῖς ὑπομνήμασιν ἄμετρον παρέξοντα. τῶν ἐκπτωσίων τε καὶ καταγμάτων, ὡς ἰθυτάτας τὰς κατατάσιας ποιέεσθαι. οὐκ ἐκπτώσεις μόνον καὶ ἐκπτώματα καλεῖ τὰς τῶν ὀστῶν ἐκ τῆς ἰδίας χώρας μεταστάσεις ἄνευ τοῦ καταγῆναι γινομένας, ἀλλὰ τούτοις τοῖς ὀνόμασι τάς τε ἐξαρθρώσεις καὶ τὰ ἐξαρθρώματα προσίησι. περὶ δὲ τῶν καταγμάτων ἄξιον ἐπισημήνασθαι τοσοῦτον. ὡς πλειστάκις ὀνομάζων οὕτως αὐτάς. σπανιάκις δέ που γράψας ἄγμα, τὴν ἐπιγραφὴν ἐποιήσατο κατὰ τὸ σπάνιον. ὅθεν ἔνιοι φασὶν οὐδὲ διῃρῆσθαι πρὸς Ἱπποκράτους αὐτοῦ τὰ συγγράμματα, γραφῆναι δὲ ὅλον ἄμφω, προσκειμένου τῷ νῦν ἡμῖν προκειμένῳ βιβλίῳ τοῦ περὶ τῶν ἄρθρων ἐπιγεγραμμένου. διαιρεθῆναι δὲ ὕστερον ὑπό τινος εἰς δύο, διὰ τὸ μέγεθος. ἡνίκα δὲ ἦν ἐν ἄμφω, κοινὸν καὶ τὸ ἐπίγραμμα αὐτοῖς εἶναι τὴν κατ' ἰητρεῖον φωνήν. καὶ τούτου δι' αὐτοῦ πειρῶνται φέρειν μαρτυρίαν κακῶς. ἅτε παλαιὸν ἄνδρα λέγοντες. τοῦ πρώτου τῶν Ἱπποκράτους τοῦ Γνωσιδίκου υἱέος ἐν εἶναι σύγγραμμα τὸ κατ' ἰητρεῖον. οὐ γὰρ δὴ τό γε νῦν γε οὕτως ἐπιγεγραμμένον βιβλίδιον μικρὸν ὅπερ ὁ μέγας Ἱπποκράτης ἔγραψεν, ὃς ἔδοξεν ἐν αὐτοῖς Ἕλλησιν ἄριστος ἰατρός τε καὶ συγγραφεύς. ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ τῶν κατ' ἰητρεῖον πραττομένων ἐν τούτοις δύο βιβλίοις ὁ λόγος αὐτῷ γίνεται, διὰ τοῦτ' ἐπιγεγράφθαι κατ' ἰητρεῖον αὐτά φασι. διὰ ταῦ τὸ δὲ ἕτερον καὶ τὴν τῆς διδασκαλίας τάξιν οὐκ ἀκριβῶς ἔχειν. ἔν τε γὰρ τούτῳ τῷ βιβλίῳ τῷ περὶ τῶν καταγμάτων ἐξαρθρημάτων τινῶν μνημονεύει αὐτόν. καὶ ἐν τῷ μετ' αὐτὸ

τῶν περὶ τῶν ἐξαρθρημάτων ἀναμεμίχθαι τινα περὶ καταγμάτων οὐκ ὀλίγον λόγον. οἷς δ' οὐ διῃρῆσθαι πρός
* τινος, ἀλλ' ἐξ ἀρχῆς δύο γεγράφθαι δοκεῖ τὰ βιβλία κατὰ τὸ πλεῖστον δυνάμει φησίν. οὕτω γὰρ νομίζουσιν
αὐτοὶ τὰς ἐπιγραφὰς αὐτῶν πεποιῆσθαι. κἀντεῦθεν ἀρξάμενοι μακρὸν ἀποτείνουσι λόγον ἀποδεικνῦντες
τὰ πλεῖστα τῶν βιβλίων αὐτοῦ κατὰ τοῦτον ἐπιγεγράφθαι τὸν τρόπον. ἐγὼ δ' εἰ μὲν αὐτὸς Ἱπποκράτης ἔγραψεν
ὑφ' ἓν ἢ οὐχ ὑφ' ἓν ἀμφότερα τὰ βιβλία λέγειν οὐκ ἔχω. δείξειν δ' ἐπαγγέλλομαι τοῦ λόγου προϊόντος οἰκειό-
τατα τῆς διδασκαλίας εἶναι. τοῖς τε ἐξαρθρήμασι, περὶ ὧν κατὰ τοῦτο τὸ βιβλίον ἔγραψε, πρὸς τὰ κα-
τάγματα. τοῖς τε κατάγμασιν, ἃ κατὰ τὸ περὶ ἄρθρων ἐδίδαξε πρὸς τὰ κατ' ἐκεῖνο τὸ σύγγραμμα περὶ
ἐξαρθρημάτων εἰρημένα. διότι δὲ ἐν τῇδε τῇ λέξει τῇ νῦν προκειμένῃ τῶν ἐκπτωσίων τε καὶ καταγμάτων εἶπεν
ὑπαλλάξας τὴν τάξιν τοῦ λόγου δέον εἰπεῖν καταγμάτων τε καὶ ἐκπτωσίων ὡς ἂν περὶ τῶν πρώτων διδά-
10 σκων καταγμάτων, ἕνα λόγον ἔχω φάναι τοιόνδε. καὶ γὰρ καὶ παρ' Ἱπποκράτει πολλάκις εὑρεῖν ἐστι, καὶ παρὰ
πᾶσι τοῖς παλαιοῖς, ὅσοι δεινότατοι λέγειν, τὸ τοιοῦτον τῆς ἑρμηνείας εἶδος. ἴσως μὲν οὐ τῇ τάξει τῶν διδα-
χθησομένων, ἀλλὰ τῇ τῆς λέξεως ἁρμονίᾳ προσεχόντων τὸν νοῦν. μᾶλλον δὲ οὐδὲ φροντιζομένων ὅλως ἄκρας
τάξεως ἐν τοῖς τοιούτοις λόγοις. ὡς ἰθυτάτας τὰς κατατάσιας ποιεῖσθαι. τῶν κώλων ἐν οἷς ἐξαρθρήματα
γίγνεται ἢ κατάγματα τὰς κατατάσιας ἐν τοῖς ἰθυτάτοις σχήμασιν ἀξιοῖ ποιεῖσθαι. διὰ τί μὲν χρὴ κατα-
τείνειν αὐτά, μὴ προσθεὶς ἐνταῦθα, περὶ δὲ τοῦ σχήματος ἐν ᾧ προσήκει τοῦτο γίνεσθαι μακρὸν ἀποτείνας λό-
γον. ἐξῆς δ' οὖν αὐτῷ διδάξαι τί τὸ ἀληθὲς ἐν τῷ πράγματι, σιωπῆσαι περὶ τῶν ἑτέρως δοξαζόντων. ἀλλὰ
γὰρ οὐκ ἐπὶ τοῦδε τοῦ λόγου μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἐγνῶσθαι καλόν. ἐνίους μὲν αὐτῶν,
γίνεσθαι διὰ τῶν κεφαλαίων μόνων, οἳ δὴ καὶ βραχύτατοι τῶν λόγων εἰσίν. ἐνίους δέ, τούτοις ἐναντιωτάτους
κατὰ διέξοδον ἑρμηνεύεσθαι. κατὰ μηδενὸς ὅλως παραλειπομένου τοῦ δυναμένου λεχθῆναι χρησίμως. τοὺς
20 δ' ἄλλους ἅπαντας ἐν τῷ μεταξὺ τούτων τετάχθαι. τοὺς μέν, ἐν τῷ βραχυτάτῳ. τοὺς δέ, ἐν τῷ μακροτάτῳ προ-
χωροῦντας. ὥσπερ αὖ πάλιν ἑτέρους περὶ τὸ μέσον ἐλλείπεσθαι βραχὺ παραχωροῦντας. ἐφ' ἑκατέροις οὖν
ἔργον ἐστὶν ἀναγιγνώσκειν ἕκαστον αὐτῶν ὡς ἂν ἔχῃ αὐτὸς ἤτοι προαιρέσεως ἢ σχολῆς. οὔτε τοῖς διὰ βραχυλο-
γίαν ἀσαφέστερον γράψασιν. οὔτε τοῖς διὰ σαφήνειαν ἐπὶ πλέον ἐκτείνασι μεμφόμενον. οὐ γὰρ ἐκείνοις χρὴ
νομοθετεῖν καὶ ταῦτα μηδὲν ἀνύειν μέλλοντα. τὸ δ' ἑαυτῷ πρόσφορον ἑκάστου λαμβάνειν εἰδότα τὸν σκοπὸν
τῆς διδασκαλίας, οὐ τοὺς αὐτοὺς ὄντας ἅπασι τοῖς βιβλίοις. αὐτίκα γέ τοι ὅτι μὲν τὰ δύο. τό τε περὶ τῶν
καταγμάτων καὶ τὸ περὶ τῶν ἐξαρθρημάτων διεξοδικῶς ἑρμηνεύεται. τὸ μοχλικὸν δὲ τὴν αὐτὴν αὐτοῖς
ἐπαγγελλόμενον διδασκαλίαν, ὅσον ἐπὶ τοῖς πράγμασι, διὰ τῶν κεφαλαίων μόνων. ἔστι δὲ ἡ μὲν κατὰ διέξο-
δον ἑρμηνεία, πρὸς σαφήνειαν ἐπιτήδειος. ἡ δὲ διὰ τῶν κεφαλαίων, εἰς μνήμην. οὗτος μὲν ὁ λόγος ἅπαξ εἰρη-
μένος. ἐμοὶ μέν, ἀεὶ συμμνημονευέσθω. περὶ δὲ τῶν πραγμάτων ὧν διδάσκει τουντεῦθεν ἤδη διερχομένῳ
30 μοι, πρόσεχε τὸν νοῦν ἀκριβῶς. αὐτὸς μὲν γὰρ ὕστερον ἀπορεῖ διὰ τίνα χρὴ κατατείνειν πρότερον, εἶτα δια-
πλάττειν μέλλοντας τὸ κατεαγός. εἶτ' ἐμβάλλειν τὸ ἐξηρθρηκός. ἐμοὶ δὲ νῦν φαίνεται καιρὸς αὐτῷ σαφήνειαν ἔχον-
τι σκοπὸν τῆς ἐξηγήσεως. εἰς ἣν ὅτι μέγιστον ἡ τάξις τοῦ λόγου συντελεῖ πάντων ὁμολογούντων, οὐδὲν μὲν δει-
κνύειν αὐτός, ὥσπερ οὐδ' ὅτι τοῖς ἐξηγουμένοις. ὅτι οὖν ὁ σκοπὸς οὐ τῆς τάξεως μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ μέτρου τῶν
κατὰ μέρος ἁπάντων λόγων ἡ σαφήνειά ἐστιν. οὐδὲ γὰρ οὐδὲ δι' ἄλλο τι γράφομεν ἐξήγησιν. ἐπεὶ τοίνυν ἐδι-
δάξαμεν ἐν τοῖς περὶ μυῶν κινήσεως. ἰδιώτατον μέν, ὡς πρὸς τὰ ἄλλα μόρια τοῦ σώματος. κοινότατον δέ, ὡς
πρὸς ἀλλήλους, αὐτοῖς εἶναι τὸ συνιζάνειν εἰς ἑαυτούς, ἀνάλογον σειραῖς τε καὶ χορδαῖς, καὶ σχοινίοις. ὥσπερ
γὰρ ταῦτα διατείνομεν ἐπειδὰν τῶν περάτων ἑκάτερον λαβόμενοι πρὸς τοὐναντίον ἕλκωμεν. ἐασάντων δέ,
καὶ τεθέντων αὐτὰ συστέλλεται. οὕτως καὶ οἱ μύες εἰς ὀστοῦν ἐμπεφυκότες ἑκατέρῳ τῷ πέρατι. τὰς μὲν συμφύσεις
εἰς αὐτὰς ἀνάλογον ἔχουσι ταῖς διὰ τῶν χειρῶν γινομέναις λαβαῖς. ἀντισπώμενοι δ' ὑπ' αὐτῶν εἰς τοὐναντίον
40 τὸ μέσον τῶν περάτων ὥσπερ ἐστὶν ὅλον αὐτῶν τὸ σῶμα τεταμένον ἴσχουσι. καὶ διὰ τοῦτο ὁπότε τις αὐτῶν ὅλας
τὰς ἶνας ἐγκαρσίως διακόψῃ διΐσταται τὰ μέρη πλεῖστον ἀπ' ἀλλήλων ἑλκόμενα. τὸ μὲν ἄνω πρὸς τὴν τοῦ
μυὸς ὅλην κεφαλήν. τὸ δὲ κάτω, πρὸς τὴν τελευτήν, ἔνθα καταφύεται τῷ δευτέρῳ κατὰ τὸ κῶλον ὀστῷ με-
τὰ τὴν διάρθρωσιν. ὅταν οὖν ἄνευ τοῦ τετμῆσθαι τὸν μῦν ἐκπέσῃ τῆς ἰδίας ἕδρας τὸ διηρθρωμένον ὀστοῦν ἢ
κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος, εἰς ὃ τὴν ἔκπτωσιν ἐποιήσατο κατὰ πεφυκυῖα τελευτὴ τοῦ μυός. ὡς ἂν εἰς αὐτὸ ὅλου συντρέ-
χοντος αὐτοῦ καὶ πρὸς τὴν ἰδίαν κεφαλὴν ἀνελκομένου συναναπᾶται συμφυὲς αὐτὸ τοῦ κώλου μόριον, ὥσπερ
ἐστὶν ἡ κεφαλὴ τοῦ κατὰ τὴν διάρθρωσιν ὀστοῦ. τῆς δ' ἀνασπωμένης, συναναπᾶται καὶ τὸ σύμπαν ὀστοῦν. ἐν
τούτῳ δὴ τῷ παθήματι συμβαίνει τὴν κεφαλὴν τοῦ ταπεινοτέρου κατὰ τὴν διάρθρωσιν ὀστοῦ τῆς ἀρχο-
μένης θέσεως ὑψηλοτέραν γίγνεσθαι, ὥστε ἀδύνατον αὐτὴν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν οἰκείαν ἕδραν, πρὶν κατατεί-
ναντα τὸ σύμπαν ὀστοῦν μεταστῆσαι κάτω τοσοῦτον, ὅσον ὑψώθη παρὰ φύσιν. αὕτη μὲν οὖν ἡ αἰτία τοῦ κατα-
50 τείνεσθαι δεῖσθαι πρότερον ὅσα τῶν ὀστῶν ἐξήρθρησεν. ὅτι δὲ καὶ τὰ συντριβέντα δεῖται κατατάσεως, ἐν-
θένδε ἂν μάλιστα μάθοις. ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐξαρθρησάντων ἐμβαλεῖν χρὴ τὸ ἐξηρθρηκός, οὕτως ἐπὶ τῶν κατα-
γέντων διαπλάσαι τὸ πεπονθός, ὥστε ψαύειν ἀλλήλων τὰ πέρατα τῶν μελῶν τοῦ συντριβέντος. ἔστι μὲν
γὰρ τὸ κάταγμα διαφθορὰ τῆς ἐν ὀστῷ συνεχείας. ὥσπερ τὸ ἕλκος, τῆς ἐν σαρκί. πέρας δὲ ἑκατέρῳ τῆς
ἰάσεως ἐστι, τὴν ἐξ ἀρχῆς ἕνωσιν ἀνακτήσασθαι. * χωρὶς τῷ κατ' εὐθὺ τεθῆναι τὰ μέρη τοῦ καταγέντος
ὀστοῦ. καλεῖται δὲ διάπλασις ἡ πρᾶξις αὕτη. εἰ μὲν οὖν εἴη μικρὸν τὸ κάταγμα φυλάττει τὴν θέσιν τὴν
οἰκείαν ἑκάτερον τῶν τοῦ παθόντος ὀστοῦ μορίων. εἰ δ' ὅλον συντριβῇ τὸ ὀστοῦν ἀναγκαῖον ἐν τῷδε πα-
ραλλάττειν αὐτοῦ τὰ μέρη. τὰ μέν, εἰ οὕτως ἔτυχε πρόσω. τὰ δ' ὀπίσω μεθιστάμενα. καὶ τὰ μὲν εἰς δεξιά.
τὰ δ' εἰς ἀριστερά. διὸ ταῖς χερσὶν ἀμφοτέραις ἑκατέρωθεν περιλαμβάνοντες τὸ κῶλον. τὸ μὲν εἰς τὸ πρό-

συμμεθιστάμενον διωθοῦμεν ὀπίσω· τὸ δ' εἰς τοὐπίσω, μετάγομεν πρόσω. καὶ τὰ μὲν εἰς τὰ ἀριστερὰ, πρὸς τὰ δεξιὰ μεθιστῶμεν· ὅσα δ' εἰς τὰ δεξιὰ μετέστη τὸ χωρίον, ἐπὶ θάτερον μετάγομεν, ὡς ἅπαντα ἀλλήλοις τὰ μόρια τοῦ συμβαίνοντος ὑπὸ τοῦ πρὸς τὴν χειρῶν τοῦ διαπλάττοντος ἐπὶ τἀναντία παράγεσθαι. κίνδυνος οὖν ἐν τούτῳ παραθραυσθῆναί τινας ἐξοχὰς τοῦ καταγέντος. οὐ γὰρ δὴ ἀκριβῶς οὕτως ἑκάτερον τῶν περάτων γίγνεται λεῖον, ὡς ὑπὸ τῶν μαχαιρωτῶν πριόνων. οἱ μὲν γὰρ ὀδοντωτοὶ καλούμενοι καὶ αὐτοὶ τραχύτητας ἐργάζονται. διὰ τοῦτ' οὖν ἀπάγοντες ἀλλήλων τὰ μὲν, ἄνω· τὰ δὲ, κάτω μόρια τοῦ κατάγματος, ἐπὶ τὴν διάπλασιν ἀφικνούμεθα, δεδιότες ἐν τῷ προσάγειν ἀλλήλοις τὰ παρηλλαχότα περιθραύεσθαι τινὰς ἐξοχὰς αὐτῶν. ἔστι δὲ τοῦτο πάντων ἐὰν ἐγχρίπτοιτο ἀλλήλοις. οὕτως γὰρ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ὠνόμασε τὰ μέλη τῶν διαπλαττομένων ὀστῶν, ὅταν εἰς τὴν οἰκείαν ἄγηται χώραν. ἵνα οὖν τὰ διεστῶτα παράγηται, τὸ μὲν, ἄνω χρὴ τῶν μορίων ἕλκειν· τὸ δὲ, κάτω. καὶ ποιοῦσιν ἤδη οὕτως πάντες οἱ ἰατροί, ποτὲ μὲν, ταῖς χερσὶ μόναις τῶν ὑπηρετῶν ἐπιτρέποντες. ἔστι δ' ὅτε καὶ βρόχους ἐπιβάλλοντες, ὅταν ἰσχυροτέρας αὖ τι τάσεως χρῄζωσιν. ὅτι μὲν οὖν ἀπὸ κατατάσεως ἄρχεσθαι προσήκει τὴν θεραπείαν τῶν ἐξαρθρημάτων τε καὶ καταγμάτων, ἐπιδέδεικται. ὅτι δ' οὐκ ἐν τῷ τυχόντι σχήματι ποιητέον αὐτήν ἐστι. λεκτέον ἐφεξῆς. καὶ πρῶτόν γε ὅτι τεττάρων ἐνεργειῶν οὐσῶν ἐν τῇ τῶν καταγμάτων θεραπείᾳ, τάσεως, διαπλάσεως, ἐπιδέσεως, ἀποθέσεως, ἓν κοινὸν ἐν πάσαις δεῖ εἶναι σχῆμα. διαπλάττεται μὲν γὰρ ἐν τῷ κατατείνεσθαι. διαπλασθὲν δ' εὐθέως ἐπιδεῖσθαι δεῖται, φυλαττομένου τοῦ σχήματος ἐν ᾧ διεπλάσθη. τοῦτο δ' αὖ πάλιν αὐτὸ φυλάττεσθαι χρὴ, κατὰ τὴν ἀπόθεσιν, μεταβληθέντα γὰρ ἔνια μὲν τῆς ἐπιδέσεως μόρια, χαλαρὰς ἕξει τὰς ἐπιβολὰς τῶν ὀθονίων. ἔνια δὲ θλιβούσας. αἱ μὲν οὖν χαλαραὶ συγχωροῦσαι κινεῖσθαι τοῖς ὀστοῖς, διαφθείρουσι τὴν διάπλασιν. αἱ θλίβουσαι δὲ πόνον ἐργαζόμεναι, φλεγμονὰς γεννῶσιν. ὅτι μὲν οὖν ἓν εἶναι δεῖ σχῆμα κοινὸν τῶν εἰρημένων τεττάρων ἐνεργειῶν ἐπιδέδεικται. τοὐντεῦθεν δ' ἐπισκεψόμεθα τίσι προσέχοντας σκοποῖς εὑρεῖν χρὴ τοῦθ' ὅ τι ποτ' ἐστὶ τὸ μὲν ἄριστον σχῆμα, τὸ χωρὶς μεγάλης τάσεως εἰς διάστασιν ἄγειν τὰ κεχωρισμένα τῶν ὀστῶν. ἐν ὑποθέσει δὲ, τὸ ἀνωδυνώτατον γίγνεται δι' ἀμφότερα δι' ἐκείνου τοῦ σχήματος, ὅ τι περ ἂν ἐπ' εὐθείας τείνῃ τὰς ἶνας τῶν μυῶν. ἐπ' εὐθείας δὲ τείνει τὰ καθ' ἕν τι μόριον τοῦ κώλου φυλάττοντα τὸ ὅλον μυός. ἵνα γὰρ ἐκ μὲν τῶν ἔνδον ἔχῃ τὴν ἔκφυσιν, οὕτως δ' αὐτὴν ἐν σχηματίσεις. ὡς τὰ μέσα μὲν, αὐτοῦ κάτωθεν ἔχειν τοῦ κώλου· τὸ πέρας δ' ἔξωθεν. ἢ τὰ μέσα μὲν, ἄνωθεν. ἔξωθεν δὲ τὸ πέρας ἄγεσθαι, ἑλιττόμενος ἐν τῷδε περὶ τὸ κῶλον ἐπὶ πλέον ἐκτείνεται. ἐὰν μὲν οὖν ἐν τούτῳ τῷ σχήματι κατατείνῃς αὐτὸν ὡς ἱκανῶς διαστῆσαι τὰ μόρια τοῦ καταγέντος ὀστοῦ, καὶ σφοδρῶς ὀδυνήσεται, καὶ κινδυνεύσει διασπασθῆναι. καὶ μέντοι καὶ διεσπάσθησαν ἤδη μύες ἐκ κειμένης τάσεως. ᾧ δῆλον ὡς ἐν ᾧ ταὐτόν ἐστιν ἀνωδυνώτατόν τε ἅμα, καὶ τὸ μυῶν ἀδιαστρόφως φυλάττον σχῆμα, ὅπερ Ἱπποκράτης ἐδήλωσε σαφῶς εὑρῆσθαι κατὰ τοῦ πήχεος ὅλην τὴν χεῖρα, μήτε ἐκτεταμένην ἄκρως, μήτε κεκαμμένην, ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τούτων. ὅτι δ' ἄριστον τοῦτο τὸ σχῆμα αὐτὸς ἐδίδαξε. πρῶτον μὲν γὰρ ἐπειδὴ τὸ τοῦ πήχεος ὀστοῦν μακρότερόν ἐστι τοῦ τῆς κερκίδος ἕδρας. καὶ στήριγμα βέβαιον αὐτοῖς ἔσται. οἱ δὲ μύες οἱ μὲν κατὰ τὸν ἔνδον κόνδυλον τοῦ βραχίονος ἐκφυόμενοι, τὰς κάτω τελευτὰς ἔξωθεν ἔχουσι τῆς ὅλης χειρός. οἱ δ' ἐκ τοῦ κατὰ τὸ ἐκτὸς, ἔσωθεν, οὗ δ' αὖ μυὸς ἥ τ' ἀρχὴ καὶ ἡ τελευτὴ κατὰ τῶν ἔσω μορίων ἢ τῆς ὅλης χειρός. τούτου καὶ τὰ ἄλλα σύμπαντα μόρια. καὶ διὰ τοῦτο καὶ αὐτὸς ὅλος ὁ μῦς ὥσπερ γε καὶ ἡ τελευτή. καὶ ὅλος ὁ μῦς οὗτος ἔξωθεν ἐστὶν ὅλου τοῦ κώλου. καὶ μὴν δὴ καὶ ἡ πεῖρα δείκνυσιν ἀνωδυνώτατον εἶναι τοῦτο τὸ σχῆμα. τῶν δὲ ἐφ' ἑκάτερον τούτου τὸ μὲν ὕπτιον ἐπὶ πλεῖστόν τε διαστρέφει τοὺς μῦς ὀδυνηρότατόν τε φαινόμενον δείκνυται. τὸ δὲ πρηνὲς ἐλάττονα μὲν, τὴν διαστροφὴν, ἐλάττονα δὲ καὶ τὴν ὀδύνην ἐργάζεται. εἴρηταί σοι δυνάμει πάντα τὰ περὶ τοῦ σχήματος τῆς χειρὸς, ἃ διὰ μακρῶν Ἱπποκράτης ἐφεξῆς διδάξει, λέξει διεξοδικῇ καὶ σαφεῖ χρώμενος. ὡς ὀλίγα πάνυ κατ' αὐτὴν ἐξηγήσεως δεῖσθαι. καὶ μάλιστα τοῖς πεπαιδευμένοις τὴν ἐν παισὶ παιδείαν. ἢ παρὰ διδασκάλοις ἀνεγνωκόσι τὸ βιβλίον, εἰς ὅπερ δὴ καὶ γράφεται τὰ ὑπομνήματα.

Αὐτὴ γὰρ ἡ δικαιοτάτη φύσις.

Ὡς εἰ καὶ οἰκειοτάτη εἶπεν. ὅταν γὰρ ἑκάστῳ πράγματι τὸ οἰκεῖον φυλάττηται, δικαίως ἔχει τε καὶ διοικεῖται τοῦτο. τὸ δ' ἄλλο οἰκεῖον ἐν σώματι παρὰ τὸ κατὰ φύσιν, οὐδ' ἐπινοῆσαι ῥᾴδιον. ὅταν οὖν ἑκάστῳ μορίῳ, καὶ σχήματι καὶ χρώματι καὶ μεγέθει ὑπάρχῃ τὸ οἰκεῖον, ἄριστα διάκειται.

Ἢν δέ τι ἐγκλίνῃ ἢ τῇ ἢ τῇ ἐπὶ τὸ πρηνὲς ῥέπειν. ἐλάσσων γὰρ ἡ ἁμαρτὰς ἢ ἐπὶ τὸ ὕπτιον.

Δυοῖν σχημάτων ἐμνημόνευσεν ὑπτίου τε καὶ πρηνοῦς. ἃ λέγεται μὲν κατὰ τοῦ σώματος ὅλου, λέγεται δὲ καὶ καθ' ἑκάστου μορίου τῆς χειρός. ὅλον μὲν οὖν τὸ σῶμα κεῖσθαι πρηνὲς λέγομεν ὅταν ἡ μὲν γαστὴρ κάτωθεν. ἄνωθεν δὲ ᾖ τὸ νῶτον. ὕπτιον δὲ ἔμπαλιν ὅταν ἄνωθεν μὲν ἡ γαστήρ. κάτωθεν δὲ τὸ νῶτον. ὧν καὶ νῦν αὐτὸς μνημονεύσας σχημάτων, εἰς εἴρξατο τὸν λόγον αὐτῷ περὶ τῆς χειρὸς ἐσόμενον. οὐ γὰρ δὴ τὸ ὅλον σῶμα κατεαγέναι τις ἢ ἐξαρθρηκέναι δύναται. διὰ τί δὲ ἐπὶ τὸ πρηνὲς αὐτὴν ῥέπειν ἄμεινόν ἐστι, ὅταν γέ τις σφαλεὶς ἁμάρτῃ τοῦ εὐθέος, αὐτὸ ἐν τοῖς ἑξῆς ἐδίδαξεν.

Οἱ μὲν οὖν μηδὲν προβουλεύσαντες οὐδὲν ἐξαμαρτάνουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πουλύ. αὐτὸς γὰρ ὁ ἐπιδεόμενος τὴν χεῖρα ἀπορέγει, οὕτως ὑπὸ τῆς δικαίης φύσιος ἀναγκαζόμενος.

Οἱ ἰατροί φησιν οἱ μηδὲν προδιασκεψάμενοι περὶ τοῦ κατὰ φύσιν ἐν τῇ χειρὶ σχήματος, ὡς τὸ πολὺ βέλτιον θεραπεύουσι τῶν μοχθηρῶν λογισμῶν χρωμένων. αὐτὸς γὰρ ὁ ἐπιδεῖσθαι μέλλων ἰδιώτης τὴν χεῖρα παρέχει τῷ ἰατρῷ κατὰ τὸ ἀνωδυνώτατον σχῆμα διδασκόμενος ὑπὸ τῆς φύσεως, ἣν καὶ νῦν δικαίαν ὠνόμασεν ὡς ἀεὶ τὸ προσῆκον ὅπερ ἐστὶν οἰκεῖον ἐξευρίσκουσαν ἑκάστῳ μορίῳ κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς γένεσιν. καὶ τὴν μετὰ ταῦτα διοίκησιν ἐν ἁπάσῃ τῇ ζωῇ. αὐτὸς γὰρ ὁ ἐπιδησόμενος τὴν χεῖρα ἀπορέγει. τὸ ἀπορέγειν τινὲς μὲν ἤκουσαν ἐν ἴσῳ τῷ ὀρέγειν.

τουτέστι παρέχει τῷ ἰατρῷ. τινὲς δὲ ὑπὸ τοῦ ἀποκωλύειν τὸν ἀβελτερώτερον ἰατρὸν, εὐθὺ τοὐναντίον ἀπάγουσι. φύσει γὰρ ἅπαντες ἄνθρωποι τὸ ἀνωδυνώτατον αἱροῦνται σχῆμα καθ' ἕκαστον τῶν μορίων. αὐτὸ δὲ τοῦτο δείκνυσιν ὁ Ἱπποκράτης ἰθύτατον εἶναι. παρέχουσί τε οὖν ἑαυτοὺς οἰκειάμενοί τε. ἐν τούτῳ μετασχηματιζόντων τε τῶν ἰατρῶν εἰς ἕτερον ἀγανακτήσουσιν ἀντιτείνοντές τε καὶ οὐ συνεπόμενοι διὰ τὴν ὀδύνην. καὶ τοῦτό φασιν ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους δεδηλῶσθαι διὰ τοῦ ἀπορέγειν ῥήματος. ὁποτέρων δ' ἂν ᾖ κεχρημένος αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ταυτὸν ἑκατέρως διαμένει. τῶν γὰρ ἰατρῶν ὅσοι μοχθηρῶς σοφιζόμενοι κακῶς σχηματίζουσι τὴν χεῖρα, βελτίους εἰσὶν οἱ ἰδιῶται τὸ ἀνώδυνον αἱρούμενοι σχῆμα. ἀπορέγει οὕτως ὑπὸ τῆς δικαίας φύσεως ἀναγκαζόμενος. ἐν οἷς μὲν κοινὸν ἀμφοῖν εἶναι νομίζουσι. μένοντος δὲ τοῦ διδασκομένου πράγματος, ὅπως ἄν τις ἀκούῃ τὸ ζητεῖν εὐθὺ πλεῖον ὑπὲρ τῶν τοιούτων περιττόν. ἄχρηστά τε γὰρ ἅμα καὶ δυνατὰ τούτοις πᾶσιν ἐστὶν εὑρίσκεσθαι τὰ κα-
10 τὰ τὰς ἀμφιβόλους λέξεις εἰρημένα. διὸ καὶ παρατρέχειν αὐτὰ χρὴ τὸν τοῦ χρόνου φειδόμενον, ὡς ἐχρῆν εἰς τὰ χρήσιμα μᾶλλον ἀναλίσκειν αὐτόν.

Οἱ δὲ ἰητροὶ σοφιζόμενοι δῆθεν ἔστιν οἳ ἁμαρτάνουσιν. σπουδὴ μὲν οὖν οὐ πολλὴ χεῖρα καταγεῖσαν χειρίσαι, καὶ παντὸς δὲ ἰητροῦ, ὡς ἔπος εἰπεῖν.

Σοφιζομένους εἴρηκε τοὺς σοφόν τι δοκοῦντας εὑρίσκειν, ἁμαρτάνοντας δὲ, καὶ διὰ τοῦτο μὴ δὲ τὰ τοῖς ἰδιώταις ἅπασι καλῶς γινωσκόμενα φυλάττοντας.

Ἀναγκάζομαι δὲ πλείω γράφειν περὶ αὐτέου, ὅτι οἶδα ἰητροὺς σοφοὺς δόξαντας εἶναι ἀπὸ σχημάτων χειρὸς ἐν ἐπιδέσει. ἀφ' ὧν ἀμαθέας αὐτέου ἐχρῆν δοκέειν εἶναι. ἀλλὰ γὰρ πολλὰ οὕτω ταύτης τῆς τέχνης κέεται· τὸ γὰρ ξενοπρεπὲς οὔπω ξυνιέντες εἰ χρηστὸν μᾶλλον ἐπαινέουσιν ἢ τὸ ξύνηθες, ὃ ἤδη οἴδασιν ὅτι χρηστὸν, καὶ τὸ ἀλλόκοτον ἢ τὸ εὔδηλον.

20 Αὐτὸς ἐνεδείξατό σοι διὰ τῶν ἐφεξῆς ἁπάντων, ἅ ἐστιν ἀσαφῆ. διὰ τί μακρὸν ἐποιήσατο τὸν περὶ τοῦ σχήματος τῆς χειρὸς λόγον. καίτοι γε οὔτε δυσαίρετον οὔτε μακρὸν ἔστι κατὰ τὴν αὐτοῦ φύσιν. εὑρήσεις δὲ εὐθέως ἐκ τούτου καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ μὴ πάντῃ τεταγμένην αὐτῷ γεγονέναι τὴν διδασκαλίαν. ἀεὶ γὰρ ἕκαστος ἡμῶν περὶ τοῦ κατεπείγοντος ἁπάντων πρῶτον ποιεῖται τὸν λόγον. ἐπεὶ τοίνυν ἐγινώσκετο μὲν ὀρθῶς τοῖς κατ' αὐτὸν ἰατροῖς ὡς χρὴ τὸν ἰατρὸν κατάστασιν ἡγεῖσθαι τῆς συμπάσης θεραπείας τῶν ἐξαρθρημάτων τε καὶ καταγμάτων, ἠγνοεῖτο δὲ τὸ κατὰ φύσιν σχῆμα, διὰ τοῦτο περὶ πρώτου τοῦδε τὸν λόγον ἐποιήσατο. καὶ πολύ γε μᾶλλον ἔτι, διότι τὰ χείριστα τῶν σχημάτων ἔνιοι τῶν ἰατρῶν αἱρούμενοι πρὸ τοῦ βελτίστου, μοχθηροῖς λόγοις ἑαυτούς τε καὶ τοὺς ἄλλους ἔπειθον. εἰ μὲν ἁπλῶς ἠγνόουν, διδασκαλίας ἂν αὐτοῖς ἀληθοῦς ἔδει. ἐπεὶ δ' οὐ μόνον ἠγνόουν, ἀλλὰ καὶ προσειλήφεσαν οἴησιν γνώσεως, ἀναγκαῖον ἐγένετο τῷ Ἱπποκράτει πρότερον ἐκκόψαντι ταύτην, καὶ καθαρὰν ἐργασαμένῳ τὴν ψυχὴν, οὕτως ἀληθῶς εἰς αὐτὴν ἐντιθέναι τὴν τῶν ἀληθῶν
30 ἐπιστήμην.

Ῥητέον οὖν ὁκόσας ἐθέλω τῶν ἁμαρτάδων τῶν ἰητρῶν. τὰς μὲν ἀποδιδάξαι, τὰς δὲ διδάξαι περὶ τῆς φύσιος τῆς χειρός.

Ἀποδιδάξαι μὲν θέλει τὰς μὴ νομιζομένας τοῖς ἰατροῖς ἁμαρτίας εἶναι, κατ' ἀλήθειαν δ' οὔσας. διδάξαι δὲ, τὰς νομιζομένας μὲν εἶναι, μὴ οὔσας δέ.

Καὶ γὰρ ἄλλων ὀστέων τῶν κατὰ τὸ σῶμα δίδαγμα ὅδε ὁ λόγος ἐστίν.

Εἰκότως φησὶ κοινὸν εἶναι πολλῶν καὶ ἄλλων ὀστέων τῆς ἰάσεως δηλονότι τὸν λόγον τοῦτον. οἱ γὰρ σκοποὶ πρὸς οὓς ἀποβλέποντας εὑρίσκειν χρὴ τὸ κατὰ φύσιν ἐν ἑκάστῳ σχήματι, κοινοὶ πάντων εἰσὶν, ὡς εἴρηται πρόσθεν ὑφ' ἡμῶν, δύο ὄντες. ὅ, τε τῆς ἀνωδυνίας, καὶ ὁ τῆς εὐθύτητος. εὑρίσκεται δὲ, ὁ μὲν τῆς ἀνωδυνίας ἐκ τῆς πείρας. ὁ δὲ τῆς εὐθύτητος, ἐκ τῆς θέσεως τῶν μορίων, ἣν ἐξ ἀνατομῆς διδασκόμεθα.

Τὴν μὲν οὖν χεῖρα περὶ οὗ ὁ λόγος ἔδωκέ τις καταδῆσαι καταπρηνέα ποιήσας. ὁ δὲ ἠνάγκαζεν οὕτως ἔχειν ὥσ-
40 περ οἱ τοξεύοντες, ἐπὴν τὸν ὦμον ἐμβάλλωσιν, καὶ οὕτως ἔχουσαν ἐπέδει. νομίζων ἑωυτῷ εἶναι τοῦτο αὐτῆς τὸ κατὰ φύσιν. καὶ μαρτύριον ἐπήγετο τά τε ὀστέα ἅπαντα τὰ ἐν τῷ πήχει ὅτι ἰθυωρίην κατάλληλα εἶχε, τήν τε ὁμόχροιαν, ὅτι αὐτὴ καθ' ἑωυτὴν τὴν ἰθυωρίην ἔχει. οὕτω καὶ ἐκ τοῦ ἔξωθεν μέρεος καὶ ἐκ τοῦ ἔσωθεν. οὕτω δὲ ἔφη καὶ τὰς σάρκας καὶ τὰ νεῦρα πεφυκέναι, καὶ τὴν τοξικὴν ἐπήγετο μαρτύριον. ταῦτα λέγων καὶ ταῦτα ποιέων σοφὸς ἐδόκεεν εἶναι. τῶν δὲ ἄλλων τεχνέων ἐπελελήθει, καὶ ὁκόσα ἰσχύϊ ἐργάζονται καὶ ὁκόσα τεχνήμασιν. οὐκ εἰδὼς ὅτι ἄλλο ἐν ἄλλῳ τὸ κατὰ φύσιν σχῆμά ἐστιν, καὶ ἐν τῷ αὐτέῳ ἔργῳ ἕτερα τῆς δεξιῆς χειρὸς σχήματα κατὰ φύσιν ἐστὶν, καὶ ἕτερα τῆς ἀριστερῆς, ἢν οὕτω τύχῃ. ἄλλο μὲν γὰρ σχῆμα ἐν ἀκοντισμῷ κατὰ φύσιν. ἄλλο δὲ ἐν σφενδονήσει, ἄλλο δ' ἐν λιθοβολίῃσιν. ἄλλο ἐν πυγμῇ. ἄλλο ἐν τῷ ἐλινύειν. ὁκόσας δ' ἄν τις τέχνας εὕροι ἐν ᾗσιν οὐ τὸ αὐτὸ σχῆμα τῶν χειρέων κατὰ φύσιν ἐστὶν, καὶ ἐν ἑκάστῃ τῶν τεχνέων. ἀλλὰ πρὸς τὸ ἄρμενον
50 ὃ ἂν ἔχῃ ἕκαστος, καὶ πρὸς τὸ ἔργον ὃ ἂν ἐπιτελέσασθαι θέλῃ σχηματίζονται αἱ χεῖρες. τοξικὴν δὲ ἀσκέοντι, εἰκὸς τοῦτο τὸ σχῆμα κράτιστον εἶναι τῆς ἑτέρης χειρός.

Χρὴ καὶ τῶν τοιούτων ἅπαξ που μνημονεῦσαι καὶ ἡμῖν οὕτως ἐπιχειρήσεται. τῶν δοξοσόφων δέ τις ἰατρῶν ἐπανορθούμενος, ὡς ᾤετο, τὴν προκειμένην λέξιν ὡς οὐκ ὀρθῶς ἔχουσαν ἔγραψεν ὧδι. τὴν οὖν χεῖρα περὶ ἧς ὁ λόγος. ἐνδεικνύμενος ἡμῖν δηλονότι τὴν ἑαυτοῦ παιδείαν, ἣν ἐπαιδεύετο παρὰ γραμματικοῖς τε καὶ ῥήτορσιν, ὡς ἀγνοεῖν τὸ συνηθέστατον εἶδος τῆς ἑρμηνείας ἅπασι τοῖς παλαιοῖς. ἐλλειπτικῶς δηλονότι γινόμενον ἐστὶ τὸ πλῆρες, ὃ δεῖ προσυπακούειν ἡμᾶς τοιόνδε. τὴν οὖν χεῖρα περὶ οὗ ὁ λόγος ἣν ἔδωκέ τις καταδῆσαι, πρηνέα ποιήσας. ὡς τὸ πολὺ μὲν ἐν τῷ προσήκοντι σχήματι τὴν χεῖρα παρέχουσι τοῖς ἰατροῖς οἱ ἰδιῶται. τινὲς δὲ αὐτῶν ὑπὸ περιεργείας, τὸν φυσικὸν σκοπὸν ὑπερβαίνουσιν, ὅστις ἐστὶ τὸ ἀνώδυνον, πρηνὲς τοῦτο ἑαυτοῖς νομίζοντες βέλτιον. ὁ μὲν

ὕπτιον

ὑπτίαν γέ τις ἰδιώτῃ ἰατρῷ παρέχει τὴν χεῖρα. πάνυ γὰρ ἀποκεχώρηκε τοῦ ἀνωδύνου τοῦτο τὸ σχῆμα. τῶν ἰατρῶν δ᾽ ἔνιοι δι᾽ ἀμαθίαν ἅμα καὶ δοξοσοφίαν προσίενται ποτ᾽ αὐτό. καὶ διὰ τοῦτο παραπλησίως τοῖς τοξεύουσι τὴν ὅλην χεῖρα σχηματίζονται. οἱ μὲν, ἀκριβῶς ὑπτίαν. οἱ δὲ, ὀλίγου δεῖν οὕτως ἔχουσαν. ἐπεὶ δ᾽ οὖν ἁμαρτάνοντες οὐ κατὰ τοῦτο μόνον, ἀλλ᾽ ὅτι καὶ ἀποτεταμένην. οὐδ᾽ ἦν λογισμὸς αὐτῶν ἦν ὁ Ἱπποκράτης ἔγραψε τοιῶσδε. ὁ τῶν σχηματισάντων ὅλην τὴν χεῖρα παραπλησίως τοῖς τοξεύουσι τὰ ὀστᾶ κατ᾽ εὐθὺ γίγνεται καὶ ὁμόχροια τῶν τῆς ὅλης χειρὸς μελῶν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν πιθανώτατά ἐστι, καὶ ἀπ᾽ ἀλλήλων διακεχώρηκα. τὸ δὲ καὶ τὰς σάρκας καὶ τὰ νεῦρα τοῖς ὀστοῖς ὡσαύτως ἐν τούτῳ τῷ σχήματι τὴν κατ᾽ εὐθὺ θέσιν ἅπασι τοῖς ἑαυτῶν μορίοις φυλάττειν, οὐκέτ᾽ ἀληθές. εἰ δὲ γοῦν οὕτως ἀληθὲς, οὐκ ἀπείθανον ἂν ἦν μόνον, ἀλλὰ καὶ βεβαιότατον γνώρισμα τοῦ κατὰ φύσιν εἶναι τὸ τοιοῦτον σχῆμα. ταῦτα μὲν οὖν ἀνέκτα ἐστι. τὴν δὲ τοξικὴν ἐπάγεσθαι μαρτυρίαν, ἀνόητοι ἐσχάτως ἐστὶ καὶ βέλτιον ἦν μηδόλως αὐτὸ λελέχθαι πρὸς Ἱπποκράτους, ἢ μετὰ σπουδῆς ἐλελέχθαι. τὰ γὰρ ἐσχάτως ἠλίθια καταφρονεῖσθαι μᾶλλον ἢ ἐλέγχεσθαι προσήκει τόν γε διὰ τῶν γραμμάτων ἐλέγχοντα. ὡς τόν γε κατὰ τὸν βίον ἐπ᾽ αὐτῶν τῶν ἔργων οὐδὲν ἐστι κωλύω γίγνεσθαι. καὶ μάλιστα ὅταν ὁ τὰ τοιαῦτα φλυαρῶν, πείσῃ τοὺς ἀκούοντας ἑαυτῷ τὴν θεραπείαν ἐπιτρέψαι τοῦ κάμνοντος συμβαίνει γε μὴν ἀντιλέγειν ἡμῖν ἐνίοτε καὶ διὰ γραμμάτων ἠλιθίαις δόξαις, ὅταν πολλοὺς ἴδωμεν ὡς ἀληθέσιν αὐταῖς πεπεισμένους. ὅπερ καὶ νῦν ὁ Ἱπποκράτης ἔπαθεν, ἐπιδεικνὺς οὐδὲν εἶναι κοινὸν ἐπιδέσει τε καὶ τοξικῇ. τὰ δὲ περὶ τῆς ἰσότητος τῶν νεύρων καὶ τῶν σαρκῶν τῆς εὐθύτητος. ὡς εἰ καὶ μηδένα δι᾽ αὐτῶν ἐλέγξειν ἔμελλε κατὰ πρῶτον ἦν λόγον ἀναγκαῖα πρὸς τὴν τοῦ βελτίστου σχήματος εὕρεσιν, οὗ κεφάλαιόν ἐστι ἐπιλογιστικῶς μὲν ἡ ἀνωδυνία. καὶ γὰρ τοῖς ἰδιώταις τοῦτο δῆλον. ἀναλογιστικῶς δὲ καὶ ἡ κατ᾽ αὐτὴν τοῦ πράγματος τὴν φύσιν, ἡ τῶν μορίων εὐθύτης, ὅπερ οὐκέτ᾽ ἰδιώτῃ δῆλον, ἀλλὰ μόνοις τοῖς ἀνατομικοῖς. ὧν δ᾽ ἐφεξῆς λέγει τὰ πλεῖστα σαφῆ τέ ἐστι καὶ οὐδ᾽ ἔχοντα ζητήματα. διὸ παρέρχεσθαι μὲν ἐμοὶ προσήκει τὰ τοιαῦτα πάντα. τοῖς δὲ ἀναγνώσκουσι τὸ βιβλίον ἐγχρονίζειν τε καὶ μὴ παρατρέχειν. ὁ δὲ ἠνάγκαζεν οὕτως ἔχειν. ὅκως περ οἱ τοξεύοντες ἐπὴν τὸν ὦμον ἐμβάλωσιν. ἀσαφές ἐστι καὶ ἄδηλον ὅπερ εἴρηται. διὰ τοῦτο τινὲς ὑπέλαβον μὲν αὐτὸν οὕτως εἰρηκέναι τὴν λέξιν. ἐπειδὴ τῆς χειρὸς ἀποτεινομένης ἐμβαίνει τοῦ βραχίονος ἡ κεφαλὴ τῇ κοιλότητι τοῦ τῆς ὠμοπλάτης αὐχένος. οὐκ ἐμβεβηκεῖα πρότερον ὁπότ᾽ ἐκαθεῖτο. παρήκεται γὰρ μόνον καὶ ψαύει τηνικαῦτα, ἅπερ αὐτὸς εἶπεν ἐν τῇδε τῇ λέξει. ὁμιλέει δὲ ὁ βραχίων τῷ κοίλῳ τῆς ὠμοπλάτης πλαγίως, ὁπότε παρὰ τὰς πλευρὰς ἢ παρατεταμένη ἡ χείρ. ἔνιοι ἐκ μεταφορᾶς οὕτως εἰρῆσθαί φασιν ἀπὸ τῆς ἐμβολῆς τῶν νεῶν, ἃς ποιοῦνται καταδῦσαι βουλόμενοι τὰς ἐναντίας. ὅταν γὰρ ἀποσημήναντες τὴν προσεδρείαν ἐπιτηδείαν ἐργάσωνται πρὸς τὸ σφοδρῶς ἐξαγεῖσαν δ᾽ ἑτέραν. ἐκεῖ μάλιστα κατὰ τὸ πλάγιον. ὅλην αὐτὴν διαλῦσαί τε καὶ καταδῦσαι παρασκευάζεσθαί φασιν ὡς εἰς ἐμβολὴν τηνικαῦτα. καὶ παρὰ τοῖς κωμικοῖς δὲ τὰ προτεινόμενα μόρια τοῦ σώματος ὡς εἰς ἐμβολὴν παρασκευάζεσθαι λέγεται. καθότι καὶ ὁ Ἀριστοφάνης ἐδήλωσεν εἰπών. χεῖρα ἐπιγεγραμμένην λέρδους ὡς ἐμβολῇ. αἱ δὲ ἐφεξῆς τῇδε λέξεις ἅπασαι, σαφεῖς εἰσι τοῖς προσέχουσι τὸν νοῦν, ἄχρι τῆς ὑπογεγραμμένης.

οὐ γὰρ βραχίονος τὸ γιγγλυμοειδὲς ἐν τῇ τοῦ πήχεος βαθμίδι, ἐν τουτέῳ τῷ σχήματι ἐρήρεισται. ἰθυωρίην ποιέει τοῖσιν ὀστέοισι τοῦ πήχεος, καὶ τοῦ βραχίονος, ὡς ἐν ἑνὶ πᾶσι.

Ὁ λόγος οὖν αὐτῷ ἐστι πρὸς τοὺς ἀποδεδωκότας ἐκτεταμένην τὴν χεῖρα οὕτως πᾶσαν, ὡς ἤδη τῶν τοξευόντων ἡ ἀριστερὰ διάκειται. λέγει γὰρ ὅτι πρὸς μὲν ἐκείνην τὴν ἐνέργειαν εἰκότως ἐδέησεν ἐκτεταμένην αὐτὴν ἐν τῷ τὴν νευρὰν ὀπίσω πρὸς τῆς δεξιᾶς ἕλκεσθαι μὲν, τὸ δὲ τόξον ὅλον ὑπὸ τῆς αὐτῆς χειρὸς ὑπὸ τῆς ἀριστερᾶς κρατούμενον ἀκλινές. ἐὰν γὰρ τῆς νευρᾶς ὑπὸ τῆς δεξιᾶς ἑλκομένης σφοδρῶς ὀπίσω συναπενεχθῇ τὸ σύμπαν τόξον, ἡ τοῦ βέλους εἰς τὸ πρόσω φορὰ κωλυθήσεται δεομένη ἀπὸ στερεωτάτης καὶ μεταταταμένης ἀφίεσθαι τῆς νευρᾶς. ὅσον μὲν οὖν αὐτῆς τῆς ἐσχάτης τάσεως ὑφῇ, τοσοῦτον καὶ τῆς ἀφέσεως ἡ βία μειωθήσεται. προομολογουμένου δὴ τούτου τὴν αἰτίαν Ἱπποκράτης προστίθησιν οὖσαν τοιάνδε. τοῦ γὰρ βραχίονος τὸ γιγγλυμοειδὲς, ἐν τῇ τοῦ πήχεος βαθμίδι ἐν τούτῳ τῷ σχήματι ἐρήρεισται. ἐπ᾽ εὐθείας μὲν ἐργάζεται τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν καὶ τὸ τοῦ πήχεος. ἀκλινῆ δὲ φυλάττει τὴν ὅλην χεῖρα. τὸ γιγγλυμοειδὲς δὲ βραχίονος ὀνομάζει, τὸ κάτω πέρας ὃ διαρθροῦσθαι πρὸς τὴν πῆχυν. ἐπειδὴ καὶ οἱ γίγγλυμοι τὰ μέν τινα κοῖλα. τὰ δὲ, ἐξέχοντα κεκτημένοι τοῖς μὲν κοίλοις ὑποδέχονται τὰς ἐξοχὰς τῶν πλησιαζόντων. τοῖς δὲ ὑπερέχουσιν ἐς τὰς ἐκείνων ἐμβαίνουσι κοιλότητας. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ κάτω τοῦ βραχίονος εἰς κυρτὴν περιφέρειαν τελευτῶν ἐξοχαῖς κοιλότησιν ἑκατέρωθεν ἐχομέναις ὁμοιότητα, ταῖς κατὰ τὰς τροχιλίας ὀνομαζομέναις. αὕτη μὲν, ταύτῃ τῇ τροχιλώδει περιφερείᾳ στηρίζεται. κατὰ τὰς ἐν τῷ πήχει κοιλότητας. ἤδη δὲ τοῖς πέρασιν αὐτῆς, ἔχων βαθμίδας. τὴν μὲν, ἐν τοῖς πρόσω μορίοις. τὴν δὲ, εἰς τοὐπίσω δέχεται καθ᾽ ἑτέρας αὐτῶν ἐξοχὰς τοῦ πήχεος ὁμοίας κορώναις. ὁ γὰρ πῆχυς ἐοικὼς τῷ σ. στοιχείῳ τὸ ἄνωθεν αὐτοῦ πέρας ἔχων καθ᾽ ὃ τῷ βραχίονι διαρθροῦται, περιλαμβάνει τε τὴν τροχιλοειδῆ περιφέρειαν τοῦ βραχίονος ὀλίγου δεῖν ὅλην. ὅταν οὖν οὕτως ἔχῃ σχήματος ἡ χεὶρ ὡς ὀρθὴν γωνίαν ἐργάζεσθαι τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν πρὸς τὸ τοῦ πήχεως, αὐτός τε πάλιν ὅταν ἡσυχάζοντος ἐκείνου περὶ τὴν κυρτότητα κινῆται. πρόσω μὲν φερόμενος, κάμπτει τὴν κατ᾽ ἀγκῶνα διάρθρωσιν. ὀπίσω δὲ, ἐκτείνει. κατὰ μὲν τὴν ἐσχάτην καμπὴν ἡ πρόσω τοῦ πήχεος κορώνη τῇ κατὰ τοῦτο κοιλότητι τοῦ βραχίονος ἐμβαίνει. κατὰ δὲ τὴν ἔκτασιν ἡ ὄπισθεν αὖ πάλιν ἐγκαταβαίνει τῇ κατὰ τοῦτο τεταγμένῃ βαθμίδι μείζων οὖσα μείζονι. καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἤδη πλεῖστον ἐκτείνειν τε καὶ κάμπτειν ὅλην τὴν χεῖρα δυνάμεθα μίαν δυνηθείης οὔπω πράττειν εἰ μηδεμίαν εἶχεν ὁ βραχίων κοιλότητα. τοιαύτην τοιγαροῦν φύσιν ἐχούσης τῆς κατ᾽ ἀγκῶνα διαρθρώσεως. εἰκότως μὲν λαβούσης σχῆμα τῆς ὅλης χειρός, οὕτως δ᾽ Ἱπποκράτης

ὀνομάζει τὴν ὀρθὴν γωνίαν σχέσιν τοῦ βραχίονος πρὸς τὸν πῆχυν ἡ τραχηλώδης κυρτότης μέση στηρίζεται κα-
τὰ μέσης τῆς σιγμοειδοῦς τοῦ πήχεος κοιλότητος. ἐν δὲ ταῖς ἐκτάσεσιν τῆς ὅλης χειρὸς ὀπίσω φερομένου
τοῦ πήχεος ἡ κατὰ τὴν κορώνην τῆς κινήσεως ἡγεῖται. ἵσταται δέ τοι καὶ παύεται πρῶτον ὅταν ἐξίκηται
πρὸς τὴν ἐνταῦθα κοιλότητα τοῦ βραχίονος. συμβαίνει δ' ἐν τούτῳ τὴν μὲν διάρθρωσιν ἐκτείνεσθαι. τοῦ δὲ βρα-
χίονος τὸ γιγγλυμοειδὲς ἐν τῇ τοῦ πήχεος ἐρηρεῖσθαι βαθμίδι. καλεῖ γὰρ οὕτως ὁ Ἱπποκράτης οὐ μόνον ταύτην,
ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας ἁπάσας κοιλότητας, αἷς ἐμβαίνουσιν ἐξοχαί τινες ὀστῶν.

Καὶ ἢν ἀνάκλασις τοῦ ἄρθρου κέκλασται, ἐν τουτέῳ τῷ σχήματι. εἰκὸς οὖν οὕτως ἀκαμπτότατόν τε καὶ τεταμενώτα-
τον εἶναι τὸ χωρίον, καὶ μὴ ἡσσᾶσθαι, μηδὲ ξυνδιδόναι ἑλκομένης τῆς νευρῆς ὑπὸ τῆς δεξιῆς χειρός. καὶ οὕ-
τως ἐπιπλεῖστον μὲν τὴν νευρὴν ἑλκύσει. ἀφήσει δὲ, ἀπὸ στερεωτάτου, καὶ ἀθροωτάτου. ἀπὸ τῶν τοιουτέων γὰρ
ἀφεσίων τῶν τοξευμάτων, ταχεῖαι καὶ αἱ ἰσχύες καὶ τὰ μήκεα γίνεται. ἐπιδέσει δὲ καὶ τοξικῇ οὐδὲν κοινόν.

Τῶν τῆς χειρὸς σχημάτων τὸ μὲν ἐκτεταμένης αὐτῆς ἀποτελούμενον ἐναντίον ἐστὶ τῷ κεκαμμένης γινο-
μένῳ, τὸ δ' ὑπτίας, τῷ πρηνοῦς. ταῦτα μὲν οὖν ἔσχατα, καὶ οἷον ὑπερβολῶν καὶ τέτταρα σχήματα. δύο δ' ἄλλα
μέσα. τὸ μὲν ἐσχάτης ἐκτάσεώς τε καὶ κάμψεως, ὅπερ ἔφην Ἱπποκράτης ἐγγώνιον ὀνομάζει. τὸ δ' ὑπτίου τε καὶ
πρηνοῦς ἐν ᾧ τὸν πῆχυν ὑποτετάσθαι φησὶ τῇ κερκίδι. ὥσπερ οὖν τοῦτο προσαγορεύει δίκαιόν τε καὶ εὐθύ.
κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ καλούμενον ἐγγώνιον ἐν ᾧ τὸν βραχίονα πρὸς τὸν πῆχυν ἐστὶ ὀρθὴν ἐργάζεται
γωνίαν. ἀλλ' εἴπερ εὐθὺ τουτέστιν, ἀκόλουθον καλεῖν οὐκ εὐθὺ τὸ τῆς χειρὸς ἐκτεταμένης γιγνόμενον. εἰ δ' οὐκέτι
τοιοῦτον σχῆμα, κεκλασμένον ἂν εἴη πρὸς τοὐκτὸς δηλονότι. καθάπερ γε καὶ εἰ ἀνακλασθείη πρὸς τοὐπίσω τὸ
τοῦ πήχεος ὀστοῦν εἰς τοσοῦτον ὡς ἤδη γωνίαν ἐργάζεσθαι πρὸς τὸ τοῦ βραχίονος. ὥσπερ ἤδη καὶ φαίνεται τισὶ γι-
γνόμενον, οὓς ἀναγκαῖον ἔχειν ἱκανῶς βαθεῖαν τὴν ὀπίσω κοιλότητα τοῦ βραχίονος, εἰς ἣν ἐγκαταβαίνει τὸ τοῦ
πήχεος ἡ κατὰ τὴν κορώνην. καὶ οἷς περ ἂν ἡ κοιλότης αὕτη βαθυτάτη, πᾶσιν ἡμῖν ἐγκάμπτομεν ἂν εἰς τοὐ-
πίσω τὴν χεῖρα, καθάπερ ἔφην ἐν οἷς ἐπὶ βραχὺ τοῦτο συμβαίνει. οὐκ ἐχούσης αὐτοῖς τὸ ἀκριβὲς κατὰ φύσιν
μέτρον τῆς ὄπισθεν βαθμίδος, ἀλλ' ἐπὶ πλέον ἐκθλιμμένης.

Τοῦ μὲν γὰρ ἐπιδήσας ἔχειν τὴν χεῖρα οὕτω ἔμελλεν, πόνους ἂν ἄλλους πολλοὺς προσετίθει μείζονας τοῦ τρώματος.
τοῦτο δεῖ συγκάμψαι ἐκέλευεν, οὔτε τὰ ὀστέα οὔτε τὰ νεῦρα οὔτε αἱ σάρκες ἔτι ἐν τῷ αὐτέῳ ἐγγίνοντο, ἀλλὰ ἄλλῃ
μετεκοσμεῖτο κρατέοντα τὴν ἐπίδεσιν. καὶ τί ὄφελος τοξικοῦ σχήματος. καὶ ταῦτα ἴσως οὐκ ἂν ἐξημάρτανε
σοφιζόμενος εἰ τετρωμένον αὐτὸν τὴν χεῖρα παρασχέσθαι.

Τὴν ἐκτεταμένην ὁ ἐπιδήσας χεῖρα. πάντως μὲν ἢν φησὶν ἢ οὕτως ἔχουσαν ἐφύλαττεν ἢ συνεχώρησεν
οὕτω κάμψαι. καθ' ἑτέρον δ' ἔβλαψεν τὸν κάμνοντα. φυλαττομένου μὲν τοῦ σχήματος, τῷ διηνεκεῖ τῆς ὀδύ-
νης. μεταβληθέντος δὲ, τῷ διαφθείρεσθαι τὴν χεῖρα τῆς ἐπιδέσεως. ὁ σκοπὸς μὲν ἐστὶ φυλάττεσθαι τὴν διά-
πλασιν ὑπὸ τῶν περιβεβλημένων ὀθονίων ἀθλίπτως κρατουμένην. ἐν δὲ τῷ μεταβάλλειν τὸ σχῆμα τοὐναν-
τίον ἂν ἐγένετο. τὴν μὲν ἐπίδεσιν μηκέτι κρατεῖν τοῦ κατατάγματος. ἄγεσθαι δ' αὐτὴν καὶ συμμεταφέρε-
σθαι μετασχηματιζομένοις, τοῖς τε νεύροις καὶ τοῖς μυσὶν, οὓς σάρκας ὠνόμασε διδάσκων ἡμᾶς τὴν οὐσίαν αὐ-
τῶν. αἱ γὰρ αἰσθηταὶ σάρκες αὗται κατ' ἐπικράτειαν ὠνομασμέναι τῶν ἁπλῶν σαρκῶν οἱ μύες εἰσὶν ἔχοντες
ἐν ἑαυτοῖς ἶνας ἐκ τῆς τῶν νεύρων καὶ συνδέσμων σχίσεως. ὁ γάρ τοι μῦς ὅλως ὑπὸ τῆς φύσεως γεννᾶται
ταῖς ἶνεσι ταύταις, ἐμπηγνυμένης ἐν κύκλῳ τῆς ἁπλῆς σαρκός. καὶ αὕτη τοῦ μυὸς ἐστὶν ἡ ἴδιος οὐσία. φλέ-
βας γὰρ καὶ ἀρτηρίας εἰς ἑαυτὸν ὑποδέχεται, τοῦ τρέφεσθαί τε καὶ ζῆν ἕνεκεν, ὥσπερ γὰρ καὶ τἄλλα
πάντα μόρια. τὸ δὲ ἴδιον σῶμα τοῦ μυὸς αἱ ἶνες εἰσὶ τὴν ἁπλῆν περιφυομένην σάρκα ἔχουσαι. πλείστη μὲν
οὖν αὕτη περιφύεται κατὰ τὰ μέσα μέρη τῶν μυῶν. ἐλάττων δ' ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐγγὺς τῆς ἀρχῆς τε καὶ
τελευτῆς. διὸ, καὶ νευρωδέστεροι μὲν κατὰ τὰ τοιαῦτα. σαρκωδέστεροι δὲ ἐν τοῖς μέσοις αὐτῶν εἰσιν οἱ μύες.

Ἄλλος δ' αὖ τις τῶν ἰατρῶν ὑπτίην τὴν χεῖρα δοὺς οὕτω κατατείνειν ἐκέλευεν. καὶ οὕτως ἔχουσαν ἐπέδει, τοῦτο
νομίζων τὸ κατὰ φύσιν εἶναι τῷ τε χροΐ, σημαινόμενος καὶ τὰ ὀστέα νομίζων κατὰ φύσιν εἶναι οὕτως, ὅτι
φαίνεται τὸ ἐξέχον ὀστέον τὸ παρὰ τὸν καρπὸν ᾗ ὁ σμικρὸς δάκτυλος κατ' ἰθυωρίην εἶναι τοῦ ὀστέου. ἀφ' ὁκοίου
τε τὸν πῆχυν οἱ ἄνθρωποι μετρέουσιν, ταῦτα μαρτύρια ἐπήγετο ὅτι κατὰ φύσιν οὕτως ἔχει. καὶ ἐδόκεεν εὖ λέγειν.
ἀλλὰ τοῦτο μὲν εἰ ὑπτίη ἡ χεὶρ κατατείνοιτο ἰσχυρῶς πονοίη ἄν. γνοίη δ' ἄν τις τὴν ἑωυτοῦ χεῖρα κατατείνας,
ὡς ἐπώδυνον τὸ σχῆμα. ἐπεὶ καὶ ἀνὴρ ἥσσων κρέσσονα διαλαβὼν οὕτως ἐν τῇσιν ἑωυτοῦ χερσὶν ὡς κλᾶται ὁ
ἀγκὼν ὕπτιος ἄγοι ἂν ὅπῃ ἐθέλοι. οὔτε γὰρ εἰ ξίφος ἐν ταύτῃ τῇ χειρὶ ἔχοι. ἔχοι ἂν ὅτι χρήσαιτο τῷ ξίφει
οὕτω βίαιον τοῦτο τὸ σχῆμά ἐστιν. τοῦτο δὲ εἰ ἐπιδήσας τις ἐν τούτῳ τῷ σχήματι ἐῴη. μέζων μὲν πόνος εἰ πε-
ριίοι. μέγας δὲ καὶ εἰ κατακέοιτο. τοῦτο δὲ εἰ συγκάμψαι τὴν χεῖρα, ἀνάγκη συνάγειν τοὺς μύας, καὶ τὰ ὀστέα ἄλλο
σχῆμα ἔχειν. ἠγνόει δὲ καὶ τάδε τὰ ἐν τῷ σχήματι χωρὶς τῆς ἄλλης λύμης. τὸ γὰρ ὀστέον τὸ παρὰ τὸν καρπὸν ἐξέχον,
τὸ κατὰ τὸν σμικρὸν δάκτυλον, τοῦτο μὲν τοῦ πήχεός ἐστιν. τὸ δ' ἐν τῇ συγκάμψει ἐὸν ἀπὸ τοῦ τὸν πῆχυν οἱ ἄνθρωποι
μετρέουσιν, τοῦτο δὲ τοῦ βραχίονος ἡ κεφαλή ἐστιν.

Ἐάν τις ὑπτίαν σχηματίσῃ τὴν χεῖρα δόξει τὴν ἔνδον κεφαλὴν τοῦ βραχίονος, ἣν καὶ κόνδυλον ὀνομάζουσι, τὸ
ἄνω πέρας εἶναι τοῦ πήχεος. ἐπειδὴ κατ' εὐθύ πως εἶναι φαίνεται τῷ κάτω πέρατι τῷ κατὰ τὸν καρπὸν
ἐξέχοντι κατὰ τὸν μικρὸν δάκτυλον. οὐ μὴν ἅπαντές γε τὸν πῆχυν ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν βραχίονα κονδύλου με-
τροῦσιν. ἀλλ' εἰσὶ γάρ τινες οἳ προσηκόντως ἀπὸ τοῦ ὀλεκράνου, ὅπερ καὶ ἀγκῶνα καλοῦσιν ἄρχονται τῆς μετρή-
σεως. ὁ δ' Ἱπποκράτης εἰπὼν ἀπὸ τουτέου οἱ ἄνθρωποι τὸν πῆχυν μετρέουσιν. ἐμφαίνειν ἔοικεν ἤτοι πάντας, ἢ
τοὺς πλείους ἐντεῦθεν μετρεῖν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν ὅπως ἂν ἔχῃ ἐκεῖ περιττὸν ζητεῖν. ἐκείνως δὲ μεμνῆσθαι προσ-
ήκει σε, τὸ κάτω πέρας τοῦ πήχεος τὸ πρὸς τῷ καρπῷ κατ' εὐθὺ γίγνεσθαι τῷ ἄνω πέρατι, κατὰ φύσιν

σχηματισάντων

σχηματισάντων τὴν χεῖρα· τὸ μὲν κοῖλον αὐτῆς ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν ποιησάντων· τὸ κυρτὸν δέ, ἐκ τῶν ἔξωθεν. συνυπάρχει δ' ἐν τούτῳ τῷ σχήματι καὶ τὸ τὸν μικρὸν δάκτυλον ὑποκεῖσθαι κάτωθεν. ἄνωθεν δὲ ἐπικεῖσθαι, τὸν μέγαν.

Ὁ δ' ᾤετο τοῦτο τὸ ὀστέον εἶναι ὅπερ τε κἀκεῖνος. πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι.

Οὐχ οὕτως εἴρηκε τὸ αὐτὸ εἶναι ὀστέον ὅπερ τε κἀκεῖνο, ὡς αὐτόν τινα λέγομεν ἑαυτῷ τὸν αὐτὸν ὑπάρχειν· οἷον τὸν Τελαμώνιον Αἴαντα τῷ Αἰακίδῃ. ἀλλ' ὅτι τοῦ αὐτοῦ ὀστέου μόριον ἑκάτερον ὑπολαμβάνει εἶναι. τουτέστι τοῦ πήχεος.

Ἔστι δὲ ἐκείνου τοῦ ὀστέου τοῦτο, ὁ ἀγκὼν καλεόμενος, ᾧ ποτὶ στηριζόμεθα.

Ὡς ἤδη τῆς προγεγραμμένης ῥήσεως ἔφην αὐτὸν εἰρηκέναι, τὸ αὐτὸ καὶ νῦν οὕτως ἀκούειν σε προσήκει· ὅτι τοῦ αὐτοῦ ὀστέου μόρια, τό τε πρὸς τῷ καρπῷ καὶ τὴν ἔνδον ὑπεροχὴν τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως νόμιζον εἶναι.

Οὕτως οὖν ὑπτίην ἔχοντι τὴν χεῖρα, ὅπερ μὲν τὸ ὀστέον διεστραμμένον φαίνεται. ὅπερ δὲ τὰ νεῦρα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τείνοντα ἐκ τοῦ ἔσω μέρεος, καὶ ἀπὸ τῶν δακτύλων ταῦτα ὑπτίην ἔχοντι τὴν χεῖρα διεστραμμένα γίνεται. τείνει τε γὰρ ταῦτα τὰ νεῦρα πρὸς τὸ τοῦ βραχίονος ὀστέον, ὅθεν ὁ πῆχυς μετρεῖται. αὗται τοσαῦται καὶ τοιαῦται αἱ ἁμαρτάδες καὶ ἄγνοιαι τῆς φύσιος τῆς χειρός. εἰ δ' ὡς ἐγὼ κελεύω χεῖρα καταγεῖσαν κατατείνοι τις, ἐπιστρέψαι μὲν τὸ ὀστέον ἐς ἰθὺ ἂν κατὰ τὸν σμικρὸν δάκτυλον τὸ ἐς τὸν ἀγκῶνα τείνων. ἰθυωρίην δὲ ἕξει τὰ νεῦρα τὰ ἀπὸ τοῦ καρποῦ πρὸς τοῦ βραχίονος τὰ ἄκρα τείνοντα. ἀναλαμβανομένη δὲ ἡ χείρ, ἐν παραπλησίῳ σχήματι ἔσται ἐν ᾧπερ καὶ ἐπιδεομένη. ἄπονος μὲν ὁδοιπορέοντι, ἄπονος δὲ κατακειμένῳ καὶ ἀκάματος.

Ὅταν ὅπου τινὸς ἢ μυὸς ἢ νεύρου τὴν μὲν ἀρχὴν ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν εἶναι τοῦ κώλου συμβαίνει, τὴν τελευτὴν δέ, ἤτοι γε ἐκ τῶν ἐκτὸς ἢ ἐκ τῶν κάτω μερῶν, διέστραπται δηλονότι τὸ μόριον ὅπερ. καλῶς οὖν ἔφη διέστραπται πάντα ταῦτα τῆς ὅλης χειρὸς ὑπτίας σχηματισθείσης. αὐτίκα γέ τοι τὰ νεῦρα ταῦτα ἤδη τὴν ἔνδον χώραν ἀφικνούμενα τῆς ἄκρας χειρὸς ἐμβάλλει τῷ πήχει περὶ τὴν ὅλην κεφαλὴν τοῦ βραχίονος. ἐὰν οὖν ὑπτίαν ἐργαζώμεθα τὴν χεῖρα, συμβήσεται τὴν μὲν ἀρχὴν τῶν νεύρων, τῶν κατὰ τὸν πῆχυν ἐκ τῶν ἔνδον εἶναι μερῶν· τὴν τελευτὴν δέ, ἐκ τῶν ἄνω μερῶν. ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν μυῶν καὶ αὐτοῦ τοῦ κατὰ τὸν πῆχυν ὀστοῦ. πάντων γὰρ τούτων, ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν εἰσιν αἱ ἀρχαί, καὶ κατὰ τὸν κόνδυλον τοῦ βραχίονος. ἱκανοὶ δ' ἦσαν καὶ οἱ μύες μόνοι διαστραφέντες, ἱκανὴν ὀδύνην ἐργάσασθαι. ὅπερ δὲ καὶ φλεγμονήν. εἰ δ' ὡς Ἱπποκράτης ἀξιοῖ τὴν χεῖρά τις σχηματίσειεν, οἱ ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν τοῦ πήχεος ἀρχόμενοι μύες, ὅλοι κείσονται κατὰ τὰ ἔνδον. οἱ δ' ἐκ τῶν ἔξω, ἐνταῦθα καὶ οὗτοι τετάξονται. καθάπερ γε καὶ οἱ ἄνωθεν ἐν τούτῳ τῷ μέρει φυλαχθήσονται, δι' ὅλου τοῦ κώλου. ἐν δὲ τοῖς ὑποκάτω τοῦ πήχεος, οὐδ' ἔστιν ὅλως μῦς. εἰ δέ σοι μέλει τῶν περὶ τὸν πῆχυν ἁπάντων μυῶν ἐπίστασθαι τὴν θέσιν, ἐκ τοῦ πρώτου τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων μαθήσῃ. ἔχεις δ' αὐτοὺς καὶ τῇ τῶν μυῶν ἀνατομῇ γεγραμμένους, ἐν ᾧ βιβλίῳ συντομώτερον ἢ ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν ἁπάντων τῶν ἐν τῷ σώματι μυῶν φύσις ἑρμηνεύεται.

Κατακεῖσθαι δὲ χρὴ τὸν ἄνθρωπον οὕτως ὅκως ἂν τὸ ὑπερέχον τοῦ ὀστέου πρὸς τὴν λαμπροτάτην τῶν παρεουσέων αὐγέων, ὡς μὴ λάθῃ τὸν χειρίζοντα ἐν τῇ κατατάσει ἱκανῶς ἐξιθύνεται. τοῦ γε μὴν ἐμπείρου, οὐδ' ἂν τὴν χεῖρα λάθοι ἐπαγομένην τὸ ὑπερέχον φαινόμενον.

Εἴτε κατακλίνει εἴτε καθίζει ἐκ τοῦ καθῆσθαι δηλοῦται, προσυπακούειν αὐτῷ χρὴ τὸ ἕτερον αὐτῶν. εἴτε γὰρ τὴν ῥώμην ἀποβλέπων τοῦ κάμνοντος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ κατάγματος. ἐνίοτε μὲν, καθήμενον. ἐνίοτε δέ, κατακείμενον ἐπιδήσεις τὸν ἄνθρωπον. ὁποτέρον δ' ἂν ἔχῃ σχῆμα πρὸς τὴν λαμπρότητα τῶν παρεουσῶν αὐγῶν βλέπειν χρὴ τὸ πεπονθὸς μέρος, ὅπως εὐκατάσκεπτον εἴη.

Περὶ πήχεος.

Τῶν δὲ ὀστέων τοῦ πήχεος ὧν μὴ ἀμφότερα κατέηγε, ῥάων ἡ ἴησις, ἢν τὸ ἄνω ὀστέον τέτρωται· καίπερ παχύτερον ἐόν. ἅμα μὲν ὅτι τὸ ὑγιὲς ὑποτεταμένον γίνεται ἀντὶ θεμελίου. ἅμα δ' ὅτι εὐκρυπτότερον γίνεται, πλὴν εἰ τὸ ἐγγὺς τοῦ καρποῦ. παχείη γὰρ ἡ τῆς σαρκὸς ἐπίφυσις ἡ ἐπὶ τὸ ἄνω. τὸ δὲ κάτω ὀστέον ἄσαρκον καὶ οὐκ εὐξυγκρυπτόν, καὶ κατατάσιος ἰσχυροτέρης δεῖται.

Ὅτι δύο εἰσὶν ὀστᾶ τοῦ πήχεος ἐδήλωσεν, εἰπὼν ὧν μὴ ἀμφότερα. οὔτε γὰρ ἐφ' ἑνὸς οὔτε ἤδη τριῶν ἢ καὶ πλειόνων εἰώθασι λέγειν οἱ Ἕλληνες τὴν ἀμφότερα φωνήν. τῶν δὲ δύο τούτων ὀστῶν, τὸ μὲν ὑποτεταγμένον, ἰδίως ὀνομάζεται πῆχυς, ὃ δὴ καὶ μακρότερόν ἐστι. τὸ δὲ ἐπικείμενον, κερκίς. σαφὴς δέ, οὐχ οὗτος μόνος ὁ λόγος, ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ὡς ἤδη τὸ πλεῖστον εἰσὶν ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ. καὶ μόνα δεῖσθαι σαφηνείας λέγω ἃ νῦν ἐξηγοῦμαι. ὥστ' εἰ παρὰ ταῦτά σοι δόξειεν ἀσαφὲς εἶναι, σκέψαι δὴ μὴ τὸ ἀντίγραφον ἡμάρτηται. κατορθωμένου δὲ αὐτοῦ καὶ ἅπαξ ἀναγνοὺς τι μὴ νοήσῃς, ἀλλὰ δεύτερόν γε καὶ τρίτον ἐπαναλαμβάνων αὐτό, πάντως μαθήσῃ τὸ λεγόμενον.

Ἢν δὲ ὅπερ μὴ ξυντετριβῇ ἀλλὰ τὸ ἕτερον, φαυλοτέρη ἡ κατάτασις ἀρκέει. ἢν δ' ἀμφότερα κατεηγῇ, ἰσχυροτάτης κατατάσιος δεῖται. παιδίου μὲν γὰρ ἤδη εἶδον κατατεθέντα μᾶλλον, ἢ ὡς ἔδει. οἱ δὲ πλεῖστοι ἧσσον τείνονται, ἢ ὡς δεῖ.

Τὴν ἁπλουστέραν καὶ οὐ μεγάλης πραγματείας, φαυλοτέραν εἶπεν. οὐ γὰρ μόνον τὸ μοχθηρὸν ἐκ τοῦ φαύλου δηλοῦται παρὰ τοῖς παλαιοῖς, ἀλλὰ καὶ τὸ ἁπλοῦν.

Ἐν δ' ἐπιτείνωσι τὰ θέναρα προσβάλλοντα διορθοῦν.

Τὰ ὑπερέχοντα τῶν χειρῶν ὀνομάζουσι θέναρα, παρὰ τὸ θείνειν, ὡς ἔνιοι βούλονται τῶν χαιρόντων ἐτυμολογίαις. τούτοις γὰρ [illegible] ἔχουσι πλήττομεν, ὅσα περ ἂν πλήττωμεν. ἔνιοι δὲ οὐ πάντα τὰ ὑπερέχοντα τῆς χειρὸς

οὕτως καλεῖσθαι φησίν· ἀλλὰ μόνα τὰ ὑπὸ τοῖς μεγάλοις δακτύλοις.

Ἔπειτα χρίσαντα κηρωτῇ μὴ πάνυ πολλῇ, ὡς μὴ περιπλέη τὰ ἐπιδέσματα, οὕτως ἐπιδεῖν.

Δύο χρεῖαι τῆς ἐπιδέσεως εἰσίν. ἡ μὲν ἑτέρα τὰ καλῶς ὑφ' ἡμῶν ἀλλήλοις παρατεθέντα μόρια τοῦ καταγέντος ὀστοῦ κρατεῖν ἀσφαλῶς. ἡ δ' ἑτέρα δεξάμενα τὰ ὀθόνια τὸν χυμὸν ἢ τὸ φάρμακον, ὅπερ ἀφλεγμαντότατον εἶναι δοκιμάσωμεν, ἐπικείμενον αὐτὸ φυλάττειν ἀεὶ τοῖς πεπονθόσι μορίοις. ἔνιοι μὲν γοῦν τοῖς ἐμπλαστοῖς χρῶνται φαρμάκοις, ἐμπλάττοντες ὀθονίοις αὐτά, καὶ μετὰ τὴν ἐπίθεσιν ἔξωθεν ἐπιδοῦντες. ἔνιοι δὲ χυμῷ τινι τῶν ἐπιτηδείων εἰς τοῦτο, καθάπερ οἴνῳ τε μόνῳ καὶ σὺν ἐλαίῳ, καὶ πολλάκις τινὶ τῶν ὑγρῶν φαρμάκων, οἷά περ ἐστὶν ἡ τοιαύτη κηρωτή. διττῶς σκευαζομένη ποτὲ μέν, ἤτοι γ' ἐν ῥοδίνῳ τηκομένου τοῦ κηροῦ ἢ ἐν ἐλαίῳ· ποτὲ δὲ πίττης τι προσλαμβάνουσα ξηρᾶς, ἣν δὴ καὶ πισσηρὰν ὀνομάζουσι κηρωτήν. τὰ δ' ὑγρὰ φάρμακα, καὶ σύστασιν ἔχει καὶ πάχος. οἷον περ καὶ ἡ ὑγρὰ κηρωτή, γίγνεται δὲ τηκομένων ἐν ἐλαίῳ τῶν ἀφλεγμάντων ἐμπλάστρων. ὑπὲρ ὧν εἴρηται μέν τι καὶ ἐν τοῖς περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων δυνάμεως. ἐπὶ πλεῖον δ' ἔν τε τῇ θεραπευτικῆς μεθόδου πραγματείᾳ, καὶ τῇ περὶ συνθέσεως φαρμάκων. ὁ δ' οὖν Ἱπποκράτης ὑγρᾷ μὲν κηρωτῇ κέχρηται. πολὺ μὲν γὰρ ἀφλεγμαντοτέρα τῆς σκληρᾶς. ἢ ὅπως ἄν τις ὀνομάζειν ἐθέλει. τοῦ δὲ ποσοῦ, κατὰ τὴν χρῆσιν αὐτῆς ἐδήλωσε τὸν σκοπὸν εἰπὼν μὴ πάνυ πολλῇ, ὡς μὴ περιπλέη τὰ ἐπιδέσματα. τὸν δ' ἀντικείμενον ὅρον οὐκ ἐδήλωσεν ὡς ἡμῶν νοούντων. ἔστι δ' αὐτός. ὡς δ' οὐδ' οὕτως ὀλίγῃ κηρωτῇ χρῆσθαι προσήκει, ὡς φθάσαι ξηρανθῆναι τὰ τῶν ἐπιδέσμων ὀθόνια πρὶν ἐπιλύεσθαι διὰ τρίτης. ἄξιον δὲ ἐπισκέψεως ἐστὶ διὰ τί κηρωτῇ κελεύει νῦν χρῆσθαι. καίτοι γε ἐν οἷς ἐξέχων ὀστοῦν τοῦ δέρματος οἴνῳ χρώμενος αὐστηρῷ μέλανι. δοκεῖ δέ μοι φρονεῖν μὲν ὥσπερ γενναιοτέρου βοηθήματος εἰς τὰ τοιαῦτα τοῦ οἴνου. παραλείπειν δ' αὐτὸν ἐπὶ τῶν ἄλλων καταγμάτων, ἐν οἷς οὐκ ἐγυμνώθη τι τῶν συντριβέντων ὀστῶν, διὰ πολλῆς ἐπιμελείας δεῖσθαι τὴν χρῆσιν. εἰ μὴ γὰρ συνεχῶς ἐπιβρέχοιτο, μεγίστη γίνεται βλάβη ξηραινομένων τῶν ὀθονίων. ἐπιβρέχειν δὲ συνεχῶς καὶ μάλιστα νύκτωρ οὐκ ἐθέλουσιν οἱ πλεῖστοι τῶν ὑπηρετουμένων τοῖς κάμνουσιν. ἀλλ' ἐπεί περ εἰς τὰ ἔσχατα νοσήματα, αἱ ἔσχαται θεραπεῖαι εἰς ἀκρίβειαν κράτισται, διὰ τοῦτ' ἐφ' ὧν ἐξέχων ὀστοῦν οἴνῳ χρῆσθαι κελεύει, ἔνθα χρῆται τῷ οἴνῳ περὶ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, νυνὶ δ' ἀρκεῖ τό γε τοσοῦτον εἰπεῖν. ὡς ἐπειδὴ τὰ ἄλλα κατάγματα καὶ χωρὶς οἴνου δύναται θεραπεύεσθαι μόνῃ τῇ κηρωτῇ χρωμένων ἡμῶν, οὐκ ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐπ' αὐτῶν οἶνον προσφέροντας ἁμαρτεῖν ὁπότε μέγα διὰ τὴν τῶν ὑπηρετουμένων ἀμέλειαν. ἔνθα δὲ μέγας ὁ κίνδυνος, ἐνταῦθα καὶ αὐτοὶ μὲν ἑκόντες οἱ ὑπηρέται ταλαιπωρεῖσθαι προαιροῦνται. καὶ ἡμῖν δὲ παρακαλοῦσι, πείθονται. καὶ μέντοι καὶ συνεχέστερον ἐπιφαινόμεθα τοῖς τοιούτοις διὰ τὸ τοῦ κινδύνου μέγεθος. ἐνίοτε καὶ παραμένοντες ὅλης νυκτός, ὅταν μὴ σφόδρα θαρρῶμεν τοῖς ὑπηρέταις τὰ κελευόμενα πρᾶξαι πάντα καλῶς.

Ὅπως μὴ κατωτέρω ἄκρην τὴν χεῖρα ἕξει τοῦ ἀγκῶνος, ἀλλὰ σμικρῷ καὶ ἀνωτέρω ὡς μὴ τὸ αἷμα ἐς ἄκρον ἐπιρρέῃ, ἀλλ' ἀπολαμβάνηται.

Ὅτι μὲν οὖν οὕτως σχηματίζεσθαι προσήκει τὸν πῆχυν ὡς ὑποτετάσθαι μὲν τῇ κερκίδι, γωνίαν δὲ ὀρθὴν ἐργάζεσθαι πρὸς μὲν τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν, ἔμπροσθεν εἴρηται. δυναμένου δὲ τούτου γίγνεσθαι, καὶ κατωτέρω τῆς ἄκρας χειρός, ὡς πρὸς τὸν ἀγκῶνα, καὶ ἀνωτέρω, εἰκότως ἐπιδιωρίσατο καὶ περὶ τοῦδε κελεύσας ἀνωτέρω βραχὺ τὴν ἄκραν τοῦ ἀγκῶνος χεῖρα ἔχειν. ἴσμεν γὰρ τὰ κατάρροπα σχήματα ῥευμάτων αἴτια γιγνόμενα τοῖς πέρασι τῶν κώλων. καὶ διὰ τοῦθ' ὡς οἱ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας περιπατήσαντες, οἵ δ' ἀλεωτόρα πως ἔχοντες τὰ σκέλη πρὸ παντὸς ποιοῦνται νύκτωρ αὐτὰ σχηματίζειν ὑψηλότερα τοῦ ὅλου σώματος. οὕτως οὖν καὶ ἐπὶ τῆς ὅλης χειρὸς ὁ Ἱπποκράτης κελεύει φυλάττεσθαι μέν, τὸ κατάρροπον σχῆμα. μεταδιώκειν δέ, τὸ ἀνάρροπον. καὶ ἐπὶ πλέον δ' αὐτὴν ὑψηλοτέραν ἐκέλευσε τοῦ ἀγκῶνος ἴσχειν, εἰ μὴ καὶ τοῦτο τὸ σχῆμα τοῖς ἐν αὐτῷ χρονίζουσιν ὀδύνην παρέχει ὅλῃ τε τῇ χειρὶ καὶ μάλιστα τοῖς προσθίοις τοῦ βραχίονος μυσίν. ὅτι μὲν οὖν ὀδυνῶδές ἐστιν, ἡ πεῖρά σε διδάξει. τὴν δ' αἰτίαν τῆς ὀδύνης, ἡ φύσις τῶν κινούντων μυῶν τὴν κατ' ἀγκῶνα διάρθρωσιν ἐπιδείξεται. εἰσὶ γὰρ οἱ κατὰ τὸ πρόσω τε καὶ τῶν ἔνδον μερῶν τοῦ βραχίονος, οὓς ὅταν κάμπτωμεν τὸν πῆχυν ἐπὶ τὴν ἰδίαν κεφαλὴν ἀνασπῶντες καὶ τείνοντες ἄνω, συνανασπῶμεν καὶ συνανατείνομεν ἑαυτοῖς ὅλον τὸν πῆχυν, εἰς ὅσοι ἐμπεφύκασι τοῖς κάτω μέρεσιν ἑαυτῶν. ὡς μὴ τὸ αἷμα ἀπολαμβάνεται εἰς ἄκρην. τοῦτο ἀναφέρειν ἐχρῆν πρὸς τὸ μὴ κατὰ τοῦ ἀγκῶνος ἄκραν τὴν χεῖρα ἔχειν. διὰ μέσου δὲ ἀμφοῖν εἴρηται τό. ἀλλὰ μικρῷ ἀνωτέρω, ὡς εἶναι τὸν ὅλον λόγον, τοιοῦτον. ὅκως δὲ μὴ κατωτέρω ἄκραν τὴν χεῖρα ἕξει τοῦ ἀγκῶνος ὡς μὴ τὸ αἷμα εἰς ἄκρον ἀπολαμβάνηται, ἀλλὰ σμικρῷ ἀνωτέρω.

Ἔπειτα ἐπιδεῖν τῷ ὀθονίῳ τὴν ἀρχὴν βαλλόμενος κατὰ τὸ κάταγμα.

Τὸ τὴν ἀρχὴν βάλλεσθαί τε καὶ μὴ βάλλεσθαι, κατὰ τὸ κάταγμα διττῶς γίγνεται. ποτὲ μὲν κατὰ τὸ μῆκος τοῦ κώλου νοούντων ἡμῶν αὐτό. ποτὲ δέ, καὶ κατὰ τὸ πλάτος. ὅροι δὲ τοῦ κατὰ τὸ μῆκος βαλλομένην τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐπιδέσμου, τὸ τὴν πρώτην αὐτοῦ περιβολὴν ἐν κύκλῳ γιγνομένην ὅλην σκεπάσαι τὸ κάταγμα. εἰ δ' ἤτοι τοσοῦτον ἀνωτέρω περιβάλλοις, ὡς μηδόλως ψαῦσαι τοῦ συντριβέντος, ἢ κατωτέρω πάλιν αὖ τοσοῦτον, ὡς μηδόλως ἅψασθαι. τοῦτ' ἂν ἀληθῶς εἴποι τις μὴ κατὰ τὸ κάταγμα τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐπιδέσμου. οὕτως νόει τὸ κάταγμα βάλλεσθαί τε καὶ μὴ βάλλεσθαι τὴν ἀρχὴν τῶν ὀθονίων. κατὰ τὸ πλάτος δὲ ἐπειδὰν αὐτὴν πρώτην ἐπίδεσιν ὁ ἐπίδεσμος ἤτοι γε τῇ τοῦ κατάγματος ἢ ἐξωτέρω ποιήσεται. ἐνταῦθα μὲν οὖν ὁ Ἱπποκράτης ὡς πρὸς τὸ μῆκος τοῦ κώλου βλέπων, ἀπεφήνατο τὴν ἀρχὴν βάλλεσθαι κατὰ τὸ κάταγμα. τουτέστι μήτε ταπεινοτέραν, μήθ' ὑψηλοτέραν αὐτοῦ. δηλοῖ δὲ ἐξ ὧν ἐπιφέρων εἶπεν. ἐπὴν δὲ περιβάλλῃ κατ' αὐτὸ δὶς ἢ τρίς, ἐπὶ τὸ ἄνω δεδέσθω ἐπιδιδών. ἐν δὲ τῷ κατ' ἰητρεῖον ἔνθα φησὶ τὴν ἀρχὴν βάλλεσθαι.

βάλλεσθαι μὴ κατὰ τὸ ἕλκος, ἀλλ' ἔνθα καὶ ἔνθα. πρὸς τὸ τοῦ κώλου πλάτος ἀναφέρων εἶπεν ὡς δηλοῖ πάλιν καὶ ταῦθα τὸ ἔνθα ἢ ἔνθα. ταύταις γὰρ ταῖς φωναῖς οἱ Ἕλληνες χρῶνται εἰς δήλωσίν τινος. ἐν πολλοῖς δὲ τῶν ἀντιγράφων ἡ λέξις οὕτως ἔχει. ἀρχὴν βάλλεσθαι μὴ ἐπὶ τὸ ἕλκος, ἀλλ' ἐπὶ τὸ ἄμμα.

Ἐρείδων μὲν οὖν μὴ πιέζων δὲ κάρτα.

Τὴν συμμετρίαν τῆς ἐπιβολῆς τῶν δεσμῶν ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ διδάσκει. χρὴ γὰρ ἐρηρεῖσθαι μὲν αὐτοὺς εἰς τοσοῦτον ὡς φυλάττειν ἀκίνητα τὰ κεχωρισμένα πέρατα τῶν ὀστῶν, οὐ μὴν οὕτως γε πεπιέχθαι σφοδρῶς ὡς ὀδύνην παρέχειν τῷ κάμνοντι. πᾶσα γὰρ ὀδύνη χρονίζουσα, καὶ μάλιστα ἐκ θλίψεως, αἰτία φλεγμονῆς γίνεται. σκοποὶ μὲν οὗτοι τῆς τῶν ἐπιδέσμων πιέσεως. ἀκριβῶς δ' αὐτῶν στοχάζεσθαι κατ' ἀρχὰς μὲν οὐχ οἷόν τε. πολλάκις δ' ἐπιδήσας δυνήσῃ, προσέχων γὰρ τὸν νοῦν, ἀκριβῶς τῷ ποσῷ τῆς τάσεως, ἣν ἐποιήσω περιβάλλων τὸν ἐπίδεσμον. εἶτ' ἐρωτήσας τὸν ἐπιδούμενον ὁποίας αἰσθάνεται τῆς περιβολῆς τῶν ὀθονίων ἐκ δευτέρου περιβάλλων ἴσως προτέρῳ, ἐκλῦσαι δεῖ τὴν τάξιν ἢ ἐπαυξῆσαι. θλίβεσθαι μὲν γοῦν εἰπόντος, πρόδηλον ὡς ἐκλῦσαι προσήκει. οὕτω δὲ εἶναι χαλαρὸν εἰπόντος, ὡς μηδέν τι περίκειται γινώσκειν. ἐπαυξῆσαι καὶ μέντοι, καὶ πρὶν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ τὸ κάταγμα ἔχοντος, ἄρχεσθαι τῆς ἐπιδέσεως ἔνεστί σοι προγυμνάσασθαι. παιδαρίοις ὑγιὲς ἐπιδήσαντι πολλάκις. ἀλλὰ τῷ πυνθάνεσθαι τὰς ἀκριβῶς εἰρημένας πεύσεις. ἑτοιμότερος γὰρ οὕτως ἔσῃ, πρὸς τὰς ἐν τοῖς κατάγμασιν ἐπιδέσεις. ἔτι κἀκεῖνο προσεννοεῖν, ὅτι τῶν σωμάτων ὅσα μὲν ἰσχυρὰ καὶ σκληρότερα βιαιοτέρας ἀνέχεται τῆς πιέσεως. ὅσα δ' ἀσθενῆ καὶ μαλακὰ τῆς ἀνειμένης ταῦτα χρήζει.

Ἐπὴν δὲ περιβάλλῃ, κατὰ τωυτὸ δὶς ἢ τρὶς ἐπὶ τὸ ἄνω νεμέσθω ἐπιδέων, ἵνα αἱ ἐπιρροαὶ τοῦ αἵματος ἀπολαμβάνωνται, καὶ τελευτησάτω κεῖθι.

Αὐτὸς εἶπε τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἄνω πρῶτον κελεύει τὴν νομὴν τῶν ὀθονίων ποιεῖσθαι. βούλεται γὰρ τὰς ἐπιρροὰς τοῦ αἵματος κωλύεσθαι τῶν ἄνω μερῶν τοῦ κώλου. κατὰ δὲ τὴν εἰρημένην ἐπίδεσιν, οὐ μόνον ἀπείργεται τὸ ἐπιρρέον, ἀλλὰ καὶ τὸ περιεχόμενον ἐν τοῖς περὶ τὸ κάταγμα μέρεσιν ἐκθλίβεται. ἡ μὲν οὖν ἐπιρροὴ μίαν ὁδὸν ἔχει τὴν ἄνωθεν κάτω. ἡ δὲ θλίψις, ἀμφοτέρας τήν τε ἄνωθεν κάτω, καὶ τὴν κάτωθεν ἄνω. καὶ γὰρ εἰς τὸ κάτω τοῦ κώλου δυνατὸν ἐκθλῖψαί τι καὶ εἰς τὸ ἄνω. καὶ συμβουλεύει γε ἀμφοῖν ἐστοχάσθαι, δυὸ κελεύων ἐπιδέσμοις χρῆσθαι. τὴν μὲν γὰρ ἀρχὴν ἔχουσιν ἀμφοτέροις ἀπὸ τοῦ πεπονθότος. ὡς κατὰ μῆκος σκοπούντων. ἐντεῦθεν δὲ, τοῦ προτέρου μὲν ἄνω. τοῦ δευτέρου δὲ, κάτω νεμομένου. βέλτιον γὰρ ἐκθλίβεσθαι τὸ αἷμα τοῦ πεπονθότος μορίου πρός τε τὰ ὑπερκείμενα μέρη τοῦ κώλου καὶ τὸ σῶμα ἅπαν. ἐπειδὴ τὸ ἄκρον ἔλαττόν ἐστιν, ἢ ὥς τι δέξασθαι χωρὶς βλάβης δαψιλῆ χυμόν, ὅπου μετὰ τὸν πρῶτον ἐπίδεσμον ἐκθλίβοντα τοῦ πεπονθότος μορίου τὸ αἷμα πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς χειρὸς, ἐὰν ὁ δεύτερος βιαιότερος σφίγξῃ φλεγμονὴ γίνεται κατά τε τὸν καρπὸν, καὶ τοὺς δακτύλους. διὰ ταῦτα τοιγαροῦν ἄνω πρῶτον ἐκπιέζειν χρὴ, μάλιστα μὲν εἰ οἷόν τε πᾶν τὸ λυπῆσον. εἰ δ' ὑπολείποιτό τι σμικρὸν ἐκθλίβειν τοῦτο εἰς κάτω διὰ τοῦ δευτέρου τῶν ἐπιδέσμων. εἰ δὲ βεβαιότερος αὐτοῦ τὴν γνώμην ὅλην παρακολουθήσας τῇ περὶ τῆς ἐπιδέσεως διδασκαλίᾳ.

Χρὴ δὲ μὴ μακρὰ εἶναι τὰ πρῶτα ὀθόνια.

Προσηκόντως εἶπε τοῦτο. τῶν γὰρ πρῶτον ὀθονίων ἀρχομένων μὲν ἀπὸ τοῦ κατάγματος. ἄνω δὲ ἀναφερομένων κἀνταῦθα τελευτώντων, ἀναγκαῖον ἔλαττον γίνεσθαι τὸ μῆκος. οὐ τὰ δεύτερα μέλη λαμβάνειν. ἐφ' ὧν κελεύει κάτω πρῶτον, ἀπὸ τοῦ κατάγματος ἀφικνουμένους. ἄνω πάλιν ἰέναι πρὸς τὸν αὐτὸν τόπον. ἔνθα τοῦ πρώτου τῶν ἐπιδέσμων τὸ τέλος ἐποιησάμεθα.

Τῶν δὲ δευτέρων ὀθονίων. τὴν μὲν ἀρχὴν βάλλεσθαι ἐπὶ τὸ κάτηγμα.

Κατὰ λόγον, ἐντεῦθεν γοῦν ἐκθλῖψαι βούλεται τὸ πλεῖον τοῦ αἵματος.

Περιβαλὼν δὲ ἅπαξ ἐς τὸ αὐτό.

Ἅπαξ κελεύει περιβάλλειν τοῦ δευτέρου τῶν ὀθονίων τὴν ἀρχὴν, οὐ δὶς ἢ τρὶς ὡς τοῦ προτέρου. βούλεται γὰρ ἄνω μᾶλλον ἢ κάτω τὸ περιεχόμενον ἐν τοῖς περὶ τὸ κάταγμα μέρεσιν ἐκθλίβεσθαι κατὰ τὴν εἰρημένην αἰτίαν.

Ἔπειτα νεμέσθω ἐς τὸ κάτω καὶ ἐπὶ ἧσσον πιέζων, ἐπὶ μεῖζον διαβιβάσκων.

Ἧττον σφίγγεσθαι τὸ κῶλον ὑπὸ τοῦ δευτέρου τῶν ἐπιδέσμων βούλεται δι' ἃς εἶπεν αἰτίας. οὐ μὴν οὐδὲ πυκνὰς τὰς περιβολὰς τῶν ὀθονίων ποιεῖσθαι συμβουλεύων τοῦ προτέρου τῶν ἐπιδέσμων αὐτάρκως ἐργασαμένου τὴν ἐκ τῆς πυκνότητος χρείαν.

Ὡς ἂν αὐτῷ ἱκανὸν γένηται τὸ ὀθόνιον ἀναπαλινδρομῆσαι κεῖθι, ἵνα περ τὸ ἕτερον ἐτελεύτησεν.

Ὁ μὲν οὖν Ἱπποκράτης ἐπιδέσμοις δύο χρῆται πρὸ τῆς τῶν σπληνῶν ἐπιβολῆς. ἄλλοι δέ τινες ἐχρήσαντο τρισίν. ἑνὶ μὲν, ἐκ τοῦ κατάγματος ἄνω νεμομένῳ, καθάπερ ὁ Ἱπποκράτης ἐκέλευσε. δευτέρῳ δὲ, ἐκ τοῦ κατάγματος κάτω. καὶ τρίτῳ κάτωθεν ἄνω. κατ' ἀμφοτέρων ὁμοῦ τῶν προτέρων ἑλισσομένων. καὶ μέντοι καὶ τῶν τριῶν ἐπιδέσμων ὁ δεύτερος αὐτοῖς ἐστὶ βραχύτερος ἑκατέρου τῶν λοιπῶν, ἐκεῖνοι δ' ἀλλήλοις ἴσοι. διὰ τὸ τὸν μὲν πρῶτον αὐτῷ τε τῷ κατάγματι περιβάλλεσθαι δὶς ἢ τρὶς, ἑλίσσεσθαί τε περὶ τὸ κῶλον περιβολαῖς πυκνοτέραις. τὸν δὲ δεύτερον ἅπαξ μὲν τῷ κατάγματι περιβάλλεσθαι, τὰς δὲ περιβολὰς ἔχειν ἀραιοτέρας. τὸν δὲ τρίτον κατ' ἀμφοῖν μὲν, περιβάλλεσθαι. διὰ δὲ τὴν ἀραιότητα τῆς νομῆς οὐ γίνεσθαι μακρότερον τοῦ πρώτου. ἀλλ' ὅτι τοὺς εἰρημένους τρεῖς ἐπιδέσμους οἱ δύο περιέχουσιν ἐν ἑαυτοῖς, οὓς Ἱπποκράτης ἔγραψε, δῆλον ἐστὶ κἂν ἐγὼ μὴ λέγω, τοῦ δευτέρου τῶν ἐπιδέσμων εἰς δύο χρείας ὑπηρετοῦντος, ἃς ἐκεῖνοι διελόντες ἑνὶ μὲν, ἐχρῶντο πρὸς τὴν ἐκ τοῦ κατεαγότος ἐπὶ τὸ κάτω νομήν. ἑτέρῳ δὲ, εἰς τὴν ἐντεῦθεν ἄνω πρὸς τὸ τοῦ πρώτου τῶν ἐπιδέσμων πέρας.

Ἐνταῦθα μὲν οὖν τὰ ἐσθὰ καὶ ἐπ' ἀριστερὰ ἢ ἐπὶ δεξιὰ ἐπιδεδέσθω. ἢ ἐπὶ ὁκότερα ἂν ξυμφέρῃ πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ κατάγματος καὶ ἐφ' ὁκότερα ἂν περιρρέπειν ξυμφέρῃ.

Ἐν τοῖς κατάγμασι τῶν ὀστῶν ἡ ῥοπὴ τῆς διαστροφῆς ἐνίοτε μὲν, ἐπὶ τὸ ἀριστερὸν, ἐνίοτε δ', ἐπὶ τὸ δεξιὸν γίνεται τοῦ κώλου. χρὴ τοίνυν τῶν πρώτων δύο ἐπιδέσμων ἐξ ὑπεναντίου ποιεῖσθαι τὴν ἐπίδεσιν. ἀρχομένου μὲν ἐξ ἐκείνου τοῦ μόρου εἰς ὃ τὸ κῶλον ἐξέκλινε. περιαγομένου δὲ ἐπὶ τοὐναντίον. οὕτως γὰρ ἰσόρροποι ἀπεργασθήσεται τὸ κάταγμα ὁμοῦ. τοῦτ' οὖν ἐστὶν ὃ λέγει νῦν Ἱπποκράτης κελεύων ἡμᾶς τὴν νομὴν τῆς ἐπιδέσεως πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ κατάγματος ποιεῖσθαι. ὅπερ ἐστὶν περιρρέπειν ἐπὶ τἀναντία τῆς ἐκτροπῆς αὐτῆς.

Μετὰ δὲ ταῦτα σπλῆνας κατατείνειν χρὴ κεχρισμένους κηρωτῇ ὀλίγῃ. καὶ γὰρ προσηνέστεροι καὶ εὐθετώτεροι.

Οἱ σπλῆνες ἐπὶ τέλει γίγνονται τῶν πρώτων δυοῖν ἐπιδέσμων εἰσὶν οὓς ἰδίως ὑποδεσμίδας ὀνομάζει. ἐπιβάλλεται δ' αὐτοῖς ἐναντίως. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐγκάρσιοι περὶ τὸ κῶλον ἑλίττονται, κατὰ μῆκος δὲ οἱ σπλῆνες ἐπιτείνονται. τὴν πρώτην τὴν ἐκ δυοῖν ὀθονίων ἐπίδεσιν ὅλην καταλαμβάνοντες. κεχρῖσθαι δ' αὐτοὺς ὀλίγῃ κηρωτῇ κελεύει. περιρρυέντες γὰρ ἀστήρικτοι γίγνονται διὰ τὸ πλῆθος αὐτῆς, ὥσπερ καὶ διὰ τὴν ὀλιγότητα τὴν ἀρχὴν οὐδὲν ἐνωθήσονται τοῖς ὑποδέσμοισιν. ἔστι γὰρ ὥσπερ τι πρὸς ἐκείνοις αὐτοῖς ἡ κηρωτὴ, φαίνεται δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὅσα κόλλῃ συνδεῖται τὸ μέτριον αὐτῆς ἄριστον. ἐπὶ δὲ τῶν σπληνῶν καὶ θλίψις γίνεται ξηρῶν τε ἐπιτεθειμένων τῶν ὀθονίων, ὥσπερ ἀντίκειται τὸ προσηνέστερον. ὥσπερ γε καὶ τὸ εὐθετώτερον ἀντίκειται, διὰ τὸ πλῆθος τῆς κηρωτῆς ἀνέκραστον. εἰκότως οὖν ἔφη καὶ γὰρ προσηνέστεροι καὶ εὐθετώτεροι. ἐκ μὲν τοῦ μὴ ὅλως κεχρῖσθαι τῇ κηρωτῇ τῆς σπληνὸς ἀπολλυμένου τοῦ προσηνοῦς. ἐκ δὲ τοῦ πλέονι ἢ χρὴ τοῦ εὐθέτου. τὸ γὰρ πλῆθος τῆς κηρωτῆς ὀλισθον αὐτῆς ἐργάζεται.

Ἔπειτα οὕτως ἐπιδεῖν τοῖσιν ὀθονίοισιν ὡς ἐναλλάξ. ὅτε μὲν, ἐπὶ δεξιά. ὅτε δὲ, ἐπ' ἀριστερά. καὶ τὰ μὲν πλεῖω κάτωθεν ἀρχόμενος ἐς τὸ ἄνω ἄγειν. ἔστι δ' ὅτε καὶ ἄνωθεν ἐς τὸ κάτω.

Αἱ μὲν οὖν ὑποδεσμίδες οὐκ ἐναλλὰξ ἀλλήλαις ἔχουσι τὴν νομὴν, ἀλλ' ἐπὶ τοὐναντίον. ἀμφότεραι τῆς εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐκτροπῆς ἐπανάγουσι τὸ κῶλον. οἱ δὲ μετὰ τοὺς σπλῆνας ἐπίδεσμοι, σκοπὸν ἔχοντες ὅλον μὲν τὸ κῶλον ἀποδεῖν. ἅπασαν δὲ τὴν ἐπίδεσιν ἥνπερ ἂν παρέλαβον φυλάττειν. ἔμπαλιν ἀλλήλοις ποιοῦνται τὴν νομὴν ὁ μὲν, ἐπὶ τὸ δεξιὸν μέρος. ὁ δ' ἐπὶ θάτερον ἑλιττόμενος. ὡσαύτως δὲ, κάτω μὲν ὁ ἕτερος. ἄνω δὲ ὁ ἕτερος. οὕτως γὰρ μάλιστα φυλάξουσι τὴν ἐπίδεσιν οἵαν παρέλαβον φυλάττειν ἔμπαλιν ἀλλήλοις. διόπερ αἱ μὲν ἐπὶ τὰ δεξιά τε καὶ ἀριστερὰ κατὰ πᾶν ἴσαι γινέσθωσαν. αἱ δ' ἄνω καὶ κάτω μὴ πολὺ μὲν ἀλλήλων ὑπερεχέτωσαν. ὅμως δ' οὖν ἡ κάτωθεν ἄνω πλεονεκτείτω. ἀσφαλέστεροι γὰρ οὕτω διὰ τὴν ὀλίγον ὕστερον εἰρημένην αἰτίαν, ἵνα ἐς τὴν ἀρχὴν τοῦ κώλου τὸ αἷμα συνεβούλευεν ἐκθλίβειν ἀπὸ τοῦ κατάγματος.

Τὰ δὲ ὑπόξηρα ἀκέεσθαι τοῖσι σπλήνεσι κυκλοῦντας. τῷ δὲ πλήθει τῶν περιβολέων μὴ πάνυ ἀθρόως ξυνδιερθοῦντα, ἀλλὰ κατὰ μέρος.

Τὰ πέρατα τῶν κώλων στενώτερον ἔχει τὸ εὖρος ἅπερ ὑπόξηρα καλεῖ. ταῦτ' οὖν αὐτῶν τὰ μέσα κελεύει περιβόλαια σπλήνων ἐγκαρσίων πληροῦν ἅμα ταῖς τῶν ἐπιδεσμίων ἐπιβολαῖς πλείοσιν. εἶτ' αὖθις πάλιν μὴ ἀθρόως ἐργαζόμενον τοῦτο, ποιήσεις γὰρ οὕτως ἀνώμαλον τὴν ἐπίδεσιν, ἀλλὰ κατὰ βραχὺ τὸ ἐνδεὲς ἀναπληροῦντα.

Περιβάλλειν δὲ χρὴ χαλαρὰ καὶ περὶ τὸν καρπὸν τῆς χειρὸς, ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε.

Συμφλεγμαίνειν μὲν εἰώθει ἅπαντα τὰ πλησιάζοντα μορία τοῖς πεπονθόσι. τὰ δὲ πέρατα τῶν κώλων μᾶλλον ὅτι μικρὰ καὶ ἄσαρκα τελέως ἐστὶ καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἐπιρρέουσαν ἐκ τῶν περὶ τὸ κάταγμα χωρίων ὕλην, ἑτοίμως ἐπιδέχεται. παρηγορεῖν οὖν αὐτὰ βούλεται τῇ τῆς κηρωτῆς ἐπιθέσει, καὶ ὁπότε ψιλὴν αὐτὴν τοῦ σκεπάσαι τινὶ βέλτιον ἐστὶ ἐπιβάλλειν αὐτοῖς οὐδ' ἑτέροις ἐπιδέσμοις χρῆσθαι κατ' αὐτῶν ἀστηρίκτοις ἔχουσι τὴν ἀρχὴν καὶ τελευτὴν, καὶ διὰ τοῦτο περιρρυησομένοις ἐν τάχει. συνεχρήσατο οὖν τοῖς ὅλοις τε κατάγμασιν ἐπιδέσμοις, οὓς χαλαρὰς εἰκότως ἐπιβάλλει μὴ μέλλοντας γε θλῖψιν παρέξειν. ἀλλὰ καὶ μίαν μόνην τὴν κώλυσιν τῆς φλεγμονῆς, κρατήματος γὰρ μηδενὸς χρήζει τὸ κατὰ καρπός.

Πλῆθος δὲ τῶν ὀθονίων ἱκανὸν τὸ πρῶτον αἱ δύο μοῖραι.

Κατὰ τὴν πρώτην ἁπασῶν ἐπίδεσιν πάσαν ἀξιοῖ τὸ πλῆθος τῶν ὀθονίων ἔλαττον ὑπάρχειν ἧς οὐ δεησόμεθα προϊόντος τοῦ χρόνου. ἐδίδαξε γὰρ ὡς τηνικαῦτα χρὴ πλείστοις ὀθονίοις χρῆσθαι μικρὸν ὕστερον. νῦν δὲ τὸ πλῆθος τῶν ὀθονίων ἔκ τε τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ μήκους τῶν ἐπιδέσμων τε καὶ σπληνῶν αὐξάνεται. ζητήσει ὡς ποτέρα μείζους ἢ πλείους κελεύσασι ποιεῖν τοὺς ἐπιδέσμους ἐπὶ προσήκοι τι τῷ χρόνῳ. καί μέντοι καὶ πηλίκον εἶναι προσήκει ἕκαστον. τὸ μὲν οὖν πλάτος τε καὶ μῆκος αὐτὸς ὥρισεν ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον εἰπὼν τριῶν ἢ τεττάρων πηχῶν μὲν μῆκος δακτύλων δὲ πλάτος γὰρ ἀριθμὸν τεττάρων οὐδὲ νῦν εἰπεῖν παρέλιπε. δύο γὰρ ὑποδεσμίδας ἀξιοῖ ποιεῖσθαι, δι' ὅλης τῆς ἐπιδέσεως. τούς γε μὴν σπλῆνας ὅτι τριπήχεις ἢ τετραπήχεις εἶναι προσήκει καὶ τοῦτ' αὐτὸ ἐδίδαξεν. ἀριθμὸν δ' αὐτῶν εἰκὸς εἶναι τοσοῦτον, ὅσον δι' αὐτάρκως περιλαμβάνει τὸ κῶλον. οἱ δ' ἔξωθεν ἐπίδεσμοι κατὰ τῶν σπληνῶν ἐπιβαλλόμενοι δύο μὲν, εἰς τὰ πολλὰ γενήσονται. κάτωθεν μὲν, ἄνω τὴν φορὰν ποιούμενος ὁ ἕτερος αὐτῶν. ἄνωθεν δὲ, κάτω πάλιν ὁ ἕτερος. ἐγχωρεῖ γε μὴν καὶ τρεῖς, καὶ τέτταρας αὐτοὺς ποιεῖν. ἀλλ' ἡμεῖς καὶ δυοῖν χρώμεθα. πρὸς τούτους οὖν τις ἀποβλέπει τοὺς σκοποὺς εὔδηλον ὅτι στοχάζεσθαι κατ' ἀρχὰς μὲν ταῖς δύο μοίραις τῶν ὀθονίων χρῆσθαι. καθ' ὃν δ' ἂν χρόνον ἀφλέγμαντον ἤδη τὸ πεπονθὸς μέρος ταῖς τρισίν. ἐν μὲν οὖν τῷ κατ' ἰητρεῖον, ὡς ἔφην, ὥρισε τὸ μῆκος τῶν ἐπιδέσμων ἀξιοῦντος αὐτοῦ τριῶν ἢ τεττάρων ἢ πηχῶν τῶν ἴσων δηλονότι τοῦ ἐπιδέσμου. γελοῖον δ' εἴ τύχῃ που δυοῖν ἢ τριῶν ἐτῶν, οὕτως μακροῖς ὀθονίοις ἐπιδησόμενος, ὡς ἀνδρὸς τελείου τεττάρων πηχῶν ἕξ. τὸ δὲ μῆκος ἢ τοῦ τελείου οὕτως βραχέσι

ὡς τριῶν ἢ τεττάρων εἶναι τῶν τοῦ παιδίου. κατὰ μέντοι τοῦτο τὸ βιβλίον, οὐχ ὥρισε τὸ μῆκος τῶν ἐπιδέ-
σμων. ὥσπερ οὐδὲ τὸ πλάτος, ἡμῖν καταλείπων στοχάζεσθαι. δῆλον γὰρ ὅτι πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ κατάγματος
ἁρμοττομένους ἡμᾶς εὑρίσκειν χρὴ τὸ μῆκος τῶν ὑποδέσμων ἀεὶ μὲν τῆς ἐπιδέσεως ὡς αὐτὸς ἐκέλευσε προσ-
λαμβανούσης πολὺ τοῦ ὑγιοῦς. οὐκ ἀειδὲς δέ, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέγεθος ὡς ἔφη τοῦ κατάγματος. εἰ δὲ δὶς ἢ τρὶς
αὐτῷ τῷ κατάγματι περιβάλλειν χρή, μετὰ δὲ ταῦτα πυκναῖς ταῖς περιβολαῖς χρώμενοι ἄνω τελευτῆ-
σαι πολὺ τοῦ ὑγιοῦς ἐπιβάλλοντα. τηλικοῦτον δηλονότι προσήκει τὸ πρῶτον ὀθόνιον ὑπάρχειν, ὡς ἐξαρκέ-
σαι ταῖς πρώταις περιβολαῖς ταῖς εἰρημέναις. ὡσαύτως δὲ καὶ κατὰ τοὺς ἄλλους ἐπιδέσμους τὸ μῆκος αὔ-
ταρκες γινέσθω, ὡς ταῖς ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμέναις λέξεσιν ἀρκέσαι. τό γε μὴν πλάτος τῶν ἐπιδέσμων ἐξ
ὧν εἴρηκεν αὐτὸς σκοπῶν εὑρήσεις. ἡρμόσθω μὲν γάρ φησι. πεπιέχθω δὲ μή, τὸ δ' ἡρμόσθαι τὸ δεῖ ἐστηρίχθαι δηλοῖ.
10 τοῦτο δὲ ἔσται μὴ πάνυ πλατέων παρασκευαζομένων τῶν ὀθονίων, ῥυσσοῦται γὰρ ἐν ταῖς περιβολαῖς τὰ τοιαῦτα.
ἐπεὶ ἄλλως γε τὸ πλατύτερον ὀθόνιον ὡς ἂν πλείονα τόπον περιλαμβάνον ἀσφαλέστερον κρατεῖ τὰ κατεα-
γότα μόρια τῶν ὀστῶν. καὶ ὅσον ἐπὶ τούτῳ κάλλιστος ἂν ἦν ὁ πλατύτατος ὁ ἐπίδεσμος. ἀλλὰ γὰρ ἐπειδὴ ῥυσσούμε-
νος ὁ τοιοῦτος ἐν οἷς ἂν παραχθῇ τοῦ πάθους μέρεσιν, ἑαυτοῦ χαλαρώτερος γινόμενος ἀπόλλυσι τὴν ἀσφαλῆ λα-
βὴν τῶν ὑποκειμένων σωμάτων. διὰ τοῦτο χρὴ μὴ πάνυ πλατὺ ὑπάρχειν αὐτόν. αὐξανέσθω δή σοι τὸ τοῦ ὑ-
ποδέσμου πλάτος ἄχρις ἂν ἐνδέχηται, ὡς μηδέπω γίνεσθαι χαλαρὸν αὐτοῦ τὸ μέρος. διὸ καὶ τὰ τοιαῦτα πάν-
τα κάλλιον ὁ τετριμμένος πράξει. στοχαστικοὶ γὰρ οἱ σκοποὶ καὶ οὐδεὶς τοιοῦτος οἷος ἐν τῷ γράφειν τε καὶ ἀνα-
γινώσκειν. διὰ τί δὲ πλείοσιν ὀθονίοις ὕστερον χρῆσθαι κελεύει τηνικαῦτα ἀκούσῃ, ὅταν ἐπὶ τὴν ῥῆσιν ἐν ᾗ ταῦ-
τα γράφει παραγενώμεθα.

Σημεῖα δὲ τοῦ καλῶς ἰητρευμένου ταῦτα, καὶ ὀρθῶς ἐπιδεομένου, εἰ ἐρωτῴης αὐτὸν εἰ πεπίεκται. καὶ ἢν φαίη μὲν
20 πεπιέχθαι, ἡσύχως δὲ καὶ μάλιστα εἰ κατὰ τὸ κάτηγμα φαίη. τοιαῦτα τοίνυν φάναι χρὴ πεπηγμένα διὰ τέ-
λεος τὸν ὀρθῶς ἐπιδεόμενον.

Ἐπεὶ δὲ στοχαστικοῖς οὐκ ἐπιστημονικοῖς σκοποῖς οὐδὲ ἡμᾶς χρησομένους ἐν ταῖς τῶν ὀθονίων περιβολαῖς, διὰ
τοῦτο σημείοις ἀσφαλέσι κρίνειν ἀξιοῖ τὸ κατορθούμενόν τε καὶ διημαρτημένον αὐτοῖς. ἐὰν μὲν ἰσχυρῶς θλίβεται
πρὸς τῶν ἐπιδέσμων ὁ κάμνων ἐν τάχει λύσαντες ἄμεινον ἐπιδήσομεν. ἐὰν δὲ χαλαρότερον τοῦ προσήκοντος αἱ πε-
ριβολαὶ τῶν ὀθονίων ὦσι, μὴ πάνυ πολλῷ ἀναμείνωμεν χρόνῳ. ἡ μὲν γὰρ ἰσχυρὰ θλίψις ὀδύνην τε καὶ φλε-
γμονὴν καί ποτε καὶ νέκρωσιν ἐπιφέρει κατὰ τὸ τοῦ κώλου πέρας. ἡ χαλαρὰ δὲ ἐπιβολὴ τῶν ὀθονίων ἀκίν-
δυνος μὲν εἰς ταῦτα, διαστρέφεσθαι δὲ ἐπιτρέπει τῷ κώλῳ ἐπὶ τὸ κάταγμα. κατεπείγει τοιγαροῦν ἡ σφοδρὰ
θλίψις ὡς ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ κατεπείγειν ἀναγκάζειν, οὐ μήν γε ἡ χαλαρά, μίαν μὲν γὰρ ἀναμένει πάντως, δύ-
ναιτο δ' ἄν ποτε καὶ τὰς δύο. διὰ τοῦτο ἐρωτᾶν ἀκριβῶς χρὴ τὸν ἐπιδεδεμένον, ὁποίας τινὸς αἰσθάνεται
30 τῆς τῶν ὀθονίων ἐπιβολῆς, ἵνα ἐξ ὧν ἀποκρίνεται διαγινώσκωμεν τί περὶ τῆς κατὰ τὴν ἐπίδεσιν ἐπανορθώ-
σεως. προσῆκον δέ φησι κατὰ τὸ κάταγμα δεῖν ἀποκρίνεσθαι τὸν ἐπιδεδεμένον αἰσθάνεσθαι μᾶλλον, ἤπερ κα-
τὰ τὰ ἄλλα μέρη τοῦ κώλου τῆς ἐκ τῶν ὀθονίων ἐπιδέσεως. αἰσθητικώτερόν τε γὰρ τοῦτο τῶν θλιβόντων ἐστί,
διότι τε πέπονθεν, ἡμεῖς τε μᾶλλον ἐπιέσαμεν ἐνταῦθα τοὺς ἐπιδέσμους, ὡς ἂν βουλόμενοι τὸ πᾶν αἷμα ἐκθλί-
βειν, ἐφ' ἑκάτερον τοῦ κώλου πόρρω τοῦ κατάγματος. οὕτω γὰρ ἔμελλεν ἀφλέγμαντον ἔσεσθαι τὸ πεπονθός.

Σημεῖα δὲ ταῦτα τῆς μετριότητος, τὴν μὲν ἡμέρην ἣν ἂν ἐπιδεθῇ καὶ τὴν νύκτα δοκείτω αὐτὸς ἑαυτῷ μὴ ἐπὶ
ἧσσον πεπιέχθαι, ἀλλ' ἔτι μᾶλλον. τῇ δ' ὑστεραίῃ οἰδημάτιον ἐλθεῖν ἐς χεῖρα ἄκρην μαλθακόν. μετριότητος γὰρ ση-
μεῖον τῆς πιέξιός σου.

Ἐπειδὴ τὸ κῦρος τῆς ἐπιδέσεως ἐν τῷ ποσῷ τῆς πιέσεως ἐστίν. ὑπάρχει δὲ τὸ ποσὸν τοῦθ' ὑπαλλάττεσθαι, διὰ
τὴν ἐν μαλακότητί τε καὶ σμικρότητι διαφορὰν τῶν μερῶν, οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ διὰ τὸ τινὰ μὲν σώματα, φύ-
40 σει δυσαίσθητα. τινὰ δέ, εὐαίσθητα ὑπάρχειν εἰκότως ἐκ πολλῶν σημείων πειρᾶται τὴν ἀσφάλειαν τῶν θερα-
πευομένων ποιεῖσθαι. διὰ τοῦτ' οὖν οὐκ ἤρκεσεν αὐτῷ μόνα τὰ ἐκ τῆς ἐρωτήσεως, ἀλλὰ καὶ τοῖς μορίοις αὐ-
τοῖς ἀξιοῖ προσέχειν ἡμᾶς, καὶ μάλιστα γε τοῖς πέρασιν αὐτῶν. οἰδημάτιον γὰρ ἔσεσθαί φησιν ἐὰν συμμέτρως πιέ-
σωμεν ἐν ἄκρᾳ τῇ χειρὶ κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν μαλθακόν, ὅπερ ἐστὶ τὸ εἶκον εἰ ἐπιπιέζομεν αὐτὸ τοὺς δα-
κτύλους ἐπιβαλόντες. ὡς εἴ γε τοῦτο τὸ οἰδημάτιον, ἢ μηδόλως εὕροιμεν, ἢ σκληρόν, ἰδεῖν χρὴ σαφῶς. ἐν θατέ-
ρῳ μὲν πεπιέχθαι τὸ κάταγμα μηδόλως εὑρεθέντος, ἐπὶ μᾶλλον δὲ τεθλίφθαι σκληροῦ φανέντος. εὔδη-
λον γοῦν ὅτι τῶν ἐκθλιβομένων χυμῶν ὑπὸ τῆς ἐπιδέσεως ἐπὶ τὸ πέρας τοῦ κώλου, πολλῶν ἀθροιζομένων πλη-
ρωθήσεται τὸ ἄκρον αὐτοῦ, καὶ θλιβόμενον τοῖς δακτύλοις οὐχ ὑπείξει. καὶ τοῦτο ἔσται σοι σημεῖον σφοδρᾶς πιέ-
ξεως, ὥσπερ γε καὶ εἰ μηδόλως οἰδήσειεν ἡ ἄκρα χεὶρ ἔσται σοι καὶ τοῦτο τεκμήριον τοῦ μηδόλως ἐκτεθλῖφθαι τι
πρὸς τῆς ἐπιδέσεως. ἀνάλογον μὲν γὰρ ἀεὶ τῷ ποσῷ τῆς πιέξεως τὸ ποσὸν τῶν ἐκθλιβομένων γίνεται χυμῶν.
50 ἀναλόγως δὲ τούτῳ τὸ ποσὸν ὂν τοῦ οἰδήματος. ὡς τ' εἰκότως ἀντίτυπον μὲν καὶ μέγα τὸ κατ' ἄκρον τὸ κῶλον οἴδη-
μα γίνεται σφοδρῶς θλιφθέντων τὸ κατεαγὸς αὐτοῦ μέρος. εἶκον δὲ καὶ μικρὸν ἠρέμα πιεσθέντων, ὥσπερ εἰ καὶ
μηδόλως πιέσαιμεν οὐδ' ὅλως ἔσται τὸ οἴδημα. πρόδηλον οὖν ὡς μεγάλου μὲν ἀντιτύπου φανέντος οἰδήματος
ἐν ἄκρᾳ τῇ χειρὶ κατὰ τὴν δευτέραν ἡμέραν, αὐτίκα λυτέον ἐστὶ καὶ καταντλητέον ὕδατι πολλῷ θερμῷ πα-
ραχέοντας δαψιλὲς ἔλαιον, ἐπιδετέον τε μετρίως πιέζοντας. εἰ δὲ μὴ δι' ὅλον εἴη γεγονὸς οἴδημα κατὰ τὴν δευ-
τέραν ἡμέραν, ἐν τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν ἐπιλύσας δήσεις σφιγκτότερον. εἰ δὲ μέτριον εἴη γεγονὸς οἰδημάτιον, ὁ
μὲν οὖν Ἱπποκράτης καὶ τοῦτο διὰ τρίτης. ἐγὼ δὲ εἰς τὴν τετάρτην ἡμέραν ἀναβαλλόμενος, ἐνίοτε μὲν καὶ πέμ-
πτην μάλιστα ἐν χειμῶνι χεῖρον οὐδὲν εὗρον γιγνόμενον.

Τελευτώσης δὲ τῆς ἡμέρης ἐπὶ ἧσσον δοκείτω πεπιέχθαι. τῇ δὲ τρίτῃ χαλαρὰ σοι δοκείτω εἶναι τὰ ἐπιδέσματα.

ἢν μέν τι τούτων τῶν εἰρημένων ἐλλείπῃ, γινώσκειν χρὴ ὅτι χαλαρωτέρη ἐστὶν ἐπίδεσις τοῦ μετρίου. ἢν δέ τι τῶν εἰρημένων πλεονάζῃ, χρὴ γινώσκειν ὅτι μᾶλλον ἐπιέζει τοῦ μετρίου, καὶ τουτέοισι σημαινόμενος τὸ ὕστερον ἐπιδεῖν, ἢ χαλαρὸν μᾶλλον, ἢ πιέζειν.

Οὐ μὴν δὴ καθάπερ οἴονταί τινες ἐκ τῆς τάσεως μακροτέρων γιγνομένων τῶν ὀθονίων ἡ ἐπίδεσις ἐν τῷ χρόνῳ χαλαρωτέρα φαίνεται, ἀλλ' ὅτι προστέλλεται τὸ κῶλον ἰσχνούμενον, ὅταν ὀρθῶς ἐπιδέεται. καὶ τοῦτ' ἐναργῶς φαίνεται δὴ παντὸς ἐπὶ πάντων τῶν καταγμάτων. ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης δηλώσει.

A Ἀπολύσαντας δὲ χρὴ τριταῖον ἐόντα, κατατεινάμενον καὶ διορθωσάμενον, ἢν τριταίως τὸ πρῶτον ἐπιτυχέως ἐπιδήσας. ταύτην τὴν ἐπίδεσιν χρὴ ὀλίγῳ μᾶλλον ἢ ἐκείνην πιέσαι. βάλλεσθαι δὲ χρὴ τὰς ἀρχὰς κατὰ τὸ κάτηγμα, ὥσπερ καὶ τὸ πρότερον, ἢν μὲν γὰρ πρότερον ἐπιδέῃς, ἐξαρέεται ἐκ τούτου ἰχῶρες ἐς τὰς ἐσχατιὰς ἔνθα καὶ ἔνθα, ἢν δέ τι ἄλλο πρότερον πιέξῃς, ἐς τοῦτο ἐξαρέεται ἐκ τοῦ πιεχθέντος. ἐς πολλὰ δ' εὔχρηστον τὸ ξυνιέναι. οὕτως οὖν ἄρχεσθαι μὲν ἀεὶ χρὴ τὴν ἐπίδεσιν καὶ τὴν πίεξιν ἐκ τουτέου τοῦ χωρίου. τὰ δ' ἄλλα κατὰ λόγον, ὡς ἂν προσωτέρω ἀπὸ τοῦ κατήγματος ἀγάγῃς ἐπὶ ἧσσον τὴν πίεξιν ποιέεσθαι, χαλαρὰ δὲ παντάπασιν μηδέποτε περιβάλλειν, ἀλλὰ προσπεπτωκότα. ἔπειτα δὲ πλείοσιν ὀθονίοισι χρὴ ἐπιδεῖν ἑκάστην τῶν ἐπιδεσίων. ἐρωτώμενος δὲ φάτω ὀλίγῳ μᾶλλον οἱ πεπιέχθαι, ἢ τὸ πρότερον, καὶ μάλιστα φάτω κατὰ τὸ κάτηγμα, καὶ τὰ ἄλλα δὲ κατὰ λόγον, καὶ ἀμφὶ τῷ οἰδήματι, καὶ ἀμφὶ τῷ πονέειν, καὶ ἀμφὶ τῷ ῥηΐζειν, κατὰ λόγον τῆς προτέρης ἐπιδέσιος γινέσθω. ἐπὴν δὲ τριταῖος ᾖ, χαλαρώτερά οἱ δοκείτω εἶναι τὰ ἐπιδέσματα, ἔπειτα ἀπολύσαντα χρὴ αὖθις ἐπιδῆσαι ὀλίγῳ μᾶλλον πιέζοντα. καὶ ἐν πᾶσι τοῖσιν ὀθονίοισιν ὅσοισπερ ἤμελλεν ἐπιδεῖσθαι, καὶ ἔπειτα πάντα αὐτὸν ταῦτα καταλαβέτω, ἅπερ καὶ ἐν τῇσι πρώτῃσι περιόδοισι τῶν ἐπιδεσίων.

B Ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν εἰ ὅσον προσήκει πιέζειν, οὐ πιέσομεν, ὀδυνωμένου τοῦ κάμνοντος ἐπὶ τῇ πληγῇ, πάντων δὲ καλῶς γινομένων ἐν τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν ἀνωδυνώτερον ἔχοντος τὸν ἄνθρωπον αὐξήσομεν τὴν τάσιν, οὐ μὴν οὐδὲ νῦν εἰς ὅσον ἡ διάθεσις ἀπαιτεῖ. τοῦτο γὰρ ἐὰν ὀρθῶς πάντα γίνηται, κατὰ δὲ τὴν πέμπτην ἡμέραν ὑπάρξει. διὸ, καὶ τοῖς ὀθονίοις, πλείοσι χρῆσθαι τηνικαῦτα καὶ τῇ τάσει τελεωτάτῃ μεμνημένων ἡμῶν ὡς ἁπάντων τῇ προσηκούσῃ τάξει γιγνομένων, ὁ λόγος οὗτος αὐτῷ περαίνεται, ὡς εἴγε δή τι πλημμεληθὲν ἐν τῷ μεταξὺ, μηδέπω τελέως ἀφλέγμαντος ἡ χεὶρ εἴη τῇ πέμπτῃ τῶν ἡμερῶν, οὐδ' οὕτως χρησόμεθα τοῖς ὀθονίοις πᾶσιν. ἡ μὲν γὰρ ἀσφάλεια τῆς τῶν κατεαγότων ἐπιδέσεως καὶ τοῦ πλήθους τῶν ὀθονίων ὡς αὐτὸς ἔφη γίγνεται. μάλιστα δ' αὐτῇ χρώμεθα κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν, ἐν ᾧ προσεσταλμένον μὲν, ἱκανῶς φαίνεται τὸ περὶ τὸ κάταγμα χωρίον, αὐτὸ δὲ τὸ συντετειμμένον ὀστοῦν, χαλαρὸν καὶ εὐπαράτακτον εἰς κατόρθωσιν. ἐὰν οὖν ποτε συμβῇ μὴ γενέσθαι τοῦτο κατὰ τὴν πέμπτην ἡμέραν, ἀναμενοῦμεν ἑτέραν περίοδον λύσεως εἰς τὴν ἑτέραν ἑβδόμην ἀφικνουμένην δηλονότι, διὰ τρίτης γὰρ ἀξιοῖ λύειν, καὶ μεταπιδεῖν, ἄχρις ἂν εἰς νάρθηκας ἐμβάλλῃ τὸ κάταγμα, χάριν τοῦ καταντλεῖν ὕδατι θερμῷ, κενώσεως ἕνεκα τῶν ἐν τῷ κατεαγότι μορίῳ χυμῶν, ὅσοι λευκοὶ καὶ ὀρρώδεις εἰσὶ διαπνέεσθαι δεόμενοι, ἅμα δὲ καὶ παρηγορητικὸν ὀδύνης τοῦτο, καὶ κνήσεως ἰαμάτων, ὡς ὅταν γε μήτε κνήσεως αἰσθάνηται μήτε ὀδύνης ὁ ἄνθρωπος, ἅπαντά τε τὰ λελεγμένα σημεῖα τοῦ περαίνεσθαι καλῶς τὰ περὶ τὸ κάταγμα φαίνηται, κἂν διὰ τετάρτης λύσῃς, οὐδὲν βλάψῃς, καὶ μάλιστα χειμῶνος. ἔτι δὲ μᾶλλον ἀνθρώπους ἀγροίκους ἀλουτεῖν ἐθισμένους τὰ πολλά. τοὺς δὲ καθ' ἑκάστην ἡμέραν εἰωθότας λούεσθαι, καὶ μᾶλλον εἰ δὶς τοῦτο ποιεῖν, οὐ χρὴ διὰ μακροῦ λούειν, ἔτι δὲ μᾶλλον εἰ καὶ μαλακόσαρκοι φύσει τύχοιεν εἶναι.

Γ Ἐπὴν δὲ τριταῖος γένηται, ἑβδομαῖος δὲ ἀπὸ τῆς πρώτης ἐπιδέσιος ἢν ὀρθῶς ἐπιδέηται, τὸ μὲν οἴδημα ἐν ἄκρῃ τῇ χειρὶ ἔσται οὐκ ἄγαν λίην μέγα, τὸ δ' ἐπιδεόμενον χωρίον ἐν πάσῃσι τῇσιν ἐπιδέσεσιν ἐπὶ τὸ λεπτότερον καὶ ἰσχνότερον εὑρεθήσεται. ἐν δὲ τῇ ἑβδόμῃ καὶ πάνυ λεπτὸν καὶ τὰ ὀστέα τὰ κατεηγότα, ἐπὶ μᾶλλον κινεύμενα καὶ εὐπαράγωγα ἐς κατόρθωσιν. καὶ ἢν ᾖ ταῦτα τοιαῦτα κατορθωσάμενον χρὴ ἐπιδῆσαι ὡς ἐς νάρθηκας, ὀλίγῳ μᾶλλον πιέσαντας, ἢ τὸ πρότερον, ἢν μὴ πόνος τις πλείων ᾖ ἀπὸ τοῦ οἰδήματος τοῦ ἐν ἄκρῃ τῇ χειρί. ἐπὴν δ' ἐπιδήσῃς τοῖσιν ὀθονίοισι τοὺς νάρθηκας περιθεῖναι χρὴ καὶ περιλαβεῖν ἐν τοῖσι δεσμοῖσιν, ὡς χαλαρωτάτοισιν ὁκόσον ἠρεμέειν, ὥστε μηδὲν ξυμβάλλεσθαι ἐς τὴν πίεξιν τῆς χειρὸς τὴν τῶν ναρθήκων πρόσθεσιν. μετὰ δὲ ταῦτα ὅτε πόνος, αἵ τε ῥαστῶναι αἱ αὐταὶ γινέσθωσαν, αἵπερ καὶ ἐν τῇσι πρώτῃσι περιόδοισι τῶν ἐπιδεσίων. ἐπὴν δὲ τριταῖος ἐὼν φῇ χαλαρὸν εἶναι, τότ' ἔπειτα χρὴ τοὺς νάρθηκας ἐρείσασθαι, μάλιστα μὲν κατὰ τὸ κάτηγμα, ἀτὰρ καὶ τἄλλα κατὰ λόγον, ἧπερ καὶ ἡ ἐπίδεσις ἐχαλάρου μᾶλλον ἢ ἐπίεζε. παχύτατον δὲ χρὴ εἶναι τὸν νάρθηκα, ᾗ ἐξέστη τὸ κάτηγμα μὴ μὴν πολλῷ. ἐπιτηδεύειν δὲ χρὴ μάλιστα μὲν κατ' ἰθυωρίην τοῦ μεγάλου δακτύλου ὡς μὴ κείσεται ὁ νάρθηξ ἀλλὰ τῇ ἢ τῇ. μὴ δὲ κατὰ τὴν τοῦ σμικροῦ δακτύλου ἰθυωρίην, ἢ τὸ ἰσχίον ὑπερέχειν ἐν τῷ καρπῷ ἀλλὰ τῇ ἢ τῇ. ἢν δὲ ἄρα πρὸς τὸ κάτηγμα ξυμφέρῃ κέεσθαι κατὰ ταῦτα τινὰς τῶν ναρθήκων βραχυτέρους αὐτοὺς χρὴ τῶν ἄλλων ποιέειν, ὡς μὴ ἐξικνέωνται πρὸς τὰ ὀστέα τὰ ὑπερέχοντα παρὰ τὸν καρπὸν, κίνδυνος γὰρ ἑλκώσιος καὶ νεύρων ψιλώσιος. χρὴ δὲ διὰ τρίτης ἐρείδειν τοῖσι νάρθηξιν πάνυ ἡσυχῇ, οὕτω τὴν γνώμην ἔχοντας ὡς οἱ νάρθηκες φυλακῆς εἵνεκα τῆς ἐπιδέσιος προσκέωνται, ἀλλ' οὐ τῆς πιέξιος εἵνεκεν ἐπιδέονται. ἢν μὲν οὖν εὖ εἰδῇς ὅτι ἱκανῶς τὰ ὀστέα ἀπιθύνωται ἐν τῇσι προτέρῃσιν ἐπιδέσεσι καὶ μήτε κνησμοὶ, λυπέωσι, μήτε τις ἕλκωσις μηδεμία ὑποπτεύηται εἶναι, ἐᾶν χρὴ ἐπιδεδέσθαι ἐν τοῖσι νάρθηξιν ἔστ' ἂν ὑπὲρ εἴκοσιν ἡμέρας γένηται, ἐν τριήκοντα μάλιστα τῇσι ξυμπάσῃσι κρατύνεται ὀστέα τὰ ἐν τῷ πήχει τὸ ἐπίπαν.

Αἱ τοιοῦται ἐδυνάμεθα τηρῆσαι τὸ κάταγμα ἐν τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, ὁποῖον εἰς τὰ πολλὰ κατὰ τὴν ἑβδόμην

γίνεται, τοὺς νάρθηκας ἀναγκαῖον περιβάλλομεν. ἐπεὶ δὲ ὡς εἶπεν αὐτὸς ἐν τῇ ζ΄ πάνυ λεπτὸν φαίνεται, δι' οὗ ῥήματος ἐδήλωσε τὸ καὶ τῆς ὑγιεινῆς αὐτὸ καταστάσεως ὡς εἶχε πρότερον ἰσχνότερον γίνεσθαι, διὰ τοῦτο κατ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν, αὐτῷ περιτίθησι τοὺς νάρθηκας, ἐπιμελέστατα δηλονότι διαπλάσας νῦν τὸ κῶλον, ὡς ἂν καὶ τῶν ὀστῶν μὲν χαλαρῶν. ἡ δὲ χρεία τῶν ναρθήκων ἐστὶν, ἥπερ δὴ καὶ τῶν σπληνῶν ἔμπροσθεν εἴρηται, κρατεῖσθαι τὸ κατεαγὸς ὀστοῦν. ἐπεὶ δὲ συμφῦναι πρὸς ἑαυτὸ, καθάπερ ἡ σὰρξ, οὐ δύναται διὰ τὴν φυσικὴν ξηρότητα, οἷον δεσμός τις ὢν ὁ πῶρος αὐτῶν γίνεται, περιφυόμενος τοῖς χείλεσι τοῦ κατάγματος. ἡ γένεσις δ' αὐτῷ τὸ ἐξ αὐτοῦ τοῦ συντετριμμένου ὀστοῦ τῆς τροφῆς περίττωμα. καὶ ὅταν γε μὴ καλῶς ὁ κάμνων ἢ διαιτώμενος ἢ καὶ πληθωρικὸς ὑπάρχων, πολὺ διὰ τοῦτο τὸ περίττωμα ὁ προχεόμενον ὅλους διαβρέχει τοὺς ἐπιδέσμους, αἵματι παχεῖ παραπλήσιον. ὅσον οὖν αὐτοῦ κατὰ τὴν ἔκχυσιν ἐπὶ τοῖς χείλεσι τῶν τοῦ κατεαγότος
10 ὀστοῦ μορίων ἐπιπαγῇ, τοῦτο τῷ χρόνῳ μεταβαλλόμενον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ψαύοντος ὀστοῦ παραπλήσιον αὐτῷ γίνεται καὶ καλεῖται πῶρος. ἐὰν οὖν σείηται καὶ διακινῆται τὰ χείλη τοῦ κατάγματος, ἥ τε πῆξις αὐτοῦ κωλυθήσεται, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἡ τοῦ κατάγματος πώρωσίς τε καὶ γένεσις. ὁποῖον γάρ τι τοῖς κολλωμένοις ξύλοις ἐστὶν ἡ κόλλα, τοιοῦτον τοῖς συντετριμμένοις ὀστοῖς ὁ πῶρος. εἰκότως οὖν ἡσυχίας ἀκριβοῦς δεῖται, τὰ διὰ πώρου κολλώμενα κατάγματα. σεισθεὶς γὰρ ὁ πηγνύμενος πῶρος, διαλύεται παραπλησίως τῇ τὰ ξύλα συναγούσῃ κόλλῃ, καὶ τῷ πηγνυμένῳ γάλακτι. ταύτην οὖν αὐτῷ τὴν ἡσυχίαν ἥ τ' ἀκριβεστέρα πίεξις ἐκ τῶν ἐπιδέσμων, καὶ ἡ τῶν ταῦτα κρατούντων ἔξωθεν γίνεται. κρατεῖ δ' αὐτὰ τό τε πλῆθος τῶν ὀθονίων, καὶ οἱ νάρθηκες. τὰ δὲ ἐφεξῆς ἅπαντα εἰσὶ σαφῆ τοῖς προσέχουσι τὸν νοῦν. κελεύει γὰρ εἴπου τι χαλαρὸν γίγνοιτο τῆς δέσεως ἐπισφίγγειν διὰ τρίτης τοὺς νάρθηκας, οὐ μήν τοι λύειν ὅλην τὴν ἐπίδεσιν, εἰ μὴ κνησιῶν ὁ ἄνθρωπος τύχῃ σφοδρῶς, ἢ καί τινα ἑλκώσιν ὑποπτεύοιμεν. ἡ δ' αἰτία τοῦ κατ' ἀρχὰς μὲν μᾶλλον, ὕστερον δ' ἧττον κνησιᾶν, ἡ κέ-
20 νωσις ἐστὶ τοῦ πεπονθότος μορίου. κνησιῶσι γὰρ ὑπὸ τῶν δριμέων περιττωμάτων ἀτμοδῶν δακνόμενοι μετρίως, ὡς ὅταν γε σφοδρῶς δάκνωνται, μετ' ὀδύνης αὐτοῖς ἤδη τὸ κνησιᾶν ὑπάρχει. ὅταν οὖν κενὸν μόριον, ἢ οὐδὲν γεννᾷ περίττωμα τοιοῦτον, ἢ παντάπασιν ἐλάχιστον.

Δ θερμὲς δὲ οὐδέν. μάλα γάρ τε καὶ φύσις φύσιος καὶ ἡλικίη ἡλικίης διαφέρει.

Οὐχ ἁπλῶς εἰπὼν ἡλικίαν ἡλικίας διαφέρειν, ἀλλὰ προσθεὶς τὸν σύνδεσμον ἐπιδείκνυται, καὶ ἄλλας αἰτίας εἶναι δι' ἃς οὐ πάντα τὰ τοῦ πήχεος κατάγματα τριάκοντα ἡμέραις κρατύνεται, τινὰ δὲ ἧττον. ἀλλ' ἔστιν ἥ τε τοῦ ἔτους ὥρα, καὶ χώρα, καὶ φύσις τοῦ θεραπευομένου σώματος, ἥ τε τοῦ ἔτους κατάστασις, αὐτοῦ καὶ δίαιτα, καὶ ὁ τρόπος τῆς δέσεως. θᾶττον γὰρ κρατύνεται, τουτέστιν ἀσφαλῶς πωροῦται, διά τε τὴν ὕλην ἐξ ἧς ὁ πῶρος γίνεται συμμέτρως ἔχουσαν ἐν ποσότητί τε καὶ ποιότητι, καὶ διὰ τὴν ῥώμην τῆς πηγνυούσης αὐτὴν δυνάμεως. εἰς χρόνον δὲ ἐκπίπτει πλείονα, διά τε τὴν ἔνδειαν τῆς ὕλης. ἐν γὰρ ἐλάττονι χρόνῳ δι' εὐπορίας
30 τῆς ὕλης αἱ δυνάμεις ἐργάζονται, ἤπερ ἐν πλείονι δι' ἀπορίαν. ἔστι δ' ὅτε καὶ διὰ πλῆθος ἄμετρον, ἀποκλύζεται γὰρ ὁ πηγνύμενος πῶρος ὑπὸ τῆς ἐπιρρεούσης ἔνδοθεν ὑγρότητος, ὅταν ᾖ πολλή τε ἅμα καὶ συνεχής. ἔστι δὲ τὸ μὲν πάχος τῆς ὕλης ἐπιτηδειότερον, εἰς τὸ παγῆναί τε καὶ γενέσθαι πῶρον. ἡ δ' ὑγρότης ὅταν ὑδατώδης ἐστὶ καὶ λεπτὴ κατὰ τὴν σύστασιν, ἀνεπιτήδειος εἰς πώρου σύστασιν. ὅτι δὲ ἡ δύναμις ἡ μὲν ἰσχυρὰ θᾶττον ἐργάζεται τὸ ἑαυτῆς ἔργον. ἡ δὲ ἀσθενεστέρα βραδύτερον, οὐδὲ λόγου δεῖται. διὰ ταῦτα μὲν, ἐν διαφόροις χρόνοις αἱ πωρώσεις γίγνονται τοῖς συντετριμμένοις ὀστοῖς. αὐτὰ δὲ ταῦτα τὰ νῦν λεγόμενα διὰ τὰς ἔμπροσθεν εἰρημένας αἰτίας ὑπαλλάττεται. καὶ γὰρ πλείων καὶ ἐλάττων ὕλη καὶ παχυτέρα καὶ λεπτοτέρα γίγνεται, διά τε τὴν ἐξ ἀρχῆς ἑκάστου κρᾶσιν, καὶ διὰ τὴν ἐπίκτητον ἐν ᾧ θεραπεύεται χρόνῳ κατάγμασιν, ἔτι τε δίαιταν ἣν διαιτᾶται, καὶ πρότερον ἐπιδέσεως, ἣν ἐπιδοῦνται, τήν θ' ἡλικίαν, καὶ τὴν ὥραν καὶ τὴν χώραν, ἐξ ὧν ἁπάντων
40 καὶ ἡ δύναμις ἤτοι γ' ἀσθενὴς ἢ ἰσχυροτέρα γίγνεται.

Ε ἢν δὲ λύσῃς ὕδωρ θερμὸν καταχέαι χρὴ καὶ μετεπιδῆσαι ἧσσον μὲν ὀλίγῳ πιέσαντα, ἢ τὸ πρόσθεν. ἐλάσσοσι δὲ τοῖσιν ὀθονίοισιν, ἢ τὸ πρότερον. καὶ ἔπειτα διὰ τρίτης ἡμέρης λύσαντα ἐπιδεῖν, ἐπὶ μὲν ἧσσον πιέζοντα, ἐπὶ δὲ ἐλάσσοσι τοῖσιν ὀθονίοισιν.

Ηὔξησεν ἀπ' ἀρχῆς καὶ πλῆθος τῶν ὀθονίων, καὶ τὴν πίεσιν ἄχρι τῆς τῶν ναρθήκων ἐπιδέσεως, ἐκείνους δὲ ἐπιθεὶς κατὰ τὴν ζ΄ ἡμέραν, ἄλυτον ἐφύλαξε τὸ κῶλον ἄχρι τῆς κ΄. οἱ κρηπῖδα βεβαίαν βάλλεσθαι βουλόμενος τῇ πωρώσει, γινομένης δι' αὐτῆς, οὐκέτ' ἐν ἡσυχίᾳ παντελῶς φυλάττει τὸ κάταγμα. προσήκει γὰρ ἀναθρέφειν τὸν πῶρον, ὅταν ἀσφαλῶς ῥιζωθῇ. τὸ δ' ἀναθρέφειν γίγνεται τῇ χορηγίᾳ τῆς ὕλης, ἣν ὥσπερ ἀπεστρέψαμεν ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τοῦ πεπονθότος εἰς ἕτερα μόρια τοῦ σώματος, οὕτω νῦν χρὴ προσκαλεῖσθαι καταχέοντας ὕδωρ θερμόν. καὶ μέν τοι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχῇ παντάπασιν αὐτὴν ἐκωλύομεν ἐπὶ τὸ πεπονθὸς ἔρχεσθαι τῷ πλήθει τῶν ὀθονίων, καὶ τῇ πιέσει, αὐτῷ νῦν οὐ προσήκει κωλύειν ἐπιρρεῖν, ἀφαιροῦντας κατὰ βραχὺ
50 τοῦ πλήθους τῶν ὀθονίων ἅμα τῷ καὶ τὴν πίεσιν κωλύειν.

Ε ἢν δὲ ὅταν τοῖσι νάρθηξιν δεθῇ ὑποπτεύῃς τὰ ὀστέα μὴ ὀρθῶς κεῖσθαι, ἢ ἄλλο τι ὀχλέῃ τὸν τετρωμένον, λῦσαι ἐν τῷ ἡμίσει τοῦ χρόνου, ἢ ὀλίγῳ πρόσθεν μετεπιδῆσαι.

Τὰ μὲν ἔμπροσθεν αὐτῷ λελέχθω πάντων κατὰ λόγον γιγνομένων, ἐπεὶ δὲ καὶ ὀδύνης τινὸς, αἰσθήσεως γινομένης, καὶ τῆς ἑλκώσεως φόβος, ὑποψία, τοῦ μὴ καλῶς διαπεπλάσθαι τὸ κάταγμα, καὶ κίνησις σφοδρὸς κατά τινα συντυχίαν ἐν τῷ κώλῳ γινομένη, λύειν, ἢ μὲν ἀναγκάζει πρὸ τῆς κ΄ ἡμέρας τὴν ἐπίδεσιν. αὐτὸ τοῦτο προεδιδάξατο, μή τις οἰηθεὶς διηνεκὲς εἶναι τὸ παρακελευσμένον ὑπ' αὐτοῦ πρόσθεν ἅπαντα μέχρι τῆς κ΄ ἡμέρας τὰ κατάγματα φυλάττειν τελέως ἀκίνητα. πρὸς γὰρ τὸ κατεπεῖγον ἀεὶ χρὴ τὸν ἰατρὸν ἵστασθαι, καὶ μὴ καθάπερ νόμον ἀπαράβατον φυλάττειν τὰ κελευσθέντα πράττεσθαι, κατὰ λόγον παραβαινόντων ἁπάντων.

Δίαιτα δὲ τουτέοισιν ὅσοισιν μὲν ἕλκεα ἐξ ἀρχῆς γίνηται, ἢ ὀστέα ἔξω ἐξίσχει, ἀρκέει ὑποφαύλη, ἐνδεεστέρη δὲ χρὴ διαιτᾶν ἄχρι ἡμερέων δέκα ἅτε ἤδη καὶ ἑλκωνίοντας.

Τὸ φαῦλον οἱ παλαιοὶ σχεδὸν ἅπαντες εἰώθασι πολλάκις ἀντὶ τοῦ τυχόντος καὶ ἁπλοῦ λέγειν, ᾧ τὸ ἀκριβὲς ἀντίκειται, καλούμενον ὑπὸ τῶν ἰώνων σκεθρόν. ὥσπερ οὖν τὴν ἀκριβῆ δίαιταν ὀνομάζει σκεθρὴν, οὕτω τὴν ἐναντίαν αὐτῇ φαύλην, καὶ κατὰ τοῦτο καὶ νῦν τὴν μετρίως ὑποφαύλην ἐκάλεσεν, ἥτις ἐστὶν ἡ μεταξὺ τῆς ἁπλῆς φαύλης, καὶ τῆς ἀκριβοῦς. ἀκριβεῖ μὲν οὖν διαίτῃ, διαιτᾷ τοὺς ἐξ ἀρχῆς ἔχοντας μεθ' ἕλκους τὸ κάταγμα, καὶ μάλιστα εἰ προκύπτει τοῦ δέρματος ἔξω τοῦ συντετριβότος ὀστοῦ. ἁπλῇ δὲ, τουτέστι τῇ ἐπιτυχούσῃ, τοὺς ἐν ἀκινδύνῳ καθεστῶτας. ὑποφαύλῃ δὲ καὶ μέσῃ, τοὺς κάταγμα ἔχοντας ἐν ταῖς πρώταις ἡμέραις διαιτᾷ. τὸν δ' ὅρον τῶν πρώτων ἡμερῶν ἐποιήσατο τὴν ι. οὐχ ὡς οὐδέποτ' ἂν πρωϊαίτερον ἢ ὀψιαίτερον ἀλλοίως ἢ μᾶλλον παραλλάξαντων τὴν δίαιταν, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβαῖνον οὕτως. διὰ τοῦτο δὲ μέσῃ χρῆται διαίτῃ, διότι μήτε κίνδυνος μέγας ἐστὶν ὡς ἐπὶ τῶν γυμνωθέντων ὀστῶν, μήθ' οὕτως ἀκίνδυνος ἡ διάθεσις, ὡς ἐπὶ τῶν ἕλκος ἐχόντων ἁπλοῦν ἐν σαρκώδει μορίῳ χωρὶς ὀστοῦ πάθους. τοῖς μέσως οὖν ἔχουσι τῶν ἀκινδύνων τε καὶ κινδυνωδῶν μέσην εἰκότως ὁρίζει καὶ δίαιταν, ἄλλως τε καὶ ὅτι μέχρι τῆς ι ἡμέρας, οἱ συντεταμμένοι τὴν χεῖρα τελέως ἀργοῦσιν. ὅπερ ἐλινύειν οἱ ἴωνες ὀνομάζουσιν. ἄλογον δ' ἐστὶ τῶν κινουμένων τοὺς ἡσυχάζοντας ἀκριβέστερον διαιτᾶσθαι, μετὰ τὴν ι. οὖν τῶν πλείστων περιερχομένων ἀνειλημμένης τῆς χειρὸς, εἰκότως ἄχρι τῆς ἡμέρας ἐκείνης μέσον εἶδος διαίτης συμβουλεύει παραλαμβάνειν. ἤδη δὲ καὶ ἐλινύοντας, ὡς τὰ πολλὰ μὲν ἐπὶ χρόνου τάττουσι, τὸ ἤδη λέγουσι δι' αὐτὸ, κἂν τοῖς περί τινων ἀπιστοῦσιν, ὡς εἰκὸς οὗτος εἶπεν, ἀλλὰ καὶ διὰ τόδε πιστευτέον· τῷδε καὶ ποιητέον, τὸ δὲ καθ' ὃ καὶ νῦν ὃν, ἱπποκράτης φαίνεται κεχρημένος, ἵν' ὁ λόγος ᾖ τοιοῦτος, διαίτῃ μετρίως χρηστέον ἄχρι τῆς δεκάτης ἡμέρας, διά τε τὰ ἄλλα, καὶ ἤδη διότι παντάπασιν ἡσυχάζει κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον.

Καὶ ὄψοισιν ἁπαλοῖσι χρῆσθαι ὁκόσα τῇ διεξόδῳ μετριότητα παρέχουσι.

Ἡ πτισάνη δηλονότι, ἢ τεῦτλον ἢ μαλάχη ἢ ἀνδράφαξυ ἔτι καὶ βλίτον καὶ κολοκύνθη καὶ τῶν ἰχθύων τοῖς ἁπαλοσάρκοις.

Οἴνου δὲ καὶ κρεωφαγίης ἀπέχεσθαι.

Ἐδίδαξεν αὐτὸς τῆς ἀκριβοῦς διαίτης εἶδος, καὶ τὸ τῆς ἁπλῶς ὑποφαύλης, ἣν νῦν ἄχρι τῆς δεκάτης ἡμέρας κελεύει ποιεῖσθαι. ἡ μὲν γὰρ μετ' οἴνου τε καὶ κρεωφαγίας, φαύλη τέ ἐστι καὶ τυχοῦσα. ἡ δ' ἐπὶ χυλῷ μόνης πτισάνης ἢ μελικράτου καὶ χρηστὴ καὶ ἀκριβής. ἡ μέση δ' ἀμφοῖν ἐστιν, ἣν ἐν τῇ πρὸ ταύτης λέξει διῆλθεν εἰπὼν, καὶ ὄψοισιν ἁπαλοῖσι χρῆσθαι ὅσα τῇ διεξόδῳ μετριότητα παρέχουσιν.

Ἔπειτα μέντοι ἐκ προσαγωγῆς ἀνακομίζεσθαι, οὗτος ὁ λόγος ὥσπερ νόμος κεῖται δίκαιος περὶ καταγμάτων ἰήσιος.

Τουτέστιν ἀναθρέψεσθαι τὸν ἔχοντα κάταγμα, μετὰ ταύτην συμβουλεύει. τὸ δὲ ἐκ προσαγωγῆς ἀντίκειται σημαῖνον τὸ κατὰ βραχύ. μέμφεται γὰρ τὸ κατὰ πολὺ καὶ ἐξαπίνης πληροῦν, ἢ κενοῦν ἢ ὁτιοῦν ἄλλο ποιεῖν.

Ὥστε χειρίζειν χρὴ ὥστε ἀποβαίνειν ἀπὸ τῆς δικαίης χειρίξιος, ὅτι δ' ἂν μὴ οὕτως ἀποβαίνῃ, εἰδέναι χρὴ ὅτι ἐν τῇ χειρίξει τι ἐνδεὲς πεποίηται, ἢ πεπλεόνασται.

Τὴν ἅπασαν τὸ οἰκεῖον ἀποδιδοῦσαν τῷ κάμνοντι καὶ μηδὲν παραβαίνουσαν ὠνόμασε δικαίαν. χείριξιν δὲ, ἤτοι τὴν χειρουργίαν εἶπεν ἢ πᾶσαν ἁπλῶς τὴν διὰ μεταχείρησιν ἁπάντων πραγμάτων. οἱ γὰρ ἕλληνες οὐκ ἐκεῖνα μόνα μεταχειρίζεσθαι λέγουσιν ἃ ταῖς χερσὶ περιλαμβάνουσιν, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅτι περ ἂν πράττωσιν.

Ἔτι δὲ τάδε χρὴ προσξυνιέναι ἐν τούτῳ τῷ ἁπλῷ τρόπῳ, ἃ οὐ κάρτα ἐπιμελέονται οἱ ἰητροί. καίτοι πᾶσαν μελέτην, καὶ πᾶσαν ἐπίδεσιν διά τε διαφθείρειν ἐστὶ μὴ ὀρθῶς ποιεύμενα.

Ἁπλοῦν τὸν τρόπον ὀνομάζει, καταγματός τε καὶ ἐξαρθρήματος, ἐφ' οὗ μήθ' ἕλκος ἐγένετο, μήτ' ὀστοῦν ἐγυμνώθη, μήτ' αὐτὸ τὸ κάταγμα ὀστοῦ πολυειδῶς συνετρίβη, ὅνπερ δὴ τρόπον κατάγματος, οἱ νεώτεροι προσαγορεύουσιν ἀλφιτηδὸν, ὧν ἕκαστον μὲν ὡς εἶπον οὐχ ἁπλοῦν ἐστὶν, μόνον δ' ἁπλοῦν ἐκεῖνο ἐφ' οὗ μηδὲν ἄλλο προσεγένετο τῷ κατάγματι σύμπτωμα, οὕτως δ' ὅτι χρῆται τῷ ὀνόματι σαφῶς ἐνδείκνυται κατ' αὐτὸ τοῦτο τὸ βιβλίον, οὐ μετὰ ταῦτα πάνυ πολλὰ γράφων ἰδίως. εἰ δ' ἂν τὰ ὀστέα κατεάγῃ ἁπλῷ τρόπῳ τοῦ κατάγματος τὸ ἁμάρτημα γίγνεται, μικρὸν μὲν τῇ φαντασίᾳ, τῷ γε μὴν πάντ' ἀκριβῶς ἀθροῦντι, μέγιστον δὲ τῇ δυνάμει, διαφθείρεται γοῦν ἡ ἔμπροσθεν ἐπιμέλεια πᾶσα παροφθέντος αὐτοῦ, καὶ τοῦτο τί ποτ' ἐστὶν, ἐφεξῆς σε διδάξει, γέγραπται δὲ καὶ ἑτέρως ἡ αὐτὴ λέξις ὡδί πως, καίτοι πᾶσα μελέτης καὶ πᾶσα ἐπίδεσις διά τε διαφθείρεται ἐστὶ μὴ ὀρθῶς ποιευμένη, ἵνα τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῆς ὅταν κατά τι πλημμεληθεῖ φαίνεται μεμφομένη, ὡς ἱκανὴν διαφθεῖραι τὰ περὶ τὸ πεπονθὸς μόριον ὀρθῶς κεχρισμένα.

Ἢν γὰρ τὰ μὲν ὀστέα ἄμφω κατεαγῇ ἢ τὸ κάτω μοῦνον, ὁ δὲ ἐπιδεδεμένος ἐν ταινίῃ τείνει τὴν χεῖρα ἔχει ἀναλελαμμένος. τυγχάνει δὲ ἡ ταινίη κατὰ τὸ κάτηγμα πλείστη ἐοῦσα, ἔνθεν δὲ καὶ ἔνθεν ἡ χεὶρ ἀπαιωρέηται, τοῦτον ἀνάγκη τὸ ὀστέον εὑρεθῆναι διεστραμμένον ἔχοντα πρὸς τὸ ἄνω μέρος.

Ἀξιοῖ σε προσεπιβλέπειν ἀκριβῶς ὁποία τις ἡ ἀνάλυσις ἔσται τῆς ὅλης χειρὸς, ὅταν ἤδη περιέρχηται, καὶ μηκέτι κατακείμενος ὁ ἄνθρωπος ᾖ, τουτέστι μετὰ τὴν δεκάτην ἡμέραν. ἔμπροσθεν μὲν γὰρ ὡς τὸ πολὺ κατέκειτο, τῆς χειρὸς ἀποκειμένης σχηματισμὸν ἔμπροσθεν ἔμαθες, ὑψηλότερον δὲ ἔχουσα ἐν βραχὺ τὸ ἄκρον αὐτῆς, ὁπότε δὲ ἤδη περιέρχεται, καθάπερ εἴθισται γίγνεσθαι τοῦ τραχήλου ἐνίαι ἐξημμένης οὕτως πλατεῖαν εἰς ὅλον ἐπ' αὐτῇ ὀχεῖσθαι τὸν πῆχυν, τὴν ταινίαν, τίνα περιβάλλειν, ἀλλ' ὁμαλῶς ἀποτείνειν ἅπαντι τῷ πήχει μηδὲν ἑαυτοῦ ἔτι μέρος ἀστήρικτον ἀφ' οὗ τῷ συμφύτῳ μέρει ῥέπον τὸ τοῦ πήχεως ὀστοῦν κυρτωμένον ται πρὸς τὸ κάτω, καὶ δια-

γραφήσεται, πρὶν μὲν γὰρ παθεῖν συνεχὲς ὅλον ὑπῆρχε. διαφθαρείσης δ' αὐτοῦ τῆς ἑνώσεως ἡνίκα συντριβῇ, δύναται τό τε τὸ μὲν ἕτερον τῶν μερῶν αὐτοῦ στηρίζεσθαι κατὰ τῆς ὑποτεταμένης ταινίας, τὸ δ' ἕτερον ἅτε μηκέτι συνεχὲς ὂν ἐκείνῳ, ῥέπον εἰς τὸ κάτω διαστρέφεσθαι. δύναται δὲ καὶ αὐτῶν μέρος ἐνίοτε, διὰ τὸ μοχθηρῶς ἀποτετάσθαι τὴν ταινίαν, τὸ μὲν ἕτερον πέρας ὑπ' αὐτῆς ὀχούμενον ὑψηλὸν διαμένειν, τὸ δὲ ἕτερον ἀπορρέον κάτω διαστρέφεσθαι ταύτῃ. κατὰ τέτταρας οὖν τρόπους, ἡ ταινία μοχθηρῶς ὑποβληθήσεται τῷ πήχει. πρῶτον μὲν ἐπειδὰν ἐπ' αὐτῆς μόνης ὀχῆται τὸ κάταγμα αὐτό, τὸ δὲ ἑκατέρωθεν αἰωρῆται. δεύτερον δὲ ὅταν ἐστηριγμένων ἀκριβῶς τῶν περάτων τοῦ πήχεος τῇ ταινίᾳ τοῦ τε ἄνω πρὸς τῷ ἀγκῶνι καὶ τοῦ κάτω πρὸς τῷ καρπῷ, τὸ μέσον ἀστήρικτον ᾖ. τρίτον δὲ καὶ τέταρτον ποτὲ μὲν τῶν πρόσω τοῦ πήχεος μόνων ἀνειλημμένων ἀπὸ τῆς ταινίας, ποτὲ δὲ τῶν ὀπίσω. μόνων τούτων τῶν τεττάρων τρόπων, τοὺς δύο μὲν ἔγραψεν, οἵπερ καὶ μάλιστα διαστρέφουσι τὸ κῶλον. τοὺς δύο δὲ παρέλιπεν καὶ τοῖς ῥηθεῖσι συνεπινοεῖσθαι δυναμένους. ὧν δ' οὖν εἶπεν ὁ ἕτερος ἐν τῇ προκειμένῃ νῦν ἡμῖν διδάσκεται λέξει καθ' ἣν ἀξιοῖ, πρῶτον μὲν ἤδη τὸ ἤτοι ἀμφότερα τὰ ὀστᾶ τοῦ πήχεος κατεαγότων, ἢ τὸ κάτωθεν ὅπερ ἰδίως ὀνομάζεται πῆχυς ἀκούειν ἡμᾶς τῶν λεγομένων. ἀλλὰ τοῦτο μὲν κοινὸν ἀμφοτέρων τῶν τρόπων, ὑπὲρ ὧν ποιήσεται τὸν λόγον. ἴδιον δ' ἑκατέρου, τοῦ μὲν προτέρου τοῦ νῦν διδασκομένου τὴν ὑποβεβλημένην τῷ πήχει ταινίαν στενωτέραν οὖσαν, ὡς ἀποτείνεσθαι μὴ δύνασθαι παντὶ τῷ κώλῳ μόνον ὀχεῖν ἐφ' ἑαυτῷ τὸ κάταγμα. τοῦ δὲ δευτέρου πάλιν ὡς μόνον τὸ κάταγμα ἀστήρικτον αἰωρεῖσθαι τῶν ἑκατέρωθεν ἀνειλημμένων. διαστρέφεσθαι δέ φησι κατὰ μὲν τὸν πρότερον τρόπον ἄνω τὴν χεῖρα. κατὰ δὲ τὸν δεύτερον τρόπον κάτω διὰ τῆς ἐφεξῆς διδάξει ῥήσεως. ὅτι δὲ κατὰ τὸν πρότερον ἄνω διὰ τήνδε, βασταζομένου γὰρ ἀπὸ τῆς ταινίας τοῦ κατεαγότος μέρους τῆς χειρός, ἑκατέρωθεν δὲ τῶν ἄλλων ῥεπόντων κάτω διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἕδραν ἀσφαλῆ συμβήσεται πωρωθῆναι τὸ πρὸς τῆς ταινίας ὀχούμενον ὑψηλότερον. ἐν ᾧ δ' ἂν σχήματι πωρωθῇ τὸ κῶλον, ἐκεῖνο φυλάττει τοῦ λοιποῦ χρόνου παντός, ὥστε πολλάκις ἡμᾶς ἀναγκάζεσθαι πάλιν ἐπ' ἀρχὴν ἄγειν τὰ οὕτω διαστραφέντα. κατατείνοντας μὲν, τὸ κῶλον. ἐργασαμένους δ' αὖθις αὐτοὺς τὸ ἐξ ἀρχῆς κάταγμα, περὶ οὗ καὶ πρόσθεν εἶπον. ὡς δ' οὐδόλως μὲν ἑνοῦται. συνδιαιτᾶται δ' ἀπὸ τοῦ περιφύντος αὐτοῖς πώρου, τοῦτον οὖν ἐν τῇ κατατάσει διασπάσαντες αὖθις ἐν τῷ προσήκοντι σχήματι τὴν πώρωσιν ἐργασόμεθα τοῦ κατάγματος. ὅτι δ' οὐχ ἑνοῦται πάντως τὰ συντετριμμένα τῶν ὀστῶν, ἔξεστί σοι θεάσασθαι κατὰ τῶν ἄλλων ζώων, καὶ γὰρ ὑῶν ἡμέρων ἀγρίων τε καὶ βοῶν αἰγῶν τε καὶ προβάτων, ἔτι τε ἀλεκτρυόνων καὶ ἀλεκτρυονίδων, ἐάν ποθ' εὕρῃς ἤδη συντεῖμμά τι πεπωρωμένον ὀστοῦ, εὑρήσεις δὲ πολλὰ καθάπερ καὶ ἡμεῖς εὕρομεν, ἐάν σοι τούτου μελέτη, πῶρον ἀποξύσας ὄψει παρακείμενα μὲν, ἀλλήλοις τὰ χείλη τοῦ κατάγματος, οὐ μὴν ἡνωμένα τε καὶ συμπεφυκότα καθάπερ ἤδη τῶν τραυμάτων ἡ κολλωμένη σὰρξ ἑνοῦται. διὰ τί δ' εἰ μὲν ἄμφω τὰ τοῦ πήχεος ὀστᾶ κατεαγῇ, ὅ τε ἰδίως ὀνομαζόμενος πῆχυς καὶ τὸ ἕτερον ὃ καλοῦσι κερκίδα, συμβαίνει μεγίστην γίνεσθαι τὴν διαστροφὴν τοῦ κώλου κατὰ τὸ κάταγμα τῆς ἀναλήψεως πλημμεληθείσης, εἰ δὲ τὸ ἕτερον μόνον τὸ τοῦ πήχεος ἧττον. εἰ δὲ τὸ τῆς κερκίδος μόνον οὐδόλως γίνεσθαι διαστροφὴν ἤδη τῆς μοχθηρᾶς ἀναλήψεως, οὐχ ἁπλῶς εὑρήσεις ὧν αὐτὸς εἶπε σοι μεμνημένῳ. τὸ γὰρ ὑποτεταμένον φασὶν ὀστοῦν ὁ πῆχυς ἀντὶ θεμελίου γίγνεται τῷ κατεαγότι καὶ κωλύει τὴν διαστροφὴν αὐτοῦ, αὐτὸς μέντοι τῆς κερκίδος ὅταν ἀπαθὲς μένῃ, συναπευθύνει μέν πως ἑαυτῷ τὸν πῆχυν ὅταν ὀρθῶς ἐπιδεθῇ. τελέως δ' ἀδιάστροφον οὐ δύναται φυλάξαι, πλημμεληθείσης τῆς ἀναλήψεως, ἐπειδὴ κάτωθεν ἀποτεταγμένος ὁ πῆχυς οὐδὲν ἔχει στηρίζον ἑαυτόν, ὅτι μὴ τὴν ἐπίδεσιν.

Η ἢν δὲ κατεηγότων τῶν ὀστέων οὕτως ἀκρέην τε τὴν χεῖρα ἐν τῇ ταινίῃ ἔχει, καὶ παρὰ τὸν ἀγκῶνα, ὁ δὲ ἄλλος πῆχυς μετέωρος ᾖ οὗτος εὑρεθήσεται τὸ ὀστέον ἐς τὸ κάτω μέρος διεστραμμένον ἔχων.

Τὸν δεύτερον τρόπον ἐνταῦθα διδάσκει τῶν ὑπ' ἐμοῦ τεττάρων ὀλίγῳ ἔμπροσθεν εἰρημένων ὑπεναντίως ἔχοντα τῷ πρώτῳ. ὑπ' ἐκείνου μὲν γὰρ ἤδη τῆς ταινίας μόνον ἐβαστάζετο τὸ κάταγμα. νυνὶ δὲ τῶν ἄλλων ἁπάντων βασταζομένων μερῶν τοῦ πήχεος οὐ βαστάζεται μόνον ἐκεῖνο καθ' ὃ τὸ κάταγμα γέγονεν. ὥσπερ οὖν ἤδη τῆς ἔμπροσθεν εἰρημένης ἀναλήψεως, ἐπειδὴ τὸ μὲν ὀχούμενον ἀπὸ τῆς ταινίας τοῦ κώλου μέρος ἔνθα τὸ κάταγμα ὑπάρχει ὑψηλότερον ᾖ, τὸ δ' ἄλλο πᾶν ἐφ' ἑκατέρου ταπεινότερον, εὐλόγως ἔφη διαστρέφεσθαι πρὸς τὸ ἄνω τὸν ὅλον πῆχυν. οὕτω τοίνυν ἐπειδὴ τὸ κάταγμα μόνον οὐκ ὀχεῖται ταπεινωθήσεται τοῦτο τὸ μέρος τοῦ κώλου μόνον, ἀπορρέον εἰς τὸ κάτω, καὶ ταύτῃ κυρτωθῆναι συμβήσεται τὸν πῆχυν, καὶ διὰ τοῦτο πόρρωθεν τὸ διεστραμμένον εἰς τὸ κάτω φέρεσθαι. ἡ μὲν οὖν ὅλη διάνοια τῆς προκειμένης ῥήσεως εἴρηταί μοι. γραφαὶ δ' εὑρίσκονται δύο κατὰ ταῦτα, ἐναντιώταται μὲν ὡς ἄν τῳ δόξειεν αὐταῖς ταῖς φωναῖς μόναις, προσέχοντι δὲ τὸν νοῦν, ὁμολογοῦσαι μὲν ἀλλήλαις κατὰ τὰ δηλούμενα πράγματα. μετέωρον τοίνυν πῆχυν, οἱ μὲν, τὸν ἀστήρικτον ἀκούουσιν ἤδη μόνου τοῦ ἀέρος ὀχούμενον. οἱ δέ, τοὐναντίον ἅπαν ἤδη τῆς ταινίας ἐστηριγμένον, ὡς τοῦ μὴ τοιούτου ῥέποντός γε κάτω, καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο ταπεινοτέρου γιγνομένου ὅπερ ἐστὶν ἐναντίον τῷ μετεώρῳ. εἰκότως οὖν αἱ γραφαὶ μαχόμεναι μὲν ἀλλήλαις ἐγένοντο, κατὰ τὴν λέξιν. ὁμολογοῦσαι δὲ, κατὰ τὴν διάνοιαν. τῆς γὰρ μετεώρου φωνῆς ἐπ' ἐναντία σημαινόμενα πρὸς τὴν ἐξήγησιν τῶν ἀχθείσης, εἰκότως, οἱ μὲν ἄνω τῆς ἀποφάσεως ἔγραψαν, ὁ δ' ὅλος πῆχυς μετέωρος. οἱ δὲ σὺν τῇ ἀποφάσει. ὁ δ' ὅλος πῆχυς μὴ μετέωρος, ἢ κατὰ τὸ δοκοῦν καθ' ἑκάτερα τῆς μετεώρου φωνῆς σημαινόμενα ἀπευθύνοντες τὴν γραφήν.

Σ ἢν οὖν ἐν ταινίῃ πλάτος ἐχούσῃ μαλθακῇ τὸ πλεῖστον τοῦ πήχεος καὶ τὸν καρπὸν τῆς χειρὸς ὁμαλῶς αἰωρέεσθαι.

Ἐνταῦθα τῇ ῥήσει καὶ περὶ τῶν παραλελειμμένων δυοῖν ἀναλήψεων ἐνεδείξατο. λέγω δ' ἀναλήψεις δύο, κοινὴν μὲν ἐχούσας τὸ κατ' ἄκρον τὸν πῆχυν ἀποτετάσθαι τὰς ταινίας, ἴδιον δὲ ἑκατέρας τὸ κατὰ τὸν

καρπὸν μόνον ἢ κατὰ τὸν ἀγκῶνα. προειρηκὼς γὰρ ἤδη τῆς κατὰ τὸ συντετμημένον μόνον ἀποβεβλημένης ταινίας, ἔτι τὸ τῆς κατ᾽ ἄμφω τὰ πέρατα. καὶ μετὰ ταῦτα γράψας τὴν νῦν προκειμένην ῥῆσιν, ἐν ᾗ κελεύει τὸ πλεῖστον τοῦ πήχεος καὶ τὸν καρπὸν ὁμαλῶς ἐστηρίχθαι κατὰ τῆς ταινίας. εὔδηλός ἐστι καὶ τὰς ὑπολοίπους δύο μεμφόμενος ἀναλήψεις οὐκ ἐχούσας ὃ κελεύει μάλιστα ἔχειν. οὐδετέρα γὰρ αὐτῶν τὸν καρπὸν ἅμα καὶ τὸ πλεῖστον τοῦ πήχεος ὁμαλῶς στηρίζει, οὐ μὴν ἔξει ἐν ταύταις ἰδίας διδασκαλίας. μάλιστα μὲν, ὡς ἔφην, ὅτι συνεπινοοῦνται ταῖς εἰρημέναις, ἔπειτα δὲ καὶ διότι μικρὰ παντάπασιν τίσιν ἡ ἀπ᾽ αὐτῶν γίνεται βλάβη, τῆς ἐπιδέσεως ἀμέμπτως ἐχούσης. αἱ γάρ τοι προειρημέναι δύο ἀναλήψεις διὰ τοῦτ᾽ ἦσαν ἱκανῶς μοχθηραὶ διότι τὸ κάταγμα τοῖς ἑκατέρωθεν αὐτοῦ μορίοις ἐναντίως διέκειτο. ποτὲ μὲν ἄνω μόνον ἀπὸ τῆς ταινίας ἀνασπώμενον, οὐδενὸς ἄλλου μορίου κατ᾽ αὐτῆς ἐστηριγμένου. ποτὲ δὲ, κάτω μόνον.

10

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΑΓΜΩΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περὶ βραχίονος.

Ην δὲ ὁ βραχίων καταγῇ.

Τινὲς μὲν τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον, ὡς κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον, ὠνόμαζεν πῆχυν ἐνίοτε μὲν ὅλον τὸ μόριον ὃ μεταξύ τῆς κατὰ καρπόν τε καὶ ἀγκῶνα διαρθρώσεώς ἐστιν. ἐνίοτε δὲ τῶν κατ᾽ αὐτὸν δυοῖν ὀστοῖν τὸ μικρότερον, οὕτως αὐτὸν ὀνομάζειν βραχίονα φασὶ τὸ μεταξὺ ὂν τῆς κατ᾽ ὦμόν τε καὶ ἀγκῶνα τὸ περιεχόμενον ὀστοῦν ἐν αὐτῷ. τινὲς δὲ τὰ μόρια μὲν οὕτως αὐτὸν ὀνομάζειν φασὶ, τὰ μεταξὺ τῶν διαρθρώσεων, οὐ μὴν αὐτά γε τὰ ὀστέα. συνήθες γὰρ εἶναι καὶ ἡμῖν οὕτως λέγειν ἐπλήγη τὴν κεφαλὴν ὁ δεῖνα ἢ τὸν γενὺν ἢ τὴν ῥῖνα, κἂν ἐν αὐτῷ μόνῳ τῷ δέρματι συστῇ τὸ γινόμενον ἐκ τῆς πληγῆς πάθημα, κἂν συνδιατεθῇ τι τῶν ἐνδον ὑμένα μυὸς ἢ νεύρου ἢ ἀρτηρίαν ἢ φλέβα. καὶ τοίνυν ὅταν φῶμεν ἡλκῶσθαι τὸν βραχίονα δηλοῦμεν τῇ λέξει τῇ δὲ γειτονίαν πάθος ἐν βραχίονι τὸ καλούμενον ἕλκος. ἐπεὶ δὲ ἐν τῷ λόγῳ τοῦ ἕλκους ἡ σὰρξ περιέχεται κἂν μὴ διὰ τῆς ἰδίας αὐτὴν προσηγορίας καλέσωμεν, ἀλλά γε διὰ τοῦ ἕλκους ἐπιδειξάμεθα. τὴν γὰρ ἐν τῇ σαρκὶ διαίρεσιν ἕλκος ὀνομάζομεν. ὥς τε ἐν τῷ φάναι Δίωνος, εἰ οὕτως ἔτυχεν, ἡλκῶσθαι τὸν βραχίονα, δηλοῦται τὴν ἐν τῷ βραχίονι σάρκα. κατὰ τὸν αὐτὸν οὖν τρόπον ἐν τῷ φάναι κατεαγέναι τὸν βραχίονα, καὶ ἡλκῶσθαι φασὶ κατ᾽ ἐκεῖνο τὸ μόριον. ὥς τ᾽ οὖν πεπονθέναι τὸ πάθος ὃ προσαγορεύεται κάταγμα. τοῦτο μὲν οὖν ἐν ὀνόματι καὶ σημαινομένῳ τὴν ἀμφισβήτησιν ἔχειν μήτ᾽ ὠφελοῦν μήτε βλάπτον ἡμᾶς εἰς

30 τὴν τοῦ κατάγματος ἴασιν. ὃ δὲ ἐφεξῆς λέγει, διδασκαλία τῆς ἰάσεώς ἐστι ἣν ποιεῖσθαι προσήκει συντριβέντος τοῦ βραχίονος. ὡς μὲν ἐμοὶ φαίνεται σαφὴς οὖσα πᾶσα καθάπερ καὶ ἄλλα τὰ πρόσθεν ὅσα περὶ τοῦ πήχεος ἔγραψε. καὶ γὰρ κἀκείνων, πλὴν ὀλιγίστων λέξεων ἣν σαφῆ, προστιθέντα δὲ ἣν εἰς τὴν ἑκάστου τῶν κελευομένων ὑπ᾽ αὐτοῦ πράττεσθαι τὸ [illegible] τῆς αἰτίας, ἐμηκύναμεν τὸν λόγον. ἔξω μὲν ὄντα τοῦ κατὰ τὸ κύριον σημαινομένου τῆς ἐξηγήσεως, εἰθισμένου δὲ ὡς ἔφην τοῖς ἐξηγηταῖς. ἀλλὰ καὶ τούτους αὐτοῦ τοὺς λογισμοὺς ἑτέρωθι διὰ βραχέων αὐτοῦ εἰρηκότος, οὐ δ᾽ ἐνταῦθα τὴν εὕρεσιν αὐτῶν ἡμεῖς προσεθήκαμεν, ἀλλὰ τὴν τάξιν ὑπαλλάξαμεν. ὅδε δὲ τοῦ νῦν προκειμένου παντὸς ὁ λόγος, καὶ γὰρ σαφής ἐστι καθ᾽ ἑαυτὸν ἐξεταζόμενος, καὶ τὴν αἰτίαν ἑκάστου τῶν λεγομένων ἔχει προειρημένην ἐν τοῖς περὶ τοῦ πήχεος λόγοις, ἀπὸ γὰρ τὰ καθόλου συμβουλευόμενος κατ᾽ ἐκεῖνον ἐπάγεται καὶ ταῦτα. πρῶτον μὲν τὸ σχῆμα τῆς ὅλης χειρὸς, εἶθ᾽ ἡ κατάτασις, εἶθ᾽ ἡ διάπλασις. ἐφ᾽ ᾗ θέσις ἐσχάτη. καὶ ταῦτ᾽ ἤτοι γε εἴη διαφθορά τις, ἢ ἀνάληψις. ἤδη προεγνωσμένοις οὖν

40 τούτοις ἔτι παρασπείροι βραχὺ μὴ σαφὲς ἐξηγησώμεθα διὰ τῶν ἑξῆς.

Ην μέν τις ἀποτανύσας τὴν χεῖρα ἐν τουτέῳ τῷ σχήματι διατείνῃ ὁ μῦς τοῦ βραχίονος κατατεταμένος, ἐπιδεθήσεται. ἐπὴν δ᾽ ἐπιδεθεὶς ξυγκάμψῃ τὸν ἀγκῶνα ὁ μῦς τοῦ βραχίονος, ἄλλο σχῆμα σχήσει.

Τῷ κατὰ τὴν λέξιν εἰρημένῳ λόγῳ προσθεῖναι χρὴ τὰ λεγόμενα πρόσθεν, ὡς ἐπειδὰν ἄλλο σχῆμα λάβῃ μετὰ τὴν ἐπίδεσιν ὁ μῦς τοῦ βραχίονος. ἔνια μὲν αὐτοῦ θλιβήσεται μόρια βιαίως ὑπὸ τῶν ἐπιδέσμων. ἔνια δὲ, χαλαροὺς καὶ περιρρέοντας αὐτοὺς ἕξει, καὶ συμβήσεται διὰ μὲν τὰ θλιβόμενα μόρια, φλεγμονὴν γενέσθαι. διὰ δὲ τὸ χαλαρὸν τῆς ἐπιδέσεως, διαστραφῆναι τὸ κῶλον. ὥς τ᾽ οὐ χρὴ μεταβάλλειν τὸ σχῆμα τῆς χειρὸς, ἀλλ᾽ αὐτὸ ἀεὶ φυλάττειν ἐξ ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ὡς καὶ πρόσθεν ἐρρέθη. εἰ δ᾽ αὖ πάλιν ἐμφυλάττῃς ἐν ᾧ κατατείνας ἐπιδήσεις, οὐδὲν μὲν οὔτε χαλαρὸν ἔσται τῆς ἐπιδέσεως, οὔτε βιαίως θλίβει. αὐτὸ δὲ σχῆμα μοχθηρὸν ὑπάρχει, ὡς ἐδείχθη πρόσθεν, ὀδύνην τε παρέξει καὶ δι᾽ ἐκείνην, φλεγμονήν.

Ικανωτάτη οὖν βραχίονος κατάτασις ἥδε. ξύλον πηχυαῖον ἢ ὀλίγῳ βραχύτερον ὁκοῖοι οἱ στειλαιοί εἰσι τῶν σκα-

50 φίων κρεμάσαι χρὴ ἔνθεν καὶ ἔνθεν σειρῇ δήσαντα. καθίσαντα δὲ τὸν ἄνθρωπον ἐφ᾽ ὑψηλοῦ τινὸς τὴν χεῖρα ὑπερκεῖσθαι ὡς ὑπὸ τῇ μασχάλῃ γένηται ὁ στειλαιὸς, ἔχων ξυμμέτρως. ὥς τε μόλις δύνασθαι καθίζεσθαι τὸν ἄνθρωπον. σμικροῦ δέοντα μετέωρον εἶναι, ἔπειτα θέντα τι ἄλλο ἔφεδρον καὶ ὑποθέντα σκύτινον ὑποκεφάλαιον ἢ ἓν ἢ πλείω, ὅκως ξυμμέτρως σχήσει ὕψος τοῦ πήχεος πλαγίου πρὸς ὀρθὴν γωνίην. ἄριστον μὲν σκύτος πλατὺ καὶ μαλθακὸν ἢ ταινίην πλατείην ἀμφιβάλλοντα τῶν μεγάλων τι σταθμίων ἐξαρτῆσαι ὅτι μετρίως ἕξει κατατείνειν, εἰ δὲ μὴ τῶν ἀνθρώπων ὅς τις ἐρρωμένος ἐν τούτῳ τῷ σχήματι τοῦ πήχεος παρὰ τὸν ἀγκῶνα καταναγκαζέτω ἐς τὸ κάτω.

Ὅτι τῇ φύσει δικαιοσύνης ἐστὶ, τὸ οἰκεῖον νέμειν ἑκάστῳ, οὐ κατὰ νόμον, ἀλλὰ τὸ κατὰ τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἔν τε τοῖς

κατὰ

κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιδέδεικται λόγοις. εἴρηται δὲ διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἤδη. καὶ πρός γε τούτῳ λέλεκται δίκαιον εἶναι σχῆμα τὸ φυλάττον ἑκάστου τῶν ἐν τῷ κώλῳ μορίων τὴν οἰκείαν θέσιν. ἐδείχθη δὲ ταυτὸ τοῦτο καὶ ἀνωδυνώτατον εἶναι. τῶν ἄλλων ἁπάντων ὅπερ ἐστὶν ἐν τῇ χειρὶ τοῦ βραχίονος ἐν ὀρθῇ γωνίᾳ τὴν πρὸς τὸν πῆχυν ἐργαζόμενον θέσιν. ἐν τούτῳ δὴ τῷ σχήματι καταστήσαντα τὴν ὅλην χεῖρα κελεύει τὸν μὲν ἄνθρωπον καθίσαι. παραθεῖναι δ' αὐτῷ ἔμπροσθεν ξύλον ἐγκάρσιον τηλικοῦτόν τε καὶ τοιοῦτον, ἡλίκον τε καὶ ὁποῖον τῶν σκαφίων εἰσὶν οἱ στειλειοί. σκαφίας δὲ δηλονότι κέκληκε δι' ὧν σκάπτομεν τὴν γῆν. ἐν οἷς εἰσὶ καὶ αἱ καλούμεναι δίκελλαι. μινύας δ' αὐτὰς ὀνομάζουσιν οἱ ἀττικοί. βούλεται δὲ τὸ παρατεταμένον ξύλον μὲν εἶναι ἀκίνητον ὡς μήτε ἀνωτέρω μήτε κατωτέρω μεθίστασθαι κατὰ τὴν χειρουργίαν. ἔξεστι δὲ τοῦτο σειραῖς αὐτοῦ δεθέντος ἐξ ἑκατέρου τῶν περάτων. ἃς σειρὰς ἐνάψαι χρὴ πρὸς ὑψηλόν τι, χάριν τοῦ κρεμᾶσθαι τὸν στειλειόν. ὑπερβάλλειν οὖν πρόσθεν αὐτοῦ τὸν θεραπευόμενον ἀξιοῖ τὴν χεῖρα. τοῦτο δ' ἔσται κατὰ τὴν μασχάλην ἐνταθέντος ἐγκαρσίου τοῦ στειλειοῦ. τὸν δ' ἄνθρωπον αὐτὸν οὐ καταζὲς ὁ βραχίων κελεύει καθίζειν οὕτως ὑψηλόν, ὡς μικροῦ δεῖν μετέωρον εἶναι. καθίζειν μὲν οὖν αὐτὸν προστάττει βουλόμενος αὐτὸν ἐξαρκέσαι τῇ χειρουργίᾳ, καὶ μὴ κάμνειν ἑστῶτα. μὴ ταπεινὸν δὲ τοῦτο πράττειν, ἀλλ' ὡς ἄν τις μάλιστα καθήμενος ὑψηλότερος γένηται. καὶ διὰ τὸ ἰατρεῖν μὲν ὅπως ὀρθῶς ἐνεργῇ καὶ μὴ ἐπὶ πλεῖστον ἀναγκάζοιτο νεύειν κάτω. χειριζομένῳ δ' αὐτῷ βέλτιον οὕτω καθῆσθαι. πεφύκασι γὰρ ἐν ταῖς κατατάσεσι τῆς χειρὸς οἱ κάμνοντες ὀδυνώμενοι, καὶ συνακολουθοῦντες τοῖς κατατείνουσιν ἐπανατίθεσθαί τε καὶ μηκέτι φυλάττειν ἀκριβῶς τὴν ἐξ ἀρχῆς ἕδραν. ἐν τούτῳ δὲ συμβαίνει τὴν κατάτασιν ἐκλύεσθαι. ὅπως οὖν μὴ γίγνοιτο τοῦτο κατὰ τὸν ἔσχατον ὅρον τῆς ὑψηλῆς καθήσεως τὸν πεπονθότα σχηματίζειν μετέωρον, εἰ βραχὺ μετεωρισθείη στήσεται. τοῦτο δὲ ποιήσας οὔτ' αὐτὸς ἑαυτὸν οὔτε τοὺς ἄλλους λήσεται. μὴ λαθὼν δὲ ῥᾳδίως αὖθις ἐπὶ τὸ πρῶτον σχῆμα πρὸς τῶν ἄλλων ἀχθήσεται. καὶ αὐτὸς ὑφ' ἑαυτοῦ. καὶ μὴν δὴ καὶ ὅτι τοῖς μὲν οὕτω καθημένοις ἐπὶ τὸ στῆναι βραχυτάτη μεταβολή. τοῖς ταπεινοῖς δὲ παμπόλλη. ὥστε καὶ τὴν ἐκ τοῦ μεταβάλλειν τι τῆς καθέδρας σχῆμα βλάβην ἐσομένην. ἐλαχίστην μὲν γίγνεσθαι τοῖς ὑψηλοῖς καθημένους. μεγίστην δὲ, τοῖς ταπεινοῖς. εὔδηλον οὖν ὅτι διὰ τοῦτο χρῆται καὶ τῷ πλαγίῳ ξύλῳ κατὰ τὴν μασχάλην, ἵνα μὴ κατατεινομένης τῆς χειρὸς ἀκολουθῶν ὁ ἄνθρωπος ἐκλύῃ τὴν τάσιν ὅπερ ἡμεῖς εἰώθαμεν ἄνευ ξύλου πολλάκις ἐργάζεσθαι διὰ βρόχων περιβεβλημένων τῇ μασχάλῃ. χρὴ δὲ δηλονότι τῶν βρόχων τούτων τὰ πέρατα τείνεσθαι πρὸς τοὐπίσω, καθάπερ πάλιν ἑτέρων βρόχων περιθέσει διατεινομένων ἐφ' ἑκάτερον τὸ κατεαγὸς ὀστοῦν. ὅταν ἡ διὰ τῶν χειρῶν κατάτασις ἐνδεεστέρα τοῦ προσήκοντος ᾖ. ταύτης δέ ποτε μόγις ἐλπὶς εἰς ἀνύσειν τὸ δέον. ὥσπερ ἐπὶ τῶν παιδίων οὐδὲ μία χρεία βρόχων. ἔτι δὲ μᾶλλον οὐδ' ὀργάνων ἐχόντων ἄξονας, οἷς περιβάλλονται τὰ πέρατα τῶν βρόχων ἰσχυροτέραν ἐργαζόμεθα τὴν ἀντίτασιν. καὶ μάλιστά γε τούτῳ τῷ τρόπῳ τῆς ἀντιτάσεως ἐπὶ τῶν ἐξαρθρημάτων χρώμεθα. τοῦ δὲ νῦν ἀξιουμένου γίγνεσθαι τρόπου κατατάσεως ὅτι καὶ τουτέστιν ἐστηρίχθαι βούλεται τὸν πῆχυν ἐπί τινος ὃ οὗτος ὠνόμασεν ἐφέδρας τουτέστιν ἐπί τινος τοιούτου, ἐφ' οὗ καθεζόμενος ἑδραίως ἐπικειμένων αὐτῷ σκυτίνων ἐπικεφαλαίων εἶτ' ἐξάπτεσθαι κατὰ τὸ κάτω πέρας τοῦ βραχίονος τὸ κατ' ἀγκῶνα τῶν βάρος ἐχόντων τι σωμάτων. αὐτὸς δ' εἶπεν τῶν σταθμίων τι. ταῦτα δ' ἐστὶν οἷς χρώμεθα συνήθως ἐξ ὕλης χαλκοῦ καὶ σιδήρου καὶ μολίβδου γεγονός. καὶ μέντοι καὶ ὡς ἱμάντα χρὴ πλατὺ καὶ μαλθακὸν ἢ ταινίαν εὔζωνον δηλονότι περιβεβλῆσθαι τῷ κάτω πέρατι τοῦ βραχίονος. ἐξ οὗ τῶν   ἡ ἐξάρτησις ἔσται.

Ο δὲ ἰητρὸς ὀρθὸς μὲν ἐὼν χειριζέτω τὸν ἕτερον πόδα ἐπὶ ὑψηλοτέρου τινὸς ἔχων. κατορθώσας δὲ τοῖσι θέναρσι τὸ ὀστέον ῥηϊδίως δὲ κατορθώσεται. ἀγαθὴ γὰρ ἡ κατάτασις ἢν τις καλῶς παρασκευάσηται. ἔπειτα ἐπιδεέτω τάς τε ἀρχὰς βαλλόμενος ἐπὶ τὸ κάτηγμα, καὶ τἄλλα πάντα ὥσπερ πρότερον παρῃνέθη χειριζέτω. καὶ ἐρωτήματα ταῦτα ἐρωτάτω. καὶ σημείοισι χρήσθω τοῖσιν αὐτοῖσιν. ἢν μετρίως ἔχει ἢ οὔ. καὶ διὰ τρίτης ἐπιδείτω. καὶ ἐπὶ μᾶλλον πιεζείτω.

Ὡς ἑδραιότερον αἱρεῖται τοῦτο τὸ σχῆμα τῷ χειρουργοῦντι, καθάπερ ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον ἠξίωσε γράψας. ἑστῶτι δ' ἰδέῃ ἐπ' ἀμφοτέρων, βεβηκότι ἐξ ἴσου τῶν ποδῶν. ἄλλως δρῶν γε τῷ ἑτέρῳ βεβηκότι, μὴ τῷ κατὰ τὴν δρῶσαν χεῖρα.

Καὶ ἑβδομαῖον ἢ ἐνναταῖον ἐν νάρθηξι δησάτω. κἢν ὑποπτεύσῃ μὴ καλῶς κεῖσθαι τὸ ὀστέον μεσηγὺ τουτέου τοῦ χρόνου λυσάτω, καὶ ἐπιθετησάμενος μετεπιδησάτω.

Ὅπερ ἐπὶ τοῦ πήχεος εἴρηκα ἔμπροσθεν ἀξιώσας προσυπακούειν σε τοῦτο, καὶ νῦν ἀξιῶ κατὰ λόγον πάντων ἀποβαινόντων ἐν ταύτῃ τοῦ χρόνου τῇ προθεσμίᾳ τοὺς νάρθηκας ἐπιβάλλειν. ἀλλ' ἐπὶ μὲν τοῦ πήχεος ἑβδομαῖον ἁπλῶς ἐκέλευσε νάρθηξι δεσμεῖν. ἐπὶ δὲ τοῦ βραχίονος τῷ καλουμένῳ παραδιαζευκτικῷ συνδέσμῳ, τὴν ἑρμηνείαν ἐποιήσατο. φησὶ μὲν ὡς ἑβδομαῖον ἢ ἐνναταῖον ἐν νάρθηξι δησάτω. διὰ γὰρ τὸ μέγεθος τῶν περὶ τὸν βραχίονα μυῶν, ἐν πλείονι χρόνῳ τελείως ἰσχνὰ καὶ δυσπαθῆ γίνεται τὰ περὶ τὸ κάταγμα μόρια. τοιούτων δὲ ὄντων αὐτῶν ἐλέχθη καιρὸς εἶναι τῆς τῶν ναρθήκων ἐπιθέσεως.

Κρατύνεται δὲ μάλιστα βραχίονος ὀστέον ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν. ἐπὴν δὲ ταύτας ὑπερβάλῃ, λύειν χρὴ καὶ ἐπὶ ἧσσον πιέζειν τοῖσιν ὀθονίοισιν καὶ ἐπ' ἐλάσσοσιν ἐπιδεῖν. δίαιταν δὲ ἀκριβεστέρην τινὰ ἢ τὸ πρότερον διαιτᾶν καὶ πλείω χρόνον. τεκμαίρεσθαι δὲ πρὸς τοῦ οἰδήματος τοῦ ἐν ἄκρῃ τῇ χειρὶ τὴν ῥώμην ὁρῶν.

Τὸ διὰ πώρου συνάπτεσθαι τὰ κεχωρισμένα μόρια τοῦ ξυντριβέντος ὀστοῦ κρατύνεσθαι, βέβληκεν, ὡς καὶ πρόσθεν, ἐπὶ τοῦ πήχεος. ὅσῳ δὲ μεῖζον ἐστὶ τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν. τοσούτῳ δηλονότι καὶ ὁ χρόνος αὐτῷ τῆς πωρώσεως μακρότερος γίγνεται. τὰ δ' ἄλλα πάντα διὰ τῶν ἐπὶ τοῦ πήχεος εἰρημένων ἐστὶ δῆλα. μηδεμιᾶς οὖν ἐξηγήσεως δεόμενα.

Π ροσξυνίεσθαι δὲ χρὴ καὶ τάδε, ὅτι βραχίων κυρτὸς πέφυκεν ἐς τὸ ἔξω μέρος, καὶ διαστρέφεσθαι φιλέει, ἐπὴν μὴ καλῶς ἰητρεύηται. ἀτὰρ καὶ τἄλλα πάντα ὀστέα ἅπερ πέφυκε διεστραμμένα ἐς τοῦτο καὶ ἰητρευόμενα φιλέει διαστρέφεσθαι ἐπὴν κατεαγῇ. χρὴ τοίνυν ἐπὴν τοιοῦτό τι ὑποπτεύηται, ταινίῃ πλατείῃ προσπεριλαμβάνειν τὸν βραχίονα κύκλῳ περὶ τὸ στῆθος περιδέοντα. καὶ ἐπὴν ἀναπαύεσθαι μέλλῃ μεσηγὺ τοῦ ἀγκῶνος καὶ τῶν πλευρέων σπλῆνά τινα πουλύπτυχον πτύξαντα ὑποτιθέναι. ἢ ἄλλο τι τουτέῳ ἔοικεν. οὕτω γὰρ ἂν ἰθὺ τὸ κύρτωμα τοῦ ὀστέου γένοιτο. φυλάσσεσθαι δὲ μέντοι χρή, ὅπως μὴ ἢ ἄγαν ἐς τὸ ἔσω μέρος.

Τὰ κατὰ τὴν ῥῆσιν ὅλην, ἄχρι τῆς τελευτῆς τοῦ κατὰ τὸν βραχίονα λόγου, πάντ' ἐστὶ σαφῆ. καὶ γὰρ τὴν αἰτίαν αὐτὸς εἶπε τῆς ἐνθάδε τοὐκτὸς διαστροφῆς καὶ τὴν ἐπανόρθωσιν ἐκ τῆς ἐνθάδε τἀναντία περιρροπῆς. ἐδίδαξε καὶ τὸν πολύπτυχον σπλῆνα, καὶ μεταξὺ τῶν πλευρῶν τε καὶ τοῦ ἀγκῶνος ἐκέλευσε τιθέναι χάριν τοῦ τὸν
10 βραχίονα μὴ ψαύειν τῶν πλευρῶν, ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ χώρας οὔσης κἂν εἰς ἐκείνην ὠθούμενος ὑπὸ τῆς τῷ στήθει προσαγούσης αὐτῷ ταινίας ἀδιάστροφον γίγνεσθαι, τῆς φυσικῆς αὐτοτέρως εἰς τὴν ἔξωθεν χώραν ἐκτροπῆς ἐπανορθουμένης ὑπὸ τῆς ἔσω ῥοπῆς.

Περὶ ποδὸς καὶ ἄκρας χειρός.

Π οὺς δὲ ἀνθρώπου ἐκ πολλῶν καὶ μικρῶν ὀστέων ξύγκειται, ὥσπερ χεὶρ ἄκρη.

Ἀναλογία τίς ἐστι τοῖς τῆς χειρὸς ὅλης μέρεσι πρὸς τὰ τοῦ σκέλους. ὁποῖον μὲν γὰρ ἐν τῇ χειρὶ βραχίων ἐστί, τοιοῦτον ἐν τῷ σκέλει μηρός. ὁποῖον δὲ ἐν ἐκείνῃ πῆχυς, ἐν σκέλει κνήμη. καὶ δὴ τὸ λοιπὸν μέρος ἡ ἄκρα χεὶρ ἀνάλογόν ἐστι ποδί. περὶ ὃν οὐδὲν ἴδιον ὄνομα τοιοῦτον ἔχομεν ἄκρας χειρός, ὁποῖον πούς ἐστιν χωρὶς τοῦ σκέλους. εἰκότως οὖν καὶ πόδα μὲν ἁπλῶς εἶπε μὴ προσθεὶς ἄκρον. χεῖρα δὲ οὐκέθ' ἁπλῶς ὠνόμασεν, ἀλλ' ἄκραν προσέ-
20 θηκε. ταῦθ' ἡμῖν ὑπὲρ τῆς τῶν ὀνομάτων χρήσεως αὐτάρκως εἴρηται. περὶ δὲ τῶν πραγμάτων αὐτῶν, ἐφεξῆς λέγομεν. ἀκόλουθος μὲν ἦν ὡς ἔμπροσθεν δῆλον, ὁ περὶ τῆς ἄκρας χειρὸς λόγος. ὁ δ' οὐ περὶ ταύτης μόνης, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ ποδὸς ἅμα διδάσκει. καὶ πλείω λόγον ὑπὲρ ἐκείνου ποιεῖται, διότι πλείστης ἐπιμελείας δεῖται. φησὶν οὖν ἐκ πολλῶν καὶ μικρῶν ἄμφω συγκεῖσθαι τὰ μόρια. προστιθέντες δ' ἡμεῖς εἴπωμεν ἂν καὶ σκληρῶν. ἀμύελά τε γάρ ἐστι καὶ ἥκιστα συῤῥαγώδη. λιθιδίοις ἐοικότα μικροῖς. ἔστι δὲ ὅλης τῆς χειρὸς ἀναλογία πρὸς ὅλῳ τῷ σκέλει. οὕτως καὶ τοῖς ἄκροις αὐτῶν. ὁποῖος μὲν γάρ ἐστιν ἐν χειρὶ καρπός, τοιοῦτος ἐν ποδὶ ταρσός. ὁποῖον δὲ μετακάρπιον ἐν χειρί, τοιοῦτον τὸ πεδίον ἐν ποδί. περὶ δὲ τῆς τῶν δακτύλων ἀναλογίας κἂν ἐγὼ μὴ λέγω δῆλον. ἔξωθεν δὲ τῶν εἰρημένων ἐστὶν ἐν τῷ ποδὶ τὰ κατὰ τὴν πτέρναν ὀστᾶ, διὸ καὶ τοῦ ποδὸς ὁ λόγος αὐτῷ γίγνεται μακρότερος ἤπερ τῆς ἄκρας χειρός. ὅσα μὲν γὰρ πρὸς ἐκείνην αὐτῷ κοινὰ πρότερον δεδήλωθεν. ὅσα δὲ ἴδια προσέθηκεν ἐκείνοις ἐφεξῆς. ὁ μὲν οὖν καρπὸς ἐξ ὀκτὼ πάντων ὀστῶν σύγκειται. τὸ δὲ μετα-
30 κάρπιον, ἐκ τεττάρων. ἕκαστος δὲ τῶν δακτύλων ἐκ τριῶν. ὡς εἶναι τὰ πάντα τῆς ἄκρας χειρὸς ἑπτὰ καὶ εἴκοσι. τά γε μὴν τοῦ ποδὸς αὐτῶν μὲν τῶν δακτύλων ἐστὶ τέσσαρα καὶ δέκα. δύο γὰρ ὀστᾶ μέγας ὁ δάκτυλος αὐτοῦ ἔχει. τὸ δὲ πεδίον ἐκ πέντε σύγκειται. καὶ διὰ τοῦτ' ἀμφοτέρων τῶν μορίων ἐννεακαίδεκα ἐστὶν ὅσαπερ ἐν ἄκρῃ χειρὶ μετακαρπίου τε καὶ δακτύλων. ἐνὶ μὲν γὰρ ἀπολείπεται τὸ μετακάρπιον ὀστοῦ τοῦ πεδίου. ἑνὶ δ' οἱ δάκτυλοι τῆς χειρὸς ὀστῷ πλεονεκτοῦσι τῶν ἐν τῷ ποδί. καὶ διὰ τοῦτο συναμφότερα συναμφοτέροις, ἴσον ἔχει τὸν ἀριθμόν. λοιπὸν ἐν χειρὶ μὲν ὁ καρπὸς ἐξ ὀκτὼ τῶν πάντων ὀστῶν ἐστιν. ἐν ποδὶ δὲ ταρσός, ἅμα τῇ πτέρνῃ τε καὶ ἀστραγάλῳ τῶν πάντων ὀκτώ. τοῦ γὰρ τῆς πτέρνης ὀστοῦ μεγίστου ὄντος ἁπάντων τῶν ἐν ἄκροις, ἀμφοτέροις τοῖς κώλοις ὑποστηριγμένου τε τῷ ἀστραγάλῳ καὶ τῇ κνήμῃ καὶ σχεδὸν ὅλον τὸ σῶμα βαστάζοντος ὁπόταν ὀρθοὶ στῶμεν. ἐν δὲ τοῖς πρόσω μέρεσι συνηρθρωμένου πρὸς τὸ κυβοειδές, ὥσπερ γε καὶ τοῦ ἀστραγάλου κεφαλὴ πρὸς τὸ σκαφοειδές. οἷς ἀμφοτέροις ἄλλα τε περιδιήρθρωται τὰ κατὰ τὸν ταρσὸν τοῦ ποδὸς μάλιστα κείμενα. καὶ εἴ-
40 περ τις ἐθέλει καὶ τὸν ἀστράγαλον ἄκρον τῷ σκέλει προσνέμειν, ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς ἔσται τῶν ὀστῶν ἐν ἑκατέρῳ πέρατι τῶν κώλων. ὥστε τρόπῳ διδασκαλίας, οὐκ αὐτῇ τῶν πραγμάτων τῇ φύσει διαφέρεσθαι τοὺς ζ. καὶ κ. εἶναι λέγοντας ὀστᾶ πρὸς τοὺς ϛ. καὶ κ. εἰπόντας. εἰ μὲν γὰρ προσνέμοις ἄκρῳ τῷ σκέλει τὸν ἀστράγαλον ζ. καὶ κ. ἔσται. χωρὶς δὲ ἐκείνου τὰ πάντα τοῦ ποδὸς ϛ. καὶ κ. ὀστᾶ γίνεται. διὰ τοῦτ' οὖν ὀρθῶς προσεῖπεν. πούς δὲ ἀνθρώπου ἐκ πολλῶν καὶ μικρῶν σύγκειται ὀστῶν, ὥσπερ καὶ χεὶρ ἄκρη. τὸν μὲν λόγον ποιούμενος ὡς πρὸς εἰσαγομένους καὶ ἀνατετμηκότας. ἀναμιμνήσκων δὲ ὧν ἐμάθομεν εἰς τὰ παρόντα χρησίμων. οὐ γὰρ δὴ τοῦτο μόνον εἰδέναι προσήκει ὡς ἐκ πολλῶν καὶ σκληρῶν καὶ μικρῶν ὀστῶν ἑκάτερον ὧν εἴπομεν σύγκειται. προσαναμεμνῆσθαι δὲ χρὴ καὶ τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος ἑκάστου, καὶ τὴν πρὸς τὰ πλησιάζοντα σύνθεσιν. ὅπερ ὀνομάζεται θέσις. ἵν' ὅταν ἐκ τῆς ἰδίας χώρας κινηθῇ τι τῶν ἐν τούτοις τοῖς μέρεσιν ὀστῶν, ἑτοίμως αὐτῷ
50 καταντῶμεν.

Κ ατάγνυται μέν, οὐ πάνυ τι ταῦτα τὰ ὀστέα, ἢν μὴ ξὺν τῷ χρωτὶ τιτρωσκομένῳ ὑπὸ ὀξέος τινὸς ἢ βαρέος. τὰ μὲν οὖν τιτρωσκόμενα, ἐν ἑλκωσίων μέρει εἰρήσεται ὡς χρὴ ἰητρεύειν.

Χρῶτα καλοῦσιν οἱ ἴωνες, ὃ ἦν τοῦ σώματος ἡμῶν σαρκῶδες. ἐν ᾧ μάλιστα γένει τὸ δέρμα καὶ οἱ μύες εἰσὶν ἐφεξῆς δὲ οἱ ὑμένες. καὶ σπλάγχνα. τὸ δὲ τῶν ὀστῶν γένος, οὐκ ὀνομάζουσι χρῶτα. καθάπερ οὐδὲ τοὺς χόνδρους οὐδὲ
» τοὺς συνδέσμους. οὕτως οὖν καὶ Ὅμηρος φαίνεται τῇ προσηγορίᾳ χρώμενος. ἐν οἷς φησὶν αἰεὶ τῷ γένει ἔσται χρὼς
» ἔμπεδος ἢ καὶ ἀρείων. καὶ ἔμπαλιν ὡς ἂν μὴ κλαίουσα κατὰ χρῶτα καλὸν ἰάπτῃς. ὁ τοίνυν προσεῖπεν ἐνθάδε τῶν προειρημένων μορίων, ἅπερ ἦν πούς τε καὶ ἄκρα χείρ, οὐ πάνυ τι κατάγνυσθαι φησὶν τὰ ὀστᾶ χωρὶς ἕλκους. τῷ γὰρ ξὺν χρωτὶ τιτρωσκομένῳ, τὸ αὐτὸ σημαίνει τῷ μεθ' ἕλκους. οὐδὲ διάφορον οἶδε κατὰ τὸν ἐνεστῶτα
» λόγον ἕλκους εἰπεῖν ἢ τραύματος. ὀλίγιστον δέ ἐστι ἐν ἄκροις τοῖς κώλοις. τὸ δὲ σαρκῶδες ὥσπερ πλεῖστον ἐν βραχίοσί τε καὶ

χόνι τε καὶ μηρῷ. τοῦτ' οὖν τὸ ὅλον ἕτοιμος πάσχει προσπεσόντος τινὸς ἔξωθεν ἄκρᾳ χειρὶ καὶ ποδὶ τοῦ δυναμένου κατάξαι τι τῶν ἐν αὐτοῖς ὀστῶν. αἰτίαι γάρ εἰσι γοῦν γενικώταται τέσσαρες ὀστῶν κατάγματος. ἤτοι θλάσαι τι δυνάμενον ἰσχυρῶς ἐμπεσὸν, εἶναι δὲ δῆλον, ὅτι χρὴ τὸ τοιοῦτον σῶμα σκληρὸν μὲν κατὰ τὴν οὐσίαν. οὐ σμικρὸν δὲ κατὰ τὸν ὄγκον. ἢ διατεμνόμενον τὸ δέρμα μόνον. ἢ τι τῶν μετ' αὐτὸ τὸ μέχρι τῶν ὀστῶν. ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ὀστᾶ. καὶ καλεῖ γ' ἕδραν αὐτὸς τὸ τοιοῦτον πάθημα τῶν ὀστῶν ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τραυμάτων. καὶ μέντοι καὶ καθαλλόμενοί τινες ἀφ' ὑψηλοῦ διέκλασαν ἤτοι τῆς κνήμης ὀστοῦν, ἢ τὸ τοῦ μηροῦ ξηροτέρων αὐτοῖς καὶ οὐ πάνυ πυκνῶν ὄντων. ἴδωμεν δὲ καὶ κατὰ παλαίστραν καὶ κάταγμα γιγνόμενον κατὰ περίκλασιν. οὕτως γὰρ ἄν τις ὀνομάσειε σαφῶς ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ συντριβέντος τὴν κνήμην μετὰ τῆς περόνης, ἅμα τραύματι μεγάλῳ γυμνωθέντων τῶν ὀστῶν. συνέβη γὰρ ἐκεῖνο γενέσθαι τὸ κάταγμα τῆς κνή-
10 μης ἐγκαρσίας ὑποβεβλημένης τῷ τοῦ παλαίοντος κώλου. καταναγκαζομένων αὐτῆς κάτω τῶν περάτων ἀμφοτέρων, τῶν τε πρὸς τῷ ποδὶ παραπλησίου συμβαίνοντος τῷ γιγνομένῳ πέρατι κλώμενα ξύλα κατὰ προαίρεσιν ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν. ἐπιτιθέντες γὰρ αὐτὰ καθ' ἑκατέρου μηροῦ λοξὰ κατὰ τῶν χειρῶν ἑκάτερον τὸ ἄκρον ἰσχυρῶς ἀναγκάζοντες κάτω, κατὰ τὸ μέσον αὐτῶν ὁρῶμεν ῥηγνύμενα. ὥσπερ οὖν οὔτε μέγα ξύλον οὔτ' εὔτονον. ἀλλὰ καὶ σμικρὸν καὶ ἄρρωστον ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ κλῶμεν. οὕτως ἐπειδὰν ὀστοῦν ἀσθενὲς ᾖ φύσει, κατὰ τὰς εἰρημένας ἐνεργείας διακλᾶται μέσον τοιούτων. ἀλλ' ὁ τοιοῦτος τρόπος τῶν παλαισμάτων ἐν ἄκροις τοῖς κώλοις ὀστῶν οὐδ' ὅταν ἀφ' ὑψηλοῦ πηδήσαντες, ἢ καταφερομένοις τηρήσουσιν ἐπὶ τῆς γῆς. ἢ βιαίως τὸν πόδα διαστρέψαντες. μᾶλλον γὰρ ἐν ταῖς τοιαύταις πληγαῖς οἱ σύνδεσμοι τῶν ὀστῶν ἤπερ αὐτὰ κατάγνυνται. τοῦτο δ' αὐτοῖς συμβαίνει καὶ διὰ τὴν σμικρότητα μὲν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν σκληρότητα μᾶλλον. οὐ μὴν οὐδὲ τοῖς ἔξωθεν αὐτοῖς ἐκπιπτόντων σφοδρῶς δύναται τι ῥᾳδίως συντρῖψαι, μὴ σκληρότερόν τε τῶν
20 ὀστῶν ὑπάρχον. ἀξιόλογον δὲ τῷ μεγέθει. τὸ δὲ τοιοῦτον, οὐδὲ τοῦ δέρματος φείδεται. καθάπερ οὐδ' ὅταν ὀξὺ τὸ τιτρῶσκον ᾖ. καὶ γὰρ καὶ τοῦτο φθάνει προδιατέμνον τε τοῖς ὀστοῖς ἐπίκειται, πρὶν ἐντυχεῖν αὐτοῖς, ὅπερ εὐλόγως ἔφη. μὴ πάνυ τι καταγνύσθαι τὰ ὀστᾶ ταῦτα χωρὶς ἕλκους. ἀλλ' ἐπεὶ μέλλει περὶ τῶν μεθ' ἕλκους καταγμάτων ἰδίαν ποιεῖσθαι τὴν διδασκαλίαν ἐν τοῖς ἐφεξῆς, εἰς ἐκεῖνο τοῦ βιβλίου. χωρίον ἀνέβαλε καὶ τὸν περὶ τούτων λόγον.

H Ἢν δέ τι κινηθῇ ἐκ τῆς χώρης. ἢ τῶν δακτύλων ἄρθρον. ἢ ἄλλο τι τῶν ὀστέων τοῦ ταρσοῦ καλεομένου, ἀναγκάζειν μὲν χρὴ ἐς τὴν ἑωυτοῦ χώρην ἕκαστον. ὥσπερ καὶ τὰ ἐν τῇ χειρὶ εἴρηται.

Οὐχ ὡς προειρηκώς τι περὶ τῶν ἐν τῇ χειρὶ ζωισαμένων ὀστῶν εἶπε τὸ, ὥσπερ καὶ τὰ ἐν τῇ χειρὶ ἀλλ' εἰ καὶ οὕτως ἔτυχεν εἰπὼν ἀναγκάζειν μὲν χρὴ εἰς τὴν ἑαυτοῦ χώραν ἕκαστον τῶν ἐν τῷ ποδί. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον χρὴ καὶ τὰ ἐν τῇ χειρί. γέγραπται δὲ ἔν τισι μὲν ἀναγκάζειν. ἔν τισι δὲ καταναγκάζειν εἴρηται. σημαίνει δ' ἡ λέ-
30 ξις τοιόνδε. ἐπὶ μὲν τιθέντα ἐν τῇ οἰκείᾳ χώρᾳ τὸ κινηθὲν ὀστοῦν. κινεῖται δὲ ἀπορρηγνυμένων τῶν συναπτόντων αὐτὰ πρὸς τὰ πλησιάζοντα συνδέσμων, ἀλλὰ οὔτε πάντες οἱ περιέχοντες ἐγκύκλως σύνδεσμοι τὸ κινηθὲν ὀστοῦν ἀπορρήγνυνται. σπάνιον γὰρ ἀκριβῶς τὸ τοιοῦτον, καταλειπὸν ἅπασαν τὴν ἑαυτοῦ χώραν τὸ βλαβὲν οὕτως ἀναπηδᾷν πρὸς τὸ δέρμα καὶ μάλιστα οἷς ἐστι χαλαρόν. ὥστε γε σύντομον αἰσθάνεται τὴν ἑαυτοῦ φορὰν τοῦ κινηθέντος ὀστοῦ. διὰ τοῦτο οὖν οὐδὲ εἰς τὸ κάτω τοῦ ποδὸς εἴωθε τὰ πολλὰ τὸ κινηθὲν ὀστοῦν ἐξίσχειν, ὅτι σκληρόν ἐστι καὶ παχὺ τὸ ταύτης δέρμα τὸ καλούμενον ἴχνος. ἀλλὰ καὶ διότι τὰ πλεῖστα τοὐπίπαν ἐκ τῶν ἄνω μερῶν ἐμπίπτει τῷ ποδί. μόνως οὖν οὗτος εἰς τὸ κάτω μέρος ἐκστήσεται τὸ κινηθὲν ὀστοῦν, ὅταν ἀφ' ὑψηλοῦ τινὸς ὁ ἄνθρωπος ἐπὶ λίαν τραχεῖς ἐξοχὰς ἢ ὀξείας ἔχοντα πηδήσηται. τὰ μὲν οὖν πάντοθεν ἀπολυθέντα τελέως, ὁκόταν τῆς ἑαυτοῦ χώρας εἴτε κάτω τοῦ ποδὸς εἴτ' ἄνωθεν χωρήσειε, χαλεπώτερόν ἐστιν εἰς τὴν οἰκείαν ἐμβαλεῖν χώραν. εἰ δέ γε καὶ σπανίως ἀτυχηθείη τινὰ τὸ ἔργον. ἀλλὰ καὶ τὸ φυλάξαι γε τὴν χώραν ἀεὶ χαλαρόν. ἔνθα γὰρ ὀστοῦν πάλιν
40 σφοδρότερον κινηθῇ κλίσεται τῶν κρατούντων αὐτὸ συνδέσμων. οὐκ ἔχοντα δὲ ἐκ μέρους μὲν ἐχόμενα. φυλαττομένων ὑμῶν τῶν συνδέσμων. ἐκ μέρους δ' ἀπολυμένα καθάπερ ἂν ἀπορραγῶσιν ἐν προκύπτειν εἴωθε. διατείνοντας οὖν ὅλον τὸν πόδα καταναγκάζειν αὐτὸν προσήκει.

K Ἀνιητρεύειν δὲ κηρωτῇ καὶ σπλήνεσι καὶ ὀθονίοισιν, ὥσπερ καὶ τὰ κατήγματα. πλὴν τῶν ναρθήκων. τὸν μὲν αὐτὸν τρόπον πιέζοντα. διὰ τρίτης δὲ ἐπιδέοντα. ὑποκρινέσθω δὲ ὁ ἐπιδεόμενος παραπλήσια, ὅκωσπερ καὶ ἐν τοῖσι κατήγμασι. καὶ περὶ τοῦ πεπιέχθαι. καὶ περὶ τοῦ χαλαρὰ εἶναι.

Ὁποίαν ἐπὶ τῶν καταγμάτων ἐκέλευσε θεραπείαν, τοιαύτην ἀξιοῖ σε ποιεῖσθαι καὶ νῦν ἐπὶ τῶν ἐν ἄκροις τοῖς κώλοις κινηθέντων ὀστῶν. καὶ γὰρ ἀπὸ διατάσεως ἄρξασθαι χρὴ χάριν τοῦ καλῶς διαπλάσαι τὰ κεκινημένα τῶν ὀστῶν. καὶ μετὰ τὴν διάπλασιν ἐπιδοῦντα, τῶν αὐτῶν ὑποστοχάζεσθαι σκοπῶν. ἀφλέγμαντόν τε μὲν γὰρ εἶναι βουλόμεθα τὸ μόριον, ἐσφίγχθαι τε καὶ διακρατεῖσθαι τὸ πεπλασμένον ὀστοῦν ὑπὸ τῶν ὀθονίων.
10 ἐκθλίβειν δ' ἔμπροσθεν ταῦτα οὐ δυνάμενα γενέσθαι καλῶς, ἄνευ τοῦ τὸ μὲν ἐν τοῖς πεπονθόσι μορίοις αἷμα πρὸς τὴν ἀρχὴν τοῦ κώλου καὶ τὸ πέρας ἐκθλίβεσθαι. κωλύεσθαι δ' ἐπιρρεῖν ἄλλο. πρὸς ταῦτα δ' οὖν ἔτι μεμνῆσθαι σκοποῦντες εὕρωμεν ἅπασαν τὴν καταγματικὴν ἐπίδεσιν, ἣν κελεύει ποιεῖσθαι, πλὴν τῶν ναρθήκων, ἐπειδὴ τοῦ μέρους ἡ φύσις οὐ προσίεται τὴν τούτων ἐπίθεσιν, ὁμαλὴν γὰρ εἶναι δεῖ τὴν ἐπιφάνειαν τῶν μερῶν οἷς μέλλομεν ἐπιβαλεῖν νάρθηκας. οὐ μὴν τοιοῦτος ἐστὶν ὁ ταρσὸς τοῦ ποδός.

Λ Γεῖν δὲ γίνεται ἐν εἴκοσιν ἡμέρῃσιν τελέως ἅπαντα. πλὴν ὁκόσα κοινωνέει τοῖσι τῆς κνήμης ὀστέοισι. καὶ αὐτὸ κατ' ἴξιν. ξυμφέρει δὲ κατακεῖσθαι τοῦτον τὸν χρόνον. ἀλλὰ γὰρ οὐ τολμέουσιν ὑπερορῶντες τὸ νόσημα. ἀλλὰ περιέρχονται πρὶν ὑγιέες γενέσθαι. διὰ τοῦτο καὶ οἱ πλεῖστοι οὐκ ἐξυγιαίνουσι τελέως. ἀλλὰ πολλάκις αὐτέων ὁ πόνος ὑπομιμνήσκει εἰκότως. ὅλον γὰρ τὸ ἄχθος τοῦ σώματος οἱ πόδες ὀχέουσιν. ὁκόταν οὖν μήπω ὑγιέες ἐόντες,

ὁδοιπορέουσι φλαύρως ξυναλθάσεται τὰ ἄρθρα τὰ κινηθέντα. διὰ τοῦτο ἄλλο τι καὶ ἄλλοτε ὀδυνῶνται τὰ πρὸς τῇ κνήμῃ. τὰ δὲ κοινωνέοντα τοῖσι τῆς κνήμης ὀστέοισι, μείζω τὲ τῶν ἑτέρων ἐστὶ, καὶ κινηθέντων τούτων πουλυχρονιωτέρη ἡ ἄλθαξις. ἴησις μὲν οὖν ἡ αὐτή.

Λέγει τῆς ὅλης κνήμης, εἴγε καὶ τὸ κατὰ τὴν λέξιν αὐτὸ σημαίνει τὸ κατ' εὐθὺ πολλάκις ἐν πολλοῖς εἰρημένον ἀλλὰ καὶ κατωτέρω τρεῖς ἐφεξῆς κέχρηται τῷ ὀνόματι περὶ κνήμης διαλεγόμενος ἐν τῇ ῥήσει. τοῦ γοῦν μηροῦ ἡ κεφαλὴ ὑπερέχει τὸ ὑπερθεν τοῦ σώματος, αὕτη τὲ ἔσωθεν πέφυκε τοῦ σκέλους καὶ οὐκ ἔξωθεν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ ἀντικνημίου λέξιν. ἅμα δὲ τῷ ἄλλῳ ἡμίσυ τοῦ σώματος γειτονεύεται. μᾶλλον ταύτῃ τῇ λέξει, ἀλλ' οὐχὶ τῇ ἔσωθεν. ἅμα δὲ ὅτι παχύτερον τὸ ἔσω τοῦ ἔξωθεν. ὥσπερ καὶ τὸ ἐν τῷ πήχει τὸ κατὰ τὴν τοῦ μικροῦ δακτύ-
10 λου λέξιν λεπτότερον καὶ μακρότερον.

O θονίοισι δὲ πλείοσι χρέεσθαι καὶ σπλήνεσι.

Εὔλογον ὡς κατὰ χώραν μένειν τὰ ἐμβληθέντα τῶν ὀστῶν καὶ τοῖς ὀθονίοις καὶ τοῖς σπλήνεσι χρῆσθαι, καὶ μάλιστα ὅταν ναρθήκων ἐπίδεσιν οὐκ ἐφίεται τὸ χωρίον ἀνώμαλον ὑπάρχον.

K αὶ εὐθὺ πᾶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπιδέειν. πιέζειν δὲ ὥσπερ καὶ τἄλλα πάντα, ταύτῃ μάλιστα ᾗ ἐκινήθη, καὶ τὰς πρώτας περιβολὰς τῶν ὀθονίων, κατὰ ταῦτα ποιέεσθαι.

Εμπροσθεν ἐκέλευσεν ἡμᾶς ἐν ταῖς ῥυπαῖς τῶν κατεαγότων, ἵν' εἰ μὲν εὐθὺ τῇ δεξιᾷ ῥέποιεν εἰς τὰ ἀριστερὰ περιφερόμενον. εἰ δ' εἰς ἐκεῖνα πρὸς τὴν δεξιὰν ἐπαναγόμενον. ἐν δὲ τοῖς κατὰ τὸν πόδα τοὐναντίον ἰσόρροπον ποιεῖσθαι χρὴ τὴν ἐπίδεσιν. ἐπειδὴ τὰ τῆς ἰδίας χώρας ἐξιστάμενα τῶν ὀστῶν, οὐκ εἰς τὰ πλάγια ποιεῖται τὴν ῥοπὴν, ἀλλ' εἰς τὸν ἄνω τόπον, ἢ τὸν κάτω.

B ι δὲ ἑκάστη τῶν ἀπολυσίων, ὕδατι πολλῷ θερμῷ χρέεσθαι. ἐν πᾶσι δὲ πολλὸν ὕδωρ θερμὸν καταχέειν τοῖσι
20 κατάρθρα σίνεσι. αἱ δὲ πιέξιες καὶ αἱ χαλάσιες ἐν τοῖσιν αὐτέοισι χρόνοισι τὰ αὐτὰ σημεῖα δεικνύουσιν ἅπερ εὐθὺ τοῖσιν πρόσθεν. καὶ τὰς μετ' ἐπιδέσιας, ὡσαύτως χρὴ ποιέεσθαι. ὑγιέες δὲ τελέως οὗτοι γίνονται ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσι μάλιστα, ἢν τολμέωσι κατακεῖσθαι. ἢν δὲ μὴ, πάσχουσι ταῦτα ἃ καὶ πρότερον καὶ εὐθὺ μᾶλλον.

Ενθα πιέζειν μὲν ὀδύνῃ, χαλᾶσαι δὲ τὴν τάσιν βούλεται τῶν σωμάτων, ἐνταῦθα πλείονι χρῆσθαι κελεύει καταντλήσει θερμοῦ ὕδατος. ἔστι δὲ ἐν τοῖς μάλιστα τοιαῦτα κατάρθρα. παθήματα δὲ νευρωδέστερά τε καὶ ὀστωδέστερα. ταῦτα τὰ μόρια θλίβεται οὖν ὑπὸ τοῦ φλεγμαίνοντος καὶ μᾶλλον αἰσθάνεται τῆς ὀδύνης ὅτι νευρωδέστερα εἶναι. σύνεσιν δὲ εἶπε τὰ διὰ βλέμματα, διότι καὶ τὸ βλάπτεσθαι σίνεσθαι καλεῖ.

Περὶ τῶν κατὰ τὴν πτέρναν.

O σοι δὲ πηδήσαντες ἀφ' ὑψηλοῦ τινος ἐστηρίξαντο τῇ πτέρνῃ ἰσχυρῶς. τουτέοισι διΐστανται μὲν τὰ ὀστέα. φλέβια δ' ἐκχυμοῦνται ἀμφιθλασθείσης τῆς σαρκὸς ἀμφὶ τὸ ὀστέον. οἴδημα δ' ἐπιγίνεται καὶ πόνος πουλύς. τὸ γὰρ ὀστέον
30 τοῦτο, οὐ σμικρόν ἐστιν, καὶ ὑπερέχει μὲν ὑπὸ τὴν ἰθυωρίην τῆς κνήμης.

Εκχυμοῦσθαι τὰς φλέβας εἶπε σημαίνειν βουλόμενος ἐκχεῖσθαι τὸ ἐν ἑαυταῖς περιεχόμενον ἔξω χυμὸν ὅπερ ἐστὶ τὸ αἷμα. γίγνεται δὲ τοῦτο θλασθέντος αὐτοῦ τοῦ χιτῶνος. ὅσα γὰρ θλᾶται σώματα τὴν φυσικὴν ἕνωσιν ἀπόλλυσθαι κατὰ πολλὰ μόρια καὶ μικρὰ καὶ διασπώμενα, καθ' ἃ καὶ περιεκχεῖται τὸ αἷμα. τοῦτο οὖν τὸ ἐκχυθὲν αἷμα δέχονται μὲν αἱ περιεχόμεναι χώραι τὴν φλέβα. δεξάμεναι δὲ οὐ φυλάσσουσιν οἷον ἐδέξαντο. μελαίνεται μὲν γὰρ ἐν τῷ χρόνῳ, καθάπερ εἰ καὶ ἔξω ἐκχυθὲν ἐχρόνισε καὶ γίνεται πάθος ὃ καλεῖται θρόμβωσις, ἐξ οὗ παθήματος ἐγγενομένου τῷ αἵματι θρόμβος μὲν ἤδη τὸ αἷμα καλεῖται καὶ ἔστι. μέλαν δὲ γίγνεται τῇ χροιᾷ. καὶ
* σήπεται ἐντεῦθεν μοχθηρῶς. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐχ ὅσον τι χαλεπώτατα συμπίπτει τοῖς ἐκχύμασιν. ἵν' ὅταν ὑπὸ τῆς φύσεως κρατεῖται μεταβάλλῃ καθάπερ καὶ ἄλλο καὶ τὰς πεπτομένας φλεγμονὰς αἷμα καὶ γίγνεται πύον. ἵνα δὲ κρατήσῃ τοῦ αἵματος ἡ ἐν τοῖς μορίοις φύσις ἐπιχεῖσθαι χρὴ δυοῖν τούτοιν, ἑτέρου μὲν, ὡς μὴ
40 φλεγμήναι τὰ σώματα καὶ ὅπως τοῦτο γίγνεται πρότερον ἐμάθομεν. ἑτέρου δὲ τοῦ διωθεῖσθαι τὸ παρεκκεχυμένον αἷμα. τούτου οὖν στοχαζόμενος ὁ ἱπποκράτης κατὰ μέρος, ἐφεξῆς πάντα συμβουλεύει. διΐστανται δὲ ἔσω τὰ ὀστέα τῶν οὕτω πηδησάντων, ἀπορρηγνυμένων δηλονότι τῶν συμφυόντων αὐτὰ συνδέσμων. ὥσπερ ὀλίγον ἔμπροσθεν ὑπὲρ τῶν κατὰ τὸν ταρσὸν ἐλέγομεν. ἐξεῦκται δὲ τῇ πτέρνῃ κατὰ τὸ ἄνω μέρος ὁ ἀστράγαλος. ἔμπροσθεν δὲ τὸ καλούμενον κυβοειδές. ὥσπερ γε καὶ τῷ ἀστραγάλῳ κατὰ τὰ πρόσω μέρη συνήρθρωται τὸ σκαφοειδὲς ὀνομαζόμενον ὀστοῦν. καὶ τούτοις ἀμφοτέροις, τῷ τε κυβοειδεῖ καὶ τῷ σκαφοειδεῖ τὰ τοῦ ταρσοῦ τέτταρα. δέδεικται δὲ ὑπὲρ τούτων ἁπάντων τῶν ὀστῶν τῶν τε κατὰ πόδα καὶ ἄκραν χεῖρα κατὰ τὸ περὶ τῶν ὀστῶν ὑπόμνημα.

K οινωνέει δὲ φλεψὶ καὶ νεύροις ἐπικαίροισιν. ὁ τένων δὲ ὁ ὄπισθεν τούτῳ προσήρτηται τῷ ὀστέῳ. τούτους χρὴ ἰητρεύειν μὲν κηρωτῇ καὶ σπλήνεσι καὶ ὀθονίοισιν. ὕδατι δὲ θερμῷ, πλείστῳ καὶ θερμῷ, τουτέοισι χρῆσθαι, καὶ
50 ὀθονίοισι πλείοσιν. ἐπὶ τουτέοισι δεῖ καὶ ἄλλως ὡς βελτίστων, καὶ προσηνεστάτων.

Τῷ τῆς πτέρνης φησὶν ὀστέῳ κοινωνεῖ μὲν νεῦρα μεγάλα. τοῦτο γὰρ αὐτὸ νῦν δηλοῖ τὸ ἐπίκαιρα. καθάπερ δὲ καὶ φλέβες οὐ μικραί. συμπέφυκε δὲ ὁ ὄπισθεν τένων ὁ ἐκ τῶν κατὰ τὴν γαστροκνημίαν μυῶν γινόμενος. εἴρηται δὲ καὶ περὶ τούτων αὐτάρκως ἐν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσι, καὶ τῇ τῶν μυῶν ἀνατομῇ. καὶ χρὴ ταῦτά γε ἀκριβῶς μεμαθηκέναι τὸν ἀκολουθεῖν βουλόμενον οἷς νῦν ὁ ἱπποκράτης διδάσκει.

K αὶ ἢν μὲν τύχῃ ἁπαλὸν τὸ δέρμα φύσει ἔχων τὸ ἀμφὶ τὴν πτέρνην, ἐᾶν οὕτως. ἢν δὲ παχὺ καὶ σκληρὸν οἷα μετεξέτεροι ἴσχουσιν, καταταμνειν χρὴ ὁμαλῶς καὶ διαλεπτύνειν μὴ διατιτρώσκοντα.

Τῶν προειρημένων παθημάτων περὶ τὴν πτέρναν τε καὶ κατὰ τὰ συνεχῆ μόρια γινομένων κίνδυνος ἐστὶν ὀδύνας τε μεγάλας ἀκολουθήσειν καὶ φλεγμονὴν οὐ σμικράν. ὀστώδη τε γὰρ τὰ χωρία καὶ οὐκ ἐκ τῶν

εὐθὺ τυχόντων

ἤδη τυχόντων ὀστῶν ἀλλ' ἐκ πάνυ μικρῶν συνθρωμένα ὥς τε καὶ βραχέα τινὰ γένηται φλεγμονῆς, μεγά-
λας ὀδύνας ἔσεσθαι διὰ τὴν θλίψιν. ὁ δὲ ἐμφυόμενος τῇ πτέρνῃ τένων, ἀξιόλογος ὢν τὸ μέγεθος εἰ φλε-
γμήνει κίνδυνον ἕξει σπασμῶν. καὶ μὴν καὶ νεῦρα κατὰ τὸ μέσον τούτων μεγάλα τέτακται, ψαύοντα τῶν ἔσω
ὡς καὶ τοῦτ' εὐπαθὲς ἐν τῇ τῶν νεύρων ἀνατομῇ. ταῦτα οὖν τἄλλα τῆς θεραπείας ἁπάσης ἥκει βαδίσθαι χρὴ κα-
τά τε τὴν τῆς διαίτης λεπτότητα καὶ τὸ πλῆθος τοῦ καταντλουμένου θερμοῦ. ναὶ μέντοι καὶ τὸ δέρμα τὸ κάτω,
ὃ προσαγορεύουσιν ἴχνος ἐπὶ πολλοῦ χρή. σύμμετρον δὲ ἐφ' ὧν σκληρόν ἐστιν ὅρον τοῦ βάθους τῆς τομῆς ποιούμενος
τὴν σκληρότητα. τυλοῦται γὰρ ἐπ' ἐνίων ὡς μὴ δ' ἤδη βραχὺ προχεῖν αἵματος ἢν μὴ μέχρι βάθους ἱκανοῦ κα-
θῇ τις τὴν σμίλην. αὐτὸ μὲν δὴ τοῦτο αὐτοῦ προσήκει τέμνειν τὸ μόριον, ὃ οὔτε προχεῖ τι τοῦ αἵματος. ἐκείνου
δέ τι δέεσθαι καθὸ τεμνόμενον εὐθέως αἱμάσσεται, καὶ γὰρ ὀδυνᾶται τεμνόμενον. ἐκεῖνο δὲ οὐχ ἁπλῶς τέμνειν,
10 ἀλλ' ὁμαλῶς τὸ σκληρὸν τοῦ δέρματος. ἔχοις δ' ἂν τρεῖς σκοποὺς τοῦ τέμνειν ὁμαλῶς κατὰ μὲν τὸ μῆκος τῆς τομῆς.
ἕτερον δὲ τὸ βάθος. καὶ τρίτον καὶ τὸ μεταξὺ διάστημα. χρὴ γὰρ ἴσας τε τῷ μήκει καὶ πλάτει τὰς τομὰς ἀλ-
λήλαις τέμνειν, ἴσον τε διεστηκυίας. ὥσπερ ἅπαν ὁμοίως τὸ ἴχνος. ἀλύπως ἐπικτείνηται κατὰ τὸν τῆς φλεγμο-
νῆς καιρόν. ἴσμεν γὰρ ὅτι τε τὰ φλεγμαίνοντα πάντα γίγνεται καὶ ὡς αἱ τάσεις ὀδύνας τε γεννῶσι καὶ
φλεγμονὰς αὔξουσι, καὶ σπασμοὺς ἐπικαλοῦνται. ὡς οὖν ἡ πολλὴ κατάντλησις ὕδατος θερμοῦ παραχεομένου
δαψιλοῦς ἐλαίου τὴν τάσιν ἐκλύουσα μεγάλως ὀνίνησιν, οὕτως καὶ τὰς τομὰς ἐπινοήσει ποιεῖσθαι, τοσοῦτον
* καταδυούσας εἰς τὸ βάθος ὡς μηδέπω τιτρώσκειν τὸ ἔναιμον τοῦ δέρματος ἐπιχειρεῖσθαι χρησίμως αὐτῷ τὰς ἀ-
μυχάς. ὅπου καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων μορίων, ὅταν γε μεγάλως φλεγμαίνῃ, σχάζειν ἀναγκαζόμεθα τὸ δέρμα. τοῦτο μὲν
κενοῦντες τι τῆς περιουσίας τοῦ κατὰ τὴν φλεγμονὴν αἵματος. τοῦτο δὲ καὶ διαπνοὰς ἐργαζόμενοι. καὶ
πρὸς ἔτι τὴν τάσιν ἐκλύοντες, ἣν ἐκ τῆς φλεγμονῆς ἔσχεν. ἤδη δὲ τοῦ ποδός, ἐπειδὴ καὶ μᾶλλον ἤδη τὸ σχάζειν
20 τὸ δέρμα παραγενησόμεθα, κἂν μηδέπω φλεγμήνῃ, διότι σκληρότατον ὄν. ἐφ' ὅ γε τοιοῦτον ἐστὶν οὐ δύναται
* προσεπικτείνεσθαι κατὰ τὰς φλεγμονάς. αὐτό τε οὖν ὀδυνήσεται τεταμένον ἰσχυρῶς θλάσεται. καὶ τῇ
περιτάσει τὰ ὑποκείμενα καὶ μάλιστα τὸν συμπεφυκότα τένοντα πλάτος ἐκ μιᾶς ἀπονευρώσεως ἑνὸς τῶν
κατὰ τὴν γαστροκνημίαν μυῶν ἔχει τὴν γένεσιν. ὥσπερ οὖν οὗτος εἰς ὀδύνην τε καὶ φλεγμονὴν ἀφίκηται,
κίνδυνος ὅλῳ τῷ μυῒ παραθεῖναι τὰ αὐτά. τοῦτο δ' εἰ γένοιτο καὶ σπασμὸν ἀκολουθήσειν εἰκός. διὰ ταῦτ' οὖν
ἅπαντα τέμνειν μὲν ὡς εἴρηται προσήκει τὸ ἴχνος. ἑξῆς δὲ λεπτύνειν ὡς ἔφην. τουτέστι λεπτὸν ἐργάζεσθαι.
γένοιτο δ' ἂν τοῦτο τῆς μὲν σκληρότητος αὐτοῦ μαλαττομένης. τοῦ δὲ πλήθους καθαιρουμένου. γενήσεται δ' ἄμ-
φω ταῦτα καταντλούντων ἔλαιόν τε καὶ ὕδωρ θερμὸν οὐκ ὀλίγον. εἴτ' ἤδη τῇ καταντλήσει πρὸς τῶν ἐπιδέ-
σμων ὑπαλειφόντων ἔλαιον μηδεμίαν ἔχον στύψιν.

F πτέρνην δὲ χρὴ ἀγαθῶς, οὐ παντὸς ἀνδρός ἐστι τὰ τοιαῦτα. ἢν γάρ τις ἐπιδέῃ ὥσπερ καὶ τὰ ἄλλα τὰ κατὰ τὰ σφυρὰ
30 ἐπιδέεται, ὁτὲ μὲν περὶ τὸν πόδα περιβαλλόμενος. ὁτὲ δὲ περὶ τὸν τένοντα αἱ ἀποσφίγξιες αὗται χωρίζου-
σι μὲν τὴν πτέρνην, ᾗ τὸ θλάσμα ἐγένετο.

Τὸ μὲν ἀγαθῶς ἀντὶ τοῦ καλῶς οὗτός τε καὶ οἱ ἄλλοι παλαιοὶ πολλάκις εἰρήκασιν. ἀξιοῖ δὲ καὶ τὰ περὶ τὴν
πτέρναν ἐπιδεῖν τῷ καταγματικῷ τρόπῳ, μεμφόμενος τοὺς οὕτως ἐπιδοῦντας, ὡς ἐπιδεῖν εἰθίσμεθα πολλά-
κις ἕνεκα τοῦ κρατῆσαί τι τῶν ἐπ' ἐκείνων αὐτοῖς φαρμάκων. ἢ καταπλασμάτων. ἢ καί τινας ἐπιβροχάς. ἔστι
δ' ὁ τρόπος τῆς ἐπιδέσεως ᾧ μέμφεται τοιόσδε. τῆς ἀρχῆς τοῦ ἐπιδέσμου λοξῆς ἀνατεταμένης κατὰ τὸ σφυρόν,
ἡ νομὴ τῆς ἐπιδέσεως γίγνεται πρὸς τὸ κάτω τοῦ ποδὸς ἔμπροσθεν τοῦ προπετοῦς τῆς κνήμης πέρατος, ὃ καλοῦ-
σιν ἀστράγαλον. ἐντεῦθεν δὲ πάλιν ὑποστρέψαντι ἐγκαρσίως ὑπὸ τὸ ποδὸς ἴχνος ὁ ἐπίδεσμος ἀχθεὶς καὶ διελθὼν
ὅλον τὸν πόδα μέχρι τῆς ἀντικειμένης χώρας αὖθις ἀνάγεται λοξὸς ἐκ τῶν κάτω τε καὶ πρόσω μερῶν τοῦ
ἀστραγάλου, ψαύων αὐτοῦ καθάπερ καὶ πρόσθεν τὸ κατηγέτο. τῇ αὐτῇ χρωμένων τῇ νομῇ συμπίπτειν ἀναγκαῖόν
40 ἐστι κατὰ τὸ πρόσω τοῦ ποδὸς ἑαυτῷ τὸν ἐπίδεσμον γενέσθαι τὸ σχῆμα παραπλήσιον τῷ χ γράμματι. κἀν-
τεῦθεν κύκλῳ κατὰ τὸ σφυρὸν ἑλιχθέντα παραγίνεσθαι πάλιν ἐπ' ἐκεῖνον τὸν τρόπον ὅθεν ἤρξατο, καὶ οὕτως
ἐκ δευτέρου τὰς αὐτὰς ἔχειν περιβολὰς ἃς διῆλθον, ὡς ἤδη τὴν ἀρχὴν αὖθις ἀνελθεῖν. εἶτ' ἐντεῦθεν εἴς τε τὸ
τρίτον ἑλιχθέντα κατὰ τὴν αὐτὴν νομὴν ἤδη τὴν ἀρχὴν ἀφικέσθαι πάλιν ἐντεῦθεν τε περὶ τὸ σφυρόν. ἔνιοι
δ' ὅταν ἑλίξωσι τὴν ὑπὸ τὸ ἴχνος ἐγκαρσίαν, οὐκ εὐθέως ἀνάγουσι λοξὸν ἤδη τὸ σφυρὸν ἄνω τὸν ἐπίδεσμον,
ἀλλὰ κυκλοτερῶς πρότερον ἑλίττουσιν ἤδη τὸν ταρσόν. ὥσπερ γε καὶ τὸ σφυρὸν ἔνιοι κυκλοτερῶς, ὡς δια-
λαμβάνεσθαι τὰς λοξὰς ὑπὸ τῶν κυκλοτερῶν. αἱ μὲν οὖν συνήθως γιγνόμεναι περιβολαὶ τῶν ἐπιδέ-
σμων ἐνταῦθα μύες εἰσίν. ἐν δὲ τοῖς προκειμένοις πάθεσι τοιαῦται. διότι μήτε προυποβάλλεταί τι πρὸς
τῶν ἐπιδέσμων ἕτερον οὔτε τῆς κρατήσεως ἕνεκεν ἡ ἐπίδεσις γίγνεται. μήτ' ἀπαθής ἐστιν ἡ πτέρνα. καθάπερ ἐπ'
ἐκείνων. ἀλλ' αὕτη πρώτη πέπονθεν. ὥστε ὁ προειρημένος τρόπος τῆς ἐπιδέσεως ἤδη τὴν πτέρναν ἐκθλίβειν τὸ
50 αἷμα χωρίζει αὐτὴν τὴν ἐπίδεσιν. χρὴ δὲ τὸ ἐναντίον τούτου γίγνεσθαι τῆς ἐπιδέσεως ἐκ τῆς πτέρνης τὰ πα-
ραπλησιάζοντα χωρία τὸ αἷμα διωθουμένης. ὅπερ ὁ καταγματικὸς τρόπος τῆς περιβολῆς τῶν ὀθονίων ἐρ-
γάζεται μόνος, ὡς ἔμπροσθεν ἐμάθομεν. ἐκείνῳ τοιγαροῦν καὶ νῦν κέχρηται.

K αἱ οὕτω κίνδυνος σφακελίσαι τὸ ὀστέον τὸ τῆς πτέρνης.

Τὴν ὅλην τῆς οὐσίας ἑκάστου μορίου φθορὰν ὀνομάζουσιν οἱ παλαιοὶ σφάκελον. ἀλλ' ἐν τῇ μὲν τῶν σαρκωδῶν
μορίων καὶ ἄλλοις ὀνόμασι χρῶνται. λέγει οὖν αὐτὸς καὶ σαπρὰν σάρκα, καὶ μυδῶσαν, καὶ σηπομένην, καὶ
ἄλλα τοιαῦτα ὀνόματα. κατὰ δὲ τοῦ φθειρομένου δι' ὅλης αὐτῆς οὐσίας ὀστοῦ σφάκελον ἐπιφέρει. συμβαίνει
δὲ τοῦτο τὸ πάθημα τοῖς ὀστοῖς, ὅταν ἡ παρακειμένη σὰρξ αὐτοῖς μοχθηροὺς ἰχῶρας γεννῶσα καὶ διαβρέξασα
τούτοις αὐτὰ διασήψῃ.

K αὐτοὶ ἢν σφακελίσῃ, τὸν αἰῶνα ταῦτα ἱκανὸν ἀντισχεῖν τὸ νόσημα.

Τὸν αἰῶνα ἔοικε νῦν εἰρηκέναι τὸν ὅλον βίον τοῦ ἀνθρώπου. καὶ ἔστιν ὁ λόγος αὐτοῦ τοιοῦτος. ἄν ποτε ἡ πτέρνα
σφακελίσῃ, ἀνίατον γίγνεται τὸ πάθημα, καὶ παραμένει τῷ βίῳ παντὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ κάκωσις.

K αἱ γὰρ τἆλλα ὅσα μὴ ἐκ τοιούτου τρόπου σφακελίζει. ἀλλ' ἐν κατακλίσει μελανθείσης τῆς πτέρνης ὑπὸ ἀμε-
λείης τοῦ σχήματος. ἢ ἐν κνήμῃ τρώματος γινομένου, ἐπικαίρου καὶ χρονίου, καὶ κοινοῦ τῇ πτέρνῃ. ἢ ἐν μηρῷ. ἢ ἐπὶ
ἄλλῳ νοσήματι ὑπτιασμοῦ χρονίου γινομένου. ὅμως καὶ τοῖσι τοιούτοισι χρόνια καὶ ὀχλώδεα, καὶ πολλάκις ἀνα-
ρρηγνύμενα. ἢν μὴ χρηστῇ μὲν μελέτῃ θεραπευθῇ. πολλῇ δὲ ἡσυχίῃ. ὥστ' ἐκ τοῦ τοιούτου τρόπου σφακελίζοντα
κινδύνους μεγάλους τῷ σώματι παρέχει πρὸς τῇ ἄλλῃ λύμῃ.

Οὐ μόνον φησὶν ἐκ τῶν προειρημένων διαθέσεων εἴωθε κακοῦσθαι τὸ τῆς πτέρνης ὀστοῦν, ἀλλὰ καὶ ταῖς χρο-
10 νίαις ἐπικλίσεσιν ἃς ὑπτιασμοὺς ὠνόμασεν. ἀμελῶς κειμένη μελαίνεται πολλάκις ἡ πτέρνα. τοιαύτη δὲ θέσις
ἐστὶν ὅταν ἐπὶ σκληροῦ τε κέηται καὶ μὴ συνεχῶς ἐπαίρηται. μηδ' ἀεὶ θερμαινομένη τε καὶ πιλουμένη πρὸς
τῶν ὑποκειμένων. διότι αἱρεθεὶς μεταποιεῖν τροχίσκον ἐξ ἐρίου μαλακοῦ. καλοῦσι δὲ ἔνιοι τρόχιον αὐτόν. ἀνά-
λογον τῷ μεγέθει τῆς πτέρνης ἔχοντα τὴν ἐντὸς ἑαυτοῦ κοιλότητα. καθ' οὗ κυκλίσκου στηρίζομεν οὕτως τὴν
πτέρναν, ὡς αἰρεῖσθαι τὸ κάτωθεν αὐτοῦ μόριον. ὅπως ἄθλιπτός τε ἅμα. καὶ διαπνεόμενος. καὶ ἀθέρμαντος
φυλάττοιτο.

K αἱ γὰρ πυρετοὶ ὑπερόξεες ξυνεχέες. τρομώδεες. λυγγώδεες. γνώμης ἁπτόμενοι. καὶ ὀλιγήμεροι, κτείνοντές τε.

Ἐν τῷ σφακέλῳ τῆς πτέρνης ταῦτα γίγνεσθαι φησίν, οὐ διότι τὸ ὀστοῦν αὐτῆς διαφθείρεσθαι. τούτῳ γὰρ
οὐδὲν τῶν ἄλλων συνυπάρχει, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἰδίαν ἔχοντα περιγραφήν. ἐπεί τε τὰ πέριξ αὐτῆς σώμα-
τά τε φαίνονται. καὶ τὰ συμπεφυκότα μεταλαμβάνειν τοῦ κατ' αὐτὴν πάθους. διὰ τοῦτο καὶ τῶν ἄλλων τοῦ σώμα-
20 τος μορίων αἱ κακώσεις γίγνονται. ὁ γοῦν τένων ὁ συμφυόμενος αὐτῇ φλεγμήνας, εὔδηλον ὅτι καὶ τοὺς κατὰ
γαστροκνημίας μῦς ὅλους εἰς συμπάθειαν ἄξει τὴν γένεσιν ἐξ αὐτῶν ἔχων. εἰ δ' ἐκεῖνοι πάθοιεν οἱ μύες, ἑτοίμως
ἤδη καὶ τῶν εἰς τούτους διασπειρομένων παθεῖν ὥσπερ γε καὶ ταῖς ἀρτηρίαις. ἀλλὰ διὰ μὲν τὰς ἀρτηρίας, ἡ καρ-
δία συμπαθοῦσα. διὰ δὲ τὴν τῶν νεύρων οὐσίαν, ὁ ἐγκέφαλος. οὔσης οὖν τῆς καρδίας αὐτῆς τοῦ ἐμφύτου θερμοῦ
πηγῆς. τοῦ δ' ἐγκεφάλου καθ' ἑαυτὸν μὲν ἔχοντα τὸ λογίζεσθαι. διὰ δὲ τῶν μυῶν κινεῖν τὰ μόρια τὰς προαιρετικὰς
ὀνομασμένας κινήσεις. ἀκόλουθόν ἐστι πυρετὸν μὲν γίγνεσθαι διὰ τὴν καρδίαν. παραφροσύνας δὲ διὰ τὸν ἐγ-
κέφαλον. τρόμους τε καὶ σπασμοὺς διὰ τοὺς μύας. λύγγας δὲ διὰ τὸν στόμαχον. ἐπειδὴ πλεῖον μετέχει νεύρων.

Γ ἔνοιτο δ' ἂν καὶ φλεβῶν αἱμοῤῥόων, πελιώσιες. ναυσιώσιες. καὶ γαγγραινώσιες ὑπὸ τῆς πιέξιος. γένοιτο δ' ἂν
ταῦτα ἔξω τοῦ ἄλλου σφακελισμοῦ. ταῦτα μὲν οὖν εἴρηται, ἂν τὰ ἰσχυρότατα θλάσματα γίνεται. ταῦτα
μέντοι πλεῖστα ἡσυχαίως ἀμφιθλᾶται, καὶ οὐδεμίη πολλὴ σπουδὴ τῆς μελέτης. ἀλλ' ὅμως ὀρθῶς γε χρὴ χει-
30 ρίζειν. ἐπὴν μέντοι ἰσχυρὸν δόξῃ εἶναι τὸ θλάσμα, τά τε εἰρημένα ποιέειν χρή.

Αἱμόῤῥους μὲν φλέβας ὀνομάζει τὰς μεγάλας, ἐπειδὴ διαιρουμένων αὐτῶν, αἱμοῤῥαγίαι γίγνονται μὴ συμ-
βαίνουσαι κατὰ τὰς μικράς. ὀλίγον τε γὰρ ἐπὶ τούτων ἐκχεῖται τὸ αἷμα. καὶ ταχέως περιπήγνυται τοῖς
χείλεσι τῆς διαιρέσεως ὃ βλαβήσεται. ναυσιώσεις ὠνόμασεν ἰδίως ἀπὸ τῶν ναυτιῶν τε καὶ διὰ τοῦτ' ἐμούντων
ποιήσας τοὔνομα. ναυσίαν γὰρ τὴν ναυτίαν ὀνομάζουσιν οἱ ἴωνες. καὶ σχεδὸν ἃς ἔμπροσθεν ἐκχυμώσεις ἐκάλε-
σε, ταύτας νῦν ναυσιώσεις εἶπεν, ὅταν αἱ φλέβες ἀποπτύουσί τε καὶ οἷον ἐμοῦσιν ἐξ αὐτῶν αἷμα βαρυνόμεναι.
διά τε τὴν σφῶν αὐτῶν ἀσθένειαν ἣν ἐκ τοῦ φλεγμαίνειν ἴσχει, καὶ διὰ τὸ πλῆθός τε καὶ τὴν κακίαν αὐτοῦ τοῦ
αἵματος. πρόδηλον γὰρ ὡς ἐν τῇ τοιαύτῃ διαθέσει διαφθείρεται. γαγγραινώσεις δὲ φλεβῶν εἶπε τὰς διὰ
ὑπερβολὴν τῆς φλεγμονῆς αὐτῶν ἀκολουθούσας νεκρώσεις. τὰ δὲ πάντα φησὶ διὰ τὴν μοχθηρὰν ἐπίδεσιν. ἧς
καὶ αὐτῆς ἐστι δύο κεφάλαια τό τε χωρισθῆναι τὴν πτέρναν ὑπ' αὐτῆς γυμνὴν γιγνομένην, καὶ τὸ θλιβῆναι
40 σφοδρῶς τὰ δεξάμενα τὰς ἐπιβολὰς τῶν ὀθονίων μόρια. μελέτης δὲ πρόδηλον ὅτι τῆς ἐπιμελείας λέγει
κατὰ συνήθειαν τοῖς ἴωσι. καὶ πολλάκις ἐπὶ τούτου σημαινομένου καὶ αὐτὸς ἐχρήσατο τῇ προση-
γορίᾳ.

K αἱ τὴν ἐπίδεσιν τὴν πλείστην ποιέεσθαι ἀμφὶ τὴν πτέρνην περιβάλλοντα. ἄλλοτε πρὸς τὰ ἄκρα τοῦ ποδὸς
αὖτι περιβάλλοντα. ἄλλοτε πρὸς τὰ μέσα. ἄλλοτε πρὸς τὰ περὶ τὴν κνήμην. προσεπιδεῖν δὲ, καὶ τὰ πλη-
σίον πάντα καὶ ἔνθεν καὶ ἔνθεν. ὥσπερ καὶ πρόσθεν εἴρηται. καὶ ἰσχυρὴν μὲν μὴ ποιέεσθαι τὴν πίεξιν.

Τὴν ἐναντίαν ἐπίδεσιν ἐπαινεῖ τὴν τοῖς πολλοῖς συνήθη, ἣν ἔμπροσθεν ἐμέμψατο. καθ' ἣν ἐκ τῶν ἄλλων μορίων
τοῦ ποδὸς ἐπὶ τὴν φλέβα ἐκπιέζεται τὸ αἷμα. προσήκει γὰρ ἐξ ἐκείνης τὰ ἄλλα τὴν περιουσίαν τῶν χυμῶν
πτέρνης ἐπιδουμένης ὡς ἐπὶ τῶν καταγμάτων ἔμπροσθεν ἐπέδειξε καὶ τὰς πλείστας ἐπιβολὰς τῶν ὀθονίων
50 αὐτῆς λαβούσης. καὶ ἰσχυρὴν μὲν μὴ ποιέεσθαι τὴν πίεξιν.

Γ πλείοσι δὲ τοῖς ὀθονίοισιν.

Εἴρηταί μοι καὶ πρόσθεν ὅτι τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἐπιδέσεως ἢ τῇ πιέσει κελεύει ποιεῖν. ἢ τῷ πλήθει τῶν ὀθο-
νίων ἐργάζεσθαι τὴν ἀσφάλειαν οὕτως τῆς τάσεως ἰσχυρῶς.

Δ μεινον δὲ καὶ ἐλλέβορον πιπίσκειν αὐθημερὸν ἢ τῇ ὑστεραίῃ. ἀπολῦσαι δὲ τριταῖον καὶ αὖθις μεταπιδῆσαι.

Οὐ μόνον ἕνεκα τοῦ κενῶσαι τὸ περίττωμα δίδωσιν ἐλλέβορον, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀντισπάσεως χάριν. εὔδηλον γὰρ
ὅτι τὸν λευκὸν δίδωσιν ὃς ἐμέτους κινεῖ, ἀξιῶν εἰς τὴν ἄνω γαστέρα ἐξ ὅλου τοῦ σώματος ἐπισπᾶσθαι, πλὴν εἰς
τὰς τῶν ἐντέρων ἕλικας αὐτὸν κατενεχθῆναι. ὅτι δὲ τὸν λευκὸν ἐλλέβορον δίδωσι καὶ ἐξ ὧν ἐπιφέρει δῆλον. ἐφε-
ξῆς μὲν γάρ φησιν. ἀλλ' εἰ μὲν ἀπύρετος ἢ φαρμακεύειν ἄνω χρή, ὥσπερ εἴρηται. τὸ μὲν δὴ κενοῦσθαι τὰ πε-
ριττὰ τῶν οὕτως ἐχόντων, ἀντισπᾶσθαι δὲ πρὸς τἀναντία μόρια τῶν πεπονθότων τοὺς χυμοὺς ὅτι μεγάλως
ὠφελεῖ.

ὠφελεῖ. εἰ δὲ διὰ ἐλλεβόρου λευκοῦ τοῦτο ποιητέον, οὐκέτι δῆλον. εἴωθε γὰρ ἐνίοτε πνίγειν ὅταν χυμοὺς παχεῖς ἢ γλίσχρους ἐν αὐτῷ πολλοὺς τῷ σώματι περιέχει. διὸ καὶ προδιαλυόμεν αὐτοὺς τῇ λεπτυνούσῃ διαίτῃ χρώμενοι, περὶ ἧς ὅλον ἔχεις ἡμέτερον ὑπόμνημα. τὸ τοίνυν διδόναι τὸν ἐλλέβορον ἄνευ τοῦ προδιαιτῆσαι σφαλερόν, ἀδήλου γε ὄντος οὐδὲ πολλῶν ὁποίους ἔχει τὸ σῶμα χυμούς. ἴσως οὖν οὐδὲ τῶν τότε σωμάτων ἀκινδύνως ἐχρῆτο τῷ λευκῷ ἐλλεβόρῳ διὰ τὴν δίαιταν ὧν ἐθεράπευε ἀνθρώπων, οὐκ ἀπολαυστικὴν καὶ ἀργὸν οὖσαν, ἀλλ᾽ ἐν πόνοις μὲν πολλοῖς, ἐδέσμασι δὲ ὀλίγοις, ὡς μὴ πάχος ἀθροίζεσθαι χυμῶν. ἴσμεν γὰρ ὅτι τοὺς τοιούτους ἀργίαι τε καὶ πλησμοναὶ γεννῶσιν. εἰ δὲ καὶ τὴν ἰσχὺν ἐννοήσεις τῶν τε σωμάτων ἐκ τῆς εἰρημένης διαίτης γιγνομένην, ἔτι καὶ μᾶλλον αὐτῷ συγχωρήσεις ἐλλέβορον αὐτοῖς διδόναι, δυναμένων γε τῶν τότε ἀνθρώπων ἀντέχειν πρὸς τὰς τῶν ἐμέτων ταλαιπωρίας.

Σημεῖα δὲ τάδε ἢν παλιγκοτέειν, ἢ οὔ. ἐπὴν μὲν τὰ ἐκχυμώματα τῶν φλεβῶν καὶ τὰ μελάσματα, καὶ τὰ 10 ἐγγὺς ἐκείνων ὑπέρυθρα γίνεται καὶ ὑπόσκληρα, κίνδυνος παλιγκοτῆσαι.

Τὰ κακοήθη παθήματα παλίγκοτα καλεῖ. καὶ τὸ παλιγκοτέειν τὸ οἷον πάλιν κακοηθεύεσθαι σημαίνει. διὸ σε διδάσκει τῆς κακοηθείας τῶν προκειμένων περὶ ὧν ὁ λόγος, ἅπερ σημεῖα τὸ κεφάλαιον ἔχει φλεγμονῆς γένεσιν. ἣν ἀεὶ τι παντὸς ἐφυλάττετο μὴ γενέσθαι. πάσης οὖν φλεγμονῆς ἐρυθρότερόν τε καὶ σκληρότερον ἐργαζομένης τὸ δέρμα, τούτων οὐδέτερον χρὴ γενέσθαι κατὰ τὰ πεπονθότα μόρια. μαλακὰ δὲ εἶναι καὶ ὑπόχλωρα τὰ ἐκχυμώματα δεῖ. βούλεται γὰρ ἐκπυΐσκειν αὐτὰ χωρὶς φλεγμονῆς. ὥστε τοῦ μὲν μὴ φλεγμαίνειν ἐστὶ σημεῖον. εἰ μαλακότης μὲν ὑπάρχει τοῖς μέλεσιν. ἐρυθρότης δὲ, οὐχ ὑπάρχει. τοῦ δὲ μὴ ἐκπυῆσαι τὸ οὐδέτερον ἔχειν χρῶμα μήτε τὸ ἐρυθρὸν, μήτε τὸ μέλαν. τὸ μὲν γὰρ ἐρυθρὸν φλεγμαίνειν αὐτά. τὸ δ᾽ ὅλως ἤδη μέλαν. μήτε κρατεῖσθαι μήτε πέττεσθαι ὑπὸ τῆς φύσεως. ἀλλά γε θρόμβος τὸ αἷμα. τοῦτο γὰρ αὐτῷ συμβαίνει χρονιζομένῳ 20 κατὰ τὸν ἐκτὸς τοῦ σώματος ἐκχυθῇ. κἀνταῦθα μὲν οὐδέποτ᾽ ἐκπυΐσκεται. κατὰ δὲ τὸ σῶμα κρατούσης μὲν τῆς φύσεως εἰς πύον μεταβάλλει. μὴ κρατούσης δὲ σήπεται τὸν αὐτὸν τρόπον, ὥσπερ ἐκτὸς ἢ καὶ μᾶλλον. ὅτι θερμόν ἐστι τὸ χωρίον ἐν ᾧ περιέχεται.

Ἢν μὲν ἀπύρετος ᾖ, φαρμακεύειν ἄνω χρὴ ὥσπερ εἴρηται. καὶ ὅσα μὴ ξυνεχῶς πυρεταίνηται. ἢν δὲ ξυνεχῶς πυρεταίνηται, μὴ φαρμακεύειν. ἀπέχειν δὲ σιτίων καὶ ῥοφημάτων. ποτῷ δὲ χρῆσθαι ὕδατι καὶ μὴ οἴνῳ, ἀλλὰ ὀξυγλυκεῖ.

Συνήθες αὐτῷ τὸ φαρμακεύειν οὐκ ἐπὶ πάσης προσφορᾶς φαρμάκου λέγειν, ἀλλ᾽ ἐπὶ τῆς τῶν καθαρόντων μόνης. ἐκέλευσε δὲ νῦν ἐλλέβορον αὐθήμερον ἢ τῇ ὑστεραίᾳ διδόναι πρὶν ἄρξασθαι φλεγμαίνειν δηλονότι τὰ μόρια καὶ πυρέττειν τὸν ἄνθρωπον. εἰ δὲ πυρέττοιεν φθάσειεν εἰ μὲν ἐπιεικῶς, ὅμως ἐπιδιδόναι τὸν ἐλλέβορον. ἡμεῖς δὲ οὐδὲ ἀπυρέτῳ τολμῶμεν διδόναι. εἰ σφοδρῶς οὐ δὲ δίδωσι. ἀλλὰ καὶ σφοδρότατα διαιτᾷ μήτε σιτία, μήτε 30 ῥοφήματα προσφέρων, ἐπὶ ποτοῦ τε μόνου διὰ τὸ οὐ κοινοῦ δηλονότι. τοῦτο γὰρ οὐ δῆλον, εἰ καὶ μηδὲν αὐτὸ ἐγχωρεῖ κωλύον διδόναι τὸν οἶνον. ἀλλ᾽ ἐπὶ τοῦ καλουμένου ὀξυγλυκέος ἢ καὶ μελικράτου. τούτοις γὰρ χρῆται ποτοῖς ἐν τῇ λεπτοτάτῃ διαίτῃ. καὶ τρίτῳ πρὸς αὐτοῖς ὀξυμέλιτι, ὃ διὰ μέλιτος καὶ ὄξους σκευάζεται. τὸ δ᾽ ὀξύγλυκυ ἐκ γλυκυτάτων κηρίων ἐστὶν ἀπόβρεγμά τε καὶ ἀφέψημα. καθάπερ ἔτι καὶ νῦν γίγνεται κατὰ τὴν Ἑλλάδα τρόπῳ τῷδε. κηρία ἐκθλίψαντες τὸ μέλι βάλλουσιν εἰς λέβητα καθαρὸν ὕδωρ ἔχοντα. κἄπειτα ἑψήσαντες ἄχρι, ἂν ἱκανῶς αὐτοῖς δόξῃ τὰ κηρία τὴν ἐν αὐτοῖς ὑγρότητα πᾶσαν ἀποτεθεῖσθαι τῷ ὕδατι, κατατίθενται, καὶ φυλάττουσι καὶ χρῶνται τοῦ θέρους ὡς ἂν ἀλύπῳ πόματι, κεραννῦντες ὕδατι ψυχρῷ. τούτῳ τοίνυν τῷ ὀξυγλυκεῖ χρῆσθαι καὶ ὁ Ἱπποκράτης κελεύει. χρῆσθαι δ᾽ ἂν καὶ μελικράτῳ μὴ παρόντος αὐτοῦ. οὐ μὴν ὀξυμέλιτί γε συμφέρει χρῆσθαι πεπονθότων νευρωδῶν μορίων. ἅπτεται γὰρ αὐτῶν τὸ ὄξος, ὡς ἥ τε πεῖρα διδάσκει, καὶ αὐτός σοι ἐδήλωσεν. ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ὧν ἐστιν ὀξυμέλιτος χρεία ἐδίδαξέ σε κατὰ τὸ περὶ διαίτης ὀξέων. ὅ τινες 40 μὲν ἐπιγράφουσι πρὸς τὰς Κνιδίας γνώμας οὐκ ὀρθῶς. ἔνιοι δὲ περὶ πτισάνης, οὐδ᾽ οὗτοι καλῶς.

Ἢν δὲ μὴ μέλλῃ παλιγκοτέειν τὰ ἐκχυμώματα καὶ τὰ μελάσματα, καὶ τὰ περιέχοντα ὑπόχλωρα γίνεται καὶ μὴ σκληρά.

Ἤδη ταῦτα δεδήλωται δυνάμει δι᾽ ἐκείνης τῆς λέξεως ἐν ᾗ φησίν. ἢν μὲν τὰ ἐκχυμώματα τῶν φλεβῶν, καὶ τὰ μελάσματα καὶ τὰ ἐγγὺς ἐκείνων ὑπέρυθρα γίγνεται καὶ ὑπόσκληρα, κίνδυνος παλιγκοτῆσαι. τῷ γὰρ ὑπόσκληρά τε καὶ ὑπέρυθρα ἀντικείμενα νῦν γράφει τὰ ὑπόχλωρα, καὶ μὴ σκληρά. γίγνεται μὲν, τὰ μὲν ὑπόχλωρα κατὰ μικρὸν ἀποτρεφομένου καὶ γινομένου τοῦ πύου. τὰ δὲ μὴ σκληρὰ, διότι μὴ φλεγμαίνει μεγάλως τὰ μόρια. τοῦτο γὰρ ἦν τὸ αἴτιον, καὶ τοῦ μεταβάλλειν εἰς πύον τὸ παρεγκεχυμένον αἷμα.

Ἀγαθὸν τοῦτο τὸ μαρτύριον ἐν πᾶσιν ἐκχυμώμασι, τοῖσι μὴ μέλλουσι παλιγκοτέειν.

50 Ἀγαθὸν μὲν εἶπεν ἐν ἴσῳ τὸ ἀσφαλὲς καὶ βέβαιον καὶ ἀληθὲς καὶ διηνεκές. μαρτύριον δ᾽ ἀντὶ τοῦ σημεῖον. ἐπειδὴ μαρτυρεῖ καὶ πιστοῦται τὴν δόξαν ἡμῶν, ἣν ἐν τῷ προκειμένῳ γράμματι διδάσκει νῦν ὁ Ἱπποκράτης. φησὶ δ᾽ οὐ μόνον ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν πτέρναν ἐκχυμωμάτων ἀσφαλὲς τὸ εἰρημένον σημεῖον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων εἰκότως. οὐ γὰρ ἐκ τῆς τῶν τῇδε μορίων ἐνδείξεως, ἀλλ᾽ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐκχυμώματος ἐγνώσθη. κίνδυνος μὲν οὖν οὐκ ἴσος ἡ κακοήθεια τῶν ἐκχυμωμάτων ἐπάξει. κατὰ γὰρ τὴν τῶν μορίων φύσιν ἐν οἷς γίγνεται διαφορά τις αὐτῇ προσέρχεται, τήν γε μὴν γένεσιν οὐκ ἐκ τῶν μορίων, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ μὴ διαπυΐσκεσθαι τὸ παρεγκεχυθὲν αἷμα λαμβάνει. οὐ διαπυΐσκεται δὲ φλεγμονῆς μεγάλης ἐπιγινομένης, ἤτοι διὰ τὴν μοχθηρίαν τῆς ἐπιδέσεως, ἢ διὰ τὴν τῶν χυμῶν κακοήθειαν τε καὶ πλῆθος. ἣν ὁ μὲν ἐπηνώρθου τῇ διὰ τῆς φαρμακείας κενώσει. ἡμεῖς δὲ τῇ φλεβοτομίᾳ. καὶ θαυμάζω πῶς οὐκ ἀρκεῖται ταύτῃ μόνῃ. καίτοι γιγνώσκων

τε καὶ χρώμενος ἐπὶ τῶν τοιούτων αὐτῷ. λέγει οὖν ἐν τῷ περὶ ἄρθρων αὐτὸς ὁπόταν τὰ περὶ τὰς πτέρνας θλάσματα θεραπεύῃ σὺν τοῖς ἄλλοις ὡς ἀξιοῖ ποιεῖν καὶ τὴν φλέβα τε καὶ κατ' ἀγκῶνα τέμνεσθαι.

Ὅσα δὲ συσκληείσμασι πελιοῦται κίνδυνος μὲν μελανθῆναι.

Καὶ τὸ κατὰ τῆς γῆς ἐκχεόμενον αἷμα ποτὲ μὲν, ἄχρι πολλοῦ διαμένει. ποτὲ δὲ, ξανθότερον γίνεται. ποτὲ δὲ, ἐπὶ τὸ μελάντερον τρέπεται. καὶ ποτὲ σαφῶς γίγνεται μέλαν. εἰκὸς μὲν οὖν καὶ διὰ τὸ ὑποκείμενον ἤτοι γεῶδες ἢ ζοφῶδες ὂν. ἢ ὑγρὸν. ἢ ξηρὸν ἢ θερμὸν ἢ ψυχρὸν, εἰς διαφόρους ἀφικνεῖσθαι χροιὰς αὐτό. τὴν δ' οὖν μεγίστην αἰτίαν τῆς τῶν χρωμάτων ἀπαλλαγῆς ἐξ αὐτῶν λαμβάνων διαφερόντως ὡς ἑκάστῳ τῶν ἀνθρώπων. ἢ τοῖς μὲν, μελαγχολικώτερον ἐστὶ. τοῖς δὲ, φλεγματωδέστερον ἢ ὑδατωδέστερον. ἢ τῆς ξανθῆς ἢ ὠχρᾶς οὐκ ὀλίγον ἔχον χολῆς. οὕτως οὖν καὶ τοῖς τῶν ζώων σώμασιν ἐπειδὰν ἐκχυθὲν τῶν φλεβῶν εἰς διαφόρους ἀφικνεῖται χροιάς. ὅταν γε μὴ κρατῆσθαι, καὶ μεταβάλληται πρὸς τῶν περιεχόντων αὐτὸ σωμάτων. εἰς πῦον ἴσως ἂν ἐνίοτε κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν πελιδνὸν φαίνεσθαι. διότι τὸ μὲν πελιδνὸν σῶμα μεταξύ ἐστιν ἀκριβῶς μέλανός ἐστι καί τινος τῶν εὐανθῶν. ὁποῖα μάλιστά ἐστι ἐρυθρόν τε καὶ ξανθόν. ὅπερ καὶ αὐτὸ χρῶμα. λέγω δὲ τὸ πελιδνὸν ἐκ τῶν εὐανθῶν, εἰς τὸ μέλαν ἀφικνούμενον. συμπίπτειν εἴωθεν ἢ ἐκ τοῦ μέλανος ἐπὶ τὸ λευκὸν ὅταν ἐκπίσκηται. πολλάκις γοῦν ἰδεῖν ἐστι, τά τε ὡς μεμελασμένα κατὰ τὴν εἰς πῦον μεταβολὴν ἀρχόμενα πελιδνὰ φαίνεται κατὰ βραχύ τε τοῦ μέλανος μὲν ἀποχωροῦντα. πρὸς δὲ τὴν τοῦ πυρὸς χρόαν ἐρχόμενα λευκότερα γίγνεται. τεφρώδης γάρ ἐστιν ἡ τοῦ πύου χρόα. νῦν οὖν ὁ ἱπποκράτης διδάσκει σε διορισμὸν ἐπὶ τοῖς ἐκχυμώμασιν ἐφθεῖσι πελιδνοῖς. ἐὰν μὲν γὰρ κατὰ σκληρότητα αὐτοῖς τοῦθ' ὑπάρχει, φλεγμαίνει τὰ μόρια. χωρὶς δὲ σκληρότητος, ἀφλέγμαντον διαμένει. τὰ μὲν οὖν ἀφλέγμαντα τὴν φύσιν ἐρρῶσθαι δηλοῖ, καὶ τὸ τῶν φλεβῶν ἐκκεχυμένον αἷμα πεφθήσεσθαι καὶ πῦον ἔσεσθαι. τὰ δὲ φλεγμαίνοντα ἀρρωστίαν τῆς φύσεως διὰ τὴν ἀσθένειαν τῶν φλεγμαινόντων μορίων. καὶ διὰ τὸ πλῆθος τοῦ περιεχομένου κακοχύμου μὴ πέπτειν τὸ ἐκχύμωμα, μήτε ἐκπυΐσκειν. λείπεται οὖν αὐτὸ μελανθῆναί τε καὶ διαφθαρῆναι.

Τὸν δὲ πόδα ἐπιτηδεύειν χρὴ, ὅκως ἀνωτέρω τοῦ ἄλλου σώματος ἔσται τὰ πλεῖστα ὀλίγον. ὑπνῶς δ' ἂν γένοιτο ἐν ἑξήκοντα ἡμέρῃσιν εἰ ἀτρεμέοι.

Εἰς μὲν τὸν ταπεινότερον πόδα τὸ ἐκ τοῦ σκέλους ἐπιρρέον αἷμα γεννήσει φλεγμονήν. εἰς δὲ τὸν ὑψηλότερον οὐδὲν μὲν ἐπιρρεῖ. καὶ διὰ τοῦτο πάντως αὐτὸν ὑψηλότερον θετέον, οὐ μὴν πολλῷ γε. προσέχεται γὰρ ὀδύνῃ τῇ τοιαύτῃ θέσει χρονιζομένῃ. τὰ δ' ὀδυνώμενα φλεγμαίνει. ὅρος γοῦν τῆς ὑψώσεως τοῦ ποδὸς ἐστὶ τὸ ἀνώδυνον σχῆμα. τοῦτο δ' εὑρήσεις εἰ πειραθείης τηνικαῦτα τεινόμενον ὅταν ὀλίγον ὑψωθῇ τὸν πόδα.

Περὶ κνήμης.

Ἡ δὲ κνήμη δύο ὀστέα ἐστὶ. τῇ μὲν, συχνῷ λεπτότερον τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου. τῇ δὲ, οὐ πολλῷ λεπτότερον

Ἡ λέξις δ' αὐτὴ μαρτυρεῖν δόξει τοῖς φάσκουσι καὶ πῆχυν, καὶ βραχίονα, καὶ κνήμην. καὶ μηρὸν ὑφ' ἱπποκράτους ὀνομάζεσθαι, μὴ τὸ συγκείμενον ἅπαν ἔκ τε τῶν ὀστῶν καὶ τῶν ἀμφ' αὐτὰ σωμάτων. ἀλλὰ μόνα τὰ ὀστᾶ. οὐ μὴν ὅτι γε μόνως οὕτως λέγεται δηλοῦται διὰ τῆς λέξεως. ἀλλ' ὅτι καὶ οὕτως. ὥστ' ἐγχωρεῖ διττὸν ἀπ' αὐτοῦ λέγεσθαι τὰ τοιαῦτα πάντα, καθάπερ ὑπέλαβον εἶναι. οἱ ποτὲ μὲν ἐπὶ τῶν ὀστῶν μόνων τιθέντες αὐτῶν τὴν προσηγορίαν. ποτὲ δὲ συμπεριλαμβάνοντος καὶ τὰ περικείμενα πάντα. ὥστε κνήμην ὀνομάζεσθαι τὸ μεταξὺ τῆς κατὰ γόνυ διαρθρώσεως. ὅτι δὲ δυοῖν ὀστῶν ἐνταῦθα. τὸ μὲν ἕτερον ἀμφοῖν, ὀνομάζεται κνήμη. τὸ δ' ἕτερον, περόνη. καὶ ὅτι πλατύτερον μέν ἐστιν, ἡ κνήμη. λεπτότερον δὲ, ἡ περόνη. καὶ ὅτι τὸ μέσον μὲν καὶ ἄσαρκον, ἐν ὅλῳ τῷδε τῷ μορίῳ κατὰ μῆκος ἐκτεταμένον ἄνωθεν κάτω ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν φαινόμενον, ὅπερ ἀντικνήμιον ὀνομάζουσι τῆς κνήμης ἐστὶ μόριον, οὐ τῆς περόνης. ὅσα τ' ἄλλα τῶν ὀστῶν ἐπίστασθαι προσήκει λέλεκται πάντα κατὰ τὸ περὶ τῶν ὀστῶν ἡμέτερον ὑπόμνημα τοῖς εἰσαγομένοις γραφέν.

Ξυνέχεται δὲ ἀλλήλοισι τὰ πρὸς τοῦ ποδὸς, καὶ ἐπίφυσιν κοινὴν ἔχει.

Τοῦ κοινοῦ ὀνόματος οὐχ οὕτως προσήκει ἀκούειν, ὡς συνεχῆ λέγοντος αὐτοῦ τὴν ἐπίφυσιν εἶναι, καὶ μίαν ἀκριβῶς, ἀλλ' ὡς ἐζευγμένων ἀμφοτέρων τῶν ἐπιφύσεων, καὶ συνεχομένων εἰς ἓν εἶδος τὴν φαντασίαν. οὐδενὶ γὰρ ἀλλήλαις κοινωνοῦσιν αἱ ἐπιφύσεις ὡς μίαν δοκεῖν εἶναι. τὰ γυμνὰ δ' αὐτῶν μόρια τὰ τελευταῖα τὰ περιφερῆ κατὰ τὸ σχῆμα. καλεῖται μὲν, οὐκ ὀρθῶς ὑπό τινων ἀστράγαλοι. συνεχὴς γὰρ τούτων ὁ ἀστράγαλος ἔχων εἶδον, ὡς καὶ δι' αὐτοῦ οὕτω κατακρυπτόμενος ἀφανής ἐστι καὶ πρὸς τὴν ἁφὴν καὶ πρὸς τὴν ὄψιν.

Ἐν ἰθυωρίῃ δὲ τῆς κνήμης οὐ ξυνέχεται.

Οὐ συνέχεται τὰ προειρημένα δύο ὀστᾶ τῆς κνήμης κατὰ τὴν εὐθύτητα τῆς κνήμης, ὅπερ ἐστὶ κατὰ τὸ μῆκος οὐ συνέχεται. τουτέστιν οὐχ ἅπτεται κατὰ τοῦτ' ἀλλήλων, οὔτε συνδεῖται.

Τὰ δὲ πρὸς τοῦ μηροῦ ξυνέχεται, καὶ ἐπίφυσιν ἔχει. καὶ ἡ ἐπίφυσις διάφυσιν.

Πολλαπλάσιον ἐστὶ τῷ πάχει τὸ τῆς κνήμης πέρας ἐν τῇ κατὰ γόνυ διαρθρώσει τοῦ τῆς περόνης πέρατος. ὥστε καὶ ἡ ἐπίφυσις ὅλη σοι δόξει τῆς κνήμης εἶναι. κατὰ δὲ τὸ ἔξω πέρας αὐτῆς ὑπερήρεισται ἡ περόνη. διάφυσιν δὲ ἔχει φησὶν τὴν ἐν τῷ μέσῳ γινομένην ὑπεροχήν. νευροχονδρώδη διάφυσιν εἰπών. διορίζει δ' αὐτὴ τοὺς ἐμβαίνοντας τῇ κνήμῃ κονδύλους κατὰ τὰ παλαιούμενα τῶν ὀστῶν ἐπὶ τῶν νεκρῶν σωμάτων ἀποσήπεται πολλάκις, ὥστ' ἀπατηθῆναί τινα καὶ δόξαι ψεῦδος εἰρῆσθαι πρὸς ἱπποκράτους ὑπὲρ αὐτῶν ἀλόγως γε τῶν προσφάτων ἁπάντων φαινομένων.

Μακρότερον δὲ τὸ ἕτερον ὀστέον σμικρῷ τὸ κατὰ τὸν σμικρὸν δάκτυλον. ἡ μὲν φύσις τοιαύτη τῶν ὀστέων τῶν ἐν τῇ κνήμῃ

Μακρότερον ὅπερ ἐγὼ γράφω οὕτως ἀξιῶ μακρότερον δ' ἐστὶ τὸ ἕτερον ὀστοῦν κατὰ σμικρὸν δάκτυλον. καὶ εἰ οὕτως ἔγραψεν αὐτὸς ὁ ἱπποκράτης οὕτως πέπεισο τὴν κατὰ τὸ γόνυ τῆς κνήμης ἐπίφυσιν κοινὴν ἀμφοτέρων εἶναι τῶν ὀστῶν. οὐ μόνης τῆς κνήμης. ἁπλῶς ἔσται μακρότερον, καὶ οὐ κατὰ τὸ κάτω πέρας μόνον.

Ὀλισθαίνει

Ὀλισθαίνει δὲ ἔστιν ὅτε τὰ πρὸς τοῦ ποδός. ὅτε μὲν ξὺν τῇ ἐπιφύσει ἀμφότερα τὰ ὀστέα. ὅτε δὲ ἡ ἐπίφυσις ἐκινήθη. ὅτε δὲ τὸ ἕτερον ὀστέον.

Ἔνιοι τῶν ἰατρῶν οἴονται τὸ ἐξαρθρεῖν λέγεσθαι, κατὰ τῶν ἐξισταμένων τελέως ὀστῶν. τὸ δὲ ὀλισθαίνειν, ἐπὶ τῶν παραρθρούντων μὲν, οὐ μὴν παντάπασί γε ἐκπιπτόντων τῆς φυσικῆς διαρθρώσεως. οὐ δὲ τὸ κατὰ τὴν ἀρχὴν εἰρημένον ἐν τῷ περὶ ἄρθρων ἔχει οὕτως. ὤμου δὲ ἄρθρον ἕνα τρόπον οἶδα ὀλισθαῖνον τὸν ἐς τὴν κατὰ μασχάλην. ὅλη γὰρ ἡ κεφαλὴ τοῦ βραχίονος ἀποχωρεῖ τῆς κοιλότητος ᾗ διήρθρωται, μὴ δυναμένης γενέσθαι βραχείας ἀρθρήσεως, καθάπερ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ἔγραψε καὶ τὴν αἰτίαν προσθεὶς, ἣν ὅταν ἐπ' ἐκεῖνο τὸ βιβλίον ἀφικώμεθα μαθησόμεθα.

Ταῦτα δὲ ὀχλώδεα μὲν ἧσσον, ἢ τὰ ἐν τῷ καρπῷ τῶν χειρέων, εἰ τολμῷεν ἀτρεμέειν οἱ ἄνθρωποι. ἴησις δὲ παραπλησίη, οἵηπερ ἐκείνων. τήν τε γὰρ ἐμβολὴν χρὴ ποιέεσθαι ἐκ κατατάσιος ὥσπερ ἐκείνων. ἰσχυροτέρης δὲ δεῖται τῆς κατατάσιος, ὅσῳ ἰσχυρότερον τὸ σῶμα ταύτῃ. ἐς τὰ πλεῖστα μὲν γὰρ ἀρκέουσιν ἄνδρες δύο. ὁ μὲν, ἔνθεν. ὁ δὲ, ἔνθεν τείνοντες. ἢν δὲ μὴ ἰσχύωσιν ἰσχυροτέρην ῥηΐδιόν ἐστι ποιέειν τὴν κατάτασιν.

Οὐ μόνον τῶν ἐν τῷ καρπῷ τῆς χειρὸς ἧσσόν ἐστιν ὀχλώδη, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τῷ ποδὶ πολὺ μᾶλλον. ἐπεὶ δὲ κοινὴν τὴν διδασκαλίαν ἐποιήσατο, τὴν κατὰ τὸν πόδα καὶ ἄκραν τὴν χεῖρα, διὰ τοῦτο ἤρκεσεν αὐτῷ μνημονεῦσαι τοῦ ἑτέρου τῶν μορίων. ὃ πρῶτον ἐστὶ τῆς κνήμης, καὶ τοῦ ποδὸς κατ' εὐθεῖαν. ὅσον γὰρ ἀπολείπεται τῶν κατὰ τὸν πόδα καὶ μάλιστα τῶν κατὰ τὴν πτέρναν ἐστὶν ὀχλωδέστερα, μικρὸν ἔμπροσθεν αὐτὸς εἶπεν.

Ἢ γὰρ πλήμνην κατορύξαντα χρή. ἢ ἄλλο τι ὅτι τούτῳ ἔοικεν, μαλθακόν τι περὶ τὸν πόδα περιβάλλειν. ἔπειτα πλατέσι βοείοισιν ἱμᾶσι περιδήσαντα τὴν πόδα τὰς ἀρχὰς τῶν ἱμάντων. ἢ πρὸς ὕπερον. ἢ πρὸς ἕτερον ξύλον προσδήσαντας τὸ ξύλον πρὸς τὴν πλήμνην ἄκρον ἐνθέντα ἀνακλᾶν. τοὺς δὲ ἀντιτείνειν, ἀνωθέν τε τῶν ὤμων ἐχομένους καὶ τῆς ἰγνύης.

Ξύλον τὸ κατορύττειν ἀξιοῖ δυνάμενον ὑποδέξασθαι πέρας μοχλοῦ δι' οὗ τὴν κατάτασιν τοῦ κώλου μέλλει ποιεῖσθαι. γιγνώσκειν δὲ οἶμαί σε τὴν καλουμένην χοινικίδα τοῦ τροχοῦ. πλήμνην ὑπὸ τῶν ἰώνων λέγεσθαι, καὶ γὰρ παρὰ τῷ ποιητῇ τοὔνομα ἐστι. τὴν δ' εὐπορίαν τῶν εἰς τὰς θεραπείας χρησίμων ἀσκεῖν ἀεὶ συμβουλεύων ὁ Ἱπποκράτης ἐμνημόνευσε καὶ νῦν τῆς πλήμνης, ἐν ἅπασι τόποις ὑπ' ἀνθρώπων οἰκουμένοις εὐπορῆσαι δυναμένων ἡμῶν αὐτῆς. ὥσπερ καὶ τῷ ὑπέρῳ πρὸς τὴν ἐνεστῶσαν κατάστασιν ἀντὶ μοχλοῦ χρῆται. καὶ τίνα δὲ τρόπον αὐτοῖς προσήκει χρῆσθαι, σαφῶς αὐτὸς ἐδήλωσε διὰ τῆς ἰδίας λέξεως τοῖς προσέχουσι τὸν νοῦν αὐτῷ.

Ἔστι δὲ καὶ τὸ ἄνω σώματος ἀνάγκην προσλαβεῖν.

Τὰς ἰσχυρὰς ἀντιτάσεις ἀνάγκας εἴρηκε, τὸ βίαιον αὐτῶν ἐνδείξασθαι βουλόμενος.

Τοῦτο μὲν ἢν βούλῃ. ξύλον στρογγύλον λεῖον κατορύξας βαθέως. μέρος τι αὐτοῦ ὑπερέχον τοῦ ξύλου μεσηγὺ τῶν σκελέων ποιήσασθαι παρὰ τὸν περίνεον ὡς κωλύει ἀκολουθέειν τὸ σῶμα τοῖσι πρὸς ποδῶν τείνουσιν.

Ὀρθὸν εἶναι τὸ ξύλον ἵστησιν ἀσφαλῶς ἐστηριγμένον ὅπως ὁ κατατεινόμενος, ὡς προείρηται, μὴ συνακολουθῇ τῇ κατατάσει μέσον τῶν δύο σκελῶν ἡδρασμένου τοῦ ξύλου κατὰ τὸν περίνεον. οὕτω δὲ ὀνομάζεται τοῦ σώματος ἡμῶν ἐκεῖνο τὸ μέρος ὃ μεταξὺ τῆς ἕδρας ἐστὶ, καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ αἰδοίου.

Ἔπειτα πρὸς τὸ τεινόμενον σκέλος μὴ ῥέπειν. τὸν δέ τινα πλάγιον παρακαθήμενον ἀπωθέειν τὸν γλουτὸν ὡς μὴ περιέλκηται τὸ σῶμα.

Κατὰ τὰ πλεῖστα τῶν ἀντιγράφων ἐφεξῆς τῆς προγεγραμμένης ῥήσεως αὕτη γέγραπται, δυναμένης τῆς ὅλης διανοίας σώζεσθαι χωρὶς αὐτῆς. βούλεται γὰρ μέσον τῶν δύο σκελῶν ὀρθὸν στηρίξας τὸ ξύλον, οὕτως κατατείνειν τὸ πεπονθὸς σκέλος, ἀπωθοῦντός τινος ἄνω τὸν γλουτὸν, ὡς μὴ περιέλκηται τὸ σῶμα ταύτῃ, καὶ γιγνόμενον ἑτερόῤῥοπον, ἕπεσθαι συγχωρεῖ τὸ σκέλος τῷ κατατείνοντι. οὕτω γὰρ ἂν γένοιτο, τὴν κατάτασιν ἐκλυθῆναι συμβήσεται.

Τοῦτο δὲ καὶ ἢν περὶ τὰς μασχάλας ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὰ ξύλα παραπεπηγῇ. αἱ δὲ χεῖρες παρατεταμέναι φυλάσσονται. προσεπιλαμβανέτω δέ τις κατὰ τὸ γόνυ, καὶ οὕτως ἀντιτείνοιτο.

Ἄλλην ἐπίνοιαν αὐτῶν διδάσκει σε, καθ' ἣν οὐκ ἀκολούθως τὸ λοιπὸν σῶμα τῷ κατατεινομένῳ μέρει τοῦ κώλου τὸ παρ' ἑκάτερα τῇ μασχάλῃ καταπηγνύμενον ξύλον, ὃ ἀντιστηρίζον τε καὶ ἀντερεῖδον τῷ σώματι κωλύει τὸν ἄνθρωπον ἕπεσθαι τῇ πρὸς τὰ κάτω μέρη γιγνομένῃ τάσει. χρὴ δὲ ὅμως καὶ νῦν αὐτὸ τὸ κατατεινόμενον σκέλος ἰδίᾳ πάλιν ἀντιτείνειν ἄνω κατὰ γόνυ τὴν ἀνάτασιν ποιουμένους.

Τοῦτο δ' ἢν παρὰ τὸ γόνυ βούληται ἄλλους ἱμάντας περιδήσας ἢ περὶ τὸν μηρὸν πλήμνην ἄλλην ὑπὲρ κεφαλῆς κατορύξας, ἐξαρτήσας τε τοὺς ἱμάντας ἔκ τινος ξύλου τὸ ξύλον στηρίζων ἐς τὴν πλήμνην.

Εἰ ἑλκόντων ἄνω τὸ σκέλος ἐπιτρέψει τὴν ἀντίτασιν, ἔστι σοι διὰ περιθέσεως ἱμάντων αὐτὸ ποιῆσαι. τὰς ἀρχὰς αὐτῶν ἄνω τοῦ σώματος ἀνάγοντα. κἄπειτ' ἐντεῦθεν περιβάλλοντα μοχλῷ. χρὴ δὲ δηλονότι τοῦ μοχλοῦ τὸ πρὸς τῇ γῇ στηριζόμενον πέρας ὑποβεβλημένον ἔχειν τι κοῖλον οἷάπερ ἐστὶν ἡ πλήμνη τοῦ τροχοῦ πρὸς ἣν ἀντερείδων ὁ μοχλὸς ἐργάσεται πρὸς τἀναντία τὴν τάσιν.

Τἀναντία τῶν πρὸς ποδῶν ἕλκειν.

Εἴπερ ἐγέγραπτο πρὸς τἀναντία τι ἀσαφὲς ἂν ἦν, ὥσπερ κατὰ τὴν διάνοιαν τὸ λεγόμενον, οὕτω καὶ κατὰ τὴν λέξιν. ἐπεὶ δὲ τἀναντία γέγραπται, ἢ λείπειν νομιστέον ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ βιβλιογράφου παραλελειμμένην τὴν εἰς τὸ πρόσθεν, ἢ αὐτὸν Ἱπποκράτην κατὰ προαίρεσιν ὡς ἰσοδυνάμως ἢ κεχρῆσθαι τῇ φωνῇ τἀναντία, ἢ διὰ τὸ ἐπίρρημα εἰρηκέναι τἀναντία, ὡς εἰ καὶ ἐναντίως ἔλεγε.

Τοῦτο δ' ἢν βούλῃ ἀντὶ τῶν πλημνέων δοκίδα ὑποτείνας ὑπὸ τὴν κλίνην μετρίην. ἔπειτα πρὸς τῆς δοκίδος, ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὴν κεφαλὴν στηρίζων καὶ ἀνακλῶν τὰ ξύλα κατατείνειν τοὺς ἱμάντας.

Δύο πλῆμναι πρόσθεν αὐτῷ καὶ δύο μοχλοὶ, τὴν ἀντίτασιν ἐργάζονται. μίαν μὲν ὑποκάτω τοῦ κατατεινομένου σκέλους. ἑτέραν δὲ ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς. ἐπεὶ δ' ὥσπερ ἔφην ἀσκεῖν ἡμᾶς ἀξιοῖ τὴν εὐπορίαν τῶν ἰαμάτων, ἑτέραν ἐπίνοιαν ἑαυτοῦ οὐ διδάσκων, γυμνάζει σε πρὸς τὴν τῶν ὁμοίων εὕρεσιν. εἰ γὰρ αἱ πλῆμναι μὴ παρεῖεν ὑποτείνας ξύλον μακρὸν κατὰ τὸ μῆκος τῆς κλίνης ἐφ' ἧς ὁ θεραπευόμενος κατάκειται. τὰ μὲν ἄλλα ταῦτα τοῖς ἔμπροσθεν πράξεις περιβάλλων τοὺς ἱμάντας, ὁμοίως δὲ ἐδίδαξε τὸ, ποῖα τοῦ σώματος ἐξαρτήσεις τε καὶ διὰ τῶν ξύλων δι' ὧν αὐτοὺς μοχλεύσεις. ἀντὶ δὲ τῶν πλημνῶν ἔπι χρήσῃ τοῖς τοῦ μακροῦ ξύλου πέρασιν, ἃς κεφαλὰς ὀνομάζουσι τὴν ἀντέρεισιν τῶν μοχλευόντων ξύλων πρὸς ἐκεῖνα ποιούμενος ὑπερέχοντα τῆς κλίνης σύμμετρον ἑκατέρωθεν ἔκ τε τῶν πρὸς τῇ κεφαλῇ καὶ τῶν πρὸς τοῖς ποσὶ μερῶν. δοκίδα δὲ τὸ ὑποτεινόμενον κατὰ τὸ μῆκος τῇ κλίνῃ ξύλον ὠνόμασεν, εἰ καὶ μικρὰν εἶπε δοκόν.

Ἢν δὲ θέλῃς, ὀνίσκους κατασπήσας ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀπ' ἐκείνων τὴν κατάτασιν ποιέεσθαι. πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι τρόποι κατατασίων.

Τοὺς ἄξονας αὐτοὺς ὄνους εἰώθει καλεῖν, ὥσπερ καὶ τὸ λέγειν, ὄνου τε περιαγωγήν. νῦν δὲ τοὺς μικροὺς ἄξονας, ὀνίσκους εἴρηκεν ὑποκοριστικῶς· ὥσπερ ἐν τῇ προγεγραμμένῃ ῥήσει τὴν μικρὰν δοκὸν δοκίδα. χρὴ γάρ σε μὴ μόνον ἠσκῆσθαι πρὸς τὴν τῶν εὐπορίστων ἐπίνοιάν τε καὶ χρῆσιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν τῶν παρ' ἰατροῖς παρεσκευασμένων ὀργάνων πρὸς τὰς τοιαύτας ἀντιτάσεις ἄξονας οὖν θεὶς οὐ κατὰ τὸ μῆκος τοῦ σώματος, ἀλλ' ἐγκαρσίαν ὡς ἐκεῖνο θέσιν ἔχειν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ θεραπευομένου σώματος. ὅπερ αὐτὸ σημαίνει κάτωθεν μὲν τῶν ποδῶν τὸν ἕτερον. ἄνωθεν δὲ τῆς κεφαλῆς τετάχθαι τὸν ἕτερον. ἔπειτα δὲ περιβάλλων τῶν ἱμάντων τὰς τελευτὰς τοῖς ἄξοσιν ἐκ τῆς ἐκείνων περιαγωγῆς τὴν ἀντίτασιν ἐργάσῃ τοῦ θεραπευομένου σκέλους.

Λῷστον δὲ ὅστις ἐν πόλει μεγάλῃ ἰητρεύει κεκτῆσθαι ἐσκευασμένον ξύλον ἐν ᾧ πᾶσαι ἀνάγκαι ἔσονται. πάντων μὲν καταγμάτων, πάντων δὲ ἄρθρων ἐμβολῆς ἐκ κατατάσιος καὶ μοχλεύσιος, ἀρκέει δὲ τὸ ξύλον ἢν ᾖ τοιοῦτον. οἷοι οἱ τετράγωνοι στῦλοι οἷοι δρύϊνοι γίνονται μῆκος καὶ πλάτος καὶ πάχος.

Ὀργάνου τινὸς καὶ μηχανήματος, οὗ τινος αὖ ἐθέλει ἐμνημόνευσεν. ἐν δὲ τῷ λόγῳ περὶ οὗ τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ διδάξει κατὰ τὸ περὶ τῶν ἄρθρων βιβλίον ἑπόμενον τῷδε, καὶ ἡμεῖς οὖν ἐν ἐκείνῳ τὴν ἐξήγησιν ὡς ἀσαφοῦς εἶτα ποιησόμεθα. νυνὶ δὲ ἤδη τὰ συνεχῆ τοῦ λόγου μεταβῶμεν καὶ προσθῶμεν.

Ἐπὴν δὲ ἱκανῶς κατατανύσῃς.

Τὸ σκέλος δηλονότι. περὶ γὰρ τῶν τῆς κνήμης περὶ τὸν ἀστράγαλον ἐξαρθρημάτων ὁ λόγος ἦν αὐτῷ, καὶ τῷ μεταξὺ περὶ τῆς ἀντιτάσεως διδάξας. οὕτω πάλιν ἤδη ἐπὶ τὸν ἐξ ἀρχῆς λόγον ἐπανῆλθεν.

Ῥηΐδιον ἤδη τὸ ἄρθρον ἐμβαλεῖν. ὑπεραιωρέεται γὰρ ἐς ἰθυωρίην ὑπὲρ τῆς ἀρχαίης ἕδρης. κατορθώσαντα οὖν χρὴ τοῖσι θέναρσι τῶν χειρῶν, τοῖσι μὲν ἐς τὸ ἐξεστηκὸς ἐρείδοντα. τοῖσι δὲ ἤδη θάτερα κατώτερον τοῦ σφυροῦ ἀντερείδοντα. ἐπὴν δ' ἐμβάλῃς, ἢν μὲν οἷόν τε ᾖ κατατεταμένον ἐπιδεῖν χρή. ἢν δὲ κωλύηται ὑπὸ τῶν ἱμάντων, ἐκείνους λύσαντα ἀντικατατείνειν ἔστ' ἂν ἐπιδήσῃς.

Ἐκ τῶν τοιούτων αὐτοῦ λέξεων ὁρμώμενοι τινὲς ἄρθρον καλεῖν αὐτὸν φάσκουσι τὰ πέρατα τῶν διηρθρωμένων πρὸς τὰς κοιλότητας ὀστῶν. ὥστε τὸ μὲν σύμπαν διάρθρωσιν καλεῖσθαι, καθ' ὃ συντάττεται πρὸς ἀλλήλοις τὰ πέρατα τῶν κινουμένων ὀστῶν ἐν ταῖς ἐκτάσεσί τε καὶ καμπαῖς. αὐτῶν δὲ τῶν ὀστῶν ἑκατέρου τοῦ μὲν ἐμβαίνοντος τὸ πέρας ἄρθρον. τοῦ δ' ὑποδεχομένου τὴν κοιλότητα, κοτύλην ἢ γλήνην ὀνομάζειν αὐτόν, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὀνόματα τὴν ἔκθλιψιν ἔχει. μετὰ ταῦτα δέ σε διδάξει κοινὴν ἁπάσης ἐμβολῆς μέθοδον ὡς κατ' ἀρχὰς ἡμεῖς εἰρήκαμεν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν δὲ τῶν ὑπομνημάτων, ἔνθεν περὶ τῆς χρείας ἐδιδάξαμεν ἐν ἐκείνοις τοῖς λόγοις ὡς οὐχ οἷόν τε ἐστὶν ἐμβάλλειν αὐτὰ προσηκόντως ἄνευ τῆς ὑπεραιωρήσεως. εὐθὺ δὲ καὶ ὅτι ὅρον διδάξει μέχρι πόσου χρὴ κατατείνειν. ὅταν γὰρ ἤδη δόξῃς ἱκανῶς ἔχειν ὡς ὑπεραιωρεῖσθαι δύνασθαι πᾶσι τῆς ἀντιτάσεως.

Ἐπιδεῖν δὲ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὰς ἀρχὰς ὡσαύτως βαλλόμενον κατὰ τὸ ἐξεστηκὸς, καὶ τὰς περιβολὰς τὰς πρώτας πλείστας κατὰ τοῦτο ποιέεσθαι. καὶ τοὺς σπλῆνας πλείστους κατὰ τοῦτο. καὶ τὴν πίεξιν μάλιστα κατὰ τωυτό.

Τὰ κεφάλαια συντεμὼν ἀνέμνησε τῆς καταγμάτων ἐπιδέσεως, ἣν ἔμπροσθεν ἐδείξαμεν. καὶ μέντοι καὶ μεμνῆσθαι χρὴ τά τε κατ' ἄκραν τὴν χεῖρα καὶ τὰ κατὰ τὸν πόδα καὶ τὰ κατὰ τὴν πτέρναν. καὶ πρὸς ἔτι ταῦτα κατὰ τὰ σφυρὰ ἐξαρθρήματα τῷ καταγματικῷ τρόπῳ τῆς ἐπιδέσεως πειρᾶσθαι, διὸ καὶ τούτῳ τῷ βιβλίῳ περιέχεται πάντα. τὴν δὲ αἰτίαν τοῦ χρῆναι τὴν ἐπίδεσιν οὕτως ποιεῖσθαι, κἂν ἐξάρθρημα, κἂν κάταγμα τὸ γεγονὸς ᾖ, πρόσθεν μεμαθήκαμεν.

Ῥᾳστεπιδεῖν δὲ καὶ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπὶ συχνόν.

Τοῦτ' ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον διὰ τῆσδε τῆς λέξεως ἐδήλωσεν. ἢν δὲ ἐπιδέῃς, πολλὸν τοῦ ὑγιέος προσλαμβανέτω, καὶ ἡ αἰτία, πρόσθεν εἴρηται. ἄμεινον γὰρ ἐκθλίβεσθαι τοῦ πεπονθότος μορίου τοὺς χυμοὺς, οὐκ εἰς τὰ παρακείμενα μόνον, ἀλλὰ μέχρι πολλοῦ τε προστεθεῖσθαι καὶ μακροῦ κωλύεσθαι.

Μᾶλλον δέ τι τοῦτο τὸ ἄρθρον πεπιέχθαι χρὴ ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιδέσει ἢ τὸ ἐν τῇ χειρί.

Κατὰ τὰ μεγέθη τῶν ἄρθρων ποιεῖται τὸ μέτρον τῆς πιέσεως καὶ τὸ πλῆθος τῶν ὀθονίων προσεπισκοπούμενος τὸ νευρῶδες αὐτῶν καὶ εὐαίσθητον, ἧττον γὰρ ἀποθλίβεσθαι βούλεται.

Ἐπὴν δὲ ἐπιδήσῃς. ἀνωτέρω μὲν τοῦ ἄλλου σώματος ἐχέτω τὸ ἐπιδεθέν. τὴν δὲ θέσιν δεῖ ποιήσασθαι οὕτως δέ, ὅκως

ἥκιστα ἀπαιωρηθήσεται ὁ πούς.

Ὅτι μὲν οὖν βραχὺ χρὴ μετεωρότερον εἶναι τὸν πόδα τοῦ ἄλλου σκέλους, ἐλέχθη καὶ πρόσθεν. ἐλέχθη δὲ καὶ ὅτι τοσοῦτον ὑψοῦσθαι προσήκει αὐτὸν, ὡς μὴ δὲ τῇ ἀντιτάσει κάμνειν τοὺς μύας. νυνὶ δὲ προσέθηκε περὶ τῆς κατὰ τὴν ἀπόθεσιν ἀσφαλείας παράγγελμα. μὴ δὲ μόλις κελεύων αἰωρεῖσθαι τὸν πόδα. τοῦτο δέ ἐστι μαλακῶν ὀθονίων πανταχόθεν αὐτῷ παρατιθεμένων. καὶ δὴ μὲν τὸ κατὰ τὸ πέρας ἔνθα τὸ ἴχνος ἐστὶ, στηρίζεσθαί τινος μαλακοῦ ἢ ὑπαυχενίου, ἢ καὶ ξύλου ὀρθοῦ ᾧ καὶ προσδεδεμένος ἔσται μαλακαῖς ταινίαις.

Τὸν δὲ ἰσχνασμὸν τοῦ σώματος οὕτως ποιέεσθαι, ὁκοίην τινὰ δύναμιν ἔχει καὶ τὸ ὀλίσθημα, τὰ μὲν γὰρ σμικρόν. τὰ δὲ μέγα ὀλισθαίνει.

Πρόδηλον οὖν ὅτι τὰ μὲν σμικρὸν ὀλισθήσαντα, μετριωτέρας δεῖται τῆς ἐπιμελείας. τὰ δὲ ἐπὶ πλέον, ἐκστάντα, καὶ τῆς διαίτης ἀκριβεστέρας, καὶ τῶν ἄλλων οἷς ἰσχναίνεται τὸ σῶμα.

Τὸ ἐπίπαν δεῖ ἰσχναίνειν μᾶλλον καὶ ἐπὶ πλείω χρόνον χρὴ ἐν τοῖσι κατὰ σκέλεα τρώμασιν, ἢ ἐν τοῖσι κατὰ χεῖρας. καὶ γὰρ μέζω καὶ παχύτερα ταῦτα ἐκείνων. καὶ δὴ καὶ ἀναγκαῖον ἐλινύειν τὸ σῶμα καὶ κατακέεσθαι, μετεπιδῆσαι δὲ τὸ ἄρθρον, οὔτε τι κωλύει τοιοῦτον, οὔτε κατεπείγει, καὶ τὰ ἄλλα πάντα παραπλησίως χρὴ ἰητρεύειν, ὥσπερ καὶ τὰ παροιχόμενα, καὶ ἢν μὲν ἀτρέμα κατακέεσθαι ἱκαναὶ τεσσαράκοντα ἡμέραι, ἢν μοῦνον ἐς τὴν ἑωυτῶν χώρην τὰ ὀστέα αὖθις καθίζηται. ἢν δὲ μὴ θέλῃ ἀτρεμέειν. χρῷτο μὲν ἂν οὐ ῥᾳδίως τῷ σκέλει, ἐπιδεῖσθαι δὲ ἀναγκάζοιτ' ἂν πολὺν χρόνον.

Αὐτὸς εἶπε τὴν αἰτίαν οὗ κελεύει, καὶ γὰρ μείζω φησὶ καὶ παχύτερα ταῦτα ἐκείνων. καὶ τρίτον ἐπὶ τούτοις ἐστὶ τὸ κατακείμενον ὑγιάζεσθαι τὸν ἄνθρωπον, οὐχ ὥσπερ ἐπὶ τῶν κατὰ χεῖρα περιερχόμενον. ταῦτ' οὖν ἐν τῷ καθόλου περὶ πάντων ἡμῖν τῶν ἄρθρων εἰρῆσθαι νομίζομεν.

Ὁκόσα μέντοι τῶν ὀστέων μὴ τελέως ἵζει ἐς τὴν ἑωυτῶν χώρην, ἀλλά τι ἐπιλείπει τῷ χρόνῳ λεπτύνεται ἰσχίον καὶ μηρὸς καὶ κνήμη. καὶ ἢν μὲν ἔσω ὀλισθῇ τὸ ἔξω μέρος λεπτύνεται, ἢν δὲ ἔξω, τὸ ἔσω.

Εἰ καὶ τῶν ὑγιῶν τι μορίων ἐν ἡσυχίᾳ πολυχρονίῳ φυλάττοις ἢ βραχείαις κινήσεσι λεπτότερον ἑαυτοῦ γίνεται. θερμαίνει τε γὰρ ἡ κίνησις τὰ σώματα, καὶ ῥώννυσι τὴν ἐν αὐτοῖς δύναμιν, ὑφ' ἧς εἰς εὐτροφίαν ἐπιδίδωσι τὰ μόρια. ὁπόταν δὲ μὴ καλῶς ἐμβληθῇ τῶν ὀλισθησάντων τι, χείρους αἱ κινήσεις ἐπιτελοῦνται. καὶ μᾶλλον δὲ κατὰ τὰ ἀντικείμενα μόρια τῶν ὀλισθημάτων. ἐπειδὴ κενὸς ὁ τόπος καταλείπεται τοῦ μορίου κινηθέντος ὅπου πρὸς τἀναντία. ῥᾷον οὖν ἐπ' ἐκείνου στηρίζεται τοῦ μορίου εἰς ὃ μετέστη τὸ ἄρθρον. ἕδρας μὲν γὰρ δεῖται τὰ ὑποκείμενα μόρια, ταῦτα δὲ αὐτοῖς οὐ κεναὶ χῶραι παρέχουσιν, ἀλλ' αἱ πεπληρωμέναι. κατὰ γάρ τοι τῆς κενῆς χώρας, οὐδὲν στηρίζεσθαι δύναται. διὰ τοῦτ' οὖν καὶ τὸ σκέλος εἴωθε προφέρειν ἔνθα τὴν ἔκπτωσιν ἔχει, καὶ τοῖς κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος ἐνεργεῖν μόνοις. αὐτοὶ γὰρ οὖν καὶ τρέφονται καλῶς, οἱ δ' ἀργοῦντες, ἐνδεῶς, ὥσπερ εἰσὶν οἱ ἐκ τῶν ἀντικειμένων μερῶν.

Τὰ πλεῖστα δὲ ἐς τὸ ἔσω ὀλισθαίνει. ἐπὴν δὲ κνήμης ὀστέα ἀμφότερα καταγῇ ἄνευ ἑλκώσιος καταστάσιος ἰσχυροτέρης δεῖται. τείνειν δὲ τουτέων τῶν τρόπων ἐνίοισι τῶν προειρημένων τισί. ἢν μεγάλαι αἱ παραλλάξιες ἔωσιν, ἱκαναὶ δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν κατατάσιες. τὰ πλεῖστα γὰρ ἀρκέοισιν, ἂν δύο ἄνδρες ἐρρωμένοι, ὁ μὲν ἔνθεν, ὁ δ' ἔνθεν ἀντιτείνοντες. τείνειν δὲ ἐς τὸ ἰθὺ χρὴ κατὰ φύσιν. καὶ κατὰ τὴν ἰθυωρίην τῆς κνήμης καὶ τοῦ μηροῦ, καὶ ἢν κνήμης ὀστέα κατεηγότα κατατείνῃς, καὶ ἢν μηροῦ.

Τὰ κάτω πρὸς τὴν τοῖς σφυροῖς διάθεσιν ἐξαρθρήματα, μᾶλλον ἔσω ὀλισθαίνει. αἰτία δὲ ἡ τῆς περόνης ἀπόφυσις ἔξωθεν ἀκριβέστερον περιλαμβάνουσα τὸν ἀστράγαλον, ἢ περὶ τῆς κνήμης ἔσωθεν.

Καὶ ἐπιδεῖν δὲ οὕτως ἐκτεταμένων ἀμφοτέρων ὁκότερον ἂν τουτέων ἐπιδέῃς, οὐ γὰρ ταῦτα ξυμφέρει σκέλει τε καὶ χειρί. πῆχυς μὲν γὰρ καὶ βραχίονος ἐπὴν ἐπιδεθῶσιν ὀστέα κατεηγότα, ἀναλαμβάνεται ἡ χείρ. καὶ ἢν ἐκτεταμένα ἐπιδέῃς τὰ σχήματα τῶν σαρκῶν ἑτεροιοῦται ἐν τῇ ξυγκάμψει τοῦ ἀγκῶνος. ἀδύνατος γὰρ ὁ ἀγκὼν ἐκτετάσθαι πολὺν χρόνον. οὐ γὰρ πολλάκις ἐν τοιούτῳ εἴθισται, ἀλλ' ἐν τῷ ξυγκεκάμφθαι. καὶ δὴ καὶ ἅτε δυνάμενοι οἱ ἄνθρωποι περιϊέναι, ἐπὴν κατὰ χεῖρα τρωθῶσι ξυγκεκάμφθαι κατὰ τὸν ἀγκῶνα δέονται. σκέλος δὲ ἔν τε τῇσιν ὁδοιπορίῃσι, καὶ ἐν τῷ ἑστάναι εἴθισται. ὅτε δὲ μικροῦ δεῖν ἐκτετάσθαι ἐς τὸ κάτω κατὰ φύσιν. καὶ δὴ καὶ πρὸς τὸ ὀχέειν τὸ ἄλλο σῶμα διὰ τοῦτο εὔφορον αὐτῷ ἐστὶ τὸ ἐκτετάσθαι, ὅταν ἀνάγκην ἔχῃ, καὶ δὴ καὶ ἐν τῇσι κοίτῃσι πολλάκις ἐν τῷ σχήματι τουτέῳ ἐστὶν ἐν τῷ ἐκτετάσθαι. ἐπὴν δὲ δὴ τρωθῇ, ἀνάγκη καταδουλοῦται τὴν γνώμην ὅτι ἀδύνατοι μετεωρίζεσθαι γίνονται. ὥστε οὐδὲ μέμνηνται περὶ τοῦ συγκαμφθῆναι, καὶ ἀναστῆναι, ἀλλὰ ἀτρεμέουσιν ἐν τουτέῳ τῷ σχήματι κείμενοι.

Ἐάν τε κνήμην ἐάν τε μηρὸν ἐπιδέῃς ἑκατέρας τῶν διαρθρώσεων ἐκτετάσθαι κελεύει, τὴν κατ' ἰσχίον καὶ τὴν κατὰ γόνυ. τὴν δ' αἰτίαν τοῦ σχήματος ἐφεξῆς ὅρα σαφῶς ἀποδείξει χρώμενος. καὶ ἑτοίμως νοήσεις τὸν νοῦν. ἔστι δὲ τούτων τὰ κεφάλαια περιτίθεσθαι μὲν τὸ σκέλος ἑστώτων καὶ βαδιζόντων ἐκτετάσθαι. πρὸς γὰρ τὸ βαδίζειν τὸ σῶμα γεγονὸς ὑπὸ τῆς φύσεως, εἰς τοῦτο τὸ σχῆμα παρεσκευάσται πρὸς αὐτῆς, καὶ διὰ τοῦτο καὶ κατακειμένων ἐκτεταμένον ἐστὶν, ὡς τὰ πολλά. τὰς χεῖρας δὲ καὶ κατὰ τὰς ὁδοιπορίας, καὶ ἄλλως ὡς τὸ πολὺ κεκλασμένας μετρίως ἔχομεν, οὐδεὶς γὰρ ἀποτεταμένας αὐτὰς περιφέρεται. διὰ τοῦτο κἂν ἐπιδεθῇ τὶς χεῖρα δυνατόν ἐστιν αὐτῷ περιέρχεσθαι ταινίαν ὑποτείνοντι τῷ πήχει. σκέλους δὲ καταγέντος, ἀδύνατον ἐπιβαίνειν πρὶν ἀκριβῶς πωρωθῆναι.

Διὰ οὖν ταύτας τὰς προφάσιας χειρὸς καὶ σκέλεος, οὔτε ἡ κατάτασις οὔτε ἡ ἐπίδεσις τοῦ σχήματος ξυμφέρει αὐτῇ. ἢν μὲν οὖν ἱκανὴ ἡ κατάτασις ἡ ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν ᾖ. οὐδὲν δεῖ μάτην πονέεσθαι. καὶ γὰρ σολοικότερον μηχανοποιέειν μηδὲν δέον. ἢν δὲ μὴ ἱκανὴ ἡ κατάτασις ἡ ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν ἄλλων τινὰ τῶν ἀναγκαίων προσ-

φέρειν ἤν τινά γε προχωρέῃ. ὅταν δὲ δὴ ἱκανῶς κατατεταθῇ, ἐρείδειν ἤδη κατορθοῦσθαι τὰ ὀστέα καὶ ἐς τὴν φύ-
σιν ἀγαγεῖν τοῖσι θέναρσι τῶν χειρέων ἀπευθύνοντα καὶ ἐξευκρινέοντα. ἐπὴν δὲ κατορθώσῃ, ἐπιδεῖν τοῖσιν ὀθο-
νίοισιν κατατεταμένον. ἤν τ' ἐπὶ δεξιὰ, ἤν τ' ἐπ' ἀριστερὰ περιφέρειν ξυμφέρῃ αὐτέοισιν τὰ πρῶτα ὀθόνια.
βαλλέσθω δὲ τὴν ἀρχὴν κατὰ τὸ κάτηγμα. καὶ περιβαλλέσθω κατὰ τοῦτο τὰς πρώτας περιβολάς, κἄπειτα
νεμέσθω ἐπὶ τὴν ἄνω κνήμην ἐπιδέων, ὥσπερ ἐπὶ τοῖσιν ἄλλοισι κατήγμασιν εἴρηται. τὰ δὲ ὀθόνια πλατύτερα
χρὴ εἶναι καὶ μακρότερα καὶ πλέω πολὺ αὐτὰ κατὰ τὸ σκέλος τῶν ἐν τῇ χειρί. ἐπὴν δ' ἐπιδέῃς, κατατιθέναι ἐφ' ὁ-
μαλοῦ τινὸς καὶ μαλθακοῦ, ὥστε μὴ διεστράφθαι, ἢ τῇ, ἢ τῇ, μήτε λορδὸν μήτε κυφὸν εἶναι.

* Φανερωτάτας μὲν εἴρηκε τὰς αἰτίας προφάσεις, καίτοι γε ἀληθῶς ἃς προείρηκεν οὐχ ὡς ἐν τῇ συνηθείᾳ
προφάσεις εἴωθε λέγειν τὰς ψευδεῖς αἰτίας. καὶ μικρὸν δὲ κατωτέρω πάλιν οὕτω κέχρηται τῷ ὀνόματι κα-
10 τὰ τὴν δὲ τὴν ῥῆσιν. δι' οὖν ταύτας τὰς προφάσιας τῆς μὲν ἔξωθεν τῆς ἴσου καταγνύτις ταχεῖαι αἱ ἐπιβάσεις.
* εἴρηκε δὲ περὶ περόνης. ἀληθὲς ἐπιδοὺς ταχεῖαν μὲν ἐπ' ἐκείνῃ καταγείσῃ τὴν τοῦ σκέλους γίνεσθαι κίνη-
σιν. εἰ δὲ κνήμη συντριβῇ, μετὰ πλεῖστα χρόνον δύνασθαι χρῆσθαι τοὺς οὕτως παθόντας.

M άλιστα δὲ ξυμφέρει προσκεφάλαιον, ἢ λινέον ἢ ἐρινέον μὴ σκληρὸν λαπαρὸν μέσον κατὰ μῆκος ποιήσαντα ὑ-
ποθεῖναι, ἢ ἄλλο τι, ὃ τούτῳ ἔοικεν.

Τὴν κνήμην ἀξιοῖ στηρίζειν ὃν ἔπι τρόπον πρὸς κεφαλαίων μᾶλλον ἢ σωλῆνος, ἐφεξῆς γράφων ἃ μέμφεται
τοὺς χρωμένους αὐτῷ πρὸς τὰ τοιαῦτα.

Γ ερὶ γὰρ τῶν σωλήνων τῶν ὑποτιθεμένων ὑπὸ τὰ σκέλεα τὰ κατεηγότα ἀπορέω ὅτι ξυμβουλεύσω. ἢ ὑπο-
τιθέναι χρὴ ἢ οὔ. ὠφελέουσι μὲν γὰρ, οὐχ ὅσον δὲ οἱ ὑποτιθέντες οἴονται. οὐ γὰρ ἀναγκάζουσιν οἱ σωλῆνες ἀτρε-
μέειν, ὡς οἴονται. οὔτε γὰρ τῷ ἄλλῳ σώματι στρεφομένῳ, ἢ ἔνθα, ἢ ἔνθα ἐπαναγκάζει ὁ σωλὴν μὴ ἐπακολουθεῖν
20 τὸ σκέλος ἢν μὴ ἐπιμελῆται αὐτὸς ἄνθρωπος. οὔτε αὖ τὸ σκέλος ἄνευ τοῦ σώματος κωλύει ὁ σωλὴν κινηθῆναι,
ἢ τῇ ἢ τῇ, ἀλλὰ μὴν ἀτερπέστερόν γε ξύλον ὑποτετάσθαι, ἢν μὴ ὁμοῦ αὐτῷ μαλθακόν τι ἐς αὐτὸ ἐντεθῇ. ἀρη-
γότατον δέ ἐστιν ἐν τῇσι μεθυποστρώσεσι, καὶ ἐν τῇσιν ἐς ἄφοδον προχωρήσεσιν. ἔστιν οὖν σὺν σωλῆνι καὶ ἄνευ
σωλῆνος καὶ καλῶς καὶ αἰσχρῶς κατασκευάσασθαι. πιθανώτερον δὲ τοῖσι δημότῃσιν ἐστὶ καὶ τὸν ἰατρὸν ἀνα-
μαρτητότερον εἶναι ἢν σωλὴν ὑποκέηται, καίτοι ἀτεχνέστερόν γε ἐστιν. δεῖ μὲν γὰρ ἐφ' ὁμαλοῦ καὶ μαλθακοῦ
κεῖσθαι ταύτην πάντως ἐς ἰθύ. ἐπεί τοι γε ἀνάγκη κρατηθῆναι τὴν ἐπίδεσιν ὑπὸ τῆς διαστροφῆς τῆς ἐν τῇ διαθέ-
σει, ὅποι ἂν ῥέπῃ, καὶ ὁκόσα ἂν ῥέπῃ. ὑποκείσθω δὲ ὁ ὑποδεδεμένος ταῦτα, ὥσπερ καὶ πρότερον εἴρηται.
καὶ γὰρ τὴν ἐπίδεσιν χρὴ τοιαύτην εἶναι καὶ τὸ οἴδημα οὕτως ἐξαείρεσθαι ἐς τὰ ἄκρεα, καὶ τὰς χαλάσιας οὕ-
τως, καὶ τὰς μεταπιδέσιας διὰ τρίτης, καὶ εὑρισκέσθω ἰσχνότερον τὸ ἐπιδεόμενον καὶ τὰς ἐπιδέσιας ἐπὶ μᾶλ-
λον ποιέεσθαι, καὶ πλέοσι τοῖσιν ὀθονίοισιν περιλαμβάνειν τε καὶ τὸν πόδα χαλαρῶς, ἢν μὴ ἄγαν ἐγγὺς ᾖ τοῦ γού-
30 νατος τὸ τρῶμα. κατατείνειν δὲ μετρίως καὶ ἐπικατορθοῦν ἐφ' ἑκάστῃ ἐπιδέσει χρὴ τὰ ὀστέα. ἢν γὰρ ὀρθῶς μὲν ἰητρεύη-
ται, κατὰ λόγον δὲ τὸ οἴδημα χωρέῃ, ἐπὶ μὲν λεπτότερον καὶ ἰσχνότερον τὸ ἐπιδεόμενον χρεῖον ἔσται, ἐπὶ δὲ
αὖ παρατωγότερα τὰ ὀστέα, ἐπακούοντα δὲ τῆς κατατάσιος μᾶλλον. ἐπὴν δὲ ἑβδομαῖος ἢ ἐνναταῖος γένηται,
τοὺς νάρθηκας προστιθέναι, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοισι κατήγμασιν εἴρηται.

Ἔστι καὶ νῦν οἶδα τινὰς ἰατροὺς ὑποτιθέντας τῷ σκέλει σωλῆνας, καὶ γλωσσόκομον, κνήμης τε καὶ μηροῦ πε-
πονθότος. ἐπὶ μὲν τοῦ μηροῦ παντὶ τῷ σκέλει. τῆς κνήμης δὲ πεπονθυίας, ἔνιοι μὲν καὶ τοῦθ' ὑποβάλλουσιν ὅλῳ
τῷ σκέλει τὸ ξύλον, ἔνιοι δὲ τὴν κνήμην ὅλην στηρίζοντες ἐν τῷ γλωσσοκόμῳ. βλάπτουσι δέ τι καὶ οἱ μετ' αὐτῆς
τὸν μηρόν, ἀλλ' ἧττον ἐκείνων. τὰς βλάβας δὲ αὐτοῦ ὁ ἱπποκράτης ἐδήλωσε σαφῶς. ὥστ' αὐτὰς οὐδὲν ἐμὲ δεῖ
ἔτι λέγειν, ἀλλ' εἴπου τι κατὰ τὴν λέξιν ἀσαφὲς ἔσεσθαι νομίσω, τοῦτ' ἐξαπλώσω, καὶ πρῶτόν γε πάντων
ὅπῃ διαφέρει γλωσσόκομον σωλῆνος. εἴρηται μὲν οὖν παρὰ τοῖς ἀττικοῖς γλωσσόκομον τὸ σκεῦος τοῦτο. ἴσως οὖν
40 εἰς πολλὰ μὲν τῶν χρησίμων γραμμάτων ἐμβαίνουσιν οἱ ἄνθρωποι. πολλὰ δὲ τῶν ἀποθέτων γραμμάτων. ἔνιοι
δὲ εἰς ὁδοιπορίας αὐτῷ χρῶνται, διοίσει δὲ οὐδὲν, εἴτε γλωσσοκόμιον εἴτε γλωσσόκομον τις ὀνομάζει αὐτὸ, καθά-
περ οὐδὲ διὰ τῶν δυοῖν τ. ἢ διὰ τῶν δύο σ. τὸ δὲ ὑποτιθέμενον τῷ σκέλει γλωσσόκομον εὔδηλον ὅτι προμηκέ-
στερόν τε καὶ στενώτερον εἶναι δεῖ τῶν συνήθων, δεῖ γὰρ αὐτὸ μὴ πολλῷ πλατύτερον εἶναι τοῦ κατὰ τὸ σκέλος
εὔρους ἢ πάχους, ἢ ὅπερ ἂν ὀνομάζειν ἐθέλεις, ἵνα παραβληθεῖ τῶν ἑκατέρωθεν ξύλων ἐσφιγμένον ἢ τὸ σκέλος,
ὡς μὴ δὲ ἂν ὁ κάμνων βούληται μεταλλάττειν αὐτὸ συγχωρεῖν τὴν στενοχωρίαν. ἀλλὰ τὴν μὲν ἐπὶ τὸ δεξιὸν, ἢ τὸ
ἀριστερὸν μέρος περιστροφὴν τοῦ σκέλους, δύναται ἡ τῶν ξύλων παράθεσις ἀποκωλῦσαι. τὴν δὲ ἄνω καὶ κάτω
καὶ εἰς ὕψος αὐτοῦ κίνησιν οὐ δύναται. διὸ, καὶ ὁ ἱπποκράτης οὐκ ἀρέσκεται τῇ χρήσει τοῖς τοιούτοις ξύλοις.
πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ἀπηνοῦς ὄντος. τὸ γὰρ ἀτερπέστερον οἱ ἀπηνέστερον ἢ ἀηδέστερον δηλοῖ διὰ τὸ μηδὲν εἴκειν, ὥσπερ
καὶ τὰ ὑπαυχένιά τε καὶ τὰ ὑπαγκώνια διακαλούμενα. ταῦτα γὰρ εἴκοντα μετρίως οὐκ εἰσὶν ἀνιαρὰ τῷ
50 σκέλει. χρησίμου δ' ὄντος τοῦ τοιούτου μηχανήματος ὅταν ἀφοδεῦσαι δεηθῶσιν οἱ κάμνοντες, ἢ μετακομισθῆναι
ποτὲ ἀπὸ τῆς ἑτέρας μετακλίσεως ἐφ' ἑτέραν ἕνεκα τοῦ ἐργασθῆναι. διὰ τοῦτο μάλιστα τὴν χρῆσιν αὐτοῦ προ-
* σίεμαι, καίτοι κἂν οἵτινες ὑπ' αὐτῶν τὸ ὑπαυχένιον χρῶνται, καὶ κατ' ἀρχὰς εὐθέως ὑποβάλλουσιν αὐτῷ ται-
νίας ἐγκαρσίας, ὅταν ἐντείνωσι τὸ σκέλος ἀνατείνοντες ἑκατέρωθεν εἰς σκέλους ὕψος. ἔπειτα ἐκ τῶν ἄνω τοῦ
κώλου μερῶν συνδήσαντες ἀλλήλαις ἀσφαλῶς νομίζουσι τὴν θέσιν τοῦ σκέλους ποιεῖσθαι. τό, τε γὰρ ὑπαυχέ-
νιον, ἐν ταῖς μετακομιδαῖς τοῦ κάμνοντος ἀντὶ γλωσσοκόμου τείνεται τῷ σκέλει. καὶ μέντοι καὶ κατὰ τὸ κάτω
πέρας αὐτοῦ προστιθέασιν ἔνιοι ξύλον ὀρθὸν, ὡς προσωθοῖσιν ἄκρον τὸν πόδα, προυβάλλοντες ἔργα δηλονότι χά-
ριν τοῦ μήτε ἄνω τὸ σκέλος ἕλκεσθαι τοῦ κάμνοντος, μήτ' ἀποτείνεσθαι κάτω. τὴν μὲν γὰρ ἀνάτασιν ὁ δεσμὸς κω-
λύει, τὴν δὲ ἐπὶ τὸ κάτω φορὰν τὸ προσηρεισμένον τῷ πέλματι ξύλον. ἀλλὰ καίτοι τούτων ἀσφαλῶς παρα-

σκευαζομένοις τοῖς ἰατροῖς, ὅμως ἡ κατὰ τὰς διαρθρώσεις κίνησις οὐ κωλύεται δυναμένου τοῦ κάμνοντος καὶ τὸ κατὰ σφυρὸν ἄρθρον, καὶ τὸ κατὰ γόνυ διακινεῖν κατὰ βραχύ. περὶ μὲν γὰρ τοῦ κατ' ἰσχίον, οὐδὲ λόγου δεῖ, μηδόλως αὐτοῦ μήθ' ὑπὸ τοῦ γλωσσοκόμου, μήθ' ὑπὸ τῆς ἐπιδέσεως περιλαμβανομένου. ὅ γε μὴν σωλὴν τὰ μὲν ἄλλα ἔχει τὰ αὐτὰ τῷ γλωσσοκόμῳ, ἀλλ' αὐτῷ δὲ τῷ σχήματι διαφέρει. περιφερὴς γὰρ ὢν ἔξωθεν ἔνδοθέν ἐστι κοῖλος ὁμοίως τοῖς ἤδη τῶν κεράμων σωλῆσιν, ὅθεν αὐτὸ τοὔνομα. δοκεῖ δ' οὗτος ἐπιτηδειότατος εἶναι πρὸς τὴν προκειμένην χρείαν, ἐπειδὴ περιλαμβάνει τὸ σκέλος ὅλον ἐν κύκλῳ, μᾶλλον τοῦ γλωσσοκόμου. λείπονται γάρ τινες ἐν ἐκείνῳ χῶραι κεναὶ μετὰ τὴν ἔνθεσιν τοῦ σκέλους. καί τινες ἰατροὶ παρεσκευασμένους ἔχουσι πλείονας σωλῆνας ἕνεκα τοῦ χρῆσθαι καθ' ἕκαστον κῶλον ἁρμόττοντι. τοιοῦτον ξύλον εὑρίσκοντες, ἐξ οὗ ποιήσουσιν αὐτοὺς εὐτόνους τε ἅμα καὶ λευκούς, καὶ μαλακοὺς ἐγγλύψαντες δηλονότι τὸ ξύλον. καὶ παρ' ἡμῖν γέ τις ἰατρὸς ἐκ φιλυρεοῦ γεγονότας εἶχε πλείους τοιούτους σωλῆνας, ὥς τε χρῆσθαι καθ' ἕκαστον σκέλος τῷ προσήκοντι κατὰ τὸ μέγεθος, μὴ ἀδέσμοις δ' οὓς ἔφην παραλαμβάνεσθαι πρός τινων, ἤδη τῶν ὑπαυχενίων. ἀλλ' ἐπ' ἐκείνων μὲν οἱ δεσμοὶ χαλαροὶ γινόμενοι, διαφθείρουσιν, ἀθλίπτως τε κρατοῦσι τὸ σκέλος ἐν τῷ μετακομίζεσθαι διὰ τὴν μαλακότητα τοῦ ξύλου. προσεξεύρηται γε μὴν ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἰατρῶν γλωσσόκομον ὀργανικὸν εἰς ἀσφαλῆ κράτησιν, ὁπότερον ἂν ᾖ πεπονθὸς τῶν ὀστῶν, εἴτ' οὖν μηρὸς ἢ κνήμη, κατασκευὴν καὶ χρῆσιν ἔχον τὴν ὑπογεγραμμένην. οὐκ ἀλόγως εὑρῆσθαί μοι δοκεῖ τοῖς νεωτέροις ἰατροῖς γλωσσόκομον ἐργαλεῖον ἤδη τέλειον εἰς τὰς πωρώσεις, ἐάν τε μηρὸς ἐάν τε κνήμη συντρίβηται. πρόσκειται γὰρ αὐτῷ κατὰ τὸ πέρας ἄξων ἐφ' ὃν αἱ τελευταὶ τῶν ἀντιτεινόντων τὸ κῶλον βρόχων ἀχθεῖσαι περιβάλλονται. τοὺς δὲ αὐτοὺς βρόχους περιτιθέναι χρὴ κατὰ τὰ πέρατα τοῦ θεραπευομένου τῶν ὀστῶν. ἔστωσαν δὲ ἐκ δυοῖν διαπλοκῶν ὡς εἶναι σκέλη δ΄. τῶν βρόχων ἑκατέρου, δύο μὲν ἐκ τῶν δεξιῶν, δύο δὲ ἐκ τῶν ἀριστερῶν. ταῦτ' οὖν τὰ σκέλη, τὰ μὲν ἐκ τοῦ κάτω βρόχους διεκβάλλοντα διὰ τρημάτων τινῶν, ἐν τῷ κάτω πέρατι τοῦ γλωσσοκόμου γεγονότων ἤδη ἐπὶ τὸν ἄξονα φέρειν χρή. τὰ δὲ ἐκ τοῦ ἄνω βρόχου πρότερον ἀπάγοντα πρὸς τὴν ἄνω χώραν τοῦ γλωσσοκόμου, διεκβάλλειν καὶ αὐτὰ τρημάτων τινῶν ἐν τοῖς πλαγίοις αὐτοῦ μέρεσι γεγονότων. ἐχέτω δὲ τὰ τρήματα τροχιλίας ἐν ἑαυτοῖς. ἑκατέρωθεν δὲ ἐκ τῶν ἔξω μερῶν κατάγοντα χρὴ φέρειν ἤδη ἐπὶ τὸν ἄξονα τὰ ἠρτημένα πέρατα τῶν βρόχων. τούτων γὰρ οὕτως σκευασθέντων, μία περιστροφὴ τοῦ ἄξονος ὡσαύτως τείνει τοὺς δύο βρόχους. κάτω μὲν τὸν ἐν τῷ κάτω πέρατι τοῦ κατεαγότος ὀστοῦ περιβεβλημένον. ἄνω δὲ τὸν ἕτερον. ὥς τε μετὰ τὴν ἀπόθεσιν ἔτι σοὶ λοιπὸν εἶναι καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐπανορθοῦσθαι τὴν ἀντίτασιν τῶν βρόχων, ἤτοι γε ἐπιτείνοντι τὴν τάσιν αὐτῶν, ἢ ἐκλύοντι. τὸν μὲν γὰρ ἐν τοῖς κάτω μέρεσι τοῦ κώλου βρόχον ὁ ἄξων διὰ τῆς εὐθυπόρου τάσεως ἀντισπᾷ τε, τὸν δὲ ἄνω, διὰ τῆς μεταληπτικῆς ὀνομαζομένης.

Τῶν δὲ ναρθήκων τὰς ἐνέδρας χρὴ φυλάττεσθαι κατά τε τὴν σφυρῶν τὴν ἴξιν, καὶ κατὰ τὸν τένοντα τὸν ἐν τῇ κνήμῃ τοῦ ποδός. ὀστέα δὲ κνήμης κρατέεται ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν ἢν ὀρθῶς ἰητρεύηται, ἢν δὲ ὑποπτεύῃς τῶν ὀστέων τι δέεσθαι τινὸς διορθώσιος, ἤ τινα ἑλκώσιν ὀρρωδέῃς ἐν τῷ μεσηγὺ χρόνῳ, χρὴ λύσαντα καὶ εὐθετησάμενον μεταπιδῆσαι. ἢν δὲ τὸ ἕτερον ὀστέον κατεαγῇ, κατατάσιος μὲν ἀσθενεστέρης δεῖται, οὐ μὴν ἐλλείπειν χρή, οὐδὲ βλακεύειν ἐν τῇ κατατάσει. μάλιστα μὲν ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιδέσει κατατείνεσθαι ὅσον ἐφικνέεται αἰεὶ πάντα τὰ κατήγματα, εἰ δὲ μή, ὡς τάχιστα. ὅτι γὰρ ἂν μὴ κατὰ τρόπον εὐθετισμένων τῶν ὀστέων ἐπιδέων τις πιέζει, ὀδυνηρότερον τὸ χωρίον γίνεται. ἡ δὲ ἄλλη ἰητρείη ἡ αὐτή. τῶν δὲ ὀστέων τὸ μὲν ἔσω τοῦ ἀντικνημίου καλεομένου ὀχλωδέστερον ἐν τῇ ἰητρείῃ ἐστὶ καὶ κατατάσιος μᾶλλον δεόμενον, καὶ ἢν μὴ ὀρθῶς τὰ ὀστέα τεθῇ ἀδύνατον κρύψαι. φανερὸν γὰρ καὶ ἄσαρκον πᾶν ἐστι, καὶ ἐπιβαίνειν ἤδη τὸ σκέλος πολλῷ βραδύτερον δύναιντ' ἂν τουτέου κατεηγότος. ἢν δὲ τὸ ἔξω ὀστέον κατεηγῇ, πουλὺ μὲν εὐφορώτερον φέρουσι, πουλὺ δ' εὐκρυπτότερον. καὶ ἢν μὴ καλῶς ξυντεθῇ, ἐπίσαρκον γάρ ἐστι, ἤδη ἐπὶ πόδας τε ταχέως ἵστανται. τὸ πλεῖστον γὰρ τοῦ ἄχθεος ὀχέει τὸ ἔσωθεν τοῦ ἀντικνημίου ὀστέον. ἅμα μὲν γὰρ αὐτὸ τῷ σκέλει καὶ τῇ ἰθυωρείῃ τοῦ ἄχθεος τοῦ κατὰ τὸ σκέλος τὸ πλεῖον ἔχει τοῦ πόνου τὸ ἔσω ὀστέον. τοῦ γὰρ μηροῦ ἡ κεφαλὴ ὑποβρέχεει τὸ ὕπερθεν τοῦ σώματος, αὕτη δὲ ἔσωθεν πέφυκε τοῦ σκέλεος, καὶ οὐκ ἔξωθεν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ ἀντικνημίου ἴξιν. ἅμα δὲ τὸ ἄλλο ἥμισυ τοῦ σώματος γειτονεύεται ταύτῃ μᾶλλον τῇ ἴξει ἀλλ' οὐχὶ τῇ ἔξωθεν. ἅμα δὲ ὅτι παχύτερον τὸ ἔσω τοῦ ἔξωθεν. ὥσπερ καὶ τὸ ἐν τῷ πήχει τὸ κατὰ τὴν τοῦ μικροῦ δακτύλου ἴξιν λεπτότερον καὶ μακρότερον.

Τὰ ὑπερέχοντα μέρη τῶν ὀστῶν ὁποῖα τῆς κνήμης ἐστὶ καὶ τῆς περόνης τὰ κάτω πέρατα τὰς ἐπιθέσεις τῶν ναρθήκων οὐ φέρει. ταῦτ' οὖν ἀξιοῖ φυλάττεσθαι. ἐνέδρας δὲ εἶπεν ὡς εἰ καὶ ἕδρας εἰρήκει μετὰ τῆς ἐν προθέσεως, τὸ σημαινόμενον ἐκ τῆς λέξεως ἐναργέστερον ἐλπίσας ποιήσειν. ταυτὶ μὲν οὖν τὰ ὀστᾶ διότι προπετῆ καὶ γυμνὰ σαρκῶν ἐστιν ὑπὸ τῆς τῶν ναρθήκων ἕδρας θλίβεται, μᾶλλον δὲ οὐκ αὐτὰ θλίβεσθαι χρὴ λέγειν, ἀλλὰ τὰ ἐπ' ἐκείνοις τε μῦς καί τινας ἀπονευρώσεις καὶ τὸ δέρμα. ταῦτα γὰρ ἐν τῷ μεταξὺ γινόμενα δυοῖν σκληρῶν σωμάτων, ἔξωθεν μὲν τοῦ νάρθηκος, ἔσωθεν δὲ τοῦ ὀστοῦ θλίβεταί τε καὶ θλᾶται, καὶ πολλάκις οὕτως ἔπαθεν ὡς ἑλκωθῆναι. κατὰ δὲ τὴν πτέρναν ἐκ τῶν ὄπισθεν μερῶν εἰς ἔμπροσθεν ἐμφύεται τένων, κατὰ τὴν γαστροκνημίαν ἐκφυόμενος μυῶν, ὅς τις ἐγκείμενος ἱκανῶς καὶ μάλιστα ἤδη τῶν ἀσάρκων, οὐ φέρει τὸν ἐπιτιθέμενον νάρθηκα, ἀλλ' οὗτος μὲν αἰσθητικώτατος ὢν ὑπὸ τῆς ἐκθλίψεως φλεγμαίνει. τὰ δὲ ἐπικείμενα τοῖς ὀστοῖς τῶν σφυρῶν σώματα διὰ τὴν σκληρότητα τῶν περιλαμβανόντων αὐτά, καθότι προείρηται, θλιβόμενα πάσχει μέχρι τοῦ ἐκθλίμματος κατεργάζεται. καλεῖ γὰρ ὁ Ἱπποκράτης οὕτως τὰς ἐκ τῶν θλιβόντων ἐπιπολῆς ἑλκώσεις τοῦ δέρματος.

Ἐν μέντοι τῷ ἄρθρῳ τῷ κάτω οὐχ ὁμοίη ἡ ὑπόστασις τοῦ ὀστέου τοῦ μακροτέρου. ἀνομοίως γὰρ ὅ τε ἀγκὼν καὶ ἡ ἰγνύη κάμπτεται. διὰ οὖν ταύτας τὰς προφάσιας τοῦ μὲν ἔξωθεν ὀστέου κατεαγότος ταχεῖαι αἱ ἐπιβάσιες. τοῦ δὲ ἔσω-

σωθεὶς κατεαγότος, βραχεῖαι αἱ ἐπιβάσιες.

Προειρηκὼς αὐτὸς ἀνωτέρω μακρότερον ὀστοῦν εἶναι τὸ τῆς περόνης ὥσπερ καὶ ἐν χειρὶ τὸ τοῦ πήχεος. εἰρηκὼς δὲ ὅτι κατὰ τὴν εὐθυωρίαν ἐστὶν ἑκατέρα τοῦ μικροῦ δακτύλου, καὶ μέντοι καὶ ὅτι λεπτότερον τοῦ συνεζευγμένου, προσέθηκεν ἐφεξῆς ᾗ διαφέρουσιν ἀλλήλων. εἴρηται δὲ σαφῶς ὑφ' ἡμῶν ἐν τῷ περὶ τῶν ὀστῶν ὑπομνήματι, τά τε ἄλλα καὶ ἡ διάρθρωσις ὅτι τε τίς ἐστιν ἀμφοτέρων αὐτῶν, καὶ ὅτι κατὰ μὲν τὴν χεῖρα κατὰ τὸν ἔξω κόνδυλον τοῦ βραχίονος ἡ κερκὶς διηρθρωμένη κινεῖται περὶ αὐτὸν, ἐπιστρεφομένη πρός τε τὴν ἔξω χώραν τῆς χειρὸς καὶ τὴν ἔσω. κατὰ δὲ τὸ σκέλος ἡ κνήμη μόνη διαρθροῦται τῷ μηρῷ, τῆς περόνης οὐδεμίαν ἐχούσης κίνησιν. οὐδὲ γὰρ ὅλως ἐφ' ἑκάτερα στρέφεται τὸ ἄρθρον τοῦτο, καθάπερ τὸ κατ' ἀγκῶνα. κάμπτεται δὲ μόνον, οὐδὲ τοῦτο πάσχει ὁμοίως τῷ κατ' ἀγκῶνα. ἐκεῖ μὲν γὰρ τοῦ βραχίονος τὸ γιγγλυμοειδὲς διήρθρωται τῇ βαθμίδι τοῦ πήχεος. ἐν γόνατι δὲ, οἱ δύο δάκτυλοι τοῦ μηροῦ διτταῖς ἐπιβαίνουσι κοιλότησι τῆς κνήμης, ἡ μὲν ὄπισθεν ὁπότ' ἐκτείνοιτο τελέως. ἡ δὲ ἔμπροσθεν ὁπότε κάμπτοιτο. κατὰ δὲ τὸν μηρὸν οὐδέτερον τούτων ἐστὶν, οὐδὲ γὰρ ὅλως κορώνας ἔχει ἡ κνήμη. ἀνομοίως γὰρ ἀγκών τε καὶ ἰγνὺς κάμπτεται. αὐτὸς ἀνωτέρω περὶ πήχεος διαλεγόμενος εἶπεν οὕτως. ἔστι δὲ ἐκεῖνο τὸ ὀστέον τοιοῦτον ἀγκὼν καλεόμενος ᾧ ποτὶ στηριζόμεθα. σαφῶς ἐνδεικνύμενος ὅτι τὸ τοῦ πήχεος ὀξύτατον ὀνομάζει ἀγκῶνα. καλοῦσι δὲ αὐτὸν, καὶ ὀλέκρανον. καὶ κύβιτον, ἀλλὰ νῦν γε φησὶν ἀνομοίως ἀγκῶνί τε καὶ ἰγνύϊ κάμπτεται. δυνάμει πάλιν κἀνταῦθα λέγων, ὅτι ἀνομοίως ἥ τε κατ' ἀγκῶνα διάρθρωσις καὶ ἰγνύει κάμπτεται. ἀμέλει καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς κατωτέρω φησί. τὰ δὲ κατ' ἀγκῶνα, ὀχλωδέστερα καὶ τοῖς κακοῖς, περὶ ἐξαρθρημάτων ὁ λόγος ἐστί. τούτου τοίνυν χρὴ μεμνῆσθαι πρὸς πολλὴν τὴν ἀκρίβειαν τῶν κυρίων ὀνομάτων οὐδὲ παρ' ἑνὶ τῶν παλαιῶν ἑλλήνων εὑρεῖν φυλαττομένην. ἀλλὰ τὰ μὲν, χρώμενοι. τὰ δὲ μεταφέροντες λέγουσι. καὶ μέντοι καὶ τὸ τῆς ἰγνύος ὄνομα καὶ αὐτὸ τοιοῦτόν ἐστιν οἷόν περ καὶ τὸ τῆς μασχάλης, τὸν ὑποκάτω τοῦ ὤμου τόπον σημαίνει. τό τε τῆς ἰγνύος τὸ ἀντικείμενον ἐκ τῆς ὄπισθεν τῷ ὀνόματι. καὶ γοῦν οὖν καὶ αὐτὸ τὸ γόνυ τὸ πρόσω μέρος ἅπαν σημαίνει τῆς ἐνταῦθα διαρθρώσεως. ὥστε κἂν τῷ δέρματι τῷ κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον ἕλκος γένηταί τινι, τὸν ἄνθρωπον τοιοῦτον φασὶν ἕλκος ἔχειν ἐν τῷ γόνατι, κἂν ὁ ὑπὸ τῷ δέρματι τένων ἐπικείμενος τῷ ὀστῷ διαιρεθῇ. καὶ τό τε τραῦμα φασὶν ἐν τῷ γόνατι γεγονέναι. καθάπερ γε καὶ αὐτὸ τὸ τῆς μύλης πάθος σῶμα. καλοῦσι δ' αὐτὴν οὐχ οὕτως μόνον. ἀλλὰ καὶ ἐπιγονατίδα, καὶ μέντοι καὶ τὰ πλάγια μέρη τοῦ σώματος ἑρμηνεύοντες λέγουσι ποτὲ μὲν ἔξω. ποτὲ δὲ ἔσω τοῦ γόνατος γεγονέναι τὸ ἕλκος. ὅλον γοῦν τὸ χωρίον ἐν πλατεῖ γόνυ καλοῦσιν, ὥσπερ καὶ ἰγνύαν καὶ μασχάλην, καὶ ὦμον. οὕτως οὖν καὶ ἀγκῶνα καὶ σφυρὰ καὶ καρποὺς ὅλον τὸ χωρίον ὀνομάζει. πολλάκις δ' αὐτὸ περιτίθεσθαι τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον, τὸ κατ' ἀγκῶνα, τὸ κατὰ γόνυ, τὸ κατ' ἰσχίον, τὸ κατὰ σφυρὸν, πρόδηλον ὅτι πῶς ποικίλως χρῆται τοῖς ὀνόμασιν, ὥσπερ ἔφην καὶ τοὺς ἄλλους παλαιοὺς, καταφρονῶν τῆς ὕστερον ἀσκηθείσης περὶ αὐτῶν μικρολογίας ἣν οἱ μεταχειρισάμενοι καλοῦσιν ἀκρίβειαν.

Περὶ μηροῦ.

Ην δὲ ὁ τοῦ μηροῦ ὀστέον καταγῇ, τὴν κατάτασιν χρὴ ποιέεσθαι περὶ παντὸς, ὅκως μὴ ἐνδεεστέρως σχήσει. πλεονασθεῖσα μὲν γὰρ οὐδὲν ἂν σίνοιτο, οὐδὲ γὰρ εἰ διεστεῶτα τὰ ὀστέα ὑπὸ τῆς ἰσχύος τῆς κατατάσιος ἐπιδέοι τις, οὐκ ἂν δύναιτο κρατέειν ἡ ἐπίδεσις, ὥστε διεστάναι. ἀλλὰ συνέλθοι ἂν πρὸς ἄλληλα τὰ ὀστέα ὅτι τάχιστα ἂν ἀνιῶσιν οἱ τείνοντες.

Ἐπειδὴ μέγιστοι μύες εἰσὶν οἱ περὶ τὸν μηρὸν, εἰκότως εὐλαβεῖται μὴ κατατείνοντες τὸ κῶλον ἐλλίπωμέν τι συμμέτρως. καὶ γὰρ γίνεται πολλάκις, οὕτως. ὅπως οὖν ἀδεέστερον ἀντιτείνωμεν, οὐδ' ἂν πλεονάζηται βλάψειν φησὶ τὴν τάσιν. ὃ γὰρ ὑπ' ἄλλων μορίων ὑποπτεύουσιν αὐτῆς, ἐνταῦθα συμβαίη, τί δὲ τοῦτ' ἐστίν; ἐπιδεῖσθαι τὸ κατεαγὸς ὀστοῦν διεστώτων αὐτοῦ τῶν χειρισμένων μορίων. ἅπερ ἐχρῆν τούτων ἀλλήλων ὡς ὁπότε κατὰ φύσιν εἶχε τοῦτο τὸ κῶλον οὐδεμιᾶς μεταξὺ χώρας ἀπολειπομένης κενῆς, ἐν ᾗ τῶν ἰχώρων ἀθροιζομένων, κίνδυνος ἢ σφακελίσαι τὸ ὀστοῦν. εἰ γὰρ καὶ διεστῶτά ποτε διαστείη τὰ μέρη τοῦ κατεαγότος ὀστοῦ. πλεονασθείσης τῆς ἀντιτάσεως, οὐκ ἂν διαμεῖναι μετὰ τὴν ἐπίδεσιν ὡς ἐπ' ἀλλήλων μορίων ἐν οἷς ἡ ἐπιβολὴ τῶν ἐπιδέσμων ἀκινήτους φυλάττει τοὺς μύας. ἀλλ' οὐκ ἄν γε τῷ μηρῷ φησὶ χρῆναι, δεδιέναι τοῦτο διὰ τὸ μέγεθος τῶν μυῶν, οὐ γὰρ κρατήσει αὐτῶν τὴν ἐπίδεσιν. ἀλλὰ κρατυνθήσεται. τοῦτο δὲ εἶπεν ἐπεὶ τῇ μὲν ἐπιδέσει πρόκειται φυλάττειν οὕτως ἔχοντα τὸν μηρὸν, ὡς ἐπιδούμενος εἶχε. τοῖς δὲ μυσὶν ἐπὶ τὴν ἰδίαν κεφαλὴν ἀνατρέχειν. ἐναντίων οὖν ἑκατέρων προκειμένων τῶν σκοπῶν. ἐὰν μὲν ἡ ἐπίδεσις κρατήσει νικήσασα τὴν φυσικὴν κίνησιν τῶν μυῶν ἐν τῷ διεστάναι τὰ μέρη τοῦ κατεαγότος ὀστοῦ. ἐὰν δ' ἡ τῶν μυῶν κίνησις ἰσχυροτέρα γένηται τῆς ἐπιδέσεως. ἀνασπασθήσονται αὐτοὶ πρὸς τὴν ἀρχὴν συνανασπῶσι δὲ καὶ κάτω μέρη τοῦ κατάγματος ὀστοῦ, καὶ προσάξουσι τῷ ἄνω.

Παχέαι γὰρ καὶ ἰσχυραὶ, αἱ σάρκες ἐοῦσαι, κρατήσουσι τῆς ἐπιδέσιος ἀλλ' οὐ κρατηθήσονται. περὶ οὗ οὖν ὁ λόγος διατείνειν εὖ καὶ ἀδιαστρόφως χρὴ μηδὲν ἐπιλείποντα. μεγάλη γὰρ ἡ αἰσχύνη καὶ βλάβη βραχύτερον τὸν μηρὸν ἀποδεῖξαι. χεὶρ μὲν γὰρ βραχυτέρη γινομένη καὶ ξυγκρυφθείη ἂν, καὶ οὐ μέγα τὸ σφάλμα. σκέλος δὲ βραχύτερον γινόμενον χωλὸν ἀποδείξει τὸν ἄνθρωπον. τὸ γὰρ ὑγιὲς ἐλέγχει μακρότερον ἐόν. ὥστε λυσιτελέει τὸν μέλλοντα κακῶς ἰητρεύεσθαι ἀμφότερα καταγῆναι τὰ σκέλεα μᾶλλον ἢ τὸ ἕτερον. ἰσόρροπος γοῦν ἂν εἴη αὐτὸς ἑωυτῷ. ἐπὴν μέντοι ἱκανῶς κατατανύσῃς κατορθωσάμενον χρὴ τοῖσι θέναρσι τῶν χειρῶν ἐπιδεῖν τὸν αὐτὸν τρόπον, ὥσπερ καὶ πρόσθεν γέγραπται, καὶ τὰς ἀρχὰς βαλλόμενον, ὥσπερ εἴρηται, καὶ νεμόμενον ἐς τὸ ἄνω τῇ ἐπιδέσει, καὶ ὑποκειέσθω ταῦτα ὥσπερ καὶ πρόσθεν. καὶ πονείτω κατ' αὐτὰ καὶ ῥηιζέτω καὶ μετεπιδεέσθω ὡσαύτως. καὶ ναρθήκων πρόσθεσις ἡ αὐτή. κρατεῖνεται δὲ μηρὸς ἐν πεντήκοντα ἡμέρῃσιν.

Οὓς ἡμεῖς μῦς εἴπομεν, ἐν τῷ προγεγραμμένῳ λόγῳ τούτους ὠνόμασε σάρκας συνήθει χρώμενος τῇ πε-

σινοειδή. διότι πᾶσα σὰρξ αἰσθητὴ μυός ἐστι μόριος, ἐν τοῖς μέσοις μάλιστα μορίοις αὐτῶν τοιαύτη φαινομένη. καὶ τὰ γὰρ πέρατα νευρωδέστεροι πως οἱ μύες φαίνονται, τὸ σαρκῶδες ἔλαττον ἔχοντες.

Προσξυνιέναι δὲ χρὴ καὶ τόδε. ὅτι μηρὸς γαῦσός ἐστιν ἐς τὸ ἔξω μέρος, ἢ ἐς τὸ ἔσω. καὶ ἐς τὸ ἔμπροσθεν μᾶλλον, ἢ ἐς τοὔπισθεν. ἐς ταῦτα τοίνυν τὰ μέρεα καὶ διαστρέφεται ἐπὴν μὴ καλῶς ἰητρεύηται. καὶ δὴ καὶ κατὰ ταῦτα ἀσαρκότερος αὐτὸς ἑωυτοῦ ἐστιν. ὥστε οὐδὲ ξυγκρύπτειν δύναται ἐν τῇ διαστροφῇ. ἢν οὖν τι τοιοῦτον ὑποπτεύῃς, μηχανοποιέεσθαι χρὴ οἷά περ ἐν τῷ βραχίονι τῷ διαστρεφομένῳ παρῄνηται.

Ὅτι μὲν τὸ κυρτὸν ἡ γαῦσος φωνὴ δηλοῖ, πρόδηλον ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος. ὁ γὰρ μηρὸς οὐκ ἀκριβῶς ἐστὶν εὐθὺς, ἀλλ' εἴς τε τὸ ἔξω κυρτότερος, ὥσπερ καὶ κατ' ἐναντία μέρη κοιλότερος. εἴτε δ' ὀξυνεῖν χρὴ τοὔνομα τοῦ γαυσός, εἴτε περισπᾶν γαῦσος, ἄδηλον. οὐ γάρ ἐστιν ἐν ἔθει, τῷ τῶν ἑλλήνων, ἡ φωνή. κατὰ τὴν ἀναλογίαν ἔνιοι μὲν περισπᾶσθαι κελεύουσιν αὐτὸ, παραπλησίως τῷ καῦσος καὶ μαῦρος, καὶ γαῦρος. ἔνιοι δὲ ὀξυτονεῖσθαι, δηλονότι πάντα τὰ πάθη δηλοῦντα δισύλλαβα, τῇ ὀξείᾳ φαίνεται κεχρημένα τάσει. χωλὸς, χερσὸς, στρεβλὸς, κυρτὸς, βλαισὸς, ῥαιβὸς, οὐ μόνον δὲ τὰ δισύλλαβα ἀλλὰ καὶ σχεδὸν ἅπαντα τὰ κατὰ πάθη λεγόμενα. ἀρθριτικὸς, πλευριτικὸς, ἡπατικός. ὁποτέρως οὖν τις θέλει φθέγγεσθαι, συγχωρεῖ. κἄν ποτέ σοι καὶ τὴν ὀξεῖαν τάσιν εἰπόντι γαυσός. ἤδη τινῶν γὰρ μόνον ἐπειράθην ῥεπόντων τῶν ἀναγινωσκόντων τὸ βιβλίον, αὖτ' ἐπῄ τις ἀξιῶν περισπᾶν, ὡς ἂν ἐκεῖνος ἐθελήσῃ, καὶ σὺ φθέγγου. καὶ πάλιν ἂν ἑτέρῳ συντύχῃς ὀξυτονεῖν ἐθέλοντι, καὶ αὐτὸς οὕτω πρᾶττε, καταφρονῶν καὶ τόνων καὶ ὀνομάτων, ὡς οὔτε πρὸς φιλοσοφίαν συντελούντων. πολύ γε μᾶλλον οὔτε πρὸς γεωμετρίαν, ἢ ἀριθμητικὴν, ἢ μουσικὴν, ἢ ἀστρονομικήν. ὥστε εἰ μηδεμία τέχνη, δέεται πρὸς τὸ ἑαυτῆς τέλος τῆς τῶν ἐπιτρίπτων τούτων ὀνομάτων μακρολογίας, οὐ μόνον οὐ χρὴ προσίεσθαι τὸ ἐπιτήδευμα τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ καταγελᾶν ὡς μάλιστα.

Προσπαραβάλλειν δὲ χρὴ ὀλίγα τῶν ὀθονίων κύκλῳ ἀμφὶ τὸ ἰσχίον, καὶ τὰς ἰξύας ὅκως ἂν οἱ βουβῶνές τε καὶ τὸ ἄρθρον τὸ κατὰ τὴν πληχάδα καλεομένην προσεπιδέηται. καὶ γὰρ ἄλλως ξυμφέρει καὶ ὅκως μὴ τὰ ἄκρεα τῶν ναρθήκων σίνηται πρὸς τὰ ἀνεπίδετα προσβαλλόμενα.

Τὸ μὲν ὑποδεχόμενον ὀστοῦν τὴν τοῦ μηροῦ κεφαλὴν ἰσχίον ὀνομάζεται, καθάπερ καὶ ἡ κοιλότης αὐτοῦ κοτύλη. κέχρηται δὲ τοῖς ὀνόμασιν ἀμφοτέροις ὁ ποιητὴς, εἰπὼν, ἔνθά τε μηρὸς ἰσχίῳ ἐνστρέφεται. κοτύλην δέ τε μιν καλέουσιν. ἰξύας τινὲς μὲν τὰ τῶν λαγόνων ἤκουσαν ὀστᾶ. τινὲς δὲ τὸ ὑπεράνω αὐτῶν, ὅπερ ἰδίως ὀνομάζεται λαπάρα. καὶ γέγραπται παρὰ τῷ ποιητῇ τοῦτο τοὔνομα. κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔπος ἔνθα φησὶ οὖτα κατὰ λαπάρην. ἐγὼ δὲ τὸ μὲν τῆς λαπάρας ἔχοιμ' ἂν ἀφορίσασθαι κἀκ τῆς πείρας αὐτῆς κἀκ τῆς χρήσεως Ἱπποκράτους τε καὶ τοῦ ποιητοῦ, καὶ αὐτοῦ τοῦ νοσήματος, ὅτι τῶν μεταξὺ τῶν τε τοῦ θώρακος ὀστῶν καὶ τῶν ἰδίως καλουμένων λαγόνων ὀστῶν ἐστι, καὶ ῥηθήσεται περὶ αὐτοῦ κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρόν. περὶ δὲ τῶν ἰξύων, οὐκ ἔχω διατείνεσθαι, καὶ μέσον μὲν γὰρ ὁ ποιητὴς ἐοικὼς εἶπεν αὐτὸ, περὶ δὲ ζώνην βάλλεθ' ἑκατὸν θυσάνοις ἀραρυῖαν, καὶ καθόσον ἔτι πιθανώτερον ἐν τῷ μεταξὺ τῶν τε κατὰ τὰς λαγόνας ὀστῶν καὶ τῶν τοῦ θώρακος περιβάλλεσθαι τὴν ζώνην, αὐτὸ τοῦτο τοῦ σώματος ἰξύαν ἄν τις ὀνομάζεσθαι νομίζῃ. καθ' ὅσον δὲ πάλιν ὁ Ἱπποκράτης τῇ παρακειμένῃ λέξει πληθυντικῶς εἶπεν ἰξύας εἰρῆσθαι. διὰ τοῦτο περὶ τῶν λαγόνων ὀστᾶ τὴν ἐπίδεσιν ἐπαναβαίνειν, εὐλόγως ἄν τις αὐτὰ ταῦτα νομίσειεν ἰξύας εἰρῆσθαι. τὸ δ' οὖν εἰς τὰ παρόντα χρήσιμόν ἐστιν. ὅταν ἐν τοῖς ἄνω μέρεσι τοῦ μηροῦ γίνηται τὸ κάταγμα, μὴ μόνον ἄχρι τοῦ βουβῶνος ἐπιδεῖν, ἀλλὰ καὶ προσαναβαίνειν ἐπιλαμβάνοντα τινὰ τῶν ὑψηλοτέρων χωρίων. ἔστι δὲ ταῦτα πρῶτον μὲν ἰσχίον. εἶθ' ἑξῆς τὸ τοῦ λαγόνος ὀστοῦν. εἶθ' ἡ μετ' αὐτὸ κενὴ χώρα τῶν ὀστῶν, ἣν λαπάραν ὀνομάζουσιν. ἣν μὲν οὖν τις βούληται καὶ μέχρι ταύτης ἀνιέναι, συγχωρητέον. ἐὰν δὲ προσεπιδήσας τὰ τῶν λαγόνων ὀστᾶ τοῦτο πράττῃ. ταῦτα δὲ ὑπερβάντα περιβάλλειν εὐθέως ταῖς λαπάραις τὸν ἐπίδεσμον. οὐκ ἀξιῶ περὶ παντός γε ποιουμένου τοῦ Ἱπποκράτους μηδεμίαν ἐν ταῖς ἐπιδέσεσιν ἀπολείπεσθαι χώραν κοίλην ἀνεπίδετον, ἀλλ' ἐξ ἴσου ἅπαντα τὰ μέλη κατειλῆφθαι συνεχῶς τοῖς ὀθονίοις, ἄχρι περ ἂν ἐπιλαμβάνειν δόξῃ τοῦ ὑγιοῦς. πληχάδα δὲ, τινὲς μὲν διὰ τῆς τοῦ γ γράφουσι πληγάδα. τινὲς δὲ, διὰ τοῦ χ πληχάδα. δηλοῖ δὲ τοὔνομα τὸ μεταξὺ τῶν δύο σκελῶν χωρίον. ἐντεῦθεν καὶ τὸ ἐκπεπλῆχθαι καὶ διαπεπλῆχθαι παρ' αὐτῷ γέγραπται. καὶ παρὰ τῷ ποιητῇ, τοὶ δ' ἐπλήσσοντο πόδεσσι.

Ἀπολείπειν δὲ χρὴ ἀπὸ τοῦ γυμνοῦ αἰεὶ τοὺς νάρθηκας, καὶ ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἱκανόν. καὶ τὴν θέσιν αἰεὶ τῶν ναρθήκων προμυθέεσθαι χρὴ, ὅκως μήτε κατὰ τὸ ὀστέον τῶν ἐξεχόντων παρὰ τὰ ἄρθρα φύσει πεφυκότων, μήτε κατὰ τὸ ἄρθρον νεῦρον ἔσται.

Πολλὰ τῶν κοινῶν καὶ γενικῶν, ἐφ' ἑνὸς τῶν κατ' εἶδος ἐσομένων εἴωθε διδάσκειν ὁ Ἱπποκράτης, ἐπισημαινόμενος ὅτι μὴ μόνου τοῦ εἴδους ἐστὶν, ἀλλὰ καὶ πάντων ἢ πλειόνων ἢ τινῶν. προστίθησι δὲ τῷ λόγῳ ποτὲ μὲν τὸ ἀεὶ, καθάπερ καὶ νῦν. ἐνίοτε δὲ εἰς τὸ πολλὰ χρηστὸν τοῦτο συνιέναι. ἐνίοτε δὲ ὅτι πρὸς πάντα τοῦτο χρήσιμον. ἔστι γὰρ ὄντως ἀεὶ καὶ τὸ νῦν εἰρημένον ὑπ' αὐτοῦ χρήσιμον, οὐκ ἐπὶ μηροῦ μόνον. ἀλλ' ἐπὶ πάντων ἁπλῶς τῶν λαμβανόντων καταγμάτων τοὺς νάρθηκας. οὕτως γὰρ αὐτοὺς ἔχειν μήκους προσήκει, ὡς μὴ ψαύειν τοῦ γυμνοῦ. καὶ μάλιστα δὲ αὐτὸ φυλάττεσθαι φησὶ δεῖν ὅταν ἐξοχαῖς ὀστῶν πλησιάζῃ τὰ τῶν ναρθήκων πέρατα.

Τὰ δὲ οἰδήματα κατ' ἰγνύην, ἢ κατὰ πόδα, ἢ κατά τι ἄλλο ἐξαειρεύμενα ὑπὸ τῆς πιέξιος εἰρίοισι πολλοῖσι ῥυπαροῖσιν εὐκατεργασμένοις, οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ ῥήνας, κηρωτῇ ὑποχρίων καταδεῖν. καὶ ἢν πιέζωσιν οἱ νάρθηκες χαλῶν θᾶσσον, ἰσχναίνοιεν δ' ἂν εἰ ἐπάνω ἐς τοὺς νάρθηκας ἐν ὀθονίοισιν ἰσχνοῖσιν ἐπιδέοις τὰ οἰδήματα ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ κατωτάτω ἐπὶ τὸ ἄνω νεμόμενος.

Τὰ ἐξαειρεύμενα φησὶν οἰδήματα πρὸς τῆς πιέξεως, ὅπερ ἐστὶν ἐξαιρόμενα διὰ τὴν ἐκ τῶν χυμῶν θλῖψιν ἐγχεθέντων σφοδρῶς, θεραπευτέον ἐπιδέοντα ἔρια πολλὰ ῥυπαρὰ, καλῶς κατειργασμένα ῥαίνοντας ἐλαίῳ

καὶ οἴνῳ. προϋποχριέν δὲ ἀξιοῖ τὸ δέρμα καθ' ὃ ταῦθ' ὑποτεθήσεται κηρωτῇ. καὶ τὴν αὐτὴν ἐπίδεσιν ἀπὸ τῶν οἰδημάτων ἄνω ποιεῖσθαι. περὶ μὲν τοῦ τρόπου τῆς ἐπιδέσεως αὐτὸς ἐδίδαξεν εἰπὼν, πόθεν μὲν ἄρξεταί τις ἐπιδεῖν ἐκ τοῦ αὐτοῦ παρασημαίνεσθαί τε καὶ ἄγεσθαι. περὶ δὲ τῶν φαρμάκων οἷς χρῆται τῆς δυνάμεως, εἴρηται μὲν ἐπὶ πλέον ἐν ταῖς περὶ αὐτῶν πραγματείαις. εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν τὰ κεφάλαια τῶν ἐν ἐκείνοις δεδειγμένων. τὸ μὲν οὖν ἔλαιον ἀνωδύνου τε καὶ διαφορητικῆς ἐστὶ δυνάμεως. ὁ δὲ οἶνος ξηραντικῆς τε καὶ ἀποκρουστικῆς. πεπτικῆς. μαλακτικῆς. διαφορητικῆς δυνάμεως. εὔδηλον δὲ ὅτι καὶ τὰ ῥυπαρὰ ἔρια τὰ πρὸς ἐνίων οἰσυπηρὰ καλούμενα. καὶ ἡ κηρωτὴ μετὰ τοῦ παρηγορικοῦ, διαφορητικόν τέ τι καὶ ἀποκρουστικὸν ἔχει. προσηκόντως δὲ ἐκ τοιούτων φαρμάκων συνεστήσατο τὴν θεραπείαν. ἐπεὶ γὰρ τὸ οἴδημα μεῖζον τοῦ προσήκοντος γίνεται, ὑπὸ τῶν παρὰ τῆς ἐπιδέσεως ἐκθλιβέντων αὐτόθι. πρῶτος μὲν ἔστω σοι σκοπὸς τῆς θεραπείας, ἐκκενωθῆναι τὸ παρὰ φύσιν ἐν τῷ οἰδισκομένῳ μορίῳ. διὰ τίνων δὲ πολὺ ἐν τούτοις διαπλεξόμεθα τό τ' ἀποκρούεσθαι, καὶ τὸ διαφορεῖν. καὶ τὸ παρηγορεῖν. τὸ μὲν, ἀποκρούεσθαι καὶ διαφορεῖν ὡς αὔτικρυς κενοῦντα, τὸ δὲ παρηγορεῖν ὅπως μὴ διὰ τὴν ὀδύνην ῥευματίζοιτο τὸ πεπονθὸς μόριον. διὰ τοῦτο γοῦν τοῖς ἧττον ἀποκρουστικοῖς τε καὶ διαφορητικοῖς ἐπὶ τῶν φλεγμαινόντων χρώμεθα. τὰ γὰρ ἰσχυρῶς ἑκάτερα τούτων δρῶντα παροξύνει τὰς ὀδύνας. τούτοις μὲν οὖν τοῖς λοπισμοῖς χρώμενος ὁ Ἱπποκράτης τά τε ἔρια ῥυπαρὰ, τουτέστιν οἴσυπον ἔχοντα παραλαμβάνει μὲν κατὰ τὴν θεραπείαν ἔλαιόν τε καὶ οἶνον καὶ κηρωτὴν, αὐτὰ δὲ τὰ ἔρια καλῶς κατειργάσθαι κελεύει. τοῦτ' ἐστὶ ξαίνεσθαι χάριν τοῦ προσηνοῦς τε καὶ παρηγορικοῦ. τὰ μὲν γὰρ πεπιλημένα, ῥᾳδίως μαλάττεται ξαινόμενα. τὰ δὲ οἰσυπηρὰ διὰ τὸν ῥύπον, οὐκ εὐμεταχείριστα τοῖς ξαίνουσι, οὐδὲ εὐκατέργαστα γίνεται. διὸ πολλάκις ἀμελέστερον κατειργασθέντα ξηρὰ προσπίπτει τοῖς ὀδυνωμένοις μορίοις. εἰδὼς οὖν τοῦτο παρεγγυᾷ μόνοις ἐνίοτε προσέχειν [?] εὐκατειργασμένοις. καὶ μέντοι καὶ πολλοῖς αὐτοῖς χρῆται χάριν τοῦ φυλάττειν τὴν ἐκ τοῦ οἴνου καὶ ἐλαίου νοτίδα, τὰ γὰρ ὀλίγα ῥᾳδίως ξηραίνεται. τοῦ πρώτου δὲ ἔχεται σκοποῦ καὶ ὁ τῆς ἐπιδέσεως τρόπος, ὡς εἴρηται τῶν οἰδισκομένων μορίων ἀπωθῶν τὸ αἷμα πρὸς τὰ ὑποκείμενα.

Οὕτω γὰρ ἂν τάχιστα ἰσχνὸν τὸ οἴδημα γένοιτο.

Κυρίως μὲν ἑρμηνεύοντος τὸ οἰδηκὸς μόριον, ἰσχνὸν ἂν γενέσθαι λέγοιτο. καὶ οὐ τὸ οἴδημα. τοῦτο γὰρ ἀφανίζεσθαι παντάπασιν ἡμῖν πρόκειται. πολλὰ δὲ οὕτως λέγουσιν οἱ παλαιοὶ, καὶ μάλιστα οἱ λέγειν δεινότατοι, καταφρονοῦντες τῆς ὕστερον ἀσκηθείσης μακρολογίας ἐν τοῖς ὀνόμασιν, οὐχ ὡς οἱ μεταχειριζόμενοι προσαγορεύουσιν αὐτὴν ἀκριβολογίαν, οὓς εἰ μὲν σαφέστερον ἑρμηνεύοιεν τοῦ παλαιοῦ ἐκ τῆς τοιαύτης ἀκριβολογίας, εἴτε κυριολογίας ἐθέλοιεν ὀνομάζειν, ἐπαινεῖν προσῆκον. εἰ δὲ ἀσαφῶς καὶ ταπεινῶς, ἄμεινόν ἐστι τὴν τῶν παλαιῶν ἀμέλειαν αἱρεῖσθαι.

Καὶ ὑποθέειν ὑπὲρ τὰ ἀρχαῖα ἐπιδέσματα. ἀλλ' οὐ χρὴ τούτῳ τῷ τρόπῳ χρῆσθαι τῆς ἐπιδέσιος ἢν μὴ κίνδυνος ἐν τῷ οἰδήματι φλυκταινώσιος ἢ μελασμοῦ. γίνεται δὲ οὐδὲν τοιοῦτο, ἢν μὴ ἄγαν τις πιέζῃ τὸ κάτηγμα, ἢ κατακεκραμμένον ἔχῃ, ἢ κινῆται τὴν χεῖρα ἢ ἄλλό τι προσπίπτει ἐρεθιστικὸν πρὸς τὸν χρῶτα.

Μία μὲν αὕτη γραφή τινῶν μὲν οἰδημάτων βουλομένων ἐπὶ τὴν ἐπίδεσιν ἀνιέναι τῶν ἐκθλιβομένων τῶν οἰδημάτων χυμῶν. ἐνίων δὲ εἰς τὰ κατὰ τὴν ἐπίδεσιν χωρία παραγίνεσθαι. κεῖναι δὲ οὐ χαλεπόν ἐστι τὴν διαφωνίαν αὐτῶν ὁρμηθείσης τῆς ἐπιδέσεως, εἰ μὲν γὰρ ἐπανελόντες τὸν νάρθηκας ἐπιδήσαι μὲν ὡς εἴρηται τὸ οἰδηκὸς ἀφίκοιτ' ἄν τι τοῦ αἵματος ἐς τὰ κατὰ τὴν ἐπίδεσιν χωρία. εἰ δ' ἀφελόντες τοὺς νάρθηκας καὶ λύσαντες ὅλην τὴν ἐπίδεσιν, αὖθις ἐξ ἀρχῆς ἐπιδήσαιμεν. ἅμα μὲν τῷ καταγματικῷ τρόπῳ χρώμενοι τῆς ἐπιδέσεως. ἅμα δὲ καὶ μὴ μιγνῶντες αὐτῶν τῶν ἀπὸ τῶν οἰδημάτων ἀρχομένων ὑπερέχειν οὕτως τὴν ἀρχαίαν ἐπίδεσιν ὁ ἐκθλιβόμενος χυμὸς ἐπὶ τὰ τῆς ἐπιδέσεως ὑψηλὰ χωρία.

Σωλῆνα δὲ, εἰ μέν τις ὑπ' αὐτὸν τὸν μηρὸν ὑποθείη, μὴ ὑπερβάλλοντα τὴν ἰγνύην, βλάπτοι ἂν μᾶλλον ἢ ὠφελέοι. οὔτε γὰρ ἂν τὸ σῶμα κωλύοι, οὔτε τὴν κνήμην ἄνευ τοῦ μηροῦ κινεῖσθαι. ἀτηρὸν γὰρ εἴη πρὸς τὴν ἰγνύην προσβαλλόμενον καὶ ὃ ἥκιστα δεῖ τοῦτ' ἂν ἐπιτρώοι ποιέειν. ἥκιστα γὰρ δεῖ κατὰ τὸ γόνυ κάμπτειν. πάσας γὰρ ἂν ταραχὴν παρέχοι τῇσιν ἐπιδέσεσιν, καὶ μηροῦ ἐπιδεδεμένου καὶ κνήμης ὅστις κατὰ τὸ γόνυ κάμπτοι ἀνάγκη ἂν εἴη τοὺς μύας ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε ἄλλο σχῆμα ἴσχειν. ἀνάγκη δ' ἂν εἴη καὶ τὰ ὀστέα τὰ κατεηγότα κίνησιν ἔχειν. περὶ παντὸς οὖν ποιητέον τὴν ἰγνύην ἐκτετάσθαι. δοκεῖ ἂν οὖν ὁμοίως ὁ σωλὴν ὁ περιέχων πρὸς τὸν πόδα ἀπὸ τοῦ ἰσχίου ὠφελέειν ὑποτιθέμενος.

Ἐφεξῆς τῷ τῶν οἰδημάτων λόγῳ ἔγραψε περὶ τοῦ σωλῆνος σαφῶς, εἴρηται δὲ ἂν ἡμῖν ἔμπροσθεν ὡς εἴποι διαπορῇ, τουτέστι δι' ὅλου τοῦ σκέλους ὑποτίθεσθαι τὸν σωλῆνα προσήκειν ἢ μηδόλως ὑποτίθεσθαι. λέλεκται δὲ καὶ περὶ τοῦ μηχανικοῦ γλωσσοκόμου τοῖς νεωτέροις ἰατροῖς ἐπινοηθέντος ὀρθῶς.

Καὶ ἄλλως κατιγνύειν ταινίην χαλαρῶς περιβάλλειν ξὺν τῷ σωλῆνι. ὥσπερ τὰ παιδία ἐν τῇσι κοίτῃσι σπαργανοῦται. ἔπειτα ἐπὴν ὁ μηρὸς ἐς τὸ ἄνω διαστρέφοιτο, ἢ ἐς τὸ πλάγιον, εὐκατασχετώτερον εἴη ἂν ξὺν τῷ σωλῆνι οὕτως. ἢν οὖν διαμπερὲς εἴη ποιητέος ὁ σωλὴν ἢ οὐ ποιητέος.

Τὸ ξὺν τῷ σωλῆνι, διττῶς ἤκουσαν ἔνιοι μὲν ἔξω τοῦ σωλῆνος περιβαλέσθαι τὴν ταινίαν ἀξιοῦντες, ὡς εἶναι τὸ λεγόμενον ταινίαν περιβάλλειν χαλαρῶς προσήκει ξὺν ἀμφοτέροις τῇ τε ἰγνύῃ τοῦ κάμνοντος καὶ τῇ ἔξω ἐν αὐτῇ σωλῆνι. τουτέστιν ὡς τε μὴ τηνικαῦτα αὐτὴν, ἀλλὰ ξὺν τῷ σωλῆνι κατειλῆφθαι. τινὲς δ' ἔξωθεν ἀξιοῦσι περὶ αὐτὴν τὴν ἰγνύαν περιβεβλῆσθαι τὴν ταινίαν, ὅπως στηρίζῃ καὶ αὐτὴ τὸ σκέλος ἅμα τῷ σωλῆνι. τουτέστι ξὺν τῇ τοῦ σωλῆνος κείσεως. μήτ' αὐτῆς μόνης ἱκανῆς οὔσης εἰς ἀσφάλειαν. μήτε τοῦ σωλῆνος. ἀλλ' ἀμφοῖν ἅμα συνιόντων.

Πτέρνης δὲ ἄκρης κάρτα χρὴ ἐπιμελέεσθαι ὡς εὐθέτως ἔχει, καὶ ἐν τοῖσι κατὰ κνήμην, καὶ ἐν τοῖσι κατὰ μηρὸν κα-

πήγμασιν, ἢν μὲν γὰρ ἀπαιωρῆται ὁ πούς τῆς ἄλλης κνήμης ἡρματισμένης, ἀνάγκη κατὰ τὸ ἀντικνήμιον τὰ ὀστέα κυρτὰ φαίνεσθαι. ἢν δὲ ἡ μὲν πτέρνη ὑψηλοτέρη ἢ τοῦ μετρίου ἡρτισμένη, ἡ δὲ ἄλλη κνήμη ἔσω μετέωρος ἦ, ἀνάγκη τῷ ὀστέῳ τούτῳ κατὰ τὸ ἀντικνήμιον τὸ ἔσω κοιλότερον φαίνεσθαι τοῦ μετρίου. προσέτι καὶ ἢν ἡ πτέρνη τυγχάνῃ ἐοῦσα τοῦ ἀνθρώπου φύσει μεγάλη. ἅπαντα γὰρ καὶ κρατύνεται πάντα τὰ ὀστέα βραδύτερον. ἢν μὴ κατὰ φύσιν κείμενα ἦ. καὶ τὰ μὴ ἀτρεμέοντα ἐν τῷ αὐτέῳ σχήματι. καὶ αἱ πωρώσιες ἀσθενέστεραι.

Οὕτως ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἡνίκα περὶ πήχεος παραλαμβανομένου τῇ ταινίᾳ τὸν λόγον ἐποιεῖτο, ἔφαμεν γεγονέναι γραφήν. ἐνίων μὲν αὖ οὐ τῆς ἀποφάσεως τῶν μὴ γραψάντων μετέωρος. ἐνίων δὲ ξὺν ἐκείνῃ μὴ μετέωρος. ἡ μὲν ἐν ἴσῳ τῷ ἀστηρίκτῳ οὐδενὸς ἐρείσματος ὑποβεβλημένου. οἱ δ' ἔμπαλιν ἐπὶ τῆς ὀχουμένης ἐπί τινος ἕδρας ἀσφαλῶς. ἡρματισμένης δὲ παρὰ τὰ ἕρματα τουτέστι τὰ ἐρείσματα πεποίηκε τοὔνομα. πεπώσκομεν
10 δή που καὶ τὰ ἕρματα καὶ παρὰ τῷ ποιητῇ γεγραμμένα, κατ' ἐκεῖνο τὸ ἔπος, ἔνθα φησὶν· ὑπὸ δ' εἴρυσεν ἕρματα νηῶν. εἴη αὖ τὸ οὖν τὸ ἡρματισμένης.

Ταῦτα μὲν δὴ οἷσι τὰ μὲν ὀστέα κατέηγεν. ὑπερέχει δὲ, μὴ δὲ ἄλλως ἕλκος ἐγένετο.

Περὶ τῶν ἁπλῶν καταγμάτων ἄχρι δεῦρο διηγήσατο, καθ' ἃ μὴ δὲ ὑπερέχει ὀστοῦν τοῦ δέρματος εἰς τὸ συμφανὲς ὡς βλέπεσθαι γυμνόν. ἀλλὰ μὴ δὲ τὴν ἀρχὴν ἕλκος ἐγένετο. πρόδηλον μὲν γὰρ ὀστᾶ μὲν ἔχοντα καὶ γυμνούμενα τῶν ὀστῶν οὐκ ἄνευ τοῦ διαιρεθῆναι. τούς γε περικειμένους μύας, καὶ τὸ δέρμα δύναται παθεῖν, χωρὶς μέντοι τοῦ γυμνωθῆναί τι τῶν κατεαγότων ὀστῶν ἕλκος γίνεσθαι δύναται. μεταβαίνει τοιγαροῦν ἤδη καὶ διαλέγεται περὶ τῶν μεθ' ἑλκώσεων καταγμάτων. ἤτοι μόνον γινομένων. ἢ καὶ μετὰ τοῦ γυμνωθῆναί τι τῶν ὀστῶν.

Οἷσι δὲ τὰ ὀστέα κατέηγεν ἁπλῷ τρόπῳ, καὶ μὴ πολυσχιδέα, αὐθημερὸν ἐμβληθέντα ἢ τῇ ὑστεραίῃ κατὰ χώρην
20 ἱζόμενα, καὶ μὴ ἐπίδοξος ἡ ἀπόστασις παρασχίδων ὀστέων ἀπιέναι. ἢ καὶ οἷσιν ἕλκος μὲν ἐγένετο. τὰ δὲ ὀστέα κατεηγότα οὐχ ὑπερίσχει. οὐ δ' ὁ τρόπος τῆς κατήξιος τοιοῦτος, οἷος παρασχίδας ὀστέων ἐούσας ἐπιδόξους εἶναι ἀναπλῶσαι τὸ τοιοῦτο.

Τὰ μεθ' ἕλκους κατάγματα διττῷ τρόπῳ θεραπείαν ὑπάγει. τῷ μὲν ἑτέρῳ καθ' ὃν ἤτοι γυμνοῦν τι μέρος ἐστὶ τοῦ κατεαγότος. ἢ πρὸς τοῦ κατεπείγοντος ἀποσχισθὲν τοῦ συντριβέντος ὀστοῦ. τῷ δ' ἑτέρῳ, καθ' ὃν οὐδέτερον μὲν τούτων ἐστίν. ἕλκος δὲ μόνον ἅμα κατάγματι διαπεπλασμένῳ προσηκόντως. οὐ δὲ γὰρ εἰς κατ' αὐτὴν τὴν πληγὴν μέρος τι τοῦ κατεαγότος ὀστοῦ γυμνωθὲν ὑπερέχει τοῦ δέρματος. εἶτ' εὐθέως κατετάθη καὶ διεπλάσθη κατὰ τὸν προσήκοντα τρόπον. ἡγεῖται δ' ὑπαλλάττεσθαι τὴν θεραπείαν. ἀλλ' ἔστιν αὐτὸ τὸ μὲν ἕτερον τῆς θεραπείας εἶδος ὅταν ἕλκος ἅμα κατάγματι θεραπευομένου τοῦ ὑπερέχοντος τινὸς οὔπω ἀποστήσεσθαι προσδοκωμένου μορίου τοῦ κατεαγότος ὀστοῦ. τὸ δ' ἕτερον ὅταν καλύπτηται μὲν ὑπὸ τοῦ δέρματος τὸ κατεαγὸς ἐπίδοξόν τι μέρος
30 αὐτοῦ τῷ χρόνῳ μεριστὲν ἀποκεκρίσεσθαι πρὸς τῆς φύσεως, διὰ τῆς κατὰ τὸ ἕλκος χώρας. ὅταν μὲν οὖν ἡ προτέρα διαφορὰ γίνηται τοῦ παθήματος, ἀξιοῖ χρῆσθαι τῷ τρόπῳ τῆς ἐπιδέσεως ὃν ἐδίδαξεν ἐπὶ τῶν χωρὶς ἕλκους καταγμάτων. ὅταν δὲ ἡ δευτέρα, μετατίθησι πως τὸν τρόπον τῆς θεραπείας ὡς ἐφεξῆς μαθησόμεθα. βέλτιον γὰρ ἀκολουθεῖν αὐτῷ.

Οἱ μὲν μήτε μέγα ἀγαθὸν μήτε μέγα κακὸν ποιέοντες. ἰητρεύουσι τὰ μὲν ἕλκεα καθαρτικῷ τινὶ ἢ πισσηρῇ ἐπιθέντες ἢ ἐναίμῳ. ἢ ἄλλο τι ὧν εἰώθασι ποιέειν. ἐπαινέω δὲ τοὺς οἰνηροὺς σπλῆνας ἢ εἴρια ῥυπαρὰ ὁκόσοι ἐπιδέουσιν. ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον. ἐπὴν δὲ τὰ ἕλκεα καθαρὰ γένηται, καὶ ἤδη ξυμφύεται, τότε τοῖς ὀθονίοισιν συχνοῖσι πειρῶνται ἐπιδέειν καὶ νάρθηξιν κατορθοῦν. αὕτη μὲν ἡ ἴησις ἀγαθὸν τι ποιεῖ. κακὸν δὲ οὐ μέγα. τὰ μέντοι ὀστέα οὐχ ὁμοίως δύναται ἱδρύεσθαι ἐς τὴν ἑωυτῶν χώρην. ἀλλὰ τινὶ ὀγκηρότερα τὰ σώματα τοῦ καιροῦ ταύτῃ γίνεται.

40 Τῶν μεθ' ἑλκώσεως καταγμάτων διττὴν ἔφην αὐτῷ γεγονέναι τῆς θεραπείας διδασκαλίαν. ἄρχεται δὲ νῦν ἀπὸ τῆς πρώτης ὧν εἴπομεν, ἐλέγχων πρότερον ὅσοι κακῶς μεταχειρίζονται τὸν τρόπον τῆς ἑλκώσεως ἐκείνης ἐν ᾗ μετὰ τοῦ διαπεπλάσθαι προσηκόντως τὸ κάταγμα, καὶ ἕλκος ἐστὶ μηδεμιᾶς ὑποψίας οὔσης ἀποστήσεσθαι τινὰ παρασχίδα. τοὺς οὖν οὕτω διακειμένους φησὶν ἔνιοι τῶν ἰατρῶν θεραπεύουσιν. ἐξ ἀρχῆς μὲν ὡς εἰ καὶ μόνον ἕλκος ἐχόντων· ἐπειδὰν δὲ μετρίως ἔχει ἤδη, τηνικαῦτα καταγματικῶς ἐπιδοῦντες. τὸ μὲν οὖν κεφάλαιον τῆς προκειμένης ῥήσεως τοῦτ' ἐστί. μακρότερον δὲ ἐγένετο τῆς θεραπείας ἡ διήγησις ᾗ χρῶνται τινὲς ἅπαντα γράψαντος τὰ κατὰ μέρος. ἐγὼ μὲν εἶπον οὕτως αὐτοὺς θεραπεύειν ὡς εἰ καὶ μόνον ἕλκος ἐγεγόνει χωρὶς κατάγματος. ὁ δὲ, καὶ δι' ὧν θεραπεύουσιν ἔγραψε, μνημονεύσας πισσηρᾶς μὲν κηρωτῆς, ἐναίμου τε καὶ καθαρτικοῦ φαρμάκου καὶ σπληνῶν οἰνηρῶν. τὸ μὲν οὖν ἔναιμον φάρμακον εὔλογον ὃ λέγει. καὶ γὰρ νῦν ἔτι συνηθέστατον ἐστὶ τοὔνομα τοῖς ἰατροῖς ἐπ' ἐκείνων λεγομένων τῶν φαρμάκων, ὅσα τοῖς τραύμασιν ἐπιτιθέασιν
50 εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἅμα τῷ γενέσθαι, μηδέπω ξηρῶν ἀκριβῶς ὄντων αὐτῶν. ἀλλ' αἱμασσομένων ἔτι τουτέστι δροσοειδῶς ἐκπίπτοντος αἵματος. ἔκ τε τοῦ τετρωμένου δέρματος. ἢ καὶ τῆς σαρκός. τὸ δὲ καθαρτικὸν φαρμακόν ἐστιν ἐν ᾧ σὺν τῷ ξηραίνειν μετρίως, ὅπερ ἐδείχθη τὸ κεφάλαιον τῆς τῶν ἑλκῶν ἰάσεως, ἔτι καὶ ῥυπτικῆς τινὸς ἔχεται δυνάμεως καθαρὰ ποιεῖν ἕλκη. τοιαῦτα δέ εἰσι φάρμακα τὰ διὰ λεπίδος καὶ ἰοῦ σκευαζόμενα διττῶς συντιθέμενα. τινῶν μὲν ἑψόντων τὸν ἰόν. τινῶν δὲ ὠμὸν μιγνύντων. καὶ καλεῖται τὰ μὲν ὠμὸν ἔχοντα τὸν ἰόν, χλωρά. τὰ δὲ ἑφθόν, κιρρά· καὶ γὰρ καὶ φαίνεται τοιαῦτα τὴν ἰδέαν ἑκάτερα. ταυτὶ μὲν οὖν τὰ φάρμακα καθαρτικὴν ἔχει ἑλκῶν δύναμιν, ἐπειδὴ μετρίως πέφυκε ῥύπτειν. τοιαῦτα δ' ἐδιδάξαμεν εἶναι καθαίροντα ῥύπον ἑλκῶν. τὰ δὲ χωρὶς τοῦ ῥύπτειν ἔναιμα. ποικίλεται δὲ ἐν ταῖς κατὰ μέρος ὕλαις ὥσπερ καὶ τὰ πρότερα. καθάπερ ἐκείνων παραδείγματα ἰὸν εἶπον καὶ λεπίδα δύναμιν ἣν εἶπεν

μοι, καὶ ἄλλα τοιαῦτα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ νῦν ἀρκέσει φάναι χωρὶς τοῦ καθαίρειν ἐναιμα καλεῖσθαι φάρμακα. τὰ δι᾽ ἀσφάλτου σκευαζόμενα. παραδείγματος γὰρ ἕνεκεν τῶν τοιούτων μνημονεύσω, πάσης αὐτῶν τῆς ὕλης ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων εἰρημένης. περὶ δὲ τῆς πισσηρᾶς κηρωτῆς ὡμολόγηται σχεδὸν ἅπασιν ὡς ἀνώδυνόν τε ἐστὶ καὶ πυοποιόν, ἁρμόττον ἐπειδὰν φθάσῃ φλεγμαίνειν ἤδη τὸ ἕλκος. ἄλλως γοῦν οὐκ ἄν τις αὐτῷ χρήσαιτο, μήτε καθαίρειν ῥύπον δυναμένῳ, μήτε κολλᾶν ἢ ἐπουλοῦν ἕλκος. οἱ δὲ οἰνηροὶ σπλῆνες ἀποκρουστικῆς μέν εἰσι δυνάμεως διὰ τὸν οἶνον. αὐτίκα τραύματος δὲ παραλαμβάνοντες πρὸς τὴν οὕτω θεραπευόντων, βουλομένοις ἀποδεσμεῖσθαι χρῆσθαι διὰ τὸ ἕλκος. ὅσα μὲν οὖν ἐπίστασθαι προσήκει τὸν ὀρθῶς ἕλκος ἰασόμενον. εἴρηται μὲν κἀν τῷ γ. καὶ δ. γράμματι τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου κατὰ τὴν προσήκουσαν ἑκάστου τάξιν. εἴρηται δὲ ὅσον ἥρμοττεν καὶ κατὰ τὴν ἐξήγησιν τοῦ περὶ ἑλκῶν συγγράμματος. εἰς δὲ τὸν ἐνεστῶτα λόγον ἀρκεῖ καὶ τὰ νῦν εἰρημένα. δεήσει γὰρ ἡμᾶς καὶ αὖθις εἰπεῖν περὶ θεραπείας τῶν προκειμένων παθῶν, ὅταν αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης αὐτὰ θεραπεύῃ. νῦν γὰρ ἑτέρων ἰατρῶν μέμνηται. καὶ φησὶν αὐτοὺς οὐδὲν ἀξιόλογον ἁμαρτάνειν. ὥσπερ ἐκείνους ὧν μνημονεύει. τί τοίνυν ἐστὶν ὃ ἁμαρτάνουσιν; ἅμα γοῦν τούτῳ γνωσθέντι μαθησόμεθα τὸ καλῶς εἰρημένον παρ᾽ αὐτῷ. μήτε μέγα τι ποιεῖν ἀγαθὸν αὐτοὺς μήτε κακόν. ὅτι τῆς μὲν ἑλκώσεως οὐ κακῶς προνοοῦνται. τοῦ κατάγματος δὲ ἀμελοῦσι τό γε κατ᾽ ἀρχάς, ὕστερον μὲν τὴν οἰκείαν ἐπίδεσιν αὐτῷ προσφέροντες ἣν ἐχρῆν ἀπ᾽ ἀρχῆς προσάγεσθαι. διὰ τοῦτ᾽ οὖν φησὶν ὀγκηρότερα γίνεται τὰ ὀστᾶ. βέλτιον οὖν αὐτὰ προστέλλεσθαί τε καὶ πιλεῖσθαι διὰ παντὸς τοῦ χρόνου, παραλείπουσι δὲ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας οὐκ ὀλίγας τὸν ἀριθμὸν οὔσας, εἴγε φησὶν ὅταν ἤδη τὰ ἕλκη συμφύεσθαι μέλλῃ, τηνικαῦτα τοὺς οὕτω θεραπεύοντας ἰατροὺς ἄρχεσθαι τῆς καταγματικῆς ἐπιδέσεως, ἐπεὶ δῆλον, ὅτι διαπυήσεται. χρὴ πρότερον αὐτὰ κεκαθάρθαι πρὶν μέλλειν συμφύεσθαι. τούτων δ᾽ οὖν κατὰ γ. ἢ δ. ἡμέρας ἀριθμόν ἐστι.

Γένοιτο δ᾽ ἂν καὶ βραχύτερα ὧν ἀμφότερα τὰ ὀστέα κατεαγῇ ἢ πήχεος, ἢ κνήμης.

Ἴδιον ἐστὶ τῆς Ἱπποκράτους βραχυλογίας ἅμα σαφηνείᾳ διὰ τῶν ἐπιφερομένων ἐνδείκνυσθαι τὸ παραλελειμμένον ἐν τῷ προειρημένῳ λόγῳ, τοῦτ᾽ οὖν ἐποίησε καὶ νῦν. εἰρηκὼς γὰρ ὀγκηρότερα γίνεσθαι τὰ ὀστέα τῶν θεραπευομένων διὰ τῆς πρώτης παραγωγῆς, οὐ προσεθήκατο πότερον ἁπάντων ἢ τινῶν, ἀλλ᾽ ἔν τε τῇ νῦν ῥήσει σαφῶς ἐδήλωσεν, ὅτι μὴ πάντων ἀλλ᾽ ἐκείνων μόνων ὅσων τὸ στερρὸν ὀστοῦν ἑκατέρωθεν ἐστὶν. μήτ᾽ ἄρ᾽ ἴσχει τὰ μέρη τοῦ κατάγματος, ὡς ἂν μὴ πιληθέντα καὶ σφιγχθέντα διὰ παντὸς τοῦ λοιποῦ τοῦ χρόνου τῆς θεραπείας. οὐ μὴν βραχύτερόν γε γίγνεται τὸ κῶλον ὡς ἔνθα θατέρου τῶν ὀστῶν, ὅσον ἀπαθὲς ἔμεινε, διαφυλάττοντος αὐτῷ τὸ κατὰ φύσιν μέγεθος. ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ὧν γε τὰ δύο καταγῇ συνέβη δηλονότι συνανασπασθῆναι τοῖς μυσὶν, ὡς ἔμπροσθεν ἐλείχθη τὰ ὑψηλότερα μέρη τῶν παθόντων ὀστῶν, οὗπερ ἕνεκα καὶ τὴν κατάτασιν ἐποιεῖτο πρὸ τῆς διαπλάσεως. ἀλλ᾽ ἐπεὶ χωρὶς τῆς προσηκούσης ἐπιδέσεως οὐκ ἂν ἡ σύνθεσις τῶν ὀστῶν φυλαχθείη, διὰ τοῦτ᾽ ἀκριβοῦς ἐπιδέσεως προνοήσατο μέχρι τῆς πωρώσεως. οἱ τοίνυν ἀμελοῦντες μὲν ταύτης, ἑλκώσεως πεφροντικότες οὐ μόνον εἰς ὄγκον μείζονα τοῦ κατὰ φύσιν ἄγουσι τὸ κῶλον, ἀλλὰ καὶ μικρότερον ἀποφαίνουσιν.

Ἄλλοι δ᾽ αὖ τινές εἰσιν οἳ ὀθονίοισι τὰ τοιαῦτα ἰητρεύουσιν εὐθέως. καὶ ἔνθεν μὲν καὶ ἔνθεν ἐπιδέουσι τοῖς ὀθονίοισι. κατὰ δὲ τὸ ἕλκος αὐτὸ διαλείπουσι καὶ ἐῶσιν ἀναψύχεσθαι. ἔπειτα ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τὸ ἕλκος τῶν καθαρτικῶν τι καὶ σπλήνεσιν οἰνηροῖσιν, ἢ εἰρίοισιν ῥυπαροῖσι θεραπεύουσιν. αὕτη ἡ ἴησις κακή. καὶ εἰκὸς τοὺς οὕτως ἰητρεύοντας τὰ μέγιστα ἀσυνετέειν. καὶ ἐν τοῖσιν ἄλλοισι κατήγμασι, καὶ ἐν τοῖσι τοιούτοισι. μέγιστον γάρ ἐστι τὸ γινώσκειν καθ᾽ ὁποῖον τρόπον χρὴ τὴν ἀρχὴν βάλλεσθαι τοῦ ὀθονίου, καὶ καθ᾽ ὁποῖον μάλιστα πιέζεσθαι. καὶ οἷά τε ὠφελέονται, ἢν ὀρθῶς τις βάλληται τὴν ἀρχὴν καὶ πιέζῃ ᾗ μάλιστα χρή. καὶ οἷα βλάπτονται, ἢν μὴ ὀρθῶς τις βάλλεται μηδὲ πιέζῃ ᾗ μάλιστα χρὴ, ἀλλὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν. εἴρηται μὲν οὖν καὶ ἐν τοῖσι πρόσθεν γεγραμμένοισιν ὁποῖα ἐφ᾽ ἑκατέρῳ ἀποβαίνει. μαρτυρεῖ δὲ καὶ αὕτη ἡ ἰητρική. ἀνάγκη γὰρ τῷ οὕτως ἐπιδεομένῳ τὸ οἴδημα ἐξαείρεσθαι ἐς αὐτὸ τὸ ἕλκος.

Τῶν μεγάλως βλαπτόντων ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ μέμνηται σαφῶς διδάσκων αὐτὸς ἃ πράττουσιν ἅπαντα. καὶ μέντοι καὶ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν ἐλέγχει σαφῶς. ὥστε μὴ δι᾽ αὖ ἐμοῦ δεῖσθαι τὸν ἐθέλοντα φιλοπόνως τοῖς λεγομένοις προσέχειν τὸν νοῦν.

Καὶ γὰρ εἰ ὑγιὴς χρὼς ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπιδεθείη. ἐν μέσῳ δὲ διαλειφθῇ μάλιστα κατὰ τὴν διάληψιν οἰδήσειεν ἂν καὶ ἀχροιήσειεν. πῶς οὖν οὐχὶ ἕλκος γε ταῦτα ἂν πάθοι;

Ὅτι τὸ σαρκῶδες ἅπαν ὀνομάζει χρῶτα, λέλεκταί μοι καὶ πρόσθεν. ἀλλὰ νῦν γε πρόσεχέ μοι τὸν νοῦν. ὅπως ἂν ἢ ὁ λογικὸς εὑρίσκῃ τὸ προσῆκον, οὐ περιμένει μακρὰν πεῖραν. ἰῶνται μὲν ἕλκος ἀνεπίδετον ἐῶντες. ἑκατέρωθεν δὲ αὐτοῦ περιβάλλοντες ἐπιδέσμους, οὐκ ἐξ ὧν αὐτοὶ πράττουσιν, ἀλλὰ διὰ τὴν κακοήθειαν τοῦ παθήματος ἐνθυμεῖσθαι φλεγμονὰς καὶ μοχθηρῶς διατίθεσθαι τὸ ἕλκος. τοῦ μὲν πρώτου τὴν τοιαύτην θεραπείαν ἐπινοήσαντος, ἑαυτὸν παρακρουσαμένου λόγῳ μοχθηρῷ. τῶν διδαξαμένων δ᾽ αὐτὸ τὸ ἔθος, διδαξάντων διὰ τὸ μὴ τολμᾶν ὑπαλλάξαι. τί δὲ εἰ τοῦ μέγα κακὸν ἐργάσασθαι, τοῦτο γὰρ ἐπιεικῶς συμβαίνει τοῖς ἀλόγῳ τριβῇ μεταχειριζομένοις τὰς τέχνας. ὥστε μόνος ὁ ἀπολογισμὸς θαρρῶν ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ πράγματος φύσεως ὁρμώμενος ὑπαλλάττειν ἐπιχειρεῖται δι᾽ ἔθους μακροῦ πραττόμενα κακῶς. τίς οὖν ὁ λόγος ἐστί; θαρρήσας ὁ Ἱπποκράτης ὑπήλλαξε τῆς θεραπείας αὐτῶν, οὐ μὰ διὰ πιθανῶν οὐδὲ ξένων δεδομένων λημμάτων, ἀλλ᾽ ἐξ ἐπιστημονικῶν τε καὶ ἀναγκαίων. εἰ γὰρ ἐπὶ τῶν ὑγιαινόντων σωμάτων ὁ τοιοῦτος τρόπος τῆς ἐπιδέσεως εἰς τὴν μεταξὺ τῶν ἐπιδουμένων χώραν ἐκθλίβων ἑκατέρωθεν τὸ αἷμα, φλεγμονὴν ἐργάζεται, πῶς οὐ πολὺ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἤδη πεπονθότων ἐργάσεται.

Ἀναγκαίως οὖν ἔχει ἄχροον μὲν καὶ ἐκπεπτηγμένον τὸ ἕλκος εἶναι. δακρυῶδες δὲ καὶ ἀνεκπόνητον εἶναι. ὀστέα δὲ

καὶ μὴ μέλλοντα ἀποστῆναι ἀποστατικὰ γενέσθαι.

Τὰ καταλαμβάνοντα συμπτώματα διὰ τὴν μοχθηρὰν ἐπίδεσιν ἔγραψεν ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ γιγνόμενα
πάντα διὰ τὸ μέγεθος τῆς φλεγμονῆς. ἐκτρέπονται μὲν γὰρ τοῦ ἕλκους τὰ χείλη διὰ ταύτην, ὥσπερ αὐτὰ τὰ
κυρίως ὀνομαζόμενα χείλη τοῦ στόματος ὅταν φλεγμαίνῃ. καὶ κακόχρουν δὲ τὸ σύμπαν χωρίον εἰκότως φαίνεται. καὶ γὰρ
καὶ τοῦτο σύμπτωμά ἐστι μεγάλης φλεγμονῆς. ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ ἕλκους ἰχὼρ λεπτὸς καὶ ἄπεπτος ῥυεῖ. καθάπερ ἐπὶ
τοῖς ὀφθαλμοῖς ὅταν φλεγμαίνωσι τὸ δάκρυον. ἐντεῦθεν μὲν ὀνόμασται κατὰ μεταφορὰν τὸ οὕτω διακείμενον
ἕλκος δακρυῶδες. εἰκὸς οὖν ἐνδέχεται πέψιν ἀκολουθῆσαι τοῖς μὴ τὴν φλεγμονὴν ἐργαζομένοις χυμοῖς, ἄχρις ἂν οὕ-
τως ἐπιδέηται τὸ μόριον. ἀλλὰ καὶ τῶν ὀστῶν ἀνάγκη τι τῷ χρόνῳ βλαβῆναι, διαδεχομένων ὑπὸ τῆς περιουσίας τῶν
ἀπέπτων χυμῶν. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν ὑποστῆναι τι μόριον αὐτῶν, εἰ μὴ παύσαιτο ὑπό τε τῆς μοχθηρᾶς ἐπιδέσεως οὕτω
10 θεραπευόμενον. τὰ δ' ἄλλα κατὰ μόριον ἐν ὅλῳ τῷ λόγῳ σαφῆ πάντ' ἐστὶ τοῖς προσέχουσι τὸν νοῦν. ὡς ἔφην καὶ με-
μνημένοις τῶν προδεδιδαγμένων. εἰς ἐκεῖνα γὰρ ἀναφαίρεται πάντα, καὶ μαρτυρεῖ τοῖς καλῶς διδαχθεῖ-
σιν, ὡς καὶ αὐτὸς Ἱπποκράτης ἐπισημαίνεται.

Σ σφυγματῶδές τε καὶ πυρετῶδες τὸ ἕλκος ἂν εἴη ἀναγκάζονται δὲ διὰ τὸ οἶδος ἐπικαταπλάσσειν. ἀσύμφοροι δὲ καὶ
αὗται τοῖσιν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐπιδεομένοισιν. ἄχθος γὰρ ἀνωφελὲς πρὸς τῷ ἄλλῳ σφυγμῷ ἐπιγίνεται. τελευτῶντες
δὲ ἀπολύουσι τὰ ἐπιδέσματα, ὁπότ' ἂν σφιν παλιγκοτέῃ. καὶ ἰητρεύουσι τὸ λοιπὸν ἄνευ ἐπιδέσιος. οὐδὲν δ' ἧσσον, καὶ
ἤν τι ἄλλο τρῶμα τοιοῦτο λάβωσι τῷ αὐτῷ τρόπῳ ἰητρεύουσιν. οὐ γὰρ οἴονται τὴν ἐπίδεσιν τὴν ἔνθεν καὶ ἔνθεν. καὶ τὴν
ἀνάψυξιν τοῦ ἕλκεος αἰτίην. ἀλλ' ἄλλην τινὰ ἀτυχίην. οὐ μέντοι γε ἂν ἔγραφον περὶ τουτέου τοσαῦτα. εἰ μὴ εὖ μὲν
ᾔδειν ἀσύμφορον ἐοῦσαν τὴν ἐπίδεσιν. συχνοὺς δὲ οὕτως ἰητρεύοντας. ἐπίκαιρον δὲ τὸ ἀπομάθημα. μαρτύριον δὲ τοῦ
ὀρθῶς γεγράφθαι τὰ πρόσθεν γεγραμμένα ἤ τι μάλιστα πιστέα τὰ κατήγματα ἤ τι ἥκιστα. χρὴ δὲ ὡς ἐν κεφα-
20 λαίῳ εἰρῆσθαι. οἷσιν ἂν μὴ ἐπίδοξος ᾖ ἡ τῶν ὀστέων ἀπόστασις ἔσεσθαι. τὴν αὐτὴν ἰητρείην ἰητρεύειν. ὥσπερ ἂν οἷσιν,
ὀστέα μὲν, κατεηγότα εἴη. ἕλκος δὲ, μὴ ἔχοντα. τάς τε γὰρ κατατάσιας καὶ κατορθώσιας τῶν ὀστέων τὸν αὐτὸν
τρόπον ποιέεσθαι, τήν τε ἐπίδεσιν παραπλησίην. ἐπὶ μὲν γὰρ αὐτὸ τὸ ἕλκος πισσηρὴν κηρωτὴν χρίσαντα σπλῆνα
λεπτὸν διπλόον ἐπιδεθῆναι. τὰ δὲ πέριξ κηρωτῇ λεπτῇ χρίειν. τὰ δὲ ὀθόνια καὶ τὰ ἄλλα πλατύτερα τινὶ ἐσχι-
σμένα ἔστω. εἰ μὴ ἕλκος εἶχεν καὶ ᾧ ἂν πρώτῳ ἐπιδέηται συχνῷ ἔσται τοῦ ἕλκεος πλατύτερα. τὰ γὰρ στενό-
τερα τοῦ ἕλκους ζώσαντα ἔχει τὸ ἕλκος. τὸ δ' οὐ χρή. ἀλλ' ἡ πρώτη περιβολὴ ὅλον κατεχέτω τὸ ἕλκος.

Μικρὸν ἔμπροσθεν ἔφην τῶν οὕτως ἐπιδεομένων ἐκθλίβεσθαι τὸ οἶδος εἰς αὐτὰ τὰ ἕλκη. οἶδος δὲ δηλονότι τὸ οἴδημα
λέγων, ὡς εἶναι τὸν λόγον τοιόνδε. διὰ τὴν κακὴν ἐπίδεσιν ἑκατέρωθεν τοῦ ἕλκους γινομένην ἐκθλιβόμενον τὸ αἷμα τὸν
παρὰ φύσιν ὄγκον ἐργάζεται. τοῦτον γὰρ οἶδός τε καὶ οἴδημα δι' ἔθους ἐστὶν ὀνομάζειν αὐτῷ. προσλαβὼν δὲ σφυγμὸν ὁ
τοιοῦτος ὄγκος καὶ θερμασίαν πυρώδη τὴν ὀνομασθεῖσαν πρότερον ἰδίως ἀποτελεῖ φλεγμονήν. πάλαι γὰρ οὐχ οὕ-
30 τως ἀλλὰ τὴν φλόγωσιν ἅπασαν, ὠνόμαζον φλεγμονὴν ὡς πολλάκις ἡμῖν δέδεικται. ἀλλ' ἀπό γε τῶν Ἐρασιστράτου
χρόνων ἐθίσθη τὸ τῆς φλεγμονῆς ὄνομα λέγεσθαι κατὰ τῶν ὄγκων ἐκείνων, ἐν οἷς οὐ μόνον ἐστὶ θερμασία φλογώδης,
ἀλλὰ καὶ ἀντιτυπία. καὶ σφυγμός. ἐξ ἀνάγκης δ' ἂν ἔχωσιν οὕτω καὶ τὸ καλούμενον ἔρευθος. ἐκ μὲν γὰρ τῆς πλείστης
θερμασίας τούτων τὴν γένεσιν ἀναγκαῖον λαμβάνειν. ἡ δ' ἀντιτυπία καὶ ὁ σφυγμὸς, ἐκ τοῦ πεπληρῶσθαι.
* δυνάμενος οὖν εἰπεῖν ὁ Ἱπποκράτης πυρετῶδες γίγνεσθαι τὸ ἕλκος, πυρῶδες εἶπεν, ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἐργασάμενος
* παράκαυσιν εἰς ἀνάμνησιν ἐμοὶ δοκεῖν, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ πυρετὸς ἀπὸ τοῦ πυρὸς ὠνόμασται. καὶ τουτέστιν αὐτῷ τῷ
πυρετῷ εἶναι, τὸ θερμασίαν ἔχειν καυσώδη.

Κ ἀεὶ ὑποβρεχέτω τὸ ὀθόνιον ἔνθεν τε καὶ ἔνθεν.

Σπανίως τοίνυν τὸ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ὀνομάζεται πρὸς τῶν παλαιῶν ἔνθεν καὶ ἔνθεν. ὡς τὰ πολλὰ γὰρ
εἰώθασιν ἐπὶ τῶν κατὰ τὰ πλάγια μορίων τοιαύτῃ χρῆσθαι λέξει. νῦν μέντοι τῷ παλαιῷ τρόπῳ τῆς ἑρμη-
40 νείας ὁ Ἱπποκράτης ἐχρήσατο.

Β ἀλέεσθαι μὲν οὖν χρὴ τὸ ὀθόνιον κατ' αὐτὴν τὴν ἶξιν τοῦ ἕλκεος. πιέζειν δὲ ὀλίγῳ ἧσσον ἢ εἰ μὴ ἕλκος εἶχε. ἐπινέ-
μεσθαι δὲ τῇ ἐπιδέσει ὥσπερ καὶ πρόσθεν εἴρηται. τὰ δὲ ὀθόνια αἰεὶ μὲν τοῦ τρόπου τοῦ μαλθακοῦ ἔστωσαν. μᾶλλον δέ τι
δεῖ ἐν τοῖσι τοιούτοισιν ἢ εἰ μὴ ἕλκος εἶχε. πλῆθος δὲ τῶν ὀθονίων μὴ ἐλάσσω ἔστω τῶν πρότερον εἰρημένων. ἀλλὰ
τινὶ καὶ πλείω. ἢν δ' ἐπιδεθῇ. δοκείτω τῷ ἐπιδεδεμένῳ ἡρμόσθαι μὲν, πεπιέσθαι δὲ μή, φάτω δὲ κατὰ τὸ ἕλκος μά-
λιστα ἡρμόσθαι. τὸν δὲ χρόνον τὸν αὐτὸν μὲν χρὴ εἶναι ἐς τὸ μᾶλλον δοκέειν ἡρμόσθαι. τοὺς αὐτοὺς δὲ ἐπὶ τὸ μᾶλλον
δοκέειν χαλᾶν. ὥσπερ καὶ ἐν τοῖσι πρόσθεν εἴρηται. μετεπιδεῖν δὲ διὰ τρίτης πάντα μεταποιέοντα ἐς τοὺς τρό-
πους τοὺς παραπλησίους, ὥσπερ καὶ πρόσθεν εἴρηται, πλὴν ἐς τὸ σύμπαν ἧσσον τινὶ πιέζειν ταῦτα ἢ ἐκεῖνα. καὶ ἢν
κατὰ λόγον τὰ εἰκότα γίνηται. ἰσχνότερον μὲν αἰεὶ εὑρεθήσεται τὸ κατὰ τὸ ἕλκος. ἰσχνὸν δὲ, καὶ τὸ ἄλλο πᾶν τὸ
ὑπὸ τῆς ἐπιδέσιος κατεχόμενον. καὶ αἵ τε ἐκπυήσιες ἔσονται θᾶσσους ἢ τῶν ἄλλων ἰητρευομένων ἑλκέων. ὅσα τε σαρκία ἐν
50 τῷ τρώματι ἐμελάνθη, καὶ ἐθανατώθη θᾶσσον περιρρήγνυται, καὶ ἐκπίπτει ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἰητρείῃ. ἢ ἐν τῇσιν ἄλλῃσιν
ἐς ὠτειλάς τε θᾶσσον ὁρμᾶται τὸ ἕλκος οὕτως ἢ ἄλλως ἰητρευόμενον. πάντων δὲ τούτων αἴτιον ὅτι ἰσχνὸν μὲν τὸ
κατὰ τὸ ἕλκος χωρίον γίνεται. ἰσχνὰ δὲ τὰ περιέχοντα.

Ἶξιν ἀεὶ τὴν εὐθυωρίαν ὀνομάζει. ποτὲ μὲν τὴν κατὰ τὸ μῆκος τοῦ σώματος. ἔστι δ' ὅτε τὴν κατὰ τὸ πλά-
τος. ὥσπερ νῦν ἀξιῶν τοῦ πρώτου τῶν ἐπιδέσμων τὴν ἀρχὴν ἢ τῶν ἐκ δεξιῶν ἢ τῶν ἀριστερῶν μορίων τοῦ ἕλ-
κους θέντας ἐπιλίττειν ὅλον αὐτὸ καταληφθῆναι, καὶ μηδὲν ἀπολειφθῆναι [illegible] γυμνόν.

Τ τὰ μὲν οὖν ἄλλα πάντα, παραπλησίως χρὴ ἰητρεύειν. ὥς τε ἄνευ ἑλκώσιων ὀστέα κατηγνύμενα. τοὺς δὲ νάρθηκας
οὐ χρὴ προστιθέναι. διὰ τοῦτο καὶ τὰ ὀθόνια χρὴ τούτοισι πλείω εἶναι, ἢ τοῖσιν ἑτέροισιν ὅτε ἧσσον πιέζεται. ὅτι
τε οἱ νάρθηκες, βραδύτεροι προστίθενται.

Τοὺς νάρθηκας ἐπιβάλλειν φυλάττεται τοῖς ἡλκωμένοις κατάγμασι δεδιὼς δηλονότι τὴν ἐξ αὐτῶν θλίψιν. δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ τοῖς ὀθονίοις ταῦτα μὴ πιέζειν ἐκέλευσε. καὶ δι' ἄμφω σε ταῦτα πλείοσιν αὐτοῖς χρῆσθαι. μέμνησο τοιγαροῦν ὡς αὐτὸς εἶπεν ὀθονίοισι πλείοσι χρῆσθαι. διότι τε ἧττον πιέζεται, καὶ οἱ νάρθηκες βραδύτερον προστίθενται.

Ἢν μέντοι τοὺς νάρθηκας προστιθῇς, μὴ κατὰ τὴν ἴξιν τοῦ ἕλκεος προστιθέναι. ἀλλ' ὥστε καὶ χαλαρῶς προστιθέναι προθυμεύμενος, ὅκως μηδεμία σφίγξις μεγάλη ἔσται ἀπὸ τῶν ναρθήκων. εἴρηται δὲ τοῦτο καὶ ἐν τοῖσι προτέροισι γεγραμμένοισιν. τὴν μέντοι δίαιταν ἀκριβεστέρην καὶ πλείω χρόνον χρὴ ποιέεσθαι. οἷσιν ἐξ ἀρχῆς ἕλκεα γίνεται καὶ οἷσιν ὀστέα ἐξίσχει. καὶ τὸ ξύμπαν δὲ εἰρῆσθαι, ὧν τοῖσιν ἰσχυροτάτοισι τρώμασιν ἀκριβεστέρην, καὶ πουλυχρονιωτέρην εἶναι χρὴ τὴν δίαιταν.

Τὴν κατὰ τὸ μῆκος ἴξιν ἀκοῦσαι προσήκει νῦν. κατὰ ταύτην γὰρ οἱ νάρθηκες ἐπιβάλλονται. ἔμπροσθεν μὲν ὡς κωλύων νάρθηξι χρῆσθαι τὸν λόγον ἐποιεῖτο. νῦν δὲ ὡς συγχωρῶν ἐνίοτε φησίν. ἢν μέντοι τοὺς νάρθηκας προστιθῇς, ὅπερ ἐγὼ ποιεῖν ἐπὶ τῶν τοιούτων εἴωθα. καὶ αὖ τῷ σκέλει πλάττειν οὐκ ἔχω διατείνεσθαι. μηδένα αὐτοῦ διορισμὸν προστιθέντος. ὃ δ' ἐγὼ ποιῶ καὶ δὴ φράσω. τῶν μετὰ κατάγματος ἑλκώσεων ἐνίοτε κατὰ τὸ μῆκος τοῦ κώλου γιγνομένων ἐγχωρεῖ τοὺς νάρθηκας ἑκατέρωθεν τοῦ ἕλκους ἐπιβάλλειν. ὅταν δὲ ἐγκάρσιον γένηται τὸ ἕλκος κωλύει τὴν ἐπίθεσιν τῶν ναρθήκων. καὶ μάλιστα εἰ μεῖζον ᾖ.

Ἡ αὐτὴ δὲ ἴησις τῶν ἑλκέων, καὶ οἷσιν ὀστέα μὲν κατέηγεν. ἕλκος δὲ ἐξ ἀρχῆς μηδὲν ᾖ. ἢν δὲ ἐν τῇ ἰήσει ἕλκος γένηται ἢ τοῖσιν ὀθονίοισι μᾶλλον πιεχθέντος. ἢ ὑπὸ νάρθηκος ἐνέδρης. ἢ ὑπὸ ἄλλης τινὸς προφάσιος. γινώσκεται μὲν οὖν τὰ τοιαῦτα ἢν ἕλκος ὑπῇ τῇ τε ὀδύνῃ καὶ τοῖσι σφυγμοῖσιν. καὶ τὸ οἴδημα τὸ ἐν τοῖσιν ἄκροισιν σκληρὸν γίνεται τῶν τοιουτέων. καὶ εἰ τὸν δάκτυλον ἐπαγάγοις ἐξαείρεται. ἀτὰρ καὶ αὖθις ὑποτρέχει ταχέως. ἢν οὖν τι τοιοῦτον ὑποπτεύῃς, λύσαντα χρή. ἢν μὲν ἡ κνησμὸς κατὰ τὰς ὑποδεσμίδας. ἢ ἐπὶ τὸ ἄλλο τὸ ἐπιδεδεμένον πονηρῇ κηρωτῇ ἀντὶ τῆς ἑτέρης χρῆσθαι.

Ὁ λόγος αὐτῷ νῦν ἐστι περὶ τῶν ἐπιγιγνομένων ἑλκῶν τοῖς κατάγμασιν ἐν τῷ χρόνῳ ἐκ τῆς τῶν ναρθήκων ἐπιθέσεως. ἐδήλωσεν οὖν τάς τε τῶν γενέσεων αὐτῶν αἰτίας, καὶ τὰ σημεῖα δι' ὧν ἄν τις γνωρίσαι γεγονὸς ἕλκος. εἶτα συμβουλεύει μὴ περιμένειν τὸν εἰθισμένον τρόπον τῆς ἐπιδέσεως. ἀλλὰ θᾶττον ἀφελόντα τοὺς ἐπιδέσμους τὴν προσήκουσαν ποιεῖσθαι θεραπείαν, ἣν αὐτὸς σαφῶς ἔγραψεν.

Ἢν δὲ τούτων μὲν μηδὲν ᾖ. αὐτὸ δὲ τὸ ἕλκος ἠρεθισμένον εὑρίσκηται μέλαν ἐὸν πουλὺ ἢ ἀκάθαρτον. καὶ τῶν μὲν σαρκῶν ἐκπυησομένων. τῶν δὲ νεύρων προσεκπεσουμένων. τουτέους οὐδὲν δεῖ ἀναψύχειν παντάπασιν, οὐδέ τι φοβεῖσθαι τὰς ἐκπυήσιας ταύτας. ἀλλ' ἰητρεύειν. τὰ μὲν ἄλλα παραπλήσιον τρόπον, ὥσπερ καὶ οἷσιν ἐξ ἀρχῆς ἕλκος ἐγένετο.

Ἀναψύχειν ἔοικεν ἐπὶ τοῦ γυμνοῦσθαι φέρειν. ὅπερ σημαίνει τὴν καταγματικὴν ἐπίδεσιν ἀφελόντας, ὡς ἕλκος μὲν θεραπεύειν. οὐ γὰρ δὴ τό γε μηδὲν ἐπιτιθέναι καὶ παντάπασιν ἐᾶν γυμνὸν ἀναψύχειν ὠνόμασε προσγεγραμμένον. οὐ δὲ τὸ ἀναψύχειν τὸ παντάπασι δείκνυταί τι διὰ μέσης ὁδὸν ἐπιμελείας. εἴη δ' ἂν μέση τοιάδε τις εἰ τὸ ἕλκος ὡς εἴρηκεν ἔχον τι τῶν προειρημένων σημείων κινηθέντων αὐτίκα τελευτῆσαι βούλεται τὴν καταγματικὴν ἐπίδεσιν ἐπιμέλειάν τε ποιησάμενος τῶν κατὰ τὸ ἕλκος, ἡμέρᾳ μιᾷ καὶ δευτέρᾳ. πάλιν ἐπιδῆσαι μὲν τὸ κῶλον, ὡς αὐτὸς ἐκέλευσε, διὰ τῆς ἐχομένης λέξεως.

Τοῖσι δὲ ὀθονίοισιν ἄρχεσθαι χρὴ ἐπιδέοντα ἀπὸ τοῦ οἰδήματος τοῦ ἐν τοῖς ἀκραίοις πάνυ χαλαροῖσι, καὶ ἔπειτα ἐπινέμεσθαι τῇ ἐπιδέσει, αἰεὶ ἐς τὸ ἄνω, καὶ πεπιέσθαι μὲν μηδαμῇ. ἡρμόσθαι δὲ μάλιστα κατὰ τὸ ἕλκος. τὰ δὲ ἄλλα ἐπὶ ἧσσον. τὰ δὲ ὀθόνια τὰ πρῶτα ταῦτα μὲν καθαρὰ ἔστω καὶ μὴ στενά. τὸ δὲ πλῆθος τῶν ὀθονίων ἔστω, ὅσον περ καὶ ἐν τοῖσι νάρθηξιν εἰ ἐπιδέοιτο, ἢ ὀλίγῳ ἔλασσον.

Ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ δῆλόν ἐστιν ἐπίδεσιν ἀξιῶν ἀρξαμένην ἀπὸ τοῦ οἰδήματος ὅπερ ἂν ἐν ἄκροις τοῖς κώλοις γένηται προσεπινέμεσθαι κατὰ τὸ συνεχὲς ἀπ' ἐκείνου καὶ ἀνέρχεσθαι μέχρι τοῦ κατάγματος ἔνθα ἡ ἕλκωσίς ἐστιν, ὡς συνῆφθαι τὴν θεραπευτικὴν τῶν οἰδημάτων ἐπίδεσιν τῇ καταγματικῇ, καὶ μίαν πᾶσιν γενέσθαι διὰ μικρῶν ἐπιδέσεων συντελουμένων. ἀξιοῖ δ' αὐτὴν ἡρμόσθαι κατὰ τὸ ἕλκος ὅπερ ἐστὶ χαλαρά. σφίγγειν δ' οὐδέ πω τὰ τ' ἄλλα μόρια τὰ κατὰ τὸ κάταγμα κελεύει, καθάπερ ἐπὶ τῶν χωρὶς τὸ κάταγμα ἑλκῶν. τῶν οὕτως καὶ νῦν ἧσσον πεπιέχθαι. φυλάττει γὰρ ἀεὶ τὸ μᾶλλον ἐκεῖνο πεπιέχθαι τὸ μόριον ἐπὶ πάσης ἐπιδέσεως, ὅθεν ἐκθλίβεσθαι βούλεται τὸ αἷμα. τὰς δ' ἐπὶ τῶν ἄκρων αὐτῶν τῶν οἰδισκομένων ἐπιβολὰς τῶν ὀθονίων χαλαρωτέρας εἶναι κελεύει, τοσοῦτον αὐτῶν μόνον φροντίζων ὡς εἰς μίαν ἕνωσιν ἐπιδέσεως ἀγαγεῖν. οὐ μὴν τὸ σύμπαν τῆς ὅλης θεραπείας κεφάλαιον αὐτοῖς ἀνατίθησιν. οὐ γὰρ τοιαῦτα ἐστὶν ἃ θεραπεύει νῦν τοὺς μελασμοὺς καὶ νεκρώσεις ἀγμῶν. ἐκεῖ εἴρηκε γοῦν ὑπὲρ αὐτοῦ κατὰ λέξιν οὕτως. καὶ τὸ οἴδημα τὸ ἐν τοῖς ἄκροις σκληρότερον γίγνεται τῶν τοιούτων. καὶ εἰ τὸν δάκτυλον ἐπάγοις τὸ ἔρευθος ἐξαείρεται καὶ αὖθις ὑποτρέχει ταχέως κατὰ τὸ μέγεθος. ταῦτ' οὖν συμπτώματα μέν ἐστιν οἰδημάτων, ὅθεν εἰκότως τὰ μέλη παντάπασιν αὐτῶν ὡς περὶ τῶν μαλθακῶν οὔτε τὸ κῦρος ὅλης θεραπείας ἐπ' αὐτὰ μετατίθησιν.

Ἐπὶ δὲ αὐτὸ τὸ ἕλκος ἱκανὸν σπλήνιον τῇ λευκῇ κηρωτῇ κεχρισμένον. ἤν τε γὰρ σάρξ. ἤν τε νεῦρον μελανθὲν προσεκπέσειται. τὰ γὰρ τοιαῦτα οὐ χρὴ δριμέσιν ἰητρεύειν, ἀλλὰ μαλθακοῖσιν, ὥσπερ τὰ πυρίκαυτα. μετεπιδέειν δὲ διὰ τρίτης. νάρθηκας δὲ μὴ προστιθέναι. ἀτρεμέειν δὲ ἐπὶ μᾶλλον, ἢ τὸ πρόσθεν, καὶ ὀλιγοσιτέειν. εἰδέναι δὲ χρή, εἴτε σάρξ, εἴτε νεῦρον τὸ ἐκπεσούμενόν ἐστιν. ὅτι οὕτω πολλῷ μὲν ἧσσον νέμεται ἐπὶ πλεῖον. πολλῷ δὲ θᾶσσον ἐκπεσεῖται. πολλῷ δὲ ἰσχνότερα τὰ περιέχοντα ἔσται, ἢ εἴ τις ἀπολύσας τὰ ὀθόνια ἐπιθείη τι τῶν καθαρτικῶν φαρμάκων ἐπὶ τὸ ἕλκος. καίτοι καὶ ἢν ἐκπέσῃ τὸ ἐκπυησόμενον θᾶσσόν τε σαρκοῦται ἢ ἐκείνως ἢ ἑτέρως ἰητρευόμενον. καὶ θᾶσσον ὠτειλοῦται. πάντα μήν ἐστι ταῦτα ὀρθῶς ἐπιδέειν καὶ μετρίως ἐπίστασθαι. προσυμβάλλεται δὲ καὶ τὰ σχήματα καὶ οἷα χρὴ εἶναι, καὶ ἡ ἄλλη δίαιτα, καὶ τῶν ὀθονίων ἡ ἐπιτηδειότης.

Διὰ τί μὲν γὰρ οὐ χρὴ δριμέσι θεραπεύειν φαρμάκοις τοῖς τοιούτοις ἕλκεσιν αὐτὸς εἶπεν εἰκάσας πυεῖ καύτας αὐτά, ἐπειδὴ γέγονεν ἐξ ἀήθους κράσεως τῶν δριμέων καὶ θερμῶν χυμῶν. εὐθέως δὲ ὁ συνενδείκνυται καὶ πισσηρὴ κηρωτὴ ὡς ἐστὶ δριμυτέρα τῆς λευκῆς. ἡ γάρ τοι πίσσα ὅσον ἐστὶ θερμοτέρα κηροῦ, κατὰ τοσοῦτο καὶ δριμυτέρα.

Ἢν δ' ἄρα ἐξαπατηθῇς ἐν τοῖσι νεοτρώτοισι μὴ οἰόμενος ὀστέων ἀπόστασιν ἔσεσθαι, τὰ δ' ἐπίδοξα ᾖ ἀποπλεῦσαι, οὐ χρὴ ὀρρωδέειν τὸν τρόπον τῆς ἰητρείης. οὐδὲν γὰρ ἂν μέγα φλαῦρον γένοιτο. ἢν μοῦνον οἷος ἔσῃ τῇ χειρὶ τὰς ἐπιδέσιας ἀγαθὰς καὶ ἀσινέας ποιέεσθαι.

Οὐ χρὴ φησὶ δεδιέναι τὸν καταγματικὸν τρόπον τῆς ἰατρείας, κἂν ἀποστάσεως ὀστῶν φανῇ σημεῖα. τίνα δ' ἐστὶ ταῦτα διὰ τῆς ἑξῆς ῥήσεως μαθήσῃ.

Σημεῖον δὲ τόδε. ἢν μέλλῃ ὀστέων ἀπόστασις ἔσεσθαι ἐν τῷ τρόπῳ τούτῳ τῆς ἰητρείης. πύον γὰρ συχνὸν ῥεῖ ἐκ τοῦ ἕλκεος, καὶ ὀργᾶν φαίνεται.

Ὅταν πλέον ᾖ τὸ ἀπορρέον πύον, ἢ κατὰ τὸ τοῦ ἕλκους μέγεθος, ὑποπτεύειν χρὴ πεπονθέναι τὸ ὑποκείμενον ὀστοῦν. ἐὰν οὖν καὶ ὀργᾶν φαίνηται, τουτέστιν ἐπειγόμενον πρὸς τὴν ἀπόκρισιν τὸ πεπονθὸς μόριον, ἔχεις ἂν ἤδη βεβαίαν τὴν γνῶσιν. πόθεν οὖν ὅτι πρὸς τὴν ἀπόκρισιν ἐπείγεται; πρῶτον μὲν ἐξ αὐτῶν τῶν χειλῶν τοῦ ἕλκους οὐκ ἐθελόντων συνιέναι πρὸς ἄλληλα διισταμένων τε καὶ ἐκτρεπομένων. εἶτα καὶ τῆς τοῦ κάμνοντος αἰσθήσεως, ἐν τῷ βάθει κινήσεως τινὸς ἀμυδρᾶς αὐτῷ φαινομένης. ὅταν ἔστ' ἂν ἀπαγαγὼν τῶν ἄλλων ἁπάντων τὰς αἰσθήσεις καὶ τὴν διάνοιαν, ἐκείνῳ μόνῳ τῷ μορίῳ προσέχῃ τὸν νοῦν, ἐν ᾧ τὰ προειρημένα συμπτώματα.

Πυκνότερον οὖν μετεπιδέεσθαι διὰ τὸν πλάδον, ἐπεὶ ἄλλως τε καὶ πυρετοὶ γίνονται. καὶ ἢν μὲν κάρτα πιέζωνται ὑπὸ τῆς ἐπιδέσιος καὶ τὸ ἕλκος. καὶ τὰ περιέχοντα ἰσχνά.

Οὕτως οὖν εἴωθεν ὀνομάζειν τὰς περιττὰς ὑγρότητας εἴτε λεπτῶν κατὰ τὴν σύστασιν ὑγρῶν, εἴτε καὶ παχυτέρων εἶεν. ὥσπερ νῦν ἐστι τὸ πύον. ὑπὲρ οὗ προείρηκεν ὅτι συχνὸν εἴωθε ῥεῖν ὅταν ἀφίστασθαι μέλλῃ μόριον ὀστοῦ.

Ὅσα μὲν οὖν λεπτῶν πάνυ ὀστέων ἀποστάσιος οὐδεμιῆς μεγάλης μεταβολῆς δέονται. ἀλλ' ἢ χαλαρωτέρως ἐπιδεῖν, ὡς μὴ ἀπολαμβάνηται τὸ πύον. ἀλλ' εὐαπόρρυτον ᾖ καὶ πυκνότερον μετεπιδεῖν ἔστ' ἂν ἀποστῇ τὸ ὀστέον, καὶ νάρθηκας μὴ προστιθέναι.

Ἐν τισὶ μὲν τῶν ἀντιγράφων χωρὶς τοῦ μεγάλης ἁπλῶς γέγραπται οὐδὲ μιᾶς μεταβολῆς, καὶ δοκεῖ τοῦτο εὐλογώτερον εἶναι. τελέως γὰρ ἐξαλλαττόντων τε καὶ μεταβαλλόντων τὸν καταγματικὸν νόμον τῆς ἐπιδέσεως. οὐκ ἂν εἶπεν ἁπλῶς οὕτως οὐδὲ μιᾶς μεταβολῆς ὅπου καὶ μετὰ τῆς προσθήκης ἴσως τις ἐγκαλέσει καὶ φήσει ψεύδεσθαι τὸν ἄνδρα χαλαρώτερά τε κελεύοντα νῦν ἐπιδεῖν τὰ ὀθόνια. καὶ πυκνῶς λύοντα, μετεπιδεῖν. καὶ νάρθηκας μὴ προστιθέναι. καὶ τέταρτον τὸ καθόλου δηλονότι παρῳκημένον ὑπ' αὐτοῦ τὸ πλῆθος αὐξάνειν τῶν ὀθονίων, ὅταν ἐκλύσῃς αὐτῶν τὴν τάσιν ἢ νάρθηκας μὴ προσφέρῃ. ἀλλ' ὅ γε τρόπος τῆς ἐπιδέσεως ὁ καταγματικὸς ὅστις φυλάττεται, πρὸς ὃν ἀναφέρων τὸν λόγον εἶπεν μὴ δεῖσθαι μεγάλης μεταβολῆς τὴν ἀγωγήν. ὑποδεσμίσι τε γὰρ χρήσῃ καὶ ἄρξῃ μὲν ἀπὸ τοῦ πεπονθότος, ἐπειδὴ ἐπιδήσας δὶς αὐτῷ περιβάλλων ἄνω πλευτήσεις τοιαῦτα, μεταξὺ χρησάμενος τῇ νομῇ τῶν ὀθονίων ὁποίαν ἐδιδάχθης καὶ τὴν β. ἐπιδεσμίδα πάλιν ἐπιβάλλειν μέν, τῷ αὐτῷ τόνῳ. τὴν νομὴν δὲ εὐθὺς κάτω ποιήσεις καὶ παλινδρομήσεις ἄνω, τὰς ἐπιβολὰς τῶν ὀθονίων χαλαρωτέρας ποιούμενος. ἐπιθέσεις δὲ τὰς σπλῆνας ἔξωθεν ὡς ἔμαθες, ἐπιδέσμους τε κατ' αὐτῶν ὡς ἐδιδάχθης ἅπαντα τῆς καταγματικῆς ἐπιδέσεως. ἐὰν μέντοι μεγάλων ὀστῶν παραχρῆμα ἀποστήσεσθαι προσδοκᾷ τὸν καταγματικὸν νόμον τῆς ἐπιδέσεως οὐκέτι προσάγει καθ' ὅτι δηλώσει διὰ τῆς ἐχομένης ῥήσεως. εἰκότως οὖν νῦν ἔφη μηδεμιᾶς μεταβολῆς μεγάλης δεῖσθαι. εἰ δὲ καὶ χωρὶς τοῦ μεγάλης εἴη γεγραμμένον, ἀκουσόμεθα λέγοντος αὐτοῦ. μὴ μεταβαλεῖν τὸν καταγματικὸν τρόπον τῆς ἐπιδέσεως. κατὰ μηδὲν γὰρ καί γε ὑποδεσμίσι χρῆται ταῖς ἐπ' ἐκείνου, καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιδέσεως τὴν αὐτὴν ποιεῖται, καὶ τὰς πρώτας ἐπιβολάς, καὶ τὴν ἐφεξῆς ἐπινομήν. καὶ μετὰ ταῦτα τοὺς σπλῆνας ὡσαύτως ἐπιβάλλει. καὶ τούτους αὐτοὺς ὁμοίως ἐπιδεῖν, τὸν αὐτὸν δηλονότι τρόπον φυλάττει.

Ὁκόσοισι δὲ μέζονος ὀστέου ἀπόστασις ἐπίδοξος γένηται, ἤν τε ἐξ ἀρχῆς προγνῷς, ἤν τε καὶ ἔπειτα μεταγνῷς, οὐκ ἔτι τῆς αὐτῆς ἰητρείης δέεται. ἀλλὰ τὰς μὲν κατατάσιας καὶ τὰς διορθώσιας οὕτω ποιέεσθαι, ὥσπερ εἴρηται. σπλῆνας δὲ χρὴ διπλοῦς. πλάτος μὲν ἡμισπιθαμιαίους μὴ ἐλάσσους. ὁκοῖον δὲ ἄν τι καὶ τρῶμα ᾖ πρὸς τοῦτο τεκμαίρεσθαι. μῆκος δὲ βραχυτέρους μὲν ὀλίγῳ, ἢ ὥστε δὶς περιϊκνέεσθαι περὶ τὸ σῶμα τὸ τετρωμένον. μακροτέρους δὲ συχνῷ, ἢ ὥστε ἅπαξ περιϊκνέεσθαι. πλῆθος δὲ ὁκόσους ἂν ξυμφέρῃ. ποιησάμενον τούτους ἐν οἴνῳ μέλανι αὐστηρῷ βρέχοντα χρὴ ἐκ μέσου ἀρχόμενον, ὡς ἀπὸ δύο ἀρχῶν ὑπόδεσμος ἐπιδεῖται περιελίσσειν. κἄπειτα σκεπαρνηδὸν παραλλάσσοντα τὰς ἀρχὰς ἀφιέναι.

Περὶ τῆς ἐπιβολῆς ἐπιδέσμου καὶ ἐν τῷ κατ' ἰητρεῖον εἶπεν. ἁπλοῦν εὔκυκλον σκέπαρνον. ἔστι δὲ σκέπαρνον αὐτὴ περιβολὴ βραχυνομένη ἀπὸ τῆς εὐθείας καὶ κινουμένη πρὸς τὸ πλάγιον. οὔπω δὲ οὖσα λοξή. λέγουσα δὲ κατὰ τῶν τεκτόνων σκέπαρνα. διότι βραχὺ τῆς εὐθείας ἐπιγένηται πρὸς ὑποκαμπήν, οὕτως ὠνόμασται. τοὺς σπλῆνας οὖν κατὰ τοῦτο τὸ σχῆμα ἀξιοῖ τῆς περιβολῆς τὸ κατεαγὸς κῶλον περιλαμβάνειν οὕτως περιτιθεμένους ὡς ὑπὸ δυοῖν ἀρχῶν ἐπίδεσμος ἐπιδεῖται. τουτέστι τῆς μεσότητος τῶν σπληνῶν πρώτως ἐπιβαλλομένης τῷ κώλῳ. εἶτα τῶν οἷον σκελῶν τοῦ σπληνὸς οὐ κυκλοτερῶς περιλαμβανόντων τὸ θεραπευόμενον μόριον. ἀλλ' ἐγκλινομένων ὀλίγον, ὡς ἀλλήλων συμβαλεῖν κατὰ τὸ ἀντικείμενον μόριον, ἢ ὅθεν ἤρξατο, καὶ γίνεσθαι τὴν συμβολὴν αὐτῶν τῷ χ̄ γράμματι παραπλησίαν. ὅπερ εἰ κυκλοτερῶς ἐπιπλεχθείσῃ οὐκ ἂν ἐγένετο. συμβαίνει γοῦν τοσούτῳ περιλαμβανομένων ἀπαντᾶν ἀλλήλοις ἄντικρυς. τὸ δὲ μῆκος τῶν σπληνῶν ἐδήλωσεν ἐκ τοῦ φάναι. βραχυτέρους οὐκ ὀλίγῳ δεῖ ὑπάρχειν, ἢ ὥστε τὸ δὶς ἀλλήλων ἀπαντῆσαι. μακροτέρους δὲ πολλῷ, ἢ ὥστε ἅπαξ. βούλεται πολλάκις ὑπ' αὐτῶν

κρατεῖσθαι τὸ κῶλον ἅπαξ ἑκάστου περιλαμβάνοντος αὐτό. γίγνοιτο δ' ἂν οὐκ ἀσφαλὴς ἡ κράτησις εἰ καθ' ὃν ἀπήντησεν ὁ σπλὴν αὐτῷ τόπον ἐπαύσατο, μὴ προσεκτάσας ἔτι καὶ προσεπιλαμβάνων τι μέρος τοῦ κώλου. σχεδὸν γὰρ τὸ ἥμισυ βούλεται περιλαμβάνειν αὐτὸ τὸν σπλῆνα ἐκ τοῦ φάναι μὴ ὀλίγῳ μὲν ἥσσονα εἶναι δεῖ αὐτὸν, ἢ ὥστε δύνασθαι περιληφθῆναι τὸ κῶλον. συγχωρῶ δὲ μείζους, ἢ ὡς τὸ ἅπαξ. γένοιτο δ' ἂν τούτων μέσον αὐτῶν παυσαμένου τοῦ κατὰ τὸ κῶλον κύκλου. ὥστ' εἴπερ ἔμελλεν ἔσεσθαι ποδιαῖοι τὸ μῆκος ἅπαξ περιληφθέντοι διπλασίους αὐτοὺς γινομένους δεῖ συμπεριλαμβάνειν. ἐὰν δὲ ἐν τῷ μέσῳ παύσονται, τοσοῦτον ἔτι προσθέντες τῶν ἅπαξ, ὅσον ἀπελείφθησαν τοῦ διπλοῦ καὶ ἡμίσεως αὐτοὺς ἔσεσθαι ποδός. ἀκριβῶς οὖν κατασκεψάμενος τὸ πάχος τοῦ κώλου στοχάσασθαι τηνικαῦτα τηλικούτους ποιῆσαι τῷ μήκει τοὺς σπλῆνας, ὡς μιᾶς καὶ ἡμισείας γενέσθαι περιβολῆς. εἰ δὲ θαρρῶν σὺν τῷ στομάχῳ θατέρῳ ὁπόσῳ τῷ ὑγιεῖ προσπεριβάλλων αὐτοὺς
10 ἀκριβῶς ἂν εὕροις τὸ μῆκος, εὔδηλον δήπου ὅτι συνεχεῖς ἀλλήλοις ἐπιβάλλειν χρὴ τοὺς σπλῆνας, ὡς μηδεμίαν αὐτῶν μεταξὺ λείπεσθαι κενὴν χώραν. οἴνῳ δὲ αὐτοὺς κελεύει βεβρέχθαι. κατὰ μὲν τὴν χροιὰν, μέλανι. κατὰ δὲ τὴν γεῦσιν, αὐστηρῷ δηλονότι. καὶ κατὰ τὴν σύστασιν, ὁποῖος ἐστὶ παχύς. ὠφελιμώτατος γὰρ ἁπάντων οἴνων εἰς τὰς τοιαύτας διαθέσεις ὁ μέλας καὶ αὐστηρός. τὸ μὲν κοινὸν ἀγαθὸν ἔχων, οὗ χάριν εἰς ἐπιβολὰς ἑλκῶν παραλαμβάνεται. τῶν δ' ἄλλων οἴνων τῶν συμφόρων ἀδικώτερος ὤν. ὅπερ οὐ τὸ τυχὸν ἀγαθόν ἐστιν ἐν ταῖς τοιαύταις θεραπείαις. ἐπειδὴ διὰ τὴν ὀδύνην ἐπιδέχονται αἱ φλεγμοναὶ γινόμεναι. διὸ κἂν μὴ λίαν αὐστηρὸς ἀλλὰ μετρίως ἢ τοιοῦτος ἀμείνων ἐστίν. ὀδύνην γὰρ ὁ λίαν αὐστηρὸς φέρει, συνάγων καὶ πιλῶν τὴν σάρκα περαιτέρω τοῦ προσήκοντος. ὅθεν οὐδ' ὁ λεπτομερὴς κατ' οὐσίαν, ὁποῖός περ ἐστὶν ὁ λευκὸς, ἢ ξανθὸς, ἢ κιρρὸς ἐπιτήδειος. ἐνδυόμενος γὰρ εἰς ὅλον τὸ βάθος τῆς ἡλκωμένης σαρκὸς αἴσθησιν ὀδυνηρὰν πλέον φέρει διὰ τὴν γινομένην ἐν ἑαυτῇ σφίγξιν τε καὶ πίλησιν. ὁ δὲ παχυμερὴς, ὁποῖος ὁ μέλας οὐ καταδυόμενος εἰς τὸ βάθος
20 τῆς σαρκὸς ἀλλὰ μόνῃ τῇ τῆς ποιότητος διαδόσει ψύχων τε καὶ συνάγων αὐτήν. ἀποκρούεται μὲν τοὺς ἤδη περιεχομένους χυμοὺς. ἀναστέλλει δὲ, τοὺς ἐπιρρέοντας. ὁ μὲν οὖν λόγος οὕτω μαρτυρεῖ τῷ μέλανι καὶ αὐστηρῷ. τῇ πείρᾳ δ' εἰ βουληθείης βασανίσαι τὴν δύναμιν αὐτοῦ κατὰ τῶν μεγίστων τε καὶ χαλεπωτέρων τραυμάτων χρησάμενος, εὑρήσεις ἀληθεύοντά με. λέλεκται δὲ καὶ πρόσθεν, ὡς ἀεὶ χρὴ τέγγεσθαι τὸ ἕλκος ὑπ' αὐτοῦ. ξηρανθέντων γὰρ ἐπ' ὀλίγον καὶ θερμανθέντων ὑποβεβλημένων ὀθονίων τῷ ἕλκει φλεγμονὴν ἀναγκαῖον ἀκολουθῆσαι. καὶ μάλιστα ἐν θέρει. καθ' ὃν καιρὸν ἀεὶ παρ' ἡμῖν ἐν Περγάμῳ τῶν ἀρχιερέων τὰς καλουμένας μονομαχίας ἐπιτελούντων, τοὺς κάκιστα τρωθέντας ἐθεράπευσα. πτύγματα μὲν ὀθονίων ἐπιθεὶς τοῖς τραύμασιν οἴνῳ τοιούτῳ βεβρεγμένα. κατ' αὐτῶν δ' ἔξωθεν σπόγγους καθεὶς μαλθακούς. εἶτα δι' ὅλης σχεδὸν ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς ἐπιβρέχων. προϋποβάλλων δὲ τῷ τετρωμένῳ κώλῳ δέρμα κοιλαῖνον ἠρέμα κατὰ τὴν πεδινὴν χώραν. ὡς δι' αὐτοῦ φέρεσθαι τὸν ἐκ τῆς βροχῆς οἶνον. κενοῦσθαι δὲ καθάπερ δι' ὀχετῶν δεχομένης αὐτοῦ τὴν ἐκροὴν, λε-
30 κάνης κενῆς ὥστ' ἀναλαμβανόμενον αὖθις τὸν ἀθροιζόμενον οἶνον ἐν αὐτῇ καταντλῆσαι δεύτερον. ἐπὶ γὰρ τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς, οἷς ὁ τοιοῦτος οἶνος ἔχει. καὶ τὸ τῆς ὀσμῆς ἀμυδρὸν ὑπάρχει μέγιστον ἀγαθῶν. τῶν γὰρ ἄλλων ὅσοι τοιαύτην ἔχουσι σφόδρα πληττόντων τὴν κεφαλὴν ὁ μέλας αὐστηρὸς οἶνος οὐδὲ κατὰ τοῦτο βλάπτει. εἰ συμβέβηκε δ' αὐτῷ τὸ τῆς ὀσμῆς ἀσθενὲς ἐπὶ τῇ τῆς κράσεως ψυχρότητι. δέδεικται γὰρ ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ὁ αὐστηρὸς οἶνος ἐκ γεώδους οὐσίας ψυχρᾶς συνιστάμενος. ὥστ' ἐπειδή περ ὁ τοιοῦτος οἶνος ἐπιμιξίας γεώδους ψυχρᾶς γέγονεν αὐστηρὸς, ἥκιστα θερμοὺς ἀτμοὺς ἀναπέμπει πρὸς τὸ μετέωρον. εἶπον δὲ κατὰ τὴν ἀρχὴν εὐθέως τῶν δ' ὑπομνημάτων, ὡς διὰ τὸ πολλοὺς τῶν καταμιγνυμένων ὅσα τοιαύτας ἀπορίας ἀπορεῖν οἵαν ἐπὶ τῶν μονομάχων ἐποιούμην ἐγὼ τὴν ὑγρὰν κηρωτὴν, ἣν περιλαμβανόμενον ἐπὶ τῶν ἁπλῶν καταγμάτων. ἀσθενεστέραν μὲν οὖσαν πολὺ τοῦ οἴνου. δυναμένην δ' αὐτάρκως ὧν χρῄζομεν ἀπεργάζεσθαι.

Ταῦτα κατά τε αὐτὸ τὸ ἕλκος ποιέειν, καὶ κατὰ τὸ ἔνθεν καὶ ἔνθεν τοῦ ἕλκεος. καὶ πιέζειν μὲν μὴ, ἀλλ' ὅσον ἐρεισμοῦ
40 ἕνεκεν τοῦ ἕλκεος προσκείσθω.

Πάλιν ἐνταῦθα τὸ ἔνθεν καὶ ἔνθεν οὐ κατὰ τὸ πλάτος εἶπεν, ἀλλὰ κατὰ τὸ μῆκος τοῦ κώλου φυλάττων τὸ καθόλου παράγγελμα τὴν ἐπίδεσιν ἐπιλαμβάνων ἀεὶ τοῦ ὑγιοῦς οὐκ ὀλίγον, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν μεγάλων διαθέσεων.

Ἐπὶ δὲ αὐτὸ τὸ ἕλκος ἐπιτιθέναι χρὴ πισσηρήν. ἤ τι τῶν ἐναίμων. ἤ τι τῶν ἄλλων φαρμάκων ὅτι ξυμφορόν ἐστιν τέγξει.

Τὸ κῦρος τῆς θεραπείας ἡ ἐπίτεγξις ἔχει κατά γε τὰς πρώτας ἡμέρας ἡνίκα ἐκθλίβεσθαι χρὴ τῶν ἡλκωμένων μορίων ὅσον ἤδη φθάνει κατ' αὐτὰ περὶ τῆς ὑγρότητος ἠθροῖσθαι. κωλῦσαι δὲ τὸ ἄνωθεν ἐπιρρέον. ἀπὸ δὲ τῆς τρίτης ἡμέρας ἡ πισσηρὰ κηρωτὴ χρησιμωτέρα πέττουσα τὰ κατὰ τὸ ἕλκος. ἀλλ' ὁ Ἱπποκράτης εὐθέως ἐξ ἀρχῆς ἐπ' αὐτῇ παραλαμβάνει τὴν ἐκ τοῦ οἰκείου δύναμιν οὐκ ἐθέλων ἀκραιφνῆ προσπίπτειν τοῖς ἡλκωμένοις μορίοις, ἀλλὰ κατὰ διάθεσιν, ὅπως μή τις αὐτοῖς ἀνία γένηται διὰ τὴν στῦψιν. οὐκ ἂν ἁπλῶς ἀπὸ ξίφους γεγονὸς θεραπεύειν τὸ τραῦμα. συντεθλασμένης δέ πως ἐξ ἀνάγκης ἢ μᾶλλον ἢ ἧττον ὅλης τῆς περὶ τὸ ἕλκος σαρκός.
50 αἵ τε κατάγματα ποιοῦσαι περιστάσεις καὶ τῆς σαρκὸς τι συνθλῶσιν. εἰκότως οὖν προσεπιβάλλειν τι τοῖς ἕλκεσιν ἔναιμον φάρμακον ἰατικόν τε καὶ παρηγορικὸν τῶν τεθλασμένων ὁ τοιοῦτος εἶναι βούλεται. κατὰ τὴν δύναμιν ὡς οἰκεῖσθαι καὶ προσίεσθαι τὴν ἔξωθεν ἐπιβραχήν. ἀκουστέον γὰρ ἐνταῦθα συντρόφον τὸ οἰκεῖον.

Καὶ ἢν μὲν ἡ ὥρη θερινὴ ᾖ ἐπιτέγγειν τῷ οἴνῳ τοὺς σπλῆνας πυκνά, ἢν δὲ χειμερινὴ ἡ ὥρη ᾖ, ἔρια πολλὰ ῥυπαρὰ οἰνοτισμένα οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ ἐπικείσθω.

Ἐπειδὴ ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν ἡ σφοδρὰ ψύξις ἐνίοτε κίνδυνον ἐπιφέρει σπασμῶν. ψυχρῷ δ' οἴνῳ κατά τε τὴν ἕξιν καὶ τὴν δύναμιν χρῆσθαι, διὰ τοῦτ' εὐλαβηθεὶς ἀπαντῆσαί τι χαλεπὸν ἐν χειμῶνι τῷ τῆς θεραπείας ἔλαιον μιχθείσης τῆς κατὰ τὴν ὥραν ψύξεως ἐρίων τε περιθέσει πολλῇ καὶ μίξει βραχέος ἐλαίου καθαιρεῖ τὸ σφοδρὸν τῆς ψύξεως. εἶναι δ' ἀξιοῖ ῥυπαρὰ τὰ ἔρια διὰ τὸ οἰσύπου ἔχοντά τι καὶ θερμότητος καὶ ψύξεως.

ἐξ ἑλ...

Ιξάλην δ' αὐτὸς χρὴ ὑποτετάσθαι καὶ εὐαπόῤῥυτα ποιέειν φυλάσσοντα τοὺς ὑποῤῥέοντας.

Εἴτ' αὐτὸς δέρμα προσαγορεύεται ἰξάλη, εἴτε κατ' ἄλλου τινὸς ὑποφέρεσθαι δύναται τοὔνομα, περιττὸν ἐν
τῇ δε τῇ διδασκαλίᾳ ζητεῖν. οὐ γὰρ ἐξήγησις λέξεων, ἀλλὰ θεραπεία πρόσκειται παθῶν. εἰς ἣν ἀρκεῖ γιγνώ-
σκειν ὅτι μανὸν οὐ πυκνὸν ὑποτετάσθαι χρὴ δέρμα. οὐ μόνον ὅσον ἐκ τῆς ἐπιβροχῆς συῤῥεῖ δυνάμενον ἐξοχε-
τεύειν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀποπλυνομένους ἰχῶρας, ἐσχηματισμένου ἐν τοῖς πρὸς ποδῶν μέρεσιν ὡς ἔμπροσθεν εἴπομεν.

Μεμνημένοι ὅτι οἱ τόποι οὗτοι ἐν τοῖσιν αὐτοῖσι σχήμασιν πολλὸν χρόνον κείμενοι ἐκθλίμματα δυσαλθέα ποιέουσιν.

Θλιβόμενα τὰ κατὰ τὸ ἱερὸν ὀστοῦν, ὃ δὴ καὶ πλατὺ καλοῦσιν, ἐξέχοντά τε καὶ ναρκῶν καὶ ὑπ' αὐτῷ τῷ
δέρματι δυσιάτους ἑλκώσεις ἐργάζεται. μετὰ γὰρ τὸ δέρμα χονδρώδη πέρατα τῶν ὀστῶν ἐστι καὶ γυμνωθέντα
10 δυσχερῶς ἐπουλοῦνται.

Οσοισι δὲ μὴ οἷόν τε ἐπιδέσει ἰήσασθαι διά τινα τούτων τῶν εἰρημένων τρόπων. ἢ τῶν εἰρησομένων, τούτους περὶ
πλείονος χρὴ ποιέεσθαι, ὅκως εὐθέτως ἕξουσιν τὸ κατηκὸς τοῦ σώματος κατ' ἰθυωρίην προσέχοντα τῇ νόσῳ.
καὶ τῷ ἀνωτέρω δὲ μᾶλλον ἢ κατωτέρω.

Ακριβῶς κατ' εὐθυωρίαν ἀξιοῖ χρῆσθαι τὸ σκέλος. ἀλλὰ βραχεῖ τινὶ τὸ πέρας ὑψηλότερον εἶναι. λέλεκται
δέ μοι καὶ πρόσθεν ἤδη περὶ τούτου. ὅτι τὸ μὲν κατάῤῥοπον σχῆμα συγχωρεῖ πλέον ἐπιῤῥεῖν τῷ σκέλει. τὸ
δ' ἀνάῤῥοπον ὀδύνην ἐργάζεται. διὰ ταῦτα τοιγαροῦν τὸ μὲν κατάῤῥοπον ἀεὶ φεύγειν προσήκει. τοῦ δ' ἀναῤῥό-
που μεταχειρίζεσθαι τοσοῦτον, ὅσον οὐδέ πως τὸ σκέλος ὀδυνήσει.

Εἰ δέ τις μέλλοι καλῶς καὶ εὐχερῶς ἐργάζεσθαι. ἄξιον καὶ μηχανοποιήσασθαι, ὅκως κατάτασιν δικαίην, καὶ
μὴ βιαίην σχήσῃ τὸ κατηκὸς τοῦ σώματος, μάλιστα δὲ ἐν κνήμῃ ἐνδέχεται μηχανοποιέειν. εἰσὶ μὲν οὖν τινὲς οἳ ἐπὶ
πᾶσι τοῖς τῆς κνήμης κατήγμασιν, καὶ τοῖσιν ἐπιδεομένοισι καὶ τὸν πόδα ἄκρον προσδέουσι πρὸς τὴν κλίνην. ἢ
20 πρὸς ἄλλο τι ξύλον παρὰ τὴν κλίνην κατορύξαντες. οὗτοι μὲν οὖν πάντα κακὰ ποιέουσιν. ἀγαθὸν δὲ οὐδέν, οὔτε
γὰρ τοῦ κατατείνεσθαι ἄκος ἐστὶ τὸ προσδεδέσθαι τὸν πόδα. οὐδὲν ἧσσον τὸ ἄλλο σῶμα προσχωρήσει πρὸς τὸν πό-
δα. καὶ οὕτως οὐκ ἂν ἔτι τείνοιτο. οὔτ' αὖ ἐς τὴν ἰθυωρίην, οὐδὲν ὠφελέει. ἀλλὰ καὶ βλάπτει. στρεφομένου γὰρ τοῦ
ἄλλου σώματος ἢ τῇ ἢ τῇ οὐδὲν κωλύσει ὁ δεσμὸς τὸν πόδα καὶ τὰ ὀστέα τῷ ποδὶ προσηρτημένα ἐπακολουθέειν τῷ
ἄλλῳ σώματι. εἰ δὲ μὴ προσεδέδετο ἧσσον ἂν διεστρέφετο. ἧσσον γὰρ ἂν ἐγκατελείπετο ἐν τῇ κινήσει τοῦ ἄλλου σώ-
ματος.

Οτι τὴν διὰ τῶν ὀργάνων τάσιν ἣν προείρηκεν ἐπὶ μοχλῶν τούτων ὁμαλῶς ἅπαν τὸ κῶλον τεινούσας καὶ
μηδὲν μόριον ἐπιτρέπουσαν εἴπον ἢ μᾶλλον μετάγεσθαι καὶ νῦν λέγει, δεδήλωταί μοι καὶ πρόσθεν. ἃ δ' εἰς τὸ περὶ
τῶν προσδέντων ἄκρων τὸ κῶλον γέγραπται τῷ Ἱπποκράτει πρόδηλα. παρελθὼν οὖν ταῦτα τὸν περὶ τῶν
σφαιρῶν ἤδη προχειριοῦμαι λόγον.

Εἰ δέ τις σφαίρας δύο ῥάψαιτο ἐκ σκύτεος αἰγυπτίου τοιαύτας οἵας φοροῦσιν οἱ ἐν τῇσι μεγάλῃσι πέδῃσιν πολλὸν
30 χρόνον πεπεδημένοι. αἱ δὲ σφαῖραι ἔχοιεν ἔνθεν καὶ ἔνθεν χιτῶνας. τὰ μὲν πρὸς τοῦ τρώματος, βαθυτέρους. τὰ
δὲ πρὸς τῶν ἄρθρων, βραχυτέρους. εἶεν δὲ ὀγκηραὶ μὲν μαλθακαί, ἁρμόζοιεν δέ, ἡ μὲν ἄνωθεν τῶν σφυρῶν. ἡ
δὲ κάτωθεν τοῦ γόνατος. ἐκ δὲ πλαγίης ἑκατέρη δυσσὰ ἑκατέρωθεν ἔχοι προσηρτημένα ἢ ἁπλοῦ ἱμάντος ἢ δι-
πλόου βραχύτερα ὥσπερ ἀγκύλας. τὰ μέν τι τοῦ σφυροῦ ἑκατέρωθεν. τὰ δέ τι τοῦ γούνατος. καὶ ἡ ἄνωθεν
σφαῖρα ἕτερα τοιαῦτα ἔχοι κατὰ τὴν ἰθυωρίην τὴν αὐτήν, κἄπειτα κρανίνας ῥάβδους λαβὼν ἴσας μέγε-
θος ἀλλήλῃσιν ἐχούσας. πάχος μὲν ὡς δακτυλιαίας. μῆκος δὲ ὡς κεκαμμένας ἐναρμόζουσιν ἐς τὰ ἀπαιωρή-
ματα.

* Ο περὶ τῶν ἐπιτεθεισῶν ὑπὸ τῶν σφαιρῶν λόγος, ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ οὕτως σαφὴς ὑπάρχειν. ὡς μὴ
δ' ἐπιχειρεῖν αὐτὸν ἑτέρως ἑρμηνεύειν. ἐπειδὴ πολλάκις ἔφασάν τινες, ἀγνοεῖν τὰ λεγόμενα κατὰ τὸν τρόπον
40 ὑφ' Ἱπποκράτους, οὐκ οἶδ' ὅτι πράξω. τοῖς γὰρ μὴ λέγουσι μὴ νοεῖν αὐτὰς τὰς σφαίρας ἐπιδείξας ἀναγι-
γνωσκομένου τοῦ βιβλίου, σαφῆ τὸν λόγον ἐποιησάμην. προσαρμόττων ἑκάστην αὐτοῦ λέξιν ἐκείνῳ τῷ μέρει
τῆς σφαίρας δεικνυμένῳ περὶ οὗ τὴν διδασκαλίαν ἐποιεῖτο. κατὰ δὲ τὸ βιβλίον, οὐκ ἔνεστι δεικνύναι τὰς
σφαίρας, ὥστ' οὐκ οἶδα τίς ἔσται μηχανὴ τοῦ σαφῆ ποιεῖσθαι τὸν λόγον. εἰ γάρ τις οὐ μανθάνει τῆς Ἱπποκράτους
ἑρμηνείας οὔσης σαφοῦς, οὐδὲ τῆς ἐμῆς συνήσει. πολλάκις οὖν αὐτὴν ἀναγνώτω προσέχων τὸν νοῦν ἀκρι-
βῶς καὶ εἰ μὴ πρόσθεν, ἀλλ' οὕτω γε πράττων, οἶδ' ὅτι νοήσει πάντως. ἐγὼ δ' οὖν καὶ αὐτὸς ὅσον οἷόν τε ἔτι συντε-
λέσαι πρὸς τὴν νόησιν οὐκ ἐκλείψω. σφαίρας τοίνυν οὐ τοιαύτας ἐχρῆν νοεῖν, οἵας οἱ παῖδες παίζουσιν.
αὗται μὲν γὰρ σφαιροειδεῖς εἰσιν ὄντως. ἃς δ' Ἱπποκράτης ἀξιοῖ κατασκευασθῆναι παραπλησίας ταῖς πέδαις
ὑπάρχουσιν, ὡς αὐτὸς ἐδήλωσεν. ἐν δὲ συννοεῖν τὸ παράδειγμα. παραπλησίας αὐτὰς νόει τοῖς ὄφεσιν ἢ τοῖς
ἀλλᾶσιν. ὥσπερ οὖν οἱ μάγειροι τὴν ἔνδον εὐρυχωρίαν τῶν ἐντέρων πληροῦντες ἢ σεμιδάλεως, ἢ κρεῶν συγκε-
50 κομμένων, ἤ τινος ἑτέρου τοιούτους ἀλλᾶντας ἐργάζονται. τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ σὺ ποιήσας σκῦτος ῥάπτων ὅ-
μοιον ἐντέρῳ κενῷ, πλήρωσον αὐτὸ μαλακῆς οὐσίας. ἀξιοῖ δὲ τὸ σκῦτος αἰγύπτιον εἶναι. τουτέστιν εὔτονόν τε καὶ
μαλθακόν. ὥστε καὶ ἐν Ἰταλίῃ καὶ ἐν Θρᾴκῃ καὶ ἑτέρωθί που τῆς οἰκουμένης εὐπορῆς τοιούτου σκύτους, οὐ
ζήτει τὸ αἰγύπτιον. ἔστω δὲ τὸ μῆκος τηλικοῦτον τὸ εἰσερραμμένου σκύτους ὡς περιβάλλεσθαι κυκλοτερῶς τοῖς
σφυροῖς, ὁμοίως τοῖς πέδαις. ἑτέραν δὲ ὑποκάτω τοῦ γόνατος, οὐχ ὁμοίως περιβεβλῆσθαι. δυοῖν γάρ ἐστι τούτων
χρεία καθ' ἕκαστον τῶν θεραπευομένων κῶλον. διό, καὶ παρασκευάσθαι σοὶ χρὴ πλείονα ζεύγη διαφέροντα τοῖς
μεγέθεσιν. ὡς τὸ μὲν, μείζονι περιβάλλεσθαι. τὸ δ' ἐλάττονι. εἰ δέ τι σύμμετρον ἑκάστῳ. προσήκει γὰρ τοὺς χιτῶ-
νας τούτους ἃς σφαίρας ὠνόμασεν ἀκριβῶς εἶναι κυκλοτερεῖς. οὐ δ' ἴσας ὁμαλῶς κατά γε πλάτος, καὶ
ὕψος. ἀλλὰ καθ' ὃ μὲν περιβάλλονται τῷ χρωτὶ πλατύνεσθαί πως ἀτρέμα. τὸ δ' εἰς ὕψος αὐτῶν ἀνατετραμμένον

εἶναι. ἄμεινον περιφερές. οὐ δὲ ἀκριβῶς τοιοῦτον. ἀλλ᾽ ἐκ μὲν τῶν ἔνδον μερῶν πρὸς ἄλλο ὕψος ἀνατεταμένον. αὖθις δ᾽ ἀπὸ τούτων κυκλοτερὴς αὐτῶν ἡ κατάβασις ἄχρι τοῦ χρωτὸς γιγνέσθω διὰ τῶν ἔξω μερῶν, ὅπερ ἐν μὲν τῇ κάτω σφαίρᾳ τὸ ταπεινὸν αὐτῶν ἐστι πλησιάζον τῷ ποδί. κατὰ δὲ τὴν ἄνω τὸ ὑψηλὸν ὃ τῷ γόνατι γειτνιᾷ. τοιούτων δ᾽ οὐσῶν τῶν σφαιρῶν ὡς εἴρηται καὶ περιτεθειμένων ἐξαρτημάτων τινῶν. καθάπερ ὅταν βούληται καθ᾽ ἑκατέραν εἶναι διττά, τὰ μὲν, ἐν τῇ κάτω σφαίρᾳ τὸ κοῖλον ἑαυτῶν μέρος ἄνω βλέπον ἔχοντα ὡς πρὸς γόνυ. τὰ δὲ ἐν τῇ ἄνω κατὰ τοὐναντίον εἰς τὸ κάτω μέρος ἐστραμμένην ἔχοντα τὴν κοιλότητα. ἐπιρράφθω δὲ ἑκατέρα τῶν σφαιρῶν αὐτὰ ταῦτα κατὰ τὸ πλάγιον μέρη. τουτέστι τοῦ ῥηθέντος ὑψηλοτάτου μέρους. ἔνθεν τὸ δ᾽ ἔνθεν. ἐνθεῖναι γὰρ βούλεται τούτοις τὰ πέρατα ῥάβδων τεττάρων ἐν αὐτῷ τῷ χρόνῳ εὐθέως ἀτρέμα κάμπτων αὐτὰ χάριν τοῦ μετὰ τὴν ἔνθεσιν, εἰς τὴν κατὰ φύσιν εὐθύτητα πάλιν ἐπανερχομένων ὠθεῖσθαι τῶν σφαιρῶν. τὴν μὲν, ταπεινὴν εἰς τὸ κάτω μέρος τοῦ κώλου. τὴν δὲ ὑψηλὴν ἄνω. γινομένου γὰρ τούτου συμβήσεται τὰ μέρη τοῦ κατάγματος. ἅμα μὲν ἀκριβῶς φυλάττειν τὴν διάπλασιν. εἶτα δὲ ἀντιτείνεσθαι. τὸ μὲν, ἄνω. τὸ δὲ, κάτω. κρανείας δὲ κελεύει τὰς ῥάβδους εἶναι διὰ τὴν εὐτονίαν τοῦ ξύλου. πρόδηλον γὰρ ὡς εἰς τὴν προκειμένην χρείαν ἄμεινόν ἐστι τοιοῦτον τὸ ξύλον. ὅτι δὲ τὸ μηχανικὸν καλούμενον γλωσσόκομον ἄριστον εἰς τὰς τοιαύτας ἀντιτάσεις ἐστὶν, ἔμπροσθεν εἴρηταί μοι κατὰ τὸ πρῶτον ὑπόμνημα, καθ᾽ ὃ καὶ περὶ τῆς κατασκευῆς αὐτοῦ διῆλθον.

Επιμελεόμενος ὅκως τὰ ἄκρα τῶν ῥάβδων μὴ ἐς τὸν χρῶτα, ἀλλ᾽ ἐς τὰ ἄκρα τῶν σφαιρέων ἐγκέλσει. εἶναι δὲ χρὴ ζεύγεα τρία τῶν ῥάβδων. καὶ πλέω, καὶ τινὶ μακροτέρας τὰς ἑτέρας τῶν ἑτέρων. καὶ τινὶ καὶ βραχυτέρας, καὶ μικροτέρας ὡς καὶ μᾶλλον διατείνειν ἢν βούληται, ἔστωσαν δὲ αἱ ῥάβδοι ἑκάτεραι ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῶν σφυρῶν.

Τὸ μὲν ἐγκέλσει. τὸ οἷον ἐνορεῖσαι δῆλον. βούλεται γὰρ τὰς ῥάβδους ὅσαι μεταξὺ τῶν σφαιρῶν τιθέμεναι. τὴν μὲν ἑτέραν ἄνω τὴν δὲ ἑτέραν ὠθοῦσι κάτω, μὴ ψαύειν τοῦ χρωτός. ἀλλ᾽ ὑψηλὰς ἀπ᾽ αὐτοῦ τοῖς ἐναιωρήμασι τῶν σφαιρῶν ἐνστηρίζεσθαι. κρανείας δὲ ἐκέλευσεν αὐτὰς εἶναι διὰ τὴν εὐτονίαν. ἵνα δηλονότι μετὰ τὴν ἔνθεσιν βιαίως καμφθεῖσαι. μετὰ ταῦτα πάλιν ἑαυτὰς ἐπανάγωσιν εἰς τὴν ἀρχαίαν εὐθύτητα. οὐκ ἄδηλον δὲ οὐδ᾽ ὅτι τοσοῦτον ἄνω καὶ κάτω τὰς σφαίρας ἀπώσουσιν ὅσον αὖ εἰς μῆκος ἀπώσωσιν ἐκτεινόμεναι.

Ταῦτα εἰ καλῶς μηχανοποιηθείη, τήν τε κατάτασιν δικαίην παρέχοι καὶ ὁμαλὴν κατὰ τὴν ἰθυωρίην. καὶ τῷ σώματι πόνος οὐδεὶς ἂν εἴη. τὰ γὰρ ἀποπιέσματα, εἴ τι καὶ ἀποπιέζοιτο. τὰ μὲν ἄν, ἐς τὸν πόδα ἀπάγοιτο. τὰ δὲ, ἐς τὸν μηρόν. αἵ τε ῥάβδοι εὐθετώτεραι. αἱ μὲν, ἔνθεν. αἱ δὲ, ἔνθεν τῶν σφυρῶν. ὥς τε μὴ κωλύεσθαι τὴν θέσιν τῆς κνήμης. τό τε σῶμα εὐκατάσκεπτον καὶ εὐβάστακτον.

Δικαίην ἔφην ὑπ᾽ αὐτοῦ λέγεσθαι τὴν ἴσην. δόξει δ᾽ ὑποπεπτωκέναι τούτῳ σημαινομένῳ καὶ ἡ ὁμαλότης καὶ ἰσότης ἐφεξῆς. ἀλλ᾽ αὕτη μὲν ἐν τοῖς μέρεσιν ἑνὸς πράγματος ἔχει τὴν γένεσιν. ἡ δικαία δ᾽ ἐν δυσὶ τὸ ἐλάχιστον συνίσταται. διὸ, καὶ νῦν δικαίαν μὲν κατάτασιν, ἀκουστέον εἰρῆσθαι, παρ᾽ αὐτοῦ κατά τε τὴν ἀντίτασιν, ἣν αἱ δύο σφαῖραι ποιοῦνται. καὶ κατὰ τὰς ἐμβεβλημένας αὐταῖς κρανείνας ῥάβδους. ὁμαλὴν δὲ τὴν καθ᾽ ἑκάστην αὐτῶν. οἷον τὴν κατὰ τὰ σφυρὰ μόνην αὐτὴν καθ᾽ ἑαυτὴν ἐξεταζομένην. εἶτα τὴν πλησίον τοῦ γόνατος. εἶτα τὴν ἀπὸ τῆς κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος ῥάβδου. καὶ μετ᾽ αὐτὴν ἀπὸ τῆς περὶ τὸ ἀριστερόν.

Οὐδὲ γὰρ ἐμποδὼν εἴ τις ἐθέλοι τὰς δύο τῶν ῥάβδων τὰς ἀνωτέρω αὐτὰς πρὸς ἀλλήλας ζεῦξαι. καὶ ἤν τις κούφως βούλοιτο ἐπιβάλλειν. ὥς τε τὸ ἐπιβαλλόμενον μετέωρον ἀπὸ τοῦ σώματος εἶναι. εἰ μὲν οὖν αἵ τε σφαῖραι προσηνέες. καὶ καλαί. καὶ μαλθακαί. καὶ καιναὶ ῥαφεῖσαι. καὶ ἡ ἔντασις τῶν ῥάβδων χρηστῶς ἐνταθείη, ὥσπερ ἤδη εἴρηται, εὔχρηστον τὸ μηχάνημα. εἰ δέ τι τουτέων μὴ καλῶς ἕξει βλάπτοι ἂν μᾶλλον ἢ ὠφελέοι. χρὴ δὲ καὶ τὰς ἄλλας μηχανὰς, ἢ καλῶς μηχανᾶσθαι. ἢ μὴ μηχανᾶσθαι. αἰσχρὸν γὰρ καὶ ἄτεχνον μηχανοποιέοντα ἀμηχανοποιέεσθαι.

Τέσσαρες ἦσαν αἱ ῥάβδοι. δύο καθ᾽ ἑκάτερον μέρος τῆς κνήμης. ἄνω μὲν, ὑψηλοτέρα. ταπεινοτέρα δὲ, ἡ ἑτέρα. τὰς μὲν οὖν ὑψηλοτέρας δύο δυνατὸν εἶναί φησιν ἀλλήλαις συνδῆσαι χάριν τοῦ μένειν εὐθείας. καὶ μὴ κατὰ τὴν βιαίαν κάμψιν ἣν ἐκάμφθησαν ἐντιθέμεναι διαστραφῆναι πρὸς τὰ πλησίον μέρη.

Τοῦτο δὲ οἱ πλεῖστοι τῶν ἰητρῶν τὰ κατήγματα, καὶ τὰ ξὺν ἕλκεσιν, καὶ τὰ ἄνευ ἑλκέων τὰς πρώτας τῶν ἡμερέων ἠπιδέουσιν εἰρίοισιν ῥυπαροῖσιν, καὶ οὐδέν τι ἄτεχνον δοκέει τοῦτο εἶναι. ὅσοι μὲν ἀναγκάζονται ἀπὸ τῶν αὐτίκα νεοτρώτων ἐόντων μὴ ἔχοντες ὀθόνια, εἰρίοισι παρασκευάσασθαι, τουτέοισι πλείστη συγγνώμη. οὐ γὰρ ἄν τις ἔχοι ἄνευ ὀθονίων ἄλλό τι πολλῷ βέλτιον εἰρίου ἐπιδῆσαι ἐπὶ τὰ τοιαῦτα. εἶναι δὲ χρὴ πάμπολλα. καὶ πάνυ καλῶς εἰργασμένα καὶ μὴ τρηχέα. τῶν γὰρ ὀλίγων καὶ φλαύρων ὀλίγη καὶ ἡ δύναμις. ὅσοι δὲ ἐπὶ μίαν ἢ δύο ἡμέρας, εἴρια ἐπιδέειν δικαιέουσι, τρίτη δὲ καὶ τετάρτη ὀθονίοισιν ἐπιδέοντες πιέζουσι καὶ κατατείνουσι, τότε μάλιστα οὗτοι πουλύ τι ἰητρικῆς καὶ κάρτα ἐπὶ καιρὸν ἀσυνετέουσιν. ἥκιστα γὰρ χρὴ τῇ τρίτῃ καὶ τετάρτῃ συσφελίζειν πάντα τὰ τρώματα. ὡς ἐν κεφαλαίῳ δὲ εἰρῆσθαι, καὶ μηλώσιας δὲ πάσας φυλάττεσθαι χρὴ ἐν ταύτῃσι τῇσιν ἡμέρῃσιν καὶ ὁκόσοισιν ἄλλοισι τρώμασιν ἐρέθισται. τὸ ἐπίπαν γὰρ ἡ τρίτη καὶ ἡ τετάρτη ἡμέρη ἐπὶ τοῖσι πλείστοισιν τῶν τρωμάτων τίκτει τὰς παλιγκοτίας, καὶ ὅσα ἐς φλεγμονὴν καὶ ἀκαθαρσίην ὁρμᾷ, καὶ ὅσα αὖ ἐς πυρετοὺς ἴει. καὶ μάλα πολλοῦ ἄξιον τοῦτο μάθημα, εἴπερ τι καὶ ἄλλο. τινὶ γὰρ οὐκ ἐπικοινωνέει τῶν ἐπικαιροτάτων ἐν ἰητρικῇ, οὐ κατὰ τὰ ἕλκεα μόνον, ἀλλὰ καὶ κατὰ ἄλλα πολλὰ νουσήματα.

Μοχθηρὸν ἔθος ἰατρῶν ἐπανορθώσασθαι βούλεται νομιζόντων ἄμεινον εἶναι μὴ κατατείνειν εὐθέως τὸ κατεαγὸς κῶλον, ἀλλὰ παρηγορήσαντας πρότερον ἡμέραις δύο καὶ τρισὶ, τὸ θ᾽ ἥκειν ἐπὶ τὴν κατάτασιν ὕστερον ἡμέρᾳ τρίτῃ. καὶ τετάρτῃ μετὰ τὴν ἀρχήν. ὁ δὲ Ἱπποκράτης αὐτῷ τὸ ἐναντιώτατον ἐνδείκνυσιν ἁρμόττειν ἐν ἀρχῇ μὲν,

ἀρχῇ μὲν, κατατείνειν τὸ κῶλον. ἐν δὲ τῇ τρίτῃ καὶ τετάρτῃ, παρηγορεῖν. ἐὰν οὖν προσέχῃς τὸν νοῦν τοῖς κατὰ μέρος εἰς ταῦτα γε γεγραμμένοις ὑπ' αὐτοῦ, σαφῆ ταῦτ' ἔσται. καὶ γὰρ ἑρμηνεύεται σαφῶς.

Εἰ μή τις φύσει καὶ τἄλλα νοσήματα ἕλκεα εἶναι. ἔχει γάρ τινα καὶ οὗτος ὁ λόγος ἐπιείκειαν.

Ἐπιείκειαν φησὶν ἔχειν τὸν λόγον ἐν ἴσῳ πιθανότητα. τοῦτο δὲ εἶπεν ἐπειδὴ τινὲς τῶν λόγων ἀντικρὺς εἰσιν ἀπίθανοι. τίς οὖν ἡ πιθανότης τοῦ λόγου καθ' ὃν εἴποι τις ἂν εἶναι καὶ τὰ ἄλλα νοσήματα ἕλκη. τὰ μὲν ἐπώδυνα καὶ πάνυ πιθανὸν ἐν τῷ τῶν ἑλκῶν τίθεσθαι γένει. δέδεικται γὰρ ἡμῖν ὀδύνη γινομένη διά τε τὴν τῆς συνεχείας λύσιν ἐν τῷ τέμνεσθαι καὶ τείνεσθαι καὶ θλίβεσθαι. καὶ προσέτι κατὰ δυσκρασίαν. ὅτι μὲν οὖν ἡ τῆς συνεχείας λύσις ἕλκος ἐστὶ παντί που δῆλον. ὅτι δὲ καὶ ἡ κατὰ δυσκρασίαν ἀθρόα μεταβολὴ λύσιν τινὰ ποιεῖται συνεχείας ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων ἐπιδέδεικται. τὸ μὲν γὰρ θερμὸν, ὅτι διεξέρχεται, καὶ διαβιβρώσκει τὸ συνεχές,
10 δῆλον ὅτι δὲ τὸ σφοδρῶς ψυχρὸν ὅταν ἀθρόως συνάγει τὸ διακεχυμένον, ἐργάζεταί τινα τῆς συνεχείας αὐτῆς λύσιν, ἐν ἐκείνῃ μοι δέδεικται τῇ πραγματείᾳ. ὥστε κατὰ τοῦτο μὲν μόνον ἂν εἴη πιθανὸς ὁ λόγος, ἀλλὰ καὶ ἀληθὴς ἅπασαν ὀδύνην ἐν τῷ τῶν ἑλκῶν γένει τιθέμενος. ὅτι δὲ καὶ πάντα τὰ νοσήματα, δύναιτ' ἄν τις ἕλκη λέγειν, οὐκέτ' ἂν ὁμοίως τῷ πρόσθεν ἀληθὲς, οὐ μὴν ἀπήλλακται πιθανότητα. ἐπειδὴ γὰρ τὰ πλεῖστα νοσήματα μετ' ὀδύνης συνίσταται, μετάβασις ἀπ' αὐτῶν ἤδη πάντα γενήσεται τῷ λόγῳ, πειρωμένου τινὸς ἐν ὅλῳ τῷ σώματι πάντως ἤτοι δυσκρασίαν τινὰ ἢ θλίψιν ἢ τάσιν, ἢ σαφῆ γίγνεσθαι συνεχείας διαίρεσιν. εἶτα προσαταγκάζοντος, ἅπασαν δυσκρασίαν ἐργάζεταί τινα λύσιν τῆς συνεχείας. καὶ εἰ μὴ πρὸς αἴσθησιν ἐναργῶς, ἀλλὰ πρός γε τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν λόγῳ θεωρητῶς. ἐν δὲ τοῖς γιγνομένοις τε, καὶ θλωμένοις καὶ θλιβομένοις ἔτι δὴ καὶ μᾶλλον. εὐθὺς γὰρ ἥκει ταῦτα τοῦ διασπασθῆναι. τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ πάθημα συνεχείας λύσις.

Πολλαχῇ ἠδέλφισται τὰ ἕτερα τοῖσιν ἑτέροισιν.

20 Ὅπερ οἰόμεθα μὲν λέγειν ὡμοίωται καὶ κοινωνεῖ καὶ συγγένειαν ἔχει, τοῦτο καλεῖν εἴωθεν ὁ Ἱπποκράτης ἠδέλφισται, τὴν πολλὴν τῶν πραγμάτων οἰκειότητα καὶ συγγένειαν ἐνδεικνύμενος τῷ ὀνόματι. πολλῶν γὰρ ὄντων ἀλλήλοις συγγενῶν οὐδενὸς μᾶλλον οἰκειότερον ἂν ὀνομάζοι τὸ συγγενὲς, ὡς ἰσοδυναμοῦσαν οὖσαν τῆς δὴ ἀδελφότητος τὴν σφόδρα οἰκειοτάτην προσαγορεύειν εἴωθεν ἐν τῷ ἠδελφίσθαι ῥήματι.

Ὁκόσοι μέντοι δικαιεῦσιν εἰρίοισι χρῆσθαι. ἔς τ' ἂν ἑπτὰ ἡμέραι παρέλθωσιν. ἔπειτα κατατείνειν τε καὶ κατορθοῦν, καὶ ὀθονίοισιν ἐπιδεῖν. οὗτοι οὐκ ἂν ἀσυνετοὶ ὁμοίως φανεῖεν. καὶ γὰρ τῆς φλεγμονῆς τὸ ἐπικαιρότατον παρελήλυθεν, καὶ τὰ ὀστέα χαλαρὰ καὶ εὔθετα μετὰ ταύτας τὰς ἡμέρας ἂν εἴη. πολλῷ μέντοι ἥσσαται καὶ αὕτη ἡ μελέτη τῆς ἐξ ἀρχῆς τοῖσιν ὀθονίοισιν ἐπιδέσιος. κεῖνος μὲν γὰρ ὁ τρόπος ἑβδομαίους ἐόντας ἀφλεγμάντους ἀποδείκνυσι καὶ παρασκευάζει ναρθήξιν τελέως ἐπιδεῖν. οὗτος δὲ ὁ τρόπος πολὺ ὑστερεῖ.

Τοὺς περὶ τρίτην ἢ τετάρτην ἡμέραν ἀρχομένους τῆς περὶ κατάγματα γματικῆς ἀγωγῆς ἐν τῷ πρόσθεν λόγῳ
30 μεμψάμενος, ἤδη τοὺς μετὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἐπ' αὐτὴν ἀφικνουμένους ἥκει νῦν τῷ λόγῳ μακρότερα δεικνὺς ἁμαρτάνειν αὐτῶν, ὡς ἂν ἀφλεγμαντοτέροις τοῖς μέρεσι προσάγοντας τὴν ἀντίτασιν. οἱ δέ γε περὶ τρίτην ἢ τετάρτην τοῦτο πράττοντες ἣν ὃ καὶ μάλιστα φλεγμαίνει δεῖται παρηγορείας, οὐ μικρὸν ἁμάρτημα δείκνυσιν ἁμαρτάνειν αὐτῶν.

Βλάβας δέ τινας καὶ ἄλλας ἔχει, ἀλλὰ μακρὸν ἂν εἴη πάντα γράφειν.

Τὸ μῆκος τοῦ χρόνου μεμψάμενος ἤδη τῶν μετὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἀρχομένων τῆς καταγματικῆς ἀγωγῆς ἔτι πρὸς τούτῳ φησὶ καὶ ἄλλας εἶναι βλάβας ἃς παραλείπει, ὅπως μὴ μακρολογοίη. προσθεῖναι δὲ ἡμᾶς ἄμεινον αὐτὰς ἐξ αὐτῶν ὡς ἔμπροσθεν ἐδείξαμεν ὁρμωμένους. μέτριον μὲν οὖν τι τοῦ κατάγματος ἐκκινεῖται τὰ μόρια διὰ τὴν τοιαύτην ἐπίδεσιν ὡς καὶ πρόσθεν ἐδιδάξαμεν. εἰ δὲ καὶ σφοδρότερόν τε καὶ κακοηθέστερον ποτε τὸ κῶλον συντετριμμένον, κίνδυνος ἔτι τηνικαῦτα καὶ αὐτῶν τι τῶν ὀστῶν σφακελίσαι, τῆς κατα-
40 γματικῆς ἀγωγῆς ἀναβληθείσης, εἰς τὸν μετὰ τὴν ἑβδόμην ἡμέραν καιρόν. ἀπ' ἀρχῆς γὰρ ταύτην βούλεται παραλαμβάνεσθαι, διότι τῶν πεπονθότων μορίων ἑκατέρως τὴν περιουσίαν ἐκθλίβει τοῦ αἵματος, ὅ ἐξῆς χρονιζούσης αὐτόθι σήπεσθαι καὶ τοῖς ὀστοῖς ἐνίοτε συμβαίνειν διὰ βραχέος μόνοις ἤδη πλέον ὑπὸ τῶν μοχθηρῶν ἰχώρων.

Ὁκόσοισι δὲ τὰ ὀστέα κατεηγότα καὶ ἐξίσχοντα μὴ δύνηται ἐς τὴν ἑωυτῶν χώρην καθιδρύεσθαι, ἡ δὲ ἡ κατάστασις.

Καταστῆσαι συνήθως λέγουσιν οἱ κατὰ τὴν Ἀσίαν Ἕλληνες ἀντὶ τοῦ πρὸς τὴν οἰκείαν χώραν ἀγαγεῖν. ἀπὸ τούτου δέ μοι δοκεῖ καὶ ὁ Ἱπποκράτης πεποιηκέναι καὶ νῦν τὸ τῆς καταστάσεως ὄνομα μετὰ τοῦ σ. δηλονότι γεγραμμένης τῆς συλλαβῆς ταύτης, ὡς ταυτὸν σημαίνειν δι' αὐτοῦ τῇ καθιδρύσει. ἣ τις ἐνδείκνυται τὸ κατὰ χώραν ἱδρῦσαί τι. καλῶς οὖν ἔνιοι γράφουσι κατάτασις ἄνευ τοῦ σ. οὐ γὰρ διὰ τῆς κατατάσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς μοχλείας ἱδρύει εἰς τὴν οἰκείαν χώραν τὰ γυμνωθέντα τῶν ὀστῶν.

Σιδήρια χρὴ ποιέεσθαι, ἐς τοῦτον τὸν τρόπον ὅνπερ οἱ μοχλοὶ ἔχουσιν, οἷς οἱ λατύποι χρέονται. τὸ μέν τι πλατύτε-
50 ρον. τὸ δέ τι, στενότερον. εἶναι δὲ χρὴ καὶ τρία καὶ ἔτι πλέω ὡς τοῖς μάλιστα ἁρμόζουσι τις χρήσαιτο. ἔπειτα τουτέοισι χρὴ ἅμα τῇ κατατάσει μοχλεύειν ὑποβάλλοντα. πρὸς μὲν τὸ κατώτερον τοῦ ὀστέου, ἐρείδοντα. πρὸς δὲ τὸ ἀνώτερον, τῷ ἀνωτέρῳ τοῦ σιδηρίου. ἁπλῷ δὲ λόγῳ. ὥσπερ εἰ λίθον τις ἢ ξύλον μοχλεύοι ἰσχυρῶς. ἔστω δὲ στεριφὰ τὰ σιδήρια ὡς οἷόν τε, ὡς μὴ κάμπτηται. αὕτη μεγάλη τις ὠφελίη, ἤν τε τὰ σιδήρια ἐπιτήδεια ᾖ καὶ μοχλεύηται τις ὡς χρή.

Πρόδηλον ὅτι κατὰ τὸ σχῆμα παραπλήσια κατασκευάζει σιδήρια τοῖς τῶν λατύπων, οὐ κατὰ τὸ μέγεθος. οἷς γὰρ ἤδη τῶν ὀστῶν χρώμεθα σιδηρίοις εἰς τὸ μοχλεύοντες αὐτὰ κατατάξαι, τηλικαῦτα ἐστὶ τὸ μέγεθος ἡλίκα καὶ πρὸς τὴν τῶν ὀδόντων μοχλείαν ὑφ' ἡμῶν παρεσκεύασται. πλείω δὲ ἢ γ. χρὴ τὰ περὶ τὴν τῶν ὀστῶν μοχλείαν παρεσκευασμένα, διαφέροντα ἀλλήλων μεγέθει τε, καὶ λεπτότητι, καὶ μικρότητι τῇ κατὰ τὸ πέρας αὐ-

τῶν, ἔνθα μάλιστα τὸ ἔργον αὐτῶν ἐστὶ, ὅπως δὲ προσήκει χρῆσθαι τοῖς δὲ τοῖς σημείοις αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης
διδάξει σαφῶς. εἰ δέ τις οὐ παρακολουθεῖ τῇ λέξει τἀνδρὸς, οὐκ ἐξηγήσεως, οὐδ' ἑρμηνείας ἑτέρας ἀλλ' αὐτο-
ψίας δεῖται. τινὰ γάρ ἐστι πράγματα τοιαῦτα τὴν φύσιν, ὥς τε μὴ δύνασθαι τινὰ εἰπεῖν ἢ νοῆσαι ἄνευ τοῦ θεά-
σασθαί τινα αὐτῶν.

Ὁκόσα γὰρ ἀνθρώποις ἄρμενα μεμηχάνηται πάντων ἰσχυρότατα ἐστὶ τρία ταῦτα, ὄνου τε περιαγωγὴ, καὶ μό-
χλευσις, καὶ σφήνωσις. ἄνευ δὲ τούτων ἢ ἑνός γέ τινος ἢ πάντων οὐδὲν τῶν ἔργων τῶν ἰσχυροτάτων οἱ ἄνθρωποι
ἐπιτελέουσιν. οὐκοῦν ἀτιμαστέη αὕτη ἡ μόχλευσις. εἰ γὰρ οὕτως ἐμπεσεῖται τὰ ὀστέα, ἢ οὐκ ἄλλως. ἢν δ' ἄρα τοῦ
ὀστέου τὸ ἄνω παρηλλαγμένον μὴ ἐπιτήδειον ἔχῃ ἐνέδραν τῷ μοχλῷ, ἀλλὰ παροξὺ ὂν παραφέρῃ, παραγλύψαν-
τα χρὴ τοῦ ὀστέου ἐνέδρην τῷ μοχλῷ ἀσφαλέα ποιῆσαι. μοχλεύειν δὲ χρὴ καὶ τείνειν αὐθήμερα, ἢ δευτεραῖα,
10 τριταῖα δὲ μὴ, τεταρταῖα δὲ, ὡς ἥκιστα, καὶ πεμπταῖα. καὶ γὰρ μὴ ἐμβάλλοντι, ὀχλήσαντι δὲ, ἐν ταύτῃσι τῇ-
σιν ἡμέρῃσι φλεγμονὴν ἂν ποιήσειε, καὶ ἐμβάλλοντι οὐδὲν ἧσσον.

Ὄνους καὶ ὀνίσκους τοὺς ἄξονας ὀνομάζει. τούτων οὖν τὴν περιαγωγὴν ἕν τι τῶν βεβαιοτάτων φησὶν εἶναι,
ὥσπερ καὶ τὴν μοχλείαν καὶ τὴν σφήνωσιν. ὀνομάζει δὲ σφήνωσιν τὴν διὰ τῶν σφηνῶν διάστασίν τε καὶ διαί-
ρεσιν τῶν ξύλων.

Σπασμὸν μὲν γὰρ ἐμβάλλοντι, πουλὺ ἂν μᾶλλον ποιήσειεν ἢ ἀπορήσαντι ἐμβαλεῖν. ταῦτα οὖν χρὴ εἰδέναι, καὶ γὰρ
εἰ ἐπιγένοιτο σπασμὸς ἐμβάλλοντι, ἐλπίδες μὲν οὐ πολλαὶ σωτηρίης. λυσιτελέει δὲ ὀπίσω ἐκβάλλειν τὸ ὀστέον εἰ
οἷόν τε εἴη ἀόχλως.

Διά τι σπασμοὶ γίνονται κατὰ πάσας τὰς τοιαύτας διαθέσεις ἐμβαλλομένων τῶν ὀστῶν, εἶπεν ἐφεξῆς πάν-
τα, ὥσπερ καὶ ἄλλων πολλῶν ἐπὶ καιρῷ εἰς τὴν τέχνην ἅπαξ εἰπὼν ἀρκεῖται, μεταφέρειν ἡμᾶς ἀξιῶν τὸν
20 λόγον ἐπὶ πάντα τὰ ἄλλα ὅσα τῆς αὐτῆς ἐστι φύσεως. εἰ δὲ τοίνυν παραγέγραφα σοι τὴν ῥῆσιν αὐτοῦ δι' ἧς τὸ κα-
θόλου περὶ κοινὸν πολλῶν τῶν κατὰ μέρος διδάσκει.

Οὐ γὰρ ἐπὶ τοῖσιν χαλαρωτέροισι τοῦ καιροῦ σπασμοὶ, καὶ τέτανοι ἐπιγίνονται. ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἐντεταμένοισι
μᾶλλον, περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος. οὐ χρὴ ἐνοχλέειν ἐν τῇσι προειρημένῃσιν ἡμέρῃσι ταύτῃσιν, ἀλλὰ μελετᾶν ὅκως ἥ-
κιστα φλεγμαίνῃ τὸ ἕλκος καὶ μάλιστα ἐκπυΐσκηται. ἐπὴν δὲ ἑπτὰ ἡμέραι παρέλθωσιν, ἢ ὀλίγῳ πλέους, ἢν ἀπύ-
ρετος ᾖ, καὶ μὴ φλεγμαίνῃ τὸ ἕλκος, τότε ἧσσον κωλύει ἢ πειρῆσθαι ἐμβάλλειν ἢν ἐλπίζῃς κρατήσειν, εἰ δὲ
μὴ οὐδὲν δεῖ μάτην ὀχλέειν καὶ ὀχλέεσθαι. ἢν μὲν οὖν ἐμβάλῃς τὰ ὀστέα ἐς τὴν ἑωυτῶν χώρην, γεγράφαται
ἤδη οἱ τρόποι ὡς χρὴ ἰητρεύειν. ἤν τε ἐλπίζῃς ὀστέα ἀποστήσεσθαι, ἤν τε μὴ, χρὴ δὲ καὶ ἢν μὲν ἐλπίζῃς ὀστέα ὡς ἔφην
τῷ τρόπῳ τῶν ὀθονίων ἐπὶ πᾶσι τοῖσι τοιουτέοισι τὴν ἐπίδεσιν ποιέεσθαι ἐκ μέσου τοῦ ὀθονίου ἀρχόμενον, ὡς
ἐπὶ τὸ πουλὺ, ὡς ἐπὶ δύο ἀρχαῖν ὑποδεσμὶς ὑποδεῖται.

30 Ἐμάθομεν ἐν τοῖς περὶ κινήσεων μυῶν ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀρχὴν ἑκάστου μυὸς γινομένην, τὴν ἐνέργειαν αὐτῶν
γίγνεσθαι. ὅταν οὖν ἀλγούντων ἡμῶν λάβωσι διὰ μέγεθος φλεγμονῆς, οἱ σπασμοὶ γίνονται. διά τι οὖν ἐμ-
βληθέντων τῶν παραλλαττόντων ὀστῶν ἀλλήλα, κατά τε τὰ συντρίμματα, καὶ τὰς ἐξαρθρήσεις οἱ μύες γί-
νονται. μᾶλλον γὰρ ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ λύσις τοῦ προβλήματος, ὅτι μικρότερον ἑαυτοῦ γίνεται τὸ κῶλον, ἔν τε τοῖς
ἐξαρθρήμασι καὶ κατάγμασιν. ἐπεὶ δ' αὖ ἑκάστη τῶν ὀστῶν διατείνουσα τὸ δέρμα. μετὰ δὲ τὴν εἰς τὸ κατὰ φύ-
σιν ἐπάνοδον τῶν γυμνωθέντων ἀπολαμβάνει τὸ πρόσθεν μῆκος. ὥσπερ καὶ οἱ φλεγμαίνοντες μύες ἀναγκάζον-
ται συνεκτείνεσθαι τῷ παντὶ κώλῳ. διττὴν οὖν λαμβάνεται τάσιν ἥν τε ἐκ τοῦ φλεγμαίνειν ἔσχον, ἥν τε νῦν
ἔτι προσεπιλαμβάνουσιν εἰς μῆκος ἐπεκταθέντες.

Τεκμαίρεσθαι δὲ χρὴ πρὸς τὴν μορφὴν τοῦ ἕλκεος, ὅκως ἥκιστα σεσηρὸς, καὶ εὐπεπληγμένον ἔσται παρὰ τὴν
ἐπίδεσιν.

40 Κατὰ μεταφορὰν ἀμφοτέροις κέχρηται τοῖς ὀνόμασι, τὸ μὲν σεσηρὸς, ἀπὸ τῶν χειλῶν τοῦ στόματος ὅλως προ-
σαγορεύσας. τὸ δ' ἐκπεπληγμένον, ἀπὸ τῶν πολὺ διεστώτων σκελῶν. ἡ γὰρ ἐκείνων διάστασις ὀνομάζεται πλή-
κτα ὥσπερ καὶ σεσηρέναι λέγομεν τοὺς διϊστάντας ἀπ' ἀλλήλων χωρὶς τοῦ γένυος ὁσονοῦν κινῆσαι. οὕτω μὲν γὰρ
ἀνοῖξαι γίγνεται τὸ στόμα. διαστῆσαι δὲ τὰ χείλη τῶν ὀδόντων συμβεβηκότων ὀνομάζουσι σεσηρέναι. φυλάττεσθαι
δέ γε κελεύει κατὰ τὴν ἐπίδεσιν ἐκτεταμένα ποιῆσαι τὰ χείλη τοῦ ἕλκους. συνάγεσθαι γὰρ βούλεται πρὸς
ἄλληλα τὴν οἰκείαν θέσιν ἀπολαμβανόντων τῶν μερῶν τοῦ δέρματος. ἐπειδὴ καὶ θλίβοιτ' ἂν ἥκιστα ποιούντων
οὕτω καὶ σκέποιτ' ἂν μάλιστα τὸ ὑποκείμενον ἕλκος ἐν τοῖς μυσίν. εἰδέναι γάρ σε χρὴ τῷ δέρματι χαίροντα τὰ
ὑπ' αὐτοῦ πάντα, καὶ μηδὲν ὑποκείμενον ἀβλαβῶς γυμνοῦσθαι. καὶ τί θαυμαστὸν οἰκείαν τε καὶ σύμφυτον
ἔχοντα τὴν ἐκ τοῦ δέρματος σκέπην αὐτὰ, χαίρειν μὲν ἀεὶ τῷ συμφύτῳ σκεπάσματι, χαλεπῶς δὲ ὑπὸ τῶν ἀλ-
λοτρίων διατίθεσθαι. διὸ καὶ με θεάσασθαι μὴ τ' ἀποτέμνοντα μέρη τοῦ δέρματος, ἀλλ' ἐπάγοντα τὸ ἀπό-
50 συρμα αὐτοῖς ἔξωθέν τε καὶ κατ' αὐτοῦ τιθέντα, τὰ μὲν ἄρα πολλάκις ἐθεασάμεθα τὰ οὕτως ἀποσυρέντα δέρ-
ματα. καὶ τό γε θαυμαστότερον ἐστὶν ὅτε μελανθέντος κατὰ τὴν πληγὴν εὐθέως. ἔτι δὲ δήπου τούτου θαυμασιώτε-
ρον ὅτι μὴ νεανίσκοις μόνοις, ἀλλὰ καὶ γέρουσιν οὐκ ὀλίγοις πολλὰ τῶν οὕτως ἀποσυρέντων δερμάτων ἐν τῷ πα-
ραυτίκα μελανθέντων προσαχθέντες ἐκολλήσαμεν. εἰ δὲ γυμνὸν ἐάσαις τὴν ἀποδεδαρμένην σάρκα. καὶ δυσχε-
ρὴς οὖν ἡ οὔλωσις αὐτῆς γίνεται μετὰ τοῦ καὶ δάκνεσθαι πάντως καὶ ῥυπαίνεσθαι. τὰ μὲν γὰρ ἀφλέγμαντα
καὶ παρηγορικὰ φάρμακα, καθάπερ ἐστὶ τό τε πάνυγρον ὀνομαζόμενον, ἥ τε τετραφάρμακος δύναμις. ἀφλέγμαν-
τον μὲν φυλάττει τὸ πεπονθὸς μέρος, ῥυπαρὸν δὲ ἐργάζεται τὸ ἕλκος. τὰ δ' αὖ καθαίροντα τὸ ἕλκος ἀπορυπτι-
κὴν ἔχοντα δύναμιν, αἴσθησιν αὐτῷ φέρει δακνώδη. τό γε μὴν ὑπὸ τοῦ δέρματος ἐσκεπάσθαι τὸ ἀπόσυρμα
τούτων οὐδὲν πάσχει. τούτου δ' ὅμοιόν ἐστι καὶ τὸ κατὰ τὰς φλυκταίνας γιγνομένας ὑπὸ πολλῶν προφάσεων

εἰς ὄγκον δὲ αἰρομένας. ἐνίοτε δὲ μεγάλην ὀδύνην ἐπιφέρειν. ἴστε δή μοι κἀκείνας ὡσαύτως, θεραπεύοντι γὰρ
αὐτῷ ὀξείᾳ βελόνῃ τὴν φλυκταίναν εἰς ἀπόρρυσιν εἴγε ἐκθλίψας ἀτρέμα τὸ ὑγρὸν ἀπολείπω προσκείμενον
τὸ δέρμα, καὶ συμβαίνει πάλιν αὐτοῦ πληροῦσθαι. μύσαντος τοῦ τρήματος ἐκ δευτέρου καὶ φλυκταίνα πληρω-
θεῖσα τίτλα τὰς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον. εἶτ' ἐκθλιβέντος τοῦ ὑγροῦ προσστέλλεται τῷ χρωτὶ τὸ δέρμα, καὶ φυ-
λάττεται μέχρι ἂν ἀπουλωθῆναι τὸ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ χρωτὸς ἡλκωμένον. ταῦτ' εἴρηται, μοι σαφῆ γνωρίσματα τοῦ
δεῖσθαι πᾶν ἕλκος ἐσκεπάσθαι τῷ συμφύτῳ δέρματι. τὸ δὲ νῦν προκείμενον ἕλκος, οὐ δὲ τὸ τυχόν ἐστιν. ἀλλὰ διὰ
παντὸς τοῦ βάθους διῃρημένης τοῖς ὀστοῖς τῆς σαρκὸς ἁπάσης. οὐ γὰρ ἂν ἐξέχειν ἐκεῖνα διὰ τοῦ δέρματος, εἰ μὴ διέ-
τεμε πρότερον ὅλην τὴν σάρκα. ταύτην οὖν βέλτιον ἐστὶ ἐσκεπάσθαι τῷ πρὶν δέρματι. γυμνὴ γὰρ οὖσα ταῖς
οὐσίαις αὐταῖς τῶν ἐπιτιθεμένων φαρμάκων ὁμιλοῦσα ῥυπαίνεται μὲν ὑπὸ τῶν ἐλαιωδῶν καὶ παρηγο-
10 ρικῶν. δάκνεται δ' ὑπὸ τῶν καθαιρόντων τὸν ῥύπον ὄντων ῥυπτικῶν. εἰ δὲ διὰ τοῦ δέρματος αἱ τῶν ἐπιτιθεμέ-
νων φαρμάκων δυνάμεις, εἰς τὴν πεπονθυῖαν σάρκα κατεφέροντο χωρὶς τῶν οὐσιῶν. ὀνήσουσι μὲν αὐτήν, οὐδὲν δ' ὧν
εἴρηται συμπτωμάτων ἐπάξουσιν. εἰκότως οὖν ὁ Ἱπποκράτης περὶ παντὸς ποιεῖται συνάγεσθαι τὰ χείλη τῶν
τοιούτων ἑλκῶν. παραχθείη δ' ἄν σοι καλῶς ἔσιν, τὴν ἰδέαν αὐτῶν ἀκριβῆ κατασκεψαμένῳ. εἰ μὲν γὰρ εἴη τι
τῶν χειλῶν ἐκτετραμμένον εἴη πρὸς τὸ πλάγιον ἐκεῖθεν ἀρξάμενον ἐχρῆν τῆς ἐπιδέσεως ἐπὶ τἀναντία περι-
φέρειν αὐτό. εἰ δ' ἀμφότερα πεπόνθασι ἔξω, τὴν ἀπὸ δυοῖν ἀρχῶν ἐπίδεσιν ποιήσασθαι προσάγεις ἀλλήλοις
τὰ χείλη.

Τ οἷσι μὲν γὰρ ἐπὶ δεξιὰ ἐπὶ πλεῖον ξυντρόφως ἔχει. τοῖσι δὲ ἐπ' ἀριστερά. τοῖσι δὲ ἀπὸ δύο ἀρχέων. ὁκόσα δὲ κατὰ τὴν πο-
ρείην ὀστέα ἐμπεσεῖν, ταῦτα αὐτὰ εἰδέναι χρὴ ὅτι ἀποστήσεται, καὶ ὅσα τελέως ἐψιλώθη τῶν σαρκῶν, ψιλοῦται
δέ, ἐνίων μέν, τὸ ἄνω μέρος, μετ' ἐξετέρων δὲ κύκλωθεν ἀμφιβιβρώσκουσιν αἱ σάρκες.

20 Συντρόφως εἴρηκεν ἀντὶ τοῦ οἰκείως οὐδὲν ὠφελούσῃ μεταφορᾷ χρησάμενος, ὅθεν αὐτὴν καὶ παρεσημειωσάμην,
ἐπεὶ δὲ τὴν μεταφορὰν καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ὅσοι δεινοὶ λέγειν εἰς ἐναργεστέραν δήλωσιν τοῦ κατὰ τὴν διήγησιν
πράγματος χρῶνται.

Κ αἱ τῶν μὲν ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου τρώματος σεσάπρισται εἶναι τῶν ὀστέων, τῶν δ' οὔ. καὶ τῶν μὲν μᾶλλον, τῶν δ' ἧσσον. καὶ
τὰ μὲν σμικρά. τὰ δέ, μεγάλα. διὰ οὖν ταῦτα τὰ εἰρημένα οὐκ ἔστιν ἐν ὀνόματι εἰπεῖν ὁκότε τὰ ὀστέα ἀποστήσεται.
τὰ μὲν γὰρ διὰ μικρότητα. τὰ δέ, διὰ τὸ ἐπ' ἄκρου ἔχεσθαι θᾶσσον ἀφίσταται. τὰ δέ, διὰ τὸ μὴ ἀφίστασθαι, ἀλ-
λὰ λεπιδοῦσθαι καταξηρανθέντα, καὶ σαπρὰ γινόμενα. πρὸς δὲ τούτοις, διαφέρει τι καὶ ἰητρείη ἰητρείης.
ὡς μὲν οὖν τὸ ἐπὶ πάντα τάχιστα τουτέων ὀστέα ἀφίσταται. ὧν τάχισται μὲν αἱ ἐκπυήσιες, τάχισται δὲ καὶ κάλλι-
σται αἱ σαρκοφυΐαι. καὶ γὰρ αἱ ὑποφυόμεναι σάρκες κατὰ τὸ σιναρὸν αὗται μετεωρίζουσι τὰ ὀστέα. ὡς ἐπὶ τὸ
πουλύ. ὅλος μὲν ὁ κύκλος τοῦ ὀστέου, ἢν ἐν τεσσαράκοντα ἡμέρῃσιν ἀποστῇ, καλῶς ἀποστήσεται. ἔνια γὰρ ὡς ἐξή-
30 κοντα ἡμέρας ἀφικνεῖται. τὰ μὲν γὰρ ἀραιότερα τῶν ὀστέων, θᾶσσον ἀφίσταται. τὰ δὲ στερεώτερα, βραδύ-
τερον. τὰ δὲ ἄλλα τὰ μείω, πολλὸν ἐνδοτέρω. ἄλλα δ' ἄλλως.

Τὸ ἐσάπρισται κατὰ τοῦ σαπροῦ γέγονεν εἴρηται. τὰ δὲ διεφθαρμένα καλοῦσιν ἄσαπρα. τισὶ δ' οὐκ ὀρθῶς
εἴρηται, πάντα γὰρ τὰ παλαιὰ καὶ χρόνια προσαγορεύειν αὐτὰ σαπρά.

Α ποπρίειν δ' ὀστέον ἐξέχον ἐπὶ τῶνδε τῶν προφασίων χρή, ἢν μὴ δύνηται ἐμβάλλειν, μικροῦ δέ τινος αὐτῷ δοκέει
δεῖν παρελθεῖν, καὶ οἷόν τε ᾖ παραιρεθῆναι ἢν τι ἀσηρὸν ἢ καὶ θραύσῃ τι τῶν σαρκίων, καὶ δυσαλθησίην πα-
ρέχει. ψιλὸν δὲ τυγχάνει ἐόν, καὶ τὸ τοιοῦτον ἀφαιρέειν χρή, τὰ δ' ἄλλα οὐδὲν μέγα διαφέρει, οὔτε ἀποπρίσαι,
οὔτε μὴ ἀποπρίσαι. σαφέως γὰρ εἰδέναι χρὴ ὅτι ὀστέα ὅσα τελέως στερέεται τῶν σαρκῶν καὶ ἐπιξηραίνεται, ὅτι
πάντα τελέως ἀποστήσεται. ὅσα δὲ ἀπολεπιδοῦσθαι μέλλει, ταῦτα οὐ χρὴ ἀποπρίειν. τεκμαίρεσθαι δὲ χρὴ ἀπὸ
τῶν γεγραμμένων σημείων τὰ τελέως ἀποστησόμενα. ἰητρεύειν δὲ τοὺς τοιούτους σπλήνεσι καὶ τῇ οἰνηρῇ ἰητρείῃ. ὥσ-
40 περ καὶ πρόσθεν γέγραπται τῶν ἀποστησομένων ὀστέων. φυλάσσεσθαι δὲ χρὴ μὴ καταψυχροῖσι τέγγειν τὸν πρῶ-
τον χρόνον. ῥιγέων γὰρ πυρετωδέων κίνδυνος. κίνδυνος δὲ καὶ σπασμῶν, προκαλέεται γὰρ ἀεὶ σπασμὸν τὰ
ψυχρά. ποτὲ δὲ καὶ ἕλκει. εἰδέναι δὲ χρὴ ὅτι περ ἀνάγκη βραχύτερα τὰ σώματα ταύτῃ γίνεσθαι, ὧν ἀμφότερα
τὰ ὀστέα κατεηγότα καὶ παρηλλαγμένα ἰητρεύηται, καὶ οἷσιν ὅλως καὶ ὁ κύκλος τοῦ ὀστέου ἀποστῇ.

Ὅτι καὶ νῦν εἴρηκε προφάσεις οὐ τὰς ψευδεῖς αἰτίας, ἀλλὰ τὰς ἀληθεῖς, εὔδηλον. αὐτὸς δὲ ὁ περὶ τῶν σεσα-
πρισμένων ὀστῶν λόγος ἅπας ἐστὶ σαφὴς κελεύοντος ἀποπρίειν αὐτῶν τὰ γε κατὰ τὰς ἐμβολὰς ἐμποδίζοντα,
καὶ ὡς νύττοντα τὰς ψαυούσας σάρκας, καὶ ὡς αὐτὸς εἶπεν, δυσαλθησίην παρέχει τουτέστι δυσχερῆ καὶ ἀγρίαν τὴν
αὐτῶν θέσιν. ἐδείξατο δὲ τῷ λόγῳ καὶ τὰ ἀπογυμνωθέντα τῶν σαρκῶν ὀστᾶ, καὶ μὴ παραχρῆμα καταπεθέν-
τα πάντως ἀποπεσεῖσθαι καὶ τὰ ξηρανθέντα.

Ο σων δὲ μηροῦ ὀστέων ἢ βραχίονος ἐξέχει, οὗτοι οὐ μάλα περιγίνονται. τὰ γὰρ ὀστέα μεγάλα καὶ πολύμυελα καὶ πολ-
50 λὰ καὶ ἐπίκαιρα τὰ συντιτρωσκόμενα καὶ νεῦρα, καὶ μύες καὶ φλέβες, καὶ ἢν μὲν ἐμβάλλῃς σπασμοὶ φι-
λέουσιν ἐπιγίνεσθαι. μὴ ἐμβληθεῖσι δὲ πυρετοὶ ὀξέες καὶ ἐπίχολοι καὶ λυγγώδεες, καὶ ἐπιμελαίνονται. περιγί-
νονται δὲ οὐχ ἧσσον οἷσι μὴ ἐμβληθῇ μηδὲ πειρηθῇ ἐμβάλλεσθαι. ἔτι δὲ μᾶλλον περιγίνονται οἷσι τὸ κάτω μέρος
τοῦ ὀστέου ἐξέχον, ἢ οἷσι τὸ ἄνω. περιγίνονται δ' ἂν καὶ οἷσιν ἐμβληθείη. σπανίως γε μήν. μελέται γὰρ μελετέων
μέγα διαφέρουσιν, καὶ φύσιες φυσίων τῶν σωμάτων εἰς εὐφορίην. διαφέρει δὲ μέγα καὶ ἢν ἔσω τοῦ βραχίονος καὶ
τοῦ μηροῦ τὰ ὀστέα ἐξέχῃ. πολλαὶ γὰρ καὶ ἐπίκαιροι κατατάσιες φλεβῶν ἐν τῷ ἔσω μέρει. ἧσσον δέ, ἐν τοῖσιν οὖν
τοιούτοισι τρώμασιν τοὺς μὲν κινδύνους οὐ χρὴ λήθειν, οἷοί τινες εἰσίν, καὶ προλέγειν χρὴ πρὸς τοὺς καιρούς. εἰ δὲ
ἀναγκάζοιο μὲν ἐμβαλεῖν. ἐλπίζοις δὲ ἐμβάλλειν καὶ μὴ πολλὴ ἡ παράλλαξις ᾖ τοῦ ὀστέου, καὶ μὴ ξυνδεδραμή-
κοιεν οἱ μύες, φιλέουσι γὰρ ξυνδεῖν, ἡ μόχλευσις καὶ τουτέοισι μετὰ τῆς κατατάσιος εὖ ἂν ξυλλαμβάνοιτο.

Οὐχ οὕτω διὰ τὸ τοῦ ὀστέου μέγεθος ὁ κίνδυνος ἐπ' αὐτοῖς γίγνεται γυμνωθεῖσιν, ὡς διὰ τὸ τῶν μυῶν τε καὶ νεύρων καὶ ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν, καὶ πρὸς τούτοις ὅτι πλησιέστεροί εἰσι τῆς ἀρχῆς τῶν μυῶν τε καὶ νεύρων. εἴρηται δὲ ἐν τῷ περὶ αὐτῶν λόγῳ, ὅτι φιλοῦσιν οἱ μύες εἰς ἑαυτοὺς συντρέχειν παραλλαττόντων τῶν ὀστέων. οὕτως ᾧ πολλάκις ἡμεῖς ἤδη κατὰ τὸν λόγον ἐχρησάμεθα. τὰ δ' ἄλλα δῆλα τοῖς προσέχουσι τὸν νοῦν.

Ἐμβάλλονται δὲ ἐλλέβορον μαλθακὸν πιπίσαι χρὴ αὐθημερὸν ἢν αὐθημερὸν ἐμβληθῇ, εἰ δὲ μὴ οὐδ' ἐγχειρέειν χρή. τὸ δὲ ἕλκος ἰητρεύειν χρὴ οἷσιν ὑπὲρ κεφαλῆς ὀστέα κατηγείης, καὶ ψυχρὸν μηδὲν προσφέρειν. σιτίων δὲ στερῆσαι τελέως.

Ἄπορον εἰπεῖν ὅτι ποτὲ αὐτῶν σημαίνει τὸ μαλθακόν, ὅτι μὲν γὰρ ἢ τὸ ποιὸν ἢ τὸ ποσὸν ἐνδείκνυται τῆς πόσεως αὐτοῦ δῆλον, οὔτε δέεται τοῦ κατὰ πλῆθος ὀλίγου τὸ μαλθακόν, οἰκείως ἄν τις εἰρῆσθαι νομίσειεν, οὔτε τινὰ τρόπον ἐνδείκνυται σκευάσας αὐτοῦ ποιῆσαι ῥᾴδιον. ἔπειτα καὶ ῥαφανῖδας ἐνίοτε δι' ὀξυμέλιτος ἐδώκαμεν ἐμπήξαντες αὐταῖς δι' ὅλης ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐλλεβόρου μόνου κλώνια, καὶ εἴη ἂν ἀσθενὴς ἀπ' ἐλλεβόρου κάθαρσις ἡ τοιαύτη. τὸ δ' ἀληθὲς εὑρεῖν οὐχ οἷόν τε διὰ τὸ μὴ γεγράφθαι πρὸς αὐτοῦ πῶς δίδωσι τὸν ἐλλέβορον. ἴσμεν γὰρ ὅτι πλείους οἱ τρόποι τῆς δόσεως αὐτοῦ εἰσὶ γεγραμμένοι πολλοῖς τῶν ἰατρῶν παλαιῶν τε καὶ νέων καὶ μέσων κατὰ τὴν ἡλικίαν.

Καὶ ἢν μὲν πικρόχολος φύσει ᾖ, ὀξύγλυκυ εὐῶδες ὀλίγον ἐπὶ ὕδωρ ἐπιστάζοντα τουτέῳ διαιτᾶν. ἢν δὲ μὴ πικρόχολος ᾖ, ὕδατος πόματι χρῆσθαι. καὶ ἢν μὲν πυρεταίνῃ ξυνεχῶς, τεσσαρεσκαίδεκα ἡμέρας τὸ ἐλάχιστον οὕτω διαιτᾶν. ἢν δὲ ἀπύρετος ᾖ, ἑπτὰ ἡμέρῃσι.

Ταύτην τὴν λέξιν ἐναντίως Ἀρτεμίδωρος ὁ ἐπικληθεὶς Καπίτων ἔγραψε, μὴ βουλόμενος, ἐπὶ μὲν τῶν πικροχόλων, ὀξύγλυκυ δίδοσθαι ποτὲ ποτόν, ἐπὶ δὲ τῶν πικροχόλων, ὕδωρ. ἐποίησεν οὖν τὴν λέξιν τοιαύτην, καὶ ἢν μὴ πικρόχολος φύσει ᾖ ὀξύγλυκυ εὐῶδες ὀλίγον ἐπὶ ὕδωρ ἐπιστάζοντα, τουτέῳ διαιτᾶν, ἢν δὲ πικρόχολος ᾖ ὕδατος πόματι χρῆσθαι. καὶ ἄλλοι τινὲς ἅμα τῷ Ἀρτεμιδώρῳ τὴν γραφὴν ταύτην ἀντὶ τῆς προτέρας εἵλοντο, καίτοι κατὰ τὸ περὶ διαίτης ὀξέων αὐτὸς ὁ Ἀρτεμίδωρος οὕτως γράφει ἐκεῖνον τὸν λόγον, ἐν ᾧ περὶ ὕδατος πόσεως ὁ Ἱπποκράτης διηγεῖται. „ἄλλως τε οὐδὲ δίψαν παύει, ἀλλ' ἐπιπικραίνει, χολώδει τε φύσει χολῶδες, καὶ ὑποχονδρίῳ κακόν. κάκιστον δ' ἑωυτοῦ καὶ χολωδέστατον καὶ ἀδυναμώτατον, ὅταν εἰς κενεότητα εἰσέλθῃ." ταύτην τὴν ῥῆσιν ἐνίων γραψάντων ὧδε. χολῶδες τε φύσει καὶ ὑποχονδρίῳ κακόν, αὐτὸς ὁ Ἀρτεμίδωρος εἵλετο τὴν προτέραν γραφὴν ἐν ᾗ πρόσκειται τὸ χολώδει γράψας οὕτως. χολῶδες τε φύσει χολώδει, οὐχ ἁπλῶς τῇ τυχούσῃ καὶ πάσῃ βουλόμενος αὐτὸ τὸ ὕδωρ χολῶδες εἶναι, ἀλλὰ μόνῃ τῇ χολώδει φύσει. ὅπως οὖν νῦν αὐτὸς τοῖς πικροχόλοις δίδωσιν, εἰ μὴ ἄρα τοὺς πικροχόλους ἄλλους τινὰς οἴεται εἶναι παρὰ τοὺς χολώδεις. ἀλλ' ὅτι τοὺς τὴν πικρὰν χολὴν πλέονα γεννῶντας οὕτως ὀνομάζει πικροχόλους οὐδεὶς ἀγνοεῖ, τὴν μὲν ἑτέραν χολὴν τὴν μέλαιναν ὀξεῖαν μὲν ἰδεῖν, πικρὰν δέ, τὴν ὠχρὰν δὲ καὶ ξανθὴν φαινομένην. εὔδηλον οὖν ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει, διὰ μὲν αὐτὰ τὰ κατέχοντα παθήματα τὸν κάμνοντα φυλάττεσθαι τοῦ οἴνου πόσιν. εἰ δέ τις εἴη φύσει πικρόχολος, ἐπειδὴ μεγάλως οὗτος ὑπὸ τῆς ὕδατος πόσεως βλάπτεται καθὸ λέλεκται καὶ διὰ τοῦ περὶ διαίτης ὀξέων, ἐκείνῳ μόνῳ συγχωρεῖ ὀλίγον παντελῶς ὀξύγλυκυ δίδοσθαι. τοῦτο δὲ σκευαζόμενον, ὃ δὴ καὶ ἀπόμελι καλοῦσιν. ὅπως δὲ μὴ ἅπτεται τῶν νευρωδῶν μορίων αἱρεῖται τὸ γλυκὺ οὕτως δῆλον ἔτι βλαβερώτερον τοῦ ὀξυτέρου καὶ μάλισθ' ὅταν ἐκ μέλιτος καὶ ὄξους κατασκευασθῇ. καὶ μὴ καθάπερ εἶπον ἐπὶ τῶν κηρίων. ἐν Ἑλλάδι μὲν γὰρ οὕτως καὶ μάλιστα περὶ τὴν Ἴλην. ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν ἐπὶ κηρίων σκευάζομεν ἡμεῖς αὐτό, μιγνύντες ὄξος μέλιτι, καὶ συνέψοντες ὡς ἑνωθῆναί τε τὰς ποιότητας αὐτῶν, θραυσθῆναι δὲ τὴν τοῦ ὄξους δύναμιν.

Ἔπειτα ἐκ προσαγωγῆς κατὰ λόγον, φαύλῃ διαίτῃ ἄγειν. καὶ οἷσιν ἂν μὴ βληθῇ τὰ ὀστέα καὶ τὴν φαρμακείην χρὴ τοιαύτην ποιέεσθαι, καὶ τῶν ἑλκέων τὴν μελέτην, καὶ τὴν δίαιταν. ὡσαύτως καὶ τὸ ἀπαιωρεύμενον τοῦ σώματος μὴ κατατείνειν, ἀλλὰ προσάγειν μᾶλλον, ὥς τε χαλαρώτερον εἶναι τὸ κατὰ τὸ ἕλκος. τῶν δ' ὀστέων ἀπόστασις χρονίη, ὥσπερ καὶ πρόσθεν εἴρηται. μάλιστα χρὴ τὰ τοιαῦτα διαφυγεῖν. ἀλλ' ἢν τις καλὴν ἔχῃ τὴν ἀποφυγήν, αἵ τε γὰρ ἐλπίδες ὀλίγαι, καὶ οἱ κίνδυνοι πολλοί. καὶ μὴ ἐμβάλλων ἄτεχνος ἂν δοκέοι εἶναι, καὶ ἐμβάλλων ἂν ἐγγυτέρω τοῦ θανάτου ἀγάγοι, ἢ σωτηρίης.

Ὅτι φαύλην δίαιταν ὀνομάζει τὴν ἐναντίαν τῇ ἀκριβεῖ καὶ πρόσθεν εἴρηταί μοι.

Τὰ δὲ ὀλισθήματα τὰ κατὰ γούνατα, καὶ τὰ διακινήματα τῶν ὀστέων εὐηθέστερα πουλὺ τῶν κατ' ἀγκῶνα κινημάτων καὶ ὀλισθημάτων.

Ὀλισθήματα μὲν ὀνομάζει τὰς τελείας παραλλαγὰς τῶν ὀστῶν. διακινήματα δὲ τὰς βραχείας. εὐηθέστερα δὲ εἶπεν οὐ κατὰ τὸ κύριον τοῦ εὐήθους σημαινόμενον, ἐν ᾧ δηλοῦται τὸ εὖ ἔχον τὸ ἦθος. ὁ γὰρ ἠλίθιος εὐήθης ὁμοίως λέγεται, τῇ τε γλυκείᾳ καὶ τῷ κάλλει. γλυκεῖαν μὲν τὴν ὕλην ὀνομαζόντων ἀνθρώπων ὅταν εὐηθῆ τοῖς θεοῖς εὐφημίας ἕνεκα, καλλίαν δὲ τὸν πίθηκον. ἐπειδὴ καὶ τούτου τὴν προσηγορίαν φυλάττοντες, λέγουσιν. ὥσπερ Καλλίμαχος ἔφη. πρὸ μιᾶς ὥρας θηρεῖον οὐ λέγεται.

Τό τε γὰρ ἄρθρον τοῦ μηροῦ εὐσταλέστερον ὡς ἐπὶ μεγέθει, ἢ τὸ τοῦ βραχίονος.

Ἡ κατὰ γόνυ διάρθρωσις ἐκ δυοῖν ὀστῶν ἀλλήλοις διαρθρουμένων γίγνεται μηροῦ τε καὶ κνήμης. ἀλλ' ὥσπερ ἐν ταῖς ἄλλαις ἁπάσαις διαρθρώσεσιν εἶναι μέν τινα χρὴ κοιλότητα τὴν ὑποδεχομένην τοῦ διαρθρουμένου τὸ πέρας ὀστοῦ. εἶναι δὲ καὶ τὸ πέρας αὐτὸ τοῦτο περιφερὲς οὕτως εὔρυθμόν τε καὶ ἀλύπως ἐμβαίνειν τῇ διαρθρώσει, κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ ἐπὶ τῆς κατὰ γόνυ διαρθρώσεως, ἐμβαινόμενον ἐστι, τὸ τοῦ μηροῦ πέρας. ὑποδεχόμενον δὲ τὸ τῆς κνήμης. ὑποκειμένη γὰρ αὐτῷ τῷ μηρῷ τὰς δύο κεφαλὰς αὐτοῦ δέχεται κοιλότησιν, ἐπιτηδείας μέν τινος αὐτῶν νευροχόνδρου διαφύσεως οὔσης. εἰκότως οὖν ὁ Ἱπποκράτης τῶν διαρθρουμένων ἀλλήλων

ὀστῶν ἄρθρον ὀνομάζων, οὐ τὸ δεχόμενον τὴν πλησιάζουσαν ἐξοχήν, ἀλλὰ τὸ στηριζόμενον ἐν τῇ κοιλότητι καὶ νῦν εἶπεν, τό τε γὰρ ἄρθρον τοῦ μηροῦ εὐσταλέστερόν ἐστιν. ἐπειδὴ τούτου ἐναρθρουμένου ἤδη τῇ κνήμῃ τὸ ἄρθρον, τουτέστι τὸ κάτω πέρας τοῦ μηροῦ εὐσταλέστατον ὑπάρχει, ἥπερ αὐτὸ δηλοῖ τὸ ἔλαττον κατὰ τὸν ὄγκον. οὐ μὴν ἁπλῶς γε ἔλαττόν ἐστιν ἐκείνου τοῦ κατ' ἀγκῶνα πέρατος τοῦ βραχίονος, ἀλλὰ κατὰ ἀναλογίαν ἐξεταζόντων. εἴπερ δὲ ἀνάλογον ἦν τῷ μεγέθει τοῦ μηροῦ τὸ κάτω πέρας αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον μεῖζον ἂν ἦν, νυνὶ δ' οὐχ οὕτως ἔχει. πολλῷ γὰρ μείζων ὁ μηρὸς τοῦ βραχίονος. ὀλίγῳ δὲ τὸ κατὰ γόνυ πέρας αὐτοῦ τοῦ κατ' ἀγκῶνα βραχίονος πέρατος ὑπάρχει.

Καὶ δικαίην φύσιν μοῦνον ἔχον, καὶ ταύτην περιφερέα. τὸ δὲ τοῦ βραχίονος ἄρθρον μέγα τε καὶ βαθμίδας πλείονας ἔχον.

Τὸ κατὰ γόνυ φησὶν ἄρθρον τοῦ μηροῦ δικαίαν φύσιν μόνον ἔχει. δῆλον δὲ ὡς πολλάκις εἴρηται τὸ δίκαιον ὄνομα παρ' αὐτῷ τὴν ἴσην. σκεψάμεθα οὖν ἀκριβῶς διὰ τί μόνον ἐκεῖνο τὸ ἄρθρον φησὶν ἴσην ἔχει φύσιν, εὑρεῖν ἡμᾶς ὡς μηδαμόθι πλεονεκτεῖν ἐν αὐτῷ τὰ μόρια διὰ τὸ πάνυ ὅμοια ἀλλήλοις γενέσθαι τὰ μόρια, διὰ τὸ πάνυ καὶ διάρθρωσιν μίαν ἔχειν. ἐπεὶ δὲ τοίνυν εἰς δύο περιφερεῖς κεφαλὰς ὁ μηρὸς ἐνταῦθα τελευτᾷ, κατά τε τὸ μέγεθος ἴσως κατά τε τὸ σχῆμα διαρθροῦνται, ταῖς ἀμφοτέραις κοιλότησι τῆς κνήμης ἴσαις ἐμφυομέναις. ἔτι πρὸς τούτῳ κατ' εὐθὺ τῶν ὅλων ἐστὶν ἑκάτερον τῶν περάτων τό τε τοῦ μηροῦ, καὶ τὸ τῆς κνήμης. διὰ ἐκεῖνο προσηκόντως ἄν τις φαίη δικαίαν φύσιν ἔχειν τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο. τὸ γὰρ ἄνω μέρος τοῦ μηροῦ τὸ πρὸς ἰσχίον διαρθρούμενον οὔτε κατ' εὐθὺ μηροῦ τὴν κεφαλὴν ἔχει. δόξει γοῦν ἀποχωρεῖν πρὸς τὴν ἔσω χώραν οὔτε κατ' ἀναλογίαν τοῦ μεγέθους. παχύτερος γάρ ἐστιν ὁ μηρὸς πολλῷ τοῦ πέρατος. ἡ γοῦν τοῦ βραχίονός ἐστι κεφαλὴ τῆς τοῦ μηροῦ καὶ τοῦτ' ἐλάττονος αὐτοῦ κατὰ τὸν ὄγκον ὄντος. ἀλλ' οὐδ' αὕτη κατ' εὐθὺ τοῦ βραχίονος πέφυκεν. εἰ δὲ καὶ τὰς ἄλλας ἐπισκέπτοις διαρθρώσεις, εὕροις ἂν οὐδεμίαν ἔχουσαν ἁπάσας τὰς ἐπὶ τῆς κατὰ γόνυ διαρθρώσεως εἰρημένας ἰσότητας. αὐτίκα γέ τοι τὸ κάτω πέρας τῆς κνήμης ἔνθα τὰ τῆς περόνης διαρθροῦται τῷ ἀστραγάλῳ, οὔτε τὰς ἐπιφύσεις, οὔτε τὰς κοιλότητας ἀνάλογον ἔχει τοῖς ὀστοῖς. ἐχρῆν γὰρ εἴπερ οὕτως εἶπεν ὥσπερ ἡ κνήμη πάμπολυ παχυτέρα τῆς περόνης ἐστὶν, οὕτως καὶ τὴν ἐπίφυσιν αὐτῆς εἶναι μείζονα. κατά τε τὴν ἔνδον ἐν τῇ διαρθρώσει κοιλότητα, καὶ τὴν ἔξωθεν αὐτῆς κυρτότητα. νυνὶ δ' οὐχ οὕτως ἔχει. καὶ μέν τοι καὶ αὐτὸς ὁ ἀστράγαλος οὐχ ἁπλοῦν ἔχει τὸ σχῆμα κατὰ τὴν διάρθρωσιν ἀλλὰ ποικίλον τε καὶ διαλλάττον ἐν τοῖς μέρεσιν αὐτῶν πάμπολυ. παραπλήσια δ' ἂν τούτοις εὕροις ἐπὶ τῆς κατὰ τὸν καρπὸν διαρθρώσεως πήχεώς τε καὶ κερκίδος. ἅπερ εἰ πάντα διέρχεσθαι εἰς μακρὸν μῆκος ἐκπεσεῖν ἀναγκασθήσομαι, καὶ πολὺ μᾶλλον εἰπὼν ἄλλην ἁπασῶν διαρθρώσεων ἑρμηνεύειν τὴν φύσιν. οἷον τῆς κατὰ τὴν γένυν, ἢ κατὰ τοὺς σπονδύλους, ἢ κατὰ τὸ πλατὺ καλούμενον ὀστοῦν. ἀλλὰ δοκεῖ μοι βέλτιον εἶναι μικρὸν ἐν κεφαλαίῳ λόγον εἰπόντα, μεταβαίνειν ἐφ' ἕτερον. ἔστι δ' ὁ λόγος τοιόσδε. τῆς τῶν ὀστῶν ἁπάντων φύσεως ἐν ὑπόμνημά μοι γέγραπται, τὸ μέγεθος ἑκάστου, καὶ τὸ σχῆμα, καὶ τὴν διάρθρωσιν ἑρμηνεῦόν τι. ἐκεῖνο μεταχειρισάμενος, εὑρήσεις ἀληθῶς περὶ πάντων τῶν ἄρθρων ἀποφηνάμενον ἐν τῷ προκειμένῳ λόγῳ, μόνου τοῦ κατὰ γόνυ τὴν ἀκριβῆ καὶ δικαίαν ἔχοντος διάρθρωσιν. τὸ δὲ τοῦ βραχίονος ἄρθρον μέγα τε καὶ βαθμίδας ἔχον πλείονας. προκείμενον αὐτῷ παραβάλλειν ἀλλήλαις τὴν κατὰ γόνυ διάρθρωσιν, τῇ κατὰ ἀγκῶνα, καὶ δείξαντα κατὰ γόνυ παθήματα τῶν ὀστῶν ἐπιεικέστερα τῶν κατ' ἀγκῶνα, ἐκεῖνο ἐπιχειρήσας δεικνύειν ἔφη. τό τε γὰρ ἄρθρον τοῦ μηροῦ εὐσταλέστερον ὡς ἐπὶ μεγέθει, καὶ προσέτι τῷ λόγῳ, καὶ τὴν δικαίαν φύσιν ἔχον, αὔταρκες ἂν ἐγεγόνει. καίτοι περιβάλλει μόνην τὴν κατ' ἀγκῶνα διάρθρωσιν, ἐπὶ τῷ μοῦνον προσέθηκεν εἰπών. καὶ τὴν δικαίαν φύσιν μοῦνον ἔχον. ἵνα ἀναμνήσῃ τῆς τῶν ὅλων ἄρθρων φύσεως οὐδεμιᾶς ἁπλῆς οὔσης, ἀλλὰ καὶ τοῖς σχήμασι καὶ τοῖς μεγέθεσιν ἀνίσου τε καὶ ἀνομοίου κατὰ μέρη. νῦν οὖν ἐπὶ τὴν κατ' ἀγκῶνα διάρθρωσιν ἐλθόντος αὐτοῦ καὶ δεικνύοντος, ἀνόμοιά τε καὶ ἄνισα τὰ κατ' αὐτὴν μέρη, καὶ ἡμεῖς ἀκολουθήσαντες αὐτῇ τῇ λέξει, σαφηνοῦμεν ἕκαστον τῶν λεγομένων. μέγα μὲν οὖν ἔφη τὸ κατ' ἀγκῶνα πέρας εἶναι, ἤπερ τὸ τοῦ βραχίονος εἰκότως. πλατύνεται γὰρ ἐνταῦθα, πλείους λαμβάνων κεφαλὰς ἀνίσους. ἃς ὀνομάζουσι κονδύλους. ἡ δ' ὑποδεχομένη κοιλότης αὐτῶν κατά τινα δέχεται καθάπερ ἐπὶ γόνατος. ἀλλὰ τὴν μέσην ἐν αὐταῖς κυρτότητα, τὴν περιφερῆ τροχιλίαν παρὰ φύσιν οὖσαν ἐπὶ τῶν μεγάλων κονδύλων τοῦ βραχίονος. ὁ μὲν ἔνδον, οὐδὲν ὀστοῦν ἔχει πρὸς αὑτόν. οὔτε συναρθρούμενον. ὁ δὲ ἔξω κατὰ τὴν κερκίδα διαρθροῦται. περιέχουσι αὐτὴν κατὰ ἐκείνην κοιλότητα, ἣν ἐπὶ τῷ πέρατι τὸ τῆς κερκίδος ὀστοῦν ἔχει. μέχρις μὲν οὖν τῶνδε φαίνεται πῆχυς μὲν καὶ κερκὶς ὑποδεχόμενα τὸν βραχίονα. καθ' ἕτερον δ' αὖ τρόπον ὁ βραχίων ὑποδέχεται τὰς κορώνας τοῦ πήχεος, ἔχων δύο κοιλότητας ἐπιτηδείας ἑκατέρωθεν. βραχυτέραν μὲν, τὴν πρόσω. βαθυτέραν δὲ, τὴν ὀπίσω. διότι καὶ αἱ τοῦ πήχεος ἀποφύσεις, ἃς κορώνας τε θηλυκῶς, καὶ κορώνα καλοῦσιν οὐδετέρως ἄνισοι τὸ μέγεθός εἰσι. καὶ μείζων ἡ ὄπισθεν. ὥς τε ποικίλη τε καὶ ἄνισός ἐστι, καὶ ἀνόμοιος τοῖς μέρεσιν ἡ κατὰ ἀγκῶνα διάρθρωσις. καὶ κατὰ τοῦτο καλῶς εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης ἐπὶ τοῖς κατὰ γόνυ δικαίαν φύσιν ἔχειν τὸ ἄρθρον, οὐ μὴν ἐπὶ δὲ τοῖς κατὰ ἀγκῶνα. διὰ τί δὲ βαθμίδας ἔχει πλείονας, εἰ καὶ τούτους παραβαλὼν εἶπε τῇ κατὰ γόνυ. δύο γὰρ ἐκεῖναι μόναι βαθμίδες εἰσὶ τῆς κνήμης, ὡς καὶ δύο κόνδυλοι τοῦ μηροῦ. κατ' ἀγκῶνα δὲ μία μέν ἐστι μεγάλη κοιλότης τοῦ πήχεος, ἣν ὁρίζουσιν αἱ δύο κορῶναι. βραχυτέρα μὲν πρόσθεν. ἡ δὲ ἐκ τῶν ἔμπροσθεν μερῶν, προμηκεστέρα. τοῦ δὲ βραχίονος αὐτοῦ. δύο μὲν εἰσὶν αἱ δύο ἐξεσκαμμέναι κοιλότητες, ὥσπερ βόθυνοί τινες, ἐμβαίνειν ἔφη τὰς κορώνας τοῦ πήχεος. μία δὲ ἄλλη καθάπερ ἐξεκλυμένη κατὰ τὸ μέσον αὐτοῦ τροχιλία παραπλησίως.

Πρὸς δὲ τούτοις· τὰ μὲν τῆς κνήμης ὀστέα παραπλήσια μῆκος ἐστὶ· καὶ σμικρόν τι οὐκ ἄξιον λόγου τὸ ἔξω ὀστέον ὑπε-

ρέχει οὐδενὸς μεγάλου κώλυμα ἐόν. ἀφ᾽ οὗ πέφυκεν ὁ ἔξω τένων ὁ παρὰ τὴν ἰγνύην.

Μικρῷ τινὶ μεῖζον εἶναί φησι τὸ ἔξωθεν ὀστοῦν ὃ καλοῦσι περόνην. ὅπερ ἤδη καὶ πρόσθεν εἶπε, ἡνίκα τῶν ἁπλῶν τῆς κνήμης καταγμάτων ἔγραψε θεραπείαν. ἡμεῖς δὲ καὶ τότε, καὶ νῦν λέγομεν ὡς μὲν πρὸς τὸ κάτω μέρος ἡ περόνη τῆς κνήμης ὑπερέχει. κατὰ δὲ τὸ πρὸς τῷ γόνατι φαίης ἂν μᾶλλον ὑπερέχειν τὴν κνήμην. οὐδὲ γὰρ διαρθροῦται πρὸς τὴν περόνην ὁ μηρὸς, ἀλλ᾽ ὡς εἶπον ἀρτίως ἡ ἔξωθεν αὐτοῦ κεφαλὴ τῇ κατὰ ταύτην κοιλότητι τῆς κνήμης ἐπιβαίνει. διά τι δέ φησιν οὐδενὸς μεγάλου κωλύματος τῇ περόνῃ συνεῖναι, τοῖς ἀνεγνωκόσι περὶ χρείας μορίων ἐστὶ δῆλον, ἐν οἷς ἐδείχθησαν αἱ διαρθρώσεις ἅπασαι δύο σκοποὺς ἔχουσαι τῆς κατασκευῆς. τῶν μὲν ἐνεργειῶν, τὸ ἀκώλυτον. τῶν δὲ ἐκπτώσεων, ὡς Ἱπποκράτης ὠνόμασεν ἄρτι, κώλυμα. τὸ μὲν οὖν ἀκώλυτον εἰς τὴν ἐνέργειαν, αἵ τε κοιλότητες ἐπιπολῆς οὖσαι καὶ οἱ σύνδεσμοι χαλαροὶ γιγνόμενοι παρέχουσι. τὴν δὲ εἰς τὰς ἐξαρθρώσεις ἀσφάλειαν, αἵ τε κοιλότητες βαθεῖαι καὶ μεγάλαι ἔχουσαι τὰς ὀφρῦς. οἵ τε σύνδεσμοι σύντονοι μὲν, τὴν οὐσίαν. τὸ δὲ μῆκος, βραχεῖς. οἵ τε ἔξωθεν περικείμενοι τῇ διαρθρώσει τένοντες ἰσχυροί τε καὶ σύντονοι. εἰ τοίνυν τῇ περόνῃ τῇ κατὰ γόνυ διαρθρώσει πρὸς ἀσφάλειαν οὐδὲν συντελεῖ πλὴν σμικροῦ τινὸς ὅπερ δι᾽ αὐτῆς ἔγραψε λέξεως ἐνεδείξατο λέγων. ἀφ᾽ οὗ πέφυκεν ὁ ἐξέχων τένων ὁ παρὰ τὴν ἰγνύην. οὗ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως ἕνεκεν χρὴ σε περιμένειν τὴν ἀνατομὴν ἐπὶ πάντων τῶν ἰσχνῶν ἐναργῶς φαινομένων καὶ πρὸ τῆς ἀνατομῆς. τένοντας δὲ διότι καλεῖ τὰς ἀπονευρώσεις τῶν μυῶν, εἴρηταί μοι πολλάκις, οὗτος ὁ τένων ὁ κατὰ τὰ ἔξω τοῦ γόνατος ἔξωθεν σφίγγων τὴν διάρθρωσιν βοηθεῖ τι τῆς κατὰ τοῦτο τὸ μέρος ἀσφαλείας, κώλυμα γιγνόμενον ἐνταῦθα ὀλισθαίνειν τὸν μηρόν.

Τὰ δὲ τοῦ πήχεος ὀστέα, ἄνισά ἐστι. καὶ τὸ βραχύτερον παχύτερον συχνῷ. τὸ δὲ λεπτότερον, πολλῷ ὑπερβάλλει καὶ ὑπερέχει τὸ ἄρθρον.

Ἄνισα τὰ τοῦ πήχεος εἶπεν ὀστᾶ, οὐχ ὡς καὶ τῆς κνήμης ἐκ παραβάλλειν νῦν οὐκ ἐχούσης ἄνισα. καὶ παρ᾽ ἐκείνης ἔφη τὸ ἔξωθεν εἶναι μακρότερον. ἀλλ᾽ ὅτι βραχύτερον μὲν ὑπερέχει τὸ ἔξωθεν ὀστοῦν τῆς κνήμης, καὶ ἐλαχίστῳ. πολὺ δ᾽ ὁ πῆχυς. ἐὰν γὰρ ἀκριβῶς προσέχῃς τὸν νοῦν ἐν τοῖς ἄνω πέρασιν, ἡ περόνη φαίνεταί σοι βραχύ τι λειπομένη τῆς κνήμης. ὥστε καὶ σαφῶς ἐστὶν ἐν τῷ κάτω μὲν πέρατι μακροτέραν, διὰ γοῦν τὴν ἄνωθεν ἔνδειαν ὀλίγον εἶναι κατὰ τῆς ὑπεροχῆς. ὁ δὲ πῆχυς ὅλῳ τῷ ἀγκῶνι τῆς κερκίδος ὑπερέχει, καὶ διὰ τοῦτ᾽ ἔφη τὸ ἄρθρον ὑπερέχειν. ἤτοι τὴν διάρθρωσιν ὅλην οὕτως ὀνομάσας ἢ τὸ πέρας τοῦ βραχίονος, ὃ διαρθροῦται πρὸς τὴν σιγματοειδῆ τοῦ πήχεος κοιλότητα.

Ἐξήρτηται μέντοι καὶ τούτων τῶν νεύρων κατὰ τὴν κοινὴν ξύμφυσιν τῶν ὀστέων. πλεῖον δὲ μέρος ἔχει τὸ ἄρθρον.

Ἐξήρτηται μέντοι καὶ τούτων τῶν νεύρων κατὰ τὴν κοινὴν ξύμφυσιν τῶν ὀστέων.

Τοὺς συνδέσμους νῦν ὠνόμασε νεῦρα, καὶ ἐπὶ παντὶ καλῶν οὕτως αὐτούς. ὅτι δὲ τῇ περὶ διαρθρώσει συνδέσμους τοὺς πλατεῖς καὶ ὑμενώδεις οὕτως ὠνόμασε νῦν. ἔσται μὲν δῆλον κἀξ ὧν ἐπιφέρων εἴρηκε. τὴν ἑξῆς φησίν. ἀλλὰ καὶ χωρὶς ἐκείνων πρόδηλον, οὐδὲν τῶν κυρίως ὀνομαζομένων νεύρων, εἰς ὀστοῦν ἀναφέρεσθαι, τῶν δὲ συνδέσμων ἴδιον τοῦτο καὶ δι᾽ αὐτοὺς καὶ τῶν τενόντων ὅτι κεκραμένην ἔχουσι τὴν οὐσίαν ἐκ συνδέσμων καὶ νεύρων. εἴρηται δὲ τελέως περὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων ἐν τοῖς περὶ μυῶν κινήσεως, ἀλλὰ νῦν τὸ προκείμενον ἐν τῇ δηλουμένῃ ῥήσει λεκτέον. ἐξηρτῆσθαί φησι τὸ ὑπερέχον τοῦ πήχεος. τουτέστι τὸν ἀγκῶνα τῶν περιλαμβανομένων τὴν διάρθρωσιν συνδέσμων κατ᾽ ἐκεῖνα τὰ μέρη τῶν ὀστῶν, ἔνθα τὴν κοινὴν ἔχει σύμφυσιν ὁ πῆχυς καὶ ἡ κερκὶς δηλονότι. εἶπε δὲ τοῦτο διότι τὸ ἄκρον τοῦδε πᾶν ὅσον ὀπίσω προχωρεῖ τὸ γυμνὸν τῆς σαρκώδους οὐσίας, οὐκ ἔτ᾽ οὐδεμίαν ἔχει σύμφυσιν πρὸς τοὺς τῆς διαρθρώσεως συνδέσμους. ἐμφύεται γὰρ αὐτῷ κατ᾽ αὐτοὺς πλατυνόμενος ὁ τένων τοῦ τὴν κατὰ τὸν ἀγκῶνα διάρθρωσιν ἐκτείνοντος μυός.

Πλεῖον δὲ μέρος ἔχει τῆς ἐξαρτήσεως τῶν νεύρων ἐν τῷ βραχίονι τὸ λεπτὸν ὀστέον. ἤπερ τὸ παχύ. ἡ μὲν οὖν φύσις τοιουτότροπος τῶν ἄρθρων τούτων καὶ τῶν ὀστέων τοῦ ἀγκῶνος.

Ταύτην ἔφην τὴν ῥῆσιν ἐνδείκνυσθαι νεῦρα καλεῖσθαι πρὸς αὐτοῦ τοὺς ὅλης τῆς διαρθρώσεως συνδέσμους. ἐκπεφυκότας μὲν ἐκ τοῦ κάτω πέρατος τοῦ βραχίονος. ἐμπεφυκότας δὲ τοῖς ἐνταῦθα πέρασι πήχεώς τε καὶ κερκίδος. ἐν πάσῃ γάρ ἐστι τοῦτο διαρθρώσει. οὕτω δὲ κοινοὺς εἶναι τῶν διαρθρωμένων ὀστῶν συνδέσμους πλατεῖς, ἐν κύκλῳ περικειμένους, ὡς δοκεῖν ὑμένας εἶναι παχεῖς. οὗτοι τοίνυν ἐμφύονται μὲν καὶ τῇ τῆς κερκίδος κεφαλῇ. πολλῷ δὲ μέρει τοῦ πήχεος. διὰ τοῦτ᾽ ἔφη πλέον δὲ μέρος ἔχει τῆς ἐξαρτήσεως τῶν νεύρων ἐν τῷ βραχίονι τὸ λεπτὸν ὀστέον. ἤπερ τὸ παχύ, τουτέστιν ὁ πῆχυς. εἴπερ ἡ κερκὶς ἐξήρτηται μὲν ἄμφω τῶν ἐκφυομένων τοῦ βραχίονος συνδέσμων. ἃ νεῦρα κεκληκέναι νῦν ἔφην αὐτόν. πλέον δὲ μέρος ἔχει τῆς ἐξαρτήσεως ὁ πῆχυς.

Καὶ διὰ τὸν τρόπον τῆς φύσιος τὰ κατὰ γόνυ ὀστέα. πολλάκις μὲν ὀλισθαίνει. ῥηϊδίως δὲ ἐμπίπτει.

Τῶν γὰρ καθ᾽ ἑκάτερον τὴν διάρθρωσιν ἐργαζομένων ὀστῶν ἐστηριγμένη μὲν ἡ σύνθεσίς ἐστι κατ᾽ ἀγκῶνα. χαλαρωτέρα δὲ κατὰ γόνυ. πρὸς τῷ καὶ πολλὰς ὑπεροχὰς καὶ κοιλότητας ἀλλήλαις διαρθρούμενα σφίγγει μὲν πανταχόθεν τὴν κατ᾽ ἀγκῶνα διάρθρωσιν. ἐν δὲ τῇ κατὰ γόνυ καὶ τῶν κονδύλων τοῦ μηροῦ ταῖς κοιλότησι τῆς κνήμης ἐπιβαινόντων ἀβαθέσι τε καὶ ὑπτίαις οὔσαις εἰκότως ἡ διάρθρωσις ὀλισθηροτέρα. ὥστε καὶ αὖθις ἐμπίπτει τάχιστα.

Φλεγμονὴ δὲ οὐ μεγάλη προσγίνεται, οὐδὲ δεσμὸς τοῦ ἄρθρου.

Διὰ τὸ βίαιον τῆς ἐξαρθρώσεώς τε καὶ τῆς ἐμβολῆς αἱ φλεγμοναὶ γίγνονται. κατὰ λόγον ἐπὶ τοῦ γόνατος αἱ διαστάσεις καὶ ῥᾳδίως ἀμφοτέρων γιγνομένων, οὐχ ἕπεται φλεγμονή, διὰ δὲ τὸ μὴ γίγνεσθαι ταύτην ὁ δεσμὸς ἐπιγίγνεται. τουτέστι τοῦ ἄρθρου. μετὰ τὸ θεραπευθῆναι δυσκίνητα. μήτε ἐκτεινομένου αὐτοῦ ῥᾳδίως. μήτε καμπτομένου. συμβαίνει γὰρ οὕτως ὁ δεσμὸς ὑπὸ καμφθέντος τεινόμενος φλεγμονῆς μεγάλης οὐ σμικρῶς

δης ἐκ τῶν περὶ τὴν διάρθρωσιν νεύρων ἢ συμπτώματι. διὸ λείψανόν τι δυσκίνητον γίγνεται τὸ ἄρθρον, ὡς δοκεῖν δεδέσθαι. τῶν γὰρ ἐν αὐτῷ γε καὶ περὶ αὐτὸ τενόντων καὶ συνδέσμων μὴ δυναμένων ἐπεκτείνεσθαι, μηδ' ἐς πάντα τοῦτον ἑτοίμως ἕπεσθαι τοῖς κινοῦσι τὴν διάρθρωσιν μυσὶν, ἀλλὰ διὰ τὸ σκληρὸν ἀντιπάσχειν τι δεσμῷ παραπλήσιον γίγνεται τὸ πάθος. ἐν δὲ τῇ κατὰ τὸν ἀγκῶνα διαρθρώσει καὶ τὰ λεπτὰ πέρατα τῶν κορωνῶν τοῦ πήχεος ἐνίοτε περιθραυομένων κατά τε τὰς ἐκπτώσεις καὶ τὰς ἐμβολὰς, πολλὴ δὲ ἡ σύστασις γιγνομένη χαλεπωτέρον τε καὶ ἀνιαρωτέρον ἐργάζεται τὸν σύνδεσμον τοῦ ἄρθρου.

Ὀλισθαίνει δὲ τὰ πλεῖστα ἐς τὸ εἴσω μέρος, ἔστι δ' ὅτε καὶ ἐς τὸ ἔξω. ποτὲ δὲ καὶ ἐς τὴν ἰγνύην. τούτων ἁπάντων αἱ μεταβολαὶ οὐ χαλεπαὶ, ἀλλὰ τὰ μὲν ἔξω καὶ ἔσω ὀλισθαίνοντα, καθῆσθαι μὲν χρὴ τὸν ἄνθρωπον ἐπὶ χαμαιζήλου τινός. τὸ δὲ σκέλος ἀνωτέρω ἔχειν μὴ μὴν πολλῷ.

Καθ' ἃ μέρη μᾶλλον ἡ διάρθρωσις ἔσφιγκται, κατὰ ταῦθ' ἧττον ὀλισθαίνει. τελεώτατα μὲν οὖν ἔσφιγκται τὰ πρόσω μέρη, καθ' ἃ καὶ ἡ μύλη. καλοῦσι δὲ αὐτὴν εἰκότως ἔνιοι τῶν ἰατρῶν ἐπιγονατίδα καθόλου τοῦ γόνατος ἐπικειμένην. αὐτὴν δὲ ταύτην ἐπιπεφυκώς τις ἔξωθεν τένων πλατὺς σφίγγει, τὴν ἀρχὴν ἐκφύσεως ἔχων ἐκ τῶν προσθίων τοῦ μηροῦ δεσμῶν, ὑπερβαίνων τε τὴν μύλην ὅλην ἐπιφυόμενος τῆς κνήμης ἀρχῇ. τὸ μὲν πρόσω μέρος τῆς κατὰ γόνυ διαρθρώσεως, διά τε τὴν μύλην τόν τε εἰρημένον τένοντα καταφυόμενον, ὡς ἔπειτ' εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς κνήμης ἀκριβῶς ἔσφιγκται. κατὰ δὲ εἰς τὸ ὀπίσω μέρος τῆς διαρθρώσεως ἡ κεφαλὴ τοῦ κάμπτοντος τὴν κνήμην μυὸς τοῦ μηροῦ δι' ἣν ἀκριβῶς στρογγύλον τὸ ταύτης μέρος σφίγγει τῆς διαρθρώσεως. οὗτος ὁ μῦς αὐτὸς μὲν σμικρός ἐστι, καὶ διὰ τοῦτ' ἔλαθε τοὺς ἀνατομικοὺς ἐγκατακρυπτόμενος τῇ διαρθρώσει. παχυτάτην δὲ ἔχει τὴν κεφαλὴν συνδέσμῳ οὖσαν ἰσχυροτάτῳ. ὑπόλοιποι δέ εἰσι δύο χῶραι τῆς κατὰ γόνυ διαρθρώσεως, ἥ τ' ἔξω, καὶ ἡ εἴσω, οὐδὲν ἔχουσαι τοιοῦτον εἰς φυλακὴν, οἵαν ἥ τε πρόσω καὶ ἡ ὀπίσω. διὰ τοῦτ' οὖν ὀλισθάνειν πέφυκεν ὁ μηρὸς εἰς ταύτας, καὶ μᾶλλον εἰς τὴν εἴσω, ὅτι μᾶλλον ἄσφιγκτος αὕτη.

Κατάτασις δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πουλὺ μετρίη ἀρκέει. τῇ μὲν κατατείνειν τὴν κνήμην, τῇ δὲ ἀντιτείνειν τὸν μηρόν.

Τὴν κατάτασιν εἰπὼν σαφῶς τὴν ἐμβολὴν οὐ προσέγραψεν ὡς σαφῆ γιγνώσκοντι ἡμῶν ὡς καθόλου τοῦτ' ἐπὶ πάσης ἐμβολῆς, ὡς ἐπὶ τἀναντία μέρη τῆς ἐκπτώσεως ἀπωθεῖσθαι προσήκει τὸ ἐκπεπτωκὸς ἄρθρον. ἔνθα δὲ βαλλόντων ὑπεροχή τις οὐ προμήκης ὅσου εἰς ὑπεραιώρησιν, τό, τε ἐμβληθησόμενον ὅσον κατατάξαι προσήκει. τὴν διδασκαλίαν οὐ παραλείπει γράφειν αὐτὸς ὡς ἐπὶ τῆς κατ' ἀγκῶνα διαρθρώσεως ἐποίησεν. ἀλλ' οὐδέν γε κατὰ τὸ γόνυ καὶ τὴν ἰγνύαν ἐκπτώσεως οὐδ' ὅλως ἐμνημόνευσεν, εἰκὸς λόγῳ τῆς ἔξω τε καὶ ἔσω τὴν ἐμβολὴν ἐχούσης. μετὰ γὰρ τὴν ἀντίτασιν ὡσαύτως γιγνομένην ἀπῶσαι δεῖ τὸ ἐκπεπτωκὸς ἄρθρον εἰς τὴν πρόσω χώραν.

Ἐξήγησις λείπει.

Τὰ δὲ κατὰ τὴν ἀγκῶνα ὀχλωδέστερά ἐστιν τῶν κατὰ τὸ γόνυ καὶ δυσεμβολώτερα, καὶ διὰ τὴν φλεγμονὴν, ἢν μή τις αὐτίκα ἐμβάλλοι. ὀλισθαίνει μὲν γὰρ ἧσσον, ἢ ἐκεῖνα, δυσεμβολώτερα δὲ καὶ δυσθετώτερα, καὶ ἐπιφλεγμαίνει μᾶλλον καὶ ἐπιπωροῦται. ἔστι δὲ καὶ τούτων τὰ μὲν πλεῖστα, σμικραὶ ἐγκλίσιες. ἄλλοτε ἐς τὸ πρὸς τῶν πλευρέων μέρος. ἄλλοτε ἐς τὸ ἔξω. οὐ πᾶν δὲ τὸ ἄρθρον μεταβεβηκὸς, ἀλλὰ μένον τὸ κατὰ τὸ κοῖλον ὀστέον τοῦ ὀστέου τοῦ βραχίονος, ᾗ τὸ τοῦ πήχεος ὀστέον τὸ ὑπερέχον ἔχει. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα, κἢν τῇ ἢ τῇ ὀλισθῇ ῥηΐδιον ἐμβάλλειν καὶ ἀπόχρη ἡ κατάτασις ἡ ἐς τὸ ἰθὺ γινομένη κατ' ἰθυωρίην τοῦ βραχίονος, τὸν μὲν κατὰ τὸν καρπὸν τῆς χειρὸς τείνειν. τὸν δὲ κατὰ τὴν μασχάλην περιβάλλοντα. τὸν δὲ τῇ ἑτέρῃ πρὸς τὸ ἐξεστεὸς ἄρθρον τὸ θέναρ προσβάλλοντα ὠθέειν. τῇ δ' ἑτέρῃ ἀντωθέειν προσβάλλοντα ἐγγὺς τοῦ ἄρθρου. ἐνακούει δὲ οὐ βραδέως ἐμβαλλόμενα, τὰ τοιαῦτα ὀλισθήματα. ἢν πρὶν φλεγμήνῃ ἐμβάλλῃ τις. ὀλισθαίνει δὲ, ὡς ἐπὶ τὸ πουλὺ μᾶλλον ἐς τὸ ἔσω μέρος. ὀλισθαίνει δὲ καὶ ἐς τὸ ἔξω. εὔδηλα δὲ τῷ σχήματι, καὶ πολλάκις ἐμπίπτει τὰ τοιαῦτα, καὶ ἄνευ ἰσχυρῆς κατατάσιος. χρὴ δὲ τῶν ἔσω ὀλισθανόντων τὸ μὲν ἄρθρον ἀπωθέειν ἐς τὴν φύσιν. τὸν δὲ πῆχυν ἐς τὸ καταπρηνὲς μᾶλλον ῥέποντα περιάγειν. τὰ μὲν πλεῖστα ἀγκῶνος τοιαῦτα ὀλισθήματα. ἢν δὲ ὑπερβῇ τὸ ἄρθρον ἢ ἔνθα ἢ ἔνθα ὑπὲρ τὸ ὀστέον τοῦ πήχεος τὸ ἐξέχον ἐς τὸ κοῖλον τοῦ βραχίονος. γίνεται μὲν οὖν ὀλιγάκις τοῦτο. ἢν δὲ γένηται οὐκ ἔτι ὁμοίως ἡ κατάτασις, ἡ ἐς τὴν ἰθυωρίην γινομένη ἐπιτηδείη τῶν τοιουτέων ὀλισθημάτων. κωλύει γὰρ ἐν τῇ τοιαύτῃ κατατάσει τὸ ἀπὸ τοῦ πήχεος ὑπερέχον ὀστέον τὴν ὑπέρβασιν τοῦ βραχίονος. χρὴ τοίνυν τοῖσιν οὕτως ἐκβεβληκόσι τὴν κατάτασιν ποιέεσθαι τοιαύτην, οἵη περ πρόσθεν γέγραπται, ἐπὴν τις ὀστέα βραχίονος κατεηγότα ἐπιδέῃ. ἀπὸ μὲν τῆς μασχάλης, ἐς τὸ ἄνω τείνεσθαι. ἀπὸ δὲ τοῦ ἀγκῶνος αὐτοῦ ἐς τὸ κάτω ἀναγκάζειν. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα ὁ βραχίων ὑπεραιωρηθείη ὑπὲρ τῆς ἑωυτοῦ βαθμίδος. ἢν δὲ ὑπεραιωρηθῇ, ῥηϊδίη ἡ κατάτασις τοῖσι θέναρσι τῶν χειρέων. τὸ μὲν ἐξεστεὸς τοῦ βραχίονος ἐμβάλλοντα ὠθέειν. τὸ δὲ ἐς τὸ τοῦ πήχεος ὀστέον τὸ παρὰ τὸ ἄρθρον ἐμβάλλοντα ἀντωθέειν. τὸν αὐτὸν τρόπον ἀμφω. ἤδη μέν τοι ἡ τοιαύτη κατάτασις τοῦ τοιούτου ὀλισθήματος δικαιοτάτη. ἐμβληθείη δὲ, καὶ ἀπὸ τῆς ἐς ἰθὺ κατατάσιος. ἧσσον δὲ ἢ οὕτω. ἢν δὲ ἐς τοὔμπροσθεν ὀλισθῇ ὁ βραχίων. ἐλαχιστάκις μὲν τοῦτο γίνεται. ἀλλά τι ἂν ἐξαπίνης ἐκπάλησις οὐκ ἐμβάλλοι. πολλὰ γὰρ καὶ παρὰ τὴν ἐοικυῖαν φύσιν ἐμπίπτει. κἢν μέγα τι ᾖ τὸ κωλῦον. ταύτῃ δὲ τῇ ἐκπαλήσει μέγα τι τὸ ὑπερβαινόμενον τὸ ὑπὲρ τὸ παχύτερον τῶν ὀστέων καὶ τῶν νεύρων συντονίη κατάτασις. ὅμως δὲ δή τισιν ἐξεπάλησε. σημεῖον δὲ τοῖς οὕτως ἐκπαλήσασιν. οὐδὲν γὰρ χρῆμα τοῦ ἀγκῶνος κάμψαι δύνανται. εὔδηλον δὲ καὶ τὸ ἄρθρον ψαυόμενον. ἢν μὲν οὖν μὴ αὐτίκα ἐμβληθῇ ἰσχυραὶ καὶ βίαιοι φλεγμοναὶ καὶ πυρετώδεες γίνονται. ἢν δὲ δὴ αὐτίκα τις παρατύχῃ εὐέμβολον. χρὴ δὲ ὀθόνιον σκληρὸν εἱλιγμένον ὀγκώσει μὴ μέγα ἐνθέντα πλάγιον ἐς τὴν καμπὴν τοῦ ἀγκῶνος ἐξαπίνης ξυγκάμψαι τὸν ἀγκῶνα, καὶ προσαγαγεῖν ὡς μάλιστα τὴν χεῖρα πρὸς τὸν ὦμον. ἱκανὴ μὲν οὖν αὕτη ἡ ἐμβολὴ τοῖσιν οὕτως ἐκπαλήσασιν. ἀτὰρ καὶ ἐς τὸ ἰθὺ κατάτασις, δύναται εὐθετίζειν τοῦτον τὸν τρόπον τῆς ἐμβολῆς, τοῖσι

μέντοι θέναρσι τῆς χειρὸς χρή. τὸν μὲν ἐμβάλλοντα ἐς τὸ τοῦ βραχίονος ὑπερέχον τὸ παρὰ τὴν καμπὴν ὄπισθεν ἀπω-
θέειν. τὸν δέ τινα κάτωθεν ἐς τὸ τοῦ ἀγκῶνος ὀξὺ ἐμβάλλοντα ἄνω θέειν ἐς τὴν ἰθυωρίην τοῦ πήχεος ῥέποντα.
δύναται δὲ ἐν τουτέῳ τῷ τρόπῳ τῆς ὀλισθήσιος κἀκείνη ἡ κατάτασις ἡ πρόσθεν γεγραμμένη ὡς χρὴ κατατεί-
νειν τὰ ὀστέα τοῦ βραχίονος κατεηγότα, ἐπὴν μέλλωσιν ἐπιδεῖσθαι. ἐπὴν δὲ κατατάθῃ οὕτω χρὴ τοῖσι θέναρσι
τὰς προσβολὰς ποιέεσθαι, ὥσπερ καὶ πρόσθεν γέγραπται. ἢν δὲ ἐς τοὔπισθεν βραχίων ἐκπέσῃ, ὀλιγάκις δὲ τοῦτο
γίνεται, ἐπωδυνώτατον δὲ τοῦτο πάντων καὶ πυρετωδέστατον ξυνεχέων πυρετῶν καὶ ἀκρητοχόλων θανατω-
δέων καὶ ὀλιγημερέων. οἱ τοιοῦτοι ἐκτανύειν οὐ δύνανται. ἢν μὲν οὖν αὐτίκα παρατύχῃς βιάσασθαι χρὴ ἐκτα-
νύσαντα τὸν ἀγκῶνα, καὶ αὐτόματον ἐμπίπτει. ἢν δὲ γε φθάσῃ πυρετήνας, οὐκ ἔτι χρὴ ἐμβάλλειν. κατατείνει
γὰρ ἂν ἡ ὀδύνη ἀναγκαζομένου. ὡς δὲ ἐν κεφαλαίῳ εἰρῆσθαι, οὐδ᾽ ἄλλο χρὴ ἄρθρον πυρεταίνοντι ἐμβάλλειν. ἥ-
10 κιστα δὲ ἀγκῶνα. ἔστι δὲ καὶ ἄλλα σινέα κατ᾽ ἀγκῶνα καὶ ὀχλώδεα. τοῦτο μὲν εἰ τὸ παχύτερον ὀστέον ἐστὶν ὅτι ἐκινήθη ἀπὸ
τοῦ ἑτέρου καὶ οὔτε ξυγκάμπτειν, οὔτε κατατανύειν ὁμοίως δύναται. δῆλον δὲ γίνεται ψαυόμενον κατὰ τὴν ξύγ-
καμψιν τοῦ ἀγκῶνος παρὰ τὴν διαχάδα τῆς φλεβὸς τὴν ἄνωθεν τοῦ μυὸς τείνουσαν. οἷσι δὲ τὸ τοιοῦτον οὐκ ἔτι ῥηΐ-
διον ἐς τὴν ἑωυτοῦ φύσιν ἀγαγεῖν. οὐδὲ γὰρ ἄλλην οὐδὲ μίαν ἐπίδοξον ξυμφυάδα κοινὴν δύο ὀστέων κινηθεῖσαν ἐς τὴν
ἀρχαίην φύσιν ἱδρυνθῆναι. ἀλλ᾽ ἀνάγκη ὄγκον ἴσχειν τὴν διάστασιν. ὡς δ᾽ ἐπιδεῖν χρὴ ἐν ἄρθρῳ ἐν τῇ κατὰ σφυρὸν
ἐπιδέσει εἴρηται. ἔστι δ᾽ οἷσι κατήγνυται τοῦ πήχεος τὸ ὀστέον τὸ ὑποτεταγμένον τῷ βραχίονι. ὅτε μὲν τὸ χονδρῶ-
δες αὐτοῦ ἀφ᾽ οὗ πέφυκεν ὁ τένων ὄπισθεν τοῦ βραχίονος, καὶ ἐπὴν τοῦτο κινηθῇ πυρετῶδες, καὶ κακόηθες γίνεται,
τὸ μέντοι ἄρθρον μένει ἐν τῇ ἑωυτοῦ χώρῃ. ἴσως γὰρ ἡ βάσις αὐτέου ταύτῃ ὑπερέχει. ὅταν δὲ ἀπαγῇ ταύτῃ ἡ ὑ-
περέχει ἡ κεφαλὴ τοῦ βραχίονος πλανωδέστερον τὸ ἄρθρον γίνεται, ἢν παντάπασιν ἀπαυλισθῇ. ἀσινέστερα
δὲ ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰρῆσθαι πάντα τὰ κατηγνύμενα τῶν ὀστέων ἐστὶν, ἢ οἷσι τὰ μὲν ὀστέα οὐ κατάγνυται, φλέ-
20 βες δὲ καὶ νεῦρα ἐπίκαιρα ἀμφιβλᾶται, ἐν τούτοισι τοῖσι χωρίοισιν. ἐγγυτέρω γὰρ θανάτου πελάζει ταῦτα ἢ
ἐκεῖνα. ἢν ἐκπυρωθῇ ξυνεχεῖ πυρετῷ. ὀλίγα γε μὲν τὰ τοιαῦτα κατήγματα γίνεται. ἔστι δ᾽ ὅτε αὐτὴ ἡ κεφα-
λὴ τοῦ βραχίονος κατὰ τὴν ἐπίφυσιν κατάγνυται. οὕτω δὲ δοκέω κακοσινώτερον εἶναι πολλῷ, πολλῷ τι
εὐηθέστερον τῶν κατ᾽ ἀγκῶνα σινέων ἐστίν. ὡς μὲν οὖν ἕκαστα τῶν ὀλισθημάτων ἁρμόσει ἐμβάλλειν μάλιστα ἰητρείην
γέγραπται. καὶ ὅτι παραχρῆμα ἐμβάλλειν μάλιστα ἄρθροις ξυμφέρει διὰ τὸ ταχέως τῆς φλεγμονῆς τῶν νεύρων.
καὶ γὰρ ἢν ἐκπεσόντα αὐτίκα ἐμπέσῃ, ὁμοίως φιλέει τὰ νεῦρα ξυντασιν ποιέεσθαι, καὶ κωλύει ἐπὶ πόσον χρό-
νον τήν τε ἔκτασιν ὅσην περ φιλέει ποιέεσθαι, τήν τε ξύγκαμψιν. ἰητρεύειν δὲ πάντα παραπλησίως ταῦτα ξυμ-
φέρει, καὶ ὁκόσα ἄγνυται, καὶ ὁκόσα διΐσταται, καὶ ὁκόσα ὀλισθαίνει. πάντα γὰρ χρὴ ὀθονίοισι πολλοῖσι καὶ σπλή-
νεσι καὶ κηρωτῇ ἰητρεύειν, ὥσπερ καὶ τἄλλα κατήγματα. τὸ δὲ σχῆμα τοῦ ἀγκῶνος ἐν τούτοισι δὲ καὶ παντάπα-
σι δεῖ τοιοῦτον ποιέεσθαι, οἷόν περ ὅσον βραχίων ἐπεδεῖτο κατεαγείς, καὶ πῆχυς. κοινότατον μὲν γὰρ τοῦτο τοῖσιν
30 ὀλισθήμασι καὶ τοῖσι κινήμασι καὶ τοῖσι κατήγμασι τοῦτο τὸ σχῆμά ἐστι. κοινότατον δὲ πρὸς τὴν ἔπειτα διά-
τασιν, καὶ τὸ ἐκτανύειν ἑκάστα, καὶ ξυγκάμπτειν. ἐντεῦθεν γὰρ ὁδοὶ ἐς ἀμφότερα παραπλήσιοι. εὐοχώτατον δὲ
καὶ εὐκατάληπτον αὐτῷ τῷ κάμνοντι τοῦτο τὸ σχῆμα. ἔτι δὲ πρὸς τούτοις εἰ ἄρα κρατηθείη ὑπὸ τοῦ πωρώματος.
εἰ μὲν ἐκτεταμένη ἡ χεὶρ κρατηθείη, κρέσσων ἂν εἴη μὴ προσιοῦσα. πολλῷ μὲν γὰρ κώλυμα εἴη. ὠφελείη δὲ ὀλί-
γον. εἰ δ᾽ αὖ ξυγκεκαμμένη, μᾶλλον εὔχρηστος ἂν εἴη. πολλῷ δὲ εὐχρηστοτέρη εἴη τὸ διὰ μέσου σχῆμα ἔχουσα πωρω-
θείη κρέσσων. τὰ μὲν περὶ τοῦ σχήματος τοιαῦτα. ἐπιδεῖν δὲ χρὴ τήν τε ἀρχὴν τοῦ πρώτου ὀθονίου βαλλόμενον κα-
τὰ τὸ βλαφθὲν ἤν τε κατεαγῇ, ἤν τε ἐκστῇ, ἤν τε διαστῇ. καὶ τὰς περιβολὰς τὰς πρώτας κατὰ τούτου ποιέ-
εσθαι, καὶ ἐρηρείσθω μάλιστα ταύτῃ. ἔνθεν δὲ καὶ ἔνθεν ἧσσον. τὴν δὲ ἐπίδεσιν κοινὴν ποιέεσθαι χρὴ τοῦ τε πήχεος
καὶ τοῦ βραχίονος, καὶ ἐπὶ πουλὺ πλέον ἑκάτερον ἢ ὡς οἱ πλεῖστοι ποιέουσιν, ὅκως ἐξαρίαται ὡς μάλιστα ἀπὸ τοῦ
σίνεος τὸ οἴδημα ἔνθεν καὶ ἔνθεν. προσπεριβαλλέσθω δὲ καὶ τὸ ὀξὺ τοῦ πήχεος ἤν τε σίνος κατὰ τοῦτο ᾖ, ἤν τε
40 μὴ, ἵνα τὸ οἴδημα ἐνταῦθα περὶ αὐτὰ ξυλλέγηται. περιφεύγειν δὲ χρὴ ἐν τῇ ἐπιδέσει, ὅκως μὴ κατὰ τὴν καμ-
πὴν πολλῷ τοῦ ὀθονίου ἠθροισμένον ἔσται ἐκ τῶν δυνατῶν. πεπιέχθαι δὲ κατὰ τὸ σίνος ὡς μάλιστα, καὶ τἄλλα
καταλαβέτω αὐτὸν περὶ τῆς πιέξιος καὶ τῆς χαλάσιος. ταῦτα καὶ κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἕκαστα, ὥσπερ τῶν
ὀστέων τῶν κατεηγότων ἐν τῇ ἰητρείῃ πρόσθεν γέγραπται. καὶ αἱ μετεπιδέσιες διὰ τρίτης ἔστωσαν. χαλαρὰ δὲ δο-
κέέτω τῇ τρίτῃ ὥσπερ καὶ τότε καὶ νάρθηκας προσπεριβάλλειν ἐν τῷ ἱκνευμένῳ χρόνῳ. οὐδὲν γὰρ ἀπὸ τρό-
που. καὶ τοῖσι τὰ ὀστέα κατεηγόσι, καὶ τοῖσι μὴ, ἢν μὴ πυρεταίνῃ. ὡς χαλαρωτάτους δὲ τοὺς μὲν, ἀπὸ τοῦ βραχίονος
κατατεταμένους. τοὺς δὲ, ἀπὸ τοῦ πήχεος κειμένους. ἔστωσαν δὲ μὴ παχέες οἱ νάρθηκες. ἀνάγκαιον δὲ καὶ ἀνί-
σους αὐτοὺς εἶναι ἀλλήλοισιν. παραλλάσσειν δὲ παρ᾽ ἀλλήλους. ἢ ἂν ξυμφέρει τεκμαιρόμενον πρὸς τὴν ξύγ-
καμψιν. ἀτὰρ καὶ τῶν σπληνῶν τὴν πρόσθεσιν τοιαύτην χρὴ ποιέεσθαι. ὥσπερ καὶ τῶν ναρθήκων εἴρηται.
ὀγκηροτέρους δὲ ὀλίγῳ κατὰ τὸ σίνος προστιθέναι. τοὺς δὲ χρόνους τοὺς ἀπὸ τῆς φλεγμονῆς τεκμαίρεσθαι, καὶ
50 ἀπὸ τῶν πρόσθεν γεγραμμένων.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΑΡΘΡΩΝ ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Ὅτι μὲν τὸ βιβλίον ἕπεται τῷ περὶ ἀγμῶν, εἴρηται μὲν ἤδη καὶ διὰ τῶν εἰς ἐκεῖνο γεγραμμένων ὑπομνημάτων. εἰρήσεται δὲ καὶ νῦν ἐπὶ βραχὺ, πρῶτον μὲν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἑκατέρου τῶν βιβλίων, δῆλον. ἐν ἐκείνῳ μὲν γὰρ οὕτως ἄρχεται. ἐχρῆν τὸν ἰητρὸν τῶν ἐκπτωσίων καὶ καταγμάτων, ὡς ἰθυτάτας τὰς κατατάσιας ποιέεσθαι, μηνύων σαφῶς, ὅτι περὶ καταγμάτων αὐτῷ καὶ ἐξαρθρημάτων, ὁ λόγος ἐστὶ. κατὰ δὲ τοῦτο πάλιν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ, τὸν δὲ σύνδεσμον ἔγραψεν, ἐπὶ προειρημένῳ μέν τινι πάντως λεγόμενον. ἀρχόμενον δ' οὐδέποτε λόγου. καίτοι τινὲς εἰς τοσοῦτον ἥκουσι σοφίας, ὥς τε τοῦ Ξενοφῶντος οἰκονομικῶν μνημονεύειν, οἰόμενοι μαρτυρεῖν αὐτοῖς ἔθος εἶναι τοῖς παλαιοῖς ἐν ἀρχῇ λόγου χρῆσθαι τῷδε τῷ συνδέσμῳ. διὰ τοῦτο φασὶν ἄρξασθαι τὸν Ξενοφῶντα τοῦ συγγράμματος οὕτως. » ἤκουσα δέ ποτε αὐτοῦ φησὶ καὶ περὶ οἰκονομίας τοιάδε μοι διαλεγομένου. μὴ γιγνώσκοντες ὅτι τὸ βιβλίον τοῦτο τῶν σωκρατικῶν ἀπομνημονευμάτων ἐστὶ τὸ ἔσχατον. ἀλλ' ἐπειδή γε τούτοις αὐτὴ τῶν πραγμάτων ἡ διδασκαλία τὴν ἀκολουθίαν ἐνδείκνυται τῷ περὶ τῶν ἄρθρων συγγράμματι πρὸς τὸ περὶ τῶν ἀγμῶν. ἐπαγγειλάμενος γὰρ ἐν ἐκείνῳ περὶ τῶν ἐμπτώσεών τε καὶ καταγμάτων ἐρεῖν, ὅσα μὴ διῆλθεν ἐν αὐτῷ, κατὰ τοῦτο προσέθηκεν, ὡς μηδὲν λείπειν τῇ πραγματείᾳ διὰ τοῦτο. διὸ καί τινας ἔφην οὐχ ὑπ' αὐτοῦ λέγειν Ἱπποκράτους εἰς δύο βιβλία τετμῆσθαι τὴν ὅλην πραγματείαν, ἀλλ' ὑπ' ἐκείνου μὲν ἓν γράφεσθαι βιβλίον, ἐπιγραφὲν ὑπ' αὐτοῦ κατ' ἰητρεῖον. ὕστερον δὲ ὑπ' ἄλλου τινὸς εἰς δύο τμηθῆναι διὰ τὸ μέγεθος. ὅτι δὲ οὐδὲν οὔτ' ἐξαρθρήματος εἶδος, οὔτε κατάγματος ὑπελείπετο, πλὴν τὰ περὶ κεφαλὴν γινόμενα, τῷ ἄλλο ἐπ' ἐκείνοις σύγγραμμα ποιήσασθαι, δῆλον δὴ ἀναμνησθέντι σοι τῶν τ' ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν ὑπ' αὐτοῦ διδαχθέντων, ὧν τε ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ μέλλει διελθεῖν. ἐν μὲν οὖν τῷ περὶ ἀγμῶν, ἔγραψε περὶ πήχεος, καὶ βραχίονος, καὶ κνήμης, καὶ μηροῦ κατεαγότων. εἶτ' ἐξῆς περὶ τῶν ἐν ποδὶ, καὶ ἄκρᾳ χειρί. κἄπειτα περὶ τῶν μεθ' ἕλκους, καὶ ὅσα γυμνοῦνται τῶν ὀστῶν. εἶτα περὶ τῶν κατὰ γόνυ, καὶ κατ' ἀγκῶνα πάντων. ὑπελείπετο οὖν ἔτι τῶν μὲν ἄρθρων, τὸ κατ' ὦμον, κατὰ τ' ἰσχίον, καὶ γόνυ, καὶ ῥάχιν. τῶν καταγμάτων δὲ, τὰ κατὰ τὰς πλευρὰς καὶ γένυν καὶ ῥῖνα καὶ ὦτα. περὶ ὧν ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ διῆλθεν. ἀλλὰ καὶ περὶ διαστάσεως ὀστῶν, καὶ περὶ θλασμάτων τῶν περὶ τὰ ἄρθρα κατ' ἀμφότερα τὰ βιβλία διαλεγόμενος, εἴ τι παρέλιπεν ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν, ἐνταῦθα προσέθηκεν, ὥς τε μηδὲν ὅλως ἐνταῦθα λείπεσθαι ἔτι, μήτε κατάγματος εἶδος, μήτε ἐξαρθρήματος, μήτε διαστάσεως ὀστῶν. εἴρηται δὲ καὶ περὶ τῶν θλασμάτων ὅσα γίνεται περί τε τοὺς μύας, καὶ τὰς φλέβας, καὶ τὰ νεῦρα. καὶ τἄλλα μὲν οὖν ὡς ἔφην ἱκανὰ τὴν ἀκολουθίαν ἐπιδεῖξαι τοῦδε τοῦ βιβλίου πρὸς τὸ περὶ ἀγμῶν. ἀλλὰ καὶ τὸ μηχάνημα συμβουλεύσας ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ παρασκευάσασθαι ἐν μεγάλῃ πόλει μέλλουσιν ἰατρεύειν, ἐνταῦθα τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ σύμπασαν ἔγραψεν, ἅμα τῷ καὶ ἀναμιμνήσκειν αὐτὸν ἡμᾶς, ὅτι καὶ πρόσθεν ὑπὲρ αὐτοῦ λόγον ἐποιήσατο. καλοῦσι δὲ τὸ μηχάνημα τοῦτο βάθρον Ἱπποκράτειον οἱ μετ' αὐτὸν ἰατροί. ὅτι μὲν οὖν ἕπεται τὸ βιβλίον τοῦτο τῷ περὶ τῶν ἀγμῶν, ἀρκείτω ταῦτα. πρὸς δὲ τὴν ἐξήγησιν ἴωμεν αὐτοῦ, τοσοῦτον προειπόντες ἔτι, ὃ καὶ ἐπὶ τῆς τοῦ περὶ ἀγμῶν ἐξηγήσεως προείπομεν, ὡς ἐστὶν ἡ ἑρμηνεία τοῦ Ἱπποκράτους ἱκανῶς σαφὴς, ἐλαχίστης ἐξηγήσεως δεομένη, τῷ τὰ πρῶτα μαθήματα μεμαθηκότι, καὶ εἰθισμένῳ λέξεως ἀκούειν ἀνδρὸς παλαιοῦ. καὶ εἴ τις οὕτως παρεσκευασμένος ἐπ' ἀνθρωπείων ὀστῶν θεάσαιτο τὰς κατὰ τὰς διαρθρώσεις συνθέσεις, ἢ πάντως γε ἐπὶ πιθηκείων, ἔτι μᾶλλον αὐτῷ σαφῆ φανεῖται τὰ κατὰ τοῦτο τὸ βιβλίον. εἰ δὲ καὶ μυῶν ἀνατομῆς ἐμπείρως ἔχοι, καὶ ἄλλως εἴη φύσει συνετὸς, οἶδ' ὅτι καὶ τούτῳ πολλὰ τῶν ἐν τοῖσδε τοῖς ὑπομνήμασι γεγραμμένων φανεῖται περιττὰ, φθάνοντι νοεῖν τὴν λέξιν τοῦ παλαιοῦ, καὶ πρὸ τῶν ἐμῶν ἐξηγήσεων. ἀλλ' ἐπεὶ μὴ μόνον τοῖς τοιούτοις ὑπομνήματα γράφομεν, ἄμεινον εἶναι μοι δοκεῖ τῶν ἄλλων στοχαζομένῳ, εἰ καὶ βραχεῖά τις ἀσάφεια φαίνοιτο, μὴ παρέρχεσθαι ταύτην.

Ὤμου δὲ ἄρθρον ἕνα τρόπον οἶδα ὀλισθάνον τὸν ἐς τὴν μασχάλην.

Ὅτι τῶν διαρθρουμένων ὀστῶν ἀλλήλοις ἄρθρον ὀνομάζειν εἴωθεν, οὐ τὴν ὑποδεχομένην κοιλότητα τὸ τοῦ πλησιάζοντος ὀστοῦ πέρας, ἀλλ' αὐτὸ τὸ πέρας, εἴρηται μὲν κατὰ τὸν ἔμπροσθεν ἤδη λόγον. ἀναμεμνήσθω δὲ καὶ νῦν, ὅτι κεφαλὴν ἀξιόλογον ὁ βραχίων ἔχων οὐ πάνυ βαθείᾳ κοιλότητι, διαρθροῦται τῷ πέρατι τοῦ τῆς ὠμοπλάτης αὐχένος ἐπικείμενος, καὶ ὅτι τὰ τοιαῦτα πράγματα. ποτὲ μὲν οὕτως εἴωθεν ἑρμηνεύειν ὡς νῦν εἴρηκεν, ὤμου δὲ ἄρθρον. ἐνίοτε δὲ, οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὡς εἰ τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον εἰρήκει, καθάπερ ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν τό τε κατὰ γόνυ πολλάκις εἶπε. ἕνα δὲ τρόπον, ὅπερ ἐστὶ διαφορὰν μίαν, εἰδέναι φησὶ τοῦ κατὰ τοῦτο τὸ ἄρθρον ὀλισθήματος. εἰ δ' ὀρθῶς λέλεκται τοῦτ' αὐτῷ κατὰ τὸν ἐφεξῆς λόγον ἐπισκεψόμεθα.

Ἄνω δὲ, οὐδέποτε εἶδον, οὐδὲ ἐς τὸ ἔξω.

Τῆς κατὰ τὸν ὦμον διαρθρώσεως ἡ κοιλότης, ἣν ἐπὶ τῷ πέρατι τοῦ τῆς ὠμοπλάτης αὐχένος ἔφην ὑπάρχειν, εἰς τὸ πρόσω τέτραπται μέρος, ὥσθ' ὅταν ἀνατείνῃ τις τὸν βραχίονα καταλαμβάνειν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἅπαν ἀκριβῶς τὸ κοῖλον. ἁπάσης δὲ διαρθρώσεως ἐξ τῶν πέριξ χωρῶν οὐσῶν, τῆς ἄνω καὶ κάτω καὶ πρόσω καὶ ὀπίσω, καὶ ἔξω καὶ εἴσω. εἰ μὲν ἀκριβῶς ἄνω τοῦ κατ' ὦμον ἄρθρου, τὸ σαρκῶδες ἐπιβεβλημένον ἔχει * τοῦ δελτοειδοῦς ὑπό τινων ὀνομαζομένου μυός. ἡ δ' ὡς πρὸς τὸν τράχηλον ἐκκλινομένη τὴν ῥάχιν τῆς ὠμοπλάτης, ᾗ τῆς κλειδὸς ζευγνυμένης τὸ καλούμενον ἀκρώμιον γίνεται. κατὰ δὲ τὴν ἔξω χώραν ἐστὶ. ἡ ἀπόφυσις

τῆς ὠμοπλάτης, ἣν διὰ τὸ σχῆμα τινὲς μὲν, ἀγκυροειδῆ προσαγορεύουσιν· ἄλλοι δὲ, κορακοειδῆ. αὕτη μὲν οὖν κωλύει τὴν εἰς τοῦτο τὸ μέρος ἔκπτωσιν τοῦ ἄρθρου. τὴν δ' ὀπίσω τίς ἂν ἡμῶν ἐννοῆσαι δύναιτο τῆς ὠμοπλάτης ἐνταῦθα κειμένης. λοιποὶ τοίνυν ἀφρούρητοι τόποι, τέσσαρες ὄντες εἰσὶν εἰς οὓς ἐνδέχεσθαι δύναται τὸ ἄρθρον ἐκπίπτειν, ὧν ἁπάντων ἐμνημόνευσε. τοῦ μὲν κάτω, κατ' αὐτοῦ τοῦ βιβλίου τὴν ἀρχὴν, εἰπών. ὤμου δὲ ἄρθρον ἕνα τρόπον οἶδα ὀλισθαῖνον τὸν εἰς τὴν μασχάλην. τῶν λοιπῶν δὲ τριῶν, ὀνομαστὶ πρώτου μὲν, τοῦ ἄνω. δευτέρου δὲ, τοῦ ἔξω. τρίτου δὲ, τοῦ πρόσω. προσέχωμεν οὖν τὸν νοῦν τίνα λέγει περὶ τῶν δύο τρόπων, ὧν ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει προεχειρίσατο.

Οὐ μέντοι διισχυριείω γε, εἰ ὀλισθαίνοι ἂν, ἢ οὔ, καίπερ ἔχων περὶ αὐτοῦ, ὅ,τι λέγω, ἀτὰρ, οὐδὲ ἐς τὸ ἔμπροσθεν οὐδέπω ὄπωπα οὐδὲ τοῦτο ὅτι ἔδοξέ μοι ὠλισθηκέναι, τοῖσι μέντοι ἰατροῖσι δοκέει κάρτα ἐς τοὔμπροσθεν ὀλισθαίνειν, καὶ μάλιστα ἐξαπατῶνται ἐν τούτοισιν, ὧν ἂν φθίσις καταλάβῃ τὰς σάρκας τὰς περὶ τὸ ἄρθρον τε καὶ τὸν βραχίονα. φαίνεται γὰρ ἐν τοῖσι τοιούτοισι πάντα πάσιν ἡ κεφαλὴ τοῦ βραχίονος, ἐξέχουσα ἐς τοὔμπροσθεν. ἐγὼ δέ ποτε τὸ τοιοῦτον οὐ φὰς ἐκπεπτωκέναι ἤκουσα φλαύρως ὑπό τε τῶν ἰατρῶν, ὑπό τε τῶν δημοτέων διὰ τοῦτο τὸ πρῆγμα, ἐδόκεον γὰρ αὐτοῖσιν ἠγνοηκέναι, μοῦνος, οἱ δὲ ἄλλοι πάντες ἐγνωκέναι, καὶ οὐκ ἠδυνάμην αὐτοὺς ἀναγνῶσαι, εἰ μὴ μόλις ὅτι τὸ δ' ἐστὶ τοιόνδε.

Δύο τρόπους ὀλισθήματος εἰρηκὼς, τόν τε ἄνω καὶ τὸν ἔξω. καὶ ἀποφηνάμενός γε περὶ ἀμφοτέρων ὡς οὐδέτερον αὐτῶν ἑωρακὼς εἴη, μετὰ ταῦτα προσέγραψε τὴν νῦν ἡμῖν προκειμένην λέξιν ὡς περὶ ἀμφοῖν διαλεγόμενος. ἀλλά τό γε προσκείμενον αὐτῇ κατὰ τὸ τέλος ἔνθα φησὶ, καίτοι ἔχων περὶ αὐτοῦ ὅ,τι λέγω, δοκεῖ φανερῶς ὑπὲρ θατέρου τῶν προειρημένων εἰρῆσθαι. περὶ γὰρ ἀμφοτέρων εἴπερ ἐβούλετο λέγειν, οὐκ ἂν εἶπεν οἰκείως, αὐτοῦ. μήτ' οὖν περὶ μόνης τῆς ἔξω διαφορᾶς ποιεῖται τὸν λόγον. ἐκείνῃ γὰρ ἐπενήνεκται, τὸ, καίτοι ἔχων περὶ αὐτοῦ, ὅτι λέγω. δύναται γε μὴν ὥς τινες ἤκουσαν ἐν σχήματι λέξεως εἰρῆσθαι παλαιῷ περὶ τῶν τρόπων ἀμφοτέρων, ὡς εἰ καὶ οὕτως ἐγεγράφει. καίτοι ἔχων περὶ τούτου τοῦ πράγματος ὅτι λέγω. ἔνιοι δὲ ἐγχωρεῖν φασὶν ἡμαρτῆσθαι τὴν λέξιν, οὐκ ὀρθῶς γράψαντος τοῦ πρώτου βιβλιογράφου. κἄπειτα μηδενὸς αὐτὴν ἐπανορθῶσαι τολμήσαντος, ἄχρι δεῦρο διαφυλαχθῆναι τὴν ἁμαρτίαν. ἔστω δὲ καθ' ἕν τι τῶν ἀντιγράφων εὑρεῖν οὕτως γεγραμμένον. καίτοι ἔχων περὶ αὐτῶν ὅτι λέγω. μεταγράψαι δηλονότι τολμήσαντος τινὸς, τὴν ἐναντίως τοῖς ἄλλοις εὑρισκομένην γραφήν. ἀλλ' εἴτε περὶ ἀμφοτέρων τῶν τρόπων, εἴτε περὶ θατέρου μόνου φησὶν οὐκ ἔχειν ἰσχυρίσασθαι, καλὸν δὴ ἡμᾶς ἐστὶ περὶ ἀμφοτέρων ἐπισκέψασθαι, τοσοῦτον ἔτι περὶ τῆς λέξεως αὐτοῦ προειπόντας, ὡς τὸ, ἰσχυριείω δηλοῖ τὸ ἰσχυριστικῶς ἔχω. παραπλησίως τῷ ὀψείω δηλοῦντι καὶ αὐτῷ τὸ ὀπτικῶς ἔχω. παρ' ὃ καὶ ὅμηρος ἐποίησε τὴν ὀψείοντος φωνὴν, σημαίνων κἀκείνης δι' αὐτῆς τοὺς ὀπτικῶς ἔχοντας. ἔνθα φησί. τῷ ῥ' οἵγ' ὀψείοντες αὐτοῖς καὶ πολεμίοις. διὰ τί γοῦν ἔφη καίτοι δυνάμενός τι λέγειν οὐκ ἐθέλειν εἰπεῖν, ἐπισκεψώμεθα, πρότερον ἐπινοήσαντες αὐτοὶ, τίνα ποτ' ἐστὶν ἃ λέγειν ἐδύνατο. δῆλον γὰρ ὡς ἐκ τῆς τῶν μερῶν φύσεως ἤμελλεν εὕρεσις αὐτῶν τῶν λεχθησομένων ἐγίνετο ἂν, εἴπερ ὅλως ἠξίωσεν εἰπεῖν τι. τὴν κατασκευὴν δὲ αὐτῶν ἀκριβῶς ἔχει ὑφ' ἡμῶν δεδειγμένην, ἔν τε τῷ περὶ ὀστῶν βιβλίῳ, καὶ τῇ τῶν μυῶν ἀνατομῇ. καὶ δηλονότι, κἂν ταῖς ἀνατομικαῖς ἐγχειρήσεσιν. ἡ γὰρ ἀρτηριῶν καὶ φλεβῶν καὶ νεύρων φύσις οὐδὲν εἰς τὰ παρόντα χρήσιμος. ἐπειδὴ τὰ κατὰ τὰς ἐκπτώσεις τῶν ἄρθρων ἅπαντα συμπτώματα γίνεταί τε καὶ κωλύεται, διά τε τὰ τῶν ὀστῶν ἄρθρα, καὶ τοὺς περιέχοντας αὐτὰ μύας, οὐδὲν εἰς αὐτὰ συντελούντων, ἢ κωλυόντων οὔτε τῶν ἀρτηριῶν, οὔτε τῶν νεύρων, ἢ τῶν φλεβῶν. αὐτίκα γέ τοι τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον πάντων τῶν ἄλλων ἑτοιμότερον ἐκπίπτει, διότι τε μονοειδές ἐστι, καὶ ἁπλοῦν, οὐχ ὥσπερ τὸ κατὰ γόνυ διπλοῦν, ἢ τὸ κατ' ἀγκῶνα ποικιλόν τε καὶ οὔποτε ἁπλοῦν, ὅτι τε τοῦ βραχίονος ἡ κεφαλὴ μεγάλη τ' οὖσα καὶ χωρὶς προμήκους αὐχένος, ἀβαθεῖ κοιλότητι διαρθροῦται. τοῦ τε μηροῦ τὴν κεφαλὴν ἔχοντος μικρὰν, καὶ τὸν αὐχένα προμήκη. τὴν δ' ὑποδεχομένην αὐτὸν κοτύλην βαθεῖαν ὀφρύσιν ἀξιολόγοις ἐστεφανωμένην, μετὰ τοῦ καὶ σύνδεσμον ἰσχυρότατον κατ' ἄκραν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν τῷ βαθυτάτῳ χωρίῳ τῆς κοτύλης τὴν σύμφυσιν ἔχειν. εἰκότως οὖν ὀλιγάκις ὁ μηρὸς ἐκπίπτει. πλειστάκις δὲ, ὁ βραχίων, ὡς ἂν μήτε τὸν σύνδεσμον ἔχων μήτ' ἐγκαταβαίνων βαθείᾳ κοιλότητι. τὴν μὲν οὖν ἀρχὴν τῆς ἐκπτώσεως εἰς ἐκεῖνο γίνεσθαι τὸ μέρος ἀναγκαῖον ἐστὶν, εἰς ὅπερ ἂν ἡ τοῦ σχήματος ἄγει βία. μένειν δ' οὐκέτ' ἐξ ἀνάγκης δύναται ἐν ἐκείνῳ, διά τε τὴν φυσικὴν εἰς τὸ κάτω ῥοπὴν, καὶ τὴν στενοχωρίαν ἐνίοτε τοῦ χωρίου, γινομένην ἤτοι δι' ἐξοχὰς ὀστῶν, ἢ συντονίαν μυῶν. ἡ μὲν οὖν ἄνω χώρα τῆς κατ' ὦμον διαρθρώσεως ὑπερκείμενον ἔχει τὸ ἀκρώμιον. ὥστε εἰ καὶ μεταστaίη ποτὲ τὸ ἄρθρον εἰς αὐτὴν, οὐ παραδεχομένων αὐτὸ τῶν ἐνταῦθα τεταγμένων ὀστῶν, αὐτίκα τῷ βάρει ῥέψαν ἐξενεχθήσεται κάτω. ἡ δ' ἔξω χώρα καὶ μύας ἔχει μεγάλους, ἀλλὰ τὴν εἰς τὸ κάτω ῥοπὴν ἑτοίμην. ἐνδέχεται δέ ποτε καὶ βίαιον σχῆμα διαστήσειν ἀπ' ἀλλήλων δυνάμενον εἰς τὴν μεταξὺ χώραν αὐτῶν ἀπώσασθαι τὸ ἄρθρον, ἐν ᾗ σφηνωθὲν ὑπ' αὐτῶν τῶν μυῶν κατασχεθῆναι. διὰ τοῦτ' οὖν καὶ ὁ ἱπποκράτης φησί. μὴ δ' ἰσχυρίσασθαι βιαίως, εἴτ' ἐκπεσεῖν οἷόν τε τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον, εἴτε καὶ μή. ὅσῳ μὲν γὰρ ἐπὶ τὸ κάτω ῥέπειν, οὐδ' ἂν ἐν τῇ πρόσω χώρᾳ διαμεῖναι δύναται. διὰ ταύτην δὲ, ὡς εἴρηται, τῶν μυῶν οὐκ ἀδύνατον φαίνεται σφηνωθὲν, ἐνταῦθα μένειν. λέγειν μὲν οὖν εἶχε τοιαῦτα περὶ τῆς εἰς ἄλλο τι χωρίον, ὅτι μὴ τὴν μασχάλην, ἐκπτώσεως. ἐπεὶ δ' οὐδέ ποτε ἑώρακεν, οὐκ ἠξίωσε γράφειν, αἰτίας ἐξ ἐπινοίας, λογικῶν ἀξιοπιστότερον ἡγούμενος ἀεὶ τὸ φαινόμενον ἐναργῶς. οὕτως οὖν καὶ τὰς ἐν ταῖς θεραπείαις ἐπινοίας ἑαυτοῦ τῇ πείρᾳ βεβαιοῖ πρὶν ἡμᾶς διδάσκειν. οὐχ ὡς ἔνιοι τῶν μετ' αὐτὸν ἰατρῶν ἔγραψαν ἐν θεραπευτικοῖς συγγράμμασι κελεύοντες ἡμᾶς ποιεῖν, ἃ μηδέ ποτε αὐτοὶ πρόσθεν ἔπραξαν. ἀλλ' ὅ γε ἱπποκράτης ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ βιβλίῳ περὶ τῶν κατὰ

ῥᾴχιν διαλεγόμενος. εἶθ' ἑαυτοῦ τὴν ἐπίνοιαν εἰπὼν ἀπὸ τῆς πείρας ἀδύνατον ἐλεγχθεῖσαν, ἔφη. πολλὰ δὲ καὶ τὰ τοιαῦτα μαθήματα ἐστὶν ἃ πειρηθέντα, ἀπορηθέντα ἐφάνη. καὶ δι' ἅσσα ἠπορήθη.

Ἤν τις τοῦ βραχίονος ψιλώσειε μὲν τῶν σαρκῶν τὴν ἐπωμίδα, ψιλώσειε δὲ, ᾗ ὁ μῦς ἀνατείνει. ψιλώσειε δὲ, τὸν τένοντα, τὸν κατὰ τὴν μασχάλην καὶ τὴν κληῖδα πρὸς τὸ στῆθος, φαίνοιτο ἂν ἡ κεφαλὴ τοῦ βραχίονος ἐς τοὔμπροσθεν ὑπερέχουσα ἰσχυρῶς, καίπερ οὐκ ἐκπεπτωκυῖα. πέφυκε γὰρ ἐς τοὔμπροσθεν, προπετὴς ἡ κεφαλὴ τοῦ βραχίονος. τὸ δ' ἄλλο ὀστέον τοῦ βραχίονος, ἐς τὸ ἔξω καμπύλον.

Βραχίων μὲν ὀνομάζεται τὸ μεταξὺ τῶν δύο διαρθρώσεων, ὅλης τῆς χειρὸς μέρος. ἄκουε δέ μου δύο διαρθρώσεις τὴν κατ' ἀγκῶνα καὶ τὴν κατ' ὦμον. ἐπωμὶς δὲ τὸ ἐπάνω τοῦ ὤμου μέρος ἐπιτεινόμενον ὡς ἐπὶ τὸν τράχηλον. ὦμος γὰρ ὀνομάζεται τὸ περὶ τὴν διάρθρωσιν ἅπαν, ὅσον φανερὸν, ὥστε γε μὴ φαινόμενον, ἐκ μὲν τῶν ὀπίσω μερῶν, ἐστὶ τὸ τῆς ὠμοπλάτης ὀστοῦν. ἐκ δὲ τῶν κάτω, τὸ κατὰ τὴν ἀνάτασιν ὅλης τῆς χειρὸς φανερὸν γιγνόμενον, ὃ προσαγορεύεται μασχάλη. προειπὼν οὖν ὁ Ἱπποκράτης ἐφ' ὧν ἐσοφίσαντο αἱ κατὰ τὸν ὦμον σάρκες, ὑπερέχουσαν φαίνεσθαι τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος, ὡς δοκεῖν ἐνίοις ἐκπεπτωκέναι, διδάσκειν τὴν φύσιν αὐτῆς ἔλαβεν ἐξ ἀνατομῆς ἀξιῶν. εἴ τις βούλοιτο θεάσασθαι σαφῶς αὐτὴν ψιλῶσαι μὲν τῶν σαρκῶν τὴν ἐπωμίδα. τουτέστι περιελεῖν σμίλῃ μέχρι τοῦ γυμνωθῆναι τὰ κατὰ τὴν διάρθρωσιν ὀστᾶ. ψιλῶσαι δὲ τὸν τένοντα, τὸν κατὰ τὴν μασχάλην. τρεῖς γάρ τοι μύες εἰσὶν ἐνταῦθα. πρῶτος μὲν ὁ ἀπό τῆς ὠμοπλάτης τε καὶ τῆς κλειδὸς ὁρμώμενος, ὃν καὶ δελτοειδῆ ὀνομάζουσι. τούτου τοῦ μυὸς τὸ μὲν σαρκῶδες ἅπασαν καλύπτει τὴν διάρθρωσιν. ὁ δὲ τένων εἰς τὸ τοῦ βραχίονος ὀστοῦν ἐμφύεται κατὰ μῆκος, ὥσπερ φύεται τένων ἄλλος ἀξιολόγου μυὸς ἀπὸ τοῦ στέρνου ἀρχομένου, παραφερομένου δὲ τῷ προειρημένῳ κατὰ τὴν τῆς ὠμιαίας φλεβὸς θέσιν, οὗ καὶ αὐτοῦ μέμνηται λέγων. ψιλώσειε δὲ τὸν τένοντα, τὸν κατὰ τὴν μασχάλην. ἐν μέντοι φάναι ψιλώσειε δὲ ᾗ ὁ μῦς ἀνατείνει, δύναται μὲν καὶ αὐτὸν τὸν δελτοειδῆ λέγειν, οὗ τὸ σαρκῶδες ἅπαν καλύπτει τὸ ἄρθρον. ἐγχωρεῖ δ' αὐτὸν καὶ τοῦ προσθίου κατὰ τὸν αὐχένα μεμνῆσθαι μυὸς, ἔχοντος ἐν δύο κεφαλαῖς συνδέσμους νευρώδεις, τὸν μὲν ἕτερον, ἐκ τῆς ἀγκυροειδοῦς ἀποφύσεως ἐκφυόμενον, τὸν δὲ ἕτερον ἐκ τῆς ὑψηλῆς ὀφρύος τοῦ τῆς ὠμοπλάτης αὐχένος.

Ὁμιλέει δὲ ὁ βραχίων τῷ κοίλῳ τῆς ὠμοπλάτης πλάγιος, ὅταν παρὰ τὰς πλευρὰς παρατεταμένος ἔῃ. ὅταν μέντοι ἐς τοὔμπροσθεν ἐκταινυσθῇ ἡ ξύμπασα χεὶρ, τότε ἡ κεφαλὴ τοῦ βραχίονος, κατ' ἶξιν τῆς ὠμοπλάτης τῷ κοίλῳ γίνεται, καὶ οὐκέτι ὑπερέχειν ἐς τοὔμπροσθεν φαίνεται. περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος, οὐδέποτε εἶδον, οὐδὲ ἐς τοὔμπροσθεν ἐκπεσὸν οὐ μὴν ἰσχυριεῦμαί γε οὐδὲ περὶ τούτου, εἰ μὴ ἐκπέσῃ ἂν οὕτως, ἢ οὔ. ὅταν οὖν ἐκπέσῃ ὁ βραχίων ἐς τὴν μασχάλην, ἅτε πολλοῖσιν ἐκπίπτοντος, πολλοὶ ἐπίστανται ἐμβάλλειν. ἀπαίδευτον δέ ἐστι τὸ εἰδέναι πάντας τοὺς τρόπους οἷσιν οἱ ἰητροὶ ἐμβάλλουσι. καὶ ὡς ἄν τις αὐτοῖσι τοῖσι τρόποισι τούτοισι κάλλιστα χρῷτο. χρέεσθαι δὲ χρὴ τῷ κρατίστῳ τῶν τρόπων ἢν τὴν ἰσχυροτάτην ἀνάγκην ὁρᾷς. κράτιστος δὲ ὕστατος γεγραψόμενος.

Ὁμιλεῖν ἔλεγον οἱ παλαιοὶ τοὐπίπαν, οὐκ ἐπὶ τοῦ διαλέγεσθαι καθάπερ νῦν οἱ πολλοί. τὸ συνεῖναι δὲ ἀλλήλοις, καὶ τὸ ὁμοῦ εἶναι ταύτῃ προσηγόρευον τῇ φωνῇ. καὶ Ὅμηρος ἐπὶ τῶν κατὰ τὴν ἀσπίδα γεγραμμένων ὑπὸ τοῦ Ἡφαίστου φησίν. ὡμίλεον δ' ὥστε ζωοὶ βροτοί. τὸν οὖν βραχίονα τῷ κοίλῳ τῆς ὠμοπλάτης ὁμιλεῖν ἔφη πλάγιον, ὅταν παρὰ τὰς πλευρὰς ἡ χεὶρ ᾖ παρατεταμένη, διὰ τοῦ ὁμιλεῖν ῥήματος δηλῶν τό, τε ὁμοῦ εἶναι καὶ ψαύειν αὐτῆς. ὅταν μέντοι φησὶν, ἡ σύμπασα χεὶρ ἐκταθῇ. τότε κατὰ τὴν εὐθυωρίαν ὁ βραχίων γίνεται τῷ κοίλῳ τῆς ὠμοπλάτης καὶ οὐκέτ' ὑπερέχειν εἰς τὸ πρόσω διὰ τὸ ὄρθιον αὐτοῦ φαίνεται.

Ὁκόσοισι μὲν οὖν πυκνὰ ἐκπίπτει ὁ ὦμος, ἱκανοὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αὐτοὶ σφίσιν αὐτοῖσιν ἐμβάλλειν εἰσίν.

Εἴρηταί μοι καὶ ἐν τοῖς εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν ὑπομνήμασι, διὰ δύο αἰτίας ἐκπίπτειν ἄρθρον πυκνῶς, καὶ ἐπὶ σμικραῖς προφάσεσιν, ἤτοι διὰ τὸ τῆς κοιλότητος ἀβαθές τε ἅμα καὶ ταῖς ὀφρύσιν ὕπτιον. ἢ διὰ τὴν ὑγρότητα τῶν περικειμένων τῇ διαρθρώσει σωμάτων, δι' ἣν χαλαρά τ' ἐστὶ καὶ ῥᾳδίως ἐκτεινόμενα. λέλεκται δὲ ὡς διὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας αἱ ἐμβολαὶ τῶν τοιούτων ἄρθρων εἰσὶ ῥᾴδιαι, καὶ διὰ τοῦτο χωρὶς ἰατρῶν ὑπ' αὐτῶν τῶν παθόντων γίνονται.

Ἐνθέντες γὰρ τῆς ἑτέρης χειρὸς τοὺς κονδύλους ἐς τὴν μασχάλην, ἀναγκάζουσιν ἄνω τὸ ἄρθρον, τὸν δὲ ἀγκῶνα παράγουσιν ἐπὶ τὸ στῆθος.

Ὁ πρῶτος τρόπος οὗτος τῆς ἐμβολῆς ἐστὶν, ὑποβάλλοντος εἴτ' αὐτοῦ τοῦ κάμνοντος, εἴτ' ἰατροῦ τινὸς ὑπὸ τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος τοὺς κονδύλους τῆς χειρὸς, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν, ὡς ἀποστῆσαι κάτω πρῶτον, εἶθ' οὕτως εἰς τὴν ἄνω χώραν ἀπώσασθαι, καὶ κατ' εὐθὺ ποιῆσαι τῆς ὑποδεξομένης αὐτὴν κοιλότητος. ἐνταῦθα γὰρ οἶμαι καὶ οἱ περικείμενοι τῇ διαρθρώσει μύες ὑπηρετοῦσί τε καὶ συμπράττουσιν αὐτῇ. εἴρηται γὰρ ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὸ περὶ ἀγμῶν, ὥσπερ οὖν καὶ ἡμῖν ἐν τοῖς περὶ μυῶν κινήσεως, οἰκείαν τε καὶ σύμφυτον εἶναι τοῖς μυσὶ τὴν εἰς ἑαυτοὺς συνίζησιν. ἐκτείνονται γὰρ οὐχ ὑφ' ἑαυτῶν, ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀντιτεταμένων μυῶν, ἡσυχάζοντες καὶ ἀργοῦντες αὐτοί, ἡ τοιαύτη κίνησις τῶν μυῶν καὶ τὴν ἐνεχθεῖσαν εἰς μασχάλην κεφαλὴν τοῦ βραχίονος, οὐκ ἐᾷ κατὰ χώραν μένειν, ἀλλ' ἀνασπᾷ μέχρι τῶν πλευρῶν τοῦ θώρακος ὑποπίπτειν τε καὶ ὑποκεῖσθαι τῷ τῆς ὠμοπλάτης αὐχένι. διὸ καὶ ἡ ἐμβολὴ σύνθετός ἐστιν ἐκ τριῶν ἐνεργειῶν, πρώτης μὲν, καθ' ἣν ἡμῖν εἰς τὸ πρόσω τὸ ἄρθρον ἄγεται. δευτέρας δὲ, καθ' ἣν ἄνω. καὶ τρίτης, καθ' ἣν ὀπίσω. αὕτη γὰρ ἀναγκαία τῷ ἐμβάλλοντι δι' οὗπερ ἂν ἐπιχειρῇ τρόπου τὴν ἐμβολὴν ποιήσασθαι. ἔνθα μὲν οὖν ὑγρᾷ φύσει καὶ χαλαρὰ τὰ περικείμενα σώματα τῇ διαρθρώσει μετὰ βραχείας κατατάσεως τῆς χειρὸς ἡ κεφαλὴ τοῦ βρα-

χίονος εἰς τὸ πρόσω μέρος ἀνάγεται. συντόνων δὲ ὄντων, ἰσχυροτέρας δεῖται. διὰ τοῦτ᾽ οὖν εὕρηνται πλείους
τρόποι τῆς ἐμβολῆς. ἐπεὶ τό γε κεφάλαιον ἁπασῶν ἕν ἐστι τῶν προειρημένων εἰς τρεῖς οὓς εἶπον σκοποὺς ἀναγομένων.
αὐτοὺς δὲ τοὺς τρεῖς σκοποὺς εὕρομεν ἐκ τοῦ κοινοτάτου καὶ γενικωτάτου πάντων ὑφ᾽ Ἱπποκράτους μὲν εἰρημένου,
πρὸς ἡμῶν δὲ ἀποδεδειγμένου κατὰ τὰ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου βιβλία. λεχθήσεται δὲ καὶ νῦν ὅσον οἷόν τε
διὰ βραχυτάτων. οὐδὲν μὲν τῶν κατὰ φύσιν ἐπανορθώσεως δεῖται. φυλάττειν μὲν γὰρ ἡμῖν, οὐκ ἀνασκευάζειν
αὐτὰ πρόκειται. τὰ δὲ παρὰ φύσιν ἔχοντα πρόκειται μὲν εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπανάγειν, ἀναγκαῖον δέ ἐστι τῷ
μέλλοντι εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπανέρχεσθαι κατάστασιν, ὅθεν ἐξετράπετο, τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἀνάπαλιν ἐλθεῖν, ὅπερ
οὐδὲν διαφέρει τοῦ φάναι τὴν ἐναντίαν ὁδὸν ἀνύσαι. τοῖς οὖν ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Ἐλευσῖνα πορευθεῖσιν, οὐκ ἂν ἔχοις
ἐναντίαν ὁδὸν ἑτέραν εἰπεῖν, ἢ τὴν Ἐλευσῖνος Ἀθήναζε. καί τοι γε τὸ πρῶτον αὐτόθεν μέρος τῆς ὁδοῦ πορευομένοις
10 ἐξ Ἀθηνῶν ὕστατον ἀναστρεφόντων. σκέπτου τοίνυν ἐφ᾽ ἑκάστης ἐξαρθρήσεως ὁπόθεν μὲν ἤρξατο τῆς μεταστά-
σεως τὸ ἄρθρον, ὅπως δὲ προῆλθεν, ὅποι δὲ τὴν τελευτὴν ἐποιήσατο. δεήσει γάρ σε τὴν μὲν τελευτὴν τῆς μετα-
στάσεως ἀρχὴν τῆς ἐπανόδου ποιήσασθαι, προελθεῖν δὲ ἐντεῦθεν ἀνάπαλιν τὴν ἀρχὴν τῆς ἐμπτώσεως. αὐτίκα
γοῦν ἐπὶ τῆς προκειμένης ἐξαρθρήσεως, ὅταν ἀπὸ τῆς οἰκείας ἕδρας εἰς τὴν πρόσω χώραν ἡ κεφαλὴ τοῦ βρα-
χίονος ὑποχωροῦσα κάτω μὲν ἐνεχθῇ τῷ βάρει ῥέψασα, μετὰ ταῦτα δὲ ὀπίσω πρὸς τὰς πλευρὰς ὑπὸ τῶν
μυῶν εἰς αὐτὰς συνελκόντων ἀνασπασθῇ, τὴν εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἐπάνοδον, ἄρξασθαι μὲν ἀπὸ τῆς ὀπίσω χώρας
ἀναγκαῖόν ἐστιν. ἐνταῦθα δὲ πρόσω μὲν πρῶτον, εἶτ᾽ ἄνω παράγεσθαι. κἀπειδὰν ἤδη κατ᾽ εὐθὺ τῆς κοιλότητος ᾖ,
δυοῖν θάτερον, ἢ τοῖς μυσὶν ἐπιτρέψαι τὸ πᾶν, ἢ καὶ αὐτὸν συνεπωθεῖν. ὅταν γε μὴν ἐπιτρέψῃς τοῖς μυσί, μὴ κα-
ταλίπῃς τὴν κάτω χώραν ἀφρούρητον. ὀχεῖσθαι γὰρ ἐνταῦθα ἐπί τινος χρὴ τὸν βραχίονα μή πως ἤτοι νικώντων τῶν
μυῶν ἀνασπασθῇ αὖθις, ἐνεχθῆναι κάτω φθάσῃ πρὶν ὑπ᾽ ἐκείνων εἰς τὴν οἰκείαν ἐνεχθῇ χώραν. οὐσῶν οὖν τούτων τῶν
20 τριῶν ὁδοιπορειῶν ἄριστον μέν ἐστιν ἑκάστην ποιεῖσθαι κατ᾽ εὐθεῖαν γραμμήν, πρώτην μέν, τὴν πρόσω. δευτέραν
δέ, τὴν ἄνω. καὶ τρίτην, τὴν ὀπίσω. πολλάκις δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλὰ καὶ περικυλινδουμένου τῆς κεφαλῆς τοῦ βρα-
χίονος τῷ τῆς ὠμοπλάτης αὐχένι τὴν ἐμβολὴν ἐργαζόμεθα. καὶ ὅ γε πρῶτος τρόπος ὁ διὰ τῶν δακτύλων ὑπό τε
τοῦ πάσχοντος αὐτοῦ καὶ τῶν ἰατρῶν γινόμενος ἐκ τούτου τοῦ εἴδους ἐστίν. ὀνομάζει δὲ αὐτὸν αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης
κατὰ περίσφαλσιν, ἐπιτυγχανόμενον ἄνευ βλάβης ἐν τῇ κατ᾽ ὦμον διαρθρώσει, μηδεμίαν ἐξοχὴν ἐχούσῃ προ-
μήκη, μήτε κατὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος, ἀκριβῶς γάρ ἐστι περιφερής, μήτε κατὰ τὰς ὀφρῦς τῆς ὑποδε-
χομένης αὐτὴν κοιλότητος. οἷς μὲν οὖν ἐκπίπτει πυκνῶς, ἀνάγκη τήν τε διάρθρωσιν εἶναι χαλαράν, καὶ τὴν κοιλό-
τητα βραχείας ἔχειν τὰς ὀφρῦς. καὶ διὰ τοῦτο ῥᾳδίως αὐτοὶ ἑαυτοῖς ἐμβάλλουσι τὸ ἄρθρον οἱ οὕτω κατεσκευα-
σμένοι, τοὺς κονδύλους τῶν δακτύλων τῆς ἀπαθοῦς χειρὸς ὑποθέντες εἰς τὴν μασχάλην, ὡς μεταξὺ δηλονότι τὴν
ἔνθεσιν αὐτῶν γίνεσθαι τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος καὶ τῶν πλευρῶν. καὶ γίνονται ἀντὶ μοχλοῦ τηνικαῦτα
30 τῆς χειρὸς οἱ δάκτυλοι, τελευτώντων μὲν εἰς ὀξὺ πέρας τῶν κονδύλων, ὥσπερ ἡ κώνου κορυφή. αὐτῇ δὲ ταύτῃ
τῇ κορυφῇ παρεισερχομένων ῥᾳδίως, ὡς εἰπεῖν, εἰς τὴν μεταξὺ χώραν τῆς τε κεφαλῆς τοῦ βραχίονος καὶ τῶν
πλευρῶν. ἣν δ᾽ ἅπαξ ὑπ᾽ αὐτῆς εἰσδέχεσθαι ῥᾳδίας τῆς ἐμβολῆς γινομένης διὰ τὴν ὑγρότητα τῶν κατὰ τὴν
διάρθρωσιν σωμάτων. οἱ μέντοι δάκτυλοι παραδεχθέντες εὐθέως ἐν αὐτῷ τούτῳ τὸ ἄρθρον εἰς τὸ πρόσω μέρος
ἀθοῦσι τῶν πλευρῶν. ὁ δ᾽ ἀγκὼν παρὰ τὸ στῆθος ἀπαγόμενος ὑψοῖ τὸν βραχίονα. συνεπωθούντων δὲ ἐν τῷδε
τῶν δακτύλων καὶ κυλινδουμένων κατὰ τῶν κάτω τε καὶ πρόσω μερῶν τῆς διαρθρώσεως ἡ κεφαλὴ τοῦ βρα-
χίονος ἐπὶ τὴν ὀφρὺν ἀναβαίνει τῆς ὑποδεχομένης αὐτὴν κοιλότητος. εἰ δ᾽ ἅπαξ ἐν τούτῳ γένοιτο, διὰ βρα-
χείας ῥοπῆς εἰς αὐτὴν ἐμπίπτει τὴν κοιλότητα. τοῦτο δ᾽ ἐστὶ τὸ πέρας τῆς ἐμβολῆς.

Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον τοῦτον καὶ ὁ ἰητρὸς ἂν ἐμβάλλοι, εἰ αὐτὸς μὲν ὑπὸ τὴν μασχάλην, ἔσωτέρω τοῦ ἄρθρου ἐκπε-
πτωκότος, ὑποτείνας τοὺς δακτύλους ἀπαναγκάζοι ἀπὸ τῶν πλευρέων ἐμβάλλων τὴν ἑωυτοῦ κεφαλὴν ἐς τὸ
40 ἀκρώμιον, ἀντερείσιος εἵνεκα, τοῖσι δὲ γούνασι παρὰ τὸν ἀγκῶνα ἐς τὸν βραχίονα ἐμβαλὼν ἀντωθέοι πρὸς τὰς
πλευράς. ξυμφέρει δὲ καρτερὰς τὰς χεῖρας ἔχειν τὸν ἐμβάλλοντα, ἢ αὐτὸς μὲν τῇσι χερσὶ καὶ τῇ κεφαλῇ, οὕτως
ποιέῃ. ἄλλος δέ τις τὸν ἀγκῶνα παράγοι παρὰ τὸ στῆθος.

Οἱ ἰατροὶ τὰ μὲν κοινά τινα ταῖς τῶν ἰδιωτῶν ἐνεργείαις ἐνεργοῦσιν ἐμβάλλοντες αὐτοῖς τὸ ἐξαρθρῆσαν, καὶ
τοῦτο μὲν διαπράττουσι κατά γε τὴν νῦν ἑρμηνευομένην ἐμβολήν. τὰ δέ τινα τοῖς κοινοῖς αὐτοὶ προστιθέασιν
ἴδια. κοινὰ μὲν οὖν αὐτοῖς ἐστὶ πρὸς τοὺς ἰδιώτας, ἥ τε διὰ τῶν δακτύλων μοχλεία, καὶ ἡ τοῦ βραχίονος ὕψωσις.
ἴδια δὲ πρὸς τούτοις, ἥ τε τῆς κεφαλῆς ἐς τὸ τοῦ κάμνοντος ἀκρώμιον ἀντέρεισις, ἥ τε διὰ τῶν γονάτων ἀντώθησις
ἐρειδομένων εἰς τὸ κάτω τοῦ βραχίονος. γίνεται δὲ ἡ ἀντέρεισις ἕνεκα τοῦ μὴ συνακολουθεῖν τὸν ἄνθρωπον ἀγομένῳ
πρόσω τῷ βραχίονι διὰ τῆς τῶν χειρῶν μοχλείας. καὶ πρῶτά γε χρὴ γίνεσθαι ταῦτα. τρίτον δ᾽ αὐτοῖς ἕπεσθαι
τὴν διὰ τῶν γονάτων ἀντώθησιν ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ τῆς ὅλης χειρουργίας ἐπιτηδείως γινομένην, ἡνίκα τελέως
50 ἡ κεφαλὴ τοῦ βραχίονος ἀποχωρήσασα τῶν πλευρῶν οὐκ εὐθὺς ὑποπίπτει τῷ τῆς ὠμοπλάτης αὐχένι. τηνι-
καῦτα γὰρ οὐδ᾽ ἀνάγειν εἰς τὸ πρόσω χρὴ τὸ ἄρθρον, ἀλλ᾽ ὠθεῖν ἄνω. συμβήσεται δὲ τοῦτο καλῶς, εἰ τὸ κάτω πέ-
ρας τοῦ βραχίονος ἐπὶ τὰς πλευρὰς ἀπωθείη τις. εἰς ἴσον γὰρ τοῦτ᾽ ἔσω τε καὶ κάτω χωρεῖ, τὸ ἀντικείμενον αὐτῷ
πρὸς ἐναντίους τόπους ἐνεχθήσεται. εἰς τὴν ἄνω δὲ καὶ πρόσω χώραν τοῦ βραχίονος ἡ κεφαλὴ γινομένη, ῥᾳδίαν
ἔχει τὴν ἔμπτωσιν. εἰ δὲ μὴ βούλοιτό τις ἀντωθεῖν τοῖς γόνασι πρὸς τὸ κάτω πέρας τοῦ βραχίονος, ἑτέρῳ κελευσά-
τω παρὰ τὸ στῆθος ἀνάγειν αὐτόν. ὅπερ ὁ ἰδιώτης ἔμπροσθεν ἐλέχθη ποιεῖν ὑπὸ τοῦ συνεχῶς ὀλισθαίνειν αὐτῷ τὸ
ἄρθρον ὡς χρὴ ποιεῖν δεδιδαγμένος. ἀλλ᾽ ᾧ γε νῦν πρῶτον ὤλισθεν οὐχ οἷόν τε τοῦτο πράττειν ἐστί, πλὴν εἰ γενναῖος
τις εἴη, καὶ ἀκατάπληκτος ἐν τοῖς δεινοῖς. ὁ δὲ τοιοῦτος αὐτός, ὑψώσει τὸν αὐχένα κελευσθεὶς ὑπὸ τοῦ θεραπεύοντος.

Ἔστι δὲ ἐμβολὴ ὤμου, καὶ ἐς τοὐπίσω ὑποβάλλοντα τὸν πῆχυν ἐπὶ τὴν ῥάχιν, ἔπειτα τῇ μὲν ἑτέρῃ χειρὶ ἀνακλᾶν

ἐς τὸ ἄνω τοῦ ἀγκῶνος ἐχόμενον, τῇ δὲ ἑτέρῃ παρὰ τὸ ἄρθρον ὄπισθεν ἐνερείδειν.

Οὗτος ὁ τρόπος τῆς ἐμβολῆς κατὰ περίσφαλσιν γίνεται μᾶλλον τοῦ πρόσθεν. ἔστι δὲ ἐξ ἀνάγκης μὲν καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν τεττάρων ἐνεργειῶν συνθετός. οὐ μὴν ἰδίοις πέρασιν ἑκάστης αὐτῶν περιγραφομένης. οὐδ' ἐν τῇ μεταβάσει γωνίας ποιούσης. ἀλλὰ κατὰ τὰς κυκλοτερεῖς ὡς εἰ καὶ τετραγώνου τις ἀποθραύσει τὰς γωνίας. ὁποῖον γάρ τι συμβαῖνόν ἐστιν ἐν τοῖς κατὰ περικύλισίν τε καὶ κατὰ περίσφαλσιν, σαφῶς νοήσεις ὡς ἐπὶ εἰκόνος τοῦδε τοῦ διαγράμματος. τὴν φορὰν τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος ἣν ἄρθρον ὤμου προσαγορεύει γιγνομένην. κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἐνέργειαν ἀπὸ τῶν πλευρῶν εἰς τὸ πρόσω. κατὰ δὲ τῆς γδ. γραμμῆς. ἐντεῦθεν δὲ ἄνω ἐπὶ τὴν δβ. κἄπειτ' ἐντεῦθεν ἐμβαλλομένης τῇ κοιλότητι κατὰ τὸ α. τεταγμένης. τοιαύτης μὲν οὖν γινομένης αὐτοῦ τῆς φορᾶς οὐχ ἕπεται περίσφαλσις. ὅταν δὲ τῶν κατὰ τὸ δ. καὶ β. γωνιῶν, οἷον ἀποθραυσθεισῶν ἡ φορὰ μηκέτι κατὰ τῶν τεττάρων εὐθειῶν, ἀλλὰ κατὰ μιᾶς γίγνηται γραμμῆς κυρτῆς τῷ σχήματι. τό γε συμβαῖνον κυλίζεσθαι καὶ τὸν βραχίονα πρὸς τὴν ὀφρὺν ἀνέρχεσθαι τῆς διαρθρώσεως. ὅταν δ' ἐπὶ ταύτης γένηται βραχείας ῥοπῆς προσελθούσης εἰς τὴν ἐντὸς χώραν περισφάλλεται. τοῦτο μὲν οὖν κοινὸν ἁπάντων τῶν κατὰ περίσφαλσιν ἐμβαλλομένων. ἣν δὲ νῦν ἐμβολὴν ἐξηγεῖται ταύτῃ προσήκει κατὰ μὲν τὴν εἰς τοὐπίσω τε καὶ τὴν ἔσχατην ἀναγωγὴν τοῦ πήχεος ἀκολουθοῦντος αὐτῷ ἐξ ἀνάγκης τοῦ βραχίονος. ἡ κεφαλὴ πρόσω τε καὶ ἄνω μεθισταμένη περικυλισθήσεται. πρώτῳ μὲν τῷ κάτω μέρει τῆς διαρθρώσεως. ἐφεξῆς δὲ τῷ πρόσω μέχρις ἂν ἐπὶ τὴν ὀφρὺν ἀναβῇ τῆς κοιλότητος. ὅθεν δὴ πρὸς τὴν ἐντὸς χώραν ἐνεχθεῖσα στηριχθήσεται κατ' αὐτῆς. ἔστι γὰρ δὴ τοῦτο πέρας τῆς ἐμβολῆς. ὥσπερ δὲ ἐπὶ τῆς πρὸ ταύτης ἐμβολῆς ἕνεκα τοῦ μὴ συνακολουθεῖν ἐπὶ τὰ πρόσω τὸν ἄνθρωπον, ὠθεῖν ὀπίσω τὸ ἀκρώμιον ἐκέλευσε διὰ τῆς αὐτοῦ κεφαλῆς τὸν ἰατρόν. οὕτω νῦν ὑπὲρ τοῦ μὴ συνακολουθεῖν ὀπίσω τοὐναντίον ἀξιοῖ ποιεῖν. ἐπιβάλλοντα τὴν χεῖρα κατὰ τὴν ὀπίσω χώραν ὅλης τῆς διαρθρώσεως, ἀντωθεῖν εἰς τὸ πρόσω τὸν ἄνθρωπον.

Αὕτη ἡ ἐμβολὴ, καὶ ἡ πρόσθεν εἰρημένη, οὐ κατὰ φύσιν ἐοῦσαι, ὅμως ἀμφιβάλλουσαι τὸ ἄρθρον, ἀναγκάζουσιν ἐμπίπτειν.

Οὐ κατὰ φύσιν αὐτὰς εἶπε διὰ τὸ μὴ κατ' εὐθείας γραμμὰς γίνεσθαι τὴν κίνησιν τῷ ἄρθρῳ. κατὰ περικύλισιν δὲ μᾶλλον ὡς εἴρηται. κίνδυνος δὲ ἐν τῷδε γίνεται τῆς περιθραύσεως τῶν ἐξοχῶν. τὸ δὲ ἀναγκάζουσι προσέθηκε, τὸ βίαιον αὐτῶν ἐνδεικνύμενος.

Οἱ δὲ τῇ πτέρνῃ πειρώμενοι ἐμβάλλειν ἐγγύς τι τοῦ κατὰ φύσιν ἀναγκάζουσι.

Διατί ταύτην τὴν ἐμβολὴν ἐγγύς τι τοῦ κατὰ φύσιν ἔχειν ἔφη μαθήσῃ σαφῶς ὅλης αὐτῆς ἀκούσας πρότερον. ἔσται δὲ τοῦτο ταῖς ῥήσεσιν ἀκολουθήσαντι αὐτοῦ.

Χρὴ δὲ τὸν μὲν ἄνθρωπον, χαμαὶ κατακλῖναι ὕπτιον, τὸν δὲ ἐμβάλλοντα χαμαὶ ἵζεσθαι ἐφ' ὁπότερα ἂν τὸ ἄρθρον ἐκπεπτώκει. ἔπειτα λαβόμενον τῇσι χερσὶ τῇσιν ἑωυτοῦ, τῆς χειρὸς τῆς σιναρῆς, κατατείνειν αὐτὴν, τὴν δὲ πτέρνην ἐς τὴν μασχάλην ἐμβάλλοντα ἀντωθέειν, τῇ μὲν δεξιῇ, ἐς τὴν δεξιὴν, τῇ δὲ ἀριστερῇ, ἐς τὴν ἀριστερήν, δεῖ δὲ ἐς τὸ κοῖλον τῆς μασχάλης, ἐνθεῖναι στρογγύλον τι ἐναρμότερον. ἐπιτηδειόταται δὲ αἱ πάνυ σμικραὶ σφαῖραι καὶ σκληραὶ, οἷαι πολλαὶ ἐκ τῶν σκυτέων ῥάπτονται, ἢν γὰρ μή τι τοιοῦτον ἐγκέηται, οὐ δύναται ἡ πτέρνη ἐξικνέεσθαι πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος. κατατεινομένης γὰρ τῆς χειρὸς κοιλαίνεται ἡ μασχάλη, οἱ γὰρ τένοντες οἱ ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς μασχάλης ἀντισφίγγοντες ἐναντίοι εἰσί. χρὴ δέ τινα ἐπὶ θάτερα τοῦ κατατεινομένου καθήμενον κατέχειν κατὰ τὸν ὑγιέα ὦμον ὡς μὴ περιέλκηται τὸ σῶμα τῆς χειρὸς τῆς σιναρῆς ἐπὶ θάτερα τεινομένης. ἔπειτα ἱμάντος μαλθακοῦ πλάτος ἔχοντος ἱκανὸν ὅταν ἡ σφαῖρα ἐντεθῇ εἰς τὴν μασχάλην περὶ τὴν σφαίρην περιβεβλημένου ἱμάντος, καὶ κατέχοντος λαβόμενον ἀμφοτέρων τῶν ἀρχῶν τοῦ ἱμάντος, ἀντικατατείνειν τινα ὑπὲρ κεφαλῆς τοῦ κατατεινομένου καθήμενον τῷ ποδὶ προσβάντα πρὸς τοῦ ἀκρωμίου τὸ ὀστέον, ἡ δὲ σφαίρη ὡς ἐσωτάτω καὶ ὡς μάλιστα πρὸς τῶν πλευρέων κείσθω, καὶ μὴ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τοῦ βραχίονος.

Εἴ τις δὴ τῶν οὕτως εἰρημένων συνίησιν, οὗτος οὐ δεῖται τῆς διὰ τῶν λόγων ἐξηγήσεως, ἀλλὰ τῆς ἐπ' αὐτῶν ἐνεργειῶν δείξεως. διὸ καὶ πολλάκις ὡς καὶ πρόσθεν ἔφην ἀξιῶ τὸ βιβλίον ἀναγινώσκειν αὐτοὺς τοῦ Ἱπποκράτους ἐπιμελῶς προσέχοντας τῇ λέξει. καὶ πειρωμένους νοεῖσθαι τὸ λεγόμενον. ἐγὼ τοίνυν ὡς ἤδη σοι τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων ἐν περινοίᾳ γεγονότι τὴν αἰτίαν προσθήσω δι' ἣν ἐγγύς τι τοῦ κατὰ φύσιν ἔφη τὴν τοιαύτην ἐμβολὴν εἶναι τὰς ἔμπροσθεν φασάμενος ὡς οὐ κατὰ φύσιν ἐπιτελουμένας. πρῶτον μὲν οὖν ἔτι κατατείνει τὸν βραχίονα μηδεμιᾶς τῶν ἔμπροσθεν ἐχούσης τοῦτο. ὥστε προσηκόντως ἄν τις ἐπαινέσειε τὴν τοιαύτην ἐμβολήν. ἐρρέθη γὰρ ἡμῖν κἀν τῇ περὶ τῶν ἀγμῶν πραγματείᾳ, ἥ τε χρεία τῆς κατατάσεως, ὅτι τε προηγεῖσθαι χρὴ πάσης ἐμβολῆς καὶ διαπλάσεως αὐτήν. δεύτερον δὲ ἐπὶ τῷδε τῷ ἔργῳ τὸ διὰ τῆς πτέρνης ὀπίσω τὸν ἄνθρωπον ὠθεῖσθαι, χάριν τοῦ μὴ συνακολουθεῖν ἑλκομένῃ τῇ χειρί. διὰ μὲν οὖν τῶν δυοῖν τούτων ἐνεργειῶν ἡ ἀντίτασις γίνεται. διὰ μὲν τοῦ περιβαλλομένου κατὰ τὴν μασχάλην ἱμάντος εἰς τοὐπίσω τοῦ κάμνοντος ἑλκομένου. διὰ δὲ τοῦ ποδὸς ἀντωθουμένου πρόσω. καὶ σαφῶς γε πάνυ τῶν ἀντιτάσεων ἑκατέραν εἷς ἄνθρωπος ἐργάζεται. ταῦτα μὲν οὖν κατὰ φύσιν ἐν τῷ τρόπῳ τῷδε τῆς ἐμβολῆς γίνεται. ἡ μέντοι μοχλεία λείπεται τοῦ προσήκοντος. οὔτε τῆς μικρᾶς σφαίρας δυναμένης εἰς τὸ μεταξὺ τῶν τε πλευρῶν καὶ τῆς τοῦ βραχίονος κεφαλῆς εἰσελθεῖν. οὔτε πολὺ μᾶλλον τῆς πτέρνης. ὅπου δ' οὐδὲν εἰς ταύτην τὴν χώραν παρεισέρχεται, πῶς ἂν ἡ μοχλεία γίνεται. μὴ γινομένης δὲ ταύτης οὐδὲ τὴν ἐμβολὴν ἔσεσθαι κατὰ φύσιν.

Ἔστι δὲ καὶ ἄλλη ἐμβολὴ, ὡς κατωμίζουσιν ἐς ὀρθόν. μείζω μέντοι εἶναι χρὴ τὸν κατωμίζοντα, διαλαβόντα δὲ τὴν χεῖρα, ὑποθεῖναι τὸν ὦμον τὸν ἑωυτοῦ ἐπὶ τὴν μασχάλην ὀξύν.

Πρῶτος μὲν οὖν αὐτῷ τρόπος ἐμβολῆς εἴρηται ὁ διὰ τῶν δακτύλων γινόμενος, ἤτοι τοῦ κάμνοντος, ἢ τοῦ ἰατροῦ. δεύτερος δὲ ὁ διὰ τῆς πτέρνης. ἐφ' οἷς τρίτος ὁ διὰ τοῦ κατωμισμοῦ. καλοῦσι γὰρ οὕτως αὐτὸν, ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ἔφη, ὣ κατωμίζουσιν ἐς ἄνθρωπον. ὅπως δὲ γίνεται τοῦτο, σαφῶς αὐτὸς ἐδίδαξε κελεύσας τὸν κατωμίζειν μέλλοντα διαλλάσσειν ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶ τὴν ἐξηρθρηκυῖαν χεῖρα, καὶ οὕτως ἀποξυώσαντα τὸν ἴδιον ὦμον εἰς τὴν τοῦ κάμνοντος ὑποθεῖναι μασχάλην, ὡς ἕδραν αὐτῷ γίνεσθαι τῆς ἐξοχῆς τὴν ἐν ἐκείνῳ κοιλότητα.

Κἄπειτα ὑποστρέψαι, ὡς ἂν ἐνίζηται ἕδρα, οὕτω στοχασάμενον ὅκως ἀμφὶ τὸν ὦμον τὸν ἑωυτοῦ κρεμάσαι τὸν ἄνθρωπον κατὰ τὴν μασχάλην. αὐτὸς δὲ ἑωυτὸν ὑψηλότερον ἐπὶ τοῦτον τὸν ὦμον ποιεέτω, ἢ ἐπὶ τὸν ἕτερον. τοῦ δὲ κρεμαμένου τὸν βραχίονα πρὸς τὸ ἑωυτοῦ στῆθος προσαναγκαζέτω ὡς τάχιστα. ἐν τούτῳ δὲ τῷ σχήματι προσανασειέτω, ὁκόταν μετεωρίσῃ τὸν ἄνθρωπον ὡς ἀντιρρέποι τὸ ἄλλο σῶμα αὐτῷ, ἀντίον τοῦ βραχίονος τοῦ κατεχομένου. ἢν δὲ ἄγαν κοῦφος ἔῃ ὁ ἄνθρωπος, προσεπικρεμασθήτω τούτου ὄπισθεν τὶς κοῦφος παῖς. αὗται δὲ αἱ ἐμβολαὶ πᾶσαι κατὰ παλαίστρην εὔχρηστοί εἰσιν, ὅτι οὐδὲν ἀλλοίων ἀρμενέων δέονται ἐπεισενεχθῆναι. χρήσαιτο δ' ἄν τις καὶ ἄλλοθι.

Τὴν ὑποστροφὴν φησὶν δηλῶν τοῦ κατωμίζοντος ὦμον. ὡς ὅταν ἐπελθόντες δίφρῳ περιστρεφώμεθα καθίζοντες ἐπ' αὐτόν. ὅταν δὲ τοῦ κατωμίζοντος ἐκκρεμασθήσεται, δῆλον ὅτι κατὰ τὸν νῶτον αὐτοῦ, καὶ οὕτως ἀντίτασιν ἐργάζεται τῆς κατατεινομένης εἰς τὸ πρόσω χειρός. εἰ δὲ εἴη κοῦφος ὁ κατωμιζόμενος προσεκκρεμασθῆναι παῖδα κοῦφον κελεύει χάριν τοῦ μεῖζον ἐργάσασθαι τὸ βάρος τῆς ἀντιτάσεως. ἀνασείεσθαι δὲ τὸν τοῦ κάμνοντος ὦμον ὑπὸ τοῦ κατωμίζοντος ἀξιοῖ, χάριν τοῦ κατ' εὐθὺ γενέσθαι τὸν βραχίονα τῆς ἰδίας ἕδρας. εἴρηται γὰρ ἤδη πολλάκις ὡς ὅταν ἐν τούτῳ καταστῇ τὸ ἐμβαλλόμενον ἄρθρον ἑτοίμην ἴσχει τὴν ἔμπτωσιν. εἰ καὶ μὴ συνεπωθοῦμεν ἡμεῖς αὐτὸ, τῶν μυῶν ἐργαζομένων τὸ δέον.

Ἀτὰρ καὶ οἱ περὶ τὰ ὕπερα ἀναγκάζοντες, ἐγγύς τι τοῦ κατὰ φύσιν ἐμβάλλουσι. χρὴ δὲ τὸ μὲν ὕπερον κατειλῆχθαι ταινίῃ τινὶ μαλθακῇ, ἧσσον γὰρ ἂν ὑπολισθάνοι, ὑποναγκάσθαι δὲ μεσηγὺ τῶν πλευρέων καὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος. ἀλλ' ἢν μὲν βραχὺ ἔῃ τὸ ὕπερον, καθῆσθαι χρὴ τὸν ἄνθρωπον ἐπί τινος, ὡς μόλις τὸν βραχίονα περιβάλλειν δύνηται περὶ τὸ ὕπερον. μάλιστα δὲ ἔστω μακρότερον τὸ ὕπερον, ὡς ἂν ἑστὼς ὁ ἄνθρωπος, κρέμασθαι μικροῦ δέῃ ἀμφὶ τῷ ξύλῳ. κἄπειτα ὁ μὲν βραχίων καὶ ὁ πῆχυς παρατεταμένος περὶ τὸ ὕπερον ἔστω. τὸ δὲ ἐπὶ θάτερα τοῦ σώματος, καταναγκαζέτω τὶς περιβάλλων κατὰ τὸν αὐχένα παρὰ τὴν κληῖδα τὰς χεῖρας.

Καὶ οὗτοι μὲν καθόσον ἀντιτάσει χρῶνται, κατὰ φύσιν ἐμβάλλουσι. καθ' ὅσον δὲ ὡσαύτως ἐφεξῆς περισφάλλεται τὸ κυρτὸν τοῦ ἄρθρου ὑπεροειδοῦς, ἐν τούτῳ τὸ κατὰ φύσιν ἁμαρτάνουσι. τὰ δὲ κατὰ μέρος τῆς λέξεως ἁπλᾶ.

Αὕτη ἡ ἐμβολὴ κατὰ φύσιν ἐπιεικέως ἐστί. καὶ ἐμβάλλειν δύναται, ἢν χρηστῶς σκευάσωνται αὐτήν.

Μετρίως αὐτὴν λέγει κατὰ φύσιν εἶναι. τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ἐπιεικῶς. ὥσπερ καὶ ὁ ἐπιεικὴς ἄνθρωπος ὁ μέτριος δηλοῦται πρὸς τῶν ἑλλήνων. ἔνιοι δὲ εἰώθασιν τὸ ἐπιεικῶς ἀντὶ μάλιστα λέγεσθαι. καὶ διὰ τοῦτο οἶμαι καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς ῥήσεως ἀφείλαντο ἐγγύς τι γράψαντες. οὕτως γὰρ καὶ οἱ περὶ ἀναγκάζοντες κατὰ φύσιν ἐμβάλλουσιν. ἐχρῆν δὲ αὐτοὺς εἰ καὶ μὴ πρὸς αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους τοῦτο εἴρητο κατὰ τὴν ἐφεξῆς ῥῆσιν, ἃ μέμφεται τῆς τοιαύτης ἐμβολῆς αὐτοὺς ἐννενοηκέναι. μέμφεται δὲ λέγων. περὶ τὸ ὑπεροειδὲς ὁ ὦμος ἣν καὶ καταπεπείγει περισφάλλεσθαι τὸ σῶμα κίνδυνος. διόπερ φησὶν ἡ διὰ τοῦ κλιμακίου βελτίων ἐστίν. οὐκ οὖν εἰς ἄκρον ἀρετῆς κατὰ τὸ ὑπεροειδὲς, ἥκει. ὡς τοῦδε ἐπιεικῶς τὸ μάλιστα συμβαίνει τὴν γὰρ διὰ τοῦ κλιμακίου μᾶλλον αὐτῆς ἐπαινέσας τι, μᾶλλον ἐκείνης ἐπαινεῖ τὴν διὰ ἐμβολῆς.

Ἀτὰρ καὶ ἡ διὰ τοῦ κλιμακίου ἑτέρη τὶς τοιαύτη, καὶ ἔτι βελτίων, ὅτι ἀσφαλεστέρως ἂν τὸ σῶμα τὸ μὲν τῇ, τὸ δὲ τῇ, ἀντισηκωθείη μετεωρισθὲν, περὶ γὰρ τὸ ὑπεροειδὲς ὁ ὦμος εἰ καὶ καταπεπείγει περισφάλλεσθαι τὸ σῶμα κίνδυνος ἢ τῇ, ἢ τῇ.

Πέμπτος οὗτος αὐτῷ τρόπος ἐμβολῆς ἐστι. διότι δὲ βελτίων ἐστὶ τοῦ προειρημένου τοῦ τετάρτου περὶ τὸ ὑπεροειδὲς αὐτὸς ἐξηγεῖται σαφέστατα.

Χρὴ μέντοι καὶ ἐπὶ τῷ κλιμακτῆρι ἐπιδεδέσθαι τι ἄνωθεν στρογγύλον ἐναρμόσσον ἐς τὸ κοῖλον τῆς μασχάλης, ὃ προσδιαναγκάσῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος ἐς τὴν φύσιν ἀπιέναι.

Ἐξ αὐτοῦ τοῦ κατὰ τὸν κλιμακτῆρα ξύλον τοιοῦτον ἐξέχον εὐθὺς ἀπαρχῆς γίνεται κατὰ τὸ μηχανικὸν κλιμάκιον, ᾧ καὶ ἡμεῖς συνήθως χρώμεθα. παραπλήσιον δέ ἐστι τῷ κατὰ τὴν ἐφεξῆς ὑπ' αὐτοῦ μέλλοντι γράφεσθαι ξύλῳ κατὰ τὴν ἄμβην ἔχοντι τὸ πέρας. ἐφ' οὗ καὶ πάλιν προσαγορεύουσιν αὐτὸ ἄμβην οἱ μετ' αὐτὸν ἰατροὶ πάντες. ἐπιτιθέναι δὲ τοῦτο καὶ τοῖς στασίμοις ὀργάνοις οἷά ἐστι τό τε τοῦ Ἀνδρέου. καὶ τὸ τοῦ τέκτονος. ὧν οὐδενὸς ἀναγκαῖον ἐστὶ λέγειν νῦν τὴν κατασκευήν. εἴρηται γὰρ μυρίοις τῶν νεωτέρων ὀργανικῶν ἐν οἷς γεγράφασι περὶ τῶν ὀργάνων. ἡμῖν δὲ νῦν πρόκειται Ἱπποκράτους ἐξηγεῖσθαι χρωμένου πρὸς ἅπαντα, τὰ σφοδροτέρας ἀντιτάσεως καὶ μοχλείας δεόμενα τῷ καλουμένῳ βάθρῳ.

Κρατίστη μέντοι πασέων ἐμβολέων, ἡ τοιήδε. ξύλον χρὴ εἶναι πλάτος μὲν ὡς πεντεδάκτυλον, ἢ τετραδάκτυλον τὸ ἐπίπαν. πάχος δὲ, ὡς διδάκτυλον, ἢ καὶ λεπτότερον. μῆκος δὲ, δίπηχυ, ἢ ὀλίγῳ ἔλασσον. ἔστω δὲ ἐπὶ θάτερα τὸ ἄκρον περιφερὲς καὶ στενότατον ταύτῃ καὶ λεπτότατον. ἄμβην δὲ ἐχέτω, μικρὸν ὑπερέχουσαν ἐπὶ τῷ ὑστάτῳ τοῦ περιφερέος ἐν τῷ μέρει, ἀλλὰ μὴ τῷ πρὸς τὰς πλευράς, ἀλλὰ τῷ πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος ἔχοντι, ὡς ὑφαρμόσειεν τῇ μασχάλῃ παρὰ τὰς πλευρὰς ὑπὸ τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος ὑποτιθέμενον. ὀθονίῳ δὲ, ἢ ταινίῃ μαλθακῇ, κατακεκολλήσθω ἄκρον τὸ ξύλον, ὅκως προσηνέστερον ἔῃ. ἔπειτα χρὴ ὑπώσαντα τὴν κεφαλὴν τοῦ ξύλου, ὑπὸ τὴν μασχάλην ὡς ἐσωτάτω, μεσηγὺ τῶν πλευρέων καὶ τῆς κεφαλῆς

τοῦ βραχίονος,

τοῦ βραχίονος, τὴν δὲ ὅλην χεῖρα πρὸς τὸ ξύλον κατατείνοντα προσκαταδῆσαι κατά τε τὸν βραχίονα, κατά τε τὸν πῆχυν, κατά τε τὸν καρπὸν τῆς χειρὸς, ὡς ἂν ἀτρεμέῃ ὅτι μάλιστα. περὶ παντὸς δὲ χρὴ ποιέεσθαι, ὅκως τὸ ἄκρον τοῦ ξύλου, ὡς ἐσωτάτω τῆς μασχάλης ἔσται, ὑπερβεβηκὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος.

Τὸν ἕκτον τρόπον τῆς ἐμβολῆς ὃν ἐπῄνεσε μάλιστα νῦν διδάσκειν ἄρχεται τὴν κατασκευὴν τοῦ ξύλου γράφων σαφῶς. ᾧ κατὰ τὸ πέρας ἐπικειμένης ὀφρύος ἄμβωνι παραπλησίας, ὅλον αὐτὸ προσαγορεύουσιν ἄμβην οἱ ἰατροί. τοιαύτη δέ ἐστιν ἡ ὀφρὺς, οἵη κατὰ τῶν λοπάδων πέρας τὸ ἄνω γίνεται πρὸς τὴν ἔνδον ἐστραμμένη κοιλότητα. καί τις τῶν κωμικῶν εἶπεν ἐπὶ σκόπων. τινὰ δὲ τῶν λοπάδων τὸν ἄμβωνα περιέχειν. ἀρρενικῶς μὲν οὖν, ἄμβωνας οἱ ἀττικοί. θηλυκῶς δὲ, οἱ ἴωνες τὰ τοιαῦτα σχήματα καλοῦσιν ἄμβας. ἐπιτηδειότατον δὲ ἔτι τοῦτο παραθεῖναι μεταξὺ τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος καὶ τῶν πλευρῶν. καὶ μέντοι καὶ μοχλεύουσιν χρησιμώτατον, ἀσφαλῶς περιλαμβάνον τὴν κυρτότητα τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος. τὰ δὲ κατὰ μέρος ἅπαντα τῆς ῥήσεως αὐτοῦ σαφῆ.

Ἔπειτα χρὴ μεσηγὺ δύο στύλων σπαστῆρα πλάγιον εὖ προσδῆσαι, ἔπειτα ὑπερενεγκεῖν τὴν χεῖρα ἔξω τοῦ ξύλου ὑπὲρ τοῦ σπαστῆρος, ὅκως ἡ μὲν χεὶρ, ἐπὶ θάτερα ᾖ, ἐπὶ θάτερα δὲ, τὸ σῶμα. κατὰ δὲ τὴν μασχάλην, ὁ σπαστήρ. κἄπειτα ἐπὶ μὲν θάτερα τὴν χεῖρα καταναγκάζειν ἔξω τοῦ ξύλου περὶ τὸν σπαστῆρα. ἐπὶ θάτερα δὲ, τὸ ἄλλο σῶμα ὕψος δὲ ἔχων. ὁ σπαστὴρ προσδεδέσθω, ὥστε μετέωρον τὸ ἄλλο σῶμα εἶναι, ἐπ᾽ ἄκρων τῶν ποδῶν. οὗτος ὁ τρόπος παραπολὺ κράτιστος ἐμβολῆς ὤμου, δικαιότατα μὲν γὰρ μοχλεύει, ἢν καὶ μόνον ἐσωτέρω ἔῃ τὸ ξύλον τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος, δικαιόταται δὲ αἱ ἀντιρροπαὶ, ἀσφαλέες δὲ τῷ ὀστῷ τοῦ βραχίονος. τὰ μὲν οὖν νεαρὰ ἐμπίπτει θᾶσσον, ἢ ὡς ἄν τις οἴοιτο πρὶν ἢ κατατετάσθαι δοκέειν.

Στύλους μὲν δῆλον ὅτι λέγει τοὺς κίονας. σπαστῆρα δὲ ξύλον, ἐπειδὴ ἧκον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου κίονος ἐπὶ τὸν ἕτερον.

Ἀτὰρ καὶ τὰ παλαιὰ μούνη αὕτη τῶν ἐμβολέων οἵη τε ἐμβιβάσαι. ἢν μὴ ἤδη ὑπὸ χρόνου σὰρξ μὲν ἐπεληλύθη ἐπὶ τὴν κοτύλην, ἡ δὲ κεφαλὴ τοῦ βραχίονος ἤδη τρίβον ἑωυτῇ πεποιημένη ᾖ ἐν τῷ χωρίῳ ἵνα ἐξεκλίθη, οὐ μὴν, ἀλλ᾽ ἐμβάλλειν γάρ μοι δοκέει, καὶ οὕτω πεπαλαιωμένον ἔκπτωμα τοῦ βραχίονος. τί γὰρ ἂν δικαίη μόχλευσις οὐχὶ κινήσειεν, μένειν μέντοι οὐκ ἄν μοι δοκέῃ κατὰ χώρην, ἀλλ᾽ ὀλισθαίνειν ὡς ἂν τὸ ἔθος. τὸ αὐτὸ δὲ ποιέει καὶ περὶ κλιμακτῆρα, καταναγκάζειν τοῦτον τὸν τρόπον σκευάσαντα.

Τὴν τετριμμένην τε καὶ τετυλωμένην χώραν ὠνόμασε τρίβον, ἥτις ὑπ᾽ αὐτῆς τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος γίνεται, πολυχρονίως ἐστηριγμένης ἐκείνῳ τῷ μέρει τῷ περικειμένῳ τῇ διαρθρώσει τῆς σαρκὸς, ἐν ᾗ περ ἂν αὐτὴ ἐξ ἀρχῆς τύχῃ στηριχθεῖσα. κοτύλην δὲ, ὠνόμασε τὴν ἐν τῇ διαρθρώσει κοιλότητα, κατὰ τὸ πέρας ὡς εἴρηται τοῦ τῆς ὠμοπλάτης αὐχένος ἐπικειμένην ὡς τὸ πολύ. τὰς δὲ βαθείας κοιλότητας, καὶ μεγάλαις ὀφρύσιν ἐρριζωμένας αὐτός τε καὶ ἄλλοι τῶν ἰατρῶν, ὀνομάζουσι κοτύλας. ἀλλὰ νῦν γε κατὰ γνώμην οὕτως προσηγόρευσεν εἰς ἣν ἐμπίπτουσιν αἱ περικείμεναι σάρκες, ὅταν ἐξάρθρημα γένηται, καταλαμβάνουσαι τὴν χώραν τὴν πρότερον, ἣν ἡ κεφαλὴ τοῦ βραχίονος κατειλήφει. τοιγαροῦν συμβαίνει ἐκ τοῦ ἀποκλεῖσαι τήν τε οἰκείαν χώραν τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος. ἔκ τε τοῦ τὰς ὑποδεξαμένας τυλωθείσας ἀντὶ κοτύλης αὐτῷ γενέσθαι, κἂν ἐμβληθῇ ποτε μὴ δύνασθαι μένειν. ἀποθεμένων μὲν αὐτῇ σαρκῶν ἕνεκα τῶν ἀποκειμένων τῇ κοτύλῃ, παρὰ φύσιν γὰρ αὕτη. ὑποδεξαμένων τοίνυν ὀστῶν ἐκ τοῦ τυλωθῆναι παραπλησίαν διαρθρώσει, κοιλότητα λαμβανουσῶν.

Ἐὰν μὲν ἱκανῶς ἔχῃ, καὶ περὶ μέγα ἔθος Θεσσαλικὸν ἀναγκάζειν ἢν νεαρὸν ᾖ τὸ ὀλίσθημα, ἐσκευάσθαι μέντοι χρὴ τὸ ξύλον, ὥσπερ εἴρηται. ἀτὰρ τὸν ἄνθρωπον καθίσαι πλάγιον ἐπὶ τῷ δίφρῳ. κἄπειτα τὸν βραχίονα ἔξω τοῦ ξύλου ὑπερβάλλειν ὑπὲρ τοῦ ἀνακλισμοῦ. καὶ ἐπὶ μὲν θατέρῳ τὸ σῶμα καταναγκάζειν. ἐπὶ δὲ θατέρῳ, τὸν βραχίονα ἔξω τοῦ ξύλου. τὸ αὐτὸ δὲ ποιέειν ἀναγκάζειν, καὶ ὑπὲρ δικλειδὸς θύρης. χρέεσθαι δὲ τούτοισιν, ἃ ἂν τύχῃ παρεόντα.

Θρόνου τι τοιοῦτον ἦν σχῆμα κατὰ Θετταλίαν μάλιστα πλεονάζον πάλαι, κατ᾽ εὐθείας γραμμὰς ἀνατεταμένον εἰς ὕψος ὀρθὸν ἔχον, τὸ οἷον ἐπίκλιντρον τοῦ θρόνου. περὶ οὗ τὴν ἀντίτασιν ἀξιοῖ ποιεῖσθαι. καθάπερ ἔμπροσθεν ἀπὸ τοῦ σπαστῆρος ἐδίδαξεν. ὅπως δὲ χρὴ καθίζειν τὸν χειριζόμενον ἐπὶ τοῦ δίφρου, σαφῶς αὐτὸς ἐδήλωσε. τὸ δὲ αὐτὸ ποιεῖ καὶ ἐπὶ δικλειδὸς θύρας ἀναγκάζειν. εἰσὶ δέ τινες τοιαῦται θύραι κατὰ μέσον ἑαυτῶν ἔχουσαι διῆκον ξύλον ἰσχυρὸν, οἷον ὀλίγον ἔμπροσθεν ὁ σπαστὴρ, μεταξὺ τῶν δύο κιόνων ὑπάρχειν ἐλέγετο. τοῦ δὲ τοῦ ξύλου κάτωθεν μὲν ἑτέρα τίς ἐστιν ἀνοιγομένη θύρα. ἄνωθε δὲ, ἄλλη. καὶ διὰ τοῦτο δὴ καὶ τὴν θύραν δικλεῖδα εἴρηκεν. οἷον διπλῆν τινα, περιέχουσαν ἐν ἑαυτῇ δύο θύρας μικράς. ὑπερβάλλειν οὖν κελεύει τὸν ἐξηρθρηκότα ὦμον ὑπὲρ τὸ μεταξὺ δύο θυρῶν ξύλον ἕνεκα τῆς ἀντιτάσεως.

Περὶ τῶν οὐχ ἑωραμένων Ἱπποκράτει ἐκπτώσεων.

Ὁ μὲν Ἱπποκράτης εἰς μασχάλην μόνον ἑωρακέναι φησὶν ὀλισθαίνοντα βραχίονα. τῶν δὲ μετ᾽ αὐτὸν ἰατρῶν ἔνιοι καὶ ἄλλας ἐκπτώσεις ἔγραψαν ὡς οἷόν τε καὶ αὐταί. καὶ ἡμεῖς δὲ αὐτοὶ πεντάκις εἴδομεν ἄχρι δεῦρο. κατὰ μὲν τὴν Ἀσίαν ἅπαξ. ἐν Ῥώμῃ δὲ, τετράκις. ὁσάκις δὲ, οἶμαι, καὶ συνέβη τινὶ γενέσθαι πάθημα τοιοῦτον ἐν τῇ πόλει, διὰ τὸ πάντας ἰατροὺς ἐοικέναι ἐμοὶ τὰ παράδοξα δεικνῦναι συμβολῆς ἕνεκα. ἐγένοντο μὲν τέτταρες ἐκπτώσεις ἅπασαι μὲν ἐν τῇ πρόσω χώρᾳ. διαφέρουσαι δὲ ἀλλήλων πλησιέστερον ἢ πορρώτερον εἶναι τῆς διαρθρώσεως κατὰ τὸ μῆκος τοῦ κώλου καὶ πλάτος. ἐθαύμαζον δή πως τῶν μὲν, οὐδόλως. τῶν δὲ μετ᾽ αὐτὸν ἑωρακέναι λεγόντων, ὁ μέν τις, ἅπαξ. ὁ δὲ, δίς. οὐδεὶς δ᾽ οὕτω πολλάκις ὡς ἡμεῖς ἄχρι δεῦρο. τάχ᾽ ἂν καὶ αὖθις ὀφθῇ μοι τι τοιοῦτον. νομίζω γὰρ οὐ κατὰ τύχην, ἀλλὰ δι᾽ αἰτίας εὐλόγους, οὕτως ἀπηντηκέναι τὸ πρᾶγμα

περὶ οὗ ἑξῆς ἐρῶ. κατὰ μέν γε τὴν ἡμετέραν Ἀσίαν τὸ πρῶτον ἐθεασάμην ἔκπτωσιν τοιαύτην, ἔθ' ὑπὸ τοῖς ἐκεῖ διδασκάλοις παιδευόμενος ἐν Σμύρνῃ. ἔστι δὲ ἡ πόλις αὕτη πολλαπλασία τὸ μέγεθος, ἧς Ἱπποκράτης μέμνηται συνεχῶς. ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐν αὐτῇ διατρίψας, μετὰ δὲ τεσσαρακοστὸν καὶ δεύτερον ἔτος ἐν Ῥώμῃ διέτριψα, πόλει τοσοῦτον ἀνθρώπων πλῆθος ἐχούσῃ· ὥς τε πείθεσθαι Πολέμωνα τὸν ῥήτορα τῆς οἰκουμένης ἐπιτομὴν αὐτὴν εἰπόντα. καὶ τοίνυν ὅτι τέτταρες ἐν αὐτῇ γεγόνασι μέχρι νῦν ἐξαρθρήσεις τοιαῦται σαφῶς. διὰ δὲ τὸ πάντας, ὡς ἔφην, ἐμοὶ τοὺς ἰατροὺς κοινοῦσθαι περὶ τῶν παραδόξως ὀφθέντων, οὐ μόνον ἐν Ῥώμῃ λαθεῖν οὐκ ἐδύνατο συμβαῖνόν τι τοιοῦτον, ἀλλὰ οὐδὲ κατὰ τὸν λιμένα καὶ τὴν πλησίον αὐτῆς πόλιν, ἣν Ὀστίαν ὀνομάζουσι, διὰ τὸ καὶ τοὺς ἐν ἐκείνοις τοῖς χωρίοις ἰατρεύοντας ἅπαντας εἶναι φίλους, οὖσι καὶ αὐτοῖς πολυανθρώποις. αἱ δὲ πόλεις ὧν Ἱπποκράτης ἐμνημόνευσεν, ὡς ἐν αὐταῖς ἐπὶ πλέον διατρίψας, ἑνὸς ἀμφόδου, τῶν ἐν Ῥώμῃ πλείονας οὐκ εἶχον οἰκήτορας. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν ἐν πόλει, πλῆθος ἀνθρώπων ἐχούσῃ, πλείους ὁμοίως παθόντας. ἔτι δὲ κἀκεῖνο διδαχθεὶς ἀπὸ τῆς πείρας εἰς τὴν τῆς αἰτίας εὕρεσιν ἐποδηγήθην. ἐνίοι μὲν γὰρ ἐν παλαίστραις τοιούτῳ τρόπῳ πεσόντες. ἐνίους δέ, ἔοικεν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν γενέσθαι. δύο γάρ τινες τῶν ὀφθέντων μοι τὴν μὲν ἔκπτωσιν ἔλεγον εἰς μασχάλην γεγονέναι. μοχλευόντων δὲ ἀμαθῶς τῶν ἰατρῶν, σφηνωθῆναι τὸ ἄρθρον οὐχ ὡς εἴρκτο κατὰ συμβολὰς τῶν μυῶν. ὥς τε τῷ κατὰ τὴν τῶν Ῥωμαίων πόλιν πλήθει, εἰ προσθείης τὰς εἰρημένας αἰτίας δύο, ζητήσεις οὐ διὰ τί τοσούτους γε εἶδον, ἀλλὰ διὰ τί γε τοσούτους πλείους εἶδον, οἷς οὕτως ἐξήρθρησεν. ἐπεὶ γάρ τοι τῶν Ἱπποκράτους χρόνων οἱ ἰατρεύοντες ἐμεμαθήκεισαν νομίμως. καὶ μάλιστα περὶ τὰς τοιαύτας χειρουργίας τέχνην οἱ δὲ νῦν μὴ μαθόντες ὅλως, ἢ παντάπασιν ὀλίγῳ χρόνῳ μαθόντες. εἶτα τῶν παλαισμάτων τῇ ἐμπειρίᾳ θαυμαστὸν ὅσον ἐπιδέδωκε τῶν διδασκόντων αὐτὰ πολυειδῶς ἐκστρεφόντων καὶ λοξιζόντων τὰ κῶλα. ζητήσεις οὖν ἔφην οὐ διὰ τί τοσούτους εἶπον, ἀλλὰ διὰ τί πλείους. οὐκ εἶδον ἐν τοσαύταις μυριάσιν ἀνθρώπων ὑπὸ πολλῶν μέν, παιδοτριβῶν. παμπόλλων δέ, ἰατρῶν ἀμαθῶν εἰς τοιαύτας ἐξαρθρήσεις ἀγομένων. ἡ δ' οὖν ἐμβολὴ καί τοι τῶν ἐξαρθρημάτων τοῖς αὐτοῖς γίνεται τρόποις, ἀντιτάσει τε καὶ μοχλείᾳ καὶ ἀποθέσει. προσήκει δὲ οὐκ ἐπὶ μασχάλης ἐκπτώσεως οὕτω καὶ νῦν μὲν μοχλεύειν. ἐπ' ἐκείνης μὲν γὰρ ἔδει πρόσω πρῶτον. εἶτ' ἄνω τὸ ἄρθρον ἄγειν, ἄχρις ἂν ἐπ' εὐθείας γένηται τῇ κοιλότητι. νῦν δὲ ἐπειδὴ πάντως μὲν ἐν τοῖς πρόσω μέρεσι τῆς διαρθρώσεώς ἐστιν. ἤτοι δ' ἐκκέκλειται πρὸς τὴν ἔνδον ἢ τὴν ἔξω χώραν ἐστηριγμένον ἐν τοῖς μυσὶν ὠθεῖν αὐτὸ χρὴ πρὸς τὴν ἐναντίαν χώραν ἐμβαλόντα τῶν μυῶν ἀναπαυθὲν εἰς τὴν μασχάλην ἐνεχθῆναι. μάλιστα μὲν οὖν οὔτε ἡ ἀντίτασις ἐᾷ γενέσθαι τοῦτο. καὶ κατὰ ταύτην δὲ τὴν ἀντίτασιν οὐδὲ χεῖρόν ἐστιν ἠσφαλίσθαι τὸ κατὰ τὴν μασχάλην χωρίον, ὡς ἐπράξαμεν ἐν Σμύρνῃ περὶ τὸ γινόμενον οὕτως ἐξάρθρημα. κατὰ παλαίστραν μὲν γάρ τινι συνέβη διαπλαθείσης τῆς χειρὸς ὑπὸ τοῦ παλαίοντος, ὅστις μάλιστα τρόπος εἰς τὸ πρόσω δύναται μεταστῆσαι τὸ ἄρθρον. ὕπτιον δὲ κατακλίναντες τὸν πεπονθότα τὴν ἀντίτασιν ἐποιησάμεθα, τῇ διὰ τῆς πτέρνης παραπλησίαν. ὄπισθεν μὲν καθίσαντές τινα. περιβάλλοντες δὲ τὴν μασχάλην πλατὺν ἱμάντα περὶ ὑποβεβλημένου τινὸς εἰς τὸ κοῖλον ἐκπληρώματος. αὐτοὶ δέ, ὡς ἔφην, ἔξω τῶν περισφιγγόντων τὸ ἄρθρον μυῶν ἀπώσαντες. εἶτ' ἀνέντες τὴν κατάτασιν ἐπετρέψαμεν ἀνασπασθῆναι πρὸς τῶν μυῶν εἰς ἑαυτοὺς συντρεχόντων ἐμβληθήσεται τῇ κοιλότητι. τοῦτο μὲν οὖν εὐκόλως ἐνέπεσε, καὶ γὰρ παραχρῆμα κατ' αὐτὴν τὴν παλαίστραν ἐπιχειρήσαμεν τῇ θεραπείᾳ. καὶ ἤρκεσέ γε ἡ τῆς πεπονθυίας χειρὸς ἡ κατάστασις ὑφ' ἡμῶν αὐτῶν γενομένη, καθάπερ ἐπὶ τοῦ διὰ τῆς πτέρνης τρόπου. ἄλλοτε δὴ καὶ διὰ βρόχου τὴν κατάτασιν ἐποιησάμεθα. χρὴ δὲ ἰσότονον εἶναι τὸν βρόχον. οἷός ἐστιν ὅ τε διπλοῦς καρχήσιος, ὁ ἐκ δυοῖν ἐναντίων. ἄλλοτε δὲ κεχρονισμένου τοῦ ἐξαρθρήματος ἐδεήθη μὲν τοῦ Ἱπποκρατείου βάθρου, περὶ οὗ ποιήσει τὴν διδασκαλίαν αὐτὸς ἐπὶ προήκοντι τῷ συγγράμματι. νυνὶ δὲ ἀρκέσει τὰ κατολισθήματα. ἑξῆς οὖν αὐτῷ περὶ τῆς διαφορᾶς αὐτῶν τῶν σωμάτων ἐν οἷς ἧττον καὶ μᾶλλον ἐκπίπτει τὰ ἄρθρα διδάσκοντι συνακολουθήσομεν.

B ἰδέναι μὲν οὖν χρή, ὅτι φύσιες φυσίων μέγα διαφέρουσιν. ἐς τὸ ῥηϊδίως ἐμπίπτειν τὰ ἐκπίπτοντα. διενέγκοι μὲν γὰρ ἄν τι, καὶ κοτύλη κοτύλας. ἡ μέν, εὐυπέρβατος ἐοῦσα. ἡ δέ, ἧσσον. πλεῖστον δὲ διαφέρει καὶ τῶν νεύρων ὁ σύνδεσμος, τοῖσι μέν, ἐπιδόσιας ἔχων, τοῖσι δέ, ξυντεταμένος ἐών.

Συντελέσας τὸν περὶ τῶν ἐμβολῶν λόγον, ἤρξατο νῦν διδάσκειν αἰτίας, τισὶν ἐκπίπτει μὲν οὖν ῥαδίως, ἐμβάλλεται γε χωρὶς τῆς μεγάλης πραγματείας ὁτιοῦν ἄρθρον. ἐν οἷς δὲ ἐκπίπτει ὀλιγάκις, ἐμβάλλεται γε χαλεπῶς. εἴρηται δ' ὑφ' ἡμῶν ἔμπροσθεν ἤδη, τήν τε τῶν ὀστῶν διαρθρώσιν αἰτιωμένων, τήν τε τῶν περικειμένων αὐτοῖς μυῶν, ἤτοι συντονίαν, ἢ χαλαρότητα.

K αἱ γὰρ ἡ ὑγρότης τοῖσιν ἀνθρώποισι γίνεται ἡ ἐκ τῶν ἄρθρων διὰ τῶν νεύρων τὴν ἀπάρτισιν. ἢν χαλαρά τε ἐν φύσει. καὶ τὰς ἐπιτάσιας ἀφόρως φέρει. συχνοὺς γὰρ ἄν τις ἴδοι οἳ οὕτως ὑγροί εἰσιν, ὥστε ὁπόταν ἐθέλωσιν, τότε αὐτοῖσι τὰ ἄρθρα ἐξίσταται ἀνωδύνως, καὶ καθίσταται ἀνωδύνως.

Ἐνηλλαγμένως μοι δοκεῖ τὴν ἑρμηνείαν ποιεῖσθαι. διὰ γὰρ τὴν ὑγρότητα τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου γιγνομένων τῶν νευρωδῶν σωμάτων χαλαρῶν, οὐ διότι ταῦτα ἐστὶ χαλαρὰ διὰ τοῦτο ὑγραινομένων τῶν περὶ τὰ ἄρθρα. ἡ λέξις αὐτοῦ τὸ ἐναντίον εἴρηκε. δοκεῖ μοι βουληθεὶς τὴν ἑτοιμοτάτην ἐπὶ πλέον ἔκτασιν τῶν νευρωδῶν ποιεῖσθαι σωμάτων ἐκ τῆς τῶν ἀνθρώπων ὑγρότητος, οὐ κρατῆσαι τούτων κατὰ τὴν ἑρμηνείαν, ἀλλὰ χρησάμενος οὐ κυρίως λίαν συνδέσμῳ πρὸς τὴν τῆς αἰτίας νόησιν ἄγει τοὺς ἀναγινώσκοντας.

Δ διαφέρει μέντοι καὶ σχέσις τις σώματος. τοῖσι μὲν γὰρ εὖ ἔχουσι τὸ γυῖον καὶ σεσαρκωμένουσιν ἐκπίπτει τε ἧσσον, ἐμπίπτει τε χαλεπώτερον. ὅταν δὲ αὐτοὶ σφέων αὐτῶν λεπτότεροι καὶ ἀσαρκότεροι ἔωσι, τότε ἐκπίπτει τε μᾶλλον, ἐμπίπτει τε ῥᾷον. σημεῖον δὲ ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει, τόδε. τοῖσι γὰρ βουσί, τότε ἐκπίπτουσι μᾶλλον οἱ μη-

ροὶ ἐκ τῆς

ροι ἐκ τῆς κοτύλης, ἡνίκα ἂν αὐτοὶ σφῶν αὐτῶν λεπτότατοι ἔωσι. γίνονται δὲ καὶ βόες λεπτότατοι, τοῦ χειμῶνος τελευτῶντος. τό τε οὖν καὶ ἐξαρθρέουσι μάλιστα. εἰ δή τι καὶ τοιοῦτο δεῖ ἐν ἰητρικῇ γράψαι, δεῖ δέ.

Αἱ μὲν φύσεις καὶ διαφοραὶ τῶν ἄρθρων ἐφ' αἷς ἢ ῥᾳδίως, ἢ μόγις, αἵ τε ἐξαρθρήσεις καὶ ἐμβολαὶ γίνονται, δύο εἰσὶν, ἃς ἐγὼ πολλάκις εἶπον ἐν τῇ πρὸ ταύτης ἐγγραφῇ ῥήσει. προσέρχεται δὲ αὐταῖς ἐνίοτε καὶ τρίτη περὶ ἣς νῦν διδάσκει κατὰ πάχος τε καὶ λεπτότητα τοῦ σώματος γινομένη, ἣν ὀνομάζουσι ἕξιν. ὅσοι γὰρ ἂν εὐρεθῶσιν σαρκωδέστεροι γενηθεῖσιν ἑαυτῶν οἱ ἄνθρωποι τοσούτῳ δυσκολώτεροι αἵ τε ἐμπτώσεις τῶν ἄρθρων αὐτοῖς αἵ τε ἐμβολαὶ συντελοῦνται, διὰ τὸ σφίγγεσθαι πάντα χόθεν αὐτὰ τῷ πλήθει τῶν σαρκῶν. ἔμπαλιν δὲ τοῖς λεπτυνθεῖσι χαλαρὸν μὲν τὸ δέρμα γίνεται τῶν περικειμένων ταῖς ἀρθρώσεσι σαρκῶν. ὀλίγοισί τε εἴκει ταῖς διαρθρώσεσιν. ἐὰν μέντοι τις ἰσχνὸς ᾖ φύσει, κάκιον οὐδὲν ἔχει τοῦ παχυτέρου. δέδεικται γὰρ ἐν τοῖς περὶ κράσεων ὁ μὲν ἰσχνότερος φύσει ξηρότερος ὢν τὴν κρᾶσιν ὁ δὲ παχύτερος, ὑγρότερος. ὥστε τῶν μὲν ἰσχνῶν σύντονος οὖσα τῶν μυῶν ἡ οὐσία σφίγγει τὴν διάρθρωσιν. τῶν δὲ παχυτέρων. καθόσον μὲν πλείους αἱ σάρκες εἰσὶν, ἀποκλείουσι γε τὴν πέριξ τῶν ἄρθρων χώραν. καθόσον δὲ μαλακαὶ, ῥᾳδίως ἀνατρέπονται, παραδέχονται τὰς κεφαλὰς ἐξῆς τῶν ἐξισταμένων φαλακρῶν ὀστῶν ὥστε ἀνίστασθαι τὰ κατὰ τὰς ἐκπτώσεις ἑκατέροις. εἰ μέντοι τις εὔσαρκος φύσει κατά τινα καιρὸν ἰσχνότερος ἑαυτοῦ γίνηται, ῥᾷον ἂν ἐκπίπτει τε τούτῳ καὶ αὖθις ἐμπίπτει κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον ἢ πρόσθεν. ὥσπερ καὶ εἰ σαρκωθείη τις, ὢν φύσει λεπτὸς ἐκπίπτει τ' ἂν αὐτῷ μόγις, ἐμβάλλοιτό τε χαλεπῶς. τούτου τε λόγου τὰ κατὰ τοὺς βοῦς φαινόμενα γράφει μαρτύρια, σαφῶς ὄντα μὲν οὕτως ὡς μηδεμιᾶς ἐξηγήσεως δεῖσθαι. πλὴν εἰ λέξις τις εἴη μία που καὶ δύο τοιαῦται περὶ ὧν αὖθις ἐροῦμεν καινοῦ μᾶλλον ἰδίου.

Καλῶς δὲ Ὅμηρος καταμεμαθήκει ὅτι πάντων τῶν προβάτων βόες ὅτι μάλιστα πονέουσι ταύτην τὴν ὥρην, καὶ βοῶν οἱ ἀρόται, ὅτι κατὰ τὸν χειμῶνα ἐργάζονται. τούτοισι τοίνυν ἐκπίπτει μάλιστα. οὗτοι γὰρ μάλιστα λεπτύνονται. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα βοσκήματα δύναται βραχεῖαν τὴν ποίην βόσκεσθαι. βοῦς δὲ οὐ μάλα πρὶν βαθεῖα γένηται. τοῖσι μὲν γὰρ ἄλλοισιν ἐστὶ λεπτὴ ἡ προβολὴ τοῦ χείλεος. λεπτὴ δὲ ἡ ἄνω γνάθος. βοῒ δὲ παχεῖα μὲν ἡ προβολὴ τοῦ χείλεος. παχεῖα δὲ ἡ ἀμβλεῖα ἡ ἄνω γνάθος. διὰ ταῦτα ὑποβάλλειν εἰς τὰς βραχείας πόας οὐ δύνανται.

Πρόβατα νῦν εἶπεν ἅπαντα τὰ βοσκήματα, καθάπερ ἐν τῷ περὶ ἱερῆς νόσου γέγραπται κατὰ λέξιν οὕτως. οὐκ ἔστιν ἄλλο πρόβατον οὐδὲν ἢ βόες καὶ αἶγες. καὶ τὸ παρὰ τῷ ποιητῇ τοιοῦτόν ἐστιν, ἔνθα φησί. πολλά τε οἱ πρόβατα ἐστί. βούλεται γὰρ ἀγέλας βοσκημάτων δηλοῦν. ἐχρήσαντο καὶ ἄλλοι οὕτως τῶν παλαιῶν τῇ φωνῇ.

Τά τε αὖ μώνυχα τῶν ζώων, ἅ τε ἀμφώδοντα ἐόντα. δύναται μὲν γὰρ σαρκάζειν. δύναται δὲ ἐπὶ τὴν βραχεῖαν ποίην ὑποβάλλειν τοὺς ὀδόντας. καὶ ἥδεται τῇ οὕτως ἐχούσῃ ποίῃ μᾶλλον, ἢ τῇ βαθείῃ. καὶ γὰρ τὸ ἐπίπαν ἀμείνων, καὶ στερεωτέρη ἡ βραχεῖα ποίη τῆς βαθείης. ὅτι καὶ πρὶν ἐκκαρπεῖν τὴν βαθεῖαν. διὰ τοῦτο οὖν ἐποίησεν ὧδε τάδε τὰ ἔπη. ὡς δ' ὁπότ' ἀσπάσιον ἔαρ ἤλυθε βουσὶν ἕλιξιν. ὅτι ἀσμενωτάτη τοῖσιν αὐτοῖσιν ἡ βαθεῖα ποίη φαίνεται. ἀτὰρ καὶ ἄλλως ὁ βοῦς χαλαρὸν φύσει τὸ ἄρθρον τοῦτο ἔχει μᾶλλον τῶν ἄλλων. διὰ τοῦτο καὶ εἰλίπους ἐστὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων ζώων. καὶ μάλιστα ὅταν λεπτὸν καὶ γηραλέον ᾖ. διὰ ταῦτα πάντα καὶ ἐκπίπτει βοῒ μάλιστα. πλείω δὲ γέγραπται περὶ αὐτοῦ. ὅτι πάντων τῶν προειρημένων ταῦτα μαρτύριά ἐστι. περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος. τοῖσιν ἀσάρκοισι μᾶλλον ἐκπίπτει, ὡς θᾶσσον ἐμπίπτειν. ἢ τοῖς δὲ σεσαρκωμένοισι. καὶ ἧσσον ἐπιφλεγμαίνουσι, τοῖσιν ὑγροῖσιν καὶ τοῖσιν ἀσάρκοισιν. ἢ τοῖσι σκελιφροῖσι, καὶ σεσαρκωμένοις.

Τὸ σαρκάζειν, ἔνιοι μὲν δηλοῦν φασὶ συνάγειν ἀλλήλοις τὰ χείλη σφοδρῶς οὕτως, ὡς δύνασθαι καὶ ἀφαιρεῖσθαι τι βοτάνης μέρος ὑπ' αὐτῶν. ἔνιοι δὲ τοῦ τοῖς ὀδοῦσι τοῖς κάτω μετὰ τοῦ τὸ ἄνω χεῖλος ἐργάζεσθαι ταυτόν. ἐπειδὴ καὶ οἱ σαρκάζοντες τινὲς ἐνδείκνυσι τοῖς ὀδοῦσι τὸ χεῖλος. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν τοῖς ἄνωθεν ὀδοῦσι τὸ κάτω χεῖλος δάκνουσι. τὰ δὲ μηρυκίζοντα τὸν κάτω στοῖχον μόνον ἔχοντα τῶν ὀδόντων χρῆσθαι πρὸς τὸ δάκνοντας. διότι μὲν ὀνόμασται φασὶ σαρκάζειν. ἐπειδὴ καὶ σαρκοφαγοῦντα τοῖς ζώοις ἑκατέροις χρῆται. καὶ τούτοις ἔοικε τὰ συμφραζόμενα τῇ λέξει μαρτυρεῖν, οὐ τὰ μηρυκίζοντα τῶν ζώων. εἰρηκότος αὐτοῦ σαρκάζειν. ἀλλὰ τὰ τοὺς δύο τῶν ὀδόντων ἔχοντα στοίχους, ἃ καλοῦσι ἀμφώδοντα. ταῦτα μὲν δύναται καὶ τὰς βραχείας νέμεσθαι πόας τουτέστι βοτάνας. οἷοι ἵπποι καὶ ὄνοι καὶ ἡμίονοι. τῶν δὲ τὸν ἕνα στοῖχον ἐχόντων, ἐκεῖνα μόνα δύναται οἷς λεπτὴ τοῦ χείλους ἐστὶν ἡ προσβολὴ, καὶ διὰ τοῦτο μόνοι τῶν βοτανας ἐσθιόντων ζώων οἱ βόες ἀπορούσι τροφῆς ἐν χειμῶνι. διότι μήτε σαρκάζειν δύνανται τὴν βραχεῖαν πόαν τουτέστι τοῖς ὀδοῦσι ἀποτέμνειν αὐτὴν, μήτε τοῖς χείλεσι παραλαμβάνειν δύνασθαι τὴν βραχεῖαν πόαν, ὁμοίως ἕξει καὶ προβάτοις. ταῦτα μὲν οὖν τὰ τρία γένη τῶν ζώων ἔχει χηλάς. μώνυχα δὲ ἐστὶ τὰ ἀμφώδοντα, συνῃρημένου τοῦ ὀνόματος, ὡς φασιν τὰς ἐτυμολογίας τιμῶντες, ἐκ τοῦ μονώνυχας, ἐπειδὴ περιέχουσιν ὅτων ὄνυχας. τοιοῦτοι γὰρ ἐν τοῖς ὁπλοῖς ἔχουσι ζώοις, οἷς ἐστὶ τὸ κατ' ἄκρους τοὺς πόδας, οἷοι ἀνθρώποις οἱ ὄνυχες. καὶ ἧσσον ἐπιφλεγμαίνει τούτοις, ὅτι καὶ ῥᾷον ἐκπίπτει. τούτῳ γὰρ ἕπεται καὶ τὸ ἐμβάλλεσθαι. τούτοις δ' αὖ πάλιν τὸ μικρὰν ἢ μηδόλως ἕπεσθαι φλεγμονήν. ἐν γὰρ ταῖς βιαίοις ἐκπτώσεσιν, ὥσπερ καὶ ταῖς ἐμβολαῖς ὀδύναι γίνονται τοῖς μυσὶν, αἷς ἕπονται φλεγμοναί.

Καὶ ἧσσον γε δέδεται ἐς τὸν ἔπειτα χρόνον. ἀτὰρ καὶ ἡ μύξα πλείων ὑπείη τοῦ μετρίου μὴ ξὺν φλεγμονῇ. καὶ οὕτως ἂν ὀλισθηρὸν εἴη. μυξωδέστερα τουτέπιπαν τὰ ἄρθρα τοῖσιν ἀσάρκοισιν, ἢ τοῖσι σεσαρκωμένοισιν ἐστίν.

Ἅπαντα δύναται λέγειν διπλὸν ὄντα χρόνον τόν τε μετὰ τὴν ἐμβολὴν εὐθέως ἐν ᾧ θεραπεύεται τὰ φλεγμαίνοντα μόρια. καὶ τὸν τῆς διαδεχομένης αὐτὸν ἐξῆς ὅλης τοῦ καταστάσεως. ὁ μὲν γὰρ μετὰ τὴν ἐμβολὴν εὐθέως, ὅταν μετὰ φλεγμονῆς ᾖ, δι' αὐτὴν ἐκείνην ἔχει ἐσφιγμένον τὸ ἄρθρον, ὡς καὶ αὐτὸς εἴρηκεν. ὁ δὲ μετὰ τὴν θεραπείαν, ὅτι σύντονος ἐστὶν ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων ἡ τῶν μυῶν οὐσία, καὶ ὅτι διὰ τὰς ἐπιγινομένας

φλεγμονὰς μεγάλας οὔσας ὑπολείπεταί τις ἐν τοῖς μυσὶ σκληρότης ὡς ὑπὸ δεσμοῦ σφίγγεται τὸ ἄρθρον.
Καὶ γὰρ αὗται αἱ σάρκες, τῶν μὴ ἀπὸ τέχνης ὀρθῶς λελιμαγχημένων, αἱ τῶν λεπτῶν, μυξωδέστεραί εἰσιν, ἢ αἱ τῶν
παχέων. ὅσοισι μέντοι ξὺν φλεγμονῇ μύξα ὑπογίνεται, ἡ φλεγμονὴ δήσασα ἔχει τὸ ἄρθρον. διὰ τοῦτο οὐ μά-
λα ἐκπίπτει τὰ ὑπόμυξα. ἐκπίπτοντα ἂν εἰ μή τι ἢ πλέον ἢ ἔλασσον φλεγμονῆς ὑπεγένετο. οἷσι μὲν οὖν οὕτως ἐμ-
πέσῃ τὸ ἄρθρον, καὶ μὴ ἐπιφλεγμήνῃ τὰ περιέχοντα, χρῆσθαι τε ἀνωδύνως αὐτίκα τῷ ὤμῳ δύνανται. οὗ-
τοι μὲν οὐδὲν νομίζουσι δεῖν ἑωυτῶν ἐπιμελεῖσθαι. ἰητροῦ μὴν ἐστὶ καταμαντεύσασθαι τῶν τοιούτων. τοῖσι τοιού-
τοισιν ἐκπίπτει, καὶ αὖθις μᾶλλον καὶ οἷσιν ἂν ἐπιφλεγμήνῃ τὰ νεῦρα. τοῦτο κατὰ πάντα τὰ ἄρθρα οὕτως
ἔχει. καὶ μάλιστα κατ᾽ ὦμον καὶ κατὰ γόνυ. μάλιστα γὰρ οὖν καὶ ὀλισθαίνει ταῦτα. οἷσι δ᾽ ἂν ἐπιφλεγμήνῃ τὰ
νεῦρα, οὐ δύνανται χρέεσθαι τῷ ὤμῳ. κωλύει γὰρ ἡ ὀδύνη καὶ ἡ ξύντασις τῆς φλεγμονῆς. τοὺς οὖν τοιούτους
10 ἰῆσθαι χρὴ κηρωτῇ καὶ σπλήνεσι καὶ ὀθονίοισι πολλοῖσιν ὑποδέοντα. ὑποτιθέναι δὲ ἐς τὴν μασχάλην εἴριον
μαλθακὸν καθαρὸν ξυνελίσσοντα ἐκπλήρωμα τοῦ κοίλου ποιέοντα, ἵνα ἀντίστηριγμα μὲν τῇ ἐπιδέσει ἔῃ. ἀνα-
κωχέῃ δὲ τὸ ἄρθρον. τὸν δὲ βραχίονα ἐς τὸ ἄνω ῥέποντα ἴσχειν χρὴ τὰ πλεῖστα. οὕτω γὰρ ἂν οἴη ἑκαστάτω εἴη τοῦ χω-
ρίου ἐς ὃ ὤλισθεν ἡ κεφαλὴ τοῦ ὤμου. χρὴ δὲ ὅταν ἐπιδήσῃς τὸν ὦμον, ἔπειτα προσκαταδεῖν τὸν βραχίονα πρὸς
τὰς πλευρὰς ταινίῃ τινὶ κύκλῳ περὶ τὸ σῶμα περιβάλλοντα.

Ὅσοι διὰ λιμὸν ἢ διὰ πολυεργίαν ἢ πένθος ἢ λύπην ἢ ἀνορεξίαν ἐνδεῶς προσφερόμενοι τροφὴν ἐλεπτύν-
θησαν, οὐκ εὐθέως αἱ σάρκες αὐτοῖς γίνονται ξηραί, καθάπερ τοῖς ὑπὸ τέχνης ὀρθῶς λελιμαγχημένοις. ἀλλ᾽ ὑ-
γροτέρας τοὔμπαλιν ἐν ἁπάσαις εἴρηκε περιστάσεσιν ἀποτελούσας, συντήξεων τινῶν ἐν αὐταῖς γιγνομένων
διὰ τὴν ἔνδειαν. οἷς δὲ καὶ λυπεῖσθαι πρόσεστι καὶ μᾶλλον οὗτοι συντήκονται δή. καὶ μελεδῶνας οἱ ποιηταὶ τὰς
λύπας καλοῦσιν ἐν ἴσῳ τὰ μέλη ἐδούσας καὶ κατεσθιούσας. συντήκεται δὲ ἐν αὐταῖς ἥτε πιμελὴ πᾶσα καὶ
20 ὅση μαλακή, καὶ ὡς νεοπαγής ἐστι σάρξ. ὅταν δὲ ἰατρὸς ἑκὼν ἰσχνότερον ἐργάζηταί τι σῶμα, μὲν εὑρημένοις τε
τούτου πρᾶττει καὶ μετὰ τοῦτο τρίβει ὅτε χρή. εἴ τις γένοιτο σύντηξις, ἐκκενοῖ αὐτὴν εἴτε διὰ τῶν ἱδρώτων αἰ-
σθητῶς, ἢ λόγῳ θεωρητῶς κατὰ τὴν ἄδηλον αἰσθήσει διαπνοήν. εἰκὸς δὲ δήπου καὶ τῶν ἐδεσμάτων τε καὶ πο-
μάτων οὐκ ἀμελῶς ἔχειν αὐτόν. ἀλλὰ καὶ διὰ τούτων ἐπιχειρεῖν εὐλύτους ἐργάζεσθαι τὰς ἐκκρίσεις ἁπάσας, οὐ
μόνον ὅσαι διὰ τῆς γαστρός, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν οὔρων γιγνομένας. οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα πάντα χέοιτ᾽ εἴ τις εἴη κα-
τὰ τὸ σῶμα διὰ τὴν σύνταξιν ὑγρότης περὶ τὴν κένωσιν ἔξω τοῦ σώματος ποιεῖτο. μένουσα γὰρ ἔνδον ὑπο-
* μυξώδεις τῷ χρόνῳ τὰς σάρκας ἐργάζεται. κατὰ τὴν ἄδηλον διαπνοὴν αὐτῶν τῶν ἄλλων μᾶλλον γιγνομέ-
νην. ὅσον μὲν γὰρ ἀκριβῶς λεπτόν ἐστι καὶ ὀρρῶδες ἐν τοῖς συντήγμασιν ἀποδέχεταί τε καὶ διαφορεῖται. τὸ
δὲ ὑποπαχύτερον ὑπομένει μόνον ὅπερ ἐν τῷ χρόνῳ γλισχρότητά τινα προσλαμβάνον ὅμοιον μύξῃ γίνεται.

Χρὴ δὲ καὶ ἀνατρίβειν τὸν ὦμον ἡσυχέως καὶ λιπαρῶς. πολλῶν δὲ ἔμπειρον δεῖ εἶναι τὸν ἰητρόν, ἀτὰρ δὴ καὶ
30 ἀνατρίψιος. ἀπὸ γὰρ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος οὐ τὸ αὐτὸ ἀποβαίνει. καὶ γὰρ ἂν δήσειεν ἄρθρον, ἀνάτριψις, χαλαρώτερον
τοῦ καιροῦ ἐόν, καὶ λύσειεν ἄρθρον, σκληρότερον τοῦ καιροῦ ἐόν. ἀλλὰ διορίσεται ἡ μὲν περὶ ἀνατρίψιος ἐν ἄλλῳ
λόγῳ. τὸν γοῦν τοιοῦτον ὦμον μαλθακῇσι χρὴ χερσὶν ἀνατρίβειν, συμφέρει γάρ, καὶ ἄλλως πρηέως.

Εἰς τὸ μηδὲν ὑπολειφθῆναι λείψανον τῆς φλεγμονῆς σκιρρῶδες ἐπιτήδειός ἐστιν ἡσύχως τε καὶ λιπαρῶς ἡ
τρῖψις γιγνομένη. χρὴ δ᾽ αὐτὴν ποιεῖσθαι πολυειδῶς περιφέρεσθαι τὰς χεῖρας ἄνωθέν τε κάτω, καὶ κάτωθεν
ἄνω. κἄπειτα δόξας οὐ κάτωθεν ἄνω μόνον. ἀλλὰ καὶ ἄνωθεν κάτω. καὶ μὲν δὴ καὶ τὰς ἐν κύκλῳ τε καὶ δίον
ἐγκαρσίας ἀπό τε τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερά, καὶ αὖθις ἐπ᾽ ἐκείνων ἐπὶ τὰ δεξιά, χάριν τοῦ τὰς ἶνας ἁ-
πάσας μαλάττεσθαι τῶν μυῶν. τὸ γὰρ τῆς ἀνατρίψεως ὄνομα, τοῖς παλαιοῖς ἀντὶ τοῦ τῆς τρίψεως ἐλέγετο.
μὴ τοίνυν ὑπονοήσεις πῶς ἔδοξάν τινες ἀξιοῦν αὐτὸν ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἄνω ποιεῖσθαι τὴν φορὰν τῶν χει-
ρῶν ὁπότε τὸν ὦμον ἀνατρίβομεν. ἀλλὰ τὸ ἀνατρίβειν αὐτὸ συμβαίνει, ὅλου τοῦ γένους τῶν τρίψεων ἐνδηλω-
40 τικόν, οὐ μιᾶς διαφορᾶς τῆς κάτωθεν ἄνω. δῆλον δὲ τοῦτο ποιεῖ λέγων αὐτός. ἀλλὰ διορίσεται περὶ ἀνατρίψιος
ἐν ἄλλῳ λόγῳ. οὐ γὰρ δήπου τὸν περὶ μιᾶς διαφορᾶς λόγον ἐρεῖν ἐπαγγέλλεται, τὰς ἄλλας λιπών, καὶ μέντοι
» κἀν τῷ κατ᾽ ἰητρεῖον ἁπάσας ἐδήλωσεν αὐτὰς ὀνομάζων κἀκεῖ τὸ γένος ὅλον. ἀνάτριψις δύναται λῦσαι. δῆ-
» σαι. σαρκῶσαι. μινυθῆσαι. καὶ τὰ τούτοις ἐφεξῆς. ὑπὲρ ὧν ἔν τε τοῖς εἰς ἐκεῖνο τὸ βιβλίον ὑπομνήμασι λέ-
λεκται, καὶ μέντοι κατὰ τὴν ὑγιεινὴν πραγματείαν εἴρηται τελεώτατα.

Τὸ δὲ ἄρθρον διακινέειν μὴ βίῃ, ἀλλὰ τοσοῦτον, ὅσον ἀνωδύνως κινήσεται. καθίσταται δὲ πάντα. τὰ μὲν ἐν πλεί-
οσι χρόνοισι. τὰ δ᾽ ἐν ἐλάσσοσι.

Οὐδέν ἐστι χρησιμώτερον τῆς τοιαύτης κινήσεως ἐν παρακμαζούσαις φλεγμοναῖς. λύει γὰρ αὐτῶν τὸ λεί-
ψανον ἅπαν ὑφ᾽ οὗ πέφυκεν ἀμεληθέντος ἀγκυλοῦσθαι τε καὶ δεσμεῖσθαι τὰ ἄρθρα. καλοῦσι γὰρ ἑκατέρως τὸ
πάθημα.

Γινώσκειν δέ, εἰ ἐκπέπτωκεν ὁ βραχίων τοῖσι δὲ χρὴ τοῖσι σημείοισι.

50 Καὶ τῷ περὶ τῶν ἀγμῶν ἐπὶ τοὺς ἁμαρτάνοντας ἧκε τῷ λόγῳ προτέρους, καὶ νῦν οὕτω πράξας ἐπειδὴ
συνῆψας τῷ πρὸς ἐκείνους ἐλέγχῳ καὶ περὶ τῆς ἐμβολῆς εἶπεν. οὐ μόνον ἑπομένοις τοῖς εἰρημένοις, ἀλλὰ καὶ
μαρτυροῦσιν ἐπ᾽ ἐκείνην ἀφίκετο πρότερον. εἶθ᾽ ἑξῆς νῦν διδάσκει τὰ γνωρίσματα τοῦ κατ᾽ ὦμον ὀλισθήματος,
ἐπὶ μὲν τῶν ἔργων τῆς τέχνης, ἐξ ἀνάγκης προηγούμενα. κατὰ δὲ τὴν διδασκαλίαν, οὐκ ἐξ ἀνάγκης. ἴσω δέ σοι
γνώρισμα τῶν ἑπομένων ἢ προηγουμένων ἐξ ἀνάγκης τὸ μὴ δύνασθαι καλῶς ἤτοι πραχθῆναι τὸ ἑπόμενον
ἔργον ἢ νοηθῆναι τὸ μάθημα, πρὶν γνωρισθῆναι τὸ ἡγούμενον. ἡ τοίνυν ἐμβολὴ τῶν ἐξαρθρησάντων πρὸς μὲν τὸ
νοηθῆναι τὴν μετάστασιν τοῦ ἐκπεσόντος εἴς τι χωρίον ἐγένετο, διδαχθῆναι σαφῶς οὐ δύναται, πρὶν μέντοι τὰ
σημεῖα μαθεῖν αὐτῆς, ἐγχωρεῖ διδαχθῆναι. μόνον γοῦν τοῦτο μεμαθηκότος ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου τὸ γίνεσθαι τὴν

ἔκπτωσιν εἰς μασχάλην αὐτοί γ' ἐπινοῆσαι τὴν ἐμβολὴν ἐδυνάμεθα, καὶ διδάσκοντος ἑτέρου μαθεῖν, οὐ μὴν αὖ τὸ γνῶναι σαφῶς, ὅτι εἰς μασχάλην ἔκπτωσις γίνεται, πρὸ τοῦ γνῶναι τὴν φύσιν ἅπασαν τῆς διαρθρώσεως. εἰ μὲν οὖν τις εἰπὼν ἐμβολὴν ἐφεξῆς διδάσκει ποίας διαφορᾶς ὀλισθήματος εἴρηκεν ἐμβολὴν, ἐκλείπει τάξιν ἀναγκαίαν. ὥσπερ εἰ καὶ ὅσον τις ἤδη τὴν διαφορὰν τῆς ἐκπτώσεως ἀφικόμενος ἐν τῇ διδασκαλίᾳ πρότερον αὐτῆς ἤδη τὴν φύσιν ἐξηγεῖται τῆς διαρθρώσεως. εἰ γὰρ ὅλως ἐννοήσει τις ὅπως εἰς μασχάλην ἔκπτωσις γίνεται, περιττὸν αὐτῷ διδάσκεσθαι τὴν φύσιν τῆς διαρθρώσεως. εἰ δὲ πρώτην μὲν ἀκουστέον, ὡς μάθοι ταύτην ὁποία τίς ἐστιν, ἐφεξῆς δὲ τὴν ἔκπτωσιν, οὐδὲν ἐνδεῖ ἔτι πρὸς τὴν τῆς ἐμβολῆς διδασκαλίαν. ἀμέλει καὶ νῦν ἡ μὲν οὐδὲν ἐνδίδωσιν εἰς τὴν τῶν ἐμβολῶν νόησιν, ἡ τῶν σημείων ἄγνοια, καὶ ἔτι ἐν πάσῃ διδασκαλίᾳ θεραπείας ἐστί. δύναται γάρ τις ἥπατος φλεγμονῆς διδάξασθαι θεραπείαν, ἢ κοιλίας, ἢ νεφρῶν, ἢ κώλου πρὸ τῆς διαγνώσεως τῶν ἐν αὐτοῖς παθῶν, οὐ μὴν θεραπεῦσαι δύναται πρὸ τῆς διαγνώσεως. ὥσπερ οὐ κατὰ μέθοδον ἢ εὑρεῖν τὴν θεραπείαν ἢ διδαχθῆναι πρὸς ἑτέρου, πρὶν ἀκριβῶς γνῶναι τοῦ θεραπευομένου μορίου τὴν φύσιν.

Τοῦτο μὲν ἐπειδὴ δίκαιον ἔχουσι τὸ σῶμα οἱ ἄνθρωποι, καὶ τὰς χεῖρας, καὶ τὰ σκέλεα, παραδείγματι χρέεσθαι δεῖ τῷ ὑγιεῖ πρὸς τὸ μὴ ὑγιὲς καὶ τὸ μὴ ὑγιὲς πρὸς τὸ ὑγιές. μὴ τὰ ἀλλότρια ἄρθρα καθορῶντα.

Τὸ ἀκριβῶς ἴσον ἑκατέρωθεν ἐκ δεξιῶν γε καὶ ἀριστερῶν δίκαιον ὠνόμασεν. ἐπειδὴ τῶν κώλων ἰδίᾳ διαφέρουσαι τοῖς ἀνθρώποις εἰσὶν, ἀξιοῖ παραβάλλεσθαι τὸ τοῦ πεπονθότος αὐτοῦ κῶλον ὁμόζυγον, ἐξ ἐκείνου τε τεκμαίρεσθαι πόσον ἐξήλλακται τοῦ κατὰ φύσιν.

Ἄλλοι γὰρ ἄλλων μᾶλλον ἔξαρθροι πεφύκασιν. ἀλλὰ τὰ αὐτὰ τοῦ κάμνοντος, ἢν ἀνόμοιον ἦ τὸ ὑγιὲς τῷ κάμνοντι.

Τοὺς ἐγκείμενα καὶ προύχοντα κεκτημένους τὰ ἄρθρα, κέκληκεν ἐξάρθρους ἐν αὐτῷ τῷ κατὰ φύσιν ἔχειν.

Καὶ γὰρ εἰρήσεται μὲν ὀρθῶς. παραξύνεσιν δὲ ἔχει πολλὴν διὰ τὰ τοιαῦτα. καὶ οὐκ ἀρκέει μοῦνον λόγῳ εἰδέναι τὴν τέχνην ταύτην, ἀλλὰ καὶ ὁμιλίῃ ὁμιλέειν.

Οὐχ ἁπλῶς ἅπασαν ἄγνοιαν ὀνομάζει παρασύνεσιν, ἀλλὰ τὴν παρακειμένην τε καὶ τὴν πλησιάζουσαν τῇ γνώσει. διδάξει δ' αὐτὸς διὰ τῶν ἐφεξῆς ὅπως ἐξαπατᾶσθαι συμβαίνει τοῖς ἐνίοτε παραβάλλουσι τὸ ἐφεξῆς τὸ ὑγιὲς τῷ πεπονθότι, ἢ καὶ ἀπ' ἄλλης προφάσεως οὐκ ἐξεσταί ὄντων αὐτῶν τῶν ἄρθρων. ὅμως οὐ δύνανται εἰς τὰ ὅμοια.

Πολλοὶ γὰρ ὑπὸ ὀδύνης, ἢ ὑπ' ἄλλης προφάσιος οὐκ ἐξεστεώτων αὐτέοισι τῶν ἄρθρων, ὅμως οὐ δύνανται ἐς τὰ ὅμοια σχήματα καθιστάναι, ἐς οἷά περ τὸ ὑγιαῖνον σῶμα σχηματίζεται. προσξυνιέναι δὲ δεῖ οὖν, καὶ ἐννοεῖν καὶ τὸ τοιόνδε σχῆμα χρή. ἀτὰρ καὶ ἐν τῇ μασχάλῃ ἡ κεφαλὴ τοῦ βραχίονος φαίνεται ἐγκειμένη, πολλῷ μᾶλλον τοῦ ἐκπεπτωκότος ἢ τοῦ ὑγιέος. ἔτι δὲ ἄνωθεν κατὰ τὴν ἐπωμίδα κοῖλον φαίνεται τὸ χωρίον. καὶ τὸ τοῦ ἀκρωμίου ὀστέον ἐξέχον φαίνεται, ἅτε ὑποδεδυκότος τοῦ ἄρθρου ἐς τὸ κάτω τοῦ χωρίου.

Μίαν μὲν τὴν δὲ παρασύνεσιν ὡς αὐτὸς ὀνόμασεν ἐδίδαξεν ἐν τῷ νῦν λόγῳ περὶ τὰ σχήματα γιγνομένην, ἐνίοτε γὰρ οὐ δύνανται τινὰ σχήματα περιτιθέναι τοῖς πεπονθόσι κώλοις. οἱ κάμνοντες δὲ οὐ δι' ἔκπτωσιν ἄρθρου τοῦτο πάσχουσι, ἀλλὰ δι' ὀδύνην ἢ σύντασιν μυός. ἐφεξῆς δὲ ἑτέραν ἄγνοιαν διδάσκει.

Παραξύνεσιν μὲν καὶ ἐν τούτῳ ἔχει τινὰ, ἀλλ' ὕστερον περὶ αὐτοῦ γεγράψεται, ἄξιον γὰρ γραφῆς ἐστί.

Τὸ κατὰ τὴν ἐπωμίδα κοῖλον φαίνεσθαι τὸ χωρίον ἔχειν τινὰ διαμαρτίαν φησὶν, ἣν ὕστερον ἐρεῖν ἐπαγγέλλεται. γίνεται γὰρ ἐνίοτε τοῦτο διασπασθείσης τῆς κλειδὸς ἀπὸ τῆς ὠμοπλάτης.

Τοῦτο δὲ τοῦ ἐκπεπτωκότος ὁ ἀγκὼν φαίνεται ἀφεστεὼς μᾶλλον ἀπὸ τῶν πλευρέων, ἢ τοῦ ἑτέρου. εἰ μέντοι τις προσαναγκάζοι, προσάγεται μὲν, ἐπιπόνως δέ.

Τοῦτο σημεῖον ἔχει παρακείμενον σφάλμα. καὶ εἰ ἔτι ὁ κατὰ τὴν μασχάλην ἀγκὼν ὑποπιπτούσης ἐνταῦθα τοῖς ἁπτομένοις τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος, δι' ἣν οὐδὲ προσάγειν δύναται ταῖς πλευραῖς τὴν χεῖρα χωρὶς ὀδύνης μεγάλης.

Τοῦτο δὲ ἄνω τὴν χεῖρα ἆραι παρὰ τὸ οὖς ἐκτεταμένου τοῦ ἀγκῶνος οὐ μάλα δύναται, ὥσπερ τὸ ὑγιέα, οὐδὲ παράγειν ἔνθα καὶ ἔνθα ὁμοίως. τά τε οὖν σημεῖα ταῦτά ἐστιν ὤμου ἐκπεπτωκότος. αἵ τε ἐμβολαὶ, αἱ γεγραμμέναι. αἵ τε ἰητρεῖαι αὗται.

Τοῦτο τὸ σημεῖον, ὃ μικρὸν ἔμπροσθεν ἔφην παρασύνεσιν ἔχειν, δῆλον δὲ ἐξ ὧν ἐπήνεγκεν εἰπὼν, πολλοὶ γὰρ ὑπὸ ὀδύνης ἢ ὑπὸ ἄλλης προφάσιος οὐκ ἐξεστεώτων αὐτέοισι τῶν ἄρθρων, ὅμως οὐ δύνανται εἰς τὰ ὅμοια σχήματα καθιστάναι, ἐς οἷά περ τὸ ὑγιαῖνον σῶμα σχηματίζεται. εἰ ἐνέγκειν τὰς χεῖρας πρὸς τὰς πλευρὰς, ὡς εἴρηκεν, ἑτοίμως τις δύναται, βέβαιον γνώρισμά ἐστι τοῦ κατὰ φύσιν ἔχειν τὸ ἄρθρον. ἐὰν δὲ ἐμποδίζηται κατά τι, δυνατόν ἐστι δι' ὀδύνην ἢ σύντασιν μυῶν τοῦτο γίγνεσθαι.

Ἐπάξιον δὲ τὸ μάθημα ὡς χρὴ ἰητρεύειν τοὺς πυκινὰ ἐκπίπτοντας ὤμους. πολλοὶ μὲν γὰρ ἤδη ἀγωνιῆς ἐκωλύθησαν διὰ ταύτην τὴν ξυμφορὴν, τἄλλα πάντα ἀξιόχρεοι ὄντες. πολλοὶ δὲ ἐν πολεμικοῖσιν ἀχρήιοι ἐγένοντο, καὶ διεφθάρησαν διὰ ταύτην τὴν ξυμφορὴν, ἅμα τε ἐπάξιον καὶ διὰ τοῦτο, ὅτι οὐδένα οἶδα ὀρθῶς ἰητρεύοντα, ἀλλὰ τοὺς μὲν, μὴ δὲ ἐγχειρέοντας. τοὺς δὲ, τἀναντία τοῦ ξυμφέροντος φρονέοντάς τε καὶ ποιέοντας. συχνοὶ γὰρ ἤδη ἰητροὶ ἔκαυσαν ὤμους ἐκπίπτοντας, κατά τε τὴν ἐπωμίδα, κατά τε τὸ ἔμπροσθεν, ᾗ ἡ κεφαλὴ τοῦ βραχίονος ὑπερέχει, καὶ κατά τε τὸ ὄπισθεν ὀλίγον τῆς ἐπωμίδος. αὗται οὖν αἱ καύσιες, εἰ μὲν ἐς τὸ ἄνω ἐξέπιπτεν ὁ βραχίων, ἢ ἐς τοὔμπροσθεν, ἢ ἐς τὸ ὄπισθεν, ὀρθῶς ἂν ἔκαιον. νῦν δὲ δὴ ὅτε ἐς τὸ κάτω ἐκπίπτει, ἐκβάλλουσιν αὗται αἱ καύσιες μᾶλλον, ἢ κωλύουσιν. ἀποκλείουσι γὰρ τῆς ἄνω εὐρυχωρίης, τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος. χρὴ δὲ ὧδε καίειν ταῦτα ἀπολαβόντα τοῖσι δακτύλοισι κατὰ τὴν μασχάλην τὸ δέρμα ἀφελκύσαι κατ' αὐτὴν τὴν ἴξιν μάλιστα, καθ' ἣν ἡ κεφαλὴ τοῦ βραχίονος ἐκπίπτει.

Καὶ ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ τὰ πλεῖστα ἐστὶ σαφῆ, ὧν οὐ μνημονεύσομεν, πλὴν εἰ δή τις ἀσάφειά τις περιέχεται.

Ἔπειτα δὲ οὕτως ἀφελκυσμένον τὸ δέρμα, διακαῦσαι ἐς τὸ πέρην.

Ἀξιοῖ μηδὲν ἄκαυστον καταλιπεῖν τοῦ ἀνατεινομένου δέρματος, ἀλλὰ διεκβάλλειν τὸ διάπυρον σιδήρειον, ἐκ τῶν δεξιῶν ἐπὶ τὰ ἀριστερὰ μέρη τῆς μασχάλης. καὶ ἐξ ἐκείνων ἐπὶ τὰ δεξιά.

Σιδηρείοισι δὲ χρὴ τὰ τοιαῦτα καίειν, μὴ παχέσι, μηδὲ λίην φαλακροῖσιν, ἀλλὰ προμήκεσι. ταχυπορώτερα γάρ, καὶ τῇ χειρὶ ἐπερείδειν.

Φαλακρὰ κέκληκε τὰ περιφερείας ἔχοντα κατὰ τὸ πέρας. ἐπεὶ οἱ κατὰ τὰς μασχάλας ἔχουσι τοιαύτας. ἤτοι τὰ διαπύρεια καλούμενα. καὶ αἱ σπαθομῆλαι. προμήκη δὲ τὰ τούτοις ἐναντίως διακείμενα προσηγόρευσεν, ὧν οὐκ ἔστι περιφερὲς τὸ πέρας, ἀλλ' ὀξύτερόν περ ἐμπλήρεμα, παραπλήσιόν πως τοῖς εἰς τὰς παρακεντήσεις ἐπιτηδείοις ὀργάνοις.

Χρὴ δὲ διαφανέσι καίειν, ὡς ὅτι τάχιστα περαιωθῇ κατὰ δύναμιν. τὰ γὰρ παχέα βραδέως περαιούμενα πλατυτέρας τὰς ἐκπτώσιας τῶν ἐσχαρέων ποιέεται. καὶ κίνδυνος ἂν εἴη ξυῤῥαγῆναι τὰς ὠτειλάς. καὶ κάκιον μὲν οὐδὲν ἂν εἴη. αἴσχιον δὲ καὶ ἀτεχνότερον. ὅταν δὲ διακαύσῃς ἐς τὸ πέρην. τῶν μὲν πλείστων, ἱκανῶς ἂν ἔχοι τῷ κάτω μέρει τὰς ἐσχάρας ταύτας μόνας θεῖναι.

Ἐκπεπυρῶσθαι βούλεται τὰ κατὰ τὴν μασχάλην σιδήρεια. τὰ γὰρ ἱκανῶς διάπυρα, διαφανῆ κέκληκεν.

Ἢν δὲ μὴ κίνδυνος φαίνηται εἶναι ξυῤῥαγῆναι τὰς ὠτειλάς, ἀλλὰ πολὺ τὸ διὰ μέσου ᾖ, ὑπάλειπτρον χρὴ λεπτὸν διέρσαι διὰ τῶν καταγμάτων. ἔτι ἀναλελαμμένου τοῦ δέρματος. οὐ γὰρ ἄλλως δύναιο διέρσαι. ἐπὴν δὲ διέρσῃς, ἀφεῖναι τὸ δέρμα. ἔπειτα μεσηγὺ τῶν ἐσχαρέων, ἄλλην ἐσχάρην ἐμβάλλειν λεπτῷ σιδηρείῳ καὶ διακαῦσαι, ἄχρις ἂν τῷ ὑπαλείπτρῳ ἐγκύρσῃ. ὁκόσον δέ τι χρὴ τὸ δέρμα τὸ ἀπὸ τῆς μασχάλης ἀπολαμβάνειν, τοῖσι δὲ χρὴ τεκμαίρεσθαι. ἀδένες ὕπεισιν ὑπὸ τῇ μασχάλῃ. πολλαχῇ δὲ καὶ ἄλλῃ τοῦ σώματος.

Ὠτειλὰς κέκληκε τὰ ἕλκη. παραπλησίως τῷ ποιητῇ περὶ τοῦ προσφάτου τραύματος εἰπόντι. ὄφρα οἱ μήπω θερμόν.   νεθεν δὲ ὠτειλὴ χεάνουν. ὡς εἶπεν ἀνατείνας τὸ δέρμα διακαύσεις ἐγκαρσίοις ἐκ δεξιῶν εἰς ἀριστερὰ διερείσας τὸ σίδηρον. ἑτέραν ἐπὶ ταύτῃ δευτέραν καῦσιν ἀξιοῖ σε ποιήσασθαι, καθέντα τὸ διάπυρον σίδηρον, οὐκέτι ἐγκαρσίον ἐκ τοῦ θατέρου μέρους ἐπὶ θάτερον, ἀλλ' ἐπεὶ εἰς τὸ βάθος ἄντικρυς ἔσω. χρὴ δὲ δῆλον ὅτι τὸ μεταξὺ τῶν προτέρων καυμάτων ἀξιόλογον γίνεσθαι, μικροῦ γὰρ ὄντος αὐτοῦ κίνδυνος συῤῥαγῆναι τὰς ἑλκώσεις καὶ γενέσθαι μεγάλην μίαν, ὑφ' ἧς οὐδὲν μὲν ἀποβήσεται χεῖρον εἴγε καίομεν, ἕνεκα τοῦ ξηρᾶναι τὸ καὶ σφίγξαι μέρος. οὐ μὴν ἀναγκαῖόν ἐστιν οὐλὴν μεγάλην ἐργασαμένοις αἴσχιον ἀποδεῖξαι τὸ χωρίον, ἐν ᾧ ἐπὶ σμικραῖς φύσεσι τὴν ἴσην ὠφέλειαν ἐστὶ ποιήσασθαι.

Ἀλλὰ ἐν ἄλλῳ λόγῳ περὶ ἀδένων οὐλομελίης γεγράψεται, ὅτι τέ εἰσι καὶ οἷα ἐν οἵοισι σημαίνουσί τε καὶ δύνανται. τοὺς μὲν οὖν ἀδένας οὐ χρὴ προσεπιλαμβάνειν. οὐδ' ὅσα ἐσωτέρω τῶν ἀδένων. μέγας γὰρ ὁ κίνδυνος.

Τὴν ὁλόκληρον φύσιν τῆς τῶν ἀδένων φύσεως οὐλομελίην εἴρηκεν, ἣν ἑτέρωθι διδάσκειν ἐπηγγείλατο. οὐ μὴν διασώζεταί γε τοιοῦτον βιβλίον Ἱπποκράτους περὶ ἀδένων οὐλομελίης. ἀλλά τις τῶν νεωτέρων ἱπποκρατείων ἔγραψε μικρὸν βιβλίδιον ἐπιγράψας Ἱπποκράτους περὶ ἀδένων οὐλομελίης, ὃ καὶ τῇ λέξει καὶ τῇ διανοίᾳ λείπεται πάμπολυ τῶν γνησίων Ἱπποκράτους συγγραμμάτων. οὐ μὴν οὐδὲ ἐμνημόνευσέ τις περὶ αὐτοῦ τῶν ἔμπροσθεν ἰατρῶν. ἀλλ' οὐδὲ τοὺς πίνακας ποιήσαντες ἴσασι τὸ βιβλίον.

Τοῖσι γὰρ ἐπικαιροτάτοισι τόνοισι γειτονεύονται. ὅσον δὲ ἐξωτέρω τῶν ἀδένων ἐπιπλεῖστον ἀπολαμβάνειν. ἀσινέα γάρ. γινώσκειν δὲ χρή, ὅτι ἢν μὲν ἰσχυρῶς τὸν βραχίονα ἀνατείνοις, οὐ δυνήσῃ τοῦ δέρματος ἀπολαβεῖν οὐδὲν τοῦ ἀπὸ τῇ μασχάλῃ. ὅ, τι καὶ ἄξιον λόγου κατατέταται.

Ὑποκεῖσθαι τῷ ὑπὸ τῇ μασχάλῃ φησὶ τόνους ἐπικαίρους οὕτως ὀνομάζων τὰ νεῦρα. γελοίως οὖν ἔνιοι τῶν νεωτέρων ἰατρῶν οἴονται τόνους ταυτὶ ἐκεῖνα τὰ νεῦρα μόνον προσαγορεύειν νῦν, ὅσα κατὰ τὴν συζυγίαν ἐξ ἐγκεφάλου πέφυκεν. ἐπειδὴ καὶ τὸ βιβλίον τῶν ἐπιδημιῶν ἔφη. δύο δὲ τόνοι ἀπ' ἐγκεφάλου παρὰ τὸ ὀστέον τοῦ μεγάλου σφονδύλου, καὶ τὰ τούτων ἐφεξῆς. τὰ γὰρ ἐπὶ χεῖρας φερόμενα πρὸς ἁπάντων ὁμολογεῖται τῶν ἀνατομικῶν, ἀπὸ τοῦ κατὰ τὸν τράχηλον φύεσθαι νωτιαίου, καθ' ἃ μέρη πλησιάζει τῷ θώρακι, καὶ ὡς φαίνεται ταῦτα προσηγορεύων τόνους, ἔν τε τῇ νῦν εἰρημένῃ ῥήσει. καὶ μετ' αὐτὴν πάλιν ἐφεξῆς δίς. καὶ κατ' ἕτερον δὲ πάλιν ἐν τοῖς περὶ τῆς ῥάχεως λόγοις τόνους ὀνομάζει τὰ νεῦρα.

Σιμοῦται γὰρ ἐν τῇ ἀνατάσει. οὐδ' αὖ τόνους οὐδεμιῇ μηχανῇ δεῖ τιτρώσκειν. οὗτοι γὰρ πρόχειροι γίνονται καὶ κατατεταμένοι ἐν τούτῳ τῷ σχήματι. εἰ δὲ μικρὸν ἐπάρῃς τὸν βραχίονα, πολὺ μὲν τοῦ δέρματος ἀπολήψῃ. οἱ δὲ τόνοι ὧν δεῖ προμηθέεσθαι ἔσω καὶ πρόσω τοῦ χειρίσματος γίνονται.

Κατατετάσθαι φησὶ τὸ κατὰ τὴν μασχάλην δέρμα διὰ τῆς ἀνατάσεως ὅλης τῆς χειρὸς ἐπειδὴ χαλαρὸν ἔμπροσθεν ὂν ὡς περιττὸν εἶναι δοκεῖ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι περιγίνεται τοῖς ὑποκειμένοις, ὥς τε τὸ περιττεύειν πρότερον φανταζόμενον ἀπόλλυσθαί τε καὶ ἐπεὶ ἐκδαπανᾶσθαι κατὰ τὴν ἀνάτασιν τῆς χειρός.

Ἆρ' οὖν οὐκ ἐν πάσῃ τῇ τέχνῃ περὶ παντὸς χρὴ ποιέεσθαι τὰ δίκαια σχήματα ἐξευρίσκειν ἐφ' ἑκάστοισι.

Τὰ κατὰ δύναμιν ἴσα, τουτέστιν ἐν οἷς φυλάττεται τὸ κατὰ τὴν ἀξίαν τε καὶ οἰκεῖον ἑκάστῳ πράγματι νυνὶ γοῦν ἐστὶ τὸ μὲν προκείμενον πρᾶγμα καῦσις τοῦ κατὰ τὴν μασχάλην δέρματος, ἣν χρὴ ποιήσασθαι βραχίονα σχηματίζοντα προσηκόντως εἰ μὲν οὖν εἰς τοσοῦτον εἴη καθιέμενος, ὡς ψαύειν τῶν πλευρῶν, εἴη παντάπασιν ὀλίγον ἐξηρημένος, οὐδὲ διασκέψασθαι τὸ βάθος τῆς μασχάλης οἷόν τε, μή τι γε τοῖς δακτύλοις ἀνατείνεται τὸ δέρμα, καὶ διακαῦσαι, μέχρι πλεῖστόν τε ἐπαρθέντος τοῦ βραχίονος. οὐδὲν ὅτι καὶ ἄξιον λόγου δέρματος ἀνατείναι τοῖς δακτύλοις ἐγχωρεῖ. περιτείνεται γὰρ ἐν τῷδε τῷ σχήματι τοῖς ὑποκειμένοις σώμασιν. ἅμα δὲ καὶ τὰ νεῦρα

πρόχειρα γίνεται. τοιοῦτον ἐξαίρειν χρὴ τὸν βραχίονα καὶ ἀπάγειν τῆς μασχάλης, ὅσον ὁρᾶται τὸ χωρίον ἡμῖν παρέξειν καὶ τοὺς δακτύλους ἀμαρῶς ὑποβάλλειν. ἀντιτείνειν τε τὸ δέρμα καὶ διακαίειν, δύνασθαι οἷόν τε γένηται ταῦτα πράττειν. κατὰ τοῦτο τὸ σχῆμα τὴν χειρουργίαν προσήκει. πρόσωθεν δὲ μηκέτι ἀνατείνειν. οὐδὲ γὰρ ἄλλου τινὸς ἕνεκεν ἐξαιρομένου τὸν βραχίονα, πλὴν τοῦ δύνασθαι τὸ περὶ τὴν μασχάλην δέρμα τοῖς δακτύλοις ἀνατείναντα τοσοῦτον, ὡς διακαῦσαι καθότι προεῖπεν αὐτός. ὡς εἴγε δυνατὸν ἦν ἐνεργεῖν ἡμᾶς ταῦτα καθημένους. τοῦ βραχίονος σχήματος ἐστὶ χρεία χαλαρωτέρου ἐργαζομένου τὸ δέρμα. καὶ γὰρ πλεῖστον οὕτως ἀνατανθήσεται, καὶ τὰ τῆς χειρουργείας ἀκίνδυνα παντοίως ἔσται.

Ταῦται μὲν κατὰ μασχάλην καὶ ἱκαναὶ αὗται αἱ καταλήψιες, ἢν ὀρθῶς τεθῶσιν αἱ ἐσχάραι.

Εἴρηνται, αἱ καταλήψεις κατὰ τὸ δέρμα.

Ἔκτοσθεν δὲ τῆς μασχάλης, δισσὰ μόνα ἐστὶ χωρία ἵνα ἄν τις ἐσχάρας θείη, τιμωρεούσας τῷ παθήματι.

Τὸ ἔκτοσθεν εἴρηκε νῦν τὴν τόπου διαφορὰν σημαῖνον. ἀλλ' ὥσπερ καὶ περὶ Δημοσθένους καὶ τοῖς ἄλλοις ῥήτορσιν ἔξωθέν τι τοῦ πράγματος εἰρῆσθαι λέγεται δηλοῦντων τὸ πρᾶγμα. τὸ τοίνυν ὑπὸ τοῦ Ἱπποκράτους λεγόμενον ἐστὶ τοσοῦτον. καὶ χωρὶς δὲ τῆς εἰρημένης εἰς τὴν μασχάλην καύσεως ἄλλαι δύο καύσεις εἰσὶ βοηθοῦσαι τῷ πάθει. τὸ γὰρ τιμωρεούσας τῷ παθήματι πρόδηλον ὅτι βοηθούσας δηλοῖ. καθάπερ καὶ Εὐριπίδης ἐποίησε τὸν Ὀρέστην λέγοντα. ἀνόσια μὲν δρᾷ, ἀλλὰ τιμωρῶν τῷ πατρί. διαφέρει γὰρ τὸ τιμωρεῖν, τοῦ τιμωρούμενος. ὃ μετὰ τῆς καλουμένης αἰτιατικῆς πτώσεως σημαίνει τὸ κολάζειν. οὕτως γοῦν καὶ ἑαυτὸν τιμωρούμενος, ἐπιγέγραπται τὸ Μενάνδρου δρᾶμα.

Μίαν μὲν ἐν τῷ ἔμπροσθεν μεσηγὺ τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος καὶ τοῦ τένοντος τοῦ κατὰ τὴν μασχάλην.

Ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ καὶ ἡμῖν ἑωρᾶται τὸ ἄρθρον ἐστηριγμένον ὅπερ ἐστὶ μόριον ἁπάσης τῆς ἔμπροσθεν χώρας. οὔσης γοῦν ὅλης αὐτῆς πλατείας ἓν μέν τι μόριον ἐστὶν ἀκριβῶς μέσον. ἄλλα δὲ ἑκατέρωθεν δύο. τὸ μὲν ἐκ τῶν ἔνδοθεν μερῶν, οὗ νῦν ἐμνημόνευσε. τὸ δὲ ἐκ τῶν ἐκτὸς, οὗ μετὰ ταῦτα μνημονεύει. καὶ θαυμάζειν γε ἐστὶν αὐτὸν ὅτι μὴ δι' ὅλως ἑωρακὼς εἰς ἄλλο χωρίον ἐκπεπτωκὸς τὸ ἄρθρον, ἢ κατὰ τὴν μασχάλην οὐκ ἤρκεσε τῇ κατ' αὐτὸν καύσει μόνῃ. προστιθεὶς δὲ δύο ἑτέρας ἐκείνων ἀκριβῶς ἐστοχάσατο τῶν χωρίων, ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς εἴδομεν ἐστηριγμένην τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος. ἐν οἷς τῆς ὠμιαίας φλεβὸς χώρα καθ' ἣν οἱ δύο μύες συμβάλλουσιν, ὅ τε ἀπὸ τοῦ στέρνου μέγας καὶ ὁ δελτοειδὴς ὀνομαζόμενος, ἑώραται τετράκις ἡμῖν ὑποδεξαμένη τὴν ἔκπτωσιν. ἡ δὲ ἔξωθεν τῆς μέσης χώρας, ἅπαξ, ὑπὲρ ἧς ἐφεξῆς ἐρεῖ.

Καὶ ταύτῃ τὸ μὲν δέρμα τελέως διακαίειν χρὴ, βαθυτέρω δὲ οὐ χρή. φλέψ γὰρ παχείη πλησίη καὶ νεῦρα, ὧν οὐδέτερα θερμαντέα.

Τὴν προσαγορευομένην ὠμιαίαν φλέβα λέγει νῦν παχεῖαν, ἐν ἴσῳ τῷ εὐρεῖαν ἢ μεγάλην. ἐπίκειται δὲ αὐτῇ συμβολῇ τῶν προειρημένων δύο μυῶν ἔχουσα παρακείμενον νεῦρον. ἀφ' οὗ πᾶν τὸ πέριξ τῆς φλεβὸς δέρμα αἰσθήσεις λαμβάνει. τὸ μὲν οὖν φυλάττεσθαι ψαύειν τε τοῦ νεύρου καὶ τῆς φλεβὸς ἐν τῇ τοῦ δέρματος καύσει σαφῶς ἐδίδαξεν. οὐ μὴν ἐδήλωσέ γε πότερον ἐν τοῖς πρώτοις μέρεσι τῆς φλεβὸς ἢ ἐν τοῖς ἔνδον, ἢ κατ' αὐτὴν ἀκριβῶς κελεύει καίειν. ἐγχωρεῖ γὰρ τοῦτο ποιῆσαι. πρῶτον μὲν ἀνατείναντα τὸ δέρμα καθ' ὃν εἴρηται τρόπον ἐπὶ τῆς μασχάλης. εἶτ' ἐγκάρσιον διακαύσαντα. κἄπειτα τὸ ὑπόλοιπον διεκβαλόντα. καὶ κατὰ κύκλον τὴν δευτέραν ἐπιβολὴν τοῦ καυτηρίου ποιησάμενον. ὥσπερ γὰρ ἐν τῇ μασχάλῃ, καίτοι γε ὑποκειμένων νεύρων μεγίστων, καὶ σὺν αὐτοῖς ἀρτηρίας καὶ φλεβὸς εὐρυτάτης, ὅμως ἐκέλευσε καίειν τὸ δέρμα, τὴν ἀσφάλειαν τοῖς ὑποκειμένοις παρασκευάζων ἐκ τῆς τοῦ ὑπολοίπου διαρθρώσεως. οὕτως καὶ ἐπὶ τῆς νῦν προκειμένης καύσεως οὐδὲν θαυμαστὸν ἐπ' αὐτοῦ τοῦ κατὰ τῆς φλεβὸς ἐπικειμένου δέρματος ἀξιοῦν αὐτὸν τίθεσθαι τὰς ἐσχάρας. ἐκεῖνα μὲν οὖν τὰ νεῦρα τόνους ἐπικαιροτάτους εἶπεν, εἰθισμένους χρῆσθαι τούτῳ τῷ ὀνόματι κατὰ τῶν μεγάλην δύναμιν ἐχόντων, ὥσπερ ἔχουσιν ἐκεῖνοι, κατά γε τὸ πλησίον εἶναι τοῦ νωτιαίου καὶ αὐτοὺς παχυτάτην τὴν οὐσίαν ὑπάρχειν. παρὰ δὲ τοῦ τῆς ὠμιαίας φλεβὸς νεῦρον ἁπλῶς εἶπεν οὐκέτι προσθεὶς τὸ ἐπίκαιρον. καὶ γὰρ πορρωτάτω καὶ τοῦ νωτιαίου, καὶ μικρὸν τῷ μεγέθει.

Ὄπισθεν δ' αὖ ἄλλην ἐσχάρην ἐνδέχεται ἐνθεῖναι ἀνωτέρω μὲν, συχνῷ τοῦ τένοντος τοῦ κατὰ τὴν μασχάλην. κατωτέρω δὲ, ὀλίγῳ τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος. καὶ τὸ μὲν δέρμα τελέως χρὴ διακαίειν. βαθεῖαν δὲ, μὴ δὲ κάρτα ταύτην ποιέειν. πολέμιον γὰρ τὸ πῦρ νεύροισιν.

Ἐπὶ τὴν ὑπόλοιπον χώραν τῶν ὑποδεχομένων τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον ἐκπεπτωκὸς ἀφικνεῖται τῷ λόγῳ. αὕτη δ' ἐστὶν ἐν τοῖς ἔξω μέρεσι τῆς πρόσω χώρας, εἰς ἣν καὶ αὐτὴν ἑωρᾶταί μοι ἅπαξ ἐκπεσὼν ὁ βραχίων. οὐκ ὀρθῶς δὲ ἐν τοῖς πλείστοις τῶν ἀντιγράφων ἡ λέξις οὕτως γέγραπται. ὄπισθεν τε αὖ ἄλλην ἐσχάρην. οὐ γὰρ ὄπισθεν ὁ τόπος οὗτος ἐστὶ τῆς διαρθρώσεως, ἀλλ' ἔξωθεν. εἰ γοῦν τις ἀκριβῶς ἐθέλοι διελεῖσθαι τοὺς περικειμένους τόπους τῇ κατ' ὦμον διαρθρώσει πλάτος ἔχοντας, δῆλον ὅτι νοῶν μὲν ἅπαντας ἐν μὲν τοῖς πρόσω, μέσην μὲν εἶναί τινα γραμμὴν ἀπλατῆ, νοουμένην ἀκριβῶς μέσην, ἄνωθεν κατὰ μῆκος τοῦ βραχίονος τεταμένην. ἐπὶ πλάτει δὲ ἑκατέρωθεν ὁριζομένην τὸ πρόσω. κατὰ μὲν τὴν ἔνδον χώραν, ὑπὸ τῆς ὠμιαίας φλεβὸς, ἔξωθεν δὲ μέχρι τοσούτου πάλιν ἄλλου δή τινος διαστήματος, ὅσον ἡ φλὲψ αὕτη τῆς νοουμένης μέσης αὐτῆς τῆς ἀπλατοῦς ἀφέστηκεν. οὗτοι μὲν οὖν ὅροι τῆς πρόσω χώρας. ἐφ' ἑκάτερα δὲ τῶν δύο ἕτεροι. ἀφ' οἷς οἱ κατὰ τὴν μασχάλην τένοντες. ὁ μὲν τὴν ἔνδον ὁρίζων χώραν. ὁ δὲ, τὴν ἔξω. τὴν μὲν ἔνδον χώραν τῆς διαρθρώσεως νοεῖσθαί σοι τοῦ μετὰ τῆς φλεβὸς καὶ οὐ μεταξὺ τῆς μασχάλης περιγράφοντος ἔξωθεν τένοντος. ἔτι τε τῆς γραμμῆς ἐκείνης ὧν ἀξιοῦν ἀπέχειν διαστημάτων μεταξὺ διάστημά τι τῆς ὠμιαίας φλεβὸς, καὶ τῆς τ' ἀκριβῶς προσθίας μέσης γραμμῆς. ὥς τε κατ' αὐτὴν διαίρεσιν ὅσον ὑψηλότερον ἐστὶ τοῦ κατὰ τὴν μασχάλην ἔξωθεν τένοντος, οὐκ ἂν ὀπίσω τῆς

διαρθρώσεως δεῖ τὸ σιμὸν τῆς ὠμοπλάτης, ὥσπερ γε καὶ τὸ κατ' ὦμον ἡ μασχάλη. τὸ δ' ἄνω μεταξὺ τοῦ ἀκρωμίου καὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος.

Ἰητρεύειν μὲν οὖν χρὴ διὰ πάσης τῆς ἰητρείας τὰ ἕλκεα μηδέποτε ἰσχυρῶς ἀνατείνοντα τὸν βραχίονα, ἀλλὰ μετρίως ὅσον τῆς ἑλκέων ἐπιμελείης εἵνεκα. ἧσσον μὲν γὰρ ἂν διαψύχοιτο. ξυμφέρει γὰρ πάντα τὰ καύματα σκέπειν, ὡς καὶ ἐπιεικῶς ἰητρεύεσθαι. ἧσσον δ' ἂν ἐκπλήσσοιτο. ἧσσον δ' ἂν αἱμορραγοίη. ἧσσον δ' ἂν σπασμὸς ἐπιγένοιτο.

Τὰς αἰτίας αὐτὸς εἶπε δι' ἃς κελεύει τὸν βραχίονα μηδέποτε ἀνατείνειν ἰσχυρῶς. πρώτην μὲν ὅτι πάντα τὰ καύματα συμφέρει σκέπειν, ὡς ἰατρεύεσθαι καὶ μὴ καταψύχεσθαι. καὶ ἄλλως μὲν γὰρ ὡς αὐτὸς ἔλεγεν. ἕλκεσι τὸ ψυχρὸν δακνῶδες. δέρμα περισκληρύνει. ὀδύνην ἀνεκποίητον ποιέει. πολὺ δὲ μᾶλλον ὅσα θερμὸν αἴτιον εἰργάσατο, καθάπερ καὶ τὸ πῦρ. ἧσσον δ' ἂν φησὶν ἐκπλήσσοιτο. τουτέστιν ἐπιπλέον διΐστασθαι τοῖς χείλεσι τὸ ἕλκος. ἐν τούτῳ γὰρ ψύχεται μᾶλλον. καὶ χρονιώτερον συνουλοῦται. καὶ αὐτὰς τὰς οὐλὰς ἴσχει μείζονας. τὸ δ' ἐφεξῆς εἰρημένον ἧσσον δ' ἂν αἱμορραγοίη προσέθηκεν εἰς τὸν καθόλου λόγον ὑπενεχθεὶς ἁπάντων ἑλκῶν, οὐ τῶν νῦν προκειμένων ἴδιον. εἰ γὰρ ὡς ἐκέλευσεν οὕτως τις τὸ δέρμα διακαύσειεν, οὐδεὶς ἀκολουθήσει φόβος αἱμορραγίας. ἴσως δ' ἂν ἐκ τοῦ ψυχθῆναι τὰ νεῦρα γυμνωθέντος τοῦ δέρματος, οὐ τοῦ σπασμοῦ κίνδυνος ἀκολουθήσειε μόνος, καὶ αὐτοῦ κατὰ τὴν τελευτὴν ἐμνημόνευσε τῆς ὅλης ῥήσεως.

Ὅταν δὲ δὴ καθαρὰ γένηται τὰ ἕλκεα, ἐς ὠτειλάς τε ἴῃ, τότε δὴ καὶ παντάπασι χρὴ αἰεὶ τὸν βραχίονα πρὸς τῇσι πλευρῇσι προσδεδέσθαι, καὶ νύκτα καὶ ἡμέρην.

Τὰς ὠτειλὰς ἐνταῦθα κυρίως εἶπεν ἀντὶ τῶν οὐλῶν, οὐχ ὡς ἔμπροσθεν ἀντὶ τῶν ἑλκῶν. ἀξιοῖ δέ ποτε μάλιστα φροντίζειν τοῦ μηδέποτε ἀφίστασθαι τῶν πλευρῶν τὸν βραχίονα πλὴν ἐπὶ βραχὺ μόνον ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, καθ' ὃν ἂν θεραπεύεται τὰ ἕλκη. μάλιστα γὰρ ἁλίσκεσθαι φαίνεται τὰ καθαρὰ τῶν ἑλκῶν, οἷς κατὰ τὴν πρὸ ταύτης ῥῆσιν εἶπεν ἅπασι συμπτώμασι. καὶ μάλιστα τοῖς ἀπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτιῶν. ἐπειδὴ πρόσθεν ἡ μὲν ἧκεν ἔτι ῥύπαρα καὶ φλεγμαίνοντα καὶ τὸν ῥύπον αὐτῶν εἶχεν. οἷ πρόβλημά τι καὶ σκέπασμά τι. καὶ τὴν περιουσίαν τῶν παρὰ φύσιν ὑγρῶν. ἀλλὰ καὶ ἡ θερμασία τῆς φλεγμονῆς ἀντεῖχε τοῖς ἔξωθεν μὴ γινομένοις ψυχροῖς. ἡνίκα δ' ἂν φλεγμαίνει τό τε καθαρὰ, καὶ οἷ ἀπέριττα γένηται. αἰσθάνεται μᾶλλον ἢ πρόσθεν ὧν πάσχει. διὰ ταῦτα πάντα ῥαδίως μὲν ὑπὸ τῶν ἔξωθεν αἰτιῶν, καὶ μάλιστα τῶν ψυχρῶν, ὀδυνᾶταί τε καὶ ψύχεται. τῷ δ' ἀκριβεῖ τῆς αἰσθήσεως τήν τε ὀδύνην ἴσχει σφοδροτέραν καὶ τὰς ἐπικειμένας αὐτῇ δυσχερείας ἐπικτᾶται.

Ἀτὰρ καὶ ὅταν ὑγιέα γένηται τὰ ἕλκεα ὁμοίως ἐπὶ πολὺν χρόνον χρὴ προσδεῖν τὸν βραχίονα πρὸς τὰς πλευράς, οὕτω γὰρ ἂν μάλιστα ἐπουλωθείη καὶ ἀπολειφθείη ἡ εὐρυχωρίη καθ' ἣν μάλιστα ὀλισθάνει ὁ βραχίων.

Καὶ ταῦτα τὸν σκοπὸν ὃν συνεβούλευσεν αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπών, οὕτως γὰρ ἂν μάλιστα ἐπουλωθείη καὶ ἀπολειφθείη εὐρυχωρίη, καθ' ἣν ὀλισθάνει ὁ βραχίων, δυνάμει τοῦτο λέγων. ὅσῳ περ γὰρ ἡ οὐλὴ βραχυτέρα γένηται, τοσούτῳ μᾶλλον ἐς τ' ὀλίγον συναχθήσεται τὸ περὶ τὴν μασχάλην δέρμα. μέγιστον δὲ δεῖ τοῦτο πρὸς τὸ μὴ ῥαδίως ὀλισθαίνειν ἐνταῦθα τὸν βραχίονα.

Ὁκόσοισι δ' ἂν ὦμος καταπορηθῇ ἐμβληθῆναι. ἢν μὲν ἔτι ἐν αὐξήσει ἐῶσιν οὐκ ἐθέλει συναύξεσθαι τὸ ὀστέον τοῦ βραχίονος ὁμοίως τῷ ὑγιεῖ. ἀλλὰ αὔξεται μέν, ἐπί τι, βραχύτερον δὲ τοῦ ἑτέρου γίνεται.

Τὰ συμπτώματα διέρχεται νῦν ὅσα τοῖς ἐξάρθρον ἔχουσι τὸν ὦμον ἐξ ἀνάγκης ἐπιγίνεται. πρῶτον μὲν οὖν δεῖ καὶ κοινότατον ᾧ καὶ τ' ἄλλα ἕπεται πάντα τὸ ἀτροφώτερον τοῦ τὸν γίνεσθαι. τούτῳ δ' αὖ τῷ πάλιν ἕπεται. τελείως μὲν οὖν ἤδη τοῦ κώλου λεπτότης. ἔτι δὲ αὐξανομένου καὶ ἡ σμικρότης. αὕτη δ' ἀτροφία. διά τε τὴν διαστροφὴν γίγνεται τοῦ κατὰ τὸ κῶλον ἀγγείων τε καὶ μυῶν. αἰτία δὲ ἡ ἀκινησία ὅλου τοῦ ἄρθρου. καὶ γάρ τι τῶν ὑγιῶν κώλων ἐπὶ χρόνῳ πολλῷ παντάπασιν ἀκίνητον μεῖναι, σαφῶς ἀτροφώτερον φαίνεται.

Καὶ οἱ καλεόμενοι δὲ ἐκ γενεῆς γαλιάγκωνες, διὰ δισσὰς ξυμφορὰς ταύτας γίνονται. ἢν γέ τι τοιοῦτον αὐτοῖσιν ἐξάρθρημα καταλάβῃ ἐν γαστρὶ ἐόντα. διά τε ἄλλην συμφορὴν, περὶ ἧς ὕστερόν ποτε γεγράψεται.

Εἴτε ἀπὸ τῆς πρὸς τὰς γαλᾶς ὁμοιότητος ὀνομάζονται οἱ γαλιάγκωνες. εἴτ' ἀπ' ἄλλου τινός, ἐπιτρέπειν χρὴ τοῖς περὶ αὐτὰ σπουδάζουσιν ἐπιμελῶς ζητεῖν. ἰατρῷ δὲ χρήσιμον ἐπίστασθαι τὸ γενᾶσθαι τινὰς ἐξάρθρους ἀμφότερα τὰ κατ' ὦμον ἄρθρα, τό τε ἀριστερὸν καὶ τὸ δεξιόν. ὅτι τε μικροὺς ἐξ ἀνάγκης ἔχουσιν οὗτοι τοὺς βραχίονας εἰδέναι δεῖ τινὰ καὶ ἄλλην συμφορὰν ἐργαζομένην ταυτὸ πάθημα, περὶ ἧς αὖθις ἐρεῖν ἐπαγγέλλεται. χαλεπὸν δὲ εὑρεῖν ἑτέραν ἣν αὐτὸς ἐφεξῆς λέγει συμβαίνειν τοῖς νηπίοις. ἔχει δὲ ἡ λέξις οὕτως.

Ἀτὰρ καὶ οἷσιν ἔτι νηπίοισιν ἐοῦσι κατὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος βαθεῖαι καὶ ὑποβρύχιοι ἐκπυήσιες γίνονται, καὶ οὗτοι πάντες γαλιάγκωνες γίνονται. καὶ ἤν τε τμηθῶσιν, ἤν τε καυθῶσιν, ἤν τε αὐτόματόν σφιν ἐκραγῇ, εὖ εἰδέναι χρή, ὅτι ταῦτα οὕτως ἔχει. χρέεσθαι μέντοι τῇ χειρὶ δυνατώτατοί εἰσιν, οἱ ἐκ γενεῆς γαλιάγκωνες, οὐ μὴν οὐδὲ ἐκεῖνοί γε ἀνατεῖναι παρὰ τὸ οὖς τὸν βραχίονα ἐκτανύσαντες τὸν ἀγκῶνα δύνανται. ἀλλὰ πολὺ ἐνδεεστέρως, ἢ τὴν ὑγιέα χεῖρα.

Δύναται δὲ τοῦτο καὶ κυουμένοις ἐπισυμβαίνειν. συμφορὰν δ' ἄλλην ἔτι κυουμένοις ἐξαρθρήματος αἰτίαν γίνεσθαι χαλεπὸν εὑρεῖν. ἀμφοτέρας δὲ ταύτας οὐκ ἀδύνατον συμβῆναι. καὶ γὰρ ἐκπυῆσαι δυνατὸν δεῖ καὶ ἐκραγῆναι καὶ ἀπουλωθῆναι τῷ κυουμένῳ τῷ βρέφει πρὸς τῆς φύσεως. καὶ τοῦτο μᾶλλον ἔτι κατὰ ἔκπτωσιν ἐνδέχεται τοῦ κατ' ὦμον ἄρθρου. διά τε τὴν ὑγρότητα τῆς φύσεως τοῦ παιδίου, καὶ τῆς κατὰ τὴν διάρθρωσιν κοτύλης τὸ εὐπερίβατον.

Ὁκόσοισι δ' ἂν ἤδη ἀνδράσιν ἐοῦσιν ἐκπέσῃ ὁ ὦμος, καὶ μὴ ἐμβληθῇ, ἡ ἐπωμὶς ἀσαρκοτέρη γίνεται. καὶ ἡ ἕξις λεπτὴ ἡ κατὰ τοῦτο. ὅταν μέντοι ὀδυνώμενοι παύσωνται. ὁκόσα μὲν δεῖ ἐργάζεσθαι ἐπαίροντας τὸν ἀγκῶνα ἀπὸ

τῶν πλευρέων εἰς τὸ πλάγιον, ταῦτα μὲν, οὐ δύναται ἅπαντα ὁμοίως ἐργάζεσθαι. ὁκόσα δὲ δεῖ ἐργάζεσθαι,
παραφέροντας τὸν βραχίονα παρὰ τὰς πλευρὰς, ἢ ἐς τοὔπισω, ἢ ἐς τοὔμπροσθεν. ταῦτα δὲ δύνανται ἐργάζε-
σθαι, καὶ γὰρ ἂν ἀρίδα ἑλκύσαιεν, καὶ πρίονα. καὶ πελεκήσαιεν ἂν, καὶ σκάψαιεν, ἂν μὴ κάρτα ἄνω αἴροντες
τὸν ἀγκῶνα, καὶ τἆλλα ὅσα τῶν τοιούτων σχημάτων ἐργάζονται.

Ἡ ἐπωμὶς τοῖς οὕτω πεπονθόσι καὶ τῷ παραχρῆμα φαίνηται λεπτοτέρα καὶ ἀσαρκοτέρα, τῆς κεφαλῆς τοῦ
βραχίονος ἀπολειπούσης τὸν ὦμον, ἀλλὰ καὶ εἰς ὕστερον ἔτι μᾶλλον φαίνεται τοιαύτη, διότι γίνεται τοῦ χρό-
νου προϊόντος ἀτροφώτερα τὰ μόρια τοῦ δελτοειδοῦς μυὸς ἀσθενοῦς τεινομένου διότι κάτω γίνεται βιαίως ἀκο-
λουθῶν εἰς μασχάλην τῆς κεφαλῆς τοῦ βραχίονος. ὅτι τε μὴ διὰ τὸ κινεῖσθαι μηδὲ ἐνεργεῖν τὴν οἰκείαν ἐνέργεια
ἣν ἔχει ἀνατείνων τὸν βραχίονα ψυχρότερος καὶ ἀσθενέστερος ἀποτελούμενος, καὶ ἀτροφώτερος διὰ τοῦτο γί-
10 νεται. κίνησις μὲν γὰρ κρατύνει. ἀργίη δὲ τήκει.

Ὁκόσοισι δ' ἂν τὸ ἀκρώμιον ἀποσπασθῇ, τουτέοισι φαίνεται ὑπερέχον τὸ ὀστέον τὸ ἀπεσπασμένον. ἔστι δὲ τοῦτο σύνδεσμος
τῆς κληΐδος καὶ τῆς ὠμοπλάτης. ἑτεροίη γὰρ φύσις ἀνθρώπου ταύτῃ, ἢ τῶν ἄλλων ζώων. οἱ οὖν ἰητροὶ μάλιστα
ἐξαπατέονται ἐν τούτῳ τῷ τρώματι. ἅτε γὰρ ἀνισχόντος τοῦ ὀστέου τοῦ ἀποσπασθέντος, ἡ ἐπωμὶς φαίνεται χα-
μαιζήλη καὶ κοίλη, ὥστε καὶ προμηθεῖσθαι τῶν ὤμων τῶν ἐκπεπτωκότων. πολλοὺς οὖν οἶδα ἰητροὺς, τἆλλα οὐ
φλαύρους ἐόντας, οἳ πολλὰ ἤδη ἐλυμήναντο, ἐμβάλλειν πειρώμενοι τοὺς τοιούτους ὤμους. οὕτως οἰόμενοι ἐκπε-
πτωκέναι, καὶ οὐ πρόσθεν παύονται πρὶν ἢ ἀπογνῶναι ἢ ἀπορῆσαι δοκέοντες, αὐτοὶ σφᾶς αὐτοὺς ἐμβαλέειν τὸν
ὦμον. τούτοισιν ἰητρείη μὲν, ἥπερ καὶ τοῖσιν ἄλλοισι τοῖσι τοιούτοισι κηρωτὴ καὶ σπλῆνες καὶ ὀθόνια. καὶ ἐπί-
δεσις τοιαύτη. καταναγκάζειν μέντοι τὸ ὑπερέχον χρὴ καὶ τοὺς σπλῆνας κατὰ τοῦτο τιθέναι πλείστους. καὶ
πιέζειν ταύτῃ μάλιστα. καὶ τὸν βραχίονα πρὸς τῇσι πλευρῇσι προσηρτημένον ἐς τὸ ἄνω μέρος ἔχειν. οὕτω γὰρ
20 ἂν μάλιστα πλησιάζοιτο ἀπεσπασμένον. τάδε μὲν εὖ εἰδέναι χρὴ, καὶ προλέγειν ὡς ἀσφαλέα εἰ ἄλλως ἐθέλοις ὅτι
βλάβη μὲν οὐδεμία, οὔτε μικρὰ, οὔτε μεγάλη τῷ ὤμῳ γίνεται ἀπὸ τούτου τοῦ τρώματος. αἶσχος δὲ τὸ χωρίον. οὐ-
δὲ γὰρ τοῦτο τὸ ὀστέον ἐς τὴν ἀρχαίην ἕδρην ὁμοίως ἂν ἱδρυθείη, ὥσπερ ἐπεφύκει, ἀλλ' ἀνάγκη πλέον ἢ ἔλασσον
ὀγκηρότερον εἶναι ἐς τὸ ἄνω, οὐδὲ γὰρ ἄλλο ὀστέον, οὐδὲν ἐς τὸ αὐτὸ καθίσταται ὅτι ἂν κοινωνέον ᾖ ἑτέρῳ ὀστέῳ καὶ
προσπεφυκὸς ἀποσπασθῇ ἀπὸ τῆς ἀρχαίης φύσιος. ἀνώδυνον δὲ τὸ ἀκρώμιον ἐν ὀλίγῃσιν ἡμέρῃσι γίνεται,
ἢν χρηστῶς ἐπιδέηται.

Συζεύξιν ἐνδείκνυται τὸ ἀκρώμιον εἶναι. λέγει δὲ καὶ ὁσονοῦν ὑπάρχειν αὐτὸ καὶ συνδεῖν ἄμφω τὰ εἰρη-
μένα. δῆλον οὖν ὅτι χονδρῶδες ὁσονοῦν ἐστι τὸ ἀκρώμιον ἐπικείμενον τῇ συζεύξει τῆς κλειδὸς καὶ τῆς ὠμοπλά-
της, ὑμένας ἐκπεφυκότας ἔχον οἷς συνδεῖται τὰ πέρατα τῶν ὀστῶν. ἀποσπασθέντι δὲ αὐτῷ καὶ ἡ κλεὶς ἔξω-
θε συνέπεσθαι. καὶ διὰ τοῦτο ἐπανόρθωσις γίγνεται, καταναγκαζομένης εἰς τὸ κάτω τῆς κλειδὸς, ὡς ἀποτε-
30 λεῖσθαι τινὰς κυκλοτερῆ καμπὴν αὐτῆς. ἐνταῦθα δὴ καὶ τοῖς νεωτέροις ἡ καταναγκάσις αὕτη μᾶλλον ὡς
ἐπιτυγχάνει. ὅσῳ γὰρ ἡ ἡλικία προέρχεται ξηρότερα τὰ σώματα ἡμῶν ἀποτελεῖται. καθάπερ οὖν τὰ ξηρὰ
ξύλα πρὸς τὰς κάμπας ἐστὶν οὐκ ἐπιτήδεια. τὰ δὲ ὑγρὰ καὶ χλωρὰ ῥᾳδίως πάσχει τοῦτο. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ
τῶν ἔτι αὐξανομένων ὀστᾶ δύναται κάμπτεσθαι καταναγκαζόμενα, καὶ πολὺ μᾶλλον ὅταν ἡ χαῦνα καὶ σηραγ-
γώδη, καθάπερ κλεὶς ἐστί. καὶ ἐγὼ γ' ἐπειράθην αὐτὸς ἐπ' ἐμαυτοῦ καμπτομένης αἰσθανόμενος τῆς κλειδὸς, ἔσφυ-
ζε γὰρ διὰ βάθους ὁπότε σφοδρῶς κατασπάσθῃ τῷ βιαίῳ τῆς ἐπιδέσεως. ὑπέμεινα δὲ τοῦτο μέχρι μ̄ ἡμερῶν,
ἐν αἷς οὕτω προσήχθη τῇ κεφαλῇ τοῦ βραχίονος ἡ κλεὶς, ὥστε τοὺς μὲν νῦν ὁρῶντας ἀπιστεῖν εἰ ἀπεσπάσθη ποτὲ,
τοὺς ἰδόντας ὁπόταν ἀπεσπάσθη τριῶν δακτύλων διάστημα τὸ μεταξὺ γινόμενον, ὑπερθαυμάζειν τὸ πρᾶ-
γμα. συνέβη μέντοι τὸν βραχίονα τελέως ἀτροφῆσαι κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, ὡς ἰσχνὸν παντελῶς γενέσθαι. συ-
νατροφῆσαι δ' αὐτῷ καὶ τὸν πῆχυν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐπανορθωσάμενος ἐν ἑνὶ βοηθήματι τῷ τῆς ἐπιδέσεως ἀνε-
40 τράφη σύμπαν τὸ κῶλον, οὐκ ἐν πολλῷ χρόνῳ μετὰ τὸ λυθῆναι τοὺς ἐπιδέσμους. ἐπὶ δὲ μειρακίου καὶ μᾶλλον ἐπὶ
παιδίων, ἑτοιμότερον ἡ ἐπίδεσις καταναγκάζοι τὸ ὁσονοῦν. ἐμοὶ μὲν γὰρ ἔτος ἄγοντι ε̄ καὶ λ̄, οὕτω παθεῖν ἐν
παλαίστρᾳ συνέβη. οὐ μὴν ἄλλον γέ τινα τῶν ἤδη τελείων ἐδυνήθη ὁμοίως ἰάσασθαι, διὰ τὸ μὴ φέρειν αὐτοὺς τὸ
βίαιον τῆς ἐπιδέσεως. ἐγὼ δ' οὖν καὶ αὐτὸς ᾐσθανόμην ψυχροῦ τοῦ χωρίου πάντως ὡς ἀναγκάζεσθαι δι' ὅλης ἡμέ-
ρας καὶ νυκτὸς, ἔλαιον καταντλεῖν θερμὸν, ὑποβεβλημένου δέρματος ὅλῳ τῷ σώματι. γυμνὸς γὰρ ἐπ' αὐτοῦ
κατεκείμην, ὡς ἂν καὶ τῶν ὑπὸ κύνα καυμάτων ὄντων. ὑποκειμένης οὖν κατὰ τὸ πρὸς τῶν ποδῶν μέρος λε-
κάνης κοινῆς ἐσχημάτιστο κατὰ τοῦτο προσέκρουν ἐπιτηδείως τὸ δέρμα. πάλιν τε τὸ ἀθροισθὲν ἐν τῇ λεκάνῃ μετα-
βαλόντι εἰς λέβητα κατὰ πυρὸς ἐπικείμενον ἐθέρμαινον. ἐντεῦθεν λαβόντες ἀπήντλουν τῷ πεπονθότι χω-
ρίῳ παντί. καὶ εἰ βραχύ ποτε διέλιπον, εὐθέως ᾐσθανόμην τάσεως τῶν κατὰ τὸν τράχηλον μυῶν, ὡς εἶναι δῆ-
λον ὅτι σπασμὸς ἀκολουθήσει, ῥαθυμησάντων περὶ τὴν κατάντλησιν. ἐμοὶ μὲν καὶ ἄλλο τι συνέβη κατὰ τὰς
50 κακοπαθείας τῶν μυῶν αἴτιον, οὐ σμικρὸν, ὃ καὶ αὐτὸ καλῶς ἔχει δηλῶσαι χάριν τοῦ νομίσαι τινα διὰ μό-
νην τὴν καταναγκάσιν τῆς κλειδὸς, εὐπαθεῖς γενέσθαι τοὺς μῦας. ἀποσπασθέντος γὰρ τοῦ ἀκρωμίου κατὰ παλαί-
στραν ὁ παιδοτρίβης ἰδὼν ταπεινὴν τὴν ἐπωμίδα, καὶ εἰς μασχάλην ὀλισθηκέναι τὸν βραχίονα, κατέτεινέ τε
καὶ μοχλεύειν ἐπεχείρει, καὶ τεχνικῶς ἐνήργει ταῦτα. μὴ προχωροῦντος δὲ τοῦ ἔργου, καὶ μάτην τοῦ χρόνου τρι-
βομένου, νομίσας αὐτὸν ἐν τῇ μοχλείᾳ τι σφάλλεσθαι, τοὺς μὲν ἄλλους μετ' ἐκείνου τείνειν τε τὸν βραχίονα καὶ ἀν-
τιτείνειν ἄνω τὸν ὦμον ἐκέλευον. αὐτὸς ἀποβαλὼν τῆς ἀπαθοῦς χειρὸς τοὺς δακτύλους, ὡς ἔσω κάτω τοῦ δοκοῦν-
τος ὀλισθηκέναι τὸν βραχίονα. ἵνα μεταξὺ τῶν πλευρῶν καὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοὺς παρενθεὶς ἀναμοχλεύσειεν αὐτὸ
μικρὸν τοῦτο, μηδὲν εὑρὼν ἐν τῇ μασχάλῃ παρὰ φύσιν ἐκέλευον ἐπέχειν τὴν τάσιν τοὺς ἅμα τῷ παιδοτρίβῃ τεί-
νοντάς τε καὶ ἀντιτείνοντας. οὐ γὰρ ἐκπεπτωκέναι τὸ ἄρθρον. οἶδ' ὡς μετὰ τὴν ὀδύνην μαλθακιζομένου μου προ-

τρέπων τε παρέχειν αὐτὸν ἑαυτοῖς, οὐκ ἐμαυτοῦ, οὐκ ἐπαύοντό τε τείνοντες. ὅς τις ἂν διέστασε τὸν μῦν ὡς ἤδη καὶ ἄλλοις τισὶ συνέπεσεν, εἰ μὴ κατὰ τύχην ἐπιφανὴς ἕτερος, ὡς οὖν εἴληφε, μηδέποτ᾽ ἂν διεμαλακεῖαι εἶρξε αὐτῆς τῆς τάξεως. ἀπέλυσε μὲν ἐκείνους. ἐμοὶ δ᾽ ἐπύθετο τί ποτ᾽ ἂν εἴη τὸ γεγονός, ὅτι τε κελεύει με πράττειν. εἶπον οὖν αὐτῷ τὸ μὲν γεγονός, ἀποσπασθῆναι τοῦ ἀκρωμίου. χρήζειν δὲ ἐλαίου, καὶ ὀθονίου καὶ ἐρίων, εἰς τὸ βαλανεῖον αὐτὸς ἐπορεύθη. καὶ πολὺ περιχεάμενος ἔλαιον ἐνδιέτριψε τῇ δεξαμενῇ μέχρι δυνατὸν ἦν, νομίζων ὅπως κομισθείη τὰ πρὸς τὴν θεραπείαν. ὥστε μοι καὶ διὰ ταύτην τὴν κακοπάθειαν οἱ μύες ἐδέοντο συνεχοῦς καταντλήσεως. οἱ πολλοὶ δὲ καὶ μὴ γινομένης αὐτῆς τῆς ἐπιδέσεως οὐ φέρουσιν, ἀλλ᾽ αἱροῦνται τὸν ἔπειτα χρόνον ἐκ τοῦ πάθους ἔχειν δυσχέρειαν, ὑπὲρ τοῦ μὴ πονέεσθαι μέχρι τεσσαρακονθημέρου. οὐ γὰρ ἠκῦμαι θᾶττον δύνασθαι τῶν τοσούτων ἀκριβῶς καμφθῆναι τὸ τῆς κλειδὸς ὀστοῦν. τὰ δ᾽ ἄλλα τῆς ῥήσεως δῆλα.

Κληῒς δὲ κατεαγεῖσα, ἢν μὲν ἀφνεκέως ἀποκαυλισθῇ, εὐιητοτέρη ἐστίν. ἢν δὲ παραμηκέως, δυσιητοτέρη. τἀναντία δὲ τούτοις ἐστὶν ἢ ὡς ἄν τις οἴοιτο. τὴν μὲν γὰρ ἀφνεκέως ἀποκαυλισθεῖσαν προσαναγκάσειεν ἄν τις μᾶλλον ἐς τὴν φύσιν ἐλθεῖν. καὶ εἰ πάνυ προμηθηθείη τὸ ἀνωτέρω, κατωτέρω ἂν ποιήσειε, σχήμασί τε ἐπιτηδείοισι καὶ ἐπιδέσει ἁρμοζούσῃ. εἰ δὲ μὴ τελέως ἱδρυνθείη, ἀλλ᾽ οὖν τό γε ὑπερέχον τοῦ ὀστέου οὐ κάρτα ὀξὺ γίνεται. ἢν δ᾽ ἂν παραμῆκες τὸ ὀστέον κατεαγῇ, ἱκέλη ἡ ξυμφορὰ γίνεται τοῖσιν ὀστέοισι τοῖσιν ἀπεσπασμένοισι, περὶ ὧν πρόσθεν γέγραπται, οὔτε γὰρ ἱδρυνθῆναι αὐτὸ πρὸς ἑωυτὸ κάρτα ἐθέλει, ἥ τε ὑπερέχουσα ἀκρὶς τοῦ ὀστέου ὀξεῖα γίνεται κάρτα. τὸ μὲν οὖν σύμπαν εἰδέναι χρὴ ὅτι βλάβη οὐδεμία τῷ ὤμῳ οὐδὲ τῷ ἄλλῳ σώματι γίνεται διὰ τὴν κάτηξιν τῆς κληῗδος, ἢν μὴ ἐπισφακελίσῃ. ὀλιγάκις δὲ τοῦτο γίνεται.

Λέγει τὴν δι᾽ ὅλως ἀποκαυλισθεῖσαν, ὡς κατὰ μηδὲν προσέχεσθαι. τὸ δ᾽ ἀντικείμενον τούτῳ τὸ οὐκ ἀφνεκέως ἐστὶ, ὃ καθ᾽ ἕνα τρόπον γινόμενον ἐδήλωσεν εἰπών. ἢν δὲ παραμηκέως, δυσιητοτέρη. μετ᾽ αὐτὴν καὶ συνενδείξασθαι, τὴν μὲν ἀκριβῶς ἀποκαυλιζομένην, ἐγκαρσίαν πάσχειν τοῦτο. τὴν δ᾽ οὐκ ἀκριβῶς, κατὰ μῆκος. ὅταν μὲν οὖν ὁλοκλήρως ἀποκαυλισθῇ, παραλλάττειν εἴωθεν τὸ πάμπαν ἀλλήλων τὰ μόρια. καὶ τὸ μὲν, ἄνω χωρεῖν. τὸ δὲ, κάτω. τὸ μὲν, ἔσω. τὸ δὲ, ἔξω. καὶ κατὰ τοῦτο φαίνεται μέγα τε τὸ κάταγμα καὶ δυσίατον εἶναι. κατὰ δὲ τὸν ἕτερον τρόπον ἢν ἄρα παραμήκης ἐστὶν ἡ διάθεσις τοῦ κατάγματος. ἡ μὲν φαντασία, μικροτέρα. χαλεπωτέρα δὲ, ἡ ἴασις. οὐ γὰρ ἐνδέχεται τὴν ἐν κύκλῳ περιβολὴν ὥσπερ τὰ κῶλα μόνην δυναμένην προστεῖλαι καὶ παραγαγεῖν τὸ παρὰ μῆκος ἐσχισμένον τῆς κλειδός. ἐὰν οὖν ὧν εἴρηκα νῦν ᾖς μεμνημένος, οὐδὲν ἐκείνων φαίνεται τῶν ἐφεξῆς ὑπ᾽ αὐτοῦ λεγομένων ἀσαφές.

Αἶσχος γε μὴν προσγίνεται περὶ τὴν κάταξιν τῆς κληῗδος, καὶ τοῦτό γε τὸ πρῶτον αἴσχιστον. ἔπειτα μὲν ἐπὶ ἧσσον γίνεται.

Βέλτιον ἦν εἰπεῖν ἐπὶ ἧσσον φαίνεται. κατ᾽ ἀρχὰς μὲν τῷ ξένῳ τοῦ πράγματος αἰσχρὸν αὐτοῖς εἶναι δοκεῖ τὸ γεγονός. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ συνεθιζομένοις ὥσπερ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οὕτως καὶ τῷδε καταφρονεῖται τὸ αἶσχος.

Συμφύεται δὲ ταχέως κληῒς, καὶ τἄλλα πάντα ὅσα χαῦνα ὀστέα. ταχεῖαν γὰρ τὴν ἐπιπώρωσιν ποιέεται τὰ τοιαῦτα. ὅταν μὲν οὖν νεωστὶ κατεαγῇ, οἱ τετρωμένοι σπουδάζουσιν οἰόμενοι μεῖζον τὸ κακὸν εἶναι, ἢ ὅσον ἐστίν. οἵ τε ἰητροὶ προθυμέονται δῆθεν ὀρθῶς ἰῆσθαι. προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου οἱ τετρωμένοι, ἅτε οὐκ ὀδυνώμενοι, οὔτε κωλυόμενοι, οὔτε ὁδοιπορείης, οὔτε ἐδωδῆς καταμελέουσιν. οἵ τε οὖν ἰητροὶ ἅτε οὐ δυνάμενοι καλὰ τὰ χωρία ἀποδεικνύειν, ἀποδιδράσκουσι, καὶ οὐκ ἄχθονται τῇ ἀμελείῃ τῶν τετρωμένων. ἐν τούτῳ δὲ ἡ ἐπιπώρωσις συνταχύνεται. ἐπιδέσιος μὲν οὖν τρόπος καθέστηκε παραπλήσιος τοῖσι πλείστοισι, κηρωτῇ καὶ σπλήνεσι καὶ ὀθονίοισι μεμαθηκόσιν ἰητρεύειν. καὶ τὰ δὲ δεῖ προσιητρεύειν, καὶ τὰ δὲ δεῖ προσξυνιέναι, καὶ μάλιστα ἐν τούτῳ τῷ χειρίσματι. ὅτι τούς τε σπλῆνας πλείους κατὰ τὸ ὑπερέχον χρὴ τιθέναι, καὶ τοῖσιν ἐπιδέσμοισι πλείστοισι, καὶ μάλιστα κατὰ τοῦτο χρὴ πιέζειν. ἐπεὶ δὲ δή τινες οἱ ἐπεφημίσαντο ἤδη μολύβδιον βαρὺ προσεπικαταδεῖν, ὡς καταναγκάζοντες τὸ ὑπερέχον. ξυνίασι μὲν οὖν ἴσως, οὐδὲ οἱ ἁπλῶς ἐπιχέοντες, ἀτὰρ δὲ οὐδ᾽ οὗτος ὁ τρόπος κληῗδος κατάξιος ἐστίν, οὐ γὰρ δυνατὸν τὸ ὑπερέχον καταναγκάζεσθαι, οὐδὲν ὅ τι καὶ ἄξιον λόγου. ἄλλοι δ᾽ αὖ τινες εἰσὶν οἵτινες καταμαθόντες τοῦτο, ὅτι αὗται αἱ ἐπιδέσιες παραφεραί εἰσι καὶ οὐ κατὰ φύσιν καταναγκάζουσι τὰ ὑπερέχοντα. ἐπιδέουσι μὲν οὖν αὐτοὶ σπλήνεσι καὶ ὀθονίοισι χρώμενοι, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι. ζώσαντες δὲ τὸν ἄνθρωπον ταινίῃ τινὶ ᾗ ζωστότατος αὐτὸς ἑωυτοῦ ἐστίν. ὅταν ἐπιθῶσι τοὺς σπλῆνας ἐπὶ τὰ ὑπερέχοντα τοῦ κατάγματος, ὑπογκώσαντες ἐπὶ τὰ ὑπερέχοντα, τὴν ἀρχὴν τοῦ ὀθονίου προσέδησαν πρὸς τὸ ζῶσμα ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν, καὶ οὕτως ἐπιδέουσιν ἐπὶ τὴν ἶξιν τῆς κληῗδος ἐπιτανύοντες ἐς τοὔπισθεν ἄγοντες. κἄπειτα περιβαλόντες περὶ τὸ ζῶσμα, ἐς τοὔμπροσθεν ἄγουσι. καὶ αὖθις ἐς τοὔπισθεν. οἱ δέ τινες οὐχὶ περὶ τὸ ζῶσμα περιβάλλουσι τὸ ὀθόνιον, ἀλλὰ περὶ τὸ περίνεόν τε καὶ παρ᾽ αὐτὴν τὴν ἕδρην, καὶ παρὰ τὴν ἄκανθαν κυκλοῦντες τὸ ὀθόνιον, οὕτω πιέζουσι τὸ κάταγμα. ταῦτα γοῦν ἀπείρῳ μὲν ἀκοῦσαι, φαίνεται ἐγγὺς τοῦ κατὰ φύσιν εἶναι. χρεομένῳ δὲ ἄχρηστα. οὔτε γὰρ μόνιμα οὐδένα χρόνον, οὐδ᾽ εἰ κατακέοιτό τις, καί τοι ἐξυνταίπω ἂν οὕτως, ἀλλ᾽ ὅμως εἰ κατακείμενος, ἢ τὸ σκέλος συγκάμψειεν, ἢ αὐτὸς καμφθείη. πάντα ἂν τὰ ἐπιδέσματα κινέοιτο. ἄλλως τε ἀστηρὴ ἡ ἐπίδεσις.

Τὴν αἰτίαν εἰπὼν αὐτὸς τοῦ ταχέως τὰ τοιαῦτα συμφύεσθαι, τοῦ μέντοι τὴν πώρωσιν γίνεσθαι ταχεῖαν, οὐκέτ᾽ εἶπεν τὴν αἰτίαν, ὡς ἂν διὰ αὐτῆς τῆς τῶν ὀστῶν τῆς φύσεως, ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος ἐστὶν νοηθῆναι δυναμένην. τὰ γὰρ χαῦνα πλείονος ἐν αὐτοῖς ὑγρότητος μετέχει. λέλεκται δὲ ἡμῖν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, ὡς ἐκχεομένης αὐτῆς, εἶτα πηγνυμένης ὑπὸ τῆς κατὰ τὸ πεπονθὸς ὀστοῦν δυνάμεως ὁ πῶρος ἐπιτρέφεται τοῖς χείλεσι τοῦ κατεαγότος ὀστοῦ. κἄπειτ᾽ ἂν ἱκανῶς τοῦτο γίνηται συνδεῖταί τε καὶ σφίγγεται τὰ χείλη τοῦ κατάγματος. οὐ διὰ τοῦ βάθους ἐρριμμένου τοῦ πεπονθότος ὀστοῦ καθάπερ ἐρριμμέναι σάρκες. ἀλλ᾽ ὡς εἴρηται κατὰ τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν, οἷον δεσμός τις ἀχόμενος.

μέλου. τὰ δ' ἑξῆς ἅπαντα δῆλα τοῖς προσέχουσι τὸν νοῦν.

Ἤ τι ἔσω ἀπολαμβάνηται, ἀθρόα τε τὰ ὀθόνια ἐν ταύτῃ τῇ στενοχωρίῃ γίνεται. τά τε αὖ περὶ τὴν ζώνην περιβαλλόμενα, οὐχ οὕτως ἰσχυρῶς ἔζωσται, ὡς οὐκ ἀναγκάσαι ἐς τὸ ἄνω τὴν ζώνην ἐπανιέναι, καὶ οὕτως ἀνέκην ἂν εἴη πάντα χαλᾶν τὰ ἐπιδέσματα. ἄγχιστα δ' ἄν τις δοκέοι ποιέειν, καίτοι οὐ μεγάλα ποιέων. εἰ τοῖσι μέν τισι τῶν ὀθονίων περὶ τὴν ζώνην περιβάλλοι, τοῖσι δὲ πλείστοισι τῶν ὀθονίων, τὴν ἀρχαίην ἐπίδεσιν ἐπιδέοι, οὕτω τι ἂν μάλιστα τὰ ἐπιδέσματα μόνιμά τε εἴη καὶ ἀλλήλοισι τιμωρέειε. τὰ μὲν οὖν πλεῖστα εἴρηται. ὅσα καταλαμβάνει τοὺς τὴν κληῗδα καταγνυμένους. προσξυνιέναι δὲ καὶ τόδε χρή, ὅτι κληῒς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατάγνυται, ὡς τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ στήθεος πεφυκὸς ὀστέον, ἐς τὸ ἄνω μέρος ὑπερέχειν, τόδε ἀπὸ τῆς ἀκρωμίης πεφυκὸς ὀστέον ἐν τῷ κάτω μέρει εἶναι. αἰτίαι δὲ τούτων τάδε. ὅτι τὸ μὲν στῆθος οὔτε κατωτέρω ἂν πολύ, οὔτε ἀνωτέρω χωρήσειεν.

Οὐκ ἔστι σύνθετον ὄνομα τὸ ἐν ὑγρῷ χωρίῳ ἔκ τε τοῦ ὑγροῦ καὶ τοῦ στενοῦ καὶ τῆς χώρας γεγονὸς ὥς τινες νομίζουσιν. ἀλλ' ἀπὸ 10 τοῦ στενόχωρον, ὅπερ οὐ δι' αὐτὸ πλέον σημαίνει τοῦ στενοῦ κατὰ παραγωγὴν τινα γεγενημένης στενοχωρίης, μηδὲν πλέον δηλούσης τῆς στενότητος. εὔδηλον δὲ τοῦτο κἀξ ὧν Σιμωνίδης εἶπε. ὧδε ἔπος ἐχόντων. οὔπω τις οὕτω δ' ἀσκίοις ἐν οὔρεσιν ἀνὴρ λέγεται δὶς ἐν οὐδὲν παρελθεῖν μοῦνος τ' ἐν ὑγρῷ συντυχὼν ἐν ἀράπῳ. ψιλοῦται δὲ δηλονότι κατὰ τὴν δευτέραν συλλαβήν.

Μικρὸς γὰρ ὁ κιγκλισμὸς τοῦ ἄρθρου τοῦ ἐν τῷ στήθει.

Τὴν βραχεῖαν κίνησιν ὀνόμασε κιγκλισμόν. εἰ δ' ἀπὸ τοῦ ζώου τοῦ κιγκλου γέγονε τοὔνομα, διότι κινεῖ συνεχῶς ἐκεῖνο τὰ πηγαῖα πτερύγια, ἢ ἀπό τινος ἄλλου, τῆς προκειμένης πραγματείας οὐκ ἔστιν οἰκεῖον. ἀλλὰ μᾶλλον δεῖται αἰτίαν εἰπεῖν, δι' ἣν ἡ πρὸς τὸ στέρνον τῆς κλειδὸς διάρθρωσις οὐ τῶν μικροτάτων οὖσα, καθάπερ ἕτεραί τινες, ὅμως οὐκ ἔχει κίνησιν ἀξιόλογον. αὐτὸς οὖν ὁ Ἱπποκράτης ἥν τινα λέγει τούτου τὴν αἰτίαν ἴσμεν διὰ τῆς λέξεως ἀκούσαντες. στῆθος δὲ ἔοικε τὸ σύμπαν λέγειν χωρίον ὅσον ἐν τοῖς πρόσω τοῦ θώρακός ἐστιν, ἀλλὰ τὸ μέσον ὀστοῦν ἐν ᾧ διαρθροῦνται πλευραί, ὃ καλοῦσιν ἰδίως οἱ μετ' αὐτὸν ἰατροὶ στέρνον. ὅπερ ἀληθῶς εἶπε.

Αὐτὸ γὰρ ἑωυτῷ συνεχές ἐστι τὸ στῆθος, καὶ τῇ ῥάχει.

Τὸ μὲν οὖν ἑαυτῷ συνεχὲς εἶναι τὸ στέρνον, ἐναργῶς φαίνεται. τὸ δὲ τῇ ῥάχει, νοηθήσεται σαφῶς, ἐὰν σκελετῷ ζώῳ τὰς 20 πλευρὰς ποτὲ ἴδῃς ἐναργῶς ἐρηρεισμένας ὀπίσω μέν, ἐπὶ τῆς ῥάχεως. ἔμπροσθεν δέ, πρὸς τὸ στέρνον.

Ἄγχιστα μὲν ἡ κληῒς πρὸς τὸ τοῦ ὤμου ἄρθρον πλαδώδης ἐστί. ἠνάγκασται γὰρ πυκινοκίνητος εἶναι, διὰ τὴν τῆς ἀκρωμίης σύζευξιν. ἄλλως τε ὁπόταν φλασθῇ, φεύγει ἐς τὸ ἄνω μέρος τὸ πρὸς τῷ στήθει προσεχόμενον. καὶ οὐ μάλα ἐς τὸ κάτω μέρος ἀναγκάζεσθαι ἐθέλει. καὶ γὰρ πέφυκε κοῦφον, καὶ ἡ εὐρυχωρίη αὐτῷ ἄνω πλείων, ἢ κάτω. ὁ δὲ ὦμος καὶ ὁ βραχίων καὶ τὰ προσηρτημένα τούτοισι εὐαπόλυτά εἰσιν ἀπὸ τῶν πλευρέων καὶ τοῦ στήθεος. καὶ διὰ τοῦτο δύναται καὶ ἀνωτέρω πολὺ ἀνάγεσθαι καὶ κατωτέρω. ὅταν γοῦν καταγῇ ἡ κληΐς, τὸ πρὸς τῷ ὤμῳ ὀστέον ἐς τὸ κατωτέρω ἐπιρρέπει. ἐς τοῦτο γὰρ ἐπιφορώτερον αὐτὸ ἅμα τῷ ὤμῳ καὶ τῷ βραχίονι κάτω ῥέουσι μᾶλλον, ἢ ἐς τὸ ἄνω. ὁπότε οὖν ταῦτα τοιαῦτά ἐστιν ἀξυνετέουσιν ὅσοι τὸ ὑπερέχον τοῦ ὀστέου ἐς τὸ κάτω καταναγκάσαι οἴονται. ἀλλὰ δῆλον ὅτι τὸ κάτω πρὸς τὸ ἄνω προσακτέον ἐστί. τοῦτο γὰρ ἔχει κίνησιν, τοῦτο γάρ ἐστι καὶ τὸ ἀποστὰν ἀπὸ τῆς φύσιος. δῆλον οὖν ὅτι ἄλλως μὲν οὐδαμῶς ἐστιν ἀναγκάσαι τοῦτο. αἵ τε γὰρ ἐπιδέσιες οὐδέν τι μᾶλλον προσαναγκάζουσιν ἢ ἀπαναγκάζουσιν. εἰ δέ τις τὸν βραχίονα πρὸς τῇσι πλευρῇσιν ὡς μάλιστα ἐόντα ἀναγκάζοι ἄνω, ὡς ὅτι ὀξύτατος ὁ ὦμος φαί- 30 νεται εἶναι, δῆλον ὅτι οὕτως ἂν ἁρμοσθείη πρὸς τὸ ὀστέον τὸ ἀπὸ τοῦ στήθεος πεφυκὸς ὅθεν ἀπεσπάσθη.

Τροπικοῖς ὀνόμασι καὶ γλωσσηματικοῖς εἰωθὼς ὁ Ἱπποκράτης ἐνίοτε χρῆσθαι, καίτοι πολιτικὴν ἑρμηνείαν ἑρμηνεύειν εἰωθώς. ὅμοιόν τι τούτῳ πέπονθεν ὁ Ξενοφῶν. καὶ γὰρ ἐκεῖνος εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἑρμηνεύων πολιτικῶς, ὅμως παρεμβάλλει πολλάκις ὀνόματα γλωσσηματικὰ καὶ τροπικά. σπανιώτερον μὲν οὖν, παρ' ἐκείνῳ τὸ τοιοῦτον. συνεχέστερον δέ, παρὰ τῷ Ἱπποκράτει καθάπερ καὶ τῇ προγεγραμμένῃ ῥήσει τὸν κιγκλισμὸν εἶπε. ἐνταῦθα τε τὸ πλαδῶδές ἐστι. ἐνδείκνυται γὰρ διὰ τῆς φωνῆς τὸ οἷον ἀστήρικτος. ᾧ καὶ τὸ ἔξωθεν φαινόμενον μαρτυρεῖ καθ' ὅ φησιν ἠνάγκασται. καὶ διὸ πυκινοκινήτως αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπὼν διὰ τὴν τῆς ἀκρωμίης σύζευξιν. αὕτη δὲ πάλιν ἡ ἀκρωμίη διὰ τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον ἐστὶ πυκινοκίνητος. ἅτε καὶ ὅτι ὑπάρχων αὐτὸς καὶ μεγίστας ἔχων κινήσεις. τὸ δὲ κατ' ἀρχὴν εἰρημένον τῆς ῥήσεως τὸ ἄγχιστα μὲν τὴν ἀμφιβολίαν ἔχει. πότερον γὰρ τοῦ γειτονεῖν προσήκει ἀκούειν ἢ τοῦ πράγματος αὐτοῦ. δῆλον μὲν γὰρ ἐγγυτάτω. ἀλλ' ἤτοι πλησίον τοῦ ἄρθρου πυκινοκίνητον ἐνδείξεται τὴν κλεῖν εἰρημένον. ὅπερ ἐμοὶ δοκεῖ μᾶλλον ἄν τις ἀκούειν ὀρθῶς. ἢ ἐνίοις ἔδοξε συνάπτειν τὸ ἄγχιστα δηλώσει τὸ πυκινοκίνητος εἶναι τὸ λε- 40 γόμενον. τὸ οὕτω ἐγγυτάτω ὁ πυκινοκίνητος ἡ κλεὶς ἐστὶ πλησίον τοῦ κατ' ὦμον ἄρθρου.

Εἰ οὖν τις τῇ μὲν ἐπιδέσει χρῷτο τῇ νομίμῃ τοῦ ταχέως συναλθεσθῆναι εἵνεκα. ἡγέοιτο δὲ τἄλλα πάντα μάτην εἶναι παρὰ τὸ σχῆμα τὸ εἰρημένον, ὀρθῶς τε ἂν ξυνίη, ἰητρεύοιτ' ἂν τάχιστα καὶ κάλλιστα. καταπεσεῖν μέντοι τὸν ἄνθρωπον μέγα τὸ διάφορόν ἐστι καὶ ἡμέραι ἱκαναὶ τεσσαρεσκαίδεκα εἰ ἀτρεμέοι. εἴκοσι δὲ τὰ πάμπολλα.

Νομίμην ἐπίδεσιν λέγει τὴν ὑπὸ πάντων εἰθισμένην, καὶ ὥσπερ ἄγραφον ἤδη νόμον ἔχουσαν. ὥσπερ γὰρ καὶ τῷ βίῳ τινὰ τῶν ἐθῶν ὅσα πρὸς ἀπάντων ἐπιτηδεύεται τοῖς νόμοις ἐστὶ παραπλήσια. τὴν μὲν οὖν καταγματικὴν ἐπίδεσιν οὐ πάντη ἐποίουν τοῦ προσήκοντος, καὶ διὰ τοῦτο πλείονα περὶ αὐτῆς ἔγραψεν ἐν πρώτῳ βιβλίῳ περὶ τῶν ἀγμῶν. ἐνταυθοῖ δὲ οὐδεμία παθήματος ἐπιδέσεως οὐδενὸς τοιαύτη. δέδεικται γάρ μοι καὶ διὰ τῶν εἰς ἐκεῖνο τὸ βιβλίον ὑπομνημάτων, ἀλλὰ καὶ νῦν ἀναμνησθῆναι πάντα μὲν ὅσα τῷ τρόπῳ τῆς καταγματικῆς ἐπιδέσεως ὑποπίπτει παθήματ' ἐκεῖνο τὸ βιβλίον ὑπ' αὐτοῦ γεγράφθαι. πάντα δ' αὖ πάλιν ὅσα τῇ λοιπῇ, κατὰ τοῦτο γίνεται γὰρ ἡ καταγματικὴ περιβαλλόντων ἡμῶν ἐν κύκλῳ τὰ ὀθόνια τῷ κατεαγότι μορίῳ. 50 τὸ δεύτερον εἶδος τῆς ἐπιδέσεως, ἐπ' ἄλλα μόρια τὴν νομὴν ποιουμένων. καὶ κατὰ τε τὸ πλεῖστον ἐπὶ τὰ ἀντικείμενα τῷ πεπονθότι, καθάπερ κἀν ἰητρείῳ εἶπε. ὁμολογεῖ δὲ ὁμοῦ μὲν ἡ περὶ τὴν ἑτέραν μασχάλην περιβολή.

Εἰ μέντοι τινὶ ἐς τἀναντία ἡ κληῒς καταγείη, ὃ οὐ μάλιστα γίνεται. ὥστε τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ στήθεος ὀστέον ὑποδεδυκέναι. τὸ δὲ ἀπὸ τῆς ἀκρωμίης ὀστέον ὑπερέχειν καὶ ὑποκεχυμένον ἐπὶ τοῦ ἑτέρου, οὐ δὲ μιῆς μεγάλης ἰητρείης ταῦτα γ' ἂν δέοιτο. αὐτός τε ὁ ὦμος ἀφιέμενος καὶ ὁ βραχίων, ἱδρύνοιεν ἂν τὰ ὀστέα πρὸς ἄλληλα. καὶ φαύλη ἄν τις ἐπίδεσις ἀρκέοι, καὶ ὀλίγαι ἡμέραι τῆς πωρώσιος γένοιντ' ἄν.

Ἔμπροσθεν μὲν ἔλεγεν ὡς τὸ πολὺ τὸ ἀπὸ τοῦ στέρνου μέρος τῆς κλειδός, ὁπόταν ὅλη δι' ὅλης ἐαγῇ ὑποκαταλιπόν, πρὸς τὴν ἄνω χώραν μεθίστασθαι. ταπεινότερον δὲ γίνεσθαι τὸ ἀπὸ τῆς ἀκρωμίης. νυνὶ δὲ περὶ τοῦ ἐναντιωτέρου τρόπου γράφει καθ' ὃν ὑψηλότερον μὲν γίνεται, ἀπὸ τῆς ἀκρωμίης. ταπεινότερον δέ, τὸ πρὸς τῷ στέρνῳ. ὃ καὶ φησὶν ἐλαττόνως ὑπάρχειν. αὐτοῦ κατασημαίνου, 60 συγκαθίστασθαι καὶ τὸ τῆς κλειδὸς μέρος ὅσον συνεχές ἐστι τοῦ ἀκρωμίου. καὶ οὕτως ὀξίσου τε γινόμενον ῥᾳδιέστερον τῆς ἐπιδέσεως καὶ τῆς θεραπείας τυγχάνειν.

Εἰ δὲ μὴ καταγείη μὲν οὕτως, παραλισθαίνοι δὲ ἐς τὸ πλάγιον ἢ τῇ ἢ τῇ, ἐς τὴν φύσιν μὲν ἀπαγαγεῖν ἂν δέοι ἀναγαγόντα τὸν ὦμον σὺν τῷ βραχίονι, ὥσπερ καὶ πρόσθεν εἴρηται. ὅταν δὲ ἵζηται εἰς τὴν ἀρχαίην φύσιν, ταχείη ἂν ἡ ἄλλη ἰητρείη εἴη. τὰ μὲν οὖν πλεῖστα τῶν παραλλαγμένων κατορθοῖ αὐτὸς ὁ βραχίων ἀναγκαζόμενος πρὸς τὰ ἄνω.

Ἀκούειν σε χρὴ νῦν εἰρῆσθαι πρὸς αὐτοῦ κατὰ τὴν εἴσω, ἢ ἔξω μετάστασιν τῶν ὀστῶν. ἄκουε δέ μου λέγοντος. εἴσω μὲν, εἰς τὸ βάθος τοῦ σώματος. ἔξω δὲ, ἐπὶ τοῦ πρὸς τὸ δέρμα.

Ὅσα δὲ τοῦ ἄνωθεν παραλισθαίνοντα ἐς τὸ πλάγιον ἦλθεν, ἢ ἐς τὸ κατωτέρω, συμπορσύνοι ἂν τὴν κατόρθωσιν. εἰ ὁ μὲν αὐτὸς ὕπτιος κέοιτο. κατὰ δὲ τὸ μεσηγὺ τῶν ὠμοπλατέων ὑψηλότερόν τι ὀλίγον ὑποκέοιτο ὡς περιρρηδὲς εἴη τὸ στῆθος ὡς μάλιστα καὶ τὸν βραχίονα ἀνάγοι τις παρὰ τὰς πλευρὰς παρατεταμένον. ὁ δὲ ἰητρὸς τῇ μὲν ἑτέρῃ χειρὶ ἐς τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος ἐμβαλὼν τὸ θέναρ τῆς χειρὸς ἀπωθέοι. τῇ δὲ ἑτέρῃ τὰ ὀστέα τὰ κατεαγότα εὐθετίζοι. οὕτως ἂν μάλιστα ἐς τὴν φύσιν ἄγοι. ἀτὰρ

10 ὅπερ ἤδη εἴρηται οὐ μάλα τὸ ἄνωθεν ὀστέον ἐς τὸ κάτω φιλέει ὑποδύνειν. τοῖσι μὲν οὖν πλείστοισιν ὅταν ἐπιδέωσι τὸ σχῆμα ἀρήγει, παρ᾽ αὐτὰς τὰς πλευρὰς τὸν ἀγκῶνα ἔχοντα, οὕτως ἐς τὸ ἄνω τὸν ὦμον ἀναγκάζεσθαι. ἔστι δ᾽ οἷσι μὲν τὸν ὦμον ἀναγκάζειν δεῖ ἐς τὸ ἄνω ὡς εἴρηται.

Ὅταν οὖν τὸ συνεχὲς τῷ στέρνῳ μόριον τῆς κλειδὸς, ἢ εἰς τὸ πλάγιον, ἢ εἰς τὸ κάτω παραλισθῇ, τηνικαῦτά φησι συμπαρασκευάζεσθαι εἰς τὴν κατόρθωσιν, εἴ τις τὸν μὲν ὕπτιον κατακλίνας ὑποθείη μεταξὺ τῶν ὠμοπλατῶν κατ᾽ αὐτὴν τὴν ῥάχιν δηλονότι προσκεφάλαιον ἢ ὑπαυχένιον ἤ τι τοιοῦτον ὡς περικεκλασμένον κατὰ τοῦτο γίνεσθαι τὸν θώρακα σύμπαντα. τὸ γὰρ περιρρηδὲς

20 εἶναι, οὕτως εἴρηται καὶ παρὰ τῷ ποιητῇ. περιρρηδὴς δὲ τραπέζῃ κάππεσε. κατὰ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον σχηματισθέντος τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ἰατρὸν ἀξιοῖ τῇ μὲν ἑτέρᾳ χειρὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος διανάγειν παρὰ τὰς πλευρὰς παρατεταμένου ἀπωθεῖν ἐκτός. οὕτως γὰρ ἂν διασταίη μάλιστα τὰ κατεαγότα μόρια τῆς κλειδὸς, εἰς τοῦτο καὶ τοῦ περιρρηδοῦς σχήματος συντελοῦντος οὐ μικρόν. διαπλάττειν δὲ τῇ ἑτέρᾳ χειρὶ καὶ συναπάγειν πρὸς ἄλληλα τὰ διεστῶτα τῆς χειρὸς μόρια τὸν βραχίονα πρὸς τὰς πλευ-

30 ρὰς παρατεταμένον ἀνάγοντα κατὰ τὴν ἑξῆς ῥῆσιν διότι φησὶν ἄμεινον εἶναι.

Τὸν δὲ ἀγκῶνα πρὸς τὸ στῆθος παράγειν. ἄκρην δὲ τὴν χεῖρα παρὰ τὸ ἀκρώμιον τοῦ ὑγιέος ὤμου ἴσχειν. ἢν μὲν οὖν κατακεῖσθαι τολμᾷ, ἀντιστήριγμά τι προστιθέναι χρὴ, ὡς ἂν ὁ ὦμος ἀνωτάτω εἴη. ἢν δὲ περιίῃ, σφενδόνην χρὴ ἐκ ταινίης περὶ τὸ ὀξὺ τοῦ ἀγκῶνος ποιήσαντα, ἀναλαμβάνειν περὶ τὸν αὐχένα.

Τὸ δὲ τοιοῦτον σχῆμα πρὸς τὴν ἐκτὸς χώραν ἀπάγει δηλονότι τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος, ὡς συναπάγεσθαι καὶ τὸ τῆς κλειδὸς μόριον, τὸ συνημμένον τῷ ἀκρωμίῳ. ἀλλ᾽ οὐκ ἔστιν χρείαν φησὶ τοιούτου σχήματος ὡς τὸ πολύ. γίγνεσθαι γὰρ αὐτάρκως τὴν ἐπανόρθωσιν, καὶ διὰ τοῦ προτέρου καθ᾽ ὃ παρὰ τὰς πλευρὰς ὁ βραχίων παρατεταμένος ἐπείγετο, τοῦ ἀγκῶνος αὐτίκα μένοντος, οὐχ ὥσπερ νῦν ἐπὶ τὸ στῆθος παραγομένου. τὸ γοῦν παρέχειν ἐπὶ τὸ στῆθος οὐχ ὡς ἄχρηστον τοῦ προτέρου φυλακτέον ἡμῖν ἐστί. ἀλλ᾽ ὡς καὶ δυναμένου τὰ πολλὰ τῆς προκειμένης ἐνεργείας κατορθοῦσθαι δυνάμεως. εἰ δ᾽ ἐν τῷ πράττειν αὐτὴν μὴ ὑπακούοι τὸ ἔργον, οὕτως ἐπὶ τὸ δεύτερον σχῆμα μεταβησόμεθα.

30 ## ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΑΡΘΡΩΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περὶ ἀγκῶνος. Ἐξήγησις λείπει.

α

Ἀγκῶνος δὲ ἄρθρον παραλλάξαν μὲν, ἢ παραρθρῆσαν πρὸς πλευρὴν ἢ ἔξω μένοντος τοῦ ὀξέος τοῦ ἐν τῷ κοίλῳ τοῦ βραχίονος ἐς ὀξὺ κατατείναντα, τὸ ὑπερέχον ἀπωθεῖν ὀπίσω καὶ ἐς τὸ πλάγιον. τὰ δὲ τελέως ἐμβάντα ἢ ἔνθα, ἢ ἔνθα, κατάτασις, ἐν ᾗ ὁ βραχίων καταγεὶς ἐπιδεῖται. οὕτω γὰρ ἂν τὸ καμπύλον τοῦ ἀγκῶνος οὐ κωλύσει. ἐκπίπτει δὲ μάλιστα ἐς τὸ πρὸς πλευρὰς μέρος. τὰς δὲ κατορθώσιας ἀπάγοντα ὅτι πλεῖστον ὡς μὴ ψαύοι τῆς κορώνης ἡ κεφαλὴ μετέωρον περιάγειν καὶ περικάμπτειν, καὶ μὴ ἐς εὐθὺ βιάζεσθαι. ἅμα δὲ ὠθεῖν τἀναντία, ἐφ᾽ ἑκάτερα, καὶ παρωθεῖν ἐς χώρην. συνωφελοίη δ᾽ ἂν καὶ ἐπιστρέψις ἀγκῶνος ἐν τουτέοις. ἐς τὸ μὲν ἐς τὸ ὕπτιον. ἐν τῷδε, ἐς τὸ πρηνές. ἴησις δὲ κατὰ σχήματος μὲν, ὀλίγον ἀνωτέρω ἄκρην τὴν χεῖρα τοῦ ἀγκῶνος ἔχειν. βραχίονα δὲ κατὰ πλευράς. οὕτω δὲ καὶ ἀνάληψις. καὶ θέσις, καὶ εὔφορον. καὶ φύσις. καὶ χρῆσις ἐν κοινῷ. ἢν ἄρα μὴ κακῶς πωρωθῇ. πωροῦται δὲ ταχέως. ἴησις δὲ, ὀθονίοισι κατὰ τὸν νόμον τὸν ἀρ-

40 θρητικὸν καὶ τὸ ὀξὺ προσεπιδεῖν. παλινκοτώτατον δὲ ὁ ἀγκὼν πυρετοῖσιν ὀδύνῃσι, ἀσώδει ἀκρήτῳ χόλῳ. ἀγκῶνος δὲ μάλιστα τοὐπίσω διὰ τὸ σαρκῶδες. δεύτερον δὲ τοὔμπροσθεν. ἴησις δὲ ἡ αὐτή. ἐμβολαὶ δὲ τοῦ μὲν ὀπίσω ἐκτείναντι κατατεῖναι. σημεῖον δὲ, οὐ γὰρ δύνανται ἐκτείνειν. τοῦ δὲ ἔμπροσθεν, οὐ δύνανται ξυγκάμπτειν. τούτῳ δὲ, ἐνθέντα τι συνειλεγμένον σκληρὸν, περὶ τοῦτο ξυγκάψαι ἐξ ἐκτάσιος ἐξαίφνης. διαστάσιος δὲ ὀστέων, σημεῖον κατὰ τὴν φλέβα τὴν κατὰ βραχίονα σχιζομένην διαψαύοντι. ταῦτα δὲ ταχέως δικπωροῦται. ἐκ γενεῆς δὲ βραχύτερα τὰ κάτω τοῦ σίνεος ὀστέα. πλεῖστον τὰ ἐγγύτατα τοῦ πήχεος. δεύτερα, χειρὸς. τρίτα, δακτύλων. βραχίων δὲ καὶ ὦμος, ἐγκρατέστερα διὰ τὴν τροφήν. ἡ δὲ ἑτέρη χεὶρ διὰ τὰ ἔργα ἔτι πλείω ἐγκατέστερη. μινύθησις δὲ σαρκῶν, εἰ μὲν ἔξω ἐξέπεσεν, ἔσωθεν. εἰ δὲ μὴ ἐς τοὐναντίον, ἢ ἐξέπεσεν. ἀγκὼν δὲ ἢν ἔσω ἢ ἔξω ἐκβλῇ. κατάτασις μὲν ἐν σχήματι κοινῷ τῷ πήχει πρὸς βραχίονα. τὴν μὲν γὰρ μασχάλην ἀναλαμβάνοντα ταινίῃ ἀνακρεμάσαι. ἀγκῶνι δὲ ἄκρῳ ὑποτιθέντα τι παρὰ τὸ ἄρθρον βάρος, ἐκκρεμάσαι. ἢ χερσὶ καταναγκάζειν. ὑπεραιωρηθέντος δὲ τοῦ ἄρθρου, αἱ παραγωγαὶ τοῖς θέναρσιν. ὡς τὰ ἐν χερσὶν ἐπίδεσις ἐν τούτῳ τῷ σχήματι. καὶ ἀνάληψις. καὶ θέσις. τὰ δὲ ὄπισθεν ἐξαί-

50 φνης ἐκτείναντα, διορθοῦν τοῖσι θέναρσιν. ἅμα δὲ δεῖ ἐν τῇ διορθώσει καὶ ἐν τοῖσιν ἑτέροισιν. ἢν δὲ ἔμπροσθεν ἀμφιλαφὲς ὀθόνιον συνειλημμένον εὐογκον συγκάμπτοντα ἅμα διορθοῦν. ἢν δὲ ἑτεροκλινὲς ᾖ ἐν τῇ διορθώσει ἀμφότερα ἅμα χρὴ ποιέειν. τῆς δὲ μελέτης τῆς θεραπείης. κοινὸν δὲ τὸ σχῆμα καὶ ἡ ἐπίδεσις. δύναται δὲ καὶ ἐκ τῆς διατάσιος κοινῇ συμπίπτειν ἅπαντα. τῶν δὲ ἐμβολέων. αἱ μὲν ἐξ ὑπεραιωρήσιος ἐμβάλλονται. αἱ δὲ ἐκ κατατάσιος. αἱ δὲ ἐκ περισφάλσιος. αὗται δὲ ἐκ τῶν ὑπερβολέων τῶν σχημάτων, ἢ τῇ, ἢ τῇ, σὺν τῷ τάχει.

Περὶ χειρός.

Χειρὸς δὲ ἄρθρον ὀλισθάνει ἢ ἔσω, ἢ ἔξω. ἔσω δὲ, τὰ πλεῖστα. σημεῖα δὲ εὔσημα. ἢν μὲν ἔσω. συγκάμπτειν τοὺς δακτύλους οὐ δύναται. ἢν δὲ ἔξω, ἐκτείνειν. ἐμβολὴ δὲ, ὑπὲρ τραπέζης τοὺς δακτύλους ἔχων. τοὺς μὲν, τείνειν. τοὺς δὲ, ἀντιτείνειν. τὸ δ᾽ ἐξέχον, ἢ θέναρι, ἢ πτέρνῃ ἅμα ἀπωθέειν, καὶ ὠθέειν πρόσω κάτω. κάτωθεν δὲ κατὰ τὸ ἕτερον ὀστέον ὄγκον μαλθακὸν ὑποθεὶς, ἢν μὲν ἄνω, καταστρέψας τὴν χεῖρα. ἢν δὲ κάτω, ὑπτίην. ἴησις δὲ ὀθονίοισιν. ὅλη δὲ ἡ χεὶρ ὀλισθαίνει, ἢ ἔσω, ἢ ἔξω, ἢ ἔνθα, ἢ ἔνθα. μάλιστα δὲ ἔσω. ἔστιν δ᾽ ὅτε καὶ ἡ ἐπίφυσις ἐκινήθη. ἔστι δ᾽ ὅτε τὸ ἕτερον τῶν ὀστέων διέστη. τούτοισι κατάτασις ἰσχυρὴ ποιητέη. καὶ τὸ μὲν ἐξέχον

60 ἀπωθέειν. τὸ δὲ ἕτερον ἀντωθέειν δύο εἴδεα ἅμα ἐς τοὐπίσω καὶ ἐς τὸ πλάγιον. ἢ χερσὶν ἐπὶ τραπέζης, ἢ πτέρνῃ παλιγκότω. τὰ δὲ καὶ ἀσχήμονα. τῷ μὲν χρόνῳ, κρατύνεται ἴησις, ὀθονίοισι σὺν τῇ χειρὶ καὶ τῷ πήχει. καὶ νάρθηκας μέχρι δακτύλων τιθέναι.

ἐν ναρθηξὶ

ἐν γὰρ ἕξει δὲ δεθέντα ταῦτα πυκνότερον λύειν ἢ τὰ κατάγματα· καὶ καταχρίσει πλείονι χρέεσθαι. ἐκ γενεῆς δὲ, βραχυτέρη ἡ χεὶρ γίνεται. καὶ μινύθησις σαρκῶν μάλιστα τἀναντία ἢ ᾗ τὸ ἔκπτωμα. αὐξανομένῳ δὲ τὰ ὀστέα μειοῦται, δακτύλου δὲ ἄρθρον ὀλισθὸν μὲν εὔσημον. ἐμβολὴ δὲ κατατείνουσα ἐς ἰθύ. τὸ δὲ ἐξέχον ἀπωθέειν. τὸ δὲ ἐναντίον, ἀντωθέειν. ἴησις δὲ ταινίοισιν ὀθονίοισιν. μὴ ἐμπεσὸν δὲ, ἐπιπωροῦται ἔξωθεν. ἐκ γενεῆς δὲ, ἢ ἐν αὐξήσει ἐξαρθρήσαντα τὰ ὀστέα μειοῦται.

Περὶ γνάθου.

Γνάθος δὲ ὀλίγοισιν ἤδη τελέως ἐξηρθρήσεν.

Γνάθον ὀνομάζουσιν οἱ ἀνατομικοὶ τὸ ὑποκάτω τοῦ μήλου καλουμένου. τὸ μῆλον δ' αὐτοῖς ἐξέχον ἐν τοῖς πρόσω διακρατοῦσιν ἀτρέμα περιφερές. ὁ τοίνυν Ἱπποκράτης οὕτως εἴρηκεν. ὤμου δὲ ἄρθρον, ἐν ἴσῳ τῷ κατ' ὦμον ἄρθρον, ἵνα καὶ νυνὶ λέγων τὸ κατὰ τὴν γνάθον ἄρθρον, ἣν τὴν κάτω γένυν ὠνόμασε γνάθον. οὕτως δὲ καὶ ὁ ποιητὴς εἴρηκε κόψεν ἀμφοτέρῃσι * πάντας ὀδόντας γναθῶν ἐξελάσαι συὸς ὡς ληιβοτείρης. καὶ γὰρ κἀκεῖνος φαίνεται γνάθους ὀνομάζων τὰς γένυας. αὐτός τε πάλιν ὁ Ἱπποκράτης ἐν τοῖς ἐφεξῆς γνάθους αὐτὰς καλεῖ. περὶ μὲν οὖν τῆς προσηγορίας ἱκανὰ καὶ ταῦτα. διὰ τί δέ φησιν ὀλίγοις ἐξαρθρέεσθαι τὴν γένυν αὐτὸς σε διδάξει διὰ τῶν ἐπιφερομένων, οἷς δὴ πρόσεχε τὸν νοῦν.

Ὀστέον τε γὰρ τὸ ἀπὸ τῆς ἄνω γνάθου πεφυκὸς ὑποζύγωται πρὸς τῷ ὑπὸ τὸ οὖς ὀστέῳ προσπεφυκότι. ὅπερ ἀποκλείει τὰς κεφαλὰς τῆς κάτω γνάθου. τῆς μὲν ἀνωτέρω ἐόν. τῆς δὲ κατωτέρω τῶν κεφαλαίων. τά τε ἄκρεα τῆς κάτω γνάθου. τὸ μὲν διὰ τὸ μῆκος, οὐκ εὐπαρείσδυτον. τὸ δ' αὖ τὸ κορωνόν τε καὶ ὑπερέχον ὑπὲρ τοῦ ζυγώματος.

Εἴρηταί μοι καὶ πρόσθεν ἔν τε τῇ περὶ τοῦ ἀγκῶνος ἐξηγήσει καὶ τῷ πρώτῳ τῶν ὑπομνημάτων. καὶ εἴ τις οὐ νοεῖ σαφῶς τὰ οὕτως ὑφ' Ἱπποκράτους λεγόμενα, δεικνύσθω αὐτῷ παρὰ τοῦ διδάσκοντος ὀστᾶ. μάλιστα μὲν ἀνθρώπων. εἰ δὲ μὴ, πιθήκων. ἄμεινον δὲ μὴ νῦν, ὁπότ' ἀναγινώσκει τὰ βιβλία, ταύτην ἕξιν γίγνεσθαι τῶν ὀστῶν, ἀλλ' ἔμπροσθεν εὐθὺς ἀρχῆς γεγονέναι. λέλεκται δὲ καὶ ὡς ὑφ' ἡμῶν γέγραπται βιβλίον τοῖς εἰσαγομένοις περὶ ὀστῶν. ὅτι τε τῷ μέλλοντι συνιέναι δῆλον, τί ἐν τούτοις τοῖς γράμμασιν ὁ Ἱπποκράτης λέγει, προγεγυμνάσθαι βέλτιόν ἐστιν ἐν ἐκείνῳ, καὶ τοίνυν ἔμπροσθεν ἔγραψα, καὶ νῦν ποιήσω μέσην τινὰ τοῖς θ' ἑωρακόσι καὶ μὴ ἑωρακόσι διδασκαλίαν. οὕτως γὰρ οἵ θ' ἑωρακότες οὐκ ἀνιάσονται τῷ μήκει τῶν λόγων. οἵ τ' οὐδ' ὅλως ἑωρακότες, ὑπογραφήν τινα ἕξουσι τῆς ἀκριβοῦς μαθήσεως, ἣν οὐχ οἷόν τε χωρὶς τῆς εὐθὺ τῶν ὀστῶν αὐτοψίας γενέσθαι. νόει δή μοι καὶ τὸ μὲν κινούμενον ἐν τοῖς διοιγνῦσι στόμα, τὴν κάτω γένυν εἶναι. τὸ δ' ἀκίνητον, τὴν ἄνω. περιέχεσθαι δὲ πρὸ τῶν ὀστῶν τοὺς κατ' ἀλλήλους ὀδόντας, κατά τε τὸ μέγεθος καὶ τὸ πλῆθος. ἐκπεφυκὸς δὲ τὸ τῆς ἄνω γνάθου λεπτόν ἐστι καὶ συνεχὲς τῷ περιέχοντι τὸ μικρὸν καθ' ἓν ὀστῷ τούτῳ δ' ἄγαν τ' αὖ ἕτερον ἐκ τοῦ τῶν ἀκουστικῶν πόρων ἐν αὐτῷ περιέχοντος ὀστοῦ. καθ' ὃ δὲ συμβάλλει ταῦτα ἀλλήλοις γίγνεσθαι συνάρθρωσιν ὁμοίαν ῥαφῇ. τὸ τοίνυν ὀστοῦν τοῦτο λεπτὸν ὃ συνάπτει τὴν ἄνω γένυν τῇ κεφαλῇ καλεῖται ζύγωμα πρὸς τῶν ἀνατομικῶν. ἐπειδὴ καὶ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης φάσκων ὑποζυγῶσαι, δηλοῖ συνάγειν ἀλλήλοις τὰ δύο ὀστᾶ, καθάπερ ζυγὸν ὑποκείμενον αὐτοῖς. ὑπὸ δὲ τούτῳ τῷ ζυγώματι κοιλότης ἐστὶν ἀξιόλογος, ἣν κατείληφεν ἡ ἑτέρα τῶν ἀποφύσεων τῆς κάτω γένυος, ἥν τε κορώνην θηλυκῶς ὀνομάζουσι καὶ κόρωνον οὐδετέρως. ὥσπερ καὶ ἑτέρας ἀποφύσεως κατὰ τοῦτο διττὴ κοινή, καθ' ἣν διαρθροῦται τῷ τῆς κεφαλῆς ὀστῷ πλησίον τοῦ ὠτός. ἀλλ' αὕτη μὲν ἡ ἀπόφυσις βραχεῖα ἦν κατὰ τὸ μῆκος. ἡ δ' ἑτέρα πολὺ μακροτέρα. διορίζει δὲ ἀμφοτέρων μέσον τεταμένον τὸ ζύγωμα. τῆς μὲν μακροτέρας, ταπεινότερον κείμενον. ὑψηλότερον δὲ, τῆς ταπεινοτέρας. ἀμφοτέρας δὲ τὰς ἀποφύσεις τῆς κάτω γένυος ὠνόμασεν ὁ Ἱπποκράτης κεφαλάς. ἐν τῷ φάναι τὸ ζύγωμα τὰς κεφαλὰς ἀποκλείειν, ὅπερ ἐστὶ διείργειν καὶ χωρίζειν ἀλλήλων. τῆς μὲν, κατωτέρω. τῆς δὲ, ἀνωτέρω. πρόδηλον οὖν ὡς ἀδύνατόν ἐστιν ἐκπεσεῖν τῆς οἰκείας διαρθρώσεως τὴν κάτω γένυν ἄνευ τοῦ κατωτέρω χωρῆσαι τοῦ ζυγώματος τὴν κορώνην. οὐ μὴν οὐδ' ἁπλῶς τοῦτο γινόμενον ἐξάρθρον αὐτὴν ἐργάσεται. ἀνοιγομένου γὰρ τοῦ στόματος, εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανήξει χώραν. εἰ τοίνυν ἔξαρθρος ἔσεσθαι μέλλοι, κωλυθῆναι χρὴ τὴν ἐπάνοδον αὐτῆς εἰς τὸ πλάγιον ἐκτραπείσης. ὀρθῶς οὖν ἐφεξῆς ἔφη χωρὶς τοῦ μέγιστον χαίνοντος εἰς τὰ πλάγια ἐκτρέψαι τὴν γένυν, ἀδύνατον αὐτὴν ἐκπεσεῖν. ὅτε γὰρ αὐτὴ ἀποχωρῆσαι δύναται κατωτέρω τοῦ ζυγώματος ἡ κορώνη, πλὴν εὐθὺ πλεῖστον ἀποστῆναι τὴν κάτω γένυν, ἢ τὴν ἄνω. τοῦτο δ' ἐν τῷ μέγιστον χαίνειν γίνεται. οὔτ' ἄνευ τῆς εἰς τὸ πλάγιον ἐκτροπῆς ἡ πρὸς τὴν οἰκείαν χώραν ἐπάνοδος κωλύεται. διά τε οὖν ταῦτα δυσκόλως ἐκπίπτει, καὶ διὰ τὴν ἀνεχόντων μυῶν ῥώμην. ὑπὲρ ὧν κατὰ τὴν ἑξῆς λέξιν ἤκουον αὐτοῦ λέγοντος.

Ἅμα τε ἀμφοτέρων τῶν ἀκρέων τούτων νευρώδεες τένοντες πεφύκασιν, ἐξ ὧν ἐξήρτηνται οἱ μύες, οἱ κροταφῖται καὶ μασητῆρες καλεόμενοι.

Ἃς ἔμπροσθεν ὠνόμασε κεφαλὰς τῆς κάτω γένυος, ἀκρέα νῦν προσηγόρευσε, ἐπ' ἀμφοτέρων λέγων νευρώδεις τένοντας πεφυκέναι. καλεῖν δ' εἴωθε τένοντας ἐκεῖνα τὰ πέρατα τῶν μυῶν, ἃ προσαγορεύουσιν ἀπονευρώσεις οἱ ἀνατομικοί. νευρωδέστερα μὲν ἀεὶ τῶν μέσων ὄντα. διαφέροντα δ' ἀλλήλων ἐν τῷ ποτὲ μὲν πλείονα τὴν σαρκώδη φύσιν ἔχειν τῆς νευρώδους. ποτὲ δ' ἐλάττονα. ὁπότε μὲν οὖν ἡ τῆς σαρκὸς οὐσία πλείων ᾖ, σαρκώδη τὴν ἀπονεύρωσιν καλοῦσι τοῦ μυός. ὁπόταν δὲ ἐλάττων ᾖ, νευρώδη προσαγορεύουσιν. νῦν οὖν ἐπειδὴ τῆς σαρκώδους οὐσίας ἡ νευρώδης ἐστὶ πλείων, εἰκότως ἔφη νευρώδεις τένοντας ἐκπεφυκέναι τῶν κεφαλῶν. ἀπὸ γοῦν τῶν ὑψηλῶν τῆς κάτω γένυος ἐξηρτῆσθαι φασὶ μύας, τοὺς κροταφίτας καὶ μασητῆρας καλουμένους. ἄδηλον δὲ πότερον τοὺς αὐτοὺς μύας τοῖς τοιούτοις προσηγόρευσεν ὀνόμασιν, ἢ ἄλλους μὲν ὡς βούλεται, τοὺς κροταφίτας. ἄλλους δὲ, τοὺς μασητῆρας. οἱ μὲν γὰρ μετ' αὐτὸν ἀνατομικοὶ, κροταφίτας μὲν ὀνομάζουσι, τοὺς ἐκ τῶν κατὰ κροτάφους ὀστῶν τῆς κεφαλῆς ἐκφυομένους, οὓς ἂν διανοίγειν τε καὶ συνάγειν τὸ στόμα σαφῶς ὁρῶμεν ἐντεινομένους. τοὺς δὲ ἐπικεκλεισμένους τοῖς πλατέσι τῆς κάτω γνάθου. καὶ τούτοις δὲ ἑκατέρωθεν ἕνα μασητῆρα. ἐπειδὴ περιάγουσιν ἐν τῷ μασᾶσθαι τὴν γένυν οὔπω δυναμένων τοῦτο ποιεῖν τῶν ἄνωθεν καταφερομένων. ἀνασπῶσι γὰρ ἐκεῖνοι μόνην αὐτήν, οὐ μὴν εἰς τὰ πλάγια παράγουσιν. διὸ κἂν ἐν τῷ συνάγειν τὸ στόμα τούτων χρήζομεν, ὡς ἂν κἀπειδὰν ἐνδείκνυσί τις τι

τοῖς προσθίοις ὀδοῦσιν ἀποθραύουσιν ἣν βουληθῶμεν ἀποθλάσαι τι διὰ τῶν κυνοδόντων ὀνομαζομένων. ὅταν δὲ ταῖς μύλαις ἐπιβάλλοντες τὰ σιτία καταθραύειν τε καὶ λεαίνειν αὐτὰ προελώμεθα, μάσησις μὲν καλεῖται τὸ τοιοῦτον ἔργον. ὑπὸ δὲ τῶν ὑποβεβλημένων τοῖς πλατέσιν ἐπιτελεῖται, παραγόντων αὐτῶν εἰς τὰ πλάγια τὴν γένυν. εὔλογον οὖν ἐστι τούτους μὲν, μασητῆρας ὀνομάζειν. κροταφίτας δὲ, τοὺς ἐκφυομένους τῶν κατὰ τοὺς κροτάφους ὀστῶν, οἳ καὶ περιλαμβάνουσι νευρώδεις τένοντας, τὴν κορώνην τῆς γένυος ἐν κύκλῳ πᾶσαν περιφερόμενοι. καὶ μὴν καὶ ἄλλη τις ἐστι συζυγία μυῶν ἔνδον κατακεκειμένη τῷ στόματι τὴν μὲν ἄνω ἔκφυσιν ἐκ τῶν πτερυγοειδῶν ὀστῶν ἔχουσα, καὶ συμπάσης τῆς παρακειμένης αὐτῇ κοιλότητος. ἐμφυομένη δὲ τῇ κάτω γένυϊ, κατ' ἐκεῖνο μάλιστα τὸ μέρος, ὅθεν ἡ πρὸς τὴν διάρθρωσιν ἀπόφυσις ἀναφέρεται. τούτων τῶν μυῶν οἱ περὶ τοὺς μασητῆρας ἐξικνοῦνται μῦς, ὃς κατὰ τῶν πλατέων ἔσω ἔξωθεν ἐπιτέταται τῆς κάτω γένυος, ὡς τῶν ἔνδοθεν αὐτῶν τὸ πλατὺ κατειλήφασιν οἱ προειρημένοι δύο μῦς ἑκατέρωθεν εἷς. ὅταν οὖν ὁ Ἱπποκράτης εἴπῃ. ἅμα τε ἀμφοτέρων τῶν ἀκρέων τούτων νευρώδεις τένοντες πεφύκασιν ἐξ ὧν ἐξήρτηνται αἱ μύες, οἱ κροταφῖται καὶ μασητῆρες καλεόμενοι. πρόδηλος μὲν οὖν ἐστι τῶν ἔξωθεν ἐπιβεβλημένων μυῶν τῇ γένυϊ μηδόλως μνημονεύων. ἤδη δὲ τὰς δύο συζυγίας ἄνω ἡμῖν τῶν μυῶν οἵ τε σαφῆ τὴν ἔκφυσιν ἔχουσιν ἐκ τῶν περάτων τοῦ μυός. καὶ ὅσοι παρὰ τὴν κοιλότητα τὴν παρὰ τοῖς πτερυγοειδέσιν ὀστοῖς. οὗτοι μὲν γὰρ τὴν ἑτέραν ἀνατείνουσι τὴν εἰρημένην διαρθροῦσθαι τὴν κεφαλήν. τὸ δ' ἕτερον ζεῦγος ὥσπερ τὰς κορώνας ἔσω ἐμφέρεσθαι ταῦτα, πάλιν αὐτὰ τῆς γένυος τὰ πέρατα πρὸς τὴν κεφαλὴν ἀνατείνουσι.

Δ ιὰ τοῦτο δὲ καλέονται. καὶ διὰ τοῦτο κινέονται. ὅτι ἐντεῦθεν ἐξήρτηνται.

Μασητῆρας εἰπὼν καλεῖσθαι τοὺς προειρημένους μῦς, αἰτίας ἀποδίδωσι τῆς προσηγορείας αὐτῶν. ὅτι γὰρ ἐντεῦθεν ἐξήρτηνται, τουτέστιν ἐκ τῶν ἀκρέων τῆς γένυος, διὰ τοῦτο κινοῦνται μασσωμένων, καὶ καλοῦνται μασητῆρες.

Ε ν γὰρ τῇ ἐδωδῇ. καὶ ἐν τῇ διαλέκτῳ. καὶ ἐν τῇ ἄλλῃ χρήσει τοῦ στόματος.

Η κάτω γένυς ἐστὶν ἡ κινουμένη μόνη. ἀπάγοντων μὲν αὐτὴν ἀπὸ τῆς ἄνω τῆς κατὰ τὸν τράχηλον δυοῖν προσθίων μυῶν. προσαγόντων δὲ, τῶν μασητήρων. εἰκότως οὖν ἐναργῆ τὴν κίνησιν ἔχει, ἐξηρτημένη μεγίστην ἔχον τοῦ ὀστοῦ τὴν κίνησιν. ὠνομάσθησάν τε διὰ τὴν κίνησιν ταύτην μασητῆρες ἀπὸ τοῦ σφοδροτάτου τῶν ἔργων τῆς κάτω γένυος. ἀσθενὴς γὰρ ἐν τῷ διαλέγεσθαι κίνησις.

Η μὲν ἄνω γνάθος, ἀτρεμέει, συνήρτηται γὰρ τῇ κεφαλῇ. καὶ οὐ διαρθρῶται. ἡ δὲ κάτω γνάθος κινέεται. ἀπήρθρωται γὰρ ἀπὸ τῆς ἄνω γνάθου, καὶ ἀπὸ τῆς κεφαλῆς.

Τινὲς μὲν συνήρθρωται γράφουσιν. ἔνιοι δὲ συνήρτηται. ὅτι ἐκεῖ τὴν συναρθρωσιν ὀστῶν συμβολὴν φυσικὴν εἶναι βούλεται. ποτὲ μὲν ἀμυδρὰν ἐχόντων τὴν κίνησιν. ἔστι ὅτε δ' οὐδόλως φαινομένην. ὥσπερ γε τὴν διάρθρωσιν, ὡς τὴν φυσικὴν σύνταξιν, ἐναργῆ τὴν κίνησιν ἐχόντων. ἐν δὲ τῇ προκειμένῃ ῥήσει τὴν ἀπάρθρωσιν ἐπιδείκνυται. ταὐτὸ μὲν συμβαίνει τῇ διαρθρώσει, ὥσπερ γε καὶ τὸ ἀπηρθρῶσθαι.

Δ ιότι μὲν οὖν ἐν σπασμοῖσι καὶ τετάνοισι, τοῦτο πρῶτον τὸ ἄρθρον ἐπισημαίνει ξυντεταμένον. διότι πληγαὶ καίριοι καὶ καροῦσαι αἱ κροταφίτιδες γίνονται, ἐν ἄλλῳ λόγῳ εἰρήσεται.

Δι' ὀλίγων ῥημάτων εἰπεῖν δυνάμενος, ἐπειδὴ πλησίον ἐστὶ τῆς ἀρχῆς τῶν νεύρων τὰ κατὰ τοῦτο τὸ ἄρθρον εἴς γε σπασμοὺς αὐτὸ τοῦτο πρῶτον ἄρθρον ἄρχεται, καὶ τὰς πληγὰς καρώδεις ἴσχει, οὐκ οἶδ' ὅπως ἀνεβάλλετο. τάχ' οὖν ἐβούλετο τὴν ἀπόδειξιν τὸν λόγον ποιήσασθαι τῶν εἰς ταύτους ἐκφυομένων ἐξ ἐγκεφάλου νεύρων μνημονεύσας, ὅπερ οὐκ ἦν ἀναγκαῖον ἐν τῇ προκειμένῃ διδασκαλίᾳ γίνεσθαι. καὶ διὰ τοῦτ' ἀνεβάλλετο τὸν τέλειον λόγον ἑτέρωθι γράψαι.

Ε ὁρῖ δὲ τοῦ μὴ κάρτα ἐξαρθρέειν, τάδε τὰ αἴτια.

Ποῖα τάδε; προειρημένα δηλονότι δύο ἔχοντα κεφάλαια τὴν τῶν ὀστῶν φύσιν, ὅταν διῆλθον, ἅμα τῇ ῥώμῃ τῶν μυῶν.

Α ἴτιον δὲ καὶ τόδε ὅτι οὐ μάλα καταλαμβάνουσι τοιαῦται ἀνάγκαι βρωμάτων. ὥστε τὸν ἄνθρωπον χανέειν μεῖζον ἢ ὅσον δύναται. ἐκπίπτοι δ' ἂν ἀπ' οὐδενὸς ἄλλου σχήματος, ἢ ἀπὸ τοῦ μεγάλα χανέοντα, παραγαγεῖν τὴν γένυν ἐπὶ θάτερα.

Τοῦ σπανίως ἐκπίπτειν δὴ τὴν γένυν ἤδη ταῖς προειρημέναις δύο αἰτίαις, τρίτην προστίθησιν ὅτι χωρὶς μὲν τοῦ μέγιστον διοῖξαι τὸ στόμα τὴν ἔκπτωσιν ἀδύνατον γενέσθαι. διοίσειν δέ τι πλεῖστον αὐτῆς οὖν δεόμεθα πολλάκις, ἐπειδὴ δύο χρεῖαι τῆς τοιαύτης ἐνεργείας εἰσιν, ἤτοι μέγιστον ὄγκον ἐθέλησαι τῷ στόματι τοῦ σώματος παραλαβεῖν, ἢ χασμώμενον ἄχρι πλείστου διαλαβεῖν. ὧν τὸ μὲν πρότερον σπάνιον ἐστί. τὸ δὲ δεύτερον μόνον τοῖς ἄφροσι συμβῆναι δύναται. καὶ γὰρ καὶ τεθέαμαι ποτὲ γενόμενον αὐτὸ πλουσίῳ Γλαυκίνῳ, ᾧ διοίξαντι μέχρι πλείστου τὸ στόμα κἄπειτα παραγαγόντι πρὸς τὸ πλάγιον. εἰώθει δὲ συνεχῶς οὕτω σχηματίζεσθαι, καὶ ὥσπερ καλὸν ἔργον ἑκὼν ἀεὶ μεῖζον ἐπειρᾶτο τοῦ πρότερον χαίνειν.

Γ ροσυμβάλλεται μέντοι καὶ τόδε πρὸς τὸ ἐκπίπτειν. ὁκόσα γὰρ νεῦρα καὶ ὁκόσοι μύες παρὰ ἄρθρα εἰσὶν, ἢ ἀπὸ ἄρθρων. ἀφ' ὧν ξυνδέεται τούτων ὅσα ἐν τῇ χρήσει πλειστάκις διακινέεται, ταῦτα καὶ ἐς τὰς κατατάσιας δυνατώτατα ἐπιδιδόναι. ὥσπερ καὶ τὰ δέρματα τὰ εὐδεψητότατα πλείστην ἐπίδοσιν ἔχει περὶ οὗ οὖν ὁ λόγος.

Ὅσον ἤδη τοῖς προειρημένοις αἰτίοις, ἢ οὐδ' ὅλως ἐχρῆν, ἢ πάνυ σπανίως ἐκπίπτειν τὴν γένυν, οὐ μὴν φαίνεταί γέ μοι οὕτως ἔχειν. ἐκπίπτει γὰρ σπανίως. οὐ μὴν ὥστε παμπόλλων τε τῶν ἡμῶν ὁρᾶσθαι, καθάπερ τὰ σπανιώτατα. διὰ δὲ τὸ πολυκίνητον τῆς διαρθρώσεως οἱ κατ' αὐτὴν μύες καὶ τὰ νεῦρα τέταται, καὶ τάσεις ἑτοιμοτέρας ἴσχουσι τῶν ὀλιγάκις εἰς χρείαν κινήσεως ἀγομένων, ὥσπερ φησὶ καὶ τὰ δέρματα τὰ εὐδεψητότατα, τουτέστι τὰ κάλλιστα μεμαλαγμένα πλείστην ἐπίδοσιν ἔχει. καὶ γοῦν ὁ ποιητὴς ἤδη τοῦ μαλάξαι, τὸ δεψῆσαι λέγει. »κηρὸν δεψήσας μελιηδέα.«

Ε κπίπτει μὲν γνάθος, ὀλιγάκις. χαλᾶται μέντοι, πολλάκις ἐν χάσμασιν. ὥσπερ καὶ ἄλλαι μυῶν παραλλαγαὶ καὶ

νεύρων

νεύρων τάσιν ποιοῦσι.

Τὸ χάσαι τί ποτ' αὐτὸ σημαίνει γνωσόμεθα τοῖς συμφραζομένοις προσέχοντες τὸν νοῦν. φησὶ γὰρ ὡς αἱ ἄλλαι μυῶν παραλλαγαὶ καὶ νεύρων τάσιν ποιοῦσιν. ὥστε τὸ χάσαι μυῶν καὶ νεύρων ἐστὶ πάθος, οὐ διαρθρώματος. ὁποῖον δέ τι τὸ πάθος τοῦτ' ἐστὶ δῆλον μὲν κἀκ τοῦ φάναι παραλλαγαί. βούλεται μὲν γὰρ αὐτοὺς ἐκ τῆς κατὰ φύσιν θέσεως εἰς ἑτέραν μεθίστασθαι. βούλεται δὲ καὶ ἀθρόως τοῦτο γίγνεσθαι. καὶ γὰρ καὶ μετ' ὀλίγον ἐνδείξεται τοῦτο σημαίνειν τὸ χάσαι λέγων οὕτω. ἔπειτα ἐξαπίνης χάσαι φησὶ σχήμασιν ὁμοῦ προσέχοντα τὸν νόον. τουτέστι μεταβάλλειν ἀθρόως τὸ πρὸς τὸ σχῆμα. καὶ μέντοι καὶ νῦν ἔτι λέγουσιν ἔν τε τῇ Κῷ καὶ σχεδὸν ἅπασι τοῖς Ἑλληνίσι πόλεσι χασμείαν, ὡς ἐπιβαίνοντες ἐξαίφνης καταπίπτειν, ποιοῦσι τὴν καρδίαν ᾧ παρεστήκασιν ἅπαντες οἱ μέλλοντες φεύγειν. καὶ κατὰ παλαίστραν δὲ τὸ χάσαι σημαίνει τὴν χεῖρα ταχέως ἄγειν πρὸς αὐτὴν ἐκ τῆς ἔμπροσθεν θέσεως. ὅταν οὖν εἴπῃ χάσαι τὴν γένυν ὡδὶ τὸ τῶν μυῶν βάθος ἀναφέρειν χρή. παραλλασσόντων ἐν τοῖς αἰφνιδίοις τά τε ἄλλα τῶν σωμάτων ὡς μὴ φυλάττεσθαι τὴν ἀρχαίαν θέσιν τῶν μυῶν, ἀλλὰ διαστρέφεσθαί τι, καὶ τείνεσθαι κατά τι.

Δῆλον δέ, τοῖσι δὲ μάλιστά ἐστιν ὅταν ἐκπεπτώκῃ. προΐσχεται γὰρ ἡ κάτω γνάθος, ἐς τοὔμπροσθεν. καὶ παρῆκται τἀναντία τοῦ ὀλισθήματος. καὶ τοῦ ὀστέου τὸ κόρωνον ὀγκηρότερον γίνεται παρὰ τὴν ἄνω γνάθον. καὶ χαλεπῶς ξυμβάλλουσι τὰς κάτω γνάθους.

Εἴρηται δέ μοι καὶ πρόσθεν ὡς τὸ καλούμενον ζύγωμα προβέβληται τῆς ἄνω χώρας, ἐν ᾗ τὸ κόρωνόν ἐστι τῆς γένυος. ἔτι τε μὴ παρενεχθέντος αὐτοῦ πρὸς θάτερα μέρη πρὸς τὴν οἰκείαν χώραν, ἡ γένυς ἀναπαυθήσεται. ἀναγκαῖον οὖν ἐστιν ὅταν ἡ γένυς ποτὲ ἐκπέσῃ τὴν κορώνην αὐτῆς ἔξω φέρεσθαι τοῦ ζυγώματος. ἄλλην γὰρ οὐδεμίαν ἔχει χώραν εἰς ἣν ἐνεχθήσεται. ὥστ' εἰκότως ἐξέχουσα φαίνεται κατὰ τὴν κάτω γένυν, ἔνθα τὸ ζύγωμά ἐστιν. αὐτὸ δὲ δὴ τοῦτο τὸ ζύγωμα καθ' ὅτι μάλιστα τέτακται, μαθήσῃ σαφῶς ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν ἀνθρώπων κατασκεψάμενος τόν τε κροταφίτην μῦν καὶ τὸ μῆλον. ἐν γὰρ τῷ μεταξὺ τὸ προφανές ἐστι τὸ ζύγωμα. μεμνημένος αὐτοῦ τὴν χώραν τῆς θέσεως ὅταν ἴδῃς τινὰ μὴ δυνάμενον κλεῖσαι τὸ στόμα, προσεληλυθυίας εἰς τὸ πρόσω τῆς γένυος, ἅμα τὸ παρῆχθαι ζητήσας ἀκριβῶς διαγνῶναι τοῖς ὀφθαλμοῖς τε καὶ τοῖς δακτύλοις τὸ κόρωνον ἐξέχον παρά τε τὸ μῆλον καὶ τὸ ζύγωμα. κἀπειδὰν εὕρῃς οὕτως ἔχον, ἀκριβὴς ἔσται σοι διάγνωσις τοῦ τὴν γένυν ὠλισθηκέναι.

Τούτοισι δὲ ἐμβολὴ πρόδηλος, ἥτις γίνοιτ' ἂν ἁρμόζουσα. χρὴ γὰρ τὸν μέν τινα κατέχειν τὴν κεφαλὴν τοῦ τετρωμένου. τὸν δὲ περιλαβόντα τὴν κάτω γνάθον, καὶ ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν τοῖσι δακτύλοισι κατὰ τὸ γένειον. χάσκοντος τοῦ ἀνθρώπου, ὅσον μετρίως δύναται. πρῶτον μὲν διακινέειν τὴν γνάθον χρόνον τινά, τῇ καὶ τῇ παράγοντα τῇ χειρί. καὶ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον κελεύειν χαλαρὴν τὴν γνάθον ἔχειν, καὶ συμπαράγειν καὶ ξυνδιδόναι ὡς μάλιστα.

Τοῖς θεασαμένοις ἐξ ἀνατομῆς ἀκριβῶς τὴν σύνθεσιν ὧν διηγήσατο μορίων, ἡ ἐμβολὴ πρόδηλός ἐστι, πρὸς οὓς καὶ αὐτοὺς ἀποβλέπων οὕτως εἶπε. τὰ δ' ἐξαίφνης εἰρημένα περὶ τῆς ἐμβολῆς σαφῆ πάντα. πλὴν εἴ που τις μία λέξις ἢ δύο παρεμπίπτει περὶ ὧν ἐπισημανοῦμαι.

Ἔπειτα ἐξαπίνης χάσαι τρισὶ σχήμασιν ὁμοῦ προσέχοντα τὸν νόον. δεῖ μὲν γὰρ παράγεσθαι ἐκ τῆς διαστροφῆς ἐς τὴν φύσιν. δεῖ δὲ ἐς τοὐπίσω ἀπωθῆναι τὴν γνάθον τὴν κάτω. δεῖ δὲ ἑπόμενον τούτοισι συμβάλλειν τὰς γνάθους καὶ μὴ χάσκειν. ἐμβολὴ μὲν οὖν αὕτη. καὶ οὐκ ἂν γένοιτο ἀπ' ἄλλων σχημάτων. ἴησις δέ, βραχεῖα ἀρκέει. σπλήνια προστιθέντα κεκηρωμένον χαλαρῷ ἐπιδέσμῳ ἐπιδεῖν. ἀσφαλέστερον δέ, χειρίζειν ἐστὶν ὕπτιον κατακλίνοντα τὸν ἄνθρωπον, ἐρείσαντα τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, ἐπὶ σκυτίνου ὑποκεφαλαίου ὡς πληρεστάτου, ἵνα ὡς ἥκιστα ὑπείκῃ.

Μετὰ τὸ προδιακινῆσαι καὶ μαλάξαι τὰ νεῦρα καὶ τοὺς μῦς ἕλκοντα κάτω τὴν γένυν, ἀπάγοντά τε καθ' ὅσον ἐνδέχεται τῆς ἄνω προσήκει πρᾶξαι τοῦνομα τὸ ὑπ' αὐτοῦ κελευόμενον. ὅπερ εἶπεν ἐξαπίνης χάσαι, τουτέστιν ἐξαίφνης καὶ ἀθρόως παράγειν εἰς τὸ κατ' εὐθὺ τῆς κατὰ φύσιν χώρας τὸ ἄρθρον, ἐν τούτῳ γε καταστήσαντα παραχρῆμα πάλιν ὠθεῖν εἰς τοὐπίσω κελεύοντα τῷ πάσχοντι συνάγειν τὸ στόμα. πρότερον μὲν οὖν αὐτὸν ἠξίουν χάσκειν χαλαρὰν παρέχοντα τὴν γένυν, ὅπερ ἐστὶ μηδένα τῶν μυῶν τείνοντα. τοῦτο γὰρ συμφορώτατον εἴς τε τὸ διακινῆσαι τὰ νεῦρα καὶ τοὺς μῦς, ἐξαίφνης τε παραγαγεῖν ὡδὶ τὸ κατὰ φύσιν τὴν παρεστραμμένην γένυν, ἀπώσασθαί τε πρὸς τοὐπίσω. νυνὶ δ' ὅταν ἤδη κατ' εὐθὺ τῶν οἰκείων χώρων ἑκατέρων τῶν ἄκρων τῆς γένυος γένηται
* σύμφησιν τοὺς κροταφίτας ἐνεργήσαντας, ἀνασπᾶσθαι πρὸς ἑαυτοὺς ὅλην αὐτήν. ἐνεργήσουσι δὲ προθυμηθέντος τοῦ κάμνοντος συνάγειν τε καὶ κλεῖσαι τὸ στόμα.

Προσκατέχειν δέ τινα χρὴ τὴν κεφαλὴν τοῦ τετρωμένου.

Ἐν τῷ διακινεῖσθαι τὴν γένυν ἀπάγειν τε μετρίως εἰς τὸ κάτω, τὴν κεφαλὴν κελεύει κατέχεσθαι, χάριν τοῦ μὴ συνακολουθεῖν αὐτὴν τῇ κάτω γένυι. τοῦτο δὲ κοινὸν ὡδὶ πασῶν ἀντιθέσεων ἐστὶ τὸ παράγγελμα τοῦ τετρωμένου διάγειν ἐν ἴσῳ τοῦ παρηγγελμένου βεβλαμμένου. πάσας γὰρ τὰς βλάβας οἱ Ἴωνες ὀνομάζουσι κοινῶς τρώματα.

Ἢν δ' ἀμφότεραι γνάθοι ἐξαρθρήσωσιν ἡ μὲν ἴησις, ἡ αὐτή. συμβάλλειν δέ τι ἧσσον οὗτοι τὸ στόμα δύνανται. καὶ γὰρ προπετέστεραι αἱ γένυες τούτοισιν. ἀστραβέες δέ. τὸ δὲ ἀστραβές, μάλιστ' ἂν γνοίης, τοῖσιν ὀρχίοισι τῶν ὀδόντων τῶν τε ἄνω καὶ τῶν κάτω κατ' ἴξιν.

Ἐν ταύτῃ τῇ ῥήσει δόξει γνάθους ὀνομάζειν, οὐ τὴν γένυν ὅλως, ἀλλ' ἑκάτερον τῶν μερῶν καθ' ἃ πλατύνεται αὐτή. δόξει δὲ καὶ τὰ κάτω πέρατα καθ' ἃ γυμνὸν καὶ ἄσαρκον γίγνεται τὸ ὀστοῦν ὀνομάζειν γένυας, ἐκ τοῦ φάναι. καὶ γὰρ προπετέστεραι γένυες τούτοισιν. ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τε πάλιν ὅλην τὴν κάτω γένυν ὠνόμασε γνάθον. ἔνθα φησίν. ἢν δὲ ἡ κάτω γνάθος κατὰ τὴν ξύμφυσιν τὴν κατὰ τὸ γένειον διασπασθῇ μόνη μοι. ἡ δ' αὐτὴ καὶ ξύμφυσις ἐν τῇ κάτω γνάθῳ ἐστίν. ἐν δὲ τῇ ἄνω πολλαί. ὥστε συγκέχυται παρ' αὐτῷ τὰ σημαινόμενα τοῦ τε τῆς γνάθου, καὶ τοῦ τῆς γένυος ὀνόματος. ὃ μέντοι λέγει κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν ἐστὶ τοιοῦτον. ἐὰν κατ' ἀμφοτέρας τὰς διαρθρώσεις ἡ ἔκπτωσις γένηται. μᾶλλον μὲν εἰς τὸ πρόσω χωρεῖ νῦν ἡ κάτω γένυς, ἤπερ ὅτε

κατὰ θάτερον μέρος ἐκπέπτωκε καὶ πλέον ἀφεστηκυῖα φαίνεται τῆς ἄνω γένυος, οὐ μὴν παραφέρεταί γε οὐδὲ διαστρέφεται φυλάσσουσα τὸ κατὰ φύσιν ἀδιάστροφον. διαγνώσεις δὲ τῇ τῶν ὀδόντων εὐθυωρίᾳ. τουτέστιν ὅταν οἱ κάμνοντες ἄνω κέωνται κατ᾽ εὐθύ. τομοὺς μὲν, τομεῦσι, κυνόδοντας δὲ, κυνοδοῦσι. τοὺς μύλας δὲ, τοῖς μύλαις.

Τούτοισι ξυμφέρει ἐμβαλέειν ὡς τάχιστα. ἐμβολῆς δὲ τρόπος πρόσθεν εἴρηται.

Τάχιστα μὲν ἐμβάλλειν συμφέρει, πρὶν διὰ τὴν τάσιν τῶν μυῶν εἰς συμπάθειαν ἀφικέσθαι τὸν ἐγκέφαλον. ὁ δὲ τρόπος τῆς ἐμβολῆς, ὃν ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ ἕτερον μέρος ἐξαρθρήσεως εἶπε, οὐ κατὰ πᾶν ὁ αὐτός μοι δοκεῖ νῦν γίνεσθαι προσήκειν. τότε μὲν γὰρ εἰς τὸ πλάγιον μέρος ἡ γένυς ἀτρέμα παρῆκται. νυνὶ δὲ, ἰσόρροπός ἐστιν. ὥστ᾽ αὐτάρκες διακινήσαντα, καὶ πρὸς τὸ κάτω τὸ ὅσον ἑλκύσαντα χάριν τοῦ τὸ πέρας τῆς κορώνης κατωτέρω γενέσθαι τοῦ ζυγώματος, οὕτως ἤδη πρὸς τὴν ἔσω χώραν ὠθεῖν ἑκατέρωθεν ὅλην τὴν γένυν, ἅμα τῷ κελεῦσαι τῷ κάμνοντι κλείειν τὸ στόμα.

Ἢν δὲ μὴ ἐμπέσῃ, κίνδυνος περὶ τῆς ψυχῆς ὑπὸ πυρετῶν ξυνεχέων καὶ νωθρὸς καρώσιος.

Οὐκ ἀκίνδυνος μὲν οὖν οὐδὲ ἡ καθ᾽ ἕτερον μέρος ἐξάρθρωσις. ἡ δὲ κατ᾽ ἄμφω διάπλασις ἐστὶ χαλεπωτέρα πάντας τοὺς κατέχοντας τὴν κάτω γένυν ἐντείνουσα μῦας. ἐντάσσονται δὲ, ὡς εἴρηται, τέτταρες. δύο μὲν οἱ ἐκ τῶν κροτάφων ἀρχόμενοι. δύο δὲ, οἱ ἐκ τῶν παρὰ τὰ πτερυγοειδῆ κοιλοτήτων. ἐχόντων δ᾽ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἐγκεφάλου τὰ νεῦρα, καὶ μόνον οὐ ψαυόντων αὐτοῦ τοῦ ἐγκεφάλου διὰ ταχέων γίγνεσθαι τὴν συμπάθειαν. οὗτοι μὲν οὖν τέτταρες μύες ἐν ἐκπτώσεσι μάλιστα πονοῦσι κυριώτατοι πάντων ὄντες, ὡς ἂν ἀπὸ τῆς τρίτης συζυγίας ἐξ ἐγκεφάλου τὰ νεῦρα λαμβάνοντες, ἥτις οὐ πόρρω τέτακται τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ. συμβαίνει γε μὴν καὶ τοὺς ἔξωθεν ἐπικειμένους τῇ γένυι, καθ᾽ ἕτερον μέρος διεκφυόντας, ἐν ταῖς τοιαύταις ἐκπτώσεσι τείνεσθαι παρὰ φύσιν. οὐχ ὁμοίως μὲν ὄντας κυρίους τοῖς προειρημένοις τέτταρσι, πορρωτέρω γὰρ ἀφεστήκασι τοῦ ἐγκεφάλου, καὶ ἡ τοῦ νεύρου ἀρχὴ διὰ μακροτέραν τούτοις ἐστίν. οὐ δ᾽ ἀνὰ τῆς συζυγίας τοῖς τέτταρσιν ἔχουσι τὰ νεῦρα, συντελοῦντας γε μὴν οὐκ ὀλίγον οὐδ᾽ αὐτοὺς, ὥσπερ καὶ οἱ ἄλλοι μύες οἱ καθ᾽ ὅλον τὸ σῶμα. καίτοι τούτων ὄντες ἀκυρότεροι. διὰ τοῦτ᾽ οὖν πάντα περὶ ψυχῆς γίγνεσθαι τὸν κίνδυνον ἐπὶ τὸ τετάσθαι παρὰ φύσιν, ὀδυνωμένων τε καὶ διὰ τοῦτο φλεγμαινόντων τῶν μυῶν, εἰς ὁμοίαν καὶ αὖθις ἀγόντων διάθεσιν τὸν ἐγκέφαλον, οὗ παθόντος οἱ ὀξεῖς ἕπονται πυρετοὶ, μετὰ τοῦ βλάπτεσθαι τὰς τῆς ψυχῆς ἐνεργείας ἁπάσας. ὁ γάρ τοι καρὸς τὸ πάθος μήτ᾽ αἰσθάνεσθαι, μήτε κινεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον, ἢ παρακολουθεῖν ἑαυτῷ πέπονθεν. ἀλλὰ τόν γε λογισμὸν καὶ τὴν μνήμην καὶ τὴν αἴσθησιν ἅμα καὶ τὴν καθ᾽ ὁρμὴν κίνησιν διέφθαρται.

Καρώδεες γὰρ οἱ μύες οὗτοι, καὶ ἀλλοιούμενοι, καὶ ἐντεινόμενοι παρὰ φύσιν.

Ἱκανὸν ἑκάτερον τῶν εἰρημένων ἐργάσασθαι καρὸν, ἥ τ᾽ ἀλλοίωσις καὶ ἡ τάσις τῶν μυῶν, εἰς ἐμπάθειαν τῆς σαρκὸς ἀγομένης κατ᾽ ἄμφω. ἡ μὲν οὖν τάσις αὕτη γίνεται, τῶν ἰνῶν αἵ τε πρότερον ἦσαν χαλαραὶ, νῦν ἁπασῶν κατ᾽ εὐθεῖαν γραμμὴν ἀποτεινομένων. ἡ δ᾽ ἀλλοίωσις, ὅταν ἤτοι θερμανθῶσιν, ἢ ψυχθῶσιν ἀμέτρως, ἢ ὑγρανθῶσιν ἢ θαλφθῶσιν, ἢ φλεγμήνωσιν, ἢ ἐρυσιπελατωδῶς σχῶσιν, ἢ σήπωνται. ἐν ἅπασι γὰρ τοῖς τοιούτοις κατ᾽ αὐτὴν τὴν οὐσίαν ἀλλοιοῦνται. τεινόμενοι δὲ μόνον ὠθοῦνται κατὰ τὰς ἶνας, ἄνευ τοῦ τὴν οὐσίαν αὐτῶν ἑτεροιοῦσθαι.

Φιλέει δὲ καὶ ἡ γαστὴρ ὑποχωρέειν τούτοισι χολώδεα ἄκρητα ὀλίγα. καὶ ἢν ἐμέωσιν, ἄκρητα ἐμέουσιν.

Τὸ μὲν ἐν τοῖς ὀξυτάτοις πυρετοῖς ἄκρητα χολώδεα γεννᾶσθαι κατὰ τὸ σῶμα θαυμαστὸν οὐδέν. εἴ γε δὴ καὶ πιμελὴ καὶ σὰρξ ἁπαλὴ καὶ νεοπαγὴς ὑπὸ τῶν τοιούτων πυρετῶν τήκεται, καὶ κατοπτᾶται τὸ αἷμα. τὸ δὲ καὶ συρρεῖν εἰς τὴν γαστέρα καὶ ἔντερα τὰς τοιαύτας συντήξεις, ἴδιον τῶν ὀδυνωμένων ἐπὶ νευρώδεσι μόνων, ὅτι τε σὺν τούτοις κακοῦται πάσχουσι τὸ τῆς γαστρὸς στόμα νευρωδέστατον ὄν. εἴρηται δ᾽ ὀρθῶς ὑπ᾽ αὐτοῦ τὰ συνέγγυς, καὶ τὰ κοινὰ, πρῶτα καὶ μάλιστα κακοῦσθαι. καὶ ὅτι παθεῖν τοῦτο ταῖς ὀδύναις οὐκ ἀπέχει, καί τοι μικραὶ τυγχάνουσιν οὖσαι. λειποψυχίαι γὰρ γίνονται κακοπαθοῦντι τῷ στόματι τῆς γαστρός. ἐν δὲ ταῖς λειποψυχίαις συρρεῖ τὰ λεπτὰ περιττώματα πάντα εἰς τὴν γαστέρα. καὶ μέντοι καὶ χωρὶς τοῦ λειποθυμῆσαι τοῦτο κατὰ τὰς ἰσχυρὰς ὀδύνας τε καὶ λύπας φαίνεται τὰ τοιαῦτα περιττώματα, συρρέοντα πρὸς τὴν γαστέρα καὶ τὰ ἔντερα. τῶν μὲν οὖν εἰς τὴν γαστέρα παραγινομένων ἡ κένωσις, δι᾽ ἐμέτων γίγνεται. τῶν δ᾽ εἰς τὰ ἔντερα, διὰ τῆς ὑποχωρήσεως.

Οὗτοι οὖν καὶ θνήσκουσι δεκαταῖοι μάλιστα.

Ἔστι καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις παλαιοῖς ἐνίοτε, μάλιστα, φωνῆς τὸ σημαινόμενον τοιοῦτον εὑρεῖν, οἷον καὶ νῦν φαίνεται παρὰ τῷ Ἱπποκράτει τὸ ἔγγιστα ποσαχῶν ἐμφαῖνον τοῦ λεγομένου κατὰ τὸν ἀριθμὸν πράγματος. ὡς εἰ καὶ οὕτως εἰρήκει. καὶ θνήσκουσιν οἱ οὕτως ἔχοντες ἐπὶ τὸ πολὺ περὶ τὴν ι΄. ἡμέραν, ὥστ᾽ εἰ καὶ ἐναταῖοι κἂν ἑνδεκαταῖοι τοῦτο πάθωσιν ἀληθῶς εἰρῆσθαι τὸν λόγον. ὅτι δ᾽ οὕτω χρῶνται τῷ μάλιστα δῆλον ἔστι σοι καὶ ἐκ τῶν δε τῶν παραδειγμάτων. Θουκυδίδης μὲν ἐν τῷ πρώτῳ φησί. ταῦτα δὲ ξύμπαντα ὅσα ἔπραξαν οἱ Ἕλληνες πρός τε ἀλλήλους καὶ τὸν βάρβαρον, ἐγένετο ἐν ἔτεσι πεντήκοντα μάλιστα. καὶ ἐν τῷ αὐτῷ. ἀπέχει δὲ ξ΄ σταδίους μάλιστα. Ἀνδοκίδης δὲ ἐν τῷ περὶ μυστηρίων. ἄδων δ᾽ ἀνθρώπους. τὸν μὲν ἀριθμὸν, μάλιστα τριακοσίους. πολλὴ δέ ἐστιν ἡ χρῆσις τῆς λέξεως κατὰ τοῦτο τὸ σημαινόμενον ἅπασι τοῖς Ἕλλησιν.

Ἢν δὲ κατεαγῇ ἡ κάτω γνάθος. ἢν μὲν μὴ ἀποκαυλισθῇ παντάπασιν, ἀλλὰ ξυνέχεται τὸ ὀστέον, ἐγκεκλιμένον δὲ ᾖ. κατορθῶσαι μὲν χρὴ τὸ ὀστέον παρά γε τὴν γλῶσσαν πλαγίαν ὑπείραντα τοὺς δακτύλους. τὸ δὲ ἔξωθεν ἀντερείδειν, ὡς ἂν ξυμφέρῃ. κἢν διεστραμμένοι ἔωσιν οἱ ὀδόντες οἱ κατὰ τὸ τρῶμα κεκινημένοι, ὁκόταν τὸ ὀστέον κατορθωθῇ, ζεῦξαι τοὺς ὀδόντας χρὴ πρὸς ἀλλήλους, μὴ μόνον τοὺς δύο, ἀλλὰ καὶ πλέονας, μάλιστα δὲ δὴ χρυσίῳ, ἔστ᾽ ἂν κατασταθῇ τὸ ὀστέον. εἰ δὲ μὴ ἐν λίνῳ. ἔπειτα ἐπιδεῖν κηρωτῇ καὶ σπλήνεσιν ὀλίγοισι καὶ ὀθονίοισιν ὀλίγοισιν, μὴ ἄγαν ἐρείδοντα, ἀλλὰ χαλαροῖσιν.

Ὅταν τοῦ

Ὅταν τοῦ κατεαγέντος ὀστοῦ μηδὲν ἀπαθὲς ὑπολείπηται διαλυθέντων ἀπ' ἀλλήλων τῶν μερῶν, ὡς κατὰ μηδὲν ἔτι συνέχεσθαι, τὸ εἶδος τοῦ κατάγματος, οἱ νεώτεροι τῶν ἰατρῶν ὀνομάζουσι καυληδόν. ἐπειδὴ καὶ ὁ Ἱπποκράτης εἶπε. ἐὰν μὴ ἀποκαυλισθῇ παντάπασι. τὰ δ' ἄλλα καὶ ταύτης τῆς ῥήσεως καὶ τῶν ἐφεξῆς σαφῆ. πλὴν εἴπου τι βραχὺ παρεμπίπτει καὶ τοῦτ' ἐπισημαινόμεθα.

Εὖ γὰρ εἰδέναι χρὴ, ὅτι ἐπίδεσις ὀθονίων γνάθου κατεαγείσης, μικρὰ μὲν ἂν ὠφελέοι, εἰ χρηστῶς ἐπιδέοιτο. μεγάλα δὲ ἂν βλάπτοι, εἰ κακῶς ἐπιδέοιτο.

Τὸ μὲν μέγα βλάπτειν τὴν μοχθηρὰν ἐπίδεσιν, κοινὸν ἁπάντων τῶν καταγμάτων ἐστί. τὸ δὲ μηδὲν ὠφελεῖν μέγα τὴν ἀγαθὴν ἐπίδεσιν, ἐν τοῖς τῆς γένυος κατάγμασιν, οὐκ ἄρα πάντων κοινόν ἐστι τῶν ὀστῶν, ἀλλὰ μόνων ἐκείνων ὅσα τὴν κύκλῳ περιβολὴν οὐ δέχεται τῶν ὀθονίων, εἴ τις φυλάττει τὸ πεπονθὸς ὀστοῦν ὅπως ἂν αὐτὸ διαπεπλασμένον ὑπὸ τοῦ ἰατροῦ παραλάβῃ. πρόσεστι δ' ἐξαίρετον τῇ γνάθῳ καὶ τὸ τῆς ἐπιδέσεως ἄστηρον. ὡς ἂν εἰθισμένην γυμνὴν καὶ ἀσκέπαστον διὰ παντὸς εἶναι.

Πυκνὰ δὲ παρὰ τὴν γλῶσσαν ἐσμάττεσθαι χρὴ, καὶ πουλὺν χρόνον ἀντέχειν τοῖσι δακτύλοισι κατορθοῦντα τοῦ ὀστέου τὸ ἐγκλιθέν. ἄριστον δὲ εἰ ἀεὶ δύναιτο, ἀλλ' οὐχ οἷόν τε. ἢν δὲ ἀποκαυλισθῇ παντάπασι τὸ ὀστέον, ὀλιγάκις δὲ τοῦτο γίνεται. κατορθοῦν μὲν χρὴ τὸ ὀστέον οὕτως, καθάπερ εἴρηται. ὅταν δὲ κατορθώσῃς, τοὺς ὀδόντας χρὴ ζευγνύναι, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται. μέγα γὰρ ἂν συλλαμβάνοι ἐς τὴν ἀτρεμίην. πρόσετι καὶ εἴ τις ὀρθῶς ξυνάξει ὥσπερ χρὴ τὰς ῥαφὰς ῥάψαι. ἀλλὰ γὰρ οὐ ῥηΐδιον ἐν γραφῇ χειρουργίην πᾶσαν ἀτρεκέως ἡγέεσθαι, ἀλλ' ὑποτυποῦσθαι χρὴ ἀπὸ τῶν γεγραμμένων.

Τὸ μὲν μάττεσθαι, ζητεῖν σημαίνει. τὸ δὲ ἐσμάττεσθαι, τῶν ἐν βάθει τι ζητεῖν. ὥσπερ καὶ νῦν. ἀξιοῖ γὰρ ὁ Ἱπποκράτης ἐμβάλλοντι τῷ στόματι τὸν δάκτυλον ἐπισκοπεῖσθαι, μὴ παραλλάσσῃ τὰ μέρη τοῦ κατεαγότος ὀστοῦ. καὶ οὕτως ἐπανορθοῦσθαι τῷ δακτύλῳ πρὸς ὅπερ ἂν δόξει συμφέρειν, ἀντωθοῦντα εἰς ὃ ῥέπει πρὸς τὴν ἐκτὸς χώραν. ὅτι δ' οὐκ αὐτὸν τὸν ἰατρὸν ἀεὶ χρὴ τοῦτο ποιεῖν, ἀλλὰ τὸν κάμνοντα διδάξει πράττειν οὕτως, εὔδηλον εἶναι νομίζω.

Ἔπειτα χρὴ δέρματος καρχηδονίου ἢν μὲν νεώτερος ᾖ ὁ τρωθεὶς, ἀρκέει τῷ λοιπῷ χρέεσθαι. ἢν δὲ τελειότερος ᾖ αὐτῷ τῷ δέρματι, τὰ μὲν, τὰ δὲ, χρὴ εὖρος ὡς τριδάκτυλον ἢ ὅκως ἂν ἁρμόζῃ ὑπαλείψαντα κόμμι τὴν γνάθον. εὐμενέστερον γὰρ κόλλη προσκολλῆσαι τὴν δέρμην ἄκρον πρὸς τὸ ἀποκεκαυλισμένον τῆς γνάθου, ὡς δάκτυλον ἀπὸ τοῦ τρώματος ἢ ὀλίγῳ πλέον. τοῦτο μὲν ἐς τὸ κάτω μέρος. ἐχέτω δὲ ἐντομὴν κατὰ τὴν ἴξιν, τοῦ γενείου ὁ ἱμὰς ὡς ἀμφιβεβήκει ἀμφὶ τὸ ὀξὺ τοῦ γενείου. ἕτερον δὲ ἱμάντα τοιοῦτον ἢ ὀλίγῳ πλατύτερον προσκολλῆσαι χρὴ πρὸς τὸ ἄνω μέρος τῆς γνάθου. ἀπολιπόντα κατὰ τοσοῦτον ἀπὸ τοῦ τρώματος, ὅσονπερ ὁ ἕτερος ἀπέλιπεν. ἐσχίσθω δὲ καὶ οὗτος ὁ ἱμὰς τὴν ἀμφὶ τὸ οὖς περίβασιν.

Μαλακὸν εἶναι βούλεται τὸ δέρμα καθάπερ ἦν ἴσως τότ' ἐν Καρχηδόνι. τούτων γὰρ ἐμνημόνευσεν ὀνόμασι παραδείγματος ἕνεκεν. ὥσπερ καὶ πρόσθεν ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν Αἰγυπτίου δέρματος. εὔδηλον δ' ὅτι τοῦ δέρματος τούτου τοῦ ἐξωτάτου σκληρότερόν τε καὶ πυκνότερον ὀνομάζει λοιπόν. ὅπως δ' αὐτῷ χρῆσθαι τῆς ἀντιτάσεως ἕνεκα τῶν κατεαγότων μορίων τῆς γένυος αὐτὸς δηλώσει παρακολουθούντων ἡμῶν τῷ σκοπῷ τοῦ γιγνομένου. βούλεται γὰρ τὸ μὲν ἕτερον μέρος τοῦ κατεαγότος ὀστοῦ πρὸς τὸ γένειον τείνεσθαι κατωτέρω, ἄνω πρὸς τὴν κεφαλήν.

Ὑπόξεες δ' ἔστωσαν οἱ ἱμάντες, ἀμφὶ τὴν ξυναφὴν, ἔνθα συνάπτεσθαί τε καὶ συνδεῖσθαι ἐς τὰ πέρατα τῶν ἱμάντων.

Ἐνταῦθα κελεύει στενοτέρους πως ὑπάρχειν αὐτὰ μειουμένου κατὰ βραχὺ τοῦ πλάτους, ὅπως ἡ δέσις ἀσφαλεστέρα γίνηται. τὰ γὰρ πλατύτερα πέρατα κἂν ἐπιμελῶς τις δήσῃ, τὸ μόνιμον οὐκ ἔχει.

Ἐν δὲ τῇ κολλήσει ἡ σὰρξ τοῦ σκύτεος πρὸς τοῦ χρωτὸς ἔστω, ἐχεκολλότερον γὰρ οὕτως.

Τὸ σκῦτος ἐκ δέρματος ζώου γίνεται διττὴν ἔχοντος φύσιν. ὅσον μὲν γὰρ ἔξωθέν ἐστι τοῦ δέρματος ὁμιλοῦντος θριξὶ ἀέρι, πυκνότερόν τε γίγνεται καὶ νευρωδέστερον. ὅσον δ' ἐντὸς τοῦδε, μαλακώτερόν τε καὶ ἀραιότερον, αὐτοῦ δὲ τούτου τὸ μὲν ἐγγύτερον τοῦ ἔξω πέρατος, ἧττον ἐστί. τὸ δὲ ἔνδον οὐ ψαύει τῶν ὑποκειμένων τῷ δέρματι. μᾶλλόν τε ἀραιὸν καὶ σαρκῶδες, ὅπερ δὴ καὶ σάρκας τοῦ σκύτους ὀνόμασε. καὶ συμβουλεύει κατὰ τοῦτο γίγνεσθαι τὴν κόλλησιν. ἅτε γὰρ μαλακώτερον καὶ ἀραιότερον ἐπιτηδειότερόν ἐστιν εἰς τοιαύτην χρείαν.

Ἔπειτα κατατείναντα χρὴ καὶ τοῦτον τὸν ἱμάντα. μᾶλλον δέ τι τὸν περὶ τὸ γένειον. ὡς ὅτι μάλιστα μὴ ἀποσμιλαίνει ἡ γνάθος ξυνάψαι τοὺς ἱμάντας κατὰ τὴν κορυφήν. κἄπειτα περὶ τὸ μέτωπον, ὀθονίῳ καταδῆσαι.

Ἀπενεχθέντων δηλονότι πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ κάμνοντος ἀμφοτέρων τῶν περάτων τοῦ ἱμάντος ἡ δέσις αὐτῶν πρὸς τὴν κορυφὴν αὐτῆς. μᾶλλον δὲ βούλεται τετάσθαι τὸν κάτω, χάριν τοῦ τὴν γένυν, ὡς αὐτὸς εἶπε, μὴ ἀποσμιλαίνειν, ὅπερ ἐστὶν εἰς ὀξὺ παράγεσθαι.

Καὶ κατάβλημα χρὴ εἶναι, ὥσπερ νομίζεται. ὡς ἀτρεμίη τὰ δεσμά. τὴν δὲ κατάκλισιν ποιέεσθω ἐπὶ τὴν ὑγιέα γνάθον, μὴ τῇ γνάθῳ ἐρηρεισμένος, ἀλλὰ τῇ κεφαλῇ. ἰσχναίνειν δὲ χρὴ τὸ σῶμα ἄχρι ἡμερέων δέκα. ἔπειτα ἀναφέρειν μὴ βραδέως. ἢν γὰρ ἐν τῇσι πρώτῃσιν ἡμέρῃσι μὴ φλεγμήνῃ, ἐν εἴκοσιν ἡμέρῃσιν γνάθος κρατύνεται. τελέως γὰρ ἐπιπωροῦται. ὥσπερ καὶ τἆλλα τὰ ἀραιὰ ὀστέα, ἢν μὴ ἐπισφακελίσῃ. ἀλλὰ γὰρ περὶ σφακελισμῶν τῶν συμπάντων ὀστέων, ἄλλος μακρὸς λόγος λείπεται. αὕτη ἡ διάστασις ἡ ἀπὸ τῶν κολλημάτων εὐμενὴς καὶ εὐταμένος καὶ ἐς πολλὰ καὶ πολλαχοῦ διορθώματα εὔχρηστος. τῶν δὲ ἰητρῶν οἱ μὴ ξὺν νόῳ εὔχειρες καὶ ἐν ἄλλοισι τρώμασι τοιοῦτοί εἰσι καὶ ἐν γνάθων κατήξεσιν. ἐπιδέουσι γὰρ τὴν γνάθον κατεαγεῖσαν ποικίλως καὶ καλῶς καὶ κακῶς.

Τὸ κατὰ πάντων ἔξωθεν ἐπιβαλλόμενον, οὕτως ὠνόμασε. εἴτε τῶν καλουμένων παραρμάτων. εἴτε τῶν

ὁμοίων εἴη τι. καλεῖ δ' αὐτός, ὥσπερ νῦν ἔτι συνήθως ὀνομάζεται, παράρματα παραιρούμενα ἀπὸ τῶν ἀμφιεσμάτων, ἀπὸ τῶν ῥαπτόντων αὐτά. μάλιστα γὰρ ἐπιτήδεια διὰ μαλακότητα ταῦτά ἐστιν εἰς τὴν προκειμένην χρείαν. δύναιτο δ' ἄν τις ἀχρείων αὐτῶν ἐπὶ τῶν ὁμοίων ἀφικνεῖσθαι.

Πᾶσα γὰρ ἐπίδεσις γνάθου οὕτω κατεαγείσης, ἐκκλίνει τὰ ὀστέα τὰ ἐς τὸ κάταγμα ῥέποντα μᾶλλον, ἢ ἐς τὴν φύσιν ἄγει.

Τῆς οὕτω φησὶ καταγείσης γένυος, τουτέστι τῆς καμπυλωθείσης, ἡ ἐπίδεσις ἐκκλίνει μᾶλλον εἰς τὸ κάταγμα ἢ ἐξευθύνει τὰ ὀστᾶ διὰ τὸ μὴ δύνασθαι περιελιχθῆναι τὰ ὀθόνια κύκλῳ τὰ περὶ τὸ πεπονθός, ἀλλ' ἔξωθεν μόνον ἐπικαλεῖσθαι.

Ἢν δὲ ἡ κάτω γνάθος κατὰ τὴν σύμφυσιν τὴν κατὰ τὸ γένειον διασπασθῇ. μόνη δὲ αὕτη ξύμφυσις ἐν τῇ κάτω γνάθῳ ἐστίν. ἐν δὲ τῇ ἄνω, πολλαί. ἀλλ' οὐ βούλομαι ἀποπλανᾶν τὸν λόγον. ἐν ἄλλοισι γὰρ εἴδεσι νουσημάτων περὶ τούτων λεκτέον. ἢν οὖν διαστῇ ἡ κατὰ τὸ γένειον σύμφυσις, κατορθῶσαι μὲν παντὸς ἀνδρός ἐστι. τὸ μὲν γὰρ ἐξεστεὸς ἔσω ὠθέειν χρή, εἰς τὸ εἴσω μέρος, προσβάλλοντα τοὺς δακτύλους. τὸ δὲ εἴσω ῥέπον, ἀνάγειν ἐς τὸ ἔξω μέρος, ἐνερείσαντα τοὺς δακτύλους. ἐς διάστασιν μέντοι διατεινάμενοι ταῦτα χρὴ ποιέειν,

Ἐκ δυοῖν μὲν ἡ κάτω γένυς ὀστῶν σύγκειται, κατ' ἄκρον τὸ γένειον ἀκριβῶς ξυμπεφυκότων: ἐκ πολλῶν δέ, ἡ ἄνω κατὰ συνάρθρωσιν κειμένων. ἀλλ' ἡ τοιαύτη τῶν ὀνομάτων λεπτουργία παρὰ τοῖς παλαιοῖς οὐκ ἦν. διὸ καὶ ἱπποκράτης τὴν ἄνω γένυν ξυντιθέντων τῶν ὀστῶν τὰς ἁρμονίας ἀπὸ τῆς ξυμφύσεως ἔταξε γένυς, ἐν γνωρίσματι προσέχων τὸν νοῦν ἐπ' αὐτῶν, μὴ δὲ μίαν αἰσθητὴν κίνησιν ἐν ταῖς τοιαύταις τῶν ὀστῶν συνθέσεσι.

Ῥᾷον γὰρ οὕτως ἐς τὴν φύσιν ἥξει, ἢ εἰ ἐγχρίπτων τις ἐς ἄλληλα τὰ ὀστέα παραναγκάζειν πειρᾶται. τοῦτο παρὰ πάντα τὰ ὑπομνήματα χρεὼν εἰδέναι. ὁκόταν δὲ κατορθώσῃ. ζεῦξαι μὲν χρὴ τοὺς ὀδόντας τοὺς ἔνθεν καὶ ἔνθεν πρὸς ἀλλήλους, ὥσπερ καὶ πρόσθεν εἴρηται. ἰῆσθαι δὲ χρὴ κηρωτῇ καὶ σπλήνεσιν ὀλίγοισι καὶ ὀθονίοισι.

Ἔθος ἐστὶν ἱπποκράτους ὅσα κοινὰ παραγγέλματα τῶν κατὰ μέρος ἐστίν, ἅπαξ αὐτὰ περὶ ἑνὸς εἰπόντα δηλῶσαι τοῦ πράγματος τὴν δύναμιν, ὅτι κοινὴ πάντων τῶν ὁμοίων. ὥσπερ καὶ νῦν ἀξίως τὰ προδιατείνοντα τὴν κάτω γένυν, οὕτω διαπλάττειν ἐπήνεγκε. ῥᾷον γὰρ εἰς τὴν φύσιν ἥξει, ἢ εἴ τις ἐγχρίπτων εἰς ἄλληλα τὰ ὀστέα παραναγκάζειν πειρᾶται. αὐτὸ τὸ νῦν εἰρημένον ὅτι κοινὰ ἁπάντων ἐστὶ τῶν διαπλαττομένων ὀστῶν ἐσημήνατο διὰ τῆς προκειμένης ῥήσεως.

Ἐπίδεσιν δὲ βραχείην ἢ ποικίλην μάλιστα τοῦτο τὸ χωρίον ἐπιδέχεται, ἐγγὺς γάρ τι τοῦ ἰσορρόπου ἐστίν, ὡς δὴ μὴ ἰσόρροπον ἐόν.

Ἀκριβῶς μὲν ἰσόρροπον ἐστὶ μόνον, ὅταν ὁμοιότατον ᾖ κατὰ τὸ σχῆμα κυλίνδρῳ. καλῶ δὲ κύλινδρον, οὐχ ᾧ παίζουσιν οἱ παῖδες, ἀλλὰ καὶ τὸ τοῖς κίοσιν ὑπάρχον σχῆμα. τοῦτο δ' ἀκριβῶς μὲν οὐδενὶ τῶν ὀστῶν ἐστι. μᾶλλον μέντοι τῶν ἄλλων ἐν μηρῷ καὶ βραχίονι. τῆς δ' ἄνω γένυος ὅτι μὲν οὐκ ἔστι τοιοῦτον σχῆμα πρόδηλον. ὥσπερ οὐδὲ ἰσόρροπον αὐτὴν εἶναί φασιν. ἐγγὺς μέντοι τοῦ ἰσορρόπου διὰ τοῦτ' αὐτὴν εἶπε, ὅτι τὸ ἀριστερὸν μέρος τῷ δεξιῷ κατὰ πᾶν ἐξωμοίωται καὶ ἴσον ἐστί. καὶ διὰ τοῦτο τὸ συγκείμενον ἐξ ἀμφοῖν ἰσόρροπον γίνεται. μὴ δὲ μίαν ἔχον ῥοπὴν ἐπὶ θάτερα μέρη. δέχεται δὲ ποικίλας ἐπιδέσεις ἡ γένυς, ὡς καὶ τῇ τῶν ἐπιδεσμῶν γυμνασίᾳ, πρώτῃ πάντων οὔσῃ, μεμαθήκατε.

Τοῦ δὲ ὀθονίου τὴν περιβολὴν ποιέεσθαι χρή, ἢν μὲν ἡ δεξιὴ γνάθος ἐξεστήκῃ, ἐπὶ δεξιά, ἐπὶ δεξιὰ γὰρ νομίζεται εἶναι, ἢν ἡ δεξιὰ χεὶρ ἡγέηται τῆς ἐπιδέσιος. ἢν δὲ ἡ ἑτέρη γνάθος ἐξεστήκῃ, ὡς ἑτέρως χρὴ τὴν ἐπίδεσιν ἄγειν, καὶ μὲν ὀρθῶς τις κατορθώσηται καὶ ἐπιτρεμήσῃ ὡς χρή. ταχεῖα μὲν ἡ ἄλθεξις. οἱ δὲ ὀδόντες, ἀσινέες γίνονται. ἢν δὲ μή. χρονιωτέρη μέν, ἡ ἄλθεξις. διαστροφὴν δέ, ἴσχουσα. οἱ ὀδόντες δέ, καὶ σιναροὶ. καὶ ἀχρήιοι γίνονται.

Ἐλέχθη καὶ πρόσθεν ἐπὶ τῶν ἑλκῶν, ὅσα χείλεα ἐξηρημένα ἔχει. τὴν μὲν ἀρχὴν βάλλεσθαι τῆς ὀθόνης ὄπισθεν τοῦ τοιούτου χείλους. ἑλίττειν δ' οὕτω κατ' αὐτὸν τὸν ἐπίδεσμον, ὡς προσάγεσθαι θάτερα χείλη τοῦ ἕλκους. ἔστι γὰρ τοῦτο κοινὸν ἁπάντων, τῶν ἐπανάγεσθαι δεομένων εἰς τὴν ἀρχαίαν φύσιν. οὕτως οὖν καὶ νῦν τὸ κοινὸν τοῦτο φυλακτέον ἐστὶ προστέλλειν τε καὶ καταναγκάζειν τὸ ἐφεστηκὸς μέρος. ἔσται δὲ τοῦτο τῶν ὀθονίων αὐτὸ προσαγόντων ἐκεῖνο. προσαχθήσεται δέ, εἰ μὲν τὸ δεξιὸν εἴη μέρος τὸ ἐξεστηκός, ἐντεῦθεν μὲν ἀρχομένων. ἐπὶ δὲ τὸ ἀριστερόν, ἀγόντων τὸν ἐπίδεσμον. εἰ δὲ τὸ ἀριστερὸν εἴη τὸ πεπονθός, ἐκεῖθεν μὲν ἀρχομένων. ἐπὶ τὸ δεξιὸν δέ, ἀφικνουμένων. ὁ τοίνυν ἱπποκράτης, ὅταν ἀπὸ τῶν δεξιῶν μερῶν ἀρξάμενός τις ἐπὶ θάτερα ποιῆται τὴν νομὴν τῶν ὀθονίων, ἐπὶ δεξιὰ καλεῖ τὴν τοιαύτην ἐπίδεσιν. οὐ τῇ φορᾷ τοῦ ἐπιδέσμου προσέχων τὸν νοῦν, ἀλλὰ τῇ τῆς χειρὸς ἡγεμονίᾳ. ἐὰν γὰρ νοήσῃς καταντικρὺ τοῦ μὲν ἐπιδουμένου τὸν ἰατρόν. ἡ μὲν ἀπὸ τῆς δεξιᾶς γνάθου φορὰ τῶν ὀθονίων ἐπὶ τὴν ἀριστερὰν ἡγουμένη ἡ τῆς δεξιᾶς ἔσται χειρός. ἡ δ' ἐναντία, τῆς ἀριστερᾶς.

Ἢν δὲ ῥὶς καταγῇ, τρόπος μέν, οὐχ εἷς ἐστι κατάξιος. Περὶ ῥινός.

Αὐτὸς δὲ ἐφεξῆς ἐρεῖ τοὺς τρόπους. ἤτοι γὰρ μέρος αὐτῆς καταγνύται τῆς συνεχείας φυλαττομένης, ὡς μήτε κάτω χωρῆσαι, μήτ' ἐφ' ἑκάτερα παρασπαραχθῆναι. ἢ καὶ τούτων τι προσγίνεται. καὶ ἤτοι κατὰ τὸ χονδρῶδες αὐτῆς τὸ πρόσω τούτων τι συμβαίνει εἴωθεν. ἢ κατὰ τὸ λοιπὸν τὸ ὀστῶδες.

Ἀτὰρ πολλὰ μὲν δὴ καὶ ἄλλα λωβέονται οἱ χαίροντες τῇσι καλῇσιν ἐπιδέσεσιν, ἄνευ νόου, ἐν δὲ τοῖσι περὶ τὴν ῥῖνα, καὶ μάλιστα.

Εἰρωνευόμενος εἴρηκεν οὐ τὰς ὄντως καλὰς σημαίνων ὧν σκοπὸς ἐστὶν εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἄγειν τὸ πεπονθός. ἀλλὰ τὰς εὐμόρφους καὶ τερπούσας τοὺς ὁρῶντας. ὁποῖαι δ' εἰσὶν αὗται, διὰ τῆς ἑπομένης ῥήσεως μαθήσῃ.

Ἐπιδεσίων γάρ ἐστιν αὕτη ἡ ποικιλωτάτη. καὶ πλείστους μὲν σκεπάρνους ἔχουσα, διαξέσεις δὲ καὶ διαλείμματα, ποικιλωτάτας τοῦ χρωτὸς ῥομβοειδέας. ὡς οὖν εἴρηται οἱ τὴν ἀνόητον ἐγχειρίην ἐπιτηδεύοντες ἄσμενοι ῥινὸς

καταγεῖς ἐπιτυγχάνουσιν ὡς εὐθὺ δήσωσι. μίαν μὲν οὖν ἡμέρην, ἢ δύο, ἀγάλλεται μὲν ὁ ἰητρὸς. χαίρει δὲ ὁ ἐπιδεδεμένος. ἔπειτα ταχέως κορέσκεται. ἀσηρὸν γὰρ τὸ φόρημα. ἀρκέει δὲ τῷ ἰητρῷ ἐπειδὴ ἐπέδειξεν, ὅτι ἐπίσταται ποικίλως ῥῖνα ἐπιδέειν. ποιέει δὲ ἡ ἐπίδεσις ἡ τοιαύτη πάντα τἀναντία τοῦ δέοντος. τοῦτο μὲν γὰρ, ὁκόσοισι σιμοῦνται διὰ τὴν κάταξιν δηλονότι εἰ ἄνωθέν τις μᾶλλον πιέζοι, σιμώτεροι ἂν εἶεν. τοῦτο δὲ ὅσοισι παραστρέφεται ἢ ἔνθα ἢ ἔνθα ἡ ῥὶς, ἢ κατὰ τὸν χόνδρον, ἢ ἀνωτέρω, δῆλον ὅτι οὐδὲν αὐτοὺς ἡ ἄνωθεν ἐπίδεσις ὠφελήσει, ἀλλὰ καὶ βλάψει μᾶλλον.

Σκέπαρνον μὲν ἐπίδεσμον ὅτι καλεῖ τὸν ἐγκεκλισμένον ὀλίγον ἐκ τῆς ἐγκαρσίας ἐπιβολῆς, ἔμπροσθεν εἴρηται. διαῤῥῶγας δὲ λέγει τὰ μεταξὺ διαστήματα τῶν ὀθονίων. ῥομβοειδῆ δὲ σχήματα τὰ ἰσόπλευρα μὲν, οὐκ ὀρθογώνια δὲ, καὶ γὰρ καὶ ὁρίζεται τὸν ῥόμβον οὕτως ὁ Εὐκλείδης. ἔμαθες δὲ ὡς ἐν τοῖς ἐπιδέσμοις πάντων σχεδὸν πρῶτον ὀνομάζουσι ῥόμβον, ἀπὸ τοῦ τὰ τοιαῦτα μάλιστα ἐργάσασθαι σχήματα.

Οὐχ οὕτως γὰρ συναρμόσει πλεῦνεσι τὸ εὐθύτερον τῆς ῥινὸς, καί τοι οὐδὲ τοῦτο ποιέουσιν οἱ εὐθὺ δέοντες.

Οὐδὲν ὠφελέεσθαι φησὶν ὑπὸ ἐπιδέσιος τὴν εἰς τὸ πλάγιον ἐν τῷ καταγῆναι διαστραφεῖσαν ῥῖνα. ἰδοὺ γάρ τοι δόξει ἄν τινι βοηθεῖν αὐτῇ, μὴ δ᾽ αὐτὸ δύνασθαι τι. δόξειε δ᾽ ἂν βοηθεῖν στηρίσαι κατὰ τὸ πλάγιον αὐτὴν ὀθονίοις ἐς ὅπερ ἐπεκλίθη, ἀλλ᾽ οὐδὲ ταῦτα φησὶν ἀκριβῶς δύνασθαι πρῆξαι τόδε.

Ἄγχιστα δὲ ἡ ἐπίδεσίς μοι δοκέει ἄν τι ποιέειν. εἰ κατὰ μέσην τὴν ῥῖνα κατὰ τὸ ὀξὺ ἀμφιθλασθείη ἡ σὰρξ κατὰ τὸ ὀστέον, εἰ καὶ τὸ ὀστέον μικρόν τι σίνος ἔχοι καὶ μὴ μέγα. τοῖσι γὰρ τοιούτοισιν ἐπιπώρωμα ἴσχει ἡ ῥὶς, καὶ ὀκειοειδεστέρη τι γίνεται. ἀλλ᾽ ὅμως οὐδὲ τούτοισι δήπου πολλοῦ ὄχλου δέεται ἡ ἐπίδεσις, εἰ δή τι καὶ δεῖ δέειν.

Ἐν εὐθυτάτῳ δόξειεν ἂν ὠφελεῖν ἡ κοινὴ τῆς ῥινὸς ἐπίδεσις, ὅταν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς ἤτοι περίθλασις γίνηται τοῦ δέρματος, ἢ καὶ πάθῃ τι τὸ ὀστοῦν. ἐπ᾽ ὀλίγον ὑπεροχὴ γάρ τις ἕπεται κατὰ τὴν πώρωσιν αὐτοῦ. ἡ τοίνυν ἐπίδεσις ἐν τοῖς τοιούτοις παθήμασιν εἴργουσά τε καὶ προστέλλουσα τὸ πεπονθὸς ὠφέλειάν τινα δόξει δύνασθαι παρέχειν. ἔτι δ᾽ οὐδὲν τούτοις ἀναγκαῖον ἐπιδεῖν. τὰ γὰρ θλάσματα πειρᾶσθαι χρὴ μάλιστα μὲν ἀφλέγμαντα διαφυλάττειν. εἰ δὲ καὶ φλεγμαίνοιεν, ἀφλέγμαντα ποιεῖν ὡς τάχιστα. ὧν γε ἐπιτρεφομένους πώρους ὀλίγους οὐδὲν δὴ τούτων ἐπιδέσεων δεῖται.

Ἀρκέει δὲ εὐθὺ μὲν τὸ θλάσμα πλεῦνι ἐπιτείναντα κεκηρωμένον. ἔπειτα ὡς ἀπὸ δύο ἀρχέων ἐπιδέεται, οὕτως ὀθονίῳ ἐς ἅπαξ περιβαλέειν.

Τὸ μέσον τοῦ ὀθονίου κατὰ τοῦ μέσου τῆς ῥινὸς ἐπιβαλόντα, μὴ βιαίως ἀπάγειν χρὴ τῶν δακτύλων ἑκατέρην ὀπίσω τῆς κεφαλῆς. ἐντεῦθεν τε εὐθὺ μέτωπον ἀνάγοντα δῆσαι.

Α εἴσῃ μέντοι ἰητρείῃ, τῷ ἀλήτῳ τῷ σητανίῳ τῷ, πλυτῷ, γλίσχρῳ, πεφυρημένῳ, ὀλίγῳ, καταπλάσσειν τὰ τοιαῦτα.

Σητανίους πυροὺς οἱ δόξαντες ἄριστα τὴν Ἱπποκράτους ἐξηγήσασθαι λέξιν, εἰρῆσθαι φασὶ πρὸς αὐτοῦ, τοὺς σητας ἐσπαρμένους ὅπερ οἱ Ἀττικοὶ τῆτες ὀνομάζουσι, διὰ τοῦ τ τὰς συλλαβὰς ἀμφοτέρας λέγοντες ἐξ οὗ σημαίνεσθαι φασὶ τοὺς ἐν τῷ ἔτει τούτῳ, τουτέστι κατὰ τὸ ἔαρ ἐσπαρμένους. δημητριέους τε καὶ τεσσαρακονθημέρους ὀνομαζομένους. ἐγὼ δὲ πυρῶν εἶδος σητανίους καλουμένους οἶδα κατά τε τὴν Κῶαν αὐτὴν, καὶ σύμπαν τὸ κατὰ τὴν Ἀσίαν ἑλληνικόν. ὀλίγον ἔχουσιν οὗτοι τὸ πυρὸν, ἱκανῶς δὲ γλίσχρον τὸ σταῖς, οὗ μάλιστα νῦν ὁ Ἱπποκράτης δεῖται καθότι καὶ αὐτὸς ἐφεξῆς ἐρεῖ. καὶ ὅταν μὴ ἔχῃ τοιοῦτον ἤδη μάνναν, ἢ κόμμι κελεύει μιγνύναι αὐτῷ. σπείρονται μὲν οὗτοι πυροὶ κατὰ τὸ ἔαρ εἰσβάλλον, ὡς αὐτοῖς δημητριαίοις καὶ καλὰ καὶ κατὰ τὴν ὥραν τοῦ πλείονος ὀνομαζομένοις. γίγνεται δ᾽ αὐτῶν μάλιστα γλίσχρον τὸ σταῖς, ὅταν πλυθέντων ἀφαιρεθῇ τὸ πιτυρῶδες ἐπάνω. γίγνεται μὲν καὶ διὰ τῶν λεπτῶν κοσκίνων. γίγνεται δὲ καὶ τὸ προαποπλύνεσθαι τοὺς πυροὺς, ὥσπερ αἱ πτισσόμεναι κριθαὶ τὸ λέπος ἀφιᾶσι μᾶλλον ὅταν προβραχῶσιν, οὕτως καὶ οἱ πυροί. πῶς οὖν εἶπε ταυτόν; οὐ γὰρ ταυτόν ἐστι βεβρέχθαι τε καὶ πεπλύσθαι. βρέχονται μὲν γὰρ ἐν τοῖς μύλωσιν ἅπασιν οἱ πυροὶ, πρὶν ἀλεῖσθαι. πλύνονται δὲ οὐκ ἐν ἅπασιν, ἀλλ᾽ ἐν ταῖς πλείσταις πόλεσι τῆς Ἀσίας, ἀλλὰ καί τοι οὗτοι γιγνόμενοι ἔχουσι πλοκαμοὶ μεγάλα πεπλυμένα, διὰ λεπτῶν σχοινίων μικρὰ διαστήματα ἐχουσῶν, ὡς χοῦν μὲν καὶ ψάμμον διέρχεσθαι. τὸν πυρὸν δ᾽ ἐπιμένειν εἰς ταὐτό. ἐμβάλλοντες οὖν μύλωσιν ἄλλον πυρὸν, πρῶτον μὲν προδιαττῶσιν. ἔπειτα δὲ καθιᾶσιν ὕδωρ ὅλον τὸν πλόκαμον, ὥσπερ πλύνεσθαί τε ἅμα καὶ βρέχειν συμμέτρως τοὺς πυρούς. ἀναφερομένου δὲ ἐκ τοῦ ὕδατος τοῦ πλοκάμου, τὸ μὲν πλεῖστον ἀποῤῥεῖ ἀπὸ τῆς ὑγρότητος. ἀπομένει δὲ πρὸς τοῖς πυροῖς τοσοῦτον. ὅσον ἀλουμένους ἐπιτήδειον ἐστὶν, εἰ γὰρ μὴ βραχείη τὸ περικείμενον ἔξωθεν αὐτοῖς λέμμα, τὸ τοιοῦτον δέρμα σύμφυτον εἰς λεπτὰ καταθραύεται κατὰ τὰς μύλας. καὶ οὕτως ἐν τῷ διαττᾶσθαι συνδιεξέρχεταί τι τοῦ καταθραυσθέντος τῷ ἀλεύρῳ. τοῦ δὲ προβραχέντος πυροῦ τὸ πυρῶδες ἀθρόον μεῖον οὐ συνδιαττᾶται, καὶ κατὰ τοῦτο καθαρώτερον γίγνεται τὸ ἄλευρον ἐκ τοῦ βεβρέχθαι τοὺς πυρούς. ἔνδοθεν δὲ φησὶ πλυτοῦ καὶ γλίσχρου τοῦ σητανίου πυροῦ τὸ μετὰ τοῦ δέρματος, ὅπερ οἷον σὰρξ ἐστὶν αὐτοῦ, τὸ κατεργασθὲν ὡς εἶπον ἄλευρον, ἱκανῶς γίγνεται γλίσχρον. ἡγοῦμαι τοίνυν αὐτὸν ὠνομακέναι πλυτὸν ἄλευρον ὅταν ἐκ τῶν οὕτως κεκαθαρμένων τε καὶ προβεβρεγμένων γίνηται πυρῶν. εἰ γὰρ μὴ τοῦτο τις ἀκούσειεν, ἀπολείπεται πλυτὸν ἄλευρον ἀκούειν ἡμᾶς. ὅταν οὖν ὕδατι βρέξαντες αὐτὸ καὶ κινήσαντες πολυειδῶς, εἶτα ἐάσαντες καταστῆναι τὸ ἐποχούμενον, ἄνωθεν ὕδωρ ἀπολαμβάνοντες ἑψήσωμεν, ὅπερ εὐθὺ τοῦ χόνδρου ποιοῦμεν. ἀλλὰ μάχεται τοῦτο τὸ κελεύειν αὐτὸν φυρᾶν τὸ ἄλευρον. ὁ ψὸν γὰρ εἰρήκει, καὶ οὐ φύρεται δὲ τὸ οὕτως ὑγρὸν, ἀλλ᾽ ἕψεται μόνον. ἔτι δ᾽ ἂν μᾶλλον ὃ λέγει διὰ τῆς πεφυρμένης λέξεως κατανοήσαιμεν.

Χρὴ δὲ ἢν μὲν ἀγαθὸν ᾖ, τῶν πυρῶν τὸ ἄλητον καὶ εὐόλκιμον τούτῳ χρέεσθαι ἐς πάντα τὰ τοιαῦτα. ἢν δὲ μὴ πάνυ ὁλκιμον ᾖ, ἐς ὀλίγην μάνναν ὕδατι ὡς λειοτάτην δεύντα, τούτῳ φυρᾶν τὸ ἄλητον, ἢ κόμμι πάνυ ὀλίγον

ὡσαύτως μίσγειν· ὁκόσοισι μὲν ῥὶς ἐς τὸ κάτω καὶ ἐς τὸ σιμὸν ῥέπουσα κατεαγῇ. ἢν μὲν ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν μέρεος
κατὰ τὸν χόνδρον ἵζηται, οἷόν τέ ἐστι καὶ ἐντιθέναι τι διόρθωμα εἰς τοὺς μυκτῆρας. ἢν δὲ μὴ ἀνορθοῦν μὲν χρὴ
πάντα τὰ τοιαῦτα, τοὺς δακτύλους ἐς τοὺς μυκτῆρας ἐντιθέντα, ἢν ἐνδέχηται.

Ἀγαθοὺς πυροὺς τοὺς ἀρίστους δηλονότι λέγει. ταύτην γὰρ οἱ παλαιοὶ τὴν προσηγορίαν ἐπιφέρειν εἰθισμένοι
κατὰ παντὸς τοῦ πρώτου ὄντος ἐν τῷ οἰκείῳ γένει. λέγουσι δὲ καὶ νῦν ἅπαντες οἱ περὶ τὴν σιτοποιίαν, ἀρίστους
εἶναι πυροὺς τοὺς πυκνοὺς τὴν οὐσίαν. οἱ γὰρ χαῦνοι πολὺ τὸ πιτυρῶδες ἔχουσι, καὶ τὸ σταῖς αὐτῶν οὐ γίγνεται
γλίσχρον ὡς καὶ μυλῶν. ὁλκιμον δὲ ὠνόμασε τὸ γλίσχρον ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος. ἐπειδὴ τεινόντων ἡμῶν αὐτὸ
πρὸς τὰ ἀντία μέρη συνεχὲς μὲν οὐ διασπώμενον, καὶ μὴ γλίσχρου φθάνοντος διασπᾶσθαι κατὰ τὰς τοιαύτας
ἐνεργείας. εἰ δὲ διασπᾶται, πῶς ἄν τις ἕπεσθαι φαίνηται τεινούσαις χερσὶν αὐτό. εἰ δ᾽ οὐχ ἕπεται, πῶς ἂν ὁλ-
10 κιμον ἔτι λέγοιτο. τό γε μὴν ἀδιάσπαστον καὶ συνεχὲς γενόμενον, εἰκότως ἄν τις ὁλκιμον ὀνομάζει, καθάπερ καὶ
τὸν ἰξόν. ἐπὶ πλεῖστον γὰρ οὗτος ἕλκεται πρὸς τὰ ἀντία μέρη διαλαμβανόμενος ὑπὸ τῶν ἡμετέρων χειρῶν
ὥστε καὶ ἐκ τούτων δῆλός ἐστιν ὁ Ἱπποκράτης γλίσχρον ἀξιῶν εἶναι τὸ σταῖς. ὅπου γε καὶ ὅταν μὴ τοιοῦτον ᾖ,
μάνναν αὐτῷ προσβάλλειν, ἢ κόμμι κελεύει. μάννα δὲ καλεῖται τὸ ὑπόσεισμα τοῦ λιβανωτοῦ, μὴ παρούσης δὲ
μάννης αὐτὸν λειώσεις δηλονότι τὸν λιβανωτὸν, καὶ τούτου πάλιν αὐτοῦ τὸν λιπαρώτερον ἐκλεξάμενος. ἐγὼ δέ
ποτε μήτε λιβανωτοῦ μήτε κόμμεως εὐπορῶν ἐχρησάμην ὑγρᾷ ῥητίνῃ. παρέτυχε γάρ πως αὕτη. χρησαίμην δ᾽ ἂν
ποτε καὶ μέλιτι μηδὲ ταύτης παρούσης. ἀλλ᾽ ἄμεινον ἐπὶ τὴν μάνναν ἔρχεσθαι καὶ τὸ κόμμι. θερμαίνει γάρ πως
τό γε μέλι καὶ ἡ ῥητίνη. τὰ δὲ τοιαῦτα παρὰ τὰς ἀρχάς ἐστιν ἄχρηστα. προϊόντος μὲν τοῦ χρόνου καὶ μένοντος τοῦ
λειψάνου τῆς φλεγμονῆς, ταῦτα γίγνεται τῶν ἄλλων χρησιμώτερα. καθάπερ οὖν ἐμνημόνευσεν ἔμπροσθεν
σκύτους αἰγυπτίου μὲν πρῶτον. αὖθις δὲ καρχηδονίου, παράδειγμα τῷ λόγῳ ποιούμενος, οὕτω καὶ νῦν τοὺς σι-
20 τανίους ὠνόμασε πυροὺς ὡς καὶ οὕτως εἰπεῖν. ἀλεύρῳ χρῆσθαι γλίσχρας αὐτὰς ἐργαζομένῳ. οἷοι περ ἐργάζον-
ται οἱ σιτάνιοι πυροί. τάχα δὲ πάντας ὀνομάζει σιτανίους, οἷς συμβέβηκε πυκνοῖς τε εἶναι καὶ γλίσχρον ἔχειν
τὸ ἄλευρον ὡς ἀπὸ τοῦ συμβεβηκότος μᾶλλον αὐτοῖς εἶναι τὴν προσηγορίαν, οὐκ ἀπό τινος ἰδέας ἐξαιρέτου.

Η Ἢν δὲ μὴ παχὺ ὑπαλειπτέον μὴ ἐς τὸ ἔμπροσθεν τῆς ῥινὸς ἀπάγοντα τοῖσι δακτύλοισιν, ἀλλ᾽ ἢ ἵδρυται. ἔξωθεν δὲ
τῆς ῥινὸς ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἀμφιλαμβάνοντα τοῖσι δακτύλοισι, συναναγκάζειν τε ἅμα καὶ ἀναφέρειν ἐς τὸ ἄνω,
καὶ ἢν μὲν πάνυ ἐς τὸ ἔμπροσθεν τὸ κάτηγμα ᾖ, οἷόν τέ τι καὶ ἔσω τῶν μυκτήρων ἐντιθέναι, ὥσπερ ἤδη εἴρηται.
ἄχνην τὴν ἀφ᾽ ἡμιτυβίου, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον ἐν ὀθονίῳ εἰλύσαντα. μᾶλλον δὲ ἐν καρχηδονίῳ δέρματι ἐρράψαν-
τα σχηματίσαντα τὸ ἁρμόσον σχῆμα τῷ χωρίῳ ἵνα ἐγκείσεται. ἢν μέντοι προσωτέρω ᾖ τὸ κάταγμα, οὐδὲν οἷόν
τε ἔσω ἐντιθέναι. καὶ γὰρ εἰ ἐν τῷ ἔμπροσθεν ἀτηρὸν τὸ φόρημα. πῶς γε δὴ οὐκ ἐν τῷ ἐσωτέρω. τὸ μὲν οὖν πρῶ-
τον καὶ ἔσωθεν ἀναπλάσσεσθαι καὶ ἔξωθεν ἀφεδήσαντα, χρὴ ἀνάγειν ἐς τὴν ἀρχαίαν φύσιν καὶ διαρθρώσα-
30 σθαι. κάρτα γὰρ ἡ ῥὶς κατεαγεῖσα ἀναπλάσσεται. μάλιστα μὲν αὐθημερὸς. ἢν δὲ μὴ ὀλίγῳ ὕστερον. ἀλλὰ κα-
ταβλακεύουσιν οἱ ἰητροὶ καὶ ἁπαλωτέρως τὸ πρῶτον ἅπτονται ἢ ὡς χρή. παραβάλλοντα γὰρ τοὺς δακτύλους,
χρὴ ἔνθεν καὶ ἔνθεν κατὰ τὴν φύσιν τῆς ῥινὸς ὡς κατωτάτω κάτωθεν συναναγκάζειν, καὶ οὕτω μάλιστα ἀνορθοῦν-
ται ξὺν τῇ ἔσωθεν διορθώσει διορθοῦνται. ἔπειτα δὲ ἐς ταῦτα ἰητρὸς οὐδεὶς ἄλλος τοιοῦτός ἐστιν εἰ ἐθέλοι μελε-
τᾶν καὶ τολμᾶν, ὡς οἱ αὐτοῦ δάκτυλοι, οἱ λιχανοί. οὗτοι γὰρ κατὰ φύσιν μάλιστά εἰσι. παραβάλλοντα γὰρ χρὴ
τῶν δακτύλων ἑκάτερον παρὰ πᾶσαν τὴν ῥῖνα ἐρείδοντα ἡσύχως οὕτως ἔχειν. μάλιστα μὲν, εἰ οἷόν τε εἴη αἰεὶ,
ἔστ᾽ ἂν κρατυνθῇ. εἰ δὲ μὴ, ὡς πλεῖστον χρόνον, ὡς εἴρηται. εἰ δὲ μὴ, ἢ παῖδα ἢ γυναῖκα τινὰ, μαλθακὰς γὰρ τὰς χεῖ-
ρας δεῖ εἶναι οὕτως, ὡς ἂν κάλλιστα ἱδρυνθείη ἡ ῥὶς, ὅτε μὴ ἐς τὸ σκολιὸν, ἀλλ᾽ ἐς τὸ κάτω ἱδρυμένη εἴη ἰσόρρο-
πος. ἐγὼ μὲν οὖν οὐδεμίαν που ῥῖνα εἶδον, ἥτις οὕτω καταγεῖσα οὐχ οἵη τε διαρθρωθῆναι αὐτίκα πρὶν πωρωθῆ-
ναι ξυναναγκαζομένη ἐγένετο, εἴ τις ὀρθῶς ἐθέλοι ἰητρεύειν. ἀλλ᾽ οἱ ἄνθρωποι αἰσχροὶ μὲν εἶναι πολλοῦ ἀποτιμῶ-
40 σι. μελετᾶν δὲ ἅμα μὲν οὐκ ἐπίστανται, ἅμα δὲ, οὐ τολμέουσιν. ἢν μὴ ὀδυνῶνται. ἢ θάνατον δεδοίκασι. καί τοι ὀλι-
γοχρόνιος ἡ πώρωσις τῆς ῥινὸς, ἐν γὰρ δέκα ἡμέρῃσι κρατύνεται, ἢν μὴ ἐπισφακελίσῃ. ὁκόσοισι δὲ τὸ ὀστέον ἐς
τὸ πλάγιον κατάγνυται. ἡ μὲν ἴησις αὕτη. τὴν δὲ διόρθωσιν δηλονότι χρὴ ποιέεσθαι, οὐχ ἰσόρροπον ἀμφοτέρω-
θεν, ἀλλὰ τό τε ἐγκεκλιμένον ὠθέειν ἐς τὴν φύσιν ἔκτοσθεν ἀναγκάζοντα. καὶ ἐς ματευόμενον ἐς τοὺς μυκτῆ-
ρας καὶ τὰ ἔσω ῥέψαντα διορθοῦν ἀόκνως ἔστ᾽ ἂν κατορθωθῇ. εὖ εἰδότα, ὅτι ἢν μὴ αὐτίκα κατορθώσῃ τις, οὐχ
οἷόν τε μὴ καὶ διεστράφθαι τὴν ῥῖνα. ὅταν δὲ ἀγάγῃς ἐς τὴν φύσιν προσβαλόντα χρὴ ἐς τὸ χωρίον, ἢ τοὺς δακτύ-
λους, ἢ τὸν ἕνα δάκτυλον ἐξέχειν ἀνακωχέειν, ἢ αὐτὸν, ἢ ἄλλον τινὰ, ἔστ᾽ ἂν κρατυνθῇ τὸ τρῶμα. ἀτὰρ καὶ ἐς
τὸν μυκτῆρα τὸν μικρὸν δάκτυλον ἀπωθέοντα, ἄλλο τε καὶ ἄλλο τε, διορθοῦν χρὴ τὰ ἐκκλιθέντα. ὅτι δ᾽ ἂν φλε-
γμονῆς ὑπογίνεται τούτοισι, χρὴ τῷ σταιτὶ χρέεσθαι. τοῖσι μέντοι δακτύλοισι προσέχειν χρὴ ὁμοίως, καὶ τοῦ
σταιτὸς ἐπικειμένου. ἢν δέ που κατὰ τὸν χόνδρον ἐς τὰ πλάγια καταγῇ, ἀνάγκη τὴν ῥῖνα ἄκρην μετεστράφθαι.
50 χρὴ τοῖσι τοιούτοισι ἐς τὸν μυκτῆρα ἄκρον διόρθωμά τι τῶν εἰρημένων. ἢ ὅτι τούτοισιν ἔοικεν ἐντιθέναι. πολλὰ
δ᾽ ἄν τις εὕροι τὰ ἐπιτήδεια, ὅσα μήτε ὀσμὴν ἔχει μήτε ἄλλως προσηνέα ἐστίν. ἐγὼ δέ ποτε πνεύμονος προβατείου ἀ-
πότμημα ἐνέθηκα. τοῦτο γάρ πως παρέτυχεν. οἱ γὰρ σπόγγοι ἐντιθέμενοι ὑγράσματα δέχονται.

Εἰ μὴ δυνατὸν φησὶν εἴη ἐντιθέναι τῇ ῥινὶ τοὺς δακτύλους, ὑπαλείπτρῳ χρηστέον. ὀνομάζει δ᾽ οὕτως ὡς ἤδη πρό-
σθεν εἶπον ἅπαν, ὅ, τι ἂν ὑπαλείψειεν, ὥσπερ εἰσὶ μῆλαι τε καὶ σπαθομῆλαι, καὶ τὰ διαπύρηνα, κατὰ τὸ
πέρας αὐτῶν ἔχοντα ταῦτα πάντα κεφαλὰς, περιφερεῖς. ὥσπερ δὲ ἐν τῷ καίειν τὴν σταφυλὴν ἐδεόμεθα
λεπτοτάτων ὑπαλείπτρων, οὕτω νῦν παχέων ἐστὶ χρεία. ὁπότε γε καὶ τοῖς δακτύλοις, ὅταν ἐγχωρῇ, χρώμεθα.
καὶ ἐντὸς εἰς τοὺς μυκτῆρας ὅσοι περ ἂν αὐτῶν ἁρμόττωσι. καὶ ὅσοι διαπλάττωσι τὸ κατεαγὸς μέρος τῆς ῥινὸς,
ὅπερ δὲ προσήκει χρῆσθαι τῷ ὑπαλείπτρῳ σαφῶς αὐτὸς ἐδίδαξεν ἀνάγειν αὐτὸ κελεύσας οὐ κατὰ τὸ πρό-

θεν μέρος τῆς ῥινὸς, ἀλλὰ καθ᾽ ὃ μάλιστα καταπέπτωκεν εἰς τὴν κοιλότητα τὸ κατεαγὸς αὐτῆς. ἐκεῖνο γάρ ἐστι τὸ καὶ τῆς μοχλείας δεόμενον, ἵνα ὑψωθὲν εἰς τὴν κατὰ φύσιν ἀφίκηται χώραν. οὐδὲ γὰρ οὐδ᾽ ἄλλο τι διαπλάττειν ἔστιν ὁτιοῦν μέρος, ἔξω τοῦ τὴν οἰκείαν ἑκάστῳ τῶν μερῶν, αὐτοῦ διδόναι χώραν. τὰ δ᾽ ἐφεξῆς τῆς δὲ τῆς ῥήσεως ἄχρι πολλοῦ πάντ᾽ ἐστι σαφῆ.

Ἔπειτα χρὴ, καρχηδονίου λοπὸν πλάτος ὡς τοῦ μεγάλου δακτύλου τετμημένον, ἢ ὅκως ἂν ξυμφέρῃ, προσκολλῆσαι ἐς τὸ ἔκτοσθεν πρὸς τὸν μυκτῆρα τὸν ἐγκεκλιμένον. κἄπειτα κατατεῖναι τὸν ἱμάντα ὅκως ἂν ξυμφέρῃ. μᾶλλον δὲ ὀλίγου τείνειν χρὴ, ὥς τε ὀρθὴν καὶ ἀπαρτῆ τὴν ῥῖνα εἶναι. ἔπειτα μακρὸς γὰρ ἔστω ὁ ἱμὰς κάτωθεν τοῦ ὠτὸς ἀναγόντα αὐτὸν, ἀναγαγεῖν περὶ τὴν κεφαλήν. καὶ ἔξεστι μὲν, κατὰ τὸ μέτωπον προσκολλῆσαι τὴν τελευτὴν τοῦ ἱμάντος. ἔξεστι δὲ μακρότερον ἄγειν. ἔπειτα περιελίσσοντα περὶ τὴν κεφαλὴν καταδεῖν. τοῦτο ἅμα μὲν, δικαίην τὴν διόρθωσιν ἔχει. ἅμα δὲ εὐταμίευτον, καὶ μᾶλλον ἢν ἐθέλῃ καὶ ἧσσον τὴν ἀντιρροπὴν ποιῆσαι τῆς ῥινός. καὶ γὰρ ὁκόσοισιν ἐς τὸ πλάγιον ἡ ῥὶς κατάγνυται, τὰ μὲν ἄλλα ἰητρεύειν χρὴ, ὡς προείρηται. προσδέεται δὲ τοῖσι πλείστοισι καὶ τοῦ ἱμάντος πρὸς ἄκρην τὴν ῥῖνα προσκολλῆσαι τῆς ἀντιρροπίης εἵνεκα. ὅσοισι δὲ ἅμα τῇ κατάξει καὶ ἕλκεα προσγίνεται, οὐδὲν δεῖ ταράσσεσθαι διὰ τοῦτο. ἀλλ᾽ ἐπὶ μὲν τὰ ἕλκεα ἐπιτιθέναι πισσηρὴν, ἢ τῶν ἐναίμων τι, εὐαλθέα γὰρ τὰ τοιαῦτα. ὁμοίως ἢν ὀστέα μέλλῃ ἀπιέναι, τήν τε διόρθωσιν τὴν πρώτην, ἀόκνως χρὴ ποιέεσθαι μηδὲν ἐλλείποντα, καὶ τὰς διορθώσιας τοῖσι δακτύλοισιν ἐν τῷ ἔπειτα χρόνῳ. χαλαρωτέροισι μὲν γὰρ χρεόμενον. χρεόμενον δὲ, εὐπλαστότατον γάρ τι παντὸς τοῦ σώματος ἡ ῥίς ἐστι. τῶν δὲ ἱμάντων τῇ κολλήσει καὶ τῇ ἀντιρροπίῃ παντάπασιν οὐδὲν κωλύει χρῆσθαι. οὔτ᾽ ἢν ἑλκώσῃ. οὔτ᾽ ἢν ἐπιφλεγμήνῃ. ἀλύπητοι γάρ εἰσι.

Διὰ τὴν ἀπαρτῆ σημαίνεται φανερὰ ἅπασα ἡ διὰ τῶν προσκολλημάτων ἀντίτασίς τε καὶ δι᾽ εὔθυνσις τῆς διεστραμμένης ῥινὸς ἀσθενὲς ἐφαίνη μοι πειρωμένῳ. εἰ μὲν γὰρ ἰσχυρότερόν τε εἴη ὃ ἀποκολλᾶται καὶ ἀφίσταται μετρίως τείνοντος, οὐδὲν ἀξιόλογον περαίνεται.

Περὶ ὠτός.

Ἢν δὲ οὖς κατεαγῇ, ἐπιδέσιες πᾶσαι πολέμιαι. οὐ γὰρ οὕτω τις χαλαρὸν περιβάλλοι. ἢν δὲ μᾶλλον πιέζῃ. πλέον κακὸν ἐργάσεται. ἐπεὶ καὶ ὑγιὲς οὖς ἐπιδέσει πιεχθὲν ὀδυνηρὸν, καὶ σφυγματῶδες, καὶ πυρετῶδες γίνεται.

Τῆς συνεχείας ἡ λύσις ἕλκος μὲν, ἐν σαρκώδει μορίῳ. κάταγμα δὲ, ἐν ὀστῷ καλεῖται. τὸ δὲ ἐν χόνδρῳ γενόμενον οὐκ ἔχον ἰδίαν προσηγορίαν καταχρησάμενος ὁ Ἱπποκράτης τοῦ κατάγματος ὀνόματι προσηγόρευσεν.

Ἀτὰρ καὶ τὰ ἐπιπλάσματα ἥκιστα μὲν τὰ βαρύτατα ἐπίπαν. ἀτὰρ καὶ τὰ πλεῖστα, φλαῦρα καὶ ἀποστατικὰ, καὶ μύξαν τὸ ὑποποιέειν πλείω. κἄπειτα ἐκπυήσιας ἀσηρὰς, τούτων δὲ οὖς ἥκιστα κατεαγὲν προσδέεται.

Οἷς ἀπεδείξαμεν ἐν τῇ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου πραγματείᾳ τὰ κατὰ μέρος ὁμολογεῖται πάντα. καὶ γὰρ καὶ νῦν ὑπὸ τῶν ἐπιπλασμάτων βλάπτεσθαί φησι τὸ οὖς ὁ Ἱπποκράτης, ὥσπερ καὶ φαίνεται διὰ τῆς ἐμπειρίας. ἱκανῶς γὰρ βούλεται ξηραίνεσθαι δὴ, ὅτι ξηρότατον ἐστὶ τὴν φύσιν ἔχον. ἀπ᾽ ὀστοῦ καὶ δέρματος συγκείμενον. ἐδείχθη δὲ ἕκαστον μόριον εἰς ὅσον ἂν ξηρότερον, εἰς τοσοῦτο τῆς ξηραντικωτέρας ἀγωγῆς δεόμενον.

Ἄγχιστα μὲν εἴπερ χρὴ τὸ γλίσχρον ἄλητον. χρὴ δὲ μὴ δὲ τοῦτο βάρος ἔχειν. ψαύειν δὲ ὡς ἥκιστα ξυμφέρει. ἀγαθὸν δὲ ἐνίοτε φάρμακον, καὶ τὸ μὴ φέρειν φάρμακον καὶ πρὸς οὖς, καὶ πρὸς ἄλλα πολλά. χρὴ δὲ καὶ τὴν ἐπικοίμησιν φυλάττεσθαι. τὸ δὲ σῶμα ἰσχναίνειν, καὶ μᾶλλον, ᾧ ἂν κίνδυνος ἔῃ, ἔμπυον τὸ οὖς γενέσθαι. ἄμεινον δὲ, καὶ μαλθάξαι τὴν κοιλίην.

Εὐλόγως τοίνυν φησὶν ἐστὶ τοῦ μὴ βλάπτειν ἐπιπλαττόμενον, τὸ γλίσχρον ἄλευρον. ἔστι γὰρ δῆλον ὅτι τοῦτο τῶν ἄλλων ξηραντικώτερον. εἴρηται δὲ ὀλίγῳ ἔμπροσθεν ἡμῖν, ὁποῖον λέγει τὸ γλίσχρον ἄλητον ἡνίκα τὸν περὶ τῆς κατεαγμένης ῥινὸς ἐποιεῖτο λόγον. ὁμοιότατον δὲ τούτῳ ποιοῦσι κατάπλασμα τῇ πείρᾳ διδαχθέντες οἱ κατὰ παλαίστραν ἐχόντες ἐκ τοῦ χόνδρου, βρέχοντες αὐτὸ ὄξει μέχρι διοιδήσει, καὶ οὕτως λεαίνοντες.

Ἢν δὲ καὶ εὐήμετος ἔῃ, ἐμέειν ἀπὸ συρμεσμοῦ.

Συρμεσμοὺς δὲ ἐκάλουν οἱ παλαιοὶ τὰς μετρίας κενώσεις, εἴτε διὰ τῆς ἕδρας, εἴτε καὶ δι᾽ ἐμέτων γίγνοιντο, τοιούτων τινὰ κελεύει καὶ νῦν ποιεῖσθαι. πολλαὶ δ᾽ ὕλαι τοῦτο περιεργάζονται. καὶ γὰρ μέλι πλέον ληφθὲν αὐτὸ, καὶ μελίκρατον ἀκρατέστερον, καὶ πτισάνης χυλὸς ἐξ ὕδατος ἑψημένος μόνον, καὶ αὐτὸς καθ᾽ ἑαυτὸν καὶ μετὰ μέλιτος, καὶ τούτων μᾶλλον ὁ ἀπὸ ῥαφανίδων ἔμετος. καὶ ὁ ἀπὸ ναρκίσσου βόλβου. μείζων δὲ τούτων, οὐ μὴν ἤδη γλίσχρος, ὅταν εἰς ῥαφανίδας ἐλλεβόρου λευκοῦ κάρφη πήξαντες ἐν τῇ ὑστεραίᾳ τὰς ῥαφανίδας δῶμεν φαγεῖν, εἴτε μόνας, εἴτε καὶ δι᾽ ὀξυμέλιτος.

Ἢν δὲ ἐς πύησιν ἔλθῃ, ταχέως μὲν, οὐ χρὴ στομοῦν. πολλὰ γὰρ καὶ τῶν δοκεόντων ἐκπυέεσθαι ἀναπίνεταί ποτε, κἢν μηδέπω τις καταπλάσσῃ.

Φυλάσσεται τὸ οὖς ἅτε μὴν διὰ τὸν ὑποκείμενον τῷ δέρματι χόνδρον. ἂν γὰρ μὴ ταχέως τμηθὲν συναχθῇ τε καὶ κολληθῇ κίνδυνος ἐστὶ λιπανθῆναι τὸν χόνδρον. ἀναπίνεται δὲ, τουτέστιν ἐκδαπανᾶται καὶ διαφορεῖται τὸ συνιστάμενον αὐτόθεν πῦον ἐνίοτε διὰ τῶν ἔξωθεν ἐπιτιθεμένων ἁπλῶν καὶ κούφων φαρμάκων ὅσα ξηραίνειν ἀδήκτως πέφυκεν. οἷον ἐστὶ καὶ ἡ τοῦ κοχλίου μύξα μετὰ λιβανωτοῦ. καὶ εἰ δέοι ξηραίνεσθαι σφοδρότερον, ἤτοι μετ᾽ ἀλόης, ἢ μετὰ σμύρνης, ἢ μετ᾽ ἀμφοῖν. οὕτως δὲ καὶ μέλι καταχριόμενον ἀττικὸν, ἐπιπασσόμενον λεῖον. τῶν εἰρημένων ἕκαστον ξηραντικόν ἐστί τι φάρμακον. ἄδηκτοι δὲ λέγω τόν τε λιβανωτὸν, καὶ τὴν ἀλόην, καὶ τὴν σμύρναν.

Ἢν δὲ ἀνακαθαρθῇ στομῶσαι τάχιστα μὲν, ὑγιὲς γίνεται, ἢν τις πέρην διακαύσῃ. εἰδέναι μέντοι χρὴ σαφῶς, ὅτι κυλλὸν ἔσται τὸ οὖς καὶ μεῖον τοῦ ἑτέρου, ἢν πέρην διακαυθῇ.

κυλλὸν μὲν καὶ μικρότερον ἐξ ἀνάγκης γίγνεται διαφθαρέντος ἐν τῇ καύσει μορίου οὐκ ὀλίγου, τοῦ τε χόνδρου καὶ τοῦ περιέχοντος αὐτὸν δέρματος. ὀρρωδεῖν δὲ ἐπὶ τούτου συμβουλεύει ποτὲ δεδιὼς τὸ δύσαλθες τοῦ χόνδρου. γυμνωθεὶς γὰρ συνουλεῖ καὶ μάλιστα βραχείαις τισὶν ἡμέραις χρονίσειε, μετὰ τὸ τμηθῆναι μὴ συνελθόντος καὶ κολληθέντος τοῦ δέρματος εὐθέως.

Ην δὲ μὴ πυρὶ καίηται. τάμνειν χρὴ τὸ μετέωρον, μὴ πάνυ σμικρὴν τομήν.

Ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἐμμεῖναι τοῦ πύου, καὶ βλάπτειν τὸν χόνδρον, ἀξιόλογον κελεύει ποιεῖσθαι τὴν τομήν.

Δὲ παχυτέρου μὲν καὶ τὸ πύον εὑρίσκεται, ἢ ὡς ἄν τις δοκέοι.

Κατὰ τὴν διάγνωσιν τοῦ περιεχομένου γίγνεται πύου τις ἀπάτη τοῖς ἀνατεινομένοις, ὡς δοκεῖν ἤδη πολύ τι εἶναι αὐτὸ καὶ λεπτῦναι τὸ δέρμα. κατὰ δέ τινα τρόπον εἰς τὴν τοιαύτην ἀπάτην ἀφικνοῦνται, ἐφεξῆς αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης δηλώσει.

Ὡς δ' ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν. καὶ πάντα τἆλλα τὰ μυξώδεα καὶ μυξοποιά, ἅτε γλίσχρα ἐόντα ὑποθιγγανόμενα διολισθαίνει ταχέως ὑπὸ τοὺς δακτύλους καὶ ἔνθα καὶ ἔνθα. διὰ τοῦτο παχυτέρου εὑρίσκουσι τὰ τοιαῦτα οἱ ἰητροί, ἢ ὡς οἴονται.

Κατὰ τὰς διαγνώσεις τῶν ἐκπυϊσκομένων μορίων ἐπαινήκει συμμέτρως πρὸς τὴν ἁφὴν τὸ πάχος σῶμα διαιρεθὲν εὑρίσκεται πύον ἔχον. ἐπειδὰν οὖν εὕρωσιν οἱ ἰατροὶ τὴν αὐτὴν ποσότητα τῆς ἕξεως ἐπὶ παντὸς ἄλλου μορίου ὁμοίως ἐκπεπυηκέναι νομίζοντες τοῖς ἔμπροσθεν ἑωραμένοις, ἐπὶ τὸ τέμνειν ἀφικόμενοι, διαμαρτάνουσιν. ἐνίοτε δὲ τὴν ἁμαρτίαν ὡς τὸ μὴ δι' ὅλως εὑρεῖν πύον ἐπὶ τούτων, διὰ τοῦ παχυτέρου πολλῷ παρὰ τὴν προσδοκίαν εἶναι τοιαῦτα. ἔοικε γὰρ πολλάκις ἰατρῷ ὑγρὸν ἔχοντα ἐν αὐτοῖς μυξώδεις, ὡς οὔπω διαπυήσαντα. καὶ γίγνεται τοῦτο διότι τὰ τοιαῦτα τῶν ὑγρῶν, ὡς αὐτὸς εἶπεν, ὀλισθαίνει ταχέως ἐν τῷ ψαύειν αὐτῶν. εἴωθε δὲ συνίστασθαι περί τε χόνδρους καὶ τένοντας, καὶ νεῦρα καὶ συνδέσμους, ὡς αὐτὸς ἐφεξῆς λέγει.

Ἐπεὶ καὶ τῶν γαγγλιωδέων ἔνια ὅσα ἂν πλαδαρὰ ἔχῃ, καὶ μυξώδεα σάρκα ἔχῃ. πολλοὶ σχάζουσιν οἰόμενοι ἐρεῦμα ἀνευρήσειν ἐς τὰ τοιαῦτα. ἡ μὲν οὖν γνώμη τοῦ ἰητροῦ ἐξαπατᾶται, τῷ δὲ πρήγματι, τῷ τοιούτῳ οὐδεμία βλάβη σχασθέντι. ὅσα δὲ ὑδατώδεα χωρία ἐστίν, ἢ μύξης πεπληρωμένα, καὶ ἐν οἵοισι χωρίοισιν ἔνιά γε θανάτου φέρει σχαζόμενα, ἢ κατὰ ἄλλοίας βλάβας, περὶ τούτων ἐν ἄλλῳ λόγῳ γεγράψεται.

Τὰ γὰρ χονδρώδη καὶ ταῦτα τὰ γαγγλιώδη καὶ σύντροφά τινας εἰσὶ περὶ νεῦρα, τὴν γένεσιν ἐξ ὑγροῦ γλίσχρου καὶ μυξώδους ἐσχηκότα. τοιαύτη γὰρ ἡ οἰκεία τῶν νεύρων τροφή.

Ὅταν οὖν τάμῃ τις τὸ οὖς, πάντων μὲν καταπλασμάτων, πάσης τε μοτώσιος ἀπέχεσθαι χρή. ἰητρεύειν δέ, ἢ ἐναίμους, ἢ ἄλλῳ τῳ, ὅ, τι μήτε βάρος, μήτε πόνον παρασχήσει.

Ἐπεὶ ξηρὸν ἐστὶ μόριον τὸ οὖς, καὶ διὰ τοῦτο τῶν ξηραινόντων δεῖται φαρμάκων. χρὴ μέντοι οὐ πρὶν τοῦ περιέχοντος αὐτὸ ξηραίνειν, ὅταν ἐπὶ τὸ τέμνειν εὐθέως τὰ φάρμακα προσφέρονται. πόνον γὰρ ἐργάζεται μηδὲν ἔχοντα παρηγορικόν, οὐ μὴν οὐδὲ βαρύνεσθαι χρὴ τὸ οὖς τῷ τῶν ἐπιτιθεμένων ὄγκῳ. καὶ γὰρ καὶ τὰ ὦτα γὰρ ὀδυνᾶται, καὶ ἅμα ἄσυρον. ἄριστον οὖν ἐστι χρῆσθαι φαρμάκοις μετὰ τὸ στομῶσαι μετρίως ξηραίνουσιν, ὁποῖα τὰ ἔναιμα καλούμενα. τὰ γὰρ καταπλάσματα ἐκλείη τε καὶ θηλύνει μὴ ξαίνοντα τὰς περιττὰς ὑγρότητας αὐτῶν καὶ μάλιστα γλίσχρας καὶ παχείας οὔσας.

Ην γὰρ ὁ χόνδρος ἄρχηται ψιλοῦσθαι καὶ ὑπόστασιν ἴσχῃ πυρώδεα, ἢ χαλώδεα, σκληρόν.

Προσθεῖναι δὲ χρὴ τῇ λέξει τὸ ὑγρόν, ὅπερ καὶ παρεγγράφουσί τινες ὡς εἶναι τὴν ὅλην γραφὴν τοιαύτην. ὅτε γὰρ ὁ χόνδρος ἄρξηται ψιλοῦσθαι καὶ ὑπόστασιν ὑγρῶν ἴσχει. καλεῖ δ' ὑποστάσεις τὰς ἐνδον μονὰς τῶν ὑγρῶν ἃ προσήκει ἐκκενοῦσθαι, τοῦ τε πύου δηλονότι καὶ τοῦ μυξώδους χυμοῦ. ὁ χαλώδης οὖν φησὶ γίγνεται που τισὶν ὀδυνηρὰ ὅπερ ὁρᾶται τοῦ χόνδρου κακουμένου.

Γίγνεται δὲ καὶ τοῦτο δι' ἐκείνας τὰς ἰήσιας. πάντων δὲ τῶν παλλιγκαστησάντων ἡ πυρὶ διάκαυσις, αὐταρκέστατον.

Ποίας ἰήσεις μέμφεται; ἢ δηλονότι περὶ ὧν ἐνεδείξατο μικρὸν ἔμπροσθεν ἀπέχεσθαι κελεύων καταπλασμάτων, καὶ μοτώσιως, καὶ τῶν βαρυνόντων, καὶ ὀδυνώντων.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΑΡΘΡΩΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΡΙΤΟΝ.

Περὶ σπονδύλων τῶν κατὰ ῥάχιν.

Σπόνδυλοι δὲ οἱ κατὰ ῥάχιν.

Οὐχ ὡς καὶ καθ' ἕτερον μέρος ἐν τῷ σώματι σφονδύλων ὄντων πρόσκειται, τὸ κατὰ ῥάχιν. ἡ γὰρ ἁπάντων τῶν σφονδύλων σύνθεσις ὀνομάζεται ῥάχις. ἀλλ' εἰ καὶ οὕτως ἔτυχεν εἰπὼν σφόνδυλοι δέ, οἷς ὑπάρχει καὶ κατὰ ῥάχιν εἶναι. τινὲς μέντοι τῶν νεωτέρων ἰατρῶν ἀξιοῦσιν οὐχ ἅπασαν τῶν σφονδύλων τὴν σύνταξιν ὀνομάζειν ῥάχιν, ἀλλὰ μόνον τῶν κατὰ τὸν θώρακα καὶ τὴν ὀσφῦν, καθ' οὓς ὁ Ἱπποκράτης νῦν δόξει διαλέγεσθαι, περὶ τῶν κατὰ τὴν ὀσφύν τε καὶ τὸν νῶτον μόνον, οὐ τῶν κατὰ τὸν τράχηλον. εἴρηται δὲ ἀκριβῶς ἡμῖν ἅπασα τῶν σφονδύλων ἡ σύνθεσις ἐν τῇ περὶ τῶν ὀστῶν εἰσαγωγῇ, καθ' ἣν ἠξίωσα γυμνάσασθαι τὸν ἀκολουθήσοντα τοῖς δὲ τοῖς ὑπομνήμασι, τεθεαμένος ἀκριβῶς ἕκαστον τῶν ὀστῶν ὁποῖον ἐστίν, ἐπ' αὐτῶν μὲν μάλιστα

τῶν ἀνθρώπων σκελετῶν, εἰ μὴ πάντως τῶν πιθηκείων.

Ὅσοισι μὲν ὑπὸ νοσημάτων ἕλκονται ἐς τὸ κῦφος.

Ὀπισθοκύφωσις ὀνομάζεται ἡ εἰς τοὐπίσω διαστροφὴ τῆς ῥάχεως. ὥσπερ ἡ μὲν εἰς τὸ πρόσω, λόρδωσις. ἡ δὲ εἰς τὰ πλάγια, σκολίωσις. οἴονται δέ τινες γίγνεσθαι τὴν εἰς τοὐπίσω διαστροφὴν, ἣν δὴ καὶ κύρτωσιν ὀνομάζουσι, φυμάτων ἀπέπτων συνισταμένων ἐπὶ τῆς ῥάχεως, μεγάλων τε καὶ σκληρῶν καὶ χρονίων. ὑφ᾽ ὧν βαρυνομένους ὠθεῖσθαι πρὸς τὴν ὀπίσω χώραν τοὺς σφονδύλους, οὐκ ἐννοοῦντες ὅτι οὔτε κατακειμένων ὑπτίων ἐγχωρεῖ τὰ φύματα τοὺς ὑποκειμένους ἑαυτοῖς βαρύνειν σφονδύλους. οὔτε ὀρθῶς ἑστηκότων. οὔτε καθημένων. ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἔποτε κατὰ τῶν πλευρῶν κλινόμεθα. πρὸς δὲ ἄλλοις ἐστὶν ἄτοπον εἰς τοσοῦτον βάρος ἢ σκληρότητα ἥκειν τὰ φύματα νοεῖν, ὡς καὶ τῶν ὀστῶν βαρύτερα καὶ σκληρότερα γίγνεσθαι. ὅτι μὲν οὖν ὑπὸ φυμάτων ἀπέπτων εἰς τὸ ἔμπροσθεν ἀποτελοῦνται διαστροφαὶ τῆς ῥάχεως αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ὀλίγον ὕστερον ἐρεῖ. προσέχειν δὲ χρὴ τοὺς ἐξηγησαμένους τὸ βιβλίον οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅτι κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν εἶπεν ἐς τὸ κῦφος ἕλκονται, δυνάμενος εἰπεῖν ὠθοῦνται. καθάπερ οὕτως ἕλκονται. δόξει γε μὴν ἄτοπον εἶναι τοὺς σφονδύλους ὀπίσω μεθισταμένους ὑπὸ νοσημάτων ἕλκεσθαι λέγειν εἰς τὸ πρόσω. τοῦτο γὰρ οἰκειότερον ἦν ἐπὶ τῆς λορδώσεως εἰρῆσθαι. τί ποτ᾽ οὖν ἐστὶν ἀληθὲς ἅμα καὶ πρὸς Ἱπποκράτην ἔτι πειράσομαι δηλῶσαι. αὐτὰ μὲν τὰ τῶν σφονδύλων ὀστᾶ κατὰ τὸν ἴδιον λόγον, οὔτ᾽ ἀναστρέπεται πρὸς τῶν φυμάτων, οὔθ᾽ ἕλκεται, τῶν δὲ συνδούντων αὐτοὺς σωμάτων ἐστὶ τὸ πάθημα πρῶτον. ὅταν οὖν συνηθροισμένον γένηται τοῖς σφονδύλοις φῦμα μετεωριζόμενον καὶ αὐξανόμενον πρὸς τὴν ἔνδον ἢ πρόσω χώραν, ἑκατέρως γὰρ ὀνομάζουσιν, ἀναγκαῖόν ἐστιν ἕπεσθαι τοῖς φύμασι τοὺς συνδέσμους, οἷς πάλιν αὐτοὺς τοὺς σφονδύλους ἀκολουθεῖν. ἐὰν μὲν οὖν κατὰ μίαν χώραν γένηται τὸ φῦμα ταύτης ἑλκομένης ἔνδον, ἡ λόρδωσις συμβαίνει τῆς ῥάχεως σφονδύλοις. ἐὰν δὲ κατὰ δύο, μεταξύ τινος ἀπαθοῦς περιλαμβανομένης χώρας, ἡ κύφωσις. ἑκατέρου γὰρ τῶν φυμάτων ἕλκοντος πρὸς ἑαυτὸν τὸν συνεχῆ σφόνδυλον οἱ μέσοι κυρτοῦνται πρὸς τοὐπίσω. θεάσασθαι δὲ ἐναργῶς ἐγχωρεῖ σοι τοῦτο συμβαῖνον ἐπὶ πάντων, ὅσα κάμπτεσθαι δύναται μετρίως, οἷά περ εἰσὶ καὶ διάχλωραι ῥάβδοι, καὶ τῶν καλάμων οἷς γράφομεν οἱ πλείω. τούτων τὸ μὲν ἕτερον τοῖς τῆς δεξιᾶς χειρὸς περιλαβὼν δακτύλοις. τὸ δ᾽ ἕτερον τοῖς τῆς ἀριστερᾶς ἐπισπάσασθαι πρὸς ἑαυτὸν εἰς τὴν ἐναντίαν χώραν, ἐπισπώμενόν τε καὶ κυρτούμενον ὄψει τὸ μέσον. οὐ μὴν οὐδὲ σκολιώσεις ἑτέραν ἔχουσιν αἰτίαν γενέσεως, ἀλλὰ καὶ ταύτας γίνεσθαι συμβαίνει σκληροῦ καὶ δυσπέπτου φύματος ἔν τινι τῶν πλαγίων μερῶν συνισταμένου. τρία γὰρ ταῦτα πάθη κατὰ τὴν ῥάχιν ἐν ταῖς τῶν σφονδύλων γίγνεται μεταστάσεσι. κύφωσις. λόρδωσις. καὶ σκολίωσις. ὀπίσω μὲν ἀποχωρούντων ἡ κύφωσις. εἰς τὰ πρόσω δὲ ἰόντων, ἡ λόρδωσις. ἐπὶ δὲ τὸ πλάγιον ἐκτρεπομένων, ἡ σκολίωσις. ἔξωθεν δὲ τούτων, ἡ σεῖσις καλουμένη, τέταρτον πάθος ἐστὶ τῶν ἐν τῇ ῥάχει σφονδύλων, ὅταν διακινηθῶσι μὲν αἱ ἁρμονίαι. κατὰ χώραν δὲ, οἱ σφόνδυλοι μένωσι.

Τὰ μὲν πλεῖστα ἀδύνατα λύεσθαι πρὸς δὲ, καὶ ὅσα ἀνωτέρω τῶν φρενῶν τῆς προσφύσιος κυφοῦται.

Καὶ τἆλλα μέν φησι τὰ κατὰ ῥάχιν ἐστὶ δύσλυτα. μάλιστα δ᾽ αὐτῶν ὅσα φρενῶν τῆς προσφύσιος κυφοῦται ἀνώτερον, τουτέστιν ἐν τῷ κατὰ τὸν θώρακα σφονδύλῳ. ὅτι δ᾽ οὕτως χρῆται τῇ φωνῇ καὶ κατ᾽ ἀρχὰς εὐθέως τοῦ δὲ τοῦ βιβλίου δῆλον ἐστὶν. ἔνθα φησὶ. καὶ γὰρ καὶ τὸ ἐπίπαν ἀνείων καὶ στερεωτέρη ἡ βραχεῖα τίκη τῆς βαθείης, ὅτι καὶ πρὶν ἐκπαρεπεῖν τὴν βαθεῖαν. διότι δὲ μάλιστα δύσλυτα γίνεται τὰ κατὰ τὸν θώρακα φύματα, διὰ τῆς ἐπιφερομένης μαθήσῃ ῥήσεως.

Τῶν δὲ κατωτέρω, μετεξέτερα λύουσι κιρσοὶ γενόμενοι ἐν τοῖσι σκέλεσι. μᾶλλον δὲ τε ἐγγινόμενοι κιρσοὶ ἐν τῇ κατ᾽ ἰγνύην φλεβί. οἷσι δ᾽ αὖτι κύφωμα ἦ, λύουσιν. ἐξίσταται δὲ καὶ ἐν τῇ κατὰ βουβῶνα.

Ἔνια φησὶ τῶν κατωτέρω τοῦ θώρακος παθῶν, τουτέστι τὰ κατ᾽ ὀσφὺν ὑπὸ κιρσῶν, ἢ δυσεντερίας λύεσθαι, μεταλαμβανουσῶν δηλονότι τῶν ἐργασαμένων αὐτὰ χυμῶν, εἰς πρώτην μὲν αὐτὴν τὴν ἐπὶ τῇ ῥάχει μεγίστην φλέβα. μετ᾽ ἐκείνην δὲ εἰς τὰς ἀποφύσεις αὐτῆς, τὰς ἐπὶ τὰ σκέλη. τοιαύτη δὲ, οὐδεμία φλὲψ ἐστὶ κατὰ θώρακα ἣ τοὺς μοχθηροὺς χυμοὺς ὑποδέξασθαι δυναμένη. μία μέν ἐστιν ἡ τὰς ὀκτὼ πλευρὰς ἑκατέρωθεν φέρουσα. δύο δ᾽ ἄλλαι μικραὶ τὰς ὑψηλάς τε παρὰ τὰς ἐξ ἑκατέρου μέρους μία. πασῶν δ᾽ αὐτῶν εἰς τὸν θώρακα κατασχιζομένων τε καὶ ἀναλισκομένων. εἰ δὲ μεταβληθείη τις χυμὸς εἰς αὐτὰς ἐκ τῶν φυμάτων ἐκκενωθῆναί που δύναται. καὶ τὸ δ᾽ ἐπίπαλαι φαίνεται αὐτὸ δύσκολον. οἱ γὰρ τὰ σκληρὰ καὶ δύσπεπτα γεννῶντες, χυμοὶ γλίσχροι εἰσὶ καὶ παχεῖς, ὥς τ᾽ οὐ ῥαδίως εἰς τὰς στενὰς μεταλαμβάνονται φλέβας. ἡ δὲ κατ᾽ ὀσφὺν φλὲψ εὐρυτάτη τ᾽ ἐστὶ καὶ πάσαις ταῖς κάτω φλεψὶν αὕτη χορηγεῖ τὸ αἷμα. τοὺς οὖν παχεῖς τούτους καὶ γλίσχρους χυμοὺς, ὅταν ποτὲ μεταλάβῃ τῆς ἐν τοῖς πεπονθόσι μορίοις δυνάμεως ῥωσθείσης, ὡς ἀπώσασθαι τὸ περιττὸν, ἐναποτίθεται ταῖς ἐνταῦθα καθηκούσαις φλεψὶν, ὑφ᾽ ὧν ἀνευρύνονται μὲν καὶ κιρσοῦνται. παχέων μὲν ἱκανῶς ὄντων, εὐθέως ἐν τῇ κατὰ βουβῶνα. μετριωτέρων δὲ ὑπαρχόντων, ἐν τῇ κατὰ τὴν ἰγνύαν. ἔνθα γὰρ αὖ πρῶτον ὑπὸ πάχους τε καὶ γλισχρότητος ἐμφραχθέντες ἱστῶσιν, ἐνταῦθα διϊστᾶσί τε καὶ διευρύνουσι τὴν φλέβα. καὶ γὰρ τοῖς ἀνθρώποις τοιαύτης αἰτίας ἔχουσιν ἐν τοῖς σκέλεσι κιρσοὺς ἀνάλογον τῷ πάχει τοῦ χυμοῦ τὰς ἀνευρυνομένας φλέβας ἰδεῖν ἐστίν. ἐπὶ μὲν τοῖς παχυτάτοις τὰς εὐρυτάτας, οἷαί περ εἰσὶν αἱ κατὰ βουβῶνα. ἐπὶ δὲ τοῖς ἧττον ἐκείνων παχέσι, τὰς ἧττον εὐρείας, ὁποῖαι κατ᾽ ἰγνύας εἰσί. ποτὲ μὲν γὰρ ἐν ταῖς μείζοσι φοραῖς ἐμφραττόμενοι τὸ πάθος ἐργάζονται. ποτὲ δὲ εἰς τὰς κατωτέρας χωροῦσιν, ὅσαι στενότεραι. παχὺ δὲ πάντως ἐν τοῖς κιρσοῖς ἐστὶ τὸ αἷμα. μελαγχολικῶν δ᾽ ἐστὶ πλειστάκις τὸ πάθος. ἔστι δ᾽ ὅτε ἑτέρων ὠμῶν καὶ παχέων χυμῶν.

Ἤδη δέ τισιν ἔλυσε καὶ ἡ δυσεντερίη πολυχρόνιος γινομένη.

* Ὅταν εἰς ἔντερα μετάληψις γένηται τῶν παρὰ φύσιν χυμῶν ἐπὶ τῇ δυσεντερίᾳ τῶν ἐντέρων ξυομένων τῇ δριμύτητι τῶν εἰς αὐτὰ συρρεόντων χυμῶν, ἐκπυισκομένων δηλονότι τῶν φυμάτων. οὐδὲ γὰρ ἄλλως οὐδὲ συρραγεῖεν ποτ' εἰς ἔντερα διὰ τὸ πάχος αὐτῶν. αἱ δ' ἐκπυήσεις λεπτύνουσί τε τοὺς παχεῖς χυμοὺς καὶ τὴν ἐν τοῖς πάσχουσι μορίοις φύσιν ἐπαγείρουσιν εἰς ἀπόκρισιν ἀναιρῶν ἤδη τῶν περιεχομένων χυμῶν.

Καὶ οἷσι μὲν κυφοῦται ῥάχις παισὶν ἐοῦσιν, πρὶν ἢ τὸ σῶμα τελειωθῆναι ἐς αὔξησιν, τούτοισι μὲν, οὐδὲ συναύξεσθαι ἐθέλει κατὰ τὴν ῥάχιν τὸ σῶμα. ἀλλὰ σκέλεα μὲν καὶ χεῖρες τελειοῦνται. ταῦτα δὲ, ἐνδεέστερα γίνονται.

Οὐδὲν θαυμαστόν ἐστιν ἀναυξῆ γενέσθαι τὴν ῥάχιν ἐν τοῖς τοιούτοις νοσήμασιν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἐξαρθρημάτων ἔμπροσθεν ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος, ὧν ἡ ἔμπτωσις ἠπορήθη. διά γε γὰρ τὴν διαστροφὴν τῶν ἀγγείων καὶ τὴν δυσκινησίαν καὶ τὸν τῆς φύσεως κάματον, ὃν κάμνει κατὰ τὰ τοιαῦτα πάθη χεῖρον ἢ πρόσθεν ἀνάγκη φέρεσθαι τὰ πεπονθότα μόρια. ἔτι δὲ ἐν μὲν τοῖς ηὐξημένοις ἤδη καὶ τελείοις σώμασιν ἰσχνότερον ποιεῖν εἴωθε τὰ μόρια. τοῖς δ' ἔτ' αὐξανομένοις ἡ αὔξησις ἐμποδίζεται τῶν κατὰ ῥάχιν. ὅσα δ' ἀμφοτέρω τῶν πεπονθότων ἐστὶν, οἷαι αἵ τε χεῖρες καὶ τὰ σκέλη παντάπασιν ἀβλαβῆ διαμένει. συμπάσχει γὰρ οὐχ ὅλον τὸ σῶμα τοῖς οὕτω πεπονθόσιν, ἀλλ' ὅσα πλησίον ἐστὶ μόνα.

Καὶ ὅσοισι αὖ ἢ ἀνωτέρω τῶν φρενῶν τὸ κῦφος, τούτοισι μὲν αἵ τε πλευραὶ οὐκ ἐθέλουσιν ἐς τὸ εὐρὺ αὔξεσθαι, ἀλλ' ἐς τοὔμπροσθεν. τό τε στῆθος ὀξὺ γίνεται, ἀλλ' οὐ πλατύ. αὐτοί τε δύσπνοοι γίνονται, καὶ κερχνώδεες. ἧσσον γὰρ εὐρυχωρίην ἔχουσιν αἱ κοιλίαι αἱ τὸ πνεῦμα δεχόμεναι καὶ προπέμπουσαι.

Ἐπεὶ τὸ ἔτι ἐν αὐξήσει λόγον ποιεῖται, περὶ ὧν προείρηκεν ὅτι συναύξεσθαι τὰ κατὰ τὴν ῥάχιν αὐτοῖς. ὅταν οὖν ἐν τοῖς κατὰ τὸν θώρακα σπονδύλοις τὸ κύφωμα γένηται, μάλιστα τούτοις ἀναυξησία ἀποτελεῖται κατὰ τὸ μῆκος. ἔκ τε οὖν τούτων, καὶ ὅτι κατὰ τὸ κυφὸν εἰς τοὐπίσω μετάστασις ἐγένετο τῶν σπονδύλων, ἀναγκαῖον ἐστι στενὸν καὶ ὀξὺν αὐτοῖς γίνεσθαι τὸν θώρακα. καὶ κατὰ τοῦτο καὶ τὰς ἐντὸς κοιλίας τὰς ὑποδεχομένας τὸ πνεῦμα μικροτέρας. ὥστε καὶ τοῦ πνεύματος ὅταν ἀναπνέουσιν ἐλάττονος ἀπολαύειν τὸ σῶμα. λέλεκται δὲ κἀν τοῖς περὶ δυσπνοίας ὡς ἀναγκαῖον ἐστιν ἔνθα τῆς χρείας ἐλάττων εἰσπνοὴ γίνεται, τὴν ἐφεξῆς αὐτῇ τὴν δευτέραν μετ' ἐλάττονα χρόνον ἢ εἴπερ εἶχε κατὰ φύσιν ἡ προτέρα, ποιεῖσθαι τὴν ἀρχήν, τὸ δὲ μετ' ἐλάττονα πυκνὸν ἐργάζεται τὸ πνεῦμα. καὶ τοῦτο τὸ τῆς δυσπνοίας εἶδος συνίσταται τὸ κατὰ μικρότητα καὶ πυκνότητα. κερχνώδεις δὲ γίγνονται, διὰ τὴν κατὰ τὸν φάρυγγα καὶ τραχεῖαν ἀρτηρίαν μορίων στενότητα. ξυναύξει δὲ ταύτην τὴν στενότητα, καὶ τοῦτο περὶ οὗ κατὰ τὴν ἑξῆς ῥῆσιν διδάσκει.

Καὶ μέντοι καὶ ἀναγκάζονται κατὰ τὸν μέγαν σπόνδυλον λορδὸν τὸν αὐχένα ἔχειν. ὡς μὴ προπετὴς ἔῃ αὐτοῖσιν ἡ κεφαλή, στενοχωρίην μὲν οὖν πολλὴν τῷ φάρυγγι παρέχει καὶ τοῦτο ἐς τὸ εἴσω ῥέπον. καὶ γὰρ τοῖσιν ὀρθοῖσι φύσει δύσπνοιαν παρέχει τοῦτο τὸ ὀστέον, ἢν ἔσω ῥέψῃ ἐς τ' ἂν ἀναπιεχθῇ. δι' οὖν τὸ τοιοῦτον σχῆμα ἐξεχέβρογχοι οἱ τοιοῦτοι τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον φαίνονται, ἢ ὑγιέες.

* Εἰς τἀναντία ἐχόντων τῶν κατὰ τὸν θώρακα σπονδύλων, εἰς τὴν ὀπίσω χώραν μεταστάντων ἐν τοῖς κυφώμασιν, ἀναγκαῖον ἐστι ὅλον τὸν τράχηλον εἰς τὸ πρόσω ῥέπειν, ὥς τε καὶ τὴν κεφαλήν, ἐπίκειται γὰρ τούτῳ κατ' εὐθὺ. τοίνυν συμβήσεται τοῖς κυφοῖς ἐν τοιούτῳ σχήματι βαδίζειν, ἐν ᾧ οἱ πάντες ὅταν ἐπιθῶσι μὲν ὅλον τὸν τράχηλον ἅμα τῇ ῥάχει καὶ κάμψαντες ἄμφω καὶ κυρτώσαντες εἰς τοὐπίσω κάτω βλέπωμεν εἰς τὴν γῆν. ὅπως οὖν μὴ πάσχωσιν οἱ κυρτοὶ τοῦτο, τὸν τράχηλον ἀναγκάζονται πρὸς τοὐπίσω, τοῖς αὐτοῦ σπονδύλοις ὀλίγοι εἰς τοῦτο συντελοῦσιν, ὡς ἂν ἐλαχίστην ἔχουσιν τὴν κίνησιν, ἔνθα μάλιστα ταύτην ἀξιόλογον εὑρίσκουσιν ἐνταῦθα πλεῖστον ἀνανεύουσιν. εὑρίσκεται δὲ κατὰ τὴν τῶν πρώτων δυοῖν σπονδύλων διάρθρωσιν, ἣν πρὸς ἀλλήλους καὶ τὴν κεφαλὴν ἔχουσιν. ὥσπερ οὖν τοῖς ἀπαθέσιν ἄγουσιν εἰς ὀπίσω τὴν κεφαλὴν γίνεται σχῆμα κατὰ τὴν διάρθρωσιν αὐτῆς, τοῦτο τοῖς κυφοῖς ὀρθουμένοις. καὶ δὴ καὶ ὥσπερ οἱ κατὰ φύσιν ἔχοντες ἐξεχέβρογχοι γίνονται κατὰ τὰς εἰς τοὐπίσω τῆς κεφαλῆς ἀνανεύσεις. οὕτως οἱ κυφοὶ κατὰ τὰς ὀρθίας στάσεις. ἐξεχεβρόγχους δηλονότι καλεῖ τοὺς ἐξέχοντας εἰς τοὐπίσω, εἰς τὸ πρόσω τὴν δίκην ἔχοντας. οὕτως δ' εἰκὸς ὀνομάζειν αὐτὸν, ἤτοι τὴν τραχεῖαν ἀρτηρίαν ὅλην, ἢ μόνον τὸν φάρυγγα, καὶ τοῦτ' ἔστιν τὸ μάλιστα κερχνώδη τὴν ἀναπνοὴν ἐργαζόμενον ἀμέλει καὶ τοῖς κοιμωμένοις ἐν τοιούτῳ σχήματι μάλιστ' ὑπάρχει τὸ ῥέγχειν. διὰ τοῦτ' ἔφη καὶ γὰρ τοῖσιν ὀρθοῖσι φύσει δύσπνοιαν παρέχει τοῦτο τὸ ὀστέον, ἢν ἔσω ῥέψῃ, ἐς τ' ἂν ἀναπιεχθῇ. τοῦτο τὸ ὀστέον ἀναφορικῶς εἰπὼν ἐπὶ τὸ προειρημένον ἐν ἀρχῇ τῆς ῥήσεως, ἔνθα φησὶ, καὶ γὰρ δὴ καὶ ἀναγκάζονται κατὰ τὸν μέγαν σπόνδυλον λορδὸν τὸν αὐχένα ἔχειν. ἐξ οὗ τεκμήραιτ' ἄν τις, μέγαν σπόνδυλον ὀνομάζει αὐτὸν τὸν δεύτερον, ὡς χωρῆσαι μάλιστα δύναται πρόσω καὶ πάλιν ἐντεῦθεν ἀναπιεχθῆναι. πρόδηλον δ' ὅτι καὶ τὴν αὐτὴν χώραν τὴν πρόσω καὶ ἔσω κέκληκεν. πρόσω μὲν, ὡς βαινόντα ἐκ τῶν ὀπίσω μερῶν εἰς αὐτὴν σπόνδυλον. ἔσω δ' ὅτι κατὰ τὸ βάθος ἐστὶ τοῦ σώματος. ἐάν τε πρὸς τὴν ἔξωθεν ἐπιφάνειαν τις. ἐάν τε πρὸς τὴν ὀπίσω σκοπῇ.

Φυμάτια τε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κατὰ τὸν πνεύμονά εἰσιν. οἱ τοιοῦτοι σκληρῶν φυμάτων καὶ ἀπέπτων καὶ γὰρ ἡ πρόφασις τοῦ κυφώματος, καὶ ἡ ξύστασις τοῖσι πλείστοισι, διὰ τοιαύτας συστροφὰς γίνεται, ἧσιν ἂν κοινωνήσωσιν οἱ τόνοι οἱ σύνεγγυς.

Οἷς ἐντεῦθεν ἄνω τῶν φρενῶν ἐστι τὸ κύφωμα, τούτοις κατὰ τὸν πνεύμονα τὰ φύματα φησὶν, ὡς τὸ πολὺ, γίγνεσθαι. δῆλον οὖν ὅτι καὶ οἷς ἐν ὀσφύϊ τὸ κύφωμα ἦν, καὶ τούτοις ἐνταῦθα τὰ φύματα συνίσταται. ὡς τὸ πολὺ δ' εἶπεν, ἐπειδὴ καὶ κατὰ τὴν διάπτωσιν καὶ πληγὴν κυφοῦται ῥάχις. ὥσπερ οὖν καὶ λορδοῦται, καὶ σκολιοῦται. διὰ δὲ τοῦ φάναι καὶ γὰρ ἡ πρόφασις τοῦ κυφώματος καὶ ἡ σύστασις τοῖσι πλείστοισι διὰ ταύτας συστροφὰς γίγνεται, τὴν αὐτὴν γνώμην ἐνδείκνυται κατ' ἀρχὰς ὁπότε λέγει. σπόνδυλοι δὲ οἱ κατὰ ῥάχιν οἷσι μὲν ὑπὸ νοσημάτων ἕλκονται εἰς τὸ κῦφον. τὸ δ' ἐν τῇ νῦν ῥήσει λελεγμένον. ἧσιν δ' ἂν κοινωνήσωσιν οἱ τόνοι οἱ ξύ-

νεῦρον, ὥσπερ τὰ νεῦρα τὴν ἀναφορὰν ἔχει κατὰ τὸν νῶτόν τε καὶ τοὺς σφονδύλους. ἐγὼ δὲ πρόσθεν ἠτιασάμην τοὺς συνδέσμους τῶν σφονδύλων ἑλκομένους ἑαυτοῖς συνεπισπᾶσθαι καὶ αὐτοὺς τοὺς σφονδύλους. οὐ γὰρ ἡγοῦμαι τὰ ἀπὸ νωτιαίου πεφυκότα νεῦρα τὰ ἑλκόμενα πρὸς τοῦ φύματος ἑαυτοῖς δύνασθαι συνεπισπᾶσθαι τοὺς σφονδύλους· καὶ γὰρ ἀσθενέστερον πολὺ τῆς τοιαύτης δυνάμεώς ἐστι διά τε σμικρότητα καὶ μαλακότητα. διὸ καὶ οὐδὲ ἐκπέφυκεν ἐκ τῶν ὀστῶν, ὥσπερ οἱ σύνδεσμοι· ῥωμαλεώτεροι γὰρ ὄντες οὗτοι, καὶ συνεχεῖς τοῖς τόνοις. εἰ δ᾽ αὖ κοινωνήσωσι τοῖς φύμασι δύνανται οὖν ἐπισπᾶσθαι τοὺς σφονδύλους.

Ὅσοισι δὲ κατωτέρω τῶν φρενῶν τὸ κύφωμά ἐστι, τούτοισι νοσήματα μὲν ἐνίοισι προσγίνεται νεφριτικά, καὶ κατὰ κύστιν. ἀτὰρ καὶ ἀποστάσιες ἐς ἐμπύημά τι, καὶ κατὰ κενεῶνας, καὶ κατὰ βουβῶνας χρόνιαι, καὶ δυσαλθέες. καὶ τουτέων οὐδέτερα λύει τὰ κυφώματα.

Κατὰ συμπάθειαν δηλονότι τὰ εἰρημένα νοσήματα γίνεται. συμπάσχει δὲ τὰ ὁμογενῆ καὶ τὰ πλησίον, ἅπερ ἐλέγετο καὶ τῷ σύνεγγυς, καὶ τὰ κοινὰ καὶ μάλιστα κοινοῦντα. δυσεντερία μὲν οὖν καὶ κιρσοὶ κατὰ μετάστασιν τῶν ἐργαζομένων τὰ φύματα χυμῶν γινόμενα θεραπεύει τὴν κύφωσιν. ὅσα δὲ κατὰ συμπάθειαν γίνεται νοσήματα, τούτων οὐδέν ἐστι λυτικὸν τῶν ἐξ ἀρχῆς παθῶν.

Ἰσχία δὲ τοῖσι τουτέοισιν ἀσαρκότερα γίνεται, ἢ τοῖσιν ἄνωθεν κυφοῖσιν.

Οἷς κατ᾽ ὀσφὺν ἐστὶ τὸ κύφωμα τούτοις ἰσχία μᾶλλον ἐστὶν ἄσαρκα τῶν κατὰ θώρακα κυφῶν. ἐκ τούτου δὲ δῆλον ὡς καὶ τοῖς κατὰ θώρακα κυφοῖς ἄσαρκα μετρίως γίγνεται τὰ κατ᾽ ἰσχίον, ὡς ἂν κοινωνοῦντα τῇ ῥάχει.

Ἡ μέντοι σύμπασα ῥάχις, μακροτέρη τουτέοισιν, ἢ τοῖσιν ἄνωθεν κυφοῖσιν.

Τοῖς μηδέπω τελείοις κατὰ τὴν ἡλικίαν πρὸς τῷ κοινῷ τῆς ἀτροφίας, ἔτι καὶ ἀναύξετα τὰ πεπονθότα μόρια γίνεται, καθότι καὶ πρόσθεν ἐρρέθη· νυνὶ δὲ προστίθησιν ἄλλην διαφοράν, οὐκ ἀπὸ τῆς ἡλικίας, ἀλλ᾽ ἀπὸ τῶν πεπονθότων μορίων. ὅσῳ γὰρ ἐν ἀρχῇ μᾶλλον ἑαυτῆς ἡ ῥάχις πάθῃ, τοσούτῳ μᾶλλον ἀναυξεστέρα γίγνεται· διότι τῆς γενέσεως αὕτη καὶ τῆς αὐξήσεως ἄνωθεν ἐστιν.

Ἥβη δὲ καὶ γένειον βραχύτερα καὶ ἀτελέστερα καὶ ἀγονώτεροι οὗτοι, τῶν ἄνωθεν κυφῶν.

Τῷ κοινῷ λόγῳ τῆς συμπαθείας προσέρχεται διαφορὰ κατὰ τὴν τῶν τόπων φύσιν. ὁ μὲν οὖν κοινὸς λόγος ἐστὶ τὰ πλησιάζοντα τοῖς πεπονθόσι συμπάσχει. ἴδιος δὲ ἔνθα μὲν ἀναπνευστικὰ μόρια δυσπνουστέρους γίγνεσθαι τοὺς πάσχοντας καὶ κερχνώδεις. ἔνθα δὲ τὰ κατωτέρω τῶν φρενῶν γίνεται βραδυτέρα ἡ ἥβη. ἕπεται δὲ τούτῳ καὶ ἡ κατὰ τὰ γένεια βλάβη.

Οἷσι δ᾽ αὖ ἠυξημένοισι τὸ σῶμα γένηται κύφωσις, τούτοισι ἀπαρτικρὺ μὲν τῆς νόσου τῆς τότε παρεούσης κρίσιν ποιέει ἡ κύφωσις. ἀνὰ χρόνον μέντοι ἐπισημαίνει τι τῶν αὐτέων, ὥσπερ καὶ τοῖσι νεωτέροισιν, ἢ πλέον, ἢ ἔλασσον. ἧσσον δὲ κακοήθως ὡς τὸ ἐπίπαν μὲν τοιαῦτά ἐστι.

Τὸ ἀπαρτικρὺ νῦν εἴρηκεν ἐν ἴσῳ τῷ ἐκ τοῦ φανεροῦ, ὅπερ ἄλλοι τινὲς τῶν παλαιῶν ἄντικρυς εἰρήκασιν· ἐν μὲν τοῦ φανεροῦ καί, ὡς εἴπῃ τις, αἰσθητοῦ κρίσιν ἡ κύφωσιν ὅπερ ἐστὶ λύσιν λαμβάνει. καὶ δόξειεν ἂν τὸ πάθος ἀνῃρῆσθαι παντάπασιν, ὑπολείπεται μέντοι τι λείψανον βραχὺ παροξυνόμενον ἐπί τε τοῖς κατὰ τὴν δίαιταν ἁμαρτήμασι, καὶ ἐν τῇ τῶν ἔξωθεν ἀπάτῃ, βλαβερόν.

Πολλοὶ μέντοι ἤδη καὶ εὐφόρως ἤνεγκαν καὶ ὑγιεινῶς τὴν κύφωσιν ἄχρι γήρως. μάλιστα δὲ οὗτοι, ὅσοισιν ἂν ἐς τὸ εὔσαρκον καὶ πιμελῶδες τρέπηται τὸ σῶμα. ὀλίγοι μὲν ἤδη καὶ τῶν τοιούτων ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη ἐβίωσαν. οἱ δὲ πλεῖστοι βραχυβιώτεροί εἰσιν.

Διὰ ῥώμην φύσεως καὶ τοῦ πάθους τὴν ἐπιείκειαν, ἤδη δὲ καὶ τὴν ὅλην δίαιταν, ἣν ὁ πάσχων διαιτᾶται, μέχρι γήρως ἔνιοι τὴν κύφωσιν ὑγιεινῶς ἤνεγκαν.

Ἔστι δ᾽ οἷσι καὶ ἐς τὸ πλάγιον σκολιοῦνται σπόνδυλοι, ἢ τῇ, ἢ τῇ. πάντα μὲν ἢ τὰ πλεῖστα τὰ τοιαῦτα γίνεται διὰ συστροφὰς τὰς ἔσωθεν ῥάχιος.

Εἶπον ἔμπροσθεν ἤδη περὶ τῆς σκολιώσεως, ὡς γίνεται κατὰ τὸ πλάγιον μέρος τοῦ σφονδύλου συστάντος φύματος, πῶς καὶ ἐπ᾽ ἕλκοντος ἐπὶ αὐτὸ τοὺς συνδέσμους. τοῦτο λέγει δὲ καὶ ὁ Ἱπποκράτης, ὅτι διὰ τοὺς τόνους.

Προσξυμβάλλεται δὲ ἐνίοισι ξὺν τῇ νούσῳ καὶ τὰ σχήματα, ἐφ᾽ ὁποῖα ἂν ἐθισθέωσι κεκλίσθαι.

Τὸ μέντοι τὸ συρρεῖν μᾶλλον ὡς ἐπὶ τὸ ταπεινότερον· τὸ δέ τι καὶ τῷ θλίβεσθαι μᾶλλον, ἐφ᾽ ᾧ κατάκειταί τις, εἰς τὴν τοῦ κυφώματος γένεσιν ἡ συντέλεια γίνεται. πρώτη αἰτία καὶ κυριωτάτη τῶν φυμάτων καὶ τῶν ἄλλων νοσημάτων ἡ φυσικὴ τοῦ μέρους εὐπάθεια. δέδεικται γὰρ εἰς τὰ τοιαῦτα μόρια, συρρεῖν τὰ περιττά.

Ἀλλὰ περὶ μὲν τουτέων ἐν τοῖσι χρονίοισι κατὰ πνεύμονα νοσήμασιν εἰρήσεται. ἐκεῖ γάρ εἰσιν αὐτῶν χαριέσταται προγνώσιες περὶ τῶν μελλόντων ἔσεσθαι.

Πολλὰ καὶ ἄλλα κατὰ τὸ βιβλίον τοῦτο γράψαι ἐπηγγείλατο, μὴ σωζόμενα νῦν. ἃ τάχα μὲν οὐδ᾽ ὅλως ἔγραψεν, ἢ οὐκ ἐσώθη καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν παλαιῶν βιβλίων οὐκέτι σώζεται, περὶ ὧν τῆς ἀπωλείας πολλοῖς γέγραπται. περὶ δ᾽ οὖν τῶν κατὰ πνεύμονα χρονίων εἴρηται μὲν πολλὰ καὶ τῷ μείζονι περὶ παθῶν, οὗ καὶ ἡ ἀρχή· ἢν ἡ τοῦ πνεύμονος ἀρτηρίη ἑλκωθῇ. εἴρηται δὲ καὶ τῷ πρώτῳ περὶ νούσων οὐκ ὀρθῶς ἐπιγεγραμμένῳ. οὗ ἡ ἀρχὴ ὅς ἂν περὶ ὑγιείης ἐθέλει ἐρωτᾶν ὀρθῶς, καὶ ἐπερωτώμενος ἀποκρίνεσθαι. ἀλλ᾽ οὐδὲ ἐν τούτῳ τούτων ἃ νῦν ἐπηγγείλατο τελέως διώρισται.

Ὅσοισι δὲ ἐκ καταπτώσιος ῥάχις κυφοῦται, ὀλίγα δὴ τούτων ἐκρατήθη, ὥστε ἐξιθυνθῆναι.

Ἄχρι νῦν ἔγραψε περὶ τῆς, ἀπὸ τῆς ἔξωθεν αἰτίας διαστρεφομένης ῥάχεως. ὅσα δὲ ἀπὸ τῆσδε τῆς ῥήσεως ἐφεξῆς γέγραπται πάντα περὶ τῶν ἐκ καταπτώσεως ἢ τινὸς πληγῆς βλαπτομένων τοὺς σφονδύλους εἴρηται. καὶ ἔστι τὰ πλεῖστα σαφῆ, πλὴν εἴ που δέοι παραλελειμμένην αἰτίαν προσθεῖναι, καθάπερ καὶ νῦν τὰ

ὀλίγα καὶ τὴν ῥάχιν παραρθρημάτων ἐπανορθοῦται. καί τοι τούτου νῦν δυνάμενος, τὴν αἰτίαν ἐν τοῖς ἐφεξῆς αὐτὸς ἐνδείκνυται, πολυμερῶς εἰπὼν τοὺς σφονδύλους συγκεῖσθαι. ὅταν εἷς τις ἐξ αὐτῶν καθ᾽ ὅντινουν τρόπον ἐκπίπτῃ εἰς τὴν τῆς διαρθρώσεως χαλεπὸν τὰ ζῶν ἐστὶν ἐμβιβάσαι. πολλῶν μὲν ἀποφύσεων οὐσῶν. πολλῶν δὲ κοιλοτήτων ἐν ἑκάστῃ. τοῦτο γὰρ καὶ δι᾽ αὐτῆς τῆς ὄψεως ἐπὶ τῶν ὀστῶν ἐμάθετε.

Τοῦτο μὲν γοῦν αἱ ἐν τῇ κλίμακι κατασείσιες, οὐδένα ἀπεξίθυναν, ὧν γε ἐγὼ οἶδα. χρέονται δὲ οἱ ἰητροὶ μάλιστα αὐτῇ οὗτοι οἱ ἐπιθυμέοντες ἐκχαυνοῦν τὸν πολὺν ὄχλον. τοῖσι γὰρ τοιούτοισι ταῦτα θαυμάσιά ἐστιν. ἢν ἢ κρεμάμενον ἴδωσιν, ἢ ῥιπτεόμενον, ἢ ὅσα τοῖσι τοιούτοισιν ἔοικε, καὶ ταῦτα κληΐζουσιν ἀεὶ καὶ οὐκέτι αὐτοῖσι μέλει, ὁκοῖόν τι ἀπέβη ἀπὸ τοῦ χειρίσματος, εἴτε κακὸν, εἴτε ἀγαθόν. οἱ μέντοι ἰητροὶ οἱ τὰ τοιαῦτα ἐπιτηδεύοντες, σκαιοί εἰσιν, οὕς γε ἐγὼ ἔγνων. τὸ μὲν γὰρ ἐπινόημα ἀρχαῖον. καὶ ἐπαινέω ἔγωγε σφόδρα τὸν πρῶτον ἐπινοήσαντα καὶ τοῦτο καὶ ἄλλο πᾶν ὅ, τι μηχάνημα κατὰ φύσιν ἐπενοήθη. οὐδὲν γάρ μοι ἄελπτον, εἴ τις καλῶς σκευάσας κατασείσειε, κἂν ἐξιθυνθῆναι ἔνια. αὐτὸς μέντοι καταισχύνθην πάντα τὰ τοιουτότροπα ἰητρεύειν οὕτω, διὰ τοῦτο ὅτι πρὸς ἀπατεώνων μᾶλλον οἱ τοιοῦτοι τρόποι.

Ἐπειδὴ προηγεῖσθαι χρὴ πάσης ἐμβολῆς ἄρθρων ἀντιτάσεις, ὡς ἐδείξαμεν, ἐστὶν ἀναγκαῖον κἀπὶ τῶν ὀστῶν, ἐστὶ κἀπὶ τῶν κατὰ ῥάχιν ὡσαύτως πράττειν. ὅπως μὲν οὖν ἀντιτείνειν ὠφελίμως χρὴ μετὰ τόδε διδάξει. νυνὶ δὲ διαλέγεται περὶ τῶν κακῶς γιγνομένων κατατάσεων. ἔθος ὂν αὐτῷ ποιεῖν οὕτως, ὡς ἤδη δέδεικται διὰ τῶν ἔμπροσθεν. δεῖ γὰρ ἐλέγχειν πρότερον ὅσα κακῶς ποιοῦσιν ἔνιοι τῶν ἰατρῶν. εἶθ᾽ οὕτως διδάσκειν τὰ βελτίω. κατασειόντων οὖν πολλῶν διὰ κλίμακος τὰ κατὰ ῥάχιν παραρθρήματα, μάλιστα μὲν φησὶ μὴ δεῖν αἱρεῖσθαι τὴν ἐπίνοιαν ταύτην. εἰ δ᾽ ἄρα βούλοιτό τις χρῆσθαι, διδάσκει τρόπους, οἷς χρῷτο ἄν τις κάλλιστα. πρόκειται γὰρ ἐν τῇ κατασείσει. τὴν μὲν ἄνω τάσιν τῆς ῥάχεως, ἐργάσασθαι διὰ τῶν δεσμῶν, ὥσπερ βάλλομεν πλησίον τοῦ πεπονθότος μορίου. τὴν δὲ κάτω, διὰ τοῦ βάρους τοῦ σώματος. πρὸς τοῦτον οὖν ἀποβλέπων τὸν σκοπὸν, ἀκολουθήσεις τοῖς ὑπ᾽ αὐτοῦ λεγομένοις ἐφεξῆς. ἔστι γὰρ τὰ πλεῖστα σαφῆ.

Ὅσοισι μὲν οὖν ἐγγὺς τοῦ αὐχένος ἡ κύφωσις γίνεται, ἧσσον εἰκὸς ὠφελέειν τὰς κατατάσιας ταύτας, τὰς ἐπὶ κεφαλήν. μικρὸν γὰρ τὸ βάρος ἡ κεφαλή. καὶ τὰ ἀκρώμια καταρρέποντα, ἀλλὰ τούς γε τοιούτους εἰκὸς ἐπὶ τοὺς πόδας κατασεισθέντας μᾶλλον ἐξιθυνθῆναι. μείζων γὰρ οὕτως ἡ καταρροπίη ἐπὶ τὰ τοιαῦτα. ὅσοισι δὲ κατωτέρω τὸ ὕβωμα, τούτοισιν εἰκὸς μᾶλλον ἐπὶ κεφαλὴν κατασείεσθαι. εἰ οὖν τις ἐθέλει κατασείειν, ὀρθῶς ἂν ὧδε σκευάζοι. τὴν κλίμακα χρὴ σκυτίνοισιν ἐνυποκεφαλαίοισιν πλαγίοισιν, ἢ ἐρινεοῖσι καταστορέσαι εὖ προσδεδεμένοισιν ὀλίγῳ πλέον καὶ ἐπὶ μῆκος, καὶ ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ἢ ὅσον ἂν τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου κατέχοι.

Ἐπειδὴ πάσχει ἡ ῥάχις ἤτοι πλησίον τῆς ἄνωθεν ἀρχῆς, ἢ τῇ κάτω τελευτῇ, ἢ κατά τι τῶν μεταξὺ, περὶ πρώτης λόγον ποιεῖται βλάβης τῆς ἐγγὺς τοῦ τραχήλου γιγνομένης. ἐπὶ ταύτης οὖν εἴ τις ἐπὶ κλίμακος τὸν πεπονθότα κρεμάσειεν ἐκ τῶν ποδῶν, ὡς εἰώθεισαν ἔνιοι τῶν κατ᾽ αὐτὸν ἰατρῶν ποιεῖν, οὐκ ἂν εἰς τὸ κάτω γένοιτο τάσις ἀξιόλογος, ὡς ἂν μικροῦ βάρους ὄντος τοῦ κατὰ τὸν αὐχένα καὶ τὴν κεφαλήν. εἰ δὲ κάτω τὸ πάθος εἴη πλησίον τοῦ ἱεροῦ ὀστοῦ, μάλιστα ἐλπίσειέ τις ἀνύσαι τὴν κατάτασιν, ἐξ οὗ γράφει τις ἄν πως κάλλιστα.

Ἔπειτα τὸν ἄνθρωπον ὕπτιον κατακλίναι ἐπὶ τὴν κλίμακα χρή. κἄπειτα προσδῆσαι μὲν τοὺς πόδας παρὰ τὰ σφυρὰ πρὸς τὴν κλίμακα μὴ διαβεβῶτα. ἐν δεσμῷ εὐόχῳ μὲν, μαλθακῷ δέ. προσδῆσαι δὲ κατωτέρω ἑκατέρων τῶν γουνάτων, καὶ ἀνωτέρω. προσδῆσαι δὲ καὶ κατὰ τὰ ἰσχία. κατὰ δὲ τοὺς κενεῶνας καὶ κατὰ τὸ στῆθος χαλαρῇσι ταινίῃσι περιβαλέειν οὕτως ὅκως μὴ κωλύωσι τὴν κατάσεισιν. τὰς δὲ χεῖρας παρὰ τὰς πλευρὰς παρατείναντα προσκαταβαλεῖν πρὸς αὐτὸ τὸ σῶμα, καὶ μὴ πρὸς τὴν κλίμακα.

Σαφῶς διερχόμενος ἅπαντα εὐχερῆ καλεῖ δεσμὸν, τὸν εὐχερῶς, τουτέστιν ἀσφαλῶς τε ἅμα καὶ ἀθλίπτως.

Ὅταν δὲ κατασκευάσῃς οὕτως ἀνέλκειν τὴν κλίμακα καὶ πρὸς τύρσιν τινὰ ὑψηλὴν, ἢ πρὸς ἀέτωμα οἴκου.

Τύρσιν μὲν τὸν πύργον ἀκούειν χρή. οἴκου δὲ ἀέτωμα, τὸ ὑψηλότατον μέρος. οὕτω γὰρ ὀνομάζουσι τὰς εἰς ὕψος ἀνατάσεις τῆς ὀροφῆς τέκτονες ἀετώματα. εἰ μὲν γὰρ ἡλιαστήριον ποιήσει τις ἀντὶ κεράμου ποιήσει τὴν ὀροφὴν ἐπίπεδον, οὐκ ἀνέχουσαν ἐργάσεται. κέραμον δὲ ἐπιτιθεὶς εὐαπόρρυτον αὐτῇ τὸ ὕδωρ τὸ ὄμβριον εἶναι βούλεται. κατὰ τοῦτ᾽ οὖν ὑψηλὸν ἐργασάμενος τὸ μέσον τῆς ὀροφῆς κατὰ τὸ μῆκος ἐκ τῶν ὄπισθεν πρὸς τὸ πρόσω τεταγμένον. οὕτως γὰρ ἐντεῦθεν ἐφ᾽ ἑκατέρων τῶν πλαγίων τοίχων καταγαγὼν τὴν ὀροφὴν ταπεινὸς μόνην, ὥσπερ τινὰς δὲ τὰς πτέρυγας καθιεμένας. οὕτως γὰρ ἐοίκασιν εἰκάσαντες οἱ παλαιοὶ καλέσαι τοῦτο τῆς οἰκείας τὸ μέρος ἀετὸν δὲ καὶ οἶδε. καθάπερ καὶ ὁ Πίνδαρος φησὶν ἐν τοῖς πλειάσι χρυσαῖ αἱ δ᾽ ὀξύμπερ αἱ τοῦ ἀετοῦ κηλήδονες. καὶ Εὐριπίδης ἐν Ὑψιπύλῃ φησίν. ἰδοὺ πρὸς αἰθέρα ἐξαμιλλῆσαι κόραι γραπτοὺς ἐν αἰετοῖσι προσβλέπων τύπους. ὅτι δὲ καὶ ἡ τύρσις πύργον σημαίνει, μάρτυς ἀξιόπιστος καὶ ὁ Διοκλῆς ὁ Καρύστιος ταύτην τὴν νῦν εἰρημένην λέξιν παραφράζων ἐν τῷ περὶ ἐπιδέσμων βιβλίῳ, κατὰ τήνδε τὸν τρόπον ἔγραψεν. ἀνέλκειν δὲ τὴν κλίμακα πρὸς πύργον ὑψηλὸν, ἢ οἰκίας ἀετόν.

Τὸ δὲ χωρίον ἵνα ὅπου κατασείεις, ἀντίτυπον ἔστω. τοὺς δὲ ἀνατείνοντας εὐπαιδεύτους χρὴ εἶναι, ὅκως ὁμαλῶς, καὶ καλῶς, καὶ ἰσορρόπως, καὶ ἐξαπιναίως ἀφήσωσι, καὶ μήτε ἡ κλίμαξ ἑτερόρροπος εἰς γῆν ἀφίξεται, μήτε αὐτοὶ προπετέες ἔσονται.

Πρὸς ὑψηλόν τι τὴν ἀρχὴν τῆς κλίμακος ἀναλαβὼν ἔχουσαν ἐπιδεδεμένον, ὡς εἴρηκε, τὸν ἄνθρωπον ἀφήσει ἀθρόον ἐπ᾽ ἔδαφος, ἵνα προσαπεσούσης τῆς διαγηθείσης σφοδρῶς, ἡ ῥάχις εἰς τὴν κατὰ φύσιν χώραν ἐμβιβάσῃ τὸν παρηρθρηκότα σφόνδυλον. εὔλογον οὖν ἐν τούτῳ τῷ ἔργῳ σκληρὸν εἶναι καὶ ἀντίτυπον τὸ ἔδαφος. εἰ γὰρ οὕτως εἴη μαλακὸν, ὡς εἰκὸς ἐκλύει τὴν διάσεισιν τῆς ῥάχεως, οὐδὲν ἂν γένοιτο πλέον.

Ἀπὸ μέντοι τύρσιος ἀφιεὶς ἢ ἀπὸ ἱστοῦ καταπεπηγότος καρχήσιον ἔχοντος. ἔτι κάλλιον ἄν τις σκευάσαιτο, ὥστε

ἀπὸ

ἀπὸ βραχιόνος τὰ χαλώμενα εἶναι ὅπλα ἢ ἀπὸ ὄνου. ἀηδὲς μὲν καὶ μακρηγορεῖν περὶ τούτων. ὅμως δὲ ἐκ τουτέων ἂν τῶν κατασκευῶν, μάλιστα αὕτη κατασεισθείη. εἰ μέν τι κάρτα ἄνω εἴη τὸ ὕβωμα. δέοι δὲ κατασείειν πάντως ἐπὶ πόδας λυσιτελεῖ, ὥσπερ ἤδη εἴρηται. πλείων γὰρ οὕτω γίνεται ἡ καταρροπὴ ἐπὶ ταῦτα.

Ἐπειδὴ τὴν κλίμακα πρὸς ὑψηλόν τι χωρίον ἀνατεθεῖσαν ἀφεῖσθαι χρὴ κατὰ τῆς γῆς ἐξαίφνης τε καὶ ὁμαλῶς καὶ ἰσορρόπως, ἄμεινον εἶναι φησὶ τοὺς δεσμοὺς αὐτῆς περὶ τραχηλίας ἀνῆφθαι. καὶ γὰρ εὔδρομον τὴν κίνησιν οὕτως ἐργασόμεθα, καὶ ὁμαλὴν, καὶ ἰσόρροπον. ἔμπροσθεν τύρσεως, καὶ ἀετώματος οἴκους μνημονεύσας μόνον, νῦν καὶ ἱστὸν προσέθηκε διπλοῦν, οὐ δηλονότι τὸ μέγιστόν τε καὶ ὄρθιον ξύλον ὡς κατὰ τὸ ἄνω πέρας ἐπιτίθεται, ἄλλο δὲ ξύλον θέσιν ἐγκαρσίαν ἔχον ὡς πρὸς τὸν ἱστόν. ἐξ οὗ ξύλου τὸ ἱστίον ἐξῆπται. διαφέρει ἱστίον εἰπεῖν ἐν ταῖς τρισὶ συλλαβαῖς, ἢ ἱστὸν ἐν δυοῖν. ἱστὸς μὲν γὰρ ὡς εἶπον ὀνομάζεται τὸ κατὰ τῆς νηὸς ἐμπεπηγὸς ὀρθὸν ξύλον. ἱστίον δὲ ἡ φυσωμένη πρὸς τῶν ἀνέμων ὀθόνη. τοὺς δὲ κατὰ τὴν ἄνω τελευτὴν τοῦ ἱστοῦ κάλους ὀνομάζουσι καρχησίους. ὅς τ' ἂν οὖν ἱστῷ μέλλῃ χρῆσθαι πρὸς τὸ κρεμάσαι τὴν κλίμακα, διὰ τραχηλίας τε καὶ καρχησίων ἐργάζου τοῦτο. χεῖρον δ' οὐδὲν εἶναι φησὶ καὶ ἐν ὀνίσκοις εἰς τὰ τοιαῦτα χρῆσθαι. καλεῖ δ' οὕτως δηλονότι τοὺς ἄξονας.

Ἑρμάσαι μὲν χρὴ κατὰ μὲν τὸ στῆθος πυρὸς τὴν κλίμακα προσδήσαντα ἰσχυρῶς. κατὰ δὲ τὸν αὐχένα, ὡς χαλαρωτάτῃ ταινίῃ ὅσον τοῦ κατορθοῦσθαι εἵνεκα. καὶ αὐτὴν τὴν κεφαλὴν κατὰ τὸ μέτωπον προσδῆσαι πρὸς τὴν κλίμακα. τὰς δὲ χεῖρας παρατανύσαντα πρὸς τὸ σῶμα προσδῆσαι, μὴ πρὸς τὴν κλίμακα. τὸ μέντοι ἄλλο σῶμα ἄδετον εἶναι χρὴ, πλὴν ὅσον τοῦ κατορθοῦσθαι εἵνεκα, ἄλλῃ καὶ ἄλλῃ ταινίῃ χαλαρῇ περιβεβλῆσθαι.

Λέλεκταί μοι καὶ πρόσθεν ἕρματα τὰ ἐρείσματα. καὶ ἑρμάσαι τὸ ἐρεῖσαι καὶ τοῦτ' εἶναι καὶ τὸ παρὰ τῷ ποιητῇ γεγραμμένον ὑπὸ δ' ᾕρεον ἕρματα νηῶν.

Ὅκως δὲ μὴ κωλύωσιν οὗτοι οἱ δεσμοὶ τὴν κατάσεισιν, σκοπεῖν. τὰ δὲ σκέλεα πρὸς μὲν τὴν κλίμακα μὴ προσδεδέσθω. πρὸς ἄλληλα δὲ, ὡς κατὰ τὴν ῥάχιν ἰθυρρόπα ᾖ. ταῦτα μέντοι τοιουτοτρόπως ποιητέα, εἰ πάντως δέοι, ἐν κλίμακι κατασεισθῆναι. αἰσχρὸν μέντοι καὶ ἐν πάσῃ τέχνῃ, καὶ οὐχ ἥκιστα ἐν ἰητρικῇ πολὺν ὄχλον, καὶ πολλὴν ὄψιν, καὶ πολὺν λόγον παρασχόντα, ἔπειτα μηδὲν ὠφελῆσαι.

Ἐὰν μὲν μηδόλως ὁ κατασειόμενος ἡρμασθῇ τὸ σῶμα πρὸς τὴν κλίμακα δεθεὶς μόνον ἐκ τῶν ἄνω μερῶν, ἐκκυλισθήσεται ῥᾳδίως εἰς τὰ πλάγια μέρη. καταδεθεὶς δὲ αὖ πάλιν ἰσχυρῶς, ὡς ἀκίνητος εἶναι, πρὸς τῆς κατασείσεως οὐδὲν ὀνήσεται. χρὴ τοίνυν ἀμφοτέρων στοχαζόμενον οὕτω δεσμεῖν αὐτὸν, ὡς μήτε ἀκίνητον εἶναι κατασειόμενον ὑπὸ τῆς τῶν δεσμῶν ἀσφαλείας σφιγγόμενον, ἀλλὰ μήτε χαλαρὸν οὕτως ἐπικεῖσθαι ὡς κυλισθήσεται εἰς τὰ πλάγια. καταγνωκὼς δὲ τῆς τοιαύτης ἀνατάσεως ὁ Ἱπποκράτης ὅμως ἔγραψεν ὡς ἂν κάλλιστα σκευάσειεν αὐτήν. ἐπειδὴ τοὺς χρωμένους ἑώρα μηδόλως κάλλιστα ποιεῖν τὸ ἔργον ἐπισταμένους. ἀλλὰ καὶ, ὡς εἶπεν. οὐδὲν γάρ μοι ἄμεμπτον εἴ τις καλῶς σκευάσας κατασείσειε, κἂν ἐξῆς ζωσθῆναι οἴκα.

Χρὴ δὲ πρῶτον μὲν γινώσκειν τὴν φύσιν τῆς ῥάχιος οἵη τίς ἐστιν. ἐς πολλὰ γὰρ νοσήματα προσδέοι ἂν αὐτῆς.

Ἐπισημειώσασθαι βούλομαι κἂν ἅπαξ που καὶ ἀναμνῆσαι τῶν εἰρημένων τέ μοι κατὰ τὸ πρῶτον εὐθέως βιβλίον περὶ τῆς Ἱπποκράτους ἀνατομῆς. ἐν ᾧ γνωσθείη τὴν ἀναισχυντίαν τῶν ἐμπειρικῶν ἰατρῶν, τολμησάντων Ἱπποκράτην καλεῖν ἐμπειρικόν. ἐμπειρικώτατος μὲν γὰρ ἦν ἁπάντων τῶν κατὰ ἰατρικὴν τέχνην, καὶ μάλιστα τῇ πείρᾳ προσέχων τὸν νοῦν, καὶ πάντα ταύτῃ δοκιμάζων. ἵνα δ' ὅλως ἀφίκηται πολλαῖς ἐπινοίαις χρώμενος λογικαῖς, ἀνατομήν τε μάλιστα σπουδάζων ὡς ὠφελοῦσαν ἱκανῶς τὴν τέχνην. ὅπερ καὶ νῦν ἐδήλωσε σαφῶς τὴν φύσιν τῆς ῥάχεως ἀξιῶν γινώσκειν, ἣν ἄχρηστον φασὶν οἱ ἐμπειρικοὶ, καθάπερ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων μορίων.

Τοῦτο μὲν γὰρ τὸ πρὸς τὴν κοιλίην ῥέπον, οἱ σπόνδυλοι ἐς ἄρτιοί εἰσιν ἀλλήλοισι.

Τῶν σπονδύλων τὸ μὲν ὄπισθεν μέρος ἀπόφυσιν ὀξεῖαν ἔχει χονδρώδη κατὰ τὸ πέρας, ἣν ὀνομάζουσιν ἄκανθαν. τὸ δ' ἀντικείμενον τούτῳ τὸ πρόσω τε καὶ ἔνδον, ἑκάτερον μὲν γὰρ ὀνομάζεται. χόνδρῳ μὲν ἐπαλείφεται καὶ αὐτό. περιφερὲς δὲ ἐστι καὶ λεῖον, οὐδεμίαν ὀξεῖαν ἀπόφυσιν ἔχον, οὐδ' ὅλως ἐξοχήν τινα βραχυτάτην. ὥσπερ ὄπισθέν τε καὶ τῶν πλαγίων ἔχει. ὁποῖαι μὲν οὖν εἰσιν ἑκάστῳ τῶν σπονδύλων αἱ ἀποφύσεις, ἐπί τε τῶν σκελετῶν. εἶπεν εἰρημένον νῦν περὶ τῶν σπονδύλων οἳ κατὰ τὰ ἔνδον μέρη κέκληκεν ἀρτίους. τουτέστιν ἀπηρτισμένους αὐτῶν τε καθ' ἑαυτὸν ἕκαστον, ἔν τε τῇ πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίᾳ. διότι γὰρ οὔτ' ἐξοχή τις αὐτοῖς ἐστιν ἐνταῦθα. καὶ κατὰ πᾶν ἀλλήλοις ἐφαρμόττουσιν, ἀρτίους αὐτοὺς ὠνόμασεν ἢ πρὸς ἀλλήλους, διὰ ἀπηρτισμένους ὁμιλοῦντας.

Καὶ δέδενται πρὸς ἀλλήλους δεσμῷ μυξώδει, καὶ νευρώδει ἀπὸ χόνδρων ἀποπεφυκότι ἄχρι πρὸς τὸν νωτιαῖον.

Ἀκριβῶς πάνυ διηγήσατο τὴν φύσιν τῆς συμβολῆς τῶν σπονδύλων. οὐ γὰρ διὰ πολλοῦ καθάπερ ᾠήθησάν τινες ἑνοῦνται καὶ συμφύονται κατὰ τὴν ἔνδον χώραν. οὕτω γὰρ ἂν ταῖς ἐπὶ πλέον ἀνακλάσεσι πρὸς τοὐπίσω τῆς ῥάχεως ἤτοι τελέως ἀντέλεγον ἢ διεσπῶντο. νυνὶ δὲ οὐ γὰρ συμπεφύκασιν, ἀλλ' ὡς ἔχει, δεσμῷ δέδενται μυξώδει καὶ νευρώδει, διὰ τοῦτο κίνησίν τινα βραχεῖαν ἔχουσι. καὶ κατὰ τοῦτο τὸ μέρος οὐκ ἂν ἔχοντες εἰ σῶμα ἀποπέφυκεν αἰ, οὔτε δεσμὸς αὐτῶν ἐξήκει μέχρι τοῦ νωτιαίου. περίκειται γὰρ ἐν κύκλῳ τούτου μετὰ τὴν παχεῖαν μήνιγγα. πρώτης μὲν ἔσω αὐτὸν περιειληφυίας τῆς δέσεως ὥσπερ καὶ τὸν ἐγκέφαλον. ἐφ' ὃν δὲ παχείας εἶπεν ἔξωθεν τοῦ προειρημένου δεσμοῦ. περιττότερον γὰρ τοῦτο τῷ νωτιαίῳ παρὰ τὸν ἐγκέφαλον ὑπάρχει σκέπασμα προβλήματος, ὅπως μὴ πονήσῃ προσκόπτων τοῖς ὀστοῖς τῶν σπονδύλων, ἐν τῇ κινήσει τῶν ὀστῶν τῆς ῥάχεως. αὐτοῖς δὲ τοῖς σπονδύλοις ὁ σύνδεσμος μυξώδης ἐγένετο. τουτέστι γλίσχρος, καὶ διὰ φλεγματώδης. ἕνεκα τοῦ καὶ τὴν κίνησιν ἑτοιμοτέραν εἶναι τοῖς σπονδύλοις, καὶ αὐτὸν τὸν σύνδεσμον ἀπαθέστερον. ἀποῤῥήγνυται γὰρ ἐν ταῖς κινήσεσι τὰ ξηρὰ καὶ τὰ ἀτμικά. διὰ τοῦτο καὶ τοὺς ἱμάντας ἀλείφουσιν ὅσοι ἐπὶ τῶν ὀχημάτων τε καὶ αὐτῶν τῶν ὑποζυγίων χρῶνται. καίτοι τὸν αὐτὸν τοῦτον τὸν μυξώδη χυμὸν, ἐν ἅπασι τοῖς ἄρθροις εὑρεῖν ἐστι, διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν.

Ἄλλοι δέ τινες τόνοι νευρώδεες διαντέοι πρόσφυτοι παρατέτανται ἔνθεν καὶ ἔνθεν αὐτῶν.

Διατόνους μὲν ἀκούειν χρὴ, τοὺς ἄνωθεν κάτω διήκοντας ἤδη πολὺ μακρούς. οὐ μὴν ἔχω γεγραφέναι διά τι νευρώδεις εἶπε τοὺς παρατεταμένους τόνους τῶν σπονδύλων. οὐ γὰρ νευρώδεις εἰσὶν ἔχρην εἰπεῖν, ἀλλὰ νεῦρα. πλὴν τοὺς ἰσχυροὺς νευρώδεις ὠνόμασε. παρατέταται δὲ νεῦρα σαφῶς μὲν ἑκάστῳ σπονδύλῳ καθ' ὅλον τὸν θώρακα. περὶ ὧν ἄνωθεν γενέσεως ἐν ταῖς ἀνατομαῖς ἐθεάσασθε δεικνύντος μου. κατὰ μὲν τὸν τράχηλόν τε καὶ τὴν ὀσφὺν ἐπίκεινται μύες τοῖς σπονδύλοις καθ' ὧν φέρονται τὰ νεῦρα.

Αἱ δὲ φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν κοινωνίαι, ἐν ἑτέρῳ λόγῳ δεδηλώσονται, ὅσαι τε καὶ οἷαι καὶ ὅθεν ὡρμημέναι. καὶ ἐν οἵοισιν οἷα δύνανται.

Καὶ περὶ τούτων ἐμάθετε κατὰ τὰς ἀνατομὰς, ἀλλὰ καὶ δι' ὑπομνημάτων ἔχετε φλεβῶν μὲν καὶ ἀρτηριῶν ἀνατομὴν γεγραμμένην, ὥσπερ γε καὶ νεύρων. ἀκριβέστερον δὲ κατὰ τὴν τῶν ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων πραγματείαν. οὔκουν χρὴ μηκύνειν ἔτι περὶ αὐτῶν γράφοντα ἐνταυθοῖ, μὴ δ' αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους ἐθελήσαντος ἅπασαν αὐτῶν τὴν φύσιν διελθεῖν κατὰ τοῦτο τὸ βιβλίον, ἀλλ' ἀναβαλλομένου καθάπερ καὶ ἄλλα πολλά. σώζεται δὲ οὐ κατὰ τὰ προκείμενα νῦν ἐν τῷ λόγῳ χωρία φλεβῶν καὶ ἀρτηριῶν συγγραφή. ἤδη δὲ τῶν παρατεταμένων τοῖς σπονδύλοις μορίων ὑπομνηματικῶς, οὐ συγγραφικῶς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ἐπιδημιῶν ὑπ' αὐτοῦ λέλεκται, παραπλησίως τοῖς ἄλλοις, ὅσα κατ' ἐκεῖνο τὸ βιβλίον ἐδείξαμεν ὑπομνήματά τινα τοῦ Ἱπποκράτους, οὐ συγγράμματα. μόνον γὰρ τὸ πρῶτον καὶ τρίτον τῶν ἐπιδημιῶν ὡς πρὸς ἔκδοσιν πρὸς αὐτοῦ γέγραπται.

Αὐτὸς δὲ ὁ νωτιαῖος οἷσιν ἐλλύτρωται ἐλλύτροισι, καὶ ὅθεν ὡρμημένοισι, καὶ ὅπη κραίνουσι, καὶ οἷσι κοινωνέουσι, καὶ οἷσι δυναμένοισιν.

Τὰ σκεπάσματά τε καὶ περιβλήματα τινῶν ἔλυτρα καλοῦσιν οἱ παλαιοί, διὰ τοῦτ' οὖν καὶ νῦν ὁ Ἱπποκράτης ἔλυτρα τοῦ νωτιαίου κέκληκε τὰ πρὸ βραχέος εἰρημένα μοι. δύο μὲν οὖν ἔνδοθέν ἐστιν ἅπαντα. ἔξωθεν δὲ τὰ κοινὰ τῶν σπονδύλων δεσμά. ὁρμῶνται δὲ αἱ μὲν μήνιγγες ἀπὸ τῶν ἐγκέφαλον περιεχουσῶν. ὁ δὲ ἔξωθεν αὐτὰς περιλαμβάνων τρίτος χιτὼν ἀπὸ τοῦ τῆς κεφαλῆς ὀστοῦ, καθ' ὃ διαρθροῦται πρὸς τὸν πρῶτον σπόνδυλον. τελευτῶσι δέ γε οὗτοι δεσμοὶ, καθάπερ καὶ αὐτὸς ὁ νωτιαῖος, ἄχρι τοῦ κατὰ τὴν ῥάχιν πέρατος. ὠνόμασε δὲ αὐτὸ ὁ Ἱπποκράτης τὸ τελευτῶσιν ὁμοίως τῷ ποιητῇ Ἀριστοφάνει. εἴπερ δὴ κραίνειν καὶ τὸ τετελεσμένον ἐστί.

* ὅσα δὲ δύνανται λέλεκται μὲν ἀκριβῶς ἤδη αὐτὰ κατὰ τὰς ἀνατομικὰς πραγματείας ἅμα ταῖς οἰκείαις. ἐξ ἐκείνων ἐστὶ μάλιστα καὶ ἡ περὶ χρείας μορίων. ἀρκεῖ δὲ νῦν εἰπεῖν τὰς μὲν περικειμένας τῷ νωτιαίῳ μήνιγγας τὴν αὐτὴν παρέχειν χρείαν, ἥνπερ καὶ τῷ ἐγκεφάλῳ. ἡ δ' ἐν ἐκείνῳ φρουρά μέν τις αὐτοῦ πρὸς τὸ μηδὲν πάσχειν ὑπὸ τῶν περικειμένων ὀστῶν ἡ παχεῖα. σύνδεσμος δὲ τούτων καὶ ἄλλο σύμφυτόν τι δέρμα καὶ σκέπασμα τοῦ ἐγκεφάλου ἡ λεπτή, περὶ ὧν τοῦ τρίτου χιτῶνος ἐν τῷ νωτιαίῳ μικρὸν ἔμπροσθεν εἴρηται.

Ἐν δὲ τῷ ἐπέκεινα ἐν ἄρθροισι γιγγλυμοῦνται πρὸς ἀλλήλους οἱ σπόνδυλοι.

Τὴν φύσιν τῆς ῥάχεως διηγεῖσθαι προθέμενος. εἶτ' ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἔνδον μορίων αὐτῆς ἐν οἷς ἀφήπτοντο μὲν οἱ σπόνδυλοι, τὸ πρὸς τὴν κοιλίαν ῥέπον ἐν τοῖς ἀρτίοις οὖσιν ἀλλήλοισιν, εἰκότως νῦν εἶπεν. ἐν δὲ τῷ ἐπέκεινα ἐν ἄρθροισι γιγγλυμοῦνται. τὸ γὰρ ἐπέκεινα τῶν προειρημένων μορίων τι κατὰ τὴν ὀπίσω χώραν ἐστίν. ἔνθα φησὶν αὐτοὺς γιγγλυμοῦσθαι. συνδεῖσθαι δὲ ὀπίσω φησὶν συνδέσμοις εἰρημένοις τοῖς ἀπὸ τῆς συνδέσεως τῶν σπονδύλων, οὐ μόνον τὸν κατὰ τὴν ἄκανθαν, ὥσπερ ἐστὶν ἀκριβῶς ὀπίσω τὸ μέγεθος τῆς ἐνταῦθα χώρας κατειληφείας αὐτόν. οὐ πάλιν ἑκατέρωθέν εἰσιν αἱ διαρθρώσεις τῶν σπονδύλων. εἰ μὲν ὡς πρὸς τὴν ἄκανθαν ἐξετάζοι τις, κατὰ τὰ πλάγια μόρια τῆς ῥάχεως. εἰ δ' ὡς πρὸς τὴν ὀπίσω παραβάλλοιεν χώραν, ἣν δηλώσαι τὸ καθ' ἣν οἱ σπόνδυλοι δέδενται πρὸς ἀλλήλους ὀπίσω γινόμενοι. γιγγλυμοῦσθαι δ' εἶπε τοὺς σπονδύλους πρὸς ἀλλήλους. ἐπειδὴ τέτταρας ἀποφύσεις ἔχοντες εἰς διαρθροῦνται. ταῖς δύο μὲν γὰρ, ὑποδέχονται τὰς ἐξοχὰς τοῦ πλησιάζοντος σπονδύλου. ταῖς δύο δὲ, ἐπιβαίνουσι κατὰ θάτερα. παραπλήσια δέ πως ἐστὶ καὶ ἡ τῶν γιγγλυμῶν παρασκευή.

Τόνοι δὲ κοινοὶ παρὰ πάντας, καὶ ἐν τοῖσιν ἔξω μέρεσι, καὶ ἐν τοῖσιν εἴσω παρατέτανται.

Τὰ ἀντικείμενα μέρη τῶν σπονδύλων τῇ συνδέσει, ὀπίσω τε καὶ ἔξω καλεῖν ἐγχωρεῖ. καθάπερ γε καὶ αὐτὰ τὰ κατὰ τὴν σύνδεσιν ἔνδον τε καὶ πρόσω. ἀλλὰ τόνους γε κατὰ τὴν ὀπίσω χώραν οὐκ ἂν εὕροις παρατεταμένους, εἴ γε τόνους ὀνομάζονται τὰ προαιρετὰ νεῦρα. κατὰ γὰρ τὰς συμβολὰς τῶν σπονδύλων ἐστὶ τὸ τρῆμα, δι' οὗ τῶν ἀπὸ νωτιαίου νεύρων ἕκαστον διεκπίπτον αὐτίκα σχίζεται. καὶ τῶν μορίων αὐτοῦ τὸ μὲν, εἰς τὴν πρόσω χώραν ἀφικνεῖται. τὸ δὲ, εἰς τὴν ὀπίσω διανεμόμενον εἰς τοὺς ἐπικειμένους ἐνταῦθα μύας οὓς ῥαχίτας ὀνομάζουσιν.

Ἀπόφυσίς τε ἐστὶν ὀξεῖα ἐς τὸ ἔξω μέρος ἀπὸ πάντων τῶν σπονδύλων μὲν ἀφ' ἑνὸς ἑκάστου, ἀπό τε τῶν μειζόνων, ἀπό τε τῶν ἐλασσόνων. ἐπὶ δὲ τῇσιν ἀποφύσεσι ταύτῃσι χονδρίων ἐπιφύσιες. καὶ ἀπ' ἐκείνων νεύρων ἀποβλάστησις ἠδελφισμένη τοῖσιν ἐξωτάτω τόνοισι.

Εἰς μέσην εἶτ' ὀπίσω χώραν τῆς ῥάχεως ἀπόφυσις ἑκάστου τῶν σπονδύλων ἀνατείνεται συνθεῖσα τὴν ὅλην ἄκανθαν. ἐπὶ τῷ πέρατι δὲ καὶ τῆς ἀποφύσεως χόνδρος ἐπίκειται νεύρων ἀποβλαστήσεις ἔχων συνδετικάς. * ἠδελφισμένην φησὶ τοῖς τόνοις, ὅπερ ἤτοι τῶν ὁμοιωμένων εἰς ταὐτὸ ἰόντων καὶ ἀναμιγνυμένων. ἑκάτερον γὰρ αὐτῶν ἀληθές ἐστιν.

Πλευραὶ δὲ προσπεφύκασιν ἐς τὸ εἴσω μέρος τὰς κεφαλὰς ῥέπουσαι μᾶλλον ἢ ἐς τὸ ἔξω. καθ' ἕνα δὲ ἕκαστον τῶν σπονδύλων προσήρθρωνται.

Τὰ τοῦ θώρακος ὀστᾶ διήκοντα κατὰ θέσιν ἐγκαρσίαν ἀτρέμα λοξὰ κατὰ τῆς ῥάχεως ἐπὶ τὸ στέρνον ὠνόμαζον πλευρὰς, οὐχ Ἱπποκράτης μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ μετ' αὐτὸν ἅπαντες ἰατροί, ταύτας οὖν φησὶ προσηρθρῶσθαι τοῖς σπονδύλοις

οὐδὲν

οὐδὲν διαφέρον εἰ καὶ διαρθροῦσθαι φαίης, ὅπερ ἐστὶ συνηθέστερον ὄνομα τοῖς ἰατροῖς τοῖς νεωτέροις, οὕτως ὀνομαζόντων αὐτῶν τὰς συμβολὰς τῶν ὀστῶν, ὡς ἐκείνοις αἰσθητικήν τινα ἀξιόλογον ἔχουσι. κεφαλάς τε τῶν πλευρῶν εἴρηκε τὰ πέρατα, δι' ὧν τοῖς σπονδύλοις διαρθροῦνται κατὰ τὰς ῥίζας τῶν πλαγίων ἐν ἑαυτοῖς ἀποφύσεων. ἀκριβῶς δὲ εἶπεν ἔσω ῥέπειν αὐτὰς μᾶλλον. ἴστε γὰρ οὕτως ἔχειν. ἀλλὰ καὶ ὅτι διαφυὴς πῶς ἐστιν αὐτῶν ἡ διάρθρωσις ἐθεασάμεθα, παραλελοιπότος τοῦτο τοῦ Ἱπποκράτους ἢ τῷ παρελθεῖν οὐκ ἀκριβῶς θεασάμενον τὴν ὅλην φύσιν τῆς διαρθρώσεως ἢ τῷ μὴ νομισθῆναι τὴν τοιαύτην λεπτολογίαν οἰκείαν εἶναι τῇ προκειμένῃ πραγματείᾳ.

K Καμπυλώταται δὲ πλευραὶ ἀνθρώπου εἰσὶ ῥοβοειδέα τρόπον.

Ἁπάντων τῶν ζώων, ἄνθρωπος καμπυλωτάτας ἔχει πλευράς, ὅτι καὶ τὸ στέρνον ἁπάντων πλατύτατον. τῶν μὲν γὰρ ἄλλων ζώων τὸ μὲν μᾶλλον ἐστί, τὸ δὲ ἧττον, ὀξύστερνον. πλατυστερνότατος δ' ἄνθρωπος. εἶθ' ἑξῆς πίθηκος. ἁπάντων μὲν τῶν ἄλλων ζώων, μᾶλλον. ἧττον δ' ἀνθρώπου ἐστί. δὲ κοινὸν ἅπασι μὲν ζώοις ὅσα θώρακα ἔχει, τὸ, τὰς πλευράς, ἐκ μὲν τῶν ἔξω μερῶν ἔνθα καὶ ψαύομεν αὐτῶν, κυρτάς. ἐκ δὲ τῶν ἀντικειμένων τῶν ἔνδον, κοίλας. εἰς γὰρ τὴν γένεσιν τοῦ θώρακος εὐρυχωρίας ἀναγκαῖον ἦν τοῦτο τοῖς ζώοις. ἐπειδὴ κατὰ τὸ στέρνον εὐθύνεσθαι τὰς πλευρὰς ἔδει, τὸ μετὰ τοῦτο πάνυ ἱκανῶς ἐγκάμπτεσθαι δεομένων δὴ αὐτῶν ἄνω τοὺς τῆς ῥάχεως ἀφικέσθαι σπονδύλους. τὸ μὲν γὰρ ἑρμηνευόμενον ὑπ' αὐτοῦ πρᾶγμα σαφὲς ἡμῖν γέγονεν, ἔκ τε τοῦ καμπυλωτάτας εἰπεῖν εἶναι τὰς πλευράς, κἀκ τοῦ ζητεῖν γινώσκεσθαι ἀφ' οὗ ὅμοιαι κατὰ τὸ σχῆμά εἰσι. ἐκλείπεται δὲ ἡ ζήτησις οὐκ ἐν τῇ πραγματείᾳ, καθάπερ τῶν ἔμπροσθεν, ἀλλ' ἐν ὀνόματι, χρησαμένου τοῦ Ἱπποκράτους τῇ ῥοβοειδέα φωνῇ σαφηνείας μὲν ἕνεκεν, ἥτις παράδειγμα λέλεκται πρὸς αὐτοῦ. μείζονα δὲ ἀσάφειαν ἐργαζομένη αὐτῷ τοῦ γινωσκομένου πράγματος, ἢ τοῦ σαφηνείας ἕνεκα παράδειγμά τι ὤφθη. τότε μὲν οὖν ἴσως ἦν ἡ φωνὴ συνήθης, ἢ οὐκ ἂν εἴρηκε ῥοβοειδέα τρόπον. ἐν δὲ τῷ μετὰ ταῦτα χρόνῳ αὐτοῦ ἐκβληθείσης εἰς ἀσάφειαν ἧκε. τὸ μέντοι διὰ τοῦ κ λεγόμενον ῥοικοειδέα καὶ παρὰ Θεοκρίτῳ γεγραμμένον, ἔνθα φησὶ ῥοικὸν δ' ἔχεν ἀγριελαίας δεξιτερᾷ κορύναν. καὶ παρ' Ἀρχιλόχῳ· ἀλλά μοι μικρός τις εἴη καὶ περὶ κνήμας ἰδεῖν ῥοικός, ἀσφαλέως βεβηκὼς ποσί, καρδίης πλέως. καὶ παρὰ Νικάνδρῳ· ἄλλοι δὲ ῥοικοῖσιν ἰσήρεες αὐτὰ παγούροις γυῖα βαρύνοντα. τὸ μέντοι διὰ τοῦ β. ῥόβον οὐκ οἶδα. καίτοι τινὰ τῶν ἀντιγράφων διὰ τοῦ β γέγραπται. ἀλλ' ἐν τοῖς ἀξιοπιστοτέροις εὑρίσκεται τὸ κ.

Σ Ὁ δὲ μεσηγὺ τῶν πλευρέων καὶ τῶν ὀστέων τῶν ἀποπεφυκότων ἀπὸ τῶν σπονδύλων, ἀποπληρέουσιν ἑκατέρωθεν οἱ μύες ἀπὸ τοῦ αὐχένος ἀρξάμενοι, ἄχρι τῆς προσφύσιος.

Οὐ πάνυ τι συμφωνεῖ τὸ φαινόμενον ἐκ τῆς ἀνατομῆς τῇ διανοίᾳ τῆς λέξεως. τὸ μὲν γὰρ φαινόμενον ὧδ' ἔχει. κατὰ τὰς κεφαλὰς τῶν πλευρῶν αἳ εἰσαρθροῦνται εἰς τοὺς σπονδύλους, μύες εἰσίν, ὄπισθεν μέν, οἱ ῥαχῖται καλούμενοι κατὰ τὸ μῆκος τῆς ῥάχεως ἐκτεταμένοι μέχρι τῆς τῶν σκελῶν ἀρχῆς. ἔμπροσθεν δέ, κατὰ μῆκος οὐ δι' ὅλου τοῦ θώρακος ἐπικέκλινται μύες. ἐγκάρσιοι δὲ κεῖνται μεταξὺ τῶν πλευρῶν, οὓς μεσοπλευρίους ὀνομάζουσιν. ἔπειτα βαίνουσι πρὸς ὀλίγας τῶν πλευρῶν οἱ ὑποβεβλημένοι τῷ στομάχῳ μύες, ὑφ' ὧν εἰς τὸ πρόσω μέρος ὅλος ὁ τράχηλος ἑλκόμενος ἐπινεύει βραχύ, καὶ χωρὶς τῆς προκειμένης πρὸς κεφαλῆς διαρθρώσεως. ἐκείνη μὲν γὰρ αὕτη καθ' ἑαυτὴν μεγίστην ἔχει κίνησιν, ἐπινευόντων τε καὶ ἀνανευόντων, ἐὰν τοὺς μετὰ τοὺς πρώτους σπονδύλους αὐτὴν παραβάλλῃ. βραχυτάτην δ' ἔχουσι τὴν πρὸς ἀλλήλους κίνησιν. ἀλλὰ κἀκ τῶν κατ' ὀσφὺν χωρίων ἐπαναβαίνουσι τῷ θώρακι κατὰ τὰς ἐσχάτας πλευρὰς αἱ κορυφαὶ τῆς ψόας. ὅσαι δ' ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ θώρακός εἰσιν, οὐκ ἔχει μυῶν ἐπιβολὴν ἐν ταῖς πλαγίαις ἀποφύσεσι τῶν σπονδύλων, αἷς ἔφην διαρθροῦσθαι τὰς πλευράς. εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι δύο μύες στενοὶ καὶ μακροὶ τοῖς ῥαχίταις περιτεταμένοι δι' ὅλου τοῦ θώρακος ἔξωθεν. ἐν τοῖς πρόσω μέρεσιν αὐτῶν ἃ τοῖς ὀπίσω περὶ τὴν ἄκανθαν. αὕτη μὲν ἡ ἐκ τῆς ἀνατομῆς εὑρισκομένη θέσις τῶν περὶ τοὺς σπονδύλους μυῶν. ἴδωμεν ἐφεξῆς τίνων ὁ Ἱπποκράτης δύναται μνημονεύειν. ὅτι μὲν οὖν τῶν μεσοπλευρίων, οὐ δύναται· δηλοῖ ἐκ τοῦ λέγειν τοὺς μύας ἀπὸ τοῦ αὐχένος ἄρχεσθαι. λείπει τοίνυν τῶν ῥαχιτῶν τούτων παρατεταμένων μνημονεύειν αὐτόν, ἀλλ' οὐδὲ τούτους καλῶς ἂν λέγοιτο τὸ μεταξὺ τῶν ὀστῶν καὶ τῶν πλευρῶν τῶν ἀποπεφυκότων ἀπὸ τῶν σπονδύλων τοὺς μῦς ἀναπληροῦν. οἱ μὲν γὰρ ῥαχῖται ταῖς διαρθρώσεσι τῶν εἰρημένων ὀστῶν ἐν ὅλῳ τῷ θώρακι πάσαις ὄπισθεν προβέβληνται, μηδὲν ἀπολείποντες ἀσκέπαστον. ἀλλὰ τάς τε ῥίζας πάσας τῶν πλευρῶν τε ἅμα καὶ τῶν εἰς τὰ πλάγια τοῖς σπονδύλοις ἀποφύσεων εἰσὶ μετὰ τὰς διαρθρώσεις. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ κατὰ τὴν τελευτὴν εἰρημένον τῆς ῥήσεως. τὸ ἄχρι τῆς προσφύσιος, εἰ μὲν ἐνθάδε τῶν στενῶν λέγει τῶν μυῶν, τὴν τοῦ διαφράγματος πρόσφυσιν ἡμᾶς ἀναγκαῖον νοεῖν. εἰ δ' ἐνθάδε τῶν ῥαχιτῶν, τὴν τῶν σκελῶν. εἰ μὴ ἄρα πρόσφυσιν εἴρηκε τὴν τούτων διάρθρωσιν. ἐγὼ μὲν οὖν διὰ ταύτην τὴν λέξιν ἀπορῶ προσαρμόσαι τῷ φαινομένῳ, καί μοι δοκεῖ κατ' ἀρχὴν εὐθέως ὑπὸ τοῦ πρώτου γράψαντος ἡμαρτῆσθαι, ὥς τε καὶ ἄλλων πολλῶν. ἐχόντων δ' ὡς εἴρηται, τῶν φαινομένων ζήτησις τῆς ἁρμοττούσης ἐξηγήσεως εἰς τὸ κοινὸν προκείσθω. τὸ δ' οὖν ὡς ἐν διορισμοῖς δόξαν ἔχειν τινὰ πιθανωτάτην τοιόνδ' ἐστί. πλευρὰς μὲν ἀκουσόμεθα τὰς τῶν σπονδύλων αὐτῶν κεφαλάς, ἀποπεφυκότων δὲ τῶν σπονδύλων, ὀστᾶ, τὰ τὴν ἄκανθαν ἐργαζόμενα. τὴν δὲ μεταξὺ χώραν ἑκατέρων ἀναπληροῦντας μῦς τοὺς ῥαχίτας. πρόσφυσιν δὲ τὴν τῶν φρενῶν ὅ τε μὲν διδάσκαλος ἡμῶν Πέλοψ τὰς μὲν πλαγίας ἀποφύσεις τῶν σπονδύλων ἁπάντων πλευρὰς ἔφασκεν εἰρῆσθαι νῦν ὑπ' αὐτοῦ. πρόσφυσιν δέ, τὴν τῶν φρενῶν.

Λ ὕτη δὲ ἡ ῥάχις κατὰ μῆκος ἰθυσκολιός ἐστι.

Σκολίωσις μὲν ἡ εἰς τὸ πλάγιον αὐτῆς ὀνομάζεται διαστροφή, νυνὶ δὲ οὐ τὴν εἰς τὸ πλάγιον, ἀλλὰ τὴν εἰς τοὐπίσω τε καὶ πρόσω βούλεται δηλοῦν. εὐθεῖα γὰρ οὖσα κατὰ τὸ μῆκος ἐκκλίνεται βραχὺ πρός τε τὴν ὀπίσω καὶ τὴν πρόσω χώραν, ὡς αὐτὸς ἐφεξῆς διδάσκει.

Λ πὸ μὲν τοῦ ἱεροῦ ὀστέου ἄχρι τοῦ μεγάλου σπονδύλου παρ' ὃν προσήρτηται τῶν σκελέων ἡ πρόσφυσις, ἄχρι μὲν τούτου κυφή. κύστις τε γὰρ καὶ γοναί, καὶ ἀρχοῦ τὸ χαλαρὸν ἐν τουτέῳ ἔκτισται.

Τὴν τῶν σκελῶν πρόσφυσιν ἔνεστιν ἀκούειν πολυειδῶς. κυριώτατον μὲν ἴσως τὴν ἀπὸ τῆς κατ' ἰσχίον διαρθρώσεως ἥτις γίνεται τοῦ μηροῦ τῆς κεφαλῆς συνδουμένης τῷ κατ' ἰσχίον ὀστῷ διά τε τῶν πλατέων συνδέσμων καὶ τοῦ

σπονδύλου, καθ᾽ ὃν τῷ βαθυτάτῳ τῆς κοτύλης συμφύεται. καὶ διὰ τῶν μυῶν κινούντων τὴν τοῦ μηροῦ διάρθρωσιν, εἰκότως ἂν λέγοιτο τοῖς ὑπερκειμένοις συμφύεσθαι τὸ σκέλος. καὶ μὴν ταῦτα διὰ νεύρων. εἶτ᾽ ἔπειτα δι᾽ ἀρτηριῶν τε καὶ φλεβῶν. ἔοικε δὲ νῦν ὁ Ἱπποκράτης τὴν διὰ τῶν νεύρων προσάρτησιν δηλοῦν. εἰ δὲ τῶν κατὰ ὀσφὺν ἔσχατον σφόνδυλον ᾧ διαρθροῦται τῷ πλάτει γε καὶ ἱερῷ καλουμένῳ ὀστῷ, τῶν ἐπὶ τὰ σκέλη φερομένων νεύρων ἐστὶν ἡ ἔκφυσις. ἀλλὰ καὶ ἵνα χρὴ τὸ ἀπὸ τοῦ τόπου κατ᾽ αὐτὴν τὴν ῥάχιν, ἀπὸ τοῦ κατὰ τὴν ἀνατομὴν φαινομένου μαρτυρεῖται. καὶ τὸ κύστιν, καὶ γονὰς, καὶ ἀρχοῦ τὸ χαλαρὸν ἐν τούτῳ κεῖσθαι. διόπερ καὶ κυρτὸν ἔξωθεν ἐγένετο. γονὰς δὲ εἴρηκε τὰ γεννητικὰ μόρια. μήτρας μὲν, ἐπὶ τῶν θηλειῶν. ἐπὶ δὲ τῶν ἀνδρῶν, τὰ σπερματικά τινα καλούμενα. χαλαρὸν δ᾽ ἀρχοῦ κέκληκε τὸ μετὰ σφιγκτῆρα. καὶ γὰρ καὶ ἐπίκειται τῷ ἱερῷ ὀστῷ τούτῳ καὶ ὄντως ἐστὶ χαλαρὸν,
10 οὐκ ἔχον τοὺς σφίγγοντας μῦς τὸ πέρας τοῦ ἀπευθυσμένου.

A τὸ δὲ τούτου ἄχρι φρενῶν προσαρτήσιος, ἰθυλόρδη.

Οὐδὲν ἐνταῦθα τοιοῦτον περιέχεται τι κατὰ τῆς ῥάχεως, οἷον ἐν τοῖς κάτω μήτραι ἐν κύστει. ὅθεν οὐδὲ σιμωθῆναι τὸ ἔνδον ἐχρῆζε. καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ κυφωθῆναι τὸ ἔξω. ἀλλὰ καὶ βραχὺ ῥέπειν εἴσω κατὰ τοῦθ᾽ ἡ ῥάχις. ἐπεὶ δὲ τὴν ἀρτηρίαν ἔδει τὴν μεγάλην καὶ τὴν φλέβα κατ᾽ αὐτῆς ἐστηρίχθαι.

K αἱ παραφύσιες ἔχει μυῶν. τοῦτο μοῦνον τὸ χωρίον ἐκ τῶν ἔσωθεν, ἃς δὴ καλέουσι ψόας.

Ἐκ ταύτης τῆς ῥήσεως μάλιστά τις τεκμήραιτο μὴ συναριθμεῖν αὐτὸν τῇ ῥάχει τοὺς κατὰ τράχηλον σφονδύλους. ὡς γὰρ ἐκ τοῦ πλατέος ὀστοῦ καὶ τῶν κατὰ θώρακα σφονδύλων συγκειμένης ὅλης τῆς ῥάχεως, οὕτως παραφύσιας ἔχει μυῶν τοῦτο μόνον τὸ ἔσωθεν. εἰ γὰρ δὴ καὶ τοὺς κατὰ τράχηλον αὐτοῖς συνηρίθμει, ψευδὴς ἂν ἦν ἐναργῶς. οὐ γὰρ μόνον τούτου τοῦ χωρίου παραφύσιες μυῶν, ἔχει τοὺς καὶ τοῦ τραχήλου μεγάλους μῦς ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν. οὐδὲ γὰρ ἠγνόησέ τις αὐτοὺς ἀξιολόγους ὄντας. ὅπως καὶ εἰ μικρότεροι μύες ἦσαν, οὐκ ἂν αὐτοὺς ἠγνόησεν. ἐπεὶ μέντοι μεῖόν τι
20 τῶν ψοῶν ὑπὲρ τὴν τῶν φρενῶν ἀρχὴν γίνεται πρόσφυσιν, οὐκ ἐπισημήνατο, τοῖς προκειμένοις οὐχ ἡγούμενος ἁρμόττειν τὴν (τοιαύτην ἀκριβολογίαν.

A τὸ δὲ τούτου ἄχρι τοῦ μεγάλου σπονδύλου, τοῦ ὑπὲρ τῶν ἐπωμίδων ἰθυκύφη. ἔτι δὲ μᾶλλον δοκέει ἢ ἐστιν. ἡ γὰρ ἄκανθα κατὰ μέσον ὑψηλοτάτας τὰς ἐκφύσιας τῶν ὀστέων ἔχει. ἔνθεν δὲ, καὶ ἔνθεν, ἐλάσσους.

Ὀλίγον τι κατὰ τὸν θώρακα φαίνονται σιμούμενοι τὰ ἔνδον τῶν ὀστῶν οἱ σφόνδυλοι. τὸ δ᾽ ὄπισθεν μέρος αὐτῶν ἱκανῶς κυφὸν φαίνεται, διὰ τὴν τῆς ἀκάνθης ἀπόφυσιν. ὃν δὲ λέγει μέγα σφόνδυλον ὑπὲρ τῶν ἐπωμίδων εἰρῆσθαι καὶ δι᾽ ὑπομνήματος ἔρχεται πρὸς ἀνάμνησιν ἐν ᾧ περὶ τῶν ὀστῶν ἔγραψα. προσαρμόζειν δ᾽ ἡμᾶς προσήκει τοίνυν τοῖς λεγομένοις ἐκεῖνα, μὴ δεομένοις ὑπ᾽ ἐμοῦ, πλὴν εἴπου λέξις ἐμπίπτοι χρῄζουσά τινος ἐξηγήσεως. ἧς ἕνεκεν καὶ τὰ τοιαῦτα ὑπομνήματα γράφεται, καθάπερ τι καὶ τὸ ἐπὶ τῇ προκειμένῃ νῦν ῥήσει.

A ὑπὸ δὲ τὸ ἄρθρον τοῦ αὐχένος λορδόν ἐστιν. ὁκόσοισι μὲν οὖν κυφώματα γίνεται κατὰ τοὺς σπονδύλους. ἔξωσις μὲν μεγάλη ἀπορραγεῖσα ἀπὸ τῆς συμφύσιος, ἢ ἑνὸς σπονδύλου, ἢ καὶ πλειόνων. οὐ μάλα πολλοῖσι γίνεται, ἀλλ᾽ ὀλίγοισιν. οὐδὲ γὰρ τὰ
30 τρώματα τὰ τοιαῦτα ῥηΐδιον γίνεσθαι, οὔτε γὰρ ἐς τὸ ἔξω ἐξωθῆναι ῥηΐδιόν ἐστιν, εἰ μὴ ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν ἰσχυρῶς τινι τρωθείη διὰ τῆς κοιλίης. οὕτω δ᾽ ἂν ἀπόλλοιτο, ἢ εἴ τις ἀφ᾽ ὑψηλοῦ τοῦ χωρίου πεσὼν, ἐρείσειε τοῖσιν ἰσχίοισιν, ἢ τοῖσιν ὤμοισιν. ἀλλὰ καὶ οὗτος ἂν ἀποθάνοι, παραχρῆμα δὲ, οὐκ ἂν ἀποθάνοι. ἐκ δὲ τοῦ ὄπισθεν οὐ ῥηΐδιον τοιαύτην ἔξαλσιν γενέσθαι ἐς τὸ εἴσω, εἰ μὴ ὑπερβαρύ τι ἄχθος ἐμπέσοι. τῶν τε γὰρ ὀστέων τῶν ἐκπεφυκότων ἔξωθεν ἕκαστον τοιοῦτόν ἐστιν, ὥστε πρόσθεν ἂν αὐτὸ καταγῆναι, πρὶν ἢ μεγάλην ῥοπὴν ἔσω ποιῆσαι, τούς τε συνδέσμους βιησάμενον.

Εἰς τὸ πρόσω ῥέπον δηλοῖ ὅτι, καὶ γὰρ φαίνεται τοῦτο. δύο δέ εἰσιν οἱ πρῶτοι σπόνδυλοι καθ᾽ οὓς τὸ ἄρθρον γίνεται τοῦ αὐχένος. καθ᾽ ὃ λοιποὶ τρεῖς εἰσιν ὧν οὐκ ἐμνημόνευσεν ὅπως ἔχουσιν θέσεως ἐν τῷ μεταξὺ τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ ἕκτου, τρίτος καὶ τέταρτος καὶ πέμπτος. οἳ δὴ μάλιστα φαίνονται θέσιν εὐθεῖαν ἔχοντες, οἵτινες καὶ ἄλλοι μικρότατοι τῶν δύο σπονδύλων, καὶ μάλιστα ὁ τρίτος. ὁ γάρ τοι τέταρτος ἡ μείζων ἐστὶν αὐτοῦ, καθάπερ καὶ τούτου πάλιν ὁ πέμπτος. ὁ δὲ ἕκτος οὐ τούτων μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἑβδόμου μείζων. οἱ δ᾽ ἀπὸ τοῦδε πάντες ἄχρι καὶ τοῦ πέρατος τῆς ῥάχεως
40 ἀλλήλων ἀνάλογον μείζους εἰσὶν ἐπ᾽ ἀνθρώπου ἐξεταζομένου τοῦ λόγου καὶ μετ᾽ αὐτὸν ἐπὶ πιθήκοις, ὅσοι τὸ πρόσωπον ἀνθρωποειδέστερον ἔχουσι. καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων ὄρθιοι βαδίζουσιν. ὅτι τὰ τ᾽ ἄλλα καὶ τὴν τῶν ὀστῶν   ἐοίκασιν ἀνθρώποις. ἔχουσι δέ τι κοινὸν ἐν τῇ ῥάχει πρὸς τὰ ἄλλα ζῶα τὰ τετράποδα, τοῖς ἀνθρώποις οὐχ ὑπάρχει. ἔστι γοῦν αὐτοῖς ὀσφὺς
* μακροτέρα τῆς ἐπ᾽ ἀνθρώπου ἀνάλογον δηλονότι τοῦ μεγέθους τοῦ ἄλλου ἐξεταζόντων ἡμῶν ἀεί. μόνοι ε̄ κατὰ τὴν ὀσφὺν ὠ ἑπτὰ σπόνδυλοι τοῖς πιθήκοις, ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις τετράποσιν   εἰσί. ἐπισημήνασθαι δὲ προσήκει κατὰ τὸν ἐνεστῶτα λόγον, ὅτι προθέμενος εἰπεῖν περὶ τοῦ τῆς ῥάχεως σχήματος ἀρξάμενός τε τοῦ λόγου κατὰ τὴν δὲ τὴν λέξιν. αὐτὴ δὲ ἡ ῥάχις κατὰ μῆκος ἰθυσκολιός ἐστιν. ἐπὶ τελευτῇ τοῦ λόγου προσέθηκεν. ὑπὸ δὲ τὸ ἄρθρον τοῦ αὐχένος λορδόν ἐστι. δόξει γὰρ οὕτω πάλιν ἐν τούτῳ καὶ τὸν τράχηλον προσνέμειν τῇ ῥάχει.

K αἱ τὰ ἄρθρα τὰ ἐνηλλαγμένα. ὅτε ἂν νωτιαῖος πονοίη ἂν, εἰ ἐξ ὀλίγου χωρίου τὴν περικαμπὴν ἔχοι τοιαύτην ἔκκλισιν ἐξηλλαγμένου σπονδύλου, ὅ, τ᾽ ἐκπηδήσας σπόνδυλος πιέζοι ἂν τὸν νωτιαῖον, εἰ μὴ καὶ ἀπορρήξειε. πιεχθεὶς
50 δ᾽ ἂν καὶ ἀπολελαμμένος πολλῶν ἂν καὶ μεγάλων καὶ ἐπικαίρων ἀποναρκώσιν ποιήσειεν. ὥστε οὐκ ἂν μέλλοι τῷ ἰητρῷ, ὅπως χρὴ τὸν σπόνδυλον κατορθῶσαι. πολλῶν καὶ βιαίων ἄλλων κακῶν παρεόντων. ὥστε δὴ οὐδ᾽ ἐμβαλεῖν οἷόν τε οὔτε κατασείσαι, οὔτ᾽ ἄλλῳ τρόπῳ τινὶ, πρόδηλον τὸ τοιοῦτον, εἰ μή τις διαταμὼν τὸν ἄνθρωπον.

Τῶν σπονδύλων ἄρθρα φησὶν ἃ πρὸς ἀλλήλους ἀπολλυμένων κατὰ τὰς πλαγίας ἀποφύσεις. ἐνηλλαγμένα δὲ εἶπεν ὅτι δύο μὲν ὑψηλοτέρας ἀποφύσεις ἔχων αὐτῶν ἕκαστος διαρθροῦται πρὸς τὸν ὑπερκείμενον. ἄλλας δὲ ταπεινοτέρας αὖ πάλιν, αἷς πρὸς τὸν ὑποκείμενον διαρθροῦται. κατὰ μὲν τὰς ἑτέρας αὐτῶν, ὑποδέχεται τὰς ἐξοχὰς τῶν πλησιαζόντων· κατὰ δὲ τὰς ἑτέρας, ἐπιβαίνει θατέρον. γέγραπται δὲ περὶ τούτων ἀκριβῶς ἐν τῷ περὶ τῶν ὀστέων.

E ς μασσάμενος ἐς τὴν κοιλίην, ἐκ τοῦ ἔσωθεν τῇ χειρὶ ἐς τὸ ἔξω ἀπωθέειν. καὶ ταῦτα νεκρῷ μὲν, οἷόν τε ποιέειν. ζῶντι δὲ, οὐ πάνυ. διὰ τί οὖν ταῦτα γράφω; ὅτι οἴονταί τινες ἰητρευκέναι ἀνθρώπους, οἷσιν ἔσωθεν ἔπεσον σπόνδυλοι τελέως ὑπερβάντες τὰ ἄρθρα, καίτοι γε ῥηΐστην ἐς τὸ περιγενέσθαι τῶν διαστροφέων ταύτην ἔνιοι νομίζουσι, καὶ οὐδὲν

δεῖσθαι

λεῖσθαι ἐμβαλῇς, ἀλλ' αὐτόματα ὑπεία γενέσθαι τὰ τοιαῦτα. ἀγνοέουσι δὲ πολλοὶ καὶ κερδαίνουσιν ὅτι ἀγνοέουσι.
πείθουσι γὰρ τοὺς πέλας. ἐξαπατῶνται δὲ ὧδε. τὰς ἀκάνθας τὰς ἐξεχούσας κατὰ τὴν ῥάχιν ταύτην
τοὺς σπονδύλους αὐτοὺς εἶναι, ὅτι στρογγύλον αὐτῶν ἕκαστον φαίνεται ψαυόμενον, ἀγνοοῦντες ὅτι τὰ ὀστέα ταῦτα ἐστὶ
τὰ ἀπὸ τῶν σπονδύλων πεφυκότα, περὶ ὧν ὁ λόγος ὀλίγῳ πρόσθεν εἴρηται. οἱ δὲ σφόνδυλοι, πολὺ προσωτέρω
ἄπεισι. στενοτάτην γὰρ πάντων ζώων ἄνθρωπος κοιλίην ἔχει. ὡς ἐπὶ μεγέθει ἀπὸ τοῦ ὄπισθεν εἰς τὸ ἔμπροσθεν. ποτὶ καὶ κα-
τὰ τὸ στῆθος. ὅταν οὖν τι τούτων τῶν ὀστέων τῶν ὑπερεχόντων ἰσχυρῶς κατεαγῇ. ἤν τε ἕν, ἤν τε πλείω, ταύτῃ τα-
πεινότερον τὸ χωρίον γίνεται, ἢ τὸ ἔνθεν καὶ ἔνθεν. διὰ τοῦτο ἐξαπατῶνται, οἰόμενοι τοὺς σφονδύλους ἔσω οἴχεσθαι.
προσεξαπατᾷ δὲ ἔτι αὐτοὺς καὶ τὰ σχήματα τῶν τετρωμένων. ἢν μὲν γὰρ πειρῶνται καμπύλλεσθαι, ὀδυνῶνται, πε-
ριτεινέος γινομένου ταύτῃ τοῦ δέρματος, ᾗ τέτρωται καὶ ἅμα τὰ ὀστέα τὰ κατεηγότα ἐνθράσσει οὕτω μᾶλλον τὸν χρῶ-
10 τα. ἢν δὲ λορδαίνωσι ῥᾴους εἰσί. χαλαρώτερον γὰρ τὸ δέρμα κατὰ τὸ τρῶμα γίνεται. καὶ τὰ ὀστέα ἧσσον ἐνθράσσει.
ἀτὰρ καὶ ἤν τις ψαύῃ αὐτῶν κατὰ τοῦτο ὑπείκουσι λορδοῦντες, καὶ τὸ χωρίον κενεὸν καὶ μαλθακὸν ψαυόμενον ταύτῃ
φαίνεται. ταῦτα πάντα τὰ εἰρημένα προσεξαπατᾷ τοὺς ἰητρούς. ὑγιέες δὲ ταχέως καὶ ἀσινέως αὐτόματοι οἱ τοιοῦ-
τοι γίνονται. ταχέως γὰρ πάντα τὰ τοιαῦτα ὀστέα ἐπιπωροῦται ὅσα χαῦνα ἐστί.

Ενμασσόμενος, τουτέστιν ἐντιθεὶς εἰς τὸ βάθος τὴν χεῖρα χάριν τοῦ διαζητῆσαι τι τῶν ἐν αὐτῷ.

5 Σκολιαίνεται γοῦν ῥάχις, καὶ ὑγιαίνουσι, κατὰ πολλοὺς τρόπους, καὶ γὰρ ἐν τῇ φύσει καὶ ἐν τῇ χρήσει, οὕτως ἔχει, ἀτὰρ καὶ
ὑπὸ γήραος, καὶ ὑπὸ ἀλγημάτων, ἐπεὶ ξυνδετικαί ἐστιν. αἱ δὲ δὴ κυφώσιες, αἱ ἐν τοῖσι πτώμασιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
γίνονται, ἤν ἢ τοῖσιν ἰσχίοισιν ἐρείσῃ, ἢ ἐπὶ τοὺς ὤμους πέσῃ. ἀνάγκη γὰρ ἔξω φαίνεσθαι ἐν τῷ κυφώματι ἕνα μέν τινα ὑ-
ψηλότατον τῶν σφονδύλων. τοὺς δὲ ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ἐπὶ ἧσσον. οὔκουν ὡς ἐπὶ πολὺ ἀποπεπηδηκὼς ἀπὸ τῶν ἄλ-
λων ἐστίν, ἀλλὰ μικρὸν ἢν ἕκαστος συνδιδοῖ ἀθρόως πολύ. διὰ οὖν τοῦτο καὶ ὁ νωτιαῖος μυελὸς εὐφόρως φέρει
10 τὰς τοιαύτας διαστροφάς, ὅτι κυκλώδης αὐτῷ ἡ διαστρο ἡ γίνεται, ἀλλ' οὐ γωνιώδης.

Τὴν μὲν εἰς τοὐπίσω διαστροφὴν τῆς ῥάχεως, κύφωσιν ὀνομάζει. τὴν δὲ εἰς τὸ πρόσω, λόρδωσιν. τὴν δὲ εἰς τὰ
πλάγια, σκολίωσιν. ἀλλὰ τούτῳ γε τῷ ὀνόματι τῆς σκολιώσεως καθ' ἕτερον χρῆται τρόπον κατὰ ἅπασαν δια-
στροφὴν ῥάχεως, ἐνδεικνυμένου δὴ αὐτοῦ, ὡς σημαίνοντός τι γενικώτερον τῶν ἄλλων. οὕτως γὰρ καὶ νῦν εἶπε
σκολιαίνεσθαι ῥάχιν, ἐν ἴσῳ τῷ διαστρέφεσθαι καθ' ὁντινοῦν τρόπον. καὶ ἔμπροσθεν δέ που ἔλεγεν. αὐτὴ δὲ ἡ ῥά-
χις κατὰ μῆκος ἰθυσκόλιός ἐστι. αὐτῆς δηλώσας διαστροφὴν εἴς τε τοὐπίσω καὶ πρόσω.

Χρὴ δὲ τὴν κατασκευὴν τοῦ διαναγκαζομένου τοιήνδε κατασκευάσασθαι. ἔξεστι μὲν ξύλον ἰσχυρὸν καὶ πλατύ, ἐντομὴν
παραμήκεα ἔχον κατορύξαι. ἔξεστι δὲ καὶ ἀντὶ τοῦ ξύλου ἐν τοίχῳ ἐνταμεῖν παραμήκεα ἐντομήν, ἢ πήχει ἀνωτέρω
τοῦ ἐδάφεος, ἢ ὅκως ἂν μετρίως ἔχῃ. ἔπειτα δὲ ξύλον δρύϊνον, τετράγωνον, πλάγιον, παραβάλλειν, ἀπολείποντα
ἀπὸ τοῦ τείχου ὅσον παρελθεῖν τινὰ ἢν δέῃ. καὶ ἐπὶ μὲν τὸ ξύλον ἐπιστορέσαι, ἢ χλαίνας, ἢ ἄλλό τι ὃ μαλθακὸν
30 μὲν ἔσται. ὑπείξει δὲ μὴ μέγα. τὸν δὲ ἄνθρωπον πυριῆσαι. ἢν δέχηται πολλῷ καὶ θερμῷ λούσας. κἄπειτα πρηνέα
κατακλῖναι κατατεταμένον. καὶ τὰς μὲν χεῖρας αὐτοῦ παρατείναντα κατὰ φύσιν προσδῆσαι πρὸς τὸ σῶμα.
ἱμάντι δὲ μαλθακῷ ἱκανῶς πλατεῖ τε καὶ μακρῷ ἐκ δύο διπτύχων ξυμβεβλημένῳ μέσῳ, καὶ κατὰ μέσον τὸ στῆθος
δὶς περιβεβλῆσθαι χρή, ὡς ἐγγυτάτω τῶν μασχαλέων. ἔπειτα τὸ περισσεῦον τῶν ἱμάντων κατὰ τὴν μασχάλην ἑκα-
τέρην περὶ τοὺς ὤμους περιβεβλήσθω. ἔπειτα αἱ ἀρχαὶ πρὸς ξύλον ὑπεροειδές τι προσδεδέσθωσαν, ἁρμόζου-
σαι κατὰ μῆκος τῷ ξύλῳ τῷ ὑποτεταμένῳ πρὸς ὅ, τι προσβάλλον τὸ ὑπεροειδὲς ἀντιστηρίζοντα κατατείνειν.
τοιούτῳ δέ τινι ἑτέρῳ δεσμῷ χρὴ ἄνωθεν τῶν γουνάτων δήσαντα καὶ ἄνωθεν τῶν πτερνέων, τὰς ἀρχὰς τῶν ἱμάν-
των πρὸς τοιοῦτό τι ξύλον προσδῆσαι. ἄλλῳ δὲ ἱμάντι πλατεῖ καὶ μαλθακῷ καὶ δυνατῷ ταινιοειδεῖ, πλάτος ἔχοντι
καὶ μῆκος ἱκανόν, ἰσχυρῶς περὶ τὰς ἰξύας κύκλῳ περιδεδέσθαι ὡς ἐγγύτατα τῶν ἰσχίων. ἔπειτα τὸ περισσεῦον τοῦ
ταινιοειδέος ἅμα ἀμφοτέρας τὰς ἀρχὰς τῶν ἱμάντων, πρὸς τὸ ξύλον προσδῆσαι τῶν ποδῶν. κἄπειτα κατατείνειν
40 ἐν τούτῳ τῷ σχήματι καὶ ἔνθεν καὶ ἔνθεν, ἅμα μὲν, ἰσορρόπως, ἅμα δὲ, ἐς ἰθύ. οὐδὲν γὰρ ἂν μέγα κακὸν ἡ τοιαύτη κατά-
τασις ποιήσῃ εἰ χρηστῶς σκευασθείη. εἰ μὴ ἄρα ἐξεπίτηδες τὶς βούλοιτο σίνεσθαι. τὸν δὲ ἰητρὸν χρή, ἢ ἄλλον ὅς τις ἰσχυ-
ρός, καὶ μὴ ἀμαθής, ἐπιθέντα τὸ θέναρ τῆς χειρός, ἐπὶ τὸ ὕβωμα καὶ τὴν ἑτέρην χεῖρα. προσεπιθέντα ἐπὶ τὴν
ἑτέρην καταναγκάζειν προσξυνιέντα. ἤν τε ἐς ἰθὺ ἐς τὸ κάτω πεφύκῃ καταναγκάζεσθαι. ἤν τε πρὸς τῆς κεφα-
λῆς. ἤν τε πρὸς τῶν ἰσχίων. καὶ ἀσινεστάτη μὲν αὕτη ἡ ἀνάγκη. ἀσινὲς δὲ καὶ ἐπικαθίζεσθαί τινα πρὸς τὸ κύφωμα τοῦ
ἅμα κατατεινομένου ἐνσεῖσαι μετεωρισθέντα. ἀτὰρ καὶ ἐπιβῆναι τῷ ποδί, καὶ ὀχηθῆναι ἐπὶ τὸ κύφωμα. ἡσύχως
τε ἐπενσεῖσαι, οὐδὲν κωλύει. τὸ τοιοῦτο δὲ ποιῆσαι μετρίως ἐπιτήδειος ἄν τις εἴη τῶν ἐπὶ παλαίστρᾳ εἰθισμένων.
δυνατωτάτη μέντοι τῶν ἀναγκαίων ἐστίν, εἰ ὁ μὲν τοῖχος ἐντετμημένος εἴη. τὸ δὲ ξύλον τὸ κατωρορυγμένον ᾗ ἐντέτμη-
ται κατωτέρω εἴη τῆς ῥάχιος τοῦ ἀνθρώπου, ὁκόσῳ ἂν δοκέῃ μετρίως ἔχειν. σανὶς δὲ φιλυρίνη μὴ λεπτὴ ἐνείη, ἢ καὶ ἄλλου
τινὸς ξύλου. ἔπειτα ἐπὶ τὸ ὕβωμα ἐπιτεθείη, ἢ ῥάκιόν τι πολύπτυχον, ἢ μικρόν τι σκύτινον ὑποκεφάλαιον. ὡς
50 ἐλάχιστα μὴν ὑποκεῖσθαι ξυμφέρει, μόνον προμηθεόμενον, ὡς μὴ ἡ σανὶς ὑπὸ σκληρότητος ὀδύνην παρὰ καιρὸν
προσπαρέχῃ. κατὰ ἴξιν δὲ ἔσω ὡς μάλιστα τῇ ἐντομῇ τῇ ἐς τὸν τοῖχον, τὸ ὕβωμα. ὡς ἂν ἡ σανὶς ᾗ μάλιστα ἐξέστη-
κεν, ταύτῃ μάλιστα πιέζῃ ἐπιτεθεῖσα. ὅταν δὲ ἐπιτεθῇ. τὸν μέν τινα καταναγκάζειν χρὴ τὸ ἄκρον τῆς σανίδος, ἤν
τε ἕνα δέῃ, ἤν τε δύο. τοὺς δὲ κατατείνειν τὸ σῶμα κατὰ μῆκος, ὡς πρόσθεν εἴρηται. τοὺς μὲν, τῇ. τοὺς δέ, τῇ. ἔξεστι δὲ καὶ
ὀνίσκοισι τὴν κατάτασιν ποιέεσθαι, ἢ, παρακατορύξαντα παρὰ τὸ ξύλον, ἢ ἐν αὐτῷ τῷ ξύλῳ τὰς φλιὰς τῶν ὀνί-
σκων ἐντεκτηνάμενον. ἤν τε ὀρθὰς ἐθέλῃς ἑκατέρωθεν μικρὸν ὑπερεχούσας. ἤν τε κατὰ κορυφὴν τοῦ ξύ-
λου ἔνθεν καὶ ἔνθεν. αὗται αἱ ἀνάγκαι, εὐταμίευτοί εἰσιν, καὶ ἐς τὸ ἰσχυρότατον. καὶ ἐς τὸ ἧσσον. καὶ ἰσχὺν ἔχου-
σι τοιαύτην. ὥστε καὶ εἴ τις ἐπὶ λύμῃ βούλοιτο, ἀλλὰ μὴ ἐπὶ ἰήσει, ἐς τοιαύτας ἀνάγκας ἀγαγεῖν, κἂν τούτῳ
ἰσχυρῶς δύνασθαι. καὶ γὰρ ἂν κατατείνων κατὰ μῆκος μοῦνον ἔνθεν καὶ ἔνθεν οὕτω καὶ ἄλλην ἀνάγκην οὐδεμίην προσ-
τιθεὶς ὅμως κατατείνειεν ἄν τις, ἀλλὰ μὴν καὶ ἢν μὴ κατατείνων. αὐτῇ δὲ μοῦνον τῇ σανίδι οὕτως εἰ ποιέοι τις, καὶ οὕτως

ἱκανῶς καταναγκάσειε. καλαὶ οὖν αἱ τοιαῦται ἰσχύες εἰσὶν ᾗσιν ἔξεστιν, καὶ ἀσθενεστέρῃσι, καὶ ἰσχυροτέρῃσι χρέεσθαι αὐτὸν ταμιεύοντα. καὶ μὴν δὴ καὶ κατὰ φύσιν γε ἀναγκάζουσι. τὰ μὲν γὰρ ἐξεστεῶτα ἐς τὴν χώρην ἀναγκάζει καὶ ἡ ἴπωσις ἰέναι. τὰ δὲ ξυνελθόντα κατὰ φύσιν, κατατείνουσιν αἱ κατὰ φύσιν κατατάσιες. οὔκουν ἔγωγε ἔχω τουτέων ἀνάγκας καλλίους, οὐδὲ δικαιοτέρας.

Τὰ ἐφεξῆς ἅπαντα σαφῶς ἑρμηνεύοντι, δι' ὧν νῦν καὶ ἔστιν ὅτε παρακολουθεῖ τις λεγομένοις, οὔτε ἐξηγήσεως ἀλλὰ δείξεως ἐστὶν αὐτοῦ χρεία. καὶ μέντοι καὶ τὰ ὑπομνήματα τοῖς ἑωρακόσιν ἤδη τὰς τοιαύτας ἐνεργείας γράφεται. λέλεκται δέ μοι καὶ πρόσθεν ὅτι τὰ οὕτω σαφῶς ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένα, μὴ νοήσας τις κατὰ τὴν πρώτην ἐπιβολὴν, καὶ δὶς καὶ τρὶς καὶ πλεονάκις ἀναγνώτω προσέχων τὸν νοῦν. εἰ γὰρ τοῦτο ποιήσῃ, πάντως ταῦτ' ἐννοήσει σαφῶς ἑρμηνευόμενα.

Ἡ γὰρ κατ' αὐτὴν τὴν ἄκανθαν ἰθυωρίη τῆς κατατάσιος κάτωθέν τε καὶ κατὰ τὸ ἱερὸν ὀστέον καλεόμενον, οὐκ ἔχει ἐπιλαβὴν οὐδεμίην. ἄνωθεν δὲ κατὰ τὸν αὐχένα καὶ κατὰ τὴν κεφαλὴν, ἐπιλαβὴν μὲν ἔχει, ἀλλ' ἐς εἶδος γε, ἀπρεπής. ταύτῃ τοι γινομένη ἡ κατάτασις καὶ ἄλλας βλάβας ἂν προσπαρέχοι πλεονασθεῖσα. ἐπειρήθην δὲ δή ποτε ὕπτιον τὸν ἄνθρωπον κατατείνας, ἀσκὸν ἀφύσητον ὑποθεῖναι ὑπὸ τὸ ὕβωμα. κἄπειτα αὐλὸν ἐκ χαλκείου ἐς τὸν ἀσκὸν τὸν ὑποκείμενον ἐνιέντα, φυσᾶν. ἀλλά μοι οὐκ εὐπορεῖτο. ὅτε μὲν εὖ κατατείνοιμι τὸν ἄνθρωπον, ἡσσᾶτο ὁ ἀσκὸς καὶ οὐκ ἠδύνατο ἡ φῦσα ἐπαναγκάζεσθαι. καὶ ἄλλως ἑτοῖμον περιολισθάνειν ἦν ἅτε ἐς τὸ αὐτὸ ἀναγκαζόμενον τό, τε τοῦ ἀνθρώπου ὕβωμα, καὶ τὸ τοῦ ἀσκοῦ πληρουμένου κύρτωμα. ὅτε δ' αὖ μὴ κάρτα κατατείνοιμι τὸν ἄνθρωπον. ὁ μὲν ἀσκὸς, ὑπὸ τῆς φύσης ἐκυρτοῦτο. ὁ δὲ ἄνθρωπος, πάντῃ μᾶλλον ἐλορδαίνετο ἢ συνέφερεν. ἔγραψα δὲ ἐπίτηδες τοῦτο. καλὰ γὰρ καὶ ταῦτα μαθήματά ἐστι, ἃ πειρηθέντα ἀπορηθέντα ἐφάνη, καὶ δι' ἅπερ ἠπορήθη. ὅσοι δὲ ἐς τὸ εἴσω σκολιαίνονται οἱ σπόνδυλοι ὑπὸ πτώματος, ἢ καὶ ἐμπεσόντος τινὸς βαρέος, εἷς μὲν οὐδεὶς τῶν σπονδύλων μέγα ἐξίσταται κάρτα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκ τῶν ἄλλων. ἢν δὲ ἐκστῇ μέγα, ἢ εἷς, ἢ πλείονες, θάνατον φέρουσιν, ὥσπερ δὴ καὶ πρόσθεν εἴρηται, κυκλώδης καὶ αὕτη, καὶ οὐ γωνιώδης γίνεται ἡ παραλλαγή.

Αὖθις αὖ ἐπιλαβὴν εἴρηκε τὴν οἷον ἀντιλαβὴν καὶ ἀντίλυσιν, ὥστε στηριχθῆναι τοὺς περιβαλλομένους βρόχους πρός τι τῶν ἐξεχόντων ἕνεκα τοῦ ἀπορεῖν. κατὰ μὲν τὸ ἱερὸν ὀστέον οὐδὲν ἔχει τοιοῦτον ἄνωθεν τ' ἢν τό τι περιέχῃ καὶ τὴν κεφαλὴν ἅμα φαίνοιτ' ἂν ὁ ἄνθρωπος πνιγόμενος, εἴ τις ἐνταῦθα περιλάβοι, καὶ κατὰ τοῦτ' ἂν ἀπρεπὴς ἡ κατάτασις φαίνοιτο. καὶ μέντοι καὶ βλάβας ἂν παράσχοι εἰ ὀλίσθοι τὸν βρόχον τις ἐπὶ τὸν λάρυγγα.

Οὖρα μὲν οὖν τοῖσι τοιούτοισι καὶ ἀπόπατος μᾶλλον ἴσχεται, ἢ τοῖς ἔξω κυφοῖσι. καὶ πόδες καὶ ὅλα τὰ σκέλεα ψύχεται μᾶλλον. καὶ θανατηφόρα ταῦτα μᾶλλον, ὧν ἔφην. καὶ ἢν περιγίνωνται δὲ, ῥυώδεες τὰ οὖρα μᾶλλον οὗτοι. καὶ τῶν σκελέων ἀκρατέστεροι καὶ ναρκωδέστεροι. ἢν δὲ καὶ ἐν τῷ ἄνω μέρει, μᾶλλον τὸ λόρδωμα γένηται, παντὸς τοῦ σώματος ἀκρατέες καὶ νεναρκωμένοι γίνονται, μηχανὴν δὲ οὐκ ἔχω οὐδεμίην ἔγωγε ὅκως χρὴ τὸν τοιοῦτον ἐς τὸ αὐτὸ καταστῆσαι. εἰ μή τινα ἡ κατὰ τῆς κλίμακος κατάσεισις ὠφελέειν οἵη τε εἴη. ἢ καὶ ἄλλη τις τοιαύτη ἴησις, ἢ κατάσεισις, οἵη περ ὀλίγῳ πρόσθεν εἴρηται. κατανάγκασιν δὲ ξὺν τῇ κατασείσει οὐδεμίην ἔχω, ἥτις ἂν γένοιτο, ὥσπερ τῷ κυφώματι τὴν κατανάγκασιν ἡ σανὶς ἐποιέετο. πῶς γὰρ ἄν τις ἐκ τοῦ ἔμπροσθεν διὰ τῆς κοιλίης ἀναγκάσαι δύναιτο; οὐ γὰρ οἷόν τε, ἀλλὰ μὴν, οὔτε βῆχες, οὔτε πταρμοὶ οὐδεμίην δύναμιν ἔχουσιν ὥστε τῇ τάσει συντιμωρέειν. οὐ μὴν οὐδ' ἔνεσις φύσης ἐνιεμένης ἐς τὴν κοιλίην, οὐδὲν ἂν δύναιτο. καὶ μὴν αἱ μεγάλαι σικύαι προσβαλλόμεναι ἀνασπάσιος εἵνεκα δῆθεν τῶν εἴσω ῥεπόντων σφονδύλων μεγάλη ἁμαρτὰς γνώμης ἐστίν. ἀπωθέουσι γὰρ μᾶλλον ἢ ἀνασπῶσι, καὶ οὐδ' αὐτὸ τοῦτο γινώσκουσιν οἱ προσβάλλοντες. ὅσῳ γὰρ ἄν τις μείζω προσβάλλῃ, τοσούτῳ μᾶλλον λορδοῦνται οἱ προσβληθέντες συναναγκαζομένου ἄνω τοῦ δέρματος. τρόπους δὲ ἄλλους κατασεισίων ἢ οἷοί τε πρόσθεν εἴρηνται ἔχοιμι ἂν εἰπεῖν, ἁρμόσαι οὓς ἄν τις δοκέῃ τῷ παθήματι μᾶλλον, ἀλλ' οὐ κάρτα πιστεύω αὐτοῖς. διὰ τοῦτο οὐ γράφω. ἀθρόον δὴ ξυνιέναι χρὴ περὶ τούτων ὧν ἐν κεφαλαίῳ εἴρηται. ὅτι τὰ μὲν εἰς τὸ λορδὸν ῥέψαντα ὀλέθριά εἰσι καὶ συμφορά. τὰ δὲ ἐς τὸ κῦφον ἀσινέα. θανάτου καὶ οὔρων σχεσίων καὶ ἀποναρκωσίων τὸ ἐπίπαν.

Περὶ τῆς ἔσω μεταστάσεως τῶν σφονδύλων γράφει ταῦτα χαλεπωτέραν αὐτὴν τῆς ἔξω λέγων εἶναι καὶ ἡ αἰτία πρόδηλος. καὶ γὰρ ἔσω ῥέπει τὰ νεῦρα πάντα τὰ ἀπὸ τοῦ νωτιαίου πεφυκότα. θλίβεται οὖν ἐν ταῖς τοιαύταις μεταστάσεσι μᾶλλον, ἤπερ ἐν ταῖς ἔξω. σὺν τούτοις δὲ καὶ τὰ ἐπικείμενα μόρια τῇ ῥάχει θλίβεται πάντα, καὶ κατὰ τοῦτο καὶ τῆς κύστεως τὸ ἄνω πέρας θλιβήσεταί ποτε. καὶ μέντοι καὶ κατὰ συμπάθειαν εἰς φλεγμονὴν ἀφίξεται πάντα, καὶ διὰ τοῦτ' οὔτε ἡ κύστις οὖρον ἐκκρίνει, οὔτε τὰ ἔντερα ἀπόπατον. τῆς γὰρ ἐκκριτικῆς δυνάμεως, ἥτις ἐστὶ μία τῶν φυσικῶν, πάθος ἐστὶν ἴσχεσθαι τὸ οὖρον καὶ τὸν ἀπόπατον. τὸ δὲ ναρκώδη γίνεσθαι τὰ μόρια, τῆς τῶν νεύρων βλάβης ἐστίν. ἐκ μὲν οὖν τῆς κατὰ τὰ ἔντερα καὶ τὴν κύστιν βλάβης ἄχρι περ ἂν παύσεται φλεγμαίνοντα κίνδυνος ἀπολέσθαι τὸν ἄνθρωπον. καὶ δι' ἄκρα καὶ ἀκωρῶ ἔντερα διαμένει. καὶ διὰ τοῦτο καὶ ὁ σφίγγων τὴν κύστιν μῦς οὐκ ἐᾷ ἀκριβῶς ἐνεργῶν ἐπιτρέπειν τοῖς οὔροις, εἰκὸς καὶ δήπου καὶ τὸν ἐπὶ τῆς ἕδρας μῦν τὸν σφιγκτῆρα καλούμενον τὴν αὐτὴν ἀτονίαν ἔχειν.

Οὐ γὰρ ἐκτείνει τοὺς ὀχετοὺς τοὺς κατὰ τὴν κοιλίην, οὐδὲ κωλύει εὐρόους εἶναι, ἡ εἰς τὸ ἔξω κύφωσις. ἡ δὲ λόρδωσις ταῦτα ἀμφότερα ποιέει, καὶ ἐς τὰ ἄλλα πολλὰ προσγίνεται.

Κατὰ τὴν προγεγραμμένην ῥῆσιν εἰρηκὼς, οὖρα μὲν οὖν τοῖσι τοιούτοισι καὶ ἀπόπατος μᾶλλον ἴσχεται, ἢ τοῖσιν ἔξω κυφοῖσι, νῦν τὴν αἰτίαν προσέθηκεν εἰπών. οὐ γὰρ ἐντείνει τοὺς ὀχετοὺς τοὺς κατὰ τὴν κοιλίαν, δηλονότι τὰς ἐκροὰς εἰπὼν τήν τε κατὰ κύστιν καὶ τὴν κατὰ τὴν ἕδραν. ἐντείνεσθαι δὲ τὰ μόρια δι' ὧν αὗται γίνονται, κατά τε τὴν θλῖψιν, ἣν ἐκ τῆς τῶν σπονδύλων εἴσω μεταστάσεως ἴσχουσιν, εἰκός ἐστι, καὶ πρὸς τῆς κατὰ τὰ νεῦρα συμπαθείας.

Ἐπεί τοι πολὺ πλέονες σκελέων τε καὶ χειρῶν ἀκρατέες γίνονται καὶ καταναρκοῦνται τὸ σῶμα, καὶ οὖρα τούτοισιν ἴσχεται, οἷσιν ἂν μὴ ἐκστῇ μὲν τὸ ὕβωμα μήτε ἔξω, μήτε ἔσω, σεισθέωσι δὲ ἰσχυρῶς ἐς τὴν ἰθυωρίην τῆς ῥάχιος. οἷσι δ' ἂν μὴ ἐκστῇ μὲν τὸ ὕβωμα, ἧσσον τοιαῦτα πάσχουσιν.

Ἐνταῦθα τὴν ὕβωμα φωνὴν ὡς γενικόν τι σημαῖνον ἀνέγραψεν, ἐπὶ πάσης εἰπὼν τῆς τῶν σπονδύλων εἰς τὸ παρὰ φύσιν ἐκτροπῆς. ὅλος δὲ ὁ λόγος εὔδηλος. ἐπὶ γὰρ τὴν τετάρτην διαφορὰν τῶν κατὰ τὴν ῥάχιν παθῶν ἀφικνεῖται τῷ λόγῳ. καλοῦσι δὲ αὐτὴν σεῖσιν, ὅταν αἱ ἁρμονίαι σύμπασαι διακινηθῶσι τῶν σπονδύλων τῆς ῥάχεως καὶ κινδυνεύει διασπασθῆναί τε καὶ θλασθῆναι διασεισθείσης σφοδρῶς αὐτῆς. καί φησι τοῦτο πολὺ χεῖρον εἶναι τῶν ἄνευ τοῦ διασεισθῆναι γινομένων διαστροφῶν τῆς ῥάχεως. εἶθ' ἑξῆς ὅτι καὶ ταῖς πλευραῖς κατεαγνυμέναις, τοιοῦτόν γέ τι συμβαίνει διηγεῖται.

Περὶ πλευρῶν κατήξιος.

Πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἐν ἰητρικῇ ἄν τις θεάσοιτο, ὧν τὰ μὲν ἰσχυρὰ ἀσινέα ἐστὶ κατ' ἑωυτὰ τὴν κρίσιν ὅλην λαμβάνοντα τοῦ νοσήματος. τὰ δὲ ἀσθενέστερα σινόμωρα καὶ ἐς τόκους νοσημάτων χρονίους ποιέοντα καὶ κοινωνέοντα, καὶ τῷ ἄλλῳ σώματι ἐπὶ πλέον.

Προειρηκὼς περὶ τοῦ κατὰ ῥάχιν πάθους, ὃ προσαγορεύουσι σεῖσιν, ἄνευ τοῦ μεταστῆναι σπόνδυλόν τινα γινόμενον, ἐν τῇ ἐφεξῆς γραφῇ πολλὰ λέγει τῶν κατ' ἰητρικὴν ἐπιεικέστερα κατ' ἀλήθειαν εἶναι, κἂν φαίνηται χαλεπώτερα. συμβαίνει δ' ἐκεῖνα τῶν παθῶν ἐφ' ὧν συμπάθειαι εἰσὶ μείζους. ὡς ὅσα γε μηδεμίαν ἐπιφέρει μορίων κυρίων συμπάθειαν, ἀλλὰ καθ' ἑαυτὰ ποιεῖται τὴν κρίσιν, ἧττόν ἐστι χαλεπά. καὶ ἰσχυρότερα ἐν ταῖς κατασκευαῖς. ἐφεξῆς οὖν ὡς ἐν παραδείγματος μέρει μνημονεύει τῶν κατὰ τὰς πλευρὰς παθῶν ἀποδεικνύων. ἔνια μὲν αὐτῶν, εἶναι τὴν φαντασίαν μόνον. ἔνια δὲ, τῇ δυνάμει χαλεπά.

Ἐπεὶ καὶ πλευρέων κάτηξις, τοιοῦτόν τι πέπονθεν. οἷσι μὲν γὰρ ἂν κατεαγῇ πλευρὴ μία ἢ πλέονες ὡς τοῖσι πλείστοισι κατάγνυται, μὴ διασχόντα τὰ ὀστέα ἐς τὸ εἴσω μέρος, μὴ δὲ ψιλωθέντα. ὀλίγοι μὲν ἤδη ἐπυρέτηναν. ἀτὰρ οὐδὲ αἷμα πολλοὶ ἤδη ἔπτυσαν, οὐδὲ ἔμπυοι πολλοὶ γίνονται, οὐδὲ ἔμμοτοι, οὐδὲ ἐπισφακελίσιες τῶν ὀστέων, δίαιτά τε φαύλη ἀρκέει.

Ὅτι τὸ σύμμετρον τοῦ λόγου σαφήνειαν συντελεῖ, μαθεῖν ἔστιν οὐχ ἥκιστα καὶ ἐκ τῆς προκειμένης ῥήσεως μακρᾶς οὔσης. εἴσω τὸ πρῶτον μέρος ἄρτι προεχειρισάμην. ἐκτείνας γὰρ ἐπὶ πλεῖον ὁ Ἱπποκράτης ἀσάφειάν τινα εἰργάσατο, διὰ βραχέων δ' ἂν οὕτως ἑρμηνεύοιτο. τὰ κατάγματα τῶν πλευρῶν, ὅταν ἁπλᾶ καὶ μόνα γίνηται. τὴν μὲν φαντασίαν, χαλεπωτέραν τῶν περιθλάσεων ἔχει. τῇ δυνάμει δὲ, ἐπιεικεστέραν. θεραπεύεται γὰρ ἄνευ κινδύνου τάχιστα. χωρὶς δὲ κατάγματος, ὅταν περὶ τὰς πλευρὰς σάρκες θλασθῶσιν, εἰς μέγιστον ἐνίοτε κίνδυνον ἥκουσιν οἱ οὕτως παθόντες. τὸ μὲν κεφάλαιον τοῦ λόγου, τοῦτο. τὰ δὲ κατὰ μέρος ἐφεξῆς ἴδωμεν, ἐν δὲ τῷ πρώτῳ μέρει τῆς ῥήσεως ὅπερ ἐγὼ διὰ βραχέων εἶπον. ὅταν ἁπλᾶ καὶ μόνα γίνηται τὰ κατάγματα τῶν πλευρῶν. ὁ δὲ Ἱπποκράτης εἴρηκεν, ὅπερ ἐξηγούμενος ἔγραψε. μὴ διασχόντα τὰ ὀστᾶ εἰς τὸ ἔσω μέρος· εἰπὼν τὴν εὐρυχωρίαν τοῦ θώρακος, εἰς ἣν ἀδύνατόν ἐστι διασχεῖν ὀστῷ τῷ κατ' αὐτὸν ἄνευ τοῦ γυμνωθῆναι μὲν αὐτὸ τὸ ὀστοῦν ἁπάσης τῆς περικειμένης σαρκὸς, διατμηθῆναι δὲ τὸν ὑπεζωκότα καλούμενον ὑμένα. ἀλλὰ τοῦτο μὲν οὖν ἐδήλωσε τὸ ἁπλοῦν τοῦ κατάγματος. διά τε τῶν ἐφεξῆς τὸ ἐπιεικὲς, ὀλίγους μὲν εἰπὼν ἐπιπυρέττειν. πτύσαι δὲ αἷμά τινα σπανίως, ὥσπερ γε καὶ ἔμπυον, καὶ ἔμμοτον γενέσθαι. σφακελίσαι τε τὸ τῆς πλευρᾶς ὀστοῦν. διὸ καὶ τὴν δίαιταν αὐτοῖς ἐξαρκέσει φαύλην. ἔμαθες δὲ ὅτι φαύλην ἀεὶ λέγει τὴν ἐναντίαν τῇ ἀκριβεῖ τὴν ἐπιτυχοῦσαν. ἐν μὲν οὖν τῷ προκειμένῳ μορίῳ τῆς ὅλης αὐτοῦ ῥήσεως ἡ διάνοια τοιαύτη τίς ἐστιν. ἴδωμεν δὲ ἐφεξῆς τὰ λοιπά.

Ἢν γὰρ μὴ πυρετὸς ξυνεχὴς ἐπιλαμβάνῃ αὐτοὺς, καὶ κενεαγγέειν κάκιον τοῖς τοιούτοισιν, ἢ μὴ κενεαγγέειν, καὶ ἐπωδυνέστερον καὶ πυρετωδέστερον, καὶ βηχωδέστερον. τὸ γὰρ πλήρωμα τὸ μέτριον τῆς κοιλίης, διόρθωμα τῶν πλευρέων γίνεται. ἡ δὲ κένωσις κρεμασμὸν μὲν τῇσι πλευρῇσι ποιέει. ὁ δὲ κρεμασμὸς, ὀδύνην.

Ὁ τῆς κοιλίης ὄγκος στήριγμά τι γίνεται ταῖς πλευραῖς. διὸ καὶ ὅσοι μείζονας ἔχουσι τὰς γαστέρας ἧττον ὀδυνῶνται κατεαγείσης τῆς πλευρᾶς. ὅσοις δὲ ἰσχναί τε εἰσὶ, καὶ προσεσταλμέναι μᾶλλον ἀλγοῦσιν, ἀστηρίκτων καὶ μετεώρων αἰσθανόμενοι τῶν πλευρῶν. ἐὰν μὲν οὖν συνεχὴς ἐπιλάβῃ πυρετὸς αὐτοὺς ἐστὶ κενεαγγεῖν. ὅπερ δηλοῖ νῦν αὐτὸ τὸ ἀσιτεῖν. ἐπειδή περ ἡ ἐκ τῆς ἐδωδῆς βλάβη γίγνεται μείζων τῆς ἐκ τοῦ κρεμασμοῦ. εἰ δή τι μὴ ὅλως πυρέξει, ἄμεινον ἐσθίειν τοσοῦτο τὸ πλῆθος, ὡς εἰς ὄγκον ἀρθῆναι τὴν γαστέρα τοσοῦτον ὅσον ἱκανὸς ὡς ἂν ἄνευ τοῦ θλίβειν τὸ πεπονθὸς, ἔσται τε καὶ στήριγμα γενήσεται ταῖς πλευραῖς.

Ἔξωθεν δὲ, φαύλη ἐπίδεσις τοῖσι τοιούτοισιν ἀρκέει κηρωτῇ καὶ σπλήνεσι καὶ ὀθονίοισιν ἡσύχως ἐρείδοντα, ὁμαλὴν τὴν ἐπίδεσιν, ἢ καὶ ἐριῶδές τι προσεπιθέντα. κρατύνεται δὲ πλευρὴ ἐν εἴκοσιν ἡμέρῃσι. παχεῖαι γὰρ αἱ ἐπιπωρώσιες τουτέων τῶν ὀστέων.

Φαύλην ἐπίδεσιν εἶπεν, ὥσπερ καὶ δίαιταν τὴν ἐπιτυχοῦσαν, ἥτις ἐστὶν ἐναντία τῇ ἐπιμελῶς γινομένῃ.

Ἀμφιθλασθείσης δὲ τῆς σαρκὸς, ἀμφὶ τῇσι πλευρῇσιν, ἢ ὑπὸ πληγῆς, ἢ ὑπὸ πτώματος, ἢ ὑπὸ ἀντερείσιος, ἢ ἄλλου τινὸς τοιουτοτρόπου, πολλοὶ ἤδη πολὺ αἷμα ἔπτυσαν.

Μέμνησθε καὶ τούτου τοῦ λόγου, διὰ τοὺς οἰομένους ἐν ταῖς πλευρίτισιν ἐξ ἀνάγκης ἀνάγειν, τινὰ τῶν λοβῶν τοῦ πνεύμονος πάσχειν. καὶ συναπτόμενόν γε τοῦτο φασὶ τῇ φλεγμαινούσῃ πλευρᾷ διδόναι τι τοῦ κατὰ τὴν φλεγμονὴν ἰχῶρος. ἐν τῷ πνεύμονι γὰρ, οὐδὲν τοῦ πνεύμονος πεπονθότος, ἀλλὰ τῆς διαθέσεως τῇ πλευρᾷ γινομένης πτύειν φησὶν ἐνίους αἷμα. πῶς μὲν οὖν γίγνεται τοῦτο, ζητεῖν ἔξεστιν ἐπὶ σχολῆς. ἡμῖν τε βουλομένοις τὸ ζήτημα κατά γε τὸ περὶ αἵματος ἀναγωγῆς Ἐρασιστράτου βιβλίον. ἐξαρκεῖ δὲ νῦν αὐτὸ τοῦτο μόνον ἐγνωκέναι, τοῦ χωρὶς τοῦ παθεῖν τι τὸν πνεύμονα πτύειν ἐνίους αἷμα, διὰ τὸ κατὰ τὰς πλευρὰς πάθος. ἐθεάσασθε δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων πολλάκις ἀτρώτου τοῦ περικειμένου τῷ κατάγματι δέρματος ὄντος ἐκχεόμενον αἷμα πόσον χυμὸν, διὰ τοῦ τοσοῦτον πληροῦσαι τοὺς ἐπιδέσμους, καίτοι πολλῷ πυκνότερον ἐστὶ τὸ παρὰ τοῖς κώλοις

δέρμα τοῦ τὰς πλευρὰς ὑπεζωκότος ὑμένος, ὥστ᾽ οὐδὲν θαυμαστόν ἐστιν δι᾽ ἐκείνου ῥυῆναι πρὸς τὴν ἐκτὸς χώραν ἐκ τῆς πεπονθυίας πλευρᾶς. εἶτ᾽ εὐθέως εἰς τὰ βρόγχια τοῦ πνεύμονος ἀναληφθῆναι κατὰ τὰς ἐκπνοάς, ὥσπερ ὁρῶμεν ἤδη τῶν συντρηθέντων τὸν ὑμένα τούτων. ὅ, τι γὰρ ἂν ἐγχέῃς εἰς τὸν θώρακα διὰ τοῦ τραύματος, ἀναβήσσεται τοῦτο παραχρῆμα διὰ τοῦ στόματος. καὶ διὰ τοῦτο Ἐρασίστρατος οὐκ ἐννοήσας, εἰς ἀτόπους ἐνέπεσε λόγους ἐν τῷ περὶ αἵματος ἀναγωγῆς. ὧν τὴν κακίαν, ἐμάθετε διεξιόντος μου πολλάκις ἀκούσαντες ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ συγγράμματος.

Οἱ γὰρ ὀχετοὶ οἱ κατὰ τὸ λαπαρὸν τῆς πλευρῆς ἑκάστης παρατεταμένοι, καὶ οἱ τόνοι ἀπὸ τῶν ἐπικαιροτάτων τῶν ἐν τῷ σώματι, τὰς ἀφορμὰς ἔχουσι. πολλοὶ γοῦν ἤδη βηχώδεες, καὶ φυματίαι, καὶ ἔμπυοι ἐγένοντο, καὶ ἔμμοτοι, καὶ ἡ πλευρὴ ἐπεσφακέλισεν αὐτοῖσιν. ἀτὰρ καὶ οἷσι μηδὲν τοιοῦτον προσεγένετο, ἀμφιθλασθείσης τῆς σαρκὸς ἀμφὶ τῇσι πλευρῇσιν, ὅμως δὲ βραδύτερον ὀδυνώμενοι παύονται οὗτοι, ἢ οἷσιν ἂν ἡ πλευρὴ κατεαγῇ. καὶ ὑποστροφὰς μᾶλλον ἴσχει ὀδυνημάτων τὸ χωρίον ἐν τοῖσι τοιούτοισι τρώμασι. μάλα μὲν οὖν μετεξέτεροι καταμελέουσι τῶν τοιούτων σινέων, μᾶλλον ἢν πλευρὴ κατεαγῇ αὐτοῖσιν.

Ὀχετοὺς μὲν εἶπε, τὰς ἀρτηρίας δηλονότι καὶ τὰς φλέβας. λαπαρὸν δὲ τῆς πλευρᾶς ἑκάστης, τὸ μεταξὺ τῶν ὀστῶν, καθ᾽ ἃ καὶ οἱ μεσοπλεύριοι μῦς εἰσι. τόνους δὲ, δηλονότι τὰ νεῦρα. πεφυκέναι δέ φησιν ἀπὸ τῶν ἐπικαιροτάτων πάντα ταῦτα. διότι μὲν τῶν φλεβῶν τούτων ἡ ἀρχὴ πλησίον ἐστὶ τῆς καρδίας. ὥσπερ καὶ τῶν ἀρτηριῶν. τῶν δὲ νεύρων ἀπὸ τῶν κατὰ τὸν θώρακα νωτιαίων, κοινωνίας τινὸς οὔσης αὐτοῖς καὶ πρὸς ἄλλην συζυγίαν νεύρων ἐξ ἐγκεφάλου καθηκόντων. τὰ δ᾽ ἐφεξῆς ὑπ᾽ αὐτοῦ γεγραμμένα, δῆλα τοῖς μεμνημένοις ἁπάντων τῶν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένων ὑπομνήμασιν.

Ατὰρ καὶ ἰήσιος σκεβροτέρης οἱ τοιοῦτοι δέονται εἰ σωφρονέοιεν. τῇ τε γὰρ διαίτῃ ξυμφέρει ξυνεστάλθαι. ἀτρεμέειν δὲ τῷ σώματι ὡς μάλιστα. ἀφροδισίων τε ἀπέχεσθαι.

Τὴν ἀκριβεστέραν ἀεὶ λέγει σκεβροτέραν, ἀντικειμένην τῇ φαύλῃ.

Βρωμάτων τε λιπαρῶν, καὶ κερχνωδέων, καὶ ἰσχυρῶν πάντων.

Ὅσα βρώματα τρηχύνοντα τὸν φάρυγγα βραχεῖαν βῆχα κινεῖ, κερχνώδη ταῦτα καλεῖ. τοῦτο δὲ ἕπεται τοῖς λιπαροῖς καὶ ὀξέσι, καὶ δριμέσιν. ἰσχυρὰ δὲ λέγει σιτία τὰ δύσπεπτα. γέγραπται δ᾽ ἐν τοῖς ἀκριβέσι τοῖς ἀντιγράφοις οὑτωσὶ τὸ τῶν κερχνωδέων διὰ τοῦ ν, κατὰ τὴν δευτέραν συλλαβήν. ἀπὸ γὰρ τῆς κέρχνου γέγονεν. οὕτως δὲ ὀνομάζουσι τὴν κέγχρον οἱ Ἴωνες, ὅταν αἴσθησις ἐν τῇ φάρυγγι τραχυτήτων γίγνεται μικρῶν, ὥσπερ κέγχρων. τὸ δ᾽ ἐν τοῖς πρόσθεν εἰ καὶ ἔλεγεν τοὺς κατὰ τὸν πνεύμονα φύματα καὶ χρόνια καὶ δύσπεπτα ἔχοντας κεγχρώδεις γίγνεσθαι χωρὶς τοῦ ν γέγραπται. γεγονὸς ἀπὸ τοῦ κέγχρειν. ὅπερ αὐτὸ πάλιν γέγονεν ἀπὸ τοῦ ψόφου τοῦ συμβαίνοντος ὅταν ἤτοι στενοχωρία ἤ τις κατὰ τὰς ἀναπνευστικὰς ὁδοὺς, ἢ ὑγρότης πλείων. ὡς πολὺ δὲ συνιόντων ἀμφοῖν γίγνεται. καλοῦσι δ᾽ ἔνιοι τὴν τοιαύτην ἀναπνοὴν δασεῖαν. διὰ τί δὲ τῶν βῆχα κινούντων ἐδεσμάτων ἀπέχεσθαι κελεύει πρόδηλόν ἐστιν, ἡσυχάζειν δεομένων ἁπάντων τῶν πεπονθότων μορίων, διὰ τοῦτο γοῦν καὶ σιγᾶν αὐτὸν πάλιν κελεύει. πρόδηλον δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὅσα παραιτεῖται φυλάττεσθαι κίνησιν σφοδρὰν ἐπιφέροντα τῷ παντὶ σώματι. σὺν γὰρ τῷ ὅλῳ, καὶ τὸ μόριον κινεῖται.

Φλέβα τε κατ᾽ ἀγκῶνα τέμνεσθαι. σιγᾶν τε ὡς μάλιστα. ἐπιδέεσθαι δὲ ἐς τὸ χωρίον τὸ θλασθὲν σπλήνεσι μὴ πολυπτύχοισι. συχνοῖσι δὲ καὶ πολὺ πλατυτέροισι πάντῃ τοῦ θλάσματος κηρωτῇ τε ὑποχρίειν. ὀθονίοισί τε πλατέσι. σὺν ταινίῃσι πλατείῃσι καὶ μαλθακῇσι ἐπιδέειν. ἐρείδειν τε μετρίως, ὥστε μὴ κάρτα πεπιέχθαι φάναι τὸν ἐπιδεδεμένον. μὴ δ᾽ αὖ χαλαρόν. ἄρχεσθαι δὲ τὸν ἐπιδέοντα κατὰ τὸ θλάσμα καὶ ἐρηρεῖσθαι ταύτῃ μάλιστα.

Μέμνησθε δὴ τούτου πρὸς τοὺς ἀξιοῦντας ἤδη τῇ πληθωρικῇ καλουμένῃ συνδρομῇ μόνῃ φλεβοτομίας ἡμᾶς παραλαμβάνειν. τούτων δέ ἐστι καὶ Μηνόδοτος ὁ ἐμπειρικὸς, ἐδείχθη δ᾽ ἐν τῷ περὶ φλεβοτομίας γράμματι, κἀν τῷ περὶ πλήθους ὁ λόγος οὗτος ψευδής, ἐξ ἄλλων δέ τινων ἐλεγχθεὶς κἀκ τοῦ διὰ τοιαύτας πληγὰς γενομένας ἐν τισὶ μορίοισι τοῦ σώματος, ἤδη φλεβοτομίαν ἥκειν ἡμᾶς, εἰ καὶ μὴ πληθωρικοὶ τύχοιεν οἱ πληγέντες ὄντες. ὅτι τε μὴ φλεβοτομηθέντων αὐτῶν αἱ φλεγμοναὶ μέγισται γίγνονται, καὶ δηλονότι ταύταις ἑπομέναις συμπτώματα ἀκολουθεῖ.

Τὴν δὲ ἐπίδεσιν ποιέεσθαι ὡς ἀπὸ δύο ἀρχέων, ἐπιδέειν τε, ἵνα μὴ περιρρέπῃ τὸ δέρμα τὸ περὶ τὰς πλευρέας ἐν, ἀλλ᾽ ἰσόρροπον. ἐπιδέειν δὲ, ἢ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέρην, ἢ παρ᾽ ἑτέρην. ἄμεινον δὲ καὶ τὴν κοιλίην μαλθάξαι κούφῳ τινὶ ὅσον κενώσιος εἵνεκεν τοῦ σίτου, καὶ ἤδη μὲν δέκα ἡμέρας ἰσχναίνειν. ἔπειτα ἀναθρέψαι τὸ σῶμα καὶ ἁπαλῦναι.

Χαλαρὸν ἤδη τῶν πλευρῶν ἐστι τοῖς πλείστοις τὸ δέρμα. καὶ μάλιστ᾽ ἂν παχεῖς τύχωσιν ὄντες, ἢ κατ᾽ αὐτὸν ἐν ἐπλήγησαν καιρόν. καί φησι τούτους οὖν φημι ἐγὼ, δεῖσθαι μάλιστα τῶν ἄλλων ἀπὸ δυοῖν ἀρχῶν ἐπιδεῖσθαι. περιτρέπεται γὰρ αὐτῶν τὸ δέρμα κατὰ τὴν τῆς ἐκ μιᾶς ἀρχῆς ἐπίδεσιν. ἐκ περιουσίας δὲ καὶ τοὺς παχεῖς τούτους ἐπιδέων, οὐδὲν βλάψεις. καὶ μάλιστ᾽ ὅταν ᾖ θλάσμα πλησίον τῆς μασχάλης. ἐν ταύτῃ γὰρ ἀεὶ χαλαρόν ἐστι.

Τῇ δὲ ἐπιδέσει ἐς ἂν μὲν ἰσχναίνῃς ἐρηρεισμένῃ μᾶλλον χρέεσθαι. ὁκόταν δὲ ἐς τὸν ἁπαλυσμὸν ἄγῃς, ἐπιχαλαρωτέρῃ. καὶ ἢν μὲν αἷμα ἀποπτύσῃ κατ᾽ ἀρχὰς, τεσσαρακονθήμερον τὴν μελέτην καὶ τὴν ἐπίδεσιν ποιέεσθαι χρή. ἢν δὲ μὴ πτύσῃ τὸ αἷμα, ἀρκέει εἴκοσιν ἡμέρῃσιν ἡ μελέτη, ὡς ἤδη τὸ πολύ. τῇ ἰσχύϊ δὲ τοῦ τρώματος τοὺς χρόνους προστεκμαίρεσθαι χρή.

Τοῦτο κοινὸν ἁπάντων καταγμάτων ἐστὶ, καὶ λέλεκταί μοι πρόσθεν ἡνίκα τὸ περὶ ἀγμῶν ἐξηγούμην, καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν νῦν λεγομένων ὑπ᾽ αὐτοῦ. ἐκείνων οὖν ὑμᾶς χρὴ μεμνῆσθαι μᾶλλον, οὐκ ἐμὲ λέγειν ἀξιοῦν πολλάκις ταῦτα.

Οσοι δ᾽ ἂν ἀμελήσωσι τῶν τοιουτέων ἀμφιθλασμάτων. ἢν καὶ ἄλλο μηδὲν αὐτοῖσι φλαῦρον μέζον γένηται. ὅμως

τό γε χωρίον ἀμφιβληθὲν μυξωδεστέρην τὴν σάρκα ἴσχειν, ἢ πρόσθεν εἶχεν. ὅκου δέ τι τοιοῦτον ἐγκαταλείπεται, καὶ μὴ ἀνεξῇ ποτε τῇ γε ἀλθέξει. φαυλότερον μὲν ἣν παρ' αὐτὸ τὸ ὀστέον ἐγκαταλειφθῇ τὸ μυξῶδες. οὔτε γὰρ ἔτι ἡ σὰρξ ὁμοίως ἅπτεται τοῦ ὀστέου. τό τε ὀστέον νοσηλότερον γίνεται. σφακελισμοί τε χρόνιοι ὀστέου, πολλοῖσιν ἤδη ἀπὸ τοιουτέων προφασίων ἐγένοντο.

Μυξῶδες ὑγρὸν εἴωθεν ὀνομάζειν, τὸ γλίσχρον τε καὶ λευκόν. ἀθροίζεται δὲ τοῦτο παρὰ τοῖς ἀναίμοις μορίοις ὀστοῖς καὶ χόνδροις, ὅταν ἀδυνατήσῃ καλῶς κατεργάσασθαι τὴν τροφὴν ἐν αὐτοῖς ἡ φύσις. ἀπολείπει γὰρ οἷον ἡμίπεπτόν τι, καθάπερ ἐν ὀφθαλμοῖς ὑμένες ἀπολείπωσιν, ὅταν ἀρρωστῶσι τὴν ὀνομαζομένην λήμην. ἀσθενεστέρα δὲ ἡ δύναμις ἤτοι δι' οἰκείαν γίγνεται δυσκρασίαν, ἢ διὰ τὸ πλῆθος τῆς ἐπιρρυείσης ὑγρότητος, ὡς ἐν τοῖς παρὰ φύσιν ὄγκοις συμβαίνει. τὰ δ' ἄλλα τῆς ῥήσεως δῆλα.

Ἀτὰρ καὶ ἢν μὴ παρὰ τὸ ὀστέον, ἀλλ' αὐτὴ ἡ σὰρξ μυξώδης ἔῃ, ὅμως γοῦν ἀποστροφαὶ γίνονται καὶ ὀδύναι, ἄλλοτε καὶ ἄλλοτε. ἢν τις τῷ σώματι τύχῃ πονήσας. διὰ τοῦτο τῇ ἐπιδέσει δέεσθαι χρὴ, ἅμα μὲν, ἀγαθῇ. ἅμα δὲ, πολὺ προσηκούσῃ, ἕως ἂν ξηρανθῇ μὲν καὶ ἀναποθῇ τουτὶ τὸ ἐκχύμωμα τὸ ἐν τῇ θλάσει γινόμενον. αὐξηθῇ δὲ σαρκὶ ὑγιεῖ τὸ χωρίον. αὔξεται δὲ τοῦ ὀστέου ἡ σάρξ.

Μυξώδης ἡ σὰρξ, οὐ κατὰ τὸν ἑαυτῆς γίγνεται λόγον. καὶ ὅσα τῶν μορίων ἐστὶν ἔναιμα. τὸ γὰρ ἴδιον περίττωμα ἑαυτῆς τοιοῦτον ἐστὶν, οἷον ἔν τε ταῖς ῥευματικαῖς διαθέσεσι φαίνεται καὶ τοῖς ἡπατικοῖς διαχωρήμασι. διὸ καὶ συνεχῶς μὲν τοῖς ὀστοῖς καὶ τοῖς χόνδροις καὶ ὑμέσι πάσχουσι, τὸ μυξῶδες ὑγρὸν ἀθροίζεται. σπανίζεται δὲ ἐν ταῖς σαρξὶν, ἡ γὰρ πρὸς τὰ τοιαῦτα μόρια κοινωνία ἢ διὰ τὸν ἐπιρρέοντα χυμὸν ἱκανῶς, ὅταν φλεγματώδης μυξώδης ἐν αὐτῇ ὑγρὸν συνίσταται. πρόδηλον δ' ὅτι δυσκινότατος ἐστὶν ὁ τοιοῦτος χυμὸς, οὔτε τῶν αἰσθήσεων, οὔτε τῶν κατὰ πλασμάτων, οὔτε τῶν φαρμάκων ἐκθλίβεσθαι τε καὶ διαφορεῖν αὐτῶν δυναμένων. οὐδὲν γὰρ οὐδ' ἄλλων πρὶν ἀκριβῶς λεπτύναι τε καὶ εἰς ἀτμὸν διαλῦσαι δύναται κενοῦν. ἐπεὶ τοίνυν ὁ γλίσχρος χυμὸς εἰς ἀτμοὺς διαλύεται, διὰ τοῦτο ἐστὶ δυσκίνητος. ὅπου δ' ἂν ἐγκαταληφθῇ τι τοιοῦτον τὸ πεπονθὸς ἐνοχλεῖται μόριον ἐπὶ βραχείαις προφάσεσι, διὰ τὴν ἀσθένειαν ἑτοίμως δεχόμενον ὅτι ἂν ἐν τῷ ἄλλῳ σώματι περιττὸν ἤτοι κατὰ τὸ ποιὸν, ἢ κατὰ τὸ ποσὸν, ἀθροισθῇ.

Οἷσι δ' ἂν ἀμεληθεῖσι χρονιωθῇ, καὶ ὀδυνῶδες τὸ χωρίον γίνηται, καὶ ἡ σὰρξ ὑπόμυξος ἔῃ, τουτέοισι καῦσις ἴησις ἀρίστη. καὶ ἢν μὲν αὐτὴ ἡ σὰρξ μυξώδης ἔῃ, ἄχρι τοῦ ὀστέου καίειν χρὴ, μὴ μὴν διαθερμανθῆναι τὸ ὀστέον. ἢν δὲ μεσηγὺ τῶν πλευρέων ἔῃ. ἐπιπολῆς μὲν οὐδ' οὕτως χρὴ καίειν. φυλάσσεσθαι μέντοι μὴ διακαύσῃς πέρην. ἢν δὲ πρὸς τῷ ὀστέῳ δοκέῃ εἶναι τὸ θλάσμα, καὶ ἔτι νεαρὸν ἔῃ, καὶ μήπω σφακελίσῃ τὸ ὀστέον. ἢν μὲν κατ' ὀλίγον ἔῃ, οὕτω καίειν χρὴ ὥσπερ εἴρηται. ἢν μέντοι παραμήκης ἔῃ ὁ μετεωρισμὸς ὁ κατὰ τὸ ὀστέον, πλείονας ἐσχάρας ἐμβάλλειν χρή. περὶ δὲ σφακελισμοῦ πλευρῆς, ἅμα τῇ τῶν ἐμμότων ἰητρείῃ, εἰρήσεται.

Τὸν γλίσχρον χυμὸν ὅταν ἀδυνατήσωμεν ἐκδαπανῆσαι φαρμάκοις, ὑπόλοιπος ἴασις ἐστὶν ἡ διὰ τῶν καύσεων. ὅπως δ' αὐτὴν χρὴ ποιεῖσθαι σαφῶς ἐδίδαξεν.

Γ περὶ μηροῦ ἐκπεσόντος ἰσχίου.

Ἢν δὲ μηροῦ ἄρθρον ἐξ ἰσχίου ἐκπέσῃ. ἐκπίπτει δὲ κατὰ τέσσαρας τρόπους. ἐς μὲν τὸ εἴσω, πλειστάκις. εἰς δὲ τὸ ἔξω, τῶν ἄλλων πλειστάκις. ἐς δὲ τὸ ὄπισθεν καὶ τὸ ἔμπροσθεν, ἐκπίπτει μὲν, ὀλιγάκις δέ.

Ὁ τεθεαμένος ἰσχίου κοτύλην οὐ δεῖται τὴν αἰτίαν ἀκοῦσαι παρ' ἐμοῦ δι' ἣν μὲν εἴσω ἐκπίπτει πλειστάκις ὁ μηρός. ἐφεξῆς δὲ τῶν ἔξω. τὸ γὰρ τῆς κοτύλης βάθος οὐκ ἔστιν ἴσον ἅπασι τοῖς μορίοις. ἔνθα δ' ὁ ὑμὴν ταπεινότερος, ἐνταῦθα ῥᾷον ἐξίσταται τὸ ἄρθρον.

Οἷσι μὲν οὖν ἂν ἐκβῇ εἰς τὸ εἴσω, μακρότερον τὸ σκέλος φαίνεται, παραβαλλόμενον πρὸς τὸ ἕτερον, διὰ δύο τὰς προφάσιας εἰκότως. ἐπί μὲν γὰρ τὸ ἀπὸ τοῦ ἰσχίου πεφυκὸς ὀστέον, τὸ ἄνω φερόμενον, πρὸς τὸν κτένα ἐπὶ τούτου ἡ ἐπίβασις τῆς κεφαλῆς τοῦ μηροῦ γίνεται. καὶ ὁ αὐχὴν τοῦ ἄρθρου, ἐπὶ τῆς κοτύλης ὀχέεται. ἔξωθέν τε αὖ, ὁ γλουτὸς, κοῖλος φαίνεται, ἅτε εἴσω ῥεψάσης τῆς κεφαλῆς τοῦ μηροῦ.

Σχεδὸν ἅπαντας σαφῶς αὐτὸς οὕτως ἔγραψε τοὺς κατὰ λόγον, ἀρχὴν αὐτὴν παραθέμενος, ὡς μηδένα δύνασθαι σαφέστερον εἰπεῖν. ἀλλὰ καὶ τὰς αἰτίας ὧν λέγει προστίθησιν αὐτὸς, ὥσθ' ὅπερ ἤδη πολλάκις εἶπον, ἐρῶ καὶ νῦν. εἴ τις προσέχοι τοῖς λεγομένοις, ἀκολουθήσειεν αὐτοῖς, εἰ καὶ μὴ ἅπαξ ἀναγνοὺς, ἀλλὰ καὶ δεύτερον καὶ τρίτον πάντως.

Τό, τε αὖ κατὰ τὸ γόνυ τοῦ μηροῦ ἄκρον ἀναγκάζεται εἴσω ῥέπειν, καὶ ἡ κνήμη καὶ ὁ πούς ὡσαύτως. ἅτε οὖν ἔξω ῥέποντος τοῦ ποδὸς, οἱ ἰητροὶ δι' ἀπειρίην, τὸν ὑγιέα πόδα πρὸς τοῦτον προσίσχουσιν, ἀλλ' οὐ τοῦτον πρὸς τὸν ὑγιέα. διὰ τοῦτο πολὺ μακρότερον φαίνεται τὸ σιναρὸν τοῦ ὑγιέος.

Καὶ τοῦθ' ὅτι κοινόν ἐστιν ἁπάντων τῶν μεθισταμένων ὀστῶν, ἐπιδέδεικται πρόσθεν, εἰς τὸν ἀντικείμενον τόπον τῷ μεταστάντι πέρατι, ῥέποντος ἀεὶ θατέρου. καὶ νῦν οὖν μεταστάσης τῆς κεφαλῆς τοῦ μηροῦ τὸ κατὰ γόνυ πέρας, εἰκότως εἰς τὴν ἐκτὸς χώραν ῥέπει.

Πολλαχῇ δὲ καὶ ἄλλῃ τὰ τοιαῦτα παρασυνέσιν ἔχει.

Ὅτι παρασυνέσιν οὐχ ἁπλῶς τὴν ἀπάτην, ἀλλὰ τὴν παρακειμένην τῷ ἀληθεῖ, καὶ διὰ τοῦτο πιθανὴν, ὀνομάζειν εἴωθε, λέλεκταί μοι πρόσθεν. ἔστι δ' ἡ νῦν ἀπάτη λεγομένη, καθ' ἣν ἐν τῷ παραβάλλειν τὸ πεπονθὸς τῷ ὑγιεῖ περὶ τὸ κατὰ φύσιν ἁμαρτάνουσι σχῆμα. δέον γὰρ ἀποτείνοντα κατ' εὐθὺ τοῦ ὑγιοῦς σκέλους, αὐτῷ παραβάλλειν τὸ πεπονθὸς, ἐναντίως πράττουσι τῷ πεπονθότι προστάττοντες τὸ ὑγιές.

Οὐδὲ μὴν οὐδὲ ξυγκάμπτειν δύναται κατὰ τὸν βουβῶνα ὁμοίως τῷ ὑγιεῖ. ἀτὰρ καὶ ψαυομένη ἡ κεφαλὴ τοῦ μηροῦ κατὰ τὸν περίναιον ὑπερογκέουσα εὔδηλός ἐστι. τὰ μὲν οὖν σημήϊα ταῦτά ἐστιν οἷσιν ἂν εἴσω ἐκπεπτω-

κει ὁ μηρός.

Συγκάμπτουσι μὲν γὰρ ἀλλὰ μετ᾽ ὀδύνης τε καὶ οὐ τελέως. αἴτιοι δὲ οἱ ἀντιτεταμένοι τοῖς κάμπτουσι τὸν μηρὸν μύες οἱ ὄπισθεν, οὐκ ἀκολουθοῦντες ἀλύπως ἄχρι τελείας κάμψεως. ἐπειδὴ πλείονος τοῦ κατὰ φύσιν ἐκτείνονται [illegible] μένουσι κατὰ τὰς ἐσχάτας καμπάς, ὅταν οὕτως ὁ μηρὸς ἐξαρθρήσῃ.

Οἷσι μὲν ἂν οὖν ἐκπεσὼν μὴ ἐμπέσῃ, ἀλλὰ καταπορηθῇ καὶ ἀμεληθῇ, ἥ τε ὁδοιπορίη περιφέρεται τοῦ σκέλεος ὥσπερ τοῖς βουσὶ γίνεται, καὶ ὄχησις πλείστη αὐτοῖσιν ἐπὶ τοῦ ὑγιέος σκέλεός ἐστι.

Μακροτέρου τοῦ πεπονθότος σκέλους κατὰ τὴν ἐξάρθρησιν γινομένου, ὁδοιπορίαν ἀναγκαῖόν ἐστι τοὺς οὕτω παθόντας ὁμοίως τοῖς βουσὶ ποιεῖσθαι. διότι κἀκεῖνοι χαλαρὸν ἔχουσι τὸ κατ᾽ ἰσχίον ἄρθρον, ὡς αὐτὸς ἐπ᾽ ἀρχῇ τοῦδε τοῦ βιβλίου. τάχα δ᾽ οὐ μόνον ἐχρῆν τὸ χαλαρὸν τῆς διαρθρώσεως, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀτονίαν αἰτιᾶσθαι τῶν κινούντων αὐτὸ μυῶν. οὐ γὰρ εἰ ἦσαν εὔρωστοι, ῥᾳδίως ἀνέκαμπτον τὴν διάρθρωσιν τῆς φθασάσης καμφθῆναι· τὸ περιφέρειν ἔξω τὸ σκέλος οὐκ ἦν ἀναγκαῖον. ἡ γάρ τοι βάδισις γίνεται τῶν σκελῶν ἑκατέρου περὶ μέρος ἐστηριγμένου τε καὶ κινουμένου. ἡνίκα μὲν γὰρ τὸ ἀριστερὸν ἐστήρικται, τηνικαῦτα τὸ δεξιὸν ἐκ τῶν ὀπίσω μερῶν εἰς τὸ πρόσω φέρομεν. ἡνίκα δὲ τοῦτο πρόσωθεν ἐστηρίξαμεν, ἤδη τὸ ἕτερον μεταβαίνοντες ἐκεῖνο πάλιν ὄπισθεν πρόσω φέρομεν. εἶτ᾽ αὖθις ἐν τῷ πρόσω τοῦτο ἐστηρίξαντες, ἤδη τὴν τοῦ δεξιοῦ μεταβαίνοντες κίνησιν. ὀρθίου μὲν ἑκατέρου τῶν σκελῶν ἐστηριγμένου κατὰ τῆς γῆς. ἀναφερομένου δὲ εἰς τὸ ὕψος τοῦ κινουμένου, μήτε κατὰ γόνυ μήτε κατ᾽ ἰσχίον πεφύκασι κάμπτεσθαι τὰ σκέλη. πάντως ἂν ἠναγκαζόμεθα, καθάπερ τι ξύλον ἑκάτερον αὐτῶν μεταφέρειν. ἀναφέροντες εἰς ὕψος ἄχρι τινός, καὶ κυκλοτερῶς περιφέροντες. ἐπεὶ δὲ κάμπτεσθαι δύνανται κατ᾽ ἀμφοτέρας τὰς διαρθρώσεις, ὑπεναντίως μὲν ἀλλήλοις, χρησίμως δὲ τῷ παντὶ σκέλει, διὰ τοῦτο βαδίζομεν ἄνευ τοῦ καταφέρειν αὐτὰ κυκλοτερῶς. ἢ ἀνατείνειν ὡς ξύλα. ἡ μὲν γὰρ κατὰ βουβῶνα διάρθρωσις, εἰς τὴν πρόσω χώραν ὑψοῖ τὸν μηρόν. ἡ κατὰ γόνυ δέ, εἰς τὴν ὀπίσω, τὴν κνήμην. ὥστ᾽ εἰ καὶ μακρότερον εἴη τοῦ κατὰ τὴν γῆν ἐστηριγμένου σκέλους τὸ μεταφερόμενον οὐδὲν ἂν ἐδεήθησαν ἐλίττειν αὐτὸ κατὰ τὴν ἔξω χώραν, εἰ τοὺς μῦς εἶχεν ἱκανῶς διὰ ταχέων ἑκατέραν τῶν διαρθρώσεων κάμπτειν. ἐπειδὴ δ᾽ οἱ διάρθρωσιν οὐ δύνανται ἑτοίμως κάμπτειν, καὶ ὀδύνην οὐ βούλονται, καταλείπεται περιφέρειν αὐτὸ κυκλοτερῶς. οὐδὲν γὰρ οὐδ᾽ ἀνατείνειν ἄκαμπτον ὡς ξύλον οἷόν τ᾽ ἐστὶ τοῖς ἀρρωστοῦσιν ἢ ὀδυνωμένοις μυσίν. ὅτι δὲ διὰ ταῦτα μᾶλλον ἢ προσηγμένον μῆκος ὁδοιποροῦσι περιφεράδην, ἐκ τοῦ λεγομένου παραδείγματος ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους ἐναργῶς γνώσῃ. φησὶ γὰρ ἐφεξῆς. ἐπεὶ καὶ ὁκόσοι ἕλκος ἔχοντες ἐν ποδὶ ἢ ἐν κνήμῃ κάρτα μὴ δύνανται ἐπιβαίνειν τῷ σκέλει πάντες. καὶ οἱ νήπιοι, οὕτως ὁδοιπορέουσι. τούτοις γὰρ ἄνευ τοῦ μεμηκύνθαι τὸ σκέλος ὁδοιπορεῖν οὕτως συμβαίνει διὰ τὴν γινομένην ὀδύνην, ἐν κάμψει τὰς διαρθρώσεις, μάλιστα μέν, τὰς κατὰ βουβῶνα καὶ γόνυ. καὶ τρίτην δ᾽ ἐπ᾽ αὐταῖς τὴν κατὰ τὸ σφυρόν, ἐπεὶ σιμοῦσθαι κατὰ τὴν διάρθρωσιν ταύτην ἄκρον τὸ σκέλος ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐν τῷ κατὰ φύσιν ὁδοιπορεῖν. ἀναφέρειν τε εἰς ὕψος ὅλον τὸν πόδα. προσκόπτοι μὲν γὰρ ἂν τοῦτο γινόμενον, καὶ μάλιστα ἐν τοῖς ἀνωμάλοις ἐδάφεσι.

Καὶ ἀναγκάζονται κατὰ τὸν κενεῶνα ἢ κατὰ τὸ ἄρθρον τὸ ἐκπεπτωκός, κυλλοὶ καὶ σκολιοὶ εἶναι.

Οὐχ ὅταν ἐρείσαντες τὸ ὑγιὲς κινῶσι καὶ μεταφέρωσι περιφοράδην τὸ ἐξηρθρηκὸς ἀναγκάζονται σχηματίζειν οὕτως ἑαυτούς, ἀλλ᾽ ὅταν ἤδη τοῦ πεπονθότος ἐρειδομένου μεταφέρειν τὸ ὑγιές. οὐ γὰρ ὑποφέρεται τῷ ὑποκειμένῳ σώματι τὸ πεπονθὸς ὄρθιον, ὡς ὅθεν εἶχε κατὰ φύσιν ἐν εὐθείᾳ γραμμῇ, καθ᾽ ὃ τὸ πρὸς τὸ ἔδαφος, ἀλλὰ λοξὸν ἐκ τοῦ βουβῶνος εἰς τὴν ἐκτὸς ἀπονεύει χώραν. ἔσω ἐκεῖνο οὖν τὸ κατ᾽ εὐθὺ τῷ πεπονθότι σκέλει μέρος τοῦ σώματος ἀποκλείουσιν, εἰς κίνδυνον ἀφικνούμενοι τοῦ περιτραπῆναι πρὸς τὴν ἐναντίαν χώραν. καὶ οὕτως συμβαίνει κατὰ τὸν κενεῶνα λαμβάνειν αὐτῶν τὸ σῶμα. κενεῶνα δὲ δηλονότι καὶ τὸ μεταξὺ τοῦτο τῆς λαγόνος, ὅσου καὶ τῆς ἰσχίου πλευρᾶς καλεῖ χωρίον. ὅπερ δὴ καὶ κενόν ὀστῶν ἐστι. δυνάμενον δὲ οὐδ᾽ οὕτως τὸ πεπονθὸς σκέλος ὀχεῖν τὸ σῶμα, διά τε τὴν ἀσθένειαν καὶ τὸ σχῆμα βοηθείας δεῖται. ταύτην οὖν ἐπ᾽ αὐτοῦ τοῦ πράγματος παρέχοντες διδασκόμενοι πορίζουσιν αὐτὸ στηρίζοντες τῇ χειρὶ τὸ πεπονθὸς σκέλος. ἔνθα δὲ μάλιστα δεῖται κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν μηρόν, ἔξωθεν ἐρειδομένου τοῦ στηρίζοντος. καὶ τοῦτ᾽ οὖν πάλιν αὐτοὺς ἀναγκάζει ἐπινεύειν εἰς τὴν τοῦ βεβλαμμένου σκέλους χώραν, αὔξανειν τὴν κατὰ τὸν κενεῶνα σκολίωσιν. εἰ γὰρ καὶ χωρὶς τοῦ ἔξω ῥέπειν τὸ σκέλος οὕτως τις αὐτὸν σχηματίσειεν, ὑψίσαρκος ὁ κενεὼν αὐτός.

Κατὰ δὲ τὸ ὑγιὲς ἐς τὸ ἔξω ὁ γλουτὸς ἀναγκάζεται περιφερὴς εἶναι. εἰ γάρ τις ἔξω τῷ ποδὶ τοῦ ὑγιέος σκέλεος βαίνει, ἀπωθέοι ἂν τὸ σῶμα τὸ ἄλλο ἐς τὸ σιναρὸν σκέλος τὴν ὄχησιν ποιέεσθαι. τὸ δὲ σιναρὸν οὐκ ἂν δύναιτο ὀχέειν. πῶς γάρ; ἀναγκάζεται οὖν οὕτω κατὰ τοῦ ὑγιέος σκέλεος τῷ ποδὶ ἔσω βαίνειν, ἀλλὰ μὴ ἔξω. οὕτω γὰρ ὀχέει μάλιστα τὸ σκέλος τὸ ὑγιές, καὶ τὸ ἑωυτοῦ μέρος τοῦ σώματος, καὶ τὸ τοῦ σιναροῦ σκέλεος μέρος.

Ἐναλλάξας τὴν ἑρμηνείαν, ἀσάφειαν τινὰ βραχεῖαν εἰργάσατο κατὰ φύσιν. οὐ γὰρ οὕτω μᾶλλον εἰπεῖν ὡς ἐγὼ νῦν ἐρῶ. κατά γε τὸ ὑγιὲς ὁ γλουτὸς ἀναγκάζεται περιφερὴς εἶναι εἰς τὸ ἔξω διὰ τὸ βαίνειν ἔσω τούτῳ τῷ σκέλει. εἰ γὰρ ἔξω βαίνει, ἀπωθοίη ἂν τὸ σῶμα. τὸ δ᾽ ἄλλο ἤδη σιναροῦ σκέλους τῇ ὀχήσει ποιεῖσθαι, ὅπερ ἐστὶν ἀδύνατον. οὕτως γὰρ ὀχέει μάλιστα τὸ σκέλος τὸ ὑγιές, ὡς προείρηται. τουτέστιν ὅταν ἔσω βαίνῃ τοῦ ὑγιοῦς σκέλους ποδί. δυνήσεται γὰρ τὸ πᾶν ἐπ᾽ αὐτῶν στηρίζεσθαι δυνάμει βεβαίως.

Οἱ λαιμοὶ [illegible] δὲ κατὰ τὸν κενεῶνα καὶ κατὰ τὰ ἄρθρα, μικροὶ φαίνονται, καὶ τῷ ξύλῳ ἀναγκάζονται ἀντερείδεσθαι πλάγιοι κατὰ τὸ ὑγιὲς σκέλος. δέονται γὰρ ἀντικοντώσιος ταύτῃ. ἐπὶ τοῦτο γὰρ οἱ γλουτοὶ ῥέπουσι, καὶ τὸ ἄχθος τοῦ σώματος ὀχέεται ἐπὶ τοῦτο.

Ἐπειδὴ τὸ πεπονθὸς σκέλος ἀδυνατεῖ βαστάζειν τὸ ὑπερκείμενον ἑαυτοῦ μέρος τοῦ σώματος διὰ τοῦτο καὶ τὸ σκέλος μὲν ὅλον τὸ ὑγιὲς ὑπερείδουσιν ἔσω ταύτῳ. καὶ αὐτοὶ δὲ ῥέπουσιν ἐπ᾽ αὐτῷ παντὶ τῷ σώματι. συμβαίνει

γὰρ αὐτοὺς ἑτεροκλινεῖς γινομένους περιτραπῆναι κινδυνεύειν ἐπὶ τἀναντία τοῦ πεπονθότος. ὥσπερ οὖν ὑπό-
τε ἐπ' ἐκείνου στηριζόμενον μεταφέρειν εἰς τὸ πρόσω τὸ ὑγιὲς ἐστήριζον τοῦ πεπονθότος τῇ χειρὶ κινδυνεύοντος ἐπ'
αὐτῷ περιτραπῆναι δεινῶς τὸ ὑγιὲς σκέλος ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ διὰ τῆς ἐκείνων ἀφικνοῦνται βοηθείας.

Δ [Ἀ]ναγκάζονται δὲ καὶ ἐπικύπτειν. τὴν γὰρ χεῖρα τὴν κατὰ τὸ σκέλος τὸ σιναρὸν ἀναγκάζονται κατὰ πλάγιον τὸν
μηρὸν ἐρείδειν. οὐ γὰρ δύναται τὸ σιναρὸν σκέλος ὀχέειν τὸ σῶμα ἐν τῇ μεταλλαγῇ τῶν σκελέων, ἢν μὴ κατέ-
χηται πρὸς τὴν γῆν πιεζόμενον.

Κἀνταῦθα πάλιν παρὰ τὴν ἀσάφειαν, ἣν εἰργάσατο μὴ προειπὼν ὅτι μεταβαίνει τῷ λόγῳ πρὸς ἑτέρων
καιρῶν βάδισιν. ἄχρι μὲν γὰρ οὖν τὸν λόγον ἐποιεῖτο περὶ μέρους βαδίσεως ἐν ᾗ τοῦ κατὰ φύσιν ἔχοντος σκέλους
ἐρηρεισμένου κατὰ τῆς εἰς τὸ πρόσω μεταφερούσης τὸ πεπονθός. ὁ δὲ νῦν λόγος ἐστὶν ἐπὶ θατέρου μέρους τῆς βα-
10 δίσεως. στηριζόμενοι τῷ πεπονθότι μεταφέρουσι τὸ ὑγιές. εἴρηται δ' ὀλίγον τὸ ὑγιὲς ἔμπροσθεν ἤδη περὶ τοῦ δὲ τοῦ
μέρους τῆς βαδίσεως.

Ε [Ἐ]ν τούτοισι γοῦν τοῖσι σχήμασι ἀναγκάζονται ἐσχηματίσθαι, οἷσιν ἂν ἔσω ἐκβὰν τὸ ἄρθρον, μὴ ἐμπέσῃ, οὐ προβου-
λεύσαντος τοῦ ἀνθρώπου ὅπως ἂν ῥήϊστα ἐσχηματισμένον εἴη. ἀλλ' αὐτὴ ἡ ξυμφορὴ διδάσκει ἐκ τῶν παρεόντων τὰ
ῥήϊστα αἱρέεσθαι. ἐπεὶ καὶ ὁκόσοι ἕλκος ἔχοντες ἐν ποδὶ ἢ κνήμῃ, οὐ κάρτα δύνανται ἐπιβαίνειν τῷ σκέλει πάν-
τες. καὶ οἱ νήπιοι οὕτως ὁδοιπορέουσιν, ἔξω γὰρ βαίνουσι τῷ σιναρῷ σκέλει.

Δυοῖν σχήμασιν, οὐχ ἑνί, χρωμένων ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις τῶν οὕτω πεπονθότων, εἰκότως εἶπεν ἐν τούτοισι ἐπ'
αὐτὸ καὶ τῇ χειρὶ τὸν μηρὸν στηρίζοντες. ἑτέρων δ' ὅταν ἐπὶ τοῦ κατὰ φύσιν ἔχοντος ὅλοι πάλιν ἐπὶ τοῦτ' ἐκκλι-
νόμενοι, διὸ καὶ τοῦ κοντοῦ δέονται, δι' οὗ ῥέπειν οὖν ἐπὶ τἀναντία συμβαίνει τὸ σῶμα. ποτὲ μὲν ἐπὶ τὸ δεξιὸν ἐγ-
κλινόμενοι μέρος, ὅταν τῷ δεξιῷ ποδὶ στηρίζωνται. ποτὲ δ' ἐπὶ θάτερον, ὅταν θατέρῳ καὶ ὅταν πρὸς τοῖς ἄλ-
20 λοις ἔτυχεν ἀσχημονεῖν χρῆσθαι τῇ βαδίσει μᾶλλον τῶν ἐξαρθρησάντων ἑτέρων ἰσχίων, περὶ ὧν ἐφεξῆς ἐρεῖ.

Κ [Κ]αὶ διπλᾶ κερδαίνουσι. διπλοῦν γὰρ δέονται, τό, τε γὰρ σῶμα οὐκ ὀχεῖται ὁμοίως, ἐπὶ τοῦ ἔξω ἀποβαινομένου,
ὥσπερ ἐπὶ τὸ εἴσω. οὐδὲ γὰρ κατ' ἰθυωρίην αὐτῷ γίνεται τὸ ἄχθος, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἐπὶ τοῦ ὑπερβαινο-
μένου. κατ' ἰθυωρίην γὰρ αὐτῷ γίνεται τὸ ἄχθος, ἔν τε τῇ αὐτῇ ὁδοιπορίῃ, καὶ τῇ μεταλλαγῇ τῶν σκελέων. ἐν
τούτῳ τῷ σχήματι τάχιστα ἂν δύναιτο ὑποτιθέναι τὸ ὑγιὲς σκέλος. ἢν τῷ μὲν σιναρῷ, ἐξωτέρω βαίνοι. τῷ δὲ
ὑγιεῖ, ἐσωτέρω. περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος. ἀγαθὸν εὑρίσκεσθαι αὐτὸ ἑωυτῷ τὸ σῶμα ἐς τὰ ῥήϊστα τῶν σχημάτων.

Ἐν τῷ περιφέρειν μὲν ἔξω, τὸ πεπονθὸς σκέλος. ἐρείδειν δὲ ἐνδοτάτω, τοῦ ὑγιέος τὸ διπλοῦν κέρδος αὐτοῖς γί-
γνεται, μήτε βαρύνεσθαι ποτὲ τὸ πεπονθός, ὑπερειδόμενον ὅλον τῷ σώματι, μήθ' ὑπηρεσίαν αὐτοῦ πολυχρό-
νιον γίγνεσθαι βραχύτατον διάστημα κινουμένου τοῦ ὑγιοῦς. ἐὰν γὰρ θελήσῃς ἀκριβῶς προσέχειν ἑκατέρου τοῦ
χρόνου τῆς ἑκατέρου τῶν σκελῶν ὑπηρεσίας οὐ διπλάσιον μόνον, ἀλλὰ καὶ τριπλάσιον εὑρήσεις γινόμενον.
30 ὀλίγιστον μὲν γὰρ διάστημα καὶ ταχεῖα τῇ φορᾷ μόνῃ κινουμένου τοῦ ὑγιοῦς. πολὺ δὲ καὶ βραδεῖα, τοῦ πεπονθότος.
εὔδηλον γὰρ ὁπόσῳ μείζων ἐστὶν ἡ κυκλοτερὴς ὁδοιπορία τῆς εὐθείας, εἰ καὶ τοῖς αὐτοῖς πέρασιν ἀμφότεραι
χρῶνται.

Ο [Ὁκ]όσοισι μὲν οὖν μήπω τελειουμένοισιν ἐς αὔξησιν, ἐκπεσὸν μὴ ἐμπέσῃ, γυιοῦται ὁ μηρός, καὶ ἡ κνήμη, καὶ ὁ πούς,
οὔτε γὰρ τὰ ὀστέα ἐς τὸ μῆκος ὁμοίως αὔξεται, ἀλλὰ βραχύτερα γίνεται. μάλιστα δὲ τὰ τοῦ μηροῦ.

Ἔλαττον γίγνεται φησὶν ὅλον τὸ σκέλος, οἷς ἐξάρθρος οὔπω ὅλος ὁ μηρὸς αὐξανόμενος. ἔτι τε κοινὸν αὐτὸ τῶν
ἄρθρων ἐστίν, ὥσπερ καὶ πρόσθεν εἶπον. ἀλλὰ νῦν γε τοῦ κοινοῦ τὴν αἰτίαν ἔγραψεν, ὡς εἰωθὼς ἅπαξ που μεμνῆ-
σθαι τοῦ κοινοῦ καθ' ἕν τι τῶν ἐν μέρει. διὰ τοῦτο γάρ φησιν ἀναυξὲς καὶ ἄτροφον αὐτοῖς γίνεσθαι τὸ σκέλος. ἅμα μέν,
διὰ τὴν στέρησιν τῆς χώρης τοῦ ἄρθρου. ἅμα δέ, ὅτι ἀδύνατον χρῆσθαι ἐστίν. ἐγὼ δ' ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἔφην τῶν μο-
ρίων καὶ τὴν αἰτίαν ἀργίαν εἶναι. γίγνεται δὲ ἄμφω διὰ τὴν ἐξάρθρησιν, ὡς τοῦτ' οὐκ οἶδ' ὅπως Ἱπποκράτης εἰπὼν
40 εἶναι τὴν ἐξάρθρησιν, ἐφεξῆς ἐπήνεγκε τὴν ἀργίαν. ἡ γὰρ ἐξάρθρησις, οὐ πρώτως ἀτροφίαν ἐργάζεσθαι πέφυκεν,
ἀλλὰ διὰ μέσης διαστροφῆς τῶν ὀργάνων καὶ τῆς ἀργίας.

Λ [Ἄ]σαρκόν τε ἅπαν τὸ σκέλος καὶ ἄμυον, καὶ ἐκτεθηλυσμένον, καὶ λεπτότερον γίνεται. ἅμα μέν, διὰ τὴν στέρησιν
τῆς χώρης τοῦ ἄρθρου. ἅμα δέ, ὅτι ἀδύνατον χρέεσθαι ἐστίν, ὅτι οὐ κατὰ φύσιν κέεται.

Τῆς ὅλης τῶν μηρῶν οὐσίας, μέγιστα εἰσὶν αἱ σάρκες, ὡς ἐθεάσασθε πολλάκις ἐν τῇ τῶν μυῶν ἀνατομῇ, δεικνύον-
τός μου τὰ τῆς αἰσθήσεως αὐτῶν αἰσθητὰ στοιχεῖα δύο ὄντα, τάς τε νευρώδεις ἶνας, καὶ τὰς ἔξωθεν αὐταῖς πε-
πηγυμένας σάρκας. ὅταν οὖν τις ἐκ γυμνασίων καὶ τρίψεων ἰσχυρότερος ἑαυτοῦ γένοιτο. τὴν μὲν τῶν ἰνῶν
οὐσίαν, εὐτροφωτέραν ἔχει. τὴν δὲ τῶν σαρκῶν, ἐλάττονα μέν, ἰσχυροτέραν δέ. τοῖς δὲ ἀγυμνάστοις καλουμένοις πολ-
λὰ τοὐναντίον συμβαίνει τῶν ἰνῶν ἰσχνῶν οὐσῶν, πολλὴν μέν, ἀλλὰ μαλακὴν δι' ὑγρότητος γίγνεσθαι. προσέοικε
δ' ἡ τοιαύτη σὰρξ τοῖς ἐπιπηγνυμένοις τυροῖς, ὥσπερ ἡ τῶν γυμναστικῶν τοῖς ἀκριβῶς ἤδη πεπηγόσι. διὸ καὶ
50 φαίνονται μὲν τούτοισιν οἱ μύες σκληροὶ καὶ νευρώδεις καὶ περιγραφὰς ἔχοντες. τοῖς δ' ἀγυμνάστοις μαλακοὶ καὶ
σαρκώδεις, ἤτοι δ' οὐδ' ὅλως ἀλλ' ἀμυδρῶς φαινόμενοι ἐμφαίνοντες τὰς ὑπογραφάς, διὰ τοῦτ' οὖν εἰπὼν ὁ
Ἱπποκράτης τὸ σκέλος τούτοις ἄσαρκον γίγνεσθαι. γινώσκων δὲ καὶ τοῖς ἐκ γυμνασίων πλεόνων τοιοῦτον γενό-
μενον, ἐπήνεγκε τῷ καὶ ἄσαρκον καὶ ἄμυον, ἐν ἴσῳ τὸ τὰς περιγραφὰς οὐκ ἔχον αἰσθητὰς μυῶν. οὐ γὰρ δὴ παν-
τάπασι καὶ διαφθείρεταί τις αὐτῶν μῦς. ἀλλ' ὥσπερ ἄφλεβον σῶμα λέγομεν, τὸ μὴ φαινομένας ἔχον τὰς
φλέβας, οὕτως καὶ ἄμυον ἐν ᾧ παντάπασιν ἀφανεῖς εἰσὶν αἱ περιγραφαὶ τῶν μυῶν. ἔτι δὲ σαφέστερον ἐνδείξα-
σθαι βουλόμενος, ὁποία τις ἡ τοῦ σκέλους αὐτοῖς ἰδέα γίγνεται, προσέθηκε τὸ ἐκτεθηλυσμένον, ὅπερ ἐστὶν
ὑγρὸν καὶ μαλακὸν καὶ μὴ σφίγγον καὶ διαρρέον, ὁποῖον αἱ γυναῖκες ἔχουσιν. ἅπαντα γὰρ ταῦτα προσηκόντως
ἄν τις εἴποι κατά τινος τῆς γυναικείας σαρκός, ἀφ' ἧς κατὰ μεταφορὰν ἐποιήσατο ἐκτεθηλυσμένον ὄνομα. τὸ δὲ λε-

πρότερον ἐπὶ τῆς τελευτῆς τοῦ λόγου προσέθηκεν, ἐνδεικνύμενος ἁπάντων τῶν κατ' αὐτὸ μορίων τὴν μείωσιν. ὅπερ ἐν ἀρχῇ τῆς ῥήσεως εἶπε γίνεσθαι. τὸ γὰρ ἄσαρκον ἐπὶ τῆς κατὰ σάρκα ἐνδείας μόνης λέγεται. τὸ γίνεσθαι δὲ τὸ σκέλος ἐπὶ πάντων τῶν μερῶν ἐλαττόνων γιγνομένων.

Χρῆσις γὰρ μετεξετέρη ῥύεται τῆς ἄγαν ἐκθηλύνσιος. ῥύεται δέ τι καὶ τῆς ἐπὶ μῆκος ἀναυξήσιος. κακοῦνται μὲν οὖν μάλιστα, οἷσιν ἂν ἐν γαστρὶ ἐοῦσιν ἐξαρθρήσῃ τοῦτο τὸ ἄρθρον. δεύτερον δὲ, οἷσιν ἂν ὡς νηπιωτάτοισιν ἐοῦσιν. ἥκιστα δὲ, τοῖσι τετελειωμένοισιν, εἴρηται οἵη τις ὁδοιπορίη γίνεται. οἷσι δ' ἂν νηπίοισιν ἐοῦσιν, ἡ ξυμφορὴ αὕτη φαίνεται.

Ἔνεστιν ἡμῖν παρ' Ἡροδότου μάλιστα μαθεῖν οὐδὲν πλέον σημαῖνον παρὰ τοῖς Ἴωσι τὸ μετεξετέρην, τοῦ παρ' ἡμῖν, ἑτέρην. πολλάκις γὰρ αὐτῷ κέχρηται. καθάπερ καὶ τὸ μετεξέτεροι. δῆλον οὖν καὶ διὰ τοῦτο πάλιν ὅπερ ἡμῖν διὰ τοῦ τινὲς μὲν εἰκαιόν, νῦν οὖν οὐ καὶ μετεξετέρου τοιοῦτον τὸ δῆλον. προειρηκὼς γὰρ ὅτι διὰ τὴν ἀργίαν αὐτοῖς τὸ σκέλος γίνεται. καὶ τάχα τινὰ παρακούεσθαι νομίσας ὡς ἅπασαν χρῆσιν τῶν μορίων οὕτω εἶναι φησὶ πᾶσαν. ἀλλά τινα ἐργάσασθαι λέγει τὴν σύμμετρον δηλονότι, καθάπερ καὶ τἄλλα πάντα καθ' ὅλην τὴν ὑγιεινὴν δίαιταν ὡς ἐν ἄλλοις τέ τισιν ὑπ' αὐτοῦ λέλεκται τοῦτο, καὶ δι' ἑνὸς κεφαλαίου ἐν τῷ τῶν ἐπιδημιῶν ἑκτῷ εἶναι φησί. πόνοι σιτία ποτὰ ὕπνοι ἀφροδίσια πάντα μέτρια.

Οἱ μὲν πλεῖστοι καταβλακεύουσι τὴν διόρθωσιν τοῦ σώματος. ἀλλὰ κακῶς εἰλέονται ἐπὶ τὸ ὑγιὲς σκέλος τῇ χειρὶ πρὸς τὴν γῆν ἀπερειδόμενοι τῇ κατὰ τὸ ὑγιὲς σκέλος, καταβλακεύουσι δὲ ἔνιοι τὴν ἐς τὸ ὀρθὸν ὁδοιπορίην. καὶ οἷσιν ἂν τετελειωμένοισιν αὕτη ἡ ξυμφορὴ γένηται. ὁκόσοι δ' ἂν νήπιοι ὄντες ταύτῃ τῇ ξυμφορῇ χρησάμενοι ὀρθῶς παιδαγωγηθῶσι. τῷ μὲν ὑγιεῖ σκέλει χρέονται ἐς ὀρθόν. ὑπὸ δὲ τὴν μασχάλην τὴν κατὰ τὸ ὑγιὲς σκέλος σκίπωνα περιφέρουσι. μετεξέτεροι δὲ, καὶ ὑπ' ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας. τὸ δὲ σιναρὸν σκέλος μετέωρον ἔχουσι.

Τοῖς μὲν ἤδη κεκρατυσμένοις τὰ κῶλα τοιαύτης συμφορᾶς γιγνομένης γίγνεται χρῆσθαι τῷ σκέλει χωλεύουσι. τοῖς δὲ μικροῖς πάνυ παιδίοις, ἀλλ' εἰ καὶ κατὰ φύσιν ἔχωσι χρῆσθαι πῶς καλῶς ἐδύνατο τοῖς σκέλεσι, ῥαθυμία τις ἐπιγίνεται, περὶ τὴν τοῦ κώλου ἐνέργειαν. καὶ διὰ τοῦτο καταβλακεύουσιν ὀρθοῦσθαι. τουτέστιν ἀμελοῦσι καὶ καταρραθυμοῦσι. καὶ τί θαυμαστὸν, εἰ καὶ αὐτὰ καταφρονεῖ τοῦ διαναστάντος κωλύειν ὀρθὰ, καὶ τῶν ἤδη τελειωμένων ἐνίοτε μὴ τολμώντων ὀρθῶν χωλεύειν, ἀλλ' ὡς εἰρήκει αὐτὸς εἰλουμένων ἐπὶ τὸ ὑγιὲς σκέλος. ἐνεδείξατο δὲ σαφῶς αὐτῶν καὶ τὸν τρόπον τῆς κινήσεως, ὁποῖός τις γίγνεται, διὰ τοῦ εἰλέονται ῥήματος.

Καὶ τοσούτῳ ῥηΐους εἰσὶν, ὅσῳ ἂν αὐτοῖσιν ἔλασσον τὸ σκέλος τὸ σιναρὸν ᾖ.

Ῥηΐους εἴρηκε τοὺς ἑτοιμότερον βαδίζοντας. ὅπερ αὐτοῖς συμβαίνει, βραχέος ὄντος τῷ μήκει τοῦ σιναροῦ σκέλους. οὐ γὰρ δέονται μεταφέρειν ἑλίσσοντες αὐτὸ, καθάπερ οἷς τελείοις οὖσιν ἐξαρθρεῖν ἔμελλε, μακρότερον ἐπὶ τοῦτο διὰ τὴν ἔκπτωσιν γενόμενον εἰς ἀνάγκην αὐτοὺς ἄγειν τῆς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένης ὄπισθεν ὁδοιπορίας περιφοράδην γινομένης.

Τὸ δὲ ὑγιὲς, ἰσχὺν αὐτέοισιν οὐδὲν ἧσσον. ἢ εἰ καὶ ἀμφότερα ὑγιέα ἦν.

Εἰκότως τοῦτ' εἶπε. χρῶνται γὰρ εἰκότως τῷ ὑγιεῖ παραπλησίως ἢ εἰ καὶ ἀμφότερα ὑγιεινὰ ἦν. ἅτε οὖν τὴν αὐτὴν ἔχονται αὐτὰ χρῆσιν, ἣν καὶ κατὰ φύσιν ἀμφοῖν διακειμένων, εἶχον, ὁμοίως εὐτροφοῦντι καὶ ῥωμαλέῳ χρῶνται.

Θηλύνονται δὲ πᾶσι τοῖσι τοιούτοισιν αἱ σάρκες τοῦ σκέλεος, μᾶλλον δ' ἔτι θηλύνονται αἱ ἐκ τοῦ ἔξω μέρεος, ἢ αἱ ἐκ τοῦ ἔσω ὡς ἐπὶ πολύ, μυθολογοῦσι δέ τινες, ὅτι αἱ Ἀμαζονίδες τὸ ἄρσεν γένος τὸ ἑωυτῶν, αὐτίκα νήπιον ἐὸν, ἐξαρθρέουσιν. αἱ μὲν, κατὰ γούνατα. αἱ δὲ, κατὰ τὰ ἰσχία, ὡς δῆθεν χωλὰ γίνοιτο, καὶ μὴ ἐπιβουλεύοι τὸ ἄρσεν γένος τῷ θήλεϊ. χειρώναξιν ἄρα τούτοισι χρέονται. ὁκόσα ἢ σκυτίης ἔργα, ἢ χαλκείης, ἢ ἄλλο τι ἑδραῖον ἔργον. εἰ μὲν οὖν ἀληθέα ταῦτά ἐστιν, ἐγὼ μὲν οὐκ οἶδα. ὅτι δὲ γίνοιτο ἂν τοιαῦτα οἶδα. εἴ τις ἐξαρθρέοι αὐτίκα νήπια ἐόντα.

Πᾶσι μᾶλλον θηλύνονται φησὶν αἱ ἔξω τοῦ ἄρθρου σάρκες ἢ ἔσω, εἰ εἰς τὴν ἐντὸς χώραν μεταστῇ. διὸ καὶ μᾶλλον ἀργεῖ τ' αὐτὸ τὸ μέρος. εἰ γὰρ καὶ παρὰ φύσιν, ἀλλ' ὅμως γίγνονταί τινες κινήσεις εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ μηροῦ κατὰ τὰ ἔνδον ἐστηριγμένα μέρη.

Κατὰ μὲν οὖν τὰ ἰσχία, μέζον τὸ διάφορόν ἐστιν, εἰς τὸ εἴσω, ἢ ἐς τὸ ἔξω ἐξαρθρῆσαι. κατὰ γούνατα δὲ, διαφέρει μέν τι. ἔλασσον δέ τι διαφέρει. τρόπος δὲ ἑκατέρου τοῦ χωλώματος, ἴδιός ἐστι. γυιοῦνται γὰρ μᾶλλον, οἷσιν ἂν ἐς τὸ ἔξω ἐξαρθρήσῃ. ὀρθοὶ δὲ ἧσσον ἵστανται, οἷσιν ἂν ἐς τὸ εἴσω ἐξαρθρήσῃ. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ παρὰ τὸ σφυρὸν ἐξαρθρήσῃ, ἢν μὲν εἰς τὸ ἔξω μέρος, κυλλοὶ μὲν γίνονται. ἑστάναι δὲ δύνανται. ἢν δὲ ἐς τὸ εἴσω μέρος. βλαισοὶ μὲν, γίνονται. ἧσσον δὲ, ἑστάναι δύνανται.

Τὸ κυλλὸν ὄνομα τινὲς μὲν ἅπασαν διαστροφὴν κώλου φασὶν δηλοῦν, γενικόν τι σημαινόμενον ἀποτιθέντος αὐτῷ. τινὲς δὲ, τὴν τοιαύτην μόνην διαστροφὴν δηλοῦσθαι φασὶν, ἐν ᾗ πρὸς τὴν ἔσω χώραν ἡ ῥοπὴ γίνεται τοῦ κώλου. τούτου γὰρ συμβάντος, ἀναγκαῖόν ἐστι τὸ ἄκρον αὐτοῦ, τουτέστι πρὸς πόδα πρὸς τὴν ἔσω χώραν. ὅπερ εἰς τὸ τῆς στάσεως ἑδραῖον, οὐ μικρὰ συντελεῖ. ὥστε καὶ αὐτῶν τῶν κατὰ φύσιν ἐχόντων τῶν ῥαιβῶν ἢ ῥοικῶν ὀνομαζομένων. ἀσφαλέστερον δὲ καὶ δυσανατρεπτότερον ἵστασθαι τῶν ἀκριβῶς ἐχόντων τὰ σκέλη ὀρθά. δηλοῦται δὲ τοῦτο κἀξ ὧν Ἀρχίλοχος εἶπεν. οὐ φιλέω μέγαν στρατηγὸν οὐδὲ διαπεπηγμένον. ἀλλ' ὅς μοι φησὶ μακρὸς εἴη. καὶ περὶ κνήμας ἰδεῖν. ῥοικοὺς ἀσφαλέως βεβηκὼς ποσὶ καρδίας πλέως. οὐ μὴν εἴς τε τὰ προκείμενα νῦν ἡμῖν ἡ ἀκρίβεια συντελεῖ, τῆς εὑρέσεως τοῦ σημαινομένου πρὸς τῆς κυλλὸν φωνῆς. ἐκ τοῦ λόγου πάντως γίνεται δῆλον ὡς ὁ Ἱπποκράτης οὐκ ἄδηλός ἐστιν. ὅταν γοῦν εἰς τὴν ἐκτὸς χώραν μεταστῇ τὸ ἄρθρον ἵστασθαι

φησὶ δύνασθαι τούτους μᾶλλον, ἢ ὀπίσω μετεστη. κατὰ θάτερον γὰρ ὁ ποὺς γίνεται τῷ παντὶ σώματι, τοῖς ἔξω
μετεστηκὸς ἔχουσι τὸ κατ' ἰσχίον ἄρθρον. ἀρκεῖ χώρει κε δὲ τῆς εὐθυωρείας ἐκτὸς, οἷς ἐβλήθη τὸ σκέλος. ἴσμεν δὲ καὶ
αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων ὅσοι φύσει βλαισώτεροι χεῖρον ἱσταμένους ἅπαντας, καὶ μήτε βαίνειν ὠκέως δυναμένους,
εὐανατρέπτους τε γινομένους, καὶ καταπίπτοντας ἑτοίμως ἐπὶ σμικραῖς προφάσεσι. ταύτην οὖν τὴν διαφο-
ρὰν τῶν πραγμάτων μεγίστην μὲν δύναμιν ἔχει ἐν τῷ ἰσχίῳ. δευτέραν δ' ἐν τῷ γόνατι. καὶ τρίτην, ἐν τῷ σφυρῷ.
κατὰ γὰρ τὸ μέγεθος δηλονότι τῆς διαρθρώσεως καὶ τῆς βλάβης ἕπεται μέγεθος. ἐκ τούτων οὖν δῆ-
λον ὡς ἄμεινον ἵστανται καὶ βαδίζουσιν οἷς εἰς τὴν ἔξω χώραν ὤλισθεν ἡ κεφαλὴ τοῦ μηροῦ, περὶ ἧς ὀλίγον ὕ-
στερον ἐρεῖ.

Ἡ γε μὴν ξυναύξησις τῶν ὀστέων, τοιήδε γίνεται. οἷσι μὲν οὖν κατὰ τὸ σφυρὸν ὀστέον τὸ τῆς κνήμης ἐκστῇ, τούτοισι
10 μὲν τὰ τοῦ ποδὸς ὀστέα ἥκιστα ξυναύξεται. ταῦτα γὰρ ἐγγυτάτω τοῦ τρώματός εἰσι. τὰ δὲ τῆς κνήμης ὀστέα, αὔξε-
ται μὲν, οὐ πολὺ δὲ ἐνδεεστέρως. αἱ μέντοι σάρκες μινύθουσιν. οἷσι δ' αὖ κατὰ τὸ σφυρὸν μένει τὸ ἄρθρον κατὰ
φύσιν, κατὰ δὲ τὸ γόνυ ἐξέστηκε, τούτοισι δὲ τῆς κνήμης ὀστέον οὐκ ἐθέλει ξυναύξεσθαι ὁμοίως, ἀλλὰ βραχύτατον
γίνεται. τοῦτο γὰρ ἐγγυτάτω τοῦ τρώματός ἐστι. τοῦ μέντοι ποδὸς τὰ ὀστέα, μινύθει μὲν, ἀτὰρ οὐχ ὁμοίως, ὥσπερ
ὀλίγον τι πρόσθεν εἴρηται. ὅτι τὸ ἄρθρον τὸ παρὰ τὸν πόδα σῶον ἐστίν. εἰ δέ οἱ χρέεσθαι ἠδύνατο, ὥσπερ καὶ τῷ
κολλῷ, ἔτι ἂν ἧσσον ἐμινύθη τὰ τοῦ ποδὸς ὀστέα τούτοισιν. οἷσι δ' αὖ κατὰ τὸ ἰσχίον ἐξάρθρησις γίνεται, τού-
τοισι τοῦ μηροῦ τὸ ὀστέον οὐκ ἐθέλει ξυναύξεσθαι ὁμοίως. τοῦτο γὰρ ἐγγυτάτω τοῦ τρώματός ἐστιν, ἀλλὰ βρα-
χύτερον τοῦ ὑγιέος γίνεται. τὰ μέντοι τῆς κνήμης ὀστέα, οὐχ ὁμοίως τούτοισιν ἀναύξεα γίνεται, οὐδὲ τὰ τοῦ
ποδός. διὰ τοῦτο δὲ, ὅτι τὸ τοῦ μηροῦ ἄρθρον τὸ κατὰ τὴν κνήμην, ἐν τῇ ἑωυτοῦ φύσει μένει, καὶ τὸ τῆς κνή-
μης, τὸ παρὰ τὸν πόδα. σάρκες μέντοι μινύθουσι παντὸς τοῦ σκέλεος, τούτοισιν. εἰ μέντοι χρέεσθαι τῷ σκέλει
20 ἐδύναντο, ἔτι ἂν μᾶλλον τὰ ὀστέα ξυναυξάνετο, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται, πλὴν τοῦ μηροῦ, καὶ ἧσσον ἄσαρκα ἦν.
ἀσαρκότερα δὲ πολλῷ ἢ ὑγιέα ἦν. σημήϊον δὲ ὅτι τοιαῦτα ἐστίν, ὁκόσοισι τοῦ βραχίονος ἐκπεσόντος, γαλιάγκωνες
ἐγένοντο ἐκ γενεῆς ἢ καὶ ἐν αὐξήσει πρὶν τελειωθῆναι. οὗτοι τὸ μὲν ὀστέον τοῦ βραχίονος βραχὺ ἴσχουσι. τὸν δὲ πῆ-
χυν καὶ ἄκρην τὴν χεῖρα ὀλίγῳ ἐνδεεστέρην τοῦ ὑγιέος. διὰ ταύτας τὰς προφάσιας τὰς εἰρημένας. ὅτι ὁ μὲν
βραχίων ἐγγυτάτω τοῦ ἄρθρου τοῦ τρώματός ἐστιν, ὥστε διὰ τοῦτο βραχύτερος γέγονεν. ὁ δ' αὖ πῆχυς διὰ τοῦτο
οὐχ ὁμοίως ἐνακούει τῆς ξυμφορῆς, ὅτι τὸ τοῦ βραχίονος ἄρθρον τὸ πρὸς τοῦ πήχεος ἐν τῇ ἀρχαίῃ φύσει μένει.
ἥτε αὖ χεὶρ ἅτε τηλοτάτω ἄπεστιν, ἢ ὁ πῆχυς ἀπὸ τῆς ξυμφορῆς. διὰ ταύτας οὖν τὰς εἰρημένας προφάσιας
τῶν ὀστέων τά τε μὴ συναυξόμενα οὐ συναύξεται. τὰ δὲ ξυναυξόμενα, ξυναύξεται. ἐς δὲ τὸ εὔσαρκον τῇ χει-
ρὶ καὶ τῷ βραχίονι ἡ ταλαιπωρίη τῆς χειρὸς μέγα προσωφελήσει. ὅσα γὰρ χειρῶν ἔργα ἐστὶ, τὰ πλεῖστα προ-
θυμέονται οἱ γαλιάγκωνες ἐργάζεσθαι τῇ χειρὶ ταύτῃ, ὅσα καὶ τῇ ἑτέρῃ δύνανται. οὐδὲν ἐνδεεστέρως τῆς ἀ-
30 σινέος. οὐ γὰρ δεῖ ὀχέεσθαι τὸ σῶμα ἐπὶ τῶν χειρῶν, ὡς ἐπὶ τῶν σκελέων. ἀλλὰ κοῦφα αὐτοῖσι τὰ ἔργα ἐστί.
διὰ δὲ τὴν χρῆσιν οὐ μινύθουσιν αἱ σάρκες αἱ κατὰ τὴν χεῖρα καὶ κατὰ τὸν πῆχυν τοῖσι γαλιάγκωσιν, ἀλλὰ καὶ
ὁ βραχίων τι προσωφελέεται ἐς εὐσαρκίην διὰ ταῦτα. ὅτε δὲ ἰσχίον ἐκπαλὲς γένηται ἐς τὸ ἔσω μέρος ἐκ
γενεῆς. ἢ καὶ ἔτι νηπίῳ ἐόντι μινύθουσιν αἱ σάρκες, διὰ τοῦτο μᾶλλον ἢ τῆς χειρός. ὅτι οὐ δύνανται χρέεσθαι τῷ
σκέλει.

Σαφὴς οὗτός ἐστιν ἅπαξ ὁ ἐφεξῆς λόγος αὐτῷ κεφάλαια μὲν ἔχων τῆς διδασκαλίας δὴ ταῦτα. τῶν ἐξε-
στηκότων τῆς οἰκείας ἕδρας ἄρθρων. τὰ μὲν ἐγγύτερον μᾶλλον ἀναύξη καὶ ἄτροφα γίγνεσθαι. τὰ δ' ἄποθεν ἧττον.
ἐπὶ δὲ τῶν ἐξαρθρήσεων τοῦ μηροῦ πολὺ μᾶλλον ἤπερ ἐπὶ τῶν ἔξω καὶ ἀναυξὲς καὶ ἄτροφον ἀποτελεῖται τὸ
κῶλον. διότι καὶ χεῖρον οὖν οὗτοι κινοῦνται, καὶ μᾶλλον κωλύουσι. λέγει δὲ, καὶ ἐπὶ τῶν γαλιαγκώνων. οὕτω
δ' αὐτὸν ὀνομάζειν τοὺς βραχὺν ἔχοντας τὸν βραχίονα ἔφην διὰ τὴν εἰς μασχάλην ἔκπτωσιν. ὅταν ἔτι αὐξανομένων
40 τῶν σωμάτων τοῦτο παθοῦσι. τούτοις οὖν φησὶ τοὺς γαλιαγκώνας ἧττον βλάπτεσθαι τὴν ὅλην χεῖρα, βλαπτό-
μενον τὸ σκέλος ἅπαν, ὅταν ἐκπαλαίσωσι τὸ κατ' ἰσχίον ἄρθρον. ὅτι πολλὰ τῶν κατὰ τὸν βίον ἔργων ἱκανῶς
διαπονοῦσιν, οὐ δυναμένων ὁμοίως τούτοις χρῆσθαι τῷ σκέλει, οἷς ἐξεπάλαισαν ἔσω τὸ κατ' ἰσχίον ἄρθρον.

Μαρτύριον δέ τι ἐνέσται ἐν τοῖσιν ὀλίγον ὕστερον εἰρησομένοισιν, ὅτι ταῦτα τοιαῦτα ἐστίν.

Τίνα λέγει τοιαῦτα τὰ ἐκτεῖνε καί τοι τὸ μαρτύριον ἐρεῖν ἐπαγγέλλεται ὅτι καὶ τῶν παρὰ φύσιν ἐχόντων
αὐτῶν τὰ μὲν ἧττον κινούμενα, μᾶλλον ἀναύξη καὶ ἄτροφα γίγνεται. ἐπηγγείλατο μὲν ὁ αὐτὸς δείξειν ὁ Ἱππο-
κράτης ἐπὶ τῶν ὀλίγον ὕστερον εἰρησομένων. ἐγὼ δ' ὅταν ἐπὶ τῶν λέξεων ἐνεστι τοῦτο πράττειν τηνικαῦτα ἀνα-
μνήσω τοῦ λόγου.

Ὁκόσοισι δ' αὖ ἐς τὸ ἔξω ἡ τοῦ μηροῦ κεφαλὴ ἐκβῇ, τούτοισι βραχύτερον μὲν τὸ σκέλος φαίνεται παρατεινόμενον
παρὰ τὸ ἕτερον εἰκότως. οὐ γὰρ ἐπ' ὀστέον ἡ ἐπίβασις τῆς κεφαλῆς τοῦ μηροῦ ἐστίν, ὡς ὅτε ἔσω ἐξέπιπτεν. ἀλλὰ
50 παρ' ὀστέον παρεγκεκλιμένην τὴν φύσιν ἔχον. ἐν σαρκὶ δὲ στηρίζεται ὑγρῇ καὶ ὑπεικούσῃ, διὰ τοῦτο μὲν βραχύ-
τερον φαίνεται. ἔσωθεν δὲ ὁ μηρὸς παρὰ τὴν πληχάδα καλεομένην κυλλότερος καὶ ἀσαρκότερος γίνεται.
ἔξωθεν δὲ ὁ γλουτὸς κυρτότερος. ὅτε ἐς τὸ ἔξω τῆς κεφαλῆς τοῦ μηροῦ ὠλισθηκυίας. ἀτὰρ καὶ ἀνωτέρω φαίνε-
ται ὁ γλουτὸς ἅτε ὑπειξάσης τῆς σαρκὸς τῆς ἐνταῦθα, τῇ τοῦ μηροῦ κεφαλῇ. τὸ δὲ παρὰ τὸ γόνυ τοῦ μηροῦ ἄκρον,
ἔσω ῥέπον φαίνεται, καὶ ἡ κνήμη καὶ ὁ πούς.

Περὶ τῆς δευτέρας διαφορᾶς τῶν εἰς τὸ ἰσχίον ἐξαρθρήσεων, ὁ λόγος αὐτῷ νῦν ἐστὶ τὰ φαινόμενα νοσήματα
διηγουμένῳ, καὶ τὰς αἰτίας αὐτῶν προστιθέντι, καθάπερ ἐπὶ τῶν πασῶν ἐποίησεν, ἐμπειρικῆς διδασκαλίας
οὔτε ἀπολιπὼν τι. σαφὴς δὲ καὶ οὗτος ὁ λόγος ἐστὶ σύμπας.

Λαπαροῦ δὲ ξυγκάμπτειν ὥσπερ τὸ ὑγιὲς σκέλος δύνανται. τὰ μὲν οὖν σημήϊα ταῦτα, τοῦ ἔξω ἐκπεπτωκότος μη-

ροῦ ἐστιν.

Καὶ ἔτι γίνεται τῶν ὄπισθεν μυῶν ἀντιβαινόντων τῇ κάμψει, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι μέχρι πλείστου τὴν ἔκτασιν ὑπομένειν ἐν τῷ τοιούτῳ σχήματι.

Οἷσι μὲν οὖν τετελειωμένοισιν ἤδη ἐκπεσὸν τὸ ἄρθρον μὴ ἐμπέσῃ, τούτοισι βραχύτερον μὲν φαίνεται τὸ σύμπαν σκέλος. ἐν δὲ τῇ ὁδοιπορίῃ τῇ μὲν πτέρνῃ, οὐ δύνανται καθικνέεσθαι ἐπὶ τῆς γῆς. τῷ δὲ στήθει τοῦ ποδὸς βαίνουσιν ἐπὶ τὴν γῆν. ὀλίγον δὲ εἰς τὸ ἔσω μέρος ῥέπουσι τοῖσι δακτύλοισιν ἄκροισιν. ὀχέειν δὲ δύναται τὸ σῶμα τὸ σιναρὸν σκέλος τούτοισι πολλῷ μᾶλλον, ἢ οἷσιν ἂν ἐς τὸ ἔσω μέρος ἐκπεπτώκῃ. ἅμα μὲν ὅτι ἡ κεφαλὴ τοῦ μηροῦ καὶ ὁ αὐχὴν τοῦ ἄρθρου πλάγιος φύσει πεφυκὼς ὑπὸ συχνῷ μέρει τοῦ ἰσχίου τὴν ὑπόστασιν πεποίηται. ἅμα δὲ ἄκρος ὁ πούς, οὐκ ἐς τὸ ἔξω μέρος ἀναγκάζεται ἐγκεκλεῖσθαι, ἀλλ' ἐγγύς ἐστι τῆς ἰθυωρίης τῆς κατὰ τὸ σῶμα, καὶ τείνει καὶ ἐσωτέρω.

Στῆθος ποδὸς εἴρηκε τὸ καλούμενον ὑπὸ τῶν ἀνατομικῶν πεδίον. ἔστι δὲ τοῦτο πρὸ τῆς τῶν δακτύλων ἀρχῆς. ἐπὶ γὰρ τῶν κατὰ φύσιν ἐσχηματισμένων ποδῶν, τὸ μέσον κοῖλον ἐστίν. ὀπίσω μὲν ὁριζόμενον, τῷ τῆς πτέρνης πέρατι. κατὰ δὲ τὰ πρόσω, τῆς ἀρχῆς τοῦ πεδίου. ὥστε ἐπὶ μέντοι τῆς γῆς στηρίζεσθαι τὸν πόδα. διά τε τῆς πτέρνης, καὶ τοῦ πεδίου, καὶ τῶν ποδῶν, καὶ τῆς ἐν τῷ πέρατι τῶν δακτύλων ὑποκάτω σαρκός, μετέωρον εἶναι. τὸ δ' ἄλλο πᾶν τοῦ ποδὸς ὅσον ἐν τῷ μεταξὺ τῶν εἰρημένων μερῶν ἐστι, πλὴν κατὰ τὸ ἔξω τοῦ ποδός ἐστιν. ἐνταῦθα γὰρ ὅλος ἐπὶ γῆς στηρίζεται. μοχθηρῶς δ' ἐνίοις διαπέπλασται τὰ κατὰ τοὺς πόδας οὓς ὀνομάζουσι λειόποδας, οὐκ ἔχοντας τὸ μέσον αὐτῶν ἔνδοθεν ὑψηλόν. ἀλλὰ τούτους μὲν οὐκ ἄλλως διαπεπλασμένους ὥσπερ καὶ τοὺς βλαισοὺς οὐκ ἐν τῷ νῦν λόγῳ κατέλιπεν. παρακολουθήσεις δὲ τοῖς ἐφεξῆς εἰρημένοις ἐξετάζων τὸν λόγον ἐπὶ τῶν κατὰ φύσιν ἐσχηματισμένων. οὗτοι γὰρ ἐπειδὰν μὲν μετρίως προβαίνουσιν, ἐρείδουσι κατὰ τῆς γῆς ὅλην τε τὴν πτέρναν καὶ τὸ πεδίον καὶ τὰ σαρκώδη τῶν σκελῶν. εἰ μέντοι μέγιστον διαβαίνειν ἐπιχειρήσειεν, ἐρείδουσι μὲν ἐν ἀρχῇ τὴν πτέρναν. ὕστερον δ' ὅταν ἤδη μεταφέρωσι πρὸς τὸ ἕτερον σκέλος τηνικαῦτα καὶ τῷ πεδίῳ στηρίζονται καὶ τελευτῶντες. ὅταν ὁμοίως ἐπὶ πλεῖστον προβαίνῃ τις θατέρῳ, κατὰ γῆς ἄρχονται τὴν πτέρναν ἐρείδειν. τό τε καὶ τοῦ προτέρου ἐστηριγμένου ποδός. ἐπαίρουσι μὲν, τὴν πτέρναν. ἐρείδουσι δὲ κατὰ τῆς γῆς, ἄκρους τοὺς δακτύλους. αὕτη μὲν ἡ τῶν κατὰ φύσιν ἐχόντων ὁδοιπορία. τῶν δ' ἐκ πάθους τινὸς ἤτοι μακρότερον ἐχόντων τὸ σκέλος. αἰτία μὲν, ἑκατέρων διττή. τῶν μὲν προτέρων ὑγρότης πολλὴ τῶν νευρώδους γέγονεν. ἢ ἐξαρθρήματος εἶδος ὅσον καὶ νῦν πρόκειται. τρόπος δὲ βαδίσεως τῶν μὲν προτέρων, οἷος ὀλίγον ἔμπροσθεν εἴρηται. τῶν δὲ δευτέρων, ὁποῖος νῦν διηγεῖται. πρῶτον μὲν διδάξας ὅτι τὴν κεφαλὴν τοῦ μηροῦ σαρκῶδες ὑποδέχεται χωρίον ἔξω, περὶ ὧν τῆς ἑτέρας ἐκπτώσεως ἐστίν. ἥκει τοιγαροῦν αὕτη τὸ σαρκῶδες τοῦτο καὶ τῶν μυῶν ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἑκάστου κεφαλὴν ἀνασπωμένου, συνανασπᾶσθαι συμβαίνει τὸν ὅλον μηρόν. εἰκότως οὖν ἔλαττόν σοι φαίνεται θατέρου τὸ σκέλος. καὶ τῆς γῆς οὐκέθ' ὁμοίως δύναται ψαύειν, ὡς ὅτ' εἶχε κατὰ φύσιν. ὅταν οὖν ἀναγκάζονται βαδίζειν οἱ οὕτω παθόντες, ἐναντίως σχηματίζουσι τὸν πόδα τοῖς ἔμπροσθεν εἰρημένοις. ὧν μακρότερον ἐφαίνετο τοῦ κατὰ φύσιν ἔχοντος σκέλους τὸ πεπονθός. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ τῇ κατὰ τὸν ἀστράγαλον διαρθρώσει τὸν πόδα σιμοῦντες, εἰς ὕψος ἀνέτειναν τοὺς δακτύλους. οὗτοι δ' ἔμπαλιν ἐπινεύουσί τε καὶ καταγνάμπτουσιν ἐπὶ τὴν γῆν τὸν πόδα. καὶ διὰ τῶν δακτύλων ἄκρως αὐτῆς ἐπιψαῦσαι ποθοῦντες. διὰ τοῦτο δὲ καὶ ταπεινοῦσιν ἑαυτοὺς κατὰ τὸ πεπονθὸς ἰσχίον, ὅπως ἐρείσονται κατὰ τῆς γῆς, οὐ μόνον ἄκρους τοὺς δακτύλους, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πλέον αὐτῶν ὅπερ ἔφην ὀνομάζεσθαι πεδίον ὑπὸ τῶν ἀνατομικῶν. ἱπποκράτης δὲ αὐτὸ στῆθος ἐκάλεσεν, εἰ καὶ τὴν πτέρναν ἐπὶ τῆς γῆς ἐθελήσειεν ἑδράσαι, πάνυ χρὴ ταπεινοὺς αὐτοὺς γενέσθαι κατὰ τὸ πεπονθὸς ἰσχίον, ὡς κινδυνεῦσαι καταπεσεῖν ἐπικλινεῖς ἀπεργασθέντας. οὗτοι τοίνυν οὐδ' ἐπιχειροῦσι διὰ τοῦτ' αὐτὸ χρῆσθαι τῇ πτέρνῃ.

Ὅτι μὲν οὖν τρίβον λάβῃ τὸ ἄρθρον ἐν τῇ σαρκὶ εἰς ἣν ἐξεκλείσθη. ἡ δὲ σὰρξ γλισχρανθῇ ἀνώδυνον τῷ χρόνῳ γίνεται. ὅταν δὲ ἀνώδυνον γένηται. δύνανται μὲν ὁδοιπορέειν ἄνευ ξύλου ἢν ἄλλως βούλωνται. δύνανται δὲ ὀχέειν τὸ σῶμα, ἐπὶ τὸ σιναρὸν σκέλος. δι' οὖν τὴν χρῆσιν ἧσσον τοῖσι τοιούτοισιν ἐκθηλύνονται αἱ σάρκες, ἢ οἷσιν ὀλίγον πρόσθεν εἴρηται. ἐκθηλύνονται δὲ ἢ πλεῖον ἢ ἔλασσον. μᾶλλον δ' ἔτι ἐκθηλύνονται κατὰ τὸ ἔσω μέρος, ἢ κατὰ τὸ ἔξω ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. τὸ μέντοι ὑπόδημα μετεξέτεροι τούτων ὑποδέεσθαι οὐ δύνανται διὰ τὴν ἀκαμπίην τοῦ σκέλεος. οἱ δέ τινες καὶ δύνανται. οἷσι δὲ ἂν ἐν γαστρὶ ἐοῦσιν ἐξαρθρήσῃ τοῦτο τὸ ἄρθρον, ἢ ἔτι ἐν αὐξήσει ἐοῦσι βίῃ ἐκπεσὸν ἤδη μὴ ἐμπέσῃ. ἢ καὶ ὑπὸ νόσου ἐξαρθρήσῃ τοῦτο τὸ ἄρθρον, καὶ ἐκπαλήσῃ, πολλὰ γὰρ τοιαῦτα γίνεται. καὶ ἐνίων μὲν τῶν τοιούτων ἢν ἐπισφακελίσῃ ὁ μηρὸς ἐκπυήματα χρόνια καὶ ἔμμοτα γίνεται. καὶ ὀστέων ψιλώσιες ἐνίοισιν. ὁμοίως δὲ καὶ οἷσιν ἐπισφακελίζει, καὶ οἷσι μὴ ἐπισφακελίζει τοῦ μηροῦ τὸ ὀστέον, πολλῷ βραχύτερον γίνεται. ἢ οὐκ ἐθέλει ξυναύξεσθαι, ὥσπερ τὸ ὑγιές. τὰ μέντοι τῆς κνήμης βραχύτερα μὲν γίνεται, ἢ τὰ τῆς ἑτέρης. ὀλίγῳ δὲ διὰ τὰς αὐτὰς προφάσιας αἳ καὶ πρόσθεν εἴρηνται. ὁδοιπορέειν τε δύνανται οἱ τοιοῦτοι. ἔνιοι μέντοι αὐτῶν, τοῦτον τὸν τρόπον ὥσπερ τοῖς τετελειωμένοισιν ἐξέπεσε καὶ μὴ ἐνέπεσεν. οἱ δέ, καὶ βαίνουσι μὲν παντὶ τῷ ποδί.

Κατὰ μεταφορὰν εἴρηκε τρίβον ἀπὸ τῶν τετριμμένων χωρίων ὑπὸ τῶν ὁδοιπορούντων. ἔστι δὲ ὁ λόγος αὐτοῦ οὗτος, ἡ κεφαλὴ τοῦ μηροῦ τῆς οἰκείας χώρας μεταστᾶσα ἐν τοῖς ἔξω μέρεσι τῆς διαρθρώσεως ἐν σαρκὶ στηρίζεται. κατ' ἀρχὰς μὲν οὖν οἱ οὕτω παθόντες, ὀδυνῶνται τὴν θλιβομένην ὑπ' αὐτοῦ σάρκα. τῷ χρόνῳ δὲ τυλοῦται, καθάπερ αἱ τῶν σκαπτόντων χεῖρες. ὅταν δὲ τοῦτο γένηται παραπλήσιον τῇ διαρθρώσει κατασκευάζεται χωρίον τῇ γεγενημένῃ τρίβῳ. καθάπερ ἔμπροσθεν ἐχρῆτο τῇ κοτύλῃ τοῦ ἰσχίου. τά τε γὰρ ἄλλα καὶ ὑγρότης τις αὐτῇ γίγνεται. κατ' ἀρχὰς μὲν διὰ τὴν φλεγμονὴν ἀθροιζομένη, πλείων. ἐν δὲ τῷ χρόνῳ τὸ λι-

ὑστέρου τε καὶ ὑπερπώδους ἐν αὐτῇ διατμηθέντος ὑπὸ τῶν συμπιπτόντων ἐπιτιθεμένων ἔξωθεν φαρμάκων, καταλειπομένου τε γλίσχρου τε καὶ μυξώδους, ὃ πρὸς τὴν κίνησιν τῇ κεφαλῇ τοῦ μηροῦ συμφερώτατον ἐστί. καὶ διὰ ταύτην οὖν τὴν ὑγρότητα, καθάπερ ἀέρεῳ, χρῶνται τῇ τρίβῳ. μᾶλλον δὲ ἐπικλίνονται κατὰ τὸ ἔξω μέρος ἢ κατὰ τὸ ἔσω. εἴρηται δὲ καὶ πρόσθεν, ὡς καὶ τὰ ἀντία μέρη τῶν ὑποδεξαμένων τὸ ἐκπεπτωκὸς ἄρθρον, ἀσαρκότερά τε καὶ μαλακώτερα γίνεται κατὰ τὸ μᾶλλον ἀλγεῖν. ἐν οἷς δ᾽ αὖ μᾶλλον στηρίζεσθαι τὸ ἐκπεπτωκὸς καὶ παρὰ φύσιν, ὅμως γοῦν γίνονταί τινες κινήσεις ὅθεν ἀποχώρησιν. πρῶτον μὲν οὖν γίνονται. κατὰ συμβεβηκὸς δέ τινες βραχεῖαι ἕπονται τοῖς πρώτοις κινουμένοις, θηλυνομένων τῶν μορίων ἐν τοῖς νῦν. τοῦτ᾽ ἔστι τὸ μαρτύριον ὃ ἐν τοῖς ἐφεξῆς λόγοις ὑπὲρ ἐπιπέδων, περὶ τῶν μᾶλλον ἢ ἧττον ἀτροφούντων τε καὶ καταλεπτυνομένων μερῶν.

Διαρρέπουσι δὲ ἐν τῇσιν ὁδοιπορίῃσιν ἀναγκαζόμενοι, διὰ τὴν βραχύτητα τοῦ σκέλεος. ταῦτα δὲ τοιαῦτα γίνεται, ἢν ἐπιμελῶς μὲν παιδαγωγηθῶσιν ἐν τοῖσι σχήμασι, καὶ ὀρθῶς ἐν οἷσι δεῖ, πρὶν κρατυνθῆναι ἐς τὴν ὁδοιπορίην. ἐπιμελέως δὲ καὶ ὀρθῶς, ἐπὴν κρατυνθῶσιν. πλείστης δὲ ἐπιμελείης δέονται οἷσιν ἂν νηπιωτάτοισιν ἐοῦσιν αὕτη ἡ ξυμφορὴ γένηται. ἢν γὰρ ἀμεληθῶσι νήπιοι ἐόντες, ἀχρήϊον παντάπασιν καὶ ἀναυξὲς ὅλον τὸ σκέλος γίνεται. αἵ τε σάρκες τοῦ σύμπαντος σκέλεος μινύθουσι μᾶλλον, ἢ τοῦ ὑγιέος. πάνυ μὴν πολλῷ ἧσσον τούτοισι μινύθουσιν, ἢ οἷσιν ἂν εἴσω ἐκπεπτώκῃ διὰ τὴν χρῆσιν καὶ τὴν ταλαιπωρίην. ὅτι εὐθέως δύνανται χρέεσθαι τῷ σκέλεϊ ὡς καὶ πρόσθεν ὀλίγον, ἐπὶ τῶν γαλιαγκώνων εἴρηται. εἰσὶ δέ τινες, ὧν τοῖσι μὲν ἐκ γενεῆς αὐτίκα. τοῖσι δὲ, καὶ ὑπὸ νόσου ἀμφοτέρων τῶν σκελέων ἐξέστη τὰ ἄρθρα ἐς τὸ ἔξω μέρος. τούτοισιν οὖν τὰ μὲν ὀστέα, ταυτὰ παθήματα πάσχει. αἱ μέντοι σάρκες, ἥκιστα ἐκθηλύνονται. ἄσαρκα δὲ, καὶ τὰ σκέλεα γίνονται. πλὴν εἴ τι ἄρα κατὰ τὸ εἴσω μέρος ἐλλείποι ὀλίγον. διὰ τοῦτο δὲ εὔσαρκά ἐστιν, ὅτι ἀμφοτέροισι τοῖσι σκέλεσιν ὁμοίως ἡ χρῆσις γίνεται.

Ὁποῖον τί σημαίνει τὸ διαρρέπουσιν. εἴρηται μέν μοι, καὶ πρόσθεν. εἰρήσεται δ᾽ οὐδὲν ἧττον ἔτι καὶ νῦν. ὅτι γὰρ ἐξηρθρηκὼς ὁ μηρὸς εἰς τὴν ἔσω χώραν ἀνασπώμενος ὑπὸ τῶν ταύτῃ μυῶν, ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐλέχθη, τὸ συνεχὲς σκέλος αὐτῷ ὅλον ὑψηλότερον ἐργάζεται. καὶ διὰ τοῦτο μόγις ἁπτόμενος γῆς ἐρρήθη. διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἀναγκάζονται τῷ στήθει μόνῳ τοῦ ποδὸς χρῆσθαι κατὰ τῆς γῆς, ἐπιβαίνοντες ἅμα τῷ καὶ συνεπινεύειν ὅλῳ τῷ σώματι πρὸς τὸ πεπονθὸς σκέλος, ὅταν ἐπ᾽ αὐτοῦ στηρίζονται. ἀναγκαῖον οὖν ἐστιν ἐπειδὰν θατέρου τοῦ ὑποῦς ἐργάζεσθαι δεηθῶσιν ἐν τῷ μεταφέρειν ἔσω τὸ πεπονθὸς ἐπ᾽ ἐκεῖνο πάλιν αὐτὸ ῥέπειν ὀρθούμενον τοῦ μηροῦ. ὥς τε κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν ἀμείβειν ἀεὶ καὶ μεταβάλλειν εἰς ἄλληλα τὰ δύο σχήματα. καθ᾽ ὃν μὲν χρόνον ἐπὶ κατὰ φύσιν ἔχοντες σκέλη στηρίζοντές τε καὶ ὀρθοῦντες τὸ σῶμα, μετεωρίζονταί τε ἅμα καὶ ὁδοιποροῦσι. καθ᾽ ὃν δ᾽ αὖ πάλιν ἐπὶ τοῦ πεπονθότος καμπτόμενοι ἐν τῇ κατ᾽ ἐκεῖνο τὸ μέρος. ὑψηλὸν οὖν εἰς τὸ μεταβάλλειν τὸ σῶμα ποτὲ μὲν ἐξ ὀρθοῦ καὶ ἀκλινοῦς ἐπὶ τὸ πεπονθός τε καὶ κεκαμμένον. αὖθις δὲ ἀπὸ τοῦ πεπονθότος καὶ κεκαμμένου πρὸς ὑψηλόν τε καὶ ὀρθὸν, ὠνόμασε διαρρέπειν, ἐν ῥήματι τὴν εἰρημένην μεταβολὴν τῶν σχημάτων ἐνδειξάμενος.

Ὁμοίως γὰρ σαλεύουσιν ἐν τῇ ὁδοιπορίῃ ἔνθα καὶ ἔνθα, ἐξεχέγγλουτοι δὲ οὗτοι ἰσχυρῶς φαίνονται, διὰ τὴν ἔκστασιν τῶν ἄρθρων.

Οἷσιν ἀμφότερα τὰ ἄρθρα παθόντων σκελῶν ἑκατέρων τὴν εἰς τοὐκτὸς ἐξάρθρησιν ἢ μεταβολὴν, τῶν γινομένων σχημάτων ὅλου τοῦ σώματος ὁδοιποροῦσιν αὐτοῖς, ὅμοια γίνεται καθ᾽ ἕτερον τὸ σκέλος ὅταν ἐπ᾽ αὐτῷ στηρίζονται, ταπεινουμένων τε καὶ κοιλαινομένων κατὰ τὸν κενεῶνα θατέρου μόνον ἐξαρθρήσαντος. ἡνίκα μὲν οὖν, τοῦ πεπονθότος ἐστηρίζοντο τὸν εἰρημένον νῦν τρόπον ἐσχημάτιζον αὐτό. ὁπότε δὲ ἐπὶ θατέρου τῶν ἐναντίων ἀνατεταμένου μὲν ἴσχοντες σῶμα ὑψηλόν. εὐθεῖαν δὲ, τὴν λαγόνα. πρόδηλον οὖν ὡς τεταμένον ὁμοίως ἐσχηματίζοντο. νυνὶ δ᾽ ὁμοίως καθ᾽ ἕτερα τὰ μέρη, τό, τε δεξιὸν, καὶ τὸ ἀριστερόν. διαρρέπουσι δὲ καὶ νῦν οὐδὲν ἧττον τῇ μεταβολῇ τῶν στηριζόντων ποδῶν. ὅπερ ὠνόμασε σαλεύειν ἐν τῇ ὁδοιπορίῃ. δύναμιν δὲ τὴν αὐτὴν ἔχει τὸ σαλεύουσι τῷ διαρρέπουσιν. ἀλλ᾽ ἐπὶ τῷ κοινῷ τὸ διαρρέπειν. ἐνταῦθα δὲ ὁμοίως ἀμφοτέροις τοῖς τοῦ σώματος μέρεσι συμβαίνει σχηματίζεσθαι στηριζομένου τοῦ σκέλους ἑκατέρου παρὰ μέρος ἐπὶ τῆς γῆς. ἔμπροσθεν δὲ, οὐ τοῦθ᾽ ὑπῆρχεν αὐτοῖς ὡς δέδεικται.

Ἢν δὲ μὴ ἐπισφακελίσῃ αὐτοῖσι τὰ ὀστέα, μηδὲ κυφοὶ ἀνωτέρω τῶν ἰσχίων γένωνται. ἐνίους γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα καταλαμβάνει. ἢν οὖν μὴ τοιοῦτόν τι γένηται ἱκανῶς ὑγιηροὶ τ᾽ ἄλλα διαφέρονται.

Κατὰ συμπάθειαν δῆλον ὅτι οὕτως τῶν ἐξαρθρησάντων τῶν σκελῶν ἔνιοι κυφοῦνται. φλεγμονῆς μὲν τὸ πρῶτον ἐν τοῖς συνδέσμοις τῶν σπονδύλων γινομένης. ὕστερον δὲ καὶ σκιρρώδους τινὸς ἀπολειφθέντος λειψάνου. φαίνεται γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἐκτὸς τοῦτο γινόμενον ἐν γονυί τε καὶ τῇ κατ᾽ ἀγκῶνα διαρθρώσει, κἀπὶ τῶν δακτύλων οὐκ ὀλίγοι ὅπερ ὀνομάζουσιν, ἀγκύλην. καὶ πρόδηλόν ἐστιν ἐν ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν ἡ ἀγκύλη γινομένη διὰ τὸν σκίρρον. οὐχ ἑπομένου τοῦ τένοντος τοῖς ἐκτείνουσι τὸ μέλος μυσίν. ὥσπερ οὐδ᾽ ὅταν τις τῶν ἐκτεινόντων σκιρρωθῇ τοῖς κάμπτουσιν ἑπομένου, τὸ καλούμενον ὀρθόκωλον σχῆμα περὶ τὴν οὕτω πεπονθυῖαν ἀποτελεῖται διάρθρωσιν. δύναται μὲν οὖν καὶ διὰ τοιοῦτόν τινα σκίρρον ἡ ῥάχις διαστραφῆναι. δύναται δὲ καὶ τῷ λόγῳ τῆς συμπαθείας φύματος ἀπέπτου καὶ κακοῦ γενέσθαι στενώσιν ἔσω αὐτῆς. ὅπως δὲ ἕπεται ταῖς τοιαύταις διαθέσεσιν ἡ διαστροφὴ τῆς ῥάχεως, ἔμπροσθεν εἴρηται, κατὰ τὸν ἴδιον ὑπὲρ αὐτῆς λόγον.

Ἀναυξέστεροι μέντοι τὸ πᾶν σῶμα οὗτοι γίνονται, πλὴν τῆς κεφαλῆς.

Ἢν ἔξω τὸ κατ᾽ ἰσχίον ἄρθρον ἐκπέσῃ, βέλτιον μὲν βαδίζουσιν οἱ τοιοῦτοι τῶν ἔσω τὴν μετάστασιν τοῦ ἄρθρου ἐχόντων, ὅταν ἐκφύγωσι τοὺς ἐκ τῆς φλεγμονῆς τε καὶ συμπαθείας τῶν ἐπικαίρων μορίων κινδύνους. αὐτά,

ταῦτα μᾶλλον ἐκείνων πάσχουσι. ἡ μὲν γὰρ εἰς τὴν ἔσω χώραν μετάστασις τοῦ ἄρθρου, καὶ ἡ τούτου οὖν ἐπί-
βασιν ἴσχει μήτε θλιβόμενος διὰ τὴν σκληρότητα, μήτε καὶ τούτου αὐτῷ συμβαίνειν δυναμένου. τὸ δ' ἔξω
τοῦ μηροῦ χεῖρον, ὅτι ὑπὸ μεγίστων μυῶν κατειλημμένον εἰς ὀδύνην ἰσχυρὰν ἀφικνοῦνται. καὶ γὰρ θλίβονται
πρὸς τοῦ μεταστάντος εἰς αὐτοὺς ὀστοῦ, καὶ θλῶνται καὶ περιτείνονται τῷ παρὰ φύσιν ὄγκῳ τῆς τοῦ μηροῦ κε-
φαλῆς. αἰσθάνονται τούτων ἁπάντων ὡς πάσχουσι. καὶ διὰ τοῦτο ὀδυνῶνται. διά τε οὖν τὴν θλάσιν καὶ τὴν
θλῖψιν τὴν γινομένην φλεγμοναῖς ἐν τοῖς ὑποδεξαμένοις τὸ ἄρθρον μυσὶν εἰς συμπάθειαν ἔρχεται τὰ
ὑποκείμενα μόρια, τά τε ἄλλα καὶ τὰ κατὰ τὴν ῥάχιν. ἣν δ' ἅπαξ οὖν νοσήσῃ ταῦτα, καθάπερ ὁ μηρὸς, οὕτως
καὶ ταῦτα γίνεται, τοῖς τε ἐν αὐξήσει σώμασι παθοῦσι τὸ τοιοῦτον πάθος, ἀναυξέστερά τε καὶ μικρότερα, καὶ
πάντα φαυλότερα. μεμνῆσθαι γάρ σε χρὴ καὶ τούτου διὰ παντὸς ἤδη πολλάκις εἰρημένου, καὶ τοιούτου
μαρτυροῦντος τοῖς ὀλίγον ἔμπροσθεν. ὡς τοῖς μὲν ἐν αὐξήσει παθοῦσιν, οὕτως ἐνδεέστερον αὔξεται τὰ μό-
ρια. τοῖς δὲ τελειωμένοις ἀτροφώτερα γίνεται, καὶ μαλακώτερα. τῆς ῥάχεως δὲ ἀναυξεστέρας γινομένης, ἀκό-
λουθόν ἐστι καὶ τὸ σύμπαν σῶμα τοῖς οὕτω παθοῦσιν ἔλαττον γίνεσθαι. κάτω μὲν γὰρ τὰ σκέλη συμπάσχει. τὸ
δὲ ἄνω τῶν σκελῶν ἄχρι τῆς κεφαλῆς ἡ ῥάχις ἐστίν. ὅταν οὖν αὕτη τε μικροτέρα γίνηται καὶ σύμπαν τὸ σκέ-
λος, εἰκότως ἐστὶ τῶν τοιούτων ὅρων, πλὴν τῆς κεφαλῆς, ἀναυξεστέρου τοῦ ἀνθρώπου γίγνεσθαι τὸ πᾶν σῶμα.

Οἷσι δ' ἂν ἐς τοὔπισθεν ἡ κεφαλὴ τοῦ μηροῦ ἐκπέσῃ. ὀλίγοισι δὲ ἐκπίπτει. οὗτοι ἐκτανύειν οὐ δύνανται τὸ σκέ-
λος, οὔτε κατὰ τὸ ἄρθρον τὸ ἐκπεσὸν, οὔτε τι κάρτα κατὰ τὴν ἰγνύην. ἀλλ' ἥκιστα τῶν ἐκπαλαισθέντων, οὗτοι
μᾶλλον ἐκτανύουσι καὶ τὸ κατὰ τὸν βουβῶνα, καὶ τὸ κατὰ τὴν ἰγνύην ἄρθρον.

Ὀλίγοις μὲν ἐξαρθρεῖ εἰς τὸν νῦν προκείμενον τρόπον ἡ κεφαλὴ τοῦ μηροῦ δι' ἣν εἴπομεν ἔμπροσθεν αἰτίαν. ὅτι
τὸ βάθος τῆς κοτύλης ἄνισόν ἐστιν. ἔνθα μὲν οὖν βραχύτερον, μᾶλλον ἐκπίπτει, καὶ διὰ τοῦτο ἔσω μᾶλλον. ἔνθα
δὲ ὑψηλότερον, ὀλίγοις. ἐνταῦθα δὲ ἐξανίσταται τοῦτο σπανίως ὀπίσω. συμβαίνει δὲ ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ τῆς
ἐξαρθρήσεως, κατὰ μὲν τὸν βουβῶνα μηδόλως ἐκτείνεσθαι τῷ σκέλει. κατὰ δὲ τὸ γόνυ, μὴ τελέως. αἰτία δ' ἑκα-
τέρου τῶν μυῶν ἡ θέσις, ἣν ἅπασαν ἀκριβῶς τὴν φύσιν, ἔν τε τῇ τῶν μυῶν ἀνατομῇ, καὶ τῷ δευτέρῳ τῶν
ἀνατομικῶν ἐγχειρήσεων ἔχετε γεγραμμένην. ὑπομνήσεως δ' ἕνεκα ὧν ἐθεάσασθε πολλάκις ἀνατεμνομένου
πιθήκου. διότι τὰ πολλὰ τὸ ζῶον τοῦτο παραπλησίως ἀνθρώπῳ παρεσκεύασθαι. πρῶτον οὖν ἀναμνήσθητε
μυῶν ἐκ τῆς ψόας εἰς τὸν μικρὸν ἥκοντα τροχαντῆρα. δεύτερον ἢ ἐκ τῶν τῆς ἥβης ὀστοῦ συνεχῆ. τὸ δὲ κατὰ φύσιν
εἰς τὸν αὐτὸν τροχαντῆρα ποιούμενοι, οὕτω μεταστήσεις ὀπίσω τῆς κεφαλῆς τείνονται βιαίως, ἐκεῖσε περιε-
λιττόμενοι, καὶ περικλώμενοι τῇ κοτύλῃ. καὶ εἰ ἐπιχειρήσειεν ὁ οὕτω πεπονθὼς ἄνθρωπος ἐκτείνειν τοῦτο τὸ ἄρ-
θρον, δεήσει τὸν μηρὸν ὅλον ἑλιχθῆναι πρὸς τοὐπίσω, μειζόνως ἀποτενοῦσιν οἱ προειρημένοι δύο μύες, ἔτι
πλέον ἑλκόμενοί τε καὶ τεινόμενοι. καὶ ὅτι μείζονες εἴπερ ἦσαν, ἀνώδυνοι πλείονα τάσιν ἂν ἔχουσι. εἰ δὲ δύ-
ναται πλέξαι τοῦτο διὰ τὴν κεφαλὴν τοῦ μηροῦ τῆς κοτύλης ἐκπεσοῦσαν, ἐκ τῶν ὀπίσω μερῶν τοῦ περιέχον-
τος αὐτὴν ὀστοῦ τετάχθαι. εἴπερ οὖν ἔμελλε τὸ κατὰ γόνυ πέρας τοῦ μηροῦ καμφθὲν τελέως ἐν βουβῶνι
μετέωρον ἱκανῶς ἔσεσθαι, τὴν κεφαλὴν τοῦ ἰσχίου πρὸς τὴν ἔσω χώραν ἀναγκαῖον ἦν, εἴπερ οὐκ ἐνδέχεται
γενέσθαι χωρὶς τοῦ διασπασθῆναι τὸν ὑποδεξάμενον αὐτὴν μυῶν, ὃν ἔξεστιν ἐν τῇ διαρθρώσει, ἣν εἶχε κατὰ φύσιν,
οὐδ' ἕτερον ὑπάρχειν τῇ κατὰ βουβῶνα διαρθρώσει τῶν ἔμπροσθεν ὑπαρχόντων, πρὶν ἐκπαλαῖσαι τὸ ἄρθρον.
οὔτε γὰρ ἐκτείνεσθαι τελέως, οὔτε κάμπτεσθαι δύναται. τί δή ποτ' οὖν ὁ Ἱπποκράτης τὸ ἕτερον αὐτῶν εἶπε
μόνον ὅτι μετὰ τὴν ἔκπτωσιν εὐθέως φαίνεται κεκομμένος ὁ μηρὸς, ὡς ἂν πρὸς τῷ γόνατι πέρατος αὐτοῦ τὸ
ἔνδον ἀποχωροῦντος εἰς τὸ πρόσω μέρος, ὅσον ἡ κεφαλὴ μετέστη εἰς τοὐπίσω. ὅσον δ' ἐν τῇ κατὰ τὸν βουβῶνα
φαίνεται καμφθὲν τὸ σκέλος, οὕτω καὶ κατὰ τὴν ἰγνύαν ἐντείνονται οἱ ὄπισθεν μύες ἅπαντες ἐν ταῖς ἄνω-
θεν ἀρχαῖς, ὀπίσω μεταχωρήσαντος κατὰ ταῦτα τοῦ μηροῦ. τεινομένων δὴ τούτων αὐτοῖς τῶν μερῶν, συ-
ναποτείνεται καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα ἅπαν, ἄχρι τῶν εἰς τὴν κνήμην καθηκόντων τενόντων. ἡ δὲ τούτων ἔντασις κάμ-
πτει τὴν ἰγνύαν. ὥστε οἱ οὕτως ἐκπαλαίσαντες εὐλόγως ἀμφοτέρας τὰς διαρθρώσεις ὁρῶνται κεκαμμένας
ἔχοντες. ἐπεὶ τοίνυν ἐκτείνονται ἑαυτὰς, ἀδυνατοῦσιν ἂν καὶ μάλιστα τὴν κατὰ βουβῶνα. διὰ δὴ τοῦθ' Ἱππο-
κράτης τοῦτο μόνον εἶπε τὸ μὴ δύνασθαι τὰς διαρθρώσεις ταύτας ἐκτείνειν. ἀλλ' ἐπὶ τῆς κατ' ἰσχίον ἁπλῶς εἶπεν.
ἐπὶ δὲ τῆς κατὰ γόνυ προσέθηκε τὸ κάρτα, τουτέστι τὸ λίαν. ὡς ἐκτείνεσθαι τῆς δυνάμεως, οὐ μὴν λίαν τι τοῦτο
παρούσης. ἐπεὶ δύναται τὸ τελέως μηδὲν ἀπολείπεσθαι τοῦ κατὰ φύσιν. αὐτὸ δὲ τὸ σύμπτωμα γίνεται διὰ τὴν
αὐτὴν αἰτίαν δι' ἣν καταπίπτεται μετὰ τὴν ἐξάρθρησιν αὐτίκα τὸ κατὰ τὴν ἰγνύαν ἄρθρον. ἐπὶ πασῶν γάρ σε
χρὴ τοῦτο γιγνώσκειν τῶν διαστροφῶν κοινὸν, ὡς ἐντεινομένων μερῶν αἱ πρὸς ἐκεῖνο ῥοπαὶ γίγνονται, συνα-
κολουθούντων αὐτοῖς τῶν συνεχῶν. οὐδὲν γὰρ τῶν μεθισταμένων οὕτως ἰδίῳ πάθει καὶ τὴν οἰκείαν ἀπολεί-
πει χώραν, ἀλλ' ὑπὸ τοῦ συνεχοῦς ἑλκόμενον, ἕλκει μὲν τὸ συνεχὲς, ἐν μὲν λόγῳ κοινῷ τεινόμενον οὐχ ὑπὸ
μιᾶς δὲ προφάσεως τοῦτο πάσχει. καὶ γὰρ ὑγρανθέντι πόρρω τοῦ προσήκοντος αὐτῷ καὶ ξηρανθέντι φλεγμή-
ναντί τε καὶ σκιρρωθέντι, καὶ τῆς οἰκείας χώρας μεταστάντι κοινὸν ὑπάρχει τῷ γίνεσθαι πάθημα. διὸ περὶ πάν-
των τῶν τοιούτων ἐπὶ πλεῖστον ἐξῆς ὁ Ἱπποκράτης ἐδίδαξε, καὶ ἡμεῖς ἀκολουθήσαντες αὐτοῦ ταῖς ῥήσεσι, ἁ-
πάσας τὰς λέξεις ἐξηγησάμεθα.

Γ ροσξυνιέναι μὲν οὖν καὶ τόδε χρή. εὔχρηστον γὰρ καὶ πολλοῦ ἄξιόν ἐστι, καὶ τοὺς πλείστους λήθει. ὅτι οὔτε ὑγιαί-
νοντες δύνανται κατὰ τὴν ἰγνύην ἐκτανύειν τὸ ἄρθρον, ἢν μὴ ξυνεκτανύουσι καὶ τὸ κατὰ τὸν βουβῶνα ἄρ-
θρον, πλὴν ἢν μὴ πάνυ ἄνω ἀείρωσι τὸν πόδα. οὕτω δ' ἂν δύναιντο. οὗτοι τοίνυν οὐδὲ ξυγκάμπτειν δύνανται τὸ κα-
τὰ τὴν ἰγνύην ἄρθρον ὁμοίως, ἀλλὰ πολὺ χαλεπώτερον. ἢν μὴ ξυγκάμψωσι καὶ τὸ κατὰ τὸν βουβῶνα ἄρθρον.

Ην ἔφη εἶναι κοινότητά τινα τῶν ἀποσπωμένων τινὰς κινήσεις μορίων, οὐ δι' ἴδιον πάθος, ἀλλά τινα τῶν
κοινωνούντων

κοινωνούντων σωμάτων γιγνομένην. ἐντεῦθεν ἤρξατο διδάσκειν περὶ τῶν κατὰ φύσιν μυῶν οὐδὲν ἐκφύεσθαι τοῦ μηροῦ, καίτοι πολλῶν ὄντων. ἔνιοι μὲν, ἐκ τῶν τοῦ λαγόνος ὀστοῦ κατέρχονται. τινὲς δὲ, ἐξ ἰσχίου πεφύκασιν. εἷς δὲ μόνος τῶν ἐκ τοῦ ἥβης ὀστοῦ. διὰ τοῦτ' ἀναγκαῖον ἐστὶ συγκινεῖσθαι τὰς διαρθρώσεις ἀλλήλαις, ὥσπερ ἀρτίως ἐπὶ τῆς κατὰ τὸν πόδα καὶ τὴν ἰγνύαν ἐδείχθη συμφαινομένης. ἅμα καὶ τῆς κατὰ τὸν βουβῶνα κοινωνίας αὐτῶν. ὥσπερ γὰρ ἐδείχθησαν οἱ κινοῦντες τὸ ὄπισθεν αὐτῶν ἥκοντες, ὡς ἔφην, ἐκπεφυκέναι τῶν κάτω πέρατι τοῦ μηροῦ, κατὰ τὰς ῥίζας τῶν κονδύλων. οὕτως καὶ νῦν ἄνωθεν τοῦ ποδὸς εἰς τὴν κνήμην καθήκοντας ἐκ τῶν εἰρημένων ἀρχῶν, ἀναγκαῖον ἐστὶ τείνεσθαι τοὺς μὲν ὄπισθεν, ἐκτεινομένης τῆς ἰγνύος. τοὺς δὲ πρόσω, καμπτομένης. ὅταν οὖν ἐπὶ πλέον πεφύκασι, τείνονται ἀντιτεταγμένοι αὐτοῖς ἀεὶ ἀπῶσι τε, καὶ οὐχ ἕπονται. λέγω δὲ ἀντιτεταγμένους τοὺς ἐκτείνοντας τοῖς κάμπτουσι, τουτέστι τοὺς προσθίους τοῖς ὄπισθεν. ἐπὶ δυοῖν μυοῖν, ὡς ἐπὶ παραδείγματος ἕνεκα σαφηνείας τὸν λόγον ποιησάμενος, ἀρκεσθήσομαι. τοῖς μὲν ἑωρακόσιν ἐν ταῖς ἀνατομαῖς ἅπαντας τοὺς κατὰ σκέλη μύας, ἐκ τῶν εἰρημένων ἐστὶ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ταῦτα λογίζεσθαι. τοῖς δ' οὐδόλως ἑωρακόσιν, ὁ δὲ περὶ τῶν δύο λόγος ἔσται σαφής. οὗτοι οὖν ἐκ τῶν τῆς λαγόνος ὀστοῦ πεφυκότες ὑπερβαίνουσι, καταφερόμενοι. πρώτην μὲν τὴν κατὰ τὸν βουβῶνα τοῦ μηροῦ διάρθρωσιν. εἶτα διελθόντες ὅλον τὸν μηρὸν ἐφεξῆς δευτέραν τὴν κατὰ γόνυ. φέρεται δὲ ὁ μὲν ἕτερος αὐτῶν ὁ στενὸς παρὰ τὸν ἔσω κόνδυλον τοῦ μηροῦ ταπεινότερον αὐτοῦ. κἄπειτα ἀνανεύσας πάλιν ἐπὶ τὸ καλούμενον ἀντικνήμιον, εἰς τὴν ἔνδον χώραν αὐτοῦ καταφύεται. ὁ δ' ἕτερος ὁ μέγας ἰσχυρότατον ἐπιφύεται τένοντα πλατὺν, ἀναμιγνύμενον ἑτέρῳ τένοντι, τὴν γένεσιν ἐκ τοῦ μεγίστου μυὸς ἔχοντι τῶν προσθίων, ὃς ἀπὸ τοῦ γλουτοῦ καταφέρεται. πρῶτον μὲν ἐπιφύεται τῇ μύλῃ. μετὰ ταῦτα ἐμφύεται τῇ κνήμῃ. ἐὰν μὲν οὖν κάμπτηται κατὰ βουβῶνα τὸ σκέλος, ἧττον γίνεται τὸ μῆκος ἐνταῦθα τῶν μυῶν. ἐὰν δὲ ἐκτείνηται, μεῖζον. ἐπὶ δὲ τοῦ γόνατός τε καὶ τῆς ἰγνύος ἐκτεινομένης μὲν τῆς διαρθρώσεως ὁ μὲν τὴν μύλην ἐπιβαίνων βραχύτερος. ὁ δὲ ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν φερόμενος, μακρότερος γίγνεται. ὥσθ' ὁ μὲν πρόσθιος ἄκραν ἔκτασιν ἀναγκασθήσεται λαμβάνειν, ἐὰν κατὰ βουβῶνα τὸ σκέλος ἐκτείναντες ἐπιχειρῶμεν κάμπτειν τὴν ἰγνύαν. ὁ δ' ὀπίσθιος, ἐὰν ἐκτείνηται τὴν ἰγνύαν, κάμπτωμεν τὸν βουβῶνα. καταφερόμενος γὰρ ἐξ ὑψηλοῦ χωρίου διὰ τῶν πρόσω τοῦ μηροῦ κάμπτεται. ἐντεῦθεν ἐπιστρεφόμενος λοξὸς ἀνανεύεται πρὸς τὸ καλούμενον ἀντικνήμιον. εἰκότως οὖν αὐτὸς μακρότερα ἐργάζεται τὰ πρῶτα μόρια καὶ τοῦ μηροῦ καὶ τῆς κνήμης ὑψούμενα, μακρότερος γινόμενος. ἐδείχθη γὰρ ἐν τοῖς περὶ μυῶν κινήσεων ἡ ἐσχάτη συστολή τε καὶ ἔκτασις ὀδυνώδης. ὧν τὴν μὲν συστολὴν ἐνεργοῦντες αὐτοῖς. τὴν δ' ἔκτασιν ὑπὸ τῶν ἀντιτεταγμένων ἑλκόμενοι πάσχουσιν. ἐὰν οὖν ποτε τοῖς εἰς τὴν αὐτῶν συνόδον ἐνεργοῦσι μυσὶ, οἱ ἀντιτεταγμένοι μὴ δύνωνται συνεκτείνεσθαι. κατὰ φύσιν μὲν, ἐν ταῖς εἰρημέναις ἄρτι κοινωνίαις τῶν διαρθρώσεων. παρὰ φύσιν δ' ἐν ταῖς ἐφεξῆς εἰρησομέναις. τηνικαῦτα συμβαίνει πολλοὺς τῶν ἰατρῶν ἀπατᾶσθαι καὶ νομίζειν πεπονθέναι τοὺς μύας ἐκείνους, ὧν ὁρῶσι τὴν ἐνέργειαν ἐμποδιζομένην. ἔτι δὲ ἐναργέστερον τοῦτο γνωσθήσεται διὰ τῶν ἐφεξῆς εἰρησομένων.

Ἐν δὲ καὶ ἄλλα κατὰ τὸ σῶμα τοιαύτας ἀδελφίξιας ἔχει, καὶ κατὰ νεύρων ξυντάσιας, καὶ κατὰ μυῶν σχήματα καὶ πλεῖστά τε καὶ πλείστου ἄξια γινώσκεσθαι ἢ ὥς τις οἴεται, καὶ κατὰ τὴν τοῦ ἐντέρου φύσιν, καὶ τὴν τῆς ξυμπάσης κοιλίης, καὶ κατὰ τὰς τῶν ὑστερέων πλάνας καὶ ξυντάσιας. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἑτέρωθι λόγος ἔσται, ἠδελφισμένος τοῖσι νῦν λεγομένοισι. περὶ οὗ δὲ ὁ λόγος ἐστὶν, οὔτε ἐκτανύειν δύναται, ὥσπερ ἤδη εἴρηται, βραχύτερόν τε τὸ σκέλος φαίνεται διὰ διισσὰς προφάσιας, ὅτι τε οὐκ ἐκτανύεται, ὅτι τε πρὸς τὴν σάρκα ὠλίσθηκε τὴν τοῦ πυγαίου.

Εἴρηταί μοι καὶ πρόσθεν ὡς τὰς κοινωνίας καὶ οἷον συγγενείας τῶν μορίων ἀδελφίξιας εἴωθεν ὀνομάζειν, ὡσεὶ καὶ ἀδελφότητας. ἔστι δὲ αὐτῶν τὸ κεφάλαιον. ἑτέρου μορίου πεπονθότος ἐν ἄλλῳ φαίνεσθαι τὴν βλάβην, ἤτοι τῆς ἐνεργείας, ἢ τῆς θέσεως, ἢ τοῦ σχήματος, ἢ τοῦ μεγέθους. κοινὴ δ' ἐπὶ πάντων αἰτία τάσις εἰς τὸν ἀντικείμενον τόπον. οἷον ἐκ θέσεως, ἵν' ἀπὸ τῶν προφανεστάτων ἄρξωμαι. πολλοὺς τῶν ἐπιτηδευόντων τῇ τέχνῃ, χείρους τοῦ νομίμως αὐτὴν ἐκμαθεῖν, ἐθεασάμην ἐξαίφνης συσπασθέντος τινὸς μορίου, καὶ τῷ τε μεγέθει βραχύτερον φαινομένου. καὶ τὴν ἀρχαίαν θέσιν οὐκ ἀκριβῶς φυλάττοντος, αὐτῷ τούτῳ τῷ μορίῳ προσφέροντας τὰ βοηθήματα. καίτοι μηδὲ μίαν ἔχοντι διάθεσιν ἰάσεως δεομένην. παραλυθέντων γοῦν τῶν κατὰ τὴν ἑτέραν γνάθον μυῶν, συμβαίνει τὴν μὲν ἀντικειμένην αὐτῇ βραχυτέραν φαίνεσθαι, καὶ οἷον συνεσπασμένην τὴν πεπονθυῖαν, δι' αὐτὴν ἐκτείνεσθαι συνεπομένην ἐκείνῃ. διὰ γὰρ τὸ τοὺς μῦς ἅπαντας οἰκείαν ἔχειν μίαν ἐνέργειαν ἐπὶ τὰς ἰδίας κεφαλὰς ἀνατεινομένους, ὅταν οἱ κατὰ τὴν ἀριστερὰν γνάθον ἀπολέσωσι τὴν ἐνέργειαν, οἱ κατὰ τὴν δεξιὰν ἐρρωμένοι τε καὶ κατὰ φύσιν ἔχοντες, ἐνεργήσαντες ἕλκουσιν ὅλην ἐφ' ἑαυτοὺς τὴν δεξιὰν γνάθον καὶ τὰ χείλη. καὶ οὕτω φαίνεται τὸ μὲν ἀριστερὸν χεῖλος ἐκτεταμένον τε καὶ μακρότερον αὐτοῦ γεγονός. τὸ δεξιὸν δ' ἔλαττόν τε καὶ συντεταμένον. ἐνταῦθα μὲν οὖν ἔλαττον γίνεται τὸ ἀπαθὲς ἀντισπῶν ἐφ' ἑαυτὸ θάτερον μόριον τῆς γνάθου τὸ παραλυθέν. ἑτέρωθι δ' ὑπὸ τοῦ πεπονθότος ἕλκεταί τε καὶ σπᾶται τὸ ἀπαθές. ὥσπερ ὅταν ἢ τένων ἢ μῦς σκιρρωθεὶς, ὅλως ἀδυνατεῖ συνεπεκτείνεσθαι τοῖς ἀντιτεταγμένοις ἐνεργοῦσι. πολλὰ δὲ τοιαῦτα φαίνεται γιγνόμενα κατά γε τοὺς δακτύλους τῆς χειρὸς, καὶ κατὰ ἀγκῶνα, καὶ ἰγνύαν ἀγκυλουμένων μὲν αὐτῶν, ἐπὶ ταῖς τῶν ἔνδον μυῶν ἢ τενόντων παθέσιν. ὀρθοκύλλων δὲ γινομένων, ἐπὶ τοῖς τῶν ἐκτός. οὕτω γὰρ ὀνομάζειν ἔθος ἐστὶ τοῖς ἰατροῖς, ὅταν ἐκτεταμένον τι, μὴ δυνάμενον κάμπτεσθαι. ὅμοιον δὲ τούτῳ συμβαίνειν εἴωθεν ἐπὶ ταῖς μεγάλαις τε καὶ σκληραῖς οὐλαῖς. καὶ γὰρ καὶ αὗται κατὰ μὲν τὴν ἔνδον χώραν γενόμεναι, κυλλοῦσι τὰ μόρια. κατὰ δὲ τὴν ἔξω, τὸ καλούμενον, ὡς ἔφην, ὀρθόκυλλον ἐργάζονται, καὶ διὰ ξηρότητας, καὶ διὰ πλήθους ἐξ ὑγρῶν ἐπιρροῆς, ἢ φυσώδους πνεύματος, ταὐτὸ συμβαίνειν εἴωθε. συναγομένων γὰρ εἰς ἑαυτὰ τῶν οὕτω πεπονθότων μορίων, ἀκόλουθόν ἐστι τοὺς ἀντιτεταγμένους μύας ἀδυνάτους ἐνεργεῖν, ἀντισπωμένων τῶν μορίων τῶν συντεταμένων. οὕτως δὲ καὶ οἱ σπασμοὶ γίγνονται. τῶν τε μυῶν αὐτῶν ἑλκομένων ἐπὶ τὴν ἰδίαν ἀρχὴν αὐτῶν πρώτων. καὶ μάλιστα καὶ δι' αὐτοὺς τῶν μορίων εἰς ἃ καθήκουσιν. οὕτω καὶ ἡ μήτρα ποτὲ μὲν, ἄνω χωρεῖ. ποτὲ δὲ εἰς τὰ πλάγια μόρια καθίσταται. οὐκ αὐτὴ κατ' ἰδίαν ἐνέργειαν ἀποχωροῦσα τῆς οἰκείας χώρας, ἀλλ' ὑφ' ἑτέρων ἑλκομένη. τὰ δ' ἕλκοντα πολλὰ, καὶ γὰρ ἀρτήματα, καὶ νεῦρα, καὶ ἀρτηρίαι, καὶ φλέβες, αἳ εἰς αὐτὴν καθήκουσι, τοῦτο ποιεῖν πεφύκασιν, ὅταν εἰς ὄγκον ἀρθεῖσαι τοῦ μήκους ἀφαιρῶσι τοσοῦτον, ὅσον εἰς εὖρος ἐπέδωκε. κοινὸν γὰρ τούτων πάν-

των ἐστι τῶν ἐκτάσεις τε καὶ συστολὰς ἐχόντων σωμάτων, οὐ τῶν ζώντων μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀψύχων. οἵ τε ἀσκῶν τε καὶ θυλάκων καὶ πλοκάμων. ἥ τε οὖν μήτρα κατὰ τοιαύτην αἰτίαν ἀνασπᾶταί τε καὶ κατασπᾶται. καὶ τῶν ἐντέρων ἔνια καὶ μύες πολλοί, καὶ δι' αὐτοὺς τά τε κῶλα, καὶ αἱ γένυες. ἀνάλογον δέ τι τούτῳ καὶ ἐπὶ τῶν τῆς ῥάχεως παθῶν ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο, κυφώσεώς τε καὶ λορδώσεως καὶ σκολιώσεως.

Ἡ γὰρ φύσις τοῦ ἰσχίου τοῦ ὀστέου ταύτῃ, ᾗ καὶ ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ αὐχὴν τοῦ μηροῦ γίνεται. ὅταν δὲ ἐξαρθρήσῃ καταφερής τε πέφυκεν ἐπὶ τοῦ πυγαίου τὸ ἔξω μέρος. ξυγκάμπτειν μὲν δὴ δύνανται, ὅταν μὴ ὀδύνη κωλύῃ.

Φύσις ὀστοῦ λεπτοῦ κατὰ τὸ ἰσχίον ἐν ᾧ καὶ ἡ κοτύλη. πρόδηλον γὰρ ὅτι τὴν ὀπίσω τοῦ μηροῦ τῆς κεφαλῆς μετάστασιν, ἐπὶ τῆς ὀπίσω χώρας ὀχεῖσθαι τῆς κοτύλης ἀναγκαῖόν ἐστι, ὡς εἶναι μεταξὺ τῆς κοιλότητος καὶ τῆς τοῦ μηροῦ κεφαλῆς, τὸ περιλαμβάνον ἐκ τῶν ὀπίσω μερῶν ὀστοῦ τὴν κοτύλην. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ μέρος αὐτὸ τὸ ἰσχίον. καὶ ἣν ποιούμενος τὸν λόγον κατὰ ἀφαίρεσιν αὐτοῦ πρὸς τὸ ἔξω μέρος τοῦ πυγαίου. πρόδηλον οὖν ἐστι τοῖς ἑωρακόσιν ἀνατετμημένα ταυτὶ τὰ χωρία, τὴν κεφαλὴν τοῦ μηροῦ μεθ' ὅλου τοῦ αὐχένος ἐμπεπτωκυῖαν βιαίως τῷ κατὰ τὴν πυγὴν μυῒ τῷ μεγάλῳ, τῷ τὴν ἔκτασιν ἐργαζομένῳ τῆς κατὰ τοῦτο διαρθρώσεως. ἀποφύεται δέ τις τοῦ μυὸς τοῦδε τένων ὑμενώδης, ἑνούμενος τῷ μικρὸν ἔμπροσθεν εἰρημένῳ τένοντι, τὴν γένεσιν ἔχοντι ἐκ τῶν προσθίων τοῦ μηροῦ δυοῖν μυοῖν, ὃν καὶ τὴν μύλην ἔφην ὑπερβαίνοντα καταφύεσθαι τῇ κεφαλῇ τῆς κνήμης. οὗτος οὖν ὁ μῦς ὁ τὴν τοῦ μηροῦ κεφαλὴν ἐκπεσοῦσαν δεχόμενος, ὀδυνᾶται μάλιστα πάντων ὑπ' αὐτῆς θλιβόμενός τε καὶ διατεινόμενος. ὥστε καὶ φλεγμαίνειν ἀναγκαῖόν ἐστιν αὐτόν, ἕλκειν τε πρὸς ἑαυτὸν ἄνω σὺν ὀλίγῳ ἔμπροσθεν εἰρημένον ὑμενώδη τένοντα. τούτου δὲ συμβαίνοντος, ἀκόλουθόν ἐστιν ὀδυνᾶσθαι τὸν κάμνοντα, καμπτομένης τῆς ἰγνύος. εἰς ὅσον γὰρ αὕτη κάμπτεται περιτείνεσθαί τε καὶ περιθλᾶσθαι τῇ μύλῃ τὸν τένοντα. τεινόμενος δ' οὗτος ἀναπέμπει τὴν τάσιν ἐπὶ τὸν μῦν αὐτὸν ὅθεν ἀπέφυ, τὸν μέγαν ἐκεῖνον, ἐν ᾧ τὴν κεφαλὴν ἔφην ἐστηρίχθαι τοῦ μηροῦ. τοῦ χωρίου μὲν τούτου προϊόντος ὅταν ἥ τε φλεγμονὴ παύσηται τούτου τοῦ μυός, ὑγρότητά τέ τινα ἴσχει γλίσχρον, καὶ τύλον ἐν ἑαυτῷ κτήσηται τὸ ψαῦον τοῦ ἄρθρου μέρος μυός, ἀνώδυνος ἡ κατ' ἰγνύαν γίνεται κάμψις. συντελεῖ δ' εἰς τοῦτο καὶ τὰ ἄλλα τὰ πρόσθεν εἰρημένα περὶ τοῦ κατὰ τὸ σκέλος μυῶν.

Καὶ ἡ κνήμη τε καὶ ὁ πούς, ὀρθὰ ἐπιεικέως φαίνονται. καὶ οὔτε τῇ, οὔτε τῇ πολὺ ἐγκεκλιμένα.

Ὅτι μήτε τελείως καὶ πάνυ σφοδρῶς μήτε παντελῶς ἐκ τῆς ἐπιεικῶς δηλοῦται φωνῆς, ἀλλὰ τὸ μετρίως εὔδηλόν ἐστι κατ' αὐτῆς τῆς λέξεως. αὐτὸς γὰρ ἐφεξῆς ὁ Ἱπποκράτης εἶπε· καὶ οὔτε τῇ πολὺ ἐγκεκλιμένα. σαφῶς ἐνδεικνύμενος δι' αὐτοῦ προσγράψαι τὸ πολύ. τοῦτο μὲν αὐτὸ τὸ πολὺ μὴ παρεῖναι τῷ σκέλει. τὸ δ' ἐπ' ὀλίγον ἐκτετράφθαι τε καὶ διεστράφθαι, παρεῖναι. διὰ τοῦτ' οὖν ἔφη· καὶ ἡ κνήμη τε καὶ ὁ πούς ὀρθὰ ἐπιεικῶς φαίνεσθαι. ὡς εἰ καὶ μετρίως ὀρθὰ φαίνεσθαι τὰ μόρια ταῦτ' εἰρήκει.

Κατὰ δὲ τὸν βουβῶνα δοκέει τι ἡ σὰρξ λαπαρωτέρα εἶναι ποτὶ καὶ ψαυομένη. ἅτε τοῦ ἄρθρου, εἰς τὰ ἐπὶ θάτερα μέρη, ὠλισθηκότος. κατὰ δὲ τὸ αὐτὸ πυγαῖον διαψαυομένη ἡ κεφαλὴ τοῦ μηροῦ, δοκέει τι ἐξογκέειν καὶ μᾶλλον. τὰ μὲν οὖν σημεῖα ταῦτα, ᾧ ἂν, ἐς τὸ ὄπισθεν ἐκπεπτώκῃ ὁ μηρός. ὅτῳ μὲν οὖν τετελειωμένῳ ἤδη ἐκπεσὸν μὴ ἐμπέσῃ. ὁδοιπορέειν μὲν δύναται, ὅταν ὁ χρόνος ἐγγένηται, καὶ ἡ ὀδύνη παύσηται, καὶ ἐθισθῇ τὸ ἄρθρον ἐν τῇ σαρκὶ ἐνστροφᾶσθαι. ἀναγκάζεται μέντοι ἰσχυρῶς ξυγκάμπτειν κατὰ τοὺς βουβῶνας ὁδοιπορέων, διὰ δισσὰς προφάσιας, ἅμα μὲν ὅτι πολλῷ βραχύτερον τὸ σκέλος γίνεται, διὰ τὰ προειρημένα. καὶ τῇ μὲν πτέρνῃ καὶ πάνυ πολλοῦ δέεται ψαύειν τῆς γῆς. ἢν γὰρ πειρᾶτο καὶ ἐπ' ὀλίγον τοῦ ποδὸς ὀχηθῆναι μηδενὶ ἄλλῳ ἀντιστηριζόμενος, ἐς τὸ ὀπίσω ἂν πέσοι. ἡ γὰρ ῥοπὴ πολλὴ ἂν εἴη τῶν ἰσχίων ἐπὶ πολὺ ἐς τοὐπίσω ὑπερεχόντων ὑπὲρ τοῦ ποδὸς τῆς βάσιος, καὶ τῆς ῥάχιος ἐς τὰ ἰσχία ῥεπούσης. μόλις δὲ τῷ στήθει τοῦ ποδὸς καθικνέεται, καὶ οὐδὲ οὕτως ἢν μὴ κάμψῃ αὐτὸς ἑωυτὸν κατὰ τοὺς βουβῶνας, καὶ τῷ ἑτέρῳ σκέλει κατὰ τὴν ἰγνύην ἐπιξυγκάμψῃ. ἐπειδὴ τούτοισιν ἀναγκάζεται ὥστε τῇ χειρὶ, τὰ κατὰ τὸ σιναρὸν σκέλος ἐρείδεσθαι ἐς τὸ ἄνω τοῦ μηροῦ ἐφ' ἑκάστῃ ξυμβάσει. ἀναγκάζει οὖν τι τοῦτο αὐτὸ ὥστε κάμπτεσθαι κατὰ τοὺς βουβῶνας. ἐν γὰρ τῇ μεταλλαγῇ τῶν σκελέων ἐν τῇ ὁδοιπορίῃ, οὐ δύναται τὸ σῶμα ὀχέεσθαι ἐπὶ τοῦ σιναροῦ σκέλεος, εἰ μὴ προσκατερείδεται τὸ σιναρὸν πρὸς τὴν γῆν ὑπὸ τῆς χειρός, ἅτε οὐχ ὑφεστῶτος τοῦ ἄρθρου ὑπὸ τῷ σώματι, ἀλλ' ἐς τὸ ὄπισθεν ἐξεστῶτος κατὰ τὸ ἰσχίον. ἄνευ μέντοι τοῦ ξύλου δύνανται ὁδοιπορέειν οἱ τοιοῦτοι, ἢν ἄλλως ἐθισθῶσιν. διὰ τοῦτο ὅτι ἡ βάσις τοῦ ποδὸς κατὰ τὴν ἀρχαίην ἰθυωρίην ἐστίν, ἀλλ' οὐκ ἐς τὸ ἔξω ἐγκεκλιμένη. διὰ τοῦτο οὖν οὐδὲν δέονται τῆς ἀντικοντώσιος. ὅσοι μέντοι βούλονται ἀντὶ τῆς τοῦ μηροῦ ἐπιλαβῆς ὑπὸ τὴν μασχάλην τὴν κατὰ τὸ σιναρὸν σκέλος ὑποτιθέμενοι σκίπωνα ἀντερείδειν, κεῖνοι ἢν μὲν μακρότερον τὸν σκίπωνα ὑποτιθέοιντο, ὀρθότεροι μὲν ὁδοιπορήσουσι. τῷ δὲ ποδὶ πρὸς τὴν γῆν οὐκ ἐρείδονται. εἰ δ' αὖ βούλονται ἐρείδεσθαι τῷ ποδί, βραχύτερον μὲν τὸ ξύλον ποιητέον. κατὰ δὲ τοὺς βουβῶνας ἐπιξυγκάμπτεσθαι ἂν δέοι αὐτούς. τῶν δὲ σαρκῶν αἱ μινυθήσιες κατὰ λόγον γίνονται καὶ τούτοισιν, ὥσπερ καὶ πρόσθεν εἴρηται. τοῖσι μὲν γὰρ μετέωρον ἔχουσι τὸ σκέλος οὐκ ὠφελέεται, ἀλλὰ μᾶλλον καὶ ἀσθενέστερον γίνεται, ἢν χρέωνται τῷ σιναρῷ σκέλει ἐπὶ τὴν γῆν. συνεργεῖον γὰρ ἐκείνῳ. ἐξ ἰσχίου τε ἀπαναγκάζεται εἶναι καὶ κατὰ τὴν ἰγνύην ξυγκάμπτειν. ἢν δὲ μὴ προσχρέηται τῷ σιναρῷ ἐπὶ τὴν γῆν, ἀλλὰ μετέωρον ἔχων, σκίπωνι ἀντερείδηται. οὕτω δὲ καρτερὸν γίνεται τὸ ὑγιὲς σκέλος. ἔν τε γὰρ τῇ φύσει διαιτᾶται καὶ τὰ γυμνάσια προσκρατύνει αὐτό. φαίη μὲν ἄν τις ἔξω ἰητρικῆς τὰ τοιαῦτα εἶναι. τί γὰρ δὴ δεῖ περὶ τῶν ἤδη ἀνηκέστων γεγονότων ἔτι προσξυνιέναι; πολλοῦ δὲ δεῖ οὕτως ἔχειν. τῆς γὰρ αὐτῆς γνώμης καὶ ταῦτα ξυνιέναι. οὐ γὰρ οἷόν τε ἀπαλλοτριωθῆναι ἀπ' ἀλλήλων. δεῖ μὲν γὰρ ἐς τὰ ἀκεστὰ μηχανᾶσθαι ὅκως μὴ ἀνήκεστα ἔσται. ξυνιέντα ὅπη ἂν μάλιστα κωλυτέα εἰς τὸ ἀνήκεστον ἐλθεῖν. δεῖ δὲ τὰ ἀνήκεστα ξυνιέναι, ὡς μὴ μάτην λυμαίνηται. τὰ δὲ προρρήματα λαμπρὰ καὶ ἀγωνιστικὰ ἀπὸ τοῦ διαγινώσκειν, ὅπη ἕκαστον, καὶ οἵως, καὶ ὁπότε τελευτήσει. ἤν τε ἐς τὸ ἀκεστὸν τράπηται, ἤν τε ἐς τὸ ἀνήκεστον, ὁκόσοισι δ' ἂν ἐκ γενεῆς, ἢ ἄλλως ἐν αὐξήσει ἐοῦσιν, οὕτως ὀλισθὸν τὸ ἄρθρον ὀπίσω καὶ μὴ ἐμπέσῃ, ἤν τε βίῃ ὀλισθῇ, ἤν τε ὑπὸ νούσου. πολλὰ γὰρ τοιαῦτα ἐξαρθρήματα γίνεται ἐν νούσοισιν. οἷαι δέ τινές εἰσιν αἱ νοῦσοι, ἐν ᾗσιν ἐξαρθρέεται τὰ τοιαῦτα, ὕστερον γεγράψεται. ἢν γοῦν ἐκστὰν μὴ ἐμπέσῃ, τοῦ μὲν μηροῦ τὸ ὀστέον βραχὺ γίνεται.

ται. κακοῦται δὲ πᾶν τὸ σκέλος καὶ ἀναυξέστερον γίνεται καὶ ἀσαρκότερον πολλῷ, διὰ τὸ μηδὲν προσχρέεσθαι αὐτῷ.

Εἴρηται καὶ πρόσθεν ὅτι τῇ φωνῇ χρῆται ὁ Ἱπποκράτης, ὅταν αὐξῆσαι ποτὲ βουληθῇ τὸ λεγόμενον. ἔστι γὰρ ὁ λόγος, τοιόσδε, κατὰ βουβῶνα δοκεῖ τι ἡ σὰρξ λαπαρωτέρα θεωμένοις. καὶ πολὺ μᾶλλον εἰ ψαύσειέ τις τοῦ χωρίου. τὰ δ' ἐφεξῆς πάντα τοῖς μεμνημένοις τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων ἐστὶ δῆλα.

Κακοῦται γὰρ τούτοισι καὶ τὸ κατὰ τὴν ἰγνύην ἄρθρον. τὰ νεῦρα ἐντεταμένα γίνεται διὰ τὰ πρόσθεν εἰρημένα. διὸ οὐ δύναται τὸ κατὰ τὴν ἰγνύην ἄρθρον ἐκτανύειν οἷσιν ἂν οὕτως ἰσχίον ἐκπέσῃ. ὡς γὰρ ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν πάντα τὰ ἐν τῷ σώματι ὁκόσα ἐπὶ χρήσει γέγονε. χρεομένοισι μὲν μετρίως καὶ γυμναζομένοισιν ἐν τῇσι ταλαιπωρίῃσιν ἐν ᾗσιν ἕκαστα εἴθισται, οὕτω μὲν ὑγιεινὰ καὶ αὔξιμα, καὶ εὔγηρα γίνεται. μὴ χρεομένοισι δὲ ἀλλ' ἐλλινύουσι νοσηρότερα γίνεται. καὶ ἀναυξέα καὶ ταχύγηρα. ἐν δὲ τούτοισιν οὐχ ἥκιστα τὰ ἄρθρα τοῦτο πέπονθε καὶ τὰ νεῦρα, ἢν μή τις αὐτοῖσι χρέηται. κακοῦται οὖν διὰ ταύτας τὰς προφάσιας μᾶλλον τι ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ τοῦ ὀλισθήματος ἢ ἐν τοῖσιν ἄλλοισιν. ὅλον γὰρ τὸ σκέλος ἀναυξὲς γίνεται. καὶ τῇ ἀπὸ τῶν ὀστέων φύσει, καὶ τῇ ἀπὸ τῶν σαρκῶν. οἱ οὖν τοιοῦτοι ὁκόταν ἀνδρωθῶσι μετέωρον καὶ συγκεκλιμένον τὸ σκέλος ἴσχουσιν. ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου ὀχέονται καὶ τῷ ξύλῳ ἀντιστηριζόμενοι. οἱ μὲν, ἐνί. οἱ δὲ, δυσίν.

Δῆλον ὅτι μὲν ἰσχίον εἴρηκεν ἐκπίπτειν ἀντὶ τοῦ κατ' ἰσχίον ἄρθρου. εἴρηται γὰρ ἡμῖν πολλάκις, ὡς οἱ παλαιοὶ πάντες οὔπω τὴν ὕστερον ἀσκηθεῖσαν ᾔδεσαν ἀκριβολογίαν τε καὶ λεπτολογίαν ἐν τοῖς ὀνόμασιν, ἀλλ' ἱκανὸν ἦν αὐτοῖς ἑρμηνεύειν, ἐν ὅσῳ μόνου στοχαζομένοις, τὸ παρακολουθεῖν τοῖς λεγομένοις τοὺς ἀκούοντας. ὃ δ' οὖν λέγει τοιόνδ' ἐστίν. οἷς ἂν εἰς τὴν ὀπίσω χώραν ὁ μηρὸς ἐκπέσῃ κακοῦσθαι φησὶν οὐ μόνον ἐκεῖνο τὸ ἐκπεσὸν ἄρθρον, ἀλλὰ πρὸς αὐτῷ καὶ τὸ κατὰ τὴν ἰγνύην. διὰ τοῦτο οὖν προσέθηκε τὸν καὶ σύνδεσμον, οὐχ ἁπλῶς εἰπών. κακοῦται γὰρ τὸ κατὰ τὴν ἰγνύην ἄρθρον. ἥντινα δὲ κάκωσιν κακοῦται, σαφῶς αὐτὸς ἐδήλωσεν εἰπών. τὰ γὰρ νεῦρα ἐντεταμένα γίνεται. νεῦρα δὴ τὰ κυρίως λεγόμενα τὰ ἐκ νωτιαίου πεφυκότα νῦν ἐβουλήθη δηλοῦν, εἴτε τὰς ἀπονευρώσεις τῶν μυῶν, ὅσαι καθήκουσιν εἰς τὴν κνήμην, οὐδὲν δὲ εἰς τὰ παρόντα διαφέρει. μαρτύρια γὰρ ἡμῖν ἑκάτερα καλῶς ἐξηγουμένοις τὰ εἰρημένα, κατὰ τὸν ἔμπροσθεν ὑπ' αὐτοῦ λόγον. ἐν οἷς ἔφασκε κατὰ τὴν ἰγνύαν ἄρθρον ἀδυνατεῖν ἐκτείνειν οἷς οὕτως ἐξήρθρησε μηρός. ἔτι τε κοινόν τινα προσετίθει λόγον, ὡς πολλαὶ βλάβαι περί τινα μόρια γίνονται, καὶ σχημάτων, καὶ μεγεθῶν, καὶ θέσεων, καὶ κινήσεων. οὐ διὰ τὴν ἐκείνων τῶν μορίων ἰδίαν πάθους πεπονθότων, ἀλλὰ δι' ἕτερα τινὰ τῶν κοινωνούντων αὐτοῖς. καὶ μάλιστά γε τὰς τάσεις αἰτίαν ἔχουσι τῶν τοιούτων συμπαθειῶν ὑπὲρ ὧν ἐδήλουν διελθὼν ὡς διχῶς αἴτια γίνεται καθ' ἓν μὲν λόγον ὅταν παραλυθῇ τις μῦς. ἐν γὰρ ὑπνῷ τις συνεσπασμένος φαίνεται. καθ' ἕτερον δ' ὅταν ὁ ἀντικείμενος πάθῃ. κατ' ἄλλον δὲ τρίτον ὅτι ἑλχθῇ τὸ ὑπὲρ ὑπτίως τῶν συνεχῶν, ὡς ἐπὶ τῶν τῆς ἑτέρας μεταστάσεως. νῦν οὖν τῶν ὄπισθεν νεύρων καὶ μυῶν καὶ τενόντων τεταμένων ἰγνύα καμφθεῖσα, τοῖς ἐκτείνουσιν οὐχ ἕπεται μυσί. περὶ μὲν οὖν τῶν τενόντων τε καὶ μυῶν τῆς βάσεως ἔμπροσθεν εἰπών. ἐν δὲ τῷδε λόγῳ περὶ τῶν νεύρων τῶν ἀπὸ τοῦ νωτιαίου πεφυκότων ἐπὶ τὰ σκέλη. τρεῖς δὲ εἰσὶν αὐτῶν ἀρχαί. μία μὲν ἐν τοῖς πρόσω κατὰ τὸ μέγα τρῆμα τοῦ τῆς ἥβης ὀστοῦ. μία δ' ἄλλη, κατὰ βουβῶνα, τοῦ τε συμφερομένου τῇ μεγάλῃ φλεβὶ νεύρου, καὶ τοῦ ταύτης ἔξωθεν ἐν τοῖς πρόσω τοῦ μηροῦ. μικραὶ μὲν αὗται. μεγίστη δ' ἀρχὴ νεύρων εἰς ὅλον ἀφικνεῖται τὸ σκέλος, ἐπὶ τὴν ὀπίσω χώραν προσωτέρω ἐξερχομένη, μεταξὺ τοῦ τε πλατέος ὀστοῦ καὶ τοῦ καλουμένου κόκκυγος. αὕτη τοίνυν ἡ ἀρχὴ μεταστάντος ὀπίσω τοῦ ἄρθρου θλίβεται καὶ τείνεται. καὶ διὰ τοῦτ' ἔφην ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει δύνασθαι τὸν Ἱπποκράτην καὶ τὰ κυρίως καλούμενα νεῦρα τείνεσθαι λέγειν.

Οἷσι δ' ἂν ἐς τοὔμπροσθεν ἡ κεφαλὴ μηροῦ ἐκπέσῃ. ὀλίγοισι δὲ τοῦτο γίνεται. οὗτοι ἐκτανύειν μὲν τὸ σκέλος δύνανται τελέως. ξυγκάμπτειν δὲ ἥκιστα οὗτοι δύνανται τὰ κατὰ τὸν βουβῶνα. πονέουσι δὲ καὶ ἢν κατὰ τὴν ἰγνύην ἀναγκάζωνται ξυγκάμπτειν. μῆκος δὲ τοῦ σκέλεος παραπλήσιον φαίνεται κατὰ μὲν τὴν πτέρναν καὶ πάνυ.

Ὅτι μὲν τὸ βάθος τῆς κοτύλης οὐκ ἴσον ἐν ἅπασι τοῖς μορίοις, αἴτιον μέν ἐστι τοῦ κατά τινα μὲν, ὀλιγάκις ἐκπίπτειν. ἐν ἄλλοις δὲ τόποις, πλειστάκις, ἔμπροσθεν εἴρηται. νυνὶ δὲ περὶ τῆς εἰς τὸ πρόσω γιγνομένης ὀλισθήσεως τοῦ μηροῦ διαλεγόμενος. ἐναντία φησὶ πάσχειν τοὺς οὕτω διακειμένους, τοῖς ὀπίσω τὴν ἐξάρθρησιν ἐσχηκόσι. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ἐκτανύειν τὸ σκέλος οὐκ ἠδύναντο. κάμπτειν δ' οὗτοι κατὰ μὲν τὸν βουβῶνα. διότι κατ' αὐτὴν τὴν κάμψιν ἡ κεφαλὴ τοῦ μηροῦ νῦν ἐστιν ἅμα τῷ αὐχένι. κατὰ δὲ τὸ γόνυ διὰ τὸν ἀπὸ τοῦ τῆς λαγόνος ὀστοῦ καταφερόμενον μῦν πρόσθιον, ὃν ἡ κεφαλὴ τοῦ μηροῦ θλίβεται, καὶ διατείνεται κυρτοῦσα περὶ αὐτήν. ἐκτείνεσθαι τοιγαροῦν ἐπὶ πλεῖον οὐκ ἄρα δυναμένη ἀντιβαίνει τοῖς κάμπτουσιν ἐπιχειρεῖν τὴν ἰγνύαν. μῆκος δὲ τοῦ σκέλεος παραπλησίως φαίνεται. ἐπὶ μὲν τῆς εἰς τὴν ἔσω χώραν ἐκπτώσεως αὐτὸς εἶπε κατὰ λέξιν οὕτως. ἐπεί τε γὰρ τὸ ἀπὸ τοῦ ἰσχίου πέφυκεν ὀστοῦν τὸ ἀναφερόμενον πρὸς τὸν κτένα ἐπὶ τοῦτον ἡ ἐπίβασις τῆς κεφαλῆς τοῦ μηροῦ γίνεται. καὶ ὁ αὐχὴν τοῦ ἄρθρου ἐπὶ τῆς κοτύλης ὀχέεται. κατὰ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον οὐχ ὅλως ἐπ' αὐτῆς ὀχούμενος. ἀλλὰ τῷ πλείστῳ κατὰ τοῦ βάθους αὐτῆς ὀχούμενος. ἐν δὲ τῷ νῦν λόγῳ φησί. κατὰ μὲν τὸν βουβῶνα ἐξογκέονται καὶ κατατεταμένον τὸ χωρίον φαίνεται. ὥστε ἀποκεχώρηκε νῦν ἐκείνης τῆς ἐξαρθρήσεως ὁ μηρὸς εἴς τε τὸ πρόσω καὶ τὸ κατωτέρω βραχύ. καὶ διὰ τοῦτ' ἴσον φαίνεται τὸ πεπονθὸς σκέλος τῷ ὑγιεῖ. καὶ τοῦτο μάλιστα αὐτοῖς ὑπάρχει κατὰ τὴν πτέρναν. ἄκρος γοῦν ὁ πούς ἧσσον ἐπιβαίνειν δύναται πρὸς τὴν γῆν. εἴρηται δ' ἡμῖν τούτου πρόσθεν ἡ αἰτία. καὶ νῦν δ' ἐφεξῆς εἰρήσεται διὰ κεφαλαίων.

Ἄκρος δὲ ὁ πούς ἧσσόν τι προκύπτειν ἐθέλοι ἐς τοὔμπροσθεν. ὅλον δὲ τὸ σκέλος ἔχει τὴν ἰθυωρίην κατὰ τὴν φύσιν, καὶ οὔτε τῇ, οὔτε τῇ ῥέπει.

Τὸ μὲν ἐθέλειν αὐτὸ σημαίνει τὸ δύνασθαι. καθάπερ που καὶ παρὰ τῷ ποιητῇ. οὐδ' ἔθελε προρέειν, ἀντὶ τοῦ μὴ δύνασθαι λέλεκται. ποδὸς δὲ ἄκρον εἴρηκε τὸ ἀπὸ τοῦ πεδίου μέχρι τοῦ κατὰ τοὺς δακτύλους ὀνύχων τὸ μόριον τοῦ ποδός. συμβαίνει δ' ὡς καὶ πρόσθεν ἐρρήθη, μὴ δύνασθαι καλῶς εἰς τοὐπίσω τὸ κατὰ τὸν ἀστράγαλον ἄρθρον

ἐκτεταμένης τῆς ἰγνύος. ταῦτ' οὖν καὶ νῦν ἑρμηνεῦσαι θέλων, εἶπε. ἄκρος δὲ ὁ πούς ἧσσόν τι προκύπτειν ἐθέλει εἰς τοὔμπροσθεν. ἐνδεικνύμενος ὅτι τοὺς δακτύλους εἴρηκεν ἄκρον πούς, οὐχ οἷόν τε εὐκόλως κατατείνειν τε καὶ κατανεύειν καὶ καταφέρειν εἰς τοὔδαφος.

Ὀδυνῶνται δὲ αὐτίκα οὗτοι μάλιστα καὶ οὖρον ἴσχονται τὸ πρῶτον μᾶλλόν τι ἢ τοῖσιν ἄλλοισιν ἐξαρθρήμασι.

Αὐτὸς εἶπε τὴν αἰτίαν δι' ἣν ταῦτα γίνεται.

Ἐγκέεται γὰρ ἡ κεφαλὴ τοῦ μηροῦ ἐγγυτάτω τούτοισι τῶν νεύρων τῶν ἐπικαίρων. καὶ κατὰ μὲν τὸν βουβῶνα ἐξογκέονταί καὶ κατατεταμένον τὸ χωρίον φαίνεται. κατὰ δὲ τὸ πυγαῖον, στολιδωδέστερον, καὶ ἀσαρκότερον. ταῦτα μὲν οὖν σημήιά ἐστι τὰ εἰρημένα, ὧν ἂν οὕτως ἐκπεπτώκῃ ὁ μηρός.

Ὀνομάζει δ' οὕτως τὰ συγκαταφερόμενα διὰ τοῦ βουβῶνος νεῦρα, τῇ τ' ἀρτηρίᾳ καὶ τῇ φλεβί. κέκληκε δὲ ἐπίκαιρα ταῦτα τὰ νεῦρα, καθ' ὅτι καὶ πρόσθεν ἐμάθομεν, ὅσοι μεγάλην οὕτως ἔχει δύναμιν, αὐτὸν ὀνομάζειν. ἔχει δὲ ταῦτα μεγάλην δύναμιν ἐγγυτάτω τοῦ τε νωτιαίου κείμενα, καὶ κατ' ἐκεῖνα τὰ μόρια τὴν ἔκφυσιν αὐτῶν λαμβάνοντα, καθ' ἃ καὶ εἰς τὴν κύστιν ἀποφύεται νεῦρα. διὸ καὶ ἡ συμπάθεια τῆς κύστεως ἀκολουθεῖ τοῖς τοιούτοις ἐξαρθρήμασι, φλεγμαινούσης τε καὶ ἀδυνατούσης ἐκκρίνειν τὸ οὖρον. ἴσως δ' ἄν ποτε καὶ διὰ μέγεθος φλεγμονῆς ἐν τῷ τραχήλῳ τῆς κύστεως γενομένης, ἔνθα καὶ ὁ μῦς ἐστὶν ὁ σφίγγων αὐτόν, ἐπισχεθῇ τὰ οὖρα, τὴν κατὰ τὸν πόρον χώραν, τῶν φλεγμαινόντων μορίων καταλαμβανόντων τε καὶ ἀποφραττόντων.

Ὁκόσοισι μὲν οὖν ἂν ἤδη ἠνδρωμένοισι τοῦτο τὸ ἄρθρον ἐκπεσὸν μὴ ἐμπέσῃ, τούτοισιν ὁκόταν αὐτοῖσιν ἡ ὀδύνη παύσηται καὶ τὸ ἄρθρον ἐθισθείη ἐν τῇ χώρῃ τούτῃ στρέφεσθαι ἵνα ἐξέπεσεν, οὗτοι δύνανται σχεδὸν εὐθὺς ὀρθοὶ ὁδοιπορεῖν ἄνευ ξύλου, καὶ πάνυ μέντοι εὐθέες. τὸ δὲ τὸ σιναρὸν ἅτε οὔτε κατὰ τὸν βουβῶνα εὐκαμπεῖς ἐόντες, οὔτε κατὰ τὴν ἰγνύην. διὰ γοῦν τοῦ βουβῶνος τὴν ἀκαμπίην εὐθυτέρῳ ὅλῳ τῷ σκέλει ἐν τῇ ὁδοιπορίῃ χρέονται ἢ ὅτε ὑγίαινον.

Τὸ μὲν αὐτίκα τουτέστι παραχρῆμα κατὰ τὸν τῆς ἐκπτώσεως καιρὸν ὀδυνᾶσθαι τε αὐτοὺς εἶπε καὶ οὔρων ἐπίσχεσιν γίγνεσθαι. τοῦ μέντοι χρόνου προϊόντος ὅταν ταῦτα παύσηται βαδίζειν δύνασθαι. διὰ τί δὲ ταῦτα πέπαυται, καίτοι κατὰ τὴν αὐτὴν χώραν μενούσης τῆς κεφαλῆς τοῦ μηροῦ, καὶ θλιβούσης τε καὶ τεινούσης ὁμοίως τὰ νεῦρα, διδάξειε διὰ τοῦ προσθεῖναι τῇ λέξει τὸ ἐθισθείη ἐν τῷ χωρίῳ στρέφεσθαι, ἵνα ἐξέπεσεν. εἰς γὰρ τὸν ἐθισμὸν ἀναφέρειν φαίνεται τοῦ γινομένου τὴν αἰτίαν. ἐπειδὴ τά τε θλιβόμενα, πρός τινων ἐν τῷ χρόνῳ τυλουμένων ῥᾷον αὐτῶν ἀνέχεται. καὶ τὰ τεινόμενα κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον, ὅταν ἐθισθῇ τοῦτο πάσχειν ἀνώδυνα παύεται. διὰ τί δ' ὀρθοὶ δύνανται βαδίζειν ἄνευ ξύλου, κατὰ τὴν ἐχομένην ῥῆσιν αὐτὸς ἐδίδαξε. κεφάλαιον δ' ἐστὶ τοῦ λόγου τό, τε κατὰ τὴν εὐθυωρίαν φυλάττεσθαι τὸ σκέλος. καὶ τὸ μηδέτερον κάμπτεσθαι τῶν ἄρθρων, μήτε τὸ κατὰ βουβῶνα, μήτε τὸ κατὰ γόνυ.

Καὶ σύρουσι δὲ ἐνίοτε πρὸς τὴν γῆν τὸν πόδα. ἅτε οὐ ῥηϊδίως ἐξεγκάμπτοντες τὰ ἄνω ἄρθρα. καὶ ἅτε παντὶ βαίνοντες τῷ ποδί. οὐδὲν γὰρ ἧσσον τῇ πτέρνῃ οὗτοι βαίνουσιν, ἢ τῷ ἔμπροσθεν.

Τὰ ἄνω ἄρθρα λέγει, τό τε κατ' ἰγνύαν καὶ τὸ κατὰ βουβῶνα. τέτταρα δ' ἐστὶν ἄρθρα τὰ πρὸς τὸ βαδίζειν ὑπηρετοῦντα. τὸ κατὰ βουβῶνα. τὸ κατ' ἰγνύαν. τὸ κατ' ἀστράγαλον, τὸ κατὰ τοὺς δακτύλους. ὡς ἐν ἀριθμῷ τούτῳ, καίτοι πολλὰ διὰ τὸ τῆς χρείας τε καὶ τῆς ἐνεργείας κοινόν. τοῦτο μὲν οὖν τὸ ἄρθρον ὀλίγον τι συντελεῖ. τὸ μέχρι κατὰ τῆς γῆς στηριζόμενον διὰ τοῦ ποδὸς ἐκ τοῦ μάλιστα ἡμῖν ὑπάρχει βραχύ τι συντελούντων αὐτῷ κατὰ τοὺς δακτύλους ἄρθρων. ἥ γε μὴν ὅλη τῶν σκελῶν ἐνέργεια κατά τε τὸ βαδίζειν, καὶ πολὺ μᾶλλον κατὰ τὸ θεῖν ἐκ τῆς κατὰ τὸν βουβῶνα καὶ τὸ γόνυ διαρθρώσεως γίνεται. καμπτομένων γὰρ αὐτῶν ὑψηλὸν ἀπὸ τῆς γῆς τὸ κῶλον εὐμαρῶς καταφέρεται. νῦν οὖν εἰκότως οὐδετέρου καμπτομένου σύρειν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς γῆς ἔφη τὸν πόδα. τὸ δ' ἐνίοτε προσέθηκε, διά τε τὴν ἐν τοῖς ἐδάφεσι διαφοράν, καὶ τὸ ποσὸν τῆς βλάβης. οἱ μὲν γὰρ ἐν ὁμαλῷ τε καὶ κάταντι χωρίῳ βαδίζοντες, εἰ βραχὺ γοῦν κάμπτοιεν τοῖς ὑψηλοῖς ἄρθροις τὸ σκέλος οὐδ' ὅλως σύρουσι τὸν πόδα. οἱ δ' ἐν ἀνωμάλῳ τε καὶ ἀνάντει κάμπτειν ἱκανοί, τοσοῦτον ἀποδέουσι τοῦ μὴ σύρειν, ὥστε καὶ προσκόπτουσι τοῖς ἐξέχουσι κατὰ τοὔδαφος, καὶ ἅτε παντὶ βαίνοντες τῷ ποδί. ὅλῳ τῷ ποδὶ βαίνουσιν, οἱ καὶ τῇ πτέρνῃ καὶ τῷ πεδίῳ καὶ τοῖς ἄκροις δακτύλοις στηριζόμενοι κατὰ τῆς γῆς. οὐ γὰρ πρὸ τούτων οἷς ὀπίσω μετέστη τὸ ἄρθρον, ὡς ἂν μικρότερον ἔχοντες τὸ σκέλος, οὐκ ἐχρῶντο τῇ πτέρνῃ βαδίζοντες, ἀλλ' ἤρκει μόνον αὐτοῖς εἰς τοῦτο τοῦ ποδὸς τὸ στῆθος, ὅπερ ἔφην ὑπὸ τῶν ἀνατομικῶν ὀνομάζεσθαι πεδίον. ἀλλ' οἷς γε εἰς τὸ πρόσω τὸ κατ' ἰσχίον ἄρθρον ἐξέπεσεν, ὡς ἂν τὴν πτέρναν ἐπὶ τῆς γῆς ἑδράζοντες διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τῷ κατὰ τοὺς δακτύλους μορίῳ τοῦ ποδὸς ἐπιβαίνειν, ὡς ὑστέρῳ χρῶνται τῷ πρόσω κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἡνίκα ἤδη μέλλωσι στηριχθέντες ἐπὶ τοῦ πεπονθότος σκέλους ἐπιχειρεῖν τὸ ἕτερον μεταφέρειν.

Εἰ δέ γε ἠδύναντο μέγα προβαίνειν κἂν πάνυ πτερνοβάται ἦσαν. καὶ γὰρ οἱ ὑγιαίνοντες ὅσῳ ἂν μεῖζον προβαίνοντες ὁδοιπορέωσι, τοσούτῳ μᾶλλον πτερνοβάται εἰσί. τιθέντες τὸν πόδα. αἴροντες δέ, τὸ ἐναντίον.

Ὅτι μὲν οἱ μέγα προβαίνοντες τὴν πτέρναν ἐπὶ τῆς γῆς στηρίζουσιν, εἴρηταί μοι πρόσθεν, ἐναργῶς τε φαίνεται. οὐδὲν δὲ ἧττον φαίνεται καὶ τὸ μὴ προβαίνειν μέγα πάντως, ὅσοι μὴ δύνανται κάμπτειν τὰ ἄνω ἄρθρα δι' ἥντινοῦν αἰτίαν. πάσχουσι δὲ τοῦτο τὴν ταλαιπωρίαν οὐ φέροντες, ἣν ἐν τῷ μεταφέρειν ἀποτεταμένον τὸ σκέλος, ἴσχουσιν. ὡς ἄλλο δ' οὐδέν ἐστι τὸ κωλῦον αὐτοὺς μέγιστον προβαίνειν ἐστηριγμένου τηνικαῦτα τοῦ ὑγιοῦς σκέλους, καὶ προελόμενοί γε πρᾶξαι, τοῦτο δύνανται ποιεῖν αὐτὸ μετὰ καμάτου. ὡς [illegible] ἄμεινον ἦν ἴσως, οὕτως ἑρμηνεύεσθαι τὸν λόγον. οἷς ἐξέπεσε τὸ κατ' ἰσχίον ἄρθρον πρόσω, τούτοις κατὰ τὰς ὁδοιπορίας ὑπάρχειν μηδὲν ἧττον τοῦ πεδίου τε καὶ τῶν δακτύλων τῇ πτέρνῃ χρῆσθαι. εἰ δ' ὑπέμενον μέγα διαβαίνειν τῷ πεπονθότι σκέλει, κἂν πάνυ πτερνοβάται ἦσαν, ἀλλὰ γὰρ οὐ τολμῶσι πράττειν οὕτως διότι ταλαιπωροῦνται μόγις μεταφέροντες ἀκαμπές γε τὸ σκέλος.

Ὁκόσοισι δὲ δὴ οὕτως ἐκπέπτωκε καὶ ἔτι μᾶλλον, τῇ πτέρνῃ προσεγχρίπτουσιν, ἢ τῷ ἔμπροσθεν.

Τὸ ἐγχρίπτειν

Τὸ ἐγχρίπτειν εἴωθε λέγειν ἐπὶ τῶν ἐρειδόντων εἰς ἄλληλα. καὶ νῦν δηλοῦν τὸ σημαινόμενον, ὅτι συνεβούλευε διαπλάττειν τὰ κατάγματα διιστάντα πρότερον ἀπ᾽ ἀλλήλων τῇ τάσει τὰ κατεαγότα, οὕτως ἔσεσθαι ῥᾷον γίγνεσθαι τὴν ἐπανόρθωσιν αὐτῶν. ἢ εἴ τις ἐγχρίμπτοντα πρὸς ἄλληλα συνάγοι τὰ ὀστέα. σαφῶς οὖν καὶ κατὰ τὴν νῦν προκειμένην ῥῆσιν ἐδήλωσεν ὃ μικρὸν ἔμπροσθεν εἶπεν. οὐδὲν γὰρ ἧσσον τῇ πτέρνῃ οὗτοι βαίνουσιν ἢ τῷ ἔμπροσθεν. ὅτι σαφέστερον ἂν εἴρητο καὶ κάλλιον, εἴ τις αὐτὸ κατὰ τήνδε τὴν λέξιν ἑρμηνεύσειεν. οὐδὲν γὰρ ἧσσον τῇ πτέρνῃ οὗτοι βαίνουσιν ἢ τῷ ἔμπροσθεν, ἀλλ᾽ ἔτι μᾶλλον. οὐ μὴν ἀλλ᾽ ἐκεῖ γε προσέθηκε τὸ ἔτι καὶ μᾶλλον.

Τὸ γὰρ ἔμπροσθεν τοῦ ποδὸς, ὅταν ἐκτεταμένον ἔῃ, τὸ ἄλλο σκέλος οὐχ ὁμοίως δύναται ἐς τὸ πρόσω καμπυλέεσθαι. ὥσπερ ὅταν ξυγκεκαμμένον ἔῃ τὸ σκέλος. οὔτ᾽ αὖ σιμοῦσθαι δύναται ὁ ποὺς ξυγκεκλιμένου τοῦ σκέλεος, ἕως ὅταν ἐκτεταμένον ἔῃ τὸ σκέλος. ὑγιαίνουσά τε οὖν ἡ φύσις οὕτω πέφυκεν, ὥσπερ εἴρηται. ὅταν δὲ ἐκπεσὸν μὴ ἐμπέσῃ τὸ ἄρθρον, οὕτως ὁδοιπορέουσιν ὡς εἴρηται, διὰ τὰς προφάσιας ταύτας τὰς εἰρημένας. ἀσαρκότερον μέντοι τὸ σκέλος τοῦ ἑτέρου γίνεται, κατά τε τὸ πυγαῖον κατά τε τὴν γαστροκνημίην, καὶ κατὰ τὴν ὄπισθεν ἶξιν. οἷσι δ᾽ ἂν νηπίοισιν ἔτι ἐοῦσι τὸ ἄρθρον οὕτως ὀλισθάνον μὴ ἐμπέσῃ, ἢ καὶ ἐκ γενεῆς οὕτω γένηται, καὶ τουτέοισι τὸ τοῦ μηροῦ ὀστέον μᾶλλόν τι μινύθει, ἢ τὰ τῆς κνήμης, καὶ τὰ τοῦ ποδός.

Τὸ κατὰ τὸ πεδίον τε καὶ τοὺς δακτύλους μόριον τοῦ ποδὸς, ὅπερ ἔμπροσθεν εἶπεν αὐτὸ πρὸς τὴν γῆν ἐπινεύειν ἀδύνατόν ἐστι τῆς ἰγνύας ἐκτεταμένης. ὠνόμασε δὲ τὸ σχῆμα νῦν τοῦ ποδὸς καμπυλέεσθαι. διὰ τὸ μήτ᾽ ἔκτασιν εἰθίσθαι λέγεσθαι μήτε κάμψιν ἐπὶ τοῦ κατ᾽ ἀστράγαλον ἄρθρου. καθάπερ ἐπὶ τῆς ἰγνύας τε καὶ τοῦ βουβῶνος. ὅταν μὲν οὖν οἱ πρόσθιοι μύες ἀνατείνωσι τὸν ταρσὸν εἰθισμένον πώς ἐστι λέγειν σιμοῦσθαι τὸν πόδα. τῶν δ᾽ ὄπισθεν εἰς ἑαυτοὺς ἑλκόντων τὴν πτέρναν καὶ τὸν ταρσὸν οὐδὲν ὄνομα σύνηθές ἐστι τῷ τοιούτῳ σχήματι. διόπερ ὁ Ἱπποκράτης ἔφη αὐτὸ καμπύλεσθαι προσηγόρευσεν, οἰκείαν τῷ δηλουμένῳ πράγματι φωνὴν ἐξευρών. οὔτε γὰρ σιμοῦσθαι δύναται ὁ ποὺς, συγκεκαμμένου τοῦ σκέλεος, ὡς ὅταν ἐκτεταμένον ᾖ τὸ σκέλος, ἀνατείνεσθαί τε διὰ τῶν ἔμπροσθεν μυῶν ὁ ποὺς οὐ δύναται. νῦν γὰρ ἐστι τὸ σιμοῦσθαι κεκαμμένου τοῦ σκέλους, ὥσπερ ἐκτεταμένου. καθάπερ οὐδὲ καμπύλεσθαι χωρὶς τοῦ καμφθῆναι. ἐπ᾽ ὀλίγον μὲν γὰρ καὶ μετὰ βίας ἑκάτερον τῶν εἰρημένων πάσχει καθ᾽ ἑκάτερον τῶν σχημάτων. ἐπὶ πολὺ δὲ καὶ χωρὶς βίας οὐ δύνανται. ἔτι ὡς οἶδ᾽ ἔφην, οἱ τῆς γαστροκνημίας μύες ἐκπεφυκότες οὐκ ἐκ τῆς κνήμης, ὑφ᾽ ὧν ἡ πτέρνα καὶ ὁ ποὺς ὅλος ἕλκεται πρὸς τὴν ὀπίσω χώραν. ὅπερ ἔνιοι μὲν ὀνομάζουσι κάμψιν ποδός. ἔνιοι δ᾽ ἔκτασιν. ὥσπερ γε καὶ τὴν ἀντικειμένην κίνησιν ἣν διὰ τῶν προσθίων ἴσχει. ἔνιοι μὲν ἔκτασιν. ἔνιοι δὲ κάμψιν ὀνομάζουσιν. ἀλλ᾽ ἐπὶ μὲν ταύτης εἰθίσθαι τὸν πόδα λέγειν. τῆς δὲ τῆς ἐναντίας, οὐδέν ἐστιν ἅπασι σύμφωνον ὄνομα. βλάπτεται δ᾽ οὐδὲν ἡ τῶν πραγμάτων γνῶσις ἐκ τῆς τῶν ὀνομάτων διαφωνίας. ἐγὼ γὰρ νομίζω σαφῶς ἑκάτερον ἐδήλωσα διὰ τοῦ λόγου χωρὶς τῶν διαπεφωνημένων ὀνομάτων.

Ἥκιστα μὲν ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ τοῦ ὀλισθήματος ὁ μηρὸς μειοῦται. μινύθουσι μέντοι αἱ σάρκες πάντη. μάλιστα δὲ κατὰ τὴν ὄπισθεν ἶξιν, ὥσπερ ἤδη καὶ πρόσθεν εἴρηται. ὅσοι μὲν οὖν ἀνηβήσωσιν ὀρθῶς, οὗτοι μὲν δύνανται προσχρέεσθαι τῷ σκέλει αὐξανόμενοι. βραχυτέρῳ μέν τινι τοῦ ἑτέρου ἐόντι. ὅμως δὲ ἐρειδόμενοι ξύλῳ ἐπὶ ταῦτα ἢ τὸ σιναρὸν σκέλος. οὐ γὰρ κάρτα δύνανται ἄνευ τῆς πτέρνης, τῷ στήθει τοῦ ποδὸς χρέεσθαι. ἐπικαθιέντες ὥσπερ ἐν ἑτέροισι χωλεύμασιν ἔνιοι δύνανται. αἴτιον δὲ τοῦ μὴ δύνασθαι τὸ ὀλίγῳ πρόσθεν εἰρημένον. διὰ οὖν τοῦτο προσδέονται ξύλου. ὅσοι δ᾽ ἂν καταμελιθῶσι καὶ μηδὲν χρέωνται ἐπὶ τὴν γῆν τῷ σκέλει, ἀλλὰ μετέωρον ἔχωσι, τουτέοισι μινύθουσι μὲν τὰ ὀστέα ἐς αὔξησιν μᾶλλον, ἢ τοῖσι χρεομένοισι. κατὰ δὲ τὰ ἄρθρα ἐς τὸ ἰθὺ πηροῦνται τοῖσι τὸ σκέλος μᾶλλον τι ἢ οἷσιν ἄλλως ἐκπεπτώκη.

Ἔνιοι τῶν ἐξηγουμένων τὰς τοιαύτας λέξεις οὕτως ἐσπουδάκασιν ἐμπείρως ἔχειν αὐτῶν. ὥστε τὸ μὲν ἥκιστα σημαίνειν νομίζουσιν οὐδόλως. τὸ δ᾽ οὐχ ἥκιστα μάλιστα δ᾽ αὖ. οὗτοι νομίζουσιν ὑφ᾽ Ἱπποκράτους εἰρῆσθαι τοῖς οὕτω παθοῦσι μηδόλως μειοῦσθαι τὸν μηρὸν, ἀλλὰ φαίνεταί γε μειούμενος. οὐ μὴν ὥσπερ ἐπὶ ταῖς ἄλλαις ἐκπτώσεσιν. ὅτι μετεωροτέρας ἐκείνων ἔχει τὰς μειούσας αἰτίας. ἐλέχθησαν δὲ εἶναι δύο διαστροφή τε τῶν ὀργάνων καὶ βλάβη τῶν ἐνεργειῶν. δι᾽ ἣν ὀλίγα χρῶνται τῷ σκέλει ἀλλ᾽ ἐν τούτῳ τῷ παθήματι πρὸς τὸ μὴ διεστράφθαι μεγάλως, οὐδ᾽ ἡ τῆς ἐνεργείας βλάβη σφόδρα τὸ σκέλος γίγνεται.

Ὡς μὲν οὖν ἐν κεφαλαίῳ εἰρῆσθαι. τὰ ἄρθρα τὰ ἐκπίπτοντα καὶ τὰ ὀλισθαίνοντα ἀνίσως αὐτὰ ἑωυτέοισιν ἐκπίπτει καὶ ὀλισθαίνει. ἄλλοτε μὲν πολὺ πλείονα. ἄλλοτε δὲ πολὺ ἐλάσσονα. καὶ οἷσι μὲν ἂν πολὺ πλέον ὀλισθῇ ἢ ἐκπέσῃ, χαλεπώτερα ἐμβάλλειν τὸ ἐπίπαν ἐστί. καὶ ἢν μὴ ἐμβιβασθῇ μείζους καὶ ἐπιδηλοτέρας τὰς πηρώσιας καὶ κακώσιας ἴσχει τὰ τοιαῦτα, καὶ ὀστέων καὶ σαρκῶν, καὶ σχημάτων. ὅταν δὲ μεῖον ἐκπέσῃ καὶ ὀλισθῇ, ῥηΐδιον μὲν ἐμβάλλειν τὰ τοιαῦτα τῶν ὀστέων γίνεται. ἢν δὲ κατατυχηθῇ ἢ ἀμεληθῇ ἐμπεσεῖν, μείους καὶ ἀσινέστεραι αἱ πηρώσιες γίνονται τουτέοισιν, ἢ οἷσιν ὀλίγῳ πρόσθεν εἴρηται. τὰ μὲν οὖν ἄλλα ἄρθρα καὶ πάνυ πολὺ διαφέρει ἐς τὸ ὅτε μὲν μεῖον. ὅτε δὲ μεῖζον τὸ ὀλίσθημα ποιέεσθαι. μηροῦ δὲ καὶ βραχίονος κεφαλαὶ παραπλησιώτατα ὀλισθαίνουσιν αὐτὴ ἑωυτῇ ἑκατέρη. ἅτε γὰρ στρογγύλαι μὲν αἱ κεφαλαὶ ἐοῦσαι ἀπλῆν τὴν στρογγύλωσιν καὶ φαλακρὴν ἔχουσι. κυκλοτερέες δὲ αἱ κοιλίαι ἐοῦσαι, αἱ δεχόμεναι τὰς κεφαλάς. ἁρμόζουσαι δὲ, τῇσι κεφαλῇσι. διὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν αὐτῇσι τὸ ἥμισυ ἐκστῆναι τοῦ ἄρθρου. ὀλισθαίνοι γὰρ ἂν διὰ τὴν περιφερίην ἢ ἐς τὸ ἔξω, ἢ ἐς τὸ εἴσω. περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος ἐστίν. ἐκπίπτουσι τελέως ἤδη, ἐπεὶ ἄλλως γε οὐκ ἐκπίπτουσιν. ὅμως δὲ καὶ ταῦτα ὁτὲ μὲν, πλέον ἀποπηδᾷ ἀπὸ τῆς φύσιος. ὁτὲ δὲ, ἔλασσον. μᾶλλον δ᾽ ἔτι μηρὸς τοῦ βραχίονος πέπονθεν.

Οὐ ταύτης μόνης τῆς ῥήσεως ἀλλὰ καὶ τῶν ἐφεξῆς ἁπασῶν ἕν ἐστι κεφάλαιον κοινὸν ἀλλήλων διαφέρειν τὰς ἐξαρθρήσεις, οὐ σμικρὰν διαφορὰν ἐν τῷ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. ἔνιαι μὲν γὰρ, ἐπὶ πολὺ τοῦ κατὰ φύσιν. ἔνιαι δ᾽ ἐπ᾽ ὀλίγον, ἀφίστανται, μᾶλλον καὶ ἧττον ἑκάτεραι νῦν πάσχουσαι. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ἄρθρων εὔδηλόν ἐστιν, τοῦ τε κατ᾽ ἀγκῶνα καὶ καρπὸν καὶ κνήμην καὶ πόδα καὶ δακτύλους. ἐπὶ δὲ τοῦ κατ᾽ ὦμον καὶ

ἰσχίον ὑποδεικνύει, μὴ δυνάμενον γενέσθαι τὸ καλούμενον παράρθρημα διὰ τὸ κεφαλὰς τῶν ἄρθρων σφαιροειδεῖς οὔσας, ἐμβαίνειν κοιλότησιν, ὀφρῦς ἐχούσαις κυκλοτερεῖς. ἐφ' ὧν ἀδύνατόν ἐστι διαμένειν τὰς κεφαλάς. ἐξ ἀνάγκης γὰρ εὐθέως ἤτοι εἰς τὰς κοιλότητας ἐμπίπτουσιν, ἐκτὸς αὐτῶν ὀλισθαίνουσιν. ἀλλ' ὅμως φησὶ καὶ περὶ τούτων ἐνίοτε μὲν ἀξιόλογον. ἐνίοτε δ' ὀλίγιστον ἀφίστασθαι τὰς κεφαλὰς τοῦ κατὰ φύσιν. εὔδηλον δ' ὅτι τοῦ τε βραχυτάτου καὶ τοῦ πλείστου τὸ μεταξὺ διαφορὰς ἔχει κατὰ τὸ μᾶλλον τε καὶ ἧττον, οὐκ ὀλίγας.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΠΕΡΙ ΑΡΘΡΩΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Γεὶ ὧια καὶ τῶν ἐκ γενεῆς γινομένων ὀλισθημάτων ἢν μικρὸν ὀλισθῇ, οἷά τε ἐς τὴν 10 φύσιν ἄγεσθαι καὶ μάλιστα τὰ παρὰ τοῦ ποδὸς ἄρθρα.

Ἐκ γενεῆς. ἔνιοι μὲν οὖν ὑπὲρ τῶν συγγενομένων εἰρῆσθαι φασίν. ἔνιοι δ' ὑπὲρ τῶν οὐ μετὰ πολὺν χρόνον τοῦ γεννηθῆναι. τούτοις μὲν οὖν μαρτυρεῖ τὰ εἰρημένα ἐφεξῆς. καὶ προφανῶς ἁμαρτάνουσιν οἱ περὶ μόνων τῶν γεννηθέντων ἀκούοντες. ἄμεινον γὰρ ἐστὶν ἀμφοτέρων ἡγεῖσθαι λελέχθαι τὸν λόγον. ὅτι δὲ τοῖς ἑτέροις μαρτυρεῖ τὰ ἐφεξῆς εἰρημένα, μικρὸν ὕστερον ὑποδείξομεν ὅταν ἐκείνην ἐξηγούμεθα τὴν ῥῆσιν.

Ὁκόσοι ἐκ γενεῆς κυλλοὶ γίνονται.

Τὴν ὑπὲρ τὰ ἔξω διαστροφὴν τοῦ σκέλους, αὐτὸς ἔμπροσθεν ὠνόμασε κύλλωσιν. ἐφ' ἧς ἔφη συμβαίνειν ῥέπειν ἔσω τὸν πόδα. ἄρθρα δὲ ποδὸς εἶπεν. ἐπειδὴ πλείω τὸν ἀριθμὸν εἰσί, γινόμενα μετὰ ἅπαντα, κατὰ τὰς κατὰ τὸν 20 ἀστράγαλον διαρθρώσεις. τὸ μὲν ἐν τοῖς ὀστοῦ τὴν διάρθρωσιν ἴσχει τὸ πρὸς αὐτόν. ἡ μὲν γὰρ περόνη κατὰ τὸ ἔξω μέρος. ἡ δὲ κνήμη κατὰ τὸ ἔνδον, ἑκατέρα μεγάλαις ἀποφύσεσιν αὐτὸν περιλαμβάνει. τὸ δὲ πρόσω μέρος αὐτοῦ περιφερὲς ὂν δὴ κεφαλὴν τινα ἔχει πεφυκυῖαν ἐπ' αὐχένι, περιλαμβανομένην ὑπὸ κοιλότητος ὀστοῦ, τοῦ καλουμένου σκαφοειδοῦς. καὶ κατὰ ταύτην γε μάλιστα τὴν διάρθρωσιν, ἀνατείνεσθαί τε σιμουμένῳ τῷ ποδί, καὶ πρὸς τὴν ὀπίσω χώραν ἀπάγεσθαι συμβαίνει. καὶ μὴν καὶ κάτω μετὰ ὁ ἀστράγαλος πρὸς τὴν πτέρναν διαρθροῦται, καθ' ὃν εἴρηται τρόπον ἐν τῷ περὶ ὀστῶν ὑπομνήματι. καὶ γεγυμνάσθαι συνεβούλευσα τοὺς μέλλοντας ταῖσδε ταῖς ἐξηγήσεσιν ὁμιλεῖν. ἀλλ' αἵ γε κυλλώσεις τοῦ ποδὸς μάλιστα γίνονται πρὸς τὴν ἔξω χώραν ἀφικνουμένης τῆς κνήμης ὡς αἰωρεῖσθαί τε καὶ ἀστήρικτον κρέμασθαι τὴν κάτω τῆς περόνης ἐπίφυσιν, ἣ περιλαμβάνει τὸν ἀστράγαλον ἔξωθεν.

Τὰ πλεῖστα τούτων ἰήσιμά ἐστιν. ἢν μὴ πάνυ ἡ ἔκκλισις ᾖ. ἢ καὶ προαυξέων γεγονότων ἤδη παιδίων ξυμβῇ. ἄριστον μὲν οὖν ὡς τάχιστα ἰητρεύειν τὰ τοιαῦτα. πρὶν πάνυ μεγάλην τὴν ἔνδειαν τῶν ὀστέων, τῶν ἐν τῷ ποδὶ 30 γενέσθαι. πρίν τε πάνυ μεγάλην τὴν ἔνδειαν τῶν σαρκῶν, τῶν κατὰ τὴν κνήμην εἶναι.

Προαυξέων λέγει τῶν ὑπὲρ πλέον ηὐξημένων, οὐχ ὁμοίως ἐστὶν ὧν ἀνάπλαστος τῶν ὀστῶν οὐσία, καθάπερ τῶν βρεφῶν διὰ μαλακότητα. πρόδηλον ἐκ τοῦ γε περὶ τῶν ἤδη γεγονότων αὐτὸν διαλέγεσθαι. εἰ δὲ καὶ περὶ τῶν ἔτι κυουμένων, οὐχ ὁμοίως δηλοῖ. ἀλλὰ πολλάκις τε διὰ τῶν ἔμπροσθεν ἐμνημόνευσε καὶ τοῖς κυουμένοις ἐξαρθρήματα γίνεσθαι.

Τρόπος μὲν οὖν κυλλώσιος οὐχ εἷς, ἀλλὰ πλείονες. τὰ πλεῖστα μὲν οὐκ ἐξηρθρηκότα παντάπασιν, ἀλλὰ δι' ἔθος σχήματος ἔν τινι ἀπολήψει τοῦ ποδὸς κεκυλλωμένα.

Ὡς τὸ πολὺ μὲν ὑπὲρ τῶν καθ' ἕκαστον διαφερόντων, ὑπὲρ οὗπερ ἂν ἑκάστοτε τύχῃ διαλεγόμενος εἴωθε ἐπιφέρειν τρόπος ὄνομα. δύναταί γε μὴν νῦν καὶ περὶ τῆς γενέσεως τῶν κυλλωμάτων λέγειν ἔτι κατὰ πολλοὺς γίνεσθαι τρόπους. καὶ γὰρ τὸ ἐπιφερόμενον ἀμφοτέροις μαρτυρεῖ λέγοντος αὐτοῦ τὰ πλεῖστα μὲν οὐκ ἐξηρθρηκότα παντάπασιν, ἀλλὰ δι' ἔθος σχήματος ἔν τινι ἀπολήψει τοῦ ποδὸς κεκυλλωμένα. ἐκ μὲν γὰρ τοῦ φάναι μὴ ἐξηρθρη- 40 κότα τελέως ἕνα τινὰ τρόπον ἐδήλωσε τοῦ πάθους. ἐκ δὲ τοῦ δι' ἔθος σχήματος ἀπαλά τε ὄντα καὶ δὴ κηροειδῆ τὰ τῶν βρεφῶν ὀστᾶ, διαστρέφεσθαι μοχθηρῶς ὑπὸ τῶν τροφῶν σχηματιζόμενα. κατατιθεμένων ἐν τοῖς λίκνοις παρεσπαρμένα πως ἢ καὶ περιηγμένα πλέοσιν ὑπερβλήμασιν, ἢ θλώμενα πρός τινων, ὑφ' ὧν ἁπάντων αἱ διαστροφαὶ γίνονται.

Προσέχειν δὲ τῇ ἰητρείῃ τοῖσι δὲ χρή. ἀπωθέειν μὲν καὶ κατορθοῦν τῆς κνήμης τὸ κατὰ τὸ σφυρὸν ὀστέον, τὸ ἔξωθεν ἐς τὸ ἔσω μέρος. ἀντωθέειν δὲ ἐς τὸ ἔξω μέρος τὸ τῆς πτέρνης τὸ κατ' αὐτὴν τὴν ἴξιν, ὅπως ἀλλήλοις ἀπαντήσῃ τὰ ὀστέα τὰ ἐξίσχοντα. κατὰ μέσον δὲ καὶ πλάγιον τὸν πόδα. τοὺς δ' αὖ δακτύλους ἀθρόους ξὺν τῷ μεγάλῳ δακτύλῳ ἐς τὸ ἔσω μέρος ἐκκλίνειν, καὶ περιαναγκάζειν οὕτως.

Αὐτὸς ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν εἶπεν. ἡ δὲ κνήμη δύο ὀστέα ἐστί. τῇ μὲν, συχνῷ λεπτότερον τὸ ἕτερον τοῦ ἑτέρου τῇ δὲ, οὐ πολλῷ λεπτότερον. ἀλλὰ τοῖς τε μετ' αὐτὸν ἔθος ἐστὶ τὸ ἔξωθεν ὀνομάζειν περόνην. ταύτην οὖν ὠθεῖν ἔσω κελεύει, καὶ τοῦτο πράττοντα τὴν πτέρναν ἀντωθεῖν ἐκτός. καὶ μάλιστα αὐτῆς τὸ κατὰ τὴν ἴξιν. ὅπερ δηλοῖ 50 τὴν εὐθυωρίαν ὡς πρὸς τὴν κνήμην δηλονότι τὴν ἐν τῷ κατὰ φύσιν ἐπικειμένην αὐτῇ. πολλάκις δ' ἔμπροσθεν ἤδη περὶ τοιούτου τρόπου τῆς ἐμβολῆς εἶπεν ἁπάντων ὄντων κοινοῦ. χρὴ γὰρ τὸ μετὰ ἐξεληλυθότος τοῦ κατὰ φύσιν εἰς τὴν ἀρχαίαν χώραν ἐπαναγαγεῖν, ὅπως ἀλλήλοις ἀπαντήσῃ τὰ ὀστᾶ. τὰ δ' ἐφεξῆς εἰρημένα περὶ τῆς διαπλάσεως αὐτῶν, ἱκανῶς ἐστι σαφῆ τοῖς μεμνημένοις, ὧν τ' ἔμπροσθεν εἰς τὸ περὶ τὸ βιβλίον εἴπομεν ἐξηγούμενοι. καὶ ὧν ἔτι τούτου πρότερον εἰς τὸ περὶ μὲν ἀγμῶν. εἰ δέ τι παρεμπίπτει δοκοῦν ἀσαφέστερον εἰρῆσθαι περὶ μόνου τούτου ποιήσομαι τὸν λόγον.

Ἐπιδεῖν δὲ κηρωτῇ ἐρρητινωμένῃ εὖ, καὶ σπλήνεσι, καὶ ὀθονίοισι μαλθακοῖσι μὴ ὀλίγοισι μηδὲ ἄγαν πιέζοντα.

Τοῖς διαπλασσομένοις μορίοις ὑπὸ τῆς δέσεως ἐστὶν τὴν ῥητίνην ἔχουσα κηρωτή, διότι συνέχεται μᾶλλον τῷ δέρματι καὶ τὰ ὀθόνια. καὶ ξυραίνεται μᾶλλον τὰ σώματα. ἐκ μὲν οὖν τοῦ συνέχεσθαι, τὸ φυλάττεσθαι τὴν διάπλασιν ἀμετακίνητον ὑπάρξει τοῖς θεραπευομένοις μορίοις. ἐκ δὲ τοῦ ξηραίνεσθαι, τὸ πήγνυσθαί τε καὶ κρατύνεσθαι.

τοῦτο δ' αὐτὸ μόνιμον αὐτοῖς φυλάξει τὴν διάπλασιν. ὀθονίοις δὲ χρῆσθαι κελεύει. μαλθακοῖς μὲν διὰ τὴν μαλθακότητα τῶν σωμάτων, ἣν ἐκ τῆς ἡλικίας ἔχει τὰ βρέφη. περιβεβλημένοις δὲ, ἀτρέμα, φυλαττόμενος τὴν ἐκ τῆς βιαίας περιβολῆς θλίψιν αὐτῶν. καὶ μάλιστα ὅταν ἐπὶ μαλακῶν γίνωνται σωμάτων. ἔτι δὲ ἧττον πιέζεσθαι κελεύει, διὰ τοῦτο πλείοσι χρῆσθαι τοῖς ὀθονίοις ἀξιοῖ. τὴν γὰρ ἀσφάλειαν τῆς ἐπιδέσεως ἔφασκεν ἢ πίεσιν ἢ πλῆθος τῶν ὀθονίων γίγνεσθαι.

Οὕτω δὲ τὰς περιαγωγὰς ποιέεσθαι τῆς ἐπιδέσιος, ὥσπερ καὶ τῇσι χερσὶν ἡ κατόρθωσις ἦν τοῦ ποδός. ὅκως ὁ πούς ὀλίγον μᾶλλον ἐς τὸ βλαισὸν ῥέπων φαίνηται.

Καὶ τοῦτο κοινὸν ἁπάσης ἐπανορθώσεως ἄρθρων τε καὶ καταγμάτων ἐστὶ παράγγελμα, πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ παρῃνημένον. οὐ βούλεται γὰρ ἐν ταῖς ἐπανορθώσεσι τὰ διαπλαττόμενα πρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἀκριβῶς ἀχθέντα καταλιπεῖν αὐτόθι. κελεύει μὲν, περιβάλλειν ὀλίγον, ὅτι ὡς ἐκ τούτου τὴν πολυχρόνιον αὐτῶν ῥοπὴν ἐπὶ τὴν διαστροφὴν ἀντισπῶντες, ἐν τῷ μέσῳ καταστήσωμεν. ὅπερ ἦν τὸ κατὰ φύσιν ἀκριβῶς. εἰ γὰρ ἐν τούτῳ διαπλάττοντες καταλείποιμεν, εἰς τὴν πολυχρόνιον διαστροφὴν ὑπορρέξει τὰ μόρια. δῆλον δ' ὅτι καὶ τοῦτο παράγγελμα ἐν τῷ γενικωτάτῳ πάντων ὑποπέπτωκε θεραπευτικῷ σκοπῷ, καθ' ὃν ἔφασκε τὰ ἐναντία καὶ ἐναντίων ἰάματα εἶναι. μήτε τὰ κατεψυγμένα, θερμαινόντων ἡμῶν τῇ μετρίᾳ θερμασίᾳ. μήτε τὰ θερμαινόμενα, μετρίως ψυχόντων. ἀλλ' εἰς τοσοῦτον ἐπέκεινα τῆς μεσότητος εἰς τἀναντία προχωρούντων, ὅσον ἀπεχώρησεν αὐτῆς τὸ πάθος ἐπὶ θάτερον. καὶ νῦν οὖν ἐπεὶ μὲν πάθος ἦν ἡ κύλλωσις ἐναντία βλαισώσει διὰ πάντων τῷ λόγῳ, τὸ κῶλον ὁ Ἱπποκράτης πρὸς τὸ βλαισὸν ἀξιοῖ ῥέπειν, ἐπέκεινα δηλονότι τοῦ ἀκριβῶς ὄν.

Ἴχνος δὲ ἢ ποιέεσθαι, ἢ δέρματος μὴ ἄγαν σκληροῦ ἢ μολυβδίνου.

Καὶ τοῦθ' ἕνεκα τοῦ μονίμου τῆς ἐπιδέσεως ἐπιτεχνᾶται. διὰ τοῦτο δ' οὖν καὶ προσκαταδεῖν αὐτὸ κελεύει τῇ ἐπιδέσει πάντων ὕστατον, ὅπως ἐκείνη τε συνέχῃ πᾶσαν, αὐτὸν τε μὴ θλιβῇ τὸν χρῶτα. τοῦτο δὲ ἐδήλωσε τῇ προκειμένῃ ῥήσει γράψας ἐφεξῆς τήνδε.

Προσεπιδεῖν δὲ, μὴ πρὸς τὸν χρῶτα τιθέντα, ἀλλ' ὅταν ἤδη τοῖσιν ὑστάτοισιν ὀθονίοισι μέλλῃς ἐπιδεῖν. ὅταν δὲ ἤδη ἐπιδεδεμένος ἔῃ, ἑνί τινι τῶν ὀθονίων χρὴ, οἷσιν ἐπιδέεται, τὴν ἀρχὴν προσράψαι πρὸς τὰ κάτω τοῦ ποδὸς ἐπιδέσματα κατὰ τὴν ἴξιν τοῦ μικροῦ δακτύλου. ἔπειτα ἐς τὸ ἄνω τείνοντα, ὅκως ἂν δοκέῃ μετρίως ἔχειν, περιβάλλειν ἄνωθεν τῆς γαστροκνημίης, ὡς μόνιμον ᾖ κατατεταγμένον οὕτως. ἁπλῷ δὲ λόγῳ, ὥσπερ κηροπλαστέοντα χρὴ ἐς τὴν φύσιν, καὶ τῇσι χερσὶν οὕτω διορθοῦντα, καὶ τῇ ἐπιδέσει ὡσαύτως. προσάγειν δὲ οὐ βιαίως, ἀλλὰ παρηγορικῶς.

Ἐκ τοῦ κατὰ τὸν μικρὸν δάκτυλον χωρίου, τουτέστι τῶν ἐκτὸς τοῦ ποδὸς τὴν ἀνάτασιν ποιεῖται πρὸς τὴν γαστροκνημίαν, ἐπειδὴ κεκυλλωμένον πόδα θεραπεύει. βεβλαισωμένον δ' εἴπερ ἐθεράπευε πάλιν ἂν ἐποίησε τὴν ἀνάρτησιν ἐπὶ τἀναντία. γὰρ χρὴ περιρρέπειν τὸν πόδα τῇ διαστροφῇ, ὡς τὰ μὲν εἰς τὴν ἔξω χώραν διεστραμμένα, εἰς τὴν ἐντὸς ἐπιστρέψαι. τὰ δ' ἔσω τὴν μετάστασιν πεποιημένα, καὶ ταῦτα πρὸς τὸν ἐναντίον ἀπάγειν τόπον.

Περιρράπτειν δὲ τὰ ὀθόνια ὅκως ἂν ξυμφέρῃ τὰς ἀναλήψιας ποιέεσθαι. ἄλλα γὰρ ἄλλης τῶν χωλωμάτων δέεται ἀναλήψιος.

Ὅπερ ἀρτίως ἐγὼ προειρήκειν, αὐτὸς ἐν τῷδε τῷ λόγῳ δεδήλωκεν, ἄλλα ἄλλης τῶν χωλωμάτων δέεσθαι λέγων ἀναλήψεως. τὰ μὲν κεκυλλωμένα, δηλονότι τῆς ἔσω μὲν προσαγούσης τὸ τῆς κνήμης πέρας, ἔξω δὲ τὸν πόδα. τὰ δὲ βεβλαισωμένα, τῆς ἔξω μὲν, τὴν κνήμην. ἔσω δὲ, τὸν πόδα. καὶ τὰ μὲν ἐπ' ὀλίγον ἑκατέρων τούτων πεπονθότα, μετρίως ἀντισπᾶν ἐπὶ τὴν ἐναντίαν χώραν ποιουμένην τὴν ἀνάληψιν. τὰ δὲ ἐπὶ πλέον ἀποκεχωρηκότα σφοδρότερον ἀντιτείνοντα. διὰ τοῦτο καὶ κοινὸν ἐπὶ πασῶν τῶν διαστροφῶν ὄνομα νῦν εἶπε τὸ χώλωμα.

Ὑποδημάτιον δὲ ποιέεσθαι μολύβδινον, ἔξωθεν τῆς ἐπιδέσιος ἐπιδεδεμένον, οἷαι αἱ Χῖαι ῥυθμὸν τῇσι χερσὶ εἶχον. ἀλλ' οὐδὲν αὐτοῦ δεῖ, ἤν τις ὀρθῶς μὲν τῇσι χερσὶ διορθώσῃ. ὀρθῶς δὲ, τοῖσιν ὀθονίοισιν ἐπιδέῃ. ὀρθῶς δὲ καὶ τὰς ἀναλήψιας ποιέοιτο. ἡ μὲν οὖν ἴησις αὕτη. καὶ οὔτε τομῆς, οὔτε καύσιος, οὐδὲν δεῖ, οὔτ' ἄλλης ποικιλίης. θᾶσσον γὰρ ἐνακούει τὰ τοιαῦτα τῆς ἰητρείης, ἢ ὥς ἄν τις οἴοιτο. προσνικᾶν μέντοι χρὴ τῷ χρόνῳ, ἕως ἂν αὐξηθῇ τὸ σῶμα ἐν τοῖσι δικαίοισι σχήμασιν.

Ὁποῖον μὲν ῥυθμὸν εἶχον αἱ Χῖαι κρηπῖδες οὐχ οἷόν τε γνῶναι σαφές, οὐδὲ εἰ κατ' αὐτὸν ἔτι τὸν Ἱπποκράτην ἐσώζετο. διὰ τοῦτο γοῦν εἶπεν οἷαι αἱ Χῖαι ῥυθμὸν εἶχον. δυνάμενος εἰπεῖν ἔχουσι. εὔδηλον δ' ὅτι τὸ συνέχον μὲν, ἀκριβῶς τὸν πόδα. μὴ θλίβοντα δὲ, τὸν χρῶτα τοῖς διαπλασσομένοις παιδίοις, ἐπιτηδειότατόν ἐστιν ὑπόδημα. ὥστε πρὸς τούτους ἀποβλέποντι τοὺς σκοποὺς καὶ νῦν ἂν δύναιντο ποιεῖν ὑπόδημα χρήσιμον ἄνευ τοῦ ζητεῖν ὁποῖαί τινες ἦσαν αἱ Χῖαι κρηπῖδες.

Ὅταν δὲ ἐς ὑποδήματος λόγον ἔῃ, ἀρβύλαι ἐπιτηδειόταται αἱ πηλοπατίδες καλεόμεναι.

Εἰς ὑποδήματος χρῆσιν ἄγειν λέγει τὸ θεραπευόμενον παιδίον, ὅταν τε τὸ κατορθούμενον μόριον ὑγιὲς ᾖ, καὶ τηλικοῦτον, ὅταν ἐν τῷ τέως αὐξηθὲν γένηται, καὶ μηκέτι μαλακὴν αὐτῶν τῶν ὀστῶν τὴν οὐσίαν ἔχῃ. οὐδὲ γὰρ οὔτ' ἐπιτρέψαι χρὴ πρότερον αὐτὸ βαδίζειν, ἵνα μὴ πάλιν εἰς τὴν ἔμπροσθεν διαστροφὴν ἐπανέλθῃ τὸ μόριον. ὅταν δ' ἀβλαβῶς δύνηται βαδίζειν ἀρβύλας ὑποδεῖν αὐτῷ προσήκει. κοῖλον δ' ἐστὶν ὑπόδημα τοῦτο καὶ περιεσφιγμένον ἀκριβῶς ὅλῳ τῷ ποδὶ, μέχρι τῶν σφυρῶν. εὔδηλον δ' ὅτι τοιοῦτον ἐστὶ καὶ ἐξ ὧν ἐπήνεσεν αὐτὸ ὁ Ἱπποκράτης εἰπὼν αὐτὰς πηλοβατίδας ὀνομάζεσθαι. τοῦτο γοῦν γέγραπται τὸ ὄνομα, εἰ μὲν διὰ τοῦ π γράφοιτο πηλοπατίδας, διὰ τὸ πατεῖσθαι τὸν πηλὸν ὑπ' αὐτῶν. εἰ δὲ διὰ τοῦ β πηλοβατίδας, ἐπειδὴ βαίνειν ἀσφαλῶς ἐν πηλῷ δυνατόν ἐστι τοῖς ὑποδεδεμένοις τοιοῦτον ὑπόδημα.

Τοῦτο γὰρ ὑποδημάτων ἥκιστα κρατέεται ὑπὸ τοῦ ποδός, ἀλλὰ κρατέει μᾶλλον.

Ἄλλως ἄλλοι ἄνθρωποι εἰθισμένοι τε καὶ πεφύκασι βαδίζειν. ὁ μέν τις, ὀρθῶς ἀκριβῶς ἔχων. ὁ δ' ἔσω μᾶλλον, ἢ ἔξω ῥέποντα τὸν πόδα. καί τινες μὲν αὐτῷ τῷ στήθει. τινὲς δὲ τῇ πτέρνῃ βαίνουσι μᾶλλον. τινὲς δὲ ὁμαλῶς ὅλοι στηρίζουσι. καὶ τοίνυν καὶ φαίνονται συνεξομοιοῦντες ἀεὶ τῷ τρόπῳ τῆς βαδίσεως οἱ ἄνθρωποι τὰ τοιαῦτα τῶν ὑποδημάτων, ὅσα μήτε καθέα, μήτ' ἀκριβῶς ἐστὶ περιεσφιγμένα τῷ ποδί. καί σοι θεασαμένῳ τι τῶν τοιούτων ὑποδημάτων ἔνεστιν ἐξ αὐτῶν λογίσασθαι πῶς χρώμενος αὐτοῖς βαδίζει. τὸ μὲν γὰρ ὀρθὸν καὶ μηδαμῶς ῥέπον ἀλλ' οἷον ὁ σκυτοτόμος ἐποίησεν αὐτὸ τοιοῦτον διαμένον, ὀρθὸν σημαίνει τίθεσθαι τὸν πόδα τοῦ χρωμένου. τὸ δ' ἔσω νενευκὸς ἢ ἔξωθεν, τὸν χρώμενον ἐνταῦθα ῥέπειν τὸν πόδα κατὰ τὴν ὁδοιπορείαν ἐνδείκνυται. καθάπερ γε καὶ τὸ πρόσω μᾶλλον ἢ ὀπίσω νενευκός. ἢ κατὰ τὴν πτέρναν. ἢ τὸ τοῦ ποδὸς στῆθος, ἐκτετριμμένους ἔχοντες ἥλους. ἢ ἐκ τῶν ἔξω μερῶν. ἢ ἐκ τῶν ἔνδον. ἐπὶ ταῦτα δηλοῖ ῥέπειν ἐν τῇ βαδίσει τὸν πόδα. τὸ τοίνυν τοιοῦτον ὑπόδημα κρατεῖσθαι φησὶν ὑπὸ τοῦ ποδὸς ὁ Ἱπποκράτης, ὅπερ ἐστὶ νικᾶσθαι. τὸ δ' ἐναντίον αὐτοῦ τὸ διαμένον ἀρρεπὲς ἔμπαλιν τούτῳ κρατεῖν αὐτὸ τὸν πόδα ἀναγκάζον ὀρθόν τε καὶ ἀρρεπῆ τίθεσθαι κατὰ τῆς γῆς. κεφάλαιον δὲ τῆς τούτου κατασκευῆς ἐστιν, ἐσφίγχθαι τε περὶ ὅλον ἀκριβῶς τὸν πόδα, καὶ βάθος ἔχειν συμμελές. ἐσφίγχθαι δ' ἀδύνατον, μὴ πολυσχιδὲς γενόμενον. ὥστε καὶ οἱ κυνηγέται δι' αὐτὸ τοῦτο, τοιούτοις ὑποδήμασι χρῶνται, τῇ αὖ καὶ τρέχειν ἀναγκαζόμενοι δι' ἀνωμάλων χωρίων. ἐν οἷς ἐὰν μὴ συνηρμοσμένον ᾖ ἀκριβῶς τῷ χρωτὶ τὸ ὑπόδημα, στρέμματά τε καὶ τίλματα γίνεται κατά τε τὰ σφυρὰ καὶ τοὺς πόδας.

Ἐπιτήδειος δὲ καὶ ὁ Κρητικὸς τρόπος τῶν ὑποδημάτων.

Ἔτι καὶ νῦν οὕτως ἀσκεῖται κατὰ τὴν ἡμετέραν Ἀσίαν, καὶ κατὰ τὴν Κρήτην, οὐχ ἥκιστα μέχρι κνήμης μέσης ἀνήκων. ἔστι δ' ἱκανῶς ὑπ' αὐτοῦ πολυσχιδὲς τὸ δέρμα καθ' ἑκάτερον τὸ μέρος ἀριστερόν τε καὶ δεξιόν, ἴσον ἐντεταμμένον τε καὶ ἰδίᾳ ζωντεταμμένον ἐπὶ τοῖς πέρασιν, ὡς ἱμάντι διεκβαλλομένῳ τῶν τρημάτων συνάγεσθαι κατ' ἄλληλα τὰ τεταγμένα τοῦ δέρματος τμήματα. πρόδηλον οὖν ὅτι συνέχει τε καὶ σφίγγει τὸν πόδα μετὰ τῆς κατὰ φύσιν διαρθρώσεως ὅλης ἀκριβῶς τὸ τοιοῦτον ὑπόδημα. χρῶνται δ' αὐτῷ μάλιστα παρ' ἡμῖν οἱ κυνηγέται θηρεύοντες. ἐπειδήπερ ἐν τραχέσι καὶ ἀνωμάλοις χωρίοις ἀναγκάζονται πολλάκις οὐ τρέχειν μόνον, ἀλλὰ καὶ πηδᾶν. ἡ δ' αὐτὴ καὶ τοὺς Κρῆτας αἰτία τοιούτοις ὑποδήμασι χρῆσθαι ἔπεισε, διά τε τὰ μεγέθη τῶν ὀρῶν τῶν ἐν τῇ νήσῳ καὶ τὰς τραχύτητας.

Περὶ τῶν γυμνουμένων ὀστῶν μετ' ἐξαρθρήματος.

Ὁκόσοισι δ' αὖ κνήμης ὀστέα ἐξαρθρήσαντα, καὶ ἕλκος ποιήσαντα τελέως ἐξίσχει τὰ παρὰ τὸν πόδα ἄρθρα, εἴτε ἔσω ῥέψαντα, εἴτε μὴν καὶ ἔξω, τὰ τοιαῦτα μὴ ἐμβάλλειν. ἀλλ' ἐᾶν τὸν βουλόμενον τῶν ἰητρῶν ἐμβαλεῖν. σαφέως γὰρ εἰδέναι χρὴ ὅτι ἀποθανεῖται, ἢν ἐμβληθέντα ἐμμείνῃ. καὶ ἡ ζωὴ δὲ ὀλιγήμερος τούτοις γενήσεται. ὀλίγοι γὰρ αὐτῶν τὰς ἑπτὰ ἡμέρας ὑπερβάλλουσι. σπασμὸς γὰρ ὁ κτείνων ἐστίν.

Ἐμβάλλειν μὲν ὀστᾶ λέγει τὰ τῆς περόνης καὶ τὰ ὁμωνύμως παντὶ τῷ μείζονι ὀνομαζομένης κνήμης. ἐξίσχει δὲ ταῦτα καὶ γυμνοῦται τοῦ χρωτὸς ἐν ἑκατέρᾳ τῇ διαρθρώσει τῆς κνήμης, ἥν τε πρὸς τὸν πόδα καὶ τὸν μηρὸν ποιεῖται. περὶ πρώτης οὖν διαλέγεται τῆς πρὸς τὸν πόδα διαρθρώσεως, ἀξιῶν ὅταν ἐνταῦθα τὸ τῆς κνήμης ὀστοῦν ἐξαρθρήσῃ γυμνωθέν, ἀφίστασθαι τῆς ἐμβολῆς, διὰ τὸν ἐπιγινόμενον σπασμόν. εἴρηται δὲ ἤδη περὶ τούτου κἂν τῷ περὶ τῶν ἀγμῶν, ὅτι συμβαίνει κατὰ τὰς τοιαύτας διαθέσεις. τὸν μέν τοι διασπᾶσθαι τῶν μυῶν. τὸν δέ, συνέρχεσθαι καὶ σῴζειν τὴν ἕνωσιν. ἀνασπασθέντων οὖν αὐτῶν ἐπὶ τὴν ἀρχήν, ἔλαττον γίνεται τὸ κῶλον ὅλον. ἀκολουθεῖ τε καὶ συνανασπώμενον τοῖς μυσίν. ἐὰν δή τις κατατείνας ἐμβάλλῃ τὸ ἐξέχον ὀστοῦν, ἅμα μὲν ἡ κατάτασις αὕτη βλάβην οὐ σμικρὰν ἐργάσεται τοῖς μυσίν. ἅμα δὲ καὶ τὸ μῆκος τοῦ κώλου συναποτεῖνον αὐτοὺς ὀδυνήσει σφοδρῶς. καὶ κατὰ τοῦτο μεγάλων μὲν ὄντων τῶν μυῶν ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθήσει σπασμός. εἰ δὲ μικροὶ τύχοιεν ὄντες, οἷοι κατὰ τοὺς δακτύλους εἰσίν, οὐδ' οὕτως μὲν ἀκίνδυνοι ἔσονται. ἡ μὲν ἀκρίβεια δὲ πολλὴ τῆς ὅλης θεραπείας, οἱ πολλοὶ τῶν τοιούτων διασῴζονται. τὸ μὲν οὖν εἰς τὴν θεραπείαν χρήσιμον, εἴρηταί μοι. λοιπὸν δέ τι ζήτημά ἐστι κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον, οὐδὲν οὔτ' ὠφελοῦν, οὔτε βλάπτον τὴν θεραπείαν, ἐπισκεπτομένων ἡμῶν διὰ τί προσέθηκε τοῖς τῆς κνήμης ὀστοῖς τὰ ἐξαρθρήσαντα. τῶν γὰρ ἐμβαινόντων ταῖς κοιλότησιν, οὐ περιλαμβανόντων ταῖς ἐξοχαῖς πάθος εἶναι φησὶ τὸ ἐξάρθρημα. καὶ γὰρ καὶ καλεῖ αὐτὸς ἄρθρα ταῦτα, καθότι δέδεικται πολλάκις ἔμπροσθεν. οὐκ οὖν δέδεικται φασὶ τὴν κνήμην ἐξαρθρεῖν λέγειν, ἀλλὰ τὸν ἀστράγαλον. ῥητέον οὖν πρὸς τοὺς τοιαῦτα ζητοῦντας, ὃ καὶ ἔμπροσθεν ἤδη μοι λέλεκται, τοῦ σημαίνεσθαι τὸ λεγόμενον πρᾶγμα μόνον φροντίζειν τὸν Ἱπποκράτην, καθάπερ καὶ ὁ Πλάτων ἡμᾶς τε ποιεῖν ἀξιοῖ. τοῦτο καὶ πρῶτος αὐτὸς ἔπραττε. δέδεικται δ' ἡμῖν ἑτέρωθι ὅτι οἱ παλαιοὶ πάντες οὐκ ἄλλον ἢ τοῦτον εἶχον τὸν σκοπόν. μόνος γὰρ φαίνεται Πρόδικος ἐζηλωκέναι αὐτὴν ἐν τοῖς ὀνόμασι μικρολογίαν, ὡς εἰώθασι προσαγορεύειν οἱ τὰ Προδίκου ζηλώσαντες. ὅτι δὲ οὐδὲν ἡ σαφήνεια τῆς διηγήσεως βλάπτεται, δῆλόν ἐστιν ἐξ αὐτῆς τῆς ῥήσεως, εἰπόντος τοῦ Ἱπποκράτους. ὁκόσοισι δ' αὖ κνήμης ὀστέα ἐξαρθρήσαντα τελέως ἐξίσχει τὰ παρὰ τὸν πόδα ἄρθρα. καὶ γὰρ ἐὰν ὀλίγον ἀρθρῆς τὸ ἐξαρθρήσαντα, δῆλόν ἐστι τὸ λεγόμενον. ὥστε τοῦτο τοὔνομα προσέθηκεν ὁ Ἱπποκράτης μηδὲν ὅλως τὴν τοιαύτην μικρολογίαν, ἣν οἱ ζητοῦντες ἐπὶ τὸ πολὺ πάντες ἀδύνατοι λέγειν εἰσίν. οἱ δέ γε δύναμιν ἔχοντες ἑρμηνευτικήν, εἰς τὴν ἐνέργειαν τῆς ἑρμηνείας ἀποβλέποντες οὐδὲ παρακολουθοῦσι τοῖς κατὰ μέρος ὀνόμασιν, ἀλλ' ἐπιτρέχουσιν αὐτοῖς χρῶνται κατὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων συνήθειαν. ὁ γοῦν Ἱπποκράτης ἔοικε νῦν ἐννοήσας ὅτι ἐξίσχει τῆς διαρθρώσεως τὰ τῆς κνήμης ὀστᾶ διαπείραντα τὸ δέρμα, τὴν ἑρμηνείαν οὕτως ποιήσασθαι. τὸ γὰρ ἐξέχον καὶ προκύπτον ἐπὶ πολὺ τῆς διαρθρώσεως ἐξηρθρηκέναι λέγων ἄν τις ἐναργέστερον ἑρμηνεύσειε καὶ τῇ τοῦ πράγματος φαντασίᾳ προσάγοι τοὺς ἀκούοντας.

A ταρ καὶ γαγγραινοῦσθαι ἱκνέεται κνήμην καὶ τὸν πόδα. ταῦτα βεβαίως εἰδέναι χρὴ οὕτως ἐσόμενα.

Καὶ τὸ τῆς γαγγραίνης πάθημα παραγίνεσθαι φησὶν αὐτοῖς, ἐμβληθέντων τῶν ἐξεχόντων ὀστῶν, παρὰ τὸ μέγεθος δηλονότι τῆς φλεγμονῆς. ὅταν γὰρ ὑπὸ τὰ πάθη τὰ φλεγμαίνοντα τὸ τ' ἐρυθρὸν τῆς φλεγμονῆς ἀπόλλυται, πελιδνῶν γιγνομένων τῶν σωμάτων, ἥτε ὀδύνη μεμειῶσθαι δοκεῖ, διότι καὶ ἡ αἴσθησις ἐναρκώθη. καὶ ὅταν γε τελέως ἀναίσθητα γένωνται τὰ οὕτως πάσχοντα σώματα, τὸ πάθος οὐκέτι γάγγραιναν, ἀλλὰ σφάκελον ὀνομάζουσι. μεταξὺ γὰρ τούτου τοῦ σφακέλου καὶ τῆς μεγάλης φλεγμονῆς ἐστὶν ἡ γάγγραινα. τοσοῦτον χεῖρον τῆς τηλικαύτης φλεγμονῆς, ὅσον μετριώτερον τοῦ σφακέλου. φθορὰ γὰρ οὗτός ἐστι τῆς ὅλης οὐσίας τοῦ σφακελίσαντος μέλους, ὥστε οὐδ' ἂν ἰάσαιτό τις αὐτὸν ἤδη συνιστάμενον, ἀλλ' ἔτ' ἀρχόμενον, ὅπερ οὐδὲ σφάκελος ἐστὶν οὕτως, ἀλλὰ γάγγραινα μεγάλη πλησίον ἥκουσα σφακέλου. καταχρώμεθα δ' οὖν ἐνίοτε τοῖς τῶν πα-
10 ρακειμένων παθῶν ὀνόμασι, ἐπὶ τῶν ἀφικνουμένων μὲν εἰς αὐτά. μηδέπω δὲ ἐχόντων τὴν ἐκείνων ἰδέαν τε καὶ φύσιν. οὕτως οὖν καὶ τὴν μεγίστην φλεγμονὴν, ὅταν μήτε τὴν εὔχροιαν διασώζῃ τὴν ἑαυτῆς, μήτε τὴν ὀδύνην ἐνίοτε γάγγραιναν ὀνομάζομεν. μηδέπω μὲν οὖσαν ἀκριβῶς γάγγραιναν. εἰ δ' ἀμεληθείη, μικρὸν ὕστερον ἐσομένην.

K αὶ οὐκ ἄν μοι δοκέῃ οὐθ' ἐλλέβορος ὠφελήσειν αὐθημερὸν τε δοθεὶς, καὶ αὖθις πινόμενος. ἄγχιστα δὲ εἴπερ τι τοιοῦτον, οὐ μέντοι οὐδὲ τοῦτο δοκέω. ἢν δὲ μὴ ἐμβληθῇ μηδὲ ἀπ' ἀρχῆς μηδὲ ἐπιχειρηθῇ ἐμβάλλειν, περιγίνονται οἱ πλεῖστοι αὐτῶν.

Περὶ τῆς τοῦ ἐλλεβόρου χρήσεως ἐπὶ τῶν τοιούτων παθῶν εἴρηταί μοι, διὰ τῶν εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν ὑπομνημάτων.

X ρὴ δὲ ἡρμόσθαι μὲν τὴν κνήμην καὶ τὸν πόδα οὕτως, ὡς αὐτὸς ἐθέλει.

Ηρμόσθαι μὲν τὴν κνήμην καὶ τὸν πόδα, τὸ ἀσφαλῶς ἐστὶν ἐστηρίχθαι. τοῦ σχήματος δὲ στοχαζόμενόν σε κελεύει τὸ
20 ἀνωδυνώτατον αἱρεῖσθαι σχῆμα τῷ κάμνοντι. τὸ γὰρ ὡς αὐτὸς ἐθέλει ὁ κάμνων τοῦτον ἔχει τὸν σκοπόν.

M εῦνον δὲ, μὴ ἀπαιωρεύμενα, μὴ δὲ κεκινευμένα ἔσω.

Τὸ μὲν μὴ κεκινευμένα, δυνάμει προείρητο κἂν τῷ ἡρμόσθαι. τοῦτο γάρ ἐστιν αὐτὸ τὸ ἡρμόσθαι τὸ ἐστηρίχθαι οὕτως κατὰ πᾶν μέλος τὸ κῶλον, ὡς μηδαμόθι δύνασθαι κινεῖσθαι. τὸ δὲ μὴ ἀπαιωρεύμενα καλῶς προσέθηκεν. εἰρηκὼς γὰρ ὅτι περ ἂν εὐφορώτατον ᾖ τῷ κάμνοντι σχῆμα, τοῦθ' ὑμᾶς αἱρεῖσθαι. τῶν σχημάτων δ' ἔτι τὸ κατάρροπον ἐπιστάμενος, ἀξιοῖ τοῦτο φυλάττεσθαι, διότι ἐρευματίζεσθαι τὰ πεπονθότα, φλεγμονῆς αἴτιον γίγνεται. μεμνήμεθα δήπου κατὰ τὴν ἔμπροσθεν διδασκαλίαν εἰρημένου ὑπ' αὐτοῦ κατὰ τὸ σκέλος σχήματος, ὡς ἄκρον τὸν πόδα βραχύ τινι τῆς ἀκριβεστάτης εὐθύτητος ὑψηλότερον εἶναι προσήκει. νῦν οὖν ἔοικε συγχωρεῖν τοῖς κάμνουσι χρῆσθαι τῷ κατ' εὐθεῖαν. ὄντων γὰρ τριῶν τῶν πάντων, τοῦ τε κατάρροπου τε, καὶ τοῦ ἰσορρόπου, καὶ τρίτου ἀνάρροπου. συγχωρῶν ὡς ἂν ὁ κάμνων ἐθέλει σχηματίζεσθαι τὸ σκέλος, ἀνὰ τοῦ κατάρροπου προστίθη-
30 σιν. ἔμπροσθεν δ' ἐκέλευε μόνῳ χρῆσθαι τῷ ἀνθρώπῳ τῷ κατ' εὐθυωρείαν. εὔδηλον οὖν ἐστιν ὅτι μάλιστα φροντίζει κατὰ τὰς τοιαύτας διαθέσεις ἀνωδυνίας, φόβῳ σπασμοῦ. τοῦτον γὰρ ἐν τοῖς νευρώδεσι μορίοις αἱ ὀδύναι μάλιστα ἐργάζονται. ὥστ' εἴγε μήτε ψύχοιτο τὰ οὕτως πεπονθότα, μήτ' ὀδυνῷτο, σπασμὸν αὐτοῖς ἐπιγενέσθαι ἀδύνατόν ἐστιν.

K αὶ ἰητρεύειν δὲ, πισσηρῇ καὶ σπληνέσιν οἰνηροῖσιν, ὀλίγουσι, μὴ ἄγαν ψυχροῖσιν. ψῦχος γὰρ ἐν τοῖσι τοιούτοισι σπασμὸν ἐπικαλέεται.

Καὶ περὶ τῶν τοιούτων, ἤδη μοι λέλεκται. θεραπευούσης μὲν τῆς πισσηρᾶς κηρωτῆς, τὰ ἕλκη. τοῦ δ' οἴνου, καὶ μάλιστα ὡς αὐτὸς ἐδίδαξε μέλανός τε ὄντος καὶ αὐστηροῦ, διαφυλάττοντος ἀφλέγμαντα τὰ πεπονθότα μόρια. περὶ δὲ τοῦ φεύγειν χρῆναι τὸ ψῦχος ὡς σπασμῶδες, ἴσως μὲν ἐπὶ τῶν σαρκωδῶν μορίων ἔδει τινὸς ἐξηγήσεως, ἐπὶ δὲ τῶν νευρῶν ἄντικρυς δῆλον. ἀμφότερα γὰρ αὐτοῖς ὑπάρχει, καὶ τὸ ψύχεσθαι ῥᾳδίως, ἅτε φύσει ψυχροῖς
40 οὖσι καὶ ἀναίμοις, καὶ τὸ παθοῦσιν εἰς σπασμὸν ἥκειν. οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἄλλό τι δύναται σπασθῆναι μόριον, ἄνευ τοῦ συμπαθῆσαι τὰ νεῦρα. καὶ μὴν δὴ καὶ ὅτι νευρώδεις τε αἱ τῶν ἄλλων μορίων εἰσὶν αἱ διαρθρώσεις, πρόδηλον. οἱ γάρ τοι μύες ἐν αὐτοῖς εἰς τένοντα τελευτῶσιν, ἀποτιθέμενοι τὰς σάρκας ἃς ἐν τοῖς ἄλλοις ἑαυτῶν μορίοις εἶχον, ὥστε μᾶλλον ζητητέον ἐστὶ, διά τι χρῆται ψυχρῷ μετρίως τῷ οἴνῳ, χρῆναι γὰρ οὐδὲ μετρίως ψυχρὸν προσφέρειν, ἀλλὰ θερμόν. ἔστι δὲ καὶ ὁ περὶ τούτου λόγος τοιόσδε. τῶν ἡλκωμένων μορίων ὁ μέντοι σκοπὸς τῆς ἰατρικῆς ἐστιν ἐν τῷ μὴ φλεγμαίνειν. τοῦτο δὲ ἔσται, μηδεμίας ὑγρότητος ἐπιρρεούσης μορίῳ τῷ πεπονθότι. οὐκ ἐπιρρυήσεται δὲ, ψυχόντων ἡμῶν αὐτό. τὰ γὰρ θερμαίνοντα καὶ ὑγραίνοντα ἐν τῷ σώματι προσφερόμενα, παραχρῆμα μὲν, ἐρυθρότερον ἐργάζεται τοῦτο. μικρὸν ὕστερον δὲ, καὶ εἰς ὄγκον ἐξαίρει. καί τινα καὶ ἄλλην παραπλη-
✱ σίαν φλεγμονὴν, καὶ περὶ αὐτὸ διάθεσιν ἐργάζεται. τὰ δὲ ψύχοντα τοὐναντίον ἅπαντα, οὐ μόνον οὐδεμίαν ἐπικαλεῖται τοῖς ψυχομένοις μορίοις ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑγρότητα περιττὴν, ἀλλὰ καὶ τὰς περιεχομένας ἐν αὐ-
50 τοῖς ἐκθλίβει τε καὶ ὠθεῖ πρὸς τὰ πλησιάζοντα μόρια. διττὰ δ' ἐστὶ τὰ ψύχοντα. τὰ μὲν, τῇ πρὸς τὴν ἁφὴν ποιό-
* τητι προσφάτῳ δὲ τῇ συμφύτῳ δυνάμει. τὰ οὖν τὰ σύμφυτα ἐστὶ ψυχρὰ, καθάπερ ἐδείξαμεν ἐν τῇ περὶ τῶν ἁπλῶν φαρμάκων πραγματείᾳ. καὶ τὸ λοιπὸν γένος τῶν ψυχόντων ἀπὸ τούτων διώρισται, μήκωνος ὀπὸς, καὶ μανδραγόρου χυλὸς, καὶ κώνειον, ὅσα τ' ἄλλα τὴν ψύξιν ἔχει σὺν ὑγρότητι. αὐστηρὰ γὰρ πάντα γεώδη τὴν ψύξιν ἔχειν ἐδείκνυτο. λέλεκται δὲ οὐκ ὀλίγα περὶ τῆς τῶν τοιούτων φαρμάκων χρήσεως καὶ τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν. ὥσπερ γε κἀν τοῖς περὶ τῶν ἑλκῶν Ἱπποκράτους ὑπομνήμασι. πρὸς δὲ τὸν ἐνεστῶτα λόγον ἀρκεῖ γιγνώσκειν τοσοῦτον, ὡς ἡ μὲν τῶν ὑγρῶν καὶ ψυχρῶν φαρμάκων δύναμις εἰς τὸ βάθος ὅλον ἐνδύεται τῶν σωμάτων, οἷς ἂν πλησιάζῃ. καὶ διὰ ταχέων αὐτὰ καταψύχει πλέον, ἢ δεῖται. ναρκοῦντα τὴν διικνοῦσαν τὰ σώματα δύναμιν. ὅσα δὲ γεώδη τὴν ψύξιν ἔχει ταῦτ' ἐπιπολαιότατα, δι' ὧν εἴρηκα πραγμάτων, ἐδεί-

χει πρὸς ἀπόκρισιν ἐπιῤῥεόντων χυμῶν. καὶ τὰ διὰ τοῦτο τοιγαροῦν αὐτὰ προσφερόμενα. ἐπεὶ καὶ τὸ θερμὸν ἐπισπᾶται πρὸς ἑαυτὸ τοὺς χυμούς. διὰ τοῦτο καὶ τῇ προσφάτῳ ποιότητι ψυχρὰ προσφέρομεν, μὴ ὅτι θερμαινόντων αὐτά. νῦν οὖν ὁ Ἱπποκράτης. ὅσον μὲν ἐπὶ τῇ διαθέσει τῶν ἡλκωμένων μορίων ἐχρῆτο ἂν αὐτοῖς τοῖς ψυχροῖς, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τραυμάτων. ὅσον δ' ἐπὶ τῷ φοβεῖσθαι τὸν διὰ τὴν ψῦξιν εἰωθότα γίγνεσθαι σπασμὸν, οὐ τολμᾷ τελέως ἐψυγμένου χρῆσθαι. καὶ διὰ τοῦτο προσέθηκε τῷ περὶ αὐτῶν λόγῳ, τὸ, μὴ ἄγαν ψυχροῖσιν.

Ἐπιτήδεια δὲ καὶ φύλλα τεύτλων, ἢ βηχίου, ἢ ἄλλου τινὸς τῶν τοιούτων ἐν οἴνῳ μέλανι αὐστηρῷ ἡμίεφθα ἐπιτιθέντα ἰσχναίνειν ἐπί τε τὸ ἕλκος, ἐπί τε τὰ περιέχοντα.

Ποῖα τίς ἐστιν καὶ τὸ βήχιον; ἐπιτήδεια πρὸς τὰ παρόντα διὰ τὸ ξηραίνειν μετρίως, οὗ χρήζειν ἐδείχθη τὰ ἕλκη πάντα. περὶ δὲ τοῦ μέλανος οἴνου καὶ αὐστηροῦ, λέλεκταί μοι καὶ τοῖς περὶ ἀγμῶν ὑπομνήμασιν. ὅτι τὸ μὲν ἀποκρούεσθαι τοῖς ἄλλοις οἴνοις, ὁμοίως ἔχει. παχυμερέστερος δὲ ὑπάρχων αὐτῶν, οὐ δάκνει τὰ ἡλκωμένα μόρια καὶ κατὰ τοῦτ' ἐστὶν αἱρετώτερος ἐκείνων.

Κηρωτῇ δὲ χλιαρῇ ἐπιχρίειν αὐτὸ τὸ ἕλκος.

Οὐχ ὡς ἕλκει συμφέρουσαν ἐπιδέδεικταί μοι αἱρεῖσθαι νῦν τὴν κηρωτὴν, τὸ περὶ τῶν ἑλκῶν ἐξηγουμένῳ, φθάνων τὰ τοιαῦτα φάρμακα, κωλύοντα τὴν κόλλησιν αὐτῶν. ἀλλ' ὅτι νῦν, οὐχ ἁπλῶς ὡς ἕλκος, ἰᾶται τὸ ἕλκος, ὅτι μήτε κολλᾶν αὐτῷ πρόκειται. καθάπερ ἄλλα τὰ νεότρωτα τὸν πρῶτον δ' ἔχει σκοπὸν ἐν τῇ θεραπείᾳ μὴ σπασθῆναι τὸν ἄνθρωπον, δι' ὃν οὐδ' ἐμβάλλειν αἱρεῖται τὸ ἄρθρον. ἀλλὰ μᾶλλον ἐᾶσαι χωλὸν, αἰσχρῶς ἀποδειχθῆναι τὸ ἕλκος. οὔτ' οὖν ἁπλῶς προσφέρει τὰ μαλθακώδη φάρμακα. καλεῖ γὰρ οὕτως αὐτὸς ἐν τῷ περὶ ἑλκῶν αὐτὰ, καί τοι παρηγορικὰ τῶν φλεγμαινόντων ὄντα. κατ' ἀρχὴν γὰρ οὕτως γεγονυίας φλεγμονῆς αὐτοῦ τοῦ μὴ γενέσθαι πρὸ τὴν ἀρχὴν αὐτὴν, φροντίζει. καὶ διὰ τοῦτο χρῆται τοῖς ἀποκρουστικοῖς. οὔτ' αὖ μόνοις τούτοις χρῆται, καθάπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων, διὰ τὸ σπασμοῦ δεδιώς. ἀλλ' ἔστιν αὐτῷ μικτὸς ὁ τρόπος τῆς θεραπείας ἐπιπεπλεγμένων ἀλλήλοις τῶν ἐναντίων ταῖς δυνάμεσι φαρμάκων ἐν μέτρῳ προσήκοντι. φανεῖται δέ γε καὶ διὰ τῶν ἐφεξῆς γεγραμμένων τούτου στοχαζόμενος. οἷς ἤδη πρόσεχε τὸν νοῦν.

Ἢν δὲ ἡ ὥρη χειμερινὴ ἔῃ, καὶ ἔρια ῥυπαρὰ ἐν οἴνῳ καὶ ἐλαίῳ καταῤῥαίνοντα χλιαροῖσι ἄνωθεν ἐπιτέγγειν.

Οὔτε χλιαροῖς ἐχρῆτο τοῖς φαρμάκοις, οὔθ' ὅλως ἐμίγνυεν ἔλαιον, εἴπερ ὡς ἡλκωμένον ἁπλῶς ἐθεράπευε τὸ μόριον. ἀλλ' ὅπερ ἔμπροσθεν ἔφην, ἐπειδὴ φοβεῖται τὸν σπασμὸν, ἔλαιόν τε μίγνυσι καὶ χλιαρὰ προσφέρει πάντα. μήθ' ὡς πρὸς σπασμὸν ἱστάμενος μόνον, ἀποκεχώρηκεν αὖ οὕτως τῆς κατὰ τὸ ἕλκος ἰάσεως, ἀλλὰ μὴ δὲ πρὸς ἐκεῖνο μόνον ἀποβλέπων. ἐν γὰρ τοῖς ἐπιπεπλεγμένοις πάθεσιν, ἐπιπεπλέχθαι δεῖ καὶ τὴν θεραπείαν. διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὰ ἔρια προσφέρειν κελεύει ῥυπαρὰ, τουτέστιν οἰσυπηρὰ, καλοῦσι γοῦν οὕτως αὐτὰ διὰ τὸν οἴσυπον. ἐπειδὴ καὶ τοῦτο τὸ φάρμακον οὐχ ἁπλῆς ἐστι δυνάμεως, ὡς ἐδείκνυμεν ἐν τοῖς περὶ φαρμάκων, ἀλλὰ μικτῆς ἐξ ἐναντίων ποιοτήτων τε καὶ δυνάμεων, τῆς τε στυφούσης καὶ τῆς θερμαινούσης χλιαρῶς. ἐπιτέγγειν δὲ, τουτέστιν ἐπιβρέχειν κελεύει τὰς τοιαύτας διαθέσεις, οὐκ ἐν χειμῶνι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ θέρει δηλονότι. κοινὸν γὰρ τοῦτο κατὰ πάσης τῆς θεραπείας, ἧς εἶπεν. ἐπὶ τῇ τελευτῇ προσέθηκεν οὐχ ὡς ἐν τῷ χειμῶνι μόνον δεομένῳ τῶν τοιούτων διαθέσεων ὑγρότητος διηνεκοῦς. ἀλλὰ καὶ τῷ θέρει μᾶλλον ἢ ἐκείνῳ. διότι καὶ μᾶλλον γ' ἐν αὐτῷ ξηραίνεται τὰ περιβαλλόμενα τοῖς οὕτως ἔχουσιν ἔρια. καταντλεῖν μὲν οὖν ἀεὶ συνεχῶς ἅπαντα τὰ τοιαῦτα κελεύει. τὸ καταντλούμενον δ' εἶναι χρὴ τοιοῦτον, οἷ' ἐκέλευσε κατὰ τὴν πρώτην εὐθέως θεραπείαν προσφέρειν. ἢ οἶνον μόνον, ὅταν ᾖ θέρους. ἢ μετ' ἐλαίου κατὰ χειμῶνα δηλονότι. καὶ μέντοι καὶ τὸ ποσὸν τῆς θερμότητος ἐκ τῆς τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος εὑρήσεις κράσεως. ἡνίκα μὲν γοῦν ἱκανῶς ἐστι ψυχρὸς, αὐξήσεις τὴν θερμότητα τῶν ἐπαντλουμένων ὑγρῶν. ἡνίκα δὲ θερμὸς, ἐκλύσεις. οὐ γοῦν ὅλως ἥκειν ἐπὶ τὸ χρῆσθαι θερμῷ. διὰ τοῦτο καὶ τὴν ποσότητα τῆς θερμασίας ὑπαλλάξεις, συνεπιτείνων τε καὶ συνεκλύων τῇ τοῦ περιέχοντος ἡμᾶς ἀέρος κράσει. μεμνῆσθαι δ' ἐπὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων χρὴ τῶν εἰρημένων ὑπ' αὐτοῦ καθόλου, καὶ μὴ πάντα ἐπὶ πᾶσιν ἀκούειν ἐθέλειν. τίνα δὲ ταῦτα ἐστίν; ἃ καὶ διὰ τῶν εἰς τοὺς ἀφορισμοὺς ὑπομνημάτων ἠξίωσα μεμνῆσθαι, καὶ δι' ἄλλων πολλῶν. καὶ ἐπειδ' ἂν ἕν τι ῥηθῇ καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὅσα τὴν αὐτὴν ἔχει δύναμιν, ἀναμιμνήσκεσθαι προσήκει. καὶ νομίζειν ἐπὶ πάντων ἀκηκοέναι τὸν λόγον, ὡς ἂν καὶ πάντων ὄντα κοινόν. οὕτως γοῦν καὶ νῦν αὐτὸς μὲν ὥρας χειμερινῆς ἐμνημόνευσε. σὺ δὲ καὶ χώρας. καὶ ἡλικίας. καὶ ἐθῶν τε, καὶ φυσικῆς κράσεως σωμάτων ἀναμνησθήσῃ. χώρας μὲν, ψυχρᾶς. ἡλικίας δὲ, πρεσβυτικῆς. ἐθῶν δὲ, τῶν καταψυχόντων τὸ σῶμα. καὶ φυσικῆς κράσεως, τῆς ψυχροτέρας. ἅπαντα γὰρ ἐνδείκνυται ταῦτα τὴν αὐτὴν ἔνδειξιν τῇ πρὸς Ἱπποκράτους ὥρᾳ γεγραμμένῃ. ἀλλὰ καὶ ὥσπερ ἐν χειμῶνι πρὸς τὸ θερμότερον ὑπαλλάττει τὴν θεραπείαν, οὕτως ἐν θέρει κατὰ τοὐναντίον ἐπὶ τὸ ψυχρότερον ὑπαλλάξεις. ἀνάλογον δὲ τῷ θέρει κατὰ τὰς θερμὰς ἡλικίας τε καὶ χώρας. ἔθη τε καὶ κράσεις σωμάτων. πάντων μὲν οὖν θερμαίνειν ἐνδεικνυμένων αὐξήσεις ἐπὶ τὸ θερμὸν ἅπασαν τὴν θεραπείαν. ἁπάντων δὲ ψύχειν, ἐπὶ τὸ ψυχρόν. εἰ δὲ τὰ μὲν ἐπὶ τὸ θερμαίνειν γε, τὰ δὲ, ἐπὶ τὸ ψύχειν προτρέπει. πρός τε τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν ἀποβλέπων καὶ τὴν δύναμιν, οὕτως ἂν μάλιστα στοχάσαιο τοῦ προσήκοντος μετρίως, κατὰ τὸ θερμαίνειν τε καὶ ψύχειν.

Καταδεῖν δὲ, μηδὲν μηδενὶ, μηδὲ περιπλάσσειν. τοῦτο γὰρ εἰδέναι χρὴ, ὅτι πίεξις καὶ ἀχθοφορίη πάγκακον τοῖσι τοιούτοισι ἐστί.

Οὐ μόνον ἀφεῖλας τὴν διὰ τῶν ὑποδεσμίδων ἐπίδεσιν ἐπὶ τούτων, ἧς διὰ παντὸς ἐχρῆτο κατά τε τὰ κατάγματα, καὶ τὰς ἐξαρθρήσεις, ἀλλὰ καὶ τὰς ἔξωθεν ἐπὶ τοῖς ἐρίοις γινομένας περιβολὰς, τῶν ἐπιδέσμων. καὶ τὴν αἰτίαν εἶπεν αὐτὸς, ὅτι πίεξις καὶ ἀχθοφορίη πάγκακον τοῖς τοιούτοις ἐστίν. ἀρκεῖ τοιγαροῦν αὐ-

τοῖς μόνα τὰ ἔργα, μήτε πίεσιν ἐργάσασθαι, μήτ' ἀχθοφορεῖν, δυνάμενα διὰ μαλακότητά τε καὶ κουφότητα. ταῦτα δὲ πάλιν οὐχ ὡς ἕλκος ἰώμενος δέδιεν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκ τῶν γεγυμνωμένων τε καὶ τεθλασμένων τενόντων καὶ νεύρων φυλαττόμενος σπασμόν.

Ἐπιτήδεια δὲ πρὸς τὰ τοιαῦτα καὶ τῶν ἐναίμων μετεξέτερα, ὅσοισιν αὐτῶν ξυμφέρει. ἔρια δὲ ἐπιτιθέντα οἰνώδη ἐπιτέγγοντα πολὺν χρόνον. ἐὰν τὰ δὲ ὀλιγημερώτατα τῶν ἐναίμων, καὶ ὅσα ῥητίνῃ προσκαταλαμβάνεται, οὐχ ὁμοίως ἐπιτήδεια ἐκείνοισιν ἐστί. χρονίη γὰρ ἡ κάθαρσις τῶν ἑλκέων γίνεται τούτων. πολὺν γὰρ χρόνον πλαδαρὴ γίνεται. τινὰς δὲ τούτων ἀγαθὸν ἐπιδεῖν. εἰδέναι μὲν δέ που σάφα χρὴ, ὅτι ἀνάγκη τὸν ἄνθρωπον χωλὸν αἰσχρῶς γενέσθαι. καὶ γὰρ ὁ πούς ἐπὶ τὸ ἄνω ἀνέσπασται τῶν τοιούτων. καὶ τὰ ὀστέα τὰ διολισθήσαντα, ἔξω ἐξέχοντα φαίνεται. οὔτε γὰρ ψιλοῦται τῶν τοιούτων ὀστέων οὐδὲν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, εἰ μὴ κατὰ βραχύ τι, οὔτε ἀφίσταται, ἀλλὰ περιωτειλοῦται λεπτῇσιν ὠτειλῇσι καὶ ἀσθενέσι. καὶ ταῦτα ἢν ἀτρεμίζωσι πουλὺν χρόνον. ἢν δὲ μὴ, ἑλκύδριον ἐγκαταλειφθῆναι κίνδυνος ἀναλθές. ὅμως δὲ περὶ οὗ ὁ λόγος, οὕτω μὲν οἱ ἰητρευόμενοι σώζονται. ἐμβληθέντος δὲ τοῦ ἄρθρου καὶ ἐμμείναντος, ἀποθνήσκουσιν.

Ἔναιμα καλεῖ φάρμακα κἀν τούτοις τοῖς βιβλίοις, καὶ τῷ περὶ ἑλκῶν, ὅσα παραχρῆμα τοῖς τραύμασι προσφέρεται. τούτων οὖν φησιν. ὅσα διὰ πλείονος χρόνου λυόμενα δύναται μεταξὺ τῶν λύσεων ἐπιτέγγεσθαι, παραληπτέον ἐστὶ μάλιστα. βούλεται γὰρ ὥσπερ τἆλλα πάντα τῆς θεραπείας αὐτῶν πρὸς τὸ παρηγορικώτατον εἶδος ἔχειν τὴν ἀναφορὰν οὕτως καὶ τὸ μὴ ἐπιδεῖν, τὸν κάμνοντα. καὶ τὸ μὴ συνεχῶς ἐπιλύειν. διὰ πλέονος δὲ χρόνου λύεσθαι δύναται τῶν ἐναίμων φαρμάκων τὰ ξηραντικώτερα, φυλαττομένων ἡμῶν ἐν αὐτοῖς τὸ διὰ σφοδρότητα ξυστικόν. παραδείγματος δ' ἕνεκεν ὧν ἴστε δυοῖν φαρμάκων μνημονεύσω γεγραμμένων ἐν ἅπασι βιβλίοις, ὅσαι συνθέσεως τῶν φαρμάκων ἔχουσι συμμετρίας, ὁποῖαι αἱ τοῦ Ἀνδρομάχου, δύο. καὶ ἡ τοῦ Ἥρα μία. καὶ ἄλλων, εἰσὶ πάμπολλαι. δι' ἀσφάλτου μὲν ἄλλα φάρμακα συντίθενται. καλεῖται δὲ τὸ μὲν ἕτερον αὐτῶν, βάρβαρος. τὸ δ' ἕτερον, κυζικηνή, πλέον ἢ τὰ ἔναιμα ξηραίνουσα, βλάπτει μᾶλλον ἢ ὠφελεῖ, συντείνουσα τὰ μέλη καὶ ὀδυνῶσα. τὸ δ' ἕτερον φάρμακον ἐπιτήδειον, ὅταν γε καὶ αὐτὸ συμμέτρως ᾖ κεκραμένον. ἔνια γὰρ καὶ τούτων ἀμετρότερόν τε καὶ ξηραίνει, καὶ σκληρὰ κατὰ τὴν σύστασιν ἐστί. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τῶν τοιούτων φαρμάκων διαφορᾶς ἐν τοῖς περὶ τῆς συνθέσεως αὐτῶν ἐπὶ πλέον λέγεται. τῶν δ' ὑφ' Ἱπποκράτους ἐφεξῆς εἰρημένων τὰ πλεῖστα ἐστὶ σαφῆ τοῖς μεμνημένοις, ὧν ἔμπροσθεν εἶπον ἐξηγούμενος αὐτό τε τοῦτο τὸ περὶ ἄρθρων βιβλίον καὶ πρὸς αὐτὸ τὸ περὶ ἀγμῶν. Τὰ δὲ ὀλιγημερώτατα τῶν ἐναίμων καὶ ὅσα ῥητίνῃ προσκαταλαμβάνεται, οὐχ ὁμοίως ἐπιτήδεια ἐκείνης ἐστὶ, χρονίη γὰρ ἡ κάθαρσις τῶν ἕλκων τούτων γίνεται. πολὺν γὰρ χρόνον πλαδαρή. Τίνα μὲν ὀλιγημερώτατα λέγει τῶν ἐναίμων οὐ χαλεπῶς ἐξευρήσεις εἴγε μέμνησαι τῶν ἐν τῇ πρὸ ταύτῃ ῥήσει κατὰ τὴν ἐξήγησιν εἰρημένων. δῆλον γὰρ ὅτι τὰ δι' ὀλίγων ἡμερῶν λυόμενα, κέκληκεν οὕτως. δι' ὀλίγων δ' ἡμερῶν δεῖται λύεσθαι τῶν προειρημένων ἀσθενέστερα. συγχωρεῖ γὰρ ἀθροίζεσθαι περὶ τοῖς ἕλκεσιν ἰχῶρα πλείονα διὰ τὸ μὴ ξηραίνειν αὐτάρκως. ἔνιοι δ' αὐτῶν τῶν παλαιῶν ῥητίνῃ προσκατελάμβανον ἔξωθεν οὐκ οἶδα τίνι λογισμῷ χρώμενοι. πολλὰ γοῦν εἰπεῖν ἐγχωρεῖ; φυλαττομένου δ' Ἱπποκράτους ἅπαντα τὰ τοιαῦτα φάρμακα περιττὸν τὸ μηκύνειν. ἐν γὰρ ταῖς περὶ τῶν φαρμάκων πραγματείαις ὅσα χρὴ περὶ τούτων ἐπίστασθαι, δέδεικται πάντα. νυνὶ δὲ περί τε τῶν προκειμένων αὐτάρκως λέλεκται καὶ τὰ τούτων ἐφεξῆς εἰρημένα ἅπαντα, ὑπερβήσομαι τοῖς μεμνημένοις τῶν προεξηγουμένων ταῦτα σαφῆ.

Ὁ αὐτὸς δὲ λόγος οὗτος ἢν καὶ τὰ τοῦ πήχεος ὀστέα τὰ παρὰ τὸν καρπὸν τῆς χειρὸς ἕλκος ποιήσαντα ἐξίσχῃ. ἤν τε εἰς τὸ εἴσω μέρος τῆς χειρὸς, ἤν τε εἰς τὸ ἔξω. σάφα γὰρ ἐπίστασθαι χρὴ, ὅτι ἀποθανεῖται ἐν ὀλίγῃσιν ἡμέρῃσι, τοιούτῳ θανάτῳ, οἵῳ περ πρόσθεν εἴρηται. ὅτῳ ἂν ἐμβληθέντα τὰ ὀστέα ἐμμείνῃ. οἷσι δ' ἂν μὴ ἐμβληθῇ, μηδὲ πειρηθῇ ἐμβαλέεσθαι οὗτοι πολὺ πλείονες περιγίνονται. ἰητρείη δὲ τοιαύτη τοῖσιν τοιούτοισιν ἐπιτηδείη, οἵη περ εἴρηται. τὸ δὲ σχῆμα αἰσχρὸν τοῦ χωλώματος ἀνάγκη εἶναι, καὶ τοὺς δακτύλους τῆς χειρὸς ἀσθενέας καὶ ἀχρηΐους.

Ὥσπερ ὅλον τὸ μεταξὺ γόνατος καὶ ἀστραγάλου, κνήμην ὀνομάζει, συγκείμενον ἐκ δυοῖν ὀστῶν, οὕτως καὶ τὸ μεταξὺ βραχίονος καὶ καρποῦ, πῆχυν. οὐδὲ τοῦθ' ἓν ἁπλῶς ὑπάρχον, ἀλλ' ἐκ δυοῖν συνθετόν. ὀνομάζεται δὲ τὸ μὲν ἕτερον, αὐτῶν κερκίς. τὸ δὲ ἕτερον, ἰδίως πῆχυς. ὥσπερ γε κἀπὶ τῆς κνήμης. τὸ δὲ κατ' ἀγκῶνα τῷ κατὰ γόνυ. χαλεπώτερα δὲ ἀεὶ τὰ πάθη τῶν μειζόνων ἐστὶ μορίων, ἐάν τε καταγῇ τι τῶν ἐν αὐτοῖς, ἐάν τε ἐξαρθρήσῃ. τοῦτ' οὖν ἐάν τις ᾖ μεμνημένος ὀλίγης τῆς ἐξηγήσεως, εἰς τὰ μέλλοντα ῥηθήσεσθαι δεηθήσεται.

Ἢν μὲν γὰρ ἐς τὸ εἴσω μέρος ὀλισθῇ τὰ ὀστέα, κάμπτειν οὐ δύναται τοὺς δακτύλους. ἢν δὲ ἐς τὸ ἔξω μέρος, ἐκτανύειν οὐ δύναται.

Τῷ μὲν ὀλισθῇ ῥήματι διὰ τί χρῆται, δεδήλωται κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον, ἡνίκα τὰ τῆς κνήμης ὀστᾶ παρὰ τὸν πόδα μεθ' ἕλκους ἐξαρθρεῖν ἔφη. νυνὶ δὲ τὴν αἰτίαν εἰπεῖν βούλομαι, δι' ἣν ὅταν εἰς τὴν ἔξω χώραν ὁ πῆχυς ἐκστῇ μεθ' ἕλκους, οὐ δύνανται κάμπτειν. ἐν δὲ τῷ τοιούτῳ πάθει συμβαίνει τὰ τοῦ πήχεος ὀστᾶ, κατὰ μὲν τὴν ἔνδον χώραν ἐπικεῖσθαι τοῖς τοῦ καρποῦ, διὰ τῶν εἰς αὐτὸ καθηκόντων ἔξωθεν τενόντων ἐς τὸν ἄνω τόπον, ὡς ἐπὶ τὸν βραχίονα. τούτου δὲ συμβαίνοντος, ἀναγκαῖον ἐστὶ τοὺς δακτύλους ἀνατείνεσθαι πρὸς τὴν ἐκτὸς χώραν, ὥσπερ ἐστὶν αὐτοῖς ἐκτετάσθαι. διὰ τοῦτ' οὖν οὐδὲ καμφθῆναι δύνανται τελέως ἀντιβαινόντων τοῖς κάμπτουσιν αὐτοὺς μυσὶ τοῖς ἔξωθεν τῶν μυῶν καὶ τῶν τενόντων. εἴρηται γὰρ πολλάκις ὡς εἰ μὴ συνακολουθεῖεν οἱ ἀντιτεταγμένοι τοῖς ἐνεργεῖν ἐπιχειροῦσι μυσὶν, ἀδύνατόν ἐστιν αὐτοῖς συμπληρῶσαι τὴν ἐνέργειαν. ὁ δ' αὐτὸς λόγος ἐστὶ καὶ περὶ τοῦ μὴ δύνασθαι τοὺς δακτύλους ἐκτανύειν, ὅταν εἰς τὴν ἔξω χώραν ἀνέχῃ τὰ τοῦ πήχεος ὀστᾶ.

παθέντων γὰρ σφοδρῶς τῶν ἔνδον μυῶν καὶ τενόντων, καὶ διὰ τοῦτο ἐπακολουθεῖν τῶν ἔξω μὴ δυναμένων
ἀπόλλυσθαι καὶ τὴν ἐκείνων ἐνέργειαν ἀναγκαῖόν ἐστι. καὶ μέντοι καὶ ἡ τῶν ὀστῶν σύνθεσις ἱκανῶς ἐμποδίζει
τὴν κάμψιν, ὅταν ὁ πῆχυς ἐκ τῶν ἔνδον μερῶν ἐπιβαίνῃ τῷ καρπῷ, τὴν ἔκτασιν, ὅταν ἐκ τῶν ἔξωθεν.

O Ὁπόσοισι δ' αὖ κνήμης ὀστέον ἕλκος ποιησάμενον παρὰ τὸ γόνυ, ἔξω ἐξίσχῃ, ἤν τε ἐς τὸ ἔξω μέρος, ἤν τε ἐς τὸ εἴσω, τού-
τοισιν ἢν μέν τις ἐμβάλῃ, ἔτι ἑτοιμότερος ὁ θάνατός ἐστι, ἤπερ τοῖσιν ἑτέροισι. καίπερ κἀκείνοισιν ἑτοίμου ἐών,
ἢν δὲ μὴ ἐμβαλὼν ἰητρεύῃς, ἐλπίδες μὲν σωτηρίης οὕτω μόνως εἰσί. κινδυνωδέστερα δὲ ταῦτα τῶν ὀστέων γίνε-
ται, ὅσῳ ἂν ἀνωτέρω, καὶ ὅσῳ ἂν ἰσχυρότερα ᾖ. καὶ ἀπὸ ἰσχυροτέρων ὀλισθήσῃ. ἢν δὲ τὸ ὀστέον τὸ τοῦ μηροῦ τὸ
πρὸς τοῦ γούνατος ἕλκος ποιησάμενον ἐξολισθῇ. ἐμβληθὲν μὲν καὶ ἐμμεῖναν, ἔτι βιαιότερον θᾶσσον τὸν θάνατον
ποιήσει τῶν πρόσθεν εἰρημένων. μὴ ἐμβληθὲν δέ, πολὺ ἀκινδυνωδέστερον, ἢ τὰ πρόσθεν. ὅμως δὲ μούνη ἐλπὶς αὕ-
10 τη σωτηρίης.

Μαρτύριον οὐ σμικρόν ἐστι καὶ τοῦτο, καὶ τὸ κατὰ τὴν ἑξῆς ῥῆσιν ὑπ' αὐτοῦ γεγραμμένον, ὧν ὀλίγον ἔμπρο-
σθεν εἶπον ἐπὶ τῶν ἐξισχόντων ὀστῶν, ἐπί τε τῆς κατὰ τὰ σφυρὰ, καὶ τῆς τὸν καρπὸν διαρθρώσεως. οὔτε γὰρ ὁ
ἀστράγαλος καὶ ἡ κνήμη κατὰ τὴν πρὸς τὸν πόδα διάρθρωσιν ἐξίσχει τοῦ δέρματος. οὔτε ὁ καρπὸς ἐν τῇ πρὸς τὸν
πῆχυν. ἀλλ' ἡ κνήμη μὲν, ἐπὶ τοῦ σκέλους. ὁ πῆχυς δέ, ἐπὶ τῆς χειρός. εἰκότως οὖν ἐξαρθρεῖν ταῦτα καὶ ὀλι-
σθαίνειν εἶπεν, ὡς ἂν ἔξω τῶν διαρθρώσεων γιγνόμενα. νῦν γοῦν τὴν κνήμην ἐν τῇ πρὸς τῷ σφυρῷ διαρ-
θρώσει φησὶν ἐξίσχειν ἐνίοτε. ποτὲ μὲν ἔξω τῆς διαρθρώσεως. ποτὲ δ' εἴσω. καίτοι κατὰ τὴν ἑξῆς ῥῆσιν οὐ τὴν κνή-
μην, ἀλλὰ τὸν μηρὸν ἐξίσχειν λέγων. εἰκότως, ἐν μὲν τῇ κατὰ γόνυ διαρθρώσει. ποτὲ μὲν, ἡ κνήμη φαίνεται, ποτὲ
δὲ, ὁ μηρὸς ἐξίσχειν. ἐν δὲ τῇ κατὰ τὸν πόδα διὰ παντὸς ἡ κνήμη. ὥσπερ γε καὶ τῇ κατὰ τὸν καρπὸν, ὁ πῆχυς. τὰ
20 δ' ἄλλα τῆς ῥήσεως δῆλα τοῖς μεμνημένοις τῶν ἔμπροσθεν εἰρημένων.

O Ὡυτὸς δὲ λόγος καὶ περὶ τῶν κατὰ τὸν ἀγκῶνα ἄρθρων, καὶ περὶ τῶν τοῦ πήχεος καὶ βραχίονος. ἃ γὰρ ἂν τού-
των ἐξαρθρήσαντα ἐξίσχῃ, ἕλκος ποιησάμενα πάντα. ἢν ἐμβληθῇ, θάνατον φέρει. μὴ ἐμβληθέντα δέ, ἐλπίδα
σωτηρίης. χώλωσις δὲ τοῖσι περιγιγνομένοισι. θανατωδέστερα δὲ τοῖσιν ἐμβαλλομένοισιν ἐστὶ, τὰ ἀνωτέρω τῶν
ἄρθρων. ἀτὰρ καὶ τοῖσιν ἐμβαλλομένοισι, κινδυνωδέστερα αὐτὰ ταῦτα. εἰ δέ τινι τὰ ἀνωτέρω ἄρθρα ἐξαρθρήσαν-
τα ἕλκος ποιήσαντα ἐξίσχοι. ταῦτα δ' ἔτι καὶ ἐμβαλλόμενα, παχυθανατώτατα ἂν εἴη. καὶ μὴ ἐμβαλλόμενα,
κινδυνωδέστατα. ἰητρείη δὲ ἤδη εἴρηται οἵη τις ἐμοὶ δοκέει ἐπιτηδειοτάτη εἶναι. ὁπόσοισι δὲ ἄρθρα δακτύλων, ἢ πο-
δὸς, ἢ χειρὸς ἐξαρθρήσαντα ἕλκος ποιήσαντα ἐξέσχεν, μὴ κατεηγότος τοῦ ὀστέου. ἀλλὰ κατ' αὐτὴν τὴν σύμφυσιν ἀ-
ποσπασθέντος. τούτοισιν εἰ ἐμβληθέντα ἐμμείνει. ἔνι μέντοι κίνδυνος σπασμοῦ, ἢν μὴ χρηστῶς ἰητρεύωνται.
ὅμως δέ τι ἄξιον ἐμβάλλειν, προειπόντα ὅτι φυλακῆς πολλῆς καὶ μελέτης δέεται. ἐμβάλλειν μέντοι ῥήϊστον
καὶ δυνατώτατον καὶ τεχνικώτατόν ἐστι τῷ μοχλίσκῳ, ὥσπερ καὶ πρόσθεν εἴρηται ἐν τοῖσι κατεηγνυμένοισι
30 καὶ ἐξίσχουσιν ὀστέοισιν. ἔπειτα ἀτρεμέειν ὡς μάλιστα χρὴ, καὶ κατακεῖσθαι καὶ ὀλιγοσιτέειν. ἄμεινον δὲ καὶ φαρ-
μακεῦσαι ἄνω, κούφῳ τινὶ φαρμάκῳ.

Εἰκότως εἶπεν ἄρθρων ἐνταῦθα κατὰ πλῆθος, ὥσπερ ἐπὶ τῶν κατὰ τὸ γόνυ. περὶ μέντοι τοῦ περὶ τὸν καρ-
πόν τε καὶ τὸ σφυρὸν διερχόμενος οὐκ εἶπεν ἄρθρα πληθυντικῶς. ὅτι δὲ ἄρθρα πλείω κατὰ τοῦτο τὸ χωρίον ἐ-
στὶν ὑπὲρ οὗ νῦν ὁ λόγος αὐτῷ πρόκειται διὰ τοῦ τρίτου τῶν εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν ὑπομνημάτων ἐδήλωσα, τὸν
αὐτὸν λόγον εἶναι φησὶ τὸν νῦν ἐνεστῶτα τῷ προειρημένῳ περὶ τῆς κατὰ γόνυ διαρθρώσεως. ὥσπερ γὰρ ἐκεῖ
ποτὲ μὲν ἡ κνήμη. ποτὲ δὲ ὁ μηρὸς ἐξίσχειν ἐλέχθη. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ νῦν, ἐνίοτε μὲν ὁ πῆχυς. ἐνίοτε δὲ ὁ
βραχίων εἰς τὴν τοιαύτην ἔρχεται διάθεσιν. ἃ δ' ἐφεξῆς λέγει τούτοις, ἅπαντα ἐστὶν εὔδηλα.

I Ὁ ἐν ἕλκος ἰητρεύειν, ἢ ἐναίμοισι τοῖσιν ἐπιτέγκτοισιν, ἢ πολυοφθάλμοισιν, ἢ οἷσιν ἐν κεφαλῇ ὀστέα κατεηγότα ἰη-
τρεύεται. κατάψυχρον δὲ κάρτα μηδὲν προσφέρειν. ἥκιστα μὲν οὖν τὰ πρῶτα ἄρθρα, κινδυνώδεά ἐστι. τὰ δὲ
40 ἔτι ἄνω κινδυνωδέστερα. ἐμβάλλειν δὲ χρὴ αὐθημερινὸν ἢ τῇ ὑστεραίῃ. τριταίῳ δὲ, ἢ τεταρταίῳ ἥκιστα. τεταρ-
ταῖα γὰρ ἐόντα ἐπισημαίνει τοῖσι παλιγκοτίῃσι μάλιστα. οἷσιν ἂν οὖν μὴ αὐτίκα γένηται ἐμβάλλειν, ὑπερ-
βαίνειν χρὴ ταύτας τὰς εἰρημένας ἡμέρας. ὅτι γὰρ ἂν εἴσω δέκα ἡμερέων ἐμβάλλῃ, σπᾶν καταληπτέον. ἢν
δ' ἄρα ἐμβεβλημένῳ σπασμὸς ἐπιγένηται, ἐμβάλλειν τὸ ἄρθρον δεῖ ταχὺ, καὶ θερμῷ τέγγειν ὡς πλειστάκις.

Τίνα μέν ἐστιν ἔναιμα ἐπιτεγκτά, πρόσθεν εἴρηται. τῆς βοτάνης δὲ τῆς πολυοφθάλμου καλουμένης, ἥτις καὶ
βοὸς ὀφθαλμὸς ὀνομάζεται, τῷ φύλλῳ χρῆσθαι κελεύει παραπλησίως, ὡς ἔμπροσθεν ἐχρῆτο, τῷ τοῦ βηχίου,
τὴν αὐτὴν ἔχοντι καὶ τούτῳ δύναμιν. μέμνηται δὲ ταύτης τῆς βοτάνης καὶ Διοκλῆς ἐν τῷ περὶ λαχάνων. τὸ
μέντοι κεφάλαιον ὅλης τῆς θεραπείας φησὶ χρῆναι ποιεῖσθαι τοιοῦτον. οἷον κἀπὶ τῶν τῆς κεφαλῆς καταγμά-
των ἐδήλωσεν. ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ καὶ ἡμῖν ἐλέχθη ξηραντικώτερος ὁ τρόπος εἶναι τῆς θεραπείας ἐκείνης, ἧς
50 κατὰ τὸ περὶ ἑλκῶν βιβλίον ἐποιήσατο, καὶ μάλιστα τῆς κατὰ ἄρθρα.

K Συγκεκάμφθαι δὲ μᾶλλον ἢ ἐκτετάσθαι πᾶν τὸ σῶμα χρή. προσδέχεσθαι μέντοι κατὰ τοὺς δακτύλους τὰ ἄρθρα
τὰ ἐμβαλλόμενα ἀποστατικὰ ἔσεσθαι. τὰ γὰρ πλεῖστα οὕτω γίνεται ἢν καὶ ὁποιουνοῦν φλεγμονῆς ὑπογένηται.
ὡς μὴ δι' ἀμαθίην τῶν δημοτέων ἐν αἰτίῃ ἔμελλεν ὁ ἰητρὸς ἔσεσθαι, οὐδὲν ἂν πάντως οὐδ' ἐμβάλλειν ἔδει. τὰ μὲν
οὖν κατὰ τὰ ἄρθρα ὀστέα ἐξίσχοντα, ἐμβαλλόμενα οὕτω κινδυνώδεά ἐστιν, ὡς εἴρηται.

Οὐ ταὐτόν ἐστιν ἐκτετάσθαι τε λέγειν καὶ ἐκτείνεσθαι. καθάπερ οὐδὲ κεκάμφθαι καὶ κάμπτεσθαι. ἐκτετά-
σθαι μὲν γάρ τις εἰπὼν τὸ κῶλον ἓν αὐτοῦ σχῆμα μόνον δηλοῖ, τὸ κατ' εὐθυωρίαν, οὐκ ἔχον τε τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧτ-
τον. κεκάμφθαι δὲ εἰπὼν πάντα τὰ μετὰ τὴν ἔκτασιν σχήματα σημαίνει μᾶλλον καὶ ἧττον ἀλλήλων διαφέρον-
τα, μέχρι τῆς ἐσχάτης κάμψεως. τὸ δέ γε ἐκτείνεσθαι καὶ κάμπτεσθαι τῶν κινήσεων αὐτῶν ἐστι δηλωτικὸν, ἐν τοῖς
μετασχηματιζομένοις κώλοις γιγνόμενον. τὸ μὲν ἐκτείνεσθαι κατὰ τοῦ μεταξὺ τῆς τε ἐσχάτης κάμψεως καὶ τῆς

ἀκριβοῦς ἐκτάσεως. ἡ κάμψις δ' ἔμπαλιν ἄχρι τῆς ἄκρας ἐκτάσεως, ἄχρι τῆς τελευταίας κάμψεως. νῦν οὖν ὁ Ἱπποκράτης εἰπὼν κεκάμφθαι μᾶλλον ἢ ἄχρι τῆς τελευταίας κάμψεως, τὸ κατ' εὐθυωρίαν, ὃ μόνον παραιτεῖται. διὰ δὲ τοῦ κεκάμφθαι πάντα τὰ μεταξὺ ταύταις τε καὶ τῆς ἐσχάτης κάμψεως. ἐν οἷς ἀεὶ τὸ προσφορώτερον αἱρεῖσθαι προσήκει. ποτὲ μὲν ἐλάχιστον ἀποχωροῦντα τῆς ἄκρας ἐκτάσεως πως. ἔστιν ὅτε καὶ πλεῖον. ὁπόταν δὲ χρὴ τούτων ἑκάτερον πράττειν ἐκ τῶν προειρημένων δυνήσῃ στοχάζεσθαι.

Περὶ τῶν ἀποκοπτομένων ὀστέων.

Ὅσα δὲ κατὰ τὰ ἄρθρα τὰ κατὰ τοὺς δακτύλους ἀποκόπτεται τελείως, ταῦτα ἀσινέα τὰ πλεῖστά ἐστιν, ἢν μή τις ἐν αὐτῇ τῇ τρώσει λειποθυμήσας βλαβείη.

Περὶ τῶν ἀποκοπτομένων ὀστῶν ἐντεῦθεν ἄρχεται διδάσκειν σαφῶς ἅπαντα διεξιὼν, ὡς μὴ δεῖσθαι τῆς παρ' ἡμῶν ἐξηγήσεως. ἀλλ' ἀρκεῖ τοσοῦτόν μοι προειπεῖν ὡς ἀκολουθήσεις σχεδὸν ἅπασιν οἷς λέγει, σκοπὸν ἔχων ὥσπερ κἀπὶ τῶν ἐξισχόντων ἄρθρων. ἃ καλεῖν ἔθος ἐστὶ τοῖς νεωτέροις ἰατροῖς ἐκβυρσώματα. κατὰ γὰρ τὸ μέγεθος τῶν ἄρθρων καὶ τὸ τοῦ κινδύνου μέγεθος, ὥσπερ ἐπ' ἐκείνων, τὸ νῦν οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἀποκοπτομένων ὀστῶν εἴωθε γίγνεσθαι. προσθήσω δὲ κἀγὼ τῶν ἀσαφές τι δοκούντων ἔχειν, ἐξήγησιν.

Καὶ ἰητρείη φαύλη ἀρκέσει τῶν τοιούτων ἑλκέων. ἀτὰρ καὶ ὅσα μὴ κατὰ τὰ ἄρθρα, ἀλλὰ κατ' ἄλλην τινὰ ἴξιν τῶν ὀστέων ἀποκόπτεται, καὶ ταῦτα ἀσινέα ἐστὶ, καὶ ἔτι εὐαλθέστερα τῶν ἑτέρων, καὶ ὅσα κατὰ τοὺς δακτύλους ὀστέα κατεαγότα ἐξίσχει μὴ κατὰ τὸ ἄρθρον, καὶ ταῦτα ἀσινέα ἐστὶν ἐμβαλλόμενα. ἀποκόψιες δὲ τέλειαι ὀστέων καὶ κατὰ τὰ ἄρθρα καὶ ἐν ποδὶ καὶ ἐν χειρὶ. καὶ ἐν κνήμῃ, τοῖσι παρὰ τὸ σφυρά. καὶ ἐν πήχει, τοῖσι κατὰ τοὺς καρπούς. τοῖσι πλείστοισιν ἀποκοπτομένοισιν, ἀσινέα γίνεται. ὅσα ἂν μὴ αὐτίκα λειποθυμίη ἀναστρέψῃ. ἢ τεταρταίοισιν ἐοῦσι, πυρετὸς ξυνεχὴς ἐπιγένηται. ἀποσφακελίσιες μέντοι σαρκῶν, καὶ ἐν τρώμασιν αἱμοῤῥόοισι γενομένοισιν. ἢ ἀποσφίγξεσιν ἰσχυραῖς. καὶ ἐν ὀστέων κατήγμασι γενομένοισι, πιεχθεῖσι μᾶλλον τοῦ καιροῦ. καὶ ἐν ἄλλοισι δεσμοῖσι βιαίοισιν ἀποληφθέντα, ἀποπίπτει πολλοῖσι. καὶ οἱ πολλοὶ περιγίνονται τῶν τοιούτων, καὶ οἷσι μηροῦ μέρος τι ἀποπίπτει καὶ τῶν σαρκῶν καὶ τοῦ ὀστέου. καὶ οἷσι βραχίονος. ἧσσον δὲ πήχεός τε καὶ κνήμης ἀποπεσούσης, καὶ ἔτι εὐφόρως περιγίνονται. οἷσι μὲν οὖν κατεαγέντων ὀστέων ἀποσφακελίσιες αὐτίκα ἐγένοντο, καὶ μελασμοὶ, τούτοισι μὲν, ταχεῖαι περιῤῥήξιες γίνονται τοῦ σώματος καὶ τὰ ἀποπίπτοντα ταχέως ἀποπίπτει ἤδη τῶν ὀστέων προδεδωκότων. οἷσι δὲ ὑγιέων ἐόντων τῶν ὀστέων οἱ μελασμοὶ γίνονται. αἱ μὲν σάρκες, ταχέως θνήσκουσι καὶ τούτοισι· τὰ δὲ ὀστέα, βραδέως ἀφίσταται. ᾗ ἂν τὰ ὅρια τοῦ μελασμοῦ γένηται, καὶ ἡ ψίλωσις τοῦ ὀστέου.

Λέλεκται δὲ πολλάκις ἤδη φαύλην ὀνομάζειν ἰατρείαν τὴν ἀντικειμένην τῇ ἀκριβεῖ.

Χρὴ δὲ ὅσα ἂν κατωτέρω τοῦ σώματος τῶν ὁρίων τοῦ μελασμοῦ ἔῃ, ταῦτα ὅταν ἤδη πάμπαν τεθνήκῃ καὶ ἀναλγέα ᾖ, ἀφαιρέειν κατὰ τὸ ἄρθρον προμηθεόμενον, ὅκως μὴ τιτρώσκῃς. ἢν γὰρ ὀδυνηθῇ ἀποταμνόμενος, καὶ μήπω κυρήσῃ τὸ σῶμα τεθνεὸς ταύτῃ, ᾗ ἀποτέμνεται, κάρτα κίνδυνος ὑπὸ τῆς ὀδύνης λειποθυμῆσαι. αἱ δὲ τοιαῦται λειποθυμίαι πολλοὺς παραχρῆμα ἤδη ἀπώλεσαν. μηροῦ μὲν οὖν ὀστέον ψιλωθὲν ἐκ τοιούτου τρόπου, ὀγδοηκοσταῖον εἶδον ἀποστάν. ἡ μέντοι κνήμη τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ κατὰ τὸ γόνυ ἀφῃρέθη εἰκοσταίη. ἐδόκεε δέ μοι καὶ ἐγγυτέρω. οὐ γὰρ ἅμα, ἀλλ' ἐπὶ τὸ προμηθέστερον ἔδοξέ μοί τι ποιέειν. κνήμης δὲ ὀστέα ἐκ τοιούτου μελασμοῦ, μάλα κατὰ μέσην τὴν κνήμην ἐόντα, ἑξηκοσταῖά μοι ἀπέπεσεν, ὅσα ἐψιλώθη αὐτῶν. διενέγκοι μὲν γὰρ ἄν τι καὶ ἰητρείη ἰητρείης, ἐς τὸ θᾶσσόν τε καὶ βραδύτερον τὰ ὀστέα ψιλούμενα ἀποπίπτειν. διενέγκοι ἄν τι καὶ πίεξις πιέξιος, καὶ ἐπὶ τὸ ἰσχυρότερόν τε καὶ ἀσθενέστερον. καὶ ἐς τὸ θᾶσσόν τε καὶ βραδύτερον ἀπομελανθέντα ἀποθανεῖν τὰ νεῦρα, καὶ τὰς σάρκας, καὶ τὰς ἀρτηρίας, καὶ τὰς φλέβας. ἐπεὶ ὅσα μὴ ἰσχυρῶς ἀποληφθέντα θνήσκει, ἔνια τῶν τοιουτέων οὐκ ἀφικνέεται ἐς ὀστέων ψιλώματα, ἀλλ' ἐπιπολαιότερα ἐκπίπτει. διὰ οὖν ταύτας τὰς προφάσιας οὐκ ἔστιν ἐν ὄνομα ἀριθμοῦ τὸν χρόνον θέσθαι ἐν ὁκόσῳ ἕκαστα τούτων κρίνεται.

Προειρηκὼς ὅτι μελαινομένων καὶ φθειρομένων τῶν περικειμένων τοῖς ὀστοῖς σαρκῶν ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ τοῖς γυμνωθεῖσιν αὐτῶν ὀστοῖς τῷ χρόνῳ ταὐτὸ συμβῆναι, καὶ διὰ τοῦτο κελεύσας ἀποκόπτειν αὐτὰ, νῦν συμβουλεύει τὴν ἀφαίρεσιν ποιεῖσθαι, μὴ ψαύοντα τῶν ὑγιῶν, ὅπως μὴ διὰ τὴν ὀδύνην ὁ κάμνων λειποθυμήσας ἰσχυρῶς δυσανακόμιστος γένηται. κατ' ἄρθρον δὲ μᾶλλον εἰ οἷόν τε ποιεῖσθαι κελεύει τὴν ἀφαίρεσιν, ἕνεκα τοῦ τάχους. ἐν μέσοις γὰρ τοῖς κώλοις, χρόνος τρίβεται τῶν ὀστέων ἐκκοπτομένων. ἐπὶ δὲ τῶν ἄρθρων, ἄνευ τοῦ ψαῦσαι τῶν ὀστῶν ἀποκόπτεται τὸ τεθνεὸς μέρος τοῦ κώλου.

Προσδέχεσθαι δὲ μάλα χρὴ τοιαῦτα ἰήματα. ἐπιδεῖν γὰρ φοβερώτερά ἐστιν ἢ ἰητρεύειν. καὶ ἰητρείη πρηείη ἀρκέει πᾶσι τοιούτοισιν. αὐτὰ γὰρ ἑωυτὰ κρίνει μόνον. τῆς τε διαίτης ἐπιμελέεσθαι χρὴ, ὡς κατὰ δύναμιν ἀπύρετος ἔῃ.

Οὐ μόνον τῶν καμνόντων ἀεὶ φαίνεται κηδόμενος ὁ Ἱπποκράτης, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰατρῶν ὡς ἀνέγκλητοι μὲν ἀεὶ παρὰ τοῖς κάμνουσιν ὦσιν. εὐδοκιμῶσι δὲ τὰ πλεῖστα. διὰ τοῦτ' οὖν ἐπισημαίνεταί τε καὶ διορίζεται τὰ κατὰ φαντασίαν μεγάλα πάθη, τῶν κατὰ δύναμιν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν κατὰ δύναμιν ἰσχυρῶν, οὐ μὴν φαινομένων γε τοιούτων, ἀποδιδράσκειν κελεύει. προσίεσθαι δὲ τὰ κατὰ φαντασίαν μεγάλα, καθάπερ καὶ ταυτὶ τὰ νῦν περὶ ὧν ὁ λόγος. ὅταν γὰρ ἀκριβῶς τι νεκρωθῇ μέρος, οὐκέτι συμπαθείας ἰσχυρὰς ἄγει τὰ πλησιάζοντα. ταῦτ' οὖν ἐὰν ἀποκόψῃς ἐν τῇ χειρουργίᾳ τῆς λειποθυμίας φυλαξάμενος κίνδυνον, οὐκέτι οὐδὲν ἀκολουθήσει δυσχερές.

Καὶ ἐν σχήμασι δικαίοισιν εὐθετίζειν τὸ σῶμα. δίκαια δὲ καὶ ταῦτα, μηδὲ μετεωροποιέειν, μηδὲ ἐς τὸ κάτω ῥέπειν. ἀλλὰ μᾶλλον ἐς τὸ ἄνω ποτὶ, καὶ ἐς ἂν τελέως περιῤῥαγῇ. αἱμοῤῥαγιέων γὰρ ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ κίνδυνος. διὰ τοῦτο οὖν οὐ χρὴ καταῤῥεπέα ποιέειν τὰ τρώματα, ἀλλὰ τἀναντία.

Πολλάκις ἤδη μοι λέλεκται τὸ δίκαιον ἐπὶ τοῦ κατὰ δύναμιν ἴσου λέγειν ὁ Ἱπποκράτης. ἔστι δὲ τοῦτο τ' αὐτὸ τῷ κατὰ τὴν ἀξίαν ἑκάστου. τοιοῦτο δέ τι καὶ τὴν δικαιοσύνην ἴσμεν οὖσαν. ὅσον μὲν οὖν ἐπὶ τοῖς μυσὶ δίκαιον σχῆμα ἐστὶν ἐν ᾧ μηδετέρως τείνονται, μήθ' οἱ κάμπτοντες μήθ' οἱ ἐκτείνοντες τὸ κῶλον. ὅσον δ' ἐπὶ τὸ κάταντες ἢ ἄναντες, ἀποτίθεσθαι τὸ μόριον ἴσον μὲν αὐτῷ δόξειε τὸ μέσον ἀνάρροπόν τε καὶ καταρρόπου, τουτέστι τὸ κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἐκτεταμένον ἀκριβῶς εἶναι δίκαιον. καὶ ὅταν γε μηδεὶς ἢ κίνδυνος αἱμορραγίας, ἐὰν ἀφορώτερον ἢ τοῦτο τῷ κάμνοντι, προαιρετέον αὐτό. καὶ λέλεκταί γε περὶ τούτου μικρὸν ἔμπροσθεν, ἡνίκα περὶ τῶν ἐκθυεσσομένων ὁ λόγος ἦν. νυνὶ δ' ἐπὶ τῶν ἀποκοπτομένων ὀστῶν. ὥσπερ ἐπὶ τῇ χειρουργίᾳ κίνδυνος ὡς ἂν ἀλγήσαντα σφοδρῶς τὸν κάμνοντα, λειποθυμῆσαι. οὕτως μετὰ τὴν χειρουργίαν, ἕτερος εἷς κίνδυνός ἐστιν ὁ τῆς αἱμορραγίας, ὅταν ἀποπέσῃ τὰ σεσηπότα μόρια τοῦ σώματος εἰωθὼς γίνεσθαι. πρόδηλον δ' ὅτι τὸ κατάρροπον σχῆμα πρὸς αἱμορραγίας ἐστὶν ἑτοιμότατον. καὶ ὅσον ἐπὶ τὸ φυγεῖν ἀκριβῶς τε ἅμα καὶ ἀσφαλῶς τὸν ἐκ τῆς αἱμορραγίας κίνδυνον ἐχρῆν ἀνάρροπον ἀποσχηματίζειν τὸ ἀποκεκομμένον κῶλον. ἀλλ' ἐπὶ τοῦτ' ἐπόδυνον τὸ σχῆμα. διὰ τοῦτ' ἀνάρροπον αὐτὸ μετρίως σχηματίζομεν. εὔδηλον δ' ὅτι καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ῥῆσιν αὐξῆσαι βουλόμενος τὸν λόγον ἐχρήσατο τῇ ποτὶ φωνῇ, ὡς εἰ καὶ οὕτως εἶπε μηδὲν μετέωρον ποιεῖν, μὴ δ' εἰς τὸ κάτω ῥέπειν, ἀλλὰ μᾶλλον ἄνω. καὶ μάλισθ' ὅταν τελέως περιρραγῇ τὰ σεσηπότα. τῶν γὰρ αἱμορραγιῶν ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ κίνδυνος.

Ἐπεὶ ὅταν γε ὁ χρόνος ἐγγένηται πλείων, καὶ καθαρὰ τὰ ἕλκεα γένηται, οὐκ ἔτι ταῦτα τὰ σχήματα ἐπιτήδειά ἐστιν, ἀλλ' ἡ εὐθεῖα θέσις. καὶ ἐνίοτε ἐπὶ τὸ κατάρροπον ῥέποντα. ἀνὰ χρόνον γὰρ ἐνίοισι τούτων ἀποστάσιες ὀστέου γίνονται, καὶ ὑποθετρίδων δέονται.

Ὥσπερ ὁπόταν τὰς αἱμορραγίας ἐφυλάττετο τὴν εὐθεῖαν θέσιν τοῦ κώλου, καί τοι μέσην τε καὶ δικαίαν οὖσαν ἐπὶ τὸ ἀνάρροπον ἦγεν, εἰς τοσοῦτον ἄχρι τοῦ χωρὶς ὀδύνης τοῦ κάμνοντος ἀνατεθῆναι τὸ κῶλον. οὕτως νῦν ἐνίοτε μετρίως κατάρροπον ἐξιοῖ σχηματίζεσθαι τὸ κῶλον, ἕνεκα τῆς ἐκκρίσεως τῶν ἰχώρων. ὅπου γὰρ οὐδ' αἱμορραγίας ἐστὶ κίνδυνος, οὔτε συμπαθείας, οὔτε φλεγμονῆς, ἤδη ὄντα καθαρὰ τὰ ἕλκη, μόνης ἐπουλώσεως χρήζει, περὶ παντὸς ἐστι ποιητέον, ὡς μήτε πύον ὑφίσταται τότε, μήτε ἰχώρ τις λεπτός, ἀλλ' ἀπορρέει πάντα. κολπωθέντος μέν τοι τινὸς αὐτόθι μορίου, εἴωθε γὰρ ἐνίοτε καὶ τοῦτο γίγνεσθαι, τῶν ἰχώρων ἀναβιβρωσκόντων ἐκεῖνα τὰ μόρια, ἀνὰ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον ἐν ᾧ διὰ τὸν φόβον τῆς αἱμορραγίας ἀνάρροπον ἡγούμεθα σχῆμα, χρείας ἔξομεν ὑποθετρίδων αἷς προστελοῦμεν τὸν κόλπον. ἡ δ' ἐπίδεσις ἐν τῷ τοιούτῳ καιρῷ κατὰ τὸν ἐναντίον γίνεται τρόπον, ἁπάσαις ταῖς ἔμπροσθεν εἰρημέναις. ἐν ἐκείναις μὲν γὰρ ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἀρχόμενοι τελευτῶμεν ἄνω. κατὰ δὲ τὰς νῦν προκειμένας διαθέσεις ἐφ' ὧν ἐκκρίνεσθαι βουλόμεθα τὸ πύον ἄνωθεν ἀρχομένους ἐπὶ τὰ κάτω χρὴ νέμεσθαι, παυομένους ἀνωτέρω βραχὺ τοῦ κατὰ τὸν κόλπον στόματος. ἵν' ἐκ μὲν τοῦ πυθμένος αὐτοῦ τὸ πῦον ἐκθλίβηται διὰ τῆς εἰρημένης ἐπιδέσεως. ἀνεῳγμένου δὲ τοῦ στόματος, εὐπετῶς ἐκρέῃ.

Προσδέχεσθαι δὲ χρὴ τοὺς τοιούτους ἀνὰ χρόνον ὑπὸ δυσεντερίης πιέζεσθαι. καὶ γὰρ ἐπὶ τοῖς μελαινομένοισι τοῖσι πλείστοισιν ἐπιγίνεται δυσεντερίη, καὶ ἐπὶ τῇσιν αἱμορραγίῃσιν ἐξ ἑλκέων. ἐπιγίνεται δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ κεκριμένων ἤδη καὶ τῶν μελασμῶν καὶ τῆς αἱμορραγίης.

Τὴν τῆς δυσεντερίας προσηγορίαν ἔοικεν ὁ Ἱπποκράτης, οὐ κατὰ τῆς τῶν ἐντέρων ἑλκώσεως ἐπιφέρειν, ὡς οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν, ἀλλὰ κατὰ τῆς αἱματώδους ἐκκρίσεως διὰ τῶν ἐντέρων γιγνομένης. ὥστε καὶ ὅταν ἀρρωστίᾳ τοῦ ἥπατος αἱματώδη διαχωρῆται, καὶ τότε ὀνομάζεσθαι δυσεντερίαν τὸ πάθος, ὅπερ καὶ φαίνεται γιγνόμενόν τε καὶ λεγόμενον ὑπὸ τῶν ἰατρῶν. καὶ πολλοὺς ἴστε τῶν οὕτω πεπονθότων ἀπολυμένους ἀγνοίᾳ τῶν θεραπευόντων. ἐπεὶ δ' ἐνίοτε διὰ τὴν τῶν ὀξιόντων δριμύτητα συνεκκρίνεταί τις ἅμα τοῖς διαχωρήμασι κατ' ἀρχάς. ἀμέλει δὲ τοῦ χρόνου προϊόντος ἤδη καὶ τῶν ἐντέρων αὐτῶν ξύσματα, διὰ τοῦ θεραπεύειν ὡς ἕλκωσιν ἐντέρων μόνην οἱ πολλοὶ τῶν ἰατρῶν ἀμελοῦντες τοῦ ἥπατος, αἴτιοι θανάτου τοῖς κάμνουσιν ἐγένοντο. νόσημα μὲν οὖν ἐστιν ἥτε τοῦ ἥπατος ἀρρωστία, καὶ ἡ τῶν ἐντέρων ἕλκωσις. κοινὸν δὲ σύμπτωμά ἐστιν ἡ διὰ τῆς ἕδρας ἔκκρισις αἱματώδης, οὐ κατὰ τὰς εἰρημένας αἰτίας γιγνομένη. καὶ γὰρ διὰ πλῆθος αἵματος ἀναστομουμένων εἰς ἔντερα φλεβῶν, αἱματώδη διαχωροῦσιν, ὡς εἶναι τὸ πάθημα παραπλήσιον αἱμορροΐσι, μόνῳ διαφέρον τῷ κατὰ μὲν τὴν ἕδραν ἐκείνας γίγνεσθαι. κατὰ δὲ τὰς τῶν ἐντέρων ἕλικας ἀναστομοῦσθαι τὰς φλέβας ἐπὶ τούτων, ἢ καὶ κατὰ τὸ ἀπευθυσμένον μὲν αὐτὸ, πόρρω μέν τοι τῆς ἕδρας ἄνω κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ. καὶ πολλοὺς εἴδομεν τοῦτο πάσχοντας ὧν ἀπεκόπη τι κῶλον, ἀλλὰ καὶ ὅσοι κατέλυσαν ἀθρόως ἰσχυρὰ γυμνάσια, κατὰ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον εἰθισμένα. τινὲς μὲν ἀθλήσαντες. ἔνιοι δὲ σκάπτοντες ἢ τοιοῦτόν τι φιλοπόνως ἐργαζόμενοι. ἐὰν γὰρ μὴ συγκαταλύσωσι τοῖς γυμνασίοις καὶ τὸ πλῆθος τῆς ἐδωδῆς, ἣν ὅτ' ἐπόνουν ἐποιοῦντο. τινὲς μὲν, ἐν τάχει πληθωρικοῖς ἁλίσκονται νοσήμασιν. ἔνιοι δὲ, ἐντυχέστερον πράξαντες τῷ ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρημένῳ συμπτώματι δυσεντερίας. οὕτω γὰρ ὠνόμασε, ὡς ἔφην, τὴν διαχώρησιν τοῦ αἵματος. ἐνίους δὲ ἤδη οἶδα τῇ διὰ ῥινῶν αἱμορραγίᾳ σωζομένους. ἄλλους δὲ ἁλισκομένους χολέρᾳ. καὶ γίνεται πᾶσιν αἷμα ἐκ περιόδου τοῦ παμπαν, ἴσως ὡς ἔγγιστα τῷ χρόνῳ τὰ τοιαῦτα συμπτώματα. κακωθέντες γὰρ ἐπὶ ταῖς ἀθρόαις κενώσεσι καὶ καταψυχθέντες, οὐ προσέχουσι τῇ μετὰ ταῦτα διαίτῃ. πάλιν δ' ἀφυλάκτως διαιτώμενοι, πάλιν πλῆθος ἀθροίζουσιν ἴσον τῷ πρόσθεν ἐν ἴσῳ χρόνῳ. κοινὴν οὖν αἰτίαν ἁπάντων τῶν οὕτω πασχόντων εὑρούμεν εἶναι πληθώραν, ἐκκενουμένην διὰ φλεβῶν ἀναστομώσεως, ἢ κατὰ ῥῖνας, ἢ καθ' ἕδραν, ἢ κατ' ἔντερα γιγνομένης. αὐτὴν δὲ τὴν πληθώραν ἀθροίζεσθαι τοῖς ἐσθίουσι μὲν, ὡς ἔμπροσθεν ἤθιον δαψιλῶς. μὴ δαπανοῦσι δὲ, τὸ ἐκ τῆς τροφῆς ἀθροιζόμενον αἷμα. τούτῳ τῷ λόγῳ κοινῷ πάντων ὄντι τῶν οὕτω πασχόντων ὑποπέπτωκε καὶ τὰ ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρημένα. οἷς γὰρ ἀπεκόπη τι κῶλον ἢ πρότερον εἰς αὐτὸ παραγινομένη τροφὴ κατὰ τὰς φλέβας ἀθροιζομένη πλῆθος αἵματος ἐρ-

χάζεται. συμβουλεύειν δὲ χρὴ τοῖς τοιούτοις ἅπασιν ἐλάττω τ' ἐσθίειν ἢ πρόσθεν, ὀλιγότροφά τε ταῦτα εἶναι.
καὶ συνεχῶς ὑπάγειν γαστέρα. γυμνάζεσθαί τε καθ' ὅσον ἂν δύναιντο. καὶ τρίβεσθαι πλείω. καὶ μὴ λούεσθαι
μετὰ τροφὴν, ἀλλὰ πρὸ τροφῆς πολλάκις. εἰ δὲ καὶ διαφορητικοῖς ὕδασιν ἔχοιεν χρῆσθαι, μάλιστα οὕτω πράττοιεν.
ταῦτα μὲν οὖν εἴρηταί μοι κατὰ τὸ πάρεργον, οὐκ ὄντα πάρεργα. διὰ τί δὲ καὶ τῶν αἱμορραγησάντων ἰσχυ-
ρῶς ἐνίοις ἐπιγίγνεται μετά τινα χρόνον ἡ τοιαύτη δυσεντερία προσθεῖναι χρὴ τῷ λόγῳ. συμβαίνει δὴ καὶ τού-
τοις τοιοῦτον, ἐπὶ ταῖς σφοδραῖς αἱμορραγίαις καταψύχεται τὸ σῶμα, καὶ διὰ τοῦθ' ἧττον ἢ πρόσθεν ἐκκενοῦ-
ται διὰ τοῦ δέρματος. ὑπομένον δὲ ἐν τῷ σώματι τὸ μὴ κενούμενον αὐξάνει τὸ πλῆθος τοῦ αἵματος, ἐφ' ᾧ καθό-
τι δέδεικται πρόσθεν, αἵ τε χολέραι, καὶ αἱ διὰ ῥινῶν αἱμορραγίαι καὶ αἱματώδεις δυσεντερίαι γίγνονται. καὶ
γὰρ οὕτως αὐτὰς ὀνομάζω, ἕνεκα σαφοῦς διδασκαλίας. ἕπονται δ' ὡς ἔφην αἵματος πλήθει διὰ ῥώμην μᾶλ-
10 λον, οὐκ ἀρρωστίαν, ἐπὶ τὴν ἔκκρισιν αὐτοῦ τῆς φύσεως ὁρμώσης. ἔμπαλιν ἢ ἐπὶ τῶν ἡπατικῶν ἔχει διαθέσεων.
ἐν ἐκείναις γὰρ ἀρρωστίᾳ τοῦ ἥπατος αἱματώδη δι' ἐντέρων ὑπέρχεται. ἐὰν μὲν ἤτοι δι' αἱμορροΐδων, ἢ διὰ τῶν εἰς
ἔντερα καθηκουσῶν φλεβῶν, ἢ διὰ τῶν εἰς τὰς ῥῖνας ἡ φύσις ἰσχύσῃ τὸ περιττὸν ἐκκρῖναι, ἐπ' εὐτυχίᾳ τοῦ
πληθωρικῶντος ἡ κένωσις ἐγένετο. μὴ δεξαμένων δὲ τῶν ἐνταῦθα χωρίων τὸ πλῆθος, ἀλλ' ἐπὶ θώρακα καὶ πνεύ-
μονα ῥυέντος αὐτοῦ, χαλεπὸν ἤδη τὸ πάθημα. δυοῖν γὰρ θάτερον περιπλευμονίαις τε καὶ πλευρίτισιν ἢ ἀνα-
γωγαῖς αἵματος οἱ τοιοῦτοι περιπίπτουσι.

Καὶ ὁρμᾶται μὲν λαύρως καὶ ἰσχυρῶς, ἀτὰρ οὔτε πολυήμερος γίνεται, οὔτε θανατώδης. οὔτε γὰρ μάλα ἀπόσιτοι
γίνονται οἱ τοιοῦτοι. οὔτε ἄλλως ξυμφέρει κενεαγγέειν.

Οὐχ ὡς ἱστορίαν γράφων τῶν συμβαινόντων τοῖς οὕτω κάμνουσιν, ὥσπερ ὁ Θουκυδίδης, ἡνίκα διηγεῖται τὸν
λοιμὸν, ἀλλ' ἕνεκα διορισμοῦ τῶν ἐφ' ἑτέραις αἰτίαις γιγνομένων δυσεντεριῶν ταῦτα προσέθηκεν ὁ Ἱπποκρά-
20 της. ὡς τ' ἐμὴ καὶ τῆς προκειμένης πραγματείας ἴδιος ἐστὶν ὁ λόγος, οὐδὲν χεῖρον αὐτὸν ἐξεργάσασθαι παμπόλ-
λων ἰατρῶν ἀδυνατούντων διακρῖναι τὰς διαθέσεις, ἐφ' αἷς ἐκκρίσεις αἵματος γίγνονται. νομίζουσι γοῦν ἔνιοι
πάσας αὐτὰς ἑλκώσεσιν ἐντέρων ἕπεσθαι, μεγάλως σφαλλόμενοι. ἡ μὲν οὖν ἀπὸ τῶν αἱμορροΐδων ἔκκρισις
οὐδ' αὐτοὺς τοὺς κάμνοντας λανθάνει. τῶν δ' ἄνωθεν ἐπὶ τὴν ἕδραν ἀφικνουμένων αἱματωδῶν. ἔνια μὲν, εὐθὺς ἐξ
ἀρχῆς ἥκει. τινὰ δὲ, προηγήσατό τι τοιοῦτον, εἰ ἐξαίφνης διαχωρήσειεν αἷμα πολὺ, γιγνώσκειν ἀναστόμωσιν ἀγγείου
γεγονέναι, τῆς φύσεως τὸ βαρῦνον αὐτὴν ἀποκρινούσης. ἐκ τούτου τοῦ γένους ἐστὶ καὶ ἡ νῦν ὑφ' Ἱπποκράτους εἰρη-
μένη δυσεντερία. λάβρως ὁρμᾶται καὶ ταχέως παύεται μετὰ τοῦ μὴ δ' ἀνορέκτους τοὺς κάμνοντας ἰσχυρῶς γί-
γνεσθαι. καθάπερ ὅταν ἥπατος ἀρρωστοῦντος ἐκκρίσεις ἕπονται τοιαῦται. σπανιώτερον μὲν οὖν ἡ ἡπατικὴ διά-
θεσις ἀπὸ τοιαύτης ἄρχεται κενώσεως. ὡς τὸ πολὺ γὰρ οἷον κρεῶν ὠμῶν ἰχῶρες αἵματος λεπτοῦ ἐκκρίνον-
ται κατ' ἀρχὰς αὐτοῖς. ἄρχεται μὲν οὖν ἐνίοτε καὶ ἀπ' ἀθρόας κενώσεως τοῦ αἵματος, ὅταν ποτὲ συνέλθῃ πλη-
30 θωρικὴ διάθεσις ἀρρωστίᾳ τοῦ σπλάγχνου. μετὰ δὲ τὴν ἀρχὴν ὁποτέρως ἂν γινομένη ἅμα τῷ καὶ ἀνορεκτεῖν ἐσχά-
τως αὐτοὺς ἐκκρίνεται. ποτὲ μὲν αἷμα καθαρὸν, οὐ πολύ. ποτὲ δὲ, καὶ μετὰ χολῆς ξανθῆς, ἅμα ταῖς τῶν ἐντέρων
ἀποξυομέναις πιμελαῖς. εἶτά που καὶ μετὰ ταῦτα καὶ οἷον τρὺξ αἵματος. ἡνίκα δὴ κακῶς ἔχει τὸ σπλάγχνον,
παχύς. ἐπὶ δὲ ταῖς τοιαύταις ἐκκρίσεσι, καὶ μάλιστα ὅταν ἔχωσί τι καὶ χολῆς αὐτῶν τῶν ἐντέρων συνεκκρί-
νεται τὰ μόρια τὰ καλούμενα ξύσματα, ἐπιπολῆς αὐτῶν ἀποξυούσης τῆς δριμύτητος τῶν ἐντέρων διαχωρου-
μένων. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν τοιούτων, λεπτοτάτης διαίτης ἐστὶ χρεία. τοῖς δὲ τὸ πλεονάζον ἐκκρίνουσιν αἷμα, βέλτιον
ἐστὶ διδόναι τροφὴν σύμμετρον ἐρρωμένου τοῦ ἥπατος, καὶ κρατεῖν αὐτῆς δυναμένου.

Ἐμβολὴ μηροῦ πρὸς ἰσχίον.

Μηροῦ δὲ ὀλίσθημα κατ' ἰσχίον, ὧδε χρὴ ἐμβάλλειν, ἢν ἐς τὸ εἴσω μέρος ὀλισθήκῃ.

Κατεγνώκασιν Ἱπποκράτους ἐπ' ἐμβαλεῖν τὸ κατ' ἰσχίον ἄρθρον, ὡς ἂν ἐκπίπτον αὐτίκα, πρῶτος μὲν Κτησίας
40 ὁ Κνίδιος συγγενὴς αὐτοῦ. καὶ γὰρ αὐτὸς ἦν Ἀσκληπιάδης τὸ γένος. ἐφεξῆς δὲ Κτησίου καὶ ἄλλοι τινές. διττῆς οὖν
οὔσης κρίσεως ἁπάντων τῶν τοιούτων πραγμάτων. τῆς μὲν ἑτέρας, ὅταν αὐτόπτης τις γένηται τοῦ ζητουμέ-
νου. τῆς δ' ἑτέρας, ὅταν ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ μὴ περιμένων μακρὰν πεῖραν ἐνδεικτικῶς ἀποφαίνηταί τι. καὶ
ἡμεῖς ἀμφοτέρας ποιησόμεθα. τὸ μὲν οὖν τῆς φύσεως τοῦ πράγματος ἐστὶ τοιόνδε. κατὰ τὴν διάρθρωσιν ταύτην
ἰσχυρότατος ἐστὶ σύνδεσμος, στρογγύλος, ἐγκατακεκρυμμένος αὐτῇ, συνάπτων τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς τοῦ μη-
ροῦ, τῷ βαθυτάτῳ τε καὶ κοιλοτάτῳ μέρει τῆς κοτύλης. ὥστε καὶ μὴ τεθέαταί τις τὸν σύνδεσμον. ἀλλ' ἐκ ταύ-
της γε τῆς διηγήσεως ἀκόλουθον αὐτὸν νοῆσαι βραχὺν εἶναι κατὰ μῆκος αὐτὸν, ὅπου ὁ μηρὸς ἐνστρέφεται ἀεὶ,
καθάπερ ὁ Ἱπποκράτης εἶπεν ἰσχίῳ ἐνστρέφεται μηδέποτ' ἐκτὸς ὑπερβαίνων τὴν ὀφρὺν τῆς κοτύλης. ἀναγ-
καῖον ἐλάχιστον εἶναι τῷ μήκει τὸν σύνδεσμον. οὗτος οὖν αὐτός ἐστιν ὁ κωλύων ἐκπίπτειν τὸν μηρὸν, ἄχρι περ
ἂν ἔχῃ κατὰ φύσιν. ἐγχωρεῖ δ' αὐτὸν οὐκ ἀπορραγέντα μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ὑγρότητα πολλὴν ἀθροισθεῖσαν ἐν τῇ
50 κοιλότητι παρὰ φύσιν ἔκτασιν τοσαύτην σχεῖν, ὡς ἐπιτρέψαι ποτὲ ἐκπεσεῖν τῆς κατὰ φύσιν ἕδρας τὸν μηρόν.
εἰ μὲν οὖν ἀπορραγέντος τοῦ συνδέσμου τὸν μηρὸν ἐκπεσεῖν συμβαίνει, κἂν ἐμβληθῇ παραχρῆμα εἶναι κατὰ χώ-
ραν οὐ δυνήσεται. κατάντους γὰρ οὔσης τῆς κοτύλης καὶ μεγάλου βάρους αὐτῆς ἐκκρεμαμένου τοῦ παντὸς
σκέλους, ἕτοιμος αὖθις ὁ μηρὸς ἐκστήσεται τῆς ἰδίας χώρας, εἴ τις ἐν τῷ βαδίζειν ἐγχειρήσειε βραχὺ θᾶττον ἢ
ὑπερβῆναί τι τῶν ἐν ποσίν. ὡς εἴγε τις ὀλίγην αὐτοῦ ποιοῖτο κίνησιν ἐφ' ὁμαλοῦ ἐδάφους, ἀεί ποτε δύναιτ' ἂν οὕ-
τω μόνως φυλάξαι τὴν κατὰ φύσιν θέσιν. ἀλλ' ἔοικεν ἀδύνατον εἶναι. καὶ γὰρ εἰ μηδὲν ἄλλο δυνάμενός γε, πάντως
ἐπαίρειν ἀναγκασθήσεται ὡς ἐν ταῖς εἰς πύελον ἐμβάσεσιν. οὕτως μὲν οὖν ἡ φύσις τοῦ πράγματος ἡμᾶς διδά-
σκει, μὴ δύνασθαι μένειν κατὰ χώραν τὸν μηρὸν ἐμβληθέντα, τοῦ συνδέσμου διασπασθέντος. καὶ γὰρ αὖ κἀκεῖ-
νο προσθεὶς αὖθις ἀληθεύοι. τῇ μὲν κατὰ γόνυ διαρθρώσει σύνδεσμοί τινες εἰσὶν ἔξωθεν νευρώδεις. τῷ μηρῷ δὲ

μόνῳ εἷς οὗτος, οὐδενὸς ἔξωθεν ἄλλου τοιούτου σφίγγοντος τὴν διάρθρωσιν, οὔτε τῶν μυῶν. οὐδὲ γὰρ ἡ ἐκ τούτων ὀλίγη τίς ἐστι βοήθεια πρὸς τὸ μὴ ῥᾳδίως ἐκπίπτειν τὰ ἄρθρα. καὶ μάλισθ᾽ ὅταν ὦσιν εὔσαρκοί τε καὶ σύντονοι. καθάπερ οὖν τοῖς γυμναστικοῖς καὶ τοῖς σφοδρότατά πως ἰσχύουσι κατὰ τὰ παλαίσματα πληγάς τε καὶ πτώσεις καὶ τάσεις καὶ περιστροφὰς τῶν ἄρθρων οὐκ ἐκπίπτει τὰ κῶλα, διὰ τὸ πάντοθεν ἰσχυροῖς καὶ μεγάλοις σφίγγεσθαι μυσίν. εἶπε δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης κατ᾽ ἀρχὰς τοῦδε τοῦ βιβλίου. καὶ τοῖς βουσὶ μάλιστα ἐκπίπτει τὸ κατ᾽ ἰσχίον ἄρθρον, ὅταν ὦσι γέροντές τε καὶ λεπτοί, διαρραγέντος τοῦ κατὰ τὸν μηρὸν συνδέσμου, μένειν οὐχ οἷόν τε τῷ ἄρθρῳ κατὰ χώραν, κἂν ἐμβληθῇ, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν ἰσχνῶν. ἐφεξῆς οὖν ἴδωμεν εἰ δι᾽ ὑγρότητα δαψιλῆ χαλασθεὶς ὁ σύνδεσμος ἐπιτρέψειεν ἐκπεσεῖν τῷ μηρῷ κἄπειτα ἐμβληθέντι τί συμβαίνειν εἰκός. ἐμοὶ μὲν δοκεῖ κἂν ταῦτα πρόδηλον εἶναι. μενούσης μὲν αὐτῆς τῆς ὑγρότητος αὖθις ὡς αὐτὸς ἐκπέσῃ. ξηρανθείσης δὲ τὴν κατὰ φύσιν ἀσφάλειαν ἀπολήψεσθαι. ὅτι δὲ δι᾽ ὑγρότητα συμβαίνει τὸν μηρὸν ἐξαρθρεῖν γίγνεσθαι, καὶ παρ᾽ αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους μαθήσῃ γράφοντος ἐν ἀφορισμοῖς ὧδε. ὅσοισιν ὑπὸ ἰσχιάδος ἐνοχλουμένοισιν ἐξίσταται τὸ ἰσχίον καὶ πάλιν ἐμπίπτει, τούτοισι μύξα ἐπιγίγνεται. μύξης οὖν ἀθροιζομένης ἐν τῇ διαρθρώσει τουτέστιν ὑγρῷ γλίσχρῳ διαβρεχόμενος ὁ σύνδεσμος χαλᾶται. διαφέρει δ᾽ οὐδὲν εἴτε σύνδεσμον ὀνομάζειν αὐτὸν, εἴτε νεῦρον συνδετικόν. ὅσοι γὰρ τῶν συνδέσμων εἰσὶ στρογγύλοι κατὰ νεύρων ἰδέαν, ἔθος ἐστὶ τοῖς ἀνατομικοῖς νεῦρα συνδετικὰ προσαγορεύειν αὐτούς. καὶ ἡμεῖς ἰασάμεθα δὶς ἤδη τοιαύτην ἔκπτωσιν μηροῦ, καὶ οὐκέτι ἐξέπεσε τοῦ λοιποῦ χρόνου. προσήκει δὲ μέχρι πολλοῦ ξηραίνουσι φαρμάκοις περιλαμβάνειν τὴν διάρθρωσιν, ἄχρις ἂν αὐτάρκως ξηρανθῆναι τὸ συνδετικὸν νεῦρον, ὡς μηκέτι συνεπεκτείνεσθαι τῷ μηρῷ τὴν ὀφρὺν τῆς κοτύλης ὑπερβαίνοντι. κατέχειν δὲ ἔνδον αὐτὸν ἐν τῇ κατὰ φύσιν θέσει. ὅτι δ᾽ ἐνίοτε μένει βληθείς, μάρτυς ἀξιοπιστότατος, ὁ Ταραντῖνος Ἡρακλείδης ἀνὴρ οὐδ᾽ ἕνεκα δόγματος κατασκευῆς ψευσάμενος, ὡς ἂν οἱ πολλοὶ τῶν δογματικῶν ἐποίησαν, οὔτ᾽ ἀγύμναστος περὶ τὴν τέχνην, ἀλλ᾽ εἴπερ τις καὶ ἄλλος ἱκανῶς τρίβων τῶν ἔργων τῆς ἰατρικῆς. ἀκούσωμεν δ᾽ αὐτοῦ τῆς ῥήσεως, ἣν ἔγραψεν ἐν τῷ τετάρτῳ τῶν ἐκτὸς θεραπευτικῶν, αὐτοῖς ὀνόμασιν οὕτως ἐχούσης. ὅσοι δὲ οἴονται μὴ μένειν μηρὸν ἐμβληθέντα διὰ τὸ μὴ διασπᾶσθαι τὸ συνέχον νεῦρον πρὸς τὴν κοτύλην τοῦ ἰσχίου, τὸν μηρὸν, ἀγνοοῦσιν, ἐν τῷ καθόλου τρόπῳ τὴν ἀπόφασιν ποιούμενοι. οὐ γὰρ ἂν Ἱπποκράτης καὶ Διοκλῆς ἀνέγραψεν ἐμβολάς. ἔτι δὲ Φιλότιμος. Εὐήνωρ. Νηλεύς. Μόλπις. Νυμφόδωρος. ἄλλοι τε τινές. ἡμεῖς δ᾽ ἐπὶ δύο παιδίων ἐκρατήσαμεν τῆς προθέσεως. πολλάκις τοί γε καὶ μᾶλλον ἐπὶ τῶν τελείων ὀλισθαίνει πάλιν τὸ ἄρθρον. οὐκ ἐκ λόγου δὲ δεῖ τὸ πρᾶγμα κρίνειν. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ ποτὲ καὶ μένει, διαλαμβάνειν μὴ διὰ παντὸς ἀποσπασμὸν γίνεσθαι τοῦ νεύρου. ἀλλὰ καὶ ἀποχαλᾶσθαι καὶ συστρέφεσθαι πάλιν, ἐπειδὰν τοῦ ζητεῖν ἐστι χρήσιμον. ἀλλ᾽ οὐ παντελῶς κοινόν. ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ῥήσεως ὁ Ταραντῖνος τοῦτο προσέγραψε φυλάττων τὴν ἑαυτοῦ προαίρεσιν ἐμπειρικὴν οὖσαν. ἔστι δ᾽ αὐτῶν ἡ προαίρεσις ὅσα φανερῶς ὤπται καὶ τὸ χρήσιμον ἤδη πρὸς τὴν τέχνην ἔχομεν ἐξ αὐτῶν εἰπεῖν, ἄχρηστον ἐπὶ τούτων εἶναι τὴν τῆς αἰτίας ζήτησιν. ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν Ἡρακλείδην ἄλλοι πολλοὶ τῶν νεωτέρων γεγράφασιν ἐμβληθέντα μηρὸν ὑπ᾽ αὐτῶν, ἄχρι παντὸς μεμενηκέναι.

Ἀγαθὰ μὲν ἥδε καὶ δικαίη, καὶ κατὰ φύσιν ἡ ἐμβολή, καὶ δή τι καὶ ἀγωνιστικὸν ἔχουσα. ὅς τις γε τοῖσι τοιούτοισιν ἥδεται κομψευόμενος. κρεμάσαι χρὴ τὸν ἄνθρωπον, τῶν ποδῶν πρὸς μεσόδμην δεσμῷ δυνατῷ, μαλθακῷ δὲ καὶ πλάτος ἔχοντι. τοὺς δὲ πόδας ἔχειν χρὴ, ὅσον τέσσαρας δακτύλους ἀπ᾽ ἀλλήλων ἢ καὶ ἔλασσον. χρὴ δὲ καὶ ἐπάνωθεν τῶν ἐπιγουνίδων προσπεριβεβλῆσθαι πλάτει ἱμάντι καὶ μαλθακῷ ἀνατείνοντι ἐς τὴν μεσόδμην.

Τὸ χαριέντως τι πανουργεῖν, εἰώθασιν οἱ ἀττικοὶ κομψεύεσθαι λέγειν, ὅπερ καὶ νῦν σημαίνει παρὰ τῷ Ἱπποκράτει τὸ κομψευόμενος. καὶ γὰρ καὶ πρόσθεν εἶπεν ἐπὶ τῶν τῆς κλίμακος κατακλίσεων, ὡς ἐκ καινοῦ τὸν πολὺν ὄχλον ἐπιτηδεύοντές τινες ἐπ᾽ αὐτὴν ἥκουσιν. ἀλλ᾽ ὅμως κἀκείνην ἔγραψεν, ἐπεὶ καὶ καλῶς αὐτῇ χρωμένους ἑώρα τοὺς καθ᾽ ἑαυτὸν ἰατρούς. οὕτως οὖν καὶ νῦν, ὡς ἄν τις κάλλιστα διὰ κλίμακος κατατείνας ἐμβάλλοι μηρόν, ἐβουλήθη διδάξαι. ἴσως δ᾽ ἄν ποτε καὶ χρησαίμεθα αὐτῇ μὴ παρόντος τοῦ βάθρου περὶ οὗ μετὰ ταῦτα ἐρεῖ. κελεύει τοιγαροῦν ἐπὶ κλίμακος τὸν θεραπευόμενον δήσαντας ἱμᾶσι κρεμάσαι τὴν κλίμακα πρὸς μεσόδμην ἀνατείναντας. οὕτως δὲ ὀνομάζεται τὸ μέγα ξύλον ἀπὸ τοῦ ἑτέρου τοίχου πρὸς τὸν ἕτερον διῆκον ἔν τε τοῖς τῶν πανδοχείων οἴκοις τοῖς μεγάλοις, ἐν οἷς ἱστᾶσι τὰ κτήνη, καὶ κατ᾽ ἀγρὸν, ὁμοίως ἐν τοῖς γεωργικοῖς οἴκοις. βούλεται δὲ τοὺς μὲν πόδας ἄνω πρὸς τὴν μεσόδμην ἐστράφθαι. τοῦ κατατεινομένου δὲ τὴν κεφαλὴν οὐ πολὺ τῆς γῆς ἀπέχειν. ἄλλως τε δυνηθῆναι τὸν ἐμβάλλοντα τὸ ἄρθρον ὀρθὸν παρεστῶτα ταῖς ἑαυτοῦ χερσὶ χρῆσθαι πρὸς τὴν ἐμβολὴν ὡς ἐφεξῆς διδάσκει.

Τὸ δὲ σκέλος τὸ σιναρὸν τετάσθω χρὴ, ὡς δύο δακτύλοισι μᾶλλον τοῦ ἑτέρου. ἀπὸ δὲ τῆς γῆς τὴν κεφαλὴν ἀπεχέτω, ὡς δύο πήχεας, ἢ ὀλίγῳ πλέον, ἢ ἔλασσον. τὰς δὲ χεῖρας παρατεταμένας παρὰ τὰς πλευρὰς προσδεδεμένος ἔστω μαλθακῷ τινι. πάντα δὲ ταῦτα ὑπτίῳ κατακειμένῳ κατασκευασθήτω, ὡς ὅτι ἐλάχιστον χρόνον κρεμάσηται. ὅταν δὲ κρεμασθῇ, ἄνδρα χρὴ εὐπαίδευτον καὶ μὴ ἀσθενέα ἐνείραντα τὸν πῆχυν μεσηγὺ τῶν μηρῶν.

Τοὺς μὲν δεσμοὺς ὅπως προσήκει περιβαλεῖν, οἷς εἶπε μορίοις τοῦ σώματος, ἐδήλωσε σαφῶς. ἰσχυροτέρους μέντοι κελεύει καὶ μαλθακοὺς ἀνατείνοντας εἶναι τοὺς κατὰ τὸ πεπονθὸς σκέλος, εἰκότως. ὅλη γὰρ ἡ κατάτασις ἕνεκα τῆς ἐκείνου θεραπείας γίγνεται, κατὰ τὸν κοινὸν ἁπάντων τῶν ἐμβαλλομένων λόγον. ἐπειδὴ γὰρ ἡ κεφαλὴ τοῦ μηροῦ τῆς κοτύλης ἐκπεσοῦσα πρὸς τὴν ἐκτὸς χώραν ἥκει, ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα μυῶν ἀνασπασθεῖσα. προσήκει δήπου πρότερον εἰς τὸ κάτω μέρος αὐτὴν ἀγαγεῖν ἅμα τῷ μηρῷ δηλονότι. κἄπειθ᾽ οὕτως ἀπῶσαι πρὸς τὴν ἐκτὸς χώραν. εἶτα ἐπειδὰν κατ᾽ εὐθὺ γένηται τῆς κοτύλης, ἤτοι τοῖς μυσὶν ἐπιτρέψαι μόνοις τοὐντεῦθεν, ἢ καὶ συνεπωθεῖν αὐτόν. εἴρηται δὲ ἤδη πολλάκις ὡς οἱ μύες ἅπαντες ἐπὶ τὰς ἑαυτῶν κεφαλὰς ἀνασπᾶσθαι πεφύκασι. συνανασπῶσιν οὖν δηλονότι καὶ τὸν μηρὸν ἑαυτοῖς. ἀνασπώμενος δ᾽ ἐμβήσεται τῇ κοτύλῃ τοῦ ἰσχίου κατὰ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

Εἶτα θέσθαι τὸν πῆχυν μεσηγὺ τοῦ περιναίου καὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ μηροῦ ἐξεστηκυίης. ἔπειτα συνάψαντα τὴν ἑτέρην χεῖρα πρὸς τὴν διηρμένην, παραστάντα ὀρθὸν παρὰ τὸ σῶμα τοῦ κρεμαμένου ἐξαπίνης ἐκκρεμασθέντα, μετέωρον αἰωρηθῆναι, ὡς ἰσορροπώτατον. αὕτη δὲ ἡ ἐμβολὴ παρέχεται πάντα ὅσα χρὴ κατὰ φύσιν. αὐτό τε γὰρ τὸ σῶμα κρεμάμενον τῷ ἑωυτοῦ βάρει, κατάτασιν ποιέεται. ὅ, τε ἐκκρεμασθεὶς ἅμα μὲν τῇ κατατάσει ἀναγκάζει ὑπεραιωρεῖσθαι τὴν κεφαλὴν τοῦ μηροῦ ὑπὲρ τῆς κοτύλης. ἅμα δὲ τῷ ὀστέῳ τοῦ πήχεος ἀπομοχλεύειν καὶ ἀναγκάζειν ἐς τὴν ἀρχαίην φύσιν ὀλισθάνειν. χρὴ δὲ παγκάλως μὲν, τοῖσι δεσμοῖσιν ἐσκευάσθαι. φροντίζειν δὲ ὡς ἰσχυρότατον τὸν ἐξαιωρούμενον εἶναι. ὡς μὲν οὖν καὶ πρόσθεν εἴρηται, μέγα τὸ διαφέρειν ἔστι τῶν φυσίων τοῖσιν ἀνθρώποισιν ἐς τὸ εὐέμβλητα εἶναι, καὶ δυσέμβλητα. καὶ διότι μέγα διαφέρει, εἴρηται πρόσθεν ἐν τοῖς περὶ ὦμον.

Πλιχάδα μὲν ὀνομάζειν εἴωθεν ἅπαν τὸ μεταξὺ τῶν βουβώνων ἑκατέρου σκέλους. ἐν ταύτῃ δὲ τῇ πλιχάδι, τὸ μέσον προσαγορεύει περίναιον, ὅπερ ἀπὸ τῆς ἐκφύσεως αἰδοίου καθήκει πρὸς τὴν ἕδραν. ἐν αὐτῷ δὲ καὶ τῆς κύστεως, ὁ τράχηλος τέτακται. μεταξὺ δὲ τούτου γε κατὰ τὸ μῆκος ἐν τῇ πλιχάδι μέσῃ καὶ τῆς τοῦ μηροῦ κεφαλῆς ἀξιοῖ θέντα τὸν πῆχυν ἐπισυζεύξαντά τε τὴν ἑτέραν χεῖρα, καθότι σαφῶς αὐτὸς ἔγραψεν ἐκκρεμασθῆναι τὸν εἰς τὸ κάτω μέλλοντα τὴν κεφαλὴν ἀντισπάσαι τοῦ μηροῦ. γενήσεται δὲ οὐ τοῦτο μόνον, ἀλλὰ καὶ μοχλεία πρὸς τὴν εἰς τὸ ἔξω μετάστασιν τοῦ ἄρθρου, χάριν τοῦ κατ' εὐθὺ γενέσθαι τῆς κοτύλης τοῦ ἰσχίου τὴν κεφαλὴν τοῦ μηροῦ.

Ἐνίοισι γὰρ ὁ μηρὸς ἐμπίπτει ἀπ' οὐδεμιῆς παρασκευῆς, ἀλλ' ὀλίγης μὲν κατατάσιος ὅσον τῇσι χερσὶ κατιθῦναι. βραχείης δὲ, κιγκλίσιος.

Ὥσπερ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἀρρενικῶς εἶπε κιγκλισμὸν, οὕτω νῦν κίγκλισιν θηλυκῶς, τὴν ἐπὶ βραχὺ γινομένην διακίνησιν. αὐτὸς γὰρ τὸ διακινῆσαι ῥῆμα κατὰ τῆς βραχείας κινήσεως ἧσπερ μέμνηκε γράφων ἐμβολὴν ἐξηρθρηκυίας γένυος.

Πολλοῖσι δὲ συγκάμψασι τὸ σκέλος κατὰ τὸ ἄρθρον, ἐνέπεσεν ἤδη ἀμφίσφαλσιν ποιησάμενον. ἀλλὰ γὰρ τὰ πολὺ πλείω, οὐκ ἐπακούει τῆς ἐχούσης παρασκευῆς. διὰ τοῦτο ἐπίστασθαι μὲν χρὴ, τὰ κράτιστα περὶ ἑκάστου ἐν πάσῃ τῇ τέχνῃ. χρέεσθαι δὲ οἷσιν ἂν δοκέῃ ἑκάστοτε. εἴρηνται μὲν οὖν τρόποι κατατασίων, καὶ ἐν τοῖσιν ἔμπροσθεν γεγραμμένοισιν, ὥστε χρέεσθαι τούτων ὅστις ἂν παρατύχῃ. δεῖ γὰρ ἀντικατατείνεσθαι ἰσχυρῶς. ἐπὶ θάτερα μὲν, τοῦ σκέλεος. ἐπὶ θάτερα δὲ, τοῦ σώματος. ἢν γὰρ εὖ κατατείνηται, ὑπεραιωρηθήσεται ἡ κεφαλὴ τοῦ μηροῦ, ὑπὲρ τῆς ἀρχαίης ἕδρης. καὶ ἢν μὲν ὑπεραιωρηθῇ οὕτως, οὐδὲ κωλύσαι ἔτι ῥηΐδιον ἵζεσθαι αὐτὴν ἐς τὴν ἑωυτῆς ἕδρην. ὥστε ἤδη πᾶσα ἀρκέει μόχλευσίς τε καὶ κατόρθωσις. ἀλλὰ γὰρ ἐλλείπουσιν ἐν τῇ κατατάσει. διὰ τοῦτο ὄχλον πλείω παρέχει ἡ ἐμβολή.

Ἐν τῷ κάμπτειν τὸ σκέλος κατὰ βουβῶνα μετέωρος ὅλος ὁ μηρὸς γίνεται. κατὰ τὴν τοιαύτην γοῦν ἐνέργειαν ἡ ἐκπεπτωκυῖα κεφαλὴ τοῦ μηροῦ διακινηθεῖσα, τὰ κατὰ περίσφαλσιν εἴωθεν ἐκπίπτειν ἐστὶν ὅτε. τὸ δὲ κατὰ περίσφαλσιν ἐστὶν ὅτε, ποῖόν τι δηλοῖ καὶ ἐπὶ τοῦ κατ' ὦμον ἄρθρου καὶ τὸ κατ' ἰσχίον ἐκπιπτόντων τε καὶ ἐκβαλλομένων γίνεται, διὰ τῶν ἔμπροσθεν αὐτὸς ἐδίδαξε. ἡνίκα διδάσκει ἐπὶ τούτων τῶν διαρθρώσεων μὴ δύνασθαι γενέσθαι παράρθρημα, καθάπερ ἐπ' ἀγκῶνος, καὶ καρποῦ, καὶ γόνατος, καὶ σφυροῦ. διὰ γὰρ τὰς σφαιροειδεῖς μὲν εἶναι τὰς κεφαλὰς τῶν μηρῶν ἐστῶν. κυκλοτερῆ δὲ τὴν ὀφρὺν τῶν πρὸς αὐτὰς διαρθρουμένων κοιλοτήτων, οὐκ ἐνδέχεται μόριον μέν τι τῶν κεφαλῶν ἐν ταῖς κοιλότησιν εἶναι. μόριον δὲ οὐκ εἶναι, καθάπερ οὐδ' ἐπὶ τῆς ὀφρύος ὀχεῖσθαι τῆς κοτύλης. ἀλλ' εὐθέως ἀποκυλιομένας αὐτὰς ἢ εἴσω χωρεῖν ἢ ἔξω τῆς διαρθρώσεως. ἐπεὶ τοίνυν ἐλαχίστη ῥοπὴ τὴν ἐφ' ἑκάτερα φορὰν τῆς κεφαλῆς οἰακίζει περίσφαλσιν ὠνόμασε τὸ γινόμενον.

Χρὴ δὲ οὐ μόνον παρὰ τὸν πόδα τὰ δεσμὰ ἐξηρτῆσθαι, ἀλλὰ καὶ ἄνωθεν τοῦ γούνατος, ὅκως μὴ κατὰ τὸ τοῦ γούνατος ἄρθρον ἐν τῇ τανύσει ἡ ἐπίδεσις ᾖ μᾶλλον, ἢ κατὰ τὸ τοῦ ἰσχίου ἄρθρον. οὕτω μὲν οὖν χρὴ τὴν κατάτασιν, τὴν πρὸς τὸ τοῦ ποδὸς μέρος, ἐσκευάσθαι. ἀτὰρ καὶ τὴν ἐπὶ θάτερα κατάτασιν, μὴ μόνον ἐκ τῆς περὶ τὸ στῆθος καὶ τὰς μασχάλας περιβολῆς ἀντιτείνεσθαι, ἀλλὰ καὶ ἱμάντι μακρῷ, διπτύχῳ, ἰσχυρῷ, προσηνεῖ, παρὰ τὸν περίναιον βεβλημένῳ, παρατεταμένῳ. τοῦ μὲν τὰ ὄπισθεν, παρὰ τὴν ῥάχιν. ἐπὶ δὲ τὰ ἔμπροσθεν, παρὰ τὴν κληῗδα προσηρτημένῳ, τὴν ἀρχὴν τὴν ἀντικατατείνουσαν οὕτω διαναγκάζεσθαι. τοῖσι μὲν, ἔνθα διατεινομένοισιν. τοῖσι δὲ, ἔνθα. ὅκως δὲ ὁ ἱμὰς ὁ παρὰ τὸν περίναιον μὴ ἐπὶ τῇ κεφαλῇ τοῦ μηροῦ παρατεταμένος ἔσται, ἀλλὰ μεσηγὺ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ περιναίου. ἐν δὲ τῇ κατατάσει κατὰ μὲν τὴν κεφαλὴν τοῦ μηροῦ ἐρείσας τὴν πυγμὴν, ἐς τὸ ἔξω ὠθεέτω. ἢν δὲ μετεωρίζηται ἑλκόμενος, διέρσας τὴν χεῖρα, καὶ ἐπισυνάξας τῇ ἑτέρῃ χειρὶ, ἅμα μὲν συγκατατεινέτω, ἅμα δὲ ἐς τὸ ἔξω συναναγκαζέτω. ἄλλος δέ τις τὸ παρὰ τὸ γόνυ τοῦ μηροῦ ἡσύχως ἐς τὸ εἴσω μέρος κατορθούτω.

Ἐκ τῶν ποδῶν κρεμαμένου τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν κεφαλὴν ἔχοντος κάτω, πᾶσι τοῖς ἄρθροις διατείνεσθαι συμβαίνει. βουλόμεθα δὲ ἡμεῖς ἓν μόνον ἄρθρον τὸ κατὰ τοὺς βουβῶνας τοῦτο πάσχειν. εἰκότως οὖν τοῦ γόνατος ἐπιβάλλειν κελεύει δεσμὰ τῶν μηρῶν, τὴν τάσιν ἄνω ποιούμενα. μόνοις γὰρ τοῖς κατὰ τὴν κνήμην ἐὰν ἐπιτρέψωμεν ἀνέλκειν τὸ σκέλος, οὐδὲν ἧττον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον, τῆς κατ' ἰσχίον διαρθρώσεως ἔκτασιν εἶναι συμβήσεται, τὴν κατὰ γόνυ τοῖς τείνουσι δεσμοῖς οὖσαν ἐγγυτέρω.

Εἴρηται δὲ καὶ πρόσθεν ὅτι ἐπάξιον ὅστις ἐν πόλει πολυανθρώπῳ ἰητρεύει. ξύλον κεκτῆσθαι τετράγωνον, ὡς ἑξάπηχυ, ἢ ὀλίγῳ μεῖζον. εὖρος δὲ, ὡς δίπηχυ. πάχος δὲ, ἀρκέει σπιθαμιαῖον.

Ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν εἰρήκει περὶ τοῦδε τοῦ μηχανήματος, ὥστε κἀντεῦθεν ἐφέλκονται μαρτύριον ὧν λέγουσιν ἔνιοι περὶ τοῦ γεγράφθαι μὲν ὑφ' Ἱπποκράτους ἓν βιβλίον ἐξ ἀρχῆς ἐπιγεγραμμένον κατ' ἰητρεῖον. ὕστερον δὲ,

εἰς δύο τμηθῆναι διὰ τὸ μέγεθος, ἐπιγεγράφθαι τε τὸ πρότερον μὲν αὐτοῦ μέρος, περὶ ἀγμῶν· τὸ δὲ δεύτερον, περὶ ἄρθρων. ὁποῖον δέ τι βούλεται τὸ μηχάνημα τοῦτ' εἶναι, δῆλόν ἐστι τοῖς τεθεαμένοις τὸ καλούμενον ἱπποκράτειον βάθρον. οὕτω γὰρ ἐκ πολλοῦ συνήθες ὀνομάζειν αὐτὸ τοῖς ἰατροῖς ἐστιν. ἔχουσι δὲ καὶ μιμήματα ταύτου μικρὰ οἱ πολλοί, καὶ χρῶνται τῷ πλείω πάνυ πολύ. καὶ μόνον ἐστὶν αὐτάρκες εἰς ἐμβολὰς ἄρθρων. εἰ δ' ἄρα τις θέλει καὶ ἄλλοις χρῆσθαι. πρὸς μὲν τὰς ὁδοιπορείας, τὸ πολύσπαστον καλούμενον ἐπιτήδειον. Ἀρχιμήδους δ' αὐτοῦ φασιν εὕρημα εἶναι. πρὸς δὲ τὰς ἐν πόλει χρείας σπαστὸν μὲν ἄξιον λόγου τὸ τοὺς τέκτονας καλούμενόν ἐστιν ἢ τὸ τοῦ Ἀνδρέου. ἐφεδραῖον δὲ τουτί, τὸ Ἱπποκράτους βάθρον. ὅ τινες τῶν νεωτέρων ἰατρῶν, ἐπειδὴ ἐσκευάκασι ποικιλώτερον, ὥσπερ καὶ τὴν μηχανικὴν ἄμβην. ἐφεξῆς οὖν αὐτῷ γράφοντι τὴν κατασκευὴν τοῦ ὀργάνου προσέχετε τὸν νοῦν ἐφαρμόζοντες ἃ λέγει τοῖς τεθεαμένοις ἐφ' ὃ τεθέασθε βάθρον. μόνη γὰρ ἡ λέξις σαφηνίζει τὰ τοιαῦτα, καθάπερ εἴρηται καὶ πρόσθεν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν ἀναγινωσκόντων παρ' ἐμοὶ τὸ βιβλίον ἑτοίμως ποιοῦμαι παρακείμενον τοῦ ὀργάνου. πολλάκις μὲν, αὐτοῦ τοῦ μεγάλου. πολλάκις δέ, καὶ τῶν μιμημάτων αὐτοῦ τινός, ἃ διὰ ταύτην μόνην τὴν χρείαν κατασκευάζομεν, ἵνα ἔχωμεν δεικνύναι τοῖς ἀναγινώσκουσιν. οὐ γὰρ δὴ δι' αὐτῶν ἐστιν ἐμβαλεῖν ἄρθρον. ἀλλὰ νῦν γε τοῦτο μὲν ἀδύνατόν ἐστι πρᾶξαι. τὸ δ' ἐξηγήσασθαί τι τῶν κατὰ τὴν λέξιν ἀσαφῶν, δυνατόν, ὅπερ ἔν τε τοῖς ἔμπροσθεν ἐποίησα, καὶ νῦν ἐν τοῖς ἐφεξῆς πράξω.

Ἔπειτα κατὰ μῆκος μὲν ἔνθεν, καὶ ἔνθεν τὸ μὲν ἔχειν χρή, ὡς μὴ ὑψηλοτέρη τοῦ καιροῦ ἡ μηχάνησις εἴη.

Τὸ μὲν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐξ ἀριστερῶν καὶ ἐκ δεξιῶν λέγει. δῆλον δὲ ἐκ τοῦ προσθεῖναι κατὰ μῆκος. ἀλλὰ καὶ τὰ παραμήκεα, ταυτόν ἐστι. τὴν γὰρ ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς καὶ κάτωθεν τῶν ποδῶν τομὴν ἐγκαρσίαν ἂν εἴρηκε μᾶλλον, οὐ παραμήκη. ἡ δὲ σύμπασα φράσις ἑρμηνεύει τοιόνδε ἐστίν. οὐδὲν γὰρ χεῖρον αὐτὴν παραφράσαι σαφηνείας ἕνεκεν· ἔπειτα κατὰ μῆκος μὲν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ἐντομὴν εἶναι χρὴ παραμήκη τοῦ ξύλου, βάθος ἔχουσαν σύμμετρον ὡς πρὸς μοχλείαν, ὅπως μὴ ὑψηλοτέρα τοῦ προσήκοντος ἡ μηχάνησις εἴη. τὸ γὰρ τοῦ καιροῦ λέγουσιν οἱ Ἕλληνες ἐνίοτε καὶ τοῦ προσήκοντος, ὅπερ καὶ δέον ὀνομάζουσιν. ἔστω τοιγαροῦν ἡ τομὴ τηλικαύτη τοῦ βάθρου ὡς ἐν αὐτῇ στηρίζεσθαι μοχλὸν ἁρμόττοντα τῇ μελλούσῃ γενήσεσθαι μοχλείᾳ.

Ἔπειτα φλιὰς βραχείας, ἰσχυράς, ἐνηρμοσμένας, ὀνίσκον ἔχειν ἑκατέρωθεν.

Ὀνίσκους μὲν τοὺς ἄξονας ὀνομάζει. φλιὰς δέ, τὰ διαλαμβάνοντα τοὺς ἄξονας στηρίγματα. ταῦτα δὲ βούλεται κατὰ τὸ μέγα ξύλον ἑκατέρωθεν ἐνηρμόσθαι. τὸ μὲν γάρ, ἐκ τῶν ἄνωθεν μερῶν τοῦ βάθρου. τὸ δέ, ἐκ τῶν κάτω. πρὸς γὰρ τοὺς ἄξονας τούτους τὰ πέρατα τῶν περιβαλλομένων τῷ κάμνοντι βρόχων ἐνάπτει κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἀντιτάσεως.

Ἔπειτα ἀρκέει μὲν ἐν τῷ ἡμίσει τοῦ ξύλου· οὐδὲν δὲ κωλύει καὶ διὰ παντὸς ἐντετμῆσθαι ὡς καπέτους μακρὰς πέντε ἢ ἕξ, διαλειπούσας ἀπ' ἀλλήλων τέσσαρας δακτύλους· αὐτὰς δὲ ἀρκέει εὖρος τριδακτύλους εἶναι, καὶ βάθος οὕτως.

Καπέτους μὲν οὐκ ὀλίγοι τῶν παλαιῶν εἰρήκασι τὰς τάφρους. ὁ δ' Ἱπποκράτης νῦν ἐκ μεταφορᾶς κέχρηται τῇ προσηγορίᾳ τὰς ἐντετμημένας τῷ βάθρῳ κοιλότητας ἑρμηνεῦσαι βουλόμενος, ἕνεκα τοῦ στηρίζεσθαι κατ' αὐτὰς τοὺς μοχλούς. ἅς τινας κοιλότητας ἀξιοῖ μάλιστα μὲν ἐν τῷ ἡμίσει τοῦ ξύλου, τουτέστι, τῷ κάτω διαγλύψαι. κωλύειν δὲ οὐδὲν ἐκ περιουσίας φησίν, εἰ καὶ κατὰ τὸ ἄνω μέρος εἶεν. οὐ μόνον γὰρ τὸ κατ' ἰσχίον ἄρθρον ἐμβάλλουσιν ἡμῖν ἐστι χρήσιμον, τὸ νῦν ἑρμηνευόμενον ὄργανον, ἀλλὰ καὶ τὰ κατὰ τοὺς σπονδύλους πάντα καὶ τὸν ὦμον. εἶναι δὲ χρὴ πλείους ταύτας. ἐπειδὴ καὶ ταῖς ἡλικίαις, καὶ τοῖς μεγέθεσιν ὅλῃ τῇ φύσει τοῦ σώματος, ἀλλήλων διαφέρουσιν οἱ θεραπευόμενοι. τὸ μέγεθος δ' αὐτῶν ὁπηλίκον εἶναι κελεύει, καὶ τὴν διάστασιν, ἣν ἀλλήλων ἀπέχουσιν, αὐτὸς ἔγραψε σαφῶς.

Ἔχειν δὲ καὶ κατὰ μέσον τὸ ξύλον καὶ κατὰ γλυφὴν χρὴ βαθυτέρην ἐπὶ τετράγωνον ὡς τριῶν δακτύλων. καὶ ἐς μὲν τὴν κατὰ γλυφὴν ταύτην, ὅταν δοκέῃ προσδεῖν, ξύλον ἐμπηγνύναι ἐναρμόζον τῇ κατὰ γλυφῇ. τὸ δὲ ἄνω στρογγύλον. ἐμπηγνύναι δὲ ἐπὴν ποτε δοκέῃ ξυμφέρειν, μεσηγὺ τοῦ περιναίου καὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ μηροῦ. τοῦτο τὸ ξύλον ἑστεὸς κωλύει τὴν ἐπίδοσιν ἐπιδιδόναι τὸ σῶμα, τοῖσι πρὸς ποδῶν ἕλκουσιν. ἐνίοτε γὰρ ἀρκέει αὐτὸ τὸ ξύλον τοῦτο, ἀντὶ τῆς ἄνωθεν ἀντικατατάσιος. ἐνίοτε δὲ καὶ κατατεινομένου τοῦ σκέλεος ἔνθεν καὶ ἔνθεν, αὐτὸ τὸ ξύλον τοῦτο χαλαρὸν ἐγκείμενον, ἢ τῇ, ἢ τῇ, ἐκμοχλεύειν ἐπιτήδειον ἂν εἴη τὴν κεφαλὴν τοῦ μηροῦ ἐς τὸ ἔξω μέρος. διὰ τοῦτο γὰρ καὶ αἱ κάπετοι ἐντετμέαται. ὡς καθ' ὁκοίην ἂν αὐτέων ἁρμόσῃ ἐμβαλλόμενος ξύλινος μοχλὸς μοχλεύῃ. ἢ παρὰ τὰς κεφαλὰς τῶν ἄρθρων, ἢ κατὰ τὰς κεφαλὰς τελέως ἐρειδόμενος ἅμα τῇ κατατάσει. ἤν τε ἐς τὸ ἔξω μέρος συμφέρῃ ἐκμοχλεύεσθαι, ἤν τε ἐς τὸ εἴσω.

Ἐντετμῆσθαι βούλεταί τινα τοῦ βάθρου κοιλότητα πρὸς ὑποδοχὴν ἐπιτηδείαν τοῦ μέλλοντος ἵστασθαι κατ' αὐτὸ ξύλου, μεταξὺ τοῦ περιναίου καὶ τῆς ἐκπεπτωκυίας κεφαλῆς τοῦ μηροῦ. σαφῶς δὲ αὐτὸς ἐδήλωσε τίνος ἕνεκα ἵστησιν ἐν τῷ κατατείνειν τὸ ξύλον τοῦτο, καθάπερ καὶ τ' ἄλλα πάντα τὰ ἐφεξῆς ἃ λέγει. διὰ δὲ τοὺς νωθροτέρους τὴν διάνοιαν οὐκ ὀκνήσω παράφρασιν τὴν αὐτὴν εἰπεῖν. τὸ τοίνυν ξύλον τοῦτο μεταξὺ τοῦ περιναίου καὶ τῆς ἐκπεπτωκυίας τοῦ μηροῦ κεφαλῆς ὀρθὸν ἱστάμενον ἀντιστήριγμα γίνεται τῇ κάτω τάσει. λέλεκται γὰρ ἤδη πολλάκις ἔμπροσθεν, εἰ μή τις ἀντιτείνει πρὸς τὴν ἐναντίαν χώραν τοῦ κατατεινομένου κώλου, συνακολουθῶν ὁ κάμνων ἐκλύσει τὴν τάσιν. ἐργάζεται μὲν τοῦτο καὶ ἡ διὰ τῶν ἄνω βρόχων ἀντίτασις. ἀσφαλείας δὲ ἕνεκα, καὶ τούτῳ τῷ ξύλῳ χρῆται. καὶ μέντοι καὶ μοχλεύει ποτ' αὐτὸ ποιήσας τηνικαῦτα χαλαρόν.

Καὶ ἤν τε στρογγύλον τὸν μοχλὸν ξυμφέρῃ εἶναι, ἤν τε πλάτος ἔχοντα. ἄλλος γὰρ ἄλλῳ τῶν ἄρθρων ἁρμόζει. εὔχρηστος δέ ἐστιν ἐπὶ πάντων τῶν ἄρθρων ἐμβολῆς τῶν κατὰ τὰ σκέλεα αὕτη ἡ μόχλευσις σὺν κατατάσει. περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος ἐστί. στρογγύλος ἁρμόζει ὁ μοχλὸς εἶναι ἀπὸ τουτέων τῶν μηχανέων. καὶ ἀναγκαῖον οὐδὲν ἄρθρον μοι δοκέει οἷόν τε εἶναι, ἀφορηθῆναι τοῦ ἐμπεσεῖν. εὕροι δ' ἄν τις καὶ ἄλλους τρόπους τούτου τοῦ ἄρθρου ἐμβολῆς.

Αὐτὸς

Αὐτὸς ἐφεξῆς ὀρθῶ στρογγύλῳ μὲν χρῆσθαι μοχλῷ μοχλεύοντας ἔξω τὸν μηρόν. ὅπερ αὐτῷ νῦν πρόκειται τὴν ἔσωθεν μετάστασιν ἐμβάλλοντι κεφαλῆς. ἔνθα δὲ τῆς ἔξωθεν μεθεστηκυίας τῷ πλατεῖ χρῆται μοχλῷ. νῦν μὲν γὰρ βούλεται πορθμοῦ θῆναι μεταξὺ τοῦ περιναίου, καὶ τῆς ἐκπεπτωκυίας κεφαλῆς, αὐτὸν αὖθις πως μᾶλλον πειρωμένης τῆς κεφαλῆς τιθέναι. κατὰ δὲ τὴν ἔξω μετάστασιν εὐρυχωρίας οὔσης ἱκανῆς ἀσφαλεστέραν ἕξει τὴν βάσιν ὁ πλατὺς μοχλός, ὡς καὶ μετ' ὀλίγον αὖθις εἰρήσεται, κατὰ τὸν ἴδιον αὐτοῦ λόγον.

Ε ἰ γὰρ τὸ ξύλον ὑπὸ τὸ μέγα ἔχει κατὰ μέσον καὶ ἐκ πλαγίων φλιὰς δύο ποδιαίας, ὕψος δὲ ὅκως δοκέει ξυμφέρειν, τὴν μὲν, ἔνθεν, τὴν δὲ, ἔνθεν. ἔπειτα ξύλον πλάγιον ἐνείη ἐν τῆσι φλιῆσιν, ὡς κλιμακτήρ. ἔπειτα διείρσαι τὸ ὑγιὲς σκέλος μεσηγὺ τῶν φλιέων. τὸ δὲ σιναρὸν ἄνωθεν τοῦ κλιμακτῆρος ἔχειν ἐναρμόσσον. ἀτὰρ τι πρὸς τὸ ὕψος καὶ πρὸς τὸ ἄρθρον ᾗ ἐκπέπτωκε, ῥηΐδιον χρὴ ἁρμόζειν. τὸν γὰρ κλιμακτῆρα, ὑψηλότερον χρὴ ποιέειν
10 τοῦ μετρίου. καὶ ἱμάτιον πολύπτυχον ὡς ἂν ἁρμόσῃ, ὑποτείνειν ὑπὸ τὸ σῶμα.

Ὅτι μὴ μόνα τὰ τῶν ἀξόνων στηρίγματα φλιὰς ὀνομάζει, δῆλον ἐκ τῆς δὲ τῆς ῥήσεως ἐποίησε. τῇ γὰρ κατὰ τὸ μῆκος ὅλου τοῦ βάθρου μέσῃ χώρᾳ τέτακταί τι ξύλον ἐγκάρσιον διὰ κλιμακτῆρα διατεινόμενον ἀπὸ δεξιῶν ἔνθα ἀριστερὰ δήκον, ὑπὲρ αὐτὸ κατατείνειν τὸ ἐξάρθρον σκέλος, οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ μετὰ τοῦ ξύλου αὐτῷ προσηρτημένου κατὰ μῆκος ἄνωθεν κάτω δῆκον, ὥστε μετ' ἐκείνου τοῦ ξύλου τὸ σκέλος ὑπὲρ τὸν κλιμακτῆρα κατατανακάζεσθαι. πρόδηλον ὅτι τὸ ὑγιὲς σκέλος, ὑποκάτω τοῦ κλιμακτῆρος ἔχειν προσήκει τὸν θεραπευόμενον, ἐν τῇ μεταξὺ χώρᾳ τῶν φλιῶν. οὕτως γε ὠνόμασε τὰ στηρίγματα τοῦ κλιμακτῆρος, ἃ ἑκατέρωθεν ἐναρμόσας αὐτῷ τῷ βάθρῳ. δῆλον οὖν ὡς κατὰ μεταφορὰν ἀπὸ τῶν κατὰ τὰς θύρας φλιῶν ὠνόμασε καὶ τὰς κατὰ τὸ βάθρον ὡσαύτως.

Ε πειτα χρὴ ξύλον ἔχειν τὸ πλάτος μέτριον καὶ μῆκος ἄχρι τοῦ σφυροῦ ὑποτεταμένον ὑπὸ τὸ σκέλος εἶναι ἱκνεόμενον ἐπέκεινα τῆς κεφαλῆς τοῦ μηροῦ, ὡς οἷόν τε. προσκαταδεδέσθαι δὲ χρὴ πρὸς τὸ σκέλος ὅκως ἂν χῶς ὦ
20 μετρίως ἔχῃ.

Ὅτι τὸ ξύλον προσκαταδεῖ τὸ σκέλος ὅλον, εἴρηταί μοι καὶ πρόσθεν, ἀλλὰ νῦν γε τοῦ ξύλου τὴν ἄνωθεν ἀρχὴν ὑψηλοτέραν ἀξιοῖ ποιεῖσθαι τῆς κεφαλῆς τοῦ μηροῦ, προσθεὶς τῷ λόγῳ, τὸ οἷόν τε. πάνυ γὰρ ἐστι χαλεπὸν ὃ λέγει ποιῆσαι, πλὴν εἰ τὸ μὲν εἰς τὸν βουβῶνα τοῦ μακροῦ ξύλου στηριζόμενον ἐργάσαιτό τις ταπεινότερον. ὑψηλότερον δὲ, τὸ ἔξω μέρος ὁμαλόν τε καὶ ἰσόϋψον ἂν εἴη. πάνυ χαλεπόν ἐστιν. ἅμα μὲν στηρίζειν αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ἐν τῷ βουβῶνι. ἅμα δὲ ὑπερέχουσαν ποιεῖν τῆς κεφαλῆς τοῦ μηροῦ κατὰ τὴν νῦν προκειμένην ἔκπτωσιν ὑψηλοτέραν οὖσαν τοῦ βουβῶνος.

Κ ἄπειτα κατατεινομένου τοῦ σκέλεος, εἴτε ξύλῳ ὑπὸ τοιοῦτῳ, εἴτε τουτέων τινὶ τῶν κατατασίων ὁμοῦ χρὴ καταναγκάζεσθαι τὸ σκέλος περὶ τὸν κλιμακτῆρα ἐς τὸ κάτω μέρος, ξὺν τῷ ξύλῳ τῷ προσδεδεμένῳ. τὸν δέ τινα κατέχειν τὸν ἄνθρωπον ἀνωτέρω τοῦ ἄρθρου κατὰ τὸ ἰσχίον. καὶ γὰρ οὕτως ἅμα μὲν ἡ κατάτασις ὑπεξαίροιτο
30 τὴν κεφαλὴν τοῦ μηροῦ ὑπὲρ τῆς κοτύλης. ἅμα δὲ ἡ μόχλευσις ἀπωθέοι τὴν κεφαλὴν τοῦ μηροῦ εἰς τὴν ἀρχαίην φύσιν. αὗται πᾶσαι αἱ εἰρημέναι ἀνάγκαι ἰσχυραί, καὶ πᾶσαι κρέσσους τῆς ξυμφορῆς. ἤν τις ὀρθῶς καὶ καλῶς σκευάζοι. ὥσπερ δὴ καὶ πρόσθεν εἴρηται, πουλὺ τι ἀσθενεστέρων κατατασίων καὶ φαυλοτέρης κατασκευῆς τοῖσι πλείοσιν ἐμπίπτει.

Ἀνατεθέντος τοῦ μηροῦ περὶ τὸν κλιμακτῆρα, ταπεινότερον γίγνεται τὸ ἐκπεπτωκὸς ἄρθρον. ἐπιτήδειον δὲ ὑπὸ πρὸς τὴν ἐμβολὴν ἐστιν, ἐπειδὴ ταπεινότερος νῦν ἡ ὀφρὺς τῆς κοτύλης γίγνεται τῆς κεφαλῆς τοῦ μηροῦ. καὶ νῦν εἰ χωρὶς μὲν τῆς κοτύλης τὴν ὀφρὺν ὑπερβῆναι τὸ ἐκπεπτωκὸς ἄρθρον, οὐχ οἷόν τε ἐστὶν αὐτὸ πάλιν ἐμπεσεῖν. ἀποχωρεῖ δὲ ἀνωτέρω τῆς ὀφρύος. δεῖ σὺν ἂν εἴη ταπεινὸν αὐτὸ ποιήσαντα κατατείνειν. ἐξαρτῆσαι δὲ δηλονότι δεῖ τοὺς κατατείνοντας αὐτὸ βρόχους ἤ τινι ξύλου τινὸς ὑπερκειμένου αὐτῷ στηριζομένου τῷ κάτω μέρει πρὸς ἑδραῖόν τι κατὰ τοὔδαφος κείμενον. εἰ δὲ μὴ δέῃ τοῦ τοιούτου ξύλου βούλοιο τὴν κατανάγκασιν
40 ποιῆσαι, τῷ πρὸς τῶν ποδῶν ἄξονι τοῦ βάθρου περιβαλεῖν τὰ πέρατα τῶν κατατεινόντων ἱματίων. ὑπὸ γὰρ ἐδήλωσεν ἐν τῷ φάναι. εἴτε τούτων τινὶ εἴτε τῶν κατατασίων. λέγων τούτων, δηλονότι τῶν προειρημένων πρὸς διαστολὴν τοῦ ὑπερκειμένου ξύλου. τὰ δ' ἐφεξῆς τῆς ῥήσεως ἐστι δῆλα.

Η ν δὲ ἐς τὸ ἔξω κεφαλὴ μηροῦ ὀλισθῇ, τὰς μὲν κατατάσιας ἔνθα καὶ ἔνθα χρὴ ποιέεσθαι, ὥσπερ εἴρηται τοιουτοτρόπως. τὴν δὲ μόχλευσιν, πλάτος ἔχοντι μοχλῷ, μοχλεύειν χρὴ, ἅμα τῇ κατατάσει, ἐκ τοῦ ἔξω μέρεος, ἐς τὸ ἔσω ἀναγκάζοντα. κατά τε αὐτὸν ἤδη τὸν γλουτὸν, τιθέμενον τὸν μοχλὸν, καὶ ὀλίγῳ ἀνωτέρω. ἔνθα δὲ τὸ ὑγιὲς ἰσχίον, κατὰ τὸν γλουτὸν ἀντιστηριζέτω τις, τῇσι χερσὶν ὡς μὴ ὑπείκῃ τὸ σῶμα, ἢ ἑτέρῳ τινὶ τοιούτῳ μοχλῷ ὑποβάλλων. καὶ ὀρέσας ἐκ τῶν κατέπων, τὴν ἁρμόζουσαν ἀντικαταχέτω. τοῦ δὲ μηροῦ τοῦ ἐξηρθρηκότος τὸ παρὰ τὸ γόνυ ἔσωθεν ἔξω, περιαγέτω ἡσύχως. ἡ δὲ κρέμασις οὐχ ἁρμόσει τούτῳ τῷ τρόπῳ τῆς ὀλισθήσιος τοῦ ἄρθρου. ὁ γὰρ πῆχυς τοῦ ἐκκρεμαμένου, ἀπωθέοι ἂν τὴν κεφαλὴν τοῦ μηροῦ, ἀπὸ τῆς κοτύλης. τὴν μέντοι ξὺν τῷ ὑπο-
50 κειμένῳ ξύλῳ μόχλευσιν μηχανήσαιτ' ἄν τις ὥστε ἁρμόζειν καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τοῦ ὀλισθήματος ἔξωθεν προσαρτέων. ἀλλὰ τί καὶ δεῖ πλείω λέγειν; ἢν γὰρ ὀρθῶς μὲν καὶ εὖ κατατείνηται, ὀρθῶς δὲ μοχλεύηται, τί οὐκ ἂν ἐμπέσοι ἄρθρον, οὕτως ἐκπεπτωκός.

Ἐὰν κατατείνηται ἰσχυρῶς τὸ σκέλος οὐδὲ δεῖ τῆς τοῦ ξύλου μοχλείας ἐστὶ χρεία. καὶ γὰρ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἱκαναὶ περιλαβοῦσαι κατὰ τὸν γλουτὸν ἔξωθεν ὅλον τὸ πέρας τοῦ μηροῦ πρὸς τὴν ἔσω χώραν ἀπῶσαι μέχρις ἂν κατ' εὐθὺ γένηται τῆς κοτύλης. εὔδηλον δὲ ὅτι στρογγύλος μοχλὸς οὐκ ἐπιτήδειός ἐστιν εἰς τὴν τοιαύτην μοχλείαν, ὅπου γε καὶ ὁ πλατύς, οὐδενός ἐστιν, εἰ μὴ τοιοῦτος εἴη καθ' ὃ περιλαμβάνει τὸν γλουτόν, ὁποίαν ἐκέλευσε ποιεῖν ἡμᾶς τὴν καλουμένην ἄμβην. αὐτὸς γοῦν εἴρηκε κατὰ λέξιν. ὡς κατ' αὐτόν γε τὸν γλουτὸν τιθέμενον τὸν μοχλὸν καὶ ὀλίγον ἀνωτέρω οὕτω, ἐπιχειρεῖν χρὴ τῇ μοχλείᾳ. ὑπὸ δὲ τὸ ὀλίγον ἀνωτέρω, συμφορωτέρου δεῖται τοῦ πει-

λαμβάνοντος οὐκ εὐθέως ἀκριβῶς. τὰ δ' ἐφεξῆς πάντα δῆλα καὶ τῆσδε τῆς ῥήσεως.

Ἢν δὲ ἐς τοὔπισθεν μέρος ἐκπεπτώκῃ ὁ μηρὸς, τὰς μὲν κατατάσιας καὶ ἀντιτάσιας, οὕτω δεῖ ποιέεσθαι, καθάπερ εἴρηται. ἐπιστορέσαντα δὲ ἐπὶ τὸ ξύλον ἱμάτιον πολύπτυχον ὡς μαλακώτατον ἦ, πρηνέα κατακλίναντα τὸν ἄνθρωπον, οὕτω κατατείνειν. ἅμα δὲ τῇ κατατάσει, χρὴ τῇ σανίδι καταναγκάζειν τὸν αὐτὸν τρόπον, ὡς τὰ ὑβώματα, κατ' ἴξιν τοῦ πυγαίου ποιησάμενον τὴν σανίδα, ἢ μᾶλλον ἐς τὸ κάτω μέρος, ἢ ἐς τὸ ἄνω τῶν ἰσχίων. καὶ ἡ ἐντομὴ ἐν τῷ τοίχῳ τῇ σανίδι μὴ εὐθεῖα ἔστω, ἀλλ' ὀλίγον καταφερὴς, πρὸς τὸ τῶν ποδῶν μέρος. αὕτη ἡ ἐμβολὴ κατὰ φύσιν μάλιστα τῷ τρόπῳ τούτῳ τοῦ ὀλισθήματός ἐστι, καὶ ἅμα ἰσχυροτάτη. ἀρκέσειε δ' ἂν ἴσως ἀντὶ τῆς σανίδος καὶ ἐφεζόμενόν τινα ἢ τῇσι χερσὶν ἐρεισάμενον, ἢ ἐπιβάντα ἐξαπίνης ὁμοίως ἐπαιωρηθῆναι ἅμα τῇ κατατάσει. ἄλλη δὲ οὐδεμία ἐμβολὴ τῶν προειρημένων κατὰ φύσιν ἐστὶ τῷ τρόπῳ τούτῳ τοῦ ὀλισθήματος.

Καὶ τὰ περὶ τοῦ τρόπου τούτου τῆς ἐκπτώσεως εἰρημένα πάντ' ἐστὶ σαφῆ τοῖς μεμνημένοις τῶν προειρημένων. ἀξιοῖ γὰρ οὐχ ὡς τοὺς προτέρους, οὕτω καὶ τοῦτον ὕπτιον κατακλίνειν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν γαστέρα. τοῦτο γὰρ δηλονότι τὸ πρηνές ἐστι σχῆμα. κατατείναντα δὲ ἰσχυρῶς, ἐκ τῶν ὀπίσω μερῶν εἰς τὸ πρόσω χρὴ τὸ ἄρθρον ὠθεῖν. ἐν δὲ τῇ νῦν κατακλίσει, τὸ μὲν ὀπίσω μέρος, ἄνωθεν γίνεται. τὸ πρόσω δὲ, ὑποκάτω τούτου. διὸ προσήκει τὸν ἐμβάλλοντα καταναγκάζειν εἰς τὸ κάτω τὴν κεφαλὴν τοῦ μηροῦ καὶ τοῦθ' ἱκανώτατον μὲν ἡ διὰ τῆς σανίδος σήπωσις ἐργάζεται. δύναιτο δ' ἄν τις αὐτὸ καλῶς πρᾶξαι κατ' αὐτὴν τὴν ἐξοχὴν ἐπικαθίσας μετὰ τοῦ προσεμβληθῆναι βιαίως. ἀλλ' ἐὰν ἢ τὸ τῆς ἰδίας πηγῆς ἐξέχῃ, ἐρείσει κατὰ τῆς ἐξηρθρηκυίας κεφαλῆς, οὐδὲν ὀνήσει τὸν κάμνοντα. δεῖται τοίνυν τοῦτο τὸ ἔργον ἀνδρὸς ἐπιμελοῦς τε καὶ συνετοῦ.

Ἢν δὲ ἐς τὸ ἔμπροσθεν ὀλισθῇ, τῶν μὲν κατατασίων ὁ αὐτὸς τρόπος ποιητέος. ἄνδρα δὲ χρὴ ὡς ἰσχυρότατον ἀπὸ χειρῶν, καὶ ὡς οὕπω δευτότατον ἐρείσαντα τὸ θέναρ τῆς χειρὸς τῆς ἑτέρης παρὰ τὸν βουβῶνα. ἐς τῇ ἑτέρῃ χειρὶ τὴν ἑωυτοῦ χεῖρα προσκαταλαβόντα, ἅμα μὲν, ἐς τὸ κάτω ὠθέειν τὸ ὀλίσθημα. ἅμα δὲ, ἐς τὸ ἔμπροσθεν τοῦ γούνατος μέρος. οὗτος γὰρ ὁ τρόπος τῆς ἐμβολῆς μάλιστα κατὰ φύσιν τούτῳ τῷ ὀλισθήματι ἐστίν. ἀτὰρ καὶ ὁ κρεμασμὸς, ἐγγύς τι τοῦ κατὰ φύσιν. δεῖ μέντοι τὸν ἐκκρεμάμενον, ἔμπειρον εἶναι, ὡς μὴ ἐκμοχλεύοι τῷ πήχει τὸ ἄρθρον, ἀλλὰ περὶ μέσον τὸν περίναιον καὶ κατὰ τὸ ἱερὸν ὀστέον τὴν ἐκκρέμασιν ποιέεται.

Ἐπὶ τὴν τετάρτην διαφορὰν τῆς ἐκπτώσεως τοῦ κατ' ἰσχίον ἄρθρου μεταβὰς σαφέστατα πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ εἶπε, καὶ μάλιστα τῶν μεμνημένων τῶν ἔμπροσθεν, ὥστε οὐδὲν ἡμᾶς τῶν ἐνταῦθα δεῖ παραφλυαρεῖν.

Εὐδοκιμέει δὲ καὶ ὁ πειραθεὶς ἀσκῷ τοῦτο τὸ ἄρθρον ἐμβαλέεσθαι. καὶ ἤδη μέντοι τινὰς εἶδον, οἵτινες ὑπὸ φαυλότητος, καὶ τὰ ἔξω ἐγκεκλιμένα καὶ τὰ ὄπισθεν, ἀσκῷ ἐπειρῶντο ἐμβαλεῖν, οὐ γινώσκοντες ὅτι ἐξέβαλλον αὐτὸ μᾶλλον, ἢ ἐνέβαλλον. ὁ μέντοι πρῶτος ἐπινοήσας, δῆλον ὅτι πρὸς τὰ ἔσω ὀλισθηκότα, ἀσκῷ ἐμβάλλειν ἐπειρήσατο. ἐπίστασθαι μὲν οὖν χρὴ, ὅτι ἔστι ἃ πολλὰ ἀσκοῦ κρείσσω ἐστί. χρὴ δὲ τὸν μὲν ἀσκὸν, καταπιθέναι ἐς τοὺς μηροὺς, ἀφύσητον ἐόντα. ὡς ἂν δύναιτο ἀνωτάτω πρὸς τὸν περίναιον ἀνάγοντα. ἀπὸ δὲ τῶν ἀγκώνων ἀρξάμενον, ταινίῃ πρὸς ἀλλήλους τοὺς μηροὺς καταδῆσαι, ἄχρι τοῦ ἡμίσεος τῶν μηρῶν. ἔπειτα ἐς ἕνα τῶν ποδῶν, τὸν λελυμένον ἐνθέντα αὐλὸν ἐκ χαλκείου, φυσᾶν. καὶ ἐσαναγκάζειν ἐς τὸν ἀσκόν, τὸν δὲ ἄνθρωπον πλάγιον κατακέεσθαι τὸ σιναρὸν σκέλος ἐπιπολῆς ἔχοντα. ἡ μὲν οὖν παρασκευὴ αὕτη ἐστί. σκευάζονται δὲ, κάκιον οἱ πλεῖστοι, ἢ ὡς ἐγὼ εἴρηκα. οὐ γὰρ καταδέουσι τοὺς μηροὺς, ἐπὶ συχνὸν, ἀλλὰ μοῦνον τὰ γόνατα, καὶ οὐ προσκατατείνουσι. χρὴ δὲ καὶ προσκατατείνειν. ὅμως δὲ ἤδη τινὲς ἐνέβαλον, ῥηιδίου πρήγματος ἐπιτυχόντες. εὐφόρως δὲ οὐ πάνυ ἔχει διαναγκάζεσθαι οὕτως. ὅ, τε γὰρ ἀσκὸς ἐμφυσώμενος, οὐ τὰ ὀγκηρότατα αὐτοῦ ἔχει πρὸς τῷ ἄρθρῳ τῆς κεφαλῆς, ἣν δεῖ μάλιστα ἐκμοχλεύσασθαι. ἀλλὰ κατὰ τὸν ἑωυτὸν, αὐτὸς μέσος καὶ τῶν μηρῶν ἴσως, ἢ κατὰ τὸ μέσον, ἢ ἔτι κατωτέρω. οἵ τε αὖ μηροὶ γαυσοὶ πεφύκασιν. ἄνωθεν γὰρ σαρκώδεές τε καὶ ξύμμη*ροι. ἐς δὲ τὸ κάτω ὑπόξηροι. ὥστε καὶ ἡ τῶν μηρῶν φύσις ἐπαναγκάζοι τὸν ἀσκὸν, ἀπὸ τοῦ ἐπικαιροτάτου χωρίου. εἴτε οὖν τι σμικρὸν ἐνθήσει τὸν ἀσκὸν μικρὴ ἡ ἰσχὺς ἐοῦσα, ἀδύνατόν ἐστιν ἀναγκάζειν τὸ ἄρθρον. εἰ δὲ δεῖ ἀσκῷ χρέεσθαι ἐπὶ πολὺ οἱ μηροὶ ξυνδετέοι πρὸς ἀλλήλους. καὶ ἅμα τῇ κατατάσει τοῦ σώματος, ὁ ἀσκὸς φυσητέος. τὰ δὲ σκέλεα ἀμφότερα ὁμοῦ καταδεῖν ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ τῆς ἐμβολῆς ἐπὶ τὴν τελευτήν.

Καὶ τὸν διὰ τοῦ ἀσκοῦ τρόπον τῆς ἐμβολῆς οὐκ ἐπαινῶν, ὅμως ὡς ἄν τις ἄριστα καὶ τούτῳ χρήσαιτο διδάσκει σαφῶς ἅπαντα διερχόμενος.

Χρὴ δὲ περὶ πλείστου μὲν ποιέεσθαι ἐν πάσῃ τῇ τέχνῃ, ὅκως ὑγιὲς μὲν ποιήσῃς τὸ νοσέον. εἰ δὲ πολλοῖσι τρόποισιν οἷόν τε εἴη ὑγιέας ποιέειν, τὸν ἀοχλότατον χρὴ αἱρέεσθαι. καὶ γὰρ ἀνδραγαθικώτερον τοῦτο καὶ τεχνικώτερον, ὅστις μὴ ἐπιθυμέει δημοειδέος κιβδηλίης, περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος ἐστίν. τοιοίδε τ' ἂν τινες κατοικίδιοι κατατάσιες εἶεν τοῦ σώματος, ὥστε ἐκ τῶν παρεόντων τὸ εὔπορον εὑρίσκειν.

Οὗτος ὕστατος αὐτῷ λόγος ἐστὶ παρακελευομένῳ τὴν εὐπορίαν ἀσκεῖν τῶν ἐπιτηδείων πρὸς τὴν θεραπείαν. ὥστε κἂν μήτε τὸ βάθρον παρῇ, μήτε ἄλλο τι τῶν προειρημένων ἐπινοεῖν αὐτὸν ὅμοιόν τι. περὶ ὧν ἐφεξῆς σαφέστατα διῆλθεν, ὡς μηδὲν αὐτῶν δεῖσθαι μηδὲ βραχυτάτης ἐξηγήσεως. ἅπαντα γάρ ἐστι σαφέστατα τοῖς γε μεμνημένοις τῶν προειρημένων. ὃ δέ μοι δοκεῖ ἀσαφέστερον εἶναι τοῦτο προσγράφω.

Τοῦτο μὲν, ἢν τὰ δεσμὰ τὰ ἱμάντινα μὴ παρέῃ τὰ μαλθακὰ καὶ προσηνέα. ἀλλ' ἢ σιδήρεα, ἢ ὅπλα, ἢ σχοινία ταινίῃσι χρή. ἢ ἐρρήγμασι ψυχίων ἐρινέων περιελίσσειν ταύτῃ μάλιστα. εἰ μέλλοι τὰ δεσμὰ καθέξειν καὶ ἔτι ἐπὶ πλέον. ἔπειτα οὕτω δεῖν τοῖσι δεσμοῖσι.

Τὰ κατὰ τὴν ναῦν σχοινία καλοῦσιν ὅπλα. δηλοῖ δὲ τοῦτο, καὶ ὁ ποιητὴς εἰπών. » κεῖτο δ' ὑπ' αἰθούσῃ ὅπλον νεὸς » ἀμφιελίσσης. δῆλον οὖν ὅτι νῦν ὁ Ἱπποκράτης εἴρηκεν ὅπλα μὲν ἰδίως τὰ ἐν τῇ νηὶ σχοινία. τὰ δὲ ἔξω τῆς νηὸς ἐν ταῖς πόλεσι καὶ κατ' ἀγρὸν, διὰ τῆς κοινῆς προσηγορίας ἐδήλωσε τῆς σχοινία.

Ἐξήγησις λείπει.

Τοῦτον δὲ ἐπὶ κλίνης χρὴ, ἥτις ἰσχυροτάτη καὶ μεγίστη τῶν παρεουσέων κατατετάσθαι καλῶς τὸν ἄνθρωπον.
τῆς δὲ κλίνης, τοὺς πόδας παρεμβεβλῆσθαι ξύλον τετράγωνον, πλάγιον, δῆκον ἀπὸ τοῦ ποδὸς πρὸς τὸν πόδα.
καὶ ἢν μὲν λεπτὸν ᾖ τὸ ξύλον, προσδεδέσθω πρὸς τοὺς πόδας τῆς κλίνης. ἢν δὲ παχὺ ᾖ, μηδέν. ἔπειτα τὰς
ἀρχὰς χρὴ τῶν δεσμῶν καὶ τῶν πρὸς τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν πρὸς τῶν ποδῶν, προσδῆσαι ἑκατέρας, πρὸς
ὕπερον, ἢ πρὸς ἄλλο τι τοιοῦτον ξύλον. ὁ δὲ δεσμὸς ἐχέτω ἰθυωρίην κατὰ τὸ σῶμα, ἢ καὶ ὀλίγον ἀνωτέρω. ξυμ-
μέτρως δὲ ἐκτετάσθω πρὸς τὰ ὕπερα ὡς ὀρθὰ ἑστεῶτα. τὸ μὲν, παρὰ τὸν οὐδὸν ἐρείδηται. τὸ δὲ, παρὰ τὸ ξύλον τὸ
παραβεβλημένον. κἄπειτα οὕτω τὰ ὕπερα ἀνακλῶντα χρὴ τὴν κατάτασιν ποιέειν. ἀρκέει δὲ κλίμαξ ἔχου-
σα τοὺς κλιμακτῆρας ὑποτεταμένη ὑπὸ τὴν κλίνην. ἀντὶ τοῦ οὐδοῦ τε καὶ τοῦ ξύλου τοῦ παρατεταμένου
10 ὡς τὰ ὕπερα πρὸς τῶν κλιμακτήρων τοὺς ἁρμόζοντας ἔνθεν καὶ ἔνθεν προσερηρεισμένα, οὕτω τὴν κατάτα-
σιν ποιέεσθαι τῶν δεσμῶν. ἐμβάλλεται δὲ μηροῦ ἄρθρον καὶ τόνδε τὸν τρόπον. Ἢν ἐς τὸ ἔσω ὀλισθῇ καὶ ἐς τὸ ἔμ-
προσθεν. κλίμακα χρὴ κατορύξαντα, ἐπικαθῆσαι τὸν ἄνθρωπον. ἔπειτα τὸ μὲν ὑγιὲς σκέλος ἡσύχως κατατεί-
ναντα προσδῆσαι ὅκου ἂν ἁρμόσῃ. ἐκ δὲ τοῦ σιναροῦ, ἐς κεράμιον ὕδωρ ἐγχέαντας ἐκκρεμάσαι, ἢ ἐς σφυρίδα
λίθους ἐμβάλλοντας. Ἕτερος τρόπος ἐμβολῆς. ἢν ἐς τὸ ἔσω ὀλισθῇ, στρωτῆρα χρὴ διαδῆσαι, μεταξὺ δύο στύλων.
ὕψος ἔχοντα συμμέτρως. προσεχέτω δὲ τοῦ στρωτῆρος κατὰ τὸ ἓν μέρος ὁ νοσέων, ὁκόσον τὸ πυγαῖον.
περιδήσας δὲ περὶ τὸ στῆθος τοῦ ἀνθρώπου ἱμάτιον, ἐπικαθῆσαι τὸν ἄνθρωπον, ἐπὶ τὸ προσεχὲς τοῦ στρω-
τῆρος. εἶτα προσβαλεῖν τὸ στῆθος πρὸς τὸν στύλον πλατεῖ τινί. ἔπειτα τὸ μὲν ὑγιὲς σκέλος κατεχέτω τις,
ὡς μὴ περισφάλληται. ἐκ δὲ τοῦ σιναροῦ ἐκκρεμάσαι βάρος ὅσον ἁρμόζει, ὡς καὶ πρόσθεν εἴρηται.
πρῶτον μὲν οὖν δεῖ εἰδέναι, ὅτι πάντων τῶν ὀστέων αἱ ξυμβολαί εἰσιν ὡς ἐπιπολὺ ἡ κεφαλὴ καὶ ἡ κοτύ-
20 λη. ἐφ' ὧν δὲ καὶ ἡ χώρα κοτυλοειδὴς καὶ ἐπιμήκης. ἔνιαι δὲ τῶν χωρέων γληνοειδέες εἰσίν. ἀεὶ δὲ ἐμβάλλειν
δεῖ, πάντα τὰ ἐκπίπτοντα ἄρθρα. μάλιστα μὲν αὐθὺς παραχρῆμα ἔτι θερμῶν ἐόντων. εἰ δὲ μή, ὡς τάχιστα. καὶ
γὰρ τῷ ἐμβάλλοντι ῥήϊτερον καὶ θᾶσσόν ἐστιν ἐμβαλεῖν. καὶ τῷ ἀσθενέοντι πολὺ ἀπονωτέρη ἡ ἐμβολή, ἢ πρὶν διοι-
δεῖν ἐστί. δεῖ δὲ ἀεὶ πάντα τὰ ἄρθρα ὁκόταν μέλλῃς ἐμβάλλειν, προαναμαλάξαι καὶ διακιγκλίσαι. ῥᾷον γὰρ
ἐθέλει ἐμβάλλεσθαι. παρὰ δὲ πάσας τὰς τῶν ἄρθρων ἐμβολὰς, ἰσχναίνειν δεῖ τὸν ἄνθρωπον, μάλιστα μὲν περὶ
τὰ μέγιστα ἄρθρα καὶ χαλεπώτατα ἐμβάλλεσθαι. ἥκιστα δὲ, περὶ τὰ ἐλάχιστα, καὶ ῥήϊστα. δακτύλων δὲ ἢν
ἐκπέσῃ ἄρθρον, ἤν τε τὸ πρῶτον τῆς χειρὸς, ἤν τε τὸ δεύτερον, ἤν τε τὸ τρίτον, ὁ αὐτὸς καὶ ἴσος τρόπος τῆς
ἐμβολῆς. χαλεπώτερα μὲν ἀεὶ τὰ μέγιστα τῶν ἄρθρων ἐμβάλλειν. ἐκπίπτει δὲ κατὰ τέσσαρας τρόπους, ἢ ἄνω, ἢ
κάτω, ἢ ἐς τὸ πλάγιον ἑκατέρωθεν. μάλιστα μὲν, ἐς τὸ ἄνω. ἥκιστα δὲ, ἐς τὰ πλάγια, ἐν τῷ σφόδρα κινέεσθαι. ἑκα-
τέρωθεν δὲ τῆς χώρης οὗ ἐκβέβηκεν, ὥσπερ ἄμβη ἐστίν. ἢν μὲν οὖν ἐς τὸ ἄνω ἐκπέσῃ ἢ ἐς τὸ κάτω, διὰ τὸ λειοτέ-
30 ρην εἶναι ταύτην τὴν χώρην, ἢ ἐκ τῶν πλαγίων. καὶ ἅμα μικρῆς ἐούσης τῆς ὑπερβάσιος, ἢν μεταστῇ τὸ ἄρθρον,
ῥήϊδιον ἐστὶν ἐμβάλλειν. τρόπος δὲ τῆς ἐμβολῆς ὅδε. Περιελίξας τὸν δάκτυλον ἄκρον, ἢ ἐπιδέσματί τινι, ἢ ἄλλῳ
τρόπῳ τοιούτῳ τινὶ, ὅκως ὁκόταν κατατείνῃς ἄκρου λαβόμενος, μὴ ἀπολισθαίνῃ. ὅταν δὲ περιελίξῃς, τὸν μὲν
τινὰ διαλαβέσθαι ἄνωθεν τοῦ καρποῦ τῆς χειρὸς. τὸν δὲ, τοῦ κατειλημμένου. ἔπειτα κατατείνειν πρὸς ἑωυτὸν
ἀμφοτέρους εὖ μάλα, καὶ ἅμα ἀπῶσαι τὸ ἐξεστηκὸς ἄρθρον ἐς τὴν χώρην. ἢν δὲ ἐς τὰ πλάγια ἐκπέσῃ, τῆς μὲν
κατατάσιος ὁ αὐτὸς τρόπος. ὅταν δὲ δὴ δοκέωσι ὑπερβεβηκέναι τὴν γραμμὴν, ἅμα χρὴ κατατείναντας
ἀπῶσαι ἐς τὴν χώρην εὐθύς. ἕτερον δέ τινα ἐκ τοῦ ἑτέρου μέρεος τοῦ δακτύλου, φυλάσσειν καὶ ἀντωθέειν, ὅκως
μὴ πάλιν ἐκεῖθεν ἀπολισθῇ. ἐμβάλλουσι δὲ ἐπιεικέως καὶ αἱ σαῦραι αἱ ἐκ τῶν φοινίκων πλεκόμεναι, ἢν κατα-
τείνῃς ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὸν δάκτυλον λαβόμενος. τῇ μὲν ἑτέρῃ τῆς σαύρης. τῇ δὲ ἑτέρῃ τοῦ καρποῦ τῆς χειρός.
ὁκόταν δὲ ἐμβάλλῃς, ἐπιδεῖν δεῖ ὀθονίοισιν ὡς τάχιστα λεπτοτάτοισι, κεκηρωμένοισι κηρωτῇ, μήτε λίην μαλα-
40 κῇ, μήτε λίην σκληρῇ, ἀλλὰ μετρίως ἐχούσῃ. ἡ μὲν γὰρ σκληρὴ, ἀφέστηκεν ἀπὸ τοῦ δακτύλου. ἡ δὲ ἁπαλὴ καὶ
ὑγρὴ, διατήκεται καὶ ἀπόλλυται, θερμαινομένου τοῦ δακτύλου. λύειν δὲ ἄρθρον δακτύλου, τριταῖον ἢ τε-
ταρταῖον. τὸ δὲ ὅλον, ἢν μὲν φλεγμήνῃ, πυκνότερον λύειν. ἢν δὲ μὴ ἀραιότερον. κατὰ πάντων δὲ τῶν ἄρθρων,
ταῦτα λέγω. καθίσταται δὲ τοῦ δακτύλου τὸ ἄρθρον, τεσσαρεσκαιδεκαταῖον. ὁ αὐτὸς δὲ ἐστὶ θεραπείης τρόπος,
δακτύλων χειρός τε καὶ ποδός. παρὰ πάσας δὲ τὰς τῶν ἄρθρων ἐμβολὰς, δεῖ ἰσχναίνειν, καὶ λιμαγχονέειν,
καὶ ἄχρι ἑβδόμης. καὶ εἰ μὲν φλεγμαίνοι, πυκνότερον λύειν. ἢν δὲ μὴ, ἀραιότερον. ἡσυχίην δὲ δεῖ ἔχειν ἀεὶ τὸ
πονέον ἄρθρον, καὶ ὡς κάλλιστα ἐσχηματισμένον κεῖσθαι. γόνυ δὲ εὐαπαθέστερον ἀγκῶνος, διὰ τὴν εὐσταλίην καὶ τὴν
εὐφυΐην. διὸ καὶ ἐκπίπτει ῥᾷον. ἐκπίπτει δὲ πλειστάκις ἔσω. ἀτὰρ καὶ ἔξω καὶ ὄπισθεν. ἐμβολαὶ δὲ ἐκ τοῦ συγ-
κεκάμφθαι, ἢ ἐκλακτίσαι ὀξέως, ἢ συνελίξας ταινίης ὄγκον ἐν τῇ ἰγνύῃ. καὶ θὲς ἀμφὶ τοῦτον ἐξαίφνης, ἐς
ὄκλασιν ἀφιέναι τὸ σῶμα. δύναται δὲ καὶ κατατεινόμενον μετρίως, ὥσπερ ἀγκὼν ἐμπίπτειν τὰ ὄπισθεν.
50 τὰ δὲ ἔνθα καὶ ἔνθα, ἐκ τοῦ συγκεκάμφθαι, ἢ ἐκλακτίσαι. ἀτὰρ ἐκ κατατάσιος μετρίης, ἡ διόρθωσις ἅπα-
σι κοινή. ἢν δὲ μὴ ἐκπέσῃ, τοῖσι μὲν ὄπισθεν ξυγκάμπτειν οὐ δύνανται. ἀτὰρ οὐδὲ τοῖσι ἄλλοισι. πάνυ μινύθει
δὲ μηροῦ καὶ κνήμης τὸ ἔμπροσθεν. ἢν δὲ ἐς τὸ ἔσω, βλαισότεροι. μινύθει δὲ τὰ ἔξω. ἢν δὲ ἐς τὸ ἔξω, γαυ-
σότεροι. χωλοὶ δὲ ἧσσον. κατὰ δὲ τὸ παχύτερον ὀστέον ὀχέει, μινύθει δὲ τὰ ἔσω. ἐκ γενεῆς δὲ καὶ ἐν αὐ-
ξήσει κατὰ λόγον τὸν πρόσθεν. Τὰ δὲ κατὰ τὰ σφυρὰ, κατατάσιος ἰσχυρῆς δέεται, ἢ τῇσι χερσὶν, ἢ ἄλλοισι
τοιούτοισι. κατορθώσιος δὲ ἅμα ἀμφότερα ποιεούσης. κοινὸν δὲ τοῦτο ἅπασι. τὰ δὲ ἐν ποδὶ, ὡς καὶ τὰ ἐν τῇ χειρὶ
ὑγιέες. τὰ δὲ τῆς κνήμης ξυγκοινωνέοντα καὶ ἐκπεσόντα ἐκ γενεῆς, ἢ καὶ ἐν αὐξήσει ἐξαρθρήσαντα, ταὐτὰ ἃ
καὶ ἐν χειρί. ὁκόσοι δὲ πηδήσαντες ἄνωθεν ἐστήριξαν τῇ πτέρνῃ, ὥστε διαστῆναι τὰ ὀστέα καὶ φλέβας ἐγχυμω-
θῆναι, καὶ νεῦρα ἀμφιφλασθῆναι, ὁκόταν γένηται οἷα τὰ δεινὰ, κίνδυνος μὲν σφακελίσαντα τὸν αἰῶνα πρή-

γματα παρασχεῖν. ῥοιώδη μὲν γὰρ τὰ ὀστέα. τὰ δὲ νεῦρα ἀλλήλοισι κοινωνέοντα. ἔπειτα καὶ οἷσιν ἂν μάλιστα
κατεηγῶσιν, ἢ ἀπὸ τρωμάτων, ἢ ἐν κνήμῃ, ἢ ἐν μηρῷ, ἢ νεύρων ἀπολυθέντων, ἃ κοινωνέει τούτων, ἢ ἐκ κατακλί-
σιος ἀμελέος ἐμελανώθη πτέρνη, καὶ τούτοισι τὰ παλιγκοτέοντα δὲ ἐκ τῶν τοιούτων ἐστίν, ὅτε καὶ πρὸς τῷ σφα-
κελισμῷ γίνονται πυρετοὶ ὀξέες. λυγμώδεες. γνώμης ἁπτόμενοι. ταχυθάνατοι. καὶ ἐν φλεβῶν αἱμοῤῥοιέων
πελιώσεσιν. σημεῖα δὲ τῶν παλιγκοτησάντων, ἢν τὰ ἐκχυμώματα, καὶ τὰ μελάσματα, καὶ τὰ περὶ ταῦτα
ὑπόσκληρα, καὶ ὑπέρυθρα, ἢν τε ξὺν σκληρύσμασι πελιδνωθῇ, κίνδυνος μελανθῆναι. ἢν δὲ ὑποπέλια ἢ καὶ
πέλια μάλα καὶ ἐκκεχυμωμένα. ἢ ὑπόχλωρα καὶ μαλακὰ, ταῦτα ἐπὶ πᾶσι τοῖσι τοιούτοισιν ἀγαθά. ἡ ἴησις. ἢν
μὲν ἀπύρετος ἔῃ, ἐλλέβορον. ἢν δὲ μὴ, μή. ἀλλὰ ποτὸν ὀξύγλυκυ εἰ δέοι. ἐπίδεσις δὲ ἄρθρων. ἐπὶ δὲ πάντα μᾶλλον,
τοῖσι φλάσμασι ὀθονίοισι πλείοσι καὶ μαλθακωτέροισι πίεξις ἧσσον. περιβάλλειν δὲ τὰ πλεῖ-
στα τῇ πτέρνῃ. τὸ σχῆμα, ὅπερ ἡ ἐπίδεσις, ὡς μὴ ἐς τὴν πτέρνην ἀποπιέζηται. νάρθηξι δὲ
μὴ χρέεσθαι. ἧσι δ' ἂν ὁ πούς ἢ αὐτὸς, ἢ ξὺν τῇ ἐπιφύσει, ἐκπίπτει μὲν
μᾶλλον ἐς τὸ ἔσω. ἢν δὲ μὴ ἐκπέσῃ, λεπτύνεται ἀνὰ χρόνον,
τό, τε ἰσχίον καὶ ὁ μηρὸς, καὶ κνήμης τὸ ἀντίον τοῦ
ὀλισθήματος. ἐμβολὴ δὲ ἄλλη ὥσπερ καρ-
ποῦ. κατάτασις δὲ ἰσχυρή. ἴησις δὲ
νόμῳ ἄρθρων παλιγκοτέει.
ἧσσον δὲ καρποῦ, ἢν ἡ-
συχάσωσι. δίαι-
τα μείων
ἐλινύουσι. τὰ δὲ ἐκ γενεῆς ἢ ἐν αὐξήσει, κατὰ λόγον τὸν πρότερον.

ἰατρικὸν ἐπιγέγραπται αὐτὸ, κατ᾽ ἰητρεῖον. ἄμεινον δὲ ἦν περὶ τῶν κατ᾽ ἰητρεῖον ἐπιγεγράφθαι, καθάπερ ἔνιοι τὸ Διοκλέους ἐπιγράφουσι. καὶ Φιλοτίμου. καὶ Μαντίου. γεγραφότων γὰρ καὶ τούτων τῶν ἀνδρῶν εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ἐν ἑκάστῳ βιβλίῳ. ἐν μὲν τοῖς πλείστοις ἡ ἐπιγραφὴ χωρὶς τῆς προθέσεώς ἐστιν, καὶ τοῦ ἄρθρου, κατ᾽ ἰητρεῖον ἁπλῶς ἐπιγεγραμμένων αὐτῶν. ἐν ὀλίγοις δὲ σύν τε τῇ προθέσει καὶ τῷ ἄρθρῳ περὶ τῶν κατ᾽ ἰητρεῖον. ἀλλὰ τὰ μὲν τούτων βιβλία πλείονα θεωρήματα διδάσκει. τὸ δὲ Ἱπποκράτους μετὰ τὸν κατάλογον ἐξ ὧν ἡ χειρουργία συμπληροῦται, τὸν περὶ τῆς ὑποθέσεως λόγον διέρχεται. ἔπειτα πρῶτον ἀξιοῦντος ἀσκεῖσθαι τἀνδρός. καὶ μήν τοι καὶ δύναται ἡ ἄσκησις αὐτοῦ γίγνεσθαι. μάλιστα μὲν ἐπὶ ξύλων ἐγκεγλυμμένων ἐς ἀνθρώπου ἰδέαν. εἰ δὲ μὴ, κατά γε τὰ τῶν παιδίων σώματα. ταῦτα μὲν οὖν αὐτὸ τὸ βιβλίον ἠνάγκασεν ἡμᾶς πρὸ τῶν κατὰ μέρος ἐξηγήσεων εἰπεῖν. ἃ δ᾽ οὐκέτι τοῦ βιβλίου ἀλλ᾽ οἱ μεταγράφοντες, ἢ ἑτοίμως εἰς ὅπερ ἂν αὐτοὶ βουληθῶσι διεδέξαντο περὶ τῶν πρεσβυτέρων γραφὰς, ἤδη σοι δίειμι. τινὲς μὲν γὰρ καὶ πάνυ παλαιῶν βιβλίων ἀνευρεῖν ἐσπούδασαν πρὸ τριακοσίων ἐτῶν γεγραμμένα. τὰ μὲν, ἔχοντες. τὰ δὲ, ἐν διφθερείοις φλύραις ὥσπερ τὰ παρ᾽ ἡμῖν ἐν Περγάμῳ. τὰ δ᾽ οὖν πάντα παρὰ τοῖς πρώτοις ἐξηγησαμένοις κατανοῆσαι προυθέμην, ὅπως ἐκ τῶν πλείστων τε καὶ ἀξιοπιστοτάτων εὕρημεν τὰς γνησίους γραφάς. καί μοι τὸ πρᾶγμα κρεῖττον τῆς ἐμῆς ἐλπίδος εὑρέθη. συμφωνοῦντα γὰρ ἅπαντα ὀλίγου δεῖν εὗρον ἀλλήλοις τά τε συγγράμματα, καὶ τὰ τῶν ἐξηγητῶν ὑπομνήματα, θαυμάζειν συνεπῆλθέ μοι τὴν τόλμαν τῶν χθὲς καὶ πρώην τὰ ὑπομνήματα γραφόντων ἢ πάντων τῶν Ἱπποκράτους βιβλίων ἰδίαν ἔκδοσιν πεποιημένων. ἐξ ὧν εἰσὶ καὶ οἱ περὶ Διοσκουρίδην καὶ Ἀρτεμίδωρον τὸν ἐπικληθέντα Καπίτωνα, πολλὰ περὶ τὰς ἀρχαίας γραφὰς καινοτομήσαντες. καί μοι μακρὸς ὁ λόγος ἔδοξεν εἶναι τῶν ὑπομνημάτων εἰ πασῶν τῶν γραφῶν μνημονεύοιμεν. βέλτιον εἶναι ὑπέλαβον τὰς παλαιὰς μόνον γράψαι προστιθεὶς ὀλίγας τινὰς αὐταῖς, ὅσαι βραχὺ μετακινοῦνται. καὶ τούτων καὶ αὐτῶν ἐκείνας μᾶλλον ὅσαι παρὰ τοῖς ἔμπροσθεν ἐξηγησαμένοις τοῦ βιβλίου ὡμολόγηνται. τέτταρες δὲ εἰσὶν αὐτῶν δύο μὲν εἰς ἅπαντα βιβλία Ἱπποκράτης γράψαντες ὑπομνήματα. Ζεῦξίς τε, καὶ Ἡρακλείδης. οὐκ εἰς πάντα δὲ Βακχεῖος, καὶ Ἀσκληπιάδης διασολόγισα. καὶ τούτων μὲν, [illegible] ἀναλαβόντων δὲ χαίρειν σαφεστέρας ἀρχῆς, διὰ βραχέων ἐροῦμεν. ὡς εἰ καὶ μηδὲν προειρήκαμεν τὸ κατ᾽ ἰητρεῖον ἐπιγραφόμενον Ἱπποκράτους βιβλίον, ἐν ἀρχῇ μὲν ἔχει κοινὸν ἁπάσης ἀρχῆς προοίμιον, ὡς ὀλίγον ὕστερον δείξω. καὶ διὰ τοῦτο τινὲς εἰκότως ἠξίωσαν αὐτὸ πρῶτον ἁπάντων ἀναγινώσκεσθαι, παραπλησίαν ἐπαγγελλόμενοι διδασκαλίαν ἣν ὕστεροι ἐποιήσαντο τινὲς ἐν ταῖς ὑπ᾽ αὐτῶν ἐπιγραφομέναις εἰσαγωγαῖς, ἐφεξῆς δὲ τῷ κοινῷ προοιμίῳ περὶ τῶν κατὰ τὸ ἰατρεῖον ἐνεργεῖσθαι δυναμένων διδάσκει τὰ χρησιμώτατα τοῖς ἀρχομένοις μανθάνειν τὴν ἰατρικὴν τέχνην. ὅτι δ᾽ οὕτω ταῦτα ἔχει, φανεῖταί σοι προσέχοντι τὸν νοῦν ἀκριβῶς ταῖς ἐξηγήσεσι τῶν ῥήσεων αὐτῶν.

Η ὅμοια, ἢ ἀνόμοια ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τῶν μεγίστων. ἀπὸ τῶν ῥηΐστων. ἀπὸ τῶν πάντη πάντως γιγνωσκομένων.

Εἴτε τὸ ὑγιαίνειν. εἴτε τὴν ὑγίαν. εἴτε ἄλλό τι τοιοῦτον τῆς ἰατρικῆς τέχνης τέλος εἶναί τις φαίη. ἕνεκα μὲν αὐτὸ δι᾽ ἑαυτοῦ σπουδάζεται τοῖς μετιοῦσι τὴν τέχνην. καὶ δῆλον ὅτι θεωρία τίς ἐστι ἣν μαθεῖν χρὴ τὸν μέλλοντα ἐπανορθοῦσθαι τὴν κατὰ φύσιν ἡμῶν. εἴτε διάθεσιν. εἴτε διοίκησιν. εἴτε κατασκευὴν. εἴ τι ἄλλο καλεῖν ἐθέλοι τίς. οὐ δι᾽ ἑαυτὰ δὲ τὰ ἄλλα πάντα τὰ κατὰ τὴν τέχνην ἢ μάθομεν, ἢ διδάσκομεν. ἢ ὅλως ἀκούομεν, ἀλλ᾽ ὅτι τῷ τέλει χρήσιμον ἕκαστον αὐτῶν γίγνεται. διὸ εὐθέως τὸ διαγνωστικὸν μέρος τῆς τέχνης, ὃ καλοῦσιν οἱ νεώτεροι σημειωτικὸν, ἀναγκαῖόν ἐστιν ἀσκεῖσθαι πρότερον τοῦ θεραπευτικοῦ τοῖς μέλλουσι καλῶς ἰατρεύειν, ἕνεκα τοῦ τὰς διαφορὰς τῶν νοσημάτων ἐπὶ τῶν καμνόντων ἀκριβῶς γνωρίζειν. ἐπειδὰν ἔχωσι τὸ παραπλήσιον. οὐ διοίσει δ᾽ ἐν τῷ μέλλοντι παραινεῖσθαι λόγῳ τὴν ἀντικειμένην τῇ κατὰ φύσιν διοικήσει τοῦ σώματος ἡμῶν διάθεσιν ὀνομάζειν ἀμφοτέραις ταῖς προσηγορίαις, ὥσπερ γε καὶ δ᾽ ἔθος ἐστὶ πᾶσι τοῖς Ἕλλησι καὶ ποτὲ μὲν νόσημα καλοῦσιν ὅλον ἕνεκα τὸ γένος. ἔστι δ᾽ ὅτε πάθος. ὁ τοίνυν γενικώτατος αὐτοῦ σκοπὸς νῦν διδάσκεται, καθάπερ τοῦ θεραπευτικοῦ μέρους τῆς τέχνης. ὡς γὰρ ἐπ᾽ ἐκείνου τὰ ἐναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα, ἅτε κοινὸς ἁπάσης θεραπείας ὑπάρχει σκοπός. οὕτως ἐνταῦθα τοῦ διαγνωστικοῦ μέρους τῆς τέχνης, ὁ κοινότατος σκοπός ἐστι διαγινώσκειν δύνασθαι κατά τι μὲν ὅμοια τὰ περὶ τὸ σῶμα τοῦ κάμνοντος ἐστὶ τῶν ὑγιαινόντων ὡς μάλιστα, καθάπερ αὐτὸς Ἱπποκράτης ἐν προγνωστικῷ δεδήλωκεν. εἰ αὐτὸς ἑαυτῷ τις ὅμοιός ἐστι. κατά τι κράτιστον σκοπεῖσθαι τὸ αὐτὸ, ἕνεκα καὶ τῷ περὶ ἄρθρων ἐδήλωσεν. ἔνθα παραβάλλειν ἀξιοῖ τῷ κατὰ φύσιν ἔχοντι μέρει τοῦ σώματος τὸ πεπονθός. οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν. οὐ δὲ ἐκεῖ τὴν παραβολὴν εἶναι χρὴ, ἀλλὰ τοῦ πάσχοντος ἀνθρώπου τὰ δεξιὰ τοῖς ἀριστεροῖς παραβάλλειν ἐκέλευσε μήτ᾽ ἀλλότρια ἄρθρα καθορέοντα. τουτέστι μὴ τὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. αὐτὸ δὲ ἕνεκα καὶ νῦν ἀξιοῖ σε πράττειν εἰπών. ἢ ὅμοια ἢ ἀνόμοια ἐξ ἀρχῆς. ἀπὸ τῶν μεγίστων. ἀπὸ τῶν ῥηϊτέρων. ὡς εἰ καὶ οὕτως εἶπε τὰ τῶν καμνόντων σώματα προσήκει διαγιγνώσκειν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς κατά τι μὲν ὅμοια τοῖς τῶν ὑγιαινόντων ἐστί. κατά τι δὲ ἀνόμοια. ἕνεκα δὲ ποιοῦντες ἀπὸ τῶν μεγίστων μὲν τῇ δυνάμει. ῥᾷστων δὲ γνωσθῆναι, τὰς σημειώσεις τῶν παθῶν ποιησόμεθα. χρὴ γὰρ γιγνώσκειν ἡμᾶς ὡς οὐκ ἄλλα μέν ἐστι μέγιστα. ῥᾷστα δὲ ἄλλα. τοῖς δ᾽ αὐτοῖς σημείοις ὑπάρχει. μεγίστοις μὲν εἶναι τῇ δυνάμει. εἰς διάγνωσιν δὲ, ῥᾴστοις. ὡς τοῖς ἐν τῷ προγνωστικῷ κατὰ τὴν ἀρχὴν εὐθὺς γεγραμμένοις ἐν τῇδε τῇ ῥήσει. ῥὶς ὀξεῖα. ὀφθαλμοὶ κοῖλοι. κρόταφοι ξυμπεπτωκότες. ὅσα τε τούτων ἐφεξῆς εἴρηται. ταῦτα γὰρ ὅτι τὴν μεγίστην ἔχει δύναμιν εἰς πρόγνωσιν οὐδεὶς ἀγνοεῖ τῶν κατὰ τὰ μέτρια τοῖς ἔργοις τῆς τέχνης

ὁμιλητικὸν, ὅτι τε τὴν διάγνωσιν ἔχει ῥᾴστην, ἴσασι σχεδὸν καὶ οἱ τῆς τέχνης ἰδιῶται πάντες. οὐδὲν γὰρ ἄλλο πρότερον
μορίων τοῦ σώματος εὐθὺς εἰσελθών τις ἐπὶ τὸν ἄρρωστον ὁρᾷ τοῦ προσώπου. ἑαυτῷ μὲν οὖν ὁ κάμνων προσβαλλόμενος,
ὡς ἐκέλευσεν, ἀσφαλεστέραν τε ἅμα τὴν διάγνωσιν ἴσχει, καὶ οὕτως ἐπὶ τῶν μεγίστων τε ἅμα καὶ ῥᾴστων ἀρξάμενος
ἤδη τὰ τῆς τέχνης ἐξετάζοιτο. τάχα δ' ἄν ποτε καὶ σφαλείη τις ἐπὶ τῶν φύσει μὲν ἐχόντων ὀξεῖαν τὴν ῥῖνα.
τοὺς δ' ὀφθαλμοὺς κοίλους. καὶ τοὺς κροτάφους συμπεπτωκότας. ἀλλ' ἐὰν εὕρωμεν ὅμοιον τῷ τῶν πολλῶν ἀν-
θρώπων τὸ τοῦ κάμνοντος σῶμα, σαφὴς ἡ διάγνωσις ἔσται τοῦ μηδεμίαν νόσον ἐπὶ τούτῳ μοχθηρὰν ἐνυπάρχειν
ἢ διάθεσιν. ἐὰν δὲ τὸ γεγραμμένον ὑφ' Ἱπποκράτους ἐπισκεψόμεθα, τἆλλα τὰ κατὰ τὸ πᾶν σῶμα σημεῖα κἂν
φαίνηται σωτήρια, τοιοῦτον τῇ φύσει τὸ πρόσωπον τοῦ κάμνοντος ἐλπίσαντες, ἀκριβεστέρας διαγνώσεως εὑρη-
σόμεθα τῶν ἐπισταμένων αὐτὸν ἔμπροσθεν. ὁμολογήσαντες δὲ βεβαιοτέραν τὴν πρόγνωσιν ἕξομεν. οὐ μὴν
10 ὁμοίως γε ἐπιστημονικήν. ὡς εἰ καὶ γιγνώσκοντές αὐτοὶ τύχωμεν τὸν κάμνοντα. καὶ μᾶλλον γ' ἔτι συμφύ-
σαντες αὐτῷ. τὸ γὰρ ἑωρακέναι πολλάκις ὑγιαίνοντα, τὸν νῦν παρὰ φύσιν ἔχοντα, διαγνωστικωτέρους ἡμᾶς
ἐργάζεται τοῦ ποσοῦ τῆς διαφορᾶς τῶν κατ' αὐτὸ σημείων. ἔστω γὰρ ἀκοῦσαί τε ἡμᾶς καὶ τεκμηραμένους τὸν
κάμνοντα τὴν ῥῖνα μὲν, ὀξεῖαν ἔχειν. τοὺς δὲ ὀφθαλμοὺς, κοίλους. ὁ συνήθης οὕτω γινώσκει μόνος. εἰ δέ γε καὶ
τούτου χρεία τοῖς ἰατροῖς. οὐ γὰρ μόνον ὅτι παρὰ φύσιν ἔχει τὸ σῶμα χρήσιμον ἐστὶν ἡμῖν γινώσκειν, ἀλλὰ καὶ τὸ
πόσῳ μὲν ἡ ῥὶς ὀξυτέρα τῆς κατὰ φύσιν ἐστί. πόσῳ δὲ οἱ ὀφθαλμοὶ κοιλότεροι καὶ οἱ κρόταφοι συμπεφυκότες
ἕκαστόν τε τῶν ἄλλων, ὡς εἶπεν. οὐχ ἁπλῶς δεινόν ἐστι τὸ ἐναντιώτατον τοῦ ὁμοίου δεινότατον. ἐναντιώτατον δηλο-
νότι τὸ πλεῖστον ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν κεχωρηκός. ὡς οὖν τοῦτο δεινότατον εἶπεν. οὐχ ἁπλῶς δεινόν ἐστι τὸ ἐναντιώ-
τατον. εἰς ὅσον ἂν ἧττόν τε καὶ μᾶλλον δείκνυται. τὰ μὲν οὖν ἀπὸ τοῦ προσώπου φαινόμενα σημεῖα. καὶ ῥᾷστα
γνωσθήσεται. καὶ μεγίστην ἔχοντα δύναμιν ἐστί. ἅτε κατὰ τὴν ἀρχὴν εἶπεν εὐθέως. ἅτε περὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς
20 ἑξῆς ἔγραψεν. ἃ δὲ οὐκ ὀλίγα τῶν κατὰ τὸ προγνωστικὸν εἰρημένων ὑπ' αὐτοῦ τὰ μὲν, οὐ μέγιστα. τὰ δὲ, οὐ ῥᾷστα.
τὰ δὲ, συναμφότερον ἔχοντα. μήτε μέγιστα εἶναι. μήτε ῥᾷστα φανεῖταί σοι σκοποῦντι περὶ ὧν ἐπὶ πλέον μὲν
ἐν τῇ κατ' ἐκεῖνο τὸ βιβλίον ἐξηγήσει λέλεκται. ῥηθήσεται δὲ, νῦν ὀλίγα παραδείγματος ἕνεκα. τὸ γὰρ ὕπτιον
κεῖσθαι καὶ τὰς χεῖρας ἔχειν καὶ τὰ σκέλη παραπλησίως κείμενα τοῖς παρετοῖς, οὐ κατὰ διάθεσιν μοχθηρὰν,
ἀλλὰ διὰ μαλακίαν ἐπιγίνεται τοῦ κάμνοντος, ἢ ῥυφὴν ὑποβάλλουσαν ὥστε εἰ μὴ τὸ ἦθος ἐδείημεν αὐτοῦ,
σφαλησόμεθα. γιγνώσκειν δὲ ὧν ἐπισκεπτόμεθα πάντων τὰ ἤθη τῶν ἀδυνάτων ἐστί, καὶ διὰ τοῦτο ἐπ' ὀλίγων μόλις
αὐτὰ διορωτητέον. εὑρίσκομεν ἐνίοτε μὲν οὐ μέγα δηλοῦντα, καθάπερ ἐπὶ τῆς κατακλίσεως. ἐνίοτε δὲ μέγι-
στα, ὡς ἐπὶ τῶν κοσμίων, ἤτοι τὸ βλέμμα θρασύτερον καὶ τὴν φωνὴν ἐχόντων. κατὰ τὰ αὐτὰ δὲ καὶ ἐπὶ τῆς
ψοφούσης φωνῆς, ἢ γὰρ ὀδύνην, ἢ παραφροσύνην σημαίνει. τοῖς αἰδουμένοις τοῦτο σπάνιον ἀκουόντων τινῶν.
εἰ δὲ οὐδὲν φροντίζοιεν τῶν παρόντων οὐδενὸς ἔσται σημεῖον, ὥστε κἀνταῦθα τὸ ἦθος ἐπίστασθαι χρὴ τοῦ κάμνον-
30 τος. ὥσπερ τὸ μὲν ἔθος, τῶν ἐπὶ τὴν γαστέρα κοιμωμένων. τὴν δὲ φύσιν, ὅσοι πρίουσι κοιμώμενοι τοὺς ὀδόντας.
ἢ τοῖς ὀφθαλμοῖς, οὐκ ἀκριβῶς μύουσιν. τὰ γὰρ τοιαῦτα μετὰ τοῦ προεγνωκέναι τὸ ἔθος ἢ τὴν φύσιν τοῦ κάμνον-
τος, ἢ παρά τινος τῶν ἐπισταμένων αὐτὸν πυθέσθαι, τὴν διάγνωσιν ἴσχει. καὶ ποτὲ μὲν, ἀγαθά. ποτὲ δὲ, φαῦλα
σημεῖα. τὰ μὲν μέλαν οὖρον, ἢ πτύσμα μέλαν, ἢ χολὴν μέλαιναν νοσημάτων ἀρχομένων φανεῖσαι καὶ δύναμιν
ἔχει μεγίστην, καὶ διάγνωσιν ῥᾴστην. ὥσπερ γε πάλιν ἐξ ὑπεναντίου τοῖς δὲ, μεγίστην δύναμιν εἰς σωτηρίαν ἐν τοῖς
ὀξέσι νοσήμασιν εὔπνοια καὶ οὖρον ὑπόστασιν ἔχον λευκὴν καὶ λείαν καὶ ὁμαλήν. ταῦτα μὲν οὖν ἐπεὶ τῶν κατὰ
διάγνωσιν αὐτάρκως εἴρηται, παραδείγματα ἐσόμενα τῶν τε μεγάλην ἐχόντων δύναμιν καὶ ῥᾷστα γνω-
σθῆναι. καὶ τῶν γιγνωσκομένων ἡμῖν πάντη γε καὶ πάντως. ἐάν τε διὰ πείρας εἴη. ἐάν τε διὰ λόγου σκοπῶ-
μεν. οὐ μὴν οὔτε δύναμιν ἐχόντων τηλικαύτην. οὔτε διάγνωσιν ἑτοίμην. ἀλλὰ μετὰ τοῦ προγιγνώσκειν πυνθά-
νεσθαι τὰ τῶν νοσούντων ἔθη τε καὶ ἤθη καὶ φύσεις. ἐφεξῆς ἐπὶ τῶν κατὰ χειρουργίαν ὁ λόγος ἔσται μοι προ-
40 χειρισαμένῳ τι παράδειγμα σαφηνείας ἕνεκεν. ὃ κατὰ τὴν ἀρχὴν εὐθέως γέγραπται τοῦ περὶ ἄρθρων βι-
βλίου, διδάσκοντος αὐτοῦ περὶ τῶν βραχίονος ἐξαρθρημάτων. ἐπὶ τούτου γὰρ τὸ μέγιστον καὶ ῥᾷστόν ἐστιν εἰς
διάγνωσιν. εἰ στρογγύλος καὶ μικρὸς ἐν τῇ μασχάλῃ φαίνεται. οὐ γὰρ ἐνδέχεται γενέσθαι χωρὶς τοῦ τὴν κεφα-
λὴν τοῦ βραχίονος ἐκπεσοῦσαν τῆς διαρθρώσεως εἰς τὸ τῆς μασχάλης ἐνεχθῆναι χωρίον. ἡ δὲ κατὰ τὴν ἐπωμίδα
κοιλότης, κοινόν ἐστι σημεῖον ἐκπτώσεως μὲν, βραχίονος. ἀποσπάσματος δὲ, καὶ ἀκρωμίου εἰς ὅσον ὕψος ἀνήκει.
κἄπειτα παραβαλεῖν αὐτὸ τῷ πεπονθός. εἰθ' ὅταν φαίνηται τὴν ἑαυτοῦ φύσιν μὴ ἔχον, ἐκπεπτωκέναι λογίζε-
σθαι τὸν βραχίονα. τοῦτ' οὖν τὸ σημεῖον οὔτι τῶν κατὰ τὴν μασχάλην δύναμιν εὐθὺς ἑτοίμην τὴν διάγνωσιν
ἔχει. ἔτι δὲ μᾶλλον ἀπολείπεται τῇ δυνάμει τὸ κατὰ τὰς κινήσεις. ἀνατείνειν γὰρ οὐ δύναται τὸν βραχίονα
καὶ θλασθέντων καὶ ταθέντων καὶ φλεγμηνάντων τῶν ἐνταῦθα μυῶν. ὥσπερ γε καὶ ὅταν ἶνές τινες αὐτῶν
ἀποσπασθῶσι διὰ βάθους. ἐγὼ δὲ οἶδα ποτὲ καὶ τοιοῦτόν τι συμβάν, ἀποσπάσματος ἐν ἀκρωμίῳ προϋπάρ-
50 χοντος. εἶτα ὕστερον ἐξαρθρήσαντος τοῦ κατὰ τὴν ἑτέραν χεῖρα βραχίονος. ἐν παλαίστρᾳ δὲ τοῦτο ἐγένετο.
θεασάμενος ἰατρὸς ὁμοίως ἀμφοτέρας τῶν χειρῶν τὰς ἐπωμίδας ἀπεφήνατο προσεστῶς. πληγὴν μέν τινα
γεγονέναι κατὰ τὸ χωρίον ἔφη καὶ τὸν ἄνθρωπον εἰκότως ὀδυνᾶσθαι. τὸ δὲ ἄρθρον ἀπαθὲς εἶναι. συνε-
βούλευσεν οὖν εἰς τὸ βαλανεῖον ἀπελθόντα τὴν ταχίστην ἐλαίῳ πολλῷ χρώμενον διατρῖψαι τῷ κατὰ
τὴν πύελον ὕδατι. καὶ ἐπειδὰν ἐξέλθῃς σκεπάσας τὸ πεπληγὸς μόριον ἐρίοις διαβρόχοις ἐξ ἐλαίου
μετὰ βραχέος κηροῦ, κατακλίνεσθαι καὶ ἡσυχάζειν. γενομένων τούτων ὁ μὲν, ἄνθρωπος ὠδυνήθη δι' ὅ-
λης νυκτὸς, ἕωθεν ἐκάλεσεν ἐκεῖνόν τε τὸν ἰατρὸν αὖθις, καί τινας ἄλλους δὴ τῶν ἀλόγῳ τριβῇ τὴν τέχνην
μεταχειριζόντων. ὁ κατὰ τὴν προτεραίαν σφαλεὶς ὑπὸ προπετείας ἀπερισκέπτως ἀποφηνάμενος, ὡς κα-
τὰ φύσιν ἔχειν τὸ ἄρθρον, ἀφικνουμένους οὖν ἐπὶ τὸν κάμνοντα, καὶ θεασάμενος αὐτοῦ δύο φαυλοτέρους ἰατροὺς

ἠγανάκτησε

ἠγανάκτησε μὲν, ὡς ἀτιζόμενος· οὐκ ἐμφανῶς δὲ αὐτὸ εἶπε τῷ κελεύσαντι πρότερον ἔτι. διὰ τὸ καὶ θυμοῦσθαι κατὰ φύσιν ἔχειν ἀπεφήνατο τὴν διάρθρωσιν ὁμοίαν εὑρίσκων ἀμφοτέρας τὰς ἐπωμίδας, ὡς ἂν ἡ φλεγμονή τις περιπεφυκυῖα τοῦ πληγέντος ὤμου. καταντλησάμενον οὖν ὕδατι πολλῷ θερμῷ τὸν κάμνοντα, παραχεομένου συνεχῶς ἐλαίου δαψιλῶς, ἐκέλευσεν ἐρίοις αὖθις ἐνειλιχθέντα παραπλησίως ἡσυχάζειν. ὡς δὲ τούτων γινομένων, οὐδὲν ὤνητο, τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν ἐκλήθην κἀγὼ, καὶ θεασάμενος τὸν ἀνάλογον ὦμον κοιλοτέραν ἔχοντος τὴν ἐπωμίδα τοῦ πεπονθότος, ὡς ἂν ηὐξημένης τῆς φλεγμονῆς ἐσκόπουν ἐπιμελῶς τὸν δοκοῦντα κατὰ φύσιν ἔχειν ὦμον. ἐφαίνετο γάρ μοι τὸ κατ᾽ αὐτὸν ἀκρώμιον ἄνω κεχωρηκέναι. κινηθεὶς οὖν ἐκ τούτου τε, καὶ τοῦ μηδὲν ἐκ τῆς προσηκούσης θεραπείας ὠφελεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον, εἰς τὴν τοῦ φλεγμαίνοντος ὤμου μασχάλην ἐνθεὶς τοὺς δακτύλους, εὗρον ἐν αὐτῇ σχεδὸν τὴν κεφαλὴν τοῦ βραχίονος. ἀλλ᾽ ὅμως ἀσφαλεστέρας ἕνεκα διαγνώσεως, ἐπεσκεψάμην καὶ τὴν τοῦ ἑτέρου ὤμου μασχάλην. ὡς δὲ οὐδεὶς ὄγκος ἦν ἐν αὐτῇ τοιοῦτος. ἐξηρθρηκέναι μὲν, τὸν βραχίονα ἔφην. τοὺς ἰατροὺς δὲ, ἀγνοῆσαι διὰ τὸ μὴ γνῶναι κατὰ τὴν ἑτέραν χεῖρα τὸ ἀκρώμιον ἀφασάμενοι. ἔπειτα παραβάλλειν, ὡς κατὰ φύσιν ἔχοντα τὸν ὦμον πεπληγμένον. μαθεῖν δὲ ἡμῖν ἔστι ἔφην πυνθανομένοις τοῦ πάσχοντος, εἰ ἐπλήγη ποτὲ τὸ ἀκρώμιον τῆς ἑτέρας χειρός. ὁ δὲ ἐν ἀρχῇ μὲν οὐκ εἶχε λέγειν. ἀναμνησθεὶς δὲ, ὕστερον ὡμολόγησεν ἐξ ὀχήματος ποτὲ αὐτὸν ἐκπεσόντα πεπλῆχθαι τε καὶ ῥαδίως ἄπονον γενέσθαι τρισὶν ἢ τέτρασιν ἡμέραις, ἐρίον μετ᾽ ἐλαίου κατὰ τῆς πληγῆς ἐπιθέντα. τίνος οὖν ἕνεκα ταῦτα εἴρηταί μοι; τοῦ δεῖξαι πόσον ἀξιώματι διενήνοχεν ἀλλήλων τὰ σημεῖα, δι᾽ ὧν ἡ γνῶσις γίνεται τῶν κατὰ χεῖρα παθῶν. τὸ μὲν γὰρ μὴ δύνασθαι τὴν πεπονθυῖαν ἀνατείναι χεῖρα, κοινὰ καὶ ἄλλων πλειόνων εἰσίν. καὶ γὰρ οἱ τείνοντες ἐνταῦθα μυῶν, καὶ αὐτοὶ πολλάκις οἱ μύες σκιῤῥούμενοι καὶ φλεγμαίνοντες, ἔτι δὲ θλασθέντες, ἢ βύθιον ῥῆγμα ἔχοντες, ἢ καί τινων ἰνῶν ἀποῤῥαγεισῶν ἐν αὐτοῖς, ἀδύνατοι γίνονται πρὸς τὸ μετέωρον ἀναφέρειν τὴν χεῖρα. δι᾽ αὐτὰ δὲ ταῦτα καὶ ὀδυνῶνται κατὰ τὰς κινήσεις, οὐ μόνον ταύτας, ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας τῆς χειρός. ἡ δὲ κατὰ τὴν ἐπωμίδα κοιλότης, κοινὴ καὶ αὕτη πρὸς ἐπίσπασμα. ὁ δὲ ἐν μασχάλῃ παρὰ φύσιν ὄγκος σκληρός καὶ ἐπιφερής, ἱκανὸν σημεῖον ἐκπεπτωκότος βραχίονος. ὥστε μόνῳ γε αὐτῷ πιστεύσας οὐκ ἂν ἁμάρτοι. καὶ μέντοι καὶ ῥᾴστην ἔχει τὴν διάγνωσιν ἐνταῦθα. καὶ χρὴ μόνον εἰς τὴν μασχάλην τοὺς δακτύλους ψαῦσαι τῆς ἐξοχῆς, καὶ φανεῖται σαφῶς ἡ κεφαλὴ τοῦ βραχίονος ἐνταῦθα. τὰ δὲ τῶν μυῶν πάθη διὰ τὸ μήτ᾽ ἀνατείνειν δύνασθαι τὸν βραχίονα, μήτε ἀνωδύνως κινεῖν, γεγυμνασμένου τε δεῖται λογισμοῦ, καὶ πολλῆς ἐπισκέψεως χρήζει. συνεισέρχεται γε μὴν καὶ τούτων ἡ γνῶσις τοῖς μεγίστην τε δύναμιν ἔχουσι, καὶ ῥᾴστοις γνωσθῆναι. ἐάν τ᾽ ἐμπειρικῶς. ἐάν τε λογικῶς μεταχειρίζεταί τις τέχνην. ὅ, τε γὰρ ἐμπειρικὸς ἐπισκοπούμενος τὰς ὑπ᾽ αὐτῶν καλουμένας συνδρομὰς. αἵ τινές εἰσι συμπτωμάτων ἀθροίσματα. ὅταν πολλάκις θεάσηται τὰ αὐτὰ καθ᾽ ἕνα καιρὸν, ὁμοίως πάντα μνημονεύει. κἀπειδὰν ἐκ τῆς τηρήσεως ταύτης πολλῶν συνδρομῶν ἐμπειρίαν ἔχει. τηνικαῦτα διαισθάνεται. τίνα μὲν, ἐν πολλαῖς συνδρομαῖς ἐθεάσατο συμπτώματα. τίνα δὲ, ἐν μιᾷ μόνῃ. καὶ οὕτως εἰς ἔννοιαν ἔρχεται τῶν κοινῶν τε καὶ ἰδίων. ᾧ πάλιν ἕπεται γνῶσις τῆς κατὰ δύναμιν διαφορᾶς τῶν σημείων. ὃ μὲν γὰρ ἐν πολλαῖς ὤφθη συνδρομαῖς. ἢ πάλιν πολὺ λείπεται τῶν ἐν μιᾷ μόνῃ φανέντων. τὰ δὲ ἐν ὀλίγαις. ἔλαττον τούτων τὰ κατὰ δύο μόνας. ὅμως οὖν ὥσπερ καὶ τῶν ἰδίων ἐγένετο τηρητικός τε καὶ μνημονευτικὸς ὁ ἐμπειρικὸς ἰατρὸς οὕτως καὶ τῶν κοινῶν. καὶ γὰρ ταῦτα πάντῃ τε καὶ πάντως ἅμα τοῖς ἰδίοις ἐτήρησεν, ὅσα μὲν ἐκείνοις ἐπιγινόμενα. πολὺ δὲ μᾶλλόν τε καὶ θᾶττον ὁ τῷ λόγῳ τῶν σημείων ἑκάστου πάθους εὕρεσιν ποιησάμενος, ἐν ᾧ τά τε ἴδια καὶ τὰ κοινὰ, μὴ ὅτι χρόνον πολὺν ἀναμείνας ὥσπερ ὁ ἐμπειρικὸς, ἀλλὰ μηδὲ μίαν ἡμέραν ἢ ὥραν. νοήσας γὰρ ἐκπεπτωκότα τῆς ἰδίας βραχίονα χώρας καὶ πρὸς τὴν μασχάλην ἐνηνεγμένον. πρῶτον μὲν ὡς ἐνταῦθα παρὰ φύσιν ὄγκος φανεῖται συνεπινοεῖ. δεύτερον δὲ ὅτι κοῖλος ὁ κατὰ τὴν ἐπωμίδα τόπος ἔσται, τῆς πρότερον ἐν αὐτῷ κεφαλῆς τοῦ βραχίονος ἐστερημένος, εἰς τὸ κατὰ τὴν μασχάλην χωρίον μεθεστηκυίας. προσέτι δὲ καὶ ὡς ὁ τῆς ὠμοπλάτης αὐχὴν, ὃς ἐπικείμενος τῷ βραχίονι ἀνατείνεται κατὰ τὴν χεῖρα κῶλον. καὶ ὡς ὀδυνήσονται σφοδρῶς οἱ μύες ἰσχυρῶς τεινόμενοι, κἂν οὕτως τὸν βραχίονα προαιρούμενοι. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅτι παρὰ τὰς πλευρὰς ἐπιχειροῦσι, τὸ πεπονθὸς κῶλον ὀδυνᾶσθαι συμβήσεται. ὥστε καὶ οὕτως εἴσεται πάντῃ τε καὶ πάντως οὐ μόνον τὰς μεγίστας ἔχοντα δυνάμεις. ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα. διὰ μιᾶς γὰρ ὁδοῦ πάντα εὑρήσεται. διὰ τῆς ἑτέρας ἀγνωσθῆναι τοῖς μὴ ῥᾴστοις εὑρισκομένων, ἀλλὰ κατ᾽ ἔνδειξιν. ἡ γὰρ ἐν τῇ μασχάλῃ κεφαλὴ τοῦ βραχίονος ἑτοιμοτάτην ἔχει τὴν δύναμιν. ἡ δὲ τῶν μυῶν διάθεσις, ἐπισκέψεως πλείονος δεομένη, ἀλλ᾽ ὅμως καὶ αὕτη κατ᾽ ἀμφότερα λειπομένη τῷ τε τῆς διαγνώσεως ῥᾴστῳ καὶ τῇ δυνάμει τοῦ κατὰ τὴν μασχάλην ὄγκου, διὰ τῆς αὐτῆς θεωρίας τοῖς τεχνικοῖς ἰατροῖς εἰς γνῶσιν ἔρχεται. εἰκότως οὖν Ἱπποκράτης ἐκέλευσε τὰς διαγνώσεις τῶν παθῶν ἃς καὶ σημειώσεις ὀνομάζουσιν οἱ νεώτεροι κατὰ τὴν τοῦ ὁμοίου καὶ ἀνομοίου θεωρίαν ποιεῖσθαι πρὸ τῶν ἄλλων τῆς τέχνης ἔργων. τουτέστι τῶν κατὰ πρόγνωσίν τε καὶ θεραπείαν. εἰκότως δὲ καὶ διὰ τῶν μεγίστων τε τῇ δυνάμει. καὶ ῥᾴστων τῇ διαγνώσει. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι τρίτον τὸ, πάντῃ μὲν καὶ πάντως τούτοις γιγνωσκομένων. ἀπολειπομένων δὲ ἀξιώματί τε καὶ τῷ τῆς διαγνώσεως ἑτοίμῳ. προειρηκὼς οὖν διὰ τούτων ἀφ᾽ ὧν χρὴ τὰς διαγνώσεις τῶν παθῶν ποιεῖσθαι. τουτέστιν ὅτι διὰ τῶν ὁμοίων τε καὶ ἀνομοίων τοῖς κατὰ φύσιν ἔχουσιν, ὁποῖα γε ταῦτα ὑπάρχει, μεταβαίνει κατὰ τὴν ἑξῆς ῥῆσιν ἐπὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτῶν, ὀνομαστὶ λέγων.

▲ καὶ ἰδεῖν καὶ θιγεῖν καὶ ἀκοῦσαι ἔστι.

Τὸ διαγνωστικὸν τῶν παθῶν μέρος τῆς τέχνης πάντων πρῶτον ἀσκεῖν ἀξιώσας ἐκ τῶν ὁμοίως τε καὶ ἀνομοίως ἐχόντων κατὰ τὸ σῶμα τοῦ κάμνοντος, ὡς πρὸς τοὺς ὑγιαίνοντας. καὶ ὡς τὰ μὲν ἔστι καὶ μέγιστα καὶ ῥᾷστα.

τὰ δὲ, σὺν αὐτοῖς ἐξ ἀνάγκης γινώσκεται. νῦν ἤδη τίνα ταῦτά ἐστι, καθάπερ ἔφην, διδάσκει λέγων. ἃ καὶ ἰδεῖν
καὶ θιγεῖν καὶ ἀκοῦσαι ἐστί. ἰδεῖν μὲν, δηλονότι τὰ ὁρατά. θιγεῖν δὲ, τῶν ἁπτῶν. ἀκοῦσαι δὲ, τῶν ἀκουστῶν. τὸ μὲν
οὖν κατὰ τὸ πρόσωπον, ἐν ἀρχῇ τοῦ προγνωστικοῦ γεγραμμένον ἐστὶν ἰδεῖν ῥῖνα μὲν ὀξεῖαν. ὀφθαλμοὺς κοίλους.
καὶ κροτάφους συμπεπτωκότας. θιγεῖν δὲ, τῶν ὤτων ψυχρῶν. ἰδεῖν δὲ ἅμα καὶ θιγεῖν, τοῦ κατὰ πρόσωπον δέρ-
ματος. σκληροῦ γὰρ καὶ καρφαλέου καὶ περιτεταμένου. ἀκοῦσαι δὲ τῶν ἐν τοῖς ἐφεξῆς τοῦ βιβλίου εἰρημένων
πταρμοῦ καὶ βηχὸς. καὶ φύσης. καὶ ψόφου ἢ φθεγγομένου τι καὶ παρὰ φύσιν τοῦ κάμνοντος, ἤτοι κατὰ πα-
ραφροσύνην, ἢ κλαγγώδη, ἢ βραγχώδη, ἢ τοιοῦτόν τι πάθος ἐχούσῃ τῇ φωνῇ. ἐν δὲ τοῖς κατὰ χειρουργίαν, ἰδεῖν
μέν ἐστι τὰ μελαινόμενα. τὰ ἐρυθραινόμενα. τὰ καθ' ὁντινοῦν τρόπον ἐξαλλάττοντα τὴν κατὰ φύσιν χροιὰν, ἢ φυ-
λάττοντα. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι καθάπερ ἐπὶ τοῦ κατ' ὦμον ἄρθρου. κοιλότητος μὲν, ἐπωμίδος. ἀκρωμίου δὲ ἀνά-
10 τασιν ἰδεῖν ἐστί. θιγεῖν δὲ, τῆς ἐν μασχάλῃ κεφαλῆς. ἀκοῦσαι δὲ, τῶν γινομένων ψόφων ἐν τῷ κάμνοντος σώματι
καθάπερ ἐπὶ θώρακος συντετρημένου πνεύματος ἐκφυσωμένου πρὸς τὸ τραῦμα.

▲ καὶ τῇ ὄψει. καὶ τῇ ἁφῇ. καὶ τῇ ἀκοῇ. καὶ τῇ ῥινί. καὶ τῇ γλώσσῃ. καὶ τῇ γνώμῃ ἐστὶ αἰσθέσθαι.

Τῶν αἰσθήσεων ἁπασῶν τὴν γνώμην ἐφεξῆς ἔταξεν ὅπερ ἐστὶ τὴν διάνοιαν, ἥν τε καὶ νοῦν, καὶ φρένα κοι-
νῶς οἱ ἄνθρωποι καλοῦσιν. ἐπειδὴ καὶ τῶν κατὰ φωνὴν ἐστί τις λόγος. ἀφορίζοντες οὖν τοῦτον τὸν προειρημένον
λόγον οἱ φιλόσοφοι, καλοῦσιν ἐνδιάθετον. ᾧ λόγῳ τά τε ἀκόλουθα καὶ τὰ μαχόμενα γιγνωσκομένοις ἐμπε-
ριέχεται, καὶ διαίρεσις, καὶ σύνθεσις, καὶ ἀνάλυσις, καὶ ἀπόδειξις, ὅσα τ' ἄλλα τοιαῦτα. διότι δὲ τῶν ῥινῶν
καὶ τῆς γλώττης αἰσθήσεων ἴδια πρότερον οὐ μνημονεύσας ἐν τῷ φάναι ἃ καὶ ἰδεῖν καὶ θιγεῖν καὶ ἀκοῦσαι ἐστί,
ἑξῆς τῶν πέντε μετὰ τῆς γνώμης ἐμνημόνευσεν, εἰκότως ἐζήτηται. καὶ δὴ καὶ λέλεκται πολλοῖς. τὰ μὲν ἀπί-
θανα. καὶ ἀνάξια μνήμης. τὰ δὲ, πιθανὰ καὶ μνήμης ἄξια τὴν ἀρχὴν ποιησάμενος. ὅθεν δὲ τὸν Ἱπποκράτην φασὶ
20 κελεύειν ἡμᾶς τὰς διαγνώσεις ποιεῖσθαι τῶν παθῶν ἐξ ὁμοιότητός τε καὶ ἀνομοιότητος τῶν αἰσθητῶν. αἰ-
σθητὰ δὲ κυρίως λέγεται τὰ μὴ δεόμενα δυνάμεως ἑτέρας εἰς διάγνωσιν. ἀλλ' ἀρκούμενα μόνῃ τῇ διὰ τῆς
αἰσθήσεως γνώσει. οὐ κυρίως δὲ, ὅμως λέγεσθαι καὶ αὐτὰ κατὰ τὴν αὐτὴν προσηγορίαν αἰσθητὰ, τὰ διὰ πλειό-
νων αἰσθήσεων ἅμα μνήμῃ τε καὶ τῷ καλουμένῳ συνθετῷ τε ἅμα καὶ κεφαλαιωτῷ τῷ λόγῳ τὴν διάγνωσιν ἔχον-
τα. τὸ μὲν οὖν χρῶμα τῶν κυρίως λεγομένων αἰσθητῶν εἶναι, καθάπερ τὸν χυλὸν, καὶ τὸν ἀτμὸν, καὶ τὴν φω-
νὴν, ὡσαύτως δὲ σκληρότητα καὶ μαλακότητα. καὶ θερμότητά τε καὶ ψυχρότητα. καὶ συνελόντι φάναι τὰς
ἁπλᾶς ἁπάσας ποιότητας. οὔτε μῆλον. οὔτε ῥοιάν. οὔτε ἄπιον. οὔτε ἄλλην οὐσίαν φησὶν ὅλην αἰσθήσει γνωστὴν ὑ-
πάρχειν. ἀλλ' ὡς ὁ Πλάτων ἔλεγε δόξῃ μετ' αἰσθήσεως ἀλόγου. δοξαστὰ δὲ τὰ πάντα εἶναι. καὶ διὰ τοῦτό γε τοῦ σφάλ-
λεσθαι πολλάκις ἐν ταῖς διαγνώσεσιν αὐτῶν ἐνίους, ὅταν ἤτοι σχῆμα μόνον ἢ ἄμφω ταῦτα θεάσηται παρα-
πλήσια τῷ πρόσθεν ὠφελοῦντι. καὶ γὰρ μῆλα. καὶ ῥοιὰς, καὶ ἄπια, καὶ σταφυλὰς, καὶ κάρυα. καὶ ἄλλα πολλὰ
30 φαίνεσθαι σιτίων πεπλασμένων ἐκ κηροῦ, πρὶν ὀσμήσασθαί τε καὶ γεύσασθαι καὶ ἅψασθαι τοῖς ἀληθινοῖς ἀπα-
ράλλακτα. πάσας δ' αὖ τινα ταῖς αἰσθήσεσιν ὑποβάλλοντα τὴν κρίσιν αὐτῶν μὴ δύνασθαι σφαλῆναι. τὸ
δὲ πάσαις ὑποβάλλειν οὐκ ἄνευ μνήμης καὶ συναριθμήσεως ἔργον. οὔτε αἰσθήσεως. οὔτε μνήμης. ἀλλὰ τῆς γνώ-
μης εἶναι. τουτέστι τῆς διανοίας. ὀνομάζουσι δὲ τὴν συναρίθμησιν οὐχ οὕτως μόνον, ἀλλὰ καὶ συγκεφαλαίωσιν. ὅτε
μὲν οὖν εἶπεν Ἱπποκράτης. ἃ καὶ ἰδεῖν. καὶ θιγεῖν. καὶ ἀκοῦσαι ἐστί, ὡς ἐν παραδείγματος μοίρᾳ μνημονεύσας
φασὶ τῶν αἰσθητῶν αὐτῶν. ὁπότε δὲ ἀναχωρήσας τῶν ἁπασῶν τε καὶ κυρίως αἰσθητῶν, ἐπὶ τὰς ὅλας οὐσίας
μετέβη, προσηκόντως αὐτῶν ἐνταῦθα τῶν τε αἰσθήσεων ἁπασῶν καὶ σὺν αὐταῖς γνώμης μνημονεῦσαι, ὡς εἶ-
ναι τὸν ὅλον λόγον τοιοῦτον. ἄρχεσθαι προσήκει τὸν ἰατρὸν τῆς τῶν παθῶν διαγνώσεως ἀπὸ τῆς τοῦ ὁμοίου τε καὶ ἀ-
νομοίου θεωρίας. ἐνίοτε μὲν ἐπὶ μόνων τῶν ἁπλῶν ποιοτήτων ποιούμενον τὴν παραβολήν. ἐνίοτε δὲ ὅλων τῶν
σωμάτων. ἔστι μὲν γὰρ ἤδε ἡ ἐξήγησις οὐκ ἄλογος. ἔστι δὲ καὶ ἑτέρα τις τοιάδε. τὸν Ἱπποκράτην φασὶν. ὁπότε μὲν εἶ-
40 πεν ἃ καὶ ἰδεῖν. καὶ θιγεῖν. καὶ ἀκοῦσαι ἐστί, ἐπὶ τοῦ ἰατροῦ πεποιῆσθαι τὸν λόγον. ὁπότε δὲ ἐφεξῆς τῶν δέ φησιν, ἃ
καὶ ὄψει. καὶ τῇ ἀκοῇ. καὶ τῇ ἁφῇ. καὶ τῇ ῥινί. καὶ τῇ γλώσσῃ. καὶ τῇ γνώμῃ ἐστὶ αἰσθέσθαι, ἐπὶ τοῦ κάμνοντος αὐ-
τοῦ γεγονέναι τὸν λόγον. ἵνα μὴ μόνον ἐξ ὧν αὐτὸς ὁ ἰατρὸς ὁρᾷ, καὶ ἅπτεται. καὶ ἀκούει. καὶ ὀσφραίνεται. καὶ γεύε-
ται. καὶ τῇ γνώμῃ διάκειται κατανοῶν, ἢ παρανοῶν. τὸ γὰρ ἐκ τῆς γνώμης τοῦ κάμνοντος ὠφελεῖσθαί τι τὸν
ἰατρὸν ἐκ τοῦ παρανοεῖν αὐτὸν ἢ κατανοεῖν γινώσκεται. τινὲς δὲ τὰ μὲν. ἃ καὶ τῇ ὄψει. καὶ τῇ ἁφῇ. καὶ τῇ ἀκοῇ.
καὶ τῇ ῥινί, καὶ τῇ γλώσσῃ, λέλεκται φησὶν ἐπὶ τοῦ κάμνοντος αὐτοῦ. τὸ δὲ, καὶ τῇ γνώμῃ, περὶ τοῦ ἰατροῦ. τὴν γὰρ
τούτου γνώμην ἐξ ὧν ὁ κάμνων ὁρᾷ. καὶ ἀκούει. καὶ ἅπτεται. καὶ ὀσμᾶται. καὶ γεύεται συλλογίζεσθαί τι τὸν
ἰατρὸν ἐκ τῆς αὐτοῦ γεύσεως τεκμήρασθαι περὶ τοῦ κάμνοντος. ἅσπερ ἐκ τῆς νόσου. ἐὰν μὲν γὰρ ἅπαντα αὐτῷ
φαίνεται γευομένῳ πικρὰ, καθάπερ τοῖς ἰκτεριῶσι, χολῆς ἐμπεπλῆσθαι τὴν γλῶτταν. ἐὰν δὲ ἁλυκὰ, φλέγμα-
τος ἁλυκοῦ. ἐὰν δὲ ὀξέα, αὐτοῦ ὀξέος. οὕτως δὲ καὶ τοῦ ἰδίου ἱδρῶτος ἐνίοτε παραρρυέντος εἰς τὸ στόμα τῆς ποιότητος
50 αἰσθέσθαι φασὶ τὸν κάμνοντα. τοῖς τοῦτον τὸν τρόπον ἐξηγουμένοις ἐναντιοῦσθαι δοκεῖ τὸ παραλελεῖφθαι τὴν
ὄσφρησιν τοῦ ἰατροῦ, καί τοι χρωμένου αὐτοῦ πρὸς πολλά. καὶ γὰρ ἐπὶ διαχωρημάτων. καὶ οὔρων. καὶ πτυέλων.
ἑλκῶν τε. καὶ αὐτῆς τῆς τοῦ κάμνοντος ἐκπνοῆς χρῆται τῇ τῆς ὀσφρήσεως αἰσθήσει κατὰ τὴν σημείωσιν. ἐγχωρεῖ
δὲ ταύτην παραλελεῖφθαι φάναι ὑπὸ τοῦ βιβλιογράφου, καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ ἐν πολλοῖς βιβλίοις
Ἱπποκράτους τε καὶ τῶν ἄλλων εὑρισκομένοις. τὰ μὲν, ἡμαρτημένα φανερῶς. τὰ δὲ, παραλελειμμένα. καὶ
μὴν καὶ τοιαύτην ἐξήγησιν ἔγραψαν τινές. οὔτε αὐτὸν σημαίνεσθαι φασὶν ἐκ τοῦ φάναι. καὶ ἰδεῖν. καὶ θιγεῖν.
καὶ ἀκοῦσαι ἐστί, τῷ καὶ τῇ ὄψει. καὶ τῇ ἀκοῇ. καὶ τῇ ἁφῇ ἐστὶ αἰσθάνεσθαι. ἰδεῖν μὲν γάρ ἐστι. καὶ θιγεῖν. καὶ ἀκούειν
✱ μὴ καταληπτικῶς. αἰσθάνεται δὲ οὐκέτι καταληπτικῶς. ἔστι δὲ ἡ τοιαύτη τῆς αἰσθήσεως ἐξήγησις τοῦ σημείου

τοῦ στωϊκοῦ. διὸ καὶ τοῦ Κοΐντου μαθητὴς Αἰφικιανὸς αὐτὴν προσήψατο τὴν στωϊκὴν ἀσπαζόμενος φιλοσοφίαν.
ἀλλ' ὃ λέγουσιν ἔστι τοιοῦτον. τὸ μὲν ἕτερον μέρος τῆς ῥήσεως, περὶ τοῦ γένους μόνου διδάσκει τῶν πραγμάτων
ἐξ ὧν αἱ σημειώσεις ἡμῶν γίνονται. τὸ δὲ δεύτερον, περὶ τοῦ κατ' αὐτὸ διηκριβωμένου τε καὶ πιστοῦ. ὡς εἰ καὶ
οὕτως ἐγέγραπτο. προσήκει ποιεῖσθαι τὰς διαγνώσεις ἀπὸ τῶν ὁμοίων τε καὶ ἀνομοίων τοῖς κατὰ φύσιν ἐν τῷ τοῦ
κάμνοντος σώματι φαινομένων. ταῦτα δὲ καὶ τὰ αἰσθητά. καὶ τούτων αὐτῶν οὐχ ὅσα παρεῖδεν, ἢ παρήκου-
σεν, ἢ ὅλως παρῄσθετο κατά τινα τῶν αἰσθήσεων. καλῶς ἀκαταληπτικῶς τῶν αἰσθήσεων ᾔσθετο ἑκάστη. καὶ τῇ
γνώμῃ συγκεχρῆσθαι γάρ φησι τῇ τοῦ αἰσθέσθαι φωνῇ τὸν Ἱπποκράτην κατὰ τῆς γνώμης. καὶ κοινῇ ἐν τῷ πρώ-
τῳ μέρει τῆς ῥήσεως, ἑνὸς ἢ καὶ δυοῖν ἔτυχε μνημονεύσας. ὅλον γὰρ τὸ γένος αὐτῶν ἐκ παραδείγματος ἐνεδεί-
ξατο. κατὰ δὲ τὸ δεύτερον μέρος τῆς ῥήσεως, ἁπασῶν ἐμνημόνευσε μετὰ τῆς γνώμης ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν τὴν
10 ἀπόφασιν ποιούμενος. ἐπεὶ δὲ πάσαις ὑπάρχει κοινὸν τὸ καταληπτικῶς τῶν ὑποκειμένων ἁρμόζεσθαι
τὰς ἰδέας. ἐπεὶ δὲ ὅπερ ὑπεσχόμην ἔπραξα, διῆλθόν τε ὅσα πιθανῶς εἴρηται τισὶν, εἰς τὸ μὴ δοκεῖν τὸν Ἱππο-
κράτην πολλάκις εἰρηκέναι περὶ τῶν αὐτῶν. ἐμοὶ μὲν ἤδη καιρὸς, ἐπὶ τὰ συνεχῆ μετέρχεσθαι. σοὶ δὲ τὴν δόξαν
τῶν εἰρημένων ἀρίστην σκεψαμένῳ ὑφηγεῖν. μέμνηται δὲ καὶ περὶ τοῦ τῆς γνώμης ὀνόματος εἰπὼν ὡς ἐπὶ τῶν
παλαιῶν ἐν ἴσῳ ἐστὶ τῷ διανοίας. εἴτε καὶ συνέσεως ἐλέγετο. πολλῶν οὖν ὄντων εἰς τοῦτο μαρτυριῶν, ὀλίγα πα-
» ραθήσομαι. Κριτίας μὲν ἐν τῷ πρώτῳ ἀφορισμῷ τάδε γράφει. μήτε αὐτῷ ἄλλῳ σώματι αἰσθάνεται. μήτε ἃ τῇ
» γνώμῃ γιγνώσκει. καὶ πάλιν. γιγνώσκουσιν οἱ ἄνθρωποι ἔθει μὲν ὑγιαίνειν τῇ γνώμῃ. καὶ ἐν ὁμιλιῶν προτέρῳ. εἰ
» δ' αὐτὸς ἀσκήσειας ὅπως γνώμην σῇ ἱκανὸς, ἥκιστα ἂν οὕτως ὑπ' αὐτοῦ ἂν ἀδικηθείης. καὶ πολλάκις ἐν τῷ αὐτῷ, καὶ
» ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ὁμιλιῶν, ἀντιδιαιρῶν ταῖς αἰσθήσεσι τὴν γνώμην πολλάκις εἴρηκεν. ὥσπερ καὶ ὁ Ἀν-
* τιφῶν ἐν τῷ πρώτῳ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ λόγῳ τοῦ τάδε γνοὺς. εἰς ἕν τε οὐδὲν αὐτῷ οὔτ' ὧν ὄψει ὁρᾷ μακρότητα.
20 οὔτ' ὧν γνώμη γιγνώσκει, ὁ μακρότατα γιγνώσκων. καὶ πᾶσι γὰρ ἀνθρώποις, ἡ γνώμη τοῦ σώματος ἡγεῖται καὶ
* εἰς ὑγείαν, καὶ νόσον, καὶ εἰς τὰ ἄλλα πάντα. καὶ ὁ Πλάτων ὡς πρὸς πρῶτον ἐνάλυσται κατὰ τὸ ε΄ τῆς πολι-
τείας. οὐκοῦν τούτου μὲν τὴν διάνοιαν, ὡς γιγνώσκοντος γνώμην ἂν ὀρθῶς φαμὲν εἶναι. τοῦ δὲ δοξάζοντος, δόξαν. καὶ
Λυσίας κατὰ Πολιούχου. ἐκεῖνος γὰρ ὅσα τῇ ἑαυτοῦ γνώμῃ χρώμενος ὑπὲρ τοῦ ὑμετέρου πλήθους ἔπραξε, παν-
ταχοῦ φανήσεται πολλῶν μὲν καὶ ἀγαθῶν αἴτιος τῇ πόλει γενόμενος. πλεῖστα δὲ καὶ μάλιστα τοὺς πολεμίους
ἐργασάμενος. καὶ Αἰσχίνης δὲ κατὰ τὸν δὲ ὁ σωκρατικὸς ἐν τῷ Μιλτιάδῃ κατὰ τὸ αὐτὸ σημαινόμενον κέχρη-
ται τῷ ὀνόματι. καὶ Ὑπερίδης ἐν τῷ κατ' αὐτοῦ Διοκλέους, καὶ ἄλλοι ῥήτορές τε καὶ ἰατροὶ καὶ ποιηταί. πε-
ριττὸν δὲ πάντων μνημονεύειν.

A καὶ οἷς γινωσκόμενα, πᾶσιν ἐστὶ γνῶναι.

Ζητεῖται κἀνταῦθα προσηκόντως τινὲς ποτὲ εἰσὶν ἄλλαι δυνάμεις παρά τε τὴν αἴσθησιν καὶ τὴν γνώμην ὑπὸ
30 τῆς φύσεως ἡμῖν δεδομέναι διαγνωστικαὶ, ἐκτὸς τῶν ὑποκειμένων. ὡς γὰρ οὐκ εἰρηκὼς ἁπάσας οὕτως ἐπήνεγ-
κεν γινωσκόμενα πᾶσιν ἔστι γνῶναι. διὰ τί νῦν αὐτὸν οὕτως εἰπεῖν νομίζω καὶ δὴ φράσω. προειπὼν τι πρότε-
ρον ἀναγκαῖον εἰς τὰ μέλλοντα λεχθήσεσθαι, πολλοῖς ἤδη καὶ τῶν παλαιῶν εἰρημένον, οἷς ἀρέσκει μηδεμίαν
εἶναι δόξαν, ἣν οἱ τὰς αἱρέσεις συνιστάμενοι φιλόσοφοι δοκοῦσιν εὑρηκέναι πάντα. τὰ δ' εἰρημένα τῷ πρόσθεν
χρόνῳ πολλάκις ἅμα τῇ τῶν ἄλλων γνώμῃ διεφθάρθαι. μὴ μέντοι δοκεῖ τὴν Πυρρώνειαν αἵρεσιν, ἢ ἀκαδημαϊ-
κὴν, ἢ στωϊκὴν, ἢ περιπατητικὴν, ἢ τινα ἄλλην ὕστερον Ἱπποκράτει γεγονυῖαν τῇ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἐξα-
πτόμενος δόξῃ. αὐτοὶ οὖν οἱ τοῦ Πύρρωνος εἰς παλαιοτάτους ἄνδρας ἀνάγουσι τὴν ἑαυτῶν προαίρεσιν. εἰκὸς οὖν
καθ' Ἱπποκράτην, μᾶλλον δὲ οὐκ εἰκὸς, ἀλλ' ἀναγκαῖον ἀμφισβητεῖν ἀλλήλοις τοὺς τότε περὶ τῶν φυσικῶν κριτη-
ρίων. τοὺς μὲν, μηδὲν εἶναι λέγοντας τοιοῦτον, καθάπερ ὕστερον οἱ πυρρώνειοι. τοὺς δὲ, τὴν αἴσθησιν μόνην. ἐνίους δὲ
ταύτην μὲν ἀτιμάζεσθαι νομίζειν, καὶ ἀληθὲς εἶναι τὸ περιφερόμενον δὴ τοῦτο. νοῦς ὁρῇ, καὶ νοῦς ἀκούει. τὰ δ' ἄλ-
40 λα κωφὰ, καὶ τυφλά. τινὰς δ' ἀμφότερα φύσει κριτήρια τεθεῖσθαι. τῶν μὲν αἰσθητῶν, τὴν αἴσθησιν. τῶν δὲ νοη-
τῶν, τὸν νοῦν. τινὰς δὲ, πρὸς ταύταις καὶ ἄλλας ψυχῆς ἡμῶν δυνάμεις εἶναι νομίζειν. ὅπως οὖν αὐτῶν ἐκ-
φύγῃ τὴν ἐπήρειαν ὁ Ἱπποκράτης, αὐτὸς μὲν ἐμνημόνευσε δυοῖν κατὰ γένος δυνάμεων, αἰσθήσεώς τε καὶ διανοίας.
ἃς ἴστε καὶ ἐμὲ διὰ παντὸς ἐπιδεικνύντα μόνα ἡμᾶς ἔχειν κριτήρια τῆς γνώσεως. ἕνεκα δὲ τῶν σοφιστῶν τῷ λόγῳ
προστέθεικε. ἃ οἷς γινωσκόμενα πᾶσι δυνατόν ἐστι γνῶναι. τινὲς μὲν οἴονται τὸν μὲν νοῦν, ἄλλης εἶναι φύσεως.
τὴν διάνοιαν, ἄλλης. τὸν δὲ διάθετον ὀνομαζόμενον λόγον, ἄλλης. καὶ τούτων δὲ πλείους ἄγουσι δυνάμεις. ἐμοὶ δὲ
ἐν τοῖς τοῦ κοινοῦ λόγου βιβλίοις δέδεικται τρεῖς εἶναι τὰς πάσας ἐν ἡμῖν δυνάμεις, αἷς χρώμεθα πρός τε τὰς
τῶν τεχνῶν συστάσεις, καὶ τῶν βιβλίων. αἴσθησίν τε καὶ νοῦν. καὶ μνήμην. ἀλλὰ τὴν μὲν μνήμην ἀποτίθεσθαί τε
καὶ φυλάττειν ἐν αὐτῇ τὰ γνωσθέντα δι' αἰσθήσεως καὶ νοῦ, ταμεῖόν τι τῶν εἰρημένων αὐτοῖς οὖσαν. οὐκ αὐτὴν
εὑρίσκουσαν ἑκάστου πράγματος φύσιν. εἰς δὲ τὴν τῶν ζητουμένων εὕρεσίν τε καὶ κρίσιν, αἴσθησίν τε καὶ νοῦν ἡ-
50 μῖν ὑπάρχειν φύσει. ἀλλ' ὅταν γε μὴν περὶ τούτων αὐτῶν ὁ λόγος ᾖ, συγχωρεῖ τις ἄλλην μὲν δύναμιν εἶναι
* τῆς νοήσεως. ὑπολαμβάνουσι δὲ τοῦ λόγου καὶ νοῦ πάλιν ἄλλην, εἰ βούλονται, τοῦ νοῦ καὶ τῆς διανοίας
ἀρκοῦσαν τούτῳ πρὸς αὐτοὺς ὡς ἐναργῶς ἅπαντες ἄνθρωποι διαγιγνώσκουσι. καὶ μῆλον. καὶ μέσπιλον. καὶ
σταφυλὴν, καὶ ἄλλα σώματα ὑπαρχειῶν, εἴτε διὰ μιᾶς δυνάμεως ψυχικῆς. εἴτε διὰ δυοῖν ἢ τριῶν ἢ πλειόνων, ἡ
διάγνωσις αὐτῶν γίγνηται. πεπεισμένοι δὲ εἰσὶν ὡσαύτως ἅπαντες οἱ ἄνθρωποι, καὶ κίνησιν εἶναι τε καὶ αἴ-
* τιον καὶ σημεῖον αὐτά τε ταῦτα τὰ προειρημένα. καὶ νοῦν καὶ μνήμην καὶ προαίρεσιν. ἃ πρὸς ἄλλοις πολλοῖς
ἀνατρέπειν ἐπιχείρησεν Ἀσκληπιάδης, ὡς οὐκ ὄντα. τούτων οὖν μοι προειρημένων ἤδη νομίζω σαφὲς γενήσεσθαι,
οὗ τινος ἕνεκα ἐπὶ τελευτῇ τῆς διδασκαλίας ὁ Ἱπποκράτης αὐτάρκως γεγενημένης προσέγραψεν, ἃ οἷς γι-
γνωσκόμενα ἅπασίν ἐστι γνῶναι, ἄρχεσθαι μὲν προσήκει τὸν ἰατρὸν τῶν ἔργων τῆς τέχνης ἀπὸ τῆς διαγνώσεως

τῶν παθῶν, παραβαλόντα τὰ κατὰ τὸ νοσοῦντα νοσήματα φαινόμενα, τοῖς τῶν ὑγιαινόντων. καὶ θεωροῦν-
τα τινὰ μὲν, ὅμοια. τινὰ δὲ, ἀνόμοια. τὴν γνῶσιν γε κατ' αὐτῶν καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὑπερβαίνειν αἰσθήσει
τε καὶ γνώμῃ. καὶ ἔτι δόξει ὡς ἄλλο πρὸς τούτοις κοινὸν ἁπάντων εἶναι φύσει κριτήριον, ὁμοίως κἀκείνοις τὴν τῶν
* εἰρημένων κρίσιν, ὡς τὸ γιγνώσκειν ἔχομεν ἅπαντες ἄνθρωποι. ὧν μὲν καὶ ἡμεῖς εἰς τὰ τῆς τέχνης ἔργα. τὴν μὲν
δὴ ὑλικὴν ἔχοντες τὰ αἰσθητὰ, ἐν οἷς φησὶν ἃ καὶ θιγεῖν, καὶ ἀκοῦσαί ἐστι. τὴν δὲ τούτων κριτικὴν διττὴν αἴσθη-
σίν τε καὶ γνώμην. ἃς διὰ τῆς ἐχομένης ῥήσεως ἐδήλωσεν εἰπών. ἃ καὶ τῇ ἀκοῇ καὶ τῇ ῥινὶ καὶ τῇ γλώττῃ ἔστι
αἰσθέσθαι, ὑπηρετούσαις ἀμφοτέραις ἐναργῶς μὲν τὴν μνήμην. εἰ δέ τινα καὶ ἄλλην ἐπεισάγεταί τις δύναμιν,
οὐκ ἐκείνην ἡμῶν ἀφικομένων, ἐὰν οὕτως φαίνηται χρήσιμος ὑπὲρ χειρισμῷ ὑπάρχουσα. διὰ γὰρ τοῦ φα-
νῆναι. οἷς γινωσκόμενα πᾶσιν ἔστι γνῶναι, περιέλαβε μὲν τὴν γνώμην, ἣν ἐξουσίαν δέδωκε τοῖς ἡγουμένοις
10 εἶναι τινὰ καὶ ἄλλην κριτικὴν δύναμιν, καὶ ἐπιδεικνύειν ἡμῖν αὐτήν. τὰ μὲν ἄχρι δεῦρο κατὰ τὸ βιβλίον Ἱπ-
ποκράτους γεγραμμένα, κοινὰ τῆς ὅλης ἰατρικῆς ἐστί. καὶ διὰ τοῦτό γε ἔφην αὐτὰ προοίμιον μᾶλλόν τι πάσης τέ-
χνης εἶναι. τούτων δ' ἐφεξῆς ἐπὶ χειρουργίαν ἀποκεχώρηκε, καὶ ταύτης ἃ κατὰ τὸ ἰατρεῖον, ἢ μανθάνειν, ἢ πράτ-
τειν ἐξ ἀρχῆς οἱ κατὰ τὴν τέχνην ἀσκούμενοι δύνανται. καὶ μὴ νομίσῃ μέ τις παρὰ τὸ ἐμὸν ἦθος μεμηκυγκέναι τὴν
ἐξήγησιν. ὅσοι γὰρ κοινοὶ λόγοι τῆς ὅλης τέχνης εἰσὶ, τούτοις προσήκει μακρότερον, ἢ κατὰ τοὺς ἐν μέρει λέγε-
σθαι. καὶ μάλισθ' ὅταν αὐτοὺς ἔν τινι πραγματείᾳ διέλῃ, μηκέτι μέλλων αὖθις ἐρεῖν αὐτούς. καθάπερ κἀγὼ πεποί-
ηκα κατὰ τὴν τῶν Ἱπποκράτους βιβλίων ἐξήγησιν. ἅπαντα μὲν διακρίνειν αἰσθήσει τε καὶ γνώμῃ. τῶν δ' εἰ-
ρημένων ἄρτι λόγων μηκέτι μνημονεύειν. οὐ μὴν, οὐδὲ νῦν ἀξίως αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἐμήκυνα τὸν λόγον. ἐνὸν
γάρ μοι διελθεῖν τε ἅμα καὶ κρῖναι τὴν γεγενημένην διαφωνίαν περὶ τοῦ τῶν ψυχικῶν δυνάμεων ἀριθμοῦ, βέλ-
τιον ἐνόμισα πρὸς τὴν τοῦ κοινοῦ λόγου πραγματείαν ἀναπέμψαι τὸν βουλόμενον ἀκριβέστερον παρὰ τούτων
20 γνῶναι. διωρισμένης δὲ τῆς ἄλλης ζητήσεως ἐν τῷ λέγειν ἀπὸ τῆς τοῦ ὁμοίου καὶ ἀνομοίου θεωρίας ἄρχεσθαι,
διὰ τὸ μὴ πάνυ τι διηρθρωμένον νοεῖσθαι πᾶσιν. ὅτι ἔστι διαφορὰ τοῦ ὁμοίου τὸ ταυτὸν, ἑκὼν καὶ ταύτην παρέλι-
πον ἐν ἑτέροις ἐξειργασμένην. ἐμπίπτει γὰρ εἰς τὴν περὶ αὐτῆς σκέψιν, ἄλλα τέ τινα καὶ τὸ πρότερον, καὶ ταύ-
την παρέλιπον. ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἢ ὁμοίοις, αἱ τηρήσεις μὲν τοῖς ἐμπειρικοῖς γίγνονται. τινὲς μὲν γὰρ καὶ αὐτῶν
τῶν ἐμπειρικῶν ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις ἔφασαν. οἱ δὲ ἀκριβέστεροι, τὴν ἀκολουθίαν διασῴζοντες ὅλης ἑαυτῶν τῆς ἀγω-
γῆς ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς φησὶ τὰς τηρήσεις ἁπάσας γίγνεσθαι, τάς τε παθογνωμικὰς ὀνομαζομένας, καὶ τὰς
προγνωστικὰς, καὶ τὰς θεραπευτικὰς, Δίωνα φρενιτίζοντα Θέωνι φρενιτίζοντι, καθ' ὅσον ἀμφότεροι φρενιτί-
ζουσι, ταὐτὸν εἶναι. τινὲς δ' οὐδ' ἁπλῶς λέγεσθαί φασι τὸ ὅμοιον, ἀλλὰ καὶ νοεῖσθαι, καὶ λέγεσθαι διττῶς. ἓν
μὲν γὰρ ὅμοιον ἀπαράλλακτον νοεῖσθαι, καθάπερ τοὺς Διοσκόρους. ἕτερον δὲ, οὐ τοιοῦτον, ἀλλ' ἐν ᾧ τὸ μᾶλλον, τε καὶ
ἧττόν ἐστιν. οὐ μὴν παρὰ τοῖς παλαιοτάτοις ἰατροῖς τε καὶ φιλοσόφοις, ὧν ἔτι συγγράμματα διασώζεται, τοιαύ-
30 τη χρῆσις εὑρίσκεται, συγκεχυμένως καὶ ἀδιαρθρώτως χρωμένων αὐτῶν τῇ τῶν ὁμοίων προσηγορίᾳ. ποτὲ μὲν
ἐπὶ τῶν αὐτῶν εἶδος ἐχόντων ἀπαράλλακτον, ὡς τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμὸν τῷ δεξιῷ θεωρουμένοις ἀμφοῖν ἐφ' ἑνὸς
ἀνθρώπου. ποτὲ δὲ αὖ καὶ ἐπὶ διαφερόντων ἀνθρώπων. ὁ μὲν, γλαυκός. ὁ δὲ, χαροπὸς, ἢ μέλας. ἢ καθ' ὅσον ὀφθαλ-
μοὶ, καὶ τούτους ὁμοίους λέγουσιν εἶναι. μᾶλλον δὲ αὐτοῖς ἐστὶ καὶ συνηθέστερον τὸν γλαυκὸν, τῷ γλαυκῷ. τὸν χα-
ροπὸν, τῷ χαροπῷ λέγειν ὅμοιον. καθάπερ γε καὶ τὴν ῥῖνα. τὴν μὲν γρυπὴν, τῇ γρυπῇ. τῇ δὲ σιμῇ, τὴν σιμήν, τῇ
δὲ εὐθείᾳ, τὴν εὐθεῖαν ὁμοίαν εἶναι.

T Ἃ δ' ἐς χειρουργίαν κατ' ἰητρεῖον.

Αἱ τοιαῦται βραχυλογίαι προδήλως ὑφ' ἑκόντων γίγνονται, ἀσαφῶς ἑρμηνεῦσαί τι βουληθέντων. ὅπου
δ' ἐνίοτε μὲν ὀνόματος ἑνὸς ἢ ῥήματος ἢ δυοῖν ἢ τὸ πλεῖστον τριῶν προσθέσει τὸν λόγον ἐργάσασθαί ἐστι σαφῆ, πῶς
οὐκ ἄν τις ἀσάφειαν ἐπιτηδεύεσθαι φαίη τοὺς οὕτω συγκειμένους λόγους; ἐγὼ γοῦν ἐρῶ τὸν τύπον τῆς λέξεως, ᾧ
40 τις ἂν χρησάμενος εἰργάσατο σαφῆ τὸν λόγον. ἔσται δὲ τοιόσδε τις. ἡ μὲν ἰατρικὴ πᾶσα κοινὸν τὸν σκοπὸν εἰς τὰς
διαγνώσεις τῶν παθῶν ὁμοιότητα τε καὶ ἀνομοιότητα πρὸς τοὺς ὑγιαίνοντας, ἐκ τῶν ἐναργῶς αἰσθήσει τε καὶ
νοήσει φαινομένων τήν τε εὕρεσιν ἔχουσα καὶ τὴν κρίσιν. ἐγὼ δὲ ταύτης ἐρῶ τὰ κατὰ χειρουργίαν μόνον, ἃ ἐν ἰη-
τρείῳ δύναται δείκνυσθαί τε τοῖς μανθάνουσι, καὶ περὶ τοὺς πάσχοντας ἐνεργεῖσθαι. οὕτως ἄν τις μὲν εἶπε σα-
φῶς ἑρμηνεῦσαι βουλόμενος. γράφουσι δ' ἔνιοι τοῦ κατ' ἰητρεῖον ὀνόματος, τὴν ἐσχάτην συλλαβὴν διὰ τοῦ η,
* καὶ εἰ βούλει κατὰ τὴν ἰατρικὴν, οὐ κατὰ τὸ χωρίον ὃ καλοῦμεν ἰατρεῖον, ὡς εἰ καὶ οὕτως εἰρήκει. τὰ δ' ἐς χει-
ρουργίαν τὴν κατ' ἰατρικὴν τέχνην, ἐστὶ τάδε. φαίνεται δὲ ἑξῆς ὁ τοῦ βιβλίου συγγραφεὺς, εἴτ' αὐτὸς ὁ Ἱππο-
κράτης ἐστὶ, εἴθ' υἱὸς αὐτοῦ Θεσσαλὸς, οὔτε πασῶν τῶν κατ' ἰατρικὴν χειρουργιῶν μνημονεύειν, οὔτε τῶν κατὰ τὸ
ἰατρεῖον, ἀλλὰ καὶ τούτων αὐτῶν ὅσαι τοῖς εἰσαγομένοις εἰσὶ χρήσιμοι. καὶ μέντοι καὶ ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ συγγράμ-
ματος ἐντεῦθεν ἐγένετο, ἣν παραπλησίως ἐς ὕστερον ἐποιήσατο Διοκλῆς καὶ Φιλότιμος καὶ Μαντίας. ἔχει δ' αὖ τε-
50 λεώτερον, ἣν περὶ τῶν κατ' ἰητρεῖον ἐπιγέγραπται. θαυμάζω δὲ Ἀσκληπιάδου τὴν μὲν κατ' ἰητρεῖον γραφὴν, ση-
μεῖον δὲ αὐτὴν οἰομένου περὶ τῶν αὐτῶν κατὰ τὸ ἰητρεῖον. τὸ γὰρ κατ' ἰητρείην ἐστὶ τοῦτο σημαντικὸν, οὐ τὸ κατ'
ἰητρεῖον. ἵνα τις ἰατρεῖον τῶν νόσων ἰατρείην ἀκούσῃ. τὰ μὲν δὴ τοιαῦτα περὶ τῶν ὀνομάτων ἔχει τὴν σκέψιν, ὧν
ὀλίγοι φροντισταὶ σπουδάζουσι τὴν τῶν πραγμάτων ἀλήθειαν. ἡ δὲ αὐτῶν τῶν προκειμένων διδασκαλία κατὰ
τὴν ἑξῆς λέξιν ἄρχεται.

O Ἀσθενέων. ὁ δρῶν. οἱ ὑπηρέται. τὰ ὄργανα. τὸ φῶς. ὅκου. ὅκως. ὅσα. ὅκως. ὅκωτι. τὸ σῶμα. τὰ ἄρμενα. ὁ χρό-
νος. ὁ τρόπος. ὁ τόπος.

Διὰ ταύτης τῆς ῥήσεως ἅπαντα δηλοῖ, ὑφ' ὧν, καὶ δι' ὧν, καὶ περὶ ὧν, τὸ χειρουργικὸν μέρος τῆς τέχνης κατα-
γίνεται. διεξίεισι δὲ ἐφεξῆς ὁποῖόν τε τῶν εἰρημένων ἕκαστον εἶναι προσήκει. καὶ καθ' ὅν τινα τρόπον ἢ χρόνον εἰς χρῆ-

σιν ἄγεσθαι. ἔστι δ' αὐτῶν τὰ μὲν πλεῖστα σαφῆ, καθάπερ ὁ ἀσθενέων. καὶ ὁ δρῶν. καὶ οἱ ὑπηρέται. καὶ τὰ ὄργα
να. καὶ τὸ φῶς. καὶ μέν τοι καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεὺς ἑξῆς ὑπὲρ αὐτῶν διῆλθεν, ὅπως μὲν ἑαυτὸν χρὴ παρέ-
χειν τῷ ἰατρῷ τὸν ἀσθενοῦντα διδάξας. ὅπως δὲ δεῖ τὸν ἰατρὸν ἐνεργεῖν ἀμφ' αὐτόν. ὅπως δὲ τοὺς παρόντας τούτῳ
ὑπηρετεῖν δεῖ. ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν ὀργάνων ἔτι τε φωτὸς αὐτὸς ὅσα προσήκει γιγνώσκειν ἡμᾶς ἐφεξῆς
ἔγραψε. μετὰ δὲ ταῦτα περὶ ἐπιδέσεως μακρὰν ἐποιήσατο διδασκαλίαν, οὐ κατὰ τὸ τῆς λέξεως εἶδος μηκύ-
νας. ἐν ὅλῳ γὰρ τῷ βιβλίῳ φυλάττει τὴν βραχυλογίαν, ἀλλὰ τῷ βουληθῆναι μηδὲν παραλιπεῖν τῶν χρησί-
μων. ὅσα τοίνυν ἐκ τοῦ ἀσθενοῦντος. καὶ δρῶντος. καὶ ὑπηρετῶν. καὶ ὀργάνων. καὶ φωτὸς εἴρηται. κατὰ τὴν προ
κειμένην ῥῆσιν ἐπισκέψασθαι χρή, καὶ πρῶτόν γε τὸ πρῶτον ἐν αὐτοῖς εἰρημένον τὸ ὅκου διὰ μὲν τοῦ κ τῆς δευτέρας
συλλαβῆς ὑπὸ τῶν ἰώνων λεγομένης. πρὸς ἡμῶν δέ, διὰ τοῦ π. καὶ σημαίνοντος τὸν τόπον ἐν ᾧ κείμενος
10 τυγχάνει. διὸ καὶ κατὰ πάντων αὐτό τις εἰρῆσθαι τῶν προειρημένων οὐκ ἂν ἀπὸ τρόπου φαίη. ὅ, τε γὰρ ἀσθενῶν
ἐπιτηδείου τόπου δεῖται. κέκληται δὲ τὰ ἀσθενοῦντα δηλονότι περὶ ὧν ἡ χειρουργία γίγνεται. τούτου τε οὐχ ἧττον
ὁ ἰατρός, ὥσπερ γε τὰ ἄρθρα τοῦ προσήκοντος τόπου χρήζει. καὶ τοῦ φωτὸς δὲ τὸ θεῖναι ὡς αὐτῶν ἐφ' ἡμῖν ἐστι
ἐν τῷδε τῷ τόπῳ ποιήσει. τὸ δὲ ἐφεξῆς γεγραμμένον, τὸ ὅκως, ἡμεῖς μὲν διὰ τοῦ π λέγομεν ὅπως. σημαίνει
δ' οὐ παρ' ἡμῖν μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἴωσι τὴν ποιότητα τῶν διδασκομένων πραγμάτων. οὐ γὰρ μό-
νον ὅπου χρὴ κατακείμενον ἢ καθήμενον χειρουργεῖσθαι τὸν πεπονθότα τόπον ἐπίστασθαι τοῖς μανθάνουσι τὴν
τέχνην, ἀλλὰ καὶ τὸ πῶς ἔχει σχήματος. οὕτως δὲ καὶ τὸν ἐνεργοῦντα καὶ τοὺς ὑπηρετοῦντας αὐτῷ καὶ τῶν ὀρ-
γάνων ἡ θέσις οὐ μόνον ἐπιτήδειον ἔχειν δεῖται τόπον, ἀλλὰ καὶ παρεσκευάσθαι κατὰ τάξιν, οὕτως ἂν εὐληπτό-
τατον ἕκαστον εἴη καὶ αὐτῷ τῷ ἰατρῷ, καὶ τοῖς ὑπηρέταις αὐτοῦ. φαίνεται δ' ἐνταῦθεν παραλελειπὼς τὰ ἄρ-
μενα συνεπινοεῖσθαι τίθεσθαι τοῖς ὀργάνοις δυνάμενα. ὅπως δὲ πάλιν αὐτῶν ἐφεξῆς ἀτάκτως ἐμνημόνευ-
20 σεν, μετ' ὀλίγον ὀψόμεθα. νυνὶ δὲ τὰ συνεχῆ τοῖς εἰρημένοις ἐξηγητέον. ἔνθα φησὶν ὅσα, ὅκως. ἀναφέρεται δη
λονότι τούτων ἕκαστον ἐπὶ τὰ προειρημένα ἃ παρασκευασθησόμεθα πρὸς τὴν χειρουργίαν προσήκει γιγνώσκεσθαι
τοῖς μανθάνουσιν ὁπόσα τέ ἐστι, καὶ οἷς τέ τισιν αὐτῶν ὅπως χρηστέον. ἵνα τὸ μὲν ὀλίγον ἔμπροσθεν εἰρημένον, ὅκως
ἐφεξῆς τῷ ὅκου τὴν ἐν τῇ θέσει ποιότητα δηλοῖ. τὸ δὲ νῦν λεγόμενον τὴν ἐν τῇ χρήσει. τέτακται γοῦν ἐκεῖνο
μὲν ἐπὶ ῥήματι τοπικῷ τῷ ὅκου. τουτὶ δὲ ἀριθμῷ τῷ διά τινων ἀρμένων ἢ ὀργάνων ἐνεργείας δηλῶσαι βουλο
μένῳ. τὸ δὲ ἐφεξῆς εἰρημένον ὅκω τε προδήλως τὸν καιρὸν δηλοῖ, καθ' ὃν ἑκάστῳ προσήκει χρῆσθαι. τὰ δὲ μετὰ
ταῦτα κατὰ τὴν δὲ τὴν λέξιν οὕτως ἔχοντα. τὸ σῶμα. τὰ ἄρμενα. ὁ χρόνος. ὁ τρόπος. ὁ τόπος, εἰκότως ἐζήτηται
τίνα διαφορὰν ἔχει. καὶ γὰρ τὸ σῶμα τοῦ πάσχοντος ἔμπροσθεν εἴρηται δυνάμει κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς ῥήσεως ἐν
ᾧ τοῦ ἀσθενοῦντος ἐμνημόνευσεν. καὶ ὁ χρόνος, ἐν τῷ ὅκω τε. καὶ ὁ τρόπος, ἐν τῷ ὅκως. καὶ ὁ τόπος, ἐν τῷ ὅκου. διά τι
* οὖν φαίνεται ταῦτα λέγων μετὰ τοῦ καὶ παρόντος ἐμβεβλῆσθαι παρὰ τάξιν αὐτοῖς τὰ ἄρμενα, βελτίστα
30 τάξιν ἔχοντα μετὰ τῶν ὀργάνων τετάχθαι, δυναμένων ἡμῶν, εἰ καὶ μηδ' ὅλως ἐγεγράπτο, συνεπινοεῖν τοῖς ὀρ-
γάνοις. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἔνεστι λέγειν ὡς τὰς σμίλας. καὶ τὰ τρύπανα. καὶ τὰ ἄγκιστρα. καὶ τοὺς ξυστῆρας.
καὶ τοὺς μηνιγγοφύλακας. ὅσα τε ἄλλα τοιαῦτα προσήκει νῦν ἀκοῦσαι λέγεσθαι ἄρμενα. δυναμένων δὲ ἡμῶν
αὐτὰ συνυπακούειν τοῖς ὀργάνοις. ὡς ὁ μοχλὸς κατὰ τὴν οἰκείαν σκευὴν πρὸς τὴν θεραπείαν χρήσιμα. καλεῖν
αὐτὰ ἄρμενα. καθότι περ ἐν τῷ περὶ διαίτης ὀξέων εἶπεν ἔνθα περὶ λουτροῦ διῆλθεν. ὀλίγῃσι γὰρ οἰκίῃσι πα
ρεσκευάσθαι τὰ ἄρμενα. καὶ οἱ θεραπεύοντες. σκάφας οὖν ἡγητέον λέγειν αὐτόν, καὶ τροχούς, καὶ λεκάνας. καὶ
* πυέλους καὶ ὅσα τἆλλα τοῖς θεραπευομένοις ἐπιτήδεια. περὶ τῶν ἅμα τοῖς ἀρμένοις εἰρημένων ἐμμένει τὸ αὐ
τόν. ἴσως οὖν εἴρηκε νῦν σῶμα μέν, τὸ πεπονθὸς μόριον. χρόνον δέ, τὸν ἐζευγμένον αὐτῷ. προσήκει γὰρ ἐν ταῖς χει
ρουργίαις ἐπίστασθαι. ποσταῖον ἐστὶ τὸ θεραπευόμενον πάθος. αὐτὸς οὖν ἐκέλευε μήτε κατατείνειν κῶλα. μήτ' ἐμ
βάλλειν ἄρθρα τριταῖα καὶ τεταρταῖα. δύναται δὲ καὶ τῆς χειρουργίας χρόνος εἰρῆσθαι νῦν. ἔνια μὲν γὰρ χρὴ
40 πειρᾶσθαι τάχιστα χειρουργεῖν, ὅταν ἤδη διὰ τὸ ψυχθῆναι μέν, κίνδυνος ἕπεται μέγιστος, ὡς ἐπὶ τῶν ἀποδαρ-
μένων ἰδεῖν. φέρονται γὰρ ταχέως εἰς τὸ μέγεθος τῆς ὀδύνης οἱ χειρουργούμενοι. ἔνια δ' ἐν χρόνῳ πλείονι, καθάπερ
τὰ ὑποχύματα. δεῖ γὰρ μετὰ τὸ καταχθῆναι κρατῆσαι τὸ παρακέντειον ὡς προσήκει μέχρι πολλοῦ κατὰ τὸ
χωρίον, ᾧ βουλόμεθα μένειν ἐστηριχθέντα βεβαίως αὐτό. καί τοι νῦν ὁ τρόπος, ἐπὶ τῆς τοῦ πάθους γενέσεως εἰρῆ
σθαι δύναται κατά τινα τρόπον ἤτοι τὸ κάταγμα γέγονεν ἢ τὸ ἐξάρθρημα γιγνώσκειν ἀξιοῦντος αὐτοῦ τὸν ἰατρόν.
ὥσπερ καὶ τῷ περὶ τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τραυμάτων αὐτὸς διῆλθε τοὺς τρόπους καθ' οὓς αἱ πληγαὶ γίγνονται κα-
» τὰ τήνδε τὴν ῥῆσιν. τιτρώσκεται δὲ ὀστέον τὸ ἐν τῇ κεφαλῇ κατὰ τόσους τρόπους. καὶ ἐφεξῆς πάλιν τῶν δὲ τρόπων ἑκά-
» στου πλείονες ἰδέαι γίνονται τοῦ κατάγματος, ἐν τῇ θλάσει. καὶ μετὰ ταῦτα πάλιν. θλασθείη ἂν ὀστέον μένον ἐν
» τῇ αὐτοῦ φύσει. καὶ ὧν μή τι θλασθῇ, οὐκ ἂν προσγένοιτο ἐν τῷ ὀστέῳ οὐ μὴν δεύτερος οὗτος τρόπος. εἶτ' ἐφεξῆς ἄλ-
» λον εἰπών, ἐπιφέρει. οὗτος γ. καὶ πάλιν ἐφεξῆς. ε. οὗτος τρόπος ἀπορρώτατος φαίνεται. τὸ καὶ τόπου δεῖ
50 πάλιν αὐτὸν μνημονεύειν ἔμπροσθεν εἰρηκότος, τοῦ ὅκου δηλωτικὸν ἐπίρρημα τόπου. δι' ὃν καί τινες ἑτέραν ἐξή-
γησιν ἐποιήσαντο τῆς ῥήσεως, ἅμα καὶ τῷ τὴν ἑτέραν εἶναι τῷ ὄγκῳ. γράφουσι γὰρ αὐτὸ ταὐτοῦ τὸ ὄγκου προει-
ρημένον. ἀλλ' ὅμως τὴν γραφὴν ταύτην οἵ τε ἐξηγησάμενοι τὸ βιβλίον ἴσασι καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν ἐμπειρι-
κῶν ἔχει. καὶ μέν τοι καὶ ἀναλήψομαι νῦν αὖθις αὐτὴν ἕνεκα σαφηνείας ἔχουσαν οὕτως. ὁ ἀσθενέων. ὁ δρῶν.
οἱ ὑπηρέται. τὰ ὄργανα. τὸ φῶς. ὅκου. ὅκως. ὅσα. ὅκω. ὅκω τε. τὰ σώματα. τὰ ἄρμενα, φησὶν οὖν ἐν τῷ λέγειν
ὅκου. τὰ σώματα. ἄρμενα. τὸ μὲν αὐτῶν πεποιῆσθαι τοῦ κατὰ τὸν ἔμπροσθεν λόγον, ἁπλῶς ἀκούσας ὅκου. τὸ τ'
ὅκου τῷ τε σώματι τοῦ κάμνοντος καὶ τοῖς ἀρμένοις συμβεβηκέναι δυνάμενον, νῦν ἀρμένων λέγεσθαι τῶν ἔμ
προσθεν ὀργάνων εἰρημένων. ὅτι δ' ἐν τῷ προσήκοντι τόπῳ χρὴ τό γε σῶμα τοῦ κάμνοντος καὶ τὰ ἄρμενα κεῖ-
σθαι νῦν ἐπιδέδεικται. ἐν ταύτῃ δὲ τῇ γραφῇ μετὰ τῆς εἰρημένης ἐξηγήσεως ὁ τόπος ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς ὅλης

ῥύσεως εἰρῆσθαι δόξει κατὰ τοῦ πεπονθότος μορίου τοῦ σώματος. ὀνομάζειν γὰρ εἰώθασιν ὥσπερ μόρια τοῦ σώματος, οὕτως καὶ τόπους οἱ ἰατροί. καὶ γέγραπται τισὶν ὅλα βιβλία περὶ τόπων πεπονθότων. ἄχρι μὲν τοῦδε τὰ κεφάλαια μόνον εἴρηται τῶν λεχθησομένων πραγμάτων. αὐτὴ δὲ ἡ διδασκαλία, κατὰ τὴν ἐφεξῆς ῥῆσιν ἄρχεται. διὸ καὶ προσέχειν ἐκείνοις σε θέλων ἀξιῶ. τὸ γὰρ οὐκ ὀρθῶς ἐν αὐτοῖς νοηθὲν, εἰς τὰ τῆς τέχνης ἔργα βλάπτει. τῶν ἄχρι μὲν δεῦρο προειρημένων, εἰ μὴ καὶ καλῶς τις νοήσειεν, οὐ μεγάλη βλάβη.

Ὁρῶν ἢ καθήμενος ἢ ἑστὼς ξυμμέτρως πρὸς ἑωυτὸν, πρὸς τὸ χειριζόμενον, πρὸς τὴν αὐγήν.

Ῥῆσιν ἔφην αὐτῷ κατάλογον γεγονέναι τῶν πραγμάτων. ὑφ' ὧν, καὶ δι' ὧν, καὶ μεθ' ὧν τὰς χειρουργίας ἀναγκαῖόν ἐστι γίγνεσθαι. τὰ μὲν οὖν ὑφ' ὧν ὅτι ἰατρός ἐστι. καὶ οἱ ὑπηρέται. τὰ δὲ δι' ὧν, τά γε ὄργανα. τὰ δὲ μεθ' ὧν, τό τε φῶς. καὶ ὁ τόπος. περὶ ἃ δὲ, τό τε σύμπαν σῶμα τοῦ χειριζομένου. καὶ τὸ πεπονθὸς μόριον. ἐν δὲ τῇ προκειμένῃ ῥήσει καὶ ταῖς ἐφεξῆς ἕκαστον τούτων ὁποῖον εἶναι χρὴ διδάσκει, μὴ φυλάττων τὴν τάξιν ἐν ᾗ τὸν κατάλογον ἐποιήσατο. πάλιν γὰρ αὖ ἐπὶ τοῦ ἐνεργοῦντος ἤρξατο. συνήθες δὲ τοῖς παλαιοῖς ἅπασι τοῦτο, καὶ μυρία παρὰ πάντων αὐτῶν βουληθεὶς ἐκλέξῃ παραδείγματα. πρὸς δὲ τὸ παρὸν ἀρκέσει παρὰ τοῦ ποιητοῦ τὸ, τὸ κατὰ τὸ β. τῆς Ἰλιάδος εἰρημένον ἐν τῷ καταλόγῳ.

Τίς τ' ἄρ τῶν, ὄχ' ἄριστος ἔην, σύ μοι ἔννεπε μοῦσα,
Ἀνδρῶν ἠδ' ἵππων, οἳ ἅμ' Ἀτρείδῃσιν ἕποντο.

Πρώτους γὰρ εἰπὼν τοὺς ἄνδρας, εἶτ' ἐφεξῆς τοὺς ἵππους, οὐ περὶ πρώτων τῶν ἀνδρῶν ἀπέδωκε τὸν λόγον ἀλλά γε φησίν.

Ἵπποι μὲν μέγ' ἄρισται ἔσαν Φηρητιάδαο
Τὰς Εὔμηλος ἔλαυνε ποδώκεας ὄρνιθας ὥς.
Ὄτριχας, οἰέτεας, σταφύλῃ ἐπὶ νῶτον ἐΐσας
Τὰς ἐν Πιερίῃ θρέψ' ἀργυρότοξος Ἀπόλλων
Ἄμφω θηλείας, φόβον Ἄρηος φορεούσας
Ἀνδρῶν δ' αὖ μέγ' ἄριστος ἔην Τελαμώνιος Αἴας
Ὄφρ' Ἀχιλεὺς μήνιεν, ὁ γὰρ πολὺ φέρτατος ἦεν.

Ἑτέρωθι δὲ πάλιν εἰπὼν, ἔνθα δ' ἄν οἱ μογῆται ὀχῆλιν τέλον ἀνδρῶν. ἐπήνεγκεν πρὸς τὸ δεύτερον ἀπαντήσας πρότερον. ὀλλύντων τε καὶ ὀλλυμένων. ἐν δὲ τῷ ν τῆς Ἰλιάδος ὥσπερ ὑπερεπαινῆσαι ἐνδείξασθαι βουλόμενος, ὡς οὐ χρὴ πεφροντικέναι τῆς τοιαύτης λέξεως πάντα καταλέξας ἐφεξῆς πράγματα. πρὸς μὲν γὰρ τὸ δεύτερον ἀπήντησε πρῶτον. εἶθ' ἑξῆς πρὸς τὸ πέμπτον. εἶτα πρὸς τὸ τέταρτον. εἶτα πρὸς τὸ τρίτον. ἔστι δὲ τὰ ἔπη, ὧν ἀρχὴ οἱ δὲ οἱ στίχοι. ἔνθα δὲ Βοιωτοί τε καὶ Ἴωνες ἑλκεχίτωνες. Λοκροί. καὶ Φθῖοι. καὶ φαιδιμόεντες Ἐπειοί. περὶ μὲν δὴ τῆς ἐν τῷ λόγῳ τάξεως ἀρκεῖ ταῦτα τὰ ἅπαξ εἰρῆσθαι νῦν, ὡς μηκέτ' ἐν ἄλλοις περὶ αὐτῶν ἀκοῦσαι ποθεῖν. τὰ δὲ περὶ τοῦ ὁρῶντος, ὅπερ ἐστὶ χειρουργοῦντος ἰατροῦ δῆλα πᾶσιν ἐστὶ, τοῖς βουλομένοις προσέχειν αὐτῷ. φησὶ γὰρ ἤτοι καθήμενον ἢ ἑστῶτα τὴν χειρουργίαν ποιεῖσθαι τὸν ἐνεργοῦντα συμμέτρως ἔχοντα πρός τε τὸ χειριζόμενον, καὶ τὴν αὐγήν. ὃν ἔχομεν σκοπὸν φυλάττει πρὸς ἕκαστον ὧν εἶπε συμμετρίαν ἐφεξῆς διδάσκει ἀπαντήσας πρῶτον, ὅπερ ἐστὶν ἡ αὐγή.

Αὐγῆς μὲν οὖν δύο εἴδεα. τὸ μὲν κοινόν. τὸ δὲ τεχνητόν. τὸ μὲν οὖν κοινὸν, οὐκ ἐφ' ἡμῖν. τὸ δὲ τεχνητὸν, καὶ ἐφ' ἡμῖν.

Καὶ περὶ τοῦ τῶν εἰδῶν ὀνόματος ἅπαξ ἀκούσας νῦν εἰσαεὶ μέμνησο. τοῖς γὰρ παλαιοῖς ἔθος ἐστὶ καὶ διαφορὰς καὶ εἴδη καὶ τρόπους ὀνομάζειν τὰ κατὰ τὴν τομὴν τῶν γενικωτέρων πραγμάτων ἀποπίπτοντα. καὶ νῦν οὖν οὕτως εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης αὐγῆς εἶναι δύο εἴδη, ὡς εἰ καὶ διαφορὰς καὶ τρόπους εἰρήκει δύο. τὸ μὲν οὖν κοινόν ἐστιν ᾧ πάντες ἄνθρωποι χρώμεθα μάλιστα μὲν ἐν ὑπαίθρῳ. δεύτερον δὲ, ἐν οἴκοις μεγάλοις, θύρας μεγάλας φωτὸς πλήρεις ἔχουσιν. οἷοι καὶ νῦν κατὰ πολλὰς τῶν πόλεων δίδονται ἰαμένοις τοῖς ἰατροῖς, οὓς παρωνύμως αὐτῶν ἰατρεῖα προσαγορεύουσι. τὸ δὲ τεχνητὸν φῶς μάλιστα μὲν καὶ τοῦτο γίγνεται, λύχνους ἁψάντων, ἢ δᾷδας, ἢ λαμπάδας, ἢ τι τοιοῦτον. κατὰ δὲ δεύτερον λόγον ἀνοιξάντων θυρίδας ἢ ὅλας ἢ ἐκ μέρους, ἢ τὰς μὲν κλεισάντων. τὰς δὲ ἀνοιξάντων. καὶ περὶ θυρῶν ὁ αὐτὸς λόγος.

Ὧν ἑκατέρου διαὶ χρήσιες, ἢ πρὸς αὐγὴν, ἢ ὑπ' αὐγήν.

Ἑκατέρου τῶν τῆς αὐγῆς εἰδῶν τοῦ τε κοινοῦ καὶ τοῦ τεχνητοῦ, δύο φασὶν εἶναι χρήσεις. ἢ πρὸς αὐγὴν, ἢ ὑπ' αὐγήν. πρὸς αὐγὴν μὲν καλῶν, ὅταν πρὸς ταύτην ἐστραμμένον ᾖ τὸ χειριζόμενον, ἢ καταυγούμενον. ὑπ' αὐγὴν δὲ, τὸ βραχὺ παρακεκλιμένον, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ὑποχυμάτων, καὶ ὅλως τῶν κατ' ὀφθαλμοὺς διαθέσεων. οὔτε γὰρ διαγνῶναι δυνατόν ἐστιν ἀκριβῶς τὰ κατ' αὐτοὺς πάθη πρὸς τὴν αὐγὴν ἐστραμμένου τοῦ πάσχοντος, οὔτ' ἰάσασθαι. δέδεικται τοῦτ' οὖν τὸ μὲν πρὸς αὐγὴν ἀντικρύ ἐστιν. τὸ δὲ ὑπ' αὐγὴν, ἤτοι ἀπεστραμμένον τῇ αὐγῇ, ἢ λοξὸν ἐσχηματισμένον εἶναι χρὴ τὸ χειρουργούμενόν τι τῶν κατὰ τοὺς ὀφθαλμούς. αὖθις δ' ἄκουέ μου τοὺς ὄντως ὀφθαλμοὺς λέγοντος, οὐ τὰ βλέφαρα. κατὰ ταῦτα γὰρ ἐνεργεῖν ἐγχωρεῖ, καὶ πρὸς τὴν αὐγὴν ἐστραμμένου τοῦ ἀνθρώπου, καθάπερ ἐπὶ τῆς τῶν ὑδατίδων ἀφαιρέσεως. ἢ διαβροχισμοῦ τριχῶν. ἢ ἀναρραφῆς. ἢ ὅλως ἐφ' ὧν ὁ ἰατρὸς οὐ δεῖται τῶν βλεφάρων ἀνεῳγμένων. ἐὰν μὲν οὖν ὁ ὀφθαλμιῶν τύχῃ σφοδρῶς ἡλκωμένος, ὁ θεραπευόμενος τὸ καλούμενον ἔχων σταφύλωμα, τελέως ἀπεστράφθαι προσήκει τὴν αὐγὴν αὐτὸν ἐν παντὶ χρόνῳ, πλὴν ἐν ᾧ φάρμακον ἐπιτίθησι τοῖς ὀφθαλμοῖς ὁ ἰατρός, ἐν ἐκείνοις γὰρ αὐτὸς ἄνευ αὐγῆς οὐχ ὄψεται τὸ πεπονθός. ὥσπερ οὐδὲ εἰ πτερύγιον ἐκτέμνειν ἐθελήσειεν. ἢ ὑπόχυμα κατάγειν. ἢ τι τοιοῦτον χειρουργεῖν, ἀλλὰ λοξὸν ὡς πρὸς τὴν αὐγὴν προσήκει τηνικαῦτα σχηματίζειν τὸν χειρουργούμενον, ὅπως μὴ ὑπὸ τῆς αὐγῆς ἡ κόρη πλήττοιτο, μήθ' ὁ ἰατρὸς [illegible] τῆς τέχνης. ἤγουν τῆς θέας, ὧν θεραπεύει μορίων. ὀνομασθήσεται δὲ σαφῶς ὁ μὲν, ἀπεστραμ-

μένος τὴν αὐγὴν. οὔτε πρὸς αὐγὴν. οὔθ᾽ ὑπ᾽ αὐγήν. ἀλλ᾽ ἀπὸ τῆς αὐγῆς μᾶλλον, ὁ λοξὸς πρὸς αὐγήν. Ἱπποκράτη δ᾽ ἔδοξε βελτίων ἑρμηνεία τῆς δι᾽ αὐγῆς ἢ ὑπ᾽ αὐγῆς εἶναι φωνῆς.

Τ Πρὸς αὐγὴν μὲν οὖν ὀλίγη τε ἡ χρῆσις, καὶ καταφανής τε ἡ μετριότης.

Εἰρέχθη πρόσθεν, οὐδὲν τῶν ἄλλων μορίων, πλὴν ὀφθαλμῶν δεῖται τῆς τοιαύτης χειρουργίας. ἐπεὶ δὲ, ὡς ἔφην, ἀπεστράφθαι τελέως τὴν αὐγὴν ἀδύνατόν ἐστιν ἐν ταῖς χειρουργίαις, ἐν τῷ μεταξὺ βούλεται τοῦ τ᾽ ἀπεστράφθαι καὶ τοῦ πρὸς αὐγὴν ἐστράφθαι σχηματίζειν τὸν ἄνθρωπον. οὐ μὴν ἴσον ἐστὶ πάντων τῶν παθῶν ἀπεστράφθαι προσήκει τὸν ἰατρὸν τῆς αὐγῆς, ἐφ᾽ ὅσον αὐτὸ τὸ πάθος ἀναγκάζει. οἱ μὲν γὰρ ἡλκωμένοι καὶ ὑπόπυοι καὶ σταφυλώματα ἔχοντες, ἢ καὶ φλεγμονὴν μεγάλην, ἢ ῥεῦμα δριμὺ, καὶ πρὸς τῆς ὀλίγης αὐγῆς πλήττονται σφοδρῶς, ὡς ὀδυνᾶσθαί τε καὶ ῥευματίζεσθαι παραχρῆμα. τοῦτο δ᾽ ἧττον ἀπὸ τῆς αὐγῆς ἐνοχλεῖται παρακεντούμενός τις ἢ πτερύγιον ἢ ἐγκανθίδα χειριζόμενος. ἡ τοίνυν τῆς ἐπιστροφῆς μετριότης, ἣν ἀπὸ τῆς αὐγῆς ἀπεστράφθαι προσήκει τὸν χειριζόμενον, εὑρεθήσεταί σοι δύο τούτοις προσέχοντι σκοποῖς, τῷ τε σαφῶς ὁρᾶν τὸν ἰατρὸν, ὃ πράττει παρὰ τὸν ὀφθαλμὸν ἐν τῇ χειρουργίᾳ, τῷ τε μὴ σφοδρῶς ἀνιᾶσθαι τὸν χειριζόμενον. ἐπεὶ ἑκάτερος σκοπὸς ἐναντίον ὑπαγορεύει σχῆμα, κατὰ τὸν ἐπικρατοῦντα ποιοῦ τὴν αἵρεσιν. εἰ δέ σοι δόξειεν μηδ᾽ ἕτερος ἐπικρατεῖν, τὸ μέσον αἱροῦ σχῆμα, τῶν τε ἀκριβῶς ἐστραμμένων πρὸς τὴν αὐγὴν, καὶ τῶν ὑπεστραμμένων αὐτήν. ἔστω σοι τὴν ὁδὸν ἀφηγησάμενος, ᾗ χρώμενος εὑρήσεις τὸ μέτριον τῆς ἐπιστροφῆς. Ἱπποκράτης δὲ εἶπεν ἡγούμενος ἅπασαν καταφανῆ τὴν μετριότητα γενέσθαι ῥᾳδίως, εἰ βουληθείη εὑρεῖν. οὐ γὰρ ἀπαιδεύτους ἀνθρώπους, ὡς ἡμεῖς νῦν, ἀλλ᾽ ἱκανῶς γεγυμνασμένους ἐν τοῖς μαθήμασιν ἐδίδαξεν, ὡς τὰ τοιαῦτα καὶ αὐτοὺς ἐπινοεῖν ἑτοίμους εἶναι ἀκολουθίας τινὶ τῶν προδεδειγμένων.

Τ Ἃ δὲ πρὸς αὐγὴν ἐκ τῶν παρεουσέων. ἐκ τῶν ξυμφορουσέων αὐγέων, πρὸς τὴν λαμπρότητα τρέπειν τὸ

20 χειριζόμενον.

Ὅσον μὲν ἐστὶ τὸ δεῖν ἐναργέστατα βλέπειν τὸν ἰατρὸν, ἃ πράττει κατὰ τὴν χειρουργίαν ἐν τῷ τοῦ κάμνοντος σώματι, τὴν λαμπροτάτην αὐγὴν αἱρεῖσθαι χρὴ κατὰ πάντα τὰ μόρια, πλὴν ὀφθαλμῶν. ἡ λαμπροτάτη δ᾽ ἐστὶ τῶν αὐτῶν, ἐν καθαρῷ χωρίῳ τοῦ ἡλίου καταλάμποντος, αὐτὴν μηδενὸς ἐπισκοτοῦντος. ἀλλ᾽ ἐνίοτε μὲν, οὐδέν ἐστι τοιοῦτον ἐν τῇ τοῦ χειριζομένου καταγωγῇ. πολλάκις δὲ ἔστι μὲν, ἀλλ᾽ οὐ συμφέρει εἰσάγειν εἰς αὐτὸ χειμῶνος μὲν, διὰ κρύος. ἐν θέρει δὲ, διὰ θάλπος. ἑκατέρου γὰρ αὐτῶν ἐστὶν ἰδία βλάβη. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι φυλάττεσθαι χρὴ τὸν ἄνεμον. ὥστε διὰ τούτους οὐ μόνον αὐτὸν καλὸν ἀέρα φεύγομεν πολλάκις, ἀλλὰ καὶ τὸν πλησίον θύραν, καὶ θυρίδος ἄνεμον, εἰ πνέοντα σφοδρῶς ἄγειν τὸν ἐνοχλούμενον. ἐπ᾽ ἐκείνων δὲ μάλιστα φεύγομεν ἄνεμον, ἐφ᾽ ὧν εὐλαβούμεθα παθεῖν τι τὸ νευρῶδες γένος. ὥσπερ γε πάλιν ἥλιον ἐστὶ τῶν σηπομένων, ὡς πρὸς αἱμορραγίαν ἐπιτηδείας ἐχόντων. καλῶς οὖν προσέθηκε τῶν παρεουσέων, τῶν συμφορουσέων. οὐ γὰρ ἁπλῶς

30 ἐκ τῶν παρεουσῶν αὐτῶν αἱρεῖσθαι χρὴ τὴν λαμπρότητα, ἀλλὰ καὶ προσεπιβλέπειν εἰ καὶ τῶν συμφορουσῶν αὐτῶν ἐστὶν ἡ λαμπροτάτη.

Γ Πλὴν ὁκόσα ἢ λαθεῖν δεῖ ἢ ὁρῆν αἰσχρόν.

Οὐ σαφῶς τῇ λέξει τὴν ἑαυτοῦ διάνοιαν ἑρμήνευσεν ὁ τεχνικὸς, ἀλλ᾽ ὥστε δόξαι μὴ δεῖν πρὸς αὐγὴν τρέπειν τὰ χειριζόμενα μόρια τῶν καμνόντων, ὅσα λαθεῖν προσήκει ἢ ὁρᾶν αἰσχρὸν, ὃ δὲ οὐ τοῦτο βούλεται. ἐφεξῆς οὖν φησίν.

Ο Οὕτως δὲ τὸ μὲν χειριζόμενον, ἐναντίον τῇ αὐγῇ. τὸν δὲ χειρίζοντα, ἐναντίον τῷ χειριζομένῳ. πλὴν ὥστε μὴ ἐπισκοτάζειν.

Ἐχρῆν γὰρ ὧδέ πως ἑρμηνεῦσθαι τὴν ὅλην διάνοιαν ὑπ᾽ αὐτοῦ. τὰ δὲ πρὸς αὐγὴν ἐκ τῶν παρεουσῶν. ἐκ τῶν συμφορουσῶν αὐγέων, πρὸς τὴν λαμπρότητα τρέπειν τὸ χειριζόμενον, οὐ μὴν ἀλλὰ καθαράν γε καὶ ἀνεπισκότητον φυλάττειν χρὴ τὴν αὐγήν. ἀλλ᾽ ἐν οἷς λαθεῖν δεῖ ἢ ὁρᾶν, αἰσχρὸν ἑαυτὸν οὕτως σχηματίζειν. ὡς τοὺς μὲν, ὅλως πάν-

40 τας ἀφαιρεῖσθαι τῆς θέας τῶν χειριζομένων μορίων. ἑαυτῷ δὲ, κατὰ μηδὲν ἐπισκοτεῖν. ἡ μὲν δὴ διάνοια τῆς ὅλης ῥήσεως ἐστὶ τοιαύτη. τάχα δέ τις ἀκοῦσαι ποθεῖ σαφῶς τὴν ἀπόθεσιν ἣν βούλεται λαβεῖν ὁ ἰατρὸς τοὺς παρεστῶτας. ἴσως μὲν οὖν ἐνίων χειρουργικῶν τὸ ἀκριβὲς, οὐδὲ διδάξαι βουλήσεταί ποτε τῶν παρόντων τινὰς, οὐκ ἀξίους ὄντας αὐτὸ μαθεῖν. οὐ μὴν ἀλλὰ τούς γε τῶν χειριζομένων οἰκείους ἐνίοτε βουλομένους μὴ τέμνειν, ὅσα περ τέμνειν σώματα δεόμενα δηλονότι τῆς τοιαύτης χειρουργίας. ἀνιῶνται γὰρ ἅμα καὶ ἀγανακτοῦσι πρὸς τὸν ἰατρὸν, ὡς δήμιον. ἀλλὰ καὶ ὄρχιν ἐνσηπόμενα πολλάκις ἀναγκαῖον ἐγένετο τελέως ἐκκόψαι. καὶ τοὔρον διαταμεῖν ὅλον ἐγκάρσιον, ἕνεκα τοῦ μὴ ἀποθανεῖν τὸν ἄνθρωπον. ἔνιοι δὲ τῶν ἰδιωτῶν οὐδὲ πύου πάθος ὑπομένουσι θεάσασθαι. τινὲς δ᾽ ἐπιτρέπουσιν ὅλως ἀνοῖξαι σῶμα πύου χωρίον. ἐφ᾽ ὧν ὁ ἰατρὸς οὐ καταμανθάνων τὸν πεπονθότα τόπον ἔτεμεν ἀφθόνως, καὶ πᾶν ἐξέκενε τὸ πύον. ἀλλὰ διὰ δειλίαν τῶν καμνόντων ἐνίοτε τοῦθ᾽ ἡμῖν πράττεται. εἰσὶ γάρ τινες οὕτω δειλοὶ πρὸς τὰς χειρουργίας, ὡς λειποψυχεῖν πρὶν τμηθῆναι, διὰ τὴν τῆς

50 ὀδύνης προσδοκίαν. ἐστὶ τούτων ἀξιοπίστους χρὴ περὶ μὲν τῆς χειρουργίας λέγειν, ἄμεινον σκέψασθαι. κατὰ δὲ τὸ παρὸν, ἐᾶν. νῦν δὲ καταντλεῖν ὕδατι ἢ πυρίαν σπόγγοις, ὡς παρασκευάζοντα τὸ μόριον εἰς ἐπίθεσιν καταπλάσματος ἢ φαρμάκου, καὶ αὐτοὺς μὴ προσδοκῶντα τὸν δηλονότι ἄνθρωπον τέμνειν. ἐν μὲν δὴ τοῖς τοιούτοις ὁ μὲν ἰατρὸς ἐπισκοτήσει θεάσασθαι τοῖς παροῦσιν, ἕνεκα τοῦ λαθεῖν. ἐν ἄλλοις δὲ, διὰ τὴν αἰδῶ τοῦ τέμνοντος. ἐπειδὰν περὶ πολλοῦ ποιῆται, μὴ βλέπεσθαι τοῖς πολλοῖς, ἣν ἔχει διάθεσιν. ἤτοι κατὰ ἕδραν. ἢ ἐν τοῖς αἰδοίοις. ταῦτα γάρ ἐστιν ἃ βούλονται οἱ πάσχοντες λανθάνειν. ἐν εἴδει δὲ τῶν γυναικῶν καὶ κατὰ τὰς πυγὰς καὶ τὸ στῆθος. τινὲς δὲ καὶ κατὰ τὴν γαστέρα. καὶ πολὺ δὴ μᾶλλον ἔτι κατὰ τὸ καλούμενον ἐφήβαιον. ἐγκαλεῖ δέ τις ἐνταῦθα αὐτὸν Ἱπποκράτην, γελοίως αὐτὸν ἔφη τοῦτο γεγραφέναι. τοῖς γὰρ αἱρουμένοις μὴ ὀφθῆναι τὰ τοιαῦτα μόρια χειριζόμενα, πάρεστιν ἐκβαλλομένους τοῦ οἴκου τοὺς ἔνδον ὄντας ἅπαντας, ἐπιτρέψαι μόνῳ τῷ ἰατρῷ τὸ

ἔργοις, ἢ καί τινος ἑνὸς, ἢ δυοῖν τῶν οἰκειοτάτων παρόντων. ἀλλὰ ταῦτα λέγων οὐ πεπείραται πολλῶν αἰδουμένων, ὥσπερ ὀφθῆναι τοῖς παροῦσι τὰς διαθέσεις αὐτῶν, οὕτω καὶ κωλῦσαι τῆς θέας ἐνίους, καὶ χειρίζεσθαι σκευάσαι. πολλάκις δὲ κἂν κελεύωσι χειρίζεσθαί τινας, φιλονεικοῦντες, ἢ περιεργαζόμενοι, καὶ πολυπραγμονοῦντες ἐπίστασθαι τὰ τοῦ κάμνοντος ἔνιοι τῶν οἰκείων ἢ φίλων ἀναιδῶς παραμένουσιν. ἐν τοῖς τοιούτοις οὖν καιροῖς χειρίζεσθαι χρὴ τῷ κάμνοντι τὸν ἰατρὸν, ἄλυπον χάριν ὑποσχέσθαι τινὰ κατὰ μόνας αὐτὸν, καὶ μηδενὸς ἀκούσαντος, οὕτω ποιήσασθαι τὴν χειρουργίαν, ὡς λαθεῖν τοὺς πολλούς. δύναται γὰρ, ὡς ἔφην, ἐν τῷ καταντλεῖν ὕδωρ ἢ διὰ σπόγγων πυριᾶν, ὡς μηδέπω μέλλων ἐνεργεῖν, ἐξαίφνης ἀνύσαι τὸ ἔργον. ἀλλ' ἔτι παρόντων τῶν πολυπραγμονούντων θεάσασθαι. τὰ μὲν δὴ τοιαῦτα τῶν ἀμφισβητημάτων, ἔξωθέν ἐστι τῶν τῆς ἰατρικῆς θεωρημάτων. ἡμεῖς δὲ ἐξ ἀκολουθίας, ἢ καὶ διὰ τὴν ἀντιλογίαν τῶν ἐπηρεαζόντων ἀναγκαζόμεθα μνημονεύειν αὐτῶν. ἐπὶ δὲ τὰ συνεχῆ τοῖς προειρημένοις ἤδη μετιέναι καιρός.

Οὕτω γὰρ ἂν ὁ μὲν δρῶν ὁρῴη. τὸ δὲ χειριζόμενον, οὐχ ὁρῷτο.

Τὸ κἀνταῦθα τὸ τέλεον τῆς λέξεώς ἐστι τοιοῦτον. οὕτως γὰρ ὁ μὲν δρῶν, ὁρᾷ τὸ χειριζόμενον μέρος. ὑπὸ δὲ τῶν ἄλλων, οὐκ ἂν ὁρᾶτο ταυτὸ τοῦτο μέρος. οὐ γὰρ δὴ πρὸς τῶν ἰατρῶν ἄμφω πέπονθε τὸ χειριζόμενον, ὁρᾶσθαί τε καὶ οὐχ ὁρᾶσθαι.

Πρὸς ἑωυτὸν δὲ καθημένῳ μὲν πόδες ἐς τὴν ἄνω ἴξιν κατ' ἰθὺ γούνασι. διάστασι δὲ, ὀλίγον συμβεβῶτες. γούνατα δὲ, ἀνωτέρω βουβώνων σμικρὸν διάστασιν ἀγκῶσι θέσει καὶ παραθέσει.

Τὴν πρὸς τὴν αὐγὴν συμμετρίαν τοῦ χειρίζοντος διελθὼν πρὸς τὴν ἑαυτῶν συμμετρίαν ἥκει. εἰρηκὼς γὰρ ἔμπροσθεν ὁ δρῶν καθήμενος ἢ ἑστὼς συμμέτρως πρὸς ἑωυτὸν. πρὸς τὸ χειριζόμενον. πρὸς τὴν αὐγὴν, εἶτα πρὸς τὸ τελευταῖον ἀπαντήσας πρῶτον. ἅμα δ' αὐτῷ καὶ τὴν πρὸς τὸ χειριζόμενον συμμετρίαν ἐξ ἀνάγκης μνημονεύσας, ἐπὶ τὴν αὐτοῦ πρὸς ἑαυτὸν ἀφίκετο συμμετρίαν τοῦ χειρίζοντος. αὐτὸν δὲ πρὸς ἑαυτὸν συμμέτρως ἔχειν θέσεως. οὐδὲν τῶν ἁπλῶν οὖν καὶ διὰ τὸ κατ' ἄρθρον διῃρημένον. ὡς ἄλλοτε ἄλλα ἴσχειν θέσιν ἐν ποικίλοις σχήμασιν, οὕτως ἂν δύναιτο ποτὲ μὲν ἔχειν συμμέτρως. ἐὰν γοῦν τις ἐπὶ πλεῖστον ἀλλήλων ἀπαγάγῃ καθήμενος ἢ ἑστὼς, ἀμέτρως ἂν ἔχει τοῖς μορίοις τούτοις πρὸς ἄλληλα. καθάπερ εἰ καὶ συνάγει τελέως αὐτά· καὶ ψαύειν ποιήσειεν, ἢ καταθείη τὸ ἕτερον ἑτέρου, ἢ μᾶλλον ἀποτείνει κατὰ μῆκος ὅλον τὸ σκέλος, εἰ μὴ κατ' εὐθὺ θείη τὸν πόδα τοῦ γόνατος, ἀλλ' εἰς τοὐπίσω πολὺ τῆς εὐθύτητος ἀπάγει χωρικῶς. εὐλόγως οὖν ὁ Ἱπποκράτης τὴν αὐτοῦ πρὸς ἑαυτὸν ἑκάστου συμμετρίαν ἐν τῷ καθέζεσθαι τὴν τῶν μορίων ὡρίσατο πρὸς ἄλληλα σχέσιν. τοὺς μὲν πόδας κατ' εὐθὺ τῶν γονάτων ἀξιώσας κατέχειν. ἐπειδὴ τὸ κατ' εὐθὺ διττόν ἐστι. τὸ μὲν κατὰ τὸ μῆκος ἐκτεινόντων τὸ κῶλον. τὸ δὲ, εἰς ὕψος ἀνατεινόντων. ὥσπερ ὅταν ὀρθοί. τὸ μὲν εἰκότως προσέθηκεν εἰς τὴν ἄνω ἴξιν. ὀνομάζει δὲ συνήθως ἴξιν ἀεὶ τὴν εὐθύτητος θέσιν. ἄρα τοιγαροῦν τοὺς πόδας ὀλίγον ἀπ' ἀλλήλων ἀξιοῖ. τὸ δὲ ὡς πρὸς βουβῶνα τοῦ γόνατος ὕψος ὀλίγον ὑπερέχειν, σκοπὸν ἔχων ἐν τοῖς πᾶσι τήν τε εὐσχημοσύνην, καὶ τὴν εἰς τὰς ἐνεργείας ἑτοιμότητα, καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἕδρας, ὡς δυσπερίτρεπτον τὸν καθεζόμενον οὕτως. διὸ καὶ τὰ γόνατα, καὶ ὅλους δηλονότι τοὺς μηροὺς ἄχρι τῶν βουβώνων διάστασιν ἔχειν ἀξιοῖ τοσαύτην ἀπ' ἀλλήλων, ὡς εὐσχημόνως τε ἅμα καὶ ἀσφαλῶς καὶ πρὸς τὰς ἐνεργείας ἀκωλύτως. ἐνίοτε μὲν ἐρείδεσθαι τοὺς ἀγκῶνας τῶν χειρῶν κατὰ τοῦ πήχεος τι μέρος ἐπὶ τῶν μερῶν. ἐνίοτε δὲ ἑκατέρωθεν αὐτῶν παρατεταγμένας ἐνεργεῖν. τὸ μὲν γὰρ θέσει τῆς ἐπ' αὐτῶν ἕδρας δηλωτικόν. τὸ δὲ παραθέσει, τῆς τῶν πλαγίων.

Ἱμάτιον εὐσταλέως. εὐκρινέως. ἴσως. ὁμοίως. ἀγκῶσιν. ὤμοισι.

Τὸ μὲν εὐσταλέως ἀντὶ τοῦ προσεσταλμένως εἴρηκεν, ὡς μήτε περιτεταμένον αὐτὸ μήτε χαλαρὸν περικεῖσθαι τῷ σώματι τοῦ ἰατροῦ. τὸ δὲ εὐκρινέως, ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἱματίου λέλεκται. κελεύει γοῦν καὶ τοῦτο μηδὲν αὐτοῦ μέρος ἐπιδιπλοῦσθαι. τὸ δ' ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ῥήσεως εἰρημένον. ἴσως. ὁμοίως. ἀγκῶσιν. ὤμοισιν, ἀμφίβολόν ἐστιν. ἤτοι γὰρ ἴσως καὶ ὁμοίως ἐν ἀμφοτέραις ταῖς χερσὶ περιβεβλῆσθαι τοῖς ἀγκῶσι καὶ τοῖς ὤμοισιν ἀξιοῖ τὸ ἱμάτιον, ὡς περιβάλλεσθαι τὰς δύο χεῖρας ἀλλήλαις ὅπερ οἱ πολλοὶ συγκλείεσθαι καλοῦσιν. ἢ τοὺς ἀγκῶνας, ἢ τοὺς ὤμους ἀλλήλοις περιβάλλειν, κατ' ἀμφοτέρας τὰς χεῖρας κελεύων ἴσως καὶ ὁμοίως τοῖς ἀγκῶσι καὶ τοῖς ὤμοις καθ' ἑκάτερον αὐτῶν περιβεβλῆσθαι τὴν χεῖρα. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἀνωτέρω τῶν ἀγκώνων βούλεται τὴν περιβολὴν γίγνεσθαι τοῦ ἱματίου, πρόδηλον. ἀσκεπάστους γὰρ εἶναι τούτους αἰσχρὸν, οὐκ ἰατρῷ μόνον οὕτω σεμνὴν ἐργαζομένῳ τέχνην, ἀλλὰ καὶ τοῖς κατὰ τὴν ἀγορὰν ἐν θορύβῳ πολλῷ δίκας λέγουσιν, οὓς καὶ αὐτοὺς αἰδουμένους ἰδεῖν ἐστιν ἀνωτέρω τῶν ἀγκώνων ἔχειν τὸ ἱμάτιον, ὡς εἰς παγκράτιον παρεσκευασμένους. ἔστι δὲ καὶ ἄλλως ἐκκρουστέον τὸ τοιοῦτον τῆς περιβολῆς εἶδος, ψυκτικὸν, οὐ μόνον τῶν κατὰ ἀγκῶνα μορίων, ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης χειρὸς, οὐ μὴν ἐδήλωσε τὸ ποσὸν, εἰ ὑπὲρ τὸν δεξιὸν ἀγκῶνα τοῦ πήχεος ἐπιλαμβάνειν αὐτὸ προσήκει. ἢ δηλονότι παρέλιπεν ὡς σαφὲς τοῦτο, καὶ πρὸς ἁπάντων ἡμῶν εὑρεθῆναι δυνάμενον. οὐ γὰρ χαλεπόν ἐστιν στοχάσασθαι καθ' ἑκάστην ἐνέργειαν, ὁπόσον δεῖ τοῦ ἱματίου τοὺς ἀγκῶνας ὑπερβαίνοντος ἐκτετάσθαι κατὰ τοῦ πήχεος, σκοπὸν κἀνταῦθα πεποιημένους, τόν τε τῆς εὐσχημοσύνης, καὶ τὸν τῆς πρὸς τὴν προκειμένην χειρουργίαν χρείας. ὥσπερ δ' ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐφ' ὧν ἐχρῆν λαθεῖν ἐναντίους ἔφη εἶναι σκοποὺς, ἵνα μὲν μὴ βλέπηται τὸ φαινόμενον, σκοτεινοῦ ἀέρος. ἵνα δὲ ὁ χειρίζων αὐτὸ βλέπῃ, λαμπροῦ φωτός. ὁπότε δ' ἂν αὐτῶν ἐπικρατεῖ, τὸν σκοπὸν ἐκείνῳ προχωρεῖν. εἰ δέ σοι δοκεῖεν εἶναι, τὸ μέσον ἀκριβῶς ἀμφοτέρων αἱρεῖσθαι. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ νῦν ἐστι καὶ διὰ παντὸς ἐπὶ πάντων ποιητέον, ἔνθα πρὸς ἐναντία πράγματα προσηγοῦσιν οἱ σκοποὶ, τῷ μέσῳ μὲν ἀμφοῖν αἱρουμένους πάντων. ὁπότερος δ' ἂν ἐπικρατεῖ, πρὸς ἐκεῖνον ἐκκλίνοντας. τὸ μὲν οὖν κατὰ τὴν χειρουργίαν, ὅσον ἐπ' αὐτῇ ἐδεῖτο τῆς ὅλης χειρὸς γυμνῆς. τὰ δὲ τῆς εὐσχημοσύνης, ὅλης αὐτῆς ἐσκεπασμένης. διὰ τοῦτ' οὖν ἀεὶ μὲν τὸ μέσον ἀμφοῖν αἱρεῖσθαι προσήκει. προχωρεῖν δὲ, τῷ μᾶλλον ἐπείγοντι.

Γ ρὸς δὲ τὸ χειριζόμενον, τοῦ μὲν πρόσω, καὶ ἐγγύς, καὶ ἄνω, καὶ κάτω, καὶ ἔνθα, ἢ ἔνθα, ἢ μέσον. τοῦ μὲν πρόσω καὶ ἐγγὺς ὅρος ἀγκῶνες. ἐς μὲν τὸ πρόσθεν, γούνατα μὴ ἀμείβειν. ἐς δὲ τὸ ὄπισθεν, πλευράς. τοῦ δὲ ἄνω, μὴ ἀνωτέρω μαζῶν ἄκρας χεῖρας ἔχειν. τοῦ δὲ κάτω μὴ κατωτέρω, ἢ ὡς τὸ στῆθος ἐπὶ γούνασιν ἔχειν ἄκρας χεῖρας ἐγγωνίους πρὸς βραχίονας. τὰ μὲν κατὰ μέσον οὕτως. τοῦ δὲ ἔνθα, ἢ ἔνθα μὴ ἔξω τῆς ἕδρης. κατὰ λόγον δὲ τῆς ἐπιστροφῆς προβαλλόμενον τὸ σῶμα καὶ τοῦ σώματος τὸ ἐργαζόμενον.

Ἐπειδὰν τὸν ἰατρὸν ἐκέλευσε συμμέτρως ἔχειν πρὸς ἑαυτόν, πρὸς τὸ χειριζόμενον, πρὸς τὴν αὐγὴν ἤτοι καθήμενον ἢ ἑστῶτα, καὶ πρῶτον ἐνεχείρησε λέγειν τὴν τοῦ καθημένου συμμετρίαν πρὸς ἕκαστον τῶν τριῶν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς αὐγῆς. εἶτα μεταβὰς ἐπὶ τὴν πρὸς ἑαυτὸν αὐτοῦ συμμετρίαν, καὶ ταύτην διελθὼν ἐπὶ τὸ λοιπὸν ἔτι τρίτον ἥκει, διδάσκων τὴν πρὸς τὸ χειριζόμενον αὐτῇ συμμετρίαν. ὅτι τε ἐγγὺς πάνυ προσήκει καθῆσθαι τῶν χειριζομένων τὸν ἰατρόν, ὡς ὑπὸ στενοχωρίας ἐμποδίζεσθαι ταῖς τῶν χειρῶν ἐνεργείαις. ὅτι διεστηκέναι τοσοῦτον, ὡς μόλις ἐφικνεῖσθαι τοῦ χειριζομένου. τίθησι γοῦν κἀνταῦθα τινὰς ὅρους, ὧν οὔτ' εἰς τὸ πρόσω χωρεῖν, οὔτ' εἰς τοὐπίσω προσήκει τὸν χειρίζοντα. μεμνήμεθα δὲ ὅτι περὶ τοῦ καθημένου πρῶτον ὁ λόγος ἐστὶν αὐτῷ. τοσοῦτον γὰρ ἀξιοῖ διεστηκέναι τοῦ κάμνοντος, ὡς μήτε προσωτέρω ποτὲ τῶν γονάτων ἴσχειν τοὺς ἀγκῶνας, μήτε ὀπίσω τῶν πλευρῶν. περὶ μὲν δὴ τῆς κατὰ τοὐπίσω τε καὶ πρόσω διαστάσεως, τούτους ἔθετο τοὺς ὅρους. ὀνομάζεται δὲ κατὰ τὸ μῆκος ἡ διάστασις αὕτη. λοιπῶν δ' οὐσῶν διαστάσεων. μιᾶς μὲν, τῆς κατὰ τὸ πλάτος. ἑτέρας δὲ, τῆς κατὰ τὸ βάθος καὶ ὕψος. ἑκατέρως γὰρ ὀνομάζεται. τῆς μὲν γε κατὰ τὸ ὕψος ὅρια τίθησι, μήτε ἀνωτέρω τῶν μαστῶν ἄκρας χεῖρας ἔχειν τὸν ἐνεργοῦντα, μήτε κατωτέρω, ἢ ὡς τὸ στῆθος ἐπικείμενον ἔχοντα, τοῖς γόνασι τὰς χεῖρας ἐγγωνίους ἐσχηματικέναι πρὸς τὸν βραχίονα. καλεῖ δὲ ἐγγωνίους ὅταν ὀρθὴν γωνίαν πῆχυς ἐργάζηται πρὸς τὸν βραχίονα. μέσον γάρ ἐστι τοῦτο τὸ σχῆμα, καμπῆς τε τῆς κατ' ἀγκῶνα τελέως, μεθ' ἣν οὐκέτι κάμψαι δυνατόν ἐστιν. ἐκτάσεώς τε σχήματος, μεθ' ἣν ἀμήχανον ἔσται ἐπεκτεῖναι τὴν χεῖρα. τῆς δὲ κατὰ πλάτος εἰς τὰ πλάγια μέρη γιγνομένης διαστάσεως ὅρον, ἑκατέρως ἐπίθετο. τῆς κατὰ τὸ δεξιὸν καὶ τὸ λαιόν, ὡς ἄχρηστον ποιεῖσθαι τὰς ἐπιστροφάς, ὡς μὴ κατακινεῖσθαι τὰς ἕδρας. τουτέστι τὰ μόρια τοῦ σώματος, οἷς ἑδραζόμεθά τε καὶ στηριζόμεθα κατὰ τῶν ὑποκειμένων. εἴρηνται μὲν οὖν ἐφεξῆς ἀλλήλων οἱ ὅροι κατὰ διαφέροντας χρόνους. ᾧ γὰρ χρόνῳ περὶ τῆς κατὰ μῆκος ἐδίδασκε διαστάσεως, ἐν τούτῳ περὶ τῆς κατὰ πλάτος καὶ ὕψος οὐχ οἷόν τ' ἦν διδάσκειν. ὥσπερ οὐδὲ ὁπότε περὶ ἑκατέρας τῶν λοιπῶν δυοῖν. αὐτὸν δὲ τὸν ἰατρόν, οἶμαι ταῦτα συμβουλεύει, διὰ παντὸς τοῦ χρόνου ἀποβλέπειν χρὴ τῇ διανοίᾳ πρὸς τὰ λελεγμένα πάντα, καὶ γὰρ πάντων ἐστὶν ἅμα χρεία κατὰ πᾶσαν ἐνέργειαν. οὔσης γὰρ τινος μέσης καταστάσεως ἐν τῷ καθῆσθαι τὸν ἰατρόν, ὅταν μὴ βλέπων μηδὲν ἐνεργῇ, ταύτην εὐσχημονεστέραν τε καὶ σεμνοτέραν εἶναι προσήκει. ὡς εἰ καὶ γραφεύς τις ἢ πλάστης ἔμελλεν αὐτοῦ ποιήσειν εἰκόνα. πρὸς δὲ τὴν χειρουργίαν ἀφικνουμένου χρὴ κινεῖσθαι τὰς χεῖρας. ἐνίοτε μὲν ἅμα πρόσω τε καὶ ἄνω. κἄπειτα δὲ ἐπ' ἀριστερὰ μετὰ τοῦ πρόσω τε καὶ ἄνω. πάλιν ἐκ τούτων τῶν σχημάτων ἤτοι γε ὀπίσω τὰς χεῖρας ἀμφοτέρας, ἢ μόνην μίαν φέρειν. οὕτω δὲ καὶ ἢ κάτω ποτὲ ἢ πάλιν ἄνω καὶ κάτω τε καὶ ὀπίσω. πολυειδῶς γε τὰ σχήματα ὑπαλλάσσεται, συμπλεκομένων ἀλλήλαις τῶν διαστάσεων. ἐν ἁπάσαις ταύταις ἐστὶ κοινὸν τὸ φυλάττειν τὴν ἕδραν, ἣν διαφθείρουσιν ἔνιοι, τοὺς ὅρους τῶν διαστάσεων ὑπερβάλλοντες. ἐάν τε γὰρ οὕτως ὑψηλὸν ἢ κείμενον τὸ χειριζόμενον μόριον, ὡς ὑπὲρ τοὺς αὐτοῦ τιτθοὺς ἀναφέρειν τὰς χεῖρας τὸν ἰατρόν, ἀναγκασθήσεται ποτὲ κουφίσαι μετεωρότερον αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἕδρας, ὡς ἀνιστάμενος, ὡς μηδὲ ἑστάναι μηδέπω, μὴ δὲ καθῆσθαι. ἀλλ' ἐν ἀστηρίκτῳ τε καὶ μέσῳ τούτων σχήματι καθεστάναι. ἄν τ' ἐπὶ πλεῖστον ἐπὶ τὸ δεξιὸν ἢ ἐπὶ τὸ ἀριστερὸν μέρος ἀποκεχωρηκώς. ἐπ' ἐκείνοις αὐτὸς ἐκ τῆς ἕδρας κινηθήσεται, ὡς ὀλισθήσεται ἐξ αὐτῆς κινδυνεῦσαι. τί δεῖ λέγειν, ὡς ἐπὶ τοῦ πρόσω μέρους ἀμφοτέρας ὅμοια πείσεται; καὶ μόνον γέ τις τοῦ εἰς τὰ κάτω πρὸς τὸ σκοτίζειν αὐτοῦ τὴν ἐνέργειαν ἐν ᾧ πρέπει σχήματι καθήσεται.

Ε στεῶτα δὲ δεῖ. καὶ ἐπ' ἀμφοτέρων βεβῶτα ἐξ ἴσου τῶν ποδῶν ἄλις. ὁρῆν δὲ τῷ ἑτέρῳ ἐπιβεβῶτα μὴ τὸ κατὰ τὴν δρῶσαν χεῖρα ὕψος γούνατι πρὸς βουβῶνα. ὡς ἐν ἕδρῃ. καὶ τὰ ἄλλα ὅρια τὰ αὐτά.

Τὸν περὶ τοῦ καθημένου συμπληρώσας λόγον ἐπὶ τὸν ἑστῶτα μετέβη πάντως αὐτὸν κελεύων φυλάττειν, ὃ μικρὸν ἔμπροσθεν ἐπὶ τῶν καθημένων ἐκέλευσεν, ὅτι τὸ τῆς βάσεως τῶν ποδῶν ἄνισον. ὑψηλότερον γὰρ εἶναι βούλεται τὸν ἕτερον αὐτῷ, ὡς μὴ κατ' εὐθύ τι ἐνεργούμενος εἶναι τὴν τοιαύτην στάσιν, ἢ ὅτι καὶ αὐτὴν φυλάξει διὰ πάσης ἐνεργείας. ἐὰν μήτε ὑψηλὸν ἱκανῶς τὸ χειριζόμενον μόριον. μήτε πορρώτερον κατὰ τὸ μῆκος ἢ πλάτος, εὔδηλον τῷ μεμνημένῳ τῶν προειρημένων. τὸ μὲν γὰρ οὕτως ὑψηλὸν ὡς τὸν ἰατρὸν, ἀναγκάζεσθαι μετεώρας τῶν ἑαυτοῦ τιτθῶν ἔχειν τὰς χεῖρας, ἀποσαλεύσει τῆς ἕδρας αὐτὸν ἀνατεινόμενον ἀμέτρως. τὸ δὲ ἐπὶ πλεῖστον ἀφεστηκός, πάλιν αὖ καὶ τὸ προβαίνειν ἀναγκάζον ἀπολείπειν βιάσεται τὴν ἐξ ἀρχῆς ἕδραν. ἐπεὶ δὲ ἐπί τινος ἐστηρίχθαι τὸν ἕτερον τῶν ποδῶν βούλεται, κἀνταῦθα τὸ ποσὸν τοῦ ὕψους ἐδήλωσεν, ἀξιώσας τὴν αὐτὴν σχέσιν τῷ γόνατι πρὸς βουβῶνας, ἣν καὶ ἐπὶ τῶν καθημένων ἐπεὶ εἰρήκει δ' ἐπ' ἐκείνων. γούνατα δὲ ἀνώτερον βουβώνων μικρόν. ὡς ἀσφαλεστάτης τε ἅμα καὶ εὐσχημονεστάτης πρὸς τὰς ἐνεργείας, καὶ ἑτοιμοτάτης οὔσης τῆς τοιαύτης ἕδρας. ἀλλὰ νῦν γε τῷ ἑτέρῳ γόνατι τῷ ὑψηλῷ μόνῳ πρὸς τοὺς βουβῶνας εἶναι τὴν αὐτὴν σχέσιν ἀξιοῖ, πληθυντικῶς βουβῶνας ἀμφοτέρων τῶν σκελῶν ἴσον ἔχειν ὕψος.

Ο δὲ χειριζόμενος τῷ χειρίζοντι τῷ ἄλλῳ τοῦ σώματος μέρει ὑπηρετείτω. ἢ ἑστεὼς, ἢ καθήμενος, ἢ κείμενος ὅκως ἂν ῥᾷστα ὧδε ὡς σχῆμα ἔχων διατελέει. φυλάσσων ὑπόρρυσιν, ὑπόστασιν, ἔκτριψιν, καταντίαν. ὡς ὃ δεῖ σώζεται καὶ σχῆμα καὶ εἶδος τοῦ χειριζομένου. ἐν παρέξει. ἐν χειρισμῷ. ἐν τῇ ἔπειτα ἕξει.

Διαφερούσας ἐξηγήσεις ἐποιήσαντο τῆς ῥήσεως οἱ ἐξηγησάμενοι τὸ βιβλίον εὐλόγως. ἥ τε γὰρ τῶν τεττάρων ὀνομάτων ἀσάφεια. τοῦ τῆς ὑπορρύσεως λέγω. καὶ τοῦ τῆς ὑποστάσεως. καὶ τοῦ τῆς ἐκτρίψεως. καὶ προσέτι τοῦ τῆς καταντίας. τό τε βουληθῆναι τὸν Ἱπποκράτην πολλὰ πράγματα δι' ὀλίγων λέξεων δηλῶσαι, τὴν

ἀιτίαν αὐτοῖς παρέχων τῆς τῶν λεγομένων αἰτίας. ὅτι οὖν ἀσαφοῦς οὔσης τῆς τοῦ γράψαντος αὐτὰ διανοίας, εἰ-
κάζοντές τε καὶ στοχαζόμενοι μᾶλλον, οὐ σαφῶς ἰδόντες εἰς ποικίλην διαφωνίαν ἐξέπεσον. ἐγὼ δὲ ὥσπερ ἐν ἅ-
πασι τοῖς τοιούτοις εἴωθα ποιεῖν, οὕτω καὶ νῦν πειράσομαι. τὰ μὲν ἀπίθανα αὐτοῖς εἰρημένα παρήσας, διώξω τὰ
δόξαντά μοι πιθανῶς ἐπινενοῆσθαι, μετὰ τοῦ προστιθέναι τι καὶ τῆς ἐμῆς γνώμης. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῆς τῶν ἀ-
σαφῶν ὀνομάτων ἐξηγήσεως. ἐπειδὴ πρῶτον ἐστὶ τὸ ἁπλοῦν τοῦ συνθέτου. καὶ πολλάκις τε τῶν ἁπλῶν οὐδε-
νὸς ὄντος ἀσαφοῦς, ἡ σύνθεσις αὐτῶν τὴν ἀσάφειαν ἐργάζεται. τοῦτο δὲ ἀμέλει καὶ κατὰ τὴν προκειμένην γέγονε
ῥῆσιν. ἔνιοι μὲν γὰρ ὑπόρρυσιν ἤκουσαν ἐπὶ τῶν ὑγρῶν, καὶ τούτων αὐτῶν διττῶς. οἱ μὲν, ἐκ τοῦ σώματος κινου-
μένων. οἱ δὲ, ἐπὶ τῶν ἐπιβρεχομένων ἔξωθεν. ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν κατὰ τὴν χειρουργίαν ἐκρεόντων ἔφασαν
αὐτὸν μνημονεύειν. ἔνιοι δὲ, τῶν μετὰ τὴν χειρουργίαν. ἡ αὐτὴ δὲ καὶ περὶ τοῦ τῆς ὑποστάσεως ὀνόματος γέγονε
διαφωνία, τῷ ἐκρεῖν τὰ ὑγρὰ τὸ ὑφίστασθαι κατὰ τοὐναντίον λεγόμενον, εἰκότως ἐν μέρει διαφωνίαν ἔχων. ἕτε-
ρος δέ τις χορὸς ἐξηγητῶν, οὐκ ἐπὶ τῶν ὑγρῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν στερεῶν τοῦ ζώου μορίων ἤκουσε, τοῦ τε τῆς ὑποστά-
σεως, καὶ τῆς ὑπορρύσεως ὀνόματος. ὑπόστασιν μὲν τὴν μετεωρισμένων. ἤτοι τῶν τεμνομένων μελῶν. ἢ καὶ παντὸς τοῦ
σώματος εἰρῆσθαι νομίζοντες. ὑπόρρυσιν δὲ, τὴν εἰς τὰ κάτω ῥοπὴν, ὡς εἰ καὶ κατάρρυσιν εἰρήκει. τὸ οὖν καταρρεῖ
ἐπὶ τοῦδε τοῦ σημαινομένου λέλεκται κατὰ τὸ προγνωστικὸν ἔνθα φησίν. ἢν δὲ καὶ προπετὴς γίγνηται καὶ καταρρέει
ἀπὸ τῆς κλίνης ἐπὶ πόδας, δεινότερόν ἐστι. τοῖς οὕτω, ἐξηγησαμένοις μαρτυρεῖ καὶ τὸ τῆς ἐκτρέψεως καὶ καταν-
τίας ὄνομα τῶν προειρημένων ἑξῆς γεγραμμένα. τὴν μὲν γὰρ εἰς τὸ πλάγιον ἐκτροπὴν, ἔκτρεψιν εἴρηκεν. ἐάν τε
ἐφ' ὅλου τοῦ σώματος. ἐάν τε ἐπὶ τοῦ χειριζομένου μορίου γίγνηται. τὴν δὲ καταντίαν, ἐπὶ τῶν κώλων ἰδίων λέγε-
σθαι φασὶν, ὥσπερ ἐπὶ παντὸς σώματος τὴν ὑπόρρυσιν. ὅταν γὰρ ὅλον τὸ σῶμα φυλάττων τις ἐν ταὐτῷ χωρίῳ,
καὶ μὴ μετακινῶν ἤτοι τὸ σκέλος ἢ τὴν χεῖρα κάτω ῥέπον ἐργάσηται, καταρρόπον ὀνομάζεσθαι φασὶ τὴν τοιαύτην
θέσιν. ἀληθῆ λέγοντα αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ, κἂν μὴ διαρκῶς φυλάττωσι τὴν καθ' ὅλην τὴν ῥῆσιν ὁμολογίαν. ἑτέρα
γάρ τις πάλιν αὐτῶν ἁπάντων ἐγένετο διττὴ στάσις. ἐνίων μὲν ἡγουμένων ἀξιοῦν τὸν ἱπποκράτην διασώζειν τοὺς
χειριζομένους κατὰ τέσσαρας προσηγορίας σημαινόμενα. τὴν ὑπόστασιν. καὶ τὴν ὑπόρρυσιν. καὶ τὴν ἔκτρεψιν.
καὶ τὴν καταντίαν. ἐνίων δὲ οὐ φυλάττειν. διαφέρει δὲ οὐδὲν εἰς τὴν ὅλην τῆς ῥήσεως περίνοιαν, τὸ τρεῖς γεγο-
νέναι γραφὰς τοῦ τῆς ἐκτρίψεως ὀνόματος. ἔνιοι μὲν γὰρ ἔκτριψιν γράφουσι διὰ τοῦ τ. καὶ ρ. καὶ ι. κα-
τὰ τὴν δευτέραν συλλαβήν. τινὲς δὲ καὶ τὸ σ. προστιθέασιν ἐν ἀρχῇ γράφοντες ἔκστρεψιν. ἔνιοι δὲ καὶ ἔκ-
τρειψιν. διὰ τοῦ τ. καὶ ρ. καὶ ι. παρέστησαμεν γὰρ ἐνίας πως γράφειν. αἱ δ' οὖν εἰρημέναι προσηγορίαι
σαφεῖς εἰσιν. ἀπὸ γὰρ τοῦ ἐκτρέπεσθαι ῥήματος, ἔκτρεψις. ἀπὸ δὲ τοῦ ἐκτρίβεσθαι, ἔκτριψις γέγονεν ἀξιούν-
των τῶν γραφῶν φυλάττεσθαι ταῦτα τὸν κάμνοντα. φαίνονται δὲ ὅμως πάντες οἱ ἐξηγησάμενοι τὴν
ῥῆσιν ἐκ μέρους μὲν ἑωρακέναι τὴν γνώμην τἀνδρὸς. ὅλην δὲ, ἀκριβῶς μὴ δεδυνῆσθαι περιλαβεῖν. ἐὰν
γὰρ προσσχῇ τις τῷ τέλει ταύτης, καθ' ἅ φησιν. ἐν παρέξει. ἐν χειρισμῷ. ἐν τῇ ἔπειτα ἕξει, φανοῦνται μὲν ἅπαν-
τες λέγοντες ἀληθῶς, ἄλλως ἄλλων χρήσιμοι περὶ τοῦ κάμνοντος εἰσομένων ἐν τοῖς τρισὶ καιροῖς. πα-
ρέξει. χειρισμῷ. ἔπειτα ἕξει, πάντας δὲ αὐτοὺς συνθεῖναι μὴ δυνηθέντες. ἔσται δὲ φανερὸν τοῦτο τῶν διορι-
σθέντων σαφῶς τῶν τριῶν καιρῶν. πρῶτος μὲν οὖν αὐτῶν ἐστὶν ἡνίκα ἂν παρέχωσιν οἱ πεπονθότες ἑαυτοὺς τοῖς
ἰατροῖς εἰς ἀκριβῆ διάγνωσιν τῶν παθῶν, ὃν ὠνόμασε πάρεξιν. ἐφεξῆς δὲ αὐτῶν δεύτερος, ὁπότε πράττει τι κα-
τὰ τὸ πεπονθὸς μέρος ὁ ἰατρὸς, ὃν ἐκάλεσε χειρισμόν. εἶθ' ἑξῆς τρίτος ὃν προσηγόρευσε τῆς ἔπειτα ἕξεως. ἐν τού-
τῳ δ' σχήματι πρόκειται τηνικαῦτα φυλάττειν τῷ κάμνοντι τὸ πεπονθὸς μόριον. ἀπὸ τοῦ τοίνυν ἔχειν ἐν αὐτῷ,
τὴν προσηγορίαν τῆς ἕξεως ἐποίησεν. ἐν ἅπασι δὲ τοῖς τρισὶ καιροῖς τὸ μέν τι κοινόν ἐστι. τὸ δὲ, καθ' ἕκαστον ἴδιον.
κοινὸν μὲν, τὸ φυλάττειν ἀκίνητον τὸ πεπονθὸς μέρος ὃν ἐφεξῆς τοῦ, πλὴν μετὰ κινήσεως αὐτό πως ὁ ἰατρὸς ἐπιχει-
ρήσει. ἴδιον δὲ καθ' ἕκαστον, ἀγαθὸν ἐκ τούτου πρὸς τὴν τελείαν ἴασιν γίγνεται. κατὰ μὲν τὴν πάρεξιν ἀκριβῶς
διαγνῶναι τὸν ἰατρὸν, ὃ μέλλει θεραπεύειν. κατὰ δὲ τὸν χειρισμὸν, ἐπὶ μὲν τῶν καταγμάτων, ἀντιτεῖναι, καὶ
διαπλάσαι προσηκόντως καὶ ἐπιδῆσαι. ἐπὶ δὲ τῶν ἐξαρθρημάτων, ἀντιτεῖναί τε καὶ ἐμβαλεῖν καὶ περιλα-
βεῖν ἐπιδέσει προσηκούσῃ τὸν πεπονθότα τόπον. κατὰ δὲ τὰς τομὰς ἐκκενωθῆναι τὸ πύον, ἤ τινι χώρᾳ περικο-
πῆναί τε τὸ σεσηπὸς ἢ διὰ πυρὸς ἐκκαυθῆναι. τούτοις οὖν καὶ ἡ τῶν ὑγρῶν πρόρρυσίς τε καὶ ὑπόστασις ὠφέ-
λιμος, εἰ μὲν ὅπως γίγνοιτο. ἐχρῆν γὰρ ἐκκενοῦσθαι τὸ παρὰ φύσιν ὑγρόν. εἰ δὲ ὅπως μὴ γίγνοιτο. μένειν γὰρ ἔνδον
οὐ προσήκει τὸ μοχθηρόν. ἐνίοτε δὲ καὶ ὑπόστασις γίγνεται χρήσιμος, καθάπερ ἐφ' ὧν ἀθρόως ἐκκενωθῆναι πύον
ἐξ ὑποστάσεως μεγάλης, ἢ τὸ τῶν ὑδερικῶν ὑγρὸν βουλόμεθα. πολὺ δὲ δεῖ μᾶλλον ἀπὸ τῶν ὑποκειμένων ἐν τῇ χει-
ρουργίᾳ τῶν κώλων ὑπόστασίν τε καὶ ὑπόρρυσιν, ὡς εἴρηται, φυλάττεσθαι προσήκει. ὡσαύτως δὲ κατὰ τῶν στερεῶν
τοῦ ζώου μορίων τὰ λελεγμένα ταῦτα φυλάττεσθαι χρὴ πρὸς τοῦ κάμνοντος, ὡς αὐτὰ γίνεσθαι κατὰ τοὺς τρεῖς
καιροὺς. πάρεξιν. χείρησιν. ἔπειτα ἕξιν. τὸ μὲν γὰρ ἐξαῖρον αὐτὸν ἁπάντων τῷ χειρουργοῦντι τὰς τομὰς ἐν
οὐ προσήκοντι μέρει τὸν ἰατρὸν ἀναγκάζει ποιεῖν, οὐ δὲ πόσον αὐτὴν ὁπότ' οὐ δὲ τὸ φυλάττειν φυλάττοντα. διὰ τὸ
περιῆναι αὐτῇ τῇ σμίλῃ τὸν κάμνοντα. τὸ δὲ ἀποφεύγειν ἐλλειπῆ τὴν ἐνέργειαν ἐργάζεται. ποτὲ μὲν, μέσον αὐτοῦ
μόνον τῆς χειρουργίας τοῦ ἰατροῦ ποιοῦντος. ποτὲ δὲ, ἐξ ἡμίσεος ἐγκαταλειπόντος τὸ ἔργον. καὶ θᾶττον ἐπὶ τοῦδε
γίγνεται ταῦτα καταδεδεμένων. ἐνίοτε δὲ τῶν χειριζομένων. διὸ ὅταν μὲν τὰς γαστέρας χειρίζωνται, καὶ κατὰ τὴν ῥάχιν
ἑαυτοὺς ὑψουμένων, πρὸς τὸ πλάγιον ἐκτρεπομένων, ὅπερ ἐδήλου τὸ παρὰ τῆς ἐκτρίψεως. ἐνίοτε δὲ τοῦτο μὲν,
οὐδὲν πραττόντων. τῶν τεινόντων δὲ, σφοδρῶς τοὺς μύας. ἢ τινὰ μεταβολὴν δοκεῖ μοι δηλῶσαι διὰ τῆς ὡς ὁ δεῖ
προσηγορίας ἐν τῷ φάναι ὡς ἐ δεῖ σώζεται καὶ σχῆμα καὶ εἶδος τοῦ χειριζομένου. πηλίκον δὲ κακόν ἐστι ὀφθαλμοῦ
παρακεντουμένου τὸν κάμνοντα μὴ φυλάξαι τὸ σχῆμα καὶ εἶδος. ἢ μετακινούμενον, ἢ ἐντεινόμενον οὕτως σφοδρῶς
ὡς αἵματος πληροῦσθαι τὸ πρόσωπον, εὔδηλον παντί. παραπλήσιον δὲ, κἀπειδὰν ἐκκόπτοντος ἰατροῦ τῆς κε-

φαλῆς

φαλῆς ὁσονοῦν ἢ ὕψος βραχύ τι ταύτης χειριζόμενος ἢ ταπεινώσας. ἢ πρὸς τὸ πλάγιον ἐκτρέψας, διαφθείρειν
τὴν ἀκρίβειαν τῆς χειρουργίας. οὕτω δὲ καὶ ἐκτείνειν σφοδρῶς ἑαυτόν. ἐν μὲν γὰρ τῇ μεταβολῇ τῶν σχημά-
των ἡ θέσις ἐπαλλάττεται τοῦ χειριζομένου μορίου. αἱ δὲ τάσεις ἤδη μὲν τῶν ἄλλων μορίων εἰς αἱμορραγίαν
συντελοῦσιν. ἤδη δὲ τῶν μυῶν, οὐ μόνον εἰς τοῦτο βλάπτουσιν, ἀλλὰ καὶ τὸ μόριον ἐνίοτε μὲν, ὑψηλότερον. ἐνίοτε
δὲ, ταπεινότερον ἐργάζονται. ἔνθα μὲν ὁσονοῦν ὑποτέταται, μετεωριζομένου τοῦ μυός. ἔνθα καὶ ἕλκους χώρα,
προστελλομένου τε καὶ διαταπεινομένου. καθάπερ ἤδη τῶν κατὰ μεσοπλεύριόν τε καὶ γαστέρα χωρίων.

Ὄνυχας μήτε ὑπερέχειν, μήτε ἐλλείπειν. δακτύλων κορυφὰς ἐς χρῆσιν ἀσκέειν. δακτύλοισι μὲν ἄκροις, τὰ πλεῖ-
στα λιχανῷ πρὸς μέγαν. ὅλῃ δὲ καταπρηνεῖ. ἀμφοτέρῃσι δὲ ἐναντίῃσι.

Ἐπειδὰν εἶπεν τὸ περὶ τοῦ χειριζομένου κατὰ τὴν κοινωνίαν. εἶτα ἑξῆς πάλιν ἐπανῆλθεν ἐν τῇδε τῇ ῥήσει πρὸς
10 τὸν περὶ τοῦ χειρίζοντος λόγον. πηλίκους μὲν, χρὴ προσήκει τοὺς ὄνυχας αὐτοῦ διηγούμενος. ὁποίους δὲ, τοὺς δακτύλους.
ὅπως ἐστὶν, ἀνάγειν αὐτούς. ὡς μὲν οὖν εἰς τὰς τῶν δακτύλων ἄκρων ἐνεργείας, αἵπερ δὴ καὶ εἰσὶν ἴδιαι τῶν δακτύλων, τὸ
μὴ ὑπερέχειν αὐτῶν τοὺς ὄνυχας, μήτε ἐλλείπειν, ἄριστόν ἐστι ἐν τῷ πρώτῳ περὶ χρείας μορίων τὸ πλεῖστον ἐξεργα-
σάμεθα, καθ' ὃ πᾶσαν ἄκρας τῆς χειρὸς ἐξηγησάμην τὴν φύσιν. ἐν δὲ τῷ παρόντι, τὰς λέξεις μόνας ἀρκέσει σα-
φῶς ἐργάσασθαι. διττῆς οὖν οὔσης γραφῆς ἑκατέραν ἐξηγήσομαι. τὴν μὲν ἑτέραν αὐτῶν, οὕτως ἔχουσαν. ὄνυχας
μήτε ὑπερέχειν μήτε ἐλλείπειν δακτύλων κορυφάς. εὐληπτότατον γὰρ οὕτως ἔσται τὰ τοῖς δακτύλοις ἄκροις θη-
ρώμενα μικρὰ σώματα, πρὸς ἃ καὶ δεόμεθα τῆς δι' ἄκρων αὐτῶν ἐνεργείας. εἶτ' ἀμφ' ἑτέρας ἄκρας ἐς χρῆ-
σιν ἀσκέειν δακτύλοισι μὲν ἄκροις τὰ πλεῖστα λιχανῷ πρὸς μέγαν. ἵνα κατὰ μὲν τὴν προτέραν λέξιν, ἡ διδα-
σκαλία περὶ τοῦ μεγέθους τῶν ὀνύχων δακτύλων γίγνεται. κατὰ δὲ τὴν δευτέραν, περὶ τῆς χρήσεως τῶν
δακτύλων. ἑτέρα δὲ γραφὴ τοιάδε ἐστί. ὄνυχας μήτε ὑπερέχειν μήτε ἐλλείπειν. εἶτα ἀφ' ἑτέρας ἀρχῆς δακτύ-
20 λων κορυφῇσι χρῆσις. κατὰ δοτικὴν πτῶσιν γεγραμμένου τοῦ κορυφῇσιν ὀνόματος, ὡς εἶναι τὴν ὅλην διάνοιαν
τοιάνδε. τοὺς ὄνυχας οὔτε ὑπερέχειν, οὔτε ἐλλείπειν χρὴ τὸ μῆκος τῶν δακτύλων, ἀλλ' ἀκριβῶς ἐξισοῦσθαι. ταῖς
γὰρ κορυφαῖς αὐτῶν χρῆσις ἐστί. δόξει δὲ τοῦτο ψεῦδος, ἐάν ὡς προσήκει αὐτὰς ἀκούῃ. τινὰ μὲν ἔργα ταῖς ὅλαις
χερσὶ δρωμέναις περιτύχῃ. περιλαβόντες ἀμφοτέραις αὐταῖς. πῆχυν. ἢ μηρόν. ἢ κνήμην. ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον
ἀντιτεινόμενόν τε καὶ κατατεινόμενον. ἐν οἷς ἔργοις ὡς μορίοις τῆς χειρὸς ἐνεργοῦσιν οἱ δάκτυλοι. παραπλη-
σίως τοῖς θέναρσι, καὶ τοῖς ἄλλοις αὐτοῖς μέρεσι. παρακεντοῦντες δὲ. καὶ ἀναρράπτοντες. ἢ καταρράπτοντες.
ἢ περόνην ἐξ ὀφθαλμοῦ κομιζόμενοι τοῖς δακτύλοις, ὡς δακτύλοις, οὐχ ὡς μορίοις τῆς χειρὸς χρώμεθα. πα-
ραπλησίως δὲ κἀπειδὰν ἤτοι διὰ σμίλης ἤ τινος ἑτέρου τοιούτου τὴν ἐνέργειαν ποιούμεθα. κατὰ πάσας οὖν τὰς
ἐνεργείας τῶν δακτύλων ἄκροις αὐτοῖς χρώμεθα, καὶ διὰ τοῦτο ἔφην ὀρθῶς εἰρῆσθαι δακτύλων κορυφῇσι
χρῆσις. εἶτ' ἀφ' ἑτέρας ἀρχῆς. ἄρχειν δακτύλοις μὲν ἄκροις. τὰ πλεῖστα λιχανῷ τε καὶ πρὸς μέγαν, μιᾷ λέξει
30 δηλοῦται τὰς πλείστας τῶν μυῶν ἐνεργείας γίγνεσθαι πρὸς τὸν μέγαν, ὅνπερ ἀντίχειρα καλοῦσιν, ἀντιτατ-
τομένου τοῦ λιχανοῦ, ὥστε λαμβάνεσθαι τὸ λαμβανόμενον ἐπ' ἀμφοτέρων ἄκρων δηλαδή. τηνικαῦτα γάρ ἐστι
χρεία μόνων τῶν εἰρημένων δακτύλων ἐνεργούντων. ἀλλὰ κἂν εἰ διὰ τῶν τριῶν λαμβάνηται δακτύλων. οἷον
ὑποληφθέντων τῇ σμίλῃ καὶ παρακεντούντων, τὸ πλεῖστον μὲν τῆς ἐνεργείας, ὑπὸ τοῖν δυοῖν τῶν εἰρημένων
γίγνεται. συνεπιβοηθεῖ δέ τι, καὶ ὁ μέσος. ὅλῃ μέντοι πρηνεῖ χρώμεθα κατὰ τὰς ἐν ἰατρικῇ χειρουργίας τῷ
κοίλῳ περιλαμβάνοντες αὐτῆς τὸ σῶμα, περὶ οὗ τὴν ἐνέργειαν ποιούμεθα. δακτύλους μὲν οὖν πεπονθότας κα-
τατείνεσθαι καὶ διαπλάσαι καὶ ἡ μία χεὶρ ἱκανή. βραχίονα δὲ. ἢ πῆχυν. ἢ μηρὸν ἢ κνήμην, οὐχ ἱκανή. ἀλλ' ἀμφοῖν
εἰς τὰ τοιαῦτα μόρια χρῄζομεν ἀντιτεταγμένων ἀλλήλαις, ὡς περιλαμβάνεσθαι τὸ κῶλον ἐν κύκλῳ. καὶ
σικύαν δὲ προστιθέντες, ὅλῃ τῇ χειρὶ πρηνεῖ χρώμεθα. καὶ διὰ μικροῦ καυτῆρος ἐκθλίβοντες. καὶ σπογγιὰν ἐπι-
βάλλοντες. ἄλλα τε πολλὰ τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν ἔργα. περὶ ὧν ἴσως καὶ τὰ λελεγμένα περιττὰ διὰ σα-
40 φήνειαν. αὐτὸς γάρ τις ἕκαστος ἀναμιμνήσκεσθαι δύναται δακτύλων καὶ τῶν χειρῶν τὰς ἐνεργείας ἁπάσας.
τὰς μὲν, ὑπ' ἀμφοτέρων γιγνομένας. τὰς δὲ, ὑπὸ τῶν δακτύλων μόνων, ἢ μόνης τῆς χειρός.

Δάκτυλον ἐκφῦναι μέγα τὸν ἐν μέσῳ τῶν δακτύλων, καὶ ἀπεναντίον τὸν μέγαν τῷ λιχανῷ.

Οὐ γὰρ δυνατὸν ἄλλως ἀντιτετάχθαι κατὰ τὰς ἐνεργείας τῷ λιχανῷ τὸν μέγαν δάκτυλον, εἰ μὴ τὸ μέσον
αὐτοῦ εἴη μέγα. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δακτύλων ἄριστον. ἵν' ὅταν ἐν κύκλῳ δέῃ περιλαβεῖν τι σῶμα μέγα παν-
ταχόθεν αὐτὸ περιλαμβάνουσιν ἤδη πλεῖστον διεστάμενοι.

Νοῦσος δὲ δι' ἣν καὶ βλάπτεται τοῖς ἐγγενέτῃσι τροφαῖς ἐθισθεὶς ὁ μέγας ὑπὸ τῶν ἄλλων δακτύλων κα-
τέχεσθαι δῆλον.

Ἐπειδὴ αὕτη ἡ διάνοια μένει κατὰ ἀμφοτέρας τὰς γραφάς, ἀπὸ τῆς σαφεστέρας ἄρξομαι. τισὶ μὲν οὖν
ἤρεσεν εἰς ἔθος ἐπ' ἐνίων ἐπαινουμένων γραφῶν ἀγνοεῖν τὸν λόγον, ἐθισάντων αὐτῶν τοῖς ἄλλοις δακτύλοις
50 κατέχειν τὸν μέγαν, καὶ διὰ τοῦτο τοῦτον μὲν ἀργοῦντα, σμικρόν. καὶ ἀναυξημένου, αὐτό τε πρὸς τὸν λιχανὸν
αὐτοῦ διάστημα. καὶ ταύτῃ εἰς νόσον ἄκρας τῆς χειρὸς τελευτᾷ, ὡς εἰ καὶ εἰς βλάβην εἰρήκει. τινὲς ὑπὸ νόσου
φασὶν αὐτὸν λέγειν γίγνεσθαι. τοῦτο καὶ τὴν νόσον αὐτὴν ἐξαρθρήσαντος τοῦ μεγάλου δακτύλου συμβαίνειν
ἢ ἕλκους τινὸς ἐν τῇ μεταξὺ χώρᾳ γινομένου, τοῦ τε λιχανοῦ δακτύλου καὶ τοῦ μεγάλου. καὶ τοῦ ἕλκους ἐν τῇ
θεραπείᾳ σκληρὰν οὐλὴν ποιήσαντος. καὶ σκιρρωθεὶς δὲ ὁ μεταξὺ μῦς ἢ ἐκτακεὶς κατά τινα διάθεσιν, ὡς ἄτρο-
φός τε καὶ ἀναυξὴς γενέσθαι. καὶ σηπεδὼν ἐνίοτε μεγάλη τὴν μεταξὺ τῶν δακτύλων σάρκα ἀφανίσασα,
κἄπειτα σκληρὰν ἐργασαμένη τὴν οὐλὴν μικρὸν ἀποτελεῖ τοῦ λιχανοῦ δακτύλου πρὸς τὸν μέγα διάστημα.
καὶ ὥσπερ συνδέσμους ἀλλήλους ἐργάζεται. καὶ μάλισθ' ὅταν, ὡς ἔφην, ἡ οὐλὴ σκληρὰ γίνηται. καὶ μὲν δὴ

καὶ καταραθυμεῖσθαι τὰ τοιαῦτα πάντα παθήματα τοῖς παιδίοις εἰκός ἐστι. τοὺς τελείους ὑπὸ τῶν ἰατρῶν διδασκομένους μαλάττειν τε καὶ κινεῖν τὸν μέγαν δάκτυλον εὐφραξίαν παρασκευάζειν τῇ μεταξὺ χώρᾳ, πρὸς τῷ καὶ τοῖς μὲν τελείοις ἅπαν ηὐξῆσθαι τὸ σῶμα. καὶ εἴπερ ἄρα βλάπτεται μόνον εἰς ἀφραξίαν τὸ πάθος. ἐπὶ δὲ τῶν βρεφῶν ἐν αὔξῃ τῇ πρώτῃ καταλαμβανομένων ὑπό τε τοῦ πάθους αὐτοῦ καὶ πρὸς τῷ πάθει τῆς ἀκινησίας τῶν δακτύλων, μήτ' αὔξεσθαι τὰ πεπονθότα μόρια, καὶ διὰ τὸ μεταξὺ τῶν δακτύλων πᾶν γίγνεσθαι μικρόν. ἐνίοις μὲν οὖν, τοῦτο συμβαίνει φασίν. ἐνίοις δέ, καὶ οὖλην σκληρὰν καί κατά τινα διάθεσιν σκληρὰν τῶν μεταξὺ χωρίων. διὸ καθάπερ ὑποδέσμου τινὸς κατέχεται. τουτέστιν ἀφίστασθαι κωλύεται τὸν μέγαν ἀπὸ τῶν ἄλλων. ἀκούουσι γὰρ ἔνιοι οὕτως τοῦ κατέχεσθαι ῥήματος, εἰ καὶ ὅτι δοκεῖ μάλιστα μάχεσθαι. κατὰ γὰρ τὴν τούτων ἐξήγησιν, οὐχ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐχρῆν, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἄλλων λελέχθαι. αἱ γὰρ ἐν τῷ μεταξὺ ἠγγισμέναι διαθέσεις, τὴν μεταξὺ χώραν σμικρὰν καὶ συνδεδεμένην ἐργάζονται. περὶ μὲν δὴ τούτων ὡς ἄν σοι δόξῃ κείνας αἱροῦ τὸ πιθανώτατον. ἐν γὰρ ταῖς οὕτως ἀσαφέσι λέξεσι μαντείας μᾶλλον ἢ σοφίας εἰς τὴν ἐξήγησιν χρῄζομεν. ἔστω δὲ ἐπὶ τὴν ἀρχαίαν γραφὴν ἀνάξω. τάχα μὲν ἡμαρτημένην καὶ Ἀσκληπιάδης ὑπενόησε. καὶ τήν γε ἀναμάρτητον γραφὴν ἐστοχάσατο τοιάνδε τινὰ εἶναι. νοῦσος δὲ δι' ἣν καὶ βλάπτονται τοῖς ἐν γενετῇσιν ἢ ἐν τροφῇ ἔθισται καὶ τὰ ἑξῆς. τάχα δὲ καὶ πρὸς αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους οὕτω γραφεῖσαν. ὁ γοῦν Ταραντῖνος Ἡρακλείδης ἀξιοῖ τὸ διακοῦσαι τὰς διαθέσεις. ὡς εἶναι τὸ πλῆρες ὅλης τῆς ῥήσεως τοιοῦτον. νοῦσος δὲ δι' ἣν καὶ βλάπτουσα διάθεσις. οἷς ἐν γενετῇσι καί τροφῇ καὶ τὰ ἑξῆς.

Τὰ ἔργα πάντα ἀσκέειν ἑκατέρῃσι δρῶντα. καὶ ἀμφοτέρῃσιν ἅμα ὅμοια γὰρ εἰσὶν ἀμφοτέρῃσι στοχαζόμενον ἀγαθῶς. καλῶς. ταχέως. ἀπόνως. εὐρύθμως. εὐπόρως.

Ταῦτα κελεύει δι' ἀμφοτέρων ἀσκεῖσθαι τῶν χειρῶν. συμφορώτατον ὂν τοῦτο, πρὸς τὸ ταχέως τε καὶ καλῶς ἐργάζεσθαι. οἷος γοῦν εἰ ἦν ὁ ἰατρὸς τῇ δεξιᾷ χειρὶ τὸν δεξιὸν ὀφθαλμὸν τοῦ κάμνοντος ἐγχειρῶν. παρακεντεῖν. ἢ πτερύγιον ἀποτέμνειν. ἤ τι τῶν τοιούτων ἄλλο. διὸ καὶ προσέθηκεν στοχαζόμενον ἀγαθῶς. καλῶς. ταχέως. ἀπόνως. εὐρύθμως. εὐπόρως. ὡς ἐξῆς περὶ τῆς ἀσκήσεως τούτων ἡμῖν περιγινομένων. ὅπως δὲ ἕκαστον αὐτῶν ἔσται μετ' ὀλίγον διδάσκει. κατὰ δὲ οὖν τὸ παρὸν ἀναμεμνῆσθαι τοσοῦτον, ὡς ἡ τούτων διδασκαλία κεφάλαιον ἔχει τὸ ὅλως. ὅπερ ἐστὶν ἕν τι τῶν ἐν τῇ πρώτῃ διαιρέσει περιεχομένων. ἀναμνησθῶμεν δὲ καὶ ὅτι τὰς χεῖρας ὁμοίας εἶπε, καίτοι ἀπαραλλάκτους οὔσας τῷ εἴδει.

Ὄργανα μὲν καὶ ὅτε καί οἵως εἴρηται. ὅκου δεῖ μὴ ἐμποδὼν τὸ ἔργον. μὴ δὲ ἐμποδὼν τῇ ἀναιρέσει. παρὰ τὸ ἐργαζόμενον δὲ τοῦ σώματός ἐστι. ἄλλως δὲ ἢν δίδω ἑτοίμως ὀλίγῳ πρότερον ἔστω. ποιείτω δὲ ὅταν κελεύῃς.

Ὅτι μὴ μόνον ἄμβας καὶ βάθρα καὶ τὰ ἄλλα ὅσα μηχανικωτέραν ἔχει κατασκευήν, ἀλλὰ τὰ προσηγορικῶς ἄρμενα καλούμενα τῇ προσηγορίᾳ τῶν ὀργάνων περιλαμβάνει σαφῶς ἐδήλωσεν ἐνταῦθα μετὰ τοῦ τῆς ἀναιρέσεως ὀνόματος. καὶ τοῦ φάναι. ἄλλως δὲ ἢν δίδω. καὶ γὰρ ἀναιρούμεθα κατὰ τὰς χειρουργίας τοιαῦτα καὶ παρ' ἑτέρων δεχόμεθα.

Οἱ δὲ περὶ τὸν ἀσθενέοντα τὸ μὲν χειριζόμενον παρεχόντων ὡς ἂν δοκῇ. τὸ δὲ ἄλλο σῶμα κατεχόντων, ὡς ἂν ἀτρεμέῃ σιωπῶντες. ἀκούοντες τοῦ ἐφεστῶτος.

Σαφὴς ἡ ῥῆσις ἐστί, ὡς μηδεμιᾶς ἐξηγήσεως δεῖσθαι.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤ' ΙΗΤΡΕΙΟΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ β'.

Ἐπιδέσιος δύο εἴδεα εἰργασμένον, καί ἐργαζόμενον. ἐργαζόμενον μὲν ταχέως. ἀπόνως. εὐπόρως. εὐρύθμως. ταχέως μὲν, ἀνύειν τὰ ἔργα. ἀπόνως δέ, ῥηιδίως δρῆν. εὐπορείῃ δέ, ἐς πᾶν ἑτοίμη. εὐρυθμίῃ δέ, ὁρῆσθαι ἡδέως. ἀφ' ὧν δὲ ταῦτα ἀσκημάτων, εἴρηται.

Τὰ μέντοι κοινὰ ταῖς ἐπιδέσεσιν ἀμφοτέραις ἐστί. τὰ δὲ καθ' ἑτέραν αὐτῶν ἴδια. τὰ μὲν εὐπόρως καὶ ταχέως τῆς γινομένης ἐπιδέσεως ἴδια. τὰ δὲ ἀγαθῶς, καὶ καλῶς, τῆς ἤδη γεγονυίας. ὀνομάζει δ' αὐτὸς τὸ μὲν τῆς γινομένης ἐπιδέσεως, ἐργαζόμενον εἶδος. τὸ δὲ τῆς ἤδη γεγονυίας, εἰργασμένον. τὸ δὲ ἀπόνως, καί εὐρύθμως, ἀμφοῖν ἐστι κοινά. τὸ μὲν ἀπόνως κατὰ ἄμφω τῷ τε ὀνόματι καὶ τῷ σημαινομένῳ. τὸ δὲ εὐρύθμως, τῷ μὲν ὀνόματι, κατ' ἄμφω. τῷ σημαινομένῳ δέ, οὐχ ὡσαύτως. ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς ἔτι γινομένης ἐπιδέσεως, ἡ εὐρυθμία κατὰ τὴν τῶν χειρῶν γίγνεται κίνησιν. ἐπὶ δὲ τῆς γεγονυίας ἤδη, κατὰ τὴν οὖσαν περιβολὴν τῶν ὀθονίων. ἐγχωρεῖ δὲ τὴν γινομένην ἔτι περιβολὴν τῶν ἐπιδέσμων εὔρυθμον γίγνεσθαι φάναι, κατὰ τὸ ἐργαζόμενον εἶδος τῆς ἐπιδέσεως. μή τι δὲ καὶ τὸ ἀπόνως ἐπιπλέον ἐστὶν ἐν τῇ γινομένῃ τῆς ἤδη γεγονυίας. ἡ μὲν γὰρ ἤδη γεγενημένη κατὰ τὴν τῶν ἐπιδέσμων μόνην θλῖψιν ὀδύνην φέρει. ἡ δὲ γινομένη καὶ κατὰ τοῦτο μέν, ἀλλὰ καὶ τὸ κρατεῖσθαι τὸ κῶλον οὐ προσηκόντως. εἰ μὴ θλίβεται γὰρ ἐνίοτε κατὰ τοῦτο μὲν αὐτῆς τῆς ἐπιβολῆς τῶν ἐπιδέσμων ἀναμαρτήτως ἐπιτελουμένης. ἐγχωρεῖ δὲ φάναι καὶ κατὰ τὴν τῶν ψαυόντων ὁμιλίαν. ἤτοι ψαυόντων ἢ μή, κοινὴν ἀμφοῖν εἶναι. κατὰ μὲν τὴν γινομένην ἐπίδεσιν, ὑπὸ τῶν κρατούντων. τὸ θεραπευόμενον μόριον. ἤτοι θλιβόντων. ἢ μή. κατὰ δὲ τὴν ἤδη γεγονυίαν, ἐκ τῆς ἀναλήψεως μέν, ὡς ἐπὶ χειρὸς τὴν ταινίαν. ἀποθέσεως δέ, ὡς ἐπὶ σκέλους τὰ ἐπιβεβλημένα καθ' ἃ ἐστήρικται. οὐ μικρὸν δὲ τῇ τῆς γινομένης ἐπιδέσεως ἀπονίᾳ συντελεῖ τὸ τάχος τῆς ἐνεργείας. ὃ πάλιν αὐτὸ διὰ τῆς εὐπορείας μάλιστα συμπληροῦται. καὶ δὴ ταῦτά ἐστι τὰ

κυριώτατα

κυριώτατα τῆς γιγνομένης ἐπιδέσεως ἀγαθὰ, τό τε τῆς κρατήσεως ἄθλιπτον, καὶ τὸ τῆς εὐπορείας ἕτοιμον. ἡ γὰρ ἐν τῷ σχήματι πλημμέλεια, κοινὴ καὶ τῶν ἐπιδεδεμένων μορίων ἐστί. καὶ νῦν ὁ λόγος ἐνέστηκεν αὐτῷ περὶ τῆς ἐν τῷ προσήκοντι σχήματι γιγνομένης ἐπιδέσεως. ἴδιαι ἀρεταὶ καὶ κακίαι τῶν σχημάτων εἰσὶν, ὥσπερ καὶ τῶν ἐπιδέσμων, ὑπὲρ ὧν νῦν μόνον ποιεῖται τὸν λόγον ἄνευ τοῦ σχήματος. ὅταν οὖν εὐπόρως ἡ ἐπίδεσις γίνηται, ταχέως ἀνύει τὸ ἔργον. αὐτὸς γὰρ ἐδήλωσε τὴν εὐπορείαν, ὅτι ποτὲ δύναται σημαίνειν ἐν τῷ φάναι· εὐπορίη δὲ ἐς πᾶν ἑτοίμη. καὶ γίνεται τοῦτο προεγνωσμένου τοῦ νῦν ἐπιδοῦντος, ὡς μηδεμίαν ἀμφιβολίαν αὐτῷ καὶ σκέψιν ὑποπίπτειν. ἐν ἔργῳ αὐτὸς πρότερον ὡς δεῖ πῶς ἢ ὡς μὴ δεῖ πῶς ἄγειν τὸν ἐπίδεσμον. ἡ γοῦν ἐλευθερία ταὐτὸν οὖσα τῷ ἑτοιμοτάτῃ, ῥᾴστην ἀποτελεῖ τὴν ἐνέργειαν. αὐτὸς δὲ εἶπε τὴν ἀπονίαν ἐκ τοῦ ῥᾳδίως δρᾶν γίνεσθαι. πρόδηλον δὲ ὅτι καὶ τάχος ἕξουσι ταῖς εὐπόροις τε καὶ ταχείαις ἐνεργείαις. ἡ μὲν οὖν ἀπονία τῶν λυσιτελεστάτων ἐστὶ τῷ χειριζομένῳ. καὶ δι' αὐτὴν τὸ τάχος εὐπορεία ῥᾷον. ἐν καὶ ταῖς ἐνεργείαις εὐπορίζουσα. τὸ δὲ τῆς εὐρυθμίας ἡδονὴν τοῖς ὁρῶσιν ἐργαζόμενον, ὡς ἐφεξῆς αὐτὸς εἶπε, ὡς ἐκ περιουσίας κεῖται τῷ χειρίζοντι, ἐπαύξον αὐτῷ τὴν παρὰ τοῖς ἰδιώταις δόξαν. ἧς ὁ μὲν φιλόδοξος ἀνὴρ ἥττων ἐστὶν ὡς ἐραστὴς παιδίσκων. ὁ δὲ φιλάνθρωπος οὐχ ἧττον μέν. ἀντιποιεῖται δὲ, ἐπαινεῖσθαι φροντίζων τοῦ μᾶλλον πιστεύεσθαι παρὰ τοῖς κάμνουσι. καὶ γὰρ καὶ πειθομένους αὐτῷ μᾶλλον ἕξει. λυσιτελὲς δὲ μᾶλλον τοῦτ' ἐστὶ αὐτοῖς. ἕνεκα τοίνυν ταύτης τῆς παρὰ τοῖς πολλοῖς εὐδοξίας, οὐ μόνον ἰατρὸς, ἀλλὰ καὶ φιλόσοφος ἀντιποιεῖται. μᾶλλον γὰρ ὠφελεῖ τοὺς ἀνθρώπους τιμώμενός τε καὶ θαυμαζόμενος ὑπ' αὐτῶν, ὡς ἂν καὶ μᾶλλον μιμουμένων ἃ πράττει. καὶ πειθομένων οἷς κελεύει, καθάπερ τινος θεοῦ προστάγμασιν. ἀφ' ὧν δὲ ταῦτα ἀσκημάτων εἴρηται. τὸ ταχέως. καὶ ἀπόνως. καὶ ῥᾳδίως. καὶ εὐπόρως. ἀφ' ὧν ἀσκημάτων περιγίνεται τοῖς ἰατροῖς εἰρῆσθαί φησι. καὶ γὰρ εἴρηται μάλιστα μὲν ἐν τῷ τοῖς ἔργοις ἀσκεῖν ἑκατέρῃσι δρῶντα, καὶ ἀμφοτέρῃσιν ἅμα. ὅμοιαι γάρ εἰσιν ἀμφότεραι ἤδη δὲ καὶ τῷ ἀσκεῖν δακτύλοις μὲν ἄκροις τὰ πλεῖστα λιχανῷ πρὸς μέγαν. ὅλῃ δὲ καταπρηνεῖ. ἀμφοτέρῃσι δὲ ἐναντίῃσι.

Εἰργασμένον δὲ ἀγαθῶς. καλῶς. καλῶς μὲν, ἁπλῶς. εὐκρινέως. ἢ ὅμοια. ἢ ἴσα. ἴσως καὶ ὁμοίως. ἢ ἄνισα καὶ ἀνόμοια. ἀνίσως καὶ ἀνομοίως. τὰ δὲ εἴδεα. ἁπλοῦν. ἔγκυκλον. σκέπαρνον. σιμόν. ὀφθαλμός. ῥόμβος. καὶ ἡμίτομον. ἁρμόζον τὸ εἶδος τῷ εἴδει καὶ τῷ πάθει τοῦ ἐπιδεομένου.

Δύο τῆς ἐπιδέσεως εἰπὼν εἴδη, καὶ καλέσας αὐτῶν τὸ μὲν ἔτι γιγνόμενον, ἐργαζόμενον. τὸ δὲ ἤδη γεγενημένον, εἰργασμένον. ἐν τῇ πρὸ ταύτης ῥήσει τὸ ἐργαζόμενον, ὅπως ἂν ἄριστα γίγνοιτο διῆλθεν. ἐν δὲ ταύτῃ τῇ νῦν προκειμένῃ, τὸ εἰργασμένον. ἐν ᾧ τὸ μὲν καλῶς φησιν αὐτὸ γίγνεσθαι, καὶ διά τε τοῦ ἁπλῶς καὶ εὐκρινέως. τοῦ μὲν ἁπλῶς, μήτε πεπαγμένον αὐτῷ τι τῶν ὀθονίων, μήτ' ἐνδεδιπλωμένων, μήτε ῥυτίδας ἔχον. ἀλλ' ὁμαλῶς ἅπαντα μέρη τεταγμένον. τοῦ δ' εὐκρινέως, ὅταν αἱ δεύτεραι καὶ τρίται κατὰ τὸν αὐτὸν νομὴν προσηκόντως γίγνονται. καί μοι δοκεῖ κἀνταῦθα τῶν εἰρημένων ὑπ' αὐτοῦ δυοῖν, ἐξ ὧν συμπληροῦται τὸ καλῶς ἐπιδεδέσθαι. τὸ μὲν ἕτερον τὸ ἁπλῶς ἀνεξήγητον, ὡς σαφὲς εἰακέναι. τὸ δ' εὐκρινῶς, ἐξηγούμενος εἰρηκέναι τὰ ἐφεξῆς πάντα. καὶ τοίνυν ἤδη πρόσεχε τὸν νοῦν αὐτοῖς, μεμνημένος ὡς ἀρτίως ἐγὼ τὸ εὐκρινῶς ἔφην εἶναι, προσηκόντως. πρόσκειται μὲν δευτέραν ἐπιβολὴν τοῦ ἐπιδέσμου. ποτὲ μὲν ἀκριβῶς ἴσην, καὶ τῇ πρώτῃ μηδαμόθεν παραλλάττουσαν. ἐνίοτε δὲ, οὐκ ἴσην. γίνοιτο δ' ἂν ἴσα τισὶ τῶν, κατὰ τὸ πλάτος αὐτοῦ μερῶν, περάτων ἐς ταῦτα τελευτώντων. ὡς μήτε ὑπερβάλλειν, μήτ' ἐνδεῖν τὸ ἕτερον, ἀλλ' ἀμφοῖν γίνεσθαι τὸ πέρας, ὡς εἰ καὶ μία τις ἦν ἐνὸς ἐπιδέσμου διπτύχου θέσις. ὡσαύτως δὲ ἤδη αὐτῇ καὶ τὴν τρίτην γίγνεσθαι. καὶ εἰ τετάρτης δέοι καὶ ταύτην. ἐπὶ οὖν τοῦ καλουμένου ῥόμβου τε καὶ ἡμιρρομβίου τὴν ἀκρίβειαν ταύτην φυλάττεσθαι χρή. τὴν μέντοι καταγματικὴν ἐπίδεσιν ὅταν ἐπὶ πήχεος, ἢ βραχίονος ἢ μηροῦ γίγνηται, τὸν εὐκρινέστερον τρόπον ἴσχειν συμβαίνει. ἵεσθαι γὰρ ἐπ' αὐτῆς κελεύει τὸν μὲν πρῶτον ἐπίδεσμον, ἄνω. τὸν δὲ δεύτερον, πρότερον μὲν κάτω. μετὰ ταῦτα δὲ αὖθις ἄνω, μέχρις ἐς ταὐτὸν ἀφίκηται πέρας τῷ δευτέρῳ. τοῦτο δὲ οὐ δύναται γίνεσθαι χωρὶς τοῦ παραλλάττειν ἄλληλα τὰ πέρατα τοῦ πλάτους τῶν ὀθονίων. ἐν τούτῳ δὴ πάλιν αὐτὸ γενήσεται, φυλαττομένης διὰ πάσης τῆς ἐπιδέσεως ἴσης τῆς ἐγκλίσεως, ἣν ἀπὸ τῆς εὐκύκλου περιβολῆς ἐποιησάμεθα. καλεῖται δὲ εὔκυκλος ἡ πάντα κύκλον ἀπαρεγκλίτως περιλαμβάνουσα τὸ πεπονθὸς μέρος. ἐπὶ ταύτης μὲν οὖν τὰ τῆς δευτέρας καὶ τρίτης τῶν ὀθονίων τοῦ πλάτους πέρατα κατ' ἀλλήλων ἐπικεῖσθαι, μήτε ὑπερέχοντος τινὸς, μήτ' ἐνδέοντος. τῆς δὲ ἐγκεκλιμένης ἀναγκαῖον μὲν δή που τὴν νομὴν, ἢ πρὸς τὰ κάτω μέρη τοῦ πεπονθότος μέρους, ἢ ἄνω γίγνεσθαι. φυλάττοι δὲ κἀν τούτῳ τῆς ἐκκλίσεως ὁμοίας διὰ παντὸς, εὐκρινὴς οὕτως ἡ ἐπίδεσις ἔσται. εἴπερ ἤδη προσέχεις τὸν νοῦν τοῖς εἰρημένοις ἤδη σοι δῆλον ἐστὶν ἕνα μὲν τρόπον εἶναι τῆς ἐγκύκλου περιβολῆς τῶν ὀθονίων, οὐκ ἔχοντα τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον. οὐχ ἕνα δὲ τῆς ἐγκεκλιμένης. ἧττον τε γὰρ καὶ μᾶλλον ἑτέραν ἑτέρας ἐγκεκλῖσθαι δυνατὸν, ὅμως δ' οὖν ἐνταῦθα τὴν μὲν ὀλίγον ἐγκεκλιμένην, σκέπαρνον ὀνομάζει. τὴν δὲ πολλὴν, σιμήν. ἐκ μεταφορᾶς τοῖς ὀνόμασι χρώμενος. σκέπαρνον μὲν οἱ τέκτονες ὀνομάζουσιν, ὄργανόν τι κατὰ τὸ πέρας αὐτοῦ καθ' ὃ τέμνει τὰ ξύλα βραχεῖαν ἐπιστροφὴν ἔχον ὀφρυώδη καθάπερ ἡ ἄμβη. σιμὰ δὲ καλοῦσιν οἱ Ἕλληνες χωρία, καθ' ἃ συνάπτει λόφῳ πεδίον ἐν αὐτῇ συμβολῇ γινόμενον τὸ σιμὸν, ἑκατέρου καθ' ἑαυτὸ τῶν συμβαινόντων οὐκ ὄντος σιμοῦ. τὸ μὲν γὰρ πεδίον εὐθὺς ὁμαλές ἐστι. ὁ δὲ λόφος ἀνάντης καὶ ὑψηλὸς, καὶ ἐνθα ἀλλήλοις συμβάλλουσι τὸ σιμὸν γίγνεται σχῆμα. ὡσαύτως τὸ κἂν ὁδὸς κάταντες ἀντισυνάπτει κατὰ τὴν συμβολὴν αὐτῶν γίγνεται. οὕτω καὶ τῆς ῥινὸς τὸ σιμὸν, ἐν ᾧ καὶ μέσον τῶν ἑκατέρωθεν ὑψουμένων τὴν γένεσιν ἴσχει. καὶ ἤδη σύμπασα ἡ ῥὶς ἀπὸ τούτου τοῦ μέρους ὀνομάζεται σιμή. πολλὰς γὰρ ἴσμεν ὅλοις τοῖς σώμασι προσηγορίας ἀπὸ τῶν μορίων τινὶ συμβεβηκότων γιγνομένας. ὥσπερ καὶ αὐτὸν τὸν σιμὸν

ἄνθρωποι. οὐ γὰρ οὕτω σιμὸς ὡς παχὺς, ἢ ἰσχνὸς, ἢ λευκὸς, ἢ μέλας, ἀλλ' ὡς ἢ γλαυκὸς, ἢ χαροπὸς, ἢ κυρτὸς λέγεται. ἐνθὶ μὲν οὖν τῆς ῥινὸς καὶ τῶν ὀδόντων ἡ σιμότης κυρίως ὀνομάζεται. ἐνθὶ δὲ τῆς ἐπιδέσεως ὑφ' ἱπποκράτους, ὥσπερ καὶ ἡ ἄμβη καὶ τὸ σκέπαρνον εἶδος τῆς περιβολῆς τῶν ὀθονίων. ὅταν γὰρ κελεύῃ τὸν πλῆνας σκεπαρνηδὸν περιβαλεῖν τῷ κώλῳ, δηλοῖ ζει τῆς ἐγκύκλου περιβολῆς τὸ ἐγκεκλιμένον οὕτως, ὡς τὸ τεκτονικὸν σκέπαρνον. οὐ γὰρ βούλεται λοξὴν ἱκανῶς γίγνεσθαι τὴν περιβολὴν τῶν πλήνων ἀφεστηκυῖαν πολὺ τῆς ἐγκύκλου καλουμένης, ἀλλ' ἐγκεκλῖσθαι μικρὸν, ὅσον ἱκανὸν ἀσφαλεστάτην ἐργάσασθαι τὴν κράτησιν τῶν σκεπτομένων. εὔδηλον δὲ ὅτι καθ' ἑκατέραν τῶν εἰρημένων ἐπιβολὴν τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον ἔστι, οὐδετέρας αὐτῶν ἁπλῆς οὔσης, οὐδὲ μονοειδοῦς, ὥσπερ ἡ ἔγκυκλος. ἐπ' ἐκείνης μὲν οὖν ὑπεναντίαν ἀνάγει τῇ ἁπλῇ ἔγκυκλον. ἐφεξῆς δὲ τό τε σκέπαρνον καὶ τὸ σιμὸν ἑκάτερον ἴδια, καὶ καταμόνας, ὡς διώρισται. τὸ τοίνυν εὐκρινέως, σημαίνει μὲν τὸ διακεκριμένως τε καὶ διωρισμένως γίγνεσθαι, ὡς ἔφην, ἤτοι πασῶν τῶν περιβολῶν τοῦ ἐπιδέσμου τὰ αὐτὰ πέρατα κατὰ τὸ πλάτος ἐχουσῶν. ἢ τὴν ἔγκλισιν τεταμένην. ὀνομάζω δὲ τεταμένην ἔγκλισιν εἰ τὰ φαινόμενα μετὰ τοῦ πλάτους τῶν ὀθονίων, ἴσον ἀλλήλων ἀφέστηκεν. ἔσται δὲ καὶ τοῦτο, τὴν ἴσην ἔγκλισιν ἀεὶ φυλάττοντος τοῦ ἐπιδοῦντος, ἣν ἐξ ἀρχῆς ἐνεστήσατο. καινοτομοῦντες δὲ, ὥσπερ ἐν ἄλλοις, καὶ μετατιθέντες τὰς παλαιὰς γραφὰς ὅτε Ἀρτεμίδωρος καὶ ὁ Διοσκουρίδης, οὕτως κἀνταῦθα μεταβάλλοντες τὴν κλίσιν ἤγουν τὴν λέξιν ἁπλοῦν ἐγκύκλως ἔγραψαν. νοήσαντες μὲν ὀρθῶς. μεταγράψαντες δὲ, τολμηρῶς. ἐνθὶ μέντοι τῶν πλείστων οὐδὲ καλῶς νοήσαντες, ἐτόλμησαν μεταγράψαι. διὰ τοῦτο νῦν, αὐτῶν ἐμνημόνευσα. καίτοι μνείαν τῶν ἔμπροσθεν, ἄχρι τοῦ δεῦρο μεταγεγραφότων, οὐ μνημονεύσας. ἐπεὶ καὶ τοῦτ' ἔδοξάν μοι καλῶς μὲν νενοηκότες. ἐνθὶ τὸ σαφέστερον δὲ μεταγράψαι, σφαλέντες ἐν τοῖς μικροῖς καὶ μὴ νοήσαντες ὡς ὁ γραφεὺς βούλεται. περὶ μὲν δὴ τούτων ἅπαξ ἀρκέσει λελέχθαι. προειπὼν δὲ ὁ ἱπποκράτης. ἁπλῶς μὲν, καλῶς δὲ, εὐκρινέως. ἐφεξῆς δὲ προσθεὶς ὅμοια καὶ ἴσα. καὶ ἴσως καὶ ὁμοίως. καὶ ἄνισα. καὶ ἀνόμοια. ἀνίσως καὶ ἀνομοίως. ὡς τὸν κοινὸν σκοπὸν ἐδίδαξε τῶν εὐκρινῶν ἐπιδέσεων. τὰ μὲν γὰρ ἴσα καὶ ὅμοια μέλη τοῦ σώματος, ἴσως καὶ ὁμοίως κατὰ πάντ' ἐὰν τῶν τὰ μόρια τὸν ἐπίδεσμον ἐπιδεῖσθαι δεῖται. τὰ δὲ ἄνισα καὶ ἀνόμοια, ἀνίσως καὶ ἀνομοίως. καὶ τά γε παλαιὰ τῶν ἀντιγράφων, καὶ οἱ ἐξηγησάμενοι τὸ βιβλίον ἐλλιπῶς ἴσασι γεγραμμένην τὴν λέξιν, οὐ προσκειμένου τοῦ ἀνίσως καὶ ἀνομοίως. ἀλλὰ μόνου γεγραμμένου τούτου. ἄνισα καὶ ἀνόμοια, προσυπακούειν κελεύουσι τὸ ἀνίσως καὶ ἀνομοίως, παραλελειμμένον ὑπ' αὐτοῦ, διὰ τὸ φαίνεσθαι σαφῶς ἐξ ἀκολουθίας τῆς πρὸς τὰ εἰρημένα. τὸ δὲ τῆς ἑρμηνείας εἶδος, οὐ βραχυλογίας ἴδιόν ἐστι, ἀλλ' ἡμαρτημένον πρόδηλον, ἄμεινον, εἴπερ οὕτως εὑρεθῇ γεγραμμένον, ἡγεῖσθαι, καθάπερ καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν πρώτων ἀντιγράφων ἡμαρτῆσθαι. καὶ τοῦτο συμβῆναι τοῦ μὲν βιβλιογράφου, παραλιπόντος αὐτά. φυλαχθείσης δὲ ἄχρι δεῦρο, τῆς ἁμαρτίας. περὶ μὲν οὖν βραχίονος ἴσως καὶ ὁμοίως ἐγχειρεῖ ποιεῖσθαι τὰς περιβολάς. ἐνθὶ δὲ μηροῦ καὶ πήχεος, ἀπολειπομένας. βραχὺ δὲ πλεῖον ἐνθὶ κνήμης. ἐπ' ὤμου μέντοι καὶ ἰσχίου τῶν ἀντικειμένων μορίων δεόμεθα, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν πλαγίων τῆς κεφαλῆς. τὰ μὲν γὰρ κατὰ μέτωπον καὶ ἡ ῥὶς ἐγκύκλου δεῖται τῆς περιβολῆς ἴσως καὶ ὁμοίως γιγνομένης. καθάπερ καὶ τὰ κατὰ τὴν κορυφὴν, εἰ καὶ μὴ ἐγκύκλως ἀλλ' ἴσως τε καὶ ὁμοίως κἀνταῦθα τῆς ἐπιδέσεως γιγνομένης χρήζει. περὶ μὲν οὖν τούτων ἐν τοῖς ἐφεξῆς ἐπιμελέστερον εἰρήσεται. νυνὶ δὲ, ἐνθὶ τὸ λειπὸν τῆς ῥήσεως ἴωμεν. διελθὼν γὰρ ὁ ἱπποκράτης τὰς ἁπλᾶς περιβολὰς τῶν ἐπιδέσμων τρεῖς οὔσας. ἔγκυκλον. σκέπαρνον. σιμόν. ἐφεξῆς μέμνηται τινῶν συνθέτων. ὀφθαλμοῦ. ῥόμβου. καὶ ἡμιτόμου. καλοῦσι δὲ τὸ ἡμίτομον τοῦτο, καὶ ἡμιρόμβιον. εἶθ' ἐφεξῆς πάλιν φησὶν ἁρμόττον τὸ εἶδος τῷ εἴδει, καὶ τῷ πάθει τοῦ ἐπιδεσμένου, τὸ εἶδος τοῦ ἐπιδεσμένου κελεύων ἁρμόττον εἶναι, τῷ τε τοῦ πεπονθότος μορίου εἴδει, καὶ τῷ κατ' αὐτὸ πάθει. τὸ μὲν γὰρ τῆς ἐπιδέσεως εἶδος, ὃ καλοῦμεν ὀφθαλμὸν, ἐπ' ὀφθαλμοῦ παραλαμβάνομεν ἤτοι προπίπτειν κινδυνεύοντος. ἢ κρατήματος ἕνεκα τῶν ἐπικειμένων αὐτῷ. τὸν δὲ ῥόμβον, ἐνθὶ κεφαλῆς, ἤτοι ῥαφὰς κεχαλασμένας βουλόμενοι συναγαγεῖν, ἢ ἕλκους ἐκπεπταμένα χείλη καὶ ποτὲ καὶ προστεῖλαι καὶ κολλῆσαι τὸ δέρμα μέχρι πλείονος ἀποσεσυρμένον. ἀνάλογοι δὲ τοῖσδε, καὶ ἡ τοῦ ἡμιρομβίου γίγνεται χρεία. ταῦτα μὲν οὖν, ὡς παραδείγματα γέγραφεν ἱπποκράτης. ἀναλόγως δὲ αὐτοῖς, ἡμᾶς ἐξευρίσκειν δεῖ καθ' ἕκαστον μόριον καὶ πάθος ἐπίδεσιν ἁρμόττουσαν. ἢ παρὰ τῶν εὑρηκότων μανθάνειν. ἄμεινον δὲ καὶ διδάσκοντα μὴ ἁπλῶς κελεύειν, ἀλλὰ μετὰ τοῦ τὴν ὁδὸν ὑφηγεῖσθαι καθ' ἣν αὐτὸς εὗρε τὸν ἐπίδεσμον. ἥ τε γὰρ ἀνάμνησις τοῖς μανθάνουσι, κἂν ἐπιλανθάνωνται ποτὲ, γίγνοιτ' ἂν οὕτως. ἤτοι καὶ τὸ μὴ προσεπινοεῖν ὃ μεμαθήκασιν ὑπάρξει. διὰ τούτων ἴσως ἄμεινόν ἐστι καὶ ἡμᾶς ἰδίαν ποιήσασθαι καθ' ἓν ὑπόμνημα διδασκαλίαν, περὶ τῆς πρεπούσης ἐπιδέσεως, καὶ τῷ μορίῳ τοῦ σώματος, καὶ τῷ πάθει.

Ἀγαθῶς δὲ δύο ἴδεα τοῦ ἐπιδεσμένου. ἰσχύος μὲν ἢ πιέξει ἢ πλήθει ὀθονίων.

Ὅτι μὲν εἴδη λέγειν εἴωθε τὰς διαφορὰς, ἔμπροσθεν εἴρηται. ζήτημα δὲ μέγιστον εἰργάσατο διαφωνίας αἴτιον τοῖς ἐξηγουμένοις τὸ βιβλίον, οὐκ εἰπὼν ὀνομαστὶ δύο εἴδη, καθάπερ ἔμπροσθεν ἐπ' ἄλλων ἐποίησε. τὸ μὲν οὖν τῶν εἰδῶν ἐστι ἐν τῷ ποσῷ τῆς ποιήσεως, ὅπερ αὐτὸς ἰσχὺν ὠνόμασε, δηλῶν ἐκ τοῦ λέγειν. ἰσχύος μὲν ἢ πιέξει. ἢ πλήθει ὀθονίων. ἔστι γάρ τις συμμετρία τῆς κατὰ τὴν ἐπίδεσιν ἰσχύος, ἧς ὑπερβαλλούσης μὲν οἱ κάμνοντες ὀδυνῶνται θλιβομένων τῶν μορίων. ἐλλιπούσης δὲ, χαλαρὸν τὸ σχῆμα, ὁ ἐπίδεσμος γίνεται. τὸ δὲ ἕτερον εἶδος τῆς ἀγαθῆς ἐπιδέσεως, οὐκ εἶπε. ἐφεξῆς δὲ, οἷς περὶ τῆς ἰσχύος. ἔγραψεν ὧδέ πως φησί.

Τὸ μὲν οὖν αὕτη ἡ ἐπίδεσις. τὸ δὲ τοῖς ἰωμένοισιν ὑπηρετίη.

Τοῦτο δὲ οὐκ ἔστιν ἕτερον εἶδος ἀγαθῆς ἐπιδέσεως. ἐν τῷ καθόλου χρεία κοινὴ πασῶν ἐπιδέσεων. καὶ μέντοι

καὶ μετὰ

καὶ μετὰ ταῦτα πάσης ἡ συμμετρία τῆς ἐπιδέσεως φυλαχθῇ ἡ γραφή. καὶ μετὰ τὸν περὶ αἵματος. εὐθὺς οὕ-
τως ἄρχεται τῆς ἐφεξῆς διδασκαλίας λέγων. δεῖ γε μὴν ἐπιγνῶναι. ὅτι ἐς τὰ κατάντη καὶ ἀπόξη φεύγει
πᾶς ἐπίδεσμος. οἷον κεφαλῆς μὲν, τὸ ἄνω. κνήμης δὲ, τὸ κάτω. καὶ τὰ τούτων ἐφεξῆς λεγόμενα. ταῦτα λοιπὸν ὁ
λόγος αὐτοῦ περὶ τοῦ πόσου τῆς ἐπιδέσεως γίγνεται. τεμνομένου δὲ καὶ τοῦδε πάλιν εἴς τε τὸ γνῶναι πόθεν
ἄρχεσθαι προσήκει καθ' ἕκαστον μόριον καὶ πάθος. εἴς ὅτι γε πάντων ὕστατον ἄγειν τὴν τελευτὴν τῆς ἐπιδέσεως.
ἔτι τε τὴν ἐν τῷ μεταξὺ νομὴν τῶν ἐπιδέσεων ὁποίαν τινὰ χρὴ ποιεῖσθαι, τάς τε καθ' ἕκαστον μόριον ἐπιβολάς
καὶ ταῦτ' ἐδίδαξεν. ἐν οἷς γάρ φησι. τὰ δὲ κινεύμενα τῶν ἄρθρων, ὅπη μὲν συγκάμπτεται, τὸν τρόπον τῆς ἐπι-
βολῆς τῶν ἐπιδέσμων διέρχεται. καὶ μέντοι καὶ ὅπως χρὴ τὰ πέρατα τῶν ἐπιδέσμων ἀσφαλῶς τούτοις
φυλάττεσθαι, ἐφεξῆς ἔγραψεν. ἐντεῦθεν τε μεταβὰς τίνα τῶν ἐπιδέσμων δεῖ ἔργα διῆλθεν. ὥς τε τῆς ἀγαθῆς
10 γινομένης ἐπιδέσεως τὸ ἕτερον εἶδος, ὅτῳ τῆς ἰσχύος ἀντιδιαιρεῖται τὴν ὅλην ποιότητα τῆς ὅλης ἐπιδέσεως
εἶναι. χαλεπὸν δ' οὖν ἐνὶ περιλαβεῖν κοινῷ ὀνόματι τὰς ἐν τούτῳ τῷ εἴδει μορικὰς διαφοράς. διὰ τοῦτ' ἴσως οὐ
δ' ἐπεχείρησεν ἔτι τοῦ ἀντιδιῃρημένου τῇ ἰσχύι διαμεῖναι παρηγορίας δηλῶσαι. ὅτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, δι' αὐ-
τῶν τῶν ῥήσεων ἔσται φανερόν, ἐπὶ ἀσήμων τὰς γινομένας αὐτὰς μεταβολὰς εἰς ἐφ' ἕκαστον τῶν γινομένων
κατὰ μέρος κεφαλαίων. ὀνομάσθω δὲ ἅπαν αὐτὸ τὸ γένος ἕνεκα σαφοῦς διδασκαλίας καὶ συντόμου, ποιό-
της ἐπιδέσεως. ἰσχὺν μὲν καὶ πιέξει ἢ πλήθει ὀθονίων. ὥσπερ τὸ τῆς δυνάμεως ὄνομα ποτὲ μὲν αἰτίου
τάττοντες, τῷ τῆς ἀσθενείας λέγουσι. ποτὲ δὲ ἐπὶ τοῦ κοινοῦ ῥώμης τε καὶ ἀρρωστίας ἐπιφέρουσιν. οὕτως δὲ καὶ
τὸ μέγεθος λέγουσι καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν κατὰ μέρος ὁμωνύμως τῷ κοινῷ. καὶ νῦν ὡσαύτως κέχρηται τῷ
τῆς ἰσχύος ὀνόματι. προσήκει γὰρ οὔτε ἰσχυρῶς πιέζειν, οὔτε ἀσθενῶς περιλαμβάνειν τὰ πεπονθότα μόρια τοῖς
ἐπιδέσμοις, ὡς μὴ αἰσθάνεσθαι περικειμένων αὐτῶν τὸν ἀσθενοῦντα. καὶ μέντοι καὶ τῷ πλήθει τῶν ὀθο-
20 νίων ἀντὶ τοῦ ποσότητι δεκτέον. ὡς μὴ δὲ ἐνταῦθα τὸ ἀντιδιαιρούμενον τῇ ὀλιγότητι πλῆθος ἀκούειν ἡμᾶς. ἡ
γὰρ συμμετρία τῆς ἐπιδέσεως ἀγαθὸν ἐργάζεται. καλῶς δὲ, ἀγαθῶς, δηλονότι τὸ συμφέρον τε καὶ ὠφέ-
λιμον αὐτῆς. ἐν μέντοι τῶν πρός τι παραλαμβανομένων ἀλλήλαις δυοῖν ἐπιδέσεων ἰσχυροτέραν μὲν πεπιέχθαι.
τὴν ἀσθενεστέραν δὲ, τὴν ἑτέραν ἐροῦμεν. οὐδὲν γὰρ ἄτοπον ὡς πρὸς μὲν τὴν ὑποκειμένην διάθεσιν ἀεὶ συμμέ-
τρως ἔχειν τὴν ἐπίδεσιν, πρός τε ἑτέραν καὶ παραλαμβανομένην ἰσχυρὰν ἢ ἀσθενῆ λέγεσθαι. ὁπηνίκα δὲ λύειν,
ἢ ἐπιτείνειν χρὴ τὴν ἐπίδεσιν, ἢ τὸ τῶν ὀθονίων πλῆθος αὐξάνειν ἢ μειοῦν, ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν αὐτὸς ἐδίδαξε
σαφέστατα.

E ς μὲν οὖν ταῦτα νόμος.

Οἱ κατὰ πόλεις νόμοι, λόγοι τινές εἰσι προστακτικοὶ μὲν ὧν χρὴ ποιεῖν. ἀπαγορευτικοὶ δὲ, ὧν οὐ χρή. τού-
τοις οὖν τοῖς νόμοις ἐοικέναι φησὶ τὰ νῦν εἰρημένα μηδὲν ἔχοντα στοχαστικόν. ἢ ἀμφιβολίαν. ἢ ὡς ἄλλα τινὰ
30 τῶν κατὰ τὴν ἰατρικὴν τέχνην. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῷ περὶ καταγμάτων εἴρηκεν ἐπὶ τὸ μετριώτερον ὑφεὶς τὸ
τῆς ἀποφάσεως σφοδρόν. οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπεν ὡς μὲν οὖν ταῦτα νόμος, ὡς νῦν. ἀλλ' οὕτως ὁ λόγος ὥσπερ νόμος
δίκαιος κεῖται περὶ καταγμάτων ἰήσιος.

E ι δὲ τουτέοισι μέγιστα ἐπιδέσιος. πίεξις μὲν ὥς τε τὰ ἐπικείμενα μὴ ἀφεστάναι, μὴ δὲ ἐρηρεῖσθαι. ἀλλὰ ἡρμόσθαι
μέν. προσηναγκάσθαι δὲ, μὴ ἧσσον μὲν, τὰ ἔσχατα. ἥκιστα δὲ, τὰ μέσα.

Ἐν τούτοις φησὶ τοῖς κατὰ τὸ τῆς ἰσχύος εἶδος διδασκομένοις μέγιστα παραγγέλματα τῆς ἐπιδέσεως
εἶναι, τὰ ἐπικείμενα τοῦ πεπονθότος μορίου. λέγεται δὲ δηλονότι τὰ ὀθόνια μήτε ἀφεστάναι τοῦ χρώματος,
μήτε θλίβειν, ἀλλ' ἡρμόσθαι μὲν, τουτέστιν ἀσφαλῶς ἐρηρεῖσθαι. προσηναγκάσθαι δὲ μή. σημαίνει δὲ αὐτὸ δηλο-
νότι τὸ προσηναγκάσθαι τὸ ὀθόνιον οὕτως καὶ σφοδρῶς περιβεβλῆσθαι τοῖς πεπονθόσι μορίοις, ὡς ὀδύνην
παρέχειν. αὐτὰ δὲ ταῦτα τὰ παραγγέλματα περὶ τοῦ ποσοῦ τῆς πιέσεως ἔνθεν τὸ πάθος ἐστὶν ἥκιστα παρα-
40 λαμβάνειν προσήκει. κατὰ δὲ τὰ πέρατα φροντίζειν μὲν καὶ ἐνταῦθα πάντως, ἀλλ' ἧττον ἢ κατὰ μέσα.
κάλλιστον γὰρ ἀναμάρτητον εἶναι τέχνην. εἰ δέ που τι μικρὸν ἁμαρτάνει κατ' ἐκεῖνα γίγνεσθαι τὰ μόρια τε
καὶ πάθη, καθ' ἃ καὶ ἡ βλάβη μικροτέρα. ἥκιστα δὲ ἁμαρτάνειν, ἐν οἷς ἀξιόλογος ἡ βλάβη.

A μμα καὶ ῥάμμα, νεμόμενον μὴ κάτω, ἀλλ' ἄνω, ἐν παρέξει, καὶ σχίσει, καὶ ἐπιδέσει. καὶ ἔπειτα ἕξει.

Διὰ τί μὲν ἀτάκτως παρενέτεινε καὶ τῷ περὶ τῆς ἐπιδέσεως λόγῳ τὸν περὶ τούτων, ὀλίγον ὕστερον ὀψόμε-
θα. νυνὶ δὲ πρότερον ὃ λέγει νοῆσαι πειραθῶμεν. ἐν διαφωνίᾳ γέγονε τοῖς ἐξηγηταῖς. ἔνιοι μὲν γὰρ ἁπλῶς
ἤκουσαν περί τε τῆς κατὰ τὸ μῆκος διατάσεως εἰρῆσθαι, τό γε ἄνω καὶ τὸ κάτω. τινὲς δὲ, ἐπὶ τῆς κατὰ τὸ πά-
θος. οὐδὲ ἕτεροι ἐξηγήσαντο νεμόμενον. οὔτε ἐπὶ τοῦ ῥάμματος. οὔτε ἐπὶ τοῦ ἅμματος. ὅτι μὲν οὖν ἅμμα κα-
λεῖται τὸ ἐκ τῶν ἐπιδέσμων γινόμενον ἀλλήλοις ἐπιπλεκομένων καὶ δεσμουμένων ἢ τῶν δύο περάτων. ἢ θα-
τέρου σχισθέντος σκέλους. καὶ τρίτου γε ἐπ' αὐτοῖς τοῦ καλουμένου καταλείμματος ἔξωθεν ἐπιβαλλομένου,
50 παντὶ δῆλον. ὡσαύτως δὲ καὶ ὅτι ῥάμμα τοῦ διαρρήματος τῆς βελόνης διῃρημένον, ἕνεκα τοῦ συνάγειν ἀλλήλοις.
ἤτοι τὰ μόρια τοῦ διατετμημένου σώματος. ἢ τὸ πέρας τοῦ ἐπιδέσμου τοῖς προϋποβεβλημένοις αὐτοῦ μέρε-
σι. καὶ ὁ νῦν ἐνεστὼς λόγος ἐστὶ περὶ τοῦ πρὸς ταύτην τὴν χρείαν παρεσκευασμένου ῥάμματος. ἀξιοῖ δὲ τούτου τὴν
νομὴν ἄνω γενέσθαι. τί δὲ καλεῖ νομὴν, ἐχρῆν παρ' αὐτῷ μεμαθηκέναι, πολλάκις κεχρημένῳ τῷ ὀνόματι κατὰ τὴν,
τῶν ἐπιδέσμων ἀπὸ τοῦ πέρατος ἄχρι τῆς ἀρχῆς, φορᾶς. ἐπὶ γοῦν τῶν καταγμάτων ἐκέλευσε τὴν μὲν ἀρχὴν τῶν
ἐπιδέσμων ἀμφοτέρων ἐπ' αὐτοῦ τοῦ κατάγματος τιθέναι. τοὐντεῦθεν δὲ, τοῦ μὲν προτέρου, τὴν νομὴν ἄνω ποιεῖ-
σθαι. τοῦ δὲ δευτέρου, κάτω μὲν, πρότερον. εἶτ' αὖθις, ἄνω. νομὴν ὀνομάζων τὴν διοδοιπορίαν τῶν ἐπιδέσμων, ἣν
ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ποιοῦνται περιελιττόμενοι τῷ σώματι τοῦ κάμνοντος. ἀκόλουθον μὲν οὖν καὶ τὸ τοῦ ῥάμ

ματος ἡ νομὴ σημαίνει. δυναμένης γὰρ τῆς βελόνης κἀκ τῶν μερῶν, εἰς τὰ κάτω διεκβάλλεσθαι. καὶ κατὰ
τοὐναντίον ἐκ τῶν κάτω, πρὸς τὸ μετέωρον ἀναφέρεσθαι. δυναμένης δὲ καὶ μηδετέρως φέρειν, ἀλλὰ παρεγκλί-
τως. ἤτοι πρὸς τὸ δεξιὸν μέρος, ἀπὸ τῶν ἀριστερῶν. ἢ ἀπὸ τῶν δεξιῶν, ἐπὶ τὰ λαιὰ διεκβάλλεσθαι,
κελεύει διὰ παντὸς αὐτὴν ἄνω τὴν φορὰν ἴσχειν. ἐὰν μὲν οὖν τὸ πέρας αὐτὸ μόνον τοῦ ἐπιδέσμου συρράπτε-
ται τοῖς ὑποκειμένοις αὐτοῦ μέρεσιν, ἐφ' ὧν μὲν ἐπιδέσεων οὐ δεόμεθα τῶν ἀντικειμένων μορίων, ὡς ἐπὶ πή-
χεος, καὶ βραχίονος, καὶ μηροῦ, καὶ κνήμης, καὶ ἐπὶ τούτων ἀναγκαῖόν ἐστιν ἤτοι ἐπὶ τῶν ἀριστερῶν μερῶν
ἐπὶ δεξιὰ διείρειν τὴν βελόνην ἀνάπαλιν. ἑκατέρως δὲ πειρᾶσθαι τὴν φορὰν αὐτῆς ἐκκλίνοντα πρὸς τὸ ἄνω,
συνάπτειν οὕτως τὸ πέρας τῆς ὀθόνης ταῖς ὑπερβεβλημέναις ἐπιβολαῖς. ἐφ' ὧν δὲ ἐστὶ χρεία τῶν ἀντικει-
μένων μορίων, ὡς ἐπ' ὤμου, καὶ ἰσχίου. πειρᾶσθαι τὴν τελευτὴν τοῦ ἐπιδέσμου ποιεῖσθαι κατὰ τὴν ἄνω φο-
10 ράν. εἶτ' ἐνταῦθα τὴν βελόνην διείροντα κάτωθεν ἄνωθεν τὴν συρραφὴν οὕτω ποιεῖσθαι, μὴ καταπαύοντα τὸ
ὑψηλὸν μέρος τῆς ἐπιδέσεως. ἀναπαύοντα δὲ, τὸ ταπεινόν. ἐγχωρεῖ μὲν γὰρ ἑκατέρως ποιεῖν ἐν τῇ συρραφῇ τῶν
ὀθονίων, ἀλλὰ διεκβαλεῖν τὸ ῥάμμα μετὰ τῆς βελόνης, ἀνατείνειν χρὴ τὸ κάτωθεν αὐτοῦ μέρος πρὸς τὸ ἄνω.
καὶ μὴ κατατείνειν τὸ ἄνωθεν εἰς τὸ κάτωθεν, σκοπὸν ἔχοντα διὰ τῶν ἄνωθεν μερῶν τῆς ἐπιδέσεως ἀνέλκε-
σθαι τὸ κάτω. καὶ τοῦτο ποιεῖν ἡμᾶς κελεύει ἐν ᾧ τε παρέχει τὸ πεπονθὸς ὁ κάμνων τοῖς ἰατροῖς εἰς μείωσιν. ἐν ᾧ τε
παρασκευάζουσιν ὡς πρὸς τὴν χειρουργίαν αὐτό. καὶ τρίτον τὸ τῆς χειρουργίας αὐτῆς μέρος ἐστὶν ἡ ἐπίδεσις.
ὠνόμασε δὲ τὸ μὲν πρῶτον, ἐν παρέξει. τὸ δὲ δεύτερον, ἐν χρήσει. τὸ δὲ τρίτον, ἐν ἐπιδέσει. τὸ δὲ τέταρτον, ἐν πήξει.
γράφουσι δὲ ἀντὶ τοῦ ἐν πήξει τινὲς, ἐν τῇ ἔπειτα ἕξει, ὃ καί μοι μᾶλλον ἀρέσκει. καὶ πρόσθεν γὰρ ἤδη τὸν τοιοῦτον
καιρὸν κέκληκεν ἐν ἕξει. καὶ δῆλον ὅτι ὥσπερ ἐν σχῆμα τοῦτον ἐν πᾶσι τοῖς καιροῖς βούλεται φυλάττεσθαι τῶν ἐπιδε-
σμῶν μορίων, οὕτως καὶ τὴν νομὴν τοῦ ἅμματός τε καὶ ῥάμματος ἀεὶ τὴν ἀνάτασιν ἴσχειν ἄνω. πρῶτον μὲν τοῦ
20 πέρατος τῆς ἐπιδέσεως ἀσφαλῶς ἀνατεινομένου τε καὶ κρατουμένου δι' ἐκείνης τε καὶ ὅλης αὐτῆς. ἀλλ' ἐκεῖνό τε
σκέψεως δεῖται, παραλελειμμένον ἄσκεπτον τοῖς ἐξηγηταῖς αὐτοῦ. τὴν νομὴν τοῦ τε ἅμματός τε καὶ τοῦ ῥάμ-
ματος, ὥσπερ ἐν τοῖς ἄλλοις καιροῖς, οὕτως καὶ κατ' ἐκεῖνον ἐν ᾧ παρέχουσιν οἱ κάμνοντες τοῖς ἰατροῖς ἑαυτοὺς ἐπὶ
τὴν ἄνω χώραν γίνεσθαι τοῦ πεπονθότος μέρους. παραγίνονται γὰρ ἐπὶ τὸν ἰατρὸν οἱ μὲν, βαδίζοντες. οἱ δὲ, βασταζό-
μενοι, καθότι ἂν αὐτοῖς δόξῃ. ποτὲ μὲν ἀνειλημμένοι τὰ πεπονθότα μόρια, ἢ ἐπιδεδεμένοι. ποτὲ δὲ, ἄμφω πε-
ποιηκότες. ἐν ἐκείνοις οὖν ἐστὶν ἡ ἐξουσία τῶν ἁμμάτων καὶ τῶν ῥαμμάτων, οὐκ ἐπὶ τοῖς μέλλουσι καταμανθάνειν
αὐτοὺς ἢ θεραπεύειν ἰατροῖς. ἴσως οὖν ἡγεῖται καὶ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐνίοτε ἰατροῖς γίνεσθαι χρείαν τοῖς πα-
ροῦσι. καὶ γὰρ ἐν ὁδοιπορίᾳ καὶ κατ' ἀγρὸν ἐνίοτε πληγαὶ συμπίπτουσι τοῖς ἰδιώταις, ἢ ἐξαρθρήματα καὶ θραύ-
ματα. δεομένων μὲν ἰατρῶν πλειόνων συνόδου σκέψεως ἀκριβοῦς, ὀργάνων τέ τινων, ἢ ἀρμενίων, ἢ ὀθονίων, ἢ
30 ἐπιβρόχων εἰς τὴν θεραπείαν, ὧν οὐδενὸς ἦν εὐπορία κατὰ τὸν ἀγρὸν ἢ τὴν ὁδοιπορίαν. ὥστε ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ
* παρεχφανὴς ὁ καιρὸς ἐπιδέσει τε καὶ ἀναλήψει καὶ δήσει τὰ πάσχοντα μόρια τοῖς εὐπορηθεῖσιν ὀθονίοις. καὶ
δηλονότι κἂν ἅμματι καταλαβεῖν δεήσῃ τὴν ἐπίδεσιν ἢ ῥαφαῖς, καὶ τοῦτο πράξῃ προσηκόντως. εἶτ' ἐν τῇ πόλει
πάλιν ἑαυτὸν παρέξει ὁ κάμνων τοῖς συνήθεσιν ἰατροῖς. πρῶτον μὲν εἰς ἀκριβεστέραν διάγνωσιν ὧν ἔπαθεν.
εἶτ' ἐφεξῆς εἰς ἐμβολὴν, τῶν ἐκπεπτωκότων ἄρθρων. ἢ διάπλασιν, τῶν κατεαγότων ὀστῶν. ἢ ῥαφὴν, τῶν τραυμά-
των. ἢ τῶν τεθλασμένων, προσήκουσαν ἐπιμέλειαν. οἷς ἐφεξῆς δηλονότι τὴν δέουσαν ἐπίδεσιν οἱ ἰατροὶ ποιήσον-
ται. καὶ μετὰ τὴν δέσιν ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι προνοήσονται τῆς ἀποθέσεως.

Ἀρχὰς βάλλεσθαι μὴ ἐπὶ τὸ ἕλκος, ἀλλ' ἔνθεν ἢ ἔνθεν τὸ ἅμμα.

Βάλλεσθαι τί καλεῖ νῦν ἅμμα τῶν ἐξηγημένων ἐστίν. κατὰ μὲν γὰρ τὴν ἔμπροσθεν ῥῆσιν, ἀντιδιῄρηται τὸ ἅμ-
μα. νυνὶ δὲ θατέρου μόνου ἐμνημόνευσεν, ὡς δυναμένου καὶ ῥάμματος εἰς ἅμμα τελευτᾶν. καὶ γὰρ τελευτάτω
εἰς τοῦτο πάντως ἐν ἅπασι τοῖς ῥαπτομένοις. οὐ γὰρ ἁπλῶς διεκβάλλεται τῶν ῥαπτομένων ἡ βελόνη, ἀλλὰ
40 μετὰ τοῦ ῥάμματος, ἀλλήλοις ἅμματι σφιγγομένων. πολλάκις μὲν οὖν ἐγγὺς ἀλλήλων αἵ τε ἀρχαὶ τοῦ ῥάμματος γί-
νονται καὶ τὸ ἅμμα. καθάπερ ὅταν τὸ δέρμα διαρράπτομεν. ἐνίοτε δὲ, ἀφεστήκασιν ὡς ἐπὶ τῶν δεσμῶν συμβαί-
νει πολλάκις ἐκ πολλοῦ συναγωγῆς τῶν μερῶν τοῦ ῥάμματος εἰς τὸ κοινὸν ἅμμα γινομένης. εἰκὸς οὖν ἐστὶ νῦν
αὐτὸν λέγειν μὴ κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος βάλλεσθαι τὰς ἀρχὰς τοῦ ῥάμματος, ἐν ᾧ τὸ ἕλκος ἐστίν, ὡς προστάγματι
συνεπινοεῖται. μὴ δὲ τὸ ἅμμα κατὰ τὸ ἕλκος τείνεσθαι. θλίψει τε γὰρ οὐ μόνον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἅμματος τὸ ἕλκος,
ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐπιδέσμου πιλουμένου σφοδρότερον ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δεομένου τοῦ ἅμματος, ἐσφίχθαι βιαιότερον, εἰ
μέλλῃ κρατήσειν τὸν ἐπίδεσμον. οὕτως δὲ κἂν χωρὶς ῥάμματος ἅμμα γίνηται τῶν τοῦ ἐπιδέσμου περάτων, τῶν
ἐπιπλεκομένων ἀλλήλοις. ἤ τινος ἔξωθεν, οὐ χρὴ βάλλεσθαι κατὰ τὸ ἕλκος αὐτό. συμβήσεται γὰρ οὕτως καὶ
τὸ ἅμμα κατὰ τοῦ ἕλκους ἐπιβεβλημένον θλίβειν αὐτό. καὶ μάλιστα ὅταν ἢ λεπτὸς ᾖ ὁ ἐπικείμενος προεπίδε-
σμος, ἢ χωρὶς ἐρίου περιβεβλημένος. ἐμοὶ μὲν οὖν δοκεῖ τῆς ἐπιπλοκῆς εἰς ἅμμα τελευτώντων, ἤπερ ἁμμάτων
50 εἴτε ταινίων ὁ Ἱπποκράτης νῦν μνημονεύειν. ἔνιοι δὲ ἡγοῦνται τὰς ἀρχὰς τῶν ἐπιδέσμων αὐτὸν ἀξιοῦν μὴ τίθεσθαι
κατὰ τὸ ἕλκος. ἐξ αὐτῶν δέ τινες τὴν γραφὴν ἐποιήσαντο. ἀληθῶς μὲν, οὐ μὴν τῇ προκειμένῃ λέξει προσήκου-
σαν. οὐ γάρ ἐστι περὶ τῶν ἐπιδέσμων, ἀλλὰ περὶ ῥάμματος ὁ ἐνεστηκὼς λόγος αὐτῷ περαίνεται. τὴν οὖν γραφὴν ἀληθές τι καὶ
τεχνικὸν ἔχειν φημὶ, ἣν ποιοῦνται τῶν τε τὰς ἀρχὰς βάλλεσθαι μὴ κατὰ τὸ ἕλκος. ἀλλ' ἔνθεν ἢ ἔνθεν. τουτέστιν
ἑκατέρωθεν αὐτοῦ. κατὰ δεξιὸν, ἢ λαιὸν μέρος. οὕτω νῦν συμβήσεται καὶ τὸ γεγραμμένον αὐτῷ κατὰ τὸ περὶ ἀγμῶν
ὀρθῶς εἰρῆσθαι, καὶ μὴ μάχεσθαι τῷ νῦν λόγῳ. κελεύει γὰρ ἐν ἐκείνῳ τὰς ἀρχὰς τῶν ἐπιδέσμων βάλλεσθαι κατὰ τὸ πε-
πονθὸς μέρος. ἤτοι κάταγμα τὸ πάθος ἢ ἕλκος εἴη. καὶ μήτε ἀνωτέρω, ἢ κατωτέρω. πρὸς γὰρ τὴν κατὰ μέρος
διάστασιν, ὁ ἐν ἐκείνῳ τῷ βιβλίῳ λόγος ἐκφέρεται. νυνὶ δὲ, οὐ πρὸς ταύτην, ἀλλὰ πρὸς τὴν κατὰ πλά-
τος ἀποβλέπων

τος ἀποβλέπων ἔφη. τὰς ἀρχὰς βάλλεσθαι μὴ κατὰ τὸ ἕλκος, ἀλλ᾽ ἔνθεν ἢ ἔνθεν· τουτέστιν ἐφ᾽ ἑκάτερα τοῦ
ἕλκους. ὁμολογεῖ γὰρ τούτῳ τῷ μήτε ἀνωτέρῳ μήτε κατωτέρῳ. οὐ μὴν ἴσασι τὴν γραφὴν ταύτην οἱ ἐξηγη-
σάμενοι τὸ βιβλίον. εἰκότως οὖν ἀποροῦσι λέγοντος τοῦ Ἱπποκράτους, ἀρχὰς βάλλεσθαι μὴ κατὰ τὸ ἕλκος,
ἀλλ᾽ ἔνθεν καὶ ἔνθεν τὸ ἄμμα. καί τισιν ἔδοξεν ἀρχὰς ἐπιδέσμων ἀκούειν ἀντὶ τοῦ πέρατα. καί τοι γενικώτερον
ὄνομα τὸ πέρας ἐστὶ τῆς ἀρχῆς. ὡς καὶ Πλάτων ἡμᾶς ἐδίδαξε, πέρατα λέγων εἶναι, καὶ τὴν ἀρχὴν, καὶ τὴν τε-
λευτήν. εἴπερ οὖν ἐγχωρεῖ τὴν γενικωτέραν προσηγορίαν ἀντὶ τῆς εἰδικωτέρας ἐπιφέρειν τῷ πράγματι, τὴν
μὲν ἀρχὴν ἐξέσται λέγειν ἡμῖν πέρας, ὥσπερ γε τελευτήν. οὐ μὴν τελευτὴν ἀρχὴν, καὶ μὴν εἰ μηδενὸς μὲν ἄλλου
δυνατὸν ἀρχὴν ἀκούειν παρὰ τὴν τῶν ἐπιδέσμων, τῶν ῥαμμάτων, ἢ ταινιῶν. ἀδύνατον δὲ, τὴν τῶν ἐπιδέσμων
ἀκούειν, ἀναγκαῖον ἐστὶ τὴν αὐτὴν ἀκούειν ἀρχὴν ῥαμμάτων τε καὶ ταινιῶν. εἰ δὲ βούλει καὶ παραρτημάτων. καὶ
10 γὰρ καὶ τούτων αὐτὸς δύναται καταλαμβάνειν δηλονότι τὴν ἐπίδεσιν, ὥσπερ καὶ οἱ στενοὶ τελαμῶνες, ὅσοι*
κατὰ τὸ πέρας ἀντιπλεκόμενοι* δεσμὸν ἐργάζονται.

Τὸ δὲ ἄμμα. μήτε ἐν τρίβῳ. μήτε ἐν ἔργῳ. μήτε ἐκεῖσε. ὅκου, κενεόν. ὡς μὴ ἔσω κενεὸν κείσεται.

Κατὰ τὴν πρὸ ταύτης ῥῆσιν ἀξιώσας ἀρχὰς ἐργαζόμενον τὸ ἄμμα μὴ κατὰ τὸ ἕλκος, ἀλλ᾽ ἐν ἑτέρῳ τίθεσθαι
χωρίῳ, καθ᾽ ὃ καὶ τὸ ῥάμμα* προσήκει τεθεῖναι, νῦν ἡμᾶς διδάσκει τοὺς τόπους αὐτοὺς ἐν οἷς χρὴ τίθεσθαι τὸ ἄμμα.
γίνεται δὲ ἐνίοτε διδασκαλία πραγμάτων, οὐκ ἐκ τῶν συμβεβηκότων αὐτοῖς. οὕτω δὲ ὀνομάζουσι τὰ δυνάμε-
να μὲν συμβῆναι, οὐ μὴν συμβεβηκότα γε. καὶ εἴη ἂν ὁ λόγος αὐτοῦ, δυνάμει τοιοῦτος. τὸ ἄμμα τίθεσθαι μὴ κα-
τὰ τὸ ἕλκος, ἀλλ᾽ ἔνθα δυνήσει τὴν τομὴν αὐτοῦ πρὸς τὴν ἄνω χώραν γενέσθαι, φυλαττόμενος τρίβον καὶ ἔρ-
γον. καὶ τρίτον τὸ κενεόν. τρίβον μὲν οὖν καλεῖ, καθ᾽ ὃ τὴν ἐνέργειαν ἔχει καμπτόμενον, ἢ ἐκτεινόμενον, ἢ ἐς τὰ πλά-
για παρατριβόμενον. ἔσται δὲ τρίβος τῷ μὲν βαδίζοντι, τὸ ἴχνος τοῦ ποδός. τῷ δὲ κατακειμένῳ, τὸ ἰνίον ἅπαν.
20 καὶ μάλιστα αὐτοῦ τὰ ἐξέχοντα, καὶ τὰ τῆς κεφαλῆς ὀπίσω*. τῷ δὲ καθημένῳ, τῆς πυγῆς τὸ κάτω. εἰ δὲ διὰ
τῶν χειρῶν τις ἐνεργεῖν ἐπιδεδεμένος μέλλοι, σκέψει τίνα τε τὴν ἐνέργειαν ἐνεργήσει, καὶ πρὸ τίνων ἔξωθεν,
οὕτω γὰρ δυνήσῃ καὶ τὴν ἐν αὐτῇ τρίβον ἐξευρεῖν. αἱ δὲ ἐνέργειαι δηλονότι κατὰ τὰς διαρθρώσεις γίνονται.
φυλάξει τοίνυν αὐτὰς ἀεὶ καὶ μάλιστα τὰς μελλούσας ἐνεργεῖν ἐπιδεδεμένου τοῦ κάμνοντος. ὅτι δὲ καλῶς ὑπ᾽
αὐτοῦ παρῄνηται τὸ συνέχον ὅλην τὴν ἐπίδεσιν ἄμμα μὴ τίθεσθαι κατὰ τῶν σχηματιζομένων μορίων ἐν ταῖς
κινήσεσιν, εὔδηλον. ἀναγκαῖον γὰρ ἔσται. ποτὲ μὲν, χαλαρὰ πέρα τοῦ προσήκοντος. αὖθις δὲ, θλίβοντα γί-
γνεσθαι τὰ ἄμματα, καθ᾽ ἣν τινοῦν ἐπιβολὴν, διαρθρώσει. ὃ δὲ ἐπὶ τῆς τελευτῆς ῥήσεως εἶπε, κενεὸν, ἅπαν-
τες ἀκούουσι μάταιον, ὡς εἰ καὶ ἄπρακτον εἰρήκει. καλοῦσι δὲ οἱ Ἕλληνες κενεοὺς ἐκ γενετῆς ἅμα τε κωφοὺς, καὶ
ἀδιάρθρωτον φθεγγομένους. ὡς γὰρ οὗτοι πρὸς τὰς κατὰ τὸν βίον ἐνεργείας τελέως εἰσὶν ἄχρηστοι, οὕτω φασὶν
αὐτὸν ὠνομακέναι τὸ μηδὲν ὠφελοῦν τὴν ἐπίδεσιν, κενεόν. ἐνδέχεται οὖν τὸν μὲν Ἱπποκράτην μετὰ τοῦ κ γεγρα-
30 φέναι κενεόν. ἁμαρτηθεῖσαν δὲ τὴν λέξιν, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς διαφυλαχθῆναι τοιαύτην. ἥτε μὴν διάνοια καὶ κατ᾽ αὐ-
τὴν τὴν γραφὴν, τὸ αὐτὸ δηλοῖ. κενεὸν γάρ ἐστι τὸ λεγόμενον ὑφ᾽ ἡμῶν κενὸν καὶ μάταιον, ὅπερ ἀνωφελὲς ὀνο-
μάζουσιν. ἐπεὶ τοίνυν πολλοὺς ἴσμεν, ἢ δι᾽ ἄγνοιαν, ἢ βουλομένους ἐπιμελεῖς εἶναι δοκεῖν, ἄχρηστα πολλάκις ἐπι-
βάλλειν ἄμματα τοῖς ἐπιδέσμοις, διὰ τοῦτο ἔφη νῦν ὁ Ἱπποκράτης. μὴ εἰς τὸ κενεὸν κείσεται. τουτέστιν εἰς τὸ κενὸν,
ὅπερ δηλονότι καὶ ἄχρηστόν ἐστιν, καὶ μάταιον. ἔδοξε δέ τισι τῶν ἐξηγουμένων τὸ βιβλίον κενεὸν ἡγεῖσθαι τὸ κε-
νὸν χωρίον ὡς ἢ καὶ μασχάλην. ἢ ἰγνύην. ἢ καὶ βουβῶνα προσαγορεύσειέ τις, οὕτως ἀντιδιαιρούμενος ὤμοις.
γόνατι. καὶ ἰσχίῳ. προσεστυπῶσθαι γὰρ ἔφη χρῆναι τὸ ἄμμα τῷ σώματι, καὶ μὴ κεκρεμασμένῳ ὅμοιον εἶναι. τοιοῦ-
τον δὲ ἔσεσθαι κατὰ μασχάλην τε καὶ ἰγνύην. εἰ δή πῳ καὶ τοῦτο μετρίως δόξειεν εἰρῆσθαι, χρῆσθαι πάρεστιν. ἐν
γὰρ τοῖς ἀσφαλέσι, καὶ τὸ μετρίως πιθανὸν ἀρκέσει.

Ἄμμα δὲ καὶ ῥάμμα μαλθακὸν, καὶ μέγα.

40 Πάλιν κἀνταῦθα καθάπερ ἐν ἀρχῇ τοῖν δυοῖν ὀνομάτοιν ἐμνημόνευσεν ἐφεξῆς ἀντιδιαιρῶν ἀλλήλοις τὰ πρά-
γματα καθ᾽ ὧν ἐπιφέρεσθαι δοκεῖ. ῥάμμα μὲν ὀνομάζων τὸ διεκβαλλόμενον ἅμα τῇ βελόνῃ, τὴν ὕλην ἔχον. ἤ-
τοι λινόν. ἢ ἔριον. ἢ τι τοιοῦτον. τὸ δὲ ἐξ ἐπιπλοκῆς τελαμώνων, ἢ τῶν σκελῶν τοῦ ἐπιδέσμου γινόμενον ἄμ-
μα. πρόδηλον μὲν οὖν ὡς ἑκάτερον αὐτῶν μαλθακὸν εἶναι προσήκει, εἴγε μὴ μέλλοι θλίβεσθαι. ὅτι δὲ καὶ μὴ
μέγα τὸ κατὰ τὰς ἐνεργείας ἐπαινούμενον ὑπ᾽ αὐτοῦ, τάχος ἐνδεικνύμενον ἐν μακροῖς ῥάμμασι γενέσθαι.
* ἐπὶ μορίους δὲ ἐπὶ τῶν τελαμώνων τε. καὶ σκελῶν. καὶ κατὰ λημμάτων. ὀνόματα γὰρ αὐτοῖς τίθεται ταῦ-
τα. κρεμασθήσεται οὖν μετὰ τὰ ἄμματα πολλὰ, πρὸς τὸ ματαίως ἐξηρτῆσθαι, καὶ δυσχέρειαν παρέχοντα
κατὰ τὰς περιπλοκὰς ἐνίοτε τῶν ψαυόντων σωμάτων. ἀκριβῶς δὲ εἶπεν οὐ μέγα, δυνάμενος εἰρηκέναι μι-
κρόν. ἀλλ᾽ ὥσπερ τὸ μέγα φευκτέον ἐστὶν δι᾽ ἃς εἶπον ἀτοπίας, οὕτω καὶ τὸ μικρὸν τῆς ἐνεργείας ἐν τῷ καιρῷ δια-
διδράσκον ἐνίοτε τὰς λαβὰς τῶν ἐπιβαλλομένων αὐτῷ δακτύλων, καὶ διά τε τρίβην καὶ χρόνου μῆκος ἐρ-
50 γαζόμενον, ἐν τῇ δέσει πολλάκις ἐξολισθαῖνον ἀπὸ τοῦ συνδεομένου διὰ βραχύτητα, καὶ διὰ τοῦτο δεύτερον
ἡμᾶς ἀναγκάζον ἐνεργεῖν ἀμφ᾽ αὐτὸν, καὶ δοκιμάζειν καὶ δεδιέναι ποτὲ δόξαν τὸ μικρὸν ἄμμα λύεται μετὰ ταῦ-
τα κατὰ τὸν τῆς ἐπιδέσεως καιρόν. εὔλογον οὖν ἐστιν, καὶ τὸ πάμμικρον ὥσπερ καὶ τὸ μέγα φεύγειν. αἱρεῖσθαι
δὲ, ὥσπερ ἐν ἅπασιν, οὕτω κἀν τῷδε, τὸ σύμμετρον. ὥσπερ ἐνίοτε κατὰ τὴν τοῦ θατέρου τῶν ἄκρων ἀπόφασιν ὀνο-
μάζουσιν. ὥσπερ καὶ νῦν ὁ Ἱπποκράτης μὴ μέγα. κἂν μὴ μικρὸν εἰρήκει, ταυτὸν ἂν ἐδήλωσεν.

Εὖγε μὴν γνῶναι. ὅτι ἐς τὰ κάταντη, καὶ ἀπόξυ φεύγει πᾶς ἐπίδεσμος. οἷον κεφαλῆς μὲν, τὸ ἄνω. κνήμης δὲ,
τὸ κάτω.

Εἰ δ᾽ εὖγε μὴν γνῶναι κατὰ τὴν ῥῆσιν ἐγέγραπτο εὖγε μὴν γνῶντα, τελέως ἂν ἦν ὁ λόγος. καὶ νυνὶ δὲ κρεμ-
μᾶσθαι δοκεῖ, καί τοι πρὸς ἐπίζευξιν. διὸ καί τινες αὐτῷ τὰ ἐφεξῆς εἰρημένα συνάπτουσιν, ὡς εἶναι τὴν ὅλην

ῥῆσιν τοιαύτην, ἐὖ γε μὴν γινώσκειν, ὅτι ἐς τὰ κατάντη καὶ ἀπόξυ φεύγει πᾶς ἐπίδεσμος. δεῖ, κεφαλῆς μὲν, τὸ ἄνω-
κνήμης δὲ, τὸ κάτω ἐπιδεῖν δεξιὰ, ἐπ' ἀριστερὰ, καὶ ἀριστερὰ, ἐπὶ δεξιὰ, πλὴν κεφαλῆς. ἀλλὰ τοῦτο γε φαίνεται μηδε-
μίαν ἀκολουθίαν ἔχειν. οὐ γὰρ διὰ τοῦτο χρὴ τὰς εἰρημένας ἐπιδέσεις ποιεῖσθαι διὰ τὸ ἅμμα φεύγειν εἴωθεν εἰς
τὰ κατάντη καὶ ἀπόξυ. δι' ἕτερον γάρ τι ὡς ἐφεξῆς ἐροῦμεν, δεξιὰ μὲν, ἐπ' ἀριστερὰ. ἀριστερὰ δὲ, ἐπὶ δεξιὰ προ-
σέταξεν ἐπιδεῖν. ἀκόλουθα δέ ἐστι τὰ εὖ γε μὴν γινώσκειν, ὅτι ἐς τὰ κατάντη, καὶ ἀπόξυ φεύγει, τὰ οὕτως εἰρη-
μένα περιβαλεῖν καταλήψεως τοῦ ξύμπαντος ἐπιδέσμου ἐν τοῖς ἡσυχάζουσι, καὶ λαμπροτέροις. καὶ τὰ τού-
τοις ἐφεξῆς, ἃ μετ' ὀλίγον ἐξηγοῦμαι, αὐτὸ τοῦτο δείξει σαφέστερον. ἐν δὲ τῷ παρόντι μεταξὺ παρεγκείμενα
παρὰ τάξιν ἐπισκεπτέον αὐτὰ καθ' ἑαυτά.

E ἐπιδεῖν δεξιὰ, ἐπ' ἀριστερὰ, καὶ ἀριστερὰ, ἐπὶ δεξιὰ, πλὴν κεφαλῆς. ταύτην δὲ, κατ' ἴξιν.

10 Περὶ τῶν καταγμάτων μάλιστα τοῦ παρεγκέλματος, οὗ νῦν παραγγέλλει, μεγίστη γίνεται χρεία. περιτρέπειν
γὰρ ἀεὶ χρὴ πρὸς τοὐναντίον, ὅταν ἐκ θατέρου ἕλκους ᾖ. τοῦ μὲν δεξιοῦ πεπονθότος, ἐπὶ τὰ λαιά. εἰ δ' ἐκεῖνο πά-
θοι, πρὸς τοὐναντίον. ὡς ὅταν γε ῥοπὴ ὅπου ὅλην ἐγκάρσιον, ἢ καταπλαγὲς, ἢ ἰσόρροπον, τὴν ἐπίδεσιν ποιούμεθα
περιβάλλοντες αὐτῷ πλὴν ἐν σχήματι τῷ καλουμένῳ ἐν κύκλῳ. τὸ τοίνυν λεγόμενον ἐστι τοιοῦτον. ἐπιδεῖν
τὰ μὲν δεξιὰ μέρη πεπονθότα, περιτρέποντας ἐπ' ἀριστερά. τὰ δ' ἀριστερὰ, τοὐναντίον ἐπὶ τὰ δεξιά. γίνε-
ται δὲ τοῦτο τὴν μὲν ἀρχὴν τοῦ ἐπιδέσμου βαλλομένων ἡμῶν κατὰ τὸ πεπονθὸς μέρος, οὔτε ἀκριβῶς κατ' αὐ-
τοῦ τοῦ κατάγματος, ἢ τοῦ ἕλκους, ἀλλ' ἔνθεν καὶ ἔνθεν τούτων. τῇ δ' ἑτέρᾳ περιτρεπόντων ἐπὶ τἀναντία τὸ πε-
πονθὸς ἅμα τῷ σφίγγειν. ἐπειδὰν δὲ ἐπὶ τὸ ἀντικείμενον μέρος ὁ ἐπίδεσμος ἑλιττόμενος γίνηται, μηκέτι ἐκεῖ
σφιγγόντων ὁμοίως. ἔτι δὲ μᾶλλον οὐδὲ περιτρεπόντων, ἄχρις ἂν ἐν κύκλῳ περιελιττόμενος ὁ ἐπίδεσμος ἐπὶ
τὴν ἰδίαν ἀρχὴν ἀφίκηται. τηνικαῦτα γὰρ κατείχομεν ἔμπροσθεν χειρὶ τὴν ἀρχὴν, ταύτῃ πάλιν ἐκεῖνο τὸ μέ-
20 ρος τοῦ ἐπιδέσμου τὸ ψαῦσαν αὐτῆς ἐπιτιθέντες κατ' αὐτῆς ἀσφαλῶς κρατοῦμεν, ὥστε δευτέρας ἄρξασθαι
αὖθις κατὰ τὴν τῶν αὐτῶν ἐπιβολὴν ὁμοίως τῇ πρώτῃ, σφιγγούσης τε καὶ περιτρεπούσης ἐπὶ τἀναντία. καὶ
ταύτην πάλιν ὡσαύτως τῇ πρώτῃ περιελίξαντες, ὅταν αὖθις ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἀφικώμεθα, κρατήσαντες ὁ-
μοίως τῇ ἑτέρᾳ χειρὶ τὸν ἐπίδεσμον ἀνατείνομεν. τῇ ἑτέρᾳ σφίγγοντές τε καὶ περιτρέποντες ἐπὶ τὸ ἀντικεί-
μενον μέρος τὸ πεπονθός. οὐ μόνον δὲ τὰ κῶλα κατὰ τοῦτον ἐπιδοῦμεν τὸν τρόπον, ἀλλὰ καὶ τὰς πλευράς. εἰ μὲν ἐπὶ
τοῖς δεξιοῖς μέρεσιν ἡ πεπονθυῖα τύχῃ, τὴν ἀρχὴν ἐνταῦθα βαλλόμενοι τὴν νομὴν, ἐπ' ἀριστερὰ ποιούμεθα,
καθ' ὃν εἴρηται τρόπον. εἰ δ' ἐν τοῖς ἀριστεροῖς εἴη τὸ πάθος, ἀπὸ τούτου ἀρξάμενοι, τὴν δι' ἐναντιότητα τῆς ἐπιδέ-
σεως, ἐπὶ τὸ δεξιὸν μέρος ἐργαζόμεθα. κεφαλὴν δ' οὐκ ἔστι περιλαβεῖν οὕτως ἐν κύκλῳ. κωλύει γὰρ ὁ τράχη-
λος, συμφυὴς ὢν αὐτῇ. διὰ τοῦτο οὖν ἐπ' αὐτῆς. ἐάν τε κατὰ τὸ δεξιὸν μέρος. ἐάν τε κατὰ τὸ ἀριστερὸν ᾖ τὸ τῆς
ἐπιδέσεως δεόμενον πάθος, τὴν κατ' ἴξιν, ὅπερ ἐστὶ κατ' εὐθυωρίαν αἱρούμεθα. διὰ μὲν τῆς κορυφῆς, ἀγομένου
30 τοῦ ἐπιδέσμου καταγομένου δ' ἐντεῦθεν ἐπ' ὀλίγον τὴν κάτω γένυν. εἶτ' ἀναγομένου πάλιν ἐπὶ τὸ πεπονθός.
εἶτ' αὖθις πάλιν ὁμοίως, εἴτε δὶς, εἴτε τρὶς αὐτάρκες εἶναι νομίζομεν, ἑλιττομένου μέχρι τῆς τελευτῆς. αὕ-
τη δὲ πάντως κατὰ τῆς κορυφῆς γιγνέσθω. μονιμώτατον γὰρ οὕτως ἐργάζεται τὸ χωρίον τοῦτο.

T ὰ δ' ὑπεναντία, ἀπὸ δύο ἀρχαίων. ἣν δὲ ἀπὸ μιῆς, ἐφ' ὅπερ ὅμοιον ἐς τὸ μόνιμον. οἷον τὸ μέσον τῆς κεφαλῆς. καὶ
ἔτι ἄλλο τοιοῦτον.

Δύο διανοίας λέξιν ἥδε δύναται λαβεῖν. ὥς τε ἤτοι περὶ πάντων τῶν μορίων τοῦ σώματος, ἢ περὶ μόνων τῶν
τῆς κεφαλῆς ἀκούειν. εἰρηκὼς γὰρ πλὴν κεφαλῆς, δεξιὰ ἐπὶ ἀριστερὰ, ταύτην δὲ κατ' ἴξιν ἐπιδεῖσθαι. λοιπὸν
οὖν τῶν αὐτῆς ὄντων μορίων ἐναντίων ἀλλήλοις. ὧν τὸ μὲν ὀπίσω τε, καὶ κατὰ ἰνίον ἐστί. τὸ δὲ, πρόσω τε καὶ κα-
τὰ μέτωπον, ἀπὸ δυοῖν ἀρχῶν ἐπιδεῖν ἀξιοῖ. αὗται δὲ αἱ ἀπὸ δύο ἀρχαίων ἐπιδέσεις, ὅταν τὸ μέσον ὂν ὅλου τοῦ ἐ-
πιδέσμου κατὰ τοῦ πεπονθότος ἐρείσαντες ἰσόρροπον ἑκάτερον αὐτῶν τῶν μορίων ἐπὶ τὸν ἀντικείμενον ἄγωμεν
40 τόπον. ὅθεν δ' οὖν τελευταῖ τῶν οὕτως ἐπιτελουμένων ἐπὶ μέτωπον ἄγονται μονιμώτερον ἰνίον τοῦτο τὸ
χωρίον. ἐὰν δὲ ὁ λόγος αὐτῷ περὶ πάντων ᾖ τῶν μορίων ἐροῦμεν εἰρῆσθαι τὰ ἐναντία τὰ καθ' ἑκάτερον μέρος
ὁμοίως διακείμενα, τουτέστιν ἤτοι δεξιά τε καὶ ἀριστερὰ ἢ τοὐπίσω τε καὶ πρόσω. πεπονθότων δὲ ὁμοίως αὐτῶν.
ὡς ἐπειδὰν τὰ καλούμενα καυληδὸν γίνηται κατάγματα τὴν ἐπίδεσιν ἀπὸ δυοῖν ἀρχῶν ποιήσει. καθάπερ
ἔφαμεν ἐπὶ τῶν σκεπαρνηδὸν περιβαλλομένων γίγνεσθαι πλινθίων. ἐὰν δὲ ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς φησὶν ἐπιδῇς
τὰ τοιαῦτα κατὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς ἀπὸ δυοῖν ἀρχῶν ἐπιδέσεως, ἑλίττων τὸν ἐπίδεσμον, οὕτως ἄξεις ἐπὶ τὸ
μόνιμον χωρίον, ὡς ἐνταῦθα τελευτήσει. παράδειγμα δὲ μονίμου χωρίου, τὸ μέσον τῆς κεφαλῆς ἐποιήσατο,
ἀρκεσθεὶς τούτῳ, ἐπειδὴ κατὰ τὸ παρὸν μέλλει μετ' ὀλίγον ἀκριβῶς ἅπαντα τὸν λόγον διέρχεσθαι. διδάσκων
ὅπως δεῖ τὴν τελευτὴν τοῦ ἐπιδέσμου γίγνεσθαι πρὸς τὴν ὅλην ἐπίδεσιν ἀμετακίνητον φυλάττεσθαι. τὸ οὖν ἐφ'
ὅπερ ὅμοιον, ἐπ' ἀμφοῖν ἀκουστέον τῆς ὅλης νομῆς τοῦ ἐπιδέσμου καὶ τῆς τελευτῆς.

T ὰ δὲ κινεύμενα, οἷον ἄρθρα ὅπῃ μὲν συγκάμπτεται, ὡς ἥκιστα, καὶ εὐσταλέστατα περιβάλλειν. οἷον ἰγνύην. εἰ δὲ περι-
50 τείνεται ἁπλᾶ τε καὶ πλατέα, οἷον ἡ μύλη.

Ελάχιστα, περιβαλεῖν ὀθόνια κατά τε τὴν ἰγνύαν καὶ τὰ ταύτης παραπλήσια κελεύει καὶ μάλιστα εὐστα-
λῆ. τὸ δὲ σημαίνει, τὸ ζωννύμενον εἰς ὀλίγον. τὸ δὲ ἀντικείμενον τῇ ἰγνύῃ μέρει τὴν μύλην ἐναντίως ἐπιδεῖσθαι
κελεύει. τὸ δὲ ἐναντίως ἐστὶν ἅπασι τοῖς ἐναντίοις, καὶ μηδαμόθεν συνεσταλμένοις ὁπόσον ἐγχωρεῖ. παραπλη-
σίου δὲ τῇ μὲν ἰγνύᾳ ἅπαντα μόρια καθάπτεσθαι συμβαίνει τοῖς ἄρθροις. τῇ δὲ μύλῃ, κατὰ τὴν ἔκτασιν αὐτῶν
γίνεσθαι. καλοῦσί τινες ἐπιγουνίδα τὴν μύλην ταύτην. ὥσπερ ἕτεροί τινες ἐπιγονατίδα. κατὰ ταύτην μὲν
οὖν ἔφη πλατὺν χρὴ περιτάττεσθαι τὸν ἐπίδεσμον, ὡς ὅλην αὐτὴν περιλαμβάνειν. ὁ γὰρ μὴ περικείμενος οὕ-
τως ἢ πρὸς τὴν ἄνω χώραν ἀναχεῖσθαι ῥαδίως. ἢ πρὸς τὴν κάτω περισφαλόμενος ἐφ' ἑκάτερα διὰ τὴν κυρτό-

ταῦτα τῆς ὁμιλίης. τῇ δ᾽ ἰγνύῃ συνεσταλμένον τὸν ἐπίδεσμον ἀξιοῖ περιβαλεῖν. οὔτε γὰρ ὑποδέξασθαι δύναται τὸ εἰς πλάτος ἐκτεταμένον, οὔτε φυλάξαι.

Προσπεριβάλλειν δὲ, καταλήψιος μὲν, τῶν περὶ ταῦτα εἵνεκα. ἀναλήψιος δὲ, τοῦ σύμπαντος ἐπιδέσμου, ἐν τοῖσιν ἀρθρέουσιν, καὶ λαπαρωτέροισι τοῦ σώματος. οἷον τὸ ἄνω. καὶ τὸ κάτω τοῦ γουνάτος.

Τὴν τοιαύτην βραχυλογίαν ἐπαινεῖν προσήκει, εἰ δι᾽ ἑνὸς ὀνόματος, δηλοῦται σαφῶς ὁ λόγος. ὥσπερ καὶ νῦν. ὑπὸ μὲν τοῦ τῆς καταλήψεως ὀνόματος, ὁ λόγος οὗτος δηλοῦται καθ᾽ ὃν εἴπομεν ἄν, τῶν ἐν τοῖς ἄρθροις ἐπιδέσεων τὸ τέλος ἀσφαλῶς φυλάττεσθαι χρὴ, διά τινος ἐκ περιττοῦ γινομένης ἐπιδέσεως ἔξω τῆς διαρθρώσεως. ὑπὸ δὲ τῆς ἀναλήψεως, ἵνα πολλὴν ἔχωμεν πρόνοιαν, τοῦ μήτε καταῤῥεῖν εἰς τὰ κατάντη χωρία τὸν περίδεσμον. μήτε ἀναφέρεσθαι εἴς τι τῶν κυρτῶν, ἅπερ ἀπόξη κέκληκεν αὐτὸς ἔμπροσθεν, ἡνίκα ἔλεγεν. δεῖ γε μὴν γνῶναι, ὅτι ἐς τὰ κατάντη καὶ ἀπόξη φεύγει. καὶ δῆλον δὴ γέγονεν ἐξ αὐτῶν τῶν ῥήσεων αὐτοῦ, καλῶς ὑφ᾽ ἡμῶν εἰρῆσθαι συνεχῆ τὰ νῦν λεγόμενα κατ᾽ ἐκείνην τὴν ῥῆσιν λεγομένοις εἶναι, καθ᾽ ἣν ἔλεγεν. δεῖ γε μὴν γνῶναι ὅτι ἐς τὰ κατάντη καὶ ἀπόξη φεύγει. καὶ μέν τοι καὶ συντομώτατον τῶν ἐπιτηδείων χωρίων ἐμνημόνευσεν ἐν οἷς χρὴ τὰ τέλη τῶν ἐπιδέσμων τίθεσθαι. δύο προσηγορίαις λαβὼν αὐτὰ τῇ τῶν ἀτρεμούντων, καὶ τῇ τῶν λαπαρῶν. ἡσυχάζει γὰρ ὅσα τῆς διαρθρώσεως ἐκτός ἐστι κατὰ τὸ ἕτερον τῶν συναπτόντων ἀλλήλοις ὀστῶν. ὡς ἐπὶ τοῦ γόνατος ἤτοι κατὰ τὸν μηρὸν ἢ τὴν κνήμην. λαπαρώτερα γὰρ ταῦτα ἐστὶ τὰ χωρία. κέκληκε γὰρ οὕτως τὰ τοῖς ἐξέχουσι μορίοις ἐναντίως διακείμενα, τουτέστι τὰ κατεσταλμένα, καὶ ταπεινά, καὶ γὰρ τὸ λαπαρὸν ἅπαν προσέσταλται. κυρίως μὲν οὖν ἡ λαπαρὸν φωνὴ σημαίνει τὸ κενὸν, ὥσπερ καὶ ἡ λαπάξαι, τὸ κενῶσαι. καὶ γὰρ καὶ τὸ Ἰλίου ἐξαλαπάξαι ἐναιόμενον πτολίεθρον. ἐκκενῶσαι τὴν πόλιν δηλοῖ. καὶ λαπαρὰ τοῦ σώματος ἐκεῖνα τὰ μόρια καλοῦσιν, ὅσα μεταξύ τῶν τε κατὰ τὰς λαγόνας ὀστῶν ἐστὶ, καὶ τῶν νόθων πλευρῶν. ἤδη μέν τοι καὶ τὸ προσεσταλμένον ἅπαν ὀνομάζουσι λαπαρὸν, ἐπειδὴ τὸ κενὸν ἐξ ἀνάγκης προσέσταλται, τὴν μεταφορὰν ἀπὸ κοινοῦ συμβεβηκότος ποιούμενοι.

Ὁμολογέει δὲ, ὤμου μὲν ἡ περὶ τὴν ἑτέραν μασχάλην περιβολή. βουβῶνος δὲ, ἡ περὶ τὸν ἕτερον κενεῶνα. καὶ κνήμης ἡ ὑπὲρ γαστροκνημίης. ὁκόσοισι μὲν ἄνω ἡ φυγὴ, κάτωθεν ἡ ἀντίληψις. οἷσι δὲ κάτω, τὸ ἐναντίον.

Σκοποὶ πάσης ἐπιδέσεώς εἰσι πρῶτοι καὶ μέγιστοι τῆς δι᾽ ἑαυτὴν παραλαμβανομένης, οὐχ ὑπηρεσίας ἕνεκα τῶν ὑποκειμένων τῷ πάσχοντι μορίῳ, τὸ κατέχειν ἀκίνητον ὡς διεπλάσθη τὸ πεπονθὸς, ἀφλέγμαντόν τε φυλάττειν, ἅπερ ἱκανῶς ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν ἐδίδαξεν. ἐπεὶ δὲ οὐ δύναται ταῦτα ποιεῖν ἡ ἐπίδεσις, ἄνευ τοῦ διαμένειν αὐτὴν, καὶ μὴ μετακινεῖσθαι πρὸς τὸ κάτω τοῦ σώματος ἢ ἄνω, διὰ τοῦτο τοῖς ἀπαθέσι μορίοις ἀναγκαζόμεθα περιβάλλειν τοὺς ἐπιδέσμους, ὅπως ἔνθεν μὲν ἄνω ἀνάγειν ἐστὶν εἰκὸς ὅλην τὴν ἐπίδεσιν, ἡ ἀντίληψις αὐτῆς ἕλκῃ ἐπὶ τὸ ταπεινότερον. ἐπ᾽ ἐνίων δὲ μορίων ἡ διὰ τῶν ἀντικειμένων ἀντίληψις ὠφελιμωτέρα, καθάπερ ἐπ᾽ ὤμου, καὶ βουβῶνος. ἀκριβῶς εἰπεῖν ἐπ᾽ ὤμου μὲν, οὐ περὶ τὸν ἕτερον ὦμον, ἀλλὰ τὴν μασχάλην. ἐπὶ βουβῶνος δὲ, περὶ τὸν κενεῶνα περιβάλλεσθαι δεῖ τὸν ἐπίδεσμον. οὔτε γὰρ ὁ ὦμος, οὔτε ὁ γλουτὸς ἀσφαλῶς φυλάττειν δύναται τὰς περιβολὰς, ἀλλ᾽ ἡ μασχάλη, καὶ ὁ κενεών. ὀνομάζεται δὲ, ὡς ἔφην ἄρτι, κενεὼν ὁ μεταξὺ τοῦ θώρακός τε καὶ τοῦ ἰσχίου ὁσοῦ τόπος ἀπὸ τοῦ κενὸς εἶναι, τουτέστι προσεσταλμένος, οὕτως κληθείς. εὔδηλον δὲ ὅτι τὸ συμφωνεῖν καὶ ἁρμόττειν, ὁμολογεῖν ἔφη. οἵ τε γὰρ ὁμολογοῦντες ἐν ἔργοις καλοῖς, οὐ μόνον οὐδὲν ἐναντίον πράττουσιν, ἢ λέγουσιν, ἀλλὰ καὶ συντελοῦσιν. ἀλλὰ τούτοις τά τε εἰρημένα χωρία συμπράττει τῷ νόμῳ τῆς ἐπιδέσεως. ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς κνήμης εὐαπόῤῥυτον ἐχούσης τὴν ἐπίδεσιν τῆς γαστροκνημίας ἡ ἄνω περιβολὴ χρήσιμος, κατ᾽ ἐκείνας δηλονότι τὰς ἐπιδέσεις αἷς ἀναγκαῖόν ἐστι τὸ κυρτὸν τῆς γαστροκνημίας περιλαμβάνειν ἐπ᾽ αὐτῷ παρὰ τὰ σφυρὰ χωρίῳ τὸ μόνιμον τῆς ἐπιδέσεως. ἐξ αὐτῶν ἔχει μεταξὺ δυοῖν ἐξοχῶν κείμενα, κατὰ μὲν τῶν κυρτῶν περάτων περόνης τε καὶ κνήμης. ἃ κακῶς ἔνιοι καλοῦσιν ἀστραγάλους. ἄνω δὲ, τῆς γαστροκνημίας αὐτῆς.

Οἷσι δὲ μὴ ἔστιν οἷον ἡ κεφαλὴ, τουτέων ἐν τῷ ὁμαλωτάτῳ τὰς καταλήψιας ποιέεσθαι, καὶ ἥκιστα λοξῷ τῷ ἐπιδέσμῳ χρέεσθαι. ὡς τὸ μονιμώτατον ὕστατον περιβληθὲν τὰ πλανωδέστατα κατέχῃ.

Οἷς μορίοις οὐκ ἔστιν οὔτε παρακείμενόν τι τοιοῦτον μόριον, οἷον ἐπὶ κνήμης εἶπεν, οὔτε ἀντικείμενον τοιοῦτον ἕτερον μόριον, ὡς ἐπ᾽ ὤμου καὶ βουβῶνος, ἐπὶ τούτων ὁποίαν χρὴ ποιεῖσθαι τὴν ἐπίδεσιν διδάσκει, μνημονεύων ὀνόματι τῆς κεφαλῆς. καὶ κελεύων ἐπ᾽ αὐτῶν ἐν τῷ ὁμαλωτάτῳ τὰς καταλήψεις ποιεῖσθαι τῆς ὅλης ἐπιδέσεως. ὅ ἐστι τὴν τελευτὴν αὐτῆς ἀπαρέγκλιτον φυλάττειν εὐθύτατα περατουμένην. ἤτοι γε ἐπὶ τὸ μέτωπον, ἢ τὸ μέσον ὅλον τῆς κεφαλῆς, ἔνθα τὸ καλούμενον βρέγμα. τῆς μὲν γὰρ ἐπ᾽ εὐθὺ ῥεούσης κατὰ ταγομένης ἐπιδέσεως, ἡ τελευτὴ προσηκόντως ἂν ἐπὶ τὸ μέσον ἀνάγοιτο τῆς κεφαλῆς ἀπαρεγκλίτως ἀνατεινομένη. τῆς δὲ κυκλοτερῶς περιβαλλομένης, ἐπὶ τὸ μέτωπον ὁμοίως καὶ αὕτη μηδὲν ἐγκεκλιμένη. περιαγομένης γὰρ οὕτως ἑλχθήσεται καὶ τοῖς ὄπισθεν μέρεσιν ἐπὶ τὸ καλούμενον ἰνίον. ὃ μεταξύ τοῦ τε τραχήλου καὶ τῆς ὄπισθεν κυρτότητος τῆς ἐπὶ τοῦ κρανίου. διὰ τοῦτο τε εἶπε τὴν ἐσχάτην περιβολὴν τῶν ἐπιδέσεων ἥκιστα λοξὴν εἶναι προσήκει, ὅτι τὰς πρὸ αὐτῆς ἤδη πολλάκις ἐξ ἀνάγκης γινομένας λοξὰς ἕνεκα τοῦ περιλαμβάνειν τὸ πεπονθὸς ἄλλο τε κατ᾽ ἄλλο μέρος αὐτοῦ ὑπάρχον. ἀλλὰ τάς τε διὰ τὸ πάθος λοξὰς γεγονυίας περιβολὰς ἡ ὑστάτη κατέχῃ μηδαμόθεν λοξουμένη. δῆλον οὖν ὅτι τοιαύτῃ ἀσφαλείᾳ κἀκεῖνα συνδιαμένουσιν ἀμετακίνητα. ὡς οὖν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κἀπὶ τῆς ἄνω τοῦ γόνατος ἢ κάτω γινομένη ἐσχάτη περιβολὴ ἀκριβῶς φυλάττεσθαι χρὴ τὸ ἀπαρέγκλιτον. ἐπὶ μέν τοι τῶν κατὰ βουβῶνα καὶ ὦμον ἐπιδέσεων, ἐν οἷς ἀναγκαζόμεθα καὶ τῶν ἀντικειμένων μορίων συγκαταλαμβάνειν ἔσχαται περιβολαὶ κυκλοτερεῖς ἀπαρεγκλίτως γίνεσθαι δέονται. κατὰ τοὺς κενεῶνας μὲν ἀμφοτέρους, ἔνθεν τὸν βουβῶνα δεσμεῖν προαιρούμεθα. κατὰ δὲ τὸν ἕτερον, ἐφ᾽ ᾧ τὸν ὦμον. ἀνάλογον δὲ τούτοις ἐπὶ

τῆς κατὰ τὸν ἀγκῶνα διαρθρώσεως.

Ὁκόσοισι δὲ μὴ εὐκαταλήπτως τοῖς ὀθονίοισι, μηδὲ εὐαναλήπτως ἔχει, ῥάμμασι τὰς ἀναλήψιας ποιέεσθαι ἐκ καταβολῆς ἢ ξυῤῥαφῆς.

Ὁ μὲν λέγει, τοιόνδε ἐστίν. ἐν οἷς μέρεσιν ἢ πάθεσι δύσκολόν ἐστιν αὐτοῖς τοῖς ὀθονίοις, τήν τε κατάληψιν τοῦ πέρατος τῆς ἐπιδέσεως, καὶ τὴν ἀνάληψιν ποιήσασθαι, ἐν τούτοις χρὴ ῥάμμασιν ἤτοι περιβαλλομένοις τῇ κατὰ κύκλον, ἢ συῤῥάπτουσι τὸ τῆς ἐπιδέσεως πέρας τὰς καταλήψιας ποιεῖσθαι. τὸ δὲ ἄτοπον εἴη, μέρος τοῦ σώματος ὀθονίοις μὲν συγχωρεῖ τὴν κατάληψιν, καὶ ἀνάληψιν ἔχειν. ἑτοιμοτέραν δὲ, τὴν διὰ τῶν ῥαμμάτων. οὔτε ἐγὼ λέγειν ἔχω τοῖς ἐξηγηταῖς, εἰ μή τοι τινὰ μὴ φέροντα τὴν τοιαύτην ἐπίδεσιν. οἶδα δὲ τινὰ ἐφ' ὧν εἰ καὶ βραχὺ κινηθῇ τὸ πεπονθὸς μόριον, ὀδύνη μεγίστη γίνεται, καθάπερ εἰ πρὸ πολλοῦ τῆς ἐκκαταπτώσεως οὕτως ἔπαθε τὰ κατὰ τὴν ῥάχιν, ὡς μηδὲ βραχὺ τὸν αὐτὸν ἐκείνης δύνασθαι φέρειν τὸ μέγεθος τῆς ὀδύνης. ἠναγκάσθησαν μὲν οὖν αὐτὸν τὸν μὲν χιτωνίσκον ἀφελεῖν οὐκ ἀποδύσαντες, ἀλλὰ διαῤῥήξαντες μὲν πρῶτον ἁπάσας τὰς ῥαφάς. μετὰ δὲ ταῦτα παμπόλλοις τοῖς διακρατοῦσιν ὅλον τὸ σῶμα χρησάμενοι, προσμετεωρίσαι τὸν ἄνθρωπον ἰσοῤῥόπως ἐπὶ καθέδρας πλατείας ἐκτεταμένον, ῥάκος ἐπιβεβλημένον ἔχον ἐρίου πλάκα. ταῦτα μὲν οὖν ἐκελεύσαμεν ἐπειδὴν ὀκνέμενοι ὑπὸ τῶν διακρατούντων ὑπὸ τῆς στρωμνῆς ὑψωθῇ διὰ ταχέων. ὑποβαλεῖν μὲν ἐκείνῃ, κατὰ τὸ πλάτος. ὑποβαλεῖν δὲ, τῇ ῥάχει τοῦ μετεωρισθέντος. αὐτοὶ δὲ ἑτέραν ἐρίου πλάκα διαβεβρεγμένην ἔχοντες ἐλαίῳ θερμῷ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ χιτωνίσκου ταχέως περιβαλόντες τῇ ῥάχει κατεκλίναμεν ἐπὶ τῆς ὑποκειμένης πλακὸς ἅμα τῷ ῥάκει. καὶ οὕτως πρῶτα μὲν ἀνήψαμεν ἐπὶ τὰ πρῶτα τοῦ σώματος τὰ πέρατα τῆς διαβρόχου πλακὸς, ἐν ἑκατέρωθεν. εἶτα ἐπ' αὐτὰ τὰ τῆς ξηρᾶς. καὶ μετ' ἐκεῖνα τὰ τοῦ ῥάκους καὶ προσάλληλα διὰ ῥαφῶν ἡνώσαμεν. εἰ μὴ διὰ ῥαφῶν, ἢ διὰ ῥαμμάτων μόνον βουληθείς τις ἐργάσασθαι τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἐπιδέσεως, ἐπέτεινεν αὐτὰ πρῶτα μὲν πάντων κάτωθεν τῷ ῥάκει οὕτως, οὐ γὰρ ἂν μετὰ τὴν ἐπίδεσιν. ὡσαύτως δὲ καὶ τῇ τῶν κατ' ἰσχίον μερῶν εὐπραξία μὲν, ὁπότε καὶ τὸ κατὰ τὸν μηρὸν ἐπ' ἄλλου καὶ κατὰ βραχίονα γέ ποτε καὶ τοῦ τραχήλου τὴν ὀπίσω χώραν.

Ἐπιδέσματα καθαρά. κοῦφα. μαλθακά. λεπτά.

Περὶ τῆς ὕλης τῶν ἐπιδέσμων ἐνταῦθα διδάσκει. καθαροῖς. καὶ κούφοις. καὶ μαλθακοῖς χρῆσθαι κελεύων. καθαροῖς μὲν ὅπως μήτε δήξεις ἐκ τοῦ ῥύπου γίγνοιντο, μήτε διικνεῖσθαι πρὸς τὸν χρῶτα, τῶν ἐπιβρεχομένων ὑγρῶν δύναμιν εἴργοιτο. κούφοις δὲ, ὡς μὴ βαρύνοιτο ὁ πεπονθὼς τόπος. λεπτοῖς δὲ, διὰ τό τε καὶ κουφότερα καὶ μαλακώτερα ταῦτα. διά τό, τε καὶ τὰς ἐπιβροχὰς ἑτοίμως διαπέμπειν. μαλθακοῖς δὲ, ὅπως μὴ θλίβοιτο. πρόδηλον δὲ ὅτι τούτων ἕκαστον εἰς τὸ μὴ φλεγμῆναι τὸ πεπονθὸς μόριον συντελεῖ.

Ἐλίσσειν ἀμφοτέροισιν ἅμα, καὶ ἑκατέροισι χωρὶς ἀσκέειν.

Ὅπερ ἔμπροσθεν εἰρήκει καθόλου περὶ τῶν εἰς χειρουργίαν πάντων ἔργων ἀσκεῖν ἀξιῶν αὐτὰ δεξιᾷ ἑκατέροις τε καὶ ἀμφοτέροισιν ἅμα, τοῦτο νῦν ἐπὶ μόνου τοῦ ἐλίσσειν ἔγραψε. πρὸς γὰρ τὸ τάχος τῆς ἐνεργείας, ὅπερ ἐστὶ μέγιστον ἐπὶ τῶν ὀδυνωμένων, ἡ τοιαύτη τῶν χειρῶν ἄσκησις ὠφελιμωτέρα. τὸ δύο μὲν οὖν χειρῶν ἑλισσουσῶν ἅμα τὸν ἐπίδεσμον ἐν ταῖς ἀπὸ δυοῖν ἀρχῶν ἐπιδέσεσι. τῆς δὲ ἑτέρας μόνης, ἐν ταῖς ἄλλαις. ἀλλὰ καὶ ἐν ταύταις ἑκατέρας ἐν μέρει διαδεχομένης τὴν ἑτέραν. ἐν μὲν γὰρ ταῖς ἀπὸ δυοῖν ἀρχῶν ἐπιδέσεσιν ἀμφότεραι καθ' ἕνα καιρὸν ἐνεργοῦσιν ὁμοίως. διαδεχόμεναι γὰρ ἀλλήλας. ἡ μὲν ἑτέρα, τὸ κυριώτατον μέρος τῆς ἐπιδέσεως ἐκτελεῖ περιελίσσουσα τὸν ἐπίδεσμον. ἡ δὲ ἑτέρα, χρήσιμος εἰς τὴν ταύτης ὑπηρεσίαν γίγνεται.

Τῇ πρεπούσῃ δὲ ἐς τὰ πλάτη καὶ τὰ πάχη τῶν ὀθονίων τεκμαιρόμενον χρέεσθαι.

Εἰς τὰ πλάτη καὶ τὰ πάχη τῶν ἐπιδουμένων μορίων ἀποβλέποντα τὴν προσήκουσαν αὐτοῖς ἐπίδεσιν ἐξευρίσκειν κελεύει. γιγνομένης δὲ τῆς ἐπιδέσεως ὀρθῶς κατὰ τὰ προειρημένα διὰ τῶν, ὅθεν ἄρχεσθαι προσήκει, καὶ καθ' ὅν τινα τρόπον ἑλίττειν τὰ ὀθόνια κατὰ τὸ πεπονθὸς ὅσα τε συγκαταλαμβάνει αὐτὸ μόρια. καὶ τὴν τελευτὴν, ἐν ᾧ τίθεσθαι. καὶ πῶς ἐπ' αὐτοῖς χρῆσθαι τοῖς ἄμμασί τε καὶ ῥάμμασιν ἐδίδαξεν. ἰστέον αὐτὸν οὐδὲν τούτων δηλοῦν. οὔτε γὰρ ἐκ τοῦ πλάτους. οὔτ' ἐκ τοῦ πάχους τῶν ἐπιδουμένων μερῶν ἐλήφθη τι τῶν εἰρημένων, ἀλλ' ἐκ τοῦ πάθους αὐτοῦ καὶ τοῦ σχήματος τοῦ μορίου, καθ' ὃ τὸ πάθος ἐγίνετο. νῦν οὖν εὔλογόν ἐστιν διδάσκειν αὐτὸν ὁπόσα κατὰ τὴν ἐπίδεσιν ἀγαθὰ γίγνεται, τὴν ἐπίδειξιν ἡμῶν λαμβανόντων ἐκ τοῦ πλάτους καὶ τοῦ πάχους τῶν ἐπιδουμένων μορίων. ἐκ τούτων γὰρ λαμβάνεται καὶ τὸ τῶν ὀθονίων αὐτῶν πλάτος τε καὶ μῆκος. οἷον ἐπὶ μὲν μικροῦ παιδίου, καὶ τῷ μήκει βραχέσι καὶ τῷ πλάτει στενοῖς, εὔλογόν ἐστιν χρέεσθαι τοῖς ἐπιδέσμοις. ἐπὶ δὲ μεγάλου νεανίσκου, καὶ μακροῖς καὶ πλατέσιν. ἀνάλογον δὲ, κἀπὶ τῶν ἄλλων, ὅσα μεταξὺ τοῦ μεγάλου τε καὶ τοῦ μικροῦ σώματός ἐστι. εἰ μὲν γὰρ ἀκριβῶς ἀμφοτέρων ἐστὶ μέσον καὶ πλάτει καὶ πάχει τὸ ἐπιδούμενον μέρος, καὶ τὰς ὀθόνας μέσας τῷ τε πάχει καὶ τῷ πλάτει ποιήσωμεν ἐκείνων τῶν ὀθονίων αἷς ἐπὶ τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ σμικροῦ σώματος ἐχρώμεθα. εἰ δὲ ἐγγυτέρω θατέρου τῶν ἄκρων εἴη, κατ' ἐκεῖνο καὶ τὸ ποσὸν αὐτῶν ὑπαλλάξομεν αὐξάνοντες ἢ μειοῦντες.

Ἐλίξιος κεφαλαὶ σκληραί. ὁμαλαί. ἀκριβέες.

Ἕλιξις ἀμφοτέροις ὑπάρχει τοῖς ἐπιδέσμοις πρὶν περιβαλέσθαι τῷ τοῦ κάμνοντος σώματι, τῆς δὲ αὐτῶν ἐπιδέσεως γιγνομένης περὶ τὸν πεπονθότα τόπον. ἀλλ' αἱ κεφαλαὶ τῶν ἐπιδέσμων, αἵτινες ἂν ὦσιν ἀμφοτέρων εἰσὶ κοιναί. ἐάν τε γὰρ ἀρχὰς τῶν ἐπιδέσμων ἐάν τε πέρατα κεφαλὰς νοηθῶσιν εἰρῆσθαι νῦν. ἐάν τε ἀμφότερα. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι κατὰ τὸ πλάτος αὐτῶν πέρατα, ταῦτα πάντα κοινὰ ταῖς ἑλίξεσι τῶν ἐπιδέσμων ἀμφοτέραις ἐστί, ἅς τε αὐτοὶ ἀμφοτέρας κατὰ μίγας ἴσχουσιν, ἃς τῷ ἐπιβάλλεσθαι τῷ σώματι λαμβάνουσι. ὥς τε τοῦτο μὲν, εἰ καὶ διαπεφώνηται τοῖς ἐξηγησαμένοις τὸ βιβλίον, οὐ χαλεπὸν εἰπεῖν. καὶ γὰρ ἐπὶ

τῶν ἐλελισμένων ἀληθῶς ὁ λόγος ἐστί, καὶ τῶν περιβεβλημένων τῷ σώματι. καὶ μέντοι καὶ πάντα τῶν
περάτων ἀκούομεν, οὐχ ὡς ἔνιοι μέν, ὑπέθεντο τῶν κατὰ μῆκος. ἔνιοι δέ, τῶν κατὰ πλάτος. ἀλλὰ τὸ περὶ μόνων
μὲν ἐξηγησάμενοι τῶν ἐκτὸς ἐπιδέσμων εἰρῆσθαι. τὸ δὲ σφιγγόμενον τῆς ἑλίξεως ὑπ' αὐτοῦ δηλοῦσθαι νομίσαν-
τες. ὅτι μὲν οὖν ἐσφίχθαι χρὴ τὸν ἐπίδεσμον ἔξω, πρὶν ἐπιβαλέσθαι τῷ σώματι πρόδηλον. εὐληπτότερον γὰρ
* οὕτως ἔσται διότι καὶ λεπτότερος, λεπτοτέρας τε τὰς περιβολὰς ἔχων διὰ τὸ τεταμένον εἱλῖχθαι. σφι-
γχθῆναι γὰρ ἄλλως οὐ δύναται. τὸ δὲ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ μόνας δεῖν ἐσφίχθαι, περιφανῶς ψεῦδος. οὐ γὰρ ἐκεί-
νας μόνον, ἀλλ' ὅλον ἐσφίχθαι τὸν ἐπίδεσμον. ὡς οὖν ἐν ἀπείροις, ἅγε μοι δοκεῖ, ἤδη φράσω. κεφαλὰς μὲν ἀκου-
στέον ἅπαντα τὰ πέρατα τοῦ ἐπιδέσμου, τά τε κατὰ μῆκος ὄντα αὐτῷ, καὶ τὰ κατὰ πλάτος. εἰρῆσθαι δ' οὐ
κυρίως αὐτὰ νομιστέον σκληρά, καὶ διὰ τοῦτο ἀσάφειαν ἐσχηκέναι τὸν λόγον. ἔμπροσθεν γὰρ εἰπὼν ἐπιδέσματα
10 καθαρά. κοῦφα. μαλθακά. πῶς ἂν νῦν αὖθις ἔλεγεν αὐτὰ σκληρά. κεχρῆσθαι δὲ νομίζω τῇ τοῦ σκληροῦ προση-
γορίᾳ πρεπόντως τῷ δηλουμένῳ πράγματι. πολλάκις γὰρ ἐπὶ τοῖς πέρασι τῶν ὀθονίων, τέτταρσιν οὖσι. δύο
μὲν, κατὰ τὸ μῆκος. ἑτέροις δὲ δύο, κατὰ τὸ πλάτος. ἤτοι μόνος ὁ στήμων εὑρίσκεται, μὴ συνακολουθούσης αὐ-
τῷ πρὸς τὸ πέρας τῆς κρόκης. ἢ κρόκη μόνη, χωρὶς τοῦ στήμονος. ἔστι δὲ ἤτοι χαλαρὸν ἔγκειται τῷ πέρατι τῶν εἰ-
ρημένων τὸ ἕτερον. ἢ κατὰ μέν τι μέρος, ἔγκειται. κατ' ἄλλο δ' ὑπερεκπίπτει. τῶν οὖν τοιούτων ὀθονίων αἱ
κεφαλαὶ τῆς ἑλίξεως μαλακώτεραι τῶν ἑτέρων εἰσὶ κεφαλῶν, ἐν αἷς ἐξισοῦται μέχρι τοῦ πέρατος ὁ στήμων
τῇ κρόκῃ. καὶ τῇ τούτων μαλακότητι, τοὐναντίον οἶμαι κατὰ τῶν προσηκόντων. ἐλελιγμένας μὲν ὡς ἔφη σκλη-
ράς. βέλτιον δ' ἦν εἰρηκέναι, μὴ μαλακάς, καθάπερ ἔμπροσθεν περὶ τοῦ ἅμματος ἔφη μὴ μέγα. τὰ γὰρ ἐν τῷ μέσῳ
τῶν ἀμετρίων, ὡς ἔφην, εἰώθασι δηλοῦν ἀποφάσκοντες ἑκατέρας οὖν ἀμετρίας. τὸ μὲν οὖν εἶδος σκληρῶν τῶν
κεφαλῶν εἰρημένων, οὕτως ἄν τις ἀκούσειεν πιθανώτατον ἔγε μηδὲν ἔχων ἄλλο μηδὲ μετρίως πιθανὸν εἰπεῖν.
20 καὶ τὴν νῦν εἰρημένην ἁμαρτίαν ἐν τοῖς ὀθονίοις ἐν ἄλλῳ τῷ λόγῳ μηδενὶ δεδηλῶσθαι πρὸς αὐτοῦ. τὸ δὲ ὁμαλὲς
δηλοῦσθαι μὲν τὸ κατὰ πᾶν ἀπαραλλάκτως ὅμοιον. γίγνεται δὲ τοῦτο, μήτε σκληρᾶς ἢ πλατυτέρας ἐν αὐ-
ταῖς τινὸς οὔσης, μήτε μαλακωτέρας, ἢ στενωτέρας, ἢ λεῖπόν τι, καὶ διαβεβρωμένον ἐχούσης. ἔδοξε δὲ καὶ πά-
νυ καθάπερ ἐπὶ τῶν παραφασμάτων. γίγνεται δὲ τὸ εὐκρινὲς ἐπὶ τῶν τεταμένων ὁμοίως ἐν ἅπασι τοῖς μέρε-
σι. καὶ κατά τι μὲν, οὐ πεπτυσμένων. ἢ πεπαγμένων. κατά τι δὲ, ἐνδεδιπλωμένων. ἢ ἐπειλιγμένων ἀκουσόμεθα.

T ἃ δὲ δὴ μέλλοντα ἀποπίπτειν κακίω ταχέως ἀποπεσόντων. τὰ δὲ, ὡς μήτε πιέζειν. μήτε ἀποπίπτειν.

Σόλοικος μὲν ἡ ἑρμηνεία πάντως ἐστί, ὅπως ἄν τις ἀκούσῃ τῆς λέξεως. τὸ γὰρ ἀποπεσόντων ἐάν τε κατὰ τὴν
τῶν ἀττικῶν συνήθειαν εἰρῆσθαι νομίσωμεν ὁμοίως τῷ. εἶπε δ' ἐς δολίχον παρεόντων. ἐάν τε κατὰ τὴν γενικὴν
πτῶσιν ἀπ' εὐθείας τῆς ἀποπεσόντες, σολοικοῦμεν. γενήσεται γὰρ ἡ λέξις κατὰ μὲν τὸ πρότερον σημαινόμε-
νον ἀκουόντων ἡμῶν τοιάδε. τὰ μέλλοντα ἀποπίπτειν κακίω ταχέως ἀποπεσέτωσαν. εἰ μὴ βούλοιτο ἀποπεσέ-
30 τω, πάντως ἐστὶ ὡς ἐπὶ οὐδετέρῳ τῷ τὰ μέλλοντα. κατὰ δὲ τὸ δεύτερον σημαινόμενον, ἡ λέξις ἔσται τοιάδε. τὰ
μέλλοντα ἀποπίπτειν κακίω ταχέως ἀποπεσόντων αὐτῶν. ἄμεινον δ' οὖν ἦν γεγράφθαι τὴν ῥῆσιν οὕτω. τὰ δὲ
μέλλοντα ἀποπίπτειν κακίω ταχέως ἀποπεσόντα. καὶ δῆλον ἐστί, ὥσπερ ἐξ ἄλλων τινῶν, οὕτω κἀκ ταύτης τῆς
* λέξεως. ὅτε τοῖς κατ' ἀλήθειαν μὲν ἦν τὸ βιβλίον τοῦτο πρὶν ἐκδοθῆναι. καὶ διὰ τοῦτο τὰ μὲν αὐτοῦ τοῦ γρά-
ψαντος αὐτῷ παραγράμματος ἑνὸς ἢ δυοῖν. ἀφαίρεσιν. ἢ πρόσθεσιν. ἢ ὑπάλλαξιν ἁμαρτάνοντος, οἷα πολλὰ συγ-
γράφουσι. τὰ δὲ ὑπὸ τοῦ πρώτου βιβλιογράφου διὰ τὸ τινὰ μὲν ἀσαφέσι γράμμασι γεγραφότος αὐτοῦ τοῦ
συνθέτου οὐ χεῖρον τὰ σαφῶς, ἀλλὰ στοχασάμενον ὀρθῶς οὐδαμῶς ἁμαρτάνειν. τινὰ δὲ τοῦ χάρτου κοπέντος.
ἢ κατά τινα ἄλλην περίστασιν ἀπολουμένου τοῦ γράμματος, ἢ συγχυθέντος. ἴσως δέ τινων καὶ κατὰ τὸν ἐνομα-
σθέντα μεταγραμματισμὸν ἁμαρτηθέντων ἔκ τινων μεταβαλόντων ἐκ τῆς παλαιᾶς γραφῆς εἰς τὴν ὑστέραν
* γεγραμμένην πρὸς τοῦ παλαιοῦ πλήθους ἁμαρτηθέντων, ἐκ τούτων ἁπάντων ἐν πολλοῖς τῶν ἀντιγράφων
40 ηὑρέθη. περὶ μὲν δὴ τούτων καὶ ἅπαξ ἀκούσαντα μεμνῆσθαι προσήκει. μακρὸν γὰρ ἂν εἴη καθ' ἕκαστον τῶν ἁ-
μαρτημάτων λέγειν τὰ αὐτά. συγχωρήσαντες δὲ τὴν ἀναμάρτητον λέξιν εἶναι τοιάδε. τὰ μέλλοντα ἀποπί-
πτειν κακίω ταχέως ἀποπεσόντα, ζητήσομεν ἐπὶ τίνων εἴρηται πότερον ἐπὶ μελῶν τινῶν τοῦ σώματος ἀπο-
πίπτειν μελλόντων. ἢ τῶν ἐπιδέσμων. ἢ τῶν ἐπιτιθεμένων τοῖς πεπονθόσι μέρεσιν, ἕνεκα τῆς ἰάσεως. ἅπερ ἐστὶ κα-
ταπλάσματα. καὶ φάρμακα. μότοι καὶ βρόχοι. παρὰ γὰρ τὰ τρία γένη ταῦτα τοιοῦτον οὐδὲν φαίνεται δυ-
νάμενον ἀποπίπτειν τῶν παρόντων σωμάτων. καὶ μέντοι καὶ λέλεκται τοῖς ἐξηγησαμένοις τὸ βιβλίον ἑκά-
στου αὐτῶν, οὐ μόνον τὰ τρία. καίτοι γε ὥσπερ ἕκαστον ἔδοξεν εἶναι τινὶ πιθανὸν ἐνεδέχετο καὶ πάντα δόξαι. ἐμοὶ
δὲ μότοι μὲν, ἢ μόνοι πολλάκις ἐντεθέντες ὡς ἐπὶ τῶν αἱμορραγειῶν, ἢ καὶ φαρμάκοις τισὶ πειραθέντες. ἢ ἔξω-
θεν αὐτοῖς ἀντικείμενος ἐπιβληθέντες, οὐκ ἀλόγως ἀκούεσθαι δοκοῦσιν ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει. προσήκει γὰρ
αὐτοὺς ἀποπεσεῖν μὲν πάντως, οὐ μὴν ἀποπεσεῖν ταχέως. ὥσπερ οὐδὲ τοὺς βρόχους. ἀλλ' ὅταν ἀκριβῶς ἐκπυήσαν-
50 τος τοῦ μορίου σὰρξ ἐπιτραφῇ τε καὶ περιτραφῇ τοῖς αἱμορραγοῦσιν ἀγγείοις. ὡσαύτως δὲ καὶ τὰς ἀπὸ τῶν καυστη-
ρίων ἢ φαρμάκων καυστικῶν γενομένας ἐσχάρας, οὐ χρὴ ταχέως ἀποπίπτειν, ἀλλὰ μετὰ πολλὰ φάρμακα. τὰ
μὲν ὑγρὰ, σηπεδονώδεσιν ἐγχεόμενα. τὰ δὲ, ἐπιπαττόμενα ξηρά. τὰ δὲ, κατ' ἁπλωικῶν ἢ ὑδρελαικῶν ἐπιτιθέμε-
να μεγάλως ὀνίνησιν, ὅταν μὴ ταχέως ἀποπέσῃ. καὶ κατὰ ἄλλων τε μορίων καὶ διαθέσεων ἐπιτιθέμενα φάρ-
μακα τῶν ἐγκολλῶν ὀνομαζομένων ὀνίνησι μεγάλως χρονίζοντα. καὶ γὰρ ἐπὶ καταγμάτων καὶ μασχαλῶν ὀλι-
σθημάτων συνεχῶς γιγνομένων. ἐπὶ δὲ ποδαγρικῶν. ἰσχιαδικῶν τε καὶ νεφριτικῶν. καὶ πάντων ἀρθριτικῶν. κεφα-
λαίας τε καὶ ἄλλων οὐκ ὀλίγων ἐπειράθημεν ὠφελούντων φαρμάκων, εἰ μὴ ταχέως ἀποπέσοι. τούτων δὲ αὐτῶν
ὅσα μὲν ἐγκόλλα καλεῖται, διὰ τὸ δυσαπολύτως κεκολλῆσθαι, καὶ τοῦ χρώματος ἔχεσθαι, οὐδεμιᾶς ἐπιδέσεως
χρῄζει. τινὰ δὲ, εἰ μὴ κρατοῖτο πρὸς τῶν ἐπιδέσμων ἀποπίπτει. περὶ ὧν νῦν ὁ λόγος ἐστὶ αὐτῷ, φησὶν οὖν. τὰ δὲ ὡς

μήτε πιέζειν, μήτε ἀποπίπτειν, ὡς εἰ καὶ οὕτως ἂν εἶπεν. ὅσα δὲ μὴ συμφέρει φαρμάκοις ταχέως ἀποπεσεῖν, ταῦ-
τα ἐνδεῖν οὕτως ὡς πιέζεσθαι μὲν ὑπὸ τῆς ἐπιδέσεως τὸ πεπονθὸς μόριον. ἀσφαλῶς δὲ κρατεῖσθαι τὸ μὴ ἀ-
ποπίπτειν ἰσχὺν δύναται. τὸ μὲν οὖν τῶν ἔξωθεν ἐπιτιθεμένων αὐτάρκως ὁ λόγος ἐξείργασται. περὶ δὲ τῶν με-
ρῶν τοῦ σώματος ἐφεξῆς ἴδωμεν, εἰ κἀν τούτοις ἀληθές ἐστιν ὅσα μέλλει πάντως ἀποπεσεῖσθαι ταῦτα χρὴ μήτε τα-
χέως ἀποπεσεῖν. ἔνιοι γὰρ οἴονται ψευδῆ τὸν λόγον εἶναι, ὑπὸ τῶν σεσηπότων ἐξαπατώμενοι μορίων, ἃ δὴ
ταχέων ἐκκόπτειν προσήκει. ἔστι μὲν ἀληθὲς ἐστιν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ λεγόμενον, οὐ μὴν ἐκείνῳ γε μάχεται. διαφέ-
ρει γὰρ πάμπολυ τοῦ μέλλειν, τῷ δεῖσθαι τῶν ἐκκοψάντων αὐτό. πολλάκις γὰρ ἀπόχυσις ὀστῶν, καὶ λεπίδες ἀπο-
πίπτουσιν ἐν τῷ χρόνῳ. καὶ βέλτιον αὐτοῖς ἐστιν ὑπὸ τῆς φύσεως ὠθούμενον κατὰ βραχὺ τὴν ἔκπτωσιν ἔχειν,
ἐν χρόνῳ οὐ διὰ φαρμάκων ἐρεθισθεῖσιν. ἢ δι' ὀργάνων ἐκλυθεῖσιν. ὅσα γὰρ ὑπὸ βίας ἀθρόως ἀποσπᾶται,
10 συνεισπάλεις ἐργάζεται κοιλότητας. ὅσα δὲ ὑποφυούσης ἤτοι πωρώδους τινὸς, ἢ σαρκὸς ἐκπεσόντων τῆς ἐκ-
πτώσεως δεομένων, εὐθέως φαίνεται πλήρη. καὶ διὰ ταχέων ἐπουλοῦται, προσαχθέντος αὐτοῖς μετρίως
ξηραίνοντος καὶ στύφοντος φαρμάκου. καὶ ἰνώδη δέ τινα καὶ ὑμενώδη σώματα πολλάκις ἐκπίπτει. διαπυΐ-
σκονται μὲν ἀκινδύνως ἐν χρόνῳ πλείονι κατὰ βραχύ. βιασθέντα δὲ, ὑπὸ φαρμάκων βιαίων, ἤγουν δριμέων.
ἢ δι' ὀργάνου τινὸς, ἢ διὰ τῶν ἡμετέρων δακτύλων ἀποσπασθέντα συμπαθείας ἐπάγεται τῶν ὑπολειπομέ-
νων μορίων. καὶ φλεγμῆναι. καὶ πυρέξαι. καὶ παραφρονῆσαι. καὶ σπασθῆναι. ἐπεὶ τὸ λοιπὸν μὲν οὖν ἤδη καὶ
τρίτον ἀφικόμεθα γένος τῶν λεγομένων ἀποπίπτειν, ὅπερ ἐστὶν ὡς ᾠήθησάν τινες οἱ ἐπίδεσμοι. τούτους οὖν φα-
σὶν ὅταν ὦσι χαλαροὶ, καὶ μέλλωσι πάντως ἀποπίπτειν, ἄμεινον ἐν πλείονι χρόνῳ τὴν ἀπόπτωσιν ἔχειν. ἀλλ' ἔστι
τοῦτο ψευδές, ἄμεινον οὐ κατὰ χρόνον ἀποπεσεῖν κακῶς περιβεβλημένα τοῖς πεπονθόσι μορίοις, ἀλλ' ὅτι τάχιστα,
μᾶλλον δὲ, οὔτε ἀναμένειν ἀποπεσεῖν αὐτὰ προσῆκεν, ἀλλ' αὐτὸν ἐν τάχει λύσαντα τὴν ἐπίδεσιν αὖθις ἐπιδεῖ-
20 σθαι συμμέτρως. ὅθεν ἔνιοι τῶν οὕτως ἐξηγησαμένων ὁμολογοῦσι μὲν ἄμεινον ταχέως ἀποπεσεῖν τοὺς χαλαροὺς
ἐπιδέσμους. ἐλλιπὲς δὲ, καὶ οὕτως ἐστὶ τὸ λεγόμενον. εἰ μὴ πρὸς αὐτὸ καὶ ἄλλο τι συνυπακούσειεν, ὥστε γίνε-
σθαι τὴν ὅλην ῥῆσιν τοιάνδε. τὰ μέλλοντα ἀποπίπτειν κακίω τῶν ταχέως ἀποπεσόντων τὰ χρόνῳ πλείονι συγ-
κείμενα. συγχωρηθέντος δὲ καὶ τούτου, τοῦ ἀποπίπτειν οὐ πιθανὸν ἐπεὶ τῶν ἄλλων ἐπιδέσμων εἰρῆσθαι. τίς γὰρ
ἀναμένει χρόνον τοσοῦτον ἐν μέλλουσιν ἀποπίπτειν αὐτομάτοις, δυνάμενος ἐν τάχει λύσαι καὶ ἐπιδῆσαι καλῶς;
ἕτεροι δὲ ἐπεὶ τοὐναντίον ἐκφράσαντες, ἀληθῆ μὲν εἶπον λόγον. ἐξηγήσαντο δὲ βιαίως τὴν λέξιν. πῶς γὰρ οὐδὲ
βίαιον ἐστὶν οὕτως ἀκοῦσαι; τὰ δὲ μέλλοντα ἀποπίπτειν, κακίω μέν ἐστι τῶν μὴ ἀποπιπτόντων. ἄμεινον δ' αὐτοῖς τα-
χέως ἀποπεσεῖν. ἵνα περιγράψαντες ἐν μιᾷ διανοίᾳ τὸ πρότερον μέρος τῆς ῥήσεως ἄχρι τοῦ. τὰ μέλλοντα ἀπο-
πίπτειν κακίω. πάλιν δὲ ἀφ' ἑτέρας ἀρχῆς ἀναγνῶμεν τὸ. διὰ ταχέως ἀποπεσόντων. ὅπερ ἐστὶ ταχέως ἀπο-
πεσέτω. βιαίως δὲ ὡς ἔφην ἡ ἐξήγησις αὕτη κατὰ τὸ καλούμενον συνάρθρον εἶδος τῆς ἑρμηνείας. μεμνη-
30 μένοι μετὰ τοῦ καὶ ψεῦδος εἶναι τὸ λεγόμενον ἐν τῷ καθόλου. τὰ δὲ μέλλοντα ἀποπίπτειν κακίω. πολλὰ γὰρ
ἐπ' ἀγαθῷ ἀπόπτωσιν ἔχει. βέλτιον οὖν ἐστιν ὡς ἔφην ἀκούειν ἐπί τε τῶν ἔξωθεν ἐπιτιθεμένων, καὶ τῶν πάντων
ἀποπεσουμένων μορίων εἰρῆσθαι τὸν λόγον, ἀποχωρίσαντα ἐπιδέσμου καὶ τῆς ὑστάτης ἄρτι λελεγμένης ἐξη-
γήσεως.

Ω Ὃ δὲ ἔχεται ἐπίδεσις. ἢ ὑπόδεσις. ἢ ἀμφότερα.

Προσυπακοῦσαι δεῖ, τὰ δὲ ἐστι. εἶτα ἑξῆς ἀναγινώσκειν ὑπόδεσις μὲν, αἰτίη ἀφεστεῶτα προσεῖλαι. καὶ τὰ ἄλ-
λα τὰ τούτων ἐφεξῆς. κέχρηται δὲ τῷ ἔχεται ῥήματι σημαῖνον δι' αὐτοῦ τὸ δι' ἐφίεται καὶ αἴτι ποιεῖται καὶ
στοχάζεται. ἅπερ ἂν ἅπαντα δυνάμει ταυτὸν δηλοῖ, τό, τίνες αἱ δυνάμεις εἰσὶ τῆς ἐπιδέσεως, καὶ τίνα τὰ ἔρ-
γα. λέγω δὲ ἔργα νῦν οὐ τὰς ἐνεργείας, ἀλλὰ τὰ ἀποτελέσματα. καθάπερ οἰκοδόμου μὲν, ἔργον ἡ, οἰκία. τέκτο-
νος δὲ, σκιμπόδιον. ὑφαντοῦ δὲ, ἱμάτιον. ἐπεὶ δὲ τῆς ἐπιδέσεως καὶ μάλιστα τῆς καταγματικῆς, οἱ μὲν πρὸ τῶν
40 σπληνῶν ἐπίδεσμοι παραλαμβανόμενοι δύο. ἕτεροι δὲ, μετὰ τοὺς σπλῆνας. ἴδιον οὖν ὄνομα κατὰ τῶν πρώ-
των δυοῖν Ἱπποκράτης ἔθετο τὰς ὑποδεσμίδας, αὐτήν τε τὴν ὑπ' αὐτῶν γιγνομένην ἐπίδεσιν, ὑπόδεσιν ἐκά-
λεσεν. ἐφεξῆς ἀκουσόμεθα αὐτοῦ λέγοντος, ὅσα δύναται ποιεῖν ἥ τε ἰδίως ὑπόδεσις ὀνομαζομένη, καὶ κοινῶς ἐπί-
δεσις. ἔδει μὲν δὴ κατὰ τὴν προτέραν ῥῆσιν εἰρῆσθαι τίνων ἕνεκεν ἡ ἐπίδεσις ὑπὸ τῶν ἰατρῶν γίγνεται, καθά-
περ ἐν ἀρχῇ διαιρεῖται. τὰ μὲν αὐτῆς, ἰᾶσθαι λέγων, τὰ δὲ, τοῖς ἰωμένοις ὑπηρετεῖν καὶ ταῦτα, πῶς γιγνομένη,
τῶν εἰρημένων ἕκαστον ἰᾶσεται. πρὸς γὰρ τὸν σκοπὸν τῆς ἰάσεως ἀποβλέποντες, ἐξευρήσομεν τὴν προσήκουσαν
ἐπίδεσιν. αὐτὸν δὲ τὸν σκοπὸν, ἐνδείξεται, τὸ θεραπευόμενον πάθος. οὐ μὴν ὁ Ἱπποκράτης οὕτως ἔγραψεν, ἀλ-
λὰ περὶ τῆς ἐπιδέσεως ὁποίαν χρὴ γίνεσθαι διελθὼν ἄχρι νῦν, ἐπί τε τὰ ἔργα καὶ τὴν δύναμιν αὐτῆς ἧκεν.

Υ Ὑπόδεσις μὲν αἰτίη. ὥστε ἢ ἀφεστῶτα, προστεῖλαι. ἢ ἐκπεπταμένα, συστεῖλαι. ἢ ξυνεσταλμένα, διαστεῖλαι. ἢ διεστραμ-
μένα, διορθῶσαι. ἢ τἀναντία.

50 Ἀφεστεῶτα πάντα καλεῖ νῦν, ὅσα κατὰ φύσιν μὲν ἔχοντος σώματος ἥνωτο τισὶ μορίοις ἑτέροις, ἢ ἐπέψαυ-
σεν αὐτῶν. ἐν δὲ τῷ παρὰ φύσιν ἔχειν οὐκέτι φυλάττειν τὴν ἕνωσιν καὶ τὴν ψαῦσιν. ἕνωσις μὲν γοῦν, ἅπασι καὶ κα-
τάγμασιν, ἕλκεσί τε καὶ ῥήγμασι, καὶ θλάσμασι διαφθείρει. ψαῦσις δὲ, ἐν ἀποστήμασι καὶ κόλποις, ἐμφυσήμασί τε
καὶ οἰδήμασιν. ἐκπεπταμένα δὲ καλεῖ, τὰ πλείστην διάστασιν ἀπ' ἀλλήλων ἔχοντα. γίγνεται δὲ αὐτὸ κατὰ διττὸν
τρόπον. ἤτοι δι' ὅλων αὐτῶν. ἢ κατὰ χείλη μόνα. οἵ γε μὴν σκοποὶ τῆς ἰάσεως τῶν μὲν ἀφεστώτων, προστεῖλαι. τῶν
δὲ ἐκπεπταμένων, συστεῖλαι. τῶν δὲ διεστραμμένων, διορθῶσαι, κοινὸν ἁπάντων ἐστὶ τῶν εἰρημένων, ἐπανορθοῦ-
σθαι καὶ διορθοῦσθαι τῶν ἐλλειπόντων λειπόντων, ὅσαπερ ἂν ἐκβεβλημένα καθ' ὁντινοῦν τρόπον εἰς ἔμμετρον ἐ-
πανάγομεν κατάστασιν. οἱ μὲν δὴ σκοποὶ τῆς ἐπιδέσεως, οἵδε ἐστί. ἡ δύναμις δὲ αὐτῶν, οὐ τούτων μόνων ἐστὶ ποιη-
τικὴ τῶν σκοπῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐναντίων ἔστι τε κατορθουμένης μὲν, τούτων. ἁμαρτανούσης δὲ, τῶν ἐναντίων. ἐ-

κόπως οὖν ἐπὶ τελευτῇ τῆς ῥήσεως εἶπεν. ἢ τἀναντία. προύκειτο γὰρ αὐτῷ τί δύναται ποιεῖν ὑπόδεσις εἰπεῖν.
οὐ περὶ μόνης τῆς ἀγαθῆς διελθεῖν, ἐν ἀρχῇ γέ τοι τῆς ῥήσεως. ἐφ' ὧν δὲ ἔχεται ἢ ἐπίδεσις ἢ ὑπόδεσις. ἢ ἀμφότερα,
περὶ πάσης ἐπιδέσεως, οὐ περὶ τῆς ἀρίστης μόνον τὸν λόγον ποιούμενος. εἰ δὲ καὶ περὶ τῆς ἀγαθῆς μόνης ἐπιδέ-
σεως ἐνταῦθα τις αὐτῷ βούλοιτο εἶναι τὸν λόγον, ἢ κατὰ τὴν τελευτὴν προσθήκη, τὸν δὲ τὸν νοῦν ἕξει, ὡς ἐν τῷ
παρὰ φύσιν ἔχειν. τὰ μέν ἐστιν, ἀφεστῶτα. τὰ δὲ, ἐκπεπτωκότα. τὰ δὲ, διεστραμμένα. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἕτε-
ρα πάθη τούτοις ἐστὶν ἐναντία. τοῦ γὰρ ὑγιαίνοντος σώματος ἔχοντος συμμέτρως, ἅπαν πάθος ἐν τῷ διαφθείρε-
σθαι τὴν συμμετρίαν γίνεται. εἴπερ οὖν ὅσα τὴν κατὰ φύσιν ἔχοντα κατασκευὴν, ἥνωτό πως ἢ ἔψαυεν.
ὅταν ἤτοι τὴν ἕνωσιν ἢ τὴν ψαῦσιν ἀπολέσῃ, πεπονθέναι τε καὶ παρὰ φύσιν ἔχειν αὐτὰ φαμὲν ὡσαύτως. ὅσα δὲ
μήθ' ἥνωτο, μήτ' ἔψαυεν, ἵνα αὖ ἑνωθῇ τε καὶ ψαύσῃ, νοσεῖν αὐτὰ ποιήσειεν. ἐναντία οὖν ταῦτα τῆς ἐπανορθώ-
10 σεως. ἐπεναντίον δὲ ἔσται τοῖς σκοποῖς. ἀλλ' ὡς δόξῃ τινὰ μάχεσθαι τῷ λόγῳ τὰ τοῖς διεστραμμένοις ἀντικεί-
μενα, καλούμενα δὲ εὐθέα. δεήσει τοιγαροῦν ὅσον ἐπὶ τῷ προειρημένῳ λόγῳ καὶ ταῦτα διαστρέφειν, ὅπερ οὐ-
κέτι τῆς ἀγαθῆς ἐπιδέσεως ἔργον, ἀλλὰ τῆς ἡμαρτημένης ὑπάρχει. ἀναμνησθεὶς οὖν τις ὧν εἶπεν Ἱπποκράτης
ἐπὶ μηροῦ καὶ βραχίονος γνώσεται τὴν ἐν αὐτοῖς εὐθύτητα παρὰ φύσιν οὖσαν, ἧς τὸ ἔξω καὶ πρόσω κεκύρτω-
ται φύσει. καί τις ἐπιλαθόμενος τῶν κατεαγότα καυληδὸν ἢ μηρὸν ἢ βραχίονα. διέπλασε μὲν πρῶτον εὐθύ.
ὕστερον δὲ, καὶ περιρρούμενον, ἐν τούτῳ τῷ σχήματι περιεῖλεν. ἀλλ' ὅτε προσηκόντως τὸν νοῦν τῷ φυσικῷ σχήματι
τῶν ὀστῶν, καὶ φυλάττειν αὐτὸ μεμνημένος. ἐὰν μηδέπω πεπωρωμένῳ καὶ ἐν τυχὸν ὕδατα μετὰ ἐλαίου πολ-
λοῦ καταντλήσας. εἶτα διατείνας ἰσχυρῶς. πρῶτον μὲν κατέαξεν, ὡς ἐξ ἀρχῆς ἦν κατεαγός. ἐφεξῆς δὲ, ἐν τῷ
κατὰ φύσιν σχήματι διέπλασε. καὶ μετὰ ταῦτα ἐπέτρεψε τῇ φύσει πωρῶσαι τὸ κατεαγὸς ἐν τούτῳ τῷ σχήματι,
ὥστε ἀληθές ἐστι τὸ μὴ μόνον ἀκούοντας τοὺς ἰατροὺς διὰ τῶν μοχθηρῶν ἐπιδέσεων τἀναντία τῶν εἰρημένων ἀγα-
20 θῶν ἐργάζεσθαι περὶ τοὺς κάμνοντας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀρίστους ἐξεπίτηδες. ὅσα μὲν παρὰ φύσιν ἐνδιέστραπται,
πρὸς τοὐναντίον ἀπάγοντας ἐκτρέπειν. ὅσα δὲ συμπέφυκε, διαλύειν τούτων τὴν σύμφυσιν. εἶδον μὲν οὖν ἐνίων
τὴν ἐφελκωθεῖσαν καὶ δακτύλους συμφυῶτας. καὶ χείλη καὶ βλέφαρα. σκοποὶ μὲν οὗτοι, τῆς τῶν εἰρημένων πα-
θῶν ἰάσεως. ἑκάστου δ' αὐτῶν, τὴν οἰκείαν ἐπίδεσιν ἑξῆς διδάσκει. πρότερον εἰπὼν περὶ τῶν ὀθονίων ὁποῖα χρὴ
παρασκευάζεσθαι διὰ τῆς ἐχομένης λέξεως.

Γ Παρασκευάζειν δὲ ὀθόνια κοῦφα. λεπτά. μαλθακά. καθαρά. πλατέα. μὴ ἔχοντα συρραφὰς, μηδ' ἐξεστίας. καὶ ὑγιέα
ὥστε τανύειν φέρειν καὶ ὀλίγῳ κρέσσω. μὴ ξηρὰ, ἀλλ' εὔχυμα χυμῷ ᾧ ἕκαστα σύντροφα.

Εἴρηκεν οὖν πρόσθεν ἤδη περὶ τῶν ὀθονίων ἐλλιπέστερον, ᾧ καὶ δηλονότι ὡς οὐδὲν ἠκρίβωται τότε πρὸς ἔκ-
* δοσιν. ἀλλ' οὔτ' ἀπὸ νέων. ὅτι μετὰ τὸν Ἱπποκράτους θάνατον ἐδοξάσθη οὐδεὶς οὐδὲ κἂν βραχυλόγῳ κατὰ σύγ-
γραμμάτι περὶ τῶν αὐτῶν εἰπεῖν. ἀλλ' ἤτοι τὰ νῦν εἰρημένα περιεῖλεν ἂν, ἢ τὰ πρόσθεν. ἔμπροσθεν μὲν γὰρ
30 οὕτως ἔγραψεν ἐπιδέσματα καθαρά. κοῦφα. λεπτά. μαλθακά, ἔθηκε δὲ νῦν τό τε πλατέα δεῖν ὑπάρχειν αὐ-
τά. καὶ μὴ ἔχοντα συρραφάς. μηδὲ ἐξεστίας. ὑγιαία τε μὴ μόνον ἄχρι τοῦ ῥαγῆναι τὰ θέντα βιαιοτέρων, ἀλλὰ καὶ
περαιτέρω. τουτέστιν εὔτονα ἔχειν καὶ ἰσχυρὰ, χάριν τῆς ἀσφαλεστέρας κρατήσεως. ἀλλὰ καὶ τὸ μήτε συρραφὰς
ἔχειν ἀνωμάλως προσπίπτοντα. μήτε τὰς καλουμένας ἐξεστίας, αἵτινες ἐν τοῖς ὑφαινομένοις συμβαίνουσιν,
ἐνίοτε μὲν ἐξεπίτηδες. ἐνίοτε δὲ ἀκουσίως γίγνονται προμήκεις ἐξοχαί. ποτὲ μὲν αὐτῆς τῆς κρόκης. ἔστι δὲ ὅτε
καὶ τῆς πορφύρας. ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰς καλουμένας παρύφας ἔχουσαι, ταύτας φυλάττουσι διὰ παντὸς αἱ γυ-
ναῖκες. ἅπαντα οὖν ταῦτα φυλάττειν κελεύει. τὸ δὲ πλατέα δεῖν εἶναι τὰ ὀθόνια τῶν ἀμελῶς ἑρμηνευμέ-
νων ἐστί. εἰ μὲν γὰρ ὡς πρὸς τὰ στέρνα προβάλλοιτο, μνήσεταί τις αὐτὰ πρὸς τὰ περαιτέρω τοῦ προσήκοντος
πεπλατυσμένα παραβαλὼν ἐγκαλεῖν. εἰ δὲ πρὸς τὰ σύμμετρα, μοχθηρὸν ἅπαν ἐστὶ τὸ τοῦ συμμέτρου παραλ-
λάττον ἐφ' ἑκάτερα κατά τε πρόσθεσιν καὶ ἀφαίρεσιν. περὶ δὲ τῶν λεπτῶν καὶ κούφων καὶ μαλθακῶν καὶ κα-
40 θαρῶν τῆς χρείας ἔμπροσθεν εἴρηται. τὸ δὲ μὴ ξηρὰ, ἀλλ' εὔχυμα χυμῷ, ᾧ ἕκαστα σύντροφα, λέλεκται μέν τοι καὶ
αὐτὸ περὶ τῶν ὀθονίων. ὁ λογισμὸς δὲ τῆς συμβολῆς, οὐκ ἄδηλος. ἀξιοῖ δὲ αὐτὰ μηδέποτε παραλαμβάνεσθαι
σκληρὰ κατὰ μηδεμίαν ἐπίδεσιν, ἀλλ' εὔχυμα δεδευμένα χυμῷ, ᾧ ἂν ἕκαστα τῶν θεραπευομένων παθῶν ᾖ σύν-
τροφα τουτέστιν οἰκεῖα. καὶ γὰρ κηρωτῇ ὑγρᾷ τῇ ἁπλῇ καὶ τῇ πισσηρᾷ, καὶ οἴνῳ μέλανι αὐστηρῷ κατά τε τὸ
περὶ ἀγμῶν καὶ τὸ περὶ ἄρθρων αὐτὸς ἐκέλευσε διαβρέχειν. ξηρὰ δὲ πρὸς τὸ τὴν ἀπὸ τῆς ἀπὸ βραχῆς ὠφέ-
λειαν οὐκ ἔχειν, ἔτι καὶ πυροῦντες τὰ μόρια, καθ' ἃ ἐπιβέβληνται τὴν θερμασίαν ἐν αὐτοῖς αὐξάνουσι. διὰ ταῦτα
καὶ τὴν ἐκ τῶν πλησιαζόντων χωρίων ὑγρότητα πρὸς τὸ πεπονθὸς ἐπισπῶνται. ταῦτα δὲ ὅτι μέγιστον κακόν ἐστιν
εἰς τὴν τῶν ὄγκων γένεσιν, εὔδηλον παντί.

Δ Φεστεῶτα μὲν ὥστε τὰ μετέωρα τῆς ἕδρης ψαύειν μὲν, πιέζειν δὲ, μή. ἄρχεσθαι δὲ ἐκ τοῦ ὑγιέος τελευτᾶν πρὸς τὸ
ἕλκος. ὡς τὸ μὲν ὑπέον, ἐξαθέλγηται. ἕτερον δὲ μὴ, ἐπισυλλέγηται.

50 Ἐάν τε ὀστοῦ κατεαγότος τὰ μόρια διέστηκε παρὰ φύσιν ἀπ' ἀλλήλων. ἐάν τε συμφύσεως ἀπορραγείσης ἢ τραύ-
ματος μεγάλου γενομένου, συνάγειν αὐτὰ δεῖ μέχρι τοῦ ψαῦσαι μὲν οὖν καὶ θλίβειν ἄλληλα. καὶ γὰρ οὐ δυνή-
* σεται καὶ φλεγμαίνει τὰ οὕτως ἐπιτεθέντα μόρια. μάλιστα δὲ ἐπὶ τῶν καλουμένων κοιλίων ὁ λόγος αὐτῷ
γίγνεται νῦν. ὡς ἐπὶ παραδείγματος. ἐδήλωσε γὰρ ταῦτα σαφῶς αὐτὸς ἐν τοῖς ἐφεξῆς γεγραμμένοις. μέχρι
μὲν οὖν τούτου ὥστε τὰ μετέωρα τῆς ἕδρας ψαύειν μὲν, πιέζειν δὲ, μή, κοινὸς ὁ λόγος αὐτῶν καὶ πρὸς τἄλλα
πάντα ἐστὶν, ὅσα τῆς φυσικῆς ψαύσεως ἢ συμφύσεως ἐλύθη. τὰ δὲ ἐφεξῆς τάδε, καθ' ἃ φησίν. ἄρχεσθαι ἐκ τοῦ ὑγιέος,
τελευτᾶν πρὸς τὸ ἕλκος, ἐπὶ τῶν ὄγκων εἴρηται προδηλότατα. τούτοις γὰρ χρὴ τοὺς μὲν ἰχῶρας, ἐκκενοῦ-
σθαι. μηδένα δὲ, ἐπιρρεῖν τῷ μορίῳ χυμὸν ἐν τῷ τῆς κολλήσεως χρόνῳ. γενήσεται δὲ ταῦτα πιεσάντων μὲν ἡμῶν τὸν
πυθμένα τοῦ κόλπου, μέχρι τοῦ θλίβειν. ἐκλυόντων δὲ, κατὰ βραχὺ τὴν ἐπίδεσιν, ἄχρι τοῦ στόματος αὐτοῦ. ταῦτα δὲ

ἀνεωγμένον φυλαττόντων ἐν τῷ σχήματι καταρρόπῳ. κόλπους μὲν οὖν ὅταν καθαροὺς ποιήσωμεν, καὶ θελήσαιντες κολλῆσαι, τὸν εἰρημένον τρόπον ἐπιδήσομεν. ἀπόσπασμα δὲ ἀκρωμίου, βιαίως θλίβοντές τε καὶ καταναγκάζοντες τὸ ὑψούμενον αὐτοῦ μόριον. οὐδὲν γὰρ ἐκ τῆς τοιαύτης θλίψεως ἄτοπον ἔσται. καθάπερ οὐδὲ ἐπὶ κλειδὸς κατεαγείσης. ὅταν ἔστι πολὺ τὸ ἕτερον αὐτῆς μᾶλλον, ἤτοι τὸ πρὸς ταύτης, ἢ ἐπ' ἀκρωμίου πεσούμενον. ἐπὶ δὲ τῶν ἄλλων καταγμάτων, ἥκιστα θλίβομεν εὐλαβούμενοι φλεγμονάς. ἐπὶ μὲν οὖν ἐπὶ πάντων τῶν ἀφεστώτων πεποίημαι τὸν λόγον. ὁ δ' Ἱπποκράτης ἐπὶ μόνων τῶν κόλπων, ὡς ἐπὶ παραδείγματος, ἐφ' ὧν τῶν ἐπιδέσεων τὴν συμμετρίαν ἐδήλωσεν σαφῶς εἰπὼν τὰ μετέωρα, τουτέστι τὰ ἀφεστῶτα ψαύειν μὲν τῆς ἕδρας. μὴ πιέζειν, δὲ καλέσας ἕδραν δηλονότι τὸ ὑποβεβλημένον τῷ ἀφεστῶτι σώματι. καθόλου δὲ στηρίζεσθαι τε καὶ ἑδρασθῆναι τὸ προσαπτόμενον αὐτῷ. πρὶν μὲν γὰρ τοῦ ψαῦσαι τὴν ἀρχὴν οὐδ' ἂν ἑνωθείη τὸ μόριον ἑτέρῳ ἑτέ-
10 ρῳ. ψαυσάντων δὲ ἀθλίπτως, ἡ ἕνωσις γίνεται. πρόδηλον δὲ ὅτι τοὺς δεομένους κολλήσεως κόλπους, οὐχ ἁπλῶς αὖτις ἐπιδεῖν οὕτως συμβουλεύει. χρὴ γὰρ ἀφλεγμάντους πρότερον αὐτοὺς ποιῆσαι. καὶ μετὰ ταῦτα καθαροὺς, ἢ ξηρούς. εἰ δὲ καὶ σάρκες ἐκτετήκασι πλείους, ἀναθρέψαι πρότερον ἐκείνας. οὕτως οὖν οὐδὲ τὰ ῥήγματα καὶ θλάσματα τοῦ γένους τῶν ἑλκῶν τε ἅμα καὶ κόλπων ὄντα, διὰ τῆς εἰρημένης ἐπιδέσεως εὐθὺς ἅμα τῷ γενέσθαι θεραπευόμενα. ἀλλ' ὅταν ἀφλέγμαντα καὶ ξηρὰ γένηται πρότερον, ἀμφοτέρων αὐτῶν ἔχει ἔφην συνεχείας λύσις ἐν σαρκώδει μορίῳ γιγνομένη, μετὰ τοῦ περιέχεσθαί τι τοῦ αἵματος εἰς τὴν μεταξὺ χώραν, ὅπερ ἐστι κοινὸν ἀποστήματός τε καὶ κόλπου. ἄχρι μὲν οὖν ἀνάστομον ᾖ πρὸς τὴν ἐκτὸς ἐπιφάνειαν τὸ οὕτω διακείμενον μόριον. ἀφεστάναι μὲν γὰρ αὐτὸ λέγεται. τὸ δὲ κατ' αὐτὸ πάθος, ἀπόστημα καλεῖται. στομωθέντος δὲ αὐτοῦ κατά τι μέρος, ὡς ἐκκενωθῆναι τὸ περιεχόμενον ὑγρὸν, οὐκέτι ἀποστήματος πάθος, ἀλλ' ἤδη κόλπος ὀνομάζεται. τὰ τοιαῦτα οὖν ἅπαντα πάθη, δεῖται μὲν ἀεὶ τῆς ἐπιδέσεως, οὐ μὴν ὁμοίας γε ἀεί. τῆς μὲν γὰρ φλεγμο-
20 νῆς ἐν αὐτοῖς ὑπαρχούσης, οὐδὲ ἐπιδέσεως ἐστι χρεία κατὰ πρῶτον λόγον ὥσπερ οὐδὲ τῶν ἐμπυημάτων. κόλπου δὲ ἤδη γεγενημένου μὲν αὐτοῦ καὶ σεσαρκωμένου, μετεωρωτάτης ἐπιδέσεως ἐστι χρείας, οὐ ψαυούσης τῆς ἕδρας τὰ ἀφεστῶτα. χρὴ γὰρ ἐνίοτε διὰ τοῦ στόματος φάρμακα καθαίροντα, καὶ ἀναστομοῦντα. κολλήσεως δὲ χρήζοντος, ὁ νῦν εἴρηκεν Ἱπποκράτης ἐπίδεσις οἰκεία ταῦτα ἀναγκαίως ἔγραψε. μή τις παρακούσας οἰηθῇ πάντας κόλπους οὕτως ἐπιδεῖν ἀξιοῦν τὸν Ἱπποκράτην. δέδεικται γὰρ ὡς οὐ πάντας, ἀλλ' ὅσοι μηδὲν ἔχουσιν ἅμα αὐτοῖς πάθημα. μήτ' οὖν φλεγμονὴν, μήτε σαρκὸς ἔκτηξιν. μήτε ῥύπον. μήτε χυμὸν ἐν αὐτοῖς συνεστῶτα, μονοειδῆ αὐτοὶ καθ' ἑαυτοὺς ἐπιδέξεται μόνην τὴν ἑαυτῶν θεραπείαν. εἴρηται δέ μοι περὶ τῶν τοιούτων διορισμῶν, ἱκανῶς ἐν τοῖς τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου γράμμασιν.

E ἐπιδεῖν τὰ μὲν ὀρθὰ, ἐς ὀρθόν. τὰ δὲ λοξὰ, λοξῶς. ἐν σχήματι ἀπόνῳ, ἐν ᾧ μήτε ἀπόσφιγξις. μήτε ἀπόστασις ἔσται. ὅκως οὐ ὅταν μεταλλάσσῃ ἐς ἀνάληψιν ἢ θέσιν, οὐ μεταλλάξουσιν, ἀλλ' ὅμοια ταῦτα ἕξουσι μύας. φλέβας. νεῦ-
30 ρα. ὀστέα.

Οὐ τὰ πεπονθότα μόρια τοῦ σώματος ὀρθὰ καὶ λοξὰ λέγει νῦν, ἀλλὰ τὰ ἀποστήματα, περὶ ὧν ποιεῖται τὴν διδασκαλίαν ἐπὶ παραδείγματος ὅπως αὐτῶν εἶδος τοῦ κόλπου. πάντως γὰρ οὕτως, ἤτοι γε ὀρθός ἐστι, ἢ λοξὸς πρὸς τὸ μῆκος ἐν ᾧ γέγονε. ὀρθὸν μὲν οὖν ἄκουέ μου, τὸν κατὰ τὴν. λοξὸν δὲ, τὸν μὴ τοιοῦτον. ὀνόμαζε δὲ ὀρθὸν κόλπον, οὗ τὸ μὲν στόμιον, ἐν τοῖς κάτω μέρεσιν ἐστί. ὁ δὲ πυθμὴν, ἐν τοῖς ἄνω. λοξὸν δὲ, οὗ πρὸς τὸ πλάγιον ἐκκλίνεται. γίγνεται δὲ δηλονότι καὶ τούτοις ἐναντίως διακείμενοι κόλποι. κάτωθεν μὲν, ἔχοντες πυθμένα. τὸ στόμιον δὲ, ἄνωθεν. ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοὶ τούτους ἄρτι διαιροῦμεν κατὰ τὸν πυθμένα τῆς ἐκροῆς τῶν ἰχώρων ἕνεκεν. εἰ δὲ φθαίσοι τὸ στόμιον οὐκ ἀκριβῶς ἐν τοῖς κάτω μέρεσι τοῦ σώματος, ἀλλ' ἐν τοῖς πλαγίοις ὑπάρχον ὅπως εὑρίσκειν. ἐπιτήδειον δὲ σχῆμα τοῦ μορίου χρὴ, καὶ τρόπον ἐπιδήσεως, ἐκκρίνεσθαι τοὺς ἰχῶρας αὐτοῦ. τοσαύτη γὰρ ἐν τοῖς τοιούτοις ἐστὶν ἡ δύναμις τοῦ σχήματος, ὥσθ' ἡμεῖς πολλάκις τὸ δοκοῦν ἄνωθεν εἶναι στόμιον ἐποιήσαμεν κάτωθεν,
40 ὑπαλλάξαντες τὸ σχῆμα. μηρὸν οὖν ἐν αὐτῷ κόλπον ἔχοντα. τὸ στόμιον μὲν ἔχοντα, πλησίον βουβῶνος. τὸν πυθμένα δὲ, ἐγγὺς τοῦ γόνατος ἰασάμεθα μετὰ σχήματος οὕτως, ὡς ὑψηλότερον εἶναι τὸ γόνυ τοῦ βουβῶνος. ἐγένετο δὲ τοῦτο ῥᾳδίως τε καὶ ἀνωδύνως ὑπαυχενίου μαλακοῦ κατὰ τὴν ἰγνύαν ὑποτεθέντος. οὕτω δὲ καὶ κατὰ γαστροκνημίαν κόλπους ἰασάμεθα, τὸ στόμιον ἔχοντες τῆς ἰγνύας πλησίον, ὑψηλότερον ἄκρον τὸν πόδα τῆς ἰγνύας καταθέμενοι. καὶ πῆχυν δ' ἀναβάντες ταινίᾳ κατὰ τὸν ὅμοιον τρόπον, ὡς ὑψηλοτέραν εἶναι καὶ ἄκραν τὴν χεῖρα ἀγκῶνος, ἰασάμεθα πολλάκις ἔχοντα κόλπον. ἀγκῶνος δὲ πεπονθότος οὕτως, ὡς ἐπιλῦσθαι τὸν ἀμφ' αὐτὸν κόλπον. ἐκ μὲν τῶν ἄνω μερῶν, τοῦ βραχίονος. ἐκ δὲ τῶν κάτω, τοῦ πήχεος. ἐπιτηδειότατον σχῆμα τὸ νῦν εἰρημένον ἐστι, ἐν ᾧ ταπεινότερον ἑκατέρου τῶν ὀστῶν ἀγκὼν γίγνεται. λέγω δὲ ἑκατέρου πήχεος καὶ βραχίονος. καὶ δύο γε ἐπιδέσμοις ἐνταῦθα χρώμεθα, τελευτῶσι μὲν ἀμφοτέροις, ἐπὶ τὸ κατ' ἀγκῶνα στόμιον. ἀρχομένοις δὲ, ἀπὸ τῶν παθῶν. ἐὰν μὲν ἀκριβῶς ὀρθὸς ὁ κόλπος ᾖ, τὴν ἐπίδεσιν ἀπαρέγκλιτον ποιήσεις. καθά-
50 περ εἰ καὶ κατεαγὸς ἐπιδεῖς τὸ κῶλον, ἀπωθεῖς τε ὁμοίως ἔχον. ἐὰν δὲ ἐγκεκλιμένον ἐστι πρὸς τὸ πλάγιον, ἡ ἐπίδεσίς σου τὴν ἔγκλισιν τοῦ κόλπου μιμείσθω, καὶ τὸ σχῆμα μιμείσθω τοιοῦτον, ὡς ἐκρεῖν τοὺς ἰχῶρας. ἐν ᾧ δὲ ἂν μέλλῃς ἀποτίθεσθαι σχήματι τὸ πεπονθὸς μόριον, ἐν τούτῳ καὶ τὴν ἐπίδεσιν ποιοῦ, γινώσκων μεγίστην ἐπιμελῆ βλάβην τοῖς μετεσχηματισμένοις. ἀναγκαῖον γὰρ ἐν αὐτοῖς, ἔνια μὲν τῶν κεκυρτωμένων, προσαλῶναι. ἔνια δὲ, ὑψωθῆναι προσεσταλμένα. συμβήσεται γὰρ ὅπως, ἀνάγκης τὰ μὲν ὑψωθέντα, θλίβεσθαι πρὸς τῶν ἐπιδέσμων. τὰ δὲ ταπεινωθέντα, μὴ κρατεῖσθαι χαλασθέντων αὐτῶν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν θλιβομένων, τὴν ἀπόσφιγξιν εἶπεν ὁ Ἱπποκράτης. ἐπὶ δὲ τῶν κεχαλασμένων, τὴν ἀπόστασιν ἐν σχήματι τοιούτῳ τὴν οἰκείαν τῷ κόλπῳ. κελεύων ἐπίδεσιν ποιεῖν ἡμᾶς, ἐν ᾧ μήτε ἀπόστασις, μήτε ἀπόσφιγξίς ἐστι, κατὰ τὴν ἀπόστασιν ἀναγκαζομένων παρόντι μεταβάλλειν. ἐὰν γὰρ ἁπλῶς ἐν τῷ τῆς ἐπιδέσεως χρόνῳ μόνῳ φροντίσωμεν τῶν λοξῶν κόλπων, ἐπιδέσει λοξῇ καταβαλλέσθω

παραβαλλέσθω ἐν σχήματι μὴ ὀδυνωμένῳ φυλαχθῆναι κατὰ τὴν ἀπόθεσιν. ἢ κατὰ τὴν ἀνάληψιν ἐν τῇ καταλ-
λαγῇ. τὰ μέν τινα τῶν ἐπιδεδεμένων μορίων, ἀποσφιγχθήσεται. τὰ δὲ, χαλασθήσεται. ὀνομαστὶ δὲ αὐτὰ ἐδήλωσε
τὰ τὴν θέσιν ἐν αὐτοῖς σχηματισμοῖς ὑπαλλάττοντα μόρια. μύας εἰπών. καὶ φλέβας. καὶ νεῦρα. καὶ ὀστᾶ. ταῦτα
γάρ ἐστι τὰ τὸν ὄγκον τοῦ σώματος ἐργαζόμενα. φλέβας ἀκουόντων ἡμῶν κατὰ τὸ παλαιὸν ἔθος, οὐ μό-
νον ταύτας τὰς νῦν ὀνομαζομένας, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀρτηρίας. οὗτος μὲν οὖν ὁ νοῦς ὅλης τῆς ῥήσεώς ἐστιν. αἱ δὲ
κατὰ μέρος ἐν αὐτῇ λέξεις οὐ πάνυ μὲν ἀσαφεῖς εἰσιν. ἄμεινον δὲ αὐτὰς ἴσως ἐξηγήσασθαι διὰ βραχέων. ἀνάλη-
ψιν μὲν ἐπὶ χειρὸς ὀνομάζει τὴν μετὰ τὴν ἐπίδεσιν ἀπόθεσιν αὐτῆς, ἐν πλατείᾳ ταινίᾳ παραλαμβανούσῃ πάν-
τα τὸν πῆχυν. θέσιν δὲ, τὴν ἐπὶ τοῦ σκέλους. εὔδηλον δὲ ὅτι καὶ ἡ ἀνάληψις ὑποπέπτωκε τῷ γένει τῷ τῆς θέ-
σεως σημαινομένῳ. καὶ τῷ νῦν ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ῥήσεως. εὔθετα μὲν ὠνόμασε τὰ καλῶς ἀποτιθέμενα. εὐσχή-
10 τα δὲ, τὰ καλῶς ἀναλαμβανόμενα. τὸ μὲν πρότερον ὄνομα, κατὰ τῶν σκελῶν. τὸ δὲ δεύτερον, κατὰ τῶν χει-
ρῶν ἐπιφέρων.

A ναλέλαμφθαι δὲ ἢ κεῖσθαι ἐν σχήματι ἀπόνῳ τῷ κατὰ φύσιν.

Οὐκ ἄλλο μέν τι, τὸ ἄπονόν ἐστιν. ἄλλο δὲ, τὸ κατὰ φύσιν. ἀλλ᾽ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ συμβέβηκεν ἀμφοτέροις κατὰ φύ-
σιν τε εἶναι καὶ ἀπόνῳ. τί δ᾽ ἐστὶ τοῦτο. λέλεκται μὲν, καὶ ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν ἱκανῶς ὑπ᾽ αὐτοῦ. λεχθήσεται δὲ,
καὶ νῦν ἐπὶ προσήκοντι τῷ βιβλίῳ.

Ω ν δὲ αὖ ἀποστῆ τἀναντία.

Τινὲς μὲν ἔγραψαν. ὧν δ᾽ αὖ μὴ ἀποστῇ, προσθέντες ἀπόφασιν τὴν μὴ καὶ φασὶν ὧν μὴ ἀποστῆναί τι τῶν προειρη-
μένων κατὰ λόγον τῆς ἐπιδέσεως. ὧν δ᾽ αὖ ἀποστῇ, τὸ ἐναντίον. τοίνυν ὁ προειρημένος ἦν. ἄρχεσθαι μὲν ἀπὸ τοῦ
ὑγιοῦς. τελευτᾶν δὲ ἐπὶ τὸ ἕλκος ἐκλύοντα τὴν πίεσιν. ὁ ἐναντίος. ἄρξεται μὲν, ἀπὸ τῶν ἡλκωμένων καὶ κα-
20 τεαγότων. ἀναβήσεται δὲ, πρὸς τὴν κάτω χώραν ἐκλύων τὴν ἐπίδεσιν. ὅσοι δὲ ἄνευ τῆς ἀποφάσεως γεγραμμένην
τὴν λέξιν ἐξηγοῦνται φασὶ κελεύειν αὐτόν. ὧν δ᾽ αὖ ἀποστῆσαι προεσταλμένα, βουλόμεθα παρὰ φύσιν ἢ καὶ
συμβεβηκότα τὸν εἰρημένον τρόπον τῆς ἐπιδέσεως ὑπαλλάττειν. καὶ ὅτι μὲν οὖν τὰ καλῶς συμφῦντα διαστῆ-
σαι βουλόμενοι, καθ᾽ ὅντιναοῦν τρόπον ἀλλήλοις συνεληλυθότα, μὴ προσήκοντος ἐναντίου τρόπου δεόμεθα, πρό-
δηλόν ἐστι. καὶ μέν τοι μὲν ὅτι πολλὰ τῶν μεγάλων τραυμάτων ἐφ᾽ ὧν τὸ βάθος ἀκόλλητον ἔμεινε, τοῦ δέρματος κολ-
* ληθέντος, ἢ συνῆλθεν ἀλλήλοις ἐνδιπλούμενα τὰ χείλη. κατάγματα δ᾽ ὅτι τοῦτ᾽ ἀφ᾽ ὧν ἐκλίθη πρὸς τὸ βά-
θος τὰ πέρατα τοῦ κατεαγότος ἀνάλογον τοῖς ἐπὶ τοῦ δέρματος χείλεσιν ἀποστῆναι δεῖται τὰ συνεληλυθότα, καὶ
τοῦτο πρόδηλον παντί. καὶ μέντοι καὶ ὅτι κατ᾽ ἐκεῖνα τῶν ὀστῶν συμβαίνει τὸ εἰρημένον, ὅσα καὶ ἐν τούτοις κοι-
λότητας ἐν ἑαυτῶν ἢ συραγὰς ἀξιολόγους ἔχει, καὶ γινώσκομεν αὐτὰ καθ᾽ ἑαυτά. χρήσιμα ταῦτα ὡς καὶ
καλῶς εἰρημένα. νῦν μέμψαιτ᾽ ἄν τις. τῇ γὰρ προκειμένῃ λέξει συμφωνίαν οὐδὲ μίαν ἔχει. γέγραπται γοῦν ἐν αὐτῇ.
30 ὧν δὲ αὖ ἀποστῆ τἀναντία. οὐ ταὐτὸν δὲ σημαίνεται πρὸς τῆς, ὧν δ᾽ αὖ ἀποστῇ, καὶ πρὸς τῆς, ὧν δὲ αὖ ἀποστῆσαι
θέλει, λέξεως. ἐχρῆν οὖν αὐτοὺς, ὥσπερ οἱ πρότεροι τὴν ἀπόφασιν προστιθέντες τοῦ ἀποστῆσαι, τὴν λέξιν ὁμολο-
γοῦσαν εἰργάσαντο τῇ σφετέρᾳ δόξῃ, οὕτως αὐτοὺς μεταγράψαντας αὐτὴν ἐξηγήσασθαι καθὼς βούλονται.
γεγραμμένης δ᾽ ὡς νῦν γέγραπται, τὴν ἐξήγησιν ἀλλοτρίαν ἐποιήσαντο. μὴ τοίνυν ἐν τῇ προκειμένῃ λέ-
ξει σου περὶ ὧν ἀποστῆσαι βουλόμεθα διδάσκει. ἐρεῖ γὰρ περὶ τούτων ἐφεξῆς. ἀλλὰ περὶ τῶν ἀφισταμένων, οὐδέ-
πω ἀφεστώτων τελέως. ἢ καὶ τελέως μὲν ἀφεστώτων, οὐ μὴν εἰς κόλπον γε μεθεστώτων ἤδη. δεῖται γὰρ ταῦτα
πρώτης μὲν τῆς ἀνωδύνου καὶ πεπτούσης τὸ διαπυΐσκον ἀγωγῆς. ἐπειδὰν ἐκποιήσῃ στομώσεις εἰς ἔκκρισιν. εἶτ᾽
ἐφεξῆς ἔτι φλεγμονῆς ἐν τοῖς περιέχουσι τὸ ἐκκριθὲν ὑγρὸν ὑπολείπεται, αὐτὸ ἐξιάσασθαι. καὶ μετὰ ταῦθ᾽ ὡς
ἑδραῖον αὐτὸ ξηρανθῆναί τε καὶ σαρκωθῆναι. κἄπειθ᾽ οὕτως κολλᾶσθαι καταλειφθέντος αὐτοῦ μόνου τοῦ κόλπου, μη-
δενὸς ἐζευγμένου παθήματος αὐτοῦ, μήτ᾽ οὖν φλεγμονῆς, μήτε ῥύπου, μήτε ὑγρότητος περιττῆς, μήτ᾽ ἐνδείας
40 σαρκῶν. οὐδὲν οὖν θαυμαστὸν εἰ τἀναντία συμβουλεύει πράττειν ἐπὶ τῶν ἀφισταμένων. ὅστις γοῦν ὡμίληκε μὴ κα-
τὰ τὸ πάρεργον τοῖς ἔργοις τῆς τέχνης οἶδεν ἐπὶ τῶν πεφθῆναι δυναμένων ἀποστάσεων, οὔτ᾽ ἐκκρίνεσθαί τι τοῦ
διαπυΐσκοντος χυμοῦ ἀσύμφορον. ἄμεινόν τε γὰρ καὶ θᾶττον ἔνδον αὐτῷ μένοντι συμβαλεῖν τὸ λοιπόν. οὐδό-
λως ἐπιδέσεως χρῄζον τὸ πεπονθὸς, ὅσον ἐπὶ τῷ πάθει. παραλαμβάνεται γὰρ ἐπ᾽ αὐτὸ ἐπίδεσις οὐχ ὡς αὐτὴ
δυναμένη θεραπεύειν, ἀλλ᾽ ὡς τοῖς θεραπευομένοις ὑπηρετοῦσα. διαφέρει τοίνυν ἡ τῶν ἀφεστώτων θερα-
πεία, τῆς τῶν κόλπων ὅλων. τῶν γεννηθέντων μὲν γὰρ οὐδὲν ὑγρὸν ἐκρεῖν ἄχρι περ ἂν πέττηται συμφέρει. τῶν
κόλπων δὲ, ἐκκρίνεσθαι πάντως μηδὲν ἔνδον ὑπολείπεσθαι. καὶ τούτων μὲν μηδὲν ὅλως εἶναι στόμιον. ἐπὶ δὲ τῶν κόλ-
πων εἶναί τε καὶ ἀνεῷχθαι. καὶ ταῦτα μὲν ἀφιστάμενα, διὰ καταπλασμάτων ὑγραινόντων τε καὶ θερμαινόντων
πέττεσθαι. τοὺς κόλπους δὲ, διὰ τῶν ἰσχυρῶς ξηραινόντων καὶ καθαιρόντων καθαροὺς καὶ ξηροὺς γενέσθαι. ἔτι δὲ τοὺς μὲν
κόλπους, τὴν μὲν εἰρημένην ἐπίδεσιν ἰᾶσθαι. τὰ δὲ ἀφιστάμενα, μηδὲ ἄλλως τοῖς ἰωμένοις ὑπηρετοῦσαν, ὑπ᾽ αὐτῶν
50 τὴν ἐπίδεσιν παραλαμβανόμενον. Ἀσκληπιάδης δὲ ἐπὶ τῆς ἐπιδέσεως ἀκούων τούτων. ὧν δὲ αὖ ἀποστῆ τἀναντία,
τὴν ὅλην διάνοιαν εἶναι βούλεται. αἰεὶ δὲ ἐπιδεῖν ἐν σχήματι ἐν ᾧ μήτε ἀπόσφιγξις μήτε ἀπόστασις ἔσται. τοῦτο δ᾽ ἐστὶν
ἅπαν κατὰ φύσιν. ἐφ᾽ ὧν δὲ αὖ ἡ ἐπίδεσις ἀποστῇ, ἐπὶ τούτων τἀναντία πράττε. τουτέστιν ἐν τῷ ἐναντίῳ σχήματι
* τὴν ἐπίδεσιν ποιοῦ, καὶ γράφει κατὰ λέξιν οὕτως. ἐν ᾧ σχήματι ἢ τοῦ μέρους ἐπιτιθεὶς τοῦ σχήματος ἐπίδεσμος ἀπο-
στῇ, τῷ ἐναντίῳ τούτῳ σχήματι τὴν ἐπίδεσιν ποιοῦ. οἷον ἐκτεταγμένου τοῦ ἀγκῶνος, ἐπειδὰν ὁ βραχίων καταδεθῇ,
ὁ ἐπίδεσμος οὐ μένει, ἀλλ᾽ ἀφίσταται, τοὐναντίον σχῆμα τῇ ἐκτάσει κατασκευάσας. ἐπεὶ δὲ συντείνει, κάμψας τὸν
ἀγκῶνα ἐπίδει πάλιν. ἐπεὶ κατὰ φύσιν μὲν σχῆμα τοῖς σκέλεσιν ἐστὶ τὸ ἐκτεταγμένον. ἐὰν καὶ κεκακωμένων
τῶν σκελῶν ἐπιδήσας ἐκτείνειν κελεύσῃς, μεταβαινόντων μυῶν εἰς ἄλλους τόπους, ὁ ἐπίδεσμος ἀποστήσεται ἀπ᾽ ἐ-
κείνων ἀφ᾽ ὧν μύες ἀπεχώρησαν τὸ ἐναντίον σχῆμα τοῦ κεκακωμένου ποιήσας. ἐπειδὴ συντείνει, ὁ ἐκτείνας τὰ σκέ-

* λιν ἄποδιν, ὅπερ ἐστὶ καὶ κεῖσθαι μέλλει σχήματι. καὶ ταῦτα μέν σοι, κατὰ τοὺς ἀσκληπιάδους. ἐμοὶ δέ, κρεῖσσον ἤδη μετα-
βαίνειν ἐφ' ἑτέραν ῥῆσιν.

Ω Ὧν δ' αὖ ἐκπεπταμένα συστῆλαι. τὰ μὲν ἄλλα τὰ αὐτά. ἐκ πολλοῦ δέ τινος δεῖ τὴν ξυναγωγὴν καὶ ἐκ προσαγωγῆς
τὴν πίεξιν τὸ πρῶτον ἥκιστα. ἔπειτα μᾶλλον ὅρον τοῦ μάλιστα τὸ συμψαύειν.

Διαμνείσθωμεν εἰπεῖν κεφαλαίων ὀξέως τί τῆς δὲ ὡς γίγνεσθαι κατὰ τὴν λέξιν. ἧς ἀρχή. ἐπίδεσις μὲν αὐτίκα,
ὥστε τὰ ἀφεστεῶτα προστῆλαι· ἄχρι δεῦρο λελεγμένων αὐτὸ μνημονευέτωμεν. οὕτως γὰρ ὑπακουσόμεθα
καὶ τοῦδε εἰπεῖν ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει δοκοῦντος, ὥστε καὶ προστεθέντος αὐτοῦ τὴν λέξιν τοιάνδε. ὧν δ' αὖ
ἐκπεπταμένα συστῆλαι δεῖ, τὰ μὲν ἄλλα τὰ αὐτὰ πράξομεν. ἐκ πολλοῦ δὲ τὴν προσαγωγὴν ποιησόμεθα. καὶ
τἆλλα ὅσα τούτων ἐφεξῆς εἶπεν. ἐκπεπταμένα δὲ ἀκουστέον ὑπ' αὐτοῦ λέγεσθαι, τὰ μετὰ τοῦ διεστάναι πλέον, ἢ
10 προσῆκεν, ἀλλήλων ἐκπεπταμένα καθ' ἑκάτερον χεῖλος, ὡς ἐπὶ τραυμάτων ὁρᾶται γιγνόμενον, ἐνίοτε φλε-
γμηνάντων ἰσχυρῶς. ὅταν γὰρ ἡ διαίρεσις τῆς σαρκὸς ἄχρι πολλοῦ γένηται βάθους, ἐγκαρσίου τοῦ μυὸς τμηθέντος.
εἶτ' ἡ μὲν κόλλησις καὶ σύμφυσις τύχῃ. φλεγμονὴ δὲ ἐπιγένηται μεγάλη, δι' ἣν καὶ τὸ δέρμα τεινόμενον ἑκατέ-
ρωσε τὸ συνεχὲς αὐτὸ χεῖλος ἐπισπάσηται, κατὰ ἀμφότερα μέρη τὸ ἐκπεπταμένον γίνεται. τοιαύτην δὲ ἰδέαν
ἴσχει καὶ χείλη φλεγμήναντα. καὶ βλέφαρα. καὶ πόσθη. καὶ μέντοι καὶ πεσόντων τινῶν τὸ τῆς κεφαλῆς δέρ-
μα πρὸς ἀνάρρησιν ἐπιτηδείως γιγνομένη φλεγμονή, τὴν τῶν ἐκπεπταμένων ἰδέαν εἰργάσατο. καὶ μάλιστά γε
τοῦτο συμβαίνει πολλάκις, εἰ πεσόντες τὸ δέρμα τὴν ἐν τῷ μέσῳ τῶν χειλῶν χώραν μοτοῖς πληροῦμεν. οὕτω
δὲ κἀπὶ τῆς ἐγκαρσίας τομῆς τῶν μυῶν ἄχρι βάθους γιγνομένης, ἐνίοτε σπεύσομεν, ἢ δι' αἱμορραγίαν ἐνθεῖναι τὰς
ὀθόνας πλατείας, ἃς ὀνομάζουσι μοτούς. καὶ τῷ δεδιέναι συμφῦσαι μὲν τὸ δέρμα. τὰ δὲ ἐπεσπασμένα μόρια τοῦ μυὸς,
ἑκατέρως μὴ κολληθῆναι. τὰ τοιαῦτα οὖν πάθη πάντα δεῖται μὲν καὶ τῆς ἄλλης θεραπείας, τῆς
20 ἰωμένης τὴν φλεγμονήν, ἀλλ' οὐ πρόκειται νῦν ἁπάντων αὐτῷ παθῶν ἁπάσας γράφειν θεραπείας,
ἀλλὰ τὰς χειρουργείας ἰδίως ὀνομαζομένας. ἡ τοίνυν ἐκ τῶν ἐκπεπταμένων ἐπίδεσις, τὰ μὲν ἄλλα ἔχει
τὰ αὐτὰ τῶν ἀφεστώτων. ἄρχεται γὰρ ἐκ τῶν ὑγιῶν καὶ κατ' ὀλίγον ἥκει πρὸς τὴν φανερὰν ἕλκωσιν
ἔχον δέρμα. διαφέρει δὲ ἐν τῷ πόρρωθεν ἄρχεσθαι μᾶλλον τῆς τῶν ἀφεστώτων, ἀποτείνειν τε τὴν πίεσιν ἄχρι τῶν
ἐκπεπταμένων μορίων, ἤγουν τῶν κόλπων ἐπίδεσιν ἐκ τοῦ πυθμένος αὐτῶν ἄρχειν. τὴν δὲ τῶν ἐκπεπταμένων ἐκ τῆς
ῥίζης αὐτῶν ἄρχεσθαι προσῆκον. ἀλλὰ πόρρωθεν ἐκ τῶν ὑγιῶν ἐπάγειν τὸ δέρμα κατὰ βραχὺ πρὸς τὴν ἕλ-
κωσιν. οὐ κελεύοντα τὴν ἐπίδεσιν τῶν ἑλκῶν, ἀλλ' ἐπιτείνοντα κατὰ βραχὺ τὴν πρώτην ἑαυτῶν περιέλιξιν,
ἐκ περιτροπῆς τοῦ δέρματος πιέσεως ποιεῖσθαι. μετὰ ταῦτα δὲ ἐπὶ μᾶλλον. ἔνιοι μὲν, τῆς μιᾶς ἐνεργείας ἤκου-
σαν. ἔνιοι δέ, ἐπὶ πλειόνων. ἐπὶ μιᾶς μὲν οὖν εἰ ἀκούοιμεν τοῦ πρώτου ὀνόματος, ἡ τῆς ἐπιδέσεως ἀρχὴ δηλω-
θήσεται. ἐὰν δὲ ἐπὶ πλειόνων, τὴν πρώτην ἐπίδεσιν ὅλην δηλώσει τὸ πρῶτον ὄνομα. ἀληθὲς δὲ ἐστὶν ἑκάτερον,
30 ἄλλοτε ἐπ' ἄλλης διαθέσεως, οὐκ εἴδει διαφερουσῶν, ἀλλὰ μεγέθει. τὴν μὲν γὰρ ἐπιεικεστέραν ἐκτροπήν, καὶ διὰ μιᾶς
ἐπιδέσεως εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἄγειν πειρώμεθα. τὴν μείζονα δέ, οὐ βιαζόμεθα κατὰ τὴν πρώτην ἐπίδεσιν ἐπικρα-
τεῖν εἰ ἐν τῷ τότε καιρῷ χρῆσις τῆς φλεγμονῆς θεραπείας, οὐ τὴν ἐκ τῶν ἐκπεπταμένων ἐπανόρθωσιν. ἐπὶ δὲ τῷ
τέλει τοῦ λόγου διὰ τοῦτο προσέθηκεν. ὅρον τοῦ μάλιστα τὸ ξυμψαύειν. ἐπειδὴ δύναταί τις ἐπὶ πλέον ἀλλήλοις
τὰ συνεστῶτα συνάγειν, ἢ ὥστε ψαῦσαι μόνον, ἀλλὰ τὸ οὕτως συναχθέντα θλᾶται ἀνάλληλα. καὶ ὀδύνην ἐρ-
γάζεται. καὶ τὰς φλεγμονὰς αὐτῶν. αὐξηθήσεται. χρὴ τοίνυν ἄχρι τοῦ ψαῦσαι συνάγειν ἀλλήλοις
τὰ ἐκπεπταμένα, οὐ προσωτέρω δὲ τοῦδε. γέγραπται δὲ διχῶς ἡ λέξις ἥδε κατά τινα μὲν τῶν γραφῶν ὅρον τοῦ
μάλιστα. καὶ ταύτην γε ὁ Ἀσκληπιάδης οἶδε τὴν γραφήν. ἐν ἄλλοις δὲ οὕτε ὅρον τοῦ μᾶλλον τὸ συμψαύειν. καὶ
ἐστὶν ὥσπερ ἄμεινον, οὕτω καὶ παλαιοτέρα ἡ διὰ τοῦ μάλιστα γραφή. (δὲ ἐναντία.

Ω Ὧν δὲ συνεσταλμένα διαστῆλαι. ξὺν μὲν φλεγμονῇ τἀναντία. ἄνευ δὲ ταύτης, παρασκευῇ μὲν, τοιαύτῃ. ἐπιδέσει

40 Τὰ ξυνεσταλμένα τοῖς ἐκπεπταμένοις ἐναντίως διάκειται. τῶν μὲν γὰρ ἐκπεπταμένων τὰ χείλη πλεῖστον ἀλλή-
λων κεχώρισται πρὸς τοὺς ἐναντίους τόπους. ὥστε τὸ ἕτερον, ἐπὶ τὸ δεξιὸν ἀποκεχωρηκὸς εἴη. τὸ λοιπόν, ἐπὶ τὴν
ἐν ἀριστεροῖς χώραν μεθίσταται. τούτοις δ' ἔμπαλιν τὰ συνεσταλμένα προσελήλυθεν ἀλλήλοις οὕτως, ὡς ἤτοι τὸ
* ἕτερον ἐπικεῖσθαι θατέρῳ, ἢ ἐπὶ διεσφηνῶσθαί πως ἑκάτερον, ἢ πεπλέχθαι, καθάπερ τὰ ἑλισσόμενα. καὶ
συμβαίνειν ἐνίοτε διὰ τὴν φλεγμονὴν καὶ τοῦτο γίγνεσθαι παραπλησίως τῷ ἐναντίῳ παθήματι, καθ' ὃ πλεῖ-
στον ἀλλήλων ἀπῆχθαι πρὸς τὰ ἐναντία τὰ τῶν ἐκπεπταμένων σωμάτων μόρια. θαυμαστὸν δὲ οὐδὲν ἐν πάθει τὴν
φλεγμονὴν ἐναντίων, τούτων εἶναι συμπτωμάτων γεννητικήν. οὐ γὰρ ἐν τοῖς μέρεσι μεγάλως φλεγμαίνουσι τῶν
ἐκπεπταμένων τε καὶ συνεσταλμένων μορίων ἀμφότερα γίγνεσθαι πέφυκεν. ἐπὶ γοῦν τῶν ὀφθαλμῶν ἐναργῶς
ὁρᾶται. τοῦ μὲν περὶ τοῖς βλεφάροις ἔξωθεν δέρματος μεγάλως φλεγμήναντος, καὶ μέχρι πλείονος, ὡς
ἐπιλαμβάνειν τι καὶ τοῦ πλησιάζοντος χωρίου, γιγνόμενον ὑπὸ τῆς φλεγμονῆς ἐκτρέπεσθαι τὸ βλέφαρον. ὅταν
50 δὲ μετρίως μὲν ἔχει τὸ δέρμα φλεγμονήν. εἰ δὲ μεγάλως ὁ ἔνδον ὑμὴν ὁ μέχρι τῆς ἴρεως ἐκτεταμένος ἐκλείπεται,
τότε συμβαίνει τὸ βλέφαρον εἴσω. κἀπειδὰν ἀμφοτέροις αὐτοῖς τοῦτο συμβεβήκει, χύμωσις ὀνομάζεται τὸ πά-
θος, οὐ δυναμένου διοῖξαι τοῦ κάμνοντος οὕτω τὸν ὀφθαλμόν. ὁ δ' αὐτὸς τρόπος τοῦ παθήματος ἐνίοτε καὶ περὶ
τὰ χείλη γίγνεται. καὶ πόσθην. καὶ ἕδραν. καὶ ἥ γε αἰτία καὶ τούτων ἡ αὐτή. τὰ μὲν γὰρ ἔξωθεν αὐτῶν μέρη
φλεγμήναντα σφοδρῶς ἐκτρέπεται. συμβαίνει δὲ τὰ αὐτὰ παθήματα, καὶ περὶ τὰ τῶν γυναικῶν
αἰδοῖα. ἀνάλογον δὲ τούτοις συμβαίνει γίγνεσθαι καὶ περὶ τὰ τραύματα. καὶ περὶ πάντα ὁπόσα ἂν
ἡλκωμένα. τῶν μὲν γὰρ ἔξωθεν μερῶν φλεγμαινόντων, ἐκτρέπεται τὰ χείλη τῶν ἑλκῶν, κα-
ταπίπτοντα πρὸς τὴν ἔσω χώραν. ἄτροφα δὲ εἶναι καὶ λεπτὰ τηνικαῦτα ἀναγκαῖόν ἐστι τὰ αὐτὰ
χείλη, καὶ πλαδαρά. πρὸς οὓς ἄρα γε. πῶς γὰρ ἂν ἄλλως, εἰ μή τις ὑπάρχη πρὸς τὴν ἔσω χώραν

ἑτοίμως καταφθείροιτο. αὐτῶν δὲ τῶν ἔνδον μορίων ἡ ἔνδεια καὶ δι' ἀτροφίαν φθινώδη, καὶ διὰ χειρουργίαν ἀμέ-
τρως ἐκκόψασαν τὴν ὑποκειμένην σάρκα. καὶ διὰ σηπεδόνα διαφθείρασαν αὐτὰ συμβαίνει. ταῖς μὲν οὖν
τοιαύταις διαθέσεσιν, ἐπίδεσις ὠφελεῖ προσηκόντως γιγνομένη. ταῖς δὲ διὰ φλεγμονὴν, κατὰ μὲν τὸν ἑαυτῆς
λόγον οὐ μόνον οὐδὲν ὀνίνησιν, ἀλλὰ καὶ βλάπτει βαρύνουσα. διότι δὲ τοῖς ἰωμένοις τὴν φλεγμονὴν φαρμάκοις
ὑπηρετεῖ, διὰ τοῦτο ἀναγκαία γίγνεται. κατὰ τοῦτο οὖν ὁ Ἱπποκράτης εἶπε. τὰ συνεσταλμένα μόρια ξὺν μὲν φλε-
γμονῇ, τἀναντία πραττόντων ἡμῶν ὀνίνησιν, ὅπερ ἐστὶ φυλάττοντας ἐπίδεσιν. ὅτι μὲν διὰ μεγάλην ἀνάγκην, ἕνε-
κα τοῦ καταχεῖν τινα τῶν ἐπικειμένων τοῖς φλεγμαίνουσι μορίοις. ὡς ἀφ' ὧν γε ἐλπίζομεν ἐπιμεῖναι ταῦτα
δύνασθαι χωρὶς ἐπιδέσεως, οὐδόλως ἐπίδεσμον τοῦ κρατῆσαι τι τῶν ἐπικειμένων προσφέρομεν, αὐτὸν ἐκ λε-
πτοτάτων τε, καὶ κουφοτάτων ὀθονίων ποιούμεθα, καὶ θᾶσσον εἴ τε περιβολαῖς ἐλαχίσταις. ἢ καὶ μόνῃ μιᾷ. τοῦτο
10 δὲ αὐτὸ τοὺς πολλοὺς ἰατροὺς ἐλελήθει, ἐπιθέντας ἔξωθεν ἐφ' ὅλοις τοῖς φλεγμαίνουσι καταπλάσματά τε
παχέα, καὶ ῥάκη σκληρὰ, καὶ βαρέα. καὶ ἔρια πολλά. καὶ πλῆθος ἐπιδέσμων, ἅτινα πάντα κατὰ τὸν αὐτὸν
ἐναντιώτατα ταῖς φλεγμοναῖς ἐστὶ, μεγάλως ὑπὸ τῶν φλεγμαινόντων βλαπτομέναις. ἐὰν μέντοι χωρὶς φλε-
γμονῆς τὰ συνεσταλθέντα γένηται. τὴν μὲν τῶν ὀθονίων παρασκευὴν τὴν αὐτὴν τῇ ἔμπροσθεν εἶναι κελεύει.
τὴν δὲ ἐπίδεσιν, ἐναντίαν τῇ τῶν ἐκπεπταμένων. εἴπερ οὖν ἐκείνην ἐποιησάμεθα τὴν ἀρχὴν τῶν ἐπιδέσμων ἀπ-
αγόμενοι πόρρωθεν ἀπὸ τῶν ὑγιῶν. ἐπανάγοντες δὲ ἐκ περιτροπῆς τοῖς ἐκπεπταμένοις αὐτοῖς. καὶ κατὰ βρα-
χὺ τὴν πίεσιν αὐξάνοντες τὴν τῶν συνεσταλμένων ἀπὸ τοῦ πεπονθότος ἀρχόμενοι περιφέρομεν τε καὶ ἀπά-
ξομεν ἐπὶ τὴν πέριξ χώραν τὸ δέρμα. προσθεῖναι χρὴ ἐνταῦθα τὸ παραλελειμμένον ὑφ' Ἱπποκράτους. οὐ γὰρ
προὔκειτο πάντων αὐτῷ τῶν παθῶν, ὧν μνημονεύει, θεραπείαν γράφειν, ἀλλὰ μόνην τὴν χειρουργίαν. ἔτι δὲ
ἵνα τέλεος ὁ λόγος ᾖ, προσθήσω τὸ λεῖπον. ὅταν τι τῶν ὡς εἴρηται συνεσταλμένων ἐκτρέπωμεν, ἀναπληρῶ-
20 σαι χρὴ τὴν ὑποκειμένην χώραν, εἰς ἣν κατέπεσε τὰ χείλη, μοτοῖς ἢ φαρμάκῳ τῷ προσήκοντι, μέχρις
ἂν ἰσόπεδα γένηται τῷ πέριξ δέρματι τὰ συνεσταλμένα σώματα. κἄπειτα οὕτω τὴν εἰρημένην ἐπίδεσιν ποιεῖσθαι.

ΓΑΛΗΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟ ΚΑΤ ΙΗΤΡΕΙΟΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ γ'.

κεστραμμένα δὲ, διορθῶσαι. τὰ δὲ ἄλλα τὰ αὐτά. δεῖ δὲ τὰ μὲν ἀπεληλυθότα ἐπα-
γαγεῖν ὑποδέσει. παρακολλήσει. ἀναλήψει. τὰ δὲ ἐναντία. ἐναντίως.

30 A Αἱ διαστροφαὶ γίνονται. ποτὲ μὲν, ἀποχωροῦντος τινὸς ἐκ τῆς ἰδίας ἕδρας,
ἐπὶ τὰ ἐκτὸς τοῦ σώματος. ποτὲ δὲ, ἐπελθόντος εὐρυχωρίᾳ τινὶ τῶν ἔνδον τοῦ σώμα-
τος. οἷον ἐπὶ τῆς ῥινός. ἐὰν μὲν εἰς τὴν ἐκτὸς χώραν, ἤτοι τῶν ὀστῶν αὐτῆς, ἢ καὶ τῶν
πτερυγίων ἀποχωρεῖ τι, διαστροφὴ γίνεται πρὸς τοὐκτός. ἐὰν δὲ εἰς τὸν ἔνδον πόρον
ἀφίκηται, διαστρέφεται πρὸς τοὔσω ἡ ῥίς. ἀνάλογον δὲ κἀπὶ τῶν ἄλλων μορίων
διαστροφαὶ γίνονται, δηλονότι κἀπὶ τούτων ὁ κοινὸς ἅπασι σκοπὸς τῆς θεραπείας
ἐνδείξεται τὰ βοηθήματα. κοινὸς δὲ πᾶσιν ὁ σκοπὸς, τἀναντία τῶν ἐναντίων ἰά-
ματα. ὥστε καὶ νῦν τὰ μὲν ἀπεληλυθότα, προσακτέον ἐστί. καὶ δι' ἄλλων μὲν τῶν βοηθημάτων, ὑπὲρ ὧν οὐ
πρόκειται λέγειν, ἀτὰρ οὖν καὶ δι' ἐπιδέσμων. αὐτὸς δὲ εἶπε τοὺς ἐκ τῶν ἐπιδέσμων τρόπους εἰς ταῦτα χρησίμους.
ἐπίδεσιν μὲν, ὡς καὶ πρόσθεν αὐτὸς ἔγραψεν, ἐπί τε τῶν ἀφεστώτων καὶ ἐκπεπταμένων καὶ συνεληλυθότων.
40 ἀνακόλλησιν δὲ, ὡς ἐν τῷ περὶ ἄρθρων ἐπὶ ῥινὸς καὶ γένυος. ἀνάληψιν δὲ, ὡς ἐν τῷ περὶ καταγμάτων. ἔνθα φη-
» σίν. ἢν γὰρ τὰ μὲν ὀστέα ἄμφω καταγῇ, ἢ τὸ κάτω μοῦνον. ὁ δὲ ἐπιδεδεμένος ἐν ταινίῃ τινὶ τὴν χεῖρα ἔχει ἀναλελαμ-
» μένην. τυγχάνῃ δὲ ἡ ταινίη κατὰ τὸ κάτηγμα πλείστη ἐοῦσα. ἔνθεν δὲ καὶ ἔνθεν ἡ χεὶρ ἀπαιωρέηται. τοῦτον ἀνάγκη τὸ
» ἕτερον εὑρεθῆναι διεστραμμένον ἔχοντα πρὸς τὸ ἄνω μέρος. ἢν δὲ κατεαγότων τῶν ὀστέων οὕτως ἄκρην τὴν χεῖρα ἐν
» τῇ ταινίῃ ἔχῃ. καὶ περὶ τὸν ἀγκῶνα. ὁ δ' ἄλλος πῆχυς μὴ μετέωρος ἔῃ, οὕτως εὑρεθήσεται τὸ ὀστέον ἐς τὸ κάτω μέ-
» ρος διεστραμμένον ἔχον. χρὴ οὖν ἐν τῇ ταινίῃ πλάτος ἐχούσῃ μαλθακῇ τὸ πλεῖστον τοῦ πήχεος. καὶ τὸν καρπὸν τῆς
» χειρὸς ὁμαλῶς αἰωρέεσθαι. ἡ ῥῆσις οὖν αὕτη μοχθηρὰν ἀνάληψιν, ἥτις διαστροφὴν ἐργάζεται διδάσκουσα. καὶ τὴν
τῶν διεστραμμένων ἴασιν ἐνδείκνυται. φέρε γάρ τινι διεστράφθαι πρὸς τὸ κάτω τὸν πῆχυν, ἀναληψόμεθα τοῦτον
ὑποθέντες αὐτῷ πρὸς τὸ κάτω ταινίαν στενήν. εἰ δὲ πρὸς τὰ ἄνω διεστραμμένος εἴη, τὴν πρὸς τὰ κάτω διαστρέ-
φουσαν ἀνάληψιν παραληψόμεθα, καθ' ἣν τὰ μὲν πρὸς τῷ καρπῷ καὶ τῷ ἀγκῶνι μόρια ταινία ἔχει. τὸ μετα-
50 ξὺ ἀστήρικτόν ἐστι. ὥσπερ γε καὶ εἰ ἐν τῷ καρπῷ διαστροφὴ γένοιτο πρὸς τὰ ἄνω τὴν ἐπὶ τὰ κάτω διαστρέφουσαν
ἐπίδεσιν προσάξομεν, ἥτις συνέχουσα τὰ πρὸς ἀγκῶνα, τὸ πρὸς τῷ καρπῷ πέρας ἀστήρικτον ἀπολείποι. κατὰ
ταῦτα δὲ καὶ περὶ τῆς πρὸς ἀγκῶνα διαστροφῆς, πρὸς τὴν ἄνω τὴν ἀνέδρασον μόνον τοῦτον καταλιποῦσαν ἀνάλη-
ψιν προσάξομεν, ἥτις τόπῳ διεστραμμένῳ, αὐτὴ διέστρεφεν εἰς τὰ κάτω. συνελόντι δὲ εἰπεῖν, ἅτινα μήπω διε-
στραμμένα διαστρέφουσιν, αὐτὰ τὰ πρὸς τὸν ἐναντίον τρόπον διεστραμμένα κατευθύνουσιν. ἀνάλογον δὲ τούτοις
ἁμαρτάνεται καὶ κατορθοῦται κατὰ κνήμην καὶ μηρὸν ἐν ταῖς ὅλου τοῦ σκέλους θέσεσιν. ὅπερ γὰρ ἐπὶ χειρὸς
ἀνάληψις, τοῦτο θέσις ἐπὶ σκέλους. καὶ χρὴ προσυπακοῦσαι τῷ τῆς ἀναλήψεως ὀνόματι καὶ τὴν θέσιν. τὸ δὲ
ἐπὶ τῷ τέλει τῆς ῥήσεως εἰρημένον. τὰ δὲ ἐναντία, ἐναντίως. ἐγχωρεῖ καὶ περὶ τῶν εἰρημένων ἐπιδέσεων λέγεσθαι. τὰ γὰρ
ἐναντία γενήσεται τοῖς εἰρημένοις πάθεσι, λέγω δ' αὐτῶν ἐναντίως ἐπιδούμενα κατορθοῦσθαι, τουτέστι τοῖς μὲν ἀφεστῶσι

τὰ παρὰ φύσιν ἐξευθυσμένα. λέλεκται δέ μοι τὰ περὶ τούτου ἔμπροσθεν. ἐν τῷ κατ᾿ ἰητρεῖον βιβλίῳ πρῶτος μὲν ἁπάντων γέγραπται λόγος ὁ περὶ τῶν φυσικῶν κριτηρίων, οἷς χρώμεθα πάντες ἄνθρωποι, τά τε κατὰ τὰς τέχνας ἁπάσας διοικοῦσι καὶ σύμπαντα τὸν βίον. ἔχρηζε γὰρ οὐ πρὸς τὰ προκείμενα νῦν μόνον, ὅσα κατὰ χειρουργίαν, ἀλλὰ καὶ πάσας τὰς ἐν ἰατρικῇ διαγνώσεις τῶν παθῶν, ἃς δὴ καὶ σημειώσεις ὀνομάζουσιν ὡρισμένοι τῶν διαγνωστικῶν κριτηρίων. δεύτερος δὲ ὧδε λόγος ἐν τῷ προκειμένῳ βιβλίῳ γέγραπται, περὶ τῶν κατὰ τὴν ἐν ἰατρικῇ χειρουργίαν διδασκομένων ἐκ τίνων συμπληροῦται. ἐφ᾿ ᾧ τρίτος ὁ περὶ ἐπιδέσεως, ὁποίαν χρὴ γίνεσθαι τὴν ἐπίδεσιν, τὴν ἔνδειξιν ἡμῶν λαμβανόντων, ἀπό τε τῆς τοῦ πεπονθότος μορίου φύσεως, καὶ αὐτοῦ τοῦ πάθους. ἐν τῷ νῦν ἡμῖν εἰρημένῳ λόγῳ περὶ καταγμάτων ποιεῖ τὴν διδασκαλίαν ὑπεπτωκότων πάθει γενικῷ τῇ λύσει τῆς συνεχείας. οὕτως γὰρ ἐγὼ προσαγορεύειν εἴωθα τοῦτο τὸ γένος τοῦ πάθους. ὁ δὲ Ἱπποκράτης
10 ἀφεστῶτα καλεῖ τὰ σώματα τὰ οὕτω πεπονθότα. ὥς τε καὶ τὸ πάθος αὐτῶν ἀπόστασις εἰκότως ὀνομασθήσε-
* ται. καὶ γενήσεται ἕν τι εἶδος τοῦ γένους τῶν παθῶν, ὃ καλοῦσιν ἰδίως ἀπόστασίν τε καὶ ἀπόστημα. ταῦτα μὲν οὖν αὐτὰ τὰ νῦν εἰρημένα χάριν ἀναμνήσεως, ὧν ἔμπροσθεν ἐξηγησάμην, εἴρηταί μοι. καιρὸς δὲ ἤδη τῶν ἐφεξῆς ἄρξασθαι.

Σπληνῶν μήκεα. πλατέα. παχέα. πλήθεα. μῆκος ὅσον ἡ ἐπίδεσις. πλάτος τριῶν, ἢ τεσσάρων δακτύλων. πάχος τριπτύχους ἢ τετραπτύχους. πλῆθος κυκλοῦντας μὴ ὑπερβάλλειν, μὴ δὲ ἐλλείπειν.

Ἐν τῷ περὶ τῶν καταγμάτων λόγῳ τῷ νῦν αὐτῷ προκειμένῳ πρώτως μέμνηται τῶν προκειμένων σπληνῶν καλουμένων, κελεύων αὐτοὺς εἶναι τῷ μήκει μὲν ἴσους τῇ ἐπιδέσει. καὶ παραλαμβάνονται δι᾿ ἐκείνην, ἕνεκα τοῦ στηρίζειν καὶ κατέχειν αὐτὴν ἀκίνητον. τῷ πλάτει, τριῶν ἢ τεττάρων δακτύλων, τῶν τοῦ αὐτοῦ τοῦ ἐπιδουμένου δηλονότι. τῷ πάχει δὲ, ἢ τριπτύχους, ἢ τετραπτύχους. ἔνθεν μὲν ἀσφαλεστέρας φρουρᾶς ἡ ἐπίδεσις δεῖ-
20 ται, τετραπτύχους· ἔνθα δὲ οὐ τοιαύτης, ἀρκοῦν ἡγούμενος καὶ τοὺς τριπτύχους. εὔδηλον δ᾿ ὅτι τὰ συντετριμμένα μᾶλλον ὀστᾶ, πλέονος ἀσφαλείας δεῖται. τὸ δὲ πλῆθος τῶν σπληνῶν τοσοῦτόν φησιν εἶναι χρὴ, ὡς ἐν κύκλῳ περιληφθῆναι τὸ ἐπιδούμενον κῶλον. οὐ γὰρ δὴ τοῖς τῆς κλειδὸς ἢ πλευρᾶς κατάγμασι περιλαμβάνειν ἐν κύκλῳ δυνατὸν, ἀλλ᾿ ἐπ᾿ ἐνίων τὸ μέγεθος τοῦ κατάγματος ἐνδείξεταί σοι τὸν ἀριθμὸν τῶν σπληνῶν. ἐπὶ τῆς κλειδὸς εἰώθαμεν ὡς τὸ πολὺ χρῆσθαι τρισὶ τετραπτύχοις σπλήνεσι. τοὺς δύο μὲν τοὺς πρώτους, εἰς ὁμοιότητα τοῦ χ γράμματος ἐπιβάλλοντες, ὡς κατ᾿ αὐτοῦ τοῦ συντετριμμένου τὸ μέσον ἑκατέρου καθ᾿ ὃ συμβάλλουσιν ἀλλήλοις ἐπικεῖσθαι. τρίτον δὲ αὐτοῖς καὶ ἔξωθεν ἐπιθέντες κατὰ τὸ τοῦ σώματος μῆκος ἐντεταμένον, αὐτούς τε τοὺς ὑποκειμένους σφίγγοντα, καὶ τὸ κατεαγὸς μέρος τῆς κλειδὸς πιλοῦντα.

Οἷσι δὲ ἐς διόρθωσιν μῆκος κυκλοῦντας πλάτος καὶ πάχος τῇ ἐνδείῃ τεκμαίρεσθαι, μὴ ἀθρόα πληρεῦντας.

30 Θαυμάζω πῶς οὐκ εἶπε πρῶτον μὲν τὰς χρείας τῶν σπληνῶν, εἶθ᾿ ὅπως ἄν τις αὐτῶν τύχοι. χρεία μὲν γὰρ αὕτη διττὴ, κράτησίς τε τῶν ἐπιδεσμίδων, ἀναπλήρωσίς τε κατὰ τὰ τοιαῦτα τῶν μορίων, ἃ καλεῖν αὐτὸς εἴωθεν ἀπόξυ τε καὶ ἀπόξηρα. καθάπερ ἐστὶ πῆχυς μὲν, πρὸς καρπῷ. κνήμης δὲ, πρὸς ποδί. περιβάλλειν γὰρ ἐν τούτοις ἀξιοῖ κυκλοτερέας τοὺς σπλῆνας, ὡς μετὰ τὴν ἐπιβολὴν τῶν ἔξωθεν ἐπιδέσμων ἴσην εἶναι τῷ πάχει τὴν ἐπίδεσιν. οὐσῶν οὖν δυοῖν χρειῶν τῆς ἐπιθέσεως τῶν σπληνῶν, κρατήσεώς τε καὶ ἀναπληρώσεως, ἣν αὐτὸς ὀνομάσει διόρθωσιν, ἀξιῶν αὐτοὺς εἶναι. τῷ μὲν μήκει τηλικούτους, ὡς ἐν κύκλῳ περιλαμβάνειν τὸ ἐπιδούμενον σῶμα. τῷ πάχει δὲ, ἐν τῷ πλάτει κατὰ τὴν ἔνδειαν τῶν μορίων δηλονότι. τῷ μήκει μὲν ἐὰν μικροὶ γένωνται, τοῦ
* κυκλοτερῶς περιβάλλειν τὸ μόριον ἀναγκαῖον ἐστὶ, τὸ ἕτερον αὐτῶν πέρας ἀφ᾿ ἑκατέρου τεθέντος, ὑψηλότερον ἀποφῆναι τὸ μέρος ἐκείνου τοῦ κώλου τῶν ἑκατέρωθεν, ὥστε ἀνώμαλον εἶναι τὴν ἐπίδεσιν. καὶ διὰ τοῦτο χαλαράν. ἐὰν δὲ βραχύτεροι γενηθέντες, ἢ ὥστε ψαύειν ἀλλήλων τὰ πέρατα αὐτῶν, μεταξύ τινα χώραν ἀπο-
40 λείπουσι κενὸν ἀνωμάλως. πάλιν αὖ ἔσται κατὰ τὸν ἐναντίον τρόπον ἡ ἐπίδεσις. ὡς γὰρ ἐπὶ τῶν μακροτέρων κυρτότητά τινα καὶ ἐξοχὴν, οὕτως ἐπὶ τούτων ἔνδειάν τέ τινα καὶ κοιλότητα λαβεῖν ἀναγκαῖον ἔσται τὸ χωρίον. τὴν περιβολὴν δὲ τούτων τῶν σπληνῶν οὐκ εἰς ἅπαξ ἀθρόαν, ἀλλὰ κατὰ βραχὺ κελεύει ποιεῖσθαι. λεπτομερεῖς μὲν γὰρ τῷ πάχει τοὺς ἀνωτέρους τιθεμένους εἶναι δεήσει. παχυτέρους δὲ, τοὺς κατωτέρους. ἐὰν ἀθρόως ἐν περιβάλλῃς, ἔσται σοι σχῆμα τῆς κατ᾿ αὐτὸ τὸ χωρίον ἐπιδέσεως, οἷον ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρχε τῷ κώλῳ.

Τῶν δὲ ὀθονίων ὑποδεσμίδες εἰσὶ δύο. τῇ πρώτῃ ἐκ τοῦ σίνεος εἰς τὰ ἄνω τελευτῶσι. τῇ δὲ δευτέρῃ, ἐκ τοῦ σίνεος ἐς τὰ κάτω. [ἐκ τοῦ κάτω ἐς τὸ ἄνω τελευτώσῃ].

Λέλεκταί μοι καὶ πρόσθεν ὑποδεσμίδας ὀνομάζειν αὐτὸν τοὺς πρὸ τῶν σπληνῶν ἐπιδέσμους ἁπάντων πρώτους ἐπιβαλλομένους τῷ πεπονθότι σώματι. γέγραπται δὲ ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν τῆς ἑκατέρου περιθέσεως ἡ χρεία. ὁ μὲν γὰρ πρότερος αὐτῶν, οὐ μόνον ἀνείργει τὴν ἐπιρροὴν, ἀλλὰ καὶ τοῦ περιεχομένου κατὰ τὸ πεπονθὸς ἀπωθεῖταί τι πρὸς τὴν ἄνω χώραν. ὁ δὲ δεύτερος, ἐκθλίβει τὸ περιττὸν αἵματος πεπονθότος μορίου πρὸς τὸ τοῦ κώλου
50 πέρας. κοινὴ δὲ ἀμφοτέρου ἡ χρεία κατέχειν τὸ διαπεπλασμένον ὀστοῦν ἀδιάστροφον.

Κατὰ τὸ σῖνος πιέζειν μάλιστα, ἥκιστα τὰ ἄκρα. τὰ δὲ ἄλλα κατὰ λόγον.

Καὶ τούτων ὁ λογισμὸς ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν εἴρηται. καθόλου δ᾿ ἐπὶ πάσης ἐπιδέσεως. ἔνθα μὲν ἐσφίγκται μᾶλλον ἡ ὑποκειμένη σὰρξ, ἐκθλίβεται τὸ περιεχόμενον ὑγρὸν ἐν αὐτῇ πρὸς τὰ πέριξ. ἔνθα δὲ ἧττον, ἐνταῦθα δέχεται τὸ μεταρρέον ἐκ τῶν μᾶλλον θλιφθέντων.

Ἡ δὲ ἐπίδεσις πουλὺ τοῦ ὑγιέος προσλαμβανέτω.

Καὶ ταύτης τῆς συμβουλῆς ὁ λογισμὸς δῆλος. ἐν γὰρ τῷ πολὺ τοῦ ὑγιοῦς ἐπιλαμβάνειν τὴν ἐπίδεσιν, ἥ τε κράτησις ἀσφαλεστέρα τοῦ διαπεπλασμένου γίνεται, καὶ μᾶλλον ἐκθλίβονται τοῦ πεπονθότος ἰχῶρες εἰς τὰ πλησιάζοντα, καὶ ἐκ τῶν ἄνωθεν ἐπιρροὴ κωλύεται μᾶλλον.

Ἐπιδέσμων δὲ πλῆθος, μῆκος, πλάτος. πλῆθος μὲν, μὴ ἠχθέσθαι τῷ σίνεος. μηδὲ ναρθηξιν ἐνδρεῖσιν εἶναι. μηδὲ ἄχθος, μηδὲ περιρρέπειν. μηδὲ ἐκθήλωσιν ἐπιδέσμου.

Οἱ δὲ ἄλλοι σχεδὸν ἅπαντες οὐ διωρίσαντο ἐπιδέσμους ὑποδεσμίδων. ὁ δὲ Ἱπποκράτης τοὺς μὲν αὐτῷ τῷ σώματι περιβεβλημένους ἐπιδέσμους, ὑποδεσμίδας ὀνομάζει. τοὺς δὲ ταῖς σπλήνεσιν ἔξωθεν ἐπιδουμένους, ἐπιδέσμους. τούτων οὖν ἡλίκον εἶναι χρὴ τὸ πλῆθος καὶ τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος ἐν τῇδε τῇ ῥήσει διέρχεται. πλῆθος μὲν ἀξιῶν εἶναι τοσοῦτον, ὡς κρατεῖν ἀσφαλῶς αὐτὸ τὸ διαπεπλασμένον ὀστοῦν. τὸ δὲ μὴ ἡττᾶσθαι τοῦ σίνεος, τουτέστιν ὡς ἄν τε μὴ κρατῶσιν οἱ ἐπίδεσμοι, τοὐναντίον αὐτοῖς συμβήσεται νικᾶσθαι τε καὶ ἡττᾶσθαι τοῦ σίνεος, τουτέστι τοῦ βεβλαμμένου μορίου. εἰ γὰρ ὁ νικῶν ἦν αὐτοῖς, ἐν τῷ φυλάττειν ἀκίνητον τὴν διάπλασιν ἐὰν αὐτὴ κινηθῇ κατά τι, προσηκόντως ἄν τις αὐτοὺς ἡττᾶσθαι φαίη. τὸ μηδὲ νάρθηξιν ἐνδρεῖσιν εἶναι, τοιόνδε ἐστιν. ἐὰν ὀλιγώτεροι τοῦ δέοντος οἱ ἐπίδεσμοι τύχωσιν ὄντες, ἐνδρηγνύμενοι τῶν ἄρθρων ὅπερ ἐστὶ βία, καὶ θλίψις. ἔσω σίνος διήκουσα. καὶ μέντοι καὶ τοσούτους αὐτοὺς ποιήσεις, ὡς βαρύνειν τὸν ἀσθενοῦντα, καὶ οὕτως ἁμαρτήσεις τοῦ συμμέτρου. φυλαττόμενος οὖν ἑκάτερον τῶν σκοπῶν τοῦ πλήθους στόχασον. τῶν ἐπιδέσμων οἱ σκοποὶ δύο εἰσὶ τὸ μήτε θλίβειν, μήτε βαρύνειν. ἀλλὰ μηδὲ περιρρέπειν ἔστι φησὶ περὶ τῷ πλήθει τῶν ἐπιδέσμων. ἡ δὲ περίρριψις, ἀπὸ τοῦ περιρρέπειν ἐπὶ θάτερον μέρος, ἤτοι τὸ δεξιὸν, ἢ τὸ ἀριστερὸν ὅλην τὴν ἐπίδεσιν ὀνομάζεται. γίνεται δὲ αὐτὸ περιρρέπον ἀμετρίᾳ τοῦ πλήθους αὐτῶν γίνεται. τὴν δὲ ἐκθήλυνσιν, εἴρηται γὰρ αὐτῷ, οἱ δέ τινες μὲν, ἐπὶ τῶν μορίων ἤκουσαν, ἐν οἷς τὸ σίνος, ὡς ἀσθενῶν καὶ μαλακῶν ἐσομένων διὰ τὸ πλῆθος ἐπιβεβλημένων ἔξωθεν ὀθονίων. ἄλλοι δὲ, ἐπὶ τῆς ἐπιδέσεως αὐτῆς, ὡς ἀτόνου γενομένης. ἐκλύεται γὰρ καὶ ἡ τῶν ἐπιτιθεμένων ναρθήκων κράτησις ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ὑποβεβλημένων ὀθονίων.

Μῆκος δὲ καὶ πλάτος. τριῶν, ἢ τεττάρων ἢ πέντε, ἢ ἕξ. πηχέων μὲν, μῆκος. δακτύλων δὲ, πλάτος.

Τῶν ἰδίων τοῦ ἐπιδουμένου δακτύλων καὶ πηχέων δηλονότι, τοσοῦτον ἀξιοῖ τὴν ἐπίδεσιν εἶναι. τὸν δὲ ὅρον αὐτὸ τοῦ μήκους καὶ τοῦ πλάτους, οὐχ ἕνα μόνον ἐποιήσατο, διὰ τὸ μηδὲν τῆς ἐπιδέσεως ἴσον ἐν ἅπασι γίνεσθαι τὸ μῆκος. ἀλλὰ κατὰ τοῦ κατάγματος μέγεθος ὑπαλλάττεσθαι διορίζει πλήθη καὶ μήκη καὶ πλάτη τῶν ὀθονίων. ἐν ἅπαντι τούτῳ τῷ λόγῳ ἡ τελευτὴ ἐπιδέσεως ἐστίν. ἣν μὲν ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν βιβλίῳ κατ᾽ ἐκεῖνον ἀξιοῖ τὸν χρόνον γίγνεσθαι, καθ᾽ ὃν ἀφλεγμαντότατον τὸ πεπονθὸς εἰς νάρθηκας ἐμβάλλεται.

Καὶ παρερμάτος περιβολαὶ τοσαῦται, ὥστε μὴ πιέζειν.

Τοσαυτάκις ἀξιοῖ τὸ πάρερμα περιβάλλειν τοῖς ἐπιδέσμοις, ὁποσάκις ἂν αὐτῶν ἐκείνων ἕκαστος ἐστὶ περιβεβλημένος. τὸ δὲ ὡς μὴ πιέζειν, περὶ τοῦ μέτρου τῆς σφίγξεως αὐτῶν διδάσκει. μέχρι γὰρ τοσούτου ἐσφίγχθαι χρὴ κατὰ τὸ τῶν ἐπιδέσμων πάρερμα, μέχρις ἂν ἐπιμένει μὲν ἀσφαλῶς. μηδέπω δὲ πιέζει τι οὖν ἄμεινον ἢ συνάπτειν ἀλλήλοις τὰ μέρη τῆς ῥήσεως ὡς εἶναι τὸν λόγον τοιοῦτον. παρέρματος περιβολὰς τοσαύτας ποιητέον ἐστὶν ὡς μὴ πιέζειν, ὡς τῶν πάνυ πολλῶν πιεζουσῶν. ἄμεινον δέ ἐστιν ἴσως ἀντὶ τοσαῦτα, τοιαῦτα, τὸ τρίτον γράμμα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς. σ. ποιήσαντας τ. τῇ γὰρ ποιότητι μᾶλλον αἱ περιβολαὶ τοῦ παρέρματος ἔχουσι τὸ σύμμετρον τῆς ἐπιδέσεως, οὐ τῇ ποσότητι.

Μαλθακὰ δὲ μὴ παχέα.

Ταῦτα ταῦτα δηλονότι κελεύει μαλθακὰ μὴ παχέα παραλαμβάνεσθαι φυλαττόμενον ὥσπερ ἐπὶ τῶν ὀθονίων ἔμπροσθεν εἴπομεν, οὕτω κἀνταῦθα τὴν ἔλλειψιν τῶν ὑποκειμένων σωμάτων.

Ταῦτα πάντα ὡς ἐπὶ μήκει καὶ πλάτει καὶ πάχει τοῦ παθόντος.

Εἴρηται πρόσθεν ἤδη τοῦτο ἐπ᾽ ἄλλης ὕλης πραγμάτων ὁμοίας τῇ νῦν. καὶ μεμνῆσθαι χρὴ παρὰ πάντα τὸν λόγον, ὡς ὅτι ἂν ἤτοι περὶ μήκους, ἢ πλάτους, ἢ πάχους, ἢ ἀριθμοῦ τῶν ὀθονίων. τὴν λέγηται, ἀναφορὰν ἔχει πρὸς τοῦ πεπονθότος μορίου μῆκος, καὶ πλάτος. καὶ πάχος.

Νάρθηκες δὲ λεῖοι. ὁμαλοί. σιμοὶ ἄκρα σμικρῷ οἱ μὲν ἔνθεν καὶ ἔνθεν τῆς ἐπιδέσεως. παχύτατοι δὲ ᾗ ἐξέρρει πρὸ τὸ κάτηγμα.

Οἱ νάρθηκες, ὡς οἱ σπλῆνες, ἐρείσματα καὶ στηρίγματα τῆς ἐπιδέσεως εἰσίν. ἀλλ᾽ οἱ μὲν σπλῆνες, τῶν ὑποδεσμίδων. οἱ δὲ νάρθηκες, ἁπάντων τῶν ἔνδον. ὡς εἶναι τέτταρα μὲν τὰ σύμπαντα, χρείαν ἰδίαν ἕκαστον παρέχον. ἔνδον μὲν γὰρ ὑποδεσμίδας πρῶτον, τό, τε διαπεπλασμένον ὀστοῦν κρατούσας, καὶ κωλυούσας φλεγμῆναι τὸ πεπονθός. ἐπ᾽ αὐταῖς δὲ, τὰς σπλῆνας, ὡς μὴ περιρρέοιεν. εἶτα τοὺς νάρθηκας στηρίζοντας, οὕς τινας Ἱπποκράτης ἀξιοῖ λείους τε εἶναι καὶ ὁμαλούς. ἀντίκειται δὲ τῷ μὲν λείῳ, τὸ τραχύ. τῷ δὲ ὁμαλῷ, τὸ ἀνώμαλον. καὶ τὸ μὲν τραχὺ πάντως ἐστὶν ἀνώμαλον, οὐ μὴν τό γε ἀνώμαλον ἐξ ἀνάγκης τραχύ. καθάπερ οὐδὲ ὁδὸς ἀνώμαλος εὐθέως ἐστὶ καὶ τραχεῖα. δύναται γὰρ ἀναβάσεις τε καὶ καταβάσεις ἔχουσα μὴ τραχείας, ἀνώμαλος εἶναι τε καὶ λέγεσθαι. καὶ τοίνυν καὶ τοὺς νάρθηκας ἐγχωρεῖ λείους μὲν εἶναι, μὴ μέντοι καὶ ὁμαλούς. ἐὰν γὰρ οὗτοι εἴς τι τῶν πλαγίων μερῶν διεστραμμένοι τύχωσιν ὄντες. ἢ πρὸς τὸν ἄνω τόπον. ἢ τὸν μετὰ κάτω. τὸ ὁμαλὸν οὐχ ἕξουσι. τῷ λεῖον δὲ ἔχειν, ἰσῶνται. συντελεῖ δὲ τῷ κατάγματι. μήτε τραχεῖς εἶναι. μήτε διεστραμμένους τοὺς νάρθηκας, ἑκατέρας μὲν γὰρ θλίψουσιν. ἐκ περιττοῦ δὲ οἱ διεστραμμένοι συνδιαστρέψουσιν ἐν αὐτοῖς τὴν ἐπίδεσιν. ταύτης δὲ διαστρεφομένης καὶ τὸ κατεαγὸς μέρος συνδιαστρέφεται. σιμοὺς δὲ κατ᾽ ἄκρα τοὺς νάρθηκας εἶναι συμβουλεύει. δηλοῦται δὲ αὐτὸ τὸ σιμὸν ὄνομα νῦν σημαίνειν τοὺς ἀπεξεσμένους ἀτρέμα κατὰ τὴν κάτω χώραν. οἱ γὰρ ἰσοπαχεῖς ἄχρι τοῦ πέρατος, ἴσην ἐνταῦθα τὴν ἐπίδεσιν ἐργάζονται παντὶ τῷ ἄλλῳ μέρει τῆς ἐπιδέσεως, ὅπερ οὐ χρὴ γίγνεσθαι. βούλεται γὰρ ἐν μὲν τῷ μέσῳ τῇ ἐπιδέσει ἐσφίγχθαι μᾶλλον. ἐκλύεσθαι δὲ ἐν τεῦθεν ἄχρι τῶν περάτων. ἐκεῖνα δὲ ἁπάντων ἐκλύεσθαι μᾶλλον, ἀλλὰ καὶ μικροτέρους αὐτοὺς κατὰ τὸ μῆκος εἶναι κελεύει τῆς ἐπιδέσεως ὅπως μὴ ψαύσῃ ἄν ποτε τοῦ μετὰ τὴν ἐπίδεσιν δέρματος, ὑψουμένου πολλάκις ἐκ τοῦ δέχεσθαι τοὺς ἐπὶ τῶν

ἐπιδέσμων ἐκθλιβομένους χυμούς, ἀλλὰ κατ' αὐτὸ τὸ κάταγμα παχυτέρους εἶναι συμβουλεύει τοὺς νάρθηκας· ἐπειδὴ τὸ χωρίον τοῦτο μάλιστα τῆς ὑπ' αὐτῶν ἐπιδέσεως δεῖται.

Ὁκόσα δὲ κυρτὰ καὶ ἄσαρκα φύσει φυλασσομένων τῶν ὑπερεχόντων. οἷον κατὰ δακτύλους ἢ σφυρὰ τῇ θέσει ἢ τῇ βραχύτητι.

Φυλάττεσθαι κελεύει κατὰ τὰς ἐξοχὰς τῶν ὀστῶν τίθεσθαι τοὺς νάρθηκας. ἔστι δὲ τοῦτο κατὰ δύο τρόπους. ἢ μηδόλως ἡμῶν τιθέντων αὐτοὺς κατ' ἐκεῖνα τὰ μόρια τῆς ἐπιδέσεως. ἢ βραχυτέρους ἐπιτιθέντων, ὡς μὴ παραγίνεσθαι πρὸς τὸ κυρτὸν, ἀλλὰ πρὸς τὸ καταπαύεσθαι, πρὶν ἐκείνου ψαῦσαι. καὶ βέλτιόν τι πράττειν. οὕτως ὠνόμασε δὲ τὸ μὲν, μηδόλως θέντα νάρθηκας φυλάξασθαι τὴν βλάβην τῇ θέσει γίγνεσθαι. τὸ δὲ ἀφελεῖν τοῦ μήκους τῇ βραχύτητι, δυνάμει τοῦτο λέγων. ἢ τὸ μὴ θεῖναι νάρθηκας, φυλάξασθαι ψαῦσαι τοῦ προέχοντος μορίου. ἢ τὸ μικροτέρους θεῖναι.

Παρερέμασι δὲ ἑρμάζειν μὴ πιέζειν τὸ πρῶτον.

Ἐμνημόνευσε παρερεμάτων καὶ κατ' ἄλλον λόγον ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐφεξῆς τῶν ἐπιδέσμων, οὐ μὴν προσέθηκέ γε ἐν τοῖς ἐκείνοις αὐτὰ περιβαλεῖν. ἀλλ' ἡ τῆς τάξεως ἀκολουθία, τοῦτο ἡμῖν ἐνεδείκνυτο. νυνὶ μέντοι φησὶν ἑρμάζειν δεῖ, ὅπερ ἐστὶν ἑδράζειν τε καὶ στηρίζειν ἄνευ τοῦ πιέζειν καὶ τοῦτο ποιεῖν κατὰ τὴν πρώτην ἐπίδεσιν, ὡς ταῖς ἐφεξῆς ἡμέραις αἰσθανόμενος ὁ πάσχων ἢ μηδόλως αἰσθάνεσθαι θλίψεως δυναμένων ἡμῶν ἐπισφίγξαι τοὺς νάρθηκας τοῖς παρερέμασιν. ἔνιοι δὲ, οὐκ ἐπὶ τῇ τελευτῇ τῆς προκειμένης ῥήσεως ἔγραψαν τὸ πρῶτον, ἀλλ' ἐν ἀρχῇ τῆς ἐφεξῆς ἵνα ᾖ τοιάδε. τὸ πρῶτον κηρωτῇ. μαλθακῇ. λείῃ. καθαρῇ ἐλλίασετο. τὴν καλουμένην ὑπὸ τῶν γραμματικῶν δοτικὴν πτῶσιν ἄμεινόν ἐστιν ἀκούειν τοῦ τε κηρωτῇ καὶ τοῦ μαλθακῇ καὶ τοῦ λείῃ τὸν λόγον ποιεῖσθαι τοιοῦτον. ἐλλίασνται οἱ ἐπίδεσμοι οἷον τὸ καταπλαγὲς ἐκείνῳ αὐτῷ χρῆσθαι προσήκει.

Κηρωτῇ μαλθακῇ καὶ λείῃ καὶ καθαρῇ.

Οὐ γὰρ ἤδη μόνον τὸ δέρμα τοῦ πάσχοντος ἐπαλείφεσθαι βούλεται τῇ κηρωτῇ ξηρῶν αὐτῶν ἐπιβαλλομένων τῶν ἐπιδέσμων, ἀλλὰ καθ' ἑκάστην ἐπιδέσμου περιέλιξιν ἀκολουθεῖν ἐπιχριομένην αὐτῷ τὴν κηρωτήν. εἰ γὰρ μόνην εἴρηται τὸ κατὰ τοῦ δέρματος ἐπιβάλλειν ξηρὰς ἀπορρήσεις τὸ πεπονθὸς μόριον ἐν τάχει τῆς γιγνομένης αὐτῷ βοηθείας ἐκ τῆς κηρωτῆς. ἀναχθέντων μὲν τῶν ὀθονίων αὐτὴν ὑγραινόντων. αὐχμηρῶν δὲ ἐργαζομένων ἐκ τούτου τὸ δέρμα τὴν κηρωτὴν αὐτήν. διὰ τί μὲν εἶναι μαλθακὴν ἠξίουν πρόδηλον. αὐτὴ γὰρ ἐπιβροχῆς αὐτῇ χρῆται. δυναμένης μὲν ἐπιβροχῆς αὐτὸ αἰτεῖν. ἀλλὰ διὰ τῆς κηρωτῆς ἀσφαλέστερον ἐσόμενον τοῦτο. καὶ μάλιστα ἐφ' ὧν οὐ πάντοτε τὸν ἰατρὸν παραμένειν τῷ κάμνοντι δυνατὸν, ὅτε τὸν ὑπηρέτην ἴσμεν ἐπιμελήκεται φιλόπονον. λείαν δὲ τὴν κηρωτὴν, οὐ μαλθακὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ καθαρὰν ἀξιοῖ. τουτέστι μηδὲν ἐμφερόμενον ἔχειν ἐν ἑαυτῇ, μήτε προπόλεως, μήτε ῥύπου, μήτε γεώλους, ἢ ψαμμώδους οὐσίας ἄλλης τινὸς παρὰ τὸν κηρόν. εἴη δὲ ἂν εὐθέως ἡ τοιαύτη καὶ λεία. πλὴν ἰδία τὰς ὀνομαζομένας ἀκηκειδὰς ἐπὶ πλεῖον ἢ τῆς καθαρᾶς νοοῖτο. γέγραπται δὲ οὐ λείῃ μόνον, ἀλλὰ καὶ λείᾳ τῇ τῆς δευτέρας συλλαβῆς. ἤ τις γράμμα παρὰ τοῦ. η. συλλαβῆς καὶ μᾶλλον καὶ οὕτως ἀξιοῦσι γράφειν, ὅσοι περιέχεσθαι νομίζουσιν ἐν τῇ τῆς καθαρότητος ἐννοίᾳ, τὴν λείαν. αὐτὴν δὲ τὴν λείαν ἀντιδιῃρῆσθαι φασὶ τῇ τῆς ξηρᾶς. τὴν γὰρ ἐκείνην, οὐκ εἶναι.

Ὕδατι θερμότης. πλῆθος. θερμότης μὲν, κατὰ τὴν ἑωυτοῦ χειρὸς καταχεῖν. πλῆθος δὲ, χαλάσαι μὲν καὶ ἰσχνῶσαι τὸ πλεῖστον, ἄριστον. σαρκῶσαι δὲ καὶ ἁπαλῦναι, τὸ μέτριον.

Καὶ ὁ περὶ τοῦ ὕδατος λόγος ἀναγκαῖος ἐστὶν εἰς τὴν τῶν καταγμάτων ἴασιν. ἐν γοῦν ταῖς ἐπιλύσεσιν ὕδατος θερμοῦ καταντλοῦσιν ἅπαντες ἰατροὶ τὰ κατάγματα, δηλονότι τῆς ἐξ αὐτοῦ βοηθείας ἐναργῶς πεπειραμένοι. διαμαρτία δέ ἐστι κἂν τῇ τούτου χρήσει. μία μὲν, κατὰ τὸ ποιόν. ἑτέρα δὲ, κατὰ τὸ ποσὸν αὐτοῦ. κατὰ μὲν τὸ ποιὸν, ἤτοι θερμοτέρῳ τοῦ προσήκοντος, ἢ ψυχροτέρῳ χρωμένου τοῦ ἰατροῦ. κατὰ δὲ τὸ ποσὸν, ἤτοι πλείονι χρόνῳ καταντλοῦντος, ἢ ἐλάττονι. τῆς μὲν οὖν κατὰ τὴν ποιότητα συμμετρίας γνώρισμα τὴν αὐτοῦ τοῦ ἰατροῦ τίθεται χεῖρα. καταχέων γὰρ αὐτῇ ᾧ μέλλει τῷ κατάγματι, ἐνέχον ἂν ἐστοχάσασθαι δύναται τοῦ κατάγματος συμμέτρου. λέγω δὲ κατὰ πλάτος σύμμετρον, ὃ πρὸς τὴν κοινὴν τῶν ἀνθρώπων ἀναφέρεται, οὐ πρὸς τὴν τοῦ κάμνοντος ἰδέαν. ἐνίοτε μὲν γὰρ τούτῳ καὶ αὐτῷ τῷ πάσχοντι φαίνεται σύμμετρον. ἐπιχέας οὖν ἐξ αὐτοῦ τὴν πρώτην ἐπίκλυσιν τοῦ θεραπευομένου δυνήσῃ πυθέσθαι, πότερον ψυχρότερον ἢ θερμότερον αὐτῷ φαίνεται τοῦ συμμέτρου, καὶ οὕτως θερμὸν ἢ ψυχρὸν ὀλίγον ἐπιχέας, εὔκρατον ὡς πρὸς τὸν πάσχοντα ποιήσεις. κριτήριον οὖν ἐστι τῆς εὐκρασίας τοῦ ὕδατος ἡ μετέρα χεὶρ ἂν πρῶτον μὲν μετέξει. ἡ δὲ αὐτοῦ τοῦ κάμνοντος αἴσθησις, τὸ κυριώτατόν τε καὶ τελειότατον ἐστὶ, καὶ πρῶτον δυνάμει κριτήριον εὐκρασίας. τὸ δὲ ποσὸν τῆς χρήσεως αὐτοῦ διορισμοὺς ἔχει κοινοὺς πρὸς ἀνάτρεψίν τε καὶ πάνθ' ὅσα θερμαίνει βοηθήματα. ταῦτα γὰρ ἐγκείμενα, οὐ μόνον πέφυκεν ἐπισπᾶσθαι ἐπὶ τὸ θερμαινόμενον μόριον ἐκ τῶν πέριξ τόπων, ἀλλὰ καὶ διαφορεῖν. ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο τἀναντία φαίνεται ποιοῦν τὸ θερμὸν ὕδωρ. παρά τε τὸ ποσὸν ἔχειν τὸ σῶμα. καὶ τὴν ἐπὶ πλέον καὶ ἔλαττον χρῆσιν. ἐὰν μὲν γὰρ κενὸν εἴη τὸ σύμπαν σῶμα, διαφορεῖ πλέον ἢ ἐπισπᾶται. ἐὰν δὲ πληθωρικὸν, ἔμπαλιν ἐπισπᾶται πάλιν μᾶλλον ἢ διαφορεῖ. καὶ τοίνυν ὀλίγῳ μὲν χρόνῳ προσαχθὲν ἐπλήρωσε μᾶλλον, ἢ ἐκένωσε. εἰ δὲ πλείονι καταθείη χρόνῳ, διαφορεῖ μᾶλλον ἢ πληροῖ. κατὰ λόγον οὖν ἔφη χαλᾶν μὲν καὶ ἰσχναίνειν, τὸ πλεῖστον. ἁπαλύνειν δὲ καὶ σαρκοῦν, τὸ μέτριον. τὸ μὲν οὖν ἰσχναίνεσθαι, τοῖς κενουμένοις ἄντικρυς ἕπεται. τὸ δὲ χαλᾶσθαι, τοῖς τεταμένοις οὐκ ἄντικρυς, ἀλλὰ διὰ μέσων ἑτέρων. ὅσα μὲν γὰρ τῷ πεπληρῶσθαι τέταται, καθάπερ τὰ φλεγμαίνοντα πάντα, τῷ κενοῦσθαι χαλᾶται. ὅσα δὲ τῷ πεπῆχθαι διὰ ψύξιν, τῷ θερμαίνεσθαι. τὰ δὲ διὰ ξηρότητα τεταμένα, δι' ὑγρότητα χαλᾶται. ἐπεὶ τοίνυν τὰ εἰρημένα τε δύναται ποιεῖν τὸ θερμὸν ὕδωρ, ὅταν ἐπὶ πλεῖον ὁμιλήσῃ τῷ σώματι, καλῶς εἶπε χαλᾶν αὐτά. μὴ θαύμαζε δὲ εἰ κενοῦντε ἅμα τὰς περιττὰς ὑγρότητας ἔφαμεν δύνασθαι τὸ θερμὸν ὕδωρ,

μὸν ὕδωρ, ὑγραίνειν τὰ στερεὰ σώματα. δέδεικται γὰρ ἐν ἑτέροις τῶν λόγων ἑκάτερον ἀληθές. τὸ μὲν οὖν θερμὸν
ὕδωρ ταῦτα δύναται. τὸ δὲ ὀλίγον, οὐχ ἁπλῶς εἰπεῖν ἐγχωρεῖ τί δύναται ποιεῖν. ἐὰν μὲν ἤτοι δὶς ἢ τρεὶς κα-
ταχέας τις ἢ συνεχέσας διὰ πόνων ἀφικέσθαι, παντάπασιν ἡ τοιαύτη χρῆσις ἄπρακτός ἐστιν. ἐὰν δὲ, ὡς αὐτὸς
ἔφη μετρίως τις αὐτῷ χρήσεται, σαρκώσει τε καὶ μαλακὰ ποιήσει τὰ δεόμενα τούτου. ἄκουε δέ μου προ-
θέντος τῷ λόγῳ τὰ δεόμενα. τοιαύτη χρῆσις ὕδατος, οὔτε ἀπαλαίνειν, οὔτε σαρκοῦν δύναται. τῷ γοῦν ἀ-
σάρκῳ τε ἅμα καὶ πληθωρικῷ σώματι μετρία κατάχυσις ὕδατος θερμοῦ, πληρώσει περιττῆς ὑγρό-
τητος τὸ θερμανθὲν μόριον. ἐὰν δὲ ἄτροφόν τε καὶ μὴ πληθωρικὸν ᾖ, σαρκώσει τε ἅμα καὶ μαλακὸν ἐργά-
σεται. σάρκωσις γὰρ γίνεται τῶν μὲν μορίων αὐτῶν οἷς μέλλει προσφύεσθαί τε καὶ περιφύεσθαι σὰρξ,
εὐκράτως ἐχόντων κατὰ θερμότητά τε καὶ ψυχρότητα. τοῦ δὲ ἐπιῤῥέοντος αἵματος, ὑγιεινοῦ μὲν ὄντος,
κατὰ τὴν ποιότητα. συμμέτρου δὲ, κατὰ τὴν ποσότητα. ταῦτα δὲ ἀμφότερα διὰ τῆς μετρίας κα-
ταχύσεως ὕδατος θερμοῦ γίγνεται συμμέτρου. τὸ γὰρ αἷμα πρὸς τὸ καταντλούμενον ἕλκει μόριον, εὔκρατόν
τε ἐργάζεται τὴν ἐν αὐτῷ προϋπάρχουσαν θέρμην, θερμαῖνον μὲν, εἰ κατεψυγμένον εἴη πρόσθεν εἴη. διαφθείρει
γὰρ καὶ ταῦτα πρὸς τοὐκτὸς τὴν θερμότητα. προσέτι τῷ τέγγειν ὑγρότητα χρηστήν. καὶ κατὰ τοῦτο ἐμψύχει
καθ' ὃν τρόπον καὶ τὰ διὰ τῶν ποτίμων ὕδατα καὶ λουτρά. καὶ γὰρ ταῦτα τοὺς νεκροὺς ἤδη τοὺς ἐκθερ-
μαίνει, κἂν σφόδρα κατεψυγμένοι τύχωσιν ὄντες. τοὺς ἐκκενωμένους, οὐ βλάπτει. φαίνονται γοῦν ἡδόμενοι
ταῖς εὐκράτοις δεξαμεναῖς διψῶντες οἱ γιγνόμενοι μετὰ λουτρόν. οὕτως οὖν καὶ ἡ τοῦ θερμοῦ κατάχυσις ὕδα-
τος εἰ μετρίως παραληφθείη, σαρκοῖ. διὰ τοῦτο καὶ μαλακώτερον ἐργάζεται τὸ μόριον. ἁπαλὴ γάρ ἐστιν ἡ νεο-
παγὴς σὰρξ αἵματος ἄρτι πεπηγότος, ὁμοίως τοῖς νεοπαγέσι τυροῖς γένεσιν ἐσχηκυῖα.

Μέτριον δὲ ἐν τῇ καταχύσει ἔτι μετεωριζομένου, δεῖ πρὶν συμπίπτειν παύεσθαι. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον, αἴρεται. ἔπει-
τα δὲ, ἰσχναίνεται.

Ταχέως ὕδατος θερμοῦ τὸ μέτριον ἐστὶ παύεσθαι, πρὶν ἄρξασθαι συμπίπτειν τὸ καταντλούμενον μόριον. ἐξαί-
ρεται γὰρ πρῶτον, ὅπερ ἐστὶν εἰς ὄγκον μείζονα τοῦ κατὰ φύσιν αὐξάνεται, διά τε τὸ χεῖσθαι τὸ περιεχόμενον
αἷμα κατ' αὐτό. καὶ διὰ τὴν ἐκ τῶν ὑπερκειμένων ἐπιῤῥοήν. μετὰ ταῦτα δὲ ἰσχναίνεται διαφορηθέντος
μέρους πολλοῦ τοῦ τε ἐπιῤῥυέντος ἄνωθεν καὶ τοῦ περιχυθέντος.

Θέσις δὲ μαλθακή. ὁμαλή. ἀνάῤῥοπος τοῖσιν ἐξέχουσι τοῦ σώματος. οἷον πτέρνῃ καὶ ἰσχίῳ. ὡς μήτε ἀνακλᾶται μήτε
ἐκστρέπεται.

Ταύτην τὴν ῥῆσιν ἔνιοι μὲν, ὡς μίαν ὅλην ἀναγινώσκουσιν. ἔνιοι δὲ, δίχα τέμνοντες, ἑκάτερον αὐτῆς τὸ μόριον
ἐξηγοῦνται καθ' ἑαυτό. τὸ μὲν οὖν πρότερον μόριον οὕτως περιγέγραπται, μίαν ἔχειν δυνάμενον αὐτοτελῆ
διάνοιαν. ἡ γάρ τοι θέσις τῶν μορίων. ἐάν τε γενικῶς ἀκούηται περιλαμβανομένης καὶ τῆς ἀνατάσεως, ὡς ἐπὶ
τῆς χειρός. ἐάν τε εἰδικῶς, ὡς ἐπὶ μόνου τοῦ σκέλους. ἀρίστη ἀεὶ ἡ μαλθακή τε γιγνομένη καὶ ὁμαλὴ καὶ ἀνάῤῥοπος.
μαλθακὴ μὲν, ὅπως μὴ θλίβηται κατ' ἐκεῖνο τὸ μόριον ὁ κάμνων οὕτως, ἅμα τε φλεγμονῆς κινδυνεύει διὰ τὴν
τῆς θλίψεως ὀδύνην, ἅμα τε μεταβάλλειν ὁ κάμνων ἀναγκαζόμενος τὸ σχῆμα, διαστρέφει τὸ κάταγμα, ὅπερ
ἀκίνητον ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ φυλάττεσθαι δεῖται. ἡ δὲ ἀνώμαλος θέσις ὀδυνηρά ἐστιν ἅμα καὶ διαστρέφει τὸ κῶλον.
ἔστι μὲν αὐτοῦ μορίοις, ἀστήρικτον γιγνόμενον. ἔστι δὲ, θλιβόμενον. εἰκότως τὴν ὁμαλὴν ἐπαινεῖ. ἡ δὲ ἀνάῤῥο-
πος, ἀφλεγμάντως φυλάττει, ὅπερ ἡ κατάῤῥοπος ῥευματίζουσα, φλεγμονῆς αἰτία γίγνεται. τὸ μὲν δὴ πρότε-
ρον μόριον τῆς προκειμένης ῥήσεως ὅτι τε μίαν ἔχειν διάνοιαν δύναται. ὅτι τε καλῶς εἴρηται κατὰ
ταύτην, εὔδηλον ἤδη γέγονε. τὸ δὲ δεύτερον, εἰ δή αὐτό τις καθ' ἑαυτὸ ἀναγινώσκει, τοιαύτην ἕξει διάνοιαν. τοῖς
ἐξέχουσι τοῦ σώματος. οἷον πτέρνῃ καὶ ἰσχίῳ, θέσις ἀρίστη ἐστὶν. ὡς μήτε ἀνακλᾶται. μήτε ἐκστρέπεται. διότι δὲ οὐ
πρόσκειται τὸ θέσις ἀρίστη, διὰ τοῦτο δοκεῖ τισὶν ἐλλιπῆ τὴν διάνοιαν ἔχειν, ἀναγκάζονταί τε συνάπτειν αὐτὸ τῷ
προτέρῳ μορίῳ. πάλιν δὲ αὖ συναφθέντος τοῦδε τῷ προτέρῳ φαίνεται μηκέτι καθόλου γιγνόμενος ὁ λόγος,
ἀλλὰ περὶ μόνων τῶν ἐξεχόντων τῆς θέσεως. ἐν μὲν οὖν ἔμπροσθεν καὶ τούτων ἀκούσαντες ὡς νῦν ἐπινοουμένων αὐ-
τοῖς τῶν ἄλλων λόγων ἔφασαν γίγνεσθαι καθόλου. καὶ τοίνυν καὶ δείκνυσιν οὐκ ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ μόνον,
ἀλλὰ καὶ κατὰ ἄλλα πολλὰ τὸν Ἱπποκράτην εἰθισμένον ἢ δυοῖν πραγμάτοιν διδάσκοντα λόγους καθολικοὺς, ὅταν
πραγμάτων ὁμογενῶν διαφέρει τὸ διδασκόμενον, ἐναργῶς ἐπ' αὐτῶν φαίνεσθαι. καθάπερ καὶ νῦν διὰ πτέρ-
νης καὶ ἰσχίου. πάντων γὰρ τῶν τοιούτων τι μορίων. ἐπειδὰν πάθῃ, δεομένων ἐπὶ μαλθακοῦ τε κεῖσθαι καὶ ὁμα-
λοῦ. ἐν ἀναῤῥόπῳ τε σχήματι κεῖσθαι φαίνεται, μάλιστα τοῦτο δεόμενα ὑπερεξέχοντα τοῦ σώματος. ὁποῖόν τέ ἐστι
τό τε ἰσχίον καὶ ἡ πτέρνα. πολλάκις εἴρηταί μοι τὴν τοιαύτην ἑρμηνείαν ἀφορμὴν παρέχειν ἐξηγήσεως ἄλλην ἄλ-
λῳ, καὶ τὸ τινὶ γε δόξαν, πιθανὸν ἑτέρῳ φαίνεσθαι. διὰ τοῦτο οὖν οὐδ' ἀποφαίνεσθαι δεῖ ὑπὸ τοῦ δοξάζοντος ἀλη-
θῶς εἶναι προσήκει. τούτου τοίνυν ἡμᾶς μεμνημένους δεῖ, καὶ μέντοι καὶ γιγνώσκοντας, ὡς ἐν ταῖς διαφωνου-
μέναις ἐξηγήσεσιν, ὅταν ἡ θεωρία φυλάττηται κατ' αὐτὰς, τρίβεσθαι μακρὰ οὐ χρὴ, μεταβαίνοντας ἐπὶ τὸ
χρήσιμον τῆς τέχνης, ἐν ἐκείνῳ χρονίζειν ἐστὶ βέλτιον. ὥσπερ καὶ νῦν ἄμεινον πρᾶξαι συμφωνουμένου μὲν γὰρ
τοῦ δεῖν ἐπὶ πάντων τὴν θέσιν εἶναι μαλθακὴν. καὶ ὁμαλὴν. καὶ ἀνάῤῥοπον. ἐξαιρέτως δὲ, ἐπὶ τῶν ἐξεχόντων
μορίων ὁποῖόν τὸ ἰσχίον καὶ πτέρνα, τῶν ἐφεξῆς ἐχόμεθα, καθ' ἃ φησί. ὡς μήτε ἀνακλᾶται μήτε ἐκστρέπεται. πά-
λιν οὖν κἀνταῦθα τὸ μὲν ὠφέλιμον εἰς τὴν τέχνην ἐστὶν ἐπίστασθαι περὶ τῆς θέσεως τῶν ἐξεχόντων μορίων, ὡς γε
ἂν μὲν ὑψηλοτέρα τοῦ προσήκοντος γένηται, συμβήσεται τὸ κῶλον ἀνακλᾶσθαι. ταπεινοτέρας δὲ οὔσης, ἐκ-
στρέπεσθαι. καὶ μάλιστα ὅταν ἡ πρώτη καὶ ὑψηλή. τὰ δὲ ἔξω τῆς τέχνης περὶ τὴν λέξιν ἔτι περιέσια ἄλλα.
λέλεκται δὲ τελέως ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὧν διεξέρχεται θεωρημάτων, οἷς τε
καὶ περὶ θέσεως πτέρνης. ἐν οἷς φησί. πτέρνας δ' ἄκρως χρὴ κάρτα ἐπιμελέεσθαι, ὡς δὲ θέτης ἕξει. καὶ οἷγε πάν

ται ἐπὶ πᾶσι γράφοντες εἰώθασιν. ἀλλὰ ταῖς ἐν ταῖς ἄλλαις βίβλοις εἰρημέναις ῥήσεις τὸ αὐτὸ θεώρημα ἐχούσας παραγράφειν ὅπερ οὐδὲ ἐν ταῖς δύο ἡμέραις συνούσαις ἀθρόως ἂν γίγνοιτο. καὶ διὰ τοῦτο παρὰ τοῖς οὕτως ἐξηγουμένοις οὐδεὶς ἀνέγνω βιβλίον, ἢ ἐνιαυτοῦ θᾶττον, ἢ καὶ ἤδη γεγονότων εἰς τὸ περὶ ἀγμῶν καὶ τὸ περὶ ἄρθρων ὑπομνημάτων ὑπομνήσεως μόνης ἐνταῦθα δεῖ. εἰ δέ τις οὕτως ἐπ' ἐκείνων τῶν βιβλίων ἀνέγνω, διαδραμὼν ὅτι τάχιστα τοῦτο τὸ νῦν ἡμῖν προκείμενον ἐπέκεινα προβῇ τοῦ παρ' ἐμοῦ τοῦ πεπειραμένου, μαθὼν ὡς διεξοδικαὶ διδασκαλίαι τεχνίτας ἐργάζονται τελείως, οὐχ αἱ κατ' ἐπιτομὴν γινόμεναι, οὐ μὴν ἀχρήστους γε καὶ τὰς τοιαύτας εἶναι φημί, σύλληψίν τινα διὰ βραχέων τῆς ὅλης θεωρίας περιεχομένας.

Σωλῆνα παντὶ τῷ σκέλει ἢ ἡμίσει. ἐς τὸ πάθος δὲ βλέπειν καὶ τ' ἄλλα ὅσα βλάπτει δῆλα.

10 Ὡς ἀνεγνωκόσι τὸ περὶ ἀγμῶν καὶ ἄρθρων διαλέγεται κατὰ τοὺς τοιούτους λόγους, ἐν οἷς τὸ δῆλον ἰδιώτῃ δῆλον εἶναι λέγει. τινὰ μὲν ἐστὶν οὕτω δῆλα παντὶ τῷ γένει ἔχοντα, καθάπερ καὶ τὰ πρὸ ταύτης ῥήσεως εἰρημένα. καὶ γὰρ μαλθακῶς καὶ ὁμαλῶς δεῖν κεῖσθαι τὸ κατεαγὸς ἅπαντες νοοῦσιν, οὐ μὴν ἅτε βλάπτεσθαι σωλῆνας τιθεμένους μὴ προακηκοότες περὶ αὐτοῦ κατ' ἐκείνην ἔγραψε τὴν ῥῆσιν. ἧς ἡ ἀρχὴ ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν. περὶ γὰρ τῶν σωλήνων τῶν ὑποτιθεμένων εἰς τὰ σκέλεα τὰ κατεαγότα ἀπορέω ὅτι συμβουλεύσω. καὶ διότι γε εὐλόγως ἀπορεῖ, διεξέρχεται. καὶ πάλιν ἐν ταὐτῷ βιβλίῳ καθ' ἑτέραν ῥῆσιν. ἧς ἡ ἀρχή. σωλῆνα δὲ ἢν μέν τις ὑπ' αὐτὸν τὸν μηρὸν ὑποθείη. καὶ διελθὼν πολλά, κατὰ τὴν τελευτὴν τῆς ῥήσεως ἔφη. εἰ οὖν διαμπερὲς εἴη ποιητέον ὁ σωλὴν ἢ οὐ ποιητέος. ὁ δὲ λόγος οὕτως βούλεται μήτε ἀναγκαίαν χρείαν εἶναι τοῦ σωλῆνος. εἰ μέντοι τις βούλοιτο χρῆσθαι μέχρι τοῦ βουβῶνος ὑποτιθέναι ἅπαντι τῷ σκέλει μὴ μέχρι τοῦ γόνατος. διὰ ἐκείνων οὖν ἐγένετο δῆλον ἡμῖν καὶ τὸ νῦν εἰρημένον. οὐκοῦν αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ δῆλον. ὅσον γὰρ ἐπὶ τῇ λέξει δυνατὸν καὶ ἀκοῦσαι

20 τὴν φωνὴν ὡς διαζευκτικὴν εἰρῆσθαι σύνδεσμον. ἀλλ' ἐκεῖνον ἐνδείσαμεν αὐτ' ἀποφάσεως αὐτὴν τετάχθαι. βούλεται γὰρ ἅπαντι τῷ σκέλει οὕτως ἡμᾶς τὸν σωλῆνα χωρὶς βλάβης ὑποβάλλεσθαι, καθάπερ Ὅμηρος ἔφη. βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι ἢ ἀπολέσθαι. ἀντὶ τοῦ οὐκ ἀπολέσθαι. ὁ Θουκυδίδης δὲ κρύσταλλός τε γὰρ ἐπεπήγει. σκοπεῖσθαι δέ φησι χρῆναι καὶ τὸ πάθος, οὗ χάριν ὁ σωλὴν περιλαμβάνεται, καὶ ὅσα βλάπτειν πέφυκε. τὸ μὲν οὖν πάθος ἐστὶν ἰσχυρὸν σύντριμμα τῶν κατὰ τὸ σκέλος ὀστῶν, ἀκριβῶς ἀκινήτου δεομένου τοῦ σκέλους τὴν ἴασιν. ὁ γὰρ σωλὴν ἐπαινεῖται πρός τινων, ὡς ἐν ἐκείνοις τοῖς καιροῖς χρήσιμος ἐσόμενος, ἐν οἷς ἀπὸ τῆς στρωμνῆς ὁ πεπονθὼς ἐπανίσταται. καὶ ὅτι γε ἄν εἰσιν οὗτοι, καθ' οὓς ἤτοι γε ἀποπατῆσαι δεόμενος ἤτοι σκληρὸν τῆς στρωμνῆς μὴ φέρων ἀπολείπει τὴν προτέραν ἐφ' ἑτέραν στρωμνὴν ἄρτι μετακομιζόμενος, αὐτὸς ἐδήλωσε ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν. ἐδήλωσε δὲ καὶ ὅτι μέχρι τοῦ γόνατος ὁ σωλὴν γινόμενος οὔτε κωλύει κινεῖσθαι τὸ σκέλος, ἀσκηρής τέ ἐστι, καὶ θλίβει πολλάκις. ἀποβλέποντα δέ σε πρός γε τὸ πάθος οὗ χάριν ὁ σωλὴν παραλαμβάνε-

30 ται, καὶ πρὸς τὰς βλάβας ἃς ἐργάζεται. ποτὲ μὲν αἱρεῖσθαι τὸν σωλῆνα κελεύει. ποτὲ δὲ οὔ. ἐὰν μὲν γὰρ αἱ διὰ αὐτοῦ βλάβαι μείζους ὦσι τῆς ὠφελείας, φευκτέος ὁ σωλήν. ἐὰν δὲ ὑπερβάλλῃ ἡ ὠφέλεια, παντὶ τῷ σκέλει μὴ μέντοι τοῦ γόνατος.

Πάρεξις δὲ καὶ διάτασις. καὶ κατάτασις. καὶ τὰ ἄλλα κατὰ φύσιν.

Ὅτι πάρεξις ὅταν ὁ κάμνων ἑαυτὸν παρέχῃ τῷ ἰατρῷ θεραπευθησόμενον, εἴρηται πρόσθεν. ἐν τούτῳ δὴ τῷ καιρῷ. πρῶτον ἡνίκα μὲν σημειοῦται τὸ γεγονὸς αὐτὸ πάθος ὁ ἰατρός. εἶτα παρασκευάζεται πρὸς τὴν θεραπείαν. ἐν σχήματι πάντως εἶναι τοίνυν χρὴ τὸ πεπονθὸς μέρος, καὶ τοῦτο σχῆμα κατὰ φύσιν εἶναι τοῦ μέρους εὔλογον. ὑπὸ γὰρ τοῦ παρὰ φύσιν οὐκ ἂν γένοιτο βλάβη μικρά. μετὰ τὴν πάρεξιν ἤτοι διατείνειν μόνον, ὅταν οὕτως ᾖ μικρὸν ὡς κατατάσεως μόνης χρῄζειν ἐν τοῖς ὑπερκειμένοις. εὔδηλον οὖν ὅτι καὶ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν, ἀμείνον ἐστὶ τῷ κάμνοντι καὶ τὸ κατὰ φύσιν σχῆμα φυλάττειν. εἶθ' ἑξῆς ἐστὶν ὁ τῆς διαπλάσεως καιρός, ἐν ᾧ καὶ αὐτὸν

40 φυλάττεσθαι προσήκει ταὐτὸ σχῆμα. καὶ μετὰ τοῦτον τῆς ἀποθέσεως ἢ ἀναλήψεως, οὓς ἀμφοτέρους ὀνόμασι μὲν οὐκ εἶπεν. ἐδήλωσε δὲ διὰ τοῦ φάναι καὶ τὰ ἄλλα.

Φύσις δὲ ἐν μὲν ἔργοις τοῦ ἔργου τῇ πρήξει ὃ βούλεται τεκμαρτέον. ἐς δὲ ταῦτα ἐκ τοῦ ἐλιννύοντος. ἐκ τοῦ κοινοῦ. ἐκ τοῦ ἔθεος. ἐκ μὲν τοῦ ἐλιννύοντος καὶ ἀφειμένου, τὰς ἰθυωρίας σκέπτεσθαι, οἷον τὸ τῆς χειρός. ἐκ δὲ τοῦ κοινοῦ, ἔκτασιν, σύγκαμψιν, οἷον τὸ ἐγγὺς τοῦ ἐγγωνίου πήχεος πρὸς βραχίονα. ἐκ δὲ τοῦ ἔθεος, ὅτι οὐκ ἄλλα σχήματα φέρειν δυνατώτερον. οἷον σκέλεα ἔκτασιν. ἀπὸ τουτέων γὰρ ῥῆιστα πλεῖστον χρόνον ἔχοι ἂν μὴ μεταλλάσσοντα.

Ἐπεὶ διὰ τῆς προτέρας ῥήσεως τοῦ κατὰ φύσιν ἐμνημόνευσεν, εἰκότως νῦν ἐξηγεῖται τίς ἡ φύσις ἐστὶν αὕτη, καὶ τίνα τὰ γνωρίσματα ταύτης. καὶ φησὶν φύσις δὲ ἐν μὲν ἔργοις τοῦ ἔργου τῇ πρήξει ὃ βούλεται τεκμαρτέον. ὡς εἰ καὶ οὕτως εἶπε κατὰ φύσιν μὲν σχῆμα. κατὰ μὲν τὰς ἐνεργείας ὁ σκοπὸς αὐτῶν. καὶ ἡ χρεία δι' ἣν ἐνεργοῦσιν. ἐς δὲ ταῦτα. τουτέστι τὰ νῦν εἰρημένα, τὴν πάρεξιν καὶ διάτασιν ἀνάπλασίν τε καὶ θέσιν. ὡς ἂν οὐδε-

50 μίαν ἐνέργειαν ἐνεργοῦντος διὰ τοῦ πεπονθότος μορίου τοῦ κάμνοντος. ἑτέρους σκοποὺς τῆς τοῦ κατὰ φύσιν σχήματος εὑρέσεως οὓς ἐφεξῆς αὐτὸς διέρχεται γράψας. ἐκ τοῦ ἐλιννύοντος. ἐκ τοῦ κοινοῦ. ἐκ τοῦ ἔθεος. ἐλιννύοντος μὲν λέγων, τοῦ μηδὲν ὅλως ἐνεργοῦντος, ἀλλ' ἡσυχάζοντος, ἐξ οὗ φησι τὰς ἰθυωρίας λαμβάνεσθαι, καθάπερ αὐτὸ τῆς χειρὸς ἐδίδαξεν. ὑποκεῖσθαι μὲν, ἀξιῶν τὸ τοῦ πήχεος ὀστοῦν. ἐπικεῖσθαι δὲ, τὸ τῆς κερκίδος. ἐκ δὲ τοῦ κοινοῦ, τὸ μεταξὺ σχῆμα καμψεώς τε καὶ ἐκτάσεως ἀκρας, ὅπερ ἐγγὺς εἶναι φησὶ τοῦ ἐγγωνίου σχήματος πήχεος πρὸς βραχίονα καὶ καλεῖσθαι φασὶν ἐγγώνιον σχῆμα τὸ κατ' ὀρθὴν γωνίαν. τουτέστιν, ἵνα τὸ τοῦ πήχεος ὀστοῦν πρὸς τὸ τοῦ βραχίονος ὀρθὴν ἐργάζηται γωνίαν. πάντων δὲ τῶν παλαιῶν ἀντιγράφων προσκείμενον ἐχόντων τὸ ἐγγύς. εἰδότων δὲ καὶ τῶν ἐξηγησαμένων, τὸ σύγγραμμα. ταύτην τὴν γραφὴν κατὰ δύο τρόπους μοχθηρὸν γίνεται τὸ λεγόμενον. ἐάν τις ἐγγώνιον ἀκούῃ σχῆμα κατ' ὀξεῖαν γωνίαν, ὀξείας δηλονότι γωνίας ὀνομαζομένης ἥτις ἂν ἐλάττων ᾖ τῆς ὀρθῆς

ἢ τῆς ὀρθῆς, ὅταν μὲν εὐθεῖα ἐπ' εὐθείας σταθεῖσα, τὰς ἐφεξῆς γωνίας ἴσας ἀλλήλαις ποιῇ, ὀρθὴ ἑκατέρα τῶν
ἴσων γωνιῶν ἐστι. ἡ δὲ τῆς ὀρθῆς ἐλάττων, ὀξεῖα καλεῖται. καθάπερ ἡ μείζων, ἀμβλεῖα. καὶ τοίνυν ἡ μὲν ὀρθὴ γω-
νία κατὰ μέγεθος ἐστὶν, οὐκ ἔχουσα τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον. ἀπερίληπτον δὲ ἀριθμῷ τὸ πλῆθος ἐστὶ τῶν ὀξειῶν τε
καὶ ἀμβλειῶν ὑπαρχουσῶν. ἀπαρέγκλιτος μὲν γὰρ ἡ ὀρθὴ γωνία. διότι καὶ ἡ ἐφισταμένη κατ' εὐθείας, εὐθεῖα τη-
νικαῦτα τὴν γένεσιν ἐργάζεται δυοῖν θατέρων ὀρθῶν γωνιῶν, ὅταν ἀπαρεγκλίτως ἐφίσταται. κέκληκε δὲ αὐτὴν
ὀρθὴν ἐργαζομένην γωνίαν, πρὸς τὸ ἕτερον μέρος τῆς ὑπερβεβλημένης εὐθείας. καὶ ἡ κλίσις αὐτῆς τὸ μᾶλλον
τε καὶ ἧττον ἀναρίθμητον ἔχει πλῆθος. δι' οὖν ἐστὶ τὴν ὀρθὴν γωνίαν ἑρμηνεῦσαι βουληθέντα λέγειν ἐγγὺς
εἶναι τῆς ὀξείας. ἡγεῖται μὲν γὰρ ἡ τῆς ὀρθῆς νόησις. ἕπεται δὲ, ἡ τῆς ὀξείας. ὅτι ἡ μὲν ὀρθὴ μία, καθά-
περ εἶπον. ἄπειροι δὲ κατὰ πλῆθος, αἱ ὀξεῖαι. τὸ μὲν οὖν ἐγγὺς εἶναι τῆς ὀρθῆς ὀξεῖαν τινὰ γωνίαν, εἰκότως
10 ἄν τις εἴποι. παμπόλλων γὰρ οὐσῶν αὐτῶν, ταύτην νοήσωμεν ἐγγὺς εἶναι τῆς ὀρθῆς, ἥτις ἂν ἀπολίπηται
βραχὺ, καὶ μὴ πάνυ τὴν συμβολὴν τῶν ἐργαζομένων αὐτὴν εὐθειῶν ὑποξυσμένην ἔχει. κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν
τρόπον, καὶ τῶν ἀμβλειῶν παμπόλλων οὐσῶν, ἐκείνας νοήσομεν ἐγγὺς εἶναι τῆς ὀρθῆς, ὅσαι τὴν συμ-
βολὴν τῶν ἐργαζομένων αὐτὰς εὐθειῶν ἔχουσι μετρίως ἀμβλεῖαν. ἐγγὺς δὲ τῆς ὀξείας εἶναι τινὰ γωνίαν
ἀδιανόητον μὲν, οἰκούσης μιᾶς τῆς ὀξείας γωνίας ἐγγώνιον ἔχει σχῆμα. καὶ προσέτι, διὰ τὸ μὴ ἐν γωνίᾳ διὰ τοῖν
* δυοῖν, τοῦ μήτε εὐγωνία, διὰ τῆς εὖ γωνίας συλλαβῆς κεκλῆσθαι σχήματα, πρὸς μηδενὸς τῶν ἑλλήνων, ὅσα γω-
νίαν ὀξεῖαν ἔχει. τὰ μέντοι τὴν ὀρθὴν ἔχοντα εὐγωνίαν, εὐγώνια. διὰ τῆς εὖ διφθόγγου. καὶ διὰ τοῖν δυοῖν γράμ-
μασιν καλοῦσιν εὐγωνίαν. μήτι οὖν ἀναγκαῖον ἐστὶν ἀκούειν ἐγγωνίου τοῦ κατ' ὀρθὴν γωνίαν συγκειμένου σχήματος, ὅ-
περ γίνεσθαι πέφυκεν, ὅταν ὀρθὴν γωνίαν ὁ πῆχυς ἐργάζεται πρὸς βραχίονα. ζητεῖν δὲ διὰ τί προσέθηκεν
Ἱπποκράτης τὸ εἶδος. ὥσπερ οὖν εἰώθαμεν λέγειν πολλάκις, ἔργον καὶ νῦν ἀσαφεῖς λέξεις. ἐπιστημονικὴν μὲν οὐκ
20 ἔχουσιν ἐξήγησιν. ἐὰν δὲ τὸ πιθανὸν μετὰ τοῦ καὶ προλεγόμενον ἀληθὲς εἶναι, καὶ μὴ μάχεσθαι τῇ γνώμῃ τοῦ συγ-
γράμματος τοῦ συγγραφέως, ἀποδέχεσθαι χρή, τούτου τοίνυν ἐχόμενος τοῦ σκοποῦ, πειράσομαι τὴν ἐγγὺς
φωνὴν ἐξηγήσασθαι. λέγω δὲ τὸ μὲν ἐγγώνιον σχῆμα, τὸ μᾶλλόν τε καὶ ἧττον οὐκ ἔχειν. ἓν γάρ ἐστιν. ἡμᾶς δὲ μάλιστα
μὲν οὐ δύνασθαι τοιοῦτον σχῆμα τῆς χειρὸς ἐργάζεσθαι. καθ' ὃ διαβεβαιώσαιτο ἄν τις ἀπαρεγκλίτως ὀρθὴν εἶναι
γωνίαν, τῆς τῶν ὀστῶν συμβολῆς ἀρκεῖν ἡμῖν, εἰ μὴ πόρρω τούτου σχηματίσαιμεν. ἔπειτα δὲ οὐδὲ βούλεται
τοιοῦτον σχῆμα τῆς ὅλης χειρὸς εἶναι. ἐπιδείξω γὰρ αὐτῆς τὸ κατὰ φύσιν σχῆμα. πλησίον μὲν, τῆς ὀρθῆς γωνίας.
ἀποκεχωρηκὸς δὲ, βραχὺ πρὸς τὴν ἀμβλεῖαν. ὅπερ ἐστὶ πρὸς τὴν ἔκτασιν ῥέποι. ἡ δὲ ἀπόδειξίς μοι τοῦ λόγου γε-
νήσεται, δι' ἣν καὶ αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ἔγραψεν. ἐκ γὰρ τοῦ ἐλινύοντος ἔφη καὶ τοῦ ἔθεος εὑρίσκειν ἡμᾶς τὰ
κατὰ φύσιν σχήματα. ταῦτα δὲ ἄμφω συντεθέντα σκοπὸν ἕνα ποιεῖ σύνθετον, ὡς εἰ καὶ οὕτως τις εἴποι. ἐν οἷς
ἀργοῦντες εἰθίσμεθα σχήματα ἑκάστων τοῦ σώματος μορίων ἔχειν, αἱρετέα ταῦτα ἐστὶ καὶ κατὰ τὰς θεραπείας.
30 εὔδηλον γὰρ ὡς ὁ πρῶτος σκοπὸς τῶν ἐπιτηδείων σχημάτων ἐστὶν ἡ ἀνωδυνία. ἐὰν οὖν ταύτην ὑπερβὰς τὸν ἀλ-
* γοῦντα ἐν ἄλλῳ σχήματι τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ χρόνου σχηματίσαιτο μόριον εὔδηλον ὡς οὐδείς. ἐὰν οὖν ἐπισκέ-
ψῃ τοὺς ἀλγοῦντας ἀνθρώπους εὑρήσεις ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς χεῖρας κατατιθεμένας οὐκ ἀκριβῶς μέσας ἐκτά-
σεως ἄκρας καὶ κάμψεως ἐσχάτης, ἀλλ' ἐπὶ τὴν ἔκτασιν ἐπιρρεπούσας. τὸ δ' αὐτὸ, συμβέβηκε καὶ κατὰ τὴν ἑτέ-
ραν αἰτίαν τῶν σχημάτων. ἐν γὰρ τῷ κεκμηκότι ἀναπίπτεσθαι μάλιστα ἐροῦμεν οἱ πάντες ἄνθρωποι τὸ ἀνω-
δυνώτατον σχῆμα. πρὸς μὲν τὸ μέσον ἔρχονται τοῦ τε ἀκριβῶς ὑπτίου, καὶ πρηνοῦς ἐσχάτως. ἐκκλίνουσι δὲ, βία
βραχὺ πρὸς τὸ πρηνές. ὁ μὲν οὖν Ἱπποκράτης ταῦτα διελθεῖν βουλόμενος προσέθηκε τὸ ἐγγὺς, οὐκ ἔχει δια-
τείνεσθαι. τὸ μέντοι τῶν σχημάτων τῆς χειρὸς ἁπάντων ἀνωδυνώτατον εἶναι τὸ νῦν ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενον, ἀκρι-
βῶς οἴδασιν καὶ ὅσοι τρίβωνές εἰσι τῶν τοιούτων ἔργων τῆς τέχνης, ἀκούσαντες, τὸν λόγον τοῦτον. οἱ δὲ, ὅτι
* γνωρίζουσι τὴν κατ' αὐτὸν ἀλήθειαν. ἀντέχεσθαι δὲ δεῖ τὸν ἐξηγούμενον ὁτιοῦν σύγγραμμα τῆς τε τοῦ συγγραφέως
40 γνώμης, καὶ τῆς τοῦ λεγομένου πράγματος ἀληθείας. ἐν οἷς οὖν ἄδηλός ἐστι διὰ τὴν ἀσάφειαν ἡ τοῦ συγγρα-
φέως γνώμη. τὸ δ' ἀληθὲς χρὴ φυλάττειν. οὕτως γὰρ καὶ τοὺς μανθάνοντας ὠφελεῖσθαι συμβήσεται. τοῦτον οὖν
τὸν σκοπὸν ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐξηγήσεσι, πειρῶμαι φυλάττειν. ἔνιοι δὲ τῶν ἐξηγητῶν οὐδ' ἂν ἐθελήσωσι τυχεῖν
αὐτοῦ δύνανται. τῶν μὲν ἔργων τῆς τέχνης ἀπείρως ἔχοντες. ἐπὶ δὲ τὸ σοφιστικὸν εἶδος ἐκτρεπόμενοι. καὶ γενη-
θέντες οἱ καλούμενοι λογικοὶ ἰατροί, δι' οὓς καὶ οἱ καλῶς χρώμενοι τῷ λόγῳ παρὰ τοῖς ἰδιώταις ἀπιστοῦνται.
τούτων μὲν δὴ χρὴ μεμνῆσθαι, κἂν ὀλιγάκις λέγηται. μεταβαίνειν δὲ ἤδη καιρὸς ἐπὶ τὰ συνεχῆ τῆς προκει-
μένης ῥήσεως, ὥσπερ τοῦ τε ὑπτίου καὶ πρηνοῦς ἀνωδυνώτατόν ἐστι, καθ' ὃ πλείστῳ χρόνῳ τοῦ βίου συνειθισμέ-
νοι σχεδὸν ἅπαντές εἰσι. προχωρεῖ δὲ καὶ τοῦτο τῷ τῆς ἐκτάσεως. ἐν τούτῳ γὰρ τῷ σχήματι πλεῖστον χρόνον ἔχειν
δυνάμεθα τὰ σκέλη μὴ μεταβάλλοντες. ὅτι δὲ καὶ ἀναγκαῖον ἐστὶ μὴ μεταλλάττειν εἰς ἕτερον ἧττον ἀνώδυνον,
ἐν τοῖς περὶ μυῶν ὑπομνήμασι δέδεικται μετὰ τῆς οἰκείας αἰτίας μεταβαλεῖν, οὐκ ἀποδείξεως ἀλλ' ἀνα-
50 μνήσεως χρήζει. καθάπερ γε καὶ ὅτι διὰ ταχέων ἐπανερχόμεθα πάλιν ἐπ' αὐτό. τὴν δ' αἰτίαν οὐκ ἀναγκαῖον
λύεσθαι, μακροτέρου λόγου δεομένην. ἄμεινον γοῦν ἀντὶ τοῦ τὴν αἰτίαν εἰπεῖν, ἕτερόν τι χρησιμώτερον τοὺς νέους
ὠφελεῖσθαι, μετὰ τοῦ φυλάττειν ἀκριβῶς τὴν Ἱπποκράτους γνώμην, κατὰ λελεγμένα πρὸς ἡμῶν ἐν ταῖς
περὶ μυῶν κινήσεσι. ἐν γὰρ τῇ τοῦ βραχίονος πρὸς τὸν πῆχυν διαρθρώσει, τὸ κατὰ φύσιν ἐστὶ σχῆμα μέσον τῶν
ὑπερβολικῶν ἑκατέρου, καθ' ὃ μήτε ἐκτεῖναι μήτε κάμψαι μᾶλλον ἔτι δυνάμεθα. καὶ φαίνεται γε τυγχάνον
* τῆς σαρκὸς τῶν ὀστῶν γυμνουμένων. ἡ τοῦ πήχεος βαθμοῦ, ὃν ὁρίζουσιν αἱ δύο κορῶναι. πεπληρωμένον δὲ καὶ ὡς
ἀπὸ τῆς γιγγλυμοειδοῦς τοῦ βραχίονος περιφερείας. ἣν οἱ μέσοι περιλαμβάνουσι κόνδυλοι. κατὰ δὲ τὰς ἐ-
σχάτας ἐκτάσεις ἡ ὄπισθεν κορώνη τοῦ πήχεος εἰς τὴν ὀπίσω βαθμίδα τοῦ βραχίονος ἐμβαίνουσα, καθάπερ ἡ
πρόσθεν ἐν ταῖς ἐσχάταις κάμψεσι. καὶ ὅσοι φύσει θατέραν ἔχουσι τὴν ὀπίσω κοιλότητα πλείονα τῆς ἄκρας ἐκ-

ταίσεως, εἰς τὴν ἐκτὸς χώραν ἀπαίτουσι τὸν πῆχυν. ὥσπερ αὖ πάλιν οἱ τοῦ προσήκοντος ἐνδεέστεροι, οὐκ ἀκριβῶς ἐκτείνουσιν, ὥσθ' αἱ κατασκευαὶ τῆς διαρθρώσεως οὐχ ὅμοιαι πᾶσιν εἰσὶν, οὐδὲ ἀκριβεῖς ὅροι τῆς ἐκτάσεως ἐπὶ πάντων. οὕτως οὐδὲ ἡ μεσότης ἡ αὐτὴ πᾶσιν ἔσται. ὅταν οὖν τὸ μῆκος τῆς ἄκρας ἐκτάσεως καὶ κάμψεως σχῆμα κατὰ φύσιν εἶναι λέγωμεν, οὐ κατακριβωμένως, ἀλλ' ἐν πλάτει νοεῖσθαι σοι χρὴ τὸ μέσον τοῦτο. καλεῖ δὲ ὁ Ἱπποκράτης αὐτὸ, κοινόν. ἀλλ' ὥσπερ ἀδύνατόν ἐστι κατὰ τὸ ἀκριβέστατον ἐν μέσῳ σχήματι καθιστάναι τὴν χεῖρα, καθ' ὃ μὴ δὲ βελόνης πάχος ἐλθεῖν ἢ προσθεῖναι δυνατόν ἐστιν, οὕτως οὐ χρὴ μέσου τοῦδε πόῤῥω σχηματίζειν τὴν χεῖρα. κατὰ τοῦτο γὰρ ὁ τεχνικὸς στοχασμὸς, τοῦ μὴ τεχνικοῦ διαφέρει. τοῦ μὲν τεχνικοῦ, πλησίον ἀφικνουμένου τῆς ἀκριβοῦς συμμετρίας. τοῦ δὲ ἰδιώτου πλεῖστον, ὅσον ἐνίοτε σφαλλομένου. δύναιτο ἂν οὖν καὶ κατὰ τοῦτο ὁ Ἱπποκράτης συμβουλεύειν τὸ ἐγγὺς τοῦ ἐγγωνίου σχήματος φυλάττειν. ἐγγώνιον μὲν καλῶν τὸ κατ' ὀρθὴν γωνίαν. ἀξιῶν δὲ στοχαζομένους ἡμᾶς αὐτῆς μὴ πόῤῥω τῆς ἀκριβοῦς ἀφικνεῖσθαι συμμετρίας. ὃ δὲ ἔφην ἐγὼ διδάξειν τοὺς νέους χρησιμώτατον ἐς τὰ παρόντα, καὶ δὴ φράσω. μεγίστην ἐν πᾶσι τοῖς κατ' ἰατρικὴν δύναμιν ἔχειν τὸ ἔθος, ὡς ἐπίκτητον αὐτὸ φύσιν ὑπὸ τῶν μεγίστων ἰατρῶν ὀνομάζεσθαι. φαίνεται δὲ καὶ Ἱπποκράτης ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις σκοποῖς ἀεὶ τιθέμενος αὐτὸ, καὶ δύναμιν ἐνδείξεως ἀξιούμενον δευτέραν ἐπὶ προτέρας δηλονότι τοῦ κατὰ φύσιν ὑπέλαττον εἶναι τὴν κατ' αὐτὴν ἀκριβῶς ἰδέαν σχήματος, ὡς ἐπὶ πάντων τῶν καμνόντων ποιεῖσθαι. ἀλλ' ὑπαλλάττειν ἐφ' ἑκάστου τοῖς ἔθεσιν. ὁ μὲν οἰκείως ἐνίους μὲν ἑώρων δι' ὅλης ἡμέρας καθημένους, ὅσοι τέχνας ἑδραίας ἔχουσιν. ἐνίους δὲ ἑστῶτας, ἢ βαδίζοντας. εὔλογον οὖν ἔδοξέ μοι μᾶλλον ἐκτεταμένον σχηματίζειν τὸ σκέλος ἐφ' ὧν εἴθισται πλείστῳ χρόνῳ τοῦτο ἔχειν τὸ σχῆμα, καθάπερ καὶ ἧττον ἐκτεταμένον, ἐφ' ὧν δι' ὅλης ἡμέρας κέκλιται. καὶ τῇ πείρᾳ μεταβασανίσας αὐτὸ τοιοῦτον εὗρον ὑπάρχειν, ὁποῖον καὶ ἤλπισα. καὶ ἐπὶ τῶν χειρῶν κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον δεῖ μὲν ἐγγὺς τοῦ ἐγγωνίου σχήματος χρῆναι σχηματίζειν αὐτὰς, ἀλλὰ εἰς τὸ μᾶλλον τε καὶ ἧττον ἐκ τῶν ἐθῶν λαμβάνειν τὴν ἔνδειξιν. ἐπεὶ δὲ καὶ διὰ τῆς πείρας ἁπάσας τὰς λογικὰς οἱ ἄνθρωποι ἐπινοίας κρίνουσιν, ἐμαρτυρήθη τὸ πρᾶγμα βεβαίαν ἤδη τὴν πρόγνωσιν ἔχον, οὐδὲ τοῦτο ἐφθόνησαν τῆς εὑρέσεως. ὑπὸ πάντων οὖν τῶν φίλων βασανισθὲν τὸ θεώρημα, βέβαιον ἤδη γέγονεν χρησιμώτατον εἰς τὰ τοιαῦτα. καὶ τὸν Ἱπποκράτην τοίνυν ἔπομεν ὑπαλλάττειν μὲν ἀξιοῦν τὸ ἀκριβὲς ἐγγώνιον σχῆμα τῇ διαφορᾷ τῶν ἐθῶν. τὴν ἀλλαγὴν δὲ βραχεῖαν ποιεῖσθαι. τουτέστιν ἐγγὺς τοῦ ἐγγωνίου σχήματος.

ἱ δὲ τῇ μεταλλαγῇ ἐκ διατάσιος ὅμοια ταῦτα ἔχουσιν. εἰς ἕξιν. ἢ θέσιν μύες. φλέβες. νεῦρα. ὀστέα. ἢ μάλιστα εὔθετα. καὶ εὔσχετα.

Ταῦτα καὶ πρόσθεν εἴρηται κἂν παντελῶς αὐτὰ παραλείποι τις, οὐδὲν ἡ διδασκαλία βλαβήσεται. συμβαίνει δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις βιβλίοις, ὅσα πολλῶν πραγμάτων ὑπομνείαν ἔχει διὰ βραχείας λέξεως, ἄλλως καὶ ἄλλως ἐνίοτε τὸν γραφέα τὰ αὐτὰ πράγματα γράφειν. ἑαυτὸν σκοπούμενον ἢ τινι λέξει χρήσηται μᾶλλον· εἶτα τὸν βιβλιογράφον. ἐνίας μὲν αὐτῶν ἐν τοῖς μετώποις γεγραμμένας. ἐνίας καὶ κατὰ τοῦ μετώπου πάσας ἔγραψε τῷ ἐδάφει τοῦ συγγράμματος ἐν ᾗ κάλλιστα τάξει δόξουσιν εὐλόγως ἐγκεῖσθαι. ὁ γοῦν κατὰ τὴν προκειμένην λέξιν δηλούμενόν ἐστι τοιοῦτον. πλείστας ἔφην γ'. καιροὺς τῷ θεραπευομένῳ. πρῶτον ἐν ᾧ παραγίνεται πρὸς τὸν ἰατρὸν, ἐν τίνι σχήματι πάντως ἔχων τὸ πεπονθὸς μόριον. εἶθ' ἑξῆς ἄλλον, ἐν ᾧ κατασκευάσθαι τοῖς ἰατροῖς ἑαυτὸν παρέχει γνωσομένοις τί τότε συμβεβηκὸς αὐτῷ πάθημά ἐστι, καὶ τινὸς δεῖται παρασκευῆς εἰς θεραπείαν. εἶθ' ἑξῆς, ὁ τῆς τούτων παρασκευῆς χρόνος. καὶ μετ' αὐτὸν, ὁ τῆς διαπλάσεως. εἶτα μετὰ τοῦτον. ἐπὶ μὲν τῶν καταγμάτων, ὁ τῆς διαπλάσεως. ἐπὶ δὲ τῶν ἐξαρθρημάτων, ὁ τῆς ἐμβολῆς. εἶθ' ὁ τῆς ἐπιδέσεως μετὰ τοῦτον. ὕστατος δὲ πάντων, ὁ τῆς ἀναλήψεως μὲν, ἐπὶ χειρὸς. ἀποθέσεως δὲ, ἐπὶ σκέλους, καὶ τῶν κατὰ νῶτα καὶ κεφαλὴν χωρίων. ἔστιν οὖν εἴρηκεν ἐν τῇ προκειμένῃ λέξει, παρὰ τὸ ἔχειν τὴν ἐν τῷ μετὰ τὴν ἐπίδεσιν καιρῷ κατάστασιν τῶν ἐπιδεδεμένων. ἀντιδιῄρηκε δὲ αὐτῇ τὴν θέσιν ἐπιτιθεμένων, ἢ τεινῶν γιγνομένων. ἅπερ ἐστὶ τὰ σκέλη. καὶ ἡ κεφαλή. καὶ ἡ σύμπασα ῥάχις. ὡς τὴν ἕξιν ἡμῶν ἀκούσωμεν ὡς ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὅ δή ἐστί τε κλειδῶν. καὶ χειρῶν. καὶ πλευρῶν. ἀκρωμίου, τε καὶ ὠμοπλάτης. καὶ γλουτοῦ ἑκατέρας, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον. βούλεται γὰρ ἐν τῇ μεταβολῇ τῶν εἰρημένων χρῆναι τὰ πεπονθότα μόρια, τὰ μὲν κεῖσθαι καλῶς καὶ ὅσα δύνανται γε θεῖναι. τὰ δὲ, ἔχεσθαι καλῶς, ἃ μὴ δύνανται τιθέναι. εὔθετα μὲν ὀνόμασε, τιθέμενα. εὔσχετα δὲ, τὰ ἄλλα. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα κατὰ τοὺς εἰρημένους αὐτῶν ἐστιν ἕτερα. κοινὸν δὲ ἐν πᾶσιν ἐν τούτῳ ἐστι, τὸ κατὰ φύσιν σχῆμα τοῦ μορίου. ἀποβλέπειν οὖν εἰς τοῦτο γε κελεύει στοχαζομένους, τοῦ τελευταίου καιροῦ, τὴν γεγενημένην ἐπίδεσιν φυλάττοντα ἐν χρόνῳ πλείονι. ἐὰν οὖν ἐν ἄλλῳ σχήματι τὴν ἐπίδεσιν ποιησάμενοι μεταβάλλωμεν εἰς ἄλλο κατὰ τὸν ὕστατον καιρὸν ἡ θέσις ὑπαλλαχθήσεται τῶν μυῶν. καὶ τῶν νεύρων. καὶ τῶν φλεβῶν. καὶ οὔτε εὔθετα, οὔτε εὔσχετα ἔσται. τουτέστιν οὔτε καλῶς ἀποκείμενα, οὔτε καλῶς ἀνειλημμένα.

Διάτασις μάλιστα. τὰ μέγιστα. καὶ πάχιστα. καὶ ὁμαλὰ καὶ ὅκου ἀμφότερα δεύτερα ὧν τὸ ὑποτεταγμένον. ἥκιστα, ὧν τὸ

Ἡ διάστασίς φησι μάλιστα γίνεται κατ' ἐκεῖνα τὰ μόρια καθ' ἃ μέγιστα, καὶ πάχιστά εἰσι τὰ ὀστᾶ. καὶ τὰ περὶ αὐτὰ σώματα. τουτέστιν οἱ μύες. οὗτοι γάρ εἰσιν οἱ μάλιστα κατατείνεσθαι δεόμενοι, διότι καὶ μάλιστα ἀνασπᾶσθαι πεφύκασιν ἐπὶ τὰς ἑαυτῶν κεφαλάς. ἔστι δὲ τοιοῦτον μόριον ὁ μηρὸς. εἶτ' ἑξῆς βραχίων. καὶ κνήμη. καὶ μετ' αὐτὸν, ὁ πῆχυς. εἶτα τὰ κατ' ἄκραν χεῖρα καὶ πόδα, ἐξαιρουμένων ἐν τῷ παρόντι τῶν κατὰ ῥάχιν. ἀλλὰ καὶ ὅκου φησὶν ἀμφότερα τὰ ὀστᾶ πέπονθεν. ἀλλὰ μᾶλλον χρὴ διατείνειν ὡς ἐπὶ πήχεος. καὶ κερκίδος. ἥκιστα δὲ τουτέστιν ἐλάχιστα, καὶ μετριώτατα ὄντα ἄνω, καθάπερ ἐπὶ χειρὸς ἡ κερκίς. ἅπαντα δὲ ταῦτα, ὡς ἔφην, ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν ἐξείργασται.

Μᾶλλον δὲ τοῦ μετρίου βλάβην, πλὴν παιδίων ἔχειν ἀνάντη σμικρῶν.

Παιδίων μὲν ἧττον τοῦ συμμέτρου γιγνομένη διάστασις ἐάν τε ἐπὶ καταγμάτων ἐάν τε ἐπὶ ἐξαρθρημάτων μόνην ἀποτυχίαν φέρει. διαπλάσεως μὲν, ἐπὶ τῶν καταγμάτων. ἐμβολῆς δὲ, ἐπὶ τῶν ἐξαρθρημάτων. οὐ μὴν

ἀλλ' ἤγε τι

ἀλλ' ἤγε τι βλάβην ἰδίαν ἔχει, καθ' ἃ ἡ μᾶλλον αὕτη ὀδυνηρὰ μὲν ἐνεργουμένη. φλεγμονὰς δὲ ἐξ ὑστέρου, καὶ πυρετοὺς. καὶ σπασμοὺς. ἐνίοτε καὶ παραλύσεις ἐπιφέρει. καθάπερ Ἐρασίστρατος ἑωρακέναι φησὶν ἐπὶ τοῦ κατ' ὦμον ἄρθρου διατεθέντος ἐπὶ πλέον. ἧττον δὲ οἱ παῖδες τῶν ἄλλων ἐπὶ τῇ πλεονασθείσῃ τάσει βλάπτονται διὰ τὴν ὑγρότητα καὶ μαλακότητα τῶν σωμάτων. ὡς γὰρ οἱ μὲν ὑγροὶ καὶ μαλακοὶ τῶν σωμάτων, ἀλύπως ἐπὶ πλεῖον ἐκτείνονται. ῥήγνυνται δὲ, οἱ σκληροὶ καὶ ξηροί. κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ οἱ μύες, καὶ τὰ νεῦρα. τὰ μὲν ὑγρὰ καὶ μαλακὰ, ῥᾳδίως ὑπακούοντα ταῖς τάσεσιν, οὔτε ὀδυνᾶται σφοδρῶς, οὔτε ἀποῤῥήγνυται. τὰ δὲ σκληρὰ καὶ ξηρὰ, διὰ τὸ μὴ δύνασθαι χωρὶς μεγάλης βίας ἐκταθῆναι, σφοδρὰς ὀδύνας ἐπιφέρει οὐ μόνον κατὰ τὰς ὑπερβαλλούσας τάσεις ἀλλὰ κατὰ συμμέτρους. ἐν αὐτῷ δὲ τούτῳ καὶ σπῶνται, καὶ ἀποῤῥήγνυνται μυῶν καὶ νεύρων ἶνες. οὔκουν τούτων τι γίγνεται τοῖς παιδίοις, οὔτε αὐτοῖς ἀκολουθοῦσιν αἱ φλεγμοναὶ, καὶ δι' αὐτὰς πυρετοὶ
10 καὶ παραφροσύναι καὶ σπασμοὶ καὶ παραλύσεις. αὐτὸς μὲν οὖν ἐπὶ παιδίων ἐποιήσατο τὸν λόγον. ἡμᾶς δὲ δεῖ μεταφέρειν αὐτὸν ἐπὶ εὐνούχους τε καὶ γυναῖκας καὶ τοὺς ἐκ φύσεως, ἢ ἔθους, ὑγροὺς καὶ μαλακοσάρκους. αἱ τοιαῦται γὰρ κράσεις τῶν σωμάτων καὶ ὑπακούουσί τε τῇ τάσει ῥᾳδίως, οὐδὲ μία τε βλάβη μεγάλη δι' αὐτὸ τοῦτο, κἂν πλεονασθῶσιν, ἀκολουθεῖν αὐτοῖς εἴωθεν. ὅσοι δὲ δι' ἔθος ἢ φύσιν ἐσκλήρωνται τὸ σῶμα, μόγις μὲν ὑπακούουσι τῇ τάσει, καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἧττον αὐτοὺς κατατείνεσθαι πρὸς τὴν ἴασιν αὐτὸς ἔφη. μεγάλας δὲ καὶ τὰς βλάβας ἴσχουσιν ἐπὶ ταῖς ἀμετροτέραις τάσεσιν. ἔχειν ἀνάγκη σμικρόν. καὶ τοῦτο ὁμοίως τὸ πρὸ αὐτοῦ δὶς αἱρεῖ-
* ται. πρῶτον δι' ἀσφάλειαν ἕνεκα, τὰ πικρά. τὰ γὰρ ἐναντία διὰ τὴν ὀδύνην βλαβερά.

Δ ἰατρεῖον παράδειγμα τὸ ὁμώνυμον. τὸ ὁμόζυγον. τὸ ὅμοιον. τὸ ὑγιές.

Οὐχ ὁμώνυμον ἀλλὰ συνώνυμον εἰρῆσθαι βέλτιον ἦν, εἴγε τοὺς ὄντας ὁμωνύμους, ὁ μὴ προσείρηκεν. ἄνθρωπος δ' ἀνθρώπῳ συνώνυμός ἐστι, καὶ Ἱπποκράτης, Ἱπποκράτει. καὶ κύων χερσαῖος, τῷ χερσαίῳ. καθάπερ ὁ θαλάττιος,
20 τῷ θαλαττίῳ. ὅσα μὲν οὖν τῶν ὀνομάτων ἐν εἴδος, ἐν πολλοῖς τῶν κατὰ μέρος, συμβαίνει, συνώνυμα ἐπ' αὐτῶν λέγεται. ὅσα δὲ ἐπὶ διαφερόντων κατηγορεῖται, ταῦτα ἔθος ἡμῖν ἐστι λέγειν ὁμώνυμον κατηγορεῖσθαι. τὰ δὲ ὑποκείμενα καὶ δηλούμενα πρὸς αὐτῶν ὁμώνυμα ὑπάρχει. καὶ ἡ χεὶρ οὖν τῇ χειρὶ ταὐτὸν εἶδος ἔχουσα, ὡς ὁμώνυμον ἔοικεν λέγεσθαι. τοῦτο μὲν τὸ ὀνοματίζειν πως, οὐ μεγάλης ἄξιον σπουδῆς. τὰ δ' ἐφεξῆς, εἰς αὐτὴν τὴν τέχνην διαφέρει. κελεύει γάρ σε διαρθροῦν τὰ πεπονθότα σώματα παραδείγματι χρῆσθαι τῷ ὁμωνύμῳ. καὶ ὁμοζύγῳ. καὶ ὁμοίῳ. καὶ ὑγιεῖ. ὁμωνύμῳ ἐν τῷ παραβάλλειν βραχίονι, βραχίονα, καὶ πῆχυν πήχει. καὶ μηρὸν, μηρῷ. καὶ κνήμην, κνήμῃ. ὁμοζύγῳ δὲ καθ' ἕνα τὸν αὐτὸν ἄνθρωπον, οὐκ ἄλλον, ὅπερ κἂν τῷ περὶ ἄρθρων ἐδήλωσεν εἰπών. μὴ τὰ ἀλλότρια ἄρθρα καθορῶντα. προστίθησι δὲ τῷ ὁμοζύγῳ, τὸ ὅμοιον. ἐνδέχεται γὰρ ὁμόζυγον μὲν εἶναι τὸ παραβαλλόμενον, οὐ μὴν ὅμοιόν γε. πολλάκις γὰρ ὁ ἕτερος βραχίων ἢ τρόφησιν κατά τινα διάθεσιν, ἢ ἀπόστασιν ἔχει. ἢ βλαισὸν τὸ σκέλος ἢ ῥοιβὸν ἐγένετο, διὸ καὶ πάλιν ἐπήνεγκε τὸ ὑγιές, οὐκ ὀκνήσας πάντως τῇ
30 δυνάμει εἰπεῖν αὐτὸ ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἡμᾶς παρακοῦσαι. τὸ γὰρ ὁμόζυγον ὑγιὲς πάντως ἐστὶν, ἀνόμοιον, ἢ πλησίον
* ἢ ἀμφότερα φθαρέντα κατ' αὐτὸν τρόπον πεπονθέναι. τοῦτο δ' ἐπ' ἄλλων. ἀλλὰ τοῦτο δεικνύμεθα τὸ, ὁμοίως προσθῆναι, τῷ ὑγιές, ἀρκέσει μόνον ὑγιὲς εἰπεῖν ἐν ἑαυτῷ καὶ τὸ ὅμοιον περιέχον. ἴσως οὖν ἀμφότερα γεγραφότος αὐτοῦ τοῦ Ἱπποκράτους, ὡς ἐν ἄλλοις συνέβη τὸ ἐγγραφόμενον, οὐ τὸ ἕτερον αὐτῶν, ἀλλὰ μὴ τὰ δύο γράψαι.

▲ ἀνάτριψις δύναται λῦσαι. δῆσαι. σαρκῶσαι. μινυθῆσαι. ἡ σκληρὴ, δῆσαι. ἡ μαλακὴ, λῦσαι. ἡ πολλὴ, μινυθῆσαι. ἡ μετρίη, παχῦναι.

Δῆσαι μὲν λέγει τὸ πυκνῶσαι. λῦσαι δὲ, τὸ ἀραιῶσαι, καὶ μαλακῦναι. μινυθῆσαι δὲ, τὸ ἰσχναίνειν. τὴν μὲν οὖν σκληρὰν τρῖψιν εἰκὸς δήπου καὶ τὴν τριβομένην σάρκα παραπλησίαν ἑαυτῇ ποιεῖν, ἐν τῷ πιλεῖν τε καὶ θλίβειν αὐτήν. οὕτως δὲ καὶ τὴν μαλακὴν τρῖψιν, ὁμοίαν ἑαυτῇ καὶ τὴν σάρκα κατασκευάζειν, ὡς ἂν τῇ σκληρᾷ τἀναντία δρῶσαν. τὴν δὲ πολλὴν διαφοροῦσαν ὑπὸ πλείστου, ἰσχναίνειν εὔλογον. ἀναφέρειν δὲ καὶ σαρκοῦν
40 οὐχ ἁπλῶς τὴν ἀντικειμένην τῇ πολλῇ τὴν ὀλίγην, ἀλλὰ τὴν μετρίαν. ὅπερ εἶπε καὶ πρόσθεν ἐπὶ τῆς τοῦ θερμοῦ ὕδατος χρήσεως. ἡ γὰρ παντελῶς ὀλίγη τρῖψις ὁμοίως τῇ βραχείᾳ καταχύσει τοῦ ὕδατος οὐδὲν αἰσθητὸν ἐργάζεται. μέχρι τοσούτου τοίνυν χρὴ τρίβειν ἕνεκα σαρκώσεως ἄχρι περ ἂν ἐκφανῇ τὰ αὐτὰ γνωρίσματα τοῖς ἐπὶ τῆς μετρίας καταχύσεως εἰρημένοις ἐν τῇ λέξει, καθ' ἣν φησὶν, ἔτι μετεωριζομένου δεῖ πρὶν συμπίπτειν παύσασθαι. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον, αἴρεται. ἔπειτα δὲ, ἰσχναίνεται. ὅτι δὲ οὐδὲν λείπει περὶ τῶν ἔργων τῆς ἀνατρίψεως ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν ὑγιεινῶν ἐπιδέδεικταί μοι. γινώσκειν μέντοι χρὴ καὶ τοῦτο τοῖς πολλοῖς ἀγνοούμενον, ὡς οὐ τὴν ἐκ τῶν κάτω μερῶν ἄνω γινομένην τρῖψιν ὀνομάζουσιν οἱ Ἕλληνες, ἀλλ' ἅπασαν ἁπλῶς ἀνεπιτελουμένην. καὶ σπάνιόν γε ἐστὶ τὸ τῆς τρίψεως ὄνομα παρ' αὐτοῖς εὑρεῖν. ἀνάτριψιν γὰρ ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς ὀνομάζειν. ὃ νῦν ἡ μὲν τρῖψιν καλοῦμεν.

E πιλεῖν δὲ τὸ πρῶτον ὁ μὲν ἐπιδεδεμένος μάλιστα φάτω πεπιέχθαι κατὰ τὸ σίνος. ἥκιστα τὰ ἄκρα. ἡρμόσθαι δὲ μὴ
50 πεπιέχθαι τῷ πλήθει μὴ ἰσχύϊ. τὴν δὲ ἡμέρην ταύτην καὶ νύκτα ὀλίγῳ μᾶλλον. τὴν δ' ὑστέρην, ἧσσον, τρίτῃ, χαλαρά. εὑρεθήτω δὲ, τῇ μὲν ὑστεραίῃ ἐν ἄκροις οἴδημα μαλθακόν. τῇ τρίτῃ δὲ, τὸ ἐπιδεθὲν λυθὲν ἰσχνότερον παρὰ πάσας τὰς ἐπιδέσιας τοῦτο. τῇ δ' ὑστεραίῃ, ἐπιδέσει, ἣν δικαίως ἐπιδεδεμένον φανῇ, μαθεῖν δεῖ. ἐντεῦθεν δὲ μᾶλλον καὶ ἐπὶ πλέοσι πιεχθήτω. τῇ δὲ τρίτῃ ἐπὶ μᾶλλον καὶ ἐπὶ πλείοσιν. τῇ δὲ ἑβδόμῃ, ἀπὸ τῆς πρώτης ἐπιδέσιος λυθέντα, εὑρεθήτω ἰσχνὰ, χαλαρὰ τὰ ὀστέα. ἐς δὲ νάρθηκας δεθέντα ἢν ἰσχνὰ καὶ ἀκίνητα καὶ ἀνέλκεα ἢ ἐᾶν μέχρις εἴκοσιν ἡμερέων ἀπὸ τοῦ σίνεος. ἢν δέ τι ὑποπτεύηται, λῦσαι ἐν μέσῳ ναρθήκας διὰ τρίτης ἐρείδειν ἢ ἀνάληψις, ἡ αἴσθησις, ἡ ἐπίδεσις, ὡς ἐν τῷ αὐτῷ ἢ διαφυλάσσειν.

Ἐρμάσματα μὲν ὅτι τὰ ἐρηρεισμένα λέγουσιν οἱ Ἕλληνες, εὔδηλόν ἐστι κἀκ τοῦ περὶ τοῦ ποιητοῦ λεχθέντος οὕτω, ὑποδιέρεον ἕρματα νηῶν. ἀνάλογον δὲ αὐτῷ τὸ ἡρμόσθαι, τὸ οἷον ἐρηρεῖσθαι καὶ ἐστηρίχθαι δηλοῖ. τοῦτ' οὖν διὰ

τὸ πλῆθος τῶν ὀθονίων μᾶλλον ἢ τῆς ἰσχύος γίγνεται. κελεύει δὲ ἰδίως τὴν ἐκ τῆς ἐπιδέσεως θλίψιν. εἴρηται δὲ,
καὶ περὶ τοῦδε, καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὅσα κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν, καὶ τὰ ἐφεξῆς γέγραπται τε-
λειότατα, διά τε τοῦ περὶ ἀγμῶν καὶ τοῦ περὶ ἄρθρων. λαμβάνοντα ἐξηγεῖσθαι καὶ μεταφέρειν εἰς τόδε τὸ
βιβλίον, ὅσα τελέως ἐν ἐκείνοις εἴρηται. καὶ διὰ τοῦτο καὶ σαφῶς οὐχ ἡγοῦμαι προσήκειν. αἰσχρὸν γάρ μοι δοκεῖ
* αὖθις τὰ ἀριζήλως εἰρημένα μυθολογεῖν, ὃ πάντων δυνότατον, ἑρμηνεύειν τὸ νοηθὲν οὐκ ἐμοῦ μόνον φησί.
ὑπερβὰς οὖν αὐτὰ καὶ γὰρ σαφῶς εἴρηται τοῖς ἀνεγνωκόσι τὸ περὶ ἀγμῶν καὶ περὶ ἄρθρων, ἐπὶ τὰ συ-
νεχῆ τρέψομαι.

K εφάλαια σχημάτων ἔθη. φύσεις ἑκάστου τῶν μελέων. τὰ εἴδεα ἐκ τοῦ τρέχειν. ὁδοιπορέειν. ἑστάναι. κατακεῖσθαι. ἐκ τοῦ
ἔργου. ἐκ τοῦ ἀφεῖσθαι.

10 Εὔδηλον κατ' αὐτῆς τῆς ῥήσεως ὅτι τὸ βιβλίον τοῦτο γεγραμμένον ἐν τύποις ἐξεδόθη μετὰ τὸν τοῦ γράψαν-
τος αὐτοῦ θάνατον. εἰώθασι γὰρ οἱ τὰ τοιαῦτα ἐγγράφοντες διττῶς ὑπὸ τοῦ συγγραφέως γραφέντα. ἢ ἔξωθεν
ἕνεκα τοῦ διασκέψασθαι ποτέροις ἀμείνωσι αὐτοῖς ἑρμηνεῦσαι, ταῦτα ἐγγράφειν αὐτῷ τῷ συγγράμματι. τίς
γὰρ πιστεῦσαι δύναται δὶς τὰ αὐτὰ γράψαι βουληθῆναι ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ, μηδεμιᾶς ἀνάγκης ἐπὶ λόγου
γινομένης; ἔτι δὲ μᾶλλον ἐν ᾧ βραχυλογίαν ἐσχάτην ἐπιτήδευσεν. ἀλλ' ἐπειδὴ τοῖς πρὸ ἡμῶν ἔδοξε καὶ τὰ τοιαῦ-
τα ἐξηγεῖσθαι, καὶ ἡμεῖς αὐτοῖς ἀκολουθήσομεν. ὅταν μὲν οὖν τὰ κεφάλαια τῶν σχημάτων ἐν ἴσῳ τῶν σκοπῶν
εἴρηκεν εἰς οὓς ἀποβλέποντες εὑρήσομεν ἐφ' ἑκάστῳ μορίῳ αὐτὸ οἰκεῖον σχῆμα, πρόδηλόν ἐστι. καὶ μὲν δὴ καὶ ὅτι τὰ
» ἔθη τοῦ τρίτου σκοπῶν εἷς ἐστι, εἴρηται καὶ πρόσθεν ἐν τῇδε τῇ ῥήσει. πάρεξις δὲ καὶ διάτασις καὶ κατάτασις καὶ τ' ἄλλα
» κατὰ φύσιν. φύσις δὲ ἐν μὲν ἔργοις τοῦ ἔργου τῇ πρήξει ὃ βούλεται τεκμαρτέον. ἐς δὲ ταῦτα ἐκ τοῦ ἐλιννύοντος, ἐκ
» τοῦ κοινοῦ. ἐκ τοῦ ἔθεος. ἐκ μὲν ἐλιννύοντος καὶ ἀφειμένου, τὰς ἰθυωρίας σκέπτεσθαι, οἷον τὸ τῆς χειρός. ἐκ δὲ τοῦ κοινοῦ, ἔκτα-
20 σιν, σύγκαμψιν, οἷον τὸ ἐγγὺς τοῦ ἐγγωνίου πήχεος πρὸς βραχίονα. ἐκ δὲ τοῦ ἔθεος, ὅτι οὐκ ἄλλα σχήματα φέρειν δυνα-
τώτερα, οἷον σκέλεα ἔκτασιν. ἀπὸ τουτέων γὰρ ἥκιστα πλεῖστον χρόνον ἔχει ἂν μὴ μεταλλάσσοντα. ταῦτα γεγραφὼς
ἔμπροσθεν ἀγνοῶ πῶς οὐκ ἂν αὖθις ἔγραψεν αὐτῶν φαυλότερα κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν. προειπὼν γὰρ
ἐν αὐτῇ ἔθεά τε καὶ φύσιας ἑκάστου μελέων. ἑξῆς τὰ εἴδεα, τουτέστι τὰς διαφορὰς αὐτῶν ἐκ τῶν ἐνεργειῶν γνω-
ρίζεσθαι βούλεται. τινὲς δὲ καὶ προσεγράψαντο τὰ εἴδεα τῶν μελῶν, ἵνα ἡ λέξις οὕτως ἔχῃ. τὰ εἴδεα τῶν με-
λῶν. περὶ γοῦν σκελέων ὡς ἐπὶ παραδείγματος ἔφη ἐκ τοῦ τρέχειν. ὁδοιπορέειν. ἑστάναι. καὶ μετὰ ταῦτα
προσέθηκεν ἐκ τοῦ κατακεῖσθαι, ὅπερ ταὐτὸν ἐστι τῷ προγεγραμμένῳ ῥήματι τῷ ἐλιννύειν. καὶ μέντοι καὶ
πάλιν ἐφεξῆς τούτων εἰπών. ἐκ τοῦ ἔργου. καὶ τοῦ ἀφεῖσθαι. τὸ μὲν ἔργον, ἀντὶ τῶν κατὰ μέρος ἔργων ἔλαβε τοῦ
τρέχειν. καὶ ὁδοιπορέειν. καὶ ἑστάναι. τὸ δ' ἀφεῖσθαι, ἀντὶ τοῦ ἐλιννύειν. ὥστε οὐδὲν πλέον ἐν τῇδε τῇ ῥήσει δηλοῦσιν
ἔργων καὶ ἡσυχίας. σὺ δὲ γὰρ ὅτι φύσεις ὠνόμασε μελῶν ἐν ἀρχῇ τῆς ῥήσεως, ἡγητέον αὐτὸν, ἀλλὰ τοῦτο τρίτον
30 σχῆμα τῶν κεφαλαίων εἰρηκέναι. μηδὲν τ' ἄλλο τῆς φύσεως εἰρηκότα γνώρισμα παρὰ τὰ ἔργα τὸ ὅλον ὧδε ἔχει.
καθάπερ ἐν τῇ μικρὸν ἔμπροσθεν εἰρημένῃ ῥήσει γέγραπται κατὰ πάντας τοὺς καιροὺς, τῆς θεραπείας τῶν
κατὰ χειρουργίαν παθῶν ἐν σχῆμα φυλάττεσθαι χρὴ, τὸ κατὰ φύσιν τοῦ μορίου. εὑρεθήσεται δὲ τοῦτο φησὶν ἔκ τε
τοῦ ἐλιννύοντος καὶ ἀφειμένου, τουτέστιν ὅταν ἡσυχάζῃ τις. ἔκ τε τοῦ κοινοῦ, τουτέστι τὸ μεταξὺ τῶν ὑπερβολι-
κῶν. ἔκ τε τοῦ ἔθεος, ἐν ᾧ δηλονότι τὰ ἔργα. καὶ τὸ ἐλιννύειν περιέχεται. καὶ τὰ δύο ταῦθ' ἑξῆς μὲν γενικώτατα
γνωρίσματα τοῦ κατὰ φύσιν ἑκάστῳ μορίῳ γινομένου σχήματος, τό τε μέσον εἶναι τῶν ὑπερβολῶν αὐτὸ καὶ
ἔθος. ἐγὼ δὲ ἐν τοῖς περὶ μυῶν κινήσεως ὑπὲρ τούτων διελθὼν καὶ τὴν κατασκευὴν τῶν μορίων, ἐπὶ τῆς
ἀνατομῆς εὑρίσκομεν ἐνδεικνύμενος τὰ κατὰ φύσιν σχήματα τῶν μορίων, ὡς κἀν τῷ περὶ ἀγμῶν αὐτὸς ὁ Ἱπ-
ποκράτης ἐδίδαξε. δύναται δὲ ἄλλως, ἄλλοις ὀνόμασί τε καὶ ῥήμασι χρώμενος περὶ τῶν εἰρημένων πραγμάτων
ἕτερα φαίνεσθαι λέγειν. οἷον καὶ ὅταν τις φαίη τὸ ἀνώδυνον, οὐ γὰρ ἄλλῳ σχήματι εὑρήσει, πλὴν τοῦ κατὰ τὸ
40 ἐλιννύειν εἰθισμένου. τὸ δὲ αὐτὸ τοῦτο, καὶ μέσον ἐστι τῶν ὑπερβολικῶν. ἀλλὰ κἀκ τῆς κατασκευῆς τῶν μορίων
ἐνδεικτικῶς αὐτὸ τουτέστι τὸ εὑρισκόμενον.

O τι χρῆσις, κρατύνει. ἀργίη δὲ, τήκει.

Καὶ τοῦτο ὡς ὑποτυπώσει φαίνεται γεγραφώς. ὁ συγγραφεὺς δὲ τοῦ βιβλίου τυχὸν ἴσως ταῦτα μηκύνειν
βουλόμενος, ἐν τῷ πρὸς ἔκδοσιν ὑφ' ἑαυτοῦ γραφομένῳ, καὶ κατ' ἄλλα τῶν ἀντιγράφων εὑρίσκεται γεγραμ-
μένον οὕτως. τὸ, διότι χρῆσις κρατύνει. ἀργίη δὲ, τήκει. προβαλλόντος αὐτὸ πρὸς ζήτησιν ἑαυτῷ, τοῦ συγγρα-
φέως χρησιμώτατον. ὢν οὐκ ἐν τοῖς κατὰ χειρουργίαν μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς κατὰ διαίτην. ἐκθηλύνεται γὰρ ἅπαν
ἀργοῦν τὸ σῶμα καὶ ἄρρωστον γίνεται. κρατύνεται δὲ. καὶ ῥώννυται πραττόντων αὐτῶν. τουτέστιν ἐνεργούν-
των. διττὴ δὲ ἡ πίστις τοῦ λόγου. πεῖρα μὲν, ἁπάντων τῶν προσεχόντων τὸν νοῦν τοῖς ἐναργῶς φαινομένοις. ἡ δὲ ἀπὸ
τῆς φυσικῆς κατασκευῆς ἔνδειξις, ἐν τοῖς ὑγιεινοῖς ὑπομνήμασι λέλεκται, ἐν δὲ τοῖς κατὰ χειρουργίαν, οὐ χρὴ
50 παμπόλλῳ χρόνῳ φυλάττειν ἀκίνητα τὰ πεπονθότα μόρια, καθάπερ ἔνιοι ποιοῦσιν ἀσφαλείας ἕνεκεν. ἀλλὰ δεῖ
κινεῖν αὐτὰ μετρίως, ὅταν ἀφλέγμαντα γένηται. καὶ τοῦτο ἄρχεσθαι μὲν πράττειν, ὅταν ὕδωρ θερμὸν κατα-
χέηται τοῦ πεπονθότος. ἐφεξῆς δὲ, κἀν τοῖς λουτροῖς. εἶτα καὶ χωρὶς τούτων.

H πίεξις. ἢ πλήθει.

Καὶ τοῦτο αὐτὸ καθ' ἑαυτὸ γεγραμμένον ἐν τύποις ὑπὸ τοῦ συγγράψαντος τὸ βιβλίον εἰς τοῦτο σαφῶς
ἐγγραφόμενοι μετήνεγκαν. εἴρηται δὲ καὶ τελέως, καὶ σαφῶς ἔμπροσθεν ὡς νῦν οὐκ ἐλλειπτικῶς. χρὴ γὰρ
προϋπακοῦσαι τὸ ὀθόνιον, ἵν' ἡ λέξις ὅλη γένηται τοιαύτη. ἡ πίεξις τῷ πλήθει τῶν ὀθονίων γινέσθω μᾶλλον
ἢ τῇ θλίψει.

O κόσα δὲ ἐκχυμώματα. ἢ φλάσματα. ἢ σπάσματα. ἢ οἰδήματα ἀφλέγμαντα ἐξερείδεται ἐκ τοῦ τραύματος ἐς

μὲν τὸ ἄνω τοῦ σώματος τὸ πλεῖστον. βραχὺ δέ τι καὶ ἐς τὸ κάτω. μὴ κατὰ ταύτῃ τὴν χεῖρα ἔχοντα. ἢ τὸ σκέλος, τιθέμενον τὴν ἀρχὴν κατὰ τὸ τραῦμα, καὶ μάλιστα ἐρείδοντα. ἥκιστα τὰ ἄκρα. μέσως τὰ διὰ μέσου τὸ ἔσχατον πρὸς τὰ ἄνω τοῦ σώματος γινόμενον ἐπιδέσει πιέζει. ἀτὰρ καὶ ταῦτα πλήθει μᾶλλον, ἢ ἰσχύϊ. μάλιστα δὲ τουτέοισιν ὀθόνια λεπτά, κοῦφα, μαλθακά, καθαρά, πλατέα, ὑγιέα, ὡς ἂν ἄνευ ναρθήκων, καὶ καταχύσει χρῆσθαι πλέονι.

Θλάσματα διὰ τοῦ φ. καλεῖν ἔθος Ἱπποκράτει κατὰ τὴν τῶν Ἰώνων διάλεκτον, ἃ πρὸς ἡμῶν ὀνομάζεται διὰ τοῦ θ. θλάσματα. γίνεται δὲ βαρέος τινὸς ἐμπεσόντος τῷ σώματι, ὡς ἂν εἴποι τις, διασπάσαντος τὸ σαρκῶδες γένος ἐοικέναι πέφυκεν. ὅταν ἡ διαθλασθεῖσα σὰρξ εἰς τὴν ὑπὸ τῷ δέρματι χώραν αἷμα προχέῃ, τὸ τοιοῦτον πάθος, ἐκχύμωμα καλεῖται. καὶ γίνεται δηλονότι τοῦτο μὴ διαιρουμένου τοῦ δέρματος. εὔδηλον δὲ ὅτι καὶ φλέβες μικραὶ συνδιαιροῦνται τῇ σαρκὶ κατὰ τὴν τῶν ἐκχυμωμάτων γένεσιν. τὰ δὲ σπάσματα, περὶ τὰς ἶνας γίνεται τῶν μυῶν ἐπὶ πλέον ταθείσας, ὡς ἐνίας ῥαγῆναι. καὶ καλοῦσιν ἰδίως οἱ νεώτεροι τῶν ἰατρῶν τὰ τοιαῦτα παθήματα, τί λεγ τα. τούτων οὖν πρῶτος ὁ Ἱπποκράτης μνημονεύσας ἐφεξῆς αὐτὸς ἔγραψεν οἰδήματα. πάντας οὕτως ὀνομάζειν εἴωθε τοὺς παρὰ φύσιν ὄγκους. οἱ μετ' αὐτὸν εἰς φλεγμονὰς καὶ σκίρρους καὶ κληθέντα ὑπ' αὐτοῦ ἰδίως οἰδήματα διῃρήκασι. φλεγμονὰς δὲ ὁ Ἱπποκράτης ὀνομάζει τὰς φλογώσεις, ἀφ' ὧν τοὔνομα τίθεται τοῖς θερμοῖς ὄγκοις. ἔξωθεν δὲ τῶν εἰρημένων ἐστὶ, τὸ καλούμενον ἐρυσίπελας. φλογῶδες μὲν, ἀεί. σὺν ὄγκῳ δὲ, οὐκ ἀεί. ταῦτα οὖν ἅπαντα τὰ κατειλημμένα παρ' Ἱπποκράτει ὀνόμασι πάθη. τὴν μὲν κατὰ δίαιταν καὶ φαρμακείαν, ἑτέραν ἔχει θεραπείαν. τὴν δὲ κατὰ χειρουργίαν, ἐξ ἐπιδέσεως τρόπου γινομένην. ὅταν καὶ μάλιστα ἐκ τῆς πρὶν παρελθούσης ἐπιδέσεως τὴν γένεσιν ἐσχηκότα, περὶ ὧν νῦν ποιεῖται τὸν λόγον. τὸ γὰρ ἐξαρχάται ἐκ τοῦ τρώματος. δι' ἐκθλίβεται ἢ ἐξαίρεται δηλοῖ. τινὲς ἄντικρυς ἐξαίρεται γράφουσιν, ὡς μηδεμιᾶς ἐξηγήσεως δεῖσθαι. τὴν δ' ἐπίδεσιν αὐτῶν ἐν μὲν τῷ περὶ ἀγμῶν, ἀπ' αὐτοῦ τὸ οἴδημα ἔχοντος μορίου ποιεῖται. νυνὶ δὲ, ἀπὸ τοῦ τρώματος. δῆλον δὲ ὅτι καλεῖ τρώματα τὴν βλάβην τοῦ μορίου. καὶ τοσοῦτον γε τῆς καταγματικῆς ἐπιδέσεως ὑπαλλάττει νῦν, ὅτι τὴν πλείστην νομὴν τῶν ἐπιδέσμων ἐπὶ τὸ ἄνω ποιεῖσθαι κελεύει. βραχὺ δέ τι καὶ τῷ κάτω. τὸ μὴ δὲ κατὰ ταύτῃ τὴν χεῖρα ἔχοντα. ἢ τὸ σκέλος. κοινὸν μὲν ἐστὶ πρὸς τὴν καταγματικὴν ἐπίδεσιν, ἀλλ' ὡς μεγίστην ἔχον αὐτὸ δύναμιν ἐπὶ τῶν νῦν προκειμένων οὕτως ἔγραψεν, μή πως ἀμελέστερον ἀκούσαντες ὡς εἰώθαμεν ἐνίοτε μεγάλην αἰρώμεθα βλάβην. ὅσα γὰρ ἀξιόλογον βλάβην ἢ ὠφέλειαν ἔχει καλῶς καὶ μὴ καλῶς γινόμενα, ταῦτα ἀναμιμνήσκειν οὐκ ὀκνήσει συνεχέστερον. ἐφ' ὧν δὲ μικρὰν ὠφέλειαν ἢ βλάβην εἶδε γιγνομένην, ἀρκεῖται περὶ τούτων ἅπαξ εἰπεῖν. ἐπὶ μὲν οὖν τῶν καταγμάτων, ὅταν εὐθέως ἐπιδέηται, πρὶν ἤτοι φλεγμῆναι τὸ πεπονθὸς, ἢ τι τῶν νῦν εἰρημένων ἐπιγενέσθαι παθῶν. τοῦ μὲν, μηδὲν ἐπιρρεῖν τῷ πεπονθότι παραπλησίως ἡ πρόνοια τῶν νῦν εἰρημένων ἐστὶν, οὐ μὴν τοῦ τε διαφορεῖσθαι τὸ περιεχόμενον ἐν τῷ πεπονθότι. καθάπερ καὶ ἐπί τι τοιοῦτο καὶ τοῖς κατὰ χύσιν προσέθηκεν, οὐχ ὡς οὐδὲ ὅλως ἐπ' ἐκείνῳ χρώμενος, ἀλλ' ὡς νῦν μᾶλλον. ἐπὶ πλέον γ' δεῖ τοῖς τοιούτοις ὕδατος θερμοῦ καταχεῖν, ἵνα διαφορηθῇ τὸ περιεχόμενον ἐν τοῖς ὀγκωμένοις. οὕτως οὖν καὶ αὐτὸς ἐν τῷ περὶ πτέρνης λόγῳ, καθ' ἣν ἀφ' ὑψηλοῦ πηδησάντων ἐκχύμωμά τι γίγνεται, σὺν τοῖς ἄλλοις οἷς ἔγραψεν εἰς τὴν θεραπείαν αὐτῶν χρησίμοις, καὶ τοῦτο προσέθηκεν. ὕδατι θερμῷ πλείστῳ. οὐ τῇ πιέσει τὴν ἀσφάλειαν ἔχει τὸ ἐπιδούμενον μόριον. εἴρηται μὲν οὖν αὐτῷ καὶ ἐπὶ τῶν καταγμάτων. χρεία δὲ μείζων ἐπὶ τῶν νῦν προκειμένων ἐστὶ, ὅπως μήτε θλίβοιτο καὶ διαφορεῖτο. διὰ τὴν αὐτὴν οὖν αἰτίαν καὶ χωρὶς ναρθήκων ποιεῖται τὴν ἐπίδεσιν. ὥστε κατὰ δύο τῆς καταγματικῆς αὐτὴν ἀποκεχωρηκέναι. καθ' ὅσον ἧττον τε πιέζεσθαι δεῖται. καὶ μάλιστα ἐπ' αὐτῶν ἀξιοῖ τὰ ὀθόνια κοῦφα εἶναι. καὶ λεπτά. καὶ μαλθακά. καὶ καθαρά. τούτων γὰρ μάλιστα χρῄζει. τὰ πιέζεσθαι μὲν, ἧττον δεόμενα. διαφορεῖσθαι δὲ, μᾶλλον. προσέθηκε δὲ τὸ, χωρὶς φλεγμονῆς εἶναι δεῖν ἕκαστον τῶν εἰρημένων παθῶν, εἰ μέλλοι τὸ διὰ τῆς εἰρημένης ἐπιδέσεως θεραπεύεσθαι, διότι τὰ φλεγμαίνοντα τὴν ἐξ ἐπιδέσεως πίεσιν οὐδὲ μετρίως γιγνομένην ἀνέχεται. καὶ διὰ τοῦτο θεραπεύομεν αὐτὰ καταπλάσμασί τε καὶ συγχύσιν ὕδατος θερμοῦ καταχύσεσι. καὶ φαρμάκοις ὑγροῖς, ὅσα δηλονότι φλεγμονὰς ὠφελεῖται ἱκανά.

Τὰ δὲ ἐκπτώματα, ἢ στρέμματα. ἢ διαστήματα. ἢ ἀποσπάσματα. ἢ ἀποκλάσματα. ἢ διαστρέμματα. οἷα τὰ κυλλά. τὰ ἑτερόρροπα ὅθεν μὲν ἐξέστη συνδίνοντα. ὅπως δὲ συντείνονται, ὡς ἐς τἀναντία ῥέπῃ ἐπιθέντα, ἢ πρὶν ἐπιδεθῆναι. σμικρῷ μᾶλλον, ἢ ὥστε ἐξ ἴσου εἶναι. καὶ τοῖσιν ἐπιδέσμοισι. καὶ τοῖσι σπλήνεσι. καὶ τοῖσιν ἀναλήμμασι καὶ τοῖσι σχήμασι. κατατάσει. ἀναφρέψει. διορθώσεις. ταῦτα καὶ καταχύσει πλείοσι.

Περὶ τούτων ἁπάντων τῶν παθῶν ἔν τε τῷ περὶ ἀγμῶν καὶ ἄρθρων, αὐτὸς ἐδίδαξε τελεώτατα, καὶ νῦν ὥσπερ ἄλλων πολλῶν, οὕτως καὶ τούτων, διὰ ἐπιτομήν τινα γράφει. καθ' ἑαυτὴν μὲν, ἀσαφῆ διὰ συντομίαν. εὔδηλον δὲ, τοῖς προανεγνωκόσι ἐκεῖνα τὰ βιβλία. καὶ ἡμεῖς δὲ ὅτι φθάσομεν αὐτὰ προεξηγήσασθαι, διὰ τοῦτο νῦν ὀλίγα ἀναμνήσεως ἕνεκεν ἐροῦμεν. ἐὰν δέ τις, ἐκ τοῦ κατ' ἰητρεῖον ἄρχεται τούτων χρὴ τὸν διδάσκαλον σαφηνείας ἕνεκεν λέγειν, ὅσα κατὰ τὸ περὶ ἀγμῶν καὶ ἄρθρων αὐτὸς ὁ Ἱπποκράτης ἔγραψεν. ἐν ὑπομνήματι δὲ μεταγράφειν αὐτὰ, καὶ παρατίθεσθαι νῦν. κέκληκεν οὖν ἐν τῇ προκειμένῃ ῥήσει ὁ Ἱπποκράτης ἐκπτώματα μὲν ἐπὶ τῶν ἐξηρθρηκότων. στρέμματα δὲ, φωνὴ μὲν διὰ διαρθρώσεων ἀπαθὴς ἐστὶ ἐ[illegible] δὲ τὰ περὶ αὐτὸν νευρώδη σώματα. καὶ γίνεται μάλιστα τοῦτο τοῖς κενεμβατεῖν λεγομένοις. διαστήματα δὲ, ἐπὶ τῶν ψαυόντων μὲν ἀλλήλων ὀστῶν φύσει καὶ χωρὶς διαρθρώσεως. ἀποστάντων δὲ, διά τι πάθημα. καὶ κατὰ τὸ περὶ ἀγμῶν καὶ ἄρθρων αὐτὸς μέμνηται διισταμένων ὀστῶν ἀπ' ἀλλήλων ὀνόμασι κατὰ μὲν ἀγκῶνα, πήχεος καὶ κερκίδος. ἐν ἄκρᾳ δὲ τῇ χειρὶ καὶ τῷ γόνυϊ τῶν συντιθέντων αὐτὴν κατὰ τὸν πόδα τῶν πλησιαζόντων τῇ πτέρνῃ. τὰ δὲ ἀποσπάσματα τῶν ὀστῶν γίγνεται, καθάπερ αὐτὸς ἀπ' ἀκρωμίου δεδήλωκεν, ὅταν τῶν συνδούντων αὐτὰ διασπασθέντων ἀποχωρισθῇ πλεῖστον ἀπ' ἀλλήλων συνεχόμενα πρότερον. τὰ δὲ ἀποκλάσματα κα-

λεῖται μὲν ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἀπάγματα. μέμνηται δὲ αὐτῶν ἐπὶ τέλει ἐν τῷ περὶ ἀγμῶν, καὶ τοὺς
περὶ ἀγκῶνος εἶναι φησί. καὶ τὸ ἄπαγμα γέγραφεν αὐτός. ὅθεν ὁρμηθέντες οἱ μετ' αὐτὸν, ἀπάγματα
προσηγόρευσαν ὅσα πλησίον τῆς διαρθρώσεως γίγνεται κατάγματα δι' ὅλου τοῦ πάχους τῶν ὀστῶν. ὡς ἀπ'
ἀλλήλων διαστῆναι τὰ μεγάλα. καὶ καλοῦσιν οἱ νεώτεροι αὐτὰ κατάγματα καυληδὸν γεγονότα. τὰ δὲ διαστρέμ-
ματα τῶν στρεμμάτων διαφέρει. καθ' ὅσον ἅπτεταί πως τῆς διαρθρώσεως ἐπ' ὀλίγον αὐτὴν διαστρέφοντα καὶ
συμμετακινοῦντα. γίνεται δὲ καὶ περὶ ἐν ὀσφύϊ, μάλιστα δὲ κνήμην ἐπὶ τῶν παιδίων. ἣν καὶ μετὰ παραθέ-
σεως τῶν ἐξευθυνόντων ἑκατέρωθεν ἐπιδοῦμεν ἐκ φιλύρας, ἤ τινος οὕτως εὐτόνου τε, καὶ μαλακοῦ ξύλου.
ποιούμενοι δὲ λεπτὰ σανίδια. κάλλιστα δὲ ἐποίησε καὶ αὐτὸς προσθεὶς τὸν διὰ τῶν διαστρεμμάτων λόγον τὰ
ἑτερόρροπα. εἴτε γὰρ ὥς τινες γράφουσι τὰ ῥαιβὰ τὰ κυλλὰ ταῦθ' ἑτερόρροπα κατὰ πάσας τὰς γραφὰς τὰ
10 ἑτερόρροπα συμφωνεῖται πᾶσι. καὶ γὰρ εἴσω καὶ ἔξω τὴν ῥοπὴν ἴσχει πολλάκις ἡ διάρθρωσις ὅλη. καὶ μάλι-
στα ἐν σκέλεσι κατὰ γόνυ καὶ κατὰ σφυρά. καὶ καλεῖται, τὰ μὲν ἔξω ῥέποντα, βλαισά. τὰ δὲ εἴσω, ῥαιβὰ καὶ κυλλά.
τούτοις ἅπασι τοῖς εἰρημένοις πάθεσιν ἐπίδεσις ἁρμόττει δύο τούτους ἔχουσα σκοπούς. ὅπου μὲν ἀποχωρεῖ
τὸ μόριον, ἐκεῖθεν αὐτὸ προσάγεσθαί τε καὶ ἐπικεῖσθαι διὰ τῶν ἐπιδέσμων. ἐὰν δὲ ἐξίσῃ χαλαρὸν εἶναι τὸ χωρί-
ον ὅπως δέχηται τὸ διὰ τῆς ἐπιδέσεως ὠθούμενον εἰς αὐτό. συνδιδόναι δέ. τουτέστιν ἀνιέναι καὶ μὴ τείνειν ἐνταῦθα χρὴ
τὸν ἐπίδεσμον ὑπακουστέον δεῖ. τὸ δὲ ἐξίσῃ κατ' ἐκεῖνο τὸ μόριον τῆς ῥήσεως ἐν ᾧ φησὶν ὅπῃ δὲ, ὡς γνῶναι τὴν ὅλην
λέξιν. τοιαῦτα μὲν ἐξίσῃ συνδιδόντα, τουτέστι χαλῶντα τὸν ἐπίδεσμον ὅπῃ δὲ ἐξίσῃ συντείνοντα ὡς εἰς τἀναν-
τία ῥέπειν τῆς χώρας εἰς ἣν ἐξίσῃ. τῆς δὲ εἰς τἀναντία ῥοπῆς τοῖς ἐξεστῶσιν ὅρος οὕτω κατὰ φύσιν ἔθετο. νικη-
θήσεται γὰρ οὕτω ἡ ἐπίδεσις ὑπὸ τοῦ παθήματος, ἐθισμένου τοῦ μορίου πολυχρονίῳ διαστροφῇ. ἀλλ' ἐπ' ἐκεῖνα
βραχὺ τοῦ κατὰ φύσιν ἄγειν ἀξιοῖ. τοῦτο γὰρ εἰς τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτοῦ σμικρὸν, ὥστε ἐξ ἴσου εἶναι. τὸ γὰρ κατὰ
20 φύσιν ἴσον δεῖ. καὶ τὴν εἰς τὸν ἐναντίον τόπον ῥοπὴν ἐξ ἁπάντων κελεύει ποιεῖν ἡμᾶς ὅσα παραλαμβάνομεν εἰς
τὴν ἐπίδεσιν. ἃ καὶ κατὰ λέξιν αὐτὸς ὀνομάζει καὶ τοῖσιν ἐπιδέσμοισιν εἰπών. καὶ τοῖσι σπληνίοισι. καὶ τοῖσι ἀναλήμ-
μασι. καὶ πρὸς τούτοις ἔτι κατατάσει. ἀναβρέξει. διορθώσει. κατὰ πάντα γὰρ ταῦτα δυνατὸν δεῖ περιρρέπειν
εἰς τἀναντία τὴν ἐπίδεσιν ἐπὶ πλέον τοῦ κατὰ φύσιν. ἀλλὰ καὶ καταχύσει πλείονι χρῆσθαι. καὶ λέγει προσθεὶς
ἐνταῦθα τῷ πλείονι παραλελειμμένον μὲν ἐν τῇ προτέρᾳ ῥήσει. συνεπινοούμενον δὲ, τοῖς εἰρημένοις. ἐπ' ἐκεί-
νων μὲν οὖν ἕνεκα τοῦ διαφορῆσαι. ἐπὶ τούτων δὲ τοῦ μαλακῦναι χάριν. ὕδατος θερμοῦ καταχύσει χρῆται
πλείονι.

T Τὰ δὲ μινυθήματα, πολὺ προσλαμβάνοιται τοῦ ὑγιέος ἐπιδεῖν ὡς ἂν ἐπιρροῆς τὰ συντακέντα πλέον ἢ
αὐτόματα ἐμινύθη. ἢ ἄλλῃ ἢ τῇ ἐξ ἐπιδέσει παραλλάξαντα ἐκκλίνει ἐς τὴν αὔξησιν καὶ ἀνάπλασιν τῶν κα-
κῶν ποιήσεται.

30 Τὴν ῥῆσιν ταύτην ἔνιοι μὲν τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον, ὥσπερ καὶ ἄλλας πολλὰς ἐπιδεδράκασιν ὀλίγα
περιλαλήσαντες. οἱ δὲ ἐπιχειρήσαντες σαφῶς ἐξηγήσασθαι, ἥμαρτον τῆς ἀληθείας, ὡς θαυμάζειν μέν τινι
τρόπῳ τὰ μινυθήματα μόρια τουτέστιν ἰσχνὰ καὶ ἄτροφα γινόμενα πρὸς τὴν κατὰ φύσιν εὐκρασίαν ἐπανήγον-
ται. καὶ ὅσα μὲν ἐν σημαινομένῳ λέξεως ἤ τινι σαφηνιστικῷ προβλήματι ζητεῖται, βλάβην οὐδεμίαν ἡγοῦ-
μαι φέρειν εἰς τὰ τῆς τέχνης ἔργα τοῖς μανθάνουσιν, εἰ καὶ κακῶς τις περιλάβοι περὶ αὐτῶν. τὰ δὲ ἀγνοίᾳ
τῆς ὠφελούσης ἀγωγῆς γραφόμενα βλάπτει ἀναγκαῖον ἤ τινι ἀσκουμένῳ κατὰ τὴν τέχνην. ὡς τοίνυν αὐτὸς
ἐθεράπευσα διὰ παντὸς ἠτροφηκότα μόρια διδάξω πρότερον πῶς ἤδη τῆς ἐξ αὐτῶν ὠφελείας ἀπολαύ-
σιν οἱ μανθάνοντες. εἶθ' ἑξῆς τὴν ῥῆσιν ἐφαρμόσαι πειράσομαι τοῖς ἀληθέσιν. ἐν γὰρ τοῖς σαφῶς γεγραμμένοις
ἴσχεσθαι μὲν δὴ πάντως τῆς τῶν πραγμάτων ἀληθείας πειράσομαι, καὶ τὴν τοῦ παλαιοῦ λέξιν ἐὰν οἵα ᾖ
τούτοις ὁμολογοῦσαν ἐπιδεικνύειν. εἰ δὲ ἀδύνατοί ποτε τοῦτο πρᾶξαι εἴη μοι. τὸ οὖν ἀληθὲς ὁποῖον ἤδη γιγνω-
40 σκέτω. τῶν γοῦν γιγνομένων ἐν μορίοισί τισιν ἰσχνοτήτων αἱ πλεῖσται διὰ τὸ πολυχρόνιον ἡσυχίαν αὐτῶν ἢ κα-
ταγματικῆς αὐτῶν ἐπιδέσεως τρόπῳ εἰς τὰ παθήματα ταῦτα ἔρχονται. ἥ τε γὰρ ἡσυχία τὴν δύναμιν ἀῤῥω-
στον ἐπιδείκνυσι τῶν ἡσυχαζόντων μορίων. ἥ τ' ἐπίδεσις ἐκθλίβουσα τὸ αἷμα τῶν ἐπιδουμένων. τὸ μὲν, εἰς τὴν ἄνω χώ-
ραν. τὸ δὲ, εἰς τὴν κάτω, τὴν τροφὴν αὐτῶν ἀφαιρεῖται. ὥστε καὶ τὴν ἴασιν ἐναντίαν χρὴ ποιεῖσθαι τῇ γενέσει τοῦ πάθους.
ῥωννύντας αὐτὴν τὴν δύναμιν τοῦ πεπονθότος μορίου χορηγοῦντας αὐτῇ δαψιλὲς αἷμα. ἡ μὲν οὖν δύναμις ῥώννυ-
σθαι τρίψεσί τε καὶ μετρίαις καταχύσεσι καὶ κινήσεσι. κατ' ἀμφότερα τὰ γένη τὸ ποιὸν καὶ τὸ ποσὸν ἐπι-
τηδείας ταῖς κινήσεσιν. ἕνεκα δ' ἐπιρρεῖν πλέον αἷμα τε ἐπιδέσεως τε τῆς κατὰ τὴν προκειμένην καὶ καταχύσεως
μετρίας ὕδατος θερμοῦ. καὶ κινήσεως. καὶ τρίψεως. ἅπερ καὶ τὴν δύναμιν ἐπιρρωννύει. εἶναι δὲ χρὴ πάντα
μέτρια κατά τε τὸ ποσὸν, καὶ τὸ ποιόν. οὐ γὰρ ἀποχρὴ μόνον τὴν τρίψιν ἢ τὴν κίνησιν ἢ τοῦ θερμοῦ κατάχυσιν
ὕδατος, μήτε πολλὴν, μήτε παντάπασιν ὀλίγην ὑπάρχειν, ἀλλ' ἐν τούτοις χρὴ τὴν μὲν τρίψιν ἐν τῷ μέσῳ σκλη-
50 ρᾶς καὶ μαλακῆς, ὀλίγης τε καὶ πολλῆς εἶναι. τὸ δὲ εὔκρατον ἐν τῷ μεταξὺ δεῖ τοῦ τε μηδέπω θερ-
μαίνοντος, ὃ χλιαρὸν καλεῖται. καὶ τοῦ δάκνοντος ἤδη θερμοῦ καὶ λυποῦντος, ὃ δὴ ζέον ὀνομάζεται. καὶ τῷ
πλήθει δὲ δηλονότι μέσον εἶναι προσήκει αὐτῷ πολλοῦ τε καὶ ὀλίγου. καὶ τόν γε τῆς ποσότητος λόγον αὖθις
ἐδίδαξεν. εἰπὼν ἔμπροσθεν ὅτι μετεωριζομένου δεῖ πρὶν συμπίπτειν παύεσθαι. κατὰ τοῦτον δὲ τὸν χρόνον ἐρυθρό-
τατον ὡσαύτως συμβαλλόμενον ὁρᾶται τὸ μόριον. ἅπαντα μὲν οὖν ὅσα λεπτὰ καὶ ἄτροφα γίνεται σαφῶς ἀναι-
μότερα φαίνεται τῶν κατὰ φύσιν ἐχόντων, καὶ μόγις ἐρυθραίνεται, καὶ τριβόντων καὶ καταχεόντων ὕδωρ
θερμὸν, ὁ σκοπὸς τῆς ποσότητός δεῖ, ἔρευθος κτήσασθαι τὸ μόριον. ὁ δὲ αὐτὸς οὗτος χρόνος ὀγκωδέστερον αὐτὸ
δείκνυσιν. ἐὰν δὲ ἐπιμείνῃ ὁ τρίβων ἢ καταχέων ὅτε ὄγκος συμπίπτει καὶ παύεται τὸ ἔρευθος. καὶ μέντοι καὶ
προγνώσει τό τε εὐίατον ἢ καὶ δυσίατον ἐν τοῖς μινυθήμασιν ἐκ τοῦ ῥᾳδίως ἢ μόγις ἔρευθος κτᾶσθαι, καὶ εἰς

ὄγκον αἴρεσθαι. ποιῶ δὲ τοῦτο δυσχερῶς κινουμένοις, καὶ διά τινος τῶν θερμαινόντων φαρμάκων ὑγρῶν
τὴν ἀνάτριψιν ποιουμένων, καὶ μάλιστα ὅσα βραχὺ θαψίας μὴ παλαιᾶς ἀλλὰ καὶ καταχριωτάτην τῶν πιττούν-
των φαρμάκων ταῖς τοιαύταις ἰσχνότησι. ὅσον τινὲς ποτὲ εἰσὶ πιττωταὶ ἢ δρωπακισταὶ νοήσεις ἀκούσας καὶ τοι-
αῦτα, ἀλλὰ δρώπακα καί σοι λέγειν ἐξέστω καθότι περ ἂν βουληθῇς. οὐ γὰρ ἀττικίζειν διδάσκειν πρόκειταί μοι
τοὺς νέους ἐν τοῖς δὲ τοῖς ὑπομνήμασιν, ἀλλὰ τὰ χρησιμώτατα τῶν ἔργων τῆς ἰατρικῆς τέχνης διεξέρχεσθαι. καὶ
ταῦτα πιττούντων φαρμάκων κατὰ τοὺς προειρημένους σκοπούς. ἐὰν μὲν γὰρ ἡ πρώτη χρῆσις εὔογκόν τε καὶ εὔρυθμον
ἀπεργάσαιτο μόριον, ἤδη παύεσθαι προσήκει. εἰ δὲ μή, καὶ δεύτερον ἐπιχρίειν. καὶ τρίτον. ἐπὶ τινῶν μὲν καθ' ἑκά-
στην ἡμέραν. ἐπὶ τινῶν δὲ, διὰ τρίτην. ἢ τετάρτην. ὡς ἂν μάλιστα δέομαι οἶδας τὸν πεπονθότα τόπον. οὐ προσί-
θημι δὲ ἐνίοτε κατὰ τὸν λόγον τῶν κόπων τὸ θερμὸν γίγνεσθαι τὸ μόριον, ἀνατριβόμενον ἢ πιττούμενον. ἐπειδὴ
10 συνεπινοεῖται τοῦτο τῷ ἐρυθρῷ. κατὰ γὰρ τὸν αὐτὸν χρόνον εἰς ἔρευθός τε καὶ θερμασίαν ἐπιδίδωσιν. οὕτως ἀεὶ
θεραπεύων ἐγὼ τὰς παρὰ φύσιν ἰσχνότητας, ὀλιγάκις ἐδεήθην ἐπιδέσεως. εἰ δέ ποτε δεηθείην ὡς Ἱπποκράτης ἔ-
γραψεν ἐπέδησα προσέχων αὐτοῦ τῇ λέξει, καθ' ἣν εἶπεν. ἀλλοίῃ τῇ ἐπιδέσει. τὸ γὰρ ἀλλοίῃ, πρὸς τὴν καταγμα-
τικὴν ἀντιθεὶς εἶπεν. ἢ τὴν θλίψιν σφοδροτέραν ἐπὶ τῶν πεπονθότων ποιουμένην τὴν οὖν ἀλλοίαν ἐπίδεσιν εὐ-
θὺς μὲν κἀν τῇ πρώτῃ τῶν ὀθονίων ἐπιβολῇ διαφέρει τῇ καταγματικῇ. οὐκέτ' αὐτοῦ τοῦ θεραπευομένου μορίου
τὴν ἀρχὴν τιθεμένων ἡμῶν, ὡς ἐφ' ἑλκῶν τε καὶ καταγμάτων. ἐγχυματιζομένων τε καὶ θλασμάτων. ὅσα τ' ἄλ-
λα μικρῷ ἔμπροσθεν εἴπομεν, ἐναντίως ποιεῖν. ἔπειτα δὲ μὴ πιέζειν κατὰ τὸ πεπονθὸς μόριον, ἀλλὰ ἀνίεσθαι μὲν
κατὰ τοῦτο. πιέζειν δὲ μάλιστα μὲν ὅθεν ἤρξω κατὰ τὸ ὑγιές. ἑξῆς δέ σε κελεύει μὲν τὴν τάσιν ἐν τῇ κατὰ ὑγιὲς νο-
μῇ μέχρι τοῦ πεπονθότος. ὅταν δὲ ἐπὶ τὸ πεπονθὸς ἀφίκηται μάλιστα ἐκλελυμένῃ χρῆσθαι τῇ περιβολῇ τῶν ὀθο-
νίων. χειμῶνι μὲν οὖν καὶ αὐτῷ συμπεριβαλεῖν τὸν ἐπίδεσμον, ὅπως μὴ θερμαίνῃ τὸ χαλαρὸν δηλονότι. καὶ
20 πιέσεως οὐδὲ τοὐλάχιστον ἔχοντα. θέρους δὲ τὸ μὲν ὑγιὲς ἐπιδῶ τὸ περιεχόμενον αἷμα κατ' αὐτὸ πρὸ τῆς ἀνα-
θρέψεως δεόμενον, ἐκθλίβων. αὐτὸ δὲ τὸ θεραπευόμενον οὐκ ἐπιτηδείως ἐπιθερμαίνειν αὐτὸ καὶ διαφορεῖν.
ὅταν δὲ ἱκανῶς ἄτροφον ὅλον τὸ σκέλος ἢ χεὶρ ὀλίγη γένηται τὸ ἀντικείμενον κῶλον ἐπιδῶ, τὴν ἀρχὴν ἐκ
τῶν κάτω μερῶν ποιησάμενος. εἶτ' ἀναλαμβάνων ἐπὶ μὲν σκέλους ἄχρι τοῦ βουβῶνος. ἐπὶ δὲ χειρὸς ἄ-
χρι μασχάλης καὶ ὤμου. κατὰ γὰρ τὸν αὐτὸν τρόπον ἀποσχίζονται τῆς μεγάλης φλεβός. ἐν μὲν τοῖς κάτω μέ-
ρεσι τοῖς καθ' ἱερὸν ὀστοῦν, αἱ τὰ σκέλη τρέφουσαι φλέβες. ἐν δὲ τοῖς ἄνω τοῖς κατὰ κλεῖς. ὅταν οὖν ἡ τῆς ἑτέ-
ρας φλεβὸς ἐπίρροη τοῦ αἵματος εἰς τὸ συζυγοῦν κῶλον ἀποκλεισθῇ πρὸς τὸ ἕτερον ἥκει τὸ αἷμα. καὶ διὰ τοῦτο
τὴν μὲν κατὰ τὸ ὑγιὲς σκέλος ἐπίδεσιν ἐσφίχθαι χρὴ μέχρι τοῦ μὴ θλίβειν οὕτως ὡς ὀδύνην ποιεῖν. ἤτοι δὲ γυμνὸν
ἐᾶν χρὴ τὸ πεπονθὸς μόριον ἢ ὀλίγοις ἐρίοις ἐσκεπάσθαι μέχρι τοῦ μηροῦ, ὁπότε ψυχρὸν εἴη τὸ περιεχόμενον. οὐκ ὄν-
τος δὲ ψυχροῦ γυμνόν τε εἶναι συμφέρει. καὶ συνεχῶς ἀνατρίβεσθαι πρὸς ταῖς σινδόσιν. εἶτα φαρμάκοις θερ-
30 μαίνουσιν, ὅταν ἡ δύσις κ θέρμαντα. ταχέως δὲ θερμαινομένων, ἔλαιον μόνον. ἀρκεῖ βραχύτατον ἔχον κηροῦ
προσμεμίχθαι τι. γὰρ μᾶλλον τοῦτο καὶ ἧττον διαφορεῖ. κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν κἀπὶ τῶν χειρῶν ἅπαντα γίγνε-
ται. καὶ γὰρ ἐπιδετέον ἐστὶ τὴν ἀπαθῆ. καθάπερ τὸ σκέλος. καὶ θερμαντέον ἰσχυρῶς τὴν πεπονθυῖαν ἀνατρί-
ψει τε καὶ κινήσει. καὶ ὅταν γε μὴ παντάπασιν ὁ κάμνων ἠλίθιος πυνθάνεσθαι βέλτιον αὐτὸν τὸ πότερον
τῆς ἐν τῷ θεραπευομένῳ μορίῳ θερμασίας αἰσθάνεται παραπεμπούσης ἢ πεπαῦσθαι φαίνεται σαφῶς αὐ-
τό. κἂν φῇ πεπαῦσθαι, καιρὸς ἤδη τῆς δευτέρας χρήσεως ἐστὶ τῶν θερμαινόντων τε καὶ ῥωννύντων αὐτό. τέτ-
ταρα δὲ αὐτά ἐστι κατὰ γένος τὰ διὰ συντόνου ἀνατρίψεως, ὕδατος θερμοῦ καταχύσεως. ἀνάτριψις ἤτοι διὰ
τοῦ φαρμάκου θερμαίνοντος ἢ δι' ἐλαίου κατάχρισις ἁπλοῦ δρώπακος. ἐὰν δὲ ποτὲ φαίνηταί σοι λίαν κατε-
ψύχθαι τὸ θεραπευόμενον μέρος, ἔστω ποικίλος ὁ δρώπαξ, ἐπιβεβλημένον ἔχων ἄσφαλτον καὶ θεῖον ἄπυρον
ὀλίγον καὶ πύρεθρον. ὅτι μὲν οὖν οὕτω χρὴ θεραπεύειν τὰ λελεπτυσμένα σώματα οἶδα παμπόλλους ἰασάμενος.
40 εἰ δὲ καὶ τὴν Ἱπποκράτους ῥῆσιν ἐξηγοῦμαι καλῶς, οὐκέτι διαγινώσκειν δύναμαι πάσαν κατὰ εἶδος ἐξήγησιν ἀσα-
φοῦς λέξεως, ἄχρι μὲν τοῦ πιθανοῦ προερχομένην. τὸ δὲ ἐπιστημονικὸν καὶ βέβαιον οὐκ ἔχουσαν. ἐξηγοῦμαι δὲ τὴν
ῥῆσιν οὐχ ὡς οἱ πλεῖστοι κατὰ τὴν τοιάνδε γραφὴν ὡς ἂν ἐξ ἐπιδρομῆς συντακέντα. πλέον ἢ αὐτὴ ἐμηνύθη. μο-
χθηρὸν γὰρ ἔχει τὸν νοῦν. ἀλλ' ὡς ἔνιοι γράφουσι μετὰ τοῦ ἄρθρου κατὰ τὴν δὲ τὴν λέξιν. ὡς ἂν ἐξ ἐπιδρομῆς τὰ συντακέν-
τα. λέγει γὰρ συντακέντα τὰ λεπτυνθέντα χωρία διὰ τὴν ἀκινησίαν τε καὶ ἀτροφίαν. ταῦτα δ' οὖν αὐτά φησιν
ἐξ ἐπιδρομῆς τοῦ αἵματος, ὡς εἰ καὶ ἐπιρροῆς εἶπεν ἰᾶσθαι δεῖν, ἀφικομένας δηλονότι πρὸς τὰ πεπονθότα πλεονος
ὅσου δεῖσθαι δόξειεν ἂν εἰ κατὰ φύσιν ἔχοι. συμβήσεσθαι γὰρ οὕτως εἰς τὴν αὔξησιν ἐκκλίναι τὰ μινυθήματα τῇ πρό-
σθεν ἐπιδέσεως ἀλλοίας χρησάμενος. δέδεικται δὲ ἂν τῆς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἡ ἀλλοιότης ἣ καὶ τὴν δύναμιν ἀλλοίαν
ἀναγκαίαν ἀκολουθεῖν. ἡ μὲν γὰρ πρόσθεν ἀπέλαθη τοῦ πεπονθότος μορίου τὸ αἷμα. χορηγεῖ δὲ αὐτῇ δαψιλέστερον,
εἰ κατὰ φύσιν ἔχοι. ὅτι μὲν γὰρ τὸ κατὰ φύσιν ἔχειν αὔταρκες ὂν τὸ περιεχόμενον ἐν αὐτῷ, καὶ διὰ τοῦτο
50 πλέον οὐκ ἐχρῆν ἐπιρρεῖν τοῦ μέλλοντος εἰς θρέψιν τε, καὶ δι' ἀναπνοὴν ἀναλίσκεσθαι. νυνὶ δὲ κενοῦ καὶ ἀναίμου
μορίου τοῦ πεπονθότος γεγονότος, πολλῷ πλέον εἶναι χρὴ τὸ ἐπιρρέον, ἵνα μὴ τρέφηται μόνον, ὡς ὅταν γένηται ὑ-
γιές, ἀλλὰ καὶ ἀνατρέφηται. καὶ τὰς ἀποιρίας δὲ νῦν πλείονας ἀναγκαῖον ἐστὶ γενέσθαι διὰ τὸ συνεχῶς θερμαί-
νεσθαι τὸ μόριον. ἅπαντα γὰρ αὐτὸ θερμαίνει κατὰ τὴν θεραπείαν γιγνόμενα. καὶ ἡ τρίψις καὶ ἡ κίνησις. καὶ
ἡ φαρμακεία. καὶ ἡ πιττία. καὶ τοῦ πιττωτοῦ τὸ καταχεόμενον ὕδωρ θερμόν. ὁ γὰρ Ἱπποκράτης. καὶ τούτῳ φαί-
νεται χρώμενος ἴσως διὰ τὴν ἀπορίαν τῶν βαλανείων ἐν τῷ τότε χρόνῳ. ἐμοὶ δὲ ἤρκεσθαι, ἵνα ἐν τούτῳ τὰς ἐν
τῷ βαλανείῳ πυέλας ὕδωρ εἰς τε τὸ θερμῆναι μετρίως θεραπευόμενα μόρια, καὶ τὸν ἐκ τῶν τάσεων κόπον ἔσε-
σθαι, χρὴ κινεῖν αὐτὰ κατὰ τὰς συνήθεις ἐνεργείας. καὶ τοῦτο πράττειν οὐχ ἅπαξ ἀθρόως ἑκάστης ἡμέρας, ἀλ-
λὰ πολλάκις. ὥσπερ τὴν τρίψιν ἄχρι τοῦ διαθερμανθῆναι παραλαμβάνοντας. εἶτα παύοντας. ἐγὼ μὲν οὖν

οὕτως ἐφαρμόζω τῇ ῥήσει τὴν ἀληθῆ θεραπείαν, ἧς ἐγὼ ὅρῳ τὴν δύναμιν ἔδειξα, μορίων δὲ ἐπιδόσεως καὶ χρο-
νίας ἡσυχίας καταλελειπυσμένων ἀναθρέψαι μόρια. καιρὸς δ' ἂν εἴη καὶ τῶν ἐξηγησαμένων τὸ βιβλίον,
ἐξηγήσασθαι τὴν γνώμην. ὧν οἱ πλεῖστοι μὲν ὡς ἔφην παραλαλήσαντες μόνον ἀνεξήγητον εἴασαν τὴν ῥῆσιν. ὀλί-
γοι δ' ἐπεχείρησαν κατὰ τὴν αὐτὴν λέξιν ἐφαπλῶσαι τὴν ὅλην διάνοιαν διὰ αὐτῆς ἐπιδόσεως τὴν τοιάνδε. κε-
λεύειν φασὶ τὸν Ἱπποκράτην. τὰ μινυθήματα δι' ἐπιδόσεως ἄρχεσθαι θεραπεύειν, ἵνα συντακέντα. τουτέστι
καταλεπτυνθέντα πλέον αὐτά, ἢ πρόσθεν ἐλελύπτοιτο μεταβολὴν εἰς τοὐναντίον σχῆμα. πολλοὶ γὰρ τῶν πα-
θῶν οὕτω φασὶ θεραπεύεσθαι. καὶ παραδείγματα φέρουσι. ναυτιώδεις δέ τινας ἐμετικῷ φαρμάκῳ θεραπευθέν-
τας. καὶ κενοῦντας συνεχῶς κάτω δριμέα διὰ καθαρτικοῦ ἰαθέντας. ἐνίους δὲ βήττοντας ὑπὸ τοῦ βῆχα κινούν-
των σφοδροτέρων. ἐν οἷς δὲ αὐτῶν καὶ τοῦ κατὰ τοὺς ἀφορισμοὺς εἰρημένου μέμνηνται κατὰ λέξιν οὕτως ἔχοντος.
10 ἔστι δ' ὅκου ἐπὶ τετάνου ἄνευ ἕλκεος νέῳ εὐσάρκῳ, θέρεος μέσου ψυχροῦ πολλοῦ κατάχυσις ἐπανάκλησιν θέρμης
* ποιέεται. ὥσπερ οὖν φασὶν οὐ μόνον διὰ τῶν ἐναντίων τοῖς πάθεσι βοηθημάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν ὁμοίων αἱ θεραπεῖαι
γίγνονται. καὶ νῦν οὕτως Ἱπποκράτης ἐκέλευσεν ἡμᾶς τὰ μινυθήματα θεραπεύειν, ἀρχομένους ἐπὶ τῆς ἐπὶ
μᾶλλον αὐτὰ λεπτῦναι δυναμένης ἐπιδόσεως. ὥσπερ δὲ ἐπιδρομῆς συμβαίνει φασὶν ἐπὶ πλεῖον, καὶ βραχέως
συντακέντων τῶν μορίων ἐπὶ τὰ τῆς ἐπιδόσεως ἀνθούντων γένοιτο πάλιν ἀναθρέψεις αὐτοῖς καὶ τὴν εὐσαρ-
κίαν ἐγκλείειν χρὴ τὸ μόριον. ὁρῶντες δὲ οἱ οὕτως ἐξηγούμενοι πολλὴ τῇ ἐπιδόσει μηδ' ὅλως ὑπ' αὐτῶν ἐξηγή-
σεως τυχεῖν δυνάμενον, ἀλλοίῃ τῇ ἕξει γράφουσιν, ὥστε γίγνεσθαι τρεῖς διαφερούσας ἀλλήλων γραφάς. μία μὲν
ἀλλοίῃ τῇ ἕξει. καὶ γὰρ οὕτως ἐν ἐνίοις τῶν ἀντιγράφων εὑρίσκεται γεγραμμένον. οἱ δ' οὖν ἄλλοι τῇ ἕξει γράφον-
τες, οὐκ ἐπὶ τὴν ἐπίδοσιν ἀναφέρουσι τὴν λέξιν, ἀλλ' ἐπὶ τὸ πεπονθὸς μόριον. ὅ φασιν ἀλλοίῃ χρησάμενον ἕξει
ἣν εἶχεν ἔμπροσθεν ἐκκλῖνον πρὸς εὐσαρκίαν τὴν ἕξιν ταύτην αὐτῷ γίγνεσθαι δι' ἐπιδόσεως ἐπὶ πολὺ συντη-
20 κούσης, ὥσπερ οὐκέτι αὐτῆς ἐπιδόσεως εἰς τὴν ἰσχνότητα τῶν ἀτροφησάντων μορίων ἀφικνουμένης. ἀλλὰ νῦν
ἴσως αὐτῆς τι μελλόντων πειράσαι, τοῦ γὰρ ὀνομαζομένης ὑπὸ τῆς ἐπιδόσεως καταγματικῆς κοινῆς δεούσης
ὡς ὀλίγον ἔμπροσθεν ἐδείκνυτο. καὶ ἄλλων παθῶν ἐν οἷς ἦν τὰ ἐκχυμώματά τε καὶ θλάσματα. καὶ σπάσμα-
τα, λεπτυνούσης τὰ μόρια. τὴν οὖν ἕξει διὰ τῆς αὐτῆς ἐπιδόσεως ἀρχὴν ἀναθρέψεως ποιεῖσθαι τοῖς ἠτρο-
φηκόσιν. ὅθεν ἔνιοι τὴν λέξιν οὕτως ἔγραψαν. ὡς ἂν δὲ ἐπιδρομῆς συντακέντων πλέον ἢ αὐτόματος ἐμινύθη, δια-
φράσασθαι τὴν ἀτοπίαν τοῦ λόγου νομίσαντες αὐτομάτῳ φύσει λελεπτῦνθαι τὰ μόρια. καὶ τῇ νῦν διδασκό-
μενον οὐχὶ πάντων εἶναι τῶν μινυθημάτων κοινόν, ἀλλὰ μόνον τῶν αὐτομάτων τὸν κοινὸν καὶ καθόλου λόγον τῆς
διδασκαλίας εἰς μικρὸν κόσμον συντείνοντα. ἐλάχιστα γὰρ τὰ κατ' ἄλλην αἰτίαν ἀτροφοῦντα καὶ πάνυ σπά-
νια, τὰ ἄλλα πάντα διὰ τὴν πολυχρονίαν ἐπίδεσίν τε ἅμα καὶ ἡσυχίαν τῶν πεπονθότων μορίων εἰς τὴν τοιαύτην
ἀφικνεῖ διάθεσιν. καὶ τούτων γὰρ εὔλογον ἐστὶ μᾶλλον, ἢ ἄλλων τινῶν μεμνῆσθαι τὸν Ἱπποκράτην τοῖς προειρημένοις
30 συμπαρόντων. εἴρηται γὰρ αὐτῷ μέχρι δεῦρο, περί τε καταγμάτων καὶ τινῶν ἄλλων παθῶν, ὅσα παραπλη-
σίας ἐπιδέσεως δεῖται. τούτοις οὖν εἰδὼς ἑπομένην ἰσχνότητα τῶν μορίων εἰκότως, ἐπεχείρησε διδάσκειν ὅ-
πως αὐτὴν δεῖ θεραπευτέον. ὃ δὲ δὴ μέγιστον αὖτις ἐγκαλέσειε τοῖς ἐπιδέσει λεπτυνούσῃ χρῆσθαι τὸν Ἱπποκράτην
νομίζουσι, καὶ δὴ φράσω. πρόκειται μὲν ἀναθρέψαι τὰ λελεπτυσμένα. γίνεσθαι δὲ τοῦτο ἀδύνατον ἐστὶν, ἄνευ τοῦ τὴν
δύναμιν αὐτῶν ῥωσθῆναι. καὶ χορηγίας ὕλης χρησίμου τε εἶναι ἄφθονον. ἣν δὲ οἴονται δεῖν αὐτὸ παραλαμβά-
νειν ἀνείργει μέν, τὴν ἐπίρροιαν τοῦ αἵματος. ἀσθενῆ δέ, ἐργάζεται τὴν δύναμιν. ἣν δὲ ἐγὼ φημὶ λέγεσθαι
πρὸς Ἱπποκράτους ἀλλοίην ὡς πρὸς τὴν ἐργαζομένην δηλονότι τὰ μινυθήματα τούτων δι' ἑτέρων ἐργά-
ζεσθαι. χρὴ γὰρ ἄρχεσθαι μὲν ἀπὸ τῶν ὑγιειῶν οὐκ ἀπὸ τῶν πεπονθότων, τῶν ἐκ πολλῶν τὴν ἐπιβολὴν
ποιουμένων αὐτοῖς εὔπηκτον, ὡς ἐκπιέσαντα κατὰ τὴν ὀδύνην ἄχρι τοῦ μηδεμίαν ὀδύνην γενέσθαι, φλεγμο-
νὴν ἐργάζεσθαι δυναμένην, ἥκειν ἄχρι τοῦ πεπονθότος ἐκλύοντα κατὰ βραχὺ τὴν πίεσιν. ἀλλὰ καὶ τὸ συνε-
40 πιδεῖν τῷ πεπονθότι τὸ ὑγιὲς σκέλος οὐδένα λόγον ἔχει κατὰ τὴν ἐξήγησιν αὐτῶν. ἵνα μὴ ἐπὶ πολὺ συντακῇ τὰ
λελεπτυσμένα τὴν ἐπίδεσιν φασὶν αὐτὸν παραλαμβάνειν. εἰς τοῦτο δ' οὐ μόνον οὐδὲν ὠφελεῖ τὸ ἕτερον σκέλος
ἐπιδούμενον, ἀλλὰ καὶ βλάπτει. τὸ γὰρ εἰς αὐτὸ πρότερον ἀφικνούμενον αἷμα δή, ὡς νῦν ἅπαν ἐς τὸ πεπονθὸς
ἀπωθεῖται. ἐπί γε μὴν τῶν παραδειγμάτων ὧν οἱ τὴν προειρημένην ἐξήγησιν εἰρηκότες, παρατίθενται μοχθη-
ρὸν πρόδηλον ἐστί. μηδὲ ὅμοιον ἐχόντων παρ' Ἱπποκράτους διδασκομένων. ὑγιὴς γὰρ ὁ λαπασμὸς ἐκκεῖται βουλό-
μενος πᾶν ἀθρόως τὸ τὴν αἰτίαν ἐργαζόμενον, ἐμπεπλασμένον δηλονότι δυσαπολύτως τοῖς χιτῶσι τῆς κοι-
λίας. οὕτως γὰρ καὶ τὰ συῤῥέοντα καὶ βραχὺ δριμέα καὶ τὴν κοιλίαν ἐρεθίζοντα, πρὸς ἀπόκρισιν ἀθρόως κε-
* νῶσαι λόγον ἔχει. καθάπερ γε καὶ ἐπὶ τὴν μετρίαν βῆχα κινοῦντα διὰ σφοδροτέρας ἀθρόως ἐκκαθαίρεται.
τούτοις δέ, ὅμοιον οὐδὲν ἔχει τὸ λεγόμενον ὑπ' αὐτῶν ἐπισυντήκειν ἀξιούντων τὸ λελεπτυσμένον χωρίον, ἵνα ἀρ-
χὴν ἀναθρέψεως σχῇ. διὰ γὰρ τῆς ἐπὶ πλεῖον ἡ δύναμις τῶν ἠτροφηκότων εὔρωστος γένοιτ' ἂν οὔθ' ὕλης χρησίμου
50 χορηγία. ἔτι δέ, καὶ τῶν τετανικῶν μνημονεῦσαι αὐτοῖς ἀλογώτατον. ἐπιδεικνύουσι γὰρ ἑαυτοὺς τῆς Ἱπποκρά-
τους τέχνης ἀμαθῶς ἔχοντας. εἴς γε τἀναντία τῶν ἐναντίων ἐκείνους εἶναι φασὶ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου. μὴ γι-
νώσκοντες δὲ ἔνιοι τὴν δύναμιν τοῦ λόγου, πρὸς ἀντιλογίαν ἐτρέποντο. κοινόν τι τοῦτο πεπονθότες ἅπασι τοῖς
προπετῶς ἀντιλέγουσι. καὶ διαβάλλειν πειρωμένοις, ἃ μηδ' ὅλως ἔμαθον. οὐχ ὅπως γὰρ ἀνατρέπεται τὸ τἀναν-
τία τῶν ἐναντίων εἶναι βοηθήματα δι' ὧν εἶπεν Ἱπποκράτης ἐπὶ τῶν τετανικῶν, ἀλλὰ κατασκευάζεται καὶ κατ'
* αὐτὸν τὸν ἀφορισμὸν ὡς αὐτοῖς ψυχρὸν εἶναι ἔφη ὕδωρ θέρμης ἐπανάκλησιν ποιεῖσθαι. θέρμην δέ, ταῦτα ῥύε-
σθαι. ὃ τὴν αὐτῶν θέρμην ταύτην ἥτις ἰᾶται ψυχρὰ πάθη. ποτὲ διὰ τρίψεως ἐργαζόμεθα. ποτὲ δὲ διὰ φαρ-
μάκου θερμαίνοντος ἢ γυμνασίων ἢ χύσεως ὑδάτων θερμῶν. καὶ μᾶλλον δ' εἰπεῖν καὶ ἀσφάλτῳ δὴ πολλάκις ὡς
ἔφην, διὰ τοῦ πιλῶσαι τὸ θερμανθῆναι δεόμενον. ἔστι δ' ὅτε καὶ διὰ ψυχροῦ καταχύσεως. ἀλλὰ τὰ μὲν ἄλλα πάν-

τα κατὰ τὴν ἑαυτῶν δύναμιν ἔρχεται τὸ θερμαίνειν ἀεὶ χρήσιμά ἐστι τοῖς θερμανθῆναι δεομένοις μορίοις τε καὶ
πάθεσι. τὸ δὲ ψυχρὸν ὕδωρ, ἅτε ψυχρὸν, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ σπανίως χρήσιμον γίνεται, ἐπὶ μόνου σώματος ἰσχυ-
ρὸν ἔχοντος τὸ ἔμφυτον θερμὸν ὠφελίμως παραλαμβανόμενον. ἐπεὶ γοῦν εὔσαρκός φησιν αὐτὸς ἐστιν, ὅτε χρή-
σιμον γίνεται τὸ ψυχρόν. οὐ δ' οὖν ἐπ' αὐτοῦ κατὰ πάντα καιρὸν, ἀλλὰ θέρεος. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν; ἢ τίς οὐκ εἴρηκε τῶν
περὶ ψυχροποσίας γεγραφότων; ἐργαζομένην αὐτὴν δηλονότι ἢ βλάβην ἐκ καταψύξεως ἢ θερμασίας πλείο-
νος ἐκ τοῦ βάθους ἐπάνοδον. ἐὰν μὲν οὖν ἱκανῶς ᾖ θερμὸν τὸ σῶμα, τηνικαῦτα συμβαίνει μὴ νικηθῆναι μὲν ὑπὸ τοῦ
ψυχροῦ τὴν ἐν αὐτῷ θερμότητα, πυκνωθέντος τοῦ δέρματος, ἐπισχεθείσης δὲ τῆς ἀναπνοῆς αὐξηθῆναι. ἐὰν δὲ ἧττον
θερμὸν ᾖ, ὡς αὐτίκα ἐν τῷ προσπίπτοντι ψυχρῷ μέχρι τοῦ βάθους ἀφικνουμένης αὐτῆς τῆς δυνάμεως ἁλίσκον-
ται ἐκ καταψύξεως πάθεσιν. ἴσως δὲ καὶ ταῦτά μοι περιττῶς νῦν εἰρήσεται, ἑτέρωθεν, καθάπερ ἔφην, ἐπιδε-
10 δειχότι τὰ πρῶτα θεραπεύοντα. πρῶτος δὲ εἶναι δεῖ ἐναντία. πρῶτος δὲ δηλονότι λέγεται, τὰ διὰ μέσου
μηδενὸς, οἷς ἀντίκειται τὰ διὰ μέσου τινὸς, ἃ καὶ κατὰ συμβεβηκὸς, οὐ πρώτως ὠφελεῖ. φλυαροῦσι δ' οἱ μνημο-
νεύοντες καὶ γαστρὸς ὑπαγωγῆς καὶ βηχικῶν φαρμάκων καὶ ψυχροῦ καταχύσεως. εὐλόγως μὲν, ἐνίοτε γινο-
μένων. οὐδὲν δὲ, ἐχόμενον τῷ νῦν ἡμῖν προκειμένῳ λόγῳ. δεῖξαι γὰρ ἐν αὐτῷ δεῖ πῶς ἡ λεπτύνουσα μετρίως
ἐπίδεσις ἢ ῥώμην ἐργάζεται τοῖς λελεπτυσμένοις μορίοις ἢ πλείονος αἵματος ἐπιρροήν. εἰς τὰ δὲ μὴ δυνάμενοι
δεῖξαι ταῦτα, μάτην παραδείγματα γράφουσι. πρὸς γὰρ μηδὲ ἀπόδειξιν ἐπιστημονικὴν γίνεσθαι διὰ πα-
ραδείγματος. ἐδείχθη δὲ κατὰ τὸ περὶ ἀποδείγματος ὑπόμνημα πρὸ τούτων χρεία τῶν παραδειγμά-
των, ὅτι μὴ τοῖς νοσοῦσι νοήσεως ἕνεκα λέγομεν αὐτὰ, ὡς νομίζουσι γ' ἔνιοι, καὶ μάλιστα ὅσοι ὁμοίως τοῖς
ῥήτορσιν εἰς ἐπίστασιν αὐτοῖς χρῆσθαι τοῦ παντὸς ἁμαρτάνοντες. ὥσπερ καὶ σοὶ Πλάτωνά φασι δι' ἐπαγω-
γῶν ὡς τὸ πολὺ τὰς ἀποδείξεις ποιεῖσθαι. δέδεικται γὰρ ὡς κἀκεῖνος ἕνεκα σαφηνείας ἐχρῆτο ταῖς ἐπαγω-
20 γαῖς. ὅτῳ μὲν οὖν φίλον ἀκριβῶς ἐπίστασθαι δύναμιν ἐπαγωγῆς τε καὶ παραδείγματος, ἐπὶ τὸν ἴδιον
ἑκατέρου λόγον ἀφικνείσθω γεγραμμένον ἡμῖν ἑτέρωθεν. νυνὶ δὲ ἐπὶ τὸ προκείμενον ἐπανήξω, καὶ παρα-
σκευάσοντες ὅμοια λέλεκται μέχρι δεῦρο ἀναγνῶντας ἐπιμελῶς τοὺς ὁμιλοῦντας τοῖς δὲ τοῖς γράμμασιν ἐπὶ
τὴν τῆς ἑρμηνείας ῥήσεως ἐξήγησιν ἀφικνεῖσθαι, μαρτυροῦσαν τῇ λελεγμένῃ ὑφ' ἡμῶν ἤδη μεταβήσο-
μαι. ἵνα δὲ μᾶλλον ἅπασα γένηται σαφὴς οὐχ ὅλην αὐτὴν ἀθρόως γράψας, ἀλλὰ κατὰ μέρος τὴν ἐξήγη-
σιν οὕτω ποιήσομαι.

Βέλτιον δὲ καὶ τὸ ἄνωθεν διὰ κνήμης καὶ τῶν μηρῶν, καὶ τὸ ἕτερον σκέλος τῷ ὑγιεῖ συνεπιδεῖν. ὡς ὁμοιότερον ᾖ καὶ
ὁμοίως ἐλινύῃ, καὶ ὁμοίως τῆς τροφῆς ἀποκλείηται καὶ δέχηται.

Τὴν τῶν μινυθημάτων ἐπίδεσιν, ὀλίγῳ ἔμπροσθεν ἀλλοίαν ἔφη χρῆναι ποιεῖσθαι τῆς καταγματικῆς. ἐν
ἐκείνῃ γὰρ πρόκειται πρὸς τῷ τὴν ἐπιρροὴν τοῦ αἵματος ἀνείργεσθαι, ἔτι καὶ τὸ περιεχόμενον ἐν τοῖς πεπονθό-
30 σι μορίοις ἄνω τε καὶ κάτω διωθεῖσθαι, πρὸς τῷ ἡσυχάζειν αὐτὰ μὴ δι' ὅλως κινούμενα, διὰ γὰρ τῆς τοιαύτης ἐν-
τάσεως τελέως ἀφλέγμαντα γίνεσθαι τὰ πεπονθότα μόρια. νυνὶ δὲ οὔτ' ἀνείργειν τὴν ἐπιρροὴν τοῦ αἵματος, οὔτ' ἐκ-
θλίβειν τὸ περιεχόμενον ἐν αὐτοῖς. οὔτε ἀκίνητα φυλάττειν. ἀλλὰ τἀναντία τούτων ἅπαντα πρόκειται πράτ-
τειν. τὴν οὖν ἐπίδεσιν ὡς ἔφην καὶ πρόσθεν ἄρξασθαι ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν χρή. πιέζουσαν δὲ ταῦτα, τὸ μὲν ἐξ αὐ-
τῶν αἷμα χρὴ ταῖς λελεπτυσμέναις ἐκθλίβειν. αὐτὰ δὲ ἐν τῷ τελείως ἀπολαύειν κωλύειν. ἐπὶ μὲν οὖν κνήμης ἢ
πήχεος πεπονθότων, ἱκανὸν ἂν εἴη τὴν ἀρχὴν τῆς ἐπιδέσεως ἀπὸ βουβῶνος ποιεῖσθαι. μηροῦ δὲ ἢ βραχίονος πε-
πονθότων, ἀναγκαῖον ἐστι τὸ ἀντικείμενον ἐπιδεῖν κῶλον. ἐκ τῶν κάτω μὲν, ἀρχομένους. ἀνιόντας δὲ, ἄχρι βουβῶ-
νος ἢ μασχάλης. εἰ δέ ποτε καὶ μεγάλως πῆχυς ἢ κνήμη πεπόνθοι, καθ' ἑκάτερον ἐπιδεῖν σκέλος ἄμεινόν ἐστιν. ὁ-
μοίως τούτῳ τὸ μὴ πεπονθὸς σκέλος ὑποκείμενον τοῦ πεπονθότος μέρους εἴργηται, καὶ μὴ τρέφηται. διὰ τοῦτο
οὖν εἶπεν διὰ κνήμης καὶ τῶν μηρῶν καὶ τὸ ἕτερον σκέλος ἐπιδεῖν. ὡς ὁμοίως φησὶν ἐλινύειν. τουτέστιν ἀργεῖ τὸ
40 ἕτερον σκέλος δηλονότι τῷ κατὰ τὸ πεπονθὸς μηρῷ καὶ ὁμοίως ἀποκλείηται. τὸ δὲ δέχεσθαι διὰ τὸ μὴ βούλε-
σθαι, τὰς τροφὰς ἀποκλείῃ αὐτῷ τὸ ἐπιδούμενον, ὡς μὴ δι' ὅλως δέχεσθαι τι μέρος αὐτῆς. ἤ γέ τις σφίγξει γενναίως
ἀποκλείεται τελείως, εὐθὺς μὲν καὶ τοῦ νεκρωθῆναι τὸ μόριον ἐστι κίνδυνος. εἰ δὲ καὶ μὴ γένοιτό ποτε τοῦτο, τὴν τρο-
φήν γε πάντως, ὥσπερ καὶ τῶν κατὰ τὸν μηρὸν μορίων, οὕτω καὶ κατὰ τὴν κνήμην ἀφαιρήσεται. πρόκειται μὲν
οὖν ἡμῖν οὐδὲ λεπτῦναι τὸν μηρὸν, ἀλλ' ἀναθρέψαι τὴν κνήμην. ἐπεὶ δὲ ὁ τῆς ἐπιδέσεως τρόπος ἀμφοτέροις ἐξ
ἀνάγκης ἐργάζεται, προσιέμενοι τὴν τοιαύτην βλάβην ἄχρι τινὸς, εἶθ' ὕστερον ὅταν ἤδη μετρίως ἔχῃ σαρκώσεως ἡ
κνήμη, κοινὴν ἀμφοτέρων ποιούμεθα πρόνοιαν. ἀποστῆναι τοιγαροῦν χρὴ κἀνταῦθα τῆς ἐξηγήσεως τῶν οἰομένων αὐ-
τῷ τῷ λελεπτυσμένῳ μορίῳ τὰ ὑποκείμενα καὶ καθ' ἑκάτερον σκέλος ἐπιχειρεῖν συλλεπτύνειν, ἕνεκα τοῦ κρύ-
πτεσθαι τὴν ἰσχνότητα τῶν ἠτροφηκότων, καὶ μὴ κατάφορον γίγνεσθαι, μὴ δὲ ἐξελέγχεσθαι τῇ παραθέσει τῶν
εὐτροφούντων. οὐ μόνον γὰρ Ἱπποκράτης, ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἐπιτυχόντων ἰατρός τις ἠξίωσεν ἂν ἡμᾶς καλῶς ἰᾶσθαι.

Ὀθονίων πλήθει μὴ πιέζειν.

50 Καὶ πρόσθεν ἤδη πολλάκις ἐκέλευσεν οὕτω πράττειν, ἐφ' ὧν ἀνώδυνον ἀκριβῶς βούλεται φυλάττεσθαι
τὸ ἐπιδούμενον.

Ἀνιέντα πρῶτον τὸ μάλιστα δεόμενον, καὶ ἀνατρίψει χρώμενον σαρκούσῃ, καὶ καταχύσει ἄνευ ναρθήκων.

Πρῶτον εἴρηκεν ἤτοι κατὰ τὸν χρόνον ἢ κατὰ τὴν δύναμιν. καὶ κατὰ τὸν χρόνον, ἤτοι τῆς μιᾶς ἐπιδέσεως, ἢ τῶν
ἐφεξῆς ἀλλήλων παραβαλλομένων. ἐπεὶ δὲ ταῦτα πάντα εἰσὶν ἀληθῆ, διὰ τοῦτο δῆλόν ἐστι τὸ λεγόμενον, εἰ μὴ
ἄρα ταῦτα πάντα βουλόμενος ἡμᾶς ἀκούειν, οὕτως ἔγραψεν. εὐθὺς οὖν ἐπ' αὐτῆς τῆς πρώτης ἐπιδέσεως,
ἐπειδὴ ταύτην ἐκ πολλοῦ ποιεῖσθαι χρὴ, τὴν μετὰ πρώτην ἐπιβολὴν τῶν ὀθονίων ἐρείδοντα. τὰ δὲ ἐφεξῆς ἀεὶ καὶ μᾶλ-
λον ἀνιέντα. μάλιστα δὲ κατὰ τὸ τῆς ἀναθρέψεως δεόμενον ἀνιέντα κῶλον, πιθανὸν ἂν εἴη. τὸ μὲν κατὰ δύναμιν,

πρῶτον ἐπὶ τοῦ θεραπευομένου μορίου λελέχθαι. τὸ δὲ κατὰ χρόνον, ἐπὶ τῆς πρώτης ἐπιδέσεως. εἰ δὲ ἐπὶ πασῶν τῶν ἐπιδέσεων ἀλλήλαις παραλαμβανομένων ἀκούομεν τῆς ῥήσεως, ὁ νοῦς ἔσται τοιοῦτος. εἰ κατὰ τὰς πρώτας ἐπιδέσεις συνεπιδέοις τῷ ὑγιεῖ πάντως παρέξει ποτὲ αὐτὸς γυμνοῦν αὐτό. τοῦτ' οὖν αὐτὸ πρῶτον ἐπὶ τῶν μάλιστα δεομένων ἀναθρέψεως πράττειν. καὶ διὰ τῶν μὴ καλῶς φερομένων. τοῦ δ' αἵματος ἐπὶ τὸ πεπονθὸς ἑλκομένου, διά τε τῆς ἀνατρίψεως καὶ τῶν ἄλλων, ὅσα μικρὸν ἔμπροσθεν εἶπον, ἡ σάρκωσις ἐν αὐτῷ μᾶλλόν τε καὶ θᾶττον ἔσται. τῆς μὲν οὖν ἀνατρίψεως καὶ τῆς θερμῆς καταχύσεως ὕδατος αὐτὸς ἐμνημόνευσε. τοῦ φαρμάκου δὲ, οὐκ ἐμνημόνευσεν. ἐπειδὴ τὰς ἐνεργείας μόνης ὠφελείας ἐνταῦθα γινώσκει. οὐδὲ γὰρ τὸ διακινεῖν αὐτὰ μετρίως ἄχρι τοῦ μὴ κοπωθῆναι παραλελεῖφθαι δὴ χρὴ δοκεῖν ὑπ' αὐτοῦ. ἐπεὶ δ' οὖν αὐτὸς ἐδίδαξε τὰ τοῖς διδασκομένοις ὁμογενῆ. τῇ δὲ ἀνατρίψει, κίνησις ἅπασα τῶν ἀτροφούντων ὁμογενής ἐστι. ὅπου δὲ καὶ θάτερον σκέλος ἐλιννύειν ἐκέλευσεν ὁμοίως τῷ κατὰ τὸ πεπονθὸς κῶλον ὑγιεῖ μορίῳ, δῆλός ἐστι τῷ ἀνατρίβειν ἀξιῶν κινεῖσθαι. δυνατὸν γάρ ἐστι πῆχυν, ἄνευ βραχίονος κινεῖν, καὶ κνήμην, ἄνευ μηροῦ. θεραπεύων ἀτροφίαν οὐ χρήζεις ἀκινήτου πήχεος καὶ κνήμης. ἐφίσταται γὰρ οὕτως ἐκ τῶν ὑποκειμένων ἅμα τῇ κινήσει θεραπευόμενα. τῆς δὲ ὁλοιπορείας αὐτῶν διὰ τῶν πεπονθότων γινομένης, ἐκεῖνα φθάνει προαπολοῦνται. καὶ γὰρ ταῖς ἀνατρίψεσι καὶ ταῖς πυτώσεσι καὶ ταῖς τῶν θερμαινόντων φαρμάκων προσφοραῖς πλεονεκτεῖ. μέγιστον δὲ τεκμήριον ἔσται σοι τοῦ θερμαινομένων τῶν ἀκρωτηρίων ἐπιρρεῖν αἵματος κώλοις πλέον, ἡ γινομένη κατ' αὐτὰ θερμότης καὶ ἐρυθρότης. τελέαν μὲν ἤδη τούτων ἔχεις τὴν ἴασιν ἐμοῦ προστεθεικότος ἐκείνοις, ἃ Ἱπποκράτης εἶπε, καὶ τὴν τῶν θερμαινόντων φαρμάκων προσφοράν, ἐν ᾧ γένει καὶ ἡ πίττωσίς ἐστι. ὁ δὲ Ἱπποκράτης οὐκ ἐμνημόνευσεν ὅλως ἐν τούτῳ τῷ βιβλίῳ φαρμάκου, καίτοι μνημονεύσας ἐνίων παθῶν δεομένων τῆς ἐκ φαρμάκων ἰάσεως, ἐν οἷς ἐστι τὰ ἐκχυμώματα. καὶ τὰ στρέμματα. καὶ τὰ σπάσματα. διότι μὲν τὴν κατὰ χειρουργίαν ὠφέλειαν ἐν αὐτῷ φυλάξαι προὔθετο, καὶ ταύτην, οὐ πᾶσαν, ὡς ἔφην, ἀλλ' ἀναγκαιοτάτην τε καὶ χρησιμωτάτην τοῖς ἀρχομένοις μανθάνειν τὴν τέχνην.

T Ἃ δὲ ἑρμάσματα καὶ ἀποστηρίγματα δὲ στήθει. πλευρῇσι. κεφαλῇ. καὶ τοῖσιν ἄλλοισιν ὅσα τοιαῦτα. τὰ μὲν σφυγμῶν εἵνεκεν, ὡς μὴ ἐνσείηται. τὰ δὲ, καὶ τῶν διαστάσεων τῶν κατὰ τὰς ἁρμονίας. ἐν τοῖσι κατὰ τὴν κεφαλὴν ὀστέοισιν ἐρεισμάτων χάριν. ἐπί τε βηχέων. ἢ πταρμῶν. ἢ ἄλλης κινήσιος. διὰ τὰ κατὰ θώρακα καὶ κεφαλὴν ἀποστηρίγματα γίγνεται, τουτέων ἁπάντων αἱ αὐταὶ ξυμμετρίαι τῆς ἐπιδέσιος. ἢ γὰρ τὰ σίνη μάλιστα πεπιέχθαι ὑποτιθέναι δὲ εἴριον μαλθακὸν ἁρμόζον τῷ πάθει. ἐπιδεῖν δὲ μὴ μᾶλλον πιέζοντα ὥστε τοὺς σφυγμοὺς μὴ ἐνσείειν. μηδὲ μᾶλλον ἢ ὥστε διεστηκότων τὰ ἔσχατα τῶν ἁρμονιῶν ψαύειν ἀλλήλων μηδὲ τὰς βῆχας καὶ τοὺς πταρμοὺς. ἀλλ' ὥστε κωλύειν ἀποστήριγμα εἶναι, ὡς μήτε ἀναγκάζηται. μήτε ἐνσείηται.

Ἐκ μὲν τοῦ μὴ κελεύειν αὐτὸν ἠρεμῆσθαι ἢ πιέχθαι τὴν ἐπίδεσιν, ἐπί τε παρερμάτων καὶ* περιβαλλομένων ἔξωθεν, ὁμοίως εἰρηκέναι καὶ περὶ τῆς ἐπιδέσεως αὐτῆς ἣν διὰ τῶν ὀθονίων ποιούμεθα. δῆλον ἦν τῆς ἑρμάζειν φωνῆς τὸ σημαινόμενον ἀπὸ τῶν ἑρμάτων εἰληφὼς ὡς καὶ ὁ ποιητὴς μνημονεύων, εἶπεν. ὑπὸ δ' ᾕρεον ἕρματα νηῶν. ὡς οὐδὲ διαφερόντων, ἢ ἐρείσματα εἰπεῖν, ἢ στηρίγματα. φαίνεται δὲ πολλάκις μὲν κεχρημένος τῷ ἑρμάζειν, ἐπί τε τῶν ἐπιδέσμων. καὶ σπληνῶν καὶ παρερμάτων, σημαίνει τό γε στηρίζειν. ἤκουσαν δὲ κατὰ πάσας τὰς ῥήσεις τοῦ ἑρμάζειν οἱ ἐξηγηταὶ ταὐτὸ σημαινόμενον, ὅπερ καὶ τοῦ στηρίζεσθαι. ἀλλὰ νῦν γε φαίνεται γράψας ἐφεξῆς ἀλλήλων τὰς δύο φωνὰς τήν τε τῶν ἑρμασμάτων, καὶ τὴν τῶν στηριγμάτων ἐνδείκνυσθαι διάφορον ἐξ αὐτῶν τι σημαίνεσθαι. μήτις οὖν ἑρμάσματα μὲν ὠνόμασε, τὰ κατὰ τὴν ἐπίδεσιν αὐτῶν, ἕνεκα τοῦ φυλάττεσθαι τὸ πεπονθὸς ἀκίνητον ὑποβαλλόμενά τε, καὶ περιβαλλόμενα. πρώτας μὲν, τὰς ὑποδεσμίδας ἐχούσας καὶ ἄλλας τινὰς χρείας, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν ἑρμασμάτων. εἶθ' ἑξῆς τοὺς σπλῆνας ἑρμάσματα καὶ αὐτοὺς ὄντας, οὐ μόνον τοῦ κατάγματος, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιδέσμων. εἶτα τοὺς ἔξωθεν αὐτοῖς περιβαλλομένους ἐπιδέσμους κατὰ τοὺς νάρθηκας καὶ τὰ παρερέμματα. πάντα γὰρ ταῦτα τοῦ κρατεῖν ἕνεκα τὰ ὑποβεβλημένα περιτιθέμενα τὴν τῶν ἑρμασμάτων ἔχει χρείαν. οὐ πρὸς αὐτὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰ κατάγματα. ἀποστηρίγματα δὲ δοκεῖ μοι λέγειν, ὅσα χωρὶς ἐπιδέσεως ἔξωθεν ὅλῳ τῷ πεπονθότι μορίῳ παρατιθέμενα ἐκ δεξιῶν. ἢ ἀριστερῶν. ἢ κάτωθεν ἢ ἄνωθεν. ὀνομάζω δὲ νῦν ἄνωθέν τε καὶ κάτωθεν ὡς κατὰ μῆκος ὅλου τοῦ σώματος. ἐν γοῦν τῇ κατὰ τὸ πάχος αὐτοῦ διαστάσει τὰ μὲν ὑποστρώματα, κάτω εἰσί. τὰ δὲ ἐπεμβλήματα, πάντ' ἄνωθεν ὁποῖά ἐστι. στηρίζεται δὲ τὸ μὲν ἄκρως ἐνίοτε περιεσάμενον* κάτωθεν, ὀρθὸν ἄνωθεν. κεφαλὴ δὲ προσκεφαλαίοις τέ τισι καὶ ὑπαυχενίοις ἐρείοις τε, καὶ ῥάκεσι μαλακοῖς. καὶ σωλῆνες δὲ καὶ παρατιθέμενοι* τοῖς κατεαγόσι σκέλεσιν ἑκατέρωθεν στηρίγματα ἂν εἴη. τὸ δ' ἐντιθέμενον εἰς τὴν μασχάλην ἔριον στρογγύλον ὅταν ἐκ πεπτωκὸς τὸ κατ' ὦμον ἄρθρον ἐμβαλλόμενον ἐπιδῶμεν ἐγχωρεῖ προσαγορεύειν ἑρμάσματά τε καὶ στηρίγματα. διότι δὲ ἐπιδεῖται καὶ αὐτὸ καθ' ὅπερ τι μέρος γίγνεται τῆς ὅλης ἐπιδέσεως. ἕρματα γε μὴν ἔξωθεν ἐπιτιθέμενά τε καὶ παρατιθέμενα θώρακι καὶ κεφαλῇ στηρίγματα μᾶλλον, οὐκ ἑρμάσματα κλητέον. ἐπενοήθη δὲ ταῦτα τοῖς ἰατροῖς διὰ τὰς ἀναγκαίας κινήσεις τῶν μορίων. ἐνίας μὲν, κατὰ φύσιν οὔσας, ὡς ἀναπνοὴν ἐπὶ τῶν κατὰ θώρακα σφυγμῶν καὶ μηνίγγων. ἐνίας δὲ παρὰ φύσιν, ὡς βῆχα καὶ πταρμὸν καὶ λυγμόν. ὅσοι δὲ ἐν τοῖς φλεγμαίνουσι μορίοις γίνονται σφυγμοί. καὶ προσέτι κατὰ τὰς κεφαλαλγίας τὰς σφόδρα ἐν ταῖς κατὰ τοὺς κροτάφους ἀρτηρίαις. καὶ παλμοὶ δὲ πολλάκις μετ' ἐπ' ὑποχονδρίων γινόμενοι. ἔστι δ' ὅτε δὴ καὶ κατ' ἄλλα μόρια στηριγμάτων ἐδεήθη. καὶ τά γε στηρίγματα ταῦτα ποιητέον. ποτὲ μὲν αὐτὰ μόνα ὡς ἐπὶ τῶν κατὰ τοὺς κροτάφους ἀρτηριῶν ἐν κεφαλαλγίαις σφοδραῖς. ἢ τῶν κατὰ ὑποχόνδρια παλμῶν. ἢ τραυμάτων αἱμορραγίαν ἀπειλούντων. ἐνίοτε δὲ ἔριον ἐπιδέσμῳ περιλαμβάνοντες ἁπλῶς. καὶ χωρὶς δὲ ἐπιδέσμων ἐνίοτε στηρίζομεν. ἐρίῳ τε στηρίζομεν τὰ κατὰ θώρακά τε καὶ αὐχένα. καὶ κεφαλὴν ὑπαυχενίοις τε μαλακοῖς, καὶ σακκίοις κούφοις κέγχρον θερμὴν ἔχουσιν. ὅταν ἅμα πυριαθῆναί τε καὶ στηρίζεσθαι δέονται. καί γε νῦν δὲ ἐκπεσοῦσαν. ἐπεμβληθεῖσι δ' ἐνίοτε στηρίζομεν ἔξωθεν ἁπαλοῖς στηρίγμασι. κοινοῦ τοίνυν ὄντος σκοποῦ

τοῖς ἰδίως ὀνομαζομένοις ἐρμάσμασι καὶ στηρίγμασιν. εἰκότως οἵ τ' ἐξηγησάμενοι τὸ βιβλίον, ἐν ᾧ ἐξ ἀμφοῖν οἴονται
σημαίνεσθαι, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ πολλάκις ἀδιαφόρως χρώμεθα τοῖς ὀνόμασιν. ὁ δὲ κοινὸς σκοπός ἐστιν, ὃν ὀλίγον ἔμ-
προσθεν εἶπον, ὅπως ἐν ταῖς κινήσεσι μὴ σείηται τὰ μόρια. διαφορᾶς μέντοι τινὸς οὔσης ἰδικῆς ἣν ἄρτι δηλώσω·
ὅταν ἀκριβολογούμεθα, στηρίγματα μὲν ἐροῦμεν ὅσα τῆς ἐπιδέσεως ἔξωθέν ἐστι, ἐρμάσματα δέ, τὰ κατ' αὐτὴν
ἐκείνην. καὶ οὕτως διορισούμεθα τὰ μὲν τοῖς ἀναγκαίοις κινουμένοις μορίοις ὧν ταῖς κινήσεσι παύειν οὐκ ἔστιν ἐφ' ἡμῖν
στηρίγματα καλεῖσθαι· τὰ δὲ ἐν τοῖς ἀκινήτοις, ἐρμάσματα. σκέλος μὲν γὰρ καὶ χεῖρα κινεῖν ἐφ' ἡμῖν ἐστι. θώρακα δὲ
καὶ μήνιγγας, οὐκ ἐφ' ἡμῖν. καὶ παλμὸς ἔν τινι μορίῳ γιγνόμενος, οὐκ ἐφ' ἡμῖν ἐστι. ὥσπερ οὐδὲ βήξ. ἢ πταρμός. ἢ λυ-
γμός. καὶ ὅτι μάλιστα δυνατὸν ἀντέχειν αὐτοῖς ἐπὶ χρόνον ἱκανὸν ὡς μὴ γίγνοιτο. βιάζεται γὰρ ὕστερον ὅταν ἰσχυρὰς
ἔχῃ τὰς γεννώσας αἰτίας αὐτῆς. καὶ μόνοις τοῖς καρτερικωτάτοις δυνατὸν ἀνδράσιν ἀντισχεῖν τε καὶ κωλῦσαι τὴν
10 γένεσιν αὐτῶν φαίνεται. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἱπποκράτης ἔξωθεν ἔγραψε κατὰ τὴν προκειμένην ῥῆσιν. ἐπὶ μὲν τῶν σφυ-
γμῶν εἰπὼν ὡς μὴ ἐνσείηται. καὶ προσέτι ἤδη τῶν κατὰ τὴν κεφαλὴν ἁρμονιῶν διαστάσεως τῷ τῶν ἐρμασμάτων
ἐφεξῆς ὀνόματι κεχρημένος. ἐπὶ δὲ βηχῶν καὶ πταρμῶν, καὶ ὅλως τῶν κατὰ κεφαλὴν καὶ θώρακα κινήσεων, τῷ τῶν
στηριγμάτων. ἡ μὲν οὖν τῶν ἁρμονιῶν διάστασις ἐπὶ κεφαλῆς ἐν ταῖς καλουμέναις ῥαφαῖς γίγνεται. κυρίως μὲν ἁρ-
μονιῶν ὀνομαζομένων καθ' ἃ ψαύει τὰ τῆς κεφαλῆς ἀλλήλων ὀστᾶ. κατὰ μεταφορὰν δὲ ῥαφῶν. ἥρμοσται γὰρ ἀκρι-
βῶς ἀλλήλοις τὰ κατὰ τὸ κρανίον ὀστᾶ. καὶ διὰ τοῦτο κατ' ἁρμονίαν ἡ σύνθεσις αὐτῶν εἰκότως ἂν λέγοιτο
γεγονέναι. καθ' ὁμοιότητα δὲ τὴν πρὸς τὰ ῥαπτόμενα, ῥάκη. ῥᾷον αὐτὰ τοίνυν ἐνίοτε διίστανται. καί ποτε καὶ ὀδύ-
νην ἐπιφέρουσιν, ὅταν φλεγμαίνωσιν οἱ συνάπτοντες αὐτὰ τὸν περικράνιον ὑμένα τῇ σκληρᾷ μήνιγγι. καὶ φλέβια τι-
νὰ μικρὰ συνεχόμενα κατὰ τὰς ῥαφὰς φλεγμαίνει πολλάκις, ἐφ' ὧν διάθεσις ἡ κίνησις τῆς σκληρᾶς μήνιγγος
ἐπὶ πάσης τοῖς φλεγμαίνουσιν ὀδύνην ἐργάζεται. παραπλησίως δὲ καὶ κατά τινας φλεγμονάς, αἱ κινήσεις τῶν ἀρτη-
20 ριῶν ἀλγηδόνας ἀποτελεῖ. καὶ δεῖται τὰ τοιαῦτα παθήματα συμμετρίας ἀκριβοῦς τῶν στηριγμάτων, ὅπως μήτε
χαλαρὰ τοῖς πεπονθόσι μορίοις προσπίπτοντα κινουμένῳ διασείηται ῥᾳδίως αὐτά, καὶ διὰ τοῦτο πόνον ἐπάγει.
μήτε αὖ πάλιν αὐτὰ τὰ στηρίγματα περαιτέρω τοῦ προσήκοντος ἐρηρεισμένα θλίβειν ἐργαζόμενα παροξύνει
τὰς ὀδύνας. ἡ δ' αὐτὴ συμμετρία τῆς τῶν ἐπιδέσμων περιβολῆς εἴρηται πρόσθεν αὐτῷ καὶ κατ' ἄλλα τινὰ πάθη
προσηκόντως γίγνεσθαι τῆς καταγματικῆς ἡλικίας καὶ ἐπιδέσεως χρῄζοντα. καὶ διὰ τοῦτο ἔφην νῦν. τούτων
δὲ αἱ αὐταὶ συμμετρίαι. τούτων δὲ λέγων τῶν νῦν εἰρημένων. αὐτὰς δὲ τοῖς προειρημένοις συμμετρίας εἶναι φά-
σκων. εἶτα καὶ τῶν συμμέτρων αὐτῶν ἀναμιμνήσκων ἐν οἷς φησίν. ᾗ μὲν γὰρ τὰ σίνη μάλιστα πιέζει, τουτέστιν ἔν-
θα ἐστίν. τὸ γὰρ ᾗ, νῦν ἀντ' ἐπιρρήματος τοπικοῦ, διὸ καὶ δασύνειν αὐτὸ καὶ περισπᾶν χρή. καὶ διὰ τοῦτο δὲ τοῦτο
τῷ πάθει συμφέρον ἐπιτιθέναι κελεύων τὸ ἁρμάζον ἢ στηρίζον. δηλονότι τῇ περιβολῇ τοῦ ἐπιδέσμου ποιεῖσθαι
φησὶ χρῆναι μᾶλλον πιέζοντος, ἢ ὥστε τοὺς σφυγμοὺς μὴ ἐνσείεσθαι*, ὅπερ ἐστὶν ὑπὸ στενοχωρίας κωλύεσθαι τὴν
30 κίνησιν τῶν σφυζόντων. ὀδυνηρὸν γὰρ τοῦτο. πρὸς αὐτῷ δέ, καὶ ἄλλον ὅρον ἔθετο. κατὰ τὰς διαστάσεις τῶν ῥα-
φῶν ἰδίως ὑπάρχοντα, καθ' ὧν φησὶ τότε διαστάσιων τῶν ἁρμονιῶν συμψαύειν τὰ ἔσχατα ἀλλήλων.
ἔσχατα λέγων καθ' ἃ μηκέτι μᾶλλον ἐγχωρεῖ συμψαύειν. δηλοῦται δ' ἐκ τούτου ἡ σφοδρὰ καὶ ἄμετρος
θλίψις. ὥσπερ γὰρ οὐ χρὴ κεχαλάσθαι τὴν ἁρμονίαν τῶν ὀστῶν, οὕτως, οὐδὲ εἰς ἄκρον ἐσφίγχθαι·
καὶ γὰρ καὶ τοῦτο παρὰ φύσιν. οὗτοι μὲν οὖν εἰσι τῆς ἰσχυρᾶς πιέσεως οἱ ὅροι. τῆς δ' ἀμυ-
δροῦς ἐφεξῆς ὅροι, μήτε ἀμφὶ τοῖς πταρμοῖς τε καὶ βηξί. καὶ οὕτως εἶπε μήτε ἐν
τοῖς πταρμοῖσι καὶ ταῖς βήξιν σείεσθαι καὶ κλονεῖσθαι τὰ πεπονθότα
μόρια, μηδενὸς αὐτὰ συνέχοντος. ἐν ᾧ σφοδραὶ κινήσεις τὰ χαλα-
ρὰ καὶ ἀστήρικτα μόρια διασείουσαι βιαιότερον, ἢ ὡς τοῖς πε-
πονθόσι πρέπει παροξύνουσι τοὺς πόνους αὐτῶν. ἡ τοί-
40 νυν συμμετρία τῶν στηριγμάτων ἐστί, ἣν ἤδη
τέλει τῆς ῥήσεως ἔγραψε, εἰπὼν ὡς μή-
τε διαναγκάζηται μήτε ἐνσείηται,
τουτέστιν ἵνα μήτε βιαίως θλί-
βηται τὰ πεπονθό-
τα, μήτε ἐν ταῖς
κινήσεσι σείη-
ται.
τουτέστιν ἵνα μήτε βιαίως.
μήτε χαλαρῶς ἐ-
50 πιδεδεμέ-
να ᾖ.

τέλος.

ALDVS M· R·